BIBLIOTECA NAZ.
Vittorio Emanuele III
XIV
E
39
NAPOLI

XV. D. 1-2

Digitized by Google

Digitized by Google

GREGORII PAPÆ IX. DECRETALES,

UNA CUM

LIBRO SEXTO, CLEMENTINIS ET EXTRAVAGANTIBUS,

AD VETERES CODICES RESTITUTÆ ET NOTIS ILLUSTRATÆ:

Quibus accedunt

SEPTIMUS DECRETALIUM,

ET

JO. PAULI LANCELOTTI INSTITUTIONES JURIS CANONICI,

CUM INDICIBUS NECESSARIIS.

TOMUS SECUNDUS.

BIBLIOTECA NAZIONALE VITTORIO EMANUELE III NAPOLI



BIBLIOTECA NAZIONALE DI NAPOLI

AUGUSTÆ TAURINORUM, MDCCXLV.

EX TYPOGRAPHIA REGIA.

Digitized by Google

Digitized by Google

PRÆFATIO AD BENEVOLUM LECTOREM

DE

USU SEQUENTIS INDICIS CONFECTI

A

JO. LEL. PR. PAR. Col. E. SS. M.

& P. S. Arg. Caus. & Cau. Cap.

1. Tituli Juris utriuſque ad hoc digeſti ſunt, vel, ut Ideam claram compendioſamque materiæ ſub illis contentæ ſtatim Studioſi percipiant: vel, ut ad memoriam quondam lecta facilius revocentur; quæ, ut facilius obtineantur, duo potiſſimum in *Titulorum Indice* deſiderari perſpicuum eſt.

2. *Primo*, facillima & promptiſſima illorum inveſtigatio, prout ab Auctoribus paſſim allegantur; quam utique aſſequetur vel rudior tyro, ſi numeris ſuis abſoluta ſerie Alphabetica diſponantur. *Secundo*, cum ex ipſis initialibus vocabulis tota materia, quæ quandoque multiplex eſt in uno Titulo, comperta non habeatur, ipſi Tituli ſub eadem ſerie ſecundum *Voces Principes*, iterum ſunt diſtribuendi.

3. Ita modo *Tituli Juris Canonici* digeſti ſunt, ut utrumque ſtatim ob oculos appareat; ſicque variarum Linearum, & Characterum diſpoſitione diſtributi, ut diſcerni valeant *ſoli Tituli*, ſi his quis indigeat: quin & ſimul materiam toto Corpore Canonico diffuſam ad idem verbum referant coadunatam (*a*).

4. Tituli initiales habent ſub ſe *Collectionem* non modo *Gregorii IX.* quæ cæteras plerumque complectitur, & ſuperat; verum etiam & *Sexti*, *Clementinarum*, *Extravagantium Joannis XXII.* & *Communium*, nova methodo integre continent, & diſcernunt (*b*); quorum etiam diſcretioni non nihil conferunt capitula ſignata: ex quibus primo intuitu notitia generalis ſuſe vel paucis in Titulis tractatorum erui poteſt.

5. Ne vero conqueri quis valeret, quod ſingulis verbis Citationes non ſint appoſitæ: duplici de cauſa conſulto actum eſt. *Primo*, ut brevitati conſuleretur, & Studioſi facilius titulos addiſcerent per frequentiorem illorum, initialemque, ut ita dicam, indigitationem. *Secundo*, ne ob varias eorundem locorum citationes fre-

(*a*) vide litt. C. *Clerici*, *Clericis*, *Clerico*, *Clericorum*. Litt. E. *Eccleſia*, *Eccleſiæ*, *Eccleſias*, *Eccleſiaſt.* *Eccleſiis*, &c.
(*b*) Vide etiam titulos: *De Conceſſione Præbendæ*. *Electione & poteſtate*. *Præbendis*, *& dignitatibus*. *Privilegiis*, *& exceſſibus privilegiatorum*. *Rebus Eccleſiæ alienandis*. *Religioſis domibus*. *Reliquiis & venerat. ſanct.* *ſententia excommunicationis*, &c.

Digitized by Google

frequens error irreperet , qui & nauſeam Lectori, incertitudinemque pareret. Sic certe eveniſſe non in uno loco deprehenſum eſt in *Indice Titulorum Juris Civilis*, [*a*) præſtantiſſimo illo inquam Indice , ad cujus imitationem hunc noſtrum reduximus & reformavimus: hic enim *Titulos* non ſecundum *verba Initialia* exhibet, ſed ſecundum *voces ſenſum aliquem præ ſe ferentes*. Sic Titulum de *Officio Procuratoris Cæſaris*, *&c.* ſub littera C. collocatum, ibi: *Digeſtorum L.* 1. *tit.* 19. indicavit quærendum, & bene : ſed ſub litt. *O.* verbo *officio*, habet, *Lib.* 1. *tit.* 91. qui error eſt typographicus ; hicque inſtar ſit omnium, qui ſatis frequentes ſunt , præſertim ob repetitas citationes , quas Correctores conferre vix ſolent.

6. Porro ad inſtar modo dicti Indicis, monoſyllaba & diſſyllaba , qualia ſunt, *Contra*, *dato*, *Et* , *In*, *Inter* , *pro*, *poſſunt* , *poſt*, *Quam*, *Quæ* , *Qui*, *Quid* , *Re*, *Rei*, *ſine*, *ſint*, *vel*, & alia, ſi quæ ſint id genus, ultro omiſimus; quippe confuſioni magis conducentia , quam celeri inveſtigationi : niſi monoſyllaba illa initialia ſint, uti ſunt in Titulis: ***His quæ in integrum reſtit. Ne ſede*** . *Qui Clerici **vel voventes**. Ut Eccleſiaſtica **beneficia** . Ut lite pendente*, *&c.* propter rationem jam datam (*num.* 2.) ſub litteris ſuis initialibus collocavimus.

7. Ne quid tandem in præſenti indice deſideraretur, Titulos *Septimi*, vulgo *Decretalium*, quem a nonnullis allegari palam eſt, ad Titulos *Decretalium* retulimus, ubi inter ſe conveniunt (*b*). Alios vero, qui nullibi habentur, [*c*] ſuis etiam locis apte, diſtinctoſque alio charactere appoſuimus; & licet liber iſte & publica auctoritate careat , & multa alia in eo non deſint animadverſione digna: illis ſaltem Index noſter conferet, qui Librum ***Petri Matthæi*** (*d*) in ſuis Editionibus habent, prout in præſenti ſiſtitur.

8. Neque neceſſe fuit Titulos Inſtitutionum *Lancelotti* adjungere, cum ipſæ deriventur ex Jure Canonico , cujus fontes ſatis indicantur præſenti Indice . Plura præfari non libuit , de opella noſtra judicium eſto penes Benevolum Lectorem.

(*a*) Extat laudatus Index ad Caput Juris Civilis in Editione Francofurtenſi An. MDCXXCVIII. ſumptibus Societatis.
(*b*) Vide Titulos: *De Appellationibus*, *Clericis non reſidentibus*. *Conſanguinitate*. *Electione & electi poteſtate*, *&c.*
(*c*) Item & titulos : *De Ambitu*. *Annatis*, *Beneficiorum collatione* *Blaſphemiis*, *&c.*
(*d*) *Petrus Matthæus* librum ſuum *Cardinali Cajetano* dicavit, *Teſte Doujatio* , Prænotionum Canonicar. lib. IV. cap. XXVI. p. 585. ſed & referente *Buccelino* Part. 2, Germ. ſacræ p. 57. *Jacobo Chriſtophoro Blarer* Epiſcopo Baſileenſi dedic, A. C. 1588.

TITULI

TITULI OMNES
DECRETALIUM,

SEXTI, CLEMENTINARUM, EXTRAVAGANTIUM JOANNIS XXII. & COMMUNIUM; necnon SEPTIMI vulgo DECRETALIUM P. MATTHÆI, J.C. Lugdunenſis, nova & facili methodo juxta ſeriem Alphabeti diſpoſiti.

A.

A *Baſu tollendo Quaſtorum*, vide *Quaſtorum*.
A qui Accuſare poſſ. matr. &c. *vide* Qui matrim.
De Accuſationibus, Inquiſitionibus & Denunciationibus, Lib. 5. tit. 1. cap. 23. pag. 595
In Sexto, tit. 1. cap. 2. p. 131
qui Adverſus Chriſtianos infidel. auxili. vide *His qui infidel.*
Adulteriis & ſtupro, L. 5. tit. 16. cap. 7. pag. 659
quam per Adulterium polluit, &c. *vide* Eo qui duxit.
Ædificandis Eccleſiis vel reparandis, *vide* Eccleſiis ædif.
Ægrotante Clerico vel debilitato, *vide* Clerico ægrotante.
Ætate & Qualitate *a* & ordine præficiendorum, Lib. 1. tit. 14. c. 15. p. 98
In Sexto, tit. 10. c. un. p. 41
In Clem. tit. 6. c. 3. p. 201
a *Ordinandorum*, *In Septimo*, *tit.* 5. *cap. un.* *p.* 20
Affinitate, & Conſanguinitate, *vide* Conſanguinit.
Agitatione animalium, *&c.* vide *Taurorum*, *&c.*
Aleatoribus, vide *Blaſphemis*.
Alienandis bonis Eccleſiæ vel non, vide *Bonis Eccleſiæ*.
Alienandis Rebus Eccleſiæ vel non, *vide* Rebus Eccleſiæ.
Alienatione Judicii mutandi cauſa facta, L. 1. tit. 42. c. 2. pag. 184
Alienis Parochianis, *vide* Parochiis, &c.
Aliis Cautionibus, *vide* Pignoribus, &c.
In Aliis Contractibus & deſponſationib. conditionibus appoſitis, *vide* Conditionibus appoſitis.
Aliis divinis officiis, &c. *vide* Celebratione Miſſarum.
Aliorum animalium agitatione, *&c.* vide *Taurorum*, *&c.*
Aliorum locorum religioſorum immun. &c. *vide* Immunitate.
Aliorum Religioſorum & Monach. Capellis, *vide* Capellis.
Aliorum Sacramentorum Cuſtodia Eucha. & Chriſ. *vide* Cuſtodia Euch.
ne Aliquid exigatur pro licent. docendi, *vide* Magiſtria, &c.
Aliquid ne innovetur ſede vacante, *vide* Ne ſede vacante.
Aliquid pro ſpiritualibus ne exigatur, &c. *vide* Simonia & ne.
Altaris vel Eccleſiæ Conſecratione, *vide* Conſecratione Eccleſiæ.
Ambitu. In Septimo. Lib. 5. tit. 10. cap. 3. *pag.* 217.
Animalium agitatione, *&c.* vide *Taurorum & Aliorum*.
Annatis. In Septimo, *Lib. 2. tit. 3. cap. 7.* *pag.* 72.
ſub Annuo cenſu Præl. vic. ſu. vel Eccl. ne conced. *vide* Ne Prælati.
Apoſtatis & reiterantibus Baptiſma, L. 5. tit. 9. cap. 6. pag. 645
Apoſtolicis Mandatis, vide *Reſcriptis*.
Appellationibus *a*, Recuſationibus, & Relationibus, L. 2. t. 28. c. 73. p. 324
a In Sexto, tit. 15. ult. cap. 12. pag. 76
a In Clem. tit. 12. ult. cap. 7. pag. 217
a *In Septimo*, *tit. 9. cap. 7.* *pag.* 89
Appoſitis Conditionibus in deſponſ. vel aliis contractibus, *vide* Conditionibus appoſitis.
Arbitris, Lib. 1. tit. 42. ultim. cap. 14. pag. 185
In Sexto, tit. 22. ult. cap. 2. p. 59
Archidiaconi Officio, *vide* Officio Archid.

Archi-

Digitized by Google

Archipresbyteri Officio, *vide* Officio Archipresb.
Atteſtationibus, & Teſtibus, *vide* Teſtibus, &c.
Auctoritate & uſu pallii, Lib. 1. tit. 8. cap. 7. 77
In Extr. Com. tit. 4. c. unic. pag. 315
qui Auxilientur infidelibus adverſus Chriſtianos, vide *His qui infidelibus*.

B.

B*Annitis*, vide *Homicidiis*.
Baptiſma reiterantibus, *vide* Apoſtatia.
Baptiſmo & ejus effectu, Lib. 3. tit. 42. cap. 6. p. 520
In Clem. tit. 15. c. unic. p. 239
non Baptizato Presbytero, *vide* Presbytero non.
Beneficia Eccleſiaſtica ſine diminutione conferantur, *vide* Ut Eccleſiaſtica.
Beneficii reſtitutione, vide *Fructuum*.
Beneficiorum Collatione, & Impetratione.
In Septimo, Lib. 1. *tit.* 10. *c.* 15. pag. 30
Beneficiorum Unionibus, vide *Unionibus*.
Bigamis *a* non ordinandis, L. 1. tit. 21. cap. 7. p. 116
a In Sexto, Digamis, tit. 12. c. un. p. 32
vide *Digamis*.
Blaſphemis, & Aleatoribus.
In Septimo, L. 5. *tit.* 7. *c.* 2. *p.* 202
Bonis Eccleſiæ alienandis vel non.
In Septimo, L. 1. *tit.* 7. *c.* 7. *p.* 21
Bonorum Ceſſionibus, vide *Dilationibus*.
Bonorum Eccleſiæ occupatoribus, vide *Invaſoribus*.

C.

CAlumniæ Juramento, *vide* Jurament. calumniæ.
Calumniatoribus, L. 5. tit. 2. c. 2. p. 608
Cambiis. In Septimo. Lib. 2. *tit.* 11. *cap. unic.* *p.* 97
Canonica Purgatione, *vide* Purgatione Can.
Canonicorum Regularium, *vide* Statu Monachorum, &.
Capellis Monachorum *a* & aliorum Religioſorum, L. 3. tit. 37. cap. 4. pag. 490
a In Sexto, tit. 18. c. un. p. 117
ſine Capituli Conſenſu, *vide* His quæ fiunt a Prælato.
Capituli majori parte, *vide* His quæ fiunt a *Cardinalibus. In Septimo, Lib.* 1. *tit.* 4. *cap.* 7. *p.* 14
Caſuali vel voluntario homicidio, *vide* Homicidio.
Catholica fide, *vide* Summa Trinit.
Cauſa metus, vel vi quæ fiunt, *vide* His, & iis, quæ vi.
Cauſa mutandi Judicii, facta alienatione, *vide* Alienatione.
Cauſa Profeſſionis, & proprietatis, L. 2. tit. 12. cap. 8. p. 221
In Clem. tit. 3. cap. un. p. 207
Cauſa rei ſervandæ, eo qui in poſſ. mitt. *vide* Eo qui mittitur.
Cautionibus, *vide* Pignoribus, & aliis.
Celebratione Miſſarum *a* & Sacramento Euchariſtiæ, & divinis Officiis *b*, Lib. 3. tit. 41. c. 14. p. 512
a Et aliis divinis Officiis.
In Clem. tit. 14. c. 2. p. 238
In Extrav. Com. titul. 11. cap. unic. p. 372
b *In Septimo, tit.* 8. *cap.* 3. *p.* 132
Cenſibus, exactionibus, & procurationibus, L. 3. tit. 39. cap. 27. p. 501
In Sexto, tit. 20. cap. 5. p. 118
In Clem. tit. 13. cap. 3. p. 236
In Extr. Com. tit. 10. c. unic. pag. 367
ſub Cenſu annuo Prælati, ne vices ſuas vel Eccleſ. conced. *vide* Ne Prælati.
Conſum contrahendi formæ, vide *Forma contrahendi*.
Ceſſionibus Bonorum, vide *Dilationibus*.
Chriſmatis Euchar. & alior. ſacr. cuſtodia. *vide* Cuſtodia Euchariſtiæ.
adverſus Chriſtianos Infidelibus auxil. vide *His qui infidel.*
Clandeſtina deſponſatione, L. 4. tit. 3. cap. 3. p. 552
extra Clauſtra vagantibus, vide *Regularibus*.
Clerici vel Monachi ſæcularibus negot. ne ſe immiſceant, *vide* Ne Clerici vel.
qui Clerici vel voventes matrimonium contrahere poſſunt, *vide* qui Clerici.
Clericis conjugatis, Lib. 3. tit. 3. cap. 10. pag. 365
In Sexto, tit. 2. cap. un. p. 81
Clericis non Reſidentibus in Eccleſia vel præbenda, Lib. 3. tit. 4. c. 17 pag. 367
In Sexto, tit. 3. c. unic. p. 83
In Septimo, tit. 2. *cap.* 7. *p.* 508
Clericis peregrinantibus, Lib. 2. tit. 29. cap. unic. p. 353
Clericis peregrinis, L. 1. t. 22. c. 4. p. 118
Clericis pugnantibus in duello, Lib. 5. tit. 14. cap. 2. p. 658

Digitized by Google

Clerico ægrotante vel debilitato, Lib. 3. tit. 6. c. 6. p. 385
In Sexto, tit. 5. c. unic. p. 98
Clerico excommunicato, depoſito vel interdicto miniſtrante, L. 5. tit. 27. cap. 10. p. 676
Clerico non ordinato miniſtrante, L. 5. tit. 28. c. 2. p. 680
Clerico percuſſore, L. 5. tit. 25. c. 4. p. 675
Clerico per ſaltum promoto, L. 5. tit. 29. cap. unic. p. 680
Clerico venatore, Lib. 5. tit. 24. cap. 2. pag. 674
Clericorum cohabitatione, & Mulierum. *vide* Cohabitatione.
Clericorum honeſtate & vita, *vide* Vita & honeſtate.
Clericorum peculio, *vide* Peculio Clericor.
Clericorum ſpoliis, vide *Spoliis Clericor.*
Cœmeterii Eccleſiarom & rerum ad eae pertinentium immunitate, *vide* Immunitate.
Coeundi impotentia, frigid. & malef. *vide* Frigidis, &c.
Cogendis Teſtibus, vel non, *vide* Teſtibus.
Cognatione legali, lib. 4. tit. 12. c. un. pag. 567
Cognatione ſpirituali, Lib. 4. tit. 11. c. 8. 563
In Sexto, tit. 3. ult. c. 3.
Cognitionum ordine, *vide* Ordine cognitionum
qui Cognovit conſang. uxor. ſuæ, vel ſponſæ, *vide* Eo qui cognovit.
Cohabitatione Clericorum & mulierum. L. 3. tit. 2. c. 10. p. 362
Collatione Beneficiorum, & Impet. vide *Beneficiorum*.
Colluſione detegenda, L. 5. tit. 22. c. 4. pag. 673
Comitibus Palatinis.
In Septimo, Lib. 3. tit. 4. c. un. pag. 121
Commodato, L. 3. tit. 15. c. un. p. 410
Competenti foro, *vide* Foro.
ne Concedant Prælati Eccleſ. ſuas, vel vices ſub annuo cenſu, *vid.* Ne Prælati.
Conceſſione Præbendæ, & Eccleſiæ non vacantis, Lib. 3. tit. 8. c. 16. p. 389
In Sexto, tit. 7. cap. 8. p. 99
In Clem. tit. 3. c. unic. p. 222
In Extr. Ioann. XXII. tit. 4. cap. 2. p. 277
Conciliis.
In Septimo, L. 3. tit. 7. cap. 4. pag. 126
Concubinariis, & Fornicatoribus.
In ſeptimo, Lib. 5. tit. 16. c. 2. pag. 232
Conditionibus appoſitis in deſponſationibus, vel in aliis contractibus, Lib. 4. tit. 5. cap. 7. pag. 555
Conducto & Locato, *vide* Locato & Cond.
Conferantur, ſine dim. Benef. Eccleſ. *vide* Ut Eccleſiaſt. benefic.
Confeſſis, L. 2. tit. 18. cap. 3. p. 245
In Sexto, tit. 9. c. 2. p. 66
In Septimo, tit. 5. cap. 3. p. 82
Confirmatione utili, vel inutili, Lib. 2. tit. 30. ult. cap. 9. p. 353
Conjugatis Clericis, *vide* Clericis Conjugatis.
Conjugatorum Converſione, *vide* Converſione Conjugatorum.
Conjugio Leprolorum, Lib. 4. tit. 8. cap. 3. p. 562
Conjugio ſervorum, Lib. 4. tit. 9. c. 4. pag. 563
Eo qui Conſanguineam uxoris ſuæ, vel ſponſæ cognovit, *vide* Eo qui cognovit.
Conſanguinitate & affinitate, Lib. 4. tit. 14. cap. 9. p. 571
In Clem. tit. unic. c. unic. p. 243
In Septimo, tit. 2. ult. c. 4. p. 164
Conſecratione Eccleſiæ vel Altaris, L. 3. tit. 40. cap. 10. p. 510
In Sexto, tit. 21. c. unic. p. 121
ſine Conſenſu Capituli, *vide* His quæ fiunt a Prælato.
Conſtitutionibus, L. 1. tit. 2. cap. 13. p. 3
In Sexto, tit. 2. c. 2. p. 2
Conſuetudine, Lib. 1. tit. 4. c. 11. p. 28
In Sexto, tit. 4. c. 4. p. 7
In Extr. Com. tit. 1. c. un. p. 310
Conteſtata non lite, ut non procedatur, &c. *vide* Ut lite non.
Conteſtatione litis, *vide* Litis Conteſtatione.
in Contractibus aliis, & deſponſationibus conditionibus appoſitis, *vide* Conditionibus appoſitis.
Contrahendi forma, vide *Forma contrahendi*.
Contrahere matrimonium, qui Clerici poſſunt, vel voventes, *vide* Qui Clerici.
Contumacia & Dolo, *vide* Dolo & Contumacia.
Converſione Conjugatorum, Lib. 3. tit. 32. cap. 21. p. 464
Converſione Infidelium, Lib. 3. tit. 33. cap. 2. p. 472
Corpore vitiatis Ordinandis, vel non, Lib. 1. tit. 20. cap. 7. p. 114

Digitized by Google

Crimine falſi, L. 5. tit. 20. cap. 9. p. 668
In extr. Joan. XXII. tit. 10. cap. unic. p. 284
In Extr. Com. tit. 6. cap. unic. pag. 386
Cuſtodia Euchariſtiæ, Chriſmatis, & aliorum ſacramentorum, L. 3. tit. 44. cap. 2. p. 526
Cuſtodis officio, *vide* Officio Cuſtodis.

D.

DAmno dato, *vide* Injuriis, &c.
Debilitato Clerico, vel ægrotante, *vide* Clerico ægrotanta.
Decimis, *a* Primitiis, & Oblationibus *b* L. 3. tit. 30. cap. 35. p. 444
b In Sexto, tit. 13. c. 2. p. 111
b In Clem. tit. 8. cap. 2. p. 227
a In extr. Com. tit. 7. cap. un. pag. 359
a *In Septimo, tit.* 16. *c. un.* p. 147
ad Definitivam ſententiam non procedatur, &c. *vide* Ut lite non.
Delegati Judicis poteſtate, *vide* Officio, & Poteſtate.
Delictis Puerorum, Lib. 5. tit. 23. c. 2. pag. 674
Denunciationibus, & Inquiſitionibus, *vide* Accuſationibus.
Depoſito, Lib. 3. tit. 16. cap. 2. p. 410
Depoſito Clerico excom. vel Interd. miniſt. *vide* Clerico Excommun.
Deſponſatione Clandeſtina, *vide* Clandeſtina deſponſatione.
Deſponſatione Impuberum, L. 4. tit. 2. cap. 14. p. 546
In Sexto, tit. 2. c. unic. p. 129
in Deſponſationibus, Conditionibus appoſitis, vel in aliis contractibus, *vide* Conditionibus appoſitis.
Detegenda Colluſione, *vide* Colluſione.
ne quid Detur, vel exigatur, &c. vide *Simoniacis.*
Digamis. In Sexto, *L.* 1. tit. 12. c. un. pag. 42
vide Bigamis *ſupra.*
Dignitatibus & Præbendis, *vide* Præbendis & dignit.
Dilationibus, *a* Lib. 2. tit. 7. c. 4. p. 214
In Extr. Com. tit. 2. c. un. p. 330
a *& Ceſſionibus bonorum.*
In Septimo, tit. 10. *cap.* 4. *p.* 93
ſine Diminutione Conferantur Benef. *vide* Ut Eccleſiaſt. Beneficia.
Diſpenſationibus, vide *gratiis, &c.*
Divinis Officiis, &c. *vide* Celebratione Miſſarum.
Divortiis, Lib. 4. tit. 19. cap. 9. p. 588
poſt divortium reſtituenda Dote, &c. *vide* Donationibus inter.
pro Docendi Licentia ne exigatur aliquid, *vide* Magiſtris, &c.
Doctoribus, vide *Magiſtris.*
Dolo & Contumacia, Lib. 2. tit. 14. c. 10. p. 235
In Sexto, tit. 6. c. 2. p. 65
In Clem. tit. 4. cap. un. p. 208
In Extr. Com. tit. 3. ult. c. un. pag. 331
In Septimo, tit. 8. *cap.* 2. *p.* 83
Domibus Religioſis, ut Ep. ſint ſubjectæ, *vide* Religioſis Domibus.
Donationibus, Lib. 3. tit. 24. cap. 10. pag. 424
Donationibus inter virum & uxorem, & dote poſt Divortium reſtituenda, L. 4. tit. 20. cap. 8. p. 592
Dote poſt Divortium reſtituenda, &c. *vide* Donationibus, inter.
Duello, & Duellum permittentibus.
In Septimo, Lib. 5. *tit.* 17. *cap.* 2. *pag.* 233
In Duello pugnantibus Clericis, *vide* Clericis pugnantib.
Duorum Sponſa, *vide* Sponſa duorum.
De eo qui Duxit in matrim. quam polluit per Adulterium, *vide* Eo qui duxit.

E

in ECcleſia vel præb. non reſident. *vide* Clerici non Reſid.
Eccleſiæ bonis alienandis vel non, vide *Bonis Eccleſiæ.*
Eccleſiæ bonorum occupatoribus, vide *invaſoribus.*
Eccleſiæ conſecratione val Altâris, *vide* Conſecrat Eccleſ.
Eccleſiæ Conceſſione & Præbendæ non vacantis. *vide* Conceſſione Præbend.
Eccleſiæ rebus alienandis vel non, *vide* Rebus Eccleſiæ.
Eccleſiarum Immunitata, Cœmeterii, &c. *vide* Immunitata.
Eccleſiarum rapt. incend. & Violatoribus, *vide* Raptoribus.
Eccleſias vel vices ſuas Prælat. ne concedant ſub annuo cenſu, *vide* Ne Prælati.
Eccleſiaſtica benef. ſine diminutione conferantur, *vide* Ut Eccleſiaſtica.
Eccleſiis ædificandis, vel reparandis, L. 3. tit. 48. cap. 6. pag. 529
Effectu Baptiſmi, *vide* Baptiſmo.
Electione *a* & Electi poteſtate, Lib. 1. tit. 6. cap. 60. p. 36
In Sexto, tit. 6. cap. 47. p. 10

In Clem.

Digitized by Google

In Clem. tit. 3. cap. 8. p. 196
In Extr. Joan. XXII. tit. 1. c. 2. p. 271
a In Extr. Com. tit. 3. c. 4. p. 311
In Sept. tit. 3. cap. 5. *p.* 10
Emptione & Venditione, L. 3. tit. 17. cap. 7. p. 411
In Extr. Com. tit. 5. c. 2. p. 352
Eo qui cognovit Conſanguineam uxoris ſuæ, vel ſponſæ, L. 4. tit. 13. cap. 11. p. 567
Eo qui duxit in matrimonium quam polluit per adulterium, L. 4. tit. 7. c. 8. p. 557
Eo qui furtive ordinem ſuſcepit, Lib. 5. tit. 30. ccp. 3. p. 681
Eo qui mittitur in poſſeſſionem Cauſa rei ſervandæ, L. 2. tit. 15. c. 4. p. 240
In Sexto, tit. 7. c. unic. p. 65
qui Epiſcopatui renunciavit, *vide* Ordinatis ab Ep.
Epiſcopi Translatione, *vide* Translatione.
ab Epiſcopo ordinatis qui renunc. Epiſcop. *vide* Ordinatis ab Ep.
Epiſcopo ſint ſubjectæ Domus Religioſæ, *vide* Religioſis Domibus.
Euchariſtiæ Cuſtodia, Chriſmatis &c. *vide* Cuſtodia Euchar.
Euchariſtiæ Sacramento, &c. *vide* Celebrat. Miſſarum.
Exactionibus, & Procurationibus, *vide* Cenſibus, & exactionibus.
Exceptionibus, Lib. 2. tit. 25. c. 14. p. 300
In Sexto, tit. 12. cap. 2. p. 69
In Clem. tit. 10. cap. un. p. 213
Excommunicationis Sententia, &c. *vide* Sententia excomm.
Excommunicato Clerico, depoſ. vel Interd. miniſtrante, *vide* Clerico excommun.
ne Exigatur aliquid pro Licent. docendi, *vide* Magiſtris, &c.
ne exigatur aliquid pro Spiritualibus, &c. *vide* Simonia, & ne.
ne quid Exigatur, &c. vide *Simoniacis.*
Exponentibus falſum, &c. vide *Falſis & falſ.*
Expoſitis Languidis, *vide* Infantibus, &c.
Exceſſibus Prælatorum *a* & ſubditorum, L. 5. tit. 31. c. 18. p. 682
In Sexto, tit. 6. c. unic. p. 248
a In Clem. tit. 6. c. unic. p. 252
Exceſſibus Privilegiatorum, *vide* Privilegiis.

F.

FAciendo ſcrutinio in Ordine, *vide* Scrutinio.
Facta alienatione Judicii mutandi cauſa, *vide* Alienatione.

Falſi Crimine, *vide* Crimine falſi.
Falſis & falſum exponentibus.
In ſeptimo, Lib. 5. tit. 9. c. 4. *p.* 214
Famoſis libel. vide *Libellis famoſis.*
Feriis, Lib. 2. tit. 9. cap. 5. p. 216
Feudis, Lib. 3. tit. 20. cap. 2. p. 418
Fide Catholica, *vide* Summa.
Fide Inſtrumentorum, L. 2. tit. 22. c. 16. pag. 275
Fidejuſſoribus, L. 3. tit. 22. c. 5. p. 422
qui Filii ſint legitimi, *vide* Qui filii.
Filiis Presbyterorum *a* ordinandis vel non, L. 1. tit. 17. cap. 18. p. 107
a In Sexto, & aliis illegitime natis, tit. 11. cap. 2. p. 41
a *In Septimo, tit. 6. c. unic.* *p.* 20
Fiunt quæ a majori parte Capituli, *vide* His quæ fiunt a.
Fiunt a Prælato ſine Conſenſu Capituli, *vide* His quæ fiunt.
Fiunt quæ vi metuſve cauſa, *vide* His & iis quæ vi.
Forma contrahendi cenſum.
In Septimo, L. 2. tit. 12. c. unic. *p.* 98
Fornicatoribus, vide *Concubinariis.*
Foro competenti *a* Lib. 2. tit. 2. c. 20. pag. 199
In Sexto, eod. c. 3. p. 61
In Clem. eod. c. unic. p. 206
a & Juriſdictione ordinariæ poteſtatis. In Septimo, t. 1. c. 5. *p.* 57
Frigidis & maleficiatis & impotentia coeundi, L. 4. tit. 15. cap. 7. p. 574
Fructuum Beneficii reſtitutione.
In Sept. L. 1. tit. 5. ult. c. 3. *p.* 56
Fructuum poſſeſſ. & ſequeſtratione, *vide* Sequeſtratione.
Furtis, Lib. 5. tit. 18. cap. 5. p. 663
In Extr. Com. tit. 5. c. un. p. 385
qui Furtive ordinem ſuſcepit, *vide* Eo qui furtive.

G.

G*Ratiis & Diſpenſationibus.*
In Septimo, L. 2. tit. 13. c. 2. *p.* 141

H.

HÆreticis, *a* Lib. 5. tit. 7. cap. 16. p. 634
In Sexto, tit. 2. cop. 20. p. 133

In Clem. tit. 3. cap. 3. p. 247
In Extr. Com. tit. 3. c. 3. p. 381
a & Schiſmaticis. In Septimo, tit. 3. cap. 10. *p.* 176
His quæ fiunt a majori parte Capituli, Lib. 3. tit. 11. cap. 4. p. 403
His quæ fiunt a Prælato ſine Conſenſu Capituli, Lib. 3. tit. 10. cap. 10. pag. 399
His quæ vi metuſve cauſa fiunt, Lib. 1. tit. 40. cap. 7. p. 177
vide infra, iis quæ vi, &c.
His qui filios occiderunt, Lib. 5. tit. 10. cap. 3. p. 647
His qui Infidelibus adverſus Chriſtianos auxiliantur.
In Septimo, L. 5. *t.* 2 *c. un.* p. 175
Homicidio *a* Voluntario vel Caſuali *b*, Lib. 5. tit. 12. cap. 25. p. 648
a In Sexto, tit. 4. cap. 3. p. 145
b In Clem. tit. 4. c. un. p. 251
Homicidis & Baunitis.
In Septimo, *L.* 5. *t.* 8. *c.* 10. *p.* 204
Haneſtate & vita Clericorum, *vide* Vita & honeſtate.

I.

Ejuniarum obſervatione, *vide* Obſervationa jajuniorum.
Iis quæ vi metuſve cauſa fiunt.
In Sexto, L. 1. tit. 20. c. unic. p. 58
vide ſupta, His quæ vi, &c.
Illegitime natis, *vide* Filiis illegitime &c.
ne ſe immiſceant ſæcularibus negotiis Clerici vel Monachi, *vide* Ne Clerici vel.
Immunitate Eccleſiarum *a*, *b* Cœmeterii & rerum ad eas pertinentium, Lib. 3. tit. 49. cap. 10. p. 530
a Cœmeteriorum & aliorum locorum Religioſorum.
In Sexto. tit. 23. cap. 5. p. 123
b In Extr. Com. tit. 13. ul. cap. unic. p. 376
Impetratione Beneficiorum, vide *Beneficior.*
Impotentia coeundi, frig. & maleſ. *vide* Frigidis.
Impuberum Deſponſatinne, *vide* Deſponſationa.
Incantatoribus, vide *Maleficis*.
Incendiariis, & Violatoribus Eccleſiarum, *vide* Raptoribus.
Indulgentiis. In Septimo, *L.* 3. *t.* 14. *cap. unicum.* *p.* 143
Infantibus & languidis expoſitis, L. 5. tit. 11. cap. unicum. p. 648
qui infidel. adverſ. Chriſtiani auxilia. vida. *his, qui infidelib.*

Infidelium converſione, *vide* Converſione infidelium.
In integrum reſtitutione *a*, L. 1. t. 41. c. 10. p. 180
a Reſtitutione in integrum *b* ut infra.
In Sexto, t. 21. cap. 2. pag. 58
b In Clem. t. 11. ult. c. un. p. 204
Injuriis & damno dat. L. 5. t. 36. c. 9. p. 710
In Sexto, t. 8. c. unic. p. 154
ne Innovetur aliquid ſede vacante, *vide* Ne ſede Vacante.
Innovetur nihil, *vide* Ut lite pendente.
Inquiſitionibus, & denunciationibus, *vide* Accuſationibus.
Inſtitutionibus, L. 3. tit. 7. cap. 7. p. 386
In Sexto, tit. 6. cap. 2. p. 99
Inſtrumentarum fide, *vide* Fide inſtrument.
Inſulis novi orbis. In Septimo, *Lib.* 1. *tit.* 9. *cap. unic.* *p.* 28
Interdicti ſententia, & ſuſpanſionis, *vide* Sententia Excommunicationis.
Interdicto. In Septimo, *L.* 2. *t.* 8. *c.* 3 *pag.* 87
Interdicto Clerico excomm. vel depoſito miniſt. *vide* Clerico excommunic.
Ab inteſtato, *V.* Succeſſionibus.
Invaſoribus, *& occupatoribus bonorum Eccleſiæ. In Septimo*, *lib.* 2. *t.* 2. *c.* 4. *pag.* 66
Inutili vel utili confirmatione, *vide* Confirmatione
non Iterandis Sacramentis, *vide* Sacramentis.
Judæis *a* & Saracenis *b* & eorum ſervis, L. 5. tit. 6. cap. 19. p. 628
b In Clem. tit. 2. c. unic. p. 247
b In Extr. Joan. XXII. tit. 8. c. unic. p. 283
a In Extr. Com. t. 2. cap. 2. p. 380
a In Septimo, tit. 1. c. 7. p. 167
Judicata re & ſententia, *vide* Sententia, &c.
Judicii mutandi cauſa, facta alienatione, *vide* Alienatione.
Judiciis, Lib. 2. tit. 1. cap. 21. p. 191
In Sexto, eod. cap. 3. p. 59
In Clem. eod. cap. 2. p. 205
In Extr. Com. eod. c. un. p. 327
Judicis delegati poteſtate, *vide* Officio & poteſtate.
Judicis Officio, *vide* Officio Judicis
Judicis ordinarii Officio, *vide* Officio Judicis. ordinarii.
Jurisjurandi obligatione, vida *Juramentis*.
fide-Juſſoribus, L. 3. tit. 22. c. 5. p. 422
Juramentis, *& Jurisjurandi obligatione.*
In Septimo, *L.* 3. *tit.* 10. *c. un.* *p.* 137

Iura-

Juramento Calumniæ, L. 2. t. 7. c. 7. p. 212
In Sexto, tit. 4. c. 3. p. 63
Jurejurando, L. 2. t. 24. c. 36. p. 287
In Sexto, tit. 11. c. 3. p. 68
In Clem. tit. 9. c. un. p. 210
Jure Patronatus, L. 3. tit. 38. c. 31. p. 492
In Sexto tit. 19. c. un. p. 118
In Clem. tit. 12. c. 2. p. 235
In Septimo, *L.* 2. *t.* 4. *c.* 3. *p*, 80
Juriſdictionis ordinariæ poteſtate, vide, *Foro competenti*.
Iuris Regulis, *vide* Regalia Juris.

L

LAnguidis expoſitis, *vide* Infantibus.
Legali Cognatione, *vide* Cognatione Legali.
Legati Officio, *vide* Officio Legati.
qui Legitimi ſint filii, *vide* Qui filii.
Lenonibus. *In Septimo*, *L.* 5. *tit.* 15. *cap. unic.*
Leproſorum Conjugio, *vide* Conjugio Leproſorum.
Libelli oblatione, L. 2. tit. 3. cap. 3. p. 205
Libellis famoſis, *In Septimo*, *Lib.* 5. *t.* 5. *cap.* 2. *p.* 199
ex Libero ventre natis, *vide* Natis ex libero.
Libris prohibitis. *In Septimo*. *Lib.* 5. *tit.* 4. *cap.* 6. *p.* 193
pro Licentia doceadi ne exigatur aliquid, *vide* Magiſtris, &c.
Lite non conteſtata, ut non procedatur, *vide* Ut lita non.
Lita peadente, ut nihil innovetur, *vide* Ut lita pendenta.
Litis conteſtatione, L. 2. t. 5. c. un. p. 207
In Sexto, tit. 3. cap. 2. p. 62
Locato, & conducto, L. 3. t. 18. c. 4. p. 413
Locorum Religioſorum immunitate, &c. *vide* Immunitate.

M

MAgiſtris*a*, & ne aliquid exigatur pro licentia docendi, Lib. 5. tit. 5. cap. 5. pag. 626
In Clem. t. 1. c. 2. p. 245
a *Es Doctoribus*. *In Septimo*, *Lib.* 3. *tit.* 5. *cap.* 2. *p.* 122
Majori parte Capituli, *vide* His, quæ fiunt a majori.
Majoritate, & obedientia, L. 1. t. 33. c. 17. pag. 158
In Sexto, t. 17. c. unic. p. 54
In Extr. Joan. XXII. tit. 2. c. unic. p. 274
In Extr. Com. tit. 8. c. 3. p. 319
Maledicis, Lib. 5. tit. 26. cap. 2. p. 676
Maleficiatis, & frig. & imp. coeundi. *vide* Frigidis, &c.
Maleficis, *&* *Incantatoribus*. *In Septimo*, *Lib.* 5. *tit.* 12. *cap.* 6. *p.* 225
Mandatis Apoſtolicis, vide *Reſcriptis*.
Manumiſſione Servorum, *vide* Servis non ordin.
Matrimoniis, *&* *Sponſalibus*. *In Septimo*, *Lib.* 4. *tit.* 1. *c.* 3. *p.* 161
vide Sponſalibus.
Matrimonio contracto contra interdictum Eccleſiæ, Lib. 4. t. 16. c. 3. p. 578
qui Matrimonium accuſ. poſſ. vel contra illud teſtari. *vide* Qui Matrimonium.
qui in matrimonium duxit, quam polluit per adult. *vide* Eo qui duxit.
Matrimonium qui Clerici vel vovent. contrahere poſſunt. *vide* Qui Clerici.
Medicis. *In Septimo*, *L.* 3. *t.* 6. *c.* 2. *pag.* 124
Metus cauſa, vel vi, quæ fiunt. *vide* His, & iis, quæ vi.
Miniſtranta Clerico excom. depoſito, vel intardict. *vide* Clerico excommun.
Miniſtrante Clerico non ordinato. *vide* Clerico non ordinato.
Miſſarum celebratione, &c. *vide* Celabratione Miſſarum.
qui Mittitor in poſſ. cauſ. rei ſervandæ *vide* Eo qui mittitur.
Monachi, vel Clerici ſecularibus negotiis ne ſe immiſceant. *vide* Ne Clerici, vel.
Monachorum Capellis, & aliorum Religioſorum. *vide* Capellis.
Monachorum, & Canon. Regular. *vide* Statu.
Monetarum Tonſoribus. *In Septimo*, *Lib.* 5. *tit.* 14. *cap. unic.* *p.* 231
Monialibus. *In Septimo*. *L.* 3. *t.* 19. *cap.* 4. *p.* 157
Montibus pietatis. vide *Religioſis domibus*.
Mulierum, & Clericorum cohabitatione. *vide* Cohabitatione.
Mutandi judicii cauſa, facta alienatione. *vide* Alienatione.
Mutuis petitionibus, L. 2. t. 4. c. 2. p. 206

N

NAtis ex libero ventre, L. 4. tit. 10. cap. un. p. 564
Natis illegitime. *vide* Filiis illeg.
Naufragium patientibus, vide *Nautis &c.*
Nautis, *&* *naufragium patientibus*. *In Septimo*, *L.* 2. *t.* 14. *&* *ult. c.* 2. *p.* 104
Ne Clerici, vel Monachi ſecularibus negotiis ſe immiſceant, L. 3. tit. 50. ult. c. 10. p. 533
In Sexto, tit. 24. ult. c. 3. p. 127
Negligentia Prælatorum. *vide* Supplenda.
Negotiis ſecularibus Clerici, vel Monachi ne ſe immiſceant. *vide* Ne Clerici, vel

Ne Prælati vices ſuas vel Eccleſias ſub annuo cenſu concedant, L. 5. tit. 4. c. 4. p. 625.
Ne ſede vacante aliquid innovetur, L. 3. tit. 9. c. 3. p. 398
In Sexto, tit. 8. cap. unic. p. 105
In Extr. Jo. XXII. tit. 5. c. un. pag. 279
In Extr. Com. tit. 3. c. un. p. 350
Novi operis nunciatione, L. 5. tit. 32. c. 4. p. 689
Novi orbis Inſulis, vide *Inſulis novi*.
Nunciatione novi operis, *vide* Novi operis.
Nuptiis ſecundis, *vide* Secund. nup.

O

OBedientia & Majoritate, *vide* Majoritate.
Oblatione Libelli, *vide* Libelli oblat.
Oblationibus & Primitiis, *vide* Decimis.
Obligatione juriſjurandi, vide *Juramentis*.
Obligatis ad ratiocinia ordinandis, vel non, L. 1. tit. 19. c. unic. p. 114
Obſervatione Jejuniorum, Lib. 3. t. 46. c. 3. p. 257
qui Occiderant filios, *vide* His qui fil.
Occupatoribus bonorum Eccleſiæ, vide *Invaſoribus*.
Officiis divinis, &c. *vide* Celebratione Miſſarum.
Officio Archidiaconi, L. 1. tit. 23. c. 10. pag. 119
Officio Archipresbyteri, Lib. 1. tit. 24. cap. 4. p. 122
Officio Cuſtodis, L. 1. tit. 27. c. 2. p. 124
In Extr. Com. t. 5. c. unic. p. 315
Officio *a* & poteſtate Judicis delegati, Lib. 1. tit. 29. cap. 43. p. 126
In Sexto, tit. 14. cap. 15. p. 43
In Clem. tit. 8. c. unic. p. 202
a Delegati. In Extr. Com. tit. 6. cap. unic. p. 316
Officio Judicis, Lib. 1. tit. 32. c. 2. p. 157
Officio *a* Judicis ordinarii *b*, L. 1. tit. 31. cap. 20. p. 149
a Ordinarii. In Sexto, tit. 16. cap. 9. p. 49
b In Clem. tit. 9. cap. 2. p. 303
b In extr. Com. tit. 7. c. 2. p. 317
Officio Legati, L. 1. tit. 30. c. 10. p. 146
In Sexto, tit. 15. cap. 5. p. 47
In Septimo, *tit.* 8. *c. unic.* *p.* 27
Officio Primicerii, L. 1. tit. 25. c. un. p. 124
Officio Sacriſtæ, L. 1. tit. 26. cap. un. p. 124
Officio Vicarii, L. 1. tit. 28. cap. 6. p. 125
In Sexto. tit. 13. c. 3. p. 42
In Clem. tit. 7. c. un. p. 202
Operis novi nunciatione, *vide* Novi oper.
Orbis novi inſulis, vide *Inſulis novi*.
non Ordinandis Bigamis, *vide* Bigamis.
non Ordinandis ſervis, *vide* Servis non ordin.
Ordinandis vel non, Corpore vitiatis, *vide* Corpore vitiatis.
Ordinandis vel non filiis Presbyter. *vide* Filiis Presbyter.
Ordinandis vel non obligatis ad Ratiocinia, *vide* Obligatis.
Ordinandorum qualitate, *vide* Temporibus.
Ordinandorum qualitate & ætate, *vide Ætate* & qualitate.
Ordinariæ juriſdictionis poteſtate, vide *Foro competenti*.
Ordinarii, & Judicis ordinarii officio, *vide* Officio Judicis ordinarii.
Ordinationum Temporibus, *vide* Temporibus.
Ordinatis ab Epiſcopo, qui renunciavit Epiſcopatui, L. 1. tit. 13. cap. 2. pag. 97
Ordinatis a Schiſmaticis, *vide* Schiſmaticis, &c.
non Ordinato Clerico miniſtrante, *vide* Clerico non ordinato.
Ordine Cognitionum, L. 2. tit. 10. c. 4. pag. 218
Ordine & qualitate præficiendorum, *vide* Ætate.
In Ordine faciendo ſcrutinio, *vide* Scrutinio.
qui Ordines furtive ſuſcepit, *vide* Eo qui furtive.

P

PAce & Treuga, *vide* Treuga.
Pactis, Lib. 1. tit. 35. cap. 8. p. 166
In Sexto, tit. 18. c. 3. p. 54
Palatinis Com. vide *Comitibus Palat.*
Pallii uſu, *vide* Auctoritate, &c.
Parochianis alienis, *vide* Parochiis.
Parochiis & alienis Parochianis, Lib. 3. tit. 29. cap. 5. p. 443
Parte Majori Capituli, *vide* His quæ fiunt.
poſt Partum purificatione, *vide* Purificatione.
Patientibus naufragium, vide *Nautis*, *&c.*
Patronatus jura, *vide* Jure patronat.
Peculio Clericorum, L. 3. tit. 25. c. 5. pag. 428
Pendente lite ut nihil innovetur, *vide* Ut lite pendente.
Penſionibus. *In Septimo*, *L.* 1. *t.* 12. *cap.* 2. *p.* 50
Percuſſore Clerico, *vide* Clerico percuſſ.
Peregrinantibus Clericis, *vide* Clericis peregrinantibus.
Peregrinis Clericis, *vide* Clericis peregrinis.
Permittentibus Duellum, vide *Duello & Duell.*
Permutatione rerum, *vide* Rerum permutatione.
Permutationibus, vide *Reſignationibus*.
Pertinentium rerum ad Eccleſiar. Immunit. *vide* Immunitate.
Petitionibus, *vide* Plus petitionibus.

Petitionibue matuie, vide Mutuis petitionibue.
Pietatis mpagibus, vide *Religioſis Domibus*.
Pignoribus & aliis Cautionibus, Lib. 3. tit. 21. cap. 8. p.418
Plus petitionibus, L. 2. tit. 11. cap. unic. pag. 220
Pœnis, Lib. 5. tit. 37. cap. 13. p. 712
In Sexto, tit. 9. c. 5. p. 154
In Clem. tit. 8. c.3. p.256
In Extrav. Joan. XXII. tit. 12 cap. unic. p. 286
In Extr. Com. t. 8. c. un. p.394
Pœnitentiis & Remiſſionibus., Lib. 5. t.38 cap. 16. p. 715
In Sexto, tit. 10. cap. 3. p. 158
In Clem. tit. 9. cap. 2. p. 259
In Extr. Com. tit. 9. c. 5. p.396
quam Polluit per adulterium, &c. *vide* Eo qui duxit.
in Poſſeſſionem eeuſ. rei ſervandæ mittitur, *vide* Eo qui mittitur.
Poſſeſſionis cauſa & proprietetie, *vide* Cauſe poſſeſſionis.
Poſſeſſionum & fructuum ſequeſtr. *vide* Sequeſtratione.
Poſtulando, Lib. 1. tit. 37. cap. 3. p. 171
Poſtulatione Prælatorum, Lib. 1. tit. 5. cap. 6. p. 31
In Sexto, tit. 5. c. unic. p. 9
In Extrav. Com. tit. 2. cap. unic. pag. 310
Poteſtate electi, *vide* Electione.
Poreſtate Judicie delegeti, *vide* Officio & poteſtate.
Poteſtate Juriſdictionis ordinaria, vide *Foro competenti*.
Præbendæ Conceſſione & Eccleſiæ non vacantis, *vide* Conceſſione præbend.
in Præbenda vel Eccleſ. non reſident. *vide* Clericis non reſident.
Præbendis & Dignitatibus, Lib. 3. tit. 5. cap. 38. p. 372
In Sexto, tit. 4. c. 41. p. 83
In Clem. tit. 2. cap. 6. p.220
In Extr. Joan. XXII. t. 3. cap. un. pag. 275
In Extr. Com. tit. 2. cap. 14. pag. 334
Præficiendorum ætate, qualitate, & ordine, *vide* Ætete.
Prælati ne vicee ſuee vel Eccleſ. ſub annuo cenſu conced. *vide* Ne Prælati.
a Prælato ſine Conſenſu Capitali, *vide* His quæ fiunt.
Prælatorum exceſſibue & ſubditorum, *vide* Exceſſibus.
Prælatorum negligentla, *vide* Supplenda.
Prælatorum poſtulatione, *V.* Poſtulatione.
Præſcriptionibus, Lib. 2. tit. 26. cap. 20. p. 307
In Sexto, tit. 13. cap. 2. p. 70
Præſumptionibus, Lib. 2. tit. 23. cap.16. pag. 282
Precariis, Lib. 3. tit. 14. cap. 3. p.410
Presbytero non baptizato, Lib. 3. tit. 43. cap. 3. p. 524
Presbyterorum filiis ordinandis vel non, *V.* Filiis Presbyter.
Primicerii Officio, *V.* Officio Primic.
Primitiie & Oblationibus, *V.* Decimis.
Privilegiis *a* & exceſſibus Privilegiatorum *b*, L. 5. tit. 33. c. 33. p. 691
a In Sexto, tit. 7. cap. 12. p. 148
b In Clem. tit. 7. cap. 2. p. 254
a In Extr. Joan. XXII. tit. 11. cap. unic. p. 285
a In Extr. Com. tit. 7. cap. 4. pag. 387
Probationibus, Lib. 2. tit. 19. cap. 15. pag. 246
In Clem. tit. 7. cap. unic. p. 209
non Procedatur ad Teſtiam receptionem, *V.* Ut lite non cont.
Procuratoribus, Lib. 1. tit. 38. cap. 15. pag. 172
In Sexto, tit. 19. c. 9. p. 55
In Clem. tit. 10. cap. 4. p. 203
Procurationibus & exactionibue, *V.* Cenſibus, & exactionibus.
Profeſſione votorum, vide *Votis & Votor.*
Prohibitis Libris, vide *Libr. probib.*
ne Promittatur aliquid vel exigatur pro ſpiritualibus, *vide* Simonia & ne P.
Promoto Clerico per ſaltum, *V.* Clerico per ſaltum.
Proprietatis & poſſeſſionis cauſa, *V.* Cauſa poſſeſſionie.
Puerorum delictis, *V.* Delictis puer.
Pugnentibua Clericis in Duello, *V.* Clericis pugnantibus.
Purgatione canonica, L. 5. tit. 34. cap. 16. pag. 704
Purgatione vulgari, Lib. 5. tit. 35. cap. 3. pag. 710
Purificatione poſt partum, Lib. 3. tit. 47. cap. unic. p.528

Q.

Quæſtorum tollendo abuſu.
In Septimo, *L.* 3. *t.* 15. *c.* 2. *p.* 144.

Quali-

Qualitate, & ordine proficiendorum, *vide* Ætata.
Qui Clerici, vel voventes matrimonium contrahere poſſunt, L. 4. t. 6. c. 7. pag. 557
Qui Filii ſint legitimi, L. 4. t. 17. c. 15. p. 579
Qui matrimonium accuſare poſſunt, vel contra illud teſtari *; L. 4. tit. 18. c. 6. p. 586
* *Teſtari*, ita legitur in Editione Pariſienſi an. 1687 in aliis legitur, *Teſtificari*.

R

Raptoribus, Incendiariis, & Violatoribus Eccleſiarum, Lib 5. t. 17. c. 7. p. 660
ad Ratiocinia obligatie ordinandis, vel non. *vide* Obligatis.
Rebus Eccleſiæ *a* alienandis, vel non, L. 3. t. 13. c. 12. p. 406
a non alienandis *b*. In Sexto, tit. 9. cap. 2. p. 106
In Clem. tit. 4. c. 2. p. 223
b In Extr. Com. t. 4. c. un. p. 351
ad Receptionem Teſtium non procedatur, *vide* Ut lite non cont.
Recuſationibus, & Relationibus, *vide* Appellationibus.
Redemptione Voti, *vide* Voti &c.
Regularibus, & *a* tranſeuntibus ad Religionem, L. 3. t. 31. c. 24. p. 455
In Sexto, tit. 14. c. 6. p. 112
In Clem. tit. 6. c. 2. p. 228
In Extr. Com. tit. 8. c. 2. p. 364
a *Religioſis extra clauſtra vagantibus*. *In Septimo. t. 18. c. 3.* p. 152
Regularium, vel Canonicorum, *vide* Statu Monachorum.
Regulis Juris, L. 5. t. 41. ult. c. 11. p. 753
In Sexto, tit. ult. qui deberet eſſe 13. c. 88. p. 186
Reiterantibus Baptiſma, *vide* Apoſtatis &c.
Relationibus, & Recuſationibus, *vide* Appellationibus.
Religionem tranſeuntibus, *V.* Regularibus.
Religioſis Domibus *a*, ut Epiſcopo ſint ſubjectæ *b*, L. 3. t. 36. c. 9. p. 486
a In Sexto, tit. 17. c. un. p. 116
b In Clem. tit. 11. c. 2. p. 233
a In Extr. Joan. XXII. tit. 7. c. unic. p. 281
a In Extr. Com. t. 9. c. un. p. 368
a *Et montibus pietatis*. *In Septimo tit. 17. cap. 5.* p. 147
Religioſorum, & aliorum Monachorum Capellis, *V.* Capellis.
Religioſorum locorum immunitate, &c. *V.* Immunitate.
Reliquiis, & Veneratione Sanctorum, L. 2. tit. 45. c. 2. p. 526
In Sexto, tit. 22. c. un. p. 122
In Clem. tit. 16. c. un. p. 239
In Ext. Com. tit. 12. c. 2. p. 373
In Septimo. tit. 9. cap. 3. p. 135
Remiſſionibus, & Pœnitentiis, *vide* Pœnitentiis &c.
Renunciatione, L. 1. tit. 9. c. 15. p. 79
In Sexto, tit. 7. c. 2. p. 37
In Clem. tit. 4. c. un. p. 200
qui Renunciavit Epiſcopatui, *vide* Ordinati ab Epiſcop.
Reparandis Eccleſis, vel ædificand. *vide* Eccleſ. ædificand.
Rerum permutatione, L. 3. tit. 19. c. 9. p. 415
In Sexto, tit. 10. c. unic. p. 107
In Clem. tit. 3. c. unic. p. 223
Rerum pertinentium ad Eccleſias Immunitate, *vide* Immunitate.
Reſcriptis *a* Lib. 1. tit. 3. cap. 43. p. 10
In Sexto, tit. 3. cap. 15. p. 2
In Clem. tit. 2. cap. 5. p. 195
a *& Mandatis Apoſtolicis*.
In Septimo, tit. 2. c. 4. p. 5
Reſervationibus. In Septimo, L. 1. tit. 11. cap. 6. p. 44
non Reſidentibus Clericis in Eccleſia, vel præb. *vide* Clericis non reſiden.
Reſignationibus, & Permutationibus.
In Septimo, L. 1. tit. 14. c. 5. p. 52
Reſtituenda dote poſt divortium &c. *vide* Donationibus inter.
Reſtitutione Beneficii, vide *Fructuum*.
Reſtitutione in integrum.
In Sexto, L. 1. t. 21. c. 2. p. 58
In Clem. t. 11. ult. c. un. p. 204
vide in integrum reſtitutione ſupra.
Reſtitutione ſpoliatorum, L. 2. t. 13. cap. 19. p. 225
In Sexto, t. 5. cap. 2. p. 64

S

Sacramentis non iterandis, L. 1. tit. 16. c. 3. p. 106
Sacramento Euchariſtiæ, &c. *vide* Celebratione Miſſarum.
Sacramentorum aliorum Cuſtodia, Euchar. & Chriſm. *vide* Cuſtodia Euchar.
Sacra unctione, L. 1. t. 15. cap. un. p. 103
Sacrilegis. In Septimo, L. 5. tit. 6. cap. un. p. 201

Sacriſtæ Officio, *vide* Officio Sacriſt.
Secularibus negotiis, Clerici vel Monachi ne ſe immiſceant, *vide* Ne Clerici vel.
Sagittariis, Lib. 5. tit. 15. cap. unic. p. 658
per Saltum promoto, *vide* Clerico per ſaltum.
Sanctorum Veneratione, *vide* Reliquiis.
Saracenis, Judæis, & eorum ſervis. *vide* Judæis, &c.
Shiſmaticis *a* & ordinatis ab eis, Lib. 5. tit. 8. cap. 2. p. 645
a In Sexto, tit. 3. c. unic. p. 143
a In Extr. Com. t. 4. c. un. p. 384
a *& Hæreticis, in Septimo*, vide *Hæreticis*.
Scrutinio in ordine faciendo, Lib. 1. tit. 12. cap. unic. p. 97
Secundis nuptiis, Lib. 4. tit. 21. ult. cap. 5. p. 595
Sede vacante aliquid ne innovetur. *vide* Ne ſede vacante.
Sententia & re judicata, L. 2. t. 27. c. 26. p. 315
In Sexto, tit. 14. cap. 5. p. 71
In Clem. tit. 11. cap. 2. p. 214
Sententia Excommunicationis *a*, Lib. 5. tit. 39. cap. 60. p. 720
a Suſpenſionis & interdicti *b*. In Sexto, tit. 11. cap. 24. p. 150
b In Clem. tit. 10. cap. 4. p. 260
b In Extr. Jo. XXII. t. 13. c. un. pag. 288
a In Extr. Com. t. 10. ult. c. 4.
b *vide ſupra Interdicto*.
ad Sententiam definitivam non procedatur, *vide* Ut lite non.
Sepulturis, Lib. 3. tit. 28. cap. 14. p. 438
In Sexto, tit. 12. cap. 5. p. 108
In Clem. tit. 7. cap. 2. p. 224
In Extr. Com. t. 6. cap. 2. p. 356
Sequeſtratione poſſeſſionum, & fructuum. Lib. 2. tit. 17. cap. 3. p. 244
In Clem. tit. 6. c. unic. p. 209
Sequeſtris. In Septimo, Lib. 2. tit. 7. cap. 2. pag. 85
Servandæ rei cauſa. *Vid.* Eo qui in poſſeſſ. mitt.
Servis non ordinandis & eorum manumiſſione, L. 1. tit. 18. cap. 8. p. 112
Servis Judæ, & Sarracen. *vide* Judæis, &c.
Servorum conjugio, *vide* Conjugio ſervor.
Significatione verborum, *vid* Verborum Significatione.
Simoniacis, & ne quid detur vel exigatur. In Septimo, L. 5. tit. 11. cap. 4. pag. 222
Simonia *a* & ne aliquid pro ſpiritualibus exigatur vel promittatur, L. 5. t. 3. c. 46. p. 609
a In Extr. Com. tit. 1. c. 2. p. 377
Solutionibus, Lib. 3. tit. 23 cap. 4. p. 423
Sortilegiis, Lib. 5. tit. 21. cap. 3. p. 672
pro Spiritualibus ne aliquid exigatur, &c. *vide* Simonia & ne.
Spirituali Cognatione, *V.* Cognatione ſpirit.
Spoliatorum reſtitutione, *vide* Reſtitutione ſpoliatorum.
Spoliis Clericorum. In Septimo, Lib. 3. tit. 3. cap. 5. p. 115
Sponſa duorum, L. 4. tit. 4. cap. 5. p. 553
eo qui Sponſæ ſuæ Conſanguineam, vel uxoris cognovit, *vide* Eo qui cognovit.
Sponſalibus & matrimoniis, L. 4. tit. 1. cap. 32. p. 537
In Sexto, tit. 1. cap. unic. p. 129
In Septimo, tit. 1. cap. 3.
Statu *a* Monachorum *b*, & Canonicorum Regular. L. 3. t. 35. c. 8. p. 479
a Regularium. In Sexto, t. 16. cap. unic. p. 114
b vel Canon. Regularium. In Clem. tit. 10. c. 2. p. 229
Stupro & Adulteriis, *vide* Adulteriis & Stupro.
Subditorum & Prælator. Exceſſibus, *vide* Exceſſibus.
ſi Subjectæ ſint Epiſcopo, *V.* Religioſis domibus.
Succeſſionibus ab Inteſtato, L. 3. t. 27. c. 3. p. 437
Summa Trinitate & fide Catholica, L. 1. tit. 1. c. 2. p. 1
In Sexto, tit. 1. cap. unic. p. 2.
In Clem. eodem. c. unic. p. 194
In Septimo, eodem. cap. 4. p. 1.
Supplenda negligentia Prælatorum, L. 1. tit. 10. cap. 5. p. 90
In Sexto, tit. 8. cap. 4. p. 38
In Clem. tit. 5. cap. unic. p. 200
eo qui Suſcepit ordinem furtive, *vide* eo qui furtive.
Suſpenſionis & Interdicti ſententia, *vide* Sententia Excomm.
Syndico, Lib. 1. tit. 39. cap. unic. p. 177

T.

Taurorum & aliorum animalium agitatione & pugna. In Sept. L. 5. t. 18. ult. c. unic. p. 235
Temporibus Ordinationum & qualitate Ordinandorum, Lib. 1. t. 11. c. 17. p. 92
In Sexto, tit. 9. cap. 4. p. 36

Teſta-

Digitized by Google

Teſtamentis & ultimis voluntatibus, L. 3. tit. 26. cap. 20. p. 429
In Sexto, tit. 11. cap. 2. p. 108
In Clem. tit. 6. cap. un. p. 223
In Septimo, L. 2. t. 13. *cap.* 3. p. 99
qui Teſtari poſſ. contra matrimonium, vel, &c. *vide* Qui Matrimonium.
Teſtibus cogendis vel non, L. 2. tit. 21. cap. 11. p. 273
Teſtibus a & Atteſtationibus, L. 2. tit. 20. cap. 56. p. 253
In Sexto, tit. 10. cap. 3. p. 67
a In Clem. tit. 8. cap. 2. p. 209
a *In Septimo*, *L.* 5. *t.* 13. *c. un.* *p.* 230
ad Teſtium receptionem non procedatur, &c. *vide* Ut lite non.
Tollendo abuſu quæſtorum, vide *Quæſtorum*.
Tonſoribus monetarum, vide *Monetarum*.
Torneamentis, Lib. 5. tit. 13. c. 2. p. 657
In Extr. Jo. XXII. t. 9. c. un. p. 283
Tranſactionibus, L. 1. tit. 36. c. 11. p. 168
Tranſeuntibus ad Religionem, *V.* Regularib.
Translatione Epiſcopi, L. 1. t. 7. c. 4. p. 74
Treuga & pace, L. 1. tit. 34. cap. 2. p. 165
In Extr. Com. t. 9. ult. c. 2. p. 321
In Septimo. *L.* 3. *tit.* 11. *c.* 2. *p.* 138
Trinitate, *vide* Summa.

V.

VAcante ſede ne innovetur aliquid. *vide* Ne ſede vacante.
non Vacantia Eccleſiæ conceſſione & Præbend. *vide* Conceſſ. Præbend.
Vagantibus extra Clauſtra, vide *Regularibus*.
Venatore Clerico, *vide* Clerico Venatore.
Venditione & Emptione, *V.* Emptione & Venditione.
Veneratione Sanctorum, *V.* Reliquiis, &c.
ex Ventre libero natis, *V.* Natis ex libero.
Verborum Significatione, Lib. 5. t. 40. cap. 33. p. 742
In Sexto, tit. 12. c. 5. p. 170
In Clem. tit. 11. ult. c. 2. p. 262
In Extr. Jo. XXII. t. 14. ult. c. 5. p. 290
Vicarii officio, *V.* Officio Vicarii.
Vices ſuas Prælati, vel Eccleſ. ne conced. ſub annuo cenſu, *V.* Ne Prælati.
Vi metuſve cauſa quæ fiunt, *V.* His, & iis quæ vi.
Violatoribus & Incendiariis Eccleſiarum, *V.* Raptoribus.
Virum inter & uxorem don. & dot. poſt divort. reſtituend. *V.* Donationibus inter.
Vita & honeſtate Clericorum, Lib. 3. tit. 1. cap. 16. p. 357
In Sexto, eod. c. unic. p. 81
In Clem. eod. cap. 2. p. 219
In Extr. Com. eod. c. un. p. 333
In Septimo, *eod. cap.* 5. *p.* 105
Vitiatis Corpore ordinandis vel non, *V.* Corpore vitiatis.
Ultimis voluntatibus, *vide* Teſtamentis.
Unctione ſacra. *V.* Sacra unctione.
Unionibus Beneficiorum. *In Septimo*, *Lib.* 1. *tit.* 13. *cap. un.* *pag.* 50
Voluntario Homicidio vel Caſuali, *V.* Homicidio.
Voluntatibus ultimis, *V.* Teſtamentis, &c.
qui Voventes vel Clerici matrim. contrahere poſſunt, *V.* Qui Clerici.
Votis & votorum profeſſione. *In Septimo*, *Lib.* 3. *tit.* 12. *c. un.* *p.* 141
Voto & voti redemptione, L. 3. t. 34. c. 11. p. 473
In Sexto, tit. 15. cap. unic. p. 114
In Extr. Jo. XXII. t. 6. c. unic. pag. 281
Uſu Pallii, *V.* Auctoritate, &c.
Uſuris, Lib. 5. tit. 19. c. 19. p. 663
In Sexto, tit. 5. cap. 2. p. 146
In Clem. tit. 5. c. unic. p. 251
Ut Eccleſiaſtica Beneficia ſine diminutione conferantur, Lib. 3. tit. 12. cap. unic. pag. 405
Utili vel inutili confirmatione, *V.* Confirmatione utili.
Ut lite non conteſtata non procedatur ad Teſtium receptionem, vel ad ſententiam definitivam, L. 2. t. 6. c. 5. p. 207
Ut lite pendente † nihil innovetur, L. 2. tit. 16. cap. 5. p. 242
In Sexto, tit. 8. cap. 2. p. 66
† nil, In Clem. tit. 5. cap. 2. p. 208
Vulgari purgatione, *V.* Purgatione vulgari.
Uxorem inter & Virum donat. & dot. poſt divort. reſtit. *V.* Donationibus inter.
eo qui Uxoris ſuæ vel ſponſæ Conſanguineam cognovit, *V.* Eo qui qui cognovit.

FINIS INDICIS TITULORUM OMNIUM.

Digitized by Google

RUBRICÆ DECRETALIUM GREGORII IX.

Quibus ſubnectuntur concordantes Tituli ex

SEXTO DECRETALIUM, CLEMENTINIS, EXTRAVAGANTIBUS JOANNIS XXII. EXTRAVAGANT. COMMUN. & tandem LIBRO VII. DECRETALIUM.

LIB. I. DECRETALIUM GREGORII. IX.

Tit. I.

DE *a* Summa Trinitate & Fide Catholica. *In Sexto tit. 1. In Clem. tit. 1. In Septimo tit. 1.*

II. De Conſtitutionibus. *In Sexto tit. 2.*

III. De Reſcriptis. *In 6. tit. 3. In Clem. tit. 2. In 7. tit. 2.*

IV. De Conſuetudine. *In 6. tit. 4. In Extr. com. tit. 1.*

V. De *b* Poſtulatione Prælatorum. *In 6. tit. 5. In Extr. comm. tit. 2.*

VI. De Electione & Electi Poteſtate. *In 6. tit. 6. In Clem. tit. 3. In Extrav. Joan. XXII. tit. 1. In Extrav. com. tit. 3. In 7. tit. 3.*

VII. De Tranſlatione Epiſcopi.

VIII. De Auctoritate & Uſu Pallii. *In Extr. com tit. 4.*

IX. De *c* Renunciatione. *In 6. tit. 7. In Clem. tit. 4.*

X. De ſupplenda negligentia Prælatorum. *In 6. tit. 8. In Clem. tit. 5.*

XI. De temporibus Ordinationum, & qualitate ordinandorum. *In 6. tit. 9.*

XII. De ſcrutinio in ordine faciendo.

XIII. De *d* ordinatis ab Epiſcopo, qui renunciavit Epiſcopatui.

XIV. De Ætate & Qualitate & ordine præficiendorum. *In 6 tit. 10. In Clem. tit. 6. In 7. tit. 5.*

XV. De ſacra Unctione.

XVI. De Sacramentis non iterandis.

XVII. De *e* Filiis Presbyterorum ordinandis, vel non. *In 6. tit. 11. In 7. tit. 6.*

XVIII. De Servis non ordinandis & eorum manumiſſione.

XIX. De obligatis ad ratiocinia ordinandis, vel non.

XX. De Corpore vitiatis ordinandis vel non. *In 6. tit. 12.*

XXI. De *f* Bigamis non ordinandis. *In 6. tit. 12.*

XXII. De Clericis Peregrinis.

XXIII. De Officio Archidiaconi.

XXIV. De *g* Officio Archipresbyteri.

XXV. De Officio Primicerii.

XXVI. De Officio Sacriſtæ.

XXVII. De Officio Cuſtodis. *In Extrav. com. tit. 5.*

XXVIII. De Officio Vicarii. *In 6. tit. 13. In Clem. tit. 7.*

XXIX. De *h* Officio & poteſtate Judicis delegati. *In 6. tit. 14. In Clem. tit. 8. In Extrav. com. tit. 6.*

XXX. De Officio Legati. *In 6. tit. 15. In 7. tit. 8.*

XXXI. De Officio Judicis Ordinarii. *In 6. tit. 16. In Clem. tit. 9. In Extrav. com. tit. 7.*

XXXII. De *i* Officio Judicis.

XXXIII. De Majoritate & Obedientia. *In 6. tit. 17. In Extrav. Joan. tit. 2. In Extrav. comm. tit. 8.*

XXXIV. De Treuga & Pace. *In Extrav. comm. tit. 9. In 7. lib. 3. tit. 21.*

XXXV. De Pactis. *In 6. tit. 18.*

XXXVI. De *k* Tranſactionibus.

XXXVII. De Poſtulando.

XXXVIII. De Procuratoribus. *In 6. tit. 19. In Clem. tit. 10.*

XXXIX. De Syndico.

XL. De *l* iis quæ vi metuſve cauſa fiunt. *In 6. tit. 20.*

XLI. De in integrum reſtitutione. *In 6. tit. 21. In Clem. tit. 11.*

XLII. De Alienatione Judicii mutandi cauſa facta.

XLIII. De Arbitris. *In 6. tit. 22.*

LIB. II. DECRETALIUM GREGORII IX.

Tit. I.

DE *a* Judiciis. *In 6. tit. 1. In Clem. tit. 1. In Extr. com. tit. 1.*

II. De Foro competenti. *In 6. tit. 2. In Clem. tit. 2. In 7. tit. 1.*

III. De Libelli Oblatione.

IV. De Mutuis Petitionibus.

V. De *b* Litis conteſtatione. *In 6. tit. 3.*

VI. Ut lite non conteſtata non procedatur ad teſtium receptionem.

VII. De *c* Juramento calumniæ. *In 6. tit. 4.*

VIII. De Dilationibus. *In Extr. com. tit. 2. In 7. tit. 10.*

IX. De Feriis.

X. De ordine cognitionum.

XI. De *d* plus Petitionibus.

XII. De Cauſa Poſſeſſionis & Proprietatis. *In Clem. tit. 3.*

XIII. De Reſtitutione Spoliatorum. *In 6. tit. 5.*

XIV. De *e* Dolo & contumacia. *In 6. tit. 6. In Clem. tit. 4. In Extrav. comm. tit. 3. In 7. tit. 6.*

XV. De Eo, qui mittitur in poſſeſſionem cauſa rei ſervandæ. *In 6. tit. 7.*

XVI. Ut lite pendente nihil innovetur. *In 6. tit. 8. In Clem. tit. 5.*

XVII. De ſequeſtratione Poſſeſſionis & fructuum. *In Clem. tit. 6. In 7. tit. 7.*

XVIII. De *f* Confeſſis. *In 6. tit. 9. In 7. tit. 5.*

XIX. De Probationibus. *In Clem. tit. 7.*

XX. De Teſtibus & Atteſtationibus. *In 6. tit. 10. In Clem. tit. 8. In 7. lib. 5. tit. 13.*

XXI. De Teſtibus cogendis vel non.

XXII. De *g* Fide Inſtrumentorum.

XXIII. De Præſumptionibus.

XXIV. De Jurejurando. *In 6. tit. 11. In Clem. tit. 9. In 7. lib. 3. tit. 10.*

XXV. De Exceptionibus. *In 6. tit. 12. In Clem. tit. 10.*

XXVI. De *h* Præſcriptionibus. *In 6. tit. 13.*

XXVII. De Sententia & re judicata. *In 6. tit. 14. In Clem. tit. 11.*

XXVIII. De Appellationibus, recuſationibus & relationibus. *In 6. tit. 15. In Clem. tit. 12. In 7. tit. 9.*

XXIX. De Clericis peregrinantibus.

XXX. De *i* Confirmatione utili vel inutili.

LIB. III. DECRETALIUM GREGORII IX.

Tit. I.

DE *a* Vita & honeſtate Clericorum. *In 6. tit. 1. In Clem. tit. 1. In Extrav. comm. tit. 1. In 7. tit. 1.*

II. De Cohabitatione Clericorum & mulierum.

III. De Clericis conjugatis. *In 6. tit. 2.*

IV. De *b* Clericis non reſidentibus in Eccleſia vel Præbenda. *In 6. tit. 3. In 7. tit. 2.*

V. De Præbendis & Dignitatibus. *In 6. tit. 4. In Clem. tit. 2. In Extrav. Joan. tit. 3. In Extrav. comm. tit. 2.*

VI. De Clerico ægrotante vel debilitato. *In 6. tit. 5.*

VII. De *c* Inſtitutionibus. *In 6. tit. 6.*

VIII. De conceſſione Præbendæ & Eccleſiæ non vacantis. *In 6. tit. 7. In Clem. tit. 3. In Extr. Jo. tit. 4.*

IX. Ne ſede vacante aliquid innovetur. *In 6. tit. 8. In Extrav. Jo. tit. 5. In Extr. Com. tit. 3.*

X. De *d* iis, quæ fiunt a Prælatis ſine conſenſu Capituli.

XI. De iis, quæ fiunt a majori parte Capituli.

XII. Ut Eccleſiaſticæ beneficia ſine diminutione conferantur.

XIII. De *e* rebus Eccleſiæ alienandis vel non. *In 6. tit. 9. In Clem. tit. 4. In Extrav. com. tit. 4.*

XIV. De Precariis.

XV. De Commodato.

XVI. De Depoſito.

XVII. De *f* Emtione & Venditione. *In extr. com. tit. 5.*

XXVIII. De

XVIII. De Locato, & Conducto.
XIX. De Rer. Permutatione. *In 6. tit. 10. In Clem. tit. 5.*
XX. De Feudis.
XXI. De Pignoribus, & aliis Cautionibus.
XXII. De Fidejuſſoribus.
XXIII. De Solutionibus.
XXIV. De Donationibus.
XXV. De Peculio Clericorum.
XXVI. De *g* Teſtamentis, & ultimis Voluntatibus. *In 6. tit. 11. In Clem. tit. 6. In 7. lib. 2. tit. 13.*
XXVII. De Succeſſionibus ab inteſtato.
XXVIII. De Sepulturis. *In 6. tit. 12. In Clem. tit. 7. In Extravag. com. tit. 6.*
XXIX. De *h* Parochiis, & alienis Parochianis.
XXX. De Decimis, primitiis, & oblationibus. *In 6. tit. 13. In Clem. tit. 8. in Extrav. com. tit. 7. In 7. tit. 6.*
XXXI. De Regularibus, & tranſeuntib. ad Religionem. *In 6. tit. 14. In Clem. tit. 9. in Extr. com. tit. 8. In 7. tit. 18.*
XXXII. De *i* Converſione Conjugatorum.
XXXIII. De Converſione infidelium.
XXXIV. De Voto, & voti redemptione. *In 6. tit. 15. In Extr. Joan. tit. 6. In 7. tit. 12.*
XXXV. De *k* Statu Monachorum, & Canonicorum Regularium. *In 6. tit. 16. In Clem. tit. 10.*
XXXVI De Religioſis Domibus, ut Epiſcopo ſint ſubjectæ. *In 6. tit. 17. In Clem. tit. 11. In Extrav. Joan. tit. 7. In Comm. tit 9. In 7. tit. 17.*
XXXVII. De Capellis Monachorum, & aliorum Religioſorum. *In 6. tit. 18.*
XXXVIII. De *l* Jure Patronatus. *In 6. tit. 19. In Clem. tit. 12. In 7. lib. 2. tit. 4.*
XXXIX. De cenſibus, Exactionibus, & Procurationibus. *In 6. tit. 20. In Clem. tit. 13. In Extrav. com. tit. 10. In 7. lib. 2. tit. 12.*
XL. De Conſecratione Eccleſiæ, vel Altaris. *In 6 tit. 21.*
XLI. De *m* Celebratione Miſſarum, & ſacramento Eucharistiæ, & divinis Officiis. *In Clem. tit. 14. In Extravag. Com. tit. 11. In 7. tit. 8.*
XLII. De Baptiſmo, & ejus effectu. *In Clem. tit. 15.*
XLIII. De Presbytero non baptizato.
XLIV. De *n* Cuſtodia Euchariſtiæ, Chriſmatis, & aliorum Sacramentorum.
XLV. De Reliquiis, & veneratione Sanctorum. *In 6. tit. 22. In Clem. tit. 16. In Extr. Com. tit. 12. In 7. tit. 9.*
XLVI. De Obſervatione Jejuniorum.
XLVII. De *o* Purificatione poſt partum.
XLVIII. De Eccleſiis ædificandis, vel reparandis.
XLIX. De Immunitate Eccleſiarum, Cœmeteriorum & rerum ad eas pertinentium. *In 6. tit. 23. In Clem. tit. 17. In Extrav. Com. tit. 13.*
L. Ne *b* Clerici, vel Monachi ſecularibus negotiis ſe immiſceant. *In 6. tit. 24.*

LIB. IV. DECRETALIUM GREGORII IX. Tit. 1.
DE *a* Sponſalibus & matrimoniis. *In 6. tit. 1. In 7. tit. 1.*
II. De Deſponſatione Impuberum. *In 6. tit. 2.*
III. De Clandeſtina Deſponſatione.
IV. De Sponſa duorum.
V. De *b* Conditionibus appoſitis in diſpenſatione, vel aliis contractibus.
VI. Qui Clerici vel vovent. matrim. contrahere poſſunt.
VII. De eo qui duxit in matrimonium, quam polluit per Adulterium.
VIII. De conjugio Leproſorum.
IX. De *c* conjugio Servorum.
X. De natis ex libero ventre.
XI. De Cognatione Spirituali. *In 6. tit. 3.*
XII. De Cognatione Legali.
XIII. De *d* Eo qui cognovit conſanguineam uxoris ſuæ, vel ſponſæ.
XIV. De Conſanguinitate, & Affinitate. *In Clem. tit. unic. In 7. tit. 2.*
XV. De Frigidis, & maleficiatis, & impotentia coeundi.
XVI. De *e* Matrim. contracto contra Interdict. Eccleſiæ.
XVII. Qui Filii ſint legitimi.
XVIII. Qui *f* Matrimonium accuſare poſſunt, vel contra illud teſtificari.
XIX. De Divortiis.
XX. De Donationibus Inter Virum, & Uxorem, & de Dote poſt divortium reſtituenda.
XXI. De ſecundis nuptiis.

LIB. V. DECRETALIUM GREGORII IX. Tit. I.
DE *a* Accuſationibus, inquiſitionibus, & denunciationibus. *In 6 tit. 1.*
II. De Calumniatoribus.
III. De Simonia & ne aliquid pro ſpiritualibus exigatur vel promittatur. *In Extrav. comm. tit. 1. In 7. tit. 11.*
IV. Ne *b* Prælati vices ſuas, vel Eccleſias ſub annuo cenſu concedant.
V. De Magiſtris, & ne aliquid exigatur pro licentia docendi. *In Clem. tit. 1. In 7. lib. 3. tit. 5.*
VI. De Judæis, Saracenis, & eorum Servis. *In Clem. tit. 2. In Extrav. Joan. tit. 8. In Extr. comm. tit 2. In 7. tit. 1.*
VII. De Hæreticis. *In 6. tit. 2. In Clem. tit. 3. In Extrav. comm. tit. 3. In 7. tit. 3.*
VIII. De *c* Schiſmaticis, & ordinatis ab eis. *In 6. tit. 3. In Extrav comm. tit. 4 In 7. tit. 3.*
IX. De Apoſtatis, & reiterantibus baptiſma.
X. De iis qui Filios occiderunt.
XI. De *d* Infantibus, & languidis expoſitis.
XII. De Homicidio Voluntario, vel Caſuali. *In 6. tit. 4. In Clem. tit. 4. In 7. tit. 8.*
XIII. De Torneamentis. *In Extrav. Joan. tit. 9.*
XIV. De *e* Clericis pugnantibus in Duello. *In 7. tit. 17.*
XV. De Sagittariis.
XVI. De Adulteriis, & Stupro. *In 7. tit. 16.*
XVII. De Raptoribus, Incendiariis, & Violatoribus Eccleſiarum. *In 7. lib. 2. tit. 2.*
XVIII. De *f* Furtis. *In Extr. comm. tit. 5.*
XIX. De Uſuris. *In 6. tit. 5. In Clem. tit. 5.*
XX. De crimine falſi. *In Ext. Jo. t. 10. In Clem. t. 6. In 6. t. 9.*
XXI. De Sortilegiis. *In 7. tit. 12.*
XXII. De Colluſione *g* detegenda.
XXIII. De Delictis Puerorum.
XXIV. De Clerico Venatore.
XXV. De Clerico Percuſſore.
XXVI. De Maledicis. *In 7. tit. 5.*
XXVII. De *h* Clerico Excommunicato, Depoſito, vel interdicto miniſtrante.
XXVIII. De Clerico non ordinato miniſtrante.
XXIX. De *i* Clerico per ſaltum promoto.
XXX. De Eo qui furtive ordinem ſuſcepit.
XXXI De Exceſſibus Prælator. & Subditor. *In 6. tit. 6.*
XXXII. De novi operis nunciatione. [*In Clem. tit. 6.*
XXXIII. De *k* Privilegiis, & exceſſibus Privilegiator. *In 6. tit. 7. In Clem. tit. 7. In Extr. Joan. tit. 11. In Extr. Com. tit. 7.*
XXXIV. De Purgatione Canonica.
XXXV. De Purgatione vulgari.
XXXVI. De *l* Injuriis, & damno dato. *In 6. tit. 8.*
XXXVII. De Pœnis. *In 6. tit. 9. In Clem. tit. 8. In Ext. Joan. tit. 12. In Ext. com. tit. 8.*
XXXVIII. De Pœnitentiis, & Remiſſionibus. *In 6. tit. 10. In Clem. tit. 9. In Extrav. com. tit. 9.*
XXXIX. De Sententia Excommunicationis, Suſpenſionis & interdicti. *In 6. tit. 11. In Clem. tit. 10. In Extrav. Joan. tit. 13. In Ext. com. tit. 10. In 7. lib. 2. tit. 8.*
XL. De *m* Verborum Significatione. *In 6. tit. 12. In Clem. tit. 11. In Extrav. Joan. tit. 4.*
XLI. De regulis Juris. *In 6. tit. ult.*

Digitized by Google

CARMINA RUBRICARUM
JURIS PONTIFICII.

Tota ſiquidem congeries Decretalib. famulatur. Et earum aliquæ in Sexto, Clementinis, Extravagantibus Joannis XXII. Extravagantibus Commun. & Libro VII. reperiuntur, ut in præmiſſa expoſitione patet.

Primi libri Rubricæ ſunt in Decretalibus xLiij. In Sexto xxij. In Clementinis xj. Extravagantes Joannis XXII. complectuntur xx. Conſtitutiones ſine diſtinctione librorum Lib. 1. Extravagantium Communium habet rubricas ix. Et Lib. 1. in 7. x.

a *PRimo ſumme ſidei. ſtatuit. reſcſcripta. ſueſcit.*
b *Poſtulat. electos. translatos. auctor & uſu.*
c *Inde renuntio. de ſupplenda. tempora ſcrutor,*
d *Ordo reſignantes. ætat. ac ungo ſacramen.*
e *Filius & ſervus. obnoxius. & vitiatus.*
f *Hinc bigamus. clerus. peregrinus. & archidiacon.*
g *Archipreſ. primic. ſacriſt. cuſtos. vice fungens*
h *Delegat. legat. & dictus ab ordine judex.*
i *Judicis officium. major. pax. pacta ſequuntur.*
k *Transigs. poſtulo. poſt. procuro. ſyndicus esto.*
l *Vis metus integrat. ac aliena. & arbiter hinc eſt.*

Secundi libri Rubricæ ſunt in Decret. xxx. In Sexto xv. In Clementinis xij. in Extrav. Com. iij. In Septimo xiv.

a *JUdicium. forus. atque libellus. mutua poſcent.*
b *Litem conteſtant. ſine quo non ſuſcipe teſtes.*
c *Jurat. dilatis. & feriat. ordine noſcis.*
d *Plus peto. de cauſa. ſpoliatos reſtituendo.*
e *Eſt dolus. & miſſus. lis pendens. atque ſequeſtrat.*
f *Confeſſis. probo. ſunt teſtes teſtes quoque cogo.*
g *Inſtruo. præſumo. jusjurans. excipiendo.*
h *Præſcribit. ſententiat. appellat. peregrinant.*
i *Utilis omnibus. his eſt confirmatio juncta.*

Tertii libri Rubricæ ſunt in Decretal. L. In Sexto xxiij. In Clementinis xviij. In Extr. Com. xiij. In Septimo xix.

a *VIta decens. clerus habitans, clerusque jugatus.*
b *Non reſidens. prabens. æger vel debilitatus.*
c *Inſtituo. concedendo. ne ſede vacante.*
d *Et ſine conſenſu. major pars non minuantur.*
e *Non alieno. trado precario. commodo. pono.*
f *Vendo, loco. muto. de feudis, Pignoribuſque.*
g *Atque fidejuſſor. & ſolvit. dona. peculi.*
h *De teſtamentis. etiam ſuccedo. ſepultus.*
i *Parochiis. decimis. hinc regula religionis.*
k *Converſus conjux. infidus. vota redempta.*
l *Deq. ſtatu monachi. domib. ſubjungo cappellas.*
m *Jure patronatus. de cenſibus. ara ſacrata.*
n *Miſſa. baptiſmus. quo non eſt Presbyter uſus.*
o *Eucharistia. reliquia. jejunia ſervo.*
p *Purificatæ. ac ædificans. immunis adhærens.*
q *Clerice, vel Monache, dimitte negotia ſecli.*

Quarti libri Rubricæ ſunt in Decretal. xxj. In Sexto iij. In Clementinis j. In Septimo ij.

a *SPonſus & impubes. & clandeſtina. duorum.*
b *Conditione. vovens. quam polluit. atque leproſus.*
c *Servus. de natis. ſequitur cognatio duplex.*
d *Poſt conſanguineam. conſanguinitas. gelidiq.*
e *Ac interdictum. qui nati legitimi ſunt.*
f *Accuſare queunt. divortia. dote. ſecundis.*

Quinti libri Rubricæ ſunt in Decretal. xLj In Sexto xiij. In Clementinis xj. In Extr. Com. x. In Septimo xviij.

a *ACcuſatio. ſive calumnia. ſit tibi Simon.*
b *Prælati. Rabbi. Judæis. hæreticos. dant.*
c *Schiſmaticis. vel Apoſtaticis. natos perimentes.*
d *Infans expoſitus. homicidia. luditur haſtis.*
e *Cleri pugna. ſagittas. adulter. poſtea raptor.*
f *Furtis. uſuris. de falſis crimine fortes.*
g *Colludo. pecco. venor. ferio. maledicto.*
h *Poſt interdictum celebrans. ac ordinis expers.*
i *Saltus. furtivus. exceſſus. opuſq. novellum.*
k *Lex privata ſubit. purgat. cum canone vulgus.*
l *Damnum cum pœnis poſt. pœnitet. eſt anathema.*
m *Verborum ſenſus. ſequitur quoque regula.*

Titulorum Juris Pontificii numerum, qui ſunt in Decretalibus CLXXXV. In Sexto LXXVII. In Clementinis LII. In Extravagantibus Joann. XXII. Tit. XX. In Extravagant. Commun. XXXV. In Septimo LXVIII. In Inſtitionibus XCI. indicant ſequentes verſus.

Centum Rubricas, octogintaque volumen
Gregorii Noni ponit, quinas ſuperaddens.
Ac ſeptuaginta ſeptem numerat tibi Sextus.
Ex Clemente duas quinquagintaque notabis.
Biſque decem jungas, quas promſit Papa Joannes.
Quinque ſuper triginta tum ex Communibus adde.
Septimus annectit ter viginti rubra & octo.
Nonaginta dedit ſed Lancellottus & unum.

Digitized by Google

DECRETALIUM

D. GREGORII PAPÆ IX. a

COMPILATIO.

GREGORIUS Epiſcopus, ſervus ſervorum DEI, dilectis filiis Doctoribus, & Scholaribus univerſis Bononiæ *b* commorantibus, ſalutem, & Apoſtolicam benedictionem.

REX pacificus, pia miſeratione diſpoſuit ſibi ſubditos, fore pudicos, pacificos, & modeſtos. Sed effrenata cupiditas, ſui prodiga, pacis æmula, mater litium, materia jurgiorum, tot quotidie nova litigia generat, ut niſi Juſtitia conatus ejus ſua virtute reprimeret, & quæſtiones ipſius implicitas explicaret, jus humani fœderis litigatorum ubuſus extingueret, & dato libello repudii concordia extra mundi terminos exularet. Ideoque lex proditur, ut appetitus noxius ſub juris regula limitetur, per quam genus humanum ut honeſte vivat, alterum non lædat, jus ſuum unicuique tribuat, informatur. Sane diverſas conſtitutiones, & decretales epiſtolas prædeceſſorum noſtrorum, in diverſa diſperſas *c* volumina, quarum aliquæ propter nimiam ſimilitudinem, & quædam propter contrarietatem, nonnullæ etiam propter ſui prolixitatem, confuſionem inducere videbantur: aliquæ vero vagabantur extra volumina ſupradicta, *d* quæ tanquam incertæ frequenter in judiciis vacillabant. Ad communem, & maxime ſtuduentium utilitatem, per dilectum filium fratrem Raymundum, Capellanum & Pœnitentiarium noſtrum, illas in unum volumen [reſecatis ſuperfluis *e*] providimus redigendas, adjicientes Conſtitutiones noſtras, & Decretales epiſtolas, per quas nonnulla *f* quæ in prioribus erant dubia, declarantur. Volentes igitur, ut hac tantum compilatione univerſi utantur in judiciis & in ſcholis, diſtrictius prohibemus, ne quis præſumat aliam facere, abſque auctoritate ſedis Apoſtolicæ ſpeciali *g*.

a *Titulus hujus libri in manuſcriptis vetuſtiſſimis ita habet. Incipit compilatio Decretalium Divi Gregorii Papæ IX.* b *In uno manuſcripto Vaticanæ legitur* Pariſiis; *in altero* Bononiæ & Pariſiis; *ſed ut plurimum omnes habent, Bononiæ.* c *al. ſparſas.* d *Text. in l.* 1. *C. de nov. cod. fac. & l.* 2. §. *ſi quid autem in tanta. C. de vet. jur. enucl.* e *Interdum & utilib. quod & de Triboniano dicitur, qui fuit Raymundo iſto doctior.* f *Multa.* g *Data fuit hæc Epiſtola anno Chriſti* 1230.

DECRE-

Digitized by Google

DECRETALIUM
D. GREGORII PAPÆ IX.
LIBER PRIMUS.

TITULUS I.
DE SUMMA TRINITATE, ET FIDE CATHOLICA.
CAPITULUM I.

De Trinitate, & ipſius operibus. De fide, & articulis fidei.

Innocentius III. in Concilio Generali *cap.* 1. *a* (*An. Chriſt.* 1215. *Romæ.*)

FIRMITER credimus *b*, & ſimpliciter confitemur *c*, quod unus ſolus eſt verus Deus, æternus, immenſus, & incommutabilis, incomprehenſibilis, omnipotens, & ineffabilis, Pater, & Filius, & Spiritus Sanctus: tres quidem perſonæ, ſed una *d* eſſentia, ſubſtantia, ſeu natura ſimplex omnino: Pater a nullo, Filius a Patre ſolo, ac Spiritus Sanctus pariter ab utroque: abſque initio ſemper, ac ſine fine: Pater generans, Filius naſcens, & Spiritus Sanctus procedens: conſubſtantiales, & coæquales, & coomnipotentes, & coæterni: unum univerſorum principium: creator omnium viſibilium, & inviſibilium, ſpiritualium, & corporalium: qui ſua omnipotenti virtute ſimul ab initio temporis utramque de nihilo condidit creaturam, ſpiritualem, & corporalem: angelicam videlicet, & mundanam: ac deinde humanam, quaſi communem ex ſpiritu, & corpore conſtitutam. Diabolus enim, & alii dæmones a Deo quidem natura creati ſunt boni, ſed ipſi per ſe facti ſunt mali. Homo vero diaboli ſuggeſtione peccavit. §. 1. Hæc ſancta Trinitas ſecundum communem eſſentiam individua, & ſecundum perſonales proprietates diſcreta, primo per Moyſen, & ſanctos Prophetas, aliosque famulos ſuos, juxta ordinatiſſimam diſpoſitionem temporum, doctrinam humano generi tribuit ſalutarem. §. 2. Et tandem unigenitus Dei filius Jeſus Chriſtus a tota Trinitate communiter incarnatus, ex Maria ſemper virgine Spiritus Sancti cooperatione conceptus, verus homo factus, ex anima rationali, & humana carne compoſitus *e*; una in duabus naturis perſona, viam vitæ manifeſtius demonſtravit. Qui cum ſecundum divinitatem ſit immortalis, & impaſſibilis, idem ipſe ſecundum humanitatem factus eſt mortalis, & paſſibilis. Qui etiam pro ſalute humani generis in ligno crucis paſſus, & mortuus, *f* deſcendit ad inferos, reſurrexit a mortuis, & aſcendit in cœlum: ſed deſcendit in anima, & reſurrexit in carne: aſcenditque pariter in utroque: venturus in fine ſeculi, judicaturus vivos, & mortuos, & redditurus ſingulis ſecundum opera ſua, tam reprobis, quam electis: qui omnes cum ſuis propriis reſurgent corporibus, quæ nunc geſtant, ut recipiant ſecundum opera ſua, ſive bona fuerint, ſive mala: illi cum diabolo pœnam perpetuam, & iſti cum Chriſto gloriam ſempiternam.

Tractatur hic de Sacramentis Eccleſiaſticis. Abbas Siculus.

§. 3. Una *b* vero eſt fidelium univerſalis Eccleſia, extra quam nullus omnino ſalvatur. In qua idem ipſe Sacerdos eſt ſacrificium *c* Jeſus Chriſtus: cujus corpus, & ſanguis in ſacramento altaris ſub ſpeciebus panis, & vini veraciter continentur, tranſſubſtantiatis pane in corpus, & vino in ſanguinem, poteſtate divina: ut ad perficiendum myſterium unitatis, accipiamus ipſi de ſuo, quod accepit ipſe de noſtro. Et hoc utique ſacramentum nemo poteſt conficere, niſi Sacerdos, qui rite fuerit ordinatus, ſecundum claves Eccleſiæ, quas ipſe conceſſit Apoſtolis, eorumque ſucceſſoribus Jeſus Chriſtus. §. 4. Sacramentum vero *d* baptiſmi (quod ad Dei invocationem, & individuæ Trinitatis, videlicet Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, conſecratur in aqua) tam parvulis, quam adultis in forma Eccleſiæ a quocunque rite collatum proficit ad ſalutem. Et ſi poſt ſuſceptionem *e* baptiſmi quiſquam prolapſus fuerit in peccatum, per veram poteſt ſemper pœnitentiam reparari *f*. §. 5. Non ſolum autem virgines, & continentes, verum etiam conjugati, per rectam fidem, & operationem bonam placentes Deo, ad æternam merentur beatitudinem pervenire.

CAP. II.

Pater, & Filius, & Spiritus Sanctus vera unione, non collectiva, ſeu ſimilitudinaria, ſunt una eſſentia, ſubſtantia, ſeu natura: quæ ſubſtantia non eſt generans, nec genita, nec procedens: quia illi actus non attribuuntur ſubſtantiæ, ſed perſonis: nec per hoc in Trinitate concluditur quaternitas. Contrarium ſentientes, ut hæretici ſunt cenſendi, niſi ab errore reſipiſcant, & correctioni Apoſtolicæ Sedis ſe ſupponant. Abbas Siculus.

Idem *in eodem.* g

DAmnamus *h* ergo, & reprobamus libellum, ſeu tractatum, quem Abbas Joachim edidit contra Magiſtrum Petrum Lombardum, de unitate, ſeu eſſentia Trinitatis, appellans ipſum hæreticum, & inſanum, pro eo, quod in ſuis dixit ſententiis *i*: (quoniam quædam ſumma res eſt Pater, & Filius, & Spiritus Sanctus, & illa non eſt generans, neque genita, neque procedens:) unde aſſerit, quod ille non tam Trinitatem, quam quaternitatem aſtruebat in Deo, videlicet tres perſonas, & illam

a *Hoc Concilium Romæ in Laterano celebratum eſt anno Chriſti* 1215. *aſſidentibus Hieroſolymitano, & Conſtantinopolitano Patriarchis, & totius fere orbis Epiſcopis, Principumque Legatis, anno Pontificatus Innoc. III. decimo octavo.* b *Cap.* 1. *eod. tit. in* 4. *compil.* c *Hanc Decr. & ſeq. eruditiſſime explicat B. Thom. opuſc.* 23. *&* 24. *tom.* 17. d *ſimilis textus in l. nullus hæreticus.* 2 *C. eod. tit.* e *Textus in l. inter claras.* 8. *§. omnes. verſ. & quoniam. C. eod. tit.* f *Omiſit illud: & ſepultus eſt, ut & Athanaſ. in ſymbolo, & hoc de deſcenſu Chriſti, Rufino auctore.*

a *Extremum judicium.* b *Eccleſiæ unitas.* c *Eucharistia.* d *Baptiſmus.* e *Pœnitentia.* f *Concil. cap. quia ſanctitas. c. pudere. & c. contumaces.* 50. *di. quod autem ad civilem politiam, & vindictam attinet. nemo pœnitentia nocens eſſe deſinit. l.* 67. *de furt. l.* 17. *di ædil. ed. l. pen. vi bon. rapt.* g *Cap.* 2. h *Cap.* 2. *eod. tit. in* 4. *compil.* i *L.* 1. *ſent. diſt.* 5.

Digitized by Google

illam communem eſſentiam, quaſi quartam: manifeſte proteſtans, quod nulla res eſt, quæ ſit Pater, & Filius, & Spiritus Sanctus; nec eſt eſſentia, nec ſubſtantia, nec natura: quamvis concedat, quod Pater, & Filius, & Spiritus Sanctus ſunt una eſſentia, una ſubſtantia, unaque natura, earum unitatem hujuſmodi non veram, & propriam, ſed quaſi collectivam, & ſimilitudinariam eſſe fatetur: quemadmodum dicuntur multi homines unus populus, & multi fideles una Eccleſia: juxta illud *a*: *Multitudinis credentium erat cor unum, & anima una*, & : *Qui* b *adhæret Deo, unus ſpiritus eſt cum illo*. Item c: *Ille qui plantat, & qui rigat, unum ſunt*; &, d *Omnes unum corpus ſumus in Chriſto*. Rurſus in libro Regum e: *Populus meus, & populus tuus, unum ſunt*. Ad hanc autem ſuam ſententiam adſtruendam, illud potiſſimum verbum inducit, quod Chriſtus de fidelibus inquit in Evangelio f: *Volo pater, ut ſint unum in nobis, ſicut & nos unum ſumus, ut ſint conſummati in unum*. Non enim (ut ait) fideles Chriſti ſunt unum, i. e. quædam una res, quæ communis ſit omnibus, ſed hoc modo ſunt unum, id eſt, una Eccleſia, propter catholicæ fidei unitatem, & tandem unum regnum, propter unionem indiſſolubilis charitatis, quemadmodum in canonica Joannis Apoſtoli epiſtola legitur: g *Quia tres ſunt, qui teſtimonium dant in cælo, Pater, & Filius, & Spiritus Sanctus: & hi tres unum ſunt*. Statimque ſubjungitur: *Et tres ſunt, qui teſtimonium dant in terra; ſpiritus, aqua, & ſanguis: & hi tres unum ſunt*: ſicut in quibuſdam codicibus invenitur. §. 1. Nos autem ſacro *h* approbante Concilio, credimus, & confitemur cum Petro Lombardo, quod una quædam ſumma res eſt, incomprehenſibilis quidem, & ineffabilis, quæ veraciter eſt Pater, & Filius, & Spiritus Sanctus; tres ſimul perſonæ, ac ſigillatim quælibet earundem: & ideo *i* in Deo ſolummodo Trinitas eſt, non quaternitas: quia quælibet trium perſonarum eſt illa res, videlicet ſubſtantia, eſſentia, ſeu natura divina: quæ ſola eſt univerſorum principium, præter quod aliud inveniri non poteſt: & illa res non eſt generans, neque genita, nec procedens, ſed eſt Pater, qui generat, & Filius, qui gignitur, & Spiritus ſanctus, qui procedit: ut diſtinctiones ſint in perſonis, & unitas in natura. Licet igitur alius ſit Pater, alius Filius, alius Spiritus ſanctus, non tamen aliud, ſed id, quod eſt Pater, eſt Filius, & Spiritus Sanctus idem omnino: ut ſecundum orthodoxam, & catholicam fidem conſubſtantiales eſſe credantur. Pater enim ab æterno Filium generando, ſuam ſubſtantiam ei dedit, juxta quod ipſe teſtatur *k*: *Pater quod dedit mihi, majus omnibus eſt*. Ac dici non poteſt, quod partem ſubſtantiæ ſuæ illi dederit, & partem ipſe ſibi retinuerit: cum ſubſtantia Patris indiviſibilis ſit, utpote ſimplex omnino. Sed nec dici poteſt, quod Pater in Filium tranſtulerit ſuam ſubſtantiam generando, quaſi ſic dederit eam Filio, quod non retinuerit ipſam ſibi: alioquin deſiiſſet eſſe ſubſtantia. Patet ergo, quod ſine ulla diminutione Filius naſcendo ſubſtantiam Patris accepit: & ita Pater, & Filius habent eandem ſubſtantiam: & ſic eadem res eſt Pater, & Filius, necnon & Spiritus Sanctus ab utroque procedens. Cum vero Veritas pro fidelibus ſuis orat ad Patrem *l*: *Volo* (inquiens) *ut ipſi ſint unum in nobis, ſicut & nos unum ſumus*: hoc nomen *m* unum pro fidelibus quidem accipitur, ut intelligatur unio charitatis in gratia: pro perſonis vero divinis, ut attendatur identitatis unitas in natura, quemadmodum alibi Veritas ait: *Eſtote a perfecti, ſicut & Pater veſter cæleſtis perfectus eſt*, ac ſi diceret manifeſtius: Eſtote perfecti perfectione gratiæ, ſicut Pater veſter cæleſtis perfectus eſt perfectione naturæ, utraque videlicet ſuo modo: quia inter creatorem, & creaturam non poteſt tanta ſimilitudo notari, quin inter eos major ſit diſſimilitudo notanda. §. 2. Si quis igitur ſententiam, vel doctrinam præfati Joachim in hac parte defendere, vel approbare præſumpſerit, tanquam hæreticus ab omnibus evitetur *b*. In nullo tamen propter hoc Florenti c monaſterio (cujus ipſe Joachim extitit inſtitutor) volumus derogari: quoniam ibi & regularis eſt inſtitutio, & obſervantia ſalutaris: maxime, cum ipſe Joachim omnia ſcripta ſua nobis aſſignari mandaverit Apoſtolicæ ſedis judicio approbanda, ſeu etiam corrigenda, dictans epiſtolam, quam propria manu ſubſcripſit, in qua firmiter confitetur, ſe illam fidem tenere, quam Romana tenet Eccleſia, quæ (diſponente Domino) cunctorum fidelium mater eſt, & magiſtra. §. 3. Reprobamus etiam, & condemnamus perverſiſſimum dogma impii *d* Almarici, cujus mentem ſic pater mendacii excæcavit, ut ejus doctrina non tam hæretica, quam inſana ſit cenſenda.

TITULUS II.
DE CONSTITUTIONIBUS.
CAP. I.

Juris canonici ſtatuta omnes ligant: & eorum ritu, tam in pronunciando, quam in decidendo judicia ſunt regulanda.

Ex Concilio Meldenſi. *e* (*An. Chr. 845. in Gallia.*)

CAnonum *f* ſtatuta cuſtodiantur ab omnibus. Et nemo in actionibus, vel judiciis Eccleſiaſticis ſuo ſenſu, ſed eorum auctoritate ducatur.

CAP. II.

Conſtitutio reſpicit futura, & non præterita.

Gregorius *g in regiſtro.* (*an. 598. Roma in Campaniam.*)

COgnoſcentes: *h* (*& infra.* 1) Rem, quæ culpa caret, in damnum vocari non convenit. Quoties vero novum quid ſtatuit, ita ſolet futuris formam imponere, ut diſpendiis præterita non *i* commendet: ne detrimentum ante prohibitionem poſſint ignorantes *k* incurrere, quod eos poſtmodum dignum eſt vetitos ſuſtinere.

[1 *Multa narrantur de Chriſtianis mancipiis, quæ Judæi comparabant. Volebat autem Gregorius in futurum ſtatuere, ut Judæi, qui Chriſtiana mancipia emerint, intra diem quadrageſimum eos vendere teneantur. Sed ſi ante annum quam hoc ſtatueretur quædam apud eos Chriſtiana mancipia manſerant, vetat illis ex eo diſpendium irrogari, ſed iis rerum alienandorum licentiam dari, cauſa redditur, quia.*]

CAP. III.

Poteſtas legem condendi, & mutandi eſt penes Vicarium Chriſti. Et quod de uno contrariorum ſtatuitur, ad aliud contrarium extenditur. Abbas Siculus.

Auguſtinus *ſuper illud epiſt. ad Hebræos.* l

TRanslato ſacerdotio *m* neceſſe eſt, ut legis tranſlatio fiat. Quia enim ſimul & ab eodem, & ſub eadem ſponſione utraque data ſunt, quod de uno dicitur, neceſſe eſt, ut de altero intelligatur.

CAP.

a *Act.* 4. b 1. *Cor.* 6. c 1. *Cor.* 3. d 1 *Cor.* 12. e 3. *Regum* 22. f *Joan.* 17. g 1. *Joan.* 5. h *Vide Melchiorem Can. lib.* 12. *c.* 7. *de locis Theolog.* §. *ſed præc.* i *In uno manuſcript. ita: Et ideo in Deo ſolummodo Trinitas, non quaternitas reperitur.* k *Joan.* 10. l *Joan.* 17. m *Significatum, & æquivocationem dictionis unius vide apud Bart. in l.* 1. *ſi plures. in verſ. difficile. ff. de poſt. Sed aliter unum ſunt fideles Chriſti, aliter tres perſonæ divinæ.*

a *Matth.* 5. b *refutetur.* c *al. Florentino.* d *Almarici hæreſes refert Directorium p.* 2. *q.* 7. e *Cap.* 12. *& Burch. l.* 1 *c.* 61. *Ivo p.* 5. *c.* 171 *& c.* 1. *eod. tit. in* 1. *compil.* f *Quid dicatur canon, notant DD. in l. privilegia. C. de ſacr. Eccleſ. & gl. can.* 1. *diſt.* 3. g *Lib.* 7. *epiſt.* 35. *ad Fortunatum Epiſcopum Neapolitanum.* h *Cap.* 2. *eod. tit. in* 1. *compil.* i *al. non commendent.* k *l. cum de indebito. & ibi gl. de prob. & l. legit.* § *cum quidam. ubi Bart. ff. ad leg. Corn. de fal.* l *Cap.* 7. *tenent verba hujus cap. in gloſſ. ord.* m *Cap.* 4. *eod. tit. in* 1. *compil.*

Digitized by Google

C A P. IV.

Omne prohibitum a lege, peccatum eſt, & omne illud, quod ſequitur ex eo, h. d.

Idem *ſuper epiſt. ad Roman.* a

NAm concupiſcentiam *b* neſciebam, &c. Hoc enim elegit Apoſtolus generale, unde omnia mala oriuntur. Bona eſt ergo lex, quæ dum hoc prohibet, omnia mala prohibet.

C A P. V.

Conſtitutiones decretorum ſingularibus ſunt opinionibus præferendæ.

Hieronymus *in Parabolas*. c

NE innitaris prudentiæ tuæ. Prudentiæ ſuæ innititur, qui ea, quæ ſibi agenda, vel dicenda videntur, Patrum decretis præponit.

C A P. VI.

Non valet conſtitutio Collegii in damnum aliquorum, & commodum aliorum, ceſſante rationabili cauſa. Vel ſic: Abſque rationabili cauſa non poteſt major pars Capituli tollere conſuetudinem, utilitatem privatam nutriendo.

Innocentius III. *Senonenſi Archiepiſcopo, & Epiſcopo Trecenſi. (an. 1198. Roma in Galliam.)*

CUm omnes *d*: (*& infra*. 1) Ad audientiam *e* noſtram pervenit, quod Trecenſes Canonici novum fecerunt in Trecenſi Eccleſia conſtitutum, ut eis tam in præſentia, quam in abſentia reditus ſuos ex integro percepturis, qui in eadem Eccleſia poſt illam conſtitutionem fuerunt, vel de cætero fuerint inſtituti, reditus in abſentia non percipiant, ſed tunc ſolum, cum fuerint reſidentes; cum ſecundum Trecenſis Eccleſiæ conſuetudinem omnes in hoc conſueverunt eſſe pares. Statuerunt *f* etiam, ut (cum ſingulis præbendis annexæ ſint vineæ) ipſis ſuas, dum vixerint, poſſidentibus, vineæ decedentium ad ſucceſſores non tranſeant, ſed proventus earum inter ſingulos dividantur.

Cum igitur, quod quiſque juris in alterum ſtatuit, ipſe debeat uti eo: & Sapientis dicat auctoritas *g*: *Patere legem, quam tu ipſe tuleris*: mandamus, quatenus antiquos Canonicos junioribus, & juniores in perceptione fructuum tam præbendarum, quam vinearum coæquetis antiquis, ſecundum priorem conſuetudinem, uſque ad tempus prædictæ conſtitutionis ſervatam, vel ſecundum rationabilem inſtitutionem in poſterum obſervandam.

[1 *Unum corpus ſumus in Chriſto, ſinguli autem alter alterius membra: non debent majores minoribus, aut ſeniores junioribus invidere. Sed omnes, qui in una Eccleſia uni Deo famulantur, pari gaudeant libertate. Cum pondus, & pondus, menſura, & menſura utrumque abominabile ſit apud Deum. Et evangelicus paterfamilias pari mercede primos vineæ ſuæ operarios remuneravit, & extremos. Verum ad audientiam Apoſtolatus noſtri pervenit.*]

C A P. VII.

Conſtitutio Laicorum Eccleſiam, ſeu ejus bona non adſtringit.

Idem *b Tridentino Epiſcopo. (an. 1198. Roma in Venet.)*

QUæ in *i* Eccleſiarum: (*& infra*. 1) Sane pervenit ad audientiam noſtram, quod cives *k* Terviſini conſtituerunt, ut ſi quis ſe ad inopiam vergere probabiliter allegaverit *l*, alienandi feudum, quod ab Eccleſiis, vel aliis tenet, liberam habeat facultatem: (*& infra*. 2) Volentes igitur Eccleſiarum indemnitati conſulere, conſtitutionem hujuſmodi, & venditiones feudorum Eccleſiaſticorum factas ſine legitimo Eccleſiaſticarum perſonarum aſſenſu, vires decernimus non habere.

[1 *Et Eccleſiaſticorum virorum præjudicium attentantur, firmitatem ſortiri non debent, ſed ad Eccleſiarum indemnitatem debent potius infirmari.*]

[2 *Nec emptor teneatur priori domino reſpondere, niſi ex ſexta parte pretii, quam ipſi, ſi recipere voluerit, exhibebit, ex quo Eccleſiaſtica non modicum jura læduntur.*

C A P. VIII.

Dignitas ſublata de Eccleſia per ſtatutum Capituli confirmatum per Papam, ulterius non cenſetur vacare, niſi per contrarium actum ſtatutum fuerit revocatum.

Idem. (*circa an. 1204. Roma in Galliam.*)

CUm acceſſiſſent *a* ad Apoſt. ſedem Archid. Tullenſis, & G. Tullen. Capituli procurator: Archid. propoſuit memoratus, quod cum olim quidam Tullenſ. Canonici noſtris auribus intimaſſent, quod Primiceriatus *b* in Tullenſ. Eccleſia tanto tempore vacaviſſet, quod ad manus noſtras illius perſonatus eſſet donatio devoluta: [*& infra* 1.] Fuit inſuper ex parte Capituli allegatum, quod de communi aſſenſu Canonicorum Tullenſium fuerit conſtitutum, ne Primiceriatus dignitas *c* eſſet ulterius in Eccleſia memorata: inter Canonicos ipſos Primiceriatus proventibus, & poſſeſſionibus diſtributis: (*& infra*. 2) Propter quod evidenter apparet, quod Primiceriatus ipſe tanto tempore non vacavit, ſicut nobis fuerat falſa inſinuatione ſuggeſtum. (*& infra*.) Quocirca mandamus, quatenus ſi vobis conſtiterit Tullenſ. Canonicos, ne ulterius in Tullenſi Eccleſia Primiceriatus eſſet officium, communiter ſtatuiſſe, ac ſtatutum ipſum auctoritate ſedis Apoſtolicæ fuiſſe poſtmodum (ſicut dicitur) confirmatum, vos illud faciatis in ſuo robore permanere: niſi poſtea dicti Canonici contravenerint, aliquem videlicet in Primicerium eligendo.

[1 *Dil. fil. Altæſylvæ, & Belliprati Abbatibus, & Columbani monaſterii Decano dedimus in mandatis, ut ſuper hoc inquirerent veritatem, & ſi perſonatum illum tanto tempore ita vacaviſſe conſtaret, quod juxta Lateran. ſtatuta Concilii ad nos ipſius eſſet donatio devoluta, ipſi perſonam idoneam de Tullenſi Eccleſia, vel aliunde in ipſo perſonatu inſtituerent vice noſtra, & eundem facerent ab illa pacifice poſſideri.*]

[2 *Et eadem Conſtitutio a be. mem. Alex. PP. prædeceſſ. n. fuit poſtmodum confirmata.*]

C A P. IX.

Non obſtante certo Canonicorum numero etiam per Papam confirmato, providendum eſt receptis ultra numerum de ſuperexcreſcentibus fructibus, maxime ſi voluntarie per Canonicos fuerint recepti.

Idem *Clugienſi d Epiſcopo*. (*an. 1198.*)

CUm M. Ferrarienſis, *e* [*& infra* 1.] Dictus M. pro ſe, ac quatuor ſociis ſuis propoſuit, quod Ferrarienſes Canonici, ut eo amplius ſuos reditus augmentarent, quo proventus Eccleſiæ (qui dividi conſueverant inter plures) in uſus cederent paucorum, quatuordecim præbendas tantum, præter id, quod menſæ communiter deputarunt, in eadem Eccleſia contra antiquam conſuetudinem ſtatuerunt. Poſtmodum vero contra conſtitutionem ipſam voluntarie venientes dictos quinque in Canonicos receperunt, nullis præbendis aſſignatis eiſdem. Et licet eorum reditus non modicum fuerint augmentati, nondum tamen eis voluerunt ex ſuperexcreſcentibus reditibus providere.

Verum ex adverſo *f* fuit propoſitum, quod quatuordecim præbendarum numero in Ferrarienſi Eccleſia inſtituto, & Apoſtolicæ protectionis præſidio roborato, cum una

a *Cap. 7. leguntur hæc verba in gloſſ. ordin.* b *Cap. 7. eod. tit. in 1. compil.* c *Cap. 3. ead. verba ſunt in gloſſ. ordin. & c. 6. eod. tit. in 1. compil.* d *Cap. 1. eod. tit. in 3. compil.* e *In multis antiquis ita: ad audientiam Apoſtolatus noſtri.* f *Secundum eſt Canonicorum ſtatutum.* g *Catonis ſcilicet in diſt. moral. ut notat Cont. text. in Rubr. & l. 1. D. quod quiſque juris, &c.* h *al. Trecenſi. al. Conetenſi. al. Ceten vel ſuffraganeus Mediolanenſis.* i *Cap. 2. eod. tit. in 3. comp.* k *Treviſienſes, al. Canaglonenſes.* l *Id eſt, allegando probaverit, neque enim ſufficit dicere, niſi probetur.*

a *Cap. 4. eod. tit. in 3. compil.* b *al. Primiceriatus dignitas* c *Vide tit. de offic. primic. Infra.* d *al. Fulgienſi.* e *Cap. 5 eod. tit. in 3. compil.* f *ex diverſis.*

in eadem Eccleſia præbenda vacaſſet, ad quorundam inſtantiam duos ad eam, & poſtmodum ad preces Epiſcopi dictum M., & quendam alium ſine præjudicio dictæ conſtitutionis in canonicos receperunt: ita quod ipſi Canonici de Canonia nihil perciperent, donec primi duo eſſent præbendas integre aſſecuti. Cumque per Canonicorum induſtriam fuerit procuratum, ut ex poſſeſſionibus, quas Eccleſia tempore longo poſſedit, plures eis reditus ſolverentur, ſuperexcreſcentes communi menſæ, quæ minus ſufficiens fuerat, deputaverunt: quos dicti quinque ſibi poſtmodum petierunt contra Capituli conſtitutionem in beneficium aſſignari. [& infra 2] Mandamus, quatenus cum in conſtitutione prædicta, & confirmatione ſedis Apoſtol. vel fuerit, vel eſſe debuerit, ſicut conſuevit, expreſſum *a*, niſi in tantum excreſcerent Eccleſiæ facultates, quod pluribus poſſent ſufficere competenter: & iidem Canonici in derogationem ſuæ conſtitutionis, ad *b* vacaturas præbendas quatuor receperunt ultra numerum conſtitutum: antiquis Canonicis præbendas cum integritate percipientibus conſuetas, ſuperexcreſcentes reditus prædictis Canonicis facias aſſignari: ita, quod ſi ex eis pares potuerint cum aliis ſortiri præbendas, quod ſuperfuerit, in communes Canonicorum uſus (ſicut prius ſtatuerant) ſive aliter, prout melius videbitur, convertatur: revocatis in irritum, quæcunque ab alterutra partium in præjudicium alterius poſt motam quæſtionem coram Epiſcopo Ferrarienſi circa præbendas, vel poſſeſſiones fuerint innovata.

[1 *Canonicus, F. B. & B. & G. Canonicorum Ferrarienſium, & magiſter G. Ferrarienſis Capituli procurator ad ſedem Apoſtolicam acceſſiſſent, ſuper quæſtione, quam de præbendis, & reditibus habebant ad invicem dil. fil. n. tt. ſanctæ M. in Coſm. diac. Cardinalem eis conceſſimus auditorem, coram quo.*]

[2 *Quia vero ſuper his plene nobis, ſicut idem Cardinalis aſſeruit, exhiberi non poterat certitudo, cauſam ipſam tuæ examini duximus committendam.*]

CAP. X.

Statutum generale Laicorum ad Eccleſias, vel Eccleſiaſticas perſonas, vel earum bona in earum præjudicium non extenditur: nec ſpeciale, etiamſi earum commodum, & favorem concernat. Hoc dicit, quoad intellectum, Abbas Siculus.

Idem *Abbati, & Conventui S. Sylveſtri.*

(*an. 1199. Romæ.*)

Eccleſia ſanctæ Mariæ [*& infra. 1*] Nos attendentes, quod Laicis (etiam religioſis) ſuper Eccleſiis, & perſonis Eccleſiaſticis nulla ſit attributa facultas: quos obſequendi manet neceſſitas, non auctoritas imperandi: a quibus ſi quid motu proprio ſtatutum fuerit, quod Eccleſiarum etiam reſpiciat commodum, & favorem, nullius firmitatis exiſtit *c*, niſi ab Eccleſia fuerit approbatum. Unde ſtatutum *d* Baſilii *e* de non alienandis prædiis ruſticis, vel urbanis, miniſteriis, & ornamentis Eccleſiarum, illa reprobatum fuit potiſſima ratione, quod auctoritate non fuit Rom. Pontificis roboratum. Quod a Senatore factum fuerat in præjudicium monaſterii non convenſi, nec confeſſi, vel convicti, in irritum revocantes, eaſdem poſſeſſiones reſtituendas ſibi ſententialiter definimus *f*.

[1 *In Via Lata contra I. de Alteia, qui quaſdam ipſius poſſeſſiones dicebatur contra juſtitiam detinere, movit tempore B. Coroſonis dicti Senatoris ſ. b L. Judice quæſtionem. In ipſa autem judicio præfato I. de Alteja Syndicus monaſterii veſtri aſtitit, & ab eo etiam teſtes producti quidam ex monachis extiterunt. Judex vero auditis rationibus partium, pro eodem I. abſolutionis ſententiam promulgavit, a cujus ſententia pars altera vocem appellationis emiſit. Super hoc poſtea quæſtione ſuborta, proponente parte victrice, quod non potuerit appellare, cum dictus L. non ut Judex, ſed tanquam arbiter fuiſſet electus, parte victa e contrario aſſerente, quod cum arbitrio fuerit contradictum, quod partes non niſi metu pœnæ conſtringit, quæ in præmiſſo arbitrio non fuerat comprehenſa, appellari merito potuerit, & fortius, ſi judicium extitiſſet. De hoc igitur ad jam dictum B. Coroſonem quæſtione perlata cauſam appellationis S. primicerio Judicum delegavit, in cujus præſentia partibus conſtitutis dictus I. de Alteja propoſuit, ſe conveniendum non eſſe, cum non poſſideret id, quod pars altera requirebat, ſed cum monaſterium veſtrum rem poſſideret petitam, dictus autem B. Coroſon, quoniam quoddam ſtatutum emiſerat a populo Romano approbatum pariter, & acceptum, quod ſi quis poſt litem conteſtatam rem a ſe petitam transferret in alium, daretur poſſeſſio petitori, & alter fieret de poſſeſſore petitor: & idem I. poſt litem conteſtatam rem ipſam in monaſterium transferre præſumpſit; poſſeſſionem rei petitæ aſſignavit Eccleſiæ memoratæ. Verum quoniam dictus I. de poſſeſſionibus ipſis monaſterio noſtro annuam reddidit penſionem, adjecit, ut hoc ipſum ab Eccleſia S. Mariæ fieret, donec de proprietate fundi cognoſceretur; ſed ſolutio, quæ fieret Eccleſiæ S. Mariæ in Via Lata, in jure ſuo penitus non noceret. Sed quia ſæpe factum monaſterium veſtrum conquerebatur a præmiſſo B. Coroſon. contra juſtitiam ſpoliatum, & ipſum per officium noſtrum ſuppliciter reſtitui poſtulabat, quod ſtatutum ejus nullius valoris exiſteret, multipliciter aſſeverans.* (& infra.) *His ergo, & conſimilibus in noſtra, & ſ. n. præſentia prudenter a partibus allegatis.*

CAP. XI.

Pœna ſimpliciter appoſita propter contumaciam in dubio intelligitur temporalis, & non perpetua.

Idem *univerſis Doctoribus Pariſius commorantibus.* (*circa an. 1206. Roma in Galliam.*)

Ex literis a veſtræ devotionis accepimus: [*& infra. 1*] Licet a vobis fide præſtita fuerit conſtitutum; ut ſi quis Magiſtrorum ordinationi univerſitatis ipſorum duceret reſiſtendum, & primo, ſecundo, tertiove commonitus, intra triduum univerſitati parere contemneret Magiſtrorum, extunc beneficio ſocietatis eorum in magiſtralibus privaretur: & ob hoc Magiſter G. fuit eorum communione privatus. Quia tamen conſtitutum non fuit, ut in perpetuum hujuſmodi privatio perduraret, cum tam juris canonici, quam noſtri moris exiſtat, ut is, qui propter contumaciam communione privatus, cum ſatisfactionem congruam exhibuerit, reſtitutionem obtineat: mandamus, quatenus ſupradictum Magiſtrum ſtatutis veſtris nunc humiliter parere curantem, ad communionis veſtræ conſortium in magiſtralibus admittatis.

[1 *Quod cum quidam, moderni videlicet Doctores liberalium artium, a majorum ſuorum veſtigiis in tribus præſertim articulis deviarent, habitu videlicet inhoneſto, in lectionum, & diſputationum ordine non ſervato, & pio uſu in celebrandis exequiis decedentium Clericorum jam quaſi penitus negligenter omiſſo; vos cupientes veſtræ conſulere honeſtati octo ex vobis juratos ad hoc unanimiter elegiſtis, ut ſuper dictis articulis de prudentium virorum conſilio bona fide ſtatuerent, quod foret expediens, & honeſtum, ad illud in poſterum obſervandum, vos juramento interpoſito communiter conſtringenda, excepto duntaxat Magiſtro G., qui jurare renuens, & formidans fidejuſſoriam pro ſe tantum obtulit cautionem. Fuit etiam inſuper ad cautelam*

a L. quod ſi nolit. §. quia aſſidue. D. de ædil. ed. notat. Bart. in l. nemo. D. de reb. dub. b vacantes. c c. 3. in 3. compil. tit. de foro compet. Partes hujus c. ſunt infra, ut lite pendente, cap. 3. & 4. d Vide c. cum in Eccleſiarum ſupr. hoc tit. ſacræ. pag. decretorum, & liberalium artium ex tit. de jurejur. in 3. comp. e Præfecti urbis Romæ, vid. can. bene. 96. diſt. f reſiduum eſt in c. 4. infra, ut lit. pen.

a Cap. 12. in 3. compil. de jurejur.

Digitized by Google

eidem a vobis fide interpoſita protinus conſtitutum, ut ſi quiſquam Magiſtrorum adverſus alios duceret reſiſtendum, & primo, & ſecundo, tertiove commonitus infra triduum univerſitati parere contemneret Magiſtrorum, extunc beneficio ſocietatis eorum in magiſtralibus privaretur: & quidem hoc ultimum quidam ex vobis ſimpliciter, quidam vero niſi ſatisfaceret, & nonnulli, niſi per vos ſe admitti ab aliis obtineret, ſe intellexiſſe fatentur. Cum autem ſupradictus Magiſter G. infra triduum univerſitati non paruerit, requiſitus juxta conditionem extunc a vobis habitus eſt excluſus. Qui cum ſatisfactioni condignæ poſtmodum ſe obtuliſſet, in IV. Magiſtros juramento interpoſito compromiſit, illorum dictum pro bono pacis ſe gratum, & ratum pariter habiturum. Illi vero uſi conſilio ſapientum, dictum ſuum communiter promulgarunt, memorato Magiſtro in virtute juramenti præſtiti prohibentes, ne deinceps in lectis univerſitati reſiſteret Magiſtrorum, & injungentes eidem, ut tamdiu in eodem ſtatu perſiſteret, quo tunc erat, donec per ſe, vel per procuratorem ſe poſſe ab aliis Magiſtris admitti per ſedem Apoſt. obtineret, ſalva in omnibus honeſtate. Unde nobis humiliter ſupplicaſtis, ut eundem Magiſtrum, virum utique providum, & honeſtum, & diſcretum, qui tanquam obedientiæ filius, quod ſibi prædicti quatuor injunxerunt, ſuſcepit humiliter, & patienter obſervat, & ex benignitate ſedis Apoſt. faceremus communioni reſtitui Magiſtrorum. Nos igitur ex præmiſſis intelligentes eidem Magiſtro fuiſſe mandatum, ut tamdiu perſiſteret in eo ſtatu, quo tunc erat, donec Magiſtrorum communioni de mandato ſedis Apoſtol. redderetur, & paratus ſit ſuper præmiſſis ſatisfactionem congruam exhibere.]

CAP. XII.

Non poſſunt Canonici ſine cauſa reſtringere numerum Canonicorum, ſeu præbendarum. Abbas Siculus.

Honorius III. *Epiſcopo, & Cantori Cabiloneuſi.*

(*an.* 1221. *Romæ in Galliam.*)

EX parte *a* Epiſcopi Eduenſis fuit propoſitum, quod Canonici Eduenſes propriis commodis inhiantes præbendarum numerum ab antiquo in Eccleſia Eduenſi ſtatutum (licet non ſint ejus diminuti reditus) reſtrinxerunt: [*& infra.* 1] §. 1. Nolentes igitur divini numinis minui cultum, ſed potius augmentari, mandamus quatenus antiquum numerum facientes auctoritate noſtra ſervari, præbendas, quas a tempore ultimi ſtatuti inveneritis vacaſſe in Eccleſia memorata (non obſtante aliqua conſtitutione ſuper hoc a Canonicis ipſis facta, vel confirmatione *a* nobis *b* ab eiſdem obtenta) perſonis idoneis cum conſilio Epiſcopi conferatis.

[1 *Ut ſic in temporalibus magis abundent, dum ea, de quibus ſuſtentari valet Canonicorum numerus conſuetus, tali prætextu in augmentum nituntur convertere præbendarum, & ad ſacti ſui tuitionem ſuper hoc confirmationis literas a nobis dicuntur impetraſſe in communi forma.*]

CAP. XIII.

Conſtitutio futura reſpicit, & non præterita: niſi in ea de præteritis caveatur.

Gregorius IX. *Archipresbytero S. Mariæ Majoris de urbe* (*an.* 1230. *Romæ in Galliam.*)

QUoniam conſtitutio Apoſtolicæ ſedis omnes adſtringit, & nihil debet obſcurum, vel ambiguum continere: declaramus conſtitutionem *c*, quam nuper ſuper præferendis in perceptione portionis Majoribus, & conſuetis ſervitiis a Minoribus exhibendis, edidimus, non ad præterita, ſed ad futura tantum extendi *a*. Cum leges, & conſtitutiones futuris certum ſit dare formam negotiis, non ad præterita facta trahi: niſi nominatim in eis de præteritis caveatur.

TITULUS III.

DE RESCRIPTIS. *b*

CAP. I.

Privilegio generali, ſecundum jus commune, obtento, obſtat reſcriptum ſpeciale, etiam de eo mentionem non faciens. h. d. ſecundum intellectum magis communem.

Alexander III. *Senonenſi Archiepiſcopo* (*an.* 1180.)

SIcut *c* Romana: [*& infra.* 1] Quæſitum eſt a nobis ex parte tua, ſi alicujus cauſa delegatis judicibus ſublato remedio appellationis committitur, & literis Apoſtolicis altera pars munita (quibus ei generaliter eſt indultum, ut libere ſibi liceat appellare) in vocem appellationis prorupetit, an ejus in eadem cauſa debeat appellationi deferri? Inquiſitioni tuæ taliter reſpondemus, quod ejus in hac parte appellatio non debet admitti, poſtquam eſt cauſa judicibus appellatione remota commiſſa. Quia ſpeciale mandatum derogat generali.

[1 *Eccleſia omnium E. . . ſtatuens diſponente Domino mater eſt, & magiſtra; ita & nos, qui etiam Eccleſiæ, licet immeriti, divinæ diſpoſitionis providentia præponimur, prout Dominus nobis miniſtraverit, conſultationibus reſpondere cogimur ſingulorum, & quæ videntur dubia, Apoſtolicæ circumſpectionis providentia declarare. Sane*]

CAP. II.

In reſcripto Apoſtolico intelligitur clauſula, ſi preces veritate nitantur. Et ſi reſcriptum prohibet cauſæ cognitionem, eſt de falſitate ſuſpectum.

Idem *Cantuarienſi Archiepiſcopo.* (*an.* 1180.)

1. EX *d* parte Coventrienſis Epiſcopi noſtris eſt auribus intimatum, quod cum de cauſa, quæ inter G & F. Clericos vertitur ſuper præbenda de Novalis *e*, cognoſceret, legitime eidem F. (ſecundum tenorem literarum noſtrarum, continentium, quod ſi conſtaret ipſum F. de perjurio eſſe convictum, & perpetuo illi renunciaſſe præbendæ, amoveretur ab ea, eo cognito, & probato) præbendam adjudicaſſet eandem: ipſe in vocem appellationis prorupit: & ad te, quod ei præbendam præciſe, & abſque cauſæ cognitione reſtitueres, literas noſtras reportavit: [*& infra.* 1] Verum quoniam non credimus ita præciſe ſcripſiſſe. & in hujuſmodi literis intelligenda eſt hæc conditio, etſi non *f* apponatur, ſi preces veritate nitantur *g*: mandamus, quatenus inſpectis literis, quas Epiſcopo prædicto direximus, ſi inveneris, quod ſecundum prædictum modum ei ſcripſerimus, & in literis, quas prælatus F. reportavit, non fuerit habita mentio priorum literarum, ſententiam præfati Epiſcopi confirmes, & ſæpe dictum F. cum literis noſtris, quas tibi detulit ad præſentiam noſtram *tanquam falſarium*, venire compellas.

[1 *Et Epiſcopum, qui poſt appellationem eum præbenda ſpoliaverat, auct. Ap. alicui beneficium conferendi poteſtate app. ceſſante privaris, donec per ſe, vel per nuncium, aut per literas ſuas de tanto exceſſu ſatisfacturus ad ſedem Ap. accederet, & prænominatum G. ſi eundem F. in jam dicta præbenda præſumeret moleſtare, vinculo excommunicationis uſque ad condignam ſatisfactionem conſtringeres.*]

CAP.

a *Ex hoc c. aperte colligitur, non valere ſtatutum, per quod cultus divinus ſine cauſa diminuitur, etiamſi in forma communi per Papam fuerit confirmatum.* b *Hunc textum dixit Card. Floren. eſſe ſingularem ad hoc, quod app. confirmationis intelligitur de confirmatione in forma communi.* c *c. ſtatuimus. infra de majorit. & ob.*

a *Verba l. leges. C. de legibus.* b *Et eorum Interpretationibus. add. in quadam edit. Vaticana.* c *cap.* 1. *eod. tit. in* 1. *compilat. Poſt Concil. Lateran. ſub Alex. III. part.* 10. *cap.* 11. d *Poſt Concil. Lateran. p.* 7. *c.* 18. *& c.* 2. *eod. tit. in* 1. *compilat.* e *Narhale al. Nobarl.* f *Et ſi ſcripſimus taliter: hoc ex nimia occupatione contigit.* g *Jure civili niſi hæc clauſula inſeratur reſcripto, non valet reſcriptum. l. ult. C. de diverſ. reſcript.*

Digitized by Google

CAP. III.

Si in ſecunda reſcripto per adverſarium impetrato non ſiat mentio de primo, valet primum, & non ſecundum: alias valet ſecundum. Et ſi primum fuit impetratum communi conſenſu partium, non valet ſecundum impetratum per alteram partem, hoc tacito.

Idem Alex. III. *Vintanienſi Epiſcopo.* (*an.* 1180.)

CÆterum *a* ſi aliquis ſuper aliqua cauſa ab Apoſtolica ſede impetraverit literas, & adverſarius ejus eandem cauſam poſtmodum obtinuerit committi aliis, de commiſſione priori non habita mentione: priores judices ad deciſionem cauſæ poſſunt procedere, nec ſecundæ literæ obtinent alicujus roboris firmitatem. Si vero in ſecundis literis habeatur mentio de commiſſione priori, prædicta cauſa a priorum eſt exempta judicio: cum eædem literæ non ſint veritate tacita impetratæ *b*. Verum ſi de aſſenſu partium cauſa committitur, & proceſſu temporis, vel etiam continuo, a tertia pars, altera neſciante, cauſam ipſam, tacito de commiſſione priori, alii judici obtinuerit delegari, non immerito is, qui tali dolo, vel fraude adverſarium ſuum laborare coegit, in expenſis condemnari debet eidem.

CAP. IV.

Si Papa mandat in reſcripto de duobus inquiri alternative, ad certum effectum conſequendum, ſufficit alterum probari.

Idem *Eboracenſi Archiepiſcopo.* (*an.* 1181.)

INter cæteras *c* conſultationes tuas, fuit propoſitum coram nobis, quid tenere debeas, cum aliqua ſub disjunctione mandantur, quorum unum verum eſt, alterum falſum: utpote, ſi proponatur, quod ſi talis ſit Sacerdotis filius, & in ſacerdotio genitus, qui proximo in tali Eccleſia miniſtravit, vel quod illicite Eccleſiam occupavit eandem. Huic ergo quæſtioni taliter reſpondemus (judici quodcunque iſtorum conſtiterit) illi prælibatam Eccleſiam adjudicari *d* debere. Et idem in ſimilibus obſervandum eſt.

CAP. V.

Is, ad quem reſcriptum Papæ dirigitur, debet illi parere, vel cauſam rationabilem aſſignare, quare parere non poteſt.

Idem *Ravennati Archiepiſcopo.* (*an.* 1186.)

SI quando *e* aliqua tuæ fraternitati dirigimus, quæ animum tuum exaſperare videntur, turbari non debes. [*& infra.* 1] Qualitatem negotii, pro quo tibi ſcribitur, diligenter conſiderans, aut mandatum noſtrum reverenter adimpleas, aut per literas tuas, quare adimplere non poſſis, rationabilem cauſam prætendas: quia patienter ſuſtinebimus, ſi non feceris, quod prava nobis fuerit inſinuatione ſuggeſtum.

[1 *Neque moveri, aut credere, quod perſonam tuam contemptibilem veſtimus aut ſive, vel deſpectam, quia te ſicut clariſſimum fratrem noſtrum, & immobilem columnam Eccleſiæ affluentiſſima charitate diligimus, & honoris, & exaltationis tuæ deſideramus modis omnibus incrementum. Nam etſi ſæpe fratribus, & Coepiſcopis noſtris ſecundum veritatem eorum, quæ nobis ſuggeruntur, aſpere, & dure ſcripſimus: hoc tamen non ex minori affectione contingit, sed ut clamoribus querelantium ſecundum Deum, & officii noſtri debitum ſatisfacere contendamus. Quapropter monemus prudentiam tuam, & exhortamur attentius, quatenus de cætero non movearis, neque turberis, nec tuus animus dejiciatur, ſi tibi durum, vel aſperum ſcripſimus, ſed ſicut vir providus, & diſcretus.*]

CAP. VI.

Ciſtercienſes ſunt privilegiati, quod non poſſunt conveniri per reſcriptum Papæ, niſi in eo fiat mentio de eorum ordine.

Idem *Ciſtercienſibus fratribus.* *f* (*an.* 1180. *Roma in Angliam.*)

CUm ordinem *g* Ciſtercienſem profeſſi: & [*infra.* 1]. Si contra vos ſuper decimis, vel aliis [quæ ordini veſtro ſpecialiter ſedes Apoſtolica indulſit] non facta mentione Ciſtercienſis ordinis, literæ fuerint a ſede Apoſt. impetratæ, per eas minime teneamini reſpondere.

[1 *Ex privilegio, quo fratres alii gaudeatis, inter vos, & Clericos aliqua ſeculares ſuper decimis quæſtione ſuborta, tacito, quod ſitis Ciſtercienſis ordinis, contra vos, velut in Monachos alterius ordinis, literas a ſede Apoſtol. impetrantes, deinde juramentis, litigiis, ſicut a vobis ſignificantibus accepimus, & expenſis difficilibus vos inquietant. Volentes erga vobis ſollicite providere, ne contra tenorem privilegiorum veſtrorum poſſitis quorumlibet temeritate vexari, auth. Apoſtol. vobis mandamus, ut*]

CAP. VII.

Si ſede vacante ſcribitur Capitulo, ut gerenti vices Epiſcopi, ut præbendam alicui conferat, ſi creatur Epiſcopus nondum executa mandato, & ad eum ſpectet collatio præbendarum, illud adimplere tenetur. hoc dicit, ſecundum lecturam communiter approbatam, Abbas Siculus.

Idem *Tornacenſi Epiſcopo.* (*an.* 1180.)

EAm *h* te: [*& infra.*] Dudum ſiquidem ante tuam promotionem literæ a nobis (ſi bene meminimus) emanarunt, quibus Decano, & Eccleſiæ tibi commiſſæ (te adhuc in eodem Capitulo exiſtente) mandatum dedimus, & præceptum, ut P. (qui de gente Judæorum originem duxit, & divina gratia fidem Chriſti ſuſcepit) in Canonicum reciperent *c*, & præbendam ſibi conferre deberent: [*& infra.*] Ipſi vero (quia donatio præbendarum ad te ſpectabat) præceptum noſtrum executioni non potuerunt mandare. Cum itaque præſcriptus P. te ſuper hoc ex parte noſtra requireret, reſpondiſti, quod nullum inde mandatum receperas, & ſic eum a te infecto negotio remiſiſti. Quod nullatenus feciſſe deberes, ſi data literarum diligentius attendiſſes; cum tempore, quo literæ ipſæ datæ fuerunt, de Capitulo ipſo eſſes, ſicut qui eras Archidiaconus, & Canonicus ejuſdem Eccleſiæ, nec eſſes adhuc in Epiſcopum conſecratus. [*& infra*] Pro eo vero quod *d* Judæus extiterit, ipſum dedignari non debes.

CAP. VIII.

Non valet reſcriptum impetratum ad beneficia, ſi in eo taceatur dignitas impetrantis.

Lucius III. *Lincolnienſi Epiſcopo* e (*an.* 1182.)

ADaures noſtras *f* pervenit, quod plerunque Decani, Archidiaconi, Præcentores, vel alii Eccleſiaſticis præditi dignitatibus, ſuper minoribus beneficiis literas impetrantes, nomen ſupprimunt dignitatis ſuæ, & ſimplici nomine ſe appellant, tanquam non habeant aliquem perſonatum. [*& infra.* 1] Tuæ conſultationi taliter reſpondemus, quod cum non ſit intentionis noſtræ, ut perſonæ pluribus redditibus abundantes, per literas noſtras pauperes clericos ſuper minoribus beneficiis inquietent; literas, in quibus auctor ſuæ nomen dignitatis ſupprimit, vires nolumus obtinere.

[1 *Ideoque reſcripto noſtro poſtulas edoceri, ſi fraus iſta tacendi præjudicium illic debeat generare.*]

CAP. IX.

Valet ſecundum reſcriptum impetratum ab adverſario, licet non faciat mentionem de prima, ſi primus impetrans dolo, vel negligentia, non fuit uſus illo.

Idem *Norvicenſi Epiſcopo.* (*an.* 1182.)

SI autem aliquis *g* auctoritate poſteriorum literarum per adverſarium in judicium tractus, objecerit literas ſe

a *Poſt Concil. Lateran. p. 7. c. 9. & c. 3. eod. tit. in 1. compil.* b *l. 1 C. ſi contra jus vel util. publ. & ibi Bald.* c *Poſt Conc. Later. part 41. c. 7. & c. 4. ead. tit. in 1. comp* d *In 1. comp. legitur, abominari.* e *c. 5. eod. tit. in 1. compil.* f *al. Abbati Ciſtercienſi, & fratribus Cuman. al. de Rivall.*

a *Cap. 1. eod. tit. in 2. compil.* b *Videtur eſſe parec. contra, juſ. de ætate, & qual. ord. c. 3. eod. t.t. in 2. compil.* c *In uno habetur, in fratrem.* d *Vide in hunc locum Joan. Rojam in ſingularibus ſidei, ſingul. 104.* e *al. Vualtero Lincoln. Archidiac. Al. Vintan. Epiſcop.* f *Poſt Concil. Later. ſub Alex. III. part 41. c. 8. & c. 6. eod. tit. in 1. compil.* g *Cap. 7. eod. tit. in 1. compil. & poſt Concil. Later. ſub Alex. III. part. 41. c. 9.*

Digitized by Google

priores habere , de quibus in poſterioribus mentio non habetur, ſi eis dolo, vel negligentia uti poſtpoſuerit , excuſari non debet. Si autem, quia delegati judicis copiam nequiverit habere, per poſteriores literas non poterit conveniri.

CAP. X.

Non valent reſcripta , per qua incerti judices dantur , vel futura negotia committuntur.

Idem . (*an.* 1182.)

AD hæc a ſumus [*& infra* . 1] Significatum eſt nobis , quoſdam in provinciæ tuæ partibus tales (ut aſſerunt) de Cancellaria noſtra literas recepiſſe , per quas eorum omnia negotia unius judicis , vel plurium (quos ſibi elegerint) arbitrio committuntur : ſicque fit , ut ſi aliquem pulſare voluerint, examen ordinarii judicis non requirant, ſed ad unum judicem , vel plures delegatos ſibi propitios , & parti adverſæ ſuſpectos , ſuper examinanda quæſtione decurrant : [*& infra* . 2] Nos igitur huic morbo celeri volentes obviare remedio , mandamus , quatenus ſi literas tales in provincia tua inveneris, eas carere viribus noſtra auctoritate decernas.

[a *In Apoſtolica ſede diſponente Domino conſtituti , ut quæ contra juſtitiam attentantur , noſtra ſolicitudine ad rectitudinis tramitem revocentur . Proinde.*]

[a *Quod quantum ſit Deo contrarium , & Eccleſiaſticis ſacris , vel canonibus inimicum, nemo ambigit , qui vel ad modicam notitiam canonicæ inſtitutionis apprehendit . Tales itaque literas a Cancellaria noſtra non credimus emanaſſe, vel prodiiſſe. vel ſi forte prodierint, conſcientiam noſtram, quæ diverſis occupationibus impedita , ſingulis cauſis examinandis non ſufficit, effugerunt . Unde*]

CAP. XI.

Falſa latinitas vitiat reſcriptum Papæ. hoc dicit. Joan. And. concordat Abbas.

Idem . *b* (*an.* 1184.)

I. AD audientiam noſtram *c*, te ſignificante, pervenit, quod H. de ſancto Stephano, ſuper abſolutione ſua literas tibi (ut prima facie videbatur) Apoſtolicas præſentavit : quibus (quoniam manifeſtum continent in conſtructione peccatum) fidem te nolumus adhibere. *d*

CAP. XII.

Contra ſecundum reſcriptum non poteſt opponi de taciturnitate primi impetrati per appellantem, de ſua appellatione non habita mentione . h. d. Joan. Andr. concord. Abbas Siculus.

Clemens III. *e* (*an.* 1190. *Roma in Angliam.*)

II. EX parte S. perſonæ *f* Eccleſiæ de Tarento nobis innotuit, quod cum capella de *g*. Empton. ad prædictam Eccleſiam de jure pertineat , O. Diaconus (qui jam dictam capellam detinet) Capellanum ipſius Eccleſiæ nomine ipſius S. in ea miniſtrantem, poſt appellationem a ſe factam, amovit. Quam cum eſſet S. proſecutus, & ad judices literas impetraſſet, ipſe O. appellationem ſuam proſequi non curavit. Cumque auctoritate judicum in jus eſſet vocatus , dixit ſe literas priores habere , de quibus nulla mentio in poſterioribus habebatur, quas uſque ad tertiam citationem ſuppreſſit, eiſque dolo, vel negligentia uti poſtpoſuit , quod ex diuturnitate temporis videbatur, in quibus nulla etiam mentio de appellatione ab ipſo facta fiebat, cum biennium a tempore appellationis jam fuiſſet elapſum. Ideoque mandamus, quatenus ſi ita eſſe conſtiterit (revocatis in ſtatum priſtinum omnibus, quæ poſt appellationem ipſius O. inveneritis attentata) præſcriptam capellam *h* matrici Eccleſiæ reſtituere procuretis, prædictum O. (ſi eum appellationem non fuiſſe proſecutum conſtiterit) memorato S. in expenſis neceſſariis condemnantes.

a *Cap. 4. eod. tit. in 2. compil.* b *In veteri adſcribitur Innocentio III.* c *cap. 5. eod. tit. in 2. compil.* d *Quibus & quot modis reſcripta vitientur , tradunt DD. in l. 7. c. de diverſ. reſcript.* e *Sic in 2. compil. Clemens III. Abbatibus de Oſen , & de Herber. & Priori ſanctæ Fridæ .* f *c. 8. eod. tit. in 2. compil.* g *al. Upetone .* h *Eccleſiam .*

CAP. XIII.

Reſcriptum, quo ſcribitur pluribus cum clauſula [Quod ſi non omnes, &c.] *intelligitur tam de impotentia facti, quam juris .*

Celeſtinus III. [*an.* 1191.]

SCiſcitatus es a nobis per tuos *a* deſtinatos , de qua impotentia illud intelligatur (quod in literis noſtris ſæpe conſuevit apponi) ut ſi duo, vel tres, quibus literæ diriguntur , ipſis exequendis ſimul intereſſe nequiverint , unus, aut plures, *b* quibus ſcribitur, nihilominus exequantur. Nos vero ita ſentimus, quod tam de jure, quam de facto, ille impotentia cenſeatur : de jure, ſi aliquem illorum ſervum, vel infamem, aut alio legitimo impedimento detentum eſſe conſtiterit : de facto, ſi conſtiterit eum caſu mortis occumbere, aut inevitabilis neceſſitatis articulo impediri , quo minus valeat intereſſe . Dummodo is, qui pro neceſſitate præſens eſſe non poteſt , collegis ſuis canonice excuſationem ſuam curet (ſi poterit) deſtinare : ut alii conjud cos, *vel* executores nihilominus ad conſummationem injuncti mandati procedant . Nec enim ille, qui tantummodo non vult intereſſe, hac impoſſibilitatis interpretatione valeat aliquatenus excuſari *c* : niſi forte ſic in reſcripto habeatur expreſſum, ſi non omnes interfuerint, vel ſimul nequiverint , aut noluerint intereſſe.

CAP. XIV.

In quæſtione revocationis reſcriptorum recurritur ad arbitros, ſi judices in cognitione ſibi non deferant , nec invicem concordent . h. d. uſque ad §. Quoniam .

Innocent. III. *Elienſi Epiſcopo .* (*an.* 1198.)

PAſtoralis officii : *d* [*& infra .*] Præterea *e* quæſiviſti (quando de revocatione literarum ambigitur) utrum judices priores, an poſteriores cognoſcere debeant, & utrum per ſecundas ſint primæ literæ revocatæ. Ad quod tibi reſpondemus, quod niſi poſteriores prioribus, vel econverſo duxerint deferendum, ſimul utrique cognoſcant : *f* & ſi forte nequiverint ſimul in unam ſententiam concordare (quamvis plures ſint ex una parte , quam ex altera) per arbitros communiter electos a partibus hujuſmodi concertatio ſopiatur.

Per generalem clauſulam poſitam in reſcripto , delegatus ante expreſſionem perſonarum , vel rerum , juriſdictionem habet in habitu , & non in actu. Et ſpeciales literæ derogant literis generalibus ſuper non ſpecificatis in eis , quamquam de illis nullam faciant mentionem . Abb. Sic.

Quoniam autem ſub hujuſmodi forma , videlicet cauſam, quam talis adverſus talem, & quoſdam alios ſuper hoc, & quibuſdam aliis ſe habere proponit, tibi duximus committendam, a nobis multoties literæ impetrantur : ſolicite quæſiviſti, an judex ex delegatione hujuſmodi , ante perſonarum, vel rerum expreſſionem, ſuper perſonis, vel rebus exprimendis habeat poteſtatem : adjiciens , utrum , ſi antequam perſonæ, vel res expreſſæ fuerint nominatim, ſuper non expreſſis in commiſſione priori , ſed generaliter comprehenſis ſpeciales literæ (quæ de priori commiſſione nullam faciant mentionem) ad alios judices a ſede Apoſtolica emanaverint , eundem vigorem debeant obtinere ? Nos igitur ad hæc duo taliter reſpondemus , quod (cum generali per ſpeciale procul dubio derogetur *g*) juriſdictio per generales literas attributa , per ſpeciales (quantum ad ea,

quæ

a *Cap. 9. eod. tit. in 2. compil.* b *Vide DD. in c. illa de elect. Sp. in tit. de leg. §. nunc oſtendendum . verſic. 18. ubi dicitur, quod ſupplet juris poſitivi defectum .* c *l. inde Neratius . §. fin. & ibi gloſſ. ff. ad leg. Aquil. & l. confeſſionibus . juncta gloſſa . D de inter . in jur.* d *Quæ hic deſunt , reperies inf. de offic. & pot. Jud. del. c. paſtoralis .* e *Cap. 3. eod. tit. in 3. compil.* f *l. ſi quis ex aliena . D. de judiciis .* g *l. in toto ff. de reg. juris . Bart. in l. Mævius . de legat. 2. & l. 1. in princ. de nov. oper. nunc.*

Digitized by Google

quæ ſpecialiter exprimuntur) penitus enervatur, licet de prioribus non faciant mentionem : unde ſuperflua relinquitur prima quæſtio, etſi merito dici poſſit, quod donec juriſdictio revocetur, eam ſuper rerum, vel perſonarum articulis exprimendis obtinet delegatus : ſed antequam exprimantur perſonæ, vel res, delegatus nequit juriſdictionem hujuſmodi exercere.

CAP. XV.

Per generalem clauſulam, quidam alii, & res aliæ : multitudo effrenata non includitur, nec perſonæ, nec res majores expreſſis, ſed pares, vel minores.

Idem *Senonenſi Archiepiſcopo.* (*an.* 1198.)

SEdes Apoſtolica *a* conſuevit exhibere ſe petentibus liberalem : ſed quidam ejus gratia nequiter abutuntur : [*& infra.* 1] Nos igitur volentes eorum malitiis obviare, decernimus, ut cum in commiſſionibus noſtris minores, & viliores perſonæ ſolummodo deſignentur, majores, & digniores ſub generali clauſula non intelligantur includi. Sed nec liceat occaſione generalitatis hujuſmodi multitudinem effrenatam in judicium evocare. Nec ſuper majoribus, & gravioribus negotiis audiantur, qui de minoribus, & levioribus tantum faciunt mentionem. Si quis vero aliquas perſonas expreſſerit, non ut velit cum eis in judicio experiri, ſed ut ad pares tranſire valeat, vel *b* minores (quia fraus, & dolus ei patrocinari non debent) tanquam mendax precator *c* careat penitus impetratis.

[1 *Dum quod ipſa de benignitate concedit, ipſi ad malignitatem retorquent. Quidam enim malignari volentes, in commiſſionibus omnibus noſtris minores, vel viliores perſonas propriis nominibus exprimunt, majores autem, & digniores ſpecialibus vocabulis non deſignant, ſed eas ſub quodam generalitatis involucro comprehendunt, ut commiſſiones ipſas a nobis facilius impetrent ſub hac forma : conqueritur talis de iſto, vel illo, & aliis quibuſdam propriis nominibus exprimendis, qui eis ſuper tali negotio, & quibuſdam aliis rebus, injurioſi nimis, & graves exiſtunt.*]

CAP. XVI.

Qui contra unum ſuper eodem ad diverſos judices diverſa reſcripta impetrat, & eis utitur, perdit commodum utriuſque.

Idem R. *Cantori, & R. Priori de Monte Leproſorum.* d (*an.* 1205.)

EX tenore *e* literarum, quas nobis deſtinaſtis, intelleximus R. Sacerdotem de Collovilla *f* ad alios judices ſuper quæſtione (quæ inter ipſum Abbatem de Becco vertitur) literas Apoſtolicas impetraſſe, qui cum partem citaſſent adverſam, dictus Presbyter coram eis noluit litigare : [*& infra.* 1] Cumque vos in cauſæ cognitione procedere velletis, Abbas coram vobis propoſuit, quod non tenebatur per directas ad vos literas Presbytero reſpondere, cum per alias ab aliis Judicibus fuiſſet citatus, quæ auctoritate illarum non fuerant revocatæ. Nos igitur attendentes fraudem Presbyteri memorati, duas commiſſiones ſuper eodem negotio impetrantis, quarum altera non faciebat mentionem de reliqua (quia fraus, & dolus alicui patrocinari non debent) decernimus, ut ipſe commodo careat utriuſque.

[1 *Poſtmodum vero idem Presbyter ſuper eodem negotio vobis noſtras literas præſentavit, in quibus de prioribus mentio non fiebat.*]

CAP. XVII.

Non valet reſcriptum ad beneficium impetratum, de beneficio impetrato non faciens mentionem.

Idem *Mediolanenſi Archiepiſcopo.* (*an.* 1199.)

CUm *a* adeo ſcripta Sedis Apoſt. moderemur : [*& infra* 1] Scripſiſti nobis, quod cum P. Clericus in Eccleſia Modecenſi ſufficientem ſibi ſit præbendam adeptus, mirabaris, quod pro receptione ipſius in Eccleſia de Gronzola, Præpoſito, & fratribus ejuſdem Eccleſiæ literas miſerimus : cum ſi literarum noſtrarum ſeriem attendiſſes, nihil inveniſſes in eis, quod debuiſſet tuum animum offendiſſe. Cum enim in literis nec de præbenda ipſius mentio haberetur, nec Modecenſis Canonicus, imo nec Clericus diceretur in eis : & in literis ipſis hæc eſſet adjecta conditio : Si dignus exiſteret ad Eccleſiaſticum beneficium obtinendum : intelligere potuiſſes, qualiter literæ ipſæ fuerant impetratæ.

[1 *Ut ex certa ſcientia nihil in eis faciamus apponi, quod de jure debeat reprehendi, miramur non modicum, & movemur, quod quotiens ad te, vel ad aliquos tibi ſubjectos noſtras literas deſtinamus, te ſuper his mirari reſcribis, ac ſi mandaremus aliquid inhoneſtum.*]

CAP. XVIII.

Ordo reſcripti interpretationem recipit a jure communi.

Idem *b electo Decano, & N. Canonico Cameracenſi.*

(*an.* 1198. *Romæ in Belgium.*)

CAuſam *c*, quæ inter Præmonſtraten. & Præmon. *d* Eccleſias ſuper poſſeſſionibus de Anspia vertitur : [*& infra* 1] Sed quia in literis animadvertimus fuiſſe inſertum, quod ſi alterutra partium citata legitime, præſentiam veſtram adire, vel judicio veſtro parere contemneret, vos præſentis partis probationes recipere, & quantum de jure poteritis, in cauſæ cognitione, ac deciſione procedere minime tardaretis. Nos volentes, ut clauſula illa (quantum de jure poteritis) quæ, antequam de probationum receptione mentio fieret, fuerat inſerenda, clauſulam illam de receptione probationum præcedat : mandamus, quatenus ipſam intelligentes ibidem in cauſa juxta tenorem literarum procedere non tardetis : proviſuri, ut ſi literarum auctoritate priorum, in eodem negotio legitime eſt proceſſum, firmum, & ſtabile perſeveret, alioquin ſi occaſione clauſulæ memoratæ aliquid conſtiterit in alterius partis præjudicium attentatum, id viribus decernimus cariturum : mandantes, ut in deciſione ipſius negotii (ſicut præmiſſum eſt) tam ſuper principali, quam ſuper incidentibus quæſtionibus, appellatione remota, canonice procedatis.

[1 *Super poſſeſſionibus de An. diſcretioni veſtræ commiſiſſe meminimus.*]

CAP. XIX.

Non valet impetratio in Eccleſia numerata, non facta de numero mentione, ſi per eam frangitur numerus Canonicorum, licet non frangatur numerus præbendarum : & proceſſus inde factus eſt nullus. hoc dicit ad intellectum. Pannor.

Idem *Archiepiſcopo Senonenſi.* e (*an.* 1198.)

COnſtitutus *f* apud ſedem Apoſtolicam P. Clericus propoſuit, quod cum C. p. n. *g* Decano, & Capitulo Bituricenſi dederit in mandatis, ut ipſum reciperent in Canonicum, & in fratrem, & præbendam ei conferrent, ſi qua tunc in eorum vacaret Eccleſia, vel proximo *h* vacaturam : & ipſi eum *i* mandatum ejus admittere non curaſſent, eis præcipiendo mandavit, ut quod mandaverat, adimplerent : ſibi ſuper hoc executoribus deputatis : [*& infra.*] Verum pars *x* adverſa reſpondit, quod cum in Bituricenſi Eccleſia certus eſſet numerus Canonicorum inſtitutus, firmatus jurejurando, & per Romanum Pontificem confirmatus, & de hoc memoratus P.

a *Cap.* 4. *eod. tit. in* 3. *compil.* b *Vel deſcendere ad minores. in uno manuſcr.* c *In impreſſis. peccator, male, ſed ex omn. manuſ. repoſuimus, precator. facit inf. eod. tit. cap. ſuper liter. & l. reſſ. C. ſi contra jus, vel util. publ.* d *Additur in* 3. *comp. & Joanni de Saglo Canonico Rothomagenſi. Al. Idem R. Cantori Rothomag. & R. Priori, &c.* e *c.* 5. *eod. tit. in* 3. *compil.* f *Corbevilla.*

a *Cap.* 7. *eod. tit. in* 3. *compil.* b *Idem Abbati de Alcobiatia F. & P. Monachis Alcobiatiæ, ut habet* 4. *compil. al. electo Decano, & M. Canonico.* c *cap.* 8. *eod. tit. in* 3. *compil.* d *Præmonſtratenſem.* e *Additur in* 3. *compil. & S. Mariæ in via lata S. Apoſt. Legato.* f *c.* 9. *eod. tit. in* 3. *compil.* g *Cœleſtinus prædeceſſor noſter. al. ita, G. Papa. p. n.* h *proximam.* i *Hæc dictio, cum deſit in manuſcript.* x *altera.*

Digitized by Google

non feciſſet in ſuis literis mentionem: intelligendum erat circumveniſſe prædeceſſorem noſtrum, & dictas literas veritate tacita impetraſſe: [*& infra*. 1] Diſcretioni *a* veſtræ mandamus, quatenus ſi legitime vobis conſtiterit numerum Canonicorum, qui nunc eſt in eadem Eccleſia, per Decanum, & Capitulum ejuſdem Eccleſiæ juramento firmatum, antequam prædictus Clericus literas executorias impetraſſet, quicquid factum eſt occaſione literarum ipſarum, irritum decernatis: alioquin ei faciatis in eadem Eccleſia præbendam (ſi qua vacat) ſublato cujuslibet appellationis obſtaculo, aſſignari.

§ 1 *Licet enim cum in aliqua Eccleſia certus ſtatuitur numerus, hoc apponatur conditio, vel intelligatur apponi, ſalva ſed. Ap. auctoritate: non tamen erat credendum, quod cum ex certa ſcientia contra juramenta eorum recipi mandaviſſet, cum de hoc in ſuis literis nihil fuiſſet expreſſum.*

CAP. XX.

Difficile & famoſum c. & eſt clavis totius tituli. Et h. d. in ſumma. *Exprimens falſum, vel tacens verum in reſcripto, ſi maliitioſe, caret prorſus impetratis. Sed ſi per ſimplicitatem, vel ignorantiam, aut obtinuiſſet, vera expreſſa, & ſuppreſſa falſo, ſaltem literas in forma communi, delegatus procedat ſervato juris ordine, & non ſpeciali forma reſcripti, ſecus, ſi nullo modo literas habuiſſet.*

Idem *A. Canonico Pictavienſi* b (*an.* 1201.)

SUper literis *c*, quæ ab aliquibus ex malitia, & a nonnullis ex ignorantia (tacita veritate, vel ſuggeſta falſitate) impetrantur a nobis, diverſos intelleximus diverſa ſentire, aliis aſſerentibus, eos debere prorſus carere omni commodo literarum, cum mendax precator carere debeat penitus impetratis: aliis vero dicentibus, quod etſi forma carere debeant in literis noſtris expreſſa, nihilominus juxta rigorem juris ſit a delegato judice in negotio procedendum. Nos igitur inter eos, qui per fraudem, vel malitiam, & illos, qui per ſimplicitatem, vel ignorantiam literas a nobis impetrant, hujuſmodi credimus diſcretionem *d* adhibendam, ut hi, qui priori modo falſitatem exprimunt, vel ſupprimunt veritatem, in ſuæ perverſitatis pœnam, nullum ex illis literis commodum conſequantur, ita videlicet, quod delegatus (poſtquam ſibi ſuper hoc facta fuerit fides) nullatenus de cauſa cognoſcat. Inter alios autem, qui poſteriori modo literas impetrant, duximus diſtinguendum, quæ falſitas ſuggeſta fuerit, vel quæ veritas ſit ſuppreſſa: nam ſi talis expreſſa ſit falſitas, vel veritas occultata, quæ quamvis fuiſſet tacita, vel expreſſa, nos nihilominus ſaltem in forma communi literas dediſſemus *e*, delegatus non ſequens formam in literis ipſis appoſitam, *f* ſecundum ordinem juris in cauſa procedat. Si vero per hujuſmodi falſitatis expreſſionem, vel ſuppreſſionem etiam veritatis, literæ fuerint impetratæ, quæ tacita, vel expreſſa nos nullas prorſus literas dediſſemus, a delegato non eſt aliquatenus procedendum *g*: niſi forſitan eatenus, ut partibus ad ſuam præſentiam convocatis, de precum qualitate cognoſcat: ut ſic in utroque caſu eadem ratio, quæ delegantem moveret, moveat etiam delegatum: & ubi delegans ſuas literas denegaret, delegatus etiam ſuæ cognitionis officium nullatenus interponat.

CAP. XXI.

In cauſa monaſterii convenitur Abbas per reſcriptum, in quo nulla fit mentio de Conventu: nec propter hoc appellari poteſt, niſi Abbatis, & Conventus bona eſſent diſtincta omnino.

Idem *Abbati, & Conventui Præmonſtratenſi*.

(*an.* 1209.)

EDoceri *a* poſtulaſtis a nobis, utrum per literas adverſus Abbates (nulla mentione habita de ſuis Conventibus) impetratas, teneantur Abbates ipſi ſuper cauſis (quæ ad conventus pertinent, & eoſdem) ipſis querelantibus reſpondere: ac licet inhibita ſit appellatio, per appellationis objectum poſſint (ne reſpondeant) ſe tueri. Super quo duximus reſpondendum, quod (niſi alia cauſa rationabilis ſuffragetur) per appellationem ſe tueri non poſſunt: quominus debeant auctoritate literarum hujuſmodi legitime reſpondere: cum ex officio ſuo teneantur congregationum ſuarum negotia procurare: niſi forte Abbatis, & Conventus negotia eſſent omnino diſcreta.

CAP. XXII.

Proceſſus factus per literas ſurreptitias irritatur: ſed factus contra formam reſcripti, irritus nunciatur.

Idem *Archiepiſcopo, & Magiſtro VV. Canonico Magdeburgenſi*. (*an.* 1209.)

CUm dilecta *b* in Chriſto filia R. Cuſtos Heſienſis *c* Eccleſiæ, ac procurator G. Monialis, ſuper electionibus in eadem Eccleſia celebratis, litigaverint aliquandiu coram nobis: [*& infra*. Deprehendimus literas ad Abbatem de Remech. *d* & ſuos conjudices impetratas, fuiſſe per ſubreptionem *e* obtentas, cum in eis illius articuli, videlicet *f*, de ſubtractorum reſignatione, fuerit præter conſcientiam noſtram cognitio demandata, qui in prioribus literis ad Scholaſticum *g* Hildeſenſem, & conjudices ſuos obtentis, inſertus fuerat: de quibus in ſecundis literis mentio non fiebat: & ideo, quod ipſarum literarum occaſione dignoſcitur attentatum, duximus irritandum. Dictum inſuper Scholaſticum, & conjudices ſuos invenimus minus provide proceſſiſſe. Cum enim in literis noſtris eiſdem principaliter mandaretur, ut ad prædictam Eccleſiam perſonaliter accedentes, perſonæ idoneæ adminiſtrationem committerent Abbatiæ, cui ad opus ejus fieret hinc inde reſignatio ſubtractorum: ipſi formam mandati Apoſtolici tranſponentes, illo capitulo prætermiſſo, de aliis articulis inordinate plurimum cognoverunt: propter quod proceſſum ipſorum contra noſtri formam reſcripti, ac juris ordinem attentatum, irritum decernimus, & inanem. Ideoque mandamus, quatenus G. & quibuſdam aliis ſororibus Eccleſiæ (ſicut juſtum fuerit) reſtitutis, & forma mandati noſtri exacta diligentia obſervata, in negotio ipſo ratione prævia procedatis.

CAP. XXIII.

Valet ſecundum reſcriptum, licet de primo non faciat mentionem, quo uti noluit impetrans intra annum.

Idem.

PLerumque *h* contingit, quod aliqui noſtris literis impetratis, illis uti multo tempore poſtponentes, tunc demum eas exhibent, cum aliarum auctoritate, ab eis, contra quos primitus literas impetrarant, cœperint conveniri: dicentes, poſteriores literas non valere, utpote non facientes de prioribus mentionem. Cum igitur non ſit malitiis hominum indulgendum, ſtatuimus, ut ſi quis noſtras literas impetrans, intra annum poſtquam copiam judicum habuerit, ex malitia, vel negligentia poſtpoſuerit uti eis, auctoritate poſteriorum literarum valeat conveniri, licet in ipſis nulla de prioribus mentio habeatur.

B Si a

a *In vulgatis male, dominationi, cum conſtet legendum, diſcretioni.* b *al. Idem A. Amarico Can. S. Hilarii Pictavienſis.* c *c. 10. eod. tit. in 3. compil.* d *diſtinctionem habendam.* e *Vide lib. 1. C. Si contra jus, vel util. publ. & ibid. Bald.* f *ſed.* g *Vide l. Marcus. 3. cum gloſſ. 2. ff. de proc. & ff. de pet. her. l. Si poſſeſſor. & l. ſi quid poſſeſſ. 31.*

a *al. a nobis per literas edoceri poſtulaſtis, c. 11. eod. tit. in 3. compil.* b *cap. 12. eod. tit. in 3. collect.* c *al. Herenenſis. al. Heriaſenſis.* d *al. Reveane.* e *id eſt, tacendo verum, vel exprimendo falſum.* f *ſic legendum in ver. de ſubjectorum reſignatione, vel ſubtractorum reſtitutione.* g *Midenenſem.* h *C. 13. eod. tit. in 3. compil.*

C A P. XXIV.

Si a Delegata aliquid mandatur ordinaria, debet humiliter exequi. Sed ſi alius Delegatus per alias literas poſt executionem mandat contrarium, vel ſi ante executionem innotuerit Ordinario, inter Delegatum, qui mandavit, & alium contentionem eſſe de juriſdictione, faciat ſibi utrarumque literarum copiam exhiberi: non ut juriſdictionaliter cognoſcat, ſed ut ſe informet, an per ſecundas revocentur primæ: & ſi primæ revocentur, exequatur ſecundum mandatum. Si autem non revocentur, vel de hoc dubitet, non exequatur ſecundum mandatum, donec contentio de juriſdictione terminetur. Abb. Sic.

Idem Innocent. III. *Rothomagenſi Archiepiſcopo.*

(*ann.* 1211.)

CUm *a* contingat: [*& infra:*] Præterea cum quidam ſuper aliquo litigantes, ad diverſos judices literas impetrant, quorum quidam obtenti a parte altera tibi mandant, ut partem adverſam denunciet excommunicationis ſententiæ ſubjacere; aliis judicibus poſtmodum tibi injungentibus, ut eandem denuncies abſolutam: quæris, an utriſque, an neutris, vel alterutris ſaltem obedire debeas in hac parte? Super quo tuæ prudentiæ reſpondentes, credimus diſtinguendum, an cum primum mandatum recepiſſe dignoſceris, tibi forſan innotuerit, inter illos, & alios ſuper juriſdictione diſcordiam ſuſcitatam, an ſuper hoc nihil omnino ſciviſti. Et quidem ſi ſuper contentione hujuſmodi nihil tibi penitus innoteſcat, cum primum mandatum recipere te contingit, illud debes humiliter executioni *b* mandare. Sed ſi poſtea contrarium tibi ab aliis demandatur, tunc literarum ad utroſque a ſede Apoſtol. obtentarum copia poſtulata (quas tibi auctoritate præſentium diſtricte præcipimus exhiberi) ſi ex ipſarum tenore deprehenderis evidenter (ita quod non ſit aliquatenus hæſitandum) quod literæ, quæ ad illos, a quibus ſecundum mandatum receperis, impetratæ noſcuntur, expreſſe revocent literas aliorum: tu illud intrepidus exequaris, quod tibi ſecundo loco mandatur. Si vero ex literarum inſpectione manifeſte tibi conſtet, quod literæ obtentæ ad illos, qui primum dedere mandatum, per alias minime revocantur: ſecundum mandatum nullatenus exequaris. Quod ſi ſuper hoc tibi merito fuerit dubitandum, ad exequendum ſecundum mandatum te procedere non oportet, donec juxta cujuſdam noſtræ conſtitutionis tenorem inter eos hujuſmodi concertatio ſopiatur. Et idipſum facere debes, ſi primo mandato recepto, & nondum executioni mandato, tibi forſan innotuerit, quod inter ſe ſuper juriſdictione demandata cœperint diſceptare. Cæterum in his omnibus puram & providam te convenit intentionem habere: ne vel declinandum mandatum dubitare te dicas, ubi dubitandum non eſt: vel etiam ad exequendum te aſſeras eſſe certum, ubi certus eſſe non debes. Licet autem ex his certa tibi detur doctrina, qualiter in his te debeas habere, nulla tamen tibi attribuitur poteſtas, ut inter Delegatos, aut partes de juriſdictione debeas judicare.

C A P. XXV.

Quando in reſcripto plura narrantur, diverſos effectus operantia, non ſufficit impetranti alterum ſolum probare, ad utrumque effectum conſequendum.

Idem *Magiſtro* d G. & P. *de Firmiſca*,

(*an.* 1213.)

OLim *e* ex literis ſancti Nicaſii Remenſis *f*, Sargienſis, & Vallis regiæ Abbatum fuit noſtris auribus intimatum, quod cum ad eos ſemel, & iterum a nobis literæ proceſſiſſent, ſuper eo videlicet, quod P. Clericus ſancti Remigii parœciam de Salice (quam R. de Clivo per interpoſitam perſonam ſibi collatam fuiſſe propoſuit) detinebat, ipſi partes ſemel, ſecundo, & tertio citaverunt, & dictum P. quia citatus pluries comparere noluit, per ſe, vel per reſponſalem aliquem coram eis, excommunicationis vinculo innodantes, fecerunt fructus ipſius parœciæ ſequeſtrari. Cumque poſtmodum idem P. accedens ad eos ſe juri promiſerit pariturum, ac obtinuerit ſe abſolvi: ipſi abſolutionis literas concedentes, diem ei aſſignaverunt, & locum, quibus coram eis, quod promiſerat, adimpleret: qui diem, & locum ex literis illis raſos, in loco *a* raſuræ ſcripſit, quod ipſi ei ſequeſtratos fructus aſſignari mandabant: quod coram duobus eorum tandem (tertio ſui abſentiam excuſante per literas) eſt confeſſus. Nos igitur, cum tantæ temeritatis exceſſus falſitatis ſcrupulo non careret, vobis dedimus in mandatis, ut (ſi eſſet *b* ita) ipſi præſumptori ſuper dicta parœcia perpetuum ſilentium imponentes, præfato R. de Clivo aſſignaretis eandem cum fructibus ſequeſtratis. Verum ſicut vos per veſtras nobis literas intimaſtis, cum dictus R. raſuram præfatam coram vobis per teſtes idoneos probaviſſet, & ob hoc poſtulaſſet ſibi dictam Eccleſiam aſſignari: vos utrum *c* clauſula illa (ſi eſſet ita) de omnibus ſuperioribus, an de articulo tantum raſuræ deberet intelligi, dubitaſtis. Nos igitur reſpondemus, quod clauſula illa ad omnia debet ſuperiora referri, ad hoc ut ipſi R. præfata Eccleſia conferatur: quia licet vitium falſitatis ad imponendum ei perpetuum ſilentium ſuper Eccleſia ipſa ſufficiat, qui falſitatem hujuſmodi perpetravit; non tamen propter hoc eadem Eccleſia eſt adverſario aſſignanda, niſi ſuper aliis facta fuerit plena fides.

C A P. XXVI.

Non valet reſcriptum ſuper reſtitutione beneficii impetratum, quod de cauſa excommunicationis, & amotione impetrantis non facit mentionem.

Idem *Epiſcopo Imolen.* (*an.* 1214. *Romæ in Romandiolam.*)

I. DIlectus *d* filius Abbas ſancti Stephani Bononienſis, per ſuas nobis literas intimavit, quod cum ipſe (cui viſitationis officium in civitate, ac diœceſi Bononienſi commiſimus) B. & A. Presbyteros ab Eccleſiis ſuis (propter eorum graves, & manifeſtos exceſſus) duxerit amovendos: iidem ſuper reſtitutione ſua noſtras ad te in communi forma literas impetrarunt, de amotionis ſuæ cauſa, & excommunicationis, *e* qua tenentur adſtricti, nullam facientes penitus mentionem. [*& infra.* 1] Nos igitur fraternitati tuæ mandamus, quatenus (ſi eſt ita) literas ipſas, tanquam per veri ſuppreſſionem obtentas, viribus carere decernas.

[1 *Procuratoribus igitur vicinorum, & Eccleſiarum ipſarum exceptiones in tua præſentia proponentibus antedictas tu ſuperſedendum hujuſmodi negotio decreviſti, donec ſuper hoc noſtræ voluntatis beneplacitum recepiſſes.*]

C A P. XXVII.

Per literas juſtitiæ non tenetur Epiſcopus providere habenti perpetuam Vicariam, vel ſufficiens patrimonium. Nec valent literæ gratiæ ad beneficium obtinendum, in quibus impetrans tacuit perpetuam Vicariam: hoc dicit comprehendendo utrumq; intellectum.

Idem *Epiſcopo Vratiſlavienſi*, *f* (*an.* 1214. *Romæ in Poloniam*)

POſtulaſti *g* per ſedem Apoſtolicam edoceri, utrum alicujus Eccleſiæ perpetuo Vicario de proventibus Vicariæ, boniſque paternis habenti, unde valeat commode ſuſten-

---

b Cap. 1. *eod. tit. in* 4. *compil.* b *Quod ſi non fecerit, poterit compelli ad exequendum. c. paſtoralis. inf. de off. delegat.* c *Adde concor. in l. qui procuratorem. in gloſſ.* 1. *ff. de procur. & in l. a divo Pio. & ibi Bart. & doctores, ff. de re judic.* d *al. Idem de Vallibus Magiſtro G. & P. de Fumuſca. al. de Simiis canonica.* a *cer. eod. tit. in* 4. *compil.* f *al. Remanenſis, Saginenſis. Al. Signiacen. & eſt diœceſis Rhemen. al. Sargin.*

a *al. in locum raſuræ reſcripſit.* b *Adde, quod ſi iſta clauſula deſit in aliquo reſcripto, illud præſumitur eſſe falſum. Archidiac. & DD. in c. cordi de app. in* 6. c *Vos de clauſula illa, ſi ita eſt.* d C. 3. *eod. tit. in* 4. *compil.* e *Sententia in quibuſdam antiquis.* f *al. Vratiſmenſi.* g C. 4. *eod. tit. in* 4. *compil.*

Digitized by Google

ſuſtentari, teneaṛis per illam formam communem [cum ſecundum *a* Apoſtolum] in Eccleſiaſtico beneficio providera. Ad quod ſic duximus reſpondendum, quod cum per formam prædictam neceſſitatibus pauperum Clericorum (qui nullum ſunt Eccleſiaſticum beneficium aſſecuti) ſedes Apoſtolica duxerit ſuccurrandum: perpetuus Vicarius (niſi da Vicaria fecerit mentionem) commodum reportare non debet de hujuſmodi literis, utpote veritate tacita impetratis. Non enim beneficio carere debet dici, cui competenter de perpetuæ Vicariæ proventibus eſt proviſum. Ex pro habente beneficii ſufficientis ſubſidium, ex certa ſcientia ſuper obtinendo alio beneficio, de levi non ſcribimus, quin faciamus de primo in noſtris literis mentionem.

CAP. XXVIII.

Per literas Apoſtolicas de hac conſtitutione mentionem non facientes, non poteſt quis trahi ultra duas dictas extra ſuam diœceſim, niſi de conſenſu partium literæ fuerint impetratæ: hoc dicit, uſque ad §. ſunt & alii.

Idem *in Concilio generali*. b (*an.* 1215.)

NOnnulli gratia ſed. Apoſtol. abutentes, literas ejus ad remotos judices impetrare nituntur, ut reus fatigatus laboribus, & expenſis, liti cedere, vel importunitatem actoris redimere compellatur. Cum autem per judicium injuriis aditus patere non debeat (quas juris obſervantia interdicit) ſtatuimus, ne quis ultra duas dictas extra ſuam diœceſim per literas Apoſtolicas ad judicium trahi poſſit. Niſi de aſſenſu partium fuerint impetratæ, vel expreſſam de hac conſtitutione fecerint mentionem.

Non valent literæ ad lites impetratæ, ſine ſpeciali mandatis Domini, niſi impetrentur per conjunctam perſonam. h. d.

§. 1. Sunt & alii, qui ſe ad novum genus mercimonii convertentes, ut vel ſopitas poſſint ſuſcitare querelas, vel novas immittere quæſtiones, fingunt cauſas, ſuper quibus a ſeda Apoſtolica literas impetrant, abſque Dominorum mandato: quas vel reo [ne propter eas laborum, vel expenſarum diſpendio moleſtetur] aut actori [ut per ipſas adverſarium indebita moleſtatione fatiget] venales exponunt. Cum autem lites reſtringendæ ſint potius, quam laxandæ, hac generali conſtitutione ſancimus, ut ſi aliquis ſuper aliqua quæſtione de cætero, ſine ſpeciali mandato Domini, literas Apoſtolicas impetrare præſumpſerit, & literæ illæ non valeant, & ipſe tanquam falſarius puniatur. Niſi forte de illis perſonis extiterit, a quibus non debet exigi de jure mandatum.

CAP. XXIX.

Si occaſione duorum reſcriptorum, unius ſcilicet in cauſa principali, alterius in cauſa appellationis, contenditur: non judex ſuper principali, ſed deputatus ſuper appellatione, cognoſcere debet de validitate appellationis.

Honorius III. *Cantuarienſi Archiepiſc. & conjudicibus ſuis.* [*an.* 1220.]

II. DIlectus filius J. Sarracenus Clericus expoſuit coram nobis, quod cum Jordanus Clericus Dumelienſis *c* ipſum ſuper Eccleſia ſancti Nicolai Dumelienſis coram vobis auctoritate literarum noſtrarum traxiſſet in cauſam ex parte ipſius Jordani fuit excipiendo propoſitum, quod auctoritate ipſarum literarum non poterat conveniri, eo quod ultra duas dietas a diœceſi, [ubi prædicta Eccleſia erat] contra ſtatuta Concilii generalis [de quo in eiſdem literis non fiebat mentio] diſtabatis *d*: & quia hujuſmodi exceptionem admittere denegantes, procedebatis in cauſa [pro eo quod idem J. *e* in Rophenſi, & Elienſi diœceſi beneficia obtinet, quaſi ex hoc domicilium intelligeretur habere] ipſe ad noſtram audientiam appellavit: [*& infra.* 1] Cumque idem J. appellationem interpoſitam proſecutus, ad Eboracenſ. Archiepiſcopum, & ejus collegas, ſuper præmiſſis literas impetraſſet: vos in cauſa ipſa nihilominus procedentes, eiſdem judicibus, ne in commiſſo ſibi procedant negotio, inhibetis. Quocirca mandamus, quatenus [ſi eſt ita] cauſæ ſuperſedeatis eidem, cum non vos, ſed dicti judices cognoſcere habeant, ad quos juriſdictio debeat pertinere.

[1 *Vos ejuſdem appellatione contempta partem alteram mittendam in poſſeſſionem ejuſdem Eccleſiæ cauſa cuſtodiæ decreviſtis.*

CAP. XXX.

Si plures impetrant in eadem Eccleſia, ſtatur datæ, ut primus impetrans præferatur, & ſolus admittatur. Ita communiter ſummant Doct. Et procedit iſtud ſummarium ſecundum opinionem communem, quæ hodie invaluit propter jura nova.

Idem *Epiſcopo, & Archidiac. Legion.* (*an.* 1220.)

CApitulum ſanctæ crucis Cameracenſis exhibita nobis petitione monſtravit, quod Callimacho Clerico ſuper præbendali beneficio in eorum Eccleſia obtinendo, literas noſtras ad eos prius monitorias, & demum præceptorias impetrante, B. Clericus contra eos ſuper conſimili beneficio in eadem ſibi Eccleſia conferendo, ad I. Archiepiſc. Tornac. & ejus collegas de prædictis literis non habita mentione, executorias a nobis literas impetravit: qui poſt appellationem ad nos interpoſitam, in eos ſuſpenſionis, & excommunicationis ſententias protulerunt: ac dictus *a* C. ſuper executione mandati pro eo facti, ad alios obtinuit ſcripta noſtra: qui tulerunt ſuſpenſionis, & excommunicationis ſententias in eoſdem 1. Quocirca mandamus, quatenus eo recepto in Canonicum, & fratrem, aſſignatoque ſibi beneficio præbendali, qui ad eos prius mandatum Apoſt. reportavit, præfatas ſententias juxta formam Eccleſiæ relaxetis: alteri ſuper præbendali beneficio in eadem Eccleſia ſilentium imponentes.

[1 *Unde nobis humiliter ſupplicavit, ut cum in eadem Eccleſia tantum XII. ſint præbendæ, & ob hoc non ſine magno gravamine ſimul providere poſſunt, utrique faceremus eaſdem ſententias relaxari, & provideri alteri eorum in eadem Eccleſia de præbenda, præſertim, cum in utriuſque literis clauſula illa contineatur inſerta, niſi de mandato noſtro eadem Eccleſia foret in alterius receptione gravata.*]

CAP. XXXI.

Si habens literas Papæ ad beneficium, eis propter annuam penſionem renunciat, non valent literæ beneficiales per eum poſt tacito impetratæ.

Idem *Bituricen. Archiep. Apoſtol. ſedis Legato.* (*an.* 1223.)

III. AD audientiam noſtram, [*te ſignificante*] pervenit, quod quidam Clerici obtentis a ſed. Apoſtol. literis ſuper proviſione ſua in aliquibus Eccleſiis tibi ſubjectis, recipientes ab eis annuas penſiones, ſeu alia beneficia, ab eorum impetitione deſiſtunt, renunciantes beneficio literarum. *& infra.* 1] F. t. mandamus, quatenus eos, qui poſt literas taliter venditas, alias [de illis mentione non habita] impetrabunt de cætero, vel hactenus impetraverint, carere decernas commodo earundem, & Eccleſias non permittas earum occaſione vexari: revocando in irritum, ſi quid earum prætextu inveneris eſſe factum.

[1 *Demum ad ſedem Apoſtolicam accedentes ſuper ſua proviſione obtinent alias literas ab eadem de literis antea impetratis non habita mentione, & ſic gratia Apoſtolicæ benignitatis abutentes, Eccleſias multipliciter inquietant. Ne igitur tales de ſuæ circumventionis aſtutia glorientur.*]

CAP. XXXII.

Receptus per literas Apoſtolicas, licet præbendam expectet, per alias literas hoc ſupprimentes in alia Eccleſia recipi non debet: hoc dicit, inhærendo verbis literæ.

a *Infra. de præbend. c. cum ſecundum Apoſtolum.* b *Lateranenſ. c. 37. de liter. non impetrand. &c.* c *al. Dulmenſis. al. Dunedienſ.* d *In nonnullis manuſcriptis legitur, ciſtabatis.* e *Jordanis.*

a *Dictus R.*

Greg. IX. *Mediolanenſi Archiepiſcopo.* (*an.* 1227.)

IN noſtra propoſuiſti præſentia, quod nonnulli Clerici a Sede Apoſtol. plures literas (non tamen alias de aliis mentionem facientes) impetrant fraudulenter, quod in pluribus Eccleſiis admittantur: ſicque aliquando in aliis recepti, licet nondum in eis Eccleſiaſticum beneficium ſint aſſecuti, alias Eccleſias ſuper receptione ſua nihilominus impetunt, & moleſtant *a*: [*& infra.*] Mandamus, quatenus eos Clericos Eccleſiis, in quibus recepti ſunt, faciens eſſe contentos, non permittas alias ab eis occaſione literarum hujuſmodi moleſtari. Niſi de receptione forte ſua expreſſam fecerint mentionem.

CAP. XXXIII.

Non valet reſcriptum, quod procurator revocatus, & de hoc certificatus, extra judicium impetravit: ſecus tamen, ſi in judicio: dummodo revocatio ad notitiam adverſarii, vel judicis non pervenit: hoc dicit, ſecundum lecturam magis communem.

Idem *Epiſcopo Silvanectenſi, & Abbati Caroli loci.* b (*an.* 1228.)

III. EX parte Decani, & Capituli Laudunenſis fuit propoſitum, quod cum ipſi auctoritate Apoſtol. indulgentiæ in nobilem virum I. excommunicationis ſententiam protuliſſent: procuratoribus partium propter hoc ad ſedem Apoſtol. accedentibus, & lite ſuper diverſis articulis conteſtata, nos cauſam vobis commiſimus terminandam, hoc adjecto, ut non obſtarent literæ præter aſſenſum partium impetratæ. Dictus autem nobilis citatus propoſuit, quod per illas literas procedendum non erat, ex eo quod V. qui eaſdem literas impetraverat, falſus extiterat procurator, cum ipſe ante impetrationem literarum ipſarum, propter ſuſpicionem, quam contra eundem conceperat, mandatum ſibi traditum revocaſſet. Eis igitur proponentibus ex adverſo, quod ad nos, vel ad ipſos hujuſmodi revocatio non pervenit, vos quod deberetis per literas ipſas procedere, per quandam interlocutoriam protuliſtis: [*& infra.*] Petente itaque procuratore ipſorum, ut inſpiceretis prædictam indulgentiam, procurator ipſius Nobilis ex adverſo reſpondit, quod non erat per jam dictas literas procedendum, adhibens alias quaſdam poſterius impetratas, inter alia continentes, ut ſi de partium voluntate procederet, cauſam terminaretis eandem: alioquin ipſam ſufficienter inſtructam remitteretis ad ſedis Apoſtol. examen, cum indulgentia memorata. Quas literas ipſi ex eo non valere dicebant, quia per eundem V. & poſt revocationem mandati fuerant impetratæ. Quia vero juxta generalis ſtatuta Concilii, Apoſtol. literæ, quas ſine ſpeciali mandato Domini quis impetrat, valere non debent, niſi ſit de illis perſonis, a quibus non eſt exigendum de jure mandatum: mandamus, quatenus ſi revocatio mandati ad procuratorem pervenit (cum minus valere debeant literæ, quæ impetrantur ab illo, a quo mandatum Dominus revocavit) in negotio *c* juxta priorum continentiam literarum, non obſtantibus poſterioribus, procedatis.

CAP. XXXIV.

Reſcriptum impetratum contra hominem alicujus diœceſis, non extenditur ad hominem ejuſdem nominis alterius diœceſis.

Idem *Decano, & Magiſtro.* G. *Canonico Leodienſi.* (*an.* 1228.)

SIgnificante V. nos noveris accepiſſe, quod cum R. contra V. Remenſis diœceſis ſuper quibuſdam pannis, & aliis ad judices literas impetraſſet, idem V. excipiendo propoſuit, quod cum idem non de Remenſi, ſed de Leodienſi diœceſi exiſteret, per hujuſmodi literas (cum de diœceſi Leodienſi non facerent *d* aliquam mentionem) conveniri de jure non poterat, nec debebat. Et quia exceptionem hujuſmodi admittere denegarunt, noſtram audientiam appellavit *a*. Ideoque mandamus, quatenus ſi eſt ita, revocato in irritum, &c.

CAP. XXXV.

Per reſcriptum impetratum contra homines diœceſis, non poſſunt conveniri homines civitatis.

Idem *Priori ſancti Laudunenſis, & Succentori Rothomagenſi.* (*an.* 1228.)

ROdulphus Clericus rector Eccleſiæ ſancti Chriſtophori de civitate Sagienſi, ſua nobis inſinuatione monſtravit, quod cum magiſter R. eum per quaſdam literas contra Epiſcopum Sagienſem, & quoſdam alios Sagienſis diœceſis, ſuper reditibus, & rebus aliis impetratas a nobis, coram judicibus ſuper eadem Eccleſia per generalem clauſulam [quidam alii] conveniſſet: idem rector propoſuit excipiendo, quod cum eſſet de civitate Sagienſi, & ſub eadem clauſula nullus de civitate ipſa intelligatur incluſus, conveniri non poterat per eandem. Et quia dicti judices exceptionem hujuſmodi recuſarunt admittere; noſtram audientiam appellavit. Ideoque mandamus, quatenus ſi eſt ita, revocato in irritum, &c.

CAP. XXXVI.

Si conveniendus per clauſulam, moriatur re integra, ſucceſſor conveniri non poteſt.

Idem *Abbati ſancti Jacobi.* (*an.* 1229.)

SIgnificavit nobis Comitiſſa Namurcenſis, quod cum mortuo Comite fratre ſuo, ipſa in ejus ſucceſſerit Comitatu, G. & B. per quaſdam literas Apoſtolicas contra Tullen. Epiſcopum, & quoſdam alios Clericos, & Laicos impetratas, eam coram judicibus [ad quos obtentæ fuerant] ſuper quadam ſumma pecuniæ, quam eidem fratri ſuo ſe mutuaſſe dicebant, per illam generalem clauſulam, [quidam alii] [quia in prædicto Comitatu ſucceſſerat] convenerunt: excipiente itaque procuratore ſuo, quod cum adhuc frater ejuſdem mulieris viveret, quando eædem literæ impetratæ fuerunt, nec per ipſas, dum viveret, fuerat ad judicium evocatus, earum auctoritate non poterat conveniri. Et quia judices exceptionem non admittebant ipſius, noſtram audientiam appellavit. [*& infra.*] Ideoque mandamus, quatenus ſi eſt ita, revocato in irritum, &c.

CAP. XXXVII.

Non valent literæ executoriæ, in quibus impetrans falſo dixit monitorias præceſſiſſe.

Idem *Abbati ſancti Victoris.* (*an.* 1229.)

EX inſinuatione Epiſcopi Ambianenſis accepimus, quod I. Clericus ſuper ejus proviſione ad ipſum præceptorias, & poſtmodum ad vos *b* executorias contra eum literas impetravit. [*& infra.*] Quocirca mandamus, quatenus ſi nullæ monitoriæ ſuper hoc præceſſerint, executoriis ſuperſedeatis eiſdem, dummodo eædem executoriæ de monitoriis fecerint mentionem: alioquin in executione negotii, juxta directum ad vos pro ipſo mandatum, cautione prævia procedatis.

CAP. XXXVIII.

Ceſſantibus clauſulis, in dubio Papa non intendit gravare eundem collatorem ſuper proviſione duorum: ideo ſecundus impetrans repellitur, ſive primus expectet, ſive ſit jam gratiam conſecutus: hoc dicit ſecundum intellectum gloſſ.

Idem *Novienſi Epiſcopo.* (*an.* 1229.)

MAndatum Apoſtolicum ad te directum, ut Magiſtrum S. faceres in Canonicum recipi, & in fratrem Novien.

a *Vide lib.* 2. §. *ſed & ſi quis.* D. *de Carb. ed. & D. de lib. cauſ. l. ordinata.* b *in multis antiquis ita, & Abbati Compendien.* c *In uno antiquo, in negotio iſto,* d *faceret.*

a *Vide & l. a precedente. & ibi Bart. C. de dilat.* b *ad duos loquitur, ad Abbatem, & Epiſcopum. Ne putes erratum eſſe, & pluralis locutio duorum numero conſiſtere poteſt.* 4. *qu.* 3. §. *ubi numerus, verum rectius loquitur Abbati S. Victoris, & collegio, alias non ſubaudiretur in plurali. c. quam gravi. inf. de cri. falſi.*

Digitized by Google

Novien. Eccleſiæ, ſi pro alio ibidem non ſcripſimus, qui hujuſmodi gratiam proſequatur, alio jam beneficium per noſtras literes obtinenta, proſequi non teneris. Cum ſuper receptione ductum gravandi Eccleſiam antedictam, non fuit intentio mandatoris.

CAP. XXXIX.

Eccleſia, in qua Papa primue dedit monitorias, & ſecundus executorias, per primum, non per ſecundum intelligitue gravata.

Idem Gregorius IX. (*an.* 1229.)

LIteris Apoſtolicis ad vos directis, ut G. Clericum reciperetis in Canonicum, & in fratrem, niſi pro alio fuiſſet per nos Eccleſia veſtra gravata, mandatum noſtrum vos exequi volumus, & mandamus. Non obſtante, quod T. Subdiaconum per noſtras literae executorias recepiſtis, qui a bonæ memoriæ H. prædeceſſore noſtro monitoriae impetravit. Cum factum prædeceſſoris noſtri potius, quam noſtrum fuerimus proſecuti. *a*

CAP. XL.

Diœceſanus, cui ſcribitur, ut in Diœceſi ſua, ubi pro alio ſcriptum non eſt, provideat, vel faciat provideri, non poteſt id exequi circa beneficium ſpectans ad collationem alterius, jam pro alio gravati.

Idem.

ABbatem, qui mandatum Apoſtolicum jam recepit, ut S. Clerico in aliqua Eccleſiarum ſui monaſterii provideret, & per literas generales ad Diœceſanum Epiſcopum obtentas, ut in Diœceſi ſua (ubi pro alio ſcriptum non eſſet) faceret provideri, cogi juris ratio non permittit, nec ſuper conferendis Eccleſiis, aut beneficiis aggravari, etiamſi facultatem habeat Diœceſanus per eaſdem literas providendi.

CAP. XLI.

Per reſcriptum directum excommunicatori, ut abſolvat excommunicatum, ſi contra Concilium eum excommunicavit, datis executoribus, qui eo non parente exequantur, non excommunicatori, ſed executoribus cognitio demandatur.

Idem.

AB excommunicato, qui contra ſtatuta Concilii *b* generalis aſſerit ſe ligatum, literis ad excommunicatorem obtentis, ut (ſi eſt ita) ſine difficultate abſolvat eundem, & aliis *c* deputatis judicibus, qui (eo non parente) mandatum Apoſtolicum exequantur: non excommunicatori (qui de facto ſuo in hoc certus eſſe debet, licet in hoc deferatur eidem) ſed illis cognitio demandatur.

CAP. XLII.

Si impetrans reſcriptum ad beneficium dixit ſe non beneficiatum, cum tamen haberet beneficium, licet exiguum, non valet reſcriptum.

Idem.

SI proponente aliquo nondum ſe beneficium Eccleſiaſticum aſſecutum, ſuper proviſione ipſius (licet minus competens obtinentis) reſcriptum Apoſtolicum de hoc mentionem non faciens, impetretur, illud veluti fraudulenter obtentum dicimus non valere.

CAP. XLIII.

Abutentes reſcripto Apoſtolico in caſibus hic enumeratis, priventur commodo reſcripti, & condemnentur in ſumptibus, & damnis adverſarie.

Idem Epiſcopo Pariſienſi.

QUia nonnulli diverſis modis literis Apoſtolicis abutuntur, ſtatuimus, ut quicunque obtentas ſub nomine ſuo literas aliis ejuſdem nominis tradunt, qui quos volunt, fatigent indebite per eaſdem, & qui eas tali modo recipiunt: quique illos, contra quos nihil habent quæſtionis, faciunt in judicium evocari: aut literas ipſas ad futuras trahunt controverſias, quæ nondum fuerant tempore impetrationis exortæ: ſeu quemquam ſuper uno negotio, vel etiam malitioſe ſuper pluribus perſonalibus actionibus, quæ ſub uno judice poſſent tractari commodius, per varias literas coram diverſis judicibus trahunt, ut laboribus fatigatus, & ſumptibus, vel compellatur componere, vel cedere juri ſuo: aut reus actorem eodem tempore ad diverſa loca, vel indeterminate ad villam, quæ commune cum pluribus ejuſdem provinciæ villis habet vocabulum, citari procurat, ut dum non comparuerit, excommunicetur quaſi contumax, & ſic eum a ſua intentione repellat: earundem literarum commodo careant *a*, & adverſariis in moderatis expenſis, ac damnis, quæ propter hoc eos pertuliſſe conſtiterit, condemnentur.

TITULUS IV.

DE CONSUETUDINE.

CAP. I.

Conſuetudo inferens gravamen Eccleſiis, debet Judicis officio tolli. hoc dicit ſecundum intellectum magis ſingularem.

Gregorius I. *in Regiſtro.* *b* (*an.* 591. *Roma in Siciliam.*)

COnſuetudines, quæ Eccleſiis gravamen inducere dignoſcuntur, noſtra nos decet conſideratione removere.

CAP. II.

Ex conſuetudine poteſt introduci actus, ſive ſolemnitas, per quam ſine apprehenſione reali transfertur poſſeſſio rei abſentis. h. d. & eſt caſus ſingularis, ſecundum Abbatem Siculum.

Innocentius III. *Archiepiſcopo, & Cap. Lugdunenſi.*

(*an.* 1199. *Romæ in Daniam.*)

EX *c* literis: [*& infra.* 1] Si vero aliquis poſſeſſiones aliquas clauſtris, vel aliis religioſis locis in bona valetudine, vel ultima voluntate, pro ſuorum vult remedio peccatorum conferre: hanc conferendi formam eſſe proponis, quod in hujuſmodi donationibus modicum terræ conſuevit in manu accipere, vel in extremitate *d* pallii, quod manu Prælati Eccleſiæ ſuſtinetur, ut ſuper altare ponendum ſub teſtimonio videntium, & audientium, ſub dicta forma, quæ ſcotatio vulgariter appellatur: [*& infra.* 2] Diſcret. veſtræ mandemus, quatenus donationes eorum, quæ ſub obtentu conſuetudinis clauſtris, Eccleſiis, vel quibuslibet locis religioſis pie conferuntur, vel etiam ſunt collata, faciatis irrevocabiliter obſervari; cum hujuſmodi ſignum, quod ſcotatio dicitur, non tam factæ donationis, quam traditæ poſſeſſionis ſit evidens argumentum.

[1 *Quia tu nobis, frater Archiepiſcope, deſtinaſti, intelleximus manifeſte, quod regnum Daciæ, quantum ad ea, quæ ad jus fori contingunt, conſuetudinibus ſuis, & inſtitutionibus Regum ſuorum omnino regatur. Unde nullum uſum teſtamentorum illius provinciæ hominibus contingit habere, qui alibi in ultimis decedentium voluntatibus ſecundum legalem obſervantiam cuſtoditur.*]

[2 *Verum quia hujuſmodi donatio malitioſe a quibuſdam cavillatoribus, ſicut aſſeris, impeditur, a nobis humiliter poſtulaſti, ne loca religioſa, & Eccleſiæ, quibus multæ poſſeſſiones ſub ſcotatione hujuſmodi ſunt collatæ, ab aliquibus poſſint, vel debeant temere perturbari, paterna debemus ſollicitudine providere. Nolentes igitur, ut tales conſtitutiones, quas diuturnitas temporis, ut aſſeris, obſervavit, & uſus conſuetudinis approbatæ hactenus retinuit, temeritate qualibet infirmentur.*]

CAP.

a exuti. *b* *Later. ſub Innoc. III. c. 47.* *c* *& aliis ſibi judicibus deputatis.*

a *adde generaliter de actibus, qui infirmant reſcriptum. l.* 1. *C. ſi contra jus, vel util. publ.* *b* *lib.* 1. *epiſt.* 64. *ad Felicem Epiſcopum Meſſanenſem. & cap.* 1. *eod. tit. in* 1. *compil.* *c* *Cap.* 1. *eod. tit. in* 3. *compil.* *d* *in quibuſdam recentioribus ita, ſed male, meo judicio, vel in extremitate Pallii manu Prælati Eccleſiæ, &c.*

Digitized by Google

C A P. III.

Non valet conſuetudo, ut in cauſis Eccleſiaſticis dictum populi pro ſententia teneatur.

Idem Innoc. III. *Epiſcopo Pictavienſi.* a (*an.* 1198.)

AD noſtram audientiam b noveris perveniſſe, quod in tua diœceſi etiam in cauſis Eccleſiaſticis conſuetudo minus rationabilis habeatur, quod cum aliqua cauſa tractatur ibidem, & allegationibus, & querelis utriuſque partis auditis, a præſentibus literatis, & illiteratis, ſapientibus, & inſipientibus, quid juris ſit quæritur, & quod illi dictaverint, vel aliquis eorum (præſentium conſilio requiſito) pro ſententia teneatur. Nos igitur attendentes, quod conſuetudo, quæ canonicis obviat inſtitutis, nullius debet eſſe momenti c, cum ſententia a non ſuo Judice lata nullam obtineat firmitatem: ut in cauſis Eccleſiaſticis ſubjectorum tuorum, poſtquam tibi de meritis eorum conſtiterit, ſententiam proferre valeas, ſicut ordo poſtulat rationis, auctoritate tibi præſentium (præmiſſa conſuetudine non obſtante) concedimus facultatem. d

C A P. IV.

Conſuetudo non poteſt operari, ut Clericus non Epiſcopus poſſit exercere ea, quæ ſunt reſervata ordini Epiſcopali: & eſt caſus notabilis. Abbas.

Idem L. *Vicario noſtro* e *apud Conſtantinopolim conſtituto.* (*an.* 1199.)

QUanto f de benignitate; [*& inf.* 1] Pervenit *ſane* ad audientiam noſtram, quod quidam ſimplices Sacerdotes apud Conſtantinopol. ea ſacramenta præſumunt fidelibus exhibere, quæ ab Apoſtolorum tempore fuerunt ſolis Pontificibus reſervata, ut eſt ſacramentum Confirmationis, quod chriſmando renatos ſoli debent Epiſcopi per manus impoſitionem conferre, ad excuſandas excuſationes in peccatis: ſolam conſuetudinem prætendentes. [*& infra.* 2] Diſcr. t. mandamus, quatenus omnibus Presbyteris diſtricte prohibeas, ne talia de cætero ſua temeritate præſumant: quæ licet non ſint a fidelibus contemnenda, tutius tamen eſt ea ſine periculo ex neceſſitate (quæ legem non g habet) omittere, quam ut ab his, quibus ea conferre non licet, ex temeritate (quæ lege damnatur) non ſine gravi periculo inaniter conferantur: cum umbra quædam oſtendatur in opere, veritas autem non ſubeat in effectu.

[*1 Sed. Ap. locum obtines celſiorem, tanto tibi eſt ſolicitius procurandum, ut te talem eidem exhibeas in negotiis peregendis, non declinans ad dextram, vel ad ſiniſtram, quod non minus te, quem nomine vices Apoſtolicas gerere comprobaris.*]

[*2 Cum diuturnitas temporis peccata non minuat, ſed augmentet, quæ tanto graviora exiſtunt, quanto infelicem animam diutius detinent alligatam. Volentes igitur hæc, & alia, quæ oculos divinæ majeſtatis offendunt, de agro dominico extirpari.*]

C A P. V.

Non valet conſuetudo, per quam interdicti ſententia violatur.

Idem *Decano, & Cap. Cenomanenſi.* h (*an.* 1206.)

CUm inter i vos ex una parte, & Canonicos ſancti Petri de curia ex altera, ſuper eo, quod dicti Canonici generale interdictum ab Epiſcopo veſtro, vel a vobis in civitate Cenomanenſi poſitum non ſervabant, quæſtio k verteretur. [*& inf.* 1] Procurator vero ipſorum propoſuit, quod ipſa Eccleſia ſancti Petri a prima fundatione libera extitit & exempta: & de conſuetudine antedicta in generali etiam interdicto licitum erat eis, pulſatis campanis, alta voce (interdictis, & excommunicatis excluſis) divina officia celebrare. Nos igitur cognito, quod ex tali conſuetudine, ſi qua foret, diſrumperetur nervus Eccleſiaſticæ diſciplinæ, ipſam de conſenſu fratrum noſtrorum duximus irritandam.

[*1 Ut utraque pars eandem cauſam ſine debito terminaret, ſuum nuncium ad ſed. Ap. deſtinarunt: partibus ergo in noſtra præſentia conſtitutis, per procuratores idoneos eis audientiam præbuimus liberam, & benignam. Et quidem Eccleſiæ veſtræ propoſuit procurator, quod cum Cenomanenſ. Eccleſia ſuo loco, & tempore pro exceſſibus ſecularis poteſtatis interdicto voluit ſupponere civitatem Eccleſia beati Petri de curia, tanquam ſuo capiti membrum non cohærens, campanis pulſatis, apertis januis divina officia celebrare aliis ceſſantibus non omiſit. Cum autem ven. F. n. Heſtien. Epiſc. tunc in partibus illis legationis officio fungeretur, iidem Canonici ad ejus præſentiam accedentes, ſuam ei ſuper hoc querimoniam exponere curaverunt, qui partibus convocatis, & rationibus utriuſque partis diligenter auditis, & cognitis: cum pars Eccleſiæ ſancti Petri per privilegia ſedis Apoſtolicæ non poſſet oſtendere ſe munitam, imo id firmiter conſtaret, quod ex ſuperbia potius ad hoc, quam ex cauſa rationabili duceretur, ſententialiter definivit, quod cum in civitate Cenomanenſi poſitum eſſet interdictum, illud eadem Eccleſia obſervaret, vinculo quoque excommunicationis ac pœnæ ordinis, et beneficii eos ſupponens, qui ſua ducerent ſententiæ reſiſtendum. Poſtmodum vero cum propter quoſdam exceſſus ſecularis poteſtatis tota Cenomanenſis civitas ſupponeretur Eccleſiaſtico interdicto: & ipſis Canonicis ſancti Petri denunciatum fuiſſet, ut a divinorum celebratione ceſſarent, & obſervarent ſicut aliæ ipſius civitatis Eccleſiæ, interdictum, ipſi majorem temeritatem ſuæ audaciæ adjungentes, cum majori ſolemnitate ſuum ſunt officium executi, venire contra legati ſententiam non verentes.*]

C A P. VI.

In attribuendis officiis novæ dignitati, ſervatur conſuetudo vicinarum civitatum, quæ ſi diverſa fuerit, ſervabitur magis rationabilis, & alii non præjudicans.

Idem *Epiſcopo Helienſi.* (*an.* 1208.)

CUm olim a Londonenſis Epiſcopus noſtris auribus intimaſſet, quod in ſua Eccleſia propoſuerat ſtatuere Præcentorem, nos ejus precibus inclinati, ei licentiam conceſſimus Præcentorem hujuſmodi ordinandi, dummodo in conferendis ſibi redditibus nulli inferretur præjudicium, ſtatuentes, ut Præcentor taliter inſtitutus, in ſeſſionibus, proceſſionibus, & aliis illam haberet in Londonenſi Eccleſia dignitatem, quam habent alii Præcentores in aliis Eccleſiis Anglicanis: [*& infra.* 1] Quocirca mandamus, quatenus, ſi ſecundum diverſas conſuetudines locorum, diverſas habere noveris Præcentores in Anglicanis Eccleſiis dignitates, jam dictum Præcentorem illam habere facias in London. Eccleſia dignitatem, eaque manere contentum, quam (rationabilib. & approbatis conſuetudinib. Eccleſiæ ſalvis) ſine præjudicio alieno poterit obtinere.

[*1 Poſtmodum autem noſtris fuit auribus intimatum, quod licet idem Epiſcopus dil. fil. G. in eadem Eccleſia inſtituiſſet Præcentorem, quod tamen a nobis fuerat de prælibata dignitate ſtatutum, biennio jam elapſo exequi non curavit. Quapropter tibi dedimus in mandatis, ut illud, ſublato cujuslibet contradictionis, & appellationis obſtaculo, exequi non poſtponeres, contradictores per cenſ. Eccleſiaſticam compeſcendo. Noviter vero dil. fil. Decanus, & quidam alii perſonatus habentes in Eccleſia memorata ſuam nobis tranſmiſere querelam: quod cum per Eccleſias Anglicanas conſuetudines ſint diverſæ, ac quidam Cantorum minorem, quidam vero majorem habeant dignitatem, nec poſſint dignitates eorum, cum ſint variæ, & repugnantes, convenire ſimul in unum, is, qui noviter eſt inſtitutus in Eccleſia London. Præcentor, non contentus eo, quod habere poteſt ſine præjudicio aliorum, occaſione literarum noſtrarum quaſdam ipſius Decani, & aliarum perſonarum ejuſdem dignitates Eccleſiæ ſibi nititur in præjudicium eorum arrogare.*]

CAP.

a *al. Pariſienſi, al. Patavienſi.* b *Cap.* 2. *eod. tit. in* 3. *compil.* c *Tex. eſt in gloſſ. magna, & ibi Cy. G. quæ ſit lon. conſuet. & in l. nemo alienæ. in gloſſ. temporalis ff. de reg. juris.* d *Liberam facultatem.* e *Idem Lucio Vicario, &c.* f *Cap.* 3. *eod. tit. in* 3. *compil.* g *l. un. ff. de conſuet. & in l. non ſolum, § fin. ff. de exc. tut.* h *al. Idem N. Decano, &c.* i *Cap.* 4. *eod. tit. in* 3. *compil.* k *verteretur.*

a *Cap.* 5. *eod. tit. in* 3. *comp.*

C A P. VII.

Non poteſt induci ex conſuetudine, ut quis poſſit dimittere dignitatem ſine Superioris licentia, vel ut poſſit electus adminiſtrare, non habito confirmatione a Superiore.

Idem Innoc. III. *Conventui Corbien. monaſterii.* a

(*an.* 1208.)

CUm venerabilis *b* frater noſter Epiſcopus Hoſtienſ. & L. ſanctæ crucis Presbyter Cardin. in partibus Alemaniæ legationis officio fungerentur, invenerunt Abbatem de monaſterio Hermionenſ. quod ad Rom. Eccleſ. noſcitur pertinere nullo mediante, ad monaſterium Corbien. quod eſt etiam Rom. Eccleſ. ſpeciale, temeritate propria migraſſe: licentia illud deſerendi, vel confirmatione a nobis, vel ab ipſis, qui vices noſtras in illis partibus tunc gerebant, nec habita, nec petita: [*& infra.*] Poſtmodum autem nuntii ejus, ad defenſionem ipſius, generalem illius terræ conſuetudinem allegarunt.

Cum igitur hæc non tam conſuetudo, quam corruptela merito ſit cenſenda, quæ profecto ſacris eſt canonibus inimica, ipſam mandamus de cætero non ſervari. *c*

C A P. VIII.

De conſuetudine poteſt induci, quod una Eccleſia de gremio alterius teneatur ſibi Prælatum eligere. Et conſuetudo eſt optima legum interpres.

Idem *Decano* [*Saleſbrienſi A.*] *Archidiac. & Magiſtro P. Penerel. Canon. Pariſienſi.* d (*an.* 1208.)

CUm dilectus *e* filius Guil. Andren. Eccleſiæ Monachus, qui pro Clerico ejuſdem Eccleſiæ ſe gerebat, & G. procurator monaſterii Karoſen. ſuper jure eligendi Abbatem in Andren. monaſterio, & ejuſdem electione in noſtra præſentia ad invicem litigarent, idem Guil. electionem ſuam a fratribus Andren. Eccleſiæ concorditer celebratam, auctoritate Apoſtolica petiit confirmari, aſſerens tam de jure communi, quam de privilegio ſpeciali, eis ab Alex. Papa conceſſo, & a nobis poſtmodum confirmato, liberam eligendi auctoritatem ad eoſdem fratres tantummodo pertinere. [*& infra.* 1] Dictus vero procurator propoſuit ex adverſo, quod cum olim ad petitionem patronorum Eccleſiæ a Morien. *f* Epiſcopo fuerit conſtitutum, quod ſi præfatus locus divino munere adeo pullularet, ut Prior, aut Abbas conſtitueretur ibidem, electio ejus penes fratres ejuſdem loci, & Capitulum Karoſen. penderet, & obtentu hujuſmodi ſtatuti ſic fuerit longe retroactis temporibus obſervatum, ut monaſterio Andren. vacante, Andren. fratres in Karoſen. Capitulo aliquem de gremio monaſterii Karoſen. ſibi eligerent in Abbatem: electio prædicti G. tam contra ſtatuti tenorem, quam etiam contra conſuetudinem approbatam [quæ optima eſt legum interpres] minus canonice attentata, merito caſſari debebat: [*& infra* 2] Quia nobis conſtitit electionem ipſam a ſuſpenſis, & de ſuſpenſo etiam celebratam, eam juſtitia caſſavimus exigente. Cæterum cum ſupradictum ſtatutum ita ſane poſſet intelligi, quod per illud nec juri communi, nec privilegio derogetur: ut videlicet ad ſæpedictos fratres electio ſpectet Abbatis, & ad Karoſen. Capitulum confirmatio: mandamus, quatenus ſi ex parte Karoſen. cœnobii talis fuerit conſuetudo probata, quæ juri communi præjudicet, in hac parte vos ſecundum illam decernatis electionem Andren. Abbatis de cætero faciendam: alioquin Andren. Monachis jus eligendi Abbatem adjudicare curetis: ut ſic de cætero liberam habeant facultatem de gremio Eccleſiæ ſuæ, vel etiam aliunde, per electionem canonicam eligendi perſonam idoneam in Abbatem præſentandam Karoſen. Capitulo, ut ab eo (ſi fuerit Canonica) confirmetur.

a *al. ita: Idem Conventui, & Corbienſi monaſterio.* b Cap. 6. *ead. tit. in* 3. *compil.* c *Vide l. rem non novam. C. de jud. & ibi Petr. de Bel. Cyn. Bartol. & Bald. & l.* 2. C *quæ ſit long. conſuet.* d *al. Saleſbrienſi.* e *Cap.* 7. *ead. tit. in* 3. *compil.* f *Morinen.*

[1 *Nam de jure communi omnis congregatio Monachorum eligere ſibi debet Abbatem: & in ejuſdem Alex. privilegio continetur, ut abeunte monaſterii Andren. Abbate nullus ibi qualibet ſurreptionis aſtutia, ſeu violentia præponatur, niſi quem fratres, vel eorum pars conſilii ſanioris ſecundum Deum, & beati Benedicti regulam duxerint eligendum. A nobis quoque prædictis fratribus dignoſcitur eſſe conceſſum, ut licitum ſit eiſdem, cum Eccleſiam ſuam Abbate vacare contigerit, perſonam idoneam de gremio ejuſdem Eccleſiæ, vel aliunde, per regularem electionem ſibi præficere in paſtorem Karoſen. monaſterio præſentandam, ut ab ipſo confirmationem accipiat, & reverentiam, quam ei debet, impendat.*]

[2 Et mand[illegible] *fratribus antedictis, ne juxta quod eſt hactenus obtentum,* [illegible]*rocederent ad electionem Abbatis, & infra. His igitur, & aliis, quæ coram nobis utrinque fuere propoſita, perſpicaciter intellectis.*]

C A P. IX.

Capitulum ſine Epiſcopo ſtatuta, ſeu conſuetudines novas facere, vel antiquas immutare non poteſt.

Honorius III. a *Pariſienſi Capitulo.*

(*an.* 1221.)

CUm conſuetudinis uſuſque longævi non ſit levis auctoritas, & plerumque diſcordiam pariant novitates: auctoritate vobis præſentium inhibemus, ne abſque Epiſcopi veſtri conſenſu immutetis Eccleſiæ veſtræ conſtitutiones, & conſuetudines approbatas, vel novas etiam inducatis; ſi quas forte feciſtis, irritas decernentes.

C A P. X.

Non valet conſuetudo, per quam quis inducitur ad peccandum, vel bona propria diſſipandum.

Idem *Majori, & Burgen. de Rupella.*

(*an.* 1223.)

EX parte veſtra fuit propoſitum, quod cum in patria veſtra ſervatæ ſint hactenus duæ conſuetudines abuſivæ: una, quod ſi indigena, vel extraneus prodigalitatis vitio, vel incuria, ſeu quocunque caſu alio diſſipaverit, vel amiſerit bona ſua, bona uxoris ſuæ, tam mobilia, quam immobilia, pro ſuæ voluntatis libito *b* alienat. [*& infra.* 1] Et quod ſi vir ducat uxorem, quæ fide conjugii violata committat adulterium, nihilominus ipſa medietatem omnium bonorum, quæ fuerit vir adeptus, impudenter exigit, & improbe apprehendit; quæ potius privanda eſſet omnibus viri bonis: [*& infra* 2] Tenore præſentium declaramus, vos non teneri ad hujuſmodi conſuetudines obſervandas.

[1 *Quare ſit interdum, ut viro defuncto mulier remaneat indotata, & ſuperſtites filii extremæ ſubjaceant incommodis paupertatis. Alia quoque conſuetudo eſt non impariter reprobanda.*]

[2 *Quare ſuper his vobis per Apoſt. ſed. provideri humiliter poſtulaſtis. Nos igitur ſaluti, & utilitati veſtræ conſulere cupientes.*]

C A P. XI.

Conſuetudo non derogat juri naturali, ſeu divino, cujus tranſgreſſio peccatum inducit: nec poſitivo, niſi ſit rationabilis, & præſcripta.

Gregorius IX. (*an.* 1229.)

CUm tanto ſint graviora *c* peccata, quanto diutius infelicem animam detinent alligatam, nemo ſanæ mentis intelligit naturali juri (cujus tranſgreſſio periculum ſalutis inducit) quacunque conſuetudine (quæ dicenda eſt verius in hac parte corruptela) poſſe aliquatenus derogari. Licet etiam longævæ conſuetudinis non ſit vilis auctoritas, non tamen eſt uſque adeo valitura, ut vel juri poſitivo debeat præjudicium generare, niſi fuerit rationabilis, & legitime ſit præſcripta.

TITU-

a *Papienſi leg.* b *arbitrio, vide text. in l. Labeo ait.* §. 1. *ff. de poll. & Bart. in extrav. ad reprimend.* c *Vide B. Thom.* 1. 2. *q.* 7. *art.* 2. *& Dom. Sotum lib.* 1. *de juſt. & jur. q.* 7. *art.* 21.

TITULUS V.
DE POSTULATIONE PRÆLATORUM.
CAPUT I.

Impoſtulabilis eſt, qui violat interdictum. h. d. quoad titulum: *habet enim multa alia dicta, quæ non faciunt ad tit.*

Innocentius III. *Decano, & Capit. Senonenſi.*

(an. 1198.)

AD hæc a in B. Petro: [*& infra.* 1] Cumque de facili non poſſetis in unum locum, & propoſitum convenire, ſed ad nos fuiſſet ab aliquibus appellatum: tandem convenientes in unum, Altiſſiodoren. Epiſcopum in Archiepiſcopum poſtulaſtis. Poſtulationem veſtram per magiſtrum R. Præcentorem veſtrum, & per Abbatem S. Petri exponentes, & petentes, ut faciendæ tranſlationi pium præberemus aſſenſum. Verum, quoniam antequam idem magiſter ad ſedem Apoſtolicam acceſſiſſet, nobis quaſi pro certo conſtabat, quod idem Epiſcopus interdicti ſententiam non ſervaſſet, quod etiam idem magiſter non negavit, in fratrum noſtrorum præſentia requiſitus a nobis, in ipſius Epiſcopi excuſationem allegans, quod ſententiam illam ſervare nullatenus tenebatur, quia ad ejus notitiam nec per literas noſtras, nec per Card. tunc Apoſt. ſed. Leg. qui eandem ſententiam promulgarat, nec per deputati ad hoc executoris mandatum, vel literas perveniſſet: [*& infra.* 2] Quod nec ſufficit, imo nec proficit ad excuſationem prædicti Epiſcopi, cum Cardinalis idem ſententiam interdicti præſentibus multis ſolemniter, ac publice promulgavit: & eadem interdicti ſententia in regno Francorum jam a multis publice cœperit obſervari: nec ſit neceſſarium, cum conſtitutio ſolemniter editur, aut publice promulgatur, ipſius notitiam *b* ſingulorum auribus per ſpeciale mandatum, vel literas inculcare: ſed id ſolum ſufficit, ut ad ejus obſervantiam teneatur, qui noverit eam ſolemniter editam, aut publice promulgatam: cum & contra quoſdam, qui Sardicen. Concilium non ſervabant, tanquam illud non habuerint, aut perceperint, canonica tradat auctoritas, quod eis non facile facultas credendi tribuitur: cum idem penes illos in ſuis regionibus actum fuerit, & receptum. Nec valet, quod in Altiſſiodoren. diœceſi dictus Rex terram propriam dicitur non habere, cum nos terram totam Regis ipſius ſubjici mandaverimus interdicto; & Card. noſtrum interpretatus mandatum, in terram illam ſententiam promulgaverit, quæ Regi tunc temporis adhærebat: [*& infra.* 3] Sed inde liquido conſtat, ſæpe dictum Epiſcopum ſufficienter excuſari non poſſe, quod ſuam metropolitanam Eccleſiam generalis interdicti ſententiam & recepiſſe noverat, & ſervare. [*& infra.* 4] Nos igitur, qui ſecundum Apoſtolum prompti ſumus inobedientiam omnem ulciſci, ejuſdem Epiſcopi Altiſſiodoren. inobedientiam attendentes, ne nil obedientia prodeſſe videretur humilibus, ſi contemptus contumacibus non obeſſet: cum juxta canonicas ſanctiones quædam ſint culpæ, in quibus culpa eſt relaxare vindictam, poſtulationem hujuſmodi non propter poſtulantem Eccleſiam, ſed propter poſtulatam perſonam repulimus, ut indignam. Licet autem ex eo, quod hominem, qui veſtro non conveniebat propoſito, poſtulaſtis, cum vos interdicti ſententiam ſervaretis, & ipſe eam contemneret obſervare, permiſſa vobis facile abuſi fueritis poteſtate; ac iden vos ea non immerito privare poſſemus: de ſolita tamen benignitate *c* concedimus, ut vobis per poſtulationem idoneam, ſeu electionem canonicam de perſona congrua conſulatis.

a *Cap. 1. eod. tit. in 3. compil.* b *Ad intelligentiam vide B. Thom. 1. 2. q. 90. art. 4. Sotum l. 1. de juſt. & jure, q. 1 art. 4. Alphonſum Caſtrum l. 1. de poteſtate legis pœnalis, Can. 1 & Fernandum Vaſq. l. 1. controver. illuſtr. c. 44.* c *In manuſc. de ſolita tamen benignitate ſedis Apoſt. concedimus, &c.*

[1 *Sane cum Eccleſia Senonenſ. ſemper fuerit Eccleſiæ Romanæ devota, non immerito ipſius Eccleſiæ paſſioni compatimur, & doloribus condolemus, cum ea ſit viduata paſtore, qui etſi nobilis eſſet genere, nobilior tamen fuit, ſicut credimus, ſanctitate.* & infra. *Dolemus inſuper, quod dolori nimio, quem de tanti patris obitu conceperat Eccleſ. Senonenſ. dolor alius ſupervenit, cum ea vix ſurgente ab officio funeris tam funeſti, vix digne celebratis exequiis tanti patris, Rex ipſe injuſte commotus poſſeſſiones ipſius tam ad menſam Archiepiſcopi, quam Canonicorum pertinentes, non ut debuit, vel ut decuit, ſed ut voluit, & valuit, occupavit, & perſonas etiam, quæ de mandato noſtro ſuſpenderant organa ſua, compulit exulare.*]

[2 *Et quod in Altiſſiodorenſi diœceſi Rex ipſe terram propriam non haberet, & quod eadem Altiſſiodorenſis diœceſis ex alia cauſa fuerat interdicta,* & infra.]

[3 *Quod ſi Epiſcopatus ejus ex alia cauſa fuerat interdictus, interdicti ſententiam & tenebatur fortius, & poterat facilius obſervare.*]

[4 *Ideoque unus eorum extiterat, qui deliberantes ſuper eandem ſententiam de communi conſilio decreverunt, ſed erraverunt, ut eandem ſententiam non ſervarent, cum ſi verbum Apoſtoli Petri de Clemente dicentis diligentius attendiſſent, commonitionem ſuper hoc non debuerunt exſpectare, ſed abſcondere prudenter, & humiliter obedire.*]

CAP. II.

Qui poſtulationem caſſatem vitio perſonæ innovat, eſt eligendi, & poſtulandi poteſtate privatus.

Idem *Heſlienſi Epiſcopo Apoſt. ſed. Legato.* (*an.* 1200.)

GRatum *a* gerimus. [*& infra.* 1] Accepimus autem ex literis tuis, quod Canonicis Senonenſ. quorum poſtulatio noſtra fuit auctoritate caſſata, licet caſſationis literas ſuppreſſiſſent in fraudem, ut canonice ad electionem procederent, mandaviſti: [*& infra.* 2] Cumque plures eorum poſtulationem caſſatam a nobis innovare denuo niterentur, quidam vero Epiſcopum Cameracenſem in Archiepiſcopum poſtularent: tu intelligens eos, qui caſſationem noſtram quodammodo revocare volebant, eligendi privilegium emiſiſſe: quia conceſſa ſibi ex Apoſtolicæ ſedis benignitate abuterentur temere poteſtate: ac iden ad alios, licet pauciores numero *b*, quantum tamen ad hoc pertinet, conſilio ſaniores, eligendi, vel poſtulandi, devolutam eſſe licentiam, prædictum Cameracen. ad eorum inſtantiam in paſtorem auctoritate fretus Apoſtolica providiſti. Nos igitur a ſolicitudine Cameracenſis Eccleſiæ ipſum reddidimus abſolutum, quod a te de mandato noſtro factum eſt, auctoritate Apoſtolica confirmantes.

[1 *Et acceptum, & fraternitatem tuam plurimum commendamus, quod ad promotionem ven. f. n. P. quondam Cameracenſis Epiſcopi, nunc autem Archiepiſcopi Senonenſis, prudenter, & efficaciter attendiſti.*]

[2 *Adjiciens etiam, quod niſi forſitan in talem perſonam concorditer vota ſua transferrent, pro qua merito tuum deberent obtinere conſenſum: de proviſione ipſius Eccleſiæ poſtmodum faceres, quod crederes expedire.*]

CAP. III.

Poſtulatio, per quam privata, vel minor utilitas communi, vel majori præfertur, vel quæ fit a minori, quam a tertia parte Collegii, admitti non debet.

Idem *c Clericis Ravennenſis Eccleſiæ.* (*an.* 1204.)

BOnæ memoriæ *d* Guilelm. Archiepiſcopo veſtro viam univerſæ carnis ingreſſo, quidam veſtrum ſanctæ Praxedis Presbyterum Cardinal. quidam vero Imolen. Epiſcopum poſtulaverunt: [*& infra.* e] Nos igitur auditis,

a *Cap. 2. eod. tit. in 3. compil.* b *Electio ad quos, & quos pertineat.* c *al. Idem Clericis Raven.* d *Cap. 3. eod. tit. in 3. compil.*

Digitized by Google

ditie, quæ de facto, & de jure fuerant allegata, plenius etiam pro utralibet partium curavimus allegare; conſideravimus *a* vero, quod ejuſdem Cardinalis præſentia utilior ſit non ſolum Romanæ, ſed etiam Eccleſiæ generali, tam apud Apoſtolicam ſedem, quam apud Eccleſiam Ravennatem: unde non immerito præterentes ſpeciali utilitati communem, & minori majorem, prædictum Cardinalem poſtulationi veſtræ non duximus concedendum. Attendentes autem ex altera parte, quod prædictus Epiſcopus *Imolenſis*, a minori quam tertia parte fuerit poſtulatus: & quod Apoſtolica ſedes poſtulationes hujuſmodi non conſueverit in tanta diviſione, ac contradictione recipere: cum etiam quando aliquis ab aliis unanimiter poſtulatur, ad admittendam poſtulationem eorum, non tam ex juſtitia, quam ex gratia moveatur, poſtulationem ipſius non duximus admittendam.

Mandantes, quatenus cum his, qui vocem in electione habere noſcuntur, per electionem, poſtulationem, ſeu nominationem canonicam in perſonam idoneam convenire curetis.

[1 Cumque partes poſtulationes ſuas per nuncios ſuos nobis præſentaſſent, proponebatur ab his, qui Cardinalem poſtulaverant memoratum, quod plures, quam duæ partes veſtrum convenerant in eundem. Verum pars altera proponebat, quod digniores perſonæ poſtulaverant Epiſcopum Imolenſem, & quod in poſtulatione ipſius & forma canonica, & tenor compromiſſionis fuerat obſervatus: cum tanquam Suffraganeus Raven. Eccleſiæ poſtulatus de ipſius gremio extitiſſet. Fuerat n. compromiſſum, ut de corpore Ravennaten. Eccleſiæ perſonam eligerent idoneam, & competentem, quod pars altera frivolum aſſerebat; cum licet talis conditio fuerit adjecta, poterat tamen de Rom. Eccleſiæ collegio propter ipſius privilegium præfata poſtulari perſona; cum membra capitis a membris corporis cenſeri non debeant aliena.]

CAP. IV.

Archiepiſcopus in Archiepiſcopum poſtuletur. Et ex quo poſtulatio præſentata eſt Papæ, non poſſunt poſtulantes ab ea recedere, ſed debet ſuperioris judicium expectari. h. d. quoad titulum.

Idem *Præpoſito, & Capitulo Strigonien.* b (*an.* 1211.)

II. BOnæ c memoriæ Gvil. Archiepiſcopo veſtro viam univerſæ carnis ingreſſo, cum in Colocenſ. Archiepiſcopum poſtulandum a nobis contuliſſetis unanimiter vota veſtra, Suffraganei Strigonenſ. Eccleſiæ, Quinqueeccleſiens. Epiſcopus *d* videlicet, & quidam alii poſtulationi veſtræ ſe opponere curaverunt, aſſerentes: quod eis contemptis, qui jus habebant eligendi vobiſcum, poſtulatio eadem fuerat attentata: licet veſtri nuncii proponerent ex adverſo, quod ſuper præficiendo vobis Pontifice e, de gratia multoties Suffraganeorum fuerat requiſitus aſſenſus, ſed ipſi vobis conſilium denegaverunt. Nunciis igitur in noſtra præſentia conſtitutis, & proponentibus adverſariis quædam alia contra poſtulationis veſtræ proceſſum, quia nobis de propoſitis non conſtabat, ita duximus providendum, ut ſi Suffraganeis perſiſtentibus in contradictione ſua, vos *f* poſtulationi veſtræ velletis inſtare, per procuratores idoneos ad ſedem Apoſtolicam veniretis. Si autem illi a contradictione ſua ceſſarent, & vos inſtaretis propoſito veſtro, ad præſentiam noſtram mitteretis perſonas idoneas, quæ ſuper his, quæ opportuna forent, nos redderent certiores. Quod ſi contradicentibus Epiſcopis memoratis vos contingeret de jure veſtro diffidere, aliam perſonam idoneam provideretis vobis canonice in paſtorem.

Cæterum quidam veſtrum a poſtulatione veſtra, quam nobis præſentaveratis, communiter temere recedentes; aliis perſiſtentibus in eadem, prædictum Quinqueeccleſienſ. Epiſcopum in Archiepiſcopum poſtulaverunt; [*& infr.* 1] Nos igitur poſtulationem ipſam, quam invenimus in multa diſcordia non ſolum Suffraganeorum, verum etiam Canonicorum Strigonenſ. Eccleſiæ, ac contra formam mandati noſtri temere celebratam, non duximus admittendam, ſed vobis dedimus in mandatis, ut ad providendum vobis paſtorem idoneum per electionem canonicam, vel poſtulationem concordem (requiſito Suffraganeorum aſſenſu, ſi eſſet de antiqua, & approbata conſuetudine requirendus) procedere curaretis, alioquin nos ipſi provideremus Eccleſiæ viduatæ. Verum antequam ad vos literæ noſtræ *a* perveniſſent, innitentes mandato priori, Suffraganeos, præter Quinqueeccleſien. ad concordiam revocaſtis. [*& infr.* 2] Poſt hæc (mandato *b* noſtro recepto) hi, qui in Colocen. convenerant, ab ejus poſtulatione recedere noluerunt, ſed innovaverunt eandem, reverſis ad eos quibuſdam Canonicis *c*, qui in partem alteram declinarant. [*& infr.* 3] Cæteri vero, qui Quinqueeccleſien. Epiſcopum poſtularant, convenientes in unum, cæteros Canonicos ad Capitulum convocarunt, ad poſtulationem concordem, vel electionem canonicam, juxta mandatum Apoſtolicum procedere cupientes: ſed illis nolentibus convenire, intelligentes penes ſe tantum remanſiſſe facultatem liberam eligendi, quia reliqui jus ſuum proſequi negligebant, prædictum Quinqueeccleſien. denuo poſtularunt. [*& infr.* 4] Nec obſtabat *d* eorum diſcordia, qui alium poſtularunt, cum prius in poſtulatione Archiepiſcopi ſupradicti conveniſſetis pariter univerſi: & conſenſum veſtrum annotatum literis, & ſubſcriptionibus propriis roboratum, petiiſſetis a nobis per communes nuncios confirmari, noſque veſtram recepiſſemus poſtulationem dijudicandam, ſi Suffraganei forſitan in contradictione perſiſterent, vel (ſi conſentirent, aut etiam cederent) approbandam. Si enim poſtquam poſtulatio ſubſcriptionibus poſtulantium roboratur, & præſentatur Romano Pontifici approbanda, poſſent ab ea recedere poſtulantes, nobis frequenter illuderent, & judicium noſtrum ex eorum pendere arbitrio videretur: [*& infr.* 5] Intelleximus itaque, quod etſi eſſet neutra poſtulatio approbanda, juxta tenorem tamen *e* poſterioris reſcripti, ad nos de cætero Strigonenſis Eccleſiæ proviſio pertineret. Quia vero non plenam de perſonis illius regni notitiam habebamus, ideoque non poteramus ſalva conſcientia eidem Eccleſiæ in alia perſona *f*, quæ de Regno Hungariæ originem duceret, congrue providere, nec vellemus ei præficere alienum, quamvis honeſtius videretur, ſi *g* Suffraganeus ad metropolim ſuam accederet, quam Archiepiſcopus ad metropolim transferretur, partem tamen eligimus potiorem; & eundem Archiepiſcopum, in quem omnes, quorum conſenſus in electione, vel poſtulatione paſtoris requiritur, licet diverſis temporibus convenerant, a vinculo, quo tenebatur, Colocenſ. Eccleſiæ abſolventes, ad metropolim Strigon. transferimus, & ei licentiam tribuimus tranſeundi: pallium *h* ei ad nomen, & uſum ejuſdem Eccleſiæ tranſmiſſuri.

[1 Quorum votis nullus Suffraganeorum aſſenſit, excepto duntaxat Epiſcopo Vitrienſi i. *Et licet chariſſimus in Chriſto filius noſter A. Hungariæ Rex illuſtris, tunc Dux, & Rex regni Hungarici, L. nepotis ſui Regio nomine, cujus tutelam, & regni curam ipſi frater ejus commiſerat gubernator, procum ſuorum primitias ad nos pro prædicti Colocenſis poſtulatione tranſmiſerat: poſtmodum*

C tamen

a *al. Conſiderantes igitur.* b *al. Canonico. al. Can. Strigon. Roma in Hungar.* c *Cap. 4. eod. tit. in 3. compil.* d *Vox, Epiſcopus, deeſt in multis antiquis.* e *al. paſtore.* f *al. & vos.*

a *al. Literæ noſtræ ſecundæ perveniſſent.* b *Alias, mandato ſecundo noſtro.* c *al. quibuſdam Canonicorum ex his, qui, &c. al. quibus Canonicorum, qui, &c.* d *nocebat, in manuſcript.* e *Deeſt dictio, tamen, in antiquis.* f *In nonnullis exemplaribus inſeritur hic dictio, Niſi: quæ nec in antiquis, nec in veteri compil. habetur.* g *ut.* h *De pallio vide in Synodo octava, can. 27. & Ivo part. 5. c. 325.* i *al. Nitrienſi. F. Bonfin. 277.*

Digitized by Google

temen pro Quinqueeccleſienſi Epiſcopo ad Strigonenſ. Metropolim transferendo, nobis per literas ſuas humiliter ſupplicavit.]

[*2 Ita quod Vuarm. Vueſperin. & Velan. Epiſcopi pro translatione Colocenſis Archiepiſcopi ſalvo jure ſuo impoſterum, cui propter afflictionem, & neceſſitatem Strigen. Eccleſiæ ſuperſedebant, ad præſens vos humiliter rogaverunt, prædicto Nitrienſi ſcribente, quod ſi non placeret vobis electionem factam de Quinqueecleſienſi Epiſcopo admittere, poſtulationem alterius ſine præjudicio juris ſuppliciter exorabant.*]

[*3 Cum prædicti Regis, & Suffreganeorum literis dil. fil. A. Magiſtrum ſcholarum, M. Theſaurarium, & A. Archidiaconum, & F. & N. Canonicos Strigonenſ. Eccleſiæ ad ſed. Ap. deſtinavrunt, ſuper poſtulatione ſuæ diſpenſationis gratiam petituros.*]

[*4 Cum ergo utriuſque partis nuncii ad ſed. Apoſt. perveniſſent, hi, qui pro Quinqueeccleſienſi Epiſcopo venerant, proponebant partem ſuam juxta mandatum Apoſtolicum proceſſiſſe, nec obſtere diſcordiam, vel contradictionem eorum, qui juxta formam mandati noſtri procedere contemnentes, illo recepto, nec elegerant quemquam canonice, nec concorditer poſtularant. Unde concors debeat eorum poſtulatio reputari, cum cæteri, tanquam juſſionis Apoſtolicæ contemptores, eligendi, et poſtulandi ſe jure privaſſent, cum nec poſtulare, nec eligere voluerint, imo nec etiam ad Capitulum venire. Ad hæc autem poterat reſpanderi, quod illi, qui Colocenſ. Archiepiſcopum poſtularant, formam ſecuti fuerant per noſtras literas datam, quoniam innitentes priori poſtulationi, juxta tenorem priorum literarum noſtrarum partem concordem fecerent, quæ prius diſcors fuerat, dum Suffraganeos ad concordiam revocarunt.*]

[*5 Poterat quoque addi, quod pars altera mandatum Apoſtolicum non ſervarat, utpote quæ nec poſtulationem concordem, nec electionem canonicam celebrarat, cum in majori contradictione quam prius non ſolum Canonicorum, ſed Suffraganeorum etiam, ipſo Rege adverſæ parti favente, prædictum Quinqueeccleſienſem Epiſcopum poſtulaſſet. Auditis igitur his & aliis, quæ fuerunt hinc inde propoſita, & habito ſuper his cum fratribus noſtris diligenti tractatu:*]

CAP. V.

Poſtulatio, contra quam agitur de contempto, poteſt ſine præjudicio alicujus rejici: poteſt tamen de ſpeciali gratia admitti, hoc dicit.

Idem Innoc. III. *Capitulo Strigenenſi.* (*an.* 1211. *Roma in Hungariam.*)

POſtulationem *a*, quam celebraſtis: [*& infra.*] Licet ergo per poſtulationem hujuſmodi nullum jus ſit alicui acquiſitum, ideoque ſine præjudicio alicujus poſtulationem potuiſſemus repellere memoratam: ut tamen vobis de ſpeciali gratia conſulamus, ita duximus providendum, quod per procuratores idoneos, ad omnia ſufficienter inſtructos, noſtro vos conſpectui præſentatis, quatenus utraque parte præſente, quod juſtum fuerit, decernamus.

CAP. VI.

Epiſcopus non eſt eligendus ad aliam dignitatem, ſed poſtulandus.

Honorius III. *Cap. Calaritano.* b (*an.* 1220. *Roma in Sardiniam.*)

ETſi unanimiter vota veſtra concurrerint ad Sutrien. Epiſcopum in Eccleſiæ veſtræ Archiepiſcopum eligendum, cum ſuæ alligatus Eccleſiæ liberum *c* non habeat ſine noſtra permiſſione volatum, electionem de ipſo factam, tanquam contra canones *d* minus licite attentatam, de fratrum noſtrorum conſilio duximus irritandam, cum eligi nullo jure potuerit, ſed potius poſtulari. *1*

[*1 Volentes tamen, quantum cum Deo poſſumus, veſtris deſideriis concurrere benigno favore, dil. fil. Subdiacono, & Capellano R. noſtris Apoſt ſed. Legatis duximus injungendum, ut & vota veſtra circa ipſum exquirant, & perſonæ merita vice noſtra examinent diligenter, eundem ad nos cum literis rei veritatem continentibus, deſtinando, ut ſi idoneus repertus fuerit, diſponente Domino & ipſi in Eccleſia, & in ipſa Eccleſiæ veſtræ utiliter provideatur.*]

T I T U L U S VI.

DE ELECTIONE, ET ELECTI POTESTATE.

CAP. I.

Eccleſiæ collegiatæ non debet provideri de Prælato per collationem, ſeu proviſionem, ſed per electionem canonicam fiendam per ipſum Collegium. h. d. Abbas.

Lucius Papa. *a* (*forte I. an.* 256. *Romæ.*)

NUllus *b* in Eccleſia, ubi duo, vel tres *fratres* fuerint in congregatione, niſi eorum electione canonica. Presbyter eligatur: [*& inf.* 1.] Si vero aliter quis Eccleſiam adeptus fuerit, eo quod per cupiditatem illam acquiſierit, atque contra canonicæ regulæ diſciplinam agerit, expellatur.

[*1 Et eiſdem convocatis etiam Parochianis, atque in unum conſentientibus.*]

CAP. II.

Electus ad clamorem populi non debet per ſuperiorem confirmari.

Ex Concilio Sardicenſ. *c* (*an.* 347. *in Dacia.*)

OSius *d* Epiſcopus dixit: Si quis ita temerarius extiterit, ut talem excuſationem afferens, aſſeveret, quod literas populi acceperit, cum manifeſtum ſit potuiſſe plures eorum, qui ſinceram fidem non habent, præmio & mercede corrumpi, ut clamarent in Eccleſia, & ipſum petere viderentur: omnino fraudes has damnandas eſſe arbitror, ita ut nec laicam in fine communionem [niſi de hoc pœnituerit] talis accipiat. Si vero omnibus placet, ſtatuite. Synodus reſpondit, Placet.

CAP. III.

Electio canonica confirmanda eſt, debet tamen ſuperior ante confirmationem inquirere de converſatione, & vita electi, ubi fuit converſatus.

Greg. III. *e* (*imo I. an.* 600. *Romæ in Campaniam.*)

POſtquam: [*& infra.*] Confirmationem *f* petentium deſideria, ſi nihil eſt, quod electum impediat, impleantur. Cujus vita vel actus, quia melius poſſunt, ubi eſt converſatus, cognoſci, inquirantur ibidem.

CAP. IV.

Electo in Archiepiſcopum ſedes Apoſtolica pallium non tradet, niſi prius præſtet fidelitatis, & obedientiæ juramentum.

Paſchalis I. (forte II.) *Pannormitano* g *Archiepiſcopo.* (*ann.* 1108.)

SIgnificaſti Reges *h*, & regni majores admiratione permotos; quod pallium tibi ab Apocriſiariis *i* noſtris tali conditione oblatum fuerit, ſi ſacramentum, quod a nobis ſcriptum detulerant, exhiberes: [*& infr.* 1] Mirentur in hac cauſa Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum, qui cum ovium ſuarum curam Petro committeret, conditionem poſuit, dicens *k*: *Si diligis me, paſce oves meas.* Si conſcientiarum factor, & cognitor ſecretorum, conditione hac uſus eſt, nec ſemel tantum, ſed & ſecundo, & uſque ad contriſtationem: qua nos ſollicitudine oportet tantam Eccleſiæ prælationem imponere fratribus, quorum conſcientias non videmus? Ajunt omne jusjurandum a Domino eſſe prohibitum

a C. 5. *eod. tit. in* 3. *comp.* b *al. Caritanenſi in aliis, Inn. III.* c *In antiq. liberum non habeat ad aliam, ſine, &c.* d *Contravenire canoni eſt peccatum in c.* 2. *& c. illud. De major. & obed.*

a *Codices hic variant: nam quidam Pius, alii Alexander.* b *Cap.* 1. *eod. tit in* 1. *compil.* c *Conc. Sardic. Can.* 2. *Burch. l.* 1. *Decret. cap.* 19. *Ivo p.* 5. *cap.* 73. d *Cap.* 2. *eod. tit. in* 1. *compil.* e *al. Gregor. IX. & male Gregorius lib.* 8. *epiſt.* 18. *Regiſtri.* f *Cap.* 11. *eod. tit. in* 1. *compil.* g *Papa Toletano. al. Palarm. Archiep. al. Polemenſi Arch.* h *Cap.* 21. *eod. tit. in* 1. *compil.* i *Apocriſiarius dicitur reſponſalis ab* ἀποκρίσεως, *reſpondeo. Juſtin. Nov.* 25. k *Joan.* 21.

Digitized by Google

bitum *a*, nec ab Apoſtolis poſt Dominum, nec in Conciliis inveniri poſſe ſtatutum. Quid eſt ergo, quod Dominus ſubſequenter ait *b*: *Quod amplius eſt, a malo eſt?* hoc enim amplius ut exigamus, malum nos illo permittente compellit. Nonne malum eſt ab Eccleſiæ unitate, & a ſedis Apoſtolicæ obedientia reſilire, & contra Canonum ſtatuta prorumpere? quod multi etiam poſt ſacramentum præſtitum præſumpſerunt: [*& infra*. 2] Hoc nimirum malo, ac neceſſitate compellimur juramentum pro fide, *c* pro obedientia, pro unitate requirere. Ajunt in Conciliis ſtatutum non inveniri, quaſi Romanæ Eccleſiæ legem Concilia ulla præfixerint, cum omnia Concilia per Romanæ Eccleſiæ auctoritatem & facta ſint, & robur acceperint, & in eorum ſtatutis Romani *d* Pontificis patenter excipiatur auctoritas: [*& inf.* 3] Cum igitur a ſede Apoſtolica veſtræ inſignia dignitatis exigitis, quæ a beati Petri tantum corpore aſſumuntur, juſtum eſt, ut vos quoque ſedi Apoſt. ſubjectionis debitæ ſigna ſolvatis, quæ vos cum beato Petro tanquam membra de membro habere, & catholici capitis unitatem ſervare declarent.

[1 *In pallio conceditur plenitudo Pontificalis officii, quia juxta ſedis Apoſtolicæ, & totius Europæ conſuetudinem, ante acceptum pallium Metropolitanis minime licet aut conſecrare Epiſcopos, aut Synodum celebrare.*]

[2 *Numquid prædeceſſor tuus præter Rom. Pontif. conſcientiam damnavit Epiſcopum? quibus hoc Canonibus, quibus hoc Conciliis legitur eſſe permiſſum? Quod ſuper Epiſcoporum translationibus loquuntur decreta, quæ apud vos non auctoritate Apoſtolica, ſed nutu Regio præſumuntur, propter hæc mala & alia devitanda hujuſmodi juramentum exigitur. Cur autem Dominus juramentum prohibuit, Apoſtolus Jacobus manifeſtat, adjiciens, ut non ſub judicium incidatis, nec quiſquam, ſicut beatus Auguſtinus expoſuit, conſuetudine jurandi ad perjurii conſuetudinem dilabatur. Quapropter juratione non utatur, niſi neceſſitate, cum videt pigros homines eſſe ad credendum, quod eis utile eſt credere, niſi juratione firmetur.*]

[3 *Et ita poſſunt Apoſtolicam ſed. contemnere, poſſunt adversus eam calcaneum elevare, & datum a Deo privilegium evertere, vel auferre non poſſunt, quo Petro dictum eſt: Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam, & tibi dabo claves regni cœlorum: quibus tandem Conciliorum decretis dandi pallium modus præſcriptus eſt, & profeſſionis, vel obedientiæ ordo ſancitus?*]

CAP. V.

Si Schiſmaticus ad unionem Eccleſiæ reverſus, eligitur in Epiſcopum, electio non tenet, ſed ex diſpenſatione poteſt confirmari.

Alexander III. *Pet. Presbytero Cardin. Apoſtolicæ ſedis* e *Legato. (an. 1179. in Iſtriam.)*

QUia diligentia tua requiſivit, an electionem electi, qui abjurato ſchiſmate *f* ad unitatem Eccleſiæ rediit, debeas confirmare: duximus reſpondendum, quod ſi a Schiſmatico nullum ordinem ſuſceperit, & ejus electio ſecundum formam Canonum fuerit celebrata, eum (dummodo alia non impediant) diſpenſative permittimus confirmari. Mandantes, ut eum facias a Catholicis Epiſcopis Suffraganeis Aquilegienſ. Eccleſiæ in Epiſcopum ordinari. Salva debita juſtitia, & reverentia ejuſdem Eccleſiæ, cum ad catholicam redierit unitatem.

CAP. VI.

Electus in Romanum Pontificem a duabus partibus Cardinalium, nulla exceptione obſtante, eſt Papa. Electus autem a minori numero gerens ſe pro Papa, incidit una cum ſibi adhærentibus in pœnas hic contentas.

Idem ex Concilio Lateranenſi. *a*

LIcet de vitanda diſcordia in electione Romani Pontificis, manifeſta ſatis a præd. noſt. conſtituta manaverint: quia tamen ſæpe poſt illa per improbæ ambitionis audaciam gravem paſſa eſt Eccleſia ſciſſuram, nos etiam ad malum hoc evitandum de conſilio fratrum noſtrorum, & ſacri approbatione Concilii aliquid decrevimus adjungendum. §. 1. Statuimus ergo, ut ſi forte (inimico homine ſuperſeminante zizaniam) inter Cardinales de ſubſtituendo ſummo Pontifice non poterit eſſe plena concordia, & duabus partibus concordantibus, pars tertia concordare noluerit, aut ſibi alium præſumpſerit nominare, ille abſque ulla exceptione ab univerſali Eccleſia Romanus Pontifex habeatur, qui a duabus partibus concordantibus electus fuerit, & receptus. §. 2. Si quis autem de tertiæ partis nominatione confiſus (quia de ratione eſſe non poteſt) ſibi nomen Epiſcopi uſurpaverit, tam ipſe, quam hi, qui eum receperint, excommunicationi ſubjaceant, & totius ſacri ordinis privatione mulctentur, ita ut viatici etiam eis (niſi tantum in ultimis) communio denegetur: & ſi non reſipuerint, cum Dathan, & Abiron (quos terra vivos abſorbuit) accipiant portionem. §. 3. Præterea ſi a paucioribus, quam a duabus partibus, aliquis electus fuerit ad Apoſtolatus officium, niſi major concordia interceſſerit, nullatenus aſſumatur, & prædictæ pœnæ ſubjaceat, ſi humiliter noluerit abſtinere. Ex hoc tamen nullum Canonicis conſtitutionibus, & aliis Eccleſiis præjudicium generetur, in quibus debet majoris, & ſanioris partis ſententia prævalere: quia quod in eis in dubium venerit *c*, ſuperioris poterit judicio definiri. In Romana vero Eccleſia ſpeciale aliud conſtituitur: quia non poterit ad ſuperiorem recurſus haberi.

CAP. VII.

Electio ad Epiſcopatum fieri debet de digno ſcientia, moribus, & ætate, & quod habeat trigeſimum annum completum, & ſit de legitimo matrimonio natus. h. d. uſque ad §. Cum vero.

Idem ex Concilio Lateranenſi. *d*

CUm in *e* cunctis ſacris ordinibus, & Eccleſiaſticis miniſteriis ſint ætatis maturitas, gravitas morum, & literarum ſcientia inquirenda; multo fortius in Epiſcopo hæc oportet inquiri: qui ad curam aliorum poſitus, in ſeipſo debet oſtendere, qualiter alios in domo Dei *f* oporteat converſari. Eapropter, ne quod de quibuſdam pro neceſſitate temporis factum eſt, trahatur a poſteris in exemplum: præſenti decreto ſtatuimus, ut nullus in Epiſcopum eligatur, niſi qui jam trigeſimum annum ætatis exegerit *g*, & de legitimo matrimonio ſit natus, qui etiam vita, & ſcientia commendabilis demonſtretur.

Beneficia electi in Epiſcopum vacant per confirmationem, adeptionem poſſeſſionis, & conſecrationem ſecutam, vel poſtquam præfixum tempus ad petendam conſecrationem lapſum fuerit, h. d. uſque ad §. inferiora. Abbas Siculus.

§. 1. Cum vero electus fuerit, & confirmationem electionis acceperit, & Eccleſiaſticorum bonorum adminiſtrationem habuerit: decurſo tempore de conſecrandis Epiſcopis a Canonibus definito, is, ad quem ſpectant beneficia, quæ habebat, de illis diſponendi liberam habeat facultatem.

In dignitatibus, & officiis citra Epiſcopatum, ac curatis be-

a *Matth. 5. Hic fuit error Valdenſium. Eymericus in Directorio, part. 2. q. 14. & 17.* b *Concor. tex. in authen. ut jud. ſine quoquo ſuff. §. conſideravimus. in gl. illicito.* c *Vide B. Thom. 2. 2. qu. 89. art. 1. & Sot. lib. 8. de juſt. & jur. q. 1. art. 2. ubi licitum eſſe jurare verum oſtenditur.* d *antiqui, Roman. Eccleſiæ.* e *In Conc. Lat. tit. de elect. & electi pot. c. 2. Vid. Chronic. Sclavor.* f *Ad le Schiſmaticum de jure civili debere ſuſpendi. tex. eſt, & ibi Bald. c. 1. reſponſo de pace jur. fir. col. 10. & rediens ad Eccleſiam abjuret, Turrecrem. de Eccl. l. 4. p. 2. cap. 13.*

a *Quod celebratum eſt Romæ, ann. Dom. 1178. ſub. Alex. Pp. III. aſſiſtentibus 274. Epiſc. menſe Martio. Aliud poſtea celebratum eſt Lateranenſe ann. Dom. 1215. ſub Innoc. III. menſe Novembri Pontificat. ejus an. 18. aſſiſtentibus 412. Epiſcopis, primatibus, & Archiepiſc. 72. reperitur tit. de electi Sum. Pont. c. c.* b *Cap. 15. eod. tit. in 1. compil.* c *Intervenerit.* d *Cap. 3. Conc. Lateranenſ.* e *C. 16. eod. tit. in 1. Compil.* f *Domini.* g *Alias egerit, vide Burch. l. 2. Decret. c. 9.*

Digitized by Google

neſciic, debet aſſumendus vigeſimum quintum annum attigiſſe, & alias eſſe idoneus ſcientia & moribus : & ſi non eſt in ordine ecquiſito, debet ſe facere promoveri in proximis temporibus : alias monitus non parens, privatur beneficio, non obſtante appellatione : niſi ex cauſa legitima excuſetur, h. d. uſque ad §. Clerici Abb. Siculus.

§. 2. Inferiora etiam miniſteria, ut puta Decanatum, Archidiaconatum, & alia, quæ curam animarum habent annexam, nullus omnino ſuſcipiat, ſed nec parochialis Eccleſiæ regimen, niſi qui jam vigeſimum quintum a annum ætatis attigerit, & ſcientia & moribus commendandus exiſtat. Cum autem aſſumptus fuerit, ſi Archidiaconus in Diaconum, & Decanus, & reliqui admoniti, non fuerint præfixo a Canonibus tempore in Presbyteros ordinati, & ab iſto removeantur officio, & aliis conferatur, qui & velint, & poſſint illud convenienter implere. Nec proſit eis appellationis refugium *b*, ſi forte in conſtitutionis iſtius tranſgreſſionem per appellationem voluerint ſe tueri. Hoc ſane non ſolum de promovendis, ſed etiam de his, qui jam promoti ſunt, ſi Canones non obſiſtant *c*, præcipimus obſervari.

Eligentes indignum contra formam hujus s. privati ſunt pro prima vice poteſtate eligendi : & idem in collatore : & defectum Capituli ſupplet Epiſcopus, & e converſa : & ſi Capitulum negligit, ſit devolutio ad Metropolitanum. h. d. uſque ad finem.

§. 3. Clerici ſane, ſi contra formam iſtam quemquam elegerint, & eligendi tunc poteſtate privatos, & ab Eccleſiaſticis beneficiis triennio noverint ſe ſuſpenſos. Dignum eſt enim, ut quos Dei timor a malo non revocat, Eccleſiaſticæ ſaltem coerceat ſeveritas diſciplinæ *d*. Epiſcopus autem ſi contra hæc fecerit, aut conſenſerit fieri, in conferendis prædictis officiis, & beneficiis poteſtatem amittat, & per Capitulum, aut per Metropolitanum (ſi Capitulum concordare nequiverit) ordinetur. a

CAP. VIII.

Compromittentes ſuper electione tenentur recipere electum a compromiſſario, ſi eſt idoneus.

Idem *Ravennati Archiep.* (*an.* 1179. *Roma in Flaminiam.*)

CAuſam, quæ inter *f* moniales ſanctæ Margaretæ, [*& infra* 1] Si ſorores in Epiſcopum electionem contulerint, promittentes, quod illam, quam *g* eis provideret, reciperent, ipſam quam providerit, facias ab eis (ſi tamen exiſtat *h* idonea) in ſuam recipi Abbatiſſam.

[1 *Super diſcordia, & diſſenſione electionis, quam fecerunt, dignoſcitur agitari, experientiæ tuæ jam pridem commiſimus terminandum. Unde quoniam cauſa ipſa in tantum protrahitur; & nondum, ſicut accepimus, proceſſiſti, & periculoſum, & damnoſum eſt monaſterio, eo quod cauſa ipſa in tantum protrahitur. F. e. p. a. ſ. m. q. infra dies XL. vel duos menſes, aut plus ſecundum tenorem aliarum noſtrarum literarum in eadem cauſa procedas, ita videlicet, quod.*]

CAP. IX.

Electus ante confirmationem beneficia conferre, vel aliter adminiſtrare non poteſt.

Idem *Vigorenſi* i *Epiſcopo.* (*an.* 1179. *Roma in Angl.*)

NOſti *k*, quomodo Lincolnen. electus concedendi honores, vel præbendas, aut alias diſponendi de rebus Eccleſiæ (cum ſua non ſit electio confirmata) non habeat facultatem : [*& infra.* 2] Mandamus igitur, quatenus ei auctoritate noſtra præcipias, ut conceſſionem, ſi quam fecit de prædictis, ſtudeat revocare.

[1 *Inde eſt quod F. t. per a. ſ. præd. ut prædicto electo ex parte noſtra non differas arctius inhibere, ne Archidiaconatum de Narbenſer, vel Præbendam, quam VV. ejuſdem loci Archidiaconus tenuit, alicui conferre præſumat, & ſi eundem Archidiaconatum, vel Præbendam cuiquam, quod non arbitramur, conceſſerit.*]

CAP. X.

Electio facta poſt appellationem, & prima non caſſata, & contra privilegia Eccleſiæ, caſſanda eſt.

Idem Alex. III. (*an.* 1174. *in Angl.*)

COnſideravimus *a*, quod electio Joannis Frontini, poſt appellationem ad nos *b* interpoſitam, & contra tenorem privilegiorum Eccleſiæ veſtræ fuerit celebrata. Perpendimus etiam, quod electio B. poſt illam qualemcunque electionem non *c* caſſatam, necnon & poſt appell. (per quam ad ſuum ſtatum omnia debent reduci) facta fuit : [*& infra.* 1] Quapropter utriuſque electionem omnino caſſamus, & vobis in aliam perſonam idoneam, & honeſtam conveniendi liberam tribuimus facultatem : ita quod utrique prædictorum fama ſua non minus integra conſervetur, & quod in aliis Eccleſiis poſſint (ſi Deus gratiam dederit) promoveri. Vobis autem liceat præter iſtam Eccleſiæ veſtræ ordinationem, in eorum altarum convenire.

[1 *Et illata violentia : quanquam Rex penitus inficietur, violentiam aliquam in hoc de aſſenſu, vel conſcientia ſua unquam perpetratam fuiſſe.*]

CAP. XI.

Metropolitanus confirmatus, licet nondum receperit pallium, poteſt ſuum Suffraganeum conſecrari facere.

Idem (*an.* 1175. *Rom. in Germ.*)

SUffraganeis alicujus *d* Metropolitani, ad mandatum ipſius, poſt confirmationem electionis ſuæ, etiamſi pallium non receperit, licitum eſt Electum, qui ad ejus juriſdictionem pertinet, conſecrare.

CAP. XII.

Is, cujus electio fuit caſſata, non vitio perſonæ, ſed electionis modo, iterum eligi poteſt : ſecus, ſi vitio perſonæ.

Clemens III. *a* (*an.* 1188. *Rom. in Angl.*)

SUper eo vero *f*, quod quærere voluiſti, ſi alicujus electione caſſata, idem ad alterius Eccleſiæ regimen electus fuerit, an ejus electio debeat confirmari : hoc tuam volumus diſcretionem tenere, quod ſi prior electio non vitio perſonæ, ſed modo electionis caſſata, promotionem ejus fieri in eadem etiam Eccleſia, (niſi forte ſimoniacæ pravitatis *g* aliquid interceſſiſſe conſtiterit) non debeat impedire.

CAP. XIII.

Non profeſſus poteſt poſtulari in Abbatem, ſi ex aliqua bona cauſa fiat talis poſtulatio. h. d. ſecundum lecturam, quæ eſt magis ſingularis.

Celeſtinus III. *Cenomanenſi Epiſcopo.* (*an.* 1182. *Roma in Galliam.*)

CUm monaſterium *b* de Pallicea in tuo ſitum Epiſcopatu, ad eam diſſolutionem devenerit (ſicut tuarum literarum inſinuatio patefecit) quod fratres ejuſdem domus obſervantiam religionis, & ordinem abjecerunt : [*& infra.* 1] In quendam, qui cum fratribus ſuis in eremo eſt laudabiliter converſatus, boni teſtimonii virum unanimiter conſenſerunt, eum in Abbatem totis deſideriis poſtulantes. Tu vero poſtulationi eorum præbuiſti aſſenſum, & poſtulaſti eandem ordinationem

a *Vide Concil. Carth. c.* 16. *& Burch. lib.* 2. *Dec. c.* 10. 11. *&* 12. b *Vid. l.* 1. §. *quæſitum, cum ibi not. ff. de appell. & gloſſ. in* c. *non ſolum. de appell. lib.* 6. c Concor. *text. in l. privilegia.* C. *de ſacroſanct. Eccl. & cap.* 1. *de conſtitut.* d Concor. *text. in l. capitulum.* §. *famoſos, ff. de pœn. l. bona fides. ff. de pœnis.* e *Ordinentur, in Concilio, unde ſumitur.* f *Poſt Concil. Lateran. ſub Alexand. III. par.* 40. *c.* 1. *& c.* 17. *eod. tit. in* 1. *compil.* g *al. ita, quam Epiſcopus eis.* h *Non dantes alicui poteſtatem videntur intellexiſſe de idoneo. facit l. ſi procurator. ff. de cond. ind.* i *al. Exoenſi.* k *Poſt Concil. Lateran. ſub Alex. III. par.* 40. *can.* 2. *& c.* 18. *eod. tit. in* 1. *compil.*

a *Cap.* 22. *eod. tit. in* 1. *compil. Vid. Matth. Pariſ.* 296. b *Hæc duo verba, ad nos, deſunt in antiquis.* c *al. nondum.* d *Cap.* 1. *eod. tit. in* 2. *compil.* e *Alias, Alexand. III.* f *Cap.* 3. *eod. tit. in* 2. *compil. Vid. Sigebert. an.* 1174. g *Gloſſa in l. un. in verbo, contra hanc. ff. de leg. Jul. de amb. gloſſ. & Bart. in l. Barbarius. de off. præt.* h *Cap.* 5. *eod. tit. in* 2. *compil.*

Digitized by Google

nationem a ſede Apoſtolica confirmari. Nos autem *a* ipſam, ſicut facta eſt, canonice confirmamus.

[1 Et bonis ejus dilapidatis atque conſumptis, ad eligendum ſibi Abbatem de ipſius Eccleſiæ gremio non potuerunt hactenus convenire, ad tua tamen admonitionis, & exhortationis inſtantiam in unum convenientes.]

CAP. XIV.

Electio debet eſſe in libertate eligentium, nec valet contraria conſuetudo.

Idem Celeſtinus. (*an. 1193. Roma Hieroſolymam.*)

CUm terra *b*, quæ funiculus hæreditatis Domini cenſebatur: [*& infra.*] Sicut ex quarundam literarum tenore accepimus, quidam in electionibus pravæ conſuetudinis moribus irrepſit: ut cum alicujus Prælati electio debet celebrari, conventus, ad quem pertinere dignoſcitur, duas perſonas nominet latenter auribus Patriarchæ, vel Principis exprimendas, ut ſic alterius eligendæ, vel totius electionis penitus irritandæ idem Patriarcha, vel Princeps plenariam habeat facultatem. Quia igitur hoc redundat in gravamen *c*, & perniciem Eccleſiaſticæ libertatis, præſcriptam conſuetudinis pravitatem ſancimus penitus aboleNdam *d*: ſtatuentes, ut forma electionis canonicæ in omnibus conventualibus Eccleſiis obſervetur, videlicet ut cum debet Eccleſiæ conſuli, paſtoris regimine deſtitutæ, electores in unum locum (in quo fuerit electio celebranda) conveniant, & invocata Spiritus Sancti gratia perſonam nominent. Quod ſi in perſona fuerit, vel in electionis modo peccatum, tamdiu in electione diligentiam inquiſitionis apponant, donec vacanti Eccleſiæ de perſona idonea *e* valeant providere. Quo facto, non prohibemus, quin Regis, ſeu Patriarchæ, qui pro tempore fuerit, requiratur aſſenſus: ſed propter hoc ipſam electionem nolumus impediri.

CAP. XV.

Per confirmationem electionis non transfertur poteſtas exercendi ea, quæ ſunt ordinis. Illa enim transferuntur per conſecrationem. Abbas.

Idem, *f* (*an. 1185. in Angliam.*)

TRanſmiſſam *g*: [*& infra. 1*] Quæſiviſti, quid faciendum ſit tibi ſuper eo, quod Clerici tuæ diœceſis, cum pro ſuis exceſſibus ſuſpenſionis, vel interdicti, vel excommunicationis ſententia percelluntur, parvipendentes eam, dimittunt Eccleſias, & transferunt ſe ad mercimonia Laicorum: nonnulli quoque ipſorum (habitu clericali poſtpoſito) veſtes induunt laicales, & ſicut Laici mercatores ſe turpibus quæſtibus implicantes, conſimilium ſibi Laicorum manus *h* aſſociant, & correctionem Eccleſiaſticam per contemptum eludunt, dicentes, quod poteſtatem non habeas eos (niſi tibi ſpecialiter Apoſtol. ſedes indulſerit) corrigendi: [*& infra. 2*] Reſpondemus igitur, quod ex quo electionis tuæ confirmationem accepiſti, de talibus, & conſimilibus (præter ea, quæ majoris inquiſitionis diſcuſſionem exigunt, & miniſterium conſecrationis deſiderant) quod juſtum eſt, & Eccleſiaſticæ convenit utilitati, ſtatuendi habeas liberam facultatem.

[1 Dudum ſicut inſinuare curaſti, ad noſtram perveniſſe audientiam quæſtionem, tua nunc dilectio replicavit, quid ſit tibi faciendum ſuper eo.]

[2 Nos autem volentes in hoc tibi certum dare reſponſum, tuæ devotioni reſpondemus, quod ſi quando tales repereris, ſi commoniti noluerint a tam turpibus actibus revocari, & de contemptu ſatisfacientes plenarie ad clericale ſchema redire: tu eos auctorit. noſtra ſuffultus excommunices app. ſub. facieſque eos arctius ab omnibus evitari, donec etiam reatum ſuum congrua ſatisfactione emendent, præſertim ſi qui eorum in ſacris ordinibus ſunt conſtituti, hoc etiam ſine ſpeciali mandato exequi poſſes, cum]

CAP. XVI.

Qui electioni de ſe factæ renuntiat, appellare nequit ad impediendam electionem alterius. Et electio, quæ eſt a ſuſpenſis celebrata, non tenet.

Innocentius III. *de Cella ſancti Petri, & Mucinenſ. Abbatibus* a (*an. 1199. in German.*)

I. CUm *b* inter R. ſeniorem, & R. juniorem ſuper Abbatia Scaphuſen. quæſtio verteretur: [*& infra. 1.*] Bon. mem. Celeſt. præd. noſter prædictum R. ſeniorem, ſententiam cum inſtantia poſtulantem ad componendum coegit invitum: & ſic Abbatiæ renuncians, de manu ejus Cuſtodiam, & prioratum recepit, ab eo dum viveret, poſſidendos. Cui ordinationi licet conſentiret invitus, domum tamen reverſus (adverſariis compoſitionem ipſam nolentibus obſervare) non potuit, quæ conceſſa ſunt, obtinere: [*& infra. 2*] Nos attendentes, quod ex conſenſu compoſitionis receptæ jus (ſi quod ſibi competierat) R. ſenior amiſiſſet, ac per hoc ne Monachi ad electionem procederent, de jure minime appellare potuiſſet, cum, niſi quorum intereſt, audiri non ſoleant appellantes, appellat. illam dicimus legitimam non fuiſſe: unde per eam electio non potuit impediri. Sane quamvis Præpoſitus, & Capitulum Conſtantien. de interdicto, quod Cardinalis poſuerat, in ſuis literis inſeruerint: quia tamen per id, quod R. juniori diœceſanus Epiſcopus munus benedictionis impendit, ei videtur, quod præmiſimus obviare: unde vel ſcriptura facto, vel factum ſcripturæ præjudicat, nec probatum fuit (licet objectum) quod ab interdictis electio fuerit celebrata: ipſam non potuimus irritare. [*& infra. 3*] Ideoque cauſam ipſam vobis duximus committendam, ut ſi conſtiterit, quod electio fuerit facta a ſuſpenſis, ea omnino caſſata ipſi monaſterio (poſt ſatisfactionem condignam, ſuſpenſionis, & interdicti ſententia relaxata) de perſona idonea conſulatur.

[1 Eis in præſentia noſtra conſtitutis dil. fil. N. G. tt. SS. Coſmæ & Damiani, & G. S. Mariæ in Acquiro Diaconos Cardinales conceſſimus auditores: in quorum præſentia fuit propoſitum, quod cum controverſia ipſa fuerit auditoribus diverſis commiſſa, deinde ambæ partes ad ſedem Apoſtolicam acceſſerunt, quibus a bonæ memoria Ce. Pp. præd. n. nos ipſi, qui in minori eramus officia conſtituti, & dil. noſter Joan. tt. S. Stephani Presbyter Cardinalis, dati fuimus auditores: & cum utrinque coram nobis eſſet diutius allegatum, & eidem prædeceſſori noſtro per nos eſſet proceſſus negotiis declaratus, ipſe]

[2 Quin potius eum, quod deterius eſt, manus injecerunt poſtea Monachi violenter, ſed adjutus ab illis hominibus, & Monachorum manus evadens, ad appellationis ſubſidium convolavit. Interim vero dil. fil. n. p. S. Mariæ in via lata Diac. Card. Apoſtol. ſed. Legatus, ad partes illas accedens, pro jam dictis & multis aliis exceſſibus & ſuſpendit Monachos, & Monaſterium interdixit. Ipſi vero contempta ſententia Cardinalis, divina promptius, quam antea celebrarunt, & in hac ſuſpenſione prædictus adverſarius ejus de medio eſt ſublatus. Quo comperto ad Eccleſiam venit: & cum vellet prædictæ compoſitioni parere, parte altera hoc nolente, ne ad electionem procederetur Abbatis, quouſque inter eos quæſtio finiretur, obſtaculum objecit appellationis: ſed Monachi per omnia contumaces, & poſt app. ab eodem R. ſeniore ad nos interpoſitam R. juniorem pariter eligentes, ipſum benedicendum Dioc. Epiſcopo præſentarunt: qui poſt app. interpoſitam benedixit eum, & in Eccleſia interdicta introduxit, & infr. *Cum autem quæ præmiſſa ſunt, & alia quædam prædictus Card. nobis, & fratribus noſtris prudenter, & fideliter retuliſſet.]*

[3 Præ-

a *In multis antiquis ita: nos autem ipſam canonice confirmamus.* b *Cap. 6. eod. tit. in 2. compil.* c *In antiquis, in gravem perniciem.* d *Concord. auth. caſſa, & irrita, C. de ſacr. Eccleſ.* e *al. congrua.* f *In coll. 2. Clemens III. Helvenſi Epiſcopo, ſed in ora lib. annotatur varia lectio, Celeſtin. III. Chron. Sclav. 366 Ilienſi electo.* g *Cap. 7. eod. tit. in 2. compil.* h *Simil. eſt tex. ff. de orig. jur. l. 2. in prin. & l. 1. ff. de eo per quem fac. erit.*

a *Additur, & Præpoſito Verden. al. Verdinen.* b *Cap. 1. eod. tit. in 3. compil.*

Digitized by Google

[3 *Præſertim cum contra perſonam electi nihil fuerit intentatum.*

CAP. XVII.

Si electus non habet ſufficientem ſcientiam, vel ante confirmationem adminiſtrat, ejus electio caſſari debet.

Idem Innoc. III. Capitulo *Pennenſ.* a (*Roma in Aprutium.*)

QUaliter poſt b obitum: [*& infra.* 1] Verum quoniam electus a vobis ante confirmationem adminiſtrationi Epiſcopatus ſe irreverenter immiſcuit, recipiendo tam a Clericis, quam a Laicis juramenta, non attendens, quod ſecundum Apoſtolum, nemo debet ſibi honorem c aſſumere, ſed, qui vocatur a Deo, tanquam Aaron: præcipue quis nec donum ſcientiæ Pontifici conveniens fuerat aſſecutus. Poſtquam nobis præſentaſtis eundem, ſufficienti examinatione præmiſſa electionem de ipſo factam duximus irritandam, quicquid ex ea, & ob eam factum eſt, denunciantes penitus non tenere.

[1 *Bon. mem. Pennenſis Epiſcopi Eccleſia veſtra vacante, receptis prius ſuper electione facienda literis noſtris, Primicerium veſtrum vobis elegiſtis in paſtorem, vos tanquam auctores electionis ipſius plenius cognoviſtis.*]

CAP. XVIII.

Si vocentur ad electionem non vocandi, valet electio facta eis non expectatis. h. d. ſecundum lecturam communem.

Idem *Capitulo* d *Capuano.* (*an.* 1199.)

II. CUm inter e univerſas metropol. [*& infra.* 1] Intelleximus autem per Jo. & F. Canonicos veſtros, & per literas, quas ad ſedem Apoſtolicam detulerunt, quod ad Decanum, & alios Canonicos veſtros Panormi manentes (cum ex eorum parte fuiſſet vobis per literas intimatum, ut ſic tractaretis ſuper electione ſubſtituendi paſtorem, quod nullum deberetis in eorum abſentia nominare) quendam ſocium veſtrum cum literis deſtinaſtis, duodecim dierum terminum aſſignantes, intra quem poſt receptionem literarum veſtrarum iter arriperent redeundi. Quamvis Eccleſiaſtica conſuetudo non exigat, ut ad electionem paſtoris Canonici tam remoti vocentur, & illi præcipue, qui longe antequam vos, Metropolitani veſtri obitum præſentialiter cognoverunt, quorum aliqui poſt ejus deceſſum ad Capuanam Eccleſiam ſunt reverſi. Quia tamen mora longior eſt in electionibus valde ſuſpecta, imo ſæpe damnoſa f: mandamus, quatenus invocata Spiritus Sancti gratia, perſonam idoneam per electionem canonicam concorditer aſſumatis ad regimen Capuanæ Eccleſiæ, conſequenter ad audientiam noſtram nuncios idoneos tranſmiſſuri, per quos a nobis vice Regia poſtuletis aſſenſum, & Apoſtolicæ confirmationis gratiam requiratis.

[1 *Metropolis Capuanenſis ſit Apoſtolicæ ſedi vicinior, ad proviſionem ipſius ſpecialius aſpiramus, talem ipſi perſonam præficere cupientes, quæ ſicut aliis Metropolitanos loci viciniate, ſic & devotionis affectu præcellat, per quem, & ipſa metropolis tam in temporalibus, quam in ſpiritualibus optatum ſuſcipiat incrementum.*

CAP. XIX.

Non debet inſpici, an poſt appellationem, ſed an contra fuerit electio celebrata. Et penes vocantes, quibus competit vocandi poteſtas, remanet jus eligendi, ſi vocati venire contemnunt. Et ad officium confirmatoris ſpectat examinare electum, etiam nemine opponente. Et niſi electus doceatur legitimæ ætatis, & literaturæ, habetur pro non legitime electo.

Idem *Archiepiſcopo* a, *& Capitulo Capuano.*

CUm nobis b olim de obitu: [*& infra.*] Cum autem *ex utrinſque partis aſſertione* conſtaret, interpoſitam fuiſſe appell. ne fieret electio, niſi canonice, videri c poterat, quod poſt eam medio tempore nihil debuit innovari: unde talis electio judicanda erat irrita & inanis, utpote poſt appellationem canonice interpoſitam attentata. Sed contra, cum appellatum fuiſſet, non ut nulla electio fieret, ſed ut fieret canonica: ſi factum electionis canonica fuerit ſubſecutum, non utique contra formam appellationis hujuſmodi; ſed magis ſecundum eam videbatur eſſe proceſſum: & ideo licet poſt appellationem, non tamen d contra eandem fuit electio celebrata, propter quod non erat aliquatenus irritanda: [*& infra.* 1] Item cum poſt appellationem emiſſam Archidiaconus cum ſuis fautoribus chorum exiiſſet, & vos illos, ut intereſſent electioni faciendæ vobiſcum, curaſſetis ſolicite revocare (quoniam ad electionem faciendam accedere noluerunt) alienos ſe faciſſe videntur: propter quod electioni a vobis juxta formam mandati Apoſtol. concorditer celebratæ, de jure non poſſe contradicere videbantur: [*& infra.* 2] His igitur, & aliis allegatis, quanquam contra perſonam illius, quem elegiſtis, nihil dictum fuerit, vel objectum, quia tamen juxta verbum Apoſtoli dicentis e: *Nemini cito manum impoſueris*: debemus attendere diligenter ad ea, quæ circa perſonam inquirenda fuerant: duximus ex officio noſtro, ſicut decuit, procedendum: [*& infra.* 3] Illius quoque literaturæ licet non eminentis, tamen convenientis electus exiſtit; ut pro defectu ſcientiæ (ſicut plenius intelleximus ab his, qui eum melius cognoverunt) ab electione non deberet excludi. De legitima tamen ætate ſcire plene non potuimus veritatem: quia cum a multis, cujus ætatis exiſteret, curaverimus indagare, a nemine unquam audivimus, quod annum ætatis triceſimum attigiſſet: [*& infra.* 4] Nos Eccleſiæ pariter, & perſonæ providere volentes, & tam rationes, quam canones obſervare: quia propoſitum veſtrum providum intelleximus, & ideo propter urgentem neceſſitatem f, & evidentem utilitatem Eccleſiæ Capuanæ (quam in hac parte potius approbemus) volumus ipſum firmiter perdurare: præfatum Subdiaconum noſtrum vobis in procuratorem concedimus, liberam adminiſtrationem ei, tam in temporalibus, quam in ſpiritualibus committentes.

[1 *Nam cum duæ partes, & amplius electioni conſenſerint, & conſentiant, licet cautum reperiatur in canone, ut tunc alter de altera Eccleſia eligatur, cum nullus in propria fuerit repertus idoneus: quia tamen hoc in favorem introductum eſt Clericorum, & cuique licet renunciare juri, quod pro ſe noſcitur introductum, vos, qui duæ partes eratis, & amplius, cum hoc quod duæ partes Capituli faciunt, totum facere videatur, in hac parte juri, quod pro vobis facere videbatur, renunciare potuiſtis, & electionem de perſona alterius Eccleſiæ celebrare: præſertim cum illud decretum locum habere videatur, quando Clericis renitentibus, & invitis per alicujus violentiam poteſtatis extraneus ingeritur ex adverſo: propter quod ſequitur in decreto, ut ſit facultas Clericis renitendi, ſi ſe viderint prægravari, & ſi quos ingeri ſibi viderint ex adverſo, non timeant refutare. Præterea cum ſedes Apoſtolica omnium Eccleſiarum caput exiſtat, & Rom. Pontifex judex ſit ordinarius ſingulorum, quando de ipſa quis aſſumitur in Prælatum alterius Eccleſiæ, ei poſſe objici non videtur, propter capitis privilegium, quod obtinet plenitudinem poteſtatis, quod de alia Eccleſia eligatur, cum a capite non debeant membra reputari aliena.*

[a Præ-

a *Pention. Vid. Epiſt. Innoc. p.* 497. *Taxat. Benef. Thean. Archiepiſc. Suffrag.* 552. b *Cap.* 2. *eodem titul. in* 3. *compil.* c *Adde, quod ambitioſe petens dignitatem ſecularem, vel Eccleſiaſticam, punitur in* 100. *aureis, & eſt infamis. lib.* 1. *ff. ad leg. Jul. de ambit. & in l.* 2. *& ibi Bart. de inter act.* d *al. Capuano.* e *Cap.* 3. *eod. tit. in* 3. *compil.* f *Vide l. fin. §. fin. ad leg. Rhod. de jac. & in l. quod ſi. ff. Si cert. pet.*

a *Archidiacono.* b *Cap.* 4. *eod. tit. in* 3. *compil.* c *al. provideri.* d *al. non tamen contra fuit eadem electio celebrata.* e 1. *Timoth. c.* 5. f *Vide l.* 2. *D. de novi op. nunt. & in l. jubemus nullam, cum leg. ſeq. C. de ſacr. Eccl.*

[2 *Præſertim cum idem Archidiaconus poſtea requiſitus reſponderit, quod in præſentia noſtra vellet ei ſuum præbere aſſenſum, & ideo cum ſecundum ſtatuta Concilii Lateranenſ. cap. eej. ſemper id debeat prævalere, quod a pluribus, & ſanioribus fuerit ordinatum, niſi forte a paucioribus, & inferioribus aliquid rationabile objectum fuerit, & oſtenſum, a vobis celebrata electio, tanquam majori & ſaniori parte, non obſtante contradictione, vel appellatione paucorum, debebat & poterat rationabiliter confirmari: cum id quod objectum extitit & oſtenſum, rationibus præmiſſis appareat rationabile non fuiſſe.*]

[3 *Et quia cum tria ſint in perſona electi præcipue inquirenda, videlicet ætas legitima, morum honeſtas, & literatura ſufficiens, licet de honeſtate morum, tanquam ei, qui nobiſcum eſt aliquandiu laudabiliter converſatus, poſſimus ipſi laudabile teſtimonium perhibere.*]

[4 *Cum autem ſecundum prædicti ſtatuta Concilii nullus debeat in Epiſcopum eligi, qui trigeſimum ætatis non attigerit annum, licet ſenectus venerabilis ſit non diuturna, nec annorum numero computata, ſed cani hominis ſint ſenſus ejus, & ætas ſenectutis vita immaculata, quæ tamen poſt illa tria, quæ Salomon aſſerit difficillima; quartum tamen quaſi reputat impoſſibile, Viam videlicet viri in adoleſcentia ſua cognoſci, tanquam inveſtigari non poſſe.*]

CAP. XX.

Illegitimus poteſt poſtulari, non autem eligi: & electores niſi probaverint illum ignoranter elegiſſe, incidunt in pœnas Lateranenſis Concilii.

Idem Innoc. III. *Cantuarienſi Archiepiſcopo.* (an. 1199.)

INnotuit [a] nobis, quod Vigorienſis Eccleſia deſtituta paſtore, Prior, & Conventus ejuſdem loci magiſtrum M. Archidiaconum Eboracen. in Epiſcopum elegerunt, cujus confirmationem uſque in adventum ipſius (qui abſens eligebatur, & inſcius) diſtuliſti: qui tandem ſpontanea tibi, & ſecreta confeſſione monſtravit, quod conſcientia ejus aliquantiſper ex natalibus eſſet læſa: [*& infr.* 1] Cujus electionem Capitulum petiit per ſedem Apoſtolicam confirmari, præſentato nobis electionis decreto, ſubſcriptionibus eligentium roborato. Quidam autem Suffraganeorum tuorum aſſeruerunt, eum fuiſſe filium cujuſdam militis, & ab eo ex quadam ingenua, & non conjugata ſuſceptum. Idem quoque magiſter adjecit, quod nunquam pater ejus habuerat uxorem, ſed matris *b* ejus virginitatis florem præripuit quaſi *c* furtim. [*& inf.* 2] Quamvis autem canon *d* Lateranenſ. Concilii ab Alexandro prædec. noſt. editus, non legitime genitos adeo perſequatur, quod electionem talium innuit nullam eſſe: nobis tamen per eum adempta non fuit diſpenſandi facultas, cum ea non fuerit prohibentis intentio, qui ſucceſſoribus ſuis nullum potuit in hac parte præjudicium generare, pari poſt eum (imo eadem) poteſtate functuris, cum non habeat *e* imperium par in parem: [*& inf.* 3] Multa enim in hoc caſu diſpenſationem inducere videbantur: literarum ſcientia, morum honeſtas, vitæ virtus, & fama perſonæ, multipliciter a quibuſdam etiam ex fratribus noſtris (qui eum in ſcholis cognoverant) approbata *f*: faciebant etiam hæc ad id non modicum; concors Capituli Vigorienſis electio, petitio populi, aſſenſus Principis, votum tuum, Suffraganeorum ſuffragia, & humilis devotio confitentis, qui ſponte ac humiliter ſuum maluit confiteri reatum, quam læſa conſcientia thronum conſcendere paſtoralem. Habito ergo ſuper hoc diligenti tractatu, intelligentes Vigorienſe Capitulum eundem magiſtrum non humiliter poſtulaſſe, ſed improvide potius elegiſſe (cum ad obtinendum diſpenſationis beneficium procedendum fuiſſet, non per electionem inhibitam, ſed per poſtulationem permiſſam) electionem ipſam prædicti canonis auctoritate caſſatam denunciamus irritam & inanem: parcentes non modicum Vigorien. Capitulo, quod eis nec pœnam infligimus expreſſam in canone ſupradicto, nec probare cogimus ignorantiam, quam allegant. Et quamvis poſt caſſationem hujuſmodi nobis fuerit ſupplicatum, ut dignaremur cum eo miſericorditer diſpenſare: ſupplicationem hujuſmodi, quæ nomine Capituli non fiebat (cum non ad poſtulandam diſpenſationem, ſed ad petendam confirmationem ipſius fuerint nuncii deſtinati) ad præſens non duximus admittendam: decernentes irritum & inane, quicquid ſuper ordinatione ipſius Epiſcopatus ante ſuſceptionem literarum noſtrarum fuerit attentatum. Quod ſi Vigorien. Capitulum eundem magiſtrum propter prærogativam meritorum ipſius duxerit poſtulandum, poſtulationem apud ſedem Apoſtolicam præſentare procuret.

[1 *Et quod ad tantæ dignitatis apicem præter indulgentiam ſed. Ap. nollet aliquatenus promoveri, propoſuit; quamvis promoventem benignum, & facilem inveniret. Tu autem, ſicut vir providus & diſcretus, intellecta conſcientia ejus noluiſti protinus ad confirmationem procedere, ſed nobis rei ſeriem intimaſti per literas tuas, & per eas ipſius merita & ſcientiam commendaſti: Capitulum autem ejuſdem Eccleſiæ, quare per te fuiſſet electionis confirmatio protelata, ſe ignorare per literas ſuas nobis tranſmiſſas expoſuit, & cæt.*]

[2 *Qua facto cum ipſa infra quadriennium a nativitate ipſius matrimonium contraxit. Nos ergo ſuper hoc cum fratribus noſtris habito diligenti tractatu, inſpectis canonibus, quoſdam invenimus, qui non legitime genitos promoveri vetant ad officium paſtorale, cauſam ſuam trahentes ex lege divina, per quam ſpurii & manzeres uſque ad decimam generationem in Eccleſiam Dei prohibentur intrare. Invenimus autem alios, qui undecunque genitos non prohibent ad ſacros ordines promoveri, dummodo ſibi vitæ merita ſuffragentur, aſſerentes, quod culpa parentum non eſt filiis imputanda; & ad hoc probandum inducunt, quod Dominus noſter Jeſus Chriſtus non tantum ex alienigenis, ſed etiam ex adulterinis voluit commixtionibus naſci, qui eſt Sacerdos in æternum ſecundum ordinem Melchiſedech. Hi etiam Scripturæ divinæ videntur inniti, qua dicitur: filius non portabit iniquitatem patris, & pater non portabit iniquitatem filii: per quam videtur antiquum proverbium removeri, quod inter filios Iſrael dici ſolebat: Patres comederunt uvam acerbam, & dentes filiorum obſtupeſcunt. Quidam vero ad concordiam diſcordantia revocantes, repugnantiam Canonum prædictorum ſopire quodammodo videbantur, dicentes, quod illegitime geniti, ſi religioſe fuerint in cœnobiis, aut in canonicis converſati, a ſacris myſteriis minime revocentur: & inter illegitime genitos quidam aſſerunt eos ſolos a ſacris officiis prohibendos, qui paternam incontinentiam imitantur: & hi quoque videntur auctoritate divinæ legis inniti, qua dicitur: Ego ſum Deus zelotes vindicans peccata Patrum in filios uſque in tertiam, & quartam progeniem in his, qui oderunt me gratis, quaſi dicat, in his, qui circa me paternum odium imitantur. Verum canon Concilii Lateranenſis a bonæ memoriæ Alexandro Papa præd. noſtro editus in Synodo generali prioribus concordans canonibus, non ſolum vetat tales in Epiſcopos promoveri, verum etiam eligentibus certam pœnam infligit. Imo ipſo facto eandem pœnam eos aſſerit incurriſſe, ut ſecundum hoc canon latæ ſententiæ videatur, cujus tenor eſt, ne videlicet, quod de quibuſdam pro neceſſitate temporis factum eſt, trahatur a poſteris in exemplum. Nullus in Epiſcopum eligatur, niſi qui de legitimo matrimonio ſit natus, circa finem adjungens; Clerici ſane ſi contra formam iſtam quemquam elegerint, & eligendi poteſtate tunc privatos, & ab Eccleſiaſticis beneficiis triennio noverint ſe ſuſpenſos. Sane prædictus canon, qui non per eum, qui canones non noſſet antiquos, ſed per illum, qui plene noverat canonicas ſanctiones, in Concilio multorum Juriſperitorum eſt editus, & ipſius approbatione Concilii roboratus, natis de non legitime matrimonio omnem videtur in Epiſcopos e*

pro-

a *Cap. 5. eod. tit. in 3. compil. Vid. VVeſtmonaſt. 91. Matth. Pariſ. 275. 309 369.* b *matri.* c *furtum.* d *Concil. Lateran. can. 3.* e *lib. 3. & 4. ff. de arbitris.* f *al. approbatum. al. approbata.*

promovendi aditum præcluſiſſe, cum id etiam ad conſequentiam trahi prohibeat, quod per neceſſitatem innuit prioribus temporibus eſſe factum, licet nihil amplius quam neceſſitas diſpenſantem ad diſpenſationem inducat. Præterea electionem talium innuit nullam eſſe, dum in pœnam ſtatuit eligentium, ut tunc noverint eligendi ſe poteſtate privatos, quod nihil eſſet, niſi tunc occurreret electio facienda: quod fieri non poſſet priori electione ſeu nominatione durante: ex quo patet electionem ejuſmodi per ipſum canonem irritatam.)

[3 *Sed ea tantum fuit mens ipſius, ut quia ex eo, quod aliquando ex diſpenſatione pro neceſſitate ipſius temporis factum fuerat, quidam gratiam in licentiam extendentes, & inde ſumentes exemplum, ſe licite credebant eligere tales, & indifferenter hujuſmodi eligebant, cum talia fieri prohiberet, unde gravem electoribus pœnam inflixit. Deliberavimus tamen cum fratribus noſtris, utrum in tali caſu, & cum tali perſona deberemus miſericorditer diſpenſare, vel juris potius ſervare rigorem. Invenimus enim a bon. mem. Urbano PP. p. noſtro in caſu multo difficiliori cum Cenoman. electo diſpenſatum, qui fuerat filius Sacerdotis, & Legionen. Epiſcopo, qui poſt conſecrationem ſuam humiliter fuerat, & ſponte confeſſus, quod fuiſſet ex matre non legitima procreatus, quam pater vivente uxore propria cognoviſſet. Sed Urbanus idem inhibuit, ne id quaſi pro regula in poſterum ad conſequentiam traheretur. Videbatur enim, quod cum illegitime natis fuiſſet aliquandiu diſpenſatum, & ex certa cauſa forſitan in poſterum diſpenſandum, in hoc caſu celerius deberet diſpenſatio indulgeri, illi perſonæ videlicet, quæ minus imperfectionis, plus perfectionis habebat.*]

CAP. XXI.

Non poſſunt electores in præjudicium electi compromittere: ſed ſi conſenſerit electioni ſuæ, vel conſentire velit, non obſtante Laudo in contrarium lato, eſt confirmandus, ſi aliud canonicum ſibi non obſiſtat, licet non ſit de gremio illius Eccleſiæ, quomcunque ab eauſam a majori parte fuerit appellatum: & in hoc ultimo eſt iſte textus multum notabilis.

Idem *Genuenſi* a *Archiepiſcopo, & Placentino, & Bobien. Epiſc.* (*an.* 1200. *in Ligur.*)

III. CUm *b* inter Canonicos Saonen. ſuper electione Pontificis quæſtio verteretur, ad ſedem Apoſtolicam S. Subdiac. Saonen. & I. procurator Capituli acceſſerunt: [*& infra.* 1] Propoſuit autem procurator prædictus, quod ſinguli requiſiti communi aſſenſu in Haſtenſ. præpoſitum (excepto prædicto Subdiacono) convenerunt: quo in ſua duritia permanente, aliorum conſenſus redactus fuit in ſcriptum publicum conſequenter. Cæterum pro parte altera fuit propoſitum ex adverſo, quod cum ſeptem *c* eſſent Canonici Saonenſ. in Capitulum ſe receperunt, de futura electione Pontificis tractaturi: ſed Archidiacono, Archipresbytero, & Præpoſito dictum Haſtenſ. Præpoſitum nominantibus, fuit a præfato S. obviatum, aſſerente ipſum morbo epileptico laborare, pro quo alia vice tanquam inhabilis fuerat recuſatus: nec ad aliam Eccleſiam debere fieri tranſitum, donec reperiretur idoneus in Eccleſia Saonenſi: [*& infra.* 2] [Poſt hæc Archipresbyter] pro parte altera de rato (ut dicebat) literis præmunitus, ipſe vero S. pro parte ſua in Mediolanenſ. Archiepiſcopum compromittere curaverunt *d*, qui Magiſtrum G. Modicen. Canonicum eis dedit in Epiſcopum, & etiam confirmavit: [*& inf.*] Diſc. v. mandamus, quatenus, cum conſtet electionem de Præpoſito memorato a majori, & ſaniori parte Capituli celebratam fuiſſe, publicatam etiam, & ſubſcriptam: ſi dictus Præpoſitus eidem electioni conſenſerit, ut per mutuum conſenſum eligentium, & electi quaſi conjugale vinculum ſpiritualiter ſit contractum: niſi ſufficienter ſit oſtenſum, eundem morbo epileptico laborare (ſuper quo contra ipſum dicitur appellatum) vos non obſtante appellationis objectu, ſi qua ex aliis cauſis ſuperius memoratis proponitur interpoſita (cum eas frivolas reputemus) electionem confirmetis ipſius, non obſtante, quod poſt talem electionem a prælato Archiepiſcopo proponitur eſſe factum, etiamſi a partibus in eum fuerit compromiſſum: cum electores a tali electione ſic reſilire nequiverint. Quod ſi electores illius non compromiſerint in Archiepiſcopum memoratum, etiamſi dictus Præpoſitus nondum electioni de ſe factæ conſenſerit, eo tamen conſentire volente (dummodo a morbo ſit immunis objecto) vos electionem ipſius nihilominus confirmetis.

[1 *Quibus ven. F. N. Albanen. Epiſcopum, & Dil. fil. n. A. tit. S. Martini Presbyterum Cardin. dedimus auditores, in quorum præſentia.*]

[2 *Sed præpoſitus Saonen. ſpretis appellationibus interpoſitis præpoſitum Haſten. elegit, objiciente adverſa parte, quod hujuſmodi electio propter appellationes interpoſitas, & alia etiam obſtacula non teneret.* & infra. *Sed & civitatem idem Præpoſitus, & alii omnes egreſſi, exceptis Presbytero, & Subdiac. ſæpedictis, ſecum Capituli ſigillum ignorantibus eis detulerunt, & ad Mediolanenſem Archiepiſcopum accedentes petierunt electionem, quam fecerunt confirmari, licet a ſolo Præpoſito, & poſt appellationem facta fuiſſet: ſed quoniam indebitus electionis proceſſus antea Archiepiſcopo innotuerat, petitioni eorum non annuens, quendam de fratribus ſuis ad inveſtigandum electionis proceſſum Saonenſ. direxit: ſed cum teſtes coram eo producerentur, & poſtularetur, ut in nuntium ipſum pariter procurarent, pars adverſa jam dictum Archiepiſcopum, altera ſedem Apoſtolicam invocavit: ſed cum ad mandatum nuntii partes Mediolanum iviſſent Apoſtolos petituræ, ab Archiepiſcopo, ut ad pacem redirent, fuerunt monitæ diligenter, cujus arbitrio præpoſitus Saon. ſe velle ſtare conſtanter aſſeruit, ſi & hoc ipſum pars faceret adverſa, quod deliberato conſilio præfatus Subdiac. repromiſit. Poſt hoc reverſi ad propria, & demum ab Archiepiſcopo evocati, Præpoſitus.*

CAP. XXII.

Electus a majori, & ſaniori parte Capituli, ſi eſt & erat idoneus tempore electionis, confirmabitur: ſi autem erat indignus in ordinibus, ſcientia, vel ætate, & fuit ſcienter electus, electus a minori parte, ſi eſt dignus, confirmabitur.

Idem *Prænoſtino Epiſcopo* a, *Apoſtolicæ ſedis Legato.* (*an.* 1202. *in Germaniam.*)

DUdum *b* ad audientiam noſtram quæſtione perlata, quod vacante Præpoſitura *c* Colocen. Eccleſiæ, in duo ſe vota eligentium diviſiſſent, cauſam judicibus duximus committendam: [*& infra.* 1] Ipſi vero partes ad ſuam præſentiam convocarunt, receperunt teſtes, examinaverunt eligentium conſcientias, audiverunt allegationes utrinque. Et quoniam Præpoſitus ſancti Gregorii eorum ſententiæ ſe aſſeruit nolle ſtare, proceſſum ad ſedem Apoſtolicam deſtinarunt *d*: [*& infra.*] Cumque nuncii Præpoſiti ſanctorum Apoſtolorum ſtatuto termino ad præſentiam noſtram acceſſiſſent, Præpoſitus ſancti Gregorii nec venit, nec pro *e* ſe miſit idoneum reſponſalem: [*& infra.*] Geſtis igitur judicum diligenter inſpectis, invenimus, quod pro Præpoſito ſanctorum Apoſtolorum auctoritas, pro Præpo-

a *Januenſi Archiepiſcopo, in aliquot antiquis, Placentino & Papienſi Epiſcopis. Al. pro Bob. Bononienſi.* b *Cap. 6. eod. tit. in 3. compil.* c *In aliquot vetuſtis, quod cum eſſent Canonici ſeptem Saonen. qui ſe in Capitulo receperunt, de futura, &c.* d *Similis text. eſt in c. contingit: & ibi Innoc. hoc tit. Specul. in tit. de arbitr. §. reſtat. ver. item de ſentent. & ver. ſed nunquid Clericus.*

a *Hæc poſtrema verba deſunt in 3. compil.* b *Cap. 7. eod. tit. in 3. compil.* c *Colonienſis, in omnibus manuſcr. & nonnullis impreſſis.* d *Quoniam idem mandavit Papa, quod ſi altera partium nollet, quod ipſi judices cauſam terminarent, cauſam inſtructam remitterent ad ipſum: alias non fuiſſet eis licitum recuſare.* e *Hæc verba, pro ſe, deſunt in antiquis.*

Digitized by Google

Præpoſito vero ſancti Georgii numerus eligentium ſuccumbebat, cum primus a quatuordecim, tum perſonis, tum Canonicis, qui alios dignitate, ætate, & tempore *a* præcedebant: ſecundus vero a viginti quatuor fuiſſet electus: (*& infra.* 2) Cum autem allegationes pro eodem Præpoſito ſancti Georgii coram judicibus ipſis propoſitæ nobis non fuerint præſentatæ, propter quod non potuimus ſcire per nos, quid objecerit, vel quid reſponderit ad objecta, ſicque cauſa remiſſa non fuit ſufficienter inſtructa, ad definitivam ſententiam non duximus procedendum, ſed deciſionem cauſæ ipſius judicibus commiſimus ſub hac forma, ut ſi vel notorium *b* eſſet, vel per ea, quæ jam dicta erant, conſtaret, quod Præpoſitus S. Georgii electionis tempore pateretur, vel in ordinibus, vel in ſcientia, vel in ætate, defectum, qui eum juxta canonum ſanctiones *c* impediret ad hujuſmodi officium promoveri: ei (non obſtante ipſius abſentia corporali) ſilentium imponentes, Præpoſito ſanctorum Apoſtolorum Præpoſituram adjudicarent eandem: alioquin (cum in eum non ſolum plures, ſed duæ pene partes convenerint, & impedimentis ceſſantibus appareat, quod eum bono zelo elegerint.) Præpoſiti ſanctorum Apoſtolorum electione caſſata, electionem confirmarent ipſius, & ei facerent tanquam Præpoſito reſponderi.

[1 *Ut audirent, quæ proponerentur hinc inde, & ſi de partium procederet voluntate, definitivam ſententiam promulgarent: alioquin cauſam ſufficienter inſtructam ad noſtram remitterent audientiam, auct. Ap. ſtatuentes partibus terminum competentem, quo per ſe, vel per idoneos reſponſales ad ſed. Ap. accederent ſententiam recepturæ.*]

[2 *Objiciebatur autem Præpoſito S. Georgii minor ſcientia, defectus ætatis, & quod in minoribus erat ordinibus conſtitutus. Unde cum præpoſituræ illi eſſet Archidiaconatus annexus, nondum erat ei dignitas conferenda, ratione cujus cogebatur infra præfixum a canonibus ſpatium in Diaconum promoveri. Proponebatur autem pro altero, quod erat vir ætate, ſcientia, & moribus commendatus. Unde meliori ducti zelo propter hæc electores ipſius in eum ſe confeſſi fuerant conveniſſe: nec ſolum ſui, ſed etiam quidam alterius electores eum prudentiorem eſſe præſertim in ſpiritualibus aſſerebant, quamvis alium magis utilem circa temporalia maxime propter potentiam fuerint proteſtati.*]

C A P. XXIII.

Recipientes poſtulatum ad Eccleſiam tanquam inſtitutum, vel administratorem, ante admiſſionem poſtulationis a ſuperiore factam, privati ſunt poteſtate eligendi, & ad alios, licet pauciores, devolvitur poteſtas eligendi: & ſi omnes privati ſunt, devolvitur ad Papam in Eccleſiis cathedralibus. h. d. ſecundum principaliorem intellectum, qui magis congruit literæ.

Idem *Canonicis Moguntinenſibus.* (*an.* 1202.)

BOnæ *d* memoriæ Moguntinenſi Archiepiſcopo viam univerſæ carnis ingreſſo, & quibuſdam petentibus Vuormacienſem Epiſcopum, quibuſdam vero Archiepiſcopum veſtrum, tunc Præpoſitum ſancti Petri Moguntinenſis, ſibi eligentibus in paſtorem: Prænestino Epiſcopo a ſede Apoſtolica Legato dedimus in mandatis, ut ſi eundem Epiſcopum, quoad temporalia, vel ſpiritualia accepiſſe conſtaret Eccleſiam Moguntinenſem, vel miniſtraſſe in temporalibus, aut ſpiritualibus in eadem: poſtulationem factam de ipſo nunciaret irritam: (*& infra.* 1) Deinde inquireret de ipſius electione Archiepiſcopi veritatem, & ſi ei de vi, quam ipſe & ſui metuebant, conſtaret, (eo non obſtante, quod poſt appellationem ad nos interpoſitam, fuerat in ipſius electione proceſſum, cum alii, qui appellationi ad nos interpoſitæ, nec ſine ipſo, ac ſociis ejus haberent in electione proceſſum, non duxerint deferendum, uti contra ipſum hac exceptione non poſſent, quia fruſtra legis auxilium invocat, qui committit in legem *a*: unde nec ab eis poſſe objici videbatur, quod idem eſſet a paucioribus ſecundum eorum aſſertionem electus, cum ipſi appellationem ad nos legitime interpoſitam contemnentes, & præter licentiam noſtram recipientes Epiſcopum memoratum, reddiderint ſe indignos) electionem Archiepiſcopi confirmaret: (*& infra.* 2) Licet autem eſſent notoria, quæ contra dictum Vuormacienſem Epiſcopum, & ejus fautores fuerant objecta: prædictus tamen Legatus ad majorem cautelam multos teſtes recepit ex ipſius Archiepiſcopi parte productos. Unde ipſe juxta mandati noſtri tenorem procedens, poſtulationem factam de Vuormacienſi caſſavit, & electionem Archiepiſcopi memorati (quamvis a pauciſſimis celebratam) curavit auctoritate Apoſtolica confirmare, ipſumque ordinavit in Preſbyterum: & tandem in Archiepiſcopum conſecravit: (*& infra.* 3) Contra Legati vero proceſſum hoc facere videbatur, quod non citatis Vuormacienſi Epiſcopo, & ejus fautoribus, proceſſiſſet. Porro exceſſus notorius examinatione non indiget *b*: & pro his, quæ a Judice ſunt acta, præſumitur, quod omnia rite fuerint celebrata: quamvis & quod citati non fuerint, non poſſet de facili comprobari; quia negantis factum, per rerum naturam nulla eſt directa *c* probatio: cum etſi quilibet de ſe poſſet aſſerere, quod ad eum citatio minime perveniſſet, ſinguli tamen veſtrum eſſent in ſuo teſtimonio ſingulares. Ad ipſum quoque Legatum, ſi voluiſſent, ſecure potuiſſent procuratorem idoneum deſtinare, ſicut nuncium deſtinarant: (*& infra.* 4) Nos igitur, etſi propter auctoritatem judiciariam præſumamus pro his, quæ acta ſunt a Legato, illi tamen plus innitimur rationi, quod adverſarii Archiepiſcopi, ex tribus cauſis prædictis, ſe uſque adeo reddiderunt indignos, quod contra eum non debebant audiri: unde quod de ipſo factum fuerat, non poterat impediri per eos: quin etiam ſi electores ejuſdem partis pariter deliquiſſent, ut ſe reddidiſſent indignos, ad nos devoluta fuiſſet hac vice ordinatio Eccleſiæ Moguntinenſis: quare dictum Archiepiſcopum ſine juris injuria potuiſſemus eidem Eccleſiæ præficere in paſtorem. Super his *d* vero, habito diligenti tractatu, caſſationem poſtulationis factæ de Vuormacienſi Epiſcopo ratam habemus, & electionem memorati *e* Archiepiſcopi confirmantes.

[1 *De gratia noſtra concedens eid. ut Vuormacienſ. ſibi Eccleſiam retineret. Nam de jure communi, quia præter auct. noſtram tranſire præſumpſit, utraque erat ſpoliandus, ut ea careret, quam cupivit avare, & ea, quam ſuperbe deſpexit: quod ſi parere contemneret, utraque ipſum Eccleſia denunciaret auct. noſtra privatum.*]

[2 *Quod ſi nec recepiſſet prædictam Eccleſiam quoad ſpiritualia, vel temporalia, nec in temporalibus, vel ſpiritualibus miniſtraſſe conſtaret Epiſcopum memoratum, idem Legatus audiret, quæ ſuper poſtulatione ipſius, & electione Archiepiſcopi proponerentur, & hinc inde teſtes utriuſque partis reciperet, & eorum depoſitionibus publicatis uſque ad calculum definitivæ ſententiæ procedens, geſta omnia ſub ſigillo ſuo ad noſtram præſentiam deſtinaret, ſtatuens partibus terminum competentem, quo Apoſtolico ſe conſpectui præſentarent, ſententiam recepturæ.*]

[3 *Ipſe autem ad noſtram præſentiam accedens, humiliter poſtulavit, ut pallium ſibi, videlicet in ſignum Pontificalis officii de conſueta ſed. Apoſt. benevolentia conferremus. Verum quidam ſimplex nuncius ab adverſariis ejus ad ſed. Ap. deſtinatus ex eorum parte*

D eper-

---

a *Iſte textus quotidie ad hoc allegatur, quod ſocius dignitate, ætate, & receptionis tempore ſocium præcedit: gloſſa in verſ. contra majores. c. lex, diſt.* 2. b *vide l.* 1. *cum gloſſ. C. qui & ad verſ. quæ.* c *Canonicas ſanctiones.* d *Cap.* 8. *eod. tit. in* 3. *compil.*

a *Concor. text. in l. auxilium. ff. de minor. & in l. fin. §. ſin vero poſtquam. C. de jur. delib.* b *Vide l. ſi vero. § qui pro rei. cum gl. in verſ. evidentiſſime. ff. qui ſatiſd. cog. & l. ea quidem. C. de accuſ.* c *Dictio, directa, deeſt in antiquis. vide l. actor. C. de probation.* 6. *q. ult. actor. & c.* 1. *quoniam. Infra de probat.* d *al. ergo.* e *Vox, memorati, deeſt in antiquis.*

apertas nobis cum ſigillo pendente literas præſentavit, per quas iidem Canonici ſignificabant, quod prædictus Legatus pecunia corruptus iniquam ſententiam protuliſſet. Addebant etiam, quod Moguntini cives pariter juraverant, quod nunquam eum reciperent in Archiepiſcopum, & quod univerſi Clerici paucis exceptis ſuo favebant electo. Cum autem ſuper his cœpiſſemus deliberare cum fratribus noſtris, electioni Archiepiſcopi duo videbantur obſtare, videlicet quod a pauciſſimis, & poſt interpoſitam app. ad ſed. Apoſtol. a ſeipſo dicebatur electus. Nam cum poſtulatio Vvormacienſ. Epiſcopi fuit præcedentis app. ratione caſſata, Archiepiſcopi electio debebat etiam ea eadem cauſa caſſari. Sed econtra, ſicut ſuperius eſt expreſſum, qui ante in appellationem deliquerat, appellationem contra eundem Archiepiſcopum non poterat allegare. Poterat quoque dici, quod etſi poſt appellationem, non tamen contra formam appellationis fuiſſet electus Archiepiſcopus ſæpe dictus, cum appellaverit ſub hac forma, ne Canonici Moguntiæ reſidentes, ſine ipſo, ac ſociis ſuis haberent in electione proceſſum. Nec nocet, quod poſſet ex parte altera replicari, quia nec ipſe, nec ſocii ſui debuerant procedere ſine ipſis: quia ipſi app. apud nos interpoſitam contemnendo, reddiderant ſe indignos, & ubuſi fuerant jure ſuo. Unde cum in Lateranenſ. Concilio de his, qui quaſdam perſonas inhibitas eligunt, ſit ſtatutum, ut eligendi tunc poteſtate privatos, & ab Eccleſiaſticis beneficiis triennio noverint ſe ſuſpenſos, illis pro longe majori delicto tanquam indignis ab electionis poteſtate cadentibus, penes eundem, ac ſocios tantum jus remanſerat eligendi: quare ſi multo pauciores in ipſum, quam in alium convenient, intelligendum eſt tamen, quod omnes, qui tunc eligere poterant, elegerunt eundem.]

[4 Quemadmodum ex ipſorum ad nos directis literis comprobatur, qui ſecure ad eundem Legatum acceſſit, & ad propria remeavit, cum & ipſe Legatus paratus fuerit ſecuritatem commimodam providere. Nec obeſt, quod idem nuncius dicitur appellaſſe, cum appellationi renuntiaverit, & in commiſſione noſtra, quam pars reportavit utraque, obſtaculum fuiſſet appellationis remotum. Sed nec apparebat etiam, quod contra factum Legati aliquid poſſet objicere ac probare, cum non procurator ſufficiens, ſed ſimplex ad nos contra eundem Archiepiſcopum fuiſſet nuncius deſtinatus.]

CAP. XXIV.

Sufficit electo ad obtinendum, docere eligentem fuiſſe in quaſi poſſeſſione tempore electionis, licet non probet, quod proprietas juris eligendi ad illum pertineret.

Idem Innoc. III. *Clericis ſanctæ Agathes.* (*an.* 1203. *Romæ.*)

QUerelam *a*, quam G. tituli ſancti Vitalis Presbyter Cardin. per Oeconomum Eccleſiæ veſtræ, cujus idem Cardin. eſt gubernator, contra P. Presbyterum Eccleſiæ ſancti Salvatoris, ſuper Eccleſia ipſa propoſuit, C. *b* Papa p. n. nobis in minori officio conſtitutis audiendam commiſit. Petebat igitur Oeconomus præfatum P. ab Eccleſia ſancti Salvatoris (quam in præjudicium veſtræ Eccleſiæ, ac injuriam Cardinalis prædicti occupare præſumpſerat) removeri, cum ipſa Eccleſia pertineat ad Eccleſiam ſanctæ Agathes pleno jure; petens penſionem ſexdecim denariorum Papien. debitam Eccleſiæ ſanctæ Agathes, pro eadem Eccleſia de Thermis, ſibi reſtitui, de novo ſubtractam. Prædictus vero P. reſpondebat, quod ipſe nullam injuriam irrogaverat Cardinali, nec in præjudicium Eccleſiæ veſtræ receperat dictam Eccleſiam; cum hæc ad illam nullo jure pertineat, nec aliquam ſibi debeat *c* reddere penſionem: ſed ipſe per electionem populi, ad quem de antiqua conſuetudine *d* pertinet electio *e*, a Cardinali ſanctæ Suſannæ (cui eadem Eccleſia, tanquam capella ſuo titulo, in ſpiritualibus eſt ſubjecta) canonice fuerat inſtitutus: (*& infra:* 1) Nos igitur rationibus utriuſque partis auditis, dictum P. ab impetitione Oeconomi veſtri, ſuper electione ac inſtitutione de ſe facta in Eccleſia ſancti Salvatoris abſolvimus, & ſuper his præfato Oeconomo ſilentium duximus imponendum, cum nobis conſtiterit, quod populus in quaſi poſſeſſione præſentandi Clericum exiſtebat, quando ipſum Presbyterum ad illam elegit, & Eccleſia eadem ſpectat ad titulum ſanctæ Suſannæ in ſpiritualibus pleno jure, ſalva quæſtione ſuper jure patronatus inter Eccleſiam veſtram, & populum ſæpe dictæ Eccleſiæ ſancti Salvatoris. Quia vero fuit liquido comprobatum, quod penſio ſexdecim denariorum Papienſis monetæ, fuerit Clericis Eccleſiæ veſtræ, pro Eccleſia ſancti Salvatoris de *a* Thermis, annuatim per multa tempora perſoluta, ſed de novo ſubtracta, nos in eundem ſtatum percipiendi hujuſmodi de Eccleſia ſancti Salvatoris de Thermis, Eccleſiam veſtram decernimus reducendam: & ad ſolutionem penſionis ſubtractæ condemnamus Presbyterum antedictum, ſalva quæſtione proprietatis inter Eccleſias memoratas.

[2 Cumque ad ſuam aſſertionem probandam utraque pars multoties teſtes produxiſſet, nos illos recepimus, & examinavimus diligenter, quorum depoſitionibus publicatis diſputationem audivimus ſuper illis: ſed antequam hujuſmodi controverſia finem accipere potuiſſet, præfatus Præd. n. debitum carnis exolvit, deinde tamen a nobis utraque pars cum inſtantia poſtulavit, ut cauſam ipſam decidere dignaremur.]

CAP. XXV.

Eligentes ſcienter indignum privati ſunt poteſtate eligendi in electione, quæ primo occurrit facienda.

Idem. (*circa an.* 1204.)

CUm *b* Vvintonenſis Eccleſia paſtore vacaret, Archidiaconus cum ſuis fautoribus Salubrienſem, (Salesberienſem) Decanum, Prior vero, & complices ejus Præcentorem Linconenſem in Epiſcopum elegerunt: (*& infra.*) Licet igitur omnes in communi de facienda electione tractaverint, quia tamen nequiverunt eſſe concordes, infecto negotio ad nos habuere recurſum: & hi quidem, qui Præcentorem elegerant, aſſerebant, quod illi, qui Decanum elegerant, eligendi erant poteſtate privati, pro illa maxime cauſa, quod hominem non legitime natum ſcienter eligere præſumpſerunt: unde ſecundum *c* Lateranenſe Concilium & eligendi hac vice perdiderant poteſtatem, & per triennium Eccleſiaſticis beneficiis carere debebant. Illi vero taliter reſpondebant, quod licet is, quem elegerant, fuiſſet minus legitime natus, per gratiam tamen Apoſtolicæ ſedis legitimari promeruit, & hoc aſſerebant ſe legitime probaturos. Nos igitur attendentes, quod *d* iſti poſt primam electionem admiſerant illos ad celebrandam ſecundam, & quod decretum memorati Concilii decrevit, hujuſmodi præſumptores una vice duntaxat eligendi poteſtate privatos *e*, quoniam electio, quam coram nobis celebrare volebant, non jam ſecunda, ſed tertia concurrebat: ad eligendum illos cenſuimus admittendos.

CAP. XXVI.

Eligens ſcienter indignum in Epiſcopum, eſt ob hoc ſuſpenſus a beneficiis Eccleſiæ per triennium, nec poteſt interim ad dignitatem illius eligi, vel aſſumi.

Idem *Abbati Ciſtercienſi R. & P. Monachis Fontis Frigidi.* f (*an.* 1205. *Romæ in Galliam.*)

PEr inquiſitionem *g*, quam de mandato noſtro feciſtis ſuper ſtatu Epiſcopatus, & Epiſcopi *h* Tholoſani, per-

a *Cap. 9. eod. tit. in 3. compil. & pro intellectu vide Matthæum de Affict. deciſ. 395.* b *Celeſtinus Papa prædec. noſter.* c *al. debebat.* d *vide l. 2. & ibi Bart. C. quæ ſit long. conſ. & in authen. hoc jus porrectum, C. de ſac. Eccl. gl. in l. rem novam. C. de jud.* e *Dictio, electio, deeſt in antiquis cod.*

a *In quibuſdam antiquis, de terminis.* b *cap. 10. eod. tit. in 3. compil.* c *Sub Innocent. III. cap. 25.* d *In C. Barbaciæ ita: quod iſti, qui elegerunt præcentorem poſt primam, &c.* e *Vide l. 2. cum not. per Bart. ff. de excuſ. tu. & l. 2. & l. ſervi. ff. de op. legat.* f *al. Caſterrienſ. & Fontis Frigidi Ap. S. L.* g *c. 22. eod. tit. in 3. compil.* h *al. Tholoſanenſi.*

Digitized by Google

ſpicaciter intelleximus, quod Maſcaron. cancellarius juratus aſſeruit, ſe ſaiviſſe pro certo R. olim Tholoſanum Epiſcopum, & amicos ipſius ante ſuam electionem habuiſſe colloquium cum quibuſdam Canonicis nominatim expreſſis, eoſque ſolicitaſſe precibus, ut ipſum aligerant in Epiſcopum: ſeque vidiſſe pariter & audiviſſe, quando prædictus Epiſcopus recognovit in quorundam Canonicorum præſentia, ſe Canonicis illis, qui adverſari fuerant ſuæ primæ electioni, juraſſa, cradens pro certo, quod juramentum illud illicitum fuit, & præſtitum, ut idem R. eligeretur ex pacto, & quod ipſemet *a* poſt electionem ipſius caſſatam, domum Epiſcopalem ejus nomina detinebat, recipiens quoſdam reditus, & proventus, quos de ipſius conſcientia & conſenſu in ejuſdem negotiis expendebat. Cum igitur talem ſcienter in Epiſcopum eligendo (ſicut ipſe ſuo juramento firmavit) Eccleſiaſticis beneficiis reddiderit ſe indignum, grave gerimus, & moleſtum, quod Tholoſano Præpoſito in Epiſcopum Convenarum electo, idem Maſcaron. in Præpoſitum dicitur ſubſtitutus. Quocirca mandamus, quatenus eundem ab officio Præpoſituræ penitus amoventes, faciatis virum idoneum ad officium illud aſſumi.

CAP. XXVII.

Si non profeſſus eligitur ad regimen Eccleſiæ regularis, caſſatur electio, conſuetudine in contrarium non obſtante.

Idem *Priori ſancti Frigidiani G. & G.* b *Canonicis Lucanenſibus. (an. 1205. Romæ in Etrur.)*

CUm cauſam *c*, quæ inter Bonum Presbyterum, & Brunum Canonicum ſancti Petri Lucanenſis vertitur ſuper eo, quod dictus Presbyter Bonus a majori parte Canonicorum ejuſdem Eccleſiæ (prædicto B. & quodam alio contradicentibus) in Priorem (ſicut dicitur) eſt electus, olim vobis duximus committendam: (*& infra.* 1) Quamvis autem multi Priores continue *d* unus poſt alium in ipſa Eccleſia, per multa, & longa tempora fuerint non profeſſi: quia tamen præfatus Presbyter B. non eſt profeſſus obſervantiam regularem, dubitatis *e* (& merito) nobis procedere inconſultis. Quia igitur non debemus attendere ſolummodo, quid factum ſit, ſed potius, quid ſit faciendum: Conſultationi veſtræ taliter reſpondemus, quod cum ſecundum legem divinam *f* non ſit in bove arandum, & aſino, nec quiſquam debeat veſtem induere de lana, linoque contextam, irritetis electionem prædictam, & compellatis præfatum Presbyterum, alioſque Clericos non profeſſos, ut vel beati Auguſtini regulam in eadem Eccleſia conſtitutam profiteantur, & ſervent, aut ipſam Eccleſiam omnino dimittant.

[1 *Vos, ſicut ex literis veſtris accepimus, partes citare curaſtis, ut juxta mandatum noſtrum cauſam ipſam fine poſſetis canonico terminare. Cumque partes eſſent in veſtra præſentia conſtitutæ, dictus Presbyter Bonus cum inſtantia poſtulabat, ut electionem de ſe factam auct. Ap. curaretis confirmare. Sed præfatus Brunus e contrario reſpondebat, illum non eſſe dignum regimine Prioratus, crimen ei objiciens ſimoniæ: quodque electio ipſius non erat canonice celebrata, & quia profeſſus non erat, ipſum aſſerebat merito repellendum. Verum cum de ſimonia nihil eſſet probatum, nec aliquid contra modum electionis oſtenſum, movit nos vehementer ipſius Eccleſiæ privilegium, in quo continebatur expreſſum, ut nullus in ea qualibet ſubreptionis aſtutia præponatur in Priorem, niſi quem fratres communi aſſenſu, vel fratrum pars conſilii ſanioris ſecundum Dei timorem, & B. Auguſtini regulam providerint eligendum*

CAP. XXVIII.

Nominatio, vel appellatio ejus, cujus non intereſt, electionem non impedit: ſed ſi vocandus contemnitur, eo proſequente contemptum, caſſatur electio etiam confirmata, & poteſt proſequi, niſi conſenſerit electioni: quod poteſt etiam ex poſt facto. h. d. uſque ad §. ſuper eo.

Idem Innoc. III. *J. tit. ſancti Stephani in Celio monte Presbytero Cardinali Apoſtolicæ ſedis Legato.*

QUod *a* ſicut ex literis tuis: (*& infra.* 1) Verum cum ex prima electione, quæ facta eſt de tribus, dicenda videtur potius nominatio, nihil juris acquiſitum fuerit nominatis, licite procedi potuit ad electionem regulariter celebrandam, præſertim in Eccleſia Armachana, cum juxta *b* conſtitutiones canonicas, ſi fieri poteſt, in cathedrali Eccleſia electio debeat celebrari. Nec appellatio interpoſita electionem illam potuit impedire, cum in ea nihil attentatum fuerit in præjudicium regiæ dignitatis: quia non ſimplex nominatio, ſed ſolemnis electio debet Principi præſentari, ut poſtulationi præſtet aſſenſum, etſi ſecus aliquando per uſurpationem aliqui faciant abuſive. Si autem Miridien. Epiſcopus, & Abbas Mellifontis, qui intereſſe debuerant, non contempti fuerint, ſed ad electionem vocati (ſi tamen ſine periculo potuerint convocari) ſive nequiverint, ſive noluerint ad electionem celebrandam accedere, ipſorum abſentia non potuit electionem impedire: (*& infra.* 2) Quod ſi eos vocatos non fuiſſe conſtiterit, ſed contemptos, infirmanda erit electio penitus taliter celebrata, niſi poſtea propter bonum pacis curaverint conſentire. (*& infra.* 3)

[1 *Nos igitur literarum tuarum tenore diligenter inſpecto, ſex in eis proſpeximus contineri, quorum tria contra præd. Armachanenſem electum, & alia tria contra ejus electionem facere videbantur. Primum, nominatio facta de tribus, quam in literis tuis aliquoties electionem appellas, contra quam, ſi electio vere fuerit, antequam caſſaretur, non debuerat aliquid aliquatenus attentari. Secundum, appellatio interpoſita, quæ ſi legitima fuit, ſequentem electionem jure penitus impedivit. Tertium, quia Miden. Epiſcopus, & Abbas Mellifontis, qui intereſſe debuerant, ad electionem minime convenerunt. Unde ſi contempti fuerunt, vel ambo, vel alter, plus eorum contemptus, quam multorum contradictio prædictam electionem debuit impedire. Quartum, quod præfatus Abbas ſic electus ante confirmationem obtentam adminiſtrare præſumpſit. Quintum, quia in die conſecrationis ſuæ ordines celebravit, cum nondum pallium obtineret. Sextum, dilapidatio, quia tabulam argenteam alienare minime formidavit.*]

[2 *Quoniam ſi ad locum illum inter Hibernenſes non poterant ſecure proficiſci, nec cæteri ad alium locum inter Anglicos tuto poterant convenire. Si itaque eos vocatos eſſe conſtiterit, ſi venire abſque periculo potuerunt, & illos noluiſſe, vel non potuiſſe ad electionem celebrandam venire, electio non debet irritari.*]

[3 *Cæterum, cum antequam tu ad partes Hibernicas perveniſſes, illa fuit electio celebrata, & electus ipſe ſtatim cœperit miniſtrare, tu ſatis id potes ſub diſſimulatione tranſire, cum id, ſicut noſti, de Metropolitanis Angliæ, Franciæ, Alemanniæ, & aliarum partium remotarum, qui concorditer ſunt electi, Romana ſed. patiatur, Eccleſiarum utilitate penſata, quia ſi tanto tempore, quouſque poſſet electus confirmationem cum pallio a ſed. Ap. obtinere, regalia non reciperet, Eccleſia, quæ interim adminiſtratione careret, non modicum incurreret detrimentum.*]

Epiſcopus, dum celebratur Miſſa conſecrationis ſuæ, vel Archiepiſcopus ante receptum pallium, ordines conferre non debet. h. d. uſque ad verſ. Quod autem.

§. 1. Super eo autem, quod in die conſecrationis ſuæ, antequam Miſſarum ſolemnia finirentur, Acolythum ordinavit, pro tali exceſſu eum corripias, & caſtiges: cum ſolus Roman. Pontifex (qui ante hymnum Angelicum

a *Silicet Maſcaron.* b *al. G. & C. al. B. & S. Can. &c. al. Idem A. Priori S. Fridiani G. & G. Luc.* c *Cap. 12. eod. tit. in 3. compil.* d *Concor. text. in l. ex facto. §. verum cum uo. ff. de her. inſtit. & in l. 1. §. quotidiana, ff. de aqua quotid. & æſti.* e *dubitaſtis.* f *Deuter. 22.*

a *Cap. 13. eod. tit. in 3. compil.* b *23. diſt. can. in nomine Domini, & cap. quia frater, infra de appell.*

conſecratur, & poſtmodum ipſe Miſſarum ſolemnia incipit, & perficit conſecratus) in die conſecrationis ſuæ valeat ordines celebrare. Cæteri vero, qui inter Epiſtolam, & Evangelium conſecrantur, quia conſecrati concelebrant principaliter celebranti, ne dividatur myſterium unitatis *a*, non debent tunc ordines celebrare. Præterea cum non liceat Archiepiſcopo ſine pallio convocare Concilium, conficere chriſma, dedicare baſilicas, ordinare Clericos, & Epiſcopos conſecrare: multum profecto præſumit, qui antequam impetret pallium, Clericos ordinare feſtinat, cum id non tanquam ſimplex Epiſcopus, ſed tanquam Archiepiſcopus facere videatur.

Iſte verſ. non ſummatur, tum propter diverſitatem lecturarum, tum quia non facit ad titulum. Abb.

§. 2. Quod autem tabulam argenteam dicitur vendidiſſe: dummodo Eccleſiam Armachanam reddat indemnem, æquanimiter poteris præterire, cum id de Cleri, & populi proceſſerit voluntate.

C A P. XXIX.

Electio per minorem partem Capituli facta, non tenet: nec per ſubſequentem conſenſum ratificari poteſt. hoc dicit, ſecundum communem intellectum.

Idem *Tolet.* b (*Epiſcopo &*) *Sagonenſi* c, *& de Arden. Abbatib.* (*an.* 1205. *in Galliam.*)

AUditis *d*, & intellectis meritis cauſæ de duabus electionibus celebratis in Eccleſia Bajocen. unam de *e* G. Archidiac. & alteram de R. Subdiac. invenimus utramque contra formam canonicam attentatam. Cum enim inquiſitis voluntatibus ſingulorum, Decanus cum paucioribus in ipſum R. & Cantor cum pluribus in dictum G. Archidiac. convaniſſent, ſolo Cantore poſtmodum quendam alium, videlicet magiſtrum R. de Algediis *f* nominante: ad noſtram fuit audientiam appellatum, ne Decanus, qui primam in electione vocem habebat, ad electionem procederet ſine conſenſu totius Capituli, vel majoris, & ſanioris partis ipſius. Ipſe vero Decanus non habito conſenſu majoris partis Capituli, ſed longe minoris, ſubito in electionem prorupit, appellans, ne quis contra ipſam aliquid attentaret: quamvis aſſeveret, quod electioni factæ plures alii conſenſerunt, cum tamen ex poſtfacto nequiverit convaleſcere, quod ab initio non valebat: quoniam electio, quæ fuerat irrita ipſo jure, per ſubſequentem conſenſum (maxime appellatione pendente) non poterat eſſe rata. Eis ergo ad propria recedentibus *g*, Cantor, & alii, qui remanſerant in Capitulo, poſt illam electionem nondum ceſſatam, & appell. ad nos interpoſitam, a nominatione dicti Archidiac. recedentes, de novo præfatum Subdiaconum eligere præſumpſerunt. Nos igitur electionem utramque duximus irritandam.

C A P. XXX.

Poteſtas data compromiſſariis ad eligendum Prælatum, re non integra revocari non poteſt: & definit res eſſe integra, poſtquam compromiſſarii cœperunt habere tractatum.

Idem h *Grandiſſylvæ, & Bellæpertica Abbatibus.* (*an.* 1205. *in Galliam.*)

IN cauſis: (*& infra.* 1) Cum *i* Capitulum Tholoſanenſ. Eccleſiæ ad tractandum de electione Epiſcopi conveniſſent, duos elegerunt, ut quinque de eodem Capitulo eligerent electores *k*, qui præſtito juramento de ſubſtituendi Pontificis electione tractarent, & a ſingulis de Capitulo ſtatutum eſt, & conceſſum, ut ille, quem iiii concorditer, vel tres ex illis, eligerent, ab eis (ſi perſona eſſet idonea) pro Epiſcopo ſine contradictione aliqua *a* haberetur: (*& infra.* 2) Poſtmodum vero cum a prædictis duobus quinque electores electi fuiſſent, & ad tractandum de electione ſeceſſiſſent in partem, & non poſſent omnes in unam pariter concordare perſonam, tres ex eis convenerunt in Epiſcopum Convenarum, & deinde electionem, quam de poſtulando Epiſcopo fecerant, Capitulo publicarunt: ac reliqui duo ſubſequenter, tertia die cum paucis de Capitulo, reliquis abſentibus, elegerunt Archidiaconum Agennenſem: (*& infra.* 3) Nuncii vero prædicti Archidiaconi econtrario reſponderunt, quod cum prædicti quinque electores ſeorſum de electione tractantes, inter ſe diſſidarent, ita quod contentioſæ voces eorum e fratribus, qui remanſerant in Capitulo, auditæ fuiſſent: Capitulum ipſos, propter hujuſmodi contentiones, ſuſpectos habentes, ad eos duos de Canonicis deſtinarunt, per quos inhibuerunt eis ex parte noſtra, ne ulterius in facto procederent: & ita poteſtatem eligendi, quam eis commiſerant, revocarunt, mandantes eis, ut redirent ad Capitulum, & pariter cum aliis fratribus de electione tractarent: & hujuſmodi revocationi duo ex ipſis electoribus adhibentes conſenſum, reliquis tribus non contradicentibus ad ipſum Capitulum ſunt reverſi: ſed alii tres uſque ad fores Capituli ſubſecuti, ab eis poſtmodum diſceſſerunt. Capitulum vero, cum tota die illa ipſorum præſentiam expectaſſet, ſubſequenti die campanam pulſari fecerunt (ſicut moris eſt) ad Capitulum *b* congregandum: & prædictis tribus, cum paucis complicibus ſuis, ſeſe contumaciter abſentantibus, Prior cum majori, & ſaniori parte Capituli, elegit in Epiſcopum Archidiaconum ſupradictum: (*& infra.* 4)

Quia vero poſtulatio de Epiſcopo Convenarum, quæ præceſſerat, facta erat per eos, in quos totum Capitulum eligendi tranſtulerat poteſtatem, propter quod unanimiter de conſenſu totius Capituli intelligitur eſſe facta, quam (cum res non eſſet integra, quia in tractatu jam proceſſerant electores) Capitulum minime potuit revocare: electionem ipſius Archidiaconi decernimus irritandam. Quocirca mandamus, quatenus ſi perſonam ipſius Epiſcopi *c* utilem, & neceſſariam inveneritis ad regimen Eccleſiæ Tholoſanæ, & idoneam, tam ſcientia literarum, quam ſuæ converſationis exemplo, ad hæreticorum perfidiam de Tholoſana diœceſi extirpandam *d*, quæ ibi per negligentiam Præſulum miſerabiliter, & damnabiliter hactenus pullulavit: tranſeundi ad Eccleſiam Tholoſanam, propter urgentem neceſſitatem, & eorundem *e* utilitatem, ei licentiam tribuatis.

[1 *Quæ ad Ap. ſed.* & infra. *Nimirum cum in Eccleſia Tholoſana vacante paſtore duo per diſſenſionem Capituli ſui, videlicet ven. fil. N. Epiſc. Convenarum, & dil. fil. R. Archid. Agen. nominati fuiſſent, dil. F. A. Canonicus S. Liberii, B. Archidiaconus, & R. Canonicus Eccleſiæ S. Stephani Tholoſanen. pro parte dicti Epiſcopi: pro parte vero altera d. f. magiſter P. de Roma, & A. ſocius ejus ad noſtram præſentiam acceſſerunt, quibus ven. f. n. Alban. Epiſcopum, & dil. f. in tit. S. Marcelli Preſbyterum Cardinalem deputavimus auditores. Coram quibus propoſuerunt nuncii prædicti Epiſcopi, quod*]

[2 *Statutum etiam fuit expreſſe, quod ſi quinque electores in unam perſonam convenire non poſſent, tribus ex eis concordantibus, reliqui duo illorum ſequi tenerentur aſſenſum, & electionem eorum ratam habere.*]

] 3 *Adjecerunt inſuper prædicti, & alii nuncii Epiſcopi memorati,*

- *a Veritatis, ut eſt in uno manuſc. Vaticanæ.* b *al. Dolen. al. Dolon.* c *Savigne. al. Senguineo. al. Sagecio. al. Sanignea.* d *Cap. 4. eod. tit. in 3. compil.* e *Innocent. ait ita fuiſſe in regiſtro, unam de R. Archidiac. & alteram de magiſtro R. Subdiac.* f *Aldegiis. al. Allegiis.* g *In Cod. Barbatiæ, redeuntibus, ſcilicet ad domum propriam.* h *Idem Epiſcopo Convenarum, & Grandiſſylvæ, &c. alias, Epiſcopo & Grandiſſylvæ, Ord. Ciſterc. &c. al. Cadurcenſi* i *Cap. 15. eod. tit. in 3. comp.* k *Iſtoreis. reponatur ſing. per Pann. hoc in ſuo effectu.*

a Quolibet, in antiquis. b *l. fin. C. de prad. dec. lib. 10.* c *Vox, Epiſcopi, deeſt in nonnullis antiquis.* d *Præcipua Epiſcoporum cura in extirpandis hæreticis verſari debet, nam eis hoc incumbit jure divino. Albertin. tract. de agn. aſſert. q. 11. circa finem, pulchre Concilium Tholoſanum, c. 2.* e *al. evidentem.*

Digitized by Google

mororii, quod a dil. F. J. tt. S. Priſcæ Presbytero Card. Ap. ſed. Leg. fuit ex parte illo ſpecialis nuncius deſtinatus, & quoniam Epiſcopus ipſe poſtulandus erat a nobis, & legatus nullam concedendi, vel transferendi eum poteſtatem habebat, cum hujuſmodi diſpenſatio ſedi duntaxat Ap. reſervetur, ne quid contra fieret, ad noſtram audientiam appellavit.

[4 *Exhibuerunt etiam ejuſdem Archidiaconi nuncii literas prædicti legati, quas nobis ſuper hoc deſtinavit. Cum autem prædicti auditores præmiſſa nobis, & fratribus noſtris fideliter retuliſſent, nos memoratum legatum piam intentionem in hoc facto habuiſſe pro certo credentes, ex ipſo tamen tenore literarum ſuorum intelleximus eum circumventum fuiſſe, & per ſubreptionem tacita veritate perpendimus elicitum & extortum, quicquid ab eo fuerit obtentum, cum in ipſis literis ſute non expreſſerit formam poſtulationis.*]

CAP. XXXI.

De conſuetudine poteſt Canonicorum electio ad ſolum Capitulum pertinere. hoc dicit, & ſolet quotidie allegari.

Idem *Epiſcopo Florentino.* (*an.* 1206.)

CUm Eccleſia *a* Vulterana debito Canonicorum obſequio longo fuiſſet tempore deſtituta, Vulteranus Epiſcopus, volens Miniſtrorum defectum in eadem Eccleſia reſtaurare, Canonicos quoſdam elegit, & inſtituit in eadem, quos Canonici recipere noluerunt, aſſerentes, quod talis electio fuerat in eorum præjudicium attentata: [*& infra.* 1] Mandamus, quatenus ſuper primo articulo petitionis Epiſcopi, in quo poſtulavit a te, ut Canonicos ab injuriis, quam ei ſuper electione Canonicorum Vulteranenſis Eccleſiæ inferunt, prohiberes, ab impetitione ipſius *b* dictos Canonicos abſolvere non poſtponas: quia non videtur injuriam facere, qui utitur jure ſuo, cum per teſtes longe melius ſit probatum, quod Canonici ſupradicti hoc jure uſi fuerint, ante quam Epiſcopus memoratus. In ſecundo quoque articulo, quo idem petebat Epiſcopus, ut dicti Canonici Epiſcopum ipſum jure electionis uti libere paterentur, abſolvere ſtudeas Canonicos ſæpedictos, maxime ſi ſit notorium, quod in Tuſcia generalis conſuetudo ſervetur, ut in cathedralibus Eccleſiis ſolum Capitulum, irrequiſito Epiſcopo, eligendi Canonicos habeat facultatem.

[1 *Cumque ſuper hoc ſuam ad nos idem Epiſcopus querimoniam deſtinaſſet, cauſam ipſam tibi commiſimus fine canonico terminandam, &c.*]

CAP. XXXII.

Compromittentes tenentur recipere electum a compromiſſariis, ſi ſit dignus: niſi contra formam compromiſſi eum appareat electum.

Idem *Abbati ſancti Victoris* c, *& Decano Pariſienſi, & Magiſtro R. Decortonenſi, Canonico Morinenſi.* d

(*an.* 1206. *Romæ in Galliam.*)

CUm dilectus filius Archidiaconus Morinenſis nobis intimaſſet: [*& infra.*] Eccleſia Morinenſis Epiſcopi ſolatio deſtituta, Canonici ejuſdem de paſtoris ſubſtitutione tractantes, in tres Canonicos Morinenſes poteſtatem eligendi Epiſcopum unanimiter contulerunt: promittentes, ut illum reciperent in paſtorem, quem de gremio ipſius Eccleſiæ ducerent eligendum, qui examinatis voluntatibus ſingulorum, Archidiaconum ejuſdem Eccleſiæ in Epiſcopum elegerunt. Metropolitanus quoque tam electionem, & electi perſonam examinans, quam etiam ſuper ipſius ætate (de cujus defectu fuerat ab aliquibus dubitatum) inquirens ſolicite veritatem, per ſententiam declarando electum ipſum minime ſuſtinere in ætate defectum, electionem factam de ipſo ſolenniter confirmavit: [*& infra.* 1] Verum B. qui contra electum venerat memoratum, propoſuit ex adverſo, quod cum ſupradictis tribus ſub hac forma fuerat eligendi conceſſa poteſtas, ut Capitulum eum recipere teneretur, quam illi tres ab omnibus, vel majori & ſaniori parte de gremio ipſius Eccleſiæ nominatum eligerent in paſtorem: electores ipſi terminos poteſtatis ſibi traditæ non ſervantes, prædictum Archidiaconum eligere præſumpſerunt, quem pauci de Capitulo nominarant: unde Canonici Morinen. poſtmodum admirantes, qualiter Archid. electus fuerit memoratus, cum plures eſſent in eadem Eccleſia digniores, cœperunt fere omnes publice profiteri, quod nullatenus Archidiaconum nominarant: & reputantes ſe in hac parte deluſos, quod ſuper hoc factum fuerat, noſtro curaverunt Apoſtolatui reſerare: [*& infra.* 2] Nos vero attendentes, quia res pernicioſa eſſet exemplo, ſi per ſurreptionis aſtutiam quis aſcenderet ad apicem dignitatis: ita duximus providendum, ut præſtito a contradictoribus juramento, quod ipſi malitioſe contra prælatum electum non moveant quæſtionem hujuſmodi, prædicti tres electores juramenti vinculo adſtringantur dicere veritatem, quot ex canonicis examinationis tempore in præfatum Archidiaconum convenerint. Et ſi tres ſimul, aut duo ſaltem ex ipſis jurati dixerint majorem Canonicorum partem in ipſum Archidiaconum conveniſſe, vos contradictoribus ſilentium imponatis, cum contra hoc eorum eſſet probatio inſufficiens, eo quod ſinguli eſſent in ſuis teſtimoniis *a* ſingulares. Si vero per eorum depoſitiones conſtiterit, ſæpedictum Archidiaconum extitiſſe a paucioribus nominatum, tunc ſi fuerit ſufficienter oſtenſum, quod illum de gremio Eccleſiæ ſecundum formam ſibi traditam debebant eligere, in quem omnes, vel major, aut ſanior pars Capituli conveniret, vos electionem ipſius Archidiaconi omnino caſſetis: alioquin, quod de ipſo factum eſt, ratum habentes, contradictores ab ejus impetitione per cenſuram Eccleſiaſticam compeſcatis, præfatum B. præbenda Morinen. Eccleſiæ ſpoliantes, qui ſe ad hanc pœnam (ſi forſitan in probatione deficeret) obligavit *b*. Non obſtante, quod ſuper ætatis defectum objectum eſt contra illum, cum idem Canonicus huic objectioni non multum inſtiterit, & ſuper hoc a Metropolitano fuerit judicatum, cujus ſententia in rem tranſiit judicatam, cujus ſententia in rem tranſiit judicatam, cum intra decendium non fuerit legitima provocatione ſuſpenſa.

[1 *Qui poſtea regalibus receptis a Rege ad petitionem ipſius Capituli a Ven. f. n. Epiſcopo Atrebaten. de mandato Metropolitani prædicti fuit in Presbyterum ordinatus: & aliquandiu nullo contradicente liberam, & pacificam tam in temporalibus, quam in ſpiritualibus adminiſtrationem obtinuit in Eccleſia Morinenſi. Unde procuratores ipſius a nobis humiliter petierunt, ut his, quo poſt hæc omnia invidiæ ſtimulis agitati, contra proprium factum temere veniendo, adverſus electum ipſum materiam diſcordiæ ſuſcitare præſumunt, ſilentium imponentes, & memoratam electionem tam concorditer celebratam, & confirmatam ſolenniter approbantes, eidem faceremus munus conſecrationis electo impendi, multorum ſuper hoc non ſolum Abbatum, & Capellanorum civitatis, & diœceſ. Morinenſ. ſed etiam aliorum proborum literis nobis præſentatis, qui ſuper præmiſſis omnibus teſtimonium perhibentes electum ipſum de literatura, diſcretione ac honeſtate reddiderunt multipliciter apud nos commendatum. Quinimo & electorum ipſorum ſuper hoc nobis literas retulerunt, quibus erat de verbo ad verbum, ſicut iidem aſſerunt electores, literarum illarum tenor inſertus, quæ de poteſtate ipſis tradita juxta præmiſſam formam confectæ in Capitulo fuerant, & ſigillo Capituli ſigillatæ.*]

[2 *Vel tranſmittere, qui veram nobis ſolicite poſtulavit, ut eadem electione caſſata, faceremus ipſi Eccleſiæ de perſona idonea canonice provideri, cum fere omnes Canonici Morinenſ.* ſicut

a *c. 16. eod. tit. in 3. compil.* b *al. ipſius Epiſcopi.* c *al. & Mag. R. de Torte Can. Morin.* d *al. Noviomenſi. al. Pariſienſi. Vide Cent. 12. 1458. c. 27. Vincent. 30. 32.*

a *De teſtium ſingularitate multiplici vide Gravettom tract. de antiq. temp. p. 4. Add. B. Th. 2. 2. q. 70. art. 2.* b *Ad idem eſt textus in l. ſtipulatio iſta. §. alterius, cum nota. ff. de verb. obl.*

Digitized by Google

ſicut eſſeruit, ſunt parati præſtito juramento firmare, quod præfatum Archidiaconum nunquam in Epiſcopum nominarant, & legitimum poſſet oſtendi, quod juxta formam præmiſſam ſupradictis tribus collata fuerit eligendi auctoritas, ut videlicet de gremio ipſius Eccleſiæ eligerent eum, in quem omnes, vel major & ſanior pars Capituli conſentiret, aſſerente eodem B. ſe nihilominus probaturum, quod ſæpe dictus electus pateretur in ætate defectum.]

CAP. XXXIII.

Si ex ſeptem compromiſſariis tres eligunt quartum, & ille conſenſit, & eſt idoneus, confirmabitur electio.

Idem *Epiſcopo Bajacenſi*. (*an.* 1208. *Romæ in Gall.*)

CUm e in jure peritus exiſtas. [*& infra*. 1] Primus *b* tuæ conſultationis articulus continebat, quod cujuſdam Eccleſiæ Decano defuncto, ejuſdem loci Capitulum ſub hac forma in 7. ex ipſis Canonicis compromiſit, ut illum, quem ex ſe c, vel aliis de gremio ipſius Eccleſiæ omnes pariter, vel major eorum pars nominaret, idem Capitulum reciperet in Decanum. Unde cum unus ex illis ſeptem a tribus ipſorum, & alius, qui non erat de numero eorundem, a tribus aliis in Decanum fuerint nominati, requiſiſti, uter eorum aſſumi debeat in Decanum. Super quo taliter reſpondemus, quod is, qui de numero ſeptem a tribus eorum dignoſcitur nominatus, juxta compromiſſi tenorem debet in Decanum *d* aſſumi, dummodo electioni de ſe factæ conſentiat, & aliquod canonicum non obſiſtat.

[2 *Et tepiam habeas peritorum, non poſſumus non mirari, quod ſuper quibuſdam juris articulis nos conſulere voluiſti, qui nihil, aut modicum dubitationis continere noſcuntur.*]

CAP. XXXIV.

Electio Imperatoris ſpectat ad Principes Germaniæ, tres Prælatos, & quatuor Laicos: & electio facta per eorum majorem partem, cæteris non contemptis, tenet. Et ad Papam pertinet electum examinare, approbare, & inungere, conſecrare, & coronare, ſi eſt dignus: vel rejicere, ſi eſt indignus, ut quia ſacrilegus, excommunicatus, tyrannus, fatuus & hæreticus, paganus, perjurus, vel Eccleſiæ perſecutor. Et Electoribus nolentibus eligere, Papa ſupplet. Et data paritate votorum eligentium, nec accedente majori concordia Papa poteſt gratificari cui vult. h. d. notanter iſte textus.

Idem *Duci Caringiæ*. a (*an.* 1208. *Romæ in German.*)

VEnerabilem: (*& infra* 1) Inter cætera vero quidam Principes hac præcipue objectione ſunt uſi, dicentes, quod Apoſtolicæ ſedis Legatus aut electoris geſſit, aut cognitoris perſonam. Si electoris, in meſſem alienam miſerat falcem ſuam, & electioni ſe ingerens, Principum derogaverat dignitati. Si cognitoris, abſente altera partium videtur perperam proceſſiſſe, cum citata non fuerit, & ideo non debuit contumax judicari: *g* (*& infra*. 2) Verum illis Principibus jus, & poteſtatem eligendi Regem, in Imperatorem poſtmodum promovendum, recognoſcimus (ut debemus,) ad quos de jure, ac antiqua conſuetudine noſcitur pertinere, præſertim cum ad eos jus & poteſtas hujuſmodi ab Apoſtolica ſede pervenerit, quæ Romanum Imperium in perſonam magnifici Caroli a Græcis tranſtulit in Germanos. Sed & Principes recognoſcere debent, & utique recognoſcunt, ſicut iidem in noſtra recognovere præſentia, quod jus & auctoritas examinandi perſonam electam in Regem, & promovendam ad Imperium, ad nos ſpectat, qui eum inungimus, conſecramus, & coronamus. Eſt enim regulariter & generaliter obſervatum, ut ad eum examinatio perſonæ pertineat, ad quam impoſitio manus ſpectat. Nunquid enim ſi Principes non ſolum in diſcordia, ſed etiam in concordia ſacrilegum quemcunque, vel excommunicatum in Regem, tyrannum, vel fatuum, hæreticum eligerent, aut paganum, nos inungere, conſecrare, & coronare hominem hujuſmodi deberemus? abſit omnino. Objectioni ergo Principum reſpondentes, aſſerimus, quod Legatus noſter approbando Regem *a*, & reprobando Ducem, nec electoris geſſit perſonam, utpote qui nec fecit aliquem eligi, nec elegit: nec cognitoris, cum neutrius electionem, quoad factum eligentium confirmandam duxerit, aut etiam infirmandam. Exercuit autem denunciatoris officium, quia perſonam Ducis ejuſdem indignam, & perſonam Regis denunciavit idoneam, quoad imperium obtinendum, non tam propter ſtudia eligentium, quam propter merita electorum: quamvis plures ex illis, qui eligendi Regem in Imperatorem promovendum de jure, ac de conſuetudine *b* obtinent poteſtatem, conſenſiſſe perhibeantur in ipſum Regem, & ex eo quod fautores Ducis, abſentibus aliis, & contemptis, ipſum eligere præſumpſerunt, pateat eos perperam proceſſiſſe, cum electioni plus contemptus unius, quam contradictio multorum obſiſtat: (*& infra*. 3) Nos utique *c* non Ducem, ſed reliquum reputamus, & nominamus Regem, juſtitia exigente: (*& infra*. 4) Quod autem cum in electione vota Principum dividuntur, poſt admonitionem, & expectationem alteri partium favere poſſimus, maxime poſtquam a nobis unctio, conſecratio, & coronatio poſtulantur: jure patet pariter, & exemplo. Nunquid enim ſi Principes admoniti & expectati vel non potuerunt, vel noluerunt in unum propoſitum *d* convenire, ſedes Apoſtolica advocato, & defenſore carebit: eorumque culpa ipſi redundabit in pœnam? Sciunt autem Principes, quod cum Lotharius, & Conradus in diſcordia fuiſſent electi, Roman. Pontif. Lotharium coronavit, & imperium obtinuit coronatus, eodem Corrado tunc demum ad ejus gratiam redeunte. Eos igitur duximus commonendos, ut a præfato Duce, juſto quidem a nobis judicio reprobato, recedant, & præfato Regi non abnuant adhærere: niſi *e* tunc demum contra perſonam, vel factum, legitimum quid ab eis objectum fuerit, & oſtenſum: (*& infra*.) Sunt enim notoria impedimenta Ducis, ſcilicet excommunicatio publica, perjurium manifeſtum, & perſecutio divulgata, quam progenitores ejus, & ipſe præſumpſerunt in Apoſtolicam ſedem *f*, & alias Eccleſias exercere. Fuit quoque a prædec. noſtro excommunicationis vinculo innodatus, quod poſtmodum recognovit, dum per nuncium ſuum abſolutionis beneficium poſtulavit: unde patet, quod ipſe fuit excommunicatus electus: (*& infra*. 5) Idem etiam contra proprium juramentum, ſuper quo nec conſilium a ſed Apoſt. requiſivit, ambitionis vitio regnum ſibi uſurpare præſumpſit, cum ſuper illo juramento prius Romana Eccleſia conſuli debuiſſet. Nec valet ad plenam excuſationem ipſius, ſi juramentum illud dicatur illicitum, cum nihilominus ſuper eo nos prius conſulere debuiſſet, quam contra ipſum propria temeritate venire: præſertim illo exemplo, quod cum Gabaonitæ *g* a filiis Iſrael per fraudem ſurripuerint juramentum, ipſi tamen cognita fraude contra illud venire timere noluerunt. Utrum vero dictum juramentum ſit licitum, vel illicitum, & ideo ſervandum, an non ſervandum extiterit, nemo ſana mentis ignorat ad noſtrum judicium pertinere; (*& infra*.

a *Cap.* 18. *eod. tit. in* 3. *compil.* b *al. Primus ſiquidem.* c *Vide l. plane. cum gloſſ. in verb. poteſt. ff. quod cujuſc. un.* d *Hunc text. dicunt ſingul. Joan. Andr. in Reg. in tota. de reg. jur. in* 6. *& Panm. hic. quod electus conſentiendo electioni de ſe factæ a media parte eligentium, auget numerum, & electionem perficit. Adde Paul. Caſtr. conſil.* 230. *l.* 2. e *al. Zerangiæ, ſeu Zarangiæ, al. Laringiæ. al. Saringiæ. al. Carinthiæ.* f *Cap* 19. *eod. tit. in* 3. *compil.* g *Vide l. properandum. §. Sin autem. C. de jud. & l. conſentaneum, per Bart. C. quomodo, & quando Jud.*

a *Intelligit Ottonem Regem.* b *in C. Barbatiæ ita: ac conſuetudine antique obtinent, &c.* c *In C. Barb. ita: Nos itaque non Philippum Ducem, ſed ipſum O. reputamus, &c.* d *In aliquo vetuſti elegitur, prævaſitum. al. ita: vel non potuerunt, vel noluerunt convenire: ſed qualitercunque legas, idem manet ſenſus.* e *In quibuſdam exemplaribus: Niſi tunc demum, cum contra perſonam, &c.* f *al. deeſt vox, ſedem.* g *Jeſue.* 9.

infra. 6] Inſuper ſi prædictus Dux imperium obtineret, libertas Principum in electione periret, & imperium obtinendi de cætero cæteris fiducia tolleretur. Nam ſi prout olim frater dicti Ducis patri eorum, ſic Dux ipſe fratri ſuo ſuccederet, videretur imperium non ex electione, ſed ex ſucceſſione deberi: & in præjudicium Principum redundaret, ſi non niſi de domo *a* Ducis prædicti videretur aliquis ad imperium aſſumendus. (*& infra*. 7) Nobilitatem ergo tuam monentes per Apoſtolica ſcripta mandamus, quatenus a præfato Duce recedas omnino, non obſtante juramento, ſi quod ei ratione regni feciſti, cum (eo quantum ad obtinendum imperium reprobato) juramentum hujuſmodi non debeat obſervari.

[*1 Fratrem noſtrum Saleburgenſ. Archiepiſcopum, & dilectum filium Abbatem de Salem. & nobilem virum Marchionem Orientalem, quondam Principum nuncios ad ſed. Ap. deſtinatos benigne recepimus, & eis benevolam duximus audientiam indulgendam. Literas quidem, quas per eos quidam nobis Principes deſtinarunt, diligenter perlegi fecimus, & quæ in eis continebantur, notavimus univerſa.*]

[*2 Verum nos, qui ſecundum Apoſtolicæ ſervitutis officium ſumus ſingulis in juſtitia debitores, ſicut juſtitiam noſtram noluimus ab aliis uſurpari, ſic jus Principum nolumus nobis vindicare.*]

[*3 Unde privilegium meruerunt amittere, qui permiſſa ſibi abuſi ſunt poteſtate. Videri non immerito poteſt; quod injuria hujuſmodi non obſtante, cæteri uti poterant jure ſuo. Et quoniam Dux prædictus nec ubi debuit, nec a quo debuit, coronam, & unctionem accepit, memoratus vero Rex & ubi debuit, videlicet Aquiſgrani, & a quo debuit, ſc. a ven. f. n. Colonien. Archiepiſcopo utrumque recepit.*]

[*4 In reprobatione vero præfati Philippi Ducis Sueviæ, propter manifeſta impedimenta perſonæ, non accuſatione, ſed condemnatione potius fuit opus, quia non accuſatione, ſed condemnatione indigent manifeſta.*]

[*5 Et videtur non immerito, quod adhuc ſit ex eadem cauſa excommunicationis ſententia innodatus, cum prædictus Epiſcopus eum ſua auctoritate non poſſet abſolvere, auct. vero noſtræ delegationis, nec poſſet plus, nec aliter liceret hoc ipſi, quam quod ſi fuerat ab Apoſtolica ſede conceſſum: ex ea etiam excommunicationis ſententiæ ſubjacere creditur manifeſte: quod cum perfidus Morenaldus, (al. Marcoaldus,) Dei, & Eccleſiæ inimicus cum univerſis fautoribus, tam Teutonicis, quam Latinis excommunicationis vulgatæ vinculis ſuæ iniquitatis meritis ſit aſtrictus, ſicut etiam illi per literas noſtras directas per P. judicem Placentinum ipſius Philippi nuncium intimaſſe meminimus, quas ad ipſius Philippi audientiam credimus perveniſſe; ipſe nihilominus, quamvis id non tantum ex relatione ipſius judicis, ſed etiam per publicam famam ad notitiam ejus devenerit, eidem excommunicato non ſolum communicat, ſed eum in malitia ſua fovet, & per literas ſuas excitavit, vel excitat furorem ipſius, ut charisſ. in Chriſto filium noſtrum F. Siciliæ Regem illuſtrem nepotem ſuum, quem jam privavit hæreditate paterna, adhuc privet poſſeſſione materna.*]

[*6 Quod autem Philippus de genere perſecutorum exiſtat, Principes non credimus dubitare, cum Henricus, qui primus imperium de genere ipſius hoc accepit, bon. mem. Paſchalem Pp. p. noſtrum cum Epiſcop. & Card. & multis nobilibus Romanorum præſumpſerit captivare. Fredericus autem pater ipſius Philippi contra fel. recordationis Alexandrum Papam p. n. longo tempore ſchiſma fovit. Henricus frater ipſius Philippi, qualiter ſe habuit circa interfectores ſanctæ memoriæ A. Leodien. (Laugon.) Epiſcopi, quem ipſe prius coegerat exulare, ac Corradum, qui Hoſtienſem Epiſcopum ceperat, ſatis noſtis. Quin etiam qualiter Ven. F. n. Auximiæ. Epiſcopum alapis cædi fecerit, & pilos de barba ejus avelli, & tractari eum in pluribus inhoneſte: qualiter & quoſdam familiares Eccleſiæ Rom. naſo fecerit mutilari: qualiter quoque prædictum Salernitanum Archiepiſcopum captivari, & quoſdam viros Eccleſiaſticos flammis concremari fecerit, quoſdam vero vivos in mare ſubmergi, ad tuam, & aliorum Principum credimus audientiam perveniſſe.*]

[*7 Cum ergo nos flecti a propoſito noſtro nulla penitus occaſione poſſimus, ſed in eo potius firmiſſime perſiſtamus, & tu nobis ſæpe per literas tuas duxeris ſuggerendum, ut eidem Duci nullatenus faveremus.*]

CAP. XXXV.

Abſentes ad electionem de provincia ſunt vocandi: & confirmatur electio majoris, & ſanioris partis.

Idem Innocent. III. (*an.* 1208. *Romæ*.)

COram dilecto filio tituli ſanctæ *a* Pudentianæ *b* Preſbytero Cardinali: (*& infra*.) Si vero utriuſque partis fuerit caſſata electio, vos (fratribus omnibus, qui fuerint in provincia, convocatis) quæ majori, & ſaniori parti eorum ſuper prædictis videritis complacere, per cenſuram Eccleſiaſticam faciatis firmiter obſervari.

CAP. XXXVI.

Caſſatur electio partis majoris facta, contempta minori parte, etiam ſi ſit unus ſolus: non tamen jus eligendi devolvitur ad minorem. h. d. ſecundum intellectum communem.

Idem *Parmenſi Epiſcopo, & ejus conjudicibus.*

BOnæ memoriæ *c* S. Cremon. Epiſcopo in extremis agente, cum de convaleſcentia ipſius deſperaretur, Cremon. Capitulum H. Canonicum ſuum Regii diſciplinis ſcholaſticis inſiſtentem, ad certum terminum in vigilia Pentecoſtes pro futuri electione Pontificis citari fecerunt: (*& infra*. 1) Conſtituto autem dicto *d* H. pro ſua electione, & dilecto filio noſtro I. pro electione Archipresbyteri coram nobis: electionem ab ipſo H. poſt electionem Archipresbyteri non caſſatam, licet de viro multæ literaturæ, honeſtæ vitæ, & claræ famæ, non tamen ſine multa temeritate præſumptam, cum de priori *e* noſtrum deberet expectare judicium, antequam procederet ad ſecundam, duximus irritandam, ſu pœnam interdicentes eidem contradictionis vocem *f*, in primo conſenſu Capitulo permanente.

Electionem autem Archipresbyteri (quamvis laudabile teſtimonium perhibeatur de ipſo) juſtitia exigente caſſavimus: tum quia corpore dicti Epiſcopi nondum tradito ſepulturæ, habuerunt de ipſa electione tractatum contra canonicas ſanctiones: tum quia inventus eſt H. fuiſſe contemptus, licet unus ſolus extiterit, cum plus in talibus conſueverit contemptus unius obeſſe, quam multorum contradictio in præſenti. Nec prædicta debet dici citatio valuiſſe, quia eum Epiſcopi mortem prævenerint, temeraria nimis extitit: & ideo non potuit *g* arcere citatum.

[*1 Verum ſecunda feria poſt Pentecoſten dicto Epiſcopo viam univerſæ carnis ingreſſo, Capitulum, antequam corpus illius eſſet ſepulturæ traditum, abſente Canonico memorato in quatuor de ipſo Capitulo, & tres de Clero civitatis poteſtatem eligendi Pontificem contulerunt, expreſſo hoc ſcilicet, ut minor pars illorum VII. ſequeretur in electione majorem. Habito itaque poſt mortem, ſed ante ſepulturam tamen ipſius Epiſcopi, de futuri paſtoris electione tractatu, cum vota illorum dividerentur in partes, quatuor in Archipresbyterum, duobus in Archid. uno in alium conſentientibus: eandem illo ſepulto minoris partis arbitrio ad judicium accedente majoris, eundem Archipresbyterum concorditer elegerunt. Cui electioni Archid. cum Capitulo, & Clero civitatis nullo contradicente conſenſit. Verum adveniens poſtmodum Hug. & aſſerens ſe fuiſſe contemp-*

a Ducum Sueviæ.

a Cap. 1. eod. tit. in 4. compil. b *Perperam legitur Prudentianæ, cum nullus unquam fuerit talis titulus.* c Cap. 2. eod. tit. in 4. compil. d *In manuſc. ita: dilecto filio H. pro ſua, & dilecto filio N. pro electione, &c.* e *al. cum de priori electione.* f *Vult Pontifex Archipresbyteri electionem nunc confirmare, quaſi ex novo Capituli conſenſu, ſi adhuc conſentiat.* g *al.* arctare.

ſemptum, ac propter hoc electionem hujuſmodi nullius fuiſſe momenti, quaſi jus eligendi devolutum fuiſſet ad ipſum, pro ſe, prout potuit, Archidiaconum memoratum elegit.]

CAP. XXXVII.

Non Monachus in Prælatum regularem eligi non poteſt.

Idem Innoc. III. (*an. 1208. Romæ in Galliam.*)

CUm *a* ad noſtram notitiam perveniſſet, quod H. qui ſe pro Abbate Lexovienſi *b* gerebat, non fuit ante Monachus quam electus: nos attendentes, quod contra regulares traditiones illud fuerat *c* attentatum, cum nullam ſpem, vel promiſſionem habens, ut Abbas fiat, debeat monachari, electionem de ipſo factam curavimus irritare.

CAP. XXXVIII.

In Abbatem eligi non poteſt, niſi inſtructus in regula monachali.

Idem *Magiſtro C. Presbytero Cardinali ſedis Apoſtolicæ Legato.* (*Roma in Siciliam.*)

OFficii tui: *d* [*& infra. 1*] Sane nobis tuis literis intimaſti, quod cum monaſterium quoddam poſitum in medio nationis perverſæ, paſtore careret: Monachi de electione Abbatis tractantes, cum non poſſent ſui ordinis idoneam invenire perſonam, in quendam virum nobilem oculos direxerunt, per quem poterant melius defenſari: & patrem adierunt ipſius, humiliter poſtulantes, quod filium ſuum induceret, ut habitum ſuſciperet monachalem, nullam patri de ipſius promotione fiduciam tribuentes: & pater ad hoc induxit filium providum, & diſcretum, qui effectus monachus, fuit *e* in Abbatem electus: cujus electio extitit per rectorem Meſſanenſem Apoſtolicæ ſedis Legatum, qui omnibus prædictis interfuit, confirmata. Cum autem idem ſit paratus purgare ſe, quod nulla fuit ad hoc ambitione inductus, poſtulas edoceri, utrum dictus Legatus electionem confirmare *f*, vel diſpenſare potuit, vel quod factum eſt, ſtare poſſit, & utrum electione caſſata iterum valeat eligi in Abbatem. Nos autem conſultationi tuæ taliter reſpondemus, quod cum ex his, quæ incontinenti ſubſecuta ſunt, oſtendatur, quod talis taliter non poſſit eligi in Abbatem, maxime pro eo, quod antequam eſſet diſcipulus, voluit eſſe magiſter, electionem illam irritam eſſe decrevimus *g*, & inanem. Verum poſtquam fuerit in regula competenter inſtructus (ſi urgens neceſſitas, & evidens utilitas ipſius monaſterii poſtulaverit) purgatione recepta, poterit in Abbatem aſſumi, ne monaſterium opprimatur incurſibus malignorum.

[*1 Perſequeris laudabilem actionem, cum ſuper illis, de quibus dubitas, per nos poſtulas edoceri.*]

CAP. XXXIX.

Electio alias canonica confirmatur, licet quidam eligentium eſſent minori excommunicatione ligati.

Idem [*an. 1210. Romæ.*]

ILla quotidiana *b* inſtantia: [*& infra.*] Quia pro certo didicimus electionem canonicam extitiſſe, ipſam auctoritate Apoſtolica duximus confirmandam: ſupplentes de plenitudine poteſtatis, ſi quis in ea *i* ex eo fuiſſet defectus, quod quidam interfuerunt electioni ejuſdem, qui ea ſola participatione in ſimplicis excommunicationis laqueum inciderunt.

CAP. XL.

Si poſtulatio cum electione concurrit, & numerus poſtulantium eſt duplo major, & poſtulatus eſt idoneus, poſtulatio admittitur, rejecta electione. Si vero indignus, & hoc major pars poſtulantium ignoraverit, poſtulatio, & electio reprobantur. Si vero ſciebant, & electus eſt idoneus, confirmatur electio: & idem, ſi numerus poſtulantium non eſt duplo major. hoc dicit, intelligendo ſecundum quod continet Jus commune.

Idem *Magiſtro Maximo Notario noſtro.* [*an. 1212. Signia Conſtantinopolim.*]

SCriptum *a* eſt in Apocal. Joan. quod in medio, & in circuitu ſedis erant quatuor animalia: [*& infra.*] Sane ad hanc Eccleſiam, ſcilicet Conſtantinopolitanam, duo animalia ſunt vocata, utinam plena oculis, & alas habentia ſenas, videlicet *b* Eradienſis Archiepiſcopus, & Plebanus ſancti Pauli de Venetiis, ſicut per procuratores tam poſtulantium Archiepiſcopum, quam eligentium Plebanum fuit propoſitum coram nobis: [*& infra.*]

Verum quia de his, quæ per aſſertionem partium in judicium deducta fuerant, nobis non potuit fieri plena fides, quamvis ſuper his, quæ de numero dicta ſunt poſtulantium, per quoddam inſtrumentum publicum, necnon per confeſſionem procuratoris adverſæ partis in judicio factam, ſed poſtea revocatam, pars altera aſſereret ſuam intentionem eſſe fundatam, cauſam diſcretioni tuæ duximus committendam. Per Apoſtolica ſcripta mandantes, quatenus ſuper his, & aliis inquiras diligentiſſime veritatem, de meritis electi, & poſtulati apud Venetias, ubi nati fuerunt, & diutius converſati. De ſtudiis autem eligentium, & poſtulantium, & omnibus generaliter, quæ cauſam poſſunt inſtruere apud Conſtantinopolim, ubi hujuſmodi poſtulatio, & electio celebratæ fuerunt. Et ſi partes conſenſerint, procedas hoc modo: ut ſi conſtiterit de mutuo conveniſſe conſenſu, quod ad electionem Patriarchæ ſeptem admitterentur Præpoſiti, ſive per ſeipſos, ſive per alios, & duo alii ex parte univerſitatis pro cæteris conventualium Eccleſiarum Prælatis, totque tunc temporis conventuales Eccleſias habuiſſe Prælatos, quod cum ſeptem Præpoſitis, & novem Canonicis, quos quidem Canonicos conſtat in poſtulatione præfati Archiepiſcopi conveniſſe, duplo majorem facerent numerum, quam ſexdecim electores Plebani: tu vice noſtra poſtulationem admittas, niſi probatum fuerit poſtulato aliquid obviare de canonicis inſtitutis *c*, quod promotionem ipſius debeat impedire: (ac Plebani electione caſſata) ipſum Archiepiſcopum abſolvas a vinculo, quo Eradienſ. Eccleſiæ tenetur, concedendo ipſum Conſtantinopolitanæ Eccleſiæ in paſtorem. Quod ſi ad faciendum duplo majorem numerum ſimul omnes prædicti minime *d* ſufficerent, ſive dignus, ſive indignus fuerit poſtulatus, tu (poſtulatione repulſa) electionem Plebani auctoritate noſtra confirmes, dummodo nihil obſiſtat eidem, quod ipſum tanto præſulatu reddat indignum.

Si vero numerus poſtulantium inventus fuerit duplo major, quemadmodum prædictum eſt, & perſona poſtulata reperta fuerit indigna, tu tam poſtulationem, quam electionem non differas reprobare: niſi forſan omnes, aut major pars poſtulantium, præſumptione damnabili, poſtulaverint ſcienter indignum *e*, ut hac vice merito debeant eligendi ſeu poſtulandi poteſtate privari. Et hoc quoque caſu electionem confirmes, ſi eam de perſona idonea conſtiterit celebratam.

CAP XLI.

Si illi, ad quos ſpectat electio, negligunt eligere Prælatum cathedralis, vel regularis Eccleſiæ infra tres menſes, proximus ſuperior Eccleſiam ordinabit: quod ſi infra tres alios menſes non fecerit, canonice punietur.

Idem *in Concilio generali. f* (*an. 1215. Romæ.*)

Ne

a Cap 3. eod. tit. in 4. compil. b al. Lexovienſi. al. Lecovienſi, al. Lexovien. c in C. Barbatiæ ita: iſtud fuerit attentatum. d Cap. 4. eod. tit. in 4. compil. e Hic in quibuſdam vulgatis habetur dictio, ſtatim: quæ deeſt tum in manuſcr. tum in aliis emendatioribus. f al. infirmare. g al. decernimus. h Cap. 5. eod. tit. in 4. compil. i Si quis in eo ex ea fuiſſet, &c. In C. Barbatiæ ita: Si quis in ea vel ex eo, &c.

a Cap. 6. eod. tit. in 4. compil. Apocal. 4. b Eraclienſis. Glyca, 346. Gregor. 77. l. 6. Nicephorus. c quæ habes inf. eod. tit. c. nihil eſt. d ſufficerint. e vide l. 1. c. poſtulaſti. ff. de poſtulando. f Lateranenſi ſub Innocentio III. c. 23.

Digitized by Google

NE pro defectu a paſtoris gregem dominicum lupus rapax invadat, aut in facultatibus ſuis Eccleſia viduata grave diſpendium patiatur; volentes in hoc etiam occurrere periculis animarum, & Eccleſiarum indemnitatibus providere: ſtatuimus, ut ultra tres menſes cathedralis, vel regularis Eccleſia Prælato non vacet. Infra quos (juſto impedimento ceſſante) ſi electio celebrata non fuerit, qui eligere debuerant, eligendi poteſtate careant ea vice: ac ipſa eligendi poteſtas ad eum, qui proximo præeſſe dignoſcitur, devolvatur. Is vero, ad quem fuerit devoluta poteſtas, Deum præ oculis habens, non differat ultra tres menſes cum conſilio Capituli ſui, & aliorum virorum prudentium, viduatam b Eccleſiam de perſona idonea ipſius quidem Eccleſiæ, vel alterius, ſi digna non reperiatur in illa, canonice ordinare, ſi canonicam voluerit effugere ultionem.

C A P. XLII.

Per aliquam de tribus formis hic contentis, ſcilicet Scrutinii, Compromiſſi, & Inſpirationis, procedi debet ad electionem in Eccleſiis cathedralibus: aliter electio celebrata non valet: & contra facientes privandi ſunt ea vice poteſtate eligendi. h. d. uſque ad §. illud.

Idem Innoc. III. *in eodem.* c (*an.* 1215. *Romæ.*)

QUia d propter diverſas electionum formas, quas quidam invenire conantur, & multa impedimenta proveniunt, & magna pericula imminent Eccleſiis viduatis: ſtatuimus, ut cum electio fuerit celebranda, præſentibus omnibus, qui debent, & volunt, & poſſunt commode intereſſe, aſſumantur tres de collegio fide digni, qui ſecrete, & ſigillatim vota e cunctorum diligenter exquirant, & in ſcriptis redacta mox publicent in communi: nullo prorſus appellationis obſtaculo interjecto: ut is collatione habita f eligatur, in quem omnes, vel major, & g ſanior pars Capituli conſentit. Vel ſaltem eligendi poteſtas aliquibus viris idoneis committatur, qui vice omnium Eccleſiæ viduatæ provideant de paſtore. Aliter electio facta non valeat: niſi forte communiter eſſet ab omnibus, quaſi per inſpirationem h abſque vitio celebrata. Qui vero contra præſcriptas formas eligere attentaverint, eligendi ea vice poteſtate priventur.

Interdicit procuratorem in electionis negotio conſtitui, niſi concurrant hic contenta uſque ad §. Electiones. Abbas Siculus.

§. 1. Illud autem penitus interdicimus, ne quis in electionis negotio procuratorem conſtituat, niſi ſit abſens in eo loco, de quo debeat advocari, juſtoque impedimento detentus venire non poſſit: ſuper quo, ſi opus fuerit, fidem faciat juramento: & tunc ſi voluerit, uni committat de ipſo collegio vicem ſuam.

Præcipit electiones ſolenniter publicari, & clandeſtinas reprobari. h. d. uſque ad finem. Abbas Siculus.

§. 2. Electiones quoque clandeſtinas reprobamus, ſtatuentes, ut quam cito electio fuerit celebrata, ſolenniter publicetur.

C A P. XLIII.

Conſentiens electioni de ſe factæ per abuſum poteſtatis ſecularis, efficitur ineligibilis ad dignitatem, & electio eſt nulla. Eligentes autem a beneficiis per triennium ſuſpenduntur, & tunc ſunt privati poteſtate eligendi.

Idem *in eodem.* i (*an.* 1215. *Romæ.*)

QUiſquis electioni k de ſe factæ per ſecularis poteſtatis abuſum conſentire præſumpſerit, contra canonicam libertatem, & electionis commodo careat, & ineligibilis fiat, nec abſque diſpenſatione ad aliquam valeat a eligi dignitatem. Qui vero electionem hujuſmodi, quam ipſo jure irritam eſſe cenſemus, præſumpſerint celebrare, ab officiis, & beneficiis penitus ſuſpendantur per triennium, eligendi tunc poteſtate privati.

C A P. XLIV.

Si prælatus per negligentiam confirmavit indignum electum ad regimen animarum, perdit poteſtatem confirmandi primum ſucceſſorem, & a perceptione proprii beneficii ſuſpenditur, & promotus dejicitur. Si vero per malitiam hoc fecit, gravius punitur. Electi vero immediate ſubjecti Papæ, per ſe, aut per perſonas inſtructas debent adire Papam, & petere confirmationem. Et ſi ſint electi in concordia, & valde remoti, videlicet ultra Italiam conſtituti, interim adminiſtrant, ita tamen, quod nil alienent: benedicuntur autem, & conſecrantur, prout conſueverunt.

Idem *in eodem* b (*an.* 1215.)

NIhil eſt, c quod Eccleſiæ Dei magis officiat, quam quod indigni aſſumantur Prælati ad regimen animarum. Volentes igitur huic morbo adhibere neceſſariam medelam, irrefragabili conſtitutione ſancimus, quatenus cum quiſquam ad regimen animarum fuerit electus, is, ad quem pertinet ipſius confirmatio, diligenter examinet & electionis proceſſum, & perſonam electi: ut cum omnia rite concurrerint, munus ei confirmationis impendat: quia ſi ſecus fuerit incaute præſumptum, non ſolum dejiciendus eſt indigne promotus d, verum etiam indigne promovens puniendus. Ipſum quoque decernimus hac animadverſione puniri: ut cum de ipſius conſtiterit negligentia, maxime ſi hominem inſufficientis ſcientiæ, vel inhoneſtæ vitæ, vel ætatis illegitimæ approbaverit, non ſolum confirmandi primum ſucceſſorem illius careat poteſtate, verum etiam (ne aliquo caſu pœnam effugiat) a perceptione proprii beneficii ſuſpendatur, quouſque (ſi æquum e fuerit) indulgentiam valeat promereri. Si vero convictus fuerit in hoc per malitiam exceſſiſſe, graviori ſubjaceat ultioni. f

§. 1. Epiſcopi quoque tales ad ſacros ordines, & Eccleſiaſticas dignitates promovere procurent, qui commiſſum ſibi officium digne valeant adimplere, ſi & ipſi canonicam cupiunt effugere ultionem. §. 2. Cæterum qui ad Romanum pertinent immediate Pontificem, ad percipiendam ſui confirmationem officii, ejus ſe conſpectui (ſi commode fieri poteſt) perſonaliter repræſentent, aut perſonas tranſmittant idoneas, per quas diligens inquiſitio ſuper electionibus, g & electis poſſit haberi: ut ſic demum per ipſius circumſpectionem conſilii, ſui plenitudinem officii aſſequantur, cum eis nihil obſtiterit de canonicis inſtitutis: ita quod interim valde remoti, videlicet ultra Italiam conſtituti, ſi electi fuerint in concordia, diſpenſative propter neceſſitates Eccleſiarum, & utilitates, in ſpiritualibus, & temporalibus adminiſtrent, ſic tamen ut de rebus Eccleſiaſticis nihil penitus alienent. Munus vero benedictionis, ſeu conſecrationis recipiant, ſicut hactenus recipere conſueverunt.

C A P. XLV.

Expenſæ neceſſariæ, quas facit Capitulum pro electione Prælati, de bonis Prælaturæ debent fieri, vel reddi.

Honorius III. Capitulo Conſtantinop. (*an.* 1219. *Romæ Conſtantinopolim.*)

UT præteritæ: [*& infra.* 1] Præſentium auctoritate ſtatuimus, ut expenſæ neceſſariæ, quas Capitulum

a *Cap.* 8. *eod. tit. in* 4. *compil. vide Alphonſum Caſtrum, l.* 3. *cap.* 2. *de juſta hæret. puniti.* b *Vide l. qui cœtu. cum gloſſ. ff. de vi publ. & in l. malum.* §. *vidua. ff. de verb. ſign.* c *Conc. Later. ſub Innoc. III. c.* 24. d *Cap.* 9. *eod. tit. in* 4. *Compil.* e *Singulatim vocet.* f *adhibita.* g *vel.* h *in Cod. Barb. ita: inſpirationem S. Spiritus abſque, &c.* i *ſub Innoc. III. cap.* 25. k *Cap.* 10. *eod. tit. in* 4. *Compil. Vid. epiſt. Innoc. p.* 10. 17. 38. *Maſſon. Philipp.* 272. 258.

a *Poſſit.* b *in eod. Conc. Later. ſub Innoc III. c.* 26. c *C.* 11. *eod. tit. in* 4. *compil. vide Conc. Trident. ſeſſ.* 6. *de reform. cap.* 1. *& ſeſſ.* 7. *de reform. cap.* 3. *& ſeſſ.* 13. *de reform cap.* 1 *Adde Alphonſum Caſtrum, lib.* 3. *de juſta hæret. pun. cap.* 7. d *vide l. ſi conſtat, & ibi Bart. ff. de appell. & in c. cum ſuper. in gl.* 0. *inf. de cauſa poſſ. & propr.* e *al. dignum.* f *vide l. ſervor. C. ad leg. Jul. de vi pub. & l. nemo deinceps. ad fin. C. de Epiſc. aud.* g *al. ſuper electionis proceſſu.*

Conſtantinopolitanum, vel ejus nuncii, vacante ſede, pro electionis negotio fecerint, de bonis Patriarchatus fiant totaliter, vel *a* reddantur: dummodo ipſi bona decedentis Patriarchæ non occupent, vel uſurpent.

[*1 Litis vel conſentiente deciſa materia, futuris litigiis occaſio amputetur.*

C A P. XLVI.

Electio poſt collationem ex intervallo celebrata, non valet. h. d. ſecundum opinionem magis communem.

Idem Honorius III. *electo Lugdunenſi.* (*ima Ludenſi c. an. 1222. Roma in Daniam.*)

CUm poſt petitam inſtanter, & demum obtentam quondam Lugdunenſis Archiepiſcopi ceſſionem vota Canonicorum Lugdunenſium in te tunc ipſorum Præpoſitum concorditer conveniſſent: quia tandem examinato (ſicut decuit) proceſſu electionis tuæ, invenimus eam poſt publicationem conſenſuum, & collationis tractatum, aliquandiu fuiſſe protractam, aſſenſumque tuum priuſquam electus fueris, requiſitum, electionem eandem *b* (ex ipſius duntaxat inordinato proceſſu) *c* juſtitia caſſavimus exigente.

C A P. XLVII.

Monachus unius monaſterii alterius factus Abbas, in electione Abbatis prioris monaſterii vocem non habet, etiamſi tale jus ab Abbate, & Monachis prioris monaſterii ſibi fuit reſervatum.

Idem *Eboracenſ. Priori, & magiſtro Guidoni de Canopo.* d (*an. 1222. Roma in Galliam.*)

COnſtitutis in præſentia noſtra procuratoribus ſancti Taurini (*e* Eboracenſ.) & ſancti Leofredi de cruce, Abbatum: [*& infra*, 1] Cum autem procuratores ipſorum Abbatum juſſi eſſent exprimere, quo jure ipſi Abbates deberent electioni Abbatiæ Fiſcan. *f* monaſterii intereſſe 1 reſponderunt, quod olim cum aſſumerentur in ſuorum monaſteriorum Abbates, fuit ſpecialiter indultum eis ab Abbate, & Conventu monaſterii Fiſcanen. ut haberent vocem in Capitulo eorundem. Nos autem rationem hujuſmodi frivolam reputantes, ſuper hoc perpetuum ſilentium imponimus *g* Abbatibus ſupradictis.

[*1 Et monaſterii Fiſcanen. Dil. fr. n. B. tt. SS. Jo. & Pauli Presbyterum Cardinalem dedimus auditorem, coram quo propoſuerunt procuratores prædictorum Abbatum, quod vacante præfato monaſterio, quod immediate ad Romanam Eccleſiam pertinet, Monachi ejuſdem loci contemptis præfatis Abbatibus, qui commode poterant, & debebant de jure vocari, ad electionem Abbatis temere procedentes, Ebrardum quondam Abbatem S. Vindoci ad ejuſdem regimen minus idoneum eligere præſumpſerunt, quare petebant electionem ejuſmodi penitus irritari.*]

C A P. XLVIII.

Electio debet fieri verbo, & de illo, in quem conſenſerit major pars Capituli, & non reſpectu aliarum partium.

Idem *Rothomagenſi Capitulo* (*an. 1222. Roma in Galliam.*)

I. ECcleſia veſtra deſtituta paſtore, & votis veſtris, cum de futura Prælati haberetis ſucceſſione tractatum, in diverſa *b* diviſis, quidam in Thomam, quidam in Cancellarium, & quidam ſingulares in ſingulares perſonas ejuſdam Eccleſiæ conſenſiſtis.

Verum cum ſuper his in noſtra, & noſtrorum fratrum præſentia multa fuiſſent hinc inde propoſita, invenimus quod illi, qui ſua in Thomam deſideria dirigebant, licet majorem partem facerent, partium comparatione minorum *i*, non tamen ad majorem partem Capituli pervenerunt. Conſideravimus nihilominus, quod poſt publicationem conſenſuum, & collationis tractatum, ad electionem nullus habitus eſt proceſſus, quamvis deportationis ſolennitas etiam poſt appellationem legitimam fuerit ſubſecuta, quam pro electione non decerat, nec etiam expediret haberi. Unde quod factum eſt de T. prædicto, caſſavimus, petitione conſentientium in Cancellarium non admiſſa.

C A P. XLIX.

Non profeſſus in Abbatem eligi non poteſt.

Gregorius IX. (*an. 1227. Romæ.*)

CUm in magiſtrum aſſumi non debeat, qui formam diſcipuli non aſſumpſit, nec ſit præficiendus, qui ſubeſſe non novit: nos intellecto per te, quod in quibuſdam regularibus domibus, jure tibi diœceſano ſubjectis, ſunt quidam in Abbates, non profeſſi ordinem regularem, aſſumpti: Mandamus, quatenus cum Abbates tales eſſe non debeant, qui per profeſſionem Monachi, & a regulares Canonici non fuerint, ad amotionem eorum, quos tales inveneris (ſublato appellationis impedimento) procedas.

C A P. L.

Electio facta a non majori parte Capituli, & omiſſa collatione, non valet.

Idem *Cumanen. Capit.* (*ann. 1228. Roma in Campaniam.*)

CUmana Eccleſia paſtoris ſolatio deſtituta, & congregatis die ad celebrandam electionem præfixa, qui præſentes erant de Cumanis Canonicis, ac tribus Abbatibus, qui vocem in electione habere noſcuntur, Capellani, & Clerici civitatis electioni ſe debere intereſſe dicentes, ſub hujuſmodi proteſtatione admiſſi fuerunt, quod vox eorum, qui non deberent intereſſe de jure, vel conſuetudine, non valeret. Tandem præmiſſo juxta formam Concilii *b* generalis ſcrutinio, VII. de Canonicis, unus Abbatum, XI. Capellani, & novem Clerici in ejuſdem Eccleſiæ Archipresbyterum convenerunt: novem Canonicis, una de Abbatibus, uno Capellano, & XI. Clericis in ipſius Eccleſiæ Archidiaconum dirigentibus vota ſua: [*& infra.*] Cum decem, & octo fuerint Canonici, tres Abbates, XX. Clerici, & XIV. Capellani, neutram electionem comperimus ad majorem partem totius Capituli perveniſſe: nec probatum fuerat, quod Clerici admitti debuerint, nec quod Capellani admiſſi fuerint de conſuetudine, vel de jure: nam etſi Capellani duabus *c* electionibus Epiſcoporum interfuerint, & ſcrutatores dederint voluntatem, non tamen inquiſita vota ſua fuiſſe, vel eos aliquos elegiſſe probatur: ſed & *d* ſi inquiſita fuiſſent vota, vel ipſi aliquos elegiſſent, per hoc tamen non conſtitit id eis de jure competere, vel ex conſuetudine jam præſcripta. Unde nos electiones ipſas præſumptas etiam contra formam Concilii generalis, cum collatio in communi omiſſa fuerit, quæ poſt publicationem ſcrutinii fieri debuiſſet, de fratrum noſtrorum conſilio ſententialiter duximus irritandas, electores hac vice eligendi poteſtate privantes.

C A P. LI.

Per compoſitionem factam cum Prælato, & Capitulo, non poteſt jus eligendi competere Laico, etiam patrono in Eccleſia collegiata.

Idem *Abbati Cluniacen.* (*an. 1228. Roma in Galliam.*)

SAcroſancta Romana *e* Eccleſia: [*& infra:*] Sane *f* propoſuiſti in noſtra præſentia, quod ſuper ordinatione Prioris monaſterii ſancti Pancratii ad Cluniacen. Eccleſiam pertinentis cum Comite de Varenna *g* patrono ipſius, quidam præ-

a *Et.* b *al. tuam.* c *vide auth. de hered. & fal. §. inordinatum. coll. c. & 7. q. 1. nihil.* d *Ebroicenſi Priori, & magiſtro G. de Canabull. al. Priori S. Barbaræ, Lexovienſis diœceſis.* e *Ebroicenſi.* f *al. Fuſcanenſis.* g *impoſuimus.* h *ut ſi v. gr. cum XII. Canonici eſſent, quinque nominaverunt Thomam, quatuor cancellarium, & tres alii alios tres.* i *gl. in l. nulli. & l. plane. D. quod cujuſque un. facit. l. quod major. D. ad municip.*

a *Vel.* b *Lateranenſis ſub Innocent. III. c. 24.* c *in multis impreſſis deeſt vox, duabus, quam habent manuſcr. & agnoſcit gloſſa hic.* d *al. ſed & ſi inquiſita fuiſſent eorum vota.* e *vox, Romana, deeſt in pluribus manuſcr.* f *in pluribus manuſcr. In noſtra ſane propoſuiſti præſentia.* g *al. Valernia. al. Varenia.*

Digitized by Google

prædeceſſor tuus de conſenſu Capituli ſui compoſitionem quandam inivit juri contrariam a, & Eccleſiæ ipſi damnoſam; videlicet ut in optione ſit ipſius Comitis, aſſumere, ad Prioratum dicti monaſterii (Cluniacen. & de Charitate Prioribus duntaxat exceptis) unam de duobus melioribus totius Cluniacenſ. ordinis, quos Abbas duxerit nominandos: (*& infra.*) Attendentes itaque, quod jus eligendi in collegiata Eccleſia non cadit in Laicum, & ideo id eſſet pernicioſum exemplo, & redundarat *b* in diſpendium Eccleſiaſticæ libertatis: volumus ut dictum Prioratum libere poſſis (non obſtante compoſitione ipſa) ſicut alios Prioratus tibi ſubditos ordinare, denunciando *c* ordinationem factam patrono, ut ſuum, ſi voluerit, honeſtum *d* impertiatur aſſenſum.

CAP. LII.

Si per Papam mandatur habentibus eligere, quod eligant cum conſilio aliquorum, alioquin conſiliarii provideant: eligentes debent conſilium requirere in tractatu electionis, & congruo tempore expectare reſponſum: alias electio non tenet.

Idem Gregor. IX. *Decano, & Cap. S. Joannis, & Sancti Stephani Biſuntinen. (an. 1228. Roma in Burgundiam.)*

CUm in veteri lege: (*& infra.*) Porro jam dudum vobis dedimus in mandatis, ut infra quadraginta dies poſt *e* ſuſceptionem literarum noſtrarum cum conſilio ſancti Benigni, & Moriſmundi Abbatum, (*Lingon. diœceſ.*) & fratris G. de Ordine Prædicatorum, eligeretis perſonam idoneam canonice in paſtorem: alioquin dicti conſiliarii vobis de Archiepiſcopo providerent. Verum die ad eligendum præfixa, ſex ex vobis poteſtatem eligendi dediſtis, uſque ad conſumptionem cujuſdam candelæ, quæ ibidem accenſa extitit, duraturam. Tandem cum electores hujuſmodi conveniſſent in prædictum Abbatem ſancti Benigni, & ſuper hoc ſociorum ejus conſilium requiſiſſent: proponente uno ex illis, quod deliberato conſilio reſponderent, & diſſentientibus eis ſeſtinanter dare reſponſum, præfati electores (cum candela ipſa deficeret) non expectato ipſorum conſilio, dictum Abbatem in Biſuntinen. Archiepiſcopum elegerunt: (*& infra.*) Relato ergo ad Apoſtolicam ſedem negotio, Archiepiſcopo Viennen. & Abbati de Firmitate *f* injunximus, ut ſi conſtaret ab eiſdem electoribus de electione tractatum fuiſſe habitum, & in tractatu electionis *g* prædictorum conſilium requiſitum, electionem ipſius Abbatis (ſi perſona eſſet idonea) confirmarent. Quod ſi in tractatu electionis non fuiſſet illorum conſilium requiſitum, licet poſtea requiſitum fuerit, non competenti tempore, nec etiam expectatum reſponſum ipſorum, aut non eſſet idoneus idem Abbas, quod de ipſo factum erat, tanquam invalidum irritarent: (*& infra.*) Cum autem compertum non fuerit competenti tempore requiſitum conſilium de perſona *h* prædicti Abbatis, & quando extitit requiſitum, non fuit expectatum reſponſum, niſi modico tempore, nec debeat aliis imputari, quod in tantum illi ſibi tempus arctarant *i*; electionem Abbatis ipſius, non perſonæ, ſed electionis vitio, duximus irritandam.

CAP. LIII.

Si major pars Capituli ſcienter eligit indignum, valet electio de digno a minori parte, etiam ex eodem ſcrutinio facta. hoc dicit, ſecundum veriorem intellectum, & intrinſecum.

Idem *Epiſcopo Sylvanecten. (an. 1228. Roma in Galliam.)*

COngregato Nivernen. Capitulo ad electionem futuri paſtoris, XIII. in Decanum, & XVIII. (computato procuratore cujuſdam abſentis) in Cantorem ipſius Eccleſiæ convenerunt, qui cum plures in eum, & pauciores in alium ſua deſideria direxiſſent, a parte ſua electus extitit in paſtorem Eccleſiæ Nivernenſ. Poſtmodum credente parte Decani, quod alii plurimum deliquiſſent eligendo perſonam ſcientiæ literalis expertem, propter quod illis ſecundum ſtatuta Lateranen. a Concilii ipſo jure eligendi poteſtate privatis, poteſtas eligendi ad eos extitit devoluta: Decanum ipſum, qui in eum ſua vota direxerant, in ſuum Epiſcopum elegerunt, ad ſedem Apoſt. appellantes: (*& infra.*) Reliquis petentibus, ut irritare Decani electionem attentatam a paucioribus, & poſt aliam non caſſatam, ac confirmare reliquam veluti canonice celebratam a pluribus de perſona idonea, dignaremur. Nos igitur mandamus, quatenus ſi dictus Cantor defectum in literatura non patitur, & alias eſt idoneus ad regimen paſtorale, ipſius electionem procures auctoritate noſtra (infirmata reliqua) confirmare. Alioquin (ipſius Cantoris electione irrita nunciata) prænominatum Decanum (ſi nihil ei de canonicis obſtiterit ſtatutis *b*) eadem auctoritate præficias Eccleſiæ memoratæ.

CAP. LIV.

Habens plures dignitates, vel plura beneficia curata, ſine diſpenſatione Papæ, ineligibilis eſt. h. d. quoad titulum.

Idem *Sylvanecten. Epiſcopo, & Joan. de monte Mirabili Archidiac. & Succentori Pariſienſi. c*

II. DUdum Eccleſia Rothomagenſ. paſtoris ſolatio deſtituta, contra electionem, quæ in eadem Eccleſia fuerat celebrata, Archidiacon. & quidam alii ejuſdem Eccleſiæ Canonici ad ſedem Apoſt. acceſſerunt. Dicto vero Archidiac. pro ſe ac parte ſua, & G. Archid. procuratore illorum, qui electionem celebraverant, in noſtra præſentia conſtitutis, inter alia, quæ contra electionem objecta fuerant, Archidiac. propoſuit memoratus, quod idem electus poſt generale *d* Concilium Archidiaconatum Ambianenſ. adeptus, ipſum cum pluribus parochialibus Eccleſiis, quas ante idem Concilium obtinuerat, retinere præſumpſit, eoque dimiſſo *e* retinuit Eccleſias memoratas. §. 1. Unde cum in eodem Concilio ſit ſtatutum, ut quicunque receperit aliquod beneficium curam animarum habens annexam, ſi prius tale beneficium obtinebat, eo ſit ipſo jure privatus: & ſi forte illud retinere contenderit, etiam alio ſpolietur: prædictus electus contra hujuſmodi veniens ſtatuta, tranſgreſſionis notam, necnon cupiditatis vitium (quod in aliis reprobare debuerat) ex pluralitate beneficiorum incurrit. Et retinendo beneficia, quæ non ſpectabant ad ipſum, (cum poſt receptionem alterius prima beneficia vacaverint ipſo jure) rem contrectavit per conſequens alienam, & ſic furtum commiſit quodammodo, vel rapinam. In ſuæ quoque ſalutis, & multarum animarum diſpendium, prædictas parœciales Eccleſias retinebat *f*, cum earum cura, qua jam privatus fuerat ipſo jure, ad eum nullatenus pertineret: & ſic per ipſum eædem animæ damnabiliter ſunt deceptæ. §. 2. Verum procurator eorum, qui elegerant ipſum, etſi pluralitatem beneficiorum hujuſmodi coram nobis profiteretur *g* in jure, per conceſſionem tamen Rothomagen. Archiepiſcopi nobis exhibitam, eundem electum niſus *h* eſt multipliciter excuſare. Nos igitur dictam excuſationem, utpote frivolam, nullatenus admittentes *i*, vobis dedimus in mandatis, ut ſi conſteret, quod idem poſt receptum Archidiaconat. prædictum curam animarum habentem, præfatas parœciales Eccleſias electionis tempore retineret, nec oſtenderat ſecum per ſedem

a *Vide l. non dubium. cum not. C. de leg. & 25. quæſt. 2. imperiali.* b *redundare.* c *al. ita: denuntianda ordinatione facta patrono.* d *al. honeſte.* e *receptionem.* f *Firmitate. ſuper Grorum, Ord. Ciſterc. diœceſ. Cabilon.* g *al. electione.* h *perſona idonea.* i *vide l. 2. §. ſed ſi qui ff. ſi quis cauſ.*

a *Later. Conc. ſub Innoc. III. c. 26.* b *inſtitutis.* c *Pariſienſi.* d *ſub Innoc. III. c. 26. cavetur, ne ullus habeat duo beneficia cum cura annexa.* e *al. omiſſo.* f *al. detinebat.* g *conſitetur.* h *al. viſus.* i *vid. l. liberto. §. fin. ff. de negot. geſt.*

Apoſtolicam ſuper hoc diſpenſatum, electionem illius auctoritate Apoſtolica caſſaretis: [*& infra*.] Partibus ergo propter hoc in veſtra præſentia conſtitutis, præſtito quoque *a* juramento de veritate dicenda, & factis poſitionibus, & reſponſionibus hinc inde, tandem eodem Decano, prætextu quorundam gravaminum, ad noſtram audientiam appellante, vos electionem hujuſmodi irritantes, eidem Eccleſiæ de Cenoman. Epiſcopo providiſtis: [*& infra*.] §. 3. Licet autem poſitiones, *b* & reſponſiones ſuper pluribus articulis factæ fuerint coram vobis, quia tamen conteſtationem litis non invenimus eſſe factam (cum non per poſitiones, & reſponſiones ad eas factas *c*, ſed per petitionem in jure propoſitam, & reſponſionem factam, conteſtatio litis fiat *d*) eundem proceſſum de fratrum noſtrorum conſilio irritum duximus nunciandum. §. 4. Tandem Archidiaconus electionem ex præmiſſa cauſa petiit irritari, electo reſpondente prædicto, quod non erat ejus electio irritanda: Lite vero coram nobis legitime conteſtata, præſtitoque de veritate dicenda a partibus juramento, idem electus, etſi confiteretur ſe dicta beneficia electionis tempore tenuiſſe, tamen excuſare ſe ſuper hoc nihilominus *e* nitebatur, quia videlicet dictum Archidiaconatum non credebat curam animarum habere. Sed cum in jure confeſſus fuerit, quod Archidiaconus Ambian. de conſuetudine ſuſpendit, excommunicat, & abſolvit Presbyteros, & Priores, & Parœciales Eccleſias interdicit, necnon Archidiaconus *f* viſitat, & inquirit, quæ viderit inquirenda, & procurationes ratione viſitationis recipit, evidenter apparet, quod curam habeat animarum annexam: quam ſi etiam non haberet, negare non poteſt, quin perſonatus exiſtat, cum idem de Perſonatibus, quod & de beneficiis curam animarum habentibus, judicium ſit habendum. §. 5. Inſuper indulgentiam, quam ſuper hoc aſſerit ſe habere, invalidam reputavimus, cum in ea falſitatem ſuggeſſerit, & ſuppreſſerit veritatem: qua tacita, vel expreſſa ipſam nullatenus habuiſſet. Suggeſſit enim, quod prædictas parœciales Eccleſias, antequam fuiſſet in Archidiaconum aſſumptus, canonice fuerat aſſecutus, cum nullus potuerit plures parœciales Eccleſias obtinere, niſi una penderet ex altera, vel unam intitulatam, & alteram *g* commendatam haberet, unde cum idem utramque illarum intitulatam haberet, ipſas nequivit canonice habuiſſe. Item ſuggerens, quod reditus perſonatus ſui erant tenues, & exiles, ſuppreſſit, quod alios reditus in pluribus Eccleſiis noſcitur obtinere. Suppreſſit etiam, quod plures parœciales Eccleſias cum pluribus aliis beneficiis in diverſis Eccleſiis obtineret: cum intentionis noſtræ non fuerit ſecum in tot beneficiis (præſertim habentibus curam animarum) diſpenſare, nec intentionis noſtræ fuerit aliquid ei de novo concedere, ſed ut per indulgentiam poſſet habita licite retinere: [*& infra*.] §. 6. Tandem cum non reſtaret, niſi proferenda ſententia, idem tam juri (ſi quod ei competere videbatur) quam liti ceſſit *h* ſpontanea voluntate, cujus ceſſionem duximus admittendam.

CAP. LV.

Irrita eſt electio, quam collatio non præceſſit, vel quæ facta non eſt a majore parte Capituli, vel quæ non fuit communis.

Idem Gregor. IX. (*an.* 1228. *ferte in Galliam*.)

IN Geneſi legitur: [*& infra*.] Cum in Concilio *i* caveatur, ut in collatione habita eligatur, in quem omnes vel major, & ſanior pars Capituli conſentit: & in Guil. major pars totius Capituli non conſenſerit, quanquam majorem partem habuit partium comparatione minorum: nec plene numeri ad numerum, quia utrum G. & H. de quibus adverſarii referunt quæſtionem, in electione vocem habuerint, tractatum non extitit, nec diſcuſſum: nec zeli ad zelum, nec meriti ad meritum collatio facta fuerit: nec etiam electio communiter celebrata, quoniam licet in eundem Guil. ſingulariter ſinguli conſenſiſſent, non tamen debuit ſubſequi ſingularis electio, ſed communis: ne vel idem repeti videretur, vel ex hoc ſequeretur abſurditas, ut tot eſſent electiones, quot eſſent numero eligentes. Nec ex ſingularibus, vel particularibus conſenſibus appareret univerſalis electio, vel communis, licet quilibet ſingularis veritatem exprimat ſuæ partis: quemadmodum ex ſingularibus propoſitionibus (licet veris) univerſalis propoſitio non apparet *a*, niſi per ſignum univerſale forſitan exprimatur. Nec præmiſſi duo Canonici poterant ſic excludi, cum primus exiſteret in Canonicatus poſſeſſione, vel quaſi *b*, habendo ſtallum in choro, locum in Capitulo, legendo, & cantando ut Canonicus, & ad tractatus, ac electiones dignitatum, & perſonatuum, quæ occurrerunt pro tempore faciendæ, tanquam Canonicus ſit vocatus: quanquam hac vice fuerit cum proteſtatione admiſſus: ſecundus vero eſſet in tali loco, de quo fuerat ad electionem vocandus: cum de toto regno Franciæ vocentur abſentes de conſuetudine Eccleſiæ Gallicanæ: nos his plenius intellectis, de conſilio fratrum noſtrorum præmiſſam electionem, utpote contra formam Concilii attentatam, decernimus irritam, & inanem.

CAP. LVI.

Non valet electio Pontificis per Laicos, & Canonicos facta, etiamſi hoc habeat conſuetudo. h. d. & quotidie ſolet allegari.

Idem *Capit. Maſſano*. (*ann.* 1226. *Romæ in Hetruriam*.)

MAſſana *c* Eccleſia paſtore *d* vacante: [*& infra*.] Edicto perpetuo prohibemus, ne per Laicos cum Canonicis Pontificis electio præſumatur. Quæ *e* ſi forte præſumpta fuerit, nullam obtineat firmitatem: non obſtante contraria conſuetudine, quæ dici debet potius corruptela. *f*

CAP. LVII.

Non ſufficit ad confirmationem electionis, quod ſit facta a majori parte Capituli, niſi etiam illa pars ſit ſanior.

Idem *Capit. Cathalan*. (*ann.* 1229. *Romæ in Galliam*.)

II. ECcleſia veſtra deſtituta paſtore, convenientes in unum (abſente Guil. qui tunc noluit intereſſe) ad celebrandam electionem terminum ſtatuiſtis. Veniente vero termino, & dicto Guil. (cum abſens exiſteret) non vocato, præmiſſo juxta formam Concilii *g* generalis ſcrutinio, 14. magiſtrum G. Presbyterum Cardinalem, concanonicum *h* veſtrum: & 17. R. Remen. Canonicum elegerunt, præfato G. poſtmodum electioni ejuſdem R. ſuum præbente conſenſum. Tandem procuratoribus utriuſque partis in noſtra præſentia conſtitutis, allegabatur pro electione dicti R. quod cum in 4. excederet aliam, computato Guil. prædicto, majorem Capituli partem habebat, & per hoc debebat pars ſua ſanior reputari, cum ubi major numerus eſt, zelus melior præſumatur *i*.

Pars

a *al. præſtitoque. al. & præſtito.* b *vide l. hæres, & ſequ. ff. de pet. hær. & l. Gallus. §. & quid ſi tantum ff. de lib. & poſthum.* c *al. habitas. dictio, factas, deeſt in manuſcripto.* d *vide l. defenſor. §. qui interrogatus. ff. de int. act. & l.* 1. *C. de diverſ. reſcript.* e *al. videbatur.* f *vide Concil. Trident. ſeſſ.* 24. *de reformat. cap.* 3. g *aliam.* h *vide l. poſtquam liti. C. de pact. & Bart. in l. qui Romæ. §. duo fratres. ff. de verborum obligat.* i *Lateranenſi ſub Innocent. III. cap.* 24.

a *Vide l. qui habebat. ff. de legatis* 3. *& l. ſi pluribus, & ibi Bartol. ff. de legatis* 2. b *vide l. certum, Cod. de rei vindic.* c *alias. Meſſana.* d *vide Concil. Bracar. c.* 1. *& Burch. lib.* 1. *Decret. cap.* 10. e *Quod ſi.* f *vide l. omnes judices. cum not. Cod. de dec. lib.* 10. *in gloſſ.* 1. *& in Authent. ut nulli judic. §.* 8. *in gloſſa magna, collat.* 9. g *Concil. Lateran. ſub. Innoc. III. cap.* 24. h *in antiquis, Canonicum invenio.* i *vide l. ita ſtipulatus. §. credendum eſt. ff. de verborum obligat.*

Digitized by Google

Pare vero altera electionem eandem multipliciter impugnabat , proponens prænominatum R. in ætate pati defectum, nec eſſe ſufficientis ſcientiæ ad Eccleſiam ſupradictam, cum ætatis maturæ , & eminentis ſcientiæ præfatus Cardinalis exiſtat : & cum electores Cardinalis alios meritis, & auctoritate præcellerent , habito præſertim reſpectu ad perſonam electam, meliorem zelum eos habuiſſe conſtabat. Dicebatur præterea , quod conſenſus dicti Guil. (quem pars ejuſdem R. confitebatur fuiſſe contemptum , aſſerente parte reliqua Capitulum potius contemptum ab ipſo fuiſſe) cum non fuerit conſenſus præſtitus in ſcrutinio, ſed poſt electionem acceſſerit , adjicere nil valebat : [*& infra.*] Denique ſtatutum generalis Concilii , quod electionem decernit invalidam, cum contra ejuſdem Concilii formam in electione peccatur, non debet ad contemptum, & alia , quæ non ſunt de forma, referri. Unde quod ibi dicitur, quod aliter electio celebrata non valeat, ea reſpicit tantum , quæ attentantur contra formam Concilii memorati: non autem alia , quæ ponuntur ibidem, ſicut eſt iſtud, quod præſentibus omnibus, qui debent, volunt, & poſſunt commode intereſſe , haberi debeat in electione proceſſus, ne cætera, quæ ſuper hoc alibi ſtatuta noſcuntur, uno verbo videantur everti. Neque enim *a* credendum eſt , Romanum Pontificem (qui jura tuetur) quod alias excogitatum eſt multis vigiliis, & inventum *b*, uno verbo ſubvertere voluiſſe. Nos ergo quæ hinc inde fuere propoſita, plenius intellectis (cum ex Lateranenſi Concilio in ordinationibus Eccleſiarum major , & ſanior pars Capituli exigatur, & ſtatutum generale Concilii contineat inter cætera , ut ie eligatur, in quem omnes, vel major, & ſanior pars conſentit) electionem dicti R. non perſonæ , ſed potius electionis vitio (cum major , & ſanior pars non conſenſerit in eundem) de fratrum noſtrorum conſilio duximus ſententialiter irritandam.

CAP. LVIII.

Publicato ſcrutinio, non poſſunt electores variare, ſed compelli debent ad collationem, & electionem.

Idem Greg. IX. (*an.* 1229. *Romæ.*)

PUblicato ſcrutinio variare nequeunt electores , cum ſit facienda collatio, & electio celebranda. Ad quod per ſuperiorem, ſi oportuerit , compellantur.

CAP. LIX.

Caſſata electione propter ſimoniam etiam ſine culpa electi, non diſpenſat Epiſcopus ea vice cum caſſato : ſecus ſi electus libere reſignavit. h. d. ſecundum intellectum gloſſæ a. in fin.

Idem.

SI alicujus electionem propter ſimoniam, eo ignorante, ac ratum non habente commiſſam, contigerit reprobari, cum eo ſuper prælatione *c*, ad quam taliter fuerat electus, illa vice non poteſt Epiſcopus diſpenſare. Quamvis circa eum , qui ignoranter recipit ſimplex beneficium per ſimoniacam pravitatem , poſt liberam reſignationem Epiſcopi diſpenſatio toleretur. *d*

CAP. LX.

Electoribus impeditis currit tempus , ſi poſſunt impedimentum tollere.

Idem.

HI , quibus interdicitur , ut abſque ſuperioris licentia eligere non præſumant , tempus ſtatutum a canone currit , ex quo in mora fuerint licentiam hujuſmodi poſtulandi. *e*

a *al. Nec enim.* b *Vide §. quorum Inſtitut. in proœm. & in auth. ut jud. ſine quo ſuff.* c *alias , poſtulatione.* d *Vide l. nihil. §. ſicut filius. ff. de inofficioſ. teſtament.* e *Vide l. cum qui ita. §. fin. cum gloſſ. magna ; & ibi Bart. D. de verborum obligation.*

TITULUS VII.

DE TRANSLATIONE EPISCOPI. *a*

CAP. I.

Patriarcha , qui confirmatum in Archiepiſcopum transfert ad ſedem Epiſcopalem, ab Epiſcoporum confirmatione ſuspenditur. Joan. Andr.

Innocentius III. *Antiocheno Patriarchæ.*

(*an.* 1198. *Roma in Syriam.*)

CUm ex illo *b* generali privilegio, quod Beato Petro, & per eum Eccleſiæ Romanæ Dominus noſter indulſit, canonica poſtmodum manaverint inſtituta, continentia majores Eccleſiæ cauſas ad Apoſt. ſedem *c* perferendas, ac per hoc tranſlationes Epiſcoporum , & ſedium mutationes ad ſummum Apoſtolicæ ſedis Antiſtitem de jure pertineant, nec ſuper his quicquam præter ejus aſſenſum debeat immutari *d* : Miramur , quod L. Apamen. *e* electum in Tripolitanam Eccleſiam tranſtuliſti , & novo quodam mutationis genere parvificaſti majorem , & magnum quodammodo minoraſti, epiſcopare Archiepiſcopum , imo potius dearchiepiſcopare præſumens. Licet enim dictus L. nondum fuiſſet in Archiepiſcopum conſecratus, confirmationis tamen munus receperat , & Archiepiſcopalia (quantum ei licuit) miniſtrarat, ſicut nobis ipſius relatione innotuit, qui ſe Valienſ. Epiſcopum *f* aſſerit confirmaſſe. Ne igitur perpetrandi ſimilia cæteris audacia tribuatur , te ab Epiſcoporum confirmatione duximus ſuſpendendum. *g*

CAP. II.

Electos in Epiſcopos, & confirmatos transferre poteſt ſolus Papa.

Idem *Decano, & Capitulo Andegavenſi.* (*an.* 1198. *Roma in Galliam.*

INter corporalia *h*, & ſpiritualia eam cognovimus *i* differentiam, quod corporalia facilius deſtruuntur, quam conſtruantur : ſpiritualia vero facilius conſtruuntur, quam deſtruantur. Unde juxta canonicas ſanctiones Epiſcopus ſolus honorem dare poteſt , ſolus auferre non poteſt . Epiſcopi quoque a Metropolitanis ſuis munus conſecrationis accipiunt , qui tamen non poſſunt , niſi per Rom. Pontificem condemnari . Cum ergo fortius ſit ſpirituale vinculum , quam carnale , dubitari non debet , quin omnipotens Deus ſpirituale conjugium , quod eſt inter Epiſcopum, & Eccleſiam , ſuo tantum judicio reſervaverit diſſolvendum , qui diſſolutionem *k* etiam carnalis conjugii , quod eſt inter virum, & fœminam , ſuo tantum judicio reſervavit , præcipiens , ut quos Deus conjunxit, homo non ſeparet . Non enim humana , ſed potius divina poteſtate conjugium ſpirituale diſſolvitur , cum per tranſlationem, depoſitionem , aut ceſſionem auctoritate Romani Pontificis (quem conſtat eſſe Vicarium Jeſu Chriſti) Epiſcopus ab Eccleſia removetur : & ideo tria hæc , quæ præmiſimus, non tam conſtitutione canonica , quam inſtitutione divina , ſoli ſunt Romano Pontifici reſervata *l*. Sicut autem Epiſcopus conſecratus ſine licentia Rom. Pontificis ſuam non debet Eccleſiam derelinquere , ſic & electus confirmatus ; cum non debeat in dubium revocari , quin poſt electionem , & confirmationem canonicam inter perſonas eligentium , & electi , conjugium ſit ſpirituale contractum , cui profecto Epiſcopalis

a *In quibuſdam antiquis additur , vel electi.* b *Cap.* 1. *eod. tit. in* 3. *compil.* c *Anacl. Papa ep.* 1. *Melchior Canus lib.* 5. *de loc. Theolog.* d *al. attentare.* e *Paphenſem , al. Appanienſem.* f *al. Silvalienſem . al. Valienſ.* g *Vide l.* 1. *C. ad leg. Jul. rep. & inſtitut. de except. §. hodie.* h *Cap.* 2. *eod. tit. in* 3. *compil. Vid. Innoc. III. Epiſt. L.* 1. *p.* 154. i *in vulgatis , eſſe , legitur : ſed abeſt a manuſcript.* k *Vide Dom. Sotum in* 4. *Sententiar. diſt.* 27. *quæſt.* 1. *art.* 4. *Mettb. cap.* 19. l *Vide cap. quamvis de elect. lib.* 6. *& cap. ut debitum . ad fin. infra de appell.*

Digitized by Google

lis dignitas nihil addit: cum quis Epiſcopali præditus dignitate, nullius tamen Eccleſiæ poſſit eſſe Epiſcopus, quemadmodum de illo contingit, qui oneri Pontificali renunciat, non honori. Unde cum non ſit majus vinculum Epiſcopi ad Eccleſiam a, quam electi, maxime cum fuerit confirmatus *b*, imo idem potius, & non aliud, idem juris obtinet in utroque. Sicut ergo Epiſcoporum translatio, depoſitio, & ceſſio, ſic & electorum poſt confirmationem (ſpiritualis conjugii ratione) ſoli eſt Romano Pontifici reſervata: licet uſque ad tempora iſta, quod cautum fuerat de Epiſcopis, expreſſum non fuerat de electis: propter expreſſam tamen ſimilitudinem, vel identitatem potius, nemini poterat videri dubium ſubtiliter intuenti: cum de ſimilibus idem judicium ſit habendum. §. 1. Sed neque illud, quod in canone legitur de electo, ut ſi ultra ſex menſes per ſuam negligentiam retinuerit Eccleſiam viduatam, nec ibi, nec alibi donum conſecrationis accipiat, imo Metropolitani ſui cedat judicio, aliter intelligentibus poterat ſuffragari: cum non intelligatur Eccleſia viduata, quaſi ſponſum non habeat, ſed quia ſponſus ejus nondum ſit conſecratus, adhuc quoad quædam quaſi viri maneat ſolatio deſtituta: ſicut juxta communem modum c loquendi illa dicitur Eccleſia viduata, quæ licet Epiſcopum habeat, inutilem tamen perhibetur habere. Nec quod de ceſſione ſubſequitur, & ſtatutum fuit ad pœnam, trahi debet ad gratiam: ut ſicut Metropolitani judicio electus dejicitur, ita etiam ad aliam Eccleſiam poſſit transferri, præſertim cum nec ſine auctoritate Romani Pontificis fiat ceſſio, vel dejectio memorata: qui ut hæc poſſent, ex illo canone Metropolitanis indulſit. Unde ſi circa tranſlationem idem fieri voluiſſet, quod de ceſſione dixerat, & de translatione poterat expreſſiſſe: & quod non eſt ſanctorum Patrum decreto ſancitum, ſuperſtitioſis non eſt adinventionibus præſumendum: præſertim cum nonnunquam intelligatur prohibitum, quod non invenitur conceſſum. §. 2. Sane quoniam Turonenſ. Archiepiſcopus electum Abricen. per Metropolitanum ſuum confirmatum, in Eccleſiam veſtram præter auctoritatem ſedis Apoſtolicæ transferre præſumpſit, & in Epiſcopum conſecrare, quem Rothomagenſis Archiepiſcopus citra mandatum noſtrum abſolvit, & ei licentiam tribuit tranſeundi: prædictos Archiepiſcopos a conſecratione, & confirmatione Pontificum, Epiſcopum vero ab executione Pontificalis officii, Bituricenſis Archiepiſcopus juxta mandati noſtri tenorem ſuſpendit. Et quamvis iidem Archiepiſcopi tanquam majores plus exceſſerint in præmiſſis *d*, præfatus vero Epiſcopus minus (utpote illorum tanquam majorum errorem ſecutus) nos tamen intellecta eorum confeſſione ſpontanea, & ſupplicatione devota, veniam errori dedimus, quia non ex malignitate, ſed ex ſimplicitate peccaverunt. *e* Et quoniam præfatus Epiſcopus, qui minus peccaverat, ſeverius fuerat caſtigatus, reatum ſuum recognoſcens humiliter, & devote, ac miſericordiam poſtulans, & judicium non requirens: nos intuentes, quod licet ſibi munus conſecrationis impenſum, nec prioris Eccleſiæ ipſum Pontificem fecerit, nec ſecundæ, cum ad primam non fuerit conſecratus, & ad ſecundam (priori vinculo perdurante) non potuerit canonice conſecrari, adhuc conjugaliter alteri alligatus: ei tam a vinculo prioris Eccleſiæ, quam a pœna ſuſpenſionis penitus abſoluto, de benignitate ſedis Apoſtolicæ duximus concedendum, ut priori conſenſu hactenus perdurante, Andegaven. Eccleſiam ſtudeat gubernare.

CAP. III.

Epiſcopus, qui propria auctoritate de ſua Eccleſia ſe transfert ad aliam, carebit utraque.

Idem Innoc. III. *Bambergenſi a Epiſcopo, & Petro Scholari Maguntinen. (an. 1198. Spoleto in Germaniam.)*

QUanto perſonam *b* Hildeſemen. Epiſcopi (*& infra*. 1) ipſe vero relicta Hildeſemen. Eccleſia, ad Herbipolenſ. Eccleſiam auctoritate propria ſe tranſtulit: non attendens, quod veritas in Evangelio *c* proteſtatur: *Quos Deus conjunxit, homo non ſeparet*: & poteſtatem transferendi Pontifices ita ſibi retinuit Dominus & Magiſter, quod ſoli beato Petro Vicario ſuo, & per ipſum ſucceſſoribus ſuis ſpeciali privilegio tribuit *d*, & conceſſit: ſicut teſtatur antiquitas, cui decreta Patrum ſanxerunt reverentiam exhibendam: & evidenter aſſerunt ſacrorum canonum ſanctiones. Non enim homo, ſed Deus ſeparat, quos Roman. Pontif. (qui non puri hominis, ſed veri Dei vicem gerit in terris) Eccleſiarum neceſſitate, vel utilitate penſata, non humana, ſed divina potius auctoritate diſſolvit. (*& infra*. 2) Ne autem facti perverſitas transeat præſumptoribus in exemplum *e*, (quod quidem, ſi verum eſt, non poteſt non eſſe notorium) ſibi præcipimus, ut adminiſtrationem Herbipolenſ. Eccleſiæ penitus derelinquat: (*& infra*. 3) Cæterum quoniam Herbipolenſ. Eccleſiæ Canonici vota ſua in ipſum prorſus illicite contulerunt, volentes (ſicut dignum eſt) ut in eo puniantur, in quo peccaverunt, eligendi eos hac vice ſuſpendimus poteſtate: (*& infra*. 4) Quia vero Hildeſemenſem Eccleſiam, cui fuerat alligatus, unde (ſecundum Apoſtolum) ſolutionem quærere non debebat, nimis improbe dereliquit, ne ad ipſam redeat ulterius, diſtrictius prohibemus: cum ſecundum traditiones *f* canonicas, qui ad majorem ſe plebem tranſtulit, a cathedra repelli debeat aliena, & carere propria, ut nec illis præſideat, quos per ſuperbiam ſprevit, nec illis, quos per avaritiam concupivit. *g*

[1 *Sinceriori diligebamus affectu, tanto ſecurius ſperabamus, quod nihil adverſus matrem ſuam Romanam Eccleſiam in præjudicium ſui ordinis, & Eccleſiaſticæ diſciplinæ diſpendium attentaret. Sane ſicut certa multorum aſſertione comperimus, & ſuarum didicimus nihilominus teſtimonio literarum, quibus ad nos directis Herbipolenſ. ſe Pontificem nominabat.*]

[2 *Nolentes autem tantæ præſumptionis audaciam relinquere impunitam, qui ſecundum Apoſtolum omnem inobedientiam prompti ſumus ulciſci.*]

[3 *Si vero, quod non credimus, hanc ſuſpenſionem noſtram non curaverit humiliter obſervare, & inhibita ſibi uſurpare præſumpſerit, excommunicationis vinculo ipſum decrevimus innodatum: omnibus etiam tam Clericis, quam laicis Herbipolenſ. diœceſ. ſub anathematis interminatione præcipimus, non obſtante juramento fidelitatis, ut omnem ipſi obedientiam ſubtrahant, quam ipſe ſibi contra ſacros canones uſurpavit, non attendens, quod dicit Apoſtolus: Nemo ſibi ſumat honorem, ſed qui vocatur a Deo tanquam Aaron*]

[4 *Et ſi contra ſed. Apoſtol. interdictum ad cujuſquam nominationem proceſſerint, quod ab eis factum fuerit, irritum decrevimus, & inane.*]

CAP.

a *Alias ita: quoad Eccleſiam.* b *vide text. in* 1. *conſtit.* C. *& l. Stichus. & l. Pamphilus.* D. *de man. teſt.* c *uſum vide l. librorum.* §. *quod tamen Caſſius.* D. *de legat.* 3. *& l. cum de Lanionis.* §. *aſinam.* D. *de fund. inſt. leg.* d *vide l. in Presbyteris.* C. *de Epiſc. & Clericis. & ff. de pœn. l. moris.* §. *iſte fere.* e *vide l.* 3. §. *fin. ff. de lib. cauſ. & not. in l. plagii.* C. *ad legem Fla. de plagio.*

a *Sic in* 3. *compil. Al. Idem Epiſcopo, & Petro Scholaſtico Maguntinenſi.* b *Cap.* 3. *eod. tit. in* 3. *compil. Vide & Leonem apud Ivonem part.* 5. *cap.* 103. c *Matth.* 19. d *aliter, præbuit,* e *vide l. capitalium.* §. *penult. ff. de pœn. & in l. ſi quis in ſuo.* C. *de inofficioſ. teſtamento.* f *Leo Papa I. epiſt.* 82. *cap.* 8. *Adde Concil. Sardic. can.* 1. *ubi cavetur, ne quis de uno Epiſcopatu ad alium transferatur.* g *Concor.* 7. *quæſt.* 1. *ſi quis.*

C A P. IV.

Solus Papa transfert Epiſcopos: & indulgentia per eum ſuper tali translatione conceſſa, ad literam ſervanda eſt.

Idem *Branbur. Epiſcopo, & Scholaſtico Maguntinenſi* a.

(*an.* 1199. *Roma in Germaniam.*)

LIcet *b* in tantum: (*& infra.* 1) Sicut legitimi matrimonii vinculum, quod eſt inter virum, & uxorem, homo diſſolvere nequit, Domino dicente in Evangelio: *Quos Deus conjunxit, homo non ſeparet*: ſic & ſpirituale fœdus conjugii, quod eſt inter Epiſcopum, & Eccleſiam, quod in electione initiatum, ratum in confirmatione, & in conſecratione intelligitur conſummatum, ſine illius auctoritate ſolvi non poteſt, qui ſucceſſor eſt Petri, & Vicarius Jeſu Chriſti. Hoc autem C. quondam Hildeſem. Epiſcopus non attendens, ad Herbipolenſ. Eccleſiam propria temeritate tranſivit: (*& infra.* 2) Nec illa *c* prædeceſſoris noſtri indulgentia præſumptionem excuſat ipſius, ſed ambitionem accuſat: cum in ea ſit expreſſum, quod ſi ad majorem vocaretur forſitan dignitatem, eam ſibi liceret aſſumere, dum tamen nihil ei de ſtatutis canonicis obviaret. Unde licet forſitan aliquibus videatur, ut indulgentiæ occaſione ipſius ad dignitatem poſſit tranſire majorem, ad parem tamen ipſi tranſire non licuit: cum in majori dignitate propter majorem utilitatem facilius ſoleat diſpenſari. Præterea cum poſtulatio, ſicut & electio, examinari ſoleat diligenter, & tenor illius indulgentiæ non ſolum videatur poſtulationis examinationem, ſed perſonæ etiam reſervare, ſubjungens, dummodo nihil de canonicis obviet inſtitutis: antequam per eum poſtulatio examinata fuiſſet, cui fuerat facienda, nulla ratione debuerat tranſiſſe.

[1 *Quædam vero ſibi Apoſtol. ſed. reſervat quodammodo ſpecialiter, & ſingulariter; ut præter ſpecialem auctoritatem ipſius nec jure agi valeant, nec attentari debeant cum effectu. In his autem ſpecialiter translationes Epiſcoporum adeo non tam conſtitutio canonica, quam divina ejus tantum poteſtati commiſit, ut*]

[2 *Et adminiſtrationi ejus ſe ingerens, Herbipolenſem ſe fecit Epiſcopum nominari.* & infra.]

TITULUS VIII.

DE AUCTORITATE, ET USU PALLII.

CAPUT I.

Intra quamlibet Eccleſiam provinciæ ſuæ Archiepiſcopus pallio uti poteſt: ſed extra non poteſt.

Clemens III. (*an.* 1189. *Romæ.*)

CUm ſuper *d* aliqua te: (*& infra.*) Quæſiviſti, quomodo intelligatur, quod in forma traditionis pallii continetur, videlicet, tradimus tibi pallium *e*, ut eo intra *f* Eccleſiam tuam utaris. Quod ita intelligitur, videlicet intra quamlibet Eccleſiam provinciæ tibi commiſſæ. Si vero te ſacris indutum veſtibus Eccleſiam proceſſionaliter, vel alio modo, exire contigerit, tunc tuo pallio minime *g* uti debes.

C A P. II.

Archiepiſcopus alteri Archiepiſcopo pallium ſuum commodare non poteſt.

Cœleſtinus III. (*an.* 1194.)

AD hoc *a*, quia quæſitum eſt a nobis ex parte tua, utrum liceat tibi pallium tuum Metropolitano alii commodare: (*& infra.* 1) Inquiſitioni tuæ taliter reſpondemus, quod non videtur eſſe conveniens, ut pallium tuum alicui commodes *b*: cum pallium perſonam non tranſeat, ſed quiſque cum eo debeat (ſicut tua novit diſcretio) ſepeliri.

[1 *Si contigerit eum ſine pallio ſuo ad Eccleſiam tibi commiſſam, in aliqua præcipua ſolemnitate venire, & in eadem Eccleſia Miſſarum ſolemnia celebrare, licet exinde nos non recolamus expreſſum canonem inveniſſe, ſuper hoc tamen*)

C A P. III.

Per pallium confertur plenitudo Pontificalis officii, & nomen Archiepiſcopale.

Innocentius III. C. *Cardinali c Presbytero Apoſt. ſed. Legato.* (*an.* 1202. *Roma in Siciliam.*)

NIſi ſpecialis dilectio *d* illa: ((*& infra.*) Sane ſi poſtulatio Trojani *e* Epiſcopi ad Panormitanam Eccleſiam fuiſſet per nos etiam approbata, non tamen deberet ſe Archiepiſcopum appellare, priuſquam a nobis pallium ſuſcepiſſet, in quo Pontificalis officii plenitudo *f*, cum Archiepiſcopalis nominis appellatione confertur. Tu ergo quod factum eſt, ſic ſtudeas palliare, ut id in confuſionem tuam, & ad ſedis Apoſt. opprobrium non redundet. Quoniam ſi oporteat, ut nos, vel tu ex hoc negotio confundamur, eligemus potius te confundi, quam lædamus ſedis Apoſt. dignitatem.

C A P. IV.

Romanus Pontifex ſemper, & ubique utitur pallio, alii in Eccleſiis ſuis, & certis diebus tantum.

Idem. (*an.* 1202. *Romæ.*)

AD honorem *g* Dei: (*& infra.*) Sane ſolus Romanus Pontifex in Miſſarum ſolenniis *h* pallio ſemper utitur, & ubique: quoniam aſſumptus eſt in plenitudinem Eccleſiaſticæ poteſtatis, quæ per pallium ſignificatur *i*. Alii autem eo nec ſemper, nec ubique, ſed in Eccleſia ſua, in qua juriſdictionem Eccleſiaſticam acceperunt, certis debent uti diebus. Quoniam vocati ſunt in partem ſolicitudinis *k*, non in plenitudinem poteſtatis.

C A P. V.

Archiepiſcopus extra ſuam provinciam pallio uti non poteſt, etiamſi hoc habeat conſuetudo.

Idem *Compoſtellano Archiepiſcopo.* (*an.* 1203. *Roma in Hiſpaniam.*)

EX tuarum *l* tenore literarum accepimus, quod cum fuerit in conceſſione pallii tibi dictum, ut ipſo intra Eccleſiam tuam uteteris: & tibi pro Eccleſiæ tuæ negotiis frequenter extra tuam provinciam commoranti, verecundum ſit abſque pallio miniſtrare (cum conſuetudo ſit in Hiſpania generalis, quod Archiepiſcopi extra ſuas provincias pallio indifferenter utantur) ut extra tuam provinciam uti pallio valeas, indulgeri tibi a ſede Apoſtolica poſtulaſti.

Licet autem talis conſuetudo dicenda ſit potius corruptela *m*, nos tamen de ſpeciali gratia indulgemus tibi, ut ſi neceſſitate aliqua præpeditus ad Eccleſiam tibi ſubjectam acce-

a *Idem Bamberg. Epiſcop. & magiſtro Præpoſito ſcholari Maguntin.* b Capit. 4. *eod. tit. in* 3. *compil.* c *In Cod. Barbatiæ ita: Nec illa prædeceſſoris noſtri indulgentia, quam impetraſſe ſe refert, præſumptionem, &c.* d Capit. 2. *eod. tit. in* 2. *compil.* e *pallium ſumitur in hoc tit. pro quodam Archiepiſcoporum ornamento, crucibus nigris intexto, velut ſtola ſacerdotalis, quod ſuper alia ornamenta defertur, humeros velut corona pectuſque circumdans, & ante dependens. Vide Panor. in c. antiquæ. de privil. & Innocent. III. lib.* 1. *Myſter. Miſ. c.* 63. *ubi copioſe de ejus materia, forma & myſtica ſignificatione.* f *al. infra.* g *nullo modo.*

a Cap. 2. *eod. tit. in* 2. *comp. al. hæc* b *l. perſonale. ff. ſol. matrim.* c *Innocentius III. Cod. tit.* 5. *Laurentii in Lucina Preſbytero Cardinali, &c. ut habet* 3. *compil.* d Cap. 1 *eod. tit. in* 3. *comp.* e *alias, Trojanenſ. al. Trojacenſ. Regni Siciliæ Cancellarii.* f *Adde Concil. Lateranenſ ſub Innocent. III. cap.* 5. g *Cap.* 2. *eod. tit. in* 3. *compil.* h *al. ſolemnitatibus.* i *figuratur.* k *al. & non in plenitudinem, &c.* l Cap. 3. *eod. tit. in* 3. *compil.* m *vide l. omnes judices. C. de decur. lib.* 10. *& auth. ut nulli judic. §. in gloſſ. magna, collat.* 6.

Digitized by Google

accedere forte nequiveris, pro conſecrandis Suffraganeis tuis, vel Clericis ordinandis, & ad Eccleſiam alienam propter hoc te contigerit declinare: dummodo is, ad quam Eccleſia pertinet, id permittat, utendi pallio in jam dictis caſibus liberam habeas facultatem.

CAP. VI.

In qualibet Eccleſia ſuæ provinciæ, permiſſis diebus, Archiepiſcopus Miſſam celebrans uti poteſt pallio.

Idem Innoc. III. (*an.* 1206. *Romæ.*)

CUm ſis, [*& infra.* 1] Ubicunque e ſacris in Miſſarum celebrationibus conſtitutus, diebus ſolemnibus uſum pallii, (per quod plenitudo Pontificii *b* deſignatur) poteris liberius exercere.

[1 *In partibus remotiſſimis gratum gerimus & acceptum, quod in actibus tuis quotieſcumque dubitationis ſcrupulus emergit, &c. Noveris igitur, quod ubi expoſcit neceſſitas, & plura in una Eccleſia altaria, & plures Epiſcopos ſimul poteris conſecrare, &c.*]

CAP. VII.

Sine pallio, & ſandaliis poteſt Archiepiſcopus celebrare.

Honorius III. *Archiepiſcopo Tri.* (*imo Lugdunenſi* *c. an.* 1220. *Romæ in Galliam.*)

QUia nos: [*& infra.*] Inquiſitioni t. t. reſpond. quod tam in tua, quam in aliena diœceſi, potes ſine pallio, & ſandaliis celebrare: qui utique in tua diœceſi non debes ſemper celebrare cum pallio, ſed diebus illis duntaxat, qui in Eccleſiæ tuæ privilegiis ſunt expreſſi. Sicque ſoluta eſt quarta quæſtio, quo quæſiviſti, an tibi ſit licitum pro defunctis cum pallio celebrare.

TITULUS IX.
DE RENUNCIATIONE.

CAP. I.

Non datur licentia cedendi Epiſcopo, qui propter ſenectutem vult cedere, ſi neceſſarius, vel utilis ſit Eccleſiæ ſuæ.

Alexander III. *Londonenſi Epiſcopo.* c (*imo Lunden. Archiep.* 1. *an.* 1180. *Roma in Daniam.*)

LIteras *d* tuas: [*& infra.* 1] Si tuam aut e ſenectutem, aut inſufficientiam forte conſiderans, te tanquam emeritum *f* poſtulas relaxari: ſcito nos credere, quod tutius ſit hoc tempore, ſi commiſſa tibi Eccleſia ſub umbra tui nominis gubernetur, quam ſi alteri novæ incognitæque perſonæ gubernanda in tanto diſcrimine committatur: maxime quia in te vigor devotionis, & fidei (etiam corpore ſeneſcente) non deficit, ſed vergente deorſum conditione corporea, fervor Spiritus in ſublimiora conſcendit: [*& infra.* 2] Monemus te igitur, ut ſuper hoc diebus iſtis nulla te facias importunitate moleſtum, quia indecens omnino probatur, prius ſolvere militiæ cingulum, quam cedat victori adverſitas præliorum.

[1 *Nuper accepimus, devotione plenas, & dolore non vacuas, quæ quidem & tuam nobis inſinuarunt affectuoſiſſimam charitatem, & tui Archiepiſcopalis officii, quod fideliter geſſiſſe, & adhuc te gerere gaudemus, contrariam exigebant Eccleſiæ utilitatibus ceſſionem. Noſti enim, ſicut vir prudens, & providus, quod tanta eſt Cleri malitia, & contra Eccleſiam Dei tam gravis tamque diuturna perſecutionis inſtantia, ut nequaquam ei cedat ad commodum, ſi tuam ſedem talem contigerit ſubire defectum. Quod*]

[2 *Ne igitur hujus doloris aculeus vividam circa te noſtri pectoris vulneret charitatem, rogandum te potius duximus & monendum.*]

e Cap. 1. eod. tit. in 4. compil. b al. Pontificalis officii. al. Pontificis. c al. Landon. Archiepiſcop. al. Lugdunenſi Archiepiſcop. al. Baron. Epiſcop. in Codice MS. eſt Turonenſi. d Cap. 2. eod. tit. in 1. compil. e al. autem. f ſic in omnibus manuſcript. & vox, immeritum, perperam inſerta fuit.

CAP. II.

Qui abjurat beneficium, licite poteſt illud (ſi denuo eligatur) obtinere.

Idem *Abbati Dolen.* a *& Priori de Artigia.* (*an.* 1180. *Roma in Galliam.*)

CUm inter P. Gaufridi, & quoſdam *b* alios Canonicos ſancti L. ſuper ſpirituali c beneficio, ſcilicet ſtallo in choro, & loco in Capitulo, quæſtio fuiſſet diutius agitata: [*& inf.* 1] Ideoque vobis mandamus, quatenus ſi præfatum P. inveneritis de conſenſu *d* majoris partis Capituli fuiſſe de prædicto beneficio auctoritate Apoſtolica inveſtitum, eum faciatis beneficium ipſum pacifice poſſidere: non enim videtur nobis impedimentum eſſe juramentum, quod de eodem non petendo ulterius proponitur præſtitiſſe, ſi conſenſus majoris, & ſanioris partis canonicorum Eccleſiæ interceſſit.

[1 *Quia tamen altera pars ſufficienter inſtructa non venerat, negotium non potuit terminari.*]

CAP. III.

Qui renunciavit beneficio ſuo, illud repetere non poteſt.

Idem *Epiſcopo e Verulano.* (*an.* 1180. *Roma in Latium.*)

EX tranſmiſſa *f* relatione Abbatis ſancti N. de Ceperano, noſtris eſt auribus intimatum, quod P. Rubeus Clericus, dum infirmitate *g* laboraret *h*, apud monaſterium Sancti Salvatoris ſibi petiit habitum monaſticum indulgeri: qui recuperata poſtmodum ſanitate, ad monaſterium illud gratia complendi votum acceſſit: & ibidem morem aliquantulam faciens, ea, quæ prædictæ Eccleſiæ ſancti N. contulerat, ſibi fecit reſtitui. Nunc autem mutato animo laborat, ut reſtituatur in Eccleſia ſupradicta.

Verum quoniam jam dicta Eccleſia ob eo ſoluta dignoſcitur, ex quo ea, quæ ſibi contulerat, ad petitionem ſuam reſignavit eidem: mandamus, quatenus (ſi res ita ſe habet) prædictum Abbatem, & ſocios ejus ad receptionem P. nulla ratione compellas invitos: nec a populo *i* Ceperano compelli permittas: hortari tamen eos poteris, ut illum non tanquam unum de Eccleſia, ſed quaſi de novo recipiant in ſocium, & in fratrem.

CAP. IV.

Beneficiatus ſine licentia Prælati ſui beneficio renunciare non poteſt.

Idem *Epiſcopo Tornacenſi.* (*an.* 1180. *Roma in Galliam.*)

ADmonet: [*& infra.*] Univerſis perſonis tui Epiſcopatus ſub diſtrictione prohibeas, ne Eccleſias tuæ diœceſis ad ordinationem tuam pertinentes, abſque aſſenſu tuo intrare audeant, aut detinere, aut eas dimittere inconſulto. Quod ſi quis contra prohibitionem tuam venire præſumpſerit, in eum canonicam exerceas ultionem.

CAP. V.

Contra petentem beneficium admittitur ſpontaneæ abjurationis exceptio, etiam cauſa renunciationis non adjecta: contra quam actor replicare poterit, quod non ſponte renunciavit: & qui melius probaverit, obtinebit.

Clemens III. (*an.* 1189. *Romæ.*)

SUper hoc, quod ſciſcitaris k, utrum Eccleſiaſtica beneficia repoſcentibus, objecta ſpontaneæ abjurationis exceptio ſine cauſæ cognitione ſit admittenda, & an actoris.

a *Dolonen. al. ita: Abbati & Priori de Artigi. al. de Artigia.* b *Cap. 3. eod. tit. in 1. compil.* c *al. ſpeciali.* d *In C. Barbat. majoris & ſanioris partis, &c.* e *al. Verſellenſi. al. Verulan.* f *Cap. 4. eod. tit. in 1. compil.* g *al. dum olim nimis infirm. lab. &c.* h *juxta illud: Dum ſeri languerem, ſera religionis amorem: Expers languoris, non ſum memor hujus amoris.* i *Vox, populo, deeſt in omnibus manuſcr. ſed erat expoſitio marginalis, quæ irrepſit in textum. In antiquis ita habebatur: Ceperano, id eſt, e populo Ceperano.* k *Cap. 5. eod. tit. in 2. compil. legitur ita: ſuper hoc, quod ſciſcitaris a nobis.*

Digitized by Google

actoris, quod ſponte non renunciavit, an rei de ſpontanea renunciatione debeant probationes admitti? Sic tuæ experientiæ reſpondemus, quod nulla ratio hoc veriſimile reddit, ut quiſquam beneficium multis forte expenſis, & laboribus acquiſitum, quo ſuſtentari debet, facile ſine magna cauſa, ſua ſponte reſignet : ideoque ſupervacuum eſſe non credimus, cauſam reſignationis diligenter inquiri *a*, quam ſi forte probabilem, id eſt, non vi, nec metu, nec oppreſſione, nec interventu pecuniæ, nec promiſſione *b* extortam judex invenerit, maxime ſi non intervenerit juramentum, quod vix fieri de voluntate propria creditur, quod fere ſemper a malo eſt [*niſi replicatio canonica fuerit oppoſita*] admittere non postponat. Porro licet negantis factum per rerum naturam nulla ſit probatio *c*, ejus tamen, qui ſpontaneam renunciationem negat (cum implicite, & quodammodo replicando inficietur ſuper aſſertione ſua, habito ad dignitatem, & opinionem reſpectu) probationes credimus admittendas.

C A P. VI.

Qui ſponte renunciavit electioni de ſe factæ, ſuper ipſa ulterius audiri non debet.

Idem Clemens III. (*an.* 1190. *Roma in Angliam.*)

IN præſentia noſtra : *d* [*& infra.*] Licet igitur judex non ſemper ad unam ſpeciem probationis applicet mentem ſuam, ſed ex confeſſionibus, depoſitionibus, allegationibus, & aliis, quæ in ejus præſentia proponuntur, formet animi ſui motum, & tanta ſit judicialis auctoritas, ut ſemper pro ipſo præſumi debeat, donec contra ipſum aliquid legitime comprobetur : quare ſi tu coram Dulmen. Epiſcopo, & ejus Conjudicibus nihil penitus probaviſſes, ſtandum tamen ſententiæ fuerat, niſi adverſarius eam oſtenderet irritandam. Quia tamen præter iſta conſtitit de ipſius renunciatione ſpontanea per quaſdam Epiſcoporum literas, & confeſſionem ipſius, nos *e* ei ſuper eadem Abbatia ſilentium duximus imponendum.

C A P. VII.

Qui renunciavit literis beneficialibus, non ideo institutioni jam factæ renunciare videtur.

Celeſtinus III. [*an.* 1195. *Roma in Galliam.*]

SAne dilecto *f* filio noſtro I. Presbytero Cardinali tunc Apoſtol. ſed. Legato, nos meminimus injunxiſſe, ut H. Subdiaconum Canonicum in Pictavien. Eccleſia inſtituere procuraret : qui mandatis noſtris obtemperans, ibidem inſtituit in Canonicum Subdiaconum memoratum. [*& infra* 1] Poſtmodum idem H. quorundam veſtrum ductus conſilio, literas ſuas vobis reddens, veſtræ miſericordiæ ſe ſubjecit : [*& infra.* 2] Quia vero *g* unde miſericordiam debuit impetrare, inde cogitur diſpendium ſuſtinere : mandamus, quatenus (hoc non obſtante) ipſum in fratrem, & Canonicum admittatis.

[1 *Verum vos nec nobis, nec ipſi Cardinali reverentiam exhibentes, quod literis ſuis de jam dicto H. idem Card. injunxit vobis, adimplere minime curaviſtis, nec etiam ſuſceptionem ipſius in aliqua obſervare. Sed*]

[2 *Qui cum crederet apud vos miſericordiam impetrare, vobis ſatisfaciens in hac parte, inde damnum cogitur ſuſtinere, unde gratiam, & præmium meruit reportare. Nolentes igitur, quod de ſæpedicto H. tam a prædeceſſoribus noſtris, quam a nobis inchoatum eſt, aliquatenus relinquere imperfectum, mandamus, &c.*]

C A P. VIII.

Renunciatio beneficii facta in manibus Laici non tenet, renuncians tamen eſt beneficio ſpoliandus.

Innocentius III. *Nidroſien. Archiepiſcopo* a (*an.* 1198. *e civitate Caſtellan. in Norvegiam.*)

QUod in dubiis : *b* [*& infra.*] Hi præterea, qui beneficium Eccleſiaſticum ſibi collatum ſponte in manum laicam reſignantes, illud denuo a Laico ſuſceperunt, eodem ſunt beneficio ſpoliandi *c*, licet reſignatio talium facta Laico nullam obtineat firmitatem.

C A P. IX.

Papa concedit licentiam cedendi Epiſcopo, qui ſine mortis periculo in Eccleſia ſua morari non poteſt.

Idem *Eboracen. Archiepiſcopo.*

AD ſupplicationem *d* Raguſien. Archiepiſcopi, eum a cura, qua tenebatur Eccleſiæ Raguſien. duximus abſolvendum, eo quod ibi non poterat ſecure morari : & ſi acceſſum haberet ad illam, mortis ſibi periculum imminebat : *e* (*& infra.*) Ne vero idem in vituperium miniſterii noſtri, defectum in rebus temporalibus patiatur : mandamus, quatenus beneficium, quod de liberalitate Regia, ac conceſſione tua in Epiſcopatu Carleoli, & Eccleſia de Malebron. *f* eſt illi collatum, ad ſuſtentationem conſerves ipſius. Cui conceſſimus, ut in ipſo Epiſcopatu abſque uſu pallii officium Epiſcopale valeat exercere, tibi tanquam Metropolitano reverentiam, & obedientiam impenſurus.

C A P. X.

Ponit ſex cauſas, ex quibus Epiſcopi poſſunt petere, & Papa conſuevit concedere cedendi licentiam, quæ ſex cauſæ his verſibus comprehendi poſſunt :

Debilis, ignarus, male conſcius, irregularis,
Quem mala plebs odit, dans ſcandala cedere poſſit.

Idem *Epiſcopo Calaritano.* g (*Roma in Sardiniam.*)

NIſi cum *h* pridem : (*& infra.* 1) Si enim in hujuſmodi ceſſione frugem tibi melioris vitæ promittis, ſcire te debes non eſſe ſanctificato in utero ſanctiorem, & ideo non oportet te prædicationis jam ſuſceptæ deſerere miniſterium, cum ille, cujus fieri bajulus recuſabat, tandem prædicandum *i* receperit verbum Dei. §. 1. Quod ſi forſan humilitatis cauſa de culmine quæris *k* Pontificali deſcendere, eo ipſo humilitatis videris erigere *l* male verticem, quod te nimis in reſignandi propoſito exhibes pertinacem : quia tunc in te veram humilitatem cuſtodies, cum & per eam locum ſublimem fugies, & per obedientiam non dimittes. Intueri te itaque volumus, quod hæc ſunt illa, per quæ cedendi Epiſcopus licentiam poteſt poſtulare : Conſcientia criminis, debilitas corporis, defectus ſcientiæ, malitia plebis, grave ſcandalum, irregularitaſque perſonæ : ſed in his omnibus eſt obſervanda cautela. §. 2. Propter conſcientiam enim criminis cedendi poteſt licentia poſtulari, & forſitan non cujuſlibet, ſed duntaxat illius, propter quod ipſius officii executio poſt peractam pœnitentiam impeditur : cum ſi omnes, quos arguit conſcientia cujuſlibet culpæ, cederent, pauci vel nulli in illo miniſterio remanerent : (*& infra.* 2) §. 3. Alia vero cauſa eſt debilitas corporis *m*, quæ vel ex infirmitate, vel ex ſenectute *n* procedit : nec tamen omnis, ſed illa ſolummodo, per quam impotens redditur ad exequendum officium paſtorale. Nam ſi pro quali-

a *Vid. l. ſi mulier. D. rer. am. & l. ſed etſi quis. §. nec diſtinguimus. D. de uſufr.* b *facit quod habetur in l.* 1. *&* 2. *D. de calumn.* c *Vid. l. poſt venit. cum gloſſa D. de tranſ. & l.* 1. *D. quæ ſent. ſin. app. reſcin.* d *cap.* 4. *eod. tit.* 2. *compil.* e *al. nos de conſilio fratrum noſtrorum ſuper, &c.* f *c.* 1. *eod. tit. de major. & obed. in* 2. *comp.* g *In C. Barb. quia vero indecens eſt, ut unde miſericordiam deberet impetrare, inde cogeretur, &c.*

a *al.* Nidromien. b *cap.* 1. *eod. tit. in* 3. *compil.* c *Vide l. quæro. §. ſi venditor. ff. de ædil. edict. & l. Herennius. ff. de evict.* d *cap.* 2. *eod. tit. in* 3 *compil. B. Tho.* 2. 2. *q.* 185. *art.* 5. e *Vide l. ſi putator. ff. ad L. Aquil. & l. ſi ut certo. §. commodatum. ff. commod.* f Malebres. g *al.* Tralatan. *al. Arelatenſe. al.* Claritan. *al.* Carelitano. h *cap.* 4. *eod. tit. in* 3. *comp. Vide B. Tho.* 2. 2. *q.* 185. *art.* 4. i *al. ſuſceperit. Hier.* 2. k *al. pontificalis honoris.* l *leg. erigere, non ut in vulgatis, eligere.* m *corporalis.* n *quis dicatur ſenex, notatur in l. ſi parte. §. in arrogationibus. ff. de adopt. l. inviti. ff. de teſtib.*

Digitized by Google

qualibat corporali debilitate *g* ſuſceptæ ſervitutis officium poſſet daſeri, fruſtra ſa latateretur Apoſtolus in ſuis infirmitatibus gloriari: cum interdum non plus hortatur ſanilis debilitas aliquem cedare, quam moralis maturitas (quæ in ſenibus aſſa ſolat) ipſum in ſuo ſuadet officio permanare: pro talibus anim de ſe diait Apoſtolus *a*: *Cum infirmor, tunc fortior ſum*: quia nonnunquam corporis infirmitas fortitudinem cordis augmentat. §. 4. Pro delecta quoque ſaientiæ plarunqua poteſt quis petera aeſſionem: quia cum ipſa circa ſpititualium adminiſtrationam ſit poriſſimum neceſſaria, & circa curam tamporalium *b* opportuna: Præſul, qui commiſſam ſibi dabet Eccleſiam regaic in utriſqua, ſalubritar ei renunciat, ſi ſcientiam (in qua ipſam regat) ignorat. *Tu enim* (inquit Dominus *c*) *ſcientiam repuliſti, & ego te repellam, na ſacerdotio fungaris mihi*. Quanqnam atſi daſideranda ſit eminans ſcientia in paſtore, in eo tamen ſit competens tnlaranda: quia ſacundum Apoſtolum: *Scientia inflat*, *d* *charitas autem ædificat*: & ideo imperfectam ſcientiæ poteſt ſupplere perfectio charitatis. §. 5. Propter malitiam autam plabis cogitur intardum Prælatus ab ipſius regimine declinare, quando plebs adao duræ carviais exiſtit, ut proficare nequear apud ipſam, ſed propter ejus duritiam, quo magis ſatagit, eo magis juſto judicio daſiaare permittatur: dicenta Domino per Prophetam *e*: *Linguam tuam adhærere faciam palata tuo: quia Domus exaſperans eſt*. Et Apoſtoli *f* laguntar dixiſſe Judæis: *Ecce convertimur ad gentes, quia verbi Dei vos indignos feciſtis*. Non tamen pro qaalibet culpa paſtor *g* debet gregam deſarere, ne mercenario comparetur, qui videt lupum vaniantem, & dimittit oves, & fugit: ſed de ſuperioris licantia, tunc demum potaſt non tam timide ſugare, quam provide declinare, cum oves convertuntur in lupos: & qui debuerant humilitar obedire, jam irravocabilitar aontradicunt, cum atſi tales ſint graviter pro crimine puniendi, ſunt taman pro tempore utiliter tolarandi: quia ſanguinem alicit, qui nimis emungit. §. 6. Pro gravi quoque ſcandalo avitando (cum aliter ſedari non poteſt) licat Epiſcopo petara ceſſionem, ne plus temporalam honoram, quam æternam videatur affectare ſalutam, mamor illius, quod dicit Apoſtolus *h*: *Si eſca ſcandalizaverit fratrem meum, non manducabo carnem in æternum*. Sed intar ſcandalum, & ſcandalum aſt ſubtilitar diſtinguandum: ſicut Dominus *i* ipſe diſtinxit, qui cum dixiſſant Apoſtoli: *Scis, quia Phariſæi audito hoc verbo ſcandalizantur?* Reſpondit: *Sinite illos, cæci ſunt, & duces cæcorum*. Alibi *k* vero dixit: *Qui ſcandalizaverit unum de puſillis iſtis, qui in me credunt, expedit ei, ut ſuſpendatur mola aſinaria in collo ejus, & demergatur in profundum maris*. Perſonæ vero irregularitas (ut ſi ſorta ſit bigamus, val viduæ maritus) aſt cauſa, propter quam petere poteſt licantiam aliquis reſignandi, atteſtante Apoſtolo, qui dicit *l*: *Oportet Epiſcopum eſſe unius uxoris virum*. Non tamen propter quamlibet irregularitatam perſonæ debat ei, qui regularitar miniſtravit, cedandi licentia indulgari, utpota ſi de legitimo matrimonio non ſit natus: quia licet irregularitatam hujuſmodi non potuarit ſubjiacere, ſi taman & culpa latet, & cauſa, cum eo, qui laudabiliter ſuum implavit officium (injuncta ſibi pœnitantia competenti) poteſt non minus utilitar, quam miſericorditer diſpenſari. *Ego m ſum*, inquit, *Deus zelotes, vindicans peccata patrum in filios, uſque in tertiam, & quartam generationem in his, qui oderunt me*, id eſt, in illis, qui contra me paternum odium imitantur. Unde parar, quod *a* illis, qui paternæ vitia non ſequuntur, propriæ poſſunt in talibus ſuffragari virtutes; illo diſcretionis adhibito moderamina, ut intar nothos, & *b* manzares, naturales, & ſpurios diſtinguatur. [*& infra*. 3] §. 7. Varum ſi propter alias cauſas ceſſionem affectas, non eſt in hoc tibi poſtulanti ſavendum: cum hujuſmodi poſtulatio videatur non eſſa diſcreta, quoniam (ut id tanquam notiſſimum omittamus, quod ocioſitas, & voluptas arma ſunt hoſtis antiqui ad miſeras animas captivandas) propter laboris anguſtias, aut perſecutionis incurſus non dabes deſerere ſponſam tuam, cui deſigendo *c* manum apud extraneum te fide media copulaſti, ſciens, quod *Beati d ſunt illi, qui perſecutionem patiuntur propter juſtitiam*: quoniam cum probati fuarint, accipiant coronam vitæ, quam repromiſit Deus diligentibus ſe. §. 8. Sed dices: *Spiritus e ubi vult ſpirat, & neſcis unde veniat, aut quo vadat*, & idao non aſt, qui poſſit vias illius Spiritus perſcrutari: qui *f* vero Spiritu Dei aguntur, non ſunt ſub lege: quoniam ubi Spiritus Dei, ibi libertas: quare ſi cadandi tibi licentia data ab homine non fuarit, nihilominus tamen cedes: quia data aſt tibi libertas cadendi a Deo. Certa deſipis, ſi ſic ſapis. Nam quomodo Spiritu Dai agitur, qui contra Spiritum Dei agit? ſi enim vara ſunt, quæ præmiſimus (imo quia indubitanter ſunt vara) proculdubio contra Spiritum Dei agit, qui aliquid contra veritatem attentat, quoniam ipſe eſt Spiritus veritatis. §. 9. Porro ſi dicas, quod forſitan alia eſt cauſa latens, propter quam cedendi voluntas tibi cælitus inſpiratur: & nos ſiquidem reſpondemus: Tu quomodo ſcis, quod talis inſpiratio ſit cœleſtis? nonne recolis, quid ille glorioſus Pontifex dixit, cum cœpiſſat viribus corporis repante deſtitui? Domine, ſi adhuc populo tuo ſum neceſſarius, non recuſo laborem, fiat voluntas tua: illius examplum ſecutus, qui dixit: *Cupio g diſſolvi, & eſſe cum Chriſto, manere autem in carne neceſſarium eſt propter vos*: [*& infra*. 4] §. 10. Quippe ſi quantocunqua virtutum flora refulgeas, & in te non habeas charitatem, nihil te comprobaris habere. *Nulla h ſiquidem major poterit eſſe charitas, quam ut animam ſuam ponat quis pro amicis ſuis*. Cum autam propter hanc te deceat animam tuam pro ſubditis tuis ponere, nulla occaſione (dummodo proficere illis poſſis, atſi non omnibus, tamen multis) ab eorum regimine te convenit excuſare, quoniam *i* ſi laboris cauſam prætandis, exemplum te Apoſtoli ſublevabit, qui ſuadet tibi laborem hujuſmodi non refugere, dum ſe aſſerit pro communi ſalute plus cæteris laboraſſe: quia licet non ſemper ſequatur laborem effectus, nihilominus tamen ipſe labor eſt meritorius apud Deum: juxta quod legitur *k*: *Reddet Deus mercedem laborum Sanctorum ſuorum*: [*& infra*. 5] §. 11. Nec putes, quod ideo *l* Martha malam partem elegerit, quæ circa plurima ſatagebat, quia Maria optimam partem elegit, quæ non auferetur ab ea: quoniam licet illa ſit magis ſecura, iſta tamen eſt magis fructifera: & licet illa ſit magis ſuavis, hæc tamen magis utilis: cum in fœcunditate ſobolis, lippitudo *m* Liæ Rachelis pulchritudini ſit prælata: quamvis ſimul in unum & contemplativus eſſe valeas, & activus, Legislatoris exemplo *n*, qui nunc aſcendebat in montem, ut ibi gloriam Domini cum majori cerneret libertate, nunc vero deſcendebat in caſtra,

a 2. *Corinth*. 12. b *Vide auth. de jud*. §. 1. *coll*. 9. *& l. ſi quis* §. *prohibentur ff. de edendo*. c *Oſee* 4. d 1. *Cor*. 7. *Vide l. ſi d Julianus* §. *quod dicit. ff. ad Sc. Maced. & l. ex pluribus. de verb. ſignif*. e *Ezech*. 3. f *Actor*. 13. g *Joan*. 10. h 1. *Cor*. 8. i *Matth*. 15. k *Matth*. 18. l 1. *Tim*. 3. m *Exod*. 20.

a *B. Thom*. 2. 2. q. 108. *artic*. 4. *& Alfonſ. Caſtr. l*. 2. *de juſta hær. pun. cap*. 10. b *ſic vocat eum, qui ex ſcorto natus eſt, inquit vetus interpres. Vide Cardinalem Paleotum in lib. de nothis, & ſpuriis*. c *al. in una Vaticano ibi: cui deſpungendo manum tuam, & c. fidem*. d *Matth*. 5. e *Joan*. 3. f 2. *Corinth*. 3. g *Philip*. 1. h *Joan*. 15. i *al. quod ſi*. n *Sapient*. 10. l *Luc*. 10. m *Geneſ*. 29. n *Exod*. 24.

ſtra, ut cum utilitate majori neceſſitatibus populi provideret n. Quapropter facilius indulgetur, ut aſcendat Monachus ad Præſulatum, quam Præſul ad Monachatum deſcendat. [& infra. 6] §. 12. Monemus itaque, ut laborem paſtoralis regiminis non recuſes, ne fortaſſis ad pedes ſuos cum Maria ſperneret te recipere, qui ſibi b apud te divertenti ſpreviſſes cum Martha ſolicita miniſtrare: [& infra. 7] Quia vero in poſtulando cedendi licentiam *nimis diutius* inſtitiſti, ecce tibi te duximus relinquendum, ut diſtinctis cauſis, propter quas cedere oporteat, ſi propter aliquam cauſam utilem, & honeſtam in hujuſmodi propoſito perſeveres, de licentia noſtra cedas: alioquin cedendi licentiam auctoritate Apoſtolica tibi ſcias eſſe penitus interdictam: quoniam etſi pennas habeas, quibus ſategas in ſolitudinem avolare, ita tamen adſtrictæ ſunt nexibus præceptorum, ut liberum non habeas abſque noſtra permiſſione volatum.

[1 In officio paſtorali ad divinum ſervitium acceſſiſti, præparaſſe te ad tentationes animum crederemus, ac prævidiſſe prudenter, nequaquam in humana fragilitate conſiſtentes, varios anguſtiarum languores, quos te ſciebas in ipſo officio perpeſſurum, poſſe nos abſque magno Dei adjutorio ſuſtinere: formidaremus utique, ne parvulos tuos poſtmodum ad petram allidere neglexiſſes, eoſque tantum in te permiſeris invaleſcere, ut ipſorum, ſuggerentium tibi ſuſcepti miniſterii ceſſionem, inſtantiæ vix jam valeas repugnare. Verum quoniam (ſicut credimus) cum te ſcires eſſe contra ſpirituales nequitias pugnaturum, armaturam Dei, qua poſſes ſtare contra inſidias tentatoris, ab Apoſtolo monitus, induiſti, & inexpertus non ignoraſti ſolicitudinis paſtoralis anguſtias, quas forſitan expertus abhorres: neſcimus cur tam inſtanter ſuſceptum velis regimen inutiliter derelinquere, quod ſuſceptum utiliter non deberes uſquequaque vitare.]

[2 In multis enim offendimus omnes, & ſi dixerimus quia peccatum non habemus, nos ipſos ſeducimus, & veritas in nobis non eſt: quia miſericordia illum excuſat, qui miſerabiliter ſe accuſat.]

[3 Cum autem plerumque vitia ſe virtutes minus provide mentiantur, ſubtiliter advertere te oportet, utrum reſignandi propoſitum, quod tam ferventer geſtare videris in pectore, dignum ſit Dei odio, vel amore. Si enim propter cauſam aliquam præmiſſarum cedere poſtulares, tam ſuper cauſa, quam ſuper ejus effectu pariter doleremus: ſed ne ſub improvidæ pietatis amictu ad reſignandum deteſtabilis impietas te impellat, conſiderare te volumus & alias eſſe cauſas, propter quas male quis petit, & pejus appetit hujuſmodi officium reſignare. Si enim ex puſillanimitate, fortaſſis ut laborem deponat, vel perſecutionem effugiat, aut ex vanitate (quod abſit) ut plenius vacet otiis, ſeu liberius indulgeat voluptatibus, curam vult aliquis deſerere paſtoralem, ab ea non meretur abſolvi, quamvis propter hujuſmodi vanitatem, tanquam qui mortaliter peccat, ea reddat ſe indignum, ſed ſatagere debet, ut vanitate depoſita, ſatisfaciat de peccato. Aliam vero cedendi cauſam omnino credimus deteſtandam. Si quis aut a Pontificali velit diſcedere dignitate, ut gloriam captet humanam, tanquam qui eligat in domo Dei abjectus eſſe magis, quam habitare in tabernaculis peccatorum. vel ut non amittat humanum favorem, quem per hypocriſim acquiſivit, ſive quod ejus ſimulatio revelari jam incipit, ſive quod fervor ipſius ex qualibet cauſa tepeſcit, nec vult videri, quod malus fuerit, vel fiat, & ideo ſub religionis prætextu ſuam vult contegere pravitatem, ut quaſi deſerens Martham, amplectatur Mariam, & Liæ faſtidiens lippitudinem, Rachelis concupiſcat pulchritudinem. Quod autem ſi propterea velis cedere, quod tempore proſperitatis arridente fortuna viſus eſt laudabiliter miniſtrare, quoniam omnia ſibi proſpere ſuccedebant: ſed adverſitatis tempore imminente veretur, ne ſi qualibet caſu ſiniſtra contingant, ipſius negligentiæ imputentur: plane ſi propter hoc petis cedere, nautæ ſe poterit improvide comparare, qui cum mari ſub tranquillitate jacente cum multo labore navis exercuerit gubernaculum, ipſam tempeſtate ſurgente deſeris, & devenire patitur in profundum. Illam quoque cedendi cauſam penitus deteſtamur, ſi forte cedere velit Epiſcopus, ut vel alter ſibi ſuccedat, vel obtentu pretii, vel affectu carnali, vel ut cum pejor ſibi ſucceſſerit, ipſe velut optimus extollatur. Illud autem quaſi nefas reſpuimus, & damnamus, quod Epiſcopus propter occupationes mundanas, & ſolicitudines ſæculares non valeat ſine crimine Pontificale officium exercere, cum multos ſanctos Eccleſia veneretur, qui ſpiritualia ſimul, & temporalia miniſtrarunt. Veruntamen læva debet eſſe ſub capite, & dextra in amplexu: ſed illud te advertere volumus diligenter, ne forte hoc velle tuæ diſpoſitionis propoſitum efficiat te ex illis, de quibus dicitur per Prophetam: Filii Ephrem i. ar. & m. ſa. con. ſ. in die belli, cum potius pro domo Iſrael murum debeas te opponere aſcendentibus ex adverſo, quia juxta ſententiam veritatis non qui cœperit, ſed qui perſeveraverit, ſalvus erit: caveas attente, ne maculam in gloria tua ponas, non ſolum apud homines, ſed etiam apud Deum: quoniam ſub hoc pallio te non poteris occultare, nedum apud Deum, qui renes ſcrutatur, & corda, ſed nec etiam apud homines, qui ex veriſimilibus talia ſuſpicantur. Illud quoque prudenter attendas, quia juxta ſententiam ſapientis, Spiritus diſciplinæ effugiet fictum, & auferet ſe a cogitationibus, quæ ſine intellectu conſiſtunt. Si vero pro tuenda Eccleſiæ libertate difficultatis onus incurrere pertimeſcis, non ideo deſerere debes Præſulatus honorem, conſiderans diligenter, ne forte tenteris juſto judicio ab illo, qui malorum eſt intentator, ut probetur, utrum ſatisfacere velis in eo, in quo forſan deliquiſti. Qui vero contemnit, aut negligit ſatisfacere pro delicto, theſaurizat ſibi iram in die iræ, cum revelabit Dominus abſcondita tenebrarum. Ecce quidem admonuimus tibi ſpeculum, ut te ipſum contempleris in ipſo, & tuam conſcientiam perſcrutatus, agnoſcas, ex qua cauſa cedendi licentiam poſtules importune. Nec enim (novit altiſſimus) ignoramus, quare in tali propoſito perſeveres, quoniam nec infirmitas corporis, nec longævitas temporis, nec defectus ſcientiæ, nec malitia plebis, nec irregularitas perſonæ te reddit ineptum, nec conſcientiam ſævi criminis te fateris habere.]

[4 Quia igitur diverſas tibi cauſas ſuper hac cauſa diſtinximus, & propter quam cauſam cedere deſideres, ignoramus, te ipſum tibi duximus committendum, ut de propriæ mentis tribunali te judicans, videas ſi ſic poſſis reſignandi deſiderio ſatisfacere, ut gregis tibi commiſſi curam ſine culpa valeas declinare. Si enim cedendo proficere appetis tibi ſoli, profectui tuo ſine dubio tantum ſubtrahis, quantum quod impendere poteras aliis, non impendis: quia tunc majora animæ tuæ lucra conquireres, cum ſine tua ſalute ſalutem plurimorum procurares: potioris enim eſt meriti ſecum Deo quamplurimos lucrifacere, quam ſalutem propriam quærere ſine illis, quorum ſalus ad ejus curam noſcitur pertinere.]

[5 Sed eſto, quod multum hactenus laboraveris, & bonum certamen certaveris, cum eodem Apoſtolo poſſis dicere, tamen ut corona juſtitiæ tibi de cætero reponatur, curſum te decet perfecti operis conſummare. Quantumlibet enim in anguſtiarum laboribus, qui comitantur officium paſtorale, noctes tibi laborioſas enumeras, & tanquam fatigatus cervus umbram quietis affectas: quantumlibet inter viæ calores, & anguſtias patriæ dilectione traharis, & velut emeritus mercenarius operis tui finem anxius præſtoleris, expedit tamen tibi virtutem in infirmitate perficere, et pugnam tuam perſeverantia coronare: ſciens, quod cum apud extraneum miſeris manum tuam, cum animas tibi ſuſcepti gregis in tuam animam ſuſcepiſti, non ſic tibi debes portum quietis appetere, ut navigantes hactenus tecum filios ſine remigis adjutorio patiaris in hoc mari magno, & ſpatioſo cum timore naufragii fluctuare.]

[6 Fraternitatem tuam exhortamur attentius per a. ſ. m. q. illam vocem Davidicæ imprecationis abhorrens, tibique

a *Vid. l. in emptione. cum gloſſ. in verbo, refert. D. de ædil. edict. & gloſſ. in l. juſtiſſime. cod. tit.* b *Si ſibi apud.*

formidans tam per effectum aperis adaptari, quæ dies aperis impii paucos fieri, ut & Epiſcopatum ejus accipiat alter, imprecatur.]

[*7 Illud quoque te debet fortius in miniſtrandi propoſita ſtabilire, quod hactenus in Eccleſia tibi commiſſa laudabiliter miniſtraveris, ſiquidem (quod abſit) alius te cedente minus utilis ſumeretur ad ipſum, profecto non parum ab ipſa quiete, quam appetis, turbareris, cum ubi bene miniſterium tuum extrenueris, non abſque dolore cerneres inutilis miniſtri defectum, fieretque, ut tantum in contemplationis arce tibi deperiiſſe cognoſceres, quantum Eccleſiæ, cui præſides, non ſine tua confuſione, per te ſubtractum eſſe videres.*]

C A P. XI.

Epiſcopus, qui propter crimen renunciavit Epiſcopatui, & ad religionem tranſivit, ad Epiſcopatum reaſſumi non poteſt. Secus ſi renunciavit propter perſecutionem, infirmitatem, defectum ſcientiæ, ſimoniam ipſe ignorante commiſſam, vel aliam ſimilem cauſam.

Idem Innoc. III. a *Epiſcopo Faventin. in Archiepiſcopum Ravennat. electo. (an. 1208. Romæ in Æmiliam.)*

POſt translationem *b* tuam ad Eccleſiam Ravennaten. cum Præpoſitus, & Canonici Faventin. in I. eorum Concanonicum liberam eligendi auctoritatem unanimiter contuliſſent *c*, ipſe *d* I. ſancti Fridiani Lucenen. Canonicum olim Epiſcopum Sarten. *e* in Faventin. Epiſcopum poſtulandum elegit. Petro a ſancti Fridiani Priore ſuper hoc requiſito, & obtento conſenſu *f*, Præpoſitus, & alii poſtulationem eandem approbari a nobis humiliter petiarunt. Verum poſtulationi hujuſmodi videbatur Concilii Conſtantinopolitani Capitulum obviare, in quo ſtatutum eſt, ut quicunque de Pontificali dignitate ad Monachorum vitam & pœnitentiæ locum deſcenderit, nequaquam ulterius ad Pontificatum reſurgat. Unde contra dictum Concilium (cum ſit unum ex quatuor principalibus, quæ ſicut quatuor Evangelia Eccleſia Catholica veneratur) nullatenus videbatur eorum *g* poſtulatio admittenda. §. 1. Cæterum ſpeciales quidem caſus inveniuntur, in quibus (prædicto Concilio non obſtante) is, qui vitam monachalem elegit, rurſum licite poteſt ad Epiſcopatum aſſumi. Si enim quiſquam perſecutionis rabie ſæviente, vel præpediente invaletudine corporis, cum proficere nequeat in regimine paſtorali, de ſuperioris auctoritate ad monaſticam vitam deſcendat, perſecutionis, vel ægritudinis impedimento ceſſante, ad Epiſcopalem poterit reſurgere dignitatem. §. 2. Item ſi quis propter literaturæ defectum (ne tanquam cæcus cæco ducatum *h* præbeat) locum regiminis auctoritate Apoſtolica deſerendo, ad otium ſe contulerit monachale, ac per exercitium lectionis, ſcientiæ repererit margaritam, proculdubio poterit denuo vocatus a Domino, cathedram reaſcendere paſtoralem. §. 3. Rurſus, ſi quis cupiditate parentum (eo tamen penitus ignorante) fuerit Epiſcopatum adeptus, & hoc comperto Epiſcopatum ipſum de licentia ſuperioris dimittens, obſervantiam elegerit regularem: etſi ad Epiſcopatum eundem redire poſtmodum nequeat, juxta canonicas ſanctiones, ad alium tamen poterit licite reaſſumi. §. 4. Quanquam autem in his, & conſimilibus caſibus is, qui Epiſcopatu dimiſſo monaſticam vitam elegit, reſurgere valeat ad officium paſtorale, nihil tamen in his contra præſcriptum *a* intelligitur Concilium attentari, quod in eo loquitur caſu, cum propter aliquod crimen Epiſcopatum quis deſerens, ad vitam monaſticam pœnitentiæ cauſa deſcendit. Unde quidam in eo caſu loqui dixerunt capitulum ſupra dictum, cum quis pro crimine, de quo convictus fuerat, vel confeſſus, ab Epiſcopali dignitate depoſitus, in monaſterio extitit ad pœnitentiam agendam incluſus: vel cum aliquis propter grave crimen, pro quo Epiſcopatum retinens pœnitentiam digne agere non valebat, cedendi obtenta licentia vitam monachalem elegit. Aliis aſſerentibus, ſic intelligendum eſſe Capitulum antedictum, ut per ſe reſurgere nequeat, id eſt, repetere quaſi debitum, quod tali modo dimiſit: quanquam eligi poſſit, præſertim ſi locum tantum, & non ordinem reſignavit. §. 5. Cum ergo nobis conſtare nequiverit, ob quam cauſam prædictus I. Epiſcopatui olim ceſſerit, mandamus, quatenus ſi tibi conſtiterit, quod propter aliquam ex præmiſſis cauſis, ſeu conſimilibus, idem I. Epiſcopatui ceſſerit memorato, tu auctoritate noſtra (dummodo neceſſitas, vel utilitas id expoſcat) licentiam ei tribuas aſcendendi ad regimen Eccleſiæ Faventinenſis, maxime ſi veritate ſubnititur, quod dictus I. loco tantummodo ceſſerit memorato, & non ordini, vel etiam dignitati *b*. Tunc enim eſſet vehementiſſime præſumendum, quod non propter crimen aliquod ab ipſo commiſſum, ſed cauſa pœnitentiæ ad vitam migraverit regularem: præſertim cum Apoſtolica ſedes poſt ceſſionem multo minus quam antea, permiſiſſet eidem tali crimine irretito, in pontificali ordine miniſtrare: alioquin (cum durum nimis extiterit, contra tam ſolenne Concilium hujuſmodi poſtulationem admittere) Præpoſito, & Canonicis memoratis injungas, ut aliam perſonam ſibi idoneam eligat in paſtorem.

C A P. XII.

Qui petiit cedendi licentiam, ex quo illam obtinuit, cedere compellitur.

Idem *in Concilio generali*. c (*an.* 1215. *Romæ.*)

QUidam *d* cedendi licentiam cum inſtantia poſtulantes, ea obtenta cedere prætermittunt. Sed cum in poſtulatione hujuſmodi, aut Eccleſiarum commoda, quibus præſunt, aut ſalutem *e* videantur propriam attendiſſe (quorum neutrum ſuaſionibus aliquorum quærentium quæ ſua ſunt, ſeu etiam levitate *f* qualibet nolumus impedire) eos ad cedendum decernimus compellendos.

C A P. XIII.

Non renunciat juri ſuo, qui gratiæ adverſarii ſe ſubmittit.

Honorius III. *majoris Eccleſiæ Decano, & magiſtro R. Cantori* g *ſancti Dionyſii Leodienſis.* (*an.* 1217. *Romæ in Belgium.*)

VEniens ad ſedem Apoſtolicam I. Subdiaconus propoſuit, quod cum bonæ memoriæ I. Papa p. n. Abbati de Emenco *b*, & majoris Eccleſiæ, ac ſancti Pauli Cantoribus Treverenſ. ſuis dederit literis in mandatis, ut ſi nihil canonicum obviaret, præbendam in Eccleſia ſancti Florentini *i* in Confluentia, quam Jacobus Decanus ipſius Eccleſiæ reſignavit, ſublato appellationis obſtaculo aſſignarent eidem: (& *infra*. c) Cumque judices Apoſtolicum vellent adimplere mandatum, quidam ſe oppoſue-

a *al. Idem H. Epiſcopo in Archiepiſcop., &c.* b *Cap. 5. eod. tit. in 3. compil.* c *Vid. l. item. §. 1. D. quod cujuſcunque uni* & *in auth. de quæſtor. §. 1. collat. 7.* d *id eſt, Joachim.* e *aliter, Sarnatenſ.* f *l. ab ea. C. de act. & obligat.* g *al. eadem.* h *Vide text. in l. 2. cum gloſſ. in verſ. venit. & ibi Bart. D. de decurion.*

a *Intellectus Concilii Conſtantinopolitani jubentis, ne, qui ex Epiſcopo Monachus factus eſt, ulterius Epiſcopus fiat.* b *Vid. l. jubemus, cum gloſſ. in verb. premiſſa. C. de ſacr. Eccleſ.* c *Lateran. c. 28.* d *cap. 1. eod. tit. in 4. compil.* e *al. aut ad ſalutem.* f *Vid. l. ſed etſi. §. 1. D. ad L. Aquil. & l. 1. §. ſciendum. D. de ædil. edict.* g *al. Canonico.* h *Victo Trecenſ.* i *al. Florini, al. Floroven.*

Digitized by Google

fuerunt Canonici Eccleſiæ memoratæ, dicentes, Subdiaconum antedictum renuncieſſe juri, quod ſibi ex ipſis literis competebat. Dicto igitur Subdiacono hoc negante, jem dicti Canonici ed hoc probendum teſtes aliquos produxerunt: per quos, cum videretur probatum, ipſum ſe gratiæ Capiruli commiſiſſe, duo Judices prædictorum ſententialitee deceeverunt, eundem non poſſe uti literis ſupredictis, pro eo, quod idem adverſaeii ſe gretiæ commiſiſſet, per quod viſus eſt renuncieſſe juri ſibi ex ipſis literis a competenti. A que ſententie idem eppellens, in *b* vigiliam Epiphaniæ terminum ſuæ eppellationis præfixit. Ad quem *c* cum veniſſet P. de Colle medio, Capellenum noſtrum ſuper hoc ſibi conceſſimus euditorem. Sed cum ejus adverſarius non aceeſſerit, per duos menſes, & emplius expectatus, nec nllus compareret pro eo ſufficiens reſponſalis, tandem quidam literas hebens ad contradicendum, & imperrandum, corem eodem comperuit: qui cum ed trectandum cauſam minus ſufficiens crederetur, idem auditor ſententiam prædictorum Judicum ſententialiter (juſtitie exigente) caſſavit. Nos igitur retem, & firmem habemus Capelleni ſententiam memorati.

[1 *Eodem I. literas ipſas prædicte Decane, & aliis oſtendente, idem Decanus de reſignatiene forte pœnitens occultavit literas ſupradictas, deinde eodem I. præfatis literis reſtitutis eas nominatis Judicibus, ut exequerentur mandatum Apoſt. præſentavit.*]

CAP. XIV.

Si Prælatus ab obedientia ſubditos abſolvit, non propter hoc Prælaturæ renuntiat.

Idem *Archiepiſcopo Treverenſi.*

LEctæ coram *d* nobis ſ. t. literæ continebent, quod Abbas ſancti Petri e Tullenſ. tibi humiliter eſt confeſſus, quod cum edeo gravi ægritudine laboreret, quod de vire deſperaretur ipſius, ad cujuſdam æmuli ſui conſilium, de quo ipſe (cum non crederet eum æmulum) confidebat, Monachos ſuos ab obedientie, in qua ſibi tenebantur, ebſolvit, voceto diœceſano Epiſcopo, ut Abbatiam in ejus manibus reſigneret: quod *f* tamen uſus conſilio ſaniori non fecit: & eidem Abbati poſtmodum reſtituto saniteti, univerſi & ſinguli de conventu obedientiem, & reverentiam requiſiti eb eo, in Capitulo promiſerunt. *g* (*& infra.* 1) Nos eutem ex teli facto eundem Abbatem ſuo reſigneſſe regimini non videmus.

[1 *Idem tamen ſuper eo, quod ſic feceras, dubitans, a te, ut ſuper hoc ſaluti ſuæ conſuleres, poſtulavit. propter quod cum habito prudentum conſilio diverſi diverſa ſentirent, tu noſtrum conſilium, an idem Abbas ex hoc reſignaverit, requiſiſti.*]

CAP. XV.

Abbas exemptus ſine licentia Papa renunciere non poteſt.

Gregorius IX. *Agathenſi, & Uticenſi Epiſcopis.* h

DIlecti filii Coeventus moneſterii ſencti G. *i* immediate ad Rom. pertinentis Eccleſiam, intimaverunt, quod Abbes eorum ſentiens ſe inſufficientem oneri regiminis Abbetiæ, ceſſit in menibus eorundem: ipſi *k* quinque G. Monachum ſancti Victoris elegerunt cenonice in Abbatem: [*& infra.* 1]. Cum igitur dictus Abbas cedere ſine licentie noſtre nequiverit, nos tam electionem, quam ceſſionem prædictes deccrnentes irrites, & inanes, mendamus, quetenus Abbatem ipſum loco ſuo reſtitui feciatis: quo integre reſtituto, vice noſtre recipiatis ceſſionem ipſius.

[1 *Supplicantes, ut eorum parcentes laboribus, & expenſis, electionem ipſarum faceremus in illis partibus confirmari.*]

TITULUS X.
DE SUPPLENDA NEGLIGENTIA PRÆLATORUM.

CAP. I.

Si Diœceſanus requiſitus benedicere nolit Ciſtercienſem Abbatem, ipſe Monachos ſuos benedicere poterit.

Alexander III. *Ciſtercienſibus.* (*an.* 1169. *Romæ.*)

STatuimus prætereæ *a*, ut ſi Epiſcopus tertio cum humilitate ac devotione (ſicut convenit) requiſitus, ſubſtirutos Abbates veſtros benedicere forte renuerit: eiſdem Abbetibus liceat proprios Monachos benedicere, & alia, quæ ed officium hujuſmodi pertinent, exereere, donec ipſi Epiſcopi ſuam duritiam recogitent *b*, & Abbates benedicere non recuſent.

CAP. II.

Regulares in ſuos uſus convertere non poſſunt Eccleſias, in quibus jus obtinent patronatus: & ſi intra tempus Lateranenſis Concilii, quando vacant, non præſentent rectores ad eas, ſuperior ordinabit eaſdem.

Clemens III. c (*an.* 1119. *Roma forte in Scotiam.*)

SIcut nobis *d* tua fraternites intimevit, Monechi quidam, & Cenonici regulares, Eccleſias, quæ ad præſentetionem eorum pertinent, in tuo Epiſcopetu hebentes, propriis uſibus deputare nituntur: nec volunt ad eas cum vacaverint, vocare perſonas: quin potius occaſione conceſſionis quorundam Epiſcoporum, Vicerios in eis pro ſua inſtituunt, & deſtituunt voluntate, admiſſos ita penſionibus onerantes, quod nec Eccleſiis competenter poſſunt in paupertate nimia deſervire *e*, nec Epiſcopo in Epiſcopalibus reſpondere, neque hoſpitalitetem (ſicut convenit) trenſeuntibus impertiri. Nolentes autem, ut ſtatus Eccleſiæ debitus & antiquus per inſolertiam *f* alicujus ſubvertatur: mandemus, quetenus (niſi e juriſdictione tua exemptæ ſint Eccleſiæ ſupradictæ) prædictos exceſſus ſtudeas retionebiliter emendere. Et niſi prædictæ perſonæ intre tempus *g* Lateranenſis Concilii conſtitutum, ad vacentes Eccleſias tibi perſonas idoneas præſentaverint, extunc tibi liceet (appelletione remote) in eiſdem ordinere rectores, qui eis præeſſe noverint, & prodeſſe, ita tamen, quod ex hoc nullum petronis præjudicium in poſterum generetur.

CAP. III.

Supplet ſuperior inferioris negligentiam in beneficiis conferendis, ſi tempus Lateranenſis Concilii lapſum ſit: & collatio per inferiorem poſtea facta, non valet.

Innocentius III. (*an.* 1210. *Roma in Angliam.*)

LIcet megiſter *h* H. & R. procuretor R. de ſencto Cadimundo, ſuper Archidieconetu Richcmundiæ diutius litigeverint corem nobis: [*& infra.* 1] Ne igitur jus noſtrum negligere videamur, qui alios in ſue juſtitia confovemus: mendemus, quatenus ſi vobis conſtiterit Archidieco-

a *Vid. l. ſi quis in conſcribendo: cum ibi not. C. de pact.* b *Dictio, in, deeſt in antiquis.* c *al. ad quam.* d *Hoc caput ſubjiciebatur ſequenti, in antiq.* e *al. Apriculi, Ord. S. Ben. extra muros Tullenſes.* f *qui.* g *Vide l. quamvis. ff. de in jus voc. & l. ſi pœnituerit. ff. de divort.* h *Falſo Gregorio IX. tribuitur, ſic autem reſtituenda eſt inſcriptio ex antiq. lib. Idem Agathenſ. & Nicen. Epiſc. & Archidiac. Agathenſi.* i *Vuillelmi de deſertis. al. VV. al. Guilelmi de Deſertis Ord. S. Bened. Diœceſis Lodovenſis.* k *In multis antiquis ita: ipſiq; G. Monachum S. Victoris ſibi elegerunt, &c.*

a *Cap.* 1. *eod. tit. in* 2. *compil.* b *Vid. l. libertorum. §.* 1. *D. de iis qui not. inf. & l. chorus. §. fin. D. de leg.* 3. c *al. Cœleſtinus.* d *Cap.* 2. *eod. tit. in* 2. *compil.* e *Gloſſ. in l. ſocietatem. ff. pro ſoc. & Bald. in l. acceptam. C. de uſur.* f *inſolentiam.* g *Conc. Lat. ſub Alexand. III. cap.* 8. *Vide inf. de conceſſ. præb. cap.* 11. h *Cap.* 3. *eod. tit. in* 4. *compil.* i *Eadmundo.*

diaconatum Richemundiæ vacaſſe per annum (tempore ſemeſtri, quo vel ad Archiepiſcopum, vel ad Capitulum donatio pertinebat, non a vacatione, ſed a notitia computato) cum pro eo, quod Eboracen. Archiepiſcopus alium ſuperiorem non habet, extunc fuerat ad nos donatio devoluta, utique ſuper eo ſilentium imponatis.

[1 *Tamen poſtmodum noſtris eſt auribus intimatum, quod neutri eorum de jure competeret, utpote qui neutri fuerat conceſſus intra tempus in Lateran. Concilio definitum.*]

CAP. IV.

Si is, ad quem ſpectat beneficii collatio, lapſo tempore Lateranenſis Concilii conferat, non valet collatio, niſi de miſericordia toleretur.

Idem *magiſtro P. de Caſtra nova, & R. Monacho Fontis Frigidi, Apoſtolicæ ſedis Legatis. (an. 1210. Roma in Galliam.)*

LIteras veſtræ diſcretionis a accepimus, quod cum in quibuſdam Eccleſiis legationi veſtræ ſubjectis, quædam beneficia, & dignitates tanto tempore vacaviſſent, quod tam Prælati, quam Capitula ſecundum tenorem Lateranenſis b Concilii, eſſent jure inſtituendi privati: poſtquam adventus veſter innotuit, in beneficiis illis perſonas minus idoneas inſtituere præſumpſerunt: [*& infra.* 1] Diſc. v. mandamus, quatenus ſi beneficia, & dignitates noveritis perſonis idoneis aſſignatas, eas c de patientia permittatis ab ipſis pacifice poſſideri: alioquin perſonas amoventes prorſus ab ipſis, eas de perſonis idoneis auctoritate noſtra ſuffulti, non differatis quantocyus d ordinare.

1 *Unde cum acceperitis conſilium a viris peritis, ut tales inſtitutiones ab his, quorum non intererat, & qui proprio culpa jure inſtituendi ſe privaverant, factas, auct. Ap. caſſaretis, in hoc noſtrum prius decreviſtis conſilium habere. Nos igitur*]

CAP. V.

Is, ad quem primo loco ſpectabat collatio beneficii, lapſo tempore Lateranenſis Concilii, conferre non poterit.

Idem *Epiſcopo Samo.* c *(an. 1210. Roma in Hiſpaniam.)*

DIlecto filio P. tit. ſancti Marcellini f Presbytero Cardin. S. & R. procuratoribus *dilectorum filiorum* P. & G. apud ſedem Apoſtolicam conſtitutis, auditore conceſſo: [*& infra.* 1] Quia nobis conſtitit a Salamantino Decano & ejus ſequacibus, poſt elapſum ſex menſium ſpatium, intra quod Epiſcopus, & Capitulum (prout communiter ſpectabat ad eos) procedere ad electionem Cantoris neglexerant, electionem ſupradicti P. minus canonice celebratam, eandem decernimus irritam, & inanem: & appellationem a Decano, & ſuis fautoribus interpoſitam, factum Archiepiſcopi (ad quem jam erat eligendi auctoritas devoluta) nequiviſſe aliquatenus impedire. [*& infra.* 2] Mandamus, quatenus niſi dicto G. aliquod canonicum obviet, electionem de ipſo factam, ſublato g appellationis obſtaculo confirmetis.

[1 *Idem S. propoſuit coram eo, quod cum in Salamantin. Eccleſia, in qua Cantoris electio ad Epiſcopum, & ad Capitulum communiter pertinet, Cantoria vacante Salamantinum Capitulum, quia ſæpius Epiſcopum monuiſſet, ut ad celebrandum Cantoris electionem cum eo conveniret, eodem Epiſcopo infra ſemeſtre tempus facere id negligente, Capitulum cupiens uti jure ſuo, in Eccleſiæ memorata Capitulo, ſicut moris eſt, dil. fil. P. ejuſdem loci Canonicum in Cantorem elegit, ne quid in ejuſdem electionis præjudicium fieret appellando, quam ſuprad. S. auct. Ap. petiit confirmari, at electionem, quam ven. f. n. Compoſtellanus Archiepiſc. poſt app. hujuſmodi de G. Clerico multis criminibus irretito, ac tunc temporis vinculo excommunic. aſtricto fecerat, minus canonice celebratam caſſari fecit. Dictus vero R. propoſuit ex adverſo, quod emenſo VI. menſium ſpatio, infra quod ad Epiſcopum, & Capitulum Cantoris electio pertinebat, Decanus, & quidam Canonici Salamant. Epiſcopo Arch. & nonnullis aliis Canonicis, qui præſentes aderant in civitate, inconſultis, non conſueta hora, nec in Capitulo juxta morem, ſed in Eccleſia potius quibuſdam Laicis advocatis, ſtulte, & inordinate nimis eligere præſumpſerunt: & cum jam dicti Archiepiſcopi, qui eos propter hoc convocaverat, adire præſentiam noluiſſent, ipſe intelligens auctoritatem eligendi, juxta Later. Concil. ſtatutum ad ſe devolutam, ſupradictum G. in Cantorem elegit, & eundem fecit de Cantoria corporaliter inveſtiri. Poſtmodum autem Decanus, & ſui complices, nobis mentione de his non habita, ſuggerendo, quod Epiſcopus, qui monitus ſæpius infra ſex menſes eligere noluerat, in Eccleſiæ detrimentum, eo, qui in Cantorem ab eodem Decano cum majore parte Capituli inſtitutus fuerat, ſpoliato, alium inſtituerat in Cantorem, ad Decanum Archid. & Archiepiſc. Abulen. noſtras literas impetrarunt, quarum auctorit. cum ſuprad. G. eiſdem inhibuit, ne per prædictas literas procederent contra eum, cum in eiſdem de ſua electione facta per Archiepiſcopum nulla mentio haberetur, & tum propter hoc, tum etiam quia primo citationis ad loco remota peremptoris citatus exiſterat, cum etiam quia judices quoſdam ex electorib. d. P. conſanguinitatis linea contingebant, ad ſed. Ap. appellavit, ſed Judices nihilominus ad Salamantin. Eccleſiam accedentes, ſuprad. in Cantoriæ poſſeſſionem cauſa rei ſervandæ, contra juſtitiam induxerunt. Cum igitur ſuper his, & aliis coram eodem Cardinali procuratores Epiſcopi aliquamdiu litigaſſent, & ipſe nobis fideliter retuliſſet, quæ propoſita fuerant coram ipſo.*]

[2 *Quia vero contra perſonam ipſius G. quædam objecta fuerant, de quibus nobis non potuit fieri plena fides.*]

TITULUS XI.

DE TEMPORIBUS ORDINATIONUM, ET QUALITATE a ORDINANDORUM.

CAP. I.

Diebus Dominicis, vel Sabbatho Pentecoſtes ſacri ordines ab alio, quam a Papa conferri non debent.

Alexander III. [*Boton.*] *Epiſcopo.* b *(an. 1163. Roma in Angliam.)*

SUbdiaconos c autem nulli, niſi Romano Pontifici liceat diebus dominicis ordinare. Quamvis conſecrandi Deo dicatas virgines, & minores ordines his diebus habeant licentiam celebrandi. Sabbatho quidem Pentecoſtes non liceat alicui ſacros ordines celebrare, cum in ſequenti ſeptimana (recepta Spiritus Sancti gratia) celebrentur.

CAP. II.

Non valet conſuetudo, quod extra ſtatuta tempora ſacri ordines conferantur.

Idem *Epiſcopo Herfordenſi.* d *(an. 1165. Roma in Angliam.)*

SAne ſuper eo, quod moris eſſe dixiſti in Eccleſiis quibuſdam Scotiæ, & Valliæ e, in dedicationibus Eccleſiarum, vel altarium, extra jejunia quatuor temporum, Clericos ad ſacros ordines promovere: Significamus, quod conſuetudo illa (utpote inſtitutioni Eccleſiaſticæ inimica) eſt penitus improbanda: & niſi multitudo, & antiqua conſuetudo terræ eſſet, taliter ordinati non deberent permitti in ſuſceptis ordinibus miniſtrare

a *al. devotionis. Cap.* 2. *eod. tit. in* 4. *compil.* b *ſub Alexan. III. c.* 28. c *al. eoſdem.* d *al. quanta citius.* e *al. Zamorenſi, & Abbati de Mercela Zamorenſis Diœceſis.* f *in multis antiquis, Marcelli.* g *al. ſubmoto.*

a *al. & ordines proficiendorum.* b *al. Lendavenſ. al. Bonon. al. Arib.* c *c.* 1. *eod. tit. in* 1. *compil. Paſt. Conc. Later. ſub Alex. III. p.* 26. *c.* 23. d *al. Herfordienſi.* e *in vet. legitur, Galliæ. verum Valliæ provinciæ nomen in Britannia, vid. cap.* 5. *de app. in* 3. *coll.*

Digitized by Google

ſtrare: nam apud nos ſic ordinati deponerentur, & ordinantes privarentur auctoritate ordinandi.

CAP. III.

Minores ordines conferri poſſunt diebus feſtis. Sacri vero conferri debent in quatuor Temporibus, vel Sabbatho ſancto, vel Sabbatho de paſſione.

Idem Alex. III. (*an.* 1168. *Roma in Angliam.*)

DE *a* eo autem, quod quæſiviſti, an liceat extra jejunia quatuor Temporum aliquos in Oſtiarios *b*, Lectores, Exorciſtas, vel Acolythos, aut etiam Subdiaconos promovere: Taliter reſpond. quod licitum eſt Epiſcopis, dominicis, & aliis feſtivis diebus, unum, aut duos ad minores ordines promovere. Sed ad Subdiaconatum, niſi in quatuor Temporibus, aut Sabbatho ſancto, vel in Sabbatho ante dominicam de paſſione, nulli Epiſcoporum, præterquam Romano Pontifici, licet aliquos ordinare.

CAP. IV.

Criminoſus occultus moneri poteſt, ne promoveatur ad ordines: ſed prohiberi non debet.

Idem. *c* (*an.* 1170. *Roma in Latium.*)

EX tenore tuarum literarum *d* accepimus, quod N. Clericus adeo deliquit, quod ſi peccatum ejus eſſet publicum, degradaretur *e* ab ordine, quem ſuſcepit, & amplius non poſſet ad ſuperiores ordines promoveri. Verum quoniam peccatum ipſius fore occultum dixiſti, mandamus, quatenus pœnitentiam ei condignam imponas, & ſuadeas, ut parte pœnitentiæ peracta, ordine ſuſcepto utatur: quo contentus exiſtens, ad ſuperiores amplius non aſcendat. Veruntamen quia peccatum occultum *f* eſt, ſi promoveri voluerit, eum non debes aliqua ratione prohibere.

CAP. V.

Religioſus contra prohibitionem Prælati ſui ordinari non debet.

Lucius III. *Archiepiſc.* *g* *Turonenſi.* (*an.* 1183. *Roma in Galliam.*)

AD aures *h* noſtras pervenit, quod religioſi quidam ad ſuperiores deſiderant ordines promoveri, ſed Prælati eorum deſideriis contradicunt. Tuæ igitur quæſtioni taliter reſpond. quod honeſtius, & tutius eſt ſubjectis debitam Præpoſitis obedientiam impendendo, in inferiori miniſterio deſervire, quam cum præpoſitorum ſcandalo, graduum appetere dignitatem: nec eſt in hac parte ſubjectorum deſiderium confovendum: quoniam eſſe poteſt, quod Prælati eorum commiſſa ſecreta noverint, ex quibus conſtat eis, quod ſalva conſcientia nequeant ſublimari: quia non in ſublimitate graduum, ſed in amplitudine *i* charitatis acquiritur regnum Dei.

CAP. VI.

Metropolitanus ab omnibus Suffraganeis conſecratur. Suffraganeus vero a tribus, Metropolitano jubente.

Idem. *k*

SI Archiepiſcopus *l* obierit, & alter fuerit ordinandus, omnes Epiſcopi ejuſdem provinciæ ad ſedem Metropolitanam conveniant, ut ab omnibus ordinetur. Reliqui vero comprovinciales Epiſcopi (ſi neceſſe fuerit) cæteris conſentientibus, a tribus juſſu Archiepiſcopi poterunt ordinari: ſed melius eſt, ſi ipſi eum omnibus eum, qui dignus eſt, elegerint, & cuncti pariter Pontificem conſecraverint.

CAP. VII.

Dicit idem, quod in præcedenti.

Ex Concil. Arelatenſi. *a* (*an.* 452. *in Gallia.*)

NEc Epiſcopi ſine Metropolitani permiſſu, nec Metropolitanus ſine tribus, vel duobus Epiſcopis comprovincialibus præſumat Epiſcopum ordinare, ita ut alii Epiſcopi comprovinciales admoneantur epiſtolis, ut ſe ſuo reſponſo ſignificent conſenſiſſe. Quod ſi inter partes aliqua dubitatio fuerit, majori numero Metropolitanus *in electione* conſentiat.

CAP. VIII.

Ordinatus extra tempora ſuſpenditur, donec diſpenſetur cum eo, & ordinans punitur.

Urbanus III. *Archiepiſcopo Piſano* (*an.* 1186. *Verona in Tuſciam.*)

CUm quidam: [*& infra.*] Epiſcopum, qui die, quo non debuit, ordines celebravit, canonica diſciplina corrigere, & ordinatos a ſuſceptis ordinibus tamdiu reddere debes expertes, donec apud nos reſtitutionis gratiam conſequantur.

CAP. IX.

Græci a Latinis ordinari non debent: nec econtra ſi in ritu ordinandi ſunt diverſi.

Cœleſtinus III. *Hidronenſi* b *Archiepiſcopo.* (*an.* 1195. *Roma in Calabriam.*)

CUm ſecundum *c* regulas Eccleſiaſticas: [*& infra.*] Quia vero (ſicut dicitur) in partibus Calabriæ Latini a Græcis, & Græci a Latinis ſecundum alterutrius inſtitutionis obſervantiam ordinantur, nolumus de cætero commixtiones, & conſuetudines rituum in ordinibus obſervari.

[*a Et ſanctorum inſtituta Pontificum, ſacri ſint ordines in certis temporibus conferendi, quidam Græci Epiſcopi ritus ſui, & conſuetudinis obſervantiam in Latinos Clericos exercentes, eos ad ſacros ordines paſſim provehunt, qui non ſunt præterquam in IV. Temporibus conferendi. Sane ſicut præſentium latoris Jo. relatione cognovimus, quod cum ipſe a quodam domino, cui ipſe ſervierat, & ut in capella ſua divina officia celebraret, cuidam Græco Epiſcopo foret præſentatus, idem Epiſcopus Cabamen. eum in Sacerdotem promovit, quem poſtmodum diœceſ. Epiſcopus ab executione officii, vel ſuſcepti ordinis credidit ſuſpendendum: quæ utique conſuetudo conſuetudini Eccleſiaſticæ inimica, & deteſtabilis eſt, & penitus improbanda, & niſi multitudo, & antiqua conſuetudo eſſet in cauſa, ſic ordinati non deberent permitti in ſuſceptis ordinibus miniſtrare: nam apud nos ſic ordinati deponerentur, & ordinantes auctoritate ordinandi de cenſura canonum privarentur. Verum quia nos plenam de Græcorum obſervantia notitiam habere non poſſumus, nec eſt nobis certum, utrum conſuetudo ſic ſe habeat.*]

CAP. X.

Si Monachus unius ordinis in ſecundo ordine, ad quem tranſivit, recipit ſacerdotium, ad primum ordinem rediens, in eo libere miniſtrabit.

Innocentius III. *Abbati, & Conventui Cariloci.* d (*an.* 1198. *Roma in Galliam.*)

EX parte e veſtra noſtro fuit Apoſtolatui referatum, quod quidam Monachus veſter, ſe ad nigros Monachos transferens, & habitum eorum aſſumens, ad Sacerdotii ordinem in ipſo habitu eſt promotus. Unde quia dubitaſtis, utrum in aſſumpto taliter ordine miniſtrare

a *Poſt Conc. Later. ſub Alex. III. part. 26. c. 25. & cap. 3. eod. tit. in 1. compil.* b *Vide Magiſtr. ſent. lib. 4. diſt. 24. Adde Conc. Trid. ſeſſ. 23. de refor. c.* 2. c *VV. Albanen. Epiſcop. in prima collectione.* d *Poſt Conc. Later. ſub Alex. III. p. 50. c. 3. & c. 5. eod. tit. in 1. comp.* e *Alias ita: a jam ſuſcepto ordine degradaretur.* f *Adde, quando dicatur peccatum occultum, & quando manifeſtum, in l. cum fratrem. per Bald. C. de his quibus ut indign.* g *al. Turonenſi Archid. B. al. Senonenſi.* h *Poſt Concil. Lateran. ſub Alex. III. p. 26. c. 22. & c. 4. eod. tit. in 1. compil.* i *al. plenitudine.* k *Burchar. l. 1. c. 28. tribuit Anicio, ut Pann. l. 3. tit. 2. c. 3. Al. Aniceto, ut Ivo p. 5. c. 139. Decr.* l *Vide Anaclet. Pap. epiſt. 2. & Grat. diſt. 64. c. 4. & diſt. 66. c. 1. & 1. canon. Apoſtol. & c. 9. in 1. compil. tit. de elect.*

a *Conc. Arel. 2. c. 5. Burch. lib. 1. c. 27. Ivo p. 5. c. 138. & c. 4. tit. de elect. in 1. comp. & concord. Concil. Nicænum c. 4. diſtin. 64. can. 1. 7. & 8. apud Grat.* b *al. Hydrontin.* c *Cap. 1. eod. tit. in 2. compil.* d *al. Rariloci.* e *Cap. 2. eod. tit. in 3. compil.*

debeat: Mandamus, quatenus (niſi canonicum aliud obviet) ipſum Mooſchûm officium Sacerdotis libere exequi permittatis.

CAP. XI.

Si Græcus Epiſcopo Latino ſubjectus ordinatur ſine Latini licentia a Græco, interdicitur ſibi executio: ſi vero de licentia, tunc toleratur.

Idem C. *Presbytero* a *Cardinali, Apoſtol. ſed. Legato.*

(*an.* 1201. *Roma in Siciliam.*)

QUod *b* translationem Pontificia: [*& infra.* 1] Conſultationi tuæ taliter reſpondemus, quod cum Clericus Græcus, Epiſcopo Latino ſubjectus, a Græco Pontifice ordinatur: niſi de mandato, vel licentia ſui Epiſcopi fiat, interdicenda eſt ei ordinis executio ſic ſuſcepti, tanquam ab alieno Pontifice, ſine mandato vel licentia ſui Epiſcopi ordinato. Si vero de mandato vel licentia ſui Præſulis, a Græco Pontifice, ſecundum morem Græcorum fuerit ordinatus, licet culpandus ſit Epiſcopus Latinus, qui Clericos ſuos a Græco facit Antiſtite ordinari, quamdiu tamen talis mos ab Eccleſia toleratur, impediri non debet ab executione ordinum taliter ſuſceptorum.

[1 *Super eo vero, quod nos conſulere voluiſti, quod multi Græcorum Clerici conſiſtentes in diœceſibus Latinorum ab Epiſcopis Græcis non in quatuor Temporibus, interdum omnes ordines ſimul, nonnunquam partem recipiunt, quos poſtmodum prohibentur a Latinis Epiſcopis celebrare.*]

CAP. XII.

Ordinatus a Papa, ſine licentia Papæ, ad ſuperiores ordines non promovetur.

Idem *Mutinenſi Epiſcopo.* c (*an.* 1202.)

CUm *d* in diſtribuendis: [*& infra.*] Meminimus a nobis fuiſſe ſuppliciter *e* poſtulatum, & clementer indultum, ut quia præfatus A. Eccleſiæ Romanæ Subdiaconus erat, mandaremus ipſum per Bononienſem Epiſcopum promoveri.

CAP. XIII.

Duo ſacri ordines non poſſunt conferri eidem uno die, vel duobus, continuato jejunio.

Idem *eidem, & Magiſtro f H. Subdiacono noſtro,*

(*an.* 1201. *Roma in Æmiliam.*)

LIteras veſtras *g* recepimus ſuper inordinata ordinatione Imolenſis electi, quem Bonon. Epiſcopus præcedenti Sabbatho in Diaconum, & ſequenti die Dominico (continuato jejunio) in Presbyterum ordinavit. In quo, quantum uterque deliquerit, evidenter intelligit, qui prudenter attendit. Si enim utrumque ordinem eodem die conferre illi non licuit, pari non licuit ratione unum ordinem uno die, & alium *h* altero, (jejunio continuato) *i* conferri: cum propter continuationem jejunii fictione canonica, ſive mane diei Dominicæ *trahatur* ad Sabbathum, ſive veſpera Sabbathi ad diem Dominicam referatur, profecto mane cum veſpera, ſeu veſpera cum mane, ad eundem diem pertinere dicetur *k*. Nam ſi quantum ad hunc neceſſitatis articulum pertinet, mane ad unum diem, & veſpera referatur ad alium, cur eſſet continuatio jejunii neceſſaria, cum & Sabbato ante cœnam, & Dominica ante prandium intelligantur eſſe jejuni?

Præfatum itaque Bonon. Epiſcopum (ut puniatur, in quo deliquit) *a* collatione ordinum, Diaconii ſcilicet, Presbyterii, alterum vero ab executione officii Sacerdotalis tamdiu volumus manere ſuſpenſos, donec de illis aliter diſponamus.

CAP. XIV.

Ordinans puerum tredecim annorum in Diaconum, ſuſpenditur a collatione ordinum: & ordinatus ab ipſius executione uſque ad ætatem legitimam.

Honorius II. *Epiſcopo, & Archidiac. Legion.*

(*an.* 1220. *Roma in Hiſpaniam.*)

VEl non eſt compos *a* ſui Epiſcopus Conventren. vel nimis videtur a ſe ſcientiam repuliſſe, qui M. puerum latorem præſentium adhuc XIII. *b* annorum contra ſacrorum canonum inſtituta, inordinate in Diaconum dicitur ordinaſſe, in ludibrium ordinis Clericalis: [*& infra.* 1] Dignitati veſtræ mandamus, quatenus ſi rem inveneritis ita eſſe, prædictum Epiſcopum a collatione ordinum ſuſpendentes, ipſum, ut eidem M. quem ab executione officii Diaconi *c* uſque ad ætatem legitimam in injuriam ſuſpendimus ordinantis, provideat in Eccleſiaſtico beneficio competenti, per cenſuram Eccleſiaſticam compellatis.

[1 *Quod utique ſi nobis plene conſtaret, quantumcunque ſumus proniores ad veniam, quam ad debitam ultionem, taliter hoc caſtigaremus in ipſo, quod ex pœna culpa notoria redderetur, & revelata ejus ignominia efficeret alios in ſimilibus cautiores. Nolentes autem hoc relinquere indiſcuſſum.*]

CAP. XV.

Epiſcopus conferens eidem una die plures ſacros ordines, etiamſi de mandato Metropolitani hoc fecerit, ab ordinandi poteſtate ſuſpenditur.

Idem *Leon.* d *& Sal. Abb.* (*an.* 1210.)

DIlectus *e* filius *f* G. Humilien. Canonicus, noſtro dudum Apoſtolatui reſeravit, quod Humilien. *g* Eccleſia ſuo viduata paſtore, Canonici ipſum unanimiter elegerunt: qui cum eſſet citra ſacros ordines conſtitutus, Archiepiſcopus *h* Caſſalenſ. Metropolitanus eorum Epiſcopo Trecen. mandavit, ut eum uno & eodem die ad tres ſacros ordines promoveret: quod ille (non auſu proprio, ſed *i* ipſius Archiepiſcopi mandato) perfecit. Cum ergo nobis conſtiterit ſupradictum Epiſcopum in pluribus deliquiſſe, tum quia ſine mandato Archiepiſcopi (ut ipſe confeſſus extitit) ad hujuſmodi ordinationem inordinate proceſſit: tum quia ſi de mandato Archiepiſcopi conſtaret, cum illi hujuſmodi diſpenſatio a canone minime ſit permiſſa, ipſi obtemperare non debuit in hac parte: tum etiam quia reatum perjurii ſæpius variavit, jurando prius, quod Archiepiſcopus id præceperat, & poſtea, quod illud non mandaverat in judicio confitendo: ipſum tamdiu ab ordinandi ſuſpendimus poteſtate, donec noſtram meruerit gratiam obtinere.

CAP. XVI.

Ordinatus ad ſacros extra tempora ſtatuta, ordinem recipit, & poſt pœnitentiam cum eo diſpenſat Epiſcopus.

Gregorius IX *Archiepiſcopo Boranenſi.* (*an.* 1228. *Roma in Apuliam.*)

COnſultationi tuæ taliter reſpond. quod eos, qui extra tempora ſtatuta ſacros ordines receperunt, characterem non eſt dubium recepiſſe: quos pro tranſgreſſione hujuſmodi [primo eis pœnitentia impoſita competenti] ſuſtinere poteris in ſuſceptis ordinibus miniſtrare.

CAP. XVII.

Occultus criminoſus, præter homicidam, poſt pœnitentiam

a Idem C. *titulo S. Laurentii Presbytero, &c. ut eſt in* 3. *comp. & in c.* 3. *ſup. de uſu & auctor. pall.* b *Cap.* 3. *eod. tit. in* 3. *comp.* l. c *& Magiſtro Uberto, ut eſt in* 3. *compil.* d C. 4. *eod. tit. in* 3. *compil.* e *humiliter* f *Huberto Canon. Medecienſi. al. H. Theologo noſtro, Modecien. Canonico.* g *Cap.* 5. *eod. tit. in* 3. *comp.* h *Alias ita: & alium in alio.* i *Vide Gloſſ. l.* 1. *in verbo, ſeparatim. De uſufr. acc. & Inſtit. de leg.* §. *ſi eadem in gl.* k *Vide l. Titius & ibi Bart. ff. de lib. & poſth. & in l. hæc verba. ff. de verb. ſignif.*

a *Nota ex hoc textu, quod per opera alicujus cognoſcitur diſcretio mentis ejuſdem.* b *vet. XII.* c *al. Diaconatus.* d *al. Leonenſ & Salebrienſ. Abb. al. Leon & Solebrienſ. Abb. Al. Leonem. & Sal. Abb. al. de Leon. & Sabbor. Abbatib.* e *Cap.* 1. *eod. tit. in* 4. *compil.* f *omnes fere manuſcr. ita habent.* g *VV. Imolicenſ. al. Ymilit.* h *Colacenſ.* i *C. Barb. ita: ſed ipſius Archiep. ut ipſe confeſſus extitit, mandato.*

Digitized by Google

tiam in ſuſceptis miniſtrat, & ad ſuperiores aſcendit: ante pœnitentiam monetur, ut etiam in ſuſceptis non miniſtret.

Idem (*an.* 1229. *Romæ*.)

QUæſitum eſt de Sacerdotibus, vel aliis Clericis, qui per *a* reatum adulterii, perjurii, homicidii, vel falſi teſtimonii, bonum conſcientiæ *c* ſectæ perdiderunt: [*& infra.*] Reſpondemus, quod ſi propoſita crimina ordine judiciario comprobata, vel alias notoria non fuerint, non debent hi (præter *b* reos homicidii) poſt pœnitentiam *c* in jam ſuſceptis, vel ſuſcipiendis ordinibus impediri: qui ſi non pœnituerint, monendi ſunt, & ſub interminatione divini judicii obteſtandi, ut in teſtimonium ſuæ damnationis, in ſuſceptis etiam ordinibus non miniſtrent.

TITULUS XII.
DE SCRUTINIO IN ORDINE FACIENDO.
CAP. UNIC.

Epiſcopus interrogatus in ſcrutinio Epiſcopi ordinandi, poteſt reſpondere illum dignum, ſi non novit illum indignum.

Innocentius III. (*an.* 1206. *Romæ in Hiſpaniam*.)

EX parte *e* tua fuit propoſitum: [*& inf.* 1] F. t. t. reſp. quod cum aliquem in Diaconum, vel Presbyterum promovemus, prior Diaconorum, qui nobis aſſiſtit, dicit: Poſtulat ſancta mater Eccleſia hunc Diaconum, vel Subdiaconum, ad onus Presbyteratus, vel Diaconatus aſſumi: & nobis interrogantibus, ſi eum cognoverit eſſe dignum, idem reſpondet, quod quantum humana fragilitas noſſe ſinit, & ſcit, & teſtificatur illum ad hujuſmodi onus officii eſſe dignum. Unde in tali reſponſione aliquem peccare non credimus, dummodo contra conſcientiam non loquatur *f*: quia non ſimpliciter illum aſſerit eſſe dignum, ſed in quantum humana fragilitas noſſe ſinit: cum illum, quem indignum eſſe non novit, dignum debeat æſtimare. Hujuſmodi ergo reſponſione ſecure uti poteris, niſi forte de indignitate tibi conſtiterit conſecrandi. Si autem illum indignum eſſe cognoſcis, Metropolitano (priuſquam ad hujuſmodi ſcrutinium venietur) ſecreto ſtudeas nunciare, vel intimare *g*: quamvis nos interrogationem hujuſmodi non in conſecratione Pontificis, ſed in ordinatione Diaconi, vel Presbyteri faciamus.

[1 *Quæſiviſti præterea per ſed. Ap. edoceri, ut cum Epiſcopi ad conſecrationem Epiſcoporum ab Archiepiſcopo ſuo, vel etiam ab alio evocentur, & ipſi electum Metropolitano offerant conſecrandum, dicentes: Reverende pater, poſtulat ſancta mater Eccleſia hunc electum in Epiſcopum conſecrari; & interrogante Archiepiſcopo ſi ſciant illum eſſe dignum, reſpondeant, quod illum ſciunt & credunt pariter eſſe dignum, & te in reſponſione hujuſmodi, ne offenderes hominem, Deum exiſtimes offendiſſe, quandoque præter, quandoque contra conſcientiam reſpondens, cum electi converſatio, aut minus tibi cognita, aut penitus ſit ignota, qualiter in hujuſmodi interrogationibus ſalva conſcientia valeas reſpondere. Ad quod*]

TITULUS XIII.
DE ORDINATIS AB EPISCOPO, QUI RENUNCIAVIT EPISCOPATUI. h
CAP. I.

Epiſcopus, qui renunciavit loco tantum, invitatus conferre poteſt ordines, ſicut prius. Si vero & dignitati, cum ordinato per eum ad minores, vel ignoranter ad ſacros diſpenſat Epiſcopus ſuus: cum ordinato vero ſcienter ad ſacros, non diſpenſat.

Alexander III. Toletano [*al.* Toloſano] *Archiepiſcopo*.

REquiſivit *a* a nobis tua fraternitas; utrum Clerici, qui poſt renunciationem *b* factam a prædeceſſore tuo ordines receperunt, in ipſis debeant remanere: [*& infra*: 1] Reſpondemus igitur diſtinguendo, utrum renunciaverit loco tantum, an loco ſimul, & dignitati. Nam in primo caſu ordines (ſicut antea) rogatus ab Epiſcopo aliquo, poterit de ratione conferre. In ſecundo vero caſu, diſtinguendum putamus, utrum ſacros *c* contulerit, an minores. Si enim a tali ordines uſque ad Subdiacon. aliquis acceperit, quia & hujuſmodi ordines a non Epiſcopis quandoque conferuntur, & in illis deſervire poterit, & ad majores (ſi idoneus fuerit) promoveri. Sane ſi ab eodem ſacros ordines ſcienter quis receperit, quia indignum ſe fecit, executionem officii non habebit, ubi autem non ſcienter *d*, poterit (niſi craſſa & ſupina fuerit ignorantia) diſcretus Pontifex diſpenſare.

[1 *Aut ad majores de jure canonum promoveri. Nos igitur, quia nobis non plenarie de veritate conſtat, non poſſumus tibi ſuper hoc breviter reſpondere.*

CAP. II.

Breve eſt.

Gregorius IX. (*an.* 1228. *Romæ*.)

CUm Clericis, qui ab excommunicato Epiſcopo ignoranter ordines receperunt, per ſuos poterit Epiſcopos diſpenſari.

TITULUS XIV.
DE ÆTATE, ET *e* QUALITATE, ET ORDINE PRÆFICIENDORUM.
CAP. I.

Non ſummatur.

Ex Concilio Pictavienſi. *f. decrevit*. (1078. *in Gallia*.)

UT Abbates *f*, Decani, & Præpoſiti, qui Presbyteri non ſunt, Presbyteri fiant, qui Archidiaconatus tenent, Diaconi: qui vero Archipresbyteratus, Presbyteri *fiant*, aut amittent honorem. Quod ſi aliqua juſta cauſa prohibente, Presbyteri, aut Diaconi eſſe non potuerint, prælationes amittant.

CAP. II.

Eccleſia diſpenſative minori conceſſa, non per Laicos, ſed per Clericos regi debet, donec ille perveniat ad ætatem.

Alexander III. *Cantuarienſi Archiepiſcopo*.

(*an.* 1169. *Roma in Angliam*.)

EX *g* ratione: [*& infra*. 1] Accepimus autem, quod *h* Conventren. Epiſcopus pueris, qui ſunt intra decennium conſtituti, in Archidiaconatu R. Archidiaconi Ciſtrenſ. *i* Eccleſias plures conceſſit, quæ non per Clericos, ſed per Laicos diſponuntur. Unde quoniam non debet hoc aliquatenus tolerari: mandamus, quatenus prædictum Epiſcopum ſuper his corripias, & Clericis idoneis adminiſtrationes, & cuſtodiam præſcriptarum Eccleſiarum, donec prædicti pueri ad congruam veniant ætatem (Laicis amotis) committas: Eidem Epiſcopo prohibens, ne de cætero Eccleſias, niſi perſonis, quæ ætatem, & ſcientiam habeant, regendas concedat. Quod ſi ſecus egerit, ei debitam pœnam infligens, inſtitutionem & conceſſionem ipſius, omnino *x* viribus carere decernas,

G Tibi

a *al. propter.* b *Gloſſ. in §. homicidium. in authent. de pac. juram. firm. coll.* 10. c *al. ita: poſt pœnitentiam injunctam.* d *al. in ordinibus.* e *c.* 1. *de ſerut. fac. in* 3. *compil.* f *Vide l. præſenti, cum not. C. de his, qui ad Eccl. confug.* g *In omnib. manuſcr. deſunt hæc* 2. *verba: vel intimare.* h *In nonnullis antiquis ita: reſignavit Epiſcopatum: & in multis habetur ita hic tit. De ordinatis ab Epiſcopo, qui renunciavit Epiſcopatui, vel excommunicato.*

a *Poſt Conc. Lateran. ſub Alex. III. part.* 26. *c.* 18. *& c. un. eod. tit. in* 1. *comp.* b *al. reſignationem in uno.* c *In C. Barb. ſacros ordines, &c.* d *Vid. l. indebiti. C. de cond. indebiti l. ſed & ſi quis. §. fin. ff. ſi quis caution.* e *Al. qualitate ordinandorum & ordine, &c.* f *Cap.* 1. *eod. tit. in* 2. *compil.* g *Cap.* 3. *eod. tit. in* 1. *compil. & poſt Conc. Lateran. ſub Alex. III. p.* 25. *c.* 1. h *Eboracenſis.* i *Ceſtrenſis.* x *In quibuſdam impreſſis legitur, omnibus: ſed in manuſ. omnino.*

[1 *Tibi commiſſæ dignitatis, & conſiderationæ legationis, ad univerſas Eccleſias tuæ legationis, aciem ſolicitudinis tuæ extendere debes: & quæ enormiter, ſeu contra juſtitiam facta fuerint, paſtorali cura corrigere & emendare, quatenus de commiſſis ovibus coram patrefamilias plenam reddere valeas rationem, & tibi pro labore & ſolicitudine tua merces copioſa cumuletur in cœlis.*]

CAP. III.

Regimen Eccleſiæ minori XIV. annis committi non debet.

Idem Alex. III. *Cantuarien. Archiepiſcopo, & ejus Suffraganeis.* (*an.* 1170.)

INdecorum *a* eſt; ut hi debeant Eccleſias regere, qui non noverunt gubernare *b* ſeipſos: cum ad Eccleſiarum regimen tales perſonæ ſint admittendæ, quæ diſcretione præmineant, & morum fulgeant honeſtate. Nolentes itaque ſuſtinere, ut parvulis Eccleſiæ regimen committatur: mandamus, quatenus nemini intra annum XIV. conſtituto, perſonatum cujuslibet Eccleſiæ concedere præſumatis: ſcituri pro certo, quod ſi contraire præſumpſeritis, quod inde feceritis, irritabimus, & inobedientiam veſtram graviter puniemus.

CAP. IV.

Ad regimen Eccleſiarum non debet inſtitui indignus ſcientia, moribus, vel ætate: & qui habet duas Eccleſias, alteram dimittere cogitur, niſi cauſa ſubſit.

Idem (*an.* 1180. *Romæ in Galliam. Tornacienſi Epiſcopo.*)

EAm te *c* decet: [*& infra.* 1] Atctius inhibemus, ne perſonas, quæ in Eccleſiis tui Epiſcopatus ad curam animarum fuerint ordinandæ, in ipſis inſtituas, nec aliqua occaſione, vel etiam literarum noſtrarum obtentu inſtitui patiaris, quæ ſcientia, moribus, & ætate, Concilii non congruant inſtitutis. Sed etiam habentes plures Eccleſias, quæ ex una non pendeant, tibi liceat appellatione poſtpoſita cogere ad unam ipſarum, quam maluerint, dimittendam, niſi ita fuerint tenues in ſubſtantia, quod proprios Sacerdotes non poſſint convenienter alere *d*.

[1 *In ordinandis Eccleſiis tuæ diœceſis curam habere, ne ullus in eis contra decreta, quæ in Lateran. Conc. edidimus, vel etiam contra antiquas ſacrorum canonum ſanctiones Clericus ordinetur, ſed tales in ipſis ſatagas ponere, qui commiſſi ſibi gregis curam commode gerere poſſint, & exemplo boni operis ad virtutes alios invitent. Inde eſt, quod præſentibus literis tibi.*]

CAP. V.

Is, qui nondum eſt in ſacris, ſi alias eſt idoneus, ad regimen parœcialis Eccleſiæ diſpenſative poteſt aſſumi.

Idem. *e Romæ in Liguriam Lexovienſi Epiſcopo.*

PRæterea *f* licet ad regimen *g* parœcialis Eccleſiæ non debeat aliquis, niſi Subdiaconus ſit ad minus, admitti: diſpenſative tamen in minoribus ordinibus conſtituti conſueverunt aſſumi: *h* dum tamen tales ſint, quod *i* infra breve tempus poſſint in Presbyteros ordinari.

CAP. VI.

Propter neceſſitatem, & utilitatem Eccleſiæ, compelluntur Clerici ipſius recipere ordines, ſuis beneficiis non annexos.

Idem. *K* (*an.* 1180. *Romæ.*)

QUæris *a* nobis, quid agendum ſit de Clericis tuæ juriſdictioni commiſſis, qui cum beneficiis Eccleſiaſticis *l* multis abundent, a te commoniti nolunt ad majores *m* ordines promoveri, ſe tale *n* quid ſecreto commiſiſſe dicentes, quod eos ſalva conſcientia ordinari non ſinit. Cum igitur ſuper hoc caſu videantur ſacri canones diſcordare (cum quidam dicant eos minime compellendos, alii vero contrarium *a* aſſeverent) omnis contrarietatis vinculum præſenti pagina enodamus. Statuentes, ut ſi prædicti Clerici perceptione majorum ordinum propter occulta ſua peccata ſe indignos eſſe fateantur, inferiores in Eccleſia, quorum ſit vita probabilis, præferantur eiſdem. Et niſi forte illi, qui ordinari pro jam dicta cauſa recuſant, in aliis Eccleſiæ ſervitiis valde utiles fuerint, auferantur eis beneficia, & aliis canonice conferantur. Quod ſi pro ſola voluntate renuerint ordinari, & ſuaſerit utilitas Eccleſiæ, aut neceſſitas, ipſos (dummodo idonei ſint) ad majores ordines recipiendos, per amiſſionem locorum, & beneficiorum ſubtractionem appellatione ceſſante compellas.

CAP. VII.

Eventus mortalitatis infirmi, non impedit promoveri ejus Medicum peritum, ſolicitum, & traditiones artis obſervantem.

Clemens III. R. *Colon. Canonico.* b (*an.* 1189. *Romæ.*)

AD aures *c* noſtras te ſignificante pervenit, quod cum *d* in arte Phyſica eruditus ſis, pluribus juxta ipſius artis traditionem exhibuiſti cum diligentia Medicinam, licet pluries in contrarium ſucceſſerit: & quibus putabas adhibere medelam, medicinis perceptis, mortis periculum incurrerunt. Verum quia ad ſacros ordines deſideras promoveri, ſuper eo nos conſulere voluiſti. Tibi breviter reſpond. quod ſi ſuper præmiſſis conſcientia tua te remordeat, ad majores ordines de noſtro conſilio non aſcendas.

CAP. VIII.

Qui ſteterit per annum in ſuſpenſione, privatur beneficio, quod prius habebat, & quod interim acquiſivit.

Celeſtinus III. (*an.* 1195. *Romæ in Apuliam.*)

CUm bonæ *e* memoriæ Clemens Papa præd. *n.* I. Buccarum, & quoſdam alios Baran. Clericos vocaviſſet, ut ad præſentiam ipſius accederent, H. Archid. ſuo, quem graviter læſerant, reſponſuri: quia venire juxta mandatum Apoſtolicum contempſerunt, in eos fecit ſententiam ſuſpenſionis promulgari: in qua triennio *f* permanentes, quidam ex ipſis ſuſpenſi, aliud beneficium Eccleſiaſticum ſunt adepti. Et quia utrum beneficia ſic recepta poſſint rationabiliter retinere, nos conſulere voluiſti: reſpondemus, quod non licet eis illa, quæ habuerunt beneficia, vel quæ poſtmodum ſunt adepti, aliquatenus retinere. Unde Baranen. Archiepiſcopo dedimus in mandatis, ut eos pro tanta pertinacia, & contemptu Apoſtolico *g*, beneficiis, quæ habent, non differat ſpoliare.

CAP. IX.

Subdiaconus in Epiſcopum eligi poteſt.

Innocentius III. *Mutinenſi Epiſcopo.* (*an.* 1207. *Romæ in Æmiliam.*)

A Multis multoties, an Subdiaconus in Epiſcopum eligi valeat, hæſitatur. Siquidem Urbanus Papa primus *h* decrevit, ut nullus in Epiſcopum, niſi in ſacris ordinibus religioſe vivens inventus fuerit, eligatur: ſacros, inquit, ordines Diaconatum dicimus, & Presbyteratum: hos ſiquidem ſolos primitiva Eccleſia legitur habuiſſe. Subdiaconos

a Cap. 4. eod. tit. in 1. compil. & poſt Conc. Later. part. 25. c. 2. Vid. cap. 3. de Judic. in 6. can. 6. Synod. Londin. an. 1150. ſub Eugen. b Vid. l. omnes. C. de his, qui ven. æt. impe. & in l. fin. C. de juriſd. om. jud. c Cap. 5. eod. tit. in 1. compil. d In antiquis legitur, habere. e al. Exonienſi Epiſcopo. f Cap. 6. eod. tit. in 1. compil. g al. presbyteratum. h al. admitti. i al. qui. k Brigien. Epiſc. al. Bragan. l multum, in omnibus manuſcript. m al. ſacros. n Ut verbi gratia, homagium, vel ſimoniam in ordin.

a Al. aſſeverant. b al. Cantori. R. al. Canonico Cremonenſi. Vid. Neubrig. p. 145. c Cap. 2. eod. tit. in 2. compil. d In antiquis exemplar. ita: quod in arte ph. er. plurib. juxta ipſius artis traditiones, &c. e Cap. 5. eod. tit. in 2. compil. f ſictum narras, quia idem ſi per annum. Joann. Andr. g Vide l. 1. Si quis jus dic. non obt. & l. 2. ff. de poſtul. 30. diſt. c. ſi quis extra. h Extat diſt. 60. cap. nullus in Epiſc. vide Pann. lib. 3. tit. de elect. ſum. Pontif. c. 5.

conos vero (quia etiam ipſi miniſtrant altaribus) opportunitate exigente concedimus in Epiſcopos aligi, ſi tamen a præclaræ ſcientiæ, ac religionis exiſtant, quod ipſum non ſine Romani Pontificis, vel Metropolitani licentia fieri permittimus. In quibus verbis innuitur, quod Urbanus ad ſtatum primitivæ Eccleſiæ ſe referens (in quo Subdiaconatus ordo ſacer minime dicabatur) inſtituit, ut de Subdiacono (niſi utilitatis cauſa, & tunc etiam niſi de permiſſione Metropolitani, vel Romani Pontificis) non poſſet electio celebrari. §. 1. Verum cum hodie Subdiaconatus inter ſacros ordines computetur, ſicut Urbanus Papa II. ſub his verbis *b* expreſſit: Erubeſcant impii, & intelligant judicio Spiritus Sancti eos, qui in ſacris ordinibus Presbyteratu, Diaconatu, Subdiaconatu ſunt poſiti, ſi caſte non vixerint, excludendos ab omni eorumdem graduum dignitate. Et iterum: *c* Nemo ad ſacrum ordinem permittatur accedere, niſi aut virgo, aut probatæ caſtitatis exiſtat, & qui uſque ad Subdiaconatum unicam, & virginem habuerit uxorem. Et ad ſimilitudinem Diaconi, & Presbyteri Subdiaconus debet continentiam obſervare: ſicut & in ſexta Synodo *d* conſtitutum eſt: ut *e* ſi quis eorum, qui ad Clerum accedunt, nuptiali jure mulieri voluerit copulari, hoc ante Subdiaconatus ordinem faciat. Et beatus *f* Gregorius ſtatuiſſe legitur, ut nullum facere Subdiaconum præſumant Epiſcopi, niſi qui ſe caſte victurum promiſerit. *g* §. 2. Nos volentes ſuper hoc articulo diſceptationis materiam amputare, ſtatuimus, ut Subdiaconus in Epiſcopum valeat libere eligi, ſicut Diaconus, vel Secerdos.

C A P. X.

Irregularis, & in minoribus poteſt diſpenſative in Abbatem inſtitui.

Idem. Innoc. III. *tit. S. Crucis Presbytero Cardinali.*
(*an.* 1208. *Romæ in Bulgariam.*)

TUam in Domino diligentiam commendamus *h*, quam ſuper monaſterio ſancti Quirici reformando dignoſceris adhibere: Mandamus, quatenus ſi non potes eidem monaſterio de perſona idonea melius providere, tu Monachum illum, quem literis tuis de honeſtate, ac induſtria commendaſti, per quem ſtatus ejuſdem loci creditur reformandus *i* (nullum prorſus habens reſpectum ad petitionem illicitam, quam quidam Laici faciebant, ſed ex tuæ duntaxat proviſionis officio) inſtituas in Abbatem: ita videlicet, quod ad ſacros ordines non aſcendat: cum inſtante neceſſitatis articulo poſſit in Abbatem aſſumi etiam in minoribus ordinibus conſtitutus, & Laici memorati non ſint conſanguinitate, vel affinitate conjuncti Monacho memorato, ut ex ipſorum petitione debeat contra eum aliqua ſiniſtra ſuſpicio ſuboriri.

C A P. XI.

Abbas, ſi eſt Presbyter, & eſt benedictus, conferre poteſt ordinem clericalem.

Idem *Rothomagen. Archiep.* (*an.* 1210. *Romæ in Galliam.*)

CUm contingat *k* interdum, quod Laici ad Monaſteria convolantes, a ſuis Abbatibus tonſurantur: requiſiſti, an Clericatus ordo in tonſura hujuſmodi conferatur? Super quo tibi reſpond. quod cum in 7. Synodo ſit ſtatutum *l*, ut Lectores per manus impoſitionem licentia ſit unicuique Abbati in proprio monaſterio ſolummodo faciendi, dummodo ipſis ab Epiſcopo (ſecundum morem præficiendorum Abbatum) manus impoſitio facta noſcatur, & conſtet eum exiſtere Sacerdotem: per primam tonſuram, juxta formam Eccleſiæ datam, a talibus clericalis ordo confertur.

C A P. XII.

Si Canonicus regularis factus Monachus, juſta de cauſa ad canoniam reverſus, ibi poſtea præficiatur, licite tenere poterit prælaturam.

Idem. (*an.* 1210. *Romæ in Galliam.*)

INtelleximus *a*, quod cum in monaſterio tuo fueris laudabiliter converſatus, ad monaſterium ſancti Innocentii *1* talis ordinis acceſſiſti: ubi cum aliquandiu in ipſo ordine permanſiſſes, demum ad cor reverſus de Metropolitani, & aliorum conſilio ad primam domum redire curaſti, in qua tandem ſub regularis obſervantiæ diſciplina taliter Deo, & hominibus placuiſti, quod per tuorum exigentiam meritorum fratres tui prælegerunt te unanimiter in Abbatem. Ne igitur occaſione moræ, quam in præſcripto monaſterio contraxiſti (quaſi conſcientia tua te remordeat) in ſuſceptæ adminiſtrationis cura tepeſcas, attendentes, quod cautum eſt in canone, *b* ne quis Canonicus regularis, niſi forte publice lapſus ſit (quod abſit) efficiatur Monachus: & ſi factus fuerit, ad Canonicatus ordinem revertatur, ultimus in choro manendo; cucullam ad memoriam delaturus: Diſcretioni tuæ *c* mandamus, quatenus circa curam tibi commiſſam, ſolicitudinem exercere ſtudeas indefeſſam, & taliter ſequentia bona continuare prioribus, quod dignum a Deo poſſis miritum expectare.

[1 Innocentii] *V. C. Vincentii Laudunenſis nigri: vel Vincentii Laudunenſis Ordinis S. Auguſtini.*]

C A P. XIII.

Ordinatus ad ſacros ſine titulo, ab ordinatore juſte petit beneficium.

Idem. (*an.* 1214. *Romæ in Hiſpaniam.*)

ACcepimus *d*, te noſtris auribus intimante, quod quidam Clerici, qui ad ſacros ordines ſine titulo ſunt promoti, te ad Eccleſiam Bracaren. ſuper beneficiis obtinendis infeſtant: [*& infra.* 1] §. 1. Licet igitur in ordinationibus Clericorum illam tu, ac prædeceſſores tui diligentiam debueritis adhibere, ut minus idonei non ordinarentur a vobis, ac ideo poſt promotionem eorum exceptionem non poteris prætendere contra illos, niſi forte, poſtquam promoti fuerint, reddiderint ſe indignos: ex ſuperabundanti tamen, quando ſcribere pro talibus nos oportet, facimus in literis noſtris apponi, ut ſi ordinatus, pro quo ſcribimus, idoneus habeatur, & Eccleſiaſtico beneficio non indignus, ei ab ordinatore, vel ſucceſſore ipſius competens beneficium tribuatur: cum etſi tecum de jure agere vellemus, te poſſemus merito ad proviſionem eorum compellere, quos a te, vel prædeceſſoribus tuis ordinatos fuiſſe conſtaret, ac præſertim, quod ad obtinendum Eccleſiaſticum beneficium eos debes idoneos reputare, quos ad ordines ſuſcepiſti. Unde graviter ſuſtinere non debes, ſed nobis potius devote inclinare teneris, ſi illos examinari per alios facimus, quos ſine examinatione non credimus ordinatos, antequam ad proviſionem eorum te compellere velimus. §. 2. Mandamus igitur, quatenus eis, pro quibus te contigerit recipere noſtra mandata in forma communi, in majori Eccleſia, vel aliis Eccleſiis diœceſis Bracaren. providere non tardes. *e* Exceptiones autem, ſi quas contra tales propoſueris, præcipimus audiendas.

[1 *Quibus etiam de cunctis reditibus Eccleſiæ tuæ tunc commoda*

a *Spectata.* b *Refertur etiam in Pann. l.* 3. *tit. de cont. Cler. cap.* 103. c 32. *diſt. cap. nemo, & Pannor. ibid. cap.* 104. d 32. *diſt. ſi quis eorum.* e *Cap.* 6. *& Pann. ibid.* f *l.* 1. *epiſt.* 42. *ad Petrum Subdiaconum Siciliæ.* g *Vide* 32. *diſt. ante triennium, & l. ſecundum, cum not. per Bart. §. cum placuiſſet. de origine juris.* h *in antiq. commendantes.* i *al. informandus,* k *c.* 2. *eod. tit. in* 4. *comp.* l *diſt.* 69. *quoniam.*

a *Cap.* 2. *eod. tit. de qualitate ord. in* 4. *compil.* b 19. *q.* 3. *mandamus.* c *In Cod. Barb. ita: Diſcret. tuæ taliter reſpondemus, quod circa, &c.* d *Cap.* 3. *eod. tit. de qualit. ord. in* 4. *comp.* e *Vide l. ſi cui fundus. ff. de fun. inſtruct. & l. illi cum illo. ff. de uſufr. leg.*

Digitized by Google

mode miniſtrare non poſſet, præſertim cum mandemus eiſdem in Eccleſia provideri, qui nec meritis, neque ſcientia, aut etiam in parochialibus Eccleſiaſtica beneficia promerentur, necdum in Eccleſia Bracarenſi, quorum vita & ſcientia nobis eſt penitus ignota: de quibus ſi certitudinem haberemus, nec in majoribus Eccleſiis eis, nec in minoribus præciperemus provideri, & licet idoneis in suis capellis, & in aliis parochialibus Eccleſiis extra civitatem velis juxta mandatum Apoſtolicum providere, cum omnibus in majori providere non poſſis: ipſi tamen proviſionem in Eccleſiis eiſdem recipere dedignantur. Judices quoque, & monitores ſeu executores, ad quos literas noſtras deportant, exceptiones ſuas legitimas, quas in eorum proponis præſentia, non admittunt, unde poſtulabas a nobis, ut tibi provideremus benignius in hac parte.]

CAP. XIV.

Minus idoneus in Sacerdotem promoveri, vel ad regimen animarum aſſumi non debet.

Idem *in Concilio generali.* a (*an. 1215. Romæ.*)

CUm ſit ars *b* artium regimen animarum, diſtricte præcipimus, ut Epiſcopi promovendos in Sacerdotes diligenter inſtruant & informent, vel per ſeipſos, vel per alios idoneos viros ſuper divinis officiis, Eccleſiaſticiſque ſacramentis, qualiter ea rite valeant celebrare. Quoniam ſi de cætero rudes & ignaros ordinare præſumpſerint (quod quidem facile poterit deprehendi) & ordinatores, & ordinatos ultioni gravi decernimus ſubjacere. Sanctius *c* enim eſt (in ordinatione maxime *d* Sacerdotum) paucos bonos, quam multos malos habere miniſtros: quia ſi cæcus cæcum ducit, ambo in foveam *e* dilabuntur.

CAP. XV.

Defectus ſcientiæ dejicit jam promotum.

Honorius III. *Capitulo Bremen.* f

QUamvis multa propoſita fuerint contra Epiſcopum Calinenſem *g*, quia tamen confeſſus eſt coram nobis, ſe nunquam de Grammatica didiciſſe, nec etiam legiſſe Donatum, & per evidentiam facti uſque adeo de illiteratura, & inſufficientia ſua conſtat, quod contra Deum eſſet, & canonicas ſanctiones, tantum in Epiſcopo tolerare defectum, ipſum a pontificalis officii executione, & ab adminiſtratione Calinen. Eccleſiæ penitus duximus amovendum.

TITULUS XV.
DE SACRA UNCTIONE.
CAP. I.

Eccleſia Græcorum in ordinationibus, & conſecrationibus ſervare debet unctiones, quas ſervat Eccleſia Romana: Epiſcopus autem cum conſecratur, inungitur chriſmate in capite, & manibus: quod ſi fuerit prætermiſſum, per tres Epiſcopos eſt ſupplendum.

Innoc. III. *h* (*an. 1204. Roma in Bulgariam.*)

CUm *i* veniſſet ad Apoſtolicam ſedem *k* Bracarenſis Epiſcopus, qui in conſecratione ſua ſacram non acceperat unctionem, quoniam apud vos non conſueverunt Pontifices, cum conſecrantur, inungi, nos quod illi defuerat, mandavimus in ipſo ſuppleri, facientes caput ejus, & manus per Alban. Epiſcopum, (aſſiſtantibus ei duobus Epiſcopis, ſecundum morem Eccleſiaſticum) ſacro chriſmate deliniri: (& infra. *l*) §. 1. Scire te volumus duas eſſe ſpecies unctionis: exteriorem, quæ materialis eſt, & viſibilis: & interiorem, quæ ſpiritualis eſt, & inviſibilis. Exteriori viſibiliter inungitur corpus, interiori inviſibiliter inungitur cor. De prima Jacobus Apoſtolus ait *a*: *Infirmatur quis in vobis? inducat Presbyteros Eccleſiæ, & orent ſuper eum, ungentes eum oleo in nomine Domini: & oratio fidei ſalvabit infirmum.* De ſecunda Joannes Apoſtolus ait *b*: *Vos unctionem, quam accepiſtis ab eo, maneat in vobis: & non neceſſe habetis, ut aliquis doceat vos, ſed ſicut unctio ejus docet vos de omnibus.* Unctio viſibilis, & exterior ſignum eſt interioris, & inviſibilis unctionis. Unctio vero inviſibilis, & interior, non ſolum eſt ſignum, sed etiam ſacramentum: quia ſi digne ſumitur, vel agit, vel auget abſque dubio, quod deſignat. §. 2. Ad exhibendum autem exteriorem, & viſibilem unctionem, benedicitur oleum, quod dicitur catechumenorum, vel infirmorum: & conficitur chriſma, quod ex oleo fit, & balſamo, myſtica ratione. Per oleum enim nitor conſcientiæ deſignatur: juxta quod legitur: *Prudentes d virgines acceperunt oleum in vaſis ſuis cum lampadibus.* Per balſamum odor bonæ famæ exprimitur: propter quod dicitur *e*: *Sicut balſamum aromatizans odorem dedi.* §. 3. Hoc ergo chriſmate ungi debet Epiſcopus, non tam in corpore, quam in corde: ut & interius nitorem conſcientiæ, quantum ad Deum, & exterius habeat odorem famæ, quoad proximum. De nitore conſcientiæ dicit Apoſtolus *f*: *Gloria noſtra hæc eſt, teſtimonium conſcientiæ noſtræ*; nam *omnis g gloria filiæ regis ab intus.* De odore famæ idem Apoſtolus ait *h*: *Chriſti bonus odor ſumus in omni loco, & aliis ſumus odor vitæ in vitam, aliis odor mortis in mortem.* Debet enim Epiſcopus bonum habere teſtimonium & ab iis, qui ſunt intus, & ab iis, qui ſunt foris, ut cortina cortinam trahat: & qui audit, dicat, veni. §. 4. Hoc unguento caput, & manus Epiſcopi conſecrantur. Per caput enim mens intelligitur, juxta illud *i*: *Unge caput tuum, & faciem tuam lava.* Per manus opera intelliguntur *k*, juxta illud *l*: *Manus meæ diſtillaverunt myrrham.* Manus igitur inunguntur *m* oleo pietatis, ut Epiſcopus operetur bonum ad omnes, maxime autem ad domeſticos fidei. Caput autem ungitur balſamo charitatis, ut Epiſcopus diligat Deum ex toto corde, & ex tota anima, & ex tota mente ſua, & proximum ſuum ſicut ſeipſum. Caput inungitur propter auctoritatem, & dignitatem, & manus propter miniſterium, & officium. Caput enim ungitur, ut oſtendatur illius repræſentare perſonam, de quo dicitur per Prophetam *n*: *Sicut unguentum in capite ejus, quod deſcendit in barbam, barbam Aaron.* Caput *o* enim viri Chriſtus, caput Chriſti Deus, qui de ſe dicit *p*: *Spiritus Domini ſuper me, eo quod unxit me, evangelizare q pauperibus miſit me.* Manus Epiſcopi inungitur, ut oſtendatur accipere poteſtatem benedicendi, & conſecrandi. Unde cum eas conſecrator inungit: Conſecrare (inquit) & ſanctificare digneris Domine manus iſtas, per iſtam unctionem, & per benedictionem noſtram: ut quæcunque conſecraverint, conſecrentur, & quæcunque benedixerint, benedicantur in Nomine Domini.

l 1 Hos enim catholica Eccleſia tenet, non ſolum ex præcepto divino, verum etiam Apoſtolorum exemplo. In Exodo quoque legitur, præcepiſſe Moyſi Dominum, ut Aaron, & filios ejus ungeret, quatenus ſacerdotio ei fungerentur: & Anacletus Papa, origine Græcus, qui a B. Petro fuit in Presbyterum ordinatus, & poſtea in Apoſtolatus officio Clementi ſucc.

a *Conc. Lat. cap. 27.* b *Cap. 4. eod. tit. in 4. compil.* c *Sanctius. al. ſanius.* d *al. ſacerdotii.* e *vel cadunt, ut. Matth. 15.* f *al. Brixien. Colon. Diœceſ.* g *al. Calamitenſem. al. Talmen.* h *Patriarchæ Conſtantinopolitano.* i *Cap un. eod. tit. in 3. comp.* k *Brandiviboren. & rectius quam Bracarenſis, agit enim hic de quodam Epiſcopo Græco: Bracarenſis Epiſcopatus in Hiſpania eſt. al. Bremenben. al. Branurben. al. Braculenſ. al. Brundeberenſ.*

a *Jac. 5.* b *1. Joan. 2.* c *In multis impreſſis adduntur hæc duo verba: ita faciatis. Sed male: nec ſunt in manuſcript.* d *Matth. 25.* e *Eccleſ. 24.* f *2. Corinth. 1.* g *Pſalm 24.* h *2. ad Tim. 2.* i *Matth 6.* k *deſignantur.* l *Cant. 5.* m *vel. ungitur. al. unguntur.* n *Pſal. 132.* o *1. Corinth: 11.* p *Luc. 4.* q *al. ad evangelizandum.*

Digitized by Google

teſte, tradidit in ordinatione ſua, ungendos eſſe Epiſcopos, more Apoſtolorum, & Moyſi, quia omnis ſanctificatio in Spiritu Sancto conſiſtit, cujus invisibilis virtus ſancto chriſmati eſt permixta. Unde]

Tractat de unctione Regum, & de differentiis in unctione inter Reges, & Pontifices. Panor.

§. 5. Unde in Veteri Teſtamento non ſolum ungebatur Sacerdos, ſed etiam Rex, & Propheta: ſicut in libro Regum *a* Dominus præcepit Heliæ: *Vade, & revertere in domum tuam per deſertum in Damaſcum: cumque perveneris illuc, unges Hazael in Regem ſuper Syriam: & Jehu filium Namſi unges in Regem ſuper Iſrael. Heliſeum autem filium Saphat, qui eſt de Abel-meula, unges Prophetam pro te.* Sed ubi Jeſus *b* Nazarenus (quem unxit Deus Spiritu Sancto, ſicut habetur in Actibus *c* Apoſt.) unctus eſt oleo pietatis *d* præ conſortibus ſuis: qui ſecundum Apoſtolum eſt caput Eccleſiæ, quæ eſt corpus ipſius: Principis unctio a capite ad brachium eſt tranſlata, ut Princeps extunc non ungatur in capite, ſed in brachio, ſive humero, vel in armo, in quibus Principatus congrue deſignatur: juxta illud, quod legitur *e*: *Factus eſt Principatus ſuper humerum ejus, &c.* Ad quod etiam ſignificandum, Samuel fecit poni armum ante Saul *f*, cui dederat locum in capite ante eos, qui fuerant invitati. In capite vero Pontificis ſacramentalis eſt delibutio *g* conſervata, quia perſonam capitis in Pontificali officio repræſentat. Refert autem inter Pontificis, & Principis unctionem: quia caput Pontificis chriſmate conſecratur, brachium vero Principis oleo delinitur: ut oſtendatur, quanta ſit differentia inter auctoritatem Pontificis, & Principis poteſtatem.

Tractat de Chriſtianorum omnium unctione.

§. 6. Quia vero Chriſtus fecit nos in ſanguine ſuo Deo noſtro regnum, & Sacerdotes (propter quod Petrus *h* Apoſtolus *i* ait: *Vos eſtis genus electum, regale ſacerdotium*:) idcirco in Novo Teſtamento non ſolum Reges, & Sacerdotes unguntur, ſed etiam omnes Chriſtiani, bis ante baptiſmum, ſcilicet oleo benedicto, primum in pectore, deinde inter ſcapulas: & bis poſt baptiſmum, ſcilicet chriſmate ſancto, primum in vertice, demum in fronte. In pectore namque baptizandus inungitur, ut per *k* Sancti Spiritus donum abjiciat errorem & ignorantiam, & ſuſcipiat fidem rectam, quia *l* juſtus ex fide vivit. Inter ſcapulas, ut per Spiritus Sancti gratiam excutiat negligentiam & torporem, & bonam operationem exerceat: quia fides *m* ſine operibus mortua eſt: ut per fidei ſacramentum ſit munditia cogitationum in pectore, & per operis exercitium ſit fortitudo laborum. In ſcapulis, quatenus fides per dilectionem, ſecundum Apoſtolum *n*, operatur. In vertice vero baptizatus inungitur, ut ſit paratus omni petenti de fide reddere rationem: quia per caput intelligitur mens, juxta quod legitur *o*: *Oculi ſapientis in capite ejus*, cujus ſuperior pars eſt ratio, & inferior eſt ſenſualitas. Unde bene per verticem, quæ eſt ſuperior pars capitis, intelligitur ratio, quæ eſt ſuperior pars mentis. In fronte ungitur baptizatus, ut libere confiteatur, quod credit: quia *corde p creditur ad juſtitiam, ore vero fit confeſſio ad ſalutem*: memor ejus, quod Dominus ait: *Qui me confeſſus fuerit coram hominibus, &c.* Ante baptiſmum ergo ungitur oleo benedicto: & poſt baptiſmum chriſmate ſancto, quia chriſma ſoli competit Chriſtiano. Chriſtus *r* enim a chriſmate dicitur, vel potius a Chriſto dicitur chriſma: non ſecundum nominis formam, ſed ſecundum fidei rationem: A Chriſto vero Chriſtiani dicuntur, tanquam uncti derivantur ab uncto: ut omnes concurrant in odorem illius unguenti, cujus nomen oleum eſt effuſum.

Tractat de unctione Chriſmatis poſt baptiſmum, quæ dicitur Confirmatio.

§. 7. Per frontis chriſmationem, manus impoſitio deſignatur: quæ alio nomine dicitur Confirmatio: quia per eam Spiritus Sanctus ad augmentum datur & robur. Unde cum ceteras unctiones ſimplex Sacerdos, vel Presbyter valeat exhibere, hanc non niſi ſummus Sacerdos *a*, id eſt, Epiſcopus debet conferre: quia de ſolis Apoſtolis legitur (quorum Vicarii ſunt Epiſcopi) quod per manus impoſitionem Spiritum Sanctum dabant: quemadmodum Actuum Apoſtolorum lectio manifeſtat: *Cum autem* (inquit *b*) *audiſſent Apoſtoli, qui erant Hieroſolymis, quia recepiſſet Samaria verbum Dei, miſerunt ad eos Petrum, & Joannem: qui cum veniſſent, oraverunt pro ipſis, ut acciperent Spiritum Sanctum: nondum enim in quenquam illorum venerat, ſed baptizati tantum erant in nomine Domini Jeſu, tunc imponebant manus ſuper illos, & accipiebant Spiritum Sanctum*: cujus adventus per unctionis miniſterium deſignatur: quia columba *c*, in qua Spiritus Sanctus ſuper Chriſtum in baptiſmo deſcendit, ad veſperam in cataclyſmo *d* revertens, ramum retulit virentis olivæ, cujus utique ſacramentum David *e* Propheta prænoſcens, exhilarandam faciem in oleo prædicavit.

Tractat de Conſecratione altaris. Abbas.

§. 8. Ungitur præterea, ſecundum Eccleſiaſticum morem, cum conſecratur altare, cum dedicatur templum, cum benedicitur calix, non ſolum ex mandato legis divinæ, verum etiam exemplo beati Sylveſtri, qui cum conſecrabat altare, illud chriſmate perungebat: præcepit enim *f* Dominus Moyſi, ut faceret oleum unctionis, de quo ungeret teſtimonii tabernaculum, & arcam teſtamenti, menſamque cum vaſis. Verum unctionis ſacramentum aliud *g* quidem efficit, & figurat, tam in Novo, quam in Veteri Teſtamento: unde non judaizat Eccleſia, cum unctionis celebrat ſacramentum, ſicut aliqui mentiuntur, qui neque Scripturas, neque Dei novere virtutem. §. 9. Monemus igitur, ut illum in ordinandis Presbyteris, & conſecrandis Epiſcopis morem ſerves, & facias obſervari, quem Apoſtolica ſedes obſervat: [& *infra*.] Licet *h* Romanus Pontifex non utatur baculo paſtorali: tum propter hiſtoriam *i*, tum propter myſticam rationem: tu tamen ad ſimilitudinem aliorum Pontificum poteris eo uti.

(*i Quæ diſponente Domino cunctorum fidelium mater eſt, & magiſtra. Mittimus autem tibi per Cardinalem prædictum Pontificalia ornamenta, Caligas, & Sandalia, Amictum, & Albam, cingulum, & ſuccinctorium, orarium, & manipulum, tunicam, & Dalmaticam, chirothecas, & annulum, planetam, & mitram. Pallium vero per dilect. fil. Jo. Capellanum n. antea miſeramus, &c.*

TITULUS XVI.
DE SACRAMENTIS *k* NON ITERANDIS.
CAP. I.

a In ordinato in Subdiaconum ſine manuum impoſitione, & confirmato non chriſmatis, ſed olei unctione, non fit iteratio, ſed ſupplebitur prætermiſſum.

Inno-

a 3. *Reg.* 19. b *al. Jeſus venit Nazarenus, &c.* c *Act.* 10. d *deeſt dictio, pietatis, in antiquis.* *Eph.* 1. *Col.* 2. e *Eſa.* 9. f 1. *Reg.* 9. g *al. delinitio: ſed vetuſtioribus literis in ceteris, delibutio.* h *Vox, Petrus, deeſt in manuſcript.* i *Apocal.* 1. 1. *Petr.* 2. k *Hebr.* 10. l *Abac.* 2. m *Jac.* 2. n *Gal.* 5. o *Eccl.* 2. p *Rom.* 10. q *Matth.* 10. & *Marc.* 8. r *Aug. tract.* 33. *ſuper Joann.*

a *Epiſc. enim ordinarius eſt miniſter hujus ſacramenti. Concil. Trid. ſeſſ.* 7. *de confir. c.* 3. b *Act.* 8. c *Matth.* 4. *Marc.* 1. *Luc.* 3. d *Gen.* 8. e *Pſal.* 103. f *Exod.* 30. g *In C. Par. aliud quidem efficit, & aliud figurat, &c.* h *Et licet.* i *Vid. Martial. Lemovicenſ. Cent.* k *In quibuſdam Cod. ita: de ſacramentis iterandis vel non. Unus ita: De ſacramentis iterandis, vel non iterandis.*

Innocentius III. *a* (*an.* 1205. *Roma in Angliam*)

PAſtoralis *b*: [*& infra.*] Præterea nos conſuluere voluiſti, an permitti debeat miniſtrare, qui ſine impoſitione manuum fuerit ad ordinem Subdiaconatus aſſumptus. Et ſi confirmationis ſacramentum in eo debeat iterari, qui per errorem fuit non chriſmate, ſed oleo delinitus. Ad quod breviter duximus reſpondendum, quod in talibus non eſt aliquid iterandum, ſed caute ſupplendum, quod incaute fuerat prætermiſſum.

CAP. II.

Prohibet ſepultos a Schiſmaticis exhumari, veſtimenta, cum quibus celebrarunt, iterum benedici, & altaria, in quibus celebrarunt, iterum conſecrari.

Honorius III. *Archiepiſc. London. c. & ejus Suffragan.*

A nobis humiliter quæſiviſtis, quid fieri debeat de mortuorum corporibus, qui tempore Schiſmatici, & reprobi Vualdemarii a Schiſmaticis ſunt *d* ſepulti: & de indumentis ſacerdotalibus, cum quibus, necnon de altaribus, in quibus degradati Presbyteri celebrarunt. Nos autem inquiſitioni veſtræ breviter reſpond. quod non credimus ob hoc duntaxat ſepultos hujuſmodi exhumandos, aut debere indumenta talia iterum benedici, vel reconſecrari altaria ſupradicta.

CAP. III.

Si in ordinatione Presbyteri, vel Diaconi manus impoſitio fuerit prætermiſſa, ſtatutis temporibus ſupplebitur.

Greg. IX. *Archiepiſ. London. e* (1228. *Roma in Daniam.*)

PResbyter, & Diaconus cum ordinantur, manus impoſitionem tactu corporali (ritu ab Apoſtolis introducto) recipiunt: quod ſi omiſſum fuerit, non eſt aliquatenus iterandum, ſed ſtatuto tempore ad hujuſmodi ordines conferendos caute ſupplendum, quod per errorem extitit prætermiſſum *f*. Suſpenſio *g* autem manuum debet fieri, cum oratio ſuper caput effunditur ordinandi.

TITULUS XVII.
DE FILIIS PRESBYTERORUM ORDINANDIS, VEL NON. *h*

CAP. I.

Illegitimus non ordinatur, niſi ut religioſus fiat: nec tunc præficitur, id eſt, ad prælaturam non habilitatur.

Ex Concilio Pictavien. (*an.* 1078. *in Galliam.*)

UT filii *i* Presbyterorum, & cæteri ex fornicatione nati, ad ſacros ordines *k* non promoveantur, niſi aut Monachi fiant, vel in congregatione canonica regulariter viventes *l*: prælationem vero nullatenus habeant. Sed neque ſervi, niſi a Dominis ſuis libertate donentur.

CAP. II.

Illegitimus filius Sacerdotis, qui hoc tacito per reſcriptum Apoſtolicum paternam Eccleſiam impetravit, removetur ab illa.

Alexander III. *Lincon. electo.* (*an.* 1176. *Roma in Angliam.*)

AD præſentiam noſtram accedens R. Presbyter, tacito, quod eſſet filius Sacerdotis, impetravit a nobis, ut in Eccleſia, in qua pater ejus miniſtravit, exiſteret Capellanus. Ideoque mandamus, quatenus, ſi tibi conſtiterit, quod memoratus R. ſit in Sacerdotio genitus, & quod *a* pater in eadem Eccleſia miniſtravit: non obſtantibus prædictis literis noſtris, ipſum amoveas ab eadem.

CAP. III.

Non poteſt filius Sacerdotis Eccleſiæ paternæ præeſſe. h. d. cum ſequent.

Idem.

PRæſentium *b* auctoritate jubemus, ut filios Sacerdotum in Eccleſiis paternis miniſtrare, vel eas qualibet occaſione obtinere nullatenus patiaris: ſed ipſos ab Eccleſiis, in quibus patres eorum miniſtraſſe noſcuntur, ſtudeas penitus amovere.

CAP. IV.

Idem dicit.

Idem *Vigorenſ. Epiſcopo.* (*an.* 1177. *Roma in Angliam.*)

COnquerente *c* nobis M. Clerico: [*& infra.* 1] Frat. t. mandamus, quatenus, ſi publicum eſt, & notorium, patrem R. Clerici habuiſſe in prædicta Eccleſia perſonatum, filium ejus ibidem miniſtrare, aut ejuſdem Eccleſiæ perſonatum habere nullatenus patiaris: & ſi jam inſtitutus eſt ibi, eum inde non differas amovere.

[1 *Auribus noſtris innotuit, quod cum R. Presbyter Eccleſiam B. Mariæ de Vic. tanquam perſona diutius habuiſſet, & poſt mortem ejuſdem idem M. a Richard. poſſeſſore, & domino fundi fuiſſet præſentatus, R. filius ejus Presbyteri in ſacerdotio genitus inſtitutionem ipſius Clerici niſus eſt impedire, & ad habendam Eccleſiam eandem omnibus modis aſpirat. Quoniam igitur indignum eſt, & canonicæ obviat ſanctioni, ut filii Sacerdotum debeant patribus ſuccedere in Eccleſiis, nos ad enormitatem iſtam eradicandam ſollicite volentes, & diligenter intendere.*]

CAP. V.

Epiſcopus, qui ſcienter contulit filio Sacerdotis paternam Eccleſiam, exinde eum removere non poteſt.

Idem *London. Epiſcopo.* d.

VEniens *e* ad præſentiam noſtram N. Clericus nobis propoſuit, quod cum illum ad capellam ſancti L. quam ei conceſſiſti, in Presbyterum ordinaſſes, ipſum ea poſtea ſpoliaſti, eo quod pater ejus in præſcripta Eccleſia miniſtravit. Ideoque Frat. t. mandamus, quatenus, ſi tibi innotuerit, quando eam ſibi dediſti, quod pater ejus Presbyter in dicta Eccleſia miniſtraſſet, ipſam ei reſtituas, & in pace dimittas, amoto alio, ſi quem inſtituiſti forſitan in eadem. Verum ſi hoc ignorans feciſti *f*, ex quo ad Eccleſiam ipſam eum in Presbyterum ordinaſti, eam ſibi reſtituas, donec in alia Eccleſia ſibi provideas, unde honeſte valeat ſuſtentari.

CAP. VI.

Gratiam continet: antiq. Ex quo filius Sacerdotis eſt ordinatus, non debet carere beneficio. Joan. Andr.

Idem *Oxonienſ. Epiſcopo.* g

PRopoſuit *h* nobis R. lator præſentium, quod cum ad Eccleſiam de Saleb. a Domino fundi fuerit præſentatus, tu curam animarum noluiſti ſibi committere, pro eo quod eſſet filius Sacerdotis. Cæterum, quia indignum eſt, ut ipſe poſtquam eſt in Subdiaconum ordinatus, omnino debeat Eccleſiaſtici beneficii proviſione carere: mandamus, quatenus aliquem honeſtum Presbyterum cum aſſenſu ejuſdem Clerici invenire ſtudeas, qui Eccleſiæ ſerviat ſupradictæ, ita quod

a Helienſi Epiſcopo. b *Require ex c. paſtoralis inf. de off. & pot. jud. del. cap.* 1. *eod. tit. in* 3. *compil.* c *Archiepiſcopo Lundunen. &c.* d *In Cod. Bar. adduntur hæc verba: utrum debeant exhumari.* e *al. Lugdun.* f *Vide leg. qui teſtamento. ff. de excuſ. tut.* g *al. impoſitio al. interpoſitio.* h *In uno manuſcr. ita: de filiis Presbyt. non ordinandis, nec in paternis Eccleſiis tolerandis. In alio ita: De filiis Presbyterorum, & aliis illegitime natis ordinandis, vel non.* i *Cap.* 1. *eod. tit. in* 1. *comp.* k *gradus.* l *Vivant.*

a *Conc. Trid. ſeſſ.* 25. *in decret. de reform. cap.* 15. *idem ſancivit.* b *Poſt Conc. Lateran. ſub Alex. III. p.* 19. *cap.* 4. *& cap.* 3. *eod. tit. in* 1. *compil. & Conc. Trident. proxime citatum. Arnulſ. Lexov. epiſt.* 114. *cap.* 7. *de teſt. cap.* 14. *de purg. can.* c *Poſt Conc. Later. ſub Alex. III. p.* 19. *cap.* 1. *& cap.* 4. *eod. tit. in* 1. *compil. Conc. Tol. IX. c.* 10. d *Lugdunenſi.* e *Poſt Conc. Later. ſub Alex. III. p.* 19. *c.* 5. *& cap.* 6. *eod. tit. in* 1. *comp.* f *Vide leg.* 2. *ff. de jur. & fa. igno. & l. ſi re obligata. ff. de legat.* 2. g *Idem R. Exonienſi Epiſc.* h *Poſt Conc. Lat. ſub Alex. III. p.* 19. *c.* 6. *& cap.* 7. *eod. tit. in* 1. *comp.*

Digitized by Google

quod præfatus R. medietatem omnium beneficiorum prædictæ Eccleſiæ, eidem in ſuo ordine ſerviendo, pacifice debeat obtinere. Non enim ſolus Presbyter Miſſarum ſolemnia, vel alia divina officia poteſt ſine miniſtri ſuffragio celebrare.

CAP. VII.

Filius præeſſe poteſt Eccleſiæ, cui pater præfuit mediate.

Idem *Archiepiſcopo Cantuarienſ.* a

EX transmiſſa conqueſtione G. Clerici percepimus, quod ad Abbatis de Caſtris præſentationem, in quodam beneficio Eccleſiæ de N. *b* eum in præſenti recipere diſtuliſti, eo quod pater ejus in præfata Eccleſia miniſtravit: quo defuncto, media interceſſit perſona, cui prædictum beneficium eſt collatum. Ideoque mandamus, quatenus ſi eſt ita, prænominatum Guil. ad præfatum beneficium admittere non poſtponas, non idem minus obſervato Apoſtolici reſcripti decreto, quod ſucceſſionem in Eccleſia Dei hæreditariam deteſtatur.

CAP. VIII.

Filius præeſſe poteſt Eccleſiæ, in qua pater ſine titulo miniſtravit.

Idem *Vigorenſ. Epiſcopo.* (*an.* 1188. *Romæ in Angliam.*)

COnſtitutus in præſ. noſt. G. Clericus, ſupplici nobis inſinuatione monſtravit, quod cum capellam de Storton. canonice fuiſſet adeptus, & eam pluribus annis pacifice poſſediſſet, R. miles ipſum ea ſine judicio ſpoliavit. Cumque memoratus Clericus exinde apud te depoſuiſſet querelam, objectum fuit ei, quod pater ſuus in capella miniſtravit eadem: [*& infra.* 1] Fr. tuæ mandamus, quatenus ſi tibi *c* conſtiterit, quod idem Clericus a capella fuerit prædicta per potentiam laicalem ejectus, & quod pater ejus præfatæ capellæ perſona, ſeu perpetuus Vicarius non fuerit (licet in eadem nomine ejuſdem G. quandoque miniſtraverit) ipſam ſibi cum reditibus perceptis reſtituere non omittas.

[1 *Ideoque præfatam capellam nondum potuit rehabere. Quia vero ad noſtrum ſpectat officium, inſolentiam Laicorum contra viros Eccleſiaſticos debita ſeveritate compeſcere.*]

CAP. IX.

Si is, cui conceſſum eſt a Papa, ut poſſit diſpenſare cum filiis Sacerdotum, circa Eccleſias paternas immediate tenendas, cum aliquo diſpenſat, ille per literas juſtitiæ poſtea contra eum impetratas, removeri non poterit.

Idem *Eboracen. Archiepiſcopo.* (*an.* 1177. *Romæ in Angliam.*)

EX tua nobis *d* parte eſt propoſitum, quod cum olim ad tuam conſultationem ſuper filiis Sacerdotum tales a nobis literas recepiſſes, ut eos poſſes in Eccleſiis, quas patres eorum nullo mediante poſſederant, ſuſtinere, quos probatæ vitæ, & ſanæ *e* converſationis cognoſceras, vel quos longo tempore illas tenuiſſe *f* conſtaret: quidam ad judices literas impetraverunt, ut ſi conſtaret eos eſſe filios Sacerdotum, vel Clericorum, qui in proximo ante eos Eccleſias tenuerunt, ſuper his imponatur eis app. ceſſante ſilentium, & Eccleſias iſtas ipſis aſſignent, quamvis in eis ſe oſtendere nequeant per Epiſcopos inſtitutos. Super quo tibi t. reſpond. quod ſi per priores literas cum aliquibus Clericis diſpenſaſti, diſpenſationem tuam poſteriorum literarum intuitu nolumus irritari. Alios vero Clericos laicæ donationis intuitu, in Eccleſiis ſine auctoritate Pontificis ſui inſtitui, aut inſtitutos remanere, auctoritate Apoſtolica prohibemus.

a *Idem venerabilibus fratribus. R. Cant. Archiepiſc. totius Angliæ Primati, & Apoſt. S. Legato, & R. Vigoren. Epiſcopo, ſic habet 1. collectio.* b *al. de H. vide Antau. Auc. in notis veteris collectionis.* c *Quatenus ſi conſtiterit, quod præd. Clericus.* d *Poſt Concil. Lateran. ſub Alexand. III. part. 10. cap. 10. & 1. 10. eod. tit. in 1. compil. al. cap. 3. ut eſt in Tarrac. vete. 11, e alii. bonæ.* f *al. habuiſſe.*

CAP. X.

Si manifeſtum eſt, quod filius in Eccleſia immediate ſucceſſit patri, ſine aliqua teſtium receptione, ab illa removebitur.

Idem *Cantuarien. Archiep. & ejus Suffragan.* (*an.* 1178.)

QUoniam *a* eſt ſacris canonibus prohibitum: [*& infra.* 1] Præcipimus, quatenus ſi manifeſtum, & publicum fuerit, patres *b* in Eccleſiis perſonatus geſſiſſe, filios ab eiſdem (ſi etiam eas adepti ſunt) penitus excludatis, nec ad earum gubernationem ulterius aſſumantur. Nolumus enim, ut cauſa in judicium deducatur, vel teſtes etiam admittantur, ſi hoc manifeſtum exiſtat.

[1 *Ne quis hæreditario jure Eccleſiaſtica beneficia poſſidere præſumat, nec hi, qui in ſacerdotio ſunt geniti, niſi probate vixerint, in clauſtris Monachorum, vel Canonicorum regularium ad ſacros ordines debeant promoveri: vobis*]

CAP. XI.

Filius etiam legitimus removetur ab Eccleſia, in qua immediate ſucceſſit patri Vicario, vel Rectori.

Idem *Cantuarien. Archiepiſcopo.*

AD extirpandas *c* ſucceſſiones: [*& infra.* 1] Fr. tuæ mandamus, quatenus, ſi qui filii Presbyterorum provinciæ tuæ teneant Eccleſias, in quibus patres eorum tanquam perſonæ, vel vicarii nulla perſona media miniſtrarunt: eos (ſive geniti ſint in ſacerdotio, ſive non) ab eiſdem Eccleſiis non differas amovere.

[1 *A ſanctis Dei Eccleſiis ſtudio totius ſolicitudinis debemus intendere, & etiam ad hoc decet nos vigilem curam exhibere, ne circa miniſterium ſuſcepti regiminis videamur minus diligentes exiſtere, ſi id vitium in Eccleſiis, vel negotiis Eccleſiaſticis, & viris permittimus pullulare. Hinc eſt quod*]

CAP. XII.

Filius Epiſcopi legitime natus promoveri poteſt ad ordines, & in paterna Eccleſia beneficiari.

Clemens III. *Caſſel. Archiepiſcopo.* d (*an.* 1189. *Romæ in Hiberniam.*)

AD hæc e ex parte tua noſtris auribus eſt relatum: [*& infra.*] Quod a nobis fr. tua requiſivit, an a Pontificibus generati valeant ad ſacros ordines promoveri, ſi ſcientia fuerint, & morum honeſtate probabiles: Sciat fr. t. quod ſi ex legitimo ſunt matrimonio procreati, nec aliud canonicum obviat, licite poſſunt ad ſacros ordines aſcendere, & in eiſdem Eccleſiis, in quibus præſunt, vel præfuerunt genitores eorum, beneficium obtinere.

CAP. XIII.

Non poteſt filius eſſe Vicarius illius Eccleſiæ, in qua pater proximus fuit rector.

Idem. *f*

MIchael *g* Presbyter de ſancto Germano, transmiſſa nobis conqueſtione, monſtravit, quod cum Eccleſiam ſancti I. de Corona *h* tuæ diœceſis canonice ſit adeptus, M. filius Antonii, qui proximo ante ipſius Eccleſiæ habuit perſonatum, ad ſe Vicariam ipſius aſſerit pertinere: [*& infra.* 1] F. tuæ mandamus, quatenus ſi conſtiterit tibi, ipſum *i* M. fuiſſe filium Antonii, qui ejuſdem Eccleſiæ habuit proximo perſonatum, ei ſuper eadem Vicaria perpetuum ſilentium imponere non poſtponas.

[1 *Quia igitur in Eccleſia ſucceſſiones in prælaturis, & dignitatibus Eccleſiaſticis ſtatutis canonicis damnantur.*]

CAP. XIV.

Illegitime genitus etiam de uxore, ſine diſpenſatione ad ordines, vel beneficia promoveri non poteſt.

Idem.

a *Cap.* 11. *eod. tit. in* 1. *compil.* b *al. patres eorum.* c *Cap.* 1. *eod. tit. in* 2. *compil.* d *Alias Caſau. al. Caſſien. Epiſcop. al. Caſſelben. al. Caſſiano Arch.* e *C.* 3. *eod. tit. in* 2. *compil.* f *Celeſtinus III.* g *Cap.* 4. *eod. tit. in* 2. *compil.* h *Coronen. al. Tonon.* i *al. N. ipſum filium fuiſſe, &c.*

Idem. (*an.* 1190. *Romæ.*)

LIteras: [*& infra.* c] Intelleximus *a*, quod H. in Sacerdotio genitus, de uxore legitima natus, & conceptus, affectavit a pueritia miniſtrare Domino in officio clericali. Verum licet a filiis paterna incontinentiæ modis omnibus propellenda noſcatur: ſi tamen aliter dignus inventus fuerit, permittimus ipſum ordinari in Clericum, & ad Eccleſiaſticum beneficium (unde commode ſuſtentari valeat) promoveri.

[*x Dilectionis veſtræ accepimus, votum literis præſentium, & ejus originem continentes.*]

CAP. XV.

Illegitimus in Eccleſia paterna præbendari non debet.

Innocentius III.

CUm decorem domus Dei: [*& inf.*] Filiis Canonicorum præbendas in eiſdem Eccleſiis conferri non ſinatis, quorum *b* ſunt Canonici patres eorum. Cum indecorum ſit, ut in altaris officio illegitimus filius impudico patri miniſtret *c*, in quo unigenitus Dei Filius æterno Patri pro ſalute humani generis victimatur.

CAP. XVI.

Si illegitimus, maxime filius ſpurius inſtituatur in Eccleſia, in qua inſtitutus eſt pater, inſtitutio non valet, & inſtitutus a ſuis beneficiis ſuſpendatur.

Idem *in Concilio generali.* d (*an.* 1215.).

AD abolendam e peſſimam (quæ in pluribus inolevit Eccleſiis) corruptelam, firmiter inhibemus, ne Canonicorum filii, maxime ſpurii, Canonici fiant in ſæcularibus Eccleſiis, in quibus inſtituti ſunt patres eorum. Et *f* ſi fuerit contra præſumptum, decernimus non valere. Qui vero tales (ut dictum eſt) canonicare præſumpſerint, a ſuis beneficiis ſuſpendantur.

CAP. XVII.

Aliut, quam Papa, non diſpenſat, ut filius in Eccleſia paterna immediate ſuccedat.

Honorius III. *g* (*an.* 1220. *Romæ in Belgium.*)

DIlectus filius G. Præpoſitus ſanctæ M. tranſmiſſa nobis petitione monſtravit, quod cum Virgilius Presbyter quandam Eccleſiam, curam animarum habentem, quam nullo medio habuit pater ejus, obtineat, ipſum monuit, ut reſignaret eandem: ſed idem aſſerens, quod H. Remen. *h* Archiepiſcopus, tunc Apoſt. ſed. Leg. diſpenſavit cum eo, id efficere contradicit.

Quocirca mandamus, quatenus non obſtante diſpenſatione aliqua, quæ a ſede Apoſtolica non manaverit, quod canonicum fuerit (appellatione poſtpoſita) ſtatuaris.

CAP. XVIII.

Illegitimus abſque diſpenſatione Papæ ad dignitatem, vel perſonatum, vel beneficium curatum, promoveri non poteſt.

Gregorius IX. *Turon. Archiepiſcopo.* i (*an.* 1228. *Romæ in Galliam.*)

NImis in tua provincia Eccleſiæ deformatur *x* honeſtas, ex eo, quod filii Sacerdotum, & alii non legitime nati, ad dignitates, & perſonatus *l*, & alia beneficia curam animarum habentia, ſine diſpenſatione ſedis Apoſt. promoventur. Quocirca mandamus, quatenus prædictis perſonis a perſonatibus, & dignitatibus, & hujuſmodi beneficiis prorſus amotis, ea perſonis idoneis conferri facias per illos, ad quos collationem ipſorum de jure noveris pertinere: Et ne id de cætero præſumatur, diſtrictius inhibemus.

a Cap. 5. *eod. tit. in* 2. *compil.* b *al. quorum.* c *Vide no. per B. in l. generaliter* §. *cum autem. C. de inſtit. & ſubſt. ſub condit. fact.* d *cap.* 31. e *Concordat Concilium Trident. ſeſſ.* 25. *de reform. c.* 15. *& habetur cap.* 2. *eod. tit. in* 4. *compil.* f *al. ſed.* g *Decano Morienſi, & in aliquot vetuſtis legitur, Innoc. III.* h *In multis antiquis legitur G. Remenſ.* i *Alias Archidiac.* x *al. deformatur.* l *Vide ff. de ali. & cibar. leg. pen. & l. ſi filius. ff. de don.*

TITULUS XVIII.

DE SERVIS NON ORDINANDIS

ET EORUM MANUMISSIONE.

CAP. I.

Servus ante plenam manumiſſionem ordinari non debet.

Ex Concilio Toletano. (*forte an.* 633. *in Hiſpan.*)[1]

INſtruendi *a*: [*& infra.* 1] Forte dicet aliquis: Clericus fieri non permittitur, niſi ante Clericatum ingenuitatis dignitate potiatur. Revera verum dicit. Et ideo quod infamari *b*, vel vituperari poteſt, præcaveri debet.

Non ſolum autem, qui ad Clericatus ordinem promovendi ſunt, in Eccleſia manumittendi ſunt: verum etiam hi, quos quiſque pro remedio animæ ſuæ emancipari vult; quia ſic ſcriptum eſt in pacto Francorum.

[2 *Sunt præterea Laici, ut ſciant, quia nullatenus alio loco manumittere poſſunt proprios ſervos, quos Dominicis caſtris aggregare decreverunt, niſi in ſacra Eccleſia ordine præmonſtrata. Quomodo enim Clerici extra Eccleſiam libertatem aſſequi poſſunt, qui a lege mundana extranei ſunt, & quibus interdicitur, ne ad ſeculare judicium procedant, quomodo ſeculari judicio a jugo ſervitutis abſolvuntur? Sed*]

CAP. II.

Servus ſine licentia Domini ordinatus deponitur, & Domino reſtituitur.

Ex eodem. c

DE ſervorum ordinatione: [*& infra.* 1] Statutum eſt, ut nullus Epiſcoporum deinceps ad ſacros ordines eos promovere præſumat, niſi prius a Dominis libertatem fuerint conſecuti. Et ſi quilibet ſervus fugiens Dominum ſuum, qualibet calliditate, aut fraude ad gradus pervenerit Eccleſiaſticos, decretum eſt, ut deponatur, & ejus Dominus eum recipiat.

[1 *Qui paſſim ad gradus Eccleſiaſticos indiſcrete promoventur; placuit omnibus cum ſacris canonibus concordare.*]

CAP. III.

Servus ab Eccleſia manumiſſus ordinari poteſt: & quod acquirit, poſt ſuum obitum erit Eccleſiæ manumittentis: quam ſi accuſat, vel contra eam teſtificatur, libertate, & ordine privatur.

Ex eodem. d

DE famulis Eccleſiæ conſtituere Presbyteros, & Diaconos per parochias liceat, ita tamen ut antea manumiſſi ſtatum recipiant libertatis: §. 1. Quicquid autem talibus extiterit debitum, aut quolibet modo collatum, eis in perſonas extraneas tranſmittere non licebit, ſed omnia ad jus Eccleſiæ, a qua manumiſſi ſunt, poſt eorum obitum debeant pertinere. §. 2. Quibus (ſicut cæteris Eccleſiæ libertis) accuſandi, vel teſtificandi adverſus Eccleſiam aditus præcludatur: ed quod ſi aſpiraverint, non ſolum libertatis beneficio careant, ſed etiam honoris gradu, quem non dignitate naturæ, ſed neceſſitate temporis promeruerunt.

CAP. IV.

Dominus in ſervo, quem manumittit, poteſt ſpiritualia operas retinere.

Ex Concilio apud Alichi. e (*an.* 917. *in German.*)

Nul-

a *Al. inſtituendi.* b *al. infamari.* c. *Burchard. lib.* 2. *decr. cap.* 31. *Ivo part.* 6. *c.* 132. *Grat. diſt.* 54. *cap.* 6. *Panm. lib.* 3. *tit. de ſerv. non ordin. c.* 1. *& poſt Concil. Lateran. ſub Alex. III. part.* 50. *cap.* 56. *& c.* 2. *eod. tit. in* 1. *comp. ubi integrum caput, & verſam inſcriptionem invenies: nam alias adſcribitur Concil. Maticenſi, al. Toletano.* d *Addi poteſt.* 4. *c.* 73. e *al. Alvern. al. Altheum, al. Althen. al. Arch. ſolet Burchardus eum decum appellare Altheim, ut lib.* 2. *cap.* 162. *&* 227. *Ivo part.* 6. *cap.* 602. *Decret. ex Conc. apud. Altheim habito, c.* 38. *Huic res Conradus interfuiſſe dicitur.*

NUllus *a*. [*& infra*. 1] Si quis de ſervis ſuis quenquam donaverit libertate, & ipſum in Presbyterum fecerit ordinari, ille autem poſtea in ſuperbiam elatus, Domino ſuo canonicas horas pſallere noluerit, accuſatus apud Epiſcopum, qui ordinaverit eum, degradetur.

[1 Clericus ad gradum Presbyterii promoveatur, niſi ordine Canonico, ut ſcriptum in canonibus habetur. Si enim propter Dei dilectionem.]

CAP. V.

Spurii, vel ſervi ordinari non debent.

Alexander III. *Archiepiſc. Turon.*

COnſuluit: [*& infra*.] Conſ. t. t. reſpond. quod neque ſpurios, neque ſervos ordinare debes: & ſi memor es, in conſecratione tibi dictum fuit, vide, ne quemlibet ſervilis conditionis ad ordines promovere præſumas.

CAP. VI.

Manumiſſus ab Eccleſia, ut fiat Clericus, & ipſi Eccleſiæ perpetuo ſerviat in divinis, ad aliam Eccleſiam ſe transferre non poteſt: ſecus ſi pure fuerit manumiſſus. Vel ſic: ſecus ſi fuerit manumiſſus, ut ſerviat. Jo. Andr.

Innocentius III. *Varienſi* b *Epiſcopo*. (*an.* 1207. *Viterbo in Hungariam*.)

EO libentius *c*: [*& infra*.] Adjeciſti aliam quæſtionem, an illorum filii, qui Eccleſiæ ſervili conditione tenentur, traditi a parentibus militiæ clericali cum ſuorum conniventia Dominorum, ut in eadem Eccleſia debeant deſervire, eſſequentes propterea libertatem, poſt tempus ea relicta poſſint ad aliam ſe transferre? in quo credimus diſtinguendum, utrum eo tenore fuerint manumiſſi, & obligati *d* ordini clericali, quod manumittendi Eccleſiæ, dum vixerint, deberent impendere famulatum in obſequiis divinorum: & tunc transferendi ſe ad aliam eſt eis licentia deneganda: vel manumiſſi extiterint abſolute, ſicque libertatem habeant ad aliam tranſeundi.

CAP. VII.

Jus, quod eſt de ſervo facto Diacono, etiam de Subdiacono debet intelligi.

Idem.

MIramur non modicum, cum *e* certum ſit in conſtitutionibus antiquorum, quando *f* ſervi in gradus Eccleſiaſticos ordinati, debeant in ſervitutem, vel non debeant revocari: [*& infra*.] De Subdiaconali ordine, quia de eo non ſit mentio in Patrum ſtatutis expreſſe, videtur nobis, quod & is cum Diaconali gradu privilegio gaudet eodem. Nam licet ſacer ordo non reputaretur in Eccleſia primitiva, tamen a conſtitutione Gregorii, atque Urbani ſecundum moderna tempora ſacer gradus eſſe minime dubitatur.

CAP. VIII.

Natus ex patre ſervo, & libera matre, liber eſt, & licite promovetur.

Gregorius IX. *Archiepiſcopo Neapolitano*. (*an.* 1228.)

DIlectus filius G. Diaconus propoſuit, quod I. miles ea occaſione, quod patrem ipſius hominem ſervum eſſe proponit (licet mater ſua, cujus debet imitari *g* conditionem, libera eſſe noſcatur) ne promoveatur in Presbyterum, impedire præſumit. Quocirca mandamus, quatenus ſi tibi conſtiterit de præmiſſis, eundem militem ab hujuſmodi impedimento ceſſare *h* compeſcas.

---

a *Ex cap. 3. eod. tit. in 1. compil.* b *alias, Varienſi, alias Vacinenſi, al. Vacienſi.* c *Cap. 1. eod. tit. in 3. compilat.* d *in omnibus manuſcriptis, oblati: in uno ſolo, obligati, ſed i. & g. velut ſuprabundantia erant notata.* e *certum.* f *alias quomodo.* g *vide l. idem Pomponius. §. idem ſcribit, De rei vindic. & Inſtit. de ingen. §. 1.* h. *vox, ceſſare, deeſt in vet.*

TITULUS XIX.

DE OBLIGATIS AD RATIOCINIA ORDINANDIS, VEL NON.

CAP. UNIC.

Obligatus ratiociniis, depoſito onere, & reddita ratione, ordinari poteſt: prius vero non.

Ex Concilio Carthag. *a* (*an.* 348. *in Afric.*)

MAgnus Epiſcopus Auguſt. dixit: *Quid dilectioni veſtræ videtur*, procuratores, actores, executores ſeu curatores pupillorum ſi debeant ordinari? Gratus Epiſcopus dixit: Si poſt depoſita onera, & reddita ratiocinia, actus vitæ ipſorum fuerint comprobati in omnibus, debent cum laude Dei (ſi poſtulati fuerint) honore munerari: ſi enim ante libertatem negotiorum, vel officiorum fuerint ordinati, Eccleſia infametur. Univerſi dixerunt: Recte ſtatuit Sanctitas veſtra, ideoque ita *b* eſt noſtra ſententia.

TITULUS XX.

DE CORPORE VITIATIS ORDINANDIS, VEL NON.

CAP. I.

Presbyter, qui in duello digiti partem amiſit, ex diſpenſatione ſui Epiſcopi poteſt in ſuo ordine miniſtrare.

Alexander III. *c* (*an.* 1165. *Roma in Campaniam*.)

DE Presbytero Campaniæ, qui duellum ſponte obtulit, & oblatum ſuſcepit, & in eo partem digiti amiſit: reſpondemus, quod cum ipſe non perdiderit tantum de digito, quin ſine ſcandalo poſſit ſolenniter celebrare, ſatis potes poſt peractam pœnitentiam cum eo miſericorditer agere, & permittere ipſum in ſuo ordine miniſtrare, licet ejus exceſſus gravis admodum extitiſſet.

CAP. II.

Habens in oculo maculam, quæ non inducit magnam deformitatem, etiam ad Epiſcopatum poterit promoveri.

Idem *Ciſtercien. electo*, (*al. Ciceſtrenſi. an.* 1173. *Roma in Angliam*.)

CUm de tua electione quæſtio mota fuiſſet: [*& infr.* 1] Tibi, quod in oculo maculam habeas, & filius Canonici fueris, eſt objectum: unde Cantuarienſ. Archiepiſcopo dedimus in mandatis, ut pro eo, quod Canonici filius diceris, in promotione tua ex multa diſpenſatione procedat. De macula vero *d* Archiepiſcopo prædicto mandavimus, ut cum conſilio Suffraganeorum ſuorum, quod exinde viſum fuerit, exequatur, in quo tibi ex maxima diſpenſatione curavimus providere.

[e Et aliorum, qui ſunt in quibuſdam Eccleſiis Anglicanis electi in præſentia noſtra, & noſtrorum fratrum.]

CAP. III.

Sectus in cunabulis, licite promovetur.

Clemens III. *Varien. Epiſcopo*. (*an.* 1189. *Roma in Hungariam*.)

I. EX parte Bartholomæi Monachi petitorium *a* fuit noſtro Apoſtolatui præſentatam, quod cum ipſe in cunabulis ſectus fuerit, poſtmodum ſub regula & Abbate devote Deo militans, in Diaconatus ordinem eſt promotus: [*& infra*. 1] Sane cum ſecundum ſtatu-

---

a *Concilium Carthaginenſe primum, cap. 8. ut refert Burchardus lib. 2. decret. cap. 36. Ivo p. 6. c. 137. Gratianus diſt. 54. cap. 3. ubi falſo tribuit Concil. Moguntinenſi.* b *al. iſta.* c *Salernitano Archiepiſcopo in ea collectione, quæ eſt poſt Lateranenſe part. 26. c. 4. 5. & 6. vide Concilium Tridentinum, Seſſione 25. de reformatione, cap. 19. Adde beatum Thomam, & ibi Cajetanum 2. 2. quæſt. 95. ad articulum 3. & pleniſſime per Bernardum Vaſquium controverſiarum illuſtrium cap. 12. & 49.* d *alias, vero in oculo.* e *Cap. 1. eod. tit. in 2. compilatione.*

ta Nicæni Concilii illi ad Clericatus ordinem prohibeantur accedere, & ſi etiam in Clero fuerint, debeant ceſſare, qui ſe ipſos ſani abſciderint, vel affectaverint, ut ab aliis *a* abſcindantur: non credimus ei impedimentum afferre, quo minus poſſit provehi, qui in cunabulis ſectus fuit, quia non videtur hoc eo tempore affectaſſe, quo judicium animi non habebat: præſertim cum in canonibus Apoſtolorum *b* ſit manifeſte ſancitum, quod eunuchus, ſi per inſidias hominum factus, vel ita natus ſit, aut etiam in perſecutione ſint ei amputata virilia, & dignus eſt, poſſit in Epiſcopum promoveri.

[1 *Unde ſuppliciter petiit facultatem ſibi a ſed. Apoſt. indulgeri, ut ſit ei licitum in Presbyterum ordinari.*]

CAP. IV.

Sacerdos, qui ſine cauſa virilia ſibi fecit abſcindi, credens inde mereri, de diſpenſatione Epiſcopi ſuum officium, præter altaris miniſterium, poterit exercere.

Idem *Ravennati Archiepiſcopo.*

SIgnificavit *c* nobis R. Archipresbyter ſancti Stephani, quod B. Presbyter (credens ſe obſequium præſtare Deo) fecit ſibi virilia amputari: [*& infra.*] Quocirca mandamus, quatenus ſi jam dictum Presbyterum alias Deo *d* dignum inveneris, ei ſacerdotale officium, abſque altaris miniſterio, auctoritate noſtra fretus, & tua, prout videris expedire, concedas.

CAP. V.

Sacerdos, qui ex juſta cauſa fecit ſibi virilia abſcindi, poteſt, ut prius, ſacerdotale officium exercere.

Innocentius III. *e*

II. EX parte M. Presbyteri fuit *f* propoſitum, quod cum ſibi ſentiret lepræ periculum imminere, de conſilio medici virilia fecit ſibi abſcindi, ut poſſet a tam gravi infirmitatis vitio liberari: (*& inf.* 1) Quoniam igitur canones ſanctorum Patrum hunc a ſacri altaris adminiſtratione non prohibent, mandamus, quatenus, ſi eſt ita, & memoratus M. eſt alias idoneus, ut ſui miniſterii officium exequatur, liberam ei tribuas facultatem.

[1 *Et ut provideremus ei ſuper executione ſui officii, a nobis humiliter poſtulavit.*

CAP. VI.

Mutilatus manu, ſi promotus fuerit in Abbatem, ab Abbatia deponitur.

Idem *Militen.* g *Epiſcopo.* (*an.* 1198. *Romæ in Curiam.*)

EXpoſuiſti *h* nobis, quod prædeceſſor tuus H. in Abbatem promovit, neſciens quod ipſe eſſet manu altera mutilatus: [*& inf.* 1] Nos igitur fr. t. tal. reſpond. quod cum pro tam enormi defectu ad ſacros non poſſit ordines promoveri, & in promotione ſua id tacuerit fraudulenter, ab Abbatiæ officio eſt non immerito amovendus.

[1 *Quia vero ipſe Abbas noſcitur ſiniſtra carere, quid ſuper hoc agendum ſit, noſtra voluiſti reſponſione edoceri.*]

CAP. VII.

Carens ungula pollicis, dummodo ſit fortis in pollice, licite ad ſacerdotium promovetur.

Honorius III. *Epiſcopo Engoliſmen.* (*an.* 1218. *Romæ in Galliam.*)

THomas Monachus propoſuit, quod cum in annis puerilibus eſſet conſtitutus, quædam barra ferrea ſuper dextræ ſuæ pollicem fortuito caſu cadens, ungulam avulſit ab eo. Quocirca mandamus, quatenus ſi ad frangendum Eucharistiam ſit in pollice ipſo potens, & aliud canonicum non obſiſtat, propter deformitatem hujuſmodi non dimittas, quin eum ad ordinem promoveas Sacerdotis.

TITULUS XXI.

DE BIGAMIS NON ORDINANDIS.

CAP. I.

Breve eſt.

Ex Concilio Aurelianenſi. (*an.* 538. *in Gallia.*)

UT bigami *b*, pœnitentes, vel repudiatarum mariti, ad ſacerdotium non aſcendant.

CAP. II.

Cum bigamo, qui ordinatus eſt ad ſacros, non diſpenſatur, & ordinator privabitur poteſtate ordinandi, niſi cum eo fuerit diſpenſatum.

Lucius III. *c. Spalen. Archiepiſcopo.* (*an.* 1183. *Romæ in Sclavoniam.*)

SUper eo *d*, quod tua fraternitas de bigamis requiſivit: reſpondemus, quod ordinatores eorum poteſtate, & officio ordinandi, & ordinati ſi ad ſacros ordines fuerint promoti, eis ideo ſunt privandi: quia in bigamis contra Apoſtolum *e* diſpenſare non licet, ut debeant ad ſacros ordines promoveri, vel in eis, ſi promoti fuerint, remanere. In ordinatore autem poteſt diſpenſatio adhiberi, ut ordinandi poteſtate, & officio non privetur.

CAP. III.

Bigamus uxore vivente, vel mortua non ordinatur.

Celeſtinus III. (*an.* 1195.)

DE bigamis *f* Presbyteris, & viduarum maritis, idem ſancimus omnino, ut nec viventibus uxoribus, nec defunctis ad divinorum debeant celebrationem admitti: maxime cum a doctrina ſit Apoſtoli, & inſtitutionibus Eccleſiæ alienum.

CAP. IV.

Qui mortua uxore promotus ad ſacros, cum ſecunda de facto contraxit, & cognovit, bigamiæ pœnam incurrit, licet non ſit bigamus.

Innoc. III. *Ratiſpo. Epiſcopo.* g (*Romæ in Poloniam.*)

NUper a *h* nobis: [*& infra.*] Tertius, & *ultimus* articulus videbatur habere non modicum quæſtionis, quoniam cum in matrimoniis contrahendis non juris effectus, ſed animi deſtinatio attendatur, unde illum comitatur infamia, qui duas ſimul uxores habet: quod partim ad factum convenit retorqueri: ſicut in canone legitur de Presbytero, qui non legalibus nuptiis detinetur, eadem cenſura tales videntur inter bigamos reputandi. Licet obviet ex adverſo, quod opinioni ſit veritas præferenda, & quod juxta præmiſſa, qui nullam uxorem habuit, foret bigamus reputandus: quod contingeret, ſi quis de facto contraheret cum diverſis, quibus de jure non poſſet matrimonialiter copulari. Nos autem in hac quæſtione t. reſpond. quod cum hujuſcemodi Clericis, qui quantum in ipſis fuit, ſecundas mulieres ſibi matrimonialiter conjunxerunt, tanquam *i* cum bigamis

a *Vide l.* 7. *& quæſitum.* §. 1. *cum not. ff. de liber. & poſthum. & hiſpadonem. ff. de verborum ſignific.* b *diſt.* 60. *cap. Eunuchus.* c *Idem ſancivit Innocent. I. epiſt. ad Felicem Nucerianum Epiſcop. c.* 8. *Refert Burchardus l.* 2. *c.* 24. *concord. Concil. Nicæn. c.* 1. *ſed hic additur diſpenſatio.* d *Vox, Deo, in antiquis deeſt.* e *Parienſi Epiſc. alias, Pariſienſi Epiſc.* f *Cap.* 1. *eod. tit. in* 3. *compil.* g *alias Milten. al. Melden.* h *Cap.* 2. *eod. tit. in* 3. *compil.*

a *Conc. Aurel. III. cap.* 6. *Idem Conc. Arelat. III. cap.* 3. *quibus locis eadem eſt ſententia, ſed diverſis verbis conſcripta. Referunt Burchardus lib.* 2. *cap.* 33. *Ivo part.* 6. *c.* 134. *vid. Grat. diſt.* 55. *can.* 2. *& Conc. Trid. ſeſſ.* 23. *in decret. de refor. c.* 17. b *Ex cap.* 2. *eod. tit. in* 2. *compil. Alias legitur digami.* c *Alias Spoletenſ. alias Valetenſ. alias Spalentin. alias Spoletenſ. alias Spoletano, alias Hiſpalenſ.* d *Cap.* 3. *eod. tit. in* 2. *comp.* e *c. ad Tim.* 3. f *Cap.* 2. *eod. tit. in* 2. *comp.* g *Alias Ratisponenſ. alias VVitalmenſ. Epiſc.* h *Cap.* 1. *eod. tit. in* 3. *comp. vide Dominicum Sotum in quarto Sententiar. diſt.* 27. *qu.* 3. *art.* 3. i *Hoc, tanquam, non eſt expreſſivum veritatis, ſed ſimilitudinarium, juxta illud: Exiſtis tanquam ad latronem.*

Digitized by Google

gamus non liceat diſpenſari, licet in veritate bigami non exiſtant, non propter ſacramenti defectum, ſed propter affectum intentionis *a* cum opere ſubſecuto.

CAP. V.

Qui contraxit cum virgine, licet prius ab alio fuerit deſponſata, bigamus non cenſetur.

Idem Innoc. III. *Metenſi Epiſcopo.* (*an.* 1205.)

DEbitum paſtoralis officii; *b* [*& infra.* 1] F. t. ita duximus reſpondendum, quod cum duo ſint in conjugio, videlicet conſenſus animorum, & commixtio corporum, quorum alterum ſignificat charitatem, quæ conſiſtit in Spiritu inter Deum, & juſtam animam, ad quod pertinet illud, quod dicit Apoſtolus *c*: *Qui adhæret Deo, unus Spiritus eſt cum eo*: reliquum vero deſignat conformitatem, quæ conſiſtit in carne inter Chriſtum, & Eccleſiam, ad quod pertinet illud, quod Evangeliſta teſtatur *d*: *Verbum caro factum eſt, & habitavit in nobis*: profecto conjugium *e* illud, quod non eſt commixtione corporum conſummatum, non pertinet ad illud conjugium deſignandum, quod inter Chriſtum, & Eccleſiam per incarnationis myſterium eſt contractum, juxta quod Paulus *f* exponens illud, quod dixerat Protoplaſtus *g*: *Hoc nunc os ex oſſibus meis, & caro de carne mea*: & propter hoc relinquet homo patrem, & matrem, & adhærebit uxori ſuæ, & erunt duo in carne una: ſtatim ſubjungit: *Hoc autem dico magnum Sacramentum in Chriſto, & Eccleſia.* Cum ergo propter ſacramenti defectum inhibitum ſit, ne bigamus, aut maritus viduæ præſumat ad ſacros ordines promoveri, quoniam nec illa eſt unica unici, nec iſte unus unius: profecto ubi deficit inter hujuſmodi conjuges commixtio corporum, non deeſt hujuſmodi ſignaculum ſacramenti. Unde is, qui mulierem ab alio viro ductam, ſed minime cognitam, duxit uxorem: quia nec illa, nec ipſe carnem ſuam diviſit in plures: propter hoc impediri non debet, quin poſſit ad ſacerdotium promoveri.

[1 *Secundus autem tuæ dubitationis articulus continebat, an is, qui mulierem ab alio viro traductam, ſed nondum cognitam, matrimonialiter ſibi copulavit, valeat ad ſacerdotium promoveri? Licet autem is, qui ab alio viro relictam duxit in conjugem, ſive cognita fuerit ab illo, ſive incognita manſerit, videatur duxiſſe viduam in uxorem, utpote cujus vir erat mortuus, quando duxit eandem: ſicut & ille bigamus eſſe videtur, qui cum duabus legitime contraxit uxoribus, ſive neutram, ſive alteram tantum cognovit, quia vir extitit duarum uxorum, Nos tamen.*]

CAP. VI.

Qui plures habuit concubinas, ex eo bigamus non eſt.

Idem *Lugdunenſ.* h *Archiepiſcopo, Apoſtol. ſedis Legato.* (*an.* 1213. *Signia in Galliam.*)

QUia circa *i* minime *k*: [*& infra.*] Sane poſtulaſti per ſed. Apoſt. edoceri, ſi Presbyteri plures *l* concubinas habentes bigami cenſeantur. Ad quod duximus reſpondendum, quod cum irregularitatem non incurrerint bigamiæ, cum eis tanquam ſimplici fornicatione notatis, quoad executionem ſacerdotalis officii poteris diſpenſare.

CAP. VII.

Subdiaconus, qui cum vidua contraxit, & eam cognovit, bigamiæ pœnam incurrit, licet bigamus non ſit.

Idem.

A Nobis fuit: [*& infra.*] Ille autem, qui in Subdiaconatus ordine conſtitutus de facto tantum (quia de jure non potuit) duxit viduam in uxorem, profecto bigamus non exiſtit, ſed nec viduæ poteſt in veritate dici maritus, cum inter ipſum, & illam non fuerit vinculum maritale contractum: cum eo tamen contra doctrinam Apoſtoli *a*, tanquam cum marito viduæ diſpenſare non licet, non propter ſacramenti defectum, ſed propter affectum intentionis cum opere ſubſecuto.

TITULUS XXII.
DE CLERICIS PEREGRINIS.

CAP. I.

Ultramarini, & valde remoti ordinationem ſuam probare debent per quinque Epiſcoporum ſigilla.

Alexander III. *b Cenoman. Epiſcopo.* (*an.* 1170. *Roma in Galliam.*)

TUa *c* nos duxit fraternitas conſulendos, quid ſit agendum de Clericis, qui in remotis regionibus ordinati, literas eorum oſtendunt, a quibus ſibi proponunt manus impoſitas: & utrum Epiſcoporum ſigilla ſint, quæ repræſentant, incertum exiſtit. Tuæ igitur conſultationi reſpondemus tutius eſſe, ut in his ſtatuta Patrum veterum obſerventur, quam novum aliquid ſtatuatur: ſtatutum autem eſt de tranſmarinis, ut ad minus quinque Epiſcoporum ſuper ordinatione ſua teſtimonio muniantur: quod in aliis (ſi ſimiliter *d* ſunt incogniti) credimus obſervandum: ita tamen, ut in ſuſpenſione aliquanto tempore habeantur, in quo plenius de actibus inſtruantur ipſorum. Sed & de inferioribus ordinibus inquiri oportet, quia poſſet contingere, ut aliquibus prætermiſſis ſaltum feciſſent. His autem peractis, ſi digni inventi fuerint, circa eos poterit diſpenſari.

CAP. II.

Clericus peregrinus, qui jurat ſe ordinatum, niſi aliter probet, in illo ordine non ſuſcipietur, nec ad ſuperiores promovebitur.

Innocentius III. *Conſtantinop. Patriarchæ.* (*an.* 1206. *Ferentino in Thraciam.*)

INter quatuor: [*& infra.* *e*] Conſuluit nos iterum tua fraternitas, utrum *f* Clericos ad te ſine ſuorum ordinatorum literis venientes, & offerentes juramentum, quod ſint in quovis Eccleſiaſticorum ordinum conſtituti, debeas ad ſuperiores ordines promovere: inquiſitioni t. f. r. quod niſi de ipſorum ordinatione canonica per idonea tibi conſtiterit argumenta, eos nec in illis ſuſcipere, nec ad majores debes ordines promovere, præſertim antequam converſatio eorum fuerit approbata.

CAP. III.

Peregrinus, de cujus ordinatione non conſtat, non permittitur celebrare in publico, ſed in occulto ſic.

Idem *Patriarchæ Hieroſolymitano.* (*an.* 1203. *Roma in Palæſtinam.*)

TUæ fraternitatis: *g* [*& infra.* 1] Utrum Clericos, qui ad partes Hieroſol. ſine commendatitiis literis veniunt,

H 2 niunt,

a *Vide leg. ſi in adoptionem. D. de minor. & l. ſi aquo de leg.* 2. b *Quæ hic deſunt, recipies in cap.* 4. *de baptiſmo, & cap.* 2. *eod. tit. in* 3. *compil.* c 1. *Corinth.* 6. d *Joann.* 1. e *Vide Magiſt. ſent. & ibi Doct. lib.* 4. *diſt.* 27. f *Eph.* 5. g *Gen.* 2. h *Idem D. Archid. ac. Lundun. A. S. L.* i *cap. unic. eod. tit. in* 4. *compil.* k *al. matrimonia.* l *In uno vetuſtiſſimo exemplari ita: plures ſucceſſive.*

a 1. *ad Tim.* 3. b *In multis Alex. IV. ſed falſa eſt inſcriptio, nam cum hæc compilatio facta eſt, nondum erat Alexander IV. creatus.* c *Cap. unic. eod. tit. in* 1. *compil. & habetur integrum poſt Concil. Lateran. ſub Alexandro III. part.* 26. *cap.* 20. d *alias ita, qui ſimiliter: al. ita, ſi ſimiliter ſunt in eo incogniti.* e *Tota hæc præfatio extat infra, cap. inter* 4. *de majorit. & obedientia. Ideo hic non adſcribo, quod de ſimilibus admonitum volo. vide cap.* 1. *eod. tit. in* 3. *compil.* f *In plurib. antiquis poſt illud, infra, ſtatim ſequitur, utrum Clericus, &c.* g *Cap.* 2. *eod. tit. in* 3. *compil.*

Digitized by Google

niunt, permittere debeas celebrare divina. [*& infra*. 2] Reſpondemus, quod niſi legitime tibi conſtiterit, ſive per literas, ſive per teſtes, de illorum ordinatione canonica, qui penitus ſunt ignoti, non debes ipſos permittere in tuis plebibus celebrare: ſed ſi forſitan eorum aliqui ſecreto ex devotione celebrare voluerint, poteris ſuſtinere.

[1 *Diſcretio poſtulavit per ſedem Apoſt. edoceri*.]

[2 *Cum pleriqne eorum, de quorum canonica ordinatione non conſtat, ſtatim ut veniunt, præſumunt non expetita licentia celebrare. Nos autem tuam in Domino ſolicitudinem commendantes ſuper primo articulo ſ. r.*]

CAP. VI.

Inferiores Prælati ſine diœceſanorum conſenſu, in Eccleſiis ſuis peregrinos non poſſunt inſtituere.

Honorius III. *Regin. Epiſcopo*. (*an.* 1220.)

TE nobis proponente didicimus, quod quidam Prælati Eccleſiarum tuæ juriſdictionis in Eccleſiis ſibi commiſſis ſine conſcientia *b* tua Clericos de alienis Epiſcopatibus *c* inſtituere non verentur. Attendentes igitur id eis nulla ratione licere, cum ſit honeſtati contrarium *d*, & a ſanctorum Patrum inſtitutionibus alienum: [*& infra* . *e*] Inquiſitioni tuæ taliter reſpondemus, quod tibi licet eos exinde removere, niſi aliquos ex diſpenſatione in eiſdem Eccleſiis duxeris dimittendos.

[1 *Ad exemplar fel. rec. Alex. P. P. p. n. auct. Apoſt. tibi indulgemus, ut ſi qui Clerici de alienis Epiſcopatibus in Eccleſiis tuæ juriſdictionis ſine conſcientia, & aſſenſu tuo ſunt, vel fuerunt in poſterum inſtituti.*]

TITULUS XXIII.
DE OFFICIO ARCHIDIACONI.

CAP. I.

Ponit, quæ ſpectant ad officium Archidiaconi.

Ex libro Romani ordinis. (*forte an.* 600. *Romæ*.)

UT Archidiaconus *a* poſt Epiſcopum ſciat ſe vicarium eſſe ejus in omnibus, & omnem curam in Clero (tam in urbe poſitorum, quam eorum, qui per parœcias habitare noſcuntur) ad ſe pertinere, ſive de eorum converſatione, ſive honore *f*, & reſtauratione Eccleſiarum, ſive doctrina Eccleſiaſticorum, vel cæterarum rerum ſtudio: & delinquentium rationem coram Deo redditurus eſt. Et ut de tertio in tertium annum, ſi Epiſcopus non poteſt, parœciam univerſam circumeat, & cuncta, quæ emendatione indigent, ad vicem ſui Epiſcopi corrigat, & emendet.

CAP. II.

Non ſummatur, ſed ponit quædam, quæ ſpectant ad officium Archidiaconi.

Ex Concilio Toletano.

OFficium *g* vero Archidiaconi eſt Evangelium, quando voluerit, legere, vel alicui de Diaconis præcipere: & quando Epiſcopus Miſſam canit, ad juſſionem illius induant ſe Levitæ veſtimentis ſacris, qualiter cum Pontifice ad Miſſam *h* procedant: [*& infra* . 1] §. 1. Omne Eccleſiaſticum officium providendo, lectiones aut reſponſoria in matrice Eccleſia dare debet, & auſcultare, in tantum ut nullus Evangelium, aut Epiſtolam, reſponſoria, vel quamlibet in Eccleſia lectionem legat, vel cantet, donec auſcultetur ab ipſo. §. 2. Acolythos *i* quoque ipſe ordinet, quis eorum candelabra, quis thuribulum deferre, quiſve minorum in Eccleſia alique officia agere debeat.

a *In antiquis deeſt dictio*, in. b *alias*, *ſcientia*, *id eſt facultate aut licentia*. c *alias*, *partibus*. d *vide leg. quod vulgo*, *ff. de ſtatu hom. & l. ſi cum dies*. *§. compromiſſo*. *ff. de arbitr.* e Cap. 2. *eod. tit. in* 1. *compil. Gal. ex antiq.* g Cap. 3. *eod. tit. in* 1. *comp.* h *Ut omnibus gratia sit honeſto & demiſſo vultu.* i *Quis ordo ſit Acolythorum in Eccleſia, tradit Magiſter Sent. lib.* 4. *diſt.* 24. *§. quarto loco.*

[1 *Omnemque querimoniam, ſeu cauſam, vel juſtitiam Presbyterorum, vel Diaconorum, vel ſubdiaconorum ipſe debeas deliberare, & ordinare, & facere. Ideo vero ſtrenuus, providus, cautus, vicem ſui Epiſcopi agens, totius Epiſcopatus curam habeas, &c.*

CAP. III.

Cuſtodia vaſorum Eccleſiæ ſpectat ad Archidiaconum.

Gregorius III. *Archidiacono Salonitano*. a

EA quæ contra 1 [*& infra*.] Scire vero te volumus, quod a te diſtricte quæſituri ſumus, quia vel propriæ Eccleſiæ, vel ea, quæ de diverſis Eccleſiis ſimilia ſunt collecta, non ſub omni ſolicitudine, & fide ſervantur. Quod ſi quid ex eis, vel negligentia, vel cujuſquam fraude deperit, tu hoc reatu aſtringeris, qui per Archidiaconatus ordinem cuſtodiæ ejuſdem Eccleſiæ arctius deputaris.

CAP. IV.

Archidiaconus ſine mandato Epiſcopi, non committit curam animarum, id eſt, non habet inſtitutionem autorizabilem.

Alexander III. *Elien. Archidiacono*. (*an.* 1174. *Romæ in Angliam*.)

CUm ſatis *b* ſit abſurdum: [*& infra*. 1] Quoniam igitur obtentu alicujus conſuetudinis, non debes contra ſanctorum Patrum conſtitutiones venire: & quod ad tuum non ſpectat officium, vendicare. Mandamus, ut nemini ſine licentia & mandato Epiſcopi curam præſumas committere animarum.

[1 *Et a ſanctorum Patrum inſtitutionibus alienum, ut Archidiaconus auct. propria debeat cuilibet Eccleſiarum curam committere, ægre nimis ferimus, quod tu ſine mandato Epiſcopi tui perſonis curam animarum committis.*]

CAP. V.

Archidiaconus de jure communi non poteſt excommunicare. Ant. de But.

Idem *Vigorienſi Epiſcopo p. c. cauſa qua*. [*an.* 1176.]

ARchidiaconis *c* non videtur de Eccleſiaſtica inſtitutione licere, [niſi auctoritas Epiſcoporum acceſſerit] in aliquos ſententiam promulgare.

CAP. VI.

Archidiaconus ſemel in anno [*niſi neceſſitas exigat plus*] *viſitat ſuam provinciam, id eſt, parœciam*. hoc dicit.

Idem *Epiſcopo Conventren. & Abbati Ceſtrenſ.*

MAndamus *d*, quatenus prohibeatis Ceſtrenſ. Archidiacono, ne ad Eccleſias ſui Archidiaconatus viſitandas, niſi ſemel in anno, accedat: niſi forte talis cauſa emerſerit, propter quam ipſum oporteat præfatas Eccleſias ſæpius viſitare.

CAP. VII.

Dicit primo, quod ſit officium Archidiaconi: & in quo per illud relevetur Epiſcopus. Et ſecundo dicit, Decanos rurales per Epiſcopum, & Archidiaconum eligendos, & amovendos, ſi illorum vices communiter gerant.

Innocentius III.

AD hæc nos *e* dicimus *f*. [*& infra*.] §. 1. Sane conſuluit nos tuæ fraternitatis devotio, quid ad officium Archidiaconi debeat pertinere, & in quibus per ipſum cura epiſco-

a *Gregorius epiſt.* 10. *lib.* 1. *Regiſtri, & cap.* 1. *eodem tit. in* 1. *compil. Alias, Salernitano Archiepiſc. aliter, Archidiacono, aliter, Diacono Salonitano. in aliis Epiſc. al. Archidiac. Salonitano. Contius. vide lib.* 2. *epiſt.* 16. *regiſtri, ex qua eſt apud Gratianum, diſtinct.* 74. *canon.* 8. *& lib.* 1. *epiſt.* 19. *vide diſt.* 74. *can.* 2. b *Cap.* 4. *eod. tit. in* 1. *compil. & poſt Concil. Lateran. ſub Alexandro III. part.* 26. *cap.* 2. c *al. Archidiacono, cap.* 5. *eod. tit. in prima compil. & habetur poſt Concil. Lateranenſ. ſub Alexandro III. part.* 36. *cap.* 4. d *Habetur poſt Concil. Lateranenſ. ſub Alexandro III. part.* 2. *cap.* 11. *vide Concil. Trident. ſupr. cit. eod cap.* 1. e *Cap* 1. *tit. in* 4. *compil.* f *in antiquis legitur, ad hæc nos Dominus, al. docuimus.*

Digitized by Google

palis ſolicitudinis debeat relevari: & nos, prout poſſumus, reſpondemus, quod Archidiaconus (ſecundum ſtatuta B. Iſidori) imperat Subdiaconie, & Levitis: paroeciarum ſolicitudo, & aerum ordinatio ad ipſum pertinat : & eudire debet jurgia *a* ſingulorum. §. 2. Archipraebyteri autem, qui a pluribus Decani nuncupantuc, ajus juriſdictioni ſe noverint ſubjacara. §. 3. Secundum varo Romani ordinis conſtitutionam major poſt Epiſcopum, & ipſius Epiſcopi Vicarius reperitur : omnem ſolicitudinem & curam, tam in Claricie, quam in Eccleſiis eorum (prout melius ſecundum Denm poterit) impendendo, cum ſuper his ſit redditurus rationam in diſtricti examinis judicio. §. 4. Item in epiſtola B. Clementis Papæ præd. noſt. oculus Epiſcopi Archidiaconus appellatur, ut loco Epiſcopi per Epiſcnpatum proſpiciena, quæ corrigenda viderit, corrigat, & amendet: niſi adeo fuerint ardua negotia, quod abſque majoris ſui præſentia nequeant terminari. §. 5. In quadam vero noſtra conſtitutione jam alie vice nos meminimus expreſſiſſa, quod inſtitutio corporalis, tam ſuper beneficiis, quam etiam dignitatibue ad ipſum debeat pertinare, axeminatio atiam Clericorum, ſi fuerint ad ſacros ordines promovendi : & hoc idem in collationibus benaficiorum credimus obſarvandum, ut qui beneficiis Eccleſiaſticis præficiendi fuerint, a ſuo prius examinentur Archidiacono, & per ipſum poſtmodum Epiſcopo præſententur. §. 6. Subſequantar poſtea quæſiviſti, utrum Decani rurales, qui pro tempore ſtatuuntur, ad mandatum tuum ſolum, vel Archidiaconi, vel atiam utriuſque inſtitui debeant, vel deſtitui, ſi fuerint amovendi. Ad hoc breviter reſpondemus, quod cum eb omnibus, quod omnes tangit, approbari debeat, & cum commune eorum Decanus officium exerceet, communiter eſt eligendus, vel etiam amovendus.

CAP. VIII.

Archidiaconus non det commendatitias ad ordines.

Idem Innoc. III. (*an. 199. Roma in Venetiam.*)

SIgnificaſti *b*: [*& infra.*] Interdicas Archidiacono tuo, ne ſine conſciantia tua, & auctoritate literac ſuas promovandis concedat. Et eic etiam diſtricte e prohibeas, ne ad ordines audeant convolare. Qui ſi contre prohibitionem tuam venire præſumpſerint, executionem *d* eis ordinum ſuſceptorum totaliter interdicas.

CAP. IX.

Archidiaconus examinat, & præſentat ordinandos, & ponit Prælatos in ſede.

Idem *Mediolanen. Archiepiſcopo.* [*an.* 1198. *Peruſia in Inſubriam.*]

UT noſtrum: *e* [*& infra.*] Nec fuit *f* ſufficienter probatum, quod Cancellarius ex officio ſuo axerceat ſpiritualia memorata, cum ea potius de jure communi ad Archidiaconi ſpectent officium : repreſentara *g* videlicet ordinandos Epiſcopo, & illos examinare, ponere Abbates & Abbatiſſas in ſede.

CAP. X.

Archidiacani in monaſteriis juriſdictionem non habent, niſi quantum tribuit eis generalis, vel ſpecialis conſuetudo.

Honorius III. *Abbati Ariminen. Trecen. diœceſis, & Archidiacono, & Decano S. Stephani Trecen.* [*an.* 1220.]

DIlecto filio : [*& infra.*] Ad petitionem Archidiacon Senon. conquerentis, quod Abbas & Conventus monaſterii ſancti Petri Senonenſ. procurationem *a* annuam, & quædam alia, ratione ſui Archidiaconatus ad ipſum ſpectantia, exhiberi ſibi contra juſtitiam denegabant: Abbati ſancti Criſpini, & collegie ejus dedimus in mandatis, ut audirent cauſam, & ſine debito terminarent. Coram quibus petiit prædictus Archidiaconus, ut cum *b* monaſterium intra metas ſui Archidiaconatus ſit ſitum, Abbas, & Monachi ſibi obedirent in his, quæ pertinent ad juriſdictionem, correctionem, & viſitationem, ad jue (ut dicebat) Archidiaconale ſpectantes, videlicet ut coram ſa conquerentibus reſponderent, citati etiam venirent ad ejus præſentiam : & ejue mandata *c* boneſta & ſancta ſecundum Deum, de correctione axceſſuum, & aliis, quæ Archidiaconi ſolent, & poſſunt rationabiliter injungere, audituri, & [ſalva ſua regula, & Abbatis ſui debita obedientia] ſervaturi. Petiit inſuper, ne de cætero facerent aliquos de Senon. *d* Ballivia, eo prætermiſſo, coram officiali Senonen. Archiepiſcopi conveniri, aſſerens illoe prius debere conveniri ſub ipſo, quam coram officiali prædicto: ſpecialibue ipſius Archiepiſcopi & hominum, ac familiæ ſuæ cauſis duntaxat exceptis : [*& infra.* *s*] Ideoque diſcr. v. mandamus, quatenue per majores Eccleſiæ Senonenſ. Canonicoe, qui habere debent de hujuſmodi conſuetudine notitiam pleniorem, ſuper his ſolicite veritatem inquiratis: & niſi vobis conſtiterit præfatum Archidiaconum, vel prædeceſſores ipſius de pacifica ſic obtenta conſuetudine juriſdictionem aliquam in ipſo monaſterio, vel in hujuſmodi Abbatiis hactenus habuiſſe, præfatum monaſterium ab ejus impetitione penitus abſolvatie, perpetuum ſuper hoc ipſi Archidiacono ſilentium imponentee. Si vero de præmiſſis conſtiterit per eoſdem, eandem juriſdictionem duntaxat adjudicantes aidem, in monaſterio prædicto, quam ipſum, vel prædeceſſores ſuos in monaſterio ipſo, vel in eiſdem Abatiie habuiſſe conſtiterit, ſuper aliis perpetuum ei ſilentium imponatis.

[*1* *Lite ergo ſuper præmiſſis coram præfatis judicibus legitime conteſtata, & auditis ab eiſdem hinc inde propoſitis, iidem judices de utriuſque partis aſſenſu cauſam ad examen Apoſtolicum remiſerunt. Ipſis ergo Abbat. & Archidiacon. in noſtra præſentia conſtitutis, nos attendentes eorum conſuetudines eſſe ſuper Archidiaconorum juriſdictione diverſas, cum in hoc caſu neſciremus conſuetudinem, qua in Abbatiis Senonen. ordinis præfati monaſterii utitur Archidiacon. Senonen. finalem nequivimus habere in hujuſmodi quæſtione proceſſum. Volentes autem, ut eidem quæſtiani ſinis debitus imponatur, cauſam ipſam vobis de ipſius Abbatis, & procuratoris aſſenſu duximus committendam.*]

TITULUS XXIV.

DE OFFICIO ARCHIPRESBYTERI.

CAP. I.

Archipresbyter civitatis ſubeſt Archidiacono : & principaliter præeſt Presbyteris, & Presbyteralibus officiis.

Ex Concilio Toleteno.

UT Archipresbyter *e* ſciat ſe ſubeſſe Archidiecono, & ejus præceptis, ſicut ſui Epiſcopi obedire.

a *Non tamen judicant Archidiaconi cauſas matrimonii & criminum. Concil. Trident. Seſſ. 24. decr. de reform. c. 20. §. ad hæc, nec cauſas concubinatus. Idem Conc. Trid. c.* 12. b *Cap. 2. eod. tit. in 4. comp.* c *al. diſcrete.* d *In vetuſtis ita : Executionem eis ordinum taliter ſuſceptorum interdicas.* a *Prodeat de vultu Dei judicium, & c. infra, cap. ut noſtrum de appellation. & c. ut noſtrum, ut Eccleſ. beneſ. ſine diminut.* f *Cap. 3. eod. tit. in 4. compil.* g *In vetuſtis præſentare.*

a *Eſt autem procuratio, neceſſariorum ſumptuum exhibitio, quæ debetur Prælatis diœceſum, ſubditos viſitantibus.* b *Idem.* c *Quid in viſitatione præſtare debeant Prælati, tradit Concil. Trident. Seſſ. 24. de reform. cap.* 3. d *Archiepiſc.* e *Burch. l. 3. c. 50. Ivo part. 6. cap. 20. & c. 1. eod. tit. in 1. compil. Iſidor. in epiſt. ad Leudefredum Epiſcopum Cordubenſem, & Grat. diſt. 25. can. 1.*

dita, & quod ſpecialiter ad ejus pertinet miniſterium *a*, ſuper omnes Presbyteros in ordine Presbyterali *b* poſitos curam agere animarum *c*, & aſſidue in Eccleſia ſtare, & in Epiſcopi ſui abſentia ad vicem ejus Miſſarum ſolemnia celebret, & Collectam dicat, aut cui ipſe injunxerit.

C A P. I I.

Ad idem.

Leo Papa. 1

MIniſterium *d* Archipresbyteri in eo conſtituitur, ut diligenti cura provideat miniſterium Sacerdotum *e* Cardinalium, qui ſolenne debent agere officium in communicatione corporis, & ſanguinis Domini noſtri JESU Chriſti, a ſacroſancto die Dominico incipiendo, per omnes horas canonicas indeclinabiliter perſeverent, ut opus Dei digne, & ſancte perficiatur ab eo, cui committitur: [*& infra.* 2] §. 1. Provideat etiam Archipresbyter vitam Sacerdotum Cardinalium, præceptis ſui obtemperando Epiſcopi, ne aliquando cedant, aut ſcurrilitate torpeant: [*& inf.* 3] §. 2. Si Epiſcopus defuerit (exceptis his, quæ prohibita ſunt) Archipresbyter provideat cuncta, quæ in Sacerdotum miniſterio perfici debeant, fontes benedicere, infirmum oleo perungere, pœnitentem infirmum (conſulto Epiſcopo) reconciliare, pœnitentiam cunctis aliis Sacerdotibus injungere. §. 3. In præcipuis feſtivitatibus, aut ipſe celebrationem Miſſæ ſolemniter impleat, aut ad ſui juſſionem, cui committitur, peragat veneranter.

1 Leo Papa L IX. *Ivo p.* 2. *c.* 85. *can.* 1. *& can. perecto, & can. compatimur de conſecr. diſt.* 2.

[2 *Sed reminiſcantur, quod labia Sacerdotum cuſtodiunt ſcientiam, & juſtitiam, & legem requirunt ex ore ejus, quia Angelus Domini exercituum eſt.*

[3 *Verens ſententiam illius ſapientiſſimi viri, ubi dicitur, Maledictus homo, qui negligenter agit opera Dei.*]

C A P. I I I.

Declarat, quod ſit officium Archipresbyteri Civitatenſis. Anton. de But.

Idem.

OFficium *f* Archipresbyteri de urbe conſtat, quando ibi Præſul defuerit, vice ejus officium inchoare, benedictiones Presbyterales in Eccleſia dare, Miſſam, quando voluerit, cantare, vel cui de Sacerdotibus juſſerit. Quando vero Epiſcopus Miſſam canit, debet præcipere Sacerdotibus, ut induant ſe veſtimentis ſacris, & qualiter ad Miſſam procedant. Debet enim præcipere Cuſtodi Eccleſiæ, ut in ſacrario Euchariſtia Chriſti propter infirmos non deſit: debet infirmis providere, & providendo præcipere Sacerdotibus, ne forte ſine confeſſione, vel confirmatione corporis, & ſanguinis Domini noſtri Jeſu Chriſti moriantur: confeſſiones peccatorum *g* eorum, qui a foris *h* veniunt, ſuſcipere cum omnibus Sacerdotibus, & exinde per proviſionem Pontificis magnam debet illis adhibere curam. Ad Chriſtianos quoque faciendos, & baptizandos infantes, & ad ſuccurrendum, omnia a Sacerdotibus per juſſionem *i* illius fiant.

C A P. I V.

Archipresbyter ruralis Presbyterorum, & Laicorum plebaniæ ſuæ curam gerit: contra decretum tamen Epiſcopi nihil ordinare poteſt.

a Officium. b *hæc vox, presbyterali, deeſt in antiquis.* c *deeſt vox, animarum, in antiquis.* d C. 2. *eod. tit. in* 1. *comp. vide Conc. Trident. infra citatum.* e *Sacerdotes Cardinales hoc loco non urbis tantum Romæ, ſed aliarum etiam civitatum primos interpretamur, quibus tituli, id eſt, parochiæ committuntur.* f C. 3. *eod. tit. in* 1. *comp. Conc. Trid. Seſſ* 5. *de ref. cap.* 2. *ſalubriter addit: Ut Archipresbyteri, & alii curam animarum habentes, populo prædicent Dei verbum.* g *alias, delictorum.* h *venerunt.* i *alias, proviſionem.*

· Idem *ex Synodo a Ravennæ habita.*

UT ſinguli *b* plebes Archipresbyterum habeant propter aſſiduam erga populum Dei curam, ſingulis plebibus Archipresbyteros eſſe volumus, qui non ſolum imperiti vulgi ſolicitudinem gerant, verum etiam Presbyterorum, qui per minores titulos habitant, vitam jugi circumſpectione cuſtodiant, & qua unuſquiſque induſtria divinum opus exerceat *c*, Epiſcopo ſuo renuncient. §. 1. Nec contendat *d* Epiſcopus, non egere plebem *e* Archipresbytero, quaſi ipſe eam gubernare valeat, quia etſi valde idoneus ſit, decet tamen, ut ſua onera partiatur: & ſicut ipſa matrici Eccleſiæ *f* præeſt, ita Archipresbyteri præſint *g* plebibus, ut in nullo titubet Eccleſiaſtica ſolicitudo: cuncta tamen referant ad Epiſcopum, nec aliquid contra ejus decretum *h* ordinare præſumant.

T I T U L U S X X V.

D E O F F I C I O P R I M I C E R I I.

C A P. U N.

Ponit ea, quæ ſpectant ad officium Primicerii. Anton. de But.

Idem *i in libro Romani ordinis.*

UT Primicerius *k* ſciat ſe eſſe ſub Archidiacono, ſicut & Archipresbyter, & ad ejus curam ſpecialiter pertinere, ut præſit in docendo Diaconis, vel reliquis gradibus Eccleſiaſticis in ordine poſitis, ut ipſe diſciplinæ, & cuſtodiæ inſiſtat, ſicut pro animabus eorum coram Deo rationem eſt redditurus, & ut ipſe Diaconis donet *l* lectiones, quæ ad nocturna officia Clericorum pertinent, & de ſingulis ſtudium habeat, ut in quacunque re capacem ſenſum habuerit, abſque ulla vacet negligentia, aut a quo ipſe juſſerit, inſtruantur. *m*

T I T U L U S X X V I.

D E O F F I C I O S A C R I S T Æ.

C A P. U N.

Ex Concilio Toletano.

UT ſciat *n* ſe Sacriſta ſubjectum Archidiacono, & ad ejus curam pertinere cuſtodiam ſacrorum vaſorum, veſtimentorum Eccleſiaſticorum, ſeu totius theſauri Eccleſiaſtici, necnon quæ ad luminaria pertinent, ſive in cera, *o* ſive in oleo.

T I T U L U S X X V I I.

D E O F F I C I O C U S T O D I S.

C A P. I.

Ponit, quæ ſpectant ad officium cuſtodis. h. d.

Ex libro Romani ordinis.

CUſtos Eccleſiæ *p*, cui ea, quæ Eccleſiæ competunt, cuſtodienda committuntur, oportet, ut ſui Archidiaconi juſſioni in cunctis obediat, in canonicis horis ſigna tintinnabulorum pulſanda, ipſo Archidiacono jubente, ab eo pulſentur, pallia, vel linteamina altaris, ſeu cuncta utenſilia Eccleſiæ indeſinenter cuſtodiat,

a *al. Romæ habita a Joanne Papa XII. & a Lamberto Imp. ſed hic putarem Joannem IX. ſive X. ſcribendum, is enim Synodum Ravennæ celebravit; Leo enim antiquior fuit. Al. ex Concilio Tiburienſi.* b C. 4. *eod. tit. in* 1. *compil.* c *al. & Epiſcopo.* d *al. obtendat.* e *al. plebes.* f *deeſt vox, Eccleſiæ.* g *præſunt.* h *al. doctrinam.* i *al. Item ex.* k C. 1. *eod. tit. in* 1. *compil. Ivo p.* 6. *c.* 20. *Grat. canon. perlecti.* 25. *diſt. Panor. l.* 3. *c.* 41. l *In omnib. manuſcr. donet lectiones ad nocturna officia.* m *al. inſtituantur.* n C. 1. *eod. tit. in* 1. *comp. & Ivo p.* 6. *c.* 20. o *Hæc poſtrema verba in nonnullis deſunt.* p Cap. 1. *eod. tit. in* 1. *compil.*

Digitized by Google

dint, lampades, & lanternas in accendendo, ſeu extinguendo pervigil exiſtat: ne a aut ſupra modum lucendo oleum depereat, aut minus lucendo obſcurior ſit Eccleſia: ſed omnia cum diſcretione b agantur, quæ noſcitur omnium virtutum eſſe mater. §. 1. Si vero is minus idoneus ad hoc peragendum extiterit, ab Archid. coerceatur, ut ſe emendet. Si autem indomitus permanſerit, Archidiacon. Epiſcopo denunciando provideat, ut indecente ejecto, aptus domui Dei conſtituatur miniſter, ut omnia in laudem Dei fiant.

CAP. II.

Ad idem.

Ex Concilio Toletano.

CUſtos ſollertus c debet eſſe de omni ornamento Eccleſiæ, & luminariis, ſive incenſo, necnon panem, & vinum omni tempore præparatum ad miſſam habere debet, & per ſingulas horas canonicas ſignum ex conſenſu Archid. ſonare, & omnes oblationes, ſeu eleemoſynas, ſeu decimas (cum ejuſdem tamen conſenſu abſente Epiſcopo) inter fratres dividat. §. 1. In his tribus Eccleſiæ columnis (ut ſancte ſanxit Synodus) conſiſtere debet alma mater Eccleſia: ut ad hoc opus tales ordinentur, quales meliores, & ſanctiores eſſe viderint, ut nulla negligentia in ſancta Dei Eccleſia videatur: hi tres, Archidiaconus, Archipresbyter, Cuſtos, ſimul juncti, uno animo provide peragant, & perfecte, & non ſit invidia, neque zelus inter illos.

TITULUS XXVIII.

DE OFFICIO VICARII.

CAP. I.

Vicarius, ſi beneficium curatum poſtea ſit adeptus, Vicaria privabitur.

Alexander III. *Epiſcopo Norvic. & G. Archidiacono.* (*an.* 1165.)

AD audientiam d noſtram pervenit, quod G. Presbyter Monachos de Rameſcie e petendo Vicariam Eccleſiæ de Burnel. f a qua viginti annis retroceſſit, in diverſis poſtea Eccleſiis perſonatum adeptus, fatigare præſumit. Quia igitur non eſt canonicum g, ut qui curam animarum in diverſis habet Eccleſiis, Vicarius in alienis exiſtat: mandamus, quatenus (ſi ita eſt) prædictum Presbyterum a petitione ſupradictæ Vicariæ deſiſtere compelletis.

CAP. II.

Plures Vicarias quis habere non poteſt.

Idem *Elienſi Epiſcopo.* P. C. (1170.)

PRovideas h attentius, ne in Epiſcopatu tuo patieris aliquem plures Vicarias habere: quia cum Vicarii teneantur perſonis, & Eccleſiis deſervire, alienum eſt ab ordine juris, ut Vicariam quis habeat præter unam.

CAP. III.

Perpetuus Vicarius per Epiſcopum inſtitutus, per Rectorem removeri, vel portione ſua fraudari non poteſt.

Idem *Vintonienſi Epiſcopo.* (*an.* 1175.)

AD hæc i ſi perſona alicujus Eccleſiæ Vicario, quem in eadem Eccleſia inſtituit, de aſſenſu, & auctoritate diœceſani Epiſcopi certam aſſignaverit portionem: is, qui perſona illa defuncta in perſonatum illius ſubſtituitur, non poteſt eundem ab Eccleſia removere, vel aſſignatam ſibi minuere portionem: niſi aliquid committat, propter quod per judicem in Vicaria ſit, vel beneficio condemnandus.

CAP. IV.

Vicarius non poteſt ſubſtituere vicarium.

Idem *Norvicenſi Epiſcopo.* (*an.* 1178.)

CLericos a in Presbyteratu, vel in aliis inferioribus ordinibus conſtitutos, in Vicariis Eccleſiarum, quas adepti ſunt, alios ſibi ſubſtituere non permittas, cum id ſatis ſit abſonum, & abſurdum.

CAP. V.

Vicarius Papæ in urbe juriſdictionem habet, non extra urbem.

Innocentius III. *Abbati S. Eugen. & Plebano S. Petri.* (*an.* 1206. *Roma in Hetrur.*)

SUa b nobis [*& infra.*] Nos igitur Vicarii literas æſtimantes per ſurreptionem obtentas c: quoniam juriſdictio Vicarii d, quem Romanus Pontifex in urbe reliquit, non extenditur extra illam, niſi ei ſpecialiter ſit conceſſum: præſertim cum ipſe moratur in ſua provincia ſpeciali, videlicet inter Capuanam provinciam, & Piſanam: mandamus, quatenus quicquid occaſione literarum illarum actum eſt, in irritum revocetis.

CAP. VI.

Compelluntur Vicarii ordinarii Eccleſiis deſervire, per ſubtractionem proventuum, & Vicariarum.

Honorius e III. *Vigorenſi Epiſcopo.* (*an.* 1220.)

EX parte tua fuit propoſitum coram nobis: [*& infra.* 1] Mandemus, quatenus perpetuos Vicarios, ut in Eccleſiis, in quibus Vicarias obtinent, reſideant, & ſe in Presbyteros (ut f eorum cura exigit,) faciant promoveri, per ſubtractionem proventuum, vel ipſarum Vicariarum compellas.

[1 *Quod quidam in Eccleſiis, in quibus perpetuas obtinent Vicarias, debitam reſidentiam facere, ac in Presbyteros promoveri contemnunt. Nolentes igitur abuſum hujuſmodi, ſicuti nec debemus, æquanimiter ſuſtinere, ſ. t.*]

TITULUS XXIX.

DE OFFICIO, ET POTESTATE JUDICIS DELEGATI.

CAP. I.

Delegatus Papæ poteſtatem habet non ſolum in partes, ſed etiam in alios, qui ſuam juriſdictionem impediunt.

Alexander III. *Londonenſi Epiſcopo.* (*an.* 1165.)

QUia quæſitum g eſt, quid faciendum ſit de poteſtatibus, quæ, h cum præcipimus alicui juſtitiam exhiberi, minis, ac terroribus conquerentes ſilere compellunt, & ſic mandatum noſtrum i eluditur: ſic tibi reſpondemus, quod ſicut agentes, & conſentientes pari pœna (Scripturæ teſtimonio) puniuntur k: ſic tam eos, qui trahuntur in cauſam, quam principales eorum fautores (ſi eos manifeſte cognoveris juſtitiam impedire) diſtrictione Eccleſiaſtica poteris coercere.

CAP. II.

Cum diverſæ literæ ſub eadem data, & forma contraria impetrantur, & præſentantur a diverſis ad eoſdem Judices, ſuperſedetur utriſque, donec conſulatur Papa.

Idem.

a *In codice Barbatiæ ita: ut ne contra modum lucendo oleum Eccleſiæ depereat. In alio ita: ne ut ſupra modum lucendo oleum &c.* b *cum diſcretione in Eccleſia agantur.* c C. 2. *eod. tit. in* 1. *comp.* d *Cap.* 2. *eod. tit. in* 1. *comp. & poſt Conc. Later. ſub Alex. III. part.* 30. *c.* 5. e *al. Dameſia.* f *al. Burnelia.* g *Conc. Trid. Seſſ.* 55. *in decr. de reform. c.* 4. *& Seſſ.* 24. *de ref. c.* 17. h C. 3. *eod. tit. in* 1. *compil.* i C. 4. *eod. tit. in* 1. *compil. & poſt Conc. Later. ſub Alex. III. p.* 39. *c.* 16.

a *Cap.* 4. *eod. tit. in* 1. *compil. & poſt Conc. Later. p.* 37. *cap.* 2. b C. 1. *eod. tit. in* 3. *compil. al. incipit, Tua nobis.* c *vide l. fin. cum ibi not. C. ſi a non comp. jud.* d *Et de Vicariorum juriſdictione, vide Concil. Tridentin. Seſſ.* 24. *de reform. cap.* 16. e *al. Innoc. III.* f *earum.* g *Cap.* 2. *eod. tit. in* 1. *compil. & poſt Conc. Later. p.* 7. *cap.* 2. h *qui.* i *eluditur. Rom.* 1. 1. k *vide l. jubemus. §. oeconomus, cum vulg. C. de Epiſcopis, & Clericis.*

Digitized by Google

Idem Alex. III. *Bononienſi a Epiſcopo.*
(*an.* 1166.)

I. SAne ſi a *b* nobis ſuper aliqua cauſa literæ impetrantur, & aliæ poſtea [non facta mentione priorum literarum] literæ opponuntur, ſi judicibus innotuerit, donec Romanum Pontif. conſulant, & ſuam exinde cognoſcent plenius voluntatem, executioni ſuperſedeant utrarumque : ne pro varietate literarum, cauſarum fines valeant impediri.

CAP. III.

Delegatus Papæ impeditus, ſubdelegare poteſt cauſam, quæ ſine ipſo commode terminari poteſt.

Idem Epiſcopo c Londonen. [*an.* 1166.]

SI pro *d* debilitate, vel pro quelibet alia gravi cauſa *e*, vel neceſſitate, tractandis cauſis, quæ tibi a ſede Apoſt. committuntur, intereſſe non poteris : liberum tibi ſit perſonis diſcretis, & idoneis vices tuas committere : ita tamen, quod ſi res tanti eſt, te conſulere debeant : niſi forte cauſæ ita graves ſint, quod ſine præſentia tua non poſſint commode terminari.

CAP. IV.

Si cauſa committitur intra certum diem decidenda, niſi partes prorogent, per lapſum diei expirat juriſdictio.

Idem V. *f* *Carnoten. electo.* (*an.* 1167.)

DE cauſis *g*, quæ intra certum terminum decidendæ committuntur, hoc tuam volumus cognitionem tenere, quod niſi dies *ab Apoſt. ſede* præfixus de communi conſenſu partium prorogetur, eo tranſacto mandatum expirat.

Ubi certa pœna per jus ſtatuta non eſt, delegatus imponit arbitrariam. h. d.

§. 1. Illis etiam, qui pro cauſis tibi commiſſis ad citationem tuam venire, aut tuo ſuper his parere judicio neglexerint : ſi tale fuerit *h* negotium, quod certa exinde pœna in canonibus exprimatur, eandem infligas, alioquin ipſos pro delicti qualitate, & cauſæ ſecundum tuum arbitrium punire procures.

CAP. V.

Per ſimplicem commiſſionem cauſæ, poteſt delegatus citare, contumacem punire, & reliqua facere, quæ ſpectant ad cauſam.

Idem *Archiepiſcopo* i *Senonenſi.* (*an.* 1167.)

PRæterea *k* ſuper hoc, quod nos conſulere voluiſti, utrum liceat Judici delegato non ordinario cogere contumacem, ut veniat, aut damnare, ſi non venerit ? Hoc tibi auctoritate præſentium innoteſcat, quod poſtquam ei cauſa, licet ſimpliciter, delegatur, ſatis poteſt noſtra auctoritate partes compellere, & etiam contumaces ſeveritate Eccleſiaſtica coercere, etiamſi literæ commiſſionis id non contineant, aut partes *l* mandatum noſtrum non habeant, ut accedant. Quia ex eo, quod cauſa ſibi committitur, ſuper omnibus, quæ ad cauſam ipſam ſpectare noſcuntur, plenariam recepit poteſtatem.

CAP. VI.

Si cauſa pluribus etiam ſimpliciter eſt commiſſa, quilibet ſubdelegare poteſt. h. d. & quotidie allegatur.

Idem *m* *Vintonienſi Epiſcopo.* (*an.* 1168.)

QUamvis *n* ſimus : (*& infra.* 1.) Si vero duobus cauſa committitur, etiam ſi non apponatur, ut unus ſine altero procedat in ea, nihilominus unus ex ipſis, ſive ſuo conjudici, ſive alii, vices ſuas poteſt committere *a* in hac parte.

[1 *Multiplicitate negotiorum impliciti, & gravibus diverſiſque ſolicitudinibus occupati, nos tamen cogit præter debitum commune t. frat. & dilectio, qua perſonam tuam diligimus, tuis conſultationibus reſpondere, ne videamur indiſcuſſa relinquere, quæ a nobis enodanda tua veluti diſcretio præſentare. Innoteſcat itaque ſolicitudini tuæ, quod judex a nobis delegatus cauſam ſibi commiſſam poteſt aliis delegare, aut totam audiendam & terminandam, aut ut audiant allegationes, & teſtes recipiant, & ſententiam ſibi ut reſervent, vel eorum aliquid tantummodo faciant juxta voluntatem, & beneplacitum delegantis, quanquam non poſſit eandem cauſam aliis appellatione poſtpoſita delegare, etſi ſibi ſit appell. re. commiſſa.*

CAP. VII.

Delegatus Papæ exequitur ſententiam ſuam, quam exequi non poteſt, aut non vult is, cui eam commiſerat exequendam.

Idem *Norvicenſi Epiſcopo.* (*an.* 1168.)

SIgnificaſti *b* nobis : (*& infra.* 1) Conſult. t. t. r. quod ſi judex ordinarius ad mandatum judicis delegati a nobis non vult, aut non poteſt (aliis reſiſtentibus) ſententiam ab eo latam ſuo effectui mancipare, delegatus Judex eam *c* auctoritate noſtra ſibi commiſſam poteſt executioni mandare : & ſi qui ſibi reſtiterint, eos ſententia Eccleſiaſtica coercere.

[1 *Per literas tuas, quod interdum a judice delegato fruſtra ſuper aliqua cauſa fertur ſententia, cum ordinarius judex eam ad mandatum illius nolit executioni mandare, aut aliis reſiſtentibus effectui mancipare non poſſit. Super hoc*]

CAP. VIII.

Si Ordinarius ſcit eum non canonice inſtitutum, quem delegatus Papæ mandat in poſſeſſionem induci, non reſiſtet violenter, ſed precibus inſtabit, ut differat, donec Papa conſulatur.

Idem. (*an.* 1169.)

SI quando *d* Clerici coram judice delegato Prælatos Eccleſiarum ſuper Eccleſiis, quas tenent, in cauſam traxerint, & coram eodem judice tranſactione *e*, vel alio modo Eccleſias obtinuerint, in quibus certum ſit eos inſtitutionem canonicam nullatenus habuiſſe, nec poſſeſſionem etiam corporalem : Ordinarius judex non debet judicis delegati mandato reſiſtere violenter *f*, ſed apud ipſum inſtare, ut differat eos in poſſeſſionem mittere, donec nobis rei veritas innoteſcat.

CAP. IX.

Poſt diffinitivam executioni mandatam, expirat delegati juriſdictio.

Idem *Brixienſi Epiſcopo.* (*an.* 1170.)

IN *g* literis : [*& infra.* *c*] Conſ. t. t. r. quod ex quo judex delegatus per ſe, vel per alium, ſententiam executioni mandavit, vel mandari præcepit, ejus auctoritas & juriſdictio ceſſat : quia ſemel eſt officio ſuo functus.

[1 *Quaſ-*

---

a *Eboracenſi.* b *Cap.* 3. *eod. tit. in* 1. *compil. & poſt Concil. Lateran. p.* 7. *c.* 3. c *alias, Lunen.* d *Cap.* 4. *eod. tit. in* 1. *compil. & poſt Concil. Later. part.* 7. *cap.* 5. e *vox, cauſa, deeſt in antiquis.* f *Idem G. alias, idem Vuilhelmo Canon. electo.* g *Cap.* 5. *eod. tit. in* 1. *compil. & poſt Conc. Later. p.* 7. *c.* 6. h *ſit.* i *Cenomanenſi.* k *Cap.* 6. *eod. tit. in* 1. *compil. & poſt Conc. Later. p.* 7. *c.* 7. l *In C. Barbatia : aut mandatum partes non habeant Apoſtolicum, ut accedant.* m *al. Vuint.* n *Cap.* 7. *eod. tit. in* 1. *compil. & poſt Concil. Later. p.* 7. *c.* 8.

a *Non tamen poteſt alium ſibi aſſociare juriſdictionem non habentem, infra eod. cap. cum ſuper.* b *Cap* 9. *eod tit. in* 1. *comp. & poſt Concil. Lateran. p.* 7. *c.* 11. c *al. ita : cum auctoritate ſibi commiſſa, al. cauſam auctoritate Apoſtolica ſibi commiſſam, ſed plura & vetuſtiora ita : cauſam auctoritate ſibi commiſſa.* d *Cap.* 10. *eod. tit. in* 1. *compil. & poſt Concil Lateran. p.* 7. *c.* 12. e *al. per tranſactionem.* f *vide l. nec magiſtrat. ff. de injur.* g *Poſt Conc. Later. ſub Alex. III. c.* 14. *&* 16. *eod. tit. in* 1. *compil.*

[1 *Quas tua nobis deſtinavit fraternitas, quæſtiones quaſdam inſeruiſti, ſuper quibus ſolutionem tibi a nobis poſtulaſti exhiberi, quarum ſiquidem una eſt, ſcilicet uſque ad quod tempus judex delegatus poſſit ſe interponere, ut ſtetur rei judicatæ, vel tranſactioni. Super hoc itaque prudentiæ tuæ taliter reſpondemus.*]

CAP. X.

Reo abſente, non per contumaciam, delegatus datus etiam ad diem, non reſtituet actorem, licet poſſeſſionem, & dejectionem probare volentem.

Idem Alex. III. *Abbati ſancti Albini. (an. 1173. Roma in Angliam.)*

CONſultationibus *a*: [*& infra.* 1] Quæſitum eſt, utrum ſi aliquis Eccleſia, vel poſſeſſione qualibet ſe aſſeverans abſque judicio & cauſa rationabili ſpoliatum, & a nobis ad judices literas obtinuerit, ut intra certum tempus reſtituatur ſibi poſſeſſio, ſi conſtiterit judici, eum eſſe taliter ſpoliatum, poſſeſſio debeat ei reſtitui, cum is, qui tenet Eccleſiam, vel poſſeſſionem, quam ipſe requirit, antequam de literis ipſis aliqua mentio fieret, ſtudiorum, vel peregrinationis, vel alia hujuſmodi cauſa ſe abſentaverit, nec intra tempus præfixum *b* Judici poſſit ſuam præſentiam exhibere. Super quo reſpondemus, quod nec poteſt, nec debet reſtitutionem habere, quamvis paratus ſit coram judice delegato, teſtibus idoneis, poſſeſſionem, & dejectionem ſuam probare: niſi is, qui poſſidet, ſe per contumaciam abſentaſſet.

[1 *Singulorum ex miniſterio ſervitutis ſuſceptæ cogimur ſingulis reſpondere, ut ſi quid dubietatis, vel quæſtionis in mente alicujus emerſerit, ab Eccleſia Romana ſolvatur, quæ inter alias diſponente Domino meruit obtinere principatum.*

CAP. XI.

Delegatus Papæ in cauſa ſibi commiſſa juriſdictionem habet ſuper ordinarium, & quemcunque majorem.

Idem *c Carnotenſi Epiſcopo. (an. 1175.)*

II. SAne quia *d* nos: [*& infra.* 1] Tuæ quæſtioni duximus reſpondendum, quod Judex a nobis delegatus vices noſtrae gerit: unde in cauſa illa ſuperior eſt & major illis, quorum cauſam ſuſcepit terminandam *e*: ideoque ſi Epiſcopus, vel alia perſona, quæ non ſit de juriſdictione illius, in cauſa, quam ei delegamus, rebellis aut contumax fuerit, ſecundum qualitatem facti poterit vel interdicti, vel ſuſpenſionis ſententia a judice delegato compelli: ita quod judex ſecundum negotii qualitatem temperate procedens, Epiſcopo vel ingreſſum Eccleſiæ, vel Sacerdotale officium interdicat, aut etiam terram illius, quæ ad juriſdictionem ſuam pertinet, ſpecialiter interdicto ſupponat.

[1 *Conſulere imprimis voluiſti, qualiter a nobis judex delegatus Epiſcopum, qui ei non ſubeſt, ad aliquid faciendum, vel dandum compellere debeat, cum cauſam, quæ inter Epiſcopum, & Clericum, & Laicum vertitur, a mandato noſtro ſuſceperit terminandam, id*)

CAP. XII.

Si primus impetravit primam dignitatem in Eccleſia vacaturam; ſecundus impetravit certam dignitatem ipſius Eccleſiæ, cum vacaret, & illa poſtmodum vacat, debetur primo, & non ſecundo. h. d. & eſt notabilis deciſio.

Idem *Eboracenſi Archiepiſ. & Epiſ. Conventren. (an. 1176.)*

I. EX parte N. nobis *f* innotuit, quod cum ad te, frater Conventren. Epiſcope, noſtrae literas impetraverit, ut ei Archidiaconatum, quem in Eccleſia tua primo vacare contingeret, aſſignares: R. adverſarius *g* ejus alias ad te, frater Eboracen. literas *h* impetravit, nulla de prioribus habita mentione, ut ſi avunculus ſuus Archidiaconatum, quem habebat in Eccleſia eadem, vellet omnino dimittere, ipſum ei faceres aſſignari. Quoniam igitur, ſi memores fuiſſemus, nos pro prædicto N. literas direxiſſe, pro adverſario nullatenus ſcripſiſſemus: mandamus, quatenus præfato N. Archidiaconatum ipſius Eccleſiæ (ſi vacat) non obſtantibus poſterioribus literis aſſignetis.

CAP. XIII.

Ubi contraria voluntas Papæ non apparet, delegatus juris formam ſervare debet, & rationabiles exceptiones admittere. Joan. Andr.

Idem *Eboracenſi Archiepiſcopo. (an. 1177.)*

II. EX parte *a* tua: (*& inf.* 1) Quæſtioni tuæ taliter reſpondemus, quod ſi quando judici delegato expediat formam ſibi ſtatutam ſervare, debet tamen rationabiles exceptiones admittere, & in cauſa juxta juris æquitatem procedere: niſi exprimatur in literis noſtris, quod nullæ debeant exceptiones admitti. Quod nec nos, nec anteceſſores noſtros credimus unquam *b* expreſſiſſe.

[1 *Quæſitum eſt a nobis, utrum cum cauſam aliquam ſub certa forma committimus, judices delegati formam ſibi commiſſam debeant ſequi, ita quod rationabiles exceptiones non admittant? Super quo*]

CAP. XIV.

Delegatio facta dignitati, non expreſſo nomine proprio, tranſit ad ſucceſſorem.

Idem *Abbati, & Conventui Majoris monaſterii. (an. 1178. Roma in Galliam.)*

QUoniam *c* Abbas Leiceſtriæ, qui ſuſcepto mandato noſtro partibus diem ad agendum præfixit, Abbatem Vinceſtriæ de novo ſubſtitutum judici præmortuo, illi mandato noſtro porrecto, quia ſub expreſſis nominibus locorum, & non perſonarum commiſſio emanavit, ſibi ſocium in cauſa cognitione adjunxit: Nos ſententiam illorum (ſicut eſt juſta) ratam & firmam habemus.

CAP. XV.

Si quæſtionem de jure præſentandi Papa deleget appellatione remota, & ſub ea forma, ut delegatus ad præſentationem ejus, ad quem viderit pertinere, ordinet Eccleſiam, per hoc non habet inſtituere, ſed pronunciare: & is, ad quem pertinet, inſtituet: & ſi juri ſuo detrahitur, licite appellat.

Idem (*Cenomanenſi Epiſcopo.*)

SUper *d* eo vero, quod ſubjungere voluiſti, ſi de præſentatione Presbyteri inter aliquos quæſtione ſuborta, cauſam contigerit delegari alicui ſub hac forma, ut ſi conſtiterit jus, de quo agitur, ad partem alterutram *e* pertinere, ad præſentationem ejuſdem de perſona idonea ordinet Eccleſiam, app. rem. an liceat delegato judici, inſcio diœceſ. Epiſc. vel Archidiacono, vel Archipresbytero reclamante, præſentatum ſibi Clericum in poſſeſſionem Eccleſiæ mittere: & an ſi Archipresbyter, vel Archidiaconus, vel Epiſcopus, ad quem inſtitutio pertinet, appellaverit *f*, eorum ſit appellationibus deferendum: hoc tuam volumus diſcretionem tenere, quod licet quæſtionem, quæ de præſentatione vertitur, app. rem. committamus alicui terminandam: non tamen eſt noſtræ intentionis diœceſ. Epiſcopo, vel Archipresbytero, vel Archidiacono præjudicium generare; ideoque præſentandus eſt illi, qui inſtituendus fuerit *g*, & tenebit eorum appellatio, ſi videntes juri ſuo detrahi duxerint appellandum, quia non illis *h*, ſed partibus, inter quas cauſa commiſſa eſt, appellationis remedium eſt ſublatum.

a C. 15. eod. tit. in 2. compil. & poſt Conc. Lateran. part. 7. c. 17. b al. præmiſſum. c Cantuar. Archiep. d C. 16. eod. tit. in 2. comp. & poſt Conc. Lat. p. 7. c. 2. e l. generaliter. cum not. D. de fidejuſſ. & l. ſi duo. D. de ſolut. f C. 17. eod. tit. in 2. compil. & poſt Conc. Later. p. 7. c. 21. g Hæc duo verba, adverſarius ejus, deſunt in antiquis. h vox, literas, in antiquis deeſt.

a C. 18. eod. tit. in 2. comp. & poſt Conc. Lat. p. 42. c. 1. b vox, unquam, non eſt in antiquis. c cap. 19. eod. tit. in 2. compil. & poſt Conc. Lateran. p. 46. c. 4. d c. 20. eod. tit. in 1. compil. & poſt Conc. Lateran. part. 47. cap. 3. e alteram. f appellaverint. g eſt. h al. illi, ſed illis, id eſt, Epiſcopo Archidiacono, vel Archipresbytero.

Digitized by Google

CAP. XVI.

Si cauſa ſimpliciter eſt delegata duobus, ſententia unius non tenet.

Idem Alex. III. *Arelatenſi Epiſcopo.* (*an.* 1180. *Roma in Galliam.*)

I. CAuſam *a* matrimonii, quæ inter I. mulierem, & Blanchaeium agitari dignoſeitur, Furolien. *b*. & Vapieenenſi Epiſcopis nos meminimus commiſiſſe: quibus eam viro reſtitui mandantibus, vir mulierem cruciatibus & flagellis adeo affecit, quod invita, & coacta inter ſe & virum ſuum confeſſa eſt parentelam, ſicque factum eſt, quod ad judieium unius eorum dimiſit eandem: [*& infra.* 1] Diſcretioni veſtræ mandamus, quatenus ſi inveneritis, quod præfatus B. dictam I. ad judieium ſolummodo alterius prædictorum *c* a ſe ſeparaſſet (quia cum cauſa duobus committitur, ſententia unius non tenet) ipſum ut eandem mulierem ſicut uxorem ſuam benigne recipiat, & maritali affectione *d* pertractet, monitione præmiſſa cogatis. Si qui tamen apparuerint, qui (poſtquàm ab eo recepta fuerit) matrimonium ipſorum velint, & legitime poſſint impetere, cauſam audiatis, & fine canonico termineris.

[1 *Quæ 5. filios ex eo dicitur genuiſſe, & XIV. annis ſecum ſine quæſtione permanſiſſe. Unde quoniam matrimonium in Ecclesia Dei a Deo probatur eſſe magnum ſacramentum, quod ſine rationabili, & evidenti cauſa non debet diſſolvi, præſertim cum non ab homine, ſed a Deo fuerit inſtitutum.*]

CAP. XVII.

Delegatus, qui eſt dominus impetrantis, recuſari poteſt.

Idem *Oxonenſi, & Vintonien. Epiſc. & Abbati Herſor.* (*an.* 1180. *Roma in Angliam.*)

II. CAuſam *e*, quæ inter F. & R. de nativitate Agathæ vertitur, vobis, fratres Epiſcopi, & London. Epiſcopo commiſimus terminandam. Verum quoniam idem F. præfatum Londonen. Epiſcopum habebat ſuſpectum, pro eo quod dominus eſt prædicti R. ipſum amovendum, & te, fili Abbas, loco ipſius *f* duximus ſubrogandum.

CAP. XVIII.

A ſubdelegato delegati Papæ, qui ſubdelegavit non in totum, non ad Papam, ſed ad ipſum delegatum appellari debet.

Idem (*Cantuarienſi Epiſcopo.*)

CUm *g* te conſulente: [*& inf.*] Si ſuper cauſa, quæ tibi ex noſtra delegatione committitur, a perſonis Eccleſiaſticis, una, vel pluribus, quibus (ut parcas laboribus partium, & expenſis) cognitionem ipſius cauſæ & teſtium examinationem (ſententia tibi reſervata) committis, appellatio fuerit interpoſita, hujuſmodi appellationis intuitu cauſam ipſam indiffinitam relinquere teneris.

CAP. XIX.

Morte delegantis non expirat juriſdictio delegati, coram quo lis erat conteſtata.

Lucius III. *h Cantuarienſi Archiepiſcopo, & ejus Suffraganeis:* (*ann.* 1183. *Roma in Angliam.*)

REIatum eſt: *i* [*& infra.*] Nos itaque conſult. veſtræ reſp. quod ſi lis fuerit ante præd. noſt. obitum conteſtata, mandatum morte mandatoris nullatenus expiravit. Si vero ante litis conteſtationem deceſſit, non eſt a judicibus, quos delegaverat, ex delegatione hujuſmodi procedendum.

a *Cap.* 21. *eod. tit. in* 1. *compil. & poſt Concil. Lateran. p.* 50. *c.*26. b *al. Toralinienſi & Napicienſi, al. Forojulienſi.* c *Vide l. falſus.* §. *ſed ſi is.* ff: *de furt. gl. & doctor. in auth. de fidejuſſ.* §. 1. d *affectu.* e *C.*4. *qui filii ſint leg. in* 1. *compilat. adde c.*2. *inf. de dolo & contum.* f *illius.* g *Cap* 1. *eod. tit. in* 2. *compil.* h *al. Innocent. III.* i *Cap.*22. *eod. tit. in* 1. *compil. & poſt Conc. Later. p.*7. *c.*22.

CAP. XX.

Si delegatus citavit ante mortem delegantis, perpetuata eſt ejus juriſdictio. Et appellationi renunciat, qui coram judice, a quo appellavit, litem proſequitur.

Urbanus III. [*de Velleberb. & de Olſeſton. Abbatib.*] (*an.* 1186. *Roma in Angliam.*)

GRatum *a* gerimus. [*& inf.* 1.] Sane conſuluit nos devotio veſtra, an ante obitum delegantis propoſito citationis edicto, lite vero poſt mortem conteſtata nihilominus debeat in cauſa procedere delegatus. Et utrum is intelligatur appellationi renunciaſſe, qui ea interpoſita ad producendos teſtes inducias poſtulavit, & demum productioni, & allegationi renuncians, atteſtationes petiit ſolenniter publicari. Nos autem inquiſitioni tuæ taliter reſpondemus, quod cum in caſu priori citatione facta, negotium ſit quaſi cœptum, & maxime ſi delegatus non ſit certus de obitu delegantis, poteſt & debet in cauſa procedi, tenebitque, quod juſtitia fuerit prævia diffinitum. In ſecundo vero caſu videtur ab appellatione receſſum, ſi ſecundum ea, quæ præmiſſa ſunt, eum, qui appellaverit, conſtiterit proceſſiſſe.

[1 *Et acceptum, quod in negotiis veſtræ diſcretioni commiſſis debitam curam impenditis, & in his, quæ ad dubitationem faciunt, pro gravitate veſtri officii cenſuram ſed. Apoſt. poſtulatis.*]

CAP. XXI.

Si cauſa committitur tribus delegatis, cum clauſula, quod ſi non omnes, &c. priuſquam appareat de impotentia tertii, duo procedere non poſſunt. Et ſi procedunt, nihil agunt: hoc dicit, uſque ad §. adjicimus.

Celeſtinus III. (*an.* 1194. *Romæ.*)

PRudentiam *b* tuam &c. [*& inf.*] Quinto loco ſupplicas informari, utrum cum tribus cauſa committitur, ita quod ſi omnes intereſſe nequiverint, duo eam nihilominus exequantur: ſi reus a duobus tantum fuerit convocatus, venire neceſſario teneatur. Et ſi citatus a pluribus coram duobus comparuerit, tertio nec veniente per ſe, vel *c* per literas (ut ſolet fieri) excuſante, an duo præſentes in cauſa poſſint procedere, & eam ſententiæ calculo terminare? In hoc caſu taliter reſpondemus, quod cum aliquis delegatorum judicum per certum nuncium, vel excuſatorem literatorie deſtinatum non oſtenderit, ſe intereſſe non poſſe, vel alias de eodem canonice conſtare non poterit, reſidui procedere ad cauſæ cognitionem *d* non debent: quod ſi proceſſerint, nihil reputabuntur egiſſe. Illa quippe fuit antiqua ſedis Apoſtolicæ proviſio, ut hujuſmodi cauſarum recognitiones *e* duobus, quam uni, tribus, quam duobus libentius delegaret, cum (ſicut canones atteſtantur) integrum ſit judicium, quod plurimorum ſententiis confirmatur. Mandati ſiquidem excedere fines probaretur, ſi quis citra formam reſcripti accepti præſumeret judicare.

Clauſula, ſi non omnes poteritis, ſub impotentia includit voluntatem, quoad purificandam juriſdictionem conjudicum. Idem in duobus datis cum clauſula, quod ſi ambo. h. d. uſque ad §. ſexta.

§. 1. Adjicimus etiam, quod ubi fuerit in commiſſione appoſitum, ut ſi omnes intereſſe nequiverint, duo *f* eam nihilominus exequantur: ſi aliquis ex ipſis, cum poſſit, noluerit intereſſe, duo nihilominus in cauſa procedant, licet ille tertius graviſſime ſit arguendus pro eo, quod mandatum Apoſtolicum exequi ſubterfugiat, aut contemnat. Idem quoque per omnia dicimus obſervandum in *g* cauſa, quæ committitur duo-

a *Cap.* 23. *eod. tit. in* 1. *compil. & poſt Concil. Lateran. p.* 48. *cap.* 3. b *Pars* 1. *providentiam. infra de mutuis pet. & c.*3. *eod. tit. in* 2. *compil. Vide gloſſ. hic.* c *al. nec, recte.* d *facit ad hoc gloſſa in l. magiſtros. C. de med. & profeſſ. lib.* 10. e *cognitione.* f *in quibuſdam manuſcr. ita: duo veſtrum nihilominus.* g *al. de cauſa.*

duobus, eo appoſito, ut ſi ambo intereſſe nequiverint, alter nihilominus exequatur.

Si reus coram delegato objicit excommunicationem actori, quam non probat intra tempus debitum, auditur actor: ſi vero probat, delegatus abſolvet actorem, ſi excommunicatus eſt propter cauſam ſibi commiſſam: ſi propter aliam, ad excommunicatorem ſuum illum remittet: qui ſi non vult eum abſolvere, delegatus Papæ eum abſolvet, niſi ſit de caſibus Papæ reſervandis. h. d.

§. 2. Sexta nobis propoſita ex parte tua quæſtio continebat, quod cum aliquibus judicibus cauſa committitur, & quandoque contingit, quod reus actori objicit, quod ſtare non poteſt in judicio, utpote vinculo excommunicationis adſtrictus: ſi reus non valit ſtatim eum probare excommunicatum, ſive non poſſit, an actor nihilominus audiri debeat, donec ſuper eo, quod objicitur, rei veritas fuerit patefacta? Hanc dubitationem taliter *a* removemus, quod ſi ille, qui tale *b* objicit, ſtatim, vel intra terminum competentem non probaverit legitime, quod intendit, actor permitti debet, ut ſine offendiculo qualibet audiatur. Cæterum ſi vel ex confeſſione actoris, vel alio *c* quolibet modo legitime conſtiterit eſſe actorem vinculo excommunicationis adſtrictum, a judicibus delegatis ſecundum formam Eccleſiæ valet abſolvi, ita ut ſi propter aliam juſtam cauſam, & evidentem ab ordinario judice, vel delegato excommunicatus fuerit, ad excommunicatorem debet abſolvendus remitti: qui *d* ſi malitiam adhibuerit, delegati judices id ritu *e* Eccleſiaſtico libere exequantur, dummodo non ſit tale genus excommunicationis illius, cujus abſolutio ſedi Apoſt. reſervetur. Explorati ſiquidem juris exiſtit, ut delegatis judicibus, quibus principale committitur, & acceſſorium committatur.

Abſolutus a delegato ſuper cauſa, pro qua fuerat excommunicatus, coram excommunicatore parebit, ſeu reſpondebit ſuper illa cauſa, niſi ſit alteri delegata: & ſi excommunicator malitioſe diſtulerit, delegatus, qui abſolvit, cognoſcet. h. d.

§. 3. Si vero ab his fuerit, præſtito juramento, quod ſtabit mandato Eccleſiæ, abſolutus, rurſus interrogas, an coram eiſdem delegatis, *f* vel ordinario, a quo excommunicatus exſtitit, teneatur ſuper eadem cauſa, pro qua excommunicatus fuerat, reſpondere, & quorum debeat judicio, vel mandato ſtare? In quo caſu taliter reſpondemus, quod coram ipſis excommunicatoribus ſuper illa cauſa, pro qua fuerat excommunicatus, ſtare debet, & eorum ſervare mandatum, niſi ſpecialiter fuerit illud aliis *g* judicibus a ſede Apoſt. delegatum. Quod ſi excommunicatores malitioſe diſtulerint, tunc delegati eandem juriſdictionem, quam in principali, & in acceſſorio exercebunt.

CAP. XXII.

Si cauſa ſimpliciter delegatur tribus, duo ſine ſubdelegatione tertii procedere non poſſunt. Quod ſi fecerint, ab eis poterit appellari. Idem, ſi ſunt dati cum clauſula, quod ſi non omnes, non tamen valet proceſſus duorum tertio inconſulto. hoc dicit, comprehendendo utrumque intellectum.

Innocentius III. *Rheginen. Archiepiſcopo, & Epiſcopo Cephaludenſi.* h (*an. 1198. Romæ in Calabriam.*)

CUm cauſa *i*, quæ vertitur inter *ven. fr. n.* Montis Regalis, & Roſan. Archiepiſcopos, ſuper quibuſdam decimis, Panormitano, & Capuano Archiep. & tibi fratri Rhegin. commiſſa fuiſſet a nobis fine debito terminanda, prædictus Archiep. Montis Regalis (ſicut accepimus) ad primam Panormitani, & Capuani Archiepiſcoporum citationem acceſſit, in

a al. amovemus. b *al. taliter tale quid objicit.* c *aliquo.* d *ſcilicet excommunicator.* e *al. de vitu.* f *Qui paulo antea abſolverant eum.* g *Vox, judicibus, deeſt in omnib. manuſc. & in uno ita: niſi ſpecialiter illud fuerit: in alio ita: niſi ſpecialiter fuerit iſtud negotium, &c.* h *al. Cephaludenſi. vid. p.* 452. 53. 54. *epiſt. Innocent.* i *Cap. 1. eod. tit. in 3. compil.*

quorum præſentia excipiendo propoſuit, quod pro duabus cauſis eorum non deberet ſtare judicio: tum quia ipſa cauſa tribus fuerat judicibus delegata, & idem *a* ab illis duobus tantum (fratre Rhegin. inconſulto, nec vices tuas ſuper hoc committente) ad judicium fuerat evocatus: tum quia ante ipſorum citationem, & notitiam literarum, pro eadem cauſa nuncium ſuum ad Apoſt. ſedem tranſmiſerat, in quo decretalem *b* Alexandri Papæ præd. n. ſibi affirmabat apertius ſuffragari. At iidem Archiepiſcopi exceptiones ipſius nolentes admittere, contra eum, ut reſponderet, interlocutoriam ſententiam protulerunt: propter quod ad ſedem Apoſt. appellavit: (*& inf.* 1) Fraternitati veſtræ mandamus, quatenus ſi vobis conſtiterit, prædictos Archiepiſcopos exceptiones prædictas nullatenus admiſiſſe: non obſtante eo, quod per ipſos factum eſt, decimas ipſas, quibus prædictus Montis Regalis Archiepiſcopus ſe, poſtquam nuncius ſuus propter hoc ad ſedem Apoſtolicam acceſſerat, aſſerit ſpoliatum, præcipue cum eaſdem tam ſibi, quam Eccleſiæ ſuæ a ſede Apoſtolica aſſerit confirmatas, ſive per laicalem potentiam, ſive per eoſdem judices factum ſit, cum fructibus inde perceptis reſtitui faciatis, *c* audientes poſtmodum, quantum de jure poteritis, quicquid fuerit quæſtionis.

[1 *Nos igitur inquiſitionem prædictorum, & deciſionem canonicam veſtræ diſcretionis examini committentes.*]

CAP. XXIII.

Si duo ſunt delegati cum clauſula, quod ſi ambo, &c. uno recuſato, alter ſolus procedere poteſt, nec tenet proceſſus, ſi cum recuſato procedat.

Idem *Conventui de Conchis.* (*an. 1195. Romæ in Galliam.*)

CUm ſuper *d* Abbatia monaſterii veſtri *e*, inter vos, & S. quondam Abbatem veſtrum fuiſſet quæſtio agitata, demum ſuper ea ad Leſionen. *f* Epiſcopum, & Abbatem de Becco noſtræ fuerant *g* literæ deſtinatæ: [*& inf.*] Quamvis ſolus Abbas, antequam appellaretur ab eo, juxta formam literarum noſtrarum procedere potuiſſet, quia tamen pro eo, quod cum ipſo Epiſcopo interlocutus eſt, appellationem prius ab eodem Epiſcopo interpoſitam non renuiſſe, de jure ſine ipſo, cum *h* poſſet, & nollet negotio intereſſe, per conſequentiam *i* confeſſus eſt, ſe non poſſe mandatum Apoſtolicum adimplere, nec ſuæ intentionis exſtitit, ut ſine conjudice ſuo aliquid diffiniret, & cum eo, qui tum Judex eſſe deſierat, aliquid ſuper prædicto negotio rite diſponere non valebat, voluntate, ac poteſtate ſibi mutuo adverſantibus, cum noluerit, quod potuerit, & quod voluerit adimplere nequiverit: quod a duobus factum fuerat *x*, effectum non potuit de jure obtinere.

CAP. XXIV.

Si juriſdictio delegati expirat in termino peremptorio, quem partibus aſſignavit, poſt congruam horam peremptorii, judex non expectabit contumacem. Si non expirat, poteſt expectare in diem alteram, & iterum citare, ſi vult.

Idem *Archiepiſcopo Toletano.*

COnſuluit *l* nos tua Fraternitas, utrum cum ad recipiendos teſtes, depoſitiones publicandas eorum, vel ſententiam proferendam, peremptorie citatæ ſunt partes, & earum altera ſe abſentat contumaciter die data, an circa ultimam ſaltem partem diei tibi ſit in negotio procedendum, vel in diem expectandum potius ſubſequentem, & ſi expectaveris, utrum contumax iterum ſit citandus, cum non fuerit dies partibus aſſignata proceſſum? Nos autem credimus diſtinguendum, utrum juriſdictio duret poſt terminum peremptorium, an

a *Ipſe.* b *Hanc habes inf. de appell. c. ad hæc ſicut.* c *Vide l. quemadmodum cum gloſſ. C. de agric. & cenſ. lib. 11.* d *C. 2. eod. tit. in 3. compil.* e *al. veſtri de Conchis Ebroicenſis diœceſis.* f *Lexinienſ. Lexovienſem.* g *fuerunt.* h *dum.* i *conſequent.* x *fuit.* l *Cap. 3. eod. tit. in 3. Compil.*

expiret in illo. Si durat in diem alteram, æquitate ſuadente, poteris expectare: nec erit pars contumax peremptorio elapſo citanda, niſi gratiam fecerit ei benignitas judicantis. Si autem expiret, niſi partes, cum id novarint, ſe tibi præſentaverint ea hora, qua congrue poſſis procedere ad exequendum id, propter quod eis legitime terminum peremptorium aſſignaſti: extunc exequi poteris, quod intendis, ne fruſtra judicialis inſtantia evaneſcat. Ne vero judicium Eccleſiaſticum exerceatur in tenebris, quia juxta *a* teſtimonium veritatis, qui male agit, odit lucem. Licet enim ſecundum conſuetudinem, & conſtitutiones legitimas more Romano dies a medietate noctis incipiat *b*, & in medio noctis deſinat ſubſequentis (unde quod in duabus dimidiatis noctibus agitur, perinde ſanxit habendum legalis auctoritas, ac ſi qualibet parte lucis agatur) nos tamen eam procedendi horam congruam intelligimus, ex qua poſſis ante noctis tenebras perficere, quod incumbit. Porro diſcretus Judex in aſſignatione peremtorii non debet juriſdictionem ſuam (niſi neceſſitas exigat) adeo coarctare. c

CAP. XXV.

Ex nova cauſa removetur delegatus, etiam poſt litem contestatam, & alius ſubrogetur.

Idem Innoc. III. *Abbati de* d *Bordellia, & Priori ſancti Sepulchri.* (*an.* 1204. Romæ *in Angliam.*

INſinuante R. *e* rectore ſancti *f* Saldati, ad audientiam noſtram pervenit, quod cum cauſam, quæ ſuper jure parochiali inter ipſum, & T. vertebatur, Vigornen. Epiſcopo, & Conjudicibus ſuis a nobis obtinuerit delegari, poſtmodum (licet fuerit in eadem quæſtione proceſſum) tractu temporis ante diffinitivæ ſententiæ calculum, idem Epiſcopus dictum R. in familiarem admiſit: ſine quo alii Conjudices *g* (ſecundum quod in noſtris literis mandabatur) in cauſa procedere non valebant, & alter ipſorum Conjudicum *h* Officialis eſt Epiſcopi ſupradicti: propter quod adverſæ parti poterat ſuſpectus haberi: unde cum tam Epiſcopus, quam Officialis prædictus (utpote quos idem R. in judices poſtularat *i*, & ipſe familiaris eorum poſtmodum eſt effectus) ab adverſa parte poſſent merito recuſari, deciſionem ipſius cauſæ veſtræ petiit diſcretioni committi. Quocirca mandamus, quatenus, ſi eſt ita (niſi poſtquam familiaris ejus eſt effectus, litigare conſenſerit coram illo) in cauſa, ſecundum priorum *k* continuationem literarum (ratione prævia) procedatis, alioquin partes ad priorum judicum revertantur examen.

CAP. XXVI.

Delegatus Papæ ſententiam ſuam exequi poteſt uſque ad integrum annum. h. d. & eſt caſus ſingularis.

Idem *Priori ſancti Fridiani.* l (*an.* 1205. *Romæ in Hetruriam.*)

QUærenti *m* quid per cenſuram *n* Eccleſiaſticam *&c.* (*& infra.*) Si vero delegatus a nobis excommunicat illum, qui rei judicatæ parere contemnit: licet aliquibus videatur, quod ſuo ſit functus officio, ut ulterius non habeat ex delegata ſibi juriſdictione proceſſum: alii autem dicant, quod juriſdictio ejus duret, donec ſententiæ pareatur, ut interim abſolvere poſſit parere volentem. Nos tamen per æquitatis ſemitam incedentes, præſentium auctoritate ſtatuimus, ut delegatus a nobis, non ſolum uſque ad quadrimeſtre tempus, quod ad ſolvendum debitum a lege reo conceditur, ſed uſque ad integrum annum juriſdictionem ſibi commiſſam ad exequendum ſententiam valeat exercere: ſicut obſervatur in illo, qui ante litis *a* conteſtationem contumax invenitur.

CAP. XXVII.

Delegatus Papæ poteſt principium, medium, & finem cauſæ conjunctim, & diviſim ſubdelegare. h. d. uſque ad §. verum.

Idem *Cantuarien. Archiepiſcopo.* (*an.* 1206.)

SUper *b* quæſtionum articulis, de quibus nos conſulere voluiſti, t. reſpon. quod per conſtitutionem noſtram conſultationi Alex. Papæ nullatenus derogatur, ſed illa per iſtam exponitur, imo in iſta varius, quæ in illa fuerant prætermiſſa, ſupplentur. Ipſe namque reſpondit, quod ſi ſuper cauſa, quæ alicui ex Apoſtolica delegatione committitur, a perſonis Eccleſiaſticis, una, vel pluribus, quibus delegatus (ut parcat laboribus partium, & expenſis) cauſæ cognitionem ipſius, & teſtium examinationes, ſententia ſibi reſervata committit, appellatio *c* fuerit interpoſita: hujuſmodi appellationis intuitu, cauſam indefinitam relinquere non tenetur. Nos autem ſtatuimus, quod licet is, cui cauſa committitur remota appell. non poſſit eam aliis ſine provocationis obſtaculo delegare, ſi tamen delegatus a nobis, vel judex quicunque non tam cognitorem, quam executorem ad aliquem *d* certum articulum quempiam deputaverit, ab eo (niſi modum excedat) non liceat appellari, dummodo de partium deputetur, vel recipiatur aſſenſu. Quod ſi delegatus a nobis vel litis exordium, vel cauſæ finem, nedum totum negotium ei duxerit committendum, ab ipſo tanquam a judice licite provocetur: cum & lis ante judicem debeat conteſtari, & cauſa per judicem diffiniri. Intentionis igitur noſtræ fuit (ſicut ex tenore conſtitutionis præmiſſæ poteſt liquide deprehendi) quod, ut judicialis auctoritas liberius valeat exerceri, delegatus a nobis licite poſſit & principium, & finem, & medium cauſæ ſibi commiſſæ, non ſolum conjunctim, ſed etiam diviſim alii delegare, *e* non obſtante quod dicitur, quod Judex debet cognoſcere per ſeipſum in principio, in medio, & in fine: cum antequam ferat ſententiam, univerſa, quæ acta ſunt in judicio, inveſtigare debeat diligenter.

A ſubdelegato cum juriſdictione appellari poteſt: ſecus, ſi ſine juriſdictione, niſi modum excedat: tunc enim poteſt recuſari, niſi datus ſit de partium conſenſu. Abbas.

§. 1. Verum cum totam cauſam committit alicui, vel principium, aut finem ipſius, ab eo tanquam a judice poteſt licite provocari. Cum autem alicui medium *f* tantum committit, ab ipſo tanquam ab auditore provocari non poteſt: niſi mandati fines excedat *g*, vel merito ſit ſuſpectus, unde ne valeat recuſari, provide ſtatuimus, ut de partium detur, vel recipiatur aſſenſu.

A ſubdelegato non in totum, appellatur ad ſubdelegantem, non autem ad primum delegantem: ſecus, ſi in totum. h. d. uſque ad §. quum vero.

§. 2. Porro cum delegatus a nobis juriſdictionem ſuam in alium transfert totam, ſi fuerit appellandum, non ad eum, ſed ad nos appellari debebit. Cum autem ſibi aliquid de juriſdictione reſervat, ſi cauſa ſit ei appellatione remota commiſſa, non ad nos, ſed ad eum poterit de jure appellari. Unde ſi forſitan appellatur ab eo, cui medium cauſæ *h* committitur, ſive cognitor, aut executor dicatur, vel (quod melius eſt) auditor, pro eo quod vel mandati fines excedat, vel merito ſit ſuſpectus: nihilominus tamen delegatus a no-

a *Joan.* 3. b *Vide l. more Rom. ff. de fer. Bart. in leg. aut facta. §. tempus. ff. de pœn. & l. hæc verba. in fin. ff. de verb. ſign.* c *Vide Abb. in hunc locum.* d *al. Bores. al. de Bordellis.* e *c.* 4. *eod. tit. in* 3. *compil.* f *al. Albati.* g *judices.* h *judicum.* i *poſtulavit.* k *priorem.* l *al. Epiſcopo Præneſtino.* m *C.* 5. *eod. tit. in* 3. *comp.* n *Vide cap. quærenti. Infra de verb. ſign.*

a *al. ante litem conteſtatam.* b *C.* 6. *eod. tit. in* 3. *compil.* c *In cauſa appellationis multa ſalubriter cavit Conc. Trid. ſeſſ.* 13. *de reform. c.* 1. *& ſeſſ.* 24. *de reform. c.* 10. *&* 20. *& aliis locis.* d *ad diſcutiendum aliquem.* e *Vide l. a judice C. de judic. & gl. in l. ſæpe audivi. ff. de offic. præſid.* f *media.* g *Vide auth. quæ in provincia, cum not. C. ubi de crim. agi op.* h *media cauſa commit. al. cui media cauſæ committuntur.*

Digitized by Google

a nobis juxta conſultationem præmiſſam, cauſam poterit definire, ut parcatur laboribus partium, & expenſis.

Auditor datus ſine partium conſenſu, recuſari poteſt ut ſuſpectus, non tamen ſine cauſa, Abbas.

§. 3. *Eum vero*, quem delegatus a nobis deputaverit auditorem, neutra partium poterit recuſare, niſi coram eo juſtam recuſationis cauſam oſtendat. *a*

Si unus ex duobus delegatis Principis cum clauſula appell. rem. ſubdeleget alteri acceptanti, non poteſt acceptans ſubdelegare, nec appell. rem. procedere, quod tamen ante acceptationem poterat: & ſi ab iſto fuerit appellandum, appellabitur ad Papam, etiamſi fuerit ſubdelegatus non in totum. hoc dicit, ſecundum intellectum veriorem.

§. 4. Si vero duo ſunt a Principe delegati, & unus committit vices ſuas alteri, ille non poteſt, nec *b* debet appellatione remota procedere, nec cauſam alii delegare *c*, quamvis in commiſſione facta duobus contineatur expreſſum, ut appell. rem. alter poſſit procedere ſine aliquo, ſi non poſſunt ambo pariter intereſſe. Quia quod poteſt ex ſola juriſdictione ſibi *d* a Principe delegata, non poteſt cum juriſdictione ſibi a condelegato commiſſa. Unde ſi ab eo fuerit appellatum, licet aliquibus viſum fuerit, quod ad condelegatum valeat appellari, nobis tamen videtur, quod ad primum duntaxat appellandum eſt delegantem, propter rationem ſuperius aſſignatam.

Si delegatus Papæ ſubdelegat non in totum, pars a ſubdelegato non poterit appellare, ex eo, quod datus ſit ſine ſuo conſenſu: poteſt tamen recuſari in oſtendendo cauſam juſtam coram delegato, & tunc delegatus definiet: a quo etiamſi noluerit recuſationem admittere, appellatur ad Papam. hoc dicit.

§. 5. Ejus ergo appellatio, de quo tua fraternitas nobis ſcripſit, ſi noſtræ conſtitutionis occaſione ad noſtram audientiam appellavit, pro eo quod delegatus a nobis reſervata ſibi definitiva ſententia audientiam cauſæ commiſit quibuſdam, qui de partium *e* aſſenſu nec dati ſunt, nec recepti: niſi contra eos juſtam recuſationis cauſam oſtenderit, vel paratus fuerit oſtendere coram Judice delegato, non debuit impedire, quo minus procederent auditores. Qui etiamſi tanquam ſuſpecti fuiſſent merito recuſati, delegatus tamen a nobis nihilominus potuiſſet, ſublato appellationis diffugio, cauſam judicialiter expedire. Quod ſi juſtam recuſationis cauſam noluit admittere delegatus, ſed coram ſuſpectis eum litigare *f* cogebat, a tali gravamine licite potuit *g* ad noſtram audientiam appellare: quodque *h* poſt appellationem hujuſmodi eſt præſumptum, judicari debet irritum, & inane.

CAP. XXVIII.

Delegatus Papæ, niſi malitioſe ſe exoneret, ſubdelegatum compellit ad ſuſcipiendam ſubdelegationem: in coactione tamen defert ſuæ dignitati, & perſonæ. h. d. uſque ad §. Item cum totum.

Idem *Epiſcopo Helien.* (*an.* 1206.)

PAſtoralis *i* officii: (*& infra.* 1.) Conſultationi tuæ *k* duximus *l* reſpondendum, quod cum delegato a Principe juriſdictio dandi judicem ſit a lege conceſſa (dummodo ipſe exonerare ſeipſum malitioſe non quærat) poteſt compellere renitentem, eo quod juriſdictio illa nullius videretur eſſe momenti, ſi coercitionem aliquam non haberet: delegatus tamen debet ſolicite providere, ut ſi perſonis ſuperioribus (exigente neceſſitate) negotium duxerit delegandum, in coactionibus inferendis dignitati deferat, & perſonæ. *a*

[*1 Diligentia, & ſolicitudo, quam geris circa executionem mandatorum noſtrorum, & zelus tuæ rectitudinis nos invitant, ut quamvis ſimus multiplicibus occupationibus præpediti negotiorum, tu tamen ad horam ſubtrahimus noſmetipſos, in quo tuis intendamus conſultationibus. Conſuluit etenim nos tuæ fr. diſcretio, utrum ſi delegatus a Principe cauſam ſibi commiſſam voluerit aliis delegare, nolentem delegationem ſuſcipere ad ipſam ſuſcipiendam valeat coarctare.*]

Delegatus Papæ ſicut poteſt committere totam cauſam, ita poteſt citationem, & punire contumacem acceptare, h. d. Abbas.

§. 1. Item cum totum negotium alii poſſit committere delegatus, ſicut ſuperius eſt expreſſum: citationis officium poteſt cuilibet (diſcretione prævia) demandare, ac punire merito contemptorem.

Si Papa ſcienter commiſit appellationem interpoſitam a ſuo delegato date cum clauſula, appellatione remota, juriſdictio primi delegati eſt interim ſuſpenſa, quoad executionem, hoc dicit, ſecundum verum intellectum.

§. 2. Præterea poſtulaſti, ſi cum a ſententia lata auctoritate literarum noſtrarum, in quibus appellatio eſt inhibita, fuerit appellatum, & literæ poſt appellationem ad judices alios emanaverint, an ad mandatum poſteriorum judicum executio ſententiæ a prioribus delegatis debeat retardari, ut priores judices ipſam neque per ſe, neque per alios exequantur. Nos autem inquiſitioni t. t. r. quod cum appellationis cauſam ex certa ſcientia judicibus aliis committimus cognoſcendam, appellationem videmur recipere, ac juriſdictionem priorum judicum revocare *b*, ut interim executio ſententiæ ſuſpendatur, donec appellationis merita plenius ſint diſcuſſa: (*& infra.*)

Ordinarius ad mandatum delegati exequitur ſententiam, etiamſi ſciat eam injuſtam. Abbas.

§. 3. Quia vero ſæpe contingit, quod executio ſententiæ Ordinario demandatur: quæſiviſti, an ſi ipſam injuſtam eſſe cognoverit, debeat eam executioni mandare? an ſit ei potius ſubſiſtendum? Attendentes itaque, quod non cognitio, ſed executio tantum demandatur eidem: reſpondemus, quod cum ordinarius teneatur obſequi delegato, etſi ſciat ſententiam illam injuſtam, exequi nihilominus tenetur eandem, niſi apud eum efficere poſſit, ut ab hoc onere ipſum abſolvat. (*& infra.*)

Delegatus, qui impeditur die ſtatuta procedere, partem hoc procurantem puniet: & quantum ad diem illam cauſam committet, appellatione remota, in odium procurantis, niſi partes negotium prorogent. Abbas Sic.

§. 4. Cum autem ſæpe contingat, ad diem, quem judex delegatus a nobis partibus aſſignavit, earum altera procurante, ut negotium prorogetur, judicem ipſum a Rege, vel Archiepiſcopo evocari: Nos perverſorum volentes malignitatibus obviare, decernimus, ut ſi delegato conſtiterit hoc fuiſſe alicujus partis malitia procuratum, ipſam puniat animadverſione condigna: & (ne aliquod lucrum ex hujuſmodi fraude reportet) perſonæ neutri parti ſuſpectæ, quantum ad diem illum, committat ipſum negotium audiendum, qua in ipſo, appellatione remota, procedat; niſi ſi forte partes conſenſerint negotium prorogari.

CAP. XXIX.

Subdelegatus a delegato Papæ juriſdictionem non habente, poteſt coercere impedientem, hoc dicit, comprehendendo utrumque intellectum.

Idem *Abbati ſancti Hilarii* c, *& magiſtro G. Canon. Terviſino.* (*an.* 1207. *Romæ in Venetiam.*)

Ex

a *Vide leg. apertiſſimi. & l. cum ſpecialis* C. *de jud.* b *Hæc duo verba, nec debet, deſunt.* c *Vide leg. a judicio.* C. *de jud.* d *ſua.* e *ipſius.* f *audire, in antiquis.* g *poterit.* h *al. quod poſt. al. quicquid poteſt.* i *Ex hoc cap. ſumpta ſunt cap. paſtoralis. infra de offic. jud. ord. & c. paſtoralis. de jud. Cap. 7. eod. tit. in 3. compil.* k *al. taliter duximus.* l *Textus in l. apertiſſimi.* C. *de judic.*

a *Vide l. capitalium, & ibi Bart. ff. de pœnis. facit quod not. in l. 1. ff. eod.* b *Vide text. in l. 1. cum ibi notat. ff. ad Sc. Turpil.* c *Hilarii Plebano S. Pauli Caſtell. diœceſ. & magiſtro G. Can. Fuſen. Terviſin.*

EX literis *a* Patriarchæ Granden. [*& infra.* 1] Mandamus, quatenus, niſi vobis conſtiterit, quod literæ, quæ ſecundo loco ad Archipresbyterum Paduanum impetratæ dicuntur, de prioribus literis ad Primicerium Granden. & Plebanum ſanctæ Sophiæ obtentis, expreſſam fecerint mentionem, ac per ſecundas primæ appareant revocatæ: cum primos Judices auctoritate literarum noſtrarum juriſdictionem non ſic dubiam habuiſſe, quam potuerunt poſtmodum Patriarchæ, quoad executionem ſententiæ demandare, ex qua coercitionem etiam idem Patriarcha receperat: cum hujuſmodi demandata juriſdictio deluſoria videatur, ſi ſubdelegatus hujuſmodi coercitionem aliquam non haberet: interdicti ſententiam ab eodem Patriarcha in Caſtellan. Archidiac. promulgatam, pro eo quod ejuſdem Patriarchæ executionem impediens, ejus *b* literas, quibus mandatum prædictorum Judicum nunciabat, legi in publicum non permiſit *c*: tamdiu faciatis inviolabiliter obſervari, donec eidem Patriarchæ de injuriis irrogatis ſufficienter fuerit ſatisfactum. Si vero conſtiterit primas literas per ſecundas legitime revocatas: cum appareat primos Judices juriſdictionem nullam penitus habuiſſe, & ita conſtet per conſequentiam, Patriarcham ipſum non recepiſſe juriſdictionem, vel coercitionem aliquam ab eiſdem, prædictam interdicti ſententiam denuncietis irritam, & inanem.

[*1 Accepimus, quod cum dil. fil. Granden. Primicerius, & Plebanus S. Sophiæ de Venetiis, quibus cauſa, quæ inter Clericos ſanctæ Juſtinæ, & A. Presbyterum ſuper eo, quod idem Presbyter Clericum ſe ipſius Eccleſiæ aſſerebat, agitari dignoſcitur, a nobis fuerat delegata: mandaſſent eidem, ut Clericos memoratos, qui per Archipresbyterum Paduan. ad quem fuerat ſuper eodem negotio quoddam a nobis reſcriptum obtentum, in quo, ſicut aſſeritur, de prioribus literis mentio non fiebat, denunciati fuerant excommunicationis vinculo ſubjacere, niſi prædictum Presbyterum in ſocium reciperent, & in fratrem, idem Patriarcha denunciaret anathematis vinculo non ligatos: ipſe nolens eiſdem Judicibus in hac parte parere, qui noſtra fungebantur auctoritate: maxime cum ven. fr. n. Caſtellan. Epiſcopus ipſis ſuper hoc parendum non duxerit, requiſitus, Clericis ſanctæ Mariæ formoſæ mandatum ſupradictorum Judicum per ſuas literas nunciavit, quas dil. fil. n. Archidiacon. Caſtell. Plebanus ejuſdem Eccleſiæ legi publice coram populo non permiſit. & infra. Unde conſiderans idem Patriarcha Archidiac. ipſum per tantarum injuriarum exceſſum, non ſe tantummodo, ſed etiam Granden. Eccleſiam, imo nos ipſos graviter offendiſſe, tam ipſum Archidiacon. quam præd. Eccleſiam, ſuppoſuit interdicto. & infra. Cum igitur ſuper præmiſſis, & aliis inter procuratores utriuſque partis fuiſſet coram dil. fil. t. SS. Coſmæ, & Damiani Diac. Card. quem auditorem dedimus eiſdem, diutius litigatum, & ipſe nobis, quæ audierat, fideliter retuliſſet: quia nobis conſtare non potuit, an per literas, quæ ad Paduan. Archipr. impetratæ dicuntur, cum nobis oſtenſæ non fuerint, revocatæ fuerint aliæ literæ ad prædictos Primicerium, & Plebanum obtentæ, cauſam ipſam veſtro examini duximus committendam, per A. S.*]

CAP. XXX.

Juriſdictio delegati, re integra, morte mandantis expirat.

Idem *Epiſc.* d *Pictavienſi.* (*an.* 1208.)

LIcet *e* undique: [*& inf.* 1] Cum igitur duxeris requirendum, ſi cauſam tribus Judicibus delegamus, apponi in literis noſtris illam clauſulam facientes: quod ſi non omnes his exequendis poteritis intereſſe, duo veſtrum nihilominus eam *f* exequantur: & unus poſtquam commiſerit cuidam ex aliis vices ſuas, de medio ſit ſublatus, tertius ut ſuſpectus merito recuſetur: an collega ſuperſtes ſuo nomine, ac defuncti poſſit negotium definire? Inquiſitioni t. ſ. r. quod ſi juriſdictione a ſuo ſibi collega delegata, eo vivente uti non cœperit, quia mandatum hujuſmodi, re integra, morte mandatoris expiravit, non habet ſolus officium judicandi: ſi vero ante mortem illius juriſdictione uti cœperit taliter demandata, vices ſuas & alius poterit adimplere.

[*1 Conſultationum negotiorum multiplicitas copioſa noſtrum animum ad curas varias impellere non deſinat, fraternitas tamen tua, quam ſincera complectimur charitate in Domino, ſollicitudinem noſtram ad tempus deponere compellit, quam ita exequendis aliis ex debito paſtoralis officii gerebamus, atque tuam dubitationem Apoſtolico certificare reſponſo.*

CAP. XXXI.

Non creditur quis delegatus, niſi delegationem probet.

Idem *Epiſcopo Bajocen.* (*an.* 1208.)

CUm in jure *a* peritus: [*& infra.*] Præterea quæſiviſti, cum tibi ab aliquo ſub hac forma mandatur: auctoritate, qua fungor *b*, injungo, ut talem denuncies excommunicationis ſententiæ ſubjacere, ac tibi ſuper mandato Apoſtolico hæſitanti, ab aliquo non ſit facta fides *c*: an mandatum hujuſmodi exequi tenearis?

Super quo tibi hujuſmodi damus reſponſum, quod niſi de mandato ſedis Apoſtolicæ certus extiteris, exequi non cogeris, quod mandatur.

CAP. XXXII.

Per procuratorem non habentem mandatum, de eo ad rem juriſdictio prorogari non poteſt.

Idem *Pariſ. & Trecen. Epiſc. & Abbati ſanctæ Genovefæ.* (*an.* 1208.)

CUm olim *d* Abbas, & Conventus Vergiliacenſ. *e* ſua nobis conqueſtione monſtraſſent, quod P. comes Altiſſiodoren. quoddam ſtagnum, molendinum, & domum in terra eorum conſtruere nitebatur, in ipſorum *f* præjudicium, & gravamen, Epiſcopo, & Theſaurario Nivernen. commiſimus cauſam ipſam. Per quorum literas accepimus, quod lite ſuper petitionibus Eccleſiæ conteſtata, receptis utrinque teſtibus, & atteſtationibus publicatis, cum ſuper dictis teſtium inter partes fuiſſet poſtmodum diſputatum: tandem pars Comitis propoſuit, quod de damnis in nemoribus, & rebus aliis datis, ſuper quibus teſtes deponere videbantur, cognoſcere non debebant, cum in reſcripto noſtro nulla de damnis *g* mentio haberetur: [*& inſ.* c] Judices autem interlocuti ſunt *h*, quod ſuper damnis datis a Comite ad eos cognitio pertinebat. Quo audito, Comes ad appellationis beneficium convolavit. Unde ipſum Judices evocatum, & nec per ſe, nec per reſponſalem idoneum comparentem, excommunicationis vinculo conſtrinxerunt: [*& inf.*] Quia vero ſuper damnis datis, antequam lis fuerit conteſtata, nequaquam ad dictos Judices cognitio pertinebat, cum in reſcripto nulla de illis mentio haberetur, nec ad ipſos potuerit juriſdictio prorogari, cum procurator ad illa ſolummodo intelligatur conſtitutus, quæ in commiſſionis literis inveniuntur expreſſa *i*, & poſtquam Comes publicatis atteſtationibus intellexit, ſuper his fuiſſe depoſitum, protinus contradixit: nos eoſdem Judices pronuntiavimus minus juſte interlocutos fuiſſe, ac ſæpedictum Comitem, qui ob hoc ad appellat. beneficium convolavit, excommunicationis ſententia non fuiſſe ligatum.

[*1 Ad quod inter alia fuit ex adverſo reſponſum, quod cum ſuper omnibus articulis, de quibus teſtes depoſuerant, lis fuiſſet ſolemniter conteſtata, de ipſis cognoſc. et pronunciare Judices tenebantur.*

a *Cap.* 8. *eod. tit. in* 3. *compil.* b *al. ejuſq. literas.* c *Vid. l. ſi quis id quod ff. de juriſd. omn. jud.* d *al. Parmenſi.* e *Cap.* 9. *eod. tit. in* 3. *compil.* f *ea.*

a *Cap.* 10. *eod. tit. in* 3. *compil. & eſt pars Decr. cum in jur. ſup. de elect.* b *tibi injungo.* c *Vide l. quicunque. ff. de pub. & not. in l. ſciendum. ff. de verb. oblig.* d *C.* 11. *eod. tit. in* 3. *compil.* e *Scribendum Verziliacenſe, vel Vezeliac. Gall. Vezelay Ord. S. Bened. diœceſis Eduenſis.* f *eorum.* g *de damnis datis, &c.* h *fuerunt.* i *Vid. text. in l.* 2. *& ibi Bart. in fin. ff. ſi cert. pet. cæterum dictis, &, deeſt in plur. manuſcr.*

mebantur. Ad hoc pars Comitis replicavit, quod etſi ſuper domnis a procuratore ſuo lis fuerit conteſtata, ei tamen ex hoc non poterat præjudicium generari, cum ad hoc procurator datus non fuerit, ſed ad illa dumtaxat capitula, quæ fuerant in literis commiſſionis expreſſa, ſuper caſtro videlicet, ſtagno, & molendino. Ad hoc parte altera reſpondente, quod procuratoris factum Comes ulterius impugnare non poterat, quouſque poſt publicationem teſtium minime duxerat revocandum.]

C A P. XXXIII.

Qui acta cauſa relationis Judicum delegatorum ſigilla violendo aperuit, non auditur poſtmodum contra illa.

Idem Senon. *Archiepiſcopo.* (*an.* 1209.)

CUm a olim Magiſter S. & B. Archidiaconatum, & Præpoſituram adinvicem commutaſſent: [*& infra.*] Verum dictus B. delegatis noſtris non deferens; imo verius delegenti, ſigilla violavit illorum, & ſcripta, quæ nobis fuerant præſentanda, non erubuit aperire. Qui poſtmodum in noſtra præſentia conſtitutus, adverſario præſente, in excuſationem ſuam propoſuit, quod Judices perperam proceſſerent *b* contra ipſum, cum acta *c* in ſcriptis minus fideliter redegiſſent: unde timens ne literas portaret Uriæ, illorum ſcripta aperuit, & quod ſuſpicatus fuerat, adinvenit. Sane ſi quod expediret, melius noviſſet, vel non recepiſſet ſcripta ſuſpecta, vel recepta nobis fideliter præſentaſſet, & oſtendiſſet cauſam ſuſpicionis propoſitæ coram nobis. Præterea cum non conquereretur de Judice, quem ei proprio motu *d* conceſſimus, ſed de illo potius, quem ipſe duxeret eligendum, & Judices ſuæ nobis per eum literas deſtinaſſent, de ipſo pariter conquerentes: verbis ipſius fidem non duximus adhibendam: ſed ut in hoc ſaltem puniretur, in quo peccaverat, contra acta Judicum, quæ temere violarat *e*, ipſum (ſicut nec debuimus) noluimus exaudire: ne videretur dolus ſuus ei patrocinium attuliſſe.

C A P. XXXIV.

Delegatus non tenetur admittere collegam ſibi adjunctum per literas ſubreptitias, nec ipſius ſubdelegatum: hoc dicit ſecundum unum intellectum. *Vel ſic: Delegatus ſubdelegatum collegæ impediti non tenetur admittere, ſi in reſcripto eſt clauſula: quod ſi ambo, &c.* hoc dicit, ſecundum alium intellectum.

Idem *Abbati, & Capellano ſanctæ Mariæ Bononienſ.*
(*vel de Porta Ravennat. an.* 1209.)

COram *f* delecto filio M. Diacono Cardinali (quem tibi & H. Nuncio, & Clerico ſanctæ Agathæ adverſario tuo, qui cum inſtrumentis ejuſdem Eccleſiæ, ſed abſque literis de ratihabitione, ad Apoſtol. ſedem acceſſerat, ſed de rato caverat, ſub fidejuſſoria cautione *g* conceſſimus auditorem:) proponere *h* curaviſti, quod cum quidem in parochia ſanctæ Mariæ, in honorem beatæ Agathæ Eccleſiam conſtruxiſſet, Alexand. Papa *i* præd. noſt. cauſam ſuper hoc Abbati ſancti Stephani, & Priori ſancti Victoris commiſit terminandam: qui pro Eccleſia S. Mariæ diffinitivam ſententiam promulgarunt: verum Capellanus ſanctæ Agathæ ſententiæ parere contempſit. Cumque ſuper eadem cauſa coram Ferrarien. Epiſcopo per annum diſceptatum fuiſſet, pars Eccleſiæ ſanctæ Agathæ horum veritate ſuppreſſa, magiſtrum L. Bon. Canonicum obtinuit eidem Epiſcopo in cauſæ deciſione adjungi: qui cum cauſæ intereſſe non poſſet, prædictus Epiſcopus, cui per ſequentes literas mandabatur, ut ſi ambo intereſſe non poſſent mandatis Apoſtolicis exequendis, ea ipſe nihilominus adimpleret: ſententiam prædictam confirmavit: [*& infr.* 1] Nuncius vero Eccleſiæ ſanctæ Agathæ inter alia propoſuit, quod cum dictus magiſter L. vices ſuas alii delegaſſet, Epiſcopus admittere noluit ſubdelegatum, ſed poſt appellationem ad nos interpoſitam ſolus in cauſæ cognitione proceſſit: [*& infra* 2] Sed econtra fuit reſponſum, quod Ferrarien. Epiſcopus ſolus procedere potuit, cum in ultimæ commiſſionis literis fuiſſet inſertum, quod ſi ambo intereſſe non poſſent, prædictus Epiſcopus nihilominus exequi procuraret: quod non intelligitur, ut ſi per ſe, vel per alios intereſſe non poſſent: quia id raro *b*, vel nunquam contingeret, ſed ſi non poſſet perſonaliter intereſſe. Idem igitur Cardinalis latam ab eodem Ferrar. Epiſcopo ſententiam confirmavit, & adverſæ parti ſuper hoc perpetuum ſilentium duxit imponendum. Nos ergo, quod ab eo factum eſt, auctoritate Apoſtolica confirmamus.

[1 *Capellano S. Agathæ ſub pœna excommunicationis injungens, ut nullum parochianorum ſuorum infra certos terminos commorantium ad officia divina, vel Eccleſiaſtica reciperet ſacramenta. Ad hæc d. Hugelinus ex adverſo reſpondit, quod olim Archipresbyter de Paſtino a prædicto Alex. p. p. n. Indulgentiam impetravit, ut in vico Caſtellienis, in quo ſuper excreverat populi multitudo, Eccleſiam de novo fundaret. Unde tunc Bononienſis Epiſcopus de mandato ejuſdem p. n. & locum ſignavit, & primarium lapidem benedixit, & in fundamento ſecundum conſuetudinem collocavit: & ſic capellam in eodem loco conſtructam cum tota parochia, quam uſque hodie habet Eccleſia de Paſtino, per 20. annos juſte poſſedit, quam fel. rec. Cœl. pp. p. n. ex ſuis literis confirmavit, & nos ſub noſtra protectione recepimus conſtituentes nobis ab eodem Archipresbytero cenſualem. Verum olim quidam Canonicus regularis ab Archipresbytero de Paſtino, ut divina in eadem celebraret officia deputatus præter auct. Archipresbyteri & Capituli de Paſtino, coram prædicto Abbate S. Steph. & Priore S. Vict. ab illis citatus apparuit, ſed coram illis judicium non ſubivit. Imo ab ipſis tanquam de ratione ſuſpectis, quia prædictam voluerunt ſibi parochiam vendicare, ad noſtram duxit audientiam appellandum. Iidem autem Judices non dubitantes mandati fines excedere, tam ſuper novo, quam veteri populo ſententiam protulerunt, cum ſecundum tenorem literarum directarum ad eos non potuiſſent niſi de veteri judicare. Poſtmodum vero memoratus Canonicus contra voluntatem, ſive prohibitionem Archipresbyteri ſui coram Ferrarien. Epiſcopo comparens, ſub eo aliquantulum litigavit, ſed tandem comperto, quod univerſi familiares ejus ei eſſent adverſi, prædictum L. ei fecit adjungi, qui cum.*]

[2 *Unde contra primam ſententiam allegabat, quod de commiſſione ad primos Judices impetrata ad Archipresbyteri notitiam nil pervenit: quia Judices poſt appellationem legitime interpoſitam proceſſerunt, & quod fines mandati fuerunt in proceſſu tranſgreſſi: contra ſecundam vero ſimpliciter proponebant, quod Canonicus regularis, qui coram Ferrarienſ. Epiſcopo litigavit, non ſolum non fuerat procurator datus ad lam, ſed etiam contra prohibitionem Archipresbyteri liti ſe præſumpſerat immiſcere, & quod Ferrarien. Epiſcopus ſolus proceſſerat, cum non ei ſoli cauſa fuerat delegata, & collega ejus, etſi cauſæ nequiverat intereſſe, alii tamen commiſerit vices ſuas, & quod poſt app. etiam ad nos interpoſitam idem Ferrarien. pro Eccl. S. M. ſententiam promulgavit. Ad hæc autem pars altera replicabat, quod prædicta ſtare non poterant, cum credi non debeat, quod a Judicibus illis pars appellaverit adverſa, ad quos nec ſciverat, nec audierat commiſſionis literas emanaſſe. Præterea cum in literis commiſſionis appellationis fuiſſet obſtaculum partibus interclusum, appellationi interpoſitæ non fuerat deferendum. Inſuper cum ſicut adverſarius fuit in jure confeſſus, etſi pars ejus, quaſi ut proſequeretur appellationem* e
lite-

a *Cap.* 1. *De rerum perm. in* 3. *compil. unde vera narratio facti peti poteſt.* b *proceſſerunt.* c *al. & acta.* 2. *Reg.* 11. d *Hæc clauſula, motu proprio, quid operetur, tradit Felin. cap. nonnulli. De reſcr. & late Gabrielius in com concl. tit. de clauſul. concl.* 2. e *violavit.* f *cap.* 1. *de paroch. & al. paroch. in* 3. *compilat.* g *Infra, quod Clericus comparens pro altero, ſi non probat plene de mandato, tenetur de rato. contra. Auth. gener. C. de Epiſc. & Clericis.* h *In C. Barb. conſlit. proponere curaviſti.* i *deeſt, Papa, in antiquis.*

a *Poſſet.* b *Vid. leg. jura. cum l. ſeq. C. de poſtul. & l. nam ad ea, ff. de leg.*

Digitized by Google

literas impetravit, non fuerit tamen illis uſa, pro eodem haberi debeat, ac ſi non fuerit proſecuta. Unde ſententia jam tranſierat in rei judicatæ auctoritatem, etſi contra jus litigantis prolata fuiſſet. Cum autem nec literæ commiſſionis ad judices primos obtentæ præſententur in jure, nec aliter legitime demonſtretur formam mandati judices exceſſiſſe, pro ſententia potius eſt præſumendum. Quod dicitur ex adverſo, quod Canonicus ipſe non fuerit procurator, non nocet, cum ipſe procurator litem coram eodem Ferrarienſ. Epiſcopo conteſtando factus fuerit Dominus litis, qui generalis ab ipſius fundatione Eccleſiæ procurator fuit, & ſic agebat, & contrahebat, ac ſi vere novæ capellæ Dominus extitiſſet: præſertim cum in cauſam non tam Eccleſiæ nomine, quam proprie traheretur, utpote qui parochianos adjudicatos Eccleſiæ S. M. ad divina recipiebat officia, & exhibebat eis Eccleſiaſtica ſacramenta. Præterea, cum ad Archipresbyteri notitiam perveniſſet cauſam ipſam fuiſſe Ferrarien. Epiſcopo delegatam: ſi per canonicum illum nolebat ſubire judicium, ad cauſam agendam debuerat alium deſtinare, quod cum non fecerit, ejus eſt negligentiæ imputandum, imo malitiæ potius, qui ſic commiſſionem noſtram viſus fuerit enervare.]

CAP. XXXV.

Locus, ad quem reus ſecure accedere non poteſt, & Canonicus in cauſa Canonici delegatus, recuſari poterit.

Idem Innoc. III. *Præpoſito S. Dominici Subdiacono noſtro. (an. 1210. Romæ in Liguriam.)*

CUm R. a Canonicus Januen. cauſam, quæ inter ipſum ex una b parte, ac P. civem Januen. vertitur, tibi obtinuerit delegari: & idem civis propter multas & graves inimicitias civitatis ſuæ, in tua nequeat præſentia comparere: Mandamus, quatenus ſupradicto R. hujuſmodi optionem relinquas, ut exceptis canonicis Januen. (quos, cum ſint ejus ſocii, merito habet pars adverſa ſuſpectos) in civitate, vel diœceſi Januen. in qua ſunt multi viri providi c, judicem eligat, coram quo quæſtio terminetur: cui auctoritate noſtra diſtricte præcipias, ut eandem cauſam juxta reſcripti a te d obtenti tenorem appell. rem. fine debito terminare procuret. e

CAP. XXXVI.

Si mandatur Judici delegato, ut illum abſolvat, qui dicit ſe injuſte excommunicatum, ante probationem illum abſolvere debet. Si autem dicat excommunicationem nullam, probationem nullitatis ante pronunciationem admittet.

Idem *Rothomagen. Archiepiſcopo*. (*an.* 1210.)

CUm contingat e interdum, quod Laici a [*& infra.*] Inſuper requiſiti ſumus, cum quis conqueritur in ſe a ſuo Epiſcopo poſt appell. ad nos legitime interpoſitam, vel alias injuſte excommunicationis ſententiam promulgatam, & nos judicibus damus in mandatis, ut ſi eſt ita, juxta formam Eccleſiæ abſolutionis beneficium illi impendant, vel eandem ſententiam denuncient eſſe nullam, ac Epiſcopus paratus ſit probare ſe in illum, antequam vocem appellationis emitteret, vel alias juſte hujuſmodi ſententiam protuliſſe, an probationibus non admiſſis liceat judicibus excommunicatum abſolvere, vel denunciare f ſententiam eſſe nullam? g Ad quod t. r. quod cum quis conqueritur, ſe poſt appell. ad nos legitime interpoſitam excommunicatione fuiſſe innodatum, ſemper utriuſque h partis probationes ſunt admittendæ, antequam ad decernendum ſuper hoc aliquid procedatur, per quas denique apparebit, an abſolutione indigeat conquerens, vel denunciandus ſit potius non ligatus. In eo vero caſu, cum excommunicatum quis ſe aſſerit injuſte, vix vel nunquam eſt ejus (antequam abſolutus fuerit) probatio admittenda, niſi tunc tantum, cum aſſerit in excommunicationis ſententia intolerabilem errorem fuiſſe patenter expreſſum: ad quod probandum admittitur, antequam abſolutionis gratiam conſequatur. Verum ſi proponat ſe ſimpliciter excommunicatum injuſte, ac Epiſcopus ad probandum, quod juſte ipſum excommunicavit, ſuas poſtulet probationes admitti, non eſt ante abſolutionem ipſius aliquatenus audiendus: cum etſi pro certo conſtaret, rationabiliter in illum excommunicationis ſententiam promulgatam, nihilominus eſſet ei abſolutio impendenda humiliter poſtulanti: & ideo in hoc caſu illum credimus juxta formam Eccleſiæ protinus abſolvendum: ut ſic demum probationibus utriuſque partis admiſſis, utrum juſte vel a injuſte ligatus fuerit, decernatur.

CAP. XXXVII.

Si ſubdelegatus delegati Papæ juriſdictione uti cœperit, a delegato removeri non poteſt: & ſi fecerit contra mandatum, ſive exceſſerit formam reſcripti, proceſſus eſt nullus.

Honorius III. *Meſſan. & Regin. Archiepiſcopis.*

(*an.* 1224.)

Rogatus b *a vobis olim, & fratribus noſtris chariſſimus in Chriſto fil. noſter Fredericus Romanorum Imperator ſemper Auguſtus, Rex Siciliæ, ut reſtitueret ven. frat. noſt. Cephaluden. Epiſcopum, quem ſpoliaverat Eccleſiis, & aliis bonis ſuis, ſe id libere facturum viva voce promiſit, unde per ſcripta noſtra Venerabili frat. noſt. &c. quæ ſequuntur his deſcripta.*

VEnerabili frat. noſt. Archiepiſcopo Coſentin. dedimus in mandatis, ut Cephaluden. Epiſcopum c reſtitui faceret ad Epiſcopatum, & ad alia, quibus fuerat ſpoliatus: quo reſtituto plenarie, & corporalem ac pacificam poſſeſſionem adepto, ſi Epiſcopus merito eſſet de dilapidatione ſuſpectus, virum providum, & honeſtum provideret coadjutorem d eidem adjungere e, ſine cujus conſilio nihil eorum faceret, quæ ad adminiſtrationem pertinent temporalem, quouſque veritate comperta duceremus aliter providendum, interim omne alienationis genus eorum utrique auctoritate noſtra diſtrictius interdicens. Porro idem Archiepiſcopus corporis infirmitate gravatus, commiſit in hujuſmodi negotio vices ſuas primo Abbati Sancti Spiritus de Panormio, ac demum Theſaurario Coſentinen. Quorum proceſſus nobis exhibitos, de fratrum noſtrorum conſilio caſſavimus juſtitia exigente: quia videlicet Abbas contra mandati noſtri tenorem f, ad inquirendum utrum de dilapidatione ſuſpectus eſſet Epiſcopus, eo non reſtituto proceſſit, & Archiepiſcopus ipſe (cum jam ſuo functus eſſet officio, dicto Abbati committendo in integrum vices ſuas) hujuſmodi negotium dicto Theſaurario non potuit demandare.

CAP. XXXVIII.

Si delegatus pronunciaverit ſe juriſdictionem non habere, ipſam etiam de conſenſu partium non reaſſumit.

Gregor. IX. *S. Præcentori, & Magiſtro N. Canonico Ambian.* (*an.* 1227.)

SIgnificantibus M. muliere, & I. nato ejus, nos noveritis accepiſſe, quod cum nobilis mulier Juliana vidua, mentiens ſe pauperem g contra eos ſuper terris, & rebus aliis ad judices noſtras literas impetraſſet, iidem coram eis excipiendo proponere curaverunt, quod

cum

a Capit. 2. eod. tit. in 4. compil. b *Hæc verba, ex una parte, deſunt in antiquis.* c *In Cod. Barb. ita, providi, & diſcreti.* d *In omnibus antiq. ita: a te, & initium capitis indicat omnino ita eſſe legendum.* e *Cap. 3. eod. tit. in 4. compilat.* f *Hic eſt, hujuſmodi, in quibuſdam manuſcr.* g *Hunc text. dicit Abbas ſingul. eſſe hic, ad hoc quod appellatio injuſtæ ſententiæ reddat nullam.* h *utriuſlibet.*

a *Hæc duo verba, vel injuſte, deſunt in vetuſtioribus.* b *In ipſius Honorii commentariis ſeu regiſtris hujus capitis hoc erat initium.* c *l. videamus. §. in Fabiano, de uſur. & l. cum prætor. de verb. ſignific.* d *Coadjutores quando dandi ſint, & qualiter permittantur, tradit Conc. Trid. ſeſſ. 21. de reform. c. 6. & ſeſſ. 25 de reform. cap. 7.* e *verbum, adjungere, deeſt in antiquis.* f *vide l. 1. cum not. C. de appellat.* g *l. ſi quis ad declinandam. §. ſin autem. C. de Epiſc. & Cleric. & l. illicitas. §. fin. ff. de offic. præſ.*

cum dictæ literæ ſuggeſto mendacio impetratæ fuiſſent, cum prædicta Jul. (quia nobilis eſt, & dives) pauperem ſe dixiſſet in eis, coram ipſis (niſi requiſito prius Domino, ſub cujus juriſdictione ipſi conſiſtunt, & coram quo parati erant eidem exhibere juſtitiæ complementum) non debebant de jure per tales literas conveniri: unde dicti judices interloquendo pronunciarunt, ſe per eaſdem literas procedere non debere: [& *infra*.] Demum fuit a partibus in quoſdam tanquam in arbitros taliter compromiſſum, quod ſi intra terminum in compromiſſo expreſſum cauſam non deciderent, partes ad eorundem judicum redirent examen. Verum arbitris cauſam intra terminum negligentibus terminare, dicti judices juriſdictionem per formam compromiſſi hujuſmodi reſumpſerunt: a quibus iidem ſe ſentientes gravari, quod ſuper his, ſuper quibus ab eis fuerant abſoluti, litigare compellebant eoſdem, ad noſtram audientiam appellarunt. Ideoque mandamus, quatenus ſi eſt ita, revocetis in irritum, &c.

CAP. XXXIX.

Arbitri electi ad cauſam recuſationis, aſſignant partibus terminum ad probandam cauſam ſuſpicionis, & judex recuſatus compellit arbitros ad cauſam finiendam.

Idem. (*an.* 1217.)

SUſpicionis *a* cauſa contra judicem aſſignata, non ipſe (qui forſan provocatus obeſſet) ſed arbitri potius, coram quibus probatio eſt facienda, & ad quos omnia, quæ ad hunc articulum faciunt, pertinere noſcuntur, poſſunt ad hoc terminum aſſignare. Ab ipſo quoque judice (cui ſicut juriſdictio, ſic & cætera, ſine quibus explicari cauſa non poteſt, intelliguntur eſſe commiſſa) iidem ut conveniant (ſi diſcordes fuerint) in unam ſententiam, vel tertium concorditer advocent *b*, cum quo duo, vel alter eorum id faciat, ſunt cogendi, ne hujuſmodi occaſione principale negotium plus debito prorogetur.

CAP. XL.

Delegata juriſdictio ad perſonas non expreſſas in reſcripto, etiam de ipſarum conſenſu prorogari non poteſt.

Idem *Abbati ſanctæ Genovefæ.*

P. & G. per literas *c* Apoſtolicas conquerentibus coram te de Epiſcopo London. *d* quod conceſſum ab eis mutuum promiſſo loco, & termino non perſolvit: pendente judicio, I. Laicus, qui in quantitate quadam eiſdem mercatoribus tenebatur, ſe in tuam juriſdictionem (ſicut aſſerit) voluit prorogare *e*: ut ſi intra terminum conſtitutum prædictam non ſolveret quantitatem, excommunicationis, & interdicti ſententias in perſonam, & terram ejus promulgares. Quas hujuſmodi occaſione a te latas, decernimus non valere: cum etſi alias juriſdictioni præeſſe dicaris, quia in dictum I. nullam juriſdictionem habebas, juriſdictionis prorogatio nulla noſcitur extitiſſe, cum hujuſmodi delegata juriſdictio ad alias perſonas nequeat prorogari.

CAP. XLI.

Major XX. annis poteſt a quocunque dari delegatus. Idem in majori XVIII. dummodo interveniat conſenſus partium. Minor vero XVIII. non poteſt dari, niſi a Principe.

Idem.

CUm vigeſimum annum peregeris *f*, dari potuiſti in ætate hujuſmodi delegatus. Cæterum conſtituto intra ætatem eandem, (niſi partes ſcienter conſentirent in eum, qui annum XVIII. tranſcendiſſet) facta delegatio ab alio, quam a Principe non teneres.

a *Cauſae recuſationum refert Hoſtienſ. in ſum. tit. de recuſ.* §. *quæ ſunt juſtæ cauſæ. Joan. Andr. in c. Legitima. de app. in* 6. *& Pan. in c. cum ſpeciali. infra. de appell.* b *Vide l. item ſi unus. ff. de arbitr.* c *Vide Lanfr. in tract. de arb.* §. *prorogatio.* d *Lauduner.* e *Vide leg.* 3. *ff. de eo quod cer. & l. unic. & ibi Bart. C. de ſent. quæ pro eo, quod intereſt.* f *Vide l.* 2. *ff. de min. & l. filius fam. & l. cum prætor. ff. de judic.*

CAP. XLII.

Poteſtas plurium delegatorum, vel arbitrorum ſimpliciter datorum, expirat per mortem unius.

Idem. (*an.* 1229. *Romæ.*)

UNo delegatorum *a*, vel arbitrorum (ſicut proponis) rebus humanis exempto, eorum officium expiravit. Niſi aliud in delegatione, aut compromiſſo fuiſſet expreſſum.

CAP. XLIII.

Delegatus Papæ ſubdelegare poteſt, licet datus ſit ex officio, vel de partium conſenſu, vel cum clauſula prælectionis, videlicet, quod ſi non omnes, tu cum alio exequaris, &c. Hoc dicit, uſque ad §. Is autem.

Idem.

QUoniam Apoſtolica ſedes intendit providere negotiis, & non perſonis, quibus eadem committuntur, ſi judex tertius licet ex officio noſtro, vel de aſſenſu partium pro communi utilitate a nobis datus eiſdem, alii delegaverit vices ſuas (cum delegato a Principe id concedatur a jure) *b* delegatio valebit ipſius. Idem quoque dicendum eſt, cum mandatur Epiſcopo, ut cum altero ſuorum conjudicum mandatum Apoſtolicum exequatur, & tunc ſine ſubdelegato ab ipſo Epiſcopo reliqui duo procedere non valebunt.

Is, cui committitur negotium, ut perſonaliter exequatur, poteſt, ſi partes conſentiunt, alteri ſubdelegare. Fallit in caſibus hic expreſſis. hoc dicit uſque ad §. Cæterum.

§. 1. Is autem, cui injungitur, ut perſonaliter negotium exequatur, poteſt (dummodo partes conſentiant) hoc aliis delegare. Præterquam ſi Inquiſitionem fieri, vel Eccleſiis de Prælatis, vel aliis miniſtris provideri mandaremus, cum in his omnibus caſibus induſtriam, & fidem perſonæ, cui talia committimus, eligere videamur.

Is, cui committitur nudum miniſterium exequendum, non poteſt vices ſuas alteri committere: fallit in Legato ſedis Apoſtolicæ. Et eſt text. notabilis, & multum allegatur. Abb. Siculus.

§. 2. Cæterum (ſalva Legatorum ſed. Apoſtol. auctoritate) nulli, cui commiſſum fuerit prædicare crucem, excommunicare, vel abſolvere aliquos, diſpenſare cum irregularibus, vel injungere pœnitentias, liceat hæc de cætero aliis demandare: quia non ſibi juriſdictio, ſed certum miniſterium potius committitur in hac parte.

TITULUS XXX.
DE OFFICIO LEGATI.

CAP. I.

Legatus Papæ etiam per ſimplicem querelam adiri poteſt.

Alexander III. *univerſis Suffraganeis Cantuarien. Eccleſiæ.* (*an.* 1170.)

CUm *d* non ignoretis Cantuar. Archiepiſcopum vobis non ſolum Metropolitico *e*, ſed etiam legationis jure præeſſe: [& *infra*. 1] Sane licet idem Archiepiſcopus Metropolitico jure audire non debeat cauſas de Epiſcopatibus veſtris, niſi per appellationem deferantur ad eum: legationis tamen obtentu univerſas *f*, quæ per appell. vel querimoniam perveniunt ad ſuam audientiam, audire poteſt, & debet, ſicut qui in provincia ſua vices noſtras gerere comprobatur.

[1 *Mirabile ſatis eſt, quod quidam veſtrum, ſicut audivimus, aſſeverare præſumit, quod idem Archiepiſcopus nullam cauſam de Epiſcopatibus veſtris, ſive metropolitano, ſive legationis jure, debeat audire.*]

K CAP.

a *Hunc textum intellige, cum facta eſt delegatio nominatis perſonis: ſecus ſi dignitati, juxta c. quoniam Abbas, ſup. eod.* b *Vid. l. a jud. & ibi Pet. de Bel. pert. & Cyn. C. de jud. & Bart. in l. & quia ff. de juriſd. om. jud.* c *mandamus. al. mandarent.* d *Cap.* 1. *eod. tit. in* 1. *comp.* e *Metropolitano.* f *In multis manuſcr. additur iterum vox, cauſas.*

CAP. II.

De cauſa ſpecialiter delegata a Papa, Legatus ſe intromittere non poteſt.

Celeſtinus III. *Magiſtro Columbe.* (*an.* 1192.)

STuduiſti *a* a nobis *b* quærere, utrum de cauſa, quam alicui delegamus, alius, qui ſit generalis in provincia Legatus, ante cognitionem, vel poſtea cognoſcere valeat, vel commiſſionis noſtræ proceſſum, quem Judici delegato tranſmittimus, taliter impedire. Reſpondemus, quod cum mandatum ſpeciale deroget generali; Legatus commiſſionem alii factam ſpecialiter impedire non poteſt: & ſi ſecundum formam mandati noſtri ſententia jam fuerit promulgata, non poterit ipſe Legatus (niſi ſuper hoc mandatum ſpecialiter receperit) eam quomodolibet irritare: ipſam tamen (ſi rationabiliter lata fuerit) confirmare valebit, & executioni demandare.

CAP. III.

Legatus etiam de latere, ex generali legatione non poteſt transferre Epiſcopos, vel unam Eccleſiam cathedralem alteri ſubjicere, & alteri concedere jus primatiæ, vel duos Epiſcopatus unire, vel unum dividere: excommunicatos tamen propter manuum injectionem in Clericos, abſolvere poteſt. h. d. cum c. ſeq.

Innocentius III. *c. tit. ſancti Laurentii in Lucina Presbytero Cardinali, ſed. Apoſt. Legato.* (*an.* 1202.)

NIſi ſpecialis illa dilectio *d*, quam ad perſonam tuam habuimus, & habemus, juſtum motum animi noſtri temperaret, pœna docente cognoſceres, quantum *e* exceſſeris, qui ſpretis canonicis ſanctionibus, & conſuetudine generali, motu proprio præſumpſiſti Trojanum Epiſcopum de Trojana Eccleſia ad Panormitanam de facto transferre.

CAP. IV.

Summatum fuit ſupra in cap. præcedenti.

Idem *eidem.*

QUod *f* translationem: [*& inf.* 1] Licet in regno Siciliæ generalis ſit tibi commiſſa legatio, ad ea tamen ſine ſpeciali mandato noſtro non debuiſti manus extendere, quæ in ſignum privilegii ſingularis ſunt tantum ſummo Pontifici reſervata: & ſi quædam ex his, quæ de ſpeciali conceſſione ſæpe fuere Legatis indulta, ut (illorum videlicet abſolutio, qui propter ſacrilegas manuum injectiones in Clericos, inciderunt in canonem promulgatæ ſententiæ) videantur ex ipſo legationis officio jam licere Legatis: an exiſtimas, quia vices noſtras tanquam Legato tibi commiſimus exequendas, quod Panormit. Eccleſiam poſſes ſubjicere Meſſan. ut illam præficeret iſti, conceſſo ſibi privilegio primatiæ? An putas ex eadem cauſa tibi licere duos Epiſcopatus unire, vel unum dividere ſine licentia ſpeciali?

[1 *Pontificis de Trojano Epiſcopatu ad Panormitanam metropolim a te factam nolumus ratam habere, zelus utique non amaritudinis, ſed rectitudinis nos induxit: quia*]

CAP. V.

Ex quo Legatus retulit cauſam Papæ, illius deſinit eſſe Judex.

Idem *Benev. g Epiſc. & M. Capellano Subdiacono noſtro.* (*an.* 1202.)

LIcet Tranenſ. Canonici *h* ab initio diſſenſiſſent, tandem unanimiter conſenſerunt G. fratrem Caſſinen. Abbatis *i* in Archiepiſcopum eligentes, cujus electionem Portuenſ. Epiſcopus tunc Legatus examinari præcepit: [*& inf.* 1] Nuntius præfati *Caſſinatis* Abbatis nobis literas præſentavit, gravem contra jam dictum Legatum querimoniam continentes, quod poſtquam electionem examinaverat, & eam ad noſtræ deliberationis examen tranſtulerat, nunciis jam directis, electionem eandem malitioſe nimis examinare præſumpſit: [*& inf.* 2] De conſilio fratrum noſtrorum examinationem ſecundam, tanquam a non ſuo Judice factam, poſtquam negotium ad noſtrum fuerat translatum examen, cenſuimus irritam, & inanem.

[1 *Et examinationem redactam in ſcriptis fecit ſigillis dil. fil. n. Archid. & mag. Petrarchii muniri, cum ſuo quoque ſigillo ad ſedem Apoſtolicam tranſmittend. literas quoque ſuas nobis pro fratre dicti Caſſin. Abbatis deprecatorias deſtinavit, quas cum decreto electionis omnium Canonicorum ſubſcriptionibus roborato, necnon & literis Suffraganeorum, & populi, tres de Canonicis Tranen. Eccleſiæ ab univerſo capitulo deſtinati, nobis humiliter præſentarunt, petentes electionem canonicam de perſona idonea celebratam auctoritate Apoſt. confirmari. Nos autem ad majorem cautelam a præfatis Canonicis juramentum recepimus, non a nobis exactum, ſed ab ipſis oblatum, & factum electionis, ſicut eſt & moris, & juris, examinavimus diligenter. Interim vero.*]

[2 *Unde petebat per viros idoneos ſuſpicione carentes de ipſo facto inquiri, cumque præfatus ſuperveniſſet Epiſcopus, & ea, quæ geſta ſunt; intelleximus ab ipſo.*]

CAP. VI.

Legatus de latere confert beneficium vacans, licet illud ſpectet ad præſentationem alicujus Clerici. h. d. & eſt caſus notabilis.

Idem *a ſancti P. & ſancti Leonis Abbatibus, & R. Archid. Tullen.* (*an.* 1202.)

DIlectus filius *b* R. Metenſis Canonicus intimavit, quod cum Prænestinus Epiſcopus Apoſt. ſed. Legatus Eccleſiam ſancti Trudonis contuliſſet eidem: Meten. Archid. ad quem illius Eccleſiæ præſentatio pertinebat, aſſerens, quod eodem inconſulto conferri non potuit a Legato, Canonicum ipſum ſuper eadem Eccleſia moleſtare præſumit. Cum igitur plus juris habeat in conceſſione Prælatus, quam in præſentatione patronus *c*, nec præjudicetur Prælato, ſi quando per Apoſt. ſed. Legatum eo inconſulto Eccleſia conceditur: mandamus, quatenus dictum Archid. ut ab ejus ſuper hoc moleſtatione deſiſtat, appellat. rem. cogatis.

CAP. VII.

Legatus in pluribus locis poteſt in quolibet dictorum locorum juriſdictionem ſuam exercere: ita quod facta unius loci poteſt in alio explicare. hoc dicit Pannor.

Idem *Illuſtri Regi Francorum Philippo.* (*an.* 1202.)

NOvit *d* ille, qui nihil ignorat: [*& inf.* 1] Ex parte tua querimoniam accepimus, quod cum tibi Legatus eſſet certa ratione ſuſpectus, extra fines regni Francorum in terram tuam interdicti ſententiam promulgavit: [*& infra.* 2] Tuæ magnificentiæ reſpondemus, quod etſi fines regni Francorum exierat, nondum tamen fuerat terminos ſuæ legationis egreſſus: cum non ſolum in regno Francorum, ſed in Vienn. Lugdun. & Biſuntin. provinciis injunctam ſibi a nobis legationis ſollicitudinem ſuſcepiſſet.

[1 *Quod Regiæ ſublimitati.* & infra. *Nuper autem primo dil. fil. Vicen. & VValther. milites, & poſtmodum dil. fil. mag. Decanum Aurelianenſem cum literis tuis benigne recepimus, & curavimus multipliciter honorare; ſicut per ipſos poterit tua Serenitati plenius patere. Ipſi autem in noſtra, & fratrum noſtrorum præſentia conſtituti contra eundem Card. ex parte tua querimoniam intenderunt.*]

[2 *Qui etiam in animam tuam promiſerunt, & obtulerunt jurare,*

a *Cap.* 1. *eod. tit. in* 2. *comp.* b *hæc duo verba, a nobis, deſunt in antiquis.* c *Innocent. III. de tit. &c.* d *Cap.* 3. *eod. tit. in* 3. *comp.* e *§. item lex Julia de vi publ. Inſtit. de publ. jud.* f *C. eod. tit. in* 3. *comp. pro unione vide Conc. Trident. ſeſſ.* 24. *de reform. c.* 13. g *Baretinenſi.* h *C.* 3. *eod. tit. in* 3. *comp. in quibuſdam, Trojani, legitur.* i *al. Abbatem, & tunc dic: G. fratrem Caſſinenſem Abbatem.*

a *Sancti Apri, & ſancti Leonis Abbatibus, & Magiſtro R. Archid. Tullenſi.* b *Cap.* 4. *eod. tit. in* 3. *comp.* c *Vid. l. ſi communem ff. quemadmod. ſerv. amit.* d *C.* 5. *eod. tit. in* 3. *comp.*

Digitized by Google

Jurava, quod tu coram legatis, & delegatis noſtris ſuper hoc negotia ſtabis juri, & quod propter hujuſmodi negotium, nec per nos, nec per alium fueris ex parte noſtra citatus, ut juri pareres, prædictam petens ſententiam recepta hujuſmodi cautione juratoria relaxari. Ceterum ad ea, quæ contra legatum objecerant, & eis reſpondemus, &]

CAP. VIII.

Præſente Legato de latere, minor Legatus executionem officii ſui dimittere debet.

Gregorius IX. *Patriarchæ Hieroſolymitano.*

(*an.* 1228.)

VOlentes: [*& infra.*] Fraternitati tuæ legationis officium in provincia tua duximus committendum, ita tamen, quod ſi Legatum ad partes illas de latere noſtro contigerit deſtinari, executionem ipſius officii, quamdiu Legatus ipſe ibi fuerit, pro ſedis Apoſtolicæ reverentia omnino dimittas. *a*

CAP. IX.

Legatus non de Latere, ſed ratione perſonæ, extra provinciam ſibi decretam abſolvere nequit excommunicatos pro injectione manuum in Clericos, nec etiam in provincia, ſi tales excommunicati aliunde veniant. Legatus vero ratione dignitatis nullos tales abſolvit. h. d. ſecundum communem intellectum.

Idem.

EXcommunicatis pro injectione manuum violenta Eccleſiæ Romanæ Legati, qui de ipſius latere non mittuntur, extra provinciam ſibi commiſſam, vel ibidem, ſi hujuſmodi manuum injectores illuc contingat aliunde accedere: & qui Eccleſiarum ſuarum prætextu legationis ſibi vendicant dignitatem, etiam ſubditis (quamvis in provincia ſua exiſtentes) beneficium abſolutionis impertiri non poſſunt: niſi de ſpeciali gratia illis, & iſtis amplius a ſede Apoſtolica concedatur.

CAP. X.

Durant Legati ſtatuta etiam legatione finita: finitur tamen ſuis delegati juriſdictio, ſi citatio non præceſſit.

Idem.

NEmini dubium eſſe volumus, quin Legatorum ſedis Apoſtolicæ ſtatuta edita in provincia ſibi commiſſa durent tanquam perpetua, licet eandem poſtmodum ſint egreſſi. Secus autem, *b* ſi cauſas duxerint delegandas *c* aliquibus, cum juriſdictio iſtorum expiret, ſi ante illorum diſceſſum horum citatio non præceſſit.

TITULUS XXXI.

DE OFFICIO JUDICIS ORDINARII.

CAP. I.

Epiſcopi in ſuis diœceſibus poſſunt crimina inquirere, & punire, & cum opus fuerit, invocare brachium ſeculare.

Ex Synodo Joannis Papæ. (*an.* 872. *in Gallia.*)

PErnicioſa: *d* [*& infra.*] Habeant igitur Epiſcopi ſingularum urbium in ſuis diœceſibus liberam poteſtatem, adulteria, & ſcelera inquirere, ulciſci, & judicare a, ſecundum quod canones cenſent, abſque impedimento alicujus. Et cum opus fuerit, publicum convocent auxilium, non ad præjudicandum, ſed potius ad ea, quæ Deo ſunt placita, proſequendum.

CAP. II.

Ordinarius, qui ſcit non ut Judex, vel homo, ſed ut Deus, ſubditum eſſe criminis reum, indeterminate poterit, ſed non nominatim eum arguere, vel punire.

Eugenius Papa *a*.

SI Sacerdos ſciat *b* pro certo aliquem eſſe reum alicujus criminis, vel ſi confeſſus fuerit, & emendare noluerit; niſi judiciario ordine quia probare poſſit, non debet eum arguere nominatim, ſed indeterminate. Sicut dixit Chriſtus *c*: *Unus veſtrum me traditurus eſt.* Sed ſi ille, cui damnum illatum eſt, petierit juſtitiam, poteſt excommunicare auctorem *d* damni, licet etiam ei confeſſus ſit, ſed tamen non nominatim poteſt eum removere a communione, licet ſciat eum eſſe reum: quia non *e* ut judex ſcit, ſed ut Deus: ſed debet eum admonere, ne ſe ingerat: quia nec Chriſtus Judam a communione removit.

CAP. III.

Si ordinarius ſubjectus Epiſcopo profert in ſibi ſubjectum juſtam cenſuram Eccleſiaſticam, Epiſcopus illam ſervare debet, & illam ſine ſatisfactione, & conſcientia proferentis relaxare non debet.

Alexander III. *Florentin. Epiſcopo.* (*an.* 1170.)

CUm *f* ab Eccleſiarum Prælatis Eccleſiaſtica ſententia in malefactores aliquos promulgatur, rata debet, & firma conſiſtere, & uſque ad dignam ſatisfactionem inviolabiliter obſervari. Quapropter mandamus, quatenus ſi quando Plebanus ſancti P. *g* in Clericos, vel Laicos parœcianos ſuos interdicti, vel excommunicationis ſententiam rationabiliter tulerit, ipſam facias inviolabiliter obſervari, & eam ſine congrua ſatisfactione, & abſque ejuſdem Plebani conſcientia non relaxes.

CAP. IV.

Si ordinatio vacantis Eccleſiæ etiam patronatæ ex juſta cauſa differtur, eſt ibi per Epiſcopum Oeconomus ponendus.

Idem *Cantuarien. Archiep. & ejus Suffragan.* (*an.* 1165.)

CUm vos plerunque *h* oporteat ordinationem Eccleſiarum differre, pro eo, quod quandoque perſonæ vobis minus idoneæ præſentantur, aut inter vos, & præſentatores alia de cauſa radix diſſentionis emerſerit: *i* [*& inf.* 1] Fraternitati veſtræ mandamus, quatenus ſi quando in vacantibus Eccleſiis, in quibus Eccleſiaſtica perſona præſentationem non habet, vel quia perſonæ minus idoneæ præſentantur, vel alia de cauſa, de jure perſonas non potueritis in eis inſtituere; appellatione remota *k* ponatis Oeconomos, qui debeant fructus percipere, & eos aut in Eccleſiarum utilitatem expendere, aut futuris perſonis fideliter reſervare.

[1 *Providendum vobis eſt, ne occaſione hujus diſſentionis, & ſcandali interim fructus illarum Eccleſiarum depereant, aut ejus parochianis in ſpiritualia gravia proveniant detrimenta. Inde eſt, quod*]

CAP. V.

Si conſtat ordinario, quod abſolutus a Papa ſuppreſſit veram cauſam, quare fuerat excommunicatus, debet illum remittere ad Papam. Si vera ſibi non conſtat, eſt tamen ſibi urgens ſuſpicio contra eum, debet cogere eum ſe purgare.

Idem *Cantuarien. Archiepiſcopo.* (*an.* 1165.)

EX *l* parte tua: [*& inf.* 1] Quia nos conſulere voluiſti, utrum illorum abſolutio teneat, qui (occultatis exceſſibus, pro quibus excommunicati fuerant) abſolutionis beneficium per ſedem Apoſt. meruerunt, ſuæ excommunicationis cauſam aliam prætendentes. Tal. reſp. quod ſi ita tibi conſtiterit,

a *Vide auth. multo magis. C. de ſacr. Eccl. ſac. l. a. C. de teſtam. tut.* b *tamen.* c *Vide l. un. C. qui pro ſua juriſd. & l.* 3. *C. de offic. præt.* d *Cap.* 1. *eod. tit. in* 1. *comp. Conc. Trid. ſeſſ.* 24. *de reform. cap.* 8. e *Vid. l. imperium. cum not. ff. de juriſd. omn. jud.*

a *al. Auguſtin. in Concil. part.* 50. *cap.* 55. *Idem Norvicenſi Epiſcopo.* b *Cap.* 6. *eod. tit. in* 1. *compil. & poſt Conc. Lateran. p.* 50. *cap.* 55. c *Matth.* 26. *Marc.* 14. *Luc.* 22. *Joan.* 13. d *actorem.* e *Thom.* 3. *p. q.* 80. *art.* 6. *Sotus in* 4. *ſent. diſt.* 12. *q.* 1. *art.* 6. f *C.* 3. *eod. tit. in* 1. *comp. & poſt Conc. Later. p.* 31. *c.* 7. g *Pancratii.* h *Cap.* 5. *eod. tit. in* 1. *comp. & poſt Conc. Lateran. p.* 15. *cap.* 21. i *emergit.* k *ceſſante.* l *Cap.* 7. *eod. tit. in* 1. *comp. & poſt Conc. Later. p.* 38. *c.* 4.

debes eos Eccleſiaſtica cenſura compellere, cum literis tuis rei veritatem continentibus, ad ſedem Apoſtolicam redire. Si vero id tibi a non conſtiterit, & eos ſuſpectos habueris, quod confeſſi non fuerint veritatem, ipſos compellare debes exinde coram te, quod veritatem confeſſi fuerint, purgationem præſtare.

[1 *Nobis eſt conſtanti aſſertione propoſitum, quod interdum quidam pro certis cauſis excommunicati ſed. Apoſtol. viſitant, & reticentes cauſas, pro quibus ſunt vinculo excommunicationis aſtricti, de abſolutione ſua literas deferunt, continentes eos ad ſedem Apoſtolicam acceſſiſſe, & auditis confeſſionibus ſuis abſolutionis beneficium meruiſſe. Unde*]

CAP. VI.

Si ex deſidia, vel malitia delegati Papæ quis perſeverat in peccato, ordinarius loci poteſt ſupplere, non obſtante, quod cauſa fuerit delegato commiſſa. hoc dicit, & eſt caſus notabilis, & ſingularis.

Celeſtinus III. (*an.* 1194. *Romæ.*)

SIgnificavit *b* nobis tua fraternitas, quod quidam de parochianis tuis, cum pro illicita conſanguinitatis, & affinitatis copula excommunicatione c notantur, ad judices remotiores ab Apoſtolica ſede literas impetrant: per quas, cum ab excommunicatione fuerint abſoluti, quia dicti delegati ad locum, ubi teſtes produci valeant, nec accedunt, nec aliquos pro eorum receptione tranſmittunt, in prænominata nefariæ conjunctionis copula remanent: & cauſa debitum non ſortitur effectum: [*& infra.* 1] Cum itaque pro malitia, vel deſidia judicis delegati non debeat quis ad remanendum in copula conjunctionis iniquæ ſuffragium invenire: tale damus tuæ fraternitati reſponſum, quod quotiens ea, quæ prædiximus, in tua diœceſi evenire contigerit, licite potes taliter abſolutos in priſtinam excommunicationis ſententiam revocare, ipſoſque tam diu eadem ſententia tenere ligatos, donec cauſa in receptione teſtium, & in aliis legitimum incipiat habere proceſſum.

[1 *Unde poſtulaſti a nobis, quid ſit tibi in tali articulo faciendum.*] *Cum itaque dolus ſuus alicui patrocinari non debeat, nec etiam quis per malitiam, vel deſidiam judicis delegati debeat, &c.*

CAP. VII.

Ordinarius ſupplet negligentiam Abbatis non revocantis Monachum vagabundum.

Innocentius III. *Auſitano Archiepiſc.* d (*an.* 1198.)

QUanto e devotio religioſorum: [*& inf.* 1] Ad audientiam noſtram noveris perveniſſe, quod Monachi, Canonici, & alii regulares tuæ provinciæ, cum deberent potius in clauſtro juxta regularia conſtituta divinis obſequiis vigilare, de obedientiis & reditibus, quorum curam geſſerunt, pecunia congregata, clauſtrum abhorrentes, per curias Principum, & potentum diſcurrere non verentur: [*& inf.* 2] Mandamus, quatenus quoſcunque tales inveneris, niſi ad commonitionem tuam reſipuerint, ut proprium in manibus Prælatorum ſuorum ſine difficultate reſignent, convertendum in utilitatem domus, ſecundum Abbatis conſilium, & regularem vitam obſervent: ſi Prælati eorum poſt tuam commonitionem id exequi negligenter omiſerint, per ſuſpenſionem officii, & beneficii, appellatione remota compellas.

[1 *Virorum ſtudioſius mandatis divinis inhæret, & creatori ſuo placere per omnia opera ſanctæ converſationis intendit, tanto humani generis inimicus ad ſeductionem ſuæ fraudis malignitate laborat, & variis modis eis præſtat materiam excedendi, & animos eorum inextricabili laqueo nititur irretire.*]

[2 *Et muneribus ſuis illorum ſibi favorem & gratiam acquirunt, ac de ipſorum familiaritate in conventu ſuo confiſi graves diſſenſiones commovent, & cæterorum humilitatem in Spiritu arrogantiæ contemnentes, mandatis Prælatorum ſuorum inobedientes, & contumaces exiſtunt, & contra illorum prohibitionem ſecularium negotiorum ſolicitudinibus ſe ingerunt. Cum igitur propter hoc ordo religionis non modicum enervetur. ſ. e. per a. ſ.*]

CAP. VIII.

Ab uno Epiſcopo excommunicatus, ab aliis eſt vitandus. Et Archiepiſcopus per querelam aditus, non abſolvet, niſi primo remittat.

Idem *Rothomagen. Archiepiſcopo, & ejus Suffraganeis* (*an.* 1198. *Roma in Galliam.*)

AD reprimendam a malitiam perverſorum, pœnæ certæ ſunt in canonibus conſtitutæ: quas ſicut latas a vobis interdum in ſubditos, vultis inviolabiliter obſervari, ita latas ab aliis debetis inviolabiliter obſervare. Ideoque mandamus, quatenus ſententias, quas Lexovien. Epiſcopus duxerit in ſubditos ſuos canonice promulgandas, & vos ipſi ſervetis, & a veſtris ſubditis faciatis inviolabiliter obſervari. §. 1. Tu vero, frater Archiepiſcope (cum excommunicationis ſententia per appellationis non ſuſpendatur objectum) ſi quis excommunicatus ab Epiſcopo, de injuſta tibi fuerit excommunicatione conqueſtus: ad ipſum (ei quaſi Coepiſcopo deferens) abſolvendum, ſecundum Eccleſiæ formam remittas: qui ſi noluerit ipſum abſolvere, tu (recepta cautione juratoria) abſolutionis munus ei poteris exhibere: ita tamen, quod niſi legitime tibi conſtiterit eum contra juſtitiam excommunicatum fuiſſe, ex debito ſibi juramenti præcipias, ut ſuper eo, de quo fuerit excommunicatione notatus *b*, eidem Epiſcopo ſatisfaciat competenter. Quod ſi facere contempſerit, eum in excommunicationis ſententiam, appellatione remota, reducere non omittas.

CAP. IX.

De cauſis ſubditorum Archiepiſcoporum, & Epiſcoporum ſuorum Patriarcha non cognoſcit, niſi per appellationem legitimam, aut vigore conſuetudinis, ſeu privilegii.

Idem *Turonenſi c Archiepiſc.* (*an.* 1198. *Roma in Syriam.*)

DUo *d* ſimul: [*& inf.* 1] Conſult. t. f. r. quod cum ſit in canonibus definitum, Primates, vel Patriarchas nihil juris præ cæteris habere, niſi quantum ſacri canones concedunt, vel *e* priſca illis conſuetudo contulit ab antiquo *f*: ita ut ſecundum Nicænas *g* regulas ſua privilegia ſerventur Eccleſiis, præterquam ſi Apoſtol. ſed. aliquam Eccleſiam, vel Rectorem ipſius quolibet ſpeciali privilegio decreverit honorare: quamdiu Clerici tui coram te voluerint ſtare juri, compelli non debent judicium Patriarchæ ſubire, niſi cauſa per appell. ad ejus audientiam perferatur: aut ei aliquid ſuper hoc a ſede Apoſtolica ſit indultum.

[1 *Conſultationem ſcilicet, & querimoniam, unica tuæ f. petitio continebat, per quam a ven. f. n. Hieroſolymitano Patriarcha conquerebaris, Clericos tuos injuſte gravari, qui eos ſpreto judicio tuo, coram quo parati ſunt de ſe querimoniam deponentibus juſtitiam exhibere, licet ad eum per appellat. cauſa minime deferatur, coram ſe reſpondere compellit, & utrum ad id poſſint de jure compelli, per noſtras poſtulabas literas edoceri. Volentes igitur ſuper gravaminibus tibi providere prædictis.*]

CAP. X.

Archiepiſcopus impeditus poteſt conſecrationem ſui Suffra-

a *Senſus eſt: ſi ſuſpecti ſunt, quod non dixerint Papæ veritatem, compellendi ſunt ad purgandam eam ſuſpicionem, ut inde colligatur eos verum dixiſſe.* b *Cap.* 2. *eodem titul. in ſecund. compilatione.* c *Vide Tridens. Concil. ſeſſ.* 24. *in decret. de refor. per multa capita.* d *al. Auxitano.* e *Cap.* 2. *eod. tit. in* 3. *compilat. Vide Concil. Viennenſ. in Clem. de ſtat. Monach. c. ne in agro. §. quia vero, ubi etiam hæc prohibentur. Facit leo, Deo nobis. C. de Epiſc. & Cler.*

a *Cap.* 2. *eod. tit. in* 3. *compil.* b *al. notatus, nam, innodatus, in nullo manuſcr. reperitur.* c *al. Tirenſi.* d *Cap.* 3. *eod. tit. in* 3. *compil.* e *& priſca.* f *Vide l. de quibus. ff. de leg. & C. quæ ſit long. conſuet.* g *Has habet in diſt. Conc. can.* 6. *&* 7.

ganei alteri committere, & conſecrandus tenetur ab illo commiſſario munus conſecrationis recipere.

Idem *Turonenſi Archiepiſcopo.* (*an.* 1198.)

QUod ſedem *a* Apoſt. [*& inf.* 1] Nos ſiquidem conſuluiſti, utrum ſi aliqua infirmitate, vel alia juſta cauſa detentus, aliquem Suffraganeorum tuorum conſecrare non poſſes, alicui Coepiſcoporum tuorum vices tuas committere licitum tibi eſſet: [*& inf.* 2] Conſult. tuæ taliter reſpondemus, quod in tali articulo conſtituto & tuas vices (ut dictum eſt) tibi committere licet, & conſecrandus munus debet ab eo conſecrationis *b* accipere, *c* cui eas duxeris committendas, dummodo Catholicus habeatur, & impedimentum ei ex ſubtractione gratiæ Apoſt. ſedis non obſiſtat.

[1 Conſulis ſuper his, quæ tibi dubia exiſtunt, gratum gerimus & acceptum, & tua exinde ſ. merita videtur commendanda, cum lex divinæ conſtitutionis eandem ſedem totius poſuerit orbis terrarum magiſtram, ut quicquid dubitatur ab aliquo, ab ea eandem ejuſdem ratio requiratur.]

[2 Et utrum electus, qui pro conſecratione inſtaret, ab eo, cui vices tuas commiſiſſes, taliter deberet licite conſecrari.]

CAP. XI.

Archiepiſcopus cauſam ad ſe per appellationem delatam, ſubditis Suffraganei committere poteſt: non tamen ad ipſam ſuſcipiendam compellere poteſt. h. d. uſque ad §. Præterea.

Idem *Epiſcopo Helienſi.* (*an.* 1204.)

PAſtoralis officii: [*& infra.* *d*] Ex parte *e* tua fuit inſuper quæſitum *f*, utrum ſi aliqua cauſa fuerit ad Archiepiſcopum per appell. delata, poſſit eandem jure ordinariæ poteſtatis Suffraganei ſui ſubdito delegare, vel animadvertere in eundem, *g* ſi cauſam renuerit ſuſcipere delegatam? Ad quod reſpondemus, quod Archiepiſcopus ipſum ad ſuſcipiendam delegationem hujuſmodi compellere nequit invitum: cum in eum (exceptis quibuſdam articulis) nullam habeat poteſtatem, licet Epiſcopus ſuus eidem ſit metropolitana *h* lege ſubjectus: [*& infra.*]

Mortuo delegato Papæ, qui excommunicavit reum, vel actorem in poſſeſſionem induxit, ſi ejus ſucceſſor in delegatione ſuccedit, abſolvere, & reſtituere poſſeſſionem poterit: alias ſolus Papa reſtituet, & abſolvet, præterquam in mortis articulo: ne tamen currat annalis præſcriptio, reus coram ordinario, vel publicis perſonis de ſtando juri cautionem præſtabit. hoc dicit.

§. 1. Præterea poſtulaſti, an alicui *i* liceat ſine ſpeciali mandato Apoſtol. ſedis (delegato, qui reum propter contumaciam manifeſtam excommunicationis vinculo innodavit, vel petitorem cauſa rei ſervandæ in poſſeſſionem petitorum induxit, rebus humanis exempto) eidem volenti juri parere, abſolutionis beneficium impertiri, & poſſeſſionem reſtituere intra annum, ſufficienti recepta primitus cautione.

Ad quod dicimus, quod cum delegatus quantum ad illud ſit major ordinario, ſine mandato ſummi Pont. excommunicatus ab hujuſmodi delegato non poteſt per alium (præterquam in mortis *k* articulo) abſolutionis gratiam obtinere, niſi forſan delegatus talis extiterit, cui alius ſuccedat in onere, & honore. Nec per alium, quam per ſummum Pontificem recuperare poterit poſſeſſionem amiſſam: veruntamen ne alius poſt annum verus efficiatur poſſeſſor, coram ordinario, vel, ſi ejus copiam habere nequiverit, coram publicis & honeſtis perſonis (ut quaſi præſcriptionem interrumpat annalem) offerre, ac præſtare, quod juri parebit, poterit cautionem: ut ſic poſt annum recuperare poſſeſſionem per ſedem Apoſtolicam mereatur.

CAP. XII.

Papa per reſcriptum, quo mandat ordinario, ut ſubditos ſuos corrigat, non facit eo hoc ipſum delegatum. ideo ab eo poterit appellari ad proximum ſuperiorem, ſicut ſi Papa nullum mandatum feciſſet. hoc dicit.

Idem *Archiepiſcopo Senonenſ.* (*al. Senenſi. an.* 1207.)

LIcet *a* in corrigendis exceſſibus juxta canonicas ſanctiones appellationis ſit diffugium interclusum, & ideo Pariſienſ Epiſcopus *a* nobis receperit in mandatis, ut tam circa viros religioſos, quam etiam Clericos ſeculares ſuæ juriſdictioni ſubjectos, qui *b* multa & gravia crimina committere proponunt, inquirat & corrigat, appell. rem. quæ viderit corrigenda, ſtatuens ad reformationem eorum, quod regulare fuerit & honeſtum. Quia tamen intentionis noſtræ nec fuit, nec eſſe debuit, juriſdictioni tuæ per mandatum hujuſmodi derogare: præſentium auctoritate duximus declarandum, quod ſi in inquiſitionibus ab eodem Epiſcopo, non tanquam delegato, ſed tanquam ordinario faciendis, aliquis caſus emerſerit, in quo licitum ſit ad ſedem metropolitanam appellare, prædicti occaſione mandati, auctoritati tuæ, quominus ad te tanquam ad Metropolitanum appellari valeat, nolumus aliquatenus derogare. *c*

CAP. XIII.

Prælati ſubditos corrigunt, & reformant appellatione remota, vel conſuetudine non obſtante. Si tamen Capitulum conſuevit corrigere exceſſus Canonicorum, ſi intra terminum ab Epiſcopo præfixum non facit, ipſe Epiſcopus hoc faciet. hoc dicit, uſque ad §. Cæterum.

Idem *in Concilio generali.* d (*an.* 1215. *Romæ*)

IRrefragabili conſtitutione ſancimus, ut Eccleſiarum Prælati ad corrigendum ſubditorum exceſſus, maxime Clericorum, & reformandos mores prudenter ac diligenter e intendant, ne ſanguis eorum de ſuis manibus requiratur. Ut autem correctionis, & reformationis officium libere valeant exercere, decernimus, ut executionem ipſorum nulla conſuetudo, vel appellatio valeat impedire, niſi formam in talibus exceſſerint obſervandam. Exceſſus tamen Canonicorum cathedralis Eccleſiæ, qui conſueverunt corrigi per Capitulum, per ipſum in illis Eccleſiis, quæ talem hactenus conſuetudinem habuerunt, ad commonitionem, vel *f* juſſionem Epiſcopi corrigantur, intra terminum competentem ab eo *g* præfigendum: alioquin extunc Epiſcopus Deum habens præ oculis, ipſos, ut animarum cura requirit, per cenſuram Eccleſiaſt. corrigere non poſtponat.

Si Canonici ſine manifeſta, & rationabili cauſa (maxime in contemptum Epiſcopi) ceſſant a divinis, Epiſcopus ceſſationem non ſervabit, & Metropolitanus vice Papæ cognoſcet. hoc dicit.

§. 1 Cæterum ſi Canonici abſque manifeſta, & rationabili cauſa (maxime in contemptum Epiſcopi) ceſſaverint a divinis, Epiſcopus, ſi voluerit, nihilominus celebret in Eccleſia cathedrali; & Metropolitanus ad querelam ipſius, tanquam ſuper hoc delegatus a nobis, taliter eos per cenſuram Eccleſiaſt. cognita veritate caſtiget, quod pœnæ metu talia de cætero non præſumant.

Præ-

---

a *Cap. 4. eod. tit. in 3. compil.* b *al. a conſecratore.* c *Vide l. unicam. C. qui pro ſua juriſd.* d *Quæ hic deſunt, require ex c. paſtoralis. ſup. de off. jud. delegati.* e *Cap. 5. eod. tit. in 3. compil.* f *requiſitum.* g *Ratio eſt, quia judicare eſt publicum munus l. munerum. §. judicandi. De mun. & hon. & l. un. C. qui pro ſua juriſdict.* h *metropolitica.* i *In omnibus impreſſis habetur dictio, ordinario, quæ deeſt in antiquioribus exemplaribus. In recentioribus ex marg. ne irrepſit in textum, ex gloſſa tamen conſtat, non fuiſſe a Raym. poſitam.* k *Quia in mortis articulo nulla eſt criminum aut caſuum reſervatio: & ideo omnes Sacerdotes quoslibet pœnitentes a quibuſvis peccatis & cenſuris abſolvere poſſunt. Concil. Trid. ſeſſ. 14. c. 7. de caſuum reſerv.*

a *C. 6. eod. tit. in 3. compil.* b *In omnibus antiq. ita: quia multa & gravia committere proponuntur.* c *derogari.* d *C. 7. & c. 1. eod. tit. in 4. compil.* a *Qua autem ratione Prælati ſubditorum exceſſus corrigere debeant, præſcripſit Conc. Trid. ſeſſ. 13. de reform. c. 1.* f *&.* g *al. Epiſcopo.*

Prælatus in impoſitione pœnæ cavere debet a quæſtu pecuniæ, & ab omni alio gravamine. h. d. uſque ad finem.

§. 2. Provideant itaque diligenter Eccleſiarum Prælati, ut hoc ſalutare ſtatutum ad quæſtum *a* pecuniæ, vel gravamen aliud non convertant, ſed iſtud ſtudioſe, ac fideliter exequantur, ſi canonicam velint effugere ultionem: quoniam ſuper his ſedes Apoſt. auctore Domino, attentiſſime vigilabit.

CAP. XIV.

Cum in civitate, vel diœceſi ſunt populi diverſarum linguarum, Epiſcopus debet providere eis per viros idoneos, qui ſecundum varietatem linguarum officia eis celebrent, & ſacramenta miniſtrent. Et ſi urgens eſt neceſſitas, conſtituet ſibi vicarium Pontificem illius linguæ, non tamen propter hoc eadem diœceſis debet habere duos Epiſcopos.

Idem Innocentius III. *in eodem.* b

(*an.* 1215.)

QUoniam *c* in pleriſque partibus intra eandem civitatem, atque diœceſim permixti ſunt populi diverſarum linguarum, habentes ſub una fide varios ritus, & mores: diſtricte præcipimus, ut Pontifices hujuſmodi civitatum, ſive diœceſum provideant viros idoneos, qui ſecundum diverſitates rituum, & linguarum, divina illis officia celebrent, & Eccleſiaſtica ſacramenta miniſtrent, inſtruendo eos verbo pariter, & exemplo. Prohibemus autem omnino, ne una, eademque civitas, ſive diœceſis diverſos Pontifices habeat, tanquam unum corpus diverſa *d* capita, quaſi monſtrum. Sed ſi propter prædictas *e* cauſas urgens neceſſitas poſtulaverit, Pontifex loci catholicum præſulem nationibus illis conformem provida deliberatione conſtituat ſibi vicarium in prædictis, qui ei per omnia ſit obediens, & ſubjectus. Unde *f* ſi quis aliter ſe ingeſſerit, excommunicationis ſe noverit mucrone percuſſum: & ſi nec ſic reſipuerit, ab omni miniſterio Eccleſiaſtico deponendum, adhibito (ſi neceſſe fuerit) brachio ſeculari ad tantam inſolentiam *g* repellendam.

CAP. XV.

Epiſcopi, qui per ſe non poſſunt, tenentur aſſumere idoneos, qui ſuppleant ſuo loco, quoad prædicationes, viſitationes, & confeſſionum auditiones: & ne poſſint Epiſcopi reperire tales, præcipit in Eccleſiis cathedralibus, & collegiatis tales inſtitui.

Idem *in eodem.*

INter cætera, quæ ad ſalutem ſpectant populi Chriſtiani, pabulum verbi Dei permaxime ſibi noſcitur eſſe neceſſarium, quia ſicut corpus materiali, ſic anima ſpirituali cibo nutritur, eo quod non in ſolo pane *i* vivit homo, ſed in omni verbo, quod procedit de ore Dei. Unde *k* cum ſæpe contingat, quod Epiſcopi propter ſuas occupationes multiplices, vel invaletudines corporales, aut hoſtiles incurſus, ſeu occaſiones alias (ne dicamus defectum ſcientiæ, quod in eis reprobandum eſt omnino, nec de cætero tolerandum) per ſeipſos non ſufficiunt miniſtrare verbum Dei populo, maxime per amplas diœceſes, & diffuſas: generali conſtitutione ſancimus, ut Epiſcopi viros idoneos ad ſanctæ prædicationis officium ſalubriter exequendum aſſumant, potentes in opere, & ſermone, qui plebes ſibi commiſſas vice ipſorum (cum per ſe iidem nequiverint) ſollicite viſitantes, eas verbo ædificent, & exemplo: quibus ipſi, cum indiguerint, congrue neceſſaria ſubminiſtrent: ne pro neceſſariorum defectu compellantur *a* deſiſtere ab incepto. Unde præcipimus tam in cathedralibus, quam in aliis conventualibus Eccleſiis viros idoneos ordinari, quos Epiſcopi poſſint coadjutores, & cooperatores habere non ſolum in prædicationis officio, verum etiam in audiendis confeſſionibus, & pœnitentiis injungendis, ac cæteris, quæ ad ſalutem pertinent animarum. Si quis autem hoc adimplere neglexerit, diſtrictæ ſubjaceat ultioni.

CAP. XVI.

Epiſcopus in Eccleſiis diœceſis ſuæ debet eſſe contentus juribus Epiſcopalibus: & quæ ſint jura Epiſcopalia, declarat.

Honorius III. *Epiſcopo Aſſiſinatin.* (*an.* 1218.)

COnquerente œconomo monaſterii ſancti Benedicti montis Subaſii, nobis innotuit, quod tu juribus Epiſcopalibus non contentus, quæ in Eccleſiis, ſeu capellis ejuſdem monaſterii debes habere, a quibuſdam earum procurationem exigis, quas ad dandam procurationem minime ſufficere proponebat, petens, ut ſpecificares, quæ tibi ratione juris Epiſcopalis competerent in eiſdem, quorum *b* quibuſdam ſpecificatis, lis fuit legitime conteſtata. Nos autem inſpectis probationibus, & quæ ab utraque parte fuere propoſita, intellectis: decrevimus, ut in Eccleſiis, ſeu capellis tuæ diœceſis ad monaſterium ipſum ſpectantibus, habeas canonicam obedientiam, ſubjectionem, & reverentiam, inſtitutionem, & deſtitutionem, correctionem, & reformationem, ac cenſuram Eccleſiaſticam, juriſdictionem quoque cauſarum omnium ad forum Eccleſiaſticum de jure ſpectantium, pœnitentias, & ſacramentorum omnium, quæ ab Epiſcopo ſunt recipienda, collationem, ſynodum, & ſynodatici *c*, ſeu cathedratici nomine duos ſolidos, quartam decimationum, & mortuariorum, viſitationem quoque annuam: ita quod cum ad eas viſitandas acceſſeris, non *d* amplius procurationis nomine requiras ab eis, niſi quantum (penſatis facultatibus earundem) moderate poterunt exhibere, ne plus cæteris capellis ejuſdem diœceſis in procurationibus onerentur: [*& infra.*] Tu autem his juribus in præfatis Eccleſiis contentus exiſtens, non amplius ab eis exigas præter moderatum auxilium, quod juxta formam Lateranen. Concilii, ſi manifeſta, & rationabilis cauſa extiterit, cum charitate poſtulandum, ſicut ab aliis Eccleſiis ejuſdem diœceſis, pro neceſſitate temporis ſuſtinemus.

CAP. XVII.

Epiſcopus viſitans monaſterium, non introducat ſeculares, ſed duos, aut tres Canonicos ſuos cum aliquibus Religioſis.

Idem *Abbati, & Conventui ſancti Remigii.* e

(*an.* 1220.)

UT juxta: [*& infra.* 1] Attendentes igitur, quod indecens eſt, ut Remen. Archiepiſcopo in monaſterio veſtro viſitationis officium exercente, ſeculares *f* interſint, per quos poſſit in clauſtro diſſolutionis materia provenire: firmiter inhibemus, ut nullos de cætero ſeculares in Capitulum (niſi duos, vel tres de Canonicis Eccleſiæ ſuæ in decenti habitu, aliis *g*, quos expedire viderit, Religioſis adjunctis) ſecum viſitationis tempore introducat. *h*

[1 *Illius ſupremi poſt Chriſtum paſtoris edictum, paſtor forma factus gregis ex animo dignoſcitur non dominandi libidine,*

a *Infr. de pœn. cap. licet.* b *Cap.* 9. *&* 2. *eod. tit. in* 4. *comp.* c *Lud. Gom. in Reg. Canc. de Idiom. ubi plura tradit de linguarum ſimilit. & diverſitate.* d *Alias; diverſa habens capita &c.* e *præſcriptas.* f *al. Verum.* g *inſolentiam.* h *Cap.* 10. *& c.* 3. *eod. tit. in* 4. *comp.* i *Matth.* 4. *Luc.* 4. *Deut.* 8. k *Conc. Trid. ſeſſ.* 5. *c.* 2. *ſub Rubr. decr. de refor. c.* 4. *concord. Conc. Carthag.* 4. *c.* 20. *& Conc. Rhem. c.* 14.

a *Salarium habere debent per DD. in l. juriſper. ff. de excuſ. tut. & in clem. cum ab omni, de vita, & honeſt. Cler.* b *In uno manuſc. quorum quibuſdam autem juribus ſpecificatis hinc inde fuit ſuper præmiſſis lis legitime conteſtata. In alio ita: lis fuit ſic legitime conteſtata.* c *Synodatici, & cathedratici nomine quid intelligatur, explicat Grat.* 10. *q.* 3. *per totum. Adde Archid. c.* 1. *de præb. lib.* 6. d *al. nec.* e *Fotini.* f *Interſint perſonæ.* g *al. viris aliis. al. ita; vel aliis.* h *Tales introducens debet illorum uti conſilio. l. quid tamen, & ibi Bart. §. ſi arbiter. ff. de arb.*

dine , ſed amore recte regendi debet eum ſalubriter viſitare , ſic exceſſus delinquentium, quantum poteſt, corripiens, ne extollat ; ſic increpans, ne confundat . Quia cum juxta ſapientis edictum ſecreto ſit arguendus amicus , amicitiæ legem violare videtur , ſi coram palam arguit increpando .]

CAP. XVIII.

Lex diœceſana , & lex juriſdictionis ſunt diverſæ : unde res judicata in una , non obſtat agenti in alia.

Idem *Epiſcopo Bajocen.* a *& Archidiacono Rothomagen.* b (*an.* 1220.)

DIlectus filius Abbas monaſterii Rothomagen. *c* nobis expoſuit, quod tertia pars emendarum , quas homines quinque parœciarum pro ſuis exceſſibus ſolvere compelluntur, ad ſuum ſpectat monaſterium ab antiquo: [*& infra.* 1] Cumque *fel. mem.* Innoc. Papa præd. n. vobis dederit in mandatis, ut auditis hinc inde propoſitis, cauſam remitteretis ad eum ſufficienter inſtructam : dictus Epiſcopus proceſſum veſtrum diutius impedivit occaſione cujuſdam ſententiæ, quæ ſuper quibuſdam Eccleſiis, quoad legem diœceſanam, promulgata extitit pro eodem. Unde præfatus Abbas nobis humiliter ſupplicavit, ut cum citatio , cauſarum examinatio, & deciſio *d*, ac emendæ, ad legem juriſdictionis pertinere noſcantur , non ſineremus ſententiæ memoratæ prætextu negotii proceſſum ulterius impediri. Cum igitur prædicta de lege juriſdictionis exiſtant , mandamus , quatenus hujuſmodi ſententia non obſtante, procedatis in negotio juxta traditam vobis formam .

[*e Et quod inter ipſos homines orta Eccleſiaſtica quæſtione citatio ad eundem, ſed examinatio , & deciſio quæſtionis ad ven. f. n. Venetæn. Epiſcopum, & ipſum Abbatem pertineant in communi .*]

CAP. XIX.

Per reſcriptum, quo Papa mandat ordinario , ut corrigat Clericos ſuæ diœceſis, non datur ei juriſdictio ſuper exemptos.

Gregorius IX. *Epiſcopo Suanenſi.* (*an.* 1228.)

GRave gerimus ex quod cum in Eccleſiam ſanctæ Mariæ de Orbitello, & quaſdam alias *f* exiſtentes in tua diœceſi ad monaſterium ſancti Anaſtaſii de urbe ſpectantes, nullam juriſdictionem habeas ordinariam, aut etiam delegatam *g* : occaſione literarum noſtrarum , quas ſuper correctione Clericorum tibi tranſmiſimus, in eas interdicti, ac in Clericos earundem ſuſpenſionis ſententias promulgaſti : quanquam Abbas ejuſdem monaſterii eos corrigere ſit paratus: [*& infra.*] Mandamus, quatenus, ſi eſt ita, prudenter corrigens per te ipſum, quæ minus provide attentaſti , prædictas ſententias ſine difficultate relaxes.

CAP. XX.

Ordinarius , cui competit abſolvere ab excommunicatione, poteſt aliis abſolutionem demandare.

Idem.

HIs, quibus *h* ex officio in certis caſibus competit illos abſolvere, qui pro violenta manuum injectione incidunt in canonem ſententiæ promulgatæ , licet aliis hujuſmodi abſolutionem committere , cum viderint expedire.

TITULUS XXXII.

DE OFFICIO JUDICIS.

CAP. I.

Ad officium Judicis etiam delegati ſpectat providere Advocatum parti, quæ non poteſt habere, & poterit dare domeſticum.

Honorius tertius *Archiepiſcopo ſancti Leonardi , & Abbati Salernitano.* a (*an.* 1220. *Romæ in Apuliam.*)

EX literis veſtris accepimus, quod cum cauſam , quæ inter Abbatem, & Conventum Foſſæ Novæ ex parte una, & Abbatem, & Conventum monaſterii Canen. *b* ex altera, ſuper quibuſdam poſſeſſionibus monaſterii S. Petri de Almaphia *c* vertebatur : [*& inf.* 1] Quia pars prædicti monaſterii propoſuit , quod habere non poterat Advocatum, veſtrum *d* ſuper hoc implorando officium, tu frater Archiepiſcope, eidem de magiſtro R. Clerico tuo ad exhibendum in cauſa ipſa patrocinium providiſti. Verum frater S. Canen. Monachus propoſuit , in præjudicium ejuſdem monaſterii factum eſſe, eo quod dictus R. Clericus domeſticus tuus erat: [*& infra .*] Mandamus, quatenus hoc non obſtante, in negotio ipſo (ratione *e* prævia) procedatis.

[*e Quas bon. mem. fr. Sylveſter Monachus Foſſæ Novæ, cum idem S. Petri monaſterium viſitaſſet, eiſdem Abbati, & Conventui Canenſi vendidit in ejuſdem monaſterii S. Petri præjudicium, & gravamen, vobis duximus committendam .*]

CAP. II.

Cum imploratur officium nobile, ſit litis conteſtatio , ſecus in mercenario.

Gregorius IX.

JUdicis officium ubicunque pro actione *f* proponitur, veluti cum reſtitutio in integrum principaliter poſtulatur, litis conteſtationem expoſcit : alias ante , & poſt ingreſſum *g* cauſæ poteſt ad hoc ſine litis conteſtatione haberi recurſus.

TITULUS XXXIII.

DE MAJORITATE, ET OBEDIENTIA.

CAP. I.

Prius ordinatus, cæteris paribus, prior, & major habendus eſt.

Gregorius *Auguſtino Anglorum Epiſcopo.* h (*an.* 604.)

CUm *i* certum: [*& inf.* *s*] Sit honoris iſta diſtinctio, ut ipſe prior , & major habeatur , qui prius communitatis *k* conſilio, & concordi fuerit actione ordinatus. *l*

[*s Sit, pro omnipotenti Deo laborantibus ineffabilia æterni regni præmia reſervari, nobis tamen eis neceſſe eſt bonorum beneficia tribuere, ut in ſpiritualis operis ſtudio ex remuneratione valeant multiplicius inſudare, &c. extat prolixa, & impreſſa inter opera Gregorii I.*]

CAP. II.

Veniens contra decretum , vel conſtitutionem Epiſcopi debet excommunicari .

Idem. (*Romæ.*)

SI quis venerit *m* contra decretum Epiſcopi, ab Eccleſia abjiciatur. In libro Regum legitur *n*: *Qui non obedierit Principi, morte moriatur.* Et in Concilio Agathen. quod *o* anathematizetur.

CAP.

a al. *Bracenſi* . b *Abbati de Sagunt* . c *al. Veneten. Rotonenſis, Venetenſis diœceſis.* d *deciſio earum.* e *In pluribus antiq. ita : quod cum in S. Mariæ de Orbitello, & quaſdam alias Eccleſias exiſtentes in tua, &c.* f *Eccleſias.* g *Quid hodie poſſint Epiſcopi circa viſitandos, & corrigendos Monachos, ſtatuit Triden. Conc. ſeſſ. 25. de reform. cap. 8.* h *Conc. Trid. ſeſſ. 24. c. 7. de caſuum reſerv. & ſeſſ. 24. de reform. c. 6.*

a *In duobus vetuſtiſſimis codicibus ita : Archiep. Salernitano & Abbati S. Leonardi : in cæteris ita : Archiepiſcopo, & S. Leonardi Abbati Salernit. Ord. S. Bened. diœceſis Salern.* b *Canenenſis Salonitanæ diœc. al. Cavenſis . al. Savenſis , Ord. S. Ben.* c *Almaſia. al. Amalphia. al. Almaſia .* d *Quid importet hæc clauſula Bart. in l. Titia amica ff. de aur. & arg. leg.* e *Parentheſi incluſa deſunt in multis manuſcr.* f *Id eſt, ubi actio deficit.* g *Id eſt, vel poſt litem conteſtatam, vel poſtquam eſt in cauſa concluſum.* h *lib. 12. ep. 15.* i *Cap. 1. eod. tit. in 1. comp. & poſt Conc. Trid. ſub Alex. III. p. 44. c. 1.* k *al. cum unitatis.* l *Vid. l. honores ff. de decur.* m *Cap. 3. & 4. eod. tit. in 1. comp. Burch. l. 15. c. 23. Ivo p. 16. c. 24.* n *1. Reg. 13. Deut. 17.* o *al.*

Digitized by Google

CAP. III.

Clericus adminiſtratione carens, non tenetur ad juramentum obedientiæ, vel ad faciendam ſcripturam ſuper ea.

Leo Papa. *a* (*an.* 445. *Roma in Macedoniam.*)

LEgebatur *b* in literis tuis, quod frater Atticus *c* chartulam de obedientiæ ſponſione conſcripſerat, in qua ſignum prodebatur injuriæ. Non enim neceſſarium fuerat, ut *d* obligaretur ſcripto, qui obedientiam ſuam ipſo jam voluntaris adventus officio comprobabat.

CAP. IV.

Ab omnibus de diœceſi obediendum eſt Epiſcopo.

Clemens Papa III. *e*

OMnes *f* principes terræ, & cæteros homines Epiſcopis obedire, beatus Petrus præcipiebat.

CAP. V.

Non obediens canonicis inſtitutis, incurrit inobedientiæ notam, id eſt, infamiam.

Innocentius III. *Capitulo Herbipolen.* (*an.* 1198.)

ILlud Dominus in *g* beato Petro: [*& inf.* 1] Cum ſpiritualia ſint temporalibus digniora, *h* & obedientia melior ſit quam victima, & auſcultare magis, quam adipem arietum offerre: non debuerat Hildeſemenſis Epiſcopus pro temporali commodo inobedientiæ notam incurrere, & Apoſtolicis juſſionibus contraire.

[1 *Vener. fr. n. quondam Hildeſemen. Epiſcopus, Imperialis aulæ Cancellarius, non attendens, quia multa ſunt, quæ præter ſpecialem auctoritatem ſed. Apoſt. de jure non poſſent nec deberent impune ab aliquibus attentari, utpote ceſſiones, & tranſlationes Epiſcoporum, & alia, quæ nota ſunt vobis, licentia noſtr. non ſolum non obtenta, non petita, ſed nec etiam poſtulata, Eccleſia Hildeſem. relicta, Herbipolenſem Eccleſiam occupavit. Munitiones autem, & oppida Herbipolenſis Eccleſiæ in utilitatem ipſius ſe aſſeruit retinuiſſe, ne ſi ad alias manus forſitan deveniſſent, non eſſent, qui poſtmodum eas liberarent. Sed*]

CAP. VI.

Imperium non præeſt Sacerdotio, ſed ſubeſt, & ei obedire tenetur. Vel ſic: Epiſcopus non debet ſubeſſe Principibus, ſed præeſſe. h. d. & eſt multum allegabile.

Idem *Illuſtriſſimo Conſtantinopolitano Imperatori.* (*an.* 1198. *Roma in Thraciam.*)

SOlitæ *i* benignitatis affectu. [*& infra.* 1] §. 1. Mirata eſt imperialis ſublimitas, quod te niſi ſumus in noſtris literis increpare. Huic autem tuæ admirationi non cauſam, ſed occaſionem præbuit, quod legiſti beatum Petrum Apoſtolorum principem ſic ſcripſiſſe *k*: *Subditi eſtote omni humanæ creaturæ propter Deum, ſive Regi, tanquam præcellenti, ſive ducibus, tanquam ab eo miſſis, ad vindictam malefactorum, laudem vero bonorum:* [*& infra.* 2] §. 2. Verum ſi perſonam loquentis, & eorum, ad quos loquebatur, ac vim locutionis diligentius attendiſſes, ſcribentis non expreſſiſſes taliter intellectum. Scribebat enim Apoſtolus ſubditis ſuis, & eos ad humilitatis meritum provocabat: nam ſi per hoc, quod dixit *l*: *Subditi eſtote*: Sacerdotibus voluit imponere jugum ſubjectionis, & eis prælationis auctoritatem afferre *m*, quibus eos ſubiectos eſſe monebat; ſequeretur ex hoc etiam, quod ſervus quilibet in Sacerdotes imperium accepiſſet, cum dicatur, *Omni humanæ creaturæ*. Quod autem ſequitur, *Regi tanquam præcellenti*, non negamus quin præcellat *n* Imperator in temporalibus illos *a* duntaxat, qui ab eo ſuſcipiunt *b* temporalia: ſed Pontifex in ſpiritualibus antecellit: quæ tanto ſunt temporalibus digniora, quanto anima præfertur *c* corpori: licet non ſimpliciter dictum fuerit, *Subditi eſtote*: ſed additum fuit *propter Deum*: nec pure ſit ſubſcriptum, *Regi præcellenti*: ſed interpoſitum forſitan fuit *d* non ſine cauſa, *tanquam*. Quod autem ſequitur, *ad vindictam malefactorum, laudem vero bonorum*: intelligendum non eſt, quod Rex vel Imperator ſuper bonos & malos gladii acceperit poteſtatem, ſed in eos ſolummodo, qui utentes gladio ejus ſunt juriſdictioni commiſſi: (*& inf.* 3) §. 3. Potuiſſes autem prærogativam Sacerdotii ex eo potius intelligere, quod dictum eſt, non a quolibet, ſed a Deo: non Regi, ſed Sacerdoti: non *e* de Regia ſtirpe, ſed de Sacerdotali proſapia deſcendenti, de Sacerdotibus videlicet, qui erant in Anathot *f*: *Ecce conſtitui te ſuper gentes, & regna, ut evellas, & diſſipes, ædifices, & plantes*: (*& infra.* 4) §. 4. Præterea noſſe debueras, quod *fecit Deus duo magna g luminaria in firmamento cœli: luminare majus, ut præeſſet diei: & luminare minus, ut præeſſet nocti*: utrumque magnum, ſed alterum majus. Ad firmamentum igitur cœli, hoc eſt, univerſalis Eccleſiæ, fecit Deus duo magna luminaria, id eſt, duas inſtituit dignitates, quæ ſunt Pontificalis auctoritas, & Regalis poteſtas. Sed illa, quæ præeſt diebus, id eſt ſpiritualibus, major eſt: quæ vero carnalibus, minor: ut quanta eſt inter ſolem & lunam, tanta inter Pontifices, & Reges differentia cognoſcatur. Hæc autem ſi prudenter attenderet Imperatoria celſitudo, non faceret, aut permitteret Conſtantinopolitanum Patriarcham, magnum quidem, & honorabile membrum Eccleſiæ, juxta ſcabellum pedum ſuorum in ſiniſtra parte ſedere: cum alii Reges & Principes Archiepiſcopis, & Epiſcopis ſuis (ſicut debent) reverenter aſſurgant, & eis juxta ſe venerabilem ſedem aſſignent: [*& inf.* 5] §. 5. Nos autem etſi non increpando ſcripſerimus, potuiſſemus tamen rationabiliter increpare: [*& infra.* 6] §. 6. Nobis autem in B. Petro ſunt oves Chriſti commiſſæ, dicente Domino: *h* *Paſce oves meas*: non *i* diſtinguens inter has oves, & alias *k*: ut alienum a ſuo demonſtraret ovili, qui Petrum, & Succeſſores ipſius magiſtros non recognoſceret, & paſtores: ut illud tanquam notiſſimum omittamus, quod Dominus dixit ad Petrum, & in Petro dixit ad ſucceſſores ipſius: *Quodcunque l ligaveris ſuper terram, erit ligatum & in cœlis*, &c. nihil excipiens, qui dixit: *Quodcunque*: [*& inf.* 7] §. 7. Utrum autem *m* Imperatoriam excellentiam ad bonum, & utile per literas noſtras duxerimus invitandam, utrum tibi juſta ſuggerimus & honeſta, tua ſolicitudo diſcernat: cum non niſi ad utilitatem Eccleſiæ, & terræ Hieroſolymitanæ ſubſidium nos te meminerimus invitaſſe.

[2 *Recepimus literas, quas per dil. fil. n. Archid. Durachii, virum providum, & diſcretum, & fidelem, Imperialis nobis excellentia deſtinavit: per quas intelleximus, quod literæ, quas per dil. fil. Capellanum I. tunc Apoſt. ſed. Legatum tibi tranſmiſimus, Imperio tuo præſentatæ fuerant, & perlectæ*]

[2 *Volens enim, de quo nos rationabiliter admiramur, Imperatoria celſitudo per hæc, & alia quæ induxit; imperium ſacerdotio dignitate ac poteſtate præferre, ex auct. præmiſſa voluit triplex trahere argumentum. Primum ex eo quod legitur, Subditi eſtote. Secundum ex eo quod ſequitur, Regi tanquam præcel-*]

a *Epiſt.* 82. *Anaſtaſio Epiſcopo Theſſalonicenſi.* b *Cap.* 2. *eod. tit. in* 1. *comp.* c *Atticus.* d *quod.* e *In vetuſtioribus ita: Clemens Papa.* f *Burch. l.* 1. *c.* 124. *Ivo p.* 5. *c.* 124. *& c.* 3. *eod. tit. in* 1. *compil. In aliis, omnis princeps, &c.* 1. *Pet.* 2. g *Cap.* 1. *eod. tit. in* 3. *compil.* h *Facit lex, innovatione, & ibid. Bert. C. de ſacr. Eccleſ.* i *Cap.* 2. *eod. tit. in* 3. *compil.* k 1. *Petr. cap.* 2. l *dixit.* m *In quibuſdam impreſſis, auferre, & male, ut ex ſerie conſtat.* n *præcedat.*

a *Illis.* b *recipiunt.* c *l. ſancimus. C. de Epiſcop. & Cler.* d *Verbum, fuit, deeſt in antiquis.* e *al. nec.* f *Hier.* 1. g *Geneſ.* 1. *Pſal.* 135. h *Joan.* 21. i *In extrav. c. unam ſanctam. tit. de majoritate, & obed.* k *Vide l.* 1. *ff. de al. judic. & l. quos prohibet. cum ſimil. ff. de poſtul.* l *Matth.* 16. m *In C. Ber. Verum autem Imperatoriam excellentiam ad bonum, & utile per noſtras literas duximus invitandam. Utrum igitur tibi juſta ſuggerimus, &c.*

Digitized by Google

vellenti. Tertium ex eo, quod eſt ſubſequenter adjunctum, ad vindictam malefactorum, laudem vero bonorum: per primum ſubeſſe Sacerdotium: per ſecundum Imperium præeminere: per tertium Imperatorem tam in Sacerdotes, quam in Laicos juriſdictionem, imo etiam gladii poteſtatem accepiſſe præſumens. Cum enim & boni quidam ſint Sacerdotes, & quidam eorum malefactores exiſtant, is, qui ſecundum Apoſtolum gladium portat ad vindictam malefactorum, laudem vero bonorum, in malefacientes Presbyteros, & eorum exceſſus præſumptos poteſt ultore gladio vindicare, cum inter Presbyteros, & alios Apoſtolus non diſtinguat.

[3 *Juxta quod Veritas ait: omnes, qui acceperint gladium, gladio peribunt: non enim debet ulc poteſt quiſquam alterius ſervum judicare, cum ſervus ſecundum Apoſtolum, domino ſuo ſtet, aut cadat. At id etiam induxiſti, quod licet Moyſes, & Aaron Sacerdotii dignitate ſecundum carnem fratres exticerint: Moyſes tamen princeps populi, Aaron Sacerdotii poteſtate prævat, & Jeſus ſucceſſor ejus imperium in Sacerdotes accepit. David quoque Rex Abjatar Pontifici præminebat. Cæterum licet Moyſes dux populi fuerit, fuit & Sacerdos, qui Aaron in Sacerdotem unxit, & cui Propheta Sacerdotium recognoſcens: Moyſes (inquit) & Aaron in Sacerdotibus ejus. Quod vero de Jeſu BenNave tum commendando, prælationem ejus ſcripſiſti, magis ſecundum ſpiritum, quam ſecundum literam debet intelligi: quia ſecundum Apoſtolum litera occidit, ſpiritus autem vivificat: pro eo quod ipſe veri Jeſu figuram expreſſit, qui populum ſuum in terram promiſſionis induxit. David etiam quamvis regni diadema obtineret, Abjatar Sacerdoti non tam ex dignitate Regia, quam auctoritate Prophetica imperabat. Verum quicquid olim fuerit in Veteri Teſtamento, nunc aliud eſt in Novo, in quo Chriſtus factus eſt Sacerdos in æternum, ſecundum ordinem Melchiſedech, qui ſe non ut Rex, ſed ut Sacerdos in ara crucis hoſtiam obtulit Deo Patri, per quem genus redemit humanum, circa illum præcipue, qui ſucceſſor eſt Petri Apoſtoli, & Vicarius Jeſu Chriſti.*]

[4 *Virtutes. Dictum eſt etiam in divina lege, Diis non detrahes, & Principem populi tui non maledices, quæ Sacerdotes Regibus anteponens iſtos Deos, & alios Principes appellavit.*

[5 *Nam & piiſſimus Conſtantinus quantum honoris exhibuit Sacerdotibus, tua, ſicut credimus, diſcretio non ignorat.*]

[6 *Cum B. Paulus Apoſtolus Epiſcopum inſtituens ad Timotheum ſcripſiſſe legatur: Prædica verbum, inſta opportune, importune, argue, obſecra, increpa in omni patientia, & doctrina. Non enim os noſtrum debet eſſe ligatum, ſed patere debet ad omnes: ne ſecundum Propheticum verbum ſimus canes latrare non valentes. Unde correctio noſtra tibi non debuit eſſe moleſta, ſed magis accepta, quia Pater filium quem diligit, corrigit, & Deus quos amat, arguit, & caſtigat. Debitum igitur paſtoralis officii exequimur, cum obſecramus, arguimus, increpamus, & non ſolum alios, ſed Imperatores, & Reges opportune, & importune & ad ea ſtudemus adducere, quæ divinæ ſunt placita majeſtati.*]

[7 *Solveris ſuper terram, o. ſ. & in c. nihil excipiens, qui dixit, quodcunque. Verum his diutius inſiſtere nolumus, ne vel contendere videamur, vel in hujuſmodi gloriari, cum ſi gloriari expediat, non in honore, ſed in onere, non in magnitudine, ſed in ſolicitudine ſit potius gloriandum, cum & Apoſtolus in infirmitatibus glorietur. Novimus eſſe ſcriptum: Omnis, qui ſe exaltat, humiliabitur, & qui ſe humiliat, exaltabitur. & iterum: Quanto major es, humilia te in omnibus: & alibi: Deus ſuperbis reſiſtit, humilibus autem dat gratiam. Propter quod exaltationem noſtram in humilitate ponimus, & humilitatem exaltationem maximam reputamus. Unde & ſervos non ſolum Dei, ſed etiam ſervorum Dei nos eſſe ſcribimus, & fatemur, & tam ſapientibus, quam inſipientibus ſecundum Apoſtolum debitores ſumus.*]

CAP. VII.

Ordinatus per Papam, non per hoc eximitur a juriſdictione ſui Epiſcopi.

Idem *Epiſcopo Floren.*

PEr tuas *a* nobis literas: (*& infra.* 1) Poſtulaſti per ſedis Apoſtolicæ oraculum edoceri, utrum quis per ordinem Subdiaconatus a Romano Pontifice ſuſceptum, a debita tibi reverentia ſubtrahatur? Ad quod breviter reſpondemus, quod etſi decens ſit, ut illis, quantum convenit, a te inter alios tibi ſubditos deferatur, quos benignitas Apoſtolica collatione ipſius ordinis honoravit, per eam tamen ab obedientia, quam alios tibi debent, minime abſolvuntur.

[1 *Intimaſti, quod cum aliqui Eccleſiæ Rom. Subdiaconi prælationes in tua diœceſi aſſequuntur, pro quibus tibi debent obedientiam exhibere, ſi quando exigente juſtitia te contigerit exercere in ipſis Eccleſiaſticam diſciplinam, illi Subdiaconatus privilegium allegantes, ideo ſe aſſerunt non teneri ad executionem ſententiæ: ac ſi per hujuſmodi Subdiaconatus officium ab obedientia, qua tibi tenentur, ratione obtenti beneficii ſint exempti. Super quo*]

CAP. VIII.

Quando de obedientia, vel ſubjectione agitur, nihil attentari debet in præjudicium rei, vel poſſeſſoris non citati.

Idem *Conſtantinopolitano Patriarchæ.* (*an.* 1206. *Ferentin. in Thraciam.*)

INter *b* quatuor: [*& inf.* 1] Petitionem *c* contra Eccleſias, quas tibi ſubjici poſtulabas, quæ priuſquam Conſtantinopolis civitas caperetur, Conſtantinop. Patriarchæ minime reſpondebant, duplici ratione non duximus admittendam. Juris namque ratio poſtulat, ut in eorum præjudicium, quibus eædem Eccleſiæ ſunt ſubjectæ, nihil ordinemus de ipſis, cum nec citati ſint, nec convicti, nec per contumaciam ſe abſentent: (*& infra.*] Super obedientia vero, quam ut tibi impendi faceremus, ab Archiepiſcopo, & Epiſcopis regni Cypri ſimiliter poſtulaſti, fere idem duximus reſpondendum, cum & ipſi ante tuam promotionem fuerint *d* exempti, quando videlicet Conſtantin. Eccleſia erat inobediens, & rebellis: & in eorum abſentia circa *e* ſtatum eorum non debuerimus *f* aliquid immutare. Juſtitiam tamen non negabimus tibi, cum eam duxeris poſtulandam.

[1 *Animalia, quæ in medio ſedis, & circuitu ejus deſcribuntur ab Ezechiele, facies Aquilæ ſuper ipſorum quatuor memoratur, quia inter quatuor Patriarchales Eccleſias, Antiochenam, Alexandrinam, Hieroſolymitanam, Conſtantinopolitanam, quæ per animalia ſupradicta ſignificantur, quas Apoſt. ſedes in medio habens, quaſi filias amplectitur ſpirituales, cui eædem quaſi in circuitu famulæ obſequentes, ipſa Conſtantinopol. poſt Apoſtol. ſedem excellentia præeminet dignitatis, ad cujus exaltationem tanto libentius aſpiramus, quanto ipſam honorabilius membrum ſacroſanctæ Rom. Eccleſiæ arctius amplexantes, ipſius auxilio temporibus iſtis eandem amplius noſcimus indigere, ac tuas, qui Domino diſponente præeſſe dignoſceris, petitiones libentius promovere diſponimus, quibus non repugnat honeſtas, nec aliis præjudicium generatur: cum a nobis injuriarum actio non debeat exoriri, a quibus jura tanquam a fonte ad cæteros derivantur:* & infra. *Tibi duximus reſpondendum, concedendo, ut hi, qui Eccleſias ſuas, ſeu beneficia poſſident, obedientiam tibi exhibebant, niſi forte aliqua illarum Eccleſiarum ante captionem regiæ civitatis a juriſdictione Patriarchæ legitime fuiſſet exempta. Subſequentem vero*]

CAP. IX.

Abbates, & Sacerdotes qui ſunt diœceſani Epiſcopi, ad ejus Synodum venire, & ſibi obedire compelli poſſunt per cenſuram Eccleſiaſticam.

Idem (*an.* 1214. *Romæ.*)

QUod ſuper *g* his: [*& infra.*] Abbates, & Sacerdotes diœce-

L

a Cap. 3. eod. tit. in 3. compil. b Huc refer c. inter quatuor. ſuper de Cler. peregr. & infra de Cler. non reſid. & c. 4. eodem tit. in 3. compil. c In omnibus manuſcr. ita: Petitionem, qua Eccleſias tibi ſubjici, &c. d extiterint. e al. contra. f debuimus. g h Cap. 2. eod. tit. in 4. compil.

diœceſana tibi lege ſubditos *a*, qui ad tuam Synodum venire contemnunt, (dummodo *b* in ipſa Synodo non ducas aliquid ſtatuendum, quod canonicis obviet inſtitutis) per cenſ. Eccleſ. ad Synodum ipſam *c* venire compellas, & debitam tibi obedientiam, & reverentiam exhibere.

CAP. X.

Canonici regulares inobedientes Priori ſive per ipſum excommunicari poſſunt: & ſi fuerint incorrigibiles, de fratrum conſortio expelli debent.

Idem *ſancti Stephani, & ſancti Proculi Abbatibus Bononienſibus.* (*an. 1214. Romæ in Æmiliam.*

CUm in *d* Eccleſiis ſancti Victoris, & ſancti Joannis de Monte: [*& infra.*] Nos igitur ad reformationem earundem Eccleſiarum diligenti ſollicitudine intendentes, univerſis Canonicis dedimus in mandatis, ut Priori ſuo in his, quæ ad eum *e* pertinent, obedirent. Cumque omnes (quatuor duntaxat exceptis) ſe obedire velle concorditer reſpondiſſent, prædicti quatuor ſe contra Priorem in ſuperbiam erigentes, licet de obedientia ſuo Priori præſtanda præſtitiſſent juramentum corporaliter: tamen exhibiti juramenti immemores, ſuo Priori per omnia reſtiterunt: & cum pro contumacia ſua nequiviſſent ad debitam obedientiam revocari, dictus Prior in eos excommunicationis ſententiam promulgavit. Cum *f* igitur præfati Canonici ad Apoſtolicam ſedem acceſſiſſent, per ſcripturas authenticas *g* ex multorum teſtimonio Prælatorum effecti de ipſorum contumacia certiores, recepto ſecundum formam Eccleſiæ ab eiſdem corporaliter juramento, ipſis fecimus abſolutionis beneficium impendi: præcipientes eis ſub debito juramenti, ut ad ſuum clauſtrum, de quo exierant, redeuntes, Priori ſuo ſecundum Deum devote, ac humiliter obedirent. Ideoque mandamus, quatenus præfatos Canonicos, ut ad Prioris ſui obedientiam revertantur, per cenſ. Eccleſ. compellatis: & ne de ſua poſſint contumacia, vel malitia *h* gloriari, cogatis eos (ſi videritis expedire) ut juramentum, quod de parendo mandatis Prioris, pro abſolutionis beneficio impetrando ſuperbe negaverant, humiliter præſtare procurent: alioquin eos de fratrum conſortio penitus excludatis.

CAP. XI.

Presbyteri, & Clerici capellarum ſubditarum titulo Cardinalatus, debent Cardinali obedientiam, & reliqua, de quibus hic. Et vacante titulo, ſuccedit Capitulum illius Eccleſiæ, niſi pro bono pacis aliquid ſit exemptum.

Honorius III. G. *Presbytero Cardinali, & Capitulo ſancti Laurentii in Damaſo.* i (*an. 1216. Romæ.*)

HIs, quæ pro Eccleſia S. Laurentii in Damaſo ex parte una, & capellis ſibi ſubjectis ex altera, ſuper ſcrutinio, aliiſque articulis *k* fuere propoſita, diligenter auditis, ſententiando decrevimus, ut earundem capellarum Presbyteri, & Clerici Cardinali, qui nunc eſt in ipſa Eccleſia, & qui fuerint *l* per tempora, manualem obedientiam, & reverentiam, & honorificentiam omnem exhibeant, & ad Eccleſiam ipſam pro ſcrutinio, baptiſmo, & Capitulo celebrandis, conveniant temporibus conſuetis, correctionem ipſius Cardinalis recipientes humiliter, & excommunicationis, interdicti *a* vel ſuſpenſionis ſententias, quas tulerit in eos, & Eccleſias eorundem, inviolabiliter obſervantes. Quando autem Eccleſia ipſa Cardinali *a* vacabit, Capellani, & Clerici memorati eidem Eccleſiæ reverenter exhibeant omnia ſupradicta: excepto, quod de correctione, & excommunicatione, & ſuſpenſione ipſorum pro bono pacis noſtræ providentiæ reſervamus.

CAP. XII.

Licet Abbatiſſa ſubditos excommunicare non poſſit, ipſi tamen ſibi obedire tenentur.

Idem *Abbati S. Michaelis Abradenſis diœceſis.* (*an. 1220.*)

DIlecta filia in Chriſto Abbatiſſa de Bubrigen. *b* tranſmiſſa nobis petitione monſtravit, quod cum ipſa plerumque Canonicas ſuas, & Clericos ſuæ juriſdictioni ſubjectos, propter inobedientias, & culpas eorum officio, beneficioque ſuſpendat, iidem confiſi ex eo, quod eadem Abbatiſſa excommunicare eos non poteſt, ſuſpenſionem hujuſmodi non obſervant, propter quod ipſorum exceſſus remanent incorrecti. Quocirca mandamus, quatenus dictas Canonicas, & Clericos, ut Abbatiſſæ præfatæ obedientiam, & reverentiam debitam impendentes, ejus ſalubria monita, & mandata obſervent, Eccleſiaſtica cenſura compellas: *c*

CAP. XIII.

Si Metropolitanus a Suffraganeo juramentum exigit ultra formam ſtatutam a Canone, in eo, quod eſt ultra, Suffraganeus non tenetur.

Gregorius IX. *Patriarchæ Gradenſi.* (*an. 1227. Romæ in Venetiam.*)

DIlecti filii Archiepiſcopi, & Capitulum Caſtellan. ſuam ad nos querimoniam detulerunt, quod cum a Caſtellano Epiſcopo exigeres juramentum præter formam canonicam, quam cæteri Suffraganei Metropolitanis ſuis conſueverant præſtare, iidem conſpicientes ex hoc Eccleſiæ ſuæ præjudicium generari, ad ſedem Apoſtolicam appellarunt: [*& infra.*] Cum igitur non deceat alii te feciſſe, quod ab alio fieri tibi nolles: mandamus, quatenus contentus forma canonica, quam nos a Coepiſcopis noſtris nobis immediate ſubjectis recipimus *d*, nihil amplius a Caſtellano Epiſcopo obtentu alicujus conſuetudinis exigas, prætextu præſtiti *e* juramenti; ſciens nos eundem Epiſcopum ab hujuſmodi juramento quoad alios articulos abſolviſſe, vel denunciaſſe potius non teneri.

CAP. XIV.

Vacante Epiſcopatu, Capitulum confirmat, & infirmat electiones.

Idem *Priori fratrum Prædicatorum, & Archid. Rhegin.* (*an. 1228. Romæ in Siciliam.*)

CUm olim cauſa: [*& infra.*] Quocirca mandamus, quatenus, licet Conventus monaſterii ſancti Salvatoris Meſſanenſ. ſint ipſo *f* jure hac vice eligendi poteſtate privati: de gratia tamen eligendi, ſeu poſtulandi detis ipſis auctoritate noſtra liberam facultatem. Mandantes eiſdem, ut cum Eccleſia Meſſan. vacet ad præſens, electionem ſuam confirmandam, prout de jure fuerit, vel etiam infirmandam, præſentent Capitulo Meſſan.

CAP. XV.

Qui major eſt ordine, licet in Eccleſia poſterius receptus, in loco, & partione præfertur. h. d. ſecundum veram lecturam.

Idem

---

a al. ſubjectos. b *Conc. Trident. ſeſſ. 24. de reform. cap. 2.* *c illam.* d *cap. 2. eod. tit. in 4. comp.* *e al. ad Deum. & pro utraque litera facit, quod notatur ſupra de temp. ordin. c. ad aures. in gloſſ. 2.* f *al. cumque.* g *i. e. ſigillis authenticis Prælatorum ſigillatas, quod dic. ut not. inf. de fid. inſtr. cap. 1. & c. cum dilectus.* h *hæc 2. verba, vel malitia, deſunt in antiquis.* i *In pluribus manuſcr. habetur, Damaſco, tam in titulo, quam in textu, ſed male; cum ſit titulus notus, & valde antiquus Romæ.* k *diligenter auditis, additur.* l *Et qui pro tempore fuerit.*

a *vacaverit.* b *al. Lumburgenſ. al. Neburgen. al. Quedeburgen.* c *Vide l. a divo Pio. ff. de re jud.* d *Vide l. 1. C. de ſumm. Trinit. & fid. cath. & l. 1. de emanc. liber.* e *præteriti.* f *In Cod. Barb. ita: Ipſo jure hac vice eligendi, ſeu poſtulandi poteſtate privatus,*

Digitized by Google

Idem *Archiepiſcopo ſanctæ Mariæ majoris de urbe.*
(*an.* 1228. *Romæ.*)

STatuimus, *a* ut Presbyteri primum locum, Diaconi ſecundum, Subdiaconi tertium, & ſic de reliquis obtineant ordinatim, etiamſi poſterius admittantur. Et qui major eſt ordine, etiamſi poſtea ſit receptus, in portione percipienda potiorem eſſe volumus, ac minores facere ſervitia conſueta.

CAP. XVI.

Si Eccleſia ſita in aliquo Archidiaconatu erigitur in cathedralem, a juriſdictione Archidiaconatus eximitur.

Idem *Archiepiſcopo Colocenſi.* b (*an.* 1229. *Roma in Hungariam.*)

CUm inferior ſuperiorem c ſolvere nequeat, vel ligare, *d* ſed ſuperior inferiorem liget regulariter, & abſolvat, & ſatis abſonum videatur, ut filius poteſtatem habeat in parentem: miramur, quod cum tu monaſterium de Cheur. conſtitutum in Firmienſi Archidiaconatu tuæ diœceſis in Eccleſiam erexeris cathedralem, Archid. Firmienſis in tantam prorupit temeritatis audaciam, ut in Epiſcopum ibi conſecratum, & Eccleſiam, ſuam juriſdictionem exercere præſumat: [*& infra.*] Mandamus, quatenus præfato Archidiacono, a cujus juriſdictione dictum Epiſcopum denunciamus exemptum, id diſtricte ſtudeas inhibere. Proviſo, ut ſi ex hoc Archidiaconi Firmien. jura læduntur, in diœceſi tua (ubi expedire videris) abſque alieni juris præjudicio, recompenſationem illi facias congruentem.

CAP. XVII.

Compoſitionem ſuper jure Primatiæ unus ſolus, cujus intereſt, poterit impedire.

Idem *Lemovic. Archidiac. & Priori ſanctæ Radegundis Pictavienſis.* (*an.* 1229.)

HUmilis doctrina magiſtri: [*& infra.*] Mandamus, quatenus Prælatorum Burdegalenſis Provinciæ in ea præſentium, & cathedralium Capitulorum ejuſdem, necnon & Bituricen. Capituli ſuper proviſione, quam inter Bituricen. & Burdegalan. Archiepiſcopos in cauſa primatiæ duximus faciendam, requiratis aſſenſum, quo habito, providentiam *e* noſtram ſolemniter publicetis. Si qui vero conſenſum præſtare noluerint, vos ſuperſedentes publicationi prædictæ, diſtricte præcipiatis eiſdem, ut perſonaliter, ſi Prælati fuerint, vel ſi alii, per procuratores idoneos noſtro ſe conſpectui repræſentent, proſecuturi coram nobis jus, ſi quod habere contendunt, & ſatisfacturi parti alteri, ſi ſuccubuerint, in expenſis.

TITULUS XXXIV.

DE TREUGA, ET PACE.

CAP. I.

Statuit tempora Treugarum, & pœnas violantium.

Alexander III. *in Concilio Lateranenſi.* f
(*an.* 1179. *Romæ.*)

TReugas *g* a quarta feria poſt occaſum Solis, uſque ad ſecundam feriam in ortu Solis, ab adventu Domini, uſque ad Octavas Epiphaniæ, & a Septuageſima uſque ad Octavas Paſchæ, ab omnibus inviolabiliter obſervari præcipimus. §. 1. Si quis autem treugas frangere præſumpſerit, poſt tertiam admonitionem, ſi non ſatisfecerit, ſuus Epiſcopus ſententiam excommunicationis dictet in eum, & ſcriptam vicinis Epiſcopis annunciet, quorum nullus excommunicatum in communione recipiat, imo ſcriptam ſententiam quiſque confirmet. Si quis autem hoc violare præſumpſerit, ordinis ſui periculo ſubjaceat. §. 2. Et quoniam funiculus *a* triplex difficile rumpitur, præcipimus, ut Epiſcopi ad ſolum Deum, & ad ſalutem populi habentes reſpectum, omni trepidatione ſepoſita, ad pacem firmiter tenendam, mutuum ſibi conſilium, & auxilium præbeant: neque hoc alicujus amore, vel odio prætermittant: quod ſi quis in hoc opere trepidus *b* inventus fuerit, damnum propriæ dignitatis incurrat.

CAP. II.

Perſonæ hic enumeratæ plena ſecuritate gaudent tempore guerræ.

Idem. c

INnovamus *d*, ut Presbyteri, Monachi, Converſi, Peregrini, Mercatores, ruſtici, euntes, vel redeuntes, vel in agricultura exiſtentes, & animalia, quibus arant, & ſemina portant ad agrum, congrua ſecuritate lætentur. *e*

TITULUS XXXV.

DE PACTIS.

CAP. I.

Pacta, quantumcunque nuda, ſervanda ſunt.

Ex Concilio *f* Africano. (*an.* 348.)

ANtigonus *g* Epiſcopus dixit: [*& inf.* 1] Aut inita pacta *h* ſuam obtineant firmitatem, aut conventus (ſi ſe non cohibuerit) Eccleſiaſt. ſentiat diſciplinam. Dixerunt univerſi *i*: pax *k* ſervetur, pacta cuſtodiantur.

[1 *Gravem injuriam patior, & credo dolere ſanctitatem veſtram injuriam meam, & computare communem injuriam. Optantius Epiſc. cum ſe præſentaret, pactum mecum habuit, & diviſum eſt, quod ad ſe illiciat imperatorum animos contra diſciplinam, contra Evangelicam traditionem, contra pacem placitam. Nam ſi ſibi contingere hoc poſſe arbitraretur, profecto in fratrem aliquid nunquam deliquiſſet. Unde*]

CAP. II.

Conventio invalida per conſenſum ſuperioris validatur.

Gregorius. *l* (*an.* 598. *Roma in Siciliam.*)

QUoties *m* in conventionibus noſter expectatur aſſenſus, ne in dubium veniant, quæ geruntur, ratihabitio eas debet pro ſecuritate partium ſolidare.

CAP. III.

Judex debet ſtudioſe agere, ut promiſſa adimpleantur.

Idem *Januario Epiſc. Caralitano.* n (*an.* 600. *Roma in Sardiniam.*)

QUaliter *o* in Sardinia: [*& infra.* 1] Studioſe agendum eſt, ut ea, quæ promittuntur, opere compleantur.

[1 *Minores, vel pauperes ab eis, qui illis majores ſunt, opprimantur, reverendiſſimi fratris noſtri Carthaginen. Epiſcopi, atque eminentiſſ. filii n. Innocentii præf. epiſtolæ teſtantur, a quibus, in quæ nobis ſcripta ſunt noveritis, ipſarum vobis epiſtolarum exemplaria providimus tranſmittenda. Et ideo quia ea, quæ nobis peccenda ſunt, aſſeruntur.*]

CAP. IV.

Non valet pactum, per quod beneficium Eccleſiaſticum debet pecunia reſignari.

Alexander III. *Exonien. & Vigornen. Epiſcopis.* (*an.* 1164.)

CUm *p* pridem S. *q* Clericus procurator Prioris, & Monachorum de Acra, & P. Clericus, pro cauſa, quæ inter eos, & prædictum P. ac fratrem ejus, cujus vicem

a *Ad hujus c. declarationem factum fuit c. ult. ſupr. de conſtit.* b *al. Colonienſi.* c *potiorem.* d *Vide l. decurio. C. de decur. l. 12. not. in l. hominem. ff. mandat.* e *proviſionem.* f *Cap. 21. At quod extat apud me manuſcriptum nunquam hactenus impreſſum.* g *Cap. 1. eod. tit. in 1. comp. & in Pannorm. l. 8. cap. 147.*

a *Pſalm.* 138. *Eccl. c.* 4. b *al. tepidus.* c *Cap. 22. in eodem Concilio.* d *Cap. 2. eod. tit. in 1. comp. Pann. l. 8. c. 147.* e *Poſterior pars hujus cap. extat ſub tit. de cenſibus. c. innovamus.* f *Carthaginis Africæ primo, c. 12.* g *Cap. 1. eod. tit. in 1. compil.* h *al. ſui.* i *al. firmiter.* k *pax hic pro pactione poni videtur.* l *lib. 7. epiſt. 60. Regiſtri.* m *Cap. 2. eod. tit. in 1. comp.* n *lib. 8. epiſt. 38.* o *Cap. 3. eod. tit. in 1. comp.* p *Poſt Conc. Lateran. p. 28. c. 2. tit. de pact. licitis, & illic. in rebus Eccleſiaſt. & c. 4. eod. tit. in 1. comp.* q *Simon.*

ſe gerere dicebat, ſuper Eccleſia, & Capella de L. vertebatur: ad noſtram præſentiam acceſſiſſent, inter ſe (noa tamen vobia mediantibus) convenerunt, quod eidem P. pro expenſis, quas ſecerat, tree marchæ argenti ſolverentur, & idem P. liti cederet, & a Monachorum infeſtatione ceſſaret. Cumque compoſitionam iſtam *a* auctoritate Apoſtolica peterent confirmari, nos eam non duximus admittendam, pro eo, quod videbatur pravam illicitæ pactionis ſpeciem continere: [*& inf.* 1] Ille igitur noſtris monitis acquieſcens, & eidem *b* liti pro ſe, ac fratre ſuo renuncians, authentica inſtrumenta, quæ ſuper hoc habebat, in noſtris manibus reſignavit: quæ nos Priori, & Monachis deſtinantes, mandavimue, ut eidem P. & fratri ejus in aliquo ſtuderent beneficio providere, de quo majus lucrum valeant Apoſtolica interceſſione percipere, quam eis deberet ex illa pactione illicita provenire. Cæterum quia Prior, & fratres acquieſcere noluerunt, mandamus, quatenus moneatis eoſdem, ut præfato P. & fratri ejus competene beneficium conferant, & aſſignent: alioquin ſi vobis conſtiterit, dictos Clericos a prænominata Eccleſia, & Capella abſque ordine judicario violenter ejectos, ipſas eiſdem reſtitui *c* faciatis: non obſtantibus literie noſtræ confirmationis, quas prædicti Prior, & Monachi a nobis impetraſſe noſcuntur.

[1 *Monnimus autem prædictum P. ut ipſe tam pro ſe, quam pro ſuo fratre Monachos in pace dimitteret, & eidem liti omnino abrenuuciaret.*]

CAP. V.

Non valet pactum de ſuccedendo poſt mortem Prælati in ipſius Eccleſia.

Idem *Archiepiſcopo Eboracenſi*. (*an.* 1170.)

ACcepimus *d*, quod quædam ſunt Eccleſiæ Clericis tali tenore conceſſæ, quod poſt eorum obitum alii nominatim ſuccedant. Verum quoniam hoc iniquum eſt, & ſacris canonibus inimicum, & ideo non debet aliquatenus tolerari, mandamus, quatenus hujuſmodi ſucceſſiones tam *e* deteſtabiles, & iniquae appellatione ceſſante prohibeas, & omnino frivolae, & inanes *f* eſſe diſcernas.

CAP. VI.

Qui per pactum augendæ penſionis conſecutus eſt Eccleſiam, debet ea privari, & alias canonice puniri.

Idem *Cantuarienſi Archiepiſcopo, & ejus Suffraganeis*. (*an.* 1176.)

CUm Clerici Veſtræ juriſdictionis *g* (ſicut accepimue) decedentibus Eccleſiarum perſonis paciſcantur ex ipſis Eccleſiis majores ſolito ſolvere penſiones, ut facilius poſſint eaſdem Eccleſias adipiſci: Nos *h* ad tam deteſtabile vitium extirpandum, fraternitati veſtræ mandamue, quatenus ne id attentare præſumant, diſtrictius prohibentes (ſi contra prohibitionem veſtram venire præſumpſerint) appellatione ceſſante eos taliter adeptis Eccleſiis ſpolietis: alias pro tantæ præſumptionis exceſſu ſeveritate Eccleſiaſtica punientes eoſdem.

CAP. VII.

Si Eccleſia rem ſuam locando, vel in feudum concedendo, apponit pactum in præjudicium juris parochialis alterius Eccleſiæ, non tenet: & quicquid hac occaſione perceperit, reddere cogitur illi Eccleſiæ.

Innocentius III. *in Concilio generali*. i [*an.* 1215.]

PLerique (ſicut accepimus) regulares *x* Clerici, & ſeculares interdum, cum vel domos locant, vel feuda concedunt, in præjudicium parochiallum Eccleſiarum pactum adjiciunt, ut conductores, & feudatarii decimas eis ſolvant, & apud eoſdem eligant ſepulturam. Cum autem id de avaritiæ radice procedat, pactum hujuſmodi penitus reprobamus, ſtatuentes, ut quicquid fuerit occaſione hujuſmodi pacti perceptum, Eccleſiæ parochiali reddatur.

CAP. VIII.

Non valet pactio in ſpiritualibus, vel quæ pactum inducit, vel turpis, ſeu de re turpi, vel impoſſibilis de jure, vel de facto.

Gregorius IX. (*an.* 1229.)

PActionee factæ *a* a vobis (ut audivimue) pro quibuſdam ſpiritualibus obtinendis, cum in hujuſmodi omnis pactio, omniſque conventio debeat omnino ceſſare, nullius penitus ſunt momenti. Quod etiam de aliis eſt dicendum, quæ obſervatæ vergunt in animæ detrimentum. Nam etiam juxta legitimas ſanctiones, pactum turpe, vel rei turpis, aut impoſſibilis de jure, vel de facto, nullam obligationem inducit.

TITULUS XXXVI.

DE TRANSACTIONIBUS.

CAP. I.

Inſtrumenta, & alia jura partium contraria tranſactione tolluntur.

Gregorius III. *b A. Subdiac. & Dominic. Abb.* (*an.* 591.)

SIcut grave: [*& infra.*] Poſt ſalubrem *c* deciſionem de controverſia veſtra factam, decrevimue, ut omnia inſtrumenta, vel quicquid aliud eſt, quod partibus quoquo modo, aut ex temporis præſcriptione *c*, ſeu aliter opem de lege, aut quocunque privilegio ferre poterat, ſit vacuum, & omni virtute caſſatum: & ſola pactorum inter vos nunc habitorum pagina validum perpetuumque robur obtineat. Cui ſi quid forte incuria, vel imperitia minus firmitatis inſertum eſt, vires pleniſſimæ notionis ex hac noſtra auctoritate ſuſcipiat.

CAP. II.

Tenet compoſitio ſuper decimis facta cum aſſenſu ſuperioris.

Alexander III. (*an.* 1180.)

STatuimus, *d* ut ſi ſuper decimis inter vos, & aliquam perſonam Eccleſiaſticam, de aſſenſu Epiſcopi, vel Archiepiſcopi ſui compoſitio facta fuerit, rata & inconcuſſa perſiſtat.

CAP. III.

Si Capitulum conſenſit tranſactioni, quam fecit Prælatus nomine Eccleſiæ, ulterius diſſentire non poteſt.

Idem *Dulmenſi Epiſcopo*. *e* (*an.* 1180.)

COntingit *f* interdum, quod licet Abbas, vel Prior alicujus conventualis Eccleſiæ, cum Eccleſiaſtica, vel ſeculari perſona ſuper his, de quibus inter eos controverſia vertitur, coram delegato, vel ordinario Judice tranſigat, Capitulum tamen eandem tranſactionem nititur revocare. Unde quia nos conſulere voluiſti, tibi reſpondemue, quod ſi Abbas, vel Prior a Capitulo ſuo de ratihabitione literas habuerit, tranſactionem, quam fecit (ſi fuerit aliquot annis ſervata) Capitulum, ac ſi non conſenſerit in eam, non poterit revocare.

CAP. IV.

Super Eccleſiaſtico beneficio tranſigi non poteſt, etiam cum juramenti interpoſitione.

Idem

a *Ipſam.* b *idem.* c *Facit l. 2. ff. de vi, & vi arm.* d *Poſt Concil. Lateranen. p. 28. c. 28. & c. 4. & 5. eod. t. in 1. comp.* e *Idem Conc. Trident. ſeſſ. 25. de reform. c. 7.* f *vanar. al. vacuar.* g *Poſt Conc. Later. part. 28. c. 8. & 6. eod. tit. in 1. compil.* h *al. additur, intendentes.* i *C. 56. al. 67.* x *Cap. 1. eod. tit. in 2. compil.*

a *Vide Navarum in manuali confeſſ. c. 23. tit. de ſimon. & Sot. l. 9. de juſt. & jure. qu. 5. & cap. ult. inf. de Condit. appoſit.* b *Anthemia. ſic in vet.* c *Cap. 1. eod. tit. in 1. compil.* d *Poſt Conc. Later. 28. c. 3. & Cap. 2. eod. tit. in 1. compil.* e *Dulmenſis. al. Dulentn.* f *Poſt Concil. Later. p. 28. c. 5. & cap. 3. eod. tit. in 1. compil.*

Idem Alex. III. *Abbati de Strat. & Priori ſancti Euſebii.*
[*in Angl. Ord. D. Auguſt. an.* 1180.]

CONſtitutus *a* in noſtra præſentia G. Clericus ſua nobis aſſertione monſtravit, quod cum inter ipſum, & A. Clericum ſuper Capella de Stratie controverſia emerſiſſet, tandem per tranſactionem ſopita fuit: & licet hinc inde, fide præſtita, firmata fuiſſet, eam tamen præfatus A. ſervare recuſat. Quia igitur hujuſmodi tranſactiones ſpeciem continent ſimoniæ, mandamus, quatenus revocata tranſactione in irritum, cauſam audiatis, &c.

CAP. V.

Per tranſactionem factam ſine auctoritate Epiſcopi poteſt Prælatus, ſed non Eccleſiæ conſtitui cenſualis.

Idem *Carnotenſi Epiſcopo.* [*an.* 1180.]

DE cætero *b* noveris, quod cum aliquis ad extraordinarium Judicem literis impetratis cum adverſario ſuo componit, poſtmodum in Eccleſia, de qua agitur, jus aliquod habiturus: ſi compoſitio non eſt juri contraria, non eſt a loci Epiſcopo reprobanda. Sed cenſus abſque Epiſcopi auctoritate, qui præeſt Eccleſiæ, ſub hoc prætextu ſolutus, vitam ejus qui ſolverit, non excedit.

CAP. VI.

Si beneficium, quod per tranſactionem habetur, impetratur ut vacans, ab eo, qui fuit tranſactionis mediator, non valet impetratio. h. d. quoad titulum.

Idem *Eboracenſi Archiepiſcopo,* & d *Vigorenſi Epiſcopo.* [*an.* 1160.]

EX literis veſtris *e* accepimus, quod cum olim inter R. & A Clericos ſuper Eccleſia de Vult. *f* coram te, frater Epiſcope, qui Judex fueras delegatus auctoritate G. qui tunc eidem A. patrocinabatur in cauſa, & teſtis inſcriptus fuerat, tranſactio facta fuiſſet, poſtmodum idem G. ſe mentiens Clericum, cum nondum eſſet in Clericum tonſuratus, ſuper eadem Eccleſia tacito de tranſactione literas noſtras impetravit. Cum autem idem G. non inficiaretur ſe tranſactioni interfuiſſe, & nondum fuiſſe tonſuratum, cum literas iſtas obtinuit, ei ſuper prædicta Eccleſia ſilentium duximus imponendum.

CAP. VII.

Super Eccleſiaſtico beneficio non poteſt tranſigi, ſed amicabiliter componi. h. d. & quotidie allegatur.

Idem. (*an.* 1180. *Romæ.*)

SUper eo *g*, quod quæſiviſti, utrum de Eccleſiaſtico beneficio in litigium deducto, poſſit fieri tranſactio? Tale damus reſponſum, quod tranſigi ſuper re ſacra *h*, & litigioſa non poteſt: Etenim res ſacræ, ut poſſideantur aliquo dato, vel retento, ſeu promiſſo, ſpeciem credimus habere ſimoniæ. Alias ſi gratis & amicabiliter inter ſe litigantes componant, ſacris canonibus nequaquam dicimus obviare.

CAP. VIII.

Tranſactio facta de rebus Eccleſiæ per Prælatum, ſine ſuperioris conſenſu, non obligat ſucceſſorem.

Idem *Abbati de Strophio,* i & *Priori de Phœbi.* (*an.* 1180.]

VEniens ad *k* Apoſtolicæ ſedis clementiam magiſter G. de Fava *l* ſua nobis inſinuatione monſtravit, quod Monachi majoris Monaſterii, terras in parœcia ſanctæ M. de Marchie *m* excolunt, & ab eadem Eccleſia coloni eorum omnia Eccleſiaſtica tam neceſſaria, quam voluntaria ſuſcipiunt ſacramenta, & tamen eidem Eccleſiæ decimas ſolvere contradicunt: [& *inf.* 1] Arbitrentur autem ſe poſſe tueri cujuſdam tranſactionis prætextu inter præfatos Monachos, & quendam Sacerdotem memorati Guil. prædeceſſorem factæ, ut de duabus carrucatis *a* terræ, quas in dominio ſuo Monachi tenent, tertiam tantum decimarum partem exſolvant: [& *infra.* 2] Mandamus, quatenus niſi præfati Monachi tranſactionem præſcriptam auctoritate Apoſt. confirmatam eſſe docuerint, cum alias inter perſonas facta potius, quam inter Eccleſias videatur, ne pacta inter alios acta aliis obeſſe patiamur, ipſos, & agricolas decimationes ex quibuslibet rebus provenientes ex integro, & illarum, quas illicite detinuerant, juſtam exiſtimationem reſtituere eidem Eccleſiæ compellatis.

[1 *Sed de frugibus tertiam partem ſolvunt, & duas partes ſibi retinere præſumunt, de reliquis autem minutis decimis utpote nutrimentis animalium ſuorum, & de fructibus hortorum nil penitus præſtare non erubeſcunt.*]

[2 *Quo fit, ut inde occaſionem ſumentes malignandi prædia ex agricolarum defectu ad eos devoluta Monachi in ſuum magis aſtute, quam provide dominium converterunt, quatuor, vel forte plures carrucatas duabus aggregant, non tamen decimas præſtantes de illis, quoniam prius de duabus præſtitiſſent, cum ſecundum compoſitionis tenorem integras de illis decimationes ſolvere tenerentur. Quoniam igitur nos convenit de Eccleſiis providere, ne ſua cuilibet videantur jura perire, ſ. v. p. a. ſ.*

CAP. IX.

Sicut ſuper jure præſentandi, ita ſuper annuo non poteſt tranſigi, ut recedatur a lite, interveniente aliqua temporalitate.

Lucius III. *b Ormenſi Epiſcopo.* (*an.* 1180.)

I. PRæterea *c*, quando inter Laicos, & viros Religioſos de præſentatione alicujus Eccleſiæ quæſtione ſuborta tranſigitur, ita quod præſentationem Laicus obtineat, Religioſi vero novam, vel majorem percipiant in Eccleſia, in qua prius nullam, vel minorem habere conſueverant portionem, an hujuſmodi tranſactio teneat, quæſiviſti. Cum igitur ipſa pactio ſimoniaca merito videatur: Reſpondemus, quod de jure non tenet, nec ex ea Religioſi ullum debent commodum obtinere.

CAP. X.

Super ſpirituali ſubjectione non licet tranſigere.

Celeſtinus III. (*an.* 1195. *Romæ.*)

II. PRæterea *d* quarto loco quæſtio talis acceſſit, quod quædam cella eximi voluit a ſubjectione, qua matrici domui tenebatur: [& *inf.*] Fratres illius cellæ, ſe confitentes in jure illi domui quondam fuiſſe ſubjectos, referebant quæſtionem olim de hac ſubjectione fuiſſe motam, & tranſactione ſopitam, eatenus, ut quendam annuum *e* cenſum Eccleſiæ matrici reddendo, eſſent a ſubjectione principalis domus exempti: [& *infra.* 1] Prior conſequenter pro majori Eccleſia proponebat, quod de ſpirituali ſubjectione tranſigere non liceret. Reſpondemus igitur, quod ex prædicta fratrum confeſſione, contra eos ſententia procedere debeat, præſertim cum illa tranſactio (licet nobis de illo, quod cella determinate reddere tenebatur, conſtare nequiverit) iniquitatem ſimoniacam continuiſſe putetur.

[1 *Cæterum ex adverſo prior majoris domus duo pariter allegabat, unum ſc. quod ex quo confeſſi fuerant ſe dudum illi domui fuiſſe ſubjectos, & non ante tranſactionem illam eſſe exemptos, conſtabat, eos fuiſſe rebelles eo ipſo, quod ante tranſactionem illam & exceptionem ſe commendabant, vel contendebant ab ejuſdem juriſdictio-*

a *Poſt Conc. Lateran.* 28. *p.* 16. & *cap.* 4. *eod. tit. in* 1. *compil.* b e *Poſt Conc. Later. p.* 28. *c.* 10. & *c.* 5. *eod. tit. in* 1. *compil.* c *in quibuſdam manuſc. extabat.* d *al. Vuigorenſ. al. Vuigorienſi.* e *Cap.* 6. *eod. tit. in* 1. *compil.* f *al. de Miniſtra.* g *Cap.* 1. *eod. tit. in* 2. *compil.* h *Alias, ſuper re religioſa, & ſacra.* i *Stanphio & Priori de Plib.* k *C.* 3. *eod. in* 2. *compil.* l *Famulla. al. Flavilla.* m *Marbon.*

a *al. Carrucatis.* b *Morinenſi. al. Orienſi, al. Orin.* c *Cap.* 4. *eod. tit. in* 2. *compil.* d *Cap.* 5. *eod. tit. in* 3. *compil.* [*cumq; cauſa debito Marte percurreret.*] e *annuatim.*

Digitized by Google

riſdictioue eſſe ſubtractos , nec tranſactio ſubſequens eos poterat a tanto crimine inobedientiæ relaxore .]

CAP. XI.

Judex poteſt, & debet ſe interponere pro tranſactioue inter portes facienda , præterquom in caſibur , in quibus jura boc non admittunt, ut ſuper matrimonio. h. d.

Honotius III. *J. tituli ſanctæ Proxedis Preb. Cardin.* (*an.* 1220. *Romæ.*)

EX patte tua : [*& infro.* 1] Poteris *etiam* ad componendum interponere *a* partes tuas, & interdum aliquid ſeveritati dettahere, prout (ſtetu imperii, & excedentium multitudine, piovide deliberatione penſatis) videris expedire : exceptis nimirum caſibus, qui compoſitionis, ſeu diſpenſationis *b* remedium non admittunt, urpote conjugii ſacremen tum, quod eum non ſolum epud Latinos, & Græcos, ſed etiam apud fideles, & infideles exiſtat *c*, a ſeveritate canonica citea illnd recedere non licebit. In his vero, ſuper quibus jus non invenitur expreſſum, procedas (æqnitete ſervata) ſemper in humaniorem pattem declinando, ſecundum quod perſones, & cauſas, loca, & tempora videris poſtulare. [1 *Fuit propoſitum coram nobis, quod nonnulli Græci furtive ſacros ordines a non ſuis Epiſcopis receperunt , quidam etiam excommunicati celebrant in Eccleſiis interdictis, & Græcis ritibus pertinaciter inbærentes, in nullo volunt Latinis obedire Prælatis . Præterea quidam Græci, & Latini Epiſcopi conſecrationes faciunt in alienis Epiſcopatibus, & decimas percipiunt in eiſdem in Epiſcoporum eorundem locorum præjudicium, & gravamen, licet Epiſcopi Græcorum nec percipere decimas, nec conſecrationes hujuſmodi conſueverunt celebrare. Ad hæc laici Græci uxores ſuas ſecundum morem propriæ voluntatis dimittere, altas ſuperducere non verentur, ac operari dominicis, ac feſtivis diebus, quemadmodum in profeſtis. Porro quidam Barones, & milites tam Latini , quam Græci, Abbatias, & Eccleſias alias cum hominibus, & bonis aliis eorundem contra juſtitiam detinentes, decimas non exſolvunt, & alios ſolvere recuſantes, in ſuo errore defendunt : & ſi pro his, & aliis exceſſibus feratur in eoſdem ſententia excommunicationis, eam in animarum ſuarum periculum, & aliorum ſcandalum vilipendunt. Unde a nobis poſtulas edoceri quid tibi agendum ſit, & qualiter Metropolitanus puniendus ſit, qui quibuſdam eundi cum mercibus in Alexandria contra ſtatutum Concilii generalis licentiam tribuere de facto non expavit. Nos igitur c. t. e. reſp. ut cum jura canonica , & civilia edita ſint fere in omnibus his articulis præuotatis, procedas in his ſecundum canonicas, & legitimas ſanctiones.*]

TITULUS XXXVII.

DE POSTULANDO.

CAP. I.

Clericus in ſacris, vel minoribus beneficiatus , in ſeculari foro poſtulare non debet, niſi pro ſe, vel ſua Eccleſia , vel miſerabilibus perſonis .

Ex Concilio Lateranenſi. *d* (*an.* 1179.)

CLerici *e* in Subdieconatu, & ſupra, & in ordinibus quoque minoribus, ſi ſtipendiis Eecleſiaſticie ſuſtententur *f*, coram ſeculari Judice Advocati In negotiia ſecularibus fieri non præſumant : niſi propriem cauſam, vel Eccleſiæ ſuæ fuerint proſecuti, aut pro miſerebilibus forte perſonis , quæ proprias cauſes adminiſtrare non poſſunt. Sed nec procuretiam villerum , aut juriſdictiones etiam ſeculares ſub eliquibus Principibus, & ſecularibue viris, ut juſtitierii eorum fiant , quiſquam Clericorum exercere præſumet .

a L. 1. §. & poſt. ff. de novi op. nunc. & 90. diſt. per tot. b Perperam in impreſſis, diſpoſitionis. c Vid. Turrecrem. 28. q. 1. in ſumma. d Cap. 12. ſub Alexand. III. e C. 1. eod. tit. in 1. comp. f Infero ergo, quod inedia cogente poſtulare poterit. l. 1. & ibi Bart. ff. de patr. qui fil. diſtr.

CAP. II.

Canonici regulares poſtulare non poſſunt ſicut Monachi, niſi pro utilitate Eccleſiæ, vel ſui monaſterii, & præcepto Abbatis.

Innocentius III. *Compoſtell. Archiepiſcopo.* (*an.* 1210.)

EX parte tue nobia fuit propoſitum, quod quidam Canonici regulares non ſolum in Eecleſieſticia , verum etiam in forenſibus cauſis præſumunt Advoceti officium exercere. Cumque objieitur eia *a* , quod non debent eſſe forenſis, vel Eccleſieſtici negotii ſuſceptores, vel executores, niſi forte id monaſterii expoſcat utilitea, Abbate nihilominus imperante , ed ſuam proponnnt inſolertiam *b* excuſandam , quod cepitulum illud, per quod prædicte prohiberi videntur, de Monachis, non de Cenonicis reguletibus loquitur meniſeſte . Unde conſultationi tuæ taliter reſpondemus, quod idem judicium de Canonicia regularibus, quod de Monachis, quantum ad ſupradicta credimue obſervandum, licet de Monachis in cenone ſpecieliter ſit expreſſum.

CAP. III.

Se ſummas.

Gregorius IX. (*an.* 1230.)

CUm Secerdotis ſit officium *c* nulli nocere , omnibus autem velle prodeſſe : nonniſi pro ſeipſo, vel Eccleſia ſue, vel (ſi neceſſites immineat) pro perſonia conjunctis, aut miſerabilibus ſibi licitum eſt poſtulare : [*& inf.*] Clericus eutem, qui contre Eccleſiam , a qua beneficium obtinet, pro extraneis Advocetus, vel Procurator eſſe præſumit *d* , tenquam ingratus poteſt (maxime ſi Clericus ſit ejuſdem Eccleſiæ) beneficio hujuſmodi ſpoliari.

TITULUS XXXVIII.

DE PROCURATORIBUS.

CAP. I.

Non auditur quis tanquam alterius Procurator, niſi habeat mandatum legitime factum .

Gregotius *Maximo Salonenſi Epiſcopo.* (*an.* 596. *Romæ in Dalmatiam.*)

ALia *e* quidem : [*& infra.*] Seripſiſſe te quibuſdam *f* comperimus, quod prædictos viros tunc *g* ad cauſam non miſeris, & ideo quæ cum ipſis facta ſunt, ſubſiſtere non debere : ſed & Thomas ſibi hoc a te dictum perhibuit : ex qua re nec præſentium portitoribus judicavimue eſſe credendum *h* , ne de ipſis ſimiliter diceretur. Quia ergo hoc cautiores nos eſſe præmonuit , inſtructam perſonem cum mendato legaliter facto, & Preſbyterorum, ſeu Dieconorum, teſtiumque ſubſcriptionibus roborato, geſtiſque ex more indicto tranſmitte , ut quicquid cum ea actum fuerit, jure ſubſiſtet .

CAP. II.

Non valet ſententia, etiam expenſarum condemnatoria, lata contra abſentem ex probabili cauſa legitime per nuntium excuſatum . h. d. quantum ad verum intellectum .

Alexander III. (*an.* 1160.)

QUerelem *i* A. Clerici accepimus : [*& infra.* 1] Mandamus , quatenus ſi vobis conſtiterit, quod Vigor. Epiſco-

a *Conc. Trident. Seſſ. 22. de reform. cap.* 1. b *Eodem van ſupr. de ſuppl. negl. præl. cap. 2. & forteſſe leg. inſolentiam, ut ibi notavi : vel dic, inſolertiam, id eſt, inſcientiam.* c *hæc vox, officium, in multis deeſt, & ſuper verbo, ſit, hec habetur expoſitio, id eſt, interſit ; nec habetur in cap. denique. 14. q. 5. unde ſumitur.* d *præſumpſerit.* e *Cap. 1. eod. tit. in 1. comp.* f *al. quibuſdam noſtris.* g *al. nunc.* h *Vid. l. non ſolum. §. qui alienum, & ibi Bart. ff. eod.* i *Cap. 1. eod. tit. in 2. comp.*

Digitized by Google

Epiſcopus præfatum A. in reſtitutione expenſarum, pro nulla alia rationabili cauſe condemnaverit, niſi pro eo tantum, quod in termino conſtituto ad ejus præſentiam non acceſſit, infirmitate detentus *a*, cum non poſſit quis cogi, niſi velit in gravibus cauſis Procuratorem conſtituere, & ipſe ad probandum infirmitatem ſuam, Presbyterum, & Diaconum deſtinaverit, eum abſolvere ab eadem ſententia minime differatis.

[1 *Quod cum ven. f. n. Vigor. Epiſcopus cauſam, quæ vertitur inter ipſum, & Sabin. Epiſcopum ſuper Eccleſia de Buber. de mandato noſtro ſuſcepiſſet fine debito terminandam: tandem quia idem Clericus termino conſtituto ſuam ei exhibere præſentiam non potuit, eo quod erat infirmitate gravatus, ſicut per quendam Presbyterum, & Diaconum, quos ad præſentiam ipſius Epiſcopi miſerat, paratus erat probare: eundem A. in reſtitutione expenſarum, quas R. Luxon. Archidiac. pro ipſa cauſa ad diem ipſum tunc veniendo eidem condemnavit.*]

CAP. III.

Sententia lata cum Procuratore revocato, & de hoc certificato, non præjudicat domino. h. d. ſecundum communem intellectum.

Clemens III. (*an.* 1190.)

EX inſinuatione *b* Archidiaconi Sagien. accepimus, quod cum inter ipſum, & magiſtrum G. ſuper quedam præbenda Lexon. Eccleſiæ controverſie mota fuiſſet: [*& infra.* 1] Licet ab eodem Archidiacono Procuratori ſuo, duobus Clericis præſentibus expreſſe fuiſſet inhibitum, ne cauſæ cognitionem ſuſciperet: ipſe nihilominus in cauſa procedens, ſententiam contrariam reportavit. Cæterum, quia alter de prædictis Clericis dicitur obiiſſe, mandamus, quatenus ſi per ipſius Archidiac. & ſuperſtitis Clerici juramentum conſtiterit de præmiſſis *c*, ſententia contra eum lata nequaquam obſtante, prædictæ præbendæ poſſeſſionem cum fructibus inde perceptis (ſi ejus reſtitutioni aliud canonicum non obſiſtet) auctoritate noſtre reſtitui faciatis eidem. Reſtitutione vero facta, ſi Archidiaconus ipſe ſuam canonicam inſtitutionem probare potuerit, ipſam ratam permanere appell. poſtpoſita decernatis.

[1 *Eidem magiſtro propter hoc ad ſedem Apoſtol. accedenti G. de Caran. procuratorem ipſius Arch. ſe gerens ad illam cauſam conſtitutam cum quibuſdam literis de ratihabitione, prout decebat, ſe oppoſuit. Cum autem aliquantulum in cauſa cognitione proceſſum fuiſſet.*]

CAP. IV.

Reſcriptum ſuper conſecutivis judiciis impetratum a Procuratore revocato, & de hoc certificato, non valet, nec proceſſus, vel ſententia lata per ipſum, ſi revocatio pervenit ad adverſarium. h. d. ſecundum gloſſam.

Innocentius III. *Cabilon. & Catalan.* d *Epiſcopis.* (*an.* 1210.)

IN noſtra præſentia Tullen. *e* Epiſcopus eſt conqueſtus, quod cum ad cauſam, quæ inter ipſum *f*, & Decanum Tullenſ. ſuper dilapidatione, excommunicatione, & perjurio, ac quibuſdam aliis criminibus *g* vertebatur, T. & G. Presbyteros Procuratores inſtituens, ipſos ad ſedem Apoſtolicam duxerit deſtinandos, cum de ipſorum fide poſtmodum titubaſſet, mandatum, quod eis dederet, intra modicum temporis ſpatium revocavit; ſed ipſi licet mandati literas revocatoriae recepiſſent, nihilominus in negotio proceſſerunt, & pro Procuratoribus ſe gerentes, cum adverſario ingreſſi judicium, cum eo ad Pariſienſ. Archidiaconum, & collegas ſuos in ejuſdem præjudicium noſtras literas impetrarunt: [*& infr.* 1] Cumque prædictus Epiſcopus ad probandum, quod falſi Procuratores fuerant, ab ipſis Judicibus inducias poſtulaſſet, ipſi exceptionem oppoſitam inutilem, & ſupervacuam reputantes, ad probationem ipſius dilationem concedere noluerunt: propter quod ad appellationis beneficium convolavit. Sed iidem nihilominus lite non conteſtata, & juris ordine prætermiſſo, teſtes contra eum recipere præſumpſerunt, ipſum a Tullen. Eccleſia per ſententiam removendo. Nos vero licet vix fidem adhibere potuerimus, quod dicti Judices, utpote viri literati, providi, & honeſti taliter proceſſiſſent, maxime cum in ſua relatione (quam ad noſtram præſentiam tranſmiſere) de hujuſmodi exceptione nullam fecerint mentionem: quia tamen Epiſcopus per viros religioſos, providos, & honeſtos, de quibus non eſt veriſimile, quod ſuæ ſalutis obliti, ac juramenti religione contempta, falſum teſtimonium tulerint, nobis fecit ſuper his, quæ ſunt propoſita, plenam fidem; attendentes etiam, quod falſi Procuratoris exceptio non ſolum ante ſententiam, verum etiam poſtea poteſt objici; utpote qua probata judicium nullum, & nullius momenti controverſiæ reputantur, proceſſum ſupradictorum Judicum ſententialiter duximus irritandum.

[1 *Quoniam citatio, licet eidem Epiſcopo minime fuerit præſentata, cum tamen ad ejus notitiam deveniſſet, quod eiſdem erat cauſa commiſſa, quæ inter ipſum, & dictum Decanum, & Archid. vertebatur, ad eorum præſentiam venire properavit.*]

CAP. V.

Si agitur de adulterio coram Judice ſeculari ad pœnam legalem, non intervenit Procurator: ſecus ſi coram Eccleſiaſtico ad ſeparationem tori.

Idem *Brixien. Epiſcops.* (*an.* 1208.)

TUæ frat. *b* [*& inf.*] Conſultationi tuæ *c* taliter reſpondemus, quod ſi vir accuſet uxorem de crimine adulterii coram Judice ſeculari, ad pœnam legitimam infligendam, quia tunc inſcriptionis vinculum debet arripere, ſeque ad pœnam talionis adſtringere, non per Procuratorem, ſed per ſeipſum præſentem oportet præſentialiter accuſare. Si vero vir accuſare velit uxorem de adulterio coram Eccleſiaſtico Judice, ut ab ejus cohabitatione diſcedat, quia tunc etſi forſan oporteat eum inſcribere, ut deſignet in ſcriptis nomen, locum, & tempus, & omnia, quæ comprehenduntur in lege civili *d*: ad talionem tamen non debet ſe aliquatenus obligare, ne forte cum in probatione defecerit, intentionis ſuæ conſequatur effectum; ſuſtineri poteſt, ſi neceſſitas id poſtulaverit, ut per Procuratorem accuſet: quoniam hujuſmodi accuſatio, etſi de crimine fiat, non eſt tamen criminalis, ſed quaſi mixta inter civilem, & criminalem, quanquam in præſentia principalium perſonarum ſecurius procedatur.

CAP. VI.

Qui de mandato domini cauſam procuravit, ab eo repetit expenſas propter hoc factas.

Idem.

CUm pro *e* cauſa, quæ inter G. & F. Gabilonen. *f* Eccleſiæ Archidiac. vertebatur: [*& infra.* 1] Diſcret. v. mandamus, quatenus expenſas Archidiacono reſtitui faciatis, ſi legitime probare potuerit, ſe de mandato Capituli ſuſcepiſſe prædicta negotia promovenda, & propter hoc ad ſedem Apoſt. acceſſiſſe.

[1 *Procuratores utriuſque partis ad n. præſentiam acceſſiſſent, Archid. f. procurator propoſuit, quod a bon. mem. PP. p. n. confirmationis literas impetravit, ſub quibuſdam conſtitutionibus Eccleſiæ de communi aſſenſu Capituli conſtitutis, ex quarum inobſer-*

a *Vid. l. quæſitum. arg. a contrario ſenſu, ff. de re jud.* b C. 3, *eod. tit. in* 2. *comp.* c *Vid. l. in bona fidei C. eod. & l. admonendi. ff. eod.* d *al. Cathalan.* e C. 1. *eod. tit. in* 3. *comp.* f *Epiſcopum, legitur in impreſſis, & male: antiqui omnes habent, ipſum:* g *Vox, criminibus, deeſt in omnibus antiquis.*

a *Vid. l. licet. C. de jud.* b C. 2. *eod. tit. in* 3. *comp.* c C. *tuæ infr. de ſponſal. eſt pars hujus.* d *Vid. l. libellorum ff. de accuſ. & l. prætor edixit. & ibi Bart. ff. uti poſſ.* e C. 2. *eod. tit. in* 4. *compil.* f *al. Gabion. al. Gablont.*

Digitized by Google

obſervantia Eccleſia debito ſervitio fraudaretur, poterat procurator pro Archidiacono memorato cauſam committi, & confirmari conſtitutiones prædictas, & ea reſtitui, quæ ad utilitatem ipſius Eccleſiæ coactus fuerat expendiſſe. & infra.]

CAP. VII.

Univerſitas etiam Scholarium poteſt ad agendum, & defendendum Procuratorem conſtituere.

Idem *Scholaribus Pariſien.* (*an.* 1208.)

QUia in cauſis, quæ contra vos, & pro vobis moventur, veſtra univerſitas adagendum, & reſpondendum commoda intereſſe non poteſt, poſtulaſtis a nobis, ut procuratorem inſtituere ſuper hoc vobis de noſtra permiſſione liceret. Licet igitur de jure communi *a* hoc facere valeatis, inſtituendi tamen Procuratorem ſuper his auctoritate præſentium vobis concedimus facultatem.

CAP. VIII.

Si citatus ad totam cauſam conſtituit Procuratorem, quem poſtea revocat, poteſt nihilominus contra eum procedi, in quantum ſtatus cauſæ patitur, ſine alia citatione. h. d. quoad intellectum.

Honorius III. *b Epiſcopo Egitanenſi.* c (*an.* 1220.)

AUditis & intellectis, quæ ſuper delegatorum noſtrorum proceſſibus fuere propoſita, proceſſus ipſos, & quæcunque ſecuta ſunt ex eis, vel ob eos, noveris nos irrita judicaſſe, non obſtantibus literis, quas de revocatione *d* mandati Procuratori ſuo Colubrienſ. Epiſcopus deſtinavit: cum antequam ad illum literæ hujuſmodi pervenirent, fuiſſet ſuper eiſdem proceſſibus hinc inde concluſum. Cæterum memoratum Colubrienſ. Epiſcopum, qui procuraverat totum negotium ad examen ſedis Apoſtol. advocari, & poſtmodum mandatum factum Procuratori, non ſine noſtro contemptu, & tuo diſpendio revocavit: condemnandum tibi duximus in expenſis, quas feciſti a tempore, quo ad Procuratorem ipſius revocatoriæ literæ pervenerunt, & facies etiam *e* uſquequo per ſe idem Epiſcopus, vel per Procuratorem idoneum ſe noſtro conſpectui præſentabit, in principali negotio legitime proceſſurus.

CAP. IX.

Procurator Epiſcopi cauſas Epiſcopatus agit, & defendit, licet non fuerit datus ſub nomine Syndici, vel Actoris.

Idem *M. & R. Canonicis Mutinen.* (*an.* 1220. *Romæ in Flaminiam.*)

PEtitio veſtra nobis exhibita continebat, quod cum Mutinen. Epiſcopus in Livoniam profecturus, vos vicarios ſuos, & procuratores conſtituit generales, vobis volentibus agere contra detentores bonorum Epiſcopi Mutinen., vel contra illum agentibus reſpondere; frequenter opponitur *f*, quod hoc facere non poteſtis, pro eo quod in inſtrumento Vicariæ, ſive procurationis hujuſmodi non exprimitur, quod Epiſcopus ipſe conſtituerit vos Syndicos, vel Actores: [*& inf.* 1] Nos igitur ex tenore ipſius inſtrumenti liquido cognoſcentes, quod intentio fuit ipſius Epiſcopi dare vobis agendi, & reſpondendi pro ipſo *g* liberam poteſtatem, exceptionem hujuſmodi penitus reprobamus.

[1 *Unde humiliter poſtulaſtis, ut cum per exceptiones hujuſmodi frequenter impediatur utilitas Epiſcopi ſupradicti, ſuper hoc providere ſalubriter dignaremur.*]

CAP. X.

Providere debet Judex, maxime in cauſa matrimoniali, quod conſtituens Procuratorem gaudeat plena libertate.

Gregorius IX. *Nobili viro Ubaldo h civi Piſano.* (*an.* 1235.)

ACcedens ad Apoſtol. ſed. [*& inf.*] Mandamus quatenus D. nobilem mulierem, quæ ſub tua poteſtate tenetur, plenæ reſtituas libertati, faciens ipſam ad caſtrum de Maſſa Licanæ diœceſis ſecure perduci, ut exiſtens ibi libera, Procuratorem libere ordinare valeat, qui ſuam coram nobis juſtitiam proſequatur. Tu ergo ſuper ſponſalibus, quæ inter natam tuam, & filium ejuſdem nobilis contracta proponuntur, procuratorem idoneum ad præſentiam noſtram mittas, qui ad agendum, & reſpondendum plenam *a* habeat poteſtatem.

a *Vide Horat. Luc. tract. de privil. Scholarium, privil.* 50. b *In aliquot, Innoc. III.* c *al. Ægitanenſi.* d *recuſatione.* e *quouſque.* f *proponitur, in aliquot antiq.* g *In multis antiq. Vicarie, Epiſcopo.* h *Umbaldo.*

CAP. XI.

Si procuratori generali denegantur induciæ ad conſulendum Dominum, ex cauſa probabili abſentem, poterit Procurator appellare.

Idem *Comtuarien. Archiepiſcopo.* (*an.* 1236.)

DIlectus filius magiſter L. Rector Eccleſiæ de Anna tranſmiſſa nobis petitione monſtravit, quod cum R. Preſbyter contra ipſum cauſa ſtudii Bononiæ commorantem, ſuper eadem Eccleſia ad Judices noſtras literas impetraſſet, eorum auctoritate a Judicibus ipſis eodem Rectore citato, Procurator ipſius generalis ad omnia ejus tractanda negotia, pro eo, quod competentem terminum, intra quem Rectorem ipſum conſuleret, utrum deberet contendere, vel cedere quæſtioni, ſibi concedere denegabant, pro eodem noſtram audientiam appellavit. Quocirca mandamus, quatenus, ſi eſt ita, revocato in irritum, &c.

CAP. XII.

Si reus recedit a judicio, dimiſſo Procuratore ſolummodo ad agendum, contumax eſt, & condemnatur in expenſis.

Idem *Epiſcopo Lexonen.* (*an.* 1236.)

COnſtitutis in præſ. n. H. Priore Sagien. & T. Laico dilectum filium O. Subdiac. noſtrum ſuper cauſa, quæ inter ipſos ſuper quadam ſumma pecuniæ vertitur, conceſſimus auditorem: [*& inf.*] Quia Prior ſuper ipſa pecunia, in qua dictus T. eum ſibi ſuæ uxoris nomine teneri dicebat, recepto libello illicentiatus receſſit, quendam Procuratorem dimittens ſolummodo ad agendum, quem cum auditor ipſe per mandatum procuratorium ſibi datum, ad defendendum Priorem ſufficientem non viderit, eum ex hoc reputans contumacem, ipſum præfato T. in unam marcham ſterlingorum condemnavit, taxatione præhabita in expenſis *b*. [*& inf.*] Nos autem finem litibus imponere cupientes, & quod ab auditore præfato factum eſſe dignoſcitur approbantes, mandamus, quatenus partibus convocatis, &c.

CAP. XIII.

Tenet judicium agitatum cum Procuratore revocato, ſi revocationem Judex, & adverſarius ignoraverunt. h. d. ſecundum communem intellectum, & verum.

Idem.

MAndato Procuratoris poſt litem conteſtatam a Domino revocato, ſi hoc ignorante Judice, vel adverſario factum fuerit, judicium, quod idem quaſi Procurator poſtmodum expertus eſt, ratum eſſe debebit.

CAP. XIV.

Filius familias poteſt eſſe Procurator in judicio, etiam ad futuras lites: & Procurator datus cum pluribus ſimul in ſolidum, præfertur, ſi præoccupavit negotium: ſecus, ſi diverſo tempore fuit datus. Item Procurator appellare debet a ſententia, niſi ex cauſa excuſetur: quo caſu debet Domino nunciare de ſententia: appellationem tamen proſequi non tenetur.

Idem.

NOn injuſte Judex proceſſit, qui filiumfamilias in Procuratorem admiſit, quamvis ad futuras controverſias conſtitutum: qui licet ſimul cum aliis datus fuerit, prius tamen procurationis officium occupavit. Quod fieri nequiviſſet in Procuratoribus diverſis temporibus conſtitutis, quoniam dato poſteriori, prioris eſſet procuratio revocata.

a *Plenariam.* b *Vide l.* 1. *cum not. ibi. ff. quod cujuſque univerſ.*

Digitized by Google

ta *a*. Potuit quoque is, & debuit a ſententia in eo, quod lata extitit contra ipſum, noſtram audientiam appellare, vel (ſi juſta *b* cauſa excuſabat eundem) ſaltem Domino conteſtari *c*, ut ad appellationis beneficium convolaret. Licet appellationem proſequi non teneretur invitus.

CAP. XV.

Procurator univerſitatis, cujus majores, & Jurati ſunt excommunicati, non repellitur ab impetrando, niſi illi in procuratoria ſint expreſſi, vel eorum auctoritate factum ſit, vel a l ad ſcienter ſint admiſſi. h. d. & eſt deciſio notabilis, & ſubtilis.

Idem.

CONſulti ſumus, an conſtitutus ad impetrandum a communitate aliqua Procurator, ab impetrando deberet excludi pro eo, quod majores, & Jurati *d*, per quos eadem communitas regebatur, tempore, quo injunctum fuit procurationis officium, erant excommunicationis ſententia innodati.

Taliter reſpondemus, quod niſi eſſent illi in literis procurationis expreſſi, vel alias eorum auctoritate Procuratoris *e* inſtitutio facta fuiſſet, aut ſciens eos eſſe tales, ipſa communitas una cum eis conſtituiſſet eundem, non eſt Procurator hujuſmodi repellendus.

TITULUS XXXIX.
DE SYNDICO.
CAP. I.

Religioſi debent habere Syndicum, qui cauſas monaſterii agat, & defendat etiam (ſi oportuerit) conſtituto illi ſalario.

Gregorius Papa *Subdiac. f defenſori Siciliæ. (an. 599.) Romæ in Siciliam.)*

SIcut ſtudii *g* noſtri eſſe debet a litigiis forenſibus Monachos ſubmovere, ita neceſſe eſt noſtra proviſione, quemadmodum negotia eorum diſponi debeant, ordinare. Pro qua re tibi præcipimus, quatenus cum Fauſto loqui debeas, cui (ſi voluerit) conſtituto ſalario, monaſterii generaliter debeas negotia commendare. Expedit enim pro parvo incommodo a ſtrepitu cauſarum ſervos Dei eſſe quietos.

TITULUS XL.
DE HIS, QUÆ VI, METUSVE CAUSA FIUNT.
CAP. I.

Si quis timore mortis, poſtea ratum non habens, religionem profitetur, exire, & matrimonium contrahere poteſt: ſecus, ſi a principio, vel ex poſt facto libere conſenſiſſet.

Alexander III. *Oſcen. Epiſcopo* h, *& Priori ſanctæ Mariæ Cæſarauguſt. (an. 1180.)*

PErlatum eſt ad audientiam *i* noſtram, quod cum quidam nobilis, & potens M. uxorem ſuam ſuſpectam *k* haberet, milites ſui, ejus præcepto eam ad quandam ſylvam ducentes, evaginato gladio occidere voluerunt: ſed tandem pietate ducti, ſub tali conditione pepercerunt eidem, quod in monaſterio de Colobris *l* habitum ſuſciperet monachalem: [*& infra.* 1] Epiſcopi vero miſſi a viro, ut ei velum imponerent, quia juvenis erat, & filium parvulum habebat, mutationem vitæ ſuæ ſuſpectam habentes, ſeorſum convenerunt eandem: quæ rem pateſaciens, quod mortis timore monaſterium intrabat, propoſuit, & quod inde quandocunque poſſet, exiret: ſed alter *a* Epiſcoporum (ut viri tyrannidi ſatisfacere videretur) mulieri velum imponere ſimulavit: tandem viro de medio ſublato, prædicta mulier de monaſterio exiens, alium maritum accepit: quos Galaguritanenſis Epiſcopus ad inſtantiam ſororum vinculo excommunicationis adſtrinxit: [*& inf.* 2] Ideoque mandamus, quatenus prædictam mulierem, & virum (recepto ſacramento, quod veſtro debeant ſtare mandato) ab excommunicationis vinculo abſolvatis: deinde tam mulierem, quam Prioriſſam, & Moniales præſcripti monaſterii ante veſtram præſentiam convocantes, ſi legitime probatum fuerit, non timore mortis prædictam mulierem religionem intraſſe, aut quod fecit, poſtmodum ratum habuiſſe: ipſam ad monaſterium redire, & habitum depoſitum reaſſumere *b* cenſura Eccleſiaſtica compellatis.

[1 *Quo audito maritus ejus, quia reſervata erat ad vitam, grave plurimum tulit, ſed tamen poſtmodum acquievit, ſicque factum eſt, quod duos Epiſcopos Cæſaraug. & Teraſonen. ut eam benedicerent, & illi velum imponerent, ad monaſterium ipſum adduxit.*

[2 *Ignorans penitus, quomodo res proceſſiſſet, quoniam utique ſententiam ven. f. n. Terragonenſ. Archiepiſcop. poſtea confirmavit. Nos igitur de prudentia, & honeſtate veſtra confidentes, cauſam ipſam experientiæ veſtræ duximus committendam, & fine debito terminandam.*]

CAP. II.

Qui per metum amiſſionis patrimonii ſuo beneficio renunciat, illud repetere poteſt.

Idem *Epiſcopo Vigornien. (an. 1180.)*

ABbas ſancti *c* Cadmundi *d*, a quo R. præſentium lator patrimonium ſuum tenere dignoſcitur, milites ſuos, & Burgenſes ad domum ejus (ſicut accepimus) deſtinavit, qui eum a domo, & univerſa poſſeſſione expellerent, niſi Eccleſiam ſuam penitus abjuraret: quod cum idem R. tali modo coactus feciſſet, Abbas alii conceſſit ſupradictam Eccleſiam. Unde quia quæ metu, & vi fiunt, de jure debent in *e* irritum revocari: mandamus, quatenus prædicto R. cum integritate reſtituas univerſa.

CAP. III.

Qui terrore Laicorum electioni de ſe factæ renunciat, ſi renunciatio juramento, vel fide firmata non ſit, regimini, ad quod electus erat, præfici poterit.

Clemens III.

AD aures noſtras *f* te ſignificante pervenit, quod electus quidam in Plebanum cujuſdam Eccleſiæ ad terrorem Laicorum renunciavit electioni, quæ de ipſo fuerat a Clericis, uno excepto, unanimiter celebrata: [*& inf.* 1] Tuæ igitur diſcretioni præſentibus innoteſcat, quod renunciatio facta ad terrorem Laicorum (niſi forte juramento, vel fide interpoſita, ſit confirmata) non impedit, quominus is, qui renunciavit Eccleſiæ, ad cujus regimen prius erat electus, præficiatur eidem.

[1 *Is autem, qui diſſenſit, ante electionem ad ſedem Apoſtolicæ vocem appellationis emiſit. Ideoque tanſulere voluiſti, ſi renunciatio facta ad terrorem Laicorum impediat, quo minus ad regimen prædictæ Eccleſiæ is, qui fuerit prius electus, aſſumi debeat, & ſi ejus appellatio valeat, qui ſe non electurum juravit, & ne alii eligerent, appellavit.*

CAP. IV.

Qui per metum, qui cadere potuit in conſtantem virum, beneficio ſuo renunciare juravit, & renunciavit, illud repetere poterit.

Innoc. III. *Decano, & Subdiacono Lincen. (an. 1200.)*

a *Vide l. ſi quis eum.* §. *fin. ff. eod.* b *ut infirmitas, paupertas, vel juſtus metus.* c *id eſt, nunciare coram teſtib. l. ſi procuratorem.* §. *ſi ignorantes. ff. mand.* d *Vide l. 1. ff. quod cujuſque uni. & c. cum non ignores. de præb.* e *procurationis.* f *lib. 1. epiſt. 67. Regiſt. Petri.* g C. 1. *eod. tit. in 1. compil.* h *Reſtituta eſt a nobis vera inſcriptio, nam perperam ita prius legebatur, Exonien. Epiſc. & Priori S. M. Cæſariæ.* i *Poſt Conc. Later. p. 50. c. 13. & cap. 1. eod. tit. in 1. compil.* k *ſuſpectam, ſcil. de adulterio.* l *Ita manuſc. emendatiores, ſed fortaſſis Calobris. al. Colubris. al. Tolobris.*

a *Tiraſonenſis ſcilicet, nam hic cum Cæſarauguſtano velum imponebat, ut patet ex integra.* b *reſumere.* c *poſt Conc. Lateranen. part. 22. cap. 7. & c. 2. eod. tit. in 1. compil.* d *Ead. mundi.* e *Vide l. cum gloſſ. C & ff. eod. Item. Sot. infra. tit.* f *Cap. 11. eod. tit. in 2. compil.*

Digitized by Google

AD audientiam *a* noſtram magiſtro G. de Chevel. *b* ſignificante pervenit, quod cum Eccleſiam de Chevel. canonice fuiſſet adeptus, & aliquandiu pacifica poſſediſſet, graviſſimo tandam metu Regis, quod eam raſignaret, jurare coactus, eam in eorum, ad quos pertinebat, manibus reſignavit. Quia vero quæ vi, metuſve cauſa fiunt, carere debent robore *c* firmitatis: mandamus, quatenus ſi eandem ad reſignationem conſtiterit vobis per talem metum fuiſſe coactum, qui potuerit, & debuerit cadere in virum conſtantem, non obſtanta juramento prædicto, quo non ad repetendum, ſed ad reſignandum ſolummodo tenebatur, præfatam Eccleſiam ei reſtitui faciatis.

CAP. V.

Excommunicatus non eſt, qui abſolute coactus excommunicato communicat, ſecus, ſi coactio fuit conditionalis.

Idem *Vidranen.* d *Archiepiſcopo.*

(*an.* 1200.)

SAcris *e* eſt canonibus: [& *infra.*] Diſtinguimus autem, utrum is, qui communicat excommunicato invitus, ſit per coactionem adſtrictus *f*, aut per metum inductus, in primo caſu talem non credimus excommunicationa teneri, cum magis pati, quam agere *g* convincatus. In ſecundo, licet metus attenuet culpam *h*, quia tamen non eam prorſus excludit, cum pro nullo metu debeat quis mortale peccatum incurrere, excommunicationis labe credimus inquinari.

CAP. VI.

Metum paſſe non ſubvenitur, ſi non fuit talis, qui cadere potuit in conſtantem virum.

Idem *Marſil.* & *Agathen. Epiſcopis.*

(*an.* eadn.)

CUm dilectus filius: [& *infra.*] Quia *i* conſtitit nobis de voto emiſſo, & de præſtito juramento a Canonicis inſularum, quod regulam Ciſtercien. obſervarent, vel translationem ipſius Eccleſiæ ad ordinem illorum nullatenue impedirent: cum utrumque ſervatum non vergat in diſpendium ſalutis æternæ, nolentes viam perjuriis aperire. Non obſtante violentia, quæ proponebatur illata, cum neque metum mortis, neque cruciatum corporis continetet *x*, & ideo non debuerat cadere in conſtantes. Nec obſtante dolo, quo ſe proponebant fuiſſe ſeductos: cum talis dolus non tam ad circumventionem prædictorum Ciſtercien. quam ad fatuitatem eorum debeat retorqueri; ſuper reſtitutione petita ſilentium ais duximus ſantantialiter imponandum.

CAP. VII.

Probata violentia per teſtes, res amiſſæ probantur per juramentum. Et ſuper valore rerum amiſſarum taxatione Judicis præmiſſa, & ſecuto petentis juramento, fit condemnatio.

Gregorius IX.

SUper eo, quod adverſarius veſter ſe conquerebatur a vobis per violentiam ſpoliatum, arbitramini contra vos fuiſſe injuſta proceſſum, cum non niſi proprio juramento probaverit ſingula, quæ amiſit. Verum poſtquam de violentia per teſtes, & de amiſſis rebus per ipſius conſtiterit ſacramentum: potuit Judex taxatione ab ipſo facta, pro perſonarum, ac negotii qualitate vos in æſtimatione rerum amiſſarum juramento adverſarii declarata, rationabiliter condemnare. *l*

a *Cap.* 1. *eod. tit. in* 3. *compil.* b *Chevelle.* c *Vid. l. metum §. ſed quod prætor. & §. volenti. & ibi Bart. ff. eod* d *Vireſien. al. Nidroſienſi.* e *Cap.* 2. *eod. tit. in* 3. *comp.* f *attractus, in manuſcr.* g *videatur, in impreſſis.* h *vid. l. fin. & ibi Bart. ff. de condict. ob tur. cauſ. & l. c. §. metus ff. eod.* i *C.* 3. *eod. tit. in* 3. *comp.* x *vid. l.* 2. *& ibi Bart. ff. de nova.* l *Iſte text. reputatur ſingul. per Abb. Brix. in fine dict. in verb. æſtimatio.*

TITULUS XLI.

DE IN INTEGRUM RESTITUTIONE.

CAP. I.

Si in contractu venditionis, vel locationis Eccleſia fuit enormiter læſa, poteſt adverſus talem contractum petere reſtitutionem in integrum: emptor tamen, ſicut conductor, non debet fraudari in pretio ſuo, vel in ſumptibus per eum factis.

Alexand. III. *Alphanen. Epiſc.* (*an.* 1180. *Romæ in Campan.*)

REquiſivit tua fraternitas, quid agendum ſit *a* de poſſeſſionibus laicis ſub modico cenſu conceſſis? Noveris itaque, quod ſi Eccleſia læſa eſt, & manifeſte apparat detrimentum ipſius (cum Epiſcopo ejus conditionem facera deteriorem non liceat, & Eccleſia jura minoris debeat ſemper illæſa ſervari) quæ in damnum ejus data conſtiterit, ad ipſius convenit jus, & proprietatem redire. Providendum eſt tamen, ne ſi forte coloni poſſeſſiones illas expenſis, ac labore ſuo reddiderint meliores, ſumptibus, quos bona fide fecerunt, debeant defraudari.

CAP. II.

Reſtituitur Eccleſia læſa propter negligentiam Procuratoris, qui jura Eccleſiæ non produxit.

Innocentius III. *ſancti Georgii, & ſancti Sergii Abbatibus.* (*an.* 1206.)

CUm veniſſent ad Apoſtol. ſedem electus *b*, & Monachi Rothon. pro ſe, ac pro monaſterio ſuo, ac magiſter A. pro Epiſcopo Venet. eis S. Georgii *ad velum aureum* Diac. Card. dedimus auditorem. Coram quo idem magiſter pro Epiſcopi parte propoſuit, quod cum monaſterium Rothon. eſſet ſitum in dioec. Vaneten. & Eccleſiæ Venet. ſubjectum, prædictus Epiſcopus poſſeſſiona ſubjectionis uſus eſt hactenus inconcuſſe: ſed cum occaſione cujuſdam electionis, quæ ibidem facta fuerat, partes de communi aſſenſu ad Natenen. *c* Epiſcopum, & ejus collegas *d* commiſſionis literas impetraſſent, duo eorum ad monaſterium acceſſerunt: quorum adventum intruſus præſentiens, renunciavit hujuſmodi electioni, & ſe a monaſterio abſentavit. Sed Judices auctoritate Apoſtolica Monachis injunxerunt, ut Syndicum, vel Procuratorem eligarent, qui in cauſis monaſterii & conſulte ageret, & utiliter reſponderet: diſtrictius inhibentes eiſdem, ne aliquem eligerent in Abbatem, donec planius cognoſceretur de jure, quod Epiſcopus ſe habere in Abbatis electione dicebat. Monachi vero etſi Procuratorem ad mandatum Judicum elegiſſent, Abbatem tamen contra inhibitionem eorum aligere præſumpſerunt: cujus electionem Epiſcopus petiit infirmari, & ſe ad poſſeſſionem reſtitui, qua eum Monachi ſpoliarant. Deinde Judices definitivam ſententiam protulerunt, electionem caſſantes eandem, quam ſententiam dictus magiſter petiit confirmari. Ad hoc fuit reſponſum, quod licet per Procuratorem ex parte Monachorum fuiſſet propoſitum, quod monaſterium ipſum ad Rom. Eccleſ. nullo modo pertineret, dicti tamen Judices contra eos procedere nimis animoſe cœperunt: [& *infra.*] Nos igitur Inſpectis privilegiis præd. noſt. Leonis, Gregorii, & Clem. quæ monaſterium illud ad jus, & proprietatem indicant ſed. Apoſtol. pertinere, intelligentes, quod monaſterii Procurator etſi eadem privilegia coram prædictis Judicibus exhibere omiſerit negligenter, jus tamen non tam ſuum, quam noſtrum fuerit proteſtatus, videlicet, quod monaſterium ipſum ad Rom. Eccleſiam nullo modo pertineret, ne ipſius negligentia in damnum tam noſtrum, quam monaſterii redundaret, ad audientiam reſtituimus Monachos Rothon. [& *inf.*] Electionem autem a Monachis (ſicut dicitur) concorditer factam *&c.*

a *Cap.* 1. *eod. tit. in* 2. *comp. & poſt Conc. Later. p.* 29. *c.* 7. b *Cap.* 1. *eod. tit. in* 3. *comp.* c *Vincen. al. Venaſten. al. Navacen.* d *Abbates ſcilicet de Mater. & de Gromat.*

Digitized by Google

factam, pendente controverſia, ex qua pendet, nec confirmandam duximus, nec etiam infirmandam.

CAP. III.

Eccleſia læſa in probatione neceſſaria omiſſa, poteſt petere reſtitutionem in integrum, non obſtante termino juris probationis excluſivo. Et reſtitutionem petere poteſt non ſolum contra privatum, ſed etiam contra Eccleſiam. b. d.

Idem *Helſen. & Floren.* a *Epiſcopis* (*an.* 1208.)

AUditis, & intellectis *b* cauſæ meritis in quæſtione, quæ vertitur inter Vigorien. Epiſcopum, & Abbatem de Eveſeam ſuper Eccleſiis in valle de *c* Eveſcam, quas Epiſcopus aſſerit ad ſe diœceſana lege ſpectare: Abbas autem eas ab ejus juriſdictione prorſus eſſe exemptas, cognovimus evidenter Eccleſias illas per privilegia illa Rom. Pont. non eſſe ab Epiſcopali juriſdictione ſubtractas, niſi forte vallis de Eveſeam ſit ille locus, qui fuit a duobus Regibus *d*, Roe videlicet, & Offa libertate donatus, & quem bonæ memoriæ Celeſtinus Papa libertate donavit, ſicut in ipſius privilegiis continetur. Verum tanto tempore probantur per teſtes ab Abbatibus de Eveſeam pleno jure poſſeſſæ; ut videatur in eis jus Epiſcopale legitime præſcripſiſſe, niſi forte per tantum temporis ſpatium Vigorien. Eccleſia interim vacaviſſet, ut tempore vacationis ſubducto, præſcriptio minime ſit completa: [*& infra.*] Licet autem utrinque ſit in cauſa concluſum, quia tamen utraque pars neceſſariam (ut aſſerit) probationem omiſit: nos attendentes, quod utraque Eccleſia fungatur jure minoris, æquitate penſata, utramque reſtituimus contra reliquam, ad probandam rationem *e* omiſſam, ne alterutra pars propter hujuſmodi negligentiam gravi jactura lædatur.

CAP. IV.

Reſtitutio ex juſta cauſa etiam majori eſt concedenda, dummodo juſta cauſa petendi probetur. Si autem non probatur plene, vel ſemiplene, conceditur reſtitutio in cauſa favorabili. b. d.

Idem *Priori ſanctæ Mariæ ad carceres, & L. Canonico ſanctæ Mariæ de Mandria.* f (*an.* 1208.)

EX literis *g* Abbatis de Caluenſ. didicimus, quod cum Ramiſane, & Grimol. Archipresbyteri inter I. virum, & L. mulierem ex delegatione noſtra ſententiam divortii protuliſſent, & appellat. interpoſita *h* cognitionem ſententiæ ipſi Abbati, & Archipresbytero Paduano duxerimus committendam: quia pars mulieris ad peremptorium terminum non acceſſerat, Abbas ipſe, cui alter Conjudex commiſerat vices ſuas, allegationibus diligenter inſpectis, latam a Judicibus prædictis confirmavit ſententiam: ſed poſt octo dies pater puellæ accedens ad ipſum, intellecto, quod ſententiam protuliſſet, firmavit proprio juramento, quod quidam ad eum, & filiam ejus accedens, fraudulenter ſub ipſius Abbatis nomine falſas eis *i* literas præſentavit, quibus mandabatur eidem *k*, ut quia Judex ad diem, quam aſſignaverat, venire non poterat, poſt octo dies a termino conſtituto, ipſius ſe conſpectui præſentaret: & poſtmodum appellavit ad ſedem Apoſtolicam, & etiam ſupplicavit. Licet autem de fraude taliter perpetrata per hujuſmodi juramentum non conſtet ad plenum, in favorem tamen matrimonii de benignitate canonica contra fraudem propoſitam ſupplicationem mulieris admiſimus, & ad audientiam reſtituimus eam pro matrimonio poſtulantem. Ideoque mandamus, quatenus de cauſa prioris appellationis ordine judiciario cognoſcentes, confirmetis, vel infirmetis, ſicut juſtum fuerit, ſententiam a primis Judicibus promulgatam.

a *Ratraſen. al. Roſen. in plur. manuſc. al. Foren.* b C. 2. *eod. tit. in* 3. *comp.* c *Super quibuſdam Eccl. in valle de Eveſcam conſit. al. Veſtiam.* d *In uno manuſc. ita: O. videlicet, & I.* e *allegationem ſuæ intentionis.* f *al. Mantria. al. Mantua.* g C. 3. *eod. tit. in* 3. *comp.* h *Interpoſita ad nos, &c.* i *ei.* k *eiſdem.*

CAP. V.

Etiam contra ſententiam Papæ reſtituitur Eccleſia. Hoc primo. Et cauſa reſtitutionis in integrum debet præſentibus partibus tractari. Hoc ſecundo. Hæc duo dicit quoad titulum.

Idem *Epiſcopo, & Capitulo* a *Oſcenen.* (*an.* 1220. *Roma in Hiſpaniam.*)

TUm *b* ex literis Celeſtini Papæ prædeceſſoris noſtri, tum ex his, quæ ipſius temporibus geſta fuerunt, gravem *c* Ilerden. Eccleſiæ intelleximus quæſtionem per ſententiam Eugenii Papæ ſuper Eccleſiis quibuſdam prolatam, ſe læſam enormiter, & olim, & nunc etiam conquerentis: unde cum idem Celeſtinus tempore Anaſtaſii Papæ proximi ſucceſſoris ejuſdem Eugenii in minori adhuc officio conſtitutus, in partibus Hiſpaniæ legationis officio fungeretur, & *d* ex delegatione ipſius cognoſcere cœpit de controverſia memorata, cui etiam Alexander ſucceſſor ipſius Anaſtaſii, officio legationis denuo in partibus eiſdem fungenti, cauſam commiſit eandem: idem quoque Celeſtinus ad apicem ſummi Pontificatus promotus G. ſancti Angeli Diacon. Cardinal. tunc Apoſtolicæ ſed. Leg. dictam controverſiam ſub eo tenore commiſit, ut inſpectis Ilerden. Eccleſiæ privilegiis, auditis etiam partium *e* rationibus, memorata ſententia non obſtante, definitivam proferret ſententiam, eamque faceret obſervari: verum quoniam per ipſum Legatum, aut per alios, quibus ſub eodem tenore cauſa eadem commiſſa extitit (licet producti teſtes ex parte Ilerden. Epiſcopi recepti fuerant) mandatum Apoſtolicum non extitit adimpletum, magiſter A. Canonicus Ilerden. poſtulavit per officium noſtrum dictam ſententiam in melius reformari, & contra eam reſtitui Eccleſiam Ilerden. Nos igitur cum fratribus noſtris, & aliis deliberavimus diligenter: nonnullis aſſerentibus, quod cum prædictus C. *f* præd. noſt. contra jam dictam ſententiam viſus fuerit Ilerden. Eccleſiæ reſtitutionis beneficium induſiſſe, cum ea non obſtante duxerit negotium committendum, & nos ſupplicationem ejuſdem Eccleſiæ admittere debebamus *g*, præſertim quia ſententia Rom. ſed. non negatur poſſe in melius commutari, cum aut ſurreptum aliquid fuerit, aut ipſa pro conſideratione ætatum, & temporum, ſeu gravium neceſſitatum diſpenſative quicquam ordinare decrevit. Et ſecundum jura civilia Principes etiam contra res bis judicatas in auditorio ſuo examinari reſtitutionem in integrum permiſerunt. Perſpeximus quoque ex data ſententiæ in regiſtro dicti Eugenii Papæ repertæ, quod primo menſe ſui Pontificatus fuerit promulgata: quando non plene de meritis ipſius cauſæ videbatur inſtructus, illa nitens præcipue ratione, quod privilegium Urbani ſecundi ex parte veſtra productum, ſubjectum fuerat falſitati, cujus tenorem nos in regiſtro ipſius invenimus incorruptum. Tandem deliberatio noſtra in hoc reſedit: ut an data ſit reſtitutio, an danda contra præmiſſam ſententiam, partibus præſentibus decernatur, quarum aſſertione merita cauſarum panduntur. Quocirca mandamus, quatenus uſque ad feſtum B. Lucæ, vel in propriis perſonis, vel per idoneum reſponſalem noſtro vos conſpectui præſentetis, quod dicta ſententia retractari non debeat (ſi poteritis) oſtenſuri: vel ſi forte exigente juſtitia fuerit retractanda, vel per vos, vel per reſponſalem idoneum appareatis *h* ſufficienter inſtructi, ut in principali negotio canonice procedatur: pro certo ſcituri, quod cum propter multam locorum diſtantiam non poſſit ad nos ſine magnis laboribus, & expenſis ſæpius

a *Oſcen. al. Oſcenenſi.* b *Capit.* 4. *eod. tit. in* 3. *compilat.* c *Vide Joannem. Vaſæum in Annal. Hiſpaniæ, cap.* 20. d *deeſt in antiq. dictio, &c.* e *id eſt juribus, & alleg.* f *Papa.* g *debeamus,* h *compareatis.*

Digitized by Google

h.beri recurſus, ſi ad præmiſſum terminum, quem vobis peremptorium aſſignamus, injuncta vobis contempſeritis adimplere: nos nihilominus in ipſo negotio, quantum de jure poterimus, procedemus.

CAP VI.

Petitio reſtitutionis in integrum contra ſententiam ſuſpendit regulariter executionem ſententiæ in eventu iſtius cauſæ reſtitutionis: fallit, ſi contra petentem reſtitutionem eſt præſumptio malitiæ, quod cauſa differendi executionem hoc petat: quo caſu executio fit, præſtita cautione de reſtituendo, ſi petens reſtitutionem obtinebit in cauſa. h. d. ſecundum mentem junctæ gloſſ. pen. & in hoc ultimo eſt iſte textus valde ſingularis reſpectu utriuſque juris.

Idem Innoc. III. (*an. 1212. Roma in Hiſpaniam.*)

SUſcitata *a* ſuper diverſis articulis inter Burgenſ. Epiſcopum, & Ovien. monaſterium quæſtione: [*& infra.*] Nos intellectis, quæ utraque pars propoſuit coram nobis ſuper quatuor articulis prænotatis, monaſterium Ovien. juſtitia condemnavimus exigente. Sententia vero lata, Procurator monaſterii ad probandam præſcriptionem dictam, tam ſuper quatuor articulis prænotatis, quam etiam ſuper quibuſdam decimis per tranſactionem acquiſitis, reſtitutionem in integrum nomine monaſterii poſtulavit, quam eidem duximus indulgendam: [*& infra.*]

Ne vero per excogitatam malitiam (ſicut ex præſumptionibus pluribus videbatur) effectum ſententiæ in damnum Epiſcopi contingeret impediri, neve monaſterium per executionem ſententiæ propter diverſas ſuſpiciones incurreret detrimentum: nos æquitate penſata, jure duximus providendum, ut ante omnia ſupradicta ſententia executioni mandetur: [*& infra.*] Volumus nihilominus, & mandamus, ut *b* ab ipſo Epiſcopo recipiatis idoneam cautionem: quod ſi monaſterium in cauſa ipſa prævaluerit, univerſa, quæ medio tempore ſententiæ ipſius occaſione perceperit, monaſterio reſtituat memorato.

CAP. VII.

Poſt peremptorium non auditur Eccleſia de jure communi, auditur tamen per beneficium reſtitutionis in integrum.

Honorius III. *Archiep. & Capitulo Bracar.* (*an. 1220.*)

COram felicis mem. I. Papa præd. n. lite inter Archiepiſcopum Toletan. & te, frater Archiepiſcope, ſuper primatia ſolenniter conteſtata, fuit peremptorius terminus aſſignatus: [*& inf.*]

Verum elapſo termino conſtituto, poſt expectationem non modicam comparuerunt Procuratores veſtri: ſed quia non attulerant depoſitiones teſtium, & alia munimenta, dilationem cum inſtantia poſtularunt. Poſtquam vero contra eos interlocuti fuimus ſuper dilatione petita, tandem indulgeri Eccleſiæ Bracaren. dilationem propter inſtructionem cauſæ, per auxilium reſtitutionis in integrum poſtularunt, exhibentes ſuper hoc ex parte veſtra ſpeciale mandatum. Nos autem uſque ad octavas Pentecoſtes per reſtitutionis beneficium id vobis duximus indulgendum. *d*

CAP. VIII.

Reſtituitur minor in eo, quod contraxit, vel omiſit, ſi probat exinde ſe læſum, & ſit intra tempora reſtitutionis petendæ.

Gregorius IX. (*an. 1230.*)

COnſtitutus in noſtra præſentia magiſter Guil. pro ſe, ac fratre ſuo I. Canonico Parroſinen. *e* exhibita nobis petitione monſtravit, quod *f* eis in minori conſtitutis ætate, ac eorum matre (cujus ſucceſſores exiſtunt) rebus humanis exempta, quondam G. pater ipſorum quaſdam poſſeſſiones utrique communes quibuſdam vendidit pro quadam pecuniæ quantitate, ac (ut hujuſmodi venditio robur firmitatis haberet) emancipavit eoſdem *a*, & fecit eos contractui conſentire. Quare ſupplicavit, ut vel venditionem eandem mandaremus nunciari nullam, vel cum adhuc exiſtant intra tempus ad obtinendum beneficium in integrum reſtitutionis indultum, & intra annum, & diem a tempore contractus, ipſis tanquam proximioribus competeret ſuper alia portione jus offerendi emptoribus precium, juxta municipii Parroſinen. conſuetudinem approbatam, quod hactenus omiſerunt, dignaremur eis ſuper utroque (cum in hoc non modicum læſi noſcantur, & emptoribus portionis ejuſdem, vel eorum ſucceſſoribus precium ſint offerre parati) per idem beneficium ſubvenire. Quocirca mandamus, quatenus ſi præmiſſa inveneritis veritate ſubnixa, vel venditionem prædictam, quoad partem ex ſucceſſione materna ipſos contingentem, nullam nunciare curetis, ſi in ea debita juris ſolennitas eſt omiſſa: vel ſi forſitan intervenerit, & eos læſos eſſe conſtiterit, tam ſuper ea, quam ſuper reſidua portione, dum tamen, quod offerunt, duxerint faciendum *b*, auctoritate noſtra in integrum reſtituere curetis.

CAP. IX.

Reſtitutio in integrum poſtulanda eſt ab ordinario, adminiſtrationem habente, vel a delegato ab eo: ſive hæc cauſa ſit ſpecialiter delegata, ſive incidat in cauſa generaliter ſibi commiſſa. Ab ordinario vero adminiſtrationem non habente, vel a delegato peti non debet, niſi veniat incidenter in cauſa. Arbiter autem de cauſa reſtitutionis non cognoſcit, nec poteſt aſſumi in majoribus cauſis.

Idem.

CAuſa reſtitutionis in integrum, coram Judicibus ordinariis adminiſtrationem habentibus, vel delegatis ab eis tractari poterit, & finiri *c*, ſive hoc ipſis delegatis ſpecialiter demandatum fuerit, ſive in *d* commiſſo eis negotio contingat incidere hujuſmodi quæſtionem. Delegati vero ab ordinariis, qui adminiſtrationem non habent, ſed tantummodo facultatem judicandi, ſeu Arbitri de hac cauſa cognoſcere nequeunt, niſi coram eis mota fuerit incidenter. In matrimoniali quoque cauſa, liberali, vel criminali, cum majores Judices exigant, Arbiter nequit aſſumi.

CAP. X.

Reſtitutio denegata Eccleſiæ, ulterius ſibi non conceditur, niſi ex nova cauſa: reſtituitur tamen ad appellandum a ſententia denegationis.

Idem.

BEneficio reſtitutionis in integrum Eccleſiæ tuæ in alio judicio denegato, reſtitutio (præterquam ad Appellationem omiſſam) videtur eidem Eccleſiæ poſſe denegari, niſi novis defenſionibus ad hujuſmodi ſit beneficium admittenda.

TITULUS XLII.

DE ALIENATIONE JUDICII MUTANDI CAUSA FACTA.

CAP. I.

Is, in quem facta eſt alienatio rei cauſa mutandi judicii, convenitur per reſcriptum impetratum contra alienantem.

Alexander III. *Dulmen.* e *Epiſc.* (*an. 1180. Roma in Daniam.*)

EX quorundam *f* relatione audivimus, quod cum aliqui literas a nobis commiſſionis impetrant, adverſarii

a Cap. 2. eod. tit. in 4. compil. b *al. quatenus.* c *inter eos.* d *Vid. l. ſi quando, & ibi. Bart. C. de dilat.* e *Paranen. al. Paronenſ.* f *Hic in vulgat. habetur dictio, cum, quam nec ſeries orationis admittit, nec habent manuſc.*

a *Inſero, quod qualitas Clericatus, & Canonicatus non liberat quem a patria poteſtate, ſed ſola Epiſcopalis. Conc. in auth. quæ dig. §. palam. & auth. dignitas. C. de Epiſc. & Cler.* b *In nno antiquo, ipſos auctoritate noſtra.* c *Vide l. fin. & ibi Bart. C. ubi, & apud quem.* d *Dictio, in, deeſt.* e *ut cap. 14. de app. in 1. compil. al. Lundenſi.* f *Cap. 1. eod. tit. in 2. compil. & poſt Concil. Lateran. ſub Alexand. III. p. 49. c. 5.*

ſarii (ut mandatum noſtrum eludant) antequam literæ ad Judicem perveniant, vel etiam poſtea, priuſquam citentur ab eis, in vocem appellationis prorumpunt: (*& infra*. 1) Nos igitur contra prædictam calliditatem, & verſutiam providere volentes: mandamus, quatenus ſi adverſarii eorum pro evacuando noſtro mandato taliter appellaverint, aut de poſſeſſione, de qua controverſia vertitur, commutationem fecerint *a*, vel ſe malitioſe duxerint abſentandos, eos, qui in poſſeſſionem ſe ingeſſerint, appell. ceſſ. cogatis ſub veſtro examine juris æquitati parere.

[1 *Vel commutationem facientes aliquos in poſſeſſionem eorum, de quibus controverſia vertitur, malitioſe inducunt*.]

CAP. II.

Clericus cauſa mutandi judicium, non debet recipere ceſſionem a Laico.

Gregorius IX. *Abbati S. Nicolai, & Decano Furnen.* b *Morinen. diœceſ.*

EX parte Scabinorum *c* Hipretii *d* fuit propoſitum, quod inter Laicos ejuſdem loci quæſtionibus emergentibus dirimendis per judicium ſeculare, quidam Clerici ſibi dono, vel precio ab aliquibus Laicorum ipſorum cedi faciunt actiones, ut adverſarios ad Eccleſiaſticum forum trahant, & prædam ex hujuſmodi commercio aſſequantur. [*& inf.*] Cum igitur ceſſiones, & emptiones litium legitimæ prohibeant ſanctiones, ita quod *jactura cauſæ afficiant* illos, qui ſibi potentiorum patrocinium taliter advocare præſumunt, & ex eo ſint etiam odioſæ, quod ex fonte cupiditatis videntur procedere: mandamus, quatenus Clericos memoratos a præſumptione hujuſmodi per cenſ. Eccleſ. compeſcatis.

TITULUS XLIII.
DE ARBITRIS.
CAP. I.

Arbitri ſunt in diſpari numero aſſumendi, & eis diſcordantibus ſtatur ſententiæ majoris partis.

Ex Concilio Africano. *e* (*an.* 402.)

SAne *f*: [*& infra*.] Si autem ex communi placito Epiſcoporum, inter quos cauſa verſatur, arbitros elegerint, aut unus eligatur, aut tres: ut ſi tres elegerint, aut omnium ſequantur ſententiam, aut duorum *g*.

CAP. II.

Nullum eſt arbitrium, ſeu arbitramentum continens peccatum per partes non remiſſibile.

Alexander III. *Eboracen. Archiepiſc.* (*an.* 1160.)

NOn ſine multa neceſſitate *h* A. Presbyter nobis propoſuit, quod cum in Eccleſia ſancti Alphridi per manum R. Archidiac. de Suelle perſonæ illius Eccleſiæ *i* Capellanus inſtitutus fuiſſet, eodem R. mortuo, M. nepos ejus, qui ſibi in Eccleſia jam dicta ſucceſſit, eundem Presbyterum Capellanum ibidem iterum ordinavit: [*& inf.* 1] Cum autem idem Presbyter extra provinciam exulans, de ſuo beneficio non poſſet juſtitiam obtinere, nec ſuam ulterius inopiam ſuſtinere, per dolum, & fraudem ipſius M. ab eo eſt ſacramentum extortum, ut arbitrium Clericorum duorum exinde ſuſciperet, & ſervaret: qui jam dicto M. faventes *k* Presbytero præceperunt, ut quinque marchas ab eodem ſuſciperet, & toti cederet quæſtioni. Quoniam igitur non decet te aliquatenus ſuſtinere, ut quod perperam arbitrati ſunt, debeat incorrectum relinqui: mandamus, quatenus ſi ſe cognoverint præfati Clerici tam nequiter arbitratos fuiſſe, dictum Presbyterum ab obſervantia juramenti auctoritate noſtra prorſus abſolvas: vel ſi arbitrium ipſum noveris æquitate ſubnixum, ad obſervantiam ipſius utramque partem app. ceſſante compellas.

[1 *Quorum temporibus XXX. annis, & ultra Capellaniam ejuſdem Eccleſiæ pacifice ſe aſſerit tenuiſſe, tandem vero idem M. ab eadem Eccleſia volens ipſum Presbyterum removere, in eum ſæpius indebitas exactiones exercere: & quidam ejus homo circa domum ſuam egreſſus, violentas manus in eum injecit: & idem M. niſus eſt eum circumvenire, ut pro V. marchis argenti, quas etiam idem M. ei promittebat annuatim nomine penſionis ſoluturum, prædictæ Capellaniæ cedere non differret. Præfato vero Presbytero nolente ejus exequi voluntatem, M. prædictus tantum dicitur feciſſe, quod poſt multas injurias, & gravamina ſibi illata, occupatis omnibus aliis rebus ab officio, & beneficio eſt ſuſpenſus, vel ſpoliatus.*]

CAP. III.

Arbiter aſſumptus in patrimoniali cauſa Clerici, non poteſt adjudicare rem Eccleſiæ poſſidendam, etiam ad vitam Clerici: hoc dicit, & eſt caſus notabilis.

Idem *Exonienſi Epiſc.* [*an.* 1160.]

PErvenit *a* ad nos, quod cum G. de Cal. ſororem G. Clerici duxiſſet in uxorem, idem G. fidei interpoſitione firmavit, quod V. ſolidos ſterlingorum annuatim daret eidem: unde cum ſuper eiſdem V. ſolidis inter ipſos controverſia mota fuiſſet in quatuor compromiſere perſonas, quæ taliter arbitratæ fuerunt, quod idem G. decimas, quas in parochia de Cal. præfatus G habere dignoſcitur, pro V. prætaxatis ſolidis perciperet annuatim. Unde quoniam hujuſmodi arbitrium Eccleſiæ poſſet in poſterum pernicioſum exiſtere; mandamus, quatenus ſi ita inveneris, prænominatum G. diligenter commoneas, & Eccleſiaſt. diſtrict. *b* compelles, ut prælibatas decimas liberas omnino dimittat, nec ſibi occaſione hujuſmodi aliquid ulterius vendicare præſumat. Clericum vero moneas, ut cum eodem G. amicabiliter ſtudeat convenire.

CAP. IV.

In mulierem ſingularem nunquam in Arbitratricem compromitti non poteſt, ſecus, ſi mulier habet alias juriſdictionem de jure communi, vel conſuetudine: nam tunc etiam ſuper rebus temporalibus Eccleſiæ poteſt in eam valide compromitti. h. d. clare.

Innocentius III. *Cancellario, & magiſtro Loth. Canonico Pariſienſi*. [*an.* 1210.]

DIlecti filii, Abbas *c*, & conventus de Scerdune Ciſtercien. ordinis, ſuæ nobis querela monſtrarunt, quod cum inter eos ex una parte, ac Hoſpitalarios ex altera, ſuper uſuagio cujuſdam nemoris quæſtio verteretur, in A. Reginam Francorum fuit compromiſſum utrinque, quæ cauſæ meritis intellectis arbitrium duxit per diffinitivam ſententiam promulgandum: *& infra*. 1) Quamvis autem ſecundum regulam juris civilis fœminæ a publicis officiis ſint remotæ, & alibi dicatur *d*, quod licet ſummæ opinionis exiſtant, ſi arbitrium in ſe ſuſceperint, vel ſi patronæ inter libertos ſuos interpoſuerint audientiam, ab omni *e* ſint judiciali examine ſeparandæ, ut ex earum prolatione nulla pœna, adverſus earum contemptores, nullaque pacti exceptio habeatur: quia tamen juxta conſuetudinem approbatam, quæ pro lege ſervatur, in partibus Gallicanis fœminæ præcellentes in ſubditos ſuos ordinariam juriſdictionem habere noſcuntur, mandamus, quatenus Hoſpitalarios, ut arbitrium ipſum, præſertim cum Epiſcoporum fuerit præſentia, & conſilio roboratum, ſicut provide latum eſt, & ab utraque parte ſponte receptum, obſervent, per pœnam in compromiſſo ſtatutam appellatione poſtpoſita compellatis.

[1 Et

a *Vide l. fin. cum gloſſ. C. de litig.* b *al. Faren. Ord. Præmonſtr.* c *Scabinos vocant Belgæ, & alii populi, ſenatores, ſeu oppidorum magiſtratus.* d *Hipreti*. e *Conc. Afric.* 88. *Conc. Milevit. c.* 24. *Burch. lib.* 1. *decret. c.* 68. *Ivo p.* 5. *c.* 276. f *cap.* 4. *De for. comp. in* 1. *compil.* g *Vide l. item ſi unus. & l. ſi in tres. ſ. eod.* h *Cap.* 1. *eod. tit. in* 1. *compil.* i *Vox, Eccleſiæ, deeſt in aliquot vet.* k *eidem Presbytero.*

a *C.* 2. *eod. tit. in* 2. *comp.* b *Id eſt, Eccleſiaſtica diſtrictione, vel diſciplina, non diſcretione.* c *Cap.* 1. *eod. tit. in* 3. *comp.* d *l. ult. C. de arbitris.* e *al. ſunt.*

[1 *Et redactum in ſcripto proprio, & Epiſcoporum, qui ibi interfuerunt, fecit firmari ſigillis, contra cujus ſententiam Hoſpitalarii temere venire non timent.*]

CAP. V.

Eccleſia exempta non poteſt in præjudicium exemptionis compromittere. h. d. & clare.

Idem Innoc. III. *Abbati, & Conventui de Pigravia.* a (*an.* 1198.)

CUm tempore C. Papæ *b* præd. n. [*& inf.* 1] Super controverſiis, quæ inter te, & Meſburgen. Epiſc. & quoſdam tuos Monachos vertebantur, te promiſiſti arbitrium Magdeburgen. Archiep. ſervaturum: [*& inf.* 2] Quia legitime conſtitit, quod fide hinc inde data, compromiſſum eſt in Archiep. memoratum, nos arbitrium ab ipſo prolatum decernimus obſervandum, illis duntaxat capitulis exceptis, quæ contra libertatem ipſius monaſterii, & duarum capellarum ejuſdem in arbitrio ſunt expreſſe. Cum etſi ſponte volueris *c*, de jure tamen nequiveris ſine licentia R. Pontif. renunciare privilegiis, vel indulgentiis libertatis, quæ monaſterium illud indicant ad jus, & proprietatem Rom. Eccleſ. pertinere.

[1 *Tu fili Abbas ad Rom. Eccleſiam acceſſiſſes, & privilegia, & alia ſcripta a ſed. Ap. merueris obtinere, Meſburgen. Epiſcopus, ſicut aſſeris, propter hoc eſt graviter contra te commotus, tu vero timens tibi, & monaſterio tuo periculum imminere.*]

[2 *Sicque factum eſt, ut idem Archiepiſcopus adjunctis ſibi tam Clericis, quam Laicis ſub certa forma arbitrium promulgavit, & cauſas ſuſpectionis multiplices aſſignavit. Conſequenter etiam judicium volens declinare, ſed. Ap. appellavit, ſed reverſus poſtmodum coram eiſdem ſacramentum de calumnia præſtitit, & teſtes produxit, petitis dilationibus, & obtentis. Ipſi vero Judices procedentes in cauſa, auditis atteſtationibus utriuſque partis, geſta omnia ſigillorum ſuorum munimine roborata, ad ſed. Ap. deſtinarunt, terminum partibus imponentes, quo recepturo ſententiam Ap. ſedi ſe præſentarent.* & infra. *Quia vero memoratus Epiſcopus, eo quod juramentum præſtitit de calumnia, & a delegatis inducias poſtulavit, & teſtes coram eis produxit, renunciaſſe appellationi videtur, & eorum examini conſenſiſſe: Nos habito ſ. n. con. in præmiſſa incidenti quæſtione interlocuti ſumus, quod deberent, quæ coram prædictis Judicibus geſta fuerant, publicari, ut ſecundum tenorem ipſorum noſtra tandem ſententia informaretur: tibi igitur, & procuratoribus ſupradicti Epiſcopi, ven. fr. n. Hoſtien. Epiſcop. & dil. fil. P. tt. S. M. Eccleſiæ Presbyterum Cardinalem dedimus auditores, qui cum ea, quæ fuerunt hinc inde propoſita, & oſtenſa, nobis, & fratribus noſtris fideliter retuliſſent.*]

CAP. VI.

Arbiter non habet poteſtatem judicandi ultra comprehenſa in compromiſſo: ideo coram eo non fit reconventio.

Idem *Epiſc. S. Andreæ, & Abb. de Becbot.* d (*an.* 1208.)

CUm dictus filius: [*& infra.*] Utrum *e* coram arbitris reconventioni ſit locus, poſtulaſti per ſed. Apoſt. explicari. Nos igitur reſpondemus, quod licet in judicio convenientem reconvenire valeatis, qui coram Judice convenitur, coram Arbitris tamen reconveniri non poteſt: cum Arbitri judicare non valeant, niſi de his tantum, ſuper quibus in eos extiterit compromiſſum.

CAP. VII.

Qui per arbitrium tenetur eligere cum aliquorum conſilio, tenetur illorum conſilium in tractatu electionis requirere, ſed ſequi non adſtringitur.

Idem *Rectori, & fratribus Hoſpitalis S. Bartholomæi Lucani.* (*an.* 1209.)

CUm olim *a* ſuper eligendo in Hoſpitali veſtro Rectore, & fratribus inter vos, & Priorem S. Barthol. Lucen. coram Judicibus delegatis quæſtio verteretur, & utraque pars in eos compromittens, ipſorum arbitrium ſe promiſerit ſervaturum: ſuper prolato ab ipſis arbitrio utrinque dubitatio eſt exorta, quam petiiſtis per ſed. Apoſt. declarari. Nos igitur publico inſtrumento arbitrium continente diligenter inſpecto, cognovimus, quod ſecundum formam arbitrii Prior S. Barthol. Lucan. tenetur habere conſilium cum familia Hoſpitalis ejuſdem, & tractare cum ea de inveniendo Rectore. Propter quod dicimus, quod niſi Prior ſuper inveniendo Rectore tractaverit cum familia Hoſpitalis, & ipſius conſilium requiſierit, non habet poteſtatem eligendi Rectorem: & ſi alio modo eum elegerit, ejus electio haberi debet irrita, & inanis. Verum habito *b* cum familia ſuper hoc conſilio, & tractatu, Prior libere poteſt rectorem eligere, duntaxat idoneum, ſive concordet, ſive diſcordet familia cum ipſo ſuper inventione Rectoris.

CAP. VIII.

De rebus ſpiritualibus in Laicum compromitti non poteſt.

Idem *in Concilio generali.* c (*an.* 1215. *Romæ.*)

COntingit *d* interdum, quod cum actori: [*& infra.*] Ad hoc generaliter prohibemus, ne ſuper rebus ſpiritualibus compromittatur in Laicum: quia non decet, ut Laicus in talibus arbitretur.

CAP. IX.

Auctoritate Judicis etiam delegati poteſt de cauſa ſpirituali in Clericum, & Laicum compromitti: & ſi arbitrium eſt a partibus receptum, debet a partibus executioni mandari, licet per generalem Procuratorem factum fuerit compromiſſum. Si autem non fuit arbitrium approbatum, & pœna fuit appoſita, agitur ad pœnam, alias ad intereſſe. h. d. generaliter inhærendo literæ.

Idem *Piſano Archiepiſcopo.* (*an.* 1214.)

PEr tuas *e* literas intimaſti, quod cum ſuper executione arbitrii, quod inter Hoſpitelarios ſancti Joannis, & Plebanum de Piſcia *f* ſuper hoſpitali ſancti Allucii *g* latum erat, a nobis literae accepiſſes: [*& infra.* 1] Plebanus propoſuit, quod ad cauſam tractandam *h* procuratori dedit generale mandatum, non tamen ei mandavit, ut ſine ſpeciali mandato compromittere poſſet, vel tranſigere ſuper eo. Et præterea Procurator jam dictus de aſſenſu Canonicorum ſuorum non fuerat inſtitutus: & Ideo dicebat arbitrium non valere; præſertim cum Procurator fines mandati exceſſerit, & arbitrium fuerit per unum Clericum, & duos Laicos promulgatum, licet ipſi de aſſenſu Genuenſ. *i* Archiepiſcopi, cui cauſa commiſſa fuerat, arbitrium protuliſſent: [*& infra.* 2] Super quo frater. t. t. r. quod ſi ex parte Plebani arbitrium receptum fuerit, indiſtincte ratum haberi debet, ac per hoc juxta tenorem mandati Apoſt. executioni mandari. Si vero receptum non fuerit, refert, utrum fuerit, vel non de obſervando ipſo pœna ſtatuta. Et quidem ſi pœna appoſita fuit, agi poteſt ad pœnam: at ſi nulla ſtatuta fuerit, ſed ſimpliciter fuit, quod ſtaretur ſententiæ, compromiſſum: Procurator ad intereſſe poterit *k* conveniri, quia juramento ſuo ſeipſum perſonaliter, non Eccleſiam poterat obligare. Quod autem a duobus Laicis, & uno Clerico dicitur eſſe prolatum, nequaquam obviare videtur, cum auctoritate dicti Archic-

a al. Pigamia. al. Piſania. *Vid. Annal. Miſn.* 108. b Cap. 2. eod. tit. in 3. compil. c *Hinc videtur inferri, quod exempta Eccleſia non poteſt renunciare privilegio libertatis, contra l. ſi quis in ſcribendo. C. de pactis.* d al. Beten. al. Alberbroth. Ord. S. Ben. diœceſis S. Andreæ.

a Cap. 4. eod tit. in 3. comp. b *al. ita: verum habito fratrum, & familia ſuper hoc conſilio, & tractatu, &c.* c Later. c. 40. d C. 1. eod. tit in 4. comp. *Reliqua pars hujus cap. habetur in c. contingit. inf. de dolo, & contum.* e C. 2. eod. tit. in 4. comp. f *Piſa.* g *Albutii.* h *In aliquot exemp. quod licet ad cauſam tractandam proc. ſuo dederit generale mand. &c. quæ lectio planior eſt.* i *Januenſ.* k *Vide l. Plautius. ff. de procur.*

Archiepiſcopi factum ſit, cui cauſa, de qua dicitur compromiſſum, fuerat delegata.

[1 *Partibus in tua præſentia conſtitutis, Hoſpitalarii a te executionem arbitrii poſtulabant, aſſerentes illud debere obſervari, pro eo, quod Procurator Plebani ſponte in arbitrat juramento interpoſito compromiſit, quoniam dicebant, compromittendi, & transfigendi ſuper eodem negotio (arbitrium) recepiſſe.*]

[a *Unde cum ſuper his dubietas fuiſſet exorta, per Apoſt. ſed. oraculum doceri petiſti, qualiter ſuper negotio iſto tibi ſit procedendum.*]

C A P. X.

Si per duos electos ad eandem prælaturam in diſcordia compromittitur in ordinarium, morte alterius compromittentium expirat compromiſſum: ordinarius tamen ex poteſtate ordinaria procedit ſuper jure ſuperſtitis, antequam fiat tranſitus ad aliam electionem. h. d.

Honorius III. *Archiepiſcopo Colonien.* (*an.* 1220.)

EX parte tua noſtris eſt auribus intimatum, quod vacante præpoſitura S. Cuneberti *a* in Colonia, Canonici ejuſdem Eccleſiæ vota ſua diviſerunt in duos, videlicet Herm. de Juliaco, *b* & Conr. de Lombardia *c*: [*& infra.*] Cumque poſtmodum tractaretur ſuper electione hujuſmodi, & partes eſſent in tua præſentia conſtitutæ, in te demum ſuper hoc fide præſtita compromittere curaverunt, qui cauſæ meritis diligenter inſpectis, ad proferendam diffinitivam ſententiam diem ipſis conſentientibus præfixiſti. Interim vero præfato H. ab una parte electo ſublato de medio, ſupradictis Canonicis inhibere curaſti, ne tua pendente ſententia procederetur ad electionem aliam faciendam: quorum quidam nihilominus B. Colonien. Canonicum elegerunt. Die igitur, quo ſententia proferri debuit, in tua præſentia partibus conſtitutis, dictus B. allegavit, quod procedere ulterius non deberes. Quapropter tibi edoceri a nobis humiliter poſtulanti, breviter reſpondemus, quod licet arbitrium ſit finitum per mortem ipſius *d* H. prius tamen de primæ electionis meritis debuiſti cognoſcere, quam proceſſus fieret ad ſecundam: nam ſi dictus C. ſuperſtes in electione jus habet, ſecundam conſtat penitus non valere.

C A P. XI.

* *Arbiter poſt rem judicatam ſuper diſcordiis novis aſſumptus, non poteſt per ſuum arbitrium ſententiam immutare, etiamſi de componendo inter partes mandatum acceperit a Papa.*

Idem *electo e, & Abbati S. Zenon. & C. Canonico Veron.*
(*an.* 1220. *Roma in Dalmatiam.*)

EXpoſita nobis Feltren. & Belien. *f* electi petitio continebat, quod cum cauſa, quæ inter anteceſſorem ſuum ex parte una, & cives Terviſinos ex altera, ſuper diſtrictu, & rebus aliis vertebatur, per ſententiam Hoſtien. Epiſcopi, tunc Apoſt. ſed. Leg. fuerit terminata: [*& inf.* 1] Tandem ſuper quibuſdam diſcordiis, quæ hinc inde videbantur exortæ, in Ducem Venetorum, tanquam in arbitrum cum parte altera compromiſit: [*& inf.* 2] Licet autem eidem Duci literas noſtras miſerimus, ut ad componendum inter partes laborare deberet, cum tamen intentionis noſtræ non fuerit immutare ſententiam ipſam, vel ſopitas per eam querimonias ſuſcitare: mandamus, quatenus (præfatis literis non obſtantibus) quicquid per prænominati Ducis arbitrium contra ipſius Legati ſententiam inveneritis eſſe factum, in irritum revocetis: *g* & ei diſtrictius inhibentes, ne ulterius in compromiſſo procedat, eundem ad reſtitutionem obſidum occaſione illius compromiſſi ſibi datorum, ut ipſius arbitrium ſervaretur, per cenſuram Eccleſiaſt. compellentes.

[1 *Et ipſius anteceſſor electi adjudicata ſibi per Legatum eundem diu pacifice poſſediſſet, ipſe nihilominus habito Canonicorum ſuorum aſſenſu in præjudicium Eccleſiarum ſuarum.*]

[2 *Qui veniens contra eandem ſententiam auct. Ap. confirmatam, ſuper rebus judicatis ab eodem Legato adverſus prædictas Eccleſias, æquitate poſtpoſita, iniquum arbitrium promulgavit.*]

C A P. XII.

Non valet compromiſſum factum in duos, ſive plures, hoc adiecto, ut in caſu diſcordiæ eligatur tertius per eoſdem, vel alios. hoc dicit.

Gregorius IX. *Decano, & Magiſtro P. Canonico S. Petri Atrebatenſis diœc.* (*an.* 1230. *Roma in Artaſiam.*)

INnotuit nobis, Gulielmo Laico conquerente, quod cum O. Laicus ipſum ſuper quadam ſumma pecuniæ coram Judicibus auctoritate Apoſtolica conveniſſet, tandem fuit a partibus in duos arbitros compromiſſum: ſic tamen, quod ſi illi duo adinvicem diſcordarent, tertium adderent Judices nominati, retenta penes ſe compellendi partes ad obſervandum arbitrium per dictos arbitros promulgandum nihilominus poteſtate. Cumque tertius arbiter a Judicibus prædictis electus, cum altero duorum, ipſum parti alteri condemnaſſet: idem ex eo ſentiens a ſæpedictis Judicibus ſe gravari, quod ipſum ad obſervantiam *a* hujuſmodi arbitrii compellebant, noſtram appellavit audientiam: ſed ipſi appellatione contempta, excommunicationis tulerunt ſententiam in eundem. Ideoque mandamus, quatenus, ſi eſt ita, cum legali ſit proviſione ſtatutum, ut compromiſſum de incerta perſona in arbitrum aſſumenda non teneat, dictam excommunicationis ſententiam denuncietis penitus nullam eſſe. *b*

C A P. XIII.

Valet compromiſſum factum in unum, vel in plures, ut ipſi per ſe cauſam definiant, vel per alios, quos ipſi elegerint. h. d. ſecundum intellectum, quem ſenſit gloſ. hic: & Innocentius in capite præcedenti, qui placet mihi. *Panor.*

Idem *Abbatiſſæ, & Conventui Jotren.* (*an.* 1230.
Roma in Galliam.)

CUm a nobis petitur: [*& infra.*] Ex parte veſtra fuit propoſitum, quod olim inter vos, & Senon. Archiepiſcopum quæſtione ſuborta, ſuper eo, quod idem Archiepiſcopus aſſerens, monaſterium veſtrum metropolitico jure ſibi ſubeſſe, procurationes, & res alias exigebat a vobis. Tandem in R. ſancti Angeli Diacon. Cardin. tunc Apoſtolicæ ſedis Legatum, a partibus concorditer compromiſſo, & promiſſo ſub certa pœna, quod arbitrio, ſeu ordinationi ejuſdem, vel duorum mediatorum, quos idem ſuper hoc deputaret, præciſe parerent: magiſter P. Capellanus noſter, & I. Archidiaconus Senonenſ. mediatores ab eodem ſuper hoc deputati legato, ordinando, & diffiniendo cauſam hujuſmodi terminaverunt. Nos igitur, quod per prædictos mediatores ſuper hoc actum eſt, auctoritate Apoſtolica confirmamus.

C A P. XIV.

Compromiſſum ante ſententiam latam finitur morte alterius compromittentium, unde non tranſit in hæredes compromittentium, niſi de eis ſit cautum in compromiſſo. hoc dicit, comprehendendo mentem Capituli.

Idem. (*Romæ.*)

COmpromiſſum non extenditur in compromittentis hæredes, ſi de ipſis non caveatur ibidem. *c*

---

a *Unuberi. al. Caliberti, Cuniberti, Humberti.* b *Villiaco.* c *Barbaria.* d *Vide l. diem proferre. §. 1. & l. ſed interpellatur. ff. eod.* e *al. electo Abbati.* f *al. Feltren. al. Filien. al. Belnen. al. Belien. unitæ fuerant, ſed 1460. ſeparatæ.* g *Ad hunc text. vide Abbat.*

a *Obſervationem.* b *Vide l. item ſi unus. §. ſi in duos. ff. eod.* c *Vide l. veteribus. C. de contr. & commiſſ. ſtipul.*

FINIS LIBRI PRIMI.

Digitized by Google

DECRETALIUM EPISTOLARUM GREGORII

LIBER SECUNDUS.

TITULUS I.
DE JUDICIIS.
CAP. I.

Contumax in non tamperendo, vel non reſpondendo excommunicari poteſt: beneficia autem privari non debet. hoc dicit Abbas Siculus.

Ex Concilio Africano. *a*

DE *b* Quodvultdeo Centurienſi Epiſcopo, quem *c* cum advarſarius ipſius eum *d* petiiſſet ad concilium introduci *e*, interrogatus, an cum eo vellet experiri, primo id promiſerat, & altera die reſpondit, hoc ſibi non placere, atque diſceſſit.

Placuit, ut nullus eidem *f* communicet, donec *g* ſatiſfactione præmiſſa fuerit abſolutus. Nam adimi ſibi Epiſcopatum ante cauſæ ejus exitum nulli poteſt de jure videri.

CAP. II.

Laici Eccleſiaſtica negotio tractare non debent, ſed Prælatorum judicio diſponuntur. Hoc dicit Abbas.

Ex Synodo Eugenii Papæ. *b* (*an.* 1148. *in Gallia.*)

DEcernimus, ut Laici Eccleſiaſtica *i* tractare negotia non præſumant. Sed *k* Epiſcopi, Abbates, Archiepiſcopi *l*, & alii Eccleſiarum Prælati de negotiis Eccleſiaſticis (maxime de illis, quæ ſpiritualia eſſe noſcuntur) Laicorum judicio non diſponant: nec propter eorum prohibitionem, Eccleſiaſticam dimittant juſtitiam exercere.

CAP. III.

Cauſa juris patranatus ſpectat ad judicium Eccleſiæ. h. d. ſpecifice, & ad literam.

Alexander III. *Illuſtri* m *Regi Anglorum.* (*an.* 1180.)

QUanto *n* divina gratia: [*& infra.*] Cauſa vero juris patronatus ita conjuncta eſt, & connexa ſpiritualibus cauſis, quod non niſi Eccleſiaſtico judicio valeat definiri.

CAP. IV.

Clericum convictum, vel confeſſum de crimine coram Judice ſeculari, ex eo non punit Epiſcopus: ſed coram ſe convictum, vel confeſſum punit pœna debita: niſi cum illa diſpenſet, quod poteſt in adulterio, & minoribus: depoſitum vero non ſtatim tradit curiæ ſeculari. h. d. uſque ad fin. Abbas Siculus.

Idem *Salernitano Archiepiſcopo.* (*an.* 1180. *Romæ in Campaniam.*)

ETſi Clerici coram *a* ſeculari Judice convicti fuerint, vel confeſſi de crimine, non ſunt propter hoc a ſuo Epiſcopo aliquatenus condemnandi. Sicut enim ſententia a non ſuo judice lata non tenet, ita & facta confeſſio coram ipſo. Si vero coram Epiſcopo de criminibus in jure confeſſi ſunt, ſeu legitima probatione convicti, dummodo ſint talia crimina, propter quæ ſuſpendi debeant, vel deponi, non immerito ſuſpendendi ſunt a ſuis ordinibus, vel ab altaris miniſterio perpetuo removendi.

Summatus eſt iſte §. ſupra in princ. c. tamen quia habet materiam ſeparatam, & notabilem, ideo dic aliter: In adulterio, & minoribus poteſt cum Clericis peracta pœnitentia Epiſcopus diſpenſare: depoſitum autem pro ſuis exceſſibus non tradit indifferenter curiæ ſeculari. h. d. Abbas Sicul.

§. 1 De adulteriis *b* vero, & aliis criminibus, quæ ſunt minora, poteſt Epiſcopus cum Clericis poſt peractam pœnitentiam diſpenſare. Sed non debet quemlibet depoſitum pro ſuis exceſſibus (cum ſuo ſit functus officio, nec duplici debeat ipſum contritione conterere) Judici tradere ſeculari.

CAP. V.

Vaſſallus coram domino feudi conveniendus eſt, etiamſi dominus feudi ſit Eccleſiaſtica perſona, dummodo ibi actor poſſit ſuam juſtitiam conſequi: alias loci ordinarius poterit adiri. (& ſecundum hoc eſt caſus notabilis.)

Idem. *b*

CÆterum *c* quia in eos, quos ab Eccleſia tua conſtat poſſeſſiones tenere in feudum, occaſione ipſarum excommunicationis, ſeu interdicti ſententia promulgatur. Nos id diſtrictius inhibemus: quamdiu parati fuerint ſuper his in tua præſentia juſtitiam exhibere.

CAP. VI.

Nomen actionis in libello exprimere pars non cogitur, debet tamen factum ita clare proponere, ut ex eo jus agendi colligatur. hoc dicit quoad intellectum Abbas.

Idem *Exonen. Epiſcopo, &* d *Capitulo Londonen.* (*an.* 1160.)

DIlecti filii, Prior, & Clerici de Guiſeburnen. *e* contra Eboracen. Archiepiſcopum Apoſt. ſed. Leg. gravem querimoniam tranſmiſerunt: [*& infra.*] Provideatis attentius, ne ita ſubtiliter, ſicut a multis fieri ſolet, cujuſmodi actio intentetur, inquiratis, ſed ſimpliciter, & pure factum ipſum, & rei veritatem, ſecundum formam canonum, & ſanctorum Patrum inſtituta, inveſtigare curetis.

CAP.

a *Cap.* 54. *Refert Burch. lib.* 2. *decret. cap.* 181. *& Ivo p.* 5. *c.* 297. *Vid. tom.* 1. *Concil. p.* 554. b *cap.* 1. *eod. tit. in* 1. *compil.* c *quoniam & rectius.* d *ſo.* e *Hinc videtur inferri, quod ad valorem citationis oportet, quod fiat auctoritate judicis ad inſtantiam partis .l. ad peremptorium. & ibi Bart. D. eod. tit.* f *Quodvultdeo.* g *cauſa ejus qualem potuerit terminum ſumat.* h *Eugenii III. in Synod. Remenſi c.* 4. i *Cap.* 2. *eod. tit. in* 1. *compil.* k *Et.* l *Archidiaconi in* 1. *comp.* m *Illuſtriſſimo.* n *C.* 5. *eod. tit. in* 1. *compil.*, *& poſt Conc. Lat. ſub Alex. III. p.* 47. *tit. de jur. patron.*

a *C.* 6. *eod. tit. in* 1. *compil. poſt Conc. Later. p.* 26. *c.* 4. b *Bernard. Dias in pract. crim.* c *in veterib. ita:* *Idem E. i. eidem Salernitano Archiepiſc. al. Tornacenſi Epiſcopo.* d *C.* 7. *eod. tit. in* 1. *comp.* e *In antiquis, & Decano London.* f *al. Giſeburgen.*

Digitized by Google

C A P. VII.

Excommunicatus in judicio, niſi tanquam reus, ſtare non poteſt.

Idem *Paduano Epiſcopo*. (*an.* 1160.)

INtelleximus: [*& infra*. 1] Quia poſtulaſti a nobis, utrum excommunicatus in judicio ſtare poſſit? Reſpondemus, quod conveniri poteſt, & debet per alium reſpondere in judicio: ne videatur de ſua malitia commodum reportare. *a*

[1 *Ex literis tuis, quod cum filia cujuſdam nobilis viri parochiani tui cum quodam viro matrimonium contraxiſſet, comperto poſtea, quod idem vir pro nece bon. mem. Vincentini Epiſcopi vinculo tenebatur excommunicationis aſtrictus, in tua propoſuit præſentia quæſtionem. Unde*]

C A P. VIII.

Clericus de omni crimine debet coram Eccleſiaſtico Judice conveniri; nec valet conſuetudo contraria.

Lucius III. *Strigon. Archiepiſcopo*. b (*an.* 1160.)

CLerici: [*& inf.* 1] Cum Imperator 1 dicat, quod leges non dedignantur ſacros canones imitari, in quibus generaliter traditur, ut de omni crimine Clericus debeat coram Eccleſiaſtico Judice conveniri: non debet in hac parte canonibus ex aliqua conſuetudine præjudicium generari.

[1 *Vero maxime in criminalibus conſtit in nullo caſu poſſunt ab alio, quam ab Eccleſiaſtico Judice condemnari, etiamſi conſuetudo regia habeat, ut fures a Judicibus ſecularibus judicentur.*

C A P. IX.

Judex ex officio providere debet, ut debitæ ſolennitates ſerventur in judiciis, quibus omiſſis judicium redditur fruſtratorium. h. d. Abbas Siculus.

Clemens III. (*Abbati de Eveſham. an.* 1189.)

I. CAuſam, quæ *d* vertitur inter fratres Dolmen. *e* monaſterii, & Monachos ſancti Albani: *f* [*& infra*] Providens inter cætera, ut fratres Dulman. monaſterii cum auctoritate, & aſſenſu Epiſcopi ſui ingrediantur negotium: ne ſi fratres ſancti Albani obtineant, Epiſcopus idem Abbatem monaſterii ſe proponens, litem ſopitam valeat ſuſcitare.

C A P. X.

Clericus depoſitus incorrigibilis excommunicandus eſt, & ſucceſſive anathematizandus: & ſi ſic non reſipuerit, per Judicem ſecularem comprimendus eſt. h. d. Abbas Siculus.

Celeſtinus III. *g* (*an.* 1192. *Strigon. Archiepiſcopo.*)

CUm non ab homine: *h* [*& infra.*] A nobis fuit ex parte tua quæſitum, utrum liceat Regi, vel alicui ſeculari perſonæ judicare Clericos cujuſcunque ordinis, ſive in furto, ſive in homicidio, vel perjurio, ſeu quibuſcunque fuerint criminibus deprehenſi. Conſultationi tuæ taliter reſpondeo, quod ſi Clericus in quocunque ordine conſtitutus, in furto, vel homicidio, vel perjurio, ſeu alio *i* crimine fuerit deprehenſus legitime, atque convictus, ab Eccleſiaſtico Judice deponendus eſt. Qui, ſi depoſitus incorrigibilis fuerit, excommunicari debet: deinde contumacia creſcente anathematis mucrone feriri: poſtmodum vero ſi in profundum malorum veniens *x* contempſerit, cum Eccleſia non habeat ultra quid faciat, ne poſſit eſſe ultra perditio plurimorum, per ſecularem comprimendus eſt poteſtatem, ita quod ei deputetur exilium *a*, vel alia legitima pœna inferatur *b*.

C A P. XI.

Per reſcriptum impetratum contra violentum, convenitur qui ſcienter ſuccedit in vitium. h. d. ſecundum communem modum, qui mihi placet. Panorm.

Idem *VVinton. Epiſc. & Abb. S. Albani*. (*an.* 1192.)

QUia V. qui violenter *c* dicebatur Eccleſiam P. Clerici occupaſſe, defunctus eſt, ut accepimus, & R. eam poſtmodum eſt ingreſſus: præcipimus, ut ſecundum formam priorum literarum inter ipſos R. & P. ſub iiſdem Judicibus mediante ratione, ſicut inter eundem P. & præfatum V. ſi viveret, negotium terminetur.

C A P. XII.

Solus Papa cognoſcit de dubiis privilegiorum Apoſtolicæ ſedis, & non inferior.

Innocentius III. *S. Sergii, & S. Georgii Abbatibus*. d (*an.* 1200.)

CUm veniſſent: *e* [*& infra.*] Cum ſuper privilegiis ſedis Apoſtolicæ cauſa vertatur, noluimus de ipſis per alios judicari.

C A P. XIII.

Judex Eccleſiaſticus poteſt per viam denunciationis Evangelicæ, ſeu judicialis, procedere contra quemlibet peccatorem, etiam laicum: maxime ratione perjurii, vel pacis fractæ.

Idem *Prælatis f per Franciam conſtitutis*. (*an.* 1200.)

NOvit ille, *g* qui nihil ignorat: [*& inf.*] Non putet aliquis, quod juriſdictionem illuſtris Regis Francorum perturbare, aut minuere intendamus, cum ipſe juriſdictionem noſtram nec velit, nec debeat impedire. Sed cum Dominus dicat in Evangelio *h*: *Si peccaverit in te frater tuus, vade, & corripe eum inter te, & ipſum ſolum: ſi te audierit, lucratus eris fratrem tuum: ſi te non audierit, adhibe tecum unum, vel duos, ut in ore duorum, vel trium teſtium ſtet omne verbum: quod ſi non audierit, dic Eccleſiæ: ſi autem Eccleſiam non audierit, ſit tibi ſicut ethnicus, & publicanus.* Et Rex Angliæ ſit paratus ſufficienter oſtendere, quod Rex Francorum peccat in ipſum, & ipſe circa eum in correptione proceſſit ſecundum regulam Evangelicam, & tandem quia nullo modo profecit, dixit Eccleſiæ: quomodo nos, qui ſumus ad regimen univerſalis Eccleſiæ ſupernæ diſpoſitione vocati, mandatum divinum poſſumus non exaudire, ut non procedamus ſecundum formam ipſius? niſi forſitan ipſe coram nobis, vel Legato noſtro ſufficientem in contrarium rationem oſtendat. Non enim intendimus judicare de feudo, cujus ad ipſum ſpectat judicium, niſi forte juri communi per ſpeciale privilegium, vel contrariam conſuetudinem aliquid ſit detractum: ſed decernere de peccato, cujus ad nos pertinet ſine dubitatione cenſura, quam in quemlibet exercere poſſumus, & debemus. Non igitur injurioſum ſibi debet Regia dignitas reputare, ſi ſuper hoc Apoſtolico judicio ſe committat, cum Valentinianus *i* inclytus Imperator Suffraganeis Mediolanen. Eccleſiæ dixiſſe legatur: Talem in pontificali ſede conſtituere procuretis, cui & nos, qui gubernamus imperium, ſincere noſtra capita ſubmittamus, & ejus monita (cum tanquam homines deliquerimus) ſuſcipiamus neceſſario velut medicamenta curantis. Nec ſic *x* illud humillimum

N omit-

a *Vide l. cum hi. §. ſi quis, de tranſact. & l. is cui. ff. de ſervitute.* b *al. Alexand. III. Abbati de Eveſham.* c *Cap. 8. eod. tit. in 2. compil. Ivo part. 6. c. 427. & p. 16. c. 250. Jul. Clar. pract. crim. quæſt. 136.* d *Cap. 2. eod. tit. in 2. compil.* e *Dimolenſ.* f *Albini.* g *Clemens III.* h *Eſt autem pars cap. cum non ab homine. inf. de ſentent. excommun. Cap. 3. eod. tit. in 2. compil. vide Covarruviam in cap. alma mater. part. 2. relect. §. 8. num. 8. & Bernard. Diaz de Luco in pract. crim. cap. 131. & ſeq.* i *aliquo.* x *veniens hæc omnia contempſerit.*

a *Quod ei deputetur pœna exilii.* b *Ita in omnibus manuſcriptis. al. feriatur. al. infligatur.* c *Cap. 4. eod. tit. in 2. compil. unde ſumenda inſcriptio.* d *Recte additur in 3. compil. & Cantori Andegavenſi, Ord. S. Ben.* e *Cap. 2. eod. tit. in 3. compil.* f *Archiepiſcopis & Epiſcopis.* g *Cap. 3. eod. tit. in 3. compil. vide Jac. Lup. tract. de confed. prin. memb. 1.* h *Matth. 18.* i *63. diſt. Valentinianus. Hoc narrat Caſſiod. in Hiſt. trip. lib. 7. c. 8.* x *ſic, deeſt.*

omittamus, quod Theodoſius ſtatuit Imperator *a* 1 & Carolus innovavit, de cujus genere Rex ipſe noſcitur deſcendiſſe: quicunque videlicet litem habens, ſive petitor fuerit, ſive reus, ſive in initio litis, vel decurſis temporum curriculis, ſive cum negotium peroratur, ſive cum jam cœperit promi ſententia, ſi judicium elegerit ſacroſanctæ ſedis Antiſtitis, illico ſine aliqua dubitatione (etiamſi pars alia refragetur) ad Epiſcoporum judicium cum ſermone litigantium dirigatur. Cum enim non humanæ conſtitutioni, ſed divinæ potius innitamur, quia poteſtas noſtra non eſt ex homine, ſed ex Deo, nullus, qui ſit ſanæ mentis, ignorat, quin ad officium noſtrum ſpectet de quocunque mortali peccato corripere *b* quemlibet Chriſtianum: & ſi correctionem contempſerit, per diſtrictionem Eccleſiaſticam coercere. 2 Sed forſan dicetur, quod aliter cum Regibus, & aliter cum aliis eſt agendum. Cæterum ſcriptum novimus in lege divina *c*: *Ita magnum judicabis, ut parvum, nec erit apud te acceptio perſonarum*: d [*& infra.* 3] Licet autem hoc modo procedere valeamus ſuper quolibet criminali peccato, ut peccatorem revocemus a vitio ad virtutem, ab *e* errore ad veritatem, præcipue cum contra pacem peccatur, quæ eſt vinculum charitatis: poſtremo cum inter Reges ipſos reformata fuerint pacis fœdera, & utrinque præſtito proprio *f* juramento firmata, quæ tamen uſque ad tempus prætaxatum ſervata non fuerint: nunquid non poterimus de juramenti religione cognoſcere, quod ad judicium Eccleſiæ non eſt dubium pertinere, ut rupta pacis fœdera reformentur? Ne ergo tantam diſcordiam videamur ſub diſſimulatione fovere, prædicto Legato dedimus in præceptis, ut (niſi Rex ipſe vel ſolidam pacem cum prædicto Rege reformet, vel ſaltem humiliter patiatur, ut idem Abbas, & Archiepiſcopus Bituricen. de plano cognoſcant, utrum juſta ſit querimonia, quam contra eum proponit coram Eccleſia Rex Anglorum, vel ejus exceptio ſit legitima, quam contra eum per ſuas nobis literas duxit exprimendam) juxta formam ſibi datam a nobis procedere *g* non omittat. 4

[1 *Qui ſcrutator cordium eſt, ac conſcius ſecretorum, quod chariſſimum in Chriſto fil. n. Philippum Regem Francorum illuſtrem, de corde puro, & conſcientia bona, & fide non ficta diligimus, & ad honorem, & profectum, & incrementum ipſius efficaciter aſpiramus, exaltationem regni Francorum, ſublimationem Apoſtolicæ ſed. reputantes, cum hoc regnum benedictum a Deo ſemper in ipſius devotione permanſerit, & ab ejus devotione nullo unquam, ſicut credimus, tempore ſit diſceſſurum: quia licet interdum hinc inde fiant immiſſiones per Angelos malos, nos tamen, qui Satanæ non ignoramus aſtutias, circumventiones ipſius ſtudebimus evitare, credentes, quod idem Rex illius ſeduci fallaciis non ſe permittet.*]

[2 *Quod enim debeamus corripere, & poſſimus, ex utrinſque patet pagina Teſtamenti. Cum clamet Dominus per Prophetam: Clama, ne ceſſes, quaſi tuba exalta vocem tuam, & annuncia populo meo ſcelera eorum: & ſubjungat ibidem: niſi annunciaveris impio impietatem ſuam, ipſe in iniquitate, quam operatus eſt, morietur: ſanguinem autem ejus de manu tua requiram. Apoſtolus quoque nos monet corripere inquietos: & alibi dicit idem: Argue, obſecra, increpa in omni patientia, & doctrina. Quod autem poſſimus, & debeamus coercere, patet ex eo, quod dicit Dominus ad Prophetam, qui fuit de Sacerdotibus Anathot: Ecce conſtitui te ſuper gentes, & regna, ut evellas, & deſtruas, & diſſipes, & ædifices, & plantes. Conſtat vero, quod evellendum, deſtruendum, & diſſipandum eſt omne mortale peccatum. Præterea cum Dominus claves regni cœlorum B. Petro Apoſtolo tradidit, dixit ei: quodcunque ligaveris ſuper terram, erit ligatum & in cœlis, & quodcunque ſolveris ſuper terram, erit ſolutum & in cœlis. Verum nullus dubitat, quin omnis mortaliter peccans apud Deum ſit ligatus. Ut ergo Petrus divinum judicium imitetur, ligare debet in terris, quos ligatos conſtat in cœlis.*]

[3 *Quam B. Jacobus intervenire teſtatur, ſi dixeris ei, qui indutus eſt veſte præclara: Tu ſede hic bene: pauperi vero, ſta tu illic, aut ſede ſub ſcabello pedum meorum.*]

[4 *Ideoque univerſis vobis per Apoſt. ſedem mandamus, & in virtute obedientiæ præcipimus, quatenus poſtquam idem Abbas ſuper hoc mandatum fuerit Apoſtolicum executus, ſententiam ejus, imo noſtram verius recipiatis humiliter, & faciatis ab aliis obſervari: pro certo ſcituri, quod ſi ſecus egeritis, inobedientiam veſtram graviter puniemus.*

a In C. Theodoſ. lib. 6. tit. 1. l. quotiens. & refert Grat. in can. quicunque 11. q. 1. b corrigere. c Deuter. 1. d l. hos accuſare. de accuſ. l. in multis de ſtat. hom. e Hæc verba, ab errore ad veritatem, in manuſcript. deſunt. f Vox, propria, deeſt in antiquis. g Vid. l. ea quidem. C. de accuſ. & l. divus. ff. de cuſtod. & exhib. reor.

CAP. XIV.

Principalis perſona per ſe, non per Advocatum debet factum proponere in judicio, niſi ſit indiſcreta.

Idem *Epiſcopo Helienſi.* (*an.* 1200.)

PAſtoralis: [a *& infra.*] Statuimus præterea, ut principales perſonæ non per Advocatos, ſed per ſeipſas factum *b* proponant: niſi forte ſint adeo indiſcretæ, ut earum defectus de Judicis licentia per alios ſuppleatur.

CAP. XV.

Si actio, & intentio ſunt ineptæ, vel ſola intentio, debet reus abſolvi ab inſtantia judicii; iterum tamen actor audietur, ſi apte egerit. hoc dicit quoad intellectum.

Idem *Nobili viro Matthæo de c Riparia.*

(*an.* 1200.)

EXaminata *d* cauſa, quæ vertitur inter te, & milites Campaniæ: *e* [*& infra.* 1] Actionem, quam ſuper jure patronatus ejuſdem Eccleſiæ contra præfatos milites intentabas, incongruentem cognovimus, & ineptam *f*. Quia cum teſtes induxeris ad probandum, quod quando præfatus A. vicedominus Eccleſiam eandem tanquam ſequeſtratam accepit, tu jus patronatus ipſius Eccleſiæ poſſidebas; profecto nec rei vendicationem intentare, nec ipſius reſtitutionem poteras poſtulare. Unde intentionem tuam in hac parte pronunciavimus non tenere, abſolventes eoſdem milites ab eadem. Ita tamen, quod ſi congruentem, & aptam intentare volueris actionem, reſpondere tibi nihilominus teneantur.

[1 *Super Eccleſia S. Angeli de Caſa parata, actis confeſſionibus, & atteſtationibus intellectis, inſpectis inſtrumentis, & allegationibus indagatis, perpendimus evidenter, arbitrium, quod contra te vicedominus Sabin. dicebatur ſuper eodem negotio promulgaſſe, contra formam juris, & compromiſſum fuiſſe declaratum. Verum non obſtante confirmatione fel. mem. C. PP. p. n. qui confirmaverat illud, ſicut provide latum fuerat, & ab utraque parte receptum, decrevimus ipſum irritum, & inane.*]

CAP. XVI.

Præceptores templi pro domibus ſuis agere, & defendere poſſunt, nec obſtat eis religio, vel quod ignota ſit eorum origo.

Idem *Magiſtro, & fratribus militiæ templi in Italia conſtitutis.* (*an.* 1200.)

CUm deputati: [*& infra.*] Accepimus, quod quidam tam ſeculares, quam Eccleſiaſtici Judices illos, quos habetis in domibus veſtris præceptores, in cauſis ad proſequendam ſuam juſtitiam non admittunt, tanquam licitum non ſit eis ſuper litigioſis negotiis curam agere,

a Require ſupra, de offic. & pot. jud. delegat. b factum ſuum. c Roma. alit. Rivarla. d Cap. 3. in 2. compilat. tit. de confirmat. utili, vel inutil. e Campanicos. f Vid. l. cum prętium. C. de lib. cauſa. & l. item apud Labeonem. §. ſi quis libello. ff. de injur.

agere, qui pacificis decreverunt ſtudiis inhærere, illud allegantes in repulſione ipſorum, quod eorum ipſis generatio non eſt nota: qui undecunque venerint gratia divina vocati, dum laudabiliter exequantur officium ſui ordinis, ex ſuperabundanti requiritur ſuæ notio nationis. Ne quis igitur in proſecutione cauſarum præceptores eoſdem ab agendo, vel reſpondendo occaſione hujuſmodi rapellat, auctoritate *a* Apoſtol. inhibemus.

CAP. XVII.

Prælati debent Laicis de Clericis (appellatione fruſtratoria non obſtante) juſtitiam facere: ad ſeculare tamen forum Clerici a Laicis trahi non debent, etiam data ipſorum Prælatorum negligentia.

Idem *Vercellen. Epiſcopo, & Abbati de Tilleto.*

(*an.* 1220. *Romæ in Pedemont.*)

QUaliter, & quando: [*& infra.*] Præcipiatis ex parte noſtra Prælatis, ut Laicis de Clericis conquerentibus plenam *b* faciant juſtitiam exhiberi. Non obſtantibus appellationibus fruſtratoriis, quas in eorum gravamine Clerici frequenter opponunt. Nec pro *c* defectu juſtitiæ Clerici trahantur a Laicis ad judicium ſeculare, quod omnino fieri prohibemus.

CAP. XVIII.

Judex habens ut privatus pene conſimilem cauſam, quam habet ut Judex, a judicando removetur. h. d.

Idem *d.*

II. CAuſam, *e* quæ inter Abbatem, & Conventum Vindon. & Archidiaconum Carnoten. ſuper quibuſdam procurationibus vertitur, vobis, & Archid. Pariſien. meminimus commiſiſſe: [*& infr.* 1] Quia vero cum eundem Archidiaconum ſimilis pene cauſa contingat, nimis favorabilis parti alteri videretur *f*, nos te, fili Decane, loco ipſius Archidiaconi ſubrogantes; mandamus, quatenus (non obſtantibus prioribus literis) in cauſa *g* ratione prævia procedatis.

[1 *Dictus vero Abbas, & Conventus nolentes parti alteri reſpondere, niſi vos prius conſuleremus ſecundum privilegia Rom. Pontificis, indulta monaſterio eorundem, dil. fil. Ab. ejuſdem monaſterii Manaſſem, propter hoc ad ſed. Apoſtol. tranſmiſerunt, nihilominus ſupplicantes, quatenus te, fili Decane, loco Pariſien. Archidiaconi ſubrogare ad defenſionem ipſius negotii dignaremur.*

CAP. XIX.

Si Judices de principali, & exceptionibus præjudicialibus ſimul cognoſcunt, vel ſuper principali lite non conteſtata teſtes recipiunt, licite ab eis appellatur.

Honorius III. *Archiepiſcopo* h *Remenſi, & Decano* i *Brimenſi Colon. diœceſis.* (*an.* 1220.)

EXhibita nobis R. Virdunenſis electi petitio declaravit, quod cum ſuper facto electionis ſuæ, H. Archid. ac quorundam Canon. Virdunen. *k* adverſariorum ſuorum procuratores ad noſtram audientiam *l* acceſſiſſent, Pariſien. Epiſcopo, & Conjudicibus ſuis ſub certa forma literas noſtras direximus, inter alia continentes, ut vocatis, qui forent evocandi, ſuper propoſitis, & aliis negotium contingentibus inquirerent veritatem: [*& inf.* 1] Cum autem idem electus quibuſdam ex his, qui contra eum agebant, conſpirationem, & quibuſdam excommunicationem in modum exceptionis objiceret, ſe id offerens probaturum, præfati Judices interlocuti fuerunt, quod de his, & principali negotio ſimul inquirerent: nolentes, quaſi non Judices, ſed inquiſitores exiſterent, ſuper dictis exceptionibus ipſius electi probationes admittere: ſed pervertendo juris ordinem, de præmiſſis exceptionibus, & principali negotio pariter per ſe inquirere intendentes, & procedentes etiam ad receptionem teſtium lite nondum ſuper eodem negotio conteſtata: quare prælatus electus noſtram audientiam appellavit: [*& inf.* 2] Quia vero non in modum inquiſitionis, ſed commiſſionis negotium extitit delegatum: mandamus, quatenus ſi ex dictis gravaminibus, vel aliquo ipſorum appellatum conſtiterit, revocato in irritum, quicquid poſt appellationem hujuſmodi inveneritis attentatum, in cauſa ipſa juxta priorum continentiam literarum, ratione prævia procedatis.

[1 *Et teſtes, quos nominari contingeret juxta conſuetam Eccleſiæ formam, ad teſtimonium compellendo, & præfigendo partibus terminum competentem, quo per ſe, vel per procuratores idoneos noſtro ſe conſpectui præſentarent, juſtam ſententiam recepturæ: partibus ergo citatis non ſuit proceſſum in aliquo primo die. Cumque decem de parte adverſa ſecundo termino comparerent, & fuiſſent, ſi electioni ſe opponerent, jure requiſiti, ſeptem eorum reſpondere nolentibus, ad agendum tres ſe reſidui obtulerunt.*]

[2 *Humiliter ſupplicans, ut cum literæ ad ipſos Judices obtentæ, non inquiſitionem, ſed commiſſionem ſapiant, prout apparet ex continentia earundem, quod ab ipſis factum eſt poſt app. ipſius revocare in irritum, & cauſam aliis committere dignaremur.*]

CAP. XX.

Lapſu triennii non obſtante poteſt delegatus in cauſa ſibi commiſſa procedere.

Idem *magiſtro Tancredo Canonico Bononien.* (*an.* 1220.)

VEnerabilis frater noſter Archiepiſcopus Ravennas propoſuit coram nobis, quod cum deciſio cauſæ, quæ inter ipſum, & communitatem Cerviæ, ſuper juriſdictione civitatis Cerviæ, & quibuſdam aliis articulis vertitur, ſit per ſubterfugia, & cavillationes eorum per triennium prorogata: dicti Cervien. aſſerentes inſtantiam judicii per decurſum triennii periiſſe, reſpondere ſub tuo examine recuſaverunt: [*& infra.* 1] Mandamus, quatenus exceptione hujuſmodi non obſtante, in negotio iſto procedas juxta traditam tibi formam. *a*

[1 *Conſuetis tergiverſationibus proceſſum impedientes dictæ cauſæ. Nolentes igitur, ut ejuſdem cauſæ deciſio ulterius prorogetur, præſentium tibi auctoritate.*]

CAP. XXI.

Actor obtinens in poſſeſſoria coram Judice rei, non tenetur coram eo Judice ſuper proprietate reſpondere, ſi eſt prorſus alterius fori. h. d. & eſt caſus notabilis.

Idem *Epiſcopo* b, *& magiſtris T. & B. Praten. Bononiæ commorantibus.* (*an.* 1220.)

SIgnificaverunt nobis olim Abbas, & Conventus S. Mariæ de Florentia, quod Florentina Poteſtas pro eis contra communitatem caſtri de Signa ſuper poſſeſſione, vel quaſi juris ibidem eligendi Rectorem (quod ad ſe pertinere dicebant) definitivam ſententiam promulgavit. Sed poſtmodum Abbatem, & Conventum præfatos ipſa Poteſtas coegit communitati prædictæ ſuper proprietate vel quaſi memorati juris in ſeculari judicio reſpondere. Unde vobis injunximus, ut ſi ita eſſet, cogeretis communitatem *c* eandem, electum ab eiſdem Monachis in rectorem admittere, audituri poſtea, quæ partes ſuper proprietate, vel quaſi prædicti juris ducerent proponenda: [*& infra.* 1] Verum pars altera inter alia excipiendo propoſuit, ſe tunc coram vobis reſpondere de jure non teneri, cum tempus propter vindemias exiſteret feriatum: reſpondente Syndico monaſterii hoc

a *al. auctoritate præſentium inhibemus.* b *plenariam.* c *Conc. Carthag. III. c. 9. & Concil. Tolet. III. c. 13.* d *In aliquot antiquis: Idem Pariſienſi Epiſcopo, & Decano.* e *C. 1. eod. tit. in 4. comp.* f *vide l. litigatores. ff. de arbit.* g *Deſunt hæc verba, In cauſa: alii ita: in negotio.* h *In omnibus vetuſtis Innoc. III. Arch. Remenſi.* i *Et Decano Berimnenſ. Colmen. diœc. al. Brunienſ. al. Beneventſ. al. Bituricen.* k *Virdunenſis.* l *præſentiam.*

a *Vid. l. ad legatum. & l. ad rem mobilem. ff. de procurat. & l. 2. ff. de juriſd. omn. jud.* b *Bononien.* c *In una antiquo, cogeritis communitatem prædictam, eundem electum, &c.*

Digitized by Google

malirioſe proponi: ut videlicet cauſa protracta, tempus regiminis electi prædicti inutiliter elabatur: [*& inf.* 2] Mandamus, quatenus hoc non obſtante, in negotio ratione prævia procedatis.

[1 *Ut cauſam, ſicut juſtum extiterit, deciſuri, non obſtante ſtatuto quolibet contrario Eccleſiaſticæ libertati, ſeu quod Abbas, & Conventus prædicti compulſi ſunt ſuper hoc litem conteſtari in judicio ſeculari. Nuper enim referente Abbate, & Conventu didicimus, quod cum de literis a nobis ſuper hoc obtentis, ad ipſius communitatis notitiam perveniſſet, Syndicus ejus exhibito coram Judice poteſtatis calumniæ juramento citari fecit Abbatem, quod coram illo ſubiret ſimile juramentum, & ut per hoc renunciare appell. literis intelligeretur: idem Abbas ipſo facto ut pro convicto, ſi hoc facere recuſaret, haberetur. Cumque præfatam communitatem ad præſentiam veſtram ſæpius, & peremtorie citaſſetis, Syndico ejus ſe velle dilatorias exceptiones proponere proteſtanti, terminum, quo id faceret, vel ſuper principali reſponderet negotio, ſtatuiſſtis, ad quem idem veniens fuit proteſtatus, paratum ſe pro paſſaalic tempore literas veſtras per ſuggeſtionem falſi, & veri ſuppreſſionem obtentas.*]

[2 *Quod apparebat ex eo, quod per nuncium poteſtatis Abbati fuit prohibitum, ne communitatem eandem extra Floren. diſtrictum in judicio conveniret, quare prænominati Abbas, & Conventus humiliter petierunt, ut obviare hujuſmodi malitiis dignaremur. Quocirca diſcr.*]

TITULUS II.
DE FORO COMPETENTI.
CAP. I.

Clericus coram ſuo Epiſcopo conveniri debet.

Ex Concilio Chalcedonen. a (*an.* 455. *in Bithynia.*

SI quis Clericus *b* adverſus Clericum negotium habeat, non deſerat Epiſcopum proprium, ſed prius apud ipſum actio ventiletur: vel *certe* conſilio ejuſdem apud alios, quos utraque *c* pars voluerit, judicium obtinebunt. *d*

CAP. II.

Judex ſecularis, ſi Clericum per ſe diſtringit, vel condemnat, excommunicari debet.

Ex Concilio Pariſienſi.

NUllus Judicum *e* neque Presbyterum, neque Diaconum, aut Clericum ullum, aut minores *f* Eccleſiæ, ſine permiſſu *g* Pontificis per ſe diſtringere, aut condemnare præſumat. Quod ſi fecerit, ab Eccleſia Dei, cui injuriam irrogare dignoſcitur, tamdiu ſit ſequeſtratus, quouſque reatum ſuum cognoſcens emendet.

CAP. III.

Ratione rei, de qua agitur, ſortitur quis forum ibi, ubi res eſt. Sic communiter ſummatur.

Ex Concilio Africano. (*an.* 402.)

SAne ſi Epiſcopi, inter *h* quos cauſa verſatur, ſint diverſarum provinciarum, ille Primas det Judices, in cujus provincia eſt locus, de quo contenditur.

CAP. IV.

Epiſcopus ut ſuſpectus recuſatus, de cujus ſuſpicione notorie conſtat, poteſt dare delegatum partibus non ſuſpectum: cujus ſententiam poterit per ſe executioni mandare. [b]

Gregorius *Bonifacio defenſori Corſicæ.* i (*an.* 594.)

SI quis *k* contra Clericum cauſam habuerit, Epiſcopum ipſius adeat: qui ſi ut ſuſpectus fuerit recuſatus, executor ab eo deputetur. Aut ſi hoc actor refugerit, ab eodem Epiſcopo eſt deputandus, qui partes ſibi mutuo conſenſu Judices compellet eligere. A quibus quicquid fuerit definitum, ipſius ſolicitudine (ſervata lege) modis omnibus compellatur.

CAP. V.

Super re Eccleſiæ, vel Clerici poteſt Laicus coram Eccleſiaſtico Judice conveniri: ſed ſi probabiliter negat rem eſſe Eccleſiæ, vel Clerici, ad juriſdictionem Eccleſiaſticam declinandam, convenitur coram ſuo Judice.

Alexander III. *a* (*an.* 1180. *Epiſc. Genuenſi.*)

SI Clericus Laicum *b* de rebus ſuis, vel Eccleſiæ impetierit, & Laicus res ipſas non Eccleſiæ eſſe, aut Clerici, ſed ſuas proprias, aſſeverat, debet de rigore juris ad forenſem Judicem trahi. Cum actor forum rei ſequi debeat: licet in pleriſque partibus aliter de conſuetudine habeatur.

CAP. VI.

Si quæſtio feudalis eſt inter Clericum, & Laicum, cognoſcet dominus feudi, ſed eo negligente, cognoſcet delegatus Papæ etiam ante negligentiam datus. h. d. ſecundum lecturam gloſſ.

Idem *c* (*Senonenſi Archiepiſcopo.*)

EX transmiſſa *d* nobis inſinuatione B. C. *e*, & Vv. militum *f* Eccleſiæ tuæ intelleximus, quod cum R. de Caſſaville *g* eos ſuper quadam poſſeſſione coram Trecen. Epiſcopo traxiſſet in cauſam, nobilis vir de Campis *h* eorum Dominus, ſub debito fidelitatis inhibuit, ne de ſeculari feudo in judicio Eccleſiaſtico reſponderent: (*& inf.* 1) Per dominum feudi cauſam jubeas terminari. Et ſi ipſe malitioſe diſtulerit, tu ei debitum finem imponas.

[1 *Itaque præfatus Epiſcopus in eos velut contumaces excommunicationis ſententiam promulgavit. & infra.*]

CAP. VII.

Per dominum feudi ſecularem, ſive Eccleſiaſticum quæſtio feudalis terminari debet, etiamſi vaſalli ſint Clerici: & ſi plures prætendantur domini, non poteſt unus cognoſcere, maxime alio abſente, an feudum ad eum pertineat. h. d. ſecundum lecturam magis notabilem.

Idem.

VErum *i* quoniam de quibuſdam feudis adverſus Præpoſitum quæſtio mota fuit: Statuimus, ut ex quo Epiſcopus fuerit in Eccleſia conſecratus *k*, de feudis ipſis ſub ſuo judicio cognoſcatur, ſi ad Eccleſiaſticam cognitionem pertineant: alioquin imperiali beneplacito (ſicut juſtum fuerit) relinquatur.

CAP. VIII.

Malefactores Eccleſiarum in utroque foro conveniri poſſunt.

Lucius III. (*an.* 1180.)

CUm ſit *m* generale, ut actor forum rei ſequatur: [*& infra.* 1] Verum quoniam ſeculares Judices in exhibenda juſtitia perſonis Eccleſiaſticis ſæpe in judicio ſunt remiſſi, in favorem Eccleſiæ eſt introductum, ut malefactores ſuos, qui ſacrilegi ſunt cenſendi, venerabilium locorum Rectores poſſint ſub quo maluerint Judice convenire. *n*

[1 *Convenientius eſt, ut apud Judices ſeculares raptores prius conveniantur, ſed ſi juſtitiam exhibere contempſerint, aut Judices ex quacunque cauſa fuerint negligentes, quia judicandi ſunt ſacrilegi ab Eccleſia de crimine illo, cenſuram poteris in eos Eccleſiaſticam exercere.*]

CAP.

a *Act.* 15. *ubi referuntur canones Concilii, cap.* 9. *Burch. lib.* 2. *decr. c.* 183. *Ivo p.* 6. *c.* 128. *&* 360. *Gratianus* 11. *quæſt.* 1. *cap. ſi Clericus.* b *Cap.* 1. *eod. tit. in* 1. *compil.* c *utræque partes.* d *al. continebunt.* e *Cap.* 3. *eod. tit. in* 1. *compil.* f *minores. Burch.* g *al. ſententia.* h *Cap.* 4. *eod. tit. in* 1. *compil.* i *Gregorius l.* 9. *epiſt.* 74. *regiſt.* k *Cap.* 7. *eod. tit. in* 1. *compil.*

a *Poſt Conc. Later. part.* 8. *c.* 7. b *Cap.* 7. *eod. tit. in* 1. *compil.* c *Epiſc. Trever.* d *Cap.* 2. *eod. tit. in* 2. *compil.* e *B. G.* f *Trever.* g *Calle,* h *Caris.* i *Cap.* 3. *eod. tit. in* 2. *compil.* k *In Cod. Barb. conſecratus, vel confirmatus de feudis, &c.* l *al. Idem.* m *Cap.* 4. *eod. tit. in* 1. *compil.* n *vide l. ſi quis in hoc genus, & l. placet. C. de Epiſc. & Cler.*

Digitized by Google

C A P. IX.

Cauſa Clericorum ſecundum jura, non ſecundum conſuetudines Laicorum terminantur. Vel ſic: In loco temporalis juriſdictionis Eccleſiæ, cauſæ Clericorum ſunt ſecundum jus canonicum terminandæ. hoc dicit ſecundum gl. & utrumque ſummarium recipit determinationem.

Celeſtinus III. (*an.* 1195. *Epiſc. Pariſ.*)

QUod *a* Clericis: [*& inf.* 1] Mandamus, quatenus ſi quas cauſas pecuniarias Clerici Pariſiis commorantes habuerint contra aliquos, vel aliqui contra eos, ipſas jure canonico decidatis.

[1 Et c. (& infra.) *Nullus Epiſcoporum, vel Clericorum ad judicia ſecularia eſt trahendus, habent enim illi ſuos Judices, nec quicquam eſt eis publicis commune cum legibus. Bonifacius vero Papa, & Gelaſius, & alii plures anteceſſorum noſtrorum antiquioribus Conciliis conſonantes, ſicut bene patet Juris utriuſque peritis, id ipſum in ſacris conſtitutionibus ediderunt. Hac igitur ratione inducti, per Apoſt. ſedem.*]

C A P. X.

Laicus Laicum ſuper re civili coram Judice Eccleſiaſtico convenire non poteſt, niſi in defectu Juſtitiæ ſecularis, vel niſi conſuetudo id expoſcat.

Innocentius III. *Vercellenſi Epiſcopo.*

(*an.* 1208.)

LIcet ex *b* ſuſcepto: ((*& inf.* 1) Mandamus quatenus ſi quando a Laicis Vercellen. literas ſuper rebus, præcipue quæ forum ſeculare contingunt, a ſede Apoſtol. contigerit impetrari, ſublato appellationis obſtaculo, decernas auctoritate noſtra irritas, & inanes, dummodo conſules, & commune de ſe conquerentibus in judicio ſeculari exhibeant juſtitiæ complementum.

Liceat tamen ipſis, qui ſub eiſdem conſulibus taliter duxerint contendendum, ſi ſe in aliquo ſenſerint prægravari, ad tuam (ſicut hactenus ſervatum eſt) vel ad noſtram, ſi maluerint *c*, audientiam appellare; hoc præſertim tempore, quo vacante imperio ad Judicem ſecularem recurrere nequeunt, qui a ſuperioribus in ſua juſtitia opprimuntur. Si vero conſules juſtitiæ tanquam merito ſuſpecti fuerint recuſati, coram arbitris communiter electis, de cauſa ſuſpicionis agatur: quæ ſi probata fuerit eſſe juſta, ad te, vel ad nos pro juſtitia recurratur, ſicut ſuperius eſt expreſſum.

[1 *Servientis officio ſimus omnibus in juſtitia debitores: ſic tamen in jure ſuo nos quibuſdam convenit providere, ne aliis injuriam facere videamur, ne, quod abſit, inde ſumatur materia ſcandali, unde provida debet conſideratione ſedari. Ex inſinuatione ſane dil. filiorum conſulum Communis Vercellenſis, nos noveris accepiſſe, quod cum de ſingulis quæſtionibus, quæ motæ fuerant contra eos coram conſulibus juſtitiæ, juxta conſuetudinem approbatam velint cuilibet conquerenti juſtitiæ plenitudinem exhibere, Laici quidam, ut eorum juriſdictionem evacuent, & fatigent eos laboribus, & expenſis, ſuper rebus, quæ judicium Eccleſiaſticum non requirunt, literas Ap. impetrant, & ſic præter juriſdictionem conſulum, quam meruerant, eos cogunt multipliciter laborare: volentes igitur ſic eorum utilitati conſulere, ne patiamur juſtitiam aliorum deperire.* f. i. per a. ſ.]

C A P. XI.

Vidua Laicum coram Judice Eccleſiaſtico convenire non poteſt, niſi ſuper cauſa Eccleſiaſtica, vel in defectum Judicis ſecularis.

Idem *d Archidiacono, & Theſaurario e Turonenſi.* [*an.* 1210.]

EX tenore *f* literarum Comitis Britanniæ noſtris eſt auribus intimatum, quod cum cauſam, quæ inter mulierem nobilem F. & I. de Meduano ſuper hæreditate ſua noſcitur agitari, vobis commiſerimus terminandam, ipſe Comes eidem mulieri, cum tam ipſa, quam prædictus I. eſſent de foro ipſius, mandavit, ut cauſam deferrent ad ipſum, promittens eidem, quod faceret ei juſtitiæ plenitudinem exhiberi *a*: [*& inf.* 1] Nos igitur attendentes, quod ſic ſumus viduis in juſtitia debitores, quod aliis injuſtitiam facere non debemus, mandamus, quatenus niſi ſit talis cauſa, quæ ad Eccleſiaſticum Judicem pertinere noſcatur, ei ſuperſedere curetis: dummodo per Judicem ſecularem ſuam poſſit juſtitiam obtinere, alioquin non obſtante ipſius contradictione, cauſam ipſam ratione prævia terminetis.

[1 *Nobis nihilominus intimare procurant, quod in curia ſua debeat hujuſmodi negotium terminari, & vos, & mulier ſupradicta ei nequaquam obtemperare volentes, ſatagitis in cauſa procedere, & ſic ſibi minus rationabiliter juriſdictionem auferre, unde nobis humiliter ſupplicavit, ut cauſam ipſam ad eum, ad quem ſpecialiter pertinet, mittere dignaremur.*]

C A P. XII.

Clericus non poteſt conſtituere ſibi Judicem Laicum, etiamſi proprium juramentum, & adverſarii conſenſus accedat.

Idem *Piſano Archiepiſcopo.* (*an.* 1210.)

SI *b* diligenti [*& inf.* 1] Aſſeruiſti te uſque ad hæc tempora tenuiſſe, quod licitum ſit Clerico renunciare ſaltem in temporalibus cauſis juri ſuo, & ſibi Laicum Judicem conſtituere, præſertim ubi adverſarii voluntas accedit *c* ac temere juramentum ſuper hoc interpoſitum reſpondiſti. Immemor conſtitutionis, e qua cavetur, pacto privatorum juri publico minime derogari. Cum ergo hoc jus in *d* Milevitano, & Carthaginenſi Conciliis ſit ſpecialiter promulgatum, ne Clerici Clericus relicto ſuo Pontifice ad judicia publica pertrahant, alioquin cauſam perdant, & a communione habeantur extranei: & tam Epiſcopi, quam Diaconi, ſeu quilibet Clerici in criminali, ſeu in civili negotio, ſi derelicto Eccleſiaſtico judicio, publicis judiciis ſe purgare voluerint, etiamſi pro eis ſit lata ſententia, locum ſuum amittant, & hoc in criminali actione: in civili vero perdant, quod evicerint, ſi locum ſuum maluerint *e* obtinere: manifeſte patet, quod non ſolum inviti, ſed etiam voluntarii pacisci non poſſunt, ut ſecularia judicia ſubeant, cum non ſit beneficium hoc perſonale, cui renunciari valeat, ſed potius toti collegio Eccleſiaſtico ſit publice indultum, cui privatorum pactio derogare non poteſt. Nec juramentum licite ſervari potuit, quod contra canonica ſtatuta illicitis pactionibus informatur.

[1 *Meditatione.* & infra. *Super eo autem admiramur plurimum, & movemur, quod cum te reputemus virum providum, & diſcretum, & juxta debitum Pontificalis officii, ſtatuta ſanctorum Patrum ignota tibi eſſe non debeant, & juriſperitorum copiam habere noſcaris.*

C A P. XIII.

Clerici ſuper exceſſibus coram ſuo Epiſcopo, conveniri debent, non coram his, quibus ſerviunt, niſi conſuetudo, vel privilegium aliud indicat.

Idem *Beluacenſi Epiſcopo.* (*an.* 1210.)

CUm contingat *f* interdum *in tua*: [*& infra.*] Inſuper poſtulaſti, an cum aliqui Clerici deputati ſervitio Capituli Beluac. aut aliorum Clericorum tuæ diœceſis ſuper exceſſibus impetantur, ſint cogendi coram te, vel potius coram illis, quibus ſerviunt, querelantibus reſpondere, cum illi ſibi juriſdictionem hujuſmodi vendi-

a *Cap.* 5. *eod. tit. in* 2. *compil.* b *Cap.* 1. *eod. tit. in* 3. *compil.* c *voluerint.* d *Archiepiſc.* e *B. Cancellario.* f *Cap.* 3. *eod. tit. in* 3. *compil.*

a *Vid. l.* 1. §. *poſt operis. ff. de novi oper. nunc. & l.* 2. *ff. de judic per Bart.* b C. 4. *eod. tit. in* 3. *compil.* c *Additur, illius.* d *Verba, quæ tribuuntur hoc loco Milevitano Concil. habentur in Concil. Tolet. III. cap.* 13. *Reliqua in Concil. Carthag. III. cap.* 9. e *l. id quod noſtrum. de reg. jur. & l.* 2. *ff. ſolut. matrim.* f *Cap.* 2. *eod. tit. in* 4. *compil.*

Digitized by Google

vendicare contendant, licet illos excommunicare non valeant, vel alias etiam coercere. Super quo taliter reſpondemus, quod ad te (utpote ordinerium) de talibus debent conquerentes hebere recurſum : maxime ſi ſuper his impetuntur, quæ in tua noſcuntur diœceſi commiſiſſe. Niſi forte hi, quibus delinquentes ipſi deſerviunt, ex indulgentia, vel conſuetudine ſpeciali juriſdictionem hujuſmodi valeant ſibi vendicare.

C A P. XIV.

Epiſcopus delicti condemnat Clericum de delicto, ſed non privat beneficio alibi exiſtente : ſed Epiſcopus beneficii privabit quaſi exequendo condemnationem Judicis delicti. h.d. ſecundum unum intellectum. Secundum alium intellectum h. d. *Epiſcopus delicti condemnat Clericum de delicto, privando beneficia alibi ſito, ſed executio realis fit ab Epiſcopo beneficii.*

Idem Innoc. III. a *Senicen. Epiſcopo.* (*an.* 1210.)

POſtulaſti *b* per ſedem Apoſtol. edoceri, utrum Sacerdos habens Eccleſiam in una diœceſi, & reſidens in eadem, domicilium vero patrimonii ratione in alia, ibi delinquens, ab eo, in cujus diœceſi habet patrimonium, pro delicto ibidem commiſſo debeat judicari, præſertim in cauſis, quæ officii ſui, ſeu beneficii privationem expoſcunt. Ad quod breviter reſpondemus, quod per Epiſcopum, in cujus diœceſi deliquit, ſententia promulgeri poterit in eundem. Sed ab eo, in cujus diœceſi beneficium obtinet, erit quoad illud executio facienda.

C A P. XV.

Miſerabilis perſona poteſt Laicum interdicto, unde vi, coram Judice Eccleſiaſtico convenire, etiamſi res ſubtracta dicatur feudalis.

Honorius III. *Archiepiſc. Decano, & Archidiacono Turon.* (*an.* 1220.)

EX parte B. quondam Angliæ Reginæ fuit propoſitum, quod cum nobilem virum G. detentorem caſtri Segrey, ratione dotelitii pertinentis ad ipſam, quo per eum, vel ejus complices contra juſtitiam fuerat ſpoliata, c auctoritate bonæ memoriæ Joannis Papæ præd. noſt. coram vobis traxiſſet in cauſam: dictus nobilis excipiendo propoſuit, quod literæ Apoſtolicæ non valebant, pro eo quod caſtrum Guargiæ, ubi eſt ejus domicilium principale, conſiſtit in diœceſi Rodon. quæ ultra duas diætas a Turonis eſt remota. Verum replicatum fuit ex parte Reginæ, quod idem nobilis Turonis ſatis poterat conveniri, cum non ſolum in Rodon. diœceſi, ſed & in Andegavenſi diœceſi exiſtat, eo quod *d* & caſtra, & reditus plures habet in ipſa, & caſtrum, de quo quæſtio vertitur, in eadem eſt diœceſi, quæ a Turon. nequaquam ultra XII. leucas diſtet. Idem quoque adjecit, quod cum dicta Regina jus ſuum coram domino feudi proſequi debuiſſet, literæ Apoſtolicæ non valebant, cum non faciebent mentionem, quod dominus feudi fuerit requiſitus, & ipſe in exhibenda juſtitia extiterit negligens, vel remiſſus: ſubjiciens, quod eædem literæ falſitate expreſſa fuerant impetratæ, eo quod ſuggeſtum fueret, caſtrum illud ad eandem Reginam ratione dotalitii pertinere: cum nec ab initio, nec durante matrimonio a viro ſibi fuerat in donationem propter nuptias aſſignatum. Ad hoc autem fuit ex parte ipſius Reginæ reſponſum, quod vidua ſpoliata, irrequiſito feudi domino, ſpoliatorem, ſeu detentorem rei coram Eccleſiaſtico Judice poterat convenire, cujus intereſt viduas defendere: (*& infra.* 1) Mandamus, quatenus ſi vobis conſtiterit dictum nobilem terram, & manſionem habere in Andegavenſi diœceſi, in qua interdum conſuevit commoreri, & ipſam diœceſim ultra duas a Turon. non diſtere diætas, & in eadem litigioſam rem eſſe : non obſtantibus exceptionibus aliis, quæ in petitorio potius, quam in poſſeſſorio, quod Regina contra eundem nobilem intentabat, locum habere videntur, in ipſo negotio juxta priorum continentiam literarum, ratione prævia procedatis.

[1 *Nec obeſt, quod ſibi caſtrum illud non fuit aſſignatum, cum claræ mem. Joan. Rex Angliæ, hæres, & ſucceſſor viri ſui, caſtrum præfatum in Concabiu. pro aliis rebus dotalibus eidem conceſſit, & ipſa illud pro dote diu pacifice poſſediſſet. Ad hoc autem fuit ex parte nobilis prædicti replicatum, quod prædictus Rex Joann. hæres non fuerat Regis Richardi, nec dominus Andegaviæ, ſed ejus caſtri raptor potius, & invaſor: & ita jus, quod ipſe nequaquam habuerit, transferre non potuerit in Reginam. Apud quod ſic pars Reginæ reſpondit, quod contra reſcriptum exceptio hujuſmodi non valebat, nec locum habebat in poſſeſſorio, quod eadem contra dictum nobilem intendebat. Unde vos aures hujuſmodi exceptionibus frivolis adhibentes, in principali negotio procedere hactenus diſtuliſtis in ejuſdem Reginæ gravamen non modicum, & jacturam. Nos igitur volentes, ut finis litibus imponatur, diſcr. v.*]

C A P. XVI.

Laici uſurpantes jura Eccleſiaſtica, velut ſacrilegi per Judicem Eccleſiaſticum compelluntur.

Gregorius IX. *fratri Palmerio Canonico S. Trinitatis.* (*an.* 1230.)

COnqueſtus eſt nobis Bononienſis Epiſcopus, quod Poteſtas, & Commune Bononien. temporalem juriſdictionem, quæ in quibuſdam caſtris, & villis Eccleſiæ Bononienſis competit pleno jure, & in cujus quaſi poſſeſſione fuiſſe, ac eſſe dignoſcitur, per violentiam uſurpare præſumunt: [*& infra.*] Cum autem valde ſit iniquum, ea, quæ collata ſunt pro remedio peccatorum venerabilibus Eccleſiis, vel relicta, aut eis juſtis modis aliis acquiſita, aliis uſibus applicari : propter quod merito invaſores ipſarum rerum, tanquam ſacrilegi, ſunt anathemati uſque ad ſatisfactionem congruam ſupponendi: [*& infra.*]

Mandamus, quatenus ſi tibi conſtiterit de præmiſſis, monitione præmiſſa, per cenſuram Eccleſiaſticam ceſſare ipſos ab hujuſmodi, & ſatisfacere de præteritis damnis, & injuriis, appellatione remota, compellas.

C A P. XVII.

Privilegiatus, ut non teneatur reſpondere, niſi in certo loco, ſi in alio loco reſpondere, vel ſolvere promiſit, ibi poterit conveniri, & etiam ubi habet domicilium, ſecundum Joan. Andr.

Idem *Epiſcopo Dulmenſi.* (*an.* 1230.)

DIlecti filii, I. & A. cives Romani ſua nobis petitione monſtrarunt, quod cum Abbati S. Genovefæ Pariſien. ſuper quedam pecuniæ ſumma, contra R. prædeceſſorem tuum literas impetraſſent, tu proponi feciſti, quod omnibus Anglicis eſt a ſede Apoſtol. indultum, ut ſuper cauſis pecuniariis extra mare conveniri non poſſint; propter quod idem Abbas in negotio non proceſſit. Verum, quia etſi fuiſſet privilegium tale conceſſum, non tamen prodeſſet illis, qui ſe certo loco reſpondere, vel ſolvere adverſariis promiſerunt, cum ibi, & ubi domicilium habent, valeant *a* conveniri: mandamus, quatenus eiſdem de pecunia ipſa cum juſtis, & moderatis expenſis, & congrua ſatisfactione damnorum (uſuris omnino ceſſantibus) ſatisfacias, ut teneris: alioquin eidem Abbati noſtris damus literis in mandatis, ut in commiſſo ſibi negotio (propoſita ex parte tua indulgentia non obſtante) juxta prioris mandati noſtri tenorem ſine diſpendio moræ procedat.

C A P. XVIII.

Quamquam Laici poſſint juriſdictionem non ſui Judicis prorogare, Clerici tamen non poſſunt, niſi Epiſcopi diœceſani con-

a *al.* [illegible]*enſ.* b *Cap.* 3. *eod. tit. in* 4. *compil.* c *vide l.* 3. *§. divus. de ſepul. viol. & l. jubemus. C. de ſacroſ. Eccleſ.* d *quod in ipſa diœceſi, &c.*

a *l. contraxiſſe. ff. de action. & obligat. & Bart. in l.* 1. *C. de ſumm. Trinit.*

conſenſus accedat, & Judex, cujus juriſdictionem prorogare volunt, ſit Eccleſiaſticus.

Idem *Abbati Treven.*

SIgnificaſti a nobis, quod P. Clericus ad petitionem C. mercatoris ſe tuæ juriſdictioni ſubjecit, ſi in termino nunc elapſo de pecunia mutuata non ſatisfeciſſet eidem: [*& infra.*] Inquiſitioni tuæ taliter reſpondemus, quod licet privatorum conſenſus eum, qui juriſdictioni præeſſe dignoſcitur, ſuum poſſit Judicem conſtituere, Clerici tamen in Judicem non ſuum (niſi forte ſit perſonæ Eccleſiaſtica, & Epiſcopi diœceſani voluntas accedat) conſentire non poſſunt.

CAP. XIX.

Legitime citatus tenetur coram Judice citante cauſam proſequi, non obſtante, quod poſt citationem mutaverit forum.

Idem.

PRopoſuiſti nobis, quod quidem ſubditus tuus ad petitionem cujuſdam *b* adverſarii ſui, a te legitime citatus ad cauſam, quia poſtmodum juriſdictioni alterius eſſe cœpit, tuum intendit judicium declinare. Porro tuæ prudentiæ dubium eſſe non credimus, quod is in prædicta cauſa jus revocandi forum non habet, quaſi ab illo *c* jam præventus.

CAP. XX.

Quiſque Clericus poteſt in curia Romana conveniri, licet alias ſpecifice forum ibi non ſortiatur: habet tamen ex cauſa jus revocandi domum.

Idem.

LIcet ratione delicti, ſeu contractus, aut domicilii, ſive rei, de qua contra poſſeſſorem cauſa movetur, quibus forum regulariter quis ſortitur, Epiſcopus veſter apud ſedem Apoſtolicam conventus non fuerit: quia tamen omnium Eccleſiarum mater eſt eadem, & magiſtra, rite compelli potuit, ut ibi ſuis adverſariis reſponderet: niſi pro alia juſta, & neceſſaria cauſa veniſſet, quem ſi tunc allegaſſet, jus revocandi domum ſalvum fuiſſet eidem.

TITULUS III.

DE LIBELLI OBLATIONE.

CAP. I.

Actor tenetur in ſcriptis libellum porrigere. Vel ſic: Judex non debet admittere actorem ad litigandum, niſi prius ei libellum in ſcriptis offerat. h. d. per alia verba.

Ex Concilio apud ſanctum Medardum habito. *d* (*an.* 854.)

IGnarus *e* Epiſcopus dixit: habetis libellum reclamationis, vel poſtulationis? Illi reſponderunt ſe præ manibus nullum habere libellum. Ignarus Epiſcopus dixit *f*: oportet vos ſecundum Eccleſiaſticam auctoritatem, reclamationem veſtram libelli ſerie declarare *g*, eamque veſtris manibus roboratam Synodo porrigere, ut tunc vobis canonice valeat reſponderi. Et tunc ipſi fratres libellum conſcribentes porrexerunt.

CAP. II.

Cum agitur reali, non ſufficit rem generaliter peti, ſed debet ita ſpecificari, ut evitetur obſcuritas, & æquivocatio.

Innocentius III. (*an.* 1210.)

SIgnificantibus *a* T. & R. fratribus noſtro fuit Apoſtolatui declaratum, quod cum inter ipſos ex una parte, & V. ex altera, ſuper quadam terra coram Judicibus delegatis tracti fuiſſent in cauſam, oblato eis libello, illi (cum plures terras haberent) ut terra illa, ſuper qua quæſtio vertebatur, oſtenderetur eiſdem, a Judicibus poſtulerunt: quod cum ipſi facere denegarent, ad noſtram audientiam provocarunt. Quocirca mandamus, quatenus ſi eſt ita, revocato in ſtatum debitum, ſi quid poſt appellationem hujuſmodi noveritis attentatum, &c.

CAP. III.

Non tenetur reus reſpondere libello in actione perſonali, ſi non exprimitur cauſa petendi.

Gregorius IX. *Archipresbytero Civitatis novæ, & M. Canonic. Culmen.* (*an.* 1235.)

DIlecti filii fratres Eccleſiæ ſanctæ Mariæ de Hiſpida ſua nobis petitione monſtrarunt, quod cum Prior, & Conventus ſanctæ Mariæ ad Carceres, (*diœceſis Paduanæ*) ipſos ſuper quadam pecuniæ ſumma coram Priore S. Trinitatis Veron. auctoritate Apoſtolica conveniſſent, ex parte ipſorum fuit excipiendo propoſitum, quod cum dicti Prior, & conventus nollent exprimere in porrecto libello *b* conventionali, quare ſibi dicta pecunia deberetur, ſuper hoc minime reſpondere tenebantur: & quia dictus Judex exceptionem hujuſmodi admittere denegabat, noſtram audientiam appellaverunt. Ideoque mandamus, quatenus, ſi eſt ita, revocato in irritum, &c.

TITULUS IV.

DE MUTUIS PETITIONIBUS.

CAP. I.

Judex etiam delegatus compellit actorem ad reſpondendum reo in cauſa reconventionis, & utramque cauſam ordine ſucceſſivo ſimul audiet, & una ſententia terminabit. h. d.

Alexander III. *Vulterano Epiſcopo c, & Abbati de Spongia.* (*an.* 1180.)

EX *d* literis: [*& infra.* 1] Quoniam rationis ordo exigit *e*, ut Plebanus, & Clerici Maturen. Abbati, & fratribus Maturen. monaſterii, de iis, quæ adverſus eos proponunt, debeant in veſtra præſentia reſpondere, cum ſibi ex ipſis coram vobis a ſede Apoſtolica delegatis juſtitiam poſtulant exhiberi: mandamus, quatenus actione Plebani, & Clericorum propoſita, & reſponſione facta, monitione præmiſſa, compellatis eoſdem, memoratis Abbati, & fratribus in continenti coram vobis ſuper ſuis quæſtionibus reſpondere, ut viciſſim poſtmodum rationes partium audientes, concordia, vel judicio utrinſque negotium terminetis.

[1 *Veſtris accepimus, quod dil. filii noſtri, Abbas, & fratres Maturenſis monaſterii, ſuper quæſtionibus, quas Plebanus, & Clerici Maturen. adverſus eos proponunt, veſtrum parati ſunt ſubire examen, ſi illi in continenti debeant de ſuis quæſtionibus reſpondere. Unde*]

CAP.

a *Vide Ferrandum Vaſquium lib.* 1. §. 9. *de ſucceſſ. reſolut. num.* 55 b *dictia, cujuſdam, deeſt in quibuſdam manuſcr.* c *al. illo.* d *Medardum monaſterium eſt in urbe Sueſſionenſi, ubi id Concilium habitum eſt. Burchardus lib.* 2. *decr. cap.* 192. *Ivo part.* 6. *c.* 1. *eod. tit. in* 1. *comp.* e *Iſmarus. al. Hincmarus.* f *Vid. l. ſi quando. C. unde vi. & l. ſi homicid. C. de accuſ. & authent. de jud.* §. *oportet. coll.* 6. g *allegare.*

a *Vid. Lanfranc. in cap. quoniam* §. *probationes. infra de prob. & quatenus hic agitur de libello incerto, & obſcuro, Jaſonem in* §. *ſed iſtæ. Inſtit. de action. Decium in cap. delicti ſup. de judic. & Paulum de Caſtr. conſil.* 145. *& Alex. conſil.* 181. *&* 184. *in* 2. *vol.* b *vid. l. fin. C. de ann. excep. & l.* 1. *ff. de edend. per Bart.* c *male alii, Archipresbytero.* d *Poſt Conc. Lat. ſub Alex. III. part.* 12. *c.* 1. *&* 2. *eod. tit. in* 1. *comp.* e *Vid. l. cum Papinianus. in fin. C. de ſent. & inter. omnium jud.*

Digitized by Google

CAP. II.

Modus procedendi datus per reſcriptum in cauſa conventionis, intelligitur repetitus in cauſa reconventionis.

Celeſtinus III. *Rothomag.* a *Decano.* (*an.* 1195.)

PRudentiam *b* 1] *& infra.*] Sane conſuluiſti nos, utrum cum cauſa appellatione remota committitur, & reus coram eodem Judice actorem reconvenerit, & actor ſuper reconventione appellationis obſtaculum interponit, an ſit hujuſmodi appellationi deferendum? Nos vero ita ſentimus, quod cum actoris, & rei eadem ſit conditio, & uno eodemque jure circa appellationis remedium debeat uterque cenſeri, ſicut deſideret actor, ut ſibi juxta mandatoria reſcriptum juſtitia fiat appellatione remota: eodem modo reconvenienti debet in ſua juſtitia reſpondere.

TITULUS V.
DE LITIS CONTESTATIONE.
CAP. UNIC.

Non per poſitiones, & reſponſiones, ſed per petitionem in jure propoſitam, & reſponſionem ſecutam, fit litis conteſtatio, qua omiſſa nullus eſt proceſſus.

Gregorius IX. *Abbati ſancti Joannis in Vineis.*

(*an.* 1230.)

OLim inter Epiſcopum Navienſem ex parte una, & Capitulum Eccleſiæ ſancti Quintini ex altera, ſuper quibuſdam injuriis, & excommunicationum ſententiis, & quibuſdam aliis articulis orta fuit materia quæſtionis: [*& infra.*] Judices ſactis quibuſdam poſitionibus, & reſponſionibus ad eaſdem: auditis etiam, quæ partes voluerunt proponere coram eis, cauſam eandem ad examen Apoſtolicum remiſerunt. Procuratoribus igitur partium propter hoc in noſtra præſentia conſtitutis, quamvis poſitiones, & reſponſiones hinc inde ſuper pluribus articulis factæ fuerint coram Judicibus memoratis: quia tamen litis conteſtationem *c* non invenimus eſſe factam, cum non per poſitiones, & reſponſiones ad eas, ſed per petitionem in jure propoſitam, & reſponſionem ſecutam conteſtatio *d* litis fiet: proceſſum ipſorum de fratrum noſtrorum conſilio irritum duximus nunciandum.

TITULUS VI.
UT LITE *e* NON CONTESTATA NON PROCEDATUR AD TESTIUM RECEPTIONEM, VEL AD SENTENTIAM DIFFINITIVAM.
CAP. I.

Si agatur de adulterio ad ſeparationem tori, & ante litis conteſtationem reus eſt contumax, poteſt excommunicari: ſed teſtes recipi non poſſunt, nec cauſa diffiniri.

Innocentius III. *Abbati ſancti Proculi Ord. S. Ben. & L. Canonico Bononienſi.*

(*an.* 1104.)

AD *f* hæc Deus: [*& infra.* 1] Cum cauſa, quæ inter R. & B. uxorem ejus vertitur, auctoritate Apoſtolica vobis commiſſa fuiſſet, tandem procurator ejuſdem R. libello uxoris, quo virum ad ſeparationem tori, & ut dotem reciperet, de adulterio accuſabat, noluit reſpondere, donec Advocatus ejus veniret, inducias poſtulando. Qui cum hujuſmodi inducias ſæpe petendo, vobis illudere videretur, tandem ad præſentiam veſtram accedens, dixit ſe reſpondere paratum: ſed die ſtatuta, cum crederetur reſponſurus libello, reſtitutionem uxoris primo fieri poſtulavit, ne ſecus fieret, appellando *a*. Verum quia dicebat mulier ſe virum habere ſuſpectum, & idem Procurator nec de mulieris impunitate cavere, nec veſtro ſe curaſſet poſtmodum conſpectui præſentare, vos teſtes mulieris recipere ſtuduiſtis: (*& infra.* 2) Conſultationi veſtræ taliter reſpondemus, quod licet ordo judicarius in aliis controverſiis ſit ſervandus, & in matrimonialibus cauſis non uſquequaque ſervetur; quia tamen in præterito negotio non eſt actum de fœdere matrimonii, ſed de crimine adulterii (per quod ad ſeparationem conjugii, non ad conjunctionem intenditur) quia lite non conteſtata teſtes fuerunt recepti, & atteſtationes etiam publicatæ, ſive deferendum, ſive non deferendum appellationi fuiſſet, non eſt ad diffinitivam ſententiam procedendum. Potuit tamen præfatus R. propter ſuam contumaciam, vel etiam Procurator ejus (ſi ſciens non purgaverit eandem) excommunicationis ſententia innodari.

[1 *In Apoſtol. ſede conſtituit totius Eccleſiæ magiſtratum, ut quia ſecundum Scripturæ ſententiam fecit Deus hominem rectum, ſed ipſe ſe immiſcuit quæſtionibus infinitis, ad eandem nodi quæſtionum difficiles referantur, ſuo recto judicio diſſolvendi.* & infra. *Ad Apoſtolatus noſtri notitiam literarum veſtrarum inſinuatione pervenit, quod*]

[2 *Et atteſtationibus publicatis diligenter auditis, quæ fuerunt ipſius nomine allegata. Quia vero cum de ferenda ſententia cum viris prudentibus tractaretis, diverſorum inveniſtis diverſa conſilia, quibuſdam dicentibus appellationi ſimpliciter deferendum, aliis autem appellationi deferendum non eſſe, nonnullis etiam aſſerentibus appellationem nullatenus tenuiſſe, cum mulier non ſit reſtituenda viro ſuſpecto, niſi de impunitate ſufficienti præſtita cautione, vos in tanta varietate nos conſulere voluiſtis, qualiter eſſet in hoc negotio procedendum. Nos igitur*]

CAP. II.

In cauſa reſtitutionis, contra contumacem, lite non conteſtata, ſententia proferri non poteſt. hoc dicit, comprehendando omnem modum ſummandi.

Idem *Hieroſolymit. Patriarchæ, & Archiepiſc.* b *Caſſen.* (*an.* 1210.)

I. ACcedens *e*: (*& infra.* 1) Cum in Judicum delegatorum præſentia Archiepiſcopus Tirenen. reſtitutionis beneficium poſtularet, Plebanus ſancti Marci de Venetiis (contra quem agebat) nihil ad objecta reſpondit *d*, ſed ad noſtram audientiam appellavit: & licet ſæpe fuiſſet admonitus, ut juri pareret (quia ejus appellatio non tenebat) noluit tamen reſpondere amplius, vel coram eis etiam comparere. Ipſi vero Judices (cum Plebanus in ſua contumacia perduraret *e*) teſtes receperunt ab adverſa parte productos, & depoſitionibus redactis in ſcriptis, mandaverunt eidem, ut ad eos accederet, in perſonas, vel in dicta teſtium objecturus. Quod cum facere noluiſſet *f*, in ipſum excommunicationis ſententiam protulerunt, poſſeſſionem juris parochialis adjudicantes Archiepiſcopo memorato: & eum reſtituentes in integrum, diſtrictius vetuerunt, ne quis poſſeſſionem Tirenen. Eccleſiæ reſtitutam præſumeret perturbare. Cum igitur *g* lis coram eiſdem Judicibus non eſſet conteſtata, & manifeſte pateret, literas ipſas per veri ſuppreſſionem obtentas, (cum manifeſtum eſſet duos prædictorum Judicum, Achonien. videlicet, & Beriten. Epiſcopos, eidem Archiepiſcopo tanquam Suffraganeos ſuo Metropolitano ſubeſſe) ac ex his Plebanum legitime appellaſſe conſtaret, in quem (etiamſi minus legitime appellaſſet) licet Judices ipſi propter contumaciam excommuni-

a *Al. Archiep.* b *Pars c. prudentiam. ſup. de offic. jud. del. & cap.* 2. *eod. tit. in* 2. *compil.* c *Vid. Bart. & Fulgoſ. & Paulum in l. cauſas. C. de tranſ. Soc. in reg.* 295. d *Item C. eod. & l. Aurelius.* §. *idcirco. ff. de lib. leg.* e *Vid. Bart. Soc. in fallent. Reg.* 296. *& aliquot ſeqq.* f C. 1. *eod. tit. in* 2. *compil.*

a *Vide auth. qui ſemel. C. quom. & quand. jud. & ibi gl.* b *Cæſarien.* c C. 1. *eod. tit. in* 2. *compil.* d *Vid. l.* 1. *ff. ſi quis jus dic. non obtemp. & l.* 2. *ff. ſi quis in jus voc. non ierit.* a *al. malitia permaneret.* f *Vid. l.* 2. §. *ſi quis a Principe. ff. ne quid in loco publ.* g *ordo eſt: Igitur nos caſſavimus prædictas ſententias, cum lis non eſſet conteſtata, & pateret, &c. & conſtaret, &c.*

Digitized by Google

municationis forte potuerunt proferre ſententiam, non tamen debuerunt ſuper principali negotio diffinitivam ſententiam, lite non conteſtata, proferre: prædictas caſſavimus ſententias, imo caſſas denunciavimus, & inanes. Unde Tiren. Archiepiſcopo dedimus in mandatis, ut Eccleſiæ S. Marci inſtrumenta reſtituat, & etiam univerſa, quæ hujuſmodi occaſione ſententiæ per ſe, vel per alios occupavit.

[1 *Ad præſentiam noſtram ven. f. n. Paphen. Ep. ven. f. n. Acheni. Tibiaden. & Beriten. Epiſcoporum nobis literas præſentavit, ſententiam continentes, quam ſuper cauſa, quæ inter ven. f. n. Tyren. Archiepiſcopum ex una parte, & Plebanum ſancti Marci ex altera vertebatur, iidem Epiſcopi promulgarunt: aſſerebant etenim iidem Epiſcopi memorati per ſuas literas, quod cum cauſam ipſam de mandato noſtro ſuſcepiſſent terminandam, partes ad ſuam præſentiam convocarunt. Sed Plebanus nec eorum literas, in quibus mandati noſtri tenor erat expreſſus, recipere voluit, nec eorum ſe conſpectui præſentavit, ſed ſecundo citatus, licet nec literas eorum recipere voluiſſet, coram eis apparuit prioris abſentiæ ſuæ cauſas allegans, & inſpecto noſtrarum literarum tenore, petitis etiam induciis, & receptis, ab eis licentiatus abſceſſit, ſe ſtatuto die ad eos redire promittens.*]

C A P. III.

Si lite non conteſtata reus eſt contumax, ſi fieri poteſt, mittitur actor in poſſeſſionem, cauſa cuſtodiæ: alias reus excommunicabitur.

Idem Epiſcopo Brixienſi. [1210.]

TUæ fraternitatis *b* devotio: [*& infra.* 1] Conſultationi tuæ taliter duximus reſpondendum, quod ſi reus lite non conteſtata ſe abſentat *c* contumaciter: taliſque ſit cauſa, quod actor poſſit in petitarum rerum poſſeſſionem induci, eſt in eandem cauſa cuſtodiæ inducendus. Quod ſi cauſa talis fuerit, quod idem in poſſeſſionem nequeat intromitti *d*, ut juri pareat, per cenſuram Eccleſiaſticam eſt contumax compellendus.

[1 *Conſuluiſti præterea, utrum ſi aliquis citatus legitimis peremptoriis parere noluerit, Judex lite non conteſtata contra ipſum debeat ſententiam promulgare, ut idem affectus tædio appellationis, ſaltem Judicis ſe conſpectui repræſentet. Ad quod*]

C A P. IV.

Receptio teſtium facta contra non contumacem, lite non conteſtata, in cauſa matrimoniali eſt nulla.

Idem de decima, *& Helemoſina e Abbatibus Aurelian. & Carnoten. diœceſis*, [1210.]

II. ACcedens *f* ad ſedem Apoſtolicam nobilis vir Guil *g* Vicecomes, nobis expoſuit, quod cum Coriſopiten. Epiſcopus Comitem Britanniæ proxima linea conſanguinitatis attingat: & Archidiaconus ejus ſit Clericus commanſalis (qui eidem Vicecomiti eſt adverſarius principalis, utpote qui uxorem *h* ſuam, & terram publice detinere præſumit) & magiſter P. de terra uxoris ſuæ oriundus, exiſtat nimis favens eidem, & omnes ſub diſtrictu exiſtant Comitis memorati, nec niſi per diſtrictum ipſius ei pateat acceſſus ad eos, & ipſi, quibus cauſa inter ipſum, & uxorem ſuam commiſſa fuerat, nunquam ei voluerint, niſi in terra inimicorum ſuorum, locum, & terminum aſſignare, quo ſine mortis periculo accedere non audebat: & licet literas non habuit de conductu, ſi tamen miſſæ ei fuiſſent, non debebat ſe credere ſuis capitalibus inimicis: [*& infra.* 1] Mandamus, quatenus cum propinquiores ſitis terræ nobilis tam dictæ, quam ſuæ, & cauſa ipſa per vos commodius valeat terminari, cum ad vos ſecurus *a* pateat acceſſus, utrinque *b* partibus convocatis (ſi vobis conſtiterit, quod ante litem legitime conteſtatam, vel poſt appellationem ex præmiſſis cauſis interpoſitam, teſtes ſuper conſanguinitate contra matrimonium abſque culpa contumaciæ recepti fuiſſent) vos atteſtationes hujuſmodi decernatis irritas, & inanes, compellentes dictam nobilem, ut revertatur ad virum ſuum (quam inconſulte dimiſit) ita quod poſtquam ipſe vir plenariam reſtitutionem habuerit tam uxoris, quam terræ, cauſam ſuper matrimonio audiatis: eamque fine canonico terminetis.

[1 *Sed quia lite non conteſtata ſuper conſanguinitate teſtes recipere præſumpſerunt:* & infra. *Cum igitur in matrimonialibus cauſis non tam ad disjungendum, quam ad conjungendum debeamus exiſtere promptiores, ne forte quod Deus conjunxit, homo ſeparare præſumat, diſ. v. p. a. f.*]

C A P. V.

Lite non conteſtata non recipiuntur teſtes regulariter ſuper principali. Fallit in caſibus hic annotatis: ſcilicet cum timetur de morte, vel abſentia diuturna teſtium: tunc enim ſervata ſolennitate hic poſita, poſſunt etiam lite non conteſtata teſtes examinari. h. d. uſque ad § porro.

Idem.

QUoniam *c* frequenter in dubium revocatur a multis, an lite non conteſtata teſtes recipi valeant, auctoritate præſentium duximus declarandum, regulariter verum eſſe, quod lite non conteſtata, non eſt ad receptionem teſtium procedendum. Niſi forte de morte teſtium timeatur, vel abſentia diuturna: in quibus caſibus, cum civiliter eſt agendum (ne veritas occultetur, & probationis copia fortuitis caſibus ſubtrahatur) ſenes, & valetudinarii, & alii teſtes (de quibus ex aliqua rationabili cauſa timetur) etiam lite non conteſtata ſunt proculdubio admittendi, ſeu pars conventa ſit contumax, ſeu ſit abſens abſque malitia, ut conveniri non poſſit. Sed ſi actor non convenerit adverſarium intra annum, ex quo conveniri poterit, vel ſaltem receptionem hujuſmodi teſtium non denunciaverit illi: atteſtationes ſic receptæ non valeant, ne forte hoc procuret in fraudem, ut proceſſu temporis exceptiones legitimæ ad repellendum teſtes, vel aliæ locum habere non poſſint.

Cum agitur de matrimonio carnali, vel ſpirituali, poſſunt contra contumacem etiam lite non conteſtata teſtes recipi, & ſententia diffinitiva ferri. Si vero reus eſt abſens, ſed non contumaciter, tunc in carnali non proceditur, ſed expectatur abſens. In ſpirituali vero, ſi agatur de contracto, ſtabitur juribus antiquis: ſi de contrahendo, expectatur abſens per ſex menſes. Sed de hoc ultimo, quando agitur de contrahendo, dic hodie ut in capit. quam ſit. & capit. cupientes, de elect. in 6. ubi aliter eſt proviſum. h. d.

§. 1. Porro ſpeciales cauſæ poſſunt occurrere, in quibus caſualiter eſt aliud obſervandum, ut (verbi gratia) ſi ſuper alicujus electione, vel copula maritali *d* quæſtio moveatur: tunc enim (ne propter longam moram in ſpiritualibus, & temporalibus patiatur Eccleſia læſionem, vel viro, ſive mulieri fornicationis occaſio præbeatur, maxime cum propinquitatis gradus opponitur lege divina prohibitus) in hujuſmodi caſibus (ſi contumax apparuerit is, in quem fuit actio dirigenda, ſeu quia peremptoria citatione recepta venire contemnit, ſeu quia malitioſe ſeipſum occultat, *e* ſeu quia impedit, ne poſſit ad eum citatio pervenire) teſtes lite non conteſtata

a *Vide l. diſſolutæ. C. de ſond. ta lege.* b *Cap. 3. eod. tit. in 3. compil.* c *al. abſentaverit ſe.* d *introducti.* a *de Curia Dei, & de eleemoſyna Abbatib. &c. Ord. Ciſt.* f *Cap. 4. eod. tit. in 3. compil.* g *al. Vu.* h *Ex qualibet enim harum cauſarum oritur inimicitia capitalis, ut hic per Doct. tradit Marſil. in l. 1. §. præterea ff. de quæſt.*

a *Securior.* b *utrinſque.* c *C. 5. eod. tit. in 3. compil.* d *contrahenda, vel contracta, ſed is, qui abeſt, contumax eſt: & ſic variat a §. ſeq. ſi autem. ſecund. Hoſtien. Joan. And.* e *vide l. contumacia. cum not. ff. de reg. jur.*

ſtata ſunt marito admittendi, & nihilominus (ſi de cauſa liqueat) ad diffinitivam ſententiam procedendum. §. 2. Si vero aliter abſens fuerit, & agatur de ſpirituali conjugio inter Prælatum, & Eccleſiam jam contracto, electione maxime confirmata; illud in hoc articulo volumus obſervari, quod ſuper expectatione talium perſonarum in ſacris eſt canonibus diffinitum. §. 3. Quod ſi forſan agatur de ſpirituali conjugio contrahendo: is, qui eſt in Prælatum electus, per ſpatium ſex menſium expectetur, niſi (penſatis negotii circumſtantiis) per ſuperioris providentiam magis, vel minus fuerit expectandus. §. 4. Si autem de carnali conjugio ſit agendum, tam diu alteruter conjugum expectetur, donec de ipſius obitu a veriſimiliter præſumatur: quia eum ſine culpa ſit abſens, ut ſi captivitate, vel ægritudine, aut alio juſto impedimento forſitan teneatur, aut etiam propria, ſed non malitioſa voluntate, in remotis partibus moram faciat *b*, ut de facili, vel in brevi citari non poſſit: ei quidem præjudicari non debet, cum habeat forſan exceptiones legitimas ad intentionem contrariam elidendam: eo nequaquam obſtante, quod de lapſu carnis poſſet opponi: quoniam in conjugio multi caſus occurrunt, in quibus conjuges ſine culpa, ſed non ſine cauſa continere coguntur.

Ad perpetuam rei memoriam, vel cum agitur per viam inquiſitionis, poſſunt teſtes ſine litis conteſtatione recipi, & etiam publicari. h. d. uſque ad §. In aliis vero.

§. 5. Sunt & alii caſus ſimiliter *c* ſpeciales, in quibus abſque litis conteſtatione legitime poſſunt teſtes produci, ut quando exceſſuum inquiſitio, vel teſtium publicatio imminet facienda.

Si reus lite non conteſtata eſt contumax, & agitur reali, mittitur actor in poſſeſſionem rei petitæ, cauſa cuſtodiæ: quam tamen recuperat reus veniens intra annum, ſi offerat cautionem de ſtando juri, & reſtituet expenſas: poſt annum vero his non ſervatis non auditur, niſi ſuper proprietate. Sed ſi convenitur reali, qui nomine alieno poſſidet, nominabit Dominum in judicio, & ſtatuetur ei terminus, intra quem faciet Dominum comparere: qui ſi intra terminum non venerit, Judex illum citabit: quo adhuc non veniente, Judex mittet actorem in poſſeſſionem veram. Si vero reus contumax convenitur actione perſonali, mittetur actor in poſſeſſionem bonorum ipſius rei, pro modo debiti declarati: & primo mobilium, ſecundo immobilium, ſi mobilia non exiſtant: vel excommunicabitur reus. h. d. uſque ad finem.

§. 6. In aliis vero caſibus prudenter eſt attendendum, utrum contumax reali actione, an perſonali conveniatur. Si reali, mittendus eſt actor in rei petitæ poſſeſſionem, ut tædio affectus reus veniat reſponſurus. Qui ſi venerit intra annum (judicio ſibi præſtita cautione *d*, ac exhibita ſatisfactione congrua expenſarum) poſſeſſionem recuperet. Quod ſi cautionem offerre neglexerit intra annum, actor poſt annum verus conſtituetur poſſeſſor: ſuper proprietate duntaxat adverſæ parti defenſione legitima reſervata. §. 7. Quod ſi ſuper rebus immobilibus quiſquam conveniatur, qui eas poſſidet nomine alieno, debet ſtatim in judicio Dominum nominare, certo dierum ſpatio a Judice ſtatuendo *e*, eoque ad ejus notitiam perducendo, ut vel ipſe veniens, vel idoneum dirigens reſponſalem, actoris intentionem excipiat. Si vero poſt tempus indultum, quod diſpoſitum eſt, noluerit adimplere, tanquam lite, quæ ingeritur, ex eo die, quo poſſeſſor ad judicium vocatus eſt ad interrumpendam præſcriptionem longi temporis conteſtata, Dominum poſſeſſionis Judex tribus a edictis legitimis evocabit: & tunc ipſo in eadem voluntate manente, negotium ſummatim examinans, in poſſeſſionem ipſarum rerum actorem mittere non tardabit: omni allegatione abſenti ſuper principali quæſtione reſervata. §. 8. Si autem ſuper perſonali actione conveniatur, vel mittendus eſt actor in poſſeſſionem mobilium ipſius, vel immobilium, ſi forte mobilia non habeat, pro modo debiti declarati: vel in contumacem eſt Eccleſiaſtica ſententia proferenda *a*, ita videlicet, quod alterutra pœnà, quæ magis timeri debeat, Judex a principio ſit contentus: ad alteram nihilominus proceſſurus, ſi hoc meruerit protervitas contumacis: qui veniens intra annum, vel poſt annum etiam audietur, juxta diſtinctionem in alio caſu ſuperius annotatam.

TITULUS VII.
DE JURAMENTO CALUMNIÆ.
CAP. I.

Clericus in cauſa Eccleſiæ ſuæ juramentum calumniæ poteſt alteri committere: & per ſe jurare non cogitur, nec debet ſine ſuperioris licentia.

Honorius II. (*an.* 1127. *Epiſc. Ottid.*)

INhærentes veſtigiis prædeceſſorum noſtrorum, dicentium graviores quæſtiones per ſummum Pontificem terminari: [*& infra.* a] Legibus itaque comperimus eſſe cautum, ut nullus Clericus jurare præſumat. Alibi vero reperitur ſcriptum, ut omnes principales perſonæ in primo litis exordio ſubeant calumniæ juramentum, propter quod pleriſque venit in dubium, utrum Clericus juſjurandum præſtare debeat, aut alii hoc officium delegare: quia illud conſtitutionis edictum, ubi Clerici jurare prohibentur, a Marco *c* Auguſto de Conſtantinopolitanis Clericis promulgatum fuiſſe videtur, idcirco ad alios non creditur pertinere. Ut ergo dubietas iſta auferatur, ſecundum etiam deciſionem filii noſtri *d* H. quondam Imperatoris, cujus ſunt verba hæc: [*& infra*] Ejus itaque interpretationem corroboramus, & divi Marci conſtitutionem ita interpretari debere decernimus, ut ad omnium Eccleſiarum Clericos generaliter pertinere judicetur. Nam cum Imperator Juſtinianus decreverit, ut canones Patrum vim legum habere oporteat, & in nonnullis Patrum canonibus reperiatur, ut Clerici omnino jurare non audeant, dignum eſt, ut totus clericalis ordo a juramento calumniæ præſtando ſit immunis. Præterea ſtatuti Principis tenor talis eſſe dignoſcitur: nos itaque (divinæ, & humanæ legis intentione ſervata) decernimus, & Imperiali auctoritate

a *Quot modis probetur aliquis mortuus, docet Odofr. in leg. fin. C. de ſacroſ. Eccleſ. Cyn. in l. ſiquidem. C. ſol. matr. Maranta in leg. ie poteſt. ubi ponit 23. modos.* b *De modo probandi juſtam abſentiam vide in l. penult. §. ad crimen. ff. de publ. judic.* c *In antiquis, caſus ſpeciales, in quibus ſimiliter, &c.* d *Vid. l. cum Clericis. C. de Epiſc. & Cleric.* e *al. ſtatuendo.*

a *Dictio, tribus, deeſt in omnib. vet. ex Raymundi, & Aret. compilatione.* b *In impreſſis, Honor. III. ſed ex Codicib. Bartol. veterem lectionem reſtituimus, & Honorium ſecundum repoſuimus, ut etiam obſervat Cont. cum ex ordine Capit. hujus tituli, tum ex Henrici Imperatoris mentione in hoc Capit. hab 11: vixit enim Eugenius, & ſedit circa annum Chriſti 1126 Imperator Henric. V. Habetur hæc decretal. poſt Concil. Later. ſub Alexand. III. p. 23. capit. 1. & cap. 2. eod. tit. in 1. compil. In uno, Honor. III. omnibus Epiſc. occidentalibus, In aliis, Honorius, ſimpliciter.* c *Leg. ad. Marciano, ut & infra paulo poſt; error hinc proceſſit; quod in ſcriptis codicibus, quales habeo, ſic ſcriptum erat: Imperat. Marcb. Marcianus. Illi autem ſcripſerunt: Marcus.* d *Henrici, ut ſcribitur in vet. lib. ubi additur eam Henrici conſtit. Arimini factam eſſe 3. Calend. April.*

Digitized by Google

ctoritate irretractabiliter diffinimus, ut non Epiſcopus, non Presbyter, non cujuſcunque ordinis Clericus, non Abbas, non aliquis Monachus, vel ſanctimonialis, in quacunque cauſa, ſive controverſia, ſeu criminali, ſeu civili, jusjurandum compellatur qualibet ratione ſubire, ſed aliis idoneis defenſoribus [ſi expedire Eccleſiæ ſuæ noverit] hujuſmodi officium liceat delegare. Verum cum hac moderatione, ut Epiſcopus inconſulto Rom. Pontifice, vel quiſque Clericus inconſulto Prælato ſuo minime jurare audeat. Omnibus autem Epiſcopis, & univerſo Clero hæc ita cuſtodire debere mandamus, ut ſi quis in illam conſtitutionem commiſerit, veniam ſibi deinceps noverit denegari.

(1 *Nobiliorum fratrum diligenter conſilio inquiſito, hujuſmodi cauſæ ſpeciem irrefragabiliter Deo ſpirante decidimus: Quoniam*)

CAP. II.

In ſpiritalibus cauſis de calumnia non juratur.

Idem *a ordinatori Rom. Eccl. Subd. & magiſtro Omnibone.*

LIteras *b*: [*& infra* 1] Sanc Rom. Eccl. in his caſibus, in quibus de Eccleſiis, decimis, & rebus ſpiritualibus tantum agitur, juramentum calumniæ nec dare, nec recipere conſuevit: eo quod tales cauſæ non ea legum diſtinctione, ſed ex canonum æquitate finem debitum ſortiuntur: canones autem juramentum calumniæ in hujuſmodi cauſis nulli prorſus indicant. Unde contentione de juramento calumniæ præſtando dimiſſa ad ulteriora diſcretio veſtra procedat.

[1 *Benignitatis tuæ benigne recepimus, in quibus, utrum in ea cauſa, quæ inter ven. f. n. G. Bonon. Epiſcopum, & dil. fil. A. Paduanum Abbatem, ſub veſtro examine agitatur, juramentum calumniæ præſtari, vel recipere conveniat, requiſiſtis.*

CAP. III.

Principalis perſona non indiſtincte relevatur ab onere jurandi de calumnia: licet compareat per œconomum, ſed ſibi, vel œconomo eſt deferendum, inſpecta qualitate cauſæ, & perſonarum. h. d.

Eugenius Papa. [*an.* 655.]

IN pertractandis cauſis ſacramentum calumniæ non paſſim præcipimus exhiberi: ſed cauſæ, & principalium perſonarum qualitate inſpecta, quandoque per ipſas principales perſonas, quandoque per Œconomos, qui cauſam omnino non neſciant, in animam jurantis illud præcipimus præſtari.

CAP. IV.

Univerſitas tenetur jurare de calumnia, niſi relevet ſe conſtituendo œconomum.

Idem *Magalon. & R. Neumauſen. Epiſcop.*

IMperatorum *d*: [*& infra* 1] Accepimus *autem*, quod ab Abbate, & fratribus Clarevallis *e* (ſicut ab aliis) exigitur calumniæ juramentum. Ad quod faciendum eos cogere non debemus. §. 1. Sed ne aliena jura videantur hujuſmodi occaſione illicite detinere, & ipſi a cauſa ſua decidant, ſi ex parte ipſorum prædictum juramentum, cum res poſtulaverit, non fuerit præſtitum: eiſdem præcipimus, ut in ſuo monaſterio Œconomum ſtatuant, qui pro eis petere, & excipere, atque juramentum de calumnia] cum neceſſe fuerit] valeat exhibere: [*& infra*. 2] §. 2. Tu vero, frater Neumanſen. Epiſcope, Œconomum idoneum ſtatues, qui in tali officio conveniens ipſi monaſterio videatur.

[1 *Secularium leges, & ſanctorum Patrum inſtitutiones Eccleſiaſticæ, viros religioſos in omnipotentis Dei ſervitio protegunt, & defendunt, & nullam eis moleſtiam, vel perturbationem, quæ ſacro ordini contradicat, irrogari permittunt.*]

[2 *Ideoque per a. ſ. ſ. v. m. q. eoſdem fratres, qui in iſta cauſa ſunt, ſicut ratio exigit, plenius inſtruatis, ut de cætero ſua jura per hoc non poſſint amittere, & aliis, quantum juſtitia permittit, in talibus cauſis debeant ſatisfacere.*]

CAP. V.

Clerici etiam in eorum cauſis jurant de calumnia, contraria conſuetudine non obſtante.

Lucius III. *Helien.* a *Epiſcopo, & Archid. Norvicen.* [*an.* 1181.]

CÆterum, quia *b* novis morbis nova convenit antidota præparari: mandamus, quatenus in cauſa *fidejuſſionis*, quæ inter R. Clericum de ſancto Albano, & I. & F. Canonicos London. vertitur, ad veritatem eliciendam appellatione ceſſante præſtari faciatis ab utraque parte calumniæ juramentum: conſuetudine, quæ legi contraria eſt, non obſtante.

CAP. VI.

Procurator, vel Syndicus univerſitatis Eccleſiaſticæ, vel ſecularis de calumnia jurare poteſt. h. d.

Innocentius III. *Epiſcopo Placen.* [*an.* 1203.]

CUm cauſam *c*, quæ inter Ravennaten. Archiepiſcopum, & Commune Faventinum ſuper villa Luci, ac quibuſdam aliis vertitur, delegatis Judicibus duxerimus committendam, & iidem in negotio minime proceſſiſſent: nos partibus dedimus in mandatis, ut pro ipſa cauſa noſtro ſe conſpectui præſentarent: quorum Procuratoribus cum inſtrumentis de rato, in noſtra præſentia conſtitutis, petitionem ipſius Archiepiſcopi per Procuratorem ejus fecimus exhiberi: & ad eam partem alteram reſpondere, ac interrogationibus, & reſponſionibus redactis in ſcriptis, & lite coram nobis pleniſſime *d* conteſtata, fecimus calumniæ juramentum ab ipſis Procuratoribus utrinque præſtari.

CAP. VII.

Epiſcopus jurat de calumnia (ſi per ſeipſum elegit litigare) propoſitis tantum, non tactis Evangeliis. Si vero per Syndicum litigat, per illum poterit jurare. h. d.

Gregorius IX. *Epiſcopo Belvacen.* (*an.* 1233.)

CUm in cauſa pecuniaria, quam inter te, & R. *e* motam eſſe proponis, non per te, ſed per Syndicum, vel actorem elegeris litigare, per illum quidem præſtandum erit calumniæ juramentum: quod ſi per te ipſum, propoſitis tantum, ſed non tactis Evangeliis [ſicut in dicendo teſtimonio] a te videtur hujuſmodi juramentum exhibendum: [*& infra*.]

Actor refutando juramentum calumniæ ſine cauſa, cadere debet ab inſtituta actione: reus autem debet haberi pro confeſſo. hoc dicit.

§. 1. Pœna vero recuſantis hoc juramentum, cum præſtandum fuerit, eſt, ut actor ab inſtituta cadat actione; reus autem haberi debeat pro confeſſo.

TITULUS VIII.

DE DILATIONIBUS.

CAP. I.

Summa ſic: [ne videatur convenire rubricæ de appellationibus.] Citatio vocatoria cum peremptoria non debet eſſe nimis brevis, maxime ubi de rebus Eccleſiaſticis agitur: niſi neceſſitas aliud ſuggerat.

Alexander III. *Cantuar. & Vigor. Epiſcopis.* (*an.* 1180.)

DILECTI *f* filii, Abbas, & Monachi de H. nobis inſinuare curarunt, quod cum cauſam, quæ vertitur inter ipſos, & Moniales de Leden.

a *In Cod. Barb. ita* 1 *Eugenius Papa III. Arduino Rom. &c.* b *Cap. 3. eod. tit. in* 1. *compil. & poſt Conc. Lat. ſub Alex. III. c.* 7. c *Poſt Conc. Lat. ſub Alex. III. p.* 23. *c.* 3. *& c.* 4. *eod. tit. in* 1. *compil.* d *Cap.* 5. *eod. tit. in* 1. *compil. & poſt Conc. Lat. ſub Alex. III. p.* 23. *c.* 4. e *Framevallis, vet.*

a *Ut in c.* 4. *& infr. de fidejuſſ.* b *Poſt Concil. Lat. ſub Alex. III. part.* 23. *c.* 5. *& 6. eod. tit. in* 1. *comp.* c *Cap.* 1. *eod. tit. in* 3. *compil.* d *al. legitime.* e *al. M.* f *Poſt Concil. Later. ſub Alex. III. p.* 3. *c.* 5. *ubi eſt integra facti ſpecies.*

Leden. ſuper Eccleſiæ de Alren. Decano, & Archidiacono Lincon. commiſerimus terminandam: ipſi timentes ſe a Judicibus aggravari, eo quod ad primam citationem terminum ſibi nimis brevem, & peremptorium ſtatuerunt, *a* ad noſtram audientiam duxerunt appellandum: [*& inf.* 1] Quia non ſpectat ad juris ordinem, diem peremptorium, maxime cum de rebus Eccleſiaſticis agitur (niſi forte neceſſitate urgente) taliter mutare: mandamus, quatenus ſi eſt ita, revocato in irritum, ſi quid inveneritis poſt appellationem hujuſmodi attentatum: in cauſa juxta priorum tenorem literarum procedatis.

[1 *Nos igitur attendentes.*]

CAP. II.

Induciæ deliberatoriæ denegantur reo, ſi per literas citatorias plene potuit inſtrui, & deliberare ſuper eo, de quo quæritur.

Celeſtinus III. (*an.* 1195.)

PRæterea *b* adjeciſti, quod cum cauſæ tibi a ſede Apoſtolica delegantur, in literis citatoriis reſcriptum Apoſtolicum inſeris, ut eo viſo deliberare valeat, qui ab altero convenitur: [*& inf.* 1] §. 1. Quia igitur quid agendum ſit in hoc caſu, deſideras edoceri, taliter tibi reſpondemus: quod reo ad judicium legitime convocato *c*, ſi ex reſcripto ſibi tranſmiſſo plene potuit inſtrui ſuper eo, de quo in judicio convenitur, induciæ deliberatoriæ non ſunt ulterius indulgendæ, ſed procedendum potius eſt ad examinationem cauſæ, & finem ei debitum imponendum.

[1 *Cumque non ad primam, & ſecundam canonicam citationem, ſed ad tertiam tantummodo reus veniat, actore ad omnes citationes veniente, & ipſe actor intentionem ſuam in jure proponat: reus vexationi ejus intendens, tunc primo deliberatorias requirit inducias, cum actor eidem authenticum offerat, ut concordet cum reſcripto: quia in prima citatione recipit, aſſerens etiam, quod tam longo citationis ſpatio, ſi voluerit, plene tempus deliberationis potuit habere.*]

CAP. III.

Ex declaratione verbi generalis, vel ambigui poſiti in libello, novæ induciæ deliberatoriæ dandæ non ſunt, ſi per expreſſa potuit reus deliberare ſuper ambiguitate illa, vel generalitate. h. d.

Honorius III. *Ferentino d Epiſcopo.* (*an.* 1220.)

LIteræ tuæ, ac petitio Presbyteri *e* ſanctarum Priſcæ, & Aquilæ de urbe, nobis exhibitæ continebant: [*& infra.* 1] Idem Presbyter contra nobiles viros A. & G. libellum Eccleſiæ ſuæ nomine obtulit, continentem, quod penſio de poſſeſſionibus ſoluta non fuerit ipſi Eccleſiæ, elapſis jam tribus annis, & ultra. Nobilibus vero ipſis petentibus, ut explicaret ipſis ſpacium, quod per hanc adjectionem, & ultra ſignificari volebat: & ipſo Presbytero exprimente, quod ſeptem annis fuerat in dictæ penſionis ſolutione ceſſatum: iidem dicentes libellum eſſe hujuſmodi expreſſione mutatum, longiores ad deliberandum petierunt inducias: quas quia denegaſti eiſdem, ad noſtram audientiam appellaverunt. Nos igitur appell. hujuſmodi frivolam reputantes, mandamus, quatenus ea nequaquam obſtante, in negotio ipſo ratione prævia procedas juxta priorum continentiam literarum.

[1 *Quod cum cauſam, quæ inter ipſum Archipresbyterum ex una parte, & nobiles viros A. de Cilia. & G. & fratres eorum, & filios ex altera, ſuper quibuſdam poſſeſſione, & rebus aliis vertitur, tibi duximus committendam.*]

a *Vide l. contumacia. ff. de re jud. & l. tres denunciationes. C. quomodo, & quando jud.* b *C.* 1. *eod. tit. in* 2. *compil.* c *evocato.* d *al. Ferrarien. al. Florentino.* e *Eccl. S. Pauli in urbe Rom. præeſt Abbas unus: & huic Eccleſiæ deſerviunt* 7. *Presb. Card. quorum unus eſt Presb. Cardinalis S. Priſcæ. Ergo hic non Archipresbyteri legendum, ſed Presbyteri: nihilominus tamen, Archipresbyteri, legitur in omnib. manuſcr.*

CAP. IV.

Si citatus in cauſa ardua de longinquo vocatur pro publica utilitate, etiam ad locum judicii, ita quod intra terminum citationis deliberare, & alia ſibi neceſſaria ad comparendum explicare non potuit, in termino reſpondere non cogitur, ſi reperiatur in loco judicii, ſed habebit novas inducias. h. d. notabiliter.

Greg IX. *Abbati Aquævivæ Turonen. diœc. Ord. S. Ben. & Archidiac. Turonen.* (*an.* 1234.)

EXpoſuit nobis Bituricenſis Archiepiſcopus: (*& infra.*) Burdegalen. Archiepiſcopo dedimus in *a* mandatis, ut ſuper jure primatiæ, quam in eo, & in provincia ſua dictus Bituricen. Archiepiſcopus ſe habere propoſuit, ad initium proximo præteritæ Quadrageſimæ (quod ei terminum peremtorium aſſignavimus) per ſe, aut per Procuratorem idoneum, ſe conſpectui noſtro præſentaret *b*. Cumque poſtmodum perſonaliter vocatus pro Eccleſiæ Romanæ ſubſidio, ad noſtram *c* audientiam acceſſiſſet, dictus Bituricen. Archiepiſcopus apud ſed. Apoſtolic. conſtitutus, poſtulavit inſtanter, ut in eodem negotio procedere deberemus. Idem vero Burdegal. Archiepiſcopus ad propria rediens, conſtituit pro ſe Procuratorem in ipſo negotio, qui (ſalvis exceptionibus ſibi competentibus in reſpondendo, & defendendo, ac aliis) omnia faceret, quæ in propria erat perſona facturus. Petente ergo Archiepiſcopo ſupradicto, ut præfatus Procurator reſponderet eidem: ille excipiendo propoſuit, ſe ad hoc non teneri, cum pro alia majori cauſa, pro publica ſcilicet utilitate, dictus Burdegalen. vocatus, pro abſente reputari debuerat *d*, & revocandi domum privilegium habuiſſet. Nondum etiam ſuper hoc deliberaverat cum Suffraganeis ſuis, & aliis, quorum conſilium tam ardua cauſa requirit: nec tempus habuerat, in quo ad utrumque negotium valuerit (ſicut expediret) eſſe paratus. Sed pars altera econtra reſpondit, quod cum ſuper quæſtione prædicta prius fuerat evocatus, noſtræ intentionis non fuerat primum mandatum per poſterius revocare: temporis quoque ſpacium habuerat tam prolixum, ut potuiſſet, ſi voluiſſet, ſuper cauſa deliberare prædicta, ſicut fecerat cum quibuſdam: & commode utrique negotio imminere: (*& inf.*) Nos igitur de conſilio fratrum noſtrorum uſque ad proximum *e* venturum feſtum Nativitatis Dominicæ dilationem adhuc ſibi duximus indulgendam.

TITULUS IX.

DE FERIIS.

CAP. I.

Diebus Dominicis mercari, litigari, judicari, vel jurari non debet: ſed de veſpera in veſperam debent celebrari.

Ex Concilio apud Compendium. *f* (*in Gallia.*)

OMnes dies Dominicos a veſpera in veſperam, cum omni veneratione decernimus obſervari, & ab omni illicito opere abſtinere: ut in eis mercatum minime fiat, neque placitum, neque aliquis ad mortem, vel ad pœnam judicetur, nec ſacramenta (niſi pro pace, vel alia neceſſitate) præſtentur.

CAP. II.

Feſtorum principium, & finis fieri debet, ſecundum ipſorum magnitudinem, & conſuetudinem regionis. hoc primo. *In præcipuis feſtis, & intra Paſcha, & Pentecoſten, non fit ſolemnis genuum flexio. Si tamen tunc Clerici, vel Epiſcopi*

a *Præceptis.* b *Vid. leg.* 1. *& ibi gloſſ. & DD. C. eodem.* c *al. præſentiam.* d *Vide l. actione. §. Labeo. ff. pro ſoc. & l.* 1. *in fin. ff. ſolut. matr.* e *primum.* f *Burch.* 2. *decr. cap.* 81. *Ivo part.* 4. *cap.* 16. *& c.* 1. *eod. tit. in* 1. *compil. vide Covarruviam lib.* 4. *var. Reſol. cap.* 19.

Digitized by Google

pi ordinentur, ſecundum ordinationis modum, genua flectuntur. hoc ſecundo. *Romana Eccleſia ſpeciale feſtum de Trinitate non facit: ſervatur tamen de hoc cujuſque Eccleſiæ conſuetudo*. hoc tertio.

Alexander III. a *Terdon. Archiep.* [*in Hungariam*.]

QUoniam *b* in parte: [*& inf.* 1.] Licet ſcriptum ſit, de veſpera in veſperam celebrabitis ſabbata veſtra: feſtorum tamen principium, & finis, juxta eorum qualitatem, & diverſarum regionum conſuetudinem debet attendi: & ſicut magnitudo dierum exigit, prius incipere, & tardius terminari: [*& infra*.] §. 1. Diebus autem Dominicis, & aliis præcipuis feſtivitatibus, ſive inter Paſcha, & Pentecoſten, genuum *c* flexio nequaquam debet fieri, niſi aliquis ex devotione id velit facere in ſecreto. §. 2. In conſecrationibus *d* autem Epiſcoporum, & Clericorum ordinationibus, conſecrans, & conſecratus tantum genua flectere poſſunt: ſecundum quod conſecrationis modus requirit. §. 3. Præterea feſtivitas ſanctæ Trinitatis, ſecundum conſuetudines diverſarum regionum a quibuſdam conſuevit in octavis Pentecoſtes, ab aliis in Dominica prima ante adventum Domini celebrari. Eccleſia ſiquidem Romana in uſu non habet, quod in aliquo tempore hujuſmodi celebret ſpecialiter feſtivitatem: cum ſingulis diebus, Gloria Patri, & Filio, & Spiritui Sancto, & cætera ſimilia dicantur ad laudem pertinentia Trinitatis.

[1. *Veſtram volumus prudentiam certa cognitione tenere, quod*].

CAP. III.

Propter neceſſitatem alimentorum, licet diebus feriatis in honorem Dei operi ſervili intendere, maxime circa rem tempore perituram. h. d.

Idem *Triburien. Archiepiſcopo*. e (*an.* 1160.)

LIcet tam *f* Veteris, quam Novi Teſtamenti pagina ſeptimum diem ad humanam quietem ſpecialiter deputaverit: & tam eum, quam alios dies majeſtati altiſſimæ deputatos, nec non natalitia ſanctorum Martyrum Eccleſia decreverit obſervanda: & in his ab omni opere ſervili ceſſandum: [*& infra*. 1] Indulgemus, ut liceat parochianis veſtris diebus Dominicis, & aliis feſtis (præterquam in majoribus anni ſolennitatibus) ſi alecia terræ ſe inclinaverint, eorum captioni ingruente neceſſitate intendere: ita quod poſt factam capturam Eccleſiis circumpoſitis, & Chriſti pauperibus congruam faciant portionem.

[1. *Nos tamen, cui ab omnium proviſore Eccleſiæ eſt regimen commiſſum, ſuper his, quæ neceſſitas exegerit, Chriſtifidelibus tenemur commodum providere, non ut ſi quando eos ſervili operi, id eſt, actioni vel operi peccati publice & victui, & veſtitui quærendo forte intendere contigerit, volumus ut eis Ap. ſed. miſericordia conſueta ſubveniatur. Inde ſiquidem eſt, quod regio veſtra, quæ non multis frugibus abundet, mare, in quo populus majorem conſuevit habere ſuſtentationem, ſterilius ſolito effectum fuiſſe multorum relationibus cognoſcentes, B. Petri auct. & Pauli, & noſtra*.]

CAP. IV.

Tres ſeptimanæ, quibus canon prohibet fieri nuptias, ante feſtum Joannis Baptiſtæ, non continuantur feſto; ſed intelligitur de ſeptimana Aſcenſionis cum duabus ſequentibus.

Clemens III. [*an.* 1190.]

CApellanus tuus, frater Epiſcope *b*, coram nobis ex parte tua propoſuit, quod cum ſtatuta canonica declarent nuptias tribus ſeptimanis ante feſtum nativitatis B. Joannis Baptiſtæ minime celebrari debere, quidam hebdomadas illas abſque interpolatione continuandas intelligunt. Alii vero inter feſtum, & ipſas volentes facere intervallum, illud dicunt ob reverentiam feſtivitatis Pentecoſtes fuiſſe ſtatutum, quæ in ſeptimanis iſtis ſolet intervenire quandoque: & ſic a tribus diebus Rogationum ante Aſcenſionem Domini inchoantes, uſque ad octavum diem poſt Pentecoſten (illis hebdomadis computatis) illo tantum ſpatio temporis celebrari nuptias *a* non permittunt, earum celebrationem abinde nullatenus inhibentes. Quia ergo conſulti fuimus, utra iſtarum opinionum potior videatur: nobis, & fratribus noſtris apparuit, quod licet ea ſit Romanæ Eccleſ. conſuetudo, ut quocunque tempore matrimonium contrahatur, conſenſu interveniente legitimo de præſenti: quia tamen a ſeptuageſima uſque ad ſeptimum diem *b* poſt Pentecoſten celebrari nuptiæ non ſinuntur, & poſtea etiam tribus ſeptimanis, vel pluribus, ante feſtivitatem ſancti Joannis ſine differentia celebrantur: poſterior ſententia meliori, & ſubtiliori nititur ratione: & ſive ſecundum canones a Septuageſima uſque poſt octavas Paſchæ, ſive juxta conſuetudinem Eccleſiæ Rom. uſque poſt ſeptimum diem feſti Pentecoſtes (quod caret octavis) nuptiæ ſuſpendantur; in Dominica, quæ ſequitur, & deinceps poſſunt licite celebrari.

CAP. V.

In feriis introductis in honorem Dei, & Sanctorum, niſi ob neceſſitatem, vel pietatem, judicium exerceri non poteſt, etiam de conſenſu partium: feriis tamen introductis favore hominum, partes renunciare poſſunt.

Gregorius IX. (*an.* 1232.)

COnqueſtus eſt nobis: [*& infra*.] Quamvis non prorogari, ſed expediri deceat *c* quæſtiones, debet tamen judicialis ſtrepitus diebus conquieſcere feriatis, qui ob reverentiam Dei noſcuntur eſſe ſtatuti: ſcilicet Natalis Domini, ſancti Stephani, Joannis Evangeliſtæ, Innocentium, ſancti Silveſtri, Circumciſionis, Epiphaniæ, 7. diebus Dominicæ Paſſionis, Reſurrectionis, cum 7. ſequentibus. Aſcenſionis, Pentecoſtes, cum duobus *d*, qui ſequuntur, Nativitatis Joann. Baptiſtæ, Feſtivitatum omnium Virginis glorioſæ, 12. Apoſtolorum, & præcipue Petri, & Pauli, beati Laurentii, dedicationis beati Michaelis, Solennitatis omnium Sanctorum, ac diebus Dominicis, cæteriſque ſolennitatibus, quas ſinguli Epiſcopi in ſuis diœceſibus cum Clero, & populo duxerint ſolenniter venerandas; quibus ſolennibus feriis (niſi neceſſitas urgeat, vel pietas ſuadeat) uſque adeo convenit ab hujuſmodi abſtinere, ut conſentientibus etiam partibus, nec proceſſus habitus teneat, nec ſententia, quam contingit diebus hujuſmodi promulgari. Licet diebus feriatis, qui gratia vindemiarum, vel meſſium ob neceſſitates hominum indulgentur, procedi valeat, ſi de partium proceſſerit voluntate.

TITULUS IX.
DE ORDINE COGNITIONUM.
CAP. I.

Contra mulierem vendicantem aliquem in maritum, admittitur exceptio conſanguinitatis: quæ prius diſcutienda eſt, quam ſuper matrimonio pronuncietur: & ſufficit ſuper ipſo principali pronunciare. h. d.

Clemens III. *Alatrino Epiſcopo*. e (*an.* 1190. *Romæ*.)

In-

a *al. Trid. Archiepiſc. al. Trlcilienſi Archid.* b *Cap.* 2. *eod. tit. in* 2. *compil. Gen.* 2. *Exod.* 16 *&* 20. *Levit.* 23. *Num.* 28. *Deut.* 5. c *vide Burch. l.* 13. *c.* 3. d *al. conſecrationes*. e *In pleriſque Epiſcopo, non Archiepiſc.* f *Cap.* 3. *eod. tit. in* 3. *compil. Arnald. Albertin. in Rub. de heret. lib.* 6. *quæſt.* 12. § *quintus error. n.* 23. *Covarruvias l.* 4. *var. reſol. c.* 19. *n.* 4. g *al. Celeſtinus*. h *Cap.* 4. *eod. tit. in* 2. *compil. Burch. l.* 13. *decr. c.* 21.

a *Vide Conc. Trid. ſeſſ.* 24. *in doctr. de ſacr. matr. can.* 11. *& ead. ſeſſ. de reform. matr. c.* 10. *& Conc. Laodicenſ. c.* 52. b *al. ſeptem dies, ut infra poſt* 7. *dies*. c *al. debeant*. d *al. ita: cum duobus diebus, quæ ſubſequuntur*. e *al. Apetrino. al. Alatano. al. Alen. al. Aiteran.*

INtelleximus *a*, quod cum quædam mulier peteret quendam in virum, teſtes ad ſuæ intentionis aſſertionem induxit, per quos pars viri futurum ſibi præjudicium metuens, exceptionem conſanguinitatis objecit, ex qua intendit petitionem mulieris elidi: (*& inf.* 1) Inquiſitioni tuæ taliter duximus reſpondendum, quod cum exceptione probata quæſtio principalis perimatur, ante eſt cognoſcendum de ipſa, quam ad definitionis articulum procedatur: quo facto, virum ab impetitione mulieris (prout expoſcit ratio juris) abſolvas.

[1 Quia vero nos conſulere voluiſti, an prius de impedimento conſanguinitatis ſit agendum, quam ſuper cauſa principali ſententia proferatur.

C A P. II.

Si reus contra actorem ſpoliatorem ſpoliationem opponit, aut excipiendo, & tunc prius auditur, & ea probata reſpondere non cogitur: ſed per hoc non reſtituitur, aut agendo, & tunc ſimul utraque quæſtio terminatur, & ea probata reſtituetur.

Innocentius III. *Epiſcopo Narniensi*. b

[*an. 1206. Romæ in Umbriam.*]

CUm dilectus filius c Abbas de Ferentino de nobilibus viris dominis de Artone *d* depoſuerit quæſtionem, quod manu armata, & cum exercitu ad caſtrum monaſterii venientes, in prædis animalium, & aliis damnificare dictum cœnobium præſumpſerint: de quibus juſtitiam ſibi fieri poſtulabat. Et circa litis conteſtationem ſub forma exceptionis fuit ex adverſo reſponſum, quod per ipſius dolum, & violentiam caſtrum Sirati amiſerant: quod & progenitores eorum tenuerant, & ipſi poſſederant in quiete: ſibi petentes prius reſtitui, quam petitionibus ipſius reſponderent, præſertim cum teſtes haberent præſentes, per quos intentionem ſuam incontinenti probare volebant. Verum ex parte Abbatis fuit taliter replicatum, quod ab eo reſtitutio peti non poterat, quia non fuerat ſpoliator, præſertim cum dictum caſtrum ad jus, & proprietatem ſui monaſterii pertineret: quod etiam pars adverſa nullatenus denegabat. Unde & *e* verus dominus (ad quem ab alio res ſua poſſeſſa revertitur etiam poſt tempora longiora) retentionis debebat commodum obtinere: & judicium reſtitutorium contra ſpoliatorem tantum competere dignoſcitur: (*& inf.* 1) Nos autem diſtinguendum eſſe credimus, utrum ſpoliationis quæſtio ab eiſdem nobilibus ſit objecta in modum actionis ad reſtitutionem petendam, an in forma exceptionis ad intentionem adverſarii repellendam. Cum ea in modum actionis propoſita intelligantur mutuæ petitiones ſeſe tanquam diverſæ minime contingentes: ac per hoc juxta regulam juris, qua dicitur: Qui prior appellat, prior agat, quæ prius eſſet propoſita, prius foret tractanda: quanquam in idem judicium ambæ deductæ, viciſſimque tractatæ, ſimul eſſent eadem ſententia terminandæ. Sed quoniam quæſtio illa fuit ab eiſdem nobilibus tantum in modum exceptionis objecta: interloquendo pronuntiamus, ut probationes eorum ſuper ipſa exceptione primitus audirentur, & ea probata legitime, Abbati non cogerentur reſpondere ſuper petitionibus memoratis, donec reſtituerentur ab ipſo: cum ſpoliatori ſpoliatus ante reſtitutionem non cogatur ullatenus reſpondere.

§. 1. Verum ſpoliatione in modum exceptionis tantum probata, non eſt per hoc reſtitutio facienda. Quemadmodum ſi in modum exceptionis aliquod crimen teſti objicitur, ut a teſtimonio repellatur, etſi crimen contra eum civiliter probatum fuerit, non ideo ſibi pœna infligitur ordinaria, ſed ejus duntaxat teſtimonio non creditur: quod ea ratione contingit, quoniam in ipſum accuſatio non procedit. Teſtes etiam, quorum teſtimonium reprobatur, inter infames quaſi ex falſo teſtimonio non habentur.

[1 Pro damnis quoque illatis reſtitutio poſtulari non poterat, ſed ad eadem debet actio competens intentari, alioquin cum etiam pars Abbatis damna graviſſima ſibi quereretur illata, prius reſtituenda fuerant, ſi propter hujuſmodi eſſet reſtitutio facienda ſecundum tenorem regulæ memoratæ. Capitula quoque de reſtitutione facienda loquentia locum habere in criminalibus aſſerebant: quando & quis ab adverſario ſpoliatur, & ſuper re ipſa, qua ſpoliatus eſt, convenitur. Cæterum ex parte Abbatis regulam introductam adverſa pars in mutuis petitionibus locum habere dicebat, cum cauſæ viciſſim tractatæ una poſtea ſententia terminantur. Cum vero pars aliqua petit reſtitutionem, vel aliquid ſibi deberi proponit, & altera in modum exceptionis ſe aſſerit ſpoliatum, nec ante reſtitutionem ſuam nullatenus reſponſurum, de incidenti prius aſſerebat antea cognoſcendum. Cum autem quæ prævidimus, & alia quædam prædicti Cardinal. nobis, & fratribus noſtris fideliter retuliſſent.]

C A P. III.

Petenti hæreditatem obſtat exceptio nativitatis, quæ prius debet coram Eccleſiaſtico Judice terminari. Hoc dicit ſecundum gloſſ. intelligendo, quod hic erat prius coram Judice ſeculari petita hæreditas, & exceptum fuit de illegitimitate.

Honorius III. *Ludovico Regi Francorum.*

(*an.* 1214.)

TUam non credimus latere prudentiam, cauſam natalium Reginæ Cypri, ad examen noſtrum (utpote quæ ad forum Eccleſiaſticum pertinet) eſſe delatam. [*& infr.* 1] Quia vero *a* antequam natalium cauſa terminata eſſet, dependentem ex illa ſucceſſionis cauſam incipere, nihil aliud eſſet, quam diverſis proceſſibus intricare negotium, & confuſione quadam judicii ordinem perturbare: mandamus, quatenus ſi forte ab ipſa Regina fueris ſuper hoc requiſitus, donec jam dicta cauſa natalium Apoſtolico judicio finem acceperit, patienter expectes.

[1 Unde claræ mem. Philippum Regem Francorum patrem tuum literis noſtris curavimus præmonere, ut ſi forſitan Regina ipſa ſuper ſucceſſione Comitatus Campaniæ quæſtionem proponeret coram eo, non audiret eandem, quouſque terminata eſſet prædicta cauſa natalium, ex qua illa noſcitur dependere. Licet igitur, ſicut eidem patri tuo ſcripſimus, velimus Reginam ipſam in ſuis juſtis petitionibus exaudiri.]

C A P. IV.

Agens poſſeſſorie recuperandæ, non tenetur ante reſtitutionem ſuis ſpoliatoribus (niſi ſuper quæſtione ſpoliationis) reſpondere; poteſt tamen ab agendo repelli per exceptionem ſpoliationis. h.d.

Gregorius IX. (*an.* 1235.)

SUper ſpoliatione conventus adverſus reſtitutionem petentem non eſt (niſi ſuper quæſtione ſpoliationis) ſi eum reconveniat, audiendus. Cum reſtitutionis petitio in hoc privilegiata noſcatur, ut ipſam intentans non cogatur ante reſtitutionem ſpoliatoribus reſpondere *b*. Quanquam ab agendo (ſpoliatione ab eis in modum exceptionis propoſita) repellatur.

TITULUS XI.
DE PLUS PETITIONIBUS.
C A P. UNIC.

Ponit quatuor modos plus petendi, & pœnas plus petentium.

Gregorius IX. [*an.* 1234.]

COnſilium *d* providentiæ dici non poteſt, quod pecuniam tibi debitam, ante terminum ab adverſario *c* repe-

a 1 *Cap. un. eod. tit. in* 2. *compil.* b *al. Narnienſ. al. Nocerinſ. al. Vericenſi. al. Marin.* c *Cap.* 1. *eod. tit. in* 3. *compil.* d *Arrenc.* e *al. ut.*

a *Tamen.* b *Vid. l. bona fides cum not. ff. depoſiti.* c *al. oppoſita, in manuſcr.* d *Vid. Jaſon. in §. ſi quis agens. Inſtit. de act.*

repetiſti. Punitur enim importunitas plus petentium, ſi ſuper petitione ſua duxerint in judicio perſiſtendum: ita, quod qui repetunt amplius ſine cauſa, in expenſis adverſario condemnantur. §. 1. Qui autem plus loco, ad intereſſe tenentur *a*: pro eo quod utilitas adimitur debitoribus, quam haberent, ſi ſtatuto loco ſolviſſent. §. 2. Ei vero, a quo amplius *b* tempore petitur, induciæ duplicantur: nec litem excipiet, niſi ei ſolvantur expenſæ. §. 3. Te quoque dubitare non credimus, quod cauſa plus petitur, cum aliquid in genere, vel ſub alternatione debetur, & rem in ſpecie, vel unum præciſe peti contingit. §. 4. Re; autem, ſi X. ſint debita, & XX. repetantur. §. 5. Loco vero, cum quis non ubi convenit ſolvere, ſed alibi convenitur. §. 6. Tempore quoque, cum antè diem, vel conditionem petitur quod debetur.

TITULUS XII.
DE CAUSA POSSESSIONIS, ET PROPRIETATIS.

CAP. I.

Cauſa poſſeſſionis, & proprietatis ſub eodem Judice terminari debet: nec contra abſentem eſt pronunciandum.

Gregorius Duci c Siciliæ. (*an.* 1075.)

SUſceptis *d*, (*& inf.* 1) Legali proviſione decretum eſt tam *e* momenti, quam proprietatis cauſam, ſub uno eodemque Judice debere cognoſci *f*. Nec nos contra inauditam partem aliquid poſſumus diffinire.

(1 *Magnitudinis veſtræ epiſtolis contriſtati ſumus*, *&c.* quæ ſunt impreſſa in regiſtro Gregorii.)

CAP. II.

Si actum eſt poſſeſſorio, & petitorio, poteſt Judex receptis probationibus ſuper utraque, prius diſcutere probationes ſuper poſſeſſorio, & illud terminare. h. d.

Celeſtinus III. (*an.* 1195.)

AD ultimam interrogati fuimus *g*, ſi Judices deputati, ut de poſſeſſione, & proprietate cognoſcant, gravibus partium ſumptibus parcere cupientes, de utraque commixtim audiant allegationes, pariter & teſtes admittant *b*: deinde prius audiant atteſtationes de poſſeſſione, & pronuncient ſecundum tenorem illarum, utrum licite hoc agatur. Nos autem (cum hoc ſit in jure civili expreſſum) quod licite poſſit fieri, reſpondemus.

CAP. III.

Si ſpoliatus poſſeſſorio, & petitorio ſimul agens, poſſeſſionem, & ſpoliationem probat, ſed non dominium ſeu proprietatem, obtinet in poſſeſſorio: ſed ſuccumbet in petitorio.

Innocentius III. *Archiepiſcopo, & Canonicis Sutrinis.* (*an.* 1206.)

CUm Eccleſia Sutrina paſtore *i* vacaret, vos convenientes in unum, & (ſicut moris eſt) Spiritus Sancti gratia invocata, paſtorem unanimiter elegiſtis, petentes ipſius electionem a ſede Apoſtolica confirmari. Verum Clerici conventualium Eccleſiarum civitatis ejuſdem conſequenter ſuam depoſuere querelam, quod cum in Epiſcoporum electionibus, ipſi, ac prædeceſſores eorum conſueverint intereſſe, vos eis renitentibus, & excluſis, ad electionem procedere præſumpſiſtis: quam ob hoc non confirmari, ſed infirmari potius poſtulabant. Partibus ergo apud ſed. Apoſt. conſtitutis, in auditorum præſentia teſtes utrinque producti fuerant: & eorum depoſitionibus publicatis, pars Canonicorum per teſtes a ſe introductos intentionem ſuam (quod ad eos tantum ſpectaret electio) ſufficienter dicebant *a* eſſe probatam: parte Clericorum nihilominus aſſerente, quod per dicta teſtium, quos produxerant, & ipſi aſſertionem ſuam (quod electioni Pontificum intereſſe deberent) plenius probaviſſent: per quæ conſtare dicebant, eos electionibus trium Epiſcoporum (qui Eccleſiæ Sutrinæ ultimo & immediate præfuerant) cum Canonicis cathedralis Eccleſiæ affuiſſe, vocemque habuiſſe cum aliis eligendi. Nos igitur (quoniam deprehendimus teſtes veſtros in perhibendis teſtimoniis varios extitiſſe, atque adverſus fidem atteſtationis ſuæ coram auditoribus vacillaſſe, & quod negativam quodammodo aſtruere ſatagebant, probare volentes jus electionis ita *b* ad vos ſpectare, quod ad adverſarios minime pertineret: per teſtes vero adverſæ partis fuit ſufficienter oſtenſum, quod in trium Epiſcoporum electionibus, de quibus præmiſſum eſt, Clerici præſentes affuerint, & vocem habuerint eligendi) præmiſſam electionem factam eis contradicentibus, & excluſis, decrevimus irritandam, Clericos ſæpe dictos in eam quaſi poſſeſſionem, quam ante controverſiam motam habuerant, reducentes. Verum quoniam in quæſtione prædicta quicquid juris utraque pars in electione habebat, deductum in judicium videbatur, cum jure civili ſit cautum, id venire in judicium, non ſolum, de quo actum eſt ut veniret, ſed id non venire, de quo nominatim actum eſt, ne veniret, & ſecundum ſtatuta canonica electiones Epiſcoporum ad cathedralium Eccleſiarum Clericos regulariter pertinere noſcantur, niſi alibi ſecus obtineat de conſuetudine ſpeciali: nec ab eo, *c* quod Clerici antedicti ſe inter eligentes Sutrinos Epiſcopos probaverunt tertio extitiſſe, jus eligendi propter brevitatem temporis uſque ad præſcriptionem legitimam non producti, ſibi acquirere potuerunt, & actore non probante, qui convenitur, & ſi nihil præſtiterit, obtinebit: ab eorum impeditione ſuper electionibus faciendis vos duximus abſolvendos, prædictis Eccleſiarum Clericis ſuper hoc perpetuum ſilentium imponentes.

CAP. IV.

Idem dicit quoad intellectum, quod decretalis ſupra proxima.

Idem Canonicis de Bethlehem. (*an.* 1206.)

CUm ſuper *d* electione Bethlehemitan. Eccleſiæ inter R. Subdiaconum noſtrum, & P. Canonicum ſepulchri dominici quæſtio verteretur, utroque ſe pro electo gerente: cum præfatus Subdiaconus a Patriarcha Hieroſolymitano fuerit confirmatus: (*& infra.* 1) Eum, *e* qui ſe probaverat per ſecularem potentiam ſpoliatum, reſtituendum decrevimus, juſtitia mediante. Verum quoniam tam poſſeſſorium, quam petitorium deductum fuerat in judicium, & tam reſtitutionis, quam electionis quæſtio plenius agitata, & conſtitit nobis electionem utrinſque minus canonicam extitiſſe, (cum Judex, de qua re cognovit, pronunciare *f* debeat) utramque duximus ſententialiter irritandam. *g*

(1 *Alter vero favorem Regium obtineret, eis dil. f. p. Baſilicæ* 12. *Apoſtolorum I. titul. S. Stephani in monte Cœlio Presby-*

a *Vid. l.* 1. *ff. de eo quod certo loc.* b *plus.* c *alit. Felici Gregor. VII. Regiſtri ind.* 2. *epiſt.* 98. *ſive* 100. d *cap.* 1. *eod. tit. in* 1. *compil.* e *al. momentaneæ poſſeſſionis: ſed in regiſtr. Gregor. eſt momenti.* f *Vid. l.* 1. *& per totum tit. ff. de quib. reb. ad eundem judic. eatur.* g *c. un. eod. tit. in* 2. *compil.* h *accipiens.* i *Cap.* 2. *eod. tit. in* 3. *compil.*

a *Dicebat.* b *alit. ita quidem.* c *Hujus periodi ſenſus: Clerici conventualium Eccleſiarum, quamvis tribus Epiſcoporum electionibus interfuerint, non tamen acquiſiverunt jus eligendi: quoniam nondum legitimo tempore id jus præſcripſerant.* d *C.* 2. *eod. tit. in* 3. *compil.* e *al. Et quia ſe probaverat. al. ita. Cum quia ſe probavit.* f *In Cod. Barb. de eo pronunciare, &c.* g *Reliqua pars hujus c. eſt infra, de confeſſis, c.* 2.

Digitized by Google

Presbyterum, & G. S. Mariæ in portica Diac. Card. dedimus auditores. In quorum præſentia receptis utrinque teſtibus, & eorum depoſitionibus publicatis, quæ hinc inde allegata fuerunt, nobis, & fratribus noſtris retulerunt fideliter, & prudenter. Nac vero tam per relationes Cardinalium, quam per geſta de cauſa meritis ſufficienter inſtructi, communicato fratrum noſtrorum conſilio jam dictum Sub. R.]

CAP. V.

Qui agit de proprietate, ante concluſionem cauſæ poſſeſſorio adipiſcendæ, vel recuperandæ agere poteſt: poſt concluſionem vero, & ante ſententiam hoc non poteſt, niſi juſta cauſa ſubſit.

Idem *Epiſcopo Novinien.* a (*an.* 1204.)

PAſtoralis b officii: [*& infra..* 1] Sane [ſicut intimaſti] contingit aliquando, ut cum is, qui ſe aſſerit ſpoliatum, ſuum trahit ſpoliatorem in cauſam, inter ipſa juris auſpicia requiſitus, quo malit experiri judicio, litem proprietatis ingreditur, de illata ſibi violentia nullam faciens mentionem: cum autem fuerit in cauſa proceſſum, novum judicium ſuper poſſeſſorio nititur inchoare: (*& infra.* c) Conſultationi tuæ taliter reſpondemus, quod poſſeſſorio quidem judicio, quod de recuperanda; ſeu adipiſcenda poſſeſſione proponitur, antequam renunciatum ſit, aut concluſum in proprietatis judicio primitus inſtituto, agi poteſt ab eo, qui rem cœperit vendicare. Cum legali ſit proviſione ſtatutum, eum, qui fundum vendicaverit ab eo, cum quo interdicto unde vi potuit experiri, pendente judicio interdictum poſſe nihilominus intentare: aliis poſſeſſoriis judiciis in ſuo robore duraturis, quæ vendicationem dominii, ſua natura præcedunt. Si vero renuntiatum fuerit, vel concluſum, ut jam poſſit cauſa proprietatis definitivæ ſententiæ calculo terminari: (ne lites litibus inculcentur, & via poſſit fraudibus aperiri) cauſa non deciſa, poſſeſſorio non erit utendum. Niſi Judex, qui de cauſa cognoſcit, hoc ipſum ex juſta viderit cauſa expedire. c Puta cum ex perſpicuis indiciis facile arguitur iniquitas invaſoris, & ſpoliato caſu, ſeu malitia probandi dominium ſubtraxerit facultatem. His igitur, & aliis cauſis inſpectis [quæ continent æquitatem, aut juſte moverint animum judicantis] poſtquam etiam concluſum fuerit, poſſe agi poſſeſſorio judicio non negemus.

[1 *Debitum ſolicita mente proſequutus, eum juſtitia, & zelo fuccenſus ſuper dubiis juris articulis per Ap. ſed. oraculum, a qua tua pendet juriſdictionis auctoritas, reſponſum humiliter expetis, & devotus expectas, ne forte nova expoſitionum varietas, aut juris expoſitio varia novitate diſtincta, non juris effectum pariat, ſed juſtitiæ defectum potius inducat.*].

[2 *Quod non videtur poſſeſſorio renunciare judicio, qui rem cœperit vindicare. Ex adverſo conſtitutus, qui dum querelam proprietatis ſponte propoſuit, præjudicium ſibi fecit in quæſtione poſſeſſionis, quæ ſecundum ordinem juris prius proponi potuit, & debuit terminari: quid igitur in hic ſtatuendum ſit, tua f. requiſivit. Nos autem.*]

CAP. VI.

Si petitorio, & poſſeſſorio ſimul eſt actum, una ſententia terminatur; & præmittitur poſſeſſorium in terminando: ſed in exequendo prævalet petitorium.

Idem *Epiſcopo & Officiali ſancti Andreæ.*

CUm dilectus: d (*& infra.*) Ad quæſitum breviter reſpondemus, quod cum ſuper poſſeſſorio, & petitorio ſimul ſit actum: utrumque una ſententia debet terminari e. Sed licet in pronunciatione ſit poſſeſſio præmittenda, in executione tamen debet proprietas prævalere.

a *Navionenſi.* b *Cap.* 3. *eod. tit. in* 3. *compilat.* c *Vide l. dolum. cum gloſſ.* 1. *& not.* C. *de donat.* d *Cap.* 4. *eod. tit. in* 3. *comp.* e *Vide l. etiam ff. de minor per Bart.*

CAP. VII.

Adjudicatur illi beneficium, qui probavit collatorem ſuum fuiſſe in poſſeſſione conferendi collationis tempore: per hoc tamen non prohibetur ſuccumbens agere de proprietate juris conferendi cum ipſo collatore. hoc vult tota litera.

Idem *Verentin. Epiſcopo.* (*an.* 1205.)

CUm olim a quæſtio, quæ inter Archidiaconum ex una parte, & Archipresbyterum, & Canonicos Vincentinæ Eccleſiæ ex altera: (*& infra.*) Quoniam per atteſtationes nobis conſtitit evidenter, quod ab Epiſcopis Vincen. Archidiaconatus ipſe ſine reclamatione aliqua Canonicorum, duobus Archid. continue (qui ante ipſum extiterant) fuerat aſſignatus: & quia Canonici prædicti Judices recuſare minime debuerunt, cum cauſa prædictis Judicibus fuiſſet delegata, de utriuſque partis Procuratorum aſſenſu, prædictum Archidiaconatum eidem per diffinitivam ſententiam adjudicare curavimus: Canonicis Vincen. perpetuum ſilentium imponentes: reſervata tamen eis quæſtione proprietatis ſuper collatione Archidiaconatus ipſius, ſi forte ſuper hoc contendere voluerint adverſus Epiſcopum Vincent. cum res inter alios acta non debeat eis præjudicium generare.

CAP. VIII.

Si petens rem ex una cauſa ſuccumbis, ex alia cauſa petere poteris. hoc dicit, quoad literam. *Vel ſic: Petenti rem jure dominii poſſeſſionem probare non ſufficit.* hoc dicit, quoad titulum.

Honorius III. *Abbati S. Cypriani* [*Ord. S. Ben.*] *Torcel. diæceſis, & S. Mariæ novæ de Venetiis.*

(*an.* 1220.)

IN cauſa, quæ inter Patriarcham Granden. ex una parte, & Abbatem, & Conventum monaſterii ſancti Georgii de Venetiis, ſuper ſubjectione ipſius monaſterii, ex altera vertebatur: invenimus pro eodem Patriarcha probatum, quod inter alia Abbas quandoque ivit ad ejus Synodum L. ſolidos Venetorum ei per plures annos exſolvens: [*& infr.* 1] Ad hæc cum de præmiſſis L. ſolidis, quos petiit ad ſubjectionis indicium, a Patriarcha ſit actum per ſententiam diffinitivam, quam ſuper hoc contrariam reportavit: ei non adimimus (ſi alio jure de ipſis experiri voluerit) poteſtatem.

[c *Probatum vero pro Epiſcopo invenitur, quod ejuſdem monaſterii confirmavit Abbates, qui eidem obedientiam, & reverentiam impenderunt. Abbates etiam ejuſdem monaſterii ad Synodum veniebant Epiſcopi, & idem ad exequias invitatus recipiebatur proceſſionaliter cum ſolemnitate prædicta, ac ſimiliter invitatus in feſto beati Georgii procurationem recipiebat ibidem, quem in barcha ſua in feſto purificationis B. Virginis conducebant. Cum autem in hic primo poſſeſſorio egerint Patriarcha, & Epiſcopus memorati, nos eos ad poſſeſſionem, vel quaſi reſtituimus prædictorum: quia hinc inde petitorio nihilominus actum fuit, & neuterque pars totum jus ſuum videretur in judicium deduxiſſe: nos viſis prædeceſ. n. privilegiis, monaſterium ipſum de fil. n. conſ. liberum eſſe decrevimus, & immediate ad Rom. Eccleſ. pertinere. Illud in præmiſſis, quæ juriſdictionem, & ſubjectionem reſpiciunt, ab impetitione dictorum Patriarcha, & Epiſcopi abſolventes, non obſtante poſſeſſione circa prædicta probata: cum non docuerint ſe tanto tempore talia percepiſſe, quod per hoc libertatis privilegiis fuerit derogatum: reſervamus tamen Epiſcopo ſupradicto, quæ ſibi circa chriſma, oleum ſanctum, ordinationes Clericorum, & quædam alia, quæ in eiſdem privilegiis ſpecialiter reſervantur.*]

a *Omiſſis multis intellectibus hujus rap. de quibus late Doctor. hoc loco, hic mihi videtur ſatis aptus, quamvis Archidiaconus per Epiſcopum eſſet electus.* b *l. cum quid, D. ſi cert. petat.*

Digitized by Google

TITULUS XIII.
DE RESTITUTIONE SPOLIATORUM.
CAP. I.

Adverſus reſtitutionem petentem non eſt audiendus reus de proprietate opponens, niſi actore conſentiente.

Gregorius IX. S. *Epiſcopo Conſtantinop.* [*an.* 1232.]

LIcet multum: *a* (*& infra.*) Conqueſtus eſt nobis Philaſius *b* cæcus, ejus campum ab Eccleſiæ *c* hominibus irretinnebiliter occupatum. Quod ſi ita eſt, quanquam ante omnem contentionem poſſeſſio ei debuerat violenter ablata reſtitui: tamen quia Eventus Diaconus ipſius Eccleſiæ conſentiente illo conſtituit ſe legitime probaturum, dictum campum ejuſdem Eccleſiæ juris eſſe, veritatem inquire: & ſi hoc probatum fuerit, huic dicendum eſt, ut a ſua intentione diſcedat. Alioquin res ei ablata reddetur.

CAP. II.

Petenti reſtitutionem beneficii non obſtat renuntiatio facta poſt ſpoliationem, quia præſumitur non ſpontanea. Et ſerioſe addidi, quia præſumitur non ſpontanea: quoniam etſi probaretur ſpontanea, deberet obſtare talis exceptio, vel renunciatio in beneficialibus.

Alexander III. *Vigoren. Epiſcopo.* (*an.* 1180.)

SOlicite cures *d* perquirere, quo tempore H. renunciavit Eccleſiæ, & ſi tibi conſtiterit eum ſpoliatum, cum eidem Eccleſiæ renunciavit: contra eum teſtes alterius partis, de juramento, & renunciatione ſponte facta (antequam reſtitutus fuerit) non admittas: quia non eſt veriſimile, quod ſponte juri ſuo renunciaverit, qui renunciat ſpoliatus. Sed teſtes ejuſdem H. quibus intendit ſe probare, quod violenter prædicta Eccleſia fuerit ſpoliatus (dummodo idonei ſint) recipere non poſtponas.

CAP. III.

Petens reſtitutionem beneficii non auditur, etiamſi ſpoliationem probat, ſi probatur eum ſponte illud beneficium prius reſignaſſe.

Idem.

ACcepta *e* quæſtione P. Clerici (quod violenter fuerat Eccleſia ſpoliatus) vobis dedimus in mandatis, ut ſi hoc conſtaret, eam ſibi reſtitui feceretis. Quo cognito, reſponſum eſt ab adverſario, id non debere proficere, eo quod ſpontanea voluntate coram Eboracen. Archiepiſcopo Apoſt. ſed. Leg. præſcriptam Eccleſiam *f* abjuraſſet: (*& infra.* 1) Mandamus, quatenus ſi vobis conſtiterit, quod præfatus P. nullo metu, vel vi coactus, ſed ſpontanee *g* prælibatam Eccleſiam taliter abjuraverit: ei ſuper hoc perpetuum ſilentium imponatis.

[1 *Quia vero non ſcripſimus idiotis, ſed diſcretis perſonis, & noſtrum eſt diſcernere, quid ratio dictet, præſentium auctoritate diſ. m.*]

CAP. IV.

In interdicto de retinenda ſuccumbit reus ipſius abjuratione probata. h. d. quoad titulum.

Idem *Vigoren. Epiſcopo, & Helien. Archid.*

AUdita querela T. Clerici *h*, quod H. perſona Eccleſiæ de Sender, ipſum ſuper Eccleſia ſua de Pelen. *i* indebite moleſtaret; Londonen. Epiſcopo, & tibi, fili, Archid. dedimus in mandatis, ut ſi vobis conſtaret, quod prædictus H. alterius Eccleſiæ perſonatum haberet, vel juramento ſpontanee præſtito firmaverit, ſe memorato T. ſuper eadem Eccleſia *a* quæſtionem de cætero non moturum: ab ejus moleſtia ſuper hoc compeſceretis eundem: [*& infra* 1] Cum vero vobis plenius conſtitiſſet, dictum H. non ſolum Eccleſiæ alterius perſonatum habere, ſed etiam ſpontanea voluntate Eccleſiam de Pelen. in perpetuum abjuraſſe: prohibuiſtis eidem, ne dictum T. ſuper hoc de cætero moleſtaret. Licet autem nuncius ejuſdem H. poſteriores literas impetraverit, formam aliam continentes, quod non obſtantibus literis a parte altera impetratis, revocari deberet, ſi quid immutatum eſſet in cauſa, poſtquam idem nuncius iter ad nos arripuerit veniendi: quia tamen non intelleximus, nec intelligi debuit, ut revocaretur, quod per vos factum eſſet auctoritate literarum noſtrarum *b*, ſed ſi quid præſumptione, vel violentia immutatum eſſet: mandamus, quatenus ſententiam, quam protuliſtis ante poſteriorum literarum receptionem, occaſione ipſarum nullatenus revocare tentetis: & ſi contra ſententiam illam aliquid ſtatuiſtis, ſtudeatis id ſublato app. obſtaculo revocare. Si vero poſt receptionem ſequentium literarum ſententia lata fuerit, ea non obſtante, juxta tenorem ipſarum, appell. poſtpoſita procedatis.

(1 *Poſtmodum vero nuncius præfat. H. ad præſentiam noſtram accedens conſtanti nobis aſſertione propoſuit, quod per violentiam idem H. eadem Eccleſia ſpoliatus fuerit, & ideo ad vos noſtras literas impetravit: ut ſi conſtaret vobis veritate cognita ipſum H. ſpoliatum eſſe, cum idem renunciaverit Eccleſiæ, contra eum teſtes alterius partis de juramento, & renunciatione ſpontanee facta nullatenus reciperetis, ſed teſtes potius H. quibus intendebat poſſe probare, quod violenter præd. Eccleſia ſpoliatus fuerit, dummodo ſint idonei, non differatis recipere, & ſecundum eorum depoſitiones, vel demonſtrationes, & rationes, & allegationes hinc inde productas in cauſa ipſa app. rem. quod juſtum eſt judicetis, non obſtantibus literis noſtris, ſi quæ aliæ ab alterutra parte impetratæ fuiſſent, aut forma, quam expreſſimus in aliis literis ſuper hoc impetratis. Addimus inſuper, quod ſi ſuper cauſa ipſa aliquid eſſet mutatum, poſtquam nuncius prædicti H. tunc iter arripuit ad noſtram præſentiam veniendi, totam cauſam ante ingreſſum principalis cauſæ contradictione, & appell. ceſſ. in eum ſtatum reduceretis, in quo fuiſſe dignoſcitur, cum nuncius prædicti H. eſt iter ipſum aggreſſus: niſi forte interim idem H. cum altera parte ſpontanea voluntate poſſet ſuper Eccleſia ipſa convenire. Nunc autem ex literis prædicti Epiſcopi, & tuis, fil. Archid. nobis innotuit, quod vos priorum literarum tenorem ſecuti, partes debita ſolemnitate citaſtis.*)

CAP. V.

Petenti reſtitutionem beneficii quæſtio inſtitutionis non canonicæ referri non poteſt.

Idem *Brixien. Epiſcopo.*

IN literis *d* tuis: (*& infra.*) Super illa quæſtione, videlicet cum quis dicit ſe de poſſeſſione violenter ejectum, & adverſarius dicit, eum non fuiſſe canonice inſtitutum: reſpondemus, prius de violenta ejectione, quam de canonica inſtitutione agi debere: quia prædo etiam eſt ſecundum rigorem juris reſtituendus.

CAP. VI.

Non obſtat exceptio criminis agenti interdicto unde vi, vel quod vi, aut clam.

Idem *Exonien.* *e* *Epiſcopo.*

ITem cum quis *f* dicit, ſe de poſſeſſione violenter ejectum, vel adverſarium clam poſſeſſionem intraſſe,

P &

a C. 7. *eod. tit. in* 1. *compilat.* b *Philagrius, alit. Philerius.* c *In C. Bar. ab Eccleſia veſtra.* d *Poſt Conc. Lat. ſub Alexan. III. p.* 22. *c.* 1. *& c.* 1. *eod. tit. in* 1. *compilat.* e *Poſt Conc. Later. part.* 22. *c.* 2. *& c.* 2. *eod. tit. in* 1. *compil.* f *l. ſi quis vi.* §. *differentia.* D. *de acquir. poſſ.* g *ſed ſpontanea voluntate.* h *Poſt Conc. Lat. ſub Alex. III. p.* 22. *cap.* 4. *& c.* 4. *eod. tit. in* 2. *comp.* i *al. Peleren.*

a *Al. ita, ſuper eadem cauſa: in multis antiq.* b. *Hunc text. dicit hic Abbas eſſe ſingularem ad hoc, quod hoc verbum, Revocetis in irritum; non intelligitur de legitime actis.* c *innovatum.* d *Poſt Concil. Lat. ſub Alexand. III. part.* 22. *c.* 5. *& C.* 5. *eod. tit. in* 1. *compilat. Anton. Gabr. tomo. conc. tit. de reſtit. ſpol.* e *al. Lexovienſi.* f *Poſt Conc. Lat. part.* 22. *c.* 6. *& Cap.* 6. *eod. tit. in* 1. *comp.*

& adverſariue ei crimen objicit, ut eum a ſua intentione repellat: non occurrit nobia, quod illius objectio admitti debeat *a*, vel principalis cauſæ propter hoc executio retardari: quoniam criminaliter advarſue eum ante reſtitutionem agere non poteſt, cum præſumatur ejus exiſtere inimicus.

CAP. VII.

Spoliatue etiam a Judice juris ordine prætermiſſo, ante omnia reſtituatur.

Idem *Cantuar. Archiepiſcopo.* (*an.* 1160.)

Conquerente *b* nobie Renaldo Clarico accepimue, quod ipſum Eccleſia de VVeſort *c* ſine judicio ſpoliaſti. Quia vero jam non decet honeſtatem tuam, Clericoe tuæ juriſdictionie ſine manifeſta cauſa, & rationabili ſuie beneficiis ſpoliara, quibua teneris paterna proviſione conſulere: mandamue, quetenus, ſi eſt ita, prædicto Clerico præfatam Eccleſiam cum reditibus inde perceptis reſtituas, & in pace eam poſſidere permittas. Reſtitutione autem facta, ſi quid adverſus eum ſuper præſcripta Eccleſia proponere volueris, coram Exon. Epiſcopo delegato a nobie per te, vel per ſufficientem reſponſalem tuum cum eodem R. ordine judiciario poteris experiri.

CAP. VII.

Reſtituitur conjunx viro probanti deſponſationem, & copulam, & de ipſius impunitate caventi, niſi magna ſit viri ſævitia.

Idem *Ambian. & Beluacenſ. Epiſcopis.*

EX tranſmiſſa *d* nobie: (*& inf. 1*) Mandamus, quatenus ſi vobis conſtiterit, quod præfata mulier prædicto militi legitime deſponſata fuiſſet, & ab eo cognita, ipſam ei reſtitui faciatis, recepta tamen ſufficienti cautione, quod illi non debeet aliquod malum inferre. Si autem capitali odio ita mulierem vir perſequitur, quod merito de ipſo diffidat, alicui probæ, & honeſtæ mulieri uſque ad cauſæ deciſionem cuſtodienda ſtudioſius committatur, in loco, ubi vir, vel parentes ejus mulieri nullam poſſint violentiam *e* inferre.

(*1 Quia nobis de veritate conſtare non potuit, cauſam experientiæ veſtræ duximus committendam. F. v. p. e. ſ.*)

CAP. IX.

Per ſolutionem penſionis rei donatæ factam donatario cum auctoritate donatoris, acquiritur illi donatario rei donatæ poſſeſſio: adeo, quod ſi ab illo expellitur, per interdictum recuperandæ agere poteris.

Idem *Exon. Epiſcopo, & Abb. de Herford.*

CUm veniſſet *f* ad nos B. Canonicus ſanctæ Trinitatis de Haſul *g* a ſuo Priore, & Capitulo deſtinatus, in audientia noſtra propoſuit, quod cum Eboracenſie Archiepiſcopue Eccleſiam de N. eis conceſſiſſet, & per ſcriptum proprium confirmaſſet, ita quod poſt deceſſum G. Clerici [qui præfatam Eccleſiam tunc tenebat] uſibue eorum omnibue modie proficeret *h*, & interim auctoritate ipſius Archiepiſcopi idem G. ipſie Canonicie annuam ſolverer penſionem: [*& inf. 1*] Reſpondemue, quod ſi præfati Canonici de prædicta Eccleſia, auctoritate ejuſdem Archiepiſcopi; vivente Clerico perceperunt annuam penſionem: an mortuo, quamvis auctoritate ejuſdem Archiepiſcopi non quæſierunt, vitioſa tamen non ſunt poſſeſſionem ingreſſi: cum (ſicut cautum eſt) & is poſſideat, cujue nomine poſſidetur.

(*1 Nos poſtmodum etiam ipſam conceſſionem, ſcripto ipſius Archiepiſcopi diligenter inſpecto, auct. Apoſt. duximus confirmandam. Mortuo autem præfato Clerico jam dicti Canonici, licet per ipſum Archiepiſcopum non fuiſſent in poſſeſſionem Eccleſiæ prædictæ ind ucti, tamen de conceſſione, & confirmatione noſtra pluſimum confidentes, Eccleſiam ipſam, ne a quodam Clerico turbaretur, qui eos ſuper eadem Eccleſia nitebatur fatigare, ſunt ingreſſi: & tam contra ipſum Archidiac. a quo gravari timebant, quam contra præfatum Clericum ad n. audientiam appellaverant. Ipſis vero per duos de fratribus ſuis appellationem factam proſequentibus, ſæpedictus Archidiaconus bladum, & omnia bona Eccleſiæ, quæ præfatus G. Clericus ſuus moriens ibidem reliquit, fecit, quod vix credere poſſumus, invitis prædictis Canonicis aſportari, & infra. Magiſter vero M. & A. nuncii ejuſdem Archidiaconi, qui præſentes aderant ipſum ſuper his inſtanter excuſaverunt, & adjecerunt Archidiac. jam prædicto per præfatos Canonicos gravem injuriam irrogatam. Quia ſi ab ipſo literas conceſſionis habuiſſent, ipſius auct. poſtmodum contempta, per ſe ipſos in poſſeſſionem ingredi non deberent. Nos itaque*)

CAP. X.

Si Actore agente petitoria reus ſuper eadem re deducit poſſeſſorium, proceditur in ſolo poſſeſſorio, ſuſpenſo petitorio.

Luciue III. G. *Archidiacono, & I. Archipresbytero Thronen.* (*an.* 1181.)

EX conqueſtione B. mulierie a ad nos noveritie perveniſſe, quod cum C. miles eam ſibi matrimonio copulaſſet, & maritali affectione pertractane ex ipſa filiam ſuſcepiſſet, ſine judicio Eccleſiæ a ſe removit eandem: & de accuſando ſuper conſanguinitate matrimonio, remoto appellationis obſtaculo, literas ad Judices impetravit: cum autem priuſquam a Judicibus mulier citaretur, per diœceſanum Epiſcopum virum ſibi reſtitui petiiſſet, & ob hoc ad nos proprium nuncium deſtinaſſet: demum coram præfatis Judicibus conſtituta, modo per ſe, modo per Procuratorem, ante ipſius cauſæ ingreſſum, & poſt, virum ſibi reſtitui poſtulabat. Judicee vero reſtitutione denegata (quod fieri non debuit) in principali negotio procedere voluerunt *b*: unde ipſa noſtram audientiam appellavit: [*& infra. 1*] Mandamus, quatenue ſi ita eſt, mulieri virum reſtitui faciatis, quæ poſt appellationem *c* ipſius acta ſunt, in irritum revocantes: poſtmodum ſuper matrimonio cauſam audiatis, & fine canonico terminetis.

(*1 Quia ergo injuſte gravatis Apoſtolicum debemus patrocinium impertiri, diſ. v. p. e. ſ.*)

CAP. XI.

Violentus rem cum fructibus, etiam qui percipi potuiſſent, reſtituere, damna reſarcire, & de injuriis ſatisfacere compellitur.

Celeſtinus III. (*an.* 1192.)

GRevis *d* ad nos querela: [*& inf.*] Mandamus, quatenus ſi vobie conſtiterit de præmiſſie, prædictum Archidiaconum ablata prænominati monaſterii fratribue cum integritate reſtituere, damna plenaria reſarcire, & de illatis injuriis competenter ſatisfacere compelletie *e*: proviſuri, ut non tantum fructus a novo, & violento poſſeſſore perceptos, ſed quos (ſi eis poſſidere fuiſſet licitum) poſſeſſores veteres percepiſſent, reddi faciatis eiſdem.

CAP. XII.

Ingreſſus poſſeſſionem, ignorante domino, ad quem pertinet, poteſt per ipſum dominum, ſtatim cum ſciverit, repelli etiam violenter; nec ex tali repulſione competit repulſo contra dominum interdictum poſſeſſorium h. d.

Innocen-

a *Vid. l. qui ad nundinas. §. clam poſſidere. cum l. ſeq. per Bart. ff. de acquir. poſſ.* b *Cap. 5. eod. tit. in 2. comp.* c *Carreſort.* d *C. 3. eod. tit. in 2. compilat.* e *moleſtiam.* f *C. 4. eod. tit. in 2. compil.* g *al. Baſillis, al. Baſilis, al. Boreelſ. al. Bercellis.* h *al. præficeret.*

a *Cap. 8. eod. 3. tit. in 1. compil.* b *Hic legitur, noluerunt, cui repugnat & ſenſus, & ſeries hujus cap. nam tum Judices reſtitutionem negaſſent, & de facto procederent, ipſa appellavit.* c *vide ad hæc Abbat.* d *Cap. 5. eod. tit. in 2. comp.* e *vid. l. 1. §. qui autem. cum §. ſeq. ff. de vi & vi armata.*

Digitized by Google

Innocentius III. *Epiſcopo , & Capitulo Triden.* a
(*an.* 1199.)

I. **O**Lim cauſam *b* , quæ inter vos nomine Tridon. *c* Eccleſiæ , & magiſtrum , & fratres militiæ templi in Lombardia, ſuper domo Calnentiæ vertebatur, de Locedio *d* , & de Columba Abbatibus meminimus commiſiſſe: [& *infra* .] Epiſcopus Tridon. *e* poſſeſſiones quaſdam Humiliatis *f* ſub ea conditione conceſſit, quod nomine Tridon. Epiſcopi oratorium ibidem , & hoſpitale conſtituerent, & tres ſolidos cenſuales Tridon. *g* Epiſcopo annis ſingulis exhiberent , a quo etiam perſona , quæ loco præficeretur eidem , inveſtituram perciperet, & pro ſe, & aliis fratribus, ei, & ſucceſſoribus ejus obedientiam faceret manualem: Epiſcopo ſibi loci dominium nihilominus retinente. Dictus vero magiſter ad eandem domum aſpirans , ipſos adeo circumvenit , quod præter conſcientiam veſtram ſe, & ſua in ejus manibus tradiderunt : ea tamen conditione appoſita, ſi vobis quod *h* facerent, complaceret: ſine quorum aſſenſu ſe nihil poſſe facere aſſerebant : [& *infra* . 1] Intelligentes autem prædictam domum eidem magiſtro traditam ſub conditione fuiſſe ; & quod nullum juri veſtro præjudicium fuerat irrogatum, ex eo quod idem magiſter juſtitiæ veſtræ non inſcius , vobis ignorantibus poſſeſſionem accepit , præſertim cum ſtatim, ex quo id vobis innotuit, vim vi duxeritis repellendam, & quod idem ſua temeritate poſſeſſionem præter conſcientiam veſtram (ad quos ipſam poſſeſſionem noverat pertinere , & quos quæſtionem ſibi moturos ſuſpicari debuerat) eſt ingreſſus , Procuratorem veſtrum , & veſtro nomine ab impetitione ipſius magiſtri, nomine domus militiæ templi, quoad faciendam reſtitutionem, quam petebat, reddimus abſolutum : decernentes , vos magiſtro ſatisfactionem debitam exhibere, ſi defendendo jus veſtrum , in offenſam ipſius, vel domus militiæ templi modum forſitan exceſſiſtis.

[1 *Magiſter vero conditionem appoſitam acceptavit , & quod aliter eos non reciperet , affirmavit .* & infra. *Tunc vero magiſter accedens Calnentiam exinde paramenta Eccleſiæ , inſtrumenta domus , & libros accepit , & nonaginta oves fecit abduci , et poſtmodum reverſus ad vos , cum ei fuiſſet , quod petierat , denegatum , quia paratus eſſet vobis facere rationem , ſi forſan vos offenderat , adjecit. Vos autem intentionem ejus malevolam attendentes , & ne ſe domo intromitteret memorata diſtrictius inhibentes , ad ſed. Apoſt. appellaſtis : & cum tu , frater Epiſcope , quæ geſta fuerant audiviſſes , omnes pariter ad domum acceſſiſtis eandem , & eos , quos inveniſtis ibidem ad domus cuſtodiam a magiſtro relictos , ejeciſtis , et ea vim vi , ſicut omnia jura permittunt , licite repellentes . Unde cum poſſeſſio prædictæ domus ſub conditione tradita fuiſſet eidem magiſtro , non extante conditione traditio non tenebat . Præterea cum idem magiſter clam domum illam intraverit , nullum eſt vobis præjudicium generatum , quo minus eum poſſetis repellere , cum id ad veſtram audientiam perveniret , præſertim cum verus dominus controverſiam ipſe noverit , vel ſuſpicatus fuerit , vel debuit ſuſpicari .* & infra. *Cum autem Cardinales prædicti , quæ coram eis tam ex parte veſtra , quam ex alia propoſita fuerant , nobis fideliter retuliſſent .*]

CAP. XIII.

Si contra petentem reſtitutionem conjugis , opponitur conſanguinitas in gradu prohibito , & offeruntur probationes paratæ : excepto ab opponente juramento de malitia , negabitur reſtitutio quoad torum , & fiet quoad reliqua : ſi vero probationes promptæ non ſint , fiet plena reſtitutio , niſi ſit magna viri ſævitia .

Idem *Bituricen. Archidiacono .* [*an.* 1199.]

LIteras tuas recepimus *a* , quod cum quædam matrimonialis cauſa (Bituricen. Archiepiſcopo in remotis *b* agente) in tua præſentia tractaretur, Guilielma mulier *c* ſeparari a G. viro ſuo inſtantiſſime poſtulabat, cui ſe quarto gradu conſanguinitatis proponebat eſſe conjunctam : [& *infra* . 1] Vir autem ſibi uxorem poſtulabat reſtitui , quæ ab eo ſua temeritate divertit : [& *infra* . 2] Reſcripto petebas Apoſtolico edoceri ; utrum quando aliquis conſanguinitatis gradus objicitur, in quo ſedes Apoſtolica diſpenſare non poteſt, nec etiam conſuevit , & probationes promptæ ſunt , & paratæ, indulgenda reſtitutio ſit , an neganda? [& *infra* . 3] Sane circa ſolutionem propoſitæ quæſtionis diverſæ ſunt ſententiæ diverſorum : aliis aſſerentibus reſtitutionem faciendam : aliis ſentientibus in contrarium : nonnullis viam mediam eligentibus , ac dicentibus eam faciendam interdum, quandoque penitus denegandam. Primi per decretalem epiſtolam *d* Lucii Papæ juvari videntur , arguentis quoſdam Judices delegatos , qui reſtitutionem viri , qui ſine judicio Eccleſiæ uxorem dimiſerat , & ei conſanguinitatem poſtmodum opponebat , ſpoliatæ ac repetenti conjugem denegabant : & mandantis ſibi prius reſtitui taliter ſpoliatam , & poſtea de matrimoniali cauſa cognoſci. Horum autem aſſertionem inceſtus *e* videtur periculum oppugnare: ſed ipſi timorem inceſtus inanem eſſe reſpondent, cum etiam beneficio reſtitutionis obtento, qui conſanguinitatis habet notitiam, nec exigere debitum *f* contra conſcientiam , nec ſolvere teneatur : quoniam ſi ſecus egerit, ædificat ad gehennam : ſicut nec conſanguinitatis conſcius , ſuper cujus conjugio quæſtio non movetur. Secunda vero aſſertio per oraculum *g* Clementis Papæ fulcitur , a quo cum fuiſſet quæſitum, utrum muliere quadam quendam in virum petente , qui ut eam repelleret, exceptionem conſanguinitatis objecit, prius eſſet de impedimento conſanguinitatis agendum , quam ſuper matrimonio ſententia proferretur : ſic inquiſitioni factæ reſpondit, quod cum exceptione probata , principalis quæſtio perimatur , prius eſt cognoſcendum de ipſa, quam ad diffinitionis articulum procedatur: cum etiam in multis caſibus reſtitutio differatur , ſecundum canonicas ſanctiones. Opinioni autem ultimæ videtur non incongrue adaptari , ut in gradibus conſanguinitatis divina *h* lege prohibitis reſtitutioni aditus præcludatur : ſed conſtitutione interdictis humana, reſtitutio locum habeat cum effectu: cum in illis diſpenſari non poſſit , & in iſtis valeat diſpenſari: ſicut B. Greg. & multi alii diſpenſarunt . Unde non peccat , qui in hoc articulo ad mandatum Eccleſiæ reddit debitum conjugale . Nos autem ad præſens nullam de prædictis ſententiis re[illegible]bamus : nec cuiquam earum aliquod præjudicium ex noſtra reſponſione volumus generare : quamvis præſcriptum Lucii Papæ mandatum ad poſſeſſorium , reſponſum vero Clementis ad petitorium referatur. Porro cum mulier , quæ conſanguinitatis habet notitiam, præſertim in gradibus , quos lex *i* divina prohibuit , non poſſit hujuſmodi viro ſine mortali peccato

 carna-

a *Terdan. al. Tendonen.* b C. 2. *eod. tit. in* 3. *compil.* c *Terdonen.* d *Locedio , al. Lacedio .* e *Terdonenſ.* f *B. Antan. in lib. hiſtor. p.* 2. *tit.* 15. *cap.* 23. & *Caſſan. in Catal. gloriæ mund. p.* 4. *conſid.* 60. *vide cap.* 20. g *Terdon.* h *Faceret , in aliquot exemplar.* & *male , cum facerent ad Humiliatos referatur , qui ea conditione ſe , & ſua magiſtro templi tradiderunt , ſi quod facerent , placeret Epiſcopo , & Cap. Tridonen. ut clarius patet ex antiquo .*

a *Cap.* 3. *eod. tit. in* 3. *compil.* b *in remotis partibus , &c.* c *al. N. al. D. al. V.* d *ex conqueſtione . ſupra eod.* e *videretur periculum expugnare* f *nec contra conſcientiam ſolvere teneatur .* g *intelleximus ſupr. de ord. cogn.* h *Olim , ob hominum caritatem , tantum inter filium , & matrem , patrem , & filiam vetitus erat conjugalis nexus lege divina .* i *Vid. Levit.* 18. & 8. *q.* 1.

Digitized by Google

carnaliter commiſceri: quoniam omne, quod *a* non eſt ex fide, peccatum eſt: & quicquid fit contra conſcientiam, ædificat ad gehennam: fruſtra in tali caſu adjudicaretur reſtitutio ſpoliato, cum illa contra Deum non debeat in hoc Judici obedire, ſed potius excommunicationem humiliter ſuſtinere: ſicque difficultas occurreret quaſi perplexa: quia propter ſententiam oporteret eam reddere debitum, & propter conſcientiam reddere non deberet: unde contingeret eos graviter impediri, & utrique laqueus pararetur: cum inter ſe carnaliter conjungi non poſſent, nec alter alteri matrimonialiter copulari. Propterea melius videtur, quod cum opponitur conſanguinitas (præſertim in gradibus divina lege prohibitis) & probationes offeruntur in continenti paratæ, in cæteris adjudicanda ſit reſtitutio: ſed ad majorem cautelam juramento recepto, quod talis objectio malitioſe non fiat, ſola, quoad commixtionem carnalem (maxime ſi fama conſentit) eſt reſtitutio differenda, donec auditis probationibus, & diſcuſſis, cauſa ſine diffugio terminetur, cum utrique ſit melius taliter expediri, quam manere taliter impeditos. Quod ſi non habeat probationes in continenti paratas, ſed dilationes expectat *b* longiores (quia præſumitur *c* contra eam, quæ ſine judicio Eccleſiæ ſua tantum temeritate receſſit a viro) ad reſtitutionem plenariam Eccleſiaſtica debet cenſura compelli, quam *d* tamen ipſa tori negando conſortium, debet humiliter tolerare, donec probationes offerat præparatas: & tunc abſolutione petita, ſecundum formam Eccleſiæ abſolvetur: ſed antequam fiat ei mandatum ſub debito juramenti, receptis probationibus procedatur, quemadmodum eſt præmiſſum. Si vero tanta ſit viri ſævitia, ut mulieri trepidanti non poſſit ſufficiens ſecuritas provideri, non ſolum non debet ei reſtitui, ſed ab eo potius amoveri *e*: alioquin ſufficienti (ſi fieri poteſt) ſecuritate proviſa, profecto videtur conjunx ante cauſæ cognitionem reſtituenda marito.

[1 *Apparebant etiam accuſatores, & teſtes exhibentes chartam ab utraque latere conſanguinitatis lineam continentem, qui ſe contracti matrimonii tempore abſentes fuiſſe dicebant, & quod in continenti parati erant, quod propoſuerunt, comprobare.*]

[2 *Quemadmodum allegabat. Cæterum pars replicabat uxoris, tum propter futurum inceſtus periculum, tum quia probationibus paratis, & præſtitis ſine diffugio quod intendebat, poterat demonſtrare, reſtitutionem penitus denegandam. Ad hæc tantam eſſe mariti ſævitiam proponebat, cui erat impetuoſa levitas, & crudelitas beſtialis, & ſi liberam reſtitutæ facultatem ſibi haberet uxoris, ejus amici timebant mortis periculum imminere, vel corporis cruciatum, & ſic ab accuſatione deſiſterent, eam qualitercunque vivere, quam interire malentes. Adjicientes nihilominus ipſam e viro licentiatam receſſiſſe cum lacrymis, & invitam. Ipſe vero miles nihilominus petebat ſibi uxorem libere ac pacifice reſtitui, & ne ſecus fieret, ſed. Apoſt. appellavit. Cum igitur in cauſis matrimonialibus exceptiones hujuſmodi ſæpius proponantur, quid ſit in talib[illegible]gendum.*]

[3 *Secundo quærebat, an idem juris exiſtat, ſi aliquis gradus diſpenſabilis, vel aliud impedimentum diſpenſabile allegetur, & probationes ſimiliter ſint præſentes, utrum reſtitutio concedi debeat, an negari? Tertio loco quærebat. Si mariti crudelitas, & ſævitia ſint notæ Judici, ut propter motam controverſiam indignatus uxorem tormentis tractaturus ſit, & injuriis affecturus: & ſic accuſatores de morte fœminæ metuentes, accuſare deſiſtant: utrum hoc in primo, vel in ſecundo caſu reſtitutionis præbeat adminiculum deneganda? Poſtremo quærebat, ſi deneganda ſit reſtitutio in aliquo caſuum præmiſſorum, & ad ſed. Apoſt. appelletur, utrum appellationi ſit hujuſmodi deferendum?*

a Rom. 14. b *expectat.* c *al. hic præſumitur.* d *ſcil. cenſuram.* e *In hunc locum vide Abbatem.*

CAP. XIV.

Per ſolam traductionem mulieris ad domum viri factam, non præcedentibus ſponſalibus, vel invalidis, non acquiritur poſſeſſio; unde ea recedente propria auctoritate, non competit reſtitutio.

Idem Innoc. III. *Vulterano* a *Epiſcopo*. (*an.* 1200.)

EX *b* parte M. mulieris fuit propoſitum, quod cum eam intra pubertatis tempora conſtitutam patruus ſuus filio H. Senen. civis, nondum VII. annorum, matrimonio voluerit copulare, ac eadem traducta fuerit in domum ejuſdem *c*, ipſa ex quo ad nubiles annos pervenit, ratum nolens habere, quod a patruo ſuo circa hoc procuratum fuerat, a Senen. Epiſcopo nubendi alii licentiam poſtulavit: [*& infra.* 1] Quia igitur non credimus ambigendum, quin ipſa mulier (quamvis minor) cauſam poſſit matrimonii per Procuratorem tractare, ac pars alia (quæ mulieris reſtitutionem ſibi fieri prius poſtulabat) reſtitui nequaquam debeat, utpote nullo juris, ſeu poſſeſſionis commodo deſtituta, cum per ſolam traductionem (quam non præceſſerunt ſponſalia, vel conſenſus legitimus, nec fuerunt etiam ſubſecuta) nullum inter eos obligatorium vinculum ſit contractum: Mandamus, quatenus, ſi eſt ita (non obſtantibus exceptionibus ſupradictis) audias, quæ hinc inde partes duxerint proponenda, & quod canonicum fuerit, app. remota decernas.

[1 *Cumque partes idem Epiſcopus citaſſet, præfata M. per Procuratorem idoneum in judicio compareret, quærens poſſeſſionem, & res alias reſtitui ſibi dotis nomine pro ſe datas, & pars altera reſtitutionem peteret mulieris ejuſdem, aſſerens eam non poſſe per alium cauſam agere, ſed debere ipſi tractatui perſonaliter intereſſe, præfatus Epiſcopus dubitans, quid ſuper hic ſtatueri poſſet de jure, prout nobis ſuis literis intimavit, proceſſu negotii ſuperſedit.*

CAP. XV.

Interdictum unde vi non competit contra illum, qui non ſpoliavit, nec ſpoliari mandavit, nec ſpoliationem ratam habuit.

Idem.

CUm *d* ad ſedem Apoſt. acceſſiſſent Cuman. Epiſcopi, & fratrum hoſpitalis Hieroſol. Procuratores: [*& infra.*] Abbati de Accon. cauſam (quæ ſuper Eccleſia, & hoſpitali de monte Citano inter eos vertebatur) taliter duximus committendam, ut audiret omnia tam ad poſſeſſorium, quam ad petitorium judicium pertinentia, quæ utraque pars duceret proponenda, & cauſam ipſam ſine debito terminaret. Coram quo Procurator hoſpitalis prædicta cum poſſeſſionibus, & pertinentiis ſuis, quæ tenebat Epiſcopus, ſibi reſtitui poſtulavit, aſſerens illa de jure ad hoſpitale *e* Hieroſolim. ſpectare, & quod ipſa diutius poſſediſſet. Ad quæ reſpondit Procurator Epiſcopi, ſe nec ſcire, nec credere ſupradicta ab hoſpitali poſſeſſa, vel ad illud aliquatenus pertinere, quæ Cumanen. Epiſcopus, utpote in ſua diœceſi conſtituta, rationabiliter detinebat. Cum igitur ad fundandam intentionem ſuam pars utraque teſtes produceret, dictus Abbas Procuratorem Epiſcopi condemnavit ad reſtitutionem omnium prædictorum: [*& infra.*] Nuper autem utriuſque partis Procuratoribus comparentibus coram nobis, cauſam ipſam examinavimus diligenter: & quidem per teſtes videbatur eſſe probatum,

a *Vulteranenſi.* b C. 4. *eod. tit. in* 3. *compil.* c *Vid. l. qui univerſas. ff. de acquir. poſſeſſ.* d *Cap.* 5. *eod. tit. in* 3. *compil.* e *id eſt, ad fratres hoſpitalarios: iidem dicuntur milites Rhodienſes, & nunc de Malta: vide Caſſ. in cat. glor. mund. part.* 9. *conſ.* 4. *& S. Anton.* 2. *pa. hiſt. tit.* 15. *c.* 20.

Digitized by Google

tum, quod Cumanen. Epiſcopi nuncius cruces Hoſpitalariis abſtulit, inhibendo ipſis, ne ad ſupradictam Eccleſiam, vel hoſpitale tederent, & quod Epiſcopus ſupradicta omnia poſſidebat: unde Procurator Hoſpitaleriorum petiit dictam reſtitutionis ſententiam confirmari: [*& infra*. 1] Nos *a* prioris acta judicii recenſentes, quia nec per dicta teſtium, vel confeſſiones partium *b* (cum nullæ penitus in judicio factæ fuerint) vel etiam inſtrumenta [quæ nullatenus de ſpoliatione tractabant] nec per evidentiam facti nobis conſtare potuerit, quod Cumanen. Epiſcopus Hoſpitalerios ſpoliaverit, vel mandaverit ſpoliari, vel ſpoliationem factam ſaltem ratam habuerit: pronunciavimus in quæſtione prædicta interdictum unde vi locum nulletenus habuiſſe: reſtitutionis ſententiam a prædicto Abbate prolatam [licet pars adverſa *c* proponeret, quod præſumendum eſſet pro ſententia Judicis, qui motum animi ſui potuit ex cauſis aliis informare] juſtitia exigente ceſſantes.

(1 *Et inſtrumenta nobis, & acta cauſa, quæ ſuper Eccleſia, & hoſpitale de monte Cinario inter eos agitabatur, prout geſta fuerant, in præſentia ven. f. n. Sapien. Epiſcopi, qui ex delegatione noſtra de cauſa cognoverat, præſentaſſent, nos diligenter inſpectis, quæ coram eodem Epiſcopo acta fuerant, haberi ea decrevimus pro infectis, cum conſtiterit nobis, cum in cauſa ipſa Judicem non fuiſſe, ſicut ipſemet ad ultimum recognovit: eandem cauſam dilecto filio*).

[2 *Ex adverſo autem proponebatur, quod etſi per teſtes forſan eſſet oſtenſum ſufficienter, quod per nuncium Epiſcopi fuerant Hoſpitalarii ſpoliati, cum tamen non conſtiterit, de mandato Epiſcopi hoc fecerit, vel quod ipſe ratum habuerit factum ipſius, reſtitutio non potuit ſibi locum vendicare, quum non conſtaret Epiſcopum prædicta tenere, qui utique ipſa de jure poſſidet, utpote ad ſe ſpectantia, & in ſua diœceſi conſtituta. Sed ad hoc pars altera replicavit, quod quamvis per dicta teſtium evidenter mandatum Epiſcopi non probetur, quia tamen Judex motum animi non potuit ex aliis cauſis informare, pro ſententia erat merito præſumendum. His igitur & aliis intellectis, quæ utriuſque partis Procuratores proponere curaverunt.*]

CAP. XVI.

Exceptio inopiæ, de qua conſtat, a Clerico oppoſita, impedit executionem ſententiæ etiam latæ in poſſeſſorio. h. d. comprehendendo mentem literæ, & veram lecturam.

Idem Innoc. III. [*an. 1200. Roma in Hiſpaniam.*]

II. OLim vobis dediſſe meminimus in mandatis, ut Ovetan. *d* Epiſcopum ad debitam partis reſtitutionem Zamorinen. diœceſis, quam tenebat, cum inde perceptis fructibus cogeretis reſtituere: (*& infra.*) Verum quoniam inanis eſt actio, quam inopia debitoris excludit *f*, mandamus, quatenus non prius Epiſcopum ad reſtitutionem fructuum compellatis, quam ipſe fuerit taliter reſtitutus, ut reſtituere poſſit, quod percepit de proventibus alienis.

CAP. XVII.

Per excommunicationis probationem non probatur quaſi poſſeſſio juriſdictionis, licet aliquibus diebus fuerit obſervata: ideo petens reſtitutionem, hoc ſolo probato ſuccumbit. hoc dicit, quoad intellectum.

Idem *g Abbati S. Genovefæ Pariſien.*

(*an. 1205.*)

III. OLim *h* inter te pro Abbatia tua, & Pariſien. Epiſcopum nomine Pariſien. Eccleſiæ ſuper poſſeſſione juris parochialis in parochia de Monte, quæſtione ſuborta: [*& infra.*] Nos attendentes, quod [ex eo ſolo, quod populus prædictæ parochiæ timore ſententiæ ſuæ per aliquot dies abſtinuit a divinis] nullam in eos juris parochialis poſſeſſionem idem Epiſcopus fuerit aſſecutus, nec fuerit aliquo modo probatum, quod (eo tempore, quo ſententiam ipſe protulerit) poſſeſſionem in ipſis juris parochialis haberet, vel prius etiam habuiſſet *a*, reſtitutionem ei adjudicare de jure nequivimus, cum ipſum non conſtiterit ſpoliatum.

CAP. XVIII.

Recipiens ſcienter rem invaſam a ſpoliatore, tenetur eam ſpoliato reſtituere, licet non probet dominium.

Idem *in Concilio generali*. b (*an. 1216.*)

SÆpe contingit *c*, quod ſpoliatus per ſpoliatorem in alium re translata, dum adverſus poſſeſſorem non ſubvenitur per reſtitutionis beneficium eidem ſpoliato, commodo poſſeſſionis amiſſo, propter difficultatem probationum, juris *d* proprietatis amittit effectum. Unde non obſtante juris civilis rigore ſancimus, ut ſi quis de cætero ſcienter rem talem receperit *e*, cum ſpoliatori quaſi ſuccedat in vitium (eo quod non multum interſit, quoad periculum animæ, injuſte detinere, ac *f* invadere alienum) contra poſſeſſorem hujuſmodi, ſpoliato per reſtitutionis beneficium ſuccurratur.

CAP. XIX.

Occupans tertium locum, in quo quis jura libere poſſidebat, ſi per ipſius occupationem non poteſt poſſeſſor ſua jura libere poſſidere ſicut prius, conveniri poteſt poſſeſſorio pro libertate poſſidendi: & reſtitutio fieri non poteſt, niſi dimittat locum in priſtina libertate. h. d. valde ſinguleriter.

Gregorius IX. *Epiſcopo Lucan.* g (*an. 1230.*)

PIſanis, ac Lucanis civibus per gravem diſcordiam [quam diu inter ſe habuerant] afflictis graviter, & attritis: (*& inf.*) P. Subdiacono noſtro dedimus in mandatis, ut poſſeſſione, quam in quibuſdam caſtris conſtat Lucanam Eccleſiam habuiſſe, ſibi prius plene, ac libere [ſicut tempore motæ diſcordiæ habuerat] reſtituta, & ſuper ea, de qua dubietas oriretur, ſufficienti cautione recepta (quod juri coram nobis prædicti Piſani parerent) prolatas pro occupatione caſtrorum ipſorum in eos ſententias relaxaret: (*& infra.*) Piſanis igitur aſſerentibus, quod per te ſtabat, quo minus tibi juxta mandatum noſtrum fieret reſtitutio, & inſtanter petentibus, ut dictas ſententias præfatus Subdiaconus relaxaret, ipſe receptis cautionibus de parendo juſtitiæ coram nobis, ſententias relaxavit eaſdem: propter quod tu reputans te gravatum, ad noſtram præſentiam acceſſiſti, impugnaturus proceſſum Subdiaconi ſæpedicti: (*& infra.*) Porro duo in noſtro continebantur mandato, ut videlicet poſſeſſio, quam conſtabat Lucanam Eccleſiam habuiſſe tempore motæ diſcordiæ, prius reſtitueretur eidem: & ut ejuſdem poſſeſſionis reſtitutio fieret plene, ac libere, ſicut eam habuerat tempore ſupradicto: quorum primum ad factum, alterum vero referebatur ad modum. Unde licet (prout pars Piſanorum dicebat) in facto mandati formam Subdiaconus ipſe adimplere nequiverit, quia non poterat facere tibi reſtitui poſſeſſionem caſtrorum, de qua non conſtabat eidem *h*, nec etiam [ſecundum

quod

a al. *Nos igitur*. b *Vid. l. actor. C. de probat. & l. 1. C. de confeſſ.* c *altera*. d *Cap. 2. eod. tit. in 4. compil.* e *Ovetenſis, & Zamorenſis Epiſcopatus in Hiſpania ſunt. Vid. Joann. Vaſæum in chron. Hiſpan. cap. 20.* f *Vid. l. nam is. ff. de dolo.* g *Deeſt in edit. Rom.* h *Cap. 2. eod. tit. in 4. compil.*

a *Semel poſſidens ſemper præſumitur poſſidere.* b *Later. ſub Innocent. III. cap. 43.* c *Cap. 3. eod. tit. in 4. compilatione. quæſivit remedia hujus capitis, & quando, & quibus competant, tradit Marth. Afflict. deciſ. 250 Practic. Pap. in tit. de forma lib. in cauſa ſpoliatæ poſſeſſionis.* d *al. jus.* e *acceperit.* f *aut invadere alienum.* g *Gregor. Epiſcopo Lucenſi.* h *Vid. l. diligenter. ff. manda.*

quod tu ipſe dicebas) affictuum, & penſionum poſſeſſio poterat tibi reſtitui, quia ea non fueras ſpoliatus: fuit tamen in modo peccatum: quia debuit facere, ut Piſani poſſeſſionem penſionum, & affictuum, quam per eorum confeſſionem conſtabat eos in caſtris prædictis habere, tibi dimitterent plene ac libere, ſicut Eccleſia tua illam habuerat tempore motæ diſcordiæ: quod quidem eſſe non poterat, niſi Piſani caſtra ipſa omnino dimitterent: quia illis detinentibus caſtra, & munitiones caſtrorum, in quibus dictas penſiones recipis, & affictus, ea plene ac libere habere non poſſes, ſicut habebas, quando ipſi caſtra eadem minime detinebant, eo quod quamdiu ea detinent, in eorum poteſtate relinquitur, te non admittere vel repellere, quando velint *e*. His ergo diligenter auditis, proceſſum hujuſmodi de fratrum noſtrorum conſilio irritum judicamus.

TITULUS XIV.
DE DOLO, ET CONTUMACIA.
CAP. I.

Reus, qui mittendum in poſſeſſionem ad mandatum Judicis non admiſit, non mulctabitur de canonica æquitate, ſi intra annum caveat ſtare juri. h. d.

Alexander III. *Herſeden.* b *Epiſcopo.* (*an.* 1180.)

AD hæc cum *c* contingat, actorem multoties mittendum eſſe in poſſeſſionem cauſa rei ſervandæ, propter abſentiam partis adverſæ, & per ejus dolum, ſive potentiam non poſſit rem cuſtodiendam nanciſci, ac imminente fine anni, reus (ne poſſeſſionem amittat) debitam offerat cautionem: cujuſmodi ſit pœna mulctandus (quia juſſioni non paruit Judicis) a nobis tua fraternitas requiſivit. Ad quod dicimus, quod in Eccleſiaſticis perſonis & negotiis rigor, & diſtrictio juris non requiritur *d*: ſed (cum juſtitia propter hoc non periclitetur) patienter admitti debet, cum reus per cautionem ſtandi judicio ſe adſtringit.

CAP. II.

Propter contumaciam rei poteſt Judex rem petitam ſequeſtrare, & ipſum contumacem in expenſis condemnare, quas propter ipſius contumaciam, vel doloſam exceptionem actor fecit. hoc dicit Panorm.

Idem *Abbati de Rameſ. & Archidiacon. Helien.*
[*an.* 1180.]

EX literis *e* veſtris accepimus, quod cum vobis cauſam, quæ inter Monachos de Etollen. *f* & Canonicos Linconen. ſuper Eccleſiis de V. & M. vertitur, duxerimus committendam, & Canonici citati legitime, ſe contumaciter abſentaverint: vos, licet Monachi eſſent ob contumaciam adverſæ partis in poſſeſſionem rerum petitarum mittendi, intuitu tamen religionis cum eis mitius agere volentes, poſſeſſionem ſequeſtrari feciſtis: ut ſic ſaltem Canonici affecti tædio, ſtare judicio cogerentur. Tandem Monachis Eccleſias ſibi reſtitui poſtulantibus, Canonici reſponderunt, auctoritatem veſtram penitus expiraſſe, eo quod ad alios Judices literas impetrarunt, quæ præjudicare prioribus videbantur. Verum quoniam in poſterioribus literis non fuit mentio facta priorum, nec in eis nomina continebantur Eccleſiarum, quæ in prioribus poſita fuerant, ſed *g* indefinite dicebatur, ſuper quibuſdam Eccleſiis: nos attendentes malitiam, & dolum nulli patrocinari debere, mandamus, quatenus prædictam *h* cauſam ſecundum formam priorum literarum [non obſtantibus poſterioribus] terminetis: expenſas, quas propter hoc Monachi feciſſe noſcuntur, eis a Canonicis reſtitui facientes.

CAP. III.

Actore contumace teſtes recipi, & ſententia ferri debet, etiam lite non conteſtata, reo inſtante. hoc dicit, ſecundum communem intellectum.

Idem *Exon. & Vintonien.* a *Epiſcopis, & Abbati Herfordien.* b [*an.* 1160.]

CAuſam, quæ inter F. & R. Filium Agathæ de nativitate ipſius A. vertitur, vobis, fratres Epiſcopi, & Londonen. Epiſcopo commiſimus terminandam: [*& inf.*] Cæterum, ſi adverſarius ſuus legitime *c* citatus, ad præſentiam veſtram accedere, vel judicio Eccleſiæ parere contempſerit, aut etiam ſe abſentaverit (cum de Anglia receſſiſſe dicatur) procuratorem ejus, ſi quem reliquerit, convocetis: qui ſive venerit, ſive non, aut ſi Procuratorem non dimiſit, denunciationibus ad domum ejus miſſis, receptis teſtibus alterius partis, juxta dictam formam ad proferendam ſententiam procedatis. *d*

CAP. IV.

Si reus poſt litem conteſtatam eſt contumax, ſi aliter liquet de cauſa, fertur diffinitiva ſententia; ſi non liquet, actor in veram poſſeſſionem inducitur.

Urbanus III. *de Novo loco, & de Viger. Prioribus.* e [*an.* 1186.]

PRout nobis *f*: [*& inf.*] Reum, quia *g* contumaciter a præſentia veſtra receſſerat, juratoriam coegiſtis exponere cautionem, quod coram vobis juri pareret. Cumque die præfixa veſtro ſe conſpectui præſentaſſet, prætextu Advocati, quem non habebat, reſpondere ſolita malitia recuſavit. Tandem actore inſtante reſpondit, quod quadraginta annis decimas, de quibus erat contentio, percepiſſet: variiſque poſtmodum excuſationibus utens *i* in vocem appell. prorupit, & contumaciter juramento contempto receſſit. Ideoque mandamus, quatenus ad convincendam *h* ejus malitiam, ſemel eum ad præſentiam veſtram convocetis: & ſi venerit, finem imponatis negotio competentem: quod ſi venire contempſerit, cauſam (utpote lite, quæ ingeritur, conteſtata) diffinitiva ſententia terminetis, vel præſenti ſaltem adjudicetis poſſeſſionem, ſervata duntaxat quæſtione proprietatis abſenti.

CAP. V.

Qui fundata intentione actoris exceptionem peremptoriam objicit, quam non probat in continenti, ſed accipit inducias; ſi defecerit in probando, condemnatur in continenti, diffinitiva non expectata, in expenſis, ac ſolvere cogitur: quod ſi non poteſt, punitur in corpus ſecundum arbitrium Judicis. h. d. notab. iſte text. ſecundum lecturam, quæ placet Panorm.

Innocentius III. (*an.* 1206.)

FInem litibus *i* cupientes imponi, ne partes ultra modum graventur laboribus, & expenſis *k*, præſertim cum de beneficiis Eccleſiaſticis litigatur, quæ ſine diſpendio diu vacare non poſſunt: præſenti decreto ſtatuimus, ut poſtquam intentionem ſuam altera pars fundaverit, ſi reliqua forte voluerit legitimam exceptionem opponere, quam nolit *l*, aut nequeat in continenti probare: quia frequenter ad impediendum, vel differendum proceſſum, excep-

a *Vide Abbat. & Felin. in hunc locum.* b *al. Herford. al. Elforen.* c *Cap. 1. eod. tit. in 1. compil. & poſt Conc. Later. ſub Alexand. III. part. 3. c. 1.* d *vid. l. unicam. ff. ſi quis jus dicen. non obtemp.* e *Poſt Conc. Lateran. ſub Alex. III. p. 41. c. 6. & c. 2. eod. tit. in 1. compil.* f *Croſten. al. Erollis.* g *ſed tantum indiffinite, &c.* h *al. præſcriptam.*

a *Vigorn.* b *al. Forden.* c *De citatione vide Socin. reg. 71. incipiente: citandus perſonaliter.* d *Vid. l. conſentaneum. C. quomodo, & quando jud.* per *Bert.* e *fratribus de Giſtber.* f *C. 4. eod. tit. in 2. compil.* g *al. ita: qui contumaciter e præſentia veſtra receſſit.* h *convincendum. Cap. 1. eod. tit. in 3. compil.* k *Vid. l. 4. & ibi Bert. §. hoc autem judicium. ff. de dam. inf. & in l. ad peremptoriam. ff. de jud.* l *Vid. l. qui ſe patris. C. unde liberi. & l. filii mater, §. 1. ad Tertull.*

exceptinnes hujuſmodi per excogitetam melitiam opponantur, ad ſolvendas alteri parti moderetee expenſes axtunc in judicio faciendaa, eum ecceptis Induciis, ſi forſitan in probatione defacerit, condemnatut. Et ſi ſolvendo non fuerit, elies *a* ſecundum arbitrium diſereti Judicis punietur: ut hoc ſaltem timore perterritus, non facile quis in gravamen alterius falſas exceptiones opponet.

CAP. VI.

Citatus ad totam cauſam certo termino ad comparendum aſſignato, tenetur comparere in termino: & dato impedimento in termine, debet comparere quam citius poteſt poſt terminum: alias condemnabitur in expenſis a tempore citationis emiſſa.

Idem *Praneſtinen. Epiſcopo. Apoſt. ſed. Leg. & Decano Brinen.* (*an.* 1169.)

CUm dilecti *b* filii nuncii Leodicen. *c* electi pro eo ad ſedem Apoſtolicam acceſſiſſent, Archidiac. & H. Canonicus Leodicanſ. Eccleſiæ, nomine ſuo, & quorundam Concanonicorum *d* ſuorum (quorum literee exhibnete de rato) contra eundem electum quædam crimina proponebant, per quæ nitebantur eum ab electione repellere ut indignum: [*& inf.*] Quamvis autem ax eo quod idem electus a gravamine adverſæ partis appellaverit, & appellationem non fuerit per ſufficientes Procuratores *e*, cum poſſit (illis proſequentibus) proſecutus, non levis exorte eſſet ſuſpicio contra eum. Volentes tamen juris ordinem obſervare, ipſi mandamus, quatenus uſque ad Dominicam, qua cantetur: *Ego ſum paſtor bonus*, per ſe, vel per Procuratorem ſufficientem, ad præſentiam noſtram accederet, ſuper prædictis omnibus reſponſurus, alioquin eum aſſignaremus ei pro peremptorio terminum ſupradictum, ſciret, quod (quantum de jure poſſemus) procederemus extunc in negotio memorato *f*. Expectantibus igitur adverſariis, ipſum diu *g* ultra terminum duximus expectandum: ſed ipſe direxit ſimplicem ſolummodo nuncium excuſationis literas afferentem: ſcribebat enim, quod nuncium (cui, cum a nobis recederet, injunximus viva voce, ut citaret eundem) ſero receperat, unde non poterat, tum propter termini brevitatem, tum propter viarum diſcrimina, noſtro ſe conſpectui præſentare. Sed contra hoc faciebat, quod ſicut excuſatorem direxerat, ſic dirigere potuerat *h* reſponſalem: cum ei non fuiſſet injunctum, ut ad cauſam in propria perſona duntaxat veniret, ſed vel ipſe accederet, vel Procuratorem idoneum deſtinaret. Præterea cum mandatur alicui, ut ad certum terminum ſe Judici repræſentet, duo ſub hac forma mandantur, ut ad Judicem veniat, & ad diem ſibi præfixum accedat. Unde ſi venire non poſſit ad diem *i* aſſignatum, tenetur nihilominus ſe Judici præſentare. Si enim mandatur alicui, ut alii ad certum diem certam rem exſolvat: non ideo erit a mandato ſolutus, ſi ſolvere nequiverit die data: imo ad ſolutionem (elapſo etiam die ſolutioni præfixo) tenetur. Quapropter quia dictus electus nec venerat, nec ſufficientem miſerat reſponſalem, ad diem ſibi ſtatutum, vel poſt, etiam diutius expectatus, nec de vicino ejus adventu ſpes erat, utpote qui per literas atenuque excuſaverit moram ſuam, & calores æſtivos, & inſidias ſibi poſitas formidabat, eum reputavimus contumacem *k*, & ad legitimas, & moderatas expenſas, quas adverſarii ejus fecerant a tempore citationis emiſſæ, quam *l* extunc expectare inceperant, ipſum curavimus condemnare.

a *Aliter.* b *C. 2. eod. tit. in 3. compil.* c *Leodien.* d *al. Canonicorum.* e *Vid. leg. ſi quis ſtipulatus. in fin. cum not. ff. de verb. ſig.* f *Vide l. ſi finita. §. Julianus. ff. de damn. infect. per Bart.* g *diu etiam ultra, &c.* h *Nuncium reſponſalem.* i *Diem ſibi.* k *l. 2. & ibi Bart. C. de jur. calum, & l. ejus qui. ff. de jur. fiſc.* l *al. quam.*

CAP. VII.

Sententia in cauſa beneficiali, non tranſit in rem judicatam reſpectu ſuperioris, quo minus poſſit de juribus partium inquirere, maxime quando ſententia fuit lata contra abſentem, licet contumaciter, & indefenſum.

Idem *Armacbano, & Caſſelenenſi Archiepiſcopis.* [*an.* 1170. *Roma in Hyberniam.*]

CUm olim D. *b* Clericus (Celeſtino Papæ prædeceſſori noſtro, diverſis Prælatorum Hyberniæ literis præſentatis) ſe aſſereret in Epiſcopum fuiſſe Roſcenſem electum, nullnſque appareret, qui aliquid contra eum proponeret: dictus præd. n. ei munus fecit conſecrationis impendi. Poſtmodum F. & G. Monachi ad ejuſdem præd. n. præſentiam accedentes, uterque ſe aſſuerit a Canonicis Roſcen. Eccleſiæ fuiſſe electum, & quod prædictus D. per falſas literas fuerat conſecratus: propter quod idem præd. n. cauſam vobis ſub ea forma commiſit, ut de forma, & proceſſu electionis memorati D. ſolicite quæreretis: & ſi eum electum canonice fuiſſe conſtaret, ipſum faceretis pacifica poſſeſſione gaudere, alioquin inter prædictos F. & G. audiretis cauſam: & cujus electionem canonicam, & magis rationabiliter factam inveneritis, alterius curaretis electioni præferre: [*& infra.* 1] Cumque a vobis dictus D. tertio citatus, veſtro ſe nollet conſpectui præſentare, procedentes in cauſa, tam ex teſtimonio Cleri, & populi Roſcenſis Eccleſiæ, quam aſſertione Regis Coarciæ *c*, & Prælatorum provinciæ, de prædicto F. electionem fuiſſe celebratam canonice didiciſtis, & eam *d* curaviſtis auctoritate Apoſtol. confirmare, præſertim cum Capitulum Roſcenſis Eccleſiæ dictum D. ſe non elegiſſe conſtanter aſſereret, nec de prædicti G. Monachi electione aliquatenus cogitaſſe. Interim memoratus *e* D. ad Apoſtolicam ſedem accedens, ſuper quibuſdam aliis gravaminibus, & injuriis contra dictum F. & quoſdam alios literas impetravit: dictus F. *f* poſtmodum ex parte veſtra nobis literas præſentavit, quæ qualiter a vobis in commiſſione prædicta proceſſum fuerat, continebant: (*& infra.* 2) Volentes igitur adhuc miſericorditer agere cum abſente, ut ejus malitia convincatur, dictum F. ad vos duximus remittendum, mandantes, quatenus non obſtante, quod ejuſdem F. fuit electio confirmata, ſæpedictum D. ſi in Hybernia poterit inveniri, legitime citetis ad cauſam, & (facultate ſibi defenſionis indulta) in cauſa ipſa canonice procedatis. Qui ſi inventus, intra tres menſes veſtro ſe conſpectui contempſerit præſentare, ad conſecrationem dicti F. (omni occaſione poſtpoſita) procedatis. Si autem in Hybernia inventus non fuerit, indulto ſibi unius anni ſpatio, ex quo ad nos, etſi non verbo, facto tamen intelligitur provocaſſe (excepto itinere ad ſedem Apoſtolicam veniendi) dicto F. adminiſtrationem Roſcenſis Eccleſiæ in ſpiritualibus, & temporalibus committeris: quo elapſo, eum non differatis in Epiſcopum conſecrare.

[1 *Ac tu frater Caſſalen. alterum illorum, quem rationabiliter duceres confirmandum, in Epiſcopum conſecrares. Unde ſicut ex literis veſtris accepimus, cum dictæ commiſſionis vobis fuiſſent literæ præſentatæ, juxta tenorem earum primo de electione prædicti D. inquirere voluiſtis.*]

[2 *Cum fratribus igitur noſtris habito ſuper hoc diligenti tractatu, timentes, ne ſicut prædictus p. n. per literas, quas idem D. ei præſentaverat, dicatur circumventus, nos etiam circumveniri contingeret per literas veſtras, nobis ab eodem Monacho præſentatas.*]

CAP.

a *al. Archiepiſcopo, & Epiſcopo Lavin.* b *Cap. 3. eod. tit. in 1. compil.* c *al. Coarchia. al. Coarchaja. al. Coarchana.* d *al. eum.* e *Interim autem.* f *In omnibus exempl. dictus F. poſtmodum ex parte veſtra nobis literas præſentante, quæ, &c.*

Digitized by Google

CAP. VIII.

Si proceditur per viam inquiſitionis contra abſentem contumaciter, etiam lite non conteſtata teſtes recipi poſſunt, & ſententia diffinitiva ferri, etiam per viam depoſitionis, ſi hoc meretur delictum.

Idem.

VEritatis *a* eſt verbum organo dominicæ vocis emiſſum: (*& infra. 1*) Sicut Canonici Curien. in noſtro auditorio retulerunt, H. Curien. Epiſcopus Eccleſiam ſuam non ſolum dilapidando depreſſit, ſicut publica prædicabat infamia, ſed etiam homicidio, inceſtu, aliiſque criminibus polluit: (*& infra. 2*) Super his commiſimus primo cauſam Triden. *b* Epiſcopo, & Abbati Montis ſanctæ Mariæ, & Præpoſito de Inſula: ſecundo quoque Brixienſi Epiſcopo, & ipſis Abbati, & Præpoſito: (*& infra.*) Verum cum Epiſcopus ipſe priorum Judicum præſentiam adire per contumaciam contempſiſſet, auctoritate noſtra fuit per ipſos Judices ab officio, beneficioque ſuſpenſus: (*& infra.*) Tandem vero coram Judicibus canonica citatione vocatus præſentiam ſuam difficulter exhibuit: ſed frivolam tunc excuſationem malitia concepta prætendens, experiri cum Canonicis in jure neglexit: qua de cauſa nos de conſilio fratrum noſtrorum ſuſpendentes Epiſcopum ipſum, vel potius ſuſpenſionem a Judicibus factam auctoritate Apoſtolica confirmantes, tertio ſuper his Cumano Epiſcopo, & Abbati ſancti A. cauſam ad ſuperandam malitiam ipſius Epiſcopi commiſimus audiendam, qui partibus citatis, cum nec per ſe, nec per reſponſalem idoneum comparuerit, in eundem, propter inobedientiam, excommunicationis ſententiam protulerunt, teſtes ex parte veſtra *c* (quemadmodum in mandatis a nobis acceperant) admittentes, ſcilicet Abbates, Priores, Præpoſitos, & alios religioſos viros, per quos quamlibet articulum criminum prædictorum conſtat fuiſſe probatum: (*& infra.*) Nos igitur videntes ordinem judiciarium in hoc facto fuiſſe ſervatum, conſiderato præterea *d*, quod poſt ſententias in ſe datas celebrare præſumpſerit, cum multi Prælati Eccleſiarum contra eundem Epiſcopum ſcripſerint, nec unus pro eo defendendo, vel aliquatenus excuſando: in nomine Domini cum Apoſtolo omnem inobedientiam ulciſci volentes, licet abſentes corpore, præſentes tamen ſpiritu, juxta verbum ejuſdem Apoſtoli *f*, tulimus ſententiam perpetuæ depoſitionis in ipſum: & eum tam a Pontificali, quam ab omni officio Sacerdotali privantes, ſine ſpe reſtitutionis reliqua duximus condemnandum: ac nihilominus in irritum revocantes, quæcunque poſt inhibitionem Apoſt. ſedis, ſeu factam ſuſpenſionem *g*, & excommunicationem de rebus Eccleſiæ alienare præſumpſit.

(*1 Quod arbor, quæ terram inutiliter occupat, digne exciditur, & in ignem mitti cenſetur, ut terra qualibet, quæ ſub nociva occupatione inutilis arboris ſterilis habetur, per novam plantationem ad fructificandum culturam recipiat congruentem. Huic nimirum arbori H. quondam Curien. Epiſcopus non immerito comparatur, qui Curien. Eccleſiam uſque modo per violentiam detinuit, &c.*)

(*2. Nos autem, utpote quibus hæc imminent corrigenda, cum ipſi Canonici veſtri bono zelo arbitrantur inducti prædictum Epiſcopum accuſare intuentes, enormitates ejuſdem ad aures noſtras deferre curarunt, timentes, ne, ſicut in decreto Gelaſii continetur, aliquam offenſam incurrerent; ſi hujuſmodi exceſſus auditui catholicæ Eccleſiæ ſupprimendos putarent, primo cauſam ven. f. n. Triden. Epiſcopo & dil. fil. Abbati S. Mariæ, & præpoſito de Inſula, ſecundo quoque ven. f. n. Brixien. Epiſcopo, & ipſis iterum, & Abbati, & Præpoſito, &c.*)

a Cap. 1. eod. tit. in 4. compil. vide Ludov. Rom. ſing. 410. incip. *Tu ſcis duas regulas.* b al. Triden. c *noſtra.* d *itcm.* e latas. f. 1. Cor. 5. g. vide l. *Fulcinius.* §. *quid ſi autem.* ff. *ex quib. cauſ. in poſſ. eatur per Bartol.*

CAP. IX.

Actor non admiſſus in poſſeſſionem ſibi decretam per Judicem cauſa rei ſervandæ, vel ab ea expulſus, per lapſum anni verus efficitur poſſeſſor.

Idem in Concilio generali. *a* (*an.* 1216.)

COntingit *b* interdum, quod cum actori ob contumaciam adverſæ partis adjudicetur (cauſa rei ſervandæ) poſſeſſio: propter rei potentiam, ſive dolum, actor intra annum rem cuſtodiendam nanciſci non poteſt, vel acquiſitam *c* amittit: & ſic (cum ſecundum multorum aſſertionem verus non efficeretur poſt lapſum anni poſſeſſor) reportet commodum de malitia ſua reus. Ne igitur contumax melioris, quam obediens, conditionis exiſtat: de canonica æquitate ſancimus, ut in caſu præmiſſo actor verus conſtituatur elapſo anno poſſeſſor.

CAP. X.

Si reus non invenitur, ſufficit publice citationem ad Eccleſiam ſuam proponi.

Gregorius IX. *Archiepiſcopo Burdegalenſ.*

[*an.* 1235.]

VEnerabilis frater noſter: (*& infra.*) Volentes finem imponi litibus, ne immortales exiſtant: mandamus, quatenus ad initium proxime venturæ Quadrageſimæ *d* (quod tibi peremptorium terminum duximus aſſignandum) ſuper jure Primatiæ, quod Bituricenſ. Archiepiſcopus in te, ac in provincia tua ſe habere proponit, per te, vel per Procuratorem idoneum ſufficienter inſtructum ad litem conteſtandam, & ad alia omnia negotia *e* peragenda, quæ neceſſaria deciſioni negotii videbuntur, noſtro te conſpectui repræſentes. Nos vero nihilominus Archidiacono Tranſvigianſ. & magiſtro M. Canonico Turonenſ. dedimus in mandatis, ut & ipſi ad eundem terminum auctoritate noſtra juxta præmiſſam formam te peremptorie citare procurent: & ſi non poteris inveniri, faciant, ut citatio in edictum per ipſos, vel alios apud Eccleſiam tuam publice proponatur.

TITULUS XV.

DE EO, QUI MITTITUR IN POSSESSIONEM CAUSA REI SERVANDÆ.

CAP. I.

Miſſus in poſſeſſionem ex primo decreto in reali, per lapſum anni veram, & incommutabilem illius rei poſſeſſionem acquirit: licet paſſus miſſionem, habuerit intra annum voluntatem cautionem præſtandi, quam tamen non deduxit ad effectum ſuo defectu: h. d. ſecundum verum intellectum.

Alexander III. *Priori, & fratribus de Guiſeburch.* f (*an.* 1180.)

COnſtitutis in præſentia *g* noſtra R. Canonico veſtro, & reſponſalibus Præpoſiti de Barill. ſuper poſſeſſione Eccleſiæ de Lamento (in quam cauſa rei ſervandæ fueratis inducti) hinc inde fuit coram nobis aliquandiu diſputatum: tandem ex utriuſque partis aſſertione tenuimus, quod licet cauſa rei ſervandæ tantum in ejuſdem Eccleſiæ poſſeſſionem inducti fueritis, intra annum tamen altera pars ſtandi juri non præſtitit cautionem, licet voluntatem *h* præſtandi habuerit, & vos eam parati recipere fuiſſetis.

a *Lateranen. ſub Innocent. III. cap.* 40. b *Cap.* 2. *eod. tit. in* 4. *compil.* c *ablatam.* d *vide l. Quadraginta. C. de fer.* e *vox, negotia, deeſt in omnibus manuſcr.* f *al. Giſeburch.* g *Cap.* 2. *eod. tit. in* 2. *compil. & poſt Concil. Lateran. ſub Alexan. III. p.* 3. *c.* 4. h. *vide l. ſi repetendi. C. de cond. ind. & l. prætor. & ibi Bart. ff. de novi oper. nunciat.*

Digitized by Google

fuiſſetis. Ideoque decernimus, ut amodo poſſeſſionem præſcriptæ Eccleſiæ (ſalvo jure, quod idem Præpoſitus in petenda Eccleſiæ habere dignoſcitur) abſque contradictione qualibet habeatis. Ut autem noſtræ diffinitionis ſententia inviolabiliter obſervetur, eam Apoſtolico duximus patrocinio roborandam.

CAP. II.

Tempus annale non currit miſſionem paſſo, ſi intra illud cautionem Judicibus, vel alteri eorum aliis abſentibus obtulit: licet per eos, ſeu per eum recepta non fuerit. Et eſt caſus notabilis ſecundum hunc intellectum.

Clemens III. *Epiſc. & Archiepiſc. Eboracenſi.* (*an.* 1189.)

Cum, ſicut *a* accepimus, inter P. Subdecanum *b*, & Abbatiſſam, & Conventum ſanctæ Trinitatis, ſuper Eccleſia de Capit. *c* quæſtio verteretur: de Taurino *d*, & de Corinth. Abbates, ac Archidiac. Chima. a ſede Apoſtolica delegati, Moniales ipſas rei ſervandæ cauſa, in poſſeſſionem rei petitæ miſerunt. Unde cum hoc ad Subdecani *e* notitiam perveniſſet, ad Archidiac. prædictum acceſſit, & offerens ei ſiſtendi judicio cautionem, (quoniam Abbas de Corinth. profectus erat in Angliam, & Abbas Taurinenſis viam fuerat univerſæ carnis ingreſſus) poſſeſſionem infra annum ſibi reſignari cum inſtantia poſtulavit, ſed non potuit obtinere: [*& infra.* 1] Diſcretioni veſtræ mandamus, quatenus ſi eſt ita, ſiſtendi judicio ab eo cautione recepta, ei poſſeſſionem reſtitui faciatis: nec obſtare volumus, quod annus elapſus eſſe proponitur, ſi per eum non ſteterit, quo minus intra annum & poſſeſſionem receperit, & dederit cautionem.

[1 *Proceſſu vero temporis Moniales, quas duximus ad ven. f. n. Abbatem S. Catharinæ, & I. de veteri Ponti. Archid. Rothomagen. literas alias impetrarunt, quorum judicium ideo Subdecanus, ſicut aſſerunt, ſubire recuſat, quod præd. Archiepiſcopum habet certa ratione ſuſpectum, & metuit, ne ejus conjudices ad partem quamlibet ejus auct. de facili traherentur. Quia vero nec invitus ſuſpectorum Judicum compellitur judicio ſubjici:*]

CAP. III.

Si paſſus miſſionem, repetens poſſeſſionem, alleget ſe contumacem non fuiſſe, reſtituitur in priſtinum ſtatum, præſtita cautione, & dilata condemnatione expenſarum, quam evitet, ſi poſtea conſtiterit eum non fuiſſe contumacem.

Innoc. III. *Urbinat. & Senogalenſi Epiſcop.* (*an.* 1210.)

Cum veniſſent ad Apoſtolic. *f* ſedem Abbas ſancti Angeli, & P. Gal. idem P. propoſuit, quod prædictus *g* Abbas eum ſuper quadam poſſeſſione coram Joann. Apoſt. ſedis Legato traxit in cauſam: [*& inf.* 1] Verum Legatus ipſe cauſam commiſit Judicibus, ſecundum jus, & bonam terræ conſuetudinem *h* terminandam: qui cum ſecundum jus tantum vellent procedere, præfatus P. noſtram audientiam appellavit: ſed Judices nihilominus partem adverſam in poſſeſſionem rerum petitarum inducendam cauſa cuſtodiæ decreverunt, ita quod ſi uſque ad annum, & diem præſtaret ſiſtendi judicio cautionem, & parti alteri triginta libras reſtitueret pro expenſis, reciperet poſſeſſionem eandem. Cumque G. ſedis Apoſt. Legatus intra annum fuiſſet terram illam ingreſſus, ipſa cautionem ſtandi juri obtulit coram eo, & poſſeſſionem ſibi reſtitui poſtulavit, paratus expenſas reſtituere factas in litem, quæ ſex librarum ſummam (ſicut aſſerit) non excedunt: ſed Abbas triginta librarum ſibi reſtitui petiit quantitatem: [*& inf.* 1] Nos igitur ipſum P. cautione præſtita in poſſeſſionem *a* credimus reducendum: hoc etiam decernentes, ut ſi conſuetudinem, quam alleget, laudabilem eſſe conſtiterit (quia ex hoc ſequitur eum rationabiliter appellaſſe) ad reſtituendas expenſas nullatenus compellatur. alioquin (cum ex hoc appareat eum fruſtratorie appellaſſe) ad reſtitutionem cogatur expenſarum illarum, quas Abbatem conſtiterit propter hoc neceſſarias in lite feciſſe.

[1 *Quod ei ſecundum bonam terræ conſuetudinem reſpondere coram eodem aſſeruit Card.*]

CAP. IV.

Contra abſentem, qui non dimiſit Procuratorem, facta citatione domi, nullo defendente, fit miſſio. h. d. ſupplendo ad literam maxime, ut dicitur in gloſſ. Et eſt verus, & notabilis intellectus.

Gregorius IX. (*an.* 1236.)

Si adverſarius tuus poſt citationis edictum, ad remota loca ſe transferens, Procuratorem legitimum non dimiſit, & denunciatione publice facta domi, non apparet, qui defendat eundem: jure petere potes, ut in poſſeſſionem earum terrarum, de quibus quæſtio vertitur, cauſa cuſtodiæ inducaris. *b*

TITULUS XVI.

UT LITE PENDENTE NIHIL INNOVETUR.

CAP. I.

Privilegium etiam a Principe impetratum, per quod privatur quis ſine cauſæ cognitione lite pendente uſu poſſeſſionis, tanquam ſurreptitium non valet, ſeu tanquam rationi obvium eſt revocandum.

Alexander III. *Eboracen. Archiepiſc.* (*an.* 1170.)

A Memoria *a* noſtra non excidit: [*& inf.* 1] Statuimus, ut literæ prohibitionis, quas ad petitionem Archiepiſcopi Cantuarienſis tuæ fraternitati direximus, nullum præjudicium faciant, quo minus tibi, & ſucceſſoribus tuis liberum ſit (quemadmodum vobis eſt beneficio privilegiorum Apoſtol. ſedis indultum, & tu, & prædeceſſores tui conſueviſti facere) ante vos per totam Angliam deferre crucem, quouſque diffinitiva ſententia decernatur, an Eccleſiæ tuæ de jure hoc debeat habere. *d*

[1 *Qualiter in primo anno noſtræ promotionis tranſcriptum literarum fel. m. præd. n. Honorii Papæ nobis feceris præſentari, in quo continebatur, anteceſſoribus tuis Apoſtolica benignitate eſſe indultum, ut tam tis, quam ſucceſſoribus ſuis liberum eſſet per totam Angliam ante ſe crucem deferre. Nos vero anteceſſoris noſtri veſtigiis inhærentes, tibi ſcripti noſtri munimine confirmamus, quod anteceſſoribus tuis erat a prædeceſſore noſtro indultum. Poſtea vero S. & venerandæ mem. T. quondam Cantuarien. Archiepiſc. exiſtimans hoc in præjudicium, vel in depreſſionem juris, & dignitatis ſuæ Eccleſiæ redundare, exinde cœpit quæſtionem movere, & propter hoc ad ſedem Apoſtol. appellavit, affirmans, ſi bene meminimus, quod tibi, & prædeceſſoribus tuis id nullatenus licuiſſet. Sicque factum eſt, ut nos tibi per ſcripta*

Q noſtra

[1 Cap. 2. eod. tit. in 2. compil. b *Subdiaconum.* c *al. Col.* d *al. Taurenſi, & de Celle Abbates, & Archid. Chimeren. al. ita: Theur. & de Comit. Abbates, & Archid. Chimen.* e *ad ejuſdem Subdiac., &c.* f *Cap. 2. eod. tit. in 3. comp. Dec. in c. Eccleſia S. Mariæ de conſtit. & cap. conſultationibus. de offic. delegat. & Roman. ſingul. 424.* g *In Cod. Barber. quod cum dictus Abbas eum ſuper quadam poſſeſſ. coram I. Ap. ſed. Leg. traxerit, &c.* h *Conſuetudo terræ ligat Clericos. Vid. l. 1. C. de ſumm. Trinit. & ibi Dd. & deficiente terræ conſuetudine, tunc ad quem ſit recurrendum, vid. gloſſ. in cap. conſuetud. diſtinct. 1. & C. illud diſt. 12.*

a *Decrevimus, in Codic. Bar.* b *Vid. leg. 2. ff. ſi quis in jus voc. non ierit. per Bart.* c *Cap. 1. eod. tit. in 2. compilat. & adde notas hujus capitis, in quibus contra hæreticos defenditur conſuetudo geſtandæ crucem.* d *Hodie de jure poſſunt Archiepiſcopi crucem ante ſe deferre per quævis loca etiam exempta ſuæ provinciæ, quovis privilegio contrario non obſtante. Clemen. ultim. de privileg. & quod dicit hic gloſſ. in verbo, de jure, procedit de jure antiquo.*

noſtra prohibuerimus, ne in provincia Cantuarien. Eccleſiæ, donec de cauſa ipſa cognoſceretur, ante te crucem deferre aliqua ratione auderes. Quia igitur per dil. fil. noſtros L. & A. Clericos tuos gravem coram nobis querimoniam depoſuiſti, aſſerens quod te de poſſeſſione hujus rei, quam tu, & anteceſſores tui habuiſtis, ante cognitionem judicii ſpoliaſſemus, volentes nos tibi tanquam ven. f. noſtro deferre, & jura tua integra, illibataque ſervare, præſentibus literis.]

CAP. II.

Accuſatus de adulterio ad ſeparationem tori, non debet lite pendente privari poſſeſſione conjugali.

Clemens III. *a* (*an.* 1190.)

LAudabilem: [*& infra.*] Quæris, quando matrimonium accuſare contingit, an ſtatim ſit carnale commercium ſuſpendendum: [*& inf.* 1] Ad quod *c* breviter reſpondemus, quod conjugum alteruter accuſatus ante probatam accuſationem, jure, quod habet in altero, privari non poſſit.

(1 *Aut quamdiu diſſimulari poſſe, vel potius ſuſtineri. Ad quod breviter reſpondemus, quod cum Alexander III. aperte prohibeat, ne ab invicem, donec juſta fiat cauſa examinatis, ſeparentur, & Symmachi Papæ contineat inſtitutum, ut Prælatus aliquis accuſatus, antequam ea, quæ objiciuntur, luce clareſcant, relinqui non debeat a ſubjectis in præſenti articulo.*)

CAP. III.

Qui rem litigioſam alienavit, ita quod rehaberi non poteſt, debet æquivalentem ſubſtituere in locum illius, quam alienare non poterit. h. d. cum ſeq.

Innocentius III. *Abbati, & Conventui ſancti Sylveſtri.* (*an.* 1199.)

I. ECcleſia ſanctæ Mariæ *d* in via lata contra Joannem de Ateja (qui quaſdam poſſeſſiones ipſius dicebatur contra juſtitiam detinere) movit ſub L. Judice quæſtionem *e*: [*& infra.*] Prohibemus, ne poſſeſſiones, quæ ſucceſſerunt in locum, & jus illarum, quas ab Joan. de Ateja Eccleſia ſanctæ Mariæ petierat, in monaſterium veſtrum ab eodem Joan. lite pendente translatas, alienare interim præſumatis: ut ſi Eccleſia ſanctæ Mariæ de vitio litigioſi contractus, vel de proprietate voluerit experiri (ne ſi obtinuerit in judicio, in vanum laboret, monaſterio veſtro minime poſſidente) ſit, quod evincere valeat, & habere.

CAP. IV.

Idem dicit, quod in præcedenti.

Idem.

II. ECcleſia ſanctæ Mariæ *f* 1 [*& inf.*] Poſſeſſionem, qua fuerat, prætermiſſo juris ordine, prædicta Eccleſia ſpoliata, ſibi reſtitui poſtulabat *g*: [*& infra.*] Nos quicquid ab aliis factum fuit (poſtquam prædeceſſor noſter ad curiam ſuam idem negotium revocavit) irritum decernimus, & inane: [*& inf.*] Verum quoniam præfatam poſſeſſionem poſt reſtitutionem vobis factam ab Joan. de Ateja, alii locationis titulo aſſignaſtis, neque reſtituere poteratis Eccleſiæ ſpoliatæ: loco ipſius tantundem poſſeſſionum æquivalentium, ad arbitrium bonorum virorum, ipſi Eccleſiæ fecimus aſſignari: quas cum alii fuerant pignori obligatæ, per vos liberari fecimus a creditoribus, qui nobis inſtrumentum pignoris reſignaverunt.

CAP. V.

Lis decidenda eſt ſecundum jura exiſtentia tempore controverſiæ, non autem ſecundum privilegium impetratum lite pendente, niſi de litis pendentia mentionem faciat.

Honorius III. *Cancellario, Cantori, & A. Canonico Pariſien.* [*an.* 1221.]

DIlectus filius, magiſter A. perſona Eccleſiæ de Baſſevilla *a*, expoſuit coram nobis, quod cum inter prædeceſſorem ſuum ex parte una, & Priorem, ac Monachos de Baſſevilla ex altera, ſuper decimis novalium intra fines parochiæ ſuæ conſiſtentium, quæſtio emerſiſſet, ea pendente coram Judicibus delegatis, Abbas, & Conventus majoris monaſterii Turonen. quibus ſubſunt Prior, & Monachi ſupradicti, pro ſe, ac membris ſuis obtinuerunt a ſede Apoſt. indulgentiam ſuper perceptione hujuſmodi decimarum: cujus prætextu Prior, & Monachi ſupradictas decimas ſibi vendicare contendunt, licet in indulgentia de dicta quæſtione facta mentio non fuiſſet. Ideoque mandamus, quatenus eiſdem Judicibus injungatis, ut (indulgentia non obſtante prædicta) in negotio ipſo procedant, juxta traditam ſibi formam.

TITULUS XVII.
DE SEQUESTRATIONE *b* POSSESSIONUM, ET FRUCTUUM.

CAP. I.

Res, in quam facta eſt miſſio, non debet ſequeſtrari, etiamſi miſſus fuerit inde violenter ejectus. Vel notabilius ſic: Sequeſtrum factum loco miſſionis propter ſcandalum evitandum revocari debet oblata cautione, & reſtitutis expenſis.

Innoc. III. *Mediolanen. Archiep.* [*an.* 1206.]

AD hoc unxit nos Deus *c*: [*& inf.*] Abbas de Regula *d* nobis expoſuit, quod cum M. prædeceſſor tuus ſuper cauſa, quæ inter ipſum, & monaſterium ſuum fuerat agitata, obtinuiſſet Veronenſi Epiſcopo literas deſtinari, & ipſe ſuper judicio poſſeſſorio partim pro monaſterio, partim pro Archiepiſcopo ſententiam protuliſſet, Procuratore ipſius monaſterii quæſtionem de proprietate poſtmodum intentare volente, Archiepiſcopus juriſdictionem Epiſcopi oppoſuit expiraſſe, aſſerens cauſam poſſeſſionis tantum, & non proprietatis fuiſſe commiſſam: & quia ſuper poſſeſſione pronunciaverat, ſemel functus officio ſuo, ſuper quæſtione proprietatis deinceps cognoſcere non valebat: [*& inf.* *e*] Sed Judex actorem in poſſeſſionem (quæ fuerat per ipſum Archiepiſcopo adjudicata) propter ejuſdem contumaciam mitti decrevit, a qua tamen Archiepiſcopus violenter monaſterium ejecit: [*& infra.* 2.] Cel. Papa prædeceſſor noſter ſic ſuum interpretatus fuit reſcriptum, quod tam cauſa poſſeſſionis, quam proprietatis fuerat Judici delegata, cum abſolute, & indiſtincte commiſſa fuerit, & ejus continentia dividi non deberet: prælibatam quoque poſſeſſionem pro ſuo arbitrio ſequeſtrari præcepit, injungens Regin. & Mutin. Epiſcopis, ut de cauſa poſſeſſionis, & proprietatis plenius cognoſcentes, eam debito fine deciderent, & poſſeſſionem ei parti poſtmodum reſignarent, quæ obtineret de proprietate triumphum: [*& infra.* 3] In eum ſtatum continentiam cauſæ reducimus, in quo fuerat, cum prædictus prædeceſſor noſter cauſam proprietatis, & poſſeſſionis Regien. & Mutinen. Epiſcopis commiſit, mandato ſequeſtrationis penitus revocato: (*& infra.*) Ne autem monaſterio videamur in ſuo jure deeſſe, moderatas expenſas (ex quo Epiſcopus Veron. ipſum in poſſeſſionem induci decrevit, uſque ad ſatisfactionis tempus oblatæ) propter hoc factas ſibi reſtituendas eſſe cenſemus: & a te ſufficientem præberi ſtandi judicio cautionem.

{1 *Ad*

a *al. Cœleſtinus.* b Cap. 2. *eod. tit. in 2. compil.* c *Ad quod tibi breviter &c.* d *Sup. c.* 10. *de conſtit. Quæ hic abſciſſa ſunt, ſupra integra poſita ſunt. c.* 10. *de conſtit.* f *Super de conſtit. cap.* 10. *in tertia, ſub tit. de reſtitut. ſpoliat.* g *l. juſte poſſidet. & ibi Bartol. de re judic.*

a *Bocervilla. al. Baſſevilla.* b *In nonnullis antiquis ita: De ſequeſtratione poſſeſſion. rerum, & fructuum. al. poſſeſſionis.* c *Cap. 2. eod. tit. in 3. compil.* d *al. de Strapula. al. Oxcenſis de Regula Ord. S. Bened. diœceſis Tarvienſis.* e *Sic abſciſſum.*

Digitized by Google

[1 Ad hæc pars monaſterii inter alia reſpondebat, quod cauſa, quæ inter Archiepiſcopum, & monaſterium vertebatur, fuerat Epiſcopo memorato abſolute, & indiſtincte commiſſa, & ſic continentiam cauſæ dividi non debere dicebat, in hanc nimirum, & alias rationes cum Judex plenius advertiſſet, & aliorum, &c. ut hic.]

[2 Cumq. proceſſu temporis utriuſque partis nuncii propter hoc ad ſedem Apoſt. acceſſiſſent, bon. mem.]

[3 Nos autem ſupradicto Alberti mandavimus, ut illis literis, quas ad Bon. & Ferrarien. Epiſcopos ſuper reſtituenda ſibi poſſeſſione cum fructibus per mandatum impetravit, omnino careret.]

CAP. II.

Si miſſus in poſſeſſionem cauſa cuſtodiæ fructus diſſipet, diſſipati revocantur, & cum aliis ſequeſtrantur.

Honorius III. *Priori Deben. & Decano de Calinen.*

[an. 1220.]

DIlectus filius *a* R. Rector Eccleſiæ de Bethuſia, ſua nobis petitione monſtravit, quod cum inter ipſum ex parte una, & Abbatem, & Conventum de Ciſteria *b* ex altera, ſuper eadem Eccleſia, coram Abbate de Sibiton. & ejus collegis quæſtio verteretur, Judices ipſi prædictos Abbatem, & Conventum in poſſeſſionem ipſius Eccleſiæ cauſa cuſtodiæ induxerunt, qui fructus medio tempore perceptos pro ſuæ diſtrahunt libito voluntatis *c*. Quocirca mandamus, quatenus ſi eſt ita, facientes fructus ſequeſtrari prædictos, ſi quid de ipſis per eos diſtractum inveneritis, in ſtatum priſtinum revocetis.

CAP. III.

Si reus poſſeſſor appellat a ſententia contra eum lata, licite rei petitæ fructus ſequeſtrantur, ſi diſſipantur ab eo.

Gregorius IX. *[an. 1232.]*

AB eo, qui a ſententia provocavit, fructus poſſeſſionis [ſi diſſipentur ab ipſo] poſſunt lite pendente rationabiliter ſequeſtrari.

TITULUS XVIII.
DE CONFESSIS.
CAP. I.

Ad ſolum dictum confitentis crimen proprium, non eſt alteri infligenda pœna aliqua: infamato tamen eſt indicenda purgatio.

Clemens III. *[an. 1190.]*

CUm monaſterium: *[& infra.]* Eos, quorum ſuggeſtione ſcelus homicidii Presbyter *d* perpetraſſe proponit, niſi aliis modis verum eſſe conſtiterit, nulli cenſemus pœnæ *e* ſubdendos: cum *f* ſecundum utriuſque juris ſtatuta, de ſe confeſſi ſuper aliorum conſcientiis interrogari non debent, [& crimine læſæ majeſtatis excepto] de reatu proprio confitentis pericoloſa confeſſio non eſt adverſus quemlibet admittenda. Si tamen eos infamia hujuſmodi laborare cognoveris, ſingulis eis (adjunctis tribus ſociis ſui ordinis) purgationem injungas.

CAP. II.

Si de crimine contingente cauſam principalem conſtat contra aliquem per ejus confeſſionem, punitur pœna ordinaria, etiamſi directe contra eum non agatur. h. d. ſecundum gloſſam. Et eſt caſus notabilis, & verus in ſe. Vel ſumma ſic ſecundum alium intellectum non minus notabilem, quem etiam ſentit gloſſ. licet non perfecte explicet: *Si quis confitetur crimen in judicio incidenter, poteſt Judex ordinarius novum inchoando proceſſum, illum punire pœna ordinaria.* h. d. ſingulariter Abbas.

Innocentius III. *Canonicis de Bethlehem.*

[an. 1208.]

CUm ſuper electione *a* Bethlehem. Eccleſiæ inter R. & P. quæſtio verteretur *b*: *[& inf.]* Quoniam V. Canonicus Bethlehemitanus fuit in jure confeſſus, quod pro præſtando alterius electioni conſenſu, quingentorum Sarracenorum obligationem receperat, & mediator extitit ſimoniacæ pravitatis: Nos [quoniam vitium hujuſmodi perſequi volumus, ut debemus] ipſum per definitivam ſententiam duximus ab omni beneficio, & officio Eccleſiaſtico deponendum.

CAP. III.

Confeſſio facta in jure per Oeconomum Eccleſiæ, nocet ipſi Eccleſiæ: poteſt tamen revocari, ſi ante finitum negotium doceatur per errorem facti emanaſſe. h. d.

Gregorius IX. *B. c. Judici Viterbienſi,*

[an. 1232.]

EX parte Abbatis, & Conventus monaſterii ſancti M. fuit propoſitum, quod cum inter ipſos ex parte una, & V. nomine ſuæ uxoris ex altera, coram te quæſtio verteretur, Oeconomus monaſterii memorati quædam per errorem facti fuit in jure confeſſus, ex quibus timet *d* ſibi præjudicium generari. Cum igitur negotio nondum finito, nemini noceat error facti, mandamus, quatenus ſi de hujuſmodi potuerit errore docere, provideas, ut nullum ſibi ſuper hoc præjudicium generetur.

TITULUS XIX.
DE PROBATIONIBUS.
CAP. I.

Reus actori ſua propria inſtrumenta edere non tenetur: ita communiter ſummatur.

Gregorius *Tancredo Regi Vinteſtriæ. e [an. 597.]*

EX epiſtolæ verbis *f*: (*& infra.*) Tua excellentia poſtulavit, ut Imperatori ſcriberem, quatenus *g* pacta in chartophylacio requireret, quæ dudum inter Juſtinianum Principem, & prædeceſſores tuos fuerunt emiſſa, ut ex his colligeret, quid tibi ſervare deberet. Sed ad hoc faciendum vehementer obſtitit, quia nulli dicendum eſt, ea, quæ contra ſe ſunt, apud temetipſum debes documenta requirere, in mediumque proferre.

CAP. II.

Actor, qui plene probavit, non debet compelli jurare.

Alexander III. *[an. 1176.]*

SIcut *h* conſuetudo laudabilis: (*& infra.* 1.) Sane quoniam apud vos conſuetum eſſe didicimus, ut cum aliquis intentionem ſuam fundaverit inſtrumentis, aut teſtibus, ei ſacramentum nihilominus deferatur: quod ſi ſubire noluerit, fides probationibus *i* non habetur. Nos cum tunc demum ad hujuſmodi ſit ſuffragium recurrendum, cum aliæ legitimæ probationes deeſſe noſcuntur, talem conſuetudinem reprobemus.

[1 Nulla debet novitate convelli, ſic quod noſcitur moribus introductum, obvia ratione non debet diſſolvi.]

CAP. III.

In communi judicio probant actor, & reus: & ſi pariter probant, reus abſolvitur, niſi favorabilem cauſam foveat actor.

---

a *De materia hujus cap. vid. Felin. poſt Joan. Andr. in cap. examinata ſuper de judic. Socin. in Reg. 458. verbo ſequeſtrate.* b Gloceſtria. c *Adde, iſta verba importare liberum arbitr. l. 1. ff. de re mil. & ibid.* Bart. d *In aliquot antiquis ita: ſe Presbyter, & cætera.* e *Vid. l. fin. cum gl. & ibi Bart. in l. maritus ff. de quæſtion.* f *el. quia.*

a *Cap. un. eod. tit. in* 3. *compil.* b *quæ hic deſunt, reperies ſup. c. cum ſupra. de cauſa poſſ. & propr.* c *Bich.* d. *in Codic. Barb. ex quibus timent monachi, ſibi, &c. in omnibus manuſcr. legitur, timens.* d *Alias, Tancredo, videtur eſſe Gregorius VII. al. Tancredo Regi Viſogoten. ſed legendum eſt Recaredo Regi Wiſigotorum, ex libro ſeptimo Epiſtol.* 112. *ſive* 126. *Reg. B. Greg.* f *Cap.* 1. *eod. tit. in* 1. *compil.* g. *quod.* h *Cap.* 1. *eod. tit. in* 2. *compilat.* i *alit. probationis.*

Digitized by Google

Lucius III. *Ciſtren. a Epiſcopo.* (*an.* 1181.)

EX *b* literis tuis intelleximus, te, & Archidiaconum confines habere Præbendas in villis, quas ſinguli ſingulas poſſidetis, & prætextu terminorum inter vos controverſiam agitari, eo quod dicas eum antiquos fines egreſſum, partemque tui fundi occupaſſe: illo in contrarium aſſerente, ſe partem eandem fundi poſſediſſe quadraginta annorum ſpatio inconcuſſe: tu autem, quod per idem tempus quiete illam poſſederis, aſſeveras: quare utrum incumbat petitori, vel poſſeſſori probatio, quæſiviſti. Ad quod ſcire debes, quod judicium finium regundorum tale eſt, ut in eo utraque perſona vices duorum habeat, videlicet actoris, & rei. Unde hinc inde teſtes produci poſſunt ad cognitionem Judicis inſtruendam: quibus examinatis, Judex quos præcellere intellexerit, ad fidem ſibi faciendam admittat.

Quod ſi ambarum partium teſtes ſint æque idonei, poſſeſſoris teſtes præferentur, cum promptiora ſint jura ad abſolvendum, quam ad condemnandum: præterquam in liberali cauſa, in qua ſi utrinſque partis teſtes æquales fuerint, pro libertate ſententia proferetur: nam poſſeſſori probationem aliquando dari, juris manifeſti eſt, cum jure cautum ſit, quod qui objecerit præſcriptionem longiſſimi temporis (quam nemo recte objicit, niſi qui poſſidet) & eam probaverit, in cauſa debeat obtinere.

C A P. IV.

Non creditur marito aſſerenti etiam cum juramento, uxorem ſe cognoviſſe, ſi uxor per matronas atteſtantes, per ipſius corporis aſpectum probat contrarium.

Gregorius VIII. *Præpoſito ſancti Cataldi, & Archipresbytero Caſæ majoris.*

(*an.* 1187.)

PRopoſuiſti, *c* quod cauſa matrimonii, quæ inter O. de Caſa nova, & O. mulierem vertitur, tibi fuit de mandato Apoſtolico delegata, cumque partes eſſent in tua præſentia conſtitutæ, mulier propoſuit, ſe nec a viro cognitam, nec potuiſſe cognoſci: quod tam proprio juramento, quam teſtimonio ſeptem mulierum probavit, quæ per aſpectum corporis eam eſſe virginem aſſeverant, viro autem per juramentum ſuum contrarium aſſerente: [*& infra.* 1] Videtur igitur nobis, quod juramento puellæ, & teſtimonio *d* illarum ſeptem mulierum fides eſt potius adhibenda.

[1 *Vos in negotio procedere noluiſtis, donec de hoc noſtrum conſilium haberetis.*]

C A P. V.

Singulares de univerſitate poſſunt ad commodum univerſitatis reprobare inſtrumentum falſo confectum nomine univerſitatis:

Clemens II. *e* (*an.* 1046.)

TErtio *f* loco fuit a nobis ita quæſitum: Ecce quidam regularis ſigillo Capituli quoddam inſtrumentum cuidam amico ſuo ſignavit, in quo facta ei alienatio quarundam rerum Eccleſiæ immobilium continetur. Quo exhibito in judicio, Procurator univerſitatis illud aſſeruit de aſſenſu Conventus non fuiſſe confectum, & adulterinum, vel furtivum eſſe ſigillum *g*. Cumque fratres ad perhibendum teſtimonium produxiſſet, jurati dixerunt, quod quoties de hoc inter fratres aliqua erat mentio, conſilium totius Conventus, & vox fuit unanimis, quod nolebant alienationem rerum illarum, ſed res domus integras conſervari volebant. Sed quoniam contra hoc nihil pars adverſa probavit, reſpondemus ſecundum aſſertionem teſtium tantummodo judicandum.

C A P. VI.

Ubi agitur de matrimonio contrahendo, probato impedimento, & publicatis atteſtationibus, alii teſtes ſuper defectu impedimenti admittendi non ſunt.

Idem *Clemens* (*al. III. an.* 1090.)

JUravit *a* quidam (ut aſſeris) ſe quandam in uxorem legitimam accepturum: quam cum vellet traducere, quidam juramentis, ſecundum morem exhibitis, legitime probaverunt, ipſos in quinto conſanguinitatis gradu ſibi invicem attinere.

Quia vero requiſiſti a nobis, quid agendum ſit, cum quidam alius probare velit contra prædictam probationem juramentis canonicis factam, & partibus publicatam, nullo eos ſeſe conſanguinitatis gradu contingere: reſpondemus, quod ſtandum eſt probationi priori.

C A P. VII.

Si per literas ordinarii probatus quis excommunicatus, a procuratione repellatur. h. d. *& hæc ſummaria convenit textui & titul. & nullam patitur calumniam, & ideo eam tene.*

Innocentius III. *Archidiacon. Pariſienſ. & Magiſtro R. de Corſen. Canonico Navigm.*

(*an.* 1208.)

POſt *b* ceſſionem: *c* [*& infra.*] Cum igitur per literas Judicis ordinarii (quibus ſtandum eſt, donec probetur contrarium) nobis conſtiterit, quod VV. excommunicatus erat, cum procurationis officium aſſumpſit: ipſum tanquam Procuratorem non duximus admittendum.

C A P. VIII.

Si rogatus reſtituere totam hæreditatem, ac ſine liberis decedente intret monaſterium, evaneſcit fideicommiſſum, & hæreditas applicatur monaſterio: nec ad invalidandum ingreſſum ſufficit probare minorem ætatem tempore ingreſſus, ſi ex adverſo geminatus probetur ingreſſus. h. d. *intelligendo, quod ſubſtitutio fuit fideicommiſſaria. Si vero fuit directa, ſumma ſic: Subſtitutio facta filio, eo decedente ſine liberis, evaneſcit per ingreſſum monaſterii: & tunc adde id, quod eſt in primo ſummario ibi: Nec ad invalidandum, &c. uſque ad finem, & uterque intellectus eſt verus in ſe. Dico tamen, quod primus eſt verior, quod hic fuit ſubſtitutio fideicommiſſaria* [*licet Dom. And. dicat hic, quod fuit compendioſa.*

Idem *Abbati, & Conventui Caſſen.* d

(*an.* 1207.)

IN *e* præſentia C. ſancti Hadriani Diaconi Cardinalis G. & B. fratres veſtro Syndico conſtituto coram ipſo feceruntre proponi, quod cum quondam A. frater ipſorum conderet teſtamentum, M. filium ſuum ſibi hæredem inſtituit; & præcepit, ut ſi abſque liberis decederet, ad eos bona devolverentur ipſius: unde illa, quæ de bonis ipſius veſtrum monaſterium detinebat, ſibi reſtitui poſtulabant, & petebant vos ſuper hoc a ſua moleſtatione compeſci. Verum Syndicus ipſe propoſuit ex adverſo, quod prædictus M. monaſterio veſtro obtulit ſe, & ſua: unde univerſa *f*, quæ habuerat, erant ad monaſterium devoluta

---

a *al. Hebrenſi Epiſcopo. al. ſimpliciter habetur, Lucius III. fortaſſis legend. Alexander III. Ciſtrenſi Decano, ut poſt Concil. Lateran. ſub Alex. III. p. 38. c. 2. habetur.* C. 1. *eod. tit. in* 1. *comp.* b *al. ex literis tuæ fraternitatis.* c *Cap.* 2. *eod. tit. in* 2. *compil. & ad intellectum hujus cap. & gloſſ. hic vide Dominicum Sotum lib.* 4. *Sententiarum, diſtinct.* 34. *quæſt.* 1. *artic.* 1. *ubi plene & eleganter.* d *aliae, teſtimoniis,* e *al. III. p. c. hon. mem.* f *Cap.* 3. *eod. tit. in* 4. *compilat.* g *vide text. in l. quæ de tota* §. *incerta.* ff. *de rei vend.*

a *Cap.* 4. *eod. tit. in* 2. *compil. & pro intelligentia, vide Dominicum Sotum lib.* 4. *Sententiarum, diſtinct.* 40. *artic.* 5. *Adde Concilium Tridentinum, Seſſ.* 24. *canon.* 3. *& in ead. ſeſſ. in decretal. de reformatione matrimonii, cap.* 1. *&* 5. b *Cap.* 1. *eod. tit. in* 3. *compilat.* c *deciſionem.* d *Caſemarii, aliàs Caſſemar. al. Caſa Marii Verulanenſ. Diœceſ. Ord. Ciſt.* e *Cap.* 1. *eod. tit. in* 3. *compil. & de materia hujus cap. vide Bartol. & doctores in Authen. ingreſſi, & ſequentibus Codic. de ſacroſanct. Eccleſ. ubi plene.* f. *concordat text. in Auth. ingreſſi. de ſacroſanct. Eccleſ. & cap. quid ingredientibus.* 24. *quæſt.* 3.

Digitized by Google

ta *a* , quare univerſa , quæ ipſi de boois ejus invaſerant, reſtitui monaſterio veſtro petebat , & ſuper cæteris ſilentium illis imponi . Ad hæc autem pars altera replicavit , quod dictus M. oblationis ſuæ tempore fuerat minor annis, & quod voti facti pœniteos , quod fervota infirmitatis fecerat , poſt convaleſcentiam revocavit . [*& inf. 1*] Unde cum ſine liberis deceſſiſſet, ex teſtamento Patris ad ipſos erat ejus hæreditas devoluta .

Verum Syndicus reſpondere curavit , quod licet dictus M. de monaſterio, *fili Abbas, de tua licentia* fuiſſet egreſſus , eidem poſtmodum ſe, & ſua obtulit humiliter & devote, & quod ne contra oblationem ſuam veniret , juramento firmavit. Quare cum conſtet , quod idem M. bis monaſterio veſtro contulit ſe, & ſua, nec ex adverſo probetur , quod utriuſque oblationis tempore fuerit minor annis, probationem veſtram hujuſmodi exceptionis probatio non elidit : cum etſi primæ oblationis tempore fuerit minor annis, ſecundæ tamen potuit major extitiſſe. Præterea cum verbum illud, minor annis, duobus potuerit modis intelligi : cum & qui minor eſt quatuordecim annis, & qui viginti quinque, dici ſoleat minor annis , intentioni veſtræ verbum dubium non nocebat, cum intra viginti quinque *b* annos teneret donatio juramento firmata . Sed etſi teneret, quod factum fuerat a dicto A. *c* quia tamen intelligendum non erat ſine hærede decedere, qui monaſterium ſibi hæredem inſtituit *p*, hoc monaſterio non nocebat : [*& inf.* a] Dilectus filius B. ſancti Euſtachij Cardinalis attendens , quod Syndicus veſter intantionem ſuam plene fundaſſet, & quod nihil fuiſſet ex adverſo ſufficienter probatum , cum etſi oſtenſum eſſet per teſtes, quod M. ſuæ oblationis tempore fuerit minor annis: utrum tamen primæ , vel ſecundæ oblationis tempore minor fuerit, & quot annis minor, non fuiſſet expreſſum , de mandato noſtro ſententiam protulit : & prædictis G. & B. ſilentium imponens ſuper his , quæ a monaſterio poſtulabant : eos ad reſtitutionem illorum , quæ de bonis prædicti M. propria temeritate invaſerant, condemnavit . Nos igitur ſententiam ipſam auctoritate Apoſtolica confirmamus .

[1 *Verumtamen ex eo , quod M. infra ætatem legitimam in monaſterio Raſomarii obtulit ſe, & ſua , tamen quia quod inconſulto fecerat , poſtmodum revocavit , ejus oblatio non tenebat .*]

[2 *Cumque Cardinalis prædictus ea , quæ coram ipſo propoſita fuerant , in noſtra , & fratrum noſtrorum præſentia retuliſſet , nos ad conſilium dil. fil. n. b. S. Euſtatii Cardin. de cauſæ meritis plenius intellectis .*]

CAP. IX.

Si actor , & reus in interdicto retinendæ poſſeſſionis probant, obtinet is , qui antiquiorem poſſeſſionem probat titulo maxime juſtificatam , vel meliores probationes reſpectu poſſeſſionis adduxit . h. d. notabiliter, & probatur ſatis hoc ſummarium in verſic. ex præmiſſis, ponderato verſic. maxime.

Idem *e Ariminenſi Epiſcopo . (an. 1207.)*

Licet *f* cauſam, quæ vertitur inter Eccleſiam Raven. & Commune Faventiæ ſuper juriſdictione, honore *hominis* ac diſtrictu in villa ſancti P. & caſtro Arioli, quod *g* de jure ad ſe ſpectare dicta Eccleſia proponebat : [*& infra.* c] Porro atteſtationibus publicatis Syndicus Faventinorum propoſuit , ſe velle in perſonas teſtium ex parte altera productorum quædam objicere, ac probare , Oeconomo Eccleſiæ aſſerente id fieri non debere , ſuper quo interloquendo decrevimus ipſum nullatenus audiendum, cum infra trium menſium ſpatium , in noſtris literis comprehenſum , teſtes hujuſmodi producere non curaverit , intra quem terminum pars utraque teſtes inducere *a* potuit , tam in perſonas teſtium , quam ſuper negotio principali . Poſt hoc idem ſubjecit in teſtes prædictos , quod corrupti falſo dixiſſent . Unde quia talis exceptio non ſolum ante, ſed etiam poſt ſententiam poteſt opponi , licet nonnulli crederent , Faventinorum partem exceptionem hujuſmodi per excogitatam malitiam ad impediendum proceſſum negotii objeciſſe : quia tamen nolumus a juris tramite declinare, magiſtris G. & T. *b* præcipimus, ut teſtes, quos ſuper hac exceptione Procurator Faventinorum duceret producendos inter menſem , recipere , & examinare curarent, de ſingulis circumſtantiis *c* ſubtiliter inquirentes , indulto extunc altero menſe Procuratori Eccleſiæ ſupradictæ, intra quem, ſi vellet, ad *d* reprobationem teſtium illorum , produceret teſtes coram eis : [*& infra.* 2] Quanquam autem pars Faventinorum teſtes multos produxerit ſuper negotio principali , vix tamen ex illis ſex remanſerunt concordes , cum alii ſibimet in ſerie ſui teſtimonii contradicant , & quidam alii ſint in dicto ſui teſtimonii ſingulares. Ad reprobandum vero quoſdam teſtium Eccleſiæ Ravenn. etſi ex parte Faventinorum quidam ſint teſtes inducti, plures tamen illorum reprobantur, quia ſibi invicem evidentiſſime contradicunt : quidam vero alii, pauci numero, quamvis non reprobentur expreſſe , uſque adeo tamen malæ famæ ſunt , & levis opinionis , quod eorum dictis nulla , vel modica eſt fides adhibenda *e*. Iidem quoque teſtes Faventinorum generaliter repelluntur, quia non probant illud , ad quod probandum eorum Syndicus ſe adſtrinxit, videlicet , quod corrupti falſa dixiſſent : quoniam etſi de corruptione videantur aliquid dicere, de falſitate penitus nihil dicunt *f* : [*& infra.* 3] Ex præmiſſis igitur evidenter apparet , quod Eccleſia per teſtes numero plures , quibus potius lux veritatis aſſiſtit, qui etiam aptiora negotio , & vero proximiora in ſuis teſtimoniis expreſſerunt , ſufficienter oſtendit , quod a LX. annis & citra cum omni juriſdictione, honore , atque diſtrictu loca ſupradicta poſſedit : per quod patet , quod ſi Commune Favent. a L. annis citra (ſicut videntur teſtes eorum deponere) aliqua ſervitia in locis perceperunt ſupradictis, illa proculdubio ſine juſto titulo percipere inceperunt : cum duo ſimul eandem rem , & eodem modo in ſolidum poſſidere non poſſint , maxime *g* cum iidem Faventini juſtum poſſeſſionis titulum non oſtendant , & ex privilegiis Imperatorum , & Roman. Pontif. Eccleſiæ Ravennati conceſſis , evidentiſſime colligatur , poſſeſſionem ipſius Eccleſiæ in prædictis locis juſtam fuiſſe . Cum ergo conſtet Faventinos ab eo tempore, quo ſe poſſediſſe probare contendunt, minus *h* juſte ac ſine titulo aliqua in prædictis locis temeritate propria occupaſſe, & Oeconomus ejuſdem Eccleſiæ petierit, a vi turbativa, ſeu inquietativa ſuper præmiſſis Commune Favent. prohiberi : nos recognoſcentes in hoc caſu non ſic locum eſſe interdicto, uti poſſidetis, ut dicere debeamus, uti poſſidetis , ita poſſideatis : cum probationes Eccleſiæ longe ſint potiores, & ideo ſit in interdicto ſuperior, Commune Faventiæ ſibi condemnamus, ſuper juriſdictione, & honore , atque diſtrictu , & aliis ad hoc generaliter pertinentibus in locis prædictis, quoad poſſeſſo-

a *Hic Ab. & Felinus dicunt , poſſe quem ſe privare in vita poteſtate teſtandi , ſcil. per monaſterii ingreſſum .* b *ali. XXX.* c *Amato .* d *Vid. l. ſi quid , & l. ſi prædium. C. de præd. min.* e *al. Raven.* f *Cap. 4. eod. tit. in 3. compil. Et de intellectu , vide Fernandum Vaſquium , lib. 2. c. 26. controverſiarum uſu frequentium , add. Purpur. conſil. 81. vol. 1.* ſ *al. qua .*

a *al producere .* b *al. A.* c *Vide l. ubicunque : ff. de inter. act. cum aliis multis .* d *In pluribus ant. ita : ad reprobationem illorum , teſtes produceret coram eis .* e *al. habenda .* f *Vide l. Celſus . ff. de arbitr. & l. divus & ibi Bartol. ff. de re judic.* g *al. & maxime .* h *In uno vetuſtiſſimo ita , minus juſte ac ſine juſto titulo .*

Digitized by Google

ſaſſorium judicium, quo tantummodo actum eſt, perpetuum ſilentium imponantes, & prohibentes eidem, ut neque per ſe, neque per alios ſuper his præſumat Ravennat. Eccleſiam, aut habitatores prædictorum locorum aliquatenus moleſtare. *a.*

{ 1 *Ceterum, quia utrique parti erat plurimum onéroſum teſtes producere coram nobis, Placentino Epiſcopo dedimus in præceptis, ut infra tres menſes teſtes app. rem. reciperet, quos utraque pars tam ſuper principali negotio, quam in perſonas teſtium duceret producendos, ita videlicet, ut effrenata teſtium multitudine refrenata, hinc inde quadragenarium numerum nullatenus excedere pateretur.* & infra. *Sicque poſtmodum utriuſque partis Procuratores tum atteſtationibus conſignatis ad noſtram redierunt præſentiam.*

(2 *Et eorum dicta fideliter conſcribentes XX. dierum ſpatium utrique parti præfigerent, infra quod cum atteſtationibus ipſis noſtro ſe conſpectui præſentarent, ſententiam recepturæ. Partibus igitur comparentibus iterum coram nobis, & hujuſmodi atteſtationibus publicatis, audivimus quæcumque proponere voluerunt.*]

{ 3 *Per multos autem Eccleſiæ tuæ teſtes omni exceptione majores probatum eſſe conſtat manifeſte, Eccleſiam tuam villam Luci S. Potici, & caſtrum Arcoli a longiſſimo tempore poſſediſſe cum omni honore, diſtrictu, & juriſdictione, nominatim ex præmiſſis univerſis articulis exprimentibus juriſdictionem, honorem, atque diſtrictum.*]

C A P. X.

Si qui nominent aliquem filium, & ita communiter reputatur, non creditur poſtea alteri eorum juranti contrarium.

Idem *Epiſcopo Tiburtino.* (*an.* 1209. *Romæ in Campaniam.*)

PEr *b* tuas nobis literas intimaſti, quod cum T. Tiburtinus civis quandam per ſeptennium habuerit concubinam, nec prolem ſuſceperit interim ex eadem, ac ipſa poſtmodum divertens ab eo, ad ipſum non poſt multum tempus *c* rediiſſet, filium, quem reverſa in domo ipſius peperit, ex eo ſe aſſeruit ſuſcepiſſe: [*& infra* 1] Quia vero mulier illa de dicto T. ſuſcepiſſe R. de quo agitur, primitus conſtanter aſſeruit, & idem T. præfatæ mulieris præcipue devictus inſtantia, ipſum ſuum filium publice recognovit, & filius ejus nominatus communiter fuit, & habitus ab ambobus, ejuſdem mulieris poſtmodum juramento in contrarium præſtito non eſt ſtandum, *d* cum nimis indignum ſit, [juxta legitimas ſanctiones] ut quod ſua quiſque voce dilucide proteſtatus eſt, in eundem caſum proprio valeat teſtimonio infirmare. Unde apparet per conſequens, quod prædictus R. Sophiam neptem memorati T. cujus prima facie præſumitur conſobrinus, non poteſt habere aliquatenus in uxorem.

[1 *Qui licet a principio dixerit, illum nequaquam filium ſuum eſſe, cum illa mulier per ſeptennium eidem cohabitans ex eo minime concepiſſet, mulieris tandem, & aliorum devictus inſtantia ſuum filium recognovit, R. eum nomine appellando. Cum autem idem R. ad virilem veniſſet ætatem, & domum Saturnellæ ſororis ipſius T. frequentaret, quæ ipſum nepotem ſuum nominaret, & Sophiam ipſius Saturnellæ filiam, cum qua quotidianam habuit converſationem, amavit, & carnaliter cognovit eandem: quod cum perveniſſet ad notitiam Saturnellæ, acriter increpavit utrumque, & apud ſe filiam retinens, ſupradictum R. removit a domo. Cum autem mater ipſius R. accepiſſet, quod vir ejuſdem Saturnellæ eidem R. graviter interminabatur, in civitatis platea juravit publice coram multis, quod R. ſupradictam Sophiam propinquitatis linea minime contingebat, affirmans ſub virtute præſtiti juramenti, ſe de alio, quam de ſupradicto T. præfatum ſuſcepiſſe R. Cum igitur nos duxeris conſulendos, an mulieris aſſertioni ſtandum ſit in hac parte, & an memoratus R. ſupradictam Sophiam habere valeat in uxorem, inſinuatione præſentium tibi reſpondemus, quod cum idem R. quem*)

a *Vid. l. fin. Cod. de fideicommiſſ. libert.* b *Cap.* 2. *eod. tit. in* 4. *compil. & de materia hujus cap. vide plene per Petrum Duenam regula* 341. *& ſeq. incipit, filiatio, & qualiter probetur filiatio, Vide Alexandrum conſil.* 51. *lib.* 2. *& conſil.* 74. *l.* a. c *temporis.* d *Vid. l. generaliter. C. de non num. pec.*

C A P. XI.

Judex debet habere Notarium, vel duos viros idoneos, qui ſcribant acta judicii, alias ſi quid difficultatis emerſerit, per ſuperiorem punietur, nec credetur ei ſuper proceſſu, niſi in quantum per acta, vel alias per legitima documenta conſtabit.

Idem *in Concilio generali.* a (*an.* 1216. *Romæ.*)

QUoniam contra falſam aſſertionem iniqui Judicis innocens litigator quandoque non poteſt veram negationem probare: cum negantis factum per rerum naturam nulla ſit directa probatio: ne falſitas veritati præjudicet, aut iniquitas prævaleat æquitati: Statuimus, ut tam in ordinario judicio, quam extraordinario, Judex ſemper adhibeat aut publicam (ſi poteſt habere) perſonam, aut duos viros idoneos, qui fideliter univerſa judicii acta conſcribant: videlicet citationes, dilationes, recuſationes, exceptiones, petitiones, reſponſiones, interrogationes, confeſſiones, teſtium depoſitiones, Inſtrumentorum productiones, interlocutiones, appellationes, renunciationes, concluſiones, & cætera, quæ occurrerint *b* competenti ordine conſcribenda, loca deſignando, & tempora, & perſonas. Et omnia ſic conſcripta partibus tribuantur, ita quod originalia penes ſcriptores remaneant: ut ſi ſuper proceſſu judicis fuerit ſuborta contentio, per hoc poſſit veritas declarari: quatenus hoc adhibito moderamine, ſic honeſtis & diſcretis deferatur Judicibus, quod per improvidos & iniquos innocentium juſtitia non lædatur: Judex autem, qui conſtitutionem ipſam neglexerit obſervare, ſi propter ejus negligentiam quid difficultatis emerſerit, per ſuperiorem Judicem animadverſione debita caſtigetur, nec pro ipſius præſumatur proceſſu, niſi quatenus in cauſa legitimis conſtiterit documentis.

C A P. XII.

Si probari poteſt reum deliquiſſe, ejus probatio, quod non deliquerit, non eſt admittenda.

Honorius III. *Archiepiſcopo Lundenſ* c *& ejus Suffraganeis.* (*an.* 1222.)

AD noſtram noveritis audientiam perveniſſe, quod Sacerdotes, & Clerici Daciæ legi regni (per quam negativa probatur) temere innitentes, a criminibus, quæ probari teſtibus fide dignis poſſunt legitime contra eos, reputantur inſontes, ſi ſe ſuper his purgare valent quoquo modo: [*& infra* 1] volentes igitur, ut hæc peſtis contraria omni juri penitus exſtirpetur a Clero: mandamus, quatenus in hujuſmodi probatione negativa [dum tamen poſſit affirmativa ex adverſo probari] neminem audiatis.

[1 *Unde contingit, quod quandoque ad ſuam purgationem ſui ſimiles criminoſos adducunt, ut eis debeant in ſimilibus in opportuno tempore reſpondere, multaque crimina committuntur audacius ab eiſdem.*]

C A P. XIII.

Fines diœceſum probantur per libros antiquos, adminicula, teſtes, & famam. Idem

a *Innoc. III. in Conc. generali Later. c.* 38. *& Cap.* 3. *eod. tit. in* 4. *compil. & de materia hujus cap. ultra tradita hic per doctores vide quæ ſcripſi lib.* 3. *comment. in direct. inquiſitor. Schol.* 22. *ad de Angelum in l. geſta C. de re jud. & Franciſcum Curtium juniorem tract. feud. p.* 7. *quæſt.* 4. *ubi multa de his duabus perſonis loco unius notarii adhibendis.* b *In Conc. & aliquot antiquis codicib. occurrant.* c *al. Lundon. al. Lond. Luden.*

Digitized by Google

Idem *Aurel. & Lameten. Epiſcop.* [*an.* 1220.]

CUm *a* cauſam, quæ inter Colubrien. & Egitan. Epiſcopos ſuper ſuarum limitatione diœceſum vertitur, vobis duximus committendam: Mandamus, quatenus ſecundum diviſiones, quæ per libros antiquos, vel alio modo melius probabuntur, necnon per teſtes, famam, & quæcunque alia adminicula, in negotio procedatis.

CAP. XIV.

Poſſunt reprobari matronæ, per quas virginitas probatur.

Idem *Epiſcopo, & Archiepiſcopo Senon.*

CAuſam matrimonii, quæ inter V. juvenem, & G. puellam Senon. quæ ſe virginem, & monacham profitetur, noſcitur agitari: (*& infra.* 1.) Mandamus, quatenus eandem puellam ponatis interim in illo monaſterio, quod intravit: ut ibi ſecure valeat commorari, donec judiciali ſententia, quid agi debeat, decernatur: recepturi poſtmodum non ſolum probationes viri, quas inducere voluerit contra mulieres illas, quæ ad inveſtigandum ſigna virginitatis ex parte puellæ fuerint introductæ, verum etiam probationes alias hoc negotium contingentes, quas pars *b* utralibet duxerit producendas. Et quia (ut dicit canon) ſæpe manus fallitur, & oculus obſtetricum: volumus, & mandamus, ut adhuc honeſtas matronas, providas, ac prudentes deputari curetis, ad inquirendum, utrum dicta puella virginitatis privilegio ſit munita.

(1 *Quia non ita inſtructam miſiſti, frater Archiepiſcope, ut uſque ad calculum ſententiæ diffinitivæ procedere valeremus, vobis remittimus plenius inſtruendam, diſcret. v.*)

CAP. XV.

Acta etiam litis ordinatoria facta coram primis Judicibus fidem faciunt coram ſecundis:

Gregorius IX. *Præpoſito ſanctæ M. Magdeburgenſ. & Decano Miſnen.* [*an.* 1235.]

CUm bonæ memoriæ: [*& infra.*] Cum acta originalia dicantur apud priores Judices remanſiſſe: mandamus; quatenus ea cum omni diligentia requirentes, ipſa ſi potuerint inveniri *d*, & ſi quæ partes duxerint legitime proponenda, in ſcriptis redacta, ad noſtram præſentiam remittatis. Alioquin cum non revocetur in dubium de conteſtatione litis ſuper ſtatu Pigamen. monaſterii, & quibuſdam ſpoliationibus contra Abbatem ejus factis a Magdeburgen. Epiſcopo, recipiatis partium probationes de novo: & audientes, ſi partes audire voluerint, de compoſitione tractatum, tam quod ſuper hoc inveneritis, quam cauſam ſufficienter inſtructam ad nos remittere procuretis.

TITULUS XX.

DE TESTIBUS, ET ATTESTATIONIBUS.

CAP. I.

Breve eſt.

Ex Concilio Macien. *e* Metercen.

PLacuit ſancto Conventui, ut teſtes *ad teſtimonium dandum* non conducantur pretio, & ut quicumque idonei, & fideles in teſtimonium aſſumantur: ac nullus teſtimonium dicat, niſi jejunus.

CAP. II.

Nulla eſt receptio teſtium facta contra non citatum.

Gregorius IX. *Joanni defenſori eunti in Hiſpaniam.* (*an.* 603.)

IN *a* nomine Domini: (*& infra.*) Quod autem dicit Epiſcopus, quia ſe abſente, etiam viliſſimi ſunt teſtes exhibiti nullius momenti: lege noſcendum eſt conſtitutionis novellæ, quæ de teſtibus loquitur in hæc verba: Et ne poſtea objiciatur eis, quod per unam partem geſta, & confecta *b* ſunt, oportet, ut teſtimonia dentur, illo admonito a Judice, aut defenſore, venire, & audire teſtes. Si vero noluerit venire, & non ex inevitabili quadam neceſſitate venire non poſſit: ſancimus hujuſmodi teſtimonia ita valere, tanquam ſi non ex una parte conſiſterent, ſed etiam ipſo præſente facta fuiſſent. Ecce admonendus eſt ſemper adverſarius, ut ad audiendos teſtes veniat: quod quia hic omiſſum eſt, neceſſe eſt, ut quod contra legem actum eſt, non habeat firmitatem.

CAP. III.

Mulier teſtificatur contra Clericum, cum de crimine agitur.

Idem *Sabino defenſori Sardiniæ.* [*an.* 592.]

QUoniam *d* aliqua nobis de perſona Epiphanii Presbyteri ſunt facinora nunciata, neceſſe eſt, ut cuncta diligentius perſcruteris: & ſeu mulieres, cum quibus peregiſſe dicitur, ſeu alios, quos de cauſa ſcire aliquid ſenſeris, huc feſtines adducere, quatenus Eccleſiaſtica diſtrictione liquide poſſint, quæ vera ſunt, aperiri.

CAP. IV.

Ubi agitur ad correctionem de peccato impediendo, principalis perſona admittitur in teſtem.

Paſchalis Papa. (*an.* 820.)

IN omni negotio principalis perſona dicens veritatem de re ſibi nota rectiſſime, habenda eſt pro teſte: cui adhibito uno, efficiuntur duo teſtes, adhibitis duobus, efficiuntur tres. Quod patenter oſtendit dominus, cum dicit *e*: *Si peccaverit in te frater tuus, corripe eum inter te, & ipſum ſolum: quod ſi te non audierit, adhibe tecum unum, vel duos teſtes: ut in ore duorum, vel trium ſtet omne verbum.* Idem alibi affirmat dicens *f*: *Ego ſum, qui teſtimonium perhibeo de me ipſo, & teſtimonium perhibet de me pater: nam in lege veſtra g ſcriptum eſt, quod duorum hominum teſtimonium verum eſt.*

CAP. V.

Dicit, quales eſſe, & qualiter jurare debeant, qui ſuper conſanguinitate deponunt.

Alexander III.

QUotiens *h* aliqui propter cognationem propinquitatis ſeparari petuntur, duobus vel tribus teſtibus adhibitis, qui de eadem conſanguinitate ſuperſint, vel totidem ſenioribus, & melioribus loci ejuſdem, id debet legitime comprobari. Probatio autem teſtium debet fieri duplici juramento, ut jurent ſe non privato odio, neque amicitia, neque pro aliquo commodo, quod habuerint, vel quod habent, vel habituri ſint, ad hoc jurandum inductos

a *De materia hujus decret. qualiter poſſint probari fines diœceſis, tradit notabiliter Aret. conſ. 42. in c. viſo conſilio. & Alexan. poſt Dec. in l. cum aliquis C. de jur. delib. adde recentiores in l.* 1. *ff. ſi cert. pet. vide etiam notas noſtras in hoc c.* b *utraque.* c *Conc. text. & ibi DD. de teſt. c. cauſam quæ* 2. *Jaſ. & alii in l. is apud quem C. de edend.* d *vide l. fin. in gloſſ. C. de probat. Spec. in tit. de procur. §. ratione formæ.* e *In omnibus manuſcr. Maticen. al. Meticen. id Concilium nondum vidimus, deſumpſit vero Raymundus hoc c. ex* 2. *comp. tit. de teſt. c.* 2.

Cap. 3. *eod. tit. in* 1. *compil. & pro hiſt. ac intelligentia textus videto notas noſtras in hoc c.* b *hæc duo verba, & confecta, in manuſcr. codicibus non habentur.* c *quia.* d *B. Greg. l.* 2. *epiſt.* 36. *indict.* 11. *c.* 63. *& Cap.* 4. *eod. tit. in* 1. *compil. & an, & quando mulier poſſit eſſe teſtis in criminalibus, vide plene per Antonium Gomezium tom.* 3. *variar. reſol. c.* 12. *& per Jul. Clarum in pract. crim. §. fin. qu.* 24. e *Matth.* 18. *Luc.* 17. f *Joan.* 8. g *Deut.* 17. h *Poſt Conc. Lat. ſub Alex. III. p.* 8. *c.* 17. *& Cap.* 20. *eod. tit. in* 1. *compil.*

ductos: & ſicut ipſi dicunt, rei veritatem accepiſſe a majoribus ſuis, & credere ita eſſe.

CAP. VI.

Prælatus, & Clerici, qui cauſam Eccleſiæ non procurant, teſtificari poſſunt in ea.

Idem *Priori, & fratribus S. Trinitatis Londen.* (*an.* 1180.)

INſuper a ſtatuimus, ut liceat vobis in cauſis Eccleſiæ veſtræ ferre teſtimonium. Dummodo unus ex vobis, vel duo ad agendum, vel reſpondendum inſtituantur: quorum teſtimonium in cauſis, in quibus actores, vel reſponſales ſunt inſtituti, non debet admitti.

CAP. VII.

Si probatio exceptionis oppoſitæ contra teſtem productum non admittitur, antequam dictus teſtis recipiatur, in caſu, in quo admitti debuit, licite appellatur. h. d. ſecundum lecturam, quam ponit Panor.

Idem R. *Herforden. Epiſcopo, & Abbati Sordin.*

EX b parte A. Presbyteri ad nos eſt querela perlata, quod cum Eccleſiam de Clunoden. canonice fuiſſet adeptus, & eam c XXX. annis, & amplius pacifice poſſediſſet: Miles quidam H. nomine, tacito, quod laicus eſſet, ad Judices literas impetravit, quod ſi dictus Presbyter filius eſſet illius, qui proximo in eadem Eccleſia miniſtrarat, vel publice fornicariam haberet, ipſum a prædicta Eccleſia amoverent. Tandem cum miles per interpoſitam perſonam eum coram præfatis Judicibus traxiſſet in cauſam, quoſdam laicos infames, & notabiles ad teſtimonium dicitur produxiſſe. Licet autem Presbyter aſſereret illos non eſſe recipiendos, pro eo quod quidam eorum latrones, & raptores manifeſti eſſent, quidam vero in alia cauſa fuiſſent convicti de perjurio, & ſe hoc diceret probaturum: nihilominus Judices teſtibus talibus receptis, eidem abſenti poſt appellationem præſcriptam d abjudicaverunt Eccleſiam, quam nunc militis dapiferi filius detinet occupatam: [*& infra.*] Mandamus, quatenus ſi vobis conſtiterit, quod prædictus Presbyter non fuerit legitime per teſtes idoneos prædicta e Eccleſia ſpoliatus, eorundem Judicum caſſata ſententia, literis etiam confirmationis (ſi quæ ſunt ſuper eadem Eccleſia impetratæ) non obſtantibus, Eccleſiam illam Presbytero reſtituatis eidem, ipſumque non permittatis exinde moleſtari. Si vero res aliter ſe habeat, cauſam audiatis, & fine debito terminetis. Teſtes autem, ſi quos idem A. in ſuæ aſſertionis teſtimonium invocaverit, monere curetis, ut coram vobis ſuper his perhibeant teſtimonium veritati.

CAP. VIII.

Judex mittere debet examinatorem diſcretum ad teſtes recipiendos, qui ad eum commode venire non poſſunt.

Idem *Exon. & Vigor. Epiſcopis.*

SI qui teſtium valetudinarii ſunt, & f ſenes, vel debilitate confecti, aut paupertate depreſſi, ita quod non poſſint ad veſtram præſentiam adduci, ad ipſos recipiendos mittatis g perſonas idoneas, & diſcretas.

CAP. IX.

Retractanda eſt ſententia, ſi conſtat eam fuiſſe latam ad dictum corruptorum teſtium. h. d. ſecundum lecturam, quam tenet Panorm.

Alexander III. *Beluacen. Epiſcopo.*

SIcut b nobis eſt intimatum, quidam accepta pecunia, de parentela inter virum, & uxorem exhibent juramenta, per quæ inter ipſos divortii ſententia promulgatur: poſtea vero privatim nullam inter eos conſanguinitatis lineam aſſerentes, ſe corruptos dicunt teſtimonium perhibuiſſe falſitati. Super quo taliter reſpondemus, quod ſi vir, & uxor, aut alter eorum ad ſecunda vota tranſivit: teſtibus de perjurio, & adulterio uno pluribuſve, quibus cauſam dederunt, pœnitentia indicatur: a Si vero ad ſecunda vota idem vir, & uxor non migraverint, diligenter inquirendi ſunt, coram quibus corruptio interceſſit: & ſi tales exhibeantur, per quos poſſit prædictæ corruptionis veritas comprobari, recepto eorum teſtimonio eſt ſententia revocanda; non enim teſtimonium prædictorum (cum perjuri ſint) eſt in hoc caſu aliquatenus admittendum.

CAP. X.

Socius criminis, & muneris non teſtificatur etiam in crimine ſimoniæ. Et unius teſtimonium non ſufficit ad condemnationem.

Idem *Attinenſi Archiepiſcopo.* (*an.* 1170.)

I. VEniens b ad nos L. Presbyter ſua relatione monſtravit, quod ei objectum fuit, quod in Eccleſia de Oven. canonicum non habuiſſet ingreſſum, quia promiſiſſet unicuique parœcianorum quinque bacillos vini remittere, qui Sacerdoti ibi pro tempore ſervienti c conſueverant pro beneficio dari: verum cum duo apparuiſſent, qui jurati depoſuerunt prædictum Presbyterum talem feciſſe promiſſionem, & cum altero illorum pactum illud factum fuiſſe, tu de Presbytero, prout ordo rationis d exigit, judicaſti. Nos tuam ſententiam commendamus, eo quod ille, qui eodem erat infectus crimine, inde contra eum teſtificari non poſſet, nullique de ſe confeſſo, adverſus alium in eodem crimine ſit credendum, nec unius teſtimonium ad condemnationem ſufficiat alicujus.

CAP. XI.

Atteſtationes in uno judicio receptæ, fidem faciunt in eadem cauſa, & inter eaſdem perſonas coram alio Judice.

Idem *Abb. S. L. & Priori S. Crucis.* (*an.* 1169. *Romæ in Companiam.*)

CAuſam e, quæ: [*& infra.* s] Diſcret. veſtræ mandamus, quatenus ſuſceptis atteſtationibus utriuſque partis, quæ ab aliis Judicibus ſunt receptæ, cauſam ipſam fine debito terminetis.

[s *V. & E. Monachos ſuper electione de utroque facta & in monaſterio eſt diutius agitata: experientiæ veſtræ committimus audiendam, & app. rem. fine debito terminandam. Ideoque.*]

CAP. XII.

Clerici non ſunt a ferendo teſtimonio in cauſa Eccleſiæ ſuæ ſine rationabili cauſa repellendi.

Idem Cantuar. *Archiep. & Vigor. Epiſc.* (*an.* 1180.)

CUm nuncius: [*& infra.* s] Non f lateat prudentiam veſtram, quod Clerici non ſunt a ferendo teſtimonio ſuper negotio Eccleſiæ ſuæ (niſi alia rationabilis cauſa impediat) repellendi. g

[s *Canonicorum de Plut. & nuncius M. militis, &c. & infra. Præterea.*]

CAP. XIII.

Crimen nunc probatum repellit teſtem, alias de illo crimine non damnatum.

Idem *Cantuar. Archiepiſ.* (*an.* 1180.)

SUper eo, quod b quæſiviſti, utrum teſtes ſint reprobandi in cauſa criminali, vel civili, quibus ab adverſa parte crimina opponuntur? Reſpond. quod ſi etiam ante-

a C. 21. *eod. tit. in* 1. *compil. & poſt Conc. Lat. ſub Alex. III. part.* 8. *c.* 18. b *Poſt Conc. Lat. ſub Alex. III. p.* 8. *c.* 22. *& c* 23. *eod. tit. in* 1. *compil.* c *Vox, cum, deeſt in pluribus.* d *prædictam.* e *prædicta.* b *Cap.* 14. *eod. tit. in* 1. *comp. Similis ſententia in Conc. Lat. ſub Alex. III. p.* 8. *c.* 20. g *Ad quos debeant mitti examinatores, vid. in l. ad egregiam. per Bart. ff. de jurejur. & in l. generaliter. C. eod.* h *C.* 7. *eod. tit. in* 1. *compilat.*

a *Vid. l. generaliter Cod. de non num. pecun. & Lauſ. per Bart. ff. de falſ.* b *Cap.* 9. *eod. tit. in* 1. *compil.* c *al. moventi.* d *al. juris.* e *Cap.* 10. *eod. tit. in* 1. *compil. vid. Alexand. conſ.* 58. *l.* 2. *Jaſ. & alios. in l. is, apud quem. C. de edendo.* f *Cap.* 11. *eod. tit. & poſt Conc. Later. par.* 8. *cap.* 3. g *vid. l. ſi domus. ff. de ſerv. urb. præd.* h *Cap.* 12. *eod. tit. in* 1. *compil. & poſt Conc. Lat. ſub Alex. III. part.* 8. *cap.* 4.

anta non ſunt convicti, vel confeſſi de criminibus illis, dummodo inde convincantur, in teſtimonio non debent admitti.

CAP. XIV.

Laicus in criminali non teſtificatur contra Clericum, accuſat tamen pro ſua, vel ſuorum injuria.

Idem *Salernitano Archiepiſc.* (*an.* 1180.)

DE cætero Laicos in accuſationem *a*, vel teſtimonium contra Clericum in criminali cauſa non eſſe aliquatenus admittendos, cenſura ſacrorum canonum manifeſtius edocet: niſi forte ſuam, vel ſuorum injuriam proſequantur. Nec tunc etiam ad teſtimonium, ſed ad accuſationem poſſunt admitti.

CAP. XV.

In cauſis Eccleſiaſticis, & civilibus poſſunt fieri tres productiones teſtium: quarta autem non admittitur abſque ſolennitate legali. Et ſuper dictis teſtium poſt ipſorum publicationem poteſt publice diſputari. hoc dicit, ſecundum lecturam communem, & verbis textus congruentem.

Idem *eidem*.

IN cauſis Eccleſiaſticis *b*, vel civilibus ultra tertiam productionem non debent teſtes produci, niſi adhibita quadam ſolennitate, quæ in legibus invenitur expreſſa. Et ſuper dictis teſtium cum fuerint publicata, publica poteſt diſputari.

CAP. XVI.

Si quis probat actum geſtum poſt appellationem, & adverſarius probat quod ante, præfertur prima probatio: & actus judicatur non tenere, niſi ſecundus probet, quod ante omnem appellationem.

Idem *Præpoſito*, & *Canonicis Embeuden. Eccleſiæ.* c (*an.* 1180.)

CUm tu, fili *d* Præpoſite, cum quibuſdam Canonicis tuis, & Archiepiſcopus veſter eſſetis in noſtra præſentia conſtituti: [& *infra*. 1] Cum conſtet teſtes veſtros juraſſe, quod poſt appellationem excommunicationis ſententiam tulerit, & Archiepiſcopi teſtes ſimiliter juraſſe, quod ante appellationem: nos dicta teſtium benigne interpretari volentes, ne perjurii reatu notentur: quia utrumque eſſe potuit, & quod poſt primam appell. & ante ſecundam ſententia lata fuerit, eandem ſententiam decernimus non tenere.

[1 *Archiepiſcopo aſſerente, quod vos ante appellationem excommunicaſſet, & poſtulans ſententiam ſuam confirmari: contra propoſuiſtis, quod poſt appellationem in vos ſententiam excommunicationis protuliſſet, & ob hoc dixiſſetis eam nullius momenti eſſe, adjeciſtis etiam tam tu, quam altera pars, quod teſtes fuerunt hinc inde producti, & atteſtationes eorum receptæ. Nos vero auditis, & cognitis rationibus, & allegationibus utriuſque partis, & atteſtationibus diligenter inſpectis.*]

CAP. XVII.

In cauſa appellationis ſuper novis capitulis tantum teſtes novi, & veteres producuntur, juramento ſecundum morem prius recepto.

Idem *Epiſcopo Placent.* (*an.* 1180.)

FRaternitatis *e* tuæ literis nos conſulere voluiſti, utrum recipiendi ſint novi teſtes ſuper quæſtione judicata, in qua teſtibus renunciatum conſtet utrinque. Et an teſtibus in prima cauſa receptis propter cauſam appell. liceat ſuper quæſtionibus judicatis aliquid novi proponere: (& *infra*. 1) *Duximus* tibi reſpondendum, quod in appellationis cauſa, ſi nova contigerit emergere capitula, ſuper quibus aliqua partium voluerit novos teſtes inducere, vel per jam receptos aliquid comprobare: nos credimus poſſe recipi ſuper novis duntaxat capitulis, receptis prius ab ipſis, ſecundum formam recipiendorum teſtium, juramentis.

[1 *Licet igitur nobis ex his non plene innotuit, utrum teſtes ſuper iiſdem, vel novis capitulis a partibus deſiderentur induci, quia tamen cum prudentium juris copiam habeas, nos ſuper hoc conſulere voluiſti.*]

CAP. XVIII.

Qui juravit teſtimonium non dicere, teſtificari compellitur, ſi teſtificationes publicatæ non ſunt.

Idem *Exonien. Epiſcopo.*

INtimavit *a* R. Presbyter *b*, quod G. *c* Clericus Capellanum ejus, & alios quamplures de teſtibus ſuis juramento conſtrinxit, quod teſtimonium, conſilium, & auxilium contra ipſum non præberent eidem. Ideoque injungimus, ut ſi teſtimonium eorum *d* publicatum non eſt, nec eſt abrenunciatum teſtibus, eos, qui ſunt juramento adſtricti, & alios (ſi neceſſe fuerit) idoneos, in teſtimonium recipere non poſtponas.

CAP. XIX.

Publicatio, vel renunciatio teſtium in certis capitulis non præjudicat volenti teſtes producere in aliis. h. d. quoad titulum.

Idem *Abbati*, & *fratribus de Martura*. e

CAuſam *f*, quæ vertitur inter vos, & Plebanum, & Clericos ſanctæ Mariæ de Martura, commiſimus Judicibus terminandam: cumque utraque pars in eorum eſſet præſentia conſtituta, & teſtes eſſent hinc inde recepti, & eis ab utraque parte renunciatum, & atteſtationes etiam publicatæ, quoddam privilegium nuper a nobis impetratum in medium protuliſtis: [& *infra*. 1] Judicibus ipſis mandavimus, ut ſuper aliis capitulis, ſi qua alia fuerint ab his, ſuper quibus teſtes recepti ſunt, & eorum atteſtationes publicatæ, teſtes (ſi qui idonei producti fuerint) recipiant, & (nullis capitulis noviter a nobis per veſtros nuncios impetratis, quæ continentur *g* in privilegio veſtro, vel in aliis literis, quas vobis indulſimus, poſtquam cauſam ipſam eiſdem commiſimus, prædictæ plebi in hac cauſa impedimentum præſtantibus) concordia, vel juſtitia mediante decidant. Quia vero Florentinus Epiſcopus intimavit quædam capitula eidem privilegio eſſe inſerta, quæ obvia rationi videntur, illud ad noſtram præſentiam cum veſtro nuncio tranſmittatis.

[1 *Aſſerentes vos quædam alia munimenta a nobis impetraſſe, quæ rationes ſupradictæ plebis obſcuraſſe, & impedire videntur, quare cauſa ipſa nondum potuit terminari. Quia vero ſolicitudini noſtræ incumbit, utrique Eccleſiæ jura ſua ſervare integra, ac litibus, & contentionibus finem imponere.*]

CAP. XX.

A teſtimonio repellitur ſimili morbo laborans.

Idem *Novicen.* h *Epiſcopo*.

PErſonas *i* Eccleſiarum: [& *inf.*] Verum ſi coram te, vel alio quolibet negotia ventilentur, nolumus, ut aliqui conſimili morbo laborantes, ſi certum ſit, aut legitime ſuper hoc poſſint convinci, ſi ab alterutra parte teſtes adducti fuerint, in teſtimonium admittantur.

CAP. XXI.

Chriſtianus contra Judæum in teſtem admittitur.

Idem *in Concilio Lateranenſi* *k* (*an.* 1179.)

JUdæi, ſive *l* Sarraceni: [& *infra*.] Teſtimonium quo-

R qua

a *Cap.* 14. *eod. tit. in* 2. *compil.* & *poſt Conc. Lat. p.* 8. *c.* 8. b *Cap.* 15. *eod. tit. in* 1. *comp.* & *poſt Conc. Lat. ſub Alex. III. c.* 9. *p.* 8. c *Embrudin. al. Eſlbruden.* d *Cap.* 16. *eod. tit. in* 1. *comp.* & *poſt Conc. Lat. p.* 8. *c.* 20. e *Poſt Conc. Lat. c.* 12. *p.* 8. & *c.* 17. *eod. tit. in* 1. *comp.*

a *Poſt Conc. Lat p.* 8. *c.* 23. & *cap.* 18. *eod. tit. in* 1. *compil. vid. Oldrad. Conſil.* 127. & 160. & *conſ.* 90. & 99. b *vox, Presbyter, deeſt in antiquis.* c *al. V.* d *illorum.* e *al. Martha.* f *Poſt Conc. Lat. ſub Alexand. III. p.* 8. *c.* 25. & *cap.* 19. *eod. tit. in* 1. *comp.* g *continentur.* h *Nerviſcenſi.* i *Cap.* 4. *tit. de appell. in* 1. *comp.* & *poſt Conc. Lat. p.* 10. *c.* 5. k *ſub Alex. III. c.* 26. l *C.* 5. *tit. de Judæ. in* 1. *compil. Vide Specul. tit. de teſt. §.* 1. *Adde quæ de hoc art. dixi lib.* 2. *comm. in direct. Inquiſit. ſchol.* 1. & *lib.* 3. *ſchol.* 224.

qus Chriſtianorum adverſus Judæos in omnibus cauſis [cum illi adverſus Chriſtianos teſtibus ſuis uti præſumant] recipiendum eſſe cenſemus. Et anathemate decernimus feriendos, quicumque Judæos Chriſtianis voluerint in hac parte præferre: cum eos Chriſtianis ſubjacere oporteat, & ab eis pro ſola humanitate foveri.

C A P. XXII.

Teſtimonium matris eſt ſuſpectum, ubi filia petit in virum aliquem ſe majorem. Et ad dictum ſolius matris de impedimento deponentis impeditur matrimonium, ſed contractum non diſſolvitur.

Idem Alex. III. *Matthæo a Cardin.* (*an.* 1170.)

SUper eo *b*, quod a nobis tua devotio poſtulavit, utrum viro negante ſe mulierem affidaſſe, ipſius mater mulieris, & altera mulier poſſint ad teſtimonium recipi: Conſultationi taliter reſp. quod *c* cum mater filiæ incrementum, & honorem videtur diligere, ubi vir ſuperior eſt divitiis, & nobilitate, potentia, vel honore, teſtimonium ejus videtur ſuſpectum, & ideo non eſſe aliquatenus admittendum. Super *d* illa vero quæſtione, quam feciſti, an mulier conjunganda non ſit viro, pro eo, quod ſola mater alterutrius eos eſſe conſanguineos confitetur: reſpondemus, quod ſi non eſt firmatum matrimonium inter eos, matre aſſeverante ipſos *e* eſſe conſanguineos, non debent conjungi, quia præſumptio eſt non modica, quod ſe linea conſanguinitatis attingant. Si vero matrimonium eſt firmatum, non debet ſine plurium juramento diſſolvi.

C A P. XXIII.

Ad deciſionem cauſæ maxime pro parte Judæi non ſufficit regulariter minus teſtimonium, quam duorum probatæ vitæ, & laudabilis converſationis.

Idem. [*an.* 1175.]

LIcet univerſis *f* 1 [*& infra.*] Quia non eſt licitum alicui Chriſtiano, & multo minus crucis Chriſti inimico, ut cauſæ ſuæ unius tantum quaſi legitimo teſtimonio finem imponat: Mandamus, quatenus ſi inter vos, & quoſcunque Judæos emerſerit quæſtio, in qualibet cauſa Chriſtiani, & maxime Clerici, non minus quam duorum, vel trium virorum, qui ſint probatæ vitæ, & fidelis converſationis, teſtimonium admittatis, juxta illud Dominicum *g*: *In ore duorum, vel trium teſtium ſtat omne verbum*. Quia licet quædam ſint cauſæ, quæ plures, quam duos exigant teſtes, nulla eſt tamen cauſa *h*, quæ unius teſtimonio, (quamvis legitimo) terminetur.

C A P. XXIV.

Non ſunt idonei teſtes, quos actor de familia ſua produxit.

Idem *Firman. Epiſcopo.* [*an.* 1174. *Romæ in Umbriam.*]

IN literis *i*: [*& infra.*] Quidam nobilis tui Epiſcopatus quandam ſibi legitime copulans, cum eam in domo fere per ſeptennium tenuiſſet, conſobrinam patris ejus, antequam eam duceret, ſe aſſeruit cognoviſſe: ad quod probandum teſtes de familia ſua tres produxit. Reſpondemus igitur, ut (ſi res ita ſe habet) pro illorum teſtimonio ipſum ab uxore nulla ratione dividi *k* patiaris: nec contra ipſos aliquos audias, niſi probatæ eſſent vitæ, & opinionis, de quibus veriſimile non eſſet, quod deberent pro aliquo dejerare.

C A P. XXV.

Donec atteſtationes fuerint publicatæ, & eis renunciatum, produci poſſunt teſtes: poſtea vero non ſuper eodem capitulo, ſed ſuper alia. ſit h. d. quoad titulum.

Urbanus III. [*an.* 1186.]

CUm veniſſet *a* ad Apoſt. ſedem Magiſter M. nobis expoſuit, quod Lucius Papa præd. noſt. cauſam, quæ inter ipſum, & Abbatem de Sicolan. *b*. vertebatur, commiſit Judicibus fine debito terminandam: (*& infra*, 2.) Mandamus, quatenus ſi ſententiam illorum noveritis canonice promulgatam, eam auctoritate Apoſt. confirmetis: nec appellatio illam *c* impediat, quæ hic *d* interpoſita dicitur occaſione mortis præd. noſt. cum poſtea egerit, & reſponderit, teſteſque duxerit producendos. Quæſtiones quoque alias, ſuper quibus teſtes fuere producti, & depoſitiones publicatæ eorum, vel renunciatum fuit teſtibus hinc & inde, nullis aliis ab alterutra parte ſuper eods e receptis, ſecundum tenorem ipſarum mediante juſtitia terminetis: Si quæ vero fuerint quæſtiones *e*, ſuper quibus vel teſtes non fuerint producti, vel renunciatum eiſdem, audiatis (ſi quæ hinc inde propoſita fuerint) finem illis debitum imponentes.

[2 *&c. & inf. diſ. v. p. a. ſ.*]

C A P. XXVI.

Poteſt reus producere teſtes ad probandum contrarium ejus, quod actor probavit, ſi publicatio atteſtationum non eſt facta, conſuetudine contraria non obſtante: hoc dicit ſecundum notabiliorem lecturam.

Clemens III. [*an.* 1190.]

SEries *f* tui reſcripti nobis aperuit, quod cum nuper inter filios quorundam nobilium tuæ civitatis conjugalis quæſtio tractaretur: [*& infra.* 1] Pars, quæ matrimonium accuſabat, teſtes produxit legitimos, qui conſanguinitatem inter prædictos eſſe firmiter aſſerebant, in primo gradu ponendo duas perſonas, B. videlicet, & I. dicentes illos eſſe fratrem, & ſororem: pars autem oppoſita id falſum dicebat, B. ſcilicet eſſe ſororem I. ad corroborandam aſſertionem ſuam tam teſtes offerens, quam publicum inſtrumentum. Unde quia pars accuſantium teſtes illos non eſſe recipiendos proponit, & tu non eſſe conſuetudinem Eccleſiæ affirmas, ut poſt receptos teſtes, qui conſanguinitatem ſecundum formam canonum computant, alii ex oppoſito admittantur. Præſenti pagina reſpondemus, quod ſi non eſt aliud canonicum, quod obſiſtat, non obſtante illa conſuetudine, utpote juri contraria, teſtes recipere non omittas.

(1 *Quia diſtrahebaris ad alia urgentiora negotia, vices tuas in ventilatione illius quæſtionis quibuſdam juriſprudentibus commiſiſti, ante quos*)

C A P. XXVII.

Carnalis copula probatur per conveniens teſtimonium de viſu, idem in teſtimonio auditus, quod adminicula, & fama coadjuvant.

Celeſtinus III. [*an.* 1195.]

PRæterea *g* cum quis accuſatur aliquam cognoviſſe, an ſint teſtes interrogandi de viſu, aut ſola viciniæ fama ſufficiat, vel ſi juratis teſtibus ſit credendum, qui ſe carnalis copulæ conſcios eſſe fatentur, ſed de viſu nihil affirmant *h*: Reſpondemus, quod ſi teſtimonium conveniens de viſu reddatur, vel etiam de auditu, & præſumptionem violentam fama conſentiens ſubminiſtret, ac alia legitima adminicula ſuffragentur, ſtandum eſt teſtimonio juratorum. Etenim circumſpectus Judex atque diſcretus motum animi ſui ex argumentis, & teſtimoniis, quæ rei aptiora eſſe competerit, confirmabit.

CAP.

a *al. Marco*. b *Cap.* 2. *eod. tit. in* 2. *compil.* c *quia.* d *alia.* e *eos.* f *Cap.* 1. *de foro compet. in* 2. *compil.* g *Matth.* 18. *Luc.* 17. h *Vox, cauſa, deeſt in multis antiquis.* i *Cap.* 5. *eod. tit. in* 2. *compil.* k *Vid. l.* 2. *§. familia. D. vi bon. rapt. & l. pronuntiatio. §.* 2. *ff. de verb. ſignif.*

a *Cap.* 25. *eod. tit. in* 1. *compil.* b *Sidolan.* c *illa.* d *Dictio, hic, deeſt.* e *Hæc dictio, quæſtiones, deeſt in pluribus.* f *Cap.* 3. *eod. tit. in* 2. *compil.* g *Cap.* 4. *eod. tit. in* 2. *compil.* h *Sola fama carnalem copulam non probari. Vid. gloſſ. in l.* 3. *§.* 2. *cum not. ff. de teſt.*

Digitized by Google

CAP. XXVIII.

Unius Judicis verbo non creditur: ſcripturæ vero ejus per teſtes reprobari poſſunt: fallit hoc in Papa. Ita communiter ſummatur.

Innocentius III. *Conſulibus, & populo Beneventano.* [*an.* 1208.]

CUm a a nobis: [*& infra.*] Et canonica, & civilia jura ſequentes, diſtrictius inhibemus, ne unius Judicis, quantæcumque fuerit auctoritatis, verbo credatur in cauſis, ſive ſuper teſtamentis, ſive quibuslibet aliis contractibus quæſtio agitetur. Nec ſcriptum eorum [niſi teſtium adminiculo fulciatur] eam obtineat firmitatem, quin ei poſſint, & debeant duorum, vel trium teſtium bonorum teſtimonia prævalere, ſalva in omnibus ſedis Apoſtolicæ auctoritate.

CAP. XXIX.

Teſti ſuper dilatoria inducto, non creditur ſuper principali, nec cogitur deponere: ſecus, ſi ſuper peremptoria: tunc enim cogi poteſt, ut juret deponere ſuper toto.

Idem *Tyren.* b *Epiſcopo.* [*an.* 1207.]

DE c teſtibus: [*& inf.* 1] Conſult. t. t. r. quod ſi teſtes ſint inducti ad exceptionem dilatoriam ſolummodo probandam, cum ſuper ea tantum juraverunt dicere veritatem, ſuper principali nec debent audiri, nec cogi teſtimonium perhibere, utpote ſuper quo deponerent non jurati. Si vero eum ad probandam exceptionem peremptoriam ab alterutra partium inducuntur, reliqua pars ſuper principali negotio etiam eos deponere forte petierit, & ut cogantur ſuper toto negotio dicere veritatem, ſacramento eos poſtulaverit obligari: ad id ſunt ſine dubitatione cogendi: niſi forſitan ſufficiens productio teſtium ſuper principali jam facta fuerit, vel renunciatum teſtibus *d*, vel depoſitiones teſtium fuerint publicatæ.

[1 *Qui ad exceptionem probandam a partibus inducuntur, tua nos duxit f. conſulendos, utrum cogendi ſint ſuper principali negotio, & ferre teſtimonium veritati, & an illi ſint, ſicut cæteri teſtes examinandi diſtricte, qui ad purgandam alicujus infamiam inducuntur. Super hoc igitur f. tuam plurimum commendantes, quæ in dubiis ſed. Apoſt. vult certificari reſcripto.*]

CAP. XXX.

Dicta teſtium non ſunt ad petitionem tertii publicanda. Et is, qui produxit teſtes coram certis Judicibus, non poteſt ad eundem effectum coram Judicibus aliis illos producere, ſed illorum atteſtationibus debet eſſe contentus.

Idem *Helien. & Ciſtren. Epiſcop. & Archid. de Norbanen.* [*an.* 1208.]

COnſtitutus in præſ. noſt. e Procurator magiſtri R. propoſuit, quod cum Decanus, & Capitulum Eburacen. ei tum auctoritate Lateranen. Concilii *f*, tum privilegii proprii ratione Archidiaconatum Richemundiæ canonice contuliſſent, magiſter H. qui Archidiaconus Richemundiæ nominatur, ipſum eo poſt appell. ad nos interpoſitam ſpoliavit. Cumque prædictus *g* R. ad Judices ſuper reſtitutione ſua commiſſionis literas impetraſſet, memoratus H. literas revocatorias impetravit [*& infra.* 1] Inter alia poſtulabat prædictus H. ut faceremus depoſitiones quorundam teſtium aperiri: ſed Procurator prædictus aperiendas eas non eſſe dicebat, cum non in hac cauſa fuiſſent inducti, ſed in ea, quæ inter Eboracen. Archiepiſcopum, & eundem R. vertebatur: [*& infra.* 2.] Nos eas aperire noluimus, ſed cauſam duximus veſtro examini committendam: ita quod ſi vobis conſtiterit, præfatum H. teſtes pro ſe coram Epiſcopo, & Decano Lincoln. & te, filii Archidiac. delegatis Judicibus produxiſſe, atteſtationibus apud eum depoſitis ſit contentus: alioquin eo non obſtante, quod teſtes illi coram Judicibus ipſis, & te, fili Archidiac. fuere producti, pro dicto H. ſi producti fuerint, ad teſtimonium admittantur.

[1 *Quas idem Procurator per falſi ſuggeſtionem oppoſuit impetratas &c.*]

(2 *Licet autem Archidiac. ſicut ſuperius eſt præmiſſum, ad faciendam nobis fidem ſuper omnibus pleniorem, atteſtationes quaſdam peteret aperiri, adverſarius autem in alia cauſa eas aſſereret eſſe receptas.*)

CAP. XXXI.

Publicatis atteſtationibus non opponitur in perſonas teſtium, tres caſus excipit, & ad ſecundum determinationem ſubdit.

Idem. [*an.* 1208.]

PRæſentium a auctoritate ſtatuimus, ut ſi quis poſt depoſitiones teſtium publicatas objicere voluerit in perſonas eorum, ei tunc tandem id liceat, cum juramento firmaverit, quod ad hoc ex malitia non procedit: niſi forſan ante publicationem id fuerit proteſtatus: vel oſtendere poterit, quod poſt publicationem didicerit, quod objicit in perſonas. Cæterum, cum quis perſonas teſtium ſe velle poſt publicationem depoſitionum repellere fuerit proteſtatus, ſi quid pro ipſo dixerint, de facili non credatur.

CAP. XXXII.

Si actoris, & rei teſtes contraria deponunt, fidem ſibi non derogant, ſed prævalent digniores, & veriſimiliora deponentes: & ſi in cæteris eſt diſparitas, præfertur numerus.

Idem *Londonen.* b *& Helien. Epiſcopis.* (*an.* 1209.)

IN noſtra præſentia: [*& infra* 1] Cum igitur hinc plures, inde vero ſint teſtes numero pauciores producti, quos non ſolum diverſa, ſed adverſa penitus in quibuſdam conſtat teſtimonia reddidiſſe: quia etiam ad multitudinem tantum reſpicere non oportet, ſed ad teſtium qualitatem, & ad ipſorum depoſita, quibus potius lux veritatis aſſiſtit, ex quibus motum animi ſui convenit Judicem informare: Mandamus, quatenus ſi teſtes utrinque producti ejuſdem honeſtatis, & exiſtimationis extiterint, cum conſtet teſtes Monachorum eſſe teſtibus Archidiaconi numero pauciores, pro Archidiacono ſententiam proferatis. Si vero teſtes ex parte Monachorum producti tantæ præeminentiæ fuerint, quod eorum auctoritas aliorum ſit merito multitudini præferenda, ab impetitione Archidiaconi abſolvatis eoſdem.

(1 *Conſtitutis dil. fil. mag. VVill. nomine, & dil. fil. Archid. Cantuar. a quo deſtinatus fuerat Procurator, poſſeſſionem Eccleſiæ de Meliton. quam dil. fil. Abbas, & Monachi S. Auguſtini Cantuar. illicite occuparunt, cum fructibus medio tempore perceptis ſibi reſtitui poſtulavit.* & infra.)

CAP. XXXIII.

Ad probanda impedimenta electi, laici, & fœminæ admittuntur; (adde) & teſtes de auditu, & fama ſufficienter non probant.

Idem *Priori S. Fidriani Lucan.* d *& magiſtro G. Canonico Piſano.* (*an.* 1209.)

TAm e literis veſtris, quam depoſitionibus teſtium intelleximus, nihil eſſe contra Lucanum electum ſufficienter oſtenſum, niſi de auditu tantum, & fama: cum ſuper aliis, ſi qua forte videantur eſſe probata, teſtes ſint, vel ſoli, vel tales, qui non potuerunt illa legitime comprobare: quia vero ſuper matrimonio, quod idem electus dicitur contraxiſſe cum vidua, teſtes non fuere recepti propter appellationis obſtaculum,

a *Cap.* 1. *eod. tit. in* 3. *compil. Vide Anton. de Bui. ſupr. de arb. c. non ſine.* b *Turonen. Archiepiſc. al. Tiren. al. Tirenſi al. Trien.* c *Cap.* 2. *eod. tit. in* 3. *compil. Vide Specul. tit. de teſtib.* §. 3. d *Vid. authen. jubemus. & ibi Bart. C. de judic.* e *Cap.* 3. *eod. tit. in* 3. *compil.* f *ſub Alex. III. c.* 8. *habetur tit. de conceſſ. præb. c.* 2. g *prædictus magiſter R.*

a *Cap.* 4. *eod. tit. in* 3. *compil. Vide Ant. de But. in c. ex parte ſup. eod. & Lap. alleg.* 72. b *al. Lingon. & Elienun. Epiſcop.* c *Cap.* 5. *eod. tit. in* 3. *compil. Vid. Rom. ſingul.* 362. *& Corſet. ſingul.* 252. *Incip. duo teſtes, verb. teſtis.* d *Lucenſ.* e *Cap* 6. *eodem tit. in* 3. *comp. Vide Abb. in c. reprehenſibilis. inf. de appell.*

ne Laici, vel fœminæ in tali reciperentur articulo contra ipſum: nos ut tantæ irregularitatis objectio non remaneat indiſcuſſa, mandamus, quatenus teſtes ſive Laicos, ſive fœminas *a* (duntaxat *idoneos*) qui ad hoc fuerint probandum inducti, recipiatis legaliter, & examinetis prudenter: excommunicantes ſolenniter, ſi quis eos impedire præſumpſerit, quo minus teſtimonium perhibeant veritati. Demum atteſtationibus publicatis, ſi forte conſtiterit irregularitatem hujuſmodi non eſſe probatam, indicatis eidem electo purgationem canonicam de objectis, per ſeptem Canonicos majoris Eccleſiæ, vel Priores Eccleſiarum civitatis Lucan. Presbyteros, ſeu Diaconos bonæ famæ præſtandam: qua recepta, præfigatis ei terminum, quo conſecrandus noſtro ſe conſpectui repræſentet. Si vero vel irregularitatis impedimentum fuerit probatum, vel intra terminum conſtitutum non præſtiterit purgationem indictam: vos eum a prælatione Lucan. Eccleſiæ amoventes, mandetis ex parte noſtra Capitulo, ut electionem de alio non differant canonice celebrare, Archipresbyterum autem Lucan. & G. Sacriſtam, qui contra prædictum electum literas nobis ſub nomine majoris partis Capituli deſtinaverunt (cum conſtet per atteſtationes prædictas, longe majorem partem Capituli non fuiſſe conſciam hujuſmodi literarum) ab officio, & beneficio denuncietis eſſe ſuſpenſos: donec mereantur noſtram indulgentiam obtinere.

CAP. XXXIV.

In cauſa liberali contra contumacem etiam lite non conteſtata, teſtes recipi poſſunt. hoc dicit notabiliter, ſecundum lectur. communem.

Idem *Dulmen.* b *Epiſcopo, & Decano, & Priori ſanctæ Trinitatis Eboracenſ.* (*an.* 1208.)

CUm *c* olim Archid. Menen. adverſus Cantuar. Archiepiſcopum ſuper ſtatu Menen. Eccleſiæ propoſuerit quæſtionem: [*& infra.* 1] Mandamus, quatenus niſi pars adverſa prædictum Archidiaconum per exceptionem legitimam repellere valeat ab agendo, partibus, ſi poterit fieri, vel procuratoribus earum ad locum ſecurum *d*, & idoneum convocatis, & lite legitime conteſtata, teſtes, quos Archiepiſcopus in Anglia, & quos Archid. duxerit producendos in Vvallia, recipere procuretis. Verum ſi Archiepiſcopus citatus legitime, vel per ſe, vel per procuratorem idoneum noluerit comparere, aut litem etiam conteſtari, vos teſtes, maxime ſenes, & valetudinarios, quos Archid. duxerit producendos, ſublato app. obſtaculo admittatis, & depoſitiones eorum conſcriptas ad ſed. curetis Apoſt. deſtinare, ſtatuentes partibus terminum peremptorium, quo per ſe, vel per reſponſales idoneos noſtro ſe conſpectui repræſentent, ſententiam recepturæ.

[1 *Archiepiſcopo ipſi per literas noſtras dedimus in mandatis, ut per ſe, vel per procuratorem idoneum ad præſentiam noſtram ſuper hoc accederet reſponſurus. Verum cum ipſe nec veniſſet, nec miſiſſet propter hoc idoneum reſponſalem; volentes Menen. Eccleſiæ paterna ſollicitudine providere, cauſam ſuper hoc ven. f. n. Epiſcopo Helienſi, & dil. fil. Lundonenſ. Decano, & Archid. Buxman. ſub certa forma duximus committendam, a quibus non fuit hactenus juxta mandatum noſtrum in negotio ipſo proceſſum. Ne igitur cauſa ipſa remaneat indeciſa, diſ. v. per. a. ſ.*]

CAP. XXXV.

Publicatis atteſtationibus admittitur adverſarius ad probandum contrarium, ſi ante publicationem ſuper hoc probatione contraria inſtrui non potuit. h. d. & eſt caſus ſingularis.

Idem *Priori de Belonic.* a *& l. Rectori Eccleſiæ de Borellis.* (*an.* 1210.)

EX tenore *a* veſtrarum accepimus literarum, quod cum vobis cauſam, quæ vertitur inter R. militem, & M. mulierem, commiſerimus fine debito terminandam: [*& infra.*] Pars mulieris propoſuit, quod dictus miles prius corporale præſtitit juramentum, quod ipſam duceret in uxorem, & poſtmodum carnaliter cognitam traduxit in domum *b*. Miles vero hoc inficiabatur omnino, adjiciens, quod etſi hæc vera eſſent, eam tamen de jure habere non potuit, eo quod aliam tunc viventem prius duxerat in uxorem. Cum per teſtes militis videretur eſſe probatum, quod ipſe ante feſtum Purificationis beatæ Virginis, B. *c* mulierem ſolenniter accepit in uxorem, & teſtes M. mulieris dicerent, quod in ſeptimana Paſchali ſequente feſtum prædictum, de ea ducenda præſtitit juramentum, prædictus miles ab impetitione ipſius abſolvi cum inſtantia poſtulabat. Verum ex parte ſæpedictæ mulieris extitit replicatum, quod eo tempore, necnon *d* & ante, quo teſtes dicti militis dixerant eum cum alia matrimonium contraxiſſe, fuerat ſemper in Eboracen. provincia commoratus, cum teſtes ipſi dicerent, hoc longe extra dictam provinciam actum eſſe, determinantes tempus, & locum: quod per teſtes idoneos erat probare parata. Sed econtra fuit ex adverſo reſponſum, quod (cum atteſtationes jam eſſent hinc inde ſolenniter publicatæ) locus productioni teſtium jam non erat. Quia igitur dubitatis, utrum poſt publicationem atteſtationum ſuper illo articulo deberent teſtes admitti: nos inquiſitioni veſtræ auctoritate præſentium reſpondemus, teſtes mulieris ad probandum illum articulum admittendos.

CAP. XXXVI.

a Indulgenda eſt in cauſa quarta productio teſtium petita cum ſolennitate legali, cauſa legitima non reſecante, alias legitime appellatur.

Idem *Priori ſancti Victoris.*

SIgnificaverunt *e* nobis: [*& inf.* 1] Cum cauſa, quæ vertitur inter Abbatem, & Monachos ſancti Dionyſii ex una parte, ac Abbatiſſam, & Moniales de Forcallia *f* ex altera, tam ſuper proprietate, quam ſuper poſſeſſione prioratus de Argantolio *g*, Judicibus a nobis commiſſa fuiſſet, & Moniales ſuper cauſa proprietatis prius litem ingreſſæ, teſtes produxiſſent in illa: poſtmodum poſſeſſionis judicium ſuſpenſo petitorio intentarunt: [*& infra.* 2] Unde in cauſa poſſeſſionis, quam Moniales petebant, ea ratione, quod illæ, quibus ipſæ ſucceſſerant, inde fuerant violenter ejectæ, teſtes fuerunt ab utraque producti, & euſque proceſſum, ut publicatio jam fieri deberet: [*& infra.* 3] Mandamus, quatenus ſi vobis conſtiterit Abbatem, & Monachos quartam productionem teſtium cum juris ſolennitate ſuper poſſeſſorio petiviſſe, & propter hoc intra decem dies poſt interlocutoriam ſententiam appellaſſe (niſi forte Judices quartam productionem negaverint) pro eo quod voluerint effrænatam multitudinem teſtium refrænare, vos ad quartam productionem (adhibita ſolennitate legali) admittatis eoſdem, ipſos (ſi in probatione defecerint) in expenſis legitimis condemnantes: Et niſi adeo ſit in petitorio jam proceſſum, ut plene poſſit de proprietate liquere *h*, vos cauſam poſſeſſionis, ad quam de juris beneficio Abbatiſſa, & Moniales habuere recurſum, primitus terminetis, in cauſa proprietatis poſtmodum proceſſuri: alioquin quæſtionem terminatis ſimul utramque.

[1 Per

a *Vide l.* 1. *&* 2. *per Cyn. ff. de leg. & de veſt. ſpol. c. literas.* b *al. Helien.* c *Cap.* 7. *eod. tit. in* 3. *compil.* d *locus litigii ſecurus eſſe debet, et talis, ut omnis iniquitatis ſuſpicio procul abſit.* e *Beleni.*

a *Cap.* 8. *eod. tit. in* 3. *compil. vid. Socin. in reg.* 498. *incipit, Teſtes publicatis, &c.* b *vide l.* 1. *C. de ſponſal. & in l.* a. *eod. tit.* c *al. ita, B mulierem accepiſſet ſolenniter, &c.* d *In plur. antiq. necnon & antequam.* e *Cap.* 9. *eod. tit. in* 3 *compil.* f *al. Fortel.* g *Argentoria.* h *Quando dicatur liquere, tradit Abb. in c. cum olim. de verb. ſignif. Anton. But. in c. preut. de dol. & cont. Gloſſ. in can. decernimus.* 3. *q.* 9.

Digitized by Google

[1 *Per literas ſuas ven. f. n. G. Sylvanecten. Epiſcopus, & dilect. fil. I. Abbas S. Victoris Pariſien. & F. Autiſiodoren. Decanus, quondam.*]

[2 *Quod eis de jure licere ipſi de prudentium conſilio per interlocutoriam ſententiam declararunt.*]

[3 *Petebant Moniales prædictæ, depoſitiones teſtium in cauſa poſſeſſionis tantummodo publicari, ſed contradicebant Monachi, allegantes, quod ſicut cauſa proprietatis fuerat prius cœpta, ita debebat accipere prius finem, vel ſaltem tam ſuper petitorio, quam ſuper poſſeſſorio teſtes prius publicari debebant. Ipſi vero auditis hinc inde propoſitis, cum ſuper hoc vellent interloqui, habito ſuper hoc conſilio ſapientum, Monachi adjecerunt, quod ſuper cauſa proprietatis renunciaverunt productioni teſtium Moniales, quod cum pars adverſa negaret, & inter partes quaſi dubium verteretur, interlocuti fuerunt, quod atteſtationes in poſſeſſorio publicarent, & ſuper renunciatione Monialium probationes Monachorum audirent, ſed ab hac interlocutoria Monachi ad veſtram audientiam appellarunt. Ipſi autem diem alteram partibus præfigentes, ut deliberarent, an deberent hujuſmodi appellationi deferre, convocatis prudentibus de ipſorum conſilio, ſententiam minime reprobantes, parti Monachorum audientiam indulſerunt, ſi forte rationem aliquam allegarent ad retractandam ſententiam prædictam efficacem: qui tandem poſt allegationes ſuas appellationi prius factæ fortiter inſiſtebant, &c.* & infra. *Nos igitur his, & aliis auditis, quæ fuerant hinc inde propoſita, de communi f. n. c. p. a. ſ.*]

CAP. XXXVII.

1 *Diligenter examinandi ſunt teſtes, & puniendi, qui eos impediunt: & ipſorum teſtium multitudo eſt per Judicem reſtringenda.*

Idem *Epiſcopo Placentino.* (*an.* 1208.)

CUm cauſam *a*, quæ inter Archiepiſc. Ravennen. ac Commune Favent. [*& infra.* 1] Quia vero utrique parti nimis exiſteret oneroſum, ut teſtes producerent coram nobis: mandamus, quatenus recipias teſtes, quos utraque pars, tam ſuper principali negotio, quam in perſonas teſtium duxerit producendos: ac eos diligenter examinare procures: & de ſingulis circumſtantiis prudenter inquirens, de cauſis videlicet, perſonis, loco, tempore, viſu, auditu, ſcientia, credulitate, fama, & certitudine, cuncta plene conſcribas: [*& inf.*] Teſtes autem, &c. Quod ſi forte Faventini, vel alii eos, quos dictus Archiepiſcopus ad perhibendum teſtimonium veritati duxerit producendos, præſumpſerint impedire, tu ipſos ab hujuſmodi præſumptione ceſſare compellas. Volentes autem effrænatam multitudinem teſtium refrænari, volumus, ut hinc inde quadragenarium numerum teſtium excedere non permittas, ita videlicet, ut ſi Faventini teſtium depoſitiones ratas habere voluerint, quæ a Ferrarien. Epiſcopo, & Abbate Pompon. receptæ fuerint, teſtes ipſi computentur in numero prælibato: alioquin (cum atteſtationes ipſæ ſint clauſæ) iidem teſtes, ſi neceſſe fuerit, iterato producantur.

[1 *Super villa Luci, & S. Patici, & caſtro Arcol. & eorum diſtrictu honore ac juriſdictione noſcitur agitari, diverſis Judicibus duximus committendam, nec potuiſſet per aliquos eorum terminari.* & inf. *Procuratoribus utriuſque partis comparentibus, deinde coram nobis juramentum de calumnia fecimus utrinque præſtari.*]

CAP. XXXVIII.

Atteſtationes receptæ in ſummario fidem non faciunt in plenario judicio. Et illarum publicatione non obſtante iidem, vel alii teſtes ſuper eiſdem capitulis recipi poſſunt.

Idem *de b Novo fonte, & Caſa Dei Abbatib.* (*an.* 1210.)

II. VEniens ad Apoſtolicam e ſedem C. Archid. Claremon. humiliter ſupplicavit, ut ſententiam ſuper Decanatu Claremon. Eccleſiæ pro eo latam, quæ jam fuerat in parte executioni mandata, faceremus in totum executioni mandari. Cum autem procuratores Capituli Claremon. in noſtra præſentia propoſuerint, ſententiam illam contra juſtitiam, & poſt appellationem ad nos interpoſitam, promulgatam: [*& infra.*] Et idem Archidiaconus ipſos tanquam procuratores admittere noluerit, vel dictis eorum aliquatenus reſpondere: P. Subdiacon. noſter ſe ipſi oppoſuit ex adverſo, aſſerens ſe canonice in Decanum Claremon. electum, propter quod dictus Archid. in ſua petitione non erat aliquatenus audiendus, quia Decanatus ipſe non ad illum, ſed ad ſe potius pertinebat: [*& infra.*] Cum igitur ſuper his aliquandiu diſceptaſſent, interlocuti fuimus, ut dictus P. ſi poſſet, in continenti ſuam intentionem fundaret: qui cum ſuper hoc teſtes, & inſtrumenta produxerit, interloquendo pronunciavimus, quod ſua intereat, ut ſe poſſet opponere Archid. memorato. Lite igitur inter eos, tam ſuper electione, quam ſuper ſententia conteſtata, quæſitum fuit ab ipſo Archid. utrum atteſtationes prius exhibitas in articulo ſupradicto in hoc judicio vellet admittere: qui reſpondit quod vellet, dummodo poſſet objicere tam in perſonas teſtium, quam in dicta. Quo audito pars adverſa reſpondit, quod atteſtationibus illis in hoc judicio uti nolebat: cum non ſuper principali negotio, ſed ſuper articulo incidenti fuiſſent lite non conteſtata receptæ: unde ſuper toto negotio alios volebat teſtes producere, vel eoſdem. Pars autem reſpondit adverſa, quod cum teſtes illi, tam ſuper ſententia, quam ſuper electione dixiſſent, & eorum atteſtationes fuiſſent in judicio publicatæ: non licebat eidem (poſtquam teſtificata didicerat) ſuper eiſdem articulis alios teſtes producere, præſertim cum in hoc judicio atteſtationibus illis uſus fuiſſet Subdiacon. prælibatus. Nos igitur juſtitia pronunciavimus exigente, quod teſtes eſſent recipiendi ſuper toto negotio, quos utraque pars duceret producendos. Quocirca mandamus, quatenus receptis teſtibus, & rationibus partium intellectis, cauſam ipſam tam ſuper principali *a*, quam etiam incidenti, fine canonico termineris. Quia vero, quæ in Capitulo aguntur, non facile poſſunt, niſi per Canonicos ipſos probari: volumus, ut ad cautelam abſolvatis eoſdem, ut vocati ad teſtimonium libere valeant pro utraque parte teſtari *b*.

CAP. XXXIX.

Religioſi etiam ad teſtificandum non admittuntur abſque juramento, niſi a partibus remittatur.

Idem *Biſuntino Archiepiſcopo.* (*an.* 1210.)

TUis e quæſtionibus: [*& infra.*] Monachi vero de ſuis fratribus, ac Converſis teſtes in cauſis propriis producere abſque juramenti exhibitione non poſſunt: niſi forte a parte remittatur adverſa.

CAP. XL.

Delegatus neceſſarius in teſtem removetur a judicando, & alius ſubrogatur.

Idem *Atrebaten. Epiſc. & d Dedimonen. & Urſicampi Abbatibus.* (*an.* 1210. *Remo in Belgium.*)

DIlecto filio Arienen. *e* Præpoſito nobis *f* innotuit exponente, quod cum cauſam, quæ inter ipſum, & Comitiſſam Flandrenſem ſuper donatione ſex Præbendarum Sacerdotalium agitatur, vobis, Epiſcope, ac Abbas Dedimonen. & Atrebaten. Decano duxerimus committendam: idem Præpoſitus citra litis conteſtationem propoſuit, quod teſtimonium Decani ſibi neceſſarium erat in cauſa prædicta, cum de jure ſuo non niſi per ipſum, & alium unicum tantum teſtem, facere fidem poſſet:

1 C. 10. *eod. tit. in* 3. *comp. Ideo vero tam diligens cura in examinandis teſtib. eſt adhibenda per Judicem, ne mendacium dicant, facit Deuter.* 19. *Eleuther. Papa in c. judicantem.* 30. *q.* 5. *Videte Simancas. cath. Inſtit. tit.* 64. *num.* 10. b *al. Novum font.* c C. 11. *eod. tit. in* 3. *comp. Vid. Petr. de Benintendis deciſ.* 14.

a *In G. Barb. negotio, quam ſuper etiam.* b *al. teſtificari.* c C. 12. *eod. tit. in* 3. *compil. vid. hic Guid. Pap.* d *De Dun.* e *Amienſi.* f C. 13. *eod. tit. in* 3. *compil. vid. Guid. Pap. hic.*

Digitized by Google

poſſet: unde poſtulavit, ut in cauſa ipſa eo procederetur axcluſo, vel ſuperſaderetur negotio, quo uſque ſubſtitueremus alium loco ejus, vos autam petitionem ejus admittere recuſaſtis, quinimo poſt appellationem a Præbendarum ipſarum donatione ſuſpendiſtis eundem. Ne igitur ob talis dafectum ejus juſtitia valeat deperire, te, Abbas Urſicampi, loco ipſius duximus ſubrogandum *a*: mandantes, quatenus, ſi aſt ita (ſuſpenſione Præpoſiti relaxata) in cauſa juxta prioris mandati tenorem, ratione prævia procedatis.

CAP. XLI.

Ne probationis copia pereat, citato adverſario recipiuntur, & publicantur teſtes, quos ceus induxit.

Idem Innoc. III. *Judici Sabinen.* [*an.* 1210.]

SIgnificavit *b* nobis Presbyter ſancti N. Sabinen. diœceſis, quod fundatores ejuſdem Eccleſiæ liberam eam eſſe volentes, fundationis tempore ſe in ea nihil juris retinere dixerunt: unde timens, ne proceſſu temporis probationis copia valeat deperire, provideri ſuper hoc idem Presbyter poſtulavit. Quocirca mandamus, quatenus teſtas idoneos; quos ipſe *c* ſuper hoc duxerit producandos, examines diligenter; & aorum dicta in publica redigi facias monumenta, denunciando *d* fundatoribus antedictis, vel eorum hæredibus, ut receptioni teſtium, ſi valint, interſint: & ſuper denunciatione ſic facta confici facias publicum inſtrumentum.

CAP. XLII.

Si materia antiqui capituli repetitur aliqua addita, quod ſubjicitur neceſſitati probandi, poſſunt teſtes etiam antiqui publicatis atteſtationibus produci.

Idem *Epiſc. & Archidiacono Beneven.* *e*

(*an.* 1210.)

CUm cauſa *f*, quæ inter Oeconomum monaſterii ſancti M. de Monte: [*& infra.*] Cum igitur Abbas, & fratres ejuſdem loci probare intendant, quanti precii venditionis tempore poſſaſſiones prædictæ fuere: mandamus, quatenus recipiatis teſtes, quos alterutra partium ſuper hoc duxerit producendos. [*& infra.*] Si vero pars monaſterii ad hunc articulum eoſdem taſtes produxerit, quos ad alium probandum produxit, vos nihilominus eos recipere procuratis: quoniam aliud aſt probaſſe deceptionis exceſſum, & aliud, probare quantitatem valoris.

CAP. XLIII.

Recipiuntur, & publicantur teſtes, qui interfuerunt ſententiæ, ubi per ſcripturam de ſententia non apparet.

Idem. [*c. an.* 1210. *Romæ.*]

ALbericus miles *g* nobis inſinuare curavit, quod cum olim inter ipſum, & C. mulieram Ravennaten. coram Capitulo Ravennateo matrimonii quæſtio verteretur, tandem lata fuit divortii ſantentia inter eos: poſtea vero dictus miles timens ſibi, & filiis, quos de legitima uxore ſuſcepit, ex eo poſſe præjudicium generari, quod in ſcriptis redacta non fuit ſantentia memorata, ſupplicavit, ut taſtes, qui ſantentiæ interſuere prædictæ, recipi faceremus. Ideoque mandamus, quatenus taſtes curetis recipere antedictos, depoſitiones ipſorum in ſcripturam publicam redigi facientes.

CAP. XLIV.

Publicatis atteſtationibus poſſunt produci teſtes ſuper eodem articulo, vel directe contrario, qui prius fuerunt producti in judicio ſummario, ſeu extra judicium. h. d. ſecundum notabiliorem intellectum, non ponendo aliquam ſpecialitatem in cauſa matrimoniali. Et tunc expone textum in fin. ibi, in hoc caſu: ſcilicet cum taſtes alias producti reproducantur. Panorm.

Idem *Beluacenſi Epiſcopo.* (*an.* 1210.)

CUm in tua diœceſi *a*: [*& inſ.*] Utrum autem, ſi accuſatore idoneo comparente, per tres, vel quatuor taſtes inter jam conjunctos parentela probaretur, per depoſitiones eorundem poſteriorum teſtium derogetur fidei undecim vel duodecim propinquorum, qui antiquiores tempore, ac præſtantiores meritis ante contractum matrimonium in contrarium juraverant *b*, diſtinguendo perſonas, & gradus, a quibus directe hi, de quorum copula agitur, deſcenderunt, an primi poſterioribus præferantur, non immerito quæri poſſet. Quanquam autem ad aliud, & ob aliud juravarint; tam illi, quam iſti: tamen ſi in ſecundo judicio priores perſonæ juratæ deponerent illa eadem, quæ primo dixerunt, abſque dubio aorum teſtimonia prævalerent, nec eo poſſent prætexto repelli, quod partes teſtificata didicerant, cum talis exceptio locum non habeat in hoc caſu.

CAP. XLV.

Excommunicari poſſunt, qui partem impediunt in teſtibus producendis. Et denunciandi ſunt teſtes non teneri juramento, de veritate non dicenda. Et ſi conſanguinei impediunt teſtes actoris de veritate non dicenda, punitur reus, de cujus voluntate hoc fieri præſumitur.

Idem [*an.* 1216. *Romæ in Campaniam.*]

COnſtitutis *c* in præſentia noſtra Archiepiſcopo, & M. Canonico Surrentian. dum ipſe illum de ſimoniæ crimine deferret: [*& infra.*] Cæterum quoniam a principio proteſtatus eſt præfatus M. Ipſius Archiepiſcopi conſanguineos multa impedimenta per ſuam potentiam præſtitiſſe, quo minus probationum copiam in noſtra præſentia ſecum haberet, eum quoſdam induxerint ad jurandum, ne adverſus Archiepiſcopum aliquid dicerent, & alios minis, & terroribus a teſtimonio perhibendo arcere nitantur: nos ex officio noſtro ſuper hoc providere volentes, mandamus, ut generalem feras excommunicationis ſententiam *d* in omnes, qui impedimentum aliquod ipſi M. præſtare præſumpſerint in teſtibus producendis. Illos autem, quos [ut dictum eſt] juraſſe conſtiterit, quod contra Archiepiſcopum nihil dicerent, denuncies juramento hujuſmodi non teneri. Si quis autem de conſanguineis dicti *e* Archiepiſcopi aliquem de teſtibus præſumpſerit impedire (quia veriſimile non videtur, ut eo invito talia fierent, & ob hoc non caret ſcrupulo ſocietatis occultæ, eo quod ſi voluerit, poterit prohibere: cum ſecundum legitimas ſanctiones iniquam oſtendant *f* ſe cauſam fovere, & experiri debeat Judicis auctoritatem eluſam, qui defenſionis copiam ſubtrahit adverſario:) eundem Archiepiſcopum ab officio Pontificali ſuſpendas, & facias manere ſuſpenſum, donec illum fecerit a tali præſumptione ceſſare.

CAP. XLVI.

Qui teſtificata non didicit, nec renunciavit teſtibus producendis, ſuper antiquis articulis, ſeu capitulis, teſtes etiam alias productos producere poteſt.

Idem *Magdeburgen.* g. *Archiepiſc. & Præpoſit.*

Seburgen. [*an.* 1210.]

s. COnſtitutis in præſentia *h* noſtra Procuratore A. ſororis nobilis viri Marchionis Miſnen. *i* & nuncio illuſtris Principis Bohemorum: [*& infra.* s] Pragen. Epiſcopus ad petitionem ejuſdem principis, ipſa volente ad

a *Vid. l. literas. pe: Cyn. & Bart. C. de præſumpt.* b *Cap.* 14. *eod. tit. in* 3. *compil. Vid. Bart. in auth. ſed & ſi quis C. de teſtib. & Guid. Pap.* c *In C. Barb. quos ſuper hoc idem Presbyter duxerit præſentandos.* d *Vid. Lamberin. de jure patron. art.* 4. *q.* 2. *princ.* 1. *part.* 2. *libr.* e *al. Urbenen.* f *Cap.* 2. *tit. de empt. in* 3. *comp. Vid. Guid. Pap.* g *Cap.* 1. *eod. tit. in* 4. *compil.*

a *Cap.* 3. *eod. tit. in* 4. *comp. Vid. Guid. Pap.* b *juraverunt.* c *Cap.* 4. *eod. tit. in* 4. *compil.* d *Per excommunicationis ſententiam dubitantib. ſuccurritur. concor. quod not. Bart. in l. quidam conſulebant. ff. de re judic.* e *vox, dicti, deeſt.* f *oſtendat.* g *al. Magdeburgen. Archiepiſc. & præpoſito Subingenum.* h *C. l.* 5. *eod. tit. in* 4. *comp. Vid. Guid. Pap.* i *Miſnen. Vid. Annal. Miſnia* 670. *Chronic. Sclaver.* 189.

Digitized by Google

te ad ipſum accedere, ut ſuas coram eo proponeret actiones, ſed a ſatellitibus ejuſdem prohibita, qui ei bis, vel tertio prohibuerunt ingreſſum, poſt appellationem ad nos interpoſitam divortii ſententiam promulgavit: a qua ipſa fecit ad noſtram præſentiam provocari: [& infra. 1] Mandamus, quatenus partibus ad locum idoneum convocatis, recipiatis teſtes, quos vel nobilis ipſa pro ſe, vel Princeps pro parte ſua (cum nondum teſtificata didicerint) ſuper proceſſu Pragen. Epiſcopi, vel poſteriorum Judicum duxerint producendos, & nobilis ipſa pro ſe *a*, vel teſtes, quos prius induxit, vel alios, ſi voluerit inducere, non vetetur, cum non renunciaverit teſtibus producendis.

[*1 Dil. fil. n. P. S. Marcelli Presbyterum Cardinalem concessimus auditorem, coram quo propoſuit Procurator nobilis memoratæ, quod cum olim ea ſignificante ad noſtram audientiam perveniſſet, quod prædictus Princeps eam duxiſſet legitime in uxorem, & XIV. annis, & amplius velut conjugem legitime pertractaſſet, & filiis, & filiabus ſuſceptis ex ea.*]

CAP. XLVII.

Ponit Concilium duodecim, ſine quibus ad probandum conſanguinitatem in cauſa matrimoniali, non valet teſtimonium de auditu. h. d. ſummando generaliter.

Idem *in Concilio generali*. b (*an.* 1216. *Romæ*)

21. LIcet *c* ex quadam neceſſitate præter communem formam olim fuerit inſtitutum, in conſanguinitatis, & affinitatis gradibus computandis valere teſtimonium de auditu, cum propter brevem hominum vitam teſtes de viſu deponere non valerent, uſque ad gradum ſeptimum computando: quia tamen pluribus exemplis, & certis experimentis didicimus, ex hoc multa pericula contra legitima proveniſſe conjugia: ſtatuimus, ne ſuper hoc recipiantur de cætero teſtes de auditu *d*, cum jam quartum gradum prohibitio non excedat. Niſi forte *e* perſonæ graves extiterint, quibus fides ſit merito adhibenda, & ante litem motam teſtificata didicerint ab antiquioribus quidem ſuis, non utique ab uno, cum non ſufficeret ille, ſi viveret, ſed duobus ad minus: nec ab infamibus, & ſuſpectis, ſed a fide dignis, & omni exceptione majoribus, cum ſatis videretur abſurdum illos admitti, quorum repellerentur auctores. Nec tamen ſi unus a pluribus, vel infames ab hominibus bonæ famæ acceperint, quod teſtantur, tanquam plures, & idonei teſtes debent admitti, cum ſecundum ordinem ſolitum judiciorum non ſufficiat unius teſtis aſſertio; etiam ſi præſidiali refulgeat dignitate, & actus legitimi ſint infamibus interdicti. Teſtes autem hujuſmodi proprio juramento firmantes, quod ad ferendum teſtimonium in cauſa ipſa odio, amore, timore, vel commodo non procedant, perſonas expreſſis nominibus, vel demonſtratione, vel circumlocutione ſufficienti deſignent, & ab utroque latere ſingulos gradus clara computatione diſtinguant: & in ſuo nihilominus juramento concludant, ſe accepiſſe a ſuis majoribus quod deponunt, & credere ita eſſe. Sed nec tales ſufficiant, niſi jurati deponant ſe vidiſſe perſonas, vel in uno prædictorum graduum conſtitutas pro conſanguineis ſe habere: tolerabilius eſt enim, aliquos contra ſtatuta hominum dimittere copulatos, quam conjunctos legitime contra ſtatuta Domini ſeparare.

CAP. XLVIII.

Poſt publicationem ad petitionem producentis, interrogari non debent teſtes, niſi quando dolo, vel negligentia examinatorum ſuper omnibus capitulis interrogati non fuerunt.

Honorius III. *Præpoſito Moliſii Firman. diœceſis.* [*an.* 1220.]

PEr tuas nobis literas *a* intimaſti, quod cum cauſa, quæ ſuper quibuſdam terris vertitur inter Canonicos ſancti *b* Petri ex una parte, & G. ſancti Simonis ex altera, tibi fuiſſet ab Apoſtolica ſede commiſſa, dictus G. tribus menſibus poſt teſtium publicationem elapſis, teſtes ſuos interrogari poſtulat iterato: [& *infra*. 1] Nos igitur reſpondemus, illum non eſſe ſuper hoc de cætero audiendum, niſi forſan a principio illos interrogari ſuper certis capitulis poſtulaſſet, idque malitioſe, vel negligenter fuerit prætermiſſum.

(*1 Super quo quid agere debeas, Apoſt. reſponſo deſiderat edoceri.*)

CAP. XLIX.

Teſtes probatorios, & reprobatorios probatoriorum reprobare licet: ſed reprobatorios reprobatoriorum non licet.

Idem *Vall. Oleti, & Sacramenia Abbatibus Palentiæ, & Segobienſ. diœceſ.* (*an.* 1220.)

III. LIcet *c* dilectus f. n. L. tituli ſanctæ Crucis Presbyter Cardinalis, quem Procuratoribus Burgen. Epiſcopi, & Clericorum ſanctæ Mariæ de Caſtro Sorer. dedimus auditorem, ea, quæ procuratores ipſi proponere voluerunt, audierit diligenter: quia tamen procurator dicti Epiſcopi contra perſonas teſtium productorum in principali adhuc ſe velle dicere *d* proponebat: [& *infra*. 1] Mandamus, quatenus recipiatis teſtes, quos contra perſonas productorum ſuper principali negotio partes duxerint producendos: quos ſi rurſus pars altera, vel utraque voluerit reprobare, contra illos probationes admittere procuretis, ita quod ultra non liceat partibus ad reprobationem teſtium aſpirare: ne, ſi producendi quartos contra tertios, & ſic deinceps, partibus licentia tribuatur, negotium diutius protelari contingat.

(*1 Et proteſtans nihilominus atteſtationes alterius partis, quæ vacante ſede Burgenſi dicuntur receptæ fuiſſe, certis de cauſis nullius eſſe momenti, cauſa ipſa per nos non potuit terminari, licet pars altera ſententiam cum inſtantia poſtularet. Illam igitur ad vos de conſenſu partium remittentes, d. u.*)

CAP. L.

Atteſtationes receptæ per arbitrum fidem faciunt in judicio, ſi teſtes mortui ſunt: ſi vivunt, eſt in optione illius, contra quem teſtes producti ſunt, an velit atteſtationes recipere, an teſtes de novo deponere. Et adde, etiam ſi atteſtationes publicatæ ſunt. Et hoc ultimum non eſt in l. fin. C. eod. ubi ponitur caſus hujus decret.

Idem *Præpoſito, & magiſtro G. & R. Laudun.* a *Canonicis.* [*an.* 1220.]

PRæſentata *f* nobis Sueſſon. Archidiac. petitio continebat, quod cum inter quondam R. prædeceſſorem ſuum ex una parte, & Capitulum ſancti Petri Sueſſon. ex altera, ſuper juriſdictione, quam idem Archidiaconus ſe in dicta Eccleſia ratione Archidiaconatus proponebat habere, quæſtio verteretur, tandem Cancellarium Pariſien. & magiſtros R. Remen. & P. Briton. Canonicos *g* ſuper hoc arbitros elegerunt: qui cum ſuſcepto arbitrio adeo in negotio proceſſiſſent, quod productis teſtibus, & depoſitionibus publicatis, receptiſque allegationibus utrorumque, & actis omnibus redactis in ſcriptis, ſigillorum ſuorum impreſſione ſignatis, arbitrium proferre deberent, unus ipſorum viam univerſæ carnis ingreſſus, & alius *h* in Archiepiſcopum Ebrunen. *i* aſſumptus,

a *Hæc duo verba, pro ſe, deſunt in antiq. exemplar.* b *Later. ſub Innoc. III. c. 59.* c *Cap. 6. eod. tit. in 4. comp. & declara hanc conſtitutionem, ut per Dominicum, in can. priſcis. diſt. 5. vid. Gud. Pap.* d *Vid. l. ad teſtium C. eod. l. in ſumma. ff. de aqu. pl. arc.* e *Dictio, forte, deeſt in Concil. habetur tamen in Greg. compil.*

a *Vid. Paul. de Caſtr. conſ. 369. in c. in caſu, de quo quæritur. & Jo. Andr. in c. cum cauſam quæ inter ſup eod. quem ſequitur Alex. Conſ. 104. in c. circa primum. vol. 5.* b *Dictio, Sancti, deeſt in omnib. manuſcr.* c *An hac decret. habeat locum in cauſa ſummaria vid. per Butrium in c. veniens 2. ſup. eod.* d *producere, al. proponere.* e *al. London.* f *Vid. Innoc. in l. ex parte. ſup. de arbit.* g *Clerices in antiquis cod.* h *altero* i *Ebrudun. al. Ebreden.*

ſumptus, qui diſtat per duodecim diætas, & amplius ab eiſdem. Unde cum prædicto R. ſolo minime arbitrari valente, videatur arbitrium expiraſſe: Diſcret. veſtræ mandamus, quatenus cauſam juxta hujuſmodi acta ſine debito terminetis: optione Capitulo reſervata, ut vel recipiat depoſitiones eorum, qui ſuperſunt productorum teſtium contra eos, vel eas reſpuentes conſentiant, ut iidem teſtes admittantur iterum, ſalvo jure, quod in utroque caſu eidem Capitulo competit, tam in perſonas teſtium, quam in dicta.

CAP. LI.

Non creditur teſti etiam religioſo, qui ſine juramento deponit.

Idem Honor. III. *Pennen. Epiſcopo.* a (*an.* 1220, *Romæ in Maeſiam.*)

NUper nobis *b* A. Presbytero ſupplicante innotuit, ut cum ipſe ordinem fratrum Minorum cauſa probationis *infra annum* intraſſet, Cuſtos ad probandum, quod idem Presbyter profeſſionem feciſſet, quoſdam ordinis ſui teſtes induxit, qui depoſuerunt ſuper hoc (contradicente dicto Presbytero) non jurati: [*& infra.* s] Reſpondemus, quod nullius teſtimonio, quantumcunque religioſus exiſtat: (niſi juratus depoſuerit) in alterius præjudicium debet credi.

[s *Unde præfatus Presbyter aſſerebat, eorum teſtimonium nullum eſſe, prædicto replicante cuſtode, quod ſecundum ſui ordinis regulam jurare non poterant, nec debebant, ſed eorum verbis ſimplicibus in hujuſmodi ſtandum erat: quare nobis humiliter ſupplicaſti, ut quid agendum ſit tibi, te redderemus noſtris literis certiorem. Nos igitur tuæ f. breviter.*]

CAP. LII.

Diligenter, & ſigillatim examinandi ſunt teſtes: ſuppl. etiamſi agitur de vita, & miraculis alicujus canonizandi.

Abbas.

Idem *Ceriſoton.* c, *& Trecoren. Epiſcopis.* (*an.* 1220.)

VEnerabili fratri noſtro *d* Epiſcopo, & Capitulo Coriſopiten. ac univerſis Abbatibus apud Ciſtercien. *e*, in generali Capitulo congregatis: [*& infra,* s] Diſcret. veſtræ mandamus, quatenus teſtes, quos Abbas, & Monachi S. Martini *f* Ciſtercienſ. ordinis ſuper vita, & miraculis piæ memoriæ M. Abbatis monaſterii ſupradicti duxerint producendos, examinare ſigillatim curetis, cum ea diligentia, quæ ſolet, & debet in *g* receptione teſtium adhiberi.

[s *Multiſque Epiſcopis aliis, & religioſis, una cum Abbate, & Conventu S. Mauritii monaſterii Ciſtercienſ. ordinis Coriſopiten. diœceſ. olim nobis inſinuantibus, piæ mem. Mauritium Abbatem præfati monaſterii divino munere claris coruſcantem miraculis, adeo ut monaſterium ipſum quadam uſurpatione uſus, ſeu potius quadam anticipatione futuri votum ab ejus nomine ſortiatur, & humiliter ſupplicantibus, ut ipſum annumerari ſanctorum catalogo faceremus, ut quod populus devota præſumptione, ut ſic dixerimus, nunc uſurpat, ſeu etiam divino inſtinctu anticipat, illum appellando ſanctum, & abſque auct. Apoſtol. ſed. venerando, vice tandem juſſione Apoſtolica faciat, ad gloriam Chriſti, & nominis Chriſtiani, nos eorum devotis precibus, in quantum decuit, annuentes, ven. f. n. Epiſcopo Leon. & dil. fil. Abbati S. Lupi Criſopon. diœceſ. dedimus in mandatis, ut inquirerent ſuper prædicti viri vita & miraculis diligentiſſime veritatem, & eam nobis fideliter intimarent, ut ea plenius comperta, pro ſupplicantium deſiderio plenius annuere valeremus. Idem Epiſcopus, & Abbas quandam nobis paginam tranſmiſerunt, propriorum ſigillorum appenſione munitam, in qua multa quidem, & magna miracula continentur facta, ut dicitur a Domino, meritis dicti viri, quæ licet probata per teſtes juratos, & nominatos in ipſa pagina innontur, non tamen apparet per paginam ſæpedictam, quod ipſos teſtes examinaverunt ſigillatim, & quod eos ſuper his, de quibus ſunt teſtificati, ac circumſtantiis, cum ea interrogaverunt diligentia, quæ ſolet, & debet in teſtium receptione adhiberi. Unde licet humana devotio prompto debeat affectu honorare, quos dignatio divina benignitatis honorat, tutius tamen eſſe cenſemus hoc differre negotium, quam in eo ſententiam minus conſiderate proferre. Nolentes autem deeſſe ſupernæ gratiæ muneri, ſed adeſſe.*]

CAP. LIII.

Iterum examinandus eſt teſtis, qui obſcure depoſuit: ſupple tu, ex Judicis officio.

Gregorius IX. (*an.* 1230.)

CUm clamor *a* validus contra Acherontinen. Epiſcopum ſuper ſimonia, & aliis criminibus aſcendiſſet, Melfiten. & Ruben. Epiſcopis dedimus in mandatis, ut ſuper his diligenter veritatem inquirerent: [*& infra.*] Verum quia apertis atteſtationibus L. & G. ſuper ſimonia ita depoſuere confuſe, quod ex dictis eorum non poteſt veritas declarari: Mandamus quatenus examinetis eos iterum diligenter, & tam eorum, quam aliorum, quos receperitis teſtificata, ſub ſigillis veſtris nobis fideliter referatis.

CAP. LIV.

Perſeverans in crimine, etiam in civili repellitur a teſtimonio: emendatus vero, non infamis, admittitur in civili, & etiam criminali more civiliter: fallit in perjuro, qui in criminali repellitur.

Idem.

TEſtimonium *b* ejus, cui ab adverſa parte opponitur crimen, merito reprobatur in criminali cauſa, ſive civili, ſi in ipſo crimine perſeverat. Si vero ſit de crimine emendatus, & eum non comitetur infamia, non eſt in cauſa civili, vel etiam cum de crimine civiliter agitur (præterquam pro reatu perjurii) repellendus. In criminali autem, ſi in alio judicio inſtituta accuſatione contra ipſum, de crimine convictus extitit, vel confeſſus: vel ſi nunc per exceptionem exinde convincatur, aut gravata ſit ejus opinio, pro eo, quod quandoque fuit tali modo repulſus, quamvis in hoc caſu non excluderetur in cauſa civili: poteſt a teſtimonio (licet egerit pœnitentiam) removeri.

CAP. LV.

Quarta productio non eſt danda ſine ſolennitate legali, de qua hic.

Idem.

ULtra tertiam productionem non debent teſtes ulterius produci in cauſa: *c* niſi præſtito ab eo, qui hoc poſtulat, juramento, quod neque per ſe, neque per alium teſtificata ſubtraxerit, vel fuerit percunctatus, nec per dolum, aut artem aliquam quartam productionem expoſcat: ſed quia quos deſiderat de novo producere, prius habere nequivit.

CAP. LVI.

Accuſatus criminaliter non admittitur in teſtem contra alium in cauſa criminali, ſua accuſatione pendente: niſi in exceptis criminibus.

Idem.

NOn debet *d* quis in criminibus (niſi forſan in exceptis) ad teſtificandum admitti, pendente accuſatione de crimine contra ipſum: cum etiam accuſati (niſi prius ſe probaverint innocentes) ab accuſatione, ac ſuſceptione ordinum repellantur.

DE

a *Muſien. al. Penn. al. Marienſi, vel Romenſi.* b *Vid. Guid. Pap. & de materia, quod non credatur teſti niſi jurato, vid. Felinum in c. literis. De præſ. & Dec. conſ. 91. & conſ. 120.* c *Criſopon. & Coriſopoton.* d *Vid. Caſſ. in Catal. glor. mund. p. 3. conſ. 47. 49 & 50.* e *Ciſtercium.* f *In C. Bar. Monachi monaſterii S. Maur. Ciſterc. &c.* g *receptionibus.*

a *Vid. Archid. in c. ut officium. §. verum. De hæret. lib. 6. & Eymer. in direct. Inquiſitor. part. 3. q. 62. & quæ ibi dixi l. 3. adnotat. ſchol. 219. Vid. Alb. tract. de ſtatutis p. 4. q. 71. & 72. & plene per Archid. in c. parvuli, 22. q. 5. Hus ceſſ. Burch. l. 1. decr. c. 164.* c *Vid. auth. qui ſemel. C. de probat.* d *Vid. Burch. lib. 1. decr. c. 164.*

Digitized by Google

TITULUS XXI.

DE TESTIBUS COGENDIS, VEL NON.

CAP. I.

In cauſa civili monendi, & inducendi teſtes ſunt ad teſtificandum: & ſi ſe ſubtrahant odio, gratia, &c. compelluntur.

Alexander III. *Papien. electo*. (*an.* 1170.)

CAuſam *a* matrimonii, quæ inter M. mulierem, & filium R. vertitur, commiſimus Judicibus terminandam. Ideoque mandamus, quatenus teſtes ab alterutra partium in ſuæ aſſertionis teſtimonium invocatos, ne veritatem occultent, diligentius moneas, & inducas. Si autem odio, vel gratia, vel timore ſe ſubtrahant, eos ad ferendum teſtimonium coram prælatis Judicibus, vel eorum *b* nuncio, quem ad hoc miſerint, Eccleſiaſtica diſtrictione compellas.

CAP. II.

Ubi teſtimonium eſt neceſſarium, compellendi ſunt teſtes ad illud ferendum, etiam per ſuſpenſionis, excommunicationis, & depoſitionis ſententiam.

Idem *Presbyteris Pontiæ*. (*an.* 1170.)

CUm ſuper cauſa *c*, quæ vertitur inter Prænestinen. Epiſcopum, & Subl. Abbatem, ſit teſtimonium veſtrum neceſſarium: mandamus, quatenus perhibituri teſtimonium veritati, Apoſtolico vos conſpectui præſentetis. Si vero non veneritis, ſcietis vos ab officio, & beneficio Eccleſiaſtico Apoſtolicæ auctoritate ſuſpenſos. Et ſi nec ſic veneritis, excommunicationis ſententiam, & depoſitionis poteritis formidare.

CAP. III.

Teſtis, qui timore adverſæ partis ſe ſubtrahit, teſtificari compellitur: adde etiam in criminali, ſecundum communem intellectum: & ſic aliquid additur ad c. 1. ſup. eod. & c. dilectorum. inf. eod.

Idem *Genuenſi d Archiepiſcopo*. (*an.* 1170.)

SUper *e* eo: [& *inf.* 1] Conſult. t. t. reſpond. quod ſi factum ſit notorium, non eget teſtium depoſitionibus declarari, cum talia probationem, vel ordinem judiciarium non requirant. Verum ſi non ſit notorium, & is, qui convenitur, factum negaverit, teſtes, qui interfuerunt facto, monendi ſunt, non cogendi ad ferendum teſtimonium veritati. Niſi forte timore adverſæ partis conſtiterit Judici eos a ferendo teſtimonio revocari: licet ad hoc paſſim poſſint *f* de juris humani rigore compelli.

[1 *Quod certificari deſideras, an cum aliquis de aliquo facto manifeſto ante Judicem convenitur, hi, qui facto interfuerint, cogendi ſint ad ferendum teſtimonium veritati.*]

CAP. IV.

Compelluntur teſtes etiam in criminali, quos accuſatus malitioſe accuſatori ſubtraxit. hoc dicit, ſecundum verum, & communem intellectum. Abbas.

Idem. (*an.* 1170.)

I. PErvenit ad audientiam *g* noſtram, quod cum I. Prior ſancti Laurentii coram te fuiſſet de ſimoniæ, & adulterii crimine accuſatus, quendam, qui contra eum ducendus erat in teſtimonium, juramento adſtrinxit, ut non deponeret contra ipſum: (& *inf.*) Nos igitur attendentes, quod nemo debet adverſario inſtrumenta (quorum appellatione teſtes continentur) ſubtrahere: & quod tam ille, qui ſurripit inſtrumenta, quam qui adverſario parem *h* advocationis copiam ſubtrahit, iniquam oſtendit eſſe litem ſovere, & experiri debet in ſe Judicis auctoritatem elaſam: reſpondemus ad detegendum tantæ fraudis, & calliditatis commentum, ipſum teſtem merito eſſe compellendum.

CAP. V.

Si res aliter probari non poteſt, etiam in cauſa criminali compellendi ſunt teſtes. h. d. ſecundum lecturam notabiliorem.

Clemens III. *Segobienſi Epiſcopo*. *a* (*an.* 1190.)

II. PErvenit *b* ad nos, quod cum a Laicis enormis, & intolerabilis injuria Clerico multis adſtantibus, & videntibus inferatur, injuriantes in cauſam tracti negant ſe tantum facinus commiſiſſe: & cum læſus eorum teſtimonio, qui præſentes extiterant, hoc probare deſideret, illi nolunt veritati teſtimonium perhibere: [& *infra*. 1] Conſul. t. f. t. quod hi, qui de rebus Eccleſiaſticis teſtificari recuſant, ſi aliter veritas nequiverit eliei, ad illud ſunt per cenſuram Eccleſiaſticam compellendi.

[1 *Sicque fit, ut Eccleſiaſtica juſtitia depereat, & Clericalis ordo vileſcat. Quia vero ſuper his tua nos duxit f. conſulendos.*

CAP. VI.

Super conſanguinitate probanda cogendi ſunt teſtes. Ita communiter ſummatur. Sed Panorm. non placet hoc ſummarium, & ideo ſummat ſicut c. 1. ſupra eod.

Idem.

CÆterum, quod ſuper *c* conſanguinitate cogendus ſit teſtis perhibere teſtimonium veritati, non dubitatur a nobis, cum id tam jus ſcriptum approbet, quam conſuetudo actibus utentium approbata *d*, ſi ipſum conſtiterit odio, vel gratia, veritatem ſupprimere, aut timore.

CAP. VII.

Teſtis Synodalis, qui coram ordinario ſuper matrimonio depoſuit, non compellitur jurare ſuper eo coram delegato; hoc primo. *Propter ſupervenientem infamiam, a teſtimonio repellitur;* hoc ſecundo. *Poteſt tamen ſi erravit, in continenti, non ex intervallo, dictum ſuum corrigere.* hoc tertio.

Cœleſtinus III. (*an.* 1195.)

PRæterea ſi teſtes *e* publici, quos tua civitas nuncupat ſynodales, ſuper cauſa matrimonii coram te, vel tuo Capitulo ſemel teſtimonium reddiderint, non debent compelli, ut in præſentia alicujus delegati Judicis ſuper eadem cauſa iterato præbeant juramentum, dummodo aliter fiat fides Judici delegato: niſi forte articulus novæ quæſtionis emergat. Hujuſmodi *f* vero teſtes publico jure poſſunt propter infamiam a perhibendo teſtimonio removeri, ſi eam, poſtquam in communi recepti fuerant, contigerit contraxiſſe. Quorum teſtimonia, ſi quandoque non ſtudioſe, ſed in proferendo erraverint, & ſe in continenti correxerint, reprobari non debent: ſecus autem erit, ſi correctioni ſuæ interpoſuerint intervallum.

CAP. VIII.

Cum de fama, vel vitio falſitatis inquiritur, cogendi ſunt teſtes. hoc dicit. ſecundum Joan. Andr. ſed ſecundum Panorm. nimis reſtringit textum.

Innocentius III. *Priori ſancti Fridiani, & Magiſtro P. Canonico Piſano*. (*an.* 1206.)

SUper his *g*: [& *infra*.] Cæterum volumus, & mandamus, ut ſuper inquiſitionis articulis, tam de fama electi, quam literis contra eum ſub nomine longe majoris, & ſanioris partis Capituli deſtinatis, cogatis teſtes, qui nominati fuerint, perhibere teſtimonium veritati.

S CAP.

a *Cap. 2. eod. tit. in 1. collect. Vid. Guid. Pap. hic*. b *Dictio*, *eorum, deeſt in vetuſt.* c *Cap. 3 eod. tit. in 1. compil. & poſt Concil. Lateran. ſub Alex. III. part. 8. c. 1.* d *al. Januenſ. alii. Jan. Epiſc.* e *Cap. 4. eod. tit. in 1. compil. & c. 7. part. 8. poſt Concil. Later. ſub Alex. III.* f *Dictio, de, deeſt in vetuſtioribus.* g *Cap. 1. de præſumpt. in 2. compilat.* h *partem advocationis, ſeu defenſionis copiam, al. partem.*

a *Scobien. al. Gobeien.* b *Cap. 1. eod. tit. in 2. comp. Vid. Jul. Clar. in pract. crimin. §. Imp. quæſt. 24.* c *Cap. 2. eod. tit. in 2. compil.* d *Vid. cont. in l. 3. & ibi Cyn. C. quæ ſit long. conſuetud.* e *Cap. 3. eod. tit. in 2. compil.* f *Hujuſmodi vero teſtes publici, jure poſſunt, &c. & in paucis habetur ut in textu.* g *Cap. 3. tit. de accuſat. in 3. compil. Adde hic Guid. Pap.*

CAP. IX.

Teſtes, qui ſe ſubtrahunt, etiam in criminali cogendi ſunt.

Idem *Archidiacono Mediolanenſi*. [*an.* 1206.]

CUm contra magiſtrum R. ſuper eo, quod dicitur a ſede Apoſt. falſas literas reportaſſe, ac per ſe, vel per Procuratorem fuiſſe uſum eiſdem, tibi direxerimus ſcripta noſtra: poſtulaſti per ſedis Apoſtol. nraeulum edoceri, utrum ſuper præfato vitio falſitaris teſtea compellere debeas nominatos. Nos igitur *a* reſpondemus, quod teſtes prædicti, ſi ſe gratia, odio, vel timore ſubtraxerint, per cenſ. Eccl. debes eppellat. remota compellere veritati teſtimonium pethibere. *b*

CAP. X.

Non ſummatur propter varietatem lecturorum, nec etiam dividitur.

Honorius III. *Abbati S. Eugenii, & magiſtro G. Canonico Senen.* (*an.* 1222.)

DIlectorum filiorum Vulterani Capituli ex parte una, & Epiſcopi Vulterani ex altera, procuratoribue in noſtra præſentia conſtitutis: (*& infra.* 1) Teſtee, qui fuerint nominati, præterquam ſuper criminibus (ſi ſe gratia, odio, vel timore ſubtraxerint) per cenſuram Eccleſiaſticam cogatis veritati teſtimonium perhibere.

[1 *Dil. fil. tit. SS. Coſmæ, & Damiani Diac. Card. conceſſimus auditorem, coram quo cum per conventionis, & reconventionis modum ſuper diverſis capitulis, quæ ſub bulla noſtra vobis tranſmiſimus interclusa, lis fuerit legitime conteſtata &c.*] *ſic abſciſſum.*

CAP. XI.

Ad detegendam veritatem conjurationis coguntur ſocii, etiam jurati.

Idem *Epiſcopo Bonon. & magiſtro B.* c [*an.* 1220.]

VEnerabilis frater noſter Archiepiſcopus Ravennaten. propoſuit, quod cives Cervicen. *d* cum M. & I. *e* quondam Clericis Eccleſiæ Raven. quandam præſumpſerunt conjurationem facere contra eum, nihilominus in detrimentum ejus dantes eis quandam pecuniæ quantitatem: & ad hæc celanda ſe edſtringentes vinculo juramenti, unde humiliter ſupplicavit, ut cum cauſam ſuper his, & quibuſdam articolis vobis duxerimus committendem, & ipſe intentionem ſuam probare non poſſit, niſi teſtimonio civium prædictorum *f*, providere ei *g* (ne pro defectu teſtium pereet ſua juſtitia) dignaremur. Ideoque mendamus, quatenus monitione præmiſſa, per cenſuram Eccleſ. eppellat. remota cogatis illos, quos videritis compellendos, ut ab hujuſmodi juramento abſolvant, quos idem Archiepiſcopus ed teſtimonium duxerit producendos: eos nihilominus (ſi ſe gratia, vel odio, vel timore ſubtraxerint) diſtrictione ſimili compellentes ad perhibendum teſtimonium veritati.

* TITULUS XXII.

DE FIDE INSTRUMENTORUM.

CAP. I.

Inſtrumenti exemplum non ſolenniter ſumptum fidem non facit abſque originali. h. d. ſecundum ipſius mentem.

Gregorius. *h* [*an.* 592.]

SI ſcripturam *i* authenticam non videmus, ad exemplaria nihil facere poſſumus.

CAP. II.

Corruit inſtrumentum, ſi teſtes inſcripti deceſſerint, niſi ſigillum habeat authenticum, vel a Notario ſit confectum.

Alexander III. (*an.* 1166.)

SCripta vero *a* authentica, ſi teſtes inſcripti deceſſerint (niſi per manum publicam facta fuerint, ita quod appareent publica, aut authenticum ſigillum habuerint, per quod poſſint probari) non videntur nobis alicujus firmitatis robur habere.

CAP. III.

Reſcriptum Apoſtolicum propter raſuram in loco non ſuſpecto non cenſetur vitioſum. h. d. ſecundum mentem.

Idem. (*an.* 1166.)

EX literis veſtris *b* accepimus, quod cum cauſe, quæ inter magiſtrum A. & R. ſuper capella de Ambitoria *c* vertitur, de mandato noſtro ſuſceperitis terminandam, præfatus R. literarum ſibi copiam fieri poſtulavit. Qui cum eas argueret falſitatis, quia in narratione facti abraſæ ſunt, ubi ſcriptum eſt, jura prochialia: [*& infra.* 1] Dicimus, quod propter abraſionem illam judicari falſæ non poſſunt, nec etiam haberi ſuſpectæ, præſertim cum & privilegia in poſſeſſionibus abradantur, & literæ in narratione facti [ſi erratum eſt] poſſunt incunctanter abradi.

(1 *Nos autem inſpicientes literas veſtras.*)

CAP. IV.

Redarguenti privilegium de falſo, Judex faciet illud exhiberi coram Judice, & paucis, & in loco congruo, & ſecuro: & interim ſtabitur ſententiæ lata per illud.

Idem *Eboracenſi* d *Archiepiſcopo*. [*an.* 1165.]

ACcepimus *e* literas, quas Abbas ſancti Auguſtini contra Cantuarien. Archiepiſcopum tranſmiſit: (*& infra.* 1.) Cum privilegia non inſpecta non valeant argui falſitatis, & difficile ſit, & *f* periculoſum, ea apud ſedem Apoſt. exhiberi: præcipimus, ut vel exhibeantur eidem Archiepiſcopo in clauſtro prædictorum fratrum, vel in alio loco congruo, & ſecuro, uſque ad nativitatem proximam ſancti Joannis Baptiſtæ. Si vero nec venerit, nec ſufficientem reſponſalem miſerit, ei perpetuum ſilentium imponatis ipſa ulterius arguendi. Interim autem nolumus illa privilegia vacillare: ſed præcipimus ſententiam, quæ eorum obtentu ſuper ſtatu monaſterii lata eſt, inviolabiliter obſervari: [*& infra.*] Jubemus etiam, ut Archiepiſcopum in inſpectione privilegiorum 12. hominum numero faciatis eſſe contentum.

[1 *Nos itaque attendentes tempus ad proſequendam appellationem praſcriptum nullatenus expectandum.*]

CAP. V.

Inſtrumentum, vel privilegium, quo quis utitur coram Judice, adverſario integraliter legi non debet: ſed ſolum illud capitulum, de quo agitur, edi debet.

Celeſtinus III. *Abbati ſancti* g *Secundi.* (*an.* 1194.)

COntingit interdum *h*, ut dicitis, quod quandocunque cum aliquo litem habetis, privilegium veſtrum adverſæ parti cogimini plenius exhibere: unde accidit, quod occaſione unius capituli, ſuper quo convenimini, plurima litigia ſuſcitantur: (*& infra.* 1) Conſult. tuæ taliter reſpondemus, ut quandocumque ſuper exhibendo privilegio, vel indulgentia, ſeu inſtrumento fueritis requiſiti, preſente Judice, aut aliquibus prudentibus viris deputatis ab ipſo, audiente parte contraria, tantummodo recitetur, ita quod ſi ſuper uno tantum capitulo *i* quæſtio fuerit, illud ſolummodo deſcribatur, & adverſæ parti copia ejus fiat.

[1 Ec

a *Nos igitur taliter &c.* b *Adde quod de jure civili multantur. cont. l. 1. ff. ſi quis jus dicen. non obtem.* c *In quibuſdam, B. Epiſcopo.* d *Cormen. al. Cermen. al. Tremen.* e *al. M. & L. ſl. fin. C. de hæret. l. quotiens. ff. de quæſt. & l. cum probatio. ff. de prob.* g *Dictio, ei, deeſt.* h *l. 2. epiſt. 3. c. 42. regiſtri.* i *Cap. 1. eod. tit. in 1. compil.*

a *Cap. 2. eod. tit. in 1. compil.* b *Cap. 1. eod. tit. in 2. compil.* c *Ambitiona. al. Alodon.* d *Male Epiſcopo.* e *Cap. 2. eod. tit. in 2. compil. Vid. Guid. Pap. hic. & Petr. Bleſenſ. epiſt. 201. ſtiam.* g *In Cod. Barb. Fromundi, & ejuſdem conventui.* h *Cap. 3 eod. tit. in 3. compil. vid. Bart. & Bald. in l. fin. C. de prec. Imp. off. Bart. & Angel. in l. fin. C. de bon. iud. auct. poſſ. Felin. in c. 1. ſup. de prob. Bald. & doct. in l. incivile. ff. de legib.* i *al. articulo.*

(1 *Et ſic evidenter æmuli multarum cavillationum argumenta recipiunt, quibus etiam pacem, & tranquillitatem veſtram impugnant. Quia vero intereſt noſtra jurgiis ſuſcitandis obviare, & ſuſcitata decidere.*)

CAP. VI.

Inſtrumentum publica manu non confectum, habens ſigillum, cujus literæ non ſunt legibiles, vel ſcripturæ dictæ, vel aliquem patitur fracturam, non probat. Hoc dicit, propt magis facit ad titulum. Et eſt caſus quotidianus, & notabilis pro illis ſigillis antiquis. Pannor.

Innocentius III *Mediolanenſi Archiepiſcopo.*

[an. 1208.]

INter dilectos a filios G. Abbatem ſancti Donati de Seozula, & B. Procuratorem tuum, ſuper ſubjectis articulis, diu fuit in noſtro auditorio litigatum. Petebat ſiquidem Abbas nomine monaſterii ſui a præfato Procuratore tuo, nomine Mediolanen. Eccleſiæ, reſtitui monaſterio memorato portum Scozulæ, cum honore, diſtrictu, & juriſdictione loci præfati, dicens ad monaſterium hæc omnia pertinere, hoc ipſum dicens de hominibus, qui habitant in curta Baſunen. [b] & tenent res monaſterii in Grania: de quibus monaſterium obtinuerat in judicio poſſeſſorio per ſententiam Epiſcopi Veronenſis. Hæc omnia petebat cum omnibus fructibus inde perceptis: ſalvo in omnibus jure addendi, vel diminuendi, ſatagens comprobare omnia, quæ præmiſſa ſunt, ad ſuum monaſterium pertinere. Primo per privilegium Luitardi Comitis, quondam Epiſcopi Lucani [c], qui monaſterium ipſum fundaverat, & ei, quæ præmiſſa ſunt, donaverat univerſa. Secundo per inſtrumentum ſententiæ Aſperti, quondam Mediolanenſ. Archiepiſcopi, quam ea delegatione Ludovici [d] Imperatoris tulit ſuper his, pro monaſterio, contra A. præfati Luitardi nepotem, qui ſuper his monaſterium moleſtabat. Tertio per privilegia Romanorum Imperatorum, & præſertim Henrici, qui præmiſſa omnia monaſterio confirmabat, vel etiam conferebat. Quarto per inſtrumenta locationum, quas fecerant diverſis perſonis Abbates monaſterii memorati. Teſtes quoque produxerat, per quos nitebatur probare, quod monaſterium a 60. annis & citra [e] & a 30. annis & ſupra poſſedarat ſupradicta: & quod fama publica erat, ea omnia præfato monaſterio a jam dicto Luitardo fuiſſe donata. Sed contra privilegium donationis a Procuratore tuo multa fuerunt objecta. Primo, quia ibi maxime apparebat conſumptum (videlicet in annotatione indictionis) ubi potuiſſet falſitas facilius deprehendi. Secundo, quia cum charta vetuſtiſſima videretur, recentior apparebat ſcriptura, tanquam non illo tempore facta fuiſſet. Tertio, quia falſum ſigillum vitioſe videbatur appoſitum, eo quod e media parte ſigilli apparebat quædam imago, non cum mitra in capite, ſed cum pileo: nec induta Pontificalibus, ſed regalibus indumentis [f], tenens in manu non baculum paſtoralem, ſed quaſi ſceptrum regale, cujus facies non apparebat integra, ſed dimidia, tanquam in illa medietate reſpiceret aliam mediam, quæ tamen tota vacua remanebat, ſed quædam imago videbatur ex ea fuiſſe deleta: quia cera in ea parte, nec in colore, nec in planicie, reliquæ parti ſimilis apparebat: unde non Epiſcopi, ſed Imperatoris videbatur fuiſſe ſigillum, quia [g] in una medietate Cæſaris imaginem exprimebat, & in altera medietate præſumebatur vel filii, vel conjugis imaginem habuiſſe: nam in ipſo ſigillo nullæ aliæ literæ apparebant, niſi quæ nomen proprium cum hac adjectione. Dei gratia, deſignabant. Sed cum proprium nomen ipſius Epiſcopi fuerit Luitardus, & in nomine proprio, quod exprimebat ſigillum, deletæ fuerant duæ literæ: ſecunda, quæ erat inter l. & t. & ſexta quæ fuerat inter r. & u. ita, quod ſi ſecunda o. & ſexta fuiſſet i. proculdubio non Luitardus, ſed Lotharius legeretur: quod etiam inde convinci a poterat, quod ſecundum diſpoſitionem aliarum literarum inter l. & t. non erat ſpatium, niſi quod potuiſſet unam literam continere: cum ſecundum integritatem hujus nominis, Luitardus, inter l. & t. duæ literæ ſunt diverſæ: præterea inter r. & u. tam modicum erat ſpatium, ut in eo nec hæc litera d. quæ majus occupat ſpatium, ſed hæc litera i. quæ minimum occupat, videretur formata fuiſſe. Rurſus cum cera ſigilli ab interiori parte vetuſtiſſima eſſet, cera, quæ poſita erat ab exteriori parte quaſi ad conſervationem ſigilli, recens erat, & mollis. Quod cum diligenter inveſtigatum fuiſſet, certo certius eſt compertum, quod ſub vetuſto ſigillo charta fuerat perforata, & per glutinum novæ ceræ, quæ poſita fuerat exterius, quaſi ad conſervationem ſigilli, vitioſe fuit ipſi chartæ ſubjunctum. Eadem falſitatis ſpecie, per vitioſam videlicet appoſitionem ſigilli, cætera fere privilegia Romanorum Impp. præter privilegia Henrici, vel falſa reperta ſunt, vel falſata. Sed & ipſum Henrici privilegium ad fidem inſtruendam non videbatur ſufficere, quia nec erat publica manu confectum, nec ſigillum habebat authenticum, eo quod erat ex media fere parte conſumptum, nec plus de nomine proprio, niſi ultima medietas, videlicet, icus; nec de cæteris literis, niſi hæc adjectio, Dei gratia, apparebat, ita quod ex literis ipſis non magis poterat comprobari fuiſſe ſigillum Henrici, quam Ludovici. Inſtrumentum quoque ſententiæ multis modis inveniebatur ſuſpectum, tum quia in ipſo quædam apparebant lituræ: tum quia ſubſcriptio Notarii videbatur manus alterius fuiſſe, quam ſubſcriptio [b] inſtrumenti, quum tamen Notarius in ſubſcriptione profiteretur ſe inſtrumentum manu propria conſcripſiſſe. Litera quoque recentior videbatur, quam charta, & aqua videbatur encauſtum [c] infectum, ut antiquius appareret. In omnibus [d] autem Imperialibus privilegiis, quæ poſteriora fuerant, nulla eſt habita mentio de illa ſententia, quamvis in eorum aliquibus mentio facta fuerit Luitardi, qui dicebatur donationem feciſſe. Porro ſi legitimum eſſet inſtrumentum ſententiæ, per illam tamen ſententiam nullum Mediolanen. Archiepiſcopatui præjudicium poterat generari, cum ipſa ſententia lata fuerit inter alios: & res inter alios acta alii non præjudicet [e]. Nec atteſtationes, quæ continebantur in inſtrumento ſententiæ, per quas legitima donatio Luitardi videbatur eſſe probata, poterant eidem Archiepiſcopatui nocumentum aliquod irrogare, cum inter alias perſonas, & in alio judicio receptæ fuiſſent. Cæterum memorati Henrici privilegium, quod non ſolum confirmationis, ſed etiam donationis videbatur fuiſſe, unde rerum dominium donatarum intelligi forte poterat monaſterio acquiſitum, quamvis ex forma petitionis, quæ in ipſo privilegio declaratur, confirmatorium videretur, ut tamen intelligatur eo modo, quo magis poſſet valere: diſtinguendum videbatur, ut idem Henricus alia donaverit, & alia confirmaverit: cum eadem legitime nequiviſſent confirmari pariter, & donari: confirmari, tanquam prius habita, & poſſeſſa: donari, tanquam tunc tradita, & conceſſa: ac per hoc illa non poterant intelligi per privilegium illud donata, ſed confirmata, cum juxta [f]

a *Cap. 4. eod. tit. in 1. compil.* b *al. Biniens.* c *Licinien.* d *Ludovici.* e *al. infra.* f *Dictio, indumentis, deeſt in nonnullis vetuſtis exempl.* g *al. quod.*

a *Conjici.* b *ſuperſcriptio.* c *al. incauſtum. eſt autem encauſtum librariorum atramentum, de quo Cal. Rhodig. l. 7. lect. antiq. c. 31.* d *etiam.* e *Vid. l. 3. & ibi Doct. & Bart. D. Jud. ſol.* f *Juxta ſanctiones legitimas, quod meum eſt ex una cauſa, amplius meum fieri non poſſit.*

Digitized by Google

legum ſanctiones, quod meum eſt, ex alia cauſa meum fieri non poſſit, niſi deſierit eſſe meum: [*& inf.* 1] Cum ergo privilegium Henrici confirmatorium tantum extiterit, ſaltem quoad illa, quæ deducta ſunt in judicium, ſi principale non tenuit, nec acceſſorium, quod ex eo, vel ob id dignoſcitur eſſe ſecutum: (*& infra*. a) Per iſtrumenta vero locationis nec eſt utrique probata proprietas, nec ad plenum poſſeſſio, cum ad probationem rei propriæ, ſive ad defenſionem non ſufficiat ſacta locatio: (*& inf.*) Cum autem ſuper his fuiſſet diutius litigatum, quia legitime probata non fuerant, quæ petebantur ad monaſterium pertinere, ab impetitione ipſius procuratorem tuum nomine tuo, & Mediolan. Eccleſiæ ſententialiter duximus abſolvendum: quoniam cum obſcura ſunt jura partium, conſuevit contra eum, qui petitor eſt, judicari.

[1 *Præſertim cum pars monaſterii viſa fuerit comprobare, tum per privilegium conceſſionis, tum per inſtrumentum ſententiæ, vel illa quidem legitime fuerant a Luiterdo donata, & ille donatione per totum judicium eſt uſa. Unde poſt donationem hujuſmodi eadem eidem non poterant concedi.*]

[2 *Peri modo cætera privilegia Romanorum Imperatorum, etiamſi vera fuiſſent ac ſine ſuſpicione reperta, ad probationem tamen invalida probarentur.*]

CAP. VII.

Non valent literæ ſuper abſolutione voti per cruce ſignatos impetratæ, tacita veritate, vel expreſſa falſitate.

Idem *Cantuarienſi Archiepiſcopo*. (*an.* 1208.)

QUod ſuper his: [*& infra*.] Quæſiviſti e, quid agere debeas circa cruce ſignatos, qui dicentes ſe ab Apoſtolica ſede redire, ſuper abſolutione ſua ignota Cardinalium ſigilla reportant: cum eis ſuper impedimentis expoſitis non fuiſſet de levi credendum. Ad quod taliter reſpondemus, quod ſi quandoque talibus literas indulgemus, illis, qui perſonas, & facultates eorum plenius noverunt, hoc modo ſcribimus, ut ſuper impedimentis expoſitis (inquiſita diligentius veritate) ſtatuant circa illos, quod animarum ſaluti, & ſuccurſui terræ ſanctæ magis noverint expedire: providentes attentius, ne quid in fraudem voti fallaciter confingatur. Unde ſi tales per ſuppreſſionem veritatis, aut falſitatis expreſſionem, literas non ſolum Cardinalium, ſed etiam noſtras, nec ſolum dubias, ſed etiam certas conſtiterit impetraſſe, carere volumus impetratis, & eis non obſtantibus ad voti executionem compelli.

CAP. VIII.

Si de extravaganti dubitetur, an decretalis ſit authentica: aut eſt juri conſona, & tunc judicatur ſecundum illam, aut diſſona, & tunc Papa conſulitur.

Idem *Helienſi Epiſcopo*. (*an* 1208.)

PAſtoralis *b*, &c. [*& infra*. 1] Auctoritate præſentium duximus ſtatuendum, ut cum aliqua decretalis, de qua Judex merito dubitet, allegatur: ſi eadem juri communi ſit conſona, ſecundum eam non metuat judicare; cum non tam ipſius, quam juris communis auctoritate procedere videatur. Verum ſi juri communi ſit diſſona, ſecundum ipſam non judicet, ſed ſuperiorem conſulat ſuper ea.

[1 *Quæſiviſti etiam, quibus indiciis fides ſit adhibenda Decretalibus, de quarum auctoritate Judex poteſt non immerito dubitare, cum plures inveniantur in compilatione ſcholarium, & allegentur in cauſis, de quibus per bullam non conſtitit, nec ipſe per metropolis inſinuatæ fuerunt. Quia igitur ſæpe contingit, quod etiam coram nobis decretales hujuſmodi proponuntur, quas eſſe authenticas dubitamus. ſ. e. benignius reſpondentes.*]

CAP. IX.

Poſt Publicatas atteſtationes uſque ad concluſionem poſſunt inſtrumenta produci. hoc primo. *Conſuetudo loci facit inſtrumentum authenticum*. hoc ſecundo.

Idem *Epiſcopo ſancti Andreæ, & Abbati de Broch*. (*an.* 1206.)

CUm dilectus *a*: [*& infra*.] Ad ſecundam quæſtionem duximus reſpondendum, quod utraque pars poteſt inſtrumentum etiam poſt publicationem atteſtationum uſque ad definitivæ ſententiæ calculum exhibere, antequam ſit in cauſa concluſum. Super tertio vero articulo reſpondemus, quod ſi conſuetudo illius patriæ obtineat approbata, ut inſtrumentis illius Regia fides adhibeatur, vos ea ſecure poteritis admittere: præſertim cum ſupradictus Rex tantæ fuerit honeſtatis, quod ipſius inſtrumenta maximæ auctoritatis ſint in partibus *b* Scoticanis.

CAP. X.

Falſitas inſtrumenti, vel quod deeſt inſtrumento, probari poteſt per teſtes.

Idem *Petro civi Viterbienſi*. (*an.* 1206.)

CUm Joannes *c* Heremita a te centum, & triginta libras Senen. ex cauſa mutui coram Donadeo, & Joan. Judicibus Viterbien. petiiſſet, & tu ex adverſo proponeres, quod cum idem tu centum, & octoginta libris tibi pro pretio domus, quam eidem vendideras, teneretur, centum triginta libras ex illis non immerito debebat compenſare. Tandem cum ſuper hoc, & quibuſdam aliis articulis inter vos fuiſſet aliquandiu litigatum, Judices atteſtationibus publicatis te ſententialiter condemnaverunt, ut eidem prædictæ domus poſſeſſionem vacuam *d* traderes, & a creditoribus liberatam: [*& infra*.] Cum igitur ab hac ſententia ad noſtram audientiam duxeris appellandum, & nos tam tibi, quam prædicto Joanni T. Subdiaconum, & Capellanum noſtrum dederimus auditorem, ex parte tua fuit propoſitum, ſupradictæ domus venditionem non puram, ſed conditionalem potius extitiſſe, ac nullatenus te teneri ad traditionem ipſius, quatuor nihilominus teſtibus ad hoc probandum inductis, quod etſi novum eſſet capitulum, pendebat tamen ex veteri, qui jurati depoſuerunt, ſe interfuiſſe contractui inter te, & prædictum Joannem ſuper eadem domo celebrato, pro qua centum octoginta librarum pretium tibi fuerat conſtitutum, tali videlicet adjecta conditione, ut tu domum ipſam inhabitares libere in vita tua, & poſt obitum tuum M. & R. natis tuis, ejuſdem Joannis nepotibus, remaneret: cujus conditionis intuitu domum ipſam eidem Joanni pro minori pretio vendidiſti, cum a G. morandi pro ipſa ducentas libras potuiſſes habere: anni vero, menſis, & diei, quo venditio facta fuit, iidem teſtes ſe dixerunt minime recordari. Dictus vero Joannes venditionem non conditionalem, ſed puram propoſuit extitiſſe, ad hoc probandum publicum exhibens inſtrumentum: [*& infra*. 1] Tabellionem quoque, qui confecerat inſtrumentum, & unum ex teſtibus in inſtrumento ſubſcriptis ad id probandum induxit: [*& infra*. 2] Porro cum dubitatio fuiſſet exorta, utrius deberet probatio prævalere, pro tua fuit parte propoſitum: quia etſi eandem vim obtineant inſtrumentorum fides, & depoſitiones teſtium, in litibus exercendis, non tamen quodlibet inſtrumentum tanti debet eſſe momenti, ut trium vel plurium idoneorum teſtium depoſitionibus præferatur: [*& inf.* 3]. Ad hoc autem idem Joan. ex adverſo reſpondit, quod cum intentionem ſuam per jam dictum fundaverit inſtrumentum, ac tu in modum exceptionis venditionem ipſam non pure, ſed conditionaliter celebratam eſſe proponas, nec

a *Cap.* 1. *eod. tit. in* 3. *compil.* b *Cap.* 3. *eod. tit. in* 3. *comp. Vid. Bart. & DD. in l. cum prolatis. ff. de re judic.*

a *Cap.* 4. *eod. tit. in* 3. *compil.* b *Scoticanis*. c *C.* 1. *eod. tit. in* 4. *comp.* d *Quando dicatur vacua poſſeſſio, Vide per Ang. & Legiſtas in l. in conventionalibus. §. ſi quis vacuam. ff. de verb. oblig. gloſſ. in §. quod autem. Inſtit. de uſucap.*

a, nec per teſtes ad hoc a te inductos de certo fuerit tempore facta fides, & ideo non appareat, quod ſuper illa venditione deponant, quam conſtat per dictum inſtrumentum determinato tempore fuiſſe contractam, hujuſmodi probatio videbatur inefficax ad intentionem contrariam elidendam. Verum reſponſionem iſtam eſſe proponebas invalidam: quoniam cum utraque pars a nobis interrogata, fuiſſet in jure confeſſa, quod unica tantum venditio ſuper domo contracta fuerit, & ex depoſitionibus teſtium liqueat venditionem conditionalem fuiſſe: ex utrinſque confeſſione colligitur, ejuſdem domus venditionem conditionalem extitiſſe, non puram, non obſtante quod ipſa interrogatio facta fuerit, poſtquam a partibus extitit in cauſa concluſum, cum Judex (qui uſque ad prolationem ſententiæ debet univerſa rimari) poſſit interrogare de facto, quotiens dubitationis aliquid *b* occurrit: [*& inf.* 4] De conſilio fratrum noſtrorum pronunciavimus, venditionem prædictæ domus fuiſſe conditionaliter celebratam, & te ob hoc e nullatenus obligatum ad traditionem ipſius: ſuper hoc memorato Joanni ſilentium imponentes. Sententiam vero Judicum prædictorum, qui alias juſte pronunciaſſe noſcuntur (cum hujuſmodi exceptio coram ipſis nec probata fuerit, nec objecta) quoad dictum capitulum infirmamus, eam quoad alios articulos auctoritate *d* Apoſtolica confirmantes.

[*1 In quo profitebaris, te propria voluntate vendidiſſe, ac tradidiſſe domum ipſam eidem Jo. Heremitæ, & poſtea CLXXX. librarum pretium recepiſſe.*]

[*2 Sed licet tabellio venditionem puram extitiſſe firmavit, prout in ſerie inſtrumenti continetur, utrum tamen ſub conditione, vel pure fuerit contractus initus, dixit ſe minime recordari.*]

[*3 Satis eſt enim, ſi propter tabellionis auctoritatem, qui ſuum officium fideliter adimplere præſumitur, cum ad hoc ex juramento teneatur, tanta fides adhibeatur inſtrumento confecto, quanta foret duobus idoneis teſtibus adhibenda: ſed cum per quatuor teſtes omni exceptione majores fuerit manifeſte probatum, ſupradictam venditionem fuiſſe conditionaliter celebratam, eorum depoſitiones aſſerunt inſtrumento merito præferendas.*]

[*4 His igitur, & aliis tam coram nobis, quam coram prædicto Capellano propoſitis, & plenius intellectis.*]

CAP. XI.

Defectus literæ non vitiat reſcriptum.

Honorius III. (*an.* 1222.)

EX parte e chariſſimæ in Chriſto filiæ B. quondam Anglorum *f* Reginæ fuit propoſitum: [*& infra.*] Quia reſcriptum Apoſtolicum pro eo quod in hac dictione, ſpoliarunt, hæc ſignra O. deerat, aſſeritur vitioſum: mandamus, quatenus hoc non obſtante in negotio ipſo ratione prævia procedas.

CAP. XII.

Licite appellatur a Judice, qui parti hoc petenti non facit edi communia inſtrumenta.

Gregorius IX. *Priori ſancti Bartholomæi, & Decano de Arcubus London.* (*an.* 1232.)

G. Perpetuus Vicarius Eccleſiæ de Recham. nobis expoſuit, quod cum Prior, & Conventus de Ledis eum ſuper decimis coram Judicibus auctoritate Apoſtol. convenirent, & dictus G. ſuper ſimilibus coram ipſis reconveniſſet eoſdem, quia dicti Judices copiam quorundam inſtrumentorum communium, quæ habebat pars altera, & per quæ intendebat intentionem ſuam ſuper principali fundare, fieri non faciebant eidem hoc cum inſtantia poſtulanti, noſtram audientiam appellavit. Ideoque mandamus, quatenus ſi eſt ita, revocato in ſtatum debitum. &c.

CAP. XIII.

Scripturæ contrariæ ab eodem productæ, fidem non faciunt.

Idem. (*an.* 1230.)

IMputari ei *a* poteſt, qui contrarias inter ſe ſcripturas in judicio protulit, fidem ſibi adinvicem derogantes, cum in ipſius fuerit poteſtate, quam voluerat, non proferre.

CAP. XIV.

Si in inſtrumento debiti exprimitur cauſa, condemnatur debitor, niſi probet indebitum: ſi non exprimitur, neceſſe eſt, ut creditor probet id fore debitum.

Idem.

SI cautio, quam a te indebite proponis expoſitam, indeterminate loquatur, adverſarius tuus tenetur oſtendere debitum, quod continetur in ea. Sed ſi cauſam, propter quam hujuſmodi ſcriptura proceſſerit, expreſſaria in eadem, confeſſioni tuæ ſtetur: niſi probaveris te id indebite promiſiſſe.

CAP. XV.

Auctoritate Ordinarii poteſt Notarius tabellionis mortui notas in publicam formam redigere.

Idem *I. tabellioni.*

CUm P. tabellio morte *b* præventus, quædam non perfecerit inſtrumenta, quæ in notam redacta fuerant ab eodem: ad petitionem eorum, ad quos pertinent, auctoritate ordinarii Judicis poteris ea fideliter in publicam formam redigere, habitura per hoc perpetuam firmitatem.

CAP. XVI.

Inſtrumentum exemplatum per tabellionem auctoritate Ordinarii, eandem vim habet cum originali.

Idem.

SI inſtrumenta propter vetuſtatem, vel propter aliam juſtam cauſam exemplari petantur: coram ordinario Judice, vel delegato ab eo ſpecialiter præſententur: qui ſi ea diligenter inſpecta in nulla ſui parte vitiata repererit, per publicam perſonam illa præcipiat exemplari, eandem auctoritatem per hoc cum originalibus habitura.

TITULUS XXIII.

DE PRÆSUMPTIONIBUS.

CAP. I.

Sicut manifeſte nocens eſt pœnæ obnoxius, ita & occultus, licet poſtea dicat ſe joco feciſſe.

Salomon *in Parabolis.* c

SIcut noxius eſt, qui mittit lanceas, & ſagittas in mortem: ita vir, qui fraudulenter nocet amico ſuo, & cum fuerit deprehenſus, dicit, ludens feci.

CAP. II.

Ex violenta præſumptione fertur definitiva, & eſt caſus notabilis.

Idem. *d*

AFferte mihi gladium. Cumque attuliſſent, ait: dividite infantem vivum, & date dimidiam partem uni, &

a *Infere quod per confeſſionem rei, ubi debitum eſt liquidum, admittitur recompenſatio. concor. l. Julianus. §. offerri. ff. de act. empt.* b *vide l. ubicunque. de interr. act. l. 1. & 2. eod. tit.* c *Hæc duo verba, ob hoc, deſunt in vetuſtiorib.* d *hæc verba, auctoritate Apoſtolica, deſunt etiam.* e *vid. Rom. conſ. 348. Bald. in l. imperator. ff. de ſtat. hom. & Jaſ. in l. ſi quis mihi bona. de acq. hæredit.* f *Anglicorum.* g *Lugdun.*

a *Vide Anton. de Butr. in c. in noſtro, ſup. de teſtibus, & c. ex tenore. ſup. de reſcript. Bert. & Salic. in l. ſcripturæ. C. de fide inſtrum. Bald. in l. imperator. 1. ff. de ſtat. hom.* b *Vide Matth. de affl. ſuper conſt. Neapol. in c. Bajulos annuæ not. 13. & ſeq. Bal. conſ. 62. l. 5. Alex. conſ. 136. & 151. l. 1.* c *Cap. 26. & c. 1. eod. tit. in 1. compil.* d *in judicio duarum mulierum, l. 3. Reg. c. 3. & cap. 2. eod. tit. in 1. compil.*

Digitized by Google

& dimidiam partem alteri. Dixit autem mulier, cujus filius erat vivus, ad Regem; (commota ſunt quippe viſcera ejus ſuper filio ſuo). Obſecro domine, date illi infantem vivum, & non occidatur: e contrario alia *a* dicebat: nec mihi, nec tibi ſit: ſed dividatur. Reſpondit Rex & ait: Date huic infantem vivum, & non occidatur, hæc eſt enim mater ejus.

CAP. III.

Converſatio in adoleſcentia facit præſumptionem in ſenectute.

Hieronymus *ſuper Parabolis.* b [*an.* 390.]

EX ſtudiis ſuis intelligitur puer *c*. Quemcumque enim virtutibus ſtudere, cum modeſtia continentiæ, auditioni ſapientum, obſervantiæ mandatorum Dei, maxima ſimplicitati, & humilitati videris, hujus munda, & recta opera intellige.

CAP. IV.

Præſumitur contra illum, qui dilationibus ſubterfugit judicium.

Bonifacius Papa *Epiſcopis Galliæ.* (*an.* 422.)

NUllus dubitat *d*, quod ita judicium nocens ſubterfugit, quemadmodum ut abſolvatur, qui eſt innocens, quærit: confitetur enim de omnibus, quiſquis ſe ſubterfugere judicium dilationibus putat.

CAP. V.

Qui ex duobus illatis alterum negat, reliquum affirmare præſumitur.

Gregorius *in homilia.* a (*an.* 600.)

NOnne *f* bene dicimus, quia Samaritanus es tu, & dæmonium habes? Reſpondit Jeſus: Ego dæmonium non habeo.

Duo quippe illata fuerunt ei: unum negavit, alterum tacendo conceſſit.

CAP. VI.

Ex præteritis præſumitur circa futura.

Idem *Maximo Epiſcopo.* g

MAndata cœleſtia efficacius gerimus *h*, ſi noſtra cum fratribus onera partiamur. Proinde ſuper cunctas Eccleſias Siciliæ te vices ſedis Apoſtolicæ miniſtrare decernimus.

Quae non loco tribuimus, ſed perſonæ. Quia ex tranſacta in te vita didicimus, quid de ſubſequenti converſatione tua præſumamus.

CAP. VII.

Ex vicinitate præſumitur notitia facti loci vicini.

Idem. *i*

QUoſdam: [*& x inf.*] Aphrica vero, qualiter mortalitate, & languoribus vaſtetur, quanto viciniores eſtis, credo quod ſubtilius cognoviſtis.

CAP. VIII.

Præſumitur factum notum in vicino loco, quod eſt notum in remoto.

Idem *Victori Epiſcopo.* l

QUanto: [*& infra.*] Latere te in vicino non potuit, quod ad nos in longinquo pervenit.

CAP. IX.

Ex præteritis præſumitur circa futura.

Hieronymus *ſuper Oſee.* m [*an.* 390]

SCribam ei multiplices leges meas. Ex prius datis, & neglectis apparet, quod has negligent.

CAP. X.

Efficacior probatio requiritur ab eo, qui probare vult illud, quod non eſt veriſimile.

Alexander III. *Decano Caſſien.* a [*an.* 1180.]

QUia veriſimile *b* non eſt, quod H. Presbyter perſonatum Eccleſiæ R. Capellano conceſſerit, & ab eo ejuſdem Eccleſiæ acceperit vicariam: Provideas, ne ſuper hoc probationem recipias, niſi communis loci fama id habeat, vel tales perſonæ appareant, de quibus veriſimile non ſit, quod debeant dejerare. Quoniam ſæpe contingit, quod teſtes facile corrupti inducantur ad falſum teſtimonium proferendum.

CAP. XI.

Per cohabitationem diutinam, & famam de matrimonio, & contractibus matrimonialibus, ac alia adminicula probatur matrimonium. Pannor.

Idem *Genuen.* c *Archiepiſcopo.*

ILlud quoque *d* nobis innotuit, quod cum libera mulier per decem annos, & ultra cuidam ſervo ſcienter cohabitaverit, & ab eo fuerit carnaliter cognita, nunc ipſum aſſerit ſuum non eſſe maritum. Verum vir eam vendicans in uxorem, oſtendit publicum inſtrumentum, in quo ſeſe conjuges nominant, & per quod ipſum ei donationem propter nuptias feciſſe apparet. Mulier vero inſtrumentum illud aſſerens vitioſum, ut ſervo dominus fraudaretur, plures teſtes produxit, quod ille ab amicis ejus ſæpe rogatus, ut eam deſponſarat, nec deſponſaſſe, nec deſponſaturum ſe ipſam firmiter aſſerebat: vir autem nonniſi prædicto inſtrumento, & quibuſdam teſtibus, qui viderant eam annulos deferentem, ipſam probavit uxorem: ſed mulier de more illorum, quæ panes vendunt, ſe annulos detuliſſe dicebat. Verum, quia in hujuſmodi dubietate, fama viciniæ magis debet attendi, ſi fama loci habet, quod vir ipſam in lecto *e*, & in menſa ſicut uxorem tenuerit (cum matrimonium ſit maris, & fœminæ conjunctio, individuam vitæ conſuetudinem retinens) cogenda eſt mulier, ut eidem viro affectu ſerviat conjugali, præſertim ſi præſcriptum inſtrumentum ab eo conditum fuerit, qui officium ſuum fideliter adimplevit.

CAP. XII.

Per violentam præſumptionem probatur carnis copula.

Idem *Archid. Genuen.* f

LIteris *g* fraternitatis tuæ receptis nobis innotuit, quod cum P. ab A. muliere, quam in uxorem acceperat, peteret ſeparari, accuſatores matrimonii produxerunt teſtes firmiter aſſerentes, quod poſtquam mulier cum prædicto viro contraxerat matrimonium, conſanguineum viri ejuſdem ſolum cum ſola, nudum cum nuda, in eodem lecto jacentem, ea (ut credebant) intentione, ut eam cognoſceret carnaliter, *h* viderunt, multis locis ſecretis, & latebris ad hoc commodis, & horis electis: [*& inf.* 1] Conſul. tuæ taliter reſpondemus, quod ex hujuſmodi violenta, & certa ſuſpicione fornicationis, poteſt ſententia divortii promulgari: ita quidem, ut vir licentiam habeat mortua illa ducendi aliam, muliere ſine ſpe conjugii remanente.

(1 *Et publica fama conſentit, quod poſt contractum matrimonium ſe miſcuerunt ad invicem, quod in præſentia tua publice, ut aſſeris, ſunt confeſſi, quamvis & id ſe poſt contractum matri-*

a *Illa.* b *al. Salomon in parabolis.* c *C.* 20. *& C.* 4. *eod. tit. in* 2. *comp. Hic ſpectat l. is qui §. divus ff. de tut. & cur. dat. ab his, & §. ſervus in gloſſ. deſierunt. Inſt. de rer. diviſ.* d *Cap.* 5. *eod. tit. in* 2. *comp.* e *Hom.* 18. f *Cap.* 6. *eod. tit. in* 2. *comp. Bald. in l.* 2. *C. de ſacr. Eccl.* g *Greg. l.* 2. *epiſt.* 4. *regiſtri.* h *Cap.* 7. *eod. tit. in* 2. *comp. & c.* 1. *tit. de offic. vic. in* 2. *comp.* i *Greg. l.* 7. *epiſt.* 123. *ſive* 127. *regiſt.* n *Cap.* 7. *eod. tit. in* 2. *comp.* l *Greg. in regiſt. l.* 10. *epiſt.* 33. *&* 34. m *Cap.* 8. *&* 10. *eod. tit. in* 2. *comp.*

a *al. Caſtrenſi.* b *Cap.* 12. *eod. tit. in* 1. *compil.* c *Januenſi.* d *Cap.* 14. *de ſponſ. in* 1. *comp. & poſt Conc. Lat. ſub Alex. III. p.* 50. *c.* 42. e *Nota ſigna aliquam ſicut uxorem tractandi. & vid. Bald. in c. Ego N. de jurejur. & in c. ex tranſmiſſa. de reſt. ſpol.* f *In quibuſdam deeſt inſcriptio, ut in* 2. *comp.* g *Cap.* 2. *eod. tit. in* 2. *comp. Vide Matth. ſing.* 116. *& Alex. conſ.* 15. *incipit, Viſo proceſſu.* h *in C. Barb. ut eam cognoſceret carnaliter, viderunt, & in ſecretis &c.*

Digitized by Google

matrimonium feciſſe negarent. Dicitur quoque de muliere prædicta, quod de marito ſe ſimulans concepiſſe, alienum partum jam baptizatum, ut ferunt, ſe mentita eſt peperiſſe, & rebaptizari faciens, virum ſuum decepit. Procedente vero tempore cum ſama empti alieni partus fraudem detegeret, parentibus, a quibus eum emerat, occulte reſtituit, poſtea veneficum potum, & alias vitæ inſidias viro paraſſe eadem mulier perhibetur. Quia igitur nos duxit tua f. conſulendos, ſi ad diſſolvendum matrimonium prædictæ probationes ſufficiant.)

CAP. XIII.

Idem dicit, ut præced. cap.

Clemens III. (*an.* 1190.)

TErtio loco quæſtionis *a* hujuſmodi nondum tua f. petiit explicari, an juvenis ſponſam, in quam per verba de præſenti conſenſit, debeat uxorem habere: ad quorum matrimonium impediendum neptis ipſius ſponſæ proſiliens *b*, ſe a juvene carnaliter præcognitam proponebat: a qua producti teſtes dixerunt, ſe pro certo credere, quod illa dicti juvenis extiterit concubina: adjicientes, quod eos inſimul viderant per plana, & nemora, vias & invia, pluries convagantes: & teſtimonium viciniæ ſuper hoc recepiſſe dicebant. Ad majorem vero certitudinem (quia minus ſufficientes credidiſti eſſe probatum, quod eadem mulier aſſerebat) tam ipſa, quam juvenis juramentis adſtricti ſeorſum confeſſi ſunt, quod ſe invicem carnaliter præcognoverant: licet juvenis nollet ab ea, quam deſponſaverat, ſeparari. Nos autem, quæ dicta ſunt intelligentes, præſertim cum hoc non dicatur occultum, ſed quaſi prædicetur a pluribus manifeſtum, conſultius eſſe credimus, ut matrimonialiter non *c* conjungantur, ſed ſolutis ſponſalibus ſeparentur.

CAP. XIV.

Propter præſumptionem etiam vehementem non debet quis de gravi crimine condemnari.

Innocentius III. *Nivernen. Epiſcopo, & Archidiacono Bituricen.* (*an.* 1198.)

LIteras veſtras recepimus *d* continentes, quod cum cauſa, quæ vertitur inter Altiſſiodoren. Epiſcopum, & quoſdam Burgenſes de Charitate, quos idem Epiſcopus de hæreſi impetebat, vobis, & Abbati Colloneuſi a ſede Apoſtolica delegata fuiſſet, utraque pars vos duos ſub certa pœna ſibi arbitros ſtatuerunt, delegata vobis nihilominus poteſtate reſervata: G. autem lator præſentium, unus ex illis hæreſim ſuam fuerat publica voce confeſſus, & de fratre ſuo ſimiliter recognoverat, quod eodem ſecum laborabat *e* errore: [*& infra. e*] Nos vero prædictum G. ſuſpectum de hæreſi vehementer habuimus, tum quia quod ante dixerat, poſtea ſe dixiſſe negavit: tum quia vel mendacium prius dixit in fratrem, aſſerendo illum hæreticum, vel perjurium poſtea commiſit in Deum, purgando illum de hæreſi: quorum utrumque reddit illum valde ſuſpectum: quanquam veriſimilius *f* videatur, quod eo tempore, quo tanquam vere pœnitens ab hæreſi revertebatur ad fidem, tam grave mendacium non dixiſſet præſertim in fratrem, quem tanquam chariſſimum, non aſſeruiſſet hæreticum; niſi fuiſſet accenſus zelo fidei orthodoxæ. Unde præſumitur, quod cum poſtea purgavit illum de hæreſi, turpiter dejeravit. Quocirca mandamus, quatenus cum propter ſolam ſuſpicionem (quamvis vehementem) nolumus illum de tam gravi crimine condemnari, talem, & tantam ſecuritatem recipiatis ab ipſo, præter juratoriam cautionem, quod timore pœnæ corporalis *a* debeat coerceri, diſcretam ei pœnitentiam injungentes, ex qua valeat apparere, utrum in tenebris ambulet, an in luce: utrumve ſit vere pœnitens, an ficte converſus: & ſi eum hoc modo verum catholicum cognoveritis, non ſinatis ipſum indebite moleſtari: alioquin eum tanquam hæreticum condemnetis.

(*c Qui cum de fide ſua coram ven. f. n. Bituricen. Archid. conveniretur, eique purgatio facienda per eundem VV. qui vere pœnitens, & catholicus credebatur, eſſet indicta: tunc ipſe VV. fratrem ſuum, quem publice aſſeruerat hæreticum, præſtito juramento catholicum eſſe firmavit, & ſic a præfato Epiſcopo duo contraria proponebatur dixiſſe: unde ab Epiſcopo & perjurus, & hæreticus cenſebatur. Ex contrario vero idem VV. propoſuit, quod licet de ſe publice confeſſus fuiſſet, nihil tamen de fratre fuerat confeſſus. Unde bene poteras illum purgaſſe, maxime cum a duobus Capellanis de Aibiniaco, qui conſcientiam illius noverant, ſe dicat audiviſſe, quod tanquam catholicum poteras illum ſecure purgare, qui eorum literas poſtea vobis oſtendit. Sed Epiſcopus ſuper eo, quod de fratre negaverat, protinus eum per ipſum, & unum Presbyterum, & alium Diaconum coram vobis convicit: unde ipſum prolapſum in hæreſim aſſerebat. Vos igitur in prædictum VV. contrarietates notabiles attendentes, ipſum cum literis veſtris ad præſentiam noſtram tranſmiſiſtis, bonis ejus interim annotatis, donec de perſona ejus, & bonis, quod ſtatuendum foret, ſtatuere curaremus, adjicientes, quod cum idem VV. apud vos cum quibuſdam inſtares, ut purgationem reciperetis ipſius, ſicut aliorum quorundam: vos juramentum ejus, eo quod ſibi contrarius videbatur, admittere noluiſtis, purgatione tamen pro eo per manum viij. bonorum virorum admiſſa: quia vero vulpeculæ, quæ moliuntur viam Domini demoliri, ſagaci ſunt ſtudio capiendæ: nam vulpes foveas habent, & volucres cœli nidos.*)

CAP. XV.

Non præſumitur incontinens in ſenectute, qui in juventute continuit, maxime ſi eſt literatus.

Idem *Cenadien. Epiſcopo, & Abbati Deciquorum.* (*an.* 1198.)

CUm in juventute ſua *b* Quinqueeccleſienſis Epiſcopus adeo ſe maturum, honeſtum, & providum exhibuerit, ut ab Eccleſia Romana meruerit pallio decorari: non eſt de levi credendum, quod poſtquam ad ſenilem *c* pervenit ætatem, turpiter abjecerit jugum Domini, fœtores libidinis amplexando: cum labes hujuſmodi, quæ nonnunquam in juventute contrahitur, in ſenectute frequentius expietur. Quis præterea de facili crederet, quod vir præditus ſcientia literarum, propriæ ſalutis oblitus, ad eam paſſionis ignominiam ſe converteret *d*, ut cum propria nepte abominabilem perpetraret inceſtum? cum etiam ſecundum ſententias ethnicorum naturale fœdus inter tales perſonas nihil permittat ſævi criminis ſuſpicari *e*. Licet igitur Rex Hungariæ eundem Epiſcopum nobis per nuncios, & literas de tali crimine detuliſſet, poſtulans, ut malum hujuſmodi perniciosum exemplo de Hungarica Eccleſia tolleremus: Quia tamen ejus ſuggeſtio non de charitatis radice procedere videbatur, noluimus aures noſtras quaſi malignis delationibus inclinare. Sed *f* ut probaremus, ſi ſpiritus eſſet ex Deo, Aurienſi *g* Epiſcopo dedimus in mandatis, ut prudenter, & caute, a Coepiſcopis indagaret, utrum præfatum Epiſcopum crederent tali labe reſperſum. Qui nobis poſtmodum reſcripſerunt, quod eum virum

honeſtæ

a *Cap. 8. tit. de ſponſal. in 2. comp.* b *Quod ſit audiendus, qui ſuam turpitudinem allegat ob animæ periculum evitandum, vide Jaſon. in l. iſte jurandum. quod ex conventione. §. procuratori; ff. de jurejur.* c *jungantur.* d *Cap. 3. eod. tit. in 3. comp.* e *Quid contineatur ſub hoc, infra patet in gloſſ. ſuper verb. purgando.* f *videtur. al. videbatur.*

a *Temporalis, in omnib. vet. lib. & in vet. comp.* b *Cap. 2. eod. tit. in 3. comp.* c *poſt. venit ad ſimilem ætatem &c.* d *converterit.* e *vid. l. ut vim. & ibi gloſſ. & Doct. ff. de juſtit. & jur.* f *al. Sed ut probaremus ſpiritus, ſi eſſent ex Deo &c.* g *Janutnſi.*

Digitized by Google

honeſtæ converſationis eſſe credebant, perſonam illius multipliciter commendantes.

C A P. XVI.

Is, pro quo beneficiando ſcribitur cum clauſula, ſi idoneus fuerit, non tenetur probare ſe idoneum, cum idoneus præſumatur.

Idem a *Archidiac. & Præpoſito Mediolan.*

(*an.* 1200.)

DUdum *b* Archidiac. Mediolen. dedimus in mandatis, ut C. Scholarem a Presbytero ſancti Victoris in Clericum ejuſdem Eccleſiæ recipi faceret, & in fratrem: *c* [*& inf.*] Sed Presbyter memoratus Archidiaconi declinans examen, aſſeruit, quod nequaquam ſufficiebant duobus Clericis facultates Eccleſiæ memoratæ, adjiciens, quod prædictus C. non erat idoneus ad illius Eccleſiæ beneficium obtinendum: [*& inf.*] Cauſam vobis duximus committendam ita, ut ex illa clauſula, ſcilicet, ſi perſona fuerit idonea, quæ noſtro reſcripto reperitur inſerta, eidem Scholari probandi ſe idoneum nulla neceſſitas imponatur: cum prima facie præſumatur idoneus, niſi aliud in contrarium oſtendatur.

T I T U L U S XXIV.
DE J U R E J U R A N D O.

C A P. I.

Agi poteſt ad relaxationem juramenti, cujus implementum turpitudinem continet ex parte ſuſcipientis. h. d. quoad intellectum, & eſt caſus notabilis. Abbas.

Gregorius III. *d* *univerſis Chriſtianis.* (*an.* 735.)

EX adminiſtrationis: *e* [*& infra.*] Mandamus, quatenus creditores ad juramenta ſuper uſuris ſibi ſolvendis præſtita, relaxanda *ſub contradict. app. ob.* Eccleſiaſtica diſtrictione cogatis.

C A P. II.

Non valet juramentum præſtitum a Prælato de non repetendis rebus Eccleſiæ. Vel ſic: *A juramento meticuloſo fit abſolutio per Judicem Eccleſiaſticum.*

Gregorius *in Regiſtro.* *f*

I. PErvenit ad nos *g* Laudicen. Epiſcopum ab Ar. Comite rebus ſuis ſpoliatum, & jurare compulſum, quod non repeteret ſic ablata. Cognita igitur contumelia, valde doluimus: aſſerentes ipſum Epiſcopum nullius juramenti vinculis ſuper hoc poſſe conſtringi: quem tamen abſolvimus, quia nefandiſſimis coactionibus juravit.

C A P. III.

Non dejerat, qui juramenti implementum in melius commutat. Et non adſtringitur quis juramento ad implendum, quod juravit, ſi ab alia parte non impletur, cujus reſpectu præbuit juramentum.

Idem *Regi Francorum.*

II. PErvenit *h* ad nos: [*& infra.* 1] Non enim propoſitum aut promiſſum infringit, qui in melius illud commutet. Nec tu ei, etiamſi promiſſum tuum juramento, vel fidei obligatione, interpoſita conditione firmaſſes, aliquatenus tenearis, ſi conſtat eum conditioni minime paruiſſe.

[1 *Quod tum jam pridem ad partes Alverniæ, &c.*

C A P. IV.

Ponitur forma juramenti ſeptem capitula continens, ſecundum quam jurent Papæ Epiſcopi: ſed hodie omnes recipientes dignitatem a Papa ſibi jurant. Hoc ſit pro ſummario, & diviſione.

Idem *Petro Subdiacono.*

EGo *a* N. Epiſcopus ab hac hora in antea fidelis ero ſancto *b* Petro, ſanctæque Romanæ Eccleſiæ, dominoque meo Papæ C. ejuſque ſucceſſoribus canonice intrantibus. Non ero neque *c* in conſilio, neque in facto, ut vitam perdat, aut membrum *d*, vel capiatur mala captione. Conſilium, quod mihi aut per ſe, aut per literas, aut per nuncium manifeſtabit, ad ejus *e* damnum nulli pandam: Papatum ſanctæ Romanæ Eccleſiæ, & regulas ſanctorum patrum adjutor ero ad defendandum, & retinendum (ſalvo ordine meo) contra omnes homines. Vocatus ad Synodum veniam: niſi præpeditus fuero canonica præpeditione. Legatum Apoſt. ſed. quem certum eſſe cognovero, in eundo, & redeundo honorifice tractabo, & in ſuis neceſſitatibus adjuvabo. Limina Apoſtolorum ſingulis annis aut per me, aut per certum nuncium viſitabo: niſi eorum abſolvar *f* licentia. Sic me Deus adjuvet, & hæc ſancta *g* Evangelia.

C A P. V.

Non tenetur Clericus Epiſcopo ſuo obedientiæ juramentum præſtare, niſi ratione adminiſtrationis ſibi conceſſæ.

Urbanus Papa. (*an.* 228.)

NUllus Epiſcopus Clericos ſuos (niſi forte, quibus *h* Eccleſiaſticarum rerum commiſſa fuerit diſpenſatio) ſibi jurare compellat.

C A P. VI.

Qui ſe obligavit ad uſuras ſolvendas, ſolvere non cogitur, niſi juraverit: quo caſu cogitur, ſed repetit.

Alexander III. *Epiſcopo Vigilen.* (*an.* 1180.)

DEbitores *i* ad ſolvendas uſuras, in quibus ſe obligaverant, cogi non debent. Si vero de ipſarum ſolutione juraverint, cogendi ſunt domino reddere juramentum. Et cum uſuræ ſolutæ fuerint, creditores ad eas reſtituendas ſunt Eccleſiaſtica ſeveritate (ſi neceſſe fuerit) compellendi.

C A P. VII.

Debitor, qui juravit creditori nullum gravamen ſuper re pignorata inferre, donec ſolverit debitum, non auditur repetens pignus, volendo compenſare fructus in ſortem: ſed debet prius debitum integraliter ſolvere, & demum rem cum fructibus inde perceptis expoſcere. h. d. & eſt caſus notabilis.

Idem *Rothomagen. Archiepiſcopo, & ejus Suffraganeis.*

I. AD noſtram noveritis audientiam perveniſſe *k*, quod cum P. quibuſdam hominibus certam ſummam pecuniæ mutuaſſet, quaſdam ab eis poſſeſſiones, & reditus recepit in pignore, ipſos juramenti religione adſtringens, quod ſuper illis, donec ſolverent ſibi pecuniam, nullum ei gravamen inferrent. Licet autem de poſſeſſionibus illis, & reditibus nondum ſortem, deductis expenſis, perceperit *l*, tu tamen, frater Archiepiſcope, eum propter hoc excommunicationis vinculo adſtrinxiſti: [*& inf.* 1] Ideoque mandamus, quatenus recepta a præfato P. ſufficienti cautione, quod veſtro debeat parere mandato, abſolvatis eundem. Deinde debitores ejus, qui prædictas poſſeſſiones, & reditus contra juramentum ſubtraxiſſe dicuntur, ſi ita eſt *m*, eos Eccleſiaſtica cenſura cogatis, ut hæc reſtituant, nec

a *Archiepiſcopo.* b *Ex hoc Decr. collige, quemlibet præſumi bonum, de quo ort. præter. Fel. vide Alex. conſ.* 127. *incip. Salvo teste in* 3. *volum.* c *vide Angelum.* d *In duobus vetuſtiſſimis, nonus: in ceteris* 3. *habetur; in uno octavus, quod rectius videtur. Hoc caput inordinate, & præpoſtere ſequentibus eſt præpoſitum cum ſit ex ſec. compil. ſequentia ex* 1. e *Cap.* 4. *eod. tit. in* 2. *compil.* f *al. ex Regiſtro Gregorii* g *Cap.* 9. *eod. tit. in* 1. *compil. & poſt Conc. Lat. ſub Alex. III. p.* 27. *c.* 7. h *Cap.* 10. *eod. tit. in* 3. *compil. Sed neque hoc c. dicit Ant. Auguſt. ſe invenire in reg. B. Gregor. vide B. Thom.* 2. 2. *q.* 89. *art.* 7. *& q.* 88. *art.* 2. *&* 12.

a *Cap.* 10. *eod. tit. in* 1. *compil.* b *al. beato.* c *dictio, neque, abeſt.* d *Quid appel. membri veniat,* Bartol. *in l.* 2. *ff. de pub. jud. Auth. ſed novo jure.* C. *de ſerv. fugit. &* 89. *diſt. c. ſingula.* e *eorum.* f *al. abſolvat.* g *Sancta Dei.* h *Cap.* 4. *eod. tit. in* 1. *comp.* i *Cap.* 2. *eod. tit. in* 1. *compilat. & poſt Conc. Lat. ſub Alexand. III. p.* 16. *c.* 4. k *C.* 3. *eod. tit. in* 1. *compil.* l *vid. l.* 1. *cum not.* C. *de fruct. & lit. expen.* m *Cod. Barb. Si ita eſt, per cenſuram Eccleſiaſticam cogatis.*

nec ſibi moleſtias inferant, donec ei pecunia perſolvatur. Cum autem ei pecuniam, ſicut juraverunt, perſolvarint; vos ipſum ad reſtituendum, quidquid (deductis expenſis) ultra ſortem recepiſſe conſtiterit, inducere ſtudeatis: & ſi commonitus non fecerit, in eandem excommunicationis ſententiam reducatis eundem.

[1 *Exinde vobis literas noſtras cogimur deſtinare, præſertim cum ille, ſicut aſſerit, ſorte ſua velit eſſe contentus.*]

CAP. VIII.

Si juramentum per metum extortum ſervari poteſt ſine interitu ſalutis æternæ, ſervandum eſt a. Eccleſia tamen Romana conſuevit a tali juramento abſolvere.

Idem Alexander III. *Senon. Archiepiſcopo*. (1180.)

SI vero a aliquis quemquam graviſſimo metu ſub religione juramenti ſuum jus refutare coegerit, ipſumque ſibi retinuerit, quia nos conſulere voluiſti, an alter eorum, vel neuter id habere debeat: Duximus tibi reſpondendum, quod non eſt tutum, quemlibet contra juramentum ſuum venire, niſi tale ſit, quod ſervatum vergat in interitum ſalutis æternæ: nec nos alicui dare materiam volumus veniendi contra juramentum proprium, ne auctores perjurii videamur. Verum aliquando in Rom Eccleſia a pluribus præd. n. factum eſſe recolitur, quod Clerici, qui coacti miniſterium Eccleſiæ abjurarunt, de juramento abſolutionis beneficium meruerunt, & ad coercendam iniquitatem eorum, qui Eccleſiaſticos viros ad præſtandum illud compulerant, permiſſi ſunt in eadem Eccleſia miniſtrare.

CAP. IX.

Monachi, qui pro debito monaſterii jurant ſtare in obſtagio, & fidejuſſores, qui juraverunt creditorem indemnem ſervare, juramenta ſervare coguntur.

Idem b *Sardinenſibus Epiſcopis*.

EX reſcripto c, quod nobis eſt præſentatum, Innotuit, Abbatem Tremen. cum Petro. ſuper ſumma octo millium ſolidorum taliter conveniſſe: (*& infr.*) Super hæc prædictus Abbas quoſdam ex Monachis obſides dedit, qui de obſervanda conventione juraverunt, ut ſi ipſi deficerent, alii Monachi loco eorum in obſtagio ponerentur. Inſuper ſi fidem dicti Monachi non ſervarent, Abbas dedit eidem V. d & ejus uxorem fidejuſſores: qui ſimiliter fidem præſtitiſſe dicuntur. Ideoque mandamus, quatenus tam Abbatem, & e Monachos, quam V. & uxorem ipſius monere curetis, ut ſicut jurarunt, eandem conventionem faciant adimpleri, alioquin Abbati, & Monachis ingreſſum interdicatis Eccleſiæ: & in terra præfati V. & uxoris ejuſdem, uſque ad dignam ſatisfactionem, Inhibeatis divina officia celebrari.

CAP. X.

Perjurus eſt, & ab Eccleſia removendus, qui non neceſſitate, ſed voluntate venit contra licitum juramentum.

Idem *Lundan. & Vegorien. Epiſcopis*.

QUerelam f R. Canonici Lincolnien. accepimus, quod cum V. Clericus ei duos biſantios nomine Eccleſiæ de ſtatera ſe annuatim ſoluturum, interpoſito ſacramento firmaſſet, per biennium ab hujuſmodi penſionis ſolutione ceſſavit. Quoniam igitur non merentur Eccleſias regere, qui ſunt crimine perjurii irretiti; mandamus, quatenus ſi vobis conſtiterit memoratum V. contra juramentum ſuum non neceſſitate, ſed voluntate, ab ejuſdem penſionis ſolutione g ceſſaſſe, ipſum a præſcripta Eccleſia removentes, eam præfato R. reſtituere minime differatis.

CAP. XI.

Si præſentatus jurat præſentanti de antiquo cenſu augendo, & poſtea contrarium jurat inſtituenti, valet ſecundum, & non primum, tamen ab Eccleſia removetur.

Lucius III. *Norvicen. Epiſcopo*. (*an.* 1181.)

TUa nos duxit fraternitas a conſulendos, cui ſtandum ſit juramento, cum Clericos Religioſi juriſjurandi religione conſtringunt ad majorem ſolito penſionem ſolvendam, vel præſtandum aliquid beneficii, præter ſolitam penſionem: cum autem inſtituuntur ab Epiſcopis, jurant, quod antiquam penſionem, & ſolitam non augebunt. Tuæ igitur conſult. breviter b reſpondemus, quod cum poſterius juramentum ratione, & Lateranenſis Concilii c auctoritate juvetur, primo præjudicat, quod de cupiditate proceſſit. Cæterum juſtum eſt, ut Clerici pro perjurio, quod vitare non poſſunt, ab Eccleſiis perpetuo excludantur.

CAP. XII.

Epiſcopi de perjurio gravius, quam alii, ſunt puniendi. h. d.

Urbanus III. *Archiepiſc. Piſan*. (*an.* 1186.)

CUm d quidam. (*& infra.* 1) Conſul. t. t. t. quod in Epiſcopos, qui ſuum tranſgreſſi ſunt juramentum, ſit tanto gravius vindicandum, quanto majori præeminent dignitate, & eorum exemplo facilius alii poterant ad ſimilia provocari.

[1 *Epiſcopi Sardiniæ, ſicut nobis eſt ex tua parte propoſitum, quibuſdam pecuniam, ſicut tenebantur, juramento adſtricti, non ſolverint: & quidam Epiſcopus ipſius terræ in die dedicationis Eccleſiæ ordinet, cum dies ille ad hoc inſtitutus non fuerit, celebraverit: & quidam etiam juraverunt aliquando, quod fratri vel ſorori, patri aut matri loqui non debeant, aut quodlibet eis ſubſidium miniſtrare, a nobis quid de hujuſmodi faciendum ſit, tua f requiſivit. Nos igitur.*]

Illicitum eſt juramentum de non præbendo ſubſidium conjuncto. h. d.

§. 1. Illi vero e, qui jurant non loqui patri, vel matri, ſorori, vel fratri, aut eis humanitatis ſubſidium non exhibere: abſolvendi ſunt ab illius obſervantia juramenti, cum illicitum ſit, & contrarium rationi: injuncta tamen eis de hoc, quod male juraverant, pœnitentia competenti.

CAP. XIII.

Non valet juramentum Monachi clauſtrum abjurantis: & ſibi de hoc gravis pœnitentia imponitur.

Idem.

SIcut f ex literis tuæ diſcretionis cognovimus, R. Prior monaſterii tui, iracundiæ calore ſuccenſus juramento firmavit, quod in clauſtro ejuſdem monaſterii, quo ſe vinculo profeſſionis adſtrinxit, non eſſet cum G. Monacho ulterius moraturus: [*& infra.* 1] Reſpondemus, quod non licuit Monacho ſupradicto temerarium g juramentum facere, maxime cum fidem profeſſionis frangeret, & ſtabilitatis ſuæ propoſitum evacuaret. Ideoque circa eum tua ſollicitudo provideat, quod talis ei pœnitentia injungatur, ut alius quilibet exemplo ejus deterritus, ſimile aliquid facere pertimeſcat: ipſe vero in clauſtro, quod licite abjurare non potuit, cum ſtabilitate perpetua ſuam pœnitentiam exequatur.

[1 *Quærenti ergo tibi, quid ſuper hoc circa eundem Monachum ſit agendum.*]

CAP. XIV.

Vaſallus, qui juravit Prælato, ſucceſſoribus jurare non cogitur.

T Clemens

a *Cap.* 4. *eod. tit. in* 1. *comp. & poſt Conc. part.* 17. *c.* 1. *vide c. ad audientiam, ſupra*. b *Sardin. & Gabilon. Epiſc.* c *Cap.* 6. *eod. tit. in* 1. *compil. & poſt. Conc. Lat. ſub Alex. III. p.* 17. *c.* 3. d *al. G. al. N.* e *in antiq. & Monachos*. f *Cap.* 7. *eod. tit. in* 1. *comp. & poſt Conc. Lat. ſub Alex. III. part.* 17. *c.* 5. *Vide Corſet. ſing.* 93. *lit. E. in verbo Emphiteuta*. g *ceſſare*.

a *Cap.* 2. *eod. tit. in* 2. *comp.* b *taliter*. c *Conc. Lat. ſub Alex. III. c.* 7. *§. prohibemus. Habes infr. de conſ. c. prohibemus.* d *Cap.* 11. *eod. tit. in* 1. *compil.* e *Vide Sotum lib.* 8. *de juſt. & jur. q.* 1. *art.* 7. f *C.* 3. *eod. tit. in* 1. *compil.* g *Vide B. Thom.* 2. 2. *q.* 89. *art.* 7. *& Sot. l.* 8. *de juſt. & jure. q.* 1. *art.* 7.

Digitized by Google

Clemens III. *VV.* a *Regi Siciliæ.* [*an.* 1190.]

VEritatis *b* amica ſimplicitas: [*& inf.* 1] Reſpondemus, ut hæredes tui, qui nobis, vel alicui ſucceſſorum noſtrorum juraverint, aliis jurare minime compellantur: catholicis tamen ſucceſſoribus noſtris, qui pro tempore fuerint, & homagii *c*, & fidelitatis puritatem, nihilominus acſi juraſſent, omni tempore teneantur abſque tergiverſatione aliqua fideliter obſervare.

[*1 Nullis verborum fallaciis, nullis oppetit ambiguitatum involucris offuſcari. Ea propter, fili chariſſime in Domino, audito quod in magnitudinis tuæ præſentia quæſtio mota fuerit, utrum ex tenore noſtri reſcripti colligeretur, quod ſinguli tuorum hæredum ſingulis noſtris ſucceſſoribus fidelitatis præſtare debeant, & hominii juramentum. Intellecta etiam expreſſione, vel expoſitione dil. fil. n. A. tit. S. Crucis in Hieruſalem, & P. tituli S. Laurentii in Damaſco Presbyterorum Cardin. ſed. Apoſt. Leg. quæ ad nos fuit ſub ſigillorum ſuorum teſtificatione tranſmiſſa: a ſano intellectu eorum nolumus aliquatenus diſſentire, Serenitati regiæ duximus intimandum, quod cum intentio noſtra non ſit, intolerabile tibi tuiſque hæredibus imponere, taliter in hoc articulo tibi.*]

CAP. XV.

A juramento per metum extorto Eccleſia ſolet abſolvere: & ejus tranſgreſſores ut peccantes mortaliter non puniuntur.

Celeſtinus III. *d Brunduſienſi Epiſcopo.* [*an.* 1194.]

VErum *e* in ea quæſtione, quæ quinto loco ponitur, an a ſacramenti vinculo abſolvantur, qui iſtud inviti pro vita, & rebus ſervandis fecerunt: nihil aliud arbitramur, quam quod anteceſſores noſtri Rom. Pont. arbitrati fuiſſe noſcuntur, qui tales a juramenti nexibus abſolverunt. Cæterum ut agatur conſultius, & auferatur materia dejerandi *f*, non eis ita expreſſe dicatur, ut juramenta non ſervent, ſed ſi non ea attenderint, non ob hoc ſunt tanquam pro mortali crimine puniendi.

CAP. XVI.

Si is, cujus mandato ſtare juravi, aliquid mihi præcipit contra juramentum per me prius licite factum, illud ſervare non teneor. h. d. inhærendo verbis literæ.

Innocentius III. *g H. & S. & M. civibus Venetis.*

VEniens *h* ad præſentiam noſtram A. nobis expoſuit, quod olim cum M. Maurien. *i* alternatim convitia ingerendo certavit: propter quod cum graves inimicitias incurriſſet, quidam, qui partis utriuſque amatores exiſtebant, ſuggeſſerunt prædicto A. ut in ſatisfactione injuriarum veſtro juraret obedire mandato. Cumque idem *k* non crederet ſe tale quid commiſiſſe, propter quod ei aliquod grave deberet imponi, juramentumque illud ſub tali confidentia præſtitiſſet, ipſi ſub juramenti debito præcepiſtis, ut nunquam curiam Ducis intraret, niſi cum omnes per edictum ipſius generaliter ad curiam vocarentur: (*& inf.* 1) Verum quia idem A. qui dicti Ducis eſt Conſiliarius, & in jure ſuo multis Eccleſiis, quarum eſt advocatus, ex promiſſo tenetur adeſſe, nequaquam taliter juraviſſet, ſi mandatum illud ſibi contrarium præſciviſſet: noveritis nos Patriarchæ Graden. mandaſſe, ut ſi mandatum priori juramento licite facto repugnet, ipſum auctoritate noſtra denunciet non ſervandum. *l*

[*1 Aut niſi per nobilem virum R. Comitem, & H. Maurocen. qui abſentes eſſe dicuntur, ipſum contingeret revocari.*]

a *al. Gulielmo.* b *Cap.* 5. *eod. tit. in* 2. *comp.* c *al. hominii, & fidelitatis puritatem &c.* d *al. Brundiſenſ. Archiep.* e *Pars c. cum non ab homine. ſup. de jud. & C.* 6. *eod. tit. in* 2. *compil.* f *perjurandi.* g *Henrico Vitali, & Leonardo Marco Mauricen.* h *Cap.* 1. *eod. tit. in* 2. *comp.* i *Mauricen.* k *Cumque idem A. non crederet ſe tale &c.* l *obſervandum.*

CAP. XVII.

Qui juravit Eccleſiam defendere, & requiſitus ſine juſta cauſa recuſat, perjurus eſt, nec eum defendit appellatio.

Idem *magiſtro Apollinari.* (*an.* 1206.)

BRevi ſciſcitatus *a* es quæſtione, utrum ille, qui jura alicujus Eccleſiæ ſervare, ac pro poſſe defendere juramento tenetur, ſi neceſſitate imminente ſuper hoc ſub juramenti debito requiſitus duxerit appellandum, perjurii reatum incurrat. Reſpondemus, quod in hoc articulo appellantem a perjurio talis appell. non excuſat, imo (niſi difficultas exiſtat, propter quam requiſitus non poſſit Eccleſiæ ſubvenire) culpa perjurii potius irretitur.

CAP. XVIII.

Jurans ſcienter illicitum non indiget abſolutione, ſed tenetur illud non obſervare. Si vero juravit ignoranter, debet illud obſervare, ſi aliquo licito modo eſt obſervabile. Si autem juravit licitum, quod putabat illicitum, debet obſervare juramentum, ſed de animo depravato aget pœnitentiam.

Idem *illuſtri Regi Aragoniæ.* [*an.* 1205.]

QUanto perſonam *b* tuam: [*& infra* 1.] Quidam Conſiliarii tui, imo potius deceptores, tuum animum induxerunt, ut jurares irrequiſito aſſenſu populi uſque ad certum tempus patris tui conſervare monetam, quæ tamen circa mortem ejus fuerat legitimo pondere defraudata. Cum autem adeo ſit diminuta, & minoris valoris effecta, quod grave propter hoc ſcandalum in populo generatur, tu, quod egeras *c* indiſcrete, cupiens revocare, ac neceſſitati populi ſatisfacere, ab obſervatione juramenti prædicti poſtulaſti ſuppliciter a nobis abſolvi. Super quo diligens indagator potuiſſet facile intueri, quod non tam erat abſolutio neceſſaria, quam interpretatio requirenda: quoniam cum juramentum feciſti, monetam aut falſam, aut legitimam eſſe credebas. Si falſam, juramentum fuiſſet illicitum, & nullatenus obſervandum, & pro eo eſſet tibi pœnitentia injungenda: cum juramentum non, ut eſſet iniquitatis vinculum, fuerit inſtitutum. Si vero legitimam eſſe credebas, juramentum licitum fuit, & uſquequaque ſervandum. Et ut irreprehenſibiliter obſervetur, conſulimus, & mandamus, ut reprobata moneta, quæ a legitimo pondere fuerat defraudata, alia ſub nomine patris tui moneta cudatur, quam ad legitimum pondus reducas, ſecundum eum ſtatum, quem tempore patris tui habuit meliorem, ita quod antiqua moneta, quæ ab illo ſtatu falſata non fuerat, cum ea pariter expendatur: per quod & diſpendium vitari poterit, & juramentum ſervari: Verumtamen ſi monetam ipſam in præſtatione juramenti credebas a legitimo pondere diminutam, & tua ſuper hoc conſcientia te remordeat, tuum humiliter confitere peccatum, & ſatisfactionem injunctam tibi pro illicito juramento ſtudeas adimplere.

(*1 Inter alios Chriſtianos Principes ſinceriori charitate diligimus, tanto Serenitati Regiæ diligentiori ſollicitudine voluimus præcavere, ne quid ei, quod abſit, immineat, quod vel in periculum animæ tuæ, aut detrimentum terræ valeat redundare. Ex tenore ſiquidem litterarum tuarum, & plurium Prælatorum, nec non & aliorum multorum in regno tuo conſiſtentium nobis innotuit, quod adverſus inimicos Chriſtianitatis, qui præ magnitudine ſuæ potentiæ terram Hiſpaniæ tunc temporis occupabant, in auxilium chariſſimi in Chriſto fil. n. regis Caſtellæ illuſtris, cum armatorum multitudine feſtinares.*)

CAP. XIX.

Non valet juramentum præſtitum in præjudicium juris ſuperioris.

Idem [a]

a *Cap.* 2. *eod. tit. in* 3. *compilatione.* b *Cap.* 4. *eod. tit. in* 3. *compilat.* c *In Cod. Barbat. egeras indiſcrete, diſcrete cupiens, &c.*

Idem *Conſulibus*, *& populo a Tudertino*.
[*an.* 1203.]

VEnientes *b* ad ſed. Apoſtol. Conſules veſtros ſuper his, quæ ad nos de vobis ſæpius referuntur, & commonere curavimus, & aliquantulum aſpere convenire. Cum enim & appellationibus interpoſitis ad Apoſt. ſed. teneamini humiliter, & devote deferre, cum & leges etiam ſeculares poſt ſententiam beneficium appellationis non denegent aggravatis, vos ſententias appellatione ſuſpenſas executioni mandatis. Verum iidem Conſules nobis exponere curaverunt, quod cum aliqui veſtrum vocantur ad officium conſulatus, firmant proprio ſacramento, quod ſuper mutuis, & plagiariis ſecundum veſtræ civitatis conſuetudinem judicabunt, & intra 28. dies, quæ judicaverunt, exequentur. Unde ſalvo hujuſmodi juramento vos non poſſe ſuper his appellationibus deferre dicebant. Quia vero non minus Judices ſecundum leges, quam Conſules veſtri ſecundum conſuetudinem veſtræ civitatis judicare jurarunt: & ideo ſicut Judices contra leges, ſic & Conſules veſtri contra conſuetudinem poſſent *c* ſubditos aggravare: mandamus, quatenus appellationibus ad nos interpoſitis deferatis, cum prædictum juramentum vos excuſare non poſſit, in quo debet intelligi jus ſuperioris exceptum. Cum ergo poſtquam S. lator præſentium ad ſed. Apoſt. a ſententia G. Judicis appellavit, ſententiam ipſam duxeritis executioni mandandam, in poſſeſſionem rerum, de quibus quæſtio vertebatur, appellantis adverſarium inducentes, volumus & mandamus, ut poſſeſſionem ipſam reſtituatis eidem: alioquin noveritis nos Epiſcopo Nucerino *d* mandaſſe, ut vos ad illud Eccleſ. Cenſ. compellat.

CAP. XX.

Jurans uſuras non repetere, poteſt juramento non obſtante ex nova cauſa repetere. h. d. ſecundum intellectum notabiliorem.

Idem *Piſano Archiepiſcopo*. (*an.* 1205.)

II. AD noſtram *e* noveris audientiam perveniſſe, quod cum I. & G. Petro uſuras non modicas perſolviſſent, juramento firmaverunt, quod nec per ſe, nec per alium prædictas uſuras repeterent, vel apud Eccleſiaſticum Judicem, ſeu etiam ſecularem ſuper hic deponerent quæſtionem. Cumque creditor condiderit teſtamentum, ſuis præcepit hæredibus, ut omnibus, qui probarent ſe dediſſe uſuras eidem, ipſas eis reſtituere procurarent. Unde cum prædicti I. & G. uſuras repetere non attentent propter hujuſmodi juramentum, & hæredes prædicti P. eis negligunt ſatisfacere de uſuris: Mandamus, quatenus ſub pœna excommunicationis publice in Eccleſia proponi facias, vel proponas, ut qui ſuper hoc noverint veritatem, procedant ad teſtimonium proferendum: & ſi per dicta teſtium, vel alia documenta tibi conſtiterit de præmiſſis, hæredes illius, ut uſuras, quas a prædictis pater eorum accepit, reſtituant univerſas, Eccleſiaſtica cenſura compellas.

CAP. XXI.

Juramentum generale debet ita intelligi, ſi fieri poteſt, ut non obviet juri, alias tanquam temerarium non obligat contra juris obſervantiam.

Idem *Neapolitano Archiepiſcopo*. [*an.* 1205.]

III. AD noſtram *f* noveris audientiam perveniſſe, quod a te quaſi per extorſionem tale fuit præſtitum juramentum, quod in omni cauſa deberes ordinem judiciarium obſervare: Verum quoniam ſecundum traditiones canonicas manifeſta accuſatione non indigent *g*, nec in eis eſt ordo judiciarius obſervandus, qui debet in aliis obſervari: nec tu quando ſub præmiſſo tenore juraſti, habebas in mente, ut propterea venires contra canonicas ſanctiones, alioquin non juramentum, ſed perjurium potius extitiſſet, nec eſſet aliqua ratione ſervandum. Nos juramentum tuum benignius interpretari volentes, ita quod conſonet canonicis inſtitutis, frat. t. auctoritate præſentium intimamus, quod in manifeſtis, & notoriis ratione juramenti præmiſſi non credimus te teneri ſervare ſubtilitatem ordinis judiciarii, quam in his non ſervari per omnia ipſa juris ratio poſtulat, & requirit, unde videbitur ſubtiliter intuenti de ordine judiciorum procedere, ut in præmiſſis non per omnia ordo judiciarius obſervetur. Quanquam & ſecundum approbatum intellectum recte poſſit intelligi, quod juraſti, ut in omnibus cauſis ordinem judiciarium obſervares, in illis videlicet, in quibus eſt ordo judiciarius obſervandus. Sic ergo faciens & juramenti tenorem ſervabis, & inſtituta canonica non omittes.

CAP. XXII.

Si unum juramentum uni debitum alteri præſtatur, illicitum eſt: & eo non obſtante, cui debetur, præſtandum eſt.

Idem *Judici Carolitano*. a

EA te *b* credimus diſcretione vigere, ut intelligas per teipſum, quod onus non remittitur, ſed augetur, cum cuiquam improvide ſolvitur, quod alii ex debito eſt præſtandum. Sane cum Archiepiſcopus Turritanus a te nomine *c* noſtro juramentum fidelitatis [ſicut a nobis mandatum acceperat] exegiſſet, illud exhibere in ejus manibus diſtuliſti, aſſerens, quod Piſano Archiepiſcopo ſalvo Apoſtolicæ ſedis honore hujuſmodi præſtiteras juramentum. Cum igitur nobis, & Eccleſiæ Romanæ fidelitatem facere tenearis, ſi præſtitum juramentum ei, quod a te nobis tanquam debitum eſt præſtandum, contrarium reputes, illud illicitum judicabis: & illicito non obſtante, quod licite, imo ex debito petitur, exhibebis: vel ſi præſtitum præſtando contrarium non exiſtit, illud ſine difficultate præſtabis.

CAP. XXIII.

Qui juravit ſtare mandato alicujus, non tenetur parere, ſi præcipit illicita, ut quod filium exhæredet, vel uxorem abjuret.

Idem *d Alatrino Epiſcopo*. [*an.* 1204.]

QUintavallis *e* noſtris auribus intimavit, quod pro offenſa, quam filiæ ipſius aliis mulieribus irrogarant, quod earum mandato pareret, præſtitit juramentum: quæ tale illi ſub debito juramenti dedere mandatum quod ſi quando filii, *f* aut uxor illius aliquod factum, vel verbum contumelioſum mulieribus illis objicerent, idem filias, & filios exhæredaret, & a ſe propriam removeret uxorem. Quocirca mandamus, quatenus cum licitum fuerit juramentum, ſed mandatum illicitum, prædictis, ut revocent mandatum illud, injungas, alioquin eum ad mandati obſervationem illius denuncies non teneri.

CAP. XXIV.

Ex cauſa levi, & temeraria conjuges etiam quoad torum, & mutuam cohabitationem ſe ſeparare non poſſunt, etiam cum juramenti interpoſitione.

Idem *Archiepiſcopo Tarraconen*. (*an.* 1206.)

TUa nos duxit *g* fraternitas conſulendos, quid tibi ſuper hoc ſit faciendum, quod B. & A. uxor ejus adinvicem juraverunt, ſe nunquam mutuo petituros: idem vero nunc repetit illam inſtanter: ea econtrario affirmante

T 2 quod

a *al. Tridentino.* b *C.* 5. *cod. tit. in* 3. *comp. Vide Guid. Pap. hic.* c *poſſunt.* d *Rocentino.* e *Cap.* 6. *eod. tit. in* 3. *comp. Vide B. Thom.* 2. 2. *q.* 78. *art.* 3. *& Sotum lib.* 6. *de juſt. & jur. qu.* 1. *art.* 4. f *C.* 7. *eod. tit. in* 3. *comp.* g *Vid. l. ſi vero.* §. *qui pro rei ff. qui ſatiſda. cog. & l.* 2. *& Bart. ff. de furtis.*

a *al. Karſalitin.* b *Cap.* 8. *eod. tit. in* 3. *comp.* c *nomine Eccleſiæ.* d *Saletrino.* e *C.* 9. *eod. tit. in* 3. *comp. Vid. Bart. in Authen. generaliter. C. de Epiſc. & Cler.* f *filiæ.* g *Cap.* 10. *eod. tit. in* 3. *comp. Vid. Sot. l.* 4. *ſent. diſt.* 32. *q.* 1. *art.* 3.

Digitized by Google

quod prius ſe faceret *a* Sarracenam, quam rediret ad eum: (*& inf. 1*) Nos igitur fraternitati tuæ reſpondentes, mandamus, quatanus utrumque ad continentiam ſervandam moneas, & inducas: quam ſi promittere voluerint, & ſervare, utrumque dimittas ſine alio commorari: alioquin ſi vir noluerit continere, tu illam, ut revertatur ad ipſum, & tanquam uxor cum viro moratur, per excommunicationis ſententiam appell. rem. compellas: cum & temerarium fuerit hujuſmodi juramentum, & adulterium utrinque ſit commiſſum.

[*1 Sed adulterium, cui adhæſit, poſtquam receſſit ab eo, libenter dimitteret, & caſtitatem promitteret, & juraret.*]

CAP. XXV.

Is, qui juravit cum muliere contrahere, propter ſupervenientem fornicationem, vel deformitatem, eam repellere poteſt: propter præcedentem non. h. d.

Idem *b* *Genuen. Archiepiſcopo.* (*an.* 1207.)

QUemadmodum *c* ſi vir mulieri juraſſet, quando contraxit cum illa, quod eam ſemper pro legitima uxore teneret, pro fornicationa, quam mulier antea commiſiſſet, non poſſet eam dimittere: ſed pro fornicatione, quam poſtea perpetraret, eam dimittere poſſet, non obſtante hujuſmodi *d* juramento, quoniam in eo talis erat ſubintelligenda conditio, ſi videlicet in legem illa conjugii non peccaret: ita ſi quis juraverit ſe ducturum aliquam in uxorem, non poteſt ad fornicationem opponera præcedentem, ſed ſubſequentam, ut illam non ducat in conjugem: quia in illo juramento talis debet conditio ſubintelligi, ſi videlicet illa contra regulam deſponſationis non venerit.

Alioquin ſi poſt hujuſmodi juramentum publica meretrix fieret, teneretur eam ducere in uxorem: quod eſt prorſus abſurdum. Nam ſi poſt contractum conjugium vir propter fornicationem licite poteſt uxorem a ſua cohabitatione dimittere: longe fortius ante conjugium celebratum propter eandem cauſam ſponſus licite poteſt in ſuam cohabitationem non admittere ſponſam: quia turpius ejicitur, quam non admittitur hoſpes *e*. Non obſtante in alterutro caſu vinculo juramenti, quod quidem propter ſubintelligendam conditionem eſt tale, ut is, qui juravit, ad utrumque ſine transgreſſiona ſe poſſit habere. Quod ſi poſt hujuſmodi juramentum mulier fieret non ſolum leproſa, ſed etiam paralytica, vel oculos, vel naſum amitteret, vel quicquam ei turpius eveniret: nunquid vir teneretur eam ducere in uxorem? profecto ductam non poſſet dimittere. Sed nunquid non ductam admittere teneatur? quamvis interdum contractum non dirimat, quod impedit contrahendum.

Si vir juravit non accuſare uxorem, temerarium eſt juramentum: ſed ſi ſpecialiter de adulterio hoc juravit, denunciare poterit, ſed accuſare non debet.

Illud autem juramentum eſt proculdubio temerarium, ſi vir juret uxori, quod eam ſuper nullo crimine accuſabit: quia ſi mulier fieret infidelis, & nollet cohabitare viro abſque contumelia creatoris, vel ut illum traheret ad infidelitatis errorem: tunc incunctanter deberet illam impetere apud Judicem ſuum, ut eam, niſi penitus reſipiſceret, omnino dimitterat, ſecundum canonicas ſanctiones. Quod ſi expreſſe juraſſet, quod eam ſuper adulterio non impeteret, eſſet ne ſervandum hujuſmodi juramentum? Cum Scriptura *f* teſtetur, quod patronus eſt turpitudinis, qui celat crimen uxoris: & ſecundum regulam Evangelii *g*, ſi primo, & ſecundo correcta reſipiſcere nollet, dicendum eſſet Eccleſiæ, ut tanquam ethnica, & publicana deinde vitaretur: ne per hoc libera præberetur ei peccandi facultas propter impunitatem peccati. Sed nunquid vir non poteſt dimittere uxori peccanti non ſolum ſepties, ſed etiam uſque ſeptuagies ſepties, ſecundum Evangelicam veritatem? *a* Tutius ergo in hoc caſu videretur, ut propter jurisjurandi religionem vir accuſare deſiſtat uxorem ad divortium celebrandum: quanquam denunciare eam poſſit ad pœnitentiam peragendam.

CAP. XXVI.

Licite ex cauſa neceſſaria etiam per religioſos juratur.

Idem *Abbati, & Capitulo Caſtellionis.*

(*an.* 1206.)

ETſi Chriſtus *b* præceperit ſecundum Evangelicam veritatem: *Sit ſermo veſter, eſt, eſt, non, non*, ut affirmatio, vel negatio ſicut procedit ex ore, ita procedat ex corde: quia tamen hominum excreſcente malitia, ſimplici aſſertioni, vel negotioni vix creditur, idcirco prudenter adjunxit, *quod amplius eſt, a malo eſt*: a malo quidem, non tam culpæ, quam pœnæ: nec exhibentium, ſed exigentium juramentum: nam incredulitas hujuſmodi magis eſt pœna, quam culpa: unde non dixit, *malum*: ſed dixit, *a malo*. Licet enim juramentum probibuiſſe Dominus videatur, nuſquam tamen per creatorem, ſed per creaturam jurare prohibuit: ne per hujuſmodi juramentum transferretur ad creaturam honorificentia creatoris. Quare cum in Evangelio *c* præmiſiſſet: *Dico vobis, nolite jurare omnino*: ſtatim ſubjunxit: *neque per cœlum, quia thronus Dei eſt: neque per terram, quia ſcabellum pedum ejus eſt: neque per Hieroſolymam, quia civitas eſt Regis magni: neque per caput tuum, quia non potes unum capillum facere album, aut nigrum.* Et quamvis non ſit per creaturam jurandum: ſi tamen juretur per creaturam, ſervandum eſt quidem, dummodo ſit licitum, quod juratur: quia teſte veritate, *qui jurat in cœlo, jurat in throno Dei, & in eo, qui ſedet ſuper eum.* Jacobus *d* quoque non ſimpliciter prohibet juramentum, ſed voluntatem jurandi, cum ait: *Ante omnia, fratres mei, nolite jurare*, quoniam *e* ad juramentum non debet quenquam ſpontanea voluntas inducere, ſed neceſſitas trahere importuna: & tunc poteſt ſine culpa jurare, dummodo illos tres *f* comites habeat juramentum, de quibus Propheta ait *g*: *Et jurabunt, vivit Dominus, in veritate, & judicio, & juſtitia.* Quod autem Jacobus *h* ſubdit: *Neque per cœlum, neque per terram, neque per quodcunque aliud juramentum*: jurare vetat per quamlibet creaturam, quodcunque ſit illud: alioquin non dixiſſet Apoſtolus *i*: *Homines per majorem ſuum jurant, & omnis controverſiæ eorum ad confirmationem finis, eſt juramentum*: in quo patenter oſtendit, per quem ſit jurandum, cum ait: *homines per majorem ſuum jurant*, id eſt, per Deum: & cur ſit jurandum, ut videlicet omnis controverſiæ finis ſit juramentum. Angelus quoque, quem vidit in Apoc. *k* Joan. ſtantem ſuper mare, & ſuper terram, levavit manum ſuam ad cœlum, & juravit per viventem in ſecula ſeculorum. Chriſtus etiam plus legitur dixiſſe in Evangelio, quam eſt, eſt, non, non: cum ſæpiſſime dixerit: *Amen dico vobis*: quod ipſe, ſecundum Lucam exponens, cum præmiſiſſet *l*, *Amen dico vobis, quia nemo Propheta acceptus eſt in patria ſua*: conſequenter adjunxit: *In veritate dico vobis, quia multæ viduæ erant in diebus Heliæ in Iſrael.* Apoſtolus quoque jurabat, cum diceret *m*: *Teſtis eſt mihi*

a *Vide Covarruv. lib. 4. var. reſ. c. 9.* b *in antiq. Januenſ.* c *Cap 11. eod. tit in 3. compil. Vid. Mag. & Doct.* d *ſacramento.* e *Vid l. pen. ff de cond. ob tur. cauſ. & l. generaliter. & l. ſi plagii. per Bart ff. de verb. obligat.* f *Levit. 18.* g *Matth. 18.*

a *Matth. 18. Luc. 17.* b *Cap. 13. eod. tit. in 3. compil. Vid. B. Thom. 2. 2. q. 89. art. 2. & Sot. l. 8. de juſt. & jure. q. 1. art. 2. Matt. 5.* c *Adde, an teſtis jurans per S. Jacobum, vel alium deponat, vid. Cyn. in l. teſtium. C. de teſt.* d *Jac. 5.* e *quoniam ad jurandum, &c.* f *B. Thom. 2. 2. q. 89. art. 3* g *Hier. 4.* h *Jacob. 5.* i *Hebr. 6.* k *Apoc. c. 10.* l *Luc. 4.* m *Rom. 1.*

Digitized by Google

mihi Deus; & iterum *a*: *Quotidie morior per gloriam veſtram, fratres*: quæ Græca exemplaria manifeſtiſſimam jurationem eſſe oſtendunt. Si enim per ſe malum eſſet jurara, profecto Dominus non juraſſet, cum tamen in Veteri Teſtamento legatur *b*: *Quia juravit Dominus, & non pœnitebit eum*; & rurſus *c*: *Juravit Dominus David veritatem, & non fruſtrabitur eam*, imo & præcepit in Veteri teſtamento *d*: *Redde Deo e juramenta tua*. Quædam enim prohibentur, quia per ſe mala ſunt, ut furtum, adulterium, & hujuſmodi: quæ non ſunt aliquatenus facienda. Quædam vero prohibentur ex cauſa, non quia per ſe mala ſunt, ſed quia ſi fiant frequenter, & multum, ex his mala ſequuntur: ut vinum per ſe malum non eſt, & tamen prohibet Apoſtolus dicens *f*: *Nolite inebriare vino, in quo eſt luxuria*; quoniam ea frequenti, & immoderata potatione vini luxuria generatur. Sic & juramentum per ſe quidem malum non eſt, cum ſit confirmatio veritatis, ſed tamen prohibetur ex cauſa, quoniam ea frequenti, & incauta juratione perjurium ſæpe contingit: ſicut in Eccleſiaſtico legitur *g*: *Vir multum jurans replebitur iniquitate, & non diſcedet a domo ejus plaga*. Quemadmodum ergo Paulus indulſit propter neceſſitatem diſcipulo ſuo Timotheo *h*, ut utatur modico vino propter ſtomachum, & frequentes infirmitates; ſic profecto cum neceſſitas exigit, pro re vera, licita, & honeſta poteſt ſecure jurari, quia ceſſante cauſa, ceſſat effectus *i*. Licet ergo debeatis eſſe viri perfecti, ut quantum poteſtis, juramenti vinculum evitetis, volantes tamen indemnitati veſtri monaſterii providere, ne propter defectum teſtium, ſui juris ſuſtineat læſionem: præſenti vobis pagina indulgemus, quatenus vos, & monaſterii veſtri Converſi poſſitis in cauſis ejuſdem (deficientibus aliis teſtibus) pro ipſo perhibere teſtimonium veritati.

CAP. XXVII.

Juramentum contra utilitatem Eccleſiaſticam præſtitum non tenet.

Idem *Epiſcopo Amelien*. [*an*. 1204.]

SIcut *k* noſtris eſt auribus intimatum, Eccleſia Tudertina vacante, ipſius Canonici, & Epiſcopus cum ais, dum eſſet in minoribus ordinibus conſtitutus, juramenta quædam in damnum Epiſcopalis juris fecerunt, priuſquam de Pontificia electione tractatus aliquis haberetur: [*& inf*. 1] Pro juratione incauta imponi fecimus Epiſcopo pœnitentiam congruentem: (*& inf*. 2) Quia *l* non juramenta, ſed perjuria potius ſunt dicenda, quæ contra utilitatem Eccleſiaſticam attentantur: mandamus, quatenus ab ipſis Canonicis inquiras ſuper præmiſſis diligentius veritatem: & ſi ea inveneris eſſe vera, quod in damnum Epiſcopalis juris repereris taliter attentatum, in ſtatum debitum, appellatione remota, reducas.

[1 *Quæ utrum ſervari debeant, cum ex eis contingeret præſertim reditus Epiſcopales minorari, tanquam vir providus, & diſcretus olim nos duxit idem Epiſcopus conſulendos. Nos igitur ſaluti ejus paterna volentes ſolicitudine providere*.)

(2 *Et nihilominus attendentes, quod juramentum non ut eſſet iniquitatis vinculum, fuerit inſtitutum &c.*)

CAP. XXVIII.

Juramentum præſtitum ſuper actu a lege infirmato principaliter favore jurantis, licet ſecundario in favorem publicum, neceſſario eſt obſervandum, ſi non vi, nec dolo fuit præſtitum, & in alterius præjudicium principaliter non redundat. h. d. multum ſingularitas conſiderata medulla capituli.

Idem *Belvacenſi Epiſcopo*. (*an*. 1206.)

a 1. *Corinth*. 15. b *Pſal*. 109. c *Pſal*. 131. d *Levitic*. 19. *Matth*. 5. e *Domino*. f *Epheſ*. 5. g *Eccleſ*. 23. h. 1. *Timoth*. 5. i *Vid*. *l*. *generaliter*. C. *de Epiſc*. & *Cler*. & *l*. *ſi pater*. C. *de hæred*. *inſtit*. k *Cap*. 3. *tit*. *de conſtit*. *in* 3. *comp*. *Vid*. *Guid*. *Pap*. l *al*. *quia vero*.

CUm contingat *a* interdum, quod conſtante matrimonio mulieres alienationibus ſuper rebus dotalibus, & donationibus propter nuptias conſentient, ne ulterius contraveniant proprio ſacramento firmando, ac ſoluto proceſſu temporis matrimonio contravenire nitantur: utrum hoc eis liceat, a nobis tua frat. requiſivit. Nos autem f. t. t. r. quod etſi mulierum conſenſus in talibus non videatur obligatorius ſecundum legitimas ſanctiones, ne tali tamen prætextu viam contingat perjuriis aperiri: mulieres ipſæ ſervare debent hujuſmodi juramenta, ſine vi, & dolo ſponte præſtita, cum in alterius præjudicium non redundent, nec obſervata vergant in diſpendium ſalutis æternæ.

CAP. XXIX.

Movens bellum injuſtum compellitur reſtituere, quæ per violentiam occupavit, & eos abſolvere, a quibus indebite juramenta extorſit. h.d. uſque ad verſ. Juramentum.

Idem.

SIcut: [*& infra*.] Si conſtiterit *b*, quod prædictus H. injuſte bellum moverit contra I. ipſum H. inducere ſtudeatis, ut univerſa per hujuſmodi violentiam ocupata reſtituat conquerenti, eum a præſtito ſibi juramento prorſus abſolventes. Quod ſi acquieſcere noluerit, ipſum ad hoc (ſi præmiſſa veritate nitantur) cogatis per ſententiam excommunicationis, terram ejus interdicti ſententiæ ſupponentes.

Non adſtringitur quis juramento ad implendum, quod juravit, ſi ab alia parte non impletur, cujus reſpectu præſtitum eſt juramentum.

§. 1. Juramentum autem, quod I. ſe aſſerit præſtitiſſe, ſi de aſſenſu factum eſt utriuſque, eum non ligat, qui præſtitit, dum ille, cui præſtitum fuerit, ſervare negligit, quod promiſit.

CAP. XXX.

Clerici non habentes temporalia a Laicis non tenentur eis præſtare juramenta fidelitatis.

Idem *in Concilio generali*, c.) *an*. 1216.)

NImis de jure divino *d* quidam Laici uſurpare nituntur, cum viros Eccleſiaſticos nihil temporale obtinentes ab eis, ad præſtandum ſibi fidelitatis juramenta compellunt. Quia vero ſecundum Apoſtolum *e*, ſervus ſuo Domino ſtat, aut cadit, ſacri auctoritate Concilii prohibemus, ne tales Clerici perſonis ſecularibus præſtare cogantur hujuſmodi juramenta. *f*

CAP. XXXI.

Qui jurat non eſſe contra aliquem, poteſt in cauſis propriis & Eccleſiæ ſuæ eſſe contra eum. h.d. ſecundum intellectum gloſſæ.

Honorius III. *A*. & *C*. *Canonic*. *Antiochenis*.

(*an*. 1222.)

PEtitio *g* veſtra nobis exhibita continebat, quod Eccleſia Antiochena vacante, Princeps Antiochenus timens conſpirationes aliquas fieri contra eum, a vobis juramentum extorſit, quod contra ipſum de cætero non eſſetis: [*& inf*. 1] Interpretatione *h* congrua declaramus, vos juramento hujuſmodi non teneri, quin pro juribus, & honoribus ipſius Eccleſiæ, ac etiam ſpecialibus *i* veſtris legitime defendendis, contra ipſum Principem ſtare libere valeatis, coercendo vos a machinatione duntaxat, per quam idem Princeps deberet læſionem perſonæ, vel ſui amiſſionem incurrere Principatus.

(1 *Cum autem dictus Princeps adeo adverſus ipſam Eccleſiam fre-*

a *Cap*. 1. *eod*. *tit*. *in* 4. *compilatione*. b *Cap*. 2. *eod*. *tit*. *in* 4. *comp*. c *Lateran*. *ſub Innocent*. *III*. d *Cap*. 8. *eod*. *tit*. *in* 4. *compilat*. e *Rom*. 14. f *juramentum*. g *Nota quæ conditiones intelligantur in juramento, de quibus Aretin*. *in* §. *æque*. *Inſtit*. *de except*. *Jaſ*. *in l*. *ſi convenerit*. *ff*. *de juriſd*. *omn*. *jud*. h *In uno*: *Hoc autem interpretatione congrua*. i *Specialibus*, *legitur in omnibus ſcriptis, licet in aliquot vulgatis mendoſe legatur, ſpiritualibus*.

Digitized by Google

frequentes habeat quæſtiones, nec vos ipſi deeſſe Eccleſiæ ſine ipſius detrimento poteſtis, nec eidem audetis adeſſe, ne videamini contra dictum facere juramentum. Quare nobis humiliter ſupplicaſtis, ut vobis ſuper his paterna providere ſollicitudine dignaremur. Nos igitur utilitati Eccleſiæ ejuſdem, & ſaluti, ac famæ veſtræ, & honori dicti Principis pariter providentes.)

CAP. XXXII.

Cum agitur de uſuris, poteſt Judex in qualibet parte litis ex officio ſuo deficientibus probationibus exigere a partibus juramentum de veritate dicenda. Et eadem ratione idem in qualibet cauſa, in qua imminet peccatum: ſecundum Pannor.

Idem *Archidiac. & magiſtro G. Canonico Tullen.*

[*an.* 1220.]

EX literis a veſtris accepimus, quod ſuper cauſa uſurarum vobis pro G. contra E. ab Apoſtolica ſede commiſſa, non potuit per teſtes ab ipſius G. parte productos de ſortis quantitate liquere, licet de obligatione pignoris conſtitiſſet: unde expedire videtis, quod exigatur de dicenda veritate a partibus juramentum, cum ex fama quaſi notorium habeatur, prælatum E. ex quadam terra ipſius G. ſibi titulo pignoris obligata, ſortem & amplius percepiſſe. Ne igitur ex hujuſmodi juramenti defectu juſtitia (occulta veritate) ſuccumbat: mandamus, quatenus partes ad præſtandum hujuſmodi juramentum per cenſ. Eccleſ. appell. remota cogatis.

CAP. XXXIII.

Si poſitus in dignitate alienat bona dignitatis, non valet alienatio, & ipſemet revocare debet, non obſtante juramento de non revocando: maxime ſi prius jurat non alienare. h. d. ſecundum verum intellectum Pannormitanus.

Idem *Coloſſen.* b *Archiepiſcopo, & ejus Suffraganeis.* (*an.* 1220.)

INtellecto jamdudum, quod chariſſimus in Chriſto filius noſter Hungariæ Rex illuſtris, alienationes quaſdam fecerit in præjudicium regni ſui, & contra Regis honorem: Nos eidem Regi dirigimus ſcripta noſtra, ut alienationes prædictas, non obſtante juramento, ſi quod fecit de non revocandis eiſdem, ſtudeat revocare *c*. Quia cum teneatur, & in ſua coronatione juraverit, jura regni ſui, & honorem coronæ illibata ſervare, illicitum profecto fuit, ſi præſtitit de non revocandis alienationibus hujuſmodi juramentum, & propterea penitus non ſervandum.

CAP. XXXIV.

Si mulier juravit aliquem eſſe ſuum maritum, & ſuccubuit, quia aliter non probavit, non datur, nec denegatur ei licentia cum alio contrahendi.

Gregorius IX. *Epiſcopo Cenoman.* [*an.* 1232.]

MUlieri, quæ in jure præſtito juramento aſſeruit virum talem in ipſam per verba de præſenti matrimonialiter conſenſiſſe, probationes alias non habenti, viro ab ejus impetitione per ſententiam abſoluto, non debes licentiam dare cum alio matrimonium contrahendi, ne auctor perjurii videaris *d*: nec hoc ei dicimus prohibendum: ne forte ſi falſum juraverit, matrimonium contingat legitimum impediri: ſed ſuæ conſcientiæ eſt potius relinquenda.

CAP. XXXV.

Qui juravit ſervare ſtatuta edita, & poſtea per illud juramentum aliter non juranda promiſit ſervare edenda, ſeu poſtea edita, non tenetur ex juramento ad noviter edita. h. d. ſecundum verum intellectum.

Idem.

a *Vid. Guid. Pap. hic. & B. Thom. 2. 2. q. 78. art. 3.* b *Colon. al Colocen. in omnib.* c *Vid. l. prohibere. §. quod plane per Bart. ff. quod vi aut clam:* d *Juramentum non debet deferri ei, quem credimus incurſurum perjurium. l. 2. de ind. viduitat. toll.*

CLericus, qui juravit ſe ſtatuta in Eccleſia ſua edita ſervaturum, promittens per idem juramentum ſtatutum, quod poſtmodum ſubſecutum eſt, fideliter obſervare; licet tranſgredi non debuerat, quod promiſit, non tenetur ad illius obſervantiam ex debito præſtiti juramenti.

CAP. XXXVI.

Juramentum litis deciſorium a Judice delatum, ſine juſta cauſa recuſari non poteſt: delatum vero a parte licite recuſatur, & refertur: in actione tamen famoſa non licet reo referre. h. d. uſque ad §. ſane.

Idem *H. Judici.*

JUramentum a a te parti delatum, niſi juſta de cauſa, non potuit recuſari. Quamvis quod in judicio a parte parti defertur, recuſari poſſit licite, ac referri. Nec liceat convento famoſa actione referre hujuſmodi juſjurandum.

Actore nihil probante reus eſt abſque omni onere abſolvendus: ſi vero præſumptio eſt pro eo, defertur reo juramentum, vel ipſi actori, conſideratis perſonarum, & cauſæ circumſtantiis. h. d.

§. 1. Sane ſi actor *b* omnino in probatione defecerit, reus debet (etſi nihil præſtiterit) obtinere. Præſumptione vero faciente pro illo, reo deferri poteſt, ad oſtendendam ſuam innocentiam, juramentum, niſi Judex (inſpectis perſonarum, & cauſæ circumſtantiis) illud actori videat deferendum.

TITULUS XV.
DE EXCEPTIONIBUS.

CAP. I.

Si teſtis de crimine contra eum excepto convincitur, vel alias convictus apparet, repellitur a teſtimonio, ſed de crimine non punitur, ſi non tangit negotium principale.

Cœleſtinus III. (*an.* 1195.)

DEnique *c*, quod in dicta, & perſonas teſtium: (& *infra. e*) Si crimina teſtibus objiciuntur, de quibus non fuerant hactenus accuſati, ſed tantum per exceptionem opponuntur, probatio illorum criminum exhibenda eſt, antequam cauſa per ſententiam terminetur: cum (ſicut canonica inſtituta declarant) teſtes abſque ulla infamia, vel ſuſpicione, vel manifeſta macula in ferendo teſtimonio requirantur. Quod ſi ſola crimina, de quibus alio tempore convicti, vel confeſſi fuerunt, teſtibus objiciuntur, a teſtimonio repelli poſſunt: quia ſicut Stephanus Papa *d*, & alii Pontifices *e* multi Romani teſtantur, non eſt credendum contra alios eorum confeſſioni, niſi prius ſe probaverint innocentes. Cæterum ſi de criminibus ad ſolam exceptionem objectis, teſtes convicti fuerint, ſive confeſſi, pœna ordinaria mulctari non debent, cum accuſatio in ipſos ſecundum juris ordinem non procedat. Sufficit ergo ſi a perhibendo teſtimonio repellantur, præſertim ubi crimen, quod eis objicitur, cauſam de qua agitur, contingere non videtur.

[*1 Quibus ante juramentum, vel depoſitiones nihil objectum fuit, poſt atteſtationes publicatas poſſet opponi, hoc in Romana Eccleſia de longa conſuetudine obtinuiſſe cognoſcas, ut ante juramentum, vel depoſitiones, & poſt, in dicta, & etiam perſonas teſtium legitima exceptio poſſit opponi, &*]

CAP. II.

Reo excipiente de excommunicatione contra actorem, non obſtat communionis replicatio.

Inno-

a *Vid. Guid. Pap. hic.* b *Vid. Bart. in l. 1. D. de except. Spec. tit. de prob. Salic. & alios in l. qui accuſare. C. de edendo.* c *Cap. 1. eod. tit. in 2. compil.* d *Epiſt. 2. Refert. Burch. l. 2. Decret. cap. 164.* e *ſcilicet Felix, Calixtus, & Damaſus, quorum refert Burch. de hac re dict. l. 2. Decr. c. 169. 171. & 172.*

Digitized by Google

Innocentius III. *Archid. Richemundiæ.*
(*an.* 1208.)

A Nobis ex parte tua *a* ſuit quæſitum *b*, utrum is, qui excommunicato in locutione, vel oratione ſcienter communicat, excommunicatum ipſum *a* ſua poſſit accuſatione repellere, cum ille communionem hujuſmodi replicet contra eum.

Nos igitur inquiſitioni tuæ t. r. quod ipſe ab accuſatione illius poterit removeri, cum primus a communione fidelium ſit excluſus, ſecundus vero tantum a ſacramentorum participatione ſit remotus. *c*

CAP. III.

Habens plura beneficia contra alium de pluralitate non excipit. h. d. Jo. Andr.

Idem *Audicen. Epiſcopo.* [*an.* 1206.]

CUm Eccleſiaſticæ *d* proviſionis officium: [*& infra.* *e*] Mandamus, quatenus Jac. faciatis Præbendæ illius, de qua per C. præd. noſt. noſcitur inveſtitus, pacifica poſſeſſione gaudere, cum exceptionem illam, quod præfatus Jac. in alia Eccleſia beneficium poſſidet, ei non poſſint opponere, quos conſtat varia beneficia in diverſis Eccleſiis obtinere. [*1 Pro quæſtione ſiquidem, quæ inter dil. fil. Novarien. Capitulum, & I. Clericum ſuper Præbenda Novarien. Eccleſiæ vertebatur, cum nuncii Capituli, quam idem I. ad ſed. Apoſtolicam acceſſerunt: & dum in noſtra, & fratrum noſtrorum præſentia forent utraque partium conſtituta, pro ipſo Jac. fuit taliter in noſtro auditorio allegatum, quod cum placuiſſet bon. mem. ce. Pp. p. n. Jac. Præbendam Novarien. Eccleſiæ, quæ fuerat Magiſtri B. defun. ad preces quorundam Cardinalium conferre, & ipſum de illa manu propria inveſtire, de Apoſt. ſed. mandato fuit poſtmodum in corporalem ipſius poſſeſſionem inductus, quoniam non permittebant eum Canonici poſſidere. E contrario vero Novarien. Canonici reſpondentes, exceptiones quamplurimas allegabant, quibus ipſum Jac. a perceptione Præbendæ repellere omnino intendebant.*]

CAP. IV.

Judex ſtatuere debet terminum ad omnes dilatorias proponendas, poſt quem exceptionem non audiet, niſi in tribus caſibus hic exceptis.

Idem *Epiſcopo Helien.*

PAſtoralis: [*& infra.*] Quoniam per dilatorias exceptiones malitioſe nonnunquam cauſarum terminatio prorogatur, inquiſitioni tuæ t. reſpondendo decernimus, ut intra certum tempus a Judice aſſignandum omnes dilatoriæ *f* proponantur: ita quod ſi partes extunc voluerint aliquas opponere, quas non fuerint proteſtatæ, nullatenus audiantur *g*: niſi forte aliqua de novo ſibi competens exorta fuerit: vel is, qui voluerit eam opponere, fidem faciat juramento, ſe poſtmodum ad illius notitiam perveniſſe.

CAP. V.

Excommunicatus excipere, appellare, & omnem defenſionem facere poteſt, ſed reconvenire non poteſt.

Idem *Monachis Farſen.* h (*an.* 1207.)

CUm inter *i* Priorem, & Conventum de Argentolio *k* ex parte una, & nobilem virum S. de Malileone *l* diœceſis Pictavien. ex altera, ſuper damnis, & aliis coram vobis ex delegatione noſtra quæſtio verteretur, procuratore ipſius nobilis veſtrum volente declinare judicium, eo quod duos ex vobis habebat ſuſpectos, procurator monaſterii allegavit parti ejuſdem nobilis (cum eſſet vinculo excommunicationis adſtrictus) exceptionis hujuſmodi beneficium interdictum: [*& infra.* 1] Inquiſitioni veſtræ duximus reſpondendum, quod prædicto nobili legitima defenſio in judicio reſervatur, & maxime Judicis *a* recuſatio, cum periculoſum ſit coram ſuſpecto Judice litigare, ac ſuſpectis Judicibus ſed. Apoſtolica cauſam de certa conſcientia *b* non committat: unde in talibus non excommunicati favor attenditur, ſed æquitas judicantis, cum non debeat claudicare judicium: ac ſatis videatur abſurdum, ſi actore impugnante, reo defenſionis copia denegetur, quia ſic condemnaretur multoties abſolvendus. Porro cum excommunicato, quando in cauſa abſolutionis exiſtit, non ſit juſta deneganda ſententia, nec interdici debet eidem appellationis remedium, ſi contra juſtitiam condemnetur, qua ratione in uno eodemque negotio ipſi alia legitima ſubtrahantur ſuffragia, non videmus. Cæterum non ſic in reconventione ſentimus: ne quod in defenſionis remedium ſuſtinetur, ad impugnationis materiam extendatur.

(*1 Cum enim excommunicatus non reportet ex contumacia commodum, poteſt conveniri; ſed ſi exceptionis liberum poſſet habere progreſſum, vel recurſum, traheretur multoties in favorem, quod eſt in odium introductum. Unde poſtulaſtis ſedis Apoſtolicæ oraculo edoceri, qualiter in hoc dubitationis articulo procedere debeatis.*)

CAP. VI.

Excipiens non videtur fateri ea, quæ in exceptione includuntur. Et exceptio falſi poteſt etiam poſt ſententiam opponi.

Idem *Monachis Farſen.* c [*an.* 1208.]

CUm *d* venerabilis frater noſter I. Sabinen. Epiſcopus coram dilectis filiis noſtris R. tituli S. Anaſtaſiæ Presbytero, & P. ſanctæ Luciæ Diacon. Cardin. quos ſibi, & R. procuratori veſtro conceſſimus auditores, Eccleſiam ſancti Viti cum ſuis poſſeſſionibus, & pertinentiis petiviſſet, aſſerens eandem ad ſe in ſpiritualibus, & temporalibus pertinere. Idem nondum Epiſcopi intentione fundata, præpropere *e* ſic reſpondit: quod etſi dicta Eccleſia dudum fuerit Eccleſiæ Sabinen. ſubjecta, eam tamen non poterat Epiſcopus vendicare, quam ex permutationis cauſa Farſen. monaſterium obtinebat, ad hoc probandum quoddam exhibens inſtrumentum, in quo contineri prima facie videbatur, quod Theodoſius Epiſcopus cum ſuorum Sacerdotum aſſenſu prædictam Eccleſiam ſancti Viti pro quibuſdam Eccleſiis, & rebus aliis in cambium veſtro duxit monaſterio concedendam.

Ad hæc Epiſcopus propoſuit memoratus, intentionem ſuam per hujuſmodi reſponſionem eſſe fundatam, cum enim pars veſtra reſponderit, ſe dictam Eccleſiam ex permutatione facta per Sabinen. Epiſcopum obtinere, confiteri per conſequens videbatur, ſe credere, quod dicta Eccleſia tempore permutationis pertinuit ad Eccleſiam Sabinen. cum permutatio inter contractus bonæ fidei computetur, nec cum alio, quam cum Domino, vel cum eo, qui habebatur loco Domini, legitime valeat celebrari. [*& infra.* 1] Porro memoratus Epiſcopus ad probendum, quod jam dicta Eccleſia ad ſe in temporalibus pertinebat, quoſdam teſtes induxit, per quos nitebatur *f* oſtendere, quod tam dictam Eccleſiam, quam molendina, terras, & alia bona ejus Sabinen. Epiſcopi diutius poſſederunt, de illis pro ſuæ voluntatis arbitrio diſponendo: [*& infra.* 2] Intelleximus ſupradictum Epiſcopum intentionem ſuam minime fundaviſſe per teſtium depoſitiones, vel procuratoris ſupradicti reſpon-

a *Cap. 2. eod. tit. in 3. compil.* b *requiſitum.* c *Dictis, ſit, deeſt in pluribus.* d *Cap. 2. eod. tit. in 3. compil.* e *Sup. de off. Jud. deleg. c. paſtoralis. require quæ ſunt hic deciſa, Cap. 3. eod. tit. in 3. compil. Vid. Bald. in l. 2. ff. quod vi aut clam.* f *Vid. l. fin. C. de except.* g *Vid. text. in auth. qui ſemel. cum ibi notat. C. de probat.* h *Hæc duo poſtrema verba deſunt in antiquis.* i *Cap. 2. eod. tit. in 4. compil.* k *Argentorio.* l *ab Malic.*

a *Vid. Hoſtien. in ſum. tit. de recuſ. §. quæ ſint juſtæ cauſæ.* b *al. ſcientia.* c *Farſen. al. Francten. In quibuſdam ita: Innoc. III. Archid. Ribemundiæ.* d *Cap. un. tit. de Confeſſ. in 4 comp. Vid. Dyn. in cap. exceptione. De reg. jur. Adde Roman. in l. cum mulier ff. ſol. matrim.* e *al. propere.* f *videbatur.*

reſponſionem, quia exceptionem objiciens de intentione partis adverſæ, non intelligitur fuiſſe confeſſus, vel per inſtrumentum ex adverſo exhibitum, cum in eo Theodoſius Epiſcopus, a quo permutatio facta proponitur, non dicatur Epiſcopus Sabinenſ. quanquam in tranſcripto, quo procurator utebatur, appoſitum fuerit Sabinen. per vitium falſitatis: Licet autem nimis exceſſerit, qui tranſcriptum illius inſtrumenti falſavit, quia tamen delictum perſonæ in damnum Eccleſiæ redundare non debet, ac non ſolum ante ſententiam, verum etiam poſt objiei poteſt exceptio falſitatis, cum falſorum inſtrumentorum prætextu lata ſententia uſque ad XX. annorum ſpatium valeat *a* retractari veritate comperta: nolumus, ut per id monaſterio veſtro præjudicium generetur.

Quia vero nobis conſtitit, ſupradictam Eccleſiam ſancti Viti conſtitutam eſſe in diœceſi Sabinen. Epiſcopale jus in omnibus eidem Epiſcopo adjudicavimus in eadem, illis duntaxat exceptis, quæ per authentica ſcripta ei noſcuntur eſſe ſubtracta, cum per privilegium, vel per præſcriptionem legitimam nullatenus probaretur exempta.

Verum quia dictus Epiſcopus, qui eandem Eccleſiam vendicabat, munitum ſe præſcriptione legitima non oſtendit, quanquam probaverit Epiſcopum Sabin. bona ejuſdem Eccleſiæ aliquanto tempore poſſediſſe: vos ab impetitione Epiſcopi quoad temporalia ejuſdem Eccleſiæ ſententialiter duximus abſolvendos.

[1 *Adjicientes etiam, quod ſi confeſſioni ſtare vellet, in quantum contra vos facere videbatur, inſtrumentum tamen hujuſmodi contra ſe minime admittebant, quia nec tabellionis auctoritate, nec ſubſcriptione teſtium digноſcitur eſſe fulcitum. Sed ad hæc pars veſtra reſpondit, quod cum procurator in modum exceptionis id objiceret, non videbatur de adverſæ partis intentione fuiſſe confeſſus, quia juxta legitimas ſanctiones, qui exceptione utitur, non æſtimatur de intentione adverſarii confiteri, adjungens, quod etſi permutationis tempore cœnobium ſoren. crediderit Eccleſiam dictam S. Viti ad Sabin. Eccleſiam pertinere, prædictus tamen procurator ex certis cauſis ſeu veriſimilibus conjecturis credulitatem ſuam poſtmodum potuit taliter informare, ut crederet eandem Eccleſiam ad Sabinen. Eccleſiam tunc temporis non ſpectaſſe.*]

[2 *Super his igitur, & aliis propoſitis coram ſupradictis Cardinalibus deliberatione cum fratribus noſtris habito.*]

CAP. VII.

Si exceptio juriſdictionis excluſiva, propter quam fuit appellatum, probatur vera, Judex appellationis non debet de principali cognoſcere, ſed ſuperſedere. h. d. intelligendo, quod iſti erant Judices appellationis: & eſt notabilis intellectus Panor.

Honorius III. *Abbati S. Huberti, & ſancti Martini Leodien.* b (*an.* 1220.)

OLim [*& infra.* 1] Nuper vero ex parte Gu. fuit propoſitum, quod literis præd. n. Traveren. Archiepiſcopo præſentatis, idem Vv. excipiendo propoſuit, quod auctoritate ipſarum reſpondere minime tenebatur, quia ultra duas diætas extra ſuam diœceſim trahebatur in cauſam: & quia dictus Archiepiſcopus hanc exceptionem admittere recuſabat, vocem ad nos appellationis emiſit: [*& infra.* 2] Porro procurator partis *c* adverſæ reſpondit, quod idem Guil. ultra duas diætas extra ſuam diœceſim minime trahebatur, cum ipſe Archiepiſcopus terminum in tali loco ſtatuerit, qui remotus ab illo non erat ultra, quam proviſum eſt per conſtitutionem Concilii generalis: (*& infra.* 3) Diſc. v. mandamus, quatenus ſi procurator dicti Guil. probare potuerit exceptionem, quam coram Archiepiſcopo propoſuit ſæpedicto, videlicet, ſe in cauſam trahi ultra duas diætas contra conſtitutionem Concilii generalis *a*: vos appellationem dicti Guil. legitimam decernentes, negotio ſuperſedere curetis.

[1 *Fuit noſtris auribus intimatum, quod cum fel. mem. I. Pp. p. n. mandaviſſet ven. f. n. Archiepiſcop. Trever. ut compoſitionem inter nobiles viros L. Comitem Deloſ. & VV. de Hollandia cruce ſignatos Trever. diœceſ. ſuper rapta nobilis mulieris uxoris ejuſdem Comitis, terris & rebus aliis amicabiliter ratam faceret obſervari, dicto vero VV. nitente venire contra dictam compoſitionem, & ſe ad Apoſtolicum diffugium convertente: idem Archiepiſcopus appellationi ejus non deferens, quam frivolam eſſe decrevit, in præfatum VV. qui alias erat vinculo excommunicationis adſtrictus, ſpecialiter propter compoſitionem prædictam excommunicationis, & in terram ſuam interdicti ſententias promulgavit. Cumque poſtmodum dilect. fil. G. dicti G. procurator, noſtras ad vos ſuper executione ſententiarum ipſarum literas impetraſſet, & H. procurator VV. præfati in audientia publica contradixiſſet eiſdem, ven. f. n. Alban. Epiſc. & dilect. F. G. S. M. in Coſmi Diacon. Cardin. quos procuratoribus antedictis auditores dedimus, quia per ea, quæ ab eiſdem fuerunt propoſita coram eis, conſtitit manifeſte, dictum VV. excommunicationis vinculo eſſe innodatum, procuratorem ejuſdem VV. ad impetrandum literas, vel contradicend. admittendum non eſſe ſententialiter decreverunt, literis, quas ad vos procurator dicti Comitis impetraverat, abſolutis. Nos quidem ad inſtantiam procuratoris Comitis ſupradicti alterius partis aſtutiam metuentes, vobis dedimus in mandatis, ut in commiſſo vobis negotio juxta formam in prædictis noſtris literis expreſſam, ratione prævia procederetis, literas decernentes carere viribus, ſi quas forte a nobis ſuper præmiſſis pro ipſo VV. in præjudicium ipſius Comitis per ſubreptionem contigit impetrari, quæ plenam de prædictis non faciant mentionem.*]

[2 *Sed præfatus Archiepiſcopus appell. contempto mandavit ven. fr. n. Treveren. Epiſcop. ut compoſitionem prædictam faceret per cenſ. Eccleſ. firmiter obſervari: adjectum etiam fuit ex parte præfati VV. quod dictus Comes appellationem frivolam mentiens antedictam, excommunicatus ad nos exiſtens, veritate tacita literas impetravit ſupradictas, quando pro parte ipſius VV. fuit humiliter ſupplicatum, ut cum idem, ac terra ſua, necnon & alia bona ſub Apoſtol. ſed. protectione conſiſtant, ſuper hoc ſibi providere miſericorditer dignaremur, non obſtante ſententia, quam incurrerat, eum Ludovico in Angliam transferendo, cum ipſum abſolverimus ab eadem. Nos igitur eidem excommunicationis vinculo abſoluto providere volentes, Abbati S. Laurentii, & conjudicibus ſuis per noſtras literas dedimus in mandatis, ut ſi rem invenirent taliter ſe habere, revocato in irritum quicquid invenirent poſt appellat. hujuſmodi attentatum, cauſam audirent, & fine debito terminarent, alioqui partes ad examen noſtrum remitterent, appellantem in expenſis legitimis condemnantes.*]

[3 *Adjecit etiam ipſius Comitis procurator, quod ſæpedictus VV. auctor. jam dicti prædeceſſoris, alia eſt excommunicatione ligatus, de qua in literis ad jam dictum Abbatem S. L. & ejus conjudices directis nullam fecit penitus mentionem. Unde petivit ſupradicti Comitis procurator, ut eas, ob cauſas jam dictas, decerneremus irritas, & inanes. Quia vero in tanta contrarietate propoſitionum de veritate nobis conſtare non potuit,*]

CAP. VIII.

Pro defenſione ſua Eccleſia poteſt quis opponere exceptionem excommunicationis, perjurii, vel aliam legitimam exceptionem, nec per replicationem excommunicationis, vel perjurii repelli poteſt.

Idem *Archid. Traneiig. & Officiali, & I. Canonico Turonen.* (*an.* 1222)

DIlecti filii S. & P. ac C. Canonici Eccleſiæ ſanctæ Mariæ, tranſmiſſa nobis *b* petitione monſtrarunt, quod

a *Arg. l. querelæ. C. ad L. Corn. de Falſis. & c. 9. Supr. de probat.* b *De materia hujus decret. quatenus agit de diæta, vid. Bart. in leg. 1. ſi quis caut. Imolam in l. continuus. ff. de verb. obl gat, Alexand. conſ. 22. Incip. conſideratis verbis ſtatuti, in 4. volum.* c *ipſius Comitis.*

a *Later. ſub Innocent. III. cap. 37.* b *Dictio, nobis, deeſt in multis.*

Digitized by Google

quod cum M. Canonicus ejuſdem Eccleſiæ ipſos coram delegatis a nobis traxiſſet in cauſam, ſuper eo, quod ſe opponunt electioni a quibuſdam Canonicis *a* Granden. factæ de ipſo in Priorem Eccleſiæ ſupradictæ: iidem propoſuerunt, quod dictus M. non debebat audiri: eo quod excommunicatus erat, & perjurii crimine irretitus. Cumque dictus M. præfatis G. & P. perjurium, & S. excommunicationem in modum *b* exceptionis, & replicationis objiciens, eorum exceptionem elidere niteretur: procurator eorum propoſuit, quod ejus ſuper hoc probatio recipi non debebat, quia etſi objectum præfatis Canonicis perjurium probaretur, non eſſent propter hoc a defenſione ſuæ Eccleſiæ repellendi. Adjecit etiam, quod contra excommunicationem dicto M. in modum exceptionis objectam, excommunicatio ſupradicti S. replicari non poterat: quia exceptio ipſi M. oppoſita & probata, eundem repelleret ab agendo: replicatio vero ſupedictum S. nequaquam a defendendo repelleret, ſi etiam probaretur: [*& infra.* 1] Ipſi vero Judices interlocuti fuerunt, quod prius probationes reciperent ſuper replicatione præmiſſa *c*, propter quod ad noſtram fuit audientiam appellatum. Quocirca mandamus, quatenus ſi res ita ſe habet, revocato in irritum, &c.

[1 *Quare petebatur, ut emiſſis probationibus hujus replicationis, in quibus etiam ſi probaretur, labor, ut præoſtenſum eſt, conſumeretur, inanes probationes reciperent, quas ad probandum objecta ipſi M. dicerent producendas.*]

CAP. IX.

Si per exceptionem ſuſpenſionis, contra quam replicetur de nullitate, ordinatio Eccleſiæ retardatur, fit abſolutio ad cautelam.

Gregorius IX. *I. & M. Canonicis Pragen.*

(*an.* 1234.)

APoſtolicæ ſedis *d*: [*& infra.*] Sane vobis apud ſedem Apoſtolicam conſtitutis, quædam ſuſpenſionis, & amotionis a beneficiis ſententiæ fuerunt in modum exceptionis objectæ. Quas licet proponeretis vos poſſe nullas eſſe per teſtes idoneos, & inſtrumenta probare: Ne tamen ordinationem Pragenſ. Eccleſiæ, propter quam veneratis, hujuſmodi objectionis obſtaculo contingeret retardari: Sententias ipſas relaxavimus ad cautelam.

CAP. X.

Excommunicationis exceptione non obſtante valet reſcriptum impetratum in cauſa appellationis, licet de excommunicatione lata poſt appellationem a gravamine non faciat mentionem. h. d. & ſecundum hoc eſt caſus not. & ſingularis: per quem forte poſſet colligi una regula, quod de innovato poſt appellationem etiam ab interlocutoria non eſt neceſſe in reſcripto facere mentionem. Panorm.

Idem *Decano Linconienſi.* (*an.* 1233.)

DIlectæ *a* in Chriſto filiæ Prioriſſa, & Conventus de Campeſſia nobis ſignificare curarunt, quod cum inter ipſas ex una parte, & Priorem, & Conventum de Burcellia ex altera, ſuper quibuſdam decimis, & rebus aliis, pro quibus conveniebantur ab illis coram Abbate S. Benedicti, & ejus collegis, auctoritate Apoſtolica quæſtio verteretur, & ipſæ ad nos ex ſufficienti gravamine appellaſſent, ac nuntium ſuum ad appellationem miſerint proſequendam: præfati Judices poſtmodum tulerunt excommunicationis ſententiam in eaſdem. Noſtris ergo literis ſuper appellatione præfata, non facta mentione de excommunicatione, per eundem nuntium ad Priorem de Angles, & ſuos conjudices impetratis, pars adverſa ex eo ſe appellaſſe proponens, quod ipſi Judices exceptionem excommunicationis prædictæ contra ipſas ab eadem parte propoſitam admittere denegarunt, ad Priorem de Gernemoe, & ſuos conjudices noſtras ſuper hoc literas impetravit: coram quibus ex parte ipſarum fuit excipiendo propoſitum, quod cum poſt appellationem legitimam dicta ſententia lata fuerit, & cuilibet excommunicato defenſionis auxilium competere dignoſcatur, memorati Judices exceptionem partis contrariæ (ſicut nec debebant) admittere noluerunt: ſed cum dictus Prior de Gernemoe, & conjudices ſui talem exceptionem non reciperent earundem, ipſæ ad noſtram audientiam appellarunt. Quocirca mandamus, quatenus ſi eſt ita, revocato in ſtatum debitum, quicquid poſt hujuſmodi appell. inveneris attentatum, in eodem negotio juxta prioris mandati noſtri ad præfatum priorem de Gernemoe, & conjudices ſuos directi tenorem, prævia ratione procedas.

CAP. XI.

Per exceptionem excommunicationis a proſecutione appellationis etiam originalis actor repelli non debet. h. d. & eſt caſus ſingularis, quatenus dicit de actore.

Idem *Abbati ſancti Salvatoris Papien. & Vercellen. Præpoſito.* (*an.* 1230.)

SIgnificaverunt *a* nobis Capitulum de Tornacenſ. quod cum P. in ſuum Archipresbyterum elegiſſent, Mediolanen. Archiepiſcopus præſentatam ſibi electionem renuens confirmare, quendam Zephum Clericum in Archipresbyterum inſtituit Eccleſiæ ſupradictæ: quare ipſis ad ſedem Apoſtolicam appellantibus, Præpoſito ſancti Stephani cauſam ipſam ſuper his dicitur commiſiſſe: qui electionem ipſorum confirmans, & pronuncians jus eligendi ad ipſum Capitulum pertinere, partem adverſam ab impetitione ipſorum abſolvit, a qua ſententia partes ad ſedem Apoſtolicam appellantes, cauſam ipſam vobis obtinuere committi. Sed a parte altera exceptione excommunicationis oppoſita contra Capitulum memoratum, vos minus provide attendentes, quod prætextu excommunicationis oppoſitæ a proſecutione appellationis non debeat quis excludi: cum omnis legitima defenſio excommunicato in judicio reſervetur: partem adverſam non eſſe cogendam ad reſpondendum eiſdem, perperam decreviſtis: propter quod dictum Capitulum noſtram audientiam appellavit. [*& inf.*] Mandamus, quatenus ſi eſt ita, exceptione hujuſmodi non obſtante, in eodem negotio procedatis.

CAP. XII.

Reus in qualibet parte litis excommunicationem contra actorem objiciens auditur: & ſi malitioſe diſtulerit, in expenſis condemnatur, & dato, quod non excipiat, ipſe Judex publice excommunicatum repellet.

Idem.

EXceptionem *b* excommunicationis in dilatoriis proponendis reus ſcienter omittens, in qualibet parte litis opponere minime prohibetur, quod eſt in hac exceptione ſpecialiter obſervandum, ne quiſquam *c* in periculum animæ ſuæ excommunicato communicare cogatur. Qui ſi eam omiſerit, ut actor laboribus, & ſumptibus fatigetur, in expenſis eſt legitimis condemnandus. Excommunicatus *d* autem publice, etſi hujuſmodi exceptio non opponitur, nihilominus eſt officio Judicis repellendus.

a *al. Graciacenſis Eccleſiæ.* b *Hæc duo verba, exceptionis &, deſunt in antiq. manuſcr.* c *Vid. l. circa, cum not. ff. de probat.* d *De abſolutione ad cautelam, vide Specul. tit. de ſentent. §. ut autem. Adde Joan. de Anania cap. 1. infra de maleſic. & Albe-ric. in l. a præcedente. C. de dilat.* e *De mater. videlicet an, & quando valeat reſcriptum impetratum per excommunic. vide Card. Conſil. 3. tit. de reſcr. & Conſil. 22. de reg. Felin. in c. 1. ſup. de reſcript.*

a *Al. Significavit. Vid. Petr. Duenam reg. 270. In c. excommunicatus non poteſt.* b *Vid. Bellemer. Dec. 226. & Gomez in comp. utriuſque ſign.* c *al. ut quis.* d *De materia vitandorum excommunicatorum vid. Fel. in c. Rodulfus de reſcript.*

Digitized by Google

CAP. XIII.

Non competit exceptio rei judicatæ reo abſoluto, quia non poſſidebat.

Idem Gregorius IX. (*an.* 1224.)

ADverſario *a* tuo per Judicem abſoluto, quoniam tempore motæ litis rem petitam ab ipſo ſine dolo deſierat poſſidere, ſi eam modo poſſideat, tibi petenti denuo rei judicatæ exceptio non obſiſtat.

CAP. XIV.

Valet reſcriptum impetratum ab excommunicato ſuper proſecutione appellationis, licet de excommunicatione non fecerit mentionem.

Idem.

VEnerabilem fratrem noſtrum Archiepiſcopum *b* Narbonen. qui a Judicibus ex ſufficienti gravamine ad Apoſt. ſedem appellans, ad vos ſuper appellatione ſua noſtras literas reportavit, etſi ex cauſis aliis tempore impetrati reſcripti vinculo fuerit excommunicationis adſtrictus, de quibus ibi mentio non habetur, ad proſequendam per eaſdem literas appellationem prædictam decrevimus admittendum. Quia nihil excommunicato appellata prodeſſet, ſi non poſſet appellationem ſuam proſequi, & ſuper ea literas impetrare.

TITULUS XXVI.
DE PRÆSCRIPTIONIBUS.

CAP. I.

Epiſcopus contra Epiſcopum locum per ſe converſum ad fidem præſcribit triennio: ſed cum vacat Eccleſia, vel eſt in ſchiſmate, non præſcribitur contra ipſam.

Ex Concilio Africano. *c* (*an.* 403.)

PLacuit, ut ſi quiſquam *d* aliquem locum ad catholicam unitatem converterit, ſi eum per triennium nemine repetente tenuerit, ulterius ab eo non repetatur. Si tamen per ipſum triennium fuerit *e* Epiſcopus, qui poſſet repetere, & tacuit: ſi autem non fuerit, non præjudicetur matrici Eccleſiæ; ſed liceat, cum locus acceperit Epiſcopum, ex ipſo die intra triennium repetere. Item ſi fuerit Epiſcopus ad catholicam fidem ex Donati *f* parte converſus, non ei præjudicet præfinitum tempus: ſed ex quo die converſus eſt, habeat per triennium poteſtatem repetendi locum, qui ad ipſam cathedram pertinebat.

CAP. II.

Duobus modis ſummatur. Primo ſic: Taciturnitas Prælati non nocet Eccleſiæ, donec ſit præſcriptum. Secundo ſic: In rebus invaſis non currit præſcriptio. Jo. Andr.

Ex Regeſto Greg. *g* Italiæ Patriciæ. (*an.* 600.)

NIhil *h* prodeſt: [*& infra.* 1] Nihil cum ſcandalo, nihil cum forali ſtrepitu vobiſcum nos velle de cauſis pauperum definire, vobis ſcripſiſſe meminimus. Sed illud vos ſcire credimus, taciturnitatem atque patientiam noſtram futuris poſt me Pontificibus in rebus pauperum præjudicium non facturam.

(1 *Glorioſiſſima ſanitas, & pulchritudo corporis ſuperficie, ſi vulnus latet intrinſecus: atque illa magis cavenda eſt diſcordia, cui ſatellitium pax præbet exterior. Illud vero, quod in epiſtolis noſtris revocari in memoriam noſtram excellentia veſtra ſtudioſe contendit, ſcriptum eſſe vobis.*)

CAP. III.

Per quietam, & ſinceram poſſeſſionem triginta annorum præſcribit Eccleſia rem privati. h. d. prout loquitur in præſcriptione Eccleſiæ activa, & iſte intellectus tenendus eſt.

Gregorius. (*an.* 595.)

SAnctorum *a* Patrum ſanctiones ſtatuentes confirmaverunt, & nos irrefragabiliter confirmamus, ut omnes poſſeſſiones ad ſingulas provincias noſtrorum fratrum pertinentes, a quibus per triginta annos poſſeſſæ ſunt, quiete, & ſincere abſque ſynodali proclamatione perpetuo teneantur.

CAP. IV.

Quarta decimarum, & funeralium præſcribitur contra Epiſcopum, ſi quadraginta annorum ſpatio non ſolvatur, & cathedralis Eccleſia interim non vacavit.

Alexander III. *Salernitano Archiep.* b [*an.* 1180.]

DE quarta decimæ, & *c* oblationis defunctorum Clericus ab impetitione Epiſcopi quadragenaria præſcriptione temporis ſe poſſe tueri videtur. Niſi forte interim paſtoralis ſedes caruiſſet paſtore, qui jura Eccleſiæ ſuæ exigere debuiſſet. Nam Romana Eccleſia tricennalem præſcriptionem contra Eccleſiam non admittit.

CAP. V.

Poſſeſſor malæ fidei non præſcribit.

Idem. *d* (*an.* 1180.)

VIgilanti ſtudio *e* cavendum eſt, ne malæ fidei poſſeſſores ſimus in prædiis alienis: quoniam nulla antiqua dierum poſſeſſio juvat aliquem malæ fidei poſſeſſorem, niſi reſipuerit, poſtquam ſe noverit aliena poſſidere: cum bonæ fidei poſſeſſor dici non poſſit. Epheſinus enim legiſlator ſolum propter vitandam miſerorum ſegnitiem, & longi temporis errorem, & confuſionem, primus tricennali, vel quadragenali præſcriptioni vigorem legis impoſuit *f*. Nobis autem tam in rebus cognitis, quam latentibus placuit non habere vigorem.

CAP. VI.

Una Eccleſia in parochia alterius quadraginta annorum ſpatio decimas præſcribit.

Idem *Manrisano* g *Epiſcopo.* (*an.* 1170.)

AD aures *h* noſtras pervenit, duas Eccleſias litigaſſe ſuper decimis, quas una earum in alterius parochia annis XL. poſſedit: [*& infra.* 1] Tuæ fraternitati tenore præſentium innoteſcat, quod de jure *divino*, & *humano* melior eſt conditio poſſidentis. Quia quadragenalis præſcriptio omnem prorſus actionem excludit.

(1 *Ac per hoc ejus actionem putat eſſe extinctam: altera vero volens eas jure parochiali evincere, præſcriptionem non debere ſibi obeſſe proponit. Ideoque quid juris ſit in hoc caſu, tua nos duxit f. conſulendos.*)

CAP. VII.

Laici ſpiritualia poſſidere non poſſunt, ergo & per conſequens nec præſcribere. h. d. & quotidie allegatur.

Idem *Parmenſi Epiſcopo.* (*an.* 1112.)

CAuſam *i* quæ inter Regin. Archid. & Nobilem virum G. ſuper decimis vertitur: [*& infra.* 1] Ideoque f. t. p. a. ſ. p. mandamus, quatenus cauſam ipſam debito fine decidas, non obſtante præſcriptione temporis, vel conceſſione Eccleſiaſticæ ſecularisve perſonæ, ſi idem G. opponere eam voluerit: quia cum Laici decimas detinere non poſſint, eas nulla valent præſcribere ratione.

(1 *Experientiæ tuæ, de qua multum confidimus, committimus audiendam, & mediante juſtitia terminandam.*)

CAP. VIII.

Si contra præſcriptionem XL. annorum, quæ ſola currit contra Eccleſiam, opponatur interruptio, uterque probabit.

Idem. *k* (*an.* 1172.)

---

a *De intellectu hujus Decr. vide Anton. de Butr. in c.* 1. *de re jud.* b *De mater. hujus decretal. vid. Philip. in c. olim. ſup. de reſcr.* c *Canonum Græce collectorum ex Carthaginenſibus Conciliis hic numeratur centeſimus vigeſimus primus.* d *Cap.* 1. *eod. tit. in* 3. *comp.* e *fuit.* f *Aug. lib. de her. c.* 69. *tom.* 6. g *lib.* 2. *c.* 96. *epiſt.* 57. h *Cap.* 3. *eod. tit. in* 1. *compil.*

a *C.*4 *eod. tit. in* 2. *comp. & poſt Conc. Lat. ſub Alex. III. p.* 38. *c.*7. *in regiſt. Greg. nondum inveni.* b *al. Salonitano, al Salernitanen.* c *Cap.*6. *eod. tit. in* 2. *comp.* d *al. Clemens IV.* e *Cap.*9. *eod. tit. in* 2. *comp. & poſt Conc. Later. ſub Alex. III. p.*38. *c.* 1. f *vide l. fin. C. de præſcr. long. temp.* g *al. Manrisano.* h *C.* 9. *eod. tit. in* 1. *comp. Bald. in tract. de præſcr. in* 2. *p.*5. *part. principalis. q.* 14. i *Cap.*10. *eod. tit. in* 1. *comp. & quare Laicis decimæ non debentur, B. Thomas: & ib. Cajet.* 2. 2. *q.*87. *art.*3. k *al. Urbanus III.*

Digitized by Google

ILlud *a* autem te ſcire volumus, & tenere, quod adverſus Eccleſias minorem præſcriptionem, quam quadraginta annorum Rom Eccleſ. non admittit, licet quidam canones comprobent tricennalem : & Eccleſiæ ſe poteſt adverſus Eccleſiam quadragenaria temporis præſcriptione tueri de re illa, quam inconcuſſe quadraginta annis noſcitur poſſediſſe. Verum ſi de præſcriptione, & interruptione inter partes fuerit mota quæſtio, ab utraque parte teſtes recipi debent : & ſi probata fuerit interruptio, præſcriptio non retinebit.

CAP. IX.

Fines prædiorum Eccleſiaſticorum quadraginta annorum ſpatio præſcribuntur.

Idem *Syracuſano Epiſc.* [*an.* 1174.]

QUia indicante *b* Abbate C. comperimus, inter eum, & Abbatem ſanctæ Luciæ *gravem eſſe* exortam de finibus quæſtionem : agrimenſoris definitione illam proſpeximus finiendam.

Hortamur igitur, ut ad loca, de quibus eſt contentio, accedentes, eam in veſtra faciatis præſentia terminari. Quadraginta tantum annorum præſcriptione utrique parti ſervata.

CAP. X.

Tempore hoſtilitatis non currit præſcriptio.

Lucius III. *de Meſſendane, & de Dorceſtre Abbat. & Magiſtro A. de W. de Ferdit.* (*an.* 1181.)

EX tranſmiſſa *c* conqueſtione Abbatis, & Monachorum de Habea. accepimus, quod cum Eccleſia de Camenone ad jus eorum pertineat, & homines de Sibon. & Vinton. Eccleſiarum parochiani ſint ipſius Eccleſiæ: Clerici, qui prædictas habuerunt Eccleſias, minutatim omne jus parochiale præter jus funerandi, matrici Eccleſiæ ſubtraxerunt : [*& inf.*] Diſc. veſt. mand. quatenus decimas, & oblationes cum aliis obventionibus memoratæ matrici Eccleſiæ (præſcriptione hoſtilitatis tempore non currente) reſtitui faciatis.

CAP. XI.

Procurationes, quæ debentur legatis, & nunciis Apoſtolicæ ſedis præſcribi non poſſunt.

Innocentius III. *Abbati de Cenede.* (*an.* 1210.).

ACcedentes *d* ad præſentiam noſtram Præpoſitus ſancti Nazarii, & A. Canonicus ſancti Stephani, Syndici, & Procuratores Primicerii, & Clerici e Mediolan. de ordinariis majoris Eccleſiæ graviter ſunt conqueſti, quod cum ipſi Legatos, & Nuncios Apoſt. ſed. devote recipiant, & procurent : dicti ordinarii procurare ipſos renuunt, & procurantibus *f* ad expenſas ſubſidium impertiri : [*& inf.* 1] Volentes autem, ut quod omnibus imminet, ab omnibus comprobetur : Mandamus, quatenus niſi dicti ordinarii per ſpeciale privilegium Apoſtol. ſed. a præſtandis procurationibus oſtenderint ſe immunes (etiamſi longiſſimo tempore procurationis obſequium non impenderint : cum in talibus præſcriptio ſibi locum nequeat vendicare) ipſos ad procurationis ſarcinam ordine debito ſubeundam teneri decernas.

(1 *Unde Clerici Mediolanen. grave querebantur ſibi præjudicium generari, cum enim per civitatem ipſam ſæpe contingat tranſitum facere nuncios noſtros, & legatos, quanto in eorum procurationibus pauciores exiſtunt, tanto facientes amplius prægravantur, & quanto per plures* [illegible] *eſſet onus procurationis diviſum, tanto a facientibus facilius* [illegible] *portaretur. Qui ſiquidem ordinarii, cum pro eis, & aliis vigilare jugiter non ceſſemus, & ſpiritualia, ſicut Deus dederit, omnibus miniſtremus, in hujuſmodi ſe jure ſpeciali tueri ſatagant, non videtur : præſertim cum & Apoſtolus dicat : Si vobis ſpiritualia ſeminavimus, non eſt magnum, ſi carnalia veſtra metemus: & inſtantia noſtra quotidiana ſit omnium Eccleſiarum ſollicitudo, ſicut plenius norunt præſentes pariter, & remoti.*

CAP. XII.

Subditus non præſcribit obedientiam contra Prælatum.

Idem *de Coſta, & de S. Donato Prioribus.* [*an.* 1210.]

CUm non *a* liceat a capite membra recedere, non ſufficimus admirari, quod ſicut referente Bracaren. Archiepiſcopo nobis eſt intimatum, licet Eccleſiæ veſtræ in ipſius ſint diœceſi conſtitutæ, vos tamen obedire ſibi tanquam Epiſcopo *b* veſtro contumaciter recuſatis : [*& infra.* 1] Ideoque mandamus, quatenus præfato Archiepiſcopo, & Eccleſiæ Bracaren. obedientiam, & reverentiam debitam, ſicut alii Clerici ſuæ diœceſis faciunt, impendatis, præſcriptione temporis non obſtante.

[1 *Cum igitur crimen ariolandi ſit repugnare, & ſcelus idololatriæ nolle acquieſcere, ſuſtinere nolentes, quod ſubditi Prælatis ſuis non obediant, ut tenentur, de communi f. n. conſ.*]

CAP. XIII.

De juribus ad Romanam Eccleſiam ſpectantibus currit ſola centenaria præſcriptio.

Idem *Nobili viro Metaſeloni.* [*an.* 1212.]

AD audientiam *c* Apoſtolatus noſt. pervenit : (*& inf.* 1) Proponebatur ex parte tua Alexandrum Pap. præd. noſt. tibi in caſtro Palarioli conceſſiſſe ſingulis annis 40. ſolidos denariorum Papienſ. quos Rom. Eccleſ. ibi conſuevit recipere annuatim : inſuper comeſtiones, banna, placita, foriſfacta, & omnia jura, quæ ibi Apoſtolica ſedes habebat. Sed ea tibi ratione nulla deberi caſtellanus ejuſdem caſtri conſtantiſſime aſſerebat. Ad quod probandum inducebas prædicti Papæ privilegium, & librum Eccleſ. Rom. cenſualem : hoc etiam nitebaris probare per teſtes, qui dicebant ſe vidiſſe præſcriptum cenſum nunciis Rom. Pont. a 50. annis, & infra fuiſſe ſolutum. Sed inter alia fuit ex adverſo reſponſum, quod nec privilegium, nec liber cenſualis tibi aliquid commodi afferebat *d*, cum privilegio uſus non fueris ſpatio annorum 30. & liber cenſualis ſuſpectus exiſterat : quia non fuerat in camera noſtra receptus, ac Scriniarius alio modo ſcripſiſſet dicta teſtium, quam dixiſſent. Nos igitur magis auctoritatem privilegii, quam depoſitiones teſtium attendentes, conſiderantes etiam librum cenſualem, quem non ſuſpectum habuimus *e*, licet non in noſtra, ſed in Cardinalis ſancti Hadriani camera ſit inventus, qui *f* eum quando camerarius fuerat, de camera B. Petri ſuſcepit, non credentes ipſum Scriniarium (cum juratus ſit officium ſuum fideliter exequi) aliud ſcripſiſſe, quam a teſtibus diceretur : Reſpicientes inſuper (quod eſt longe validius) ipſum negotium tangere principaliter Rom. Eccleſ. contra quam non niſi centenaria præſcriptio currit : in ſolutione prædicti cenſus, & aliorum petitorum condemnavimus partem adverſam, injungentes eidem, ut tibi, non tanquam tibi, ſed tanquam Eccleſ. Rom. (cujus auctoritate debes percipere, cujus etiam propter prædicta beneficia vaſallus exiſtis) ſine difficultate perſolvat.

(1 *Te conquerente, quod quædam jura de caſtro Palatioli a fel. rec. Alexand. Papa p. n. tibi conceſſa caſtellanen. ejuſdem caſtri tibi reddere denegabant. Porro te ac dil. fil. Leonis, conſulemque illius caſtri propter hoc in noſtra præſentia conſtitutos audivi fecimus diligenter.*)

V 2 CAP.

a Cap. 1. *eod. tit. in* 2. *comp. vid. Bald. tract. de præſcr. in* 5. *parte principali.* b *Cap.* 2. *eod. tit. in* 2. *comp. unde ita reponenda eſt inſcriptio : Idem Syracuſ. Epiſcopo.* c *Cap.* 1. *de capel. monach. unde reſtituenda eſt inſcriptio, quando videlicet currat præſcriptio vid. Specul. tit. de app. §. nunc breviter. Add. late per Ripam tract. de peſte.* d *Cap.* 1. *eod. tit. in* 3. *comp.* e *al. Clerici Mediol. in ant.* f *al. expenſas nolunt ſubſidium &c.*

a *Cap.* 2. *eod. tit. in* 3. *compil. vide Rom. ſingul.* 500. *incip. Curialis de Florentia.* b *Archiepiſcopo.* c *Cap.* 3. *eod. tit. in* 3. *comp. Ancher. conſil.* 310. *& Paul. Caſtr. conſil.* 208. *incipit. In facto præſenti.* d *afferebant.* e *Libro cenſuali Eccleſiæ in loco non ſuſpecto ſervato creditur. l.* 1. *ſi cert. pet. Bart. ſol. quia.*

Digitized by Google

CAP. XIV.

De centenaria præſcriptione, quæ ſolum currit contra Romanam Eccleſiam, tempora ſchiſmatum deducantur.

Idem Innoc. III. *Hel. & Gu. Abbatibus.* (*an.* 1212.)

CUm *a* vobis: (*& inf.* 1) Licet *igitur* tam legali, quam canonica ſit definitione ſtatutum, ut contra Rom. Eccl. quæ gaudet privilegio ſpeciali, non niſi centum annorum præſcriptio locum ſibi valeat vendicare: tempora tamen interaidentium ſchiſmatum, quæ ſecundum juris ordinem curſum præſcriptionis impediunt, nolumus aliquatenus computari, ſed diliganti conſideratione adhibita de ipſa computationa deduci.

[1 *Aliis literis dedimus in mandatis, ut in cauſam, quæ inter Eccleſiam Hildenſem. ex uno parte, & Eccleſiam de Gand. & Eccleſ. Roman. ex altera dignoſcitur agitari, teſtes ad probandam præſcriptionem recipere debeatis. Inſinuatione præſentium vobis duximus declarandum, quod poſtquam præſcriptio contra monaſterium ſupradictum, & libertatem ipſius dicitur inchoata, ſciſſura trium ſchiſmatum adverſus Rom. Eccl. intervenit.*]

CAP. XV.

Prælatus inferior poteſt præſcribere in certis Eccleſiis ſuæ diœceſis totum jus Epiſcopale: ſubducitur tamen de præſcriptione tempus, quo vacavit Eccleſia cathedralis.

Idem *Helion. & Roffen.* b *Epiſcopis.* (*an.* 1210.)

AUditis, & intellectis *c* meritis cauſæ, quæ vertitur inter Vigorenſ. Epiſcopum, & Abbatem de Heveſcam ſuper Eccleſiis in valle de Heveſcâm, quas Epiſcopus aſſerit ad ſe diœceſana lege ſpectare, Abbas autem eas eſſe ab ejus juriſdictione prorſus exemptas: (*& inf.* 1) Verum tanto tempore probantur per teſtes ab Abbatibus de Heveſcam pleno jure poſſeſſæ, ut videatur in eis Epiſcopale jus legitime præſcripſiſſe: (*& inf.* 2) Quocirca mandamus, quatenus inſpectis privilegiis Th. & Of. Regum, quæ Abbas ſuper præmiſſa libertate aſſerit ſe habere, ſi per illa conſtiterit, quod vallis de Heveſcam ſit ille locus, quem C. præd. noſt. libertate donavit, abſolvatis Abbatem ab impetitione Epiſcopi ſuper Eccleſiis memoratis: & adjudicantes illas Abbati pleno jure ſubjectas, Epiſcopo ſuper illis ſilentium imponatis. Quod ſi Abbas in hac probatione defecerit, audiatis probationes ſuper tempore, quo intra quadraginta annos ſedes Epiſcopalis vacavit: & ſi per tantum temporis vacaſſe conſtiterit, ut illo ſubducto, non ſit quadragenaria completa præſcriptio, vos in illis Eccleſiis jus Epiſcopale adjudicetis Epiſcopo, & ſuper illo perpetuum ſilentium imponatis Abbati. Si autem exceptionem hujuſmodi Epiſcopus non probaverit: quia tamen interruptionem probavit circa proceſſionem Pentacoſtalem in villa, & Eccleſia de Mortana, & receptionem, ac procurationem Archidiaconi, necnon ſolutionem denariorum S. Petri in valle de Heveſcam, circa cognitionem quoque cauſarum matrimonialium *d*, & capellani ſuſpenſionem in prædicta villa de Mortona, & interdictum capellarum in præfata villa de Heveſcam: vos ſuper his jus Epiſcopale adjudicetis eidem, ſi tamen circa ſuſpenſionem, & interdictum hujuſmodi intra quadraginta annos interruptio facta fuit: in cæteris ei ſilentium imponantes, quæ Abbas præſcripſiſſe probatur.

[1 *Cognovimus evidenter Eccleſias illas per privilegia Rom. Pontif. non eſſe ab Epiſcopali jure ſubtractas, niſi forte vallis de Heveſcam ſit ille locus, quem a duobus Regibus, Rendo videlicet, & Offa, libertati donata bon. mem. C. Pp. libertati donavit, ſicut in ipſius privilegio continetur.*]

[2 *Niſi forte per tantum temporis ſpatium Vvigorenſ. Eccleſia interim vacaviſſet, ut tempore vacationis ſubducto, præſcriptio minime ſit impleta.*]

CAP. XVI.

Non poteſt ſubditus contra ſuperiorem viſitationem, aut procurationem ratione viſitationis debitam, in ſeipſa præſcribere: quamvis alius in perſonam alterius præſcribere poſſet utramque.

Idem *Pariſienſi Epiſcopo.* (*an.* 1212.)

CUm *a* ex officii ſui debito Senonen. Provinciam viſitaret Archiepiſcopus Senonen. per Pariſien. diœceſim tranſitum faciens, ad Abbatis ſancti Maglorii, Prioris de Caſtres, & quorundam aliorum Eccleſias ejuſdem diœceſis, neceſſe habuit declinare: a quibus cum procurationem ſibi debitam poſtularet, ipſi eam inhumaniter negaverunt, ad ſuæ negationis defenſionem hoc ſolum allegantes, quod non meminerant ſe procurationem hujuſmodi prædeceſſoribus ejuſdem Archiepiſcopi exolviſſe, nec ab eis aliquando fuiſſe petitam: (*& infra.* 1) Nos igitur præmiſſam allegationem eorum nullam penitus reputantes, cum contra procurationem, quæ ratione viſitationis debetur, præſcribi nequiverit: quemadmodum nec contra viſitationem ipſam poteſt aliquo modo præſcribi, etſi alius contra eum præſcribere poſſet utramque *b*. Mandamus *c*, quatenus ſententiam, quam in hujuſmodi contemptores de antiqua Metropolis conſuetudine tulit Archiepiſcopus memoratus, uſque ad ſatisfactionem condignam faciatis obſervari, quia ſecundum Apoſtolum: *Qui ſpiritualia ſeminat, non eſt magnum, ſi metat carnalia, cum nemo cogatur ſuis ſtipendiis militare.* Si quid enim aliud, quam ſuperius fuerit allegatum, contra intentionem Archiepiſcopi objicere voluerint, & probare, nos eis faciamus juſtitiam exhiberi.

[1 *Idem vero Archiepiſcopus propter procurationem ſibi minus rationabiliter denegatam illius auctoritate reſcripti, quod ſuper hoc a ſede Apoſtolica impetravit, ab officiorum executione ſuſpendit: eoſdem poſtmodum, quoniam ſuſpenſionis ſententiam non ſervabant, vinculo excommunicationis adſtringens, quod totum in ipſius Archiepiſcopi literis proſpeximus contineri, qui eandem ſententiam petebat auct. Ap. confirmari.*]

CAP. XVII.

Qui alieno nomine poſſidet, non præſcribit, nec etiam is, qui proprio, niſi habeat bonam fidem, & juſtum titulum, ſi præſumptio eſt contra eum. hoc dicit, ſecundum Joan. Andr. addita ſuppletione Panormitani.

Idem *Piſano Archiepiſcopo.* (*an.* 1212.)

SI *d* diligenti: [*& inf.* 1] Cum judicatus Calaritanus ad jus, & proprietatem B. Petri pertineat, ſicut tota Sardinia nullo pertinet mediante, tibi non licuit pro te, vel Eccleſia tua a Marchiona Maſſæ Judice Calaritano fidelitatis exigere juramentum: [*& inf.* 2] Nos igitur, quæ nuncius tuus proponere voluit, plenius circumſpectis, non intelleximus te, vel Eccleſiam tuam ſuper hoc aliquo jure ſubnixam, cum auctoritatem ſedis Apoſtolicæ non oſtendas, per quam a Judicibus Calaritanis tu, & anteceſſores tui fidelitatis exegeritis juramenta: nec præſcriptione aliqua muniaris, cum ſecundum confeſſionem tuam *e* nec Eccleſia Piſana, vel tu fueris in quaſi poſſeſſione juris exigendi hujuſmodi juramentum, quod *f* per

a *Cap 4. eod. tit. in 3. comp.* b *al. Roffen.* c *Cap. 5. eod. tit. in 3. compil. vid. c. auditis. ſupr. de in integr. reſt. ubi Doctores. Bald. in tract. de præſcr. in 3. p. 6. p. principalis q. 1. Felin. in c. irrefragabili. ſup. de offic. ordinarii.* d *Hodie Concil. Trid. ſeſſ. 24. de reform. cap. 20.*

a *Cap. 6. eod. tit. in 3. compil. De materia procurationis, & viſitationis, vid. Conc. Lat. ſub Alex. III. cap. 4. & ſub Innocent. III. cap. 33. adde* [illegible] *cil. Oxonienſe c. ut ſingula, & Concil. Trident. ſeſſ. 24. de reform. c. 23. & Bernard. Diaz. reg. 396. incip. Procuratio ſeu viſitatio.* b *utrumque.* c *al. ideoque mandamus. 1. Corinth. 9.* d *Cap. 7. eod. tit. in 3. compil. Bona fides qualiter probetur, vid. Innocent. & Imol. in cap. fin. infr. eod. Oldrad. conſ. 244. & Paul. de Caſtr. conſ. 153. Bald. in l. fin. C. de edict. Divi Hadr. toll.* e *An confeſſio præjudicialis noceat Eccleſ. Cyn. in 15. q. in l. 1. C. de confeſſ. Bart. in l. certum. §. ſed an & ipſos. ff. eod.* f *al. ita: quod pro ſede Apoſtol. Cæterum omnes manuſcr. habent ut impreſſum eſt.*

Digitized by Google

ſedem Apoſt. ab ipſis Judicibus receptum fuiſſe faterís, per quod conſtet Eccleſiam Romanam ſemper in quaſi poſſeſſione fuiſſe, cum pro ea miniſterio tuo, & anteceſſorum tuorum exactum fuerit, & præſtitum juramentum: & ſic etiam poſſidere dicatur, cujus nomine poſſidetur. Si vero dicatur, quod nomine tuo, & anteceſſorum tuorum, & non nomine noſtro & Eccleſiæ Romanæ fuerit juramentum exactum, poſſet inferri, quod juramentum præſtitum de conſervando jure, & honore ſedis Apoſt. fuerit violatum: unde licite retineri non poſſet, quod contra juramentum hujuſmodi fuerit ſcienter obtentum: quia etiam ſecundum hoc locum præſcriptio habere non poſſet, cum in præſcriptione rerum Eccleſiaſticarum bona fides, & juſtus titulus exigantur *a*: & ſi etiam locum potuiſſet habere præſcriptio, non credimus centenariam præſcriptionem (quæ ſola currit adverſus Rom. Eccl.) poſſe probari.

[*c Penſes enim, quid illa tabernaculi archa ſignificet, in qua cum tabulis virga ſimul, & Manna ſunt jubente Domino recondita, nequaquam hæc tibi ſcripſiſſe dure, & aſpere reputares, cum in pectore Rom. Pont. qui univerſis Eccleſiarum Prælatis præeſſe Deo auctore digneſcitur, & virga correctionis, & Manna debeat eſſe dulcedinis, ut altera foveat humiles, & devotos, & reliqua rebelles feriat, & puniat delinquentes. Hinc eſt, quod illius vulneribus ſauciati, quem Samaritanus duxit in ſtabulum, vinum adhibetur, & oleum, ut niſi commonitionis, & exhortationis oleo delinquentium vulnera foveantur: vinum Eccleſiaſticæ ſeveritatis ſubſequatur. Licet igitur ex his, quæ præmiſimus, contemptis monitis noſtris & mandatis, quibus niſi ſuimus fraternitatem tuam frequenter inducere, ut dil. fil. n. VV. Marchionem Maſſæ, Judicem Calaritanum juramento fidelitatis abſolveres, quod exhiberi tibi, & Eccleſiæ Piſanæ feciſti, ut eo non obſtante nobis, & Eccleſ. Rom. juraret, non ſolum aſperitate verborum, ſed executione forſitan potuiſſemus in te procedere Eccleſiaſticæ diſciplinæ.*]

[*2 Super eo vero articulo taliter reſpondiſti, quod ab eo tempore, quo fuiſti aſſumptus ad Præſulatus officium, juramentum fidelitatis pro ſed. Apoſt. ab ipſis Judicibus recepiſti: ſciens te per Archiepiſcopum Villanum prædeceſſ. tuum, virum magnæ auctoritatis, & honeſtatis, qui longo tempore in curia Rom. extitit Cardinalis, ipſe quoque plenius novit conſuetudinem, & ſtatuta, & omnes anteceſſores tui, qui fuerunt viri magnæ auct. ſic te antiquam conſuetudinem tenuiſſe pariter, & feciſſe, cum nihil tibi, vel ipſis hactenus ab Apoſt. ſede fuiſſet objectum.*]

CAP. XVIII.

Abbas in capellis præſcribere poteſt jura Epiſcopalia, obtinet tamen in his ſolis, quæ præſcripſit. h. d. quoad titulum.

Idem *Epiſc. Lucano*. (*an.* 1212.)

CUm *b* olim, frater Epiſcope, cum Abbate, & Monachis ſancti Salvatoris de Fichato, ſuper Plebe Felamazanæ, & adjacentibus capellis ipſius in noſtra præſentia litigando, inſtitutionem in eis, & alia ad jus Epiſcopale pertinentia vendicares, ad fundandam intentionem tuam jus commune principaliter allegabas, cujus auctoritate dicebas, univerſa ſpiritualia in prædictis locis, quæ ſunt in diœceſi tua conſtituta, ad te tanquam ad diœceſanum Epiſcopum pertinere, arbitrium *c* præterea ſuper hoc promulgatum a Piſtorien. Epiſcopo, Archipresbytero, ac Primicerio Lucanis allegans. Ad elidendam autem intentionem tuam, Abbas Greg. VII. Papæ *d* prædeceſſ. noſtri privilegium exhibuit, quod prædictum arbitrium multo videbatur tempore præceſſiſſe: per quod tam monaſterium, quam plebs, & capellæ prædictæ videbantur libertati donatæ: [*& inf.*] Aliorum quoque Rom. Pont. dictus Abbas privilegiis utebatur poſt arbitrium promulgatum obtentis, quæ libertatis privilegia ſibi concedere videbantur: [*& inf.*] Quia prædictus Abbas ſufficienter oſtendit, monaſterium ſuum ſuper inſtitutionibus, deſtitutionibus, & ordinationibus Plebani, & Clericorum, baptiſmo, & pœnitentia, in levioribus culpis, ſepulturæ, decimarum perceptione, ac divinis officiis celebrendis, tam in plebe, quam in capellis prædictis, in excommunicando, atque interdicendo, & etiam abſolvendo legitima præſcriptione munitum: Abbatem ipſum ab impetitione tua ſuper jam dictis articulis duximus abſolvendum, ſuper illis tibi perpetuum ſilentium imponendo, ſuper aliis omnibus, quæ ad jus Epiſcopale ſpectare noſcuntur, juxta tenorem arbitrii eundem Abbatem, quoad plebem & capellas prædictas, ſententialiter condemnantes.

CAP. XIX.

Qui præſcriptione completa privilegium contrarium impetrat, & utitur illo, præſcriptioni renunciat: Si præſcriptio non erat completa, malam fidem habet, & ideo non præſcribit.]

Idem Innoc. III. (*an.* 1210. *Romæ*.)

VEnienc *a* ad præſentiam noſtram Abbas ſancti Martini de Pannonia: [*& inf.*] Petiit a nobis poſtmodum idem Abbas, ut Veſprimen. Epiſcopus non impediat, vel faciat impediri, quo minus omnes, qui in Simagien. parochia, vel comitatu conſiſtunt, de omnibus, quæ poſſident, decimas ſibi ſolvant: ſicut in privilegiis Paſchalis Papæ præd. noſt. & Sancti Regis Stephani continetur. Præfatus vero Epiſcopus poſtulavit, ut decimas Simagien. Comitatus infra ſuæ diœceſis terminos conſtitutas, quas detinet idem Abbas, ſibi reſtitui faceremus, niſi aliquo jure ſpeciali ſe ipſas poſſidere monſtraret: [*& inf.*] Chriſma vero, Oleum ſanctum, conſecrationes altarium, ſeu Baſilicarum, Ordinationes Clericorum, qui ad ſacros ordines promovendi fuerint, Clerici Eccleſiarum, vel capellarum ipſius monaſterii, quod eſt in Veſprim. diœceſi conſtitutum, a Veſprimen. Epiſcopo poſtulabunt: ſi quidem catholicus fuerit, & gratiam ſedis Apoſt. habuerit, & ea gratis ſine pravitate aliqua voluerit exhibere: alioquin ab alio, quem maluerint, Præſule catholico ſuſcipiendi ea liberam habeant facultatem: ſicut in privilegio dicti Paſchalis, & Alexand. Papæ prædeceſſ. noſt. perſpeximus contineri. Non obſtante privilegio Clementis Papæ, per quod privilegiis ſuorum prædeceſſorum non extitit derogatum, cum de ipſis nullam fecerit mentionem, præſertim cum & ipſe Clemens privilegium illud conceſſerit, ſalvis inſtitutionibus non ſolum Romanæ Eccleſiæ, ſed ipſius etiam Legatorum. Nec obſtare poterat præſcriptio, quam idem Abbas in ſuum ſubſidium opponebat: quia ſi conſummata erat, quando ab Alexandro Papa privilegium impetravit, juri præſcriptionis renunciaſſe videtur *b*, præſertim cum coram vobis privilegio illo ſit uſus, quod ſuæ intentioni (quantum ad hunc articulum) contradicit. Si vero nondum conſummata erat præſcriptio, ſed erat in præſcribendo: poſt impetratum hujuſmodi privilegium bonam fidem non habuit: & ideo ſecundum canones non præſcripſit.

CAP. XX.

Nec in foro canonico, nec civili, valet præſcriptio cum mala fide.

Idem *in Concilio generali* . *c* (*an.* 1216.)

QUoniam *d* omne, quod non eſt ex fide, peccatum eſt: Synodali judicio diffinimus, ut nulla valeat abſque bona fide præſcriptio, tam canonica, quam civilis. Cum generaliter ſit omni conſtitutioni atque conſuetudini derogandum, quæ abſque mortali peccato non poteſt obſervari. Unde oportet, ut qui præſcribit, in nulla temporis parte rei habeat conſcientiam alienæ.

TITU-

a *Exigatur*. b *C. 8. eod. tit. in 3. compil. Vide Guid. Pap. hic* c *Ab utraque ſcil. parte approbatum. ſupr. de arb. c. ex parte.* d *Hæc a, verba prædeceſſ. noſtri in omnibus manuſcr. deſunt.*

a *Cap. 1. De privil. in 4. compil.* b *Vide l. unic. C. 4. de Thrſau. l. 10. c ſub Innoc. III. c. 41.* d *Cap. 3. eod. tit. in 4. compil. Vide Mechrſil. ſing. 24. incip. nota quod omnes leges.*

TITULUS XXVII.

DE SENTENTIA, ET RE JUDICATA.

CAP. I.

Sententia lata contra leges, & canones non tenet, nec ab ea opus eſt appellare. Pannor.

Gregorius *Joanni Archiep. primæ Juſtinianeæ.*

(*an.* 600.)

SEntentia *a* contra leges, canoneſve prolata, licet non ſit appellatione ſuſpenſa, non poteſt tamen ſubſiſtere ipſo jure.

CAP. II.

Lites debent celeriter terminari.

Idem *b Joanni Ravennati Epiſcopo.* (*an.* 595.)

JUrgantium *c* controverſias celeri ſententia terminare, & æquitati convenit, & rigori.

CAP. III.

Sacerdos ſine juſta cauſa non eſt deponendus.

Idem. d [*an.* 596.]

NOn poteſt quenquam a Sacerdotali gradu (niſi juſtis ex cauſis) concors Sacerdotum ſententia ſubmovere.

CAP. IV.

Juſte quis petit ſententiam a Papa confirmari, ſi juſte, & rationabiliter fuit lata.

Leo Papa. *e* (*an.* 450.)

EA, quæ juxta Eccleſiaſticum morem juſte, & rationabiliter fuerint diffinita, noſtra quoque ſententia roborentur.

CAP. V.

Judex deputatus ſuper executione ſententiæ admittit exceptionem fraudis, ſeu nullitatis ſententiæ, non ad effectum, ut ſuper ea pronunciet, ſed ut negotium ad ſuperiorem, qui judicavit, tranſmittat, ſi illam probabilem repererit. h. d. notabiliter.

Alexander III. *Eboracen. Archiepiſcopo.* [*an.* 1180.]

DE cætero noveris, *f*, quod ſi ſententiam a nobis latam præcipimus per aliquem executioni mandari, & fraus intervenerit: non eſt facultas executori de toto negotio cognoſcendi, ſed deferri quæſtiones, quæ inciderint, ad ſedem Apoſtolicam oportebit.

CAP. VI.

Non ſufficit reo damnato ad traditionem poſſeſſionis tradere pignus pro ipſa poſſeſſione.

Idem *Norvicen. Epiſcopo.*

CUm aliquibus *g* eſt adjudicata poſſeſſio, non ſufficit eis dare pignora, niſi corporali poſſeſſione lætentur.

CAP. VII.

Sententia lata contra matrimonium nunquam tranſit in rem judicatam: unde quandocunque revocatur, cum conſtat de errore.

Idem *eidem* h, *& V. Archidiacono.*

LAtor *i* præſentium ſua nobis inſinuatione monſtravit, quod cum quandam mulierem legitime deſponſaſſet, & carnalis eſſet copula ſubſecuta, inter eos ſcandalum eſt ſubortum, cujus occaſione debitum ei ſubtraxit. Conſanguinei vero mulieris hoc moleſtum habentes, quæſtionem moverunt, proponentes, quod mulierem invitam, & renitentem, nec ætatis aptæ matrimonio exiſtentem duxiſſet uxorem: & quoniam idem vitam cupiebat agere diſſolutam, demum utriuſque ſtudio interveniente, fuerunt minus

a *Cap. 2. eod. tit. in 1. compil.* b *Scilicet Greg. Joan. Epiſc. Ravenn. l. 2. c. 18. ejuſd. regiſt.* c *Cap. 3. eod. tit. in 1. compil.* d *Scil. Greg. l. 2. c. 47. epiſt. 8. regiſt. & C. 4. eod. tit. in 1. comp.* e *Leo I. epiſt. 88. & C. 6. eod. tit. in 1. comp.* f *poſt Con. Lat. ſub Alex. III. p. 49. c. 12. & Cap. 7. eod. tit. in 1. comp.* g *C. 8. eod. tit. in 1. comp. & poſt Conc. Lat. ſub Alex. III. p. 36. c. 2.* h *al. Norvic. Epiſc. T. & V. Archid.* i *Cap. 9. eod. tit. in 1. comp. & poſt Conc. Later. ſub Alex. III. p. 6. c. 11.*

rationabiliter ſeparati. Nolentes igitur matrimonia canonice contracta levitate quadam diſſolvi, mandamus, quatenus ſi vobis conſtiterit eos per judicium Eccleſiæ non fuiſſe legitime ſeparatos, Eccleſiamque deceptam, ipſos *a* faciatis ſicut virum, & uxorem inſimul permanere.

CAP. VIII.

Retractatur ſententia prætextu iniquæ conſuetudinis lata contra Eccleſiam.

Idem *T. & Clericis S. Anaſtaſiæ Veron.*

(*an.* 1170.)

CUm cauſa *b*, quæ vertitur inter vos, & G. & A. Laicos ſuper domo quadam eis ab Archipresbytero veſtro vendita, ad examen I. Apoſt. ſed. Legati delata fuiſſet *c* poſt appell. ad nos interpoſitam, & receptas inducias, quoniam intra terminum tibi, fili T. ad eam proſequendam præfixum iter non arripueras, contra te ſententiam proferens, memoratis G. & A. prætexatam domum ſecundum Veronen. civitatis conſuetudinem adjudicare curavit: deinde cum cauſa fuiſſet ad nos per appell. delata, Brixien. Epiſcopus delegatus a nobis ſententiam contra vos (ſpreta forma canonum) ſecundum eandem conſuetudinem, ſicut præfatus Legatus fecerat, promulgavit. Nos autem conſiderantes, quod licet uſus, vel conſuetudinis non minima ſit auctoritas, nunquam tamen veritati, aut legi præjudicat, præſcriptam ſententiam revocavimus, & vos ab impetitione abſolventes illorum *c*, vobis, & Eccleſiæ veſtræ domum adjudicavimus ſupradictam. *d*

CAP. II.

Sententia iniqua retractatur per ſuperiorem, licet cauſa fuerit appellatione remota commiſſa. Si autem continet manifeſtam iniquitatem, eſt nulla. h. d. intelligendo, quod ponat duos caſus.

Idem *Eboracen. Archiepiſcopo.* [*an.* 1172.]

INter cæteras *e*: [*& infra.*] Item cum aliqua cauſa appell. rem. committitur, & ſententia fertur iniqua, eam evacuari oportet: nec ei debet ſtari, ſi iniquitatem contineat manifeſtam.

CAP. XVII.

Sententia lata contra abſentem non contumacem in cauſa matrimoniali non valet. h. d. intelligendo, quod hæc mulier non fuit contumax. Pann.

Clemens III. [*an.* 1190.]

TEnor literarum *f* tuarum oſtendit, quod cum inter R. & M. mulierem quæſtio matrimonii verteretur, & Theatino Epiſcopo commiſſa fuiſſet, idem eundem R. muliere abſente ab impetitione ipſius abſolvit. Cæterum eadem mulier a nobis ad te literas impetravit, ut de cauſa cognoſceres, & eam ſine debito terminares: [*& infra.*] Dictus vero R. a te revocatus ad cauſam infirmitate præpedita *g* non affuit: ſed quia nocte ſequente aliam ſibi copulare præſumpſit, in eum excommunicationis ſententiam promulgaſti: a qua poſtmodum abſolutus ad te veniens, oſtendit literas Epiſcopi memorati, quibus eum ab inquietatione ipſius abſolutum fuiſſe patebat. Quia igitur mulier ſuos teſtes offert ad probandum, quod idem R. eam deſponſationis annulo *h* publice ſubarraſſet, & tu quid ſuper his agere debeas, poſtules edoceri. Ideoque inquiſitioni tuæ taliter reſpond. quod (non obſtante illicita abſolutione, quam Epiſcopus fecit) in cauſa procedas, eidem R. ſub pœna excommunicationis arctius interdicens

a *al. eos.* b *Cap. 10. eod. tit. in 1. comp. ubi talis eſt inſcriptio: Theobaldo.* c *al. eorum.* d *ſæpedictam.* e *Cap. 17. tit. de appell. in 1. compil. vid. l. cives. C. de appellat. quæ videtur contraria. Adde gloſſ. & doct. ibid.* f *C. 5. eod. tit. in 1. compil.* g *prætenſa. al. prætentus. al. detentus.* h *Hinc præſumitur matrimonium contractum. Felin. in c. illud. ſupr. de præſumpt.*

Digitized by Google

dicens, ne ad eam, quam ſuperinduxit, accedat, prius quam fuerit cauſa deciſa.

[2 *Quia cauſa coram memorato Epiſcopo pro commotione terræ non poterat definiri.*]

CAP. XI.

Sententia divortii in cauſa matrimoniali rite lata, ad ſolam conjugis confeſſionem aſſerentis contrarium, non revocatur, ſed interim ei ſtatur, donec legitime de contrario doceatur. Ita ſummatur, ut aliquid de novo afferat. Panorm.

Idem.

CONſanguinei [a] E. latricis præſentium, ſicut tuis literis intimaſti, compaternitatem inter ipſam, & virum ſuum legitime probaverunt, ita quod inter eos ſententiam divortii protuliſti: prædicta vero E. cum ſit tibi poſtmodum confeſſa, quod ejus commater in veritate ante ſententiam non fuiſſet, ſed [b] poſt ſeparationem compaternitatem cum eo contraxit, & tandem ad ſecundas nuptias convolavit: [*& infra.* 1] Fraternitati tuæ reſpond. quod propter ſolam confeſſionem mulieris non eſt recedendum a ſententia per judicium Eccleſiæ rationabiliter promulgata, niſi legitime in contrarium probaretur.

[1 *Quia igitur reatum ſuum nunc recognoſcens, conſilium noſtrum ſuper hoc expetiit: tu inde a nobis in hoc poſtulaſti reſponſum.*

CAP. XII.

Si Papa contra pronunciationem ſuam confert beneficium, hoc tacito, ſubreptitia dicitur collatio, & non tenet.

Innocentius III. *Archidiac. & Sacriſtæ Magalonen.*

(*an.* 1212. *Romæ in Gothiam Galliæ.*)

CUm olim e Magalon. Epiſcopus P. de Caſtro novo ad vacantem Archidiaconatum ejuſdem Eccleſiæ nominaſſet, I. Præpoſito, ut nullus ibi (niſi prius duplici ſibi voce conceſſa) inſtitueretur per appellationem interpoſitam inhibente, Epiſcopus dictum P. de Archidiaconatu per ſuum annulum inveſtivit. Præpoſitus vero alium ad eundem Archidiaconatum nominare præſumpſit. Tandem C. prædeceſſor noſter, quod factum fuerat ab utraque parte, caſſavit: pronuncians, quod aliquibus ſcriberet, ut tam Epiſcopum, quam perſonas ad ordinandum concorditer Archidiaconum monerent, & eorum forte monitis non admiſſis, hoc ipſi exequi non differrent. Poſt hæc vero dictus prædeceſſor noſter G. qui nondum ad Diaconatus erat promotus officium, præter conſcientiam Procuratoris Epiſcopi apud ſed. Apoſt. tunc morantis, ipſum Archidiaconatum contra pronunciationem ſuam contulit, ſicut credimus, circumventus. Nos igitur inhærentes veſtigiis prædeceſſ. noſt. dicentium, ſententiam Rom. ſed. cum aliquid fuerit ſubreptum, poſſe in melius commutari: quod de prædicto G. factum eſt, non obſtante donatione, quam ab eodem Epiſcopo in illuſionem donationis Apoſtolicæ nuper dicitur recepiſſe, in irritum revocamus: & ei licet abſenti, cum de ſubreptione liquido conſtet [d], ſuper dicto Archidiaconatu perpetuum ſilentium imponentes, præcipiendo mandamus, quatenus ſæpedictum Archidiaconatum (plena omnium veſtrum, qui præſentes fuerint in Eccleſia, interveniente concordia) ordinare curetis.

CAP. XIII.

Valet ſententia contra jus litigatoris lata, ſi ab ea intra 10. *dies non fuerit appellatum. Vel ſic & aliter: Per ſententiam, a qua non fuit appellatum, poteſt Eccleſia ſubiici Prælato inferiori Epiſcopo, ſeu ad aliam Eccleſiam pertinere.*

Idem *Abbati, & Conventui S. Zenonis Veron.* (*an.* 1213.)

CUm inter vos [a] pro Eccleſia veſtra, & Archipresbyterum, & Clericos S. Proculi ſuper ſubjectione ejuſdem Eccleſiæ quæſtio verteretur: ex parte veſtra fuit propoſitum, quod dicta Eccleſia monaſterio veſtro pleno jure debet eſſe ſubjecta: videlicet in inſtitutione, deſtitutione, inveſtitura Archipresbyteri, & ejuſdem fidelitate, ipſius, & fratrum obedientia, correctione, repræſentatione ad ordines, tonſuratione, ſuſceptione chriſmatis, litaniis, & aliis ſimilibus, per quæ plena ſubjectio declaratur: ad quod probandum inſtrumentum publicum conceſſionis B. quondam Veronenſis Epiſcopi pars veſtra in medium producebat, quam conceſſionem ſucceſſor ejus G. ratam habuit, & etiam confirmavit. Super his quoque tam Rom. Pontificum, quam Patriarcharum Aquilegien. privilegia, & confirmationes induxit, quorum unus de ſubjectione plenaria in privilegio ſuo evidenter expreſſit, quod ſub teſtimonio R. [b] quondam Veronen. Epiſcopi, qui ejuſdem Eccleſiæ Archipresbyter extitit, factum fuerat & completum, & in eodem a Priore ſancti Zenonis mandavit ſua vice ſubſcribi. Adjecit etiam pars veſtra, quod inter B. [c] quondam Abbatem ejuſdem monaſterii, & ſancti Proculi Archipresbyterum, & fratres ipſius procedente tempore de fidelitate, & obedientia manuali controverſia fuit exorta, ad quæ duo illi ſe duntaxat teneri negabant, & ſuper his teſtes producti fuerunt: tandem præfatus G. Veronen. Epiſcopus quendam Cardinalem ſequens, a quo idem fuerat judicatum, quod vel Archipresbyter dimitteret Eccleſiam, aut Abbati obedientiam repromitteret, ſententialiter diffinivit: cujus ſententia (cum nulla fuerit appellatione ſuſpenſa) in rem tranſiit judicatam: [*& inf.* 1] Quamvis forte dicto inſtrumento donationis non ſit plurimum innitendum, nec confirmationibus, nec privilegiis, quæ de ipſo cauſam, & originem acceperunt: attendentes tamen, quod quantum ad litigantes ipſos jus ex ſententia factum fuit, poſtquam in rem tranſiit judicatam, etiam ſi contra jus litigatoris lata fuiſſet, cum contra jus conſtitutionis expreſſe lata non fuerit, veritate geſtorum ſermonibus prævalente, quæ præſumitur [d] rite per omnia celebrata: diffinimus, ut Archipresbyter S. Proculi, qui pro tempore fuerit, fidelitatem, & obedientiam præſtet Abbati ſancti Zenonis.

[1 *Quam aſſerebat nullo poſſe juris remedio attentari, a cujus prolatione uſque ad hæc tempora* 50. *annorum eſt elapſum ſpatium, per quod probatur, quod monaſterium S. Zenonis præfatam Eccleſiam pleno jure poſſederit, & quod dictus Archipresbyter, & fratres ejus præteriti, & præſentes obedientiam Abbati S. Zenonis fecerunt. Cum itaque hæc, quæ præmiſimus, & ſimilia multa præfati auditores nobis, & fratribus noſtris prudenter, & fideliter retuliſſent, nos communicato f. n. conſilio.*]

CAP. XIV.

Sententia contra actorem lata, nihil iniqui continens, venit in cauſa appellationis confirmanda: licet per atteſtationes videatur pro actore fuiſſe probatum: dummodo pro ſententia concurrant præſumptiones, de quibus hic in litera: & ſecundum hunc intellectum eſt hic caſus ſingularis valde.

Idem *Canonicis Novarien.* (*an.* 1170.)

CAuſam [e], quæ inter vos, & A. Clericum ſuper Præbenda Novarien. Eccleſiæ vertebatur, Laudun. Epiſcopo de conſenſu partium [f] commiſimus terminandam, qui pro vobis contra dictum A. diffinitivam ſententiam promulgavit

---

a C. 6. *eod. tit. in* 2. *comp. vide Guid. Pap.* b *Dictio, ſed, deeſt in pluribus manuſcr.* c C. 2. *eod. tit. in* 3. *compil. vide Rom. & Aret. in l. plurium. ff. de acquir. hæred. Anch. conſ.* 413. *incipit. viſo dicto puncto. & Lambert. in tract. de jure patron. l.* 2. *p.* 1. *q.* 3. *art.* 8. d *vide Bart. in l. quod juſſit, in fin. ff. de re jud.*

a *Cap.* 3. *eod. tit. in* 3. *compil. an ſcilicet ſententia lata contra jus litigatoris valeat. Felin. in c. novit. ſupr. de jud. Bart. in l. pen. ff. de juſt. & jure.* b B. c *In C. Barb. quod inter quandam Abbatem ejuſdem monaſterii, & S. Archipresbyt. &c.* d *al. præſumuntur.* e C. 4. *eod. tit. in* 3. *compil.* f *Et quia de partium conſenſu fuit datus Judex, non poterat recuſari, niſi nova cauſa ſuperveniret. ſupr. de offic. deleg. cap. inſinuante.*

Digitized by Google

vit : a qua fuit ad noſtram audientiam appellatum : [*& inf.* 1] Licet ex parte ipſius A. fuiſſet propoſitum, quod contra formam mandati noſtri dictus Epiſcopus ſententiam promulgavit, ſicut per atteſtationes nitebatur probare ; quia tamen Judicis animus non ſemper ad unam probationis ſpeciem inclinatur, & ipſa ſententia nihil continebat iniquum, & eidem Judici de communi partium aſſenſu fuerat cauſa commiſſa, qui ut ſententiam ferret poſt examinationem cauſæ, ab utraque parte fuerat requiſitus : ſententiam ipſam curavimus confirmare.

[1 *Dicto igitur A. & magiſtro I. & A. Procuratoribus Eccleſiæ veſtræ, in noſtra propter hoc præſentia conſtitutis. Idem A. probare multipliciter nitebatur, ſententiam inique latam fuiſſe, ac propter hoc debere non immerito retractari : dictis Procuratoribus veſtris defendentibus ſententiam, & eam petentibus confirmationis noſtræ præſidio communiri. Nos igitur auditis quæ fuerant hinc inde propoſita, & diligentius intellectis, habito cum fratribus noſtris ſuper his diligenti tractatu.*]

CAP. XV.

Si ſententia præcipit aliquid fieri ad certum terminum, tempus decendii ad appellandum currit a tempore ſententiæ, non autem a die finiti termini, hoc primo. *Quadrimeſtre tempus, quod a lege datur condemnatis in perſonali, poteſt a Judice ex cauſa arctari, & ſponte terminum arctatum recipiens, non poteſt poſt decendium appellare, licet non conſtet Judicem ex cauſa terminum abbreviaſſe* : hoc ſecundo. *Ab executione ſententiæ non appellatur, niſi in executione modus excedatur* : hoc tertio. h. d. evacuando medullam cap. ſecundum Panorm.

Idem *Conſtantien.* a *Epiſcopo*. (*an.* 1172.)

QUod ad conſultationem : [*& infra.*] Quia poſtulaſti utrum appellationi ſit Clerici deferendum, qui purgationem indictam ſibi per ſententiam, & ad ipſius receptionem terminum competentem *b*, puta viginti dies, vel amplius, ſine contradictione *c* recipiens, & ad diem veniens conſequenter appellat, cauſam non exprimens appellandi : nec ſit locus niſi ſuſcipiendæ purgationi, & executioni ſententiæ, a cujus prolatione, & purgatione injuncta ultra decendium *d* dicitur effluxiſſe. Taliter duximus reſpondendum, quod cum poſt decem dierum ſpatium ſententia in auctoritatem rei tranſeat judicatæ, qui ad provocationis ſubſidium intra id temporis non recurrit, appellandi ſibi aditum denegavit : cum per hoc videatur per interpretationem juris latæ ſententiæ paruiſſe, præſertim ubi cauſa non redditur appellandi. Sed nec executionem ipſius ſententiæ ideo convenit retardari, licet ad hoc agendum quadrimeſtre tempus regulariter ſit ſtatutum ; quia id arctari poteſt nonnunquam a ſedante in medio, & etiam prorogari : & qui ab initio ſponte recipit terminum breviorem, imputari *e* ſibi poteſt, & debet : cum ex hoc videatur amplius beneficium contempſiſſe : unde talia non audietur appellans, niſi forte adverſus eum modus executionis canonicus excedatur.

CAP. XVI.

Sententia poteſt probari per teſtes : licet non deponant de cauſis, quæ ſolent Judicem movere ad ſententiandum.

Idem *Decano, Cancellario, & C. Canonico f Lundenen.* (*an.* 1172.)

SIcut nobis *g* intimaſtis, cum cauſa, quæ inter H. Subdiac. & B. Presbyterum ſuper quinque frumenti modiis vertebatur, ipſi Subdiacono per annos ſingulos axolvendis, vobis commiſſa fuiſſet, & reſtitutionem ſibi fieri poſtularat : Subdiac. ſupradict. adverſarius ſe ad hoc non teneri reſpondit, cum alia vice ſuper hoc conventus fuerit, & ſententialiter abſolutus : quod oſtendere voluit duorum teſtimonio, ex quorum depoſitione conſtitit, quod magiſter A. auctoritate Epiſcopi Lundun. ipſum abſolvit ab impetitione Subdiac. memorati. Verum quia teſtimonium ipſorum quaſi nude prolatum fuerat, cum de cauſis, quæ Judicem movere ſolent ad ſententiam proferendam, nihil dixerint, quid tenendum ſit, ſedem duxiſtis Apoſt. conſulendam. Cum autem in pleriſque locis, in quibus copia prudentum habetur, id moris exiſtat, quod omnia, quæ Judicem movent, non exprimantur in ſententiis proferendis : vobis taliter reſpondemus, quod cum ex depoſitionibus teſtium prædictorum conſtiterit ſententiam a Judice ſuo prolatam, propter auctoritatem judiciariam præſumi debet omnia legitime proceſſiſſe. *a*

CAP. XVII.

Ab eadem ſententia poteſt appellare nedum victus, ſed etiam tertius, cujus intereſt : & poterit ſententia quoad victum niſi de ſuo jure docentem confirmari : reſpectu vero tertii rationabiliter appellantis infirmari.

Idem *Aſtoricen. Epiſcopo, & Abbati ſancti Iſidori Legionen.* (*an.* 1172.)

CUm ſuper *b* controverſia, quæ inter Aurien. Epiſcopum, & monaſterium Cellæ novæ ſuper ſtatu ipſius vertebatur, pro Epiſcopo diverſæ ſententiæ latæ fuiſſent : nuncius Oneten. Epiſcopi per eas Oneten. Eccleſiam læſam graviter querebatur, ad quam proponebat monaſterium pertinere : [*& infra. c*] Cum ex parte monaſterii nihil rationabile fuerit propoſitum, & oſtenſum, quare ſententia pro Epiſcopo promulgata debuerat irritari, eam quantum ad monaſterium duximus confirmandam : : [*& infra.*] Mandamus, quatenus ſi conſtiterit app. pro Eccleſia Oneten. rationabiliter interpoſitam, & ad eam proſequendam nuncium ejus *c* intra tempus legitimum deſtinatum fuiſſe, executio ſententiæ differatur, ne circa poſſeſſionem Oneten. Eccleſia detrimentum incurrat ; alioquin (ſicut jus poſtulat) executioni abſque Oneten. Eccleſiæ præjudicio demandetur : cui, quæ præmiſſa ſunt, non præjudicant, quo minus ſuam valeat conſequi rationem, cum res inter alios acta non noceat regulariter aliis *d*, juxta conſtitutiones canonicas, & civiles.

[1 *Poſtquam igitur hæc, & ſimilia nobis, & fratribus noſtris præfati Cardinales fideliter retulerunt : quia conſtitit nobis per delegationem literas a duobus miſſas, cum tertius intereſſe nequiverit, ſicut & ex ipſius aſſertione tenuimus ap. ſed. Ap. conſtituti fuiſſe proceſſum, & contra ipſorum ſententiam ex parte monaſterii noſtri nihil rationabile fuit propoſitum, & oſtenſum, quare debuerit irritari, eam communicato f. n. con. quantum ad monaſterium ipſum duximus confirmandam, ſibi perpetuum in hac re ſilentium imponentes. Cæterum, quia ſuper appellatione Oneten. Eccleſiæ non potuimus elicere veritatem, cauſam ipſam veſtro duximus examini committendam. f. r. per a. ſ.*

CAP. XVIII.

Si citatus ad ſententiam, ex legitima cauſa Judici ignota non comparuit, tenet ſententia eo abſente lata : ſed retractatur eo probante legitimam abſentiæ cauſam. Si vero impedimentum probatur non plene, non retractatur ſententia : niſi prius doceat de ipſius iniquitate. h. d. & eſt verus, & not. intellectus, ſecundum Panor. quem alii doctores non clare dilucidarunt.

Idem.

CUm Bertholdus miles e curiam ſuam, *ſive fundum Nurneſtanen.* P. militi pignori obligaſſet : eodem P. ſublato de medio, A. nepos ejus, qui ſucceſſit eidem, vacante Eccleſia ejuſdem loci, aſſerens quod jus patronatus

---

a *Antea male Conſtantino.* b *Vid. leg. generaliter, cum not. per Doct. C. de reb. cred. & jurejur.* c *conditione.* d *decennium.* e *impetrare.* f *Leudunen.* g *C. 6. eod. tit. in 3. compil. Vide Alex. & Jaſon. in l. 2. C. de bon. poſſ. ſec. tab.*

a *Facit ad hoc l. 1. C. de profeſſ. qui in urb. Conſtan. & l. 1. cum not. de legib.* b *Cap. 7. eod. tit. in 3. compil. An & quando tertius poſſit appellare. vide Card. in Clem. 1. de cauſ. poſſ. & propr.* c *Vide l. a ſentent. in princ. cum §. ſeq. ff. de appell.* d *Vide l. Lucius : ff. de his qui not. infam. & l. res inter alios, al. eſt, l. Modeſtinus. ff. de except.* e *Cap. 8. eod. tit. in 3. comp.*

Digitized by Google

cum univerſitate tranſiſſet in eum, D. Clericum ejuſdem loci Archidiacono ad ſupradictam Eccleſiam præſentavit: qui de conſenſu Epiſcopi ipſum inſtituit in eadem, in poſſeſſionem eum induci faciens corporalem. Prædictus vero Bertholdus, dominus fundi, T. Sacerdotem memorato Epiſcopo præſentavit: ſed ipſum Epiſcopus non admiſit. Cum autem dictus T. adverſus memoratum D. ſuper prædicta Eccleſia depoſuit quæſtionem, Remen. Epiſcopus *a* Apoſt. ſedis Leg. Judicibus negotium delegavit: ad quem cum atteſtationes utrinque receptas per partes poſtmodum remiſiſſent, & præfato D. cum ſuis atteſtationibus accedente, dictus T. nec per ſe, nec per reſponſalem idoneum comparere curaret, ipſe atteſtationibus inſpectis Clerici memorati ipſum ab impetitione ſæpedicti T. ſententialiter reddidit abſolutum: eidem T. imponens ſilentium ſuper Eccleſia memorata. Poſtmodum autem idem Presbyter ad Archiepiſcopi præſentiam intra breve tempus accedens, juſtam cauſam abſentiæ allegavit: Archiepiſcopus vero Argentino electo & Altæ Sylvæ, & Tudebernon. *b* Abbatibus dedit ſuis *c* literis in mandatis, ut ſi juſtam abſentiæ cauſam ille oſtenderet coram eis, prædictam ſententiam nullius decernerent eſſe valoris, & cauſam fine debito terminarent, alioquin facerent ſententiam obſervari. Verum dicto electo, & præfatis Abbatibus committentibus aliis vices ſuas, ipſi ſubdelegati teſtes ſuper prædicto articulo receperunt: a quibus dictus Clericus vocem ad nos app. emiſit: [*& inf.* 1] Licet autem juſtam cauſam abſentiæ minus ſufficienter Presbyter probaviſſet, ne tamen præjudicaret opinio veritati, R. Diaconum Card. eis conceſſimus auditorem: qui cum nobis omnia fideliter retuliſſet, ex tenore ſententiæ Archiepiſcopum invenimus circumventum, tum quia continebatur in illa, quod per atteſtationes ipſius Clerici fuerat ſufficienter probatum, quod præfatus A. in poſſeſſione juris patronatus extiterat, cum eundem ad prædictam Eccleſiam præſentavit, cum tamen per atteſtationes illas nihil aliud oſtenſum fuerit, niſi quod pro quodam jure, quod de illa Eccleſia conſuevit exhiberi patronis, prædicti P. & A. annuatim decem ſolidos acceperunt: tum etiam *d* quia in eadem ſententia dicitur, quod dictus T. in probatione defecit, cum per atteſtationes ſuas appareat, ipſum ſuam intentionem ſufficienter probaſſe, tum etiam quia cauſam non recepit ſufficienter inſtructam, cum unius tantum partis atteſtationes receperit, quæ parum faciebant ad cauſam. Unde ſententiam ipſam duximus irritandam, memorato T. adjudicantes Eccleſiam ſupradictam, cum per atteſtationes nobis conſtiterit evidenter, ipſum a vero patrono fuiſſe ad ſæpedictam Eccleſiam præſentatum.

[1 *Cum igitur utraque pars cum atteſtationibus ſignatis ſigillis prædictorum Judicum ad noſtram præſentiam acceſſiſſet.*]

CAP. XIX.

Papa in ſententiis, quas profert, ordinem juris ſervat.

Idem *Prænestino Epiſcopo, Apoſt. ſed. Legato, & de Capemberti, & de Celd. Abbatibus in Colonienſi, & Monaſterienſi diœceſi conſtitutis.* (*an.* 1172.)

IN cauſis *e*, quæ ſummi Pont. judicio deciduntur, & ordo juris, & vigor æquitatis eſt ſubtiliter obſervandus. Cum in ſimilibus caſibus cæteri teneantur ſimiliter judicare. Niſi forte cum aliquid (cauſa neceſſitatis, & utilitatis inſpecta) diſpenſative duxerit ſtatuendum.

CAP. XX.

Secunda Sententia in diverſa inſtantia contra primam lata, tenet mero jure, nec debet infringi, etiamſi ſit injuſta, ex quo ab ea non fuerit appellatum, præſertim ſi prima ſententia ſecundis Judicibus non fuit oſtenſa. h. d. Panorm.

Idem *Conventui ſancti Leodii.* a (*an.* 1172.)

INter monaſterium *b* ſancti A. Rothomag. & veſtrum, ſuper modo eligendi Abbatem, in monaſterio veſtro fuit quæſtio agitata: [*& inf.*] Cum conſtiterit nobis primam commiſſionem non fuiſſe per ultimam revocatam, tum quia cauſæ ſuſpicionis in jure propoſitæ frivolæ videbantur: quas etiam tanquam dilatorias ante litis ingreſſum opponere debuiſſent *c*, quibus coram delegatis eiſdem ſubeundo judicium renunciaſſe videntur: tum etiam quoniam de privilegiis Apoſt. ſed. & proceſſu negotii coram primis Judicibus nihil in ſecundis literis dicebatur, quod ſi fuiſſet expreſſum, obtinere *d* minime potuiſſent: non obſtante ſententia, quæ pro monaſterio ſancti A. dicebatur fuiſſe prolata, quæ tamen nobis oſtenſa non fuit: cum ſi a prædictis Judicibus fuiſſet oſtenſa, ea poſthabita contrarium ſtatuiſſent: alioquin eam objicientibus imputetur, cum ſub prætextu novorum inſtrumentorum lites non debeant inſtaurari: Factum priorum Judicum ratum, & firmum habemus, & eorum ſententiam confirmantes, electo a vobis nos ipſi munus benedictionis (ſalvo jure diœceſani) curavimus exhibere.

CAP. XXI.

Tenet ſententia contra privilegium oſtenſum, vel non oſtenſum, ſi ab ea non fuerit appellatum, vel ſupplicatum.

Idem *Epiſcopo, Decano, & Cancellario Pariſien.* (*an.* 1170.)

SUborta *e* inter Meldenſ. Epiſcopum, & monaſterium Atrebatenſe ſuper ipſius monaſterii ſubjectione materia quæſtionis, & procuratoribus partium litigantibus coram nobis, quia per confeſſionem partis adverſæ conſtitit eundem Epiſcopum quaſi poſſeſſionem obedientiæ in eodem monaſterio habuiſſe, ipſum reſtituendum decrevimus ad eandem. Verum quia privilegium Innocentii Papæ præd. noſt. libertatem monaſterii plenariam exprimebat, Decano Sueſſion. & ſuis conjudicibus dedimus in mandatis, ut Epiſcopo in quaſi poſſeſſionem obedientiæ reſtituto, niſi contra privilegium rationabile aliquid objiceret, & probaret, ſuper ſubjectione monaſterii ſibi ſilentium imponere procurarent: [*& infra*] Judicibus autem cauſam inſtructam remittentibus, quia cognovimus efficaciores Epiſcopi rationes, ſubjectionem eidem adjudicavimus memorati monaſterii, ut ibidem habeat tanquam diœceſ. Epiſcopus poteſtatem, ita tamen ut nullum per hoc Apoſt. ſedi præjudicium generetur, quo minus, ſi voluerit, ſuam juſtitiam proſequatur. Nimirum ſi præfati Innocent. privilegium Alexandro fuit in judicio præſentatum, & *f* ipſe tulit ſententiam contra illud, intelligitur reprobaſſe. Si vero non fuit coram eo exhibitum, prætextu privilegii de novo reperti, prædicta non debet ſententia retractari.

CAP. XXII.

Sententia, a qua fuit appellatum, retractatur, ſi conſtat teſtes, ad quorum dicta tantum lata fuit, conſpiratores fuiſſe, & contradicente parte receptos.

X Idem

a *Archiepiſc. in plur. antiq. & ita legend. puto, eſt autem in Gallia ie Archiepiſcopatus, cui multi ſubſunt Suffraganei* b *al. Tudertino, al. Tudebon.* c *vox, ſuis, in antiq. deeſt.* d *dictio, etiam, deeſt in antiq. comp.* e *Cap. 9. eod. tit. in 3. compil.*

a *Alias*: S. *Leufridi de cruce.* b C. 10. *eod. tit. in 3. compil. vide l. Imperatores. cum gloſſ. ff. de re jud. Alex. conſ.* 293. *Paulum de Caſtro conſ.* 325. *incip. in cauſa, quæ vertitur.* c *vid. l.* 1. *& ibi Cynum, & doct. Cod. de dilat.* d *obtineri.* e C. 11. *eod. tit. in 3. comp.* f *alias ita: tulit ſententiam contra ipſum, illud intelligitur, &c. alias ita: tulit ſententiam contra illud, intelligitur, &c. in omnibus tamen deſunt illa duo verba paulo infra, coram eo.*

Digitized by Google

Idem Alex. III. S. *Mariæ in Cagi, & Vallis ſecretæ Abbati* a. (*an.* 1174.)

CUm I. & A. *b* Canonici ſancti Dion. Remen. ex parte quorundam Canonicorum ejuſdem Eccleſiæ noſtro Apoſtolatui reſerarint, quod Abbas eorum ſuper dilapidatione, perjurio, ſimonia, & quibuſdam aliis erat multipliciter infamatus: nos Cathalan. Epiſcopo, & ejus collegis dedimus in mandatis, ut ad Eccleſiam perſonaliter accedentes, tam in capite, quam in membris corrigerent corrigenda, & ſtatuerent quæ ſtatuenda viderent: [*& inf.*] Judices autem Abbatis, & Canonicorum juramenta recipientes, Abbatem ab adminiſtratione ipſius Eccleſiæ per ſententiam removerunt, correctione membrorum dilata, quam tunc non poterant expedire. A qua ſententia, cum procurator prædictus ad noſtram audientiam appellaverit, propoſuit dictam ſententiam reprobandam, tum quia Judices lite non conteſtata in ipſo negotio proceſſerunt, tum quia juramenta conſpiratorum contra ipſum recipientes (depoſitionibus coram partibus minime publicatis, nec *c* oſtenſis eidem) ad ſententiam procedere præſumſerunt: [*& infra.*] Quia vero de conſpirationis articulo nobis non potuit fieri plena fides: mandamus, quatenus ſi vobis conſtiterit, quod illi conſpiratores fuerint, quorum conſtat a Judicibus juramenta recepta, quod Abbas probare voluit coram eis, & eorum dicta Judices ſecuti tantummodo, cum per alios ea probata non eſſent, ſententiam protulerunt: vos irritantes proceſſum eorum, in negotio juxta prædictam formam comprehenſam in prioribus literis procedatis. Si vero eos conſpiratores fuiſſe nequiverit comprobare, vel licet de hoc conſtaret, appareat tamen illos nihil ſuper his depoſuiſſe, pro quibus idem Abbas fuit amotus: vel etiamſi aliqua ſuper his depoſuerint, ea tamen per aliorum dicta fuerant ſufficienter oſtenſa, proceſſum ipſorum Judicum confirmetis: quia licet adverſus Abbatem non debuerint conſpiratores admitti, juramenta tamen ipſorum de veritate dicenda ſuper ſtatu ipſius domus recipi potuerunt: ut per ipſorum dicta ſuper aliis fides poſſit haberi, quæ Abbatem minime contingebant, præſertim cum tunc probatum non eſſet, eos conſpiratores fuiſſe.

CAP. XXIII.

Damnatus in actione injuriarum infamis eſt, & per Papam poteſt famæ reſtitui. h. d. prout communiter ſummatur.

Idem *H. de Caſtro Guarri.* d [*an.* 1174.]

CUm te *e* a Bartholomæo injuriarum actione conveoto, eo quod diceres equum tuum non eſſe minoris pretii, quam capillos Ipſius, Judices, qui ſuper hoc cognoſcebant, te in decem ſolidos condemnaſſent, tu timens, ne ipſorum ſententia te notaret infamia *f*, beneficium reſtitutionis ad famam a ſede Apoſtolica implorasti. Nos autem conſiderantes, quod nulla fuerit, vel minima facta injuria, volumus te per *g* prædictam ſententiam infamia non notari.

CAP. XXIV.

Revocata ſententia propter defectum juriſdictionis, ut quia unus ex Judicibus publice excommunicatus erat, vel propter juris ordinem non ſervatum, iterum de principali quæritur.

Idem. (*an.* 1144.)

AD probandum *b*, quod procurator dominæ: (*& infra.*) Vos autem interim agnoſcatis de confirmatione ſententiæ, quæ lata eſt a Judicibus delegatis de electione cuſtodis, ut eam [ſicut de jure fuerit faciendum] confirmare, vel infirmare curetis, ita ut ſi pro eo, quod unus ex delegatis Judicibus, qui eandem ſententiam protulerunt, excommunicationis vinculo eſſet publice innodatus, quando ſententia lata fuit, ſicut per Metropolitani literas perhibetur, aut ex alia juſta causa eandem ſententiam conſtiterit infirmandam: ipſa caſſata, de ipſius electione cuſtodis iterum cognoſcatis.

CAP. XXV.

Res inter alios judicata aliis non nocet: fallit in eo, qui paſſus eſt illum litigare, cui ſecundo loco competebat actio, vel defenſio, vel a quo cauſam in jure judicato habuit.

Gregorius IX.

QUamvis regulariter aliis non noceat *a* res inter alios judicata: ei tamen, qui cum ſibi primum de ea re actio, vel defenſio competebat, ſuſtinuit ſequentem agere: ac illi etiam, qui paſſus eſt eum, a quo cauſam habuit, experiri, eſt præjudicium generatum.

CAP. XXVI.

Si duo ordinarii pronunciant contraria, tenet ſententia pro reo: fallit in quatuor caſibus hic contentis, & ſimilibus. Si vero delegati diſcordant, delegans eſt adeundus. Si arbitri, neutra tenet.

Idem. [*an.* 1174.]

DUobus *b* Judicibus (ut accepimus) diverſas ſententias proferentibus, ſi ex juriſdictione ordinaria proceſſerunt, tenet pro reo, non pro actore ſententia, niſi in cauſa favorabili, puta matrimonio, libertate, dote, ſeu teſtamento, pro ipſo fuerit promulgata. Si vero ex delegata poteſtate, utraque pendet ſententia ex arbitrio delegantis: Quod ſi ex compromiſſo, neutra debet habere vigorem.

TITULUS XXVIII.

DE APPELLATIONIBUS *c*, RECUSATIONIBUS, ET RELATIONIBUS.

CAP. I.

Collatio beneficii facta poſt appellationem ex probabili, & veriſimili cauſa interpoſitam eſt ipſo jure nulla.

Alexander III. *Exonen. Epiſcopo, & Decano Lunden.* (*an.* 1180.)

DIlecti *d* filii Prior, & Clerici de Giſebergien. gravem *e* querimoniam tranſmiſerunt, quod Eboracen. Archiepiſcopus Apoſt. ſed Legatus eundem Priorem poſt appellationem ſuſpendit, ſuas Eccleſias interdixit, & Canonicos (ſi eidem tanquam Priori obedirent) excommunicatos denunciavit: [*& infra.*] Super quibus ſi veritate per idoneas perſonas; & formam loci ſollicite inquiſita, inveneritis Eccleſiarum conceſſiones factas, niſi Prior, & Canonici malitioſe diſtulerint eas (quantum ad ſe pertinet) ordinare, in irritum revocetis eaſdem.

CAP. II.

Appellatio generalis reſpectu cauſæ non valet.

Idem *Archiepiſcopo Remen.* [*an.* 1180.]

INter cætera *f*, [*& infra,*] Super eo, quod Abbas Sancti Apollinaris in clauſtro a te appellationem interpoſuit generalem ſuper omni cauſa, quæ adverſus eum aliquo

a *al. in Cagia. al. Catag. al. Vallis ſecret. ſeu ſecret. Ord. Præmonſtr. Sueſſionenſis diœceſis.* b Cap. 2. *eod. tit. in* 3. *compilat.* c *Hunc text. Innoc. dicit eſſe ſingularem, quod atteſtationum publicatio eſt de juſtitia, non autem de ſubſtantia. Male legitur pro eidem, eiſdem, cum de ſola Abbate ſermo ſit.* d *al. Vuarim. al. Idem R. militi.* e Cap. 1. *eod. tit. in* 1. *comp. vid. Bart. in l. infamem. ff. de pub. jud.* f *vide l. Athletas. ff. de his qui not. infam.* g *al. propter dictam.* h Cap. 2. *eod. tit. in* 4. *comp. vide Antr. de Butr. in c. fraternitatis. ſup. de teſt.*

a *Vide l. res inter. C. quando res jud. non noc.* b *Cum plures Judices proferunt diverſas ſententias, quæ prævaleat. vid. Alex. in l. ſi duo ex tribus, & l. ſi in tres ff. de recep. arb.* c *De hoc materia vid. Conc. Trid. ſeſſ.* 13. *de reform. c.* 1. *& ſeſſ.* 24. *de reform. c.* 20. d *Poſt Conc. Lat. ſub Alex. III. p.* 20. *c.* 1. *& Cap.* 1. *eod tit. in* 1. *comp.* e *al. gravem ad nos querimoniam.* f *Cap.* 2. *eod. tit. in* 1. *comp. & poſt Conc. p.* 10. *c.* 2.

aliquo tempora poſſet moveri, ipſum exinde redarguimus, nec hujuſmodi appellationem duximus admittendam.

CAP. III.

A correctione legitima non appellatur, niſi modus excedatur. h. d. inſpecta mente literæ.

Idem *Abbati S. Petri*. (*an.* 1180.)

AD noſtram: (*& infra*. 1) Quia a vero remedium appell. non ideo eſt inventum, ut alicui a religionis, & ordinis obſervantia exorbitanti debeat in ſua nequitia patrocinium exhibere: Mandamus, quatenus ſi quando quilibet ſubditorum tuorum ad remedium appellationis convolaverit, non ideo minus eum juxta tenorem mandati, quod in prædicta regula continetur, & inſtitutionem ordinis corrigas, & caſtiges. *b*

[1 *Noveris audientiam perveniſſe, quod ſi quando ſubditos tuos vis pro ſuis exceſſibus ſecundum regulam B. Benedicti, & inſtitutionem tui ordinis corrigere, & caſtigare, ipſi ut maliſiam ſuam liberius valeant exercere, ad remedium appellationis confugiunt.*]

CAP. VI.

Si appellans intra terminum a Judice, a quo appellavit, vel a ſe ipſo ſtatutum, appellationem non proſequitur, ſententiæ, vel judicio illius ſtare compellitur.

Idem *Norvicen. Epiſc.*

PErſonas Eccleſiarum: (*& infra*. 1) Si quis *d* ad noſtram audientiam appellaverit, & appellationi ſuæ prolixum terminum præfixerit, tu ei diem, intra quem Apoſt. ſedem convenienter poſſit adire, aſſignes: ad quam ſi venire contempſerit, tu illum extunc judicio tuo ſuper iis, quæ in quæſtione vertuntur, ſine contradictione aliqua ſtare compellas. Si autem quiſquam appell. ſuæ præfigat terminum congruentem, nec tamen cauſam ad diem appell. fuerit proſecutus, ipſum nihilominus extunc ſententiæ tuæ (ſicut de alio diximus) appell. remota parere conſtringas.

(1 *Eccleſiarum in tua diœceſi conſiſtentium, ita tuis, & dominorum fundi authenticis ſcripturis præmunias, ut cum aliquam perſonam Eccleſiarum illarum decedere forte contigerit, decedentis filius, vel vicarius, vel alius quilibet, perſonatum Eccleſiæ vacantis viro idoneo conferendi tibi viam præcludere aliqua calliditate non poſſit. Quod*]

CAP. V.

Appellans ad proſequendum habet annum, & ex cauſa biennium, niſi Judex moderetur. Et ſi intra id tempus non proſequitur, rata manet ſententia: vel redit ad primum, ſi ante ſententiam appellavit. h. d.

Idem *Remen. Archiepiſcopo.*

CUm ſit e Romana: (*& infra*. 1) Fraternitati tuæ duximus reſpondendum, quod ſi ante ſententiam, vel poſtea fuerit appellatum, hujuſmodi appellantibus *f* annus indulgetur: aut ex neceſſaria, & evidenti cauſa biennium: niſi forte Judex, a quo appellatum fuerit, ſecundum locorum diſtantiam, & perſonarum, & negotii qualitatem præciſius tempus fuerit moderatus. Intra quod ſi is, qui appellaverit, cauſam appell. non fuerit proſecutus, tenebit ſententia, ſi poſt ſententiam appellaverit, & a cauſa ſua cecidiſſe videtur: nec amplius ſuper eodem negotio audietur appellans. Si vero a gravamine, & ante litis ingreſſum fuerit appellatum, hujuſmodi audietur appellans, quoniam ſacri canones etiam extra judicium paſſim appellare permittunt: nec ſolent hujuſmodi dici appellationes, ſed provocationes ad cauſam. Si autem ante ſententiam quis appellaverit, cogitur illius ſtare judicio, ad quam noſcitur appellaſſe.

(1 *Eccleſia caput, & magiſtra omnium Eccleſiarum diſponente Domino conſtituta, & ad eandem conſultationes, & quæſtiones de diverſis mundi partibus merito referantur, quod eam ſuper variis quæſtionibus conſulis, gratulamur, & prudentiam tuam non immerito commendamus. Inde eſt, quod ſcriptis præſentibus*)

Qui de crimine impetitur, appellare poteſt, niſi ſit notorium: h. d.

§. 2. Præterea ſi raptor ſit, vel violentus detentor alienæ rei, qui appellat, hujuſmodi appellatio facta in judicio apud Eccleſiaſticas perſonas ſolet audiri, niſi forte manifeſtus raptor, vel fornicator exiſtat, ſicut ille, quem abſentem, & irrequiſitum Apoſtolus a excommunicavit.

CAP. VI.

Coram Judice, a quo appellavi in una cauſa, poſſum in alia conveniri, niſi eum recuſem, ut ſuſpectum.

Idem *eidem*. (*an.* 1180.)

AD hæc *b* ſi in una cauſa quis appellaverit, & pendente appellatione aliquod crimen committat, vel prius commiſiſſe dicatur, vel modo etiam accuſetur, aut conveniatur de alia re, ſuper qua non ſit appellatum, & illam perferri contingat ad audientiam Judicis, a quo in alio negotio appellavit, eum poteſt, ſi voluerit, tanquam ſuſpectum vitare: alioquin debebit ejus ſtare judicio, maxime ſi ſuus ordinarius Judex exiſtat.

CAP. VII.

Si a Judice inferiori unus appellat ad Papam, alius ad inferiorem, tenetur appellans ad Papam comparere ad citationem Judicis inferioris, ſaltem allegaturus appellationem ſuam: alias valebit proceſſus a minori, niſi ſciverit appellationem interjectam ad Papam.

Idem.

SI duobus *c* coram ſuo Judice litigantibus, alter ad noſtram, alter ad ſui Judicis audientiam ſuper eodem negotio appellaverit: & ille, qui ad ſuum Judicem appellavit, ad diem appellationis veniens, ſe ad eum appellaſſe proponit, eo tacito, quod adverſarius ejus ad audientiam Romani Pontificis appellarat: ſi legitime citatus nec venit, nec reſponſalem miſit, aut etiam alias parere contemnit, tenebit excommunicationis ſententia in eum pro contumacia promulgata, niſi Judex cognoverit eum ad audientiam Romani Pontificis appellaſſe.

A civili Judice, qui non eſt de temporali juriſdictione Eccleſiæ, non appellatur ad Papam. h. d. uſque ad finem.

§. 1. Denique quod quæris, ſi a civili Judice ante judicium, vel poſt, ad noſtram audientiam fuerit appellatum, an hujuſmodi appellatio teneat: tenet quidem in his, qui ſunt noſtræ temporali juriſdictioni ſubjecti, in aliis vero etſi de conſuetudine Eccleſiæ teneat, ſecundum juris rigorem credimus non tenere.

CAP. VIII.

Lapſus biennii non præjudicat appellanti, qui minus ex cauſa legitima audiatur, ſaltem per beneficium reſtitutionis in integrum. h. d. ſecundum uberiorem intellectum.

Idem *Plebano, & Clericis S. Nezarii de Alibia.* d

(*an.* 1174.)

EX ratione: (*& infra*.) Verum ſi appellationem biennio elapſo interpoſitam a ſententia contra vos prolata, proſecuti non eſtis: dummodo proſecutionem ipſius per impotentiam vos conſtiterit omiſiſſe, nolumus, quod juſtitiæ veſtræ debeat præjudicium generare. *e*

X 2 Si

a *Cap. 2. eod. tit. in 1. comp. & poſt Conc. Lat. ſub Alex III. p. 10. c. 4.* b *Conc. Trid. ſeſſ. 13. de reform. c. 1. §. cum igitur.* c *Cap. 4. eod. tit. in 1. comp. & poſt Conc. p. 10. c. 5. jung. c. 20. ſup. de teſtib.* d *ſi aliquis.* e *Cap. 5. eod. tit. in 3. compil. & poſt Conc. p. 10. c. 16. ſol. appellationibus.*

a 1. *Cor.* 5. b *Cap. 6. eod. tit. in 1. comp. & poſt Conc. Lat. ſub Alex. III. p. 10. c. 5.* c *Cap. 7. eod. tit. in 1. comp. & poſt Concil. p. 10. c. 7.* d *al. Albareto. alias Albizar. Cap. 8. eod. tit. in 1. comp. Vid. Joan. de Anania conſil. 1. & Angelum conſil. 39.* e *generari.*

CAP. IX.

Si reus poſt citationem, vel notitiam literarum ivit ad curiam, delegatus in cauſa procedat: alias non. h. d. cum c. ſuggeſtum. infr. cod.

Idem *Vigorien.* a Epiſcopo. (*an.* 1175.)

MEminimus *b* 1 [*& infra.*] Cæterum cum aliquam cauſam contingit tibi appell. remota committi: & adverſa pars poſt citationem iter arripuerit ad ſed. Ap. veniendi, non minus poteris in negotio ſecundum juris formam procedere. Quod ſi ante citationem iter arripuerit, non eſt aliquatenus procedendum.

CAP. X.

Superſedetur propter articulum, in quo appellatum eſt, etiam ſuper principali cauſa, ſi ſine illo articulo expediri non poteſt. h. d. inhærendo literæ.

Idem. (*an.* 1180.)

I. SUper eo *c*, quod ſolicitudo tua quæſivit, prudentiæ tuæ duximus reſpondendum, quod ſi de aliqua exceptione quæſtio oriatur, & exinde appellationem fieri contingat, eidem exceptioni erit merito ſuperſedendum: & ſi principalis cauſa ſine illa terminari non poterit, ei nihilominus ſuperſedeatur.

Non obſtante appellatione ex falſa cauſa interpoſita, poteſt Judex ad ulteriora procedere. h. d.

§. 1. Si autem adverſa pars *d* de falſi ſuggeſtione in appellationem prorupit, non eſt ſententia ſuper hoc differenda.

CAP. XI.

Etiam pro minoribus, ſeu levioribus cauſis appellari poteſt.

Idem.

DE *e* appellationibus pro cauſis minimis interpoſitis volumus te tenere, quod ais, pro quacunque levi cauſa fiant, non minus eſt, quam ſi pro majoribus fierent, deferendum.

CAP. XII.

Secundum canones appellatur etiam ante ſententiam: ſecundum leges non, niſi in quibuſdam caſibus: hoc primo. *Et appellatio, & recuſatio æquiparantur in hoc: quia ſicut in appellatione requiritur cauſa rationabilis: ita & in recuſatione:* hoc ſecundo. *Et tempus aſſignatum Judici ad cauſam decidendam incipit currere a tempore præſentationis reſcripti:* hoc tertio, ſecundum verum intellectum.

Idem.

II. SUper eo *f*: [*& infra.* 1] Sacri canones ante, & poſt litis conteſtationem, & in prolatione ſententiæ, & poſt, ſingulis facultatem tribuunt appellandi, leges autem ſeculares appellationem (niſi in caſibus) ante ſententiam non admittunt. In cauſis quoque Eccleſiaſticis, ubi appellationis remedium tollitur, ſicut appellationi, ita recuſationi non eſt aliquatenus deferendum *g*. Si autem intra certum tempus lis decidenda committitur, extunc terminus incipit currere *h*, cum Judices contigerit literas recepiſſe.

(1 *Quod interdum Judices delegati ab altera partium tanquam ſuſpecti recuſantur, hoc tua prudentia præſentibus literis innoteſcat, quod*)

CAP. XIII.

Conventus ſuper injuria Clerici, vel ſuper adulterio appellare poteſt, niſi ſit notorius. h. d. cum c. ſeq.

Idem.

I. PErvenit *a* ad nos, quod cum Clerici ſe conquerantur ab aliquibus vulneratos, vel alias eſſe læſos, qui impetuntur, ad apoſt. ſedem appellant: [*& infra.* 1] F. t. mandamus, quatenus ſi eorum exceſſus publicus non ſit, & notorius, eos Eccl. cenſura compellas, ut intra conveniens tempus appellationem interpoſitam proſequantur. Si vero publicus eſt, & notorius, appellationis obtentu non prætermittas, quin eos excommunicatos denuncies, ipſoſque facias ſicut excommunicatos cautius evitari, donec paſſis injuriam ſatisfaciant, & cum literis tuis Apoſtolico ſe conſpectui repræſentent.

(1 *Sed appellationem interpoſitam nolentes proſequi, ſententia hominum devitare contemnunt. Verum quia quid tibi faciendum ſit, exinde noſtris literis certiorari deſideras.*)

CAP. XIV.

Summatum eſt ſup. cap. proximo.

Idem *Archiepiſcopo Toletano.*

I. COnſuluit *b* nos fraternitas tua: [*& infra.* 1] Conſult. t. t. duximus reſpondendum, quod ſi aliqui, quos manifeſtum ſit, & notorium uxorem alterius detinere, aut injeciſſe manus violentas in Clericum, appellaverint: eorum appellationi non eſt aliquatenus deferendum. Sed cum multa dicantur notoria, quæ non ſunt, providere debes, ne quod dubium eſt, pro notorio videaris habere. Illos autem, qui appellant a præſentia tua, cogere debes intra tempus conveniens appellationem interpoſitam proſequi, aut judicio tuo appell. remota parere.

(1 *Utrum deferendum ſit appellationibus, quando cauſa fruſtratoria dilationis appellatur, nec interpoſitam appellationem proſequuntur. Super quo utique*)

CAP. XV.

Hoc cap. ſummatum eſt ſup. cod. c. meminimus.

Idem *Dulmenſ. Epiſcopo.*

SUggeſtum eſt *c* auribus noſtris, quod cum oppreſſi ad præſidium Apoſt. ſedis recurrunt, & appellatione facta iter arripiunt, adverſarii eorum appell. interpoſitam agnoſcentes, nec ad præſentiam noſtram accedunt, nec reſponſalem tranſmittunt: cum autem ſenſerint illos ad vos noſtras literas reportaſſe, in vocem appellationis prorumpunt, & iter ad nos arripiunt veniendi, ut ſic eorum ſolicitudinem, a quibus impetuntur, eludant. Tuæ conſultationi taliter reſpondemus, ut ſi quis deprehenſus fuerit, hoc ex fraude vel malitia facere, appellationi ejus non deferas, neque ob id cauſam tibi commiſſam terminare poſtponas: qua decretalem epiſtolam, qua tales muniri videntur, non ad deprimendam *d* cujuſque juſtitiam, ſed ad removendum gravamen nos feciſſe cognoſcas.

CAP. XVI.

Excommunicatus pendente cognitione appellationis abſolvi poteſt ad cautelam: & ſi apparet eum legitime appellaſſe, non punitur pro eo, quod interim celebravit divina.

Idem *Eboracenſi Archiepiſcopo.*

AD præſentiam noſtram R. *e* Presbytero veniente, Epiſcopo Tuſculano, & P. ſanctæ Suſannæ Cardin. tuam, & ipſius cauſam commiſimus audiendam. Qui ad objectionem tuam, licet R. Presbyter non aſſeret excommunicatus de jure, de facto tamen fecerunt eum abſolvi. Ideoque mandamus, quatenus prædictum Presbyterum pro eo, quod poſt excommunicationem contra appellationem factam divina cantavit, nullatenus inquietes, ſe ad eum ſtatum reduces omnia, in quo erant tempore appellationis emiſſæ.

CAP.

a *Vigoren.* b *Cap.* 9. *eod. tit. in* 1. *comp. & poſt Conc. p.* 10. *c.* 8. *integra clauſula extat in c.* 6. *qui Cleric. vel vov. in* 1. *compil. & poſt Conc. p.* 21. *c.* 3. c *Cap.* 10. *eod. tit. in* 1. *comp. & poſt Conc. p.* 10. *c.* 9. d *Vid. l. ſi veteris, cum not. C. de fide inſtrum.* e *Cap.* 11. *eod. tit. in* 1. *compil. & poſt Conc. c.* 10. f *Cap.* 13. *eod. tit. in* 1. *comp. & poſt Conc. p.* 10. *c.* 12. g *vid. l. ſi quis ex. & ibi Bart. ff. de juriſdict. om. jud.* h *Dictio, currere, deeſt in omnib. antiq.*

a *Cap.* 5. *eod. tit. in* 1. *comp. & poſt Conc. p.* 10. *c.* 13. *vid. Bald. in l. adductas. C. de Epiſc. aud. & Dd. in* 6. *Rom. de appell. l.* 6. b *Cap.* 16. *eod. tit. in* 1. *compil. & poſt Conc. p.* 10. *c.* 14. c *Cap.* 20. *eod. tit. in* 1. *compil. & poſt Conc. Lat. ſub Alex. III. p.* 10. *c.* 19. d *deprimendum.* e *Cap.* 22. *eod. tit. in* 1. *compil. & poſt Conc. p.* 10. *c.* 21. *vid. c. cupientes. §. quod per viginti. & ibi Gemin. de elect. l.* 6.

C A P. XVII.

Si appellans turbatur in poſſeſſione, ſuper qua fuit appellatum, Judex a quo poteſt illam poſſeſſionem ſibi reformare, appellatione in ſuo ſtatu permanente. h. d. ſecundum communem intellectum.

Idem Alex. III. *Cantuarienſi Archiepiſc.*

CUm a teneamur: [*& infra*. 1] Quoniam *igitur* nos conſulere voluiſti, utrum ſi eorum poſſeſſio, qui ad audientiam noſtram appellant, turbata fuerit, tibi eam ſibi liceat reformare, eo, de quo appellatio eſt interpoſita, prætermiſſo: Prudentiæ tuæ taliter reſpond. quod ſi exinde ad te querela pervenerit, id ordine judiciario tibi licebit experiri. *b*

[1 *Conſultationibus ſingulorum, quantum nobis Dominus miniſtravit, reſpondere, tanto gratius tibi volumus reſponſum impendere, quanto perſonam tuam abundantiori diligimus charitate.*]

C A P. XVIII.

Generalis, & vaga appellatio reſpectu cujuslibet gravaminis non valet, ſed reſtricta ad certam cauſam ſic.

Idem *Epiſc. & Archidiacono Bononien.*

II. COnſuluit c: (*& infra*. 1) Conſult. veſtræ t. r. quod ſi generaliter appell. quis interponeret ab omni gravamine, quod ſibi poſſet contingere, hujuſmodi appell. tenere non debet. Si vero ab aliquo Judice ſuper omni gravamine, quod in una cauſa ſibi poſſit inferri, quamquam generalis appellatio ſit interpoſita, appellationi tamen ejus eſt ab eodem Judice deferendum.

[1 *Nos veſtræ devotio, ut ſi appellatio, quæ ab omni gravamine interponitur, teneat, veſtram prudentiam redderemus noſtris literis certiorem, & ideo*]

C A P. XIX.

Appellatio frivola non excuſat inferiorem, quo minus teneatur obedire ſuperiori, & ut de contemptu puniatur, niſi innocentiam ſuam aliter purget. h. d. & eſt caſus notabilis, in eo quod dicitur iſtum eſſe puniendum.

Idem *Zamorenſi Epiſc.* d

CUm pereti e eſſemus tuas petitione admittere, I. Diaconus Cardinal. olim Apoſtolicæ ſedis Legat. propoſuit, quod cum ad ejus vocationem contempſiſſes accedere, in perſonam tuam excommunicationis ſententiam promulgavit: [*& infra*. 1] Cumque N. Canonicus B. Jacobi firmiter aſſeveraret, quod in legatione Regis eſſes, & ideo non potuiſſes ad vocationem prædicti Cardinal. accedere: Cardinalis econtra aſſeruit, quod non in legatione Regis, ſed in Salemantina Eccleſia ta ſuus *f* nuncius inveniſſet: [*& infra*. 2] Nos vero attendentes, quod te non decuit contemnere obtentu appell. ad vocationem venire Legati: Præcipimus, quatenus vel in perſona propria, vel per nuncios idoneos Apoſtolico te conſpectui repræſentes, innocentiam tuam (ſi poteris) oſtenſurus.

[1 *Poſt excommunicationem ejus, qui vice noſtra fungebatur, te feciſti in Epiſcopum conſecrari:*]

[2 *Et tibi dixiſſet, quod in alia Eccleſia te non eſſet requiſiturus. Et cum iterum ex parte tua fuiſſet propoſitum, quod quando ven. fr. n. Archiepiſc. Compoſtellanus appellavit, tuam appellationem etiam interpoſuiſſet: Cardinalis adjecit, quod appellatio illa te tueri in hac parte non potuit, quia ad ipſius vocationem accedere tenereris.*]

C A P. XX.

Si mandatum factum ei, qui juravit ſtare judicio Eccleſiæ, excedit limites juramenti, & licitæ promiſſionis, appellare poterit: alias ſecus. h. d. compendioſe Abb.

Idem *Cantuarienſi Archiepiſcopo.*

II. AD hæc a: [*& inf.*] Præterea de his, qui juramentum præſtant, quod Eccleſiæ ſtabunt judicio, & poſtea appellant: id tua ſolicitudo provideat, ut eos ſervare, quod jurant, vel intra XL. dies poſt appellationem interpoſitam iter arripere ad ipſam proſequendam compellas.

C A P. XXI.

t ſup. cap. proximo.

Idem *Carnotenſi Epiſcopo.*

QUæſtioni, quam facis, utrum *b* appellationi illius ſit deferendum, qui (ſicut moris eſt) præſtito juramento abſolvi meretur, & antequam ei mandetur aliquid, vel mandato recepto cauſa ſubterfugii appellaverit: Reſpond. quod appellationi, quæ juramento ejus debeat derogare, non eſt in aliquo deferendum, ſed ſtatim erit in eandem reducendus ſententiam: quæ (donec mandatum ſuſceperit, & ſuſceptum pro poſſe fuerit proſecutus) debet firmiter obſervari.

C A P. XXII.

Appellans ab ordinario poſtea de delicto ab eo commiſſo puniri poteſt per ipſum ordinarium. h. d. ſed ſupple ad textum, idem eſſe de antea commiſſis, ſi nunc de illis accuſatur, ut cap. ad hæc r. ſup. eod. & cap. propoſuit, infra eod.

Idem *Vinton. Epiſc.* c

I. PRæterea *d* de his, qui ad ſed. Apoſt. appellant, & poſtea gravia committentes, *ſe*, dum conveniuntur, appellatione tuentur: Duximus reſpondendum, quod eos appellatio non debet in ſua iniquitate tueri, quo minus eorum exceſſus cenſura canonica puniantur.

C A P. XXIII.

Qui non detulit appellationi ſui adverſarii, de ſua poſteriori circa idem contra eum excipere nequit.

Idem *Gradenſi Patriarchæ, & S. Vitalis Presbytero Cardinali*. (*an.* 1172.)

I. COnſtitutis in præſentia noſtra *e* Abbate ſancti Felicis, & Presbytero R. pro controverſia, quæ de electione Torcellanæ Eccleſiæ eſt ſuborta: [*& inf.*] Ideoque mandamus, quatenus ſi Archidiaconus poſt appellationem, & denunciationem excommunicationis, ad nominationem ſæpedicti C. proceſſeris, & Primicerius cum Canonicis, & Plebanus cum aſſenſu Cleri Epiſcopatus, vel majoris, & ſanioris partis, prænominatum I. in Epiſcopum, & paſtorem elegerint, non obſtante appellatione præfati Archidiaconi, ſi ipſe appellationi prius factæ non detulit, electionem de prælato I. factam auctoritate Apoſtolica confirmetis.

C A P. XXIV.

Appellans ab ordinario in una cauſa, in aliis coram eo reſpondere tenetur: poteſt tamen eum recuſare ut ſuſpectum, niſi conveniatur de crimine manifeſto, & in quo non cadit excuſatio, nec ſuſpicio, ut quia imponitur pœna juris ſurgens ipſo facto. h. d. ſecundum intellectum intrinſecum.

Idem *Eboracenſi Archiepiſcopo*. (*an.* 1174.)

PRopoſuit nobis M. *f* Clericus tuus, quod ſæpe contingit, ut cum aliquis ſuper aliqua cauſa appellat, in aliis cauſis, in quibus non eſt appellatum, reſpondere recuſet. Super quo conſult. t. t. reſpondemus, quod licet pro illa appellatione non minus teneatur in aliis, ſuper quibus appellatum non eſt, reſpondere: Judex tamen, a quo appellatur (quia illi omnino ſuſpectus eſt) eum non debet ad reſpondendum ſuper aliis compel-

a *Cap.* 23. *eod. tit. in* 1. *compil. & poſt Concil. part.* 10. *c.* 25. b *particula, experiri, vacare videtur.* c *Cap.* 27. *eod. tit. in* 1. *comp. & poſt Conc. part.* 50. *c.* 54. d *alias, Zameren. al. Zamoren. al. Amoren. al. Gemoren.* e *Cap* 29. *eod. tit. in* 1. *compil. & poſt Conc. Lat. ſub Alex. III. p.* 10. *c.* 28. f *Vid. l. ſi quis uxori. §. appellationem. & ibi Bart. ff. de furt. & in l. cum qui. §.* 3. *ff. commod.*

a *Cap.* 30. *eod. tit. in* 1. *compil. & poſt Concil. p.* 10. *c.* 29. *Gloſſ. in canon. quod bene* 6. *quæſt.* 4. b *C.* 31. *eod. tit. in* 1. *compil. & poſt Conc. p.* 7. *c.* 20. *ubi habes integram clauſulam.* c *alias, Vintonien. alias Vintonen.* d *C.* 32. *eod. tit. in* 1. *compil. & poſt Concil. part.* 50. *c.* 53. e *C.* 37. *eod. tit. in* 1. *compil.* f *C.* 38. *eod. tit. in* 1. *compil.*

Digitized by Google

lere, niſi pro crimine adeo gravi, & manifeſto, quo ipſo actu merito ſit damnandus.

CAP. XXV.

Abſolvitur excommunicatus cautione recepta, licet adverſarius, vel excommunicator, ne abſolvatur, appellet. h. d. ſecundum unum intellectum, quem tamen oportet limitare, quando excommunicatio non fuit lata pro manifeſta contumacia, vel offenſa: quia tunc non debet abſolvi, niſi ſatisfactione præcedente, ut in cap. ex part. I. infra, de verb. ſignif.

Idem R. *Cantuarienſi Archiepiſcopo.* [*an.* 1180.]

QUa fronte nos a conſulere valeas, non videmus, cum diceris ordinem juris pervertere: jam enim non in Eccleſia, ſicut eſt canonicum, & honeſtum, non etiam in palatio, non in camara tua, ſed in camera Regis, contra debitum juris, & Pontificalis officii dignitatem, Epiſcoporum electiones diceris confirmare: (*& infra.* 1) Sane ſi quis pro contumacia, vel alia qualibet cauſa, interdicto, vel excommunicatione tenetur adſtrictus, & offert ſe ad juſtitiam, de his, pro quibus ſententiam ipſam excepit; Judex eum (ne in excommunicatione decedat) abſolvere poterit, etiamſi pars adverſa, ne abſolvatur, appellationis obſtaculum interponat: ab ipſo tamen ante abſolutionem ſufficienti cautione recepta, quod vel in præſentia Rom. Pontif. ad cujus audientiam appellatur, ſi maluerit adverſarius, vel coram Judice, cui cauſam delegaverit, juris pareat æquitati. De his etiam, qui conqueruntur ſe irrationabiliter excommunicationi, vel interdicto ſuppoſitos; illud idem dicimus, etiamſi ii, qui hujuſmodi protulerunt ſententiam, ad ſedem Apoſtolicam duxerint appellandum.

[1 *Verum ne petitionibus tuis noſtrum denegare videamur aſſenſum, ſuper his, de quibus nos conſulere voluiſti, tibi, prout dedit mihi Dominus, reſpondemus.*)

CAP. XXVI.

Prælatus ſubditum ſuſpendere, vel excommunicare non debet, niſi monitione præmiſſa: nec ſubditus contra diſciplinam Eccleſiaſticam appellare poteſt, maxime ſi eſt religioſus. Et Judex a quo præfigit terminum appellanti ad appellationem proſequendam, intra quem ſi non proſequitur, Judex a quo reaſſumit juriſdictionem. Appellans vero non proſequens appellationem ſuam condemnatur in expenſis, appellato hoc proſequenti.

Idem *in Concilio Lateranenſi.* b (*an.* 1179.)

REprehenſibilis et (*& infra.* 1) Præſenti decreto ſtatuimus, ut nec Prælati [niſi canonica commonitione præmiſſa] ſuſpenſionis, vel excommunicationis ſententiam proferant in ſubjectos, niſi forte talis ſit culpa, quæ ipſo ſuo genere ſuſpenſionis, vel excommunicationis pœnam inducat. Nec ſubjecti contra diſciplinam Eccleſiaſticam in vocem appell. erumpant. Si vero quiſquam pro ſua *d* neceſſitate crediderit appellandum, competens ei ad proſequendam appellationem terminus præfigatur: intra quem ſi forte proſequi neglexerit, tunc Epiſcopus libere ſua auctoritate utatur. Si autem in quocunque negotio aliquis appellaverit, & eo, qui appellatus fuerit, veniente, qui appellat, venire neglexerit: ſi quid proprium habuerit, competentem illi recompenſationem faciat expenſarum: ut hoc ſaltem timore territus *e*, in gravamen alterius non facile quis appellet. Præcipue vero hoc in religioſis volumus obſervari, ne religioſi, cum pro aliquo exceſſu fuerint corrigendi, contra regularem *f* Prælati ſui, & Capituli diſciplinam appellare præſumant, ſed humiliter ac devote ſuſcipiant, quod pro ſalute ſua fuerit eiſdem injunctum.

(1 *Valde conſuetudo in quibuſdam partibus inolevit; ut cum fratres, & Coepiſcopi noſtri, ſeu etiam Archidiaconi, appellaturos quoſdam in ſuis cauſis æſtimant, nulla penitus admonitione præmiſſa, ſuſpenſionis, ſeu etiam excommunicationis ſententiam ferant, alii etiam, dum ſuperioris ſententiam, & canonicam diſciplinam reformidant, ſine ulla gravamine appellationem objiciunt, & ad defenſionem iniquitatis uſurpant, quod ad præſidium innocentium dignoſcitur inſtitutum. Quocirca ne vel Prælati ſine cauſa valeant gravare ſubditos, vel ſubditi pro ſola voluntate ſub appellationis obtentu correptionem valeant eludere Prælatorum.*)

CAP. XXVII.

Judex a quo non obſtante appellatione cognoſcit de cauſa, ſi appellans non proſequitur hoc primo. *Et Judex ut ſuſpectus recuſatus, poteſt alteri cauſam committere.* hoc ſecundum.

Idem. *p. c. Eam te.*

III. AD a hæc [*& infra.* 1] Cum a te ſuper aliqua cauſa fuerit appellatum, fas tibi ſit appellantes appell. remota compellere, ut vel appellationem interpoſitam proſequantur, vel coram te juris pareant æquitati. Aut ſi alterutra partium te ſuſpectum habuerit, te inſiſtente Judicem eligant *b*, qui propoſitam inter eos valeat dirimere quæſtionem.

[1 *Præſentibus tibi literis duximus indulgendum, ut*]

CAP. XXVIII.

Si Canonicus ad reſidentiam monitus appellat, ſtatuitur ſibi terminus ad appellationem proſequendam: & interim deſervitur beneficio per vicarium de fructibus beneficii ſuſtentandum; & ſi appellationem non proſequitur, vel reſidentiam non facit, privatur præbenda.

Idem *Salabrienſi Epiſc.* c

II. PErvenit ad nos *d*, quod cum G. Eccleſiæ tuæ Canonicum, ut in ea reſidentiam faceret, monuiſſes, in appellationem prorupit: [*& infra.* 1] Cum ipſe autem fruſtratoriæ dilationis cauſa videatur dictus Canonicus appellaſſe: mandamus, quatenus eum ſtudioſe moneas, ut in eadem Eccleſia reſidentiam faciat: vel intra terminum eam proſecuturus, iter ad nos arripiat veniendi. Interim vero alicui honeſtæ perſonæ vices ejus in Eccleſia prætaxata committas, & ei de beneficiis illius aſſignes, unde poſſit congrue ſuſtentari. Quod ſi præfatus G. alterum iſtorum adimplere neglexerit, tu Præbenda ſua prives eundem, & eam alii idoneæ perſonæ concedas.

[1 *Et appellationi ſuæ terminum proximum feſtum B. Luciæ præfixit. Quoniam igitur indignum eſt, pro ejus, & aliorum ſubterfugio prædictam Eccleſiam debitis obſequiis defraudari.*]

CAP. XXIX.

A Judice juriſdictionem exequente non appellatur.

Idem. (*an.* 1176.)

III. COnſuluit nos tua fraternitas, utrum ſit e appellationibus deferendum a Rege Francorum pro Judæis interpoſitis, ut mancipia detineant Chriſtiana: [*& infra* 1] Non convenit, ut pro hujuſmodi appellationibus ab obſervatione decreti debeas abſtinere.

[1 *Et utrum ſuſtinere debeas, quod de novo conſtituant Synagogas, ubi eas nullatenus habuerunt.*]

CAP.

a *Cap* 41. *eod. tit. in* 1. *comp. & poſt Conc. Later. ſub Alex. III. p.* 3. *c.* 2. b *ſub Alex. III. c.* 6. c *Cap.* 42. *eod. tit. in* 3. *compilat. Quam caute, & prudenter ſententia excommunicationis ferenda ſit, tradit Trid. Conc. ſeſſ.* 24. *de reform. c.* 3. d *al. ſui.* e *perterritus. al. detentus. al. deterritus.* f *In C. Barb. contra regulam Prælati ſui, & Capituli ſui diſciplinam appellare, &c.*

a *Cap.* 43. *eod. tit. in* 1. *comp.* b *Vid. l. ſi ſuſpecta, cum gloſſ. & l. ſecundo requiris. ff. eod.* c *alias Saleburin. al. Saleeberien.* d *Cap.* 44. *eod. tit. in* 1. *comp.* e *Cap.* 1. *eod. tit. in* 2. *compilat. Quantam poteſtatem habeat Papa ſuper Judæos, & alios infide les, tradit Innocent. & alii in cap. ſuper his infra de vot. & vot. redemt.*

CAP. XXX.

Qui ante citationem, vel notitiam literarum miſit nuncium ad Papam, appellare poteſt, ne delegatus procedat, ſecus, ſi poſt.

Idem Genuenſi a *Archiepiſcopo*. (*an.* 1175.)

IV. AD hæc, ſicut *b* aſſeris: [*& inf.* 1] Reſpondemus, quod Judex ſi ei conſtiterit appellantem, antequam partes eſſent citatæ, vel delegatio cauſæ perveniſſet ad ipſum, qui appellationis interponit obſtaculum, nuncium ad ſedem Apoſtolicam deſtinaſſe, factæ debet appellationi deferre: ſed ſi poſt citationem fuerit deſtinatus, ſatis poteſt exequi, quod mandatur.

(*c Quandoque ſuper communi cauſa, quæ Judici appel. rem. committitur, altera pars appellat, aſſerens ſe pro eadem cauſa nuncium ſuum ad ſed. Apoſt. deſtinaſſe, ad quod taliter*)

CAP. XXXI.

Qui non detulit appellationi interpoſitæ ad Papam, mittitur cum literis ordinarii ad curiam puniendus.

Idem. [*an.* 1175.]

DE c Priore: (*& infra.* 1) Cæterum ſi præfatus Canonicus Priorem propter ſuas enormitates manifeſtas, quæ ipſum notabilem reddunt, ad ſedem Apoſt. appellavit, & ipſe tali appell. deferre contempſit: cum eum literis tuis veritatem continentibus, de tanto exceſſu ſatisfacturum ad ſed. Apoſt. venire compellas.

[1 *Qui non deferens protectioni, & appellationi veſtræ ad ſed. Apoſt. factæ, quendam Canonicum ſuum veſtibus fecit omnibus uſque ad camiſiam ſpoliari, & eum accuſationi, & appellationi renunciare coëgit, qui & de ſuis, & quorundam fratrum enormitatibus murmuravit: id tuæ ſolicitudini duximus inſinuandum, ut ſuper hoc rei veritate diligentius inquiſita, ſi inveneris, quod pro evitanda diſciplina prædictus Canonicus appellavit, eidem Priori propterea nullam pœnam infligere debes, quoniam ſacra Rom. Eccleſia & hujuſmodi appellationem non conſuevit admittere, ne Monachis, vel Canonicis regularibus præbeatur audacia delinquendi.*]

CAP. XXXII.

Contra conſtitutiones regulares appellatio religioſum non defendit.

Idem *univerſis Abbatibus*.

QUia *d* nos: [*& infra.* 1] Ut Abbates, qui de aliqua publica infamia publice reſperſi ſunt *e*, aut convicti, deinde *f* in communi Capitulo commoniti, prælationi cedere noluerint, appellandi non habeant facultatem.

(1 *Elegit Dominus in hæreditatem ſibi, & a longe de alto proſpexit paci, & tranquillitati veſtræ, quantum divina gratia concedit, proſpicere cupientes, auctorit. Apoſtol. vobis concedimus, & indulgemus.*)

CAP. XXXIII.

Judex a quo poteſt præfigere terminum appellanti ad proſequendam appellationem, quo lapſo, reaſſumit Judex juriſdictionem.

Idem.

AD aures *g* noſtras: (*& infra.* 1) Appellanti ad proſecutionem appellationis terminus congruus præfigatur: intra quem, ſi appellationem non fuerit proſecutus, extunc compellatur ſtare judicio delegati.

(1 *Te ſignificante pervenit, quod cum interdum tibi, vel aliis cauſas ſub appell. rem. delegamus, altera partium, ut terminum valeat declinare Judicis delegati, quæſtiones incidentes opponit, & cum licet in principali cauſa appell. rem. non ſit procedendum, in appell. tandem vocem prorumpit, appellationi ſuæ terminum non præfigens, ſicque partem aliam ſine proſecutione appellationis facit remanere ſuſpenſam. Poſtulas igitur tibi, & aliis Judicibus indulgeri, ubi cauſæ ſine appellatione committuntur, incidentes quæſtiones ſine debita appell. poſtpoſita valeas terminare. Cæterum cum incidentes quæſtiones ſæpius præjudiciales non immerito judicentur, petitionem tuam in hac parte non duximus admittendam. Sed ne qua pars fruſtratoriis diutius affligatur,*)

CAP. XXXIV.

Si præcedente gravamine quis ſubmittit ſe protectioni ſuperioris, habetur pro appellante; dummodo ſervaverit ea, quæ in appellatione ſunt neceſſaria.

Idem *Abulenſi Epiſc.* [*an.* 1176. *Roma in Hiſpaniam.*]

AD audientiam *a* noſtram noveris perveniſſe, quod cum Zamorenſis Epiſcopus G. Presbyterum Eccleſiæ ſancti Jacobi Zamoren. multipliciter moleſtaret: tandem idem Presbyter ſe, & Eccleſiam *b* ſuam noſtræ protectioni ſubjecit: (*& infra.* 1) Licet autem prædictus Presbyter ex ſimplicitate forte verbum appell. non expreſſerit: quia tamen poſtquam ſe, & ſua noſtræ protectioni ſubjecerat, non debuit ſine cauſæ cognitione aliqua ſententia condemnari: mandamus, quatenus (ſi ita tibi conſtiterit) ſententiam, quam præfatus Epiſcopus in eundem Presbyterum tulit, denuncies non tenere.

[1 *Sed præfatus Epiſcopus pro eo forte, quod expreſſe non appellavit, in eum poſt invocatum ſed. Apoſt. patrocinium, contra etiam privilegium Compoſtellanæ Eccleſiæ, indultum, excommunicationis ſententiam promulgavit.*]

CAP. XXXV.

Cauſa non eſt ad Judicem a quo remittenda, appellatione adhuc non juſtificata, niſi de partium conſenſu.

Idem *Archiepiſcopo Tarracon.* c (*an.* 1175.)

ACcepta *d* conqueſtione Canonicorum Pampilon. [*& infra.* 1] Non debet ad eos cauſa remitti, niſi partes conſenſerint, a quibus noſcitur appellatum.

(1 *Quod dilect. fil. n. Dux Navarrorum eos bonis ſuis ſpoliaſſet, cauſam ipſam tibi frater ad eorum petitionem commiſimus terminandam. Verum quoniam nobis tacuerunt, quod ab audientia tua fuit ad ſed. Apoſt. appellatum, nec nos ſi hoc nobis conſtitiſſet, tuo cauſam commiſiſſemus examini, cum*)

CAP. XXXVI.

Delegatus etiam datus cum clauſula, appellatione remota, recuſari poteſt; ſi eſt conſanguineus impetrantis, vel ſi fuit advocatus ejus in illa cauſa.

Lucius III. G. clero e *Lintenen. Epiſcopo.* (*an.* 1181.)

POſtremo fraternitati *f* tuæ literis præſentibus intimamus, quod ſi cauſa alicui fuerit delegata, qui conſanguineus ſit illius, qui literas impetravit, aut in eodem negotio Advocati officio functus, vel ex alia juſta cauſa ſuſpectus: hujuſmodi delegatus non immerito poterit recuſari, quamvis appellatione remota fuerit ei negotium delegatum.

CAP. XXXVII.

Sententia interdicti non ſuſpenditur per appellationem ſequentem.

Idem *Norvicenſi Epiſcopo.* g

V. AD hæc *h* quoniam ſub interdicto aliqui conſtituti appellant, & deinde illud ſervare contemnunt, quid in hoc caſu ſervandum ſit conſulere voluiſti.

Noveris

a *al. Januenſi, ſed idem eſt, nam olim Genuam, Januam vocabant.* b *Cap. 2. eod. tit. in 2 comp. & de miſſione nuncii, an aliquid operetur, vid. Pan. infra hoc tit. c. ut debitus.* c *Cap. 3. eod. tit. in 2. compil. vide Guid. Pap. hic.* d *Cap. 5. eod. tit. in 2. compil.* e *Verbum, ſunt, deeſt in plur. antiquis.* f *al. & deinde.* g *Cap. 6. eod. tit. in 2. comp. unde cognoſces aperte hujus decretalis ſenſum.*

a *Cap. 7. eod. tit. in 2. compil. vide Lanfr. de Oriano in c. quoniam: ſupr. de prob.* b *Dictio, ſuam, deeſt in antiq.* c *al. Terraconenſi.* d *Cap. 2. de reſcript. in 2. comp. unde intelligitur hoc fragm. vid. l. legatus. ff. de offic. praeſ. & l. munerum. §. judic. ff. de mun. & hon.* e *al. Valtero. cl. Gualtero.* f *Cap. 56. eod. tit. in 1. comp. & poſt Conc. p. 10. c. 18.* g *al. Norvicenſ.* h *Cap. 46. eod. tit. in 1. compil.*

Digitized by Google

Novetis igitur, quod ſicut poſt appell. excommunicari non poſſunt, ſic interdictum nequeunt, cui ante appell. eos conſtat ſuppoſitos, declinare.

CAP. XXXVIII.

Judex appellationis remittit appellantem, & cauſam ad priorem Judicem, niſi ſibi conſtiterit a gravamine, vel injuſta ſententia fuiſſe appellatum.

Clemens III. (*an.* 1190.)

CUm *a* in Eccleſia: (*& infra.*) Accepimus, quod quidam Clerici de Gual. occaſione judicii tui, quod velle obſervare ſe jactant, Liconien. Epiſcopi Judicis ordinarii ſine cauſa rationabili cognitionem evitant. Unde mandamus, quatenus ſi quando contigerit, aliquem de Clericis a præfato Epiſcopo ad tuam audientiam appellare, non ante appellationem admittas, quam tibi conſtiterit eam vel a gravamine, vel injuſta condemnatione *b* porrectam: alioquin ipſum ad prædicti Epiſcopi audientiam remittas, appell. remota ejus judicio pariturum.

CAP. XXXIX.

Si appellans, qui non proſequitur, redit ad Judicem a quo, & iterum gravatur (non obſtante prima deſertione) poteſt iterum appellare. h. d. & eſt caſus notabilis, Panormit.

Idem.

DIrectæ *c* nobis tuæ literæ demonſtrarunt, quod cum in tua præſentia cauſa cujuſdam matrimonii tractaretur, in qua pars viri conſanguinitatis vinculum opponebat: & pars mulieris ad ſedem Apoſtolicam appellaſſet, nec appellationem ſuam præfixo termino fuerit proſecuta: poſtmodum ea renunciante appellationi, quam fecerat, tu in cauſæ cognitione procedens, de parentela teſtimonia recepiſti: verum quia mulieris pars iterum appellavit, poſtulas, utrum ad calculum ſententiæ procedere valeas, edoceri. Reſpondemus igitur, quod licet juxta decretum Lateran. Concilii poſtquam in termino proſequendæ appell. ſtatuto, appellans ſuam appell. non fuerit proſecutus, auctoritate tua libere poſſis uti: tamen quia iterum appellavit (cum ſecundum jura ei licuerit *d* in eadem cauſa bis appellare) ſe a juriſdictione tua fecit exemptam, præſertim cum hic ad ſeparationem matrimonii, quod eſt res favorabilis, intentio viri procedat.

CAP. XL.

Sententia excommunicationis, ſuſpenſionis, vel interdicti lata ſub conditione ſuſpenditur, ſi ante conditionis eventum fuerit appellatum. h. d. inhærendo verbis literæ, ut ſic ſatisfaciat cuilibet lecturæ. Et eſt deciſio ſubtilis, & multum allegabilis.

Celeſtinus III. (*an.* 1195.)

II. PRæterea *e* requiſiti fuimus, ſi quis Judex ita protulerit ſententiam: niſi Sempronio intra XX. dies ſatisfeceris, te excommunicatum, vel ſuſpenſum, aut interdictum eſſe cognoſcas *f*: ille, in quem fertur ſententia, medio tempore appellans, ad diem ſtatutum minime ſatisfecerit, utrum ille ſententia tali ligetur, aut interpoſitione appell. tutus exiſtat? Videtur autem nobis, quod hujuſmodi ſententiam appellationis obſtaculum debeat impedire.

CAP. XLI.

Si per reſcriptum committantur plures articuli connexi, & in uno removeatur appellatio, intelligitur remota etiam in aliis. hoc dicit.

Idem.

SEcundo *a* requiris, cum pluribus articulis in una commiſſione poſitis, in uno tantum contingit appellationem expreſſe vetari: utrum appellatio teneat, ſi ſuper aliis fuerit appellatum? In quo tibi reſpondemus: quod cum ſecundum B. Gregorium *b* verba intentioni deſerviant *c*, & hæc ſit noſtra intentio, ut de omnibus articulis, qui in commiſſione ponuntur, juſtitia ſuum conſequatur *d* effectum: in omnibus appellatio intelligitur interdicta. Nihil enim intereſt, utrum inhibeatur primo, an ſecundo, medio *e*, an in fine: cum (ſicut utriuſque juris argumenta nos docent) ea, quæ in principio, ad medium, & ad finem: illa vero, quæ in medio, ad finem, atque principium ſæpe referri contingat.

Cauſa ſuſpicionis proponenda eſt coram Judice, qui recuſatur, & probanda coram arbitris. h. d.

§. 1. Tertio poſtulas edoceri: (*& inf.* 1) Conſul. t. t. reſpond. quod cum aliquis Judicem proponit ſe habere ſuſpectum, ſuſpicionis cauſam coram eodem allegare tenetur: & ſed partes ut in aliquos non valde remotos conveniant, per eundem Judicem debent cogi: coram quibus ſi cauſa ſuſpicionis intra terminum competentem probata non fuerit, tunc demum auctoritate ſua Judex utetur. Quod ſi coram ipſis cauſa ſuſpicionis probata fuerit, cauſæ cognitioni ſuperſedere tenebitur recuſatus. Ipſa namque ratio dictat, quod ſuſpecti, & inimici Judices eſſe non debent.

1 *Cum aliquis Judicem tanquam ſuſpectum recuſat, an cauſam ſuſpicionis debeat allegare, & eam, niſi manifeſte ſit, coram eodem Judice probare teneatur. Utrum etiam Judex poſſit in eodem judicio, & negotio procedere, ſi ille, qui ſuſpicionem objicit, cauſam ejus aut non velit, vel non poſſit in jure probare.*]

CAP. XLII.

Non tenetur Judex, vel adverſarius deferre appellationi, cui non detulit appellans.

Idem.

AN ſit deferendum *f* appell. illius, quem adverſarius de exſpoliatione poſt appell. legitime interpoſitam ſibi facta *g* paratus eſt incontinenti convincere, nos duxiſti per tuos nuncios conſulendos. Reſpondemus, quod cum in eo quis *h* puniendus ſit, in quo deliquit, qui appellationi deferre neglexit *i*, ſe beneficio reddit appellationis indignum.

CAP. XLIII.

Habet duos intellectus: ſecundum primum hoc intendit: Merus executor non recuſatur, nec ab eo appellatur, niſi modum excedat, maxime ſi eſt datus cum clauſula, appellatione remota. Secundum alium intellectum. h. d. A Judice ſuſpecto non receditur per appellationem, niſi modum excedat.

Innocentius III. *Illuſtri Regi Francorum.*

(*an.* 1208.)

NOvit ille *x*, qui nihil ignorat: [*& infra.* 1] Præterea interdicti ſententiam Cardin. non edidit, ſed potius publicavit: nec fuit dictator ipſius, ſed verius *l* executor. Unde cum ſecundum jus ab executoribus appellari non poſſit, niſi forſan modum excederent in exequendo, nos etiam in literis ſuper hoc directis ad ipſum, appellationis curavimus obſtaculum inhibere, appellationi ab eo interpoſitæ non fuerat deferendum. De ſuſpicionis autem *m* objectis, licet eum merito tibi ſuſpectum non fuiſſe credamus, non tamen, etſi fuiſſet, proptee

a Cap. 11. eod. tit. in 2. compil. Vid. Guid. Pap. hic. b Vid. l. qui ad civilia. Cod. de appellat. & l. un. C ne cauſ. poſt pubert. ad ſt. vet. c C. 29. eod. tit. in 3. comp. d In omnibus manuſcr. ei licuerat in eadem cauſa appellare ſecundo. e Cap. 14. eod. tit. in 2. compil. vid. Bald. in cap. commiſſa. de elect. lib. 6. & Anton. de Butrio in cap. licet. de voto & voti redempt. f videtur deeſſe conjunctio, &, quæ eſt in vet. comp.

a Cap. 16. eod. tit. in 2. comp. b lib. 26. in Job. c. 7. c vid. l. pater. §. fundum. ff. de legat. 3. & l. cum pater. §. dulciſſimis. & utrobique per Bart. ff. de legat. 2. d exequetur. e medio, an fine. f Cap. 17. eod. tit. in 2. compil. g al. factam. h vox, quis, deeſt in antiquioribus. i neglexerit. x vid. c. novit. ſup. de offic. legat. cujus pars eſt. & c. 1. eod. tit. in 3. comp. l al. verus. m In recent. impreſſ. De ſuſpicione autem objecta.

Digitized by Google

propter appellationem interpoſitam ab eo deſiſtere debuiſſet, ad quod non proprio motu, ſed noſtro potius præcepto proceſſit.

[s *Quæ hic abſciſſa ſunt, reperies ſupr. de off. legati, c. novit.*]

CAP. XLIV.

Si appellatio recipitur a Judice, vel approbatur a parte, terminus ad eam proſequendam præfixus obtinet vicem peremtorii, ut in abſentem procedatur, ac ſi peremtorie fuiſſet citatus: nec talis terminus præveniri poterit ab aliqua partium.

Idem.

SÆpe a contingit, quod cum ad noſtram audientiam appellatur, propter defectum partis alterius neque per ſe, neque per reſponſalem idoneum appellationem interpoſitam proſequentis, vel forſitan ex malitia ſubſequentis reſponſalis mandatum procuratorium occultantis, lites, quæ de facili poterant terminari, remaneant indeciſæ, cum frequenter juris quæſtio moveatur, cujus apud nos probationes neceſſariæ (in b contrario) non exiſtunt, & interdum etiam facti quæſtio de levi poſſet partibus præſentibus comprobari. Unde licet in Lateranen. Concilio c fuerit conſtitutum, ut ſi in quocunque negotio aliquis appellaverit, & eo, qui appellatus fuerat, veniente, qui appellavit, venire neglexerit: competentem illi recompenſationem faciat expenſarum, ut hoc ſaltem timore deterritus d, in gravamen alterius non facile quis appellet. Quia tamen propter hoc quæſtiones nihilominus prorogantur, præſenti decreto ſtatuimus, ut ſi hujuſmodi appellatio vel a Judice recepta e, vel a parte fuerit approbata, poſt terminum appellationi præfixum edicti peremptorii vires obtineat, ita videlicet, ut extunc in abſentem perinde procedatur, ac ſi peremptorie vocatus ad judicium extitiſſet. Quod ſi forſitan interpoſita provocatio malitioſe recepta, vel approbata non fuerit, cum conſtiterit legitime provocatum, nihilominus eam vigorem volumus obtinere. Salvis conſtitutionibus de provocantibus poſt ſententiam promulgatis: quibus appellationes ſuas proſequi non curantibus, poſt terminum appellationi proſequendæ præfixum, rata manet ſententia, quæ fuerat appellatione ſuſpenſa. Quicquid autem contra citationem peremptoriam poſſet ab abſente proponi, adverſus appellationem hujuſmodi valeat allegari. Si quis autem terminum appell. præveniens, tacita veritate literas impetravit, & careat impetratis, & pœnam contumaciæ non evadat. Hoc autem in litibus, ſive judiciis exercendis volumus obſervari.

CAP. XLV.

Appellatione deſerta per negligentiam appellantis, poteſt Judex ex officio procedere in caſibus, in quibus ejus officium exuberat: & eſt caſus valde notabilis.

Idem *Lemovicenſ.* f *& Caturcen. Epiſcopis.*

(*an.* 1210.)

COnſtitutus in præſentia g noſtra Archidiaconus Claremon. nobis expoſuit, quod Claremon. Decanatu vacante, quidam Canonici vota ſua in Epiſcopum tranſtulerunt, & Epiſcopus cum quibuſdam aliis expreſſe conſentientibus in eundem Archidiaconum ei contulit Decanatum, XI. Canonicis prius appellantibus, ne quis aſſumeretur præter aſſenſum omnium in Decanum, cum electioni ejus XXV. tum per ſe, tum Epiſcopo medio conſentirent. Cumque ſancti Marcelli Presbyter Cardinalis tunc *Apoſt.* ſed. Leg. per partes illas tranſitum faceret, non ut appellationi ad nos interpoſitæ derogaret, ſed ut inſtructam tranſmitteret ad nos cauſam, ſancti Egidii a, & ſancti Andreæ Abbatibus examinationem delegavit ipſius, & mandavit eiſdem, ut partem contradicentem electioni Decani citarent ad ipſum contradictionis ſuæ cauſam in ejus præſentia oſtenſuram: [*& infra.* s] Intellecto igitur per aſſertionem Cardinalis, quod ſub ea forma fuerat appellatum, ne ſine aſſenſu omnium procederetur in electione Decani, & quod appellantes appellat. intra annum non fuerant proſecuti, nec erat propter quod eis eſſet biennium indulgendum, cum ſicut bis intra tempus legitimum ſimplicem nuncium ad ſedem Apoſtolicam deſtinarant b, ſic potuiſſent ſaltem ſemel procuratorem idoneum deſtinaſſe. Ne tamen peremptorias exceptiones ex eorum parte propoſitas videamur ſub ſilentio præterire, mandamus, quatenus ſi vobis conſtiterit Archidiac. facto Epiſcopi, ex quo nititur, ſponte renunciaſſe, vel prædictum Epiſcopum proceſſiſſe ad electionem ipſius, prætermiſſis prædictis, ſine quibus non procederet in illa tranſlatione voluntatum, ex qua nititur Archidiac. proponitur eſſe actum, ei ſuper Decanatu ſilentium imponatis: alioquin nominationem, ſeu electionem taliter factam de alio, & quicquid fuerit ſecutum ex ipſa, denuncietis irritum, & inane.

[s *Cum igitur Card. prædictus, quæ coram eo propoſitæ ſunt, nobis fideliter retuliſſet.*]

CAP. XLVI.

Contra electum, vel confirmatum nullum aliud jus expectantem, non admittitur regulariter exceptio, vel appellatio, maxime fruſtratoria ad impediendum electionis, vel confirmationis effectum; ſed poſſeſſione habita, poterit accuſari, vel denunciari. h. d. & ſecundum hoc eſt caſus notabilis.

Idem *Cancellario Metenſi.* (*an.* 1210.)

II. COnſtitutis in præſentia c noſtra N. Decano ſancti Salvatoris, & Cantore Metenſ. (*& inf.* s) Metenſ. Epiſcopus intimavit, quod ſancti Salvatoris præpoſitura vacante, die electioni præfixo per Patrem, & Filium, & Spiritum Sanctum in virtute obedientiæ, ac ſub animæ periculo Canonicos adjuravit, ut ſecundum Deum, & juxta conſcientiam ſuam unum eligerent de duobus, in quos partes videbantur oculos extendiſſe, quem Eccleſiæ magis utilem, & idoneum reputarent. Decanus autem cum duobus Diaconis, & Subdiaconis tribus, dictum Cantorem in præpoſitum nominavit: Cantor vero ipſe, qui Presbyterali officio fungitur, & Cuſtos cum Scholaſtico, & Magiſtro B. Sacerdotibus, Levitis duobus, & Subdiaconis quinque, te d concorditer elegerunt: cujus electionem tanquam a majori, & ſaniori parte Capituli factam, (cum de perſonæ tuæ honeſtate conſtaret) prædictus Epiſcopus confirmavit: & cum tibi vellet domum e, & inveſtituram porrigere (ut moris eſt) Decanus ad ſedem Apoſtolicam appellavit, contra te impotentiam duntaxat allegans, proponendo te in partibus illis quaſi penitus impotentem, in quibus Præpoſituræ poſſeſſiones exiſtunt, addens, quod alia tibi objiceret in præſentia noſtra, quæ tunc in præſentia Judicis ſuſpecti noluit explicare.

Nos ergo, quia conſtitit evidenter illam appellationis cauſam, quæ fuit expreſſa, rationabilem non fuiſſe f:

Y aliam

a C. 2. *eod. tit. in* 3. *compil.* b *Incluſa deſunt in antiq.* c *ſub Alex. III. c.* 6. d *deterritus.* e *ſuſcepta.* f *al. Lemoviceen.* g C. 3. *eod. tit. in* 3. *compil. Ex hac Decr. obſervabis multa ſingularia, quæ præ cæteris colligit Guid. Pap. hic.*

a *Iſidii.* b *deſtinaverunt. al. deſtinarunt.* c *Cap.* 2. *eod. tit. in* 3. *compil. an neceſſe ſit ſemper eligere magis idoneum, vid. Thom.* 2. 2. *quæſt.* 63. *art.* 2. *ad* 3. *arg. Sot. lib.* 3. *de juſt. & jure. q.* 6. *art.* 2. *& Covarruv. in reg. peccatum. de reg. jur. lib.* 6. *in* 2. *p. relect. §.* 7. d *Hoc eſt, Cancellar. Metenſem, cui hæc ſcribit Papa.* e *donum, habent aliquæ exemplaria.* f *Quæ dicatur rationabilis cauſa, vide apud Bart. in l. quod vero. ff. de leg. & in l. ſi poſtulaverit. §. ratio. ff. de adult.*

aliam autem tunc non expreſſit, etſi dixerit idem Decanus, quod aliam vellet objicere coram nobis, decrevimus tuæ confirmationis effectum non debere, per ea, quæ ſunt propoſita, impediri. Si quid tamen contra te non in modum exceptionis ad impediendum electionis, & confirmationis effectum, ſed in modum denunciationis, vel accuſationis duxeris proponendum, poſtquam pacificam ipſius Præpoſituræ poſſeſſionem fueris aſſecutus, proponendi licentiam non negamus.

[s Et D. Scholaſtico ejuſdem Eccleſiæ tuæ procuratoribus benignam curavimus audientiam indulgere. Fuit autem nobis ex parte tua propoſitum, ſicut etiam ven. f. n.]

CAP. XLVII.

Appellari poteſt, ſi locus non tutus partibus aſſignatur, etiamſi ſit ſcriptum, appellatione remota.

Idem *Vigorien. Epiſcopo.* (*an.* 1215.)

EX parte tua *a*: [*& infra* 1] Præſenti pagina reſpondemus, quod cum excuſetur honeſte, qui ad præſentiam delegatorum Judicum non poteſt ſecure venire citatus, tu, vel tui, quoties ad illos Judices vos evocari contigerit, ad quorum præſentiam vobis periculoſum eſt ire, libere poteritis appellare, etiamſi in literis commiſſionis appell. fuerit remedium intercluſum, niſi Judices vobis aſſignent locum idoneum, & ſecurum.

[1 *Fuit propoſitum coram nobis, quod cum inter Anglicos, & Valen. ſint inimicitiæ manifeſtæ, & ad partes illas Anglicis ſit tranſitus periculoſus, pro viarum periculis, & guerra, quæ inter gentes illas frequenter eſſe dignoſcitur continua: multi de cauſa ſuæ meritis diffidentes, te aliquando, vel tuos auct. literarum noſtrarum trahere ſatagunt ad Judices in VVallia conſtitutos, ut ſic indefenſas cauſas etiam juſtiſſimas relinquatis, vel compoſitionem ſubeatis injuſtam pariter, & damnoſam. Cum igitur cauſas, quas committimus, ſic velimus fine debito terminari, quod neutra partium contra juſtitiam aggravetur. ſ. t. p. a. ſ. m. & tibi.*]

CAP. XLVIII.

Licite appellat reus, ſi non auditur excipiens procuratorem actoris non habere ſufficiens mandatum, vel ſe prius conventum per alias literas, de quibus non ſit mentio in ſecundis. hoc dicit quod ad titulum.

Idem P. *Epiſcopo, Decano, & Præcentori Herfordenſi.* (*an.* 1212.)

SIgnificavit *b* nobis Magiſter Hoſpitalis Eboracenſ. [*& infra.* 1] Præterea Capitulum Eboracen. auctoritate quarundam literarum, in quarum ſigillo continebatur ſigillum Capituli ad citationes tantum, cum aliud ſigillum Capitulum illud noſcatur habere, quendam conſtituebat actorem: ſed licet idem Magiſter allegaverit, quod occaſione literarum illarum actor non deberet admitti, & inſuper adjunxiſſet, quod auctoritate literarum quarundam a nobis ad alios Judices obtentarum, prius conventus non debuit per literas poſteriores, in quibus nulla fuerat mentio de prioribus, conveniri: Judices tamen exceptiones hujuſmodi admittere noluerunt, propter quod vocem ad nos appellationis emiſit. Quocirca mandamus, quatenus ſi vobis conſtiterit ob dictas cauſas, vel earum aliquam ad noſtram fuiſſe audientiam appellatum: revocato in irritum, quicquid poſt appellationem hujuſmodi noveritis eſſe factum, *c* partes, &c. *d*

[1 *Quod cum P. quondam rector Hoſpitalis illius diem clauſiſſet extremum, ven. f. n. Eboracen. Archiepiſcopus, ad quem, & prædeceſſores ſuos hoſpitalis ejuſdem ordinatio pertinuit ab antiquo, nolens ipſum ex defectu rectoris diſpendium ſuſtinere, dictum I. Presbyterum ejuſdem domus a ſuis fratribus unanimiter in rectorem electum præfecit ibidem, ſperans, quod domus iſta per ipſum tam in temporalibus, quam in ſpiritualibus reciperet incrementum: procedente vero tempore Decanus, & Capitulum Eboracen. Eccleſiæ, tanquam ad ipſos hoſpitalis ejuſdem ordinatio pertineret, Magiſtrum ipſum a ſuæ adminiſtrationis officio removere volentes, literas ſuper hoc Apoſtolicas ad Decanum Lingonen. & ſuos conjudices impetrarunt, quarum auct. in jus vocari fecerunt tam Archiepiſcopum, quam rectorem: partibus igitur die peremptorie aſſignata coram ipſis Judicibus conſtitutis, Judices aliis vices ſuas commiſerunt, ſola ſibi definitiva reſervata.*]

CAP. XLIX.

Licite appellat reus, ſi non auditur petens declarari rem petitam in libello.

Idem *Magiſtro G. Archid. & a VVormanno Canonicis Sueſſionen.* (*an.* 1212.)

SIgnificantibus *b* T. & R. fratribus, noſtro fuit Apoſtolatui declaratum, quod cum inter ipſos ex una parte, & V. ex altera, ſuper quadam terra coram Judicibus delegatis quæſtio verteretur, ipſi cum plures terras haberent, ut terra illa, ſuper qua quæſtio vertebatur, oſtenderetur eiſdem, a Judicibus poſtularunt: quod cum ipſi facere denegarent, ad noſtram audientiam provocarunt. Quocirca mandamus, quatenus ſi eſt ita, revocato in ſtatum debitum, ſi quid poſt appellationem noveritis attentatum, &c.

CAP. L.

Judex a quo non poteſt ſtatuere terminum ad finiendam appellationem: quod ſi fecerit, intelligitur ſtatuiſſe ad ſe præſentandum.

Idem *Eboracen. c Epiſcopo, & de Lus. & de Monte Molli Abbatibus.* (*an.* 1213)

EX inſinuatione *d* Prioris, & Canonicorum ſanctæ Berbaræ nobis innotuit, quod cum inter ipſos ex una parte, & V. Camerarium de Tangar. ex altera, ſuper quodam manerio *f* coram Judice ordinario quæſtio verteretur, & idem Camerarius ad noſtram audientiam appellaverit, appellationi terminum non præfigens, dictus judex, qui cauſam illius videbatur fovere pro eo, quod quidam Clericus commenſalis ſuus, dicti Camerarii in eadem cauſa fuerat Advocatus, hunc terminum appellationi præfixit, ut ad Feſtum Purificationis utraque pars eſſet ab appellationis perſecutione reverſa, licet non potuerit nobis legem imponere, ut eam teneremur intra dictum terminum expedire, cum & ſecundum legitimas ſanctiones *g* iis, quæ in conſiſtorio Principis ſperatur inferri, abſque damno moræ intacta permaneat, donec ipſam faciat introduci, & a proceribus dirimi juxta morem. Interim autem nuncius Camerarii præveniens nuncium eorundem, nec ipſo uſque ad terminum legitimum expectato, impetravit literas, & receſſit. Quia vero fraus, & dolus alicui patrocinari non debent, mandamus, quatenus ſi eſt ita, partibus convocatis, audiatis cauſam, &c.

CAP. LI.

Qui extra judicium apellat, ex veriſimilibus, & probabilibus cauſis, ne in poſſeſſione moleſtetur, ſi poſtea ſpoliatur, reſtituitur ante omnia in ſtatum, in quo erat tempore appellationis emiſſæ. h. d. inhærendo verbis literæ, & ut mos geratur unicuique lecturæ. Pacormitan.

Idem *Roſen. & Bonden.* h *Epiſcopis.* (*an* 1213.)

Bonæ

a *Cap. 5. eod. tit. in 3. comp. præter Philippum de Perruſ. hic vid. Bartol. in l. ante ſententiam. ff. de appell. recipiendis.* b *C. 6. eod. tit. in 3. compil. De materia ſigilli, vid. Felin in c. ſupr. de fide inſtr. Decium in ca. 2. poſt ceſſ. ſup. de prob. & quos citavi in c. 6. de fide inſtr.* c *attentatum.* d *Vetus Codex addit: ad veſtram præſentiam convocetis, & audiatis diligenter, appell. rem. quæ hinc inde duxeritis proponenda.*

a *Male Vin. Normanna.* b *C. 7. eod. tit. in 3. comp.* c *Abrimen. al. Abriren. Epiſc & de Lxen. & Monte morsli. Abbatib.* d *C. 8. eod. t. in 3. compil.* e *Tangeri. al. Tanger:* f *Hic perperam in vulgatis, monaſterio.* g *Nov. 23.* h *Bondonen. al. Roſcnan. & Londonien. al. Bondan. al. Londonen.*

BOnæ *a* memoriæ O. de camera perſona Eccleſiæ de Fanen. *b* viam univerſæ carnis ingreſſo, Abbas ſancti Auguſtini Cantuarienſis ejuſdem Eccleſiæ, quam ad ſe aſſerit pertinere, primo per quoſdam Monachos, ſecundo per ſeipſum poſſeſſionem ingreſſus, ad nos pluries vocem appellationis emiſit, ne quis eum ſuper poſſeſſione ipſius Eccleſiæ præſumeret moleſtare: cumque aliquandiu prædictam Eccleſiam pacifice poſſediſſet, quidam Laici Cantuarienſis diœceſis ipſum Abbatem, & Monachos de poſſeſſione ipſius Eccleſiæ per violentiam ejecerunt: [*& infra.* 1] Procurator vero Archidiaconi propoſuit ex adverſo, quod defuncta perſona Eccleſiæ, Archidiacono tantum datur ejus cuſtodia: imo Archidiaconi, qui fuerunt pro tempore, tam de jure communi, quam de generali conſuetudine, tam in illa Eccleſia, quam in aliis univerſis ejuſdem diœceſis, hoc jure ſemper uſi fuerunt. Præterea præfatus O. nomine Archidiaconi Eccleſiam poſſedit eandem, utpote qui ei unam procurationem, & V. ſol. nomine Eccleſiæ annis ſingulis exſolvebat: [*& infra.* 2] Præmiſſis igitur diligenter inſpectis, prædictos Abbatem, & Monachos in eum ſtatum, in quo tempore appellationis factæ ex veriſimilibus, & probabilibus cauſis ad nos legitime interpoſitæ fuiſſe noſcuntur (proprietatis parti utrilibet ſalvo jure) decernimus reducendos, ac fructus medii temporis perceptos *c* cenſuimus pariter aſſignandos eiſdem.

(1 *His igitur, & aliis pluribus ex parte Abbatis, & Monachorum propoſitis.*)

[2 *Eadem O. ſublato de medio apud Archid. animi poſſeſſio dignoſcatur remanſiſſe, quæ non perditur, niſi Archidiac. ſe putaret poſſe depelli, vel niſi veniens non fuiſſet admiſſus. Si ergo Monachorum poſſeſſio, quæ potius detentio clandeſtina debet dici, quoniam Archidiacon. ipſam poſſeſſionem non perdidit, & ſic eam Monachi non potuerunt cohabere, cum duo in ſolidum quicquam poſſidere non poſſint. Cum igitur Archidiacon. potuit ſuo jure in poſſeſſionem intrare, ac tenentes de facto fortius ejicere, potuit nullo exiſtente, nec ullatenus reſiſtente ſibi jus proprium reſervare, cum juris executio nullam habere injuriam dignoſcatur. Ad hæc Monachi poſſeſſionem Archidiacon. non poſſunt aliquatenus advocare, etſi eos eam habuiſſe conſtaret, quia cum eos nequaquam de poſſeſſione ejecerit, nec hoc probatum fuerit, nec in jure confeſſum, non habent, quid abjiciant extraneo detentori, præſertim cum & ipſi auctoritate ſua poſſeſſionem intraverint, & injuriam aliis facientes jus aliquod acquirere nequiverint. Appellatio quoque, quam Monachi ſe interpoſuiſſe proponunt, penitus nulla fuit, cum non niſi a gravamine præſenti, præterito, vel futuro debeat appellari. Archidiaconus vero nec prius eos gravaverat, nec ipſos poſt appellationem gravavit, cum rem vacuam, quam cuſtodiendi jus habet, imo quam ex officio cuſtodire tenetur, in cuſtodiam ſuſcepiſſe noſcatur. Denique appellationi Monachorum non fuerat ullatenus deferendum, quoniam, ſi ad eos eadem Eccleſia pertineret, non debuerunt auctoritate propria ipſius poſſeſſionem intrare, præſertim cum ſcierunt, vel ſcire potius debuerunt, quod cuſtodia Eccleſiarum vacantium ad Archidiaconum pertinebat, & ſi tunc idem Archidiaconus præſens eſſet, eandem denegaſſet eiſdem, & ſibi, prout ad ejus ſpectabat officium, retinuiſſet. Cum autem clandeſtina fuiſſet eorum poſſeſſio, non potuerunt vere poſſeſſores haberi, cum ſuper poſſeſſione nequeat injuria fieri clandeſtino poſſeſſori.*]

CAP. LII.

Itineris arreptio habet vim appellationis, ſi ſervantur ea, quæ ſervari debent in appellatione. h. d. ſecundum unum intellectum intrinſecum.

Idem Innoc. III. S. *Auguſtini, & S. Gregorii Prioribus.* [*an.* 1213.]

DIlecti filii Jo. *a* & H. Prioris, & Monachorum Cantuarien. Eccleſiæ nuncii retulerunt, quod cum pro cauſa, quæ inter dictos Priorem, & Monachos, & Cantuarien. Archiepiſcopum ſuper capella de Lamede vertebatur, ab ipſis ad ſedem Apoſtolicam mitterentur, idem Archiepiſcopus poſt iter arreptum in eos excommunicationis ſententiam promulgavit. Cum autem plus ſit ad ſedem Apoſtolicam facto provocare, quam verbo, & ipſis propter dictam cauſam ad Romanam Eccleſiam venientibus intelligatur ad ſedem Apoſt. provocatum: mandamus, quatenus ſi eſt ita, dictos Jo. & H. denuncietis excommunicationis vinculo non teneri.

CAP. LIII.

Per clauſulam, appellatione remota, inhibetur omnis appellatio, quæ a jure non indulgetur expreſſe. h. d. uſque ad §. verum.

Idem *Epiſcopo* b *Helin.* [*an.* 1213.]

PAſtoralis officii diligentia c: [*& infra.*] Quæſiviſti *d*, utrum quando inhibetur appellatio in reſcripto, fruſtratoria tantum inhibita videatur? Nos igitur attendentes, quod per appellationem fruſtratoriam, etiamſi non fuiſſet inhibita, negotium non debeat impediri, reſpondemus, quod quælibet provocatio intelligitur removeri, quæ jure non indulgetur expreſſe: ſed ſi appellans fuerit gravatus injuſte, gravamen hujuſmodi per ſuperiorem poterit emendari.

Licet excommunicatus ab excommunicatione appellet, nihilominus denunciari poteſt, & beneficii reditibus ſpoliari. h. d.

§. 1. Verum quia multoties *e* quid ad tempus per appellationem legitimam a Judicis ſui, quoad aliquem certum articulum, eximitur poteſtate: conſuluiſti nos, utrum ſi quis excommunicationis ſententia innodatus, ante denunciationem ipſius ab ea, tanquam minus rationabiliter promulgata, in eo caſu, in quo ante ſententiam appellatio vires obtinuiſſet, curaverit provocare, eo quod per appellationem interpoſitam excommunicantis videtur juriſdictio dormitaſſe, ipſe denunciare poſſit eundem, & ad tempus Eccleſiaſticis Beneficiis Clericum ſpoliare? Nos itaque reſpondemus, quod cum executionem excommunicatio ſecum trahat *f*, & excommunicatus per denunciationem amplius non ligetur, ipſum excommunicatum denunciare potes, ut ab aliis evitetur. Et illi proventus Eccleſiaſtici merito ſubtrahuntur, cui Eccleſiæ communio denegatur.

CAP. LIV.

Si appellans ad ſuperiorem comparet coram Judice inferiori ſuper concernentibus ipſam appellationem, ipſi appellationi renunciare videtur. Si autem proteſtetur, quod propter hoc non intendit renunciare appellationi, tanquam contraria allegans, non eſt audiendus: niſi notarium ſit, actum illum eſſe injuſtum, ſuper cujus emendatione adivit inferiorem. h. d. & eſt bonus caſus.

Idem *Epiſcopo Pariſienſ.* [*an.* 1213.]

SOlicitudinem *g* paſtoralis officii: [*& inf.* 1] Sane cum ſicut recepimus, duobus coram Epiſcopo litigantibus,

a *Cap. 9. eod. tit. in* 1. *compil. Vid. Philip. Franc. in ſuis quæſtionib. in materia petit. qu.* 1. b *Fereeham, Baleus* 421. *Camdenus* 170. *Matth. Pariſ. VVeſtmonaſter. anno* 1154. *in vita Epiſcopor. Cantuar.* c *Dictio, perceptos, deeſt in vetuſtior. exemplar. & in C. Barb. juxta vocem, fructus, in margine hæc: perceptos, qui percipi potuerunt. ſup. de reſtitut. ſpol. c. gravis.*

a *Cap.* 10. *eod. tit. in* 3. *compil.* b *al. Elien. al. Helen.* c *Sup. de off. & pot. jud. del. c. paſtoralis. & Cap.* 11. *eod. tit. in* 3. *comp.* d *Vid. Bald. in l.* 2. *C. de appel. & Ant. Butr. in c. ut debitus. inf. h. tit.* e *Vid. quid per hunc §. determinat Rom. conſ.* 482. *in caſu præmiſſo, in* 2. *dubio.* f *Excommunicatio trahit ſecum executionem.* g *C.* 12. *eod. tit. in* 3. *comp. Felin. in c. cum An. Ferrarienſ. ſup. de conſt. & DD. in l. non ſolum. §. morte. ff. de nov. operis nunciat.*

alter eorum ad ſedem Apoſtolicam appellaſſet, Epiſcopus appellantem reputans contumacem, ipſum excommunicationis vinculo innodavit: qui coram Metropolitano de Epiſcopo ſibi petiit juſtitiam exhiberi, aſſerens, quod poſt appellationem legitime ad nos interpoſitam ipſum excommunicaverat, & petens ſe ad eum ſtatum, in quo fuerat appellat. tempore, ad Metropolit. reduci, denunciari videlicet abſolutum: adjiciens etiam, quod appellationi non renunciabat objectæ, ſed proſequi volebat *a* eandem: [*& infra*. 2] Nos igitur inquiſitioni tuæ taliter reſpondemus, quod ſicut Metropolitanus de appell. ad nos interpoſita cognoſcere omnino non valet: ſic nec de his, quæ poſt appellationem fuerant innovata, dummodo *b* de aliis cognoſci non poſſit, niſi de appell. pariter cognoſcatur, vel de iis, quæ appellationis cauſam contingere cognoſcuntur. In quo caſu ſi Metropolitanus ad cognoſcendum partes ſuas interponere forte præſumeret, Epiſcopus poſſet ad appellationis beneficium convolare: nam ad officium ejus, qui de appellatione cogniturus eſt, pertinet prudenter corrigere, quæ contra ipſam invenerit attentata. Si vero notorium exiſteret, quod mandatum Epiſcopi indiſcretum fuerat, vel injuſtum, cui non tenebatur ſubditus obedire, ac per conſequentiam ei liqueat evidenter ſubditum legitime provocaſſe: poteſt Archiepiſcopus auctoritate Metropolitana declarare ſubditum irrationabiliter extitiſſe anathematis mucrone percuſſum. Cum autem excommunicatus, qui appellaverat, juxta præſcriptam formam coram Archiepiſcopo deponit contra Epiſcopum quæſtionem, Metropolitanus ad cognoſcendum de cauſa poteſt interponere partes ſuas, cum ille appellationis proſecutioni renunciare tacite videatur. Sed ſi verbo, vel facto appellationem ſe velle proſequi proteſtetur *c*, non eſt, tanquam adverſa petens, & ſibi contrarius, audiendus.

(1 *Officii fideliter exequeris, cum ſuper dubitationibus juris reſponſo ſed. Apoſt. poſtulas edoceri*.)

(2 *Unde tua fraternitas requiſivit a nobis, utrum Metropolitanus de hujuſmodi conqueſtione cognoſcere valeat: & ſi reperit eum legitime provocaſſe, utrum denunciare eum debeat abſolutum: & an ſi Epiſcopus coram Archiepiſcopo appellaverit, ne is, qui excommunicatus ab eo fuerat, abſolvatur, appellationi ſit hujuſmodi deferendum*.

CAP. LV.

Per appellationem legitime interpoſitam principale cum acceſſoriis ad Judicem appellationis defertur, & ſententiæ excommunicationis, & interdicti poſt ſententiam latæ non tenent.

Idem *Epiſcopo, & Cantori Trecen*. (*an*. 1213.)

DIlectis filiis *d* Decano Altiſſiodorenſi, ac Magiſtro R. Altiſſiodorenſis Epiſcopi procuratore in noſtra præſentia conſtitutis, idem Magiſter propoſuit, quod cum dictus Epiſcopus Presbyterum domus Dei, in qua diſpenſationem *e* plenariam obtinere dignoſcitur, detineri faceret vinculis mancipatum, pro eo quod bona quædam ejuſdem domus, quæ furtive ſubtraxerat, reſtituere detrectabat, propter quod etiam ab eodem Epiſcopo fuerat excommunicationis vinculo innodatus, & ſupradictus Decanus Epiſcopum monuiſſet, ut ei reſtitueret, vel ſaltem recrederet *f* Presbyterum memoratum *g*, quem ad juriſdictionem ſuam ſpectare firmiter aſſerebat: Epiſcopus metuens, ne Decanus aliquid in ſuum præjudicium attentaret, ſe ac ſuos, ſtatum Eccleſiæ, ac civitatis, protectioni Metropolit. ſupponens, ad ejus audientiam appellavit. Verum Decanus poſt modicum tempus interdictum hujuſmodi promulgavit, ut Epiſcopo in civitate præſente, a divinis in Altiſſiodoren. Eccleſia ceſſaretur. Poſtmodum vero cum die appellationi præfixo comparuiſſent partes coram Officiali curiæ Senon. Decanus allegans, quod appellationi ab Epiſcopo interpoſitæ ideo non duxerat deferendum, quoniam presbyter ſupradictus adhuc in vinculis tenebatur, quando ad nos vocem *a* appellationis emiſit, Officialis autem judicavit irritum interdictum a Decano poſt appellationem Epiſcopi promulgatum: [*& infra*. 1] Quia vero idem Epiſcopus diverſos modos expreſſit, ſecundum quos Decano paratus fuerit ſuper captione presbyteri juſtitiam exhibere, ad Metropolitanam ſedem appellans, Decanus non potuit poſt hoc ferre ſententiam interdicti: & ideo ſententiam ipſam ab eo poſt appellationem legitime promulgatam, irritam decernimus, & inanem, non obſtante, quod Decanus ad excuſationem ſuam quaſi variando propoſuit, quod priuſquam Epiſcopus appellaſſet, ſententiam tulerat, cujus effectum ad tempus duxerat ſuſpendendum: cum interim appellatione interpoſita procedere non debuerit ad ſententiam exequendam, Officialis proceſſum, qui poſt appellationem hujuſmodi ſententiam interdicti irritam, & inanem decrevit, temerarium judicantes: cum appellatione ad nos interpoſita nihil debuit innovari. Præterea licet excommunicationis ſententia in Decanum per Epiſcopum promulgata, rite lata prima facie videretur, cum per dictum Officialem eſſet prohibitum, ne ſervaretur in Eccleſia interdictum, & Decanus ne celebraretur in Eccleſia prohibendo, divinum videretur officium perturbare: quia tamen per appellationem ad nos interpoſitam ex parte Decani, cui etiam Officialis duxerat deferendum, Apoſtolos concedendo, non ſolum principale negotium, ſed acceſſoria etiam ad noſtrum referebantur examen, eandem ſententiam poſt appellationem hujuſmodi promulgatam decernimus viribus caruiſſe. Verum licet Archiepiſcopus poſt appellationem prædictam, de qua ſibi per Officialis literas innotuerat, Decanum denunciaverit evitandum: Senon. tamen Canonicos (qui ſaniori ducti conſilio communicaverunt eidem, ut appellationi ad nos interpoſitæ magis, quam denunciationi ab Archiepiſcopo factæ deferrent) inculpabiles judicamus.

(1 *His igitur, & aliis, quæ utrinque fuere propoſita coram nobis, intelleximus evidenter, quod ſi Epiſcopus prudenter, & utiliter providiſſet, & reddidiſſet Decano Presbyterum ſupradictum, ad omnem prorſus ſcandali materiam amputandam*.)

CAP. LVI.

Poſtquam Papa aliquam cauſam ad ſe revocat, non valet proceſſus poſtea per minorem Judicem factus: ſicut non valeret, ſi fuiſſet ab eo legitime appellatum. h. d. ut cuilibet lecturæ ſatisfiat.

Idem *Mediolanen. Archiepiſcopo*. (*an*. 1212.)

UT noſtrum *b* prodeat de vultu Dei judicium: [*& inf*.] Judicibus dedimus in mandatis, ut ſi poſt ſecundum mandatum, per quod totius cognitionem negotii ad noſtrum judicium revocavimus, traditionem ſigilli dicto H. a te cognoſcerent eſſe factam, eam decernerent irritam, & inanem, inhibentes illi, ne quomodolibet eo uti præſumeret: cum plus ſit Romanum Pontificem ad ſe aliquod revocare *c* negotium, quam quenquam ad eum ſuper aliquo negotio provocare.

CAP.

a *Vid. l. ſi filiusfam. ad Maced. & l.* 2 *C. de jure dotium*, b *al. dummodo de illis &c.* c *proteſtatur.* d *Cap.* 13. *eod. tit. in* 3. *comp.* e *diſpoſitionem.* f *Redderet, legebatur: ſed, recrederet, repoſuimus.* g *Vid. l. jure. ff. ad mu. & l.* 2. *§. per hanc, cum gloſſ. ff. de rei vend.*

a *Dictio, quando, deeſt in omnib. antiq. aut in quibus legitur, ita, adhuc in vinculis tenebatur ad nos voce &c.* b *Ex* 3. *compil. tit. ut Eccleſiaſtica beneficia ſine diminutione conferantur.* 1a. *ut noſtrum. inf, ut Eccl. ben. ſine dim. conf. ubi, quæ hic deſunt, reperies. vid. Archid. in c. multum ſtupro* 3. *q.* 6. c *al. evocare*.

CAP. LVII.

Si terminum appellationis proſequendæ ſtatutum ab homine altera pars prævenit, hac tacita literas impetrando, literæ non valent: ſed terminum juris etiam appellatus prævenire poteſt, dummodo nimium non præcurrat: & ubi ex dilatione imminet periculum, etiam neutra parte proſequente poteſt Judex ad quem ſupplere, partes compellendo ad proſecutionem.

Idem *Abbati ſancti Felicis, & G. Canonico Bononienſi.* (*an.* 1212.)

OBlatæ *a* nobis veſtræ literæ continebant, quod cum quidam Judices, quibus cauſa, quæ inter Sambr. & Rinocor. plebes vertebatur, fuerat ab Apoſtolica ſede commiſſa, pro plebe Sambricenſi ſententiam protuliſſent, & a procuratore plebis de Rinocor. ad nos fuerit ſine termino appellatum, nec delatum appellationi fuiſſet, nec ad proſecutionem ipſius terminus a Judicibus partibus aſſignatus: Plebanus de Sambr. ſuper obſervatione prædictæ ſententiæ (ſicut rationabiliter lata erat) noſtras ad vos literas, & alia pars alias commiſſionis literas a nobis ſuper infirmanda eadem poſtmodum ad alios Judices impetravit, nulla in poſterioribus literis de prioribus habita mentione, unde in dubitationem revocato, an poſteriores Judices, vel vos de illa debeatis cognoſcere, nos ſuper hoc conſulere voluiſtis: [*& infra.*] Licet igitur appellanti legitime a ſententia indulgeatur annus a lege, aut ex juſta cauſa biennium ad appellationem interpoſitam proſequendam: quia tamen hujuſmodi terminus poteſt reſtringi non ſolum a provocante, verum etiam a Judice, a cujus ſententia provocatur (cum ideo ſit conſtitutus, non ut terminus ipſe præveniri non poſſit, ſed ne valeat prorogari) credimus diſtinguendum, in quo caſu literæ impetrantur: & quidem quando certus terminus ab appellante, vel a Judice appellationi præfigitur proſequendæ, ſi eo tacito appellatus literas impetraverit, hujuſmodi literæ tanquam tacita veritate ſubreptæ, obtinere non debent aliquam firmitatem. Si vero non ſit aliquis terminus a Judice, vel ab appellante præfixus, pars appellata intra terminum conſtitutum a lege (dummodo nimium non præcurrat, ut appellantem in commiſſione impetranda ſupplantet) commiſſionis literas poterit impetrare, quarum auctoritate in appell. cauſa legitime procedatur, ita quod ſi appellans voluerit in cauſa appellat. procedere, oportebit eum agere ſub Judice ſic obtento, niſi poſſit eum legitime recuſare: quod ſi agere noluerit, appellatus *b* poteſt nihilominus proſequi cauſam ipſam, maxime ſi ſentiat ſibi ea dilatione imminere gravamen. Superior quoque Judex ſi viderit ea dilatione periculum imminere, poteſt, & debet neutro proſequente appellationem occurrere, ut periculum evitetur, puta, ſi a ſententia lata ſuper confirmationa alicujus electi fuerit provocatum, & utraque pars velit etiam ad annum proſecutionem appell. differre, poteſt utique (imo debet) ſuperior Judex, ad quem fuerat appellatum, terminum provide moderari, ne gregi Dominico diu deſit cura paſtoris. Ea his igitur conſult. veſtræ noveritis eſſe reſponſum, quod per poſteriores non derogatur prioribus legitime impetratis, per quas ad confirmandam ſententiam, vel infirmandam, prævia poteſt ratione procedi.

CAP. LVIII.

Altera parte contumaciter abſente, poteſt Judex appell. etiam principale negotium definire, ſi poſt litem conteſtatam fuerit appellatum.

Idem. (*an.* 1212.)

PEr tuas *a* literas requiſiſti, utrum ſi poſt latam ſententiam, vel ſaltem poſt depoſitionem teſtium publicatas, fuerit ad ſed. Apoſt. appellatum, hi, qui ſuper hoc delegantur a nobis, ſi altera partium eorum ſe noluerit conſpectibus præſentare, cauſam ſibi delegatam *b* judiciali poſſint calculo terminare. Nos igitur conſult. t. taliter reſpondemus, quod cum lis ſuper eodem negotio coram primis Judicibus ſit legitime conteſtata, poterunt *c* Judices delegati (eo, qui convenitur, ſe per contumaciam abſentante) cum eis de meritis cauſæ liquebit, commiſſum ſibi negotium definire.

CAP. LIX.

Notabile, & famoſum cap. habens multa nova dicta utrumque jus limitantia. & h. d. in ſumma, inhærendo ſimpliciter verbis literæ. Appellans ante ſententiam tenetur exprimere cauſam rationabilem coram ipſo Judice a quo: nec admittitur exceptio, quod prius miſerat nuncium ad ſedem Apoſt. vel quod literas impetraverat, quæ nondum ſunt Judici præſentatæ.

Idem in Concilio generali. d (*an.* 1216.)

UT debitus e honor deferatur Judicibus, & litigatoribus conſulatur ſuper laboribus, & expenſis: Statuimus, ut ſi quis coram idoneo Judice convenerit adverſarium, ille ante ſententiam ad ſuperiorem Judicem abſque rationabili cauſa non provocet, ſed coram illo ſuam juſtitiam proſequatur, non obſtante ſi dicat, quod ad ſuperiorem Judicem nuncium deſtinaverit, aut literas impetraverit ab eodem, priuſquam delegato fuerint aſſignatæ. Cum autem ex rationabili cauſa putaverit appellandum, coram eodem Judice cauſa probabili appellationis expoſita: tali videlicet, quæ ſi foret probata, deberet legitima reputari, ſuperior de appellatione cognoſcat. Et ſi minus rationabiliter eum appellaſſe conſtiterit, illum ad inferiorem remittat, & in expenſis alteri parti *f* condemnet, alioquin ipſe procedet, ſalvis conſtitutionibus de majoribus cauſis ad ſedem Apoſtolicam referendis.

CAP. LX.

Si Judex, a quo eſt appellatum a gravamine, illud revocat, poteſt in principali cauſa procedere.

Idem *in eodem.* g

CUm ceſſante cauſa *h*, ceſſet effectus: Statuimus, ut ſive Judex ordinarius, ſive delegatus aliquid comminando, vel interloquendo protulerit, quo executioni mandato alter litigantium gravaretur, & ſano uſus conſilio ab hujuſmodi interlocutionis, vel comminationis effectu deſtiterit, libere in cauſæ cognitione procedat, non obſtante ſi a tali comminatione, vel interlocutione fuerit appellatum, dummodo non ſit ex alia cauſa legitima ſuſpectus: ne proceſſus negotii frivolis occaſionibus retardetur.

CAP. LXI.

Volens Judicem recuſare, debet coram eodem ſuſpicionis cauſam probabilem proponere, & eam coram arbitris communiter eligendis probare: qua non probata, ſua juriſdictione Judex utitur in principali: ea vero probata remittit negotium ad ſuperiorem

a C. 1. eod. tit. in 4. compil. Et quia varii ſunt hujus decret articuli, variis locis ſunt videndi. Doct. Feder. de Senis conſil. 28. incipit, punctus quæſtionis. Felinus in c. ex tenore. ſup. de reſcr. Rom. conſ. 483. in c. dubitatur. Calder. conſ. 14. tit. de reſcr. ubi quærunt, an de literis nulla fieri mentio debeat. b ita legend. agere noluerit appellatus, &c. ubi intelligitur appellans.

a Cap. 2. eod. tit. in 4. comp. vide Matth. ſingul. 66. in c. nota quod in cauſa b delatam. c poterunt. d Scilicet Innoc. III. in Conc. gen. Lat. c. 35. e C. 3. eod. tit. in 4. comp. Hanc Decret. explicat Paulus de Lazariis, & Philip. de Peruſio. Trid. Conc. ſeſſ. 13. de reform. c. 1. f vid. l. tutores. §. tutor. & ibi Bart. ff. de admin. tut. g c. 36. h Cap. 4. eod. tit. in 4. comp. vid. l. adigere. §. quamvis. ff. de jur. patr. & l. quod dictum ff. de pactis.

Digitized by Google

periorem, vel cauſam committit de recuſatoris conſenſu.

Idem *in eodem*. a (*an.* 1216.)

CUm *b* ſpeciali ſit prohibitione proviſum, ne quis in aliquem excommunicationis ſententiam, niſi competenti commonitione præmiſſa, promulgare præſumat: volentes etiam providere, ne forte commonitus fruſtratoriæ recuſationis, vel appellationis obtentu monentis poſſit declinare examen: Statuimus, ut ſi allegaverit ſe Judicem habere ſuſpectum, coram eodem cauſam juſtæ ſuſpicionis aſſignet *c*, & ipſe cum adverſario, vel (ſi forte adverſarium non habeat) cum Judice arbitros communiter eligat: aut ſi communiter convenire non poſſint, abſque malitia ipſe unum, & ille alium eligat *d*, qui de ſuſpicionis cauſa cognoſcant: & ſi nequiverint in unam concordare ſententiam, advocent tertium: ut quod duo ex ipſis decreverint, robur obtineat firmitatis: ſciantque ſe ad id fideliter exequendum ex injuncto a nobis in virtute obedientiæ ſub obteſtatione divini judicii diſtricto præcepto teneri. Cauſa vero ſuſpicionis legitima coram ipſis intra competentem terminum non probata, ſua juriſdictione Judex utatur. At ipſa probata legitime, de recuſatoris aſſenſu perſonæ idoneæ committat negotium recuſatus, vel ad ſuperiorem tranſmittatur, ut in eo ipſo procedat, ſecundum quod fuerit procedendum.

In notoriis non admittitur appellatio: in dubiis cauſa probabilis coram Judice eſt exprimenda, quæ debeat legitima reputari: quam ſi non proſequitur, Judex a quo in cauſa procedat. Idem ſi proſequitur, & non probat. Hæc autem conſtitutio non extenditur ad regulares. h. d.

Porro commonito ad appell. obſtaculum convolante, ſi ejus exceſſus evidentia rei, vel ipſius confeſſione, aut alio modo legitimo fuerit manifeſtus *e* (cum appellationis remedium non ſit ad defenſionem iniquitatis, ſed ad præſidium innocentiæ inſtitutum) non eſt provocationi hujuſmodi deferendum. Exceſſu quoque dubio exiſtente, ne frivolæ appellationis diffugio appellans Judicis proceſſum impediat, coram eodem probabilem cauſam appellationis exponat, talem videlicet, quæ ſi foret probata, deberet legitima reputari: & tunc ſi habuerit adverſarium, intra terminum, ſecundum locorum diſtantiam, & temporis qualitatem, & naturam negotii, ab eodem Judice moderandum appellationis cauſam proſequatur: quam ſi proſequi non curaverit, extunc ipſe Judex (appellatione non obſtante) procedat, nullo autem adverſario comparente, cum Judex ex ſuo *f* procedat officio, appell. cauſa coram ſuperiore probata, ſuperior ſuæ juriſdictionis officium exequatur. Sed ſi appellans in ejus probatione defecerit, ad eum, a quo ipſum malitioſe appellaſſe conſtiterit, remittatur. Cæterum has duas conſtitutiones *g* præmiſſas nolumus ad regulares extendi, contra *h* ſuas ſpeciales obſervantias.

C A P. LXII.

Si Judex confeſſionem advocati eadem die revocatam pro litis conteſtatione velit habere, vel proceſſum a ſubdelegato ſubdelegati factum ratificat, licite appellatur.

Honorius III. *Decano, Cancellario, &*
Cantori Linconien. (*an.* 1214.)

CUm cauſam *a*, quæ inter Abbatem, & fratres de Valla ſancti Joannis ex parte una, & Priorem, & Canonicos de Novo loco ex altera, ſuper Eccleſia de Holiſeth *b* vertitur, R. ſancti Angeli Diacono Cardinali commiſimus audiendam: [*& infra.* 1] Procurator prædictorum Prioris, & Canonicorum propoſuit, quod cum coram ſubdelegatis Judicum delegatorum inducias ad proponendam exceptiones dilatorias petiiſſet: quia advocatus ipſius ductus errore reſpondit, quod Eccleſia de Novo loco Eccleſiam, de qua erat quæſtio, per XL. annos, & amplius pacifice poſſederat, licet ipſe eadem die advocati errorem corrigens, ipſius reſponſionem, quæ ſuæ petitioni contradicere videbatur (ne per eam aliquod ſibi poſſet præjudicium generare *c*, pro eo, quod ante litis conteſtationem ſunt exceptiones dilatoriæ proponendæ) coram eiſdem Judicibus revocavit. Judices tamen per hujuſmodi reſponſionem erroneam Advocati, litem conteſtatam fore credentes, ad receptionem teſtium partis alterius proceſſerunt: [*& infra.* 2] Mandamus, quatenus ſi dicti Prior, & Canonici legitime probaverint, quod per procuratorem ipſorum eadem *d* die advocati reſponſio extiterit revocata, quia ſic per conſequens lis conteſtata non fuit, vel quod delegati teſtes receptos a ſubdelegatis ſubdelegatorum ſuorum approbaverint, cum non niſi delegatus a Principe cauſam alii valeat delegare, quicquid ab ipſis poſt appellat. eorum factum eſt (dummodo hæc in appellatione ipſa expreſſa fuerit) nuncietis irritum, & inane.

(1 *P. & B. procuratores prædictorum Abbatis, & fratrum in ipſius præſentia conſtituti petebant inſtanter, ut proceſſum approbantes de Cheville, & Ballando Abbatum, & Prioris de Maleron, quibus cauſa ipſa a bo. m. I. pp. p. n. fuerat delegata, cauſam ipſam, quæ tanto tempore jam duravit, dignaremur ſententialiter terminare.*)

(2 *Sed & gravamini gravamen addentes, cum examinationem quorundam teſtium Priori de Vallebea, & ſuo conjudici delegaſſent, qui vices ſuas ſubdelegaverunt aliis contra canonicas ſanctiones, receptiones, & examinationes teſtium ab ipſis de facto, cum de jure nequiverint, factam minus provide approbarunt: propter quæ gravamina ex parte præfatorum Prioris, & Canonicorum ad ſed. Apoſt. fuit appellatum. Unde idem procurator cum inſtantia poſtulabat, ut memoratorum Judicum proceſſum decerneremus irritum, & inanem. Quia vero ſuper præmiſſis non potuit nobis fieri plena fides, de ſ. v. utriuſque partis procuratorum aſſenſu*)

C A P. LXIII.

Non ſufficit appellanti docere, quod exceptionem legitimam, & veram oppoſuit, & appellavit, niſi doceat propter exceptionem non admiſſam appellaſſe. h. d. & eſt caſus no. & quotidianus.

Idem *Decano, & Theſaurario, & P. S. Petri Canonico Zamoren.* (*an.* 1214. *Roma in Hiſpaniam.*)

DIlecto filio G. Capellano noſtro, D. Presbytero, & I. Capituli Salamantini procuratori a nobis auditore conceſſo, Procurator Capituli propoſuit coram eo, quod cum dictus Presbyter ſuper receptione ſua in Salamantina Eccleſia executorias a nobis ad Archid. Civitaten. & collegas ejus literas impetraſſet, coram eis fuit ex parte Capituli allegatum, quod cum in ipſa ſit Eccleſia certus numerus Canonicorum juramento firmatus, de quo in literis ad eos directis mentio non fiebat, per eas non debebant contra ipſos procedere: & ne

a *Scilicet Conc. Lat. c.* 48. b *C.* 5. *eod. tit. in* 4. *compil.* c *Jure civili non eſt neceſſe probare cauſam l. cum ſpeciali. l. apertiſſimi. C. de jud.* d *eligant.* e *Confeſſionem ſolam inducere notorium, vide in l. cum fideicommiſſum. ff. de fideicom.* f *Ex officio ſuo procedit appellationi e cauſa.* g *Vet. Cod. hanc, & illam c.* 48. *inf. de ſent. excommun.* h *Contra ſuas obſervationes ſpeciales.*

a *De materia hujus decreti, quatenus indicat errorem advocati nocere clienti. vid. Barb. Conſ.* 6. *Vol.* 1. *& Jaſ. in l. error. C. de jur. & fact. ignor.* b *Oliſeno. Helcamele.* c *al. generari. vid. l.* 2 *cum l. fin. C. de error. advoc.* d *eadem die.*

Digitized by Google

ne aliter facerent, fuit ad noſtram audientiam appellatum: [*& inf. 1*] Quoniam igitur etſi per confeſſionem Presbyteri factum coram auditore prædicto conſtiterit, Salamantinam Eccleſiam habere certum numerum Canonicorum juramento firmatum, & hujuſmodi exceptionem coram executoribus fuiſſe propoſitam, & quod appellatum extiterit ab eiſdem: quia tamen non conſtitit, quod propter exceptionem hujuſmodi non admiſſam, aliamve legitimam fuerit appellatum: mandamus, quatenus ſi vobis conſtiterit præfatam exceptionem hujuſmodi de certo Canonicorum numero, juramento firmato, vel alias legitimas exceptiones fuiſſe propoſitas coram ipſis executoribus, nec admiſſas, ac ideo partem Capituli appellaſſe: ipſorum executorum proceſſum denuncietis irritum, & inanem.

[*1 Sed ipſi executores, hujuſmodi appellatione contempta, excommunicationis ſententiam in Epiſcopum, & Capitulum protulerunt. Quare petebat procurator prædictus ſententiam ipſam irritam nunciari, & dictum Epiſcopum ſuper hoc ab eorundem Epiſcopi, & Capituli vexatione compeſci.*]

CAP. LXIV.

Appellans, qui terminum appell. præfigit, ſi mittit procuratorem ad impetrandum, & contradicendum tantum, & appellatio fuit recepta a Judice, vel approbata a parte, adverſario legitime proſequenti, condemnatur in expenſis. h. d. ſecundum communem intellectum, licet gloſſa aliud ſenſerit.

Idem *ſancti Andreæ Archidiac. & magiſtro I. Canonico de Meldan.* a (*an.* 1214)

NIcolao militi, ac fratri E. Monacho *b* monaſterii ſanctæ Mariæ, ſancti Hadriani Diec. Cardin. conceſſimus auditorem: in cujus præſentia cum dictus Monachus non niſi ad impetrandum, & contradicendum procurator fuerit inſtitutus, ſupplicavit humiliter idem miles, ut contra ipſos tanquam *c* contumaces procedere deberemus: [*& inf. 1*] Mandamus, quatenus ſi vobis conſtiterit, dictos Abbatem, & Conventum appellationi ſuæ terminum præfixiſſe *d*, cum ad proſequendam eandem ſufficientem procuratorem non miſerint, memorato milite ipſam perſonaliter proſequente, ipſos ad reſtituendas expenſas a tempore appellationis factas eidem militi condemnetis.

[*1 Ac dare aliquibus in mandatis, qui eoſdem pro eo, quod ad proſequendam appellationem emiſſum procuratorem minus idoneum deſtinaverunt, ipſe eandem perſonaliter proſequente in reſarciendis ſibi damnis, & expenſis legitime condamnantes, eo prius, ſicut juſtum fuerit, reſtituta, audiant ſuper his, quæ contra ſæpedictos Abbatem, & Conventum præfatus miles rationabiliter duxit proponenda. Quia vero ſuper præmiſſis nobis non potuit fieri plena fides, de aſſenſu militis, & Monachorum prædictorum, diſ. v.*]

CAP. LXV.

Ab eadem ſententia ab eodem tertio appellare non licet.

Idem *Epiſc. Mentin. & P. Canonico Tuſcan.*

(*an.* 1214)

SUa nobis *e* R. tutor filiorum quondam B. civis Tuſcan. *f* petitione monſtravit, quod cum inter ipſum ex una parte, & F. pro ſe, ac P. tutore quondam filii B. ex altera, ſuper quadam ſumma pecuniæ coram Judice Tuſcan. quæſtio verteretur: idem diffinitivam pro eodem R. ſententiam promulgavit, quæ bis fuit per Judices delegatos a ſede Ap. *g* confirmata: [*& inf. 1*] Sed pars altera, quæ ſemel, & iterum appellaverat, tertio vocem appellationis ad nos emittens, P. & ejus collegæ cognitionem ipſius ſententiæ a nobis obtinuit delegari: [*& infra.*] Cumque R. ſanctæ Mariæ in Goſmed. Diac. Card. ſuper appell. tertio ad nos emiſſa, utrique parti a nobis datus auditor, interlocutus fuerit, illos non potuiſſe de jure tertio appellare: nos prædicto P. & ejus collegæ dedimus in mandatis, ut in negotio ipſo nequaquam procedere attentarent.

[*1 Licet P. Pixeta Canonicum Tuſcanen. cui executionem ſententiæ ipſius dicimur commiſiſſe, ipſum in poſſeſſionem quarundam domorum, & aliarum rerum legitime induxiſſet.*]

CAP. LXVI.

Appellatio omiſſo medio Judice interpoſita, cauſam non devolvit exceptione oppoſita. hoc dicit ſecundum communem intellectum.

Idem *magiſtro G. Archidiac. & Offic.* Lemen.

(*an.* 1214.)

III. DIlecti filii Prior, & Conventus de Lacu Rubeo *a* tranſmiſſa nobis petitione monſtrarunt: [*& inf. 1*]. Ex parte dictorum Prioris, & Conventus fuit excipiendo propoſitum: quod cum omiſſo diœceſano Epiſcopo fuiſſet ad Archiepiſcopum appellatum, ad quem gradatim fuerat appellandum, in cauſa ipſa de jure procedere non debebat: ſed quia Officialis Archiepiſcopi hujuſmodi exceptionem admittere denegabat, ipſi ad noſtram audientiam appellarunt: [*& infra.*] Quocirca mandamus, quatenus ſententias poſt hujuſmodi appell. latas (in *b* eos) denuncietis penitus non tenere.

[*1 Quod cum inter ipſos ex parte una, & ſ. de Chambor. militem Claromon. diæc. ex altera, ſuper quodam nemore, & aliis rebus coram magiſtro A. Canonico Claraman. ex delegatione ap. quæſtio verteretur. Idem miles ad ven. f. n. Bituricen. Arch. fruſtratoria vocem appellationis emittens, cauſam ſuper his Officiali Bitur. obtinuit delegari, coram quo.*]

CAP. LXVII.

Si is, qui deſiit eſſe tutor, nomine pupilli convenitur invitus, poterit appellare.

Gregorius IX. *Magiſtro Scholarium H. & G. de Rupe, Canonicis ſancti Audaniani e Morinen. diœceſis.* (*an.* 1232)

II. EX parte M. dominæ *d* de Colob. *e* nobis fuit oblata querela, quod cum nobilis mulier domina de Bellebron. *f* ſuper quibuſdam terris, ipſam nomine filiorum ſuorum coram Judicibus auctoritate noſtra traxiſſet in cauſam, eadem in Judicum ipſorum excipi fecit præſentia, quod cum res, de quibus in judicio agebatur, & prædicti filii ejus, ſub poteſtate, & tutela ipſius minime permanerent, cum jam ad ſecunda vota tranſiſſet *g*, ſuper his ei non tenebatur ipſorum nomine, quorum tutrix eſſe deſierat, reſpondere: ſed quia dicti Judices hac exceptione neglecta nihilominus ad hoc compellebant eandem, ipſa ſentiens ſe gravari, noſtram audientiam appellavit. Ideoque mandamus, quatenus ſi ita eſt, revocato in irritum, quicquid poſt appell. hujuſmodi inveneritis attentatum, audiatis hinc inde propoſita, &c.

CAP. LXVIII.

Si Index de jure dubitans vult conſulere ſuperiorem, debet conſultationis copiam partibus edere: alias ejus verbis conſultationis fides non adhibetur.

Idem *magiſtro, & fratribus domus Morien.* (*an.* 1223.)

INtimaſti *h*: [*& infra.*] Præterea hoſpitaleriis ignorantibus, & non facta eis copia de inquiſitionis proceſſu, ad nos relationem tranſmiſiſſe noſcuntur, cum juxta legiti-

a *Al. Melden.* b *al. ita: ac fratri G. Monacho monaſterii S. Mariæ, Sancti Adriani.* c *al. tanquam contra.* d *Appellans appellationis ſuæ poteſt terminum ſtatuere.* e *Vide Domin. diſt. 20. in ſum.* f *Tuſculan.* g *Vide l. 1. cum vet. C. de adminiſtr. tutor.*

a *Rubro.* b *Incluſa deſunt in aliquos antiq.* c *in Cod. Barb. ita: Magiſtro ſcholarum G. & P. de Rupe canon. S. Adriani Morinenſ.* d *vide Baldum in §. nos autem. Inſt. de Attil. tut.* e *Caleſter.* f *Brevian.* g *Vide authent. matri, & aviæ. Cod. quando mul. tut. offic. fung.* h *De materia relationis vide gloſſ. & Doctor. in c. cauſam, ſecundo, de teſtibus.*

gitimas ſanctiones, quoties relaturum ſe Judex quilibet pollicetur, illico litigatoribus apud acta conſultationis exemplum edere teneatur.

CAP. LXIX.

Si ante litem conteſtatam circa principale negotium Judex aliquid innovat, vel diem aſſignatam ſine cauſa prævenit, licite appellatur. Et ſi procurator datus ad impetrandum ſuper appellatione non ſervavit formam mandati, auditur appellans etiam poſt annum.

Idem *Archiepiſc. & G. Canonico Turonen.* (*an.* 1234.)

SIgnificante *a* Aurelian. Epiſcopo, nos noveritis accepiſſe, quod cum Decanus, & Capitulum Magdun. ipſum ſuper eo, quod dicebant alibi, quam in ſtallis Decani, & Capituli prædictorum carnifices carnes vendere non debere *b*, coram Judicibus auctorit. Apoſt. conveniſſent: petentibus tandem Decano, & Capitulo nominatis Judicum officium implorando, ut cum idem Epiſcopus poſt citationem carnes in ſtallis aliis vendi feciſſet, quod per eum ſuper hoc factum fuerat, in ſtatum priſtinum revocarent: pro parte ipſius fuit propoſitum, quod cum lis præſertim non fuiſſet ſuper negotio conteſtata, locum imploratio hujuſmodi non habebat: adjiciens, quod cum de conſenſu partium coram dictis Judicibus, ad litigandum ſuper ipſo negotio certus dies ſtatutus fuiſſet, & quantum ad illam diem ſolutum fuiſſet judicium eorundem, prævenire diem ipſum, ac audire partem adverſam in tali imploratione abſque conſenſu partium non debebant: & quia ſuper his non audiebant eundem, noſtram audientiam appellavit: & licet procuratorem ſuum intra annum ad hujuſmodi appellationem miſerit proſequendam: quia tamen dictus procurator (ut creditur) circumventus contra inhibitionem ipſius Epiſcopi noſtras ſuper hoc ad quoſdam Judices certa ratione ſuſpectos literas impetravit, dictus Epiſcopus uti noluit literis ſic obtentis, petens non obſtante lapſu anni ad proſecutionem appellat. admitti. Ideoque mandamus, quatenus ſi de inhibitione hujuſmodi, & præmiſſis cauſis appellationis, vel earum altera conſtiterit, revocato in irritum, &c. uſqua ad *c* attentatum in jam dicto *d* negotio juxta priorum continentiam litararum, &c.

CAP. LXX.

Capitulum famoſum, & multum allegabile. & h. d. *Ad juſtificandam appellationem ex cauſa interpoſitam, probare oportet cauſæ veritatem coram Judice ad quem, niſi fuerit coram Judice a quo oblata probatio, & rejecta.* h. d. ſingulariter uſque ad §. eidem.

Idem. (*an.* 1235.)

INterpoſita *e* appellatione ex cauſa probabili, non ſufficit appellanti probare, quod ex cauſa hujuſmodi provocavit, ſi eam non doceat eſſe veram: niſi hoc ſe offerens probaturum, non fuiſſet admiſſus.

Si appellatio non fuit recepta a Judice, vel approbata a parte, ſufficit appellanti mittere procuratorem ad impetrandum, & contradicendum, licet pars appellata ſit parata in curia proſequi. h. d uſque ad §. ille denique. Abbas Siculus.

§. 1. Eidem quoque permittitur, ſi non recipiatur appel. ejus a Judice, nec ab adverſario approbatur, ſuper proſecutione appall. per procuratorem ad impetrandum, & contradicendum conſtitutum literas impetrare, licet pars altera per ſe, val per procuratorem idoneum, judicium ſuper hoc apud ſedem Apoſtolicam recipere ſit parata.

Ante inchoatam proſecutionem appellat. appellans poteſt, ſi vult, invito appellato petere, ut remittatur ad Judicem a quo, ſed condemnabitur in expenſis factis per partem adverſam in illa appellatione. h. d. uſque ad §. ſane. Abbas Siculus.

§. 2. Ille denique *a*, qui vocem appel. emiſit, cujus nondum eſt alii cognitio delegata ad petitionem ejuſdem, ad eum, a quo provocavit, de jure remittitur, contradictione partis alterius non obſtante: eſt tamen in legitimis expenſis adverſario, quas eum propter hoc feciſſe conſtiterit, condemnandus.

Articulus appellationis interpoſitæ a gravamine diſcutitur per Judicem ad quem, parte abſente per contumaciam, etiam lite non conteſtata in appell. vel principali cauſa. h. d. Abbas Siculus.

§. 3. Sane parato aliquo probare gravamen, propter quod duxerat appellandum, & parte adverſa ſe contumaciter abſentante, poteſt ſuper hoc lite non conteſtata procedi, licet nondum litis conteſtatio facta fuerit in ipſo appell. articulo, vel negotio principali: quia cum in hoc caſu iniquitas prioris Judicis principaliter arguatur, non eſt rigor juris (ex quo ſequi poſſet cauſæ perplexitas) requirendus.

CAP. LXXI.

Clauſula, appellatione remota, in media literarum poſita, reſpicit præmiſſa, quibus annectitur, non ſequentia: niſi repetatur in fine literarum: & hoc ſi negotia ſunt ſeparata.

Idem. (*an.* 1235.)

INquiſitioni tuæ taliter reſpondemus, quod quoties clauſula, per quam tollitur appellationis remedium *b*, in medio literarum ponitur, ſi ſunt plura negotia ſe minime contingentia, præmiſſa tantum complectitur: niſi forte in fine literarum prædicta clauſula iteretur.

CAP. LXXII.

Breve eſt, ſed per alia verba ſic ſummatur. Appellatio unius prodeſt alteri, ſi communi jure juventur, & idem ſit negotium, & eadem defenſionis cauſa, & ſint eadem ſententia condemnati: alias ſecus.

Idem. (*an.* 1235. *Romæ.*)

UNa ſententia *c* pluribus condemnatis, ſi unus ſolus ad appellationis beneficium convolaverit, illius victoria jure communi cæteris ſuffragatur, ſi communi juri juvantur, idemque negotium, & eadem cauſa defenſionis exiſtat.

CAP. LXXIII.

Juſtus metus excuſat, adeo quod non appellans habetur pro appellante, ſi fueris proteſtatus, & appellationis cauſas duxeris exprimendas.

Idem. (*Ibid.*)

SI juſtus *d* metus, quo minus appellaveris, te excuſat, ad appell. reputaris beneficium convolaſſe: Dummodo intra tempus, quo licite provocatur, coram Judice a quo appellaſſe volueris: vel ſi habere ipſius copiam nequiviſti, in præſentia bonorum virorum proteſtatione ſuper hoc propoſita, cauſas appell. duxeris exprimendas.

DE

a Vide Jaſon. in rep. l. quominus. ff. de fluminibus. b *Vide l. 1. C. quæ ſit long. conſuet. & ibi Cyn.* c *dictio, ad, deeſt in aliquot antiq.* d *dicta cauſa.* a *vide Rubrum Alexand. in tract. de præt. procur. p. 1. annot. per Innoc. & Butrig. in c. cum inter Canonicos. ſup. de elect. & c. ad diſſolvendum. inf. de ſponſa. impub.*

a *Vide Abb. in c. dilectus, & c. 3. inf. de Presbyt. & Ang. in l. ſi quis [illegible] Cod. eod. tit.* b *Hæc clauſula, appell. rem. ſolitus eſt [illegible] l. 1. §. 1. ff. a quibus appell. non licet.* c *Vide quæ [illegible] Soc. conſ. 132. incipit, inſignis doctor: in prima parte.* d *Qualis metus eſſe debeat, tradit Aret. in §. quadrupl. Inſtit. de act. Paul. de Caſtr. & Jaſ. in l. cum aliqui, C. de jure delib. & l. interpoſitas. C. de tranſact.*

Digitized by Google

TITULUS XXIX.
DE CLERICIS PEREGRINANTIBUS.
CAP. UN.

Contra peregrinantem, ſeu proficiſcentem ad ſed. Apoſt. non eſt aliquid innovandum.

Celeſtinus III. *Ambian. Epiſc.* (*an.* 1195.)

COnquerente *a* I. Presbytero intelleximus: [*& inf.* 1] Licet Presbyter idem res ſuas, & Eccleſiæ ſuæ in protectione noſtra non poſuerit, quando ad nos acceſſit; tamen cum hi, qui accedunt ad præſentiam noſtram, cum rebus eorum debeant eſſe ſub Apoſtolica protectione ſecuri: mandamus, quatenus quicquid eidem Presbytero poſt iter arreptum ad nos veniendi ſubtractum eſt, vel ablatum, ſibi reſtitui faciatis. *b*

[1 *Quod poſtquam ad nos veniendi iter arripuit, quidam res ejus diripere præſumpſerunt.*]

TITULUS XXX.
DE CONFIRMATIONE UTILI, VEL INUTILI.
CAP. I.

De re ſcienter confirmata per Papam inferior Judex cognoſcere non poteſt, niſi confirmatio non tenuerit, ut quia ſurreptitia, vel de re litigioſa. h. d. cum cap. ſequenti.

Alexander III. *Exonen. Epiſc. P. C. in literis.* (*an.* 1170.)

SI quis *c* rei litigioſæ confirmationem impetravit ab Apoſt. ſed. non minus poteſt Judex de cauſa cognoſcere, & eam fine debito terminare. Sed ſi eam tunc pacifice poſſidebat, cum inde confirmationem obtinuerit, non eſt licitum Judici de quæſtione poſtea exorta decernere, aut eam definire abſque ſed. Apoſt. mandato.

CAP. II.

Idem dicit.

Idem *Vigorienſi Epiſcopo.* d (*an.* 1170.)

DE confirmationibus *e* autem Rom. Pont. volumus te tenere, quod contra illas (niſi novum Apoſt. ſed. procedat mandatum, aut certum ſit, quod ſint per falſi ſuggeſtionem elicitæ) non eſt aliquatenus judicandum.

CAP. III.

Literæ confirmationis ſuper ſententia, a qua erat appellatum, non valent, ſi appellatus malitioſe prævenit appellantem: alias pendent, donec de appellatione cognoſcatur.

Celeſtinus III. (*an.* 1193.)

BOnæ memoriæ *f* A. Canonicus veſter propoſuit, ſententiam a delegatis Judicibus prolatam fuiſſe: & intra decem dies ille, contra quem ſententiatum fuerat, ab illa ſententia appellavit, Judices tamen nihilominus ſententiam executioni mandarunt. Cæterum appellans itinere ſtatim ad Apoſt. ſedem arrepto, literas de retractando ſententiam impetravit, adverſarius autem ipſum ante præveniens, confirmationis promulgatæ ſententiæ reſcriptum fuerat aſſecutus, in quo nulla de facta appellatione mentio habebatur. Ideoque requiſiſti, quæ quibus literis præjudicium faciant. Reſpondemus igitur, quod poſteriores debent prioribus præjudicium generare. Verum ſi dicatur, nullis literis veritati, & juſtitiæ præjudicantibus, vel ſub alia forma verborum, dummodo nihil diceretur de literis confirmationis expreſſe: dicimus, quod primæ tamdiu ſuum debent habere vigorem, donec de iniqua ſententia cognitio plenior habeatur.

CAP. IV.

Innovatio privilegii novum jus non tribuit, nec antiquum confirmat: ſed ſi quod competebat, conſervat. Brevius ſic poteſt ſummari: Innovatio privilegii non inducit confirmationem juris in eo contenti.

Innocentius III. *Decano Padebursn.* a (*an.* 1210.)

CUm dilectæ *b* in Chriſto filia Abbatiſſa, & ſorores Eccleſiæ de Gardeven. c ſua cuperent privilegia innovari: propter viarum *d* diſcrimina quatuor Epiſcopis, & Abbatibus totidem, ut ea inſpicerent diligenter, & tenorem ipſorum fideliter tranſcribentes ſub ſigillis ſuis nobis remitterent, duximus injungendum: [*& infra.* 1] Nos autem tam Legato, qui ſub ſigillo proprio ea noſtro fecit conſpectui præſentari, quam inquiſitoribus ipſis fidem debitam adhibentes, licet non videremus, quare non deberent eadem *e* privilegia innovari: quia tamen C. majoris Eccleſiæ, & I. ſanctæ Crucis Canonici propoſuerunt, Hildeſemen. Eccleſiam in poſſeſſione ſubjectionis ipſius monaſterii per centum annos, & amplius extitiſſe, privilegia ipſa tunc non duximus innovanda. Unde Judicibus dedimus in mandatis, ut ad locum idoneum accedentes (citatis, qui fuerint evocandi) inquirerent ſuper his diligentius veritatem, a quibus pars Hildeſemen. Eccleſiæ ad Ap. ſed. appellavit. Nuper autem iterato prædicta petiit Abbatiſſa, quatenus deberemus privilegia ſuæ Eccleſiæ renovare. Ex adverſo vero fuit poſtulatum, ut cauſam ipſam diſcretis viris committere dignaremur, qui teſtes reciperent, quos contra privilegia monaſterii, & ad probandum *f* præſcriptionem legitimam inducere proponebant. Nos igitur attendentes, quod jure ſit civili ſtatutum, ut quando periculum teſtium formidatur, ne veritas occultetur, & probandi copia fortuitis caſibus ſubtrahatur, etiam lite non conteſtata teſtes valetudinarii, & alii, de quibus ex aliqua rationabili cauſa timetur, ad teſtimonium admittantur: ejuſdem æquitatis ſimilitudine provocati, prædicta privilegia, quaſi jam nimia vetuſtate conſumpta, cum fuerint non in pergameno, ſed in papyro conſcripta *g*, duximus innovanda: nolentes, quod ex innovatione hujuſmodi novum jus monaſterio acquiratur, ſed antiquum (ſi quod habet) per innovationem privilegii conſervetur. Quia vero præfatum monaſterium ad jus, & proprietatem Apoſt. ſed. per privilegium præd. noſt. pertinere monſtratur: ne jus Eccleſiæ Romanæ remaneat indefenſum, eandem Abbatiſſam procuratricem ipſius duximus ſtatuendam: ut cum adverſus Romanæ Eccleſiæ poſſeſſiones, & jura non niſi centenaria currat præſcriptio, ipſa ſuper hoc, & aliis vice noſtra procuret, quæ coram te in judicio fuerint procuranda. Nolentes igitur, quod de ſtatu ejuſdem monaſterii diutius dubitetur, mandamus, quatenus locum tutum, & commodum eligens, recipias teſtes, quos ad præſcriptionem probandam Hildeſemen. Eccleſia, vel ad interruptionem oſtendendam cœnobium duxerit producendos: & ſi legitimam præſcriptionem probaverit, ut intendit, niſi probata fuerit interruptio ex adverſo, ſubjectionem ipſius monaſterii adjudices Epiſcopo memorato, cum conſtet ipſum in ſua diœceſi conſtitutum, privilegium, quod monaſterio innovari fecimus, corrumpendo: alioquin eidem

Z ſuper

a C. 1. eod. tit. in v. compil. b *Faciatis, legitur in omnibus manuſcr. unde conſtat non ſolo Epiſc. Ambian. eſſe directam hanc Decretalem, ſed aliis, ut variæ lectiones oſtendunt.* c C. 1. eod. tit. in 1. compil. d *VVigorni. al. VVigoren.* e Cap. 2. eod. tit. in 1. compil. f Cap. 1. eod. tit. in 2. compil.

Tom. II.

a *al. Exod. al. Padebiterenſ.* b *Cap. 1. eod. tit, in 3. compil.* c *al. Gnidian. al. Gardruavenſ. al. Gerundeſ.* d *Dyſtantiam, & diſcrimina.* 1 *Adde quod eſt tutum, ut ſolenniter tranſcribatur, cont. l. unum teſtamentum. ff. de teſtam.* f *probandam.* g *Vid. l. 2. C. de diver, reſcriptis.*

ſuper hoc perpetuum imponens ſilentium, monaſterium pronuncies perpetua libertate gaudere, noſtro ſibi privilegio reſignato. *a*

(*s Qui Apoſtolico mandato parentes, privilegia felicis recordationis Agapeti, & Joannis Pont. p. noſtrorum ſua præſentia ſubtiliter conſpexerunt, tenorem eorum ſub ſigillis ſuis nobis fideliter tranſmittentes. Ven. quoque f. n. G. Remen. Archiepiſcopus, tunc Epiſcopus Præneſtinus, in partibus illis officium legationis exercens, tenorem privilegiorum ſuorum ſub ſigillo proprio, noſtro fecit conſpectui præſentari.*

CAP. V.

Non valet confirmatio, quam religioſus impetravit a Papa ſuper temporali adminiſtratione, ſeu prioratu, ſi tacuit ſe regularem: ſi vero expreſſit, reſcriptum præſumitur falſum, quia Papa non conſuevit concedere. h. d. cum ſeq.

Idem *Epiſcopo, & Præpoſito Utiten.* (*an.* 1212.)

AD noſtram *b* audientiam Præpoſito Nemanen. *c* Eccleſiæ ſignificante pervenit, quod quidam Canonici Nemanen. Eccleſiæ a nobis literas confirmationis ſuper adminiſtrationibus ſuis obtinere laborant, religionis ſuæ conditione ſuppreſſa. Cum igitur regularibus perſonis non conſueverit Apoſt. ſedes aliqua perſonaliter confirmare: mandamus, quatenus confirmationes, quas ab ipſis Canonicis (cum regulares exiſtant) noveritis taliter impetratas, denuncietis irritas, & inanes.

CAP. VI.

Idem dicit, quod ſupra cap. proximo.

Idem Innoc. III. [*an.* 1213.]

POrrecta *d* nobis ex parte tua petitio continebat, quod plures ex religioſis, qui Prioratibus, vel aliis adminiſtrationibus præſunt, a nobis ſuper ipſis, quoad vixerint, poſſidendis, confirmationis literas ſe aſſerunt impetraſſe: [*& infra.* 1] Cum igitur a cancellaria noſtra hujuſmodi literas emanaſſe non credamus: mandamus, quatenus illos, qui tales literas exhibuerint, in quibus prioratus vel, adminiſtrationes, tanquam religioſis confirmantur, eoſdem punias tanquam falſitatis auctores. Si vero in eis non ſit mentio religionis ipſorum, illas tanquam tacita veritate ſubreptas denuncies non valere.

(1 *Quarum occaſione bona ipſorum prioratuum diſtrahunt, & conſumunt, aſſerentes ſe ſibi quoad prioratus illos nulla ratione ſubeſſe.*)

CAP. VII.

Sententia, ſeu laudum contra formam juris, vel compromiſſi latum per arbitros, licet per Papam in forma communi fuerit confirmatum, non tenet.

Idem *nobili viro Matthæo de e Rivariis.*

(*an.* 1213.)

EXaminata *f* cauſa, quæ vertitur inter te, & milites Campanicos ſuper Eccleſia ſancti Angeli, perpendimus arbitrium, quod vicedominus Sabinen. dicebatur ſuper eodem negotio promulgaſſe, contra formam juris, & compromiſſi fuiſſe dictatum. Unde non obſtante confirmatione C. Papæ prædeceſſoris noſtri, qui confirmaverat illud, ſicut provide latum fuerat, & ab utraque parte receptum, decernimus ipſum irritum, & inane.

a *Reſervato.* b C. 2. *eod. tit. in* 3. *comp.* c *Neumaſen. ſed ego Nemauſen. ſcribendum puto, cui lectioni aliquot veteres adſtipulantur.* d C. 2. *de reſcript. in* 3. *comp.* e *Rivaria.* f *Cap.* 3. *eod. tit. in* 3. *compil.*

CAP. VIII.

In confirmatione ex certa ſcientia, dictio, ſicut, ponitur cauſative: nec nocet, ſi verbum confirmantis præcedit tenorem confirmati.

Honorius III. *illuſtri Regi, Baronibus, & militibus., & aliis hominibus Cypri.* (*an.* 1220.)

VEnerabilis frater N. Archiepiſcopus Nichoſien. & ſuffraganei ejus tranſmiſſa nobis petitione monſtrarunt, quod inter ipſos, & vos ſuper quibuſdam decimis mediante Albanen. Epiſcopo *a* tunc Apoſtolicæ ſedis Legato, amicabilis compoſitio intervenit: expreſſe adjecto, quod *b* quantocyus eam auctoritate Apoſtolica confirmari contingeret, ſtatim deberet executioni mandari. Verum licet ſit per nos confirmata, & ad majorem rei evidentiam literis confirmationis tenor compoſitionis inſertus, ipſam tamen renuiſtis obſervare, occaſionem frivolam prætendentes, tum ex eo, quod in literis verbum confirmationis (tenorem *c* compoſitionis) juxta ſtylum Eccleſiæ Romanæ præcedat, tum quia clauſula conſueta, ſcilicet, ſicut, ſine pravitate provide facta eſt, in eiſdem literis continetur: [*& infra* s] Mandamus, quatenus ſi præmiſſis veritas ſuffragatur, compoſitionem eandem adimplere curetis.

[*s Cum igitur nedum contra Deum, & Eccleſias, ſed nec etiam contra privatas perſonas hujuſmodi cavilloſis diffugiis inſiſtere debeatis. Uni. vo.*]

CAP. IX.

Collatio Eccleſiæ alteri facta per Legatum, & per Papam confirmata, jus Diœceſani non lædit.

Idem *univerſis Abbatibus, & Prælatis, ac Conventibus, & Clericis in Conſtantinop. diœceſi conſtitutis.* (*an.* 1220.)

SUa nobis *e* Patriarcha Conſtantinopolitanus conqueſtione monſtravit, quod cum quidam veſtrum ſumentes occaſionem ex eo, quod I. Presbyter s Cardinalis tunc Apoſtolicæ ſedis Legatus quibuſdam aliis Eccleſiis, & Clericis in ſpiritualibus, & temporalibus contulit monaſteria eorundem *f*, ipſi Patriarchæ obedire recuſant, & ei de juribus patriarchalibus reſpondere, in ſuæ præſumptionis adjutorium inducentes confirmationes hujuſmodi collationum a ſede Apoſtolica impetratas. Cum igitur nolimus *g* juſta, quæ Diœceſanis debentur, per collationes, ſeu confirmationes prædictas minui, ſeu lædi: mandamus, quatenus occaſione hujuſmodi non obſtante ipſi Patriarchæ reverentiam, & obedientiam exhibere curetis, eique de juſtitiis ſuis integre reſpondere.

s I. Presbyter] *Johannes de Columna Presbyter Vincent. L. X. c. 7. & L. XXXI. c. 78. Conſtantinopoli occupata a Francis Greg. 5.*

a *Mediante Albon. Epiſc. tunc Legato.* b *quanto citius.* c *Incluſa in omnibus impreſſis deſiderantur, & male, quia ſine illis nullus conſtat ſenſus: ea tamen nos ex omnibus manuſcr. ſupplevimus.* d *Vid. l. proinde.* § *fin. ff. ſi cert. pet. per Bart. & gloſſ. in clem.* 1. *de offic. deleg.* e *Vid. Archidiac. in c. de Eccleſiaſticis* 25. *q.* 2. f *earundem.* g *nolumus.*

FINIS LIBRI SECUNDI.

DECRE-

DECRETALIUM EPISTOLARUM GREGORII

LIBER TERTIUS

TITULUS I. DE VITA, ET HONESTATE CLERICORUM.

CAP. I.

Cum celebratur, diviſus eſſe debet Clerus a populo.

Ex Concilio Maguntino. *a*

UT Laici ſecus altare, quando ſacra myſteria celebrantur, ſtare, vel ſedere inter Clericos non præſumant: ſed pars illa, quæ *b* cancellis ab altari dividitur, tantum pſallentibus pateat Clericis. Ad orandum vero, & communicandum Laicis, & fœminis (ſicut mos eſt) pateant ſancta ſanctorum.

CAP. II.

Breve, nec poteſt brevius ſummari.

Ex Concilio Pictavien. *c* (*an.* 898.)

CLerici arma portantes *d*, & uſurarii excommunicentur.

CAP. III.

Presbyter habens populum, debet habere Clericum, qui ſecum cantet, & in aliis hic expreſſis eum juvet.

Ex Concilio Maticen.

UT quiſque Presbyter *f*, qui plebem regit, Clericum habeat, qui ſecum cantet, & epiſtolam, & lectionem legat, & qui poſſit ſcholas tenere, & admonere ſuos parochianos, ut filios ſuos ad fidem diſcendam mittant ad Eccleſiam: quos ipſe cum omni caſtitate erudiat.

CAP. IV.

Non poteſt brevius ſummari.

Gregorius *g* IX. [*an.* 1235.]

SI quis ex Clericis comam *h* relaxaverit, anathema ſit.

CAP. V.

Breve eſt, & non aliter ſummatur.

Ex Concilio Carthaginenſi *i* (*an* 390.)

CLericus neque comam nutriat, neque barbam.

CAP. VI.

Clericus non profeſſus, nec in ſacris exiſtens, poteſt uxorem ducere, ſed iterum tondebitur, ſi vult gaudere privilegio clericali, vel diſpenſative tenere beneficium. h. d. ſecundum modum, qui eſt magis conſentaneus literæ, ſecundum quem ponit unum caſum duntaxat.

Ex Concilio Triburien. *k* (*an.* 895.)

II. CLericus ſi tonſura dimiſſa uxorem acceperit, qui quidem ſit ſine gradu, nec monaſterio a parentibus traditus, uxorem permittatur habere, & iterum tondeatur: nec in vita ſua uxorem dimittere audeat.

CAP. VII.

Clericus debet tonſuram deferre: & ſi non vult, poteſt invitus à ſuo ſuperiore tonderi.

Alexander III *Cantuarien. Archiep.* (*an.* 1170.)

III. CLericus *a*: [*& infra.*] Clerici, qui comam nutriunt, & barbam *b*, etiam inviti a ſuis Archidiaconis tondeantur.

CAP. VIII.

Frequentans monaſteria Monialium, & monitus non deſiſtens, ſi Clericus eſt, deponitur: ſi Laicus, excommunicatur.

Idem *in Concilio Lateran.* [*an.* 1170.]

MOnaſteria *d* Sanctimonialium ſi quiſquam Clericus ſine manifeſta, & rationabili cauſa frequentare præſumpſerit, per Epiſcopum *e* arceatur: & ſi non deſtiterit *f*, ab officio Eccleſiaſtico reddatur immunis. Si Laici, excommunicationi ſubdantur, & a cœtu fidelium fiant penitus alieni.

CAP. IX.

Epiſcopus poteſt ſtatuere in Eccleſia certum numerum Clericorum ſecundum ipſius facultates, qui vivant in communi, & contradictores ad hoc compellere: & iſtos in communi viventes poteſt abſolvere ab excommunicatione incurſa propter injectionem manuum in ſocium.

Gregorius VII. [*an.* 1080.]

QUoniam *h* (ut ait Scriptura) [*& infra.* *i*] Statuimus, ut facultatibus Eccleſiarum veſtrarum, proventibus, & expenſis diligenter inſpectis, certum in eis valeatis ponere numerum Clericorum, & ſtatuere, ut bona eorum veniant in commune, in una domo veſcantur, atque ſub uno tecto dormiant, & quieſcant. Si qui vero contradictores extiterint, licitum vobis ſit per ſuſpenſionem officii, & beneficii, aut graviori etiam pœna, ſi opus fuerit, ad hanc obſervantiam eos appellatione non obſtante compellere. Indulgemus etiam, ut ſi quiſquam eorum, qui ſimul vivunt, pro manus *i* injectione in ſocium, a communione metuerit fieri alienus, reconciliandi, & pœnitentiam imponendi poteſtatem plenariam habeatis, niſi forte atrocitas facti pœnam graviorem expectet. *k*

 [*i Proni*

a *Anton. Auguſt. in notis ait eſſe ex Conc. Turon.* 2. c. 4. *al. African. vid. Microlog. c.* 9. b *Quæ a cancellis.* c *Nanetens. al. Pictaviensſ.* d *Cap.* 2. *eod. tit. in* 1. *compil. Clem. de exceſſ. prœl.* e *Maticonen. al. Nannetenſ.* f *Burch. l.* 2. *decr. c.* 56. *Ivo p.* 6. *c.* 192. *& Cap.* 7. *eod. tit. in* 1. *compil.* g *Deeſt, novus, in antiq.* h *Cap.* 3. *eod. tit. in* 1. *compil.* i *Conc. Carth.* 4. *c.* 44. k *alit. Maguntinenſi. al. Triburienſi.*

a *Cap.* 6. *eod. tit. ne Cler. vel Monach. in* 1. *comp.* b *Hæc duo verba, & barbam, deſunt in omnib. manuſcr.* c *ſub Alex. III. c.* 11. d *Cap.* 8. *eod. tit. in* 1. *comp.* e *Ab Epiſcopo arceatur.* f *al. deſierit.* g *Al. IX. al. VIII. al. IV. al. III. ſed ut plurimum legitur, octavus.* h *Cap.* 10. *eod. tit. in* 1. *comp. conſtat Conc. Tolet. IV. cap.* 23. *refert Grat.* 12. *q.* 1. *c.* 1. i *manuum.* k *expoſcat.*

Digitized by Google

(1 Proni ſunt ſenſus hominis ad malum ob adoleſcentiæ ſuæ, ſicut ex ſenſualitate vergit care in culpam, ita vigore ſpiritus præcedente, & ſubſequente divina gratia, animus viri debet ad veniam, & remedia ſemper inquirere, quibus irruentes occaſiones mortis valeat declinare. Inde ſiquidem eſt, quod intelligentes multa ex defectu proprio, multa ex alieno malitia in veſtris Eccleſiis perveniſſe, quæ aut delictum in ſe, aut occaſionem habent delinquendi, per auct. Apoſt. ſedis, cui ex diſpoſitione Domini deſervimus, prout datur ab eo, decrevimus obviandum, & auct. in vobis Epiſcopalis officii ad reſecanda novitia in ſubditis veſtris, & inferenda utilia ſcriptis Apoſtolicis muniendam, recolentes, quod in veteri lege præcepit Dominus, dicens: Ignis in altari ſemper ardebit, quem nutriet Sacerdos, ſubjiciens mane ligna per ſingulos dies.)

C A P. X.

Eccleſiaſtici Judices, & delegati gratis judicare debent, nec exigere poſſunt decimam, vel aliam quotam litis, etiamſi hoc habeat conſuetudo.

Innocentius III. *Prælatis, & Clericis Lombardiæ.*

(*an.* 1210.)

CUm ab omni a ſpecie mali præcipiat Apoſtolus abſtinere: [*& infra.* 1] Sane ad audientiam Apoſtolatus noſtri pervenit, quod cum ex delegatione noſtra cauſas ſuſcipitis pertractandas, more *b* ſecularium ſuper decima litis, vel parte alia, pro diverſarum terrarum conſuetudine præter expenſas victualium cum litigantibus, receptis pignoribus, pro ſalario convenitis. Nos attendentes, quod ad hoc vobis, & aliis Clericis ſint Eccleſiaſtici reditus deputati, ut ex ipſis honeſte vivere debeatis: [*& infra.* 2] Ideoque mandamus, quatenus ab hujuſmodi exactionibus de cætero abſtinentes vigorem judiciarium gratis ſtudeatis litigantibus impertiri: non obſtante, quod in fraudem a quibuſdam proponitur, quod id exigatur nomine aſſeſſorum: cum nec juſtum judicium Judici vendere liceat, & venales ſententiæ ab ipſis etiam ſecularibus legibus reprobentur.

(1 Nos, qui licet indigni, conſtituti ſumus a Deo ſuper gentes, & regna, ut juxta verbum Propheticum evellamus, & deſtruamus, ædificemus, & plantemus, ſummopere debemus ſatagere, quatenus evellamus vitia, plantemus virtutes, deſtruamus iniqua, & ædificemus honeſta. Sicque noſtra ſolicitudine mediante prava tranſeunt in directa, & aſpera convertuntur in plana: licet autem hujuſmodi noſtræ ſolicitudinis labor generaliter debeat ad omnes extendi, quia ſapientibus, & inſipientibus ſumus in juſtitia debitores: tamen ſpecialiter ad Clericos, qui dormire debent a vitiis, ut ſint pennæ columbæ deargentatæ, ne quid appareat in illis, quod offuſcet candorem Eccleſiaſticæ puritatis.)

[2 Nec vos oporteat ad turpia lucra manus extendere, vel ad iniqua munera oculos inclinare. Cum ergo opera veſtra lucerna debeant Laicis in exemplum, nec vos deceat ad inſtar ſecularium ad turpe compendium victus occaſionem arripere, v. v. p. a. ſ.]

C A P. XI.

Ad evitandum ſcandalum poſſunt Religioſi diverſi habitus miſſi ad prædicandum de novo converſis ſe in unum, ſuperiorem habitum, & propoſitum conformare.

Idem *Livonienſ. Epiſcopo, & eis, qui cum ipſo ſunt, fratribus.* (*an.* 1210.]

DEus, qui Eccleſiam *d* ſuam nova ſemper prole fœcundat: [*& inf.* 1] Ne igitur, ſi diſpar in vobis obſervantia fuerit, & diſſimilis habitus apud eos, quibus unum Evangelium prædicatis, ſcandalum ſuſcitetur: Mandamus, quatenus eo non obſtante, quod inter vos Monachi ſunt, & Canonici regulares, vel alii etiam regularem vitam ſub alia diſtrictione *a* profeſſi, omnes pariter in unum regulare propoſitum, & honeſtum habitum, quantum ad hoc ſpectat officium, conformetis.

(1 Volens hæc moderna tempora conformare prioribus, & fidem catholicam propagare, prædeceſſoribus noſtris, & nobis poſt eos pium inſpiravit affectum, ut Livonien. ingreſſi provinciam paganis evangelizetis nomen Domini noſtri Jeſu Chriſti, eorum ſequentes exemplum, quibus in Evangelio legimus eſſe dictum: Euntes, docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti: & de quibus Evangelicus ſermo ſubjunxit: Illi autem profecti, prædicaverunt ubique Domino cooperante, & ſermonem confirmante ſequentibus ſignis. Attendens etenim Evangelicus ille paterfamilias, quod meſſis eſt multa, operarii autem pauci, adhuc mittit operarios in meſſem ſuam, & in hac quaſi in decima hora vineæ ſuæ vere vos deputat vinitores, quorum labores pari cum primis denario recompenſet. Unde cum evangelizandi officium eo aſſumpſeritis inſpirante, qui facit utraque unum: oportet vos in unitatis, & charitatis ſpiritu æmulare, illorum ſequentes exemplum, de quibus legitur: Multitudinis autem credentium erat cor unum, & anima una.)

C A P. XII.

Ludi theatrales etiam prætextu conſuetudinis, in Eccleſiis, vel per Clericos fieri non debent.

Idem. [*an.* 1210.]

CUm *b* decorem domus Dei: [*& infra.*] Interdum ludi fiunt in Eccleſiis theatrales, & non ſolum ad ludibriorum ſpectacula introducuntur in eis monſtra larvarum, verum etiam in aliquibus feſtivitatibus Diaconi, Presbyteri, ac Subdiaconi inſaniæ ſuæ ludibria exercere præſumunt: [*& inf.* 1] Frat. v. mandamus, quatenus ne per hujuſmodi turpitudinem Eccleſiæ inquinetur honeſtas, prælibatam ludibriorum conſuetudinem, vel potius corruptelam curetis a veſtris Eccleſiis extirpare.

[1 Quia igitur ex officio nobis injuncto domus Domini nos zelus comedit, & opprobria exprobrantium ei ſuper nos cadere dignoſcuntur.]

C A P. XIII.

Clerici debent continere, & caſte vivere: contra facientes puniri: & ſeverius puniuntur illi, qui poſſunt legitimo matrimonio uti.

Idem *in Concilio generali.* c [*an.* 1216.]

UT Clericorum *d* mores, & actus in melius reformentur, continenter, & caſte vivere ſtudeant univerſi, præſertim in ſacris ordinibus conſtituti, ab omni libidinis vitio præcaventes, maxime illo, propter quod venit ira Dei in filios diffidentiæ, quatenus in conſpectu omnipotentis Dei puro corde, ac mundo corpore valeant miniſtrare. Ne vero facilitas veniæ incentivum tribuat delinquendi, ſtatuimus, ut qui comprehenſi fuerint incontinentiæ vitio laborare, prout magis, aut *e* minus peccaverint, puniantur *f* ſecundum canonicas ſanctiones, quas efficacius, & diſtrictius præcipimus obſervari: ut quos divinus timor a malo non revocat, temporalis ſaltem pœna cohibeat a peccato. Si quis igitur hac de cauſa ſuſpenſus præſumpſerit celebrare divina, non ſolum Eccleſiaſticis beneficiis ſpoliatur, verum etiam pro duplici culpa perpetuo deponatur. Prælati vero, qui tales præſumpſerint in ſuis iniquitatibus ſuſtinere, maxime obtentu pecuniæ, vel alterius commodi temporalis,

pari

a C. 1. eod. tit. *in* 3. *comp.* 1. *Theſſ.* 5. b *In Cod. Barb. more ſecularium Judicum.* c *Simile vide in l.* 3. *ff. quod cujuſque. uni. & ind. qui contra ud a. ff. de op. leg.* d C. 2. *eod. tit. in* 3. *compil. vid. extrav. Alex. IV. cum hora, quam inſeruimus poſt directorium inquiſitor. inter litteras Apoſt.*

a *al. diſtinctione.* b C. 4. *eod. tit. in* 3. *comp.* c *Conc. Lat. ſub Innoc. III. c.* 14. d C. 2. *eod. tit. in* 4. *comp.* e *al. vel minus &c.* f *l. ex diverſa.* §. 1. *cum not. ff. de vend. & inſt. de pub. jud.* §. *item lex Julia.*

pari ſubjaceant ultioni. Qui autem ſecundum *a* regionis ſuæ morem non ſubdiderunt copulam conjugalem, ſi lapſi fuerint, gravius puniantur: cum legitimo matrimonio uti poſſint.

CAP. XIV.

Clericus crapuloſus, vel ebrioſus, monitus non deſiſtens, ab officio, vel beneficio ſuſpenditur.

Idem *in eodem*. b (*an.* 1216.)

A Crapula, & ebrietate *c* omnes Clerici diligenter abſtineant: unde vinum ſibi temperent, & ſe vino. Nec ad bibendum quiſpiam incitetur: cum ebrietas & mentis inducat exilium, & libidinis provocet incentivum. Unde illum abuſum penitus decernimus abolendum, quo in quibuſdam partibus ad potus æquales ſuo modo ſe obligant potatores: & ille judicio talium plus laudatur, qui plures inebriat, & calices fœcundiores exhaurit. Si quis autem ſuper his ſe culpabilem exhibuerit, niſi a ſuperiore commonitus ſatisfecerit, ab *d* officio, vel beneficio ſuſpendatur.

CAP. XV.

A negotiis, perſonis, locis, ludis, veſtibus inhoneſtis, & ornatu minus honeſto præcipit Clericos abſtinere, & habitu honeſto uti: cujus vanitatem in pluribus exprimit, & deteſtatur.

Idem *in eodem*. e

CLerici officia *f*, vel commercia ſecularia non exerceant, maxime inhoneſta, Mimis, joculatoribus, & hiſtrionibus non intendant. Et tabernas prorſus evitent, niſi forte cauſa neceſſitatis in itinere conſtituti. Ad aleas, & taxillos non ludant, nec hujuſmodi ludis interſint. Coronam, & tonſuram habeant congruentem. Et ſe in officiis Eccleſiaſticis, & aliis bonis ſtudiis exerceant diligenter. Clauſa deferant deſuper indumenta, nimia brevitate, vel longitudine non notanda. Pannis rubeis, aut viridibus, necnon manicis, aut ſotularibus conſutiis, frenis, ſellis, pectoralibus, calcaribus deauratis, aut aliam ſuperfluitatem gerentibus, non utantur. Cappas manicatas ad divinum officium intra Eccleſiam non gerant, ſed nec alibi, qui ſunt in ſacerdotio, & perſonatibus conſtituti: niſi juſta cauſa timoris exegerit habitum transformari. Fibulas omnino non ferant, neque corrigias auri, vel argenti ornatum habentes, ſed nec annulos: niſi quibus competit ex officio dignitatis. Pontifices autem in publico, & in Eccleſia ſuperindumentis lineis omnes utantur: niſi Monachi fuerint, quos oportet ferre habitum Monachalem. Palliis diffibulatis non utantur in publico, ſed vel poſt collum, vel ante pectus hinc inde connexis.

CAP. XVI.

Clericus, qui tertio monitus a negotiationibus ſecularibus non abſtinet, interim perdit quoad bona privilegium clericale. h. d. & eſt textus multum notab. & qui quotidie allegatur.

Honorius III. *Ambianen. Epiſc.* g

EX literis *h* Pontini Comitis intelleximus, quod quidam Clerici ſuæ terræ potius ſecularibus negotiationibus *i*, quam officiis divinis intendunt: & gaudere volentes privilegio *k* clericali, nolunt ſtatutis patriæ (quibus quoties expedit, ſicut Laici ſe tuentur) in negotiationum ſuarum *l* quæſtibus ſubjacere: (*& infra*. 1) Mandamus, quatenus, ſi tales tertio a te commoniti ab hujuſmodi non reſipuerint, ſed prætermiſſis divinis officiis, negotiationibus inſtiterint *a* ſupradictis, eum facto privilegium abjiciant clericale, eo quo minus, dum his ſe implicant, de ſuis facultatibus ſtatutis, & conſuetudinibus patriæ ſubjaceant, non defendas eoſdem.

(1 *Unde quia magnum ex hoc ſcandalum inter Laicos generatur, nobis humiliter ſupplicavit, ut vel compelli hujuſmodi Clericos ad ſerviendum Eccleſiæ illicitis ſecularibus negotiationibus poſtpoſitis mandaremus, vel pateremur eos quoad facultates eorum ſtatutis, & conſuetudinibus patriæ ſubjacere. Cum igitur prædicta in Clericalis ordinis vituperium redundare noſcuntur, & Clericorum vita generare non debet Laicis ſcandalum, ſed præſtare honeſtatis exemplum, &c.*)

TITULUS II.
DE COHABITATIONE CLERICORUM, ET MULIERUM.

CAP. I.

Clericus non debet retinere in domo mulierem ſuſpectam de incontinentia, etiamſi ſit mater, vel alia conſanguinea.

Ex Concilio Maguntin. *b* (*an.* 812.)

INhibendum *c* eſt, ut nullus Sacerdos fœminas, de quibus ſuſpicio poteſt eſſe, retineat. Sed neque illas, quas canones concedunt, matrem, amitam, & ſororem: quia inſtigante diabolo, & in illis ſcelus perpetratum reperitur, aut etiam in pediſſequis earundem. Sed ſi qua de his neceſſitatem habuerit, Presbyteri habeant in vico, aut in villa domum longe a ſua converſatione: & ibi eis, quæ ſunt neceſſaria, ſubminiſtrent. Prohibendum quoque eſt, ut nulla fœmina ad altare præſumat accedere, aut Presbytero miniſtrare, aut intra cancellos ſtare, ſive ſedere.

CAP. II.

Excommunicatur Clericus in ſacris, qui a ſuſpectarum mulierum colloquio, vel earum conſortio monitus non deſiſtit.

Ex decreto Eugenii Papæ. [*an.* 655.]

SI quiſquam *d* Sacerdotum, id eſt, Presbyter, Diaconus, vel Subdiaconus, de quacunque fœmina crimine fornicationis ſuſpectus, poſt primam, ſecundam, & tertiam admonitionem inveniatur fabulari, & aliquo modo converſari cum ea, excommunicationi ſubdatur, fœmina vero canonice judicetur.

CAP. III.

Non debet Prælatus Clericum cogere ad concubinam abjurandam: ſed eam nolentem dimittere poteſt excommunicare.

Alexander III. *Saler. Archiepiſcopo. p. c. cum in.*

(*an.* 1180.)

CLericos in ſacris ordinibus *e* conſtitutos, qui publice tenent concubinas, ad eas abjurandas nolumus a tua fraternitate compelli, ne in eandem fornicationem inſtinctu diabolicæ fraudis redeuntes, perjurii reatum incurrant. Verum ipſos per ſuſpenſionis, & interdicti ſententiam debes arctius cogere, ut mulieres ipſas a ſe ita removeant, quod de illis ſiniſtra ſuſpicio non poſſit haberi. Et ſi qui eorum ad ipſas redire, vel alias accipere forte præſumpſerint, in aliquos eorum debes perpetuam excommunicationis ſententiam proferre, ut alii eorum *f* exemplo perterriti, a ſimilibus arceantur.

Si

---

a *Hoc dicitur propter Græcos.* b *Conc. Lat. ſub Innoc. III. c.* 5. c *Cap.* 3. *eod. tit. in* 4. *compil.* d *a beneficio, vel officio ſuſpendatur.* e *Later. ſub Innoc. III. c.* 16. f C. 4. *eod. tit. in* 4. *compil. Conc. Trid. ſeſſ.* 24. *de reform. c.* 6. *& ſeſſ.* 22. *c.* 1. g *Ambien. al. Abien. al. Abianen. al. Abienen.* h *Vid. Geminianum in c. de off. del. in* 6. i *al. negotiis.* k *privilegiis Clericorum.* l *Vid. l. quæſt. C. de re jud. & l. ſi proponas.* §. 1. *ff. de inoff. teſt.*

a *Utuntur.* b *Hoc reperie in Conc. Nannetenſi c.* 3. c C. 1. *eod. t. in* 1. *comp.* d C. 3. *eod. tit. in* 1. *comp. Vid. Conc. Lat ſub Leone X. ſeſſ.* 9. *de reform. curiæ. & alior.* e *Cap.* 4. *eod. tit. in* 1. *comp. & poſt Conc. Lat. ſub Alex. III. p.* 18. *c.* 1. f *In C. Barb. ut alii exemplo illorum a ſimilibus arceantur.*

Digitized by Google

C A P. IV.

Si Clerici moniti concubinas non dimittunt, ſuſpenduntur a beneficiis, & ſi ſe non corrigunt, deponuntur.

Idem *Cantuarien. Archiepiſc. & ejus Suffraganeis.*

(*an.* 1180.)

SIcut a ad extirpanda: :(& *infr.* 1) Frat. veſt. mandamus, quatenus Clericos veſtræ juriſdictionis, qui in Subdiaconatu, & ſupra, fornicarias habuerint, ſtudioſe monere curetis, ut a ſe illas removeant, eas ulterius minime admiſſuri. Si vero acquieſcere contempſerint, eos ab Eccleſiaſticis beneficiis uſque ad ſatisfactionem congruam ſuſpendatis. Et ſi eas ſuſpenſi præſumpſerint detinere, ipſos ab eiſdem beneficiis perpetuo removere curetis.

[1 *Vitia, quæ periculum pariunt animarum, ſummopere decet intendere, ita etiam nos convenit germine propagare virtutum, ex quibus fidelibus ſalutis augmentum, & ſacris Eccleſiis decor proveniat honeſtatis. Unde cum in Anglia prava & deteſtabili conſuetudine, & longo tempore ſit obtentum, ut Clerici fornicarias in ſuis domibus habeant, nos volentes tam grave ſcandalum de populo removere, & prædictos Clericos ad honeſtatem Eccleſiaſticam reducere.*]

C A P. V.

Litera a Clerico concubinario ſuſpenſo ſuper abſolutione (tacita facti ſerie) obtentæ non valent.

Idem *Eboracen. Archiepiſc.* (*an. eod.*)

SUper eo vero b, quod aſſeris, A. Presbyterum fornicariam detinentem, propter hoc ab officio ſuo ſuſpenſum: (& *inf.* 1) Porro ſi literas a nobis obtinuerit, quæ facti ſeriem non contineant, nolumus illas ſibi prodeſſe.

[1 *Pend. 1. 1. r. quod ſi ſuper hoc appellatum ſit ad præſentiam noſtram, ſi contingat ipſum ad nos accedere, prout expedire videbimus, pertinaciam ejus, & audaciam corrigemus. Si vero non venerit ad præſentiam noſtram, ſuſpenſionis in eum ſententiam propter hoc latam tamdiu volumus obſervari, donec fornicariam ſuam a ſe prorſus abjiciat, & vivat ſicut decet Presbyterum continentem.*]

C A P. VI.

Si Clerici moniti non dimittunt concubinas, ſuſpenduntur a beneficiis: & ſi ſe non corrigunt, deponuntur.

Idem *Londonien. Epiſcopo.* c

SI autem d Clerici tuæ juriſdictionis (ſive in ſacris ordinibus, ſive in inferioribus conſtituti) fornicarias detinent: niſi eas ad ſecundam, vel tertiam commonitionem a ſe dimiſerint, eaſdem de cætero contempturi, liceat tibi e eos Eccleſiis, vel earum portionibus appellat. poſtpoſita ſpoliare, officio ipſis nihilominus interdicto.

C A P. VII.

A Clerico fornicario, quamdin toleratur, nec habet operis evidentiam, licite audiuntur divina, & percipiuntur Eccleſiaſtica ſacramenta: a notorio vero abſtinendum eſt, non quia in ſacramento ſit defectus, ſed ad ipſorum fornicatorum emendationem. h. d. inhærendo verbis literæ.

Lucius III. *Ex Concilio Maguntino.*

(*an.* 1181.)

VEſtra duxit devotio g inquirendum: [& *infra.* 1] Alicubi dicitur: nullus audiat miſſam Sacerdotis, quem ſcit indubitanter concubinam habere. Alibi vero legitur: Non poteſt aliquis, quantumcunque pollutus fuerit, divina polluere ſacramenta, quæ purgatoria cunctarum contagionum h exiſtunt. Qualiſcunque i enim Sacerdos ſit, quæ ſunt ſancta, coinquinari non poſſunt. Sumite ergo ab omni Sacerdote Chriſti myſteria: quia omnia in Chriſti fide purgantur. Cæterum aliud eſt crimen notorium, aliud occultum. Notorium definitur, de quo Presbyter canonice condemnatus. Occultum, quod ab Eccleſia toleratur. Cæterum aliud eſt, quando crimen notorium non diffitetur Presbyter, vel de ipſo eſt canonice condemnatus. Aliud eſt pene occultum, quod ab Eccleſia toleratur. Item aliud eſt a talium officiis abſtinere, ut peccandi licentia cæteris auferatur, & hujuſmodi ad pœnitentiæ fructum trahantur: atque aliud ſi talium tanquam in fornicatione jacentium, myſteria a reſpuantur. Sine dubitatione itaque teneatis a, quod a Clericis, & Presbyteris, quanquam fornicariis, quamdiu tolerentur, nec habent operis evidentiam, licite divina myſteria audiantur, & alia recipiantur ſacramenta Eccleſiaſtica.

[1 *Ut conſulamus fratribus noſtris Parochiales Eccleſias adeuntibus, quarum Clerici concubinas habere credantur. De hoc videntur diverſæ ſacrorum canonum ſententiæ emanaſſe.*]

CAP. VIII.

Si fornicatio Clerici eſt ita publica, quod tranſit in notorium, nec accuſator, nec teſtis neceſſarius eſt: ſed ſi eſt publica per ſolam famam, non ſufficiunt ad condemnationem ſola teſtimonia, id eſt, teſtium dicta non juratorum: ſed ſi ex hoc orietur ſcandalum, inducitur purgatio, in qua deficiens canonice punitur.

Innocentius III. *Exon. Epiſc.* (*an.* 1208)

TUa nos duxit fraternitas conſulendos c, ſi de Clericis publice concubinas habentibus, qui quando a te conveniuntur, ſe eſſe concubinarios diffitentur, nec apparet contra eos legitimus accuſator, credendum ſit teſtimonio bonorum virorum, inter quos vivere dignoſcuntur. Nos igitur conſult. t. t. reſpond. quod ſi crimen eorum ita publicum eſt, ut merito debeat appellari notorium, in eo caſu nec teſtis, nec accuſator eſt neceſſarius: cum hujuſmodi crimen nulla poſſit tergiverſatione celari. Si vero publicum eſt, non ex evidentia, ſed ex fama, in eo caſu ad condemnationem eorum ſola teſtimonia non ſufficiunt: cum non ſit teſtimoniis, ſed teſtibus judicandum. Sed ſi de Clericis ipſis talis habeatur ſuſpicio, ut ex ea ſcandalum generetur in populo d, licet contra ipſos non appareat accuſator, eis tamen eſt canonica purgatio indicenda: quam ſi præſtare noluerint, vel e defecerint in præſtanda, eos canonica debebis f animadverſione punire.

C A P. IX.

Breve eſt: unde non ſummatur.

Idem *Piſtorienſi Epiſcopo.* (*an.* 1210.)

A Nobis g tua fraternitas requiſivit: [& *infra.*] Cum Clericis quoque non permittas mulierculas habitare, niſi forte de illis perſonis exiſtant, in quibus naturale fœdus nihil permittit ſævi criminis ſuſpicari.

C A P. X.

Clericus concubinarius in officiis vitandus non eſt, niſi ſit notorius.

Gregorius IX. (*an.* 1235.)

QUæſitum eſt de Clericis in fornicationem prolapſis, ſi eorum ſit officium, priuſquam pœnituerint, audiendum. Verum etſi quemlibet pro mortali peccato, quoad ſeipſum conſtet eſſe ſuſpenſum, non debet tamen in officiis evitari: quia quantum ad alios etiam in caſu propoſito ſuſpenſus non eſt, niſi peccatum hujuſmodi ſit notorium per ſententiam, ſeu confeſſionem

a *Cap.* 5. *eod. tit. in* 1. *compil. & poſt Conc. Lat. p.* 18. *c.* 2. b *C.* 8. *eod. tit. in* 1. *compil. & poſt Conc. Lat. p.* 18. *c.* 9. c *al. Lunden. al. London.* d *Cap.* 7. *eod. tit. in* 1. *comp. & poſt. Conc. Lat. p.* 18. *c.* 8. e *In C. Barb. tibi ab Eccleſiis ſuis, &c.* f *al. Urban. III.* g *Cap.* 1. *eod. tit. in* 2. *compil. & poſt Conc. Lat. ſub Alex. III. p.* 50. *c.* 38. h *al. cogitationum.* i *In Cod. Barb. Qualiſcunque Sacerdos ſit, quæ ſacra ſunt, &c.*

a *Miniſteria.* b *retineatis.* c *Cap.* 1. *eod. tit. in* 1. *compil. Vid. Anton. Gomezium tom.* 3. *Var. reſol. c.* 1. *& Jul. Clar. in pract. crim. §. fin. q.* 9. d *Vid l. ſi oleum. ff. de dolo. & l. æquiſſimum. ff. de uſufr.* e *In Cod. Barb. vel ſi defecerint.* f *debes.* g *Cap.* 2. *eod. tit. in* 3. *compil. l. cum qui, C. de Epiſc. & Cler.*

nem ſactam in jura, aut per evidentiam rei, quæ targiverſatione aliqua celari non poſſit.

TITULUS III.
DE CLERICIS CONJUGATIS.
CAP. I.

Matrimonium contractum per Clericum exiſtentem in ſacrie, non tenet: ſecus in minoribus, ſed tunc cogitur dimmittere beneficium.

Alexandar III. [*Cantuarienſi Epiſc. an.* 1180.]

SI qui *a* Clericorum infra Subdiaconatum accaperint uxores, ipſos ad relinquenda beneficia Eccleſiattica, & retinendas uxores diſtrictione Eccleſiaſtica compellatia. Sed ſi in Subdiaconatu *b*, & aliis ſuperioribus ordinibus uxores accepiſſe noſcuntur, eos uxores dimittere, & pœnitentiam agere de commiſſo per ſuſpenſionia, & excommunicationis ſententiam compellere procuretis.

CAP. II.

Conjugatus ad adminiſtrationem, & ad ordinem Eccleſiaſticum, vel beneficium non promovetur, niſi caſtitatem promittat, & non ſit bigamus.

Idem *Herſor. Epiſcopo.* (*an.* 1180.)

SAne: [*& infra.* 1] Provideas e attentius, na deinceps Clericus conjugatus ad Eccleſiaſtica beneficia, vel ſacros ordines, aut adminiſtrationes Eccleſiaſticas admittatur: niſi forte caſtitatem vovaret perpetuam, & qui unicam, & virginem habuiſſet uxorem.

(*1 De Clericis inferiorum ordinum, qui in conjugio conſtituti diu Eccleſiaſtica beneficia ex conceſſione præd. noſtrorum habuerunt, a quibus ſine magno diſcrimine, ac effuſione ſanguinis non poſſunt privari: ſ. e. id duximus reſpondendum, ut*)

CAP. III.

Si Clericus in minoribus beneficiatus matrimonium contrahat, privatur beneficio, & quod dedit Eccleſiæ, ſibi reſtituitur. h. d. Et in hoc ultimo eſt caſus not. & multum allegabilis.

Idem *Verulen. d Epiſcopo.* (*an.* 1180.)

QUod e a te: [*& inf.* 1] Utrum Clerici infra Subdiaconatus ordinem conſtituti, qui continere carnis devicti vitio non valentes, uxores accipiunt, Eccleſiaſtico beneficio canonice debeant ſpoliari: id volumus te tenere, quod cum ſimul voluptatibus, & carnalibus deſideriis, ac divinis, & Eccleſiaſticis obſequiis vacare non valeant, ob immunditiam ſuam Eccleſiaſticis ſacramentis indigni tractandis, Eccleſiaſticis beneficiis proculdubio ſunt privandi. Sane ſi Eccleſiis, quibus *f* intitulati fuerant, de poſſeſſionibus, aut aliis bonis aliqua contuliſſe noſcuntur: cum ab earundem Eccleſiarum miniſterio fuerint, & beneficio ſequeſtrati: ad ipſa recta via debent abſque contradictione redire.

(*1 Quod fraternitatis tuæ quærit induſtria.*)

CAP. VI.

Peracta pœnitentia, diſpenſant Epiſcopi cum Sacerdotibus, qui matrimonium de facto contraxerunt.

Idem. (*an.* 1170.)

SAne *g* Sacerdotes illi, qui nuptias contrahunt, quæ non nuptiæ, ſed contubernia ſunt potius *h* nuncupanda: poſt longam pœnitentiam, & vitam laudabilem continentes, officio ſuo reſtitui poterunt, & ex indulgentia ſui Epiſcopi ejus executionem habere.

a *Cap.* 1. *eod. tit. in* 1. *comp. & poſt Conc. Lat. ſub Alex. III. c.* 2. b *Tales ex hoc facto ſuſpecti ſunt de hæreſi. bern. Diaz in pract. crim. can. c.* 74. c *Cap.* 3. *eod. tit. in* 1. *comp. & poſt Conc. Lat. p.* 18. *c.* 5. d *Veneran. al. Verulen. al. Velinen. al. Venalazen.* e *Cap.* 5. *eod. tit. in* 1. *comp. & poſt Conc. Lat. ſub Alex. III. p.* 50. *c.* 7. f *attitulati.* g *Cap.* 1. *eod. tit. in* 2. *comp. vid. Felin. in c. licet nos de jurejur.* h *dicenda.*

CAP. V.

Auferenda ſunt Clerico beneficia, quæ habebat tempore contracti matrimonii: collata vero poſtmodum ſcienter per Epiſcopum, per eundem auferri non poſſunt, ſed per ſuperiorem. h. d.

Innocentius III. *Norvicen. Epiſc.* [*an.* 1212.]

DIverſis *a* fallaciis: [*& infra.* 1] Accepimus autem, quod quidam Clerici tuæ diœceſis, qui matrimonium contraxerunt, Eccleſiaſtica beneficia detinere contendunt: in quorum converſatione cithara cum Pſalterio male concordat. Cum ergo vir cogitet, quomodo placere poſſit uxori, & ideo minus, quæ Dei ſunt, valeat cogitare, cum quaſi diviſus in duo *b*, plenam ſui non habeat poteſtatem: ut ei, a quo ſtipendium recipit, plenius famuletur, mandamus, quatenus hujuſmodi Clericos beneficiis Eccleſiaſticis, quæ in tua Diœceſi ſunt adepti, prives app. rem. præſertim cum rerum Eccleſiaſticarum ſubſtantia per tales ſoleat deperire. Niſi forte tu talibus ſcienter contuleris Eccleſiaſtica beneficia: quibus eos non per te, ſed per *c* ſuperiorem decernimus ſpoliandos.

[*1 Homines circumventi Deo, & mammonæ famulari conantur. Cum tamen ſecundum Evangelicam veritatem nemo poſſit duobus Dominis ſervire, quoniam ſi unum dilexerit, alium habebit exoſum, aut uno contempto, alium ſuſtinebit.*)

CAP. VI.

Filius Sacerdotis Græci ex uxore genitus, licite inter Latinos promovetur, ſi ſcandalum non obſiſtat. h. d. & eſt caſus notabilis.

Idem *d Archeraustino Archiep.* (*an.* 1212.)

CUm olim e ad noſtram audientiam perveniſſet, quod Canonici Anglorian. *f* Cantorem Tricaricen. *g* ſibi elegerant in paſtorem: [*& infra.* 1] Licet tibi de forma electionis canonicæ, ac idoneitate perſonæ, in aliis *h* conſtitiſſet: movit te tamen, quod cum pater ejus Græcus fuerit *i*, & juxta ritum Græcorum uxorem duxerit *k* in minoribus ordinibus conſtitutus, Cantorem ipſum ex uxore legitima in Sacerdotio ſuſcepiſſet. Nos igitur attendentes, quod Orientalis Eccleſia votum continentiæ non admiſit, quoniam Orientales in minoribus *l* ordinibus contrahunt, & in ſuperioribus utuntur matrimonio jam contracto; mandamus, quatenus niſi pro eo, quod inter Latinos Græci hujuſmodi converſantur, regionis conſuetudo repugnet, ſi aliud canonicum *m* non obſiſtat, ad confirmationem, & conſecrationem ejuſdem ſine dubitatione procedas.

[*1 Tibi dedimus in mandatis, ut examinata electione diligentius, & perſona, ſi electionem canonicam, & perſonam idoneam invenires, electionem ipſam auct. Apoſt. confirmares, ſicut Metropolitanus in cæteris proceſſurus.*]

CAP. VII.

Clericus conjugatus non beneficiatus, non cogitur deferre tonſuram.

Idem *Epiſcopo Pictavienſ.* (*an.* 1215.)

JOannes *n* nobis conquerendo monſtravit, quod tu eum, quanquam jamdudum uxorem legitimam duxerit, pro eo, quod prius in Acolythum fuerat ordinatus, compellere niteris, ut tonſuram deferat clericalem, ex qua inter

a *Cap.* 1. *eod. tit. in* 3. *comp. ubi legitur Archiep. Norvvicenſi, male.* b *Vide leg. ſi plures. ff. de pact.* c *In Cod. Barb. ſed per ſuperiorem tuum.* d *al. Archeronen.* e *Cap.* 2. *eod. tit. in* 3. *compil.* f *Aglon.* g *Triacanen.* h *& in aliis.* i *fuerat.* k *duxerat.* l *in minoribus ordinibus conſtituti contrahunt.* m *Vox, canonicum, deeſt in antiquioribus.* n *De materia hujus decreti, vid. Geminian. in c.* 1. *eod. tit. in lib.* 6. *& Lapum alleg.* 40.

Digitized by Google

ter ipſum, & uxorem ſuam poſſet ſcandalum generari, cum de conſuetudine terræ tuæ Clerici uxorati non cogantur inviti portare tonſuram. Quoniam igitur idem etiam tonſuratus non poteſt privilegio clericali gaudere: mandamus, quatenus ipſum ſuper tonſuratione hujuſmodi non moleſtes, dummodo nullum percipiat beneficium Eccleſiaſticum, cujus ratione teneatur clericalem deferre tonſuram: quis cum eum oporteat ſecularibus negotiis immiſceri, tonſura ipſius ſecularia exercentis videretur profecto in miniſterii noſtri vituperium redundare.

C A P. VIII.

Uxorati non admittuntur ad Eccleſiaſticas dignitates, & coguntur dimittere, quas habent.

Idem. (*an.* 1212.)

CUm *a* decorem: [*& inf.*] Eos, qui ſunt publice uxorati, non admittatis de cætero ad Eccleſiaſticas dignitates: dimiſſis ab eis, quas non poſſunt ſine pravo exemplo, & gravi ſcandalo retinere.

C A P. IX.

Clerici conjugati in rebus ſuis non gaudent privilegio clericali.

Honor. III. *H. quondam Reginæ Anglorum.* (*an.* 1220.)

EX parte tua fuit propoſitum, quod nonnulli literati terræ tuæ (habitu, & tonſura clericali *b* relictis) publice ducunt *c* uxores: [*& infra.* 1] Ut tamen conſuetis juſtitiis, & debitis obſequiis te defraudent, tonſuram reſumunt *d* abjectam: [*& infra.* 2] Quidam etiam accepta prima tonſura ſimiliter contrahunt: & eandem tonſuram deferunt, ut eodem *e* prætextu excuſari valeant a prædictis: [*& infra.* 3] Cum igitur reddenda ſint, quæ ſunt Cæſaris, Cæſari *f*, & quæ ſunt Dei, Deo: æquanimiter duximus tolerandum, ſi *g* a talibus juſtitias debitas velut ab aliis uxoratis exigas, & ſervitia conſueta.

[1 *De his quæ hujus mundi ſunt ſoliciti, & quomodo placeant uxoribus exiſtentes: qui licet negotiationibus, & aliis negotiis ſecularibus inſiſtant.*]

[2 *Quatenus ipſius prætextu ab hujuſmodi ut Clerici excuſentur, quanquam non militant Domino, ſed potius mundo, ut cæteri uxorati.*]

[3 *Et ven. f. n. Epiſc. & dil. fil. Decanus, & Archidiac. & Capitulum Cenomanenſe ipſos tanquam Clericos in ſubtractione ſervitiorum tuorum fovere nituntur, in tuum præjudicium, & gravamen.*]

C A P. X.

Si Clericus in minoribus militet, non eſt cogendus deferre tonſuram, vel habitum clericalem.

Idem. *h* (*an.* 1222.)

UT conſultationi *i* tuæ breviter ſatisfiat, reſpondemus, quod R miles tuæ diœceſis, qui olim cum in minori eſſet conſtitutus ætate, tonſuram tantum, & coronam clericalem aſſumpſit, non eſt cogendus deferre habitum clericalem.

T I T U L U S IV.

DE CLERICIS NON *k* RESIDENTIBUS IN ECCLESIA, VEL PRÆBENDA.

C A P. I.

Epiſcopo non licet ſine licentia Papæ tranſire ad alium Epiſcopatum, ipſum acceptando, alias privatur utroque, & ambito. hoc intendit cum gloſſa.

Ex Concilio Sardicenſi. *l* (*an.* 347. *in Dacia.*)

a C. 4. *de vit. & hon. Cler. in* 3. *comp.* b *dimiſſis.* c *duxerunt.* d *reaſſumunt.* e *eo prætextu.* f *Matth.* 22. *Marc.* 12. *Luc.* 23. g *al. ut a talibus, &c. ſed in antiquis ita legitur, ut eſt impreſſum.* h *Ep. Lingonenſi.* i *Vid. notas noſtras in hanc decr.* k *Vid. Conc. Trid. ſeſſ.* 6. *de reform. c.* 1. *&* 2. *& ſeſſ.* 23. *de reform. c.* 1. l *Conc. Sardic. c.* 1. *Burch. l.* 1. *dec. c.* 79. *Ivo p.* 5. *c.* 185.

NOn liceat Epiſcopo de civitate ſua tranſire ad aliam. Manifeſta eſt enim cauſa, pro qua facere hoc attentat. Cum nullus ſit inventus Epiſcopus, qui ad minorem de majori civitate tranſiret.

C A P. II.

Deponitur Cardinalis, qui in ſuo titulo non reſidet. h. d. & eſt iſte textus multum notabilis.

Leo IV. *a* (*an.* 850.)

EX geſtis *b*: [*& infra.* 1] In *qua* Synodo Anaſtaſius Presbyter Cardin. titul. beati Marcelli, ab omnibus canonice eſt depoſitus: eo quod parœciam ſuam per annos quinque, contra canonum inſtituta deſeruit, & in alienis uſque hodie demoratur.

[1 *Rom. Pontificum, conſilio Lotharii, & Ludovici Imperatorum Sanctam, & Ven. LXVII. Epiſcoporum in Eccleſia beati Petri Synodum congregavit.*]

C A P. III.

Uni plures dignitates, vel Eccleſiæ conferri non debent, & Eccleſia eſt conferenda illi, qui reſidere, & regere valeat per ſeipſum: alias perdit Eccleſiam, & donans conferendi poteſtate privatur.

Ex Concilio Lateran. *c* (*an.* 1179.)

QUia nonnulli *d* modum avaritiæ non ponentes, dignitates diverſas Eccleſiaſticas, & plures Eccleſias parœciales, contra ſacrorum canonum inſtituta nituntur accipere, ut cum unum officium vix implere ſufficiant, ſtipendia ſibi vendicent plurimorum: ne id de cætero fiat *e*, diſtrictius inhibemus. Cum igitur Eccleſia, vel Eccleſiaſticum miniſterium *f* committi debuerit, talis ad hoc perſona quæratur, quæ reſidere in loco, & curam ejus per ſeipſam valeat exercere. Quod ſi aliter actum fuerit, & qui receperit, quod contra ſacros canones accepit *g*, amittat: & qui dederit, largiendi poteſtate privetur.

C A P. IV.

Præſentatus ad Eccleſiam non confirmatus, ſi apparet, quod nolit reſidere, non debet inſtitui per ſuperiorem: confirmatus autem, & ex non juſta cauſa non reſidens, privatur, appellatione remota.

Alexander III. *Eboracen. Archiepiſcopo.* (*an.* 1180.)

REIatum *h* eſt nobis, quod cum in Lateran. Concilio ſtatutum ſit, ut perſonæ tali Eccleſia, vel beneficium Eccleſiaſticum conferatur, quæ reſidere in loco, & curam ejus per ſe valeat exercere, nonnulli ad Eccleſias præſentati hoc ſe poſſe affirmant, ſed efficare contradicunt: [*& infra.* 1] Cum igitur verba accipienda ſint cum effectu, tales ſi præſentati fuerint, non debent admitti, & admiſſi poterunt amoveri: niſi forte de licentia ſuorum Prælatorum, vel ſtudio literarum, vel pro aliis honeſtis cauſis contigerit eos abeſſe: nec patrocinari debet eis appellationis diffugium, ſi contra hujuſmodi intentionem decreti fuerit interjectum. *i*

[1 *Ideo nos conſulere voluiſti, an propter hoc poſſis tales præſentatos repellere, vel inſtitutos app. ſub. removere. Tuæ igitur providentiæ innoteſcat, quod*]

C A P. V.

Breve eſt, nec poteſt brevius ſummari.

Idem *Eboracen. Archiepiſcopo.* (*an.* 1180.)

FRaternitati *k* tuæ: [*& inf.* 1] Præterea Clericum alterius diœceſis abſque commendatitiis literis ſui Epiſcopi non debes recipere, niſi pro eo receperis ab Apoſt. ſed. *l* mandatum.

[1 Du-

a *al. tertius.* b *Cap.* 1. *eod. tit. in* 1. *compil.* c *Conc. Lat. ſub Alex. III.* d *Cap.* 3. *eod. tit. in* 1. *comp.* e *al. ita ut id de cætero non fiat.* f *officium.* g *receperit.* h *C.* 4. *eod. tit. in* 1. *comp. & poſt Conc. Lat. ſub Alex. III. p.* 25. *cap.* 1. i *Vid. l. ſi qua pœna. cum concord. ff. de verb. ſignific.* k *Cap.* 2. *eod. tit. in* 2. *compil.* l *Apoſt. ſedis.*

[1 Duximus indulgendum, ut ſi Clerici, qui in Eccleſia tua juriſdictionis beneficium ſunt adepti, ad aliam diœceſim abſque licentia, & aſſenſu tuo morandi cauſa ſe tranſtulerunt, liceat eos tibi beneficiis, quæ habent a te, exſpoliare, niſi forte ſcholaſticis diſciplinis invigilaverint, aut rationabilem tibi cauſam oſtenderint, quare reverti non debeant.]

CAP. VI.

Qui non reſidet in beneficio etiam modicæ æſtimationis, illo privatur.

Idem *Lingonenſi Epiſcopo*. (*an.* 1170.)

CONquerente a nobis R. Presbytero accepimus, quod G. Clericus ab eo pro Eccleſia ſua, de qua vitæ neceſſaria vix poteſt percipere, annuatim viginti ſolidos extorquere conatur, aſſerens beneficium iſtud in eadem Eccleſia ſibi fuiſſe collatum: [*& infra*. 2] Frat. t. mandamus, quatenus ſi tibi conſtiterit, quod dictus G. habeat Eccleſiaſtica beneficia ſibi ſufficientia, vel quod eidem Eccleſiæ non deſerviat, ſibi ſuper præſcripto beneficio ſilentium (ſublato b impedimento appellationis) imponas.

[2 Quanquam eidem Eccleſiæ, ſicut accepimus, non deſerviat, & alia Eccleſiaſtica beneficia ſufficientia habeat, & poſſideat ab Eccleſia. Quoniam igitur indecens eſt, & non conſentaneum rationi, ut idem B. cum alia Eccleſiaſtica beneficia ſibi ſufficientia habeat, & poſſideat, ab Eccleſia, cui non deſervit, beneficia quærat.]

CAP. VII.

Qui eſt in ſervitio Epiſcopi, percipit fructus beneficii tanquam reſidens, præter diſtributiones quotidianas. Abbas.

Idem. (*an.* 1170.)

DE cætero c: [*& infra*] Statuimus, ne Canonicis donec in ſervitio tuo fuerint; quicquam ſubtrahi debeat, vel auferri, quod de communitatis ſibi beneficio debetur: niſi forte ſint victualia, quæ non conſuevetunt abſentibus exhiberi.

CAP. VIII.

Privandus eſt Prælatus, vel Clericus non reſidens, qui citatus non revertitur in termino ſibi præfixo, niſi habeat juſtum impedimentum. h. d. cum duobus ſequentibus.

Celeſtinus d III. (*an.* 1195.)

EX parte veſtra e noſtro ſuit Apoſtolatui referetum, quod Eccleſiæ veſtræ Decanus, qui in partibus Gallicanis ſibi potius habitationem elegit, jam per decem f annorum ſpatium Eccleſia veſtra ipſius præſentiam habere non quivit. Quia ergo nolumus, ut eadem Eccleſia Decani officio defraudetur, mandamus, quatenus ſcribatis eidem, quod ſuum ibidem officium ut Decanus debeat exercere. Quod ſi vocatus venire noluerit, eligendi alium, qui præeſſe Eccleſiæ veſtræ valeat, & prodeſſe, vobis extunc concedimus liberam facultatem.

CAP. IX.

Summatum eſt in capitulo præcedenti.

Innocentius III. *Cap. Raguſino*. (*an.* 1214.)

QUaliter Archiepiſcopus g veſter temeritate propria receſſit ab Eccleſia Raguſienſi, nec jam ultra quadriennium expectatus redierit, per literas etiam veſtras revocatus: (*& infra*. 1) Diſcret. v. mandamus, quatenus, (niſi forſitan jam redierit) vos poſt menſem a receptione præſentium, perſonam vobis idoneam in Archiepiſcopum eligatis.

[1 Veſtra univerſitas plene novit, cum ſæpius apud nos depoſueritis ſuper hoc querelam, & vobis concedi poſtulaveritis licentiam eligendi. Nos autem expectantes diutius duximus expectandum; ſi forte revertetur ad cor, & ad Eccleſiam ſuam, quam taliter reliquerat, remearet. Nolentes igitur, quod diutius Eccleſia ipſa paſtorali maneat conſolatione deſtituta.]

CAP. X.

Summa ut in capitulo, ex parte. ſup. eadem.

Idem *Conſtantinop. Patriarchæ*. (*an.* 1214.)

INter quatuor a animalia: [*& infra*.] De Clericis, qui Eccleſias, vel Præbendas ſibi conceſſas ſine juſta, & neceſſaria cauſa deſerunt, tuo præſertim non accedente conſenſu, hoc tibi duximus reſpondendum, quod poſtquam congruo tempore fuerint expectati, niſi redierint ad illas, poſſunt eis juſte privari, dummodo non fiet juſto impedimento detenti.

CAP. XI.

Si neſcitur ubi ſit Clericus, tribus publicis edictis citabitur in Eccleſia ſua: & ſi intra ſex menſes non revertatur, privabitur Eccleſia ſua. h. d. uſque ad verſ. contra eos.

Idem *Archiepiſcopo Panormitano*. b (*an.* 1214.)

EX tuæ c devotionis d: (*& inf.*) In Eccleſiis eorum, qui ſe fraudulenter abſentant; nec ad ipſos valet citatio pervenire, trinæ citationis edictum facias publicari: & ſi nec ſic curaverint obedire, & ultra ſex menſes ſuas deſeruerint Eccleſias; juxta e ſanctiones canonicas, eis debent merito ſpoliari.

Iſte verſiculus non ſummatur propter varietatem lecturarum, & quia ſecundum unum intellectum non facit ad rubricam.

Contra eos etiam procedatur, ut ipſos per ſuſpenſionis, & excommunicationis ſententiam ad tuam obedientiam venire compellas. Quod ſi nec ſic eorum f malitia poterit emolliri, eos B. tit. ſanctæ Suſannæ Presbyter Card. Apoſt. ſed. Leg. a ſpiritualium adminiſtratione removeat, & quibus præſunt Eccleſiis, de perſonis idoneis faciat provideri: ſed in eos degradationis ſententiam non promulget, ut cum eis miſericorditer (ſi expediat) facilius agi poſſit.

CAP. XII.

Privilegiatus ut abſens in ſtudio fructus Præbendæ recipiat: Exiſtens in villa, vel caſtello, ubi nullum eſt, vel minus competens ſtudium, privilegio non utitur.

Idem *Altiſſiodorenſi* g *Epiſcopo*. (1214.)

TUæ fraternitatis diſcretio h poſtulavit: [*& infra*.] Quæſiviſti præterea, ut cum interdum Canonici, quibus ſtudiorum gratia eſt indultum, ut in abſentia ſua fructus percipiant Præbendarum ſuarum, accepta licentia ſe ad villas transferunt, vel caſtella, in quibus nullum eſt, vel minus competens exercitium ſtudiorum: utrum Præbendarum ſuarum fructus ſint talibus conferendi? Ad i quod breviter reſpondemus, eis, qui hujuſmodi fraudem committunt (cum fraus, & dolus nemini debeat k patrocinium impertiri) præfatam indulgentiam competere non debere.

CAP. XIII.

Qui juravit in Eccleſia reſidere, pro ſervitiis Eccleſiæ licite ſe abſentat.

Honorius III. *Præpoſito de Valeriis*. (*an.* 1220.)

EX parte l tua fuit propoſitum, quod tempore, quo recepiſti Præpoſituram de Valeriis, præſtitiſti de facienda reſidentia juramentum: (*& infra*. 1) Poſtulationi t. t. r. quod ſi te non abſentando in fraudem, Præpoſi-

A 2 ture

a *Cap. 2. eod. tit. in 2. compil.* b *Alias, obſtaculo.* c *Cap. 4. tit. de præb. in 1. compilat.* d *Alias, Clemens.* e *Cap. 8. eod. tit. in 2. compil.* *vid. Felin. in c. 25 de reſcr.* f *per decem annos* g *Cap. 2. eod. tit. in 1. compil.*

Tom. II.

a *Sup. de major. & obedient. inter quatuor. & cap. 2. eod. tit. in 3. compil.* b *Alias, Patracen.* c *Cap. 3. eod. tit. in 3. compil.* d *dilectionis.* e *Hæc verba, juxta ſanctiones canonicas, deſunt in omnibus manuſcriptis.* f *Alias, iſtorum, alias, illorum.* g *Aliàs, Aeduas.* h *Cap. 4. eod. tit. in 3. compil.* i *Alias, taliter reſp. quod ſit, &c.* k *alias, debeant. al. debent.* l *De materia juramenti huc ſpectante, vid. Joſ. int. ſi pecuniam. ff. de cond. ob cauſam.*

turæ tuæ jura fideliter proſequeris, cum ex hoc cenſeri debeas reſidens, perjurium non incurris.

[1 *Præſtito inſuper juramento promittens, quod homines, & jura ipſius Præpoſituræ manuteneas, & defendas. Cum autem proſequendo jura præpoſituræ reſidere interdum in Eccleſia memorata non poſſis, de juramento ſuper ipſa reſidentia præſtito metueur, provideri tibi ſuper hoc a nobis humiliter poſtulaſti. Nos vero*)

C A P. XIV.

Familiaris Papæ [*non obſtante conſtitutione contraria*] *præbendæ ſuæ fructus percipit in abſentia.*

Idem Honor. III. *Capitulo Metenſ.* a (*an.* 1220.)

CUm dilectus filius Magiſter Otto: [& *infra.* 1] Mandamus, quatenus non obſtante conſtitutione, quæ contra abſentes Canonicos inter vos dicitur emanaſſe, fructus Præbendæ ſuæ aſſignetis eidem, in noſtro ſervitio commoranti: cum familiares noſtri *b*, qui circa nos ſe obſequiales exhibent univerſis *c*, minori non debeant prærogativa gaudere, quam veſtrum ſinguli, quorum negotia per ſe ipſos ſæpius promoventur.

[1 *Canonicus Eccleſ. veſtræ, ſcriptor noſter, grata nobis jugiter impendat obſequia, & non minus, ſi ſit abſens, quam præſens, eidem Eccleſiæ utilis habeatur, univerſitatem veſtram rogandam duximus, & monendam, per Apoſt. ſcripta vobis*)

C A P. XV.

Duo Canonici abſentes cum Epiſcopo, ſeu in ejus ſervitio, fructus præbendarum ſuarum percipiunt in abſentia, conſtitutione Eccleſiæ contraria non obſtante.

Idem *Melden. Epiſcopo.* [*an. eod.*]

AD audientiam noſtram pervenit, quod cum in Melden. Eccleſia quædam ſit conſtitutio vallata juramento, & auctoritate ſed. Apoſtol. confirmata, ut Canonici, qui non reſident in eadem, ſuarum proventus fructibus Præbendarum, illis exceptis, quos infirmitas excuſarat, ſeu in Apoſtolicæ ſedis ſervitio contingeret detineri: [& *inf.* 1] Decernimus, ut duo ex Canonicis Eccleſiæ memoratæ in tuo ſervitio exiſtentes, ſuarum fructus integre percipiant Præbendarum: cum abſentes dici non debeant, ſed præſentes, qui tecum pro tuo, & ipſius Eccleſiæ ſervitio commorantur.

(1 *Quos peregrinationis labor, aut ſtudia exabrrent literarum, Decanus, & quidam Canonici Eccleſiæ memoratæ, occaſione conſtitutionis hujus, Canonicos in tuo ſervitio commorantes præbendarum ſuarum privare fructibus moliuntur. Unde cum tibi plurimum expediat aliquos Canonicorum ipſorum in tuo ſervitio retinere, nobis humiliter ſupplicaſti, ut ſuper hoc neceſſitati tuæ conſulere dignaremur. Volentes igitur ſic conſtitutionem moderari ſupradictam, ut dicta Eccleſia fructum ſentiat ex eadem, & tu per ejus abuſum diſpendium non incurras, præſentium auctoritate*)

C A P. XVI.

Si Eccleſia patitur miniſtrorum defectum, privilegiati ſuper abſentia per ſubtractionem proventuum redire coguntur. h. d. & eſt bonus textus, & poteſt multum practicari.

Gregorius IX. *Patriarchæ Antiochiæ Apoſt. ſed. Legato.* (*an.* 1230.)

CUm ad hoc ſint Eccleſiaſtica beneficia deputata: [& *inf.*] Sane nobis innotuit, quod Eccleſia Antiochena, *d* multis ex ſervitoribus ejus abſentibus, eſt fere deſtituta miniſtris. Unde mandamus, quatenus non obſtantibus Apoſtolicis indulgentiis *e*, & prædeceſſorum tuorum licentia, abſentes Canonicos, & aſſiſios revoces ad reſidendum in Eccleſia ſupradicta: & ſi non venerint, tu de ipſorum beneficiis, dum abſentes fuerint, ipſi Eccleſiæ facias congrue deſerviri *a*, in utilitatem ejuſdem, quod ex præfatis beneficiis ſuperfuerit, convertendo.

C A P. XVII.

Privatur beneficio Clericus non reſidens, ſi monitus non redeat, nec juſtam excuſationem alleget. h. d. & eſt caſus notabilis.

Idem. (*an.* 1231.)

CLericos in Eccleſiis tuæ juriſdictionis beneficia, quæ reſidentiam exigunt, aſſecutos, ſi ad alterius diœceſim abſque licentia tua morandi cauſa tranſierint, liceat tibi, ſi moniti non redierint, dictis beneficiis (niſi excuſationem rationabilem oſtenderint) ſpoliare.

TITULUS V.

DE PRÆBENDIS, ET DIGNITATIBUS.

C A P. I.

In bonis Eccleſiæ non ſucceditur jure conſanguinitatis.

Ex Concilio Pictavien. *b* [*an.* 958.]

UT nullus *c* de Clero, ſive populo Eccleſiaſtica bona *d* jure conſanguinitatis ſibi requirat habenda.

C A P. II.

Non licet Epiſcopo aliquem ordinare ſine titulo.

In Corpore Canonum.

NOn liceat *e* ulli Epiſcopo ordinare Clericos, & eis nullas alimonias præſtare: ſed duorum alterum eligat vel non faciat Clericos, vel ſi fecerit, det illis, unde vivere poſſint.

C A P. III.

Bona Eccleſiarum communia ſunt, nec debet quiſquam tanquam propria ſibi vendicare.

Gregorius *Anthemio Subdiacono.* (*an.* 603. *Romæ.*)

RAtio nulla *f* permittit, ut quod pro communi utilitate datum eſſe cognoſcitur, propriis cujuſquam uſibus applicetur.

C A P. IV.

Qui ordinavit aliquem ad ſacros ordines ſine titulo, non habentem de ſuo unde vivat, providere tenetur ei de ſuo donec aliquem titulum fuerit conſecutus.

Alexander III. *in Conc. Later.* [*an.* 1179.]

EPiſcopus ſi aliquem *h* ſine certo titulo, de quo neceſſaria vitæ percipiat, in Diaconum, vel Presbyterum ordinaverit: tamdiu ei neceſſaria ſubminiſtret, donec in aliqua Eccleſia ei convenientia ſtipendia militiæ clericalis aſſignet. Niſi talis ordinatus de ſua *i*, vel paterna hæreditate ſubſidium vitæ poſſit habere.

C A P. V.

Non debent Epiſcopi permittere quem plures Eccleſias obtinere.

Idem *in eodem.* (*an.* 1179.)

QUia *l* in tantum quorundam proceſſit ambitio, ut non duas, vel tres, ſed plures Eccleſias perhibeantur habere, cum nec duabus poſſint debitam proviſionem impendere: per fratres, & Coepiſcopos noſtros hoc *m* emendari præcepimus, & de multitudine Præbendarum *n* canonibus inimica, quæ diſſolutionis materiam, & evagationis inducit, certumque continet periculum animarum, eorum, qui Eccle-

a *Meden. al. Mitten.* b *Vid. Lud. Gomez. in reg. de impetr. bene. vac. per obit. familiarum Cardinalium qu.* 13. c *Vid. l. ſed & reprobari. §. pen. per Bald. ff. de excuſat. tutor.* d *Antiochiæ.* e *Vid. l. 2. per Bald. ff. ne quid in loco publico.*

a *Deſervire.* b *Hoc concilium nondum reperi, ſitus pleren. eſt a.* c *Cap. 1. eod. tit. in 1. comp.* d *beneficia.* e *Cap. 2. eod. tit. in 1. comp.* f *Cap. 3. eod. tit. in 1. comp.* g *Lib. 11. epiſt. 29. ſive 31. Ind. G. regiſt.* h *Cap. 5. eod. tit. in 1. comp.* i *al. de ſua paterna hæreditate, quod non probo.* x *Cap. 14.* l *Cap. 6. eod. tit. in 1. comp.* m *hoc.* n *Vox, præbendarum, non eſt in antiquis, nec in concilio.*

Eccleſiæ deſervire valeant, indigentiam volumus ſublevari.

CAP. VI.

Ad mandatum Papæ non tenetur quis providere illi, qui beneficium in literis non tacuit, vel cui ſine ſcandalo provideri non poteſt. h. d. Et in ultimo eſt iſte textus ſemper menti tenendus.

Idem. [an. 1180.]

CUm a teneamur: [& inf. 1] Si mandatum noſtrum pro alicujus proviſione receperis, qui aliud beneficium habeat, de quo valeat commode ſuſtentari: niſi forte in literis ipſis de hoc mentio habeatur: aut ſi non poteſt ei ſine ſcandalo provideri, æquanimiter ſuſtinemus, ſi pro ea mandatum noſtrum non duxeris exequendum.

(1 *Ex debito ſuſcepti regiminis proviſioni Clericorum intendere, tibi, & aliis Eccleſiarum Prælatis pro eis ſcripta noſtra dirigimus: interdum etiam ſuper illorum proviſione, qui aliud ſufficiens beneficium habere noſcuntur. Verum aliquando ignoramus eos habere aliud beneficium, pro quibus tibi, & aliis Eccleſiarum Prælatis ſcribimus.*)

CAP. VII.

Habens plures Eccleſias, alteram eligere, & alteram dimittere compellitur.

Idem. [an. eod.]

REferente I. b Presbytero accepimus, quod cum duas haberet Eccleſias, Archidiaconus tuus ipſum altera ſpoliavit: & cuidam Presbytero G. c nomine aſſignavit eandem; prædictus autem I. ſentiens ſe in hac parte gravari, ad Metropolitanum, videlicet Remen. Archiepiſcopum appellavit. Cumque de mandato ejuſdem Archiepiſcopi in prædicta Eccleſia reſtitutus fuiſſet, præfatus Archidiac. eundem I. pro eo quod ad præſentiam ſuam vocatus venire contempſit, vinculo excommunicationis adſtrinxit. Nos autem d ipſum a ſententia, qua tenebatur, facientes abſolvi, tibi mandamus, quatenus præſcripto I. de prædictis e Eccleſiis una, quam maluerit, relicta, alteram præfato G., ſi Eccleſiam non habet f, non differas aſſignare. Alioquin ipſam alteri perſonæ idoneæ beneficio Eccleſiaſtico carenti incunctanter aſſignes.

CAP. VIII.

Præbendæ, & dignitates non debent dividi, nec etiam permutare.

Idem in *Concilio Turonenſi.* g (an. 1180.)

MAjoribus h Eccleſiæ beneficiis in ſua integritate manentibus indecorum nimis videtur, ut minorum Clericorum Præbendæ patiantur ſectionem. Idcirco ut ſicut in magnis, ita quoque in minimis membris ſuis firmatam Eccleſia habeat unitatem i, diviſionem Præbendarum, aut dignitatum permutationem fieri prohibemus.

CAP. IX.

Receptus in Canonicum ex promiſſione Capituli debet, quando facultas ſe obtulerit, habere Præbendam. Vid. cap. 2. de conceſſ. Præb. in 6. cum gloſſa.

Idem *Cantuarien. Archiepiſcopo.* k [an. 1170.]

REl atum l eſt: [& infra.] Quoniam igitur dignum eſt, ut poſtquam Magiſter I. in Eccleſia tua Canonicus eſt inſtitutus, & a te habuit in promiſſis de conferenda ſibi præbenda, cum in Eccleſia ipſa vacaret, ut debeat præbendæ integritate gaudere: mandamus, quatenus ſi idem I. in Eccleſia tua eſt canonice inſtitutus, & in choro, & Capitulo, & aliis, quorum uſus eſt communis, poteſtatem ſicut Canonicus habet, ei præbendam, ſi qua nunc vacat, vel cum ibi primo vacaverit, ſecundum promiſſionem tuam concedas liberaliter, & aſſignes: quia non eſt congruum, ut præbenda careat, qui in Canonicum noſcitur eſſe receptus.

(1 *Auribus noſtris, quod cum dil. fil. n. Magiſter I. in Eccleſia tua ſit per te canonice inſtitutus, & in choro, & Capitulo, & aliis locis, quorum communis eſt uſus, plenam, ſicut Canonicus, habeat poteſtatem, nondum ſibi præbendam juxta promiſſionem tuam aſſignari curaſti, licet poſt promiſſum tuum plures præbendæ in ipſa Eccleſia vacaſſe dicantur.*)

CAP. X.

Religioſi reditus Eccleſiarum ſuarum diminuere non poſſunt reſpectu portionis, quæ debetur Rectoribus, ſeu Vicariis, nec parochias dividere.

Idem *Canonicis regularibus, & Monachis Eboracenſ. diœceſis.* a [an. 1180.]

AVaritiæ b, quæ eſt idolorum ſervitus [& inf. 1] Intelleximus, quod in Eccleſiis veſtris, de quibus certas perſonas conſuevistis percipere, portiones, vel antiquos reditus minoraſtis, quos nonnulli Clerici Eccleſiarum ipſarum olim habuiſſe noſcuntur: [& infra. 2] Ideoque mandamus, quatenus ſi quas portiones, vel antiquos reditus Clericorum ſine conſenſu Archiepiſcopi veſtri minuere, vel parœcias dividere præſumpſiſtis, ad integritatem priſtinam revocetis.

[1 *Hi debent radicem ſtudioſius extirpare, qui ſeculi vanitatibus renunciantes Domino elegerunt in religionis habitu miniſtrare.*]

[2 *Unde quoniam hæc ex radice avaritiæ, & cupiditatis procedit, quam debetis modis omnibus evitare. d. v. p. a. ſ. præ.*]

CAP. XI.

Poſſunt Prælatus, & Capitulum præbendæ vacanti honeſtum onus imponere, ad quod Præbendarius tenetur.

Idem *Præpoſito, & Capitulo Inſul.* (an. 1180.)

SIgnificatum eſt nobis c, quod cuidam Sacerdoti præbendam unam in Eccleſia veſtra communi voluntate dediſtis, ita quod Miſſam de S. Maria (niſi corporis infirmitate gravatus ſit) debeat quotidie celebrare, & Eccleſiam veſtram non niſi communi tam Præpoſiti, quam Capituli aſſenſu poſſit dimittere, vel cuiquam præbendæ illius anniverſarium delegare. Quam ſiquidem inſtitutionem d ratam habentes confirmamus, ut prædictus Sacerdos, niſi infirmitate corporis fuerit impeditus, aſſidue debeat obſequium ſuum impendere Eccleſiæ memoratæ, & quanto frequentius poteſt [ſalva honeſtate ſua, & debita devotione] Miſſarum ſolennia celebrare: nec ſibi liceat hoc illi ſubtrahere, ſive cauſa voluptatis, ſive ſe ad aliam Eccleſiam transferendo.

CAP. XII.

Ad præſentationem Religioſorum in eorum Eccleſiis nullus debet inſtitui per Epiſcopum, niſi prius ei congrua portio reddituum aſſignetur.

Idem e *Vigorien. Archiepiſcopo.* [an. 1170.]

DE Monachis f, qui Vicarios parochialium Eccleſiarum gravant, ut hoſpitalitatem tenere non poſſint, eam providentiam habeas, quod ad præſentationem Mona-

A a 2

a *Cap. 8. eod. tit. in 1. compil. & poſt Conc. Lat. p. 30. c. 2.* b *Cap. 9. eod. tit. in 1. compil. & poſt Conc. Lat. ſub Alex. III. p. 30. c. 3.* c *al. S.* d *al. Nos autem a ſententia, qua detinebatur, eum facientes &c.* e *præſcriptis.* f *habeat.* g *Vid. Ant. Aug. in not. 1. comp.* h *Cap. 10. eod. tit. in 1. compil. & poſt Conc. Lat. p. 30 c. 4.* i *vid. l. cum pacto per Bart. ff. de ſervit. rust. præd.* k *Sord. Epiſc.* l *Cap. 12. eod. tit. in 1. compil. cum hodie ſit correcta hæc decret. per c. 2. de conceſſ. præb. in 6. vid. ibi gloſſ. & Decium in cap. tuarum 1. ſup. de off. deleg.*

a *Vox, diœceſis, deeſt in antiq.* b *Cap. 11. eod. tit. in 1. comp. & poſt Conc. Lat. part. 13. c. 1.* c *Cap. 13. eod. tit. in 1. comp. & poſt Conc. Lat. p. 50. c. 59.* d *conſtitutionem.* e *al. Epiſcopo VVigar.* f *Cap. 14. eod. tit. in 1. compil.*

Monachorum nullum recipias, niſi tantum ei de proventibus Eccleſiæ coram te fuerit aſſignatum, unde jura Epiſcopalia poſſit perſolvere, & congruam ſuſtentationem habere.

CAP. XIII.

Plures dignitates, vel perſonatus in una, vel in diverſis Eccleſiis quis habere non poteſt.

Idem *Salernitano Archiepiſc.* (*an.* 1190.)

AD hæc *b* licet: [*& inf.*] Illud eſt omni rationi contrarium, ut unus Clericus in una, vel diverſis Eccleſiis plures dignitates, vel perſonatus obtineat: cum ſingula officia in Eccleſiis aſſiduitatem exigant perſonarum. *c*

CAP. XIV.

Habens plures dignitates alteram dimittere compellitur.

Idem *Burdegalen. Archiepiſc.* (*an.* 1180.)

PRæterea *d* de G. qui in tua, & Toloſana Eccleſia eſt Archidiaconus conſtitutus, & in utraque Eccleſia regulariter profeſſus: Mandamus, quatenus eundem altero, quem maluerit, Archidiaconatu facias eſſe contentum.

CAP. XV.

Si electus ad ſecundam Eccleſiam, noluerit dimittere primam, eligentes poſſunt reſilire, & electum non acceptare.

Idem *Genuen. Archiepiſcopo.* e (*an.* 1170.)

CUm non ignores *f*, quod una Eccleſia unius debeat eſſe Sacerdotis: [*& inf.* 1] Cum igitur nuncius Preſbyteri, qui in duabus Eccleſiis locum habere contendit, & quidam Clerici alterius Eccleſiæ ad noſtram præſentiam acceſſerint contra eum; nos attendentes non eſſe conveniens, ut idem Presbyter locum habeat *g* in duabus Eccleſiis, mandamus, quatenus ipſum beneficio, quod habet, facias manere contentum. Quod ſi forte Archipresbyter, & Clerici alterius Eccleſiæ in eum conſenſerint, eis nunc diſſentientibus *h*, cum ipſorum ſcandalo non debet locum in ipſa Eccleſia quærere, vel habere.

[1 *Mirabile gerimus, & indignum, quod uni perſonæ locum in pluribus Eccleſiis velis concedere, vel in Epiſcopatu tuo inducere conſuetudinem Eccleſiæ Gallicanæ, quæ cum unum ad plura recipiat beneficia, contra ſanctorum canonum inſtituta, non approbatur a nobis, licet non poſſit præ multitudine delinquentium emendari.*

CAP. XVI.

Ordinatus ad ſacros per Epiſcopum ſine titulo, nemine præſentante, ordinator, vel ſucceſſor compellitur in neceſſariis providere, donec titulum habuerit.

Innocentius III. *Zamoren. Epiſcopo.* (*an.* 1210.)

CUm ſecundum *k* Apoſtolum, qui altario ſervit, vivere debeat de altari: & qui ad onus eligitur, repelli non debeat a mercede; pateat a ſimili, ut Clerici vivere debeant de patrimonio Jeſu Chriſti, cujus obſequio deputantur, ut ipſa nominis ratio perſuadet. Cum enim a cleros, quod eſt ſors, vel hæreditas, Clerici appellentur, quia in ſui *l* ordinatione vel aſſumuntur in hæreditatem Domini, vel aſſequuntur hæreditatem in ipſo *m*, ut vere poſſint pſallere cum Propheta dicente: *Dominus pars hæreditatis meæ*: dignum eſt, ut Eccleſiæ ſtipendiis ſuſtententur, in qua, & *n* per quam divinis obſequiis adſcribuntur. Licet autem prædeceſſores noſtri ordinationes eorum, qui ſine certo titulo promoventur, in injuriam ordinantium irritas eſſe voluerint & inanes: nos tamen benignius agere cupientes, ... tamdiu per ordinatores, vel ſucceſſores eorum provideri volumus ordinatis, donec per eos Eccleſiaſtica beneficia conſequantur. Inde eſt, quod cum G. lator præſentium a prædeceſſore tuo fuerit ad ſubdiaconatum *a* nullo præſentante promotus: mandamus, quatenus ſi eum hi, quibus examinationem ipſius duximus committendam, te citato legitime, ut per te ipſum, vel idoneum reſponſalem interſis, & tam ſuper idoneitate perſonæ, quam etiam ſuper quantitate, ac qualitate beneficii proponere tibi liceat, quicquid rationabiliter duxeris proponendum, idoneum eſſe repererint, tamdiu ei vitæ neceſſaria congrue ſubminiſtres, donec per te in Zamoren. Eccleſia, vel in alia fuerit competens beneficium Eccleſiaſticum aſſecutus: ſciturus pro certo, quod ſi per examinationem eorum *b* fuerit repertus idoneus, & tu ei juxta mandatum noſtrum neglexeris providere, cum hoc nobis per literas eorum innotuerit, ad id exequendum te per dictam Eccleſiam compellemus.

CAP. XVII.

Qui hoc ignoranti ſcienter contulit Præbendam, quam non potuit, illa evicta, aliam, quam poteſt, conferre tenetur, h. d. & eſt ſingularis diſpoſitio.

Idem *Archiepiſcopo Senonen.* (*an.* 1210.)

INter cætera: [*& infra.* 1] Facta *c* reſignatione a G. *d* quondam Canonico Laudunen. *e* de Præbenda ejuſdem Eccleſiæ, quæ per commutationem Præbendarum H. tunc Siclunen. *f* Canonico auctoritate Apoſtolica aſſignari debebat, Magiſter P. per Laudunen. Epiſcopum de Præbenda fuit inveſtitus eadem. Super quo cum inter Magiſtrum ipſum, & dictum H. controverſia ſuborta fuiſſet, per C. Papam præd. noſt. omnia retractata fuerunt: [*& infra.*] Supradicto Epiſcopo dedimus in præceptis *g*, ut donec idem Magiſter in eadem Eccleſia fuerit præbendale beneficium aſſecutus, nulli alii Præbendam aſſignare præſumat: quod ſi forte præſumpſerit, id irritum decernimus & inane: decet enim, ut quia Præbendam ei, quam de jure non potuit, aſſignavit, eam, quam de jure poteſt, aſſignet, ne Præbendam illi fraudulenter viſus ſit aſſignaſſe.

[1 *Tibi ſatis credimus eſſe notum, qualiter.*]

CAP. XVIII.

Ceſſatur electio illius, qui poſſidet plures Dignitates, atque Præbendas: & idem ſi detinetur alique vitio hic ſcripto.

Idem *Epiſcopo, & Cantori Tornacenſi.*

(*an.* 1210.)

CUm jam *h* dudum: [*& infra.*] Verum quoniam ab R. Siclunen. Canonico I. de Bythinia *i* quædam objecta fuere, multitudo videlicet tam dignitatum, quam etiam Præbendarum, ambitionis, & avaritiæ vitium: cui nondum finem imponens, contra definitionis noſtræ tenorem, & Lateran. *k* Concilii ſtatuta, ad obtinendam præpoſituram Siclunen. *l* ſe ingerit & ingeſſit, & quod die intruſionis ſuæ ante confirmationem præſumpſerit miniſtrare, ſicut & poſt confirmationem caſſatam: Mandamus, quatenus ſi inveneritis prædictum I. habere plures alias dignitates, atque Præbendas, aut aliquid *m* aliud præmiſſorum, quod ad caſſationem ejus ſufficiat, inveneritis eſſe verum, ei ſuper jam dicta Præpoſitura ſilentium imponatis, ab impetitione ipſius Siclunen. Eccleſiam abſolventes: cum multa per patientiam tolerentur *n*, quæ ſi deducta fuerint in judicium, exigente juſtitia non debeant tolerari. *o*

CAP.

a *Sal. Epiſc.* b *C. 7. tit. de teſtam. in 1. compil.* c *Vid. l. fin. per Bald. C. de indic. vid. & l. bis. C. de revoc. don.* d *C. 4. de exc. prœl. in 1. compil. & poſt Conc. Later. part. 24. c. 5.* e *al. Cantuar. al. Ariminen.* f *Cap. 1. eod. tit. in 1. comp.* g *haberet.* h *diſſidentibus.* i *Vid. Vaſæum in Annal. Hiſp. c. 21.* k *Cap. 1. eod. tit. in 1. compil. 1. Corinth. 9.* l *ſua.* m *al. in Chriſto. Pſal. 15.* n *al. vel.* o *Vid. l. cum in teſtamento. ff. de verb. ſig. & l. quoties. de reg. jur.*

a *In Subdiaconum.* b *illorum.* c *Cap. 3. eod. tit. in 3. compil.* d *VV.* e *Laudenſi.* f *Siclunen. al. Sedenſ.* g *mandatis.* h *Cap. 4. eod. tit. in 3. compil. & de materia vide Cardin. conſ. 3. & Oldrad. conſ. 67.* l *Bitunia. al. Brtumia.* k *ſub Alex. III. cap. 13. & 14.* l *Sidunen.* m *aut aliquod præmiſſorum, &c.* n *tolerantur.* o *vid. l. 1. §. pen. ff. de his qui not. infam. & l. 1. §. 2. ff. ſi quis in jus voc. non ierit.*

Digitized by Google

CAP. XIX.

a Recepto in Canonicum, quam cito facultas ſe obtulerit, debetur Præbenda: & interim habebit quotidianas diſtributiones.

Idem Innoc. III. *Archiepiſcopo, & Archid. Senonen.*

(*an.* 1210.)

I. Dilectus *a* filius T. Canonicus Linconien. *b* propoſuit, quod, cum de mandato C. Papæ præd. noſt. Linconien. Epiſcopus quandam Præbendam aſſignavit eidem in Eccleſia Linconien. quia Capitulum ipſum ad eandem recipere contemnebat. [*& infra.* 1]

Ad inſtantiam Remenſ. Archiepiſcopi, tunc Epiſcopi Præneſtinen. Apoſt. ſed. Leg. & auctoritate illius, talis inter eum, & Epiſcopum, & Canonicos Linconien. compoſitio interceſſit, quod ipſo ab eis recepto in Canonicum, & conceſſo ſibi ſtallo in choro, & participatione qualibet divinorum, idem fructus Præbendæ percipere non deberet, niſi loco proximo vacaturæ: (*& infra.* 2) Cum ergo dictum T. in Canonicum recipi, canonicis non obviet inſtitutis, & vacaturam expectare Præbendam Lateranen. Concilio *c* non ſit dubium obviare; nos facto ejuſdem Legati illicito reprobato, quod eſt licitum *d*, approbantes, quia videtur indignum, ut receptus in Canonicum Præbendæ beneficio defraudetur: mandamus, quatenus dictos Epiſcopum, & Canonicos, ut ei Præbendam (cum ſe facultas obtulerit) non differant aſſignare, appell. poſtpoſita, compellatis. Facientes eidem portiones quotidianas, quæ fiunt in Eccleſia memorata, ſine diminutione qualibet aſſignari.

[1 *Ad dil. fil. Clarevall. & Longmerdi Abbates euct. p. n. cum nollet aliquatenus a contradictione ceſſare, ipſum ſuppoſuerit Eccleſiaſtico interdicto. Poſtmodum autem accedens ad præſentiam noſtram, ad dil. fil. Melivadin. & Gundonen. Abbates obtinuit ſcripta noſtra, ſed ſicut cum per eos ſuam non poſſet juſtitiam obtinere, nos ven. f. n. Remenſi Archiepiſcopo, S. Rom. Eccleſ. Cardinali tunc Epiſcopo Præneſtino, Apoſt. ſed. Legato, ſicut aſſerit, dedimus in mandatis, ut prædictam interdicti ſententiam, ſicut rationabiliter fuerit promulgata, faceret app. poſtp. firmiter obſervari. Verum cum idem Archiepiſc. negotium prorogaret, & idem poſt labores multiplices fere de promovendo negotio deſperaſſet deficiens in expenſis.*]

[2 *Licet autem memoratum Archiepiſcopum ſincera diligamus in Domino charitate, & ipſius velimus honori deferre: quia tamen in his, quæ contra canonicas ſanctiones attentata noſcuntur, ei deferre nec volumus, nec debemus, quod ab eo illicite factum eſt in hac parte, duximus irritandum, quod licite factum eſt, approbantes.*]

CAP. XX.

Non tenet electio, cum ad unam Præbendam duo ſimpliciter eliguntur.

Idem *Epiſc. Brixien.* a (*an.* 1210.)

Tuæ *f* fraternitatis devotio: [*& infra.* 1] Cum ſæpe contingat, quod ad unam Præbendam duo Clerici propter importunitatem petentium eligantur: nos attendentes, quod ſi duo unam Præbendam tenerent, illud eſſet contra Concilium Turonen. quod Præbendarum prohibet ſectionem: & ſi *g* unus illorum ipſam obtineret Præbendam, ſub expectatione alius contra Lateranen. *h* Concilii ſtatuta remaneret. Inquiſitioni *i* tuæ taliter reſpondemus, quod talis electio de rigore juris penitus eſt caſſanda.

[1 *Præterea conſuluiſti.*]

CAP. XXI.

Si duo electi ad aliquam dignitatem compromittant in Judices, poterit Judex alterum confirmare, & alteri pro bono pacis de proventibus proviſionem facere. Iſta eſt pulcherrima diſpoſitio, & in toto corpore juris non habet conſimilem.

Idem (*an.* 1210.)

Niſi eſſent *a* viri providi, & honeſti, iam qui ordinationem fecerunt, quam illi, circa quos eſt facta ordinatio in Eccleſia veſtra ſuper negotio Prioratus, ordinationem illam valde ſuſpectam propter exempli perniciem haberemus. Quod ergo poſt concertationem diutinam ordinatum eſt circa unum de duobus electis, ut ipſe habeat Prioratum, hoc ex juriſdictione delegata ſecundum juſtitiam videtur eſſe ſtatutum: quod autem ordinatum eſt circa reliquum, ut ipſe viginti *b* libras de reditibus Capituli, & quadraginta de proventibus Prioratus percipiat *c* annuatim; hoc ſecundum providentiam intelligitur eſſe præceptum ex arbitraria poteſtate, cum *d* in delegatos fuerit compromiſſum, qui auctoritatem ſibi retinendo commiſſam, ſe pro bono pacis, & utilitatis hoc ordinaſſe fatentur. Quia igitur hæc ordinatio ab omnibus eſt recepta, poſſuntque licite Prior, & Capitulum de proventibus ſuis propter cauſas prædict. non quidem ex pactione partium, ſed ex juſſione Judicum, proviſionem hujuſmodi exhibere: nos eam hoc adhibito moderamine toleramus, ut ad præſtationem quadraginta librarum non dignitas Prioratus, ſed perſona Prioris maneat onerata: ne forte circa proventus aliqua videatur facta ſectio Prioratus: ita quod ipſo Priore defuncto, ſucceſſor ipſius ad præſtationem quadraginta librarum minime teneatur.

CAP. XXII.

Canonici privilegiati a Papa ſuper certo numero, ſi ſponte receperunt aliquem ſupra numerum, contra impetrantes a Papa exceptione numeri uti non poſſunt.

Idem *Valden.* e *Epiſcopo, & Abbati Vatican.* f

(*an.* 1210.)

Pro illorum proviſione *g*: [*& infra.* 1] Burdegalen. Archiepiſcopo mandavimus, ut Magiſtro R. in aliqua Eccleſiarum ſuarum, ubi ei expedire cognoſceret, competens faceret beneficium aſſignari, contradictores Eccleſiaſt. diſtrictione compeſcens: qui Decano, & Capitulo Xantonen. *h* auctoritate noſtra mandavit, ut ipſum admitterent in Canonicum, & in fratrem. Cumque iidem reluctarent Canonici, ac indulgentiam de quadragenario *i* Canonicorum numero ei opponerent: quia Archiepiſcopus cognovit illos in eluſionem mandati noſtri indulgentia eis conceſſa irreverenter abuti, prædictum magiſtrum de Præbenda, & Canonica *k* Xantonen. Eccleſiæ inveſtivit, contradictores vinculo excommunicationis adſtringens: [*& inf.*] Quia vero quod per dictum Archiepiſcopum de memorato magiſtro auctoritate noſtra provide factum eſt, firmitatem volumus obtinere: mandamus, quatenus ſi vobis conſtiterit, prædictos Canonicos indulgentiam, quam habent de certo Canonicorum numero, non ſervaſſe, & aliquem ultra conſtitutum numerum in Canonicum auctoritate propria recepiſſe: cum nobis legem imponere non debeant, quam ipſi negligunt obſervare, latam in ipſos excommunicationis ſententiam a prædicto Archiepiſcopo tamdiu denuncietis, ſublato appellationis obſtaculo, ſervandam *l*, donec ſæpedictum magiſtrum recipiant in

---

a C. 5. *eod. tit. in* 3. *compil.* b Lingon. c *ſub Alex. III. c.* 8. & *habetur infra de conc. Præbend. cap. nulla.* d *vid. l. ſi convenerit. cum gloſſ. ff. de pign. actio; melius in l. nec non. §. c. cum gloſſ. non prohibeat. ff. ex quibus cauſis major.* e Burdegal. f *Cap.* 6. *eod. tit. in* 3. *compil.* g *al. quod ſi unus illorum, &c.* h *ſub Alex. III. c.* 8. i *alias, ſuper quo, reſpondemus.*

a *Cap.* 7. *eod. tit. in* 3. *comp. Bald. in cap.* 1. *§. inter partes. de leg. Corr. in uſibus feudorum.* b *triginta.* c *recipiat.* d *In Judicem delegatum poteſt compromitti. Dd. in c. cum tempore ſupr. de arbit. Specul. tit. de arbit. §.* 1. *Adde Lanfranc. tract. de arbit.* e *al. Vadon. al. Vadenen.* f *al. Vatien.* g *Cap.* 8. *eod. tit. in* 3. *compil.* h *Sanctonenſi.* i *quadrageſimo.* k *Canonicatu. al. canonice. Sancton.* l *obſervandam.*

Digitized by Google

in Canonicum, & ea, quæ ad Canonicatum pertinent, cum ſtallo chori, & loco Capituli ei ſtudeant aſſignare.

[1 *Pro dilecto filio magiſtro R. Audoen. qui apud Apoſtol. ſed. moram feciſſe dignoſcitur longiorem, nec alibi erat competens beneficium Eccleſiaſticum aſſecutus, licet ad ipſum eſſet idoneus obtinendum: Ven. f. n*)

CAP. XXIII.

Non beneficiatus habens ſufficiens patrimonium ad ſacras legitime promovetur.

Idem Innoc. III. *Biſuntina Archiep.* (*an.* 1208.)

TUis *a* quæſtionibus reſpondemus, quod Clericos in minoribus ordinibus conſtitutos, de patrimonialibus bonis habentes, unde poſſint congrue ſuſtentari, etſi nondum fuerint beneficium Eccleſiaſticum aſſecuti, (dummodo aliud canonicum non obſiſtat) ad ſuperiores poteris ordines promovere.

CAP. XXIV.

Abſenti poteſt conferri beneficium alio mediante, nec refert, utrum abſens inveſtiatur per perſonam mediam, vel perſona media inveſtiatur pro abſente. h. d. conjungendo utrumque intellectum. Et eſt caſus not. & quotidie practicatur.

Idem *Epiſcopo Zamoren.* b (*an.* 1208.)

ACcedens ad Apoſtolicam ſedem: (*& infra.*) Inquiſit. t. t. reſpond. quod Clericus abſens per alium, vel alius magis pro ipſo, poterit de beneficio Eccleſiaſtico inveſtiri c.

CAP. XXV.

Si ad unum Canonicatum, & præbendam duo ſunt recepti ſimpliciter, receptio non tenet, etiam interveniente Apoſtolica auctoritate. h. d. & eſt notabile cap. quare tene ſemper mente, & nota ipſum.

Idem *Trecen. Epiſcopo.* (*an.* 1208.)

DIlecto filio *d* P. ſanctæ Pudentianæ Presbytero Cardinali Cellerario Trecen. & R. procuratori tuo auditore conceſſo, idem Cellerarius propoſuit coram eo, quod cum in manibus Remen. Archiepiſcopi tunc Apoſt. ſed. Leg. intenderis providere, G. nepoti ſuo in Trecen. Eccleſia Præbendam, quam ibi obtinebat, liberaliter reſignavit e, dictus Legatus præfatum G. & eundem Cellerarium in Canonicos Trecen. inſtituit, & ambobus idem Capitulum Trecen. ſtallum in choro, & locum in Capitulo, & idem Archiepiſcopus ſupradictæ Præbendæ fructus dividendos communiter aſſignarunt, donec idem G. integrum eſſet præbendale ſtipendium *f* aſſecutus: (*& infra.* e) Quorum receptionem procurator generalis præd. tui, in partibus Conſtantinopolitanis tunc agentis, poſtmodum approbavit. Dictus quoque Cellerarius lectionem, & Evangelium in hebdomada ſua legiſſe dignoſcitur, & tam Decani, quam Epiſcopi electioni, & aliorum negotiorum tractatibus, ſicut Canonicus Trecen. interſuit, & domum quandam per Capitulum memoratum obtinuit, quæ non niſi Canonico conſueverat aſſignari: tuque *g* cum ad eandem acceſſiſſes Eccleſiam conſecratus, eum cum Canonicis aliis ad oſculum recepiſti, cum tunc non niſi Canonici ad oſculum admittantur: & eidem ſuper prædictis non moviſti per biennium quæſtionem, propter quod petiit, ut te ab ipſius ſuper hoc moleſtatione indebita compeſcere dignaremur: (*& infra.* 2) Procurator tuus propoſuit ex adverſo, quod ad unicum jus ſpirituale, quod vacabat ibidem, inſimul duos Canonicos inſtituere prædicto Legato non licuit: nam ſi duo unicam Præbendam haberent, id eſſet contra Turonen. Concilium, quod Præbendarum inhibet ſectionem.

a C. 9. *eod. tit. in* 3. *compil. Hujus decret. deciſionem accipere debemus ſecundum Conc. Trid. ſeſſ.* 21. *de reform. c.* 2. b *Lazomen. alias Zamor.* c *vid. l. qui mibi donatum per Bart. ff. de donat.* d *Cap.* 5. *eod. tit. in* 4. *comp.* e *reſignaret.* f *beneficium.* g *tu quoque.*

Si vero duobus receptis, uni tantum præbenda daretur, ſub expectatione alius contra Lateranen. *a* Concilium remaneret. Præterea licet in Eccleſia, in qua non eſt certus numerus Præbendarum, nulla etiam vacante, in Canonicum quis poſſit aſſumi, cum intelligatur ad quoddam jus eligi, quod ex electorum aſſenſu de novo creatur *b*, & cum electo in Canonicum naſcitur, & definit cum defuncto: in Eccleſia tamen, quæ determinatum habet numerum Præbendarum, uno individuo jure vacante, duo ſimul eligi non poſſunt ad illud, eo quod hujuſmodi ſpirituale jus dividi ſeu communicari nequeat inter eos: quanquam interdum hi, ad quos ſpectat electio, de communi aſſenſu augmentare valeant numerum Præbendarum, quoddam jus ſpirituale de novo creando, niſi forte ſtatutum aliquod obviaret, quod eſſet juramento firmatum, vel cui ſed. Apoſt. confirmatio acceſſiſſet, hujuſmodi clauſula prohibitionis adjecta, ut ſi quicquam contra id fieret, non valeret: propter quod inſtitutionem præfatam nullam fuiſſe dictus aſſeruit procurator, cum in Trecen. Eccleſia certus ſit Præbendarum numerus, quem Capitulum, vel Legatus augmentare minime intendebat c, vel jus aliquod de novo creare. Unde dictum Cellerarium ad reſtitutionem eorum, quæ ratione prædictæ inſtitutionis tenebat, ſententialiter duximus condemnandum, ei ſuper Præbenda ipſa, vel ejus parte ſilentium imponentes: ita quod per hoc prædicto G. nullum præjudicium generetur: cum res inter alios acta regulariter aliis non obſiſtat.

(1 *In eos, qui contra venire præſumerent, excommunicationis ſententia promulgata.*)

[2 *Verum dictus R. procurator tuus propoſuit ex adverſo, quod cum dictus Cellerarius præbendam ſuam in præfati Archiepiſcopi Remen. manibus reſignaſſet, ipſe de medietate una dictum Cellerarium inveſtivit.*]

CAP. XXVI.

De una præbenda vacante poſſunt fieri duæ, ſi ejus ſuppetant facultates, alias dividens integrare tenetur.

Idem. (*an. eod.*)

VAcante *d* quadam Præbenda in Eccleſia tua, duas ex ea conſtituens, ad illas de conſenſu e Capituli tui duos Canonicos aſſumpſiſti: quorum altero viam univerſæ carnis ingreſſo, Præbendam, quam defunctus habuerat, quidam Clericus, nomine Hippolytus, fuit auctoritate ſed. Apoſt. aſſecutus. Verum cum idem Hippolytus te ſuper integritate Præbendæ per quaſdam noſtras literas inquietet, & alius idem jus adverſus te ſe habere proponat, quid facere debeas, requiſiſti. Super quo ſic duximus reſpondendum, quod cum Turonen. ſtatuta concilii ſectionem inhibeant Præbendarum, teneris utrique de his, quæ vacare *f* contigerit, integrare Præbendam, niſi rationabili cauſa de vacante Præbenda ſupradicta duæ fuerint conſtitutæ, ac tot ſint utriuſque proventus, quot per utramque ſit utrique proviſum in beneficio competenti.

CAP. XXVII.

Si Papa mandat Capitulo, ut aliquem in Canonicum recipiant, & Præbendam (ſi qua vacat) conferant, ſi de mandato ſcientes alii conferunt, coguntur primum recipere, & de reditibus Eccleſiæ loco beneficii providere, donec Præbendam habeat.

Idem *Vercellen. Epiſcopo.* (*an. eod.*)

DIlectus *g* filius G. Clericus nobis expoſuit *h* conquerendo, quod cum pro eo ad Novarien. Capitulum

a *Later. ſub Alex. III. c.* 8. b *crearetur.* c *al. non intendebat.* d *Cap.* 3. *eod. tit. in* 4. *compil. & de materia, an ex cauſa rationabili poſſint fieri duæ, vide Dd. h. t. c. avaritiæ.* e *aſſenſu.* f *contigerint.* g *C.* 4. *de conceſſ. præb. in* 4. *comp.* h *propoſuit.*

Digitized by Google

lum mandatum Apoſtolicum miſiſſemus, ut eum in Canonicum reciperent, & in fratrem, Præbendam (ſi qua tunc vacabat) conferentes eidem: (*& inf.* *x*) Fraternitati tuæ mandamus, quatenus ſi tibi conſtiterit, quod in Novarien. Eccleſia Præbenda vacaret, tempore, quo ejuſdem Eccleſiæ Canonici noſtras literas receperunt: cum eam alii in eluſionem mandati noſtri duxerint conferendam, eundem Clericum, ſi non habet *b* ſufficiens beneficium Eccleſiaſticum, in Canonicum recipi facias, & ſibi de redditibus Eccleſiæ ſingulis annis aſſignari proventus, donec ei ſit in beneficio præbendali proviſum.

(*x Ipſi non ſolum mandatum Apoſtolicum noluerunt adimplere, verum etiam præbendam vacantem, quam mandavimus illi conferri, alii præſumpſerunt aſſignare. Unde petebat a nobis, ut quod de ipſo inceperamus, exequi dignaremur. Magiſter autem G. G. Novarien. Eccleſiæ procurator proponebat econtra, quod cum in illa Eccleſia nulla vacaret Præbenda, prædictus Clericus ad Apoſt. ſed. accedens falſo in Eccleſia ipſa ſuggeſſit vacare præbendam, & ad ſuggeſtionem falſam per ſurreptionem ſuam literas impetrarat. Unde cum mendax precator carere debeat impetratis, penitus idem procurator ob impetitione ipſius Eccleſiam poſtulabat abſolvi. Cum igitur coram dil. fil. G. S. GG. ad velum aureum Diac. Card. quem eiſdem dedimus auditorem, ſuper his diutius litigarent, & idem Card. quæ fuerant propoſita, coram eo retulit diligenter.*

CAP. XXVIII.

Habens perſonatum, vel beneficium curatum, ſi ſecundo tale receperit, vacat primum: quod ſi retinere contenderit, etiam ſecundo privabitur. hoc primo, *Et is, ad quem ſpectat beneficii curati collatio, licite confert ſtatim, cum inſtitutus aliud recepit: & ſi intra ſex menſes non conferat, devolvitur ad alium collatio, & aliter ponitur.* hoc ſecundo. *Cum ſublimibus vero, & literatis perſonis circa pluralitatem beneficiorum incompatibilium ſolus Papa diſpenſat.* hoc tertio. *Hoc dicit iſtud cap. utile, & famoſum.*

Idem Innoc. III. *in Concilio generali* e (*an.* 1216.)

DE multa *d* providentia fuit in Lateran. Concilio *e* prohibitum, ut nullus diverſas dignitates Eccleſiaſticas, vel plures Eccleſias parœciales reciperet contra ſacrorum canonum inſtituta, alioquin recipiens ſic acceptum amitteret, & largiendi poteſtate conferens privaretur. Quia vero propter præſumptiones, & quorundam cupiditates, nullus hactenus aut rarus de prædicto ſtatuto fructus provenit, nos evidentius, & expreſſius occurrere cupientes: Præſenti decreto ſtatuimus, ut quicunque receperit aliquod beneficium curam habens animarum annexam, ſi prius tale beneficium habebat, eo ſit ipſo jure privatus: & ſi forte illud retinere contenderit, etiam alio ſpolietur. Is quoque, ad quem prioris ſpectat donatio, illud poſt receptionem alterius libere conferat, cui merito viderit conferendum: & ſi ultra ſex menſes conferre diſtulerit, non ſolum ad alios ſecundum Lateran. *f* Concilii ſtatutum ejus collatio devolvatur, verum etiam tantum de ſuis cogatur proventibus in utilitatem Eccleſiæ, cujus eſt illud beneficium, aſſignare, quantum a tempore vacationis ipſius conſtiterit eſſe perceptum. Hoc idem & in perſonatibus eſſe decernimus obſervandum, addentes ut in eadem Eccleſia nullus plures dignitates, aut perſonatus habere præſumat, etiamſi curam non habeant animarum. Circa ſublimes tamen, & literatas perſonas, quæ majoribus beneficiis ſunt honorandæ, cum ratio poſtulaverit, per ſedem Apoſt. poterit diſpenſari.

CAP. XXIX.

Concilium provinciale a beneficiorum collatione ſuſpendit eos, qui poſt ſecundam correptionem indignis beneficia conferunt: providet etiam, quis interim beneficia conferat, & illam ſuſpenſionem relaxat ſolus Papa, vel ſolus Patriarcha.

Idem *in eodem* a (*an.* 1216.)

GRave *b* nimis eſt & abſurdum, quod quidam Eccleſiarum Prælati, cum poſſint viros idoneos ad Eccleſiaſtica beneficia promovere, aſſumere non verentur indignos, quibus nec morum honeſtas, nec literarum ſcientia ſuffragatur, carnalitatis ſequentes affectum, non judicium rationis: unde quanta Eccleſiis damna proveniant, nemo ſanæ mentis ignorat. Volentes igitur huic morbo *c* mederi, præcipimus, ut prætermiſſis indignis idoneos aſſumant, qui Deo, & Eccleſiis velint, & valeant gratum impendere famulatum, fiatque de hoc in provinciali Concilio diligens inquiſitio annuatim: ita, ut qui poſt primam, & ſecundam correctionem fuerit repertus *d* culpabilis, a beneficiis conferendis per ipſum concilium ſuſpendatur, inſtituta in eodem concilio perſona provida, & honeſta, quæ ſuſpenſi ſuppleat defectum in beneficiis conferendis. Et hoc ipſum circa capitula, quæ in his deliquerint, obſervetur. Metropolitani vero delictum ſuperioris judicio relinquatur, ex parte concilii nunciandum. Ut autem hæc ſalubris proviſio pleniorem conſequatur effectum, hujuſmodi ſuſpenſionis ſententia præter Romani Pontificis auctoritatem, aut proprii Patriarchæ, minime relaxetur, ut in hoc quoque quatuor patriarchales ſedes ſpecialiter honorentur. *e*

CAP. XXX.

Rector Eccleſiæ, non obſtante conſuetudine Epiſcopi, vel patroni, debet de reditibus Eccleſiæ ſufficientem habere portionem. h. d. uſque ad §. qui vero.

Idem *in eodem.* f (*an.* 1216.)

EXtirpandæ *g* conſuetudinis vitium in quibuſdam partibus inolevit, quod ſcilicet parœcialium Eccleſiarum patroni, & aliæ quædam perſonæ proventus ipſarum ſibi penitus vindicantes, Presbyteris earum ſervitiis deputatis, relinquunt adeo exiguam portionem, quod ex ea nequeant *h* congrue ſuſtentari: nam (ut pro certo didicimus) in quibuſdam regionibus parœciales Presbyteri pro ſua ſuſtentatione non obtinent, niſi quartam quartæ, id eſt, ſextam decimam decimarum. Unde fit, ut in his regionibus pene nullus inveniatur Sacerdos parœcialis, qui ullam, vel modicam habeat peritiam literarum. Cum igitur os *i* bovis ligari non debeat triturantis: ſed qui altari ſervit, de altari vivere debeat: ſtatuimus, ut (conſuetudine qualibet Epiſcopi, vel patroni, ſeu cujuslibet alterius non obſtante) portio Presbyteris ipſis ſufficiens aſſignetur.

Privatus eſt parœciali Eccleſia Rector in ea non reſidens, niſi ſit annexa Dignitati, vel Præbendæ, quo caſu debet ibi habere perpetuum Vicarium. Et in fine prohibet in fraudem Rectoribus de ipſius proventibus penſionem in beneficium dari. h. d. *Vel ſic: Non reſidens in Eccleſia parœciali, vel non ponens Vicarium, quando eſt annexa beneficio majori, privatus eſt eo.* h. d.

Qui vero parœcialem habet Eccleſiam, non per Vicarium, ſed per ſeipſum illi deſerviat in ordine, quem ipſius Eccleſiæ cura requirit, niſi forte Dignitati, vel Præbendæ

parœ

a *Vacaret.* b *habeat.* c *Concil. gener. Lat. ſub Innocent. III. c.* 29. d *C.* 4. *eod. tit. in* 4. *comp.* e *Priore iſta, quod factum eſt ſub. Alex. III. c.* 13. *& cum hoc decreto convenit Concil. Tridnt. Seſſ.* 7. *de reform. c.* 2. *&* 4. *& ſeſſ.* 24. *de reform. c.* 17. f *ſub Alex. III. c.* 8.

a *Cap.* 30. b *C.* 5. *eod. tit. in* 3. *comp. Conc. Trid. Seſſ.* 7. *de reformat. c.* 3. c *In Cod. Barb. huic morbo adhibere medelam.* d *vid. l.* 3. *C. de Epiſc. aud. & l. ſervos. C. ad leg. Juliam. de vi public.* e *vid. Chaſſ. in Catal. glor. mund. pag* 4. *conſid.* 9. f *cap.* 32. g *C.* 6. *eod. tit. in* 4. *comp. vid. Conc. Trid. ſeſſ.* 25. *in decr. de reform. c.* 9. §. *patroni autem beneficiorum.* h *nequeunt.* i *Deut.* 25.

parœcialis Eccleſia ſit annexa: in quo caſu concedimus, ut qui talem habet Præbendam, vel Dignitatem, cum oporteat eum in majori Eccleſia deſervire, in ipſa parœciali Eccleſia idoneum, & perpetuum habeat Vicarium canonice inſtitutum, qui (ut prædictum eſt) congruentem habeat de ipſius Eccleſiæ proventibus portionem: alioquin *a* illa ſe ſciat auctoritate hujus decreti privatum, libere alii conferenda, qui velit, & poſſit, quod dictum eſt, adimplere. Illud *b* autem penitus interdicimus, ne quis in fraudem de proventibus Eccleſiæ, quæ curam habere debet proprii Sacerdotis, penſionem alii quaſi pro beneficio conferre præſumat.

CAP. XXXI.

Non debent Religioſi Eccleſias, vel decimas a Laicis ſine Diœceſanorum conſenſu recipere: nec excommunicatos, vel interdictos ad divina admittere: in Eccleſiis quoque, quæ ad eos non pleno jure pertinent, inſtituere, vel deſtituere: ſed præſentabunt Diœceſanis ad eas viros idoneos.

Idem *in eodem*. c (*an.* 1216.)

IN Lateranenſi *d* Concilio noſcitur fuiſſe prohibitum, ne quilibet regulares Eccleſias, ſeu decimas ſine Epiſcoporum conſenſu de manu Laici præſumant accipere, nec excommunicatos, vel nominatim interdictos admittant aliquatenus ad divina. Nos autem id fortius inhibentes, tranſgreſſores digna curavimus *e* animadverſione punire, ſtatuentes nihilominus, quatenus in Eccleſiis, quæ ad ipſos pleno jure non pertinent, juxta ejuſdem Concilii ſtatuta, Epiſcopis inſtituendos Presbyteros repræſentent, ut illis de plebis cura reſpondeant, ipſis vero pro rebus temporalibus rationem exhibeant competentem, inſtitutos vero removere non audeant Epiſcopis inconſultis.

Sane adjicimus *f*, ut illos repræſentare procurent, quos vel converſatio notos reddit, vel commendat probabile teſtimonium Prælatorum.

CAP. XXXII.

Abſens in Theologiæ ſtudio fructus beneficiorum ſuorum percipit in abſentia, ſed quotidianas diſtributiones non.

Honorius III. *Abbati, & Priori ſanctæ Genovefæ.* (*an.* 1222.)

LIcet vobis *g* dixeximus ſcripta noſtra, ut magiſtro N. *h* Eboracen. Archidiacono in ſacra pagina cupienti ſtudere, proventus ſuos Eccleſiaſticos faceretis integre miniſtrari: Nolumus tamen, ut quotidianas diſtributiones, quæ tantum reſidentibus in Eccleſiis, & his, qui interſunt horis canonicis, exhibentur, ei tribui faciatis.

CAP. XXXIII.

Propter paupertatem Præbendarum Eccleſiæ cathedralis poſſunt eis annecti capellæ, reſervata ipſarum Presbyteris congrua portione.

Idem *Veſprimen.* i *Epiſcopo.* (*an.* 1222.)

EXpoſuiſti *k* nobis, quod Eccleſiæ tuæ Canonici, diminuta ipſorum proviſione a tempore Concilii generalis, cum eis extunc non fuerint ad eorum ſuſtentationem conceſſæ capellæ, ſicut ante fieri conſuevit, de reditibus Præbendarum ſuarum nequeunt *l* ſuſtentari. [*& inf.* 1] Si evidens neceſſitas, vel utilitas exigat, Præbendas Eccleſiæ tuæ poteris de capellis in perpetuum annectendis eiſdem (ſicut diſcretione prævia expedire videris) augmentare, reſervata tamen congrua capellarum Presbyteris portione.

[1 *Propter quod plures ipſorum eadem Eccleſia relicta in ejus ſervitio in Clericatus coguntur opprobrium aliorum ſe obſequiis mancipare. Unde humiliter ſupplicaſti, ut de capellis eiſdem proviſionem eorundem ampliare ex noſtra tibi permiſſione liceret. Quia vero per hoc ſtatutis ejuſdem Concilii derogaretur, quæ ſervare volumus inconcuſſe, te in hac parte nequivimus exaudire. Verum illorum paupertati paterno compatientes affectu, & tibi, prout expoſcit tuæ devotionis meritum, gratiam facere cupientes, f. t. de quo plenam fiduciam obtinemus, p. auc. m. q.*]

CAP. XXXIV.

Licet Eccleſia ex donatione Laici beneficium conferat, tenet illius beneficii impetratio, de hoc mentione non habita.

Idem *Epiſcopo, & Priori, & Archidiacono Herforden.* a (*an.* 1222.)

III. DIlectus filius G. Clericus nobis propoſuit *b*, quod cum Decano, & Capitulo Andegaven. preces direxerimus, & præcepta, ut ipſum, quam cito facultas ſe offerret, in Canonicum reciperent, & in fratrem, vobis ſuper hoc executoribus ſibi datis: quia Decani, & Capituli procurator excipiendo propoſuit literas non valere, pro eo quod in eis mentio non fiebat, quod præfatus Decanus ex donatione Regis Præbendarum ejuſdem Eccleſiæ collationem haberet: vos mandati noſtri executores non eſſe, interloquendo dixiſtis: & ſic duæ Præbendæ, quæ medio tempora vacaverunt, aliis ſunt collatæ: [*& infra.* 1] Mandamus, quatenus occaſione hujuſmodi (quam reputamus frivolam) non obſtante, mandatum noſtrum exequi procuretis.

[1 *Et dictus Clericus occaſione hujuſmodi, quam vos malioſe recepiſſe videmini, remanſit hactenus ſua proviſione fruſtratus, propter quod idem noſtram audientiam appellavit, appellationi cujus dicimini detuliſſe. Nolentes igitur, ut ſæpe dictus Clericus ſic fruſtratus a nobis, literarum noſtrarum commodo ulterius ſuſpendatur, vobis firmiter.*]

CAP. XXXV.

Pueri, & alias beneficiati non ſunt idonei ad beneficia conſequenda. h. d. inhærendo verbis literæ.

Gregorius IX. *Argentinen. Epiſc.* (*an.* 1232.)

SUper inordinata *c* ordinatione: [*& infra.*] Cum autem illi ſint in Eccleſiis idonei reputandi, qui ſervire poſſunt, & volunt in ipſis: Conſult. t. t. reſpond. quod pueri, & beneficiati, qui non poſſunt in eadem Eccleſia deſervire, in ea non debent idonei reputari.

CAP. XXXVI.

Pro unius Præbendæ integratione, alia dividi non debet.

Idem *Archiepiſc. & magiſtro R. Turonen.*

CUm cauſam, quæ inter Aurelianen. Epiſcopum, & F. de Bleſis Canonicum ſanctæ Crucis ſuper integratione Præbendæ ipſius Canonici vertebatur, vobis duxerimus committendam: [*& infra.*] Conſultationi tuæ t. reſpon. quod noſtræ intentionis non extitit, ut pro integratione Præbendæ ſupradicti Canonici, Præbenda de novo aliqua ſcinderetur.

CAP. XXXVII.

Clerici ignobiles, & non eminentis ſcientiæ, propter hoc non debent a Præbendis repelli, etiam in Eccleſia, quæ tales admittere non conſuevit.

Idem. (*an. eod.*)

VEnerabilis frater noſter Portuen. Epiſcopus ſupplicavit *d*, ut cum quandam Præbendam, quæ in Argentinen. Eccleſia tamdiu vacaverat, quod donatio ejus erat ad

a *Ipſe illa, &c.* b *vide Conc. Trid. Seſſ. 24. de reform. c. 13.* c *C. 61. & refertur in cap. 7. ead. tit. in 4. comp.* d *ſub Alex. III. c. c. cujus initium, Cum & plantare,* e *curabimus.* f *Conc. Trid. Seſſ. 25. de reform. c. 9.* g *vid. Conc. Trid. Seſſ. 5. de reform. c. 5. in fin. & Hor. Lucium, tract. 98. de priv. ſchol. privil.* h *B. Eboracen.* i *Veſprimen. alias, Veſpen. al. Veſprimien. al. Veſpamenſ. al. Veſprimicenſ.* k *vide Concil. Trid. Seſſ. 21. de reform. c. 5. & Seſſ. 24. de reform. c. 13. & 15.* l *nequiverint.*

a *De Ber. al. Petb. In uno vet. Cod. Epiſcopo Pictavienſi, & Priori.* b *expoſuit.* c *De ætate requiſita vide Lapum alleg. 36. & Geminian. in c. indemnitatibus. de elect. in 6.* d *ſupplicavit nobis.*

ad ſedem Apoſtolicam devoluta, I. Clerico contulerit, dum *a* in illis partibus legationis officio fungeretur, ſuam collationem benigno proſequeremur affectu. Verum procurator Argentini Capituli propoſuit ex adverſo, quod idem Capitulum, hoc audito, conſuetudinem allegans antiquam inviolabiliter obſervatam, juxta quam nullum, niſi nobilem, & liberum, & ab utroque parente illuſtrem, honeſtæ converſationis, ac eminentis ſcientiæ, in ſuum conſortium hactenus admiſerant: ne contra hoc fieret (maxime cum nulla tunc Præbenda vacaret, antequam monitorias, vel executorias literas recepiſſet) ad ſedem Apoſt. appellavit: [*& infra*.] Nos igitur attendentes, quod non generis *b*, ſed virtutum nobilitas, vitæque honeſtas, gratum Deo faciunt, & idoneum ſervitorem, ad cujus regimen non multos ſecundum carnem nobiles, & potentes elegit, ſed ignobiles, ac pauperes: eo quod non eſt perſonarum acceptio apud ipſum *c*, & vix ad culmina dignitatum (nedum ad Præbendas) viri eminentis ſcientiæ valeant reperiri, exceptiones hujuſmodi non duximus admittendas: [*& infra*.] Diſcretioni veſtræ mandamus, quatenus ſi vobis conſtiterit prædictam Præbendam vacaſſe, quando ipſam dicto I. Epiſcopus contulit memoratus, ipſum ad eam recipi faciatis.

CAP. XXXVIII.

Si mandatur provideri in Eccleſia, non poteſt de Eccleſia provideri.

Idem. (*an.* 1232. *Remis in Hiſpaniam.*)

CUm *d* olim Priori ſanctæ M. dederimus *e* in mandatis, ut G. *f* Diacono in aliqua Eccleſia civitatis, vel diœceſis Luc. auctoritate Apoſtolica provideret: idem præfatum Gu. *g* Eccleſiæ ſancti Pe. de Vico Rectorem auctoritate hujuſmodi niſus *h* eſt deſignare: in qua Rector ab ejuſdem Eccleſiæ Clericis eligi conſuevit, excommunicationis ſententiam nihilominus proferens in rebelles. Cum igitur mandatum hujuſmodi ſe ad talia non extendat, nec ad rectoriam, vel dignitatem noſtra feratur *i* intentio: cum pro ſimplici beneficio juſſio noſtra manet *k*: mandamus, quatenus tam inſtitutionem hujuſmodi, quam excommunicationis ſententiam propter hoc latam denuncies non tenere.

TITULUS VI.

DE CLERICO ÆGROTANTE, VEL DEBILITATO.

CAP. I.

Clericus infirmus integre percipit fructus beneficii ſui.

Gregorius *Candido Epiſcopo Urbevetan.* (*an.* 602. *Roma in Tuſciam.*)

CUm percuſſio corporalis: [*& infra*.] F. tuam hortamur, quatenus latorem præſentium ad percipienda, quæ conſueta ſunt ab Eccleſia tua, ægritudo ſua non debeat impedire: quia ſi alii ejus eſſent exemplo deterriti, forte non poſſet, qui militaret Eccleſiæ, inveniri: ſed ſecundum ejus ordinem quæcunque ei, ſi ſanus eſſet, poterant miniſtrari, de ipſa exiguitate, quæ Eccleſiæ poteſt accedere, fraternitas tua præbeat ægrotanti.

CAP. II.

Presbyter, cui medietas palmæ cum duobus digitis eſt abſciſſa, Miſſam non celebrat, ſed cæteris ſacerdotalibus fungi poteſt.

Eugenius *l* Papa. (*an.* 655.)

PResbyterum *m*, cujus duos digitos cum medietate palmæ a prædone abſciſſos ſignificaſti, Miſſam non permittimus celebrare: quia nec ſecure propter debilitatem, nec ſine ſcandalo propter deformitatem *a* membri hoc fieri poſſe credimus.

Ipſum autem cæteris officiis ſacerdotalibus fungi minime prohibemus.

CAP. III.

Si rector Eccleſiæ ſit leproſus, dandus eſt ei coadjutor.

Lucius III. [*an.* 1181.]

DE *b* Rectoribus Eccleſiarum lepræ macula uſque adeo infectis, quod altari ſervire non poſſunt, nec ſine magno ſcandalo eorum, qui ſani ſunt, Eccleſias ingredi: hoc volumus te tenere, quod eis dandus eſt coadjutor, qui curam habeat animarum, & de facultatibus Eccleſiæ ad ſuſtentationem ſuam, congruam recipiat portionem.

CAP. IV.

Si Rector Eccleſiæ ſit leproſus, ab adminiſtrationis officio removetur, ſed de bonis Eccleſiæ ſuſtentatur.

Clemens III. *c* [*an.* 1190.]

TUa *d* nos duxit Fr. conſulendos: [*& infra*.] De Sacerdote, qui divino judicio lepræ morbo repercuſſus *e*, in parœciali Eccleſia prælationis officio fungitur: Dicimus, quod pro ſcandalo, & abominatione populi, ab adminiſtrationis debet officio removeri, ita quod juxta facultates Eccleſiæ ſibi neceſſaria, quamdiu vixerit, miniſtrentur.

CAP. V.

Epiſcopo, qui propter morbum incurabilem paſtorale officium exercere non poteſt, dandus eſt coadjutor.

Innocentius III. *Arelaten. Archiepiſcopo.* [*an.* 1210.]

EX *f* parte tua fuit propoſitum, quod cum Auraſienſis *g* Epiſcopus gravi morbo, & incurabili fere per quadriennium laboravit, ita quod paſtorale officium non poteſt ullatenus exercere, Princeps terræ illius, ac cives civitatis ejuſdem a te poſtulant inceſſanter, ut ipſis (cum ſis Metropolitanus eorum) ſtudeas providere. Verum cum ipſum ad ceſſionem compellere non poſſis, nec debeas ullo modo, nec afflicto afflictio ſit addenda, imo potius ipſius miſeriæ miſerendum *h*, eo quod *i* idem vir bonus extiterit, & Eccleſiam ſalubriter ſibi commiſſam gubernaverit: nos volentes tam Epiſcopo, quam Eccleſiæ providere, mandamus, quatenus illi coadjutorem aſſocies virum providum, & honeſtum, per quem tam Epiſcopo, quam populo utiliter conſulatur.

CAP. XI.

Breve eſt, & non ſummatur.

Honorius III. *Epiſcopo Averſano.* [*an.* 1222.]

COnſultationibus: (*& infra.*) Archidiacono autem, quem morbo paralytico laborantem officium linguæ aſſeris amiſiſſe, Coadjutor eſt merito adhibendus.

TITULUS VII.

DE INSTITUTIONIBUS.

CAP. I.

Numerus Clericorum debet inſtitui in Eccleſiis collegiatis, ſecundum facultatem ipſarum.

Ex Concilio Arelatenſi. *k* (*an.* 811. *in Gallia.*)

NOn amplius ſuſcipiantur in monaſterio Monachorum, aut Clericorum, ſeu etiam puellarum, quam quot ſe regere de bonis Eccleſiæ abſque penuria poſſint.

a *Cum.* b *Rom.* 12. *Galat.* 2. *Eph.* 6. *Coloſſ.* 3. c *Deuts.* d *Vide Oldrad. conſ.* 306. e *dedimus, in antiq.* f *V.* g *V.* h *viſus.* i *perſeratur.* k *maneat.* l *Greg. ſed in omnibus. manuſcr. ut eſt impreſſum.* m *Poſt Conc. Lat. ſub Alex. III. p.* 26. *c.* 13. *& Cap.* 2. *ed. tit. in* 1. *comp.*

a *deformationem.* b *Poſt Con. Later. ſub. Alexand. III. p.* 37. *c.* 4. *& c.* 3. *eod tit. in* 1. *compil.* c *In uno ita: Clemens III. Pictav. Epiſc.* d *Cap.* 2. *eod. tit. in* 2. *compil.* e *al. percuſſus al. reſperſus.* f *cap. unico eod. tit. in* 3. *compil.* g *Aren. al. Auraſicen. al. Auraicenſ.* h *miſerandum* i *al. ita, eo quod ipſe.* k *Hæc eſt Synodus Arel.* 4. *ſub. Carolo Magn. imp. & habetur hoc ibi c.* 8. *& cap.* 1. *eod. tit. in* 2. *compil.*

Digitized by Google

C A P. II.

Laici in Canonicos non poſſunt inſtitui.

Eugenius. *a* [*an. 655. Romæ.*)

IN Eccleſia *b* veſtra certum numerum Canonicorum [ſicut nobis innotuit] communiter inſtituere curaviſtis : [*& infra. s*] Cum Laici non debeant in Canonicorum numero computari, nec vos debeatis differre, quo minus ſtatutum numerum de aliis Clericorum perſonis idoneis ſuppleatis : tales ad ſupplendum numerum invenire euretia, per quos Deo in divinis officiis per Eccleſiaſticos ordinea congrue ſerviatur.

[*1 Et inſtitutionem veſtram religione firmare juramenti. Unde quia illa numero ſucceſſu temporis diminuto, in dubitationem deduceitis, utrum ipſum de inſtitutione Canonicorum ſupplere poſſitis, cum Laicis computatis, qui in Eccleſia veſtra Canonicorum titulo numerantur, ſtatutus numerus ſit implens, ut hæc ambiguitas a veſtris cordibus auferatur, nobis videtur, quod*]

C A P. III.

Inſtitutio beneficiorum ſpectat ad Epiſcopos, vel eorum Officiales.

Alexander III. *Cantuarienſ. Archiepiſcopo, & ejus Suffraganeis.* (*an. 1180.*)

EX *c* frequentibus querelis didicimus, in partibus veſtris conſuetudinem pravam a multis retro temporibus invaluiſſe, quod Clerici Eccleſiaſtica beneficia ſine conſenſu *d* Epiſcopi diœceſ., vel Officialium ſuorum *e* (qui hoc de jure poſſunt) recipiunt, minus quam deceat cogitantes, quomodo id a Patrum ſanctorum eſt inſtitutionibus alienum, & Eccleſiaſticæ contrarium honeſtati. Unde cum tu, Frater Archiepiſcope, ex officio tibi commiſſo, tam iniquam conſuetudinem de provincia tua velis (ſicut debes) radicitus extirpare *f*, tam in illos, qui Eccleſiaſtica beneficia taliter occupata ſcienter detinent, quam in eos, qui de cætero occupare præſumpſerint, excommunicationis ſententiam protuliſti. Nos itaque eandem ſententiam ratam habentes, & eam auctoritate Apoſtolica confirmantes, mandamus, quatenus Clericos ipſos, qui ipſam ſententiam incurrerint *g*, niſi congrue ſatisfecerint, abſolvere minime præſumatis.

C A P. IV.

Ultra facultates non debet quis inſtitui invitis Clericis Eccleſiæ.

Clemens III. *Clero Conſtantinopolitano.* [*an. 1190.*]

AUctoritate *h* Apoſt. ſedis : (*& infra.*) Statuimus inſuper, ut nullus in Eccleſiis veſtris, ultra quam facultates earum ſuſtineant *i*, vobis inſtituatur invitis.

C A P. V.

Cum in Eccleſiis oportet extraneos inſtitui, non debent inſtitui Clerici certæ originis tantum, ſed undecunque ſint, dum tamen ſint idonei.

Innocentius III. *k S. Marcelli, & S. Suſannæ Cardin. Apoſt. ſed. Legat.* (*an. 1212. Romæ in Thraciam.*)

AD *l* decorem : [*& infra. s*] Sicut noſtris *m* auribus eſt ſuggeſtum, Conſtantinopolitanus Patriarcha aliarum nationum Clericos ſpernens, Venetos tantum in Conſtantinopolitanis Eccleſiis ſatagit collocare, non attendens, quod in omni *n* gente, qui facit juſtitiam, acceptus eſt Deo, nec ſanctuarium Dei convenit jure hæreditario poſſideri. Quocirca mandamus, quatenus moneatis eundem, ut viros literatos *o*, & alias *p* idoneos, undecumque originem duxerint, in prædictis Eccleſiis, & maxime in majori, inſtituere non poſtponat, alioquin indignum ſe reddet, ut vos aliarum Clericos nationum ad ejus obedientiam compellatis. Nec *a* diſſimulare poteſtis, quin hoc noſtris auribus intimetis, ut ex hoc ipſo, an verum ſit, quod ſuper hoc Venetis dicitur promiſiſſe, conjicere valeamus.

(*1 Et commodum tam Eccleſiæ S. Sophiæ, quam aliorum Eccleſiarum, quæ ſunt in urbe Conſtantinopolitana conſtructæ, noſcitur pertinere, ut literati viri, & honeſtate morum perſpicui, de quibuslibet mundi partibus venientes inſtitui debeant in eiſdem. Verum*)

C A P. VI.

Inſtitutiones, & cuſtodiæ poſſunt de jure ſpeciali ad non Epiſcopum pertinere, & pendente lite cum diœceſano defenditur in poſſeſſione. h. d. *Vel ſic : Si poſſidet jus inſtituendi is, ad quem de jure communi non ſpectat, pendente judicio proprietatis in poſſeſſione defenditur.*

Idem *Helien. Epiſcopo, & Archidiac. Norvicen.* (*an. 1212. in Anglia.*)

CUm veniſſent *b* ad Apoſt. ſed. Archidiaconus Richemundiæ, & procuratores Eboracen. Archiepiſcopi, ex parte Archiepiſcopi fuit propoſitum, quod inſtitutio perſonarum, & cuſtodia Eccleſiarum vacantium ad eum in diœceſi ſua ſpectat, tam de juridictione *c* communi, quam de conſuetudine generali. Verum quidam prædeceſſores ipſius quibuſdam Archidiac. Richemundiæ tam inſtitutionem, quam cuſtodiam perſonaliter commiſerunt : [*& infra. s*] Inter alia vero Archidiaconus ipſe *d* reſpondit, *e*, quod Archiepiſcopus tam inſtitutiones, quam cuſtodias, non perſonaliter Archidiacono, qui tunc erat, ſed perpetuo de conſenſu Capituli Archidiaconatui reali conceſſione donavit. Cum autem Archidiaconatus ipſe in continua poſſeſſione tam iſtarum, quam aliarum libertatum multorum Archiepiſcoporum, & Archidiaconorum temporibus extitiſſet, & Archiepiſcopus ſine conditione *f* qualibet conceſſiſſet ipſum eidem, poſt conceſſionem aſſeruit, quod ipſum conceſſerat, inſtitutionibus, & cuſtodiis vacantium Eccleſiarum exceptis. Ipſe *g* vero timens, ne ſi negaret expreſſe, cum nondum eſſet Archidiaconatus *h* poſſeſſionem adeptus, vel impediretur *i* penitus factum ejus, vel diutius differretur : reſpondit, quod non ſolum de illo, ſed de omnibus redditibus ſuis faceret, quod ſibi placeret : (*& infra. 2*) Nos igitur interlocuti fuimus, Archidiaconum eſſe in plena libertatum ejuſdem Archidiaconatus poſſeſſione tuendum, donec probatum legitime fuerit ex adverſo, libertates *k* ipſas Archidiaconis ab Archiepiſcopis perſonaliter fuiſſe conceſſas : cum in hoc caſu tam ante, quam poſt, & in ipſa etiam conceſſione Archiepiſcopus eas *l* retinere potuerit licite tanquam ſuas, vel donec legitime probatum fuerit, eaſdem libertates Archidiaconum abjuraſſe. Sed in hoc caſu, ſi conceſſio illa fuerit realis, Archiepiſcopo nihil juris, vel utilitatis accederet, quia nos vel ad petitionem Eboracen. Eccleſiæ, vel per nos ipſos ſuper hoc Archidiaconatui conſulemus. Si ergo alterutrum ipſorum fuerit legitime approbatum, Archidiacono ſuper libertatibus ipſis : ſi neutrum, Archiepiſcopo ſilentium imponatur.

(*s Eas ſibi aliorum tempore retinentes, & libere, ſicut ſpectabat ad eos, utentes eiſdem. Itaque Archiepiſcopus, qui Ebor. Eccleſiæ modo præeſt, VV. de Chivilli quondam Archid. Richem. illas ad preces inclytæ recordat. R. Regis Anglorum de gratia ſpeciali conceſſit, & eo in Epiſcopum poſt electo ſibi retinuit tanquam ſuas. Ad hoc autem Archid. Richem. reſpondit, quod*

a *In aliquos manuſcr. ita : Eugenius Papa.* b *Cap. 3. eod. tit. in 2. comp. Recte autem Contius addit hic omiſſa a Raymundo ex antiq. comp.* c *Poſt Conc. Lat. p. 28. c. 11. & Cap. 1. eod. tit. in 2. compil.* d *aſſenſu, in antiq.* e *ipſorum.* f *Vid. l. omnes. C. de dec. l. 10.* g *incurrerunt.* h *Cap. 1. tit. de jud. in 2. comp.* i *ſufficiant.* k *D. ſancti Marcelli : & unus vetus ita : P. ſancti Marcelli, & B. ſanctæ &c.* l *Cap. 2. eod. tit. in 3. compil.* m *al. ita, ſicut noſtris eſt auribus intimatum.* n *Actor. 10.* o *Literati ita debent recipi in Canonicos ſicut nobiles, ut not. in l. ſocietatem. in gloſſ. ff. pro ſocio.* p *& alias.*

a *al. ita, nec vos.* b *Cap. 3. eod. tit. in 3. compil.* c *In omnib. antiq. tam de jure.* d *ille.* e *al. ita reſpondens, dicens.* f *contradictione.* g *idem vero.* h *Archidiaconus.* i *impediret.* k *eaſdem libertates.* l *ipſas.*

Digitized by Google

quod cum inclytæ recordationis primus H. Rex Angliæ apud Carleolum ſedem Epiſcopalem vellet de novo creari, quia ex hoc Archid. Richom. lædebatur: Rex ipſo a bo. mem. T. Archiepiſcopo Eboracen. humiliter poſtulavit, ut in recompenſationem cujuſdam partis, quæ ſubtrahebatur Archidiaconatui memorato, ei prædictas concederet dignitates. Archiepiſcopus autem annuit dignitates precibus poſtulantis.)

(2 Super hoc autem pars replicavit adverſa, quod ſi renunciatio, vel obturatio Archidiaconatui non noceret, per hoc tamen eſſet Archidiacono repetendi facultas adempta: ſed Archidiaconus libertates illas ſe non repetere dicebat, cum eis libere, ſicut prius, quando iter arripuit veniendi ad ſed. Apoſtol. uteretur, & earum poſſeſſione gauderet. Sed & contra hoc iterum replicabatur, quod idem Archidiaconus in quadam Eccleſia ſui Archidiaconatus non per Archiepiſcopum inſtitui poſtulaſſet, ſed talis inſtitutio pertinebat ad ipſum, etſi ipſe tunc ipſarum libertatum poſſeſſione gauderet: ad quod Archiepiſcopus ipſe reſpondit, quod per Archiepiſcopum non inſtitui, ſed confirmari potius poſtulavit, licet quod ſe ipſum inſtitueret, incongruum videretur.

CAP. VII.

Is, ad quem ſpectat collatio dignitatum, ſeipſum inſtituere non poteſt.

Idem *Epiſcopo Trecen. & Archidiac. Pariſienſi. (an. 1212.)*

CUm c ad noſtram: [*& infra.*] Illud autem nolumus vos ignorare, quod poſtquam M. fuit Abbas effectus b, cuſtodiam de jure non potuit obtinere: quia cum ratione Abbatiæ ad ipſum pertineat donatio tam cuſtodiæ, quam aliarum dignitatum, ac etiam præbendarum, in Eccleſia Patranen. cuſtodiam ipſam recipere non potuit a ſeipſo: cum inter dantem, & accipientem debeat eſſe diſtinctio perſonalis: ſed nec ab alio, cum jus conferendi alius non haberet.

TITULUS VIII.
DE CONCESSIONE PRÆBENDÆ, ET ECCLESIÆ NON VACANTIS.

CAP. I.

Inſtitutus ſcienter in beneficium viventis eſt deponendus.

Gelaſius c Papa *ad Rom.* [*an.* 495.]

QUi d in vivorum Sacerdotum loco ponuntur, hoc ipſo ſunt ab Eccleſiaſtica communione pellendi, quo ſe paſſi ſunt ſucceſſores vivis Sacerdotibus adhiberi.

CAP. II.

Beneficia non vacantia concedi, vel promitti non debent: & cum vacaverint, concedi debent intra ſex menſes: quibus elapſis de Epiſcopo ad Capitulum, & econtra, demum ad proximum ſuperiorem devolvitur collatio.

Ex Concilio Lateran. e [*an.* 1179.]

NUlla f Eccleſiaſtica miniſteria, ſeu etiam beneficia, vel Eccleſiæ tribuantur alicui, ſeu promittantur, antequam vacent, ne deſiderare quis mortem proximi videatur, in cujus locum, & beneficium ſe crediderit ſucceſſurum. Cum enim in ipſis etiam legibus Gentilium inveniatur inhibitum, turpe eſt, & divini plenum animadverſione judicii, ſi locum in Eccleſia Dei futuræ ſucceſſionis expectatio habeat, quam ipſi etiam Gentiles condemnare curarunt. Cum vero Præbendas Eccleſiaſticas, ſeu quælibet officia in aliqua Eccleſia vacare contigerit, non diu maneant in ſuſpenſo, ſed intra ſex menſes perſonis, quæ digne adminiſtrare valeant, conferantur. Si autem Epiſcopus, ubi ad eum ſpectat a, conferre diſtulerit, per Capitulum ordinetur b. Quod ſi ad Capitulum pertinuerit, & intra præſcriptum terminum hoc non fecerit, Epiſcopus ſecundum Deum hoc cum religioſorum virorum conſilio exequatur. Vel ſi omnes forte neglexerint, Metropolitanus de ipſis ſecundum Deum abſque illorum contradictione diſponat.

CAP. III.

Beneficia vacantia conferuntur non obſtante appellatione illorum, quibus promiſſa fuerant, antequam vacarent.

Alexander III. *Eboracen. Archiep.* (*an.* 1180.)

RElatum c eſt auribus noſtris: [*& infra.*] Conſultationi tuæ taliter reſpond. quod cum in Lateranenſi Concilio promiſſiones factæ de Eccleſiis non vacantibus ſint caſſatæ: prætextu appellationis eorum, qui dictis promiſſionibus innituntur, omitti non debet, quin Eccleſiæ, cum vacaverint, de perſonis idoneis ordinentur.

CAP. IV.

Si ſcribitur ei, ad quem ſpectat collatio, dato executore ad providendum, per præſentationem literarum collatori factam, afficitur Præbenda: ita quod collatio alteri facta non tenet. h. d. ſecundum verum intellectum. vid. cap. ſi capitulo eod. tit. in 6.

Innocentius III. *Præpoſito, & Capitulo Cameracen.* (*an.* 1210.)

PRopoſuit d nobis T. Presbyter, quod cum C. Papa præd. noſter pro receptione ipſius in fratrem, & aſſignatione præbendæ ad donationem veſtram ſpectantis in Eccleſia veſtra proximo vacatura mandatum Apoſtolicum vobis deſtinaſſet, Decano Remenſi executore conceſſo, Decanus ipſe vos contumaces inveniens, ipſum de præbenda primo vacatura in Eccleſia veſtra, quæ ad donationem Capituli pertinet, auctoritate Apoſtolica inveſtivit: [*& infra.* 1] Sed cum Præbenda, quæ ad donationem veſtram ſpectabat, in Eccleſia Cameracen. vacaſſet, eam alii aſſignaſtis: [*& inf.* 2] Idem autem prædeceſſor noſter quod ab eodem Decano factum fuerat, ratum volens haberi, collationem Præbendæ factam a vobis penitus irritavit, & eum de ipſa per annulum inveſtivit. Licet autem intentionis noſtræ non ſit, inveſtituras de vacaturis factas contra canonum inſtituta ratas habere, qui ſecundum plenitudinem poteſtatis de jure poſſumus ſupra jus diſpenſare e: attendentes tamen, quod idem Presbyter non de vacatura, ſed de vacante per præd. noſt. fuit inveſtitus, utpote quæ poſt caſſationem conceſſionis a vobis factæ intelligebatur vacare: mandamus, quatenus amoto ab ea Præbenda quolibet detentore, eam ipſi cum plenitudine honoris canonici aſſignetis.

(1 Sed cum ipſe Decanus morte præventus in negotio ipſo ulterius non potuiſſet procedere.)

[2 Cum autem propter hoc idem Presbyter ad ejuſdem prædeceſſ. noſtri præſentiam acceſſiſſet, ſicut ex literis ejus nobis innotuit.]

CAP. V.

Semeſtre ad eligendum, ſeu conferendum a jure præfixum non currit legitime impedito, nec incipit currere, niſi a die notitiæ vacationis. h. d. & eſt textus multum allegabilis, & quotidianus.

Idem *P. S. Mariæ in via lata Diac. Card. Apoſt. ſed. Legato.* (*an.* 1210. *Remæ.*)

a *Cap. 4. eod. tit. in 3. compil.* b *inſtitutus.* c *in uno vetuſto nulla eſt inſcriptio.* d *Cap. 1. eod. tit. in 1. compil. & Cap. 2. de ætate, & qualit. in 1. comp.* e *ſub Alex. III. c. 8.* f *Cap. 2. eod. tit. in 1. comp. & concord. Conc. Trid. ſeſſ. 24. de reform. c. 19. ubi hoc decretum roboratur, & c. deteſtanda, eod. tit. l. 6.*

a *In Cod. Barb. ita: ubi ad eum ſpectat collatio.* b *ordinentur.* c *Cap. 39. eod. tit. de appell. in 3. compil. & poſt Conc. Lat. par. 47. c. 7.* d *Cap. 1. eod. tit. in 3. compil. & vid. Fridericum conſ. 299.* e *De hoc articulo vid. Felinum in c. poſtulaſti. infr. De reſcript. verſ. quartus caſus. Adde notas hujus loci, quibus declaratur glosſa in verbo, diſpenſare.*

QUia *a* diverſitatem corporum diverſitas ſæpe ſequitur animorum: [*& infra.* 1] Conquerebatur inter cætera Eboracen. Archiepiſcopus, quod cum ad eum in Eccleſis Eboracen. & aliis ſuis Eccleſiis collatio pertineat Præbendarum, tempore ſuſpenſionis ipſius, & poſtmodum etiam quidam præter ejus auctoritatem ſe intruſerunt *b* in ipſas: [*& inf.* 2] Mandamus, quatenus eos, qui Præbendas, vel Dignitates Eccleſiæ Eboracen. vel aliorum ad donationem ejus ſpectantes, præter auctoritatem acceperunt *c* ipſius, ad eas reſignandas monitione præmiſſa per excommunicationis ſententiam, & ſubtractionem aliorum beneficiorum, non obſtante confirmatione a ſede Apoſt. obtenta ſub forma communi, quæ confirmat beneficia, & Præbendas, ſicut juſte & pacifice poſſidentur, appell. rem. compellas: niſi forte aliqui ea, vel ſpeciali mandato Apoſt. ſed. vel auctoritate Lateranen. Concilii ab Eboracen. Capitulo ſint adepti: ſic tamen, ut tempus ſuſpenſionis in ſex menſibus nullatenus computetur: cum illa Lateranen. Concilii conſtitutio contra negligentes tantum fuerit promulgata: & *d* tunc ſi voluerit, non tamen valuerit Archiepiſcopus ipſe in conferendis Præbendis uti propria poteſtate: a qua etſi fuerit e ſua culpa ſuſpenſus, non tamen ad ipſum Capitulum ex illa culpa Præbendarum erat donatio devoluta: ſed ad illum tempore ſuſpenſionis illius *f*, Præbendarum donatio pertinebat, qui præter ejus deſidiam, & negligentiam poterat Præbendas donare *g*. Tempus etiam, quo ad Apoſt. ſed. acceſſit, & apud illam permanſit, vel receſſit ab illa, intra ſex menſes nullatenus computetur. Semeſtre autem tempus non a tempore vacationis Præbendarum, ſed notitiæ ipſius potius volumus computari.

[1 *Ne plenitudo Eccleſiaſticæ juriſdictionis in plures diſpenſata vileſceret, ſed in uno potius collata vigeret, Apoſt. ſed. Dominus in B. Petro univerſarum Eccleſiarum, & cunctorum Chriſti fidelium magiſterium contulit, & primatum: quæ retenta ſibi plenitudine poteſtatis ad implendum laudabilius officium paſtorale, quod in omnibus eam conſtituit eſſe debitricem, multos in partem ſollicitudinis evocavit, ſic ſuum diſpenſans onus, & honorem in alios, ut nihil ſuo juri ſubtraheret, nec juriſdictionem ſuam in aliquo minoraret. Cum autem ea ſuſceptæ auctoritatis officia tam ſingulis, quam ſingulorum mater juſte petentibus juſtitiam nec poſſit, nec debeat denegare, cum juſtitia, & judicium ſit præparatio ſedis ejus: nos, qui ad ejus regimen ſumus, licet immeriti, vel inſufficientes aſſumpti, fratribus, & Coepiſcopis noſtris ad nos clamantibus non poſſumus in juſtitia non adeſſe, aut quod juſte poſtulaverint, non audire: ne ſi forte circa exhibendam eis juſtitiam fuerimus inventi remiſſi, ipſi quoque negligentes inveniantur in reddendis vicibus ſubditorum, & commiſſam noſtræ ſollicitudinis partem minus laudabiliter exequantur, ſi forte, quod abſit, nos viderint, vel declinare a jure, vel non audire juſtitiam poſtulantes. Hac autem ratione diligenter inducti, venientem ad Apoſt. ſed. ven. f. n. Eboracen. Archiepiſcopum benigne recepimus, & multiplices curavimus ejus querelas audire.*]

[2 *Et in hoc, & in aliis juri ejus non modicum derogaverunt, quidam etiam in quaſdam Abbatias diœc. Eboracen. poſt interpoſitam ad nos appellationem irrepſerunt, qui ab eo nec confirmationis munus, nec benedictionis gratiam poſtulaverunt. Volentes igitur eidem Archiepiſcopo per nos ſollicitudinis induſtriam providere, diſ. v. per Apoſt. ſed. de frat. noſt. conſ.*]

CAP. VI.

Non valent literæ ad beneficium impetratæ, quæ de alterius colorata facti poſſeſſione non faciunt mentionem. hoc dicit, ſecundum verum, & communem intellectum. Et eſt textus multum allegabilis, & habet materiam quotidianam. Et fuit deciſio multum ſubtilis.

Idem *Baſilienſi a Epiſc. & Abbati S. Mariæ.*

(*an.* 1216. *Romæ in Rauricam.*)

CUm *b* noſtris fuerit olim auribus intimatum, quod Præpoſitura Eccleſiæ Lauſanen. tempore tanto vacaſſet, ut ſecundum ſtatuta Lateran. Concil. ad nos eſſet ejuſdem donatio devoluta: Epiſcopo, & Canonicis Lauſan. mandavimus, ut Præpoſituram ipſam Theſaurario Lauſan. conferrent, quibuſdam ſuper hoc executoribus deputatis: [*& inf.*] Verum præfati Epiſcopus, & Canonici literis receptis Præpoſituram prædictam non vacare dixerunt, quia licet ille, qui Præpoſitus fuerat, in Epiſcopum fuiſſet aſſumptus, ad ipſam tamen præpoſituram poſt conſecrationem ſuam denuo fuerat ab ipſis Canonicis electus, & eam ſicut antea poſſidebat. Quod dicti executores dicentes contrarium eſſe juri, ipſam Præpoſituram de jure vacantem auct. Apoſt. præfato Theſaurario aſſignarunt: (*& infra.* 1) Auditor igitur ſuper hoc datus a vobis de mandato noſtro decrevit, ut quod a memoratis executoribus factum fuerat obtentu literarum noſtrarum, eo quod per falſi ſuggeſtionem, & veri ſuppreſſionem fuerant impetratæ, cum Præpoſitura illa non vacaret de facto, quia talis poſſeſſio plus habet facti, quam juris, haberatur irritum, & inane. Nos vero ſententiam ejuſdem ratam habentes, mandamus, quatenus niſi prædictus Epiſcopus ſufficienter oſtenderit, quod vel ex indulgentia ſed. Apoſt. ſpeciali, vel ex alia juſta cauſa, & neceſſaria ſibi poſt conſecrationem ſuam Præpoſitura conceſſa fuerit memorata, ipſum ad reſignationem ipſius (ſi ſponte noluerit) compellatis. Deinde Lauſan. Capitulum ad conferendam eam Theſaurario ſupradicto diligentius inducere procuretis.

[1 *In cujus præſentia, cum prædicta, & alia fuiſſent per nuncium Subdiaconi noſtri relata, nuncius partis adverſæ propoſuit, quod poſtquam dominus ſuus Sedun. Epiſcopus, qui Præpoſitus fuerat Lauſanen. fuit in Epiſcopum conſecratus, Lauſan. Capitulum ei Præpoſituram illam iterum conceſſit habendam, in hoc utilitatem Eccleſiæ ſuæ, necnon & antiquam conſuetudinem attendentes. Epiſcopus Lauſanen. videns eum plurimum utilem, & neceſſarium Eccleſiæ ſuæ, quod a Canonicis ſuis factum fuerat, ſuper hoc approbavit: cui tanquam Præpoſito a Canonicis, etiam Theſaurario eſt honor impenſus. Memoratus vero Theſaurarius poſtmodum ad Eccleſiam Rom. accedens, & ſupprimens omnia, quæ tam fuerant ab Epiſcopo, quam a Canonicis acta, nobis Præpoſituram illam vacare ſuggeſſit, quare ſuper aſſignanda Præpoſitura ſibi literas impetravit a nobis, quas nullis ex cauſis proponebat eſſe per veri ſuppreſſionem, & falſi ſuggeſtionem obtentas: nuncius pro parte d. ſui Sedunen. utilitatem, neceſſitatem, conſuetudinem allegans, quæ Theſaurarius ſuppreſſerat. E contra vero partis adverſæ nuncius proponebat, & rationibus multis Præpoſituram illam vacare monſtrabat, & eam autem Theſaurario Lauſan. auct. ſuperioris, ad quem fuerat ſecundum ſtatuta Concil. Lateran. donatio devoluta, conceſſam: ratione inſuper multiplici monſtrare conabatur, quod dictus Sedun. Epiſcopus ad Præpoſituram Lauſan. a qua fuerat ad regimen Epiſcopatus aſſumptus, poſt conſecrationem ſuam minime eligi potuiſſet, cum ſuper hoc ei ſacrorum canonum inſtituta repugnent. Dicebat etiam Præpoſituram illam alia ratione vacare, eo quod illi, quorum erat donatio, eam aſſumpto in Epiſcopum concedere præſumpſerunt, cum ſecundum ſtatuta Concilii prædicti, qui receperit, debeat, quod contra ſacros canones accepit, amittere: & qui dedit, largiendi poteſtate privari. Oſtendebat etiam multis aſſertionibus, quod pro ipſo Sedun. Epiſcopo utilitas, conſuetudo, & neceſſitas, quas nuncius ejus in cauſæ ſuæ ſubſidium allegabat, minime faciebant: cum hæc potius mendicata ſuffragia, quam ſuæ cauſæ vera ſubſidia videantur: unde nuncius ejus petebat, ut quod a ſupradictis Judicibus factum fuerat*

obtentu

a Cap. 2. eod. tit. in 3. compil. b *hinc dicitur, quia dicatur intruſus: de quo vide Calderinum conſ. 7. tit. de verb. ſign.* c *receperint.* d *Codex Barboſæ ita, & tunc ſi voluit, non tamen valuit, &c.* e *ſu'i.* f *ipſius.* g *vid. l. pupillus. ff. de privil. cred. & l. gravi. ff. de his, qui not. infam.*

a *al. ita: Baſil. Epiſc. al. ita: Baſilien. & Belicen. Epiſ. & Abb. &c.* b *Cap. 4. eod. tit. in 3. compil.*

Digitized by Google

obtentu literarum noſtrarum dignaremur auct. Apoſt. confirmare, & ab ipſa Præpoſitura d. Sedunen. Epiſcopum amovere.]

CAP. VII.

Ubi conſtat beneficium collatum per habentem poteſtatem, per exceptionem abjurationis, & renunciationis, non debet poſſeſſio retardari.

Idem *Archid.* a *Richemundiæ.* (*an.* 1210.)

POſt *b* electionem, & confirmationem Epiſcopi Elien. vacante Archidiaconatu Richemundiæ, quem tenuerat, Eboracen. Archiepiſcopus eum tibi propria liberalitate conceſſit, dans Eboracen. Capitulo in mandatis, ut te in Archidiaconum recipere procurarent: cujus noluerunt mandato parere, quia prædeceſſor noſt. inter alia, quæ Decano, & Capitulo Eboracen. ſuo privilegio noſcitur induliſſe, ordinationem Canonicorum, ſeu perſonarum liberam eſſe decrevit, ut videlicet idonea, & honeſta perſona, cui Archiepiſcopus vacantem in Eccleſia Eboracen. Præbendam, vel Dignitatem duxerit *c* conferendam, ſecundum antiquam ipſius Eccleſiæ conſuetudinem, præſentaretur Decano, & Capitulo ſupradictis: [*& inf.*] Si quis *d* contra conſuetudinem hujuſmodi in Eccleſia ipſa eſſet per aliquem introductus, nec pro perſona, nec pro Canonico haberetur. Quod ſi Archiepiſcopus intra terminum Lateran. *e* Concil. ſecundum formam præſcriptam perſonæ idoneæ non conferret, liceret Decano, & Capitulo auctor. Apoſtol. juxta ejuſdem Concilii ſtatuta conferre. Cum igitur in literis Archiepiſcopi directis Capitulo, de Decano mentio nullatenus haberetur per cujus manum debebas in Capitulo inveſtiri, ejus mandato extitit contradictum: [*& inf.*] Ipſius igitur inſtitutione propter præmiſſas rationes a Capitulo reprobata, ipſi intelligentes Archidiaconatus donationem ad eos, tam auctor. Lateranen. Concilii, quam indulti ſibi privilegii devolutam, R. de ſancto Edmundo *f* illum unanimiter contulerunt, inveſtientes eundem de ipſo, & ſolenniter inſtallantes. Proceſſu vero temporis præfatus Archiepiſcopus poſt reſignationem, & abjurationem a te factam, & receptam ab ipſo, eidem R. Archidiaconatum contulit antedictum: qui Archidiaconatum ipſum, tam ratione primæ, quam ſecundæ conceſſionis ſibi aſſignatum, per ſedem Apoſtolicam petiit confirmari: [*& inf.* 1] Quoniam conſtitit nobis Archidiaconatum prædictum tibi per Eboracen. Archiepiſcopum primitus fuiſſe conceſſum, & quod inſtitutione facta per ipſum, ſecundum juris ordinem minime reprobata, Archidiaconatus non vacans non potuit, nec debuit in alium rite transferri: memorato R. qui contra juſtitiæ regulam in Archidiaconatum alterius provehi ſe conſenſit, ſuper eo duximus ſilentium imponendum, ſententialiter decernentes, ut inſtitutio facta per Archiepiſcopum de te ſortiatur effectum. Exinde *g* ſi ſuper renunciatione, vel abjuratione, vel aliquo præmiſſorum aliquis, qui velit, & valeat, adverſus te quicquam duxerit proponendum, ordine poterit judiciario experiri.

[1 *Ad cujus objectiones ex ordine taliter reſpondebas, quod licet Decani mentio in literis Archiepiſcopi directis Capitulo expreſſe facta non eſſet, non tamen ob hoc excluſus videri poterat, vel debebat. Adjeciſti præterea, quod ſi etiam ea feciſſet, per adverſarium tamen tuum tibi objici non poterant cum effectu, cui potius quod ſuper ipſo Archidiaconatu eſſet ſilentium imponendum, & approbata inſtitutione tua tibi reſtitutio facienda, ex confeſſione partis adverſæ, judicio facta, & ſæpius repetita, oſtendere nitebaris: ipſe namque R. interrogatus in jure, ex quo tempore Archidiaconatus Richemundiæ ſibi per Capitulum fuerit aſſignatus, reſpondit, quod circa Feſtum Aſcenſionis proximum triennium complebatur: Cum igitur ex data literarum noſtrarum conſtaret, Archiepiſcopum apud ſed. Apoſtol. conſtitutum, & in iis per nos antiquum jus fuerit declaratum, ut tempus, quo ad Apoſtolicam ſedem acceſſit, apud illam permanſit, vel receſſit ab ipſa, non eſſet infra tempus ſex menſium computandum: liquido conſtare dicebat, tempus illud Archiepiſcopo minime concurriſſe, ſed ſi etiam quadriennium effluxiſſet, ſicut etiam prioris reſponſi. Sed pœnitet cum ultimo propoſitis pars adverſa, quod ex parte tua de jure fieri dicebatur, cum etiam tunc arripuiſſet iter ad ſed. Apoſtol. veniendi, licet illud non fuerit continue proſecutus, impedimentis multiplicibus retardatus, interpretatio reſcripti noſtri ad tempus etiam hujus pertinebat, cui poſtea præſcriptio nocere non poterat in exilio conſtituto.*]

CAP. VIII.

Recepto in Canonicum tenetur Capitulum providere, quam cito facultas ſe obtulerit.

Idem *C. Canonico Tridentino.* a (*an.* 1212.)

CUm ſuper *b* quæſtione Triden. *c* Præbendæ: [*& inf.* 1] Cum autem conſtet te in Canonicum Trid. *d* Eccleſiæ fuiſſe receptum, licet receptionem tuam factam contra Lateran. *e* Concil. pars adverſa proponat, quia tamen probatum non extitit, nec ipſi Canonici videbantur tibi hoc opponere poſſe de jure, qui ſe fatentur te contra ſtatuta præfati Concilii recepiſſe: ſententialiter decernimus, ut tibi, quam cito ſe facultas obtulerit, præbendale beneficium in Triden. *f* Eccleſia conferatur: cum ex quo receptus es in Canonicum, non debeas carere Præbenda.

[1 *Quæ vertebatur inter te, & Epiſcopum, & Canonicos Triden. &c, & procuratores partis alterius in noſtra eſſetis præſentia conſtituti, vobis H. Cardin. dedimus auditorem, coram quo pro te fuit allegatum, quod cum bon. m. O. Triden. Epiſcopus patruus tuus ab Apoſtolica ſede reverſus, Triden. Canonicos rogaviſſet, ut te reciperent in Canonicum, ipſi te receperunt, nulla prima vel ſecunda habita mentione, qui ab illo tempore uſque nunc locum in choro, & capitulo habuiſti, & domos in ipſa Canonica tibi aſſignatas poſſediſti. Procuratores vero partis alterius reſpondebant, quod cum in Triden. Eccleſ. certus ſit Canonicorum numerus, nos ei mandavimus, ut R. Subdiaconum in Canonicum reciperent.*]

CAP. IX.

Si habens Præbendam, in eadem Eccleſia recipit Dignitatem cum Præbenda, vel aliam Præbendam, vacat prima: & quamvis a ſuperiore ſibi confirmetur, tamen valet impetratio per alium facta de ipſa, etiam tacito de poſſeſſione alterius, quæ ſubreptitia non eſt. h. d. ſecundum verum intellectum. Panor.

Idem *Epiſcopo, & Magiſtro P. Canonico Hildeſen.* (*an.* 1210.)

LIteras *g* veſtras accepimus, quod cum pro D. Clerico vobis ſcripſerimus, ut eum de Præbenda vacante ſancti Unilcardi Bremen. quam dicebat ad donationem noſtram fuiſſe juxta Lateranen. Concilii ſtatuta devolutam, curaretis auctor. Apoſtol. inveſtire: [*& infra.* 1] De facto fuit propoſitum coram nobis *h*, quod H. Præpoſitus, quondam ſimplex Canonicus ejuſdem Eccleſiæ, de ipſa *i* in majori Eccleſia in Canonicum eſt electus, & poſtmodum anni ſpatio evoluto, in ipſa Eccleſia ſancti Unilcardi in Præpoſitum eſt aſſumptus, priorem Præbendam nihilominus retinens, quam in ipſa Eccleſia tunc habebat: [*& infra.* 2] Sed Præpoſitus allegabat econtra, quod erat ex conſuetudine generali, quod unus in eadem Eccleſia plures haberet Præbendas, & cum Archiepiſcopus Breman. Præpoſitum ipſum de Præpoſitura in plena Synodo inveſtiret, tam Præpoſituram illam, quam Præbendam ei de communi *k* Canonicorum confirmavit aſſenſu: [*& infra.* 3] Unde cum vobis dubium videretur, utrum cum aliquis de una Præbenda eligitur ad

a *In antiq. Magiſtro H. Archidiac.* b *Cap. 4. eod. tit. in 2. comp.* c *ducere.* d *In multis antiq. ita: & ſi quis &c ſub Alex. III. c. 8.* f *Edmundo.* g *al. ita: Exinde vero.*

a *Tridentin. al. ita: de Canonicis Tridentin.* b *Cap. 5. eod. tit. in 3. comp.* c *Tridentin.* d *Tridon.* e *Alias ita: Lateran. Conc. ſtatuta.* f *Tridon.* g *Cap. 6. eod. tit. in 3. compil.* h *vobis, legitur in antiq. & ita etiam habetur in antiq. compil.* i *In omnibus antiq. ita: de ipſa in majoris Eccleſiæ canonicum eſt electus.* k *dictio, communi, deeſt in recentiorib. quam habent veteres ut plurimum.*

Digitized by Google

ad aliam, ſtatim prior vacare incipiat, an per ſententiam debeat adjudicari *a* eidem, an propter confirmationem hujuſmodi, quæ ſuperius eſt expreſſa, Præbenda illa dici debeat non vacare: nos conſulere voluiſtis. Cum igitur ſi ita eſt, Præbenda illa etſi non de facto, de jure tamen vacare noſcatur: mandamus, quatenus dictum Præpoſitum, ut illam ſine difficultate reſignet, appell. rem. cogatis: quam, cum de facto vacaverit, Clerico memorato conferre curetis.

(1 *Si Canonici, quibus ſuper hoc ſcribebamus, id exequi non curarent, Herberto Præpoſito, & quibuſdam Canonicis ipſius Eccleſiæ cum ipſo D. & Magiſtro H. Canonico ipſius loci in noſtra propter hoc præſentia conſtitutus ſic fuit.*)

[2 *Et ſuper hoc partes contendebant: fuit etiam ab una parte propoſitum, quod ipſe Præpoſitus præter præbendam illam aliam præbendam habebat Præpoſituræ connexam, quam inficiatus eſt eſſe Præbendam. Præterea fuit allegatum de jure, quod ex quo idem præpoſitus de minori Eccleſia vacatus fuerat ad majorem, prima præbenda de jure inceperat vacare juxta canonum inſtituta; deinde fuit ex parte Clerici allegatum, primam fuiſſe ordinationem ejuſdem Eccleſiæ, ut in ea tredecim eſſent perſonæ, Præpoſitus ſcilicet cum duodecim fratribus, quæ ordinatio nullatenus ſervaretur, niſi diceretur illa Præbenda vacare.*)

(3 *Eos, qui ſuper hoc inquietarent, [illegible] vinculo excommunicationis aſtringent. Unde objiciebatur Clerico memorato, quod propter hoc ſententiam excommunicationis incurriſſet, ſed ipſe tamen confirmationem interveniſſe negabat, quæ etiam ſi interveniſſet, aſſerebat etiam non tenere de jure.*)

C A P. X.

In Eccleſiis non numeratis vacatio Præbendarum, ſeu Canonicatuum poſſibilis non eſt: nec ſit ibi devolutio ad ſuperiorem ex negligentia ſemeſtri in non providendo Eccleſiæ de miniſtris. h. d. & eſt caſus notabilis.

Idem *Epiſc. & Archipresbytero Papien.* [*an.* 1210.]

EX parte *b* Haſtenen. Eccleſiæ noſtris eſt auribus intimatum, quod cum quædam Præbendæ in ipſa per quatuor annos, & amplius vacaviſſent, Haſtenen. Epiſcopus quoſdam ibidem inſtituit *c*, credens ſibi hoc ex Lateran. Concilio licere. Inſtituti autem ſcientes, non eſſe firmam inſtitutionem hujuſmodi, ad Mediolanen. Archiepiſcopum recurrerunt: qui eoſdem in Canonicos Haſtenen. Eccleſiæ ordinavit, & in corporalem poſſeſſionem Præbendarum induxit, Capitulo ejuſdem Eccleſiæ præbente aſſenſum *d*, tribus tantum exceptis, qui ſe inſtitutioni hujuſmodi opponere curaverunt: (*& infra.* 1) Tandem utraque pars concorditer eſt confeſſa, quod in prædicta Eccleſia non erant diſtinctæ Præbendæ, nec Canonicorum numerus erat certus.

Nos igitur intelleximus evidenter, ſtatutum Lateran. *e* Concilii de beneficiis ultra ſex menſes vacantibus locum in hoc articulo nullatenus habuiſſe, etſi forte Haſtenen. Eccleſia Canonicorum pateretur defectum. Unde inſtitutio per Archiepiſcopum, vel Epiſcopum facta, occaſione Concilii memorati, carere debet robore firmitatis. Quia vero totum Capitulum, tribus exceptis, prædictorum receptionem affectet, nec ab illis tribus aliquid rationabile contra ipſos objectum eſt, & oſtenſum: mandamus, quatenus ſi Haſten. Eccleſiæ ſuppetant facultates, ſecundum conſuetudinem hactenus obſervatam, prædictos Clericos pro Canonicis faciatis haberi.

(*Tres illi dicebant electionem debere caſſari, quia nec Epiſcopus, nec Archiepiſcopus ſupradicti de conceſſione Lateran. Concilii tunc in ordinatione illa poterant præfatam Eccleſiam ordinare, cum uterque circa tempus eis indultum a canone, in ordinatione fuerit negligens, & remiſſus. His vero altera pars dicebat, quod licet inſtitutio Epiſcopi non valeret, Archiep. ſ. tamen inſtitutio de jure valebat, quia tempus ei indultum a canone, niſi a tempore, quo illi declaratum fuerat, non currebat. His autem utrinque propoſitis.*]

C A P. XI.

Habens poteſtatem conferendi, poteſt de jure alteri tradere poteſtatem conferendi primum beneficium, quod vacabit.

Idem *Epiſcopo, & Capitulo Laudun.* a (*an.* 1210.)

COnſtitutus *b* in præſentia noſtra H. *Subdiaconus* Eccleſiæ veſtræ Canonicus humiliter intimavit, quod tu, frater Epiſcope, poteſtatem ei dediſti ſacerdotalem conferendi Præbendam, quæ *c* primo in Eccleſia veſtra eſſet vacatura: & Remen. Archiepiſcopus, tunc Apoſt. ſed. Leg. vobis, filii Capituli *d* auctoritate noſtra præcepit, ut cum Præbenda ipſa vacaret, perſonam illam, cui vellet idem H. eam conferre, ſine interpoſitione alterius perſonæ reciperetis ad ipſam: (*& infra.* 1) Quocirca mandamus, quatenus perſonam illam, cui memoratus H. ſacerdotalem Præbendam, cum contigerit eam *e* vacare, duxerit canonice conferendam, ſine contradictione qualibet admittatis: & tu interim, frater Epiſcope, Præbendam hujuſmodi contra formam conceſſionis tuæ, conferre alicui non præſumas: (*& infra* 2.) Quia vero conceſſiones tales (ſi ad conſequentiam traherentur) fieri poſſent in fraudem canonicæ ſanctionis *f*, per quam prohibentur Eccleſiaſtica beneficia concedi, ſive promitti, antequam vacent, nolumus, quod hujuſmodi occaſione mandati, quod gratiam continet perſonalem, fraudem adhibere volantibus licentia concedatur. *g*

[1 *Aſſeruit etiam idem Subdiac. quod cum eſſet ad Apoſtolicam ſedem acceſſurus, ipſe ſibi præcavens, appellavit, ne tu frater Archiepiſcope, ſi forte interim aliquam ſacerdotalem contingeret vacare Præbendam, eam nulli conferres, nec vos filii Capitulum reciperetis aliquem præſentatum ad illam, niſi quem duxerit præfatus Sub. præſentandum.*]

(2 *Alioquin noveris nos dil. fil. n. Cancellario Helien. & A. Canonicis Pariſien. dediſſe in mandatis, ut vos ad hæc per cenſ. Eccleſ. appll. rem. compellant, in irritum revocantes, ſi quid poſt appellationem a præfato Subdiacono ad nos legitime interpoſitam contra conceſſionem ſibi factam de Sacerdotali Præbenda noverint attentatum.*)

C A P. XII.

Lateranenſe Concilium de beneficiis ultra ſex menſes vacantibus ad Epiſcopatus non extenditur.

Idem. (*an.* 1210. *Romæ in Calabriam.*)

DIlectus *b* filius Magiſter G. Canonicus veſter nobis ſuggeſſit, quod Epiſcopo veſtro viam univerſæ carnis ingreſſo, Archiepiſcopus ſanctæ Severinæ aſſerens, quod propter negligentiam veſtram ad ipſum erat eligendi auctoritas devoluta, in Epiſcopum veſtrum elegit eundem. Nos igitur attendentes, quod canon Lateranen. Concilii ab Alexandro Papa contra negligentes editus ad Archiepiſcopatum, vel Epiſcopatum non ſolet extendi, ſed ad perſonatus alios, & minora Eccleſiaſtica beneficia coarctari, electionem hujuſmodi juſtitia caſſavimus exigante.

C A P. XIII.

Non valet promiſſio beneficii vacaturi.

Idem. *Priori* i *Heſtien. & Superiori S. Fridi.*

(*an.* 1210. *Romæ.*)

EX *k* tenore literarum veſtrarum accepimus, quod cum cauſa, quæ inter I. Clericum ex una parte, & Abbatem, & conventum de Bello ex altera, ſuper proviſione

a *Abjudicari legitur in omnibus manuſcript. & ponitur pro auferri, quod & ſeries indicat; unde colligis, perperam in aliquot vulgatis legi, adjudicari, in aliis, abdicari: quod eſt ſuavius.* b C. 7. *eod. tit. in* 3. *comp.* c *conſtituit.* d *conſenſum* e *Lateran. Concil. ſub Alex. III. c.* 8.

a *Laudunen. al. Lauden.* b *Cap.* 8. *eod. tit. in* 3. *compil.* c *al. ita: quæ primo eſſet in veſtra Eccl. vacatura.* d *Capitulum.* e *illam.* f *In Conc. Lat. ſub Alex. III. c.* 8. *& c.* 2. *ſup. eod. adde Conc. Trid. ſeſſ.* 24. *de reform. c.* 19. g *tribuatur.* h *Cap.* 9. *eod. tit. in* 3. *compil.* i *Priori Hoſt. & Subpriori S. Feidi, al. ita: Priori de Oſen. & Subpriori S. Fridewnidæ.* k *Cap.* 10. *eod. tit. in* 3. *comp.*

Digitized by Google

viſione vertebatur ipſius: (*& infra.* 1) Dictus Clericus poſt litem conteſtatam chartam quandam Monachorum exhibuit, continentem quod primam Eccleſiam ad donationem ſuam ſpectantem aſſignarent eidem: [*& infra.* 2] Nos igitur attendantes, quod promiſſio prædicta non tenet, utpote contra ſtatuta Lateran. *a* Concilii attentata: mandamus, quatenus memorato Clerico ſuper hoc ſilentium imponentes, ab impetitione ipſius dictos Abbatem, & Monachos abſolvatis.

(1 *Vobis duximus committendam.*)

[2 *Nobilominus per idoneos teſtes probans, ipſos poſt promiſſionem ejus, licet potuerunt, nolle ſibi, quanquam ſuper hoc admoniti fuerunt, providiſſe: quare dictos Abbatem, & Monachos ad aſſignandum ſibi reditum x. marcharum cogi cum inſtantia poſtulabat: fuit ex adverſa reſponſum, quod ratione promiſſionis hujus, utpote facta contra Lateran. Conc. ſtatuta, quæ probari per chartam exhibitam videbatur, eos non poterat convenire, aſſerentibus: aliis vero in contrarium ſentientibus, ſuper hoc fuiſſet hinc inde coram nobis diutius diſputatum, vos, quid juris ſit in hoc articulo dubitantes, in negotio ipſo ulterius procedere noluiſtis, donec ſuper hoc reciperetis noſtra beneplacitum voluntatis: nobis humiliter ſupplicaſtis, ut, quid ſit in hac parte agendum, vos dignaremur per noſtras reddere literas certiores.*]

CAP. XIV.

Obligetur Prælatus, qui promiſit providere, cum poterit.

Idem. (*an.* 1210. *Roma in Galliam.*)

ACcedens *b* ad Apoſtol. ſed. R. Clericus ſuam nobis inſinuationem monſtravit, quod cum promiſeritis vos provisuros eidem in Eccleſiaſtico beneficio, cum poſſetis, ſicuper literas Judicum delegatorum inde confectas liquido apparebat: [*& infra.* 1] Nos autem conſiderantes, quod aliud eſt Prælatum promittere beneficii collationem, cum poterit, aliud, cum vacabit: cum in multis caſibus ſe facultas offerre poſſet, in quibus collatio non eſſet in expectatione vacaturi beneficii differenda: mandamus, quatenus memorato R. (cum poteritis) Eccleſiaſticum beneficium aſſignetis.

[1 *Vos igitur id hactenus efficere non curaſtis, allegantes coram Judicibus, quod talis promiſſio vos nullatenus obligaret, cum videretur eſſe facta contra Later. Concilii ſtatuta, quod promiſſionem inhibet non vacantis beneficii.*]

CAP. XV.

Si ad Capitulum, & Prælatum, ut Prælatum, poteſtas conferendi pertinet, de uno ad alterum lapſu temporis non tranſit: ſecus ſi Prælatus interſit, ut Canonicus: quia tunc de Capitulo tranſit ad Prælatum, niſi dolum committat. h. d. & eſt textus multum allegabilis.

Idem. [*an. eod.*]

POſtulaſtis *c* per ſed. Apoſtol. edoceri, ut cum ad vos, & Archiepiſcopum veſtrum ſimul donatio Præbendarum Eccleſiæ veſtræ pertineat, utrum præbendæ vacantis donatio penes Archiepiſcopum ipſum remaneat, ſi eam intra ſemeſtre tempus neglexeritis ordinare? Ad quod breviter reſp. quod ſi vos, & idem Archiepiſcopus intra tempus præſcriptum, circa hoc negligentes extiteritis: ſicut nec ab illo ad vos, ita nec a vobis ad illum poteſtas devolvitur conferendi, ſed ſecundum ſtatuta Lateran. Concilii *d* ad ſuperiorem tranſit donatio: niſi forte Archiepiſcopus non ut Prælatus, ſed ut Canonicus vobiſcum jus habeat conferendi *e*. Et in hoc caſu cum doloſe impedierit, dolus ei ſuffragari non debet.

CAP. XVI.

Sicut non poteſt patronus promittere ſe præſentaturum aliquem ad beneficium vacaturum, ita nec dare poteſtatem præſentandi, antequam beneficium vacet.

Honorius III. *Epiſcopo, & Præpoſito Capituli Cameracen.*

(*an.* 1222.)

CUm dilecta in Chriſto filia Comitiſſa Flandren. *a* fecerit promiſſiones de non vacantibus beneficiis Eccleſiarum, in quibus jus obtinet patronatus, & donationes earum in manibus poſuerit alienis: Mandamus, quatenus id irritum decernentes, inhibeatis eidem, ne ſimilia de cætero attentare præſumat. *b*

TITULUS IX.

NE SEDE VACANTE ALIQUID INNOVETUR.

CAP. I.

Vacante ſede ſtatus ejus mutari non debet.

Innocentius III. *Priori, & Conventui c Glaſton.*

(*an.* 1214. *Roma in Scotiam.*)

NOvit *d* ille, qui ſcrutator eſt cordium, & cognitor ſecretorum, quod licet. C. præd. noſt. Eccleſiam veſtram erexerit cathedralem, ipſam Bathonien. Eccleſiæ uniendo, & idem eſſet Epiſcopus utriuſque: quia tamen hæc unio aſſerebatur a vobis in grave præjudicium Glaſton. Eccleſiæ redundare, cum per ipſam diſſolveretur religio, & fraudaretur eleemoſyna, & hoſpitalitas tolleretur: nos ad relevandum Eccleſiæ veſtræ ſtatum cœpimus intendere diligenter: [*& infra.* 1] Vos autem poſt obitum Bathonien. Epiſcopi humiliter poſtulaſtis, ut quia tempus advenerat, quo ſine ſcandalo Eccleſiæ veſtræ ruina poterat relevari *e*, cum & Bathonien. Eccleſia id ipſum pariter poſtularet, Rex quoque cum regni magnatibus, & quidam Epiſcopi cum multis Abbatibus depoſcerent illud idem, ut unione penitus diſſoluta, monaſterium veſtrum reduceremus in ſtatum antiquum, ſub Abbatis regimine gubernandum. Attendentes igitur, quod Epiſcopali ſede vacante non debet aliquid innovari, cum non ſit, qui Epiſcopale jus tueatur, maxime ne plus faviſſe perſonæ, quam Eccleſiæ videremur, ſi quod eo vivente conceſſimus, poſt obitum ejus ſubito mutaremus: petitionem veſtram nequivimus exaudire, auctoritate prædicta *f* indulgentes, ut cum Bathonien. Eccleſia de Præſule fuerit ordinata, jus veſtrum apud ſedem Apoſtolicam proſequendi facultatem liberam habeatis: interim autem ſub cura Prioris idem monaſterium gubernetur.

[1 *Et quoniam abſonum videbatur, ut ſubito præd. noſtri evacuaremus in hac parte ſtatutum, cum ei, quantum cum Deo poſſumus, deferre velimus, ſicut & volumus, quia quantum cum Deo poterunt, nobis noſtri deferent ſucceſſores, invicem unione manente, ſic de cæteris diſpoſuimus, quantumque bon. mem. Savarige Bathonien. Epiſcopo diſpliceret, frequenter ob hoc ad ſed. Apoſt. laboranti, quod ſtatus Eccleſiæ veſtræ videbatur in melius relevatus. Unde poſt diverſos tractatus, & deliberationes multiplices, quod per providos, & honeſtos auctor. noſtri mandati ſuper hoc extitit ordinatum, ad petitionem ejuſdem Epiſcopi, poſtquam aliud a nobis non potuit obtinere, Apoſt. tandem curavimus munimine roborare.*]

CAP. II.

Beneficia ſpectantia ad collationem Prælati non poſſunt conferri per Capitulum ſede vacante.

Honor. III. *Epiſcopo g Calmen. & Magiſtris V. & S. Canonicis Suesſionen.* h (*an.* 1223. *Roma in Galliam.*)

ILla devotionis ſinceritas: [*& infra.* 1] Eccleſiam ſancti Leucini, de qua Magiſtrum R. donationis noſtræ gratia præcedente, Præbendæ nomine de mandato noſtro Capuanus Archiepiſcopus inveſtivit, ſibi duximus confirmandam:

Non

a *Sub Alex. III. c. 8. & nunc contra Conc. Trid. ſeſſ. 24. de reform. c. 19.* b *Cap. 1. eod. tit. in 4. compil.* c *Cap. 2. eod. tit. in 4. compil.* d *Sub Alex. III. c. 8.* e *Utrum donata ambaſſatoribus cedant eorum lucro, vid. varias opinion. in l. ſi vero. §. item quicquid. ff. ſol. matr. & in l. qui proprio. ff. de procur.*

a *Flandrenſis.* b *al. ut ſimilia de cætero attentare non præſumat.* c *al. Caſton.* d *Cap. 1. eod. tit. in 3. compil. Pſal. 7. Sap. 1. Hier. 17.* e *Vid. l. æquiſſimum cum not. ff. de uſufr.* f *al. auctoritate præſentium.* g *al. ita: Epiſcopo Cam. & Magiſtr. I. & c. aliis Calmen.* h *al. Sueſſanen.*

Non obſtente conceſſione per capitulum facta alii, ſeu confirmatione noſtre, ſi que in forma communi epparet *a* obtenta: cum nuſquem inveniatur cautum in jure, quod Capitulum vacante ſede fungatur vice Epiſcopi in collationibus Præbendarum: nec in eodem caſu potuit dici poteſtas conferendi Præbendas ad Capitulum per ſuperioris negligentiem devoluta, cum non fuerit ibi ſuperior, qui eaa poſſet de facto, vel de jure conferre.

[*1 Quam dil. fil. Magiſter R. Decanus Trajan. ad perſonam noſtram, & ſed. Apoſtol. hactenus habuiſſe dignoſcitur, nos induxit, ut eum pia ſua ſcientie, & probitatis intuitu gerenus in viſceribus charitatis, & eidem negare nolimus, quæ ſecundum Deum fuerant concedenda. Unde nos*]

C A P. III.

Sede vacante judicium habitum contra Eccleſiam non tenet.

Idem *Epiſcopo Burginen.* b (*an.* 1223.)

COnſtitutis coram I. præd. noſt. procuratore Eccleſiæ ſanctæ Mariæ de caſtro forti, & Burginenſi *c* Epiſcopo prædeceſſore tu, dictus procurator petebat ab eodem Epiſcopo reſtitutionem ſuper libertate libera eligendi ſibi Prælatum: [& *infra.* d 1] Nos igitur depoſitionea teſtium, qui vacante Burginen. *e* Eccleſia, & carente legitimo defenſora fuerunt *f* recepti, duximus reprobandes.

[*1 Quam etiam ſuper terris ipſius Eccleſiæ, & reb. aliis, quibus omnibus pars ſua ſpoliata fuerat, inducebat. Lite igitur coram p. u. conteſtata ſuper præmiſſis, & poſtmodum coram Judicibus delegatis factis confeſſionibus, & receptis teſtibus, eadem cauſa fuit ad nos inſtructa remiſſa: procuratoribus igitur partium in noſtra præſentia conſtitutis, cum ſuper præmiſſis coram nobis diutius litigaſſent.*]

TITULUS X.

DE HIS, QUÆ FIUNT A PRÆLATO *g* SINE CONSENSU CAPITULI.

C A P. I.

Non tenet alienatio rei Eccleſiaſticæ abſque approbatione Capituli.

Ex Concilio apud Valentiam.

IRrita erit Epiſcoporum donatio, vel venditio, vel commutatio rei Eccleſiaſticæ, abſque collaudatione, & ſubſcriptione Clericorum.

C A P. II.

In temporali alienatione, quam facit Prælatus, taciturnitas Capituli habetur pro conſenſu.

Alexander. III. *Norvicen. Epiſcopo.* (*an.* 1180.)

COntinebatur *h*: [& *infra.*] Conſ. t. t. r. quo conceſſio decimæ ab Abbatiſſa prius facta, ſi conventu ſciente, & non contradicente facta eſt, robur firmum debet habere. Verum ſi ignorante Conventu, aut contradicente, decimam prius prædicto H. conceſſit, & non poſt multum temporis *i* de aſſenſu Conventus eandem decimam dedit eidem, ſecunda conceſſio debet præjudicare priori.

C A P. III.

Alienatio temporalis facta ſine conſenſu Capituli, per ratificationem ejus roboratur.

Idem *Vigorien. Epiſcopo.* k (*an.* 1180.)

CUm nos *l* jampridem: (& *infra.* 1) Certum eſt de rigore juris conceſſionem illam non tenere, quam reclamante Capitulo per Prædeceſſorem tuum conſtet factam fuiſſe: niſi eam ratam poſtmodum habuiſſet.

[*1 Si bene meminimus, per literas noſtras indulſimus, ut ſi L. prædeceſſor tuus reclamante Capitulo Eccleſiæ tuæ Abbati, & fratribus de Oſinia Eccleſiam Deben. contulit, eam tibi removere liceret: jam dictis fratribus, ſicut aſſeris, literas noſtras indulſimus, ut ipſis Eccleſiam prædictam dimitteres pacifice poſſidendam, immemores exiſtentes illius ſcripti, quod ſuper hac tibi fuerat a nobis indultum. Licet autem hoc tibi indulſimus, prudentiam tamen tuam monemus, & exhortamur attentius, quatenus divino intuitu, & pro reverentia B. Petri, & noſtra, Eccleſiam ipſam, ſi quo modo ſine gravi detrimento Eccleſiæ tuæ potes, jam dictis fratribus in pace dimittas: quia decet prudentiam tuam ad commodum, & profectum religioſorum locorum intendere, & quod idem præd. tuus pietatis ſtudia fecit, ratum, & firmum habere. Si autem eandem ipſis Eccleſiam dimittere forte non poteris, non obſtantibus literis, quas prædicti fratres ſuper hoc impetraverunt, ſcriptum exinde indultum in ſua volumus ſtabilitate conſiſtere, quoniam*]

C A P. IV.

Prælatus ſine conſilio Capituli inſtituere, vel deſtituere, vel alia negotia Eccleſiæ tractare non debet. hoc dicit, cum capitulo ſequenti.

Idem *Hieroſolym. Patriarchæ.* (*an.* 1180.)

NOvit *a* tuæ diſcretionis prudentia, qualiter tu, & fratres tui unum corpus ſitis, ita quod tu caput, & illi membra eſſe probantur. Unde non decet te omiſſis membris, aliorum conſilio in Eccleſiæ tuæ negotiis uti: cum id non ſit dubium, & honeſtati tuæ, & ſanctorum Patrum inſtitutionibus *b* contraire.

Innotuit ſiquidem auribus noſtris, quod tu ſine conſilio fratrum tuorum *Canonicorum S. Sepulchri* Abbates, & Abbatiſſas, & alias Eccleſiaſticas perſonas inſtituis, & deſtituis, [& *infra.* 1] Ideoque id auctor. Apoſt. prohibemus: [& *infra.*] Nos enim tales inſtitutiones, & deſtitutiones carere decernimus robore firmitatis.

[*1 Non conſiderans neque attendens, quomodo te non ſit dubium ſtatuta SS. canonum transgredi.*]

C A P. V.

Summatum eſt ſupra capitulo proximo.

Idem *eidem.* (*an. eod.*)

QUanto *c*: [& *infra.* 1] Frat. tuæ mandamus, quatenus in conceſſionibus, & confirmationibus, & aliis Eccleſiæ tuæ negotiis fratres tuos requiras, & *d* cum eorum conſilio, vel ſanioris partis, eadem peragas, & pertractes, & quæ *e* ſtatuenda ſunt, & ſtatuas, & errata corrigas, & evellenda diſſipes, & evellas. Abſentium quoque fratrum nomina inſcribi non ſinas *f*, quia talia munimenta ſunt irrita, & falſa, & tu exinde quæſtionem falſi poteris merito formidare.

[*1 Majori dignitate Domina dante præeminens, tanto decet amplius, & oportet te in omnibus eam diligentiam, & gravitatem habere, quod omnia videaris ſine nota, & reprehenſione peragere, & laudabiliter injuncta tibi ſolicitudinis officium diſpenſare. Audivimus autem, unde mirati ſumus, ſicut mirari merito poteramus, quod in conceſſionibus, & confirmationibus omiſſis Canonicis Eccleſiæ tuæ, conſilium Clericorum, & Laicorum circa te commorantium, qui non ſunt de corpore Eccleſiæ ipſius, interdum, imo ſæpe requiris, & in eiſdem conceſſionibus, & donationibus, & confirmationibus, juxta eorum conſilium, & voluntatem procedis, & in privilegiis etiam, quod tuam prorſus non decet honeſtatem, ad majorem auctoritat. & certitudinem nomina fratrum tuorum, qui abſentes fuerint, tanquam ſi præſentes fuerint, facis ſubſcribi. Quia igitur non decet prudentiam tuam in negotiis tibi commiſſæ Eccleſiæ conſilium fratrum tuorum poſtponere, cum quibus unum corpus exiſtere comprobaris.*]

a *Appareat. alit. appareret.* b *Burgenſ. habent omnes Codices Vatic. uno recentiori excepto, in quo legitur Burgenenſi.* c *al. Burgd.* d *Hæc verba* (& inf.) *deſunt in magis vetuſtis; ſed habentur jam in recentioribus.* e *al. Burgd.* f *fuerint.* g *Prælatus* h *Poſt Conc. Lateran. ſub Alex. III. part. 47. cap. 5. & c. 2. eod. tit. in 1. comp.* i *tempus.* k *VVigoren.* l *Cap. 3. eod. tit. in 1. comp.*

a *C 4. eod. tit. in 1. comp. & poſt Conc. Lat. ſub Alex. III. p. 50. c. 18.* b *conſtitutionibus.* c *Poſt Conc. Lat. ſub Alex. III. p. 50. c. 16. & C. 5. eod. tit. in 1. comp.* d *al. ut cum.* e *In C. Barb. & quæ ſtatuenda fuerint ſtatuens &c.* f *al. facias.*

CAP. VI.

Si Eccleſia collegiata habet præſentationem, præſentabit Prælatus de conſenſu Capituli, vel majori partis, niſi de conſuetudine, vel privilegio competat ſoli Prælato.

Celeſtinus III. (*an.* 1196.)

EA *a* noſcitur: (*& infra.* 1) Cum in provincia tua ſæpe contingat, quod ad Eccleſias, in quibus collegia jus præſentandi habere noſcuntur, eorum Abbates, aut per ſe, aut per literas perſonas idoneas Epiſcopis diœceſ. præſentent, & eis præſentatis, & receptis, aliquando ante, aliquando poſt, Monachi contradicunt. Reſpondemus, quod in præſentationibus Prælatorum intelligi debet, quod fiant de collegiorum ſuorum aſſenſu, ſine quo non obtinent firmitatem. Unde ſi conſtiterit, Conventus, vel majoris, & *b* ſanioris partis non affuiſſe conſenſum, inſtitutiones hujuſmodi convenit evacuari, niſi ex antiqua, & approbata conſuetudine, vel conceſſa libertate, aliqui eorum probaverint commiſſi ſibi collegii non debere in Eccleſiarum, ſeu beneficiorum collationibus requiri conſenſum.

[c *Ea tua ſiquidem nobis eſt parte propoſitum, quod*]

CAP. VII.

Tenet donatio, quam de ſolius diœceſani conſenſu facit Laicus Eccleſiæ de decimis, quas ab alia Eccleſia habet in feudum ab antiquo, i. e. ante Lateranenſe Concilium.

Innocentius III. *Archipresbytero, c & Magiſtro ſcholarium d Bituricenſ.* (*an.* 1210.)

CUm *e* Apoſtolica ſedes: [*& infra.* 1] Sane ſicut ex literis veſtris accepimus, cum ex una parte Capitulum S. Stephani, & ex altera Monachi de Platea *f*, ſuper decima quadam in veſtrum compromiſiſſent arbitrium: dicti Monachi proponebant donationem ipſius decimæ ſibi a quodam milite factam, & Bituricenſis Archiepiſcopi diœceſani ejus accedente conſenſu, confirmatam fuiſſe, ſeque auctoritate Hieronymi munitos exiſtere, qui ſcribens ad Damaſum ait: *Si aliquando g fuerint a Laicis male detenta, quæ divini juris eſſe noſcuntur, & in uſum transſierint Monachorum, Epiſcopo loci præbente conſenſum, conſtabunt eis omnia perpetua firmitate ſubnixa.* Econtrario pars allegabat adverſa, conſenſum Epiſcopi ſine Cleri conſenſu minus ſufficere, auctoritate Leonis Papæ *h* dicentis: *Ne quis Epiſcopus de rebus Eccleſiæ quicquam donare, vel commutare, vel vendere audeat, niſi forte aliquid horum faciat* i, *ut meliora proſpiciat, & cum totius Cleri conſenſu atque tractatu id eligat, quod non ſit dubium Eccleſiæ profuturum.* Quia vero nos conſulere voluiſtis, utrum quando decima tenetur a Laico, ſi conferatur Eccleſiæ, ad confirmandam donationem conſenſus Epiſcopi ſine Cleri conſenſu ſufficiat: Taliter reſpondemus, quod monendus eſt Laicus, qui decimam *k* detinet, ut eam reſtituat Eccleſiæ, ad quam ſpectat: qui ſi forte induci nequiverit, & eam cum diœceſani conſenſu alteri Eccleſiæ aſſignaverit, præſertim religioſo Conventui: conſtabit ipſa *l* donatio perpetua firmitate ſubnixa. Auctoritates enim præmiſſæ, licet diverſæ ſint, non tamen adverſæ: cum aliud ſit alienare, quod ab Eccleſia poſſidetur: & aliud, quod detinetur a Laico, ad uſum Eccleſiaſticum revocare: in alienatione quoque juxta Leonis Papæ decretum, conſenſus Epiſcopi ſine Clericorum conſenſu *a* non ſufficit. In revocatione autem juxta ſcripturam *b* Hieronymi ſufficit conſenſus Epiſcopi, cum per *c* utrumque utilitati Eccleſiæ conſulatur. Nam & in Lateranen. *d* Concilio eſt inhibitum, ne quælibet religioſa perſona Eccleſias, & decimas de manibus Laicorum ſine conſenſu Epiſcoporum recipiat: per quod indirecte datur intelligi, quod ſufficit conſenſus Epiſcopi, ut licitum Eccleſiæ ſit decimas de manibus recipere Laicorum. Hoc autem de illis decimis intelligimus, quæ Laicis in feudum perpetuo ſunt conceſſæ.

[1 *Cui licet immeriti præſidemus, univerſis per orbem Eccleſiis, non humana, ſed divina inſtitutione ſit prælata, & juſtum eſt, & conveniens, ut ad eam tanquam ad magiſtram & matrem ſuper diverſis juris articulis referantur dubiæ quæſtiones, quatenus, quæ jura conſtituit, eadem quoque jura diſtinguat, ne, quæ diverſa cernuntur, videantur adverſa.*]

CAP. VIII.

Non poteſt Epiſcopus ſine conſenſu Capituli concedere Eccleſias aliis Eccleſiis, etiamſi habeat jus patronatus in Eccleſiis conceſſis.

Idem *Meten. Archidiacono.* e (*an.* 1210.)

TUa *f* nuper: (*& infra.*) Adjeciſti etiam utrum Epiſcopo, vel electo cum ſolo Archidiacono præter aſſenſum majoris Eccleſiæ, cum ab ipſa eligatur Epiſcopus, & Archidiaconus aſſumatur de ipſa, cœnobiis, vel Eccleſiis conventualibus, ad quas jus pertinet patronatus, liceat conferre perpetuo vacantes Eccleſias baptiſmales: (*& inf.*) Alterius etiam quæſtionis ſolutio ex Epiſtola Leonis Papæ colligitur evidenter, in qua legitur: *Ne quis Epiſcopus de rebus Eccleſiæ quicquam donare, vel permutare, vel vendere audeat, niſi forte aliquid horum faciat, ut meliora proſpiciat, & totius Cleri tractatu atque conſenſu id eligat, quod non ſit dubium Eccleſiæ profuturum.* Irrita enim Epiſcoporum donatio, venditio, & commutatio rei Eccleſiaſticæ erit, abſque conniventia, & ſubſcriptione Clericorum: per hoc enim noveris ſolutam ſecundo loco propoſitam quæſtionem, cum conceſſiones Eccleſiarum perpetuas ad alienationes non ſit dubium pertinere.

CAP. IX.

Epiſcopus parœciales Eccleſias, vel obventiones ipſarum de conſenſu patroni ſine conſenſu Capituli ſui, monaſteriis conferre non poteſt.

Idem *Epiſcopo Helien.* (*an.* 1210.)

PAſtoralis officii diligentia: (*& inf.* 1.) Præterea quæſiviſti (cum auctoritate *g* Dionyſii fuerint parœciæ limitatæ) quatenus ſingularum parœciarum proventus in uſus Eccleſiæ cederent neceſſarios, & ſtipendia miniſtrorum: ſi Epiſcopo liceat ſine auctoritate ſummi Pont. vel ſaltem ſine Capituli ſui voluntate, viris religioſis conferre obventiones alicujus parœcialis Eccleſiæ, ſuſtentatione Vicarii reſervata. Et cum *h* Lateranen. Concilii ſtatuta prohibeant Eccleſiis novam imponi, vel augeri veterem penſionem, poſtulas edoceri, an Epiſcopus valeat Religioſis, conſentiente patrono, totam Eccleſiam, vel de novo conferre aliquam portionem? Ad quod breviter reſpondemus, quod ſalva conſtitutione canonica de concedenda piis locis quinquageſima portione, neque primum, neque ſecundum potuit facere Epiſcopus, niſi de licentia Rom. Pontif. præter Capituli ſui voluntatem.

.(1 *Quare ſup. de reſcr. de off. & pot. jud. deleg. &c.*)

CAP. X.

Ad Concilia provincialia vocari debent, & admitti cathedralium Eccleſiarum Capitula.

Cc Inno-

Cap. un. eod. tit. in 2. *comp.* b *al. vel.* c *Archiepiſcopo in plurib.* d *ſcholarum, legitur in omnib. fere Vatic.* e *c.* 1. *de his, quæ conceduntur ab Epiſcopo ſine conſ. Capit. in* 3. *comp.* f *Frater.* g *al. aliqua.* h 12. *quæſt.* 2. *cap. ſine exceptione.* i *faciat.* l. *præter in print. cum gloſſ.* & *not.* & *Bart. D. ne quid in loco publ.* & *l. prohibere.* §. *plane. D. quod vi aut clam.* k *tenet.* l *iſta.*

a *Aſſenſu.* b *al. reſcriptum.* c *utramque.* d *Sub Alex. III.* c. q. e *al. Metenſ.* f *c.* 2. *De his quæ conced. ab Epiſc. ſine conſenſu Capit. in* 3. *comp.* g *Dionyſ. Pap. epiſt. c. ad Severum Epiſcop.* h *Conc. Lat. ſub Alex. III. c.* 7. §. *prohibemus.*

Digitized by Google

Innocentius III. *a Archiepiſcopo Senon. & ejus Suffraganeis.* (*an.* 1212.)

ET ſi membra corporis: *b* (*& infra.*) Provinciæ Senon. Capitula Cathedralium Eccleſiarum ad nos querimoniam tranſmiſerunt, quod Archiepiſcopus Senon. & ejus Suffraganei procuratores eorum nuper ad provinciale Concilium convocatos ad tractatum eorum admittere noluerunt: [*& infra.*] Viſum fuit nobis, & fratribus noſtris, ut Capitula ipſa ad hujuſmodi Concilia debeant invitari, & eorum nuncii ad tractatum admitti, maxime ſuper illis, quæ ipſa Capitula contingere dignoſcuntur.

TITULUS XI.
DE HIS, QUÆ FIUNT A MAJORI PARTE CAPITULI.

CAP. I.

In univerſitatibus Eccleſiaſticis prævalet regulariter, quod fit a majori parte, niſi minor pars rationabiliter contradicat. h.d.

Ex Concilio Lateran. *c* (*an.* 1179.)

CUm in cunctis Eccleſiis, quod pluribus, & ſanioribus fratribus viſum fuerit, incunctanter debeat obſervari: grave nimis eſt, & reprehenſione digniſſimum, quod per quaſdam Eccleſias pauci quandoque non tam de ratione, quam de propria voluntate ad ordinationem *d* Eccleſiaſticam procedere non permittunt.

Quocirca præſenti decreto ſtatuimus, ut niſi a paucioribus, & inferioribus aliquid rationabiliter objectum fuerit, & *e* oſtenſum, appell. rem. prævaleat ſemper, & ſuum conſequatur effectum, quod a majori, & ſaniori parte Capituli fuerit conſtitutum. Nec conſtitutionem noſtram *f* impediat, ſi forte aliquis ad conſervandam Eccleſiæ ſuæ conſuetudinem ſe juramento dicat adſtrictum: nec enim juramenta, ſed potius perjuria ſunt dicenda, quæ contra utilitatem Eccleſiæ, & ſanctorum Patrum veniunt inſtituta. Si quis autem *g* hujuſmodi conſuetudines, quæ nec ratione *h* juvantur, nec ſacris congruunt inſtitutis, jurare præſumpſerit, donec dignam egerit pœnitentiam, a perceptione ſit Dominici corporis alienus.

CAP. II.

Canonici non interdicunt Eccleſiam, ſed hoc facere debet Epiſcopus cum Capitulo.

Celeſtinus *i* III. *R. Claromonten. k Epiſcopo.* (*an.* 1190.)

QUæſivit: [*& inf.* 1] Super *l* eo, quod Eccleſiam tuam quidam ex Canonicis etiam minimis, quia penſio Eccleſiæ debita non redditur, vel Clericus aliquis, aut parochianus deliquit *m*, ſine tuo, & aliorum Canonicorum aſſenſu interdicto *n* ſupponunt: [*& inf.* 2] Fratern. tuæ taliter reſpond. quod interdictum in aliqua Eccleſia per aliquem, vel per aliquos de Canonicis tuis ſine tuo, & aliorum fratrum aſſenſu poſitum, obſervare non debes, nec etiam ſuſtinere, ut ab aliis obſervetur: [*& inf.* 3] Sed ſi quis in his deliquerit, Eccleſiaſticæ coercitioni ſubjaceat: cum peccata ſuos auctores *o* tenere debeant, nec pœna ſit ulterius protrahenda, quam delictum fuerit in excedente repertum.

[1 *A nobis tuæ diligentia probitatis, quid obſervari debeat.*]

[2 *Per quod ipſius Eccleſiæ ſervitium deperit, & inde in populo ſcandalum non modicum generatur. Super quo*]

[3 *Niſi talis exceſſus extiterit, & tam gravis, per quem merito Eccleſia ſiſtere debeat, nec ſuſtineas prætextu occaſionis hujuſmodi, ut interdictum ab aliis obſervetur, niſi tuus, & aliorum Canonicorum tuorum conſenſus acceſſerit.*]

CAP. III.

Communis ordinatio Eccleſiæ per contradictionem, & appellationem ejus, cujus non intereſt, impediri non debet. h. d. quoad titulum.

Innocentius III. *Auguſten. Præpoſito.* (*an.* 1205.)

EX ore *a* ſedentis: [*& inf.* 1] Accedentibus ad præ deceſſ. noſt. T. ac B. Auguſten. *b* Canonico pro quæſtione, quæ inter vos ſuper Præpoſitura Auguſt. Eccleſiæ vertebatur: ex parte ipſius B. fuit propoſitum, quod pater ejuſdem a C. præd. noſt. Decano, & Capitulo Auguſten. literas obtinuit deſtinari, ut intra ſpatium menſis unius eundem eligerent, & aſſumerent in Præpoſitum Auguſten. in ſignum inveſtituræ annulo aureo deſtinato, & quibuſdam mandati Apoſtolici executoribus conſtitutis. Capitulum memoratum cum audiſſet, quod C. *c* quondam eorum Præpoſitus in Epiſcopum Brixien. electus, & confirmatus fuiſſet: licet dictas literas recepiſſent *d*, in contemptum *e* tamen eorum aſſignato prius termino, intra quem ipſi deberent ſuper mandato Apoſtolico reſpondere, H. tunc Auguſten. Decanum in Præpoſitum elegerunt *a* [*& infra.* 2] Quia vero legitime conſtitit, quod prædictus B. de Præpoſitura non fuit aliquatenus inveſtitus, etſi mandatum fuerit, ut de ea inveſtiretur: de qua etiam ſi inveſtitus fuiſſet, inveſtitura ejus per præd. noſtrum certa fuit ratione caſſata: quæ nec etiam ſi caſſata fuiſſet, per hoc, quod dicto H. reverentiam exhibuit, quæ debetur *f* Præpoſito, juri ſuo renunciaſſe videtur: nos attendentes ſibi de jure non potuiſſe competere, ut per appellationem ob id interpoſitam, communem ordinationem Eccleſiæ impediret, intelligentes etiam te a majori parte tam dignitate quam numero eorum, quos eligendi jus conſtabat habere, electum fuiſſe canonice in Præpoſitum, electionem tuam auctoritate Apoſtolica confirmamus, præfato B. ſuper Præpoſitura ſilentium imponentes.

[1 *In throno procedebat gladius bis acutus, hic eſt gladius Salomonis, qui ſecat utrinque, reddens unicuique quod ſuum eſt. Nos igitur, qui licet immeriti, locum veri Salomonis divina dignatione tenemus, gladium iſtum tunc prudenter exercemus, cum quæſtiones in auditorio noſtro legitime ventilatas mediante juſtitia definimus. Ad hoc vero emergentium prolixitas quæſtionum, & difficiles nodi cauſarum ad ſedem Apoſtolicam referuntur, ut cum earum merita fuerint aſſertione partium patefacta, procedat ab Apoſtolica ſede ſententia deducens in certitudinem dubia, & obſcura producens in lucem, ut litigantium diſſenſione ſopita, ſuum juſtitia teneatur, & ſequatur effectum. Inde ſiquidem fuit, quod*]

[2 *Cum ergo dictus Cardin. hæc & alia quæcunque fuerunt hinc inde propoſita, nobis, ac fratribus noſtris fideliter retuliſſet, atteſtationibus, & allegationibus, & rationibus utriuſque partis plenius auditis, & cognitis.*]

CAP. IV.

Prælatus cum majori parte Capituli, contradicente minori, ſtatuere poteſt, quod ad neceſſariam reparationem fabricæ quilibet Canonicus conferre tenetur.

Idem. (*an.* 1205.)

EX parte tua *g* nobis fuit, frater Archiepiſcope, intimatum, quod ad reſtituendam fabricam Rothomagenſ. Eccleſiæ tractatum communiter habuiſtis, te poſtulante, ut quilibet Canonicorum tecum pariter aliquam ſuorum redituum portionem operi tam pio, & neceſſario deputaret: [*& inf.* 1] Statuimus, ut ſi quis *h* veſtrum tuis, frater Archie-

a *al. Honor. III. habetur in omnibus antiquis.* b De provinciali. Concil. *Vid. Concil. Trid. ſeſſ.* 24. *de ref. c.* 2. *& ſeſſ.* 25. *de reform. c.* 2. c *Conc. Lat. ſub Alex. III. c.* 16. *& cap. un. eod. tit. in* 1. *compil.* d *Dictio, ad, deeſt in aliquos antiq.* e *vel.* f *veſtram.* g *enim.* h *al. non.* i *al. Clemens III.* k *Claromonten.* l *Cap.* 2. *eod. tit. in* 2. *compil.* m *al. delinquit.* n *ſupponit.* o *actores.*

a *Cap. un. eod. tit. in* 3. *compil.* b *al. Auguſtenſibus Canonicis.* c *D. al. E.* d *ſuſcepiſſet.* e *in aliquos ita legitur: in contemptum earum, aſſignato tamen prius, &c.* f *In Codice Barbar., quæ debet Præpoſito exhiberi.* g *Cap. un. eod. tit. in* 4. *compil.* h *qui.*

Archiepiſcope, & majoris, & ſanioris partis Capituli ſtatutis ſuper hoc duxerit *a* reſiſtendum, obtineat ſententia plurimorum. *b*

[1 *Quia vero ſuper hæc diverſa fuerunt inter vos, filii Canonici, & variæ voluntates, ne tam laudabile opus ex veſtra diſſidentia negligatur.*]

TITULUS XII.
UT ECCLESIASTICA BENEFICIA SINE DIMINUTIONE CONFERANTUR.
CAP. UN.

Rubrum ſufficit pro ſummario. Vel ſumma ſic ſecundum Abbatem. Occulta collatio beneficii, licet ſit ſuſpecta, bene valet, dummodo alias legitime facta probetur. h. d. Et eſt caſus nor. non tamen facit ad titulum, nec omnes indiſtincte hoc tenent, ſed major pars concludit cum hoc ſummario.

Innoc. III. *Mediolan. Archiepiſcopo.* (*an.* 1224.)

UT noſtrum *c* prodeat de vultu Dei judicium: [*& infra.* 1] Præterea proponebas, quod cum nullus debeat ſine accuſatore *d* damnari, nec aliquid circa negotium illud ſit actum in forma judicii, depoſitiones teſtium non poterant tibi præjudicium generare. Quia vero hæc allegatio perſonam noſtram tangere videbatur, dignum duximus cauſam commiſſæ inquiſitionis, & ordinem plenius explicare, ne quis quomodolibet ſuſpicetur, quod nos in hoc negotio perperam proceſſerimus, præſertim cum ratio aſſignanda debeat eſſe poſteris profutura. Cum enim juris ſit explorati, quod actore non probante, is, qui convenitur, etiamſi nihil præſtiterit, debet *e* abſolvi: videri poterat, quod nos tibi, qui conveniebaris a nobis, malitioſe vel indiſcrete onus probationis ſuper tribus præmiſſis articulis impoſuimus, videlicet ut oſtenderes, quod prædictam Cancellariam perſonæ idoneæ, modo canonico, & tempore competenti donaſſes. Porro cum donatio fuiſſet occulta, & ideo ſuſpicione non careat, & elapſo jam anno nullus Cancellarius omnino appareat, non immerito credebamus, quod ſecundum Lateran. Concilii *f* ſtatuta, ad nos eſſet ipſius Cancellariæ donatio devoluta, & ideo potuiſſemus ipſam ſine culpa conferre: quoniam etſi locum Dei teneamus in terris, non tamen de occultis potuimus *g* divinare. Quia *h* ergo contra illud, quod prima facie juſte præſumebatur pro nobis, præſertim cum reſponderis prima vice, quod Cancellariam alicui non contuleras, facultatem tibi pro te probandi conceſſimus: non fuit gravamen, ſed gratia: nec ex malitia, ſed ex benignitate proceſſit. Quod etiam de modo canonico fidem nobis fieri mandavimus, tu cauſam præſtitiſti mandato, qui ſæpe nobis per literas tuas intimaſti, & tandem probaſti per teſtes, quod retentis tibi proventibus officium conceſſeras memoratum: ex quo non immerito in talem conceſſionem fuimus ſuſpicati. Et ideo nos, qui non tam ex plenitudine poteſtatis, quam ex officii debito poſſumus, & debemus de ſubditorum exceſſibus ad correctionem inquirere veritatem, ea maxime cauſam *i*, & occaſionem præſtante, inquiſitionem commiſimus faciendam. Omnibus ergo diligenter auditis, te in tribus comperimus fuiſſe culpabilem: circa contrarietatem reſponſi, quia non ſolum nobis, ſed nec cuiquam debuiſſes ex certa ſcientia contraria reſpondere: circa carnalitatem animi, quia non ex *k* affectu carnali, ſed diſcreto judicio debuiſti Eccleſiaſticum officium, & beneficium in perſona magis idonea a diſpenſare. Et circa inhoneſtatem facti, quia non licuit ex pactione, vel conventione quacunque, ſub modo, vel tenore præſcripto conſedere nudum officium, & *b* ſibi retinere proventus: cum in Lateranen. Concilio *c* prohibitum ſit, ne quis conferendo Eccleſiaſticum beneficium, partem proventuum ſuis uſibus retinere præſumat: & alibi cautum reperiatur in canone, quod Eccleſiaſtica beneficia ſine diminutione debent conferri. Unde credimus diſtinguendum, utrum qui dat ſpirituale beneficium, proventus ipſius ante donationem percipiat. Nam ſi proventus ante donationem non perceperit *d* ipſe, ſed alius, & ex donatione conſequatur *e*, ut ipſe proventus percipiat *f*, non eſt dubium circa hæc *g* intercedere ſimoniacam pravitatem. Si vero ante donationem perceperit ipſe proventus, credimus diſtinguendum, utrum ante donationem conſtituat, ut ipſi proventus retineantur ad tempus pro cauſa juſta, & neceſſaria: aut conveniat cum eo, qui accepit beneficium, ſeu cum mediatore quocunque, ut officio illo conceſſo retineat ipſe ſibi proventus. Primum enim nonnullum credimus eſſe licitum. Secundum autem dicimus non licere: ne viam aperiamus his, qui pravitatem ſuam ſategunt palliare.

[2 *Et oculi noſtri videant æquitatem, quia regia via debemus incedere, nec ad ſiniſtram omnino, nec ad dextram declinare, ita magnum judicantes ut parvum, quia non eſt apud Deum acceptio perſonarum, &c. Quia poſt interdictum noſtrum ei præſumpſiſti tradere bullam, cum in traditione ſaltem debuiſſes differre, donec noſtrum conſuleres beneplacitum, dilect. fil. n. I. Archidiac. & Olento Canonico Mediolanen. dedimus in mandatis, ut ſi etiam poſt ſecundum mandatum, per quod totius cognitionem negotii ad noſtrum judicium revocemus, ut id ipſum recognoſcerent attentatum, traditionem ſigilli decernerent irritam, & inanem, inhibentes H. ne quolibet modo eo uti præſumeret, cum plus ſit Roman. Pontific. ad ſe aliquod negotium evocare, quam ad eum ſuper aliquo negotio provocare.*]

TITULUS XIII.
DE REBUS ECCLESIÆ ALIENANDIS, VEL NON. *h*
CAP. I.

Non poteſt Prælatus res unius Eccleſiæ alteri dare, nec invicem res illas commutare, ſine ambarum conſenſu.

Ex Concilio Lugdunen. quarto.

(*an.* 1055.)

NOn licet *i* Epiſcopo, vel Abbati terram unius Eccleſiæ vertere ad aliam, quamvis ambæ in ejus ſint poteſtate: tamen ſi commutare voluerit terras earum, cum conſenſu ambarum *k* partium faciat.

CAP. II.

Principes ſeculares res Eccleſiæ donare non poſſunt: & qui ab eis recipiunt, excommunicantur: & perdunt omnia, quæ ab Eccleſiæ aliis legitime obtinebant. h. d. ſecundum unum intellectum, qui ſatis placet.

Ex eodem. *l*

QUi res Eccleſiæ petunt a Regibus, & horrendæ cupiditatis impulſu egentium ſubſtantiam rapiunt, irrita habean-

a *Duxerint.* b *Vid. l. & ſuum hered. §. fin. cum l. ſeq. ff de poſt. & l. quod major. ff. ad munic.* c *c. un. eod. tit. in 3. compil.* d *accuſatione.* e *debeet.* f *Alex. III. cap. 8.* g *poſſumus.* h *Quod ergo, &c.* i *Qualiter differant cauſa, & occaſio, vide hic Panor.* k *Dictio,* ex, *deeſt in quibuſdam.*

a *Concord. cap. conſtitutis, ſupra de appell.* b *ejus tibi.* c *Lateranen. ſub Alexand. III. cap. 7. §. prohibemus.* d *percepit.* e *conſequitur.* f *recipiat.* g *Hæc duo verba,* circa hæc, *deſunt in antiq.* h *al. vel non alienandis.* i *Burch. l. 3. decr. c. 24. Ivo p. 3. cap. 29. & Cap. 1. eod. tit. in 1. compil. Vid. Calder. conſil. 4. hoc tit.* k *Vox,* partium, *deeſt in antiq.* l *al. Idem. Burch. lib. 15. c. 36. & Ivo p. 16. c. 37.*

habeantur, quæ obtinent, & a communione Eccleſiæ (cujus facultatem euferre cupiunt) excludantur.

CAP. III.

Rector Eccleſiæ, qui dat Eccleſiæ rem duplæ æſtimationis, ſervos Eccleſiæ manumittere poteſt: ipſi tamen manumiſſus, & ejus poſteri erunt ſub patrocinio Eccleſiæ. Ite communiter ſummatur, tamen non placet Panor. id, quod dicitur de æſtimatione.

Ex Concilio Tolctano. [*an.* 633.]

COnſenſus totius Concilii definiunt, ut Sacerdotibus, qui aut aliquid Eccleſiæ ſuæ relinquunt, aut nihil habentes, aliqua prædia, vel familias Eccleſiis ſuis acquirunt, liceat aliquos de familia ejuſdem Eccleſiæ manumittere, juxta rei collatæ modum, quem antiqui canones decreverunt: ita ut cum peculio, & poſteritate ſua ſub patrocinio Eccleſiæ meneant, ulilitates injunctas ſibi, juxta quod poterunt, proſequentes.

CAP. IV.

Si Prælatus nil de ſuo dans Eccleſiæ ſervum Eccleſiæ manumittit, non tenet manumiſſio.

Ex eodem. *a* (*an. eod.*)

EPiſcopi, qui nihil ex proprio Eccleſiæ Chriſti conferunt, liberos ex famulis Eccleſiæ ad condemnationem ſuam facere non præſumant. Impium eſt enim, ut qui res ſuas Eccleſiæ non etulerit, damnum inferat. Tales igitur liberos *b* ſucceſſor Epiſcopus abſque aliqua oppoſitione ad jus Eccleſiæ revocabit.

CAP. V.

Res Eccleſiæ alienari non debent.

Ex Concilio apud Silvanen. c [*in Gallia*.]

NUlli liceat alienare rem immobilem Eccleſiæ ſive agrum, ſive ruſticum mancipium, *d* neque ſpecialis hypothecæ titulo obligare. Alienationis autem verbum continet [1] *e* conditionem, donationem, venditionem, permutationem, & emphyteuticum perpetuum contractum. Unde omnes Sacerdotes ab hujuſmodi alienatione abſtineant: pœnas timentes, quas Leonina conſtitutio comminatur.

[1 *Ita legit Innocentius, intelligitque de contractu, cui fuit adſcripta conditio: veluti. Si navis ex Aſia venerit. Lectio mihi non probatur ob illud in jure vulgatum: conditio nihil diſponit. Alii Conductionem legebant, quos Innocentius damnat, inquiens: Conducere non eſt alienare. Sane recte, niſi forte conductio perpetua foret, ut annotat Hoſtienſis. Ego legendum putarem: Alienationis verbum continet Teſtamenti conditionem, &c. Nam procul dubio qui Teſtamentum condit, alienat. Vel etiam (quod ſenſit & Innocentius) accipias immutatam rei conditionem, id eſt, ſtatum, cauſam, naturam prædii: veluti, ſi facias illud tributarium, vel annua penſione graves. Quintinus*)

CAP. VI.

Alienatio de rebus Eccleſiæ facta non tenet, & alienatores, niſi rem reſtituant, excommunicantur: & quilibet Clericus poteſt contradicere, & rem cum fructibus repetere. h. d. & eſt textus notabilis, & quotidie allegatur.

Symmachus Papa *in Romana Synodo tertia, habita circiter annum Domini* 506. *vel* 507. *Cap.* 4. 5. 6. 7. & 8. *ejus Synodi Te. Concilii inſr.*

SI quis Presbyterorum, Diaconorum, ſeu defenſorum alienanti prædium Eccleſiæ ſubſcripſerit, quo iratus Deus animas percutit, anathemate feriatur: niſi forte & alienator. & qui acceperit *f*, caleti reſtitutione ſibi proſpexerint. Quod ſi minore animæ ſuæ cura remedium *g* oblatum neglexerint, præter pœnam ſuper hoc adſcriptam, confectum exinde documentum viribus (quamvis ab initio nullas habuerint) vacuetur. Sed etiam liceat *a* quibuſcunque Eccleſiaſticis perſonis vocem contradictionis offerre, & ut cum fructibus poſſint alienata repoſcere, & Eccleſiaſtica auctoritate fulciri.

CAP. VII.

Terra non fertilis Eccleſiæ dari poteſt in emphyteuſim ei, cujus ſtudio reducatur ad culturam.

Alexander III. *Vigorien.* b *Epiſcopo.* (*an.* 1180.)

AD aures: [& *infra.*] Illas terras, quæ de ſylvis extirpatæ ſunt arabiles factæ, eis hæreditario jure poteris concedere ſub annuo cenſu tenendas, a quibus ſuo, vel parentum ſuorum labore conſtiterit extirpatas. Niſi forte tunc aliis poſſint ad majorem Eccleſiæ utilitatem cum eodem labore, & onere conferri.

CAP. VIII.

Jurans non alienare bona Eccleſiæ, non poteſt alienare ea, quæ ſunt de menſa, vel ea, de quibus dubitatur, an ſint de menſa. hoc d. uſque ad §. poſſeſſiones. Abbas.

Celeſtinus III. *Raven. Archiepiſcopo.* (*an.* 1196.)

UT *d* ſuper aliqua: [& *infra.* 1] Sane quæſiviſti a nobis, ſi poſſeſſiones, ſive reditus regalium decimationum, & aliunde ex certis locis provenientes, quos prædeceſſor tuus, quouſque diem clauſit extremum, ad manus ſuas tenuit, & in proprium uſum excepit, vel expendit *e*, nec aliis infeudavit, de menſa ſint Archiepiſcopi intelligendi, & de eis, cum ex ſacramento fidelitatis tenearis Apoſtol. ſedi nihil alienare, contractus alienationis cujuſlibet poſſit intervenire. Tuæ ergo inquiſitioni taliter reſpon. quod ſive intelligantur de menſa, ſive non, ut non alienentur, conſultius exiſtimemus.

[1 *Repoſitæ quæſtionis dubietas Apoſt. ſed. providentia enodetur, Romanam Eccleſiam, cui licet immeriti præſidemus, ſingulorum conſultationibus convenit reſpondere.*]

Poſſeſſiones Eccleſiæ minus utiles pro utilioribus de conſenſu Capituli poteſt Epiſcopus permutare, vel alienare. h. d.

Poſſeſſiones vero, quæ Eccleſiæ tuæ minus ſunt utiles, pro aliis utilioribus de fratrum tuorum, & *g* ſanioris partis conſilio, & aſſenſu alienandi, ſeu commutandi liberam concedimus facultatem.

CAP. IX.

Canonicus prædium Eccleſiæ perpetuo locare non poteſt.

Idem *Exonen. Epiſcopo.* (*an. eod.*)

AD *h* audientiam noſtram noveritis perveniſſe, quod quidam de canonicis Exonen. Eccleſiæ quædam prædia ejuſdem (inconſultis aliis fratribus) in damnum ejus *i* in perpetuum locaverunt. Ideoque mandamus, quatenus (ſi verum eſt, quod aſſeritur) locationes illas legitime revocare procures: ita quod ſi eadem prædia non aliter revocari potuerunt *x*, eos, quos noveris harum locationum auctores *l*, ad ſuſceptam inde pecuniam conductoribus refundendam *m* appell. rem. compellas.

CAP. X.

Poſſeſſiones, quæ ſunt de menſa, non poſſunt alienari. Et Eccleſiæ conſuetæ regi per regulares ſecularibus Clericis conferri non debent. h. d. Joan. de Imola.

Innocentius III. *Archiepiſcopo Montis regalis.* [*an.* 1210. *Roma in Siciliam.*]

POſſeſſiones *n* ad menſam tuam, vel Capituli pertinentes alienare non debes: aut Eccleſias, in quibus Monachi miniſtrare conſueverunt, Clericis, vel Laicis aſſignare.

---

a *Ex eod. ſcilicet Conc. Tol.* 4. *c.* 66. b *Libertos, duo vetuſti codices.* a *Burch. l.* 3. *decr. c.* 144. *Ivo p.* 3. *c.* 183. d *Vid. l.* a. & *ſ.* ff *de diver. temp. præſcr.* e *Conductionem. al. Conditionem.* f *al. receperit.* g *al. remedio.*

a *Liceat.* b *Vigor. al. Vigornienſi.* a *Poſt Conc. Lat. ſub Alex. III. p.* 29. *c.* 4. & *Cap.* 7. *eod. tit. in* 1. *comp.* d *Cap.* 1. *eod. tit. in* 2. *comp.* e *Hæc duo verba. vel expendit, deſunt in omnib. antiq.* f *æſtimamus.* g *vel.* h *Cap.* 2. *eod. tit. in* 2. *comp.* & *vide Anch. conſ.* 115. i *al. ita: in damnum Eccleſiæ.* x *poterint, potuerint.* l *actores.* m *referendam.* n *C.* 1. *eod. tit. in* 3. *comp.*

CAP. XI.

Reſtituitur Eccleſia contra alienationem, per quam enormiter fuit læſa. h. d. ſecundum lectuteam veriorem.

Idem *Epiſcopo Maurienſi, & Præpoſito Ulcon.* a [*an. 1210. in Galliam* .].

AD b noſtram noveris audientiam perveniſſe, quod cum Tuſien. c Monaſterium depreſſum eſſet onere maximo debitorum, Abbas, & Conventus ejuſdem villam quandam neceſſitate coacti B. Laico conceſſerunt in feudum, tali conditione appoſita, quod idem LXXX. libras perſolveret, pro quibus eadem extiterat obligata: quod non diſtulit effectui mancipare: [*& infra.* a] Unde d humiliter ſupplicarunt, ut feudum prædictum faceremus ad utilitatem monaſterii revocari, præſertim cum idem Laicus primo anno de ipſius proventibus ultra ſummam perceperit prætaxatam, & per multos poſtmodum annos ſumpſerit ejus fructus: [*& inf.* 2] Quocirca e mandamus, quatenus ſi prædictum monaſterium propter hoc inveneritis enorme diſpendium incurriſſe, dictum Laicum, ut [pecunia, quam pro exoneratione feudi, ſeu etiam pro utilitate ipſius monaſterii expendiſſe noſcitur, ab eiſdem Abbate, & Conventu recepta, cum ſibi fructus percepti ſufficere debeant pro labore] præfatum feudum eidem monaſterio dimittat liberum, & quietum, appellatione poſtpoſita, compellatis.

(1 *Verum quia præfatum monaſterium, ſicut dicunt, enormiter eſt læſum in eo, quod de reditibus villæ præfatæ Conventus diebus ſingulis unum ferculum, & in feſtis duodecim lectionum piſces, vel aliud æquivalens conſuevit percipere.*)

[2 *Nos igitur ſic volentes gravaminibus præfati monaſterii providere, quod aliis non videamur injuriam irrogare.*]

CAP. XII.

Alienatio rei Eccleſiaſticæ facta ſine legitimo Eccleſiaſticarum perſonarum aſſenſu non tenet, licet approbetur per conſtitutionem Laicorum.

Idem *in Concilio generali*. f (*an.* 1216. *Romæ*.)

CUm g Laicis, quamvis religioſis diſponendi de rebus Eccleſiæ nulla ſit attributa poteſtas h, quos obſequendi manet neceſſitas, non auctoritas imperandi: dolemus in quibuſdam ex illis i ſic refrigeſcere charitatem, quod immunitatem Eccleſiaſticæ libertatis, quam non tantum ſancti Patres, ſed etiam Principes ſeculares privilegiis multis munierunt, non formidant ſuis conſtitutionibus, vel potius deſtitutionibus k impugnare l, non ſolum de alienatione feudorum, ac aliarum poſſeſſionum Eccleſiarum, & uſurpatione juriſdictionum, ſed etiam de mortuariis, necnon & aliis, quæ juri ſpirituali annexa videntur, illicite præſumendo. Volentes igitur ſuper his indemnitatibus conſulere Eccleſiarum, ac tantis gravaminibus providere, conſtitutiones, & venditiones hujuſmodi feudorum, ſeu aliorum bonorum Eccleſiaſticorum, ſine legitimo perſonarum Eccleſ. aſſenſu præſumptas, occaſione conſtitutionis laicæ poteſtatis (cum non conſtitutio, ſed deſtitutio, vel deſtructio dici poſſit, necnon uſurpatio juriſdictionum m) Sacri approbatione Concilii decernimus non tenere, præſumptoribus per cenſuram Eccleſiaſticam compellendis.

a *Ulcien. al. Ulticen. al. Ulcien.* b C. 2. *eod. tit. in* 3. *comp.* c *al. Secuſien. al. Cuſſien. vel Cuſſiu. in antiq.* d *Vid. l. quid ſi minor. §. reſtitutio. ff. de minor.* e *De intellectu hujus textus vid. latiſſime per Covarruv. l. 1. var. reſol. c. 3.* f *Lat. Conc. gen. ſub Innoc. III. c. 44.* g C. *un. eod. tit. in* 4. *comp.* h *facultas.* i *iſtis.* k *al. deſtructionibus.* l *Vid. auth. caſſ. per Barth. C. de ſacro ſanct. Eccleſ.* m *juriſdictionis.*

TITULUS XIV.

DE PRECARIIS.

CAP. I.

Brevè eſt, nec poteſt brevius ſummari.

Ex Concilio apud Beluacen. a [*in Gallia.*]

PRecariæ de quinquennio in quinquennium ſecundum auctoritatem, & antiquam conſuetudinem renoventur.

CAP. II.

Revocat ſucceſſor precariam per prædeceſſorem irrationabiliter factam.

Ex Concilio Carthagin. b (*in Africa.*)

DE precariis irrationabiliter factis a Rectoribus Eccleſiarum, ſe, ſuoſque ſucceſſores pœna gravi obligantibus, ut facta ipſorum diſſolvere nequeant: Præcipimus, ut nemo ſucceſſor anteceſſoris ſui pœna ſit obligatus, ſed ſuæ providentiæ ſit conceſſum, ut ſi anteceſſor ejus res Eccleſiæ irrationabiliter diſtribuit, ab eo ad jus ejuſdem Eccleſiæ revocentur.

CAP. III.

Conceſſio precarii extinguitur voluntate concedentis, aut ei ſuccedentis: precariæ autem conceſſio non.

Gregorius IX. (*an.* 1235. *Romæ.*)

PRecarium c utendum conceditur, quando patitur, qui conceſſit: ſolvitur quoque obitu ejus, cui conceſſum eſt, non d etiam concedentis: aut cum ipſum alienari contingit alicui hoc revocare volenti: quia per conventionem hujuſmodi non licet rem alienam invito domino poſſideri. Porro precariæ, quæ quandoque de Eccleſiarum poſſeſſionibus fieri ſolent, non ſunt pro voluntate concedentium revocandæ.

TITULUS XV.

DE COMMODATO.

CAP. Unic.

Commodatarius gratia ſui tenetur etiam de leviſſima culpa, non de caſu, niſi in tribus caſibus hic poſitis. Et commodatum ante uſum completum non revocatur. h. d.

Idem Gregorius IX. (*an.* 1235. *Romæ.*)

CUm g gratia ſui tantum quis commodatum accepit, de leviſſima etiam culpa tenetur: licet caſus fortuitus (niſi acciderit culpa ſua, vel intervenerit pactum, ſeu in mora fuiſſet) ſibi non debeat imputari. Contra eum quoque recte commodati non agitur, niſi poſt uſum expletum, cujus gratia res fuerat commodata: cum non decipi beneficio nos oporteat, ſed juvari.

TITULUS XVI.

DE DEPOSITO.

CAP. I.

Ex depoſito facto apud Clericum Eccleſiæ, non tenetur Eccleſia, niſi in utilitatem Eccleſiæ ſit verſum.

Alexand. III. *London.* g *Epiſc.* (*an.* 1180. *Romæ in Angl.*)

GRavis h illa querimonia uſque ad nos ſuper depoſito tuo tibi hactenus denegato pervenit: [*& infra.* 1] Cum enim non conſtet pecuniam tuam, quam ille vir Belial furatus eſt, in Eccleſiæ utilitatem converſam, non debemus de jure contra Canonicos

a *Beluacum. Burch. l. 3. c. 169. Ivo p. 3. c. 230. &* C. 1. *eod. t. in* 1. *comp.* b *Ant. Auguſt. in not. antiq. collectionis eod. tit. c. 2. ait ſe non inveniſſe in Conciliis hoc cap.* c *Vid. l. 1. & ibi gloſſ. & Barth. ff. eod. 1.* d *Hoſtienſis legendum, ſeu corrigendum hic admonet ita: ſed non concedentis.* e *Vid. l. creditores & quod ibi not. Bart. C. de pign.* f *Vid.* ... *in §. item is, cui res. Inſt. quib. mod. re contrah. oblig.* g *London. al. Ludon. al. Lugdunen. al. Lindonien. al. Lincolnie.* h C. 2. *eod. tit. in* 1. *comp. & poſt Conc. Lat. ſub Alex. III. p. 50. c. 35*

Digitized by Google

nicos ejuſdem Eccleſiæ præciſa intentata juſſionis inſtantiam, ut tibi eandem reddant pecuniam, perſonæ, non Eccleſiæ commandatam.

Quocirca ſuademus, ut in illum furem tuam dirigas actionem, eo quod (ut audivimus) loculos habet, & ea, quæ tibi ſubrepta ſunt, aſportavit. Nam & Judicibus dedimus in mandatis, ut illum iniquum ſub quæſtionibus ad rationem ponant, etiam (ſi oportuerit) vinculis alligatum, ut dictam pecuniam reddere compellatur: [*& infra.*] Si autem cum eis amicabiliter poteris de redituum perceptione paciſci, noveris id nobis acceptum.

[*1 Duplici nos anxietate perſtringens, eo quod tibi in hoc & deeſſe non poſſumus, & adeſſe non valemus.*]

CAP. II.

Dicit, ad quid tenetur depoſitarius, & quomodo repetatur depoſitum.

Gregorius IX. (*an.* 1235.)

BOna fides *d* abeſſe præſumitur, ſi rebus tuis ſalvis exiſtentibus, depoſitas amiſiſti. De culpa quoque teneris, ſi te ipſum depoſito obtuliſti, vel ſi aliquid pro cuſtodia recepiſſes. Pacto vero, culpa, vel mora præcedentibus, caſus etiam fortuitus imputatur. Sane depoſitori licet pro voluntate ſua depoſitum revocare, contra quod compenſationi, vel deductioni locus non fuit, ut contractus, qui ex bona fide oritur, ad perfidiam minime referatur *b*, licet compenſatio admittatur in aliis, ſi cauſa, ex qua poſtulatur, ſit liquida ita, quod facilem exitum credatur habere.

TITULUS XVII.

DE EMPTIONE, ET VENDITIONE.

CAP. I.

Cogit Epiſcopus, ne carius vendatur tranſeuntibus, quam in mercato venderetur.

Ex Concilio apud Valan. *c*

PLacuit, ut Presbyteri *d* plebes ſuas admoneant, ut & ipſi hoſpitales ſint, & non carius vendant tranſeuntibus, quam mercato vendere poſſunt. Alioquin ad Presbyterum tranſeuntes hoc referant, ut illius juſſu cum humanitate ſibi vendant.

CAP. II.

Fraudans menſuras, & pondera triginta diebus in pane, & aqua pœnitere debet.

Ex Concilio Moguntin. (*in German.*)

UT menſuræ, & pondera juſta ſiant: [*& infra.* 1] Si quis juſtas menſuras, & juſta pondera cauſa lucri mutare præſumpſerit, 30. dies in pane, & aqua pœniteat.

[*1 Sicut in divinis legibus ſancitum eſt, & in Capitulari Domini Caroli continetur, ſicut & iſte ſacer Conventus conſtituit, ſic in omnibus obſervare placet, &c.*]

CAP. III.

Tenet venditio, licet venditor ſit deceptus ultra dimidiam juſti pretii, poteſt tamen venditor agere, ut reſtituatur res, vel juſtum pretium ſuppleatur: & ſi alterum præciſe petit, ſuccumbit.

Alexander III. *Atrebaten. Epiſcopo.*

(*an.* 1170.)

CUm dilecti *e* filii Beluacen. Canonici contra Abbatem, *f* & fratres Cariloci *f* proponerent querimoniam, quod ſylvam, quæ Nigravallis dicitur, a quibuſdam eorum ignorante Capitulo pro 10. libris, 40. marchas tunc valentem, comparaſſent: cauſam ipſam Morinen. *a* Epiſcopo, & Decano Romen. commiſimus terminandam: adjicientes, quod ſi utraque cauſæ cognitioni intereſſe nequiret, alter in eodem negotio procedere non differret: [*& infra.* 1] Tandem Decanus in illius cauſæ cognitione proceſſit: & cum ei per teſtes *b* conſtitiſſet, quod prædicti fratres ſylvam minus dimidia juſti pretii comparaſſent, pronunciavit *c* venditionem non tenere: & ſylvam Beluacen. Eccleſiæ adjudicans, Canonicos in poſſeſſionem induxit: [*& inf.* 2] Quia vero in arbitrio emptoris eſt, ſi velit, ſupplere juſtum pretium, aut venditionem reſcindere, cum res minus dimidia juſti pretii *d* comparatur: ſententiam ipſam tanquam juri contrariam irritantes, poſſeſſionem Monachis judicavimus eſſe reddendam, ſalva quæſtione Canonicis ſuper deceptione pretii, vel conſenſu Capituli in venditione non habito, & alia cauſa rationabili, quam Canonici contra Monachos duxerint proponendam.

[*1 Cum itaque Decanus partes ad ſuam præſentiam convocaſſet, Abbas, & Monachi non ad agendum, & reſpondendum, ſed ad quærendum dilationes nuncios deſtinarunt, aſſerentes, quod ad nos miſerant, & ad audientiam noſtram appellaverant. Verum quia in literis appellatio remota fuerat.*]

[*2 Nunciis igitur utriuſque partis in noſtra propter hoc præſentia conſtitutis, dum ex parte Canonicorum inſtanter, & ſolicite peteretur auct. Ap. confirmari, habita deliberatione cum fratribus noſtris, & aliis ſapientibus, qui legibus jurari judicant, eandem ſententiam juri contrariam intellevimus.*]

CAP. IV.

Si vir habeat alia bona, unde uxor poſſit ſibi conſulere, & conſentiente uxore rem propter nuptias donatam uxori vendiderit: emptorem, qui ſpatio triginta annorum rem poſſederit, non poteſt uxor inquietare ſuper ea, maxime ſi pretium fuit converſum in communem uſum viri, & uxoris. h. d. ſecundum intellectum, quem tenet Panor. Et eſt caſus notab. limitans jus civile. Secundum Jo. Andr. non oportet adjicere, *maxime*, ſed omnia illa tria neceſſario requiruntur.

Cœleſtinus III. (*an.* 1194. *Romæ.*)

PErvenit *e* ad nos, quod P. miles A. uxori ſuæ quandam domum in donationem propter nuptias aſſignatam, muliere ipſa expreſſum dante conſenſum, B. mulieri vendidit pro certa pecuniæ quantitate: [*& infra.* 1] Prænominato vero milite viam univerſæ carnis ingreſſo, relicta ejus venire contra hoc præſumit: allegans dictam domum titulo donationis propter nuptias ſibi conceſſam alienari non potuiſſe, licet ejus conſenſus ipſi noſcatur contractui acceſſiſſe. *f* Præfata vero B. ex eo nititur ſe tueri, quod 30. annis *g* conſtante illorum matrimonio, domum ipſam bona fide, tituloque juſto poſſedit: & quia in communes uſus viri, & uxoris illius pretium eſt converſum, ac factæ venditionis tempore, unde ſibi præfata mulier conſulere potuiſſet, in viri facultatibus conſiſtebat. Quia igitur ſuper hic nos conſulere curaſti: reſpondemus, prædictam emptricem (ſi vera ſunt, quæ præmiſimus) præſcriptis occaſionibus ſuper ipſa domo non debere ulterius fatigari.

[*1 Quam ex eadem venditione B. matrimonio ſupradicto conſtante 30. annis libere, pacificeque poſſedit.*]

CAP. V.

Si in venditione apponitur pactum de recuperanda re poſt certum tempus, modico conſtitute pretio, præſumitur pignus, & non venditio.

Inno.

a *Vid. tex. & ibi plene per Doct. §. præterea & ie. Inſt. quib. mod. re contrah. oblig. & Anton. Gomez. tom. 2. var. reſ. c. 7.* b *reducatur.* c *Aluanias. al. Aluim. al. Alvernan. al. Alverum. al. Aluzen.* d *Burch. l. 2. decr. c. 168. Ivo p. 6. c. 259. & c. 2. eod. tit. in 1. compil. vid. B. Thom. & ibi Cajet. 21. q. 77. art. 1. Covarr. l. 3. c. 24. var. reſol.* e *Cap. 4. eod. tit. in 1. compil.* f *Caroli loci.*

a *Morin.* b *Hæc duo verba*, per teſtes, *deſunt in omnibus manuſcr. & aliis antiq. exemplarib.* c *verbum*, pronuntiavit, *deeſt in antiquis, quod tamen adeſſe debere poſtulat ſeries textus.* d *Vide l. 2. C. de reſcind. vend. per Pinellum.* e *Cap. 2. eod. tit. in 2. compil.* f *Vid. auth. ſive a me. C. Vellejanum.* g *al. per 30. annos, &c.*

Digitized by Google

Innocentius III. *Epiſcopo Pallicenen.* (*an.* 1208. *in Angliam.*)

AD noſtram *b* noveris audientiam perveniſſe, quod cum R. laicus lator præſentium *c* ab M. mutuum recipere voluiſſet, creditor, ne per canonem contra uſurarios editum *d* poſſet in poſterum conveniri, domos, & olivas recepit ab eodem titulo emptionis, cum revera contractus uſurarius ageretur *e*: quod patet ex eo, quod creditor debitori promiſit, quod quandocunque a ſeptennio uſque ad novennium daret LX. uncias tarenorum, quæ via dimidiam *f* juſti pretii contingebant, domos ejus reſtitueret, & olivas. Quia igitur fraus, & dolus cuiquam patrocinari *g* non debent: mandamus, quatenus ſi res ita ſe habet, inſtrumento venditionis confecto in fraudem canonis promulgati contra uſurarios non obſtante, prædictum M. ad reſtituendas domos, & olivas ei, ad quem debent hæreditario jure devolvi (cum debitor ſit viam univerſæ carnis ingreſſus) per pœnam in Lateran. Concilio contra uſurarios promulgatam, appellatione remota compellas.

CAP. VI.

Venditor deceptus ultra dimidiam juſti pretii, agere poteſt, ut res ſibi reddenti pretium acceptum reſtituatur, vel juſtum pretium ſuppleatur, & in hoc electio eſt emptoris. h. d. ſecundum Antonium.

Idem *Epiſcopo, & Archid. Urbinatenſi.* (*an.* 1208.)

CUm cauſa *b*, quæ inter œconomum monaſterii ſancti Martini de monte ex parte una, ac cives Viterbienſes ſuper caſamentis ex altera vertebatur, fuiſſet aliquandiu ventilata, cum conſtitiſſet nobis monaſterium in venditione ultra dimidiam juſti pretii fuiſſe deceptum: ſententiando decrevimus, ut præfati cives aut recepto pretio poſſeſſiones reſtituerent memoratas, aut ſupplerent, quantum conſtaret legitimæ venditionis tempore juſto pretio defuiſſe.

CAP. VII.

Ponit tres caſus, in quibus re evicta non tenetur venditor emptori de evictione.

Gregorius IX. (*an.* 1235.)

SI venditori poſt *i* inſtitutum contra ſe judicium quis omiſerit, ut rem venditam ſibi defenderet, nunciare, vel contumaciter abſuit tempore ſententiæ promulgatæ, ſeu per injuriam ſententia lata fuit, de evictione juxta legitimas ſanctiones agere non valebit.

TITULUS XVIII.
DE LOCATO, ET CONDUCTO.

CAP. I.

Excommunicati ſunt magiſtri, & ſcholares Bononienſes, qui ante tempus conductionis conducunt hoſpitia aliorum magiſtrorum, vel ſcholarium, ſine eorum conſenſu.

Clemens III. (*an.* 1189. *Roma in Flaminiam.*)

EX reſcripto *k* literarum Tuſculanen. Epiſcopi nobis innotuit, quod cum civitatem Bonon. tempore ſuæ legationis intraſſet: [*& infra.* 1] Conſtitutionem factam ab Epiſcopo Portuen. Apoſtol. ſed. Leg. & a prædicto Tuſculan. Epiſcopo poſtmodum confirmatam, videlicet ut nullus Magiſtrorum *l*, ſeu ſcholarium ſuper conducendis aliorum hoſpitiis in læſionem, & præjudicium habitantium audeat hoſpitem convenire, niſi prius conſtiterit tempus conductionis elapſum, vel inquilini in hoc ſuum favorem præſtiterint, & conſenſum: cum idem Portuen. ſub excommunicatione *a* hoc prohibuerit, & alter ſub pœna anathematis idem decreverit obſervandum: ratam *b* eſſe decernimus, & auctoritate Apoſtolica confirmamus: Statuentes, ut a te, frater Epiſcope, & tuo quolibet ſucceſſore hoc ſingulis annis in communi audientia Magiſtrorum, atque Scholarium recitetur.

[1 *Invenit ibi fuiſſe a bon. mem. W. quondam Portuen. Epiſcopo conſtitutum, & ſub excommunicatione prohibitum, ne aliqui ſcholares hoſpitia majoris mercedis promiſſione conducerent, ut ea ſibi, vel majoris gloriæ ſtudio, quaſi potentiores in expenſis apparere volentes, vel privatæ utilitatis commodo vendicarent. Unde ipſe ſolicita proviſione conſiderans, quod hujuſmodi conditionis improbitas & diſcordiæ fomitem, & impedimenta non modica pareret ſtudiorum: prædictam.*]

CAP. II.

Perſonæ Eccleſiaſticæ locare poſſunt proventus decimarum his, cum quibus conditio Eccleſiæ fit melior, ſtatuto diœceſani contrario non obſtante: & eadem ratio eſt de aliis rebus Eccleſiæ.

Innocentius III. *Abbati, & Conventui S. Petri de Pratel. London.* c *diœceſis.* (*an.* 1212. *Roma in Angliam.*)

VEſtra nobis relatio declaravit, quod cum ad firmam fructus veſtrarum dare conſueveritis decimarum: [*& infra.*] Diœceſ. Epiſcoporum ſtatuto contrario non obſtante, veſtrarum decimarum proventus illis libere locare poteſtis, cum quibus Eccleſiæ veſtræ conditionem poteritis facere meliorem: ita tamen, quod hujuſmodi locatio ad feudum, vel alienationem non videatur extendi.

CAP. III.

Propter ſterilitatem gravem conductori, ſine culpa ſua contingentem, remittitur penſio pro rata, niſi poſſit cum ubertate præcedentis, vel ſequentis temporis compenſari. h. d. uſque ad §. verum.

Gregorius IX. (*an.* 1235. *Romæ.*)

PRopter *d* ſterilitatem afficientem magno incommodo conductores, vitio rei ſine *e* culpa coloni, ſeu caſu fortuito contingentem *f*, colonis Eccleſiæ tuæ pro rata penſionis remiſſio eſt facienda, niſi cum ubertate præcedentis, vel ſubſequentis *g* anni valeat ſterilitas compenſari.

Ponuntur hic quatuor caſus, in quibus inquilinus poteſt ante tempus conductionis finitæ licite expelli. Abbas.

Verum invito inquilino domum inhabitare, vel reficere poteris, ſi neceſſitas (quæ tamen non imminebat locationis tempore) id expoſcat: remiſſa ſibi pro reſiduo temporis penſione: qui etiam inde rationabiliter amovetur, ſi perverſe ibi fuerit converſatus, vel cum canonem per biennium non ſolviſſet, ſibi ſatisfactione celeri non providit. *b*

CAP. IV.

Emphyteuta Eccleſiæ meliorationes ſuas vendere non poteſt, niſi ſervatis his, de quibus hic. Et ſi contra fecerit, vel canonem per biennium non ſolverit, nec moram poſtea celeriter purgaverit, juſte poteſt expelli.

Idem. (*an. eod.*)

POtuit Emphyteuta (Eccleſia primitus requiſita, eique nunciato, quantum ſibi ab aliis offertur *i*, ſi nolle ie emere

a *Pallicenenſ. al. Cap. Pallion.* b *Cap.* 1. *de empt. in* 3. *compil.* c *hæc duo verba*, lator præſentium, *deſunt in omnib. antiq. codicib.* d *edictum.* e *extitiſſet.* f *dimidium.* g *debet. l. ſi in fraudem. C. de leg.* 1. *l. ex dolo ff. de dolo. Intellectus. Auth. ſive me. C. ad Vellejan.* h *Cap.* 2. *eod. tit. in* 3. *compil.* i *Vid. Anton. Gomez. tom.* 2. *var. reſol. c.* 2. *de empt. & vend.* k *C. un. eod. tit. in* 2. *compil.* l *Appellatione magiſtrorum comprehenduntur Doct. utriuſq. juris. leg. milites & l. hi qui. ff. ex quib. cauſ. majores.*

a *al. ſub pœna excommunicationis.* b *ratum.* c *Lexonenſ. al. London.* d *Vid. Ant. Gomez. tom.* 2. *var. reſ. c.* 3. *Arium Pinellum in l.* 2. *C. de reſcind. vend. part.* 1. *c.* 3. *Pariſium conſ.* 8. *l.* 1. *Guid. Pap. dec.* 630. e *& ſine culpa.* f *contingentis.* g *ſequentis.* h *provideris.* i *Vid. l.* 1. §. *item. ff. dep. & l. damni.* §. 1. *& utrobique. Bart. ff. de leg.* 2.

Digitized by Google

emere dixerit: vel *a* denunciationis tempore duorum menſium ſpatium ſit elapſum) meliorationes, & jus ſibi competens aliis vendere: qui ab emptione hujuſmodi minime prohibentur. Emphyteuta quoque ſcaus præſumendo, vel ceſſando in ſolutione canonis per biennium (niſi celeri ſatisfactione poſtmodum ſibi conſulere ſtuduiſſet) juſte potuiſſet repelli *a*. Non obſtante, quod ei, ut canonem ſolveret, non extitit nunciatum: cum in hoc caſu dies ſtatuta pro domino interpellet. *b*

TITULUS XIX.
DE RERUM PERMUTATIONE.

CAP. I.

Princeps poteſt rem Eccleſiæ immobilem per permutationem acquirere, data ei meliori, vel æquali. h.d. & in hoc, quod dicit, vel æquali, eſt caſus notabilis.

Ex Concilio apud Silvan. (*an.* 864.)

SI Princeps voluerit rem immobilem ſanctis locis præſtare, & accipere ab eis aliam immobilem, eoque modo de communi voluntate permutationem contrahere: liceat ei hoc facere, ſi cauſa rationabilis id expoſcat, & res, quam præſtiterit, major fuerit, vel æqualis, pragmatica ſanctione ſuper hoc promulgata.

CAP. II.

Permutatio rerum Eccleſiaſticarum facta in caſu non conceſſo, ſeu non ſervata ſolennitate juris, eſt revocanda per ſucceſſorem.

Ex Concilio Belvacen. (*an.* 844.)

UT commutationes rerum Eccleſiaſticarum, quæ ab anteceſſore inconſulte factæ ſunt, ab eo, qui ſucceſſor eſt, emendentur.

CAP. III.

Mancipia Eccleſiæ non debent permutari, niſi ad libertatem, vel niſi ſint fugitiva. h. d. cum c. ſeq.

Ex Concilio apud Silvanectum. [*an.* 854.]

MAncipia Eccleſiaſtica, niſi ad libertatem, non convenit commutari, videlicet ut mancipia, quæ pro Eccleſiaſtico homine dabuntur, in Eccleſiæ ſervitute permaneant, & Eccleſiaſticus homo, qui commutatur, fruatur perpetua libertate. Quod enim ſemel Deo conſecratum eſt, ad humanos uſus transferri non decet.

CAP. IV.

Servi Eccleſiæ cum profanis permutari non poſſunt, nec alienari, niſi ſint fugitivi.

Ex eodem. (*an.* 864.)

INjuſtum videtur, & impium, ut mancipia, quæ fideles Deo, & ſanctis ejus pro remedio animæ ſuæ conſecrarunt, cujuſcunque muneris mancipio, vel commutationis commercio iterum in ſervitutem ſecularium redigantur, cum canonica auctoritas ſervos tantummodo permittat diſtrahi fugitivos. Et ideo Eccleſiarum Rectores ſummopere caveant, ne eleemoſyna unius, alterius peccatum fiat. Et eſt abſurdum, ut ab Eccleſiaſtica dignitate ſervus diſcedens humanæ ſit obnoxius ſervituti.

CAP. V.

Præbendæ pacto præcedente permutari non poſſunt: Epiſcopus tamen poteſt de loco ad locum permutare perſonas.

Urbanus III. [*an.* 1186. *Romæ.*]

QUæſitum *d* eſt ex parte tua, ſi commutationes fieri valeant Præbendarum, cum commutatio Dignitatum in Turonenſ. Concilio fuerit interdicta: [*& infra.* 1.] Generaliter *e* itaque teneas, quod commutationes Præbendarum de jure fieri non poſſunt, præſertim pactione præmiſſa, quæ circa ſpiritualia, vel connexa ſpiritualibus, labem ſemper continet ſimoniæ.

Si autem Epiſcopus cauſam inſpexerit neceſſariam, licite poterit de uno loco ad alium transferre perſonas: ut quæ uni loco minus ſunt utiles, alibi ſe valeant utilius exercere.

[1 *Sunt enim quidam, qui Præbendæ ſuæ cedunt, & jure renunciant, ut majorem Præbendam obtineant, vel ex hoc certam ſummam pecuniæ conſequantur, quod quidem honeſtati eſt contrarium, & ſimoniacam procul dubio continet pravitatem.*]

CAP. VI.

Eccleſiæ jure proprietatis poſſunt adinvicem permutari: & poſſeſſiones earum etiam permutari poſſunt, & pro minus valentibus pretium ſuppleri.

Clemens III. [*an.* 1190.]

AD quæſtiones *a* ſolvendas: [*& infra.*] Intelleximus *a* a literis tuis, quod duæ conventuales Eccleſiæ ſunt in tua diœceſi conſtitutæ, quarum utraque parœcialem habet Eccleſiam cum poſſeſſionibus magis alteri, quam ſibi vicinam. Illis autem deſiderantibus permutare eas, cum illarum altera reſpectu meliorum proventuum plus abundet, & ideo ſibi poſtulat adjici certam ſummam pecuniæ numeratæ, ut ſic ad æqualitatem permutationis *b* valeant pervenire, utrum poſſet id licite fieri, extitit dubitatum: (*& Infra.* 1) Reſpondemus, quod cum de dictis *c* parœcialibus Eccleſiis per ſe queat commutatio celebrari, & in permutatione poſſeſſionum per ſe non ſit inhibitum, ſi altera ratione poſſeſſionum alteri præponderet, pecuniam poſſe refundi de ipſorum poſſeſſionibus ad invicem, prout viſum fuerit expedire, refuſa certæ pecuniæ quantitate poterit contractus permutationis iniri, ſic tamen *d*, quod illi contractus nequaquam ſibi invicem miſceantur.

(1 *Quam ob cauſam ſed. Apoſt. conſuluiſti. Licet itaque tuæ diſcretionis induſtriam ignorare minime putemus, quid ſuper eodem articulo ſit agendum: nihilominus tuæ prudentiæ*)

CAP. VII.

Beneficia ſua perdunt, qui ea propria permutant auctoritate.

Innoc. III. *Senon. Archiepiſcopo.* [*an.* 1205.]

CUm olim *e* Magiſter S. & B. Archidiaconatum, & Præpoſituram ad invicem commutaſſent: [*& infra.* 1] Licet prædictus Magiſter ab initio ſponte fuerit de permutatione confeſſus, idem tamen B. eam inficiabatur omnino, proponens, quod ipſe Præpoſituram ſine conditione qualibet reſignavit, & poſt reſignationem prædicti Magiſtri Archidiaconatum fuerat aſſecutus: (*& infra.* 2) Cum ergo nobis conſtaret, quod ipſe B. ſuum præſtiterit *f* permutationi conſenſum, prædictus autem Magiſter ſuum publice fateretur errorem: & hunc Præpoſitura, & illum Archidiaconatu curavimus ſpoliare, ſuper hoc definitivam contra eos ſententiam proferentes.

[1 *Magiſtri ejuſdem obtentu cauſam ſuper hoc bo. mem. Naſcen. Epiſcopo duximus delegandam. Cumque idem B. ad præſentiam noſtram poſtmodum acceſſiſſet, ut in negotio ſine ſuſpicione procederet, obtentu ipſius dil. fil. Abbatem Cluniacen. eidem Epiſcopo duximus adjungendum: verum cum propter Abbatis abſentiam non fuiſſet a delegatis pariter ipſis in cauſa proceſſum, utraque partium ſe noſtro conſpectui præſentavit, & audientiam obtinuit coram nobis &c.*]

[2 *Licet magiſter ipſe proponeret ex adverſo, ipſum ſecum diutius de permutatione tractaſſe, & complevisse eadem in manibus ven. f. n. Educen. Epiſcopi, quod tractaverant poſuiſſe. Verum ſæpedictus B. delegatis noſtris non deferens, imo verius dele-*

a *Vid. l. inſulam. & ibi Doct. ff. de verb. oblig.* b *interpellat.* c *Refertur in Conc. Meld. c. 23. tanquam ex Conc. apud Belvac. Burch. l. 3. decr. c. 171. Ivo p. 3. c. 262. & Cap. 2. eod. tit. in 1. compil.* d *Cap. 1. eod. tit. in 2. compil. vide notata in c. majoribus j. o. de præb. vid. Ægid. Bellamer. tractat. de benefic. permut.* e *igitur.*

a *Cap. 2. eod. tit. in 2. compil.* b *permutationes.* c *prædictis.* d *al. ita: ſic tamen, quod contractus nequaquam ſibi adinvicem miſceantur.* e *Cap. un. eod. tit. in 2. compil.* f *al. præſtiterit permutationi aſſenſum.*

delegantis ſigilla violavit, & illorum ſcripta, quæ nobis fuerant præſentanda, non dubitavit aperire. Cæterum in noſtra præſentia conſtitutus adverſario ſuo præſente in excuſationem ſuam proponere propoſuit coram nobis, quod Judices perperam proceſſiſſent contra ipſum, cum acta in ſcriptis minus fideliter redegiſſent. Unde timens, ne iterum peccaret Uriæ, ſcripta illorum aperuit, & quod ſuſpicatus fuerat, adinvenit. Sane ſi quid expediret, melius ſuſtinuiſſet, vel non recepiſſet ſcripta ſuſpecta, vel nobis fideliter reddidiſſet, & præſens eſſet, & oſtendiſſet cauſam ſuſpicionis propoſita coram nobis. Verum circa eum non quæreremus de Judice, quem ei in proprio motu conceſſimus, ſed de illa potius, quem ipſe duxerat eligendum, & Judices ſuas nobis literas per eum deſtinaſſent, de ipſo pariter conquerentes, verbis ipſius fidem dare diximus adhibendam, ſed ut ita ea ſaltem puniretur, in quo peccavit, contra acta Judicum, quæ temere violarat, ipſum, ſicut non debuimus, ſic noluimus exaudire, ne videretur ei dolus ſuus patrocinium attuliſſe.)

CAP. VIII.

Si permutatio beneficiorum completa eſt ex una parte, & per alteram ſtat, quo minus impleatur, reſtituitur pars ad ſuum beneficium, & ſecundum hoc continet jus.

Idem *Archiep. & Præpoſito S. Andreæ Colon.* a
[*an.* 1206.]

CUm b univerſorum. [*& inf.* 1] Intelleximus G. Canonico referente, quod cum ipſe, & L. Clericus de permutatione Præbendarum ſuarum inter ſe tractare cœpiſſent, quam utilitati utriuſque imminere credebant, tandem idem L. Præbenda ejuſdem G. cuidam conſanguineo ſuo aſſignata, Præbendam ſuam ei, ſicut promiſerat, noluit reſignare: [*& inf.*] Cum igitur deceptis, & non decipientibus jura ſubveniant, licet ipſi per ſe de jure non poſſent Eccleſiaſtica beneficia permutare, ut tamen ſimplicitati venia tribuatur c, mandamus, quatenus ſi conſtiterit prætaxatum G. taliter fuiſſe deceptum, amoto a Præbenda ſua conſanguineo ipſius L. vel quolibet alio illicito detentore, eam reſtitui faciatis eidem.

(1 Fidelium ab ipſo Domino Jeſu Chriſto paſtoralis ſit nobis cura commiſſa, ſolicitudini noſtræ incumbit, vel dignoſcitur expedire, ut ſic debeamus quælibet in ſuis rationibus conſervare, quod aliquorum jura in conſpectu Eccleſiæ diſpendium non ſuſtineant, ſed firma, & illibata debeant permanere.

CAP. IX.

Spirituale cum temporali permutari non poteſt.

Gregorius IX. *Beton. & Fongin. Abbatibus.* d

EXhibita nobis Abbatis, & Conventus ſancti Martini de Pannonia petitio continebat, quod cum ſuper cauſa, quæ inter ipſos ex una parte, & Præpoſitum Abbaten. e ex altera, ſuper quibuſdam decimationibus vertebatur, ad G. f Capellanum noſtrum, tunc in Hungaria commorantem, noſtras literas impetraſſent: ipſe ac Magiſter M. in quos utrinque tanquam in arbitros extitit compromiſſum, arbitrati fuerunt, quod ſi dictus Præpoſitus obtineret decem millia ſolidorum g regalium a rege Hungariæ concedi monaſterio memorato, ipſi ab earundem decimationum petitione ceſſarent: (*& infra.*) Quocirca mandamus, quatenus ſi vobis conſtiterit de præmiſſis (cum permutatio de ſpiritualibus ad temporalia improbetur) prædictum arbitrium, & quidquid ſecutum eſt eo, vel ob id, irritum decernatis.

a *al. Colonien.* b *C.* 2. *de præb. in* 3. *comp. vid. Covarr. lib.* 1. *var. reſol. c.* 5. c *Vid. l.* 1. *ff. de donat. & l. tutor. ff. de ſuſpect. tut.* d *De Beten. & Singien. Abbat. al. Beton. & Semugien. al. de Becontu. & Simugien. Abb. al. de Becan. & Simigien.* e *Alben. al. Albanen.* f *G. Salium, legitur in* 20. *Cod. manuſcr. in uno, ſolidorum, in alio, ſolinarium.*

TITULUS XX.

DE FEUDIS.

CAP. I.

Si Dominus à vaſſallo recipit feudum in pignus, abſtinendo ab ejus ſervitio, non debet computare fructus in ſortem. h. d. ſecundum intellectum communem. Et eſt caſus ſingularis, qui alibi non legitur.

Innocentius III. *Marien.* a *Epiſcopo.* (*an.* 1212. *Romæ.*)

INſinuatione b præſentium declaramus, quod gageria, quam de feudo Eccleſiæ tuæ ab M. dignoſceris recepiſſe c, a te poteſt libere detineri, fructibus non computatis in ſortem: ita videlicet ut quamdiu fructus illos ceperis in ſortem minime computandos, idem M. a ſervitio, in quo tibi, & Eccleſiæ tuæ pro feudo ipſo tenetur, interim ſit immunis.

CAP. II.

Ponit tres caſus, in quibus non obſtante juramento de non infeudando poteſt Epiſcopus antiquum feudum ad Eccleſiam reverſum novo vaſſallo concedere. h. d. & eſt caſus notabilis interpretans juramentum de non alienando.

Idem *Mediolan. Archiepiſcopo.* [*an.* 1212.]

EX parte tua d noſtro eſt Apoſtolatui reſeratum, quod ſæpius dubitaſti, utrum cum contingit vaſallum tuum decedere, & ad te feudum ipſius redire, feudum ejus alii liceat tibi dare, quamvis juramento tenearis aſtrictus, non infeudare de novo, Romano Pontifice inconſulto? Ad hæc ſi vaſſallum tuum feudum alienare contingat, an ipſius filium, vel conſanguineum ejuſdem feudi conſortem de ipſo valeas inveſtire? Alia quoque dubitatio continebat, ut cum feudum alienatum reperreris, quod per te facile recuperare non potes: utrum poſſis alicui Laico in feudum illud concedere, qui & illud recuperet, & in feudum per Eccleſiam recognoſcat? [*& infra.* 1] In primo ergo caſu feudum decedentis libere (ſi videris expedire) concedas: Atque in ſecundo filium, vel conſanguineum alienantis inveſtias. In tertio feudum alienatum poteris ei licenter e concedere, per quem ipſa f Eccleſia valeat rehabere.

(1 Nos igitur ſuper his de mente tua ſcrupulum volentes dubietationis auferre, per a. ſ. tibi mandamus, quatenus ſi quando præfati caſus emerſerint.)

TITULUS XXI.

DE PIGNORIBUS, ET ALIIS CAUTIONIBUS.

CAP. I.

Res Eccleſiæ pignorari non debent, niſi ex neceſſitate, & rationabili cauſa.

Ex Concilio Remen. g (*in Gallia.*)

NUllus Presbyter præſumat calicem, vel patinam, vel veſtimentum ſacerdotale, aut librum Eccleſiaſticum tabernario, vel negotiatori, aut cuilibet Laico, vel fœminæ in vadium h dare, niſi juſtiſſima neceſſitate urgente. Sicut & Zepherinus Papa, & Martyr S. Hilarium in ſuis decretalibus docuit.

CAP. II.

Liber homo non poteſt pignorari.

D d. Gregor

a *Marrien.* b *C.* 1. *eod. tit. in* 3. *comp. Vid. Covar. l.* 2. *var. reſ. c.* 2. *& de materia tituli plene Jul. Clarus tract. de feud.* c *recepiſſe.* d *C.* 2. *eod. tit. in* 3. *comp. Vide Jul. Clar. de feud.* e *licite.* f *ipſum.* g *Non invenitur in Conc. Remenſ. et tamen tribuunt Burch. l.* 3. *decr. c.* 104. *Ivo p.* 2. *c.* 139 *& Cap.* 1. *eod. tit. in* 1. *comp.* h *id eſt, obligare, eſt enim modus vulgaris loquendi Gabriel, ut hic ait Hoſtien.* i *C.* 2. *eod. tit. in* 2. *comp.*

Gregorius III. *Exonen. Epiſcopo.* (*an.* 736.)

LAtor præſentium: [*& infra.*] Lex habet *a*, ut homo liber pro debito non teneatur: etſi res defuerint, quæ poſſint pro debito addici.

C A P. III.

Si Rector Eccleſiæ pro facto proprio rem Eccleſiæ obligavit, cogitur ejus hæres rem redimere, & Eccleſiæ reſtituere.

Alexander III. *Epiſcopo Exonien.* (*an.* 1180.)

EX præſentium *b* latoris inſinuatione accepimus, quod Sacerdos Eccleſiæ de Offitona *c* calicem argenteum, & medietatem unius breviarii ejuſdem Eccleſiæ pro ſua neceſſitate pignori obligavit, & ea, morte præventus, minime recollegit.

Unde, quoniam indignum eſt, ut eidem Eccleſiæ res ſuæ (præſertim quæ ſacris miniſteriis deputatæ ſunt) taliter debeant deperire: mandamus, quatenus ſi verum eſt, quod aſſeritur, filium ejus, qui ex ſucceſſione ipſius patrimonii jus dicitur obtinere, moneas, & compellas, ut ea recolligat, & reſtituat Eccleſiæ memoratæ.

C A P. IV.

Si uſucarius emit rem eo pacto, quod poſt tempus reſtituat eam venditori, recipiendo aliquid ultra ſortem, fructibus tamen in ea computatis, judicatur contractus fœneratitius.

Innocentius III. *G. Subdiacono noſtro, & P. Canonico* d *Piſano.* (*an.* 1212.)

ILlo vos *e* credimus ſcientiæ dono vigere: [*& inf.* 1] Sane intimaſtis nobis, quod cauſam, quæ vertitur inter H. & F. filios G. de Coſa *f* ex una parte, & G. filium T. *g*, & hæredes ipſius ex altera, ſuper quibuſdam terris *h* præfatis perſonis pro viginti tribus *i* libris pignori obligatis, vobis duximus committendam: [*& infra.* 2] Ex parte prædictæ G. & hæredum ejus fuit propoſitum, terras, quas iidem H. & B. repetebant, ab eis non eſſe pignori obligatas, ſed pure venditas: ſicut in inſtrumento confecto exinde continebatur *k*. Præfatus vero H. pro ſe ac fratre ſuo firmiter aſſerebat, terras non eſſe pure venditas, ſed pignori obligatas: cum venditioni prædictæ talis fuerit adjecta conditio, ut ſi a tempore contractus uſque ad duos proximos annos præfato T. emptio diſpliceret, G. pater H. abinde uſque ad annum, viginti ſex libras (perceptis fructibus computatis in ipſis) dare deberet. Verum quia ambigitis, utrum pura ſit, & abſoluta venditio, an præfatus contractus pignus debeat judicari? Reſpondemus, quod qualiſcunque fuerit intentio contrahentium, & ex forma contractus venditio non appareat conditionalis, ſed pura: quamvis per conditionem poſſit reſolvi: ex duobus tamen, quæ in pacto fuerunt expreſſa, videlicet, quod fructus percepti deberent in ſolvenda pecunia numerari, & quod ultra ſummam receptam LX. *l* ſolidi deberent perſolvi, contra ipſum emptorem præſumitur vehementer, præſertim cum uſuras conſueverit exercere.

[1 *Quod ſuper eo, de quo nos conſulere voluiſtis, quid juris ſit liquido cognoſcatis, quia tamen noſtra poſtulaſtis edoceri reſponſione, ne ſub ipſius expectatione reſponſionis deciſio negotii prorogetur, præſentibus vobis literis duximus reſpondendum.*]

[2 *Dantes vobis per literas noſtras in mandatis, ut ipſum G. & hæredes ipſius ad reſtituendas vineas, & quicquid ultra ſortem perceperant ex eiſdem, reſtituerent conquerentibus, per pœnam in Later. Concil. contra uſurarios promulgatam cogere curaveritis. Vos, ut juxta mandatum noſtrum procederetis in negotio memorato, partes citare curaſtis. Cumque in præſentia veſtra eſſent conſtituta.*]

C A P. V.

Mulier agit pro dote contra quemlibet detinentem bona mariti.

Idem *Epiſcopo Aquinati.* (*an.* 1212.)

EX literis *a* fraternitatis tuæ accepimus, quod cauſam, quæ vertitur inter R. & A. mulierem, tibi duximus committendam: (*& inf.* 1) Si quidem probatum eſt, quod pro facinore a marito prædictæ mulieris commiſſo, eo fugam petente, tam frater mariti *b*, præfatus videlicet R. quam ipſa mulier (licet minus *c* juſte) a regio Juſtitiario capti fuerint, & de ipſius mandato bonorum omnium delinquentis facta diſtractio, & ſoluta pecunia mercatori, qui a marito mulieris vulneratus fuerat, & rebus propriis ſpoliatus: ſed quædam poſſeſſiones illius penes eundem R. remanſerant *d*, quas idem de mandato curiæ retinuit, ſoluta pro eis pecunia prædicto mercatori, quia emptor alius propter poſſeſſionum minutias *e* non extabat: pars vero mulieris æſtimationem dotis inſtantius petebat ſibi reſtitui, vel in poſſeſſiones, quæ mariti fuerant *f*, ex officio delegationis induci: [*& infr.* 2] Mandamus, quatenus ſi tibi conſtiterit ex his, quæ in præſentia tua fuere propoſita, & probata, quod mulier dicit, viro dediſſe in dotem, & prædictum R. de bonis fratris aliqua poſſidere: cum mulieribus favor multum in recuperandis dotibus debeatur, & cautum ſit in jure, quod propter maleficium viri mulier remanere non debeat innodata, cum etiam bona viri mulieri ſint pro dote tacite obligata, & *g* cum ſuo onere tranſierint ad quemlibet poſſidentem: R. prædictum eidem mulieri ad reſtitutionem dotis eatenus condemnes, quatenus de bonis fratris ſui præfati noſcitur poſſidere.

[1 *Cum fere per biennium ſtuduiſſes, ut eadem cauſa cum concordia finiretur, partibus non acquieſcentibus, accitis viris prudentibus prædictæ cauſæ meritis diligenter examinatis. Idem negotium de prudentum virorum conſilio ad noſtram duxiſti præſentiam remittendum, ea maxime ratione, qua videtur hoc ad regium judicium ſpecialiter pertinere.*]

[2 *Pars autem viri econtrario reſpondebat, ſe non debere ſuper his aliquo modo reſpondere, quia nihil auctoritate, vel voluntate ſua diſtractum fuerat de bonis mariti ipſius mulieris, ſed ſicut ea capi feceras, & mandaveras diſtrahenda. Sane cum pars mulieris diceret, de poſſeſſionibus viri ſui aliqua remanſiſſe, quæ diſtracta non fuerant, & ex eis ſibi ſatisfieri poſtularet, ob ea ſtudioſius inquiſiſti, quanta fuiſſet pecunia, quæ ſoluta fuerat mercatori: & ex confeſſione tibi conſtiterit utriuſque, quod quidem de immobilibus uſque ad XXIV. uncias auri alienatum extiterat, ſed prædictus R. ſe XXIII. vel XXIV. uncias addidiſſe, & XL. duarum unciarum auri numerum complevisse mercatori. Allegabat quoque pro R. quod cum quinque filii eſſent unius patris, & omnes in paternis bonis ſuccederent, facta æſtimatione totius hæreditatis, non proveniebat ad maritum mulieris de hæreditate paterna, quod ultra XXIV. auri uncias valeret. Quia vero ad nos eadem cauſa remiſſa, non fuit ſufficienter inſtructa, nec nobis conſtitit, utrum X. libras Tarenorum, quas petebat mulier, dediſſet in dotem, aut idem R. aliquid poſſidebat de bonis pertinentibus ad fratrem ſuum virum mulieris prædictæ, nec potuiſſemus examinationi cauſæ inſiſtere, tum quia in præſentia tua renunciatum fuit allegationibus, & probationibus, ſicut dicis, tum quia idonei, & ſufficientes non venerunt ad noſt. præſ. reſponſales, eandem cauſam tuo duximus examini remittendam, per Apoſt. ſed.*]

C A P. VI.

Si creditor, vel is, qui ab eo cauſam habet, tot fructus percepit ex pignore, quod ſatisfactum eſt ſorti, debet pignus reſtitui debitori.

Idem

a. *Cap.* 2. *eod. tit. in* 1. *comp.* b *Cap.* 3. *eod. tit. in* 1. *compil. & poſt Conc. Lat. ſub Alex. III. p.* 29. *c.* 1. c *Offen. al. Offic.* d *Canonicis Piſanis.* e *Cap.* 2. *eod. tit. in* 3. *compil. Vid. Covarr. l.* 3. *var. reſol. c.* 6. f *Coſa.* g *Tiberii.* h *vineis.* i *al.* XCIII. k *Vid. l. quod ſi nolit in fin. ff. de adil. edict.* l *quadraginta;*

a *Cap.* 2. *eod. tit. in* 3. *comp.* b *mariti præfati,* & c. c *Vid. l. v. C. ne uxor pro marito. & l. ſive. C. quibus modis pign. tac. contr.* d *remanſerunt.* e *In multis vetuſtis, inimicitias, quam vocem ſenſus non admittit.* f *fuerunt.* g *Dictio, &, deeſt in antiquis.*

Digitized by Google

Idem R. de Monte Fortino. (an. 1211. in Latium.)

CUm *a* contra G. civem Anagninum *b* ſuper quibuſdam poſſeſſionibus, quas quondam pater tuus L. de Ssul *c* pro certa quantitata pecuniæ obligaverat, & ipſius creditoris hæredes prædicto G. pignoraverant, moviſſes in noſtra præſentia quæſtionem, legitima probaviſti, quod ax earum proventibus tantum fuerat tam ab eodam G. quam ab aliis, qui eas tannerant, a tempore, quo fuerant obligatæ, perceptum, quod *d* fructus ſorti poterant adæquari. Nos igitur attandantes, quod in talibus perceptio fructuum in ſolutione ſortis accedat, cum ſecundum canonicas ſanctiones fructus reſtitui, & in ſortem debeant computari: conſiderantes etiam, quod poſſeſſiones ipſæ jam extenuaſſent penitus totum onus, & debitum annullaſſent, ipſas tibi reſtituendas eſſe decrevimus, & ta per nuncium noſtrum in poſſeſſionem induci fecimus corporalem.

CAP. VII.

Si is, qui ſub pacto legis commiſſoria pignoravit rem ſuam, & juravit non contravenire, juſte impeditus intra diem ſtatutum non redemit, poſt diem redimere poterit.

Idem. (*an. 1212. Roma in Inſubr.*)

SIgnificanta R. cive Piſano *e* nobis innotuit, quod cum domum ſuam *f* G. Piſano civi pro 550. libris pignori obligaſſet, ac promiſiſſet præſtito juramanto, quod niſi domum ipſam ſtatuto termino recolligerat, creditorem ulterius ſuper eo minime moleſtaret: & intre ſtatutum tempus per certum *g*, & fidelem nuncium (prout ei videbatur) creditori pecuniam numeratam remiſit, quam idam nuncios infidelitas agens, ſicut ei iojunctum fuerat, non perſolvit: & poſtmodum idam R. ab Imperatore detentus, dicto G. ſatisfacere non potuit, ut debott: [*& inf. 1*] Cum igitom pactum legis commiſſoriæ *h* ſit in pignoribus improbatum, & prædictus R. quantum in eo fuit, juramenti debitum adimplevit: cum per eum, quem certum nuncium aſſe ſparabat, pecuniam remiſerit termino ſtatuto *i*, ſed in captiona detentus ſatisfacera non potuit creditori *k*: Mandamus, quatenus ſi eſt ita, prædictum creditorem, ut ſorta contentus, penſionibus pignoris computatis in eam, illam *l* præfato R. omni dilationa poſtpoſita raſignat (pacto tali, val juramento nequaquam obſtanta) cenſura Eccleſiaſtica cogatis.

[*a Nunc per Dei gratiam libertati priſtina reſtitutus, paratus eſt pecuniam reddere creditori, licet ipſe prorſus recuſaret recipere, quia ei non fuerit ſtatuto termino perſoluta.*]

CAP. VIII.

Uſufructuarius cavet, quod fruetur rebus immobilibus ſalva ipſarum ſubſtantia, & pecuniam, & æſtimationem mobilium, quæ conſumuntur uſu, finito uſufructu reſtituet.

Gragorius IX. [*an. 1235.*]

CUm *m* conſtet J. mulierem, uxorem Ogerii *n*, quoad uſumfructum filio ſuo ſucceſſiſſa in bonis, quorum proprietas ad M. mulierem, uxorem C. dignoſcitur pertinere: Mandamus, quatenus eam ad cautionem idoneam exhibendam, quod utatur, & fruatur ſalva rerum ſubſtantia, rebus *o* immobilibus, quæ uſu non conſumuntur, ad arbitrium boni viri: pecuniam vero, ſi quam habuit *p*, vel habebit, ac æſtimationem bonorum, quæ conſumuntur uſu, & in hæreditate inventa fuerint, in morte ſua dictæ mulieri, val hæredibus ejus reſtituat, per cenſuram Eccleſiaſticam compellatis.

TITULUS XXII.

DE FIDEJUSSORIBUS.

CAP. I.

Breve eſt, nec poteſt brevius ſummari.

Ex Concilio Cantuarianſi. *b*

(*in Anglia.*)

CLericus *c* fidejuſſionibus *d* inſerviens abjiciatur.

CAP. II.

Compellitur Clericus ſervare fidejuſſorem indemnem per aſſignationem redituum ſuorum.

Lucius III. *Elien. Epiſcopo, & a Archidiacono Norvicenſi, (an. 1180.)*

PErvenit *f* ad nos ex conqueſtione R. Clerici, quod eum ipſe pro C. & F. Clericis, mercatoribus Bononienſib. fidejuſſerit: illis præſcriptam pecuniam non ſolventibus, coactus eſt ſatisfacere da eadem. Ne igitur diſpendium patiatur, unde videtur præmium meruiſſe: Bononienſi Epiſcopo dedimus in mandatis, ut ſuper debitis illis inſtrumenta, quæ ſunt apud creditores, inſpiciat, & eorum traſcripto ſuo ſigillo ſignata vobis mittere non poſtponat. Mandamus itaque diſcretioni veſtræ, quatanus ſi ex confeſſiona prædictorum Clericorum, vel alias legitime vobis rem ita ſe habere conſtiterit, moneatis eoſdem, ut memorato R. pecuniam, quam pro eis ſolvit, reſtituant, ipſumque ſervent indemnem: alioquin da reditibus eorum præſcripta debita faciatis exſolvi, & damna etiam, quæ propter hoc pertulit, reſarciri *t* aut prædictos raditus ſibi aſſignetis tamdiu ſine moleſtia detinendos, donec ipſa damna reſarcita fuerint, & debita ſine deminutione ſoluta. Præfatos vero Clericos, ſi religionem fidei, & juramenti ſui eos violaſſe conſtiterit, ab officio, & beneficio ſuſpendatis.

CAP. III.

Per diſtrictionem canonicam compellitur debitor a fidejuſſione abſolvere fidejuſſorem, qui a creditoribus moleſtatur.

Idem *Cantuarienſi g Archiepiſcopo*. (*an. 1180.*)

COnſtitutus *h* in præſentia noſtra Magiſter S. ſua nobis aſſertione monſtravit, quod pro Cancellario tuo tempore Lateranen. Concilii, in quadam ſumma pecuniæ interceſſit: quam quia uſque modo debitor non perſolvit, ſe aſſerit plurimas a creditoribus Bononien. moleſtias pertuliſſe, & debitum augmentatum. Ideoque mandamus, quatenus ſi legitima tibi de hujuſmodi aſſertiona conſtiterit, præfatum debitorem, ut eum a prædicta interceſſione ſioa dilatione prorſus abſolvat, Eccleſiaſtica cenſura *i* compellas. Præſentium quoque auctoritate injungimus, ut ſi debitum, vel acceſſiones ille negaverit, conſuetudine, quæ eſt legi contraria, non obſtante, juramentum calumniæ ſubire cogatur. Præterea quia difficila foret interceſſori ſuos teſtes in Angliam ducere, Judicibus Bonon. (ſatisdationa idonea a Cancallario ipſo accepta, quod ad teſtes audiendos vadat, vel mittat intra terminum competentem) literis tuis ſignifices, ut eos vice tua recipiant & examinent diligenter, & depoſitiones eorum tranſmittentes incluſas ſignificent, quanta fides poſſit inſtrumentis, vel teſtibus adhibari.

Dd 2 CAP.

a *Cap. 3. eod. tit. in 2. compil.* b *Anaginen. al. Anagnum.* c *Salis.* d *al. ſine quo fructus.* e *Cap. un. eod. tit. in 4. compil.* f *vox, ſuam, deeſt in antiq.* g *vid. Gomez. tom. 2. var. reſ. c. 7.* h *vid. Covarr. l. 3. var. reſ. c. 2.* i *conſtituto.* k *vid. l. 2. & ibi Cyn. ex quib. cauſ. ma. & l. 2. & Bart. ff. de in jus voc.* l *illud, in vulgatis, ſed perperam, cum ad domum referri debeat, cujus initio o. facta eſt mentio.* m *vid. l. 1. C. de uſufruct. & Spec. tit. de pign. §. ſequitur videre.* n *Ægidii,* o *al. in rebus.* p *habuerit.*

a *De materia hujus capitis vid. Anton. Gomez. tom. 2. varior. reſol. c. 13.* b *Cantuarien. al. Carthaginen.* c *Cap. 3. eod. tit. in 1. compil.* d *al. fidejuſſoribus.* e *al. Archiepiſcopos* f *C. 4. eod. tit. in 1. compil. & poſt Conc. Lat. ſub Alex. III. p. 23. c. 5.* g *al. Cantuarienſi.* h *Cap. 5. eod. tit. in 1. compil.* i *al. diſciplina.*

CAP. IV.

Si ſine licentia Prælati, & majoris partis Capituli Religioſus fidejuſſerit, vel mutuum acceperit, non tenetur Eccleſia, & ipſe recipiens punitur, niſi mutuum ſit verſum in utilitatem Eccleſiæ.

Innocentius III. *in Concilio generali*, a [*an.* 1216.]

QUod *b* quibuſdam Religioſis a ſede Apoſt. eſt prohibitum, volumus, & mandamus ad univerſos extendi *c*: ne quis videlicet Religioſus abſque majoris partis Capituli, & Abbatis ſui licentia pro aliquo fidejubeat, vel ab aliquo pecuniam mutuam accipiat, ultra ſummam communi providentia conſtitutam: alioquin non teneatur Conventus pro his aliquatenus reſpondere: niſi forte in utilitatem *d* domus ipſius manifeſte conſtiterit redundaſſe. Et qui contra iſtud ſtatutum venire præſumpſerit, graviori diſciplinæ ſubdatur.

CAP. V.

Ponit tres caſus, in quibus fidejuſſor contra debitorem agit, antequam ſolvat, ut a fidejuſſione liberetur.

Gregorius IX. [*an.* 1235.]

EUm, pro *e* quo te fidejuſſorem obligaſti, ſi diu in debiti ſolutione ceſſavit, aut diſſipare bona ſua cœpit, ſeu ſuper hoc condemnatus fuiſti, jure poteris convenire, ut te a fidejuſſione debeat liberare.

TITULUS XXIII.
DE SOLUTIONIBUS.

CAP. I.

Succeſſor in beneficio tenetur ſolvere debita prædeceſſoris pro neceſſitati Eccleſiæ contracta.

Alexander III. *Decano, & Capitulo Morin. f* (*an.* 1170. *in Angliam.*)

AD hoc *g* in Apoſtolicæ: [*& infra.*] Sicut filius debita patris ſolvere tenetur; ita Prælatus ſui prædeceſſoris, pro Eccleſiæ neceſſitate contracta.

CAP. II.

Si Prælatus obligat Eccleſiam pro alienis debitis, eſt ſuſpenſus ipſo facto ab adminiſtratione ſpiritualium, & temporalium, & Eccleſia non tenetur.

Gregor. IX. *univerſis Eccleſiarum Prælatis.* [*an.* 1235.]

SI quorundam: [*& infra.*] Firmiter inhibemus, ne quis præſumat Eccleſiam ſibi commiſſam pro alienis gravare debitis, aut literas alicui, ſeu ſigilla concedere, quibus poſſent Eccleſiæ obligari *h*: Decernentes ſi ſecus fuerit attentatum, ad ſolutionem talium debitorum Eccleſias non teneri. Si quis autem contra præmiſſa de cætero venire præſumpſerit, ab adminiſtratione ſpiritualium, & temporalium noverit ſe ſuſpenſum.

CAP. III.

Si Clericus non habeat, unde ſatisfaciat ſuis creditoribus, non debet excommunicari, nec aliter moleſtari: præſtabit tamen cautionem ſaltem juratoriam de ſolvendo, cum venerit ad pinguiorem fortunam.

Idem *Decano, & l. Canonico Tullen.* (*an.* 1234. *in Galliam.*)

ODoardus *i* Clericus propoſuit, quod cum P. Clericus, D. Laicus, & quidam alii ipſum coram Officiali Archidiaconi Remen. ſuper quibuſdam debitis conveniſſent, idem in eum recognoſcentem hujuſmodi debita, ſed propter rerum inopiam ſolvere non valentem, excommunicationis ſententiam promulgavit: [*& infra.*] Mandamus, quatenus ſi conſtiterit, quod prædictus O. in totum, vel pro parte non poſſit ſolvere debita ſupradicta, ſententiam ipſam ſine difficultate qualibet relaxetis, recepta prius ab eo *a* idonea cautione, ut ſi ad pinguiorem fortunam devenerit, debita *b* prædicta perſolvat.

CAP. IV.

Conquerens ſe indebite ſolviſſe, hoc probare debet, niſi in caſu hic poſito.

Idem [*an.* 1235. *Romæ.*]

IS *c* qui conqueritur indebitam pecuniam ſe ſolviſſe, probare tenetur, quod indebite ſit ſoluta et niſi ejus adverſarius ſolutionem inficians exinde convincatur: tunc enim diffitenti onus incumbit probandi, quod debitum recepiſſet.

TITULUS XXIV.
DE DONATIONIBUS.

CAP. I.

Poteſt intelligi duobus modis: & ſecundum primum intellectum. h. d. Liberalis in donando exiſtimat ſe debere, quod donat. Vel ſic ſecundum alium intellectum: Promittentes aliquid donare, illud tanquam debitum adimplere tenentur.

Gregorius *d A. Patriciæ Gallorum.* (*an.* 601. *Romæ.*)

PRudentes: [*& infra.* 1] Hanc *e* ſibi quodammodo nobilitas legem imponit *f*, ut debere ſe, quod ſponte tribuit, exiſtimet *g*: & niſi in beneficiis ſuis creverit, nihil *h* ſe præſtitiſſe putet.

[1 *Viros, ſicut eſtis, Regibus adhærere, multorum ſolamen eſt, &c. ut in regiſtro impreſſo.*]

CAP. II.

Non valet donatio, quam facit Prælatus inconſulto Capitulo, & in damnum Eccleſiæ.

Alexander III. *Pariſien. Epiſcopo.* (*an.* 1170.)

FRaternitatem *i* tuam credimus non latere, quod cum Epiſcopus, & quilibet Prælatus Eccleſiaſticarum rerum ſit procurator, & non dominus: conditionem Eccleſiæ *k* meliorare poteſt, facere vero deteriorem non *l* debet. Accepimus autem, quod prædeceſſor tuus graves donationes in rebus Epiſcopatus fecit in detrimentum Eccleſiæ, ſuis Canonicis inconſultis.

Unde quoniam donationes hujuſmodi de jure non tenent, indulgemus *m* tibi, ut liceat donationes hujuſmodi tam a Clericis, quam a Laicis legitime revocare.

CAP. III.

In conſideranda, an valeat donatio facta per Prælatum, debet attendi quantitas rei donatæ, & loci conſuetudo. h. d. inhærendo literæ.

Idem. *Vigorien. n Epiſcopo.* (*an.* 1180.)

CÆterum *o*, ſi Abbatem donationem cum Priore, & quibuſdam de Conventu, vel ſolum Abbatem facere contigerit, & poſtea Conventus pars reclamaverit: datæ rei quantitas, & illius terræ conſuetudo (quæ tamen ſacris canonibus non obviet) eſt diligentius attendenda: & ſecundum hoc eſt donum ratum, vel irritum judicandum.

CAP. IV.

Eccleſia non Vacans in beneficium concedi non poteſt a, ſed in proprietatem ſic: de auctoritate tamen Epiſcopi, & ſine præjudicio Prælati.

Idem

a *Cap.* 59. b C. *un. eod. tit. in* 4. *comp.* c *Vid. l. cum acutiſſimi, per Bart. C. de fidei com.* d *Vid. Bald. in auth. hoc jus porrectum. C. de ſacroſan. Eccleſ.* e *Vid. Guid. Pap. deciſ.* 117. *incipit, fidejuſſor poteſt.* f *al. Norvicen.* g *c.* 1. *eod. t. in* 1. *comp.* h *Vid. l. qua deſte ff. ſolut. matr. & l. Lucius, & utrobique Bart. ff. de fide inſtrum.* i *Odardus, habent antiqua exemplaria. Vid. late per Bald. in* §. *fin. Inſt. de act.*

a *al. ab ipſo.* b *præſcripta.* c *Vid. l. cum de indebito. ff. de probat.* d *Aſchelpidoto l.* 12 e C. 1 *eod. tit. in* 2. *compil.* f *ponit.* g *extimet.* h *nic.* i *Cap.* 2. *eod. tit. in* 1. *compil.* k *In C. Barb. meliorem poteſt facere, &c.* l *al. non poteſt.* m *al. indulgemus, ut tibi liceat, &c.* n *VVigor. al. VVigorien.* o *c.* 3. *eod. tit. in* 1. *compil. & c.* 2. *tit. de conſuet. in* 2. *comp. & poſt Conc. Lat. p.* 29. *c.* 5.

Digitized by Google

Idem *Abbati S. Alberti*. (*an.* 1180.)

COnſultationibus *a* t(*& infra*.) Donationes vero, vel conceſſiones Eccleſiarum, ſi quæ fiunt privatis perſonis, viventibus illis, qui ipſas Eccleſias poſſident, nullius debent eſſe momenti. Si religioſis fiunt locis ab Epiſcopo, vel ejus auctoritate, ratæ debent haberi: ita quod perſonæ, quæ jam dictas Eccleſias poſſidant, ſine ipſorum aſſenſu ais in vita ſua non debeant *b* ſpoliari.

CAP. V.

Non obſtante juramento de non infeudando de novo, Prælatus integrare poteſt feudum, ſi appareat vaſallum in menſura fuiſſe deceptum.

Innocentius III. *Epiſcopo Floren.* [*an.* 1212.]

PEr tuas *c* literas proponere procuraſti, quod cum quidam Nobiles Florentini tempore ſchiſmatis Epiſcopum Florent. in domo ſua tenuerunt, idem Epiſcopus ſedata ſchiſmatis tempeſtate, de mandato Alexandri Papæ quatuor modios terræ in feudum conceſſit eiſdem: & ſucceſſor ipſius (prout eſt moris) de certo feudo præfatos nobiles inveſtivit. Verum cum ipſi aſſignatam terram menſurari feciſſent, non niſi duos modios invenerunt, feudum integrari cum inſtantia poſtulantes: ſuper quo dubitas, eo quod non ſunt in poſſeſſione ipſius, ne de novo videaris illud conferre: [*& infra*. 1] Nos igitur attendentes, quod Eccleſia in actibus ſuis fraudem non debet aliquam adhibere, reſpondemus, quod feudum ipſum ſecure poteris integrare, cum terra illa quatuor modiorum ipſis fuerit aſſignata.

(1 *Licet tibi fidelitatem curaverunt exhibere, & de quatuor modiis fuerint inveſtiti, antequam eorum petitioni duceres annuendum, ſed. duxiſti Apoſt. conſulendam.*)

CAP. VI.

In donationibus pleniſſima fit interpretatio: & ob hoc clauſula onerosa poſt multas donationes appoſita, proximam donationem tantum reſpicit. h. d. & eſt caſus ſingularis.

Idem. *R. d de Burg. & G. Berbur. Abbatibus.*

(*an.* 1213. *Romæ.*)

CUm dilecti *e* filii Abbas, & Monachi de Melios propoſuerint coram nobis, quod nobilis vir Alanus quaſdam terras a patre ipſius eorum Eccleſiæ in eleemoſynam *f* aſſignatas, violenter redigere cupiat in foreſtam: (*& inf.* 1) Mandamus, quatenus ad ſententiam pro ipſo monaſterio proferendam appell. poſtpoſita procedatis, cum ex tenore inſtrumenti evidenter appareat *g*, quod hæc fuit mens, & intentio donatoris, ut clauſula de foreſta, quæ in fine ponitur inſtrumenti, non ad ſuperiorem donationem, quæ tam libera, & pura fuit, ut immunis eſſet *h* vexatione, & conſuetudine ſeculari, ſed ad inferiorem conceſſionem, quæ penſionem, & determinationem habet inſertam, juxta ſanum referri debeat intellectum: quia in contractibus plena *i*, in teſtamentis plenior, in beneficiis quoque pleniſſima eſt interpretatio adhibenda.

[*c Eos ſuper his indebite moleſtaret, vobis dediſſe recolimus in mandatis, ut ipſum A. ab ipſorum ſuper illis terris indebita moleſtatione deſiſtere per cenſ. ap. poſtpoſ. cogeretis. Verum cum ſuper cauſa ipſa mandatum Apoſt. impleretis, diligenter procedentes in cauſa, partibus in præſentia veſtra conſtitutis, teſtes recepiſtis hinc inde, & ſuper atteſtationibus illorum, & inſtrumentis, diſputationibus, ac diſcrepationibus diu habitis in cauſa ipſa, uſque ad ſententiæ calculum proceſſiſtis: cauſam ipſam ſufficienter inſtructam ad noſtram audientiam remittentes. Ut autem per diligentiam noſtram finis cauſæ imponatur, eidem inſtrumentorum tenorem, depoſitiones teſtium, & allegationes earum, prout ea recepératis, ſigillorum veſtrorum munimine roborata, vel conſignata, vobis ſub ſigillo noſtro remittimus interclusa, per Apoſt. ſcd.*]

CAP. VII.

Si Epiſcopus in Eccleſia, quam de conſenſu Capituli pio loco conceſſit, percipiebat certos proventus, illos donaſſe videtur: alioquin omnes proventus præter cathedraticum, cedunt pio loco. Et ſi Epiſcopus conceſſit de conſenſu patroni, intelligitur patronus donaſſe jus patronatus.

Idem *Epiſcopo Helienſi*. a [*an.* 1213]

PAſtoralis officii: [*& inf.*] Tua nos duxit diſcretio conſulendos, ſi Epiſcopus conſentiente patrono viris religioſis aliquam Eccleſiam concedendo, hac utatur ſimplicitate verborum: concedimus vobis illam Eccleſiam: utrum ab ipſo videatur in eorum uſus fuiſſe conceſſa, vel jus tantummodo patronatus. Nos autem inquiſitioni tuæ duximus reſpondendum, quod ſi Epiſcopus Eccleſiam illis conferat de conſenſu patroni, profecto patronus, quod ſuum eſt, conferre videtur, jus videlicet patronatus *d*: & Epiſcopus quod temporaliter obtinet in eadem: ut ſi fructuum Eccleſiæ ejuſdem aliquam recipiat portionem, in eorum uſus illa portio convertatur. Quod ſi ex ipſius proventibus nullam debeat portionem habere, omnes proventus, præter cathedraticum, in eorum uſus credimus convertendos. Sed ut Epiſcopi donatio ſit legitima, conſenſus eſt ſui Capituli requirendus.

CAP. VIII.

Poſſunt Hoſpitalarii in præjudicium ſuum ſe, & domum ſuam alteri religioſæ domui ſubjicere, & donare: hoc dicit, ſecundum intellectum gloſſæ.

Idem *Florentin. & Feſulan. Epiſcopis*. [*an.* 1213.]

INter dilectos *e* filios Hoſpitalarios ſancti Sepulchri, ac fratres Hoſpitalis S. Allucii, ſuper eodem hoſpitali quæſtione ſuborta, cum iidem Hoſpitalarii ſuper poſſeſſorio, quod ſemel, & iterum ex cauſis tamen diſſimilibus intentarunt, contrariam ſententiam reportaſſent: deinde ad petitorium recurrentes, proponere curarunt, quod cum G. quondam Rector, & fratres, ac patroni ejuſdem hoſpitalis habito communi tractatu *f* deliberaſſent, hoſpitale ipſum Hoſpitalariis ſupponere ſupradictis, commiſerunt in hoc tribus procuratoribus vices ſuas, communiter ſtatuentes, ut quod per ipſos fieret, acceptarent: qui cum eiſdem taliter ſtatuerunt, ut ad ipſum hoſpitale aliqui mitterentur, qui eorum nomine acciperent *g* aſſignationem ipſius: cum autem duos illuc de ſuis fratribus tranſmiſiſſent, ipſi donationem, & aſſignationem hoſpitalis, tam a Magiſtro, quam a ſupradictis procuratoribus, & aliis ejuſdem domus fratribus receperunt: (*& infra*.) Procurator autem partis alterius ex adverſo reſpondit, quod prædicta donatio debebat non immerito retractari: quoniam multis ex fratribus inconſultis a prædicto Rectore, ac paucioribus fratribus excommunicatis, & perjuriis, de re litigioſa in fraudem Plebani de Piſcia, qui ſuper eodem hoſpitali movarat quæſtionem, fuerat celebrata: [*& infra*. 1] Attendentes igitur, quod fratres, & patroni ſancti Allucii pro ſe, imo potius contra ſe turpitudinem allegabant: videlicet perjurium, excommunicationem, & fraudem, non utique contra ipſos, ſed ad ipſis commiſſam, & intelligentes donationem ab eis hoſpitalariis factam puram, ac ſimplicem extitiſſe: quia non

a *Cap.* 23. *tit. de jur. patr. in* 1. *comp. & poſt Conc. Lat. p.* c5. *cap.* 20. b *debent*. c *c.* 2. *eod. tit. in* 3. *comp.* d *al. ſtra*, R. G. *de Burg. & G. Burge. Abbatib.* e *cap.* 3. *eod. tit. in* 3. *compil.* f *eleemoſynas*. g *apparet*. h *ab omni*. *Iurecent.* i *Interpretatio facienda eſt in meliorem partem, ut res valeat. vid. l. quoties. ff. de reb. dub.*

a *al. Helinen.* b *Cap.* 4. *eod. tit. in* 3. *comp. Reliquas partes hujus Decr. quære ſup. de reſcr. paſtoralis, & aliis locis.* c *fraternitas.* d *Vid. l. Cajus. cum not. D. de pignor. act.* e *Cap.* 5. *eod. tit. in* 3. *compil.* f *contractu.* g *reciperent.*

deceptoribus, ſed decaptis jura ſubveniunt: unde per ea, quæ ſuperius propoſita ſunt, ſe contra factum proprium legitime defendere non valebant, hoſpitale prædictum cum pertinentiis ſuis Hoſpitalariis ſancti ſepulchri adjudicare curavimus: ita quod per hanc ſententiam dioeceſano Epiſcopo, & Plebano de Piſcia nullum præjudicium generetur: cum res inter alios acta non debeat aliis præjudicium generare. *a*

[1 *Et hæc omnia proponebat ſufficienter per diſpoſitiones teſtium productorum. Ad hæc vero parte altera multipliciter reſpondente hinc inde fuit aliquandiu diſputatum.*]

CAP. IX.

Donatio quinquageſimæ, vel centeſimæ, quam facit Epiſcopus cum gravi Eccleſiæ ſuæ detrimento, poteſt legitime revocari: nec etiam poteſt ultra quinquageſimam, vel centeſimam conferre, etiam ceſſante læſione Eccleſiæ, ſine auctoritate ſuperioris.

Idem Innoc. III. *Epiſc. ſancti Andreæ.* (*an.* 1213. *Roma in Scotiam.*)

APoſtolicæ ſedis oraculo *b*: [*& inf.* 1] Inquiſitioni tuæ taliter reſpondemus, quod licet ſit in canone *c* definitum, ut ſi quis Epiſcoporum in parœcia ſua monaſterium conſtruere voluerit, & de rebus Eccleſiæ, cui præſidet, ipſum dotare, non amplius ibidem, quam quinquageſimam partem; Eccleſiæ vero, quam monaſticis regulis informare, vel pro ſuis propriis magnificare voluerit ſepulturis, non amplius quam centeſimam partem cenſus Eccleſiæ, cui præeſt, debeat alargiri: quia tamen in eodem canone conſequenter adjungitur, ut hæc *d* temperamenti æquitas obſervetur, quod cui tribuit, competens ſubſidium conferat: & cui tollit, damna gravia non infligat: ea quidem cautela ſervata, ut unam tantummodo, quæ placuerit ex his duabus, remunerationem aſſumat. Hoc ſemper eſt obſervandum, quod unus Epiſcopus, vel alius, non ſolum non debet amplius, ſed nec tantum, nec minus cum gravi Eccleſiæ ſuæ detrimento conferre, ſive ſimul, & ſemel id facere velit, ſive pluries ſucceſſive, eiſdem *e*, vel diverſis Eccleſiis conferendo. Unde cum grave detrimentum ſive de poſſeſſionibus, ſive de proventibus ad Epiſcopalem menſam, vel cathedralem Eccleſiam pertinentibus, in quantalibet portione conſtiterit eſſe collatum, poterit legitime revocari, niſi præſcriptione, vel alia exceptione legitima actio hujuſmodi excludatur. Nam etſi prima facie præſumatur, quod collatio quinquageſimæ, vel centeſimæ partis grave non inferat detrimentum, quia tamen non ſolum ſi ſæpe, ſed etiam ſi ſemel id fiat, ex variis circumſtantiis deprehendi poteſt interdum valde damnoſum: quod quidem magis poteſt ex oſtenſione facti, quam expreſſione alicujus ſtatuti cognoſci: nec quinquageſima, nec centeſima ſemel, aut ſucceſſive debet cum gravi Eccleſiæ damno conferri. Si vero in tantum abundet Epiſcopus, ut ſine damno Eccleſiæ ſuæ poſſit amplius etiam, quam per quinquageſimam, vel centeſimam partem neceſſitati alterius Eccleſiæ ſubvenire, quamvis per ſe non debeat ſummam excedere a canone præfinitam, per quam incaute largiri volentibus eſt occurſum: de ſuperioris tamen auctoritate Pontificis *f* poteſt etiam in majori ſumma inopiæ alterius provideri.

[§ 1 *Cum plerumque contingat, quod Epiſcopi ſucceſſive locis religioſis de reditibus, qui pertinent ad eoſdem, ultra quinquageſimam conferant portionem, ita quod interdum uſque ad tertiam partem, vel quartam, interdum vero plus minuſve hujuſmodi reditus minuantur: tua frat. nos conſuluit, utrum ſucceſſoribus eorundem ea, quæ taliter fuerunt ultra quinquageſimam portionem conceſſa, liceat aliquatenus revocare. Nos igitur*]

CAP. X.

Donatio poteſt per donatorem, non per hæredem ejus, qui tacuit, ob ingratitudinem donatarii revocari, in caſibus hic expreſſis.

Gregorius IX. [*an.* 1235.]

PRopter ejus ingratitudinem, in quem liberalitas eſt collata, donatoria perſona de rigore juris eam potuit revocare *a*: ſi forte in ipſum impias manus injecerit *b*, aut ſibi atroces injurias, ſeu grave rerum ſuarum damnum, vel vitæ periculum inferre præſumpſerit. Quod tamen ad donatoris, qui hoc tacuit, non extenditur ſucceſſores.

TITULUS XXV.
DE PECULIO CLERICORUM.

CAP. I.

Quæſitum a Rectore Eccleſiæ tempore promotionis nihil habente, præſumitur de bonis Eccleſiæ quæſitum.

Ex Concilio Arelatenſi. *c* (*in Gallia.*)

INveſtigandum *d* eſt, ſi nihil patrimonii habens Presbyter, quando promotus *e* eſt ad Eccleſiaſticum ordinem, poſtea *f* emerit prædia, cujus juris ſint, quoniam Eccleſiæ, ad quam nihil habens promotus eſt, eſſe debent juxta canonicam auctoritatem.

CAP. II.

De emptio per Prælatum de bonis Eccleſiæ, debet inſtrumentum confici nomine Eccleſiæ, alias debet Prælatus ab adminiſtratione removeri.

Ex eodem.

PResbyter *g* cum Diœceſim tenet, de eis *h*, quæ ſuperemerit, ad ipſius Eccleſiæ nomen ſcripturam faciat: aut ab ejus ordinatione diſcedat.

CAP. III.

Quæſita per Epiſcopum poſt conſecrationem ſuam, Eccleſiæ relinquenda ſunt.

Ex epiſtola Pii Papæ. *i* (*an.* 153. *Romæ.*)

UT unuſquiſque *k* Presbyter res, quas poſt dies conſecrationis acquiſierit, propriæ Eccleſiæ relinquat.

CAP. IV.

Empta per Prælatum ex emolumentis Eccleſiæ, efficiuntur Eccleſiæ, licet Prælatus emerit nomine alieno.

Ex Concilio Rhemenſi *l* (*in Gallia.*)

INquirendum eſt, ſi quis *m* Presbyterorum de reditibus Eccleſiæ, vel oblationibus, vel votis fidelium, alieno nomine res comparavit *n*: quia ſicut nec ſuo, ita nec alieno nomine Presbyter fraudem facere de facultatibus Eccleſiaſticis *o* debet, quoniam hoc ſacrilegium *p* eſt, & par crimini Judæ furis, qui ſacras oblationes aſportabat, & furabatur.

CAP.

a *Vid. l. tranſactionem. C. de pact. & l. ſi periter. ff. de jud. & l. ſi unus. §. pacto. ff. de pact.* b *Cap. 6. eod. tit. in 3. compil.* c *Hunc canonem habes in Concil. Tolet. cap. 5. refert Grat. 12. q. 2. c. 73. incipit; bonæ rei. Ejus canonis verba hic inſerit, Innoc. uſque ad verſ. Hoc ſemper d ut per hoc temperamenti.* e *eidem.* f *Vox, Pontificis, deeſt in vetuſtiorib. Codic.*

a *Vid. l.* 1. *&* 2. *C. de lib. & eorum liber.* b *ingerit.* c *In conciliis editis nondum inveni. Burch. lib. 3. Decr. cap. 118. & Ivo part. 3. c. 94.* d *Cap. 1. eod. tit. in 1. compil.* e *provectus.* f *al. ſi poſtea.* g *C. 2. eod. tit. in 3. compil.* h *de his.* i *Videtur ſumptum ex Concilio Carthaginenſ. III. cap. 49. Refert Burchard. lib. 3. decr. cap. 121. Ivo part. 3. cap. 96. Grat. 12. q. 3. c. 1.* k *Cap. 1. eod. tit. in 1. compil.* l *In Concilio impreſſo nondum inveni.* m *ſi aliquis Presbyter.* n *comparaverit.* o *Eccleſiæ.* p *ſacrilegum.*

Digitized by Google

CAP. V.

Meliorationes factæ per prælatum in rebus Eccleſiæ, ſunt ſuæ in vita, etiamſi dimittat beneficium: ſed de his teſtari non poteſt. h. d. ſecundum intellectum ſatis notabilem.

Ex Concilio Toletano. *a* (*an.* 589.)

SI quis ſanè *b* Clericorum agella, vel vineolas in terra Eccleſiæ ſibi feciſſe probabitur ſuſtentandæ vitæ cauſa, uſque ad diem obitus ſui poſſideat: verum poſt ſuum deceſſum Eccleſiæ reſtituat, nec teſtamentario, aut ſucceſſorio jure cuiquam hæredum, prohæredumve relinquat, niſi forſan cui Epiſcopus pro ſervitiis, ac præſtatione Eccleſiæ largiri voluerit.

TITULUS XXVI.
DE TESTAMENTIS, ET ULTIMIS VOLUNTATIBUS.

CAP. I.

Epiſcopus de rebus patrimonialibus teſtari poteſt: de rebus vero Eccleſiæ, ſeu intuitu Eccleſiæ quæſitis, teſtari non valet.

Gregorius IX. *Antonio Subdiacono.* (*an.* 600. *Roma in Campaniam.*)

QUorundam *c* ad nos relatione pervenit, quod I. Atellianæ civitatis Epiſcopus condito teſtamento in octo unciis ſubſtantiæ ſuæ nurum hæredem inſtituit, Eccleſiam ſuam in reſiduis quatuor. Hortamur igitur, ut ſolicite hoc diſcutias, & quicquid ipſum habuiſſe patuerit, a qualibet perſona detineri nullatenus patiaris, niſi hoc ſolum *d*; quod eum ante Epiſcopatus ordinem proprium habuiſſe conſtiterit. Quicquid vero Eccleſiæ ante ipſius conſecrationem fuiſſe cognoveris, vel in Epiſcopatus ordine prædictum Epiſcopum acquiſiviſſe *e*, in ejuſdem Eccleſiæ dominio conſervetur.

CAP. II.

Abbatiſſa teſtari non poteſt, etiamſi nunquam induiſſet habitum Monachalem.

Idem. (*an.* 600. *Romæ.*)

QUia ingredientibus: (*& inf.*) Gabina *f* Abbatiſſa conqueſta eſt, S. quondam Abbatiſſam monaſterii ſui, poſtquam regendi ſuſcepit officium, condito teſtamento legata quibuſdam reliquiſſe, dicens eam uſque in diem obitus ſui non induiſſe habitum Monachalem, ſed in veſtibus, quibus utuntur loci illius *g* Presbyteri, permanſiſſe, ſicut & illa, quæ ante ipſam fuerat Abbatiſſa, & hoc pene *h* ex conſuetudine licuiſſe: (*& infra.*) Neceſſarium ergo viſum eſt, poſtquam Abbatiſſa ordinata eſt, & in monaſterio per annos plurimos uſque ad obitum præfuit, veſtis qualitatem ad culpam forte Epiſcopi pertinere, qui eam ſic eſſe permiſit, non tamen potuiſſe præjudicium monaſterio irrogare, ſed res ipſius eidem loco, ex quo illic ingreſſa, & Abbatiſſa conſtituta eſt, de jure competere.

CAP. III.

Si intra annum a die monitionis non fit executio teſtamenti per debentem exequi, devolvitur executio ad Epiſcopum.

Idem. *i* (*an.* 600.)

NOs quidem:] *& inf.*] Pervenit ad nos S. de hac luce migrante ſupremæ voluntatis elogio *k* monaſterium præcepiſſe fundari: cujus deſiderium a T. religioſa fœmina ejus hærede protrahitur. Quamobrem te hortamur, ut eam commoneas, quatenus intra annum monaſterium, quod juſſum eſt, debeat ordinare, & cuncta ſecundum voluntatem defuncti ſine altercatione conſtruere. Quod ſi intra prædictum tempus ſive in loco, quo conſtitutum fuerat, ſeu, ſi ibi non poteſt, & alibi placet ordinari, tecum implere neglexerit: tunc per te ædificetur, & omnia per te loco ipſi ſine diminutione qualibet aſſignentur. Sic enim ſecundum piiſſimas leges dilatas defunctorum pias voluntates Epiſcopali decens eſt ſtudio adimpleri.

CAP. IV.

Debetur legatum, quamvis nudis verbis a teſtatore ſit relictum.

Idem *a Petro Subdiacono.* (*an.* 600.)

INdicante: (*& infra.*] Cognovimus R. referente, quod moriens uxor Redempti *b* concham argenteam nudis verbis juſſit venundari, & ſuis dare libertis, & ſcutellam argenteam cuidam monaſterio reliquiſſe *c*. In quibus voluntatem ejus per omnia volumus adimpleri.

CAP. V.

Non debetur legatum, cum teſtator rem non ſuam, ſed Eccleſiæ legavit. h. d. ſimpliciter inhærendo literæ.

Idem *T. Epiſcopo.* (*an.* 600. *Roma in Siciliam.*)

FIlius noſter F. conqueſtus eſt, quod quondam P. Pater ſuus aliqua Eccleſiæ veſtræ, ſepulturæ ſuæ gratia, juris alieni reliquit. Et quidem leges ſeculi hoc habent, ut hæres ad ſolvendum cogatur, ſi auctor ejus rem legaverit alienam: ſed quia lege Dei, non autem lege hujus ſeculi vivimus, valde mihi videtur injuſtum, ut res tibi legatæ, quæ cujuſdam Eccleſiæ eſſe perhibentur, a te teneantur, qui aliena reſtituere debuiſti.

CAP. VI.

Hæredi non adimplenti juſſa teſtatoris, ab Epiſcopo interdicitur res a teſtatore relicta. h. d. inhærendo literæ.

Ex Concilio Maguntino. (*in Germania.*)

SI hæredes juſſa teſtatoris non adimpleverint, ab Epiſcopo loci illius omnis res, quæ eis relicta eſt, canonice interdicatur cum fructibus, & cæteris emolumentis: ut vota defuncti adimpleantur. *d*

CAP. VII.

De bonis per Eccleſiam acquiſitis Clerici teſtari non poſſunt.

Ex Concilio Lateran. *e* (*an.* 1179. *Romæ.*)

CUm in officiis charitatis primo loco illis teneamur obnoxii, a quibus beneficium nos cognoſcimus recepiſſe, econtra quidam Clerici cum ab Eccleſiis ſuis multa beneficia perceperint, bona per eas acquiſita, in alios transferre præſumunt. Hoc igitur, quia antiquis canonibus conſtat inhibitum, nos indemnitati Eccleſiarum providere volentes, ſive inteſtati deceſſerint, ſive aliis *f* conferre voluerint, penes Eccleſias eadem bona præcipimus remanere.

CAP. VIII.

Moderatam eleemoſynam de bonis per Eccleſiam acquiſitis Clerici facere poſſunt, etiam in ægritudine conſtituti.

Alexander III. (*an.* 1180.)

AD hæc *g* præſentibus innoteſcat, quod Clerici de mobilibus, quæ per Eccleſiam ſunt adepti, de jure teſtari non poſſunt. Viventes tamen, & ſui compotes moderate valent aliqua de bonis ipſis non ratione teſtamenti, ſed eleemoſynæ intuitu erogare in ægritudine conſtituti.

CAP. IX.

De bonis propriis, vel acquiſitis intuitu perſonæ Clerici teſtari poſſunt, de acquiſitis intuitu Eccleſiæ non.

Idem

a Concil. Toletan. II. b Cap. 4. & cap. 7. eod. tit. in 1. compil. c Cap. 2. eod. tit. in 1. compil. d Beat. Thom. 2. 2. q. 185. art. 6. & 7. & ibidem Cajetanum: & Conc. Trident. ſeſſ. 25. de refor. cap. 1. e acquiſiſſe, in antiq. f Sabina Abbatiſſa queſta. g ipſius. h plene, in vulgat. ſed in regiſt. Greg. pene. i Scilicet Gregor. Januar. Epiſcopo Caralitano l. 3. epiſt. 10. regiſt. & c. 12. eod. tit. in 3. compil. k eulogia.

a Gregor. in regeſt. lib. 12. epiſt. 30. & cap. 13. eod. tit. in 1. compil. b Redempti, puto eſſe proprium viri nomen. c aliter, reliquiſſet, ſed reliquiſſe, in noſtris antiq. d impleantur. e Sub Alex. III. cap. 15. & cap. 4. eod. tit. in 3. compil. f alii. g Poſt Conc. Lat. ſub Alex. III. part. 29. c. 8. & cap. 5. eod. tit. in 1. compil.

Idem Alex. III. *Vigilenſi a Epiſcopo*. (*an.* 1180. *Roma in Apuliam*.)

QUia *b* nos: [*& infra*. 1] Conſultationi tuæ taliter reſpondemus, quod licet Clerici de his, quæ paternæ ſucceſſionis, vel cognationis intuitu, aut de artificio ſunt ſuſcepti, ſeu dono conſanguineorum, aut amicorum, non habito reſpectu ad Eccleſiam, pervenerunt ad ipſos, libere diſponere valeant. De his tamen, quæ conſideratione Eccleſiæ perceperunt, nullum de jure poſſunt facere teſtamentum.

[1 *Duxit tua f. conſulendos, utrum Clerici ſeculares de mobilibus rebus poſſint condere teſtamentum*.]

CAP. X.

Valet teſtamentum, quod Parochianus facit coram Presbytero parochiali, & duobus teſtibus: nec valet contraria conſuetudo. h. d. inhærendo verbis literæ.

Idem *Hoſtienſi Epiſcopo*. [*an.* 1170. *Roma in Latium*.]

CUm eſſes in noſtra præſentia conſtitutus, propoſuiſti talem in tuo Epiſcopatu conſuetudinem obtinere, quod teſtamenta, quæ fiunt in ultima voluntate, penitus reſcindentur, niſi cum ſubſcriptione ſeptem, vel quinque teſtium fiant, ſecundum quod leges humanæ decernunt. Quia vero a divina lege, & ſanctorum Patrum inſtitutis, & a generali Eccleſiæ conſuetudine id noſcitur eſſe alienum, cum ſcriptum ſit *c*: *In ore duorum, vel trium teſtium ſtat omne verbum*: prædictam conſuetudinem improbamus: & teſtamenta, quæ Parochiani coram Presbytero ſuo, & tribus, vel duabus aliis perſonis idoneis in extrema fecerint voluntate, firma decernimus permanere: ſub interminatione anathematis prohibentes, ne quis hujuſmodi audeat reſcindere teſtamenta.

CAP. XI.

Valet ultima voluntas ad pias cauſas coram duobus teſtibus, & eſt caſus ſingularis.

Idem *Judicibus Velletren.* d (*an.* 1170. *Romæ*.)

I. RElatum eſt *e*, quod cum ad veſtrum examen ſuper relictis Eccleſiæ cauſæ deducitur, vos niſi ſeptem, vel quinque idonei teſtes intervenerint, inde poſtponitis judicare: [*& inf.* 1] Mandamus, quatenus cum aliqua cauſa talis ad veſtrum fuerit examen deducta, eam non ſecundum leges, ſed ſecundum decretorum ſtatuta tractetis, tribus, aut duobus legitimis teſtibus requiſitis. Quoniam ſcriptum eſt: *in ore duorum, vel trium teſtium ſtat omne verbum*.

[1 *Unde quia hujuſmodi cauſa de judiciis Eccleſiæ non ſecundum leges, ſed ſecundum canones debet tractari, & in ipſis divina Scriptura teſtante, duo, aut tres idonei teſtes ſufficiunt*.

CAP. XII.

De propriis poteſt teſtari Clericus: in acquiſitis per Eccleſiam etiam ſi ſint mobilia, ſuccedit Eccleſia, vel ſucceſſor: poteſt tamen aliqua ſervitoribus, vel pauperibus elargiri: ſi autem defunctus habet plures Eccleſias, vel beneficia, fiet æque diviſio inter illa.

Idem *Electo, & Capitulo Caſſanen.* (*an.* 1170. *Roma in Calabriam*.)

II. RElatum eſt *f* auribus noſtris, quod quia ſtatuimus in Lateranenſi Concilio *g*, ut bona per Eccleſiam acquiſita, ad eam in Clericorum obitu devolventur: dubitatis, an hoc ſit de immobilibus tantum, vel de mobilibus ſentiendum? [*& inf.* 1] Reſpondemus, quod generaliter bona *h* qualibet per Eccleſiam acquiſita eis *i* debent juxta Lateran. Concilium poſt acquirentis obitum remanere: nomine autem Eccleſiæ non Epiſcopus, vel ſucceſſor Clerici morientis, ubi eſt collegium Clericorum, ſed communis congregatio intelligitur, quæ rerum illarum debet canonicam diſtributionem, & curam habere. Ubi autem in loco defuncti tantum eſt unus ordinandus, is ea bona (ſicut & alia ipſius Eccleſiæ) in Dei *a* timore diſpenſet. Licet autem mobilia per Eccleſiam acquiſita de jure in alios pro morientis arbitrio transferri non poſſint: conſuetudinis tamen eſt non improbandæ, ut de his pauperibus, & religioſis locis, & illis, qui viventi ſervierant, ſive ſint conſanguinei, ſive alii, aliqua juxta ſervitii meritum conferantur. Cæterum, quæ ex hæreditate, vel artificio, aut doctrina proveniunt, diſtribuentur pro arbitrio decedentis. Quia vero nonnulli in diverſis Eccleſiis beneficia poſſident, dividantur, quæ habuerant, per æſtimationem congruam inter ipſas. *b*

(1 *Reſponſoque noſtro quæris edoceri, ſi præſcripta bona in uſus Epiſcopi, vel eorum, qui decedenti ſucceſſerunt, de jure tranſeant, vel communi utilitati Eccleſiæ debeant applicari. Primo itaque breviter*.)

CAP. XIII.

Tenet teſtamentum, ſi quis extremam voluntatem ſuam alterius diſpoſitioni committit, & dicitur teſtatus ad pias cauſas. h. d. ſecundum intellectum notabiliorem.

Innocentius III. *Altiſſiodoren. Epiſcopo*. (*an.* 1212. *Roma in Galliam*.)

CUm tibi de benignitate: [*& inf.*] In ſecunda quæſtione dicimus, quod qui extremam voluntatem in alterius diſpoſitionem *d* committit, non videtur decedere inteſtatus.

CAP. XIV.

De relictis Eccleſiæ petit Epiſcopus partem ſuam, licet aliquid fuerit ſibi a teſtatore relictum: niſi eo modo, & non in fraudem fuerit relictum a teſtatore, quod maneret ea parte contentus, & legatum agnoverit.

Idem C. *t. S. Laurentii in Lucina Presbytero Cardinali*. (*an.* 1213. *Romæ*.)

OFficii *e*: [*& infra*.] Secundo quæſiviſti, cum quis in teſtamento relinquit Epiſcopo propriam portionem, & alia multa monaſteriis, vel Eccleſiis, utrum Epiſcopus ex illis legitimam poſſit petere portionem: [*& inf.* 1] Conſultationi tuæ taliter reſpondemus, quod ſi portionem illam cum conditione legavit Epiſcopo, ut eſſet illa ſola contentus, & Epiſcopus acceptavit: quia per hoc aliis renunciaſſe videtur, de cæteris non poterit exigere portionem. Quod ſi eam ipſi abſolute reliquit, portionem ſibi debitam poterit nihilominus de cæteris vindicare. Si vero conſtiterit, quod in fraudem modicum conſtituit mortuarium, ut in cæteris Epiſcopus portione debita fraudaretur [quia fraus, & dolus alicui patrocinari non debent *f*] Epiſcopus portionem ex illis poterit exigere a canone conſtitutam, ſalvis indulgentiis Romani *g* Pontificis, quæ quibuſdam regularibus ſunt conceſſæ.

[1 *Adjiciens autem, cum quis in teſtamento in fraudem modicum conſtituerit mortuarium, & alia dimiſit pro anima ſua plura, nihilominus poſſit Epiſcopus exigere portionem de illis a canonibus conſtitutam. Nos autem ſuper his*]

CAP. XV.

Relictum Epiſcopo contemplatione perſonæ, non dividitur cum Eccleſia cathedrali: ſecus ſi contemplatione Eccleſiæ, ſive nihil relinquatur Eccleſiæ, ſive aliquid, ſive conjunctim, ſive ſeparatim. Si autem ſoli Eccleſiæ eſt factum relictum, Epiſcopus habebit portionem canonicam. Præſumitur autem relictum contemplatione Eccleſiæ factum, quando fit ab extraneo habente adminiſtrationem: ſecus ſi fiat

a *Vigilienſi, habent antiq.* b *Poſt Conc. Lat. ſub Alex. III. p.* 29. *c.* 3. & *C.* 6. *eod. tit. in* 1. *comp.* c *Deut.* 17. d *Vellenen.* e *Cap.* 10. *eod. tit. in* 1. *compil.* & *poſt Conc. Lat. ſub Alex. III. p.* 50. *cap.* 8. f *Cap.* 2. *eod. tit. in* 2. *compil. Vide præ aliis Hoſtienſ.* & *Covarr.* g *Cap.* 15. h *Vid. Pinellum in Rubr. C. de bonis mater. in* 1. *parte*. i *Cod. Barbaria ita: ei debeant &c. convenit in antiqua comp.*

a *Cum Dei &c.* b *ipſas.* c *Cap.* 1. *eod. tit. in* 3. *comp.* d *diſpoſitione.* e *Cap.* 2. *eod. t. in* 3. *comp.* f *Vid. l. hæres meus. ff. de cond.* & *demon.* & *l. in fraud. ff. de jur. fiſc.* g *Romanorum Pontificum*

Digitized by Google

ſiæ ab adminiſtrationem non habente. Cum Eccleſiis vere inferioribus Epiſcopus non dividit ſibi relictum, quia non eſt ſibi tanta communio cum Eccleſiis inferioribus, ſicut cum cathedrali.

Idem (*an.* 1213. *Romæ.*)

REquiſiſti a de his, quæ teſtator pro anima ſua legat in ultima voluntate, qualiter ſint inter Epiſcopum, & Eccleſiam dividenda. Et quidem regulariter verum eſt, quod Epiſcopus debet de his ſecundum diverſas conſuetudines tertiam, vel quartam portionem habere. Sed conſiderandum eſt diligenter, utrum teſtator leget hoc modo: Relinquo iſtud *b* Epiſcopo, an, relinquo iſtud Eccleſiæ: vel, relinquo iſtud Epiſcopo, & Eccleſiæ: an, relinquo iſtud Epiſcopo, & illud Eccleſiæ. In primo caſu diſtinguendum eſt, utrum relinquatur Epiſcopo ab extraneo, an a propinquo. Si ab extraneo, generaliter verum eſt, quod præſumitur eſſe relictum intuitu Eccleſiæ, non perſonæ: unde cathedralis Eccleſia de illo poteſt canonicam petere portionem, quemadmodum Epiſcopo competit ſua portio, ſi aliquid Eccleſiæ relinquatur: & hoc verum eſt, niſi teſtator exprimat, quod velit illud tantum eſſe Epiſcopi, non Eccleſiæ: in quo caſu ſervanda eſt diſpoſitio teſtatoris: ſecus autem, ſi exprimat, quod velit eſſe illud tantum Eccleſiæ, non Epiſcopi: quia privata diſpoſitio teſtatoris non poteſt generalem conſtitutionem canonis immutare. Nec eſt contrarium, quod in canone *c* legitur, videlicet quod Pontifices, quibus ab extraneis aliquid, aut cum Eccleſia, aut ſequeſtratim dimittitur, aut donatur (quia hoc ille, qui donat, pro redemptione animæ ſuæ, non pro commodo Sacerdotis probatur offerre) non quaſi ſuum proprium, ſed quaſi dimiſſum Eccleſiæ, inter facultates Eccleſiæ computabunt: quoniam hoc eſt verum, cum teſtator ita ſequeſtratim leget illud Epiſcopo, quod non exprimit, utrum velit ad Epiſcopum tantum, non ad Eccleſiam pertinere. Si vero relinquatur illud Epiſcopo a propinquo, præſumitur eſſe relictum non intuitu Eccleſiæ, ſed perſonæ: niſi forte contrarium probaretur: & de iſto nihil poteſt Eccleſia petere in vita ejus. Quod ſi relinquatur Epiſcopo, & Eccleſiæ, de illo inter ipſos *d* canonica eſt diviſio facienda. Si vero iſtud Epiſcopo, & illud Eccleſiæ relinquatur, ſive æqualia, ſive inæqualia ſint relicta, reducenda ſunt ad diviſionem canonicam inter Epiſcopum, & Eccleſiam cathedralem: niſi ambo velint *e* eſſe teſtatoris diſpoſitione contenti, quam *f* propter ultimæ voluntatis favorem ſatis decens eſt obſervare, ubi neque fraus intervenit, neque dolus, ne quiſquam nimium defraudetur debita portione. Secus autem eſt, ſi aliquid legetur Epiſcopo, & aliquis Capellis, vel monaſteriis, aut aliis piis locis: nam in hoc caſu, quod legatur Epiſcopo, ejus eſt præcipuum cum Eccleſia cathedrali, quemadmodum ſi cuilibet alii legaretur: & de illis *g*, quæ aliis legantur, portionem canonicam nihilominus obtinebit: quoniam non eſt tanta communio inter Epiſcopum, & inter capellas, & monaſteria, ſeu alia pia loca, quanta eſt inter Epiſcopum, & Eccleſiam cathedralem, cui eſt ſpirituali conjugio copulatus: unde quæ acquirit Epiſcopus, non illis, ſed iſti tantum acquirit. Illud autem eſt generaliter obſervandum circa eum, qui poteſt proprium poſſidere, prælationem, vel adminiſtrationem Eccleſiæ non habentem, quod ſi ei aliquid relinquatur ſpecialiter, non ſolum a propinquo, verum etiam ab extraneo, intelligitur eſſe relictum non intuitu Eccleſiæ, ſed perſonæ, niſi probatio in contrarium appareret: & idcirco de illo nec Epiſcopus, nec Eccleſia poteſt in vita ejus ſibi aliquid vendicare: & hoc intelligitur eſſe verum, cum fraus minime procuratur: quæ ſi detecta fuerit, patrocinari non debet.

CAP. XVI.

In bonis patris, matris, & avia, habet quis debitam jure naturæ, in qua gravari nequit: & filius rogatus de reſtituenda hæreditate ſub conditione, detrahit debitam jure naturæ, & Trebellianicam, in qua computantur fructus poſt illius conſeſſionem percepti.

Idem *Epiſcopo Tuſcano.* a [*an.* 1213.]

RAynutius *b* de Clera duas habens filias, Alterocham videlicet, & Adjectam, matrem inſuper Cleram, & uxorem nomine Adelaſiam, in extremis poſitus condidit teſtamentum, Alterochæ filiæ puberi ultra dotem, quam ei dederat, domum, & quendam hortum in eodem teſtamento relinquens. Adjectæ vero impuberi reliquit cætera *c* bona ſua, adjiciens, ut Alterocha, & ſoboles, quam geſtabat in utero, eidem impuberi ſuccederent, ſi abſque liberis moreretur. Mortuo itaque teſtatore, tutores impuberis eam cum omnibus bonis eidem relictis a patre, jure Lombardo *d* cuidam P. nomine tradiderunt: quæ filium ex eo ſuſpiciens, tandem ſine liberis eſt defuncta: cujus bona idem P. maritus ejus ſuperſtes aliquanto tempore poſſedit in pace: qui cum alia muliere matrimonium contrahens, & filios ſuſcipiens ex eadem, diem clauſit extremum. Poſtmodum inter Alterocham, & filium ejus ex una parte, & filios ejuſdem P. & Raynerium tutorem eorum ex altera, ſuper bonis prædictis ejuſdem Adjectæ ſuſcitata materia quæſtionis, cœperunt coram G. Judice Tuſcanen. adinvicem litigare: coram quo Alterocha, & filius ejus bona *e* quondam Raynutii, tanquam ex cauſa fideicommiſſi, vel ſubſtitutionis ſibi debita petierunt, tutore filiorum prædicti P. ex adverſo dicente, quod obſtabat illis annalis præſcriptio, uſucapio pro dote, ac longi temporis ſilentium diuturnum. Inſuper allegabat, quod de bonis illis tam tertia Cleræ matris teſtatoris, & tertia Adelaſiæ uxoris ejuſdem, quam quarta per Trebellianum nomine ipſius Adjectæ, erant ante omnia deducendæ. Dictus vero Judex ſupradictum Raynerium tutorio nomine pupillorum in reſtitutione bonorum Raynutii condemnavit, tertia Cleræ primo deducta, quam Adjectæ, ac viro ſuo donaverat: de qua in ſubſtitutione, quam fecit Raynutius, non videtur aliquatenus cogitaſſe: deducta quoque tertia Adelaſiæ, quam ipſa P. venderet ſupradicto: præcepit etiam idem Judex, de his rebus illas tertias deducendas, de quibus deduci poterant *f* ſecundum Tuſcanæ *g* conſuetudinem civitatis. Deduci præterea quartam per Trebellianum idem Judex injunxit, cum etiam quilibet extraneus reſtitutione gravatus, eam deducere potuiſſet: ſed utraque pars ab illa ſententia provocavit: (*& infra.* 1) Cum autem coram G. *h* Diacono Cardin. auditore a nobis conceſſo fuiſſet diutius litigatum, ipſe de mandato noſtro ſententiam ſupradicti Judicis, videlicet *i* in eo, quod dixit tertiam Cleræ, & tertiam Adelaſiæ integraliter deducendas, pronunciavit injuſtam, & ab ea legitime provocatum, definiens, ſic illas tertias deducendas, ut legitima portio jure naturæ debita Alterochæ illi ſalva ſit in utraque: ad cujus reſtitutionem dictum Raynerium condemnavit. In eo vero, quod quartam per Trebellianum idem Judex cenſuit retinendam, ſenten-

a *Cap.* 3. *eod. tit. in* 3. *comp.* b *In codice Barb. relinquo iſtud Epiſcopo: aut, relinquo iſtud Eccleſiæ: aut, relinquo iſtud Eccleſiæ, & Epiſcopo: aut, relinquo iſtud Eccleſ. & illud Epiſcopo.* c *Canon, cujus hic meminit Papa, eſt in Concil. Agathenſi, Cap.* 6. d *eos.* e *voluerint.* f *ſcil. diſpoſitionem.* g *In uno vetuſto ita: & de his, quæ illis legantur, portionem, &c. in aliis ita: & de his, quæ aliis legantur, Epiſcopus portionem, &c.*

a *Tuſcanen. al. Tuſan. al. Tuſcul.* b *Rannutius. al. Ranutius. vid. c.* 13. *tit. de ſent. & re jud. in* 3. *comp.* c *Cætera, habent vetuſta: in recentioribus, certa, ſed mendoſe.* d *al. Longobardorum.* e *al. ita: dicta bona quondam Ranutii.* f *poteſt.* g *Tuſcan. al. Tuſculanæ.* h *G.* i *dictio, videlicet, deeſt in plurib. antiq.*

ſententiam confirmavit ejuſdem: ita videlicet, quod fructus de bonis ipſius a tempore litis conteſtatæ percepti *a* prædicto P. & filiis ejus poſt mortem Adjectæ computentur in ea: qui ſi ſuffecerint *a* ad quartam, & fructus ejus, eo nomine alia deductio nulla fiat: alioquin juxta quantitatem fructuum perceptorum computationis ratio habeatur. Quia vero pater Adjectæ ipſam in legitima *b* non potuit aggravare, legitimam ipſam, videlicet ejus partis, quæ ſibi debebatur ab inteſtato, deducendam cenſuit, & etiam tertiam retinendam, ita quod deductio fiat tantummodo de his rebus, de quibus ſecundum Tuſcanæ *c* conſuetudinem civitatis fieri conſuevit. In eo autem quod prænominatus Judex condemnavit Reynerium nomine pupillorum, ad reſidui reſtitutionem Alterochæ, ac ejus filio faciendam, ipſius ſententiam confirmavit. Nos igitur ejuſdem Cardinalis ſententiam ratam habentes, ipſam auctoritate Apoſtolica confirmamus.

[1 *Cum autem propter hoc partes ad noſtram præſentiam acceſſiſſent, dilect. fil. G. S. Mariæ in portico Diacon. Cardin. conceſſimus auditorem.*]

C A P. XVII.

Epiſcopus compellit fideicommiſſarios, ſeu executores teſtamenti ad exequendas pias voluntates defunctorum, etiamſi teſtator hoc interdixiſſet.

Gregorius IX. *Namon. Epiſc.* d (*an.* 1235. *in Galliam.*)

TUa nobis fraternitas intimavit, quod nonnulli tam Religioſi, quam Clerici ſeculares, & Laici, pecuniam, & alia bona, quæ per manus eorum ex teſtamentis decedentium debent in uſus pios expendi, non dubitant aliis uſibus applicare. Cum igitur in omnibus piis voluntatibus ſit per locorum Epiſcopos providendum, ut ſecundum defuncti voluntatem univerſa procedant, licet etiam a teſtatoribus id contingeret interdici: mandamus, quatenus executores teſtamentorum hujuſmodi, ut bona ipſa fideliter, & plenarie in uſus prædictos expendant, monitione prævia compellas.

C A P. XVIII.

Filius rogatus reſtituere hæreditatem detrahit tertiam jure naturæ, & quartam Trebellianicam: in quibus poteſt legata relinquere, hæredes inſtituere, & pœnam imponere.

Idem. (*an.* 1235. *Romæ.*)

RAynaldus *e* Peponis filius, hæres ab ipſo inſtitutus, hoc modo, ut patruis ſuis hæreditatem reſtitueret, ſi abſque filiis maſculis moreretur: cum eis (mortuo Pepone) ſuper quibuſdam bonis hæreditatis ejuſdem in tres arbitros compromiſit: quorum duo, mortuo reliquo (prout ex forma compromiſſi poterant) procedentes, taliter arbitrati fuerunt, quod neutra pars haberet licentiam transferendi quocunque modo in alium res prædictas, niſi in eorum filios maſculos ex ipſis legitime deſcendentes: & quod contra hoc fieret, non valeret. Porro dictus R. prolem non habens condidit teſtamentum, in quo medietatem partis ſuæ de rebus prædictis, quibuſdam avunculis ſuis, aliam vero medietatem, & reliqua bona paterna uni ex patruis ſuis, & ejus filiis legavit: adjiciens ut bona, in quibus ex teſtamento, vel ab inteſtato dicti hæredes R. poſſent ſuccedere, ſi venirent contra legatum dictis avunculis ſuis debitum, ad ipſos pro determinatis portionibus devenirent. Demum eodem R. naturæ debitum perſolvente, ac uno ex patruis hæreditatem adeunte prædictam, cum dicti avunculi adverſus eundem patruum, ac filios ejus coram Judice *f* communitatis Urbenaten. *g* moverunt quæſtionem, petendo pro rata, quæ ipſos contingit, legatum prædictum, & reſtitui eis, ſi contra ipſum illi venirent, quæcunque occaſione teſtamenti ejuſdem R. ad ipſos pervenerant, vel poterant perveniſſe: Præfatus Judex ab illorum impetitione ſuper legato ipſos abſolvens, ad reſtitutionem aliorum bonorum ſententialiter condemnavit eoſdem. A cujus ſententia cum ambæ partes ad noſtram audientiam appellaſſent, petente utraque parte dicti Judicis ſententiam infirmari, quatenus contra ſe fuerat promulgata, & quatenus pro ſe faciebat, executioni mandari *a*. Dilectus F. noſter O. ſancti Nicolai in carcere Tullianen. Diacon. Cardin. lite coram ſe legitime conteſtata, quoniam idem R. habebat in bonis quondam Peponis patris ſui tertiam partem debitam jure naturæ, in qua gravari nequivit, necnon quartam Trebellianicam, quam quilibet extraneus reſtitutione gravatus deducere potuiſſet *b*, propter quod in rebus prædictis avunculis legatis portiones eaſdem habuit R. præfatus, eaſque potuit in ultima voluntate legare, ac per hoc legatum tenuit uſque *c* ad tertiam, & quartam præfatas: licet ipſas non expreſſerit in legando, pronunciavit (non obſtante præmiſſo arbitrio, quod nec *d* legatum teneret, non poterat impedire) Judicem ipſum in eo, quod ſuper hoc dictum patruum in totum abſolvit, qui confeſſus eſt ſe pro medietate poſſidere prædicta, perperam judicaſſe, condemnavitque ipſum ad reſtitutionem medietatis tertiæ, & quartæ partis ipſius legati pro rata, quæ dictos avunculos de ipſo contingit, & in reſiduo præfati Judicis ſententiam confirmavit: Cæterum in eo *e*, quod idem Judex dictum patruum, & ejus filios totaliter in aliis, quæ in ſecundo articulo petita fuerant, condemnaret, male ipſum pronunciaſſe decrevit, quia filii ejus contra voluntatem teſtatoris non inveniuntur aliquid commiſiſſe, cum nihil de petitis reperti fuerint poſſidere. Verum in portione, quam patruus habebat in bonis illis ratione quartæ, & tertiæ prædictorum *f*, quas R. habuit in bonis eiſdem *g*, in quibus ejus inſtitutio, & legatio, ac adjectio pœnæ tenebat, pro rata eoſdem avunculos contingente, de prædicto legato confirmavit ſententiam Judicis ſupradicti, eodem patruo, & ejus filiis in reſiduo abſolutis, & ſalvo nihilominus ei ex jure inſtitutionis beneficio legis Falcidiæ *h*, in reſtitutione præfati legati, ſi intra tempus legitimum voluntati paruerit teſtatoris: cum *i* inventarium fecerit, & contra voluntatem teſtatoris lex Falcidia inducatur. Nos itaque ipſius Cardinalis ſententiam ratam habentes, eam auctoritate Apoſtolica confirmamus.

C A P. XIX.

Executor teſtamentarius, qui ſuſcepit illud officium, exequi compellitur.

Idem. (*an.* 1235.)

JOannes Clericus, & P. Laicus, executores ultimæ voluntatis O. Clerici S. Crucis, qui venerabilibus, & piis locis de bonis ſuis in ultima voluntate legavit, mandans inſuper ſatisfieri creditoribus per eoſdem, poſt mandatum ſuſceptum per diœceſanum *k* cogi debent teſtatoris explere *l* ultimam voluntatem.

C A P. XX.

Penit quædam legata, in quibus non ſolvitur canonica portio; niſi fiat in fraudem.

Idem. (*an.* 1233. *Romæ.*)

DE his, quæ in ornamentis, vel pro eis *m*, ſeu fabrica, luminaribus *n*, anniverſario, ſeptimo, vigeſimo, triceſi-

a *Sufficiunt*. b *legitimam*. c *Tuſcanen.* d *Nomenienſ.* al. *Novion.* al. *Novienienſ.* e *Vid. Ferdin. Vaſq. l. 2. de ſucceſſ. creat. §. 20. Tarniſllum & Marian. Socinum in Rubr. D. de leg. 1.* f *Communis, in antiq.* g *Urbenetanen.* al. *Urbenentan.* al. *Urbeveten.* al. *Urbevetenſine.*

a *Vid. l. etiam, ubi datur ratio hujus dicti ff. de min.* b *Vid. l. in ratione. §. quod vulgo. per Bart. ff. ad l. Falcid. & authen. de hær. & fal. in prin.* c *al. quartam partem.* d *quod ne.* e *hoc.* f *prædictarum.* g *ejuſdem.* h *Vid. l. ex facto. §. fin. ff. de vulg. & pupil.* i *In vulgatis male, cum a; inventarium, &c.* k *al. diœceſanum Epiſcopum. &c.* l *adimplere.* m *al. cereis, in vulgat.* n *ſeu anniverſario.*

triceſimo *a* die, ſive aliis, ad perpetuum cultum divinum legantur Eccleſiis, vel reliquis piis locis, canonica portio, dummodo in fraudem non fiat, ut ea Epiſcopus, ſeu parochialis Eccleſia debeat defraudari, deduci non debet.

TITULUS XXVII.
DE SUCCESSIONIBUS AB INTESTATO.

CAP. I.

Clericus bona propria dare poteſt, cui vult: ſed ſi decedat inteſtatus, & non habet conſanguineos, ſuccedit Eccleſia. h. d. juncta gl.

Ex Concilio apud Altenen. *habito.* b (*in Marchia.*)

SEd hoc *c* ibidem inventum eſt de Epiſcopis, Presbyteris, & Clericis, ut *d* ſi hæreditatem, vel alio modo intuitu perſonæ aliquid acquiſierint, donare eis liceat, cui voluerint, dum vivunt. Si autem ante obierint, quam hoc fecerint *e*, altari cui ſerviunt, omnia perpetuo ſanctificentur, & in jus Eccleſiæ tradantur.

CAP. II.

Si olim ſervus, Presbyter factus, inteſtatus decedat, ejus bona dividuntur ſecundum formam hic contentam. h. d. ſecundum intellectum ſingularem, qui hodie etiam tenet.

Ex Concilio Tribur. *f* (*in Germania.*)

SAncto *g* concilio allatum eſt, quod quidam Laici improbe agunt contra Presbyteros ſuos, ita ut de morientium Presbyterorum ſubſtantia partes ſibi vendicent, ſicut de propriis ſervis. Interdicimus itaque, ne hoc ulterius fiat, ſed ſicut liberi facti ſunt ad ſuſcipiendum gradum, & agendum officium divinum, ita nil ab eis præter divinum officium exigatur. Peculium vero ipſorum dividatur in quatuor partes, quarum una Epiſcopo, altera *h* Eccleſiæ, tertia pauperibus, quarta parentibus aſſignetur, & ſi non ſint *i* idonei parentes, Epiſcopus eam recipiat, & in uſum Eccleſiæ diligenter diſtribuat. Et ſi quis contra hoc præſumpſerit, anathematizetur.

CAP. III.

Attingendo duos notabiles, & ſingulares intellectus hujus capituli, ſummatur ſecundum quemlibet intellectum. Et primo ſic: *Valet teſtamentum ad pias cauſas conditum per verba enunciativa, etiam propter aliud prolata, quanquam ſucceſſio, ſeu teſtatio veniat ad excluſionem alterius Eccleſiæ.* Vel aliter ſecundum alium intellectum, & ſic: *Per unum teſtem de veritate, & per confeſſionem etiam incidenter factam probatur oblatio, etiam quoad effectum conſequendi bona oblata.*

Innoc. III. *k* *Murnen. Epiſcopo.* (*an.* 1210.)

CUm dilectus *l* filius Abbas de Bruſia pro cauſa, quam adverſus Epiſcopum Adven. habebat, diutius expectaſſet: Abbas propoſuit antedictus, quod Archipresbyter de Alerio, ad participationem orationum monaſterio de Bruſia, obtulit ſe, & ſua: [*& inf.* 1] Sufficienter intelleximus eſſe probatum, quod dictus Archipresbyter agens in extremis, velut ultimam exprimens voluntatem, aſſeruit ſe, & ſua monaſterio contuliſſe. Unde cum requiſitus eſſet, ut conderet teſtamentum, reſpondit ſe non poſſe teſtari *m*, quia ſe, & ſua contulerat monaſterio ſupradicto: & licet unus teſtis ſolus dixerit ſe vidiſſe, quando ſe, & ſua obtulit monaſterio: quia tamen alii teſtes dixerunt ſe audiviſſe ipſum in Abbatis præſentia, quod prædictum *n* eſt, confitentem, non tanquam ſufficienter probantes, ſed tanquam vehementer adminiculantes, aſſertionem Abbatis plurimum adjuvabant. Quia vero pars Epiſcopi aſſerebat ſe velle probare, quod dictus Archipresbyter in extremis laborans tanquam phreneticus alienatus erat *a* mente, unde non valuit, quod expreſſit: Nos cauſam illam *b* tibi ſub hac forma duximus committendam, quod niſi prælatus Epiſcopus legitime probaverit, ſæpedictum Archipresbyterum ſuæ mentis compotem non fuiſſe, cum ultimam voluntatem expreſſit, ſuper impetitione monaſterii perpetuum ei ſilentium imponatur, & compellatur reſtituere monaſterio, quæcunque de bonis ipſius Archipresbyteri, vel etiam monaſterii occupavit. Si vero legitime probaverit Archipresbyterum, quæ ſuper ultima voluntate præmiſſa ſunt, alienata mente dixiſſe: ad faciendam ei nomine parœcialis Eccleſiæ (cujus ipſe *c* adminiſtrationem geſſerat, dum vixiſſet) reſtitutionem bonorum, quæ ipſius Archipresbyteri fuerant, monaſterium condemnetur, cum idem Archipresbyter ab inteſtato deceſſerit: ipſique monaſterio ſuper impetitione Epiſcopi ſilentium imponatur.

[1 *Quibuſdam rebus ſuis uſui ſuo ſimpliciter reſervatis. De manu cujuſdam fratris ejuſdem cœnobii augmentationem coronæ in ſignum illius oblationis accepit, & quod hanc conceſſionem hoc modo feciſſet, & non ſuo nomine, ſed monaſterii poſſidebat, & monaſterio quicquid acquirebat, acquireret: ſæpe fuit in communi capitulo proteſtatus, & in hoc etiam publice per viginti annos fere idem Presbyter nullo contradicente, vel reclamante permanſit, ita quod per publicam famam id omnibus notum erat. Nam Abbas de Bruſia, qui pro tempore fuerat, & ipſi Monachi rebus illius non ſecus quam aliis rebus monaſterii proprii, ſciente Epiſcopo Eduenſ. qui pro tempore erat, & in nullo penitus reclamante, publice utebatur. Id autem, quod mente compos dictus Archipresbyter fecerat inter vivos, in ultima voluntate mente ſanus, licet æger corpore, confirmavit. Cumque idem Abbas, & Monachi res ſic legitime datas, & alias, quas ipſi Archipresbytero conceſſerant ad utendum, ad ſuum monaſterium reducere vellent, prædictus Epiſcopus eis violentiam inferens, non ſolum res Archipresbyteri, ſed etiam res ipſius monaſterii occupavit: quas cum bona pace repeterent, ipſe rebus illis, ut ei poſſet graſſandi materia plenior indulgeri, ſed. Apoſtolic. appellavit, in octavas ſancti Martini proximo præteriti ſuæ terminum appellationi præfigens. Econtra prædictus nuncius Epiſcopi allegavit, quod antequam donatio illa facta fuit, Archipresbyter erat poſitus extra mentem, ita quod cum interrogatus fuiſſet: an Monachi vit eu habitum ſuſcipere? & reſpondiſſet, Volo: ſtatim interrogatus ab alio, Vis tu eſſe aſinus? reſpondit, volo ſimiliter: ſicque prædicti Monachi eum ad ſuum monaſterium deportarunt, quod idem nuncius ſe obtulit probaturum. quibus auditis, & cognitis.*]

TITULUS XXVIII.
DE SEPULTURIS.

CAP. I.

Decedens inteſtatus ſepelitur in ſepulchro majorum, vel ubi eligitur ſepultura: parœcialis tamen Eccleſia habebit canonicam portionem ejus, quod relinquit Eccleſiæ ſepulturæ. h. d. ſecundum veriorem intellectum.

Leo III. (*an.* 810. *Romæ.*)

NOs inſtituta *e* majorum Patrum conſiderantes ſtatuimus unumquemque in majorum ſuorum ſepulcris jacere, ut Patriarcharum exitus docet *f*. Nulli tamen negamus propriam eligere ſepulturam, & etiam alienam. Dominus enim, & Magiſter alienam elegit, ut pro-

a *Hac dictio*, dic, *nuſquam apparet.* b *Aliteuſ.* c *Cap.* 1. *eod. tit. in* 1. *compil.* d *Dictio*, ut, *deeſt in omnibus manuſcript.* e *præfecerint.* f *Triburienſi.* g *Burch. l.* 2. *Dec. c.* 206. *Ivo p.* 6. *c.* 181. *& c.* 2. *eod. tit. in* 1. *compil.* h *altera vero.* i *ſunt.* k *Nivernenſ. al. Lunenſ.* l *Cap. un. eod. tit. in* 2. *compil.* m *conteſtari.* n *dictum.*

a *Erat a mente.* b *ipſam.* c *Dictio*, ipſe, *deeſt in plurimum in antiq.* d *In uno Vatic. mss. ita: De Sepulturis mortuorum.* e *Poſt Conc. Lat. ſub Alex. III. p.* 43. *c.* 2. *& Cap.* 3. *eod. tit. in* 1. *compil. & vid. cap.* 2. *eod. tit. lib.* 6. f *Gen.* 40. *Exod.* 14.

propriam. Sed quia dignus eſt *a* operarius mercede ſua, tertiam partem ſui judicii illi Eccleſiæ dari cenſemus, in qua cœleſti pabulo refici conſuevit, ut juxta Apoſtolum *b* ſint conſolationum ſocii, ut fuerunt paſſionum: & ſic demum ubicunque libitum fuerit, eliget ſepulturam. Aliter ne fiat, auctoritate Domini noſtri, qui per Prophetam *c* locutus eſt, dicens: *Ne transgrediaris terminos antiquos, quos poſuerunt patres tui*: ſub anathematis vinculo deteſtemur, & contradicimus.

CAP. II.

Qui convertitur ad monaſterium, medietatem bonorum, quam pro animo ſua diſpoſuit, tenetur relinquere Eccleſiæ parochiali.

Leo Papa *omnibus fidelibus per Dardaniam conſtitutis*. [*an.* 450.]

RElatum eſt auribus noſtris: [*& infra*. 1] Mandamus, ut quicunque amodo in monaſterio converti voluerit, ſive in morte, ſive in vita omnium rerum, & poſſeſſionum, quas pro ſalute animæ ſuæ decreverit diſponere, medietatem *d* Eccleſiæ, ad quam dignoſcitur pertinere, relinquat.

[1 *Eſſe quaſdam perverſe agentes, qui ſubvertere nituntur, atque dividere conantur Eccleſiæ unitatem, videlicet Abbates Monachos, qui non zelo charitatis, ſed ſtudio rapacitatis invigilant, atque ſeducere conantur ſeculares, quos illaqueare poſſint, ut res ſuas atque poſſeſſiones ſive in morte, ſive in vita monaſteriis ſuis tradant, & Eccleſiis, quibus ſubjecti eſſe videntur, & a quibus baptiſmum, pœnitentiam, Euchariſtiam, necnon pabulum vitæ cum lacte carnis acceperunt, vel accipiunt, nihil de bonis relinquunt: hunc denique fomitem diſcordiæ nos animadvertendo, modis omnibus inhibere volumus, & ne amplius fiat, omnino prohibemus, conſiderantes, non eſſe bonum, ſi illi, qui fuerunt ſocii paſſionis ſecundum Apoſtolum, ſint immunes ſocietate conſolationum: & quia dignus eſt mercenarius mercede ſua, ideo præcipimus, atque.*]

CAP. III.

Ubi quis ſepulchra majorum relicto, eligit ſepulchrum in loco minus religioſo, dolo inductus, ſeu ex contemptu, ſeu non dimiſſa Eccleſiæ ſuæ canonica portione expreſſe, vel tacite, non tenet electio. h. d. ſalvando iſtum textum, quantum fieri poteſt.

Innocentius III. *e Genuenſi Archiepiſcopo. f.* [*an.* 1210.]

FRaternitatem *g* tuam non credimus ignorare, mortuorum ſepulchra, & cœmeteria apud illas Eccleſias, & monaſteria ex antiquo eſſe diſpoſita, in quibus religioſorum fratrum Conventus ſunt conſtituti, & orationes atque Miſſarum ſolemnia, tam pro vivis, quam pro defunctis frequentius celebrentur. Unde ipſorum devotioni, & extremæ voluntati, qui apud hujuſmodi Eccleſias ſepeliri deſiderant, minime contradicendum eſt. Qui vero relictis antiquis Eccleſiis, & patrum, aliorumque parentum ſuorum ſepulchris, contra conſuetudinem Patrum Veteris Teſtamenti, qui cum patribus *h* ſuis ſepulti eſſe leguntur, ad nova & minus religioſa loca ſe transferunt, irrationabiliter, & contra antiquam inſtitutionem facere videntur. Unde ſi P. de Caſtello contra antiquam, & rationabilem conſuetudinem aliquid de corpore ſuo ſepeliendo mandavit, hoc non præjudicat rationi, ſed viribus debet carere. Quocirca mandamus, quatenus corpus ipſius Monachis ſancti Stephani reddi facias, & eum ſuis patribus ſepeliri.

CAP. IV.

Si quis in ægritudine, de qua decedit, offert ſe, & ſua monaſterio, Eccleſia parochialis habet inde canonicam portionem: ſecus, ſi in ſanitate.

Alexander III. *Epiſcopo Spalen.* (*an.* 1180.)

DE his *a*, qui in infirmitate, vel ſanitate cum bonis ſuis ad religioſa loca ſe transferunt, nihil tibi, vel Eccleſiis, a quibus receperunt ſalutis pabula, relinquentes: hoc tuæ volumus prudentiæ innoteſcere, quod ſi in ægritudine ipſa ad religionem tranſeant, dummodo de ægritudine illa decedant, de bonis ſuis ipſis Eccleſiis, a quibus aſſumpti fuerint, canonica debet portio exhiberi. Si vero ad religioſa loca ſe in ſanitate tranſtulerint, de his, quæ locis ipſis conferunt, cogi non poſſunt aliquid præſcriptis Eccleſiis impertiri, quia liberum eſt eis tunc bona ſua non ſolum religioſis, ſed etiam quibuslibet privatis conferre perſonis.

CAP. V.

Qui ſepeliunt parochianum alienum, quem ſepelire non debent, coguntur reſtituere corpus, & quæ ratione ipſius obtinuerunt. hoc dicit, cum cap. ſequenti.

Idem. [*an. ead.*]

EX parte *b* Canonicorum Obrigen. *c* nobis eſt intimatum, quod Prior de Inſula quendam parochianum ſuum poſt appellationem ad nos factam in ſua Eccleſia ſepelivit: (*& inf.* 1) Mandamus, quatenus præfatum Priorem compellas, ut memoratis Canonicis prædicti Parochiani corpus reſtituat, & exinde *d* amicabiliter conveniat cum eiſdem.

(1 *Unde quoniam hoc Eccleſiaſticæ inſtitutioni contrarium eſt, & a rationis tramite penitus alienum; ut quis falcem mittat in meſſem alienam, ſ. t.*)

CAP. VI.

Summatum eſt ſup. cap. prox.

Idem *Decano, & Magiſtro R. e Ravennaten.* [*an.* 1180. *Romæ in Flaminiam.*]

CUm *f* liberum ſit: [*& infra.* 1] Ad audientiam noſtram pervenit ex conqueſtione Abbatis, & fratrum ſancti Martini Laudonenſ. quod cum Presbyter quidam corpus cujuſdam mulieris (prout in ultima voluntate diſpoſuit) ad eandem Eccleſiam ſepeliendum deferret, Monachi S. Vincentii Laudonen. corpus ipſius violenter rapere, & in Eccleſia ſua ſepelire minime dubitarunt: [*& inf.* 2] Mandamus, quatenus ſi ita eſſe inveneritis, prælatos Monachos compellatis, ut oſſa prælatæ mulieris, & beneficia, quæ occaſione ſepulturæ ipſius recepiſſe noſcuntur, memoratis fratribus cum integritate reſtituant, & de cætero *g* talia facere non præſumant.

(1 *De univerſis inſtitutionibus ſanctorum Patrum apud religioſa loca in ultima voluntate ſibi eligere ſepulturam, canonicæ proculdubio obviat rationi, qui devotioni, & extremæ voluntati decedentium in hac parte contradicere præſumit.*]

(2 *Et hoc idem de filio R. Canis præſumpſerunt. Super quo utique vehementi ſumus admiratione commoti, cum iidem Monachi & ſanctorum Patrum inſtitutionibus contraire, & privilegia prædec. noſtrorum, & noſtra, quæ prædictis fratres de libera ſe habere ſepultura proponunt, ſatagunt violare. Inde eſt, quod ſ. v.*)

CAP. VII.

Mulier nupta libere poteſt ſibi eligere ſepulturam.

Lucius III. [*an.* 1181. *Romæ.*]

DE uxore vero *h*, utrum quemadmodum vir, liberam debet habere ſepulturam: Nobis videtur, quod nulla ſuper hoc inter virum, & mulierem *i* ſit facienda diſtinctio, ſed utrique in caſu iſto æqualem eſſe credimus facultatem, cum electio iſta ad eum potius ſtatum pertineat, in quo mulier ſolvitur a lege viri. *k* *Poter*

a *Luc.* 10. b 1. *Theſſal.* 5. 2. *Corinth.* 1. c *Proverb.* 22. d 13. *quæſt.* 2. c. 7. e *imo ſecundus, ait Contius. al. Januenſi, ſed jam alibi monui, olim Genuam, Januam vocatam.* g cap. 5. eod. tit. in 1. compil. *Vid. Concilium Matiſconenſe ſecundum, cap.* 17. *Adde quod de hac materia ſancitum, & poſt Decr. c.* 2. *De ſepult. lib.* 6. h *Gen.* 30. *&* 3. *Reg.* 13. *& alibi ſæpe.*

a *Poſt Conc. Later. ſub. Alex. III. p.* 49. c. 6. *& cap.* 6. *eod. tit. in* 1. *compil.* b *cap.* 1. *eod. t. in* 2. *comp.* c *Oburgen. al. Obligen.* d. *al. aut exinde.* e *Remen.* f *cap.* 2. *eod tit. in* 2. *comp.* g *In antiq. ita: de cætero ſimilia non præſumant.* h *cap.* 7. *eod. tit. in* 1. *comp. & poſt. Conc. Lat. ſub Alex. III. c.* 6. i *uxorem.* k *Vid. l. in tempus. ff. de hæred. inſtit., & l. quod ſponſæ. cum. not. C. de donat. ante nupt.*

Pater filias impuberes, ubi voluerit, poteſt ſepeliri facere, ſi hoc habet conſuetudo loci. h. d.

Utrum autem pater, quo magis voluerit, minores filios valeat ſepelire, non invenimus a ſanctis Patribus diffinitum: & propterea terræ conſuetudini decernimus relinquendum.

CAP. VIII.

Si Parochianus Eccleſiæ cathedralis alibi ſepelitur, de ipſius funeralibus, ſeu relictis Eccleſiæ ſepulturæ, debetur quarta Capitulo Eccleſiæ cathedralis

Idem *Præpoſito, & Capitulo Faventin.* (*an.* 1181.)

CUm ſuper quodam a Capitulo: [*& infra.*] Præſentium auct. ſtatuimus, ut ſi aliquem parœcianorum veſtrorum alibi contigerit eligere ſepulturam, de teſtamento ipſius quarta vobis portio relinquatur.

CAP. IX.

In quantitate canonicæ, quæ debetur Eccleſiæ parœciali, ſtatur loci conſuetudini.

Clemens III. [*an.* 1190.]

CErtificari voluiſti *b* a nobis, quomodo illa clauſula, quæ in privilegiis ſolet apponi, ſalva juſtitia illarum Eccleſiarum, a quibus mortuorum corpora aſſumuntur, intelligi debeat, & exponi. Cum autem ſuper hoc articulo diverſa anteceſſorum noſtrorum manaverint inſtituta, Leone juſtitiam illam quandoque tertiam partem, quandoque mediam, & Urbano quartam fore cenſentibus: nos tale præbemus in hac varietate reſponſum, ut ſicut beatus Hieronymus *c* inquit, unaquæque provincia in ſuo ſenſu abundet, & ſecundum rationabilem conſuetudinem regionis *d* illa juſtitia circa medietatem, vel tertiam, aut quartam partem pro locorum diverſitatibus attendatur.

CAP. X.

Privilegiati ſuper jure funerandi ſepelire poſſunt illos, qui apud eos eligunt ſepulturam, ſolvendo tamen canonicam portionem Eccleſiæ parœciali. Si vero alios ſepeliunt, tenentur reſtituere, quicquid occaſione funeris receperunt.

Innoc. III. *Epiſc. Claremont. & Abb. Maurien.* [*an.* 1190.]

IN noſtra præſentia *e* conſtitutis Priore Eccleſiæ Montis Ferrandi, & procuratore Hoſpitalariorum Claremonten. diœceſis, idem Prior propoſuit, quod prædicti Hoſpitalarii quoſdam parœcianos ſuos, quorum duo erant intra annos legitimos, receperunt ad Eccleſiaſticam ſepulturam. Econtra prædictus propoſuit procurator, quod tam ex privilegio, quam ex indulgentia ſpeciali, dicer Hoſpitalariis omnes paſſim præter excommunicatos, & interdictos, ad Eccleſiaſticam ſepulturam recipere, qui apud illos elegerint ſepeliri, fideique commiſſa in ultima voluntate relicta poſſunt licenter accipere, ſoluta tantummodo quarta parœciali Eccleſiæ, de cujus parœcia mortuorum corpora aſſumuntur, præterquam de equis, & armis, quæ indulta ſunt ipſis in *f* ſubſidium terræ ſanctæ, de quibus quartam deducere non tenentur: [*& infra.* 1] Talem ſuper his duximus ſententiam proferendam, quod prædicti Hoſpitalarii de cætero non recipiant parœcianos Eccleſiæ *g* ſupradictæ ad Eccleſiaſticam ſepulturam, niſi apud eos *h* elegerint ſepeliri: & tunc parœcialis Eccleſia de oblationibus, lectis, & aliis, quæ defunctus pro anima ſua in ultima diſpoſitione reliquit, præterquam de equis, & armis recipiat quartam partem, & Hoſpitalarii reſiduum habeant, niſi dolo, vel fraude eorum defunctus inductus fuerit ad diſpoſitionem hujuſmodi faciendam. Nihilominus ipſis Hoſpitalariis injungentes, ut de quarta trium millium ſolidorum Priori ſatisfaciant memorato, cum conſtet eos a parœcianis ejus illos ſolidos recepiſſe: niſi ſit ſufficienter oſtenſum, quod eorum oblati, vel converſi fuiſſent. Eiſdem præterea duximus injungendum, quod niſi probaverint, quod G. *a* parœcianus Prioris, qui fuit interfectus in campis, apud ipſos elegerit ſepulturam, univerſa, quæ ipſius intuitu receperint *b*, Priori reſtituant memorato: alioquin quartam partem ſolummodo reſtituere teneantur. Pro illis vero, quos conſtat intra annos legitimos deceſſiſſe, quæ ſepulturæ eorum gratia receperunt, reſtituant univerſa.

(1 *Cum igitur hæc, & alia, quæ coram Epiſcopo fuerunt propoſita, idem nobis fideliter retuliſſet, auditis, & intellectis atteſtationibus, & allegationibus univerſis, de f. n. conſilio.*)

CAP. XI.

Caſualiter mortuus privari non debet Eccleſiaſtica ſepultura.

Idem *Archiepiſcopo Turonen.* (*an.* 1190.)

EX parte *d* parentum M. nobis eſt intimatum, quod cum nobilis vir dominus I. de inſula Burardi *e*, eidem poſuiſſet inſidias, quam ſolicitaverat ſæpe de ſtupro, & ipſa gartionibus, qui eam rapere nitebantur, ſuper quendam pontem occurreret, tandem fugiens manus illorum, in amnem de ponte cadens fuit caſu ſubmerſa. Quocirca mandamus, quatenus cum illa non ſponte præcipitaverit ſe de ponte, ſed (ſicut ſuperius eſt expreſſum) caſu ceciderit, corpus ejus tradi facias Eccleſiaſticæ ſepulturæ, præſertim cum ex honeſta cauſa fugiſſe noſcatur, & cui communicabatur viventi, communicandum ſit jam defunctæ.

CAP. XII.

Si oſſa excommunicatorum ſunt ſepulta in Eccleſiaſtico cœmeterio, & diſcerni poſſunt, debent exhumari, & projici: alias ſecus.

Idem *Nidroſien. f Archiepiſcopo.* (*an.* 1190. *in Norvegiam.*)

SAcris *g* eſt canonibus inſtitutum, ut quibus non communicavimus vivis, non communicemus defunctis; & ut careant Eccleſiaſtica ſepultura, qui prius erant ab Eccleſiaſtica unitate præciſi *h*, nec in articulo mortis Eccleſiæ reconciliati fuerint.

Unde ſi contingat interdum, quod vel excommunicatorum corpora per violentiam aliquorum *i*, vel alio caſu in cœmeterio Eccleſiaſtico tumulentur, ſi ab aliorum corporibus diſcerni poterunt, exhumari debent, & procul ab Eccleſiaſtica ſepultura jactari. Quod ſi diſcerni non poterunt, expedire non credimus, ut cum excommunicatorum oſſibus corpora extumulentur fidelium: cum licet *x* non obſit juſtis ſepultura nulla, vel vilis, impiis tamen celebris, vel ſpecioſa *l* non proſit.

CAP. XIII.

Terra cœmeteriata pro ſepultura fodienda vendi non debet.

Innocentius III. *Epiſcopo Magalon.* [*an.* 1208. *Romæ in Gothiam Galliæ.*]

ABolendæ conſuetudinis perverſitas apud Montem Peſſulanum (ut dicitur) inolevit, ut decedentibus non prius permittatur effodi ſepultura, quam pro terra, in qua ſepeliendi ſunt, certum pretium Eccleſiæ perſolvatur. [*& infra.*] Mandamus, quatenus cum loci diœceſanus exiſtas, inhibeas Clericis, ne quicquam omnino præſumant exigere hac de cauſa.

CAP. XIV.

Excommunicatus, qui per ſuum Presbyterum fuit abſolutus in morte, in cœmeterio ſepeliri debet, & ad ſatisfaciendum coguntur heredes.

Gregorius IX. *Epiſcopo N.* [*an.* 1236.]

a *Cap. 8. eod. tit. in 1. comp.* b *Cap. 3. eod. tit. in 2. comp.* c *al. Lucinium.* d *Vid. l. Labeo ff. de ſup. leg. & l. cum de lanionis, §. aſinam. ff. de fun. inſtr.* e *Cap. 1. eod. tit. in 3. compil.* f *ad.* g *prædictæ Eccleſiæ.* h *illos.*

a *W.* b *receperunt.* c *Vid. l. 2. cum not. C. de inſt. & ſubſtit. & l. quæ ſub. conditione. §. quoties cum ver. ſeq. ff. de cond. inſtit.* d *C. 4. ex eod. tit. in 3. comp.* e Dictio, Burardi, *deeſt in omib. antiq. exempl.* f *Vitreſienſi Epiſcopo.* g *c. 3. eod. tit. in 3. compil.* h *Vid. l. 2. ff. de cadav. punit. per Bart.* i *al. Laicorum.* x *Hæc verba ſunt B. Aug. lib. de cura pro mort. agend. c. 2.* l *pretioſa.*

PArochiano tuo, qui excommunicatus pro manifeſtis exceſſibus, videlicet homicidio, incendio, violenta manuum injectione in perſonas Eccleſiaſticas, Eccleſiarum violatione, vel inceſtu, fuit, dum agerat in extremis a, per Presbyterum ſuum juxta formam Eccleſiæ abſolutus, non debent cœmeterium, & alia Eccleſiæ ſuffragia denegari. Sed ejus hæredes, & propinqui, ad quos bona pervenerunt ipſius, ut pro eodem ſatisfaciant, cenſura ſunt Eccleſiaſtica compellendi.

TITULUS XXIX.
DE PAROCHIIS, ET ALIENIS PAROCHIANIS.

CAP. I.

Inter Epiſcopum ſubſtitutum Epiſcopo hæretico, & ipſum Epiſcopum hæreticum reverſum, & ex diſpenſatione receptum, dividitur Epiſcopatus, modo hic expreſſo.

Ex Concilio Africano. *b* (*an.* 402.)

SI Epiſcopus *c* ex Donatiſtis ad catholicam unitatem eſt converſus, æqualiter inter ſe dividant eas, quæ ſic inventæ fuerint, ubi ambæ partes fuerint: id eſt, ut alia loca ad illum, alia ad alium pertineant, ita ut ille dividat, qui amplius temporis in Epiſcopatu habet, & minor eligat. Quod ſi forte unus fuerit locus, ad eum pertineat, quem plebs elegerit. Sed ſi antiqui catholici ſuum voluerint, & illi ſuum, qui ex Donatiſtis converſi ſunt, plurimorum voluntas paucioribus præferatur *d*. Si autem partes æquales ſunt, majoris temporis Epiſcopo deputetur *e*. Si autem ita plurima loca inveniuntur, in quibus ambæ partes fuerint *f*, ut non poſſint æqualiter dividi, velut ſi in impari numero fuerint, diſtributis locis, qui parem habent numerum, quicunque locus remanſerit, hoc in eo ſervetur, quod dictum eſt, cum de uno loco ſuperius tractaretur.

CAP. II.

Presbyteri parochiales Dominicis diebus, & feſtivis parochianos alienos ad Miſſam admittere non debent, ſi eo contemptu ad eorum Eccleſiam accedunt.

Ex Concilio Nanetens. *g* (*in Gallia.*)

UT Dominicis, vel *h* feſtivis diebus Presbyteri, antequam celebrent, plebem interrogent, ſi alterius parœcianus in Eccleſia ſit, qui proprio contempto Presbytero ibi velit Miſſam audire: quem ſi invenerint, ſtatim ab Eccleſia abjiciant.

CAP. III.

Epiſcopus parochianum alterius ſine ipſius licentia ordinare non poteſt, nec eum aliter judicare.

Hadrianus Papa. *i* (*an.* 780. *Romæ.*)

NUllus Epiſcopus alterius parochianum judicare præſumat: [& *infra.*] Nam qui eum ordinare non potuit, nec judicare poteſt.

CAP. IV.

Fines parochiarum, de quibus conſtat, vel finibus cohærentia, præſcribi non poſſunt.

Urbanus III. (*an.* 1186. *Romæ.*)

SUper eo vero *k*, quod apud vos intelleximus dubitatum, an quod de finibus, & *l* his, quæ finibus cohærent, non præſcribendis, ſtatutum per canones eſſe dignoſcitur, ſit in parœciarum limitibus *a*, ſicut in provincialibus, admittendum: Reſpondemus, quod bene videtur in utroque ſervandum, ſi finea legitima probatione, vel alias indubitata fide conſtitit Eccleſiaſtica ordinatione ſtatutos.

CAP. V.

Si parœcianus, ſeu diœceſanus domicilium transfert, primus Prælatus in eo jura Epiſcopalia, ſeu diœceſana ſibi non vendicat: decimæ tamen prædiales illius parœciæ ſibi debentur, niſi aliter debeantur ex conſuetudine.

Celeſtinus *b* III. (*an.* 1195.)

SIgnificavit *c* nobis Aconen. *d* Epiſcopus, quod cum poſt recuperationem Aconen. civitatis, ad habitandum in ea ſe quamplurimi contuliſſent, qui ante generalem occupationem terræ ſanctæ in aliis civitatibus regni Hieroſolymitani elegerant manſionem: [& *infra.* 1] Fraternitati tuæ *e* mandamus quatenus prædictorum locorum Prælatos, ut ſibi nullam in prædictos Acon. habitatores juriſdictionem uſurpent, nec ab eis temporalia exigant, quibus ſpiritualia non miniſtrant, diſtrictione, qua convenit, compellatis: ita quod ſi de agris in eorum parœcia conſtitutis fructus percipiunt, & in ultramarinis partibus ratione prædiorum decimæ perſolvuntur, deinceps eis ipſas cum integritate perſolvant: dicto vero Aconen. tanquam diœceſano ſuo cogantur de cæteris reſpondere.

[1 *Et in ea reſidentiam fecerunt aliquantum, & adhuc etiam reſident in eadem, Prælati prædictorum civitatum eos ad ſolvenda ſibi jura Eccleſiaſtica compellunt. Quia vero tranſgredi terminos a patribus conſtitutos, aut falcem mittere in meſſem alienam non oportet.*]

TITULUS XXX.
DE DECIMIS, *f* PRIMITIIS, ET OBLATIONIBUS.

CAP. I.

Exprimit quatuor genera decimarum, quæ ex veteri lege debebantur.

Hieronymus *ſuper Ezechielem.* g (*an.* 390. *in Judæam.*)

DEcimam partem omnium frugum Leviticæ Tribui populus ex lege debebat. Rurſus ex ipſis decimis Levitæ, hoc eſt, inferiorum miniſtrorum gradus, Decimas dabant Sacerdotibus. Erant quoque & *h* aliæ decimæ, quas unuſquiſque de populo Iſrael in ſuis horreis ſeparabat, ut comederet eas, cum iret in templum in urbe Hieruſalem, & in veſtibulo templi Sacerdotes, & Levitas ad convivium invitaret. Erant autem & aliæ, quas pauperibus recondebant. At vero primitiæ, quas de frugibus offerebant, non erant ſpeciali nomine definitæ, ſed offerentium arbitrio derelictæ. Traditionem quoque accepimus Hebræorum, non lege præceptam, ſed arbitrio magiſtrorum inolitam, quod qui plurimum, quadrageſimam partem dabant Sacerdotibus: qui minimum, ſexageſimam: inter quadrageſimam, & ſexageſimam licebat, quodcunque voluiſſent, offerre. Quod igitur in Pentateucho dubium derelictum eſt, hic *i* ſpecialiter definitur propter Sacerdotum avaritiam, ne amplius a populo exigant in primitiis offerendis.

CAP. II.

Non poteſt congrue ſummari, propter varietatem lecturarum.

Paſchalis II. (*an.* 1110.)

NOvum *k* genus exactionis eſt, ut Clerici a Clericis decimas exigant, cum nuſquam in lege Domini hoc lega-

---

a *Quis dicatur conſtitutus in extremis, vid. in leg.* 3. *cum l. ſeq. ff. de don. cauſ. mort. Bart. in l.* 1. *C. de ſacroſan. Eccl.* b c. 85. *in Conc. Later.* c *Cap.* 1. *eod. tit. in* 1. *compil.* d *Vid. l.* & *ſuum hæredem.* §. *fin. cum l. ſequent. ff. de pactis.* e *deputentur.* f *fuerunt.* g *Vaneten. al. Naveten. ſed legendum Naneten. eſtque hoc decretum ibi c.* 1. *non. c.* 419. *ut refert Burch. l.* 2. *decr. c.* 2. *nec cap.* 29. *ut refert Ivo p.* 2. *c.* 122. h *Cap.* 2. *eod. tit. in* 1. *comp.* i *Bur. l.* 2. *decr. c.* 39. *Ivo p.* 6. *c.* 140. & *c.* 3. *eod. tit. in* 1. *comp.* k *poſt Conc. Later. ſub Alex. III. c. ult.* & *c.* 5. *eod. tit. in* 1. *comp.* l *vel.*

a *Liminibus.* b *Clemens.* c *Cap. un. eod. tit. in* 2. *compil.* d *Ancon.* e *al. veſtræ.* f *De materia hujus tituli vid. Thom.* 2. 2. *q.* 86. & 87. g *Cap.* 45. & *c.* 1. *eod. tit. in* 1. *compil.* h *Hæc dictio,* &, *deeſt.* i *al. hoc.* k *Poſt Conc. Lat. ſub Alexand. III. p.* 13. *c.* 16. & *c.* 17. *eod. tit. in* 1. *compil.*

Digitized by Google

legamus: non enim Levitæ a Levitis decimas accepiſſe leguntur. Illi profectò Clerici, qui a Clericis ſpiritualium miniſteriorum labore accipiunt, decimas eis debent.

CAP. III.

Compoſitio ſuper decimis non tollitur per privilegium ſequens, ſi de illa mentionem non facit.

Hadrianus *Vigorn. & Herforden. Epiſcopis.*

(*an.* 1156.)

EX multiplici a conqueſtione V. Presbyteri accepimus, quod cum inter Abbatem de Brodeja, de conſenſu totius Conventus, & prædictum Presbyterum talis interceſſerit a conventio, ſcripto Monachorum authentico roborata, quod Monachi dicto Presbytero, & Eccleſiæ ſuæ de blado, & univerſis leguminibus, quamdiu viveret, decimas perſolverent, exceptis minutis decimis, quas idem Presbyter quietas clamavit: idem Abbas a nobis privilegium obtinuit, ut de laboribus, quos propriis manibus, aut ſumptibus excolunt, nulli decimas ſolvere tenerentur: [& *infra*. s] Unde quia non fuit noſtræ intentionis per privilegium noſtrum conventioni derogare prædictæ: mandamus, quatenus Abbatem, & Monachos, ut eandem conventionem (non obſtante dicto privilegio, niſi de ipſa contineatur in eo) inviolabiliter teneant, & obſervent, vel exinde ſecum pacifice conveniant, appell. propoſita compellatis.

[s *Qui ſiquidem reverſus ad propria tantam apud H. Regem illuſtrem Angliæ gratiam, & favorem invenit, quod totam terram Rex ipſius villæ, in qua Eccleſia præfati Presbyteri ſita eſt, monaſterio ipſius in perpetuam eleemoſynam contulit: quo facto præd. Abbas univerſis colonis illius villæ expulſis, totam terram prædictæ parochiæ excolens propriis ſumptibus, Eccleſiæ debitos reditus ſubtraxit.*]

CAP. IV.

Monachi tenentur ſolvere decimas prædiales de prædiis noviter cultis, de quibus decimæ prius ſolvebantur.

Idem *Thomæ Cantuarien.* c *Archiepiſcopo.* (*an.* 1157.)

COmmiſſum eſt nobis: [& *inf.* s] Pervenit d ad nos, quod Monachi de Boſſe Eccleſiæ ſanctæ Mariæ, in cujus parœcia commorantur, decimas ex integro non perſolvunt. Eapropter mandamus, quatenus eos, ut decimas de terris cultis, in quibus olim domus conſtructæ fuerant, præfatæ Eccleſiæ cum ea integritate perſolvant, qua priuſquam in eadem parœcia morarentur, ſolebant perſolvi, compellas. Et ſicut etiam de paſcuis olim decimæ perſolvebantur, ita nunc de eiſdem ad frugum fertilitatem translatis, decimas volumus abſque deminutione perſolvi.

[s *A Deo diſpenſationis officium admonet, & exhortatur multipliciter, ut univerſis Chriſti fidelibus, & Eccleſiis debeamus utiliter providere, atque integra jura ſua nos oportet, atque illibata conſervare.*]

CAP. V.

Per excommunicationem compellitur quis ad ſolvendas decimas de molendinis, & aliis hic contentis, & cap. ſeq. h. d. cum ſeq.

Alexander III. *Cantuarien. Archiep. & ejus Suffraganeis.* (*an.* 1170.)

PErvenit e ad nos: [& *infra*. s] Mandamus, quatenus parœcianos veſtros monere curetis, & ſi opus fuerit, ſub excommunicationis diſtrictione compellere, ut de proventibus molendinorum f, piſcariarum, fœno, & lana, decimas Eccleſiis, quibus debentur, cum integritate perſolvant.

[s *Quod cum parochiani veſtri decimas bonorum ſuorum conſueverint Eccleſiis, quibus debentur, cum integritate perſolvere: nunc tam laudabili conſuetudine prætermiſſa, quidam ex eis de lana, & de fœno, & de proventibus molendinorum, & piſcariarum ipſis Eccleſiis ſubtrahere non verentur. Quoniam igitur inſtitutioni divinæ manifeſtius obviant, qui decimas ipſas Eccleſiis non perſolvunt: ſ. v. per Ap. ſ. p.*]

CAP. VI.

Summotum eſt cum præcedenti, & declaratur, ut in præcedenti dictum eſt.

Idem *Vintonien.* a *Epiſcopo.* (*an.* 1170.)

NUncios b: [& *infra*. s] Mandamus, quatenus parœcianos tuos de apibus, & de omni fructu decimas perſolvere Eccleſiaſtica diſtrictione compellas.

[s *Ex literas tuæ ſ, ea qua decuit benignitate recepimus, & petitiones tuas, quoad licuit, curavimus exaudire, ſicut illius perſonæ, quam pura in Domino, & ferventi charitate diligimus, & cujus commodis, & profectibus intendere volumus diligenter. Cum igitur ad officium tuum ſpectent ea, in quibus noſtri præcepti deſideres noſtra auct. muniri, tanto in his debuiſſi facilius exaudiri, quanto ipſam earum ſpecialius ſalutem reſpiciunt, de quibus in extremo judicio redditurus es rationem. Inde eſt, quod ſ. s. per Apoſt. ſed. præ.*]

CAP. VII.

Decima fructuum ſtatim cum collecti ſunt, ſolvi debet, non deductis expenſis.

Idem *Exonien. Epiſcopo.* (*an.* 1170.)

CUm homines c de Hortona de frugibus (IX. partibus ſibi retentis) decimam Eccleſiæ, cujus parochiani ſunt, ſine deminutione ſolvere teneantur: & antequam id faciant, ſervientibus, & mercenariis ſuis de frugibus non decimatis debita totius anni pro ſervitio ſuo impendant, tunc demum de reſiduo decimam perſolventes: Mandamus, quatenus eos cogatis, ut decimam ſtatim d fructibus collectis perſolvant, atque de ſubtractis, & retentis dignam ſatisfactionem exhibere procurent.

CAP. VIII.

Privilegiati ſuper decimis non ſolvendis, de iis prædiis, quæ ab aliis conducunt, decimam ſolvere tenentur.

Idem *Monachis de Neuelan.* e (*an.* 1180. *Romæ.*)

DIlecti f filii Abbas, & fratres ſanctæ Crucis ſua nobis conqueſtione monſtrarunt, quod prædia, unde decimæ, & in magna parte ſuſtentationem conſueverunt habere, a pleriſque Laicis conduxiſtis, & recepiſtis ad firmam. Unde quoniam iidem fratres ex hoc gravantur enormiter, nec fuit intentionis noſtræ, aut anteceſſorum noſtrorum, ut de poſſeſſionibus, quas conduxiſtis g, decimas non ſolvatis: mandamus, quatenus de prædiis, quæ conduxiſtis h in parœciis ſuis, de quibus conſueverunt decimas percipere, plenarie ſolvatis eiſdem, vel cum ipſis amicabiliter componatis.

CAP. IX.

Revocatur privilegium, ſi ex poſt facto incipit enormiter nocivum eſſe.

Idem *Abbati, & fratribus Dolen.* i (*an.* 1180.)

SUggeſtum k eſt ex parte veſtra, quod Abbas, & fratres monaſterii de Urſin. decimas a vobis auferre conantur. Diſcr. v. mandamus, quatenus cum prædicto Abbate, & fratribus ſuper ipſis decimis componatis: nam quando Rom. Eccleſia ordini veſtro privilegia de decimis dederat, ita erant raræ Abbatiæ veſtri ordinis, quod exinde nulli poterat de jure ſcandalum ſuboriri: ſed nunc in tantum augmentatæ ſunt, ac poſſeſſionibus

a C 17. *eod. tit. in* 1. *comp. & poſt Conc. Lat. ſub Alex. III. p.* 13. *c.* 11. b *intervenerit.* c *Hunc exiſtimo eſſe B. Thom. Cantuar. Arch. qui circa ann. Chriſti* 1171. *pro libertate Eccleſiæ aſſerenda martyrio traditur ſub Alex. III.* d C. 3. *eod. tit. in* 1. *compil. & poſt Conc. p.* 13. *c.* 12. e *Cap.* 2. *eod. tit. in* 1. *compil.* f *vid. l. ſi maniſeſte. C. de erv. & aqua. per Bart. & l.* 1. *ff. de aqua plu. arcen.*

a *Vitorienſ. ac. Vvintonien.* b C 18. *eod. tit. in* 1. *compil. & poſt Conc. p.* 4. *c.* 3. c C. 4 *eod. tit. in* 1. *comp.* d *de fructibus.* e *Nembra. al. Norvolo. Nevelo. al. Nevoleſia.* f C. 6. *eod. tit. in* 1. *compil. & poſt Conc. p.* 13. *c.* 2. g *conducitis.* h *quæ a laicis, &c.* i *Dolen.* k C. 9. *eod. tit. in* 1. *compil. & poſt Conc. Lat. ſub Alex. III. p.* 13. *c.* 4.

ditatæ, quod multi viri Eccleſiaſtici de vobis apud nos querelam a ſæpe proponunt.

CAP. X.

Ciſtercienſes, Templarii, & Hoſpitalarii decimam prædiorum ſuorum, quæ propriis manibus, aut ſumptibus excolunt, ſolvere non tenentur: alii vero religioſi non ſolvunt decimas de hortis, & nutrimentis animalium, nec de novalibus, quæ propriis manibus, ac ſumptibus excolunt.

Idem Terraconenſi b *Archiepiſcopo.* [*an.* 1170. *in Hiſpaniam.*]

EX parte c tua ad nos noveris perveniſſe, quod albi Monachi, & nigri, & quidam alii d Religioſi Eccleſias tuæ juriſdictionis reditibus decimarum, occaſione privilegiorum, quæ ſibi Romana indulſit Eccleſia, ſpoliare præſumunt. Sane noluimus te latere, quod prædeceſſores noſtri fere omnibus religioſis decimas laborum ſuorum conceſſerant e. Sed prædeceſſor noſter Hadrianus ſolis fratribus Ciſtercienſis ordinis, & Templariis, & Hoſpitalariis, decimas laborum ſuorum, quos propriis manibus, vel ſumptibus colunt, indulſit: cæteris vero, ut de novalibus ſuis, quæ propriis manibus, vel ſumptibus excolunt, & de nutrimentis animalium ſuorum, & de hortis ſuis decimas non perſolvant: quem ſumus ſuper his imitati. Quare ii, quibus hoc indultum eſt, hac occaſione decimas de aliis rebus Eccleſiæ tuæ non poſſunt ſubtrahere, vel ſibi aliquid ulterius vindicare.

CAP. XI.

Privilegium ſuper decimis laborum non extenditur ad terras, quæ aliis traduntur excolendæ.

Idem. (*an. eod.*)

LIcet f de benignitate ſed. Apoſt. ſit vobis indultum, ut de laboribus, quos propriis manibus, vel ſumptibus colitis, nemini decimas ſolvere teneamini: propter hoc tamen non eſt licitum vobis decimas de terris veſtris ſubtrahere, quas aliis traditis excolendas.

CAP. XII.

Privilegium ſuper decimis laborum etiam ea, quæ non ſunt novalia, comprehendit.

Idem.

AD audientiam g noſtram: (*& infra.* 1) Illud privilegii capitulum prava quidam interpretatione pervertentes, quo Ciſtercienſibus indulgetur, ne de laboribus, quos propriis manibus, aut ſumptibus excolunt, aliquis decimas ab eis exigat: aſſerunt, quod pro laboribus novalia intelligi debent: [*& inf.* 2] Mandamus, quatenus non permittatis hoc fieri: nam ſi intelligeremus tantummodo de novalibus, ubi ponimus h de laboribus, de novalibus poneremus i.

[1 *Noveris perveniſſe, quod cum quidam veſtrum a dil. filiis noſtris, fratribus Ciſtercien. ordinis de laboribus, quos propriis manibus, aut ſumptibus excolunt, decimas exigere, & extorquere conantur.*]

(2 *Verum quoniam fratres præſcripti ordinis de benignitate Apoſt. fovere debemus, & volumus, & ne ullus contra eos materiem habeat malignandi, vel eos contra juſtitiam moleſtandi quamlibet, attentius providere volentes, ſ. v.*)

CAP. XIII.

Decimæ novalium debentur Eccleſiæ, in cujus parœcia ſurgunt: ſi vero non ſunt in certa parœcia, debentur diœceſano, qui poteſt ſibi retinere, vel alteri Eccleſiæ concedere.

Idem Brixien. *Epiſcopo.* [*an.* 1170.]

QUoniam k a nobis ſolicitudo tua requiſivit, quid de decimis novalium tuæ diœceſis tibi ſit ſtatuendum: Reſpondemus, ut ſi terræ, quæ arabiles ſunt, intra certam alicujus a Eccleſiæ parœciam fuerint, decimas earum (tua parte ſervata) eidem Eccleſiæ facias aſſignari. Alioquin ipſa ſecundum diſcretionem a Deo tibi datam, alii a Eccleſiæ deputare, vel ad uſus tuum poteris retinere.

CAP. XIV.

Decimæ poſſunt exigi.

Idem Renen. *Archiepiſc.* b (*an.* 1180.)

PArochianos: [*& infra.* 1] Cum decimæ non ab hominibus, ſed ab ipſo Domino ſint inſtitutæ, quaſi debitum exigi poſſunt.

[1 *Vero tuos ad ſolvendas decimas Eccleſiis, quibus eas debent, Eccleſiaſtica debes ſeveritate compellere.*]

CAP. XV.

Decima Laico jure hæreditario concedi non poteſt.

Idem *Ambianen.* c *Epiſcopo.* (*an.* 1170.)

AD hæc d donationem decimæ, quam Abbas ſancti S. de Montiali cuidam Laico conceſſit per ſucceſſionem tenendam e [quoniam ſanctuarium de jure hæreditario poſſideri non debet] viribus carere decernas: & Laicum (niſi decimam ipſam ipſi Eccleſiæ libere reſignaverit) vinculo excommunicationis adſtringas.

CAP. XVI.

Judæi coguntur prædiales decimas ſolvere, aut prædia dimittere.

Idem *Marſilien.* e *Epiſcopo.* [*an.* 1170.]

DE terris, quas Judæi colunt, tuæ f prudentiæ reſpondemus, ut eos ad decimas perſolvendas g, vel poſſeſſiones penitus renunciandas, cum omni diſtrictione compellas, ne forte occaſione illa Eccleſiæ valeant ſuo jure fraudari.

CAP. XVII.

Decimæ, vel oblationes Eccleſiæ Laicis concedi non poſſunt, & Prælatus contra faciens eſt puniendus.

Idem. [*an. eod.*]

QUamvis h ſit i grave nimis, & divini dignum animadverſione judicii habeatur, quod Laici quidam, quod Sacerdotum eſt, & in Eccleſiaſticis rebus, uſurpant: majorem tamen incurrunt formidinem, quod fomitem ſui erroris dicuntur in ipſo Clero aliquoties invenire, dum quidam Prælatorum Eccleſiæ decimas, & Eccleſias diſponere eis indulgent, & eos in devia mortis impellunt, qui prædicatione eorum ad viam vitæ fuerant revocandi: [*& inf.* 1] Statuimus, ut ſi quis alicui Laico in ſeculo remanenti, Eccleſiam, decimam, oblationemque conceſſerit, a ſtatu ſuo, ſicut arbor, quæ inutiliter terram occupat, ſuccidatur, & donec emendet, dolore ſuæ jaceat ruinæ proſtratus.

(1 *De quibus dicit Dominus per Prophetam: Populi mei peccata comedunt, & ad iniquitatem provocant. Unde*)

CAP. XVIII.

Statur conſuetudini, an colonus ſolvat decimam Eccleſiæ, in cujus parœcia ſua ſunt prædia, an Eccleſiæ, ubi audit divina, & percipit Eccleſiaſtica ſacramenta?

Idem.

CUm ſint k homines in parœcia unius Eccleſiæ [ſicut aſſeris] qui terras in alia parœcia excolunt: tua diſcr. nos conſuluit, cui Eccleſiæ de terris illis decimas ſolvere debeant: [*& infra.* 1] Sane non eſt nobis facile ſuper hoc certum l dare reſponſum: cum auctoritates ſanctorum Patrum etiam ſint diverſæ. Et ideo in hujuſmodi dubitatione ad conſuetudinem duximus recurrendum,

a *Querimoniam.* b Turonen. *al.* Terraſcon. c C. 10 *eod. t. in* 1. *comp.* d *Alii viri religioſi.* e *conceſſerunt.* f *Cap.* 11. *eod. tit. in* 1. *comp.* g *Cap.* 13. *eod. tit. in* 1. *comp.* h *poſuimus.* i *Vid. l. ab Loſtib. §. ſed quod ſimpliciter. ff. ex quibus cauſ. maj. & l.* 3. *ff. de offic. præſid.* k *Cap.* 25. *eod. tit. in* 1. *comp.*

a *Aliis Eccleſiis.* b *Poſt conc. p.*26.*c.*21.*deeſt. hæc inſcriptio. c.* 26. *eod. tit. in* 1. *comp.* c *Abinenſ al. Ambienſ.* d C. 27. *eod. tit. in* 1. *compil.* e *Maſilien.* f *c.* 28. *eod. tit. in* 1. *compil.* g *Vid. l. impetrator. ff. de publ. cum not. per Bald. & l. comperit. C. de præſcr. XXX. vel XL. annor.* h *c.* 2. *eod. tit. in* 2. *comp.* i *Verbum, ſit, deeſt in aliquot antiq.* k *c.* 3. *eod. tit. in* 2. *comp.* l *Certum reſponſum tibi dare,*

Digitized by Google

rendum *a*, & attendendum etiam, ſi illæ Eccleſiæ in uno ſint, vel in diverſis Epiſcopatibus conſtitutæ: quia difficile nimis videretur, ut una Eccleſia in Epiſcopatu alterius recipiat decimas: cum ex hoc Epiſcopatuum fines confundi non immerito viderentur.

(1 *An illi, in qua divina audiunt, & alia Eccleſiaſtica percipiunt Sacramenta.*)

C A P. XIX.

Non poteſt Laicus transferre decimam in alium Laicum, etiamſi cum titulo illam poſſideat .h. d. cum gloſſ.

Ex Concilio Lateranen. (*an.* 1179.)

PRohibemus, ne Laici decimas cum animarum ſuarum periculo detinentes in alios Laicos poſſint aliquo modo transferre. Si quis vero receperit, & Eccleſiæ non reddiderit, Chriſtiana ſepultura privetur.

C A P. XX.

Decima perſonalis debetur Eccleſiæ, ubi quis percipit ſacramenta, licet alibi lucrum contigerit. In prædiali vero ſtatur conſuetudini, ſi in aliena parochia colonus prædium colit.

Lucius III. *Strigonenſi Archiepiſcopo.* (*an.* 1181. *in Hungariam.*)

AD Apoſtolicæ *c* ſedis regimen: (*& inf.* 1) Intelleximus, quod quædam conſuetudo in Hungaria inolevit, ut multitudo populi plerumque de parœcia unius Epiſcopi in diœceſim alterius transferatur: in qua licet per multa tempora moram traxerit, uterque tamen Epiſcoporum, tam is, cujus parochiam reliquerunt, quam is, cujus parochiani ſunt facti, decimationem requirit: ideoque tua nos duxit frat. conſulendos, cui potius decimæ ſint reddendæ. Noveris igitur, quod æquum eſt, ut illi Eccleſiæ decimæ perſonales reddantur ab eis, in qua Eccleſiaſtica percipiunt ſacramenta. Decimas vero meſſium *d*, vel fructuum arborum, ſi coluerint in alia parochia, quam in ea, in qua habitant (quoniam a diverſis diverſa conſuetudo tenetur) tu exigas in hoc caſu, quod per conſuetudinem diu obtentam ibidem noveris obſervatum.

(1 *Licet immeriti dignatione divina vocati, omnibus ſinceris Eccleſiæ filiis debitores, & pro ſcientiæ noſtræ modulo reſpondere cogimur conſultationibus ſingulorum.*)

C A P. XXI.

De omni fructu prædii ſolvendæ ſunt decimæ.

Clemens III. *e* (*an.* 1190.)

EX parte *f* Canonicorum Eccleſiæ tuæ nobis eſt querela propoſita, quod quidam agricultores, cum ſimul, vel diverſis temporibus anni in eodem horto, vel agro diverſa ſemina ſparſerint, nonniſi de unius illorum ſeminum fructibus decimas illi perſolvunt: (*& infra* 1) Mandamus, quatenus ſi noveris rem taliter ſe habere, agricultores illos, ut de omnibus prædiorum *g* fructibus decimas abſque diminutione perſolvant, Eccleſiaſtica cenſura compellas.

(1 *Qui etiam decimas de agrorum proventibus non curant exſolvere, niſi quibuſdam deductis expenſis, quas faciunt pro illis ad aream, vel ad horrea deportandis. Quia igitur per hæc Canonicis ipſis, & Eccleſiæ Dei non modica irrogatur injuria, cum Levitis abſque expenſis deductis decimas ſit injunctum expendi.*)

C A P. XXII.

Decimæ prædiales ſolvendæ ſunt, expenſis non deductis.

Celeſtinus III. (*an.* 1195.)

NOn eſt *h* in poteſtate hominum, cum plantant arbores, vel aliqua ſemina terræ mandant. (*& inf.* 1) Revera ſicut S. Patres in ſuis tradiderunt ſcripturis, de vino, grano, fructibus arborum, pecoribus, hortis, negotiatione, de ipſa etiam militia, de venatione, & de omnibus bonis decimæ ſunt miniſtris Eccleſiæ tribuendæ, ita ut qui de his eas ſolvere neglexerint, Eccleſiaſtica diſtrictione debeant percelli: (*& infra.* 2) Volumus ergo, & diſtricte præcipimus, quatenus antequam ullas *a* deducatis de bonis prædictis expenſas, decimas Eccleſiis, ad quas pertinent, cum debita integritate perſolvatis.

(1 *Quid eis ſatis, vel plantatio ſit redditura. Cum juxta verbum Apoſtoli ad literam exponendum, neque qui plantat, aliquid faciat, neque qui rigat, ſed Deus, qui tribuit incrementum. Audivimus autem, quod quidam veſtrum de vineis, olivetis, carnelis, & frugibus, nonniſi primo deductis expenſis ſeminum, laboris, vel agriculturæ decimas curant Eccleſiis exhibere.*)

(2 *Præterea ſi quis omnino Domino decimas non dederit, quæ ſunt tributa egentium animarum, & ex debito requiruntur ad decimam partem, ut docet Auguſtinus, removeri meretur.*)

C A P. XXIII.

De redditibus molendini ad ventum ſolvendæ ſunt decimæ.

Idem.

EX tranſmiſſa *b* querela Rectoris Eccleſiæ de N. intelleximus: (*& inf.* 1) Quia fidelis homo de omnibus, quæ licite poteſt acquirere, decimas erogare tenetur: Mandamus, quatenus H. militem ad ſolutionem decimarum de his, quæ de molendino ad ventum proveniunt, ſine diminutione aliqua compellatis.

(1 *Quod cum M. miles molendinum quoddam ad ventum in terra quadam infra fines parochiæ, de cujus terræ proventibus decimas ſolebat Eccleſia percipere, memoratæ conſtruxit, de ipſius proventibus, vel obventionibus decimas ei ſolvere contradicens, in ſalutis ſuæ periculum detinere non veretur. Unde*)

C A P. XXIV.

Locator, vel conductor poſſeſſionum tenentur ad decimas, niſi ſe immunes oſtendant.

Innocentius III. *Piſtorien. Epiſc.* (*an.* 1210.)

A Nobis *c* tua fraternitas requiſivit: (*& infra.* 1) Cum igitur quilibet decimas ſolvere teneatur, niſi a præſtatione ipſarum ſpecialiter ſit exemptus: Fraternitati tuæ taliter reſpondemus, quod a dantibus, & recipientibus poſſeſſiones ad firmam de fructibus, quos percipiunt, decimæ ſunt ſolvendæ: niſi ab eis oſtendatur, quare ab hujuſmodi ſint immunes.

(1 *Utrum ab illis decimas exigere debeas, qui poſſeſſiones dant, vel recipiunt ad firmam, cum alii ſe nitantur per alios excuſare, quo minus coguntur ad decimas perſolvendas.*)

C A P. XXV.

Imperialis conceſſio ſub quacunque forma a ſolutione decimarum eximere non poteſt.

Idem *Vercellen. Epiſcopo.* (*an.* 1210.)

I. TUa *d*: (*& infra.*) Porro cum Laicis nulla ſit de ſpiritualibus *e* concedendi, vel diſponendi facultas, imperialis conceſſio quantumcunque generaliter fiat, neminem poteſt a ſolutione decimarum eximere, quæ divina conſtitutione debentur.

Decimæ novalium non pertinent ad Laicum, qui decimas habet in feudum. h. d.

Ff Nec

a *vid. l. minime. & l. ſi de interpretatione. ff. de legib.* b *Cap.* 23. *eod. tit. in* 1. *compil. quam ſit pericloſum detinere decimas, tradit Guid. Pap. dec.* 283. c *Cap.* 29. *eod. tit. in* 1. *compil.* d *in vulg. lib. legitur ita: Super decimis vero &c. ſed in omnib. Cod. manuſcr. habetur, ut eſt impreſſum.* e *Celeſtinus.* f *C.* 5. *eod. tit. in* 2. *comp.* g *prædictorum.* h *Cap.* 4. *eod. tit. in* 2. *comp.*

a *Dictio, ullas, deeſt in omnib. antiq. cod.* b *Cap.* 7. *eod. tit. in* 2. *compil. Vid. Conc. Trid. ſeſſ.* 25. *de reform. c.* 12. *& Conc. Matiſ.* 2. *c.* 5. *& B. Thom.* 2. 2. *q.* 87. *art.* 2. c *Cap.* 1. *eod. tit. in* 3. *compil. & de materia textus, & gloſſ. vid. Covarr. l.* 1. *var. reſ. c.* 17. *& Guid. p. dec.* 266. *&* 284. *Adde Sylveſtr. in ſumm. verb. decima.* §. 5. d *Cap.* 4. *eod. tit. in* 4. *compil. vid. Hoſt. & Oldrad. conſ.* 109. e *al. de ſpiritualibus.*

Nac occaſione *a* decimationis antiquæ (licet in feudum decimæ ſint conceſſæ) ſunt decimæ novalium uſurpandæ, cum in talibus non ſit extendende licentia, ſed potius *b* reſtringenda.

CAP. XXVI.

Sine deductione ſeminis, & ſumptuum debent dominus, & colonus decimam ſolvere, & non cui voluerint Eccleſiæ, vel pauperibus, ſed Eccleſiæ, cui debentur: nec ab hoc excuſantur propter malitiam Clericorum.

Idem *eidem*. (*an.* 1210. *Roma in Pedemontium.*)

TUa nobis Fraternitas intimavit *c*, quod quidam Laici decimas *d* Eccleſiis, & Clericis tuis, perverſis machinationibus ſubtrahere moliuntur. Quidam enim ex eis ſemen, & ſumptus, qui fiunt in agricultura, dicunt primitus deducendos, & de reſiduo impendendam decimam aſſerunt. Alii vero de portione fructuum, quam a colonis accipiunt, partem decimæ ſeparantes, eam capellis ſuis, aut aliis Clericis, aut etiam pauperibus conferunt, vel in uſus alios pro ſua voluntate convertunt. Nonnulli etiam vitam Clericorum tanquam abominabilem deteſtantes, decimas eis ob hoc ſubtrahere non verentur: [*& infra*. 1] Verum ſi ad Deum (a quo cuncta bona procedunt) aſſertores hujuſmodi debitum reſpectum haberent, jus Eccleſiaſticum diminuere non contenderent, nec decimas (quæ tributa ſunt egentium animarum) præſumerent detinere. Cum enim Deus *e*, cujus eſt terra, & plenitudo ejus, orbis terrarum, & univerſi, qui habitant in eo, deterioris conditionis eſſe non debeat, quam dominus temporalis, cujus ſtatutum de terris, quas exhibet aliis excolendas, non quidem deductis ſumptibus, aut ſemine ſeparato, neceſſario cum integritate perſolvitur: nimis profecto videtur iniquum, ſi decimæ, quas Deus in ſignum univerſalis dominii ſibi reddi præcepit, ſuas eſſe decimas, & primitias aſſeverans, occaſione præmiſſa, vel excogitata magis fraude diminui valeant, cum Deo debita ſit ſolutio decimarum, in tantum, ut ad eas Clericis exhibendas, quibus eas ipſe pro ſuo cultu conceſſit, Laici ſi moniti reddere *f* noluerint, Eccleſiaſtica ſunt *g* diſtrictione *h* cogendi. Et cum de cunctis omnino proventibus decimæ ſint reddendæ, ſicut colonus de parte fructuum, quæ ſibi remanet ratione culturæ: ſic & dominus de portione, quam percipit ratione terræ, decimam reddere ſine diminutione tenetur. Prætextu vero nequitiæ Clericorum, nequeunt eas (niſi quibus ex mandato divino debentur) pro ſuo arbitrio erogare: cum nulli ſit licitum aliena cuiquam concedere præter Domini voluntatem: [*& infra*. 2] Quoniam igitur pati nolumus, ut Eccleſiarum, & Clericorum jura præſumptione qualibet minuantur: mandamus, quatenus omnes, qui ratione perſonarum, aut etiam prædiorum decimas Eccleſiis, & Clericis tuæ diœceſis exhibere tenentur, ad eas cum integritate reddendas appellatione *h* remota compelles.

[1 *Quidam inſuper aſſerentes ſe poſſeſſiones, & omnia jura ſua cum omni honore atque diſtrictu per imperialem conceſſionem adeptos, decimas ſub hujus generalitate detinere præſumunt: occaſione præterea veteris decimationis, quam aſſerunt ſibi conceſſam, aliqui decimas novalium ſibi non metuunt uſurpare.*]

[2 *Quanquam per ſolicitudinem paſtoralis officii ſunt a ſua nequitia coercendi, & cum de cunctis omnino proventibus decimæ ſint reddendæ: ſicut colonus de parte fructuum, quæ ſibi remanet de ratione culturæ, ſic & dominus de portione, quam perceperit de ratione terræ, decimam reddere ſine diminutione tenetur.*]

CAP. XXVII.

Privilegium ſuper decimis non ſolvendis Eccleſiaſticæ perſonæ conceſſum novalia comprehendit. h. d. ſecundum intellectum, qui placet Panorm.

Idem *Abbati ſanctæ a Columbæ Senonen.* (*an.* 1210.)

EX parte *b* tua: [*& infra*. 1] Cum *igitur* tibi, quod majus eſt, ſit conceſſum, ut videlicet decimas de laboribus terræ parœciarum tuarum cum integritate percipies, de novalibus eas exigere ſatis potes: quia ubi majus conceditur, minus conceſſum eſſe videtur.

[1 *Fuit propoſitum coram nobis, quod cum tibi de laboribus terræ parœciarum tuarum Eccleſiis, ſicut aſſeris, ſit indultum decimas cum integritate percipere, dignaremur miſericorditer indulgere, ut de terris, quæ infra parœcias tuas noviter rediguntur ad culturam, de indulgentia noſtra exigendi decimas facultatem haberes.*]

CAP. XXVIII.

Negotiator de lucro decimam ſolvit deductis expenſis, quas facit de pecunia decimata: expenſæ vero, quæ fiunt pro habendis fructibus, non deducuntur, & de fructibus ſolvitur decima, etiam non deductis expenſis factis pro re reſtauranda.

Idem *Helien. Epiſcopo*. (*an.* 1210.)

PAſtoralis *c* officii, &c. (*& inf.* 1) Explicari poſtulaſti, utrum quis poſſit de molendinis, & piſcariis neceſſarias expenſas deducere, priuſquam ſolvat decimas ex eiſdem, ſicut eſt in negotiatione conceſſum: Ad quod reſpondemus, quod licet circa res acquiſitas, vel factas de pecunia decimata, cum ipſæ venduntur, credamus deducendas expenſas, & de reſiduo, quaſi de lucro decimas perſolvendas, ut ſi vendatur domus, ager, vinea, clibanus, molendinum, grex, aut quælibet merces: expenſas tamen, quæ fiunt pro fructibus percipiendis, ex illis, de quibus fructus proveniunt, non credimus deducendas, etiamſi fuerint decimatæ: quoniam ſalva decima, fructus efficiuntur eorum, qui faciunt ipſas expenſas. Fructus autem ipſos *d* alienari poſſe non credimus, niſi cum onere decimarum. Nec pro reſtaurando detrimento quarumlibet rerum, ex quibus decimæ perſolvuntur, credimus deducendas expenſas, de proventibus decimandis: quia penes dominum res permanent reſtauratæ: ut ſi pars aliqua moriatur armenti, deterioretur vinea, portio mercis depereat, vel totus clibanus deſtruatur.

CAP. XXIX.

Qui præſcribit decimas in altera parœcia, ſi ibi inſurgant novalia, ipſorum decimas non habebit.

Idem.

CUm *e* contingat interdum in tua diœceſi: [*& inf.* 1] Cum in quibuſdam parœciis ad quaſdam Eccleſias, vel perſonas Eccleſiaſticas ab antiquo pertineat perceptio decimarum, & de novo fiant novalia in eiſdem, quæris a nobis, ad quam hujuſmodi novalium decima incipiat pertinere? Unde inquiſit. t. t. reſpond. quod cum perceptio decimarum ad parœciales Eccleſias de jure communi pertineat, decimæ novalium, quæ fiunt in parœciis earundem, ad ipſas proculdubio pertinere noſcuntur, niſi ab his, qui alias percipiunt *f* decimas, rationabilis cauſa oſtendatur *g*, per quem appareat, novalium ad eos decimas pertinere.

[1 *Præ-*

a *Vid. deciſ. Capell. Toloſ.* 440. b *vid. l. cum quidam cum unlgat. ff. de liber. & poſthum.* c *Cap. 2. eod. tit. in 3. compil.* d *In recent. impreſſis, decimas Eccleſiæ a Clericis tuis, &c. ſed nos ex antiq. exemplar. Greg. repoſuimus, ut eſt impreſſum, quam lectionem agnovit Hoſtienſ.* e *Pſal. 23.* f *ſolvere.* g *ſint.* h *vid. Conc. Trid. Seſſ. 25. de reform. c. 12. adde Conc. Matiſc. 2. c. 5. & Synodum Ticinenſem. §. in ſacris. vid. hic Henricum Borch.*

a *Sancta Columbana. al. Sancti Columbani.* b *C. 5. eod. tit. in 3. comp. & faciunt tradita per Jaſ. in l. 1. de tranſact.* c *C 4. eod. tit. in 3. comp. vid. Turrec. in c. revertimini. 16. q. 1.* d *il-lae.* e *Cap. 1. eod. tit. in 4. compil. vid. Covarr. l. 1. var. reſol. c. 17. circa fin.* f *accipiunt.* g *vid. l. non omn. per Bart. ff. de legibus.*

[1 *Præterea requiſiſti, cum aliqua prædia, de quibus Eccleſiis, aut perſonis Eccleſiaſticis decimæ ſolvebantur, ad fratres Ciſtercien. ordinis donationis, vel emptionis, aut alio titulo devolvuntur, an iidem fratres de eiſdem prædiis ipſis Eccleſiis, vel perſonis decimas ſolvere teneantur. Super quo tale damus reſponſum, quod cum prædictis fratribus a ſed. Apoſt. ſit indultum, ut de laboribus ſuis, quos propriis manibus, aut ſumptibus excolunt, decimas nulli prorſus ſolvere teneantur, de prædiis taliter acquiſitis Eccleſiis, vel perſonis Eccleſiaſticis decimas ſolvere non teneantur, dummodo propriis manibus eorum.., aut ſumptibus excolantur.*]

CAP. XXX.

Decima omnium fructuum prædii debetur ei, qui decimas ibi præſcripſit, ſed ad aliud prædium præſcriptio non extenditur.

Idem Innoc. III. *Epiſcopo Beluacen.* (an. 1211.)

CUm in tua a diœceſi quædam monaſteria, & conventuales Eccleſiæ in multis parœciis majores decimas percipiant & minutas, de quibuſdam fructibus annuatim perceptis non fuerunt decimæ perſolutæ. [*& infra*. 1] Reſpondemus, quod ſi fructus prædicti de illa terra proveniunt, de qua monaſteria, vel conventuales Eccleſiæ aliquas percipiebant ratione decimarum proventus: eis proculdubio decimæ fructuum debentur eorum, cum ipſa terra illa ab antiquo fuerit decimalis, & non debeat una eademque Eccleſia *b* diverſo jure cenſeri: alioquin parœcialibus Eccleſiis exſolvantur, ad quas de jure communi ſpectat *c* perceptio decimarum.

(1 *Quæſiviſti per ſed. Apoſt. edoceri, utrum decimæ fructuum prædictorum ad parœciales Eccleſias, quæ nec minutas recipiunt, nec minutas, an ad monaſteria, & illas conventuales, quæ decimas alias percipiunt ab antiquo, debeant pertinere.*]

CAP. XXXI.

Laici Eccleſias, vel decimas donare non poſſunt, etiamſi ſint Reges: nec ex eorum titulo præſtatur cauſa præſcribendi:

Idem *Veſprimen.* d *Epiſcopo*. (an. 1210. *in Hungariam.*)

DUdum e adverſus fratres Hieroſolymitanos Hoſpitalis ſancti Stephani, te proponente in noſtra præſentia quæſtionem, quod ipſi decimas de laboribus ruſticorum ſuorum Veſprimen. Eccleſiæ debitas non permitterent tibi ſolvi. [*& infra*. 1] Comparentibus igitur te, ac ipſis ſtatuto termino coram nobis, G. Presbyterum Cardin. tibi, & eis conceſſimus auditorem, coram quo decimas terrarum, quæ per ruſticos *f* Hoſpitalis Veſprimen. diœc. excoluntur, & de Chirographo *g*, & de Novacularia Eccleſias, quæ per ipſos Hoſpitalarios detinentur, intentione tua de jure communi fundata, petiſti. Prior autem Hoſpitalis in prædictis decimis, & Eccleſiis præſcriptionem allegans, propoſuit ſe non teneri tibi ſuper his reſpondere: quod cum per auditorem ad noſtram audientiam perveniſſet, mandavimus, quod idem Prior præſcriptionis titulum, quem allegavit, probaret: qui B. Regis, ac Reginæ Hungariæ privilegia exhibuit, qui Eccleſiam ſancti Stephani, ad quam dictæ Eccleſiæ cum eiſdem decimis pertinebant, in perpetuam eleemoſynam hoſpitali donationis titulo conceſſerunt, confirmationis Clementis Papæ præd. noſt. ſcriptum exhibens, per quod probare volebat, conceſſionem prædictam plenum habere vigorem: [*& infra*. 2] Cæterum ex parte tua fuit propoſitum, quod in decimis, & Eccleſiis a Rege, & Regina donatis, præſcriptionem non poterat opponere pars adverſa, quæ nec a donatione ipſorum initium habere poterat, nec a confirmatione præfata tantum effluxit temporis, quod poſſit præſcriptio confirmari, & ſic donationis Regis, & Reginæ allegatus titulus nullus erat, cum ſacrilegii crimen incurrat, qui Eccleſias, vel Eccleſiaſticum aliquid a de manu receperit *b* laicali: (*& infra*. 3) Nos igitur cum donatores prædicti conferre non potuerint aliis, quæ ipſi de jure non poterant poſſidere, & per confirmationem prædicti Clementis ſuper Eccleſia ſancti S. Hoſpitali cum decimis, & aliis pertinentibus ad ſe *c* factam, etiamſi authenticum *d* appareret, juri epiſcopali nullatenus derogetur: ſententialiter prohibemus, ne fratres Hoſpitalis præſumant ulterius impedire, quo minus decimas percipias memoratas, & pacifice poſſideas in futurum.

[1 *Eos citavimus, præfigentes eis terminum Concilium generale, quo cum inſtrumentis, & rationibus ſuis noſtro ſe conſpectui præſentarent, tibi reſpondere parati.*]

[2 *Et aſſerens nihilominus ipſam a fel. record. Lucio PP. præd. noſt. poſtmodum confirmatam.*]

[3 *Unde ſi contingat Laicum in donatione Eccleſiæ talibus verbis uti: Do tibi Eccleſiam talem: nihil aliud concedere intelligitur, niſi jus patronatus tantum, quod habet in ipſa, prout in conſtitutione a nobis edita continetur expreſſe. Contra confirmationem autem fuit hoc modo reſponſum, quod confirmata ipſa Eccleſia S. Stephani cum omnibus decimis & Eccleſiis, & aliis, quæ ad eandem pertinent, confirmetur, jus Epiſcopale non tollitur, cum de illo nil exprimatur ibidem, ſed tantum debita decimarum portio in parochia S. Stephani collatarum, ſecundum terræ conſuetudinem eiſdem Hoſpitalariis reſervetur. Præſertim cum petitæ decimæ a te in parochia S. Stephani non conſiſtant, quod de plano confeſſa eſt pars adverſa. Contra vero fuit a parte altera replicatum, quod cum ſpatio XXX. annorum tacueris, juri tuo tacite renunciaſſe videris, ſed hoc pars tua viſa eſt repellere, allegando quod XXX. annorum taciturnitas non in jure communi, ſed in privilegiis noſcitur obtinere: unde jure communi quod habet Epiſcopus in decimis, vel Eccleſiis ſuæ diœceſ. non niſi XL. annorum taciturnitate privetur.*]

CAP. XXXII.

Domini prædiorum cogi poſſunt, ut prædia dent colenda talibus, a quibus ſine contradictione Eccleſia poſſit decimas conſequi. h. d. uſque ad §. Ille.

Idem *in Concilio generali*. e (*an*. 1216.)

IN aliquibus regionibus *f* quædam permixtæ ſunt gentes, quæ ſecundum ſuos ritus decimas de more non ſolvunt, quamvis cenſeantur nomine Chriſtiano: his nonnulli domini prædiorum ea tribuunt excolenda, ut decimis defraudantes Eccleſias, majores inde reditus aſſequantur. Volentes igitur ſuper his Eccleſiarum indemnitatibus providere, ſtatuimus, ut ipſi domini *g* talibus perſonis, & taliter ſua prædia excolenda committant, quod abſque contradictione Eccleſiis decimas cum integritate perſolvant, & ad id, ſi neceſſe fuerit, per cenſuram Eccleſiaſticam compellantur.

Iſte §. propter ſui brevitatem non ſummatur.

Illæ quippe decimæ neceſſario ſolvendæ ſunt, quæ debentur ex lege divina, vel loci conſuetudine approbata.

CAP. XXXIII.

Prius ſolvendæ ſunt decimæ, quam cenſus ſeu tributa: & ſi prius illa ſolvuntur, poſtea decimari debent.

a *Cap.* 2. *eod. tit. in* 4. *compil. An minutæ decimæ neceſſario ſolvi debeant*; *B. Thom.* 2. 2. *q.* 87. *art.* 2. *ad* 3. *arg.* b *al. ita: una eademque res*, &c. c *pertinet*. d *Veſprimien. al. Veſpertimen.* e *Cap.* 9. *eod. tit. in* 4. *compil. vid. Oldrad. conſ.* 1. *vid. Covarr. l.* 1. *var. reſ. c.* 17. f *In antiquis manuſcr. ita: quæ per ruſticos in Veſprimenſi diœceſi excoluntur*, g *Chiropha al. Curge, al. Sirogan, al. Cirogra*.

a *al. aliquod*. b *reciperet*. c *a ſe, in recentioribus, ſed in antiq. ad ſe, habetur: id eſt, ad Eccleſiam S. Stephani*. d *authentica, in recentibus: ſed in antiquis authenticum legitur*. e *Innoc. III. in Conc. gener. Lat. cap.* 53. f *C.* 5. *eod. tit. in* 4. *compil.* g *In Cod. Barb. ita; ut ipſi domini de cætero, talibus*, &c.

Idem Innoc. III. *in eodem* a [*an.* 1216.]

CUm non ſit in homine, quid *b* ſemen ſerenti reſpondeat, quoniam juxta verbum Apoſtoli: *Neque qui plantat, eſt aliquid, neque qui rigat, ſed qui incrementum dat Deus*: ipſum quidem de *c* mortificato ſemine plurimum fructum affert, nimis avare quidam in decimis defraudare nituntur, cenſus, & tributa, quæ interdum indecimata prætereunt, de frugibus primitus deducentes. Cum autem in ſignum univerſalis dominii, quaſi quodam titulo ſpeciali, ſibi Dominus decimas reſervaverit: nos & Eccleſiarum diſpendiis, & animarum periculis obviare volentes, ſtatuimus, ut in prærogativam dominii generalis exactionem tributorum, & cenſuum præcedat ſolutio decimarum, vel ſaltem hi, ad quos cenſus, vel tributa indecimata pervenerint (quoniam res cum onere ſuo tranſit) ea per cenſuram Eccleſiaſt. decimare cogantur Eccleſiis, quibus de jure debentur.

CAP. XXXIV.

Ciſtercienſes, Templarii, & Hoſpitalarii de fructibus poſſeſſionum, quas acquiſierunt poſt Concilium generale, de quo hic, decimas ſolvere tenentur, ſi de illis poſſeſſionibus prius ſolvebantur decimæ.

Idem *in eodem.* [*Concil. gener.*] d

NUper Abbates *e* Ciſtercien. ordinis in generali Concilio *f* congregati ad commonitionem noſtram provide ſtatuerunt, ne de cætero fratres ipſius ordinis emant poſſeſſiones, de quibus decimæ debeantur Eccleſiis, niſi forte pro monaſteriis noviter fundandis. Et ſi tales poſſeſſiones eis fuerint pia fidelium devotione collatæ, aut emptæ pro monaſteriis de novo fundandis, committantur aliis excolendæ, a quibus Eccleſiis decimæ perſolvantur. Ne occaſione privilegiorum ſuorum Eccleſiæ ulterius prægraventur, decernimus, ut de alienis terris, & amodo acquirendis, etiamſi eas propriis manibus, aut ſumptibus excolunt, decimas perſolvant Eccleſiis, quibus ratione prædiorum antea ſolvebantur, niſi cum ipſis Eccleſiis aliter duxerint componendum. Et hoc ipſum ad alios regulares, qui gaudent ſimilibus privilegiis, extendi volumus, & mandamus: ut Eccleſiarum Prælati promptiores, & efficaciores exiſtant ad exhibendam eis de ſuis malefactoribus juſtitiæ complementum, eorumque privilegia diligentius, & perfectius ſtudeant obſervare.

CAP. XXXV.

Breve eſt, & ideo non ſummatur.

Gregorius IX. (*an.* 1235.)

INterdicimus univerſis perſonis Eccleſiaſticis, ut decimas detentas a Laicis ad alienas Eccleſias pertinentes in pignus recipere ab eiſdem Laicis non præſumant.

TITULUS XXXI.

DE REGULARIBUS *g*, ET TRANSEUNTIBUS AD RELIGIONEM.

CAP. I.

Non poteſt quis ad religionem admitti niſi volens, & in ætate idoneus.

Ex Concilio Moguntino.

NUllus tondeatur *h*, niſi in legitima ætate, & ſpontanea voluntate.

a C. 54. & c. 6. *eod. tit. in* 4. *compil.* b *quod.* 1. *Corinth.* 3. c *Hanc periodum ex antiquis reſtituimus, ut eſt impreſſa: nam in vulgatis perperam legebatur. Joan.* 12. d C. 55. e *Cap.* 7. *eod. tit. in* 4. *comp.* f Pro voce, concilio, *quæ eſt in antiq. omnib. Cod. in antiqua comp. ponitur capitula, quod non eſt ineptum: nam generales Monachorum conventus Capitula vulgo dicuntur.* g *de materia hujus tit. vid. Concil. Trident. Seſſ.* 25. *tit. de regularib.* h *vid. B. Thom.* 2. 2. *qu.* 189. *art.* 5. & *Conc. Trid. infra citatum.*

CAP. II.

Impubes monaſterium ingreſſus poſt annum a parentibus revocari non poteſt. h. d. primo. *Pubes per vim ingreſſus, poſt annum exire, vel a parentibus revocari non poteſt.* h. d. ſecundo. Abbas Siculus.

Ex eodem.

SI quis *a* ante annos legitimos tonſuratus eſt ſine conſenſu parentum ſuorum, ſi parentes ipſius intra annum non reclamaverint ad Principem, aut proprium Epiſcopum, vel ad miſſum dominicum, in clericatu permaneat. Si vero poſt legitimos annos per vim *b* Clericus factus eſt, & nec ipſe, nec parentes ejus intra annum ad memoratas perſonas reclamaverint, in clericatu permaneat, ſicut is, de quo ſuperius dictum eſt.

CAP. III.

Clericus ſecularis utens habitu, & nomine monachali, cogitur, ut fiat Monachus, vel ab hoc deſiſtat.

Ex Concilio Toletano.

UT Clerici, qui ſe fingunt habitu, & nomine Monachos, & non ſunt, corrigantur: ut *c* veri Monachi ſint, vel *d* veri Clerici.

CAP. IV.

Novitia, quæ ſponte ſe ingerit actibus Profeſſarum, per hoc cenſentur Profeſſa. h. d. & eſt caſus multum notabilis.

Ex Concilio Arelaten. *e*

VIdua ſi ſponte velum converſionis, quamvis non ſacrum ſibi impoſuerit, & in Eccleſia inter velatas oblationem Deo obtulerit, velit nolit ſanctimoniæ habitum ulterius debet habere: licet ſacramento firmare velit, eo tenore velamen ſibi impoſuiſſe, ut deponere poſſet.

CAP. V.

Monachus temere ad aliud monaſterium tranſire, vel peculium habere non poteſt.

Gregorius *Anthemio Subdiacono.* (*an.* 600.)

JOannes frater: [& *infra.*] Præſenti juſſione *tibi* mandamus, ut ne quem Monachum de monaſterio in monaſterium temere migrare liceat, nec eorum aliquem peculiare quicquam habere. Sed ſi hoc præſumpſerit, monaſterio, in quo ab initio converſatus eſt, ſub Abbatis ſui regula competenti coercitione reddatur.

CAP. VI.

Ubi eſt dura congregatio, vel religio, requiritur in profitente plena pubertas, ſcilicet tempus 18. *annorum:* h. d. habito reſpectu ad mentem literæ. Et eſt textus ſingularis.

Ex Regiſtro Gregorii. *f* (*an.* 600.)

QUia in inſulis dura eſt congregatio Monachorum, pueros in eorum monaſteriis ante 18. annum ſuſcipi prohibemus.

CAP. VII.

Si Ciſtercienſis ſine licentia ſui Abbatis ad aliud monaſterium tranſit, ad proprium monaſterium regredi cogitur.

Alexander III. *Archiepiſcopis, & aliis Eccleſiarum Prælatis, per Galliam g conſtitutis.*

[*an.* 1170.]

NOn eſt vobis dubium: [& *inf.* 1] Univerſitati veſtræ mandamus, quatenus Monachos, vel Converſos Ciſtercien. ordinis, poſt profeſſionem ſine licentia Abbatum ſuorum, per Epiſcopatus veſtros recipi nullatenus permittatis. Et ſi qui ex eis, ſine licentia Abbatum ſuorum, de monaſterio exire præſumpſerint, & commoniti celeriter non redierint, eos regredi compellatis. (1 *Aut*

a *Burch. l.* 8. *Decr. c.* 3. *Ivo p.* 7. *c.* 26. b *Vide Conc. Trid. Seſſ.* 25. *tit. de regul. c.* 19. c *aut.* d *aut.* e *al. Aurelian. ſed habetur in Conc. Tribur. c.* 25. *refert. Burch. l.* 8. *c.* 36. *Ivo p.* 7. *c.* 55. & *c.* 6. *eod. t. in* 1. *comp. quib. locis aliis Conciliis tribuitur, ſed fortaſſis non recte.* f *l.* 1. *epiſt.* 48. *ad Anthemium, ut refert. Grat.* 20. *q.* 1. *c. quia autem.* & *c.* 1. *eod. tit. in* 1. *compilat.* g *in Gallia.*

Digitized by Google

[1 *Aut incertum, quemodo fratres religioſi Ciſtercien. ordinis in religione permaneant, & virtute, quod ex inſtitutione primum prædeceſſorum noſtrorum his, qui in eorum monaſteriis profeſſionem faciunt, ſine Abbatis ſui licentie prohibetur de clauſtro diſcedere, & diſcedentes in aliis monaſteriis recipi. Inde eſt, quod nos eandem conſtitutionem non ſolum amicam religioni, ſed etiam conſonam rationi ſolicite conſervare volentes.*]

CAP. VIII.

Profeſſio facta ante XIV. annum non obligat: poſt XIV. vero ſi fit per ſuſceptionem habitus Profeſſorum, etiam non obliges, niſi detur perſeverentia tridui.

Idem *Magiſtro F. Civitaten.* a Canonico.
(*an. 1170. in Hiſpaniam.*)

AD noſtram noveris *b* audientiam pervaniſſe, quod Eremitæ de Monteſolio quoſdem pueros ſeduxerunt in tantum, quod quidam ſuaſionibus eorum aſſenſum præbentes, ſtatim religionis habitum in ipſorum monaſteriis ſuſceperunt, quorum unus D. nomine ſtatim pœnituit, quod habitum induiſſet: [*& inf. 1*] Quocirca mandamus, quatenus ſi conſtiterit, quod præfatus T. ante conſummationem XIV. anni ſuſceptum habitum depoſuerit, aut ſi poſt XIV. annum habitum ipſum ſine probatione ſuſceperit, & intra triduum depoſuerit, eum ab impetitione prædictorum Eremitarum denuncies abſolutum: & eam, quem, poſtquam exivit, juravit accipere in uxorem, libere poſſe traducere, ſi alia *c* cauſa rationabilis non obſiſtat *d*.

(*1 Id quod fecerat, ſuis parentibus intimavit, qui ad locum ipſum mora poſtpoſita accedentes, eum inde traxerunt, & cum non ſtetiſſet ibi, niſi per unam noctem tantummodo, ſicut accepimus, præfati Eremitæ, & quidam alii non permittunt eum quandam puellam ducere in uxorem, quam ipſe juravit in uxorem ducere, & ſicut dicitur, deſponſavit.*)

CAP. IX.

Qui recipit habitum Profeſſorum, ubi diſtincti ſunt habitus, compellitur ibi, vel alibi eſſe religioſus: ſed ſi recipit habitum Novitiorum, poteſt ad ſeculum redire.

Idem *Elienſi Epiſcopo.* [*an.* 1180.]

SUper eo *e*, quod quæſitum fuit de Clericis, qui religionis habitum ſuſceperunt, & ante profeſſionem ad priorem ſtatum ſunt reverſi: reſpondemus, quod ſi auſteritatem religionis, ad quam migraſſe noſcuntur, ſervare noluerint, ad minorem religionem ſunt cogendi tranſire; nec amplius in Eccleſiis ſecularibus debeat aſſumi: ne contra votum, quod Domino fecerunt, venire probentur. Verum ſi ante ſuſceptum hujuſmodi habitum in probatione poſiti recedere voluerint, ſecundum regulam B. Benedicti non videntur prohiberi ad priorem ſtatum redire, quæ videtur præcipere, ut in eadem veſte, in qua veniunt, revertantur.

CAP. X.

Canonicus regularis poteſt effici Monachus, ſi religio, ad quam tranſit, eſt ſtrictior ſua: alias ſecus.

Idem *Ambianen. Epiſcopo.* (*an.* 1180.)

SAne de Canonico *f*, qui in Eccleſia Aromaten. profeſſionem fecerat, & fugerat ab eadem, in Monachum a quodam Abbate receptos id tuæ fraternitati ſignificamus, quod ſi locus, ubi nunc permanet, majoris religionis, quam Eccleſia Aromaten. exiſtat *g*, ipſum in eodem loco cum pura conſcientia remanere permittas, alioquin eum ad priorem Eccleſiam redire compellas.

a *Civitanen alias deſideratur inſcriptio in C. Barbar. & aliis.* b *poſt Conc. Lat. p.* 21. *c.* 1. *& C.* 8. *eod. tit. in* 1. *comp* c *aliqua.* d *obſtat.* e C. 9. *eod. tit. in* 1. *comp. & poſt Conc. Lat. ſub Alexan. III. p.* 21. *c.* 2. f C. 10. *eod. tit. in* 1. *comp. & poſt Conc. Lat. p.* 50. *c.* 29. g *exiſtit.*

CAP. XI.

Minor XIV. annis profitendo non obligatur religioni, niſi factus major ratum habuerit.

Idem *Belvacen. Epiſcopo.* (*an.* 1180.)

SIgnificatum eſt *a* nobis: [*& inf. 1*] Mandamus, quatenus ſi inveneris, quod G. non fuiſſet a parentibus oblatus, & intra XIV. annum facti voti pœnitens a religione receſſerit, ab illo voto profeſſionis, quod fecit, denuncies abſolutum. Si autem a parentibus fuerit oblatus, ſeu XIV. annum compleverit, cum religionem intravit, ſeu poſt decimumquartum annum profeſſionem a ſe prius factam, ratam habuerit: eum ad eandem, vel ad aliam religionem tranſire compellas.

(*1 Ex ore certo monſtratum, quod G. nondum incipiens eſſe XIV. annorum timore magiſtri, qui eum litteris erudiebat, habitum religionis apud Eccleſiam de Ruſſon ſuſcepit, & inde ſicut puer infra annum receſſit, & per ſeculi vanitatem jam ſex annis, & eo amplius vagabundus diſcurrit. Unde quoniam hujus rei veritas nobis non conſtat, f. t. per Apoſt. ſ. præ.*)

CAP. XII.

Si filia minor XII. annis a parentibus monaſterio tradita, major facta ſponte velatur, ad ſeculum redire non poteſt.

Clemens III. (*an.* 1190.)

CUm *b* virum: (*& infra.* 1) Utrum ea, quæ intra diſcretionis annos a parentibus monaſterio tradita, habitum religionis induens, benedictionem accepit, & exiens poſtmodum ſe cuidam militi copulavit, ad monaſterium redire cogatur: Conſultationi tuæ taliter reſpondemus, quod cum juxta Concilii Toletani *c* cenſuram Monachum aut paterna devotio, aut propria profeſſio faciat: quicquid horum fuerit allegatum *d*, tenebit, revertendi ad ſeculum aditu penitus interdicto. Non enim videtur illa monaſticæ profeſſionis a ſe poſſe jugum excutere, cum eam non conſtet evidenter contradixiſſe, cum benedictionem accepit, quam nonniſi in ætate diſcretionis recipiunt, quæ velantur, præſertim ſi ratihabitione ſecuta *e* (etſi eam quandoque contradixiſſe conſtiterit) quod ante geſtum fuerat, roboretur. Nec obloquitur, quod de præd. noſtr. Leonis Papæ conſtitutione per contrarium ſenſum ſumitur *f*, ut puellæ, quæ coactæ parentum imperio virginitatis habitum ſuſceperunt *g*, ipſum poſſint ſine prævaricatione deſerere: cum de ea recte *h* poſſit intelligi, quæ in ætate nubili noſcitur conſtituta, tunc enim quia liberum habet arbitrium, in electione propoſiti ſequi paternam non cogitur voluntatem.

(*1 Te prudentem novertmus, & diſcretum, & ſi in aliquibus dubitas, conſilium a nobis ſolicitudine paſtorali requiris, & tibi de jure canonico, quod poſſumus, reſpondemus, & prudentiam tuam dignis in Domino laudibus commendamus. Curaſti ſiquidem tua nobis inſinuatione proponere.*)

CAP. XIII.

Valet profeſſio facta ſine ſuſceptione habitus religionis.

Idem. [*an. eod.*]

POrrectum *i* nobis ex parte tua petitorium continebat, quod I. Canonicus Archeſontinus infirmitate gravatus, votum, ut fieret Monachus, ſe aſſerit emiſiſſe: unde metuens, ne voto decederet non completo, junctis manibus tibi ſe reddidit in Monachum, & in fratrem: [*& infra.* 1] Inquiſitioni tuæ taliter reſpondemus, quod eum

a C. 11. *eod. t. in* 1. *comp. & poſt Conc. Lat. p.* 50. *c.* 30. b C. 3. *eod. tit. in* 2. *comp.* c *id eſt, Conc. Tol. IV, c.* 48. d *alligatum. legitur in Conc. & in omnib. manuſcr. quam lectionem his etiam agnovit Hoſtienſis, in C. Barbar. periodus punctis ita diſtinguitur, quicquid horum fuerit allegatum, tenebit? quod exponit Hoſtienſ. e ſequenti,* f *aſſumitur.* g *receperunt.* h *Dictio, recte, deeſt in vetuſtiorib.* i C. 4. *eod. tit. in* 3. *comp.*

cum Monachum non faciat habitus, ſed profeſſio regularis, ex quo a convertendo votum emittitur, & recipitur ab Abbate, talis ut fiat Monachus, & reddat Domino, quæ promiſit, erit utique compellendus.

[1 *Alii quoque in tua abſentia in Sacerdotum manibus Monachos ſe fieri devoverunt, jam facti, ad vomitum redierunt, & cum familiares monaſterii tui antea extitiſſent, pro eo quod non ſunt ad familiaritatem antiquam admiſſi, adverſarii facti ſunt, pro amicis. Utrum ergo eorum talium factum diſſimulare valeas, ne fiant deteriores, an ſint ad promiſſa ſolvenda compellendi, per nos poſtulas edoceri. Nos igitur*]

C A P. XIV.

Si pater ſe cum bonis ſuis, & filio impubere obtulit monaſterio, filius factus major exire poteſt religionem, & legitimam a monaſterio petere.

Celeſtinus III. (*an.* 1195.)

CUm *a* ſimus: [*& infra.*] Sane noſtris auribus eſt relatum, quod cum B. miles ſe cum filio ſuo diſcretionis annos nullatenus attingente, ad quoddam monaſterium cum bonis ſuis etiam contuliſſet, dictum filium ſuum fecit habitum ſuſcipere monachalem: [*& infra.* 1] Diſcretioni tuæ taliter reſpond. quod ſi dictus puer ad annos diſcretionis pervenerit, & habitum retinere noluerit monachalem, ſi ad hoc induci nequiverit, non eſt *b* ullatenus compellendus: quia tunc liberum ſibi erit cum dimittere, & bona paterna, quæ ipſi ex ſucceſſione proveniunt, poſtulare.

[1 *Cumque ipſi puero diſciplina monaſterii propter aſperitatem regulæ diſpliceret, & infra ſpatium X. hebdomadarum a monaſterio, & habitu taliter ſuſcepto reſiliens bona patris ab Abbatia illa cœpit cum inſtantia poſtulare, & cum ſuper hoc ad diœceſ. Epiſcopum quæſtio lata fuiſſet, & coram eo aliquandiu diſceptatum: quia plerique diſſentire de rigore canonum videbantur, ſi conſanguinei pueri prædicti poſſent teſtibus comprobare, illum quando fuit oblatus infra annos diſcretionis exiſtere, ipſum tali voto nullatenus obligari: dictus Abbas ad Maguntinæ ſedis audientiam appellavit, & quidam ex conſanguineis ejuſdem pueri ad Romanam Eccleſiam appellationem, ſicut ex literis Augen. Epiſcopi comperimus, tranſtulerunt. Ideoque.*]

C A P. XV.

Furioſus profitendo non obligatur, niſi factus ſanæ mentis ratum habuerit.

Innocentius III. *Epiſcopo, & Capit. Targilon. c*
(*an.* 1212.)

SIcut *d* tenor literarum: [*& infra.* 1] Conſultationi veſtræ taliter reſpond. quod licet iſta duo inter ſe repugnantia videantur, ut quiſquam ſcilicet ſit extra ſe poſitus, & de præſenti vita deſperet: ſi tamen eo tempore, quo P. Sacerdos lator præſentium poſitus extra mentem *e* aſſeritur, indutus fuit habitu monachali, cum alienatus non ſentiat, ac per hoc non valeat conſentire, eum denuncietis ab obſervatione monaſtici ordinis abſolutum: niſi poſtquam mentis ſuæ factus eſt compos, ſpontanea voluntate profeſſionem fecerit monachalem.

[1 *Veſtrarum nobis aperuit, cum P. lator præſentium in ſacerdotali eſſet officio conſtitutus, & tanta rerum temporalium indigentia laboraret, quod nec ſibi, nec ſuis progenitoribus, ſeu fratribus in neceſſitatibus propriis poſſet aliquatenus providere: propriis corporis laboribus, & maris periculis multis ſe non dubitavit exponere, ut de ſuo labore & acquiſitione honeſta ſuam, & ſuorum poſſet indigentiam relevare. Contigit autem poſt hoc, quod ipſe longe a civitate conſiſtens, tam gravi cœpit ægritudine laborare, quod extra ſe poſitus deſperaret de vita præſenti, & dum in tali eſſet articulo conſtitutus, a quodam ſimplici Monacho indutus fuerit habitu monachali, & ad monaſterium deportatus. Deinde paucis diebus elapſis, cum jam in principio eſſet ſuæ convaleſcentiæ, depoſuit habitum, & de licentia ejuſdem loci Abbatis, monaſterium dereliquit, & cupiens progenitorum ſuorum indigentiis providere, a nobis ſuppliciter poſtulavit, ut poſſit ſicut prius in ſacerdotali officio miniſtrare, & vobiſcum pariter converſari. Quid autem ſuper his vobis fuerit faciendum, ſacro Apoſtolicæ ſedis oracula humiliter edoceri petiſtis. Nos igitur.*]

C A P. XVI.

Profeſſio nec fieri, nec recipi debet intra tempus probationis, ſed facta, & recepta tenet. hoc dicit, & eſt caſus notabilis, & quotidie allegatur.

Idem *Piſano Archiepiſcopo.* (*an.* 1212.)

AD Apoſtolicam ſedem *a*: [*& infra.* 1] Cum Monachum fieri ante unius anni probationem regularis inſtitutio interdicat: [*& infra.* 2] Quæſtionibus tuis taliter reſpondemus, quod licet tempus probationis a ſanctis Patribus ſit indultum, non ſolum in favorem converſi, ſed etiam monaſterii, ut & ille aſperitatem iſtius, & iſtud mores illius valeat experiri: (quod utrumque diligenter eſt obſervandum, præſertim cum ab utroque de reliquo facta *b* certa notitia non habetur:) ſi tamen ante tempus probationis regulariter præfinitum, is, qui converti deſiderat, habitum recipit, & profeſſionem emittit, Abbate per ſe, vel per alium profeſſionem recipiente monaſticam, & monachalem habitum concedente, uterque renunciare videtur ei, quod pro ſe noſcitur introductum: ideoque obligatur *c* per profeſſionem emiſſam pariter, & acceptam ad obſervantiam regularem, & vere Monachus eſt cenſendus: quia multa fieri prohibentur, quæ ſi facta fuerint, obtinent roboris *d* firmitatem. Prohibendum eſt autem *e* Abbatibus, ne paſſim ante tempus probationis quoslibet ad profeſſionem recipiant: & ſi contra formam præſcriptam quoslibet indiſcrete receperint, animadverſione ſunt debita corrigendi: cum in ſubſidium fragilitatis humanæ ſpatium probationis ſit regulariter inſtitutum.

[1 *Quæ diſponente Domino cunctorum fidelium mater eſt, & magiſtra, ſuper diverſis articulis quæſtiones dubiæ referuntur, ut quod ab ea fuerit ſuper earum ſolutione reſponſum, indubitanter ab omnibus teneatur. Ex parte ſiquidem tua tales nuper ſuſcepimus quæſtiones, quod*]

[2 *Monachi, & Moniales in tua diœceſi conſtituti, tam Clericos, quam Laicos utriuſque ſexus, ſanos pariter & infirmos, religionis habitum volentes aſſumere, nunc etiam aliquo profitentes, interdum abſque omni profeſſione recipiunt, quandoque profeſſionem illico facientes. Unde multa mala cognoſcuntur ſæpius provenire, cum infirmi ad monaſterium jam tranſlati, & emiſſa profeſſione poſtquam de infirmitatibus convaluerunt, habitum religionis abjiciant, & ad propria revertantur. Contingit etiam tales in propriis domibus remanere, cum Monachi per eos dum vivunt, nolunt ſua monaſteria prægravari: ſani facti etiam ſine probatione recepti retro aſpicientes, matrimonia contrahunt relicto habitu regulari: de quibus ſi habitum religionis aſſumunt, ante unius anni probationem, vel temporis competentis, utrum facta profeſſione a talibus, vel omiſſa Monachi debeant reputari, & ſi conjugatus converti deſiderans recipiendus ſit in Monachum, niſi uxor perpetuam continentiam repromittat, certificari a ſede Apoſt. poſtulaſti. Nos igitur.*

CAP.

a Cap. 5. eod. tit. in 2. compil. b *al. ita: non eſt ad hoc ullatenus, &c.* c *Gargilen. al. Turgin. al. Argin.* d Cap. 1. eod. tit. in 3. compil. *ubi eſt integra clauſula. vid. Barb. conſil.* 60. e *alii. ita: poſitus extra mentem, ut aſſeritur.*

a *Cap. 2. eod. tit. in 3. compil. ubi eſt integra clauſula. vid. Concilium Tridentinum Seſſ. 28. titul. de regul. cap. 15. ex qua ceſſant dubia text. & gloſſ.* b *Dictio,* facta, *deeſt in omnibus antiquis exemplaribus.* c Concil. Trident. *Seſſ.* 21. *titul. de regul. cap. 15. oppoſitum definivit.* d *Dictio,* roboris, *deeſt in antiquis, ſed ab aliis additur.* e *item deeſt dictio,* autem, *quam habet Cod. Barb.*

Digitized by Google

CAP. XVII.

Qui profeſſionem fecit, licet in clauſtro nunquam permanſerit, ſed in ſeculo, & ſuis bonis uſus fuerit, ad obſervantiam regularem compellitur.

Idem Innoc. III. *Aconen. Epiſc.* a (*1212. in Bithyniam.*)

SIcut nobis fuit *b* propoſitum, quidem Clericus, cum ægritudine nimia laboraret, quaſi de morte ſecurus, & de recuperanda ſanitate c deſperans, habitum Canonicorum regularium petiit & accepit, ſed nec ad Eccleſiam tranſiit, nec bonis ſuis uti ceſſavit, videntibus, & ſcientibus Epiſcopo, & Canonicis Eccleſiæ Nazaren. *d* a quibus habitum ſuſceperat regularem: [*& infra.* 1] Fraternitati tuæ taliter reſpondemus, quod ſi regularem habitum ſe poſtulante ſuſcepit, & ad obſervationem religionis canonicæ ſua ſe profeſſione ligavit: ad reſumendum habitum Eccleſiaſtica eſt diſtrictione cogendus, cum quod tanto tempore extra Canoniam manſit e, non in excuſationem ejus, ſed in majoris tranſgreſſionis augmentum merito valeat allegari.

[1 *Tu, licet eo tempore, quo habitum ſuſceperat in Eccleſia Nazarena, Prioris ſolicitudinem exerceres, immemor eorum quæ facta fuerant, in Achonen. Eccleſia eum in Canonicum ſuſcepiſti. Quid vero, quid ſuper hoc facere debeas, per noſtras literas poſtulas edoceri.*]

CAP. XVIII.

Poteſt religioſus zelo ſanctioris vitæ ad religionem tranſire ſtrictiorem petita prius licentia Prælati ſui, licet non obtenta, etiam ſi primum monaſterium ſit privilegiatum, quod de illo ad aliud etiam arctius tranſiri non poſſit, h. d. Et eſt caſus notabilis, & quotidie allegatus.

Idem *Priori, & Conventui Dimolienſi.* f (*an. 1212. in Angliam.*)

LIcet quibuſdam *g* Monachis, & Canonicis, necnon Hoſpitalariis, & Templariis a ſede Apoſtolica ſit indultum, ne poſtquam aliquis profeſſus fuerit apud eos, ad alium locum poſſit ipſis invitis arctioris etiam religionis obtentu tranſire, ut unuſquiſque ſecundum *h* Apoſtolum in ea vocatione permaneat, in qua dignoſcitur eſſe vocatus: quia tamen ubi Spiritus Dei eſt, ibi libertas: & qui Dei Spiritu aguntur, non ſunt ſub lege, quia lex non eſt poſita *i* juſto: ea ratione videtur hoc illis fuiſſe conceſſum, ne quis ex temeritate, vel levitate, in jacturam, vel injuriam ſui ordinis, ſub prætextu majoris religionis ad alium ordinem tranſvolaret, ſicut frequenter a multis conſtat eſſe præſumptum: non quidem ut ei tranſeundi licentia denegetur, qui eam cum humilitate ac puritate duxerit poſtulandam, ut non ficte, ſed vere ad frugem melioris vitæ valeat tranſmigrare. Talis ergo poſtquam a Prælato ſuo tranſeundi licentiam poſtulaverit, ex lege privata (quæ publicæ legi præjudicat) abſolutus, libere poteſt ſanctioris vitæ propoſitum adimplere non obſtante proterva indiſcreti contradictione Prælati: quia privilegium meretur amittere, qui conceſſa ſibi abutitur poteſtate: cum etiam Romanus Pontifex, qui ſupremam in Eccleſia obtinet poteſtatem, Archiepiſcopis, & Epiſcopis *k* cedendi licentiam ex juſta cauſa petentibus, ſine difficultate concedat. Quocirca noverint univerſi, quibus hujuſmodi privilegium eſt conceſſum, ſe ad concedendam licentiam tranſeundi taliter poſtulantibus de jure teneri: quia ſicut ſubditus a Prælato cum humilitate, & puritate debet tranſeundi licentiam poſtulare, ne bonum obedientiæ contemnere videatur: ſic profecto Prælatus ſubditos ſine difficultate, & pravitate qualibet, debet tranſeundi licentiam indulgere, ne videatur propoſitum impedire divinitus inſpiratum. Si vero probabiliter dubitetur, utrum quis velit ad ordinem arctiorem, aut laxiorem ex charitate, an ex temeritate tranſire, ſuperioris eſt judicium requirendum: ne forte Angelus Sathanæ in lucis Angelum ſe transformet. Illa ſemper regula inviolabiliter obſervata, ut nullus abſque licentia Rom. Pont. præſumat occaſione quacunque deſerere Præſulatum: quoniam ſicut majus bonum minori bono præponitur: ita communis utilitas ſpeciali utilitati præfertur *a*. Et in hoc caſu recte præponitur doctrina ſilentio, ſolicitudo contemplationi, & labor quieti. Ad quod utique deſignandum unigenitus Dei filius Jeſus Chriſtus non de Rachele ſecundum carnem natus eſt, ſed de Lia: nec legitur eum in domum ſuam Maria recepiſſe, ſed Martha. Unde quando poteſt Epiſcopus præeſſe pariter, & prodeſſe, non debet cedendi licentiam poſtulare, aut etiam obtinere. Cum ergo R. Monachus veſter ad fratres Ciſtercienſis ordinis tranſmigravarit, non ut ordini veſtro aliquatenus derogaret, ſed ut apud eos vitam duceret arctiorem: mandamus, quatenus ſuper eo, quod de corde puro, & conſcientia bona, & fide non ficta feciſſe dignoſcitur, eum nullatenus moleſteris: quia charitas eſt fons proprius, cui non communicat alienus.

CAP. XIX.

Conjuges religionem profitendo ab invicem divertere poſſunt, aliter ſi ſe abjurant, & non continent, illicitum eſt juramentum.

Idem *Præpoſito, & Decano, & Scholaſtico Demeren.*

b *Colon. diœceſis.* (*an. 1212.*)

VEniens c ad Apoſtolicam ſedem G. mulier ſupplici nobis inſinuatione monſtravit, quod cum matrimonium cum E. in facie Eccleſiæ contraxiſſet, & diutius cohabitaſſet eidem, orta eſt diſſenſio inter ipſos, in tantum, ut quod deinceps *d* alter non requireret alterum, uterque corporaliter præſtitit juramentum: hanc vir ipſe divortii cauſam aſſignans, quod quandam ipſius mulieris amitam cognoviſſet, antequam eam duceret in uxorem: quod licet aſſererent quamplurimi, non fuit ſuper hoc Eccleſiæ facta fides. Cum autem poſtmodum ad ſecunda vota convolaſſet uterque, ſecundo viro viam univerſæ carnis ingreſſo, priore ſuperſtite, dicta mulier ſe fecit in arcto loco ad pœnitentiam agendam includi, poſtulans ut ei dignaremur impendere conſilium ſalutare. Nos igitur attendentes, quod illud fuit illicitum juramentum, mandamus, quatenus præfatum virum monitione præmiſſa *e* compellatis, ut ea, quam ſuperduxit, excluſa, præfatam mulierem recipiat, audituri poſtmodum ſi quid fuerit quæſtionis. Si vero contra matrimonium nihil fuerit oſtenſum, & vir ſeculo derelicto maluerit ad regularem vitam migrare, vos ei ſuper hoc licentiam tribuatis, ut & illa poſſit in ſuo propoſito permanere.

CAP. XX.

Qui ad monaſterium convertitur ſumendo habitum novitii, poteſt intra tempus probationis redire ad ſeculum, niſi appareat eum vitam voluiſſe mutare omnino.

Idem *Abbati de Affligien. & Magiſtro R. & Canonicis Trajectin.* (*an. 1212.*)

COnſulti *f* ſumus frequenter a multis, utrum is, qui monaſterium ingreſſus eſt, habitum ſumendo novitii, ſi ante profeſſionem emiſſam intra tempus probationis exire voluerit, licite poſſit abſque apoſtaſiæ nota, vel

noxa

---

a *Aldenen.* b *Cap. 3. eod. tit. in 3. compil.* c *Et recuperanda ſanitate deſperatus.* d *Nazaren.* e *Religioſus contra bonum obedientiæ non poteſt præſcribere. vid. l. 1. C. de ſerv. fugit.* f *Dimolinenſ. al. de Malend. al. Dubeolen. al. Dunolien.* g *C. 8. eod. tit. in 1. compil.* h *1. Corinth. 7. 2. Corinth. 3.* i *impoſita.* k *Vid. B. Thom. 2. 2. q. 185. art. 4.*

a *Vid. l. actiane, §. Labeo in verſ. eo tempore. ff. pro ſocio gl. in l. 1. & ibi Bart. ff. ſolut. matr.* b *al. Demiren. al. Demagen. ſed ut plurimorum in antiq. legitur Demiren.* c *Cap. 6. eod. tit. in 3. compil. vid. Turrecremat. in c. quod Deo pari. 33. q. 5. & Sot. 4. ſent. diſt. 27. q. 1. art. 4.* d *quod ut deinceps cogatis.* e *præmiſſa.* f *Cap. 7. eod. tit. in 3. compil.*

noxa *a*, præſertim cum debito morum correctione ad ſeculum remeare. Licet autem ſuper hoc ſenſerint diverſi diverſa, nos tamen credimus diſtinguendum, utrum is, qui convertitur, propoſuerit abſolute vitam mutare, ut ſub habitu regulari omnipotenti Deo de cætero famuletur: an conditionaliter experiri obſervantiam regularem, ut ita demum ſi (intra annum) ſibi placuerit, profiteatur ordinis diſciplinam: aut ſi forte non placuerit, moribus emendatus *b* ad ſtatum revertetur priſtinum. In primo caſu debet, ut regulariter vivat, ad laxiorem ſaltem regulam pertranſire. In ſecundo poteſt ad ſeculum, non tamen ut vivat ſeculariter, remeare. Ut ergo quæ ſit ejus intentio plenius agnoſcatur, propoſitum ſuum in principio proteſtetur.

CAP. XXI.

Qui intra annum probationis non facta profeſſione redit ad ſeculum, licite poteſt ad ordines, & beneficia promoveri.

Idem Innoc. III. [*an.* 1212.]

POſtulaſti: *c* [*& infra.*] Tertio quæſiviſti, utrum illi, qui in annis minoribus conſtituti noviti orum habitum ſuſceperunt, & intra annum poſtmodum non facta profeſſione ad ſeculum ſunt reverſi, & Epiſcopis ſuis hoc ſcientibus ad ſacros ordines ſunt promoti, ſuſtinere debeant in illis Eccleſiis miniſtrare, in quibus ſunt ab eiſdem Epiſcopis inſtituti. Nos Frat. tuæ taliter reſpond. quod propter hoc non ſunt ab Eccleſiis ipſis amovendi, ſed in eis poſſunt libere miniſtrare.

CAP. XXII.

Qui ultra annum portat habitum monachalem in monaſterio, ubi ſunt habitus indiſtincti, cenſetur Profeſſus.

Honorius III. *Venetenſ. Epiſc.* [*an.* 1222.]

EX parte *d* tua fuit propoſitum, quod nonnulli ſunt, qui licet pluribus annis geſtaverint habitum monachalem, profeſſionem tamen monaſticam non fecerunt. Unde cum ſuper eo, quod habent proprium, & alias irregulariter vivunt, a te, vel ab aliis arguuntur: non erubeſcunt dicere, ſe ad carentiam proprii, & continentiam, ac alias regulares obſervantias non teneri, cum habitus non faciat Monachum, ſed profeſſio regularis: [*& infra.* 1] Ideoque Fraternitati tuæ mandamus, quatenus quoslibet tibi lege diœceſana ſubjectos, qui prædicto modo terram duabus viis ingredi non verentur: ut poſtquam per annum geſtaverint habitum monachalem, regulam ſecundum formam ordinis profiteantur, & ſervent, Eccleſiaſtica cenſura compellas.

[1 *Quare ſuper his Apoſtolicum remedium poſtulaſti, cum inordinata prævaricatio hujuſmodi non ſolum eis periculum, ſed etiam ſcandalum inferat mentibus aliorum.*]

CAP. XXIII.

Intra probationis annum libere quis redit ad ſeculum, niſi profeſſionem fecerit tacite, vel expreſſe, vel appareat eum vitam mutare voluiſſe. hoc primo. Secundo dicit, *quod ad hoc ut dignoſcantur Novitii a Profeſſis, debet habitus Profeſſorum benedici in locis, ubi habitus non eſt diſtinctus.*

Gregorius IX. (*an.* 1235.)

STatuimus, Novitios in probatione poſitos ante ſuſceptum religionis habitum, qui dari profitentibus conſuevit, vel ante profeſſionem emiſſam ad priorem ſtatum redire poſſe libere intra annum: niſi evidenter appareat, quod tales abſolute voluerint vitam mutare, & in religione perpetuo Domino deſervire: cum quilibet renunciare valeat ei, quod pro ſe noſcitur introductum. Nihilominus ſtatuentes ad omnem ambiguitatem penitus amovendam, quod cum in quibuſdam locis religioſis Noviti orum habitus non diſtinguatur ab habitu Profeſſorum, profeſſionis tempore benedicantur veſtes, quæ profitentibus conceduntur, ut Novitiorum *a* habitus a Profeſſorum habitu diſcernatur.

CAP. XXIV.

Religioſi fugitivi annuatim ſunt requirendi, & cogendi, ut ad monaſterium revertantur.

Idem.

NE religioſi vagandi occaſionem habentes, ſalutis propriæ detrimentum incurrant, & ſanguis eorum de Prælatorum manibus requiratur: Statuimus, ut præſidentes Capitulis celebrandis ſecundum ſtatutum Concilii *b* generalis, ſeu Patres, Abbates, ſeu Priores fugitivos ſuos, & ejectos de ordine ſuo, requirant ſolicite annuatim. Qui ſi in monaſteriis ſuis recipi poſſunt ſecundum ordinem regularem, Abbates, ſeu Priores eorum monitione prævia *c* per cenſuram Eccleſiaſticam compellantur ad receptionem ipſorum, ſalva ordinis diſciplina. Quod ſi hoc regularis ordo non patitur, auctoritate noſtra provideant, ut apud eadem monaſteria in locis competentibus, ſi abſque gravi ſcandalo fieri poterit, alioquin in aliis religioſis domibus ejuſdem ordinis ad agendam ibi pœnitentiam, talibus vitæ neceſſaria miniſtrentur. Si vero hujuſmodi fugitivos, vel ejectos inobedientes invenerint, eos excommunicent, & tamdiu faciant ab Eccleſiarum Prælatis excommunicatos publice nunciari, donec ad mandatum ipſorum humiliter revertantur.

TITULUS XXXII.

DE CONVERSIONE CONJUGATORUM.

CAP. I.

Si vir de uxoris licentia profitetur, & uxor ipſa ſuſpecta nec continentiam vovet, nec religionem ingreditur, Epiſcopus uxori virum reſtituet. h. d. juxta literam.

Alexander III. *Urbergen.* d *Epiſcopo.* (*an.* 1180. *Romæ in Hungariam.*)

PRæterea *e* uterum Laicus uxoratus, qui præſentibus Sacerdotibus, & Monachis, ignorante Epiſcopo, de licentia, & permiſſione uxoris, monaſterium ingreſſus, profeſſionem fecit, uxore in ſeculari habitu remanente, nec tranſeunte ad religionem, aut perpetuam continentiam vovente, ab Epiſcopo ſuo poſſit ad torum revocari uxoris, an illa compellenda ſit continentiam obſervare? Dicimus, quod niſi uxor ad religionem tranſierit, aut perpetuo caſtitatem ſervare promiſerit, vir poteſt, & debet de monaſterio revocari.

CAP. II.

Ante matrimonium conſummatum poteſt alter conjugum etiam altero invito religionem ingredi: ſed remanens in ſeculo poteſt ad ſecunda vota tranſire.

Idem *Salernitano Archiepiſcopo.* [*an.* 1180. *Romæ in Campaniam.*]

VErum poſt *f* conſenſum legitimum de præſenti, licitum eſt alteri, altero etiam repugnante, eligere monaſterium, (ſicut ſancti quidam de nuptiis vocati fuerunt) dummodo carnalis commiſtio non intervenerit inter eos: & alteri remanenti [ſi commonitus continentiam ſervare noluerit] licitum eſt ad ſecunda vota tranſire. Quia cum non fuiſſent una caro ſimul effecti, ſatis poteſt unus ad Deum tranſire, & alter in ſeculo remanere.

CAP.

---

a *Vid. Alciat.* 4. *de verb. ſign. Corn. Fronto. lib. de different. ait: noxa pœna: noxia culpa.* b *emendatis.* c *Cap.* 1. *eod. tit. in* 4. *comp. primam quæſtionem habes ſup. de foro compet. poſtulaſti. ſecundam infra, de homicid. poſtulaſti. vid. Concilium Trident. initio præcedentis Cap. citatum.* d *Pro intellectu hujus Can. vid. B. Tom.* 4. *Sent. diſt.* 18. *q.* 5. *art.* 3.

a *Dictio*, habitus, *deeſt hic in pluribus exemplarib.* b *Later. ſub Innoc. III. c.* 12. c *præmiſſa.* d *al. Ubergenſ. al. Heliten. al. Vercell.* e *Cap.* 1. *eod. tit. in* 1. *comp. & poſt Conc. Lateranen. ſub Alexand. III. part.* 5. *cap.* 5. f *Cap.* 2. *eod. tit. in* 1. *compil. & poſt Conc. Later. p.* 5. *c.* 2.

Digitized by Google

CAP. III.

Qui invito uxore profeſſionem fecit, & ei poſtea reſtituitur, non compellitur mortua uxore ad monaſterium redire: matrimonium tamen contrahere non debet.

Idem Alex. III. *Piſano Archiepiſcopo*. (*an.* 1180.)

QUidam *a* intravit monaſterium invita uxore : qua ipſum repetente, coactus eſt ad eam redire : ea mortua, quæris, an ipſe cogatur reverti ad monaſterium, an aliam poſſit ducere in uxorem. Conſult. tuæ taliter reſpondemus, quod votum non tenuit : unde ratione voti ad monaſterium non tenetur redire : ulterius vero non poterit uxorem accipere : promiſit enim ſe non exigere debitum, quod in ejus poteſtate erat: & ideo quoad hoc votum tenuit : non reddere autem non erat in ejus, ſed mulieris poteſtate. Unde Apoſtolus *b*: *Vir non habet poteſtatem ſui corporis, ſed mulier.*

(*Quia cum vir, & uxor una caro ſint, ſicut docet Apoſt. non poteſt unus ad Deum converti, & alter in ſeculo remanere.*)

CAP. IV.

Uxoratus religionem intrare non poteſt, niſi etiam uxor ingrediatur, vel niſi ſuſpecta non ſit, & continentiam promittat. h. d. & eſt unum cap. de principalioribus tit.

Idem *Exonin. Epiſcopo*. [*an.* 1180.]

CUm ſis præditus ſcientia literarum *c*, ignorare non debes ſanctorum Patrum conſtitutioni eſſe contrarium, ut vir uxore ſua, aut uxor viro ejus non aſſumente religionis habitum, debeat ad religionem tranſire [*& inf.* 1] Inde eſt, quod auct. Apoſt. prohibemus, ne in Epiſcopatu tuo virum, vel uxorem (niſi uterque ad religionem migraverit) tranſire permittas. Verum ſi ita uxor ſenex eſt, & ſterilis, quod ſine ſuſpicione poſſit eſſe in ſeculo, diſſimulare poteris, ut ea in ſeculo remanente, & caſtitatem promittente, ad religionem tranſeat vir ejuſdem.

(1 *Ad monaſterium converti deſiderans prohibetur ſuſcipi, niſi uxor ejus pariter convertatur. Nam cum unum utrorumque corpus poſt conjugii copulationem ſit factum, incongruum eſt partem converti, & partem in ſeculo remanere : nec recipitur apud Deum illius viri converſio, cujus ſequitur conjugalis fœderis proſtitutio. Cum igitur cœtus Clericorum longe præemineat cœtui Monachorum, ita ut aliquando bonus Monachus vix bonum Clericum faciat.*)

CAP. V.

Conjugatus non eſt ordinandus ad ſacros ordines, niſi uxor continentiam promittat.

Idem *Strigon.* d, *& Colon. Archiepiſcopis*. (*an.* 1180.)

COnjugatus *e*: [*& infra.* 1] Nullus conjugatorum eſt ad ſacros ordines promovendus, niſi ab uxore continentiam profitente fuerit abſolutus.

(1 *Ad monaſterium converti deſiderans.*)

CAP. VI.

Uxoratus in Epiſcopum promoveri non poteſt, niſi uxor religionem profiteatur.

Idem *eiſdem*. [*an. eod.*]

SAne ſi conjugati *f* conſenſerint ordinari, uxoris voluntas prius eſt requirenda : (*& infra.* 1) Frat. veſtræ auctoritate Apoſtol. prohibemus, ne uxoratum præſumatis in Epiſcopum ordinare, niſi uxor prius profeſſa continentiam ſacrum ſibi velamen imponat, & religioſam veſtem aſſumat *g*.

[1 *Ut ſequeſtrato manſionis cubiculo religione promiſſa, poſtquam pariter converſi fuerint, ordinentur. Quod ſi in quibuslibet Eccleſiaſticis gradibus providenter, ſolerterque curandum eſt, ut in domo Dei nil ſit inordinatum, nihilque præpoſterum : multo magis laborandum eſt, ut in ejus promotione, qui ſuper omnes gradus continetur, ne erretur. Inde eſt, quod*]

CAP. VII.

Sponſa de præſenti non cognita, quæ dicit ſe velle religionem ingredi, compellitur intra certum tempus profiteri, vel adhærere marito.

Idem *Brixien. Epiſcopo*. [*an.* 1180.]

EX publico *a* inſtrumento nobis innotuit, quod cum Veronenſ. Epiſcopus cauſam matrimonii, quæ inter A. virum, & M. mulierem vertebatur, ſuſcepiſſet terminandam, judiciali ſententia matrimonium approbavit, & eidem mulieri præcepit, ut ad virum rediens exhiberet eidem conjugalem affectum, quod cum renueret *b*, fuit vinculo excommunicationis adſtricta. Cæterum quia licet a præfato viro deſponſata fuit, adhuc tamen (ſicut aſſerit) ab ipſo eſt incognita : mandamus, quatenus ſi prædictus vir ipſam carnaliter non cognoverit *c*, & eadem ad religionem tranſire voluerit, recepta ab ea ſufficienti cautione, quod vel ad religionem tranſire, vel ad virum ſuum redire intra duorum menſium ſpatium debeat, ipſam a ſententia, qua tenetur, abſolvas, ita quod ſi ad religionem tranſierit, uterque reſtituat alteri, quod ab eo noſcitur recepiſſe : [*& inf.* 1] Sane quod Dominus in Evangelio dicit, non licere viro *d*, niſi ob cauſam fornicationis, uxorem ſuam dimittere, intelligendum eſt, ſecundum interpretationem ſacri eloquii, de his, quorum matrimonium carnali copula eſt conſummatum, ſine qua conſummari *e* non poteſt.

[1 *Et vir ipſo ea religionis habitum aſſumente, ad alia vota licentiam habeat tranſeundi.*]

CAP. VIII.

Summa ut ſup. eod. cap. cum ſis.

Idem *Priori, & fratribus S. Joannis*. (*an.* 1180.)

UXoratus *f* ſine licentia uxoris inter vos nullatenus recipiatur, quæ integræ opinionis exiſtat, ita quod nulla ſuſpicio habeatur, eam ad ſecunda vota velle migrare, vel quod minus continenter debeat vivere : quæ ſi talis extiterit, marito ejus in conſortio veſtro recepto, ipſa publice in conſpectu Eccleſiæ continentiam profeſſa, in domo propria cum filiis ſuis, & familia poterit permanere. Si autem talis fuerit, quæ ſuſpicione non careat, voto continentiæ celebrato, a ſecularium hominum ſe converſatione removeat, & in loco religioſo, ubi Deo ſerviat, perpetuo commoretur. Nullus veſtrum mulierem aliquam tonſurare, vel ad habitandum ſecum præſumat aſſumere.

CAP. IX.

Conjugatus faciens profeſſionem uxore conſentiente, licet nunquam intravit monaſterium, ſi mortua conjuge cum alia contrahat, non valet matrimonium, & monaſterium intrare compellitur.

Urbanus III. *Priori S. Crucis*. (*an.* 1186.)

EX parte *g* Abbatis ſancti Petri ad audientiam noſtram pervenit, quod cum D. in infirmitate poſitus conſentiente uxore votum vovens caſtitatis, monachalem habitum ſuſcepiſſet, poſtmodum liberatus uxorem retinuit, & aliam ea defuncta ſibi temere copulavit. Quia vero licet prædictus D. uxore ſua remanente in

Gg

a Cap. 3. eod. tit. in 1. compil. & poſt Concil. Lateran. part. 5. c. 2. b 1. Cor. 7. c C. 4. eod. tit. in 1. comp. & poſt Conc. Later. p. 5. c. 3. d Strigonienſ. al. & Colonienſ. al. Colo en. e C. 5. eod. tit. in 1. comp. & poſt Conc. Lat. p. 5. c. 6. f C. 6. eod. tit. in 1. compil. & poſt Concil. Later. p. 5. c. 7. g In aliquot impreſſis ita: & religioſam veſtem, vel vitam aſſumat.

a Cap. 7. eod. tit. in 1. comp. & poſt Concil. part. 5. c. 8. Vid. Turrecrematam in cap. ſunt qui dicunt. 22. qu. 2. 2. & Scotum lib. 4. ſent. diſt. 27. q. 1. art. 4. b renueris. c cognovit. d Conc. Trident. ſeſſ. 24. tit. de Sacram. matrim. c. 6. & 7. Matth. 5. & 19. e conſirmari. f Cap. 8. eod. tit. in 1. comp. & poſt Conc. Lateran. part. 5 c. 9. Vid. quos citavi ſupr. eod. in cap. conjugatus. g Cap. 1. eod. tit. in 2. compilat.

in ſeculo, de jure ad religionem nequiverit proficiſci, ea tamen ſublata de medio, votum ſine ſalutis ſuæ periculo non potuit violare: mandamus, quatenus ſi verum eſt, quod aſſeritur, prædictum D. per excommunicationem compellas, ut muliere dimiſſa ad ſuum monaſterium revertatur, ſub regulari habitu de cætero Domino ſerviturus.

C A P. X.

a Profeſſus religionem uxore ſciente, & diſſimulante, ea mortua, ad ſeculum redire non poteſt. h. d. ſecundum intellectum veriorem, & ſingularem in materia.

Clemens *a* III. (*an.* 1190.)

COnſuluit nos *b* G. Sacerdos, utrum vir ad religionem tranſiens, & in ea per annum, & amplius moram faciens, uxore ſua, poſtquam ad domum tranſierat regularem, de præſenti vita ſublata, ſecularem habitum reſumere valeat, & aliam ducere in uxorem, vel ſi ductam ei liceat retinere. Conſultationi hujuſmodi taliter reſpondemus, quod prædictus vir nec habitum poteſt abjicere, quem aſſumpſit, nec aliquam ſibi matrimonio copulare *c*. Quod ſi contraxerit, matrimonium ipſum decernimus dirimendum.

C A P. XI.

Conjuna, quæ continentiam vovit, tenetur reddere debitum conjugi, licet ad tempus voto conſenſerit.

Celeſtinus III. (*an.* 1195.)

CAriſſimus *d*: [*& inf.* 1] Fraternitati veſtræ mandamus, quatenus ſi inveneritis uxorem Regis Sueviæ *e* gravi infirmitate depreſſam, continentiam voviſſe, & virum ejus ad tempus præbuiſſe conſenſum, maxime ſi non idem vir continentiam vovit perpetuam, eandem viro cohabitare faciatis, & utrunque invicem maritali affectione tractare.

[1 *In Chriſto filius noſter L. illuſtris Rex Scotorum, Apoſtolatui noſtro literis & nunciis humiliter nunciavit, quod cum eſſet adoleſcens, & dilecta in Chriſto filia uxor ejus juvencula, mutua fide, & voto contrahendi legitimum matrimonium ſe adſtringentes, invicem ſuum conſenſum, accedente voluntate parentum, arrarum donatione roboraverunt: poſtmodum vero bon. mem. D. patre ſuo ab inimicis occiſo, cum nimia bellorum adverſitate premeretur, & habito cum hoſtibus ſuis congreſſu, victus fuga tutus fuiſſet, quia timebat, ne ipſa ſponſa ab inimicis per violentiam raperetur, & alia ſimilis ei non inveniretur in regno, quam ſibi poſſet matrimonialiter copulare; de ſuorum, & ejuſdem ſponſæ parentum conſilio factum eſt, quod in conventu ſanctimonialium habitum monaſticum, ſine propoſito perpetualiter retinendi ſuſcepit, & ibidem per aliquot annos moram fecit, ne quid injuriæ ab inimicis pateretur: quam cum pace reddita, & obtenta de inimicis triumpho ſolenniter duxiſſet cum grandi exultatione in uxorem, & ex ea filium, & filias ſuſcepiſſet, inimicorum de communi aſſenſu, & electione Principum terræ ſuæ in regnum ſibi inſtituit ſucceſſorem: procedente vero tempore, prædicta uxor gravi infirmitate correpta, cum ſe de hac vita crederet deceſſuram, timore mortis inducta, continentiam vovit: cui cum Rex ipſe nollet eam contriſtari, conceſſit ad tempus, nunc autem ſe continere non poſſe proponit, & quod licite poſſe fieri arbitratur, ad torum uxoris ſuæ redire cupit, & ad reprimendas æmulorum detractiones & obloquia, petiit a nobis ei dari in mandatis, ut uxorem ſuam auct. noſtra maritali affectione pertractet, non obſtante voto continentiæ tacente ab ea emiſſo, & ab eodem Rege ad tempus approbato. Verum quia ſuper his ad plenum non potuimus elicere veritatem, Fraternit. veſt. deciſionem horum canonicam duximus committendam, per Apoſtolicam ſedem m. q. ſuper his inquiratis diligentius veritatem: & ſi vobis conſtiterit, quod prædicta mulier primo fuerit inter Moniales recepta timore violentiæ ac rapinæ, & propoſitum ſe habuiſſe nubendi profitebatur, cum inter eas moram faceret, præſertim cum poſtmodum in facie Eccleſiæ publice Regi nupſerit, & uſque ad hæc tempora cohabitans, filios ex eo ſuſceperit, eam denuncietis præfato monaſterio non teneri: non enim factum illud matrimonii poteſt contractum dirimere: & ſi forte poſſet matrimonium contrahendum impedire. De ſecundo vero caſu*]

C A P. XII.

Si alter conjugum altero ignorante religionem profitetur, & propter hoc de monaſterio educitur, illo mortuo, ad monaſterium redire non cogitur.

Idem. (*an. eod.*)

PLacet *a* nobis: (*& inf.* 1) Solicitudo tua nos conſuluit, utrum mulier, quæ credens mortuum maritum, habitum religionis aſſumpſit, & eo reverſo de monaſterio educta fuit, poſt obitum viri ſit ad regularem obſervantiam compellenda. Super quo reſpondemus, quod licet votum ejus uſquequaque non tenuerit, eatenus tamen fuit obligatorium, quatenus ſe poterat obligare: promiſit enim intrando monaſterium, ſe non exacturam carnis debitum *b*, quod erat in poteſtate ipſius: redire vero ad ſeculum, in ejus poteſtate non erat, ſed in poteſtate mariti: & ideo quantum ad ipſam tenuit votum, quod poſt viri obitum tenere non deſiit: cum ad eum caſum, a quo poterat efficax habere principium, perveniſſe noſcatur. Conſultius itaque ducimus, & ei congruentius ad ſalutem, ut ad monaſterium redeat, ubi bona ducta intentione profeſſionem fecit: & habitum religionis accepit. Si vero ad hoc induci non poterit, ipſam invitam credimus non cogendam.

[1 *Et tuam prudentiam commendamus, quod in cauſis dubiis ſed. Apoſtol. conſilium requiris, licet præditus ſis ſcientia literarum, ad matrem tuam Eccleſiam Romanam idcirco devote recurris, ut habita ſuper hoc, quod dubitas, reſponſione, condignam quam in ſimilibus formam ſervare debeas, evidenter cognoſcas, per dil. fil. G. Decanum Cabolan.*]

C A P. XIII.

Summa ut ſupra eod. cap. cum ſit.

Innocentius III. *Piſano Archiepiſcopo.*

(*an.* 1210.)

AD Apoſtolicam ſedem *c*: [*& inf.*] Cum autem vir, & uxor una caro ſint per copulam conjugalem effecti: nec una pars converti poſſit ad Dominum, & altera in ſeculo remanere: profecto non eſt alter conjugum recipiendus ad obſervantiam regularem, niſi reliquus perpetuam continentiam repromittat: ſed & vitam debet mutare, niſi forte ſit ejus ætatis, ut ſine ſuſpicione incontinentiæ valeat in ſeculo remanere.

C A P. XIV.

Per religionis profeſſionem, non per propoſitum caſtitatis ſervandæ in ſeculo diſſolvuntur ſponſalia de præſenti.

Idem *d* *Lugdunenſi Archiepiſcopo.*

(*an.* 1210.)

II. EX parte tua eſt intimatum *e*, quod cum quædam mulier velum viduitatis coram duobus Abbatibus aſſumpſiſſet, benedictione ſolemni, cum celebratione miſſæ ac litania (ſicut debuit) accedente, quidam nobilis proponebat, ſe prius mulierem ipſam mediantibus internunciis, per verba de præſenti, arra etiam interpoſita deſponſaſſe: (*& infra.* 1) At illa ſe in illum conſenſiſſe con-

a Celeſtinus. b Cap. 2. eod. tit. in 2. compil. c al. ita: in matrimonium copulare. al. ita: in matrimonio copulare. C. 3. eod. tit. in 2. compil. e Scotiæ. al. Suaviæ.

a *Cap. 4. eod. tit. in 2. comp. Vid. Turrecrem. in c. ſeriatim. 32. & late hic Henric. Boich. vid. Magiſtr. ſent. l. 4. diſt. 58. §. hic quæritur.* b *Vid. Sotum 4. ſent. diſt. 38. q. 1. art. 1. 2. & 3.* c *Cap. 2. eod. tit. de regularib. in 3. compil. Vid. Turrecrematam in c. ſunt qui dicunt. 27. q. 2. & Ancharanum in c. tua nos. de jurejurando.* d *Ludun.* e *Cap. 1. eod. tit. in 3. compil. De materia vide quos citavi ſupr. eod. cap. verum, & c. ex publico.*

Digitized by Google

confeſſi, dixit, quod audierat, eum eſſe lepra percuſſum, & ob hoc ejus fuerit abominata complexus: [*& infra*. 2] Nos autem inquiſitioni tuæ taliter reſpondemus, quod etſi poſſit non inconſulte videri, quod ex quo matrimonium inter legitimas perſonas per verba de præſenti contrahitur *a*, illis viventibus in nullo caſu poſſit diſſolvi, ut vivente reliquo, alter ad ſecunda vota tranſmigret *b*, etiamſi unus fidelium, inter quos eſt ratum conjugium, fieret *c* hæreticus, & nollet permanere cum altero ſine contumelia creatoris: niſi forte ſecus fieret ex revelatione divina, quæ ſuperat omnem legem: ſicut a quibuſdam ſanctis legitur eſſe factum. Nos tamen nolentes a prædeceſſorum noſtrorum veſtigiis declinare, qui reſpondere conſulti, antequam matrimonium ſit per carnalem copulam conſummatum, licere alteri conjugum, reliquo inconſulto, ad religionem tranſire, ita quod reliquus ex tunc legitime poterit alteri copulari: hoc ipſum tibi conſulimus obſervandum in articulo prænotato, quamvis falſa ſit cauſa, per quam ad ſuſceptionem veli prædicta mulier eſt inducta, cum ſine qualibet tali cauſa idipſum religionis obtentu facere potuiſſet. Porro licet prædicta mulier videatur in veli ſuſceptione religionis habitum aſſumpſiſſe; ſi tamen velit in domo propria remanere, quaſi propoſitum caſtitatis in ſeculo ſervatura, nihilominus conſummandum eſt matrimonium jam contractum, niſi ſe voto adſtrinxerit ad obſervantiam regularem: in quo caſu compelli poteſt, ut relicto ſeculo religionis propoſitum exequatur.

[1 *Audito quod mulier ipſa velum aſſumpſerat, miſit ad eam, ut deſponſationem factam carnalis copula ſequeretur. Tu vero, poſtquam fuit ad tuam audientiam res perlata, inhibere curaſti, ne ante diſcuſſionem negotii ſe carnaliter commiſcerent. Poſtmodum autem a muliere ipſa in tua præſentia conſtituta, quæſiviſti, utrum conſenſiſſet in illum, & quare ab illo quæreret ſeparari.*]

[2 *Cum autem poſtmodum per teſtes idoneos tibi fuerit plenior facta fides, quod ante ſuſceptionem veli mutuus intervenerat inter ipſos per verba de præſenti conſenſus, ſedem duxiſti Apoſt. conſulendam, utrum veli ſuſceptio impediat matrimonium inter ipſos.*]

CAP. XV.

Maritus factus Monachus a conjuge adulterata revocari non poteſt.

Idem Innoc. III. *Rudinen. d Epiſcopo.* (*an.* 1210.)

CONſtitutus e in præſentia noſtra H. ſua nobis confeſſione monſtravit, quod in Acolythatus ordine conſtitutus quandam puellam R. nomine in facie Eccleſiæ duxit uxorem: quam cum carnaliter cognoviſſet, orta diſcordia inter eum, & amicos puellæ, ipſa fuit cuidam alii V. nomine copulata: & tu memoratum H. uſque ad gradum ſacerdotii ordinaſti. Cum autem eum ſua conſcientia remorderet, habitum ordinis Ciſtercien. aſſumpſit: (*& infra*. 1) Ideoque mandamus, quatenus ſi res ita ſe habet, prædictam mulierem, ut a dicto V. recedat, cui per adulterium eſt conjuncta, nec prædictum Monachum impetat *f*, quo minus regulare votum valeat adimplere, per cenſ. Eccl. cogere non omittas.

[1 *Tandem Abbati ſuo omnia revelavit, qui eum commonuit diligenter, ut ſuper hoc ſaluti animæ ſuæ provideret.*]

CAP. XVI.

Uxor non poteſt repetere maritum, de cujus licentia religionem intravit, ſi poſt ingreſſum non contradixit, licet ad conſenſum, ſeu ad dandam licentiam dolo fuit inducta.

Idem *Pictavien. Epiſcopo, & Abbati de a Boriburden. Pictavien. diœceſis.* (*an.* 1212.)

VEniens ad *b* præſentiam noſtram L. nobilis intimavit, quod cum olim intrandi monaſterium propoſitum concepiſſet, pluribus Sacerdotibus præſentibus apud uxorem ſuam inſtitit, ut ſuper hoc ſuum impertiretur aſſenſum: [*& infra*. 1] Ipſa demum tam ipſius, quam multorum aſtantium precibus fletibuſque devicta, caput ejus altari ſuppoſuit manu ſua: qui ea præſente tonſuratus, ibidem monaſterium adiit, & finito probationis tempore, profeſſionem fecit ſolenniter monachalem: illa vero in ſeculo remanens inhoneſtos amatores admiſit: (*& infra*. 2) Quocirca mandamus, quatenus ſi ita eſt, prædictum L. in monaſterio, quod intravit, perſeverare libere permittatis: licet enim in hoc videatur non modicum deliquiſſe, quod captioſe aſſeruit, quia niſi ſibi eadem *c* mulier conſentiret, tam ſibi, quam toti mundo ſe inutilem redderet, & cum Presbyteros exoravit, ne prædictæ mulieri exponerent, quod eandem relinquere ſeculum oporteret, ſi forte licentiam daret viro: ex quo tamen eadem caput viri altari ſponte ſuppoſuit, & poſtmodum non continuit, ſuper revocatione ipſius non eſt aliquatenus audienda, cum ipſius intentio exceptione poſſit commiſſæ fornicationis elidi: maxime cum antequam fuerit fornicata, ipſum non duxerit repetendum.

[1 *Eiſdem Presbyteris primitus exoratis, ne præfatæ mulieri exponerent, quod etiam ipſam oporteret relinquere ſeculum, ſi viro ſuo daret licentiam ad monaſterium convolandi. Cumque ipſum mulier, ne ab ea diſcederet, vice mutua precaretur, ipſe aſſerens, quod niſi ab ea ſuper hoc poſſet obtinere licentiam, non ſolum ſe ei inutilem redderet, ſed etiam toti mundo.*]

[2 *Unde idem L. metuens, ne ſua continentia illius incontinentia imputetur, an in monaſterio debeat perſeverare, a nobis conſilium poſtulavit.*]

CAP. XVII.

Uxor maritum profeſſum repetere poteſt, non obſtante licentia profitendi, ab ea metu extorta.

Idem. (*an. eod.*)

ACcedens *d* ad præſentiam noſtram I. mulier propoſuit, quod cum V. vir ejus eam ſibi matrimonio copulaſſet, volens tandem idem vir habitum aſſumere monachalem, poſtulabat humiliter ab eadem, ut tam pio propoſito faveret ipſius: quæ propter multa verbera, & alia gravamina, quæ dictus vir inferebat eidem, ſe ipſam aſſerens dimiſſurum, annuit votis ejus. Cumque idem vir in domo de Vader. *e* Ciſtercien. ordinis religionis habitum aſſumpſiſſet, mulier in domo Monialium, nullo ibi habitu religionis aſſumpto, vel voto converſionis emiſſo, permanſit: proceſſu vero temporis, cum idem vir ad ſeculum rediens, religionis habitum reliquiſſet, eadem mulier ſe inſtanter ab ipſo *f* petiit reaſſumi: [*& inf*. 1] Quocirca diſcretioni veſtræ mandamus, quatenus ſi res ita ſe habet, dictum virum, ut eam recipiat, eique affectum exhibeat conjugalem, appellatione remota cogatis.

[1 *Ipſe illam recipere penitus contradicens, præter verbera, quibus ſæpe affecit eandem, ſibi plurima convitia, & graves injurias irrogavit.*]

CAP. XVIII.

Uxor Profeſſi, quæ dedit viro licentiam profitendi, non compellitur ingredi religionem, ſi continens eſt, & non ſuſpecta.

a *Vid. l. cum notiſſimi C. de præſcript. XXX. ann. in rub. C. qui matr. acq. poſſ.* b *migraret*. c *Quia per hæreſim non diſſolvitur matrimonium*. *vid. Concil. Trident. ſeſſ. 24. titul. de ſacr. matrimon. cap.* 5. d *Tluden. al. Tudinen.* e *Cap. 2. eod. tit. in 3. compil. Vid. Turrecr. in c. dixit Dominus, & cap. conjugio. 32. q. 1.* f *In omnibus antiquis, impetat, legitur: in recentioribus, inquietat, habetur.*

a *Borudien. aliter, Baryubabrund.* b *C. 3. eod. tit in 1. comp. Vid. Sotum 4. ſentent. diſtinct. 27. quæſt. 1. art. 4. circa finem.* c *al. ita: quod ſi non ſibi eadem mulier, &c.* d *Cap. un. eod. tit. in 4. compil.* e *Vender. al. Vaden. al. Vende.* f *eo.*

Innocentius *a* III. *Epiſcopo, & Decano, & Theſaurario Lincomenſi*. [*an.* 1213.]

SIgnificavit *b* nobis A. mulier, quod cum ipſa F. viro ſuo coram Decano S. Quirici *c* vices Archiepiſcopi Senon in hac parte fungente, licentiam conceſſerit religionem intrandi, continentiæ tamen voto eidem injuncto, & recepta fide ab ipſa, quod perpetuo contineret, idem Decanus poſt factam profeſſionem a viro prædicto in monaſterio, in quo habitum aſſumpſerat monachalem, aſſeruit ipſam debere religionem intrare, quanquam id primo non expreſſiſſet eidem, & hoc expreſſo, illi *d* licentiam non dediſſet: [*& infra*.] Quocirca mandamus, quatenus, ſi eſt ita, & eſt talis ætatis, de qua ſuſpicio haberi non poſſit, ipſam votum continentiæ obſervantem, intrare monaſterium compelli non permittatis invitam.

C A P. XIX.

Adultera, quam maritus reconciliare non vult, ad agendum pœnitentiam in aliquo clauſtro collocatur.

Gregorius IX. [*an.* 1235.]

GAudemus *e* in Domino: [*& infra*.] Mulieres vero, quæ relicto maritali toro, lapſu carnis ceciderunt, ſi mariti earum a te diligenter commoniti, eas ad frugem melioris vitæ converſas noluerint recipere propter Deum, in clauſtris cum religioſis mulieribus ſtudeas collocare, ut perpetuam pœnitentiam ibi agant.

C A P. XX.

Si conjuges ſe ad invicem abſolverunt, continentiam promittendo, & uterque, vel alter eorum religionem profitetur, alter alterum repetere non poteſt.

Idem I. *Moniali monaſterii de Plauda. f*

[*an.* 1235.]

DUdum a C. Laico *g* mota contra te, quem uxorem ſuam dicebat, materia quæſtionis, R. Sanctæ M. in Comeſ. Diacon. Cardin. dedimus auditorem. Coram quo dictus C. conquerendo proponens, quod indebite recuſabas eidem (cujus uxor eras per conſenſum de præſenti, & carnis *h* copulam ſubſecutam) matrimonialiter adhærere, te ſibi reſtitui poſtulavit. Ad quod fuit reſponſum, quod ipſe pro animæ ſuæ remedio pura, & ſpontanea voluntate, præſentibus duobus religioſis Sacerdotibus, & adhibitis quinque teſtibus fide dignis, omni juri, quod in te habuerat, renunciavit omnino, reſignando illud in manibus alterius ex Sacerdotibus ſupradictis, qui in perſonam Eccleſiæ reſignationem hujuſmodi recipere procuravit, & quod idem C. ſe caſtitatem ſervaturum promiſit, pauperumque hoſpitalis de Ponte obſequio ſe devovit, promittens voto ſolenni omnia, & ſingula ſupradicta, & tribuens tibi licentiam ad monaſterium tranſeundi: te verſa vice ſimiliter promittente, ac tribuente illi licentiam, & jus quodlibet reſignante, ſicut hæc omnia dicebantur per publicum inſtrumentum eſſe probata, manu B. Notarii Aretinenſis *i* confectum. Verum prænominatus C. propoſuit, quod caſu amiſſo inſtrumento *x* præfato, illud in prima perſona, quod prius erat in tertia, inſertis pluribus in uno aliter, quam in alio, fuit ab ipſo formatum: & cum tibi iratus fuiſſet, ſicut verba, & verbera indicabant, nondum calore iracundiæ quieſcente, quidam ipſum deceptorie allexerunt, proponentes eidem, quod in hoſpitali prædicto cibis ad libitum poſſet uti, ac proprium retinere, præſto B. ſibi nihilominus promittente, quod non ſolum ardorem, ſed etiam appetitum libidinis extingueret in eodem: propter quod quicquid in hac parte feciſſe dignoſcitur, iratus, ſeductus pariter, & illectus, & ſub ſpe promiſſionis, ac ſub ea conditione, vel modo, ſi poſſet continentiam obſervare, aſſeruit *a* a ſe factum. Sed ad iſta reſpondebatur econtra, quod an tabellio in tertia perſona inſtrumentum conficiat, vel in prima (dummodo non mutetur ſubſtantia veritatis) nihil intereſſe videtur. Inſuper quamvis aliquando ſpes memorato C. data fuiſſet, per quam ad hoc ſe propoſuit *b* inductum, eo tamen tempore, quo talia facta fuerunt, pure, ſimpliciter, ac voluntarie pro amore Dei, & remedio animæ ſuæ, ſolummodo ad votum, & ad alia ſupradicta noſcitur proceſſiſſe *c*: propter quod a conſortio ſecularium hominum debet diſcedere, vitamque mutare, cum ſe illius ætatis eſſe proponat, ut ſine ſuſpicione incontinentiæ non valeat in ſæculo remanere. Nos itaque habito fratrum noſtrorum conſilio, te ab impetitione dicti C. ſententialiter duximus abſolvendam, perpetuum illi ſuper hoc ſilentium imponentes.

C A P. XXI.

Breve eſt, ſed per alia verba poteſt ſic ſummari: Poſt ſententiam divortii quoad torum latam ob fornicationem ſpiritualem mariti, poteſt uxor libere religionem intrare.

Idem. (*an. eod.*)

MUlier, quæ in fide remanſit, poteſt nolente viro, qui ab infidelitate revertitur, propter quam ab eo fuerat judicio Eccleſiæ ſeparata, ad religionem libera convolare.

TITULUS XXXIII.

DE CONVERSIONE INFIDELIUM. *d*

C A P. I.

Non poteſt quis illam habere in uxorem, cujus maritum occidit machinatione ipſius mulieris: ſecus, ſi ſine machinatione. Et eſt pulcher, & quotidianus caſus.

Celeſtinus III. [*an.* 1195.]

LAudabilem *e*: [*& infra*.] Interrogaſti de Sarracenis, qui dum in captivitate eſſent, quarundam Chriſtianarum viros earum inſidiis, & machinationibus occiderunt, utrum, quia poſtea per ipſas ad fidem Chriſtianam converſi ſunt, eas de jure poſſint accipere *f* in uxores: vel ſi duxerint, conjugium teneat eorundem. Hic Triburienſis *g* Concilii regula contenti ſumus, aſſerentis, quod ſi in mortem ipſorum malitioſe fuerint machinatæ, licet earum ſtudio ad fidem acceſſerint, nec tamen eis adhærere debent, nec ſunt, ſi adhæſerint etiam, tolerandi, cum tale damnum tali lucro Eccleſia compenſare non velit. Ad hoc Sarraceni quidam in bello ſunt Chriſtianos interfeciſſe notati, & Chriſtiani ſimiliter Sarracenos: poſtea vero Sarraceni ad fidem converſi, uxores eorum, quos in belli certamine occiderunt, ſibi matrimonialiter copularunt, & idipſum Chriſtiani de Sarracenis mulieribus converſis ad fidem feciſſe noſcuntur, quæ poſtquam de priorum virorum morte compererint *h* veritatem, divortium inſtanter *i* expoſcunt. In his igitur reſpondemus,

a *Honorius tertius*. b *Vid. Ludovic. Rom. ſing.* 674. *ut in meo C. incipit: Nos ſumus in materia*. c *Quiriaci*. d *Illi, ſcilicet viro*. e *Vid. Ludovic. Rom. ſing.* 674. *ut in noſtro Codic. incipit: Nos ſumus in materia. vid. infr. de adulteriis*. f *Planca al. Plauta*. g *Vid. Turrecrematam ſæpe citatum, & Scotum* 4. *ſentent. diſt.* 27. *quæſt.* 1. *art.* 4. *& diſt.* 32. *quæſt.* 1. *art.* 3. *vid. Sylveſtrum in ſumma, verbo, votum* 5. h *carnalem*. i *Aretini*. x *Vid. Henricum Borch. & Guil. Pap. dec.* 244. *incipit, quiſpiam in cauſa*.

a *Al. ita: aſſeruit eſſe factum*. b *proponit*. c *Vid. leg. cum plures*. §. *locator ff. loca*. d *Vid. Scotum l.* 4. *ſent. diſt.* 39. *quæſt.* 1. *art.* 3. e *C.* 3. *eod. tit. in* 2. *compil*. f *ducere*. g *Vid. Concil. Triburien. cap.* 40. *& cap.* 51. *ſed ibi non ſunt hæc eodem verba*. h *comperiunt*. i *conſtanter*.

demus, quod cum tales non procoraverint virotum iotexitum defunctorum, matrimooium inter hujuſmodi perſonas licite poreſt contrahi, & teliter copulati divortium nequeunt poſtulare.

CAP. II.

Si alter infidelium conjugum venit ad fidem, altero remanente in infidelitatis errore, communis proles aſſignatur converſo.

Gregorius IX. *Argentin. Epiſcopo.* [*an.* 1236.]

EX literis *a* tuis accepimus, quod quidam de Judaicæ caecitatis *b* errore ad Chriſtum verum lumen edductus, uxore ſua in Judaiſmo relicta, in judicio poſtulevit inſtapter, ut eorum filius quedrienni assignaretut eidem, ad fidem Catholicam, quam ipſe ſuſceperat, perducendus *c*. Ad quod illa *d* reſpondit, quod cum puer adhuc infans exiſtet, propter quod magis materno indiget ſolatio, quam paterno, ſibique ante partum onerosus, doloroſus in pertu, poſt pertum *e* laborioſus fuiſſe noſcatur, ec *f* ex hoc legitima conjunctio maris, & fœminæ magis matrimonium, quam petrimonium nuncupetur, dictus puer apud eam debet convenientius remanere: [*& infra.*] Cum autem filius in patris poteſtate conſiſtat, cujus ſequitur familiam, & non matris, & in ætate teli quis non debeat *g* apud eas remanere perſones, de quibus poſſit eſſe ſuſpicio, quod ſaluti, vel vitæ inſidieotet *h* illius, & pueri poſt triennium apud patrem noo ſuſpectum ali debeant, & moreri, materque pueri, ſi eum remanere contingeret apud eam *i*, poſſet illum adducere ad infidelitatis errorem: in favorem maxime fidei Chriſtianæ reſpondemus, patri eundem puerum aſſignandum.

TITULUS XXXIV.

DE VOTO, ET VOTI REDEMPTIONE.

CAP. I.

Vota poſſunt eleemoſynis redimi, vel in aliud commutari, inter cedente ſuperioris auctoritate, & juſta cauſa redimendi, vel mutandi.

Alexander III. *Exonen. Epiſcopo.* (*an.* 1180.)

DE x peregrinationis votis, an eleemoſynis redimi poſſint, vel pro neceſſitate in aliud commutari: Reſpondemus, quod ab ejus, qui præſidet, pendet arbitrio, ut conſideret diligentius qualitatem perſonæ, & cauſam commutationis, ſcilicet an ex infirmitate, ſeu affluentia divitiarum, an *l* alia cauſa probabili peregrinatio, an *m* recompenſatio melior fuerit, & Deo magis accepta: & ſecundum hoc debet exinde diſpenſare.

CAP. II.

Commutat Papa votum ultramarinum, in his maxime, qui in puerili ætate voverunt.

Idem *Norvicen. Epiſcopo.* (*an.* 1180.)

VEnientis *n* ad nos R. narratione accepimus, quod in puerili ætate conſtitutus Hieroſolymam diſpoſuit proficiſci: cuidam quoque, qui ſepulchrum Dominicum propoſueret viſitare, fidem dedit, & ſuam recepit ab eo, quod ſibi invicem in via ſocii fideles exiſterent: [*& infra.* 1] Nos autem ipſum a voto, quod in ætate tenera, facilitate potius, quam ex arbitrio diſcretionis promiſit, abſolvimus: ita tamen, quod idem votum eleemoſynis redimat, & juxta conſilium noſtrum *o*, toto vitæ ſuæ tempore uni pauperum Chriſti [dummodo ad hoc ſuæ facultates ſufficient] debeat providere.

(1 *Ut bonam ſocietatem ſervarent, quod uterque ſolicita mente revolvens, ad nos acceſſit, ut ſibi noſtrum ſuper hoc conſilium aperiremus.*)

CAP. III.

Ex ſola conceptione boni explicandi non obligatur quis ad bonum conceptum exequendum.

Idem *Magiſtro A. de Mandeſore.* (*an.* 1180. *Romæ.*)

LIteraturam *a* tuam: [*& infra.* 1] Cum ex quadam minutione nimio fuiſſes mortis pavore perterritus, hæc verba protuliſti: Non diu hic morabor: proponens in animo, quod religionis habitum eſſes aliquando ſuſcepturus: [*& infra.* 2] Tibi igitur reſpondemus, quod ſi plus non eſt in voto proceſſum, tranſgreſſor judicari non poteris, ſi non impleas, quod dixiſti.

(1 *Et prudentiam tuam jam pridem fama revelante, cognovimus: & ſaluti tuæ tanto attentius conſulere volumus, & debemus, quanto perſonam tuam conſideratione honeſtæ converſationis, & vitæ, ferventioris charitatis brachiis amplectimur. Relatum eſt nobis ex parte tua, quod*)

(2 *Sed propter frequentes infirmitates, quæ plerumque vitæ diſtrictionem impediunt, & quia indigentibus, & tranſeuntibus te hoſpitalem exhibes, pluraque ſolatia impendis, quod concepiſti olim in animo, opere non impleſti: ac per hoc dubitas, ne de facta fide voti in diſtricto debeas examine conveniri.*)

CAP. IV.

Omne votum mutabile eſt in votum religionis.

Idem.

SCripturæ *b*: (*& infra.* 1) Reus fracti voti aliquatenus non habetur, qui temporale obſequium in perpetuam noſcitur religionis obſervantiam commutare.

[1 *Sacræ teſtimonio declaratur, quod ſpiritualis homo propoſitum non mutat, cum pro ſalute animæ ſuæ utilius aliquid meditatur. Inde eſt, quod veſtris juſtis poſtulationibus non indignati indulgemus: quod qui ſepulchrum Domini, vel aliorum ſanctorum limina propoſuerunt viſitare, & infirmitate, vel alia rationabili cauſa occurrente, habitum religionis aſſumere, atque inter vos Deo ſervire voluerint, libere ipſos ſuſcipere valeatis.*]

CAP. V.

Executio voti ultramarini auctoritate Papæ poteſt ex cauſa differri.

Innocentius III. *Strigonen. Archiepiſcopo.*

(*an.* 1212.)

NOn eſt *c* voti dicendus tranſgreſſor, qui quod vovit, auctoritate ſedis Apoſtol. diſtulit adimplere. Sane ſignificavit nobis Rex Hungariæ, quod cum in regni perturbatione *d* conſilium, & auxilium tuum ſibi ſenſerit hactenus profuiſſe, utilitati ejus non modicum derogaret, ſi Hieroſolymam (ſicut ex voto teneris) regno pergeres impacato: (*& infra.* 1) Ideoque mandamus, quatenus non prius iter arripies Hieroſolymam adeundi, quam regnum ipſum fuerit tranquillitati priſtinæ reſtitutum, vel ſuper hoc receperis ab Apoſt. ſede mandatum.

[*Cum igitur immineat nobis de honore ipſius Regis, & ſtatu regni Hungariæ ſollicite cogitare.*]

CAP. VI.

Eccleſia compellit hæredem Laicum per excommunicationem, & bonorum ſubtractionem, ad executionem voti ultramarini, ad quod ſe obligavit pro defuncto.

Idem *Andreæ Duci.* (*an.* 1212.)

Licet

a *Vid. B. Th. 4. ſent. diſt. 39. q. 1. art. 4. ad 4. argum.* b *pravitatis.* c *producendus.* d *Al. ad quod. al. &c.* e *ac poſt partum, &c.* f *ac per hoc.* g *debeat apud illas, &c.* h *inſidiantur.* i *ipſam.* k *Cap. 1. eod. tit. in 1. comp. & poſt Concil. Lat. ſub Alex. III. p. 35. c. 3.* l *aut.* m *aut.* n *Al. pervenientis. Vid. c. 2. eod. tit. in 1. comp. & poſt Conc. Lat. p. 50. c. 15.* o *Al. veſtrum, quam lectionem olim impugnavit Hoſtienſis.*

a *Cap. 1. eod. tit. in 2. compil. Vid. Navarr. in manuali confeſſariorum c. 12. num. 26. & 52. in Latina nuper impreſſo.* b *Cap. 2. eod. tit. in 2. compil.* c *Cap. 1. eod. tit. in 3. comp. Vid. B. Thomam 2. 2. q. 88. art. 12.* d *turbati* ... *ipſe.*

Digitized by Google

Licet *a* univerſis liberum ſit arbitrium in vovendo, uſque adeo tamen ſolutio neceſſaria eſt poſt votum, ut ſine proprio *b* ſalutis diſpendio alicui non liceat reſilire. Accepimus ſiquidem, quod cum Rex Hungariæ pater tuus agens in extremis votum quod voverat Domino, Hieroſolymitanam provinciam in forti manu, humili corde viſitare, ſub interminatione maledictionis paternæ, commiſerit *c* tuæ fidei exequendum, & tu aſſumpto crucis ſignaculo, te id impleturum ſine dilatione qualibet promiſiſti: [*& inf.* 1] Mandamus, quatenus poſtpoſitis cæteris ſolicitudinibus, uſque ad feſtum exaltationis ſanctæ Crucis debitum acceptæ Crucis exſolvens, propoſitum iter arripias, & humiliter proſequaris: ne ſi onus tibi a patre injunctum, & a te ſponte ſuſceptum, occaſione qualibet detrectaveris; paterna te reddas ſucceſſione indignum, & hæreditatis emolumento priveris, cujus recuſaveris onera ſupportare: ſciturus extunc anathematis te vinculo ſubjacere, & jure, quod tibi, ſi dictus Rex ſine prole decederet, in regno Hungariæ competebat ordine geniture *d*, privandum, & regnum ipſum ad minorem fratrem tuum app. poſtpoſita devolvendum.

[1 *Verum eodem patre tuo ſublato de medio, cum Hieroſolymitanum hoc iter te arripere ſimulaſſes, aſſumptæ peregrinationis oblitus, quam contra inimicos crucis dirigere debueras, in fratrem tuum, & regnum Hungariæ convertiſti aciem bellatorum. & multa contra Serenitatem Regiam malignorum uſus conſilio commiſiſti. Nos autem, quos diebus iſtis ad Pontificatus officium licet immeritos, Dominus evocaverit, tam paci regni Hungariæ, quam tuæ volentes ſaluti conſulere, nobilitatem tuam rogamus, & monemus, & exhortamur in Domino, ac per Ap. ſ.*]

CAP. VII.

Commutat Papa votum ultramarinum in vigilias, orationes, & jejunia, tunc maxime, cum ceſſat cauſa, quæ induxit ad vovendum: ita etiam, quod expenſæ fiendæ in eundo, morando, & redeundo integraliter mittantur in terræ ſanctæ ſubſidium.

Idem *Trecenſi Epiſcopo.* (*an.* 1213.)

Magnæ *e* devotionis: [*& infr.*] Cum Trecen. Eccleſia contra libertatem Eccleſiaſticam gravaretur, nec per alium quam per Campaniæ Comitem in ultremarinis partibus conſtitutum, eidem Eccleſiæ crederes poſſe de facili ſubveniri, ad ipſum propoſuiſti accedere: ac in ſignum peregrinationis, & devotionis terræ Orientalis crucem Dominicam aſſumpſiſti: (*& infra.*) Quamvis autem audita morte ipſius intentionem tuam conſpiceres jam fruſtratam, noluiſti tamen ſine conſilio Apoſt. ſed. ad propria remeare, ed ingreſſus urbem *f* intentionis tuæ propoſitum, ac ſtatum Trecen. Eccleſiæ nobis humiliter expoſuiſti: (*& infra.* 1) Et quidem tria præcipue duximus *g* in hoc negotio attendenda, quid liceat ſecundum æquitatem, quid deceat ſecundum honeſtatem, & quid expediat ſecundum utilitatem. Sane non videbatur contra votum licitum ut venires, cum vox clamet prophetica: *h Vovete, & reddite Domino Deo veſtro:* & primum ad conſilium, ſecundum ad imperium referatur. Sed nec decens videbatur, cum ſit ſcriptum in Evangelio: *i Nemo mittens manum ad aratrum, & reſpiciens retro, aptus eſt regno Dei, &c.* Præterea non videbatur expedire, cum ex abſolutione tua ſcandalum poſſet Laicorum mentibus generari, dicentium, Ubi eſt Deus Clericorum? & hoc exemplo credentium, ſe ad voti obſervantiam non teneri. Quod enim agitur *k* a Prælatis, facile trahitur a ſubditis in exemplum: juxta quod Dominus inquit ad Moyſen in Levitico: *a Si Sacerdos, qui eſt unctus, peccaverit, faciet delinquere populum.* Verum ætatis, vitæ ſeneſcentis defectus, atque canicies, quæ vix labores, & dolores ſuos tolerare poſſunt, in contrarium allegabant, & Eccleſiæ Trecen. ſuſpiria, cui vinculo paſtoralis ſolicitudinis es ligatus, ſine cujus aſſenſu votum peregrinationis emittere forſitan non debueras: [*& infra.*] Ipſum etiam votum, quod ex ſui forma ſanctum, & honeſtum erat, ex perſona voventis minus licitum videbatur. Cum enim juxta canonica *b* inſtituta, Clericus abſque ſui Epiſcopi licentia peregrinari non debeat, & Epiſcopus non minus, imo potius ſed. Apoſt. ſit adſtrictus, videri merito poterat, quod abſque generali, vel ſpeciali licentia votum peregrinationis, qua te tamdiu abſentares, emittere non deberes: [*& infra.* 2] Cum igitur in lege veteri, *c* in qua non minus præceptum Domini obligabat, quam votum hodie obliget in Eccleſia, primogenita, quæ Domino mandabantur offerri, quædam Domino redderentur, ut primogenita Levitarum: quædam redimerentur, ut aliarum tribuum: quædam commutarentur in aliud, ſicut primogenitus aſini, qui pro ove commutabatur: ex hoc attendentes, quod votum commutari poſſit in opus aliud pietatis: non *d* curantes, quod os loquentium iniqua loquatur, dum tamen non recedamus a tramite veritatis: de illius auctoritate ſecuri, qui cum audiſſet a diſcipulis: *Scis*, *e*, *quia Phariſæi audito hoc verbo ſcandalizati ſunt?* reſpondit: *Sinite illos, cæci ſunt, & duces cæcorum*: tibi pro te, & famulis tuis licentiam concedimus, votum peregrinationis taliter commutare, ut expenſas, quas feceras in eundo, morando, & redeundo facturus, alicui Religioſo committas, in neceſſarios uſus terræ illius ſine diminutione qualibet transferendas: [*& inf.*] Laborem etiam laboribus recompenſes, ſolicitius inſtando vigiliis, devotius vacans orationibus, & in jejuniis fortius te exercens. Ad hanc autem indulgentiam tibi faciendam ſpecialiter nos induxit, quod cum pro libertate Trecen. Eccleſiæ per dictum Comitem aſſequenda præcipue votum peregrinationis emiſeris, eo ſublato de medio, quia ceſſavere cauſæ, facilius ceſſare poterit & effectus.

[1 *Noſtrum, & fratrum noſtrorum conſilium cum devotione requirens: ven. etiam f. n. Senonen. Archiep. tunc Metropolitanus ſtatum Trecen. Eccleſiæ, ac diſpendium, quod ex abſentia tua incurrere poterat, ſemel & iterum per ſuas nobis literas intimavit: propter quod diſpoſuimus deliberare cum fratribus noſtris, an cum eodem Trecen. Eccleſia miſericordiam faceremus, te ad agendam ipſius ſolitudinem remittentes: an ſicut eo voto tenebaris, te iter arreptum perſicere pateremur, & utrum horum tam ſaluti tuæ, quam terræ Orientali penitus expediret.*]

[2 *Minus etiam votum illud terræ Orientali videtur expediens, quæ plus pugnatorum ſubſidium, quam Clericorum, quos & officium, & diſſuetudo reddit imbelles, miniſterium articuli neceſſitate requirit, quamvis orationibus tuis, & aliorum terra illa vehementer indigeat, quia tamen jam impletum eſt verbum Dei dicentis: Venit hora, quando nec in monte hoc, neque in Hieroſolymis adorabitis Patrem. Spiritus Sanctus eſt Deus, & eos qui adorant eum, in ſpiritu, & veritate oportet adorare. Videri poterat, quod non minus in Eccleſia tua, quam in Orientali terra proficeres piis orationibus apud Deum. in his, quæ pro libertate ipſius juſte ac humiliter poſtulares: & utinam cum Moyſe montem poſſes aſcendere, ut eo manibus* extenſis

a *Cap.* 1. *eod. tit. in* 3. *compil.* b *propriæ.* c *commiſit.* d *Vid. Bald. in l. ex hoc jure ff. de juſt. & jur. ubi docet, an ordine geniture, vel electione ſuccedi debeat in regno.* e *Cap.* 3. *eod. tit. in* 3. *compil.* f *Stil. Romano. per excellentiam. §. ſed jus. Inſt. de jur. nat.* g *diximus.* h *Pſal.* 75. i *Luc.* 9. k *Vid. Alphonſum Caſtr. l.* 2. *c.* 8. *de juſta hæret. punitione.*

a *Levit.* 4. b *Huc ſpectant tradita per B. Th.* 2. 2, *q.* 88. *art.* 8. c *Exod.* 13. *&* 22. *Num.* 3. *&* 8. *Deut.* 15. *Luc.* 2. *Levit.* 25. *Exod.* 36. d *Nec.* e *Matth.* 15. *In antiq. exemplar. ita: Non noſcis, quia, &c.*

Digitized by Google

exterminarunt, Joſue pugnante Amalechitae in ore gladii ſuperarent. Credebatur etiam, quod terrae Orientali magis accederet, quod ſi in tuis; & tuorum Clericorum procuratoribus fuerat impenſurus, ſecundum alicujus religioſi arbitrium transferretur in ſubſidium bellatorum.]

CAP. VIII.

Impedito ad tempus exequi votum ultramarinum conceditur dilatio, perpetuo vero impedito, indicitur redemptio in eo, quod magis expediat terrae ſanctae.

Idem Innoc. III. *Cantuarienſi Archiepiſcopo.*

(*an.* 1213.)

QUod *a* ſuper his: [*& infra.* 1] Quæſiviſti de his, qui pro ſuccurſu terræ ſanctæ ſigno crucis aſſumpto, propter infirmitatem, vel paupertatem, vel aliam juſtam cauſam votum non poſſunt utiliter adimplere, cum ſine diſtinctione receperis in mandatis, ut eos, qui ſignum crucis aſſumptum abjecerant, ad reſumptionem ipſius, & executionem voti compellas. Nos autem inquiſitioni tuæ *b* taliter reſpondemus, quod debiles, & inopes magis illuc in defectum, quam ad profectum accedunt, cum iſti pugnare non poſſint, & illi mendicare cogentur, niſi forte ſint nobiles, & magnates, qui ſuis ſecum expenſis bellatores adducant: vel artifices, & agricolæ, qui de laboribus ſuis ſibi poſſint acquirere neceſſaria, & terræ ſubſidia miniſtrare: quamvis non multi talium propter brevitatem poſſeſſionum, & paucitatem inhabitantium ibi ſint opportuni. Unde credimus diſtinguendum inter illos, qui temporalem, & eos, qui perpetuam impedimenti cauſam creduntur habere: quod primis indulgenda eſt dilatio, ſecundis autem eſt redemptio injungenda, ac rerum facultate penſata, quas poſſidet, aut quas facturi eſſent expenſas, perſonarum præterea compenſato *c* labore, in ſubſidium terræ ſanctæ tranſmittant, exequentes per alios, quod per ſe nequeunt adimplere. Rurſus inter illos, qui pro defenſione terræ ſanctæ votum peregrinationis emittunt, & eos, quibus pro ſatisfactione ſuorum criminum iter peregrinationis injungitur, credimus diſtinguendum: quod circa primos plus terræ ſanctæ ſuccurſus, & circa ſecundos plus labor itinaris, ſecundum intentionem voventis, vel pœnitentis debet attendi. Unde ſi quis hoc modo voventium eſt inutilis ad pugnandum, quamvis habilis ſit ad eundum, melius eſt redimere votum, quam expenſas conſumere: quod & de pœnitente, qui propter debilitatem non poteſt iter injunctæ peregrinationis implere, ſane valet intelligi, non autem de illo, qui quamvis ſit impotens ad bellandum, potens tamen eſt ad eundum *d*. [*& infr.* 2] De mulieribus autem hoc credimus obſervandum, ut quæ remanere noluerint, viros ſuos ſequantur: cæteræ vero (niſi forte ſint divites, quæ ſecum in ſuis expenſis poſſint ducere bellatores) votum redimant, quod voverunt.

[1 *Sed. Apoſt. conſulere voluiſti, quorum executio ſpectat ad officium paſtorale, ſi t. in Domino commendamus, ſperantes, quod per reſponſionem noſtram inſtructius ea diligentius exequeris.*]

[2 *Super his autem diligens eſt diſcretio adhibenda, ne quid prece, vel pretio, amore, vel odio ſive occaſione quacunque contra ſalutem animæ, vel utilitatem terræ quomodolibet attentetur. Unde per viros religioſos, & providos diſpenſationi hujuſmodi volumus provideri.*]

CAP. IX.

Votum ultramarinum certis caſibus redimi, & commutari poteſt, non tamen per alium, quam per Papam, vel cum ipſius ſpeciali mandato. h. d. uſque ad §. ſecundo quæſiviſti.

Idem *eidem.*

EX multa *a* tuæ ſolicitudinis providentia: [*& inf.* 1] Ex conſultatione, quam ad inquiſitionem tuam ſuper negotia Cruce ſignatorum olim edidimus, viam inveniſti ad alias quæſtiones, & utrum quod in ea dicitur, jus conſtituat generale, ut paſſim Prælatis quibuslibet illos ſecundum formam expreſſam abſolvere liceat, qui eorum ſunt juriſdictioni commiſſi, ſolicite requiſiſti. Ad hoc igitur reſpondemus, quod in conſultatione noſtra jus editur, & licet ad quales, ad quos tamen *b* ſpecialiter ſpectet ejus executio, nullatenus explicetur: illis autem ſolummodo jus hoc exequendum incumbit, qui ſuper hoc mandatum receperint a ſed. Apoſt. ſpeciale. Sic ergo illi eſt inquiſitioni reſponſum, quæ conſequenter tua fraternitas requiſivit, de quibus religioſis intelligendum hoc eſſet: utrum ſcilicet ibi Religioſi vocentur hi tantum, qui religionis habitum ſuſceperunt, quorum plures idiotæ ſunt, & juris ignari *c*, an Epiſcopi, qui ſicut dignitate præcellunt, ſic & religione debent aliis præeminere: nam ad neutros illius executio juris ſpectet, niſi per Apoſt. ſed. eis ſpecialiter delegetur.

[1 *Credimus provenire, quod cum ad conſultationes tuas multiplices, & frequentes reſpondemus, quod ſentimus, ex reſponſione noſtra novas elicias quæſtiones.*]

Habiles ad eundum, ſed inhabiles ad pugnandum, ſi ſunt ſtrenui conſilio, vel milites bellatores poſſunt ſecum ducere, votum ultramarinum non redimunt. h. d. Abbas Siculus.

Secundo quæſiviſti, utrum quod dicitur: Si quis voventium eſt inutilis ad pugnandum, quamvis ſit habilis ad eundum, melius eſt ut redimat votum, quam conſumat expenſas: generaliter accipi debeat, ut nobiles, & *d* magnates, qui ſunt conſilio ſtrenui, & multos ſecum poſſunt trahere bellatores, an minores tantummodo verbum hujuſmodi comprehendat? Verum ſi ad ſuperiora oculum tuæ conſiderationis extendas, quæſtionem iſtam *e* invenies in ſerie conſultationis noſtræ ſolutam, ubi dicitur, quod debiles, & inopes magis in defectum terræ ſanctæ, quam ad ejus profectum accedunt, &c. Quamvis poſſit aliter *f* reſponderi, quod non ſunt inutiles ad pugnandum, qui etſi per ſe pugnare non poſſunt, maturitate tamen conſilii adeſſe valent pugnantibus: & perſonæ defectum per alios relevare: [*& infra.* 1]

[1 *Tertio quoque loco tua f. requiſivit, qualiter intelligi debeat, quod de mulieribus ſubinfertur, ut quæ remanere noluerint, viros ſuos ſequantur euntes. Cæteræ vero, ſi non ſint divites, quæ ſecum in ſuis expenſis poſſint ducere bellatores, votum redimant, quod voverunt: hoc enim quod ultimo loco dicitur, videtur tantum de voventibus eſſe dictum.*]

Uxores poſſunt ſequi viros ultra mare, ſi volunt, ſed non tenentur, niſi & ipſæ voverint. h. d. Abbas.

Quod autem ſuperius ponitur, Mulieres quæ remanere noluerint, &c. de illis intelligendum eſſe videtur, quæ ſe ad peregrinationis propoſitum nullius voti vinculo adſtrinxerunt: [*& infr.* 1]

[1 *Quod ſic eſſe dubium non exiſtit. Ex eodem quoque verbo dicis videri quibuſdam, quod viris liceat in hoc articulo, ſine uxorum ſuarum aſſenſu vovere poſſe, ac perficere quod voverunt. Ad quod dicimus quod*]

Viri ſine conſenſu uxorum emittere poſſunt votum ultramarinum. h. d. Abbas Siculus.

In tanta quoque neceſſitate populi Chriſtiani, ne terræ ſanctæ impediatur ſubſidium, viri præter uxorum aſſenſum hujus peregrinationis propoſitum vovere libere valent *g*, & quod voverint, libere adimplere. Ut autem conſentiant, ſunt attentius commonendæ.

Cle-

a Cap. 4. *eod. tit. in* 3. *comp.* b *Inquiſitioni tuæ reſpondemus.* c *recompenſato.* d *Conſiut, eundem, addit in margine: alias, conſilium, utrumque præter veterum exemplarium fidem.*

a *Cap.* 5. *eod. tit. in* 3. *compil.* b *tantum, in uno vetuſtiſſimo exemplari.* c *Vid. l.* 1. *cum not. per Poſt C. de inter. ma. inter pupil. not. Bald. in authen. de mona. collat.* 1. d *Al. etiam.* e *Dictio,* iſtam, *deeſt in vetuſtis.* f *& aliter.* g *valeant.*

Digitized by Google

Clerici tanquam inhabiles ad pugnandum redimunt votum ultramarinum, niſi in certis caſibus h.d. Abbas Siculus.

De Clericis *a* vero duximus reſpondendum, quod cum Clericatus officium eos reddat inhabiles ad pugnandum, niſi vel conſilio ſtrenui, vel officio prædicationis inſtructi, aut Magnatum ſint obſequio deputati, aut uſque adeo divites fuerint, & potentes, ut in expenſis ſuis aliquos ſecum ducere valeant bellatores, magis ab eis expedit redemptionem accipere, quam ad votum illos cogere proſequendum, ſi neceſſitas exigit, vel utilitas perſuadet. Hæc autem de voventibus dicimus, non de his, quibus labor peregrinationis in pœnitentia eſt injunctus.

CAP. X.

Qui vovit religionem ingredi, ſi voto non completo fiat Epiſcopus, renunciare debet, & votum implere. Sic communiter ſummatur.

Idem Innoc. III. (*an.* 1213.)

PEr tuas *b* nobis literas intimaſti, te in Gratianopolitana *c* Eccleſia ſuſcipiendi habitum regularem votum ſolenniter emiſiſſe; & poſtea promiſiſſe in manibus Prælati ejuſdem Eccleſiæ, te intra duos menſes, poſtquam ab Apoſt. ſede rediſſes, votum, quod emiſeras, impleturum. Cumque termino ipſo tranſacto non curaſſes, quod voveras, adimplere, tandem exiſtens voti tranſgreſſor, vocatus fuiſti ad regimen Eccleſiæ Gebennenſis: (*& inf.*) Nos igitur tuæ diſcretioni conſulimus, ut ſi tuam ſanare deſideras conſcientiam, regimen reſignes Eccleſiæ memoratæ, ac reddas Altiſſimo vota tua. Quod ſi capitulum ejuſdem Geben. Eccleſiæ te poſtmodum canonice duxerit eligendum, electionem recipere poteris de te factam.

CAP. XI.

Prælatus etiam profeſſus poteſt votum ultramarinum emittere, & in ſuos uſus vigeſimam proventuum Eccleſiæ convertere.

Honorius III. *Hartiben.* d *& Bengad. Præpoſitis.*

(*an.* 1226.)

POſtulaſtis a nobis, an *e* vobis profeſſis ordinem regularem, quorum alter cruce ſignatus eſt, & reliquus charactere crucis deſiderat inſigniri, liceat vigeſimam proventuum Eccleſiarum veſtrarum deputatam ſuccurſui terræ ſanctæ deferre vobiſcum: (*& infra* 1) Diſcretioni veſtræ taliter reſpondemus, quod ſi Eccleſiæ veſtræ per abſentiam veſtram enormiter non lædantur, & vos utiles fueritis terræ ſanctæ, verbo pariter, & exemplo, [quod conſcientiæ veſtræ duximus relinquendum] dimiſſis procuratoribus idoneis in Eccleſiis veſtris, poteſtis, & tenemini votum peregrinationis implere: & ſic poteſt in uſus veſtros tranſire viceſima Eccleſiarum veſtrarum terræ ſanctæ ſubſidio deputata.

(1 *Ut per vos proficiat terræ illius ſuccurſui, qui parati eſtis perſonas veſtras exponere ſervitio Jeſu Chriſti, præſertim cum multi exemplo æmulationis laudabilis provocati ad currendum poſt vos laudabiliter accingantur: prælaturi prælium Domini contra gentes. Quia vero liberationi terræ illius totis viribus aſpiramus.*)

TITULUS XXXV.

DE STATU MONACHORUM, ET CANONICORUM REGULARIUM.

CAP. I.

Diœceſanus non debet moleſtare monaſteria, præterquam pro cauſa correctionis: nec ibi oblata ſibi vendicare.

Gregorius *Archiepiſcopo Neap.* a [*an.* 600.]

THeodoſius *b*: (*& infra.* 1) Alicui monaſterio nec tu, nec Presbyteri tui, præter diligentiam diſciplinæ, aliquid moleſtiæ inferatis. Aut ſi quid illic pro diverſorum devotione acceſſerit, vobis vendicare æſtimetis: cum monachis ſibi ſervientibus debeat proficere, quicquid a fidelibus taliter offerri contingit.

[1 *Abbas monaſterii S. Martini petitoria nobis inſinuatione ſuggeſſit, quod habetur in ſubditis: in domo quondam Martini ex ejus voluntate deceſſorem ſuum Andream Abbatem monaſterium, in quo Monachi habitare debeant, conſtruxiſſe. Et quia id in honorem beati Petri Apoſtolorum Principis, & S. Archangeli poſtulat dedicari: dilectionem tuam præſentibus apicibus duximus adhortandam, quatenus ad præd. locum cum poſtulaverit, ingravanter accedas, veneranda ſolemnia dedicationis impendens. Et quoties neceſſe fuerit, a Presbyteris Eccleſiæ tuæ in loco ſancto deſervientibus celebrentur ſacrificia veneranda Miſſarum, ita ut in eodem.*]

CAP. II.

Monachi non debent poni ſinguli per parœcias. Hoc primo. *Si pro monachatu aliquid detur, recipitus a ſacris ordinibus prohibetur: & recipiens ab officio ſuſpenditur.* Hoc ſecundo. *Monachus habens peculium ſine licentia Abbatis, ab altaris communione removetur: & ſic decedens ſepultura, & fratrum communione privatur.* Hoc tertio. *Si pecunia confertur pro habendo aliquod officium in monaſterio, dans, & recipiens deponuntur.* Hoc quarto. *In prioratibus conventualibus per electionem inſtituti non ſunt removendi ſine cauſa rationabili: & de cauſa rationabili tria ponit exempla*: h. d. comprehendendo ſubſtantiam.

Ex Concilio Lateranen. *c* [*an.* 1179. *Romæ.*]

MOnachi non *d* pretio recipiantur in monaſterio, nec peculium *e* permittantur habere, nec ſinguli per villas, & oppida per quaſcunque parochiales ponantur Eccleſias, ſed in majori Conventu, aut cum aliquibus fratribus maneant, nec ſoli inter ſeculares homines ſpiritualium hoſtium conflictum expectent, Salomone *f* dicente: *Væ* g *ſoli! quia cum ceciderit, non eſt, qui ſublevet eum.* Si quis autem exactus pro ſua redemptione aliquid dederit, ad ſacros ordines non aſcendat. Is vero, qui cum *h* receperit, officii ſuſpenſione mulctetur. Qui vero peculium habuerit, niſi ab Abbate fuerit ei pro injuncta adminiſtratione permiſſum, a communione removeatur altaris, & qui in extremis cum peculio inventus fuerit, & digne non pœnituerit, nec oblatio pro eo fiat, nec inter fratres accipiat ſepulturam: quod etiam de univerſis religioſis præcipimus obſervari. Abbas autem, qui diligenter iſta non caverit *i*, officii ſui jacturam ſe noverit incurſurum. Prioratus quoque, ſeu Obedientiæ pretii donatione nulli tradantur, alioquin dantes, & accipientes a miniſterio fiant Eccleſiaſtico alieni. Priores autem cum in Eccleſiis conventualibus per electionem Capitulorum ſuorum canonice fuerint inſtituti, niſi pro manifeſta, & rationabili cauſa non mutentur, videlicet *k* ſi fuerint dilapidatores, ſi incontinenter vixerint, aut tale aliquid *l* egerint, pro quo amovendi merito videantur, aut ſi etiam pro neceſſitate majoris officii de conſilio fratrum fuerint transferendi.

CAP.

De materia hujus §. & cur Clericis, & Epiſcopis pugnare non liceat vid. B. Thom. 2. 2. *q.* 4. *art.* 2. b *Conc. Triden. ſeſſ.* 24. *tit. de reg. c.* 1. c *al. Gratianopolitana al. Garapolitana.* d *Herseberien. & Bertgaden. Præpoſitis. al. Hareſtien. & Fertgadenſ. al. Havenenſ. & Bertgabenſ.* e *utrum.*

a *Hic in quibuſdam recentioribus legitur Gregor. III. in aliis IX. ſed recte Contius. Imo primus l.* 7. *ind.* 2. *epiſt.* 15. b *in aliis Theodorius. Cap.* 1. *eod. tit. in* 1. *comp.* c *Concil. Later. ſub Alex. III. c.* 10. d *Cap.* 2. *eod. tit. in* 1. *compil.* e *id eſt, proprium. Vid. l. cogi. D. ad Trebell.* f *Eccl. c.* 4. g *Si.* h *recipit.* i *curaverit. in Concilio.* k *Al. ita: ut videlicet. ſed in antiq. & in Conc. ut eſt impreſſum.* l *aliud.*

Digitized by Google

CAP. III.

Monet Ciſtercienſes, ut ſervent regulam ſecundum primævam inſtitutionem. h. d. primo. *Et domus religioſa aggregata Ciſtercienſibus eorum mores ſervare tenetur.* h. d. ſecundo.

Alexander III. *Abbatibus, & Conventibus Ciſterc. Ordinis.* (*an.* 1175. *Romæ.*)

RE colentes a, qualiter hæc ſancta plantatio: (*& inf.* 1) Dolentes dicimus, quod etſi non ab omnibus, neque in omnibus, a pleriſque tamen, & in pluribus ab illa ſancta inſtitutione dicitur declinatum: in tantum, ut aliqui ex vobis primæ inſtitutionis obliti, contra ordinis veſtri regulam villas, Eccleſias, & altaria poſſident, fidelitates b & hominia benigne ſuſcipiunt, juſtitiarias, & tributarias tenent: [*& infra.* 2] Ideoque precibus, & monitis exhortamur, quatenus domus illæ, quæ a prima ſui origine in ipſo ordine ſunt fundatæ, conſtitutis terminis ſint contentæ: [*& inf.* 3] Si enim relictis originalibus ordinis inſtitutis, ad communia volueritis aliorum monaſteriorum jura divertere, oportebit vos communi jure cenſeri: quia dignum eſt, ut qui ſimilem cum aliis vitam ſuſcipiunt, ſimilem ſentiant in legibus diſciplinam. Cæterum domus illæ, quæ de aliis inſtitutionibus ad veſtrum ordinem ſe tranſtulerint, veſtris omnino ſe ſatagant uſibus conformare, & relictis poſſeſſionibus, vel etiam commutatis, quas inſtitutio veſtra non recipit c, ſic ſe in omnibus religioni veſtræ coaptent, ut quemadmodum gaudent ſe in ſocietatem ordinis, & habitus identitatem aſſumptas, ſic etiam in paupertate ſecularium rerum ſe lætentur veſtris inſtitutionibus conformatas.

(1 *Facta hæc vitis fructifera, hæc denique vinea Domini Sabaoth ſub primis ordinis veſtri prioribus pullulavit, & palmites longe lateque producens, ad mortifera pellenda circumquaque veneno flores protulit, & odores, pro vigili cuſtodia cuſtodientis eorum in omnibus adhærere veſtigiis, per quos cooperante Domino in deſerto mundi hujus flos hujuſmodi plantatus eſt honeſtatis. His enim paupertatis contenti numeris, optimum ponentes in paupertate principium, totius ſufficientiæ aſſecuti ſunt complementum, creare Eccleſiæ Claravallenſ. Epiſcopis, & Prælatis acceptis, ac in conſpectu regum, & principum ſama, & merito glorioſi. Nunc autem quod.*)

(2 *Et omne ſtudium adhibent, ut termini eorum dilatentur a terris, quorum converſatio in cœlis debet eſſe. Læditur hinc corda penitus, & vitiatur, nec eſt mutatio dexteræ Excelſi, ſed potius de dextera in ſiniſtram, qui relicto ſeculo ſub paupertatis habitu Deo militare decreverunt, negotiis denuo ſecularibus implicentur. Inde eſt, quod & vobis ab aliis, qui foris ſunt, contentiones, & litigia ſuſcitentur, & Abbatibus in cauſis forenſibus occupatis, & plurimum in commiſſis domibus & tepor ordinis, & diſſolutio naſcitur charitatis: maxime paupertate charitas plus proficit, & cupiditatis conſortium, niſi illo reſtringuatur, hæc tepeſcat.*)

(3 *Nec velint inordinate ad ea manus extendere, quæ ſine laboribus, & periculis multis, & deinde ſine criminibus, & magna confuſione non poterunt retinere.*)

CAP. IV.

Regularis Canonicus, qui non reſignavit proprium in morte, non debet in cæmeterio ſepeliri: & ſi de facto ſepultus fuit, inde debet exhumari, ſi ſine ſcandalo fieri poteſt.

Clemens III. (*an.* 1190.)

SUper quodam Canonico Regulari a, qui in articulo mortis agens, licet a Priore ſuo commonitus, proprium, quod contra regulam latenter habuerat, noluit reſignare: & ſic diem clauſit extremum, & fuit inter alios fratres traditus ſepulturæ: [*& infra.* 1] Inquiſitioni tuæ taliter reſp. quod ille Canonicus non tantum fuit Chriſtiana ſepultura privandus, verumetiam ſi ſine maximo ſcandalo potuit b fieri, de ipſa projici dignus eſt Eccleſia. Hoc autem cum forte contigerit, in ſimilibus eſt agendum.

[1 *Nos duxiſti neceſſario requirendos. Quia vero te ignorare non credimus, quid de talibus in regula B. Auguſtini habeatur ſtatutum, & quod id ipſum in Lateranenſi Synodo conſtet inhibitum manifeſte.*]

CAP. V.

Canonicus regularis poteſt præfici Eccleſiæ parœciali etiam ſeculari: ſed debet habere ſocium ſecum ſui ordinis, ſi commode fieri poteſt.

Innocentius III. *V. Plebano S. Govinii.* c (*an.* 1213. *Romæ in Flaminiam.*)

QUod d Dei timorem præ oculis habeas, ex fructibus tuis colligitur evidenter, cum opera, quæ facis, teſtimonium perhibeant veritati. Sane quondam deſiderans ad frugem melioris vitæ tranſire, officium Plebani reſignans, coram fratribus S. Victoris Bononien. promiſſionem de tua converſione feciſti, neque profeſſionem ſolennem emittens, neque habitum religionis aſſumens: ſed parochiani plebis ejuſdem, attendentes te laudabiliter præfuiſſe, a Florentino Epiſcopo impetraverunt, ut miniſtrares ibidem: hoc etiam P. Presbyter Cardin. tunc Apoſt. ſed. Leg. proponitur annuiſſe, quod jam dicti parœciani a nobis ratum haberi ſuppliciter e poſtularunt, præſertim cum de licentia Prioris S. Victoris noſcaris hactenus id feciſſe. Licet autem in Lateran. Concilio f de Monachis caveatur, ne ſinguli per villas, & oppida, per quaſcunque parœciales ponantur Eccleſias &c. quia tamen iſtud de Canonicis regularibus ſpecialiter non cavetur, qui etſi a ſanctorum Monachorum conſortio non putentur ſejuncti, regulæ tamen inſerviunt laxiori, & per antiquos canones etiam Monachi poſſunt ad Eccleſiarum parœcialium regimen in Presbyteros ordinari, ex quo debent prædicationis officium g (quod privilegium eſt) exercere: ſic annuendum duximus poſtulatis, ut exercens Plebani officium, ſi commode fieri poterit, unum Canonicum regularem tecum habeas ad cautelam, cujus in his, quæ Dei ſunt, & regularis obſervantiæ, tam conſortio, quam ſolatio perfruaris.

CAP. VI.

Primo *tractat de veſtibus Monachorum.* Secundo *de abdicatione proprietatis.* Tertio *de ſilentio.* Quarto *de cibis.* Quinto *de officiis in genere, & in ſpecie.*

Idem *Abbati, & Conventui Sublacen.* h (*an.* 1213. *Romæ.*)

CUm i ad monaſterium Sublacen. [*& infra.*] Firmiter inhibuimus, ne quis de cætero Monachorum lineis camiſiis uteretur: [*& infra.* 1] Prohibemus quoque diſtricte in virtute obedientiæ, ſub obteſtatione divini judicii, ne quis Monachorum proprium aliquo modo poſſideat: ſed ſi quis aliquid habeat proprii, totum in continenti reſignet. Si vero poſt hoc proprietatem aliquam fuerit deprehenſus habere, regulari monitione prævia de monaſterio expellatur, nec recipiatur

Hh ulterius

a C. 2. *eod. t. in* 2. *comp.* b *In uno vetuſtiſſimo, fidelitates, hominia, & onera ſuſcipiunt &c. in alio recentiori, ita: fidelitates, & homagia ſuſceperunt &c.* c *Dictio*, benigne, *deeſt in omnib. & quid ſint hominia explicat Hoſtienſis.* c *recepit.*

a C. 6. *eod. tit. in* 2. *comp.* b *potuerit, habent vetuſtiores, quod & ſeries poſtulat.* c *Gavini. al. Gravini.* d C. 1. *eod. tit. in* 3. *comp.* e *ſimpliciter.* f *Conc. Lat. ſub Alex. III. c.* 10. g *Conc. Trid. ſeſſ.* 5. *de reform. c.* 3. *& ſeſſ.* 24. *de reform. c.* 4. *ubi multa valde utilia de prædicationis officio.* h *al. Abbati Sublacen.* i C. 2. *eod. t. in* 3. *comp. Conc. Trid. ſeſſ.* 25. *tit. de reg. c.* 1. *&* 2.

ulterius, niſi pœniteat ſecundum monaſticam diſciplinam. Quod ſi proprietas apud quanquam inventa fuerit in morta, ipſa eum eo in ſignum perditionis extra monaſterium in ſterquilinio ſubterretur, ſecundum quod beatus Gregorius narrat in dialogo ſe feciſſe. Unde ſi quicquam alicui fuerit ſpecialiter deſtinatum, non præſumat illud accipere, ſed Abbati, vel Priori, vel Cellario aſſignetur. In oratorio a vero, refectorio, & dormitorio continuum ſemper ſilentium obſervetur. In clauſtro quoque certis horis, & locis, ſecundum antiquam conſuetudinem monaſterii laudabiliter obſervatam. In refectorio *b* vero nullus omnino carne veſcatur. Nec in quibuſdam ſolennitatibus (ſicut aliquando fieri conſuevit) Conventus exeat eum Abbate paucis ibi relictis, ut extra refectorium edant carnes, cum illis diebus præcipue regularis diſciplina ſit ſtudioſius obſervanda. Sed nec extra refectorium, niſi in infirmitorio eſum carnium credant ſibi licere. Quanquam ex indulgentia poſſit Abbas interdum aliquos fratrum, nunc hos, nunc illos (prout neceſſitas poſtulaverit) advocare, ipſoſque ſecum in camera ſua melius & plenius exhibere. Porro debiles, & infirmi, qui minutione indigent, vel aliqua medicina, non ſeorſum in cameris, ſed omnes in infirmitorio, quæ neceſſaria fuerint ſibi tam in carnibus, quam in aliis, recipiant competenter. Quod ſi quis eorum debilis fuerit, aut etiam delicatus, ut non poſſit communibus cibis eſſe contentus: ſic ei provideatur ſine ſcandalo aliorum, ut ſi Abbas, vel Prior voluerit in refectorio miſericordiam facere ſpecialem, cibum aliquem competentem non ante illum, ſed ante ſe faciat apportari, de quo ipſe illi faciat pitantiam pro ſuſtentatione naturæ. Tales autem ad agenda officia monaſterii deputentur, qui fideles fuerint *c*, & diſcreti. Nec alicui committatur aliqua obedientia perpetuo poſſidenda, tanquam in ſua ſibi vita locetur, ſed eum oportuerit amoveri, ſine contradictione qualibet revocetur. Prior autem præ cæteris poſt Abbatem potens ſit in opere & ſermone, ut exemplo vitæ, *d* verboque doctrinæ fratres ſuos & inſtruere poſſit in bono, & a malo etiam revocare: zelum religionis habens ſecundum conſcientiam, ut delinquentes corripiat & caſtiget, obedientes foveat, & confortet. Abbas vero, (cui omnes in omnibus reverenter obediant) quanto frequentius poterit, ſit eum fratribus in conventu, vigilem curam, & diligentem ſollicitudinem gerens de omnibus, ut de officio ſibi commiſſo dignam Deo poſſit reddere rationem. Quod ſi prævaricator ordinis fuerit, aut contemptor, ſeu negligens aut remiſſus, pro certo ſe noverit non ſolum ab officio deponendum *e* ſed & alio modo ſecundum regulam caſtigandum: cum offenſa non ſolum propria, verum etiam aliena de ſuis manibus requiratur. Nec æſtimet *f* Abbas, quod ſuper habenda proprietate poſſit eum aliquo Monacho diſpenſare: quia abdicatio *g* proprietatis, ſicut & cuſtodia caſtitatis, adeo eſt annexa regulæ monachali, ut contra eam nec ſummus Pontifex poſſit licentiam indulgere.

[*s Ad defectum autem hoſpitalitatis ſupplendum mixturam unius molendini conceſſimus, ampliora pro tempore conceſſuri, ita tamen quod ad neceſſitatem pauperum ſublevandam eleemoſyna de cellario conferatur. Nos autem præfatas Eccleſias, quæ Clericis ſecularibus fuerant in beneficium aſſignatæ, ad uſum revocavimus infirmorum, conceſſionem hoſpitalis, quæ facta fuerat Epiſcopo Anagnino, irritam decernentes, & ſtatuentes, ne cuiquam ulterius in beneficium concedantur, ſed infirmarius diſponat de illis Eccleſiis, prout ad neceſſitates infirmaris magis noverit expedire.*]

CAP. VII.

Primo *ſtatuit de Conciliis regularium provincialibus celebrandis ſingulis trienniis.* Secundo *moderatur numerum evectionum, & perſonarum venientium.* Tertio *diſponit de inſtructoribus, & præſidentibus Capitulo.* Quarto *de tempore, quo duret Capitulum, & quid ibi fiet.* Quinto *quod obſervetur, quod ibi fiet.* Sexto *de capitulo ſequenti.* Septimo *de communi vita ducenda.* Octavo *de viſitatoribus eligendis, & ipſorum officio.* Nono *extendit ad Canonicos regulares.* Decimo *providet ſuper diſcordia viſitatorum.* Undecimo *hortatur diœceſanos ad monaſteriorum reformationem.* Duodecimo *præcipit protervos, & ſimiles compeſci ab offenſis monaſteriorum.* Et hæc diviſio ſufficit pro ſummario.

Idem *in Concilio generali.* (*an.* 1216.)

IN ſingulis regnis, ſive provinciis fiat de triennio in triennium (ſalvo jure diœceſanorum Pontificum) commune Capitulum Abbatum, atque Priorum, Abbates proprios non habentium, qui non conſueverunt tale Capitulum celebrare: ad quod univerſi conveniant præpeditionem canonicam non habentes, apud unum de monaſteriis ad hoc aptum. Hoc adhibito moderamine, ut nullus eorum plus, quam ſex evectiones & octo a perſonas adducat *b*. Advocent autem in hujuſmodi novitatis primordiis duos Ciſtercien. ordinis vicinos Abbates, ad præſtandum ſibi conſilium, & auxilium opportunum, cum ſint in hujuſmodi Capitulis celebrandis ex longa conſuetudine plenius informati: qui abſque contradictione duos ſibi de ipſis aſſocient, quos viderint expedire: ac ipſi quatuor præſint Capitulo univerſo, ita quod ex hoc nullus eorum ſibi auctoritatem prælationis aſſumat, unde cum expedierit, provida poſſit deliberatione mutari. Hujuſmodi vero Capitulum aliquot certis diebus continue, juxta morem Ciſtercien. ordinis celebretur, in quo diligens habeatur tractatus de reformatione ordinis, & obſervantia regulari. Et quod ſtatutum fuerit illis quatuor approbantibus, inviolabiliter obſervetur, omni excuſatione, contradictione, & appellatione remotis: proviſo nihilominus, ubi ſequenti termino debeat Capitulum celebrari. Et qui convenerint, vitam ducant communem, & faciant proportionabiliter ſimul omnes communes expenſas, ita quod ſi non omnes poterunt in eiſdem, ſaltem plures ſimul in diverſis domibus commorentur. Ordinentur etiam in eodem Capitulo religioſæ, ac circumſpectæ perſonæ, quæ ſingulas Abbatias ejuſdem regni, ſeu provinciæ non ſolum Monachorum, ſed etiam Monialium, ſecundum formam ſibi præfixam, vice noſtra ſtudeant viſitare, corrigentes, & reformantes, quæ correctionis, & reformationis officio viderint indigere: ita quod ſi Rectorem loci cognoverint ab adminiſtratione penitus amovendum, denuncient Epiſcopo proprio, ut illum amovere procuret. Quod ſi non fecerit, viſitatores hoc referant ad Apoſtolicæ ſedis examen. Hoc ipſum *c* regulares Canonicos ſecundum ordinem ſuum volumus, & præcipimus obſervare. Si vero in hac novitate quicquam difficultatis emerſerit, quod per prædictas perſonas nequeat expediri, ad Apoſtol. ſedis judicium abſque ſcandalo referatur, cæteris irrefragabiliter obſervatis, quæ concordi fuerint deliberatione proviſa. Porro diœceſani Epiſcopi monaſteria ſibi ſubjecta ita ſtudeant reformare, ut cum ad ea prædicti viſitatores acceſſerint, plus in illis inveniant, quod commendatione, quam quod correctione ſit dignum, attentiſſime præcaventes, ne

a *In Cod. Barb. in oratorio, necnon refectorio; &c.* b *dicto, vero, deeſt in antiquis.* c *ſint.* d *al. verbis doctrinæ fratres, &c.* e *vid. l. carceri. & l. milites. ff. de cuſt. reor.* f *extimet.* g *de hoc articulo vid. B. Thom. 2. 2. q. 88. art. 11. & Turrecremat. in c. de illo clerico. 32. diſt. & Ferdinan. Vaſq. l. 1. contr. illuſtrium cap. 25.*

a *al. novem, ſed in Conciliis, octo, legitur.* b *De hoc articulo vide quæ citavi in c. cum ex officii. ſup. de præſcript.* c *in Codice Barb. Hoc ipſum circa regulares, &c*

Digitized by Google

ne per eos dicta monaſteria indebitis oneribus aggraventur: quia ſicut volumus *a* ſuperiorum jura obſervari, ita inferiores nolumus injurias ſuſtinere. Ad hoc diſtricte præcipimus tam diœceſanis Epiſcopis, quam perſonis, quæ præerunt Capitulis celebrandis, ut per cenſuram Eccl. appellat. remota compeſcant Advocatos, Patronos, Vicedominos, Rectores, & Conſules, magnates, & milites, ſeu quoslibet alios, ne monaſteria præſumant offendere in perſonis, aut rebus: & ſi forſitan offenderint, eos ad ſatisfactionem *b* compellere non omittant, ut liberius, & quietius Deo valeant famulari.

CAP. VIII.

Prima tractat de correctione Monachorum. Secundo *de correctione Abbatum.* Tertio *viſitatorum.* Quarto *de ſecularibus in monaſteriis beneficiatis.* Quinto *conſtitutionem extendit ad Moniales.* hoc ſufficiat pro ſummario.

Honorius III. *Abbatibus, & Monachis in Lombardia, & Marchia Terviſiana conſtitutis.*

EA, quæ pro religionis honeſtate: [*& infra.* 1] Porro cum viſitatores ſecundum ſtatutum generalis Concilii *c* ordinati a generali Abbatum Capitulo, proceſſerint ad viſitationis officium exequendum, de ſtatu Monachorum, & obſervantiis regularibus diligenter inquirant, & tam in ſpiritualibus, quam in temporalibus corrigant, & reforment, quæ viderint corrigenda: ita tamen quod Monachos delinquentes per Abbatem loci corrigi faciant, eiſque injungi pœnitentiam ſalutarem, juxta beati Benedicti regulam, & Apoſtolica inſtituta, non ſecundum normam pravæ conſuetudinis, quæ quaſi pro lege in quibuſdam Eccleſiis inolevit. Ipſi etiam viſitatores Monachos, quos contumaces invenerint & rebelles, juxta modum culpæ vice noſtra regulari cenſura percellant abſque perſonarum delectu, non parcendo rebellibus ob ſuam pertinaciam, vel potentiam amicorum, quin ovem morbidam ejiciant ab ovili, ne inficiat oves ſanas. Si vero *d* Abbates in corrigendis, juxta viſitatorum mandatum, & regularia inſtituta, ſeipſis, ſeu Monachis inventi fuerint negligentes; proclamentur & corripiantur, & ita puniantur publice in Capitulo generali, quod pœna ipſorum ſit aliis in exemplum. Quod ſi Abbas non exemptus, fuerit a viſitationibus nimis negligens, & remiſſus inventus, id loci Diœceſano denuncient ſine mora, & per illum detur ei fidelis, & providus coadjutor uſque ad Capitulum generale. Si autem dilapidator inventus fuerit, vel alias merito amovendus: per diœceſanum, poſtquam hoc ſibi a viſitatoribus denunciatum fuerit, amoveatur abſque judiciorum *e* ſtrepitu a regimine Abbatiæ, ac monaſterio provideatur interim adminiſtrator idoneus, qui temporalium curam gerat, donec ipſi monaſterio fuerit de Abbate proviſum. Quod ſi forſitan Epiſcopus hoc adimplere noluerit, vel neglexerit: viſitatores, vel præſidentes Capitulo generali, defectum Epiſcopi Apoſt. ſedi non differant intimare. Hæc eadem circa exemptos Abbates fieri præcipimus per viſitatores, vel præſidentes Capitulo generali; depoſitione ipſorum ſedi Apoſt. reſervata: ita ut Abbate, qui amovendus videbitur, interim per viſitatores, vel in Capitulo præſidentes, ab adminiſtratione ſuſpenſo, adminiſtrator idoneus monaſterio deputetur. Illorum autem exceſſus, & alia, quæ viſa fuerint intimanda, Capitulo præſidentes nobis denuncient per fideles nuncios, & prudentes, quibus de communi contributione Abbatum, juxta cujuslibet facultatem ſufficienter miniſtrentur expenſæ. Sequentes autem viſitatores perquirant priorum viſitatorum veſtigia diligenter, & eorum negligentias, & exceſſus referant ſequenti Capitulo generali, ut juxta culpam publice debitam pœnam portent. Idem etiam de Abbatibus præſidentibus generali Capitulo præcipimus obſervari. Præcipimus quoque *a*, ut in nullo monaſterio ad præbendas recipiant de cætero Abbates, & Monachi Clericos ſeculares: nec hi, qui jam recepti ſunt, locum, vel vocem in Capitulo, dormitorio, vel refectorio, ſeu clauſtro ſibi vindicare contendant, ſeu Monachorum cœtibus importune ſe præſumant miſcere, ſed beneficiis ſibi conceſſis contenti, converſentur honeſte, opportuna obſequia in monaſteriis fideliter impendentes, nihilque ultra in ſpiritualibus, aut temporalibus exigant in ipſis monaſteriis, vel uſurpent. Si qui vero talium a viſitatoribus inventi fuerint criminoſi, per diœceſanum Epiſcopum *b* in non exemptis, & per viſitatores, vel præſidentes generali Capitulo in exemptis beneficiis priventur eiſdem. Hæc autem omnia etiam in monaſteriis, quæ non habent Abbates proprios, ſeu Priores, nec non in monaſteriis Monialium, quoad articulos Abbatiſſis, & Monialibus congruentes, præcipimus obſervari.

[1 *Ac religioſorum ſalute provide ordinentur, Apoſtolico ſunt munimine roborenda, ut ſuſcipiantur devotius, & diligentius obſerventur. Cum ergo per dil. fil. Abbatem Montis belli quædam Capitula nobis fuerint præſentata, quæ ad caſtigendum tranſgreſſiones multiplices, & exceſſus, quos in quibuſdam cœnobiis inveneras, videbantur pro ſalute, & honeſtate veſtra laudabiliter ſtatuenda: nos ea examinari & corrigi fecimus, & præcipimus, ut inviolabiliter obſerventur; quæ ſigillis ven. f. n. Hoſtien. & Tuſculanen. Epiſcop. muniri fecimus ad cautelam. Ad hæc volumus, & præcip. auct. Apoſt. ut viſitatores ad generale Capitulum convocent Abbates, & Priores, non habentes Abbates proprios tam exemptos, quam non exemptos Lombardiæ, & Marchiæ, qui non conſueverunt hujuſmodi Capitulum celebrare, præſidentes vero in ipſo Capitulo generali canonico & impedimento ſublato, eos, qui contempſerint, vel neglexerint convenire: ſub cujus contra. & epp. ob. per cenſ. Eccl. compellant, & uſque ad ſatisfactionem condignam relaxent: eadem cenſura facturi, quæ in eodem Capitulo deliberatione provida ordinata fuerunt, firmiter obſervari, reddituri tam ipſi, quam viſitatores, & alii juxta cujuslibet miniſterium Domino, in cujus conſpectu nuda, & aperta ſunt omnia, in extremo examine rationem, ſi omnem ſolicitudinem, & diligentiam, quæ circa correctionem, & reformationem ordinis, ac viſitationem cœnobiorum impendendæ fuerint, neglexerint adhibere.*]

TITULUS XXXVI.

DE RELIGIOSIS DOMIBUS, UT EPISCOPO *c* SINT SUBJECTÆ.

CAP. I.

Si dubitetur, in cujus diœceſi ſit baſilica conſecranda, ille Epiſcopus conſecrabit, qui prius in illo loco Epiſcopalia exercebat.

Gregorius *Victori Archiepiſcopo Neapol.* (*an.* 600. *Roma in Campaniam.*)

Hh 2 Nunc

a *In Cod. Barb. ita: quia ſic volumus ſuperiorum jura ſervari, ut inferiores nolumus injurias ſuſtinere. In aliis ſic: quia ſic volumus ſuperiorum jura obſervari, ut inferiorum nolumus injurias ſuſtinere.* b *ſatisfaciendum.* c *ſcilicet Lateranenſi ſub Innoc. III. c. 12. quod eſt relatum ſup. cap. proximo: & ſtatutum, cujus hic meminit, habetur in §. ordinentur etiam.* d *Vid. Conc. Trid. ſeſſ. 25. de reg. c. 14.* e *Qualiter hæc verba ſint accipienda, vide Clement. ſæpe contingit. De verbor. ſignif. & Eymer. in Directer. Inquiſit. p. 3. q. 53.*

a *Vide Ludov. Rom. ſing. 663. incipit, an ſimplex capellanus.* b *Dictio,* Epiſcopum, *deeſt in antiquis, & in recenſionibus magis emendatis.* c *Epiſcopis.*

NUnc autem *a* ad Baſilicam, quæ dedicanda eſt, debet diſquiri, cujus civitatis Epiſcopus, antequam fundaretur, baptizaverit incolas; & ad cujus conſignationem ſub annua devotione concurrerint. Non enim terminis hæc, aut locis convenit definiri: ſed ille ad conſecrationem vocetur, cui per hunc modum, quem ſcripſimus, conſtat debere permitti.

C A P. II.

Nihil juris deperit Epiſcopo, in cujus diœceſi ſita eſt Eccleſia, quam Papa unit Eccleſiæ alterius diœceſis. Et eſt caſus quotidianus.

Idem *Agapito Abbati.* (*an. 600. Romæ in Umbriam.*)

QUia monaſterium, quod in fundo Marciano ſitum eſt, hoſtilitate faciente, dicitur deſolatum: illud tuo monaſterio cum omnibus rebus ſuis, vel quæ ei competunt, actionibus, perſpeximus uniendum: [*& infra.*] Ipſum autem monaſterium ſic tuæ nos ordinationi commiſiſſe cognoſcas, ut tamen juriſdictionem illic non Epiſcopus Surrentinus, in cujus civitate monaſterium tuum eſt ſitum, ſed Nucerinus, cujus eſt diœceſis, *b* habeat. Nam ſic hujus *c* loci ordinationem diſponimus, ut tamen jura ſua ſingulis Epiſcopis inviolata ſervemus.

C A P. III.

Epiſcopo ſubſunt omnia loca pia, & ad ejus ſolicitudinem debent ordinari ad uſum deſtinatum.

Ex decretis Eugenii Papæ. *d* (*an. 655. Romæ.*)

DE Xenodochiis *e*, & aliis ſimilibus locis per ſolicitudinem Epiſcoporum, in quorum diœceſi exiſtunt, ad eaſdem utilitates, quibus conſtituta ſunt, ordinentur.

C A P. IV.

Locus auctoritate Epiſcopi ad uſum hoſpitalitatis deputatus, eſt religioſus, & ad mundanos uſus redire non debet.

Urbanus IV. *Arminenſi Epiſc.* (*an. 1264. Romæ in Umbriam.*)

AD hæc: *f* [*& inf. 1*]. Inquiſitioni tuæ taliter reſpondemus, quod ſi locus ad hoſpitalitatis uſum, & pauperum proviſionem fuerit [ſicut moris eſt] auctoritate Pontificis deſtinatus, cum ſit religioſus, non debet mundanis uſibus deputari, ſicut de veſtibus, & ligneis vaſis, & aliis utenſilibus ad cultum religionis per Pontificem deputatis, antiqua conſuetudo indubitanter obſervat, & venerabilium Patrum edocent ſanctiones.

(*Super eo, quod quæſitum eſt, utrum hoſpitalis domus poſſit in ſecularem habitum commutari.*]

C A P. V.

Locus religioſus debet reformari de religioſis duntaxat, non de ſecularibus, niſi in defectum religioſorum.

Innocentius III. *Conſtantinopolitano Patriarchæ.* (*an. 1210.*)

INter quatuor: [*& infra.*] *de monaſteriis quoque Græcorum in ſeculares Canonicos convertendis ſ. t. Reſpon. quod,* quamdiu monaſteria per regulares remanere potuerint ordinata, non ſunt ad ſeculares Clericos transferenda. Sed ſi regulares defuerint, propter eorum defectum, in eis ſeculares Clerici poterunt ordinari.

C A P. VI.

Eccleſia ſita in diœceſi Epiſcopi tenetur ſibi in Epiſcopalibus reſpondere, niſi appareant remiſſa legitime: & poteſt Epiſcopus remittendo Epiſcopalia cenſum ſibi retinere.

Idem *Abbati, & fratrib. Cryptæ ferratæ.* (*an. 1210. in Galliam.*)

COnſtitutus *h* in præſentia noſtra Epiſcopus Alban. *i* in Eccleſia Caſtri, quod Pauli dicitur, in qua jus patronatus monaſterio veſtro recognoſcebat, *a* vobis jus Epiſcopale petebat, quoniam ſita erat in diœceſi Albanen. & ideo de jure communi ei tenebatur in Epiſcopalibus reſpondere: [*& infra. 1*] Verum œconomus veſter propoſuit ex adverſo, quod etſi Eccleſia ſita eſſet in diœceſi Albanen. ei tamen non tenebatur in aliquo reſpondere, cum Dominicus Levitanus *a* Epiſcopus, qui fuerat Epiſcopus Albanen. univerſas Eccleſias ad veſtrum monaſterium pertinentes in diœceſi ejus ſitas, & quicquid juris tam in monaſterio veſtro, quam in eis habebat, in emphyteuſim ſub annua octo denariorum aureorum penſione monaſterio veſtro conceſſiſſet ita videlicet, ut liceret Abbati, & fratribus a quocunque vellent Epiſcopo, tam ordinationem Clericorum, quam conſecrationem altarium in monaſterio ipſo, & prædictis Eccleſiis obtinere, in quibus etiam vobis tertiam partem mortuariorum indulſit: & C. Papa præd. *a*. quod ab eo factum fuerat, confirmavit. Verum etſi Eccleſia ipſa fuiſſet aliquando Eccleſiæ Albanen. *b* ſubjecta, monaſterium *c* veſtrum nihilominus legitime ſe poterat præſcriptione tueri, cum per quadraginta annos ipſam pacifice poſſediſſet. Cæterum œconomus Epiſcopi conceſſionem Epiſcopi Levitani non tenere dicebat, utpote continentem Simoniacam pravitatem; cum enim tertiam partem *d* mortuariorum monaſterio conceſſit, & tam in ordinationibus Clericorum, quam altarium conſecrationibus indulſiſſet ei plenariam libertatem: non eſt dubium, quin cum ſpiritualia hæc exiſtant, eo ipſo quod ſuper his recompenſationem certæ penſionis accepit, commiſerit vitium ſimoniæ: *e* unde contractus hujuſmodi nullam obtinet firmitatem, confirmatio autem Apoſt. ſedis fuerat per ſubreptionem obtenta, cum in eadem de penſione nulla mentio haberetur: [*& infra.*] Cum autem nec inſolitum ſit, nec novum, ut cum Epiſcopi Eccleſias conceſſerint piis locis, aliquid ſibi reſervent in eis nomine penſionis: nos quoque cum libertatis privilegium, vel protectionis præſidium aliquibus Eccleſiis indulgemus, gratis accipiamus cenſum gratis oblatum, & in literis noſtris ad ſucceſſorum noſtrorum memoriam cenſus exprimamus etiam quantitatem: auditis propoſitis œconomum monaſterii veſtri œconomo ejuſdem Epiſcopi Eccleſiæ nomine in ſolutionem penſionis prædictæ, juxta ratam, quæ contingit Eccleſiam prædictam, & reſtitutionem ſubtractæ a quadraginta annis, ſecundum ratam eandem, per definitivam ſententiam condemnamus, & eundem œconomum veſtrum ab impetitione œconomi ejuſdem Epiſcopi ſuper aliis reddimus abſolutum, perpetuum illi ſilentium imponentes.

(*1 Secundo quoniam in multis privilegiis Rom. Pontificum diſtinguentibus fines diœceſ. Alban. inter alias, in quibus Epiſcopalem juriſdictionem exercet hæc Alban. Eccleſia, auct. Apoſt. confirmatur.*)

C A P. VII.

Epiſcopus petens Eccleſiam quoad temporalia, & ſpiritualia, obtinet in ſpiritualibus, eo ipſo, quod probat eſſe in ſua diœceſi, ſi non appareat exempta: ſed in temporalibus ſuccumbit, niſi aliter doceat de jure ſuo: & in hoc ultimo eſt caſus notabilis.

Idem *Abbati, & Conventui Farfen.* *f* [*an. 1210. in Latium.*]

CUm venerabilis frater noſter I. Sabinen. *g* Epiſcopus Eccleſiam ſancti Angeli de Canceia *h* cum ſuis pertinentiis, & poſſeſſionibus petiiſſet, aſſerens eam ad ſe, tam in ſpiritualibus, quam in temporalibus pertinere: allega-

a *Cap. 1. eod. tit. in 1. compil.* b *In C. Barbatæ, in cujus eſt diœceſi, &c.* c *hujuſmodi.* d *Cap. 2. eod. tit. in 1. comp.* e *Xenodochium Alex. I. prætermiſſorum interpretatur Hoſpitale. vide Trid. Conc. ſeſſ. 25. de reform. c. 8.* f *Cap. eod. tit. in 1. comp. vid. Archid. in c. nemo, de conſecr. diſt. 5. & Caldevinum conſ. 5. & 6. de relig. domib.* g *C. 1. eod. tit. in 3. comp.* h *C. 2. eod. tit. in 3. comp.* i *Albanen. al. Alban.*

a *Levitanus. al. Levican. al. Lucan. ſed in omnib. manuſcript. legitur Levicanus.* b *Alban.* c *Monaſterium tamen veſtrum.* d *Dictio, partem, deeſt in antiq. & in recentioribus magis emendatis.* e *Vid. Bart. in l. Titio centum. ff. de condit. & demon.* f *Farfen.* g *Cap. 1. eod. tit. in 4. comp.* h *Cancia, alit. Cantia.*

Digitized by Google

allegavit ante omnia jus commune, quia cum conſtituta ſit in diœceſi Sabinen. ſub ipſius debebat conſiſtere poteſtate. In temporalibus quoque ad ſe dictam Eccleſiam pertinere nitebatur oſtendere per publicum inſtrumentum, in quo continebatur expreſſe I. Sabinenſem Epiſcopum, H. Farbenſi *a* Abbati, & duobus perſonis poſt ipſum dictam Eccleſiam cum ſuis pertinentiis conceſſiſſe pro annua quatuor ſolidorum Papienſ. penſione. Sed pars veſtra propoſuit, inſtrumento prædicto nullam penitus fidem adhibendam propter ſuperlinearem ſcripturam, & raſuram *b* loco ſuſpecto factam, ubi videlicet annotatio temporis recenſetur: [*& infra.*] Quia igitur nobis conſtitit Eccleſiam ſupradictam conſtitutam in diœceſi Sabinen. Epiſcopale jus in omnibus ſpiritualibus eidem Epiſcopo adjudicavimus in eadem, illis tantum exceptis, quæ per authentica ſcripta ei dignoſcuntur eſſe ſubtracta. [*& infra.*] Quia vero inſtrumentum prædictum, per quod Epiſcopus Eccleſiam intendebat quoad temporalia vindicare, ad faciendam ſuper hoc fidem invalidum eſſe cognovimus, utpote propter prædicta de jure ſuſpectum, vos ab impetitione ipſius, quoad temporalia ejuſdem Eccleſiæ duximus abſolvendos.

(*Fuit inſuper ex ipſius Epiſcopi parte propoſitum, quod cum ab Eccleſia S. Angeli nomine monaſterii veſtri multo tempore fuerit certa penſio Eccleſiæ Sabinen. ſoluta, manifeſte liquebit ad Eccleſiam eandem, a qua locatio facta fuerat, in jure proprietario pertinere. Ad hoc autem procurator reſpondebat prædictus, quod etſi quidam teſtes ſe vidiſſe deponant, Eccleſiam S. Angeli penſionem 4. ſol. Sabinen. Epiſcopo perſolviſſe, nullum tamen ex hoc monaſterio veſtro poterat præjudicium generari, cum non appareat penſionem ipſam ex parte monaſterii fuiſſe ſolutam: & quanquam etiam teſtes aſſerant, ſe vidiſſe multoties prænotatam penſionem exſolvi, non tamen oſtenditur tanto tempore præſtita, quouſque ad præſcriptionem legitimam porrigatur. Item ſicut ad rei proprietatem locatio facta non ſufficit, ita nec ſolutio, nec perceptio penſionis. His igitur, & aliis intellectis.*)

CAP. VIII.

Monaſterium ſubjectum eſt Epiſcopo, in cujus diœceſi ſitum eſt, niſi probetur exceptum. h. d. quoad titulum.

Idem. (*an.* 1210. *Romæ in Hiſpaniam.*)

CUm dilectus filius (*& infra.*) Quia cauſa non poterat in noſtra præſentia terminari, cum nuncius monaſterii ſuper procuratione, vel ratihabitione literas non haberet, eam veſtro duximus examini committendam, mandantes quatenus ſi conſtiterit Abbatem ad ſedem Apoſtolicam, antequam Epiſcopus in eum ſuſpenſionis, vel excommunicationis, & in monaſterium interdicti ſententias tulerit, legitime appellaſſe, vel monaſterium a juriſdictione Epiſcopi ejuſdem exemptum, eo non obſtante, quod Abbas ab eo circumventus præter fratrum ſuorum aſſenſum ei obedientiam repromiſit (cum fraus, & dolus ei patrocinari non debeant) judicetis illas ſententias non tenere. Quod ſi Abbas in exemptionis probatione defecerit, nec legitima ſe poterit præſcriptione tueri: licet probet ſe ante prædictas ſententias appellaſſe, nihilominus tamen monaſterium judicetis Aurien. Eccleſiæ ſubjacere, in cujus eſt diœceſi fundatum. *d* Similiter eo in probatione appellationis deficiente, ſi vobis conſtiterit de exemptione, vel legitima præſcriptione, tam Abbatem, quam monaſterium ab impetitione Epiſcopi abſolvatis.

CAP. IV.

Novam religionem non licet conſtituere ſine auctoritate Rom. Pontificis: nec in diverſis monaſteriis poteſt quis eſſe Abbas, vel Monachus. Sic principaliter ſummatur, licet plura dicta habeat.

Idem Innoc. III. *in Concilio generali.* a

NE nimia religionum *b* diverſitas gravem in Eccleſiam Dei confuſionem inducat, firmiter prohibemus, ne quis de cætero novam *c* religionem inveniat: ſed quicunque ad religionem converti voluerit, unam de approbatis aſſumat. Similiter qui voluerit religioſam domum de novo fundare, regulam, & inſtitutionem accipiat de approbatis. Illud etiam prohibemus, ne quis in diverſis monaſteriis locum Monachi habere præſumat, nec unus Abbas pluribus monaſteriis præſidere.

TITULUS XXXVII.

DE CAPELLIS MONACHORUM,

ET ALIORUM RELIGIOSORUM.

CAP. I.

Ad curam monaſterio ſubjectam non Monachi, ſed ſeculares Clerici præficiuntur, & Epiſcopis ſubſunt.

Urbanus III. [*an.* 1186. *Romæ.*]

IN Eccleſiis, ubi Monachi habitant, *d* populus per Monachum non regatur: ſed Capellanus, qui populum regat, ab Epiſcopo per conſilium Monachorum inſtituatur: ita ut ex ſolius Epiſcopi arbitrio tam ordinatio ejus, quam depoſitio, & totius vitæ pendeat converſatio.

CAP. II.

Si Eccleſia non cathedralis vindicat ſibi jus in alia Eccleſia, obtinebit ſolum quoad ea, quæ probavit ſibi deberi præſcriptione, vel alio legitimo modo. h. d. ſecundum communem, & verum intellectum.

Innocentius III. *Archipresbytero, & Clericis ſanctæ Cæciliæ.* (*an.* 1208.)

DIlectus *e* filius M. Syndicus Eccleſiæ veſtræ, ab Œconomo ſancti Laurentii de Piſcinula, in ſcrutiniis, baptiſmate, & Capitulis, & ſimilibus ſubjectionem poſtulans, poſſeſſorium, & petitorium intentabat. Cum enim Eccleſia ſancti Laurentii ſit in parœcia veſtra ſita, debet de jure communi Eccleſiæ veſtræ in prædictis omnibus ſubjacere: quia nec privilegium exemptionis habet, nec præſcriptionem pro ſe poterat allegare, cum illa Eccleſiæ ſanctæ Cæciliæ præſcripſiſſet, ſicut per teſtes dicebat legitime comprobatum. Præterea cum coram C. Papa prædeceſſore noſtro ſuper prædictis inter veſtram, & prædictam Eccleſiam quæſtio verteretur, M. Presbyter ejuſdem Eccleſiæ fuit ſponte confeſſus *f*, quod Eccleſiæ ſanctæ Cæciliæ ſcrutinium, & baptiſma debebat. Cumque pars veſtra teſtes, qui ſe illum diverſis temporibus ad Capitulum vocaſſe, ipſumque veniſſe aſſerebant, in medium produxiſſet: eis jurare paratis, prædictus Presbyter ſe vocatum iviſſe ad Capitulum eſt confeſſus. Unde prædictus prædeceſſor noſter Eccleſiam veſtram Capitulo, quo ſe conqueſta fuerat ſpoliatam, ſalvo jure proprietatis Eccleſiæ ſancti Laurentii reveſtire curavit, ſicut in ejus literis continetur: per hoc ergo proprietatem, quoad ſcrutinium, & baptiſma, & poſſeſſionem quoad Capitulum, veſter voluit Syndicus comprobare. Ad hæc *g* ſancti Laurentii Œconomus ex adverſo

a *Farfen.* b *Vid. Jaſ. & Dec. in l. fin. C. de edict. div. Hadr. tol. & Alexan. conſ. 50. incipit, viſo proceſſu in 6. volumine, & Felin. in c. ex literis. de fid. inſt.* c *Cap.* 2. *eod. tit. in 4. compil. vid. Hoſt. & Henr. Borch.* d *ſitum.*

a *Concil. generale Lateran. ſub Innoc. III. c. 13. & C. 3. eod. tit. in 4. comp.* b *religionis.* c *Vid. Cardin. conſil. 39. incipit in aliquibus locis. & Felin. in cap. Eccleſia S. Mariæ. ſup. de conſtit. Cap. 1. eod. tit. in 6. comp.* d *Cap. 1. eod. tit. in 1. comp. vid. Conc. Trid. ſeſſ. 25. tit. de regul. tit. 11. Adde gl. & Archidiacon. 16. q. 2. in ſumma.* e *Cap. 1. eod. tit. in 3. comp. vid. Henric. Borch. hoc ipſo cap.* f *Vid. leg. 1. C. de confeſſ. Bart. in l. certum. §. ſed ante ipſos. ff. eod.* g *Ad hoc.*

verſo reſpondit, quod Eccleſia illa *a* nullo medio ad Romanam Eccleſiam pertinebat. Cum enim monaſterium Monialium fuerit, & generaliter ſervetur in urbe, ut nullum monaſterium titulo ſit ſubjectum, incongruum videbatur, ut regulares ſecularibus ſupponantur. Præterea uſque hodie nos in ea inſtitutionem, & deſtitutionem liberam exercemus: *(& inf. 1)* Nos igitur auditis propoſitis Œconomum ſancti Laurentii ſyndico veſtro in baptiſmo, & ſcrutinio condemnamus, ita ut per hoc Eccleſiæ Romanæ nullum præjudicium generetur, ſi quando forte jus ſuum duxerit proſequendum. In inſtitutione autem, & deſtitutione, & Capitulo Œconomum ipſum ab impetitione ſyndici veſtri prorſus abſolvimus, ſyndico veſtro ſuper hoc perpetuum ſilentium imponentes.

[1 Cum & bon. mem. C. Pp. p. n. dilect. fil. M. ſcriptorem, nunc Archipresbyterum, in ea ſine cujuslibet contradictione ſtatuiſſet. Sicut ergo Eccleſiam ipſam liberam, & in poſſeſſione libertatis exiſtere dictus voluit Œconomus comprobare. Cum ergo pro ea faciat jus commune, in eo videlicet, quod univerſa monaſteria urbis ad Romanam Eccleſiam nullo mediante pertineant, unde affirmanti contrarium fides non eſt aliquatenus adhibenda, niſi ſuper hoc privilegium induxerit ſpeciale. Quod autem dicitur in parochia veſtra ſita, idem Œconomus penitus denegavit: ſed ſi hoc verum eſſet, ſufficienter ſatis ſe poterat prædicta ratione tueri. Confeſſio autem M. Presbyteri ſuper ſcrutinio, & baptiſmo ejuſdem Eccleſiæ præjudicare non poterit, cum ſuper hic lis conteſtata in ejuſdem pr. n. præſentia non fuiſſet, ſicut ex forma petitionis, & concluſionis apparet: hac autem ſententia non fuit hactenus Eccleſia veſtra uſa, ſed eam duxerat uſque ad hæc tempora ſupprimendam.]

CAP. III.

In Prioratibus Monachorum non poſſunt ſinguli Monachi commorari, etiamſi ſuper hoc habeant reſcriptum Apoſtolicum, niſi in illo fiat mentio de Lateranenſi Concilio.

Honorius III. *Episc. Venetenſi. (an. 1220.)*

EX parte tua fuit propoſitum: [*& infra. 1*] Abbas, & Conventus Riven. *b* Vanetenſ. diœceſis occaſione literarum Apoſtol. ſedis aſſerunt ſibi eſſe conceſſum, ut in ſingulis ipſorum Prioratibus ſinguli Monachi commorentur, ſi pluribus non ſuppetunt facultates eorundem. Cum autem id obviet Lateranenſi Concilio *c*, de quo nulla mentio eſt in literis antedictis: Fraternitati tuæ breviter reſpondemus, quod hujuſmodi literas ab Apoſtol. ſede non credimus emanaſſe. Quod ſi per occupationem forſitan emanaverint, nolumus per hoc derogari Concilio ſupradicto.

[1 Quod conquerentibus olim Abbate, & Conventu Riven. Naneten. diœceſis, quod tu compellere videbaris eoſdem, ut inſtituerent plures Monachos in quibuſdam ſuis Prioratibus tuæ diœceſis, in quorum ſingulis ſinguli Monachi hactenus ſteterunt, cum pluribus facultates non ſufficiant eorundem. Nos Abbati S. Albini Andegaven. & collegis ejus per noſtras literas dedimus in mandatis, ut de ipſorum locorum facultatibus inquirentes, in eorum ſingulis facerent plures inſtitui Monachos, ſi pluribus eorum ſufficiant facultates. Alioqui tibi auctoritate noſtra inhiberent, ut Abbatem, & Conventum prædictos moleſtares ſuper inſtituendis pluribus in eiſdem. Unde idem]

CAP. IV.

Ordinarius compellit Abbatem, ut Monachos a Prioratibus revocet ad clauſtrum, vel eis ſocios adjungat.

Idem *Burdegalen. Archiepiſc. (an. 1220.)*

AD audientiam noſtram pervenit, quod nonnulli Monachi lege tibi diœceſana ſubjecti, in quibuſdam Prioratibus habitant ſolitarii, contra ſtatutum generalis Concilii *a*. Idcoque mandamus, quatenus ipſorum Abbates, ſeu Priores, ut vel ipſos ad clauſtrum *b* revocent, facientes in ipſis Eccleſiis deſerviri per Clericos ſeculares, vel alios Monachos eiſdem aſſocient, cum quibus vitam poſſint ducere regularem, monitione præmiſſa, per cenſuram Eccleſiaſticam compellas.

TITULUS XXXVIII.

DE JURE PATRONATUS.

CAP. I.

Si propter diſcordiam patronorum Eccleſia caret adminiſtratore, ceſſatne in Eccleſia a divinis, tolluntne reliquiæ, & oſtia clauduntur, ſi aliter ſine ſcandalo Eccleſiæ provideri non poteſt. h. d. cum cap. ſequenti.

Ex Concilio Mediolanenſi *c (in Inſubria.)*

PErlatum eſt: [*& infra. 1*] Nobis viſum eſt, quod Eccleſia inter hæredes patroni dividi non debeat. Et ſi ſimultates inter eos ſurrexerint, propter quas Sacerdos ſuo ibi officio canonice fungi non poſſit: ſi aliter provideri non poterit, præcipiatur ab Epiſcopo, ut nullo modo ibi miſſarum ſolennia celebrentur, donec ad concordiam redeant: & Eccleſia Sacerdotem canonice habeat, qui libere ſuum miniſterium valeat exercere.

[1 Ad S. Synodum, quod inter hæredes Eccleſiæ in rebus propriis conſtitutæ dividantur, & cauſa per eandem diviſionem ſimultas oriatur, ut de uno altari quatuor partes fiant, & ſingulæ partes ſingulos habeant Presbyteros, quod ſine diſcordia, & ſimultate nullo modo fieri poteſt. Unde]

CAP. II.

Summatum eſt in cap. proximo.

Ex Concilio Triburienſi *d (in Germania.)*

QUæcunque Eccleſia: [*& inf. 1*] Si contingat pro Eccleſia diſſidere patronos, ut eam nolint ſub uno Presbytero procurari: *e* Epiſcopus (ſi aliter non poterit ipſi conſulere) tollat inde reliquias, atque ejuſdem Eccleſiæ claudat oſtia: ut ſacrum myſterium *f* nullus in ea celebret, antequam unum eligant Presbyterum, qui ſacroſancta ſit idoneus procurare.

[1 A pluribus cohæredibus ſic poſſeſſa concordi unanimitate unicuique procuretur, ne propter aliquas diſcrepationes ſervitium Dei minuatur, & cura populi irreligioſe agatur.]

CAP. III.

Si patroni in præſentando diſcordant, præfertur præſentatus a majori parte, ſi eſt idoneus: & ſi hoc ſine ſcandalo fieri non poteſt, vel patroni intra tempus debitum non præſentant, Epiſcopus ordinabit Eccleſiam.

Ex Concilio Lateranen. *g (an. 1179. Romæ.)*

QUoniam in quibuſdam locis fundatores Eccleſiarum, aut hæredes eorum poteſtate, in qua eos Eccleſia hucuſque ſuſtinuit, abutuntur: & cum una Eccleſia unius debeat eſſe Rectoris, pro ſua diſſenſione *h* plurimos repræſentant: Præſenti decreto ſtatuimus, ut ſi forte in plures partes *i* fundatorum ſe vota diviſerint, ille præficiatur Eccleſiæ, qui majoribus juvatur meritis, & plurimorum eligitur, & approbatur aſſenſu. Si autem hoc ſine ſcandalo eſſe *k* nequiverit, ordinet Antiſtes Eccleſiam, ſicut

a *Ipſa*. b *Rivenenſ. al. Riven. & infra Naneten.* b *Later. Concil. ſub Alexand. III. c. 10. refertur ſupra de ſtatu Monach. Cap. Monachi.*

a *Quod citavi ſupra. c. præcedenti.* b *clauſtra.* c *In omnibus antiquis: Mediomatric. Burchard. lib. 3. decret. cap. 42. & c. 1. eod. tit. in 1. compil. Ivo part. 3. c. 46. habet ex Concil. Mediomatricenſi, c. 10. extat tamen hoc decret. in Concil. vulgatis in Synodo Cabilonenſi ſecunda, habita ſub Imperat. Carolo Magno, cap. 26.* d *Concil. Triburienſ. c. 32. Burchard. lib. 3. decret. c. 224. Ivo part. 3. c. 283. & c. 3. eod. tit. in 1. comp.* e *al. ordinari.* f *al. miniſterium, quod hic agnoſcit Hoſtienſis.* g *Sub Alex. III. c. 17. & cap. 4. eod. tit. in 1. compil.* h *al. defenſione. al. diſpenſatione.* i *al. perſonas.* k *Vid. Lambert. tract. de jur. patr. art. 9. quæſt. 2. p. 2. lib. 2.*

ſicut meline eam ſecundum Deum viderit ordinandam. Et id ipſum etiam faciat, ſi da jure petronatus quæſtio emerſerit inter aliquos, & cui eompetat, intra quatuor menſcs non fuerit definitum.

C A P. IV.

Excommunicantur patroni Laici, qui Clericoe inſtituunt, & deſtieuunt in Eeclefiie etiam patronatis, vel bena ipſarum aliter adminiſtrant. Et Clerici, qui inſtitusientm Laicornm recipiunt, communione priventue.

Ex eodem. a (*an.* 1179.)

PRæterea quia in tantum quorundam Laicorum proceſſit audacia, ut Epiſcoporum auctoritate neglecta, Clericos inſtituant in Eccleſiia, & removeant, cum voluerint, poſſeſſionem quoque, atque alia Eccleſiaſtica bona pro ſua voluntate plerunque diſtribuant, ipſos anethemate decernimue feriendoe. Clericue autem, qui Ecclcſiam per Laicos ſine proprii Epiſcopi auctoritate recaperir, communione privatus: & ſi perſtitesit, a miniſtario Ecclefiaſtico, & b ordine deponatur.

C A P. V.

Sit Patronus Laicus ſucceſſive præſentat duos, & ſecundus inſtituitue ab Epiſcope, valet inſtitutio. hoc dicit primo. *Petronus non poteſt Clerico, vel alteri Eeclefiæ conferre Eccleſiam patronatam, vel alteri donaee.*

Alexander III. *Eboracen. Archiepiſcopo.* (*an.* 1180.)

QUod autem c conſulis, ſi Clericue idoneue ed vacantem Eccleſiam præſentatus, non fuerit ab Epiſcopo diœceſano admiſſus, & poſtmodum alius idoneus præſentatus, & inſtitutue ab Epiſcopo, poſſeſſionem tenuerit corporalem: an primo Clarico Eccleſiam petenta debeat poſterior removeri, vel poſterior priori præferri: dubium non eſt, quin in ceſu iſto melior ſit conditio poſſidentis: quoniam antequam præſentatio per diœceſanum Epiſcopum approbetur, ratum non eſt, quod a patrono fuerat inchoatum. De cætaro tuæ prud. reſp. quod ſi Laici Clericis, vel collegiie, da conceſſionibus, vel donationibus inſtrumenta confecerint d in hæc verba vel ſimilia: Conceſſi, vel dedi Eccleſism, & præſenti charta firmavi: ſi conſenſus Epiſcopi non acceſſerit, nihil agi videtur: quia pro non dato habetur, quod eb illo datur, qui non poteſt de juse donare.

C A P. VI.

Compavent, vel emens jus patronatus, eo ſpoliari debet. Vel ſic: *Qui emit jus patronatus, ut poſſit præſentare filium, vel nepotem, ſeu quem vult, eo privari debet.* h. d. *Et utraque lectio poteſt ſuſtineri.*

Idem *Exonien. Epiſc.* e

QUia Clesici f quidam advocatias g Eccleſiarum comparant, vel quocunque modo poſſunt, acquisunt, ut poſtmodum eorum filii, vel nepotes ad eeſdem Eccleſiae præſententur: præcipimus, ut id arctius inhibesa procures: eoſdem advocationibus taliter acquiſitis, app. poſtpoſita ſpoliando.

C A P. VII.

Jus patronatus conſiſtens in aliqua univerſitate temporalium, tranſit cum ipſa univerſitate: etiamſi univerſitas tranſeat tantum quoad utile dominium: niſi jus patronatus ſpecifice ſit exceptum. h. d Et eſt notabilis caſus, & quotidie allegatur.

Idem *Herforden.* h *Epiſcope, & Abbati de Feede.*

(*an.* 1180. *Roma in Angliam.*)

EX literie i I. Salabrien. k Epiſcopi accepimus, quod defuncta perſona Eccleſiæ de Laton. G. miles, qui villam, in qua Eccleſia ſita aſt, a moneſterio de Vinton. ad firmam tenebat, ad eandem vacantem G. a Clericum prædicto Epiſcopo præſentavit: poſtmodum Abbatiſſa prædicti monaſterii alium præſentavit eidem ad Eccleſiam ſupraſcriptam: quo nolente præſentatum ab ea recipere, apud Centuerienſem Archiepiſcopum gravem de Epiſcopo depoſuit quæſtionem: [*& inf.* s] Mandamus, quatenus ſi vobis conſtiterit, quod præfato militi præſcripta villa fuerit non excepto jure patronatus ad firmam conceſſa, vel antequem de jure patronatue inter Abbatiſſam, & militem controverſia eſſet ſuborta, præfatus Guil. in præſcripta Eccleſia per Epiſcopum ad præſentationem militie inſtitutus fuiſſet: ei (dummodo alias ſit idonaus) adjudicetis Eccleſiam, ita quod ſi Abbatiſſe obtineat edverſus militem, illi de temporalibus debeat reſpondere.

[t *Archiepiſcopus autem quia viſum ſibi erat, quod factum militis ſuper præſentatione præfata nullius eſſet momenti, prædicto Epiſcopo in virtute obedientiæ injunxit, quod perſonam illam reciperet, & in poſſeſſionem induceret, quam Abbatiſſa ſibi decreverat præſentendam.*]

C A P. VIII.

Si Laicus Clerico, vel Religioſo loco concedit Eccleſiam ſine conſenſu Epiſcopi, non obſtante tali conceſſione, quæ non valet, ad ipſam Eccleſiam cum vacaverit, poterit præſentare, & eam alteri Eccleſiæ de conſenſu Epiſcopi poterit concedere. h. d. cum cap. *Cum Laici.* & cap. *Suggeſtum.* infra eod.

Idem *Vintanien. Epiſcope.* b (*an.* 1180.)

ILlud prætereundum c non duximus, quod ſi Laicus Epiſcopo inconſulto Eccleſiam non vacantem concedit religioſæ domui, & poſtea cum vacaverit ad præſentationem ejuſdem Laici, Clericus ibi fuerit per diœceſ. Epiſcopum inſtitutus, prior conceſſio ſecundam inſtitutionem, quo minus habeatur rata & firme, non poteſt aliquatenus impedire, cum illa conceſſio de jure nullius poſſit eſſe momenti, tum quia de re non vacante facta eſt, tum quia Laicus ſine auctoritate Epiſcopi nemini poteſt Eccleſias d dare: licet religioſo loco jus patronatus conferendi liberam habeat facultatem. Si vero jus patronatue e vacante Eccleſia religioſo loco contulerit, & aliquis ſine præſentatione fratrum ejuſdem loci fuerit in ipſa Eccleſia inſtitutue, ejus ſecundum rigorem juris eſt inſtitutio irritanda.

C A P. IX.

Inſtituti in Eccleſiis patronatis per novos patronos mutari non poſſunt, nec viciſſitudines Eccleſiarum per eos fieri.

Idem *eidem.* (*an.* 1180.)

QUerimoniam: [*& infra.*] Abſurdum videtur f omnino, ut ad ſingulas patronorum ſecundum humanam conditionem mutationes, Eccleſiarum ordinationes mutentur: & viciſſitudines Eccleſiarum ab advocatis, vel aliis g præſumantur.

C A P. X.

Patronus Eccleſiam Clerico conferre non poteſt: & ſi contulerit, poteſt hoc non obſtante ad Eccleſiam præſentare rectorem.

Idem *Eboracen. Archiepiſc.* (*an.* 1180.)

CUm Laici Epiſcopis h neſcientibus, aut non conſentientibus Eccleſiae Clericis concedunt, in quibus habent jus patronatus, & poſtea pœnitentia ducti, alios ad eaſdem Epiſcopis repræſentant, & illi ad eorum præſentationem in eiſdem Eccleſiie ab Epiſcopis inſtituuntur: eorum

a *Scilicet Conc. Lat. ſub Alex. III. c.* 14. § *præterea, & Cap.* 5. *eod. tit. in* 1. *compil.* b *vel.* c *Poſt Conc. Lat. ſub Alex. III. p.* 15. *c.* 1. §. *quia autem, & cap.* 7. *eod. tit. in* 1. *comp.* d *al. conceſſerint.* e *Exon.* f *Cap.* 8 *eod. tit. in* 1. *compil. & poſt Conc. Lat. p.* 15. *c.* 4. g *Advocationes, in uno ſolo manuſcr.* h *Herforden. al. Hereford.* i *Cap.* 9. *eod. tit. in* 1. *compil. & poſt Conc. Lat. p.* 15. *c.* 5. k *Seleberienſ. al. Seleſberien.*

a *V. el. W.* b *Vinton. al. Winton.* c *Cap.* 10. *eod. tit. in* 1. *comp. & poſt Conc. Lat. p.* 15. *c.* 6. *vid. Conc. Trid. ſeſſ.* 14. *c.* 13. d *Eccleſiam.* e *Patronatus jus conferendi.* &c. f *Cap.* 11. *eod. tit. in* 1. *comp. & poſt Conc. Later. p.* 15. *c.* 7. g *Verbum,* fieri, *quod eſt in quibuſdam inſertum, deeſt in omnib. antiquis codicib. & in recentiorib. magis emendatis.* h *Cap.* 12. *eod. tit. in* 1. *compil. & poſt Conc. Later. p.* 15. *c.* 3. *Conc. Trid. citatum ſupr. c. illud.*

Digitized by Google

eorum debet inſtitutio ſtare, qui auctoritate ſunt Epiſcopi inſtituti, conceſſione priori (quæ nulla eſt) omnino evacuata. Non enim licet Laicis Clericos in Eccleſiis præſumptione propria ordinare.

C A P. XI.

Religioſi vindicare, vel retinere non poſſunt Eccleſias ſibi conceſſas a Laicis ſine Diœceſani conſenſu, niſi legitime præſcripſerint, vel poſtea Diœceſanus conſenſerit.

Idem *Abbatibus, Prioribus, & Clericis per Archiepiſcopatum Eboracen. conſtitutis.* [*an.* 1180.]

CUra *a* paſtorali: (*& infra.* 1) Mandamus, quatenus ex donatione Laicorum, niſi auctoritas diœceſ. Epiſcopi, & conſenſus adſit, nullus veſtrum aliquas ſibi Eccleſias vindicare præſumat, vel retinere taliter acquiſitas, niſi legitima *b* fuerit præſcriptione munitus, aut Diœceſani Epiſcopi habuerit poſtea conſenſum. Cum enim Laici non poſſint in alios, niſi jus quod habent, transferre, hujuſmodi conceſſiones irritas penitus eſſe decernimus.

(1 *Neceſſitate conſtringimur, & auctoritate nobis injuncti officii provocamur pro ſtatu Eccleſiæ vigili ſtudia ſatagere, & ne contra juris ordinem alicui conferri valeat, attentiori volumus ſollicitudine providere. Inde eſt quod univ. v. p. a. ſ. p.*)

C A P. XII.

Si patroni Eccleſiæ vacantis intra tempus a jure conceſſum non præſentant, Epiſcopus ordinabit Eccleſias.

Idem Lingonen. *c Epiſcopo.* (*an.* 1180.)

SI vero ordinatio alicujus Eccleſiæ *d* ad tuam inſtitutionem ſpectat, & pro controverſia Laicorum de jure patronatus inter ſe diſceptantium prorogetur: Fas tibi ſit appell. remota in eadem perſonam idoneam inſtituere: ita quod repræſentetur ab eo, qui jus evicerit patronatus.

C A P. XIII.

Si jus patronatus Eccleſiæ advenit ad exemptos, per hoc in nullo debet lædi jus Epiſcopale.

Idem *Hoſpitalariis.* [*an* 1180. *Romæ.*]

CUm ſeculum *e* reliqueritis: [*& inf. e*] Prohibemus, ne eum ratione feudorum emptorum, aliterve acquiſitorum, vel etiam alio modo jus patronatus in Eccleſiis parœcialibus acquiſieritis, Epiſcopo jus parœciale minuere præſumatis.

(1 *Ut Creatori veſtro poſſitis in arce contemplationis placere, decet vos ab his, quæ ſunt obvia rationi, abſtinere, vel quæ reprehenſioni ſubjaceant, ne veſtram opinionem, vel famam valeant denigrare. Inde eſt quod univ. v. diſtrictius per a. ſ.*)

C A P. XIV.

Sine conſenſu patroni non poteſt quis Eccleſiam occupare.

Idem.

EX inſinuatione *f* O. Clerici accepimus, quod cum ei frater ejus jus patronatus, quod in quibuſdam Eccleſiis habebat, liberaliter contuliſſet: eas quidem ſine ipſius aſſenſu occuparunt, & detinent occupatas: [*& infra.* 1] Mandamus, quatenus, ſi ita eſt, earum detentores, ut eaſdem prædicto Clerico reſtituant, per eum libere, & pacifice *g* ordinandas, monitione præmiſſa compellas.

[1 *Quia igitur noſtra intereſt, quæ minus ordinate a ſubjectis attentantur, ad rectitudinis tramitem revocare, f. t. p. a. ſ.*]

C A P. XV.

Non poteſt patronus Eccleſiam ſibi retinere, vel etiam alteri concedere propria auctoritate.

Idem *h Adonen. Epiſcopo.* [*an.* 1180. *Romæ in Apuliam.*]

COnſuluit *a* nos: (*& inf.* 1) Cum ſanctuarium Dei jure hæreditario teneri non poſſit: non decet aliquatenus ſuſtineri, ut Clerici Eccleſias a parentibus ſuis fundatas, propria auctoritate detineant, aut Laici filiis, vel aliquibus aliis concedant eaſdem.

[1 *Tua frat. quid tibi faciendum ſit de Clericis, qui Eccleſias conſtructas hæreditario ſibi jure vendicant, nec tibi volunt exinde reſpondere, & de Laicis, qui præſcriptas Eccleſias filiis, vel filiabus, nepotibus ſuis dare nituntur.*]

C A P. XVI.

Jus patronatus per ſe vendi non poteſt.

Idem.

DE jure *b* vero patronatus: (*& infra.* 1) Mandamus, quatenus ſi R. illud comparavit (cum inconveniens ſit vendi jus patronatus, quod eſt ſpirituali annexum) contractum illum irritum eſſe decernas.

(1 *In præſcripta capella.* h. d. tuæ.)

C A P. XVII.

Patronus non poteſt ſine Epiſcopi, vel Papæ conſenſu, etiam loco religioſo conferre Eccleſiæ decimas, vel aliud ſpirituale.

Idem.

NUllus Laicus *c* decimas, aut Eccleſiam, aut quicquid Eccleſiaſtici juris eſt, ſine conceſſione ſui Pontificis monaſteriis, vel Canonicis conferat. Et ſi quis Epiſcopus improbitatis, vel avaritiæ cauſa conſentire noluerit, Romano Pontifici nuncietur: & quod offerendum eſt, tunc ejus licentia offeratur.

CAP. XVIII.

Si quis Epiſcopus in Eccleſia alterius diœceſis eſt patronus, præſentatus ab eo debet admitti, ſi eſt idoneus.

Idem.

SIgnificaſti *d*: [*& inf.*] Si Epiſcopi poſt promotionem ſuam præſentationes perſonarum ad Eccleſias a patronis earum pro Eccleſiis ſibi commiſſis adepti fuerint: perſonæ idoneæ, quas ad eas vacantes præſentaverint, ſunt admittendæ.

C A P. XIX.

Inſtitutus ad præſentationem ejus, qui tunc jus patronatus Eccleſiæ poſſidebat, removeri non debet: licet illud jus ab eo poſtmodum evincatur: ſecus, ſi non poſſidebat, ſed tantum credebatur eſſe patronus.

Idem *Abbati S. Alberti.* (*an.* 1180.)

COnſultationibus *e*: [*& infra.*] Si aliquis Clericus ab ordinario Judice in Eccleſia fuerit inſtitutus ad præſentationem illius, qui ejuſdem Eccleſiæ credebatur eſſe patronus, & poſtea jus patronatus alius evicerit in judicio, inſtitutus non debet ab ipſa propter hoc removeri, ſi tempore præſentationis ſuæ, ille, qui eum præſentavit, jus patronatus Eccleſiæ poſſidebat, cum ex hoc ei, qui de jure debet habere, nullum inpoſterum præjudicium generetur. Si vero non poſſidebat, ſed tantum credebatur eſſe patronus, cum non eſſet, poterit ab eadem Eccleſia removeri.

C A P. XX.

Valet ſecunda conceſſio Eccleſiæ facta alteri Eccleſiæ per Epiſcopum, & patronum, non obſtante priori facta per patronum ſolum.

Idem *Eboracen. Archiepiſcopo.* (*an.* 1180.)

SUggeſtum *f* eſt, quod cum Eccleſiæ quædam de aſſenſu domini fundi auctoritate Eboracen. Archiepiſcopi Eccleſiæ Beati Petri Eboracen. conceſſæ, & aſſignatæ ſint in Præbendam, Canonici de Novoburgo conceſſionem illam irritare nituntur, occaſione donationis quam

a Cap. 13. eod. tit. in 1. comp. b al. longa, quam etiam vocem hic Hoſtienſis cognoſcit. c Lingon. al. Lundon. d Cap. 15. eod. t. in 1. comp. & poſt Con. Later. p. 15. c. 12. e Cap. 16. eod. tit. in 1. compil. & poſt Conc. Lat. p. 15. c. 13. f Cap. 17. eod. tit. in 1. compil. & poſt Conc. Lat. p. 15. c. 14. g hæc duo verba, & pacifice, deſunt in antiq. libris, & recentiorib. magis fidis: ſunt tamen in veteri comp. h Agen. al. Audenſi. al. Andron. al. Abdon.

a C. 18. eod. tit. in 1. comp. & poſt Conc. Lat. p. 15. c. 16. b C. 20. eod. t. in 1. comp. & poſt Conc. Lat. p. 15. c. 17. c C. 21. eod. t. in 1. comp. & poſt Conc. Lat. c. 18. d C. 22. eod. tit. in 1. comp. & poſt Conc. Lat. p. 15. c. 19. e C. 23. eod. t. in 1. comp. Vid. Abbat. conſ. 54. f C. 25. eod. tit. in 1. comp. & poſt Conc. Lat. p. 15. c. 25.

Digitized by Google

quam ſibi aſſerunt prius factam. Unde licet in donationibus Eccleſiarum requirendus ſit, & expectandus patronorum conſenſus: quia tamen Eccleſiæ, niſi auctoritas intervenerit Pontificalis, canonice concedi non poſſunt: ſignificamus, quod prior conceſſio, ſi eum aſſenſu patroni, & auctoritate diœceſani Epiſcopi *a* facta eſt, aut ejus aſſenſus fuerit poſtea ſubſecutus, poſteriori conceſſioni præfertur: alioquin illa debet præferri, quamvis poſterius facta, quæ conſenſu Domini fundi, & Epiſcopi auctoritate fulcitur.

CAP. XXI.

Ab officio, & beneficio removetur, qui monitus non dimiſit Eccleſiam ſine conſenſu Epiſcopi ſibi conceſſam. h. d.

Idem *Archiepiſcopis, & Epiſcopis per Angliam conſtitutis*. (*an.* 1180.)

RElatum *b* eſt nobis, quod nonnulli occaſione laicæ recognitionis, non requiſita Epiſcopi audientia, beneficia Eccleſiaſtica ſibi præſumunt in parœciis veſtris vindicare. Quoniam igitur hujuſmodi perſonæ non intrant per oſtium, ſed aliunde conſcendunt, ac per hoc indigni ſunt paſtoris nomine, vel prærogativa gaudere: mandamus, quatenus eos, ſi commoniti prædicta minime reſignaverint (niſi Epiſcopali conceſſione *c* muniti fuerint) ab officio redcatis, & beneficio alienos: (*& infra*. 1)

(1 *Eo ſi nec ſic deſiterint, vinculo anathematis innodetis, & uſque ad condignam ſatisfactionem teneatis, & teneri faciatis aſtrictos.*)

Laici ſpoliantes Eccleſiam excommunicantur. h. d.

Ad hoc quoniam quidam Laici Eccleſias poſſeſſionibus ſpoliant, ut ſic viros Eccleſiaſticos faciant coram ſeculari Judice litigare, vobis injungimus, ut id publice ſub interminatione curetis anathematis prohibere. Si quis autem prohibitionis veſtræ contemptor extiterit, eum excommunicationi ſubdatis.

CAP. XXII.

Si quæſtio jure patronatus intra ſex menſes non terminatur a tempore vacationis, libere poteſt Epiſcopus ſine præſentatione ibidem inſtituere Rectorem: h. d. *Sed intelligo de patronis Eccleſiaſticis: nam in Laicis ſufficiunt quatuor menſes.*

Idem (*an.* 1180. *Romæ.*)

EAm te *d* docet: [*& infra.*] Illas autem Eccleſias, de quarum patronatu controverſia fuerit, ſi intra ſex menſes, poſtquam vacaverint, non fuerit controverſia *e* terminata, licitum tibi ſit de perſona idonea ordinare.

CAP. XXIII.

Patronus jus patronatus propria auctoritate alienare non poteſt, nec ab Eccleſiis aliquid temporale exigere, niſi tempore fundationis a diœceſano illud fuerit ſibi reſervatum.

Lucius III. (*an.* 1181. *Romæ.*)

PRæterea *f* quoniam advocati Eccleſiarum jus advocationis, donationis, vel emptionis titulo, aliiſque pro ſua voluntate contractibus, in alios transferre præſumunt, fodrum, albergarias, regium, & ſimilia tanquam a propriis ruſticis ab Eccleſiis extorquentes: Præſenti decreto ſtatuimus, eos ſive Advocati, ſive patroni, vel vicedomini, ſive cuſtodes, vel guardias habentes, ſeu quocunque alio nomine cenſeantur, a gravaminibus Eccleſiarum ceſſare, nihilque in ipſis præter antiquos, & moderatos reditus a locorum Epiſcopis inſtitutos exigere: aut ſi aliud exegerint, excommunicationi ſubdantur *g*. Contractus quoque hujuſmodi, quos fecerunt, vel facient in futurum, vim aliquam decernimus non habere.

a *Vox*, Epiſcopi *deeſt in antiquis*. b *Cap.* 27. *eod. tit. in* 1. *compil. & poſt Conc. Lat. p.* 50. *c.* 33. *vid. Conc. Trident. Seſſ.* 14. *de reform. cap.* 13. c *beneficio*. d *Cap.* 5. *tit. de ætat. & qual. in* 1. *comp.* e *Vox*, controverſia, *deeſt*. f *Cap.* 29. *eod. tit. in* 1. *comp.* g *excommunicabuntur*.

CAP. XXIV.

In pluribus ſucceſſive præſentatis a patrono laico, Epiſcopo datur gratificatio: ſed in præſentatis a perſona Eccleſiaſtica, potior eſt prima præſentatus. h. d. ſpecialiter: & eſt unum de principalioribus cap. tituli.

Idem *Norvicen. Epiſcopo*. (*an.* 1180. *Roma in Angliam.*)

CUm autem *a* Advocatus Clericum idoneum Epiſcopo præſentaverit, & poſtulaverit poſtmodum eo non refutato, alium quoque idoneum in eadem Eccleſia admitti: quis eorum alteri præferatur, judicio Epiſcopi credimus relinquendum, ſi Laicus fuerit, cui jus competit præſentandi. Verum ſi Collegium, vel Eccleſiaſtica perſona præſentationem habeat, qui prior eſt tempore, jure potior eſſe videtur.

CAP. XXV.

Ex conſtructione Eccleſiæ facta de conſenſu Epiſcopi, acquiritur jus patronatus. Hoc primo. *Patronus non eligit Prælatum in conventuali Eccleſia, ſed in Capella ſic*. Hoc ſecundo. *Patrono debetur proceſſionis honor, & alimentatur ab Eccleſia, ſi vergat ad inopiam*. Hoc tertio. *Et iſte textus eſt de principalioribus.*

Clemens III. (*an.* 1190.)

NObis *b* fuit *c* [*& infra.* 1] Inquiſitioni tuæ tale damus reſponſum, quod ſi quis Eccleſiam cum aſſenſu diœceſani conſtruxit, *d* ex eo jus patronatus acquirit. Cæterum in conventuali Eccleſia non electioni Prælati faciendæ, ſed jam factæ, honeſtius patroni poſtulatur aſſenſus, niſi aliter de ſua juriſdictione obtineat, ut partes ſuas interponere debeat electioni tractandæ. Secus tamen eſt in Capella, in qua unus Presbyter a patrono eligitur, & pro inſtitutione habenda loci Epiſcopo præſentatur. Pro fundatione quoque *e* Eccleſiæ honor proceſſionis fundatori ſervatur: & ſi ad inopiam vergat, ab Eccleſia illi modeſte *f* ſuccurritur, ſicut in ſacris eſt canonibus inſtitutum.

[1 *Præterea quæſiviſti a nobis, ſi aliquis efficiatur ſola conſtructione patronus, vel ſi ad electionem Plebani ſit cum Clericis admittendus, ſeu ab ipſa repellendus omnino, tametſi de longa conſuetudine allegaverit, ſe electioni intereſſe debere.*]

CAP. XXVI.

Patronus Eccleſiæ vacantis, quanquam ſit Clericus ad eam ſe præſentare non poteſt.

Innocentius III. *Rothomagen. Archiepiſcopo*. (*an.* 1208.)

PEr noſtras *g* poſtulaſti literas edoceri, utrum Clericus ad vacantem Eccleſiam, in qua jus obtinet patronatus, ſe ipſum [ſi eſt idoneus] valeat præſentare. Cum igitur nullus ſe ingerere debeat Eccleſiaſticæ prælationis officiis: reſpond. quod nullus ſe poteſt ad perſonatum alicujus Eccleſiæ præſentare, quantumcumque idoneus ſit, & quibuſcunque ſtudiis, & meritis adjuvetur.

CAP. XXVII.

Si quæſtio juris patronatus inter patronos non definitur intra quatuor menſes, Epiſcopus ordinabit Eccleſiam ſine præjudicio eorundem.

Idem *Conventren. Epiſcopo*. (*an.* 1208.)

CUm propter diſcordias Laicorum: [*& infra*. 1] Fr. t. mandamus, quatenus ſi de jure patronatus quæſtio emerſerit inter aliquos, & ab eo *h*, cui competit, intra quatuor menſes non fuerit definitum, extunc Eccleſiam ipſam de perſona non differas idonea ordinare: ita quod illi ex hoc non debeat in poſterum præjudicium generari, qui jus evicerit patronatus.

a *Cap.* 30. *eod. tit. in* 1. *comp. & poſt Conc. Later. p.* 57. *c.* 8. *& Lamb. de jure patr. art.* 19. *q.* 7. *p.* 2. *lib.* 2. *& art.* 13. *q.* 6. *p.* 1. *l.* 2. b *Cap.* 8. *eod. tit. in* 2. *comp. vid. Conc. Trident Seſſ.* 14. *de reform. c.* 12. *& Seſſ.* 25. *de ref. c.* 9. c *al. taliter reſpondemus*. d *conſtruxerit*. e *Vox*, Eccleſiæ, *deeſt in antiquis*. f *moderate*. g *C.* 1. *eod. tit. in* 3. *comp.* h *hæc duo verba*, ab eo, *deſunt*.

1 Non debeat Eccleſiis præjudicium generari, grave gerimus, & indignum, quod ſitus noſtro eſt Apoſtolatui reſeratum, occaſione diſſenſionis, quæ de jure patronatus vertitur inter eos, & Eccleſiæ plus debito remanent viduatæ Rectoribus, quod in ipſarum grave diſpendium naſcitur redundare. Verum quoniam ſecundum Apoſtolum inſtantia noſtra quotidiana eſt, omnium Eccleſiarum ſollicitudo continua, volentes hic, quæ præmiſimus, ex debito Pontificalis officii obviare.]

CAP. XXVIII.

Legatus de latere Eccleſiam, cujus alia Eccleſia eſt patrono, collationi ſuæ reſervare poteſt, licet non vacet, & conferre cum vacat. hoc primo. *Ex duobus præſentatis a patrono laico, poteſt ſuperior inſtituere ſecundum.* hoc ſecundo. Et ſic quoad intellectum iſte textus habet duo dicta diverſa, licet quoad literam ambo commiſceantur.

Idem *Archidiac. & Cancellario Altiſſiodoren.*

(*an.* 1209.)

CUm *a* dilectus filius: [*& inf.* 1] Cum Hoſtienſ. Epiſcopus, tunc ſed. Apoſtol. Leg. Archidiacono Carnoten. mandaverit, ut Eccleſiam, quam in Archidiaconatu ſuo primo vacare contingeret, donationi ſuæ ſervaret, inhibens, ne alicui conferret eandem, de qua G. *b* Clerico diſpoſuerat providere: & Eccleſia de Berovilla ibi vacaſſet, idem Archidiaconus contra mandatum ejuſdem Legati, ad ipſam G. Subdiacon. præſentavit: cujus facto ab eodem Legato caſſato, ipſe præfato G. conceſſit Eccleſiam ſic vacantem: [*& inf.*] Vacante vero quadam Præbenda in Eccleſia Sancti Martini Carnoten. diœceſ. Epiſcopus dictam Eccleſiam ad præſentationem Archidiac. H. Clerico, præbendam vero præfato G. aſſignare curavit. Unde ipſe H. ſupplicabat eandem ſibi Eccleſiam confirmari, utpote quam ad præſentationem Archidiaconi veri patroni ſe dicebat adeptum: (*& infra.* 2) Nos igitur attendentes, quod etſi præfatus Archidiaconus memoratum G. tanquam Laicus *c* ad illam Eccleſiam præſentaſſet, quia tamen per diœceſanum Epiſcopum admiſſus non fuit, ſed dictus H. ab eodem Archidiacono præſentatus, a diœceſano Epiſcopo inſtitutus, juxta ſtatutum Alexandri Papæ, non primus, ſed ſecundus jus eſt aſſecutus in Eccleſia memorata, & ſi Archidiaconus prælatum G. tanquam Clericus præſentavit: quoniam in eo, quod tanquam Clericus faciebat, ſuberat juriſdictioni Legati: unde poſtquam idem Legatus donationem illius Eccleſiæ ſibi decreverat reſervandam, ad eam tanquam Clericus non potuit quempiam præſentare: præſentationem ipſius minus canonice factam decernimus *d* irritam, & ea non obſtante conceſſionem ejuſdem Eccleſiæ factam prænominato H. pronunciamus canonicam extitiſſe, adjudicantes eidem præfatam Eccleſiam, cum fructibus medio tempore perceptis ex ea, plene ac pacifice poſſidendam: prædicto G. ſuper hoc perpetuum ſilentium imponendo.

[*1 Magiſter Walterus de Piſcia pro ſe ipſo, & Magiſter H. de Fenomano pro Decano de Alveoli pro Eccleſia de Berovilla invicem litigaverunt, d. l. fil. n. g. S. M. in portico Diacon. Cardin. conceſſimus auditorem, in cujus præſentia idem Magiſter prop. ſuit quod*)

[*2 Econtra procurator Decani reſpondit, quod etſi dictus Legatus donationi ſuæ reſervare mandaverit primo in Archidiaconatu Carnotenſi Eccleſiam vacantem, vel vacaturam: circa tamen prædictam Eccleſiam facere hoc de jure non potuit, quia talis poteſtas ſibi minime pertinebat, vel competebat, cum præſentatio Clerici ad illam Eccleſiam non tanquam Clerico, ſed quaſi Laico ratione patronatus, non jure Archidiaconatus eidem Archidiacono pertineret: unde cum inhibitionem ipſius in hoc idem Archidiacon. cuſtodire minime teneretur, alium non ad eandem Eccleſiam de jure potuit præſentare, et præſentatio ejus debet, ex quo de perſona idonea facta eſt, firma cenſeri.*]

CAP. XXIX.

Si Laicus patronus duos ſucceſſive præſentet, valet inſtitutio de ſecundo, non obſtante appellatione prius facta per primum: Epiſcopus tamen, qui malitioſe primum repulit, eidem in competenti beneficio providere compellitur: & in ultimo eſt caſus ſingularis.

Idem *Elien. Epiſcopo.* (*an.* 1210.)

PAſtoralis *a* officii: [*& inf.*] Poſtulaſti edoceri, an Clericus ad aliquam Eccleſiam a patrono laico præſentatus, ſi diœceſanus Epiſcopus ipſum non duxerit admittendum, ex hujuſmodi præſentatione aliquid juris aſſequatur in illa. Et ſi forte idem ad ſedem Apoſtolicam appellaverit, & poſt appellationem ab ipſo interpoſitam, idem patronus alium curaverit præſentare, ac ſecundum inſtituit *b* Epiſcopus præſentatum, idem ab ipſa Eccleſia debeat amoveri. Nos igitur Alexand. Papæ veſtigiis inhærentes, qui inter præſentatos a Clerico, & Laico patronis diſtinguens, inter præſentatos a laico conditionem poſſidentis cenſuit meliorem: dicimus, quod inſtitutio præſentati ſecundo loco a laico patrono, robur obtinet firmitatis. Veruntamen conſtituimus, ut Epiſcopus, qui præſentatum idoneum malitioſe recuſavit admittere, ad providendum eidem in competenti beneficio compellatur: quatenus puniatur in eo, in quo ipſum non eſt dubium deliquiſſe.

CAP. XXX.

Si ad præſentationem Rectoris ad titulum Eccleſiæ aliquis fuerit ordinatus, patronus, qui non conſenſit, ad ipſam cum vacabit, poterit præſentare.

Idem *c Aurien. Epiſcopo.* (*an.* 1210.)

POſtulaſti per *d* ſedem Apoſtolicam edoceri, ut cum Rectores parœcialium Eccleſiarum quoſdam præſentent ad ſuarum Eccleſiarum titulos ordinandos, utrum electio talium ad ipſos Rectores pertineat, vel etiam ad patronos: & ſi in his patronorum non eſt requirendus aſſenſus, utrum jus illis ſalvum maneat eligendi, ut cum ipſas Eccleſias vacare contigerit, intitulati hujuſmodi non ſint aliis præferendi? Ad quod breviter reſpond. quod per intitulationem hujuſmodi nullum patronis præjudicium generatur *e*, quin poſſint alios ad illas Eccleſias, cum vacaverint, præſentare, niſi de patronorum proceſſiſſet aſſenſu.

CAP. XXXI.

Patronus etiam Clericus Eccleſiam vacantem conferre non poteſt, & ſi tentet, poteſt nihilominus ad illam præſentare.

Gregorius IX. *Archiepiſc. Eboracen.* (*an.* 1232.)

TRanſmiſſæ ad nos tuæ literæ continebant, quod cum Capitulum Eboracen. Eccleſiam de Gamelorde vacantem, in qua jus obtinent patronatus, R. Clerico *f* conceſſiſſent, ipſi poſtmodum I. Clericum tibi ad eandem Eccleſiam præſentarunt, poſt appellationem ab eodem R. ad ſedem Apoſtolicam interjectam: [*& inf.*] Conſult. t. t. reſpond. quod cum ex vi juris patronatus non conceſſio, ſed præſentatio pertineat ad patronum, præſentatum (ſi ei aliquid non obſiſtat canonicum) inſtituere in ipſa Eccleſia poteris, utpote priorem.

TITU-

a *Cap. 3. eod. tit. in 2. compil. vid. Conc. Trid. Seſſ. 24. de reform. c. 19. ubi hujuſmodi reſervationes videntur prohiberi.* b *V.* c *Clericum in patrimonialibus cenſeri, ut Laicum; vid. apud Albert. de Roſa in l. ſi C. ſi contra jus vel util. publ.* d *decrevimus, & vox irritam deeſt in omnibus antiquis exemplaribus.*

a *Quæ e ſuperioribus titulis, & libris quod hic abſciſſum eſt.* b *Cap. 4. eod. tit. in 3. compil. vid. Archidiac. in c. decernimus c. 16. qu. 7. Geminianum in c. per ſimoniam. 20. diſt. & Hoſtienſ. in ſum. tit. de jure patr. §. in quib.* b *inſtituerit.* c *al. Albavienſ.* d *Cap. 5. eod. tit. in 3. compil. vid. Henr. Boich. & Lambert. de jure patron. artic. 8. q. 5. p. 3. lib. 2. art. 6. q. 5. lib. 3.* e *generetur.* f *Non repræſentando, quod facere potuerunt: ſed conferendo, quod facere non poſſunt.*

TITULUS XXXIX.
DE CENSIBUS, a EXACTIONIBUS, ET PROCURATIONIBUS.

CAP. I.

Eccleſiæ fundandæ debet pro dote tribui Manſus liber a quolibet ſervitio temporali: ad Eccleſiaſticum tamen tenetur: ſed ſi aliquid confertur Eccleſiæ ultra Manſum, tenetur Eccleſia ex eo ſolvere onera conſueta. h. d. inhærendo literæ.

Ex Concilio apud Guarmaciam. (*in Germania.*)

SAncitum *b* eſt, ut unicuique Eccleſiæ unus Manſus integer, & abſque ullo ſervitio tribuatur. Et Presbyteri in eis conſtituti non de decimis, neque de oblationibus fidelium, non de domibus, neque de atreis *c*, vel de hortis juxta Eccleſiam poſitis, neque de prædicto Manſo aliquod ſervitium faciant, præter Eccleſiaſticum. Et ſi aliquid amplius habuerint, inde ſenioribus debitum ſervitium impendant.

CAP. II.

Solutio tributi arguit ſubjectionem.

Auguſtinus *ſuper epiſtolam ad Rom.* (*an.* 420.)

OMnis anima ſublimioribus poteſtatibus ſubdita ſit: [*& infra.*] Et vos ſubditi eſſe debetis. Ideo enim tributa præſtaris, quia hæc eſt probatio ſubjectionis.

CAP. III.

Non poteſt Epiſcopus novum cenſum imponere monaſterio.

Gregorius *Stephano* d *Cantori*. (*an.* 600. *Romæ.*)

SCientes: [*& infra.* 1] Aſſeruit prædictus Abbas Preſbyterum Maſſæ novas monaſterio conſuetudines velle imponere: (*& infra.* 2) Mandamus, quatenus ſi ab initio hoc non fuerit, etiam labentibus temporibus aliquid noviter non permittas imponi.

[1 *Magnitudinem charitatis veſtræ toto Dominum corde diligere, &c. quæ ſunt in Regiſtro.*]

[2 *Quæ ex tempore conditi monaſterii per triennale tempus hactenus non fuerunt.*]

CAP. IV.

Cæcus, & pauper ad collectas non tenentur.

Idem *Conſtantino Epiſcopo*. (*an.* 600. *in Inſubriam.*)

LIcet *f* multum: [*& infra.*] Dixit quoque prædictus cæcus, quod ad collectas inter alios pariter compellatur: quod fieri non permittas: quia cum, quem cæcitas ſua gravat, inhumanum eſt nimis in collectione affligere: cui debuerat ex collectis, ſi eſſet neceſſitas, miſereri.

CAP. V.

Petens cenſum debet rationem exprimere.

Paſchalis II. *Comitiſſæ Mathildæ*. (*an.* 1110. *Romæ.*)

PErvenit *g* ad nos: [*& infra.* 1] Inquiſitioni tuæ taliter reſpondemus, quod cenſus ignorantiæ nec divinis, nec humanis legibus invenitur: oportet quippe, ut omnis cenſus ad quid, & quando perſolvi debeat, præſciatur.

[1 *Quod Fraxinorum Abbas Carpenſem Eccleſiam fuerit deprædatus, occaſione ſcilicet cujuſdam cenſus, qui ad quid ſolvi debeat, ignoratur, de quo nimirum cum nos Archipreſbyter interrogaret, ut quod rationabile videbatur, reſponderemus.*]

CAP. VI.

Determinat Concilium numerum equorum, quos ſecum ducere poſſunt Prælati viſitantes: & prohibet eis tunc uti venationibus, & ſumptuoſas epulas quærere. hoc primo uſque ad verſ. Prohibemus.

Ex Concilio Lateran. *a* (*an.* 1179. *Romæ.*)

CUm Apoſtolus *b* ſe, ac ſuos propriis manibus decreverit exhibendos, *c* ut locum prædicandi auferret Pſeudoapoſtolis, & illis, quibus prædicabat, non exiſteret onerofus: grave nimis eſſe dignoſcitur, quod quidam Prælatorum ita in procurationibus graves exiſtant, ut interdum Eccleſiaſtica ornamenta ſubditi exponere compellantur, & longi temporis victum brevis hora conſumat. *d* Quocirca ſtatuimus, quod Archiepiſcopi parœcias viſitantes, pro diverſitate provinciarum, & facultatibus Eccleſiarum 40. vel 50. evectionum numerum, Epiſcopi autem 20. vel 30. Cardinales 25. nunquam *e* excedant, Archidiaconi vero 5. vel 7. Decani conſtituti ſub Epiſcopis *f* duobus equis contenti exiſtant. Nec cum canibus venatoriis, & avibus proficiſcantur, ſed ita procedant, ut non quæ ſua ſunt, ſed quæ Jeſu Chriſti, quærere videantur. Nec ſumtuoſas epulas quærant, ſed cum gratiarum actione recipiant, quod honeſte ac competenter illis fuerit miniſtratum.

Prælati non debent gravare ſubditos talliis, & exactionibus: permittitur tamen ex juſta cauſa petere ab eis moderatum auxilium. h. d. uſque ad. §. Sane.

Prohibemus etiam, ne ſubditos ſuos talliis, & exactionibus Epiſcopi gravare præſumant. Suſtinemus autem pro multis neceſſitatibus, quæ aliquoties ſuperveniunt, ut ſi manifeſta ac rationabilis cauſa extiterit, cum charitate moderatum ab eis valeant auxilium poſtulare. Cum enim dicat Apoſtolus: *g Non debent filii theſaurizare parentibus, ſed parentes filiis:* multum longe a paterna pietate videtur, ſi præpoſiti ſubditis ſuis graves exiſtant, quos in cunctis neceſſitatibus paſtoris debent more fovere. Archidiaconi vero, ſive Decani, nullas exactiones, ſive tallias in Presbiteros ſeu Clericos exercere præſumant.

In effectu dicitur, quod numerus equorum ſtatutus in princ. cap. non debet trahi ad augendum numerum alias ſolitum. Abbas.

Sane quod de prædicto numero evectionum ſecundum tolerantiam dictum eſt, in illis locis poterit obſervari, in quibus ampliores ſunt reditus, & Eccleſiaſticæ facultates. In pauperioribus autem locis tantam volumus teneri menſuram, ut ex acceſſu majorum, minores merito non doleant ſe gravari. Nec ſub tali indulgentia illi, qui paucioribus equis uti ſolebant hactenus, plurium ſibi credant poteſtatem indultam.

CAP. VII.

Novus cenſus Eccleſiis imponi non poteſt, nec antiquus augeri. h. d. & eſt de principalioribus hujus tituli.

Ex eodem. *h*

PRohibemus inſuper, ne ab Abbatibus, Epiſcopis, vel aliis Prælatis, novi cenſus imponantur Eccleſiis, nec veteres augeantur, nec partem redituum ſuis uſibus appropriare præſumant: ſed libertatem, quam ſibi majores conſervare deſiderant, minoribus ſuis bona voluntate conſervent. Si quis vero aliter fecerit, irritum quod egerit, habeatur.

CAP. VIII.

Prælatus ſeu Rector Eccleſiæ non poteſt, præſertim poſt mortem, Eccleſiam ſuam propria auctoritate conſtituere cenſualem.

a *Vid. Turrecrematam in c. quæſitum 1. quæſt. 3. & Covarruviam lib. 3. var. reſol. c. 7. & Scotum lib. 6. de juſt. & jur. q. 5. art. 1.* b *Burch. lib. 3. decret. c. 52. Ivo p. 3. cap. 33. & cap. 2. eod. tit. in 1. compil.* c *Alias, atriis, ſed omnes Vaticani habent, ut eſt impreſſum.* d *Chartulario lib. 12. epiſt. 20. Indictione 7. Contius.* e *Cap. 4. eod. tit. in 1. compil.* f *Cap. 7. tit. de reſtit. ſpoliat. in 1. comp.* g *Cap. 5. eod. tit. in 1. compil. vid. Calderi. conſil. 1. tit. de libel. oblat.*

a *Sub Alex. III. cap. 4. & 6. eod. tit. in 1. comp.* b 1. *Theſſ. 3. 2. Cor. 11. Act. 20.* c *al. alendos, ut eſt in Concilio in margine.* d *Vid. l. jus alimentorum. ff. ubi de pupil. educ. deb. & niſi quam.* f *al. ipſis.* g *2. Cor. 12.* h *Concil. Lateran. ſub Alexand. III. cap. 7. §. Prohibemus, & Cap. 7. eod. tit. in 1. comp.*

Alexander III. *Viparien. Epiſcopo* a (*an.* 1186.)

PRæterea *b* illi, qui Epiſcopo ignorante auctoritate ſue penſionem annuam de Eccleſiis quadam illuſione *c* ſolverint, ſive receperint, eis demnctis in receptione penſionis non ſunt aliquatenus audiendi, ſi Pontificis, aut alterius, qui de jure id facere potuerit, auctoritatem, & aſſenſum ſuper hoc non interveniſſe conſtiterit. Non enim ſimplices Sacerdotes, vel Clerici poſſunt Eccleſias, quibus præſunt, auctoritate ſua (præſertim poſt deceſſum ſuum) efficere cenſuales.

C A P. IX.

Breve eſt, vel per alia verba ſummatur ſic: Epiſcopus Eccleſiæ de manu Laici per ſe ereptæ non poteſt ob hoc cenſum imponere.

Idem *Carnoten. Epiſc.* d [*an.* 1180.]

ECcleſiis *e*, quas de novo Epiſcopi de manibus Laicorum eripiunt, præter cathedraticum, & jura omnia, quæ aliis Eccleſiis imponuntur, exactionem prohibemus imponi.

C A P. X.

Nova pedagia ſine conſenſu Principis imponens communione privatur.

Idem. *f* (*an.* 1179.)

INnovamus: (*& infra.*) Nec quiſquam alicui *g* novas pedagiorum exactiones ſine auctoritate, & conſenſu Regum, & Principum ſtatuere aliquo modo præſumat. Si quis autem contra hoc fecerit, & commonitus *h* non deſtiterit, donec ſatisfaciat, communione careat Chriſtiana.

C A P. XI.

Qui per colluſionem conſtituit Eccleſiam cenſualem, illa privabitur.

Idem *Cantuarien. Archiepiſcopo, & ejus Suffraganeis.* (*an.* 1180.)

CUm Clerici *i*: (*& infra.*) Ad hoc quia Clerici quidam cum Religioſis colluſione facta citra auctoritatem diœceſ. Epiſcopi, Eccleſias, quas tenent, eis conſtituunt cenſuales, ut poſt deceſſum eorum, eædem Eccleſiæ per repræſentationem eorundem Religioſorum ad filios, vel nepotes Clericorum ipſorum poſſint transferri: præcipimus, ut ſi qui inventi fuerint facere talia, eos a præſcriptis Eccleſiis non differatis expell. poſtpoſita removere.

C A P. XII.

Si collectores gravant Eccleſias, privari debent officio.

Idem. [*an. eod.*]

EA *k*, quæ de avaritiæ: [*& inf.*] Cum autem propter B. Petri viſitationem denariorum collectam per Archidiaconatus veſtros feceritis, Eccleſias, vel parochias non gravetis. Quod ſi ſecus præſumpſeritis, id quod videmini habere, auferetur a vobis.

C A P. XIII.

Qui recipit juramentum de novo cenſu impoſito Eccleſiæ perſolvendo, compellitur jurantem abſolvere.

Lucius III. (*an.* 1181.)

SIgnificavit *m* nobis T. Rector Eccleſiæ de Fulſig. *n* quod cum a Monachis de Caſtig. *o* ad regimen ipſius Eccleſiæ fuiſſet electus *a*, de ſolvendo eis annuo cenſu trium marcharum, quas prædeceſſor ejus ſolverat, præſtitit ſacramentum: poſtmodum Epiſcopus diœceſanus, ne ipſum cenſum Monachis ſolveret, niſi prius conſtaret, quod Epiſcopali auctoritate fuiſſet impoſitus, in periculum ordinis ſui interdixit: [*& inf.* 1.] Quocirca mandamus, quatenus ſi præfatum cenſum auctoritate Præſulis, & non de novo impoſitum fuiſſe conſtiterit, Epiſcopo præcipias, ut prohibitionem ſine dilatione relaxet. Si vero cenſus ſit de novo impoſitus, ſive auctoritate Epiſcopi hoc factum fuerit, ſive non, eoſdem Monachos, ut Clericum a juramento abſolvant, app. rem. compellas.

[1 *Unde præd. Rector hinc perjurii reatum metuit, inde timet etiam inobedientiæ periculum imminere.*]

C A P. XIV.

Archiepiſcopus viſitans provinciam etiam a monaſteriis provinciæ procurari debet.

Idem *Raven. Archiepiſcopo.* [*an.* 1181.]

SOpitæ *b*: [*& inf.* 1] Sane cum inter te, & monaſteria Bononiæ ſuper procurationibus, quas ab eis exegeras, controverſia verteretur: [*& inf.* 2] Abbas S. Proculi omnium aliorum procurator, ſicut ex literis, quas portavit, apparuit, ſuper hoc diutius litigavit: (*& inf.* 3) Sed tu procurationes ipſas in aliis monaſteriis tuæ provinciæ aſſerens tibi ſine contradictione præſtari, eas prædeceſſoribus tuis in monaſteriis Bonon. exhibitas per teſtes idoneos probaviſti. Inde utique vidimus intentionem tuam jure communi, & prædeceſſorum tuorum conſuetudine adjuvari. Ea propter monaſteria ſupradicta condemnavimus ad procurationem ſecundum facultates eorum tibi, tuiſque ſucceſſoribus exhibendam.

(1 *Judicio ſed. Apoſt. quæſtionis ſcripto ad memoriam perpetuam commendantur, ne per oblivionem proceſſu temporis valeant ſuſcitari: ut autem ſententia majorem habeat firmitatem, Apoſtolici reſcripti munimine roboratur.*)

[2 *Cauſam ven. f. n. Alban. Epiſcopo commiſimus terminandam. Poſtmodum vero dil. fil. n.*]

(3 *Unde nullum proparte ſua privilegium Rom. Eccleſiæ, vel Ravennatenſis exhibuit, nec oſtendit per longam conſuetudinem ſe munitum.*)

C A P. XV.

Patroni etiam Clerici novum cenſum Eccleſiæ imponere non poſſunt, nec veterem augere: & ſi ſuper hoc juramenta, vel cautiones exegerunt, coguntur abſolvere.

Clemens III. (*an.* 1190.)

GRavis admodum: (*& inf.* 1) Eccleſiaſticæ perſonæ, cum Eccleſias vacare contingit, non aliter quemquam ad ipſarum regimen volunt vocare, niſi aut novum cenſum Eccleſiis illis imponant, aut veterem contra conſtitutionem Concilii Lateranen. *d* augmentent, ad ipſius ſolutionem inſtituendum Presbyterum juratoria, vel fidejuſſoria cautione cogentes: [*& inf.* 2] Diſcr. veſtræ mandamus, quatenus quæcunque conſtiterit contra conſtitutionem prædictam ſuper Eccleſiis, vel earum cenſu a tempore conſtitutionis hujus attentata, in irritum revocantes: Presbyteros, quos ſuper his juramenta illicita præſtitiſſe noveritis, congrua ſatisfactione impoſita faciatis abſolvi: eos, qui de cætero contra formam canonum ſuper his venire præſumpſerint, canonice punientes.

[1 *Ex correptione digniſſima nuper querela in audientia noſtra eſt propoſita, quod ſalva conſcientia ſub diſſimulatione tranſire non poſſumus. Cum enim quædam*]

[2 *Unde ſæpe contingit, ut diœceſ. Epiſcopo exceſſus hujuſmodi ignorante, vel eo minime requiſito, in Eccleſiis illis* indu-

a *Vigor. al. Vigornen. alit. Vuigorr.* b *Cap.* 8. *eod. tit. in* 1. *comp. & poſt Concil. Lateran. ſub Alexand. III. part.* 28. *c.* 9. c *colluſione, legitur poſt Concilium, & forte aptius eſt.* d *Carnoc. in uno, cæteri habent Carnoten.* e *Cap.* 10. *eod. tit. in* 1. *compil. & poſt Conc. Lateran. part.* 2. *c.* 8. f *ſcilicet Alexand. III. in Conc. Lateranen. cap.* 22. *& cap.* 1. *de treuga & pace, in* 1. *comp. vid. Sylveſtrum in ſumma.* g *alicubi, legitur in antiquis.* h *monitus.* i *Cap.* 17. *tit. de ſimonia, in* 1. *compil. & poſt Conc. p.* 28. *c.* 8. k *Cap.* 15. *de ſimon. in* 1. *comp. & poſt Conc. Lat. p.* 2. *c.* 4. l *Matth.* 25. *& Luc.* 19. m *Cap.* 1. *eod. tit. in* 2. *compil.* n *Fulcig. al. Furtigen.* o *Clauſtig. al. Clauſtrigen.*

a *Aſſumptus.* b *Cap.* 2. *eod. tit. in* 1. *compil.* c *Cap.* 4. *eod. tit. in* 2. *comp. & de meter. vid. Cardin. in Clem.* 1. §. 1. *de exceſſ. prælat.* d *Later. ſub Alex. III. c.* 7. §. *prohibemus.*

inducant, pro ſuæ voluntatis arbitrio inſtituunt Sacerdotes. Quoniam igitur conſtitutiones præd. Concilii pati nolumus, neque debemus aliquarum malorum injuria violari.]

CAP. XVI.

Qui tenetur procurare fratres alicujus domus, obligatur ad procurandum omnes, licet illorum numerus nunc creverit: ſed ſi ex hoc gravaretur nimium, per Judicis officium ſibi providebitur. h. d. ſecundum lecturam magis communem.

Innocentius III. *Abbati, & Conventui Bellevillæ.* a

(*an.* 1212.)

QUanto creatori: [*& infra.* 1] Accepimus, quod ab ipſo domus veſtræ primordio de fundatoris voluntate proceſſit, ut fratribus ſancti Irenæi procurationem unam annis ſingulis liberaliter exhiberet, cum nihil teneatis ab eis *b*, propter quod hujuſmodi procuratio ipſis debeat exhiberi: verum tunc propter fratrum, & ſervientium paucitatem, talis procuratio non gravabat, ſed nunc in tantum excrevit numerus eorundem, quod ad procurationem vix quatuor marchæ argenti *c* ſufficerent, quæ pro una fieri conſuevit: [*& infra.* 2] Indulgemus igitur, ne ultra primam menſuram in procuratione ipſa ſitis ulterius prædictis fratribus obligati, ſed expenſis, quæ conſueverunt ſufficere, ſint contenti, niſi facultates Eccleſiæ in tantum excreverint, quod ſine gravamine ampliato fratrum numero ad ſolvendum debitum procurationis extendi poſſit quantitas expenſarum.

[1 *Veſtræ ſub religionis habitu aſtricti eſtis devotius famuloſi, tanto ſolicitius vos convenit providere, ne per immoderatiam gravitatem aliquatenus poſſit in vobis monaſtici profeſſus ordinis impediri.*]

(2 *Ut igitur per Apoſt. ſolicitudinis curam veſtris poſſit in parte iſto gravaminibus provideri, auct. vobis præſentium.*)

CAP. XVII.

Omnes Eccleſiæ, niſi quæ ob hoc per privilegium Apoſtolicum ſunt exemptæ, procurare tenentur Legatos ſed. Apoſt. ſeu etiam ejus Nuncios: nec in hoc præſcriptione juvantur. h. d. uſque ad §. ſane.

Idem *Primicerio, & Clero Mediolanenſi.*

(*an.* 1212.)

CUm inſtantia *d* noſtra *e* quotidiana: [*& infra.* 1] Poſtulationi veſtræ taliter reſpondemus, quod cum omnes Eccleſiæ Legatis, & Nunciis ſedis Apoſtol. procurationes impendere teneantur, ab earum præſtatione nullam habere *f* volumus excuſatam, niſi forte per ſpeciale privilegium ſedis Apoſtol. (quod non credimus) ſit exempta, etiamſi longiſſimo tempore procurationis obſequium non impenderint: *g* cum in talibus præſcriptio ſibi locum nequeat vindicare: quia nos a proviſione paſtoralis ſolicitudinis circa omnes Eccleſias nunquam omnino ceſſamus.

[*Si ſecundum debitum Apoſtolicæ ſervitutis omnium Eccleſiarum ipſarum negotiis promovendis non poſſumus perſonaliter imminere, per fratres noſtros ea expedire compellimur, quos e noſtro latere deſtinamus: illius exemplum in hoc parte ſecuti, qui diſcipulis ſuis in mundum univerſum tranſmiſſis, ipſe perſonaliter in medio terræ ſalutem operatus eſt. Hinc eſt quod nuper dilect. fil. n. tit. S. Petri ad vincula Presbyterum Card. Apoſt. ſed. Leg. pro negotiis Eccleſiæ in Lombardiam duximus deſtinandum, ut ir veſtram civitatem ingreſſus procurationes exigeret, quæ conſueverunt Apoſtol. ſed. Leg. nunciis exhiberi: vos non attendentes, quod dicitur ab Apoſtolo: Si vobis ſpiritualia ſeminavimus, non eſt magnum, ſi carnalia veſtra metamus, ne vos ad onus procurationis arctaret, niſi a Canonicis majoris Eccleſiæ ſe faceret eatenus procurari, ſed. Apoſt. appellaſtis: & ſicut idem Card. per ſuas nobis literas intimavit, in aliis etiam non modicum injurioſi fuiſtis: propter quod dilect. fil. n. præpoſitus S. Nazarii, & A. Canonicus S. Stephani ſyndici, & procuratores veſtri cum Abbate S. Vincentii ad ſed. Apoſt. veniſſent, ut ſuper his ſtatueremus ordinem, & menſuram, ex parte veſtra ſuppliciter poſtulabant. Licet autem pro eo, quod prædicto Card. vel potius nobis in ipſo contumaciter reſiſtentes juxta verbum dominicum. Qui vos recipit, me recipit, & qui vos ſpernit, me ſpernit; neceſſaria denegaſtis, non pro vobis, ſed contra vos potius meruerunt exoutiva: quia tamen poterunt aſſiſtrantem, quo nobis proprium eſt miſereri de Rom. ſed. clementia ſemper & parcere, aſſenſi etiam deponere non valemus, de conſ. f. n.*

Tractat de modo procurationis ipſorum Legatorum, & Nunciorum. Abbas.

Sane in his exigendis eum modum, & ordinem volumus obſervari, ut nulla Eccleſia, vel Prælatus ſe indebite prægravari rationabiliter conqueratur. Si vero in communi collecta, Legatorum, & Nunciorum noſtrorum expenſas duxeritis faciendas, (quod vobis non duximus inhibendum) ex hoc nobis, & noſtris nullum præjudicium volumus generari, quo minus poſſint a quocunque maluerint, procurationes ſibi debitas poſtulare: ita quod ſi exactus ultra ſuam gravatus fuerit facultatem, ſibi ab aliis reſtauretur. Nunciis tamen noſtris in neceſſariis expenſis *a* exhibendis pareat, quicunque fuerit requiſitus, ita quod in fraudem nihil penitus attentetur, nec per communes miniſtros procurationis obſequium ſi noluerint recipere, compellantur. Qui vero contumaciter eis duxerint reſiſtendum, diſtrictione ſunt Eccleſiaſtica compellendi.

CAP. XVIII.

Si ad unicam menſuram ſolvi ſolet, quod debetur ex voto, ad illam inpoſterum ſolvi debebit: ſi vero ad diverſas, liberabitur ſolvens etiam ad minorem.

Idem *Zamoren.* b *& Salamantino Epiſcopis.*

[*an.* 1212. *Roma in Hiſpaniam.*]

EX parte *c* Compoſtellani Archiepiſcopi fuit propoſitum, quod cum hi, qui vota Jacobi continue perſolverunt, ad communem terræ ſuæ menſuram, cum qua videlicet emunt, & vendunt, ipſa perſolverunt hactenus, & perſolvant: quidam quia longis *d* temporibus ab eorum ſolutione ceſſarunt, nunc quandam menſuram exhibent parviſſimam, & ignotam: [*& infra.* 1] Cum ergo non conſtet, ad quam menſuram anteceſſores eorum prædicta vota perſolverint, credimus diſtinguendum, utrum habitatores regionis ipſius, qui ea continue perſolverunt, ad unam & eandem menſuram hujuſmodi vota perſolverint, an ad varias & diverſas. In primo enim caſu ad eandem & illi ſolvere ſunt cogendi. In ſecundo volentes ſolvere ad minorem, non ſunt cogendi, ut ad majorem perſolvant: quoniam cum hujuſmodi vota gratuita fuerint ab initio, benignius ſunt a viris Eccleſiaſticis exigenda, ne tanquam exactores videantur lucris temporalibus inhiare.

[1 *Nec etiam communibus uſibus deputatam, & ad candem vota prædicta perſolvere moliuntur. Unde poſtulaſtis a nobis, ut ſuper hoc vos certos reddere dignaremur, utrum hi, qui menſuram ignotam exhibent, ad ſolvendo vota prædicta, ſint ad communem terræ ſuæ menſuram, ſecundum quod illi, qui ea perſolvunt, continue faciunt, compellendi.*]

CAP.

a *Bellavillæ.* b *Solutionem cenſus non demonſtrare dominium, vid. l. neque tales. C. de probat.* c *vox*, argenti, *deeſt in antiquis, & in recentioribus magis emendatis.* d *Cap.* 2. *eod. tit. in* 3. *compil. vid. Abbatem conſil.* 49. *incipit, videtur primo in* 1. *vol. & Felin. in c. accedentes. ſupr. de præſcript.* e *alias, veſtra.* f *haberi.* g *impenderit.*

a *Vox*, expenſis, *deeſt in antiquis, & recentiorib. magis emendatis.* b *Samoren. & Salamantin. de quibus vid. Vaſæum in Annalib. Hiſp. c.* 20. *&* 21. c *Cap.* 3. *eod. tit. in* 3. *compil. & quatenus obiter hic tangitur materia implendi voti, vid. B. Thom.* 2. 2. *quæſt.* 88. *art.* 3. *& q.* 189. *art.* 3. d *al. qui a longis.*

Digitized by Google

CAP. XIX.

Eccleſiæ tenentur Epiſcopo, in cujus diœceſi ſunt, reſpondere de procurationibus, quarta decimarum, & aliis Epiſcopalibus. h. d. quoad titulum.

Idem *Cæſarauguſten. Epiſcopo. (an. 1212. in Hiſpan.)*

CUm *a* olim: [*& infra.* 1] Quia nobis fides facta fuit, quod Eccleſiæ de Luna *b*, & de Beſ. in tua ſunt diœceſi conſtitutæ, non ſolum per alia, verum etiam per hoc ipſum, quod in inſtrumentis compoſitionum continetur expreſſe, ut Abbas ſancti Joannis Prilaten. *c* tam de quarta decimarum, quam de cæteris Epiſcopalibus, tibi debeat reſpondere, Abbatem ipſum ad integram ſolutionem quartæ omnium decimarum nullis factis deductionibus, & ad præſtationem procurationum, & aliorum Epiſcopalium jurium in prædictis Eccleſiis condemnamus. Licet enim ex forma ſecundæ compoſitionis deductiones eſſent faciendæ, quia tamen compoſitionem idem Abbas nullatenus approbavit, ſed ſtuduit multipliciter impugnare, ex ea non debuit beneficium conſequi, cui renunciaſſe tacite videbatur. Abſonum erat præterea, ut negaret illam Eccleſiam in tua diœceſi conſtitutam, ſuper quam inſtrumenta prædeceſſoris tui oſtendebat in jure monaſterio fuiſſe conceſſa, per quæ Epiſcopale jus petebat *d* expreſſe.

(1 *At auct noſtrae suam querimoniam deſtinaſſes, quod te dil. fil. Abbas S. Jo. Pinnaten. quartis decimarum, quas in Eccleſiis de Luna, & de Tauſt. debes percipere, multipliciter defraudaret.*)

CAP. XX.

Solvendi ſunt cenſus ad antiquam monetam, in qua inſtituti fuerint, niſi ſit in alterius monetæ ſolutione præſcriptum. h. d. & eſt caſus not. & multum allegabilis.

Idem *Spoletano Epiſc. (an. 1212. in Umbriam.)*

OLim *c* cauſam, quam adverſus Clericos plebis Rupinæ ſuper ſynodatico proponebas, Tudertin. Epiſcopo, & collegis ſuis commiſimus terminandam: coram quibus ex parte tua fuit propoſitum; quod cum iidem Clerici prædeceſſoribus tuis, tres in feſto Nativitatis, & tres in feſto Reſurrectionis Dominicæ, pro ſynodatico ſolverint denarios Papien. nunc tantum tres Lucenſes pro ſingulis denariis Papienſibus perſolvebant, cum tamen unus denarius Papien. valeat *f* ſex Lucen. unde petebas eos ad Papien. ſolutionem compelli, cum etſi tu Lucen. primo anno receperis, ſemper tamen jus tuum poſtmodum fueris proteſtatus: [*& infra.* 1] Cum igitur conſtet, quod Papien. olim pro ſynodatico ſolvebantur, quod ex eo etiam ſequitur, quod Lucen. ſoluti ſunt poſtmodum pro eiſdem, cum ex dictis teſtium, & confeſſione *g* Advocati alterius partis non revocata, poſtmodum appareat evidenter, quod tempore L. prædeceſſoris tui pro ſynodatico Papien. fuit moneta ſoluta, & a tempore dicti L. non niſi triginta ſex annorum ad plus tempus effluxerit, & ſit legitime comprobatum, quod tres Lucen. qui pro uno Papien. poſt mortem ipſius L. ſolvebantur, quinque vel ſex valebant ex illis, qui hodie ſunt in uſu: intelligentes ex hoc, quod per monetæ declinationem acciderit, ut uſque ad tempus tuum Lucen. dati fuerint pro ſynodatico, ſicut erant in uſu: procuratorem adverſæ partis nomine Clericorum plebis prædictæ tibi ad ſolutionem denariorum Papien. vel æſtimationem *h* eorum pro ſynodatico per definitivam ſententiam condemnamus.

[1 *Verum pars Clericorum propoſuit ex adverſo, quod ſi aliquando prædeceſſ. tuis denarii Papien. pro ſynodatico fuerint perſoluti, tamen a XLV. annis & infra tam tibi, quam aliis Lucenſ. exſolverant, ſicque partem ſuam nitebantur præſcriptione tueri. Nos ergo Jacobo tuo, & Joan. Presbytero adverſæ partis procuratoribus dil. fil. n. P. Baſilicæ XII. Apoſtolorum Presbyt. Cardin. conceſſimus auditorem: quibus coram eo nil volentibus, aut valentibus de novo proponere, quoniam fuerat renunciatum utrinque, cum ipſe geſta omnia in noſtra, & fratrum n. præſentia retuliſſet, intelleximus per teſtes tuos fuiſſe probatum, quod tempore Lotharii præd. tui, & etiam poſt deceſſum ejus denarii Papien. fuerant pro ſynodatico perſoluti: & exinde tres Lucenſes, quorum duo valebant V. de his, qui hoc tempore ſunt in uſu, aliquandiu fuerint exhibiti, & quod a tempore Lotharii XXX. trium vel XXXIV. aut etiam XXXV. annorum ſpatium eſt elapſum, dicta teſtium etiam adverſæ partis inſpeximus, per quos voluit comprobare, quod a tempore Lotharii XXX. trium a XL. annis, & infra, tres Lucenſes, vel tres Medaliæ in ſynodatico ſolutæ fuerant, pro ſingulis Papien. fuiſſent antea perſoluti. Confeſſus quoque fuerat Advocatus ipſius partis in jure, ac ejus confeſſio in ſcriptis redacta nec correcta, vel revocata per Clericos ſupradictos, quod iidem Clerici Henrici, & Lotharii præd. tuorum temporibus tres Papien. pro ſynodatico ſolverunt bis in anno, & exinde pro ſingulis Papien. tres Lucenſes.*]

CAP. XXI.

Epiſcopus remittens Eccleſiæ ſervitia, quæ ſibi debebat, & ſtatuens, quod aliud ſervitium non imponatur, procurationem non intelligitur remiſiſſe.

Idem *Priori ſancti Stephani. (an. 1212.)*

CUm *a* venerabilis frater noſter Faven. *b* Epiſcopos: [*& infra.* 1] Cognovimus, quod præfatus Epiſcopus ſpallas, quas ab eadem Eccleſia, tam ipſe quam prædeceſſores ſui recipere conſueverant, Eccleſiæ præfatæ remiſit, & ſtatuit, quod aliud ei ſervitium non imponeret, ſibi, & Eccleſiæ ſuæ annuatim trium librarum certo penſionis nomine reſervato. Quia ergo viſitationi annexa eſt procuratio, & Epiſcopus ratione Epiſcopalis juriſdictionis, quam habet in ea, teneatur cauſa correctionis Eccleſiam viſitare *c* præfatam, nec intelligatur quaſi novum imponi, quod ab ipſa fundatione de communi fuerat jure impoſitum: Decernimus, quod idem Epiſcopus, cum ad ipſam Eccleſiam cauſa correctionis acceſſerit, moderatam ab ea procurationem recipiat *d* bis *e* in anno: ſed nihil aliud præter penſionem, & procurationes præſcriptas ab eadem Eccleſia exigere, vel extorquere præſumat.

(1 *Et tu in noſtra eſſetis præſentia conſtituti, & de quæſtione, quæ inter vos ſuper Eccl. S. Stephani Pariſien. vertebatur, velletis ad invicem litigare, dil. fil. Joan. tit. S. Priſcæ, & Jo. S. M. in Coſmideo Diac. Card. vobis conceſſimus auditores, coram quibus allegando proponere curaviſti, quod cum prædicta Eccleſia S. Stephani quarundam Monialium, quæ in ea videbantur ſub religionis habitu converſari, malitia faciente fuerat fere ad deſolationem redacta, illas bon. mem. Carbo. Facien. Epiſcopus auct. fel. rec. Eugenii PP. p. n. ab Eccleſia memorata removit, & Canonicos in ipſa inſtituit regulares, ſtatuens, ut ordo canonicus perpetuis in ea temporibus debeat obſervari, & eos ab omni exactione tam ſua, quam ſucceſſorum tuorum, & Pariſ. Eccl. prorſus abſolvit, retenta ſibi, & Eccleſiæ ſuæ uno certa trium librarum ab ea annis ſingulis exſolvenda. Nos autem, cum dicti Card. ea, quæ audierant, nobis fideliter retuliſſent.*)

CAP. XXII.

Eccleſiæ de novo converſæ in procurationibus, & aliis ſervabunt conſuetudinem vicinarum.

---

a C. 4. eod. tit. in 3. comp. b de Luna, & de Tauſt. c Plaſen. al. Prælaten. al. Præmaten. ſed forte legendum Pinnaten. d al. patebat, quod agnovit gloſſ. hic, & Hoſtienſis. e C. 5. eod. tit. in 3. comp. f al. valebat. g In antiq. ita ſunt hæc diſtincta, & confeſſione advocati alterius partis non revocata poſtmodum, &c. h extimationem.

a Cap. 6. eod. tit. in 3. compil. b Faventi. alias, Faven. c vid. Conc. Trid. citatum ſupra hoc titulo. c. Sapitæ. d accipiat. e vid. Conc. Trid. Seſſ. 24. de reform. c. 3.

Digitized by Google

Idem *Compoſtellano Archiepiſcopo*. (*an* 1212.)

SUper eo *a*, quod Fraternitas tua nos conſulere voluit, quia fere tota provincia Compoſtell. de novo eſt ad juriſdictionem Eccleſiæ tuæ converſa, qualiter tibi provinciam, vel partem provinciæ viſitanti obſequi debeat, & ſervire, necnon & in procuratoribus providere: Tibi duximus reſpondendum, quod illud obſervare tenetur, quod in vicinis provinciis obſervatur.

CAP. XXIII.

Prælati tunc ſunt procurandi, cum perſonaliter viſitant: & debent tunc ſervare Concilium Lateran. & prædicationi, correctioni, & reformationi vacare: Legati, & Nuncii Apoſtolici pro his diebus tantum, pro quibus moram trahunt, procurari debent, & contra hanc conſtitutionem exactum, reſtituitur duplicatum.

Idem *in Concilio generali*. (*an.* 1216.)

PRocurationes *b*, quæ ratione viſitationis debentur Epiſcopis, vel Archidiaconis, vel quibuslibet aliis etiam Apoſtolicæ ſedis Legatis, aut Nunciis, abſque manifeſta, & neceſſaria cauſa nullatenus exigantur, niſi quando perſonaliter *c* officium viſitationis impendunt: & tunc evectionum, & perſonarum mediocritatem obſervent in Laterano. Concilio *d* definitam: hoc adhibito moderamine circa Legatos, & Nuncios Apoſtolicæ ſedis, ut cum oportuerit eos apud aliquem locum moram facere neceſſariam, ne locus ille propter illos *e* nimium aggravetur, procurationes recipiant moderatas ab aliis Eccleſiis, vel perſonis, quæ nondum fuerant de ſuis procurationibus aggravatæ, ita quod numerus procurationum numerum dierum, quibus hujuſmodi moram fecerint, non excedat: & cum aliqua non ſufficeret *f* per ſeipſam, duæ, vel plures conjungantur in unam.

Porro viſitationis officium exercentes non quærant, quæ ſua ſunt, ſed quæ JESU Chriſti, prædicationi, & exhortationi, correctioni, & reformationi vacando: ut fructum referant, qui non perit. Qui autem contra hoc venire tentaverit, & quod accepit, reddat, & Eccleſiæ, quam taliter aggravavit, tantundem impendat.

CAP. XXIV.

Eccleſiis etiam Civitatenſis, tenetur procurare Epiſcopum viſitantem, quanquam ipſum nunquam procuraverit.

Honorius III. *de Tiro*, g *& Joſaphat Abbatibus*. (*an.* 1224. *in Galliam*.)

VEnerabili fratre noſtro Cenomanen. Epiſcopo accepimus conquerente, quod cum cauſa, quæ inter ipſum ex parte una, & Abbatem, & Conventum de Cultura ex altera, ſuper procurationibus, quas ab eis petit idem Epiſcopus, noſcitur agitari, vobis fuerit ab Apoſt. ſede commiſſa, dicti Abbas, & Conventus ex eo fruſtrari intentionem ejuſdem Epiſcopi moliuntur, quod eorum monaſterium in Cenomaneo. villa ſitum eſſe dignoſcitur, & ipſi procurationem hactenus non ſolverunt: [*& inf.* 1.] Diſcretioni veſtræ mandamus, quatenus niſi aliud & rationabile oſtenderint, vos eos ad exhibendum eam, ſicut jus dictaverit, compellatis.

[*s Quamquam emptionis privilegium non oſtendant. Volentes igitur, ut finis litibus imponatur.*]

CAP. XXV.

Qui jure metropolitano, vel legationis, viſitat provinciam, in provinciales, qui ſibi procurationes denegant, poteſt ferre ſententiam.

Gregorius IX. [an. 1236.]

CUm nuper *b* Archiepiſcopus Beneventanus Beneventanam provinciam viſitaret: [*& infra.*] Mandamus, quatenus cum eundem Archiepiſcopum, ſive auctoritate propria, ſive noſtra Beneventanam provinciam contigerit viſitaſe, procurationes ratione viſitationis debitas, juxta facultates Eccleſiarum veſtrarum exhibeatis eidem: alioquin ſententiam, quam ipſe rite tulerit in rebelles, ratam habebimus, & faciemus auctore Domino inviolabiliter obſervari.

CAP. XXVI.

Ad antiquam monetam, vel ſi non eſt in uſu, ad ejus æſtimationem ſolvendæ ſunt penſiones antiquæ.

Idem. (*an. eod.*)

CUm Canonicis majoris Eccleſiæ quandam ſummam pecuniæ pro penſione Eccleſiæ tuæ debitam, aliquot annis perſolveris *a*, & iidem ſummam illam ex integro de meliori moneta exigant ſibi ſolvi: Tibi damus noſtris literis in mandatis, ut Canonicos illos ſolutione prioris pecuniæ *b*, vel ſi non ſit in uſu, æſtimatione penſionis antiquæ facias manere contentos.

CAP. XXVII.

Propter privatum Oratorium, procuratio ratione viſitationis non debetur.

Idem. (*an. eod.*)

AUctoritate *c* præſentium inhibemus, ne quis pro eo quod in Oratoriis, quæ in grangiis veſtris habetis, interdum aliqui veſtrum celebrant, procurationes, quæ ratione viſitationis debentur, a vobis exigere, vel extorquere præſumat.

TITULUS XL.

DE CONSECRATIONE ECCLESIÆ, VEL ALTARIS.

CAP. I.

a Amoto altari, vel lapide continente ſigillum, reconſecrabitur altare, non autem Eccleſia.

Alexander III. (*an.* 1170. *Romæ*.)

AD hæc ſi altare *d* motum fuerit, aut lapis ille ſolummodo ſupra poſitus *e*, qui ſigillum continet, confractus, aut etiam diminutus, debet denuo conſecrari. Propter hoc vero nequaquam reiterare ſuam conſecrationem Eccleſia conſuevit, licet id quidam canones innuere videantur.

CAP. II.

Diebus etiam non feſtis poſſunt Eccleſiæ conſecrari.

Innoc. III. *Turnac. Epiſc.* (1210 *Romæ in Belgium*.)

TUa *f* fraternitas: [*& infra.*] Inquiſit. t. t. reſpond. quod in diœceſi tua licet tibi Eccleſiis dedicationem impendere, tam diebus Dominicis, quam privatis.

CAP. III.

Habet duo dicta, & primo idem dicit, quod cap. ſupr. eod. Secundum dictum dicit, quod oleum non conſecratum poteſt commiſceri oleo conſecrato, & totum fit conſecratum.

Idem *Nidroſien.* g *Epiſc.* (*an.* 1210 *Romæ in Norvveg.*)

QUod *h* in dubiis: (*& infra.*) Altare vero, in quo tabula, cui conſecrationis benedictio Pontificali miniſterio adhibetur, mota, vel enormiter fracta fuerit, debet non immerito conſecrari. Nec negamus, quin oleum non conſecratum conſecrato poſſit oleo commiſceri.

CAP. IV.

Reconciliatur Eccleſia, quæ propter homicidia, & vulnera hominum ibidem perpetrata polluta eſt.

Idem

a C. 7. *eod. tit. in* 3. *comp. vid. Hoſtien. hic & de materia ſervans, vicinæ conſuetud. gl. in c. conſ. diſt.* 1. b *vid. Conc. Trid. Seſſ.* 24. *de reform. c.* 3. c *præſentialiter in Concilio*. d *in Lat. Conc. ſub. Alex. III. c.* 4. e *ipſa*. f *ſufficeret*. g *Tiron. al. ito: Abbatibus de Joſaphat, & Tituron. al. Turon.* h *vide breviter hic per Henricum Borch.*

a *Perſolveritis*. b *Quando admittatur ſolutio diverſæ monetæ, cum moneta eſt mutata. vide Bart. in l. Paulus ff. de ſolut.* c *Pro intellectu vide diſtinctionem, quam hic offert Henr. Borch.* d *Cap. un. eod. tit. in* 2. *compil. & præter Hiſt. gloſſ. & Dd. vide Turrecrematam in c. ſi motum. de conſec. diſt.* 1. e *ſuppoſitus. al. tranſpoſitus. al ſuperpoſitus.* f *Cap.* 3. *de dedic. Eccl. vel altar. in* 3. *compil.* g *Indroſienſi*. h *cap.* 2. *tit. de dedicat. Eccl. in* 3. *comp. vid. Turrecrem. in d. c. ſi motum.*

Digitized by Google

Idem *Compoſtellane Archiepiſcopo*. (*an.* 1212)

PRopoſuiſti *a*, quod venientibus ad Eccleſiam ſancti *b* Jacobi ex diverſis regionibus peregrinis, & volentibus aliis ab aliis per contentiones, & rixas altaris de nocte cuſtodiam vindicare, homicidia contingunt fieri *c* interdum, & aliquando vulnera inferuntur: (*& inf.* 1) Fraternitati tuæ taliter reſpon. *d* quod manente Eccleſia, & altari, ipſa reconciliari poterit per aquam cum vino, & cinere benedictam.

(1 *Propter quæ nos humiliter poſtulaſti, ut alio modo, quam per conſecrationis beneficium dignaremur ipſi Eccleſiæ providere. Manente igitur Eccleſia, & altari.*)

CAP. V.

Plura altaria ſimul in eadem Eccleſia conſecrari poſſunt, & idem in pluribus Epiſcopis.

Idem.

CUm *e* ſis: [*& infra.*] Noveris igitur, quod plura in Eccleſia una altaria, & plures Epiſcopos ſimul poteris conſecrare.

CAP. VI.

Corruente tecto parietibus illæſis, & menſa altaris non enormiter fracta, nec altare, nec Eccleſia conſecratur.

Idem.

LIgneis *f* ædificiis Eccleſiæ veſtræ caſu conſumptis, parietibus tamen illæſis, ac menſa principalis altaris in ſua extremitate modicam paſſa fracturam: (*& inf.* 1) Inquiſit. t. t. dux. reſpond. quod cum parietes in ſua integritate permanſerint, & tabula altaris mota, vel enormiter læſa non fuerit, ob cauſam prædictam nec Eccleſia, nec altare debet denuo conſecrari

[1 *Quæſiviſti per ſed. Apoſt. edoceri, ſi propter hoc ipſius altaris, vel etiam totius Eccleſiæ debet conſecratio innovari.*]

CAP. VII.

Polluitur Eccleſia, vel cœmeterium, ſi excommunicatus in ea ſepelitur.

Idem *Senon. Epiſcopo.* [*an.* 1212.]

COnſuluiſti *g*: [*& infra.*] Cœmeteria, in quibus excommunicatorum corpora ſefeliri contingit *h*, reconcilianda erunt aſperſione *i* aquæ ſolenniter benedictæ, ſicut in dedicationibus Eccleſiarum fieri conſuevit.

CAP. VIII.

Qui fecit Eccleſiam conſecrari, tenetur eam dotare. h. d. & tene mente hunc caſum.

Honorius III. *Reginæ Hungariæ.* (*an.* 1222.)

CUm ſicut ex relatione Capituli Oradien. nobis innotuit *k*, eorum feceris Eccleſiam conſecrari: [*& infra.* 1] Cum non ſit Eccleſia, niſi de dote proviſum ei fuerit, conſecranda, eo liberalius ad dotandum prædictam Eccleſiam aperire manus munificentiæ tuæ debes, quo ad hoc fortius tanquam ex debito jam teneris.

(1 *Profecto ſperamus, quod zelus ille, qui te ad ejuſdem Eccleſiæ conſecrationem induxit, te quoque, ut eidem dotem conferas, debeat animare, & quidem.*)

CAP. IX.

Eccleſia polluta per Sacerdotem ſimplicem reconciliari non poteſt, etiamſi aqua fuerit per Epiſcopum benedicta.

Gregorius IX. *Aſtoricen. Epiſc.* [*an.* 1235]

AQua *l* per Epiſcopum benedicta Eccleſiam reconciliari poſſe per alium Epiſcopum non negamus, per Sacerdotes ſimplices hoc fieri de cætero prohibentes: non obſtante conſuetudine provinciæ *m* Bracharen. (quæ dicenda eſt potius corruptela) quia licet Epiſcopus committere valeat; quæ juriſdictionis exiſtunt: quæ ordinis tamen Epiſcopalis ſunt, non poteſt inferioris gradus Clericis demandare. Quod autem mandantibus Epiſcopis ſuper reconciliatione factum eſt, hactenus per eoſdem miſericorditer *a* toleramus.

CAP. X.

Eccleſia etiam non conſecrata, ſi polluitur, reconcilianda

Idem *eidem.* (*an.* 1235.)

SI Eccleſia non conſecrata cujuſcunque ſemine fuerit, aut ſanguinis effuſione polluta, aqua protinus exorcizata lavetur, ne divinæ laudis organa ſuſpendantur. Eſt tamen, quam citius fieri poterit, conſecranda.

TITULUS XLI.
DE CELEBRATIONE *b* MISSARUM,
ET SACRAMENTO EUCHARISTIÆ, ET DIVINIS OFFICIIS.

CAP. I.

Presbyter tenetur debitis horis dicere horas canonicas, permittitur tamen ſibi ex cauſa dicere eas uſque ad veſperas incluſive. h. d. ſecundum unum intellectum.

Ex Concilio Agathenſi. (*in Gallia.*)

PResbyter mane *c* matutinali officio expleto penſum ſervitutis ſuæ videlicet Primsm, Tertiam, Sextam, Nonam, Veſperamque perſolvat: ita tamen, ut horis competentibus juxta poſſibilitatem, aut a ſe, aut a ſcholaribus publice compleantur.

Deinde peractis horis, & infirmis viſitatis, ſi voluerit, exeat ad opus rurale jejunus, ut iterum neceſſitatibus peregrinorum, & hoſpitum, ſive diverſorum commeantium infirmorum, atque defunctorum ſuccurrere poſſit, uſque ad ſtatutam horam, pro temporis qualitate, Propheta dicente *d*: *Septies in die laudem dixi tibi*: qui ſeptenarius numerus a nobis impletur, ſi Matutini *e*, Primæ, Tertiæ, Sextæ, Nonæ, Veſperæ, & Completorii tempore, noſtræ ſervitutis officia perſolvamus: nam de nocturnis vigiliis idem ipſe Propheta ait *f*: *Media nocte ſurgebam, &c.* Ergo his temporibus laudes Creatori noſtro ſuper judicia ſuæ juſtitiæ referamus.

CAP. II.

Propter Miſſam ſpecialem Miſſa de feria dimittenda non eſt.

Ex Concilio Triburien. *g* (*in German.*)

QUidam Laicorum habent in conſuetudine, ut per ſingulos dies audiant Evangelium: In principio erat verbum: & Miſſas peculiares, hoc eſt *h*, de ſancta Trinitate, & de ſancto Michaele. Ideo ſancitum eſt in eodem Concilio, ut ulterius hoc non fiat, niſi ſuo tempore, & niſi aliquis velit propter reverentiam ſanctæ Trinitatis, non pro alia devotione audire. Sed ſi voinerint, ut ſibi Miſſa cantetur, de eadem die Miſſas audiant, pro ſalute vivorum, & etiam defunctorum. *i*

CAP. III.

Sufficit Sacerdoti ſemel in die celebrare: & excipit duos caſus, ſcilicet neceſſitatem, & feſtum Nativitatis.

Innocentius III. *Vigoren.* *k* *Epiſcopo.* (*an.* 1212.)

COnſuluiſti: (*& infra.*) Reſpondemus, quod excepto die Nativitatis Dominicæ, niſi cauſa neceſſitatis ſuadeat, ſufficit Sacerdoti ſemel in die unam miſſam ſolummodo celebrare.

CAP.

a *Cap.* 3. *de dedic Eccl. in* 3. *comp.* b *beati.* c *dictio, fieri, deeſt antiq.* d *al. breviter reſpondemus.* e *Cap. un. de uſu, & auct. palli. in* 4. *comp.* f *Cap. un. eod. tit. in* 4. *compil.* g *C.* 1 *tit. de celebr. div. offic. in* 4. *comp.* h *contigerit.* i *al. aſperſione ſolenniter aquæ &c.* k *al. innotuerit, quod eorum &c.* l *vid. Covarr. l.* 3. *var. reſol. c.* 20. m *al. Eccleſiæ, & hoc agnoſcit Hoſtienſ.*

a *Ita Hoſtien. al. mediocriter.* b *vid. Conc. Trid. ſeſſ.* 22. *in decr. de obſervandis, & evitandis &c.* c *C.* 2. *tit. de ſuffrag. in* 3. *comp.* d *Pſal.* 118. e *matutinali. al. matutino.* f *Pſal.* 68 g *Triburien. al. Triburum. ſed in Conciliis editis habetur: in Concilio Saleguſtadienſi, c.* 10. *& C.* 2. *tit. de ſuffrag. in* 4. *comp.* h *aut de ſancta &c.* i *mortuorum.* k *Vvigornien.*

Digitized by Google

CAP. IV.

In Miſſa commemorationis, licet dicatur propria præfatio, non tamen dicitur hymnus Angelicus, nec Symbolum.

Idem *Archiepiſcopo Bracaren.* (*an.* 1212.)

CONſultum *a* noſtrum: [*& inf.*] Requiſiſti utrum in diebus profeſtis, in quibus ad honorem S. Spiritus, B. Virginis, & ſanctæ Crucis, Miſſam celebrari contingit, hymnus Angelicus, Symbolum, ac præfatio propria debeat decantari: [*& inf.* 1] Inquiſitioni tuæ taliter reſpondemus, quod apud nos in diebus profeſtis, cum Miſſarum ſolennia in honorem B. Virginis celebrantur, neque hymnus Angelicus, neque Symbolum decantatur, licet in Miſſa propria præfatio decantetur: ut inter commemorationem, & ſolennitatem differentia oſtendetur: unde, Te Deum laudamus, regulariter dimittitur, quam dicatur in laudibus matutinis.

[1 *Præſertim cum in partibus tuis in honorem B. Virginis in ſabbatorum diebus Miſſa ſolenniter celebretur.*]

CAP. V.

Breve eſt.

Idem *Clericis ſancti P. Magalon.* (*an.* 1212.)

EX parte *b* veſtra: [*& inf.*] Poſtulationi veſtræ taliter reſpondemus, quod ſemper Sacerdos vino perfundere debet, poſtquam totum acceperit Euchariſtiæ ſacramentum, niſi cum eodem die aliam Miſſam debuerit celebrare: ne ſi forte vinum perfuſionis acciperet, celebrationem aliam impediret.

CAP. VI.

Si quæ verba ſunt in canone Miſſæ, quæ ab Evangeliſtis dicta non fuerunt; credere debemus, quod a Chriſto Apoſtoli, & ab Apoſtolis eorum ſucceſſores acceperunt. Et hoc dicit uſque ad §. quæſiviſti.

Idem *I. quondam Archiepiſ. Lugdun.* (*an.* 1212.)

CUm Marthæ: (*& infra.* a) Quæſiviſti quis formæ verborum, quam ipſe Chriſtus expreſſit, cum in corpus, & ſanguinem ſuum panem tranſſubſtantiavit, & vinum, illud in canone Miſſæ, quo Eccleſia utitur generalis, adjecerit: quod nullus Evangeliſtarum legitur expreſſiſſe. Cum enim in Evangelio *d* ſic legatur: *Accipiens calicem, gratias agens benedixit, & dedit diſcipulis ſuis, dicens: Bibite ex hoc omnes: hic eſt enim ſanguis meus Novi Teſtamenti, qui pro vobis, & pro multis effundetur in remiſſionem peccatorum*: in canone Miſſæ ſermo iſte, videlicet *myſterium fidei* verbis ipſis interpoſitus invenitur. Unde cum non Evangeliſta Chriſtum hoc dixiſſe teſtetur *e*, miraris, quod aliquis aſſeverare tentaverit eum aliquid plus dixiſſe, quam aliquis Evangeliſtarum aſſeveret. Verum ſi formam ipſius canonis inſpicias diligenter, præter hoc, de quo tua fraternitas requiſivit, alia duo, videlicet, *elevatis oculis in cœlum*: *& æterni teſtamenti*: poteris in ipſo canone reperire, quæ in textu Evangelico non leguntur. Sane multa tam de verbis, quam de factis Dominicis invenimus ab Evangeliſtis omiſſa, quæ Apoſtoli vel ſuppleviſſe verbo, vel facto expreſſiſſe leguntur. Paulus enim in Actibus *f* Apoſtolorum ſic ait: *Meminiſſe nos oportet verbi Domini Jeſu, qui dixit: Beatius eſt dare, quam accipere.* Hæc nullus quatuor Evangeliſtarum deſcripſit. Nullus etiam horum expreſſit, quod Paulus *g* de Chriſto ad Corinthios ſcribens ait: *Viſus eſt plus quam quingentis fratribus ſimul. deinde viſus eſt Jacobo: noviſſime autem, tanquam abortivo viſus eſt & mihi.* Ipſi etiam Evangeliſtæ mutuo inter ſe ſuppleviſſe leguntur, quæ ab eorum aliquo, vel aliquibus ſunt omiſſa. Unde cum tres *h* Evangeliſtæ poſuerunt, *Hoc eſt corpus meum*: ſolus Lucas adjecit, *quod pro vobis tradetur*. Et cum Matthæus, & Marcus dicant, *Pro multis*: Lucas dicit, *pro vobis*. Matthæus autem, *in remiſſionem peccatorum*, adjunxit. Cætera, quæ adduntur in canone Miſſæ, poſſunt ex aliis locis Evangelii comprobari. Joannes *a* enim ſuſcitationem Lazari deſcribens, Jeſum ſurſum oculos levaſſe aſſerit, & dixiſſe, *Pater, gratias ago tibi, quoniam audiſti me*: (*& inf.*) Si tunc igitur in cœlum oculos levavit ad Patrem, cum ad corpus exanime animam Lazari revocavit *b*: probabilius eſſe videtur, quod tunc oculos levaverit ad Patrem in cœlum, cum panem, & vinum in corpus, & ſanguinem proprium commutavit. Cæterum, ſicut ſuperius eſt expreſſum, cum in textu Evangelico *novi Teſtamenti* ponatur, hic interponitur, *& æterni*: nam Vetus Teſtamentum, quod hircorum, & vitulorum *c* fuit ſanguine dedicatum, temporalia promittebat: Novum autem, quod eſt Chriſti ſanguine conſecratum, promittit æterna, & ideo teſtamentum illud fuit vetus, & tranſitorium: hoc autem novum eſt, & æternum: vel, ut utamur alia ratione, unde novum, id eſt, ultimum eſſe deſcribitur, inde æternum, id eſt, perpetuum comprobatur *d*: noviſſimum etenim hominis teſtamentum *e* immobile perſeverat, quia teſtatoris obitu confirmatur: juxta quod Apoſtolus *f* teſtamentum in morte aſſerit confirmatum: alioquin non valet, dum vivit, qui teſtatur. Præterea non ſolum Scriptura, ſed etiam promiſſio dicitur teſtamentum, juxta quod Apoſtolus *g* ipſe ſcribit: *Ideo novi Teſtamenti mediator eſt, ut repromiſſionem accipiant, qui vocati ſunt, hæreditatis æternæ.* Sic ergo intelligi debet, quod in ipſo canone reperitur: *Hic eſt enim ſanguis meus novi, & æterni Teſtamenti*, id eſt, novæ, ac æternæ promiſſionis, ſcilicet confirmator, ſicut Dominus repromittit: *Qui manducat* (inquiens) *carnem meam, & ſanguinem meum bibit, habet vitam æternam.* Ex eo autem verbo, de quo movit tua Frat. quæſtionem, videlicet myſterium fidei, munimentum erroris quidam trahere putaverunt, dicentes in ſacramento altaris non eſſe corporis Chriſti, & ſanguinis veritatem, ſed imaginem *h* tantum, & ſpeciem, & figuram: pro eo, quod Scriptura interdum commemorat, id quod in altari ſuſcipitur, eſſe ſacramentum, & myſterium, & exemplum. Sed tales ex eo laqueum erroris incurrunt, quod nec auctoritates Scripturæ convenienter intelligunt, nec ſacramenta Dei ſuſcipiunt reverenter: ſi enim quia figura eſt ſacramentum altaris, veritas eſſe negatur: ergo nec mors, nec reſurrectio Chriſti (cum figura ſit) veritas eſt credenda, ſiquidem mortem, & reſurrectionem Chriſti ſimilitudinem, & imaginem eſſe Apoſtolus *i* manifeſtat: *Chriſtus* (inquiens) *mortuus eſt pro delictis noſtris, & reſurrexit propter juſtificationem noſtram.* Apoſtolorum etiam princeps Petrus ſic in epiſtola ſua ſcribit *k*: *Chriſtus paſſus eſt pro nobis, relinquens vobis exemplum, ut ſequamini veſtigia ejus.* Sic ergo tam mors Chriſti, quam ejus reſurrectio eſt exemplum, ut & nos peccato mortui, juſtitiæ jam vivamus. Quare ſi non fuit veritas, quia fuit exemplum, ergo nec vere mortuus fuit Chriſtus, nec vere a mortuis reſurrexit: ſed abſit a fidelium cordibus error iſte, cum Propheta de *l* ipſo teſtetur, quod vere languores noſtros ipſe tulit, & dolores noſtros ipſe portavit. Dicitur tamen myſterium fidei, quoniam aliud ibi creditur, quam cernatur, & aliud cernitur, quam credatur: cernitur ſpecies panis, & vini, & creditur veritas carnis, & ſanguinis Chriſti, ac virtus unitatis, & charitatis: (*& infra*, a)

Diſtinguendum eſt tamen ſubtiliter inter tria, quæ ſunt in hoc ſacramento diſcreta, videlicet formam viſibilem, veritatem corporis, & virtutem ſpiritualem,

K x Forma

a *Cap.* 1. *eod. tit. in* 2. *compil.* *B. Thom. l.* 4. *ſent. diſt.* 13. *q.* 1. *art.* 2 *quæſtiuncula* 4. b *Cap.* 4. *eod. tit. in* 3. *compil.* c *C.* 5. *eod. tit. in* 3. *compil.* d *Matth.* 26. e *teſtatur.* f *Act.* 20. g 1. *Cor.* 15. h *Luc.* 22. *Matth.* 26. *Marc.* 14.

a *Joan.* 11. b *revocabat.* c *Eſa.* 1. d *approbatur.* e *Hic poſt vocem, teſtamentum, in quibuſdam eſt dictio, morte, quæ deeſt in omnib. antiquis: nec eſſe debet, ut indicant ſequentia.* f *Heb.* 9. g *Heb.* 12. h *Hunc errorem noviſſime condemnavit Concil. Trident. Seſſ.* 13. *de ſanctiſſ. Euchar. ſacr. c.* 4. *& c.* 1. *vid. Thom.* 3. *p. qu.* 5. *art.* 2. i *Rom.* 6. k 1. *Petr.* 2. l *Eſa.* 53.

Digitized by Google

Forma eſt panis, & vini, veritas carnis, & ſanguinis, virtus unitatis, & charitatis. Primum eſt ſacramentum, & non res. Secundum eſt ſacramentum, & res. Tertium eſt res, & non ſacramentum. Sed primum eſt ſacramentum geminæ rei. Secundum eſt ſacramentum unius, & alterius rea exiſtit. Tertium eſt res gemini ſacramenti. Credimus igitur, quod formam verborum, ſicut in canone reperitur, & a Chriſto Apoſtoli, & ab ipſis eorum acceperint ſucceſſores.

[1 *Circa plurima ſatagentis officia in cura regiminis paſtoralis pro majori parte renuncians in domo Domini, quaſi abjectus elegeris habitare cum illis, qui partem optimam elegerunt, ſedentes ad pedes Domini cum Maria, ut in lege ejus jugiter meditentur, lippitudini Liæ Rachelis pulchritudinem præferentes, eam in te vigere credimus intelligentiam Scripturarum, ut non ſolum parvulis frangere poſſis panem, ſed provectis etiam cibum ſolidum miniſtrare, ac nodos ſolvere difficilium quæſtionum. Verum quoniam in primatu Apoſtolorum principis Apoſt. ſed. magiſterium recognoſcens, ad eam credis majores cauſas Eccleſiæ referendas: conſultationibus tuis, quas non ob commodum utilitatis terrenæ, cum civilem non contineant quæſtionem, ſed animarum profectum, ut videlicet in lucem prodeant obſcura Scripturæ, novimus te naviſſe libenter, quod nobis inſpirat Dominus.*]

[2 *Quod autem myſterium fidei dicitur in hoc loco, alibi ſecundum Joannem ſpiritus, & vita narratur: nam ſpiritus eſt in myſterium, juxta illud:* Litera occidit, ſpiritus autem vivificat, fides, quæ eſt vita: *ſecundum quod legitur:* Juſtus ex fide vivit, *propter quod dicit Dominus ipſe:* Verba, quæ locutus ſum vobis, ſpiritus, & vita ſunt.]

In ſacramento altaris aqua cum vino tranſſubſtantiatur in ſanguinem. h. d. uſque ad §. tertio loco. Abbas Siculus.

§. 1. Quæſiviſti etiam, utrum aqua *a* cum vino in ſanguinem convertatur? Super hoc autem opiniones apud Scholaſticos variantur. Aliquibus enim videtur, quod cum de latere Chriſti duo præcipua fluxerint ſacramenta, redemptionis in ſanguine, ac regenerationis in aqua, in illa duo, vinum, & aqua, quæ commiſcentur in calice, divina virtute mutantur: ut in hoc ſacramento plene ſit veritas, & figura. Alii vero tenent, quod aqua cum vino tranſſubſtantiatur in ſanguinem, cum in vinum tranſeat mixta vino: licet Phyſici contrarium aſſeverent, qui aquam a vino per artificium poſſe aſſerunt ſeparari. Præterea poteſt dici, quod aqua non tranſit in ſanguinem, ſed remanet prioris vini accidentibus circumfuſa, ita quod vini ſaporem aſſumit: quod inde convincitur, quia ſi poſt calicis conſecrationem aliud vinum mittatur in calicem, illud quidem non tranſit in ſanguinem, nec ſanguini commiſcetur: ſed accidentibus prioris vini commixtum, corpori, quod ſub eis latet, undique circumfunditur, non madidans circumfuſum: ipſa tamen accidentia vinum appoſitum videntur afficere, quia ſi aqua fuerit appoſita, vini ſaporem aſſumit. Contingit igitur accidentia mutare ſubjectum, ſicut & ſubjectum contingit accidentia permutare: cedit quippe natura miraculo, & virtus ſupra conſuetudinem operatur. Sed nec inconveniens creditur aut abſurdum, ſi aqua in corpore Chriſti eſſe credatur, cum legatur *b* de ipſius *c* latere proceſſiſſe: (*& infra.* 1) Verum inter opiniones prædictas illa probabilior judicatur, quæ aſſerit aquam cum vino in ſanguinem tranſmutari: ut expreſſius eluceat proprietas ſacramenti. Nam cum aquæ multæ ſint populi multi, juxta quod alibi legitur *d: Beati qui ſeminatis ſuper omnes aquas*: ideo vino aqua unitur, ut Chriſto populus adunetur: per hoc enim quod ſuſcepit ipſe de noſtro, & accepimus ipſi de ſuo, tam inſolubili nexu conjungimur, ut qui eſt unum cum patre per ineffabilem unitatem, fiat unum nobiſcum per admirabilem unionem, ac per hoc, ipſo communiter mediante, cum patre unum efficimur: *Pater a*, inquit, *ſancte, ſerva eos, quos dediſti mihi, ut ſint unum, ſicut & nos: non pro his rogo tantum, ſed pro eis, qui credituri ſunt per verbum eorum in me, ut & ipſi in nobis unum ſint, & mundus credat, quia tu me miſiſti.*]

[1 *Illud autem eſt nefarium opinari, quod quidam dicere præſumpſerunt, aquam videlicet in phlegma converti. Nam & de latere Chriſti non aquam, ſed humorem aquaticum mentiuntur exiſſe, non attendentes, quod de latere Chriſti duo fluxerunt ſacramenta, & quod non baptizentur in phlegmate, ſed in aqua, juxta quod Dominus proteſtatur: Niſi quis renatus fuerit in aqua, & Spiritu Sancto, non intrabit in regnum Dei.*]

Oratio, quæ dicitur in ſecreta in feſto ſancti Leonis, immutata eſt, quia ubi dicebatur: Annue nobis Domine, ut animæ famuli tui Leonis hæc proſit oblatio: *hoc dicitur,* ut interceſſione B. Leonis hæc nobis proſit oblatio: *& hæc mutatio contingit, quia Sancti noſtris orationibus non indigent, ſed nos ſuis.* h. d. uſque ad finem Abbas.

§. 2. Tertio loco *b* fraternitas tua requiſivit, quare fuerit mutatum, quod in ſecreta B. Leonis ſecundum antiquiores codices continetur, ſic videlicet: *Annue nobis, Domine, ut animæ famuli tui Leonis hæc proſit oblatio*: cum in modernia ſacramentaria habeatur, *Annue nobis quæſumus, Domine, ut interceſſione B. Leonis hæc nobis proſit oblatio.* Super quo reſpondemus, quod cum ſacræ Scripturæ dicat auctoritas, quod injuriam facit martyri, qui orat pro martyre: idem eſt ratione conſimili de *c* aliis Sanctis ſentiendum, quia orationibus noſtris non indigent, pro eo, quod cum ſint perfecte beati, omnia eis ad vota ſuccedunt: ſed nos *d* potius orationibus eorum indigemus, quos (cum miſeri ſimus) undique mala noſtra perturbant: unde quod in pleriſque *e* orationibus continetur: Proſit, vel proficiat huic ſancto, vel illi *f* talis oblatio ad gloriam & honorem *g*: ita debet intelligi, ut ad hoc proſit, quod *g* magis ac magis a fidelibus glorificetur in terris, licet pleriſque reputant non indignum, Sanctorum gloriam uſque ad judicium augmentari, & ideo Eccleſiam interim ſane poſſe augmentum glorificationis eorum optare. Verum *h* utrum in hoc articulo locum habeat illa diſtinctio, qua docetur, quod defunctorum alii ſunt valde boni, alii ſunt valde mali, alii mediocriter boni, alii mediocriter mali: unde ſuffragia, quæ fiunt a fidelibus in Eccleſia pro valde bonis, actiones ſunt gratiarum, pro valde malis, conſolationes vivorum, expiationes vero pro mediocriter bonis, & propitiationes pro mediocriter malis, tua diſcretio inveſtigat.

CAP. VII.

Gravius peccat, qui ſimulat conficere, & non conficit, quam ille, qui conficit in mortali.

Idem *Rectoribus Romanæ fraternit. (an. 1212. Romæ.)*

DE *i* homine: [*& infra.*] Quæſiviſtis *k*, quid de incauto Presbytero videatur, qui cum ſe ſciat in mortali crimine conſtitutum, Miſſarum ſolennia, quæ non poteſt propter neceſſitatem quamlibet intermittere, propter ſui facinoris conſcientiam dubitat celebrare, peractiſque cæteris circumſtantiis Miſſam celebrare ſe fingit, & ſuppreſſis verbis, quibus conficitur corpus Chriſti, panem *l*, & vinum tantummodo pura ſumit, ita credens per id, quod prætendit, populo ſatisfacere, ut per hoc, quod intendit, Deum non debeat provocare. Cum

ergo

a *Hunc art. explicat B. Thom. 3. p. q. 74. art 8. & Sot. 4. ſent. diſt. 9. q. 1. art. 6.* b *Joan. 21.* c *Corpore, legitur ut plurimum in antiquis.* d *Eſa. 32.*

a *Joan 17.* b *Summa eſt, ſanctos in cœlo cum Deo regnantes, non egere precibus noſtris, ſed nos eorum interceſſionibus. vide Conc. Trid. ſeſſ. 25. tit de invocat. & reliq. ſanct. &c.* c *al. ita: & de ſanctis aliis ſentiendum.* d *vide Sotum l. 4. ſent. diſt. 45. q. 3. art. 1.* e *pluribus.* f *illis.* g *al. ita: quod magis ac melius, &c.* h *vide Dominic. Sotum l. 4. ſent. diſt. 45. q. 3. art. 2.* i *Cap. 6. eod. tit. in 3. compil.* k *in antiq. legitur: Quæſiviſti.* l *In Cod. Borb. panem, & vinum purum tantummodo ſumit.*

ergo falſa ſint abjicienda remedia, quæ veris ſunt periculie graviora: licet is, qui pro ſui criminate conſcientia reputat ſe indignum, peccet graviter, ſi ſe ingerat irreverenter ad illud, gravius tamen videtur offendere, qui ſic fraudulenter illud præſumpſerit ſimulare: cum ille in ſolius miſericordie Dei manum incidat; iſte vero non ſolum Deo (cui non veretur illudere) ſed populo, quem decipit, ſe adſtringat.

C A P. VIII.

Hic improbat opinionem, quæ habet, quod in ſacramento altaris aqua convertatur in phlegma, & probat Chriſtum fuiſſe verum Deum, & verum hominem, & quod de ipſius latere exivit vera aqua.

Idem *Ferrarienſi Epiſcopo.* (*an.* 1212.)

IN quadam noſtra decretali epiſtola aſſeris te a legiſſe, illud fuiſſe nefarium opinari, quod quidam dicere præſumpſerunt, in ſacramento videlicet Euchariſtiæ aquam in phlegma converti: nam de latere Chriſti non aquam, ſed humorem aquaticum mentiuntur exiiſſe: (*& infra.* 1) Nos igitur ad tuæ ſupplicationis inſtantiam reſpondemus, quod quidam dixerunt, ſed erraverunt, Chriſtum non fuiſſe verum Deum, ſed adoptivum, ut miſeri *b* Arriani. Alii Chriſtum non fuiſſe verum hominem, ſed phantaſticum, ut impii Manichæi *c*. Sed adverſus hujuſmodi hæreſes Joannes *d* Apoſtolus in epiſtola ſua loquitur dicens: *Tres ſunt, qui teſtimonium dant in cælo, Pater, Verbum, & Spiritus Sanctus, & hi tres unum ſunt:* per hoc intendens oſtendere, quod Chriſtus ſit verus Deus. *Et tres ſunt, qui teſtimonium dant in terra, ſpiritus, aqua, & ſanguis:* per hoc intendens oſtendere, quod Chriſtus ſit verus homo. Nam ad eſſe hominis duo principaliter exiguntur, videlicet corpus, & anima, ex quorum conjunctione verus homo ſubſiſtit. Per hoc autem, quod in articulo mortis Chriſtus inclinato *e* capite tradidit ſpiritum, de quo voce magna clamaverat *f*: *Pater, in manus tuas commendo ſpiritum meum,* manifeſte probatur, quod ipſe ſpiritum habebat, non ſolum flatum vitalem, ſed animam rationabilem, de qua prædixerat *g*: *Triſtis eſt anima mea uſque ad mortem:* & : *h Poteſtatem habeo ponendi animam meam, & iterum ſumendi eam.* Per hoc autem, quod unus militum lancea latus ejus aperuit *i*, & continuo ſanguis exivit, & aqua: probatur aperte, quod Chriſtus verum corpus habebat. Nam de phantaſtico corpore nec ſanguis, nec aqua potuiſſet exire: unde *ille k, qui vidit, teſtimonium perhibuit, & teſtimonium ejus eſt verum: quia tres ſunt, qui teſtimonium dant in terra, ſpiritus, aqua, & ſanguis.* Quod videlicet Chriſtus ſit verus homo ex anima rationali, & humana carne ſubſiſtens, probatur ex eo, quod ſpiritum vitalem emiſit: & de vero corpore probatur, quoniam ex eo ſanguis exivit, & aqua: rationalis quippe anima non poſſet vivificare, niſi corpus humanum, ex quibus verus homo conſiſtit. Cæterum ſicut fuit verus ſpiritus, & verus ſanguis, ita proculdubio vera aqua: cum Chriſtus ſit veritas, & a veritate omnis fallacia ſit penitus aliena: nam ſi non fuiſſet aqua, ſed phlegma, quod de latere Salvatoris exivit, ille, qui vidit, & teſtimonium veritati perhibuit, profecto non aquam, ſed phlegma dixiſſet: nec in hoc verum regenerationis ſacramentum fuiſſet oſtenſum, cum per ſacramentum Baptiſmi non regeneremur in phlegmate, ſed in aqua. Neque per hoc poſſet vero argumento probari, quod in ſacramento Euchariſtiæ admiſcenda ſit aqua vino, ſi de latere Chriſti non aqua, ſed phlegma cum ſanguine profluxiſſet. Sed nec vera fuiſſet figura, quæ ſuper hac re præceſſit in Veteri Teſtamento, quando Moyſes virga *a* percuſſit ſilicem, & ex ea non phlegma, ſed aqua *b* manavit. Reſtat igitur, ut qualiſcunque fuerit illa aqua, ſive naturalis, ſive miraculoſa, ſive de novo divina virtute creata, ſive de componentibus ex parte aliqua reſoluta, proculdubio vera fuit: cum naturaliter poſſit & compoſitum in componentia, & elementatum in elementa reſolvi: quemadmodum verus extitit ſudor ipſius, ſicut guttæ ſanguinis decurrentis in terram *c*. Cum autem ad compoſitionem humani corporis quatuor elementa conveniant, videlicet terra, aqua, aer, & ignis: & ad vegetationem ejuſdem corporis quatuor humores illis conſimiles conveniant, videlicet ſanguis, cholera, phlegma, & melancholia: ut veritatem humani corporis expreſſius demonſtraret, unum ex illis, & unum ex iſtis Joannes expreſſit, quæ magis myſterio *d* congruebant, ex elementis aquam, & ex humoribus ſanguinem: in quibus duobus duo maxime *e* ſacramenta, redemptionis videlicet, & regenerationis elucent.

[1 *Licet autem hoc magnos, & authenticos viros ſenſiſſe recenſeas, quorum opinionem dictis, & ſcriptis haſtenus et ſecutus, ex quo tamen nos in contrarium ſentimus, noſtræ compelleris ſententiæ conſentire. Sed verbum ſa. Apoſtoli te maximum movere fateris dicentis: Tres ſunt, qui teſtimonium dant in terra, ſpiritus, aqua, & ſanguis, & hi tres unum ſunt, quamvis hoc ultimum in pleriſque codicibus minime habeatur, ab omnibus, quod dicis ſic exponi, illos videlicet eſſe unum, de una, & eadem re, ſcilicet de humanitate Chriſti teſtari. Porro ſi non vera fuit aqua, quæ fluxit de latere Chriſti, & non humani corporis humor: qualiter per illam perhibetur, quod Chriſtus ſit homo, non vides. Gloſſa namque ſuper illum locum ſic habet: Spiritus, id eſt, humana anima, quam emiſit in paſſione, aqua, & ſanguis, quæ fluxerunt de latere Chriſti, quod fieri non poſſet, ſi non haberet veram carnis naturam. Sic ergo tam ex textu, quam ex gloſſa propenis per illam aquam probari, quod Chriſtus ſit verus homo, & ideo ſi dicatur, quod illa non extitit vera aqua, ſed aquaticus humani corporis humor, tam expoſitoris, quam Apoſtoli verba intelligibilia tibi eſſe videntur, ſed dato quod fuerit vera aqua, ſicut nos credimus, & fatemur, nec iſta, nec illa ſufficienter intelligis. Unde nos humiliter ſupplicaſti, quatenus ad generalem utilitatem legentium, & nebulam de tua corde tollendam, ſufficienter, & evidenter hoc exponere dignaremur.*]

C A P. XIX.

Præcipit Prælatis, & Clericis in virtute obedientiæ, ut nocturnum officium, & diurnum ſtudioſe celebrent, & devote.

Idem *in Concilio generali f.* (*an.* 1216. *Romæ.*)

DOlentes referimus, quod non ſolum quidam minores Clerici, verum etiam aliqui Eccleſiarum prælati, circa *g* comeſſationes ſuperfluas, & fabulationes illicitas [ut de aliis taceamus] fere medietatem noctis expendunt, & ſomno reſiduum relinquentes, vix ad diurnum concentum avium excitantur, tranſcurrendo undique *h* continua ſyncopa matutinum. Sunt & alii, qui Miſſarum ſolennia vix celebrant quater in anno, & (quod deterius eſt) intereſſe contemnunt: & ſi quando, cum hæc celebrantur, interſint, chori ſilentium fugientes, intendunt exterius collocutionibus Laicorum: dumque auditum ad indebitos ſermones effundunt, aures intentas non porrigunt ad divina. Hæc igitur, & ſimilia ſub pœna ſuſpenſionis penitus inhibemus, diſtricte præcipientes in virtute obedientiæ, ut divinum officium nocturnum pariter, & diurnum, quantum eis dederit Deus, ſtudioſe celebrent pariter & devote.

a *Cap.* 9. *eod. tit. in* 3. *compil. vide Sot. l.* 4. *ſent. diſt.* 1. *q.* 3. *art.* 5. *& diſt.* 9. *q.* 1. *art.* 6 b *Hoc damnavit Conc. Nicæn. vide Nicephorum* 8. *c.* 5. 6. 7. *&* 8. c *Vide Epiphanium lib.* 3. *contra hæreſes, hæreſi* 66. d *Joan.* 5. e *Jo.* 19. f *Luc.* 22. g *Matth.* 26. h *Joan.* 10. i *Joan.* 19. k *Joan.* 5.

a *Num.* 20. b *emanavit. al. emanatio.* c *Luc.* 22. d *miniſteria.* e *maxime.* f *ſcilicet Lateran. ſub Innoc. III. c.* 17. *refertur Cap.* 1. *tit. de celebr. div. offic. in* 4. *comp.* g *In Cod. Barb. ita: circa comeſſationes ſuperfluas, & confabulationes.* h *utique, & in Concil. continuata.*

Digitized by Google

CAP. X.

Eucharistia debet munde ſervari, & in ejus elevatione, & delatione populus debet ſe inclinare: & cum defertur ad infirmum, debet deferri in decenti habitu, & cum lumine: tranſgreſſores vero graviter ſunt puniendi.

Honorius III. [*an.* 1217. *Romæ.*]

SAne cum *a* olim: [& *infra.*] Ne propter incuriam Sacerdotum divina indignatio gravius exardeſcat, diſtricte præcipiendo mandamus, quatenus a Sacerdotibus Euchariſtia in loco ſingulari mundo, & ſignato ſemper honorifice collocata, devote ac fideliter conſervetur. Sacerdos vero quilibet frequenter doceat plebem ſuam, ut cum in celebratione Miſſarum elevatur hoſtia ſalutaris, ſe reverenter inclinet *b*, idem faciens, cum eam defert Presbyter ad infirmum. Quam in decenti habitu ſuperpoſito mundo velamine ferat, & referat manifeſte ac honorifice ante pectus cum omni reverentia & timore, ſemper lumine præcedente, cum ſit candor lucis æternæ, ut ex hoc apud omnes fides, & devotio augeatur. Prælati autem hujuſmodi mandati graviter punire non differant tranſgreſſores: ſi & ipſi divinam, & noſtram volunt *c* effugere ultionem.

CAP. XI.

In Eccleſiis collegiatis debent celebrari duæ Miſſæ collegialiter, una pro defunctis, alia ſecundum exigentiam diei, ut pro feſto, ſi feſtum occurrit, vel pro feria, ſi feria.

Idem *univerſis Eccleſiarum Prælatis.* (*an.* 1220.)

CUm creatura *d* non habeat, quid pro meritis reſpondeat creatori: [& *inf.* 1] Mandamus, quatenus nullum in vos torporem negligentiæ obrepere permittatis, quo minus, & pro anniverſariis defunctorum, & pro feſto, vel feria ſecundum temporum congruentiam, Miſſarum ſolennia conventualiter celebretis.

[1 *Cum igitur Eccleſia Gallicana per Dei gratiam tanquam lucerna ſuper candelabrum poſita aliis luceat per exemplum, ut qui videntes opera ejus bona, glorificent Patrem cæleſtem, ne, quod abſit, tantæ negligentiæ tenebris obumbretur, & alias conſequenter obumbret, univerſitatem veſtram rogandam duximus, & monendam, per Apoſt. ſed. mandantes,*]

CAP. XII.

In die Cœnæ Domini Epiſcopus tantum in ſua Eccleſia debet Miſſam celebrare, & chriſma conficere.

Idem. *e* [*an.* 1220. *Romæ in Apuliam.*]

TE *f* referente: [& *infra.* 1] Cum cuilibet Sacerdoti, quacunque dignitate præfulgeat, unam in die celebrare Miſſam ſufficiat: nam & valde eſt felix, qui celebrat digne unam: Fraternitati tuæ mandamus, quatenus die Cœnæ Domini in Eccleſia Sypontina duntaxat, in qua teneris chriſma conficere, Miſſarum ſtudeas ſolennia celebrare.

[1 *Didicimus, quod in die Cœnæ Dominicæ de antiqua temeris conſuetudine chriſma conficere in Eccleſia Sypontina, ſed cum mane diei ejuſdem ad Garganicam Eccleſiam accedat, ut ibidem, prout moris eſt, recipias pœnitentes, vel remittentes, vel peregrinos ipſius loci: clerus, & populus celebrare Miſſam in eadem Eccleſia Garganica, priuſquam ad Sypontinam redeas, te compellunt, propter quod noſtrum, & Apoſt. ſed. conſilium implorasti. Cum autem chriſma eodem die infra Miſſarum ſolennia conficias, &*]

CAP. XIII.

In ſacrificio altaris plus de vino, quam de aqua ponendum eſt.

Idem *Archiepiſc. Abloſen.* g (*an.* 1220. *in Sueciam.*)

PErnicioſus in *a* tuis partibus inolevit abuſus, videlicet quod in majori quantitate de aqua ponitur in ſacrificio, quam de vino: cum ſecundum rationabilem conſuetudinem Eccleſiæ generalis plus in ipſo ſit de vino, quam de aqua ponendum. Ideoque fraternitati tuæ mandamus, quatenus id non facias, nec in tua provincia fieri patiaris.

CAP. XIV.

Ab officio, & beneficio deponitur Presbyter, qui ſine aqua, & igne, vel in pane fermentato, vel vaſe ligneo ſacrificat.

Idem *Epiſcopo Brixien.* (*an.* 1220.)

LIteras tuas recepimus continentes, quod cum ſuper exceſſibus Presbyteri Eccleſiæ ſanctæ Brigidæ, Brixien. inquireres, confeſſus eſt, quod cum quadam die hoſtiam, & calicem non haberet, in pane fermentato, & ſcypho ligneo Miſſarum ſolennia celebrare præſumpſit: [& *infra.* 1] Intellecto itaque, quod prædicta Eccleſia per malitiam dicti Presbyteri multipliciter lædebatur, inquiſitionis officium iterans, ex ejus confeſſionibus inveniſti, quod idem ſine igne ſacrificabat, & aqua. Cum igitur, vel ex aperta malitia, vel nimia deſipientia peccaſſe probetur: mandamus, quatenus officio, & beneficio perpetuo ipſum prives.

[1 *Quare ipſum ſuppoſuiſti perpetuo interdicto, conſulens, quod in aliqua Eccleſia regulari mutaret in melius vitam ſuam. Poſtmodum autem illo coram ven. fil. n. Hoſtien. Epiſcopo Ap. ſed. Leg. ut ſecum miſericorditer ageret, ſupplicante; idem ad celebrationem divinorum Presbyterum reſtituens memoratum, ſuper ſuſpenſionem beneficii cauſam S. Salvatoris, & S. Lucæ Brixien. Præpoſitis delegavit, quod ad beneficium reſtituerent eundem. Deinde vero reverſus de partibus memoratis.*]

TITULUS XLII.

DE BAPTISMO, ET EJUS EFFECTU.

CAP. I.

Licet puer ſit ter merſus in aqua, in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, ſi non ſit dictum, Ego te baptizo in nomine Patris, &c. non eſt baptizatus.

Alexander III. (*an.* 1173. *Romæ.*)

SI quis puerum *b* ter in aqua immerſerit in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, Amen: & non dixerit, Ego baptizo te in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, non eſt puer baptizatus.

CAP. II.

Si probabiliter dubitatur, an quis fuerit baptizatus, poteſt baptizari forma hic expreſſa.

Idem (*an. eod.*)

DE quibus dubium *c* eſt, an baptizati fuerint, baptizentur *d* his verbis præmiſſis: Si baptizatus es, non te baptizo: ſed ſi nondum baptizatus es, ego te baptizo, &c.

CAP. III.

Sacramentum baptiſmi utiliter confertur parvulis, licet non credant, nec intelligant, & remittitur eis peccatum originale. h. d. uſque ad §. verum.

Innoc. III. *Arelaten. Archiep.* (1290. *Romæ in Gallo*)

MAjores Eccleſiæ *e* cauſas, præſertim articulos fidei contingentes, ad Petri ſedem referendas intelligit, qui eum quærenti Domino, quem diſcipuli dicerent ipſum eſſe, reſpondiſſe notabat: *Tu es f Chriſtus filius Dei vivi*: & pro eo Dominum exoraſſe, ne deficiat fides ejus. Quibuſdam igitur quæſtionibus, quas contra catholicos hæretici moverant, nos poſtulas reſpondere. Aſſerunt enim parvulis inutiliter baptiſma conferri: quod

nitun-

a *Vid. Conc. Trid. ſeſſ. 13. in decr. de ſanct. Euch. Sacr. c. 6. & 6.* b *inclinent.* c *voluerint.* d *Vid. Conc. Trid. ſeſſ. 22. tit. Doctrina de ſacrificio Miſſæ. c. 2. & 3. & ſeſſ. 25. decr. de purg.* e *Archiep. Sypontin.* f *Vid. B. Th. 3. p. q. 83. art. 2. ad 2. arg.* g *Caſalenſ. al. Valvalen. al. Ubſalenſ. Hoc ultimum credo verius.* h *Vid. B. Th. 4. p. q. 74. art. 8. & Sotum l. 4. ſent. diſt. 9. q. 1. art. 6.*

a *Vid. B. Thom. q. 74. art. 4. & q. 83. art. 2. ad 6. arg. & q. 74. art. 6. & 7.* b *Cap. 1. de baptiſ. puer. in 2. comp. Vid. B. Thom. 3. p. q. 66. art. 5. & Sotum l. 4. ſent. diſt. 3. q. 1. art. 9.* c *Vid. B. Thom. 3. part. q. 66. art. 9. & B. Clement. l. 6. c. 15. conſtitutionum Apoſtolicarum.* d *al. baptizentur.* e *C. 1. eod. tit. in 3. compil.* f *Matth. 16. & Luc. 22.*

nituntur probare, illud primo, & præcipue inducentes, quod cum ſecundum verbum Jacobi *a* Apoſtoli, dicentis in epiſtola ſua: *Charitas operit multitudinem peccatorum*: & juxta illud teſtimonium veritatis in Evangelio *b* de peccatrice, quæ ipſius pedes laverat, perhibentis: *Dimiſſa ſunt ei peccata multa, quoniam dilexit multum*: non niſi per charitatem, & in charitate crimina dimittantur, parvulis, qui nec ſentiunt, nec conſentiunt, & charitatem non habent, quæ ſentientibus, & conſentientibus tantum infunditur, peccatum non dimittitur in baptiſmo: [*& inf.* 1] Ad id autem taliter reſpondemus, quod *c* baptiſma ſucceſſerit circumciſioni. Abſit enim, ut in illam damnatam hæreſim incidamus, quæ perperam affirmabat, legem cum Evangelio, & circumciſionem cum baptiſmo ſervandam, quoniam ſecundum Apoſtolum dicentem ad Galatas *d*: *Si circumcidamini, Chriſtus nihil vobis prodeſt*. Cum ergo circumciſio tam adultis, quam parvulis ex præcepto Domini conferretur: ne baptiſmus, qui ſuccedit loco ipſius, & generalior tamen exiſtit, cum tam viri, quam fœminæ baptizentur, minoris videatur effectus: tam adultis, quam parvulis eſt conferendus. Sicut enim ſine diſtinctione qualibet Moſaica *e* lex clamabat: *Anima, cujus præputii caro circumciſa non fuerit, peribit de populo ſuo*: ita nunc indiſtincte vox intonat Evangelica *f*: *Niſi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu Sancto, non intrabit in regnum Dei*: ab hac generalitate nec ſexum, nec ætatem excludens. Caute tamen notandum eſt, quantum plus baptiſmus hodie conferat Chriſtianis, quam quondam Judæis circumciſio contuliſſet: dictum eſt in fine prædictæ auctoritatis inductæ de veteri lege *g*: *Peribit de populo ſuo*: in Evangelica vero auctoritate ſubjunctum eſt: *Non intrabit in regnum Dei*: quoniam etſi originalis culpa remittebatur per circumciſionis myſterium, & damnationis periculum vitabatur, non tamen perveniebatur ad regnum cœlorum, quod uſque ad mortem Chriſti fuit omnibus obſeratum *h*: ſed per ſacramentum baptiſmi Chriſti ſanguine rubricati culpa remittitur, vitatur periculum, & ad regnum cœlorum etiam pervenitur, cujus januam Chriſti ſanguis fidelibus ſuis miſericorditer reſeravit. Abſit enim, ut univerſi parvuli pereant, quorum quotidie tanta multitudo moritur, quin & ipſis miſericors Deus *i*, qui neminem vult perire, aliquod remedium procuravit ad ſalutem. Cæterum ex vi literæ ſatis patet, prædictas auctoritates intelligendas eſſe tantummodo de adultis, qui habent multitudinem peccatorum, cum de parvulis non poſſit intelligi, qui peccato tantum originali tenentur. Similiter & illa auctoritas eſt ſolvenda: *Qui* *k* *crediderit, & baptizatus fuerit, ſalvus erit, &c.* cum non poſſint credere parvuli, ſed adulti; & ob hoc tota auctoritas hic *l* intelligenda eſt de adultis, ne ad alios prima, & ad alios ſecunda clauſula referatur: quamvis nonnulli concedant, quod parvuli credant non per uſum, ſed per habitum fidei, quam ſuſcipiunt in baptiſmo: ſicut & alia multa verba ſecundum communem uſum loquendi non ad actum, ſed ad aptitudinem referuntur. Illud vero *m*, quod opponentes inducunt, fidem, aut charitatem, aliaſque virtutes parvulis, utpote non conſentientibus, non infundi, a pleriſque non conceditur abſolute, cum propter hoc inter Doctores Theologos quæſtio referatur, aliis aſſerentibus per virtutem baptiſmi parvulis quidem culpam remitti, ſed gratiam non conferri: nonnullis dicentibus dimitti *n* peccatum, & virtutes infundi habentibus illas, quoad habitum, non quoad uſum, donec perveniant *o* ad ætatem adultam.

[1 *Et ſic ei baptiſmus non confert, quia non eſt talibus conferendus. In Evangelio quoque legitur: Qui crediderit, & baptizatus fuerit, ſ. e. qui autem non crediderit, cond. unde parvuli, ſive fuerint, ſive non fuerint baptizati, condemnabuntur, utpote non credentes.*]

Originale peccatum, quod ſine conſenſu contrahitur, remittitur in baptiſmo etiam non conſentienti, ut parvulis: ſecus de actuali: quia ſicut non committitur ſine conſenſu, ita non relaxatur. hoc dicit uſque ad §. ſed adhuc. Abbas.

Verum quidam ex hac ſolutione inveniſſe ſe credunt viam ad alias quæſtiones, argumentantes ex eo, quod dicimus parvulis in baptiſmate peccatum originale dimitti, quod & adultis dormientibus, vel amentibus peccatum (ſi baptizentur) ratione ſimili dimittatur. Cum enim neutri ſentiant tunc, vel conſentiant, dicunt idem in conſimilibus judicandum. Hic vero dicimus diſtinguendum, quod peccatum ſit duplex, originale ſcilicet, & actuale: originale, quod abſque conſenſu contrahitur: actuale, quod committitur cum conſenſu: Originale igitur, quod ſine conſenſu contrahitur, ſine conſenſu per vim remittitur ſacramenti: actuale vero, quod conſenſu contrahitur *a*, ſine conſenſu minime relaxatur.

Licet in baptiſmo dimittatur originale peccatum parvulis, qui tamen conſentire non poſſunt: in adultis tamen amentibus, vel dormientibus, qui non conſentiunt baptiſmo, non dimittitur actuale: & item etiam nec originale. h. d.

Sed adhuc quæritur, quare non ſaltem originale peccatum amentibus, & dormientibus in baptiſmo, ſicut parvulis dimittatur? Ad hoc taliter eſt reſpondendum, quod Dominus, qui totum hominem ſalvum *b* fecit in Sabbatho, opus imperfectionis non novit: & ob hoc peccata non ex parte, ſed ex toto dimittit. Præterea pœna originalis peccati eſt carentia viſionis Dei: actualis vero pœna peccati eſt gehennæ perpetuæ cruciatus. Unde ſi dimitteretur alicui primum, altero non dimiſſo, talis non careret viſione Dei propter originale dimiſſum, & cruciaretur in gehenna perpetuo propter reatum criminis actualis: ſed hæc tanquam incompaſſibilia *c* ſe ſe minime patiuntur, imo ſibi mutuo adverſantur.

Amentes, vel dormientes baptizati, ſi ante dementiam, vel dormitionem baptizari volebant, characterem ſuſcipiunt, alias ſecus: coacti vero conſentive ſuſcipiunt. h. d. uſque ad finem.

Item quæritur *d*, utrum dormientibus, & amentibus ſacramenti ſaltem character in baptiſmate imprimatur, ut excitati a ſomno, vel ab ægritudine liberati, non ſint denuo baptizandi. Sunt autem nonnulli, qui dicunt, quod ſacramenta, quæ per ſe ſortiuntur effectum, ut Baptiſmus, & Ordo, cæteraque ſimilia, non ſolum dormientibus, & amentibus, ſed invitis, & contradicentibus, etſi non quantum ad rem, quantum tamen ad characterem, conferuntur: cum non ſolum parvuli, qui non conſentiunt, ſed & ficti, qui quamvis non ore, corde tamen diſſentiunt, recipiant ſacramentum. Sed opponitur talibus, quod qui fuiſſent inviti & reluctantes immerſi, ſaltem ratione ſacramenti ad juriſdictionem Eccleſiaſticam pertinerent: unde ad ſervandam regulam fidei Chriſtianæ forent rationabiliter compellendi. Verum id eſt religioni Chriſtianæ *e* contrarium, ut ſemper invitus, & penitus contradicens ad recipiendam, & ſervandam Chriſtianitatem aliquis compellatur. Propter *f* quod inter invitum, & invitum, coactum, & coactum, alii non abſurde diſtinguunt, quod is, qui terroribus atque ſuppliciis violenter attrahitur, & *g* ne detrimentum incurrat, baptiſmi ſuſcipit ſacra-

a *Jac.* 5. *&* 1. *Pet.* 4. b *Luc.* 7. c *perperam in vulgatis, quod cum baptiſmo, &c.* d *Gal.* 5. e *Gen.* 17. f *Joan.* 3. g *Gen.* 17. *Levit.* 12. h *id eſt, clauſum. In multis vulgatis mendoſe legitur, obſervatum.* i 1. *Timot.* 2. k *Matth.* 28. l *hac.* m *Vid. B. Thom.* 3. *p. q.* 69. *art.* 6. n *al. & dimitti.* o *pervenerint.*

a *al. Quod cum conſenſu contrahitur, &c.* b *al. ſanum, ut plurimum in antiquis codicibus.* c *al. incompoſſibilia.* d *Vid. B. Thom.* 3. *p. q.* 80. *art.* 9. e *Vid. B. Thom.* 2. 2. *q.* 10. *art.* 8. *& ibi Cajetan.* f *perperam in pluribus vulgatis, propter quod inter invitum, & non invitum, coactum, & non coactum, &c.* g *al. ita ut ut, &c.*

cramentum, telis [ſicut & is, qui ficta ad beptiſmum accedie] cheracterem ſuſcipit Chriſtianitatis impreſſum, & ipſe tanquam conditionalitar volens, licet abſolute non velir, cogendus eſt ad obſervantiam *a* fidei Chriſtianæ: in qua caſu debet iotelligi decretum Concilii Toleteni *b*, ubi dicirur, quod qui jampridem ad Chriſtienitetem coacti ſunt, ſicut factum eſt temporibus *c* religioſiſſimi Principis Siſibuti: qoia jam cooſtat eos ſecramentis divinis aſſociatos, & baptiſmi gratiam ſuſcepiſſe, & chriſmara unctos eſſe, & corporis Domini extitiſſe participes: oportet etiam, ut fidem, quam neceſſitate ſuſcepetunt, *d* tenere cogantur, ne nomen Domini blaſphemator, & fides, quam ſuſceperunt, vilis ac contemptibilis hebeatur. Ille vero, qui nunquem conſentit, ſed penitus contradicit, nec rem, nec characterem ſuſcipit ſacramenti; quia plus eſt expreſſe contredicere, quam minime conſentire: ſicut nec ille notem alicujus ſeatus *e* incurrit, qui contradicens penitus, & reclemans thuriſicare idolis cogitur violenter. Dormientes autem, & amentes, ſi priuſquam amentiam incurrerent, aut *f* dormirent, in contredictione perſiſterent: quia in eis intelligitur contradictionis propoſitum perdurare, etſi *g* fuerint ſic immerſi, characterem noo ſuſcipiunt ſacramenti. Secus autem, ſi prius cetechumeni extitiſſent, & habuiſſent propoſitum baptizandi: unde tales in oeceſſitatis articulo conſuevit Eccleſia baptizere. Tunc argo charecterem ſacrameutalis imprimit operatio, cum obicem voluntatis contrariæ non invenit obſiſtentem.

CAP. IV.

Nemo poteſt ſe ipſum baptizare, etiam iuſtante neceſſitatis articulo.

Idem *Meten. Epiſcopo.* [*an.* 1250.]

DEbitum *h*: [*& infra.* 1] Sene intimeſti, quod quidam Judæus in mortis articulo conſtitutus, cum inter Judæos tantum exiſteret, io aquam ſeipſum immerſit, dicendo: Ego me baptizo in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, Amen. [*& infra.* 2] Reſpondemus, quod cum inter baptizantem, & baptizetum debeat aſſe diſcretio *i*, ſicut ex verbis Domini colligitur, dicentis *k* Apoſtolis: *Ite l, baptizate omues gentes in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti*: memoratus Judæus eſt denuo ab alio baptizandus: ut oſtenderetur, quod alius eſt, qui baptizetur, & alius, qui baptizat. Ad quod etiam deſignandum ipſe Chriſtus non a ſeipſo, ſed a Joanne voluit baptizari: quamvis ſi talis continuo deceſſiſſet, ad cœleſtem patriem protinus evolaſſet *m* propter ſacramenti fidem, etſi non *n* propter fidei ſacramentum. In baptiſmo quippe illa ſpiritualis generatio *o* celebratur, de qua veritas ait *p*: *Oportet vos naſci denuo: quia niſi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu Sancto, non intrabit in regnum cœlorum.* Sicut ergo *q* in carnali generetione, qua *r* proles ex viro, & fœmioa naſcitur, alius eſt, qui carnaliter gignit, & alius, qui carnaliter gignitur: ſic io ſacramentali generatione, que ſoboles ex aqua, & Spiritu Sancto renaſcitur, alius debet eſſe, qui ſpiritualiter generet, & alius, qui ſpiritualiter generetur. Sane cum corpus exterius, ſive cum cor interius baptizetur, oportat, ut utrobique paternitas, & filiatio valeat inveniri, quibus beptizans, & baptizatus ad invicem referantur.

{1 *Paſtoralis officii exſolvis, cum ſuper dubiis juris articulis reſponſione ſed. Apoſtolicæ poſtulos edoceri.*}

[2 *Nunc autem quæris, utrum idem Judæus in devotione fidei Chriſtianæ perſeveraut etiam debet baptizari. Nos autem ſ. 1.*]

CAP. V.

Ubi deeſt verbum, vel elementum aquæ, non eſt baptiſmi ſacramentum.

Idem *Moroſien. Epiſcopo.* a [*an.* 1250.]

NOn ut *b* apponeres: [*& infra.* 1] Poſtulaſti, utrum parvuli ſint pro Chriſtianis habendi, quos in articolo mortis conſtitutos, propter aquæ penuriem, & abſentiam Secerdotis, aliquorum ſimplicitas in caput ac pectus, ac inter ſcapulas pio baptiſmo ſalivæ conſperſione *c* linivit. Reſpondemus, quod cum in baptiſmo duo ſemper, videlicet verbum, & elementum, neceſſario requirantur, juxta quod de verbo verites eit *d*: *Euntes in mundum univerſum* (*prædicate Evangelium e omni creaturæ*) *& baptizate omnes gentes in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti*: eademque dicat de elemento: *Niſi f quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu Sancto, non intrabit in regnum cœlorum*, dubitare non debes, illos verum non habere baptiſmum, in quibus non ſolum utrumqua prædictorum, ſed eorum alterum eſt omiſſum.

{1 *Tibi ſcientiam, ſicut credimus, ſed ut per oraculum verbi noſtri tuorum ignorantiam ſubditorum melius erudires a Apoſtolicum tibi reſponſum fieri.*]

CAP. VI.

Baptizatos a Latinis Græci rebaptizare non debent.

Idem *in Concilio generali.* g [*an.* 1216.]

LIcet Græcos *h* diebus noſtris, ad obedientiam ſedis Apoſtolicæ revertentes, fovere ac honorare velimus, mores ac ritus eorum [in quantum cum Domino poſſumus] ſuſtinendo, io his tamen illis deferra non *i* volumus, nec dabemus, quæ periculum generent animarum, & Eccleſiaſticæ derogant honeſtati. Poſtquam enim Græcorum Eccleſia, cum quibuſdam complicibus, & fautoribus ſuis, ab obedientia ſed. Apoſtol. ſe ſubtraxit, in tantom Græci cœperunt abominari Latinos, quod inter alia, quæ in derogationem eorum impie committebaot, ſi quando Sacerdotes Latini ſuper eorum celebraſſent altaria, non prius ipſi ſacrificabant in ipſis, quam ea tanquam per hoc inquinata laviſſent: baptizatos etiam a Latinis ipſi Græci rebaptizare auſu temerario præſumebant: & adhuc (ſicut accepimus) quidam hoc agere non verentur. Volentes igitur tantum ſcandalum ab Eccleſia Dei amovere, ſacro ſuadente Concilio diſtricte præcipimus, ut talia de cætero non præſumant, conformantes ſe tanquam filii obedientiæ ſacroſanctæ Romanæ Eccleſiæ matri ſuæ, ut ſit unum ovile, & unus paſtor. Si quis autem tale quid præſumpſerit, excommunicationis mucrone percuſſus, ab omni officio, & beneficio Eccleſiaſtico deponetur. *k*

TITULUS XLIII.

DE PRESBYTERO NON BAPTIZATO.

CAP. I.

Si non baptizatus ordinatur, ordinis characterem non recipit.

Ex Concilio apud Compendium *l*. *in Galliæ.*)

SI quis Presbyter ordinatus, deprehenderit ſe non eſſe baptizatum, baptizetur, & iterum ordinetur.

CAP.

---

a *Obſervationem.* b *ſcil.* 4. *c.* 56. c *in tempore.* d *receperunt.* e *criminis.* f *vel.* g *al. ita: ſi fuerint ſic immerſi. al. ſi fuerint immerſi.* h *Cap.* 2. *eod. tit. in* 3. *compil. vid. Sot. l.* 4. *ſent. diſt.* 4 *q.* 2. *art.* 3. *verſ. circa ſecundum.* i *In Cod. Barbos. debeat diſtinctio perſonarum &c.* k *Matth.* 28. l *verbum, Ite, deeſt in aliquot exemplarib. antiq.* m *convolaſſet.* n *In recentiorib. cod. ita: & non propter &c. ſed ex antiq. reſtituimus, ut eſt impreſſum.* o *regeneratio.* p *Joan.* 3. q *enim.* r *per quam.*

a *Indraſien. al. Nidroſien.* b *C.* 3. *eod. tit. in* 3. *comp. B. Thom.* 3. *p. q.* 60. *art.* 5. 6. *&* 7. *& q.* 66. *art.* 3. 4. *&* 5. c *aſperſione.* d *Matth.* 28. e *incluſa deſunt in omn. antiq. cod. Vaticanis.* f *Jo.* 3. g *ſcilicet Innoc. III. in Conc. gen. Later. c.* 4. h *Cap.* 1. *eod. tit. in* 4. *compil.* i *nec volumus, nec debemus* k *al. ſuſpendatur: ſed in Concilio deponetur.* l *Cap.* 25. *ut ait Burch. lib.* 4. *decr. c.* 74. *c.* 74. *& Ivo p.* 1. *c.* 268. *Refertur etiam C.* 1. *eod. tit. in* 1. *comp. vid. Thom. in additionibus* 3. *p. q.* 35. *art.* 3.

CAP. II.

Omiſſio baptiſmi non nocet credenti probabiliter ſe eſſe baptizatum.

Innocentius III. a *Epiſcopo Cremonen.*

[*an.* 1212.]

APoſtolicam *b* ſedem conſulere decreviſti: (*& infra.*) Inquiſit. tum taliter reſpond. Presbyterum, quem ſine unda baptiſmatis extremum diem clauſiſſe ſignificaſti, quia in ſanctæ matris Eccleſiæ fide, & Chriſti nominis confeſſione perſeveraverit, ab originali peccato ſolutum *c*, & cœleſtis patriæ gaudium eſſe adeptum, aſſerimus incunctanter. Lege ſuper octavo *d* lib. Auguſt. de Civit. Dei, ubi inter cetera legitur: *Baptiſmus inviſibiliter miniſtratur, quem non contemptus religionis, ſed terminus e neceſſitatis excludit.* Librum etiam B. Ambroſii de obitu Valentiniani, idem aſſerentis, revolve. Sopitis igitur quæſtionibus doctorum, Patrum ſententiae *f* tenens, & in Eccleſia tua juges preces, hoſtiaſque Deo *g* offerri jubeas pro Presbytero memorato.

CAP. III.

Non baptizatus ordinari non poteſt: & ſi de facto ordinetur, non recipit ordinis characterem, licet crederetur baptizatus.

Idem Innoc. III. *Ferrarien. Epiſcopo.*

[*an.* 1212.]

VEniens *h* ad Apoſtolicam ſedem I. lator præſentium nobis expoſuit, quod cum ad gradum Sacerdotii aſcendiſſet, comperit tandem, quod non fuerit *i* ſecundum formam Evangelii baptizatus, unde nos eum rite fecimus baptizari. Cumque ſuper ordinibus *k* fuiſſet diutius diſputatum, quidam in eam declinaverunt ſententiam, ut cum baptiſmus ſit fundamentum omnium ſacramentorum, ante ſusceptionem baptiſmi non ſuſcipiatur aliud ſacramentum, quoniam ubi fundamentum non eſt, ſuperædificari non poteſt. Porro econtra videri poſſet. Nam cum quis non ſolum per ſacramentum fidei, ſed per fidem etiam ſacramenti, efficiatur proculdubio membrum Chriſti: & qui Chriſtum habet per fidem, etiamſi baptiſmum non habeat, habet utique fundamentum, præter quod aliud poni non poteſt, quod eſt Chriſtus Jeſus: ſuperædificare poſſe videtur, ſicut ſalutifera opera, ſic & quælibet Eccleſiaſtica ſacramenta, cum illud non ſit generaliter verum, neque de novis, neque de veteribus ſacramentis, quod baptiſmus ſit fundamentum illorum, quoniam & ſacramentum Conjugii, & Euchariſtiæ a non baptizatis recipi poteſt. Præterea ſacramentum Ordinis non ſolum Pontificalis, ſed Sacerdotalis etiam, & Levitici ex inſtitutione ſua præceſſit baptiſmum: per *l* quod forſitan videtur, quod ante baptiſmum hujuſmodi ordines poſſent rite conferri, maxime his, qui baptizati eſſe creduntur: quia vero in Concilio apud Compendium legitur conſtitutum, quod ſi quis in Presyterum ordinatus deprehenderit ſe non eſſe baptizatum, baptizetur, & iterum ordinetur: nos circa latorem præſentium in hoc dubitabili caſu, quod tutius eſt, ſequentes, mandamus, quatenus ipſum per ſingulos ordines, uſque ad Sacerdotium promovere procures, & permittas eum in Sacerdotio miniſtrare, quia non intelligitur iteratum, quod ambigitur eſſe factum: nec male de ſacramento ſentitur, cum illud non religionis contemptus, ſed articulus neceſſitatis excludit. Et certe de illo, qui natus de Chriſtianis parentibus, & inter Chriſtianos eſt fideliter converſatus, tam violenter præſumitur, quod fuerit baptizatus, ut hæc præſumptio pro certitudine ſit habenda, donec evidentiſſimis forſitan argumentis contrarium probaretur.

a *Antonius Aug. ait ſcribendum, Innoc. II. ſed Vaticani, III. habent.* b *Cap.* 2. *eod. tit. in* 1. *comp.* c *abſolutum.* d *alit. ſuper octavum. al. ſuper. VIII.* e *articulus.* f *ſententiam.* g *Domino.* h *C.* 2. *eod. tit. in* 3. *comp.* i *fuerat.* k *In Cod. Barb. ordinib. eorum nobis fuiſſet aliquandiu diſputatum.* l *propter quod &c. forſitan videretur.*

TITULUS XLIV.

DE CUSTODIA EUCHARISTIÆ *a*, CHRISMATIS, ET ALIORUM SACRAMENTORUM.

CAP. I.

Euchariſtia, & Chriſma debent fideliter ſub clavibus cuſtodiri, & contra facientes ſunt puniendi.

Innocentius III. *in Concilio generali.*

[*an.* 1216. *Romæ.*]

STatuimus, ut in cunctis Eccleſiis Chriſma, & Euchariſtia ſub fideli cuſtodia clavibus adhibitis conſerventur: ne poſſit ad illa temeraria manus extendi ad aliqua horribilia vel nefaria, *b* exercenda. Si vero is, ad quem ſpectat cuſtodia, ea incaute reliquerit, tribus menſibus ab officio ſuſpendatur: & ſi per *c* ejus incuriam aliquid nefandum inde contigerit, graviori ſubjaceat ultioni.

CAP. II.

Supellectilia in Eccleſiis poni non debent, niſi neceſſitas urgeat. Hoc dicit primo. *Eccleſiæ debent ſua vaſa, & veſtimenta munda tenere.* Hoc ſecundo.

Idem *in eodem.* d

RElinqui noluimus incorrectum, quod quidam Clerici Eccleſias ſic exponunt ſupellectilibus propriis, & etiam alienis, ut potius domus laicæ, quam Dei baſilicæ videantur: non conſiderantes, quod Dominus non ſinebat, ut vas transferretur per templum. Sunt & alii, qui non ſolum Eccleſias dimittunt incultas, verum etiam vaſa miniſterii, & veſtimenta miniſtrorum, ac pallas altaris, necnon ipſa corporalia tam immunda relinquunt, quod interdum aliquibus ſunt horrori. Quia vero zelus nos comedit domus Dei: firmiter prohibemus, ne hujuſmodi ſupellectilia in Eccleſiis admittantur, niſi propter hoſtiles incurſus, aut incendia repentina, ſeu alias neceſſitates urgentes, ad eas oporteat haberi *e* refugium, ſic tamen, ut neceſſitate ceſſante, res in loca priſtina reportentur. Præcipimus quoque, ut oratoria, vaſa, corporalia, & veſtimenta prædicta, munda, & nitida conſerventur. Nimis enim videtur abſurdum in ſacris ſordes negligere, quæ dedecerent etiam in profanis.

TITULUS XLV.

DE RELIQUIIS, ET VENERATIONE SANCTORUM.

CAP. I.

Sine Papæ licentia non licet aliquem venerari pro ſancto.

Alexander III. [*an.* 1170. *Romæ.*]

AUdivimus *f*, quod quidam inter vos diabolica fraude decepti, hominem quendam in potatione, & ebrietate occiſum, quaſi ſanctum (more infidelium) venerentur: cum vix pro talibus in ebrietatibus peremptis Eccleſia permittat orare. Dicit enim Apoſtolus *g*: *Ebrioſi regnum Dei non poſſidebunt.* Illum ergo non præſumatis de cætero colere: cum etiamſi per eum miracula fierent, non liceret vobis ipſum pro Sancto abſque auctoritate Rom. Eccl. venerari.

CAP.

a *De cuſtodia Euchariſtiæ, & aliorum ſacram.* b *nefanda.* c *In Cod. Barbar. ita: & ſi per ejus incuriam aliquid nefarium contigerit, deinde graviori &c.* d *ſcil. Conc. Lat. c.* 19. *& Cap.* 1. *tit. de immun. Eccleſ. in* 4. *comp.* e *habere.* f *Cap. un. de venerat. ſanct. in* 3. *comp.* g *Eph.* 5.

Digitized by Google

CAP. II.

Sanctorum reliquiæ vendi non poſſunt, vel paſſim oſtendi non debent, ne circa illos populus decipi poſſit.

Innocentius III. *in Concilio generali.* a

(*an.* 1216.)

CUm ex eo *b*, quod quidam Sanctorum reliquias exponunt venales, & eas paſſim oſtendunt, Chriſtianæ religioni detractum ſit ſæpius: ne in poſterum detrahatur, præſenti decreto ſtatuimus, ut antiquæ reliquiæ amodo extra capſam nullatenus oſtendantur, nec exponantur venales. Inventas autem de novo nemo publice venerari præſumat, niſi prius auctoritate Romani Pontif. fuerint approbatæ *c*. Prælati vero non *d* permittant eos, qui ad eorum Eccleſias cauſa venerationis accedunt, variis figmentis, aut falſis documentis decipi, ſicut in pleriſque locis occaſione quæſtus fieri conſuevit.

TITULUS XLVI.
DE OBSERVATIONE *e* JEJUNIORUM.

CAP. I.

Vigilia occurrens in Dominica jejunari debet in Sabbatho: & jejunanda eſt vigilia B. Matthiæ.

Innocentius III. *Clerici S. Petri Magalen.*

(*an.* 1213.)

EX parte veſtra quæſitum fuit, utrum ſi Nativitatem Domini, vel aſſumptionem B. Mariæ, vel feſtivitatem alicujus Apoſtolorum in ſecunda feria contigerit evenire, die Sabbathi præcedentis *f* vigilia debeat jejunari? & utrum in vigilia B. Matthiæ Apoſtoli ſit jejunium injungendum? Ad quod breviter reſpondemus, quod die Sabbathi feſtivitates prælibatas *g* ſecundæ feriæ præcedentis, & B. Matthiæ Apoſtoli debet vigilia jejunari.

CAP. II.

Non capit congruam ſummationem: & textus in ſe ſatis clarus eſt, & multa ſunt dicta, quæ patent per §.

Idem *Bracaren. Archiepiſcopo.* (*an.* 1213.)

COnſilium *h* noſtrum: [*& infra.* 1] Conſultationi tuæ taliter reſpondemus, quod omnium Apoſtolorum vigiliæ ſunt in obſervatione jejunii celebrandæ, præter vigilias Apoſtolorum Philippi & Jacobi, & B. Joannis Evangeliſtæ: quoniam ipſorum ſolennitas intra ſolennitatem Paſchalem, iſtius autem intra Natalem Domini agitur. Jejunium etiam apud nos in Adventu Domini agitur.

Sanctorum *i* quoque vigiliæ, quorum feſtivitates oportet ſecunda feria celebrari, in præcedenti ſunt Sabbatho jejunandæ.

De feſtivitate vero Bartholomæi Apoſtoli, de cujus celebratione dubietas oritur apud quoſdam: reſpondemus, quod in hoc conſuetudinem tuæ regionis obſerves *k*. (*& infra.*) Cum autem quæſieris, quæ ſit illis pœnitentia injungenda, qui diebus Quadrageſimalibus, quo tempore *l* tantæ famis inedia ingruabat, quod magna pars populi, propter inopiam annonæ periret, carnes comedere ſunt coacti? Reſpondemus, quod in tali articulo illos non credimus *m* puniendos: preces tamen Domino pro illis, & eum illis effundas, ne ipſis aliquatenus imputetur: quia bonarum mentium eſt, ibi timere culpam, ubi culpa minime reperitur. Idem de illis, qui propter debilitatem in Sabbatho carnes ſumunt, quod in partibus tuis nullatenus fieri conſuevit, cum hoc ab aliis moleſte feratur, & oriatur inde illis occaſio detrahendi: reſpondemus, quod ſuper hoc conſuetudinem tuæ regionis facias obſervari, ſic tamen, quod debilibus, & infirmis propter hoc periculum non emergat. Præterea de illis, qui in Quadrageſima, vel in aliis jejuniis ſolennibus infirmantur, & petunt ſibi eſum carnium indulgeri: reſpondemus, quod cum non ſubjaceat legi neceſſitas, deſiderium infirmorum, cum urgens neceſſitas exigit, ſupportare potes, & debes, ut majus in eis periculum evitetur.

[1 *Super quibuſdam articulis requiſiſti, utrum in omnibus ſit Apoſtolorum vigiliis jejunandum, cum quidam aſſerant, non eſſe jejunandum in omnibus, ſed ſex tantum. Utrum etiam jejunandum ſit in Adventu Domini, cum inde ſentiant diverſi diverſa, quibuſdam dicentibus, ſed paucioribus, jejunandum eſſe tunc temporis, pluribus vero ſe ad hoc aſſerentibus non teneri. Verum inſuper ſi feſtum illorum, quorum vigilias jejunamus, ſecunda feria evenire contingat, in præcedenti Sabbatho ſint vigiliæ faciendæ.*]

CAP. III.

Si Feſtum Nativitatis occurrit ſexta feria, licitum eſt omnibus carnes comedere, exceptis profeſſis, & voventibus.

Honorius III. *Pragen. Epiſcopo.* (*an.* 1222.)

EXplicari a per ſed Apoſt. poſtulaſti: [*& inf.* 1] Reſpondemus, quod illi, qui nec voto, nec regulari obſervantia ſunt adſtricti, in ſexta feria, ſi Feſtum Nativitatis Dominicæ die ipſo venire contigerit, carnibus propter feſti excellentiam veſci poſſunt, ſecundum conſuetudinem Eccleſiæ generalis. Nec tamen hi *b* reprehendendi ſunt, qui ob devotionem voluerint abſtinere.

[1 *Utrum ſit licitum illis, qui nec voto, nec regulari obſervantiæ ſunt adſtricti, carnes comedere, quando in ſexta feria dies Dominicæ Nativitatis occurrit. Ad hoc*]

TITULUS XLVII.
DE *c* PURIFICATIONE POST PARTUM.

CAP. UN.

Mulier poſt partum ſtatim poteſt ingredi Eccleſiam, nec tenetur abſtinere per aliquos dies ſecundum legem Moſaicam.

Innocentius III. *Armachan. Epiſcopo.*

(*an.* 1212.)

VOlens [*& infra.* 1] Licet *d* ſecundum legem Moſaicam certi dies determinati fuiſſent, quibus mulieres poſt partum a templi ceſſarent ingreſſu: quia tamen lex per Moyſen data eſt, gratia & veritas per Jeſum Chriſtum facta eſt: Inquiſ. &c. quod poſtquam umbra legis evanuit, & illuxit veritas Evangelii, ſi mulieres poſt prolem emiſſam acturæ gratias Eccleſiam intrare voluerint, nulla proinde peccati mole gravantur, nec Eccleſiarum eſt eis aditus denegandus, ne pœna illis *e* converti videatur in culpam. Si tamen ex veneratione voluerint aliquandiu abſtinere, devotionem earum non credimus improbandam.

[1 *Fraternitas tua per reſponſ. Apoſtolicam humiliter edoceri a nobis expetiit, utrum mulieres ſtatim poſt partum debeant Eccleſias ingredi, vel ab earum ingreſſu per dies aliquot abſtinere.*]

DE

a *Scilicet Lateran. c. 62. & cap. 2. De imm. Eccleſ. in 4. comp.* b *Vid. Concil. Trident. ſupr. citatum c. 1. hoc tit. & Sylveſtrum in ſumma, verbo reliquiæ.* c *comprobatæ.* d *in C. Boehatiæ, non permittant eos de cætero, qui, &c.* e *B. Thom. 2. 2. qu. 147. Vid. cap. 1. eod. tit. in 3. compil.* f *præcedenti.* g *prælibatæ.* h *Cap. 2. eod. tit. in 3. compil.* i *al. & ſanctorum vigiliæ, quorum quoque feſtivitates, &c.* k *Vid. l. ſi fundus. ff. de evict. & l. ſi ſervus. in fin. ff. de leg. 1.* l *al. tempore illo, quo tanta, &c.* m *Ratio hujus dicti eſt in antiqua compil. quam hic omiſit Raymundus, quæ habetur ita: quos urgens neceſſitas excuſavit.*

a *Vid. Covarruv. 4. var. reſol. c. 20. & Sylveſt. in ſumm. verb. jejunium.* b *illi.* c *al. purgatione.* d *C. 1. eod. tit. in 3. comp. Cur purificatio fuerit in lege inſtituta, vid. Thom. 2. 2. q. 37. art. 4. & de Purificatione legitur Levit. 12. c. ers.*

Digitized by Google

TITULUS XLVIII.

DE ECCLESIIS a ÆDIFICANDIS, VEL RECARANDIS.

CAP. I.

Habentes beneficium in Eccleſia tenentur contribuere ad ipſius reparationem.

Ex Concilio Maguntin. *b*

QUicunque Eccleſiaſticum beneficium habent, omnino adjuvant ad tecta Eccleſiæ teſtauranda, vel ipſas Eccleſias emendandas.

CAP. II.

Leproſi permitti debent, ſine præjudicio antiquarum parochiarum, habere Eccleſiam propriam, & Presbyterum, nec tenentur ſolvere decimas de hortis, vel nutrimentis animalium.

Ex Concilio Lateran.

CUm dicat Apoſtolus: [*& inf.* 1] Conſtituimus, ut ubicunque tot ſimul leproſi ſub communi vita fuerint congregati, quod Eccleſiam cum cœmeterio ſibi conſtruere, & proprio gaudere valeant Presbytero, ſine contradictione aliqua permittantur habere. Caveant tamen, ut injurioſi veteribus Eccleſiis de jure parochiali nequaquam exiſtant: quod enim eis pro c pietate conceditur, ad aliorum injuriam nolumus redundare. Statuimus etiam, ut de hortis, & nutrimentis animalium ſuorum, decimas tribuere non cogantur.

[1 *Abundantiorem honorem membris infirmioribus deferendum, econtra quidam quæ ſua ſunt, non quæ Jeſu Chriſti, quærentes, leproſi, qui cum ſanis habitare non poſſunt, vel ad Eccleſiam cum aliis convenire, Eccleſias, & cœmeteria non permittunt habere, nec proprii juvari miniſterio Sacerdotis: quod quidem procul a Chriſtiana veritate dignoſcitur, de benignitate Apoſtolica.*]

CAP. III.

Propter nimiam diſtantiam Eccleſiæ, poteſt nova Eccleſia in ipſius parochia ædificari, & certa portio de antiqua ſibi deputari

Alexander III. *Eboracen. Archiepiſcopo.*

(*an.* 1170.)

AD audientiam d noſtram noveris perveniſſe, quod villa, quæ dicitur H. tantum perhibetur ab Eccleſia parochiali diſtare, ut e tempora hyemali, cum pluviæ inundant, non poſſint parochiani ſine magna difficultate ipſam adire: unde non valent congruo tempore Eccleſiaſticis officiis intereſſe. Quia igitur dicta Eccleſia ita dicitur reditibus abundare, quod præter illius villæ proventus miniſter illius convenienter *f* valeat ſuſtentationem habere: mandamus, quatenus ſi res ita ſe habet, Eccleſiam ibi ædifices, & in ea Sacerdotem ſublato appellationis obſtaculo ad præſentationem Rectoris Eccleſiæ majoris, cum canonico fundatoris aſſenſu inſtituas, ad ſuſtentationem ſuam ejuſdem villæ obventiones Eccleſiaſticas percepturum: providens tamen, ut competens in ea honor pro facultate loci matrici Eccleſiæ *g* ſervetur: quod quidem fieri poſſe videtur, cum ejuſdem villæ Dominus viginti acras terræ frugiferæ velit ad uſus Sacerdotis conferre. Si vero perſona matricis Eccleſiæ virum idoneum præſentare diſtulerit, vel opus illud voluerit impedire, tu nihilominus facias idem opus ad perfectionem deduci, & virum bonum appellationis ceſſante diffugio inſtituere non omittas.

CAP. IV.

Rectores Eccleſiarum poſſunt compelli, ut de reditibus, qui ſuperſunt, teneantur conferre ad conſtructionem, ſeu reparationem Eccleſiæ.

Idem *Lexovien. a Epiſcopo.* (*an.* 1180.)

DE his *b*, qui parochiales Eccleſias habent, duximus reſpondendum, quod ad reparationem, & inſtitutionem Eccleſiarum cogi debent, cum opus fuerit, de bonis, quæ ſunt ipſius Eccleſiæ, ſi eis ſuperſint, conferre, ut eorum exemplo cæteri invitentur.

CAP. V.

Secularis Eccleſia ſine præjudicio Clericorum ad ſtatum regularem poteſt reparari: & collegio, quod nondum eſt, privilegium non confertur.

Urbanus III. (*an.* 1186.)

AD audientiam *c* noſtram pervenit, quod tu in Eccleſia, de qua in Epiſcopum vocatus fuiſti, regulares Canonicos deſideras ordinare: unde ſiquidem eſt, quod hoc devotioni tuæ auctoritate Apoſtol. indulgemus, ſi tibi Epiſcopus diœceſanus conſenſerit in hac parte. Verum ſi Clerici ſeculares in ea adhuc ſupereſſe noſcuntur, volumus eis, dum vixerint, ibi, vel alibi neceſſaria provideri *d*. Licet autem nobis inſtantius ſupplicares, ut Eccleſiæ prædictæ confirmationis privilegium faceremus, tibi non poſſumus de jure deferre, cum nulli Canonici adhuc ibidem exiſtant, quibus privilegium concedatur.

CAP. VI.

Non obſtante juramento de rebus Eccleſiæ non alienandis, poteſt Epiſcopus propter indigentiam novam Eccleſiam ædificare.

Cœleſtinus III. *e* (*an.* 1195.)

TUa nos *f* duxit: [*& infra.*] Præterea quia occaſione juramenti, quod de rebus Eccleſiæ *g* non alienandis te aſſeris præſtitiſſe, in locis tui Epiſcopatus, in quibus populi habitantes Oratoriis egere videntur (ne prætextu novarum Eccleſiarum commiſſa tibi Eccleſia deſtitui videatur) Eccleſias formidas erigere: Frat. t. mandamus, quatenus illius juramenti occaſione nullatenus prætermittas, quin populo indigenti ſuper baſilicarum inſtitutione ſtudeas ſalubriter providere.

TITULUS XLIX.

DE IMMUNITATE ECCLESIARUM, CŒMETERII, ET REAUM AD EAS PERTINENTIUM.

CAP. I.

In domibus Eccleſiarum non debet Judex laicus judicare, nec hoſpitium quærere.

Ex Synodo Joannis Papæ.

UT in domibus *h* Eccleſiarum, neque Miſſus, neque Comes, vel Judex publicus, vel miniſter, quaſi pro conſuetudine, placitum, vel hoſpitium vendicent: ſed in publicis locis domos conſtituant, in quibus placitum teneant, & etiam hoſpitentur.

CAP. II.

Tempore magnæ neceſſitatis non debet aliquis excuſari a murorum, ſeu civitatis cuſtodia. h. d. ſecundum intellectum Panorm.

Gregorius *Archiepiſc. Tricen.* i (*an.* 600. *Roma in Hiſpaniam.*)

PErvenit: [*& infra.*] Fraternitas tua nullum per noſtræ, vel Eccleſiæ ſuæ nomen, aut alio modo excuſari a murorum vigiliis patiatur: ſed omnes ad hoc generaliter compellantur: quatenus cunctis vigilantibus melius valeat civitatis cuſtodia procurari.

L l CAP.

a *De mater. hujus tit. vid. Concil. Trident. ſeſſ. 7. de reform. cap. 8. & plenius ſeſſ. 21. de reform. cap. 7.* b *Hoc Decretum habetur in Conc. Maguntin. ſub Carolo Magno. Burch. 3. Decret. c. 30. Ivo part. 3. c. 35. & Cap. 4. eod. tit. in 1. compil.* c *Dictio*, pro, *deeſt in pluribus exemplaribus, & male.* d *Cap. 2. eod. tit. in 1. compil.* e *quod, &c.* f *convenientem.* g *al. ita: Eccleſiæ matrici majori ſervetur.*

a *Exonen. al. Lexonen.* b *Cap. 3. eod. tit. in 1. compil. & poſt Conc. Later. ſub Alex. III. p. 29. c. 2.* c *Cap. 4. eod. tit. in 2. compil.* d *Vid. l. nec avus. C. de emanc. lib. & in l. ex facto. D. de vulg. & pup. ſubſtit.* e *Alex. III. in uncam alsero vetuſto C.* f *Cap. 5. eod. tit. in 2. compil.* g *al. Eccleſiæ tuæ, &c.* h *Cap. 1. eod. tit. in 1. comp. Vid. Navarrum in manuali, de horis canonic. c. 5.* i *al. Gregorius Agnello Terraconen. Epiſcopo.*

CAP. III.

Ruſticus adſtrictus ad culturam agrorum Eccleſiæ, non poteſt illam deſerere. h. d. ſummando generaliter.

Idem Greg. *Vitali defenſori Sard.* a [*an.* 600. *Romæ*.]

INdicatum eſt: [*& infra.*] Dictum eſt nobis, quod ruſtici Eccleſiæ rura ejus deſerentes, in privatorum poſſeſſionibus culturam exhibeant, quod experientia tua fieri non permittat.

CAP. IV.

Laici collectas imponentes Clericis, vel Eccleſiis, ſeu juriſdictionem eorum uſurpantes, ſi moniti non deſiſtunt, ſunt excommunicati cum ſuis fautoribus: poteſt tamen Epiſcopus cum Clero eis in neceſſitate præbere ſubſidia.

Ex Concilio Lateranenſi *b* [*an.* 1179.]

NOn c minus: [*& infra.* 1] In diverſis mundi partibus conſules civitatum, & rectores, necnon & alii, qui poteſtatem habere videntur, tot onera frequenter imponunt Eccleſiis, ut deterioris conditionis factum ſub eis ſacerdotium videatur, quam ſub Pharaone *d* fuerit, qui legis divinæ notitiam non habebat. Ille quidem omnibus aliis ſervituti ſubactis *e*, Sacerdotes & poſſeſſiones eorum in priſtina libertate dimiſit, & *f* eis alimoniam de publico adminiſtravit: iſti vero onera ſua fere univerſa imponunt Eccleſiis, & tot angariis eas affligunt, ut eis, quod Hieremias *g* deplorat, competere videatur: *Princeps provinciarum facta eſt ſub tributo.* Sive quidem foſſatam, ſive expeditiones, ſeu alia quælibet ſibi arbitrentur agenda de bonis Eccleſiarum, & Clericorum, & pauperum Chriſti uſibus deputatis, voluot fere cuncta compleri *h*. Juriſdictionem etiam, & auctoritatem Prælatorum ita evacuant, ut nihil poteſtatis eis in ſuis videatur hominibus remanſiſſe. Quocirca ſub anathematis diſtrictione fieri de cætero talia prohibemus: niſi Epiſcopus, & Clerus tantam neceſſitatem, vel utilitatem aſpexerint *i*, ut abſque ulla exactione *k* ad relevandas communes utilitates, vel neceſſitates, ubi Laicorum non ſuppetunt facultates, ſubſidia per Eccleſias exiſtiment conferenda. Si autem Conſules, aut alii de cætero iſta commiſerint, & commoniti deſiſtere noluerint, tam ipſi, quam fautores eorum, excommunicationi ſe noverint ſubjacere, nec communioni reddantur, donec ſatisfactionem fecerint competentem.

[1 *Pro peccato illorum qui faciunt, quam pro illorum detrimento, qui ſuſtinent, grave nimis eſſe dignoſcitur, quod.*]

CAP. V.

Cauſæ ſanguinis in Eccleſia, vel cœmiteriis agitari non debent.

Lucius III. [*an.* 1181]

CUm *l* Eccleſia Dei, ſecundum Evangelicam veritatem domus orationis eſſe debeat, non ſpelunca latronum, aut ſanguinis forum: Seculares Judices cauſas, ubi de ſanguinis effuſione, & corporali pœna agitur, in Eccleſiis vel cœmiteriis agitare ſub interminatione anathematis prohibemus: abſurdum enim eſt, & *m* crudele, ibi judicium ſanguinis exerceri, ubi eſt tutela refugii conſtituta.

CAP. VI.

Reus criminis ad Eccleſiam fugiens, non eſt violenter ab ea extrahendus, nec debeat amplius prætextu criminis commiſſi damnari ad mortem, vel ad aliam pœnam corporalem; eſt tamen aliter legitime puniendus: fallit in duobus caſibus hic expreſſis. h. d. primo. *Servus fugiens ad Eccleſiam timore Domini ſui, eſt Domino de ejus impunitate juranti reſtituendus.* h. d. ſecundo.

Innocentius III. *Illuſtri Regi Scotiæ.* (*an.* 1212.)

INter *a* alia: [*& infra.* 1] Tuis quæſtionib. reſpondentes juxta ſacrorum ſtatuta canonum, & traditiones legum civilium, ita duximus diſtinguendum, quod fugiens ad Eccleſiam, aut liber, aut ſervus exiſtit. Si liber, quantumcunque gravia maleficia perpetraverit, non eſt violenter ab Eccleſia extrahendus, nec inde damnari debet ad mortem, vel ad pœnam, ſed Rectores Eccleſiarum ſibi obtinere debent membra, & vitam. Super hoc tamen, quod inique fecit, eſt alias legitime puniendus, & hoc verum eſt, niſi publicus latro fuerit, vel nocturnus depopulator agrorum, qui dum itinera frequentat, vel publicas ſtratas obſidet aggreſſionis inſidiis, ab Eccleſia extrahi poteſt, impunitate non præſtita, ſecundum canonicas ſanctiones. Si vero ſervus fuerit, qui confugerit ad Eccleſiam, poſtquam de impunitate ſua Dominus ejus Clericis juramentum præſtiterit, ad ſervitium Domini ſui redire compellitur etiam invitus, alioquin a Domino poterit occupari.

[1 *Quæ nobis regalis providentia ſuis literis intimavit, quid de illis fieri debeat, qui maleficia perpetrantes confugiunt ad Eccleſiam, ut pro reverentia ſacri loci debitas pœnas valeant evitare, ſolicite requiſivit. Nos igitur.*]

CAP. VII.

Clerici non debent neceſſitatibus, ſeu utilitatibus civitatum, ſeu aliorum locorum, etiam ubi Laicorum non ſuppetunt facultates, ſubvenire, niſi prius Rom. Pont. conſulatur. Hoc primo. *Sententiæ, & conſtitutiones editæ a Laicis collectantibus Eccleſiam, ſunt ipſo jure irritæ, nec ullo tempore convaleſcunt.* Hoc ſecundo. *Rectores excommunicati ob gravamina præmiſſa remanent excommunicati, etiam poſt depoſitum officium: nihilominus excommunicati ſunt ſucceſſores, niſi ſatisfecerint intra menſem.* Hoc tertio. Hoc dicit ad majorem declarationem, & pro novitiis.

Idem *in Concilio generali*. b (*an.* 1216.)

ADverſus c Conſules, & Rectores civitatum, vel alios, qui Eccleſias, & Eccleſiaſticos viros talliis, ſeu collectis, & exactionibus aliis aggravare nituntur, volens immunitati Eccleſiaſticæ Lateran. Concilium *d* providere, præſumptionem hujuſmodi ſub anathematis diſtrictione prohibuit: tranſgreſſores, & fautores eorum excommunicationi ſubjacere præcepit, donec ſatisfactionem impenderint competentem. Verum ſi quando forte Epiſcopus ſimul cum Clericis tantam neceſſitatem, vel utilitatem perſpexerit *e*, ut abſque ulla coactione, ad relevandas utilitates, vel neceſſitates communes, ubi Laicorum non ſuppetunt facultates, ſubſidia duxerint per Eccleſias conferenda: prædicti Laici humiliter, & devote recipiant cum gratiarum actione.

Propter imprudentiam tamen quorundam Romanus Pontifex prius conſulatur: cujus intereſt communibus utilitatibus providere. Quia vero nec ſic quorundam malitia contra Dei Eccleſiam conquievit, adjicimus, ut conſtitutiones, & ſententiæ, quæ a talibus *f*, vel de ipſorum mandato fuerint promulgatæ, inanes & irritæ habeantur, nullo unquam tempore valituræ. Cæterum quia fraus, & dolus alicui patrocinari non debent, nullus vano decipiatur errore, ut intra tempus regiminis ſuſtineat anathema, quaſi *g* poſt illud non ſit ad ſatisfactionis debitum compellendus: nam & ipſum, qui ſatisfacere recuſaverit, & ſucceſſorem ipſius, niſi ſatisfecerit intra menſem, manere decernimus Eccleſiaſtica cenſura concluſum, donec ſatisfecerit competenter, cum ſuccedat in onere, qui in honore ſubſtituitur.

CAP. VIII.

Prælati plus debito a ſubditis extorquentes prætextu procura

a *Id eſt, Sardiniæ, ut in veteri regiſt. lib.* 7. *epiſt.* 65. *Ind.* 2. *& c.* 3. *eod. tit. in* 3. *comp.* b *ſcil. ſub Alex. III. c.* 19. c Cap. 4. *eod. tit. in* 1. *compil.* d *Geneſ.* 47. e *ſubjectis.* f *& de publico eis alimoniam miniſtravit.* g *Thr.* 1. h *adimpleri, in Conc. vero legitur compilare.* i *inſpexerint.* k *coactione.* 1. l *Cap* 2. *eod. tit. in* 2. *compil.* m *al. & valde crudele, &c.*

a *Cap.* 1. *eod. tit. in* 3. *comp.* b *Scil. Lat. cap.* 36. c *Cap.* 3. *de cenſibus in* 4. *comp. Vid. quæ notavi ſupr. in c. non minus. eod. tit.* d *Lateranen. Concil. ſub Alex. III. c.* 19. e *proſpexerint.* f *In Concilio apertius legitur, ita: quæ ab excommunicatis hujuſmodi, &c.* g *male in quibuſd. recent. legitur, quatenus.*

Digitized by Google

tionis, vel alterius ſervitii impenſi Legato, vel alteri, illud reſtituent, & tantundem pauperibus erogabunt.

Idem in eodem a. [*an.* 1216.]

QUia plerique *b* Prælati, ut procurationem, aut ſervitium aliquod impendant Legato, vel alii plus extorquent a ſubditis, quam ſolvant, & in eorum damnis lucra ſectantes, quærunt prædam potius, quam ſubſidium in ſubjecto, id de cætero fieri prohibemus. Quod ſi quis forte præſumpſerit, & ſic extorta reſtituat, & tantundem cogatur pauperibus elargiri: Superior autem, cui fuerit querela depoſita, ſi negligens fuerit in hujuſmodi executione ſtatuti, canonicæ ſubjaceat ultioni.

C A P. IX

Eccleſia non conſecrata, in qua divina officia celebrantur, gaudet immunitate.

Gregorius IX. *Aſtoricen. Epiſcopo* c. [*an.* 1235.]

ECcleſiæ, in qua divina myſteria celebrantur, licet adhuc non extiterit conſecrata, nullo jure privilegium immunitatis *d* adimitur: quia obſequiis divinis dedicata *e* nullus eſt temeratis auſibus profananda.

C A P. X.

Qui ſub ſpe immunitatis in Eccleſiis, vel cœmeteriis delinquunt, immunitate non gaudent.

Idem *Toletano, & Compoſtellano Archiepiſ.* (*an.* 1235.)

IMmunitatem *f* Eccleſiaſticam. (*& inf.* 1) Nonnulli impunitatem ſuorum exceſſuum per defenſionem Eccleſiæ obtinere, ſperantes, homicidia, & mutilationes membrorum in ipſis Eccleſiis, vel earum cœmeteriis committere non verentur: qui, niſi *g* per Eccleſiam, ad quam fugerint, crederent ſe defendi, nullatenus fuerant commiſſuri: [*& infra.*] Cum autem eo, in quo delinquit, puniri quis debeat: & fruſtra legis auxilium invocet, qui committit in legem, mandamus, quatenus publice nuncietis, tales non debere gaudere immunitatis privilegio, quo faciunt ſe indignos.

TITULUS L.

NE CLERICI, VEL MONACHI SECULARIBUS NEGOTIIS SE IMMISCEANT.

C A P. I.

numerat Concilium multa ſecularia negotia, a quibus jubet Clericos, & Monachos abſtinere. Et ſunt XIV. ſi recte numerentur.

Ex Concilio Moguntino.

MUlta ſunt *h* negotia ſecularia, de quibus pauca perſtringamus, ad quæ pertinet omnis carnalis concupiſcentia. Quicquid plus juſto appetit homo turpe lucrum eſt. Munera injuſta accipere, vel etiam dare. Pro aliquo ſeculari quæſtu pretio aliquem conducere. Contentiones, vel lites, vel rixas amare. In placitis ſecularibus diſputare, excepta defenſione orphanorum, aut viduarum. Conductores ſecularium rerum, aut procuratores eſſe. Turpis verbi, vel facti eſſe joculatorem, vel jocum ſecularem diligere. Aleas amare. Ornamentum inconveniens propoſito ſuo quærere. In deliciis vivere velle. Gulam, & ebrietatem ſequi. Pondera injuſta, vel menſuras habere. Negotium injuſtum exercere. Nec tamen juſtum negotium eſt *i* contradicendum propter neceſſitates diverſas, quia legimus ſanctos Apoſtolos negotiatos *k* fuiſſe, & in regula B. Benedicti præcipitur provideri, per quorum manus negotia monaſterii procurentur. Canes, & aves ſequi ad venandum, & omnibus quibuslibet cauſis ſuperfluis intereſſe. Ecce talia, & his ſimilia miniſtris altaris Domini, necnon & Monachis omnino contradicimus, de quibus ait Apoſtolus *a*: *Nemo militans Deo implicet ſe negotiis ſecularibus.*

C A P. II.

Clerici non debent eſſe miniſtri, vel procuratores Laicorum, quod ſi contra fecerint, & deprehendantur in fraude, non ſubvenitur eis ab Eccleſia.

Eugenius Papa *Lucanen.* b *Epiſcopo.*

[*an.* 655. *Roma in Tuſciam.*]

SAcerdotibus *c*, & Clericis tuis denuncies publice, ne miniſtri Laicorum fiant, nec in rebus eorum procuratores exiſtant. Quod ſi poſtmodum facere præſumpſerint, & occaſione ipſius adminiſtrationis propter pecuniariam cauſam deprehendantur in fraude, indignum eſt eis ab Eccleſia ſubveniri, per quos conſtat in Eccleſia ſcandalum generari.

C A P. III.

Religioſi profeſſi exeuntes ad audiendas leges, vel Phyſicam, niſi intra duos menſes ad clauſtrum redeant, excommunicati ſunt: & in nulla cauſa patrocinari poſſunt: & in choro, & in capitulo, & cæteris erunt ultimi: & ſine diſpenſatione Papæ non promoventur.

Alexander III. *in Concilio Turonen.* d [*an.* 1180.]

NOn *e* magnopere antiqui hoſtis invidia: [*& infra.* 1] Inde nimirum eſt, quod in Angelum lucis ſe more ſolito transfigurans ſub obtentu languentium fratrum conſulendi corporibus, & Eccleſiaſtica negotia fidelius pertractandi, regulares quoſdam ad legendas leges, & confectiones Phyſicales ponderandas de clauſtris ſuis educit. Unde ne occaſione ſcientiæ ſpirituales viri mundanis rurſus actionibus involvantur, ſtatuimus, ut nulli omnino poſt votum religionis, & poſt factam in aliquo loco religioſo profeſſionem ad Phyſicam, legeſve mundanas legendas permittantur exire. Si vero exierint, & ad clauſtrum ſuum intra duorum menſium ſpatium non redierint, ſicut excommunicati ab omnibus evitentur, & in nulla cauſa, ſi patrocinium præſtare voluerint, audiantur: reverſi autem in choro, capitulo, menſa, & cæteris ultimi fratrum exiſtant, & (niſi forte ex miſericordia ſed. Apoſtol.) totius ſpem promotionis amittant.

[1 *Infirma membra Eccleſiæ præcipitare laborat, ſed manum mittit ad deſiderabilia ejus, & electos quoque nititur ſupplantare, dicente Scriptura: Eſca ejus electi: multorum ſiquidem caſum ſe reputat, ubi precioſum aliquod membrum Eccleſiæ ſua calliditate fuerit detractum.*]

C A P. IV.

Clericus generalis Procurator, vel Juſtitiarius Principis ſecularis deponendus eſt: & ſi religioſus eſt, gravius punietur.

Idem *in Concilio Lateranenſi.* (*an.* 1179.)

SEd nec procurationes *f* villarum, aut juriſdictiones etiam ſeculares ſub aliquibus Principibus, & ſecularibus viris, ut Juſtitiarius *g* eorum fiat, Clericorum quiſquam exercere præſumat. Si quis autem adverſus hæc venire tentaverit, quia contra doctrinam Apoſtoli *h* dicentis: *Nemo militans Deo implicet ſe ſecularibus negotiis*, ſeculariter agit, ab Eccleſiaſtico fiat miniſterio alienus: pro eo, quod (officio clericali neglecto)

L l a fluctibus

a *Scil. Conc. Lat. c.* 34. b *Cap.* 4. *De cenſibus in* 4. *comp. vid. Felin. in c. irrefragabili.* §. *cæterum ſup. de offic. ordin.* c *Aſtorenſi Epiſcop. al. Senon. Epiſc. Conting.* d *immunitatis.* e *dicata.* f *Vid. Covarruviam lib.* 2. *var. reſol. c.* 20. *& Remigium de Gonni. tract. de imm. Eccleſiaſt.* g *al. ita: quia niſi, &c. ſed in magis vetuſt. & emendatis habetur, ut eſt impreſſum.* h C. 6. *eod. tit. in* 1. *comp.* i *al. ita: eſt eis contradicendum.* k *Negotiatores. Act.* 20.

a 2. *Tim.* 2. b *al. Lucenſi. al. Lucæ. al. Luen. in omnibus Vaticanis* c C. 8. *eod. tit. in* 1. *comp.* d *Eodem modo habetur in antiq. C. & poſt Conc. Later. p.* 27. *c.* 2. e *Cap.* 2. *eod. tit. in* 1. *comp. vid. Innocent. in c. firmiter. ſup. de ſumm. Trin. & fid. cath. Archid. in c. non dicatis.* 12. *q.* 1. *Adde cita* e *infra eod tit. ſuper Specula.* f *procuratores.* g *In C. Barbar. & Conc. ut Juſtitiarii eorum fiant.* h 2. *Tim.* 2.

Digitized by Google

fluctibus ſeculi, ut poteſtatibus placeat, ſe immergit. Diſtrictius autem decernimus puniendum, ſi Religioſorum quiſquam aliquid prædictorum auſus fuerit attentare.

CAP. V.

Clericus judicium ſanguinis exercens, ab officio, & beneficio deponitur: & excommunicatus eſt habens officium Præpoſiti ſecularis, ſi monitus non deſiſtat.

Idem *Cantuarien. Archiepiſcopo*. (*an.* 1180.)

CLericis in ſacris *a* ordinibus conſtitutis ex Concilio Toletano *b* judicium ſanguinis agitare non licet. Unde prohibemus, ne aut per ſe truncationes membrorum faciant, aut judicent inferendas. Quod ſi quis tale quid fecerit, honore privetur, & loco. Jubemus *c* etiam ſub interminatione anathematis, ne quis Sacerdos officium habeat Vicecomitis, aut Præpoſiti ſecularis. Si quis autem contra hoc venire præſumpſerit, & commonitus emendare noluerit, excommunicationi ſubjaceat.

CAP. VI.

Non licet Clericis, vel Monachis lucri cauſa negotiari. hoc primo. *Monachi nequeunt nomine proprio conductas poſſeſſiones habere.* hoc ſecundo. *Laicis non debet Eccleſia titulo conductionis concedi.* hoc tertio.

Idem *Londonen.* d *Epiſcopo*. (*an.* 1180.)

SEcundum *e* inſtituta prædeceſſorum noſtrorum ſub interminatione anathematis prohibemus, ne Monachi, vel Clerici cauſa lucri negotientur: & ne Monachi a Clericis, vel Laicis ſuo nomine firmas habeant: neque Laici Eccleſias ad firmam teneant.

CAP. VII.

Monachi incorrigibiles de monaſterio expelluntur, & reformabitur monaſterium de fratribus alterius ordinis, ſi de Monachis ejuſdem ordinis reformari non poteſt.

Idem *eidem*.

RElatum *f* eſt, quod Monachi de H. ſeculariter vivunt, & alios exemplo ſuo corrumpunt. Ideoque mandamus, quatenus eos ad obſervantiam regulæ *g* appellatione remota compellas: vel *h* ſi tibi reſtiterint auſu temerario, eis ejectis, fratres alterius ordinis (ſi non poteſt præſcriptum monaſterium in ſuo ordine reformari) in illud inducas: ut labores impiorum juſti edant, & illi tandem rubore perfuſi *i* ad ſui ordinis obſervantiam revertantur.

CAP. VIII.

Clerici in ſacris compellendi ſunt per beneficiorum ſubtractionem, ut deſiſtant a tabellionatus exercitio.

Innocent. III. *Eſculan. Epiſc.* κ (*an.* 1213.)

SIcut *l* te accepimus referente: [*& infra.* 1] Frat. tuæ mandamus, quatenus Clericis in ſacris ordinibus conſtitutis tabellionatus officium per beneficiorum ſubtractionem appellatione poſtpoſita interdicas.

[1 *Cum ven. f. n. T. Hoſtienſ. Epiſc. olim per tuam tranſiens civitatem, tibi dederit in mandatis, ut Presbyteros, Diaconos, quos ibidem inveneris paſſim tabellionatus, & Subdiaconatus officium exercentes, excommunicationis vinculo innodares, & eos, qui ab illis publica reciperent inſtrumenta, tu licet id feceris ex mandato prædicti Epiſcopi, diſſimulaſti: poſtmodum de Subd. qualiter donec contra ipſos & alios in ſacris ordinibus conſtitutos deberes procedere, ſedem ducens Apoſt. conſulendam: quocirca.*]

CAP. IX.

Clericus, nec dictare nec proferre ſententiam ſanguinis debet, nec quicquam aliud exercere, per quod ad vindictam ſanguinis tendatur, vel purgatione vulgari opem præſtare non debet.

Idem *in Concilio generali*. a (*an.* 1216.)

SEntentiam ſanguinis nullus Clericus dictet, aut proferat, ſed nec ſanguinis vindictam exerceat, aut ubi exerceatur, interſit. Si quis autem hujuſmodi occaſione ſtatuti, Eccleſiis, vel Eccleſiaſticis perſonis aliquod præſumpſerit inferre diſpendium, per cenſuram Eccleſiaſticam compellatur. Nec quiſquam Clericus literas dictet, aut ſcribat pro vindicta ſanguinis deſtinandas: unde in curiis Principum hæc ſolicitudo non Clericis, ſed Laicis committatur. Nullus quoque Clericus rupitariis *b*, vel balliſtariis, aut hujuſmodi viris ſanguinum præponatur: nec ullam chirurgiæ artem Subdiaconus, Diaconus, vel Sacerdos exerceat, quæ aduſtionem, vel inciſionem inducit. Nec quiſquam purgationi aquæ ferventis, vel frigidæ, ſeu ferri candentis, ritum cujuslibet benedictionis, aut conſecrationis impendat, ſalvis nihilominus prohibitionibus de monomachiis, ſive duellis ante promulgatis. *c*

CAP. X.

Conſtitutio Turonenſis Concilii puniens Religioſos audientes leges, vel Phyſicam, eſt canon latæ ſententiæ: & incidentes in illam debent per ordinarios puniri. hoc primo. Secundo *extendit dictam conſtitutionem ad habentes dignitates, & perſonatus, & ad Presbyteros.*

Honorius III. (*an.* 1225.)

SUper ſpecula *d*: [*& infra.* 1] Contra religioſas perſonas (de *e* clauſtris) exeuntes ad audiendum leges, vel Phyſicam, Alexander prædeceſſor noſter olim ſtatuit in Concilio Turon. ut niſi intra duorum menſium ſpatium ad clauſtrum redierint, ſicut excommunicati ab omnibus evitentur, & in nulla cauſa (ſi patrocinium præſtare voluerint) audiantur. Reverſi autem, in choro, menſa, capitulo, & cæteris, ultimi fratrum exiſtant, & (niſi forte ex miſericordia ſed. Apoſt.) totius ſpem promotionis amittant. Verum quia nonnulli ex talibus propter quorundam opiniones diverſas excuſationis aliquid aſſumebant: nos volentes, ut de cætero ipſo facto ſententiam excommunicationis incurrant, diſtricte præcipiendo mandamus, quatenus tam a Diœceſano, & Capitulis ipſorum, quam a cæteris Epiſcopis, in quorum diœceſibus hujuſmodi ſtudent, tales excommunicati, & prædictis pœnis obnoxii publice nuncientur. Quia vero Theologiæ ſtudium cupimus ampliari, ut dilatato ſui tentorii loco, funiculos ſuos faciat longiores, ut ſit fides catholica circumcincta muro inexpugnabili bellatorum, quibus reſiſtere valeat aſcendentibus ex adverſo: ad Archidiaconos, Decanos, Plebanos, Præpoſitos, Cantores, & alios Clericos perſonatus habentes, necnon Presbyteros (niſi ab his intra ſpatium præſcriptum deſtiterint) hoc *f* extendi volumus (& mandamus, *g*) & appellatione poſtpoſita, firmiter obſervari.

[1 *Sane licet fallax ſit gratia cæterorum ſcientiarum, & vana etiam pulchritudo, cum frumentum electorum, & vinum germinans virgines juxta Prophetam ſit bonum ſuper omnia, & ſit pulchrum: quia tamen regulares quidam, & clauſtrales ſcientiam, & legem Domini animas convertentem, & ſapientiam dantem parvulis, quam ſuper aurum, & topazion amare debuerant, reſpuentes, abeunt poſt veſtigia gregum, & illicite ſe convertunt ad pediſſequas amplectendas, quæ plauſum deſiderant populorum.*]

a C. 6. *eod. tit. in* 1. *compil. & poſt Conc. Lat. p.* 27. *c.* 4. b *Conc. Tolet. II. cap.* 6. c *Inhibemus etiam.* d *Lundon.* e *C.* 5. *eod. tit. in* 2. *compil. & poſt Conc. Lat. p.* 27. *cap.* 5. f *Cap.* 7. *eod. tit. in* 1. *compil. & poſt Conc. Lat. p.* 27. *c.* 7. g *regularem.* h *& ſi tibi, &c.* i *confuſi.* κ *Eſful.* l *C.* 5. *eod. tit. in* 1. *comp.*

a *Scil. Lat. c.* 18. *& c.* 2. *eod. tit. in* 1. *compil.* b *al. raptariis, al. Rotariis, ut obſervat Hoſtienſis, ſed in omnibus Vaticanis, ut eſt impreſſum.* c *Vid. Conc. Lat. ſub Alex. III. c.* 20. *& Concil. Trid. ſeſſ.* 25. *de refor. cap.* 19. d *Reliqua fragmenta hujus capitis habes infr. tit. de Magiſtris, & tit. de privil.* e *Hæc duo verba,* de clauſtris, *deſunt in omnibus antiquis, & manuſcr. Vatican.* f *Hæc, pro* hoc, *in multis Vaticanis.* g *hæc duo verba* & mandamus, *deſunt in omnibus antiquis codicibus.*

FINIS LIBRI TERTII.

Digitized by Google

DECRETALIUM EPISTOLARUM GREGORII LIBER QUARTUS.

TITULUS I.
DE SPONSALIBUS, ET MATRIMONIIS.

CAP. I.

Matrimonium ſolo conſenſu contrahitur, nec invalidatur, ſi conſuetudo patriæ non ſervetur.

Ex Concilio Tribarienſi. *a*

DE Francia quidam nobilem *b* mulierem de Saxonia, lege Saxonum duxit in uxorem: verum quia non eiſdem utuntur legibus Saxones, & Francigenæ, cauſatus eſt, quod eam non ſua, id eſt, Francorum lege deſponſaverat, (vel acceperat, vel donaverat) dimiſſaque illa, aliam ſuperduxit. Diffinivit ſuper hoc ſancta Synodus, ut ille tranſgreſſor Evangelicæ legis ſubjiciatur pœnitentiæ, & a ſecunda conjuge ſeparetur, & ad priorem redire cogatur.

CAP. II.

Sponſalia de futuro diſſolvuntur, ſi ſponſi ſe diſſolvant, etiamſi fuerint jurata.

Innocentius III. Exon. *Epiſcopo*. (*an.* 1212.)

I. PRæterea *d* hi, qui de matrimonio contrahendo pure, & ſine omni conditione fidem dederunt, commonendi ſunt, & modis omnibus inducendi, ut præſtitam fidem obſervent. Si autem ſe adinvicem admittere noluerint: ne forte deterius inde contingat, ut talem ſcilicet ducat, quam odio habet *e*: videtur, quod ad inſtar eorum, qui ſocietatem interpoſitione fidei contrahunt, & poſtea eandem ſibi remittunt, hoc poſſit in patientia tolerari.

CAP. III.

Si major ſeptennio duxit in uxorem minorem ſeptennio, & eam traduxit ad domum, oritur ex tali contractu publicæ honeſtatis juſtitia. h. d. inhærendo literæ. Panorm.

Eugenius Papa. (*an.* 656.)

JUvenis *f*, qui puellam nondum ſeptennem duxit, quamvis ætas repugnaret, ex humana tamen fragilitate forſan tentavit, quod complere non potuit. Quia igitur in his, quæ dubia ſunt, quod certius exiſtimamus, tenere debemus: tum propter honeſtatem Eccleſiæ, quia ipſa conjunx ipſius fuiſſe dicitur, tum propter prædictam dubitationem: mandamus *g*, quatenus conſobrinam ipſius puellæ, quam poſtmodum duxit, dividas ab eodem.

CAP. IV.

Ex ſponſalibus contractis cum conſanguinea, oritur publicæ honeſtatis juſtitia.

Alexander III. *Papien. Epiſcopo*. (*an.* 1172.)

AD audientiam *a* noſtri Apoſtolatus pervenit, quod cum H. Papienſis civis filiam ſuam cuidam filiorum L. dare vellet uxorem: juravit, quod ſi ille eam habere caſu aliquo interveniente non poſſet, alteri filio, quem de alia uxore genuerat, eandem matrimonio copularet. Contractis autem a filio priore ſponſalibus, quidam conſanguinitatem inter eos eſſe juramentis interpoſitis firmaverunt. Ideoque præfatus H. eandem dare alteri filio nititur, ut juravit. Sed quoniam ſcriptum eſt, quod ſponſam fratris frater habere non poteſt: mandamus, quatenus eum ſuum implere propoſitum non permittas, ſed ut pœnitentiam agat de illicito juramento, monitione præmiſſa, Eccleſiaſtica diſtrictione compellas.

CAP. V.

Si ſponſus de futuro ante copulam ad remota ſe transfert, ſponſa libere cum alia contrahit: ſi tamen per eam ſtetit, quo minus matrimonium perficeretur, ſibi pœnitentia imponitur.

Idem *Panormitano Archiepiſcopo*. (*an.* 1180.)

DE illis autem *a*, qui præſtito juramento promittunt, ſe aliquas mulieres ducturos, & poſtea eis incognitis dimittunt terram, ſe ad partes alias transferentes: Hoc tibi volumus innoteſcere, quod liberum erit mulieribus ipſis (ſi non amplius in facto eſt proceſſum) ad alia ſe vota transferre, recepta tamen de perjurio pœnitentia, ſi per eas ſteterit, quo minus fuerit matrimonium conſummatum.

CAP. VI.

Non omnis violentia impedit contractum matrimonii. h. d. quoad titulum.

Idem *Paduano Epiſcopo*. (*an.* 1180.)

DE muliere *b*, quæ eſt invita tradita viro, & detenta, cum inter vim & vim ſit differentia, & utrum poſtea conſenſus interceſſerit, certum nobis nihil poſtea expreſſiſti, nihil certum inde tibi poſſumus reſpondere.

CAP. VII.

Si aliqui apti ad matrimonium contrahunt per verba obſcura, communem verborum intellectum ſequi tenentur.

Idem *Cantuarien. Archiepiſcopo*. (*an.* 1180.)

I. EX literis *c*: (*& infra.* 1) De hoc autem, quod conſuluiſti, quid debeat obſervari, quando inter aliquos ſponſalia contrahuntur, nec intelligit alter, quod alter proponit: Reſpondemus, quod inſpiciendum eſt Judici, ſi matrimonium contracturi ad id faciendum ſint idonei ſcientia, & ætate: quo cognito, ſi alter non intellexerit, quod alter propoſuit, ad communem verbi intel-

a *Cap.* 39. *refert Burch. l.* 9. *Decret.* 76. *Ivo p.* 8. *c.* 213. b C. 1. *eod. tit. in* 1. *compil.* c *Exonien.* d *Cap.* 11. *eod. tit. in* 1. *compil. & poſt Conc. Lat. ſub Alex. III. p.* 6. *c.* 33. e *habeat*: f *Cap.* 18. *eod. tit. in* 1. *compil. & poſt Conc. Lat. p.* 12. *c.* 8. g *Mandamus ut*, *abſque voce*, *quatenus*.

a *Cap.* 1. *eod. tit. in* 1. *compil.* b C. 4. *eod. tit. in* 1. *comp. & poſt Conc. Lat. p.* 6. *c.* 12. c *Cap.* 5. *eod. tit. in* 1. *comp. & poſt Conc. Lat. p.* 6. *c.* 19. d *Cap.* 6. *eod. tit. in* 1. *comp. & poſt Conc. Lat. p.* 41. *c.* 3. *Vid. Alex. conſ.* 132. *in* 5. *volum.*

Digitized by Google

intelligentiam recurratur *a*, & cogatur uterque verba prolata in eo ſenſu retinere, quem ſolent recte intelligentibus generare.

1 Quas ſuper cauſa matrimonii cujuſdam juvenis, R. *nomine & M. filia Gilberti, de ſancto Levargerto tranſmiſiſti, tua ſolicitudo nobis innotuit, quod in ipſius negotii examine ſervaſti. Quia vero abſentibus partibus veritatem nequivimus plenarie cognoſcere, nec cauſam ipſam ad te remittere, a quo pars altera mulieris ad audientiam noſtram aſſeritur appellaſſe, eam ven. f. n. Vvint. Herford. & Baten. Epiſcopis duximus committendam. Ideoque f. t. per a. ſ. m. q. partes adire eorum præſentiam, cum ab eis fuerint convocatæ, & quod ipſi judicaverint, inviolabiliter obſervare, contradictione, & appellatione rem. compellas.)*

C A P. VIII.

Inter ſponſam, & conſanguineos ſponſi oritur impedimentum publicæ honeſtatis, impediens, & dirimens matrimonium inter eos contrahendum.

Idem *Vigilien. Epiſcopo*. [*an. 1170.*]

SPonſam *b* alterius [maxime ſi eſt nubili ætati proxima] nullus conſanguineorum aliquo modo ſibi poteſt matrimonio copulare.

C A P. IX.

Si vir & mulier invicem promittunt, quod ab eo tempore ſe pro conjugibus habebunt, contractum eſt matrimonium de præſenti. h. d. & eſt caſus notabilis.

Idem *Abbatibus ſancti Eadmundi* a *& Demer.* d
(*an. 1170. Romæ.*]

EX parte *e* G. *f* mulieris nobis intimatum eſt, quod Andreas juramentum præſtitit, quod eam ab eo *g* tempore pro conjuge teneret, & ei ſicut uxori ſuæ fidem ſervaret. Ipſa quoque eidem Andreæ juravit, ſe illum pro marito habituram, & fidem ei tanquam viro proprio ſervaturam, quo facto prænominatus A. reliquit eandem. Quia igitur nemini licet uxorem ſuam ſine manifeſta cauſa fornicationis dimittere, & tunc eam ſibi reconciliare debet, aut ipſa vivente continere, mandamus, quatenus eundem, ut ſuperinducta dimiſſa ad uxorem ſuam redeat, & eam maritali affectione pertractet, monitione præmiſſa per Eccleſ. cenſ. cogatis

C A P. X.

Qui juravit cum aliqua contrahere, ſi non ſubeſt impedimentum, per cenſuram Eccleſiaſticam contrahere compellitur.

Idem *Pictavien. Epiſcopo*. h [*an 1180.*]

II. EX literis *i* Silvani Epiſcopi accepimus, quod cum duo nobiles viri ſui Epiſcopatus G. *k* ſcilicet de Monſtra & B. filios, & filias impubeſcentes haberent, inter ſe convenerunt, quod eos adinvicem matrimoniis copularent, & hoc tam patres, quam filii ſub juramento ſe promiſere facturos: inter quos ſiquidem G. filiam alterius conſentiente patre, ſe ſemel, & iterum juravit ducere in uxorem: quo volente ad alia vota migrare eum Epiſcopus compellere voluit, ut, quod juraverat, adimpleret: [*& inf. 1*] Quia igitur prædicto G. periculoſum eſt contra ſuum juramentum venire, Frat. t. mandamus, quatenus ſi hoc tibi conſtiterit, eum moneas: & ſi non acquieverit monitis, Eccleſ. cenſ. compellas, ut ipſam [niſi rationabilis cauſa obſtiterit] in uxorem recipiat, & maritali affectione pertractet.

[*1 Ipſe ad noſtram audientiam appellavit, & altera parte ad nos nuncium ſuum deſtinante, ipſe non venit, nec reſponſalem aliquem pro ſe tranſmiſit.*]

C A P. XI.

Per cenſuram Eccleſiaſticam pater compellitur reſtituere filio ejus uxorem, quam injuſte detinuit, vel detinet.

Idem *Archiepiſcopis, Epiſcopis, & aliis Prælatis per Angliam conſtitutis*. (*an. 1170.*)

NOn eſt *a* vobis (ſicut arbitramur) incognitum, qualiter Rex Anglorum pro diſcordia, quæ inter ipſum, & filios ſuos eſt ſuborta *b*, uxores eorum detineat; (*& inf.*) Nos itaque attendentes juſtum, & honeſtum eſſe, ut viri ſuas petant uxores: mandamus, quatenus eundem Regem ad eas reſtituendas ſolicite moneatis: & ſi juxta commonitionem veſtram filiis ſuis uxores ſuas intra certum terminum non reſtituerit, extunc in quacunque parte provinciarum veſtrarum detinentur, vel transferuntur, donec ibi fuerint, nulla divina officia (præter *c* baptiſmum parvulorum, & pœnitentias morientium) celebretis, nec permittatis aliquatenus celebrari.

C A P. XII.

Dictum unius aſſerentis impedimentum, impedit matrimonium contrahendum non juratum.

Idem *Epiſcopo ſanctæ Agathæ*. (*an. 1180.*)

II. PRæterea de muliere *d*, quæ a viro impetitur, cujus conſanguineus cum ea ſe deliquiſſe proponit, ſed hoc publice conſiteri recuſat propter metum, & potentiam mulieris: Taliter reſpondemus, ut matrimonium ipſum fieri (niſi juramentum intervaniſſet) diſtricte prohibeas, ne deterius inde contingat.

C A P. XIII.

Si mulier invita cum aliquo contrahat, nec in eum poſtea conſentiat, tenet matrimonium, ſi alteri poſtea nubit. Ita communiter ſummatur. Et ſecundum hunc intellectum eſſet hic caſus apertus, quod matrimonium metu contractum eſſet ipſo jure nullum, hoc tamen clare non colligitur ex litera.

Idem *Procuratori, & Canonicis Soran.* (*an. 1170.*)

VEniens *e* ad Apoſt. ſed. Mariota ſupplici inſinuatione monſtravit, quod quendam adoleſcentem adamavit in tantum, quod uterque *f* de matrimonio contrahendo, ſub trium perſonarum teſtimonio præſtiterit *g* juramentum: quod parentes ipſius mulieris ignorantes, eam invitam, & reclamantem in uxorem alii tradiderunt: quem ita exhorruit, quod ſe ab eo nullo modo cognoſci permiſit. Cumque publice fateretur, quod a priori viro cognita eſſet, atque jurata, Epiſcopus Soran. cognito, quod proxima inter eos eſſet linea conſanguinitatis, ipſos ab invicem ſeparavit. Cæterum cum cauſa ipſa tractaretur, & viro, cui tradita fuerat a parentibus, conſentire nollet, ipſe aliam in uxorem traduxit, & illa cuidam T. nomine publice in conſpectu Eccleſiæ nupſit. Tandem cum *h* de illo filium genuiſſet, pater ipſius T. ei oppoſuit, quod filium ſuum non potuit in virum habere, eo quod alii *i*, qui defunctus eſt, prius deſponſata fuiſſet: (*& inf.* 1)

Mandamus, quatenus ſi inveneritis, quod prædicta mulier a priori viro judicio Eccleſiæ fuerit ſeparata, & ab eodem T. ſine contradictione Eccleſiæ in uxorem traducta, & ille, cui a parentibus fuit *k* copulata, de præſenti vita deceſſit, prædictum T. monitione præmiſſa compellatis, ut præfatam Mariotam recipiat, & ſtudeat maritali affectione tractare: alioquin eum, & ſuperinductam, & patrem ejus *l* [ſi huic rei reſtiterint *m*] excommunicationi ſubdatis.

[*1 Quod cum aſſertioni ejus fidem, ſicut non debuimus, non adhibuimus, nec potuimus ſub ſilentio præterire, rem ad vos duximus remittendam, vobis per Apoſt. ſed. mandantes.*]

C A P. XIV.

Si timetur inferri violentia puellæ, de cujus matrimonio agitur, debet Judex ſibi providere locum tutum, & honeſtum, donec cauſa terminetur. h. d. Et eſt textus multum allegabilis.

Idem

a *Concordat. l. Lobec. & ibi Bart. ff. de ſuppel. leg.* b C. 7. *eod. tit. in 1. compil.* c *Cadmundi, & de Meſcia* d *al. Remeſio.* e C. 8. *eod. tit. in 1. compil.* f E. g *In C. Barb. ita: ab eo tempore in antea.* h *Pictavenſ.* i C. 9. *eod. tit. in 1. comp. & poſt Conc. Lat. p.* 1. c. 26. k *W.*

a C. 13. *eod. tit. in 1. comp.* b *al. eſt exorta.* c *baptiſma.* d C. 16. *eod. tit. in 1. comp. & poſt. Conc. Lat. p.* 50. c. 30. e C. 17. *eod. tit. in 1. comp.* f *quod ut, &c.* g *præſtitit.* h *Sane cum de illo, &c.* i *ab alio* k *fuerat.* l *ipſius.* m *reſtiterit.*

Digitized by Google

Idem *Papienſi Epiſcopo*. (*an.* 1170.)

CUm locum *a* non habeat conſenſus, ubi metus, vel coactio intervenit, neceſſe eſt, ut ubi aſſenſus cujuſque requiritur, coactionis materia repellatur. Matrimonium autem ſolo conſenſu contrahitur: & ubi de ipſo quæritur, plena debet ſecuritate ille gaudere, cujus eſt animus indagandus, ne per timorem dicat ſibi placere, quod odit, & ſequatur exitus, qui de invitis ſolet nuptiis provenire. Quocirca mandamus, quatenus puellam, de cujus matrimonio quæſtio ventilatur, in domo, in qua nihil eam timere oporteat, facias honeſte teneri, donec prædicta cauſa terminata fuerit, & *b* ſententia ſine contradictione cujuſquam valeat executioni mandari.

CAP. XV.

Sponſalia de futuro, ſi ſecuta eſt copula, non ſolvuntur per ſponſalia de præſenti: alias tenent ſponſalia de præſenti, niſi per metum, qui potuiſſet cadere in conſtantem virum, contracta ſint.

Idem.

VEniens *c* ad nos Gu. ſua nobis relatione monſtravit, quod in domo ſua mulierem quandam recepit, de qua prolem habuit, & cui fidem coram pluribus præſtitit, quod eam duceret in uxorem: interim autem cum apud domum vicini ſui pernoctaverit, ejus filia nocte illa ſecum concubuit: quos pater pariter ſimul in uno lecto inveniens, ipſum eam per verba de præſenti deſponſare coegit. Ideoque mandamus, quatenus ſi inveneris, quod primam poſt fidem præſtitam cognoverit, ipſum cum ea facias remanere: alioquin ſecundæ [niſi metu coactus, qui poſſet *d* in virum conſtantem cadere, eam deſponſaverit] adhærere facias, ut uxori.

CAP. XVI.

Qui juravit cum aliqua contrahere, ſi vult religionem ingredi, debet primo contrahere, ut juramentum ſervetur, & ante copulam carnalem monaſterium ingredi poterit.

Idem *Exonienſi Epiſcopo*. [*an.* 1172.]

COmmiſſum *e*: [*& infra.*] Significavit nobis Fratern. tua, quod quidam cuidam mulieri de contrahendo matrimonio fidem dedit, & ſe cum ea intra biennium per verba de præſenti contracturum, præſtito juramento firmavit: nunc autem privata lege ductus ad frugem melioris vitæ tranſire ſuſpirat: [*& infra.*] Frat. tuæ reſpond. quod tutius eſt ei [religione juramenti ſervata] prius contrahere, & poſtea, ſi elegerit, ad religionem migrare: ſi tamen poſt deſponſationem copula non dignoſcitur intervenire carnalis.

CAP. XVII.

Qui juravit cum aliqua contrahere, moneri potius debet, quam compelli, contrahat. h.d. inhærendo literæ.

Lucius III. *Rapalen. f Epiſcopo*. (*an.* 1181.)

REquiſivit *g* a nobis tua Fratern. qua cenſura mulier compelli debeat, quæ juriſjurandi religione neglecta nubere renuit, cui ſe nupturam interpoſito juramento firmavit: [*& inf. 1*] Ad quod b. r. quod cum libera debeant eſſe matrimonia, monenda eſt potius, quam cogenda, cum coactiones difficiles ſoleant exitus frequenter habere.

[*1 Quæſiviſti etiam, utrum ea, cujus vir matris thorum polluit, ad alia vota, cum mater fieri deſideret, viro poſſit vivente tranſire.*]

CAP. XVIII.

Litis pendentia ſuper matrimonio non impedit ſecundum matrimonium contrahi, ſi primum erat nullum.

Urbanus III. (*an.* 1186.)

CUm in *a* Apoſtolica: [*& infra. 1*] Intelleximus, quod cum inter villicum de Arveia, & uxorem ejus, matrimonii quæſtio tractaretur *b*, ante publicationem teſtium villicus reverſus ad propria, publice inter ſe, & uxorem ſuam propoſuit ſententiam divortii, judicio Eccleſiæ promulgatam: & ſic falſitate ſuggeſta, quandam aliam facti neſciam *c* ſibi copulare præſumpſit. Poſtmodum vero ſuper prioris matrimonii quæſtione literis impetratis, delegati Judices ſententiam divortii protulerunt. Verum quia villicum, & mulierem, quam ſuperinduxit, pendente lite prioris uxoris invicem aſſeris conſenſiſſe: Conſult. t. t. r. quod impoſita viro pœnitentia competenti, & intra pœnitentiæ tempus carnali commercio interdicto, poſtmodum in maritali copula poterunt remanere.

(*1 Cui licet immeriti præſidemus, magiſterium reſideat totius Eccleſiaſticæ diſciplinæ, dignum eſt & conſonum rationi, ut quoties circa negotia Eccleſiaſtica aliquid dubietatis emergit, ad ipſius deliberationis arbitrium recurratur.*)

CAP. XIX.

Uxor non certificata de morte viri contrahere non poteſt, quamvis ignoret, quid ſit de marito, qui longo tempore abfuit.

Clemens III. *Cæſarauguſtenſi Epiſcopo*. d (*an.* 1188.)

IN præſentia *e* noſtra quæſiviſti, quid agendum ſit de mulieribus, quæ viros ſuos cauſa captivitatis, vel peregrinationis abſentes, ultra ſeptennium præſtolatæ fuerint *f*, nec certificari poſſunt de vita, vel de morte ipſorum, licet ſuper hoc ſollicitudinem adhibuerint diligentem: & pro juvenili ætate, ſeu fragilitate carnis, nequeunt continere, petentes aliis matrimonio copulari. Conſult. ergo t. t. reſpond. quod quantocunque annorum numero ita remaneant, viventibus viris ſuis, non poſſunt ad aliorum conſortium canonice convolare: nec auctoritate Eccleſiæ permittas contrahere, donec certum nuncium recipiant de morte virorum.

CAP. XX.

Contractus matrimonii cum peccatrice volente ſe corrigere, proficit ad remiſſionem peccatorum.

Idem.

INter opera *g* charitatis non minimum eſt, errantem ab erroris ſui ſemita revocare: [*& inf. 1*] Statuimus, ut omnibus, qui publicas mulieres de lupanari extraxerint, & duxerint in uxores, quod agunt, in remiſſionem proficiat peccatorum.

[*1 Ac præſertim mulieres voluptuoſe viventes, & admittentes indifferenter quoslibet ad commercium carnis, ut caſte vivant, ad legitimum thori conſortium invitare. Hoc igitur attendentes, auctoritate Apoſtolica.*]

CAP. XXI.

Matrimonium per vim contractum, cohabitatione ſpontanea convaleſcit. h. d. & quotidie allegatur.

Idem.

AD id *h*, quod per tuas literas intimaſti de quadam parochiana tua, quam ſuus vitricus cuidam Teuthonico matrimonialiter copulavit: Taliter r. quod quamvis undecim annos habens, ab initio invita fuiſſet ei tradita, & renitens: tamen quia poſtmodum per annum, & dimidium ſibi cohabitans, conſenſiſſe videtur, ad ipſum eſt cogenda redire: nec de cætero recipiendi ſunt teſtes, ſi quos memorata mulier ad probandum, quod non conſenſerit in eundem, nominaverit producan-

a Cap. 19. *eod. tit. in 1. comp.* b *al. ita: ut ſententia*. c Cap. 1. *eod. tit. in 2. compil. vid. citatos cap. præcedent.* d *poſſit*. e Cap. 4. *eod. tit. in 2. comp. Magiſter ſent. diſt. 27. §. hoc autem conjugatis, & ibi Sot. q. 1. art. 4.* f *Rapucenſ. al. Rabulen. al. Abulenſ.* g Cap. 2. *eod. tit. in 2. comp.*

a *Cap. 5. eod. tit. in 1. compil. & poſt Conc. p. 6. c. 22.* b *verteretur*. c *inſciam*. d *Cæſarauguſtano*. e C. 3. *eod. tit. in 2. comp.* f *fuerunt*. g C. 5. *eod. tit. in 2. comp. Ant Gomez. 3. var. reſol. c. 13. Jul. Clarus. in pract. crim. § fin. q. 98. & Covar. in cp. 4. Decr. p. 2. c. 8. §. 11.* h *Cap. 7. eod. tit. in 1. comp. vid. Oldrad. conſil. 36.*

Digitized by Google

ducendos, cum mora tanti temporis hujuſmodi probationem excludit *a*: Mandamus igitur, ut propter hoc non omittas, quo minus utrumque compellas ad alterum maritali affectione tractandum, niſi forte vellent ad religionem pariter convolare, pœnitentia eis injuncta pro eo, quod ad alienos, & illicitos concubitus uterque tranſivit.

C A P. XXII.

Sponſalia de futuro, etiam jurata, ſolvuntur per ſecunda ſponſalia de præſenti, non autem per ſecunda de futuro.

Innocentius III. *Fernatin.* b *Epiſcopo.*

(*an.* 1210.)

SIcut c ex literis tuæ Frater. accepimus, cum Lau. parochianus tuus P. mulierem ſe ducturum in conjugem, in manus patris ejuſdem P. jurantis, quod eam ſibi traderet in uxorem, proprio firmaverit juramento, nec per virum ſteterit, ſed per mulierem potius, quo minus inter eos matrimonialis ſolennitas ſit ſecuta, quatuor poſtmodum, vel quinque annis elapſis, idem L. E. mulierem per verba de præſenti (ut ejus conſanguinei aſſerunt) deſponſavit: [*& inſe.* 1] Poſtulationi tuæ taliter reſpondemus, quod ſi tibi conſtiterit, quod idem L. P. per verba de futuro, E. vero deſponſaverit per verba de præſenti: impoſita ei pœnitentia competenti, quia primam fidem irritam fecit (niſi forſan in juramento ſuo certum terminum, intra quem dictam P. duceret in uxorem, præfixit, nec per eum ſtetit, quin ad ſtatutum terminum matrimonium conſummaverit) matrimonium ſecundo loco contractum legitimum judices, & ad illud ſervandum compellas eundem. Quod ſi forte per verba de futuro ſponſalia cum utraque contraxit, juramentum primum, ſicut licita factum eſt, ipſum ſervare compellas, de ſecundo ei pœnitentiam injuncturus. Quod ſi de his non conſtat ad plenum, tamdiu adhuc cognoſcas de cauſa, donec ſuper his ſufficienter *d* inſtruaris.

[*s Propter quod frater prædicta P. ſuam depoſuit in præſentia tua quæſtionem. Quia vero quid ſuper his agendum ſit, noſtro poſtulat reſponſo edoceri.*]

C A P. XXIII.

Mutus, & ſurdus, & omnes, qui non prohibentur, matrimonium contrahere poſſunt.

Idem *Arelatenſi Epiſcopo.* (*an.* 1210.)

CUm apud ſedem *e* Apoſtolicam: [*& inſ.* 1] Sane conſuluiſti nos, utrum mutus, & ſurdus alicui poſſint matrimonialiter copulari. Ad quod taliter reſpondemus, quod cum prohibitorium ſit edictum de matrimonio contrahendo, ut quicunque non prohibetur, per conſequentiam admittatur, & ſufficiat ad matrimonium ſolus conſenſus illorum, de quorum, quarumque conjunctionibus agitur: videtur, quod ſi talis velit contrahere, ſibi non poſſit, vel debeat denegari: cum quod verbis non poteſt, ſignis valeat declarare.

[*s Cui licet immeriti præſidemus, totius Eccleſiaſticæ diſciplinæ reſideat magiſtratus, dignum & conſonum eſt rationi, ut quoties circa negotia varia, & diverſa quæcunque dubitationis emerſerit, ad ipſius judicium recurratur. Quæ diſponente Domino inter omnes Eccleſias obtinere meruit principatum.*]

C A P. XXIV.

Furioſus matrimonium contrahere non poteſt.

Idem *Vercel. Epiſcopo.* (*an.* 1212.)

DIlectus *f* filius R. propoſuit *g*, quod filiam ſuam cuidam matrimonialiter copulavit: [*& inſ.* 1] Cum autem eadem mulier cum ipſo viro, qui continuo furore laborat, morari non poſſit, & propter *a* alienationem furoris legitimus non potuerit intervenire conſenſus: mandamus, quatenus ſi rem noveris ita eſſe, præfatas perſonas cures ab invicem ſeparare.

[*s Ignorans, quod ipſe eſſet furioſus. Unde humiliter ſupplicavit a nobis, ut tam eidem, quam ipſius filiæ conſulere dignaremur.*]

C A P. XXV.

Solo conſenſu legitimo contrahitur matrimonium, ſed verba requiruntur, quoad probationem: & intellige, vel alia ſigna æquipollentia. h. d. ſecundum intellectum, quem tenet Panormitanus.

Idem *Brixien. Epiſcopo.* (*an.* 1212.)

TUæ *b* Fraternitati: (*& infra.*) Poſtulaſti, utrum ex ſolis verbis, & ex quibus matrimonium contrahatur. Nos igitur inquiſitioni tuæ taliter reſpondemus, quod matrimonium in veritate contrahitur per legitimum viri, & mulieris conſenſum: ſed neceſſaria ſunt, quantum ad Eccleſiam, verba conſenſum exprimentia de præſenti. Nam ſurdi *c*, & muti poſſunt contrahere matrimonium per conſenſum mutuum ſine verbis: & pueri ante annos legitimos per verba ſola non contrahunt, cum intelligantur minime conſentire.

C A P. XXVI.

Si alter contrahentium utitur verbis dubiis, animo decipiendi mulierem, & eam poſtmodum cognoſcit carnaliter, judicetur pro matrimonio in foro judiciali: ſecus in pœnitentiali. h. d. ſecundum verum, & communem intellectum.

Idem. (*an.* 1213. *Romæ.*)

TUa *d* nos duxit Fraternitas conſulendos: [*& inſ.*] Conſequenter quæſiviſti, cum quandam mulierem quidam aliter inducere nequiviſſet, ut ſibi commiſceretur carnaliter, niſi deſponſaſſet eandem: nulla ſolennitate adhibita, vel alicujus præſentia, dixit illi, Te Joannes deſponſat: cum ipſe Joannes non vocaretur, ſed finxit ſe vocari Joannem: non credens eſſe conjugium, eo quod ipſe non vocaretur hoc nomine, nec haberet propoſitum contrahendi, ſed copulam tantum exequendi carnalem: utrum inter prædictos ſit matrimonium celebratum, cum mulier conſenſerit in eundem, & ille diſſenſerit *e*, & diſſentiat, nec aliud quicquam *f* egerit, quam ſuperius eſt expreſſum, niſi quod cognovit eandem? Super quo tibi reſpondemus, quod cum præfatus vir prædictam deſponſaverit mulierem in propria perſona, & ſub nomine alieno, quo tunc ſe vocari finxit, & inter eos ſit carnalis copula ſubſecuta: videtur forte pro conjugio præſumendum, niſi tu nobis expreſſe ſcripſiſſes, quod ille nec propoſuit, nec conſenſit illam ducere in uxorem: quod qualiter tibi conſtiterit, non videmus. Nos autem, quid juris ſit reſcribentes, dicimus, quod ſi res ita ſe habet, videlicet, quod ille eam non propoſuit ducere in uxorem, nec unquam conſenſit in prædictam perſonam, non debet ex illo facto conjugium judicari, cum in eo nec ſubſtantia conjugalis contractus, nec forma contrahendi conjugium valeat inveniri: quoniam ex altera parte dolus ſolummodo affuit, & defuit omnino conſenſus, ſine quo cætera nequeunt fœdus perficere conjugale.

C A P. XXVII.

Ad denunciationem unius honeſti viri, qui defert conſanguinitatem, & de fama, vel ſcandala docet, impeditur matrimonium contrahendum.

Idem *Epiſcopo Belvacen.* (*an.* 1213.)

CUm in *g* tua diœceſi: [*& infra.*] Sane quia contingit interdum, quod aliquibus volentibus matrimonium contrahere, bannis (ut tuis verbis utamur) in Eccleſiis

a *Ex ludat.* b *Fernatinati. el. Ferrarienſi.* c *Cap.* 1. *eod. tit. in* 1. *compil.* d *ſufficientius.* e *Cap.* 3. *eod. tit. in* 3. *comp. & de materia, videlicet quod matrimonium contrahitur per nutus, & ſigna internos conſenſus exprimentia, Vid. Thom.* 4. *ſent. diſt.* 27. *& ibi Sotum q.* 1. *art.* 3. f *Cap.* 4. *eod. tit. in* 3. *compil.* g *Propoſuit coram nobis.*

a *Forte legendum, & propter alienationem mentis: ſed nullus ex antiquis Codicibus adſtipulatur.* b *Cap.* 5. *eod. tit. in* 3. *compil.* c *dictio*, ſurdi, *deeſt in omnibus Codicibus.* d *C.* 1. *eod. tit. in* 4. *compil.* e *In C. Ber. & ille diſſenſerit in eandem.* f *el. aliquid.* g *Cap.* 2. *eod. tit. in* 4. *comp.*

Digitized by Google

cleſiis editis, ac nullo contradictore publice comparente, licet fama privatum impedimentum deferat parentelæ, cum ex parte contrahentium juramenta majorum de ſua propinquitate, ut ſuſpicionis tollatur materia, offerantur *a*: quid tibi ſit faciendum in caſibus hujuſmodi, quæſiviſti. Ad quod taliter reſpond. quod ſi perſonæ graves, cui fides ſit adhibenda, tibi denunciet, quod hi, qui ſunt matrimonio copulandi, ſe propinquitate contingant, & de fama, vel ſcandalo doceat, aut etiam per teipſum poſſis certificari de pleno: non ſolum debes juramenta parentum ſponte oblata non recipere, verum etiam eos, qui ſic contrahere nituntur, ſi moniti induci nequiverint, compellere, ut a tali contractu deſiſtant, vel contra famam hujuſmodi ſecundum tuæ diſcretionis arbitrium juramenta exhibeant propinquorum. Alioquin ſi perſona denuncians non extiterit talis, ut diximus, & de fama, *b* vel de ſcandalo non poterit edocere, ad deſiſtendum monere poteris, non compellere, contrahentes.

CAP. XXVIII.

Mulieri, quæ negat ſe in matrimonium conſenſiſſe, non creditur, marito probante contrarium: ſecus ſi probat ſe conſenſiſſe per metum, qui poteſt cadere in conſtantem virum.

Honorius III. *Epiſcopo Berguen.* *c* (*an.* 1225.)

COnſultationi *d* tuæ breviter reſpondemus, quod mulieres, quæ veniunt ad valvas Eccleſiæ benedicendæ cum ſponſis, & ibi reclamantes affirmant ſe nunquam in eorum matrimonium conſenſiſſe, audire (ſponſis legitime probantibus contrarium) non oportet: cum legitimis & idoneis teſtibus non debeat illarum ſimplex aſſertio prævalere. Sane illis, quæ benedictione accepta mox a ſponſis aufugiunt, ante carnis copulam ſubſecutam, aſſerentes ſe nunquam in illos veraciter conſenſiſſe, ſed metu illato compulſas, verba protuliſſe conſenſus, licet animo diſſentirent: non ſtatim eſt audientia deneganda, ſed de illato metu eſt cum diligentia inquirendum: & ſi talis metus inveniatur illatus, qui potuit cadere in conſtantem *e* virum, erunt non immerito audiendæ.

CAP. XXIX.

In matrimoniis, & ſponſalibus debet eſſe libertas, unde in eis promiſſio pœna non obligat.

Gregorius IX. (*an.* 1235.)

GEmma *f* mulier nobis expoſuit, quod cum T. filia ejus cum C. contraxit *g* matrimonium, B. de Altario ea occaſione, quod inter P. filium ſuum, & prædictam puellam intra ſeptennium conſtitutos, ſponſalia contracta fuerunt, pœnam ſolvendam a parte, quæ contraveniret, in ſtipulatione appoſitam, ab ipſa nititur extorquere. Cum itaque libera matrimonia eſſe debeant, & ideo talis ſtipulatio propter pœnæ interpoſitionem ſit merito improbanda: mandamus, quatenus ſi eſt ita, eundem B. ut ab extorſione prædictæ pœnæ deſiſtat, Eccleſiaſtica cenſura compellas.

CAP. XXX.

Sponſalia de futuro tranſeunt in matrimonium per carnalem copulam ſubſecutam, ſed non per niſum carnalis copulæ tantum, h. d. cum c. fin. infra eodem.

Idem *Epiſcopo Cenomanen.* (*an.* 1236.)

IS, *h* qui fidem dedit M. mulieri ſuper matrimonio contrahendo, carnali copula ſubſecuta, etſi in facie Eccleſiæ ducat aliam, & cognoſcat, ad primam redire tenetur: quia licet præſumptum primum matrimonium videatur, contra præſumptionem tamen hujuſmodi non eſt probatio admittenda. Ex quo ſequitur, quod nec verum, nec aliquod cenſetur matrimonium, quod de facto eſt poſtmodum ſubſecutum.

CAP. XXXI.

Sponſalia de præſenti non ſolvuntur per ſequens matrimonium, etiam carnali copula conſummatum. Sed ſponſalia de futuro etiam jurata ſolvuntur per ſequentia de præſenti.

Idem. (*an.* 1236.)

SI inter *a* virum, & mulierem legitimus conſenſus interveniat de præſenti, ita quod unus alterum mutuo conſenſu verbis conſuetis expreſſo recipiat, utroque dicente: Ego te in meam accipio, & ego te accipio in meum: vel alia verba conſenſum exprimentia de præſenti, ſive ſit juramentum interpoſitum, ſive non, non licet alteri ad alia vota tranſire: quod ſi fecerit, ſecundum matrimonium de facto contractum (etiamſi ſit carnali copula ſubſecuta) ſeparari debet, & primum in ſua firmitate manere. Verum ſi inter ipſos acceſſit *b* tantummodo promiſſio de futuro, utroque dicente alteri: Ego te recipiam in meam, & ego te in meum, ſive verba ſimilia: ſi alius mulierem illam per verba de præſenti deſponſaverit, etiamſi inter ipſam, & primum juramentum intervenerit, ſicut diximus, de futuro, hujuſmodi deſponſationis intuitu ſecundum matrimonium non potuit ſeparari, ſed eis eſt de violatione fidei pœnitentia injungenda.

CAP. XXXII.

Niſus ad copulam non facit ſponſalia de futuro tranſire in matrimonium.

Idem. (*an.* 1236.)

ADoleſcens, *c* qui deſponſatam ſibi per verba de futuro, licet ſæpe niſus fuerit, carnaliter non cognoſcens, cum alia poſtmodum de verba de præſenti contraxit: non primam, cum qua nec fuit verum matrimonium ex forma contractus, nec præſumptum, cum conatus non habuiſſet effectum: ſed ſecundam debet habere uxorem.

TITULUS II.

DE DESPONSATIONE IMPUBERUM.

CAP. I.

Pater pro filio impubere ſponſalia contrahit, pro pubere vero non, niſi conſentiat.

Honorius *Euſebio Epiſcopo.* (*an.* 520. *Romæ.*)

TUe nos *d* requiſivit Fraternitas de filio adulto, quem pater matrimonium vult contrahere, ſi ſine voluntate adulti filii facere poteſt. Ad quod dirimus, ſi aliquo modo non conſentit filius, fieri non poſſe. Poteſt autem filium nondum adultum (voluntas cujus diſcerni non poteſt) pater cui vult matrimonio tradere. Et poſtquam filius pervenerit ad perfectam ætatem, omnino debet hoc adimplere.

CAP. II.

Impuberes ambo, vel alter, niſi pro bono pacis, conjungi non debent.

Nicolaus Papa. (*an.* 862. *Romæ.*)

UBi non eſt conſenſus: [*& infra.* *e*] Diſtrictius inhibemus, ne aliqui, quorum uterque, vel alter ad ætatem legibus, vel canonibus determinatam non pervenerit,

Mm con-

a *Obſerventur.* b *aut de fama, &c.* c *Beſguenenſ. alii. Beſguenſ. al. Belguecenſ. al. Biſguecen. al. Bononienſ.* d *Vid. Jul. Clarum in Pract. crim.* §. *fin. q.* 6. *unde intelliges, quæ ad hunc locum ſpectant.* e *Quis dicatur talis metus, vide l. qui in aliena.* §. *fin. ff. de acquir. hæred.* f *Vid. Conc. Trid. ſeſſ.* 24. *de reform. matr. c.* 9. *& Covarr. in Epit.* 4. *Decr. p.* 2. *c.* 3. §. 1. g *contraxerit.* h *Præter Henr. Borch. & Præpoſitum, vid. Covarr. in Epit.* 4. *Decret. part.* 1. *cap.* 4. §. 1.

a *Vide Sot.* 4. *ſent. diſt.* 27. *q.* 2. *art.* 3. *Sylveſtrum in ſumma, verba ſponſalia, q.* 10. *& Covarr. in epit.* 4. *Decr. p.* 1. b *acceſſerit.* c *Præter Doctores vide Geminianum, & Francum in c.* 1. §. *idem. deſp. imp. l.* 6. *Sylveſt. in ſumma, verbo matrimonium.* 2. *quæſt.* 16. *& Alciat. tract. de præſumpt. reg.* 3. *præſ.* 38. d *Cap.* 2. *eod. tit. in* 1. *compil.* e *Cap.* 4. *eod. tit. in* 1. *compil.*

conjungentur: niſi forte aliqua urgentiſſima neceſſitate interveniente, utpote pro bono pacis, talis conjunctio toleretur.

CAP. III.

Puberes ſunt, quoad matrimonium, qui ex habitu corporis concipere, & generare poſſunt.

Iſidorus. [*an.* 630. *in Bætica.*]

PUberes a pube ſunt vocati, id eſt, a pudentia corporis nuncupati: quia hæc loca primo lanuginem ducunt. Quidam tamen ex annis pubertatem æſtimant: id eſt, eum eſſe puberem, qui XIV. annos implevit, quamvis tardiſſime pubeſcat. Certum autem eſt, eum puberem eſſe, qui ex habitu corporis pubertatem oſtendit, & generare jam poteſt. Et puerperæ ſunt, quæ in annis puerilibus pariunt.

CAP. IV.

Ex ſponſalibus contractis cum minore ſeptennio non oritur impedimentum publicæ honeſtatis: ſecus ſi cum majore, vel minore conſentiente poſt ſeptennium: & aſſiuitas ſequens diſſolvit ſponſalia præcedentia de futuro.

Alexand. III. *Herford. Epiſcopo.* [*an.* 1180.]

LIteras *b* tuæ Fraternitatis accepimus, ex quarum tenore perpendimus, quod cum quidam eſſet perfectæ ætatis, quandam puellam in cunabulis deſponſavit: procedente vero tempore matrem puellæ cognovit, & eam in uxorem accepit: [*& inf.* a] Conſult. t. t. r. quod ſi præfatus vir matrem puellæ, antequam ſeptimum annum compleſſet, in uxorem accepit, matrimonium non diſſolvas: cum deſponſationes hujuſmodi nullæ ſint, quæ in cunabulis fiunt *c*. Verum ſi poſtquam puella ſeptimum annum complevit, prædictus vir matrem ejus accepit uxorem, cum ſponſalia extunc placere conſueverint, inter eos ſententiam divortii non differas promulgare, nec ipſum filiam, ſeu matrem habere permittas.

[1 *Unde quia dubitas, an hujuſmodi matrimonium ſtare debeat, a nobis exinde conſilium poſtulaſti. Super quo.*]

CAP. V.

Sponſalia nulla ex defectu conſenſus non creant publicæ honeſtatis juſtitiam: ſponſalia vero aliquo ſic, licet legitime modo fuerint diſſoluta.

Idem *Eboracen. Archiepiſ.* [*an. eod.*]

ACceſſit *d* ad præſentiam noſtram: (*& inf.* 1) Frat. t. mandamus, quatenus ſi tibi conſtiterit, quod puella non eſſet ſeptennis, quando G. *e* deſponſata fuit, & poſtea in eum non conſenſerit, & quod idem G. ab hujuſmodi deſponſatione per te fuerit abſolutus, *f* matrimonium inter eundem Gu. & matrem puellæ celebratum præcipias inviolabiliter obſervari, & eorum prolem denuncies eſſe legitimam: quia deſponſationes, & matrimonia ante ſeptem annos fieri non poſſunt, ſi conſenſus poſtea non accedit. Sane ſi præfata puella ante deſponſationem ſeptimum annum compleverat, licet prædictus vir a deſponſatione ipſius puellæ ipſo jure fuerit abſolutus, cum ea in eum conſentire noluerit: inhoneſtum tamen videtur, ut matrem ejus habeat, cujus filia fuit *g* ſibi deſponſata.

[1 *Nobilis vir VV. filius G. cum literis tuis, ex quarum tenore perpendimus, quod cum filiam cujuſdam nobilis viri, cum eſſet minoris ætatis, deſponſaſſet, & poſtmodum ipſa aſſenſum in hac parte præbere antequam ad nubiles annos perveniſſet, celebratum eſt inter eos divortium. Procedente vero tempore, defuncto patre puellæ, matrem ejuſdem VV. in matrimonio copulavit. Quod quidem factum ſuſtinere cum nolles, eum ſolicite monuiſti, ut ipſam dimitteret: & quia monitis tuis in hac parte noluit acquieſcere, ipſum ex communicationis vinculo innodaſti. Tandem accepta ab eo cautione, quod noſtram adiret præſentiam, & ſuper hoc ſtatutum noſtrum firmiter obſervaret, eundem mandato noſtro abſolutum denunciaſti, & cum literis tuis ad præſentiam noſtram miſiſti: unde præfatus VV. in noſtra præſentia conſtitutus, ſuam nobis aſſertionem propoſuit, quod puellam ipſam, dum eſſet infra ſeptimum annum, deſponſavit, poſtea antequam ad annos nubiles perveniſſet, noluit aliquatenus conſentire, ut præfatum VV. in virum acciperet, & ita cum patre ſuo, in cujus poteſtate remanſerat, & cum præfato VV. ad tuam præſentiam acceſſiſſet, & cum ab ore puellæ audiſſes, & per eam cognoviſſes, & per patrem ejus, quod præfatum VV. in virum volebat, ſtatim illum in plena Synodo ab hujuſmodi deſponſatione publice abſolutum denunciaſti. Elapſis vero pluribus annis mortuo patre puellæ chariſſimus in Chriſto filius noſter H. Anglorum Rex ſupradictæ puellæ matrem memorato VV. tradidit in uxorem, quam idem VV. ne diſcordia orta inter conſanguineos ſuos, & conſanguineos mulieris ſopiretur, accepit ſolemniter, & deſponſavit, & ſine contradictione Eccleſiæ duxit, & ex ea filios procreavit, & puella fuit alteri viro copulata. Verum licet contineatur in literis ipſis, quod puella ipſa erat minoris ætatis, quando ipſius deſponſatio facta fuit, tamen reſtat, utrum puella eſſet proxima ætati aptæ matrimonio, an infra ſeptem annos, ideo.*]

CAP. VI.

Si impubes deſponſata, & traducta petit licentiam pubes facta alteri nubendi, non auditur, ſi vir jurat ſe eam cognoviſſe: nec auditur, ſi nondum pubes, ſed proxima pubertati probetur cognita. Et ex ſponſalibus contractis cum impubere majore ſeptennio, oritur publica honeſtas.

Idem *Norvicen. Epiſcopo.* [*an.* 1180.]

COntinebatur *a* in literis tuis, quod cum quædam puella intra nubiles annos cuidam in uxorem tradita fuerit, & ab ipſo traducta, hæc ad nubiles annos perveniens, aliis nubendi licentiam poſtulavit, aſſerens ſe in eundem nullatenus conſenſiſſe: [*& inf.* 1] Conſultationi tuæ taliter reſpondemus, quod cum in decretis habeatur expreſſum, quod ſi vir dixerit, quod uxorem ſuam cognoverit, *b* & mulier negaverit, viri ſtandum eſt veritati: præfato viro, qui dicit ſe mulierem ipſam cognoviſſe, fides eſt adhibenda, ſi id firmaverit juramento. Si autem fuerit ætati proxima, ut in XI. vel circa XII. annum, & cum ſuo aſſenſu deſponſata, & cognita ab eodem viro, ſeparari non debet, præſertim cum parentes ejus ipſam fuiſſe ætatis legitimæ fateantur. Si vero *c* puella intra nubiles annos alicui deſponſata fuerit, non licet alicui, de conſanguinitate ipſius, cui deſponſata fuerit, eam ducere in uxorem, nec fas eſt eidem ſponſo de conſanguinitate ſponſæ ſibi aliquam copulare.

(1 *Prædictus vero vir proponit, quod licet eadem puella annum forte nondum XII. attigiſſet, cum ei tradita fuit in uxorem, uſque adeo tamen ætati proxima, quod ipſam carnali commixtione cognovit. Inde eſt, quod cum ipſa eidem viro dicit ſe incognitam, & tu nos conſuluiſti, utrum alii poſſit nubere.*)

CAP. VII.

Si majores ſeptennio contrahunt ſponſalia, neuter ante pubertatem reſilire poteſt. Hoc primo. *Et ille, qui primo fit pubes, alterum expectabit.* Hoc ſecundo. *Quod ſi tempore contractus alter erat pubes; non ille, ſed alter factus pubes reſilire poteſt.* Hoc tertio.

Idem *Bathonien. Epiſcopo.* d [*an.* 1180.]

De

---

a C. 7. *eod. tit. in* 1. *comp. præ cæteris Hoſtienſem.* b C. 5. *eod. tit. in* 1. *comp. & poſt Conc. Later ſub. Alex. III. p.* 12. *c.* 2. *& de impedimento juſtitiæ publicæ honeſtatis, vid. Conc. Trid. ſeſſ.* 24. *de reform. matr. c.* 3. *vid. ſupra citatos tit. præc. c. ad audientiam. & Covarr. in epit.* 4. *decr. p.* 2. *c.* 2. c *Vide leg. quantum. ff. de ſponſ.* d C. 6. *eod. tit. in* 1. *comp. & poſt Conc. Lat. ſub. Alex. III. p.* 6. *c.* 7. e *al. V. al. ita: quando ab G. deſponſata: al. ab V. deſponſata.* f *Vide citatos c. præcedenti.* g *fuerat.*

a *Cap.* 8. *eod. tit. in* 1. *compil. & poſt Conc. Later. ſub Alex. III. p.* 6. *c.* 10. b *cognovit.* c *Vid. Conc. Trid Seſſ.* 24. *de reform. c.* 3. d *Baten. al. Barthonienſ. ſed ut plurimum, Bathonienſ.*

Digitized by Google

DE illis, qui intra annos aptos matrimonii ſponſalia contrahunt, ſive uterque, ſive alter reclamet, antequam ad annos matrimonii aptos pervenerint, & poſtulent ſeparari, non ſunt ullatenus audiendi. Si vero alteruter illorum ad annos pubertatis pervenerit, intra eoſdem annos altero exiſtente cum ſponſalia contrahuntur: ſi is, qui minoris ætatis eſt, cum ad illos annos pervenerit, reclamaverit, nec in alterum voluerit conſentire, judicio Eccleſiæ poterunt ab invicem ſeparari. Mulier autem, quæ poſtquam annos nubiles attingit, ei, qui nondum ad annos aptos matrimonii venerat, nupſit, cum in eum ſemel conſenſerit, amplius non poterit diſſentire, niſi ipſa, cui nupſit, poſtquam ad legitimam ætatem pervenerit, in eam ſuum negaverit præſtare conſenſum *b*.

CAP. VIII.

Impuberes ſponſalia contrahentes ante pubertatem ſeparari non debent, ſed poſt pubertatem poſſunt, ſi contradicunt ſponſalibus, niſi copula carnalis intervenerit.

Idem Alex. III. *eidem*. [*an.* 1170.]

A Nobis *c* tua diſcretio requiſivit, utrum hi, qui intra annos nubiles matrimonii nomine conjunguntur, vel eorum alteri, antequam ad annos aptos matrimonio perveniant, liceat a matrimonio tali diſcedere. Ad quod reſpondemus; quod pro eo, quod ante nubiles annos conjugalem conſenſum non habent, uſque ad legitimam ætatem expectare teneantur: & tunc aut confirmetur matrimonium, aut (ſi ſimul eſſe noluerint) ſeparentur, niſi carnalis *d* commixtio ante intervenerit, cum interdum illa tempus anticipare ſoleat pubertatis.

CAP. IX.

Minores apti ad matrimonium ex contractu matrimonii obligantur, niſi violentia intercedat.

Idem *Genuen. e Archiepiſcopo*. [*an.* 1180.]

DE illis *f*, qui in minori ætate deſponſantur: (*& inf.* 1) Reſpondemus, quod ſi ita fuerint ætati proximi, quod potuerint copulæ carnali conjungi, minoris ætatis intuitu ſeparari non debent *g*, ſi unus in alium viſus fuerit conſenſiſſe, cum in eis ætatem ſuppleviſſe malitia videatur, ſed cujuſcunque ſint ætatis, ſe poſſunt per illatam violentiam excuſare, niſi poſt violentiam conſenſus accedat.

(*1 Traduntur, & conjunguntur, & proceſſu temporis divortium poſtulant, minorem allegantes ætatem, aut vim ſibi a parentibus factam, hoc inq. c. r.*)

CAP. X.

Contractus ante pubertatem, etiam cum niſu carnalis copulæ, non facit matrimonium.

Urbanus III. *Cenoman. Epiſcopo.* (*an.* 1186.)

ATteſtationes *h* ſuper cauſa matrimonii, quæ inter H. juvenem, & G. mulierem vertitur, accepimus, & ipſis inſpectis nobis innotuit, quod prædictus juvenis nondum duodecimum annum attigerat, cum præfatam G. accepit uxorem: & licet niſus fuiſſet (ſicut uterque confeſſus eſt) ipſam corrumpere, mulier tamen credit ſe virginem evaſiſſe: verum ipſe antequam ad annum XIV. perveniſſet, a memorata muliere receſſit, quem, cum XVII. annos habeat, eadem pro viro ſibi vindicare contendit. (*& inf.* 1) Conſultationi tuæ taliter reſpondemus, quod ſi mulier per idoneos teſtes probare nequiverit, quod poſt XIV. annum ætatis ſuæ, vel circa finem XIV. anni prædictus juvenis conſenſiſſet in eam, ab ipſo juramento recepto, quod poſtquam ad legitimam ætatem pervenit, ipſam habere non conſenſit in uxorem, ab impetitione mulieris eum potes, & debes abſolvere, & ad alia vota utrique dare licentiam tranſeundi.

(*1 Sed cum vir XVII. annos habeat, eam recipere contradicit. Unde quia, donec nos ſuper ipſa conſuleres, non duxiſti in prolatione ſententiæ procedere.*)

CAP. XII.

Si major invita contraxit ſponſalia cum minore, non tenetur ipſum expectare, donec veniat ad ætatem adultam.

Idem *Piſano Archiepiſcopo*. (*an.* 1170.)

EX literis *a* tuæ frat. accepimus, quod puella quædam anno *b* XII. jurata fuit, & deſponſata cuidam puero IX. vel X. annorum: & tempore procedente de voluntate parentum potius, quam de ſua (ſicut aſſerit) ad domum patris pueri adducta *c*, ubi nolens, & invita, nimis parentum impulſa morem fecit per annum, & amplius, & tandem inde recedens ad domum propriam eſt regreſſa: [*& infra. e*] Cum autem dictus puer nondum ad XIV. annum pervenerit, nec ad eandem carnaliter acceſſum habuit, diſcr. tuæ taliter reſpond. quod ſi puella commonita, ut donec compleat idem puer annum XIV. expectet, non duxerit expectandum: ei ſecundum ea, quæ propoſita ſunt, accipiendi alium virum liberam tribuas facultatem *d*.

(*e Commonita vero a matre ſua, & a te, poſtmodum ad eum redire penitus contradixit, aſſerens, quod nunquam eum valuit, nec vult in virum habere, ſed nubendi alii poſtulat facultatem. Unde quia quid ſuper hoc agendum ſit, a nobis tua frat. requiſivit.*)

CAP. XII.

Sponſalia contracta cum minore ſeptennio, per cohabitationem mutuam poſt ſeptennium convaleſcunt, & inducunt publicæ honeſtatis juſtitiam: ſolvuntur tamen per matrimonium de præſenti.

Clemens III. [*an.* 1190.]

DUo pueri *e* Guilielmus, & Guilielma matrimonialiter ſunt conjuncti, puero VI. puella vero VII. annum agente, qui ſimul per tres annos manſerunt: tunc pater puellæ ſubtrahens eam ſponſo ipſam alteri M. nomine copulavit, cum quo per VII. annos quiete permanſit: ipſe vero tunc reliquit eandem, quia credebat eam alium virum habere, illum ſcilicet *f*, cui prius fuerat deſponſata. Prior autem ſponſus ad annos diſcretionis perveniens a prædeceſſore tuo contrahendi cum alia licentiam impetravit, qui quandam nomine S. conſobrinam prioris in uxorem accepit: & cum ea per aliquod tempus exiſtens, eam (ut ipſe fatetur) carnaliter non cognovit, licet illa *g* ſe ab eo cognitam aſſeveret. Cum autem pater memoratæ Guiliel. eam vidiſſet a ſecundo viro relictam, prænominatum Guilielmum, cui prius eam deſponſaverat, compulit, ut S. neptem ſuam omnino dimitteret, & ad Guilielmam ſuam deſponſatam rediret: qui poſtmodum per biennium cohabitavit eidem. Quia igitur quid tibi faciendum ſit, poſtulas edoceri; breviter reſpondemus, quod impediente puerili ætate matrimonium inter G. & G. non fuit: & licet idem poſtquam illa nupſit alii, potuerit aliam ducere in uxorem; tamen quia dictam S. duxit conſobrinam mulieris ejuſdem, ſive eam cognoverit, ſive non, non debet tamen cum eadem S. propter publicæ honeſtatis juſtitiam remanere, nec ad primam habere regreſſum, quia alteri fuit legitime copulata: (*& infra.*) Cum vero vir caput ſit mulieris, & Guilielmus dicat ſe non cognoviſſe prius S. ſupradictam; aliam, ſi voluerit

 poterit

a C. 9. *eod. tit. in* 1. *comp. & poſt Conc. Lat. p.*26. *c.*29. *& vid. Covar. in epit.*4. *Decr. c.*5. *§.*1. b *Vid. l. nuptias. cum ſimil. ff. de reg. jur.* c C.10. *eod. tit. in* 1. *comp. vid. Covar. cit. ſup.* t. *de illis.* d *carnis.* e *Januenſi.* f C.12. *eod. tit. in* 1. *comp. & poſt Conc. Lat. p.*50. *c.*40. *§. de illis vero.* g *Vid. l. pen. ff. quando di. leg. c. & l. continuus. §. cum ita. ff. de verb. obl.* h *Cap.* 13. *eod. tit. in* 1. *comp. vid. Covar. in epit.* 4. *Decr. p.* 1. *c.* 4. *num. fin.*

a C. 14. *eod. tit. in* 1. *comp.* b *annorum.* c *ducta al. abducta.* d *vid. l. ſi pater. & ibi Bart. C. de ſponſal* e C. *un. eod. t. in* 2. *compil. vid. Silveſt. in ſumma, verbo ſponſalia. & Scot.* 4. *ſent. diſt.*27. *q.*2. *art.*2. *& ſeq.* f *al. ita: Guilielmum ſcilicet &c.* g *ea*,

poterit ducere in uxorem, & S. viro legitimo copulari: poſt ſeparationem vero, pro vitando populi ſcandalo, utrique ad tempus eſt pœnitentia injungenda. Si vero legitime conſtaret ipſam S. ab eo ſive poſt, ſive antea cognitam extitiſſe, neutri, vivente altero, dabitur licentia contrahendi. Remanebit ergo Guilielma cum M. impoſita ipſi M. ad tempus pœnitentia competenti, qui pro ſua opinione ſola Guilielmam (judicio Eccleſiæ non requiſito) dimiſit.

C A P. XIII.

Accuſari non poteſt matrimonium, quod non eſt, ut ſi cum minori ſeptennio ſit contractum: denunciari tamen poteſt impedimentum, ne contrahatur in poſterum.

Innocentius III. C. & P. *quondam filiis Malebrancæ.* a (*an.* 1210.)

AD diſſolvendum, *b* quod factum fuerat inter I. & S. (*& infra.* 1) Accuſatione pro puella ſuper conſanguinitate propoſita, præfatus I. multas exceptiones propoſuit: per quas nitebatur vos ab accuſatione multipliciter removere: [*& infr.* 2] Interloquendo pronunciamus, inter juvenem, & puellam nec matrimonium, nec ſponſalia fuiſſe contracta: cum conſtet puellam nondum ad ſeptennium perveniſſe. Quocirca nec accuſatio locum habebat, cum non eſſet, quod poſſet legitime accuſari. Denunciari tamen poterat conſanguinitas, ut interdiceretur matrimonium contrahendum. Ad denunciationem ergo legitime probandam, terminum aſſignamus, ſalvis exceptionibus non ſolum propoſitis, ſed etiam proponendis. Ne vero quicquam in puellam interim attentetur, auctoritate Apoſt. interdicimus, ne in negotio de novo procedatur ulterius, donec vel a denunciatione ceſſetur, vel ea probata ordine judiciario procedatur. Quod ſi contra interdictum noſtrum in præjudicium ipſius aliquid fuerit attentatum, id *c* irritum eſſe decernimus, & viribus omnino carere.

[1 *Filiam quondam M. ſuper matrimonio contrahendo, in noſtra, & fratrum noſtrorum præſentia fuit propoſitum, quod cum dicta puella nondum ad ſeptennium perveniſſet, de ipſa nec matrimonium contrahi, nec ſponſalia potuerunt: deſuit etiam conſanguineorum aſſenſus, qui præcipue ſunt in talibus requirendi: quod etſi ætas ſufficiens extitiſſet, & conſanguineorum interveniſſet aſſenſus, perſonæ tamen non ſunt idoneæ ad matrimonium contrahendum, linea conſanguinitatis obſtante.*]

[2 *Cumque ſuper exceptionibus ipſius fuiſſet diutius diſceptatum, auditis & intellectis quæcunque fuerunt hinc inde propoſita, de conſilio f. n.*]

C A P. XIV.

Si quis per verba de præſenti contrahit cum impubere, in qua ætatem malitia non ſupplet, intelligitur non matrimonium, ſed ſponſalia contraxiſſe, etiamſi ſubarrhatio interceſſerit.

Idem *Epiſcopo Abbaten.* d (*an.* 1210.)

TUæ nobis e exhibitæ literæ continebant, quod quidam filiam ſuam circiter XII. annos habentem, cuidam nobili deſponſavit, qui ſubarrhavit eandem, conſenſu mutuo accedente: [*& inf.* 1] Quia vero nobis conſtare non potuit, cujus ætatis eſſet puella, cum eidem viro extitit deſponſata, cum dicatur, quod circiter XII. annos habebat, utrumne prudentia tunc in illa ſuppleret ætatem: reſpondemus, quod ſi puella nubilis non erat ætatis, cum ſæpefatus *f* vir deſponſavit eandem, & ætatem in ea prudentia non ſupplebat, proculdubio inter eos non conjugium, ſed ſponſalia contracta fuerunt, quamvis ab ipſo viro eadem fuerit ſubarrhata.

[1 *Super nuptiis aliquantulum prorogatis, pater puellæ viam univerſæ carnis ingreſſus eſt, eo autem rebus humanis exempto puellæ avunculus ſupradictæ ipſam alteri matrimonio copulavit, & illo, qui prius deſponſaverat eandem, cum ipſius metre contraxit. Tuus autem prædeceſſor attendens, quod ipſius ea non poterat permanere, cujus filiam legitime deſponſaverat, inter eos divortii ſententiam promulgavit. Poſtmodum autem mortua uxore ſecundo, qui ſupradictam puellam duxerat in uxorem, ipſa ſe tertio copulavit, illo vivente, qui prius eam deſponſarat. Cæterum, tam ipſa, quam vir idem te duxerunt humiliter conſulendum, utrum licite valeant commorari: tu vero deliberatione habita, reſpondiſti, quod primo ſponſo vivente alteri non potuit legitime copulari. Sed quia tua Eccleſia poſtulavit, ut ſuper hoc ſed. Apoſtol. conſuleres, procedere diſtuliſti, nobis humiliter ſupplicans, ut ſuper hoc tibi reſcribere dignaremur.*]

T I T U L U S III.

DE CLANDESTINA DESPONSATIONE.

C A P. I.

Pro clandeſtino matrimonio non præſumitur, ſed illud allegantis incumbit onus probandi.

Ex Concilio Arelaten.

SI quis clam deſponſaverit aliquam, & mulier, vel vir negat hujuſmodi deſponſationem: viro incumbit probatio.

C A P. II.

Qui matrimonium clandeſtine contraxerunt, altero negante, vel utroque non apparente legitima exinde probatione, ſimul cohabitare ab Eccleſia non compelluntur: & ſi illud publicaverint, tanquam in conſpectu Eccleſiæ factum comprobabitur: niſi rationabilis cauſa ſubſit, quæ impediat. h. d. litera inhærendo.

Alexander III. *Belvacen. Epiſcopo.* (*an.* 1180.)

QUod *b* nobis: [*& infra.* 1] Si enim matrimonia ita occulte contrahuntur, quod exinde legitima probatio non appareat; ii, qui ea contrahunt, ab Eccleſia non ſunt aliquatenus compellendi. Verum ſi perſonæ contrahentium hoc voluerint publicare, niſi rationabilis cauſa prohibeat, ab Eccleſia recipienda ſunt, & comprobanda, tanquam a principio in Eccleſiæ conſpectu contracta.

[1 *Ex tua parte ſignificatum eſt, ut de clandeſtinis matrimoniis diſpenſare deberemus, non videmus quæ diſpenſatio ſuper his ſit.*]

C A P. III.

Cum matrimonia ſunt contrahenda, debent per Presbyteros in Eccleſia edicta proponi, aſſignato termino, intra quem, qui voluerit impedire, impedimentum opponat: & ſi probabilis conjectura fuerit de impedimento, interdicatur teſtimonium, donec de hoc cognoſcatur. hoc primo uſque ad §. Si quis.

Innoc. III. *In Concilio generali.* c (*an.* 1216.)

CUm inhibitio copulæ *d* conjugalis ſit in ultimis tribus gradibus revocata, eam in aliis volumus diſtricte ſervari. Unde prædeceſſorum noſtrorum veſtigiis inhærendo, clandeſtina conjugia penitus inhibemus, prohibentes etiam, ne quis Sacerdos talibus intereſſe præſumat. Quare ſpecialem quorundam locorum conſuetudinem ad alia generaliter prorogando, ſtatuimus, ut cum matrimonia fuerint contrahenda, in Eccleſiis per Presbyteros publice proponantur, e competenti termino præfinito: ut intra illum, qui voluerit, & valuerit, legitimum impedimentum opponat, & ipſi Presbyteri nihilominus inveſtigent, utrum aliquod impedimentum obſiſtat. Cum autem

a *Al. Malabrancæ.* b *Cap.* 1. *eod. tit. in* 3. *compil. vid. Sextum cap. ſuperiori citatum.* c *illud.* d *Abertaden. al. Albertaden. al. Alberen. al. Abbataden.* e *Cap.* 2. *eod. tit. in* 3. *compil. vid. Covarr. in epit.* 4. *Decret. part.* 2. *c.* 4. §. 2. *num.* 2. f *ſæpe præfatus al. ſæpe dictus.*

a *Clandeſtinas deſponſationes, & conjugia noviſſime irrita fecit Conc. Trid. ſeſſ.* 24. *de refor. matr. c.* 1. *unde ceſſant hac de re veterum altercationes interpretum.* b *Cap.* 3. *eod. tit. in* 1. *compil. & poſt Conc. Lat. p.* 50. *c.* 17. c *Scil. Lat. c.* 51. d *Cap. un. de clandeſt. matr. in* 4. *compil.* e *proponatur.*

Digitized by Google

tem apparuerit probabilis conjunctura contra copulam contrahendam, contractus interdicatur expreſſe, donec quid fieri debeat ſuper eo, manifeſtis conſtiterit documentis.

Si in gradu prohibito matrimonium clandeſtine, vel contra interdictum, de quo ſupra, contractum fuerit, etiam per ignorantes de impedimento, nati ex illo matrimonio ſunt illegitimi. Idem eſt, ſi ambo parentes ſciunt impedimentum matrimonii, licet in conſpectu Eccleſiæ contrahant. h. d. uſque ad §. Sane. Abbas.

§. 1. Si quis vero hujuſmodi a clandeſtina, vel interdicta conjugia inire præſumpſerit, in gradu prohibito etiam ignoranter, ſoboles de tali conjunctione ſuſcepta proſus illegitima cenſeatur, de parentum ignorantia nullum habitura ſubſidium: cum illi taliter contrahendo non expertes ſcientiæ, vel ſaltem affectatores ignorantiæ videantur. Pari modo proles illegitima cenſeatur, ſi ambo parentes impedimentum ſcientes legitimum, præter omne interdictum, etiam in conſpectu Eccleſiæ contrahere præſumpſerunt.

Sacerdos, qui contempſerit prohibere matrimonia interdicta, & quilibet Clericus etiam regularis, qui interfuit, per triennium a beneficio ſuſpenduntur, & ſi culpa exegerit, etiam gravius puniuntur: ipſi etiam contrahentes contra hoc cap. etiam alias licite puniendi ſunt, & idem in calumnioſe denunciantibus. h. d. uſque ad finem. Abbas.

§. 2. Sane ſi parochialis Sacerdos tales conjunctiones prohibere contempſerit, aut quilibet etiam regularis, qui eis præſumpſerit intereſſe, per triennium ab officio ſuſpendetur, gravius puniendus, ſi culpæ qualitas poſtulaverit. Sed his, qui taliter præſumpſerint etiam in gradu conceſſo copulari, condigna pœnitentia injungatur. Si quis autem ad impediendam legitimam copulam malitioſe b impedimentum objecerit, canonicam non effugiet ultionem.

TITULUS IV.
DE SPONSA DUORUM.
CAP. I.

Contrahens ſucceſſive per verba de præſenti cum duabus, tenetur adhærere primæ. Si autem primo contraxit per verba de futuro, ſecundo per verba de præſenti, adhærebit ſecundæ.

Auguſtinus *de fide pactionis, & conſenſus.*

DUobus c modis dicitur fides, pactionis, & conſenſus. Si aliquis alicui mulieri fidem fecerit pactionis, non debet aliam d ducere: ſi aliam duxerit, pœnitentiam debet agere de fide mentita: maneat tamen cum illa, quam duxit. Non enim reſcindi tantum debet ſacramentum. Si autem fecerit fidem conſenſus, non licet ei aliam ducere: ſi autem duxerit, dimittet ipſam, & adhærebit priori. Eſt autem fides pactionis, quando aliquis promittit alicui fidem, quod eam ducet, ſi permiſerit eum rem ſecum habere, vel etiam pro conſenſu. Fides autem conſenſus eſt, quando etſi non ſtringit manum, corde tamen & ore conſentit ducere, & mutuo ſe concedunt unus alii, & mutuo ſe ſuſcipiunt.

CAP. II.

Ponit pœnitentiam illius, qui alterius ſponſam de præſenti ſibi accepit in uxorem, nec unquam in uxorem eam habere poteſt. h. d. juxta literam.

Ex Brochardo lib. 30. e

ACcepiſti illam in f uxorem tibi, quam alter ſibi deſponſatam habuerat, dimitte illam, quia nunquam poteſt tibi fieri legitima: & 40. dies in pane, & aqua

a *Triden. ſeſſ. 24. de reſor. matr. c. 5. & Clem. un. de conſang. & affinit.* b *malitioſum.* c *Cap. 1. eod. tit. in 1. compil. vid. Joan. majoris. l. 4. ſent. diſt. 27. q. 5 & Sot. q. 2. art. 4. verſ. 3. dubium eſt.* d *al. ita: aliam ducere uxorem.* e *Ita in antiquis ut eſt impreſſum, ſed reſtituendum ita: ex Burchardo l. 9. c. 5.* f *Cap. 2. eod. tit. in 1. compil.*

(quod a carinam vocant) cum ſeptem ſequentibus annis pœniteas.

CAP. III.

Sponſalia de præſenti non ſolvuntur per ſequens matrimonium, etiam carnali copula conſummatum.

Alexander III. *Salernitano Archiepiſcopo.* (*an.* 1170.)

LIcet b præter ſolitum: [*& infra.* 1] Conſultationi tuæ taliter reſpondemus, quod ſi inter virum, & mulierem legitimus conſenſus interveniat de præſenti, ita quidem, quod unus alterum in ſuo mutuo conſenſu verbis conſuetis expreſſe c recipiat, utroque dicente: ego te accipio in meam, & ego te accipio in meum, ſive ſit juramentum interpoſitum, ſive non, non licet mulieri alii nubere. Et ſi nupſerit, etiamſi carnalis copula ſit ſecuta, ab eo ſeparari debet, & ut ad primum redeat, Eccleſiaſtica diſtrictione compelli: quamvis aliter a quibuſdam prædeceſſoribus noſtris ſit aliquando judicatum.

[c *Et amplius ſolito multis ſimus, & magnis negotiis præpediti, & ita quod non ſit nobis facile, aliquorum conſultationibus reſpondere: illa tamen ſpeciali gratia, quam ad perſonam tuam habemus, & fraterna cogimur charitate, quid ſentiamus de his, ſuper quibus nos conſuluit dilect. tua, præſentibus literis volumus aperire. Conſuluiſti nos ſiquidem, utrum ſi inter virum & mulierem, præſtito, vel non præſtito juramento, legitimus conſenſus intervenerit, & præſenti copula carnali non ſubſecuta, liceat mulieri alii nubere, vel ſi nupſerit alii, & carnalis fuerit copula ſubſecuta, an ab ipſo debeat ſeparari.*]

CAP. IV.

Ei qui appellat in cauſa matrimoniali, interdici debet, ne aliud matrimonium contrahat lite pendente: & ſi contraxerit, debet ſeparari.

Idem Genuen. d *Archiepiſcopo.* (*an.* 1170.)

TUa e Fraternitas nos conſuluit: [*& infra,* 1] De his vero, qui coram te ſuper deſponſatione facta per conſenſum mutuum de præſenti, controverſiam movent, & appellatione pendente, quam ante ſententiam, vel cognitionem cauſæ ad ſedem Apoſtolicam interponunt, accipiunt alias in uxores: hoc arbitramur agendum, ut ſi amodo in tali caſu duxerint appellandum, eis in Eccleſia publice interdicas, ne ante deciſionem cauſæ aliud contrahant matrimonium. Et ſi contra f interdictum Eccleſiæ publice factum venire præſumpſerint, matrimonium tam præſumptuoſe contractum poteris irritare.

[1 *Quid de his agere debeamus, qui deſponſant aliquas mulieres, & proceſſu temporis, antequam eas ducant, vel cognoſcant, alias accipiunt in uxores. Super quo utique conſultationi tuæ taliter reſpondemus, quod ſi vir, & mulier ſeſe recipiunt expreſſo conſenſu de præſenti mutuo, neuter eorum altero ſuperſtite poterit ad alia vota tranſire, etſi poſſit ad matrimonium tranſmigrare. Verum ſi inter ipſos non acceſſit conſenſus de præſenti, ſed promiſſio de futuro, videlicet quod uterque dixit alteri: Ego te recipiam in meam, & ego te in meum, & alius eam mulierem deſponſavit, & traduxit: etiamſi inter primos juramentum fuit, ſicut diximus de futuro hujus deſponſationis intuitu, ſecundum non poteris matrimonium ſeparare, ſed eis eſt de violatione fidei pœnitentia injungenda.*]

CAP. V.

Qui duas per verba de præſenti deſponſat, primam deſponſatam habebit in uxorem, etiamſi prius ſecundam cognoverit: nec valet contraria conſuetudo. & hoc ultimum additur ad cap. Licet ſupra eodem.

Innoc.

a *Carenam. al. Carentenam. Contine in marg. cap. 8. inf. de accuſ.* b *Cap. 3. eod. tit. in 1. compil.* c *expreſſa.* d *Januen. ſed idem eſt.* e *Cap. 7. eod. tit. in 1. compil.* f *al. ita: Et ſi contra interdictum Eccleſiæ ita publice factum, &c.*

Digitized by Google

Innocentius III. *Mutinen. Epiſcopo.* (*an.* 1170.)

TUas a dudum [*& infra.*] De conſuetudine, quæ diu in Mutinen. obtinuit civitate, ut ſi quis juraret ſe aliquam ducturum, & citra carnis copulam deſponſaſſet, ſi conſequenter deſponſaſſet aliam, & etiam cognoviſſet, primo cognita adjudicaretur viro, non quæ prius extitit deſponſata: [*& inf.*] Ne vero turpis ſit pars, quæ ſuo non congruit univerſo, & Eccleſia Mutinen. tenere debeat humiliter, & ſervare *b*, quod B. Petri ſedem, & ſuam metropolim ſequi viderit, & docere : in matrimoniis de cætero contrahendis illud te volumus obſervare, ut poſtquam inter legitimas perſonas conſenſus legitimus intervenerit de præſenti, qui ſufficit in talibus juxta canonicas ſanctiones: & ſi ſolus defuerit, cætera etiam cum ipſo coitu celebrata fruſtrantur, ſi perſonæ junctæ legitime cum aliis poſtea de facto contrahant, quod *c* prius de jure factum fuerat, non poterit irritari.

TITULUS V.

DE CONDITIONIBUS APPOSITIS IN DESPONSATIONE, VEL IN ALIIS CONTRACTIBUS.

CAP. I.

Deſtitus turpis conditionis in contractu matrimonii appoſita non vitiat matrimonium, ſed vitiatur.

Ex Concilio Africano. *d*

QUicunque *e* ſub conditionis nomine aliquem deſponſaverit, & eam relinquere voluerit: dicimus quod frangatur conditio, & deſponſatio irrefragabiliter teneatur.

CAP. II.

Servus manumiſſus ea conditione, ut fiat Monachus, & monaſterio ſerviat, alias in ſervitutem redeat : ſi hoc acceptato Monachus factus ſit, manumittentis voluntatem cogitur obſervare.

Gregorius *Epiſcopo Spoletano.* (*an.* 600.)

CUm *f* ſit proprium: [*& inf.*] H. Presbyter conqueſtus eſt, Diaconum quendam manumiſiſſe duo mancipia ſub hac conditione, ut Monachi fierent, & in eo monaſterio, ubi ipſe fuerat, permanerent, adjiciens, ut ſi quis contra faceret, ſervituti iterum ſubderetur: atque unum ex his (hac conditione deſpecta) monaſterium deſeruiſſe, & ſe inter Clericos ſociaſſe. Tu ergo, ſi ita eſſe repereris, ſic te exhibe, ut nec illi monaſterium deſerendi ſit facultas, & manumittentis voluntas non valeat præteriri.

CAP. III.

Qui juravit aliquam in uxorem accipere, ſi centum ſibi donaverit, centum non datis, recipere non tenetur, niſi poſtea pure conſenſerit, vel eam cognoverit.

Alexander III. *Panorm. Archiep.* [*an.* 1180.]

DE illis *g*: [*& infr.*] Si vero aliquis ſub hujuſmodi verbis juramentum alicui mulieri præſtiterit: Ego te in uxorem accipiam, ſi tantum mihi donaveris: Reus perjurii non habebitur, ſi eam nolentem ſibi ſolvere, quod ſibi dari petiit, non acceperit in uxorem, niſi conſenſus de præſenti, aut carnalis inter eos ſit commixtio ſubſecuta.

CAP. IV.

Res donata Eccleſiæ ſub modo, ſtatim eſt Eccleſiæ, nec revocatur modo non ſervato, niſi hoc in contractu ſit expreſſum. h. d. ſecundum veriorem intellectum. Et eſt textus multum notabilis, & valde allegabilis. Abbas.

Idem.

VErum *a* cum alicui Eccleſiæ poſſeſſio quælibet interpoſita conditione donatur, a donatore donum poſtea revocari non poteſt: niſi forte tali ſit conditione collatum, quod ea ceſſante debeat revocari.

CAP. V.

Contrahens matrimonium ſub conditione non improbata, non compellitur matrimonium conſummare ante conditionis eventum.

Urbanus III. (*an.* 1186.)

SUper eo *b* vero, quod poſtulaſti, utrum ille, qui in quandam mulierem conſenſit, ſi pater ejus ſuum præſtaret aſſenſum, ſit ad conſummandum matrimonium compellendus, reſpondemus, quod cum conſenſus liber dici non poſſit, qui in alieno arbitrio reſervetur, ac conditionem ipſam canonica non improbent inſtituta, niſi voluntas patris poſtmodum intercedat, nequaquam cogendus eſt ad matrimonium contrahendum. Nam licet Alexander Papa reſponderit, quod ſponſalia interpoſita conditione contracta, ipſa non impleta, ſi conſenſus de præſenti intercedat, vel carnalis copula ſubſequatur, diſſolvi non debent, ſed firmiter obſervari: nequaquam eſt noſtræ definitioni adverſum, cum hujuſmodi conſenſus non ſit de præſenti habendus, licet per verba de præſenti evidentius exprimatur, qui in alieno arbitrio non habito, ſed habendo conſiſtit.

CAP. VI.

Qui ſub honeſta conditione ſponſalia contrahit, & ante conditionis eventum deſponſatam cognoſcit, a conditione recedit.

Innocentius III. *Maſican.* *c* *Epiſc.* (*an.* 1212.)

PEr tuas *d* literas intimaſti, quod cum quædam mulier P. nomine N. poſtularet in virum, aſſerens inter ſe mutuum de præſenti conſenſum interveniſſe, & carnalem copulam acceſſiſſe: vir ipſe quamvis contracta ſponſalia, & carnalem copulam non negaret, aſſerebat tamen ſe illam in uxorem ducere non teneri, quia ſponſalia inter ipſos ſub hac fuerunt conditione contracta, ſi pater ejus, & patruus ſponſalibus conſentirent: ſed ipſi quam cito noverunt, & ſponſo contradixerunt, & ſponſæ. Verum mulier replicabat, quod licet fides præſtita fuerit ab utroque ſub conditione præſcripta, non tamen ſibi fuerat a patre viri, vel patruo aliquando contradictum: & ante tempus contradictionis expreſſum a teſtibus, & poſt, dicebat inter ſe carnalem copulam acceſſiſſe: [*& infra.* *e*] Conſultationi tuæ taliter reſpondemus, quod cum liquido conſtet, quod poſt contracta ſponſalia carnalis eſt inter eos copula ſubſecuta, pro matrimonio eſt præſumendum *e*, quia videtur a conditione appoſita receſſiſſe. Nam etſi probatum ſit, quod poſtquam pater, & patruus viri contradixere ſponſalibus, idem vir mulierem illam carnali conjunctione *f* cognoverit: non eſt tamen aliquo modo probatum, quod antequam ipſe cognoviſſet eandem, pater ejus, & patruus contradicere curaviſſent.

(*e Addebat præterea, quod licet a principio conditionaliter contraxiſſent, temporis tamen proceſſu ſine conditionis adjectione pure in matrimonium conſenſerint, & hoc aſſerebat ſe teſtibus probaturam: receptis itaque teſtibus utriuſque partis, cum atteſtationes mulieris torem te præſentibus duobus examinatoribus faceres publicari: teſtes ipſi dixerunt, quod dicta, quæ ibi legebantur, non dixerent, quarum legi dicebantur, & quæ depoſuerant, ſcripta non erant, ſed ab uno examina-*

a Cap. un. eod. tit. in 3. comp. b *obſervare.* c *contrahunt.* d *In Conc. Africanis hoc nondum inventum eſt, ut refert Grat. ſive Palea 27. q. 2. c. quicunque. & habetur poſt Conc. Lat. ſub Alex. III. p. 6. c. 5.* e Cap. 1. eod. tit. in 1. comp. f Cap. 2. eod. tit. in 2. comp. g Cap. 4. tit. de ſponſal. in 1. comp. & poſt Conc. Later. p. 6. c. 12.

a Cap. 3. eod. tit. in 1. comp. & poſt Conc. Lat. p. 29. c. 3. & Cap. 2. eod. tit. de conſuetud. in 1. comp. b Cap. 4. eod. tit. in 1. comp. & poſt Conc. Lat. ſub Alex. III. p. 6. c. 21. c Merſican. al. Marſiano. al. Marſitan. d Cap. un. eod. tit. in 3. comp. e Vid. l. & ſi contra. in ver. depoſitum. C. de nupt. f al. commixtione.

minatorum tunc contra eos fuit fortiter obviatum, & ob hoc mulier poſtulabat, ut iidem teſtes, vel alii ſuper iiſdem capitulis iterum audirentur: tunc autem hac novitate commotus ſequentem diem partibus præfixiſti, quibus in tua præſentia conſtitutis, omnes examinatores convocari juſſiſti, ſub interminatione anathematis illos obteſtans, ut dicerent ſi eſſent illæ veræ atteſtationes, quibus obviaverant teſtes, qui continuo alias atteſtationes in medium produxerunt: quibus cum per advocatum viri fuiſſet objectum, ſicut prioribus fuerat obviatum: poſt allegationes multiplices ſecundæ atteſtationes a partibus admiſſæ fuerunt, & cum atteſtationibus viri poſtea publicatæ. Porro cum mulier illi præcipue articulo inſiſtebat, quod ante renunciationem ſponſalium, & poſt, idem vir carnaliter eam cognoverat, & ex ea filiam procreaverat, & proprio nitebatur oſtendere juramento. Quia vero ſuper his non ſolum opiniones varias, ſed contrarias accepiſti, & ad magiſterium ſed. Apoſtol. recurrens, humiliter poſtulaſti, quid ſentiendum ſit in talibus, edoceri.)

CAP. VII.

Si in contractu matrimonii apponitur conditio turpis, vel impoſſibilis, habetur pro non adjecta, niſi ſit contra ſubſtantiam matrimonii, quia tunc vitiat contractum: h. d. hoc capitulum notabile, & multum allegabile.

Gregorius IX. [*an.* 1235.]

SI conditiones *a* contra ſubſtantiam conjugii inſerantur, puta ſi alter dicat alteri: Contraho tecum, ſi generationem prolis evites, vel donec inveniam aliam honore, vel facultatibus digniorem, aut ſi pro quæſtu adulterandam te tradas: matrimonialis contractus quantumcunque ſit favorabilis, caret effectu. Licet aliæ *b* conditiones appoſitæ in matrimonio, ſi turpes, aut impoſſibiles fuerint, debeant propter ejus favorem pro non adjectis haberi.

TITULUS VI.

QUI CLERICI, VEL VOVENTES MATRIMONIUM CONTRAHERE POSSUNT.

CAP. I.

Diaconus, vel Subdiaconus matrimonium contrahere non poſſunt, & ſi contraxerint, etiamſi ſint facti irregulares, debent ſeparari.

Alexander III. *Remen. Archiepiſc.* (*an.* 1180.)

DE Diacono, *c* qui in Sabbatho ſancto alium Diaconum vulneravit, & uxorem accepit, hoc tuæ prudentiæ reſpond. quod ſi contrito, & humiliato corde ad Eccleſiam redire voluerit, dimiſſa illa, quam accepit in uxorem, & abſolutione obtenta, injuncta *d* ſibi pœnitentia de utroque exceſſu, poſt eam peractam diſpenſative poteris ei Diaconatus officium reddere, & ſi perfectæ vitæ, & converſationis fuerit, eum in Presbyterum ordinare. Subdiaconum autem, ſive hominem interfecerit, ſive non, matrimonium non poſſe contrahere, ſacrorum canonum cenſura demonſtrat.

CAP. II.

Subdiaconus matrimonium contrahere non poteſt.

Idem *Cenoman. Epiſcopo.* (*an.* 1180.)

EX literarum *e* tuarum tenore accepimus, quod lator præſentium in Subdiaconatus officio conſtitutus, quandam ſibi in conjugem copulavit, quam eundam abjurare feciſti. Super quo prud. tuam in Domino commendamus, mandantes, quatenus ſi ad monaſticum *a* ordinem tranſire voluerit, & tibi poſt laudabilem converſationem ipſius viſum fuerit, eum ad majores ordines promoveri concedas: quod *a* ſi ad religionem ſe transferre noluerit, eum neque in Subdiaconatu miniſtrare, neque ad altiores permittas ordines promoveri, in minoribus tamen ordinibus poterit miniſtrare.

CAP. III.

Votum ſolenne impedit, & dirimit matrimonium poſt contractum: votum ſimplex tantum impedit contrahendum, ſed non dirimit poſt contractum.

Idem *Vigorien.* b *Epiſcopo.* (*an.* 1180.)

MEminimus *c*: [*& infra.* r] Reſpondemus, quod ſi quiſquam, qui ſe religioni devovit, & habitu ſuſcepto profeſſionem fecit, poſtmodum ſibi aliquam copulaverit, eſt cogendus ab ea recedere, & ad Eccleſiam, cui ſe contulit, ſine contradictione tranſire. Verum ſi nec habitum ſuſcepit, nec profeſſionem, ſed votum ſolummodo fecit, & ſe ad religionem tranſiturum promiſit: licet poſtea matrimonium contraxerit, non eſt cogendus ad religionem tranſire, & matrimoniale votum reſcindere.

[*r Nos ex parte tua quæſtionem hujuſmodi audiſſe, ſi utrum illi, qui ſe ad religionem coram Epiſcopo devoverunt tranſituros, & habitum religionis ſuſcipiunt, ſi poſtmodum uxores duxerint, cogendi ſunt eas dimittere, & ad Eccleſiam, cui ſe contulerant, redire.*]

CAP. IV.

Suſceptio habitus Profeſſorum extra religionem a non habente poteſtatem incorporandi religioni, impedit in dubio matrimonium contrahendum, ſed non dirimit contractum. h. h. ſecundum intellectum, quem tenet Panormitanus.

Idem *Lucen. Epiſcopo.* [*an.* 1180.]

COnſuluit *d* nos tua Fraternitas, quid faciendum ſit de nobili muliere, quæ veſtibus pretioſis abjectis mutavit habitum, & de manu Presbyteri velamen aſſumpſit, ſed non renunciavit propriis, nec intravit clauſtrum, nec in manu alicujus Epiſcopi, Abbatis, vel Abbatiſſæ, aut ſuper altari profeſſa eſt, vel obedientiam promiſit: poſtmodum vero elapſo anno [abjecto religionis habitu] cuidam nobili nupſit. Conſultationi tuæ taliter reſpondemus, quod ſicut ſimplex votum *e* matrimonium impedit contrahendum, & non dirimit jam contractum: ita habitus ſine profeſſione ſuſceptus, ne contrahatur, impedit, ſed contractum nequaquam diſſolvit.

CAP. V.

Votum caſtitatis de præſenti impedit matrimonium contrahendum: Eccleſia tamen ex cauſa matrimonium contrahi quandoque permittit. h. d. inhærendo literæ.

Idem.

VEniens *f* ad præſentiam noſtram M. Eremita propoſuit, quod I. mulier cuidam viro abſenti fide data ſe nupturam promiſit, ſed poſtmodum audiens plura de ſeveritate ipſius, ei noluit copulari. Cum itaque timeret, ne illi nubere cogeretur, in manibus ſuis continentiæ votum promiſit, non tamen locum, aut veſtem mutavit, quo audito vir aliam ſibi copulavit. Nos itaque attendentes tutius eſſe, ut præfata mulier poſt fidem, & votum ſimpliciter oblatum matrimonium contrahat, quam fornicationis reatum incurrat *e* mandamus, quatenus ſi plus non proceſſit, ſibi de fide mentita, & voto violato congruam ſatisfactionem indicas, & ei, cui vult, nubendi in Domino licentiam tribuere non poſtponas.

Votum

---

a Illuſtris eſt hæc decret. de cujus intellectu præter D. Scotum l. 4. ſent. diſt. 29. q. 2. art. 2. & 3. Adrianum ſuper 4. q. 7. de matr. & Covarruviam citatum ſuper gloſſ. c. præcedentis. b *Licet aliæ.* c *C. 1. eod. tit. in 1. comp. & poſt Conc. Later. p. 26. c. 21.* d *al. ita: injuncta quoque ſibi, &c.* e *C. 2. eod. tit. in 1. compil. & poſt conc. part. 50. c. 59.* a *Vox, monaſticum, deeſt in omnib. manuſcr.*

a *Al. qui ſi ad religionem ſe conſerve.* b *l'Vigorienſi. al. VVigorn.* c *Cap. 6. eod. tit. in 1. compil. & poſt Conc. Lat. p. 6. c. 9.* d *Cap. 7. eod. tit. in 1. compil. & poſt Conc. Lat. p. 45. c. 4.* e *Vid. omnino citatos paulo ante in c. meminimus. eod. tit.* f *Cap. 8. eod. tit. in 1. compil. & poſt Conc. p. 4. c. 10.*

Digitized by Google

CAP. VI.

Votum ſimplex impedit ſponſalia de futuro, non autem dirimit matrimonium ſequens: ſecus in voto ſolenni.

Celeſtinus III. (*an.* 1195.)

RUrſus *a* quidam votum caſtitatis emittens, juravit ſe quandam ducturum poſtea in uxorem. Unde a fraternitate tua requiſiti arbitramur, quod cum ſimplex votum apud Deum non minus obliget, quam ſolenne: pro eo quod juravit temere, pœnitentiam agat, & votum, quod Deo fecit, ſtudeat obſervare. Quod ſi poſtquam hujuſmodi præſtitit juramentum, ad nuptias proprio motu convolaſſet; cum votum ſimplex matrimonium impediat contrahendum, non tamen dirimat jam contractum, nihil ambiguitatis quæſtio tua continere videtur.

CAP. VII.

Votum ſolenne impedit, & dirimit matrimonium poſt contractum.

Innocentius III. *Libonen. & Colimbrien. Epiſcopis.* (*an.* 1212. *in Hiſpaniam.*)

INſinuante *b* I. nobili muliere, noſtro eſt Apoſtolatui reſeratum, quod a quibuſdam curialibus fuit Regi Legionen. pro ipſius copula ſupplicatum: quod cum ad conſanguineorum ejus notitiam perveniſſet, ut maritum acciperet, ei ſub obteſtatione Regia ſuggeſſerunt: ipſa vero, quod tunc nollet nubere proteſtans, conſilium accepit ab eis, quod votum emitteret caſtitatis, quod in manibus cujuſdam de fratribus ſancti Aug. fecit, eo adjecto tenore, ut in domo propria cum omni ſubſtantia ſua remaneret. Sane in ejuſdem ordinis habitu biennio poſt permanſit, licet id ſe invitam feciſſe aſſerat & coactam, non tam metu Regio, quam parentum: [*& inf.* 1.] Tandem attendens, quod invita votum emiſerit, eo dimiſſo de parentum conſilio, P. Michaeli *c* publice fuit matrimonialiter copulata: de quo *d* quatuor ſuſtulit filios tempore procedente: [*& infra.* 2.] Nos igitur attendentes, quod in emiſſione voti, quod præceſſit, nulla vel modica coactio affuiſſet, quam patientia, & perſeverantia ſequentis temporis penitus profugavit, & quod ſequens conjunctio potius iniqua fuit, & violenter extorta: mandamus, quatenus ſi præmiſſis veritas ſuffragatur præfatam mulierem ad male dimiſſum religionis habitum reaſſumendum, & ſervandum quod vovit, monere & inducere procuretis, & (ſi opus fuerit) per cenſuram Eccleſiaſticam coercere.

[1 *Poſt hæc eidem Regi quod fecerat indicavit, quod approbans, vetuit, ne quis ea nolente domum intraret ipſius, vel exinde aliquid exportaret. Interim vero tempore modico elabente P. Curialis regias literas ſecum portans, & F. Ferandi dictæ mulieris domum intrantes, ut ipſe P. vi ſaltem eam duceret in uxorem, acceperunt ab ipſa, quod ſi eam idem P. duceret, ipſius manibus interiret. Poſtea vero dimiſſis domo, & omnibus, quæ habebat, in domo cujuſdam Judæi per tres, in Eccleſia vero S. M. de Neiga per ſex latuit ſeptimanas, ita quod exinde propter neceſſitates humanas etiam egredi non auderet, tandem ſe coactam videns, & omnibus deſtitutam, &c.*]

[2 *Verum quia ſalutem animæ deſiderat omnibus anteferre, ac metuens, quod hujuſmodi conjunctio licita non exiſtat, quid ſuper his tenere debeat, edoceri reſponſo noſtro ſuppliciter poſtulavit.*]

TITULUS VII.

DE EO, QUI DUXIT IN MATRIMONIUM, QUAM POLLUIT PER ADULTERIUM.

CAP. I.

Si quis vivente uxore contrahit cum ſecunda hoc ignorante, prima mortua ad ſui petitionem non ſeparabitur a ſecunda.

Alexander III. *Abbati ſancti Albani.* (*an.* 1180.)

PRopoſitum *a* eſt nobis, quod vir quidam uxorem habens ſibi aliam hujuſmodi rei inſciam copulavit: ſed prima mortua nititur diſcedere a ſecunda: (*& infra.* 1) Licet autem in canonibus habeatur, *b* ut nullus copulet matrimonio, quam prius polluerat adulterio, & illam maxime, cui fidem dederat uxore ſua vivente, vel quæ machinata eſt in mortem uxoris: quia tamen præfata mulier erat inſcia, quod ille aliam haberet uxorem viventem, nec dignum eſt, ut prædictus vir, qui ſcienter contra canones venerat, lucrum de ſuo dolo reportet: Conſultationi tuæ taliter reſpondemus, quod niſi mulier divortium petat, ad petitionem viri non ſunt aliquatenus ſeparandi.

[1 *Aſſerens, quod uxore vivente eam non licuit ſibi copulare.*]

CAP. II.

Si vivente prima uxore, & non cognita, quis contrexit cum ſecunda ſcienter, & eam cognovit, etiam mortua prima, ſecundam habere non poteſt: ſecus ſi prima erat non legitima uxor.

Idem *Abbati de Femibus.* (*an.* 1180.)

SIgnificavit *c* nobis O. Andegavenſis: [*& inf.* 1] Mandamus quatenus ſi conſtiterit, quod eidem O. tanta vis illata fuerit, quod non ſponte in primam conſenſerit, nec poſt præſtitum juramentum ipſam carnaliter cognoverit, propter hoc non dimittas, quin ad aliam, quam poſtea in uxorem accepit, revertendi liberam tribuas facultatem. Alioquin ſibi ne ad ſecundam revertatur ſub interminatione anathematis inhibens, des ei licentiam ducendi aliam in uxorem.

[1 *Parochianus Eboracen. Eccleſiæ per W. de Ramar. qui eſt ex hac luce ſubtractus, capiens eum, tamdiu in vinculis ferreis, & carcere tenuit, donec ipſum jurare coegit, quod A. mulierem duceret in uxorem. Cum autem vincula, & carcerem evaſiſſet, aliam uxorem accepit, de qua filios procreavit. Poſtea vero idem O. a præfata A. coram ven. fratre n. Eboracen. Archiepiſcopo Apoſtol. ſed. Leg. tractus in cauſam, coactus eſt juramento firmare, quod ad illam, quam ſponte in uxorem acceperat, non accederet, donec lis eſſet judicio Eccleſiaſtico terminata. Cæterum quia priuſquam de cauſa cognoſcitur legitime, prænominata A. diem clauſit extremum, prædictus O. ad eandem, de qua filios habuit, reverti non audet, inde eſt quod d. v. A. ſ.*]

CAP. III.

Non poteſt quis cum illa contrahere, quam uxore vivente cognovit, ſi machinata fuit in mortem uxoris.

Idem *Baranen.* *d* *Epiſcopo.* (*an.* 1180.)

SUper hoc *e*, quod quæſiviſti, an liceat alicui cum ea contrahere matrimonium, quam uxore ſua vivente ſibi de facto matrimonio copulavit: Taliter reſpondemus, quod ſi adultera aſt in mortem uxoris aliquid machinata, ſive fidem dedit, ſive non, quod ea defuncta hanc eſſet ducturus, ſecundum canones ab ejus conſortio prohibetur, & hæc prohibitio perpetuo eſt ſervanda.

CAP. IV.

Qui vivente uxore, etiam ab eo ſeparata quoad torum, ſecundam conſciam duxit uxorem, prima mortua ſeparabitur a ſecunda, ſed cum alia contrahere poterit.

Clemens III. (*an.* 1190. *Romæ.*)

EX literarum *f* tuarum inſinuatione accepimus, quod T. uxorem ſuam in adulterio deprehenſam, de tui anteceſ-

a C. 2. *eod. tit. in* 2. *compil.* b *Cap.* 1. *eod. tit. in* 3. *compil. vid. Sot.* 4. *ſent. diſt.* 38. *q.* 2. *& citatos in præced. capit.* c *alias Michaeli P. filio Michaelis.* d *In antiqua comp. de quo, &c.*

a *Cap.* 1. *eod. tit. in* 1. *compil. & poſt Conc. Lat. part.* 6. *c.* 1. *vide Magiſtr.* 4. *ſent. diſt.* 35. §. *ſolet etiam quæri.* b *al. habeatur expreſſum.* c *Cap.* 2. *eod. tit. in* 1. *comp. & poſt Conc. Later. part.* 6. *c.* 13. d *Bavaren al. Banaten., ſed Belnacen. Bajonen. Batanien. & Baren. agnoſcenda, cætera rejicienda ſunt.* e *Cap.* 1. *eod. tit. in* 2. *compil. & poſt Conc. Lat. p.* 6. *c.* 26. f *Cap.* 2. *eod. tit. in* 2. *compil.*

teceſſoris aſſenſu objecit: quæ poſtmodum accepit *a* habitum monachalem: ſed dictus T. antequam illa decederet, aliam ſuperinduxit *b*, & plures ſuſcepit filios ex eadem: [*& infra.* 1] Frat. t. igitur reſp. quod illos debes ab invicem ſeparare. Idem vero vir, indicta ei de adulterio pœnitentia, aliam ducere poterit in uxorem.

[1 *Cæterum quia ſupradicta mulier deceſſit, quid ſuper ſecunda copula fieri debeat, ſedem duxiſti Apoſt. conſulendam.*]

CAP. V.

Qui vivente uxore legitima cum ſecunda contrahit adultera, etiam prima mortua ſeparabitur a ſecunda, etiamſi longo tempore ei cohabitaverit, & filios ex ea ſuſcepit.

Idem *c* (*an.* 1190. *Romæ.*)

CUm *d* haberet uxorem legitimam A. nomine I. lator præſentium, cum M. adulterium perpetravit. Cumque ſuper hoc fuiſſet in jus vocatus, abjuravit adulteram, & poſtmodum juramento contempto, vivente legitima cum ea matrimonium contrahere, & ipſi diu cohabitare præſumpſit: demum prædicta A. de præſenti luce ſubtracta, memoratus I. cum adultera per decennium eſt moratus, de qua decem filios procreavit. Tale ergo damus conſult. ſ. reſponſum, ut ſeparentur *e* omnino, & eis injuncta pœnitentia, perpetua continentia indicatur: præſertim cum in dies ſuos ambo proceſſerint, & tamdiu publice in adulterio, & perjurio ex certa ſcientia perdurantes, Eccleſiam in gravi ſcandalo perturbaverint. Noſti enim, quod Leo Papa ſtatuit, ut nullus ducat in matrimonium, quam adulterio polluit: & quod hic plus proceſſum fuit, quam ſi fides præſtita duntaxat fuiſſet adulteræ, ut defuncta legitime eam duceret in uxorem; cum eadem etiam prima *f* vivente, quaſi matrimonialiter mœchæ mœchus adhærere præſumpſit, & ſacramentum ſuum temere violare: quod utrique connubium (ubi etiam nulla interceſſit *g* religio juramenti) tam *h* Gregor. Papa, quam Triburien. Synodus *i* deteſtatur, & utrumque hoc modo conjunctum præcepit publicæ *k* pœnitentiæ ſubjici, ac perpetuo ſine ulla ſpe conjugii permanere. Nec aliquod eiſdem I. & M. adminiculum afferunt, ut ſimul maneant, quod decennio cohabitaverant *l* ad invicem, ac decem filios ſuſceperant *m*: cum multiplicitas prolis ita ſuſceptæ magis eorum crimen exaggeret, & diuturnitas temporis peccatum non minuat, ſed augmentet. Solicitudinis tamen tuæ intererit, ut uterque liberis ſuis, ſecundum quod eis ſuppetunt facultates, neceſſaria ſubminiſtret.

CAP. VI.

Si quis mortua uxore contrahit cum ea, quam vivente uxore ſine fidei datione cognoverat, tenet matrimonium, dummodo in mortem defunctæ neuter fuerit machinatus.

Innocentius III. *Epiſcopo Spoletano.* (*an.* 1212.)

SIgnificaſti *n* nobis, quod cum P. civis Spoletanus quandam M. mulierem duxiſſet legitime in uxorem, ea relicta, cuidam meretrici adhæſit: [*& inf.* 1] Verum cum uxor ipſius eſſet viam univerſæ carnis ingreſſa, meretricem, cui adhæſerat, deſponſavit. Nos igitur inquiſitioni tuæ taliter reſpondemus, quod niſi alter eorum in mortem uxoris defunctæ fuerit machinatus, vel ea vivente ſibi fidem dederit *o* de matrimonio contrahendo, legitimum judices matrimonium ſupradictum, excommunicato munus abſolutionis (ſi petierit) juxta formam Eccleſiæ impenſurus.

a *Suſcepit.* b *ſuperduxit.* c *In veteri comp. hoc caput Celeſtin. III. præcedens vero Clemen. III. tribuitur.* d *Cap.* 2. *eod. tit. in* 2. *comp.* e *Vid. Bert. in l. Claudius. D. de his quibus ut indignis.* f *Vox*, prima, *deeſt in antiq. nec debet eſſe, ut conſtat ex pl. verb. eod.* g *interceſſiſſet.* h *Vid. Hoſt. hic inducentem verba Greg. auctor.* i *Cap.* 40. *&* 51. k *publice.* l *cohabitaverint.* m *ſuſceperint.* n *C.* 1. *eod. tit. in* 3. *compil.* o *dederint.*

[1 *Et cum ab ejus contubernio ad torum non poſſet legitimum revocari, vos in eum excommunicationis ſententiam protuliſtis.*]

CAP. VII.

Si quis vivente prima ſecundam hujus rei inſciam duxerit uxorem: mortua prima, licite remanet cum ſecunda, novo conſenſu interveniente.

Idem *Meſſanen. Capitulo* (*an.* 1212.)

VEniens *a* ad præſentiam noſtram G. laicus humili inſinuatione monſtravit, quod cum in civitate Lemovicen. quandam ſibi matrimonialiter copulaſſet, ab ea recedens Meſſanam advenit, ubi M. mulierem inſciam, quod aliam haberet uxorem, ſibi ſolenniter copulavit: verum cum eidem pœnitentia fuiſſet injuncta, ut ad legitimam rediret uxorem, & ipſe propter hoc in ſuam patriam rediiſſet, uxorem ſuam inveniens carnis debita perſolviſſe, ad Meſſanam rediit civitatem, & ſupradictæ M. tanquam legitimæ cohabitavit uxori: [*& inf.* 1] Licet autem vivente uxore legitima prædictam M. ſibi copulare nequiverit in uxorem, quia tamen uxore defuncta, utpote a lege ipſius ſolutus, in eandem M. de novo potuit matrimonialiter conſentire, dummodo non præſtiterit fidem adulteræ, vel machinatus fuerit in mortem uxoris: mandamus, quatenus ſi eſt ita, eidem G. ut ſupradictæ M. affectu adhæreat conjugali, licentiam concedatis.

[1 *Nunc autem impoſitam ſibi pro priori exceſſu pœnitentiam agens humiliter, & devote, cohabitandi eidem M. a nobis licentiam poſtulavit.*]

CAP. VIII.

Contrahens cum ſecunda, vivente prima, quam tamen non cognovit, nec ante contractum, nec poſt, mortua prima poteſt contrahere cum ſecunda.

Gregorius IX. *Fratri R.* (*an.* 1236.)

SI quis uxore vivente fide data promiſit aliam ſe ducturum, vel cum ipſa de facto contraxit, ſi nec ante, nec poſt (legitima ejus ſuperſtite) cognovit eandem: quamvis utrique ipſorum pro eo, quod in hoc graviter deliquerint, ſit pœnitentia injungenda: non eſt tamen matrimonium, quod cum ea contraxit, poſt uxoris obitum dirimendum. Cæterum tolerari non debet, ſi prius, vel poſtea, dum vixerit *b* uxor ipſius, illam adulterio polluiſſet.

TITULUS VIII.

DE CONJUGIO *c* LEPROSORUM.

CAP. I.

Lepra ſuperveniens non diſſolvit matrimonium, nec matrimonii effectum: ideo ad invicem maritali affectione conjuncti ſe tractare debent, aut ad perpetuam continentiam vovendam induci.

Alexander III. *Cantuarien. Archiepiſcopo.* (*an.* 1180.)

PErvenit *d* ad nos, quod cum hi, qui lepræ morbum incurrunt, de conſuetudine generali, a communione hominum ſeparentur, nec uxores viros, nec viri uxores taliter ægrotantes ſequuntur. Quoniam igitur cum vir & uxor una caro ſint, non debet alter ſine altero eſſe diutius: mandamus, quatenus ut uxores viros, & viri uxores, qui lepræ morbum incurrunt, ſequantur, & eis conjugali affectione miniſtrent, ſolicitis exhortationibus inducere non poſtponas. Si vero ad hoc induci non poterunt, eis arctius injungas, ut uterque altero vivente continentiam ſervet: Quod ſi mandatum tuum ſervare contempſerint, vinculo excommunicationis adſtringas.

CAP.

a *Cap.* 2. *eod. tit. in* 3. *compil.* b *vixit.* c *Vid. B. Thom.* 4. *ſent. diſt.* 32. *q.* 1. *art.* 2. d *Cap.* 1. *eod. tit. in* 1. *compil. & poſt Conc. Lat. p.* 37. *c.* 2.

C A P. II.

Conjuges propter lepram ſeparandi non ſunt a conjugio, & lep:oſi contrahere poſſunt matrimonium: & invicem ſibi reddere debitum tenentur.

Idem *Bajonen.* a *Epiſcopo.* (*an.* 1180.)

QUoniam *b* nemini licet (excepta canſa fornicationis) uxorem dimittere : conſtat , quod ſive mulier lepra pe:cuſſa fuerit , ſeu alia *c* gravi infirmitate detenta , non eſt a viro propterea ſeparanda , vel etiam dimittenda . Leproſi autem ſi continere nolant, & aliquem, quæ ſibi nubere velit, invenerint , liberum eſt eis ad matrimonium convolare . Quod ſi virum, ſive uxorem leproſum fieri contigerit , & infirmus a ſano carnele debitum exigat, generali præcepto Apoſtoli, quod exigitur, eſt ſolvendum: cui præcepto nulla in hoc caſu exceptio invenitur.

C A P. III.

Sponſalia de futuro præciſe non compellunt ad contrahendum matrimonium cum leproſo, lepra poſt ſponſalia ſuperveniente.

Urbanus III. *Epiſcopo Florentino.* (*an.* 1186.)

LIteres *d*: [*& infra.* 1] Quia poſtulaſti , utrum ſi poſt ſponſalia de futuro inter legitimas perſonas contracta, antequam a viro mulier traducatur , alter eorum lepræ morbum incurrat, alius ad conſummandam copulam maritalem compelli debeat? Reſpondemus, quod ed eam accipiendam cogi non debet , cum nondum inter eos metrimonium fuerit conſummatum .

(1 *Tuæ frat. debita benignitate ſuſcepimus, quibus certiores de ſinceritate fidei tuæ, & devotionis affectu, ad honorem, & commodum tuum ebundantius provocamur. Verum*)

TITULUS IX.

DE CONJUGIO SERVORUM.

C A P. I.

Servus contradicente Domino matrimonium contrahere poteſt, ſed propter hoc non liberatur a ſervitiis Domino debitis.

Adrianus *Sonſteburgen.* f *Archiepiſc.* (*an.* 790.)

DIgnum eſt *g*: [*& infra.* 1] Sane juxta verbum Apoſtoli *h*, ſicut in Chriſto Jeſu , neque liber , neque ſervus eſt a ſacramentis Eccleſiæ removendus , ita nec inter ſervos matrimonia debent ullatenus prohiberi : & ſi contradicentibus Dominis , & invitis contracta fuerint , nulla ratione ſunt propter hoc diſſolvenda . Debita tamen , & conſueta ſervitia non minus debent propriis Dominis exhiberi.

(1 *Et a rationis tramite non diſcordat, quod ea, quæ dubietatis in ſe videntur ſcrupulum continere, ad Apoſt. ſed. judicium referantur, ut inde Chriſtifideles in dubiis certitudinem ſe gaudeant invenire, unde noſcuntur magiſterium fidei ſuſcepiſſe. Tua vero Fr. de ſervorum conjugiis, quæ inviteis, & contradicentibus dominis contrahuntur, quid fieri debeat, Apoſtolatui noſtro, ſicut bene meminimus, requiſivit , ſuper quo tibi duximus reſpondendum.*)

C A P. II.

Separatur matrimonium, quando liber ignoranter cum ancilla contraxerit, niſi poſtea hoc ſciens illam cognovit.

Alexander III. *Præpoſito, & Priori Mortarienſi.* (*an.* 1170.)

PRopoſuit *i* nobis M. mulier , quod cum vir ejus cum ea diutius permanſiſſet, notam ei ſervilis *k* conditionis objecit, eſſerens eam eſſe ancillam, quam liberam eſſe credebat , cum eam duxit in uxorem : [*& inf.* 1] Mandamus, quatenus ſi conſtiterit , quod idem vir præfatam mulierem, poſtquem illam audivit eſſe ancillam, carnaliter cognovit, ipſum monitione præmiſſa compellatis , *a* ut eam ſicut uxorem maritali affectione pertractet . Si vero aliter fuerit , & ſententiam divortii proferri contingat , *b* mulieri pecuniam, quam præfato viro pro dote conceſſit , reſtitui faciatis .

(1 *Cum autem in præſentia ven. f. n. Aſtienſis Epiſcopi tractaretur negotium, mulier, quia ibi gravari timebat, ad noſtram audientiam appellavit. Quia igitur tam ea , quam viro ſuo vivente poſt aliquantulam moram præfatus vir inconcuſſa lite receſſit, d. v. p. a. ſ.*)

C A P. III.

Si conſuetudo eſt in loco, quod partus conditionem patris ſequatur, natus ex libero, & ancilla liber eſt , & ut liber matrimonium contrahit.

Urbanus III. *Ariminen. Epiſcopo.* (*an.* 1187.)

LIcet *c*: [*& inf.* 1] Sane ſuper eo , quod fuit propoſitum, an mulier poſſit divortium poſtulare, pro eo quod vir, cum quo ſuæ conditionis ignara contraxit , ſervus monaſterii proponatur, cum econtra idem vir patrem ſuum , cujus conditionem ſecundum leges *d* provinciæ ſequeretur, tempore mortis pro libero ſe geſſiſſe, & jam elapſo decennio , nec patris , nec ſuo nomine ſe ſtatus controverſiam paſſum conſtanter affirmet: videtur nobis ratione temporis, & favore libertatis, pro parte viri ſecurius judicandum.

[1 *Ad ea, ſuper quibus nos fr. tua conſulere voluit , te ſufficere arbitremur: quia tamen ad majorem certitudinem judicium noſtrum paſtorali ſolicitudine requiris , nos ad inquiſitiones veſtras officii noſtri fine debito reſpondemus.*]

C A P. IV.

Si liber contraxit cum ancilla ignoranter, & ex quo ſcivit, non conſenſit , ſeparatur matrimonium , & cum alia contrahere poterit.

Innocentius III. *H. Epiſcopo* e. (*an.* 1212.)

AD noſtram noveris *f* audientiam perveniſſe , quod G. Presbyter Cardin. Apoſtol. ſed. Leg. R. militem a muliere quadam propter conditionis ſeparavit errorem . Ideoque Mandamus , quatenus ſi conſtiterit , quod miles ignoranter contraxit *g* cum ancilla , ita quod poſtquam intellexit conditionem ipſius, nec facto , nec verbo conſenſerit in eandem , propter quod per Card. eundem ab ejus fuerit conſortio ſeparatus, contrahendi cum alia liberam ipſi concedas auctoritate Apoſtolica facultatem .

TITULUS X.

DE NATIS EX LIBERO VENTRE.

Natus ex libera, vel liberta liber eſt.

Gregorius *b* (*an.* 600.)

INdecens eſſe credimus , ut progeniti ex liberta , ſive libera filii ad ſervitium retrahantur. Propterea tibi præcipimus , ut ſi documenta nulla ſint ab Eccleſiæ parte , quæ documentis hujuſmodi debeant obviare , ab ejus moleſtia ſine aliqua retractatione compeſcas eandem: durum eſt enim, ut ſi alii pro mercede libertatem tribuunt, ab Eccleſia, a qua tueri debent , revocentur.

De

a *Baronen.* b *Cap.* 2. *eod. tit. in* 1. *compil. & poſt Conc. Lat. p.* 37. *c.* 3. c *aliqua.* d C. 3. *eod. tit. in* 1. *comp. & poſt Conc. Lat. p.* 50. *c.* 63. e *Vid. Magiſtr. & ibi Doct.* 4. *ſent. diſt.* 36. f *Salzeburgen. al. Saliburgen.* g *Cap.* 2. *eod. tit. in* 1. *comp. & poſt Conc. Lat. ſub Alex. III. p.* 45. *c.* 7. h *ad Gal.* 3. i *Cap.* 2 *eod. tit. in* 1. *compil.* k *Vox*, ſervilis, *deeſt in omnib. antiq. cod.*

a *Cogatis.* b *contigerit.* c *Cap.* 3. *eod. tit. in* 1. *comp. vid B. Thom.* 4. *ſent. diſt.* 36. *q.* 1. *art.* 4. *& omnino textum, & ibi gloſſ. Arct. & Doct. in* §. 1. *Inſtit. de ingenuis* d *legem.* e *In antiq. libr. ut plurimum ita: N. Epiſcopo.* f *Cap.* 1. *eod. tit. in* 3 *compilat. vid. Sot.* 4. *ſent. diſt.* 35. *q.* 1. *art.* 2 g *contraxerit.* h *In aliquot vet. cod. additur, IX. ſed mendoſe, cum ſit Greg. I. lib.* 3. *ep.* 53. *Regiſtr. Ivo p.* 26. *c.* 73. *& C.* 1. *eod. tit. in* 1. *comp.*

TITULUS XI.
DE COGNATIONE *a* SPIRITUALI.
CAP. I.

Filii duorum compatrum, per quorum neutrum deventum eſt ad compaternitatem, licite contrahunt, niſi conſuetudo repugnet: ſeparantur autem, ſi per eorum alterum, vel utrumque compaternitas eſt contracta. h. d. cum cap. ſuper eo, inf. eod.

Alexander III. *Saler Archiepiſcopo.* [*an.* 1180.]

UTrum autem *b* filii, aut filiæ ante, vel poſt compaternitatem geniti, poſſint ad invicem copulari, canones ſecundum diverſorum locorum conſuetudines contrarii inveniuntur. Et licet primus canon exinde editus natos poſt compaternitatem ad invicem copulari prohibeat: alter tamen canon poſterius editus, primum videtur corrigere: per quem ſtatuitur, ut ſive ante, ſive poſt compaternitatem geniti ſint, ſimul poſſint conjungi, excepta illa perſona duntaxat, per quam ad compaternitatem venitur. Unde nobis videtur, ut ſecundum poſteriorem canonem debeat obſervari: niſi conſuetudo Eccleſiæ, quæ ſcandalum generet, aliter ſe habere noſcatur.

CAP. II.

Compaternitas ſcienter, vel ignoranter ſuperveniens inter conjuges, conjugium non diſſolvit.

Idem *eidem.*

SI vir, vel mulier ſcienter, *c* vel ignoranter filium ſuum de ſacro fonte ſuſceperit, an propter hoc ſeparari debeant? Conſult. t. t. reſpondemus, quod quamvis generaliter ſit inſtitutum, ut debeant ſeparari, quidam tamen humanius ſentientes aliter ſtatuerunt. Ideoque nobis videtur, quod ſive ex ignorantia, ſive ex malitia id fecerint, non ſunt ab invicem ſeparandi, nec alter alteri debitum debet ſubtrahere, niſi ad continentiam ſervandam poſſint induci: quia ſi ex ignorantia id factum eſt, eos ignorantia excuſare videtur: ſi ex malitia, eis ſua fraus non debet patrocinari, vel dolus.

CAP. III.

Filii duorum compatrum, per quorum neutrum deventum eſt ad compaternitatem, licite invitum contrahunt matrimonium: ſi tamen ſubeſt conſuetudo impediens, & dirimens talia matrimonia, ſervanda eſt loci conſuetudo. h. d. ſecundum intellectum magis communem, attingendo mentem capituli ...

Idem *Vigilien. Epiſ.* (*an.* 1180. *Romæ in Apuliam.*)

SUper eo, quod a nobis tua Fraternitas requiſivit de duorum compatrum filiis: Reſpondemus, quod ſi tales filii fuerint, per quorum alterum, vel utrumque parentes ad compaternitatem venerunt, eos conjungi nulla ratione ſinineas, & conjunctos Pontificali auctoritate non differas ſeparare. Cæterum ſi per neutrum eorum ad compaternitatem ventum fuerit, de his te volumus conſuetudinem tuæ Metropolitanæ Eccleſiæ, vel aliarum circumpoſitarum inquirere, & diligentius imitari, ita quod ſi ejuſdem Eccleſiæ conſuetudo habeat inter eos non ſuſtinere conjugium fieri, nec factum firmitatis robur habere: tu ſimili modo in Eccleſia tibi commiſſa conjugium hujuſmodi fieri non permittas: & ſi quos taliter conjunctos inveneris, juxta earundem Eccleſiarum conſuetudinem ipſos ſeparare *e* ab invicem non *f* omittas. Verum ſi de conſuetudine habeatur, ut talia conjugia permittantur, id in Eccleſia tua diſſimulare poteris, ita quod nec contradicere, nec tuum videaris præſtare aſſenſum: quia ſicut grave eſt antiquam conſuetudinem circumadjacentium Eccleſiarum ſuper his contemnere; ſic quoque gravius videtur, ſi propter eam hujuſmodi conjugiis tuum indulges aſſenſum, cum poſſet ſic in exemplum aſſumi.

a De mat. hujus tit. præt. Doct. vid. Theol. & præ aliis B. Thomam. Sot. 4. ſent. diſt. 42. b C. 1. *eod. tit. in* 1. *compil. & poſt Conc. Lateran. ſub Alex. III. p.* 32. *eod. c.* 1. c C. 2. *ead. tit. in* 1. *comp.* d C. 3. *ead. tit in* 1. *comp. Vide Trid. Conc. initio tit. ...atum.* e *ſeparari.* f *dimittas.*

CAP. IV.

Inter patrem baptizati, & uxorem levantis prius ab eo cognitam, contrahitur compaternitas efficax ad matrimonium dirimendum.

Clemens III. [*an.* 1190.]

MArtinus *a* Bertham duxit uxorem, Tebergam ſibi copulavit Lotharius, qui Berthæ, & Martini filium de ſacro fonte ſuſcepit. L. vero, & B. ſublatis de medio, M. cum T. prælata contraxit. Nos autem conſult. t. t. duximus reſpondendum, quod cum ſecundum verbum Domini vir, & mulier efficiantur per connubium una caro, liquidum eſt Tebergam non poſſe matrimonialiter copulari Martino, qui compater ejus fuerat, cum quo una caro Teberga noſcitur extitiſſe.

CAP. V.

Compaternitas per catechiſmum contracta impedit matrimonium contrahendum, ſed contractum non dirimit.

Idem.

COntracto *b* matrimonio inter P. & A. uxorem ſuam, quidam conſanguinei ejuſdem A. contra matrimonium objecerunt, quod eadem in primo ſacrati ſalis pabulo, filium quondam *c* concubinæ ipſius P. tenuit: [*& inf.* 1] Verum, ſi conſtaret vera eſſe, quæ diximus, non iden tamen contractum matrimonium ſolveretur: quæ res via contrahendo matrimonio impedimentum efferret. Ideoque mandamus, quatenus præfatum P. auctoritate noſtra injunges, ut memoratam A. ſicut uxorem maritali affectione pertractet, & carnale debitum ab ea licenter exigat, & perſolvat, ſive ipſam ante matrimonium contractum cum P. ſive poſtea conſtiterit hoc egiſſe: dum tamen, ſi in fraudem hoc fecerit cauſa matrimonii ſeparandi, pœnitentiam pro præſumptione accipiat, matrimonio in ſua firmitate durante.

[1 *Cum fuit primum in Eccleſia Dei inductum, & propter hoc tuam præſentiam adeuntes, dicebant ipſam à viro debere per tuum judicium ſeparari. Tua vero F. ſicut accepimus, cauſa non cognita, eis carnale commercium interdixit, prohibens etiam ipſi P. ne debitum ab uxore requireret.*]

CAP. VI.

Inter patrem baptizati, & levantem, ſeu tenentem baptizatum contrahitur cognatio ſpiritualis valida ad impediendum, & dirimendum matrimonium poſt contractum.

Innocentius III. *Epiſcopo, & Archidiac. Linconien.* (*an.* 1212.)

VEniens *d* ad Apoſtolicam ſedem C. *e* Anglicus: [*& inf.* 1] Mandamus, quatenus ſi conſtiterit H. mulierem prædicti viri filium de ſacro fonte levaſſe, antequam eam deſponſaſſet uxorem, vos inter eos divortium appellat. poſtpoſita celebretis.

[1 *Natione nobis expoſuit, quod cum olim in adoleſcentia conſtitutus mulieri cuidam adhæſiſſet, quam tamen quidam alius ante cognoverat, de conſilio matris ſuæ factum eſt, ut eadem mulier quendam puerum, quem de alia ſuſcitaverat ipſe ſuſceperat, de ſacro fonte levaret, ad ſuſpicionem, & infamiam utriuſque delendam. Deinde vero cum in ejus amore vehementius exardeſceret, abſque conſilio amicorum eam clanculo deſponſavit. Cumque prolem ex ea procreare non poſſet, & increpationes à patre ſuo graviſſimas ſuſtineret, quod eam deſponſando deliquerat revolvens in animo, ipſa dimiſſa, cauſa orationis Hieroſolymam eſt profectus. Verum cum idem rediens de partibus transmarinis prolem eam ſuſcepiſſe ab alio inveniſſet, ei noluit adhærere: ſed propter adulterium, quod commiſiſſe taliter videbatur, ea omnino*

a Cap. 1. *eod. tit. in* 2. *comp.* b Cap. 2. *eod. tit. in* 2. *comp. Vid. citatos in c. proximo præcedenti.* c *al. quondam.* d Cap. 1 *eod. tit. in* 3. *comp. Concordat. Conc. Trid. ſeſſ.* 24. *de reform. matr. c.* 2. *adde citatos in ſuperioribus.* e *E.*

uo dimiſſa, ad longinquam ſe tranſtulit regionem: & ad Ebugien: tandem veniens civitatem, quandam ibidem cum terra, & dote decenti, ſibi matrimonialiter copulavit, de qua prolem ſe confeſſus eſt ſuſcepiſſe. Eapropter ſ. v. per Apoſt. ſed.]

CAP. VII.

Si filii duorum compatrum, per quorum alterum deventum eſt ad compaternitatem, matrimonium contrahant, ſeparantur: & tempore contractus ſcientes impedimentum, illud denunciare tenentur.

Idem *Magiſtro S. Canonico Herforden.* (*an.* 1212.)

TUa *a* nos duxit diſcretio conſulendos, an natus ante compaternitatem, filiam compatris patris ſui, vel commatris ſibi poſſit matrimonialiter copulare? & ſi contraxit *b*, an debeant ſeparari? & an conſcii talis matrimonii teneantur illud in publico accuſare? Super quo reſpondemus, quod hujuſmodi perſonæ non poſſunt matrimonium contrahere: & ſi contraxerint, poſſunt ab invicem ſeparari: & qui contractum ſciverint, debent Eccleſiæ illud nunciare.

CAP. VIII.

Inter baptizatum, & filium baptizantis oritur cognatio ſpiritualis, impediens, & dirimens matrimonium inter eos contrahendum. h. d.

Gregorius IX. (*an.* 1235.)

EX literis *c* veſtris accepimus, quod cum Martha mulier coram Officiali Cantuarien. Alanum peteret in virum, & ſe affidatam ab eo, ac carnaliter cognitam per teſtes idoneos probaviſſet: dictorum tandem teſtium depoſitionibus publicatis, idem A. excipiendo propoſuit, quod eam habere non poterat in uxorem, pro eo, quod ipſum pater mulieris ejuſdem, qui ſacerdos extitit *d*, baptizavit. Sed cum idem Officialis exceptione hujuſmodi non admiſſa definitivam tulerit ſententiam contra ipſum, & idem ad ſedem Apoſt. appellaverit: Mandamus, quatenus ſi eſt ita, eundem A. ſuper hoc ab impetitione mulieris abſolvatis ipſius, eidem mulieri perpetuum ſilentium imponentes.

TITULUS XII.
DE COGNATIONE *e* LEGALI.

CAP. UN.

Inter adoptatum, & filiam adoptantis non poteſt durante adoptione conſiſtere matrimonium.

Nicolaus *ad conſulta Bulgarorum.* (*an.* 862. *Roma in Daciam.*)

SI qua *f* per adoptionem mihi ſoror eſſe cœperit, quamdiu durat adoptio, inter me, & ipſam nuptiæ conſiſtere non poſſunt.

TITULUS XIII.
DE EO *g*, QUI COGNOVIT CONSANGUINEAM UXORIS SUÆ, VEL SPONSÆ.

CAP. I.

Affinitas superveniens poſt matrimonium contractum non ſolvit matrimonium, ſed exactionem debiti impedit, & crimen inceſtus inhabilitat quoad matrimonium contrahendum.

Ex Concilio apud Metiam *h*.

SI quis *i* cum filiaſtra ſua ſcienter fornicatus fuerit, nec a matre debitum petere, nec filiam unquam habere poteſt uxorem: nec filiaſtra, nec ille ullo unquam tempore alii *a* ſe poterunt matrimonio copulare.

CAP. II.

Affinitas ſuperveniens per illicitum coitum, diſſolvit ſponſalia de futuro, ſed non matrimonium, & inceſtuoſus contrahere non poteſt.

Alexander III. *Pictavien. Epiſcopo.* (*an.* 1180.)

VEniens *b* ad nos præſentium lator: [*& inf.* 1] Inquiſit. t. t. reſp. quod ſi matrem ſponſæ ſuæ cognovit, & *c* ſponſæ nunquam carnaliter adhæſit, imponenda eſt ei pœnitentia paulo major, quam pro adulterio: qua peracta, vel parte ipſius, poterit ex diſpenſatione cum alia matrimonium contrahere. Cæterum ſi ſponſam cognovit, antequam matrem, vel poſt, nunquam eam, vel aliam poteſt accipere in uxorem.

[1 *Nobis tuæ f. literas præſentavit, ex quarum tenore percepimus, quod quandam in uxorem duxerat, quam quidam ſuaſerunt per menſem, quo eam duxerat, non cognoſcere. Contigit autem, ſicut dicit, quod pater ſponſæ duxit uxorem ſuam, quæ ſponſæ mater erat, quam in ejus lecto jacentem diabolo ſuadente cognovit. Tranſacto vero menſe tam pater, quam alii propinqui coegerunt, ut cum ea matrimonium conſummaret, quod facere noluit, donec tecum ſuper hoc loqueretur.*]

CAP. III.

Non ſeparatur matrimonium ad dictum unius, aſſerentis affinitatem inter conjuges præceſſiſſe.

Idem.

DE illo *d*, qui uxorem fratris, antequam ei matrimonio jungeretur, ſe propoſuit cognoviſſe: Reſpondemus, quod niſi hoc publicum, & notorium fuerit, aut idoneis teſtibus comprobatum, prædictum matrimonium occaſione illa ipſum impetere non permittas.

CAP. IV.

Inceſtuoſus matrimonium contrahere non debet: ſed ſi contrahit, tenet: & tunc tenetur reddere, ſed non poteſt debitum exigere: & non minus tenetur uxori neceſſaria adminiſtrare.

Celeſtinus III. (*an.* 1195.)

TRanſmiſſæ e nobis tuæ literæ demonſtrarunt, quod C. uxore ſua defuncta, filiam ejus, privignam videlicet propriam, copula carnali cognovit: poſtmodum aliam accipiens in uxorem, cum privigna publice tanquam canis ad vomitum rediens, illicitam rem committere non expavit. Quia vero ſuper his conſilium requiſiſti, præſenti pagina reſpondemus, quod legitimæ uxori cohabitans, & neceſſaria ſubminiſtrans, non cognoſcat eam, quamdiu vixerit, niſi ab ea fuerit requiſitus, & tunc ad ipſam non ſine gravi cordis dolore accedat: qui etiam pro inceſtu, & adulterio, donec cum ea permanſerit, juxta moderamen tui arbitrii pœnitentiam agens, poſtmodum ſi ſupervixerit, perpetuo ſine ſpe conjugii permanebit.

CAP. V.

Non ſeparatur matrimonium ad confeſſionem conjugum, qui dicunt affinitatem præceſſiſſe, etiamſi rumor viciniæ conſentiat. Et eſt caſus multum allegabilis, & notabilis.

Idem.

SUper *f* eo, quod poſtulas edoceri, utrum conjugatus, qui ante contractum matrimonium uxoris ſuæ conſanguineam carnali commixtione cognovit, cum id fateatur uterque, & aliqua pars viciniæ hoc acclamare dicatur, ſit ab uxore ſua judicio Eccleſiæ ſeparandus: Tuæ Frater. reſpondemus *g*, quod propter eorum confeſſionem tantum, vel rumorem viciniæ, ſeparari non debent: cum & quandoque nonnulli inter ſe contra matrimonium velint colludere, & ad confeſſionem

a Cap. 2. eod. tit. in 3. compil. Vid. Sot. 4. ſent. diſt. 42. q. 1. art. 2. b contraxerint. c Cap. 1. De cog. ſpirit. l. 6. B. Thom. 4. ſent. diſt. 42. qu. 1. art. 2. Durand. eod. diſt. qu. 1. d extiterat. e vid. Magiſtr. 4. ſent. diſtinct. 42. & ibi B. Thom. q. 2. art. 1. 2. & 3. & Durandum. q. 1. f Cap. 1. eod. tit. in 1. compil. g Vid. Concil. Trid. Seſſ. 24. de reform. c. 4. h Med. al. Moguntiae. i Cap. 1. eod. tit. in 1. compil. Vid. Burch. l. 19. decr. c. 5. tit. de Fornicatione, &c.

a Al. aliis. b Cap. 3. eod. tit. in 1. compil. & poſt Conc. Lat. p. 12. c. 4. c al. ſi ſponſæ. d Cap. 2. eod. tit. in 2. compil. e Cap. 3. eod. tit. in 2. compil. Præ aliis vid. Sot. 4. ſent. diſt. 37. q. 1. art. 3. f Cap. 4. eod. tit. in 1. compil. g reſcribimus.

Digitized by Google

inceſtus facile proſilirent, ſi ſuo judicio crederent, per judicium Eccleſiæ concurrendum. Rumor autem viciniæ non adeo eſt judicandus validus, quod niſi rationabiles *a* & fide dignæ probationes accedant, poſſit bene contra ctum matrimonium irritari. *b*

CAP. VI.

Affinitas ſuperveniens non diſſolvit ſponſalia de præſenti.

Innocentius III. *Præpoſito Magdeburgenſi.*

(*an.* 1212.)

DIſcretionem *c* tuam: [*& infra.* 1] Sane ex parte tua fuit propoſitum, quod quidam cum muliere quadam legitime per verba de præſenti contraxit, quam poſtmodum à ſe cognitam cuidam conſanguineo ſuo tradidit, in quantum potuit renitentem. Ille vero cum ipſa, licet invita matrimonii ſolennia celebravit: ſed mulier quam cito fuit reddita libertati, aufugit ab eo, & ſe priori viro reſtitui poſtulavit. Nos igitur inquiſit. t. t. reſpond. quod & viro pro tam turpi facinore gravis eſt pœnitentia injungenda, & mulier propter publicam *d* honeſtatem eſt monenda ſolicite, ut nec primum repetat, cujus conſanguineus eam licet invitam cognovit: nec redeat ad ſecundum, cui non poteſt propter *e* reatum adulterii commiſceri: ſed in continentia maneat, donec prior fuerit viam univerſæ carnis ingreſſus. Quod ſi forſitan ad id induci nequiverit, vir prior cogatur redire ad ipſam, & maritali eam affectione tractare: cum adulterium ei non poſſit objicere, qui eam adulterandam tradidit, præſertim invitam. Nam etſi ſecundum Evangelicam veritatem nunquam niſi propter fornicationis *f* cauſam, aut vir uxorem, aut uxor poſſit dimittere virum: non tamen ſemper propter cauſam eandem vel uxor virum, vel vir dimittere poteſt uxorem, cum poſſit exceptione, vel replicatione legitima impediri. Sed nec affinitas, quæ poſt contractum legitime *g* matrimonium inter virum, & uxorem inique contrahitur, ei debet officere, quæ hujuſmodi iniquitatis particeps non exiſtit *h*, cum ſuo jure non debeat ſine ſua culpa privari: quanquam *a* quodam prædeceſſore noſtro dicatur in ſimili caſu fuiſſe diſtinctum, utrum inceſtus, vel adulterium manifeſtum fuerit, an occultum: aliis aſſerentibus inter gradum proximum, & remotum eſſe potius diſtinguendum.

[*1 In Domino commendamus, quod in his, quæ dubia reputas, vel obſcura, ſedem conſulis Ap. ut in eis de cætero ipſius auct. procedas.*]

CAP. VII.

Copula carnalis habita cum puella ſeptem annorum, dirimit matrimonium poſtea contractum cum conſanguinea. h. d. ſecundum unum intellectum.

Idem *Biſuntinen. Archiepiſcopo.* (*an.* 1212.)

FRaternitati *i* tuæ: (*& infra.* 1) Divortii ſententiam approbamus, quam in eum canonice promulgaſti, qui illam ſibi poſtea copulare præſumpſit, cujus antea ſororem adhuc ſeptennem contractis ſponſalibus extraordinaria libidine noſcitur polluiſſe.

[*1 Super tribus capitulis ſed. Apoſt. conſulenti, ad cujus conſilium eſt in rebus dubiis a cunctis fidelibus recurrendum, ſcriptis præſentibus reſpondemus. In primo*]

CAP. VIII.

Affinitas cauſata ex copula illicita, rumpit ſponſalia præcedentia, & privat facultate contrahendi matrimonium.

Idem *Epiſcopo Gerunden. a* (*an.* 1212. *Romæ in Hiſp.*)

EX literis *b* fraternitatis tuæ accepimus, quod G. lator earum matrem puellæ, quam intra nubiles annos deſponſaverat in uxorem, carnaliter ſæpe cognovit, & poſt carnali commixtione puellam tractavit adultam: [*& inf.* 1] Nos autem eidem viro pœnitentiam injungi fecimus pro peccato, conſultat. t. reſpondentes, quod eis ab invicem ſeparatis mulier alteri viro non nubat, ſi poſtquam novit viri & matris delictum, ei non erubuit commiſceri. Vir etiam, & mater mulieris nunquam debent ad alias nuptias convolare, ſed ſemper continentiam ſervare tenentur, & enorme deflere delictum, quod pro tam *c* nefanda libidine contraxerunt, præſertim ſi circa perſonas hujuſmodi de lapſu carnis minime timeatur.

[*1 Unde ipſius viri animæ provideri humiliter poſtulaſti, & utrum mulieri ad ſecundas nuptias eo vivente liceat convolare, cum hoc factum publicum, & notorium habeatur.*]

CAP. IX.

Idem quoad titulum dicit, quod decretalis ſupr. proxima.

Idem *Archiepiſcopo Magdeburgen.* (*an.* 1212.)

VEniens *d* ad Apoſtolicam ſedem E. Laicus nobis propoſuit, quod cum tempore infantiæ ſuæ quandam puellam ſe ducturum juraverit in uxorem, quam cito ad legitimam perveniſſet ætatem, pater puellæ confœderatione hujuſmodi fidejuſſorum obligatione hincinde firmata, eum in propria domo recepit, & nutrivit inſimul cum puella: deinde ex converſatione diutina, ſorori puellæ carnaliter ſe conjunxit: tandem amicorum ſuorum devictus inſtantia, quam juraverat, in uxorem accepit, & nuptiis celebratis, quando ſe illi opportunitas ingerebat, cognoſcebat utramque. Verum licet in præſentia tua ſuper hoc fuerit accuſatus, convinci tamen non potuit, nec ſuum voluit confiteri delictum: nunc autem reverſus ad cor, pœnitens de commiſſis, ſalutis ſuæ conſilium requirit impendi. Cum igitur non tantum *a* malo, ſed ab omni ſpecie mali præcipiat Apoſtolus *e* abſtinere: mandamus, quatenus prædicto E. pro hujuſmodi enormitatis exceſſu, injuncta pœnitentia competenti, conſulas ei, monens illum ſalubriter, & inducens, ut de cætero abſtineat ab utraque.

CAP. X.

Affinitas ſuperveniens non diſſolvit matrimonium.

Idem *Archiepiſcopo Strigonien.* (*an.* 1212.)

TUæ fraternitatis *f* devotio poſtulavit, utrum is, qui cum ſorore legitimæ conjugis fornicatur, cum uxore poſſit poſtmodum commorari, & exigere debitum, ac ſolvere requiſitus. Nos igitur reſpondemus, quod uxor & a commixtione viri abſtineat propter publicam honeſtatem, & in continentia maneat, donec vir viam univerſæ carnis ingreſſus fuerit, diligentius eſt monenda. Quod ſi forte commonitioni parere recuſans talis fuerit, ut de lapſu timeatur ipſius, vir ejus poterit, & debebit cum Dei timore debitum ei ſolvere conjugale: cum affinitas poſt matrimonium inique contracta, illi nocere non debeat, quæ iniquitatis particeps non exiſtit.

CAP. XI.

Summatum eſt ſupr. capitulo proximo.

Gregorius IX. *Epiſcopo Pictavien. g* (*an.* 1236.)

JOrdanæ *h* mulieris petitio continebat, quod I. Laicus cum ipſa, quæ nondum decimum ætatis ſuæ annum compleverat, per verba de futuro contraxit, & ea intra

a *Probabiles, in aliquot Cod.* b *Bald. in l.* 1. *C. de prob. & l. ea quidem. C. de accuſ.* c *Cap.* 1. *eod. tit. in* 3. *compil.* d *Vid. Conc. Trid. ſeſſ.* 24. *de reform. matr. c.* 3. e *præter.* f *Matth. c.* 19. *Marc.* 10. *Luc.* 16. *Vid. Conc. Trid. ſeſſ.* 24. *de ſacr. matr. in princ. & can.* 7. g *legitimum.* h *exiſtat.* i *Cap.* 2. *eod. tit. in* 3. *compil. Sot.* 4. *ſent. diſt.* 41. *quæſt. un. art.* 2. *verſic. quod ſi objicias.*

a *Gerundinen. al. Ferſindinen. al. Graden.* b *C.* 3. *eod. tit. in* 3. *compil. vide Toletenſem in ſumma, verbo ſponſalia.* §. 9. *in quarto modo.* c *Dictio, tam, deeſt in aliquot antiquis, ac etiam recentiorib. codicib. maxime emendatis.* d *Cap.* 4. *eod. tit. in* 3. *compil. vid. Covarr.* 4. *Decr. par.* 1. *c.* 5. *non longe a principio.* e 1. *Theſſ.* 5. f *Cap.* 3. *de conſang. & affin. in* 3. *compil.* g *Pictavienſi.* h *Vide quos citavi in cap. a nobis,* 9. *& c. fin. ſupr. de deſponſ. impub.*

intra ejuſdem anni ſpatium carnaliter cognita, matrem ipſius ſibi matrimonialiter copulare, & ad damnatæ commixtionis amplexus procedere non expavit: g (*& infra.*) Quare præfata J. ſupplicavit, ut cum carnis ſtimulis reſiſtere nequeat, ſibi [ne jure ſuo ſine ſua propria culpa fraudetur] providere ſalubriter dignaremur. Eapropter mandamus, quatenus (ſi res ita ſe habet) utrumque ipſorum ad vovendam perpetuam continentiam attente moneas, & inducas: & ſi ad eam induci nequiverint, memoratum I. (injuncta ei primitus pro commiſſo inceſtu pœnitentia competenti) ut eidem cohabitet, & conjugale debitum reddat exactus, Eccleſiaſtica cenſura compellas.

TITULUS XIV.
DE CONSANGUINITATE, ET AFFINITATE.
CAP. I.

Separatur matrimonium contractum inter affines primi generis, & quarti gradus.

Alexander III. *Caſſien. Abbati*. a (*an.* 1172.)

EX literis *b* tuis accepimus, quod cum quidam ſecreto quandam viduam ſubarrhaſſet, & carnaliter cognoviſſet: [*& infra.* 1] Tandem cum vir parstua eſſet eam in conſpectu Eccleſiæ ſubarrhare, ſurrexerunt duo proponentes, quod iſte, qui eam ſubarrhare, volebat, priorem virum quarto gradu conſanguinitatis attingit, unus autem ita ſe audiviſſe juravit, alius noluit id juramento firmare: [*& infra.* 2] Nunc quæſtio prima revixit, & juraverunt duo coram Archipresbytero Plumbarolæ *c*, quod primus vir fuit ſuperſtiti quinto conſanguinitatis gradu conjunctus? Quocirca mandamus, quatenus utramque partem ante tuam præſentiam convoces, & facias teſtes coram te jurare: (*& infra.* 3.) Inquiſita vero diligentius veritate, ſi per teſtes circumſpectos omni exceptione majores inveneris, quod primus vir ſuperſtitem quarto gradu conſanguinitatis attingit, *d* non differas divortii ſententiam promulgare: neque enim [ut canones dicunt] abſtinendum eſt a conſanguineis *e* uxoris, ut propriis. Cæterum tuam prudentiam volumus non latere, quod non ſunt cauſæ matrimonii tractandæ per quoslibet, ſed per judices diſcretos, qui poteſtatem habeant judicandi, & ſtatuta canonum non ignorent.

[1 *Et cohabitaſſet cum ea per annum, Medualdus virum mulieris traxit in cauſam, proponens quod illam in poteſtate ſua poſitam quaſi fornicariam cognoviſſet: tunc vir & mulier quaſi juramento firmaverunt, quod ab anno, & plus alter in alterius copulam conſenſerat maritalem, & de cætero ſicut vir & mulier habitarunt inſimul. Cum autem nec juramentum, nec fidem mulieris procurator habuit, exigit eam publice ſubarrhari, quod.*]

[2 *Et ab hoc licet ille præfatam mulierem ſubarrhare diſtulerit, minime tamen ab ejus cohabitatione diſceſſit. Proceſſu vero temporis ad inſtantiam Medualdi præfatus vir publice matrimonium celebravit, & poſtmodum fere per annum cum uxore permanſit.*]

[3 *Ad hæc inquiras, a quibus, & in quibus, & quando didicerint, quod teſtantur. Si vero poſt motam quæſtionem didicerint, non eſt ad eorum dicta jam dictum matrimonium diſſolvendum, ſimiliter nec ſi ab accuſatoribus matrimonii didicerint.*]

CAP. II.

Affinitas ſuperveniens, de qua ſaltem conſtat per famam, ſolvit ſponſalia de futuro.

Urbanus III. *Burdegalen. Archiepiſcop.* [*an.* 1186.]

a *Caſſinenſ. al. Caſſin.* b C. 1. *eod. tit. in* 1. *comp. & poſt Conc. Later. ſub Alexand. III. p.* 6. *c.* 32. c *Plombada.* d *contingit.* e *In* 7. *Codicibus manuſc. ita: a conſanguineis uxoris & propriis.*

SUper eo, *a* quod juvenem aſſeris puellam quandam nondum nubilem fide interpoſita deſponſaſſe, quæ jam facta nubilis eum repetit, & ille excipit dicens, ſe non debere eam ducere, pro eo quod poſtquam puellam affidavit eandem, carnaliter propinquam ipſius cognovit: inquiſ. t. t. reſpond. quod ſi manifeſtum eſt juvenem cognoviſſe propinquam prædictæ puellæ, vel ſi non eſt manifeſtum, fama tamen loci hoc habet, cum eſſet ſponſa tantummodo de futuro, idem ab ejus impetitione debet abſolvi.

CAP. III.

Si diſpenſatur cum aliquo, ne poſſit contrahere in certo gradu, alias prohibito, requiritur, quod uterque contrahentium toto gradu diſtet a ſtipite, præſertim ſi hoc habet conſuetudo.

Celeſtinus III. [*an.* 1195.]

QUod *b* dilectio: [*& infra.*] Quæſiviſti, utrum is, qui a ſtipite per deſcendentem lineam ſexto, vel ſeptimo gradu diſtat, poſſit ei, quæ ex altera parte per lineam deſcendentem ab eodem ſtipite, ſecundo, vel tertio gradu diſtat, matrimonialiter copulari, propter indulgentiam Apoſtolicæ ſedis Legati, qua permiſſum eſt hominibus terræ illius in ſexto gradu conjungi? Quod videtur poſſe fieri ſecundum regulam, quæ dicitur: Quoto gradu quis diſtat a ſtipite, & a quolibet, per aliam lineam deſcendentium ab eodem: cum tamen de conſuetudine terræ, ſi quando talis caſus emerſerit, incolæ propter proximiorem gradum conjunctos ſeparent, & impediant copulari volentes. Nos itaque reſpondemus, quod indulgentia illa ſic eſt intelligenda, quod uterque conjungendorum diſtet a ſtipite ſexto gradu. Si vero alter ſexto, vel ſeptimo gradu diſtat a ſtipite, alter autem ſecundo, vel tertio, conjungi non debent: unde in hac parte conſultius duximus multitudini, & obſervatæ conſuetudini deferendum, quam aliud in diſſenſionem, & ſcandalum populi ſtatuendum quadam adhibita novitate.

CAP. IV.

Infideles conjuncti in gradu prohibito a lege canonica, poſt baptiſmum non ſeparantur.

Innocentius III. *Archiepiſcopo, & Capitulo Tiren.* c [*an* 1210.]

DE *d* infidelibus ad fidem converſis utrum ſi ante converſionem ſuam ſecundum legis veteris inſtituta, circa gradus conſanguinitatis a canone denotatos conjuncti fuerint, ſeparari debeant poſt baptiſmum: Conſul. t. duximus reſpondendum, quod matrimonium ſic contractum, non eſt poſt baptiſmi lavacrum ſeparandum, cum a Judæis Dominus requiſitus, ſi liceret uxorem ex quacumque cauſa dimittere, ipſis reſpondit: *Quod Deus* e *conjunxit, homo non ſeparet*: per hoc innuens eſſe matrimonium inter eos.

CAP. V.

Conſanguinei mariti cum conſanguineis uxoris licite contrahunt. Hoc primo: *In gradibus prohibitis non poſſunt matrimonia contrahi, etiamſi hoc habeat conſuetudo*. Hoc ſecundo.

Idem *Roſan.* f *Archiepiſc.* [*an.* 1210. *Romæ in Iſſeum.*]

QUod *g* ſuper his: [*& infra.* 1] Super eo igitur, quod pater, & filius cum matre, & filia, & duo cognati cum duobus cognatis, avunculus, & nepos cum duabus ſororibus contrahunt matrimonia, *h* taliter tibi duximus reſpondendum, quod licet omnes conſanguinei

a *Cap.* 1. *eod. tit. in* 2. *comp.* b C. 1. *eod. tit. in* 2. *comp. Hodie tenendum eſt, quod decrevit Conc. Later. ſub Innoc. III. quod refertur infra hoc tit. cap. non debet. Adde quæ diximus in tractatu cognationis.* c *Tiren. al. Tirenſ. al. Turonenſi.* d C. 1. *eod. tit. in* 3. *comp. vide Magiſt. ſent.* 4. *diſt.* 39. *& ibi D. Thom. qu.* 1. *art.* 2. e *Geneſ.* 2. *Matth.* 19. *Marc.* 10. f *Roſſanen. al. Roſanen. al. Piſan.* g C. 2. *eod. tit. in* 3. *comp.* h *al. matrimonialiter, taliter tibi, &c.*

nei viri ſint affines uxoris, & omnes conſanguinei uxoris ſint viri affines: inter conſanguineos tamen uxoris, & viri, ex eorundem, ſcilicet viri, & uxoris conjugio nulla prorſus affinitas eſt contracta, propter quam inter eos matrimonium debeat impediri. Ne autem a inter gradus prohibitos matrimonium contrahatur, debes publice inhibere, & præſumptores Eccleſiaſtica diſtrictione punire, non obſtante conſuetudine, quæ dicenda eſt potius corruptela.

[1 *Articulis, qui tibi aliquam dubitationem inducunt, noſtrum ducis conſilium requirendum, & ad exequendo, quæ officium expoſtulant paſtorale, Ap. ſed. procuras auxilium invocare, ſollicitudinem tuam dignis in Domino laudibus commendamus, & poſtulationibus tuis grato animo reſpondemus. Significaſti ſiquidem nobis, quod in diœceſ. tua pater, & filius matrem, & filiam, duo cognati duas cognatas, avunculus, & nepos duas ſorores ducunt in conjuges, & maritus, & uxor ſimul baptizant puerum alienum. Quidam præterea tuæ diœceſ. infra tertium, & ſeptimum gradum conſanguinitatis ſe contingentes ad invicem matrimonium contrahunt, hoc ſibi licere de antiqua conſuetudine aſſerentes.*]

CAP. VI.

Non valet diſpenſatio obtenta a Papa ſuper matrimonio inter conſanguineos contracto, ſi ibi cauſa falſa ſit expreſſa, niſi poſtea eam Papa confirmaret. h. d. ſecundum verum, & communem intellectum.

Idem. (*an.* 1210. *Romæ.*)

QUia b circa: (*& infra.*) Porro de nobili viro N. pro cujus diſpenſatione, indulgentia ſcilicet remanendi cum ea, quæ ipſum quinto conſanguinitatis gradu contingit, a ſed. Apoſt. obtinenda, falſa nobis cauſa fuerat allegata, proles videlicet: Cum tamen ante diſpenſationem obtentam unica filia, quam habebat, viam fuerit univerſæ carnis ingreſſa, prout tua conſultatio continebat: diſſimulare poteris, ut remaneant in copula ſic contracta, cum ex ſeparatione (ſicut aſſeris) grave videas ſcandalum imminere.

CAP. VII.

Teſtes, qui de conſanguinitate deponunt, computationem debent a ſtipite, vel germine incipere.

Idem.

TUa nos duxit Fraternitas conſulendos, utrum illorum ſufficiat teſtimonium ad matrimonium dirimendum, qui conſanguinitatis gradus ab avunculo, & nepote, videlicet fratris filio, vel ſororis inceperint computare? Nos igitur inquiſ. t. t. r. quod cum conjugium multum favoris obtineat, teſtes, qui ad divortium celebrandum producti conſanguinitatis gradus computant, a ſtipite debent incipere, id eſt, a parentibus, vel germanis, & ſic per ordinem diſtinguere gradus, nominibus propriis, vel æquipollentibus indiciis deſignando perſonas, præſertim cum ſæpius teſtimonium perhibeant de auditu: quod quia minus eſt validum, non eſt in articulo hujuſmodi nimium laxanda facultas: quum qua ratione computationem inciperent a ſecundo, eadem ab alterioribus inchoarent.

CAP. VIII.

In ſecundo & tertio affinitatis genere tollitur prohibitio, quæ olim erat in matrimonio contrahendo. Similiter tollitur prohibitio de ſobole ſuſcepta ex ſecundis nuptiis, quæ olim non poterat contrahere cum cognatione prioris viri. Et prohibitio conjugii ultra quartum conſanguinitatis, & affinitatis gradum non extenditur. h. d. iſte textus, qui quotidie allegatur, & eſt ſingularis in materia ſua.

Idem *in Concilio generali.* (*an.* 1216. *Romæ.*)

NOn a debet reprehenſibile judicari, ſi ſecundum varietatem temporum, ſtatuta quandoque varientur humana, præſertim cum urgens neceſſitas, vel evidens utilitas id expoſcit: quoniam ipſe Deus ex his, quæ in veteri Teſtamento ſtatuerat, nonnulla mutavit in Novo. Cum ergo prohibitiones de conjugio in ſecundo, & tertio affinitatis genere minime contrahendo, & de ſobole ſuſcepta ex ſecundis nuptiis, cognationi viri non copulanda prioris, & difficultatem frequenter inducant, & aliquando periculum pariant animarum, cum ceſſante prohibitione ceſſet effectus: conſtitutiones ſuper hoc editas, ſacri approbatione Concilii revocantes, præſenti conſtitutione decernimus, b ut ſic contrahentes de cætero libere copulentur. Prohibitio c quoque copulæ conjugalis quartum conſanguinitatis, & affinitatis gradum de cætero non excedat: quoniam in ulterioribus gradibus jam non poteſt abſque gravi diſpendio hujuſmodi prohibitio generaliter obſervari. Quaternarius vero numerus bene congruit prohibitioni conjugii corporalis, de quo dicit Apoſtolus d: *Quod vir non habet poteſtatem ſui corporis, ſed mulier: neque mulier habet poteſtatem ſui corporis, ſed vir:* quia quatuor ſunt humores in corpore, qui conſtant ex quatuor e elementis. Cum ergo jam uſque ad quartum gradum prohibitio conjugalis copulæ ſit reſtricta: eam ita volumus eſſe perpetuam, non obſtantibus conſtitutionibus ſuper hoc dudum editis, vel ab aliis, vel a nobis: ut ſi quis contra prohibitionem hujuſmodi præſumpſerit copulari, nulla longinquitate defendatur annorum: cum diuturnitas temporum non minuat peccatum, ſed augeat: tantoque ſunt graviora crimina, quanto diutius infelicem animam detinent alligatam.

CAP. IX.

Diſtans a ſtipite quarto gradu, vel citeriori, cum diſtante quinto, vel ulteriori contrahere poteſt. h. d. cum gloſſa.

Gregorius IX. (*an.* 1232. *Romæ.*)

VIr, qui a ſtipite f quarto gradu, & mulier, quæ ex alio latere diſtat quinto, ſecundum regulam approbatam, qua dicitur: Quoto gradu remotior differt g a ſtipite, & a quolibet per aliam lineam deſcendentium ex eodem: licite poſſunt matrimonialiter copulari.

TITULUS XV.
DE FRIGIDIS h, ET MALEFICIATIS, ET IMPOTENTIA COEUNDI.

CAP. I.

Ex Brocardico lib. 18.

Si marito provocante ad divortium, & ſe impotentem aſſerente, mulier hoc idem fatetur, ſervata ſolennitate canonica matrimonium indiſtincte dirimitur: ſed ſi decipiatur Eccleſia, primum matrimonium reparatur: ſi vero muliere agente vir aſſerat ſe potentem, niſi per aſpectum corporis, vel alio indubitato modo convincatur, mulier non auditur: ſed ſi vir hoc idem confitetur, vel convincitur, matrimonium ſeparatur, & mulieri contrahendi licentia datur h. d. ſecundum Hoſtienſem.

ACcepiſti i mulierem, & per aliquod tempus habuiſti, per menſem aut per tres, aut per annum, & nunc primum

a *Vid. Conc. Trid. ſeſſ. 24. de reform. matr. cap. 6.* b *Quantum ad contrahendum, vel non intra gradus prohibitos attinet, tunc deciſ. c. non debet infra eod.* c *C. 2. eod. tit. in 4. comp. & quatenus agitur de teſtimonio de auditu, vide Cravettam de antiq. temp. part. 1. circa finem, verſ. viſa de fama, num. 304. cum multis ſeq. adde text. in c. licet ex quadam, ſup. de teſtib.*

a *Cap. 3. eod. tit. in 4. comp.* b *decrevimus.* c *Vide B. Thom. 4. ſent. diſt. 40. q. 1. art. 4.* d *1. Cor. 7.* e *In Conciliis, & aliquot vetuſtis, quod conſtat ex quatuor elementis.* f *Vide citatos in cap. præcedenti.* g *diſtat.* h *De materia hujus tit. vid. Magiſt. l. 4. ſent. diſt. 34. ubi doct. & B. Th. q. 2.* i *C. 1. eod. tit. in 1. comp. vide Durandum 4. ſent. diſt. 24. q. 2. & plenius ibi Sot. q. 1. art. 2. vid. Burchard. L. IX. Decret. c. 40.*

Google

primum dixiſti te eſſe frigidæ naturæ, ita ut non potuiſſes coire cum illa, nec cum aliqua alia, ſi illa, quæ uxor tua eſſe debuit, eadem affirmat, quæ tu dicis, & probari poteſt per verum judicium, ita eſſe, ut dicitis, ſeparari poteſtis, ea tamen ratione, ut ſi tu poſt aliam acceperis, reus perjurii dijudiceris a: & iterum poſt peractam pœnitentiam priora connubia repetare debebis. Illa autem b ſi prius poſt annum, aut dimidium, ad Epiſcopum, aut ejus Miſſum proclamaverit, dicens, quod non cognoviſſes eam, tu autem contrarium affirmas, tibi credendum eſt, eo quod caput es mulieris: quia ſi proclamare voluit, cur tamdiu tacuit? Cito enim & in parvo tempore ſcire potuit, ſi ſecum coire potuiſſes. Si autem ſtatim in ipſa novitate poſt menſem, aut duos, ad Epiſcopum, aut eis Miſſum proclamaverit, dicens, Volo eſſe mater, volo filios procreare, & ideo maritum accepi: ſed vir, quem accepi, frigidæ naturæ eſt, & non poteſt illa facere, propter quæ illum accepi: ſi probari poteſt per rectum judicium, ſeparari poteſtis: & illa ſi vult, nubet in Domino.

C A P. II.

Impotens ad copulam, eſt impotens ad contrahendum matrimonium, ſive ſit impedimentum ætatis, ſive naturæ.

Alexander III. *Ambianen.* c *Epiſcopo.* (*an.* 1180.)

QUod d ſedem: (*& infra.* 1) Sicut puer, qui non poteſt reddere debitum, non eſt aptus conjugio: ſic qui impotentes ſunt, minime apti ad contrahenda matrimonia reputantur.

[1 *Apoſtolicam conſuluiſti ſuper his, quæ tibi dubia exiſtunt, gratum gerimus & acceptum, & tua exinde ſ. non parum commendanda videtur. Ex tua ſiquidem parte nobis eſt intimatum, quod quædam mulier tui Epiſcopatus cuidam viro nupſerit, aſſerens, quod ob utriuſque inguinis rupturam genitalia ejus abſciſſa fuiſſent, nec dum ab eo cognita fuiſſet, qui utique factus leproſus ſe pariter, & ſua domui reddidit infirmorum. Mulier vero ad domum patris reverſa ſicut aſſeris juvenis. alii viro nubere deſiderat, & conjugali affectu conjungi. Unde licet Roman. Eccleſia non conſueverit propter talem infirmitatem, vel propter alia maleficia legitime conjunctos dividere, ſi tamen conſuetudo generalis Gallicanæ Eccleſiæ habet, ut hujuſmodi matrimonium diſſolvatur: nos patienter tolerabimus ; ſi ſecundum eandem conſuetudinem eidem mulieri, cui voluerit, nubendi in Domino conceſſeris facultatem.*]

C A P. III.

Naturale impedimentum ad coitum, irreparabile arte Medicorum, matrimonium impedit.

Idem. (*an.* 1180.)

EX literis e tuis accepimus, quod quidem ſedecim annorum, quandam annorum tredecim duxit uxorem: qui cum debitum reddere non poſſet, mulier tam gravem infirmitatem contraxit, ut omnino viro ſit facta inutilis, & inſtrumentum ejus impeditum, ita quod vir ei commiſceri non poteſt. Reſpondemus igitur, quod ſi vitium illud mulier a natura contraxit, nec ope Medicorum poterit adjuvari, viro aliam accipiendi liberam tribuas facultatem.

C A P. IV.

Contrahens ſcienter cum impotenti ad copulam, ab ea non ſeparatur.

Lucius III. (*an.* 1181.)

COnſultationi f tuæ, qua nos conſuluiſti, utrum fœminæ clauſæ, impotentes commiſcari maribus, matrimonium poſſint contrahere? & ſi contraxerint, an debeat a reſcindi? taliter reſpondemus, quod licet incredibile videatur, quod aliquis cum talibus contrahat matrimonium: Romanæ tamen Eccleſiæ conſuevit in non ſimilibus judicare, ut quas tanquam uxores habere non poſſunt, habeant ut ſorores.

C A P. V.

Si de impotentia coeundi conſtet, ſtatim matrimonium ſeparatur: alias cohabitabunt conjuges per triennium: & ſi cum ſeptima manu propinquorum jurant, quod dederunt operam carnali copulæ, & non potuerunt conjungi, ſtatim ſeparantur. Ita communiter ſummatur.

Celeſtinus III. (*an.* 1195.)

LAudabilem b: (*& infra.*) Requiſiſti, quantum tempus indulgendum ſit naturaliter frigidis ad experientiam copulæ nuptialis. [*& infra.* 1] Nos vero præſenti conſultatione ſentimus, ut a tempore celebrati conjugii, ſi frigiditas prius probari non poſſet, cohabitent per trienium: quo elapſo, ſi nec tunc cohabitare voluerint, & juxta decretum Gregorii c mulier per juſtum judicium de viro probare potuerit, quod cum ea coire non poſſit, accipiet alium: ſi autem ille aliam acceperit, ſeparentur. Quod ſi ambo conſentiant ſimul eſſe, vir eam, etſi non ut uxorem, ſaltem habeat ut ſororem. Si autem, quod nunquam ſe invicem cognoverint, ambo ſatentur, cum ſeptima manu propinquorum, vel vicinorum bonæ famæ (ſi propinqui defuerint) tactis ſacroſanctis Evangeliis, uterque jurejurando dicat, quod nunquam per carnis copulam una caro effecti fuiſſent, & tunc videtur, quod mulier valeat ad ſecundas nuptias convolare. Verum ſi ille aliam duxerit, tunc hi, qui juraverant, rei perjurii tenentur, & peracta pœnitentia cogatur ad connubia priora redire.

[1 *In qua ſi defecerint, ſeparentur.*]

C A P. VI.

Propter arctationem mulieris, ſi appares, quod præter divinum miraculum abſque periculo corporali habilis reddi non poteſt, ſeparatur matrimonium: redintegratur tamen, ſi poſtea appareat Eccleſiam fuiſſe deceptam.

Innocentius III. *Altiſſiodoren. Epiſcopo.* (*an.* 1212.)

FRaternitatis tuæ literas d recepimus, continentes, quod O. mulier cuidam viro matrimonialiter nupſit, cum quo per multos annos morans, non potuit carnaliter ab ipſo cognoſci. Licet autem per Archipresbyterum tuum ſuper hoc fuiſſes edoctus, tu tamen volens habere certitudinem pleniorem, quaſdam matronas ſuæ parochiæ providas, & honeſtas, ad tuam præſentiam evocaſti, diſtricte illis injungens, ſub periculo animarum, ut mulierem ipſam prudenter inſpicerent, & perquirerent diligenter, utrum idonea eſſet ad viriles amplexus: quæ tandem in fide ſua tibi aſſeruere conſtanter, quod eadem nunquam poterat eſſe mater, aut conjunx, tanquam cui naturale deerat inſtrumentum: unde inter ipſam, & virum divortium celebraſti, mulierem inducens, ut ad religionem aliquam ſe transferret, perpetuam continentiam ſervatura, & viro licentiam tribuiſti, ut uxorem duceret, quia pater fieri cupiebat. Contigit autem poſtea, quod mulier invenit, qui ſeras hujuſmodi reſeravit, & abjiciens continentiam, quam promiſit, G. latori præſentium ſupernupſit. Quamvis igitur ſemiplene nobis expreſſeris, quomodo dicta mulier ſe promiſerit continentiam ſervaturam, utrum videlicet ſimplici verbo, an voto ſolenni; 2

utrumve

a *Judiceris.* b *In aliquot manuſcr. poſt annum, & dimidium, quam lectionem videtur agnoſcere gloſſ. in verba, tacuit.* c *Ambian.* d *Cap.* 3. *eod. tit. in* 1. *compil. & poſt Conc. Lat. ſub Alex. III. p.* 50. *c.* c8. *vid. Sylveſtrum in ſumma, verba, matrimonium. q.* 16. e *Cap.* 1. *eod. tit. in* 2. *compil. vid. Thom.* 4. *ſent. diſt.* 34. *q.* 1. *art.* 2. f *Cap.* 2. *eod. tit. in* 2. *compil.*

a *Debeant.* b *Cap.* 3. *eod. tit. in* 2. *compil.* c *Gregorii ad Joan. Ravennatem Epiſcopum, ut referunt Burch. l.* 9. *Decr. c.* 40. *Ivo p.* 8. *c.* 178. *& Pannorm. lib.* 6. *c.* 4. *ſive c.* 115. d *C. un. eod. tit. de tempor. coeundi. in* 3. *compil. vid. B. Thom.* 4. *ſent. diſt.* 34. *qu.* 2. *art.* 2. *vide Hoſtien. in ſumm. tit. de frigid. & malefic. §. qualiter, & quando.*

utrumve ad religionem tranſierit, ut promiſit, an contra promiſſionem ſuam *a* in domo remanſerit, & qualiter literas illas fecerit rarefieri, utrum videlicet artificio Medici, an concubitu viri, ſeu alio quolibet modo? Nos tamen perſpicaciter attendentes, quod impedimentum illud non erat perpetuum, quod præter divinum miraculum per opus humanum abſque corporali periculo potuit removeri: ſententiam divortii per errorem licet probabilem novimus eſſe prolatam, cum pateat ex poſtfacto, quod ipſe cognoſcibilis erat illi, cujus ſimili commiſcetur: & ideo inter ipſam, & primum virum dicimus matrimonium extitiſſe: quare inter eam, & præfatum Guil. matrimonium non eſſe cenſemus, eoſque præcipimus ab invicem ſeparari. Et ſi prædicta mulier ad religionem tranſivit (ſicut aſſerit *b* promiſiſſe) primus vir, qui non cognovit eandem, cum ea remeat, cum qua poſtmodum Eccleſiæ auctoritate contraxit: alioquin ea dimiſſa debet ad illam redire, cum qua primo contraxit, niſi ſe voto mulier ille conſtrinxerit ad continentiam obſervandam, ut intelligatur per hoc cum præfato Guil. fornicata fuiſſe: vel niſi ſe fornicario modo alii viro miſcuerit, ut primus vir prætextu fornicationis, ejus velit conſortium declinare: nam ſi tantum ſimplici verbo ſe promiſit continentiam ſervaturam, & poſtea in conſpectu Eccleſiæ nupſit memorato Guil. quamdiu articulus iſte dubitabilis erat, præſumi non debet, quod fornicaretur cum illo, ſed amodo non debet cum illo aliquatenus remanere. Per hæc *c* etiam quæſtionem illam noveris eſſe ſolutam, quæ quæritur, utrum ea, quæ adeo arcta eſt, ut nulli poſſit carnaliter commiſcari, niſi per inciſionem, aut alio ſibi modo *d* violentiæ inferetur, non ſolummodo levis, ſed forte tam gravis, ut ex ea mortis periculum timeatur, ad matrimonium contrahendum debeat idonea perhiberi. Similiter illa, quæ viro, cui nupſerat, adeo arcta eſt, ut nunquam ab eo valeat defloreri: ſi ab eo ſit per judicium Eccleſiæ ſeparata, & nubat alteri, cui arcta non ſit, & per frequentem uſum ſecundi, reddatur etiam apta primo: utrum ad eum redire debeat, cum quo prius fœdus iniverat conjugale. De talibus autem non eſt facile judicandum, cum finale judicium pendeat ex futuro.

CAP. VII.

Si uxor dixit virum, cui cohabitavit per triennium, non habere potentiam coeundi, vir hoc jurantibus cum ſeptima manu propinquorum, matrimonium ſeparatur. h. d. inhærendo verbis literæ.

Honorius III. *e* (*an.* 1220.)

Literæ veſtræ nobis tranſmiſſæ continebant, quod cum cauſa matrimonii, quæ inter M. mulierem & A. ejus virum vertitur, vobis fuiſſet ab I. Papa prædeceſſore noſtro commiſſa, dicta M. propoſuit, quod cum octo annis elapſis dicto A. fuiſſet matrimonialiter copulata, & licet diu cohabitaſſet eidem, adhuc integra permanebat, eo quod prædictus vir ejus non habebat potentiam coeundi: quare petebat divortium celebrari: prædictus vero A. fatebatur, quod illam nunquam cognoverat, tamen ſe habere potentiam cognoſcendi alias aſſerebat. Vos vero, ne id confiterentur in fraudem, a matronis bonæ opinionis, fide dignis, ac expertis in opere nuptiali, dictam feciſtis inſpici mulierem: quæ perhibuerunt teſtimonium, ipſam adhuc virginem permanere. Poſtmodum per Presbyterum, de cujus parochia vir extitit, feciſtis inquiri, utrum ipſe aliquam cognoviſſet, nec per inquiſitionem ipſam vobis conſtare potuit, aliquam eſſe carnaliter cognitam ab eodem. Muliere autem requirente divortium, & dicente, quod mater eſſe volebat, & filios procreare: proponente vero viro, quod paratus erat ſtare conſilio Eccleſiæ, injunxiſtis eiſdem, ut agerent pœnitentiam de commiſſis, & ſic forte placeret Deo *a*, qui matrimonii fuit inſtitutor, & auctor, ut opus matrimonii conſummarent: qui poſt plures terminos ad veſtram reverſi præſentiam, conſona voce dixerunt, quod non poterant carnaliter commiſceri. Quocirca mandamus, quatenus ſi ita eſt, & conſtiterit vobis, præfatum virum, & mulierem, intra prædictos octo annos, per continuum triennium inſimul habitaſſe: ipſis cum ſeptima propinquorum manu firmantibus juramento, ſe commiſceri carnaliter nequiviſſe, proferatis divortii ſententiam inter eos.

TITULUS XVI.

DE MATRIMONIO CONTRACTO CONTRA INTERDICTUM ECCLESIÆ.

CAP. I.

Matrimonium contra interdictum Eccleſiæ, vel judicis factum, ſeu contractum, propter hoc ſolum non dirimitur: imponitur tamen pœnitentia ſic contrahentibus, & ſeparantur, donec cognoſcatur de cauſa interdicti. h. d. in effectu totus iſte titulus.

Alexander III. *Paduan. Epiſcopo.* (*an.* 1170.)

Literæ *b*, quas tua nobis Fraternitas deſtinavit, expreſſe declarant, quod cum quidam ſororem ſuam jam nubilem cuidam ſe daturum in uxorem ea præſente, & conſentiente præſtito juramento firmaſſet: & illa non poſt multos dies dona, & munera viri ſecundum morem terræ ſponte ſuſcipiens, ipſum tanquam proprium virum ſæpe amplexata fuiſſet: tandem mortuo fratre, a proprio viri ſui fratre ſe deſponſari permiſit, & quod ab illo cognita fuiſſet, mendaciter aſſeverat. Cumque ei prohibuiſſes publice, ne cui illorum, vel alicui *d* ſe copularet, ipſa ſpretis monitis tuis, alii nubere non expavit: demum cum mulieri præcepiſſes, ut ad domum matris rediret, ipſe noſtram audientiam appellavit: [*& infra.* 1] Mandamus, quatenus ſi eſt ita, præfatam mulierem (ne mandatum tuum contemptibile videatur) ad domum matris redire compellas, & impoſita ſibi de tanto exceſſu pœnitentia condigne, poſtquam in domo materna per menſem ſteterit, ad tertium reverti permittas.

[2 *Verum quoniam ſollicitudini noſtræ incumbit exceſſus, & enormitates aliorum corrigere, & ad modum, & formam rectitudinis revocare: ſ. t. p. e. ſ.*]

CAP. II.

Sponſalia de futuro cum una etiam contra interdictum Eccleſiæ contracta, non habent dirimere matrimonium poſtea contractum cum alia.

Idem *Vigorren. & Baron. Epiſcopis.* *e* (*an.* 1170.)

Ex literis *f* Cantuarien. Archiepiſcopi ad nos pervenit, quod cum G. de ſancto Leodegario M. filiam ſuam abſentem cuidam R. nomine deſponſaſſet: (*& inf.* 1) Poſtea orta ſuſpicione, quod præfatus R. ad alia deſideraret vota tranſire, ad examen fuit dicti Archiepiſcopi cauſa perlata, qui ſub anathematis interminatione prohibuit, ne antequam de præſcripto negotio plene conſtaret, vir

a *Dictæ*, ſuam, *deeſt in antiq. exemplaribus.* b *Hæc verba*, ſicut aſſerit promiſiſſe, *deſunt in omnibus Vaticanis, habentur tamen in aliis paulo recentioribus, & antiqua compilat.* c *al. per hoc autem.* d *al. aut alio ſimili modo, &c.* e *Si hanc decretalem intelligas juxta communem ſenſum, ut loquatur de eo, qui per maleficia factus erat impotens ad congrediendum cum uxore, vide Sot. 4. ſent. diſt.* 34. *q.* 1. *art.* 3.

a *In uno Vaticano: ſi forte placerent Deo, qui matrimonii fuit inſtitutor & auctor, ut matrimonii conſummarent, &c.* b *Cap.* 2. *eod. tit. in* 1. *compil.* c *ab eo.* d *alii: ſed in antiquis, alicui.* e *Vigorren & Baron. al. Vigornien & B. Sed fere in om. manuſcr. Vigor. & Baron.* f *Cap.* 3. *eod. tit. in* 3. *compil.*

Digitized by Google

ad ſecunda vota tranſiret: ſed ipſe præſcripta prohibitione contempta filiam G. in facie Eccleſiæ ſibi ſolenniter copulavit uxorem: (*& infra*. a) Cum Archiepiſcopus vellet de matrimonio primo cognoſcere, dicta M. appellationis vocem emiſit: cujus appellationi Archiepiſcopus deferens, eidem ſub excommunicationis interminatione diſtrictius interdixit, ne cui nuberet, donec cauſa ipſa finem debitum ſortiretur: ipſa tamen de remedio appellationis confiſa, cuidam alii Gu. nomine nupſit: (*& infra*. 3) Mandamus, quatenus ſi nihil conſtiterit, quod impediat, præter conſenſum de futuro, qui inter præfatos *a* R. & M. aſſeritur præceſſiſſe, ſecunda matrimonia inviolabiliter obſervanda ſublato appell. obſtaculo judicetis. Licet enim contra interdictum Eccleſiæ ad ſecunda vota tranſire non debuerit, non eſt tamen conveniens, ut ob id ſolum ſacramentum conjugii diſſolvatur: alia *b* tamen pœnitentia eis debebit imponi, quia contra prohibitionem Eccleſiæ hoc fecerunt.

[1 *Poſt modicum tempus quibuſdam ipſius mulieris conſanguineis procurantibus, memoratus R. cum ea præſente verbis præſentis temporis contraxit, ſicut dicitur, matrimonium. Fide hinc inde corporaliter præſtita, quod vir mulierem ſicut uxorem legitimam de cætero cohiberet, & ipſa reverenter et ſine contradictione, ſicut viro legitimo, obediret, nihilque defuit, niſi ſolennitas in facie Eccleſiæ celebranda, quæ propter tempus Quadrageſimæ tunc non potuit effectui mancipari.*]

[2 *Poſtmodum vero duabus mulieribus, & viro coram Archiepiſcopo conſtitutis, prædictus R. publice confeſſus eſt, ſe cum M. ſicut ſuperius dictum eſt, matrimonium contraxiſſe, & aliam ſ. Matildam prava quorundam ſuggeſtione ſeductum poſtmodum accepiſſe. Maria vero conſtanter aſſeruit, quod pater ejus non moverat de voluntate ejus querelam, dicens, quod inter ipſam, & præfatum R. recepta ſola fide de contrahendo matrimonio nulla obligatio interceſſerat: quam quia ipſe non ſervaverat, ſervare minime tenebatur; & ideo eam quam ſecundo acceperat, relinquebat. Cum autem alia præfat. R. tanquam proprium virum ſibi reſtitui poſtularet.*]

[3 *Et ſuper hoc citata coram Archiepiſcopo noluit, propter appellationem, quam objecerat, apparere. Cum igitur abſentibus partibus non videretur nobis negotium finiendum, ipſum experientiæ veſtræ, de qua multum confidimus, committentes.*].

CAP. III.

Si hi, qui dicebantur conſanguinei contraxerunt contra præceptum Judicis, debent ſeparari, donec de cauſa cognoſcatur.

Idem *Paduan Epiſcopo*. (*an*. 1180.)

DE muliere et [*& infra*.] Illos autem, qui pro conſanguinitate prohibentur conjungi, & poſt contra interdictum Eccleſiæ ſe receperint, excommunicationi debes ſubjicere, donec tamdiu ſeparentur, quouſque legitime cognoſcatur, utrum eorum matrimonium poſſit, & debeat jure ſtare.

TITULUS XVII.

QUI FILII SINT LEGITIMI.

CAP. I.

Naturalis ex ſoluto genitus, & ſoluta, legitimatur per ſubſequens parentum conjugium, etiam quoad hæreditatem.

Alexander III. (*an*. 1180.)

COnqueſtus *d* eſt nobis H. quod cum quandam mulierem in uxorem acceperit, R. patruus mulieris ipſam exhæredare conatur, eo quod ante deſponſationem matris ſuæ nata fuerit, licet poſtea pater mulieris præfatæ matrem ipſius acceperit in uxorem. Ideoque mandamus, quatenus ſi eſt ita, eam legitimam judicetis, prædicto R. inhibentes, ne dictæ mulieri hac occaſione ſuper hæreditate paterna moleſtiam inferat, vel gravamen. Si autem contra hoc venire præſumpſerit, eum *e* ſeveritate Eccleſiaſtica percellatis.

CAP. II.

Separato matrimonio in facie Eccleſiæ contracto, filii geniti vel concepti ante ſententiam ſunt legitimi.

Idem. (*an eod.*)

CUm *b* inter I. virum, & T. mulierem divortii ſententia canonice ſit prolata, filii eorum non debent exinde ſuſtinere jacturam, cum parentes eorum publice ſine contradictione Eccleſiæ inter ſe contraxiſſe noſcantur. Ideoque ſancimus, ut filii eorum, quos ante divortium habuerunt, & qui *c* concepti fuerant ante latam ſententiam, non minus habeantur legitimi, & quod in bona paterna hereditario jure ſuccedant, & de parentum facultatibus nutriantur.

CAP. III.

Statur verbo viri, & mulieris, qui negant aliquem filium, niſi indiciis, & teſtibus probetur contrarium.

Idem *Rothomagen. Archiepiſcopo*. (*an*. 1180.)

TRanſmiſſæ *d* nobis tuæ literæ continebant, quod cum N. uſque ad juventutem quendam puerum nutriviſſet, uxore ſua M. tunc non deſponſata ſibi cohabitante, poſtmodum ipſam legitime deſponſavit, & filios ſuſtulit ex eadem: quibus paternam hæreditatem petentibus, prædictus juvenis contradicit *e*, gerens ſe filium, & heredem, quamvis a vicinia, quæ ipſum filium eorum eſſe credebat, ſpurius diceretur: prædicti vero N. & uxor ejus præfatum juvenem ſpurium ſuum, aut legitimum filium eſſe negabant, ſed dicebant, quod eum pietatis intuitu nutriviſſent. Cum autem quæſtio coram te mota eſſet, & prædictus juvenis, pro eo quod juri ſtare nolebat, vinculo ſit excommunicationis adſtrictus: Conſult. t. t. reſpond. quod in tali caſu ſtandum eſt verbo viri, & mulieris: niſi certis indiciis, & teſtibus tibi conſtiterit, eſſe *f* filium juvenem memoratum.

CAP. IV.

Illegitima proles eſt, quam viro vivente uxor ex adulterio concepit, ſive cum adultero, ſive cum viro moretur.

Idem Exonien. *g & Vintonien. Epiſcopis, & Abbati Herſorden.*

I. CAuſam, *h* quæ: (*& infra*. 1) Si conſtiterit, quod Agatha de Anelina muliere tempore Alani viri ſui, ipſa cum eo tanquam cum viro ſuo morante, vel R. patre dictæ Agathæ ipſam A. adhuc habentem virum, publice tenente nota fuit, eam non fuiſſe legitimam ejuſdem R. filiam judicetis: quia non potuit eſſe uxor, quæ viri ſui torum maculans, alii, dum ille viveret, copulari præſumpſit.

[1 *Inter nobiles viros F. & S. de Arden. quendam filium Agathæ de nativitate ipſius vertitur, vobis f. ep. & ven. f. n. London. Ep. ſub certa forma commiſimus terminandam: Verum quoniam idem F. de Ard. præfat. London. Epiſcopum omnino habebat pro eo, quod dominus eſt prædicti R. amovendum, & te fili Abbas loco illius duximus ſubrogandum: per Apoſt. itaque ſcripta vobis mandamus, quatenus*.]

CAP.

a *Præfatum*. b *aliqua, in recentioribus; nam in omnibus veteribus, alia, legitur*. c *Cap. 5. tit. de ſponſ. §. illos in 1. comp. & poſt Concil. Lat. ſub. Alex. III. p. 6. c. 19.* d *C. 1. eod. tit. in 1. compil. & poſt Con. Lat. ſub Alex. III. part. 33. cap. 3.*

e *In vulgatis recentioribus ita: contra eum ſeveritate Eccleſiaſtica procedatis; ſed in omnibus antiquis, ut eſt impreſſum.* b *C. 2. eod. tit. in 1. compil. & poſt Conc. Lat. ſub Alex. III. p. 33. c. 5.* c *& qui concepti fuerant, &c.* d *C. 3. eod. tit. in 1. comp. & poſt Conc. Lat. p. 8. c. 1c.* e *contradicit.* f *in aliquot exemplaribus, filium eſſe illorum, &c. ſed in antiquis, ut eſt impreſſum.* g *Exon. al. & Vincenien. & Abbati Fardenſi.* h *Cap. 4. eod. tit. in 1. comp. vide c. cauſam quæ ſupr. de dolo. & cap. cauſam quæ, ſupr. de offic. deleg.*

Digitized by Google

CAP. V.

Quæſtio nativitatis oppoſita petenti hæreditatem coram Judice ſeculari, eſt ad Eccleſiaſticum Judicem tranſmittenda. h. d. & eſt textus multum notabilis, & allegabilis.

Idem *Exonien. Epiſcopo, & Abbati Herforden.*

[*an.* 1172.]

LAtor *a* præſentium R. (*& inf.* 1) Cum autem idem R. H. coram ſeculari judice ſuper hæreditate avi ejuſdem R. patris dicti H. traxiſſet in cauſam, ille ſibi præſumpſit objicere, quod pater ejus non fuit de legitimo matrimonio natus, & ideo de hæreditate avi ſui nihil poſſit jure ſucceſſorio vendicare: tandem cum ſuper quæſtione nativitatis coram Norvicen. Epiſcopo tractatum fuiſſet, ad noſtram extitit audientiam appellatum: [*& inf.* 2] Ideoque mandamus, quatenus cauſam ſuper quæſtione nativitatis patris ejuſdem R. intra duos menſes ſublato appellationis obſtaculo terminetis. Si vero intra duos menſes præfatus H. non poterit probare legitime, quod objecit, extunc ſeculari domino, ſub cujus judicio de hæreditate cauſa vertitur, intimetis, ut pro quæſtione nativitatis non dimittat, quin cauſam ſuper hæreditate audiat, & decidat.

[1 *Non ſine multo diſcrimine ſui corporis ad noſtram accedens præſentiam, ſua nobis conqueſtione propoſuit: quod cum avus ſuus uxores duas habuerit, de quarum una ejus pater proceſſit, de altera Hug. patruum ſuum ſuſtuliſſet: idem Hu. XL. acras terræ, quæ ipſum, & patrem ejuſdem R. contingunt, per violentiam detinet, nec eidem R. qui ſuccedere in bonis paternis debet, vult exhibere debitam partem.*]

[2 *Sed eo veniente, altera pars vel per ſe, vel per alium ſuam nobis exhibere præſentiam contempſit. Nolentes itaque cauſam ipſam diutius protrahi, eam experientiæ veſtræ committentes.*]

CAP. VI.

Naturales legitimantur per ſubſequens parentum conjugium, ſpurii vero non. h. d. inhærendo verbis literæ. Et eſt capitulum famoſum, & quotidie allegatur in utroque foro.

Idem *Exon. Epiſcopo.* [*an.* 1172.]

TAnta eſt *b* vis matrimonii, ut qui antea ſunt geniti, poſt contractum matrimonium legitimi habeantur. Si autem vir vivente uxore ſua aliam cognoverit, & ex ea prolem ſuſceperit, licet poſt mortem uxoris eandem duxerit, nihilominus ſpurius erit filius *c*, & ab hæreditate repellendus, præſertim ſi in mortem uxoris prioris alteruter eorum aliquid fuerit machinatus.

CAP. VII.

De cauſa civili inter Laicos non cognoſcit Eccleſia: cognoſcit tamen: An quis ſit de legitimo matrimonio natus.

Idem *London. & Vigorien. Epiſcopis.* [*an.* 1180.]

II. CAuſam *d*, quæ inter R. & F. ſuper eo, quod mater dicti R. dicitur non fuiſſe de legitimo matrimonio nata, agitari dignoſcitur, vobis commiſimus terminandam. Verum quia literis noſtris inſeri fecimus, ut ſæpefato R. poſſeſſionem omnium, quorum poſſeſſor extitit, quando avus ſuus proficiſcendi Hieroſolymam iter arripuit, ante principalis cauſæ ingreſſum faceretis reſtitui, ſi eadem poſſeſſione fuiſſet per violentiam ſpoliatus: Nos attendentes, quod ad Regem pertinet, non ad Eccleſiam de talibus poſſeſſionibus judicare, ne videamur juri Regis Anglorum detrahere, qui ipſarum judicium ad ſe aſſerit pertinere: Frat. v. mandamus, quatenus Regi poſſeſſionum judicium relinquentes, de cauſa principali, videlicet, utrum mater prædicti R. de legitimo ſit matrimonio nata, plenius cognoſcatis, & cauſam hujuſmodi terminatis: licet incongruum videatur, ut matrimonium genitricis præfati R. impetatur, quod ea vivente non fuit (ut dicitur) impetitum.

CAP. VIII.

Si mulier per judicium Eccleſiæ ſeparata a primo, vivente illo contrahit cum ſecundo, legitima erit proles, quam ex illo ſuſcepit.

Idem *Epiſcopo, & Archidiacono Vincentino.*

(*an.* 1180. *Roma in Dalmatiam.*)

PErlatum *a* eſt ad audientiam noſtram, quod cum H. ad partes Conſtantinop. tranſiſſet, & ibi moram per decennium, & amplius faciens ad I. uxorem ſuam non rediens *b*, ipſa apud bo. mem. Vincentinum Epiſcopum adverſus eum querelam depoſuit, & quod eum non poſſet diutius expectare, nihilominus allegavit. Epiſcopus vero, ſicut vir providus, & diſcretus parentibus viri mandavit, ut pro eo mitterent, & ipſum ad propria revocarent: cumque elapſo longi temporis ſpatio *c* vir non remearet ad propria, Epiſcopus in conſpectu Eccleſiæ auditis rationibus mulieris inter eos ſententiam divortii promulgavit, & mulieri, ut alium duceret, facultatem indulſit. Ideoque mandamus, quatenus ſi conſtiterit, quod Epiſcopus inter eos ſententiam divortii tulerit, filios, quos ſuſtulit de alio, ad cujus copulam auctoritate prædicti Epiſcopi migravit, legitimos judicetis, eos hac occaſione ab hæreditate non patientes excludi.

CAP. IX.

Filii nati ex matrimonio clandeſtino per Eccleſiam approbato ſunt legitimi. h. d. inhærendo literæ.

Idem *Belluacen. Epiſcopo.* (*an.* 1180.)

QUod *d* nobis: [*& inf.*] Si qui autem de clandeſtino matrimonio poſtmodum ab Eccleſia comprobato generati fuerint, eos legitimos judices filios, & hæredes.

CAP. X.

Nati ex matrimonio contracto contra publicæ honeſtatis juſtitiam illegitimi ſunt, & ab hæreditate parentum excludendi: & tene menti hunc caſum, quia ſæpe per ignorantiam accidit.

Celeſtinus III. *Eboracenſ. Archiepiſcopo.* (*an.* 1171.)

REferente *e* nobis [*& infra.*] Frat. t. t. reſpond. quod publicæ honeſtatis juſtitia prohibente matrimonium inter eos contrahi non potuit, & contractum debuit ſeparari: ac per hoc eum filii nec per Eccleſiæ permiſſionem, nec per paternam ignorantiam excuſentur, ad ſucceſſionem bonorum paternorum non videntur aliquatenus admittendi.

CAP. XI.

Ad docendum prolem illegitimam non ſufficit probare impedimentum matrimonii, ſi fuit in facie Eccleſiæ contractum.

Idem.

PErvenit *f* ſane ad nos ex inſinuatione L. Viduæ, quod cum inter G. patrem ſuum, & A. matrem illius matrimonium fuiſſet legitime celebratum, & quandiu vixerunt, quiete permanſerunt *g*: poſt illorum deceſſum quidam aſſerentes eam de non legitimo matrimonio fuiſſe ſuſceptam, a paterna hæreditate tanquam illegitimam amovere conantur: Mandamus

a C. 5. *eod. tit. in* 1. *comp. Et quatenus ex hoc. c. colligitur, quod quæſtio ſpiritualis remittenda eſt ad judicem Eccleſiaſticum, ſi incidat coram Judice ſeculari. vide Bart. & Alex. in l. Titia. ff. ſolut. matrim.* b *Cap.* 6. *eod. tit. in* 1. *comp.* c *vide l. honorem. per Bart. ff. rem. rat. hab. & l. pen. §. uxor. ff. ſolut. matrim.* d *C.* 7. *eod. tit. in* 1. *comp. & poſt Conc. Lat. p.* 33. *cap.* 4.

a *Cap.* 8 *eod. t. in* 1. *compil. poſt Conc. Lat. p.* 50. *c.* 23. b *rediret.* c *Adde, quod dicatur eſſe longum temporis ſpatium. Inſtit. de uſucap. §.* 1. *& l. fin. C. de præſcr. long. temp.* d *Cap.* 3. *tit. de clandeſt. deſponſ. in* 1. *compil. & poſt Conc. Lat. p* 50. *c.* 17. *vid. tit. in c. cum inhibitio. ſup. de clandeſt.* e *Cap.* 1. *eod. tit. in* 2. *compil.* f *Cap.* 2. *eod. tit. in* 2. *compil.* g *permanſerint.*

Digitized by Google

itaque, quatenus ſi eſt ita, dictam viduam legitimam nuncieris.

C A P. XII.

Statur dicto teſtium, qui probant aliquem legitimum, licet fama viciniæ, & tractatus parentum habeat contrarium.

Innocentius III. (*an.* 1213.)

PEr tuas *a* litteras intimaſti, quod R. ex muliere, quam ſecundum opinionem majoris partis viciniæ in concubinam habebat, prole ſuſcepta, quandam poſt, & aliam ea defuncta, duxit in uxorem: & ea, de qua prolem ſuſceperat, virum ſibi alium copulavit: proceſſu vero temporis idem R. in præſentia multorum firmavit proprio juramento, quod eam, quam habere viſus fuerat concubinam, prius affidaverat in uxorem, quam ex ea filium genuiſſet: & poſtea cum *b* ageret in extremis, eum, quem ex ea ſuſceperat, in teſtamento hæredem inſtituens, legitimum filium appellavit *c*. Cum autem tuæ inquiſitioni fuiſſet commiſſum, an filius ſic ſuſceptus, legitimus eſſet hæres ipſius R. & ad ejus patrimonium admittendus, ut præter id, quod ex quadam decretali bonæ memoriæ Alex. Papæ prædeceſſ. noſt. ſtandum eſſe ſuper hoc verbo viri, & mulieris credebas: receptis teſtibus a filio ejuſdem R. productis, quibus legitime comprobavit prædictum R. matrem ſuam in capella ſancti Sergii affidaſſe, eum ipſius R. hæredem eſſe legitimum judicaſti. Nos autem attendentes, quod plus eſt, quod in veritate agitur, quam quod ſimulate concipitur, licet dictus R. cum ea dimiſſa, quam ut concubinam habuerat, ad alia vota tranſivarit *d*, videatur ipſo facto matrimonium, quod inter eos celebratum fuerat, damnaſſe: quia tamen deſponſatio per teſtes legitimos comprobata, eos matrimonialiter fuiſſe conjunctos oſtendit, ſive deſponſatio ipſa fuerit de præſenti, ut per conſenſum legitimum per verba de præſenti expreſſum, copula matrimonii inter eos fuerit celebrata, ſive per verba de futuro carnali copula ſubſecuta, non tam decretali dicti prædeceſſ. noſt. quæ in caſu diſſimili loquitur, quam inductis probationibus innitentes, te proceſſiſſe legitime reſpondemus, ſententiam tuam auctoritate Apoſtolica confirmantes.

C A P. XIII.

In terris Eccleſiæ Papa poteſt libere illegitimos legitimare, in terris vero alienis non, niſi ex cauſis multum arduis, vel niſi in ſpiritualibus: tunc tamen indirecte, & per quandam conſequentiam intelligitur legitimare etiam quoad temporalia: hoc tamen ultimum non eſt ſine ſcrupulo. h. d. ſecundum intellectum, qui placet Panorm. & eſt cap. difficile, & multum famoſum.

Idem *nobili viro Gu. Memis Peſſulani*. (*an.* 1213.)

PEr venerabilem fratrem noſtrum Arelaten. Archiepiſcopum tua nobis humilitas ſupplicavit, ut filios tuos legitimationis dignaremur titulo decorare, quatenus eis, quo minus tibi ſuccederent, natalium objectio non noceret. Quod autem ſuper hoc Apoſtolica ſedes plenam habeat poteſtatem, ex illo videtur, quod diverſis cauſis inſpectis, cum quibuſdam minus legitime genitis, non naturalibus *f* tantum, ſed adulterinis etiam diſpenſavit, ſic ad actus ſpirituales illos legitimans, ut poſſint in Epiſcopos promoveri: ex quo veriſimilius creditur, & probabilius reputatur, ut eos ad actus legitimare valeat ſeculares, præſertim ſi præter Romanos Pontifices inter homines ſuperiorem alium non cognoſcant, qui legitimandi habeat poteſtatem: quia cum major in ſpiritualibus tam providentia, quam auctoritas, & idoneitas requiratur: quod in majori conceditur, licitum eſſe videtur & *a* in minori. Par ſimile quoque id videtur poſſe probari, cum eo ipſo, quod aliquis ad apicem Epiſcopalis dignitatis attollitur, eximitur a patria poteſtate. Præterea etiamſi ſimplex Epiſcopus ſcienter ſervum alterius in Presbyterum ordinaret, licet ordinator ſatisfacere Domino teneretur, ordinatus tamen jugum evaderet ſervitutis. Videretur *b* ſiquidem monſtruoſum, ut qui legitimus ad ſpirituales fieret actiones, circa ſeculares actus illegitimus remaneret. Unde cum in ſpiritualibus diſpenſetur *c*, conſequenter intelligitur in temporalibus diſpenſatum. Id autem in patrimonio beati Petri libere poteſt Apoſt. ſed. efficere, in quo & ſummi Pontificis auctoritatem exercet, & ſummi Principis exequitur poteſtatem. Videbatur autem ex eo trahere majorem audaciam poſtulandi, quod cum Rex Francorum I. Reginam dimiſerit, & ex alia poſtmodum ſuperducta puerum ſuſcepit & puellam, & tu ſimiliter, excluſa legitima, ſuperduxeris aliam, ex qua filios ſuſcepiſti: ſicut cum filiis Regis ejuſdem, ſic cum tuis credebatur de benignitate Apoſtol. ſed. diſpenſandum. Verum ſi veritas diligenter inſpicitur, non res ſimilis, ſed valde diſſimilis invenitur: nam Rex ipſe a Regina per Remen. Archiepiſcopum Apoſtolicæ ſedis Legatum, fuit per ſententiam ſeparatus, tu vero uxorem tuam a te temeritate propria ſeparaſti. Ipſe quoque priuſquam ad eum prohibitio de non contrahendo cum altera perveniſſet, aliam ſuperduxit, ex qua prolem geminam noſcitur ſuſcepiſſe: ſed tu in contemptum Eccleſiæ, aliam ſuperinducere attentaſti. Præterea Rex ipſe contra matrimonium impedimentum affinitatis objecit, & coram prætato Archiepiſcopo teſtes induxit: cujus ſententia, quia caſſata fuit ſolummodo propter judiciarium ordinem non ſervatum, nos poſt reſtitutionem Reginæ alios cognitores duximus deputandos: tu vero uxori tuæ nihil, quod divortium induceret, objeciſti: cum etſi fides tori ſit unum de tribus bonis conjugii, non tamen ipſius violatio conjugale vinculum violaſſet. De filiis ergo ejuſdem Regis, utrum legitimi, vel illegitimi fuerint, quamdiu pendet quæſtio affinitatis objectæ, poteſt non immerito dubitari. Nam ſi affinitas fuerit comprobata, prædictam Reginam non eſſe Regis conjugem apparebit, & per conſequens alia videbitur ſibi legitime copulata, & filios ei legitimos peperiſſe. Inſuper cum Rex ſuperiorem in temporalibus minime recognoſcat, ſine juris alterius læſione in eo ſe juriſdictioni noſtræ ſubjicere potuit, in quo videretur aliquibus, quod per ſeipſum (non tanquam pater cum filiis, ſed tanquam Princeps cum ſubditis *d*) potuit diſpenſare: tu autem noſceris aliis ſubjacere: (& *inf.* 2) Rationibus igitur his inducti, Regi gratiam fecimus requiſiti, cauſam tam ex Veteri, quam ex Novo Teſtamento trahentes, quod non ſolum in Eccleſiæ patrimonio (ſuper quo plenam in temporalibus gerimus poteſtatem) verum etiam in aliis regionibus, certis cauſis inſpectis, temporalem juriſdictionem caſualiter exercemus, non quod alieno juri præjudicare velimus, ſed quia ſicut in Deuteronomio *e* continetur: *Si difficile, & ambiguum apud te judicium eſſe perſpexeris, inter ſanguinem, & ſanguinem, cauſam, & cauſam, lepram, & lepram, & judicium inter* perras

a *Cap.* 1. *eod. tit. in* 3. *compil.* b *dum.* 5 *vide Panorm. cap. fin. de mur. petit. & Iaſ. in l. neque poſſeſſio. C. de teſtament.* 1. d *tranſivit.* e *Cap.* 1. *eod. tit. in* 3. *compil. vide Covarr. ep.* 4. *Decr. p.* 2 *c.* 8. *§* 8. f *Qui dicantur filii naturales, adulterini, ſpurii & alii illegitime nati, quovis nomine appellentur,* [illegible] *electum l. de nothis & ſpur. filiis*

a *al. etiam in minori.* b *Videtur.* c *diſpenſatur.* d *ſubiectis.* e *Deuteron.* 17. *Haec Deut. auctoritas protenditur uſque ad illa verba. Sane cum Deuteronomium: in ea imprimenda ſecuti ſumus antiqua; & magis emendata Greg. exemplaria; quantum ad verba tantiſper differt a vulgata editione, ſed eadem eſt ſententia.*

partes videris variari, venies ad Sacerdotes Levitici generis, & ad judicem, qui fuerit illo tempore: qui indicabunt tibi judicii veritatem: & facies quæcunque dixerint, qui præſunt loco, quem elegerit Dominus, ſiquerisque eorum ſententiam: qui autem ſuperbierit, nolens obedire Sacerdotis imperio, qui eo tempore miniſtrat Domino Deo tuo, decreto Judicis morietur. Sane cum Deuteronomium lex ſecunda interpretetur, ex vi vocabuli comprobatur, ut quod ibi decernitur, in Novo Teſtamento debeat obſervari: locus enim, quem elegit Dominus, Apoſtolica ſedes eſſe cognoſcitur: cum enim Petrus urbem fugiens exiviſſet, volens eum Dominus ad locum, quem elegerat, revocare, interrogatus ab eo, Domine, quo vadis? reſpondit: venio Romam iterum crucifigi: quod intelligens pro ſe dictum, ad locum ipſum protinus eſt reverſus. Sunt autem Sacerdotes Levitici generis fratres noſtri, qui nobis jure Levitico in executione Sacerdotalis officii coadjutores exiſtunt. Is vero ſuper eos Sacerdos, ſive Judex exiſtit, cui Dominus inquit in Petro *a*: *Quodcunque ligaveris ſuper terram, erit ligatum & in cœlis.* Ejus Vicarius, qui eſt Sacerdos in æternum *b* ſecundum ordinem Melchiſedech, conſtitutus a Deo judex vivorum, & mortuorum. Tria quippe diſtinguit judicia. Primum inter ſanguinem, & ſanguinem, per quod Criminale intelligitur, & civile. Ultimum inter lepram, & lepram, per quod Eccleſiaſticum, & Criminale notatur. Medium inter cauſam, & cauſam, quod ad utrumque refertur, tam Eccleſiaſticum, quam Civile: in quibus cum aliquid fuerit difficile, vel ambiguum, ad judicium eſt ſedis Apoſtolicæ recurrendum: cujus ſententiam qui ſuperbiens contempſerit obſervare, mori præcipitur, id eſt, per excommunicationis ſententiam velut mortuus a communione fidelium ſeparari. Paulus enim, ut plenitudinem poteſtatis exponeret, ad Corint. *c* ſcribens ait: *Neſcitis, quoniam Angelos judicabitis? quanto magis ſecularia?* Licet igitur cum filiis ſæpedicti *e* Regis (de quibus, an fuerint legitimi, ab initio dubitatur) duxerimus diſpenſandum: quia tamen tam lex Moſaica, quam canonica ſobolem ſuſceptam ex adulterio deteſtatur *e*, teſtante Domino, quod manzeres *f*, & ſpurii uſque ad decimam generationem in Eccleſiam non intrabunt: canone vero vetante tales ad ſacros ordines promoveri: ſecularibus quoque legibus non ſolum repellentibus eos a ſucceſſione paterna, ſed negantibus ipſis etiam alimenta: petitioni tuæ non duximus annuendum.

[1 *Unde ſine ipſorum forſan injuria, niſi præſtaremus nobis aſſenſum, in hoc ſubdere te non poſſes, nec ejus auctoritatis exiſtis, ut diſpenſandi ſuper his liberam habeas facultatem.*]

CAP. XIV.

Si conjugatus vivente prima in facie Eccleſiæ contrahit cum ſecunda hoc ignorante, legitima erit earum proles.

Idem *H. & R. Canonicis Beneventanis.*

(*an.* 1213.)

EX tenore *f* literarum veſtrarum nobis innotuit, quod cum G. vidua hæreditatem quondam R. mariti ſui ſibi, & pupillo filio ſuo reſtitui poſtularet, pars adverſa petitionem ejus nitebatur excludere, pro eo quod R. maritum ipſius viduæ de adulterio genitum aſſerebat: [*& infra*, 1] Intelligentes, quod pater prædicti R. matrem ipſius in faciem Eccleſiæ ignoram, quod ipſe aliam ſibi matrimonialiter copulaſſet, duxerit in uxorem, & dum ipſa conjunx ipſius legitima putaretur, dictum R. ſuſcepit ex eadem: in favorem prolis potius declinamus, memoratum R. legitimum reputantes.

[1 *Proponens, quod dicti R. pater vivente uxore legitima quandam aliam Maritiam nomine ſuperduxit, ex qua præfatum R. maritum ipſius viduæ generavit. E contra vero pars viduæ reſpondebat, quod cum Maritia præfata neſciens, quod dicti R. pater aliam haberet uxorem, cum ea in facie Eccleſiæ contraxiſſet, ejus filius, quem ſuſcepit ab ea, legitimus debebat haberi: cum non debeant illegitimi reputari, qui de adultera conſcientia non naſcuntur. Cumque ſuper hoc diutius fuiſſet in veſtra præſentia litigatum, & nonnullorum prudentum ſententia, quorum conſilium requiſiſtis, in hac invicem diſcordaret, ſed duxiſtis Ap. conſulendam. Nos igitur.*]

CAP. XV.

Proles infidelium, qui poſtea convertuntur, legitima eſt, etiamſi parentes ſunt in gradu prohibito lege canonica.

Idem *Epiſcopo Tibur.* a (*an.* 1214)

GAudemus *b*: [*& infra.*] Cæterum prolem de infidelium conjunctionibus natam, qui ſecundo, tertio, vel ulteriore gradu, ſecundum opinionem illorum *c* matrimoniali contraxerunt affectu, *poſt fidem receptam* (utilitate publica ſuadente) legitimam volumus reputari.

TITULUS XVIII.

QUI MATRIMONIUM *d* ACCUSARE POSSUNT, VEL CONTRA ILLUD TESTARI.

CAP. I.

Cum agitur de fœdere matrimonii, rea abſente contumaciter poſſunt ſuper impedimento matrimonii recipi teſtes, dummodo ſint legitimi, & ad dicta eorum feratur ſententia.

Alexander III. *Pariſienſi e Epiſcopo.*

(*an.* 1172.) a

RElatum *f* eſt, quod cum pater cujuſdam puellæ eam cuidam civi Pariſienſi *g* nuptui tradidiſſet, maritus poſt aliquot annos, quibus cum uxore permanſit, propter homicidium, quod commiſit, de civitate timore mortis exivit: nunc autem dicitur poſſe probari, quod pater puellæ eum de ſacro fonte *h* levavit: ſed literis tuis quæſitus nondum potuit inveniri, licet quinquennium ſit tranſactum: [*& infra.*] Cæterum conſultationi tuæ taliter reſpond. *quod ſi juvenis, & puella aliquot annis ſine quæſtione fuerunt ſimul, qui præſcriptum matrimonium nunc accuſant, non videntur ſuſpicione carere*: quod ſi manifeſtum eſt, quod aſſeritur, aut legitimi accuſatores, & teſtes appareant: poſtquam juvenis fuerit cum omni diligentia requiſitus, etiamſi nequiverit inveniri, teſtes recipere poteris, & ſine canonico judicium terminare.

CAP. II.

Accuſatio, & teſtimonium in cauſa matrimoniali perſonaliter, & non per literas fieri debent.

Clemens III. (*an.* 1190.)

A Nobis *i* eſt quæſitum, utrum aliqui ſuper accuſatione matrimonii nihil voce propria depromentes *k* debeant per ſolam chartulæ conſcriptionem admitti? Ad hoc reſpondemus, quod in talibus, niſi quantum ad præſumptionem, nullius momenti eſt conſcriptio, quoad ſententiam proferendam, niſi alia legitime adminicula ſuffragentur.

CAP. III.

In cauſa matrimoniali ſuper conſanguinitate, & contractu teſtificari poſſunt conſanguinei, & parentes.

CLE-

---

a *Matth.* 16. b *Pſalm.* 109. *Act* xxi c 1. *Cor.* 6. d *præfati.* e *Deut.* 23. f *Manzeres qui dicantur, tradit Covarruvias lib. 4. decr. part.* 2. *c.* 18. §. 1. f *Cap.* 3. *eod. tit. in* 4. *compil. Bald. in l. qui contra, Cod. de inceſt. nuptiis.*

a *Tyb. al. Tibu. al. Tybertur.* b *Cap.* 4. *eod. tit. in* 3. *comp.* c *eorum.* d *al. ita. de his, qui matrimonium, &c. alias deſunt illa verba, vel contra illud teſtificari.* e *Parmenſ. al. Parrinenſ.* f *Cap* 2. *eod. tit. in* 1. *compil.* g *Parmenſi.* h *vid. Concil. Tridentin. Seſſ.* 24. *de reformat. matr. c.* 2. i *Cap.* 4. *eod. tit. in* 2. *compil.* k *deponentes.*

Clemens *a* III. *Papa Florentino Epiſcopo.* (*an.* 1190.)

VIdetur *b* nobis: (*& inf.* 1) Quod parentes, fratres, & cognati utrinſque ſexus, in teſtificatione ſuorum ad matrimonium conjungendum, vel dirimendum admittantur, tam antiqua conſuetudine, quam legibus approbatur. Ideo enim maxime parentes, & ſi defuerint parentes, proximiores admittuntur: quoniam unuſquiſque ſuam genealogiam cum teſtibus, & chartis, tum etiam ex recitatione majorum ſcire laborat: qui enim melius recipi debent, quam illi, qui melius ſciunt, & quorum eſt intereſſe: ita ut ſi non interfuerint, & conſenſum non adhibuerint, ſecundum leges nullum fiat matrimonium? Quod vero legitur *c*, pater non recipiatur in cauſa filii, nec filius in cauſa patris, in criminalibus cauſis, & contractibus verum eſt. In matrimonio vero conjungendo, & disjungendo eſt ipſius conjugii prærogativa, & quia favorabilis res eſt, congrue admittuntur.

(1 *Quod ſecunda, quam contra prohibitionem Eccleſiæ duxit, non ſit uxor, etiamſi primam non haberet deſponſatam. Nam quod contra interdictum, & ordinem Eccleſiæ factum eſt, ratum non haberi tanquam inordinatum tam divinæ, quam humanæ legis auctoritas proclamat. Quia igitur ea, quam inordinate ſuperduxit prohibitione reniteute, uxor non eſt, cogendus eſt eam recipere, quam juravit, & deſponſavit, atque ex ea prolem genuit: ut juramenti religio non vilipendatur, & fides adinvicem conſervetur promiſſa, & proles in cultu Dei nutriatur, & educetur, & alii exinde occaſionem pejerandi, & alias decipiendi aſſumere non valeant.*)

CAP. IV.

Invita deſponſata, poſtea ſponte cognita, contra matrimonium non auditur.

Idem. (*an. eod.*)

INſuper *d* adjeciſti, quod aliquis cum quadam innubili puella contraxit, quæ tandem ætatis metas attingens, ab illo pluries cognita contra matrimonium proclamavit, aſſerens ſe ſemper ab initio diſſenſiſſe, quod per teſtes probat fama, & converſatione præclaros. In hoc itaque caſu ſentimus, quod adverſus matrimonium audiri non debet, quæ ante cognitionem ſui legitimum annum attingens, cum potuit, minime reclamavit: ſicut enim ante legitimum conſenſum [qui in duodecimo anno ſpectatur] potuit diſſentire, ſic poſtquam legitimo tempore accedente, ſemel etiam copulæ carnali conſenſit, ex taciturnitate ſibi ſuper hoc ſilentium non ambigitur indixiſſe *e*.

CAP. V.

Repellitur accuſans matrimonium propter quæſtum.

Innocentius III. *Archiepiſcopo, Præpoſito, & Priori S. Mariæ de Alben. Genuen. f*

(*an.* 1214.)

SIgnificante *g* M. de Canula *h* noſtro eſt Apoſtolatui declaratum, quod cum N. duxiſſet legitime in uxorem, S. mater ipſius niſa eſt matrimonium accuſare, ut ab eo pecuniam extorqueret: & licet intellectui ſuo prava non poſſint opera reſpondere, nihilominus vult habere pecuniam, ut ab accuſatione deſiſtat.

Cum igitur non ſit malitiis hominum indulgendum, mandamus, quatenus ſi eſt ita, ipſam ab accuſatione matrimonii repellentes, eidem ſuper hoc ſilentium imponatis.

CAP. VI.

Repellitur ab accuſatione matrimonii, qui denunciationis tempore tacuit, niſi denunciationem probabiliter ignoravit, vel juret de novo didiciſſe, & quod non objicit illam malitioſe.

Idem.

CUm *a* in tua diœceſi: [*& infra.*] Si vero poſt contractum matrimonium aliquis appareat accuſator, cum non prodierit in publicum, quando banna ſecundum conſuetudinem in Eccleſiis edebantur, utrum vox ſua debeat accuſationis admitti, merito quæri poteſt. Super quo ſic duximus diſtinguendum, quod ſi tempore denunciationis præmiſſæ, is, qui jam conjunctos impetit, extra diœceſim exiſtebat, vel alias denunciatio non potuit ad ejus notitiam pervenire, ut puta ſi nimiæ infirmitatis fervore laborans ſanæ mentis patiebatur exilium: vel in annis tam teneris conſtitutus, quod ad comprehenſionem talium ejus ætas ſufficere non valebat, ſeu alia cauſa legitima fuerit impeditus, ejus accuſatio debet audiri. Alioquin cum rationabiliter præſumatur, quod denunciationem publice factam idem exiſtens in ipſa diœceſi minime ignoravit, tanquam ſuſpectus eſt proculdubio repellendus: niſi proprio firmaverit juramento, quod poſtea didicerit ea, quæ objecerit, & *c* ad hoc ex malitia non *d* procedat: quia tunc etiamſi didiciſſet ab illis, qui denunciationis tempore ſiluerunt, claudi non debet eidem aditus accuſandi: quoniam etſi ab impetitione hujuſmodi culpa de ſilentio tali contracta illos excluderet, iſte tamen amoveri nequiret, cum culpabilis non exiſtat.

TITULUS XIX.

DE DIVORTIIS. *d*

CAP. I.

Homicidium neceſſarium non privat ſpe conjugii, ſed machinatio in mortem conjugis ſic.

Ex Concilio apud VVormaciam *e*.

SI qua mulier *f* in mortem mariti ſui cum aliis conſiliata eſt, & ipſe aliquem illorum ſe defendendo occiderit, poteſt ipſe poſt mortem uxoris, ſi voluerit, aliam ducere: ipſa autem inſidiatrix pœnitentiæ abſque ſpe conjugii ſtet ſubjecta.

CAP. II.

Conjuges propter alterius crimen non ſeparantur, niſi ſpiritualiter fornicentur: & tunc durat conjugium eis etiam ſeparatis.

Alexander III. [*an.* 1180. *Romæ.*]

QUæſivit *g* a nobis: [*& inf.* 1] Nos itaque taliter reſpondemus, quod mulier pro furto, vel alio crimine viri ſui (niſi fidei ſuæ religionem corrumpere velit) ab eo ſeparari non debet. Verum ſi conjugem ſuam ad infidelitatis maleficium traxerit, a viro poterit ſeparari ita quod ei nubere alii non licebit: quia, licet ſeparentur, ſemper tamen conjuges erunt. In vitis quoque præſentis ſententiæ forma ſervetur.

[1 *Utrum mulier pro latrocinio, aut quolibet alio crimine a viro ſuo debeat ſeparari, & alii nubere, & de viro ſimili modo propoſuiſti, utrum pro quolibet flagitio poſſit a conjuge divide, & aliam ſibi legitimo matrimonio copulare.*]

CAP. III.

Vir non poteſt dimittere uxorem ſine judicio Eccleſiæ, etiam propter

a Clemens Papa Florentino Epiſcopo. al. Celeſtinus Papa Florentino Epiſc. al. Celeſtinus III. &c. b *Cap.* 3. *tit. de matr. contra interd. Eccl. celebr. in* 1. *comp. refert Grat. ſive Palea* 35. *q.* 6. *c.* 2 c *Vid. Lanfrant. de Oriano in c. quoniam contra ſup. de prob. & ſpecul. tit. de teſte.* § 1. d *Cap.* 3. *eod. tit. in* 1. *compil.* e *indixiſſe.* f *de Alban. Januen.* g *Cap.* 2. *eod. tit. in* 2. *compil.* h *Canulla. al. Camilla. al. Caſula.*

a *Cap.* 1. *eod. tit. in* 2. *compil. alia pars hujus decret. ſup. de ſponſal. c. cum in tua.* b *al. cita* c *& quod ad hoc.* c *procedit.* d *de materia hujus tit. vid. Theologos lib.* 4. *ſent. diſt.* 35. *& per Sylveſtrum in ſumma, verbo, divortium.* e *VVormaciam. al. Vermeciae.* f *Cap.* 1. *eod. tit. in* 1. *compil.* g *Cap.* 2. *eod. tit. in* 1. *compil. & poſt Conc. Lat. ſub Alex. III. p.* 50. *c.* 22. § *quod autem. vid. Sot.* 4. *ſent. diſt.* 37. *q.* 1.

per impedimentum parentelæ notorium. Si fama refert impedimentum conjugii, etiam nemine opponente, Epiſcopus ex officio ſuo poteſt de eo inquirere. Si vero impedimentum eſt notorium, poteſt Epiſcopus ex officio ſuo matrimonium ſeparare.

Idem *Ambianen. a Epiſcopo.* (*an.* 1180.)

PORro b de Comite Pontini, qui B. uxorem ſuam abſque judicio Eccleſiæ dimiſit, quia eam cognatam fuiſſe uxoris defunctæ proponit, prudentia tua cognoſcat, quod ſi etiam parentela eſſet publica, & notoria, abſque judicio Eccleſiæ ab ea ſeparari non potuit: quare ipſum ad eam recipiendam, quæ petit reſtitutionem ipſius, diſtricte compellas: quam ſi recipere noluerit, eum, & ſuperinductam vinculo excommunicationis adſtringas. Præterea de H, qui cognatam ſuam duxit uxorem, reſpondemus, quod non apparentibus accuſatoribus, & parentela manifeſta ſeu publica exiſtente (quod credibile non eſt), niſi eſſent in primo gradu, vel ſecundo) tui officii intereſt, matrimonia illa adhibita gravitate diſſolvere, quæ illicite contracta noſcuntur.

C A P. IV.

Repellitur uxor petens reſtitutionem mariti, ſi notorie fornicata eſt, & maritus continuit.

Idem.

SIgnificaſti c, quod quidam uxore ſua ſine judicio Eccleſiæ dimiſſa, pro eo, quod ſuggeſtum ſibi fuerat, ipſam inceſtum cum quodam conſanguineo ſuo commiſiſſe, vinculo fuit propter hoc excommunicationis adſtrictus: verum mulier non continuit, ſed ſobolem de alio viro ſuſcepit: nec minus poſtulat viro reſtitui, aſſerens ſe ab iſto injuſte dimiſſam, & eundem ſibi materiem adulterandi dediſſe. Conſult. t. t. reſpon. quod ſi notorium eſt mulierem ipſam adulterium commiſiſſe, ad eam recipiendam præfatus vir cogi non debet, niſi conſtaret ipſum cum alia adulterium commiſiſſe.

C A P. V.

Matrimonium ſeparatur propter adulterium mulieris: & ſi vir poſtea fornicetur, redintegratur. Et eſt bonus caſus, & multum allegabilis.

Idem. (*an.* 1175. *Romæ.*)

EX literis d tuis accepimus, quod V. quadam duxit uxorem, qui paucis temporibus fuere concordes: proponebat enim idem V. quod illam per violentiam ſibi illatam metu etiam mediante duxiſſet: [*& infra.* 1] Tandem vir uxorem ſuam ſuper crimine fornicationis in jure convenit, quæ neſcitur, quo ducta ſpiritu cœpit publice confiteri: quod cum vir negaret ei in neceſſariis providere, crimen compulſa eſt incurrere memoratum; cumque diligentius a te fuiſſet admonita, ne ad ſuggeſtionem alicujus illud tam turpe contra ſe proponeret, ipſa id manifeſtius aſſerebat. Sane tu convocato Capitulo tuo, cum ex eorundem e conſilio utrique privatim continentiam injunxeris obſervandam, ita quod caſte viverent ab invicem ſegregati: memoratus V. furtim cum alia ſponſalia, & nuptias temere celebravit: verum cum factum inquirere laborares, ſupradictus V. ſeriem rei explicans, & exponens ad audientiam noſtram dicitur appellaſſe. Unde Frat. t. mandamus, quatenus, ſi res ita proceſſit, præfatum virum ad legitimam uxorem redire compellas.

[1 *Tu vero una cum Capitulo tuo cum tam minis, quam admonitionibus inter eos ſæpe pacem confirmare ſtuderes, eos temere ſegregatos pariter reconciliari coegiſſes.*]

C A P. VI.

Si uxor a viro lapſo in hæreſim propria auctoritate diverſit, ad eum reverſum redire compellitur: ſecus ſi per judicium Eccleſiæ ab eo fuiſſet ſeparata.

Urbanus III. *Florentino Epiſcopo.* (*an.* 1186.)

DE illa a, quæ viro ſuo labente in hæreſim, ipſius conſortium ſine judicio Eccleſiæ declinavit, videtur nobis, quod mulier (maxime ſi ea intentione deceſſit, ut lapſus in hæreſim tædio pariter, & confuſione affectus, ſe ab errore ſuo converteret) ei cum reverſus fuerit, ſit reddenda: quæ etiamſi reverti noluerit, compellatur. Si vero judicio Eccleſiæ ab eo receſſit, ad recipiendum eum nullatenus dicimus compellendam.

C A P. VII.

Vinculum conjugale non diſſolvitur altero conjugum fidelium in hæreſim lapſo. Sed ſi unus infidelium conjugum convertatur ad fidem, & alter noluit ſibi cohabitare, vel non ſine blaſphemia, vel ſine peccato mortali, ſolvitur conjugium, & converſus contrahere poteſt.

Innocentius III. *Ferrarien. Epiſcopo.* (*an.* 1212.)

QUanto te b novimus in canonico jure peritum: [*& inf.* 1] Sane tua Fr. intimavit, quod altero conjugum ad hæreſim tranſeunte, qui relinquitur, ad ſecunda vota deſiderat convolare: quod utrum poſſit fieri, per tuas nos duxiſti literas conſulendos. Nos igitur conſult. t. reſpondentes diſtinguimus, licet quidam prædeceſſor noſter ſenſiſſe aliter videatur, an ex duobus infidelibus alter ad fidem catholicam convertatur, vel ex duobus fidelibus alter labatur in hæreſim, vel decidat in gentilitatis errorem. Si enim alter infidelium conjugum ad fidem catholicam convertatur, altero vel nullo modo, vel non ſine blaſphemia divini nominis, vel ut eum pertrahat ad mortale peccatum, ei cohabitare volente: qui relinquitur, ad ſecunda, ſi voluerit, vota tranſibit: & in hoc caſu intelligimus, quod ait Apoſtolus: *Si infidelis diſcedit, diſcedat: frater enim, vel ſoror non eſt ſervituti ſubjectus in hujuſmodi.* Et canonem etiam in quo dicitur c: *Contumelia creatoris ſolvit jus matrimonii circa eum, qui relinquitur.* Si vero alter fidelium conjugum vel labatur in hæreſim, vel tranſeat ad gentilitatis errorem, non d credimus, quod in hoc caſu is, qui relinquitur, vivente altero poſſit ad ſecundas nuptias convolare, licet in hoc caſu major appareat contumelia creatoris. Nam etſi matrimonium verum inter infideles exiſtat, non tamen eſt ratum: inter fideles autem e verum, & ratum exiſtit; quia ſacramentum fidei, quod ſemel eſt admiſſum, nunquam amittitur, ſed ratum efficit conjugii ſacramentum, ut ipſum in conjugibus illo durante perduret. Nec obſtat, quod a quibuſdam forſan objicitur, quod fidelis relictus non debeat jure ſuo ſine culpa privari: cum in multis caſibus hoc contingat, ut ſi alter conjugum incidatur. Per hanc reſponſionem quorundam malitiæ obviatur, qui in odium conjugum, vel quando ſibi invicem diſpliceret, ſi eas poſſent in tali caſu dimittere, ſimularent hæreſim, ut ab ipſa, (nubentibus conjugibus) reſilirent. Per hanc ipſam reſponſionem illa ſolvitur quæſtio, qua quæritur, utrum ad eum, qui ab hæreſi, vel infidelitate revertitur, is, qui permanſit in fide, redire cogatur.

[1 *Tanto F. t. amplius in Domino commendamus, quod in dubis quæſtionum articulis ad ſed. Apoſtol. recurris: quæ diſponente Domino cunctorum fidelium mater eſt, & Magiſtra, ut opinio, quam in eis quondam habueras, dum alios canonici juris peritiam edoceres, vel corrigatur per ſed. Apoſt. vel probetur.*]

C A P. VIII.

Pagani juncti in gradu prohibito lege canonica tantum, converſi ad fidem non ſeparantur. H. primo. *Si paganus prius plures uxores habeat, poſt fidem ſuſceptam adhærebit primæ.* H. ſecundo. *Et ſi, repudiata uxore cum ſecunda contraxerit, etiam*

a *col. Ambien.* b C. 3. *eod. tit. in* 2. *comp. & poſt Conc. Later. ſub Alex. III. par.* 50. *c.* 29. c C. 4. *eod. tit. in* 1. *comp. & poſt Concil. Later. par.* 6. *cap.* 14. d *Cap.* 3. *de cland. deſponſ. in* 2. *comp.* e *eorum.*

a *Cap.* 5. *eod. tit. in* 2. *comp.* b *Cap.* 1. *eod. tit. in* 3. *comp.* c *Hoc dicit B. Ambroſius epiſt.* 1. *ad Corinth. cap.* 7. d *Vid. Conc. Trident. Seſſ.* 24. *de ſacr. matr. can.* 5. e *In uno aut altero C. ratum & firmum exiſtit.*

Digitized by Google

etiam poſt baptiſmum dimittet ſecundam, & adhærebit primæ repudiatæ, etiamſi repudiata cum alio contraxiſſet: ſecus ſi fornicata fuiſſet. hoc tertio.

Idem *Tiberiadenſi* a *Epiſcopo*. (*an.* 1212.)

GAudemus b in Domino: (*& infra.* c) Utrum pagani uxores accipientes in ſecundo, vel tertio, vel ulteriore gradu ſibi conjunctas, ſic conjuncti debeant poſt converſionem ſuam inſimul remanere, vel ab invicem ſeparari, edoceri per ſcriptum Apoſtolicum poſtulaſti. Super quo taliter reſpondemus, quod cum ſacramentum conjugii apud fideles, & infideles exiſtat, quemadmodum oſtendit Apoſtolus c dicens: *Si quis frater infidelem habet uxorem, & hæc conſentit habitare cum eo, non illam dimittat:* & in præmiſſis gradibus a paganis, quoad eos matrimonium licite ſit contractum, qui conſtitutionibus canonicis non arctantur: *Quid enim ad nos* (ſecundum Apoſtolum d eundem) *de his, quæ foris ſunt, judicare?* in favorem præſertim Chriſtianæ religionis, & fidei, a cujus perceptione per uxores ſe deſeri timentes viri poſſunt facile revocari: fideles hujuſmodi matrimonialiter copulati libere poſſunt, & licite remanere conjuncti, cum per ſacramentum baptiſmi non ſolvantur conjugia, ſed crimina dimittantur. Quia vero pagani circa plures inſimul fœminas affectum dividunt conjugalem, utrum poſt converſionem omnes, vel quam ex omnibus retinere valeant, non immerito dubitatur: (*& infra.* 2) Verum abſonum hoc videtur, & inimicum fidei Chriſtianæ, cum ab initio una coſta in unam fœminam ſit converſa e: & Scriptura divina f teſtetur, quod propter hoc relinquet homo patrem & matrem, & adhærebit uxori ſuæ, & erunt duo in carne una: non dixit tres vel plures, ſed duo: nec dixit, adhærebit uxoribus, ſed uxori: [*& infra.* 3] Nec ulli unquam licuit inſimul plures uxores habere, niſi cui fuit divina revelatione conceſſum, quæ mos quandoque, interdum etiam fas cenſetur, per quam ſicut Jacob g a mendacio, Iſraelitæ a furto, & Samſon ab homicidio, ſic & Patriarchæ, & alii viri juſti, qui plures leguntur ſimul habuiſſe uxores, ab adulterio excuſantur. Sane veridica hæc ſententia probatur etiam de teſtimonio veritatis teſtantis in Evangelio h: *Quicunque dimiſerit uxorem ſuam ob fornicationem, & aliam duxerit, mœchatur.* Si ergo uxore dimiſſa, duci alia de jure non poteſt, fortius & ipſa retenta; per quod evidenter apparet pluralitatem in utroque ſexu, cum non ad imparia judicentur, circa matrimonium reprobandam. Qui autem ſecundum ritum ſuum legitimam repudiavit uxorem, cum tale repudium veritas in Evangelio reprobaverit, nunquam ea vivente licite poterit aliam, etiam ad fidem Chriſti converſus, habere, niſi poſt converſionem ipſius illa renuat cohabitare cum ipſo, aut etiamſi conſentiat, non tamen abſque contumelia creatoris, vel ut eum pertrahat ad mortale peccatum: in quo caſu reſtitutionem petenti, quamvis de injuſta ſpoliatione conſtaret, reſtitutio negaretur: quia ſecundum Apoſtolum i frater aut ſoror non eſt hujuſmodi ſubjectus ſervituti. Quod ſi converſum ad fidem & illa converſa ſequatur, antequam propter cauſas prædictas legitimam ille ducat uxorem, eam recipere compelletur. Quamvis quoque ſecundum Evangelicam veritatem, qui duxerit dimiſſam, mœchatur; non tamen dimiſſor poterit objicere fornicationem dimiſſæ, pro eo, quod nupſit alii poſt repudium, niſi alias fuerit fornicata.

[1 *Et in potentia virtutis ipſius, & patri luminum, a quo eſt omne datum optimum, & omne donum perfectum, uberes gratiarum exſolvimus actiones: quod ſicut nobis tuis literis intimaſti diebus iſtis noviſſimis, ille, qui non vult mortem peccatoris, ſed ut magis convertatur, & vivat, ut ad Chriſtianam venirent fidem, multorum cordibus inſpiravit, & quantum uxores acceperant in ſecundo, vel tertio, vel ulteriori gradu ſibi conjunctas.*]

[2 *Quia vero tam Patriarchæ, quam alii juſti viri ante legem pariter, & poſt legem multas uxores inſimul habuiſſe leguntur: nec contrarium apparet in Evangelio, vel lege præceptum: neque pagani ſubjiciuntur canonicis inſtitutis poſt inventis, quemadmodum eſt præmiſſum: videtur quod nunc etiam juxta ritum ſuum licite contrahant: cum dicerſis, quorum conjunctione legitimos unde ſacit baptiſmatis non diſſolvit: & ita Patriarcharum exemplo ad fidem Chriſti converſi pagani, conjugiorum pluralitate gaudebunt.*]

[3 *Unde Lamech, qui plures uxores inſimul legitur habuiſſe, reprehenditur in Scripturis, eo quod ipſe primus reprobandam bigamiæ ſpeciem introduxit. Licet autem de hujuſmodi non quæſieris, volentes tamen tam te, quam alios ſuper his etiam reddere certiores, & quod veritas prævaleat falſitati, ſine dubitatione qualibet proteſtamur, quod*]

CAP. IX.

Non licet relictam fratris in uxorem accipere: & de facto ducta ſeparanda eſt, niſi aliter Eccleſia diſpenſet.

Idem *Livonien. Epiſcopo, & eis, qui cum ipſe ſunt fratribus.* (*an.* 1212.)

DEus, a qui Eccleſiam ſuam b: (*& infra.*) Quia diſpar c eſt ritus in Livonien. Eccleſia de novo ad fidem catholicam converſorum a noſtro, propter infirmitatem gentis ejuſdem concedimus, ut matrimoniis contractis cum relictis fratrum utantur, ſi tamen, fratribus decedentibus ſine prole, ut ſemen defuncti juxta legem Moſaicam ſuſcitarent, cum talibus contraxerunt: ne tales ſibi de cætero, poſtquam ad fidem venerint, copulent, prohibentes.

TITULUS XX.

DE DONATIONIBUS INTER VIRUM, ET UXOREM, ET DE DOTE POST DIVORTIUM RESTITUENDA.

CAP. I.

Separato licite matrimonio, dos reſtituenda eſt.

Ex Concilio habito apud Vvormaciam.

MUlieres cum d pro aliqua licita cauſa a propriis viris fuerint ſeparatæ, totam dotem præcipimus ſibi reddi.

CAP. II.

Soluto matrimonio cogitur vir dotem reſtituere, & bona dividere, quæ communiter eis obvenerunt.

Urbanus III. *Decano, Cantori, & Capitulo Lexan.*

(*an.* 1186.)

SIgnificavit P. mulier e, quod H. quem loco viri tenebat, divortio inter eos ſolenniter celebrato, dotem ſuam illicite detinet, & reddere contradicit: poſſeſſiones etiam, quæ ipſis, dum ſimul viverent, cujuſcunque contractus titulo communiter obvenerunt, ea prorſus excluſa ſibi nititur vendicare. Ideoque mandamus, quatenus ſi ita eſt, & non eſt aliud, quod obſiſtat, ipſum ad reſtitutionem dotis, & diviſionem eorum, quæ olim communiter habuerunt, diſtrict. Eccleſ. compellatis.

CAP.

a *Tibaden.* b *Cap.* 2 *eod. tit. in* 3. *compil.* c 1. *Corinth.* 7. d 1. *Cor.* 5. e *Geneſ.* 2. & 3. f *Matth.* 19. *Luc.* 10. *Epheſ.* 5. g *Geneſ.* 27. *Exod.* 12. *Judic.* 16. h *Matth.* 19. & *Luc.* 10. i 1. *Corinth.* 7.

a *Cap.* 3. *eod. tit. in* 3. *comp.* b *infr. de pœnit. & rem.* ſſ. 2. c *alias ita: Quia diſpar eſt ritus in Livon. Eccleſia de novo, &c. ſed in vetuſtioribus exemplaribus legitur, ut eſt impreſſum.* d *Cap.* 1 *eod. tit. in* 3. *compil. & poſt Conc. Lat. ſub Alex. III. part.* 50. *cap.* 46. e *Cap.* 4. *eod. tit. in* 1. *compil.*

C A P. III.

Delegatus ad cauſam matrimonii, ſi fert ſententiam divortii, pronunciare debet dotem reſtitui. Et eſt caſus multum allegabilis.

Clemens III. (*an.* 1190.)

DE prudentia *a* veſtra miramur, quod cum vobis cauſam matrimonii, quæ vertebatur inter H. & M. commiſiſſemus terminandam, & vos conſanguinitatem inter eos invenientes, ſententiam divortii tuliſſetis: de dote, quam a viro mulier repetebat, quicquam ſtatuere diſtuliſtis. Quia igitur vos, qui de matrimonio principaliter cognoviſtis, & de dote (quæ eſt cauſa incidens) acceſſorie cognoſcere valuiſtis, & ſententialiter diffinire: mandamus, quatenus prædictum H. monitione præmiſſa cogatis, ut prædictæ M. totam dotem (ſicut canonicum fuerit) reſtituere non moretur.

C A P. IV.

Mulier propter adulterium a viro ſeparata perdit dotem.

Clemens III. *b*

PLerunque *&c.* [*& inf.* 1] Si mulier ob cauſam fornicationis judicio Eccleſiæ, aut propria voluntate a viro receſſerit, nec reconciliata poſtea ſit eidem, dotem, vel dotalitium repetere non valebit.

[1 *Accidit, ut proponis, quod in parochia tua mulieres a viris ſuis cauſa fornicationis recedunt, & ſic uſque ad mortem ipſorum permanere noſcuntur: ipſis vero defunctis, cum a conſanguineis, ad quos hæreditates eorum perveniunt, dotem ſuam cum dotalitio repetunt, eis audientiam denegant, & nolunt reſtituere, quod repoſcunt: ob hanc cauſam, quia ipſo ſe indignas fecisse noſcuntur, quod a viris ſuis cauſa fornicationis duxerunt recedendum. In hoc itaque dicimus, quod*]

C A P. V.

Cogitur mulier ex officio Judicis, donatio ſibi a viro propter nuptias pro conſervatione illiciti matrimonii relaxare, ſi talis donatio præſtet impedimentum diſſolutioni talis matrimonii, h. d. ſecundum intellectum, qui plus placet Panormitano.

Innocentius III. *Compoſtel. Archiepiſcopo, & univerſis Epiſcopis in regno Legionen. conſtitutis.* (*an.* 1213.)

ETſi neceſſe ſit *&c.* [*& infra.*] Quia vero caſtra quædam, quæ Rex Legion. filiæ Regis Caſtellæ in dotem tradidiſſe proponitur, ita ut ſi eam aliqua occaſione relinqueret, ipſa cederent in jus ejus, impedimentum præſtare videntur hujuſmodi copulæ diſſolvendæ: cum caſtra ipſa non tam ob turpem, quam ob nullam cauſam ſint data, utpote, cum inter eos matrimonium non exiſtat, & ideo nec dos, nec donatio propter nuptias: ne ad commodum ei cedat, quod debet in pœnam ejus potius retorqueri, caſtra ipſa reſtitui volumus, & ad id puellam per excommunicationis ſententiam coarctari.

C A P. VI.

Uſufructuarius donans ſine conſenſu Domini rem ipſam uxori propter nuptias, non transfert in eam plus juris, quam ipſe habebat: idem de re, qui ſub conditione adimenta habet rem in hæreditatem, vel in feudum.

Idem *Archidiacon. S. Andreæ de Scotia.* (*an.* 1213.)

NUper a nobis e tua diſcretio requiſivit, ſi aliqua terra data fuerit alicui, non in hæreditatem, vel feudum, ſed tantum quoad vixerit poſſidenda: & ipſe poſtmodum tertiam partem uxori ſuæ in dotem conceſſerit: utrum eo defuncto præfatam dotem uxor, dum vixerit, habere debeat & tenere, cum Eccleſia dotes protegere teneatur viduarum? Poſtulaſti præterea, ſi qua terra data fuerit alicui, & hæredi, quem de uxore legitima procrearet, in hæreditatem, vel feudum: & ipſe uxori ſuæ quadam parte ipſius in dotem conceſſa, deceſſerit poſtmodum ſine prole, an mulier dotem eandem de jure poſſet *a* habere?

Nos autem Conſultat. tuæ taliter reſpondemus, quod cum regulariter nullus in alium plus juris transferre poſſit, quam eum conſtat habere: vir, cui *b* terra prædicto modo conceditur, non poteſt uxori relinquere, quod ei non licuit, niſi quoad vixerit poſſidere: nec licet uxori ſuæ partem illius terræ in donationem propter nuptias ex viri conceſſione tenere, niſi donationi ille, ad quem ſpectat dominium illius terræ, voluerit conſentire. Quod autem de prima conſultatione dicimus, hoc reſpondemus etiam de ſecunda: nam licet Eccleſia in cauſis viduarum ſe favorabilem debeat exhibere, contra juſtitiam tamen non eſt eis favor Eccleſiaſticus concedendus. Illud vero te nolumus ignorare, quod uxor dare dicitur viro dotem: vir autem uxori donationem facere propter nuptias, ſecundum legitimas ſanctiones.

C A P. VII.

Vir agens pro dote, non omnino excluditur ex eo, quod vergat ad inopiam, nec præciſe cogitur ſatisdare ultra facultatem propriam: ſed dos ſibi aſſignatur ſub cautione, quam præſtare poteſt: Et ſi per illam cautionem non eſſet ſufficienter proviſum conſumptioni dotis, deponetur dos apud mercatorem: ut de honeſto lucro vir ſuſtineat onera matrimonii. h. d. ſecundum intellectum, quem tenet Panor. inhærendo verbis literæ. Et eſt caſus notabilis, & quotidianus.

Idem *Archiepiſc. & Archidiac. Genuen.* c (*an.* 1215.)

PEr veſtras *d* literas intimaſtis, quod cum magiſtrum R. ſuper quadam ſumma pecuniæ pro H. paupere, auctoritate noſtra curaveritis convenire, quam idem H. pro dote uxoris ſuæ requirebat ab eo, dictus R. exceptionem oppoſuit contra ipſum, quod uxorem ſuam a ſe repulerat, & tacita veritate ſuper hoc literas impetraverat *e*: quia cum ſuper eadem dote alia vice coram eeſt.æ civitatis Conſulibus quæſtio mota eſſet, ipſi pronunciaverunt, ut quoniam idem H. ad inopiam vergere videbatur, dos illa non aſſignaretur eidem, niſi cautionem idoneam de ipſa non peritura præſtaret: unde vos ei, ut de ſolvenda dote caveret, & uxorem ſuam reciperet, præcepiſtis: [*& infra.* 1]

Cum ergo ſatis poſſit ei modicum credi dotis, cui creditum eſt corpus uxoris: mandamus quatenus dotem aſſignari faciatis eidem ſub ea, quam poteſt, cautione præſtetet vel ſaltem alicui mercatori committi, ut de parte honeſti lucri dictus vir onera poſſit matrimonii ſuſtentare: ne occaſione dotis detentæ, uxor a viro dimiſſa, ſeu vir, qui dimiſit uxorem, adulterii reatum incurrat.

[1 *Et donec illud poſſit facere, dos illa reponeretur, ſi vellet in ſecretario Eccleſiæ Januen. quod cum implere non poſſet, ad inſtantiam ejus nobis hoc reſcribere curaviſtis.*]

C A P. VIII.

Hæc decretalis ſatis ſeipſam ſummat.

Gregorius IX. (*an.* 1236.)

DOnatio *f*, quæ conſtante matrimonio inter conjuges dicitur eſſe facta (ex quo alter locupletior, & pauperior alter efficitur) firmitatem non habet, niſi donatoris obitu confirmetur: quæ tamen penitus evaneſcit, ſi revocetur ab eo tacite vel expreſſe, vel qui donatum accepit, prius debitum naturæ perſolvat. Sane ſoluto matrimonio, ſicut dos ad mulierem, ſic & donatio propter nuptias redit ad virum: niſi de conſuetudine ſecus obtineat, vel ex pacto de lucranda dote, & donatione propter nuptias, quod æquale ſit tamen, hinc inde contrarium inducatur.

Pp TI.

---

a Cap. 1. tit. de dote poſt divort. reſtituend. in 2. comp. b Celeſtinus tertius. c Cap. 2. tit. de dote poſt divort. reſtituenda. in 2. compil. d Cap. 2. tit. de dote amitt. in 3. compil. e Cap. 2. tit. de dote amitt. vel poſt. divort. reſtituenda, in 3. compil.

a Poſſit. b al. vir, cui prædicta terra dicto modo conceditur. c Januenſi. d Cap. 3. tit. de dote amitt. in 3. compil. e Impetravit. f Vid. Palat. Rub. in repet. hujus Rubric. §. 20. cum multis ſequentibus.

TITULUS XXI.
DE SECUNDIS NUPTIIS. *a*

CAP. I.

Secundæ nuptiæ non benedicuntur, & benedicens puniendus eſt.

Alexander III. [*an.* 1175.]

CApellanum *b* [quem benedictionem cum ſecunda conſtiterit celebraſſe] ab officio, beneficioque ſuſpenſum, cum literarum tuarum teſtimonio ad ſed. Apoſt. nullatenus deſtinare poſtponas.

CAP. II.

Dubitans de morte conjugis, niſi prius certificetur, contrahere non debet: & ſi contraxit, reddat, ſed non exigat debitum: & ſi poſtmodum ſciat primam vivere, dimittat ſecundam. Abbas Siculus.

Lucius III. *univerſis Chriſtianis in captivitate Sarracenorum poſitis.* [*an.* 1181.]

DOminus *c*, ac Redemptor noſter: (*& inf.*) Sane ſuper matrimoniis, quæ quidam ex vobis (nondum habita obeuntis conjugis certitudine) contraxerunt: id vobis reſpondemus, ut nullus amodo ad ſecundas nuptias migrare præſumat, donec ei conſtet, quod ab hac vita migraverit conjux ejus. Si vero aliquis, vel aliqua id hactenus non ſervavit, & de morte prioris conjugis adhuc ſibi exiſtimat dubitandum, ei, quæ ſibi nupſit, debitum non deneget poſtulanti: quod a ſe tamen noverit nullatenus exigendum. Quod ſi poſt hoc de prioris conjugis vita conſtiterit, relictis adulterinis complexibus, ad priorem conjugem revertatur.

CAP. III.

Si unus ex conjugibus fuit alias benedictus, non debent conjuges de novo benedici.

Urbanus III. *Vigilien. Epiſcopo.* a

VIr autem *b*, & mulier ad bigamiam tranſiens non debet a Presbytero benedici: quia cum alia vice benedicti ſint, eorum benedictio iterari non debet.

CAP. IV.

Mulier nubens intra annum lugubrem infamiam non incurrit. h. d. cum ſeq. Abbas Siculus.

Idem *Exonien. Epiſcopo.*

SUper illa quæſtione *c*, qua quæſitum eſt, an mulier poſſit ſine infamia nubere intra tempus luctus, ſecundum leges definitum: reſpondemus, quod cum Apoſtolus *d* dicat: *Mulier viro ſuo mortuo ſoluta eſt a lege viri ſui: in Domino nubat, cui voluerit*: per licentiam, & auctoritatem Apoſtoli ejus infamia aboletur.

CAP. V.

Summatur, ut præcedens.

Innocentius III. *P. Nobili mulieri.* (*an.* 1214.)

CUm *e* ſecundum Apoſtolum mulier mortuo viro ſuo ab ejus ſit lege ſoluta, & nubendi, cui vult, tantum in Domino, liberam habeat facultatem: non debet legalis infamiæ ſuſtinere jacturam, quæ licet poſt viri obitum intra tempus luctus [ſcilicet unius anni ſpatium] nubat, conceſſa ſibi tamen ab Apoſtolo utitur poteſtate, cum in his præſertim ſeculares leges non dedignentur ſacros canones imitari.

a *Vide Magiſtrum, & Theologos l. 4. ſent. diſt. 42.* b *C. 1. eod. tit. in 2. comp.* c *Cap. 1. eod. tit. in 1. comp. huc ſpectant tradita ſupr. de ſponſalib. cap. in præſentia c. 4. ſup. de eo, qui cognov. conſang. & c. 44. de ſent. excom.*

a *al. Vigor. al. Vig.* b *Cap. 3. eod. tit. in 1. compil. & poſt Conc. Lat. ſub Alex. III. p. 9. c. 1.* c *Cap. 2. eod. tit. in 1. compil. & poſt Conc. Lat. p. 9. c. 2.* d *1. Cor. 7.* e *Cap. 1. eod. tit. in 2. comp. Rom. c. 7. & 1. Cor. c. 7.*

FINIT LIBER QUARTUS.

DECRETALIUM EPISTOLARUM GREGORII LIBER QUINTUS.

TITULUS I.
DE ACCUSATIONIBUS, INQUISITIONIBUS, ET DENUNCIATIONIBUS.

De perſona accuſatoris prius quærendum eſt in judicio.

Felix Papa *a*. (*an.* 272. *Romæ.*)

SI legitimus *b* non fuerit accuſator, non fatigetur accuſatus.

CAP. II.

A denunciatione repellitur is, qui non præmonuit.

Idem *Epiſcopis per Galliam conſtitutis.* [*an.* 272.]

SI quis Epiſcopus *a* ab illis accuſatoribus, qui recipiendi ſunt, accuſatus fuerit, poſtquam ab eis charitative conventus fuerit, ut cauſam emendet, & eam corrigere noluerit: non olim, ſed tunc ad Primates cauſa ejus canonice deferatur.

CAP. III.

Criminatio Prælati debet tractari coram illis, quorum intereſt.

a *Primus epiſt. 1. & 2. an. 19. 270. id eſt, Claudio & Paterno, Coſſ.* b *C. 1. eod. tit. in 2. comp. vide Bald. in l. damni. §. ſi alieno, ff. de damno infecto.*

a *Cap. 8. eod. tit. in 1. compil. vid. Thom. 2. 2. q. 33. art. 7.*

Gregorius *Duci Campaniæ*. (*an.* 600.)

ILle a Præpoſitorum: [*& infra.* x] Si vero aliquis eſt de monaſterio prædicti Abbatis, qui poſſit dicere, quod ad culpam reatumque ejus pertineat: nos cum eis, quorum intereſt, cauſam diſtricte volumus perſcrutari, ut vel condemnetur, vel abſolvatur.

[*c Sollicitudo utilis eſt, illa eſt cautela laudabilis, in qua totum ratio agit, & furor ſibi nihil vendicat, &c. quæ ſunt prolixa, & ex regiſtro impreſſo repetenda.*]

CAP. IV.

Qui de aliquo crimine accuſatur, vel denunciatur, interim promoveri non poteſt.

Idem b *Conſtantiæ Auguſtæ*. [*an.* 600.]

OMnipotens c Deus: [*& infra.*] Valde grave eſt, ut vir, de quo tanta, & talia nunciantur (dum ante requiri, & diſcuti debeant) honoretur.

CAP. V.

Epiſcopus per exceptionem criminis illum ab accuſatione ſua repellere non poteſt, quem ante a ſua familiaritate neglexerit ſeparare.

Paſchalis Papa. (*an.* 820.)

NUlli d Epiſcoporum ab accuſatione ſua repellere liceat, quos, antequam ſe ab eis impetendum cognoſceret, a ſua communi familiaritate neglexerit ſeparare.

CAP. VI.

Abſolutus de certo crimine, de eodem iterum accuſari non poteſt.

Ex Concilio Maguntino.

DE his criminibus, de quibus abſolutus eſt accuſatus, non poteſt accuſatio replicari.

CAP. VII.

Cohabitantes inimicis accuſati, ab accuſatione repelluntur.

Stephanus Papa. [*an.* 256.]

REpelluntur ab accuſatione cohabitantes inimicis: quia infeſtationes blaſphemiæ affectio ſolet amicitiæ incitare.

CAP. VIII.

Panit pœnitentiam accuſatoris calumnioſi, cum ſequitur inde mors, vel membri debilitatio.

Ex Brocardico *lib.* XLIII. e.

ACcuſaſti aliquem, & per tuam accuſationem occiſus eſt: niſi pro pace hoc feceris, XL. dies in pane, & aqua (quod carena vocatur) cum ſeptem ſequentibus annis pœniteas. Si autem per tuam delaturam debilitatus eſt, per tres debes Quadrageſimas pœnitere.

CAP. IX.

Super notorio procedit judex, nemine accuſante.

Auguſtinus *ſuper Gen. de morte Abel.*

EVidentia patrati ſceleris non indiget clamore accuſatoris.

CAP. X.

Laici, vel inimici Clericos accuſare non poſſunt.

Alexand. III. *Gaie. electo.* f [*an.* 1180.]

CUm P. Mancoſella g Presbyter ex una parte, & Bonus Presbyter, & I. Boni Cocti Laicus frater ejus ex altera, in noſtra eſſent præſentia conſtituti: eundem I. quia Laicus erat, in dicti P. accuſationem non duximus admittendum. Cumque præfatus B. eundem P. ſuper crimine ſimoniæ conſtantius accuſaret, nos eum, quia in teſtimonium illius cauſæ adductus fuerat, & quia prædictus I. frater ejus ipſum P. coram te prius accuſaverat, ab accuſatione repulimus: præſertim cum a frater P. memoratum B. eadem de cauſa conſimili accuſaſſet: unde quoniam nos poſt alterum prædictum P. inſtantia viciſſitudine accuſabant: neutrum ad ejus accuſationem admiſimus. Sed utrique Presbytero de objectis criminibus purgationem duximus indicendam. Ideoque mandamus, quatenus uterque illorum cum tribus Sacerdotibus faciat ſe purgare. b

CAP. XI.

Monachus accuſare poteſt Abbatem, & de bonis monaſterii expenſas litis neceſſarias habebit.

Idem *Vigorien. Epiſcopo.* (*an.* 1180.)

EX c parte tua: [*& infra.* 1.] Prudentiæ tuæ ita reſpondemus, quod Monachi (niſi alia rationabilis cauſa impediat) eo quod de obedientia, & ſubjectione Abbatis eſſe noſcuntur, ab ejus accuſatione ſunt nullatenus repellendi, licet alios accuſare non poſſint. Quibus (ſiquidem cum proprium non habeant) de rebus monaſterii expenſæ debent neceſſariæ, donec cauſa debitum finem accipiat, miniſtrari.

[*1 Hujuſmodi quæſtio nobis propoſita eſt, utrum Monachi in accuſatione Abbatum ſuorum aliquatenus audiendi. Super quo utique.*]

CAP. XII.

Presbyter ebrioſus Miſſam celebrans, non præmiſſa digeſtione, Eccleſia privari debet. h. d. ut convenit omnibus lectutis.

Idem.

SI conſtiterit d, quod D. Eccleſiæ non perpetuo conceſſa, ſed ad tempus fuerit commendata, & de violentia e, & quod in taberna pernoctaverit, ita quod altera die nulla præmiſſa dormitione f Miſſam cantaſſet a [*& inf.*] Si de hoc rationabiliter convictus fuerit in judicio ante Epiſcopum ſuum: ſive accuſatus, vel ad rationem poſitus, ſine coactione fuerit confeſſus, ei ſuper eadem Eccleſia perpetuum ſilentium imponeris, ipſum ab impetitione B. g deſiſtere compellentes. Cæterum ſi eidem fuit Eccleſia canonice conceſſa, & tradita, & poſtea de crimine aliquo non fuit convictus, propter quod de jure debeat h ſpoliari, vel poſt appellationem (ſicut aliquando allegavit) Eccleſia illa fuerit ſpoliatus, ipſam ei faciatis reſtitui, & in pace dimitti.

CAP. XIII.

Inimicus etiam a voluntaria exceptione repellitur.

Idem. [*an.* 1175.]

MEminimus tibi mandaſſe, ut C. Abbatiſſæ, cujus electionem confirmavimus, munus benedictionis impendere procurares. Sed quia H. pro altera parte a te ad noſtram audientiam appellavit, proponens, quod de ſimonia accuſaret eandem: mandatum noſtrum diſtuliſti effectui mancipare. Quia vero te non decet in hac parte appellationi ejuſdem H. deferre, cum idem illius manifeſtus fuerit inimicus, & contra eam teſtimonium tulerit: mandamus, quatenus (cum inde fueris requiſitus) præfatæ Abbatiſſæ munus benedictionis non differas impartiri. i

CAP. XIV.

Dicens ſe aliquem accuſaturum coram Judice, ante inſcriptionem poteſt ſine pœna deſiſtere, & non accuſare: ſed ei deſiſtenti ſilentium imponitur in perpetuum. Et ſecundum hoc ſummarium iſte textus eſt notabilis. Abbas.

Innocentius III. *Archiepiſcopo Biſuntino*, [*an.* 1211.]

LIcet in beato a Petro: [*& infra.* 1.] Sane cum ex literis B. Decani ſancti Stephani, & I. & O. Canonicorum

P p 2 Eccle-

a C. 5. eod. tit. in 1. compil. vid. B. Thom. 2. 2. quæſt. 33. art. 3. b Idem ſcil. Greg. lib. 4. ep. 34. cap. 78. ind. 13. regiſtr. c C. 6. eod. tit. in 1. compil. vid. Anchar. in cap. meminimus infra eod. d Cap. 1. eod. tit. in 1. comp. Refert. Gratianus ſive Palea 3. qu. 5. §. nulli Epiſcoporum. e al. ita: ex Burchardo l. 6. 9. f Gaietano. g Cap. 12. eod. tit. in 1. comp. & poſt Concil. Later ſub Alex. III. p. 50. c. 24.

a Frater ejuſdem P. & c b purgari. c Cap. 13. eod. tit. in 1. compil. & poſt Conc. Lat. ſub Alex III. p. 50. c. 12. d Scil. Alex. III. ſed in 2 comp. C. 1. eod. tit. Celeſtino III. al. Clementi tribuitur. e violentia. f dormitatione. g G. h debuit. i impertiri. k C. 1. eod. tit. in 3. comp.

Digitized by Google

Eccleſiæ Brixinenſis ad Apoſtolicæ ſedis audientiam perveniſſet, ea varia crimina commiſiſſe, ac ab eis fuiſſes per eaſdem literas ſuper perjurio, crimine ſimoniæ, & inceſtus *a* delatus: Clemens Papa prædeceſſor noſter (ſervata judiciaria gravitate) tibi certum terminum aſſignavit, quo reſponſurus objectis Apoſtolico te conſpectui præſentares. Cum autem juxta tenorem citationis ad ſedem Apoſtolicam acceſſiſſes, nec ullus *b* appareret, qui te ita impeteret de prædictis: ne aliquid de contingentibus omittere videremur, ab I. & O. Archid. in noſtra præſentia conſtitutis quæſivimus diligenter, ſi quid ſuper præmiſſis adverſus te pro ſe vel aliis proponere vellent, & quod ſcripſerant, legitime demonſtrarent: ipſi autem, quod non propoſito accuſandi hæc ſcripſerant, reſponderunt. Sed quia ſuper quibuſdam incorrigibilis videbatis, quædam de te Apoſtol. ſedi duxerant intimanda: ſed nuntius, qui pro literis acceſſerat impetrendis, mandati formam exceſſit.

Nos igitur dictis Canonicis ſuper prædictis ſilentium duximus imponendum, ne te de cætero eis ſuper his accuſare liceat, vel etiam infamare. Quia vero prædicti Canonici citra vinculum inſcriptionis deſiſtere voluerunt, eis de juris permiſſione id non duximus imputandum. Nos autem in abſolutione tua minus canonica procedere videamur, quamvis potius in odore bonæ opinionis Coepiſcoporum noſtrorum, quam eorum infamia delectemur, Cabilonenſi Epiſcopo, & Abbati de Firmitate inquiſitionem famæ tuæ duximus committendam.

[*c* *Apoſtolorum Principe ligandi atque ſolvendi nobis a Domino ſit attributa poteſtas vel facultas, quam in ſubditis juxta ſuorum exigentiam meritorum exercere libere debeamus, exempla tamen illius, qui omnes ſanat, & neminem vult perire, libentius intendimus ad ſolvendum, quam ad condemnandum, vel ligandum, etſi ſint nonnulla culpa, in quibus eſt culpa relaxare vindictam.*]

C A P. XV.

Ad proſequendam accuſationem criminalem non admittitur procurator, licet poſſit allegare cauſam abſentiæ, ſeu alias exceptiones non tangentes crimen propoſitum: & qui juravit ſtare mandato alicujus, non admittitur ad accuſandum illum, ſi virtute juramenti ſibi fuit injunctum, ut non accuſaret. h. d. & ad hoc ſolet allegari, & in hoc eſt valde vulgatum.

Idem *Salzburgen.* *c* *Archiepiſcopo*. (*an.* 1212.)

VEniens *d* ad ſedem Apoſtolicam A. Pragen. Canonicus contra Pragen. Epiſcopum inter alia propoſuit coram nobis, quod cum eſſet filius Sacerdotis, in Eccleſiam ſuerat Pragen. intruſus: & contra ejuſdem Eccleſiæ privilegium, homagium Duci Bohemiæ præſtiterat, ſic ſubjiciens Pragen. Eccleſiam ſervituti: (*& infra.*) Unde prædictum Epiſcopum ad Feſtum Reſurrectionis Dominicæ peremptorie nos meminimus citaviſſe. Idem vero ad ſuam excuſationem viarum diſcrimina, conſecrationem chriſmatis imminentem, & quod filius Bohemiæ Principis eſſet per ipſum baptizandus tunc temporis, per nuncios & literas allegavit. Licet autem excuſationes hujuſmodi (ſicut erant) frivolas æſtimantes eum ipſum reputavimus contumacem, nec procuratores ejus in cauſa poſſumus recipere criminali: eis tamen conceſſimus auditores, ut ſi poſſent, illum aliquatenus excuſarent. Cumque prædictus A. coram eis repetiiſſet objecta, fuit ex adverſo reſponſum, quod cum olim ſuper hoc ad Magdeburgen. Archiepiſcopum literæ fuerant impetratæ, idem A. in objectorum ſe videns probatione deficere, ad pedes eius ſe humiliter proſternens, veniam poſtulavit, & quod adverſus eum calumnioſe proceſſerat, eſt confeſſus. Cæterum cum ſuper hoc mandato ſtare ejuſdem Archiepiſcopi juraviſſet, ipſe præcepit eidem, ſub debito præſtiti juramenti, ut contra eundem Epiſcopum de cætero proponere talia non auderet. Cum igitur nobis ex ipſius A. confeſſione conſtaret ipſum juramentum hujuſmodi præſtitiſſe, ac tale recepiſſe mandatum: ſuper impetitione dicti Epiſcopi ſilentium ei duximus imponendum: propter contumaciam tamen eidem Epiſcopo *e* citationem, & purgationem propter infamiam indicentes.

C A P. XVI.

Denunciator criminis non ſe inſcribit, quia ad correctionem tendit: accuſator autem inſcribit, quia tendit ad pœnam: excipiens vero inſcribit ad pœnam extraordinariam, ſi per exceptionem dejicitur ab obtento, alias ſecus. hoc primo. Secundo *dicitur, quod dum diſcutitur de crimine per modum exceptionis, poteſt intervenire procurator.*

Idem *Priori ſancti Fridiani, & Magiſtro B. Canonico Piſano*. (*an.* 1212.)

SUper his *b*, de quibus nos conſulere voluiſtis, inquiſitioni veſtræ breviter reſpondemus, quod tribus modis valet crimen opponi, denunciando, excipiendo, & accuſando. Quando crimen in modum denuntiationis opponitur, non eſt inſcriptio neceſſaria, ſed cum in modum accuſationis, oportet inſcribi: quoniam ad depoſitionem inſtituitur accuſatio, ſed ad correctionem eſt denunciatio facienda. Cum autem excipiendo fuerit crimen objectum, diſtinguendum eſt, quare opponatur, & quando. Si autem objicitur, ut ab accuſatione, vel teſtificatione aliquis repellatur, non eſt inſcribi neceſſe: ſed cum opponitur, ut quis a promotione officii, vel beneficii excludatur, ſi ante confirmationem objicitur, non cogitur quiſquam inſcribere: quia crimen hoc modo probatum impedit promovendum, ſed non dejicit jam promotum. Poſt confirmationem vero, cum ſcilicet ordinandus fuerit aliquis, aut etiam conſecrandus, quia etiam ab obtinendo repellit, & dejicit ab obtento, ad extraordinariam pœnam lecundum arbitrium Judicis diſcreti citra vinculum inſcriptionis eſt excipiens adſtringendus, ſi defecerit in probando: pro eo, quod crimine ſic probato, perdit quod per electionem, & confirmationem ei fuerat acquiſitum: ſed ob hoc prius habita non amittit. Licet enim agatur de crimine, non eſt tamen hujuſmodi quæſtio criminalis, unde per procuratorem poteſt rite tractari.

C A P. XVII.

Generales inquiſitores, ſi non ſervaverunt debitum inquiſitionis ordinem, prudenter, & caute ſe corrigere debent. hoc primo. Secundo *penit formam juramenti, quam inquiſitores exigunt ab inquiſitis.*

Idem *Verſell.* *c* *Epiſcopo, & Abbati de Tilete* *d* (*an.* 1212.)

QUaliter *e*, & quando: [*& infra.*] Si circa Novarien. Epiſcopum debitum inquiſitionis ordinem non ſervaſtis, diſcretionem veſtram in Domino commendamus. Si vero qualibet occaſione prætermiſiſtis eundem, eum *f* ipſum tempore opportuno volumus obſervari, ne inde naſcantur injuriæ, unde jura naſcuntur. Ideoque mandamus, quatenus ad conſcientiæ veſtræ judicium recurrentes, ſi contra præſcriptum ordinem tanquam homines exceſſiſtis: non pudeat vos errorem veſtrum corrigere, qui poſiti eſtis, ut aliorum corrigatis errores: quoniam apud Judicem diſtrictum, in qua menſura menſi fueritis, remetietur vobis: ita videlicet, ut inveniatis occaſionem eloquam congruentem, per quam (ne veſtra vileſcat auctoritas) quanto cautius, & prudentius poteritis, ſuperſedentis

---

a *Inceſtu.* *b* *al.* *nec unus apparerer, qui te impeteret de prædictis.* *c* *Salzburgen.* *d* *Cap.* 2. *eod. tit. in* 3. *compil.* *e* *al.* *citationes.*

a *Secuti vetera exemplaria hunc locum reſtituimus, ut eſt impreſſum, cum in vulgatis perperam legeretur ita, purgationem canonicam propter, &c.* *b* *Cap.* 3. *eod. tit. in* 3. *compil.* *c* *al.* *Vercell.* *d* *De Citeio.* *e* *Cap.* 4. *eod. tit. in* 3. *compil.* *f* *al.* *iterum ipſum.*

Digitized by Google

dictis ad præſens: quoniam ex his, quæ inordinate ſunt acta, non poteſt ordinabiliter agi. Si vero præſcriptum ordinem cuſtodiſtis, omni gratia, & timore poſtpoſitis, Deum ſolum habentes præ oculis, via regia incedentes, ſine perſonarum acceptione a in negotio procedatis. Formam vero juramenti, quam a Clericis Novarien. ſuper inquiſitione facienda in hoc negotio recepiſtis, in ſimilibus volumus obſervari: ut videlicet jurent Clerici, quod ſuper his, quæ ſciunt, vel credunt eſſe in ſua Eccleſia reformanda, tam in capite, quam in membris (exceptis occultis criminibus) meram, & plenam dicant inquiſitoribus veritatem.

[Debeat Prælatus procedere ad inquirendum, & puniendum ſubditorum exceſſus, ex auctoritatibus Novi, & Veteris Teſtamenti colligitur evidenter, ex quibus ſuper hoc proceſſerunt poſtea canonicæ ſanctiones. Legitur enim in Evangelio, quod villicus, qui diffamatus erat apud dominum ſuum, quaſi diſſipaſſet bona ipſius, audivit ab illo: Quid eſt hoc, quod audio de te? redde rationem villicationis tuæ: jam enim non poteris villicare. Et in Geneſi Dominus ait: Deſcendam, & videbo, utrum clamorem, qui venit ad me, opere compleverint. Ex quibus auctoritatibus manifeſte comprobatur, quod non ſolum cum ſubditus, verum etiam cum Prælatus excedit, ſi per clamorem, & famam exceſſus ejus ad aures ſuperioris pervenit, niſi quidem quod a malevolis, & maledicis; ſed a providis, & honeſtis, nec ſemel tantum, ſed ſæpe, quod clamor innuit, & diffamatio manifeſtat, debet coram Eccleſiæ ſenioribus veritatem diligentius perſcrutari, ut ſi rei popoſcerit qualitas, canonica diſtrictio culpam feriat delinquentis, non tanquam ſit idem actor & judex, ſed quaſi deferente fama, vel clamore denunciante, officii ſui debitum exequatur. Licet autem hoc ſit diligenter obſervandum in ſubditis, diligentius tamen eſt obſervandum in Prælatis, qui quaſi ſignum ſunt poſiti ad ſagittam: & quia non poſſunt omnibus complacere, cum ex officio teneantur non ſolum arguere, ſed etiam increpare; quinetiam interdum ſuſpendere, nonnunquam vero excommunicatione ligare: frequenter odium multorum incurrunt, & inſidias patiuntur, & ideo ſancti Patres provide ſtatuerunt, ut accuſatio Prælatorum non facile admittatur, ne concuſſis columnis, corruat ædificium, niſi diligens adhibeatur cautela, per quam non ſolum falſæ, ſed etiam malignæ criminationi janua præcludatur. Verum ita voluerunt providere Prælatis, ne criminarentur injuſte, ut tamen caverent, ne delinquerent inſolenter, contra utrumque morbum congruam invenientes medicinam, ut videlicet accuſatio criminalis, quæ ad deminutionem capitis, & ad degradationem intenditur, niſi legitima præcedat inſcriptio, nullatenus admittatur. Sed cum ſuper exceſſibus ſuis quiſquam fuerit infamatus, ut in tantum jam clamor aſcenderit, quod diutius ſine ſcandalo diſſimulari non poſſit, nec ſine periculo tolerari, abſque dubitationis ſcrupulo ad inquirendum, & puniendum ejus exceſſus non ex odii fomite, ſed ex charitatis procedatur affectu: quatenus ſi gravis fuerit exceſſus, & ſi non degradetur, ab ordine, & adminiſtratione tamen amoveatur omnino: quod eſt ſecundum Evangelicam ſententiam a villicatione villicum amoveri, qui non poteſt villicationis ſuæ dignam reddere rationem. Hunc igitur ordinem.]

C A P. XVIII.

Si is, contra quem inquiritur, juravit reſpondere tantum ad interrogata, poſt confeſſionem auditur valens probare accuſationes, quæ confeſſionem non perimunt, ſed exponunt: ſecus ſi juraverit, plenam & meram veritatem dicere.

Idem *Archiepiſcopo Arelaten. & Vallis Magnæ Abbati. (an. 1213.)*

CUm b dilecti filii Ciſter. Abbas, & P. & R. Monachi Fontis Frigidi, Apoſt. ſed. Leg. ad Eccleſiam Agathen. acceſſiſſent, ut in ea legationis officium exercerent, quia de Agathen. Epiſcopo per frequentem clamorem multa ſibi fuerant inſinuata ſiniſtra, voluerunt deſcendere ac videre, ſi clamorem opere complevisset: [*& infra* . .] Quia vero nobis non conſtitit, ſub qua forma Epiſcopus cum Canonicis Agath. coram dictis Legatis præſtiterit a juramentum, utrum videlicet ita juraverit, ut ſuper ſtatu Eccleſiæ plenam & meram diceret veritatem, an ut ad inquiſita veraciter reſponderet: Mandamus, quatenus eiſdem Legatis ex parte noſtra mandetis, ut ſub qua forma juramentum præſtiterit, ſtudeant fideliter intimare. Et ſi ſecundum reſponſionem eorum ſub ſecunda forma juravit, aut ipſe ſufficienter probaverit, ſe ſub illa forma juraſſe, aut per depoſitiones teſtium, quos produxit, aut etiam aliorum: cum depoſitiones illæ non fuerit publicatæ, nec productioni teſtium renuntiare curaverit: quoniam ſecundum eandem non tenetur ex debito juramenti, niſi ad inquiſita ſolummodo reſpondere: vos excuſationes ſuas audire curetis: & ſi eas probaverit, cum excuſationes hujuſmodi confeſſiones non perimant, ſed exponant, quæ tales ſunt, ut ad b bonum, & malum valeant retorqueri c, & ideo judicari debent ex cauſa; eum, ſublato appellationis obſtaculo abſolvatis: cum etſi repertus ſit culpabilis in quibuſdam, ex labore tamen & pudore punitus, quos propter hanc cauſam incurrit, hujuſmodi levis culpa leviter ei valeat indulgeri. Quod ſi excuſationes illas ſuper dilapidatione, naufragio, & ſimonia probare nequiverit, aut ſub prima forma juraverit, cum ſecundum eandem nec veritatem tacere, nec admiſcere debuerit falſitatem: vos (non obſtantibus excuſationibus, quas de novo propoſuit, cum in confeſſionibus ſuis nullam omnino de illis fecerit mentionem: quamvis firmiter aſſeruerit, quod plures ex illis legatis prædictis expoſuit, cum hoc per ſe probare non poſſet, tanquam qui ſolus examinabatur ab illis) eum ab adminiſtratione Agathen. Eccleſiæ removere curetis.

[a *Ideoque tam Epiſcopum, quam Canonicos juramenti vinculo adſtrinxerunt, ut ſuper ſtatu Eccleſiæ ſibi dicerent veritatem.*]

C A P. XIX.

De veritate criminum non inquiritur, niſi prius conſtet de infamia: & tunc non inimici, vel perjuri, ſed idonei viri ad proſequendum inquiſitionem, & ad teſtimonium admittuntur: & non probato crimine, indicitur infamatis purgatio.

Idem *Archiepiſcopo Terraconen. & Abbati ſanctæ Mariæ de Populeto, & Archidiac. Barchinon.*

(an. 1213.)

CUm oporteat d Epiſcopum: [*& infr.*] Sane venientibus ad Apoſtol. ſed. G. & H. Canonicis Vincen. & multa enormia contra Vincen. Epiſcopum proponentibus coram nobis, quia illa non debebamus ſub diſſimulatione tranſire e: vobis inquiſitionem illorum duximus committendam. Verum dictus Epiſcopus, antequam ad ipſum f veſtra citatio perveniſſet, ad præſentiam noſtram accedens propoſuit, quod illi, qui enormia de ipſo ſuggeſſerant g, typo malitiæ potius quam juſtitiæ zelo ducti, nobis hujuſmodi intimarunt: cum ipſi ejus ſint inimici manifeſti, & cum ejus hoſtibus converſentur, conſanguineoſque ſuos, ac complices intendant ad teſtificandum producere contra ipſum, qui

a *Exceptione*. b *Cap. 3. eod. tit. in 3. compil.*

a *Præſtitit*. b *al. ad bonum, vel malum*. c *Et cum dubia ad bonum, & malum poſſunt retorqueri, in meliorem ſunt interpretanda. B. Thom. 2. 2. q. 6. art. 4.* d *Cap. 6. eod. tit. in 3. compil. vide Jul. Clar. in pract. crim. §. fin. q. 6.* e *præterire*. f *cum*. g *ſubjecerant*.

Digitized by Google

qui ad denunciandum, ſeu teſtificandum admitti non debent: utpote juramenti præſtiti tranſgreſſores, & aliis criminibus irretiti: [& inf. 1]. Diſcretioni veſtræ mandamus, quod a niſi ſuper prædictis famam ipſius b læſam eſſe noveritis, vos ad inquiſitionem illorum non ſubito procedatis. Quod ſi ad inquiſitionem fuerit procedendum, prædictos, vel alios, quos ipſius eſſe conſtiterit inimicos, nec ad proſequendum inquiſitionem, nec ad perhibendum teſtimonium contra ipſum Epiſcopum admittatis: ſed per viros idoneos ſuper his, quæ geſta ſunt, inquiratis diligentius veritatem. Et ſi nihil grave probatum fuerit contra ipſum, vos purgationem canonicam indicatis eidem.

(1 *Ne vero per leve compendium ad grave diſpendium veniatur.*)

CAP. XX.

A denunciatione repellitur publicus concubinarius, excommunicatus, & conſpirator, & is, qui non premonuit.

Idem. [*an.* 1213.]

CUm dilectus c filius: [& *inf.*] Si vobis conſtiterit prædictos, quorum nomine ſunt exceſſus hujuſmodi Epiſcopo nunciati, publice concubinarios tunc fuiſſe, propter quod in eos fuit excommunicationis ſententia promulgata; vel prælatum Epiſcopum de jam dictis exceſſibus non fuiſſe præmonitum ab eiſdem, vel ipſos conſpiraſſe in eum, a denunciatione repellatis eoſdem: alioquin audiatis, quæ fuerunt d hinc inde propoſita. Eidem Epiſcopo auctoritate noſtra nihilominus prohibentes, ne ſuper his, ſuper quibus ad audientiam noſtram fuerit legitime appellatum, prælatos Clericos indebite gravare præſumat: donec cauſa ſupradicta juxta formam mandati noſtri fuerit terminata.

CAP. XXI.

Crimen probatum per modum inquiſitionis regulariter pœna ordinaria non punitur: ſed ſi impedit ordinis executionem, fit depoſitio, ſicut in accuſatione: & ſi impedit tantum beneficii retentionem, fit privatio a beneficio, nec poterit Judex hanc pœnam moderari. h. d. uſque ad §. Tertiæ, ſecundum verum intellectum non bene declaratum per ſcribentes.

Idem *Epiſcopo Gebenenſi* e, & *N. Valentin.* [*an.* 1213.]

INquiſitionis f negotium, quam de Epiſcopo, & Canonicis Valentin. vobis commiſimus terminandam g: (& *infra.* 1) Secundo quæſiviſtis, quid vobis ſit ſtatuendum, ſi contra quempiam per inquiſitionem probatum fuerit tale crimen, quod deponeret accuſatum criminaliter, & convictum. In quo quidem duximus diſtinguendum, utrum ſi tale crimen, quod ordinis executionem ſuſcepti, aut retentionem beneficii etiam poſt peractam pœnitentiam impediret, puta ſi homicidium commiſiſſet, vel adeptus eſſet ordinem aut beneficium vitio ſimoniæ, quo caſu erit ſicut in accuſationis judicio procedendum: alioquin ſecundum perſonæ meritum, & qualitatem exceſſus pœnam poterit judicantis diſcretio moderari.

[§. 1 *Sine conſcientiæ ſcrupulo exequi cupientes, & Apoſtolico petitiſ e oraculo edoceri, utrum eorum publicanda ſint dicta, & nomina, quos interrogari contigerit, prout teſtibus in publicis cauſis fieri conſuevit, an ſola dicta eorum publicari ſufficiat nominibus tacitis, cum idem Epiſcopus, & Canonici non ſeſe ſciant, quod fuerint inquiſiti, & utrum contra dicta eadem debeant exceptiones, ſeu replicationes admitti, cum contra perſonas dicentium admittantur. Ad quod breviter reſpondemus, non ſolum dicta, ſed etiam ipſa nomina, ut quid a quo ſit dictum appareat, publicanda, & exceptiones, ſeu replicationes legitimas admittendas, ne per ſuppreſſionem hominum infamandi; & per exceptionum excluſionem falſi deponendi audacia præbeatur.*]

Contra non infamatum ſuper veritate criminum inquiri non debet, etiamſi libellus famoſus contra eum oblatus fuerit in ſecreto: nec ſuper principali creditur teſti, qui juratus dicit ſe illius, contra quem inquiritur, inimicum: idem ſi hoc dicit ante juramentum, niſi præſumatur hoc dixiſſe in fraudem. H. d. uſque ad §. Quæſiviſti.

§. 1. Tertia dubitationis articulus continebat, utrum cum duo, vel plures jurati affirmant aliquem crimen aliquod aliis dantibus commiſiſſe, de quo aliqua infamia non laboret, aliquam illi pœnam infligere debeatis: & utrum ad petitionem quorundam quaſdam ſchedulas a vobis occulte tradentium, infamationem Epiſcopi continentes, ſit ad inquiſitionem eorum, quæ in ipſis b continentur ſchedulis, procedendum: & an hoc eorum dictis debeat adhiberi, qui poſt juramentum interrogati ſecreto, utrum ſint eorum, de quibus inquiritur, inimici, reſpondent, quod non diligunt eos, vel directe inimicos ſe aſſerunt eorundem, aut etiam ante juramentum id publice confitentur: nullas tamen inimicitiarum cauſas probabiles oſtendentes. Ad d hæc reſpondemus, nullum eſſe pro crimine, ſuper quo aliquis non laborat infamia, ſeu clamoſa inſinuatio non proceſſerit, propter dicta hujuſmodi puniendum: quinimo ſuper hoc depoſitiones contra eum recipi non debere, cum inquiſitio fieri debeat ſolummodo ſuper illis, de quibus clamores aliqui præceſſerunt. Nec ad petitionem eorum, qui libellum infamationis porrigunt in occulto, procedendum eſt ad inquiſitionem ſuper contentis ibidem criminibus faciendam. At etiam adverſus eos, contra quos fit inquiſitio, fides adhibenda eſt dictis eorum, qui poſt juramentum, vel ante tacite, vel expreſſe inimicos f ſe aſſerant eorundem, niſi forſan ante juramentum in fraudem id facere præſumantur.

Non punitur quis de crimine, de quo non conſtat, niſi per famam, & teſtium credulitatem: & per dicta paucorum non debet quis apud Judicem infamatus reputari. h. d. uſque ad finem.

§. 2. Quæſiviſti etiam, quid ſtatui debeat, ſi nihil per certam ſcientiam, ſed tantum per famam, & eorum, qui fuerint inquiſiti, credulitatem juratam contigerit inveniri: & utrum aliquis ſuper eo crimine reputari debeat infamatus, de quo ipſum duo, vel tres, vel etiam plures dixerint infamatum: licet de ipſo nihil ſiniſtri in publico audiatur. Ad quod eſt noſtra reſponſio, quod propter famam, & deponentium credulitatem duntaxat non erit ad depoſitionis ſententiam procedendum, ſed infamato canonica poterit indici purgatio ſecundum arbitrium judicantis: qui propter dicta paucorum eum infamatum reputare non debet, cujus apud bonos, & graves læſa opinio non exiſtit.

CAP. XXII.

Si is, de cujus crimine in judicio conſtat, petit reſtitutionem propter judiciarium ordinem non ſervatum, non eſt audiendus, ſed eum tanquam notorium crimiNoſum debet ſuperior de novo privare. h. d. & eſt caſus valde notabilis ſecundum hunc intellectum.

Idem *Epiſcopo, & Decano Sylvanecten.* g (*an.* 1213.)

AD petitionem h Galteri quondam Corbien. Abbatis, R. & P. Canonicis Novioman. a nobis dudum correctione commiſſa: (& *inf.* 1) Verum dilectus filius G. ſanctæ Mariæ in porticu Diaconus Cardinalis, tunc Apoſtolicæ

a *Quatenus.* b *ejus.* c *Cap.* 1. *eod. tit. in* 4. *comp.* d *fuerint.* e *Vid. notas in hunc locum* f C. 2 *eod. t. in* 4. *comp. & præter DD. hoc Jul. Clar. in practica crim. q.* 6. g *ſoiendam.*

a *In vet. lib. cedulas.* b *his.* c *Dictio,* tamen, *deeſt in pluribus antiq.* d *al. ad hæc autem &c.* e *al. nec etiam &c.* f *Vid. not per Barr. in l. eos. ff. ad l. Corn. de falſis.* g *al. Salvaten. al. Silvatenen al. Silvanen.* h C. 3. *eod. tit. in* 2. *comp. vid. Archid. c. ſi quis Abbas.* 18. *q.* 1.

ſtolicæ ſedis Legatus, dicto G. præſente, nec reclamante, ſuper ſtatu monaſterii cœpit inquirere diligenter, & cum inquiſitione finita eum Pariſios evocaſſet, propoſiturum contra inquiſitionem eandem, ſi quid rationabiliter duceret proponendum: idem præſentiam ejus adiens allegavit, quod in monaſterii correctione procedere non valebat, quæ prædictis Judicibus prius fuerat auctoritate noſtra commiſſa: & Cardinalem ipſum ex juſtis cauſis ſe aſſerens habere ſuſpectum, vocem ad nos appellationis emiſit: quem Cardinalis [inſpectis, quæ probata fuerant contra eum] amovit a regimine Abbatiæ, dando fratribus ejuſdem loci liberam facultatem alium eligendi, qui Priorem de Argentolio elegerunt concorditer in Abbatem (*& inf.* a) Cum igitur nobis de talibus fuerit facta fides, propter quæ præfatus G. erat merito amovendus, etſi reſtituendus foret propter judiciarium ordinem non ſervatum, ipſum providimus manere privatum regimine Abbatiæ: ſupradictum Priorem [pro eo, quod præfato G. propter juris ordinem non ſervatum inordinate remoto, intelleximus ob eandem cauſam per conſequentiam minus legitime ſubſtitutum] per ſententiam amoventes: quem quia non propter perſonæ vitium, vel ſcientiæ c defectum, ſed propter juris ſolennitatem prætermiſſam amovimus, ipſum poſtmodum reſtituimus in Abbatem.

(*1 Ipſi hic ad monaſterium idem accedentes, quibusdam correctis ibidem nonnulla, quæ ſtatuenda fuerant, ſtatuerunt, inquiſitionis inſtantiam quorundam impediente malitia retardando. Ad quorum contumaciam reprimendam ſeculare brachium intendebant invocare.*)

(*2 His igitur, & aliis, quæ utraque pars propoſuit, intellectis.*)

CAP. XXIII.

Agenti poſſeſſorio adipiſcendæ in beneficialibus non obſtat exceptio criminis, niſi de eo ſit infamatus: & infamato, accuſatore non probante, vel non apparente, indicitur purgatio, in qua ſi defecerit, punitur, ut convictus.

Idem. (*an.* 1213. *Romæ.*)

ACcedens ad *b* præſentiam noſtram G. nepos quondam H. Subdiaconi noſtri ſua nobis conqueſtione monſtravit, quod cum idem H. apud Sed. Apoſt. viam univerſæ carnis ingreſſus fuiſſet, Præbendam, quam decedens habuerat in Eccleſia Cremon. ei duximus conferendam: [*& inf.*] Mandamus, quatenus niſi præfatus G. ſuper objectis eidem in modum exceptionis criminibus, videlicet perjurio, & homicidio, publice fuerit infamatus, conceſſionem noſtram ſibi factam executioni mandetis.

Deinde ſi legitimus accuſator apparuerit, audiatis, quæ fuerint hinc inde propoſita: & ſi prædicta crimina, vel eorum aliquod legitime probatum fuerit contra eum, ipſi ſuper eadem præbenda ſilentium imponatis. Si vero contra eum legitimus non apparuerit accuſator, & ipſe ſuper prædictis criminibus dignoſcitur reſperſus infamia, purgationem ei canonicam indicatis: in qua ſi defecerit, imponatis ei ſilentium. Si autem purgationem præſtiterit, contradictores ab ejus moleſtia compeſcentes, eos, qui eum niſi ſunt impedire, in expenſis legitimis condemnetis.

CAP. XXIV.

Superior contra ſubditum, maxime Prælatum, de his tantum inquiret, ſuper quibus proceſſit infamia: & tunc vocabit eum, & tradet ſibi capitula, & nomina, & teſtium dicta publicabit, & ipſius legitimas exceptiones admittet, & probato gravi crimine eum ab adminiſtratione removebit. In regularibus vero Prælatis ad unguem ſervandus non eſt hic ordo. Et quanquam in hac ſummatione modica videatur agi differentia inter Prælatos, & ſubditos, tamen quoad inquiſitionem ſacienda eſt, ut patet in litera.

Idem in Concilio generali. a (*an.* 1216. *Romæ.*)

II. QUaliter, & quando debeat Prælatus procedere ad inquirendum, & puniendum ſubditorum exceſſus, ex auctoritatibus Vet. & Novi Teſtamenti colligitur evidenter, ex quibus poſtea proceſſerunt canonicæ ſanctiones: ſicut olim aperte diſtinximus, & nunc ſacri approbatione Concilii confirmamus. Legitur enim in Evangelio *b*, quod villicus ille, qui diffamatus erat apud dominum ſuum, quaſi diſſipaſſet bona ipſius c, audivit ab illo: *Quid hoc audio de te? redde rationem villicationis tuæ: jam enim non poteris amplius d villicare.* Et in Geneſi e Dominus ait: *Deſcendam, & videbo, utrum clamorem, qui venit ad me, opere compleverint.* Ex quibus auctoritatibus manifeſte probatur, quod non ſolum cum ſubditus, verum etiam cum Prælatus excedit, ſi per clamorem, & famam ad aures ſuperioris pervenerit, non quidem a malevolis, & maledicis *f*, ſed a providis, & honeſtis, nec *g* ſemel tantum, ſed ſæpe, quod clamor innuit, & diffamatio manifeſtat, debet coram Eccleſiæ ſenioribus veritatem diligentius perſcrutari, ut [ſi rei popoſcerit qualitas] canonica diſtrictio culpam feriat delinquentis, non tanquam idem ſit accuſator, & judex, ſed quaſi denunciante fama, vel deferente clamore, officii ſui debitum exequatur. Licet autem hoc ſit obſervandum in ſubditis, diligentius tamen eſt obſervandum in Prælatis, qui quaſi ſignum ſunt poſiti ad ſagittam. Et quia non poſſunt omnibus complacere, cum ex officio ſuo teneantur non ſolum arguere, ſed etiam increpare, quin etiam interdum ſuſpendere, nonnunquam vero ligare, frequenter odium multorum incurrunt, & inſidias patiuntur. Et ideo ſancti Patres *h* provide ſtatuerunt, ut accuſatio Prælatorum non facile admittatur, ne concuſſis columnis corruat ædificium: niſi diligens adhibeatur cautela, per quam non ſolum falſæ, ſed etiam malignæ criminationi janua præcludatur. Verum ita voluerunt providere Prælatis, ne criminarentur injuſte, ut tamen caverent, ne delinquerent inſolenter: contra morbum utrumque invenientes medicinam congruam: videlicet, ut criminalis accuſatio, quæ ad diminutionem capitis, id eſt, degradationem intenditur, niſi legitima præcedat inſcriptio, nullatenus admittatur. Sed cum ſuper exceſſibus ſuis quiſquam fuerit infamatus, ut jam clamor aſcendat, qui diutius ſine ſcandalo diſſimulari non poſſit, vel ſine periculo tolerari, abſque dubitationis ſcrupulo ad inquirendum, & puniendum ejus exceſſus, non ex odii fomite, ſed ex charitatis procedatur affectu: quatenus ſi fuerit gravis exceſſus, etſi non degradetur ab ordine, ab adminiſtratione tamen amoveatur omnino: quod eſt ſecundum ſententiam Evangelicam a villicatione villicum amoveri, qui non poteſt villicationis ſuæ dignam reddere rationem. Debet igitur eſſe præſens is, contra quem facienda eſt inquiſitio, niſi ſe per contumaciam abſentaverit: & exponenda ſunt ei illa capitula, de quibus fuerit inquirendum, ut facultatem habeat defendendi ſe ipſum: & non ſolum dicta, ſed etiam

a Deeſt vox, ſcientiæ, in quibuſdam exemplarib. in quibuſdam eſt expoſitio ſuper verbo, defectum, inde irrepſit in textum. b C. 3. de conceſſ. præb. in 4. comp. vid. Innoc. in c. ſcient. ſup. de elect. ubi multipliciter limitat hanc Decretal. & Anton. Butr. c Quatenus hic agitur de purgatione indicenda diffamato, vide Marian. in repet. c. qualiter.

a Scil. Innoc. III. in Conc. gener. Lat. c. 8. & C. 4. eod. tit. in 4. comp. Initium hujus Decr. uſque ad §. debet igitur, habetur etiam in 3. comp. eod. t. c. 4. b Luc. 16. c illius. d Dictio, amplius, deeſt in eadem. eod. e Gen. 18. f vel maledicis. g non ſemel. h Vide epiſt. 2. Stephani Papæ I. de accuſat. Epiſcop. ubi habetur pleniſſime in 1. tomo Conc. Surianæ editionis. i Vide quos citavi ſup. eod. cap. ſuper his, verbo, oportet inſcribi.

etiam nomina ipſa teſtium ſunt ei (ut quid, & a quo ſit dictum appareat) publicanda, necnon exceptiones, & replicationes legitimæ admittendæ: ne per ſuppreſſionem nominum, infamandi, per exceptionum vero excluſionem deponendi falſum audacia præbeatur. Ad corrigendos itaque ſubditorum exceſſus, tanto diligentius debet Prælatus aſſurgere, quanto damnabilius eorum offenſas deſeraret incorrectas. Contra quos, ut de notoriis exceſſibus taceatur, etſi tribus modis poſſit procedi, per accuſationem videlicet, denunciationem, & inquiſitionem ipſorum: ut tamen a in omnibus diligens adhibeatur cautela, ne forte per leve compendium ad grave diſpendium veniatur: ſicut accuſationem legitima debet præcedere inſcriptio, ſic & denunciationem charitativa monitio; & inquiſitionem clamoſa inſinuatio prævenire: illo ſemper adhibito moderamine, ut juxta formam judicii, ſententiæ quoque forma dictetur. Hunc tamen ordinem circa b regulares perſonas non credimus uſquequaque ſervandum c, quæ (cum cauſa requirit) facilius, & liberius a ſuis poſſunt adminiſtrationibus amoveri.

CAP. XXV.

Metropolitani ad correctionem exceſſuum, & reformationem morum, ſingulis annis facere debent provinciale Concilium: in quo ſtatuere debent perſonas idoneas per ſingulas diœceſes, quæ ſolicite inveſtigent, & in ſequenti Concilio referant corrigenda: & Epiſcopi debent facere Synodos Epiſcopales ſingulis annis, & publicare agitata in provinciali Concilio: & hoc negligentes ab executione officii ſuſpenduntur. h. d.

Idem d *in eodem.* (*an.* 1216.)

Sicut e olim a ſanctis Patribus noſcitur inſtitutum, Metropolitani ſingulis annis cum ſuis Suffraganeis provincialia non omittant Concilia celebrare: in quibus de corrigendis exceſſibus, & moribus reformandis, præſertim in Clero, diligentem habeant cum Dei timore tractatum, canonicas regulas, maxime quæ ſtatutæ ſunt in hoc generali Concilio, relegentes, ut eas faciant obſervari, debitam pœnam tranſgreſſoribus infligendo.

Ut autem id valeat efficacius adimpleri, per ſingulas diœceſes ſtatuant perſonas idoneas, providas videlicet & honeſtas, quæ per totum annum ſimpliciter, & de plano abſque ulla juriſdictione ſolicite inveſtigent, quæ correctione, vel reformatione ſunt f digna, & ea fideliter perferant ad Metropolitanum, & Suffraganeos, & alios in Concilio ſubſequenti, ut ſuper his & aliis, prout utilitati, & honeſtati congruerit, provida deliberatione procedant: & quæ g ſtatuerint, faciant obſervari: publicaturi ea in Epiſcopalibus Synodis, annuatim per ſingulas diœceſes celebrandis. Quiſquis autem hoc ſalutare ſtatutum neglexerit adimplere, a ſui executione officii ſuſpendatur.

CAP. XXVI.

Sententiæ excommunicationum, ſuſpenſionum, vel interdicti latæ poſt denunciationem per Abbatem denunciatum, vel alium pro ipſo in Monachos denunciantes, vel adhærentes eiſdem, relaxentur: ſpoliati reſtituuntur, & juramenta de tacenda veritate relaxantur, dicta teſtium denunciato traduntur, & expenſæ de bonis monaſterii Monachis denunciantibus miniſtrantur: & propter hoc ab obedientia Abbatis non eximuntur, ſine tamen litis præjudicio.

Gregorius IX. *Archiepiſcopo, & Priori ſanctæ Mariæ Rothomagen.* (*an.* 1236.)

Olim I. V. & P. ordinis Tironenſis a: [*& inf.*] Ne igitur reformatio monaſterii valeat retardari, mandamus, quatenus relaxatis excommunicationum, ſeu ſuſpenſionum ſententiis, ſi quas idem Abbas protulerit b, vel per quoſcunque judices promulgari fecit, poſt inceptum negotium in eos, & adhærentes eiſdem, ac eis reſtitutis, quos idem Abbas negotio pendente contra juſtitiam ſpoliavit: in negotio de plano, & abſque judiciorum ſtrepitu procedentes (cum talibus maxime in hoc caſu non deceat Dei ſervos involvi) inquiratis, quæ circa c perſonas, & obſervantias regulares videritis inquirenda, corrigentes, & reformantes tam in capite, quam in membris, quæ correctionis, & reformationis officio noveritis indigere: juramentis, ſi qua de tacenda veritate Abbas extorſerat, relaxatis: proviſo, ut d negotio ipſo pendente præfati Monachi eidem Abbati obediant & intendant, ita tamen, quod per hoc proſecutio negotii non valeat impediri. Si vero teſtes contra eundem Abbatem producti fuerint, dictorum ipſorum ei copiam dari faciatis. Prædictis autem Monachis expenſas factas propter hoc, & tribus vel quatuor ex iſtis, vel aliis, quos idoneos ad dictum negotium proſequendum duxeritis aſſumendos, faciatis de bonis ejuſdem monaſterii, & faciendas expenſas ad proſecutionem ipſius negotii neceſſarias, computatis, ſi qua propter hoc receperunt, de bonis monaſterii, cum proprium non habeant, miniſtrari. Contradictores, &c.

CAP. XXVII.

Contra Prælatum denunciatum de dilapidatione fit commiſſio ſuper veritate inquirenda, & pendente negotio debet ſibi interdici poteſtas alienandi.

Idem *Epiſcopo Ciſter.* e *de Alde. & de Salem. Abbatibus.*

(*an.* 1236. *Romæ in Germaniam.*)

Prælatorum exceſſus: [*& inf.*] Sane dilecti filii C. & quatuor alii Canonici Friſigian. f denunciando monſtrarunt, quod Friſigien. Epiſcopus bona ſui Epiſcopatus, quem (ut dicunt) fuit minus canonice aſſecutus, adeo graviter dilapidat & conſumit, quod niſi celeriter adhibeatur remedium, Epiſcopatus idem per eum ad irreparabile g diſſolutionis opprobrium deducetur: nec ſolummodo rerum, verum etiam famæ ſuæ prodigus & ſalutis, vitam ducit enormiter diſſolutam: (*& infra.*] Diſcr. v. mandamus, quatenus perſonaliter accedentes ad locum, inquiratis ſolicite veritatem, & eam fideliter conſcribentes, ſub ſigillis veſtris h nobis tranſmittatis incluſam. Eidem Epiſcopo terminum aſſignantes, quo noſtro ſe conſpectui repræſentet, pro meritis recepturus: poteſtate vendendi, dandi, infeudandi, ſeu i quomodolibet alienandi bona ipſius Eccleſiæ, interim eidem penitus interdicta.

TITULUS II.

DE CALUMNIATORIBUS.

CAP. I.

Subdiaconus calumnioſe accuſans Diaconum Subdiaconatu privatur, & publice verberibus caſtigatur, & in exilium mittitur.

Gregorius *Anthemio Subdiacono.* (*an.* 600. *Romæ.*)

Cum fortius punienda ſint crimina, quæ inſontibus, & maxime ſacratis hominibus inferuntur, quam ſint culpabiles, qui in cauſa Joann. Diac. reſediſtis, attendite; ut Hilarium criminatorem ipſius nulla ex deſi-

a *al.* ire, *tamen ut diligens adhibeatur omnibus cautela, &c. abſque voce, ea: ſed in Concilio, & utruſque libris legitur ut eſt impreſſum: in uno non, adhibeatur, ſed, adimpleatur, legitur.* b *contra.* c *obſervandum.* d *Scilicet Innocent. III. in Conc. gen.* e *C.* 6. e *C.* 5. *eod. tit. in* 4. *compil.* f *ſint:* g *Quod ſtatuerunt, faciant obſervari.*

a *Ciſter. al. Turonenſ. al. Ciſtenenſ.* b *protulit.* c *contra.* d *proviſo etiam, &c.* e *Ciſtercien. & de Alio. & Salem. Abbat. al. Ciſtrenſ.* f *Friſigenſ. al. Frigiſen.* g *al. ad irreparabilis diſſolutionis, &c.* h *Alias, ſub ſigillis veſtris veritatem nobis, &c.* i *al. ſeu qualibet modo, &c.*

Digitized by Google

definitione veſtra pœna conveniens caſtigaret : [*& infra.*] Quia ergo tantæ nequitiæ malum ſine digna non debet ultione tranſire, jubemus eundem H. prius ſubdiaconatus (quo indignus fungitur) privari officio, & verberibus publice caſtigatum, in exilium deportari.

CAP. II.

Denunciator in probatione criminum deficiens, ab officio, & beneficio ſuſpenditur, donec innocentiam ſuam purget.

Innocentius *a* III. *Zamoren. Segobien. & Abulen. Epiſcopis.* (*an.* 1212. *Romæ in Hiſpan.*)

CUm *b* dilectus filius Magiſter Scholarium Palæſtinus ad ſedem Apoſtolicam acceſſiſſet, & de ſuo Epiſcopo exceſſus varios nunciaſſet, examinationem commiſimus exceſſuum objectorum : [*& inf.*] Cum autem proceſſum negotii examinaverimus diligenter, nec intelligere potuerimus probatum eſſe ſufficienter aliquod de prædictis, eundem Epiſcopum abſolvendum decernimus ab objectis : vobis mandantes, quatenus memoratum Magiſtrum ſcholarium, donec canonice ſuam purgaverit innocentiam, ſcilicet quod non calumniandi animo ad hujuſmodi crimina proponenda proceſſit, ab officio, & beneficio ſuſpendatis : ut cæteri ſimili pœna perterriti, ad infamiam ſuorum facile non proſiliant Prælatorum.

TITULUS III.

DE SIMONIA *c*, ET NE ALIQUID PRO SPIRITUALIBUS EXIGATUR, VEL PROMITTATUR.

CAP. I.

Epiſcopus pro ordine ab eo conferendo, vel Miniſtri, vel Notarii nihil temporale exigere debent.

Gregorius *generali Synodo præſidens.* (*an.* 604. *Romæ.*)

IN *d* ordinando : [*& inf.* 1] Sicut non debet Epiſcopus manum, quam imponit, ita nec Miniſter, vel Notarius in ordinatione ejus vocem, vel calamum vendere. Pro ordinatione igitur, vel uſu pallii, ſeu chartis, atque paſtellis, eum, qui ordinatur, omnino aliquid dare prohibemus.

[1 *Epiſcopo Pontifex manum imponit, Evangelicam lectionem Miniſter legit, confirmationis autem ejus epiſtolam Notarius ſcribit.*]

CAP. II.

Deponendus eſt, qui per pecuniam aliquem ejecit de Eccleſia ſua, ſe poſtea intrudendo.

Ex Concilio Moguntinen. *e*

QUi alium in Eccleſia ordinatum per pecuniam expulerit, eamque ſibi taliter vendicaverit, omnino deponatur.

CAP. III.

Quilibet Catholicus admittitur ad accuſandum de crimine ſimoniæ.

Deodatus *f* Papa. (*an.* 616. *Romæ.*)

SI dominus *g*, & Magiſter omnium, qui ſine peccato fuit, accuſandi licentiam uni dedit : (*& infr.* 1) Non igitur quilibet Catholicus eſt reſpuendus, ſed ut veritatem afferat ad propalandam *h* ſimoniacam rabiem, magnis eſt precibus exhortandus *i*

[1 *Quanto magis unius aſſertione corrigendus eſt, qui ſimoniæ labe noſcitur eſſe pollutus ?*]

CAP. IV.

Simoniacus pendente accuſatione ab adminiſtratione divinorum prohibetur.

Idem. (*an. eod.*)

ACcuſatum *a* ſimoniacum neceſſe habuimus prohibere, ne Miſſarum ſolennia celebraret, donec quid eſſet, verius conſtitiſſet.

CAP. V.

Idem dicit, quod præcedens, niſi quod illud cap. loquitur in accuſatione, iſtud in inquiſitione : & illud loquitur de ſimoniaco in genere, iſtud declarat de ordine.

Idem.

QUotiens *b* : [*& inf.* 1] Pervenit ad nos, quod per ſimoniacam hæreſim fueris ordinatus : propterea neceſſe habuimus te prohibere, ne Miſſarum ſolennia celebrare debuiſſes, donec quid ſit, verius diſcerneremus.

[1 *Contra Eccleſiaſticam diſciplinam quid ſuggeſtum dicitur, ne nos ante Deum culpa ex diſſimulatione redarguat, irrequiſiti, hæc relinquere non audemus.*]

CAP. VI.

Simoniacus eſt deponendus.

Lucius Papa. (*an.* 254. *Romæ.*)

SIcut ſimoniaca *c* peſtis ſui magnitudine alios morbos vincit : ita ſine dilatione mox, ut ejus ſigna per aliquem perſonam claruerint, de Eccleſia Dei debet eliminari atque repelli.

CAP. VII.

Simoniacum accuſare poteſt ſervus, meretrix, & crimininoſi.

Deodatus. d (*an.* 616. *Romæ.*)

TAnta *e* eſt labes hujus criminis, quod etiam ſervi adverſus dominos *f*, & quilibet criminoſi admittuntur ad accuſationem. Item omnis peccator Miſſam cantare poteſt, præter ſimoniacum, quem quilibet (ut ab ordine male accepto removeatur) accuſare poteſt, vel etiam meretrix.

CAP. VIII.

Simoniacum eſt pretium recipere pro ingreſſu religionis, pro Prioratibus, vel Capellis concedendis, & pro Prælatis inſtituendis, pro concedenda ſepultura, pro chriſmate, pro oleo ſancto, pro benedictionibus nubentium, vel aliis ſacramentis : nec valet conſuetudo in contrarium. h. d. cum ſequenti.

Alexander III. *In Concilio Turonen.* (*an.* 1163.)

NOn ſatis : [*& infra.* 1] Prohibemus igitur, ne ab iis, qui ad religionem tranſire volunt, aliqua pecunia requiratur. Nec Prioratus *g*, vel Capellaniæ quælibet Monachorum, aut Clericorum annua diſtractione vendantur. Nec ab eo, cui regimen ipſarum committitur, pro *h* earum commiſſione ullum pretium exigatur. Unde quiſquis contra hoc decretum attentare præſumpſerit, tam ille, qui dederit, quam ille *i*, qui receperit, vel conſenſerit, partem ſe cum Simone non dubitet habiturum. Pro ſepultura quoque, & chriſmatis, & olei receptione, nulla cujuſquam pretii exactio attentetur, nec ſub obtentu cujuſquam conſuetudinis reatum ſuum quis tueatur : quia diuturnitas temporis non diminuit peccata, ſed auget.

[1 *Inutiliter ab Apoſtolo avaritia redarguitur, ſi ab his qui in Clero videntur conſtituti, & præcipue qui nomen Religioſorum profitentur, regula modis omnibus non ſervatur.*]

CAP. IX.

Summatum eſt ſupra in cap. præcedenti.

Ex Concilio Lateran. *k* (*an.* 1179.)

a *Honorius III.* b *C.* 7. *de accuſ. in* 3. *comp.* c *De materia hujus multa tradit B. Thom. & Cajet.* 2. 2. *qu.* 100. d *Cap.* 1. *eod. tit. in* 1. *compil.* e *Addo ſub Rabano Archiepiſcopo cap.* 12. *refert Bur.* 3. *decr. c.* 110. *Ivo p.* 3. *c.* 86. *& c.* 2. *eod. tit. in* 2. *compil.* f *Adeodatus.* g *Cap.* 3. *eod. tit. in* 1. *compil.* h *pellendam. al. repellendam.* i *exorandus.*

a *Cap.* 4. *eod. tit. in* 1. *compil. refert Grat. ſive Palea* 2. *q.* 4. *c. accuſatum.* b *Cap.* 5. *eod. tit. in* 1. *compil. vide Bernar. Diaz. in pract. crim. Can. c.* 23. c *Cap.* 7. *eod. tit. in* 1. *compil.* d *Adeodatus. al. Deuſdedit.* e *Cap.* 16. *eod. tit. in* 1. *compil.* f *Hoc eſt ſpeciale : quia regulariter non.* g *Alias, neque Capellaniæ.* h *pro illa commiſſione.* i *quam qui receperit, & conſenſerit, &c.* k *Scilicet Later. ſub Alexand. III. c.* 7. *&* 8. *eod. tit. in* 1. *compil.*

Digitized by Google

CUm in Eccleſiæ corpore: [*& infra. c*] Horribile nimis eſt, quod io quibusdam Eccleſiis locum venalitas per hibetur habere, ita ut pro Epiſcopis, vel Abbatibus, ſeu quibuſcunque perſonis Eccleſiaſticis ponendis in ſedem *a*, ſive introduccodis Presbyteris in Eccleſiam *b*, necnon & pro ſepulturis, & exequiis mortuorum, & benedictioni bus nubentium, ſeu aliis ſacramentis aliquid requiratur *c*. Putant autem plures ex hoc licere, quia legem mortis de longe invaluiſſe conſuetudine arbitrantur, non attendentes, quod tanto graviora ſunt crimina, quanto diutius infelicem animam tenuerunt alligatam. Ne igitur hæc de cætero fiant, vel pro perſonis Eccleſiaſticis deduceodis in ſedem, vel Sacerdotibus inſtituendis, ant ſepeliendis mortuis, ſeu benedicendis nubentibus, ſeu aliis ſacramentis conferendis, ſeu collatis aliquid exigetur, diſtrictius prohibemus. Si quis autem contra hoc venire præſumpſerit, portionem cum *d* Giezi ſe noverit habiturum.

(*1 Omnia debeant ex charitate tractari, & quod eſt gratis receptum, gratis debeat impendi.*)

CAP. X.

Breve eſt.

Idem *Vigilien. Epiſcopo.* (*an.* 1180.)

CUm *e* ſit Romana: [*& infra. x*] Conſult. t t. reſpond. quod nihil pro Eccleſiarum conſecratione potes, vel debes præter procurationem exigere.

[*1 Eccleſia, cui licet immeriti præſidemus, caput omnium Eccleſiarum, mater, & magiſtra: cogimur tamen ex debito ſuſcepti regiminis, prout nobis Dominus dederit, reſpondere conſultationibus ſingulorum, ut dubia quæſtiones Apoſt. ſedis providentia penitus enodentur. Quæſiviſti autem, frater Epiſcope, Frat. tuæ reſcribi, utrum pro Eccleſiarum conſecratione quicquam præter procurationem debeat exigere, & nec.*]

CAP. XI.

Convictus de ſimonia deponendus eſt: idem in infamato, qui ſe purgare non poteſt.

Idem *Toletano Archiepiſcopo.* (*an.* 1180.)

DE hoc autem *f*, quod Epiſcopus Exonien. Archid. beneficia, & cuidam Clerico ante electionem ſuam Prioratum dicitur promiſiſſe, ut uterque conſentiret eidem: tuæ prudentiæ reſpondemus, quod ſi manifeſtum eſt eundem Archid. & Clericum ob cauſam illam promiſſa recepiſſe, aut exinde confeſſi fuerunt *g* in jure, vel legitime convicti, ab altaris miniſterio ſunt perpetuo deponendi *h*. Si vero id manifeſtum eſt, nec tamen inde convicti, vel confeſſi fuerint, ſed tantum publica laborant infamia, eis canonica purgatio debet indici: in qua ſi defecerint, tanquam auctores tanti ſceleris puniendi. Regem autem & Principes ejus debes inducere, ut ſi qua receperint *i* a præfato Epiſcopo, ut ejus electioni præſtarent aſſenſum, Eccleſiæ Exonien. ſine diminutione reſtituant, cum ea ſine gravi ſuæ ſalutis periculo retinere non poſſint.

CAP. XII.

Simoniacum eſt pro temporali obſequio beneficium Eccleſiaſticum promittere.

Idem *Eboracen. Archiepiſcopo.* (*an.* 1190.)

CUm eſſent *k* in noſtra præſentia conſtituti R. Clericus, & nobilis vir V. quia idem V. morem diutius facere non poterat, pro ſe in cauſa illa ſufficientem conſtituit reſponſalem.

Cumque ab ore præfati R. intellexerimus, quod memoratus miles *l* promiſerat ei dare Eccleſiam, ſi quoddam negotium ejuſdem in noſtra poſſet præſentia promovere: ac per hoc promiſſionem ipſam continere ſimoniacam pravitatem, eidem B. ſuper eadem Eccleſia ſilentium duximus imponendum.

CAP. XIII.

Notorius ſimoniacus in beneficio ab illo deponitur: idem in infamato, qui ſe purgare non poteſt.

Idem *Ceſtren. Epiſcopo.* (*an.* 1180. *Roma in Angliam.*)

INſinuatum *a* eſt, quod in Eccleſiis tui Epiſcopatus plurimi Clerici per ſimoniam habere dicuntur ingreſſum, & infamia inde reſpergi. Unde mandamus, quatenus ſi qui fuerint, quos in prædictis Eccleſiis publicum, & notorium eſt ſimoniace intraſſe: eos amoveas ab Eccleſiis taliter acquiſitis. Illis autem, quorum crimen non eſt publicum, & notorium, ſi publica laborant infamia, cum quinta vel ſexta manu ſui ordinis purgationem indicas: in qua ſi defecerint, beneficiis hujuſmodi Eccleſiarum perpetuo prives eoſdem.

CAP. XIV.

Simoniacum eſt pretio, vel favore celare peccatorem, vel reconciliare non pœnitentem, vel digne pœnitentem a reconciliatione removere.

Idem. [*an.* 1180. *Romæ.*]

NEmo *b* Presbyterorum xenium, vel emolumentum quodlibet temporale, imo ſpirituale detrimentum, a quocunque publice peccante accipiat, ut Epiſcopo, vel miniſtris ejus peccatum illius celet: nec pro reſpectu cujuſque perſonæ conſanguinitatis aut familiaritatis alienis communicans peccatis, hoc Epiſcopo innoteſcere detrectet. Nec quenquam pœnitentem, vel minus digne pœnitentem, gratia, vel favore ad reconciliationem adducat, & teſtimonium reconciliationis ferat eidem, vel quocunque livore digne pœnitentem a reconciliatione removeat: quia ſimoniacum eſt utrumque.

CAP. XV.

Eccleſia emi, vel redimi non poteſt. h. d. quoad literam.

Idem *Vigor. Epiſcopo, & Priori de Acra.*

[*an.* 1180. *Roma in Angliam.*]

QUerelam *c* Monachorum de Acra recepimus, quod cum ipſi quoddam manerium cum pertinentiis ſuis, & Eccleſiam de Genen. a Monachis de Cardonio *d* ſub annuo cenſu quindecim librarum fuiſſent adepti, & inde chartam ab ipſis Monachis habuiſſent: Prior eorum Capitulo inconſulto præſcriptum manerium, & chartam Monachis de Cardonio accepta pecunia reſignavit. Unde quia præfati Monachi de Acra ſe conquaruntur injuſte gravatos: mandamus, quatenus partibus convocatis præſcriptam cauſam concordia, vel judicio terminetis, ſcituri, quod ſicut emi non potuit, ita nec redimi Eccleſia memorata. Si vero Monachi de Cardonio legitime citati, ad veſtram præſentiam accedere, & judicio veſtro ſtare contempſerint, vos ipſos Monachos de Acra in poſſeſſionem eorum, de quibus controverſia vertitur, inducatis, nec permittatis eos exinde abſque ordine judiciario moleſtari.

CAP. XVI.

Pro chriſmate ab Eccleſiis pecunia exigi non debet, etiamſi hoc habeat conſuetudo.

Idem. [*an.* 1180. *Romæ.*]

EA, quæ *e* de avaritiæ: (*& infra. c*) Audivimus, quod nummos pro chriſmate ab Eccleſiis extorqueris: quos nunc cathedraticum, aliquando Paſchalem præſtationem, interdum Epiſcopalem conſuetudinem appellatis *f*.

---

a *Sede.* b *Eccleſiar.* c *exigatur in Concilio.* d *l.* 4. *Reg. c.* 5. e *C.* 7. *eod. t. in* 1. *comp.* f *C.* 10. *eod. tit. in* 1. *comp. & poſt Conc. Lat. p.* 2. *c.* 13. g *fuerint.* h *removendi.* i *receperunt.* a *C.* 11. *eod. t. in* 1. *comp. & poſt Conc. Lat. ſub Alex. III. p.* 2. *c.* 14. l *nobilis.*

Cap. 12. *eod. tit. in* 1. *compil. & poſt Conc. Lat. p.* 2. *c.* 15. *& Caſſiodorum Decr.* 3. *tit. de ſeq. poſſ. & fructuum.* b *C.* 13. *eod. t. in* 1. *comp. vide C. Th.* 2. *q.* 100. *art.* 3. c *C.* 14. *eod. tit. in* 1 *comp. & poſt Conc. Lat. p.* 2. *c.* 22. d *Cadonio. al. Cordonio, eadem eſt varietas paulo poſt.* e *C.* 15. *eod. tit. in* 1. *comp.* f *Fatie gl. in l. ſi quis in fundi. §. vocabulo. ff. de leg.* 1. *& l. unic. c. de mutat. nom.*

Quia vero hoc ſimoniacum eſſe cognoſcitur: mandamus, quatenus prætextu alicujus conſuetudinis, vel prælationis præſcriptos denarios nullatenus exigatis: pro certo ſcituri, quod ſi hoc præ[illegible] ritis, periculum ordinis, & dignitatis poteritis non immerito formidare.

(1 *Et cupiditatis radice provenitunt, & in ſpeciem ſimoniacæ pravitatis erumpunt, ſunt penitus extirpanda, & quæ de ſpinis, & tribulis procedunt, falce Apoſtolici moderaminis ſunt reſecanda.*)

CAP. XVII.

Pro habendis ſpiritualibus homagium facere, ſimoniacum eſt.

Idem. (*an.* 1180. *Romæ.*)

EX diligenti *a* tua relatione innotuit, quod H. Cant. Archidiaconus te induxit, ei ut homagium faceres, & fidelitatem præſtares, ita quod ipſe tibi beneficium Eccleſiaſticum annis ſingulis exhiberet. Unde *b* quoniam hujuſmodi obligatio illicita, & contra tuæ ſalutis, necnon & ſuæ profectum exiſtit, abſolvi a nobis inſtantius poſtulaſti: adjiciens, quod ab eo deinceps nihil omnino de beneficio acciperes conſtituto. Quocirca nos tuam petitionem honeſtam, & favorabilem attendentes: te a præfati Archidiaconi homagio, & fidelitate [præſertim cum hæc taliter præſtita, divinis, & humanis legibus contraria noſcantur] abſolvimus, ita quod ab Epiſcopo, vel Sacerdote diſcreto, pœnitentiam inde condignam recipias. Verum ne aliqua propter hoc nota, vel infamia poſſis reſpergi, abſolutionis noſtræ literas tibi duximus indulgendas: quibus contra latrantium morſus tutus, & præmunitus exiſtas, & quas in teſtimonium indulgentiæ noſtræ valeas demonſtrare.

CAP. XVIII.

Ordinatio, vel conſecratio non cenſetur ſimoniaca, licet ordinatori aliquid donatum fuerit non ex pacto.

Idem *Strigonien. Archiepiſcopo.* (*an.* 1180.)

ETſi quæſtiones *c* tuas de fervore religionis ad nos perferri nullatenus ignoremus, non tamen tibi eſt in his, ultra quam oportet, dubitandum, cum leges humanæ dicant, quod quidam tenui religione ſacramenta neceſſaria, & legitima exhibere contemnunt: tenuem religionem vocantes, quæ in talibus *d* hæſitat, ubi non eſt aliquatenus hæſitandum. In hoc itaque quod P. Presbyter Cardinalis Apoſtolicæ ſedis Legatus, pro electione tua, ut pallium tibi traderet, ad partes illas acceſſit, & frater tuus ejus præſciens neceſſitatem, ei equum unum te ignorante tranſmiſit, quoniam per mare veniens, nullas aut paucas ſecum equitaturas adduxit, te nullo modo timere oportet. Cum in accipiendis *e*, vel dandis muneribus tria ſint maxime attendenda, perſonæ ſcilicet dantis, & accipientis qualitas, quantitas muneris, & donationis tempus: qualitas perſonarum, ut a quo, & cui, videlicet an a paupere diviti, vel econverſo, ſive a divite locupleti datum fuerit: æſtimatio muneris, & donationis tempus, ſi magni vel minoris pretii res data exiſtat, & an inſtante neceſſitate, ſeu alio tempore conferatur. Si ergo prædictorum Cardinalis, & fratris tui perſonam, & qualitatem penſamus, non fuit magnum ab eodem fratre tuo Cardinali equum unum tranſmitti, quem etiam joculatori *f* non petenti vir tantus, & tam abundans forte donaret: verum ſi temporis neceſſitatem perpendimus, non alia intentione hoc conſtat factum fuiſſe, quam ut Cardinali ſubveniretur in articulo prænotato: [*& inf.* 1] Quod autem ſcriptum eſt: *Beatus qui excutit manus a ſuas ab omni munere*: de illis donis dictum eſt, quæ accipientis animum allicere, vel pervertere ſolent: quoniam *b* ſi ipſa etiam perſona electi offerat ordinatori, vel conſecratori ſuo electuarium, aut de vino, aut de aliis hujuſmodi, quæ modici pretii fuerint *c*, & quæ voluntatem recipientis inclinare, vel movere non debeant, non tamen Eccleſia Romana interpretari conſuevit, accipientem in his delinquere, vel donantem.

[1 *Quare propter hoc in conſcientia tua nullus unquam debet ſcrupulus dubitationis emergere, cum res data modici pretii, quantum ad perſonam dantis, vel accipientis extiterit, nec alteruter eorum aliquid in mente habuerit, quod tibi poſſit, vel debeat quantamlibet vel etiam in modico læſionem afferre: etſi ante electionis examinationem, & pallii receptionem, & te nolente, & penitus ignorante ſit factum, & equus in neceſſitate tranſmiſſus fuerit, & collatus, nec etiam res tanti reputetur, quæ accipientis animum multum movere debeat, aut ab honeſtatis propoſito ad aliud declinare: quia*]

CAP. XIX.

Abbas, & majores de Conventu ſi pro receptione Monachi receperunt pecuniam ex pacto, ab officio, & beneficio ſuſpenduntur: & taliter recepta pecunia reſtituitur, & in aliud monaſterium ita receptus transfertur.

Idem. (*an.* 1108. *Romæ.*)

VEniens *d* ad nos F. Presbyter propoſuit, quod Abbas & fratres ſancti R. noluerunt eum in Monachum recipere, quouſque triginta ſolidos dare convenerit: conventione autem facta, ſequenti die eum monaſticum *e* habitum induerunt: & iidem Monachi triginta ſolidos, Abbas vero decem, & familia duodecim pro paſtu (afferentes hoc eſſe de conſuetudine monaſterii) poſtularunt. Quoniam ergo factum hujuſmodi perniciosum videtur, mandamus, quatenus ſi ita eſſe inveneris, Abbatem, & Monachos ad reſtituendam *f* pecuniam præfato F. tam indigne acceptam compellas, & Abbatem, & majores perſonas monaſterii pro tantæ pravitatis exceſſu ab officii executione ſuſpendens, præcipias dicto F. ut in alio monaſterio in habitu monaſtico Domino ſtudeat deſervire.

CAP. XX.

Si ordinandus præſentatori ſuo aliquid dedit ex pacto, ſimoniacum eſt: non tamen deponitur, ſi eſt occultum.

Idem. (*an.* 1180. *Romæ.*)

EX tuæ *g* Fraternitatis literis, & ex confeſſione Sacerdotis præſentium latoris accepimus, quod cum ad Sacerdotii ordinem non aliter voluiſſet eum ejus Archidiaconus præſentare, ſex ſolidos ſolvit eidem, & ſic ordinem ipſum per eum præſentatus accepit.

Unde tibi ſic duximus reſpondendum, ut ſi hoc non eſt publicum, ſed ſecretum, eundem Sacerdotem ſecreto convenias, monens ſine ulla coactione propenſius, & inducens *h*, ut ordinem alicujus religionis aſſumat, & perpetuo ab officio abſtineat, quod illicite acquiſivit. Alioquin non erit tutum (cum ſit ſecretus exceſſus) ipſum invitum ab eodem officio coercere, cui tamen ſecretam pœnitentiam, ſecundum quod tibi viſum fuerit, injungere non poſtponas.

CAP. XXI.

Breve eſt, nec poteſt brevius ſummari.

Idem. [*an.* 1180. *Roma in Angliam.*]

a C. 29. *eod. tit. in* 1. *comp.* b *Hæc periodus in Cod. Barb. Unde quoniam hujuſmodi obligatio illicita eſt, & contra ſalutem animæ tuæ, necnon & ſuæ profectum exiſtit &c.* c C. 20. *eod. tit. in* 1. *comp.* d *In tribus Vaticanis, qui in talibus hæſitant.* e *& dandis.* f *Vide Cajetanum apud B. Thom.* 2. 2. *q.* 115. *art.* 2.

a *Eſa.* 33. b *In uno manuſc. Vaticano: quoniam etiam ſi ipſa &c.* c *al. fuerunt, ex quo voluntatem, &c. ſed nos vetuſtiora, & emendatiora ſecuti ſumus exemplaria.* d C. 5. *eod. tit. in* 2. *comp.* e *Monachalem.* f *De pœna Simoniacorum vide Turrecrem. loco precitato. adde B. Th.* 2. 2. *q.* 100. *art.* 6. g C. 2. *eod. tit. in* 2. *comp.* h *Vide Federic. de Senis conſ.* 140. *& Geminianum in c. ſi pauper. de præbendis. lib.* 6.

AD *e* noſtram: [*& infra*.] Diſcr. v. mandamus, quatenus pro miniſterio Eccleſiaſtico axercendo, ſive pro Vicariis aſſignandis, ſeu pro chriſmate nullatenus pecuniam exigatis.

CAP. XXII.

Cum ſimoniace ordinato, qui ſimoniacus non eſt, diſpenſari poteſt.

Lucius III. (*an.* 1181.)

DE ſimoniace *b* ordinatis certum tibi non poſſumus dare reſponſum, niſi plenius cognoſcamus, qualiter fuerint ordinati: cum quidam, licet ſecundum quandam ſpeciam ſimoniæ, utpore ipſis ignorantibus, ſimoniace ordinantur: poſſunt (quia ſimoniaci non ſunt) in ſuis ordinibus remanere.

CAP. XXIII.

Si contradicente electo pro pecunia de voluntate electi tradita, a contradictione ceſſat, electus poſtea confirmatus, eſt ſimoniacus, & beneficia renunciare tenetur.

Idem (*an.* 1181. *Roma in Iſtriam.*)

MAtthæus Cardinalis ſecreta nobis inſinuatione monſtravit, quod cum fuiſſes ad Eccleſiæ tuæ regimen de voluntata majoris partis fratrum electus, paucis tibi contradicentibus: quidam amicus tuus de conſcientia tua, & voluntate turbata, ei, qui magiſter diſcordiæ videbatur, certe quantitatis munus exſolvit, & ſic contradictio conquievit: nunc autem dubitas, quod non ſis a laba ſimoniæ prorſus immunis, donec in adminiſtratione volueris remanere. Quia igitur conſilium requiſiſti, quid tibi ſit faciendum: reſpondemus, quod multum tibi conſulis, ſi adminiſtrationem celeriter ac ſponte dimittas, illius verbi memor exiſtens *c*: *Nihil prodeſt homini, ſi univerſum mundum lucretur, animæ vero ſuæ detrimentum patiatur.*

CAP. XXIV.

Pro abſolvendo excommunicatum pretium aliquod exigi non debet.

Idem. (*an.* 1181. *Romæ.*)

AD *d* aures noſtras perveniſſe noveris, quod cum C. de Senevilla propter pecuniam, quam debebat, vinculo fuiſſet excommunicationis adſtrictus, creditoribus ſatisfecit, ſed excommunicatoribus decem libras pro abſolutione quærentibus, non valuit abſolutionis beneficium obtinere. Quoniam igitur indignum eſt, & Eccleſiaſticæ rationi contrarium, ut abſolutionis beneficium redimetur: diſcr. v. mandamus, quatenus ſi præfatus C. debitum ſolvit, ipſum gratis faciatis abſolvi, ſi excommunicatores id non fecerint requiſiti.

CAP. XXV.

Monachi per ſimoniam recepti, ſi ſunt ſimoniaci, ad arctiora monaſteria transferuntur, alias poſt renunciationem in eiſdem, vel in aliis monaſteriis ejuſdem ordinis poterunt collocari.

Clemens III. (*an.* 1190.)

DE *e* regularibus Canonicis ſeu Monachis nos conſulere voluiſtis, qui per ſimoniam ingreſſum ipſis ſcientibus habuerant. Unde cum ſuper hoc auctoritates multæ reperiantur expreſſæ, non aliud quam ſtatutum eſt, reſpondemus, ut locum, quem taliter adepti ſunt, omnino dimittant, & ſolitudines, ſeu alia monaſteria diſtrictiora adeant, in quibus tam execrabilem exceſſum ſine intermiſſione deplorent. Si autem ignorantibus ipſis pecunia data fuerit, cogas eos ad renunciandum loco eidem, & poſtmodum in ipſum reducere *f*, ſi ibi abſque ſcandalo potuerint remanere, vel in alio, qui ſit de ordine ipſo, ad ſerviendum Deo poteris collocare.

a *Cap.* 3. *eod. tit. in* 2. *compil.* b C. 18. *eod. tit. in* 1. *compil.* c *Matth.* 16. *Luc.* 9. d C. 4. *eod. tit. in* 2. *compil. vid. Thom.* 2. 2. *q.* 100. *art.* 2. e *Cap.* 7. *eod. tit. in* 2. *compil. vid. Turrecremata am in cap. ſtatuimus decretum.* 1. *q.* 1. *& alios, quos citavi in cap. veniens. ſup. eod.* f *redire, in pleriſque vulgatis.*

CAP. XXVI.

Si quis Canonicatui renuncians, ad quem per ſimoniam ignoranter aſſumptus fuerat, poſtea de novo aſſumatur ad illum, non poteſt ex prima receptione ſibi aliquid vendicare.

Idem.

EX inſinuationa *a* tua nobis innotuit, quod pater tuus interveniente pecunia, olim tibi Præbendæ beneficium acquiſivit. Cumque ad annos diſcretionis perveniens, accepiſſes Dominicæ Crucis ſignum: dictam Præbendam in manu Præpoſiti, & fratrum libere reſignaſti. Sed iidem tibi compatientes, de novo te in ſuum Canonicum elegerunt, ita videlicet, quod per electionem iſtam poſtremum locum in choro, & in aliis obtineres: [*& infra*. 1] Reſpond. ut indulgentia, quam fratres tui miſericorditer tibi feciſſe noſcuntur, contentus exiſtens, ratione primæ receptionis, nihil audeas in ipſa Eccleſia vendicare.

[1 *Cæterum quia a nobis humiliter requiſiſti, utrum juxta priorem receptionem tuum locum recuperare debeas, vel valeas, tibi.*]

CAP. XXVII.

Electio ſimoniaca eſt caſſanda, ſi propter hoc electoribus promiſſa fuit pecunia, quamvis electus ignoret, niſi hoc factum fuerit in fraudem electi. h. d. primo. *Cum electo reprobata per vitium ſimoniæ, non diſpenſet Epiſcopus.* h. d. ſecundo Abbas.

Celeſtinus III. (*an.* 1195.)

NObis fuit ex parte *b* tua intimatum, quod cum quatuor eſſent a capitulo conſtituti, qui debebant quendam eligere in Plebanum: amici ejus, de cujus electiona ſpes habebatur, uni, vel omnibus eligentium promiſerunt ſe pecuniam ſoluturos, eo tamen ignorante, qui hujuſmodi promiſſione interveniente poſtmodum eſt electus: [*& infra*.] Quia igitur ſuper hoc conſulere nos voluiſti; conſultationi tuæ breviter *c* reſpondemus, quod niſi conſtaret illos, qui promiſſum tale fecerunt, per fraudem in diſpendium illius, qui eligendus erat, id malitioſe feciſſe: quamvis ipſe promiſſionis conſcius non fuerit, ejus tamen electio, tanquam ſimoniaca pravitate præſumpta, eſt penitus reprobanda: [*& infra*.]

Ad ultimum, quod in fine conſultationis tuæ invenimus, hoc duximus reſpondendum, quod aliquis in Eccleſiæ *d* cujuslibet Prælatum electus, & ut dictum eſt, per pravitatem ſimoniacam reprobatus, ab Epiſcopo ſuo diſpenſationem aliquam obtinere de jure non poteſt.

CAP. XXVIII.

Qui dat Prælato pecuniam, ne ipſum in jure ſuo de facto moleſtet, illam repetit, ſi Prælatus promiſſa non ſervet. h. d. inhærendo literæ.

Idem *Linconien. e Epiſcopo, & Priori de Ponte-Fracte.*

(*an.* 1195. *Romæ in Angliam.*)

I. DIlectus *f* filius R. Præpoſitus nobis expoſuit, quod cum Eboracen. Archidiaconus eum multis gravaminibus afficere non ceſſaret, promiſit ei certam quantitatem pecuniæ ſe daturum, ut ab ipſius deſiſteret læſione: verum dictus Archidiaconus poſt receptionem pecuniæ ſuper dignitatibus, & beneficiis ſuis, ab ejus moleſtia non quievit. Ideoque diſcr. v. mandamus, quatenus ſi res ita ſe habet, Archid. reſtituere quod accepit (ſi eum contra promiſſionem ſuam veniſſe conſtiterit) compellatis.

CAP. XXIX.

Pro benedictionibus nubentium, & exequiis mortuorum nihil exigi debet.

Inno-

a C. 2. *de renuntiat. in* 2. *comp. vid. B. Thom.* 2. 2. *q.* 100. *art.* 6. *ad argum.* 3. *& Turrecrematam in c. ſtatuimus decretum.* 1. *q.* 1. b *Cap.* 9. *eod. tit. in* 2. *compil.* c *taliter.* d *al. in Eccleſia qualibet Prælatus electus, &c.* e *Livonien.* f *Cap.* 10. *eod. tit. in* 2. *compil. vid. B. Thom.* 2. 2. *q.* 100. *art.* 2. *ad* 5. *arg.*

Innocentius III. *Abbati de Jugo Dei, & Priori de Sila.*
(*an. 1212. Reims in Galliam.*)

SUam [a] nobis parochiani de Villa Franca querimoniam deſtinarunt, quod Capellanus eorum pro exequiis mortuorum, & benedictionibus nubentium minus licite pecuniam ab eis exigit, & extorquet: [*& infra.* 1] Diſcr. v. mandamus, quatenus dictum Capellanum, ut a tanta præſumptione deſiſtat, & etiam pro exceſſu ſatisfaciat competenter, moneatis: ſibi (ſi obedire noluerit) pœnam canonicam infligentes.

[1 *Quod ſi forte cupiditati ejus non fuerit ſatisfactum, ne poſſint mortuorum corpora ſepeliri, vel benedictio nubentium celebrari, fictitia ejus impedimenta fraudulenter opponit: quia igitur exactiones hujuſmodi ſacrorum canonum obviant inſtitutis.*]

CAP. XXX.

Si per accuſationem conſtat Monachum ſimoniace fuiſſe receptum, receptus, & recipiens deponuntur. Si vero per inquiſitionem, receptus in arctius monaſterium detruditur: recipienti vero, & majoribus pœna condigna imponitur: & interim ob executione ordinum ſacrorum ſuſpenduntur.

Idem *Cantuarienſ. Archiepiſcopo.* (*an.* 1212.)

II. DIlectus filius [b] A. nuncius tuus pro parte tua propoſuit, quod cum Cantuarien. diœceſim viſitans, in monaſteriis, & religioſis locis pullulaſſe repereris ſimoniacam pravitatem, ita quod in eis multi pretio ſunt recepti, qui potius gratis recipi debuiſſent, imo etiam ad religionis obſervantiam invitari. Dubitas igitur, an quia multitudo reperitur in cauſa, ſeveritati ſit aliquid detrahendum? Nos inquiſitioni tuæ taliter reſpondemus, quod ſi adverſus eos, qui labe fuerint hujuſmodi maculati, accuſatio coram te fuerit canonice inſtituta, poſtquam [c] crimen ordine fuerit judiciario comprobatum [d], tam in dantes, quam in recipientes canonicæ ſeveritatis exerceas ultionem. Quod ſi de hoc tibi per ſolam inquiſitionem conſtiterit, eos, qui per ſimoniacam pravitatem in locis talibus ſunt recepti, ab illis amotos, ad agendam pœnitentiam ad monaſteria dirigas arctiora. Abbatibus autem, & Abbatiſſis, Prioribus, Prælatis quibuslibet, & Officialibus eorundem injungas pœnitentiam competentem, & donec illam peregerint, eos a ſacrorum ordinum executione ſuſpendas: injungens Epiſcopis tuis, ut hanc formam per ſuas diœceſes ſtudeant obſervare. Illud tamen gratanter recipi poterit, quod fuerit ſine taxatione gratis oblatum.

CAP. XXXI.

Abbas contra teſtes, qui depoſuerunt contra eum de Simonia in judicio inquiſitionis, excipere poteſt, quod ſunt inimici, & conſpiratores: alias vero exceptiones criminum opponere non poteſt.

Idem *Priori ſancti Victoris, Magiſtris I. Bonon. & L. Mediten. Canonicis.* (*an.* 1213.)

LIcet [e] Heli ſummus Sacerdos in ſe bonus exiſteret, quia tamen filiorum exceſſus efficaciter non corripuit, & in ſe pariter, & in ipſis animadverſionis divinæ vindictam excepit: dum filiis ejus in bello peremptis, ipſe de ſella corruens, fractis cervicibus expiravit [f]. Ad corrigendos igitur ſubditorum exceſſus tanto diligentius debet Prælatus aſſurgere, quanto damnabilius eorum offenſas deſereret incorrectas. Contra quos (ut de notoriis exceſſibus taceatur) etſi tribus modis procedi poſſit, per accuſationem videlicet, denunciationem, & inquiſitionem ipſorum: ut tamen in omnibus diligens adhibeatur cautela, ſicut accuſationem legitimam præcedere debet inſcriptio, ſic & denunciationem charitativa correctio, & inquiſitionem clamoſa debet inſinuatio prævenire [a]: *Deſcendam* (inquit Dominus) *& videbo, utrum clamorem, qui venit ad me, opere compleverint.* Tunc enim clamor pervenit ad Prælatum, cum per publicam famam, aut inſinuationem frequentem ſubditorum ſibi reſeruatur exceſſus: & tunc debet deſcendere, & videre, id eſt, mittere & inquirere, utrum [b] clamorem, qui venit, veritas comitetur. Nam juxta canonicas ſanctiones, ſi quid de quocunque Clerico ad aures Prælati pervenerit, quod eum juſte poſſit offendere, non facile credere, nec ad vindictam eum res accendere debet incognita, ſed coram Eccleſiæ ſenioribus diligenter eſt veritas perſcrutanda: ut ſi rei popoſcerit qualitas, canonica diſtrictio culpam feriat delinquentis, non tanquam ſit idem accuſator, & Judex, ſed quaſi fama deferente, vel denunciante clamore, ſui officii debitum exequatur: eo ſemper adhibito moderamine, ut juxta judicii formam, ſententiæ quoque forma dictetur. Cum igitur de Abbate Pompoſiano ea nobis frequenter inſinuata fuiſſent, quæ ab honeſtate regulari nimium diſſonabant, Monachis ad præſentiam noſtram accedentibus, quidam ex ipſis nobis ipſum de Simonia, perjurio, dilapidatione, ac inſufficientia detulerunt. Contra quos cum idem Abbas exciperet, quod denunciationem hujuſmodi fraterna [c] correctio ſecundum regulam Evangelicam non præceſſerat, & iidem conſtanter aſſererent, quod correctionem hujuſmodi præmiſiſſent: licet ad probandum hoc duorum Monachorum juramenta fuiſſent exhibita, quia tamen ſuper hoc ipſi nondum contendere deſiſtebant: nos, ut prædiximus, frequentibus clamoribus excitati, ex officio noſtro voluimus inquirere de præmiſſis, omnes Monachos, qui vel cum ipſo, vel contra ipſum acceſſerant, juramenti vinculo adſtringentes, ut de propoſitis plenam, quam ſcirent, exponerent veritatem: quorum depoſitiones cum in ſcripturis redactæ publicatæ fuiſſent, ſuper illis cœperunt multipliciter diſputare: quia vero tum ex aſſertione Monachorum, tum ex ipſius Abbatis confeſſione cognovimus, quod idem non modicam ſummam pecuniæ relictam a prædeceſſore ſuo expenderat, & in alia ſumma majori monaſterium obligarat: nos eum quaſi de dilapidatione ſuſpectum [d], ab adminiſtratione Abbatiæ duximus ſuſpendendum: & quia Simonia multis modis contra ipſum Abbatem videbatur eſſe probata, ipſe contra teſtes multas exceptiones oppoſuit, ſuper quibus fuit multipliciter diſputatum, aliis aſſerentibus in crimine Simoniæ, ſicut in crimine læſæ majeſtatis omnes indifferenter, tam infames, quam criminoſos, non ſolum ad accuſandum, ſed etiam ad teſtificandum admittendos: cum ad inſtar publici criminis & læſæ majeſtatis procedat accuſatio Simoniæ: aliis econtrario reſpondentibus, quod licet hæc duo crimina quantum ad accuſationem, quaſi paria judicentur, differunt tamen in multis: cum alia pœna pro uno, & alia pro altero inferatur: & inter perſonas accuſatorum, & teſtium ſit utique diſtinguendum: cum non per accuſatores, ſed per teſtes crimina comprobentur. Ne vero vel innocentiæ puritas confuſa ſuccumberet, vel Simoniæ pravitas effugeret impunita: nos æquitate penſata illas duntaxat excep-

a *Cap. 1. eod. tit. in 3. compil. vid. etiam ſup. eod. in cap. tum in Eccleſia, & in cap. venient.* b *Cap. 2. eod. tit. in 3. compil. vid. Hoſtienſ. in ſumma tit. de Simonia. §. qua pœna feriatur: & de variis pœnis Simoniacorum adde Bernard. Diaz. in pract. crim. canſ. cap. 85.* c *Crimen eorum, &c.* d *pateſactum. Cap. 3. eod. tit. in 3. compil.* f *1. Reg. c. 4.*

a *Geneſ. cap. 18. Jonæ 1.* b *In antiq. Codic. & in ipſo regiſtro Innoc. Utrum clamorem veritas comitetur, nam illa duo verba, qui venit, non habentur.* c *Vid. B. Thom. 2. 2. quaſt. 33. art. 7. Adde Navar. in Manuali confeſſor. cap. 24. tit. de corr. fratr.* d *Quaſi dilapidatio dicitur conſumptio rerum mobilium, dilapidatio vero proprie conſiſtit circa immobilia.*

Digitized by Google

exceptiones oppoſitas probandas admiſimus, quæ probatæ non de zelo juſtitiæ, ſed de malignitatis fomite *a* procedere viderentur.

CAP. XXXII.

Hoc capitulum eſt gloſſa præcedentis capituli: nam tendit ad declarationem illius, an, & quando teſtes criminoſi admittantur in crimine Simoniæ: & in effectu idem dicit, quod præcedens.

Idem Innocentius III. [*an.* 1213. *Romæ.*]

I. PEr *b* tuas literas nobis intimaſti, te dubitare ſuper quadam Epiſtola decretali, quam nos alteris edidimus de teſtibus admittendis contra ſimoniacam pravitatem. Noveris igitur, quod nos illam Epiſtolam, quæ ſic incipit, *Quamvis ad abolendam*, nequaquam *c* edidimus, ſed aliam, quæ ſic incipit, *Licet Heli*, nos edidiſſe fatemur: ad cujus intelligentiam credimus diſtinguendum, utrum is, contra quem agitur de ſimoniaca pravitate, denuncietur ſimpliciter *d*, aut *e* criminaliter accuſetur: & utrum agatur ſecundum juris rigorem, aut ſecundum temperentiam æquitatis. Item utrum ipſe ſit regularis, qui jam renunciaverit mundo, an ſecularis, qui adhuc in mundo exiſtit, & an inferioris gradus, an excellentioris ſit dignitatis. Ad hæc, utrum ante fuiſſet claræ opinionis, & bonæ famæ: an graviter infamatus, & valde ſuſpectus: & utrum de facili poſſit puniri, an ſine ſcandalo nequeat condemnari. Præterea utrum teſtes ſint honeſti, an criminoſi: & an ſint emendati de crimine, an adhuc in crimine perſeverent. Rurſus ſi crimina ſint eadem, vel minora, an paria, vel majora: utrumve teſtes ex zelo juſtitiæ, an ex malignitatis fomite depoſuiſſe credantur. Denique utrum ad pravitatem ſimoniacam detegendam ſola dicta teſtium inducantur, an alia etiam adminicula ſuffragentur. Hæc omnia ſunt ad intelligentiam illius Epiſtolæ diſtinguenda. Ille quidem Pompoſianus Abbas, qui jam pridem renunciavit mundo erat de Simonia, perjurio, dilapidatione, ac inſufficientia graviter infamatus. Cumque per Monachos, qui juraverant perhibere teſtimonium veritati, Simonia multis modis videretur eſſe probata: ipſe contra teſtes multas exceptiones oppoſuit, conſpirationes videlicet, inimicitias capitales, furtum, & adulterium, ut eos a teſtimonio removeret. Nos vero (ne innocentiæ puritas confuſa ſuccumberet, vel Simoniæ pravitas effugeret impunita) illas duntaxat exceptiones probandas admiſimus, quibus forte probatis teſtes non zelo juſtitiæ, ſed malignitatis fomite proceſſiſſe conſtaret, ut conſpirationes, & inimicitias capitales: cæteras autem exceptiones, ut furti, & adulterii, propter immanitatem hæreſis ſimoniacæ (ad cujus comparationem cætera crimina quaſi pro nihilo *f* reputantur) duximus repellendas: quoniam etſi probatæ fidem teſtium debilitarent in aliquo, non tamen evacuarent ex toto, aliis adminiculis ſuffragantibus: præſertim cum teſtes de crimine fuerint emendati. Tales igitur contra talem taliter duximus admittendos, non ſecundum rigorem juris, ſed ſecundum temperantiam æquitatis, cum ageretur non criminaliter, ut deponeretur ab ordine: ſed civiliter, ut ab adminiſtratione amoveretur, tanquam immeritus, & damnoſus. Et utique tales Prælati ex levioribus cauſis poſſunt ab adminiſtrationibus amoveri, ſicut quorundam religioſorum approbata conſuetudo depoſcit. Unde prædictus Abbas non exſpectata ſententia, quaſi male conſcius ſibi ceſſit.

CAP. XXXIII.

Non imputatur electo confirmato, ſi eo prohibente pro ipſius confirmatione pecunia data fuit.

Idem *Abbati Jemblacen. a* [*an.* 1213. *Romæ in Germaniam.*]

SIcut *b* tuis literis intimaſti, cum in Jemblacen. Eccleſia ſuſceris Monachus, tandem promotus ad regimen Eccleſiæ Floren. *c* vacante Abbate Jemblacen. poſt ſublato de medio, ipſa, quæ te prius alumnum habuerat, in patrem per electionem canonicam te vocavit: & quia paſtore carebat Leodien. Eccleſia cathedralis, ad Colonien. Eccleſiam (quæ tua eſt metropolis) proficiſcens, ipſius auctoritate in Jemblacen. Eccleſia interim miniſtraſti. Cæterum poſtquam in Leodien. Eccleſia fuit Epiſcopus inſtitutus, is a te requiſitus electionem de te factam noluit confirmare. Verum cum hæc fieri pro extorquenda pecunia comperiſſes: ſub interminatione anathematis vetuiſti, ne pro facto hujuſmodi aliqua pecunia offerretur. Sed quidam de fratribus te inconſulto, & ignorante contra excommunicationis a te factæ ſententiam venientes, promiſerunt pecuniam, & etiam exſolverunt: & ſic ab Epiſcopo invitatus, inſtitutionem ab eo accepiſti libere, quemadmodum poſtulabas: [*& inf.* 1] Quamvis autem ſecundum ſacrorum canonum inſtituta, etiam parvuli, qui cupiditate parentum Eccleſias per pecuniam ſunt adepti, eas dimittere teneantur: quia tamen longe diverſum eſt non præbere conſenſum, & expreſſum aliquid prohibere: taliter duximus reſpondendum, quoniam ex eo, quod contra prohibitionem, & voluntatem tuam [a qua poſtmodum minime receſſiſti] aliquis te penitus ignorante promiſit pecuniam, & exſolvit, præſertim cum is nulla ſit tibi conſanguinitate conjunctus, nihil debet tibi ad pœnam, vel culpam (ſicut credimus) imputari, niſi poſtea conſenſeris, pecuniam ſolvendo promiſſam, aut reddendo ſolutam: alioquin contingeret, quod alicujus factum inſidias inimici parantis ei damnoſum exiſteret, cui penitus diſpliceret: & ſic aliquis de fraude ſua commodum reportaret. Illos autem, *d* qui dederunt pecuniam, vel etiam receperunt, in tantum conſtet eſſe culpabiles, quod ſi exceſſus eorum eſſet Eccleſiæ manifeſtus, (quæ non judicat de occultis) pœna eſſent canonica feriendi.

[1 *Super his ergo nos duxit tua diſcretio conſulendos, ſi propter promiſſionem incognitam, & prohibitam, quemadmodum eſt præmiſſum, tibi peccati macula inſligatur, vel ſi de promiſſione tibi cognita, tunc de fratribus, qui eam fecerunt, debeat pœnitere, cum inhærere nolueris ſimoniacæ pravitati, paratus pro grege Domini ſubire laborem, vel quamvis conſcientia tua te non accuſet, a ſuſcepto regimine ſic decrevimus abſtinere.*]

CAP. XXXIV.

Si Clericus cum pacto confert Eccleſiæ bona ſua, ut in ipſa recipiatur in Canonicum, ut illa ſibi retineat pro præbenda, Simonia committitur: ſecus, ſi hoc fiat ſine pacto.

Idem *Decano Beluacen.* (*an.* 1213.)

TUe *e* nos duxit diſcretio conſulendos: [*& infra.* a] Devotioni tuæ taliter reſpondemus, quod ſi quis Clericus cum conditione, vel pacto largiatur, aut offerat bona ſua, ut illa poſtmodum pro præbenda retineat, & in Canonicum admittatur: hujuſmodi oblatio, vel receptio fieri non poterit ſine vitio Simoniæ: cum

a *Fenſe.* b *Cap.* 1. *eod. tit. in* 3. *compil.* c *id eſt, veriſſimum, nam illa Decretalis: Quamvis ad abolendam, Clem. III. eſt, quam Raymundus non poſuit in hac compil.* d *In antiq. comp. civiliter, lego, ſed exemplaria Gregoriana habent, ſimpliciter, quod agnoſcunt gl. & Hoſtienſ.* e *an criminaliter attentaretur.* f *De gravitate Simoniæ in comparatione ad hæreſim, & alia crimina, vide Turrecrem. in c. cos.* 1. *q.* 1. *& B. Thom.* 2. 2. *q.* 100. *art.* 5. *ad* 1. *argumentum.*

a *Jamblacen. al. Temblacen. al. Gareblacen.* b *C.* 5. *eod. tit. in* 3. *comp. vid. Henricum Boreb. & extravagantem Pauli* 2. *cum deteſtabile. & Caſſador. dec.* 1. *tit. de Simonia.* c *Florinenſ.* d *Hodie qualis ſit quorumlibet ſimoniacorum pœna, vide extravag. cum deteſtabile.* e *Cap.* 6. *eod. tit. in* 1. *comp.*

eum in talibus omnis pactio, aut conventio ceſſare debeat, juxta canonicas ſanctiones. Si vero pura, ac ſine pacto, vel conditione qualibet offerat, rogans humiliter *a*, ut in Canonicum admittatur, & bona ſua retinere ſibi liceat pro Præbenda, & Clerici ejuſdem Eccleſiæ pure conſentiant: hujuſmodi receptio fieri poterit abſque ſcrupulo ſimoniacæ pravitatis. Licet autem taliter duximus reſpondendum, quia nobis datum eſt de manifeſtis tantummodo judicare: ſi tamen is, qui talem donationem facit, ea intentione ducatur, ut per temporalia bona, quæ offert, ſpiritualia valeat adipiſci, & Clerici, qui eum in fratrem admittunt, non eſſent eum, niſi commoda temporalia perciperent, admiſſuri: ſine dubio tam ille, quam iſti apud diſtrictum Judicem (qui ſcrutator eſt cordium, & cognitor ſecretorum) culpabiles judicantur.

[1 *Si quis Clericus alicui Eccleſiæ de bonis ſuis quiddam obtulerit, petens, ut in vita ſua ſibi liceret eadem bona in ipſa Eccleſia pro Præbenda tenere, an bona recipi debeant ſic oblata, & idem Clericus aſſumi debeat, vel valeat in Canonicum ejuſdem Eccleſiæ abſque vitio ſimoniæ. Nos igitur*]

CAP. XXXV.

Non debet quis ordinem recipere ab eo, quem credit ſimoniacum: ſed miniſtrare poteſt in illis, quos prius ab iſto recepit.

Idem *Priori Cantuarien.* b (*an.* 1213.)

II. PEr tuas c literas intimaſti, quod cum B. in quadam domo Cartuſien. Ordinis ſuſcepiſſet habitum monachalem, a diœceſ. Epiſcopo fuit in Subdiaconum ordinatus: ſed poſtmodum didicit ex relatione quorundam, quod Epiſcopus multoties commiſerat vitium Simoniæ: propter quod idem Monachus in ſuſcepto formidat ordine miniſtrare, nolens ab eodem Epiſcopo ad ſuperiores ordines promoveri: [*& inf.* 1] Nos igitur *d* reſpondemus, ut idem in ordine ſic ſuſcepto ſecure miniſtret: ſed contra conſcientiam ad ſuperiores ordines non aſcendat, ne forte ædificet ad gehennam: licet ex eo, quod conſcientiam nimis habuerit ſcrupuloſam, in difficultatem hujuſmodi ſit collapſus, quam utique non evadet, niſi deponat errorem.

[1 *Unde cum eidem eremum exire non liceat, nec præfatus Epiſcopus ipſum, vel quemlibet alium ſuæ diœceſis ab alio Epiſcopo permittit ordinari, poſtulaſti per ſed. Apoſtol. edoceri, quid de præfato Monacho in ordine jam ſuſcepto, & ſuſcipiendis ſuperioribus ſit agendum.*]

CAP. XXXVI.

Pro chriſmate, vel inveſtitura Eccleſiarum nihil exigi debet: nec excuſat conſuetudo, vel nominis variatio.

Idem *Cantuarien. Archiepiſcopo.* (*an.* 1213.)

IN tantum peccatis exigentibus corda quorundam ſimoniaca pravitas depravavit: (*& infra.*) Sane pervenit ad audientiam noſtram, quod cum olim quidam Suffraganei tui pro chriſmate certam conſueverint accipere pecuniæ quantitatem, non metuentes pœnam canonicam, & correctionem tuam eludere cupientes, tempus faciendæ ſolutionis anticipant, recipientes in media Quadrageſima, quod recipere conſuevere poſt Paſcha: & ut cauſam recipiendi diſſimulent, nomen denariorum variant, denarios, quos prius chriſmales, ſecundo Paſchales dicebant, conſuetudinem *f* mediæ Quadrageſimæ nuncupantes: [*& inf.*] Cum vero expreſſius exprimat venditionis ſpeciem, qui prius recipit pretium, quam rem conferat pretioſam, & gratis ſit gratia conferenda: mandamus quatenus taliter exceſſus corrigas ſupradictos, Suffraganeos tuos, & Officiales eorum a tam illicita exactione compeſcens, quod aliorum culpa tibi ob tuam negligentiam non imputetur ad pœnam. Pravam etiam illam conſuetudinem de tua provincia ſtudeas abolere, per quam pro Eccleſiarum inveſtitura Archidiaconi marcham argenti, minores vero Decani vaccam albam ſibi dari poſtulant, vel certam ſolvi pecuniæ quantitatem.

CAP. XXXVII.

Ordinatus in Subdiaconum, qui prius præſentatori ſuo promiſit, quod nil ab eo peteret, in ſuſcepto miniſtrare, vel ad ſuperiores ordines aſcendere ſine diſpenſatione non poteſt, etiamſi peccare non crediderit.

Idem.

III. PEr tuas *a* nobis literas intimaſti, quod cum D. lator præſentium vellet in Subdiaconum ordinari, & certum titulum non haberet, quendam Presbyterum exoravit, ut ipſum ad Eccleſiæ ſuæ titulum præſentaret, quod cum ille facere recuſaret, ipſe illi firmiter repromiſit, quod nunquam, ſi præſentaret eundem, in Eccleſia ſua aliquam peteret portionem, & ſic ad præſentationem ejus *b* extitit ordinatus, nec ſe in hoc illicitum agiſſe aliquid intellexerit: [*& inf.* 1] Nos inquiſit. t. t. t. quod niſi cum eo fuerit miſericorditer diſpenſatum, nec ad ſuperiores *c* aſcendere, nec in ſuſcepto debet ordine miniſtrare.

[1 *Unde cum poſtmodum velles in Diaconum promoveri, Epiſcopo commonente, ne quis interveniente promiſſione aliqua ordinatus accederet, idem recordatus promiſſionis iſtius, a ſuſceptione ordinis Diaconatus ceſſavit, hoc tibi humiliter confitens, & per te poſtulans edoceri, utrum ex compromiſſione hujuſmodi reus eſſet, & an liceret eidem in ſuſcepto Diaconatus ordine miniſtrare, & ad altiores aſcendere ordines.*]

CAP. XXXVIII.

Simonia eſt dare pecuniam pro vicariatu, vel pro alia adminiſtratione rerum ſpiritualium, ſeu Eccleſiaſticarum habenda: & dantes, & recipientes ab illa Eccleſia ſunt ejiciendi. h. d. hoc c. per alia verba, licet ſit breve.

Idem.

COnſulere, *d*: [*& inf.*] Quicunque vicedominatum, vel aliam Eccleſiaſticarum rerum adminiſtrationem per pecuniam obtinere voluerint, tam ementes, quam vendentes cum Simona *e* percelluntur, & ab illa Eccleſia, in cujus contumeliam dare pecuniam, & accipere voluerunt, juſte excluduntur.

CAP. XXXIX.

Simoniacum eſt aliquid exigere pro conſecratione Epiſcoporum, & benedictionibus Abbatum, & ordinationibus Clericorum: nec excuſat conſuetudo.

. Idem *f in Concilio generali.* (*an.* 1216.)

SIcut pro certo *g* didicimus, in pleriſque locis pleriſque perſonis, quaſi columbas in templo vendentibus, fiunt exactiones, & extorſiones turpes, & pravæ, pro conſecrationibus Epiſcoporum, benedictionibus Abbatum, & ordinibus Clericorum: eſtque taxatum quantum ſit iſti vel illi, quantumve alteri, vel alii *h* perſolvendum: & ad cumulum damnationis majoris quidam cupiditatem, & pravitatem hujuſmodi nituntur defendere per conſuetudinem longo tempore obſervatam. Tantum igitur abolere volentes abuſum, conſuetudinem hujuſmodi (quæ magis dicenda eſt corruptela) penitus reprobamus, firmiter ſtatuentes, ut pro his ſive conferendis, ſive collatis, nemo aliquid quocunque prætextu exigere, aut extorquere præſumat: alioquin

& qui

a Humiles ergo preces a digno emiſſæ pro conſequendo beneficio non inducunt ſimoniam. b *Carviſien. al. Cartuſien. al. Carthuſien.* c *Cap.* 7. *eod. tit. in* 3. *compil.* d *al. nos itaque ita reſpondemus.* e *Cap.* 1. *tit. de exceſſ. Prœl. in* 3. *compil.* f *ſed nominum variatio non excuſat, ut ait Lactantius l.* 1. *c.* 5.

a *Cap.* 1. *eod. tit. in* 4. *compil.* b *ipſius.* a *al. ſuperiores ordines.* d *Cap.* 2. *eod. tit. in* 4. *comp.* e *cum Simone Mago percelluntur.* f *Idem ſil. Innoc. III. in Conc. gener. Lat. c.* 63. g *Cap.* 3. *eod. tit. in* 3. *compil.* h *al. ita: illi, vel alii.*

& qui receperit, & qui dederit hujuſmodi pretium omnino damnatum, cum Giezi, & Simone condemnetur.

CAP. XL.

Religioſi pretio recepti, una cum recipientibus de monaſterio expelluntur, & in arctioribus monaſteriis ad agendam pœnitentiam detruduntur. Sed recepti ante iſtud Concilium, ponebantur ſit recepti in aliis locis ejuſdem Ordinis, niſi multitudo ſit in cauſa: ita tamen, quod renuntient primæ receptioni, & de novo recipiantur.

Idem *in eodem.* a (*an. eod.*)

QUoniam *b* ſimoniaca labes adeo pleraſque Moniales infecit, ut vix aliquas ſine pretio recipiant in ſorores, paupertatis prætextu volentes hujuſmodi vitium palliare: ne id de cætero fiat, penitus prohibemus: ſtatuentes, ut quæcunque de cætero talem commiſerint *c* pravitatem, tam recipientes, quam receptæ, ſive ſit ſubdita, ſive prælata, ſine ſpe reſtitutionis de ſuo monaſterio expellatur *d*, in locum arctioris regulæ ad agendam perpetuam pœnitentiam retrudenda. De his autem, quæ ante hoc ſynodale ſtatutum taliter ſunt receptæ, ita duximus providendum, ut remotæ de monaſteriis, quæ perperam ſunt ingreſſæ, in aliis locis ejuſdem Ordinis collocentur. Quod ſi forte propter nimiam multitudinem alibi nequiverint commode collocari, ne damnabiliter in ſeculo evagentur, recipiantur in eiſdem monaſteriis diſpenſative de novo, mutatis prioribus locis, & inferioribus aſſignatis. Hoc etiam circa Monachos, vel alios regulares decernimus obſervandum. Verum ne per ſimplicitatem, vel ignorantiam ſe valeant excuſare, præcipimus, ut diœceſani Epiſcopi ſingulis annis hoc faciant per ſuas diœceſes publicari.

CAP. XLI.

Epiſcopi nihil exigere debent, ut permittant in Eccleſiis ſibi ſubjectis Clericos inſtitui, Monachos profiteri, vel mortuos ſepelire: alioquin exacta reſtituentur duplicata.

Idem *in eodem.* e

AUdivimus *f* de quibuſdam Epiſcopis, quod decedentibus Eccleſiarum Rectoribus, ipſas interdicto ſubjiciunt, nec patiuntur alios in eiſdem inſtitui, donec ipſis certa ſumma pecuniæ perſolvatur. Præterea cum miles, aut Clericus domum religionis ingreditur, vel apud Religioſos eligit ſepulturam, etiamſi nihil loco religioſo reliquerit, difficultates ingerunt & malitias, donec aliquid muneris manus contingat eorum. Cum igitur non ſolum a malo, ſed ab omni ſpecie mali ſit ſecundum Apoſtolum abſtinendum, exactiones hujuſmodi penitus inhibemus.

Quod ſi quis tranſgreſſor extiterit, exacta duplicata reſtituat, in utilitatem locorum, in quorum fuerint ſoluta diſpendium, fideliter convertenda.

CAP. XLII.

Sacramenta ſunt libere conferenda: tagit tamen Ordinarius Laicos obſervare laudabiles conſuetudines.

Idem *in eodem.* g

AD Apoſtolicam audientiam *h* frequenti relatione pervenit, quod quidam Clerici pro exequiis mortuorum, & benedictionibus nubentium, & ſimilibus, pecuniam exigunt & extorquent: & ſi forte eorum cupiditati non fuerit ſatisfactum, impedimenta fictitia fraudulenter opponunt. Econtra vero quidam Laici laudabilem conſuetudinem erga ſanctam Eccleſiam pia devotione fidelium introductam ex fermento hæreticæ pravitatis nituntur infringere, ſub prætextu canonicæ pietatis. Quapropter ſuper his pravas exactiones fieri prohibemus, & pias conſuetudines præcipimus obſervari: ſtatuentes, ut libere conferantur Eccleſiaſtica ſacramenta, ſed per Epiſcopum loci veritate cognita, compeſcantur, qui malitioſe nituntur laudabilem conſuetudinem immutare.

CAP. XLIII.

Prohibet Abbates Ciſtercienſes ſolenniter inſtallari: & ponit formam obedientiæ, quam præſtant ſuis Epiſcopis.

Honorius III. *univerſis Abbatibus, & fratribus Ciſtercien. Ordinis.* (*an.* 1224. *Romæ.*)

NE *a* Dei Eccleſiam: [*& inf.* 1] Inſtallationis *b* ſolennitates in electis Abbatibus Ordinis veſtri fieri prohibentes: adjicimus, ut Archiepiſcopi, & Epiſcopi ea ſint forma profeſſionis contenti, quæ ab origine veſtri Ordinis noſcitur inſtituta, quæ talis eſt: Ego frater Abbas Ciſtercien. Ordinis ſubjectionem, & reverentiam, & obedientiam a ſanctis Patribus conſtitutam, ſecundum regulam ſancti Benedicti, tibi Domine Epiſcope, tuiſque ſucceſſoribus canonice ſubſtituendis, & ſanctæ ſedi Apoſtolicæ, ſalvo Ordine meo, perpetuo me exhibiturum promitto.

[1 *Quam lavit proprio ſanguine Jeſus Chriſtus, macula fœditatis coinquinet, ruga deformet cupiditatis, quæ omnium radix eſt malorum: & ne deformitas quaſi ruga ſub prætextu conſuetudinis, contracta, eliminanda ſunt penitus ab eadem, ut diſpenſatio myſteriorum Dei, & ipſa myſteria gratis accepta, Giezitica pravitate prorſus abolita, charitate gratuita conferantur, quia emere, vel vendere quam deteſtabile, quamve periculoſ. exiſtat, liquide poteſt perpendi ex eo, quod Dominus vendentes & ementes oves & boves ejecit de templo, & cathedras vendentium & ementium columbas evertit. In ejectione denique vendentium & ementium, facinoris inquinantis utroſque exprimitur deteſtatio, & in cathedrarum everſione monſtratur, cui pœnæ ſubjaceant hi, qui prælati, vendentes Dei dona, & Eccleſiaſtica ſacramenta: ut hujuſmodi igitur facinus quod coinquinat Prælatos, & ſubditos non poſſit inficere, quoquomodo auctoritate Apoſtolica diſtrictius inhibemus, ne quis Archiepiſcopus, Epiſcopus, Archidiaconus, vel Officiales ipſorum a quoquam in Abbatem electo pro benedictione, ſeu inſtallatione, vel recipienda profeſſione ab eis ſub conſuetudinis prætextu cujuſdam palefridum, ſeu aliud quicquam quotunque nomine cenſeatur, exigere, vel extorquere præſumat. Vobis etiam ſub prætextu hujuſmodi exacta, taliter interdicimus, ut præſtetis, cum non ſolum a malo, ſed ab omni ſpecie mali ſit abſtinendum.*]

CAP. XLIV.

Recepto in Canonicum debetur Præbenda & reditus, conſuetudine non obſtante, quod non ſervaverit pravam conſuetudinem de aliquo temporali dando ipſis Canonicis.

Gregorius IX. *Priori ſancti Thomæ Eſculanen.* (*an.* 1235.)

JAcobus Canonicus Eſculanus *c* expoſuit, quod cum ipſe in Eccleſia Aprutin. ſit receptus in Canonicum, & in fratrem, Canonici ejuſdem Eccleſiæ partem proventuum, ac Præbendam ſibi aſſignare recuſant, quandam conſuetudinem prætendentes, quod prandium habere debeant a Canonico recepto de novo. Quocirca mandamus, quatenus ſi eſt ita, dictos Canonicos, ut (tali conſuetudine non obſtante) ſibi, ſicut uni ex aliis, in proventibus, & Præbende provideant, appell. remota compellas.

CAP.

a *Idem Innocent. III. in Conc. Later. cap.* 64. b *Cap.* 4. *eod. tit. in* 1. *compil.* c *commiſerit.* d *repellatur.* e *Idem Innocent. III. in Conc. Lateran. c.* 65. f *Cap.* 5. *eod. tit. in* 4. *compil. Vid. citatos in cap. cum in Eccleſia. cap. veniens, & c. dilectus. ſupra eod. tit.* g *Concil. Later. cap.* 66. h *Cap.* 6. *eod. tit. in* 4. *compil.*

a *Qualiter hoc caput ſpectet ad titulum, colliges ex textu, & clarius hic ex Panormitano & aliis.* b *Inſtallatio fit, quando electus & confirmatus introducitur in ſtallum, id eſt, in ſedem ſeu locum conſtitutum in choro, & Abbati deputatum ad ſedendum.* c *Vid. Doctores in cap.* 1. *ſupra eod. tit. & B. Thom.* 2. 2. *qu.* 100. *art.* 3.

Digitized by Google

CAP. XLV.

Idem.

Qui ordinavit aliquem ſub promiſſione de non petendo ab ipſo proviſionem, Ordinator per triennium a collatione, Præſentator vero ab executione ordinum, etiam per triennium ſuſpenſi ſunt: ordinatus vero ab ordine perpetuo ſit ſuſpenſus: & ſolum per ſedem Apoſtolicam cum eis diſpenſatur.

Idem.

SI quis ordinaverit *a*, ſau ad ordinem præſentaverit aliquam, promiſſionem, vel juramentum ab illo recipiens, quod ſupar proviſione ſua non inquieter *b* eundem, Ordinator a collatione, Præſentator vero ab executione ordinum per triennium, & ordinatus ab ordine ſic ſuſcepto, donec diſpenſationem ſuper hoc per ſedem Apoſtolicam obtinere maruerint, noverint ſe ſuſpenſos.

CAP. XLVI.

Habet duo dicta: *ſecundum ibi*, & ad reſignationss. *Et propter brevitatem, & varietatem lecturarum aliter non ſummatur.*

Idem.

MAndato *c* noſtro recepto, ut eum Monachis, qui per Simoniam dato aliquo locum in monaſterio ſunt adepti, ſecundum conſtitutionem generalis Concilii diſpenſatas: (*& infra.*) Conſult. t. braviter reſpondentes, dicimus mandatum Apoſtolicum etiam ad Abbates extendi, & ad reſignationes ſpiritualium & temporalium, quæ nullo pacto, ſed affectu animi præcedente, utrinque taliter acquiruntur, (in quo caſu delinquantibus ſufficit per ſolam pœnitantiam ſuo ſatisfacere creatori) eos pro Simonia hujuſmodi non teneri.

TITULUS IV.

NE PRÆLATI VICES SUAS, VEL ECCLESIAS SUB ANNUO CENSU CONCEDANT.

CAP. I.

Qui dat pecuniam, ut Epiſcopalem, vel ſpiritualem juriſdictionem exerceat, officio ſuo privatur, & ſic conſerens illud amplius conferre non poterit, & canonice punietur. hoc dicit cum ſequentibus.

Alaxandsr III. *In Concilio Lateran.* d (*an.* 1179.)

PRæterea quoniam quidam in quibuſdam partibus ſub pretio ſtatuuntur, qui Decani vocantur, & pro certa pecuniæ quantitate Epiſcopalem juriſdictionem axsrcent: Præſenti decreto ſtatuimus, ut qui de cætero hoc præſumpſerit, officio ſuo privetur, & Epiſcopus conferendi hoc officium poteſtatem amittat.

CAP. II.

Summatum eſt ſupra cap. proximo.

Idem *in Concilio Turon.* (*an.* 1163.)

I. QUoniam in quibuſdam partibus Decani *e* quidam, vel Archipresbyteri ad agandas vices Epiſcoporum ſeu Archidiaconorum, & terminandas cauſas Eccleſiaſticas ſub annuo pretio ſtatuuntur, quod ad Sacerdotum gravamen, & ſubverſionem judiciorum non eſt dubium redundare: id ulterius fieri prohibemus. Quod ſi quis de cætero fecerit, removeatur a Clero, Epiſcopus autem, qui hoc ſuſtinuerit, & *f* Eccleſiaſticam juriſdictionem ſua patitur diſſimulatione perverti, diſtrictiona canonica percellatur.

CAP. III.

Regimen Eccleſiæ ſub annuo cenſu committi non debet.

Idem.

II. QUoniam *a* enormis quædam conſuetudo in quibuſdam locis contra ſanctorum Patrum inſtitutiones invaluit, ut ſub annuo pretio Sacerdotes ad Eccleſiarum regimen ſtatuantur: ne id fiat, modis omnibus prohibemus: quia dum Sacerdotium ſub hujuſmodi mercede venale diſponitur, ad æternæ retributionis præmium conſideratio non habetur.

CAP. IV.

Fructus Eccleſiarum ſub annuo cenſu concedi poſſunt.

Idem *Exon. Epiſcopo.* (*an. ead.*)

QUeralam *b* Magiſtri Guil. recepimus, quod cum Eccleſiam de Chephalai *c*, a G. perſona ejuſdem ad annuum cenſum tenendam per ſeptennium ſuſcepiſſet: ipſa antequam eam per unius anni ſpatium tenuiſſet, auferre præſumpſit: quanquam præſtita fide firmaverit, quod uſque ad ſtatutum terminum nullam ei exinde moleſtiam, vel gravamen inferret. Ideoque mandamus, quatenus ſi conſtiterit ita eſſe, eum diſtricte compellas, ut præfatam Eccleſiam dicto Guil. reſtituat: & uſque ad terminum conſtitutum (ſecundum quod inter ſe convenerint *d*) ipſum eandem permittat pacifice poſſidere.

TITULUS V.

DE MAGISTRIS, ET NE ALIQUID EXIGATUR PRO LICENTIA DOCANDI.

CAP. I.

Eccleſia cathedralis providere debet Magiſtro de beneficio, qui Clericos ejuſdem Eccleſiæ, & alios pauperes gratis doceat: & vendens licentiam docendi, aut interdicens idoneum ad docendum, beneficio privatur.

Ex Concilio Lateran. (*an.* 1162.)

QUoniam Eccleſia Dei, ſicut pia mater providere tenetur, ne pauperibus, qui parentum opibus juvari non poſſunt, legendi & proficiendi opportunitas ſubtrahatur, per unamquamque cathedralem Eccleſiam Magiſtro, qui Clericos ejuſdem, & Scholares pauperes gratis doceat, competens aliquod beneficium præbeatur: [*& infra.* 1] Pro licentia *e* vero docendi nullus pretium exigat, vel ſub obtentu alicujus conſuetudinis ab eis *f*, qui docent, aliquid quærat, nec docere quenquam (qui ſit idoneus) petita licentia interdicat. Qui autem contra hoc venire præſumpſerit, ab Eccleſiaſtico fiat beneficio alienus. Dignum quippe videtur, ut in Eccleſia fructum *g* ſui laboris non habeat, qui cupiditate animi, dum vendit docendi licentiam, Eccleſiaſticum profectum nititur impedire.

(1 *Quo docentis neceſſitas ſublevetur, & diſcentibus via pateat ad doctrinam. In aliis quoque reſtituatur Eccleſiis ſeu magiſteriis, ſi retroactis temporibus aliquid in eis fuerit deputatum.*]

CAP. II.

Pro licentia docendi nihil exigi debet, vel promitti, & exactum reſtitui, & promiſſum remitti debet: & negligente inferiore Prælato, ad magiſtrum conſtituendum, ſupplebit hoc ſuperior.

Alexandsr III. *Vinton. Epiſcopo* h (*an.* 1180.)

PRohibeas *i*, ne in parochia tua pro licentia docendi exigatur aliquid, aut etiam promittatur. Si quid

a *Vid. Turrecrematam in cap. ſtatuimus, & cap. ordinationes. 1. quæſt. 1. & Sylveſtrum citatum in cap. præced.* b *inquietaret.* c *de materia hujus cap. vid. D. Sotum libr. 9. de juſt. & jure. quæſt. 8. art. 1. ad 6. argum. Martinum Navarrum in Manuali Confeſſor. t. 23. tit. de Simon.* d *Cap. 15. incipit, cum in officiis. §. præterea quoniam. & cap. 1. tit de Prælatis, ne vices ſuas, &c. in 1. compil.* e *Poſt Conc. Lateran. ſub Alex. III. part. 2. cap. 1.* f *Eccleſiaſtica judicia, &c.*

a *Cap. 2. & 3. eod. tit. in 1. compil.* b *Cap. 4. eod. tit. in 1. compil.* c *Cephaia.* d *convenit.* e *vid. quæ citabo in cap. ſequent.* f *al. ab eis, quos docent.* g *fructus.* h *Vinton.* i *Cap. 2. eod. tit. in 1. compil.*

Digitized by Google

vero poſtea ſolutum fuerit, vel promiſſum, remitti promiſſum facias, & reſtitui appell. ceſſante ſolutum, ſciens quod ſcriptum eſt *a*: *Gratis accepiſtis, gratis date.* Sane ſi quis diſtulerit Magiſtros in locis congruis inſtituere, tibi liceat app. poſtpoſita, ibi aliorum inſtructioni præficere viros providos, honeſtos, & diſcretos.

C A P. III.

Pro licentia docendi pecunia exigi non debet, etiamſi hoc habeat conſuetudo.

Idem Alexand. III. (*an.* 1180. *Romæ.*)

QUanto Gallicana *b* Eccleſia: [*& infra.* 1] Dignos eſſe animadverſione cenſemus, qui nomen Magiſtri ſcholarum, & dignitatem aſſumunt, & ſine certo pretio Eccleſiaſticis viris docendi alios licentiam non impendunt. Cum autem hæc prava conſuetudo a cupiditatis radice proceſſerit, & decorem admodum Eccleſiaſticæ honeſtatis confundet: mandamus, quatenus (conſuetudine ipſa de veſtris Eccleſiis extirpata) ſub anathematis interminatione hoc inhibere curetis: diſtricte præcipientes, ut quicunque viri idonei, & literati voluerint regere ſtudia literarum, ſine moleſtia, & exactione qualibet ſcholas regere permittentur. Si qui vero hujuſmodi prohibitionis, vel præcepti extiterint tranſgreſſores, eos officiis, & dignitatibus ſpolietis.

(1 *Majorum perſonarum ſcientia, & honeſtate præfulget, eo cautius nititur cavere, quæ confundere Eccleſiaſticam viderentur honeſtatem, tanto vehementiori.*]

C A P. IV.

In qualibet cathedrali Eccleſia, vel alia in facultatibus ſufficienti, debet a Prælato, vel Capitulo unus Magiſter eligi, cui reditus unius Præbendæ debent aſſignari: in Metropolitana vero Eccleſia etiam eligi debet Theologus: & ſi ad Grammaticum, & Theologum non ſufficit, provideat ipſi Theologo ex reditibus ſuæ Eccleſiæ, & Grammatico faciat provideri in aliqua Eccleſiarum ſuæ civitatis, vel diœceſis.

Innocentius III. *in Concilio generali.* c (*an.* 1216.)

QUia nonnullis propter inopiam, & legendi ſtudium, & opportunitas proficiendi ſubtrahitur, in Lateran. Concilio pia fuit conſtitutione *d* proviſum, ut per unamquamque cathedralem Eccleſiam Magiſtro, qui ejuſdem Eccleſiæ Clericos alioſque Scholares pauperes gratis inſtrueret, aliquod competens beneficium præberetur, quo & docentis relevaretur neceſſitas, & via pateret diſcentibus ad doctrinam. Verum quoniam in multis Eccleſiis id minime obſervatur: nos prædictum roborantes ſtatutum adjicimus, ut non ſolum in qualibet cathedrali Eccleſia, ſed etiam in aliis, quarum ſufficere poterunt facultates, conſtituatur Magiſter idoneus, a Prælato cum Capitulo, ſeu majori, & ſaniori parte Capituli eligendus, qui Clericos Eccleſiarum ipſarum gratis in grammatica *e* facultate, ac alios inſtruat juxta poſſe. Sane Metropolis Eccleſia Theologum nihilominus habeat, qui Sacerdotes, & alios in ſacra pagina doceat, & in his præſertim informet, quæ ad curam animarum ſpectare noſcuntur. Aſſignetur autem cuilibet Magiſtrorum a capitulo unius præbendæ proventus, & pro Theologo a Metropolitano tantundem, non quod propter hoc efficiatur Canonicus, ſed tamdiu reditus ipſos percipiat, quamdiu perſtiterit in docendo. Quod ſi forte de duobus *f* Eccleſia Metropolis gravetur, Theologo juxta modum prædictum ipſa provideat, Grammatico vero in alia Eccleſia ſuæ civitatis, ſive diœceſis, quæ ſufficere valeat, faciat provideri.

C A P. V.

Prælati, & Capitula ad ſtudia Theologiæ Scholares dociles tranſmittere tenentur, qui in abſentia reditus Præbendarum ſuarum, & beneficiorum per quinquennium integraliter percipiant, & ſi proprii reditus ad ſuſtentationem ſtudii eis non ſufficiunt, debet Prælatus cum Capitulo eis providere: Magiſtri vero donec docuerint, integre percipiunt fructus beneficiorum ſuorum.

Honorius III. (*an.* 1220.)

SUper ſpecula *e*, &c. (*& infra.* 1) Volumus, & mandamus, ut ſtatutum in Concilio generali de Magiſtris Theologis per ſingulas Metropoles ſtatuendis, inviolabiliter obſervetur: Statuentes, ut quia ſuper hoc propter raritatem Magiſtrorum ſe poſſent forſitan aliqui excuſare, ab Eccleſiarum Prælatis, & Capitulis ad Theologicæ *b* profeſſionis ſtudium aliqui docibiles deſtinentur, qui cum docti fuerint, in Dei Eccleſia velut ſplendor fulgeant firmamenti *r*, ex quibus poſtmodum copia poſſit haberi Doctorum, qui velut ſtellæ in perpetuas æternitates manſuri ad juſtitiam valeant plurimos erudire: quibus ſi proprii proventus Eccleſiaſtici non ſufficiunt, prædicti neceſſaria ſubminiſtrent. Docentes vero in Theologica facultate, dum in ſcholis docuerint, & ſtudentes in ipſa, integre per annos quinque percipient de licentia ſedis Apoſt. proventus Præbendarum, & beneficiorum ſuorum, non obſtante aliqua alia conſuetudine, vel ſtatuto, cum denario fraudari non debeant in vinea Domini operantes.

(1 *Cum itaque de ſingulis provinciis puellæ ſpecioſæ, ac virgines pro Rege Aſſuero, qui beatitudo dicitur, per ancillas quæri debeant, & adduci ad arcem, & mœnia civitatis per manum Aggei mundum muliebrem accipere, neceſſariorum videlicet fulcimenta.*)

TITULUS VI.

DE JUDÆIS, SARRACENIS, ET EORUM SERVIS.

C A P. I.

Si ſervus a Judæo emptus cauſa mercimonii factus eſt, vel fieri deſiderat Chriſtianus, pro XII. ſolidis redimitur.

Ex Concilio Maten. *d*

PRæſenti Concilio ſancimus, ut nullum Chriſtianum mancipium Judæo ſerviat, ſed datis XII. ſolidis pro quolibet bono mancipio ipſum quicunque Chriſtianorum, ſeu ad ingenuitatem, ſeu ad ſervitium, licentiam habeat redimendi: & ſi Chriſtianus fieri deſiderat, & non permittitur, idem fiet: quia nefas eſt, quem Chriſtus redemit, blaſphemum Chriſti in ſervitutis vinculis detinere.

C A P. II.

Judæus Chriſtianum in ſervum habere non poteſt, in adſcriptitium vero poteſt.

Gregorius *Epiſc.* c *Lucan.* (*an.*600. *Romæ in Tuſciam.*)

MUltorum ad *f* nos: (*& infra.* 1) Nulli Judæo liceat Chriſtianum mancipium in ſuo dominio retinere: ſed ſi qui apud eos inveniuntur, libertas eis ſervetur. Hi vero, qui in poſſeſſionibus eorum ſunt, licet legum diſtrictione ſint liberi, tamen quia colendis terris eorum diutius adhæſerunt, utpote conditione *g* loci debentes, ad colenda rura remaneant, conſuetas penſiones prædictis viris præbentes. Cuncta etiam, quæ de colonis vel originariis jura præcipiunt, peragant, & nihil eis extra hoc oneris indicatur. Quod *h* ſi quiſquam Judæorum aliquem de his, vel ad alium transferre locum, vel ad aliud obſequium retinere voluerit, ipſe ſibi imputet, qui jus colonarium, & jus dominii ſibi juris ſeveritate damnavit.

(1 *Relatione pervenit, a Judæis in Lucanſi civitate degentibus*

a *Matth.* 10. b *Cap.* 2. *eod. tit. in* 1. *comp.* c *Scil. Lat.* c. 11. *& cap.* 1. *eod. tit. in* 4. *comp* d *inſtitutione* e *Grammatica.* f *al. de duobus Magiſtris.*

a *Pars hujus capitis ſup. tit. ne Cler. vel Monach.* b *Theologiæ.* c *Vid. auth. habita C. ne filius pro patr.* d *Matiſcon.* e *Lib.* 3. *indict.* 12. *epiſt.* 21. f *C.* 3. *eod. tit. in* 1. *comp.* g *conditionem. al. conditioni.* g *al. Verum ſi quiſquam.*

tibus ad ſervitium Chriſtiana detineri mancipia, quæ res tante nobis viſa eſt aſperior, quanto Fraternitatis tuæ patientia operaſior. Oportebat quippe te reſpectu loci tui, atque Chriſtianæ religionis intuitu nullam relinquere occaſionem ſuperſtitioni Judaicæ, ne ſimplices animæ non tam ſuaſionibus, quam poteſtatis jure quodammodo deſervirent. Quamobrem hortamur Fraternitatem tuam, ut ſecundum piiſſimarum legum tramitem]

CAP. III.

Judæi antiquas Synagogas retinere poſſunt, novas erigere non poſſunt.

Idem *Genuenſi Epiſcopo*. a (*an.* 600. *Romæ*.)

I. JUdæi *b* de civitate: (*& infra.*) Sicut legalis definitio Judæos novas non patitur erigere Synagogas, ita eos ſine inquietudine veteres habere permittit.

CAP. IV.

In die Veneris ſancta non licet Judæis tenere oſtia, vel feneſtras apertas.

Alexander III. (*an.* 1180.)

QUia *c* ſuper his: (*& infra*) Generaliter interdicas, ut Judæi oſtia, vel feneſtras in die Paraſceves apertas non habeant, ſed clauſas teneant tota die.

CAP. V.

Excommunicari debent Chriſtiani, qui in domo ſerviunt Judæis, vel Sarracenis, ſive Paganis. Et Principes ſeculares excommunicari debent, qui Judæos baptizatos ſuis bonis ſpoliare præſumunt.

Idem *in Concilio Lateran.* d (*an.* 1179.)

II. JUdæi, ſive Sarraceni neque ſub alendorum puerorum ſuorum obtentu, nec pro ſervitio, vel alia qualibet cauſa Chriſtiana mancipia in domibus ſuis permittantur habere: excommunicentur autem, qui cum eis præſumpſerint habitare: [*& inf.*] Si qui prætarea *e* Deo inſpirante ad fidem ſe converterint Chriſtianem, a poſſeſſionibus ſuis nullatenus excludantur, cum melioris conditionis ad fidem converſos eſſe oporteat, quam antequam fidem ſuſceperint, habebantur. Si autem ſecus fuerit factum, Principibus, ſeu poteſtatibus eorundem locorum injungimus ſub pœna excommunicationis, ut portionem hæreditatis ſuæ, & bonorum ſuorum ex integro eis faciant exhiberi.

CAP. VI.

Chriſtiani deferentes Sarracenis merces prohibitas, vel in ipſorum navibus navigantes excommunicandi ſunt, & rebus eorum privandi, & efficiuntur capientium ſervi.

Idem *in eodem.* (*an.* 1179.)

ITa quorundam animos occupavit ſæva cupiditas, ut qui glorientur nomine Chriſtiano, Sarracenis arma, ferrum, & ligamina deferent galearum, & pares, aut etiam ſuperiores in malitia fiant illis, dum ad impugnendos Chriſtianos arma eis, & neceſſaria ſubminiſtrant. Sunt etiam, qui pro cupiditate ſua in galeis, & piraticis Sarracenorum navibus regimen, & curam gubernationis exerceant. Tales igitur ab Eccleſiaſtica communione præciſos, & excommunicationi ſubjectos, rerum ſuarum per Principes catholicos, & Conſules civitatum privatione mulctari *g*, & capientium fieri ſervos cenſemus. Præcipimus etiam, ut per Eccleſias maritimarum urbium crebra, & ſolemnis in eos excommunicatio proferatur.

CAP. VII.

Judæi veteres Synagogas in priorem ſtatum reformare poſſunt: de novo erigere non poſſunt.

Idem. (*an.* 1180. *Romæ.*)

COnſuluit *a*: [*& inf.*] Judæos de novo conſtruere Synagogas, ubi non habuerunt, pati non debes. Verum ſi antiquæ corruerint, vel ruinam minantur, ut eas reædificent, poteſt æquanimiter tolerari: non autem, ut eas exaltent, aut ampliores, aut pretioſiores faciant, quam antea fuiſſe noſcuntur: qui utique hoc pro magno debent habere, quod in veteribus Synagogis, & ſuis obſervantiis tolerantur.

CAP. VIII.

In familiari ſervitio Judæorum Chriſtiani eſſe non debent.

Idem.

AD hæc *b* omnibus Chriſtianis, qui ſunt in juriſdictione veſtra, penitus interdicatis, & ſi neceſſe fuerit, diſtrictione Eccleſiaſtica compellatis eoſdem *c*, ne Judæorum ſervitio ſe aſſiduc pro aliqua mercede exponant, quod etiam obſtetricibus, & nutricibus eorum prohibere curetis, ne infantes Judæorum in eorundem domibus nutrire præſumant. Quoniam Judæorum mores, & noſtri in nullo concordant, & ipſi de facili ob continuam converſationem, & aſſiduam familiaritatem ad ſuam ſuperſtitionem, & perfidiam ſimplicium animos inclinarent.

CAP. IX.

Judæi inviti non ſunt baptizandi, nec ad hoc cogendi, nec ſine judicio puniendi, aut rebus ſuis ſpoliandi, vel in ſuis feſtivitatibus moleſtandi, nec ipſorum cœmeteria violanda, aut eorum corpora exhumanda.

Clemens III. (*an.* 1190.)

SIcut *d* Judæi: (*& inf.*) Statuimus, ut nullus invitos vel nolentes Judæos ad baptiſmum venire compellat. Si quis autem ad Chriſtianos cauſa fidei confugerit, poſtquam voluntas ejus fuerit pateſacta, Chriſtianus abſque calumnia efficiatur: quippe Chriſti fidem habere non creditur, qui ad Chriſtianorum baptiſmum a non ſpontaneus, ſed invitus cogitur *f* pervenire.

Nullus etiam Chriſtianus eorum quemlibet ſine judicio terrenæ poteſtatis vel occidere, vel vulnerare, vel ſuas pecunias auferre præſumat, aut bonas, quas hactenus habuerint conſuetudines, immutare: præſertim in feſtivitatum ſuarum celebratione quiſquam fuſtibus, vel lapidibus eos nullatenus perturbet, neque aliquis ab eis coacta ſervitia exigat, niſi quæ ipſi tempore præterito facere conſueverunt. Ad hoc malorum hominum pravitati, & avaritiæ obviantes, decernimus, ut nemo cœmeterium Judæorum mutilare, aut invadere audeat, ſive obtentu pecuniæ corpora humana effodere. Si quis autem hujuſmodi decreti tenore cognito (quod abſit) contraire præſumpſerit, honoris, & officii ſui periculum patiatur, aut excommunicationis ſententia plectatur *g*, niſi præſumptionem ſuam digna ſatisfactione correxerit.

(*e Non debent in Synagogis ultra quam in lege permiſſum eſt, præſumere: ita in his, quæ eis conceſſa ſunt, nullum debent præjudicium ſuſtinere.*)

CAP. X.

Penit duas indulgentias illorum, qui Paganis prædicant.

Idem.

QUam *h* ſit laudabile: (*& infra.*) Tuis, frater Epiſcope, petitionibus annuentes, tibi, tuiſque ſociis, cum ad prædicandam Chriſti fidem Paganis *i* exhibetis, Apoſt. auct. concedimus, ut vobis his cibis cum modeſtia, & gratiarum actione, ſervata temporum qualitate juxta

R 1 2 cano-

a *al. Gen. al. Jan.* b C. 4. *eod. tit. in* 1. *comp.* c C. 7. *eod. tit. in* 1. *comp.* d C. 26. *&* C. 5. *eod. tit. in* 1. *comp.* e *Vid. extravagant. Pauli III. quæ incipit, Cupientes Judæos, ubi multa Judæis converſis privilegia conceduntur.* f *ligamina.* g *Jure civili puniuntur. cap. cum conſiſt. bonorum. l.* 2. *C. quæ res export. non debeant.*

a *Cap.* 1. *eod. tit. in* 2. *comp.* b *Cap.* 2. *eod. tit. in* 2. *comp.* c *dictio*, eoſdem, *deeſt in antiquis.* d *Cap.* 3. *eod. tit. in* 2. *compil.* e *baptiſmo.* f *cognoſcitur.* g *plectetur.* h *Cap.* 4. *eod. tit. in* 1. *comp.* i *Scriptores Chriſtiani paganos vocant omnes idolorum cultores, qui nunquam fidem catholicam agnoverunt.*

CUm in Eccleſiæ corpore: (& infra. 1) Horribile nimis eſt, quod in quibusdam Eccleſiis locum venalitas per hibetur habere, ita ut pro Epiſcopis, vel Abbatibus, ſeu quibuſcunque perſonis Eccleſiaſticis ponendis in ſedem *a*, ſive introducendis Presbyteris in Eccleſiam *b*, necnon & pro ſepulturis, & exequiis mortuorum, & benedictionibus nubentium, ſeu aliis ſacramentis aliquid requiratur *c*. Putant autem plures ex hoc licere, quia legem mortis de longa invaluiſſe conſuetudine arbitrantur, non attendentes, quod tanto graviora ſunt crimina, quanto diutius infelicem animam tenuerunt alligatam. Ne igitur hæc de cætero fiant, vel pro perſonis Eccleſiaſticis deducendis in ſedem, vel Sacerdotibus inſtituendis, aut ſepeliendis mortuis, ſeu benedicendis nubentibus, ſeu aliis ſacramentis conferendis, ſeu collatis aliquid exigatur, diſtrictius prohibemus. Si quis autem contra hoc venire præſumpſerit, portionem cum *d* Giezi ſe noverit habiturum.

(*1 Omnia debeant ex charitate tractari, & quod eſt gratis receptum, gratis debeat impendi.*)

CAP. X.

Breve eſt.

Idem *Vigilien. Epiſcopo.* (*an.* 1180.)

CUm *e* ſit Romana: [*& infra. 1*] Conſult. tu. reſpond. quod nihil pro Eccleſiarum conſecratione potes, vel debes præter procurationem exigere.

[*1 Eccleſia, cui licet immeriti præſidemus, caput omnium Eccleſiarum, mater, & magiſtra: cogimur tamen ex debito ſuſcepti regiminis, prout nobis Dominus dederit, reſpondere conſultationibus ſingulorum, ut dubiæ quæſtiones Apoſt. ſedis providentia penitus enodentur. Quæſiviſti autem, frater Epiſcope, Frat. tuæ reſcribi, utrum pro Eccleſiarum conſecratione quicquam præter procurationem debeat exigere, & nos.*]

CAP. XI.

Convictus de ſimonia deponendus eſt: idem in infamato, qui ſe purgare non poteſt.

Idem *Toletano Archiepiſcopo.* (*an.* 1180.)

DE hoc autem *f*, quod Epiſcopus Eonien. Archid. beneficia, & cuidam Clerico ante electionem ſuam Prioratum dicitur promiſiſſe, ut uterque conſentiret eidem: tuæ prudentiæ reſpondemus, quod ſi manifeſtum eſt eundem Archid. & Clericum ob cauſam illam promiſſa recepiſſe, aut exinde confeſſi fuerunt *g* in jure, vel legitime convicti, ab altaris miniſterio ſunt perpetuo deponendi *h*. Si vero id manifeſtum eſt, nec tamen inde convicti, vel confeſſi fuerint, ſed tantum publica laborant infamia, eis canonice purgatio debet indici: in qua ſi defecerint, tanquam auctores tanti ſunt ſceleris puniendi. Regem autem & Principes ejus debes inducere, ut ſi qua receperint *i* a præfato Epiſcopo, ut ejus electioni præſtarent aſſenſum, Eccleſiæ Eonien. ſine diminutione reſtituant, cum ea ſine gravi ſuæ ſalutis periculo retinere non poſſint.

CAP. XII.

Simoniacum eſt pro temporali obſequio beneficium Eccleſiaſticum promittere.

Idem *Eboracen. Archiepiſcopo.* (*an.* 1180.)

CUm eſſent *k* in noſtra præſentia conſtituti R. Clericus, & nobilis vir V. quia Idem V. moram diutius facere non poterat, pro ſe in cauſa ille ſufficientem conſtituit reſponſalem.

Cumque ab ore præfati R. intellexerimus, quod memoratus miles *l* promiſerat ei dare Eccleſiam, ſi quoddam negotium ejuſdem in noſtra poſſet præſentia promovere: ac per hoc promiſſionem ipſam continere ſimoniacam pravitatem, eidem B. ſuper eadem Eccleſia ſilentium duximus imponendum.

CAP. XIII.

Notorius ſimoniacus in beneficio ab illo deponitur: idem in infamato, qui ſe purgare non poteſt.

Idem *Ciſtern. Epiſcopo.* (*an.* 1180. *Romæ in Angliam.*)

INſinuatum *a* eſt, quod in Eccleſiis tui Epiſcopatus plurimi Clerici per ſimoniam habere dicuntur ingreſſum *c* & infamia inde reſpergi. Unde mandamus, quatenus ſi qui fuerint, quos in prædictis Eccleſiis publicum, & notorium eſt ſimoniace intraſſe: eos amoveas ab Eccleſiis taliter acquiſitis. Illis autem, quorum crimen non eſt publicum, & notorium, ſi publica laborent infamia, cum quinta vel ſexta manu ſui ordinis purgationem indicas: in qua ſi defecerint, beneficiis hujuſmodi Eccleſiarum perpetuo prives eoſdem.

CAP. XIV.

Simoniacum eſt pretio, vel favore celare peccatorem, vel reconciliare non pœnitentem, vel digne pœnitentem a reconciliatione removere.

Idem. [*an.* 1180. *Romæ.*]

NEmo *b* Presbyterorum xenium, vel emolumentum quodlibet temporale, imo ſpirituale detrimentum, a quocunque publice peccante accipiat, ut Epiſcopo, vel miniſtris ejus peccatum illius celet: nec pro reſpectu cujuſque perſonæ conſanguinitatis aut familiaritatis alienis communicans peccatis, hoc Epiſcopo innoteſcere detrectet. Nec quenquam pœnitentem, vel minus dignus pœnitentem, gratia, vel favore ad reconciliationem adducat, & teſtimonium reconciliationis ferat eidem, vel quocunque livore digne pœnitentem a reconciliatione removeat: quia ſimoniacum eſt utrumque.

CAP. XV.

Eccleſia emi, vel redimi non poteſt. h. d. quoad literam.

Idem *Vigor. Epiſcopo, & Priori de Acra.*

[*an.* 1180. *Romæ in Angliam.*]

QUerelam *c* Monachorum de Acra recepimus, quod cum ipſi quoddam manerium cum pertinentiis ſuis, & Eccleſiam de Genen. a Monachis de Cardonio *d* ſub annuo cenſu quindecim librarum fuiſſent adepti, & inde chartam ab ipſis Monachis habuiſſent: Prior eorum Capitulo inconſulto præſcriptum manerium, & chartam Monachis de Cardonio accepta pecunia reſignavit. Unde quia præfati Monachi de Acra ſe conquerantur injuſte gravatos *e* mandamus, quatenus partibus convocatis præſcriptam cauſam concordia, vel judicio terminetis, ſcituri, quod ſicut emi non potuit, ita nec redimi Eccleſia memorata. Si vero Monachi de Cardonio legitime citati, ad veſtram præſentiam accedere, & judicio veſtro ſtare contempſerint, vos ipſos Monachos de Acra in poſſeſſionem eorum, de quibus controverſia vertitur, inducatis, nec permittatis eos exinde abſque ordine judiciario moleſtari.

CAP. XVI.

Pro chriſmate ab Eccleſiis pecunia exigi non debet, etiamſi hoc habeat conſuetudo.

Idem. [*an.* 1180. *Romæ.*]

EA, quæ *1* de avaritia: (*& infra. 1*) Audivimus, quod nummos pro chriſmate ab Eccleſiis extorquetis: quos nunc cathedraticum, aliquando Paſchalem præſtationem, interdum Epiſcopalem conſuetudinem appellatis *f*.

a *Sede.* b *Eccleſias.* c *exigatur in Concilio.* d *l. 4. Reg. c. 5.* e *C. 7. eod. t. in 1. comp.* f *C. 10. eod. tit. in 1. comp. & poſt Conc. Lat. p. 2. c. 13.* g *fuerint.* h *removendi.* i *receperunt.* k *C. 11. eod. t. in 1. comp. & poſt Conc. Lat. ſub Alex. III. p. 2. c. 14.* l *nobilis.*

Cap. 12. eod. tit. in 1. compil. & poſt Conc. Lat. p. 2. c. 15. & Caſſiodorum Decr. 3. tit. de ſeq. poſſ. & fructuum. b *C. 13. eod. t. in 1. comp. vide C. Th. 2. q. 100. art. 3.* c *C. 14. eod. tit. in 1 comp. & poſt Conc. Lat. p. 2. c. 12.* d *Cadonio. al. Cordonio, eadem eſt varietas paulo poſt.* e *C. 15. eod. tit. in 1. comp.* f *Facit gl. in l. ſi quis in fundi. §. vocabulo. ff. de leg. 1. & l. unic. c. de murat. nom.*

Quia vero hoc ſimoniacum eſſe cognoſcitur: mandamus, quatenus prætextu alicujus conſuetudinis, vel prælationis præſcriptos denarios nullatenus exigatis: pro certo ſcituri, quod ſi hoc præſumpſeritis, periculum ordinis, & dignitatis poteritis non immerito formidare.

(1 *Ex cupiditatis radice prævenientes, & in ſpeciem ſimoniacæ pravitatis erumpunt, ſunt penitus extirpanda, & quæ de ſpinis, & tribulis procedunt, falce Apoſtolicæ moderaminis ſunt reſecanda.*)

CAP. XVII.

Pro habendis ſpiritualibus homagium facere, ſimoniacum eſt.

Idem. (*an.* 1180. *Romæ.*)

EX diligenti *a* tua relatione innotuit, quod H. Cant. Archidiaconus te induxit, ei ut homagium faceres, & fidelitatem præſtares, ita quod ipſe tibi beneficium Eccleſiaſticum annis ſingulis exhiberet. Unde *b* quoniam hujuſmodi obligatio illicita, & contra tuæ ſalutis, necnon & ſuæ profectum exiſtit; abſolvi a nobis inſtantius poſtulaſti: adjiciens, quod ab eo deinceps nihil omnino de beneficio acciperes conſtituto. Quocirca nos tuam petitionem honeſtam, & favorabilem attendentes: te a præfati Archidiaconi homagio, & fidelitate [præſertim cum hæc taliter præſtita, divinis, & humanis legibus contraria noſcantur] abſolvimus, ita quod ab Epiſcopo, vel Sacerdote diſcreto, pœnitentiam inde condignam recipias. Verum ne aliqua propter hoc nota, vel infamia poſſis reſpergi, abſolutionis noſtræ literas tibi duximus indulgendas: quibus contra latrantium morſus tutus, & præmunitus exiſtas, & quas in teſtimonium indulgentiæ noſtræ valeas demonſtrare.

CAP. XVIII.

Ordinatio, vel conſecratio non cenſetur ſimoniaca, licet ordinatori aliquid donatum fuerit non ex pacto.

Idem *Strigonien. Archiepiſcopo.* (*an.* 1180.)

ETſi quæſtiones *c* tuas de fervore religionis ad nos perferri nullatenus ignoremus, non tamen tibi eſt in his, ultra quam oporteat, dubitandum, cum leges humanæ dicant, quod quidam tenui religione ſacramenta neceſſaria, & legitima exhibere contemnunt: tenuem religionem vocantes, quæ in talibus *d* hæſitat, ubi non eſt aliquatenus hæſitandum. In hoc itaque quod P. Presbyter Cardinalis Apoſtolicæ ſedis Legatus, pro electione tua, ut pallium tibi traderet, ad partes illas acceſſit, & frater tuus ejus præſciens neceſſitatem, ei equum unum te ignorante tranſmiſit, quoniam per mare veniens, nullas aut paucas ſecum equitaturas adduxit, te nullo modo timere oportet. Cum in accipiendis *e*, vel dandis muneribus tria ſint maxime attendenda, perſonæ ſcilicet dantis, & accipientis qualitas, quantitas muneris, & donationis tempus: qualitas perſonarum, ut a quo, & cui, videlicet an a paupere diviti, vel econverſo, ſive a divite locupleti datum fuerit: æſtimatio muneris, & donationis tempus, ſi magni vel minoris pretii res data exiſtat, & an inſtante neceſſitate, ſeu alio tempore conferatur. Si ergo prædictorum Cardinalis, & fratris tui perſonam, & qualitatem penſamus, non fuit magnum ab eodem fratre tuo Cardinali equum unum tranſmitti, quem etiam joculatori *f* non petenti vir tantus, & tam abundans forte donaret: verum ſi temporis neceſſitatem perpendimus, non alia intentione hoc conſtat factum fuiſſe, quam ut Cardinali ſubveniretur in articulo prænotato: [*& inf.* 1] Quod autem ſcriptum eſt: *Beatus qui excutit manus a ſuas ab omni munere*: de illis donis dictum eſt, quæ accipientis animum allicere, vel pervertere ſolent: quoniam *b* ſi ipſa etiam perſona electi offerat ordinatori, vel conſecratori ſuo electuarium, aut de vino, aut de aliis hujuſmodi, quæ modici pretii fuerint *c*, & quæ voluntatem recipientis inclinare, vel movere non debeant, non tamen Eccleſia Romana interpretari conſuevit, accipientem in his delinquere, vel donantem.

[1 *Quare propter hoc in conſcientia tua nullus unquam debet ſcrupulus dubitationis emergere, cum res data modici pretii, quantum ad perſonam dantis, vel accipientis extiterit, nec alteruter eorum aliquid in mente habuerit, quod tibi poſſit, vel debeat quantamlibet vel etiam in modico læſionem afferre: etſi ante electionis examinationem, & pallii receptionem, & te nolente, & penitus ignorante ſit factum, & equus in neceſſitate tranſmiſſus fuerit, & collatus, nec etiam res tanti reputetur, quæ accipientis animum multum movere debeat, aut ab honeſtatis propoſito ad aliud declinare: quia*]

CAP. XIX.

Abbas, & majores de Conventu ſi pro receptione Monachi receperunt pecuniam ex pacto, ab officio, & beneficio ſuſpenduntur: & taliter recepta pecunia reſtituitur, & in aliud monaſterium ita receptus transfertur.

Idem. (*an.* 1108. *Romæ.*)

VEniens *d* ad nos F. Presbyter propoſuit, quod Abbas & fratres ſancti R. noluerunt eum in Monachum recipere, quouſque triginta ſolidos dare convenerit: conventione autem facta, ſequenti die eum monaſticum *e* habitum induerunt: & iidem Monachi triginta ſolidos, Abbas vero decem, & familia duodecim pro paſtu (afferentes hoc eſſe de conſuetudine monaſterii) poſtularunt. Quoniam ergo factum hujuſmodi pernicioſum videtur, mandamus, quatenus ſi ita eſſe inveneris, Abbatem, & Monachos ad reſtituendam *f* pecuniam præfato F. tam indigne acceptam compellas, & Abbatem, & majores perſonas monaſterii pro tantæ pravitatis exceſſu ab officii executione ſuſpendens, præcipias dicto F. ut in alio monaſterio in habitu monaſtico Domino ſtudeat deſervire.

CAP. XX.

Si *ordinandus præſentatori ſuo aliquid dedit ex pacto, ſimoniacum eſt: non tamen deponitur, ſi eſt occultum.*

Idem. (*an.* 1180. *Romæ.*)

EX tuæ *g* Fraternitatis literis, & ex confeſſione Sacerdotis præſentium latoris accepimus, quod cum ad Sacerdotii ordinem non aliter voluiſſet eum ejus Archidiaconus præſentare, ſex ſolidos ſolvit eidem, & ſic ordinem ipſum per eum præſentatus accepit.

Unde tibi ſic duximus reſpondendum, ut ſi hoc non eſt publicum, ſed ſecretum, eundem Sacerdotem ſecreto convenias, monens ſine ulla coactione propenſius, & inducens *h*, ut ordinem alicujus religionis aſſumat, & perpetuo ab officio abſtineat, quod illicite acquiſivit. Alioquin non erit tutum (cum ſit ſecretus exceſſus) ipſum invitum ab eodem officio coercere, cui tamen ſecretam pœnitentiam, ſecundum quod tibi viſum fuerit, injungere non poſtponas.

CAP. XXI.

Breve eſt, nec poteſt brevius ſummari.

Idem. [*an.* 1180. *Roma in Angliam.*]

a C. 19. *eod. tit. in* 1. *comp.* b *Hæc periodus in Cod. Borb. Unde quoniam hujuſmodi obligatio illicita eſt, & contra ſalutem animæ tuæ, necnon & ſuæ profectum exiſtit &c.* c C. 20. *eod. tit. in* 1. *comp.* d *In tribus Vaticanis, qui in talibus hæſitant.* e *& dandis.* f *Vide Cajetanum apud B. Thom.* 2. 2. *q.* 115. *art.* 2.

a *Eſa.* 33. b *In uno manuſc. Vaticano: quoniam etiam ſi ipſa &c.* c *al. fuerunt, ex quo voluntatem, &c. ſed nos vetuſtiora, & emendatiora ſecuti ſumus exemplaria.* d C. 1. *eod. tit. in* 2. *comp.* e *Monachalem.* f *De pœna Simoniacorum vide Turrecrem. loco præcitato. adde B. Th.* 2. 2. *q.* 100. *art.* 6. g C. 1. *eod. tit. in* 1. *comp.* h *Vide Federic. de Senis conſ.* 140. *& Geminianum in c. ſi pauper. de præbendis. lib.* 6.

AD *a* noſtram: [*& infra* .] Diſcr. v. mandemus, quatenus pro miniſterio Eccleſiaſtico exercendo, ſive pro Vicariis eſſignandis, ſeu pro chriſmete nulletenus pecuniam exigatis.

CAP. XXII.

Cum ſimoniace ordinate, qui ſimoniacus non eſt, diſpenſari poteſt.

Lucius III. (*an.* 1181.)

DE ſimoniace *b* ordinatis certum tibi non poſſumus dare reſponſum, niſi plenius cognoſcemus, qualiter fuerint ordinati: cum quidam, licet ſecundum quandem ſpeciem ſimoniæ, utpote ipſis ignorantibus, ſimoniace ordinentur: poſſunt (quia ſimoniaci non ſunt) in ſuis ordinibus remanere.

CAP. XXIII.

Si contradicens electe pro pecunia de voluntate electi tradita, a contradictione ceſſat, electus poſtea confirmatus, eſt ſimoniacus, & beneficio renunciare tenetur.

Idem (*an.* 1181. *Roma in Iſtriam.*)

MAtthæus Cardinalis ſecrete nobis inſinuatione monſtravit, quod cum fuiſſes ed Eccleſiæ tuæ regimen de voluntate mejoris partis fratrum electus, peucis tibi contradicentibus: quidem emicue tuus de conſcientia tua, & voluntete turbata, ei, qui magiſter diſcordiæ videbatur, certe quentitetis munus exſolvit, & ſic contradictio conquievit: nunc eutem dubites, quod non ſis a lebe ſimoniæ proiſus immunis, donec in adminiſtretione volueris remanere. Quia igitur conſilium requiſiſti, quid tibi ſit faciendum: reſpondemus, quod multum tibi conſulis, ſi edminiſtrationem celeriter ac ſponte dimittas, illius verbi memor exiſtens *c*: *Nihil prodeſt homini, ſi univerſum mundum lucretur, animæ vero ſuæ detrimentum patiatur.*

CAP. XXIV.

Pro abſolvende excommunicatum pretium aliquod exigi non debet.

Idem. (*an.* 1181. *Romæ.*)

AD *d* eures noſtras perveniſſe noveris, quod cum C. de Senevilla propter pecuniam, quam debebat, vinculo fuiſſet excommunicationis edſtrictus, creditoribus ſatisfecit, ſed excommunicatoribus decem libras pro ebſolutione quærentibus, non valuit abſolutionis beneficium obtinere. Quoniem igitur indignum eſt, & Eccleſieſticæ retioni contrerium, ut abſolutionis beneficium redimetur: diſcr. v. mandamus, quatenus ſi præfatue C. debitum ſolvit, ipſum gretis fecietis abſolvi, ſi excommunicatores id non fecerint requiſiti.

CAP. XXV.

Monachi per ſimoniam recepti, ſi ſunt ſimoniaci, ad arctiora monaſteria transferuntur, alias poſt renunciationem in eiſdem, vel in aliis monaſteriis ejuſdem ordinis poterunt collocari.

Clemens III. (*an.* 1190.)

DE *e* reguleribus Cenonicis ſeu Monechis nos conſulere voluiſtis, qui per ſimoniem ingreſſum ipſis ſcientibus habuerant. Unde cum ſuper hoc euctoritetes multæ reperiantur expreſſæ, non eliud quem ſtetutum eſt, reſpondemus, ut locum, quem taliter adepti ſunt, omnino dimittent, & ſolitudines, ſeu alie moneſteria diſtrictiore adeent, in quibus tem execrabilem exceſſum ſine intermiſſione deplorent. Si autem ignorantibus ipſis pecunie dere fuerit, cogas eos ed renunciendum loco eidem, & poſtmodum in ipſum reducere *f*, ſi ibi abſque ſcandalo poruerint remanere, vel in elio, qui ſit de ordine ipſo, ad ſerviendum Deo poteris collocare.

CAP. XXVI.

Si quis Canonicatui renuncians, ad quem per ſimoniam ignoranter aſſumptus fuerat, poſtea de novo aſſumatur ad illum, non poteſt ex prima receptione ſibi aliquid vendicare.

Idem.

EX inſinuatione *a* tue nobis innotuit, quod pater tuus interveniente pecunia, olim tibi Præbendæ beneficium acquiſivit. Cumque ad annos diſcretionis perveniens, accepiſſes Dominicæ Crucis ſignum: dictam Præbendam in menu Præpoſiti, & fratrum libere reſignaſti. Sed iidem tibi competientes, de novo te in ſuum Canonicum elegerunt, ita videlicet, quod per electionem iſtam poſtremum locum in choro, & in aliis obtineres: [*& infra.* *b*] Reſpood. ut indulgentia, quem fretree tui miſericorditer tibi feciſſe noſcuntur, contentus exiſtens, retione primæ receptionis, nihil audeas in ipſe Eccleſia vendicere.

[*c Ceterum quia a nobis humiliter requiſiſti, utrum juxta priorem receptionem tuum locum recuperare debeas, vel valeas, tibi.*]

CAP. XXVII.

Electio ſimoniaca eſt caſſanda, ſi propter hoc electoribus promiſſa fuit pecunia, quamvis electus ignoret, niſi hoc factum fuerit in fraudem electi. h. d. primo. *Cum electo reprobate per vitium ſimoniæ, non diſpenſat Epiſcopus.* h. d. ſecundo Abbas.

Celeſtinus III. (*an.* 1195.)

NObis fuit ex parte *b* tue intimatum, quod cum quatuor eſſent e capitulo conſtituti, qui debebent quendam eligere in Plebanum: amici ejus, de cujus electione ſpes habebatur, uni, vel omnibus eligentium promiſerunt ſe pecuniam ſoluturos, eo tamen ignorante, qui huiuſmodi promiſſione interveniente poſtmodum eſt electus: [*& infra.*] Quia igitur ſuper hoc conſulere nos voluiſti; conſultationi tuæ breviter *c* reſpondemus, quod niſi conſteret illos, qui promiſſum tale fecerunt, per freudem in diſpendium illius, qui eligendus eret, id melitioſe fecisse: quamvis ipſe promiſſionis conſcius non fuerit, ejus temen electio, tanquam ſimoniaca pravitete præſumpta, eſt penitue reprobanda: [*& infra.*]

Ad ultimum, quod in fine conſultetionis tuæ invenimus, hoc duximus reſpondendum, quod eliquis in Eccleſiæ *d* cujuslibet Prælatum electus, & ut dictum eſt, per previtetem ſimonieeem reprobatus, eb Epiſcopo ſuo diſpenſationem aliquem obtinere de jure non poteſt.

CAP. XXVIII.

Qui dat Prælate pecuniam, ne ipſum in jure ſuo de facto moleſtet, illam repetit, ſi Prælatus promiſſa non ſervet. h. d. inhærendo literæ.

Idem *Lincolnien.* e *Epiſcopo*, & *Priori de Ponte-Fracte.*

(*an.* 1195. *Roma in Angliam.*)

I. DIlectus *f* filius R. Præpoſitus nobis expoſuit, quod cum Eborecen. Archidiaconus eum multis grevaminibus efficere non ceſſaret, promiſit ei certam quentitetem pecuniæ ſe daturum, ut ab ipſius deſiſteret læſione: verum dictus Archidiaconus poſt receptionem pecuniæ ſuper digniteribus, & beneficiis ſuis, ab ejus moleſtia non quievit. Ideoque diſcr. v. mandemus, quetenus ſi res ita ſe hebet, Archid. reſtituere quod recepit (ſi eum contre promiſſionem ſuam veniſſe conſtiterit) compellatis.

CAP. XXIX.

Pro benedictionibus nubentium, & exequiis mortuorum nihil exigi debet.

Inno-

a *Cap.* 3. *eod. tit. in* 2. *compil.* b C. 18. *eod. tit. in* 1. *compil.* c *Matth.* 16. *Luc.* 9. d C. 4. *eod. tit. in* 2. *compil. vid. Thom.* 2. 2. *q.* 100. *art.* 2. e *Cap.* 7. *eod. tit. in* 2. *compil. vid. Turrecremata m in cap. ſtatuimus decretum*. 1. *q.* 1. *& alios, quos citavi in cap. veniens. ſup. eod.* f *redire, in pleriſque vulgatis.*

a *C.* 2. *de renunciat. in* 2. *comp. vid. B. Thom.* 2. 2. *q.* 100. *art.* 6. *ad argum.* 3. *& Turrecrematam in c. ſtatuimus decretum.* 1. *q.* 1. b *Cap.* 9. *eod. tit. in* 2. *compil.* c *taliter.* d *al. in Eccleſia qualibet Prælatus electus, &c.* e *Livonien.* f *Cap.* 10. *eod. tit. in* 2. *compil. vid. B. Thom.* 2. 2. *q.* 100. *art.* 2. *ad* 5. *arg.*

Ioooceotius III. *Abbati de Juge Dei, & Priori de Sila.* (*an. 1212. Roma in Galliam.*)

SUam a nobis parochiani de Villa Franca querimooiam deſtioarunt, quod Capellanus cornm pro esequiis niortuorum, & benediſtionibus oubentium minus licite pacuniam ab eis exigit, & extorquat: [*& infra.* s] Diſcr. v. mandamus, quatenus dictum Capellanum, ut a tanta præſumptiona deſiſtat, & atiam pro exceſſu ſatiſtaciat competanter, moneatis: ſibi (ſi obedire nolocrit) puenam canonicam infligantes.

[s *Quod ſi forte cupiditari ejus non fuerit ſatisfaſtum, ne poſſint mortuorum corpora ſepeliri, vel benediſtia nubentium celebrari, ſiſtitia ejus impedimenta fraudulenter opponit: quia igitur exactiones hujuſmodi ſacrorum canonum obviant inſtitutis.*]

C A P. XXX.

Si per accuſationem conſtat Monachum ſimoniace fuiſſe receptum, receptus, & recipiens deponuntur. Si vere per inquiſitionem, receptus in arctius monaſterium detruditur: recipienti vera, & majoribus pœna condigna imponitur: & interim ab executione ordinum ſacrorum ſuſpenduntur.

Idem *Cantuarienſ. Archiepiſcopo.* (an. 1212.)

II. DIlectus filius *b* A. nuncius tuua pro parta tua propoſuit, quod cum Cantuarien. diœceſim viſitans, in monaſtariis, & raligioſis locis pullulaſſa reperaris ſimoniaeam pravitatem, ita quod in eis multi pratio ſuot recepti, qui potius gratis recipi dabuiſſent, imo etiam ad religionia obſervantiam invitari. Dubitas igitur, an quia multitudo rapatitur in cauſa, ſeveritati ſit aliquid detrahendum? Noa inquiſitioni tuæ taliter raſpondemus, quod ſi adverſus aos, qui labe fuarint hujuſmodi maculari, accuſatio aoram ta fuerit canonice inſtituta, poſtquam e ejuſmeo ordine fuarit judiciatio comprobatum *d*, tam in dantes, quam in recipientes aanonieæ ſeveritatis exerceas ultionem. Quod ſi de hoc tibi per ſolam inquiſitionem conſtiterit, eos, qui per ſimoniaaam pravitatem in locia talibus ſunt racapti, ab illis amotos, ad agendam pœnitantiam ad monaſteria dirigas arctiora. Abbatibus autem, & Abbatiſſis, Prioribus, Prælatis quibuslibet, & Officialibus eorundem injungas pœnitantiam compatantam, & donac illam peregerint, eos a ſacrorum ordinum exeentione ſuſpendas: iojungeos Epiſcopis tuis, ut hana formam per ſuas diœceſes ſtudeant obſervare. Illud tamen gratanter recipi poterit, quod fuarit ſioe taxationa gratia oblatum.

C A P. XXXI.

Abbas contra teſtes, qui depoſuerunt contra eum de Simonia in judicio inquiſitionis, excipere poteſt, quod ſunt inimici, & conſpiratores: alias vero exceptiones criminum opponere non poteſt.

Idem *Priori ſancti Victoris, Magiſtris I Bonon. & L. Modicen. Canonicis.* (an. 1213.)

LIcat e Heli ſummus Sacerdos io ſe bonus exiſteret, qoia taman filiorum exceſſus efficaciter non corripuit, & in ſa pariter, & in ipſis animadverſionis divinæ vindictam excepit: dum filiis ejus in bello peremptis, ipſe de ſella corruens, fractia carvicibus axpiravit *f*. Ad corrigeodos igitur ſubditorum exaceſſus tanto diligentiua debet Prælatos aſſurgere, quanto damoabilius eorum offenſas deſereret incorrectas. Contra quos (ut da notoriis axceſſibos taceatns) etſi tribus modia procedi poſſit, per accuſationam videlicet, danunciationem, & inquiſitiooem ipſorum: ut tamen in omnibus diligens adhibeatur cautala, ſicut accuſationem legitimam præcedere dabet inſcriptio, ſic & deounciationem charitativa correctio, & inquiſitionem clamoſa debet inſinuatio prævenira *a*: *Deſcendam* (inquit Dominus) *& videbo, utrum clamorem, qui venit ad me, opere compleverint.* Tunc enim clamor pervenit ad Prælatum, aum per publicam ſamam, aut inſinuationem frequentem ſubditorum ſibi referuatur exceſſus: & tuoc debet deſcendere, & videra, id eſt, mittere & inquirere, utrum *b* clamorem, qui venit, veritas comitetur. Nam juxta canoniaas ſanctiones, ſi quid de quocunque Clerico ad aures Prælati pervenerit, quod eum juſte poſſit offendere, non facile credere, nec ad vindictam cum res accendere debet incognita, ſed coram Eccleſiæ ſenioribus diligenter eſt veritas perſcrutanda: ut ſi rei popoſcerit qualitas, aanonica diſtrictio culpam feriat delinquentis, non tanquam ſit idem accuſator, & Judex, ſed quaſi fama delerente, vel denunciante clamore, ſui officii debitum exequatur: eo ſemper adhibito moderamine, ut juſta judicii formam, ſententiæ quoqua forma dictetur. Cum igitur de Abbate Pompoſiano ea nobis frequenter inſinuata fuiſſent, quæ ab honeſtate regulari nimium diſſonabant, Monachis ad præſantiam noſtram accedentibus, quidam ex ipſis nobis ipſum de Simonia, perjurio, dilapidatione, ac inſufficiantia detulerunt. Contra quos cum idem Abbas axciperet, quod danunciatiooem hujuſmodi fraterna *c* corractio ſecundum regulam Evangelicam non præceſſerat, & iidam conſtanter aſſererent, quod correctionem hujuſmodi præmiſiſſent: licet ad probandum hoc duorum Monachorum juramanta fuiſſent exhibita, quia tamen ſuper hoc ipſi nondum contendara deſiſtebant: nos, ut prædiximus, frequentibus clamoribus axcitati, ex officio noſtro voluimus inquirere de præmiſſis, omnes Monachos, qui vel cum ipſo, vel contra ipſum acceſſerant, juramenti vinculo adſtringentes, ut de propoſitia plenam, quam ſcirent, exponerent veritatem: quorum depoſitiones cum in ſcripturis redactæ publicatæ fuiſſent, ſuper illis cœperunt multipliciter diſputare: quia vero tum ex aſſertione Monachorum, tum ex ipſius Abbatia aonfeſſione cognovimus, quod idem noo modicam ſummam pecuniæ relictam a prædecaſſore ſuo axpenderat, & in alia ſumma majori monaſterium obligarat; nos eum quaſi de dilapidatione ſuſpectum *d*, ab adminiſtratione Abbatiæ duximus ſuſpendendum: & quia Simonia multis modis contra ipſum Abbatem videbatur aſſe probata, ipſa contra teſtes multas exceptiones oppoſuit, ſuper quibus fuit multiplicites diſputatum, aliis aſſerentibus in crimine Simoniæ, ſicut in crimina læſæ majeſtatis omnes indifferenter, tam infames, quam criminoſos, non ſolum ad accuſandum, ſed etiam ad teſtificandum admittendos: eum ed inſtar publici ariminis & læſæ majeſtatis procedat accuſatio Simoniæ: aliis econtrario reſpoodentibus, quod licet hæc duo crimina quantum ad aeeuſationem, quaſi paria judieentur, differunt tamen in multis: cum alia pœna pro ono, & alia pro altero inſatatur: & inter perſonas aceuſatorum, & teſtium ſit utique diſtinguendum: aum non per accuſatores, ſed per teſtes crimina comprobantur. Ne vero vel innoaentiæ puritas confuſa ſuccumberet, vel Simoniæ pravitas affugeret impunita: nos æquitate penſata illas duntaxat excep-

a *Cap. 1. eod. tit. in 3. compil. vid. citatos ſup. eod. in cap. cum in Eccleſia, & in cap. veniens.* b *Cap. 2. eod. tit. in 3. compil. vid. Hoſtienſ. in ſumma tit. de Simonia. §. qua pœna feriatur: & de variis pœnis Simoniacorum adde Bernard. Diaz in praſt. crim. cauſ. cap. 85.* c *Crimen eorum, &c.* d *patefactum. Cap. 3. eod. tit. in 3. compil.* f *1. Reg. c. 4.*

a *Geneſ. cap. 18. Jane 1.* b *In antiq. Codic. & in ipſa regiſtro Innoc. Utrum clamorem veritas comitetur, nam illa duo verba, qui venit, non habentur.* a *Vid. B. Thom. 2. 2. quæſt. 33. art. 7. Adde Navar. in Manuali confeſſor. cap. 24. tit. de corr. fratr.* d *Quaſi dilapidatio dicitur conſumptio rerum mobilium, dilapidatio vero proprie conſiſtit circa immobilia.*

Digitized by Google

exceptiones oppoſitas probandas admiſimus, quæ probatæ non de zelo juſtitiæ, ſed de malignitatis fomite *a* procedere viderentur.

CAP. XXXII.

Hoc capitulum eſt gloſſa præcedentis capituli: nam tendit ad declarationem illius, an, & quando teſtes criminoſi admittantur in crimine Simoniæ: & in effectu idem dicit, quod præcedens.

Idem Innocentius III. [*an.* 1213. *Romæ.*]

I. PEr *b* tuas literas nobis intimaſti, te dubitare ſuper quadam Epiſtola decretali, quam nos aſſeris edidiſſe de teſtibus admittendis contra ſimoniacam pravitatem. Noveris igitur, quod nos illam Epiſtolam, quæ ſic incipit, *Quamvis ad abolendam*, nequaquam *c* edidimus, ſed aliam, quæ ſic incipit, *Licet Heli*, nos ediſſe fatemur: ad cujus intelligentiam credimus diſtinguendum, utrum is, contra quem agitur de ſimoniaca pravitate, denuncietur ſimpliciter *d*, aut *e* criminaliter accuſetur: & utrum agatur ſecundum juris rigorem, aut ſecundum temperantiam æquitatis. Item utrum ipſe ſit regularis, qui jam renunciaverit mundo, an ſecularis, qui adhuc in mundo exiſtit, & an inferioris gradus, an excellentioris ſit dignitatis. An hæc, utrum ante fuiſſet claræ opinionis, & bonæ famæ: an graviter infamatus, & valde ſuſpectus: & utrum de facili poſſit puniri, an ſine ſcandalo nequeat condemnari. Præterea utrum teſtes ſint honeſti, an criminoſi: & an ſint emendati de crimine, an adhuc in crimine perſeverent. Rurſus ſi crimina ſint eadem, vel minora, an paria, vel majora: utrumve teſtes ex zelo juſtitiæ, an ex malignitatis fomite depoſuiſſe credantur. Denique utrum ad pravitatem ſimoniacam detegendam ſola dicta teſtium inducantur, an alia etiam adminicula ſuffragentur. Hæc omnia ſunt ad intelligentiam illius Epiſtolæ diſtinguenda. Ille quidem Pompoſianus Abbas, qui jam pridem renunciavit mundo erat de Simonia, perjurio, dilapidatione, ac inſufficientia graviter infamatus. Cumque per Monachos, qui juraverant perhibere teſtimonium veritati, Simonia multis modis videretur eſſe probata: ipſe contra teſtes multas exceptiones oppoſuit, conſpirationes videlicet, inimicitias capitales, furtum, & adulterium, ut eos a teſtimonio removeret. Nos vero (ne innocentiæ puritas confuſa ſuccumberet, vel Simoniæ pravitas effugeret impunita) illas duntaxat exceptiones probandas admiſimus, quibus forte probatis teſtes non zelo juſtitiæ, ſed malignitatis fomite proceſſiſſe conſtaret, ut conſpirationes, & inimicitias capitales: cæteras autem exceptiones, ut furti, & adulterii, propter immanitatem hæreſis ſimoniacæ (ad cujus comparationem cætera crimina quaſi pro nihilo *f* reputantur) duximus repellendas: quoniam etſi probatæ fidem teſtium debilitarent in aliquo, non tamen evacuarent ex toto, aliis adminiculis ſuffragantibus: præſertim cum teſtes de crimine dicerent emendati. Tales igitur contra talem taliter duximus admittendos, non ſecundum rigorem juris, ſed ſecundum temperantiam æquitatis, cum ageretur non criminaliter, ut deponeretur ab ordine: ſed civiliter, ut ab adminiſtratione amoveretur, tanquam immeritus, & damnoſus. Et utique tales Prælati ex levioribus cauſis poſſunt ab adminiſtrationibus amoveri, ſicut quorundam religioſorum approbata conſuetudo depoſcit. Unde prædictus Abbas non exſpectata ſententia, quaſi male conſcius ſibi ceſſit.

CAP. XXXIII.

Non imputatur electo confirmato, ſi eo prohibente pro ipſius confirmatione pecunia data fuit.

Idem *Abbati Jemblacen.* *a* [*an.* 1213. *Romæ in Germaniam.*]

SIcut *b* tuis literis intimaſti, cum in Jemblacen. Eccleſia fueris Monachus, fuiſti Tandem promotus ad regimen Eccleſiæ Floren. *c* verum Abbate Jemblacen. poſt ſublato de medio, ipſa, quæ te prius alumnum habuerat, in patrem per electionem canonicam te vocavit: & quia paſtore carebat Leodien. Eccleſia cathedralis, ad Colonien. Eccleſiam (quæ tua eſt metropolis) proficiſcens, ipſius auctoritate in Jemblacen. Eccleſia interim miniſtraſti. Cæterum poſtquam in Leodien. Eccleſia fuit Epiſcopus inſtitutus, is a te requiſitus electionem de te factam noluit confirmare. Verum cum hæc fieri pro extorquenda pecunia comperiſſes: ſub interminatione anathematis vetuiſti, ne pro facto hujuſmodi aliqua pecunia offerretur. Sed quidam de fratribus te inconſulto, & ignorante contra excommunicationis a te latæ ſententiam venientes, promiſerunt pecuniam, & etiam exſolverunt: & ſic ab Epiſcopo invitatus, inſtitutionem ab eo accepiſti libere, quemadmodum poſtulabas: [*& inf.* 1] Quamvis autem ſecundum ſacrorum canonum inſtituta, etiam parvuli, qui cupiditate parentum Eccleſias per pecuniam ſunt adepti, eas dimittere teneantur: quia tamen longe diverſum eſt non præbere conſenſum, & expreſſum aliquid prohibere: taliter duximus reſpondendum, quoniam ex eo, quod contra prohibitionem, & voluntatem tuam [a qua poſtmodum minime receſſiſti] aliquis te penitus ignorante promiſit pecuniam, & exſolvit, præſertim cum is nulla ſit tibi conſanguinitate conjunctus, nihil debet tibi ad pœnam, vel culpam (ſicut credimus) imputari, niſi poſtea conſenſeris, pecuniam ſolvendo promiſſam, aut reddendo ſolutam: alioquin contingeret, quod alicujus factum inſidias inimico parantis ei damnoſum exiſteret, cui penitus diſpliceret: & ſic aliquis de fraude ſua commodum reportaret. Illos autem, *d* qui dederunt pecuniam, vel etiam receperunt, in tantum conſtat eſſe culpabiles, quod ſi exceſſus eorum eſſet Eccleſiæ manifeſtus, (quæ non judicat de occultis) pœna eſſent canonica feriendi.

[1 *Super his ergo nos duxit tua diſcretio conſulendos, ſi propter promiſſionem incognitam, & prohibitam, quemadmodum eſt præmiſſum, tibi peccati macula infligatur, vel ſi de promiſſione tibi cognita, tunc de fratribus, qui eam fecerunt, debeas pœnitere, cum inhærere nolueris ſimoniacæ pravitati, paratus pro grege Domini ſubire laborem, vel quamvis conſcientia tua te non accuſet, a ſuſcepto regimine ſis decrevimus abſtinere.*]

CAP. XXXIV.

Si Clericus cum pacto confert Eccleſiæ bona ſua, ut in ipſa recipiatur in Canonicum, ut illa ſibi retineat pro præbenda, Simonia committitur: ſecus, ſi hoc fiat ſine pacto.

Idem *Decano Beluacen.* (*an.* 1213.)

TUa *e* nos duxit diſcretio conſulendos: [*& infra.* 1] Devotioni tuæ taliter reſpondemus, quod ſi quis Clericus cum conditione, vel pacto largiatur, aut offerat bona ſua, ut illa poſtmodum pro præbenda retineat, & in Canonicum admittatur: hujuſmodi oblatio, vel receptio fieri non poterit ſine vitio Simoniæ: cum

---

a *Forte.* *b* *Cap.* 1. *eod. tit. in* 3. *compil.* *c* *id eſt, veriſſimum, nam illa Decretalis: Quamvis ad abolendam, Clem. III. eſt, quam Raymundus non poſuit in hac compil.* *d* *In antiq. comp. civiliter, lege, ſed exemplaria Gregoriana habent, ſimpliciter, quod agnoſcunt gl. & Hoſtienſ.* *e* *an criminaliter accuſaretur.* *f* *De gravitate Simoniæ in comparatione ad hæreſim, & alia crimina, vide Turrecrem. in c. eos.* 1. *q.* 1. *& B. Thom.* 2. 2. *q.* 100. *art.* 1. *ad* 1. *argumentum.*

a *Jamblacen. al. Temblacen. al. Garablacen.* *b* *C.* 5. *eod. tit. in* 3. *comp. vid. Henricum Borch. & extravagantem Pauli* 2. *cum deteſtabile. & Caſſador. dec.* 1. *tit. de Simonia.* *c* *Florinenſ.* *d* *Hodie qualis ſit quorumlibet ſimoniacorum pœna, vide extravag. cum deteſtabile.* *e* *Cap.* 6. *eod. tit. in* 3. *comp.*

eum in talibus omnis pactio, aut conventio ceſſare debet, juxta canonicas ſanctiones. Si vero pure, ac ſine pacto, vel conditione qualibet offerat, rogans humiliter *a*, ut in Canonicum admittatur, & bona ſua retinere ſibi liceat pro Præbenda, & Clerici ejuſdem Eccleſiæ pure conſentiant: hujuſmodi receptio fieri poterit abſque ſcrupulo ſimoniacæ pravitatis. Licet autem taliter duximus reſpondendum, quia nobis datum eſt de manifeſtis tantummodo judicare: ſi tamen is, qui talem donationem facit, ea intentione ducatur, ut per temporalia bona, quæ offert, ſpiritualia valeat adipiſci, & Clerici, qui eum in fratrem admittunt, non eſſent eum, niſi commoda temporalia perciperent, admiſſuri: ſine dubio tam ille, quam iſti apud diſtrictum Judicem (qui ſcrutator eſt cordium, & cognitor ſecretorum) culpabiles judicantur.

[1 *Si quis Clericus alicui Eccleſiæ de bonis ſuis quiddam obtulerit, petens, ut in vita ſua ſibi liceret eadem bona in ipſa Eccleſia pro Præbenda tenere, an bona recipi debeant ſic oblata, & idem Clericus aſſumi debeat, vel valeat in Canonicum ejuſdem Eccleſiæ abſque vitio ſimoniæ. Nos igitur*]

CAP. XXXV.

Non debet quis ordinem recipere ab eo, quem credit ſimoniacum: ſed miniſtrare poteſt in illis, quos prius ab iſto recepit.

Idem *Priori Cartuſien.* b (*an.* 1213.)

II. PEr tuas *c* literas intimaſti, quod cum B. in quadam domo Cartuſien. Ordinis ſuſcepiſſet habitum monachalem, a diœceſ. Epiſcopo tuis in Subdiaconum ordinatus: ſed poſtmodum didicit ex relatione quorundam, quod Epiſcopus multoties commiſerat vitium Simoniæ: propter quod idem Monachus in ſuſcepto formidat ordine miniſtrare, nolens ab eodem Epiſcopo ad ſuperiores ordines promoveri: [*& inf.* 1] Nos igitur *d* reſpondemus, ut idem in ordine ſic ſuſcepto ſecure miniſtret: ſed contra conſcientiam ad ſuperiores ordines non aſcendat, ne forte ædificet ad gehennam: licet ex eo, quod conſcientiam nimis habuerit ſcrupuloſam, in difficultatem hujuſmodi ſit collapſus, quam utique non evadet, niſi deponat errorem.

[1 *Unde cum eidem eremum exire non liceat, nec præfatus Epiſcopus ipſum, vel quemlibet alium ſuæ diœceſis ab alio Epiſcopo permittit ordinari, poſtulaſti per ſed. Apoſtol. edoceri, quid de præfato Monacho in ordine jam ſuſcepto, & ſuſcipiendis ſuperioribus ſit agendum.*]

CAP. XXXVI.

Pro chriſmate, vel inveſtitura Eccleſiarum nihil exigi debet: nec excuſat conſuetudo, vel nominis variatio.

Idem *Cantuarien. Archiepiſcopo.* (*an* 1213.)

IN tantum peccatis exigentibus corda quorundam ſimoniaca pravitas depravavit: (*& infra.*) Sane pervenit ad audientiam noſtram, quod cum olim quidam Suffraganei tui pro chriſmate certam conſueverint accipere pecuniæ quantitatem, non metuentes pœnam canonicam, & correctionem tuam eludere cupientes, tempus faciendæ ſolutionis anticipant, recipientes in media Quadrageſima, quod recipere conſueverc poſt Paſcha: & ut cauſam recipiendi diſſimulent, nomen denariorum variant, denarios, quos prius chriſmales, ſecundo Paſchales dicebant, conſuetudinem *f* mediæ Quadrageſimæ nuncupantes: [*& inf.*] Cum vero expreſſius exprimat venditionis ſpeciem, qui prius recipit pretium, quam rem conferat pretioſam, & gratis ſit gratia conferenda: mandamus quatenus taliter exceſſus corrigas ſupradictos, Suffraganeos tuos, & Officiales eorum a tam illicita exactione compeſcens, quod aliorum culpa tibi ob tuam negligentiam non imputetur ad pœnam. Pravam etiam illam conſuetudinem de tua provincia ſtudeas abolere, per quam pro Eccleſiarum inveſtitura Archidiaconi marcham argenti, minores vero Decani vaccam albam ſibi dari poſtulant, vel certam ſolvi pecuniæ quantitatem.

CAP. XXXVII.

Ordinatus in Subdiaconum, qui prius præſentatori ſuo promiſit, quod nil ab eo peteret, in ſuſcepto miniſtrare, vel ad ſuperiores ordines aſcendere ſine diſpenſatione non poteſt, etiamſi peccare non crediderit.

Idem.

III. PEr tuas *a* nobis literas intimaſti, quod cum D. lator præſentium vellet in Subdiaconum ordinari, & certum titulum non haberet, quendam Presbyterum exoravit, ut ipſum ad Eccleſiæ ſuæ titulum præſentaret, quod cum ille facere recuſaret, ipſe illi firmiter repromiſit, quod nunquam, ſi præſentaret eundem, in Eccleſia ſua aliquam peteret portionem, & ſic ad præſentationem ejus *b* extitit ordinatus, nec ſe in hoc illicitum egiſſe aliquid intellexerit: [*& inf.* 1] Nos inquiſit. t. t. r. quod niſi cum eo fuerit miſericorditer diſpenſatum, nec ad ſuperiores *c* aſcendere, nec in ſuſcepto debet ordine miniſtrare.

[1 *Unde cum poſtmodum vellet in Diaconum promoveri, Epiſcopo commonente, ne quis interveniente promiſſione aliqua ordinatus accederet, idem recordatus promiſſionis iſtius, a ſuſceptione ordinis Diaconatus ceſſavit, hoc tibi humiliter confitens, & per te poſtulans edoceri, utrum ex compromiſſione hujuſmodi reus eſſet, & an liceret eidem in ſuſcepto Diaconatus ordine miniſtrare, & ad altiores aſcendere ordines.*]

CAP. XXXVIII.

Simonia eſt dare pecuniam pro vicariatu, vel pro alia adminiſtratione rerum ſpiritualium, ſeu Eccleſiaſticarum habenda: & dantes, & recipientes ab illa Eccleſia ſunt ejiciendi. h. d. hoc c. per alia verba, licet ſit breve.

Idem.

COnſulere, *d*: [*& inf.*] Quicunque vicedominatum, vel aliam Eccleſiaſticarum rerum adminiſtrationem per pecuniam obtinere voluerint, tam ementes, quam vendentes cum Simone *e* percelluntur, & ab illa Eccleſia, in cujus contumeliam dare pecuniam, & accipere voluerunt, juſte excluduntur.

CAP. XXXIX.

Simoniacum eſt aliquid exigere pro conſecratione Epiſcoporum, & benedictionibus Abbatum, & ordinationibus Clericorum: nec excuſat conſuetudo.

Idem *f in Concilio generali.* (*an.* 1216.)

SIcut pro certo *g* didicimus, in pleriſque locis a pleriſque perſonis, quaſi columbas in templo vendentibus, fiunt exactiones, & extorſiones turpes, & pravæ, pro conſecrationibus Epiſcoporum, benedictionibus Abbatum, & ordinibus Clericorum: eſtque taxatum quantum ſit iſti vel illi, quantumve alteri, vel alii *h* perſolvendum: & ad cumulum damnationis majoris quidam cupiditatem, & pravitatem hujuſmodi nituntur defendere per conſuetudinem longo tempore obſervatam. Tantum igitur abolere volentes abuſum, conſuetudinem hujuſmodi (quæ magis dicenda eſt corruptela) penitus reprobamus, firmiter ſtatuentes, ut pro his ſive conferendis, ſive collatis, nemo aliquid quocunque prætextu exigere, aut extorquere præſumat: alioquin

& qui

a *Humiles ergo preces a digno emiſſæ pro conſequendo beneficio non inducunt ſimoniam.* b *Carviſien. al. Cartuſien. al. Carthuſien.* c *Cap. 7. eod. tit. in 3. compil.* d *al. nos itaque ita reſpondemus.* e *Cap. 1. tit. de exceſſ. Prœl. in 3. compil.* f *ſed nominum variatio non excuſat, ut ait Lactantius l. 2. c. 5.*

a *Cap. 1. eod. tit. in 4. compil.* b *ipſius.* c *al. ſuperiores ordines.* d *Cap. 2. eod. tit. in 4. comp.* e *cum Simone Mago percellantur.* f *Idem ſcil. Innoc. III. in Conc. gener. Lat. c. 63.* g *Cap. 3. eod. tit. in 3. compil.* h *al. ita: illi, vel alii.*

& qui receperit, & qui dederit hujuſmodi pretium omnino damnatum, cum Giezi, & Simone condemnetur.

CAP. XL.

Religioſi pretio recepti, una cum recipientibus de monaſteria expelluntur, & in arctioribus monaſteriis ad agendam pœnitentiam detruduntur. Sed recepti ante iſtud Concilium, ponebantur ſic recepti in aliis locis ejuſdem Ordinis, niſi multitudo ſit in cauſa: ita tamen, quod renuntient primæ receptioni, & de novo recipiantur.

Idem *in eodem.* a (*an. eod.*)

QUoniam b ſimoniaca labes adeo pleraſque Moniales infecit, ut vix aliquas ſine pretio recipiant in ſorores, paupertatis prætextu volentes hujuſmodi vitium palliare: ne id de cætero fiat, penitus prohibemus: ſtatuentes, ut quæcunque de cætero talem commiſerint c pravitatem, tam recipientes, quam recepta, ſive ſit ſubdita, ſive prælata, ſine ſpe reſtitutionis de ſuo monaſterio expellatur d, in locum arctioris regulæ ad agendam perpetuam pœnitentiam retrudenda. De his autem, quæ ante hoc ſynodale ſtatutum taliter ſunt receptæ, ita duximus providendum, ut remotæ de monaſteriis, quæ perperam ſunt ingreſſæ, in aliis locis ejuſdem Ordinis collocentur. Quod ſi forte propter nimiam multitudinem alibi nequiverint commode collocari, ne damnabiliter in ſeculo evagentur, recipiantur in eiſdem monaſteriis diſpenſative de novo, mutatis prioribus locis, & inferioribus aſſignatis. Hoc etiam circa Monachos, vel alios regolares decernimus obſervandum. Verum ne per ſimplicitatem, vel ignorantiam ſe valeant excuſare, præcipimus, ut diœceſani Epiſcopi ſingulis annis hoc faciant per ſuas diœceſes publicari.

CAP. XLI.

Epiſcopi nihil exigere debent, ut permittant in Eccleſiis ſibi ſubjectis Clericos inſtitui, Monachos profiteri, vel mortuos ſepeliri: alioquin exacta reſtituentur duplicata.

Idem *in eodem.* e

AUdivimus f de quibuſdam Epiſcopis, quod decedentibus Eccleſiarum Rectoribus, ipſas interdicto ſubjiciunt, nec patiuntur alios in eiſdem inſtitui, donec ipſis certa ſumma pecuniæ perſolvatur. Præterea cum miles, aut Clericus domum religionis ingreditur, vel apud Religioſos eligit ſepulturam, etiamſi nihil loco religioſo reliquerit, difficultates ingerunt & malitias, donec aliquid muneris manus contingat eorum. Cum igitur non ſolum a malo, ſed ab omni ſpecie mali ſit ſecundum Apoſtolum abſtinendum, exactiones hujuſmodi penitus inhibemus.

Quod ſi quis tranſgreſſor extiterit, exacta duplicata reſtituat, in utilitatem locorum, in quorum fuerint ſoluta diſpendium, fideliter convertenda.

CAP. XLII.

Sacramenta ſunt libere conferenda: cogit tamen Ordinarius Laicos obſervare laudabiles conſuetudines.

Idem *in eodem.* g

AD Apoſtolicam audientiam h frequenti relatione pervenit, quod quidam Clerici pro exequiis mortuorum, & benedictionibus nubentium, & ſimilibus, pecuniam exigunt & extorquent: & ſi forte eorum cupiditati non fuerit ſatisfactum, impedimenta fictitia fraudulenter opponunt. Econtra vero quidam Laici laudabilem conſuetudinem erga ſanctam Eccleſiam pia devotione fidelium introductam ex fermento hæreticæ pravitatis nituntur infringere, ſub prætextu canonicæ pietatis. Quapropter ſuper his pravas exactiones fieri prohibemus, & pias conſuetudines præcipimus obſervari: ſtatuentes, ut libere conferantur Eccleſiaſtica ſacramenta, ſed per Epiſcopum loci veritate cognita, compeſcantur, qui malitioſe nituntur laudabilem conſuetudinem immutare.

CAP. XLIII.

Prohibet Abbates Ciſtercienſes ſolenniter inſtallari: & ponit formam obedientiæ, quam præſtant ſuis Epiſcopis.

Honorius III. *univerſis Abbatibus, & fratribus Ciſtercien. Ordinis.* (*an.* 1224. *Romæ.*)

NE a Dei Eccleſiam: [*& inf.* 1] Inſtallationis b ſolennitates in electis Abbatibus Ordinis veſtri fieri prohibentes: adjicimus, ut Archiepiſcopi, & Epiſcopi ea ſint forma profeſſionis contenti, quæ ab origine veſtri Ordinis noſcitur inſtituta, quæ talis eſt: Ego frater Abbas Ciſtercien. Ordinis ſubjectionem, & reverentiam, & obedientiam a ſanctis Patribus conſtitutam, ſecundum regulam ſancti Benedicti, tibi Domini Epiſcope, tuiſque ſucceſſoribus canonice ſubſtituendis, & ſanctæ ſedi Apoſtolicæ, ſalvo Ordine meo, perpetuo me exhibiturum promitto.

[1 *Quam lavit propria ſanguine Jeſus Chriſtus, macula ſordioris coinquinet, ruga deformet cupiditatis, quæ omnium radix eſt malorum: & ne deformitas quaſi ruga ſub prætextu conſuetudinis, contracta, eliminanda ſunt penitus ab eadem, ut diſpenſatio myſteriorum Dei, & ipſa myſteria gratis accepta, Giezica pravitate prorſus abolita, charitate gratuita conferantur, quæ emere, vel vendere quam deteſtabile, quamve periculoſ. exiſtat, liquide poteſt perpendi ex eo, quod Dominus vendentes & ementes oves & boves ejecit de templo, & cathedras vendentium & ementium columbas evertit. In ejectione denique vendentium & ementium, facinoris inquinantis utroſque exprimitur deteſtatio, & in cathedrarum everſione monſtratur, cui pœnæ ſubjaceant hi, qui præſunt, vendentes Dei dona, & Eccleſiaſtica ſacramenta: ne hujuſmodi igitur facinus quos coinquinat Prælatos, & ſubditos non poſſit inficere, quoquomodo auctoritate Apoſtolica diſtrictius inhibemus, ne quis Archiepiſcopus, Epiſcopus, Archidiaconus, vel Officialis ipſorum a quoquam in Abbatem electo pro benedictione, ſeu inſtallatione, vel recipienda profeſſione ab eis ſub conſuetudinis prætextu cujuſdam paleſridum, ſeu aliud quicquam quocunque nomine cenſeatur, exigere, vel extorquere præſumat. Vobis etiam ſub prætextu hujuſmodi exacta, taliter interdicimus, ne præſtetis, cum non ſolum a malo, ſed ab omni ſpecie mali ſit abſtinendum.*]

CAP. XLIV.

Recepto in Canonicum debetur Præbenda & reditus, conſuetudine non obſtante, quod non ſervaverit pravam conſuetudinem de aliquo temporali dando ipſis Canonicis.

Gregorius IX. *Priori ſancti Thomæ Eſculanen.*

(*an.* 1235.)

JAcobus Canonicus Eſculanus c expoſuit, quod cum ipſe in Eccleſia Aprutin. ſit receptus in Canonicum, & in fratrem, Canonici ejuſdem Eccleſiæ partem proventuum, ac Præbendam ſibi aſſignare recuſant, quandam conſuetudinem prætendentes, quod prandium habere debeant a Canonico recepto de novo. Quocirca mandamus, quatenus ſi eſt ita, dictos Canonicos, ut (tali conſuetudine non obſtante) ſibi, ſicut uni ex aliis, in proventibus, & Præbenda provideant, appell. remota compellas.

CAP.

a *Idem Innocent. III. in Conc. Later. cap.* 64. b *Cap.* 4. *eod. tit. in* 1. *compil.* c *commiſerit.* d *expellatur.* e *Idem Innocent. III. in Conc. Lateran. c.* 65. f *Cap.* 5. *eod. tit. in* 4. *compil. Vid. citatas in cap. cum in Eccleſia. cap. veniens, & c. dilectus. ſupra eod. tit.* g *Concil. Later. cap.* 66. h *Cap.* 6. *eod. tit. in* 4. *compil.*

a *Qualiter hoc caput ſpectet ad titulum, colliges ex caſu, & clarius hic ex Panormitano & aliis.* b *Inſtallatio fit, quando electus & confirmatus introducitur in ſtallum, id eſt, in ſedem ſeu locum conſtitutum in choro, & Abbati deputatum ad ſedendum.* c *Vid. Doctores in cap.* 1. *ſupra eod. tit. & B. Thom.* 2. 2. *qu.* 100. *art.* 3.

C A P. XLV.

Idem.

Qui ordinavit aliquem ſub promiſſione de non petendo ab ipſo proviſionem, Ordinator per triennium a colla:ione, Præſentator vero ab executione ordinum, etiam per triennium ſuſpenſi ſunt: ordinatus vero ab ordine perpetuo ſic ſuſpenſus: & ſolum per ſedem Apoſtolicam cum eis diſpenſatur.

Idem.

SI quis ordinaverit *a*, ſeu ad ordinem præſentaverit aliquam, promiſſionem, vel juramentum ab illo recipiens, quod ſuper proviſione ſna non inquietet *b* eundem, Ordinator a collatione, Præſentator vero ab axecutione ordinum per triennium, & ordinatus ab ordine ſic ſuſcepto, donec diſpenſationem ſuper hoc per ſedem Apoſtolicam obtinara meruerint, novarint ſe ſuſpenſos.

C A P. XLVI.

Habet duo dicta: *ſecundum ibi*, & ad reſignationes. *Et propter brevitatem, & varietatem lecturarum aliter non ſummatur.*

Idem.

MAndato e noſtro recepto, ut cum Monachis, qui per Simoniam dato aliquo locum in monaſterio ſunt adepti, ſecundnm conſtitutionem generalis Coocilii diſpenſares: (*& infra.*) Conſult. t. breviter reſpondentes, dicimus mandatum Apoſtolicum etiam ad Abbates extendi, & ad reſignationes ſpiritualium & temporalium, quæ nulla pacto, ſad affactu animi præcadente, utrinque taliter acquiruntur, (in quo caſu delinqnentibus ſufficit per ſolam pœnitantiam ſuo ſatisfacere creatori) eos pro Simonia hujuſmodi non teneri.

T I T U L U S IV.

NE PRÆLATI VICES SUAS, VEL ECCLESIAS SUB ANNUO CENSU CONCEDANT.

C A P. I.

Qui dat pecuniam, ut Epiſcopalem, vel ſpiritualem juriſdictionem exerceat, officio ſuo privatur, & ſic conferens illud amplius conferre non poterit, & canonice punictur. hoc dicit cum ſequentibua.

Alexander III. *In Concilio Lateran.* d (*an.* 1179.)

PRæterea quoniam quidam in quibuſdam partibus ſub pratio ſtatuuntur, qui Decani vocantur, & pro certa pecuniæ quantitate Epiſcopalem juriſdictionem axercent: Præſenti decreto ſtatuimus, ut qui de cætero hoc præſumpſerit, officio ſuo privetur, & Epilcopus conferendi hoc officium poteſtatem amittat.

C A P. II.

Summatum eſt ſupra cap. proximo.

Idem *in Concilio Turon.* (*an.* 1163.)

I. QUonlam in quibuſdam partibus Decani *e* quidam, vel Archipresbytari ad agandas vices Epiſcoporum ſeu Archidiaconorum, & terminandaa cauſas Eccleſiaſticas ſub annuo pretio ſtatuuntur, quod ad Sacerdotum gravamen, & ſubverſionem judiciorum non eſt dubium redundara: id ultarius fieri prohibemus. Quod ſi quis de cætero fecarit, removeatur a Clero, Epiſcopus autem, qui hoc ſuſtinuerit, & *f* Eccleſiaſticam juriſdictionem ſua patitur diſſimulatione perverti, diſtrictiune canonica percellatur.

C A P. III.

Regimen Eccleſiæ ſub annuo cenſu committi non debet.

Idem.

II. QUoniam *a* enormis quædam conſuetudo in quibuſdam locis contra ſanctorum Patrum inſtitutiones invaluit, ut ſub annuo pretio Sacerdotes ad Eccleſiarum regimen ſtatuantur: ne id fiat, modis omnibus prohibemus: qnia dum Sacerdotium ſub hujuſmodi mercede venale diſponitur, ad æternæ retributionis præmium conſideratio non habetur.

C A P. IV.

Fructus Eccleſiarum ſub annuo cenſu concedi poſſunt.

Idem *Exon. Epiſcopo.* (*an. eod.*)

QUerelam *b* Magiſtri Guil. recepimus, quod cum Eccleſiam de Chephalai *c*, a G. perſona ejuſdem ad annunm ceoſnm tenendam per ſepienninm ſuſcepiſſet *&* ipſe antequam eam per unius anni ſpatium tenuiſſet, auferre præſumpſit: quanquam præſtita fide firmavarit, quod uſque ad ſtatutum terminum nullam ei exinda moleſtiam, vel gravamen inferret. Ideoque mandamus, quatenus ſi conſtiterit ita eſſe, eum diſtricte compellas, ut præſatam Eccleſiam dicto Guil. reſtituat: & uſque ad terminum conſtitutum (ſecundum quod inter ſe convenerint *d*) ipſum eandem permittat pacifice poſſidere.

T I T U L U S V.

DE MAGISTRIS, ET NE ALIQUID EXIGATUR PRO LICENTIA DOCENDI.

C A P. I.

Eccleſia cathedralis providere debet Magiſtro de beneficio, qui Clericos ejuſdem Eccleſiæ, & alios pauperes gratis doceat: & vendens licentiam docendi, aut interdicens idoneum ad docendum, beneficio privatur.

Ex Concilio Lateran. (*an.* 1162.)

QUnniam Eccleſia Dei, ſicut pia mater providere tenetur, ne pauperibue, qui parentum opibus juvari non poſſunt, legendi & proficiendi opportunitas ſubtrahatur, per unamquamqua cathedralem Eccleſiam Magiſtro, qui Clericos ejuſdem, & Scholares pauperes gratis doceat, competens aliquod beneficium præbeatur: [*& infra.* 1] Pro licentia *e* vero docendi nullus pretium exigat, vel ſub obtentu alicujus conſuetudinia ab eis *f*, qui docent, aliquid quærat, nec docere quenquam (qui ſit idoneus) petita licentia interdicat. Qui autem contra hoc venire præſumpſerit, ab Eccleſiaſtico fiat beneficio alienus. Dignum quippe videtur, ut in Eccleſia fructum *g* ſui laboris non habeat, qui cupiditate animi, dum vendit docendi licentiam, Eccleſiaſticum profectum nititur impedire.

[1 *Quo docentis neceſſitas ſublevetur, & diſcentibus via pateat ad doctrinam. In aliis quoque reſtituatur Eccleſiis ſeu magiſteriis, ſi retroactis temporibus aliquid in eis fuerit deputatum.*]

C A P. II.

Pro licentia docendi nihil exigi debet, vel promitti, & exactum reſtitui, & promiſſum remitti debet: & negligente inferiore Prælato, ad magiſtrum conſtituendum, ſupplebit hos ſuperior.

Alexander III. *Vinton. Epiſcopo* h (*an.* 1180.)

PRohibeas *i*, ne in parochia tua pro licentia docendi axigatur aliquid, aut etiam promittatur. Si quid

a *Vid. Turrecrematam in cap. ſtatuimus, & cap. ordinationes.* 1. *quæſt.* 1. *& Sylveſtrum citatum in cap. præced.* b *inquietaret.* c *de materia hujus cap. vid. D. Sotum libr.* 9. *de juſt. & jure. quæſt.* 8. *art.* 1. *ad* 6. *argum. Martinum Navarrum in Manuali Confeſſor. c.* 23. *tit. de Simon.* d *Cap.* 15. *incipit, cum in officiis.* §. *præterea quoniam. & cap.* 1. *tit de Prælatis, ne vices ſuas, &c. in* 1. *compil.* e *Poſt Conc. Lateran. ſub Alex. III. part.* 2. *cap.* 1. f *Eccleſiaſtica judicia, &c.*

a *Cap.* 2. *&* 3. *eod. tit. in* 1. *compil.* b *Cap.* 4. *eod. tit. in* 1. *compil.* c *Cephaia.* d *conveniunt.* e *vid. quæ citabo in cap. ſequens.* f *al. ab eis, quos docent.* g *fructus.* h *Vincon.* i *Cap.* 2. *eod. tit. in* 1. *compil.*

tibus ad ſervitium Chriſtiana detineri mancipia, quæ res tanto nobis viſa eſt aſperior, quanto Fraternitatis tuæ patientia operoſior. Oportebat quippe te reſpectu loci tui, atque Chriſtianæ religionis intuitu nullam relinquere occaſionem ſuperſtitioni Judaicæ, ne ſimplices animæ non tam ſuaſionibus, quam poteſtatis jure quodammodo deſervirent. Quamobrem hortamur Fraternitatem tuam, ut ſecundum piiſſimarum legum tramitem]

C A P. III.

Judæi antiquas Synagogas retinere poſſunt, novas erigere non poſſunt.

Idem *Genuenſi Epiſcopo.* a (*an.* 600. *Romæ.*)

I. JUdæi *b* de civitate: [*& infra.*] Sicut legalis definitio Judæos novas non patitur erigere Synagogas, ita eos ſine inquietudine veteres habere permittit.

C A P. IV.

In die Veneris ſancta non licet Judæis tenere oſtia, vel feneſtras apertas.

Alexander III. (*an.* 1180.)

QUia *c* ſuper his: (*& infra*) Generaliter interdicas, ut Judæi oſtia, vel feneſtras in die Paraſceves apertas non habeant, ſed clauſas teneant tota die.

C A P. V.

Excommunicari debent Chriſtiani, qui in domo ſerviunt Judæis, vel Sarracenis, ſive Paganis. Et Principes ſeculares excommunicari debent, qui Judæos baptizatos ſuis bonis ſpoliare præſumunt.

Idem *in Concilio Lateran.* d (*an.* 1179.)

II. JUdæi, ſive Sarraceni neque ſub alendorum puerorum ſuorum obtentu, nec pro ſervitio, vel alia qualibet cauſa Chriſtiana mancipia in domibus ſuis permittantur habere: excommunicentur autem, qui cum eis præſumpſerint habitare: [*& inf.*] Si qui præterea *e* Deo inſpirante ad fidem ſe converterint Chriſtianam, a poſſeſſionibus ſuis nullatenus excludantur, cum melioris conditionis ad fidem converſos eſſe oporteat, quam antequam fidem ſuſceperint, habebantur. Si autem ſecus fuerit factum, Principibus, ſeu poteſtatibus eorundem locorum injungimus ſub pœna excommunicationis, ut portionem hæreditatis ſuæ, & bonorum ſuorum ex integro eis faciant exhiberi.

C A P. VI.

Chriſtiani deferentes Sarracenis merces prohibitas, vel in ipſorum navibus navigantes, excommunicandi ſunt, & rebus eorum privandi, & efficiuntur capientium ſervi.

Idem *in eodem.* (*an.* 1179.)

ITa quorundam animos occupavit ſæva cupiditas, ut qui gloriantur nomine Chriſtiano, Sarracenis arma, ferrum, & ligamina deferant galearum, & pares, aut etiam ſuperiores in malitia fiant illis, dum ad impugnandos Chriſtianos arma eis, & neceſſaria ſubminiſtrant. Sunt etiam, qui pro cupiditate ſua in galeis, & piraticis Sarracenorum navibus regimen, & curam gubernationis exerceant. Tales igitur ab Eccleſiaſtica communione præciſos, & excommunicationi ſubjectos, rerum ſuarum per Principes catholicos, & Conſules civitatum privatione mulctari *g*, & capientium fieri ſervos cenſemus. Præcipimus etiam, ut per Eccleſias maritimarum urbium crebra, & ſolennis in eos excommunicatio proferatur.

C A P. VII.

Judæi veteres Synagogas in priorem ſtatum reformare poſſunt: de novo erigere non poſſunt.

Idem. (*an.* 1180. *Romæ.*)

COnſuluit *a*: [*& inf.*] Judæos de novo conſtruere Synagogas, ubi non habuerunt, pati non debes. Verum ſi antiquæ corruerint, vel ruinam minantur, ut eas reædificent, poteſt æquanimiter tolerari: non autem, ut eas exaltent, aut ampliores, aut pretioſiores faciant, quam antea fuiſſe noſcuntur: qui utique hoc pro magno debent habere, quod in veteribus Synagogis, & ſuis obſervantiis tolerantur.

C A P. VIII.

In familiari ſervitio Judæorum Chriſtiani eſſe non debent.

Idem.

AD hæc *b* omnibus Chriſtianis, qui ſunt in juriſdictione veſtra, penitus interdicatis, & ſi neceſſe fuerit, diſtrictione Eccleſiaſtica compellatis eoſdem *c*, ne Judæorum ſervitio ſe aſſidue pro aliqua mercede exponant, quod etiam obſtetricibus, & nutricibus eorum prohibere curetis, ne infantes Judæorum in eorundem domibus nutrire præſumant. Quoniam Judæorum mores, & noſtri in nullo concordant, & ipſi de facili ob continuam converſationem, & aſſiduam familiaritatem ad ſuam ſuperſtitionem, & perfidiam ſimplicium animos inclinarent.

C A P. IX.

Judæi inviti non ſunt baptizandi, nec ad hoc cogendi, nec ſine judicio puniendi, aut rebus ſuis ſpoliandi, vel in ſuis feſtivitatibus moleſtandi, nec ipſorum cœmeteria violanda, aut eorum corpora exhumanda.

Clemens III. (*an.* 1190.)

SIcut *d* Judæi: (*& inf.* s) Statuimus, ut nullus invitos vel nolentes Judæos ad baptiſmum venire compellat. Si quis autem ad Chriſtianos cauſa fidei confugerit, poſtquam voluntas ejus fuerit pateſacta, Chriſtianus abſque calumnia efficiatur: quippe Chriſti fidem habere non creditur, qui ad Chriſtianorum baptiſmum *e* non ſpontaneus, ſed invitus cogitur *f* pervenire.

Nullus etiam Chriſtianus eorum quemlibet ſine judicio terrenæ poteſtatis vel occidere, vel vulnerare, vel ſuas pecunias auferre præſumat, aut bonas, quas hactenus habuerint conſuetudines, immutare: præſertim in feſtivitatum ſuarum celebratione quiſquam fuſtibus, vel lapidibus eos nullatenus perturbet, neque aliquis ab eis coacta ſervitia exigat, niſi quæ ipſi tempore præterito facere conſueverunt. Ad hoc malorum hominum pravitati, & avaritiæ obviantes, decernimus, ut nemo cœmeterium Judæorum mutilare, aut invadere audeat, ſive obtentu pecuniæ corpora humana effodere. Si quis autem hujuſmodi decreti tenore cognito (quod abſit) contraire præſumpſerit, honoris, & officii ſui periculum patiatur, aut excommunicationis ſententia plectatur *g*, niſi præſumptionem ſuam digna ſatisfactione correxerit.

(*s Non debent in Synagogis ultra quam in lege permiſſum eſt, præſumere: ita in his, quæ eis conceſſa ſunt, nullum debent præjudicium ſuſtinere.*)

C A P. X.

Ponit duas indulgentias illorum, qui Paganis prædicant.

Idem.

QUam *h* ſit laudabile: (*& infra.*) Tuis, frater Epiſcope, petitionibus annuentes, tibi, tuiſque ſociis, cum ad prædicandam Chriſti fidem Paganis *i* exhibetis, Apoſt. auct. concedimus, ut vobis his cibis cum modeſtia, & gratiarum actione, ſervata temporum qualitate juxta

a al. Gen. al. Jan. b *C. 4. eod. tit. in 2. comp.* c *C. 7. eod. tit. in 1. comp.* d *C. 26. & C. 5. eod. tit. in 1. comp.* e *Vid. extravagant. Pauli III. quæ incipit, Cupientes Judæos, ubi multa Judæis converſis privilegia conceduntur.* f *lignamina.* g *Jure civili puniuntur. cap. cum confiſc. bonorum. l. 2. C. quæ res export. non debeant.*

a *Cap. 1. eod. tit. in 1. comp.* b *Cap. 2. e.d. tit. in 2. comp.* c *dictio, eoſdem, deeſt in antiquis.* d *Cap. 3. eod. tit. in 2. compil.* e *baptiſma.* f *cognoſcitur.* g *plectetur.* h *Cap. 4. eod. tit. in 2. comp.* i *Scriptores Chriſtiani paganos vocant omnes idolorum cultores, qui nunquam fidem catholicam agnoverunt.*

canonicas ſanctiones, uti liceat, qui vobis ab ipſis infidelibus apponuntur.

Inſuper indulgemus, ut quicunque Religioſi, ſeu Clerici idonei ad annunciandum gentibus Evangelicam veritatem, requiſita, & habita Prælatorum ſuorum licentia, tibi voluerint adhærere, id abſque contradictione qualibet liberam exequendi habeant auctoritate Apoſtol. facultatem.

C A P. XI.

Pro redimendis captivis licet ire Alexandriam, jurantibus, quod nihil deferent auxilii, ſeu ſubſidii extra redemptionis articulum: portans vel mittens etiam poſt treugas merces prohibitas, excommunicatus eſt: & pacis appellatione non veniunt treugæ.

Idem.

SIgnificavit *a* nobis tua Fraternitas, quomodo aliqui civium in Alexandriam valeant proficiſci pro recuperandis concivibus ſuis, qui illic in captivitate tenentur. Hoc arbitramur licite poſſe fieri, dummodo nihil in mercibus ſuis, vel alio modo ſecum illuc deferant, unde poſſit Sarracenis (excepto redemptionis articulo) aliquod commodum aut ſubſidium provenire: quod etiam coram te prius juramento firmabunt. Illi quoque, qui poſt treugam in transmarinis partibus factam, cum commercio Alexandriam adiverint, ſi detulerint merces prohibitas cauſa lucrandi, excommunicationis vinculum non evadunt *b*: ſicut nec illi, qui in perſonis propriis non euntes, merces eis per nuncios deſtinarunt. Ad ultimum illos, qui juraverunt ſe amplius in terram Sarracenorum cum mercibus non ituros, niſi pax eſſet inter Chriſtianos, & ipſos, & poſt treugam factam venerunt illuc: conditio illa de pace aut treuga habenda ab excommunicationis vinculo non abſolvit.

C A P. XII.

Excommunicati ſunt, qui cum Sarracenis tempore guerræ aliquod habent commercium, vel eis præſtant ſubſidium.

Idem.

QUod olim *c* præceptum fuit: [*& inf.*] Sane licet hoc fuerit in Concilio *d* Later. diſtricte inhibitum, nos tamen omnes illos excommunicationi ſupponimus, qui jam amplius cum Sarracenis mercimonium habuerunt, vel per ſe, vel per alios navibus, ſeu quocunque alio ingenio eis aliqua rerum ſubſidia, ſeu conſilia, quamdiu inter nos & illos guerra duraverit, duxerint impendenda. Veſtræ igitur diſcretioni mandamus, quatenus nec per vos, nec per veſtras naves, nec alio quocunque modo aut ingenio eis mercimonia, conſilia, vel alia ſubſidia transmittatis: nec ſi aliqui in ſua malitia indurati, ſecus agere præſumpſerint, non ſolum ipſo jure incidant in excommunicationem illam, verum etiam iram Dei viventis incurrant.

C A P. XIII.

Judæi nutrices, vel ſervientes Chriſtianos habere non debent, contra facientibus interdicitur Chriſtianorum commercium.

Innocentius III. *Archiepiſcopo Senon. & Epiſcopo Pariſienſi.* (*an.* 1212.)

ETſi *e* Judæos (quos propria culpa ſubmiſit perpetuæ ſervituti) pietas Chriſtiana receptet, & ſuſtineat cohabitationem illorum: ingrati tamen nobis eſſe non debent, ut reddant Chriſtianis pro gratia contumeliam, & de familiaritate contemptum, qui tanquam miſericorditer in noſtram familiaritatem admiſſi, nobis illam retributionem impendunt, quam (juxta vulgare proverbium) mus in pera, ſerpens in gremio, & ignis in ſinu, ſuis conſueverunt hoſpitibus exhibere. Accepimus autem, quod Judæi faciunt Chriſtianas filiorum ſuorum nutrices *a*, & (quod non tantum dicere, ſed etiam nefandum eſt cogitare) cum in die Reſurrectionis Dominicæ illas recipere corpus, & ſanguinem Jeſu Chriſti contingit, per triduum antequam eos lactent, lac effundere faciunt in latrinam. Alia inſuper contra fidem catholicam deteſtabilia, & inaudita committunt, propter quæ fidelibus eſt verendum, ne divinam indignationem incurrant: cum eos perpetrare patiuntur indigne, quæ fidei noſtræ confuſionem inducunt: (*& infra.* 1) Inhibemus ergo diſtricte, ne de cætero nutrices, vel ſervientes habeant Chriſtianos, ne filii liberæ filiis famulentur ancillæ, ſed tanquam ſervi a Domino reprobati, in cujus mortem nequiter conjurarunt, ſe ſaltem *b* per effectum operis recognoſcant ſervos illorum, quos Chriſti mors liberos, & illos ſervos effecit: (*& infra.* 2) Si vero nutrices, & ſervientes non dimiſerint Chriſtianos, ſub excommunicationis pœna inhibeatis *c* diſtricte omnibus Chriſtianis, ne cum eis commercium aliquod audeant exercere.

[1 *Rogamus igitur chariſſimum in Chriſto filium noſtrum Philippum Regem Francorum Illuſtrem: mandamus etiam Nobili viro M. Duci Burgundiæ, & Comitiſſæ Treten. ut taliter reprimant Judæorum exceſſus, ne cervicem perpetuæ ſervitutis jugo ſubmiſſam præſumant erigere contra reverentiam fidei Chriſtianæ.*]

[2 *Qui cum jam cœperint rodere more muris, & pungere ſicut ſerpentes, verendum eſt, ne ignis receptatus in ſinu, corroſa conſumat. Quocirca F. v. per A. ſ. m. q. prædictum Regem, & alios ad hoc ex parte noſtra, ita diligenter monere ac efficaciter inducere procuretis, quod Judæi perfidi de cætero nullatenus inſoleſcant, ſed ſub timore ſervili prætendant ſemper verecundiam culpæ ſuæ, ac ſi revereantur honorem fidei Chriſtianæ.*]

C A P. XIV.

Judæus, qui percuſſerit Clericum, temporaliter punitur: & ſi de facto puniri non poteſt, interdicitur ſibi Chriſtianorum commercium, donec ſatisfecerit injuriam paſſo.

Idem.

POſtulaſti *d*, qualiter contra Judæum procedere debeas, qui manus injecit in quendam Clericum violentas? Ad quod breviter reſpondemus, quod ſi dictus Judæus tuæ juriſdictionis exiſtit, ipſum pœna pecuniaria punias, vel alia (ſecundum quod convenit) temporali, faciens læſo ſatisfactionem condignam exhiberi: alioquin ejus Dominum moneas & inducas, ut paſſo injuriam, & Eccleſiæ ab eo ſatisfieri faciat competenter: quod ſi Dominus ejus neglexerit adimplere, tu Chriſtianis omnibus *e* per cenſ. Eccleſ. interdicas, ne cum ipſo Judæo antequam ſatisfaciat, præſumant commercia exercere.

C A P. XV.

Judæi, & Sarraceni utriuſque ſexus debent in terris Chriſtianorum uti habitu, per quem a Chriſtianis diſcernantur, & in die paſſionis Domini non debent in publicum progredi, nec in contumeliam creatoris proſilire.

Idem *in Concilio generali.* f (*an.* 1216.)

IN nonnullis provinciis a Chriſtianis Judæos, ſeu Sarracenos habitus diſtinguit diverſitas: ſed in quibuſdam ſic quædam inolevit confuſio, ut nulla differentia diſcernantur *g*. Unde contingit interdum, quod per errorem Chriſtiani, Judæorum, ſeu Sarracenorum, & Judæi, ſeu Sarraceni Chriſtianorum mulieribus commiſceantur. Ne igitur tam damnatæ commixtionis exceſſus per velamen

erroris

a *Cap.* 5. *eod. tit. in* 2. *compil.* b *evadant.* c *Cap.* 6. *eod. tit. in* 2. *compil.* d *Sub Alexand. III. cap.* 24. e *Cap.* 1. *eod. tit. in* 3. *compil. vide notas cap.* 1. *&* 5. *hoc eod. tit.*

a *Vid. Marquardum tract. de Judæis part.* 1. *cap.* 3. *num.* 15. b *In Cod. Barbatiæ, recognoſcant ſe eſſe ſervos, &c.* c *Vid. B. Thom.* 2. 2. *quæſt.* 10. *art.* 9. d *Vid. Nicolaum Eymericum in Directorio inquiſitorum.* 2. *quæſt.* 46. *num.* 8. *&* 9. e *Dictio,* omnibus, *deeſt in antiquioribus Cod.* f *Idem ſcil. Innocent. III. in Conc. Later. cap.* 68. *& cap.* 1. *eod. tit. in* 4. *compil.* g *diſcernatur.*

Digitized by Google

a errotia hujuſmodi , ulterioris *b* excuſationis poſſint habere diffugium : ſtatuimua, ut tales utriuſque ſexua in omni Chriſtianorum provincia , & omni tempore , qualitate habitus publice ab aliia populia diſtingoantur. In diebus autem lamentationis , & dominicæ paſſionia in publicum minime prodeant, eo quod nonnulli ex ipſia talibus diebus (ſicut accepimua) & ornatina non erubeſeunt incedere , ac Chriſtianis , qui ſacratiſſimæ paſſionis memoriam exhibentea, lamentationia ſigna prætendunt, illudere non formidaat. Illud autem ſtrictiſſime inhibemua , ne in contumeliam creatoria *c* proſilire præſumant. Et quoniam illiua diſſimulare non debemus opprobrium , qui probra noſtra delevit : præcipimus præſumptores hujuſmodi per Principes ſecularaa condignæ animadverſionis adjectione compeſci , ne Crucifixum pro nobis aliquatenua blaſphemare præſumant.

C A P. XVI.

Præponene Judæum, vel Paganum publicis officiis, per Concilium pravinciala corripitur, & præpoſita denegatur Chriſtianorum cammercium, donec depoſuerit officium, & in uſus Chriſtianorum pauperum reſtituet inde quæſita, ſecundum Epiſcopi providentiam.

Idem *in eadem*. d

CUm ſit nimis abſurdum, ut blaſphemus Chriſti in Chriſtianos vim potaſtatis exerceat: quod ſuper hoc Toletanum Concilium provide ſtatuit , nos propter tranſgreſſorum audaciam in hoc generali Concilio innovamua , prohibentes, ne Judæi publicis officiis præferantur : quoniam ſub tali prætextu Chriſtianis plurimum ſunt infeſti. Si quis autem eia officium tale commiſerit , per provinciale Concilium, quod ſingulia annia præcipimus celebrari , monitione præmiſſa, diſtrictione, qua convenit , compeſcatur. Officiali vero hujuſmodi , tamdiu Chriſtianorum communio in commerciis, & aliia denegetur , donec in uſus pauperum Chriſtianorum, ſecundum providentiam diœceſ. Epiſcopi convertatur, quicquid fuerit a Chriſtianis adeptus occaſione officii ſic ſuſcepti : & officium cum pudore dimittat, quod irreverenter aſſumpſit. Hoc idem extendimus ad Paganos.

C A P. XVII.

Concilium generale repetit Concilium Lateranenſ. ſupra eod. tit. , & addit pœnam ſatisfactionis tempore abſolutionis impendendam.

Idem *in eadem*.

AD liberandam *e* Terram Sanctam : [*& inf.*] Excommunicamus præterea & anathemarizamus illoa falſos, & impios Chriſtianos, qui contra ipſum Chriſtum , & populum Chriſtianum Sarracenis arma, ferrum, & ligamina deferunt galearum : eoa etiam, qui galeas eis vendunt vel navea, quique in piraticis Sarracenorum navibus curam gubernationis exercent, vel machinis, aut quibuslibet aliia aliquod eis impendunt conſilium, vel auxilium in diſpendium Terræ Sanctæ: ipſoſque rerum ſuarum privatione mulctari, & capientium ſervos fore cenſemus: præcipientea , ut per omnes urbes maritimaa diebua Dominicis , & feſtivia hujuſmodi ſententia publice innovetur. Et talibua gremium non aperiatur Eccleſiæ , niſi totum , quod ex commercio tam damnato perceperint , & tantundem de ſuo in ſubſidium Terræ Sanctæ tranſmiſerint, ut æquo judicio , in quo deliquerint , puniantur. Quod ſi forte ſolvendo non fuerint, ſic aliaa reatus talium caſtigetur , quod in pœna ipſorum aliis interdicatur audacia ſimilia præſumendi.

C A P. XVIII.

Judæi, vel Pagani publicis officiis præficiendi non ſunt: & ſi ſis regalia jura vendantur, ad ea colligenda præfigendus eſt Chriſtianus non ſuſpectus.

Gregorius IX. *Aſtoricen.* a *& Lucen. Epiſcopis.*

(*an. 1236. Roma in Hiſpaniam.*)

EX ſpeciali *b* , quem erga illuſtrem Regem Portugalliæ gerimus , charitatia affectu : [*& infra.*] Mandamua , quatenua Regem ipſum ſolicite inducatis, ne in officiis publicia Judæos Chriſtianis præficiat , ſicut in generali *c* Concilio continentur : & ſi forte reditus ſuos Judæis vendiderit, vel Paganis, Chriſtianum tunc deputet de gravaminibus inferendis Clericis , & Eccleſiia non ſuſpectum , per quem Judæi, ſive Sarraceni , ſine Chriſtianorum injuria , jura regalia conſequantur.

C A P. XIX.

Se ipſum ſummat.

Idem .

NUlli Judæo *d* baptizatum, vel baptizari volentem emere liceat, vel in ſuo ſervitio retinere. Quod ſi quem nondum ad fidem converſum cauſa mercimonii emerit , & poſtmodum factus ſit, vel fieri deſideret Chriſtianus , datia pro eo XII. ſolidis ab illius ſervitio protinus ſubtrahatur. Si autem intra tres menſea ipſum venalem non expoſuerit, vel ad ſibi ſerviendum emerit eundem, nec ipſe vendere , nec alius audeat comparare: ſed nullo dato pretio perducatur ad præmia libertatia.

TITULUS VII.

DE HÆRETICIS.

CAP. I.

Infidelis eſt, qui non habet certitudinem fidei, & infideli non eſt credendum in præjudicium alterius.

Stephanus Papa *omnibus Epiſcopis.*

(*an. 156. Romæ.*]

DUbius in fide, infidelia eſt. Nec eia omnino credendum eſt, qui fidem veritatis ignorant.

C A P. II.

Errans in fide convincitur, qui alios errantes, cum poteſt, ab errore non revocat.

Leo Papa. (*an. 420. Romæ.*)

QUi alios *f*, cum poteſt , ab errore non revocat, ſe ipſum errare demonſtrat.

C A P. III.

Hæreticus perſeverans, æternaliter damnatur : cui nec prodeſt baptiſmus, nec eleemoſyna, vel martyrium, vel aliud quodcunque bonum, quoad hoc, ut conſequatur vitam æternam.

Auguſtinus *de fide Catholica.*

FIrmiſſime *g* tene, & nullatenus dubitea, omnem hæreticum, vel ſchiſmaticum cum Diabolo, & angelia ejus, æterni ignis incendio participandum *h*, niſi ante finem vitæ Catholicæ fuerit incorporatus , & redintegratua Eccleſiæ : [& *poſt pauca.*] Omni homini, qui Eccleſiæ catholicæ non tenet unitatem , neque baptiſmua , neque eleemoſyna quantumlibet copioſa, neque mors pro nomine Chriſti ſuſcepta , proficere poterit ad ſalutem.

C A P. IV.

Damnato auctore damnantur ejus ſcripturæ, & libri, & opera.

Gregoriua *Anaſtaſio Antiocheno*. (*an. 600. Roma in Syriam.*)

FRaternitatis tuæ : [*& inf.*] Cum Celeſtinus, atque Pelagius in Epheſina Synodo ſint damnati : quomodo poterunt illa capitula recipi, quorum damnantur auctores?

CAP.

a *Velamentum*. b *ulterius*. c *al. redemptoris , ut in Canc. & vet. camp.* d *Later. c. 69. & cap. 2. eod. tit. in 4. compil.* e *vide Martinum Navarrum ſupr. citatum.*

a *Epiſcopatus ſunt Hiſpaniæ, de quibus Vaſæus in annalibus Hiſpaniæ, cap. 20.* b *vid. Marquardum tract. de Judæis p. 2. c. 6. & 7.* c *Lat. ſub Innocent. III. c. 69.* d *vid. notas hujus decr. & not. Cap. 1. eod. tit. in 1. compil.* g *Cap. 3. eod. tit. in 1. compil.* h *mancipandum.*

Digitized by Google

CAP. V.

Epiſcopus inſtituens hæredem hæreticum conſanguineum, vel extraneum, vel Paganum, etiam poſt mortem excommunicatus nuntiatur. h. d. ſecundum communem, & veriorem intellectum, & ut faciat ad tit. poteſt intelligi, quod ex hoc præſumatur hæreticus.

Ex Concilio Africano. *a* [*an.* 402.]

SI quis Epiſcopus hæredes inſtituerit extraneos a conſanguinitate ſua, vel hæreticos etiam conſanguineos, aut Paganos pertulerit *b*, ſaltem poſt mortem ei *c* anathema dicatur, atque ejus nomen inter Dei Sacerdotes nullo modo recitetur.

CAP. VI.

Loquitur de eadem materia cum præcedenti, & extenditur, quod ibi dictum fuit de Epiſcopo ad Presbyteros, & alios Clericos.

Ex Eodem

IN eos, qui Catholici non ſunt, etiamſi conſanguinei fuerint, Epiſcopi, vel Presbyteri nihil conferant; denique quod de Epiſcopis, & Presbyteris dictum eſt, debet de reliquis Clericis exaudiri.

CAP. VII.

Chriſtus fuit verus Deus, & verus homo: ſentiens oppoſitum hæreticus eſt, & excommunicatus.

Honorius (*al.* Alex. III.) *Remen. Archiepiſcopo.* [*an.* 1180.]

CUm Chriſtus *d* perfectus Deus, & perfectus ſit homo: mandamus, quatenus ſub anathemate interdicas, ne quis de cætero audeat dicere Chriſtum non eſſe aliquid ſecundum quod homo: quia ſicut Chriſtus verus eſt Deus, ita verus eſt homo ex anima rationali, & humana carne ſubſiſtens.

CAP. VIII.

Hæretici, receptatores, & fautores eorum excommunicati ſunt, & decedentes in hoc peccato in cœmeterio Eccleſiæ ſepeliri non debent, nec pro eis orari.

Ex Concilio Lateran. *e* (*an.* 1179.)

SIcut ait B. Leo: [*& inf.* 1] Quia in partibus Tuloſanis, & aliis locis hæreticorum, quos alii Gazaros, alii Patarenos, & alii aliis nominibus vocant, invaluit damnanda perverſitas, eos, & defenſores, & receptatores eorum anathemati decernimus ſubjacere: & ſub anathemate prohibemus, ne quis eos in domo, vel in terra ſua tenere, vel fovere, aut negotiationem cum eis exercere præſumat. Si autem in hoc peccato deceſſerit, neque ſub privilegiorum noſtrorum quibuſcunque indultorum obtentu, neque ſub alia quacunque occaſione oblatio pro eo fiat, aut inter Chriſtianos accipiat ſepulturam.

(1 *Licet Eccleſiaſtica diſciplina ſacerdotali contenta judicio cruentas effugiat ultiones: catholicorum tamen Principum conſtitutionibus adjuvatur, ut ſæpe quærant homines ſalutare remedium, dum corporale ſuper ſe metuunt ſupplicium evenire. Eapropter quia in Vaſconia, Albegeſio &c.*)

CAP. IX.

Hæreticus male ſentiens, vel male docens de ſacramentis Eccleſiæ excommunicatus eſt, & convictus, niſi ſe converterit, & errorem abjuraverit, ſi Clericus eſt, degradetur, & curiæ ſeculari tradatur, per quam etiam Laicus punietur. Eadem etiam eſt pœna ſuſpectis de hæreſi, ſi ſe non converterint, & relapſis omnino audientia denegatur. Seculares Principes, qui jurare nolunt de Eccleſia contra hæreticos defendenda excommunicantur, & terræ eorum ſupponuntur interdicto: civitates vero ipſorum reſiſtentes aliarum commercio, & Epiſcopali dignitate privantur: exempti vero ſubſunt ordinariis ſuper his, quæ contra hæreticos conſtituuntur.

Lucius III. (*an.* 1181.)

AD abolendam *a* [*& inf.* 1] Univerſos, qui de ſacramento Corporis, & Sanguinis Domini noſtri Jeſu Chriſti, vel de baptiſmate, ſeu de peccatorum confeſſione, matrimonio, vel reliquis Eccleſiaſticis Sacramentis aliter ſentire, aut docere non metuunt, quam ſacroſancta Romana Eccleſia prædicat, & obſervat: & generaliter quoſcunque eadem Rom. Eccl. vel ſinguli Epiſcopi per diœceſes ſuas cum conſilio Clericorum, vel Clerici ipſi, ſede vacante, cum conſilio (ſi oportuerit) vicinorum Epiſcopor. hæreticos judicaverint, vinculo perpetui anathematis innodamus: [*& inf.* 2] Præſenti *b* nihilominus ordinatione ſancimus, ut quicunque manifeſte fuerint *c* in hæreſi deprehenſi, ſi Clericus eſt, vel cujuslibet religionis obumbratione fuſcatus, totius Eccleſiaſtici ordinis prærogativa nudetur, & ſic omni officio, & beneficio ſpoliatus Eccleſiaſtico ſecularis relinquatur arbitrio poteſtatis, animadverſione debita puniendus: niſi continuo poſt deprehenſionem erroris ad fidei catholicæ unitatem ſponte recurrere, & errorem ſuum ad arbitrium Epiſcopi regionis publice conſenſerit abjurare, & ſatisfactionem congruam exhibere. Laicus autem, niſi (prout dictum eſt) abjurata hæreſi, & ſatisfactione exhibita confeſtim ad fidem confugerit orthodoxam, ſecularis Judicis arbitrio relinquatur, debitam recepturus pro qualitate facinoris ultionem: [*& infra.*]

Qui vero inventi fuerint *d* ſola ſuſpicione notabiles, niſi ad arbitrium Epiſcopi juxta conſiderationem ſuſpicionis, qualitatemque perſonæ propriam innocentiam congrua purgatione monſtraverint, ſimili ſententiæ ſubjacebunt. Illos quoque, qui poſt abjurationem erroris, vel poſtquam ſe (ut diximus) proprii antiſtitis examinatione purgaverint, deprehenſi fuerint in abjuratam hæreſim recidiſſe, ſeculari judicio ſine ulla penitus audientia decernimus relinquendos: [*& infra.* 3] Statuimus inſuper, ut Comites, Barones, Rectores, & Conſules civitatum, & aliorum locorum juxta commonitionem Epiſcoporum, præſtito corporaliter juramento promittant, quod fideliter, & efficaciter, cum ab eis fuerint requiſiti, Eccleſiam contra hæreticos, & eorum complices adjuvabunt bona fide juxta officium, & poſſe ſuum. Si vero id obſervare noluerint, honore, quem obtinent, ſpolientur, & ad alios nullatenus aſſumantur, eis nihilominus excommunicatione ligandis, & terris ipſorum interdicto Eccleſiæ ſupponendis. Civitas autem, quæ his inſtitutis duxerit reſiſtendum, vel contra commonitionem Epiſcopi punire neglexerit reſiſtentes, aliarum careat commercio civitatum, & Epiſcopali ſe noverit dignitate privandam: (*& inf.* 4) Si qui vero fuerint *e*, qui a lege diœceſanæ juriſdictionis exempti, ſoli ſubjaceant ſedis Apoſt. poteſtati, nihilominus in his, quæ ſunt contra hæreticos inſtituta, Epiſcoporum ſubeant judicium, & eis in hac parte tanquam a ſede Apoſt. delegatis (non obſtantibus libertatis ſuæ privilegiis) obſequantur.

(1 *Diverſarum hæreſum pravitatem, quæ in pleriſque mundi partibus modernis cœpit temporibus pullulare, vigor debet Eccleſiaſticus excitari, cum nimirum Imperialis fortitudinis ſuffragante potentia, & hæreticorum protervitas in pravis falſitatibus, ſive*

a C. 48. *in Conciliis Latinis, & in Synodo Carthag. c.* 84. *apud Theodorum Balſam. & C.* 2 *eod. tit. in* 1. *comp.* b *prætulerit.* c *ejus.* d C. 5. *eod. tit. in* 1. *comp. & poſt Conc. Lat. ſub Alex* III. *p.* 49. *c.* 20. e *Later. ſub Alex.* III. *c.* 27. & C. 6. *eod. tit. in* 1. *comp.* f *Vid. notata l.* 1. *C. de ſumm. trin. & in authen. Credentes. & in l. Arriani. C. eod.*

a C. 11 *eod. tit. in* 1. *comp.* b *Vide Eymer. in Direct. Inquiſ.* 3. *part. q.* 91. c *In vulgatis ita: fuerit in hæreſi deprehenſus, ſed in antiq. C. ut eſt impreſſum.* d *Hic* §. *ut plurimum deſideratur in manuſc. Cod. uſque ad illa verba: Illos quoque.* e *Vide Eymer. in Director. Inquiſ. p.* 3. *q.* 26. *& ſeq.*

Digitized by Google

ſive conatibus elidatur, & catholicæ ſimplicitatis veritas in Eccleſia ſancta reſplendeus, eam utique demonſtret ab omni exactione falſorum dogmatum expiatam. Ideoque nos filii noſtri chariſſimi F. illuſtris Romanor. Imp. ſemper Auguſt. præſentia pariter, & vigore ſuffulti de communi F. n. conſilio, necnon & aliorum Patriarcharum, & Archiepiſcopor. multorumque Principum, qui de diverſis mundi partibus convenerunt, contra ipſos hæreticos, quibus diverſa vocabula diverſarum indidit profeſſio falſitatum, præſentis decreti ſanctione conſurgimus, & omnem hæreſim, quocunque nomine cenſeatur, per hujuſmodi conſtitutionis ſeriem auct. Apoſt. condemnamus. In primis ergo Catharos, & Patarinos, & eos, qui ſe humiliatos, vel pauperes de Lugdun. falſo nomine mentiuntur, Paſſaginos, Meſopinos, Arnaldiſtas perpetuo decernimus anathemati ſubjacere. Et quoniam nonnulli ſub ſpecie pietatis virtutem ejus, juxta quod ait Apoſtolus, denegantes auctoritatem ſibi vendicant prædicandi: cum idem Apoſtolus dicat: Quomodo prædicabunt, niſi mittantur? Omnes, qui vel prohibiti, vel non miſſi præter auct. ab Apoſt. ſed. vel Epiſcopo loci ſuſceptam publice, vel privatim prædicare præſumpſerunt, &)

(2 Receptores, & defenſores eorum, cunctoſque pariter, qui prædictis hæreticis ad fovendam in eis hæreſis pravitatem patrocinium præſtiterint aliquod, vel favorem ſeu Conſolati, vel credentes, ſeu Perfecti, ſive quibuſcunque ſuperſtitioſis nominibus nuncupentur, ſimili decernimus ſententiæ ſubjacere. Quia igitur peccatis exigentibus quandoque contingit, ut ſeveritas Eccleſiaſticæ diſciplinæ ab his, qui virtutem ejus non intelligunt, contemnatur.)

[3 Bonis damnatorum Clericorum Eccleſiis, quibus deſerviebant, ſecundum ſanctiones legitimas applicandis. Sane prædictam excommunicationis ſententiam, cui omnes hæreticos præcipimus ſubjacere, ab omnibus Patriarchis, Archiepiſc. Epiſcop. in præcipuis feſtivitatibus, & quoties ſolennitates habuerint, & occaſionem, aut gloriam Dei reprehenſione hæreticæ pravitatis decernimus nominari, auct. Apoſt. ſtatuentes, ut ſi quis de ordine Epiſcopor. in his negligens fuerit, vel deſidioſus inventus, per triennale ſpatium ab Epiſcopali habeatur dignitate, & adminiſtratione ſuſpenſus. Ad hæc de Epiſcopali conſilio, & ſuggeſtione culminis Imperialis, & Principum ejus adjecimus, ut quilibet Archiepiſcopus, vel Epiſcopus per ſe, vel per Archidiaconum ſuum, aut per alias idoneas perſonas, & honeſtas bis, vel ſemel in anno propriam parochiam, in qua fama fuerit hæreticos habitare, circumeant: & ibi tres, vel plures boni teſtimonii viros, vel etiam totam viciniam, ſi expedire videbitur, jurare compellat: quod ſi quis hæreticos ibidem ſciverit, vel aliquos occulta conventicula celebrantes, ſeu a communi converſatione fidelium, vita, & moribus diſſidentes, eos Epiſcopo, vel Archidiacono ſtudeat indicare: Epiſcopus autem, vel Archidiaconus ad præſentiam ſuam convocet accuſatos, qui niſi ſe ad eorum arbitrium juxta patriæ conſuetudinem ab objecto reatu purgaverint, vel ſi poſt purgationem exhibitam in priſtinam fuerint relapſi perfidiam, Epiſcoporum judicio puniantur. Si qui autem ex eis jurationem ſuperſtitione damnabili reſpuentes jurare forte noluerint, ex hoc ipſo hæretici judicentur, & pœnis, quæ prænominatæ ſunt, percellantur.)

[4 Omnes etiam fautores hæreticorum tanquam perpetua infamia condemnantes, ab advocatione, & teſtimonio, & aliis publicis officiis decernimus repellendos.]

CAP. X.

Bona hæreticorum confiſcantur, & in terris Eccleſiæ applicantur fiſco Eccleſiæ: in terris imperii Judicis ſecularis fiſco, & procedit, etiamſi catholicos habeant filios.

Innocentius III. (an. 1212.)

VErgentis a in ſenium ſeculi corruptelam: (& infra. 1) In terris vero temporali noſtræ juriſdictioni ſubjectis bona hæreticorum ſtatuimus publicari: & in aliis idem præcipimus fieri per poteſtates, & Principes ſeculares, quos ad id exequendum (ſi forte negligentes extiterint) per cenſ. Eccl. app. remota compelli volumus, & mandamus; ut nec ad eos, bona ulterius revertantur, niſi eis ad cor revertentibus, & abnegantibus hæreticorum conſortium, miſereri aliquis voluerit, ut temporalis ſaltem pœna corripiat, quem ſpiritualis non corrigit diſciplina. Cum enim ſecundum legitimas ſanctiones reis læſæ majeſtatis punitis capite bona confiſcentur eorum, filiis ſuis vita ſolummodo ex miſericordia conſervata: quanto magis qui aberrantes in fide Domini Dei filium Jeſum Chriſtum offendunt, a capite noſtro, quod eſt Chriſtus, Eccleſiaſtica debent diſtrictione præcidi, & bonis temporalibus ſpoliari: cum longe ſit gravius æternam, quam temporalem lædere majeſtatem.

Nec hujuſmodi ſeveritatis cenſuram orthodoxorum a exhæredatio filiorum, quaſi cujuſdam miſerationis prætextu debet ullatenus impedire, cum in multis caſibus (etiam ſecundum divinum judicium) filii pro patribus temporaliter puniantur, & juxta canonicas ſanctiones quandoque feratur ultio non ſolum in auctores b ſcelerum, ſed etiam in progeniem damnatorum.

[1 Non ſolum ſapimus elementa corrupta, ſed & digniſſima creaturarum ad imaginem, & ſimilitudinem conditæ creatoris, prælata privilegia dignitatis volucribus cœli, & beſtiis univerſæ terræ teſtatur; nec eo tantum quaſi jam deficiente defecit, ſed inficit, & inficitur ſcabra rubigine vetuſtatis: peccat enim ad extremum homo miſerrimus, & qui non potuit in ſui, & mundi creatione paradiſo perſiſtere, circa ſui, & orbis diſſolutionem degenerat, & pretii ſuæ redemptionis, circa finem ſeculorum oblitus, dum variis quæſtionum ſe nexibus ingerit, ſeipſum laqueis ſuæ fraudis innectit, & incidit in foveam, quam fecit. Ecce enim inimico homine meſſi dominicæ ſuperſeminante ſemen iniquum, ſegetes in zizania pullulant, vel potius polluuntur, triticum areſcit, & evaneſcit in paleas, in flore tinea, & vulpes in fructu demoliri vineam dominicam moliuntur. Nova ſiquidem ſub Novo Teſtamento, Achor progenies, de ſpoliis Jerico regulam auream, palliolum, quod fuerat Abyron, Dathan, & Chore, ſoboleſque deteſtata, novis thuribulis fermentatum thymiama novis voluit altaribus adolere: dum nox nocti indicat ſcientiam, dum cæcus præbet cæco ducatum, dum hæreſes pullulant; & quoniam divinæ reddit hæreditatis expertem, ſuæ conſtituit hæreticus hæreſis, & damnationis hæredem. Hi ſunt cauponés, qui aquam vino commiſcent, & virus draconis in aureo calice Babylonis propinant: habentes (ſecundum Apoſtolum) ſpeciem pietatis, virtutem autem ejus penitus abnegantes. Licet autem contra vulpes hujuſmodi parvulas, ſpecies quidem habentes diverſas, ſed caudas adinvicem colligatas, quia de vanitate conveniunt in idipſum, diverſa prædeceſſorum noſtrorum temporibus emanaverunt inſtituta: nondum tamen adeo peſtis potuit mortificari mortifera, quin ſicut cancer amplius ſerperet in occulto, & jam in aperto ſuæ virus iniquitatis effundat, dum palliata ſpecie religionis & multos decipit ſimplices, & quoſdam ſeducit aſtutos, factus magiſter erroris, qui non fuerat diſcipulus veritatis. Ne autem nos, qui licet circa horam undecimam inter operarios vineæ Domini Sabaoth ſumus a patrefamilias Evangelico deputati, & quibus ex officio paſtorali ſunt oves Chriſti commiſſæ, nec capere vulpes demolientes vineam Domini, nec arcere lupos ab ovibus videamur, & ob hoc merito vocari poſſimus canes muti, non valentes latrare, ac perdamus cum malis agricolis, & mercenario comparemur. Contra defenſores, receptatores, fautores, & credentes hæreticorum aliquid ſeverius duximus ſtatuendum

a Habetur integra l. 2. regiſtri Innoc. III. epiſt. 1. & Cap. 1. eod. tit. in 3. compil.

a Vid. Paul. Grillandum tract. de hæret. q. 4. Jul. Clarum lib. 5. ſent. recept. §. hæreſis. verſic. & ſcias quod. b actores.

Digitized by Google

dum: ut qui per ſe ad viam rectitudinis revocari non poſſunt, in ſuis ſaltem defenſoribus, receptatoribus, & fautoribus, ac etiam credentibus, confundantur: & cum ſe viderint ab omnibus evitari, reconciliari deſiderent omnium unitati. De communi ergo f. n. c. aſſenſu quoque Archiepiſcoporum, Epiſcoporum, apud ſedem Apoſt. exiſtentium diſtrictius inhibemus, ne quis hæreticos receptare, vel defenſare quolibet modo audeat, aut ipſis favere, aut credere quoquo modo præſumat: præſenti decreto firmiter ſtatuentes, ut ſi quis aliquid eorum facere forte præſumpſerit, niſi primo, ſecundove commonitus a ſuo ſuper hoc curaverit præſumptione ceſſare, ipſe jure ſit factus infamis, nec ad publica officia, vel concilia civitatum, nec ad eligendos aliquos ad hujuſmodi, nec ad teſtimonium admittantur. Sint etiam inteſtabiles, nec ad hæreditatis ſucceſſionem accedant. Nullus præterea ipſis teneatur in quocunque negotio reſpondere: quod ſi forſan Judex extiterit, ejus ſententia nullam obtineat firmitatem, nec cauſæ aliquæ ad ejus audientiam perferantur. Si fuerit advocatus, ejus patrocinium nullatenus admittatur. Si tabellio, inſtrumenta confecta per ipſum nullius ſint penitus momenti, ſed cum auctore damnato damnentur. In ſimilibus etiam idem præcipimus obſervari. Si vero Clericus fuerit, ab omni officio & beneficio deponatur, ut in quo major eſt culpa, gravior exerceatur vindicta. Si quis autem tales, poſtquam ab Eccleſia fuerint denotati, vel ſeparati, contempſerit evitare, anathematis ſe noverit ſententiam incurriſſe.]

CAP. XI.

Advocati, vel Notarii hæreticis, vel eorum defenſoribus faventes, aut ſub eis litigantibus patrocinantes, & pro eis inſtrumenta ſcribentes, infames ſunt, & ab illo officio ſuſpenſi.

Idem. (*an.* 1212. *Romæ.*)

SI adverſus *a* nos terra conſurgeret: (*& infra.* 1) Quia plus timeri ſolet, quod ſpecialiter injungitur, quam quod generaliter imperatur: vobis Advocatis, & Scriniariis firmiter inhibemus, ne hæreticis, credentibus, fautoribus, vel defenſoribus eorundem in aliquo præſtetis auxilium, conſilium vel favorem: nec eis in cauſis, vel in factis, vel aliquibus litigantibus ſub eorum examine veſtrum patrocinium præbeatis, & pro ipſis publica inſtrumenta, vel ſcripta facere nullatenus attentetis.

Quod ſi contra præſumpſeritis, ab officio veſtro ſuſpenſos perpetuæ vos decernimus infamiæ ſubjacere.

[1 *Licet autem a nobis, & prædeceſſoribus noſtris, contra hæreticos multa ſint edita & ſtatuta, ne habeatis aliquam excuſationem in peccatis, quaſi antiquorum fueritis obliti mandatorum, &c.*]

CAP. XII.

Laici non prædicent, nec occulta conventicula faciant, nec Sacerdotes reprehendant.

Idem *univerſis Chriſti fidelibus, tam in urbe Meten, quam in ejus diœceſi conſtitutis.*

(*an.* 1212. *Romæ*)

CUm ex *b* injuncto: [*& inf.* 1] Licet autem deſiderium intelligendi divinas Scripturas, & ſecundum eas ſtudium adhortandi, reprehendendum non ſit, ſed potius commendandum: in eo tamen apparent quidam Laici merito arguendi, quod occulta conventicula celebrant, officium prædicationis Chriſti ſibi uſurpant, Sacerdotum ſimplicitatem eludunt, & eorum conſortium aſpernantur, qui talibus non inhærent. Deus enim lux vera *c*, quæ omnem hominem venientem in hunc mundum illuminat, in tantum odit opera tenebrarum, ut Apoſtolos ſuos in mundum univerſum prædicaturos Evangelium omni creaturæ miſſurus, eis præcepit aperte dicens *a*: *Quod dico vobis in tenebris, dicite in lumine* b: *& quod in aure auditis, prædicate ſuper tecta.* [*& infr.* 2] Sicut enim multa ſunt membra corporis, omnia vero non eundem actum habent *c*: ita multi ſunt ordines in Eccleſia, ſed non omnes idem habent officium *d*: quia ſecundum Apoſtolum, *alios Dominus dedit Apoſtolos, alios Prophetas, alios autem Doctores, &c.* Cum igitur Doctorum ordo ſit quaſi præcipuus in Eccleſia, non debet ſibi quiſquam indifferenter prædicationis officium uſurpare. Nam ſecundum Apoſtolum *e*: *Quomodo prædicabunt, niſi mittantur?* Et veritas ipſa præcepit Apoſtolis *f*: *Rogate Dominum meſſis, ut mittat operarios in meſſem ſuam.* Quod ſi forte quis argute reſpondeat, quia tales inviſibiliter mittuntur a Deo, etſi non viſibiliter mittantur ab homine, cum inviſibilis miſſio multo ſit dignior, quam viſibilis, & divina longe eſt melior, quam humana: poteſt rationabiliter reſponderi, quod cum interior illa miſſio ſit occulta, non ſufficit cuiquam nude tantum aſſerere, quod ipſe ſit miſſus a Deo, cum hoc quilibet hæreticus aſſeveret: ſed oportet, quod aſtruat illam inviſibilem miſſionem per operationem miraculi, vel ſcripturæ teſtimonium ſpeciale. Unde *g* cum Dominus vellet mittere Moyſen in Ægyptum ad filios Iſrael, ut crederent ei, quod mitteretur ab ipſo, dedit ei ſignum, ut converteret virgam in colubrum, & virgam iterum reformaret. Joannes quoque *h* Baptiſta ſpeciale ſuæ miſſionis teſtimonium protulit de ſcriptura, dicens: *Ego vox clamantis in deſerto, dirigite viam Domino*, ſicut ait Eſaias *i* Propheta: [*& infra.* 3] Licet autem ſcientia ſit valde neceſſaria Sacerdotibus ad doctrinam, quia juxta verbum Propheticum *k*: *Labia Sacerdotis cuſtodiunt ſcientiam, & legem exquirunt ex ore ejus*: non eſt tamen ſimplicibus Sacerdotibus etiam Scholaſticis detrahendum, cum in eis Sacerdotale officium debeat honorari: propter quod Dominus in lege præcepit *l*: *Diis non detrahes*: Sacerdotes intelligens, qui propter excellentiam ordinis, & officii dignitatem, Deorum nomine nuncupantur: [*& infra.* 4]

Nec quiſquam ſuæ præſumptionis audaciam illo defendat exemplo, quod aſina *m* legitur reprehendiſſe Prophetam: vel quod Dominus *n* ait: *Quis ex vobis arguet me de peccato?* Cum aliud ſit fratrem in ſe peccantem occulte corripere, (quod quiſque tenetur efficere ſecundum regulam Evangelicam, in quo caſu ſane poteſt intelligi, quod Balaam fuit correptus ab aſina:) & aliud eſt Patrem *p* ſuum delinquentem reprehendere manifeſte: quod utique nulli licet, ſecundum Evangelicam veritatem *q*: *nam qui etiam dicit fratri, fatue, reus erit gehennæ ignis.* Rurſus aliud eſt, quod Prælatus ſponte de ſua confiſus innocentia, ſubditorum ſe accuſationi ſupponit, (in quo caſu præmiſſum Domini verbum debet intelligi) & aliud eſt, quod ſubditus non tam animo reprehendendi, quam detrahendi exurgit temerarius in Prælatum, cum ei potius incumbat neceſſitas obſequendi. Quod ſi forte neceſſitas poſtularet *r*, ut Sacerdos tanquam inutilis, & indignus a cura gregis debeat removeri, agendum eſt ordinate apud Epiſcopum, ad cujus officium tam inſtitutio, quam deſtitutio Sacerdotum noſcitur pertinere.

[5 *Nobis*

---

a *Cap.* 2. *eod. tit. in* 3. *compil.* b *Extat integra lib.* 2. *regiſtri Innoc. III. c.* 3. *eod. tit. in* 3. *compil.* c *Joan.* 1.

a *Matth.* 10. b *in luce, al. in lucem.* c 1. *Corinth.* 12. d *Epheſ.* 3. e *Roman.* 10. f *Matth.* 9. *Luc.* 10. g *Exod.* 7. h *Joan.* 1. i *Eſa.* 40. *Matth.* 3. k *Malach.* 2. l *Exod.* 22. *Joan.* 10. m *Num.* 22. n *Joan.* 8. o *vide B. Th.* 2. 2. *q.* 33. *art.* 2. *& ſeq.* p *al. fratrem, in pleriſque Gregorianis exemplaribus, in aliis, & regiſtro legitur, patrem.* q *Matth.* 5. r *poſtularit.*

[1 *Nobis Apoſtolatus officio, ſumus ſecundum Apoſtolum ſapientibus, & inſipientibus debitores: pro univerſorum ſalute nos oportet eſſe ſolicitos, ut & malos retrahamus a vitiis, & bonos in virtutibus foveamus. Tunc autem opus eſt diſcretione majori, cum vitia ſub ſpecie virtutum occulte ſubintrant, & angelus Sathanæ ſe in angelum lucis ſimulat, & transformat. Sane ſignificavit nobis venerabilis frater noſter Epiſcopus Meten. per literas ſuas, quod tam in urbe Metenſ. quam in diœceſ. Laicorum, & mulierum multitudo non modica, tracta quodammodo deſiderio Scripturarum, Evangelia, epiſtolas Pauli, Pſalterium, moralia Job, & plures alios libros ſibi fecit in Gallico ſermone converti: translationi hujuſmodi adeo libenter, utinam autem, & tam prudenter intendens, ut ſecretis conventionibus talia inter ſe Laici & mulieres eructare præſumant, & ſibi invicem prædicare: qui etiam eorum aſpernantur conſortium, qui ſe talibus non immiſcent, & a ſe reputant alienos, qui aures & animos talibus non apponunt. Quos cum aliqui parochialium Sacerdotum ſuper his corripere voluiſſent, ipſi eis in faciem reſtiterunt, conantes rationes inducere de ſcripturis, quod non ab his debent prohiberi. Quidam etiam ex eis ſimplicitatem Sacerdotum ſuorum faſtidiunt, & cum ipſis per eos verbum ſalutis proponitur, ſe melius habere in libris ſuis, & prudentius ſe poſſe id eloqui ſubmurmurant in occulto.*]

[2 *Per hoc manifeſte denuncians, quod Evangelica prædicatio non in occultis conventiculis, ſicut hæretici faciunt, ſed in Eccleſiis juxta morem catholicum eſt publice proponenda. Nam juxta teſtimonium veritatis, omnis, qui male agit, odit lucem, & ad lucem non venit, ne ejus opera arguantur: Qui autem facit veritatem, venit ad lucem, ut manifeſtentur opera ejus, quia in Deo ſunt facta. Propter quod cum Pontifex interrogaſſet Jeſum de diſcipulis ſuis, & de doctrina ejus, reſpondit: Ego palam locutus ſum mundo, ego ſemper docebam in ſynagoga, & in templo, quo omnes Judæi conveniunt, & in occulto locutus ſum nihil. Porro ſi quis objiciat, quod ſecundum præceptum Dominicum, non ſit ſanctum dandum canibus, neq; margaritæ mittendæ ſunt ante porcos: cum & ipſe Chriſtus non omnibus quidem, ſed ſolis Apoſtolis dixerit: vobis datum eſt noſſe myſterium regni Dei, cæteris autem in parabolis: intelligat canes, & porcos, non eos, qui gaudenter accipiunt, & margaritas libenter accipiunt, ſed illos, qui ſanctum dilacerant, & margaritas contemnunt: quales ſunt qui Evangelica verba, & Eccleſiaſtica ſacramenta, non ut Catholici venerantur, ſed abominantur potius, ut hæretici oblatrantes ſemper & blaſphemantes, quos Paulus Apoſtolus poſt primam, & ſecundam admonitionem docet eſſe vitandos. Arcana vero fidei ſacramenta, non ſunt paſſim omnibus exponenda, cum non paſſim ab omnibus poſſint intelligi: ſed eis tantum, qui ea fideliter poſſunt concipere intellectu: propter quod ſimplicioribus inquit Apoſtolus, quaſi parvulis in Chriſto, lac potum dedi vobis, non eſcam. Majorum enim eſt ſolidus cibus, ſicut aliis ipſe dicebat: Sapientiam loquimur inter perfectos, inter vos autem nihil judicavi me ſcire, niſi Jeſum Chriſtum, & hunc crucifixum. Tanta eſt enim divinæ Scripturæ profunditas, ut non ſolum ſimplices & illiterati, ſed etiam prudentes & docti non plene ſufficiant ad illius intelligentiam indagandam. Propter quod dicit Scriptura, quia multi defecerunt ſcrutantes ſcrutinio. Unde recte fuit olim in lege divina ſtatutum, ut beſtia, quæ montem tetigerit, lapidetur: ne videlicet ſimplex aliquis, & indoctus præſumat ad ſubtilitatem ſacræ Scripturæ pertingere. Scriptum eſt enim: Altiora te ne quæſieris, propter quod dicit Apoſtolus: Non plus ſapere, quam oportet ſapere, ſed ſapere ad ſobrietatem.*]

[3 *Non eſt ergo credendum ei, qui dicit ſe miſſum a Deo, cum ſit miſſus ab homine, niſi de ſe ſpeciale proferat teſtimonium de ſcripturis, & ejuſdem miraculum operetur. Nam de his, qui miſſi leguntur a Deo, Evangeliſta teſtatur, quod ipſi profecti prædicaverunt ubique Domino cooperante, & ſermonem confirmante ſequentibus ſignis.*]

[4 *Juxta quod alibi dicit de ſervo nolente apud dominum remanere, ut dominus afferat eum Diis: cum enim juxta verbum Apoſtoli, ſervus ſuo domino ſtet aut cadat, profecto Sacerdos ab Epiſcopo, cujus correctioni eſt ſubjectus, debet in manſuetudinis ſpiritu caſtigari, non autem a populo, cujus eſt correctioni præpoſitus, in ſpiritu ſuperbiæ reprehendi: cum juxta verbum Dominicum pater & mater non debeat maledici, ſed potius honorari, quod de ſpirituali patre multo fortius debet intelligi, quam carnali.*].

CAP. XIII.

Excommunicati ſunt omnes hæretici, quibuſcunque nominibus nominentur. h. d. uſque ad §. Damnati.

Idem a in Concilio generali. (*an.* 1216. *Romæ.*)

I. EXcommunicamus itaque, & anathematizamus omnem hæreſim, extollentem ſe adverſus hanc ſanctam, orthodoxam, & catholicam fidem, quam ſuperius expoſuimus: condemnantes hæreticos univerſos, quibuſcunque nominibus b cenſeantur, facies quidem diverſas habentes, ſed caudas ad invicem colligatas, quia de vanitate conveniunt in idipſum.

Damnati de hæreſi, per ſecularem Judicem puniuntur, & bona Laicorum hæreticorum confiſcantur, & Clericorum bona applicantur Eccleſiis, ubi beneficiati erant. h. d. uſque ad §. Qui autem. Abbas Siculus.

§. 1. Damnati c vero præſentibus ſecularibus Poteſtatibus, aut eorum Ballivis relinquantur animadverſione debita puniendi, Clericis prius a ſuis ordinibus degradatis, ita quod bona hujuſmodi damnatorum, ſi Laici fuerint, confiſcentur: ſi vero Clerici, applicentur Eccleſiis, a quibus ſtipendia receperunt. d

Si ſuſpectus de hæreſi ſe non purgat, ad arbitrium ſuperioris excommunicatur: & exiſtens per annum in excommunicatione, ut hæreticus damnatur. h. d. uſque ad §. Moneantur. Abbas Sic.

§. 2. Qui autem inventi fuerint ſola ſuſpicione notabiles, niſi juxta conſiderationem ſuſpicionis, qualitatemque perſonæ, propriam innocentiam congrua purgatione monſtraverint, anathematis gladio feriantur, & uſque ad ſatisfactionem condignam ab omnibus evitentur, ita quod ſi per annum in excommunicatione perſtiterint, extunc velut hæretici condemnentur.

Poteſtates ſeculares perpetuæ, vel temporales jurare tenentur univerſos hæreticos ab Eccleſia damnatos pro viribus exterminare: & temporalis dominus non purgans terram ſuam hæreticis, excommunicatur: & ſi perſtiterit in excommunicatione per annum, nunciatur Papæ, qui fideles ejus a juramento abſolvet, & ejus terram fidelibus exponet, ſalvo jure principalis domini, niſi & ipſe ſit in culpa. h. d. uſque ad §. Catholici. Abbas Siculus.

§. 3. Moneantur autem & inducantur, & ſi neceſſe fuerit, per cenſ. Eccleſiaſt. compellantur ſeculares e Poteſtates, quibuſcunque fungantur officiis, ut ſicut reputari cupiunt, & haberi fideles, ita pro defenſione fidei præſtent publice juramentum, quod de terris ſuæ juriſdictioni ſubjectis univerſos hæreticos ab Eccleſia denotatos, bona fide pro viribus exterminare ſtudebunt, ita quod amodo quandocunque quis fuerit in Poteſtatem, ſive f perpetuam ſive temporalem aſſumptus, hoc teneatur Capitulum juramento firmare. Si vero dominus temporalis requiſitus, & monitus ab Eccleſia, ſuam terram purgare neglexerit ab hæretica fœditate, per Metropolitanum, & cæteros comprovinciales Epiſcopos excommunicationis vinculo innodetur: & ſi ſatisfacere contempſerit, intra annum ſignificetur hoc ſummo Pontifici, ut extunc ipſe vaſallos ab ejus fidelitate denunciet abſolutos, &

S s terram

a *Scilicet Innoc. III. in Conc. gener. Later. c.* 3. *& Cap.* 2. *eod. tit. in* 4. *comp.* b *Quæ ſit eorum pœna, vide in l.* 1. *C. de ſum. Trinit. & in auth. credentes. & in l. Arriani. C. de hæret.* c *Eymericus in Direct. Inquiſitor.* 3. *p. q.* 102. *& q.* 112. d *percepturi.* e *ſeculi.* f *In Concil. ita: ſive ſpiritualem, ſive temporalem, &c. quaſi non ſolum principes ſeculares, ſed etiam Eccleſiaſtici, quos per poteſtatem ſpiritualem poſſumus intelligere, hoc teneantur præſtare juramentum.*

Digitized by Google

terram exponet Catholicis occupandam, qui eam exterminatis hæreticis abſque ulla contradictione poſſideant, & in fidei puritate conſervent, ſalvo jure domini *a* principalis, dummodo ſuper hoc ipſe nullum præſtet obſtaculum, nec aliquod impedimentum opponat: eadem nihilominus lege ſervata circa eos, qui non habent dominos principales.

Cruce ſignati ad exterminationem hæreticorum, gaudent privilegio conceſſo cruce ſignatis in ſubſidium terræ ſanctæ. h. d. uſque ad §. Credentes. Abbas.

§. 4. Catholici vero, qui crucis aſſumpto charactere ad hæreticorum exterminium ſe accinxerint, illa gaudeant indulgentia, illoque ſancto privilegio ſint muniti, quæ accedentibus in terræ ſanctæ ſubſidium conceduntur.

Ibi ponitur pœna credentium, receptatorum, & defendentium hæreticos: primo Laicorum: ſecundo Clericorum: uſque ad §. Quia Abbas.

§. 5. Credentes *b* præterea, receptatores, defenſores, & fautores hæreticorum, excommunicationi decernimus ſubjacere, firmiter ſtatuentes, ut poſtquam quis *c* talium fuerit excommunicatione notatus, ſi ſatisfacere contempſerit intra annum, extunc ipſo jure ſit factus infamis, nec ad publica officia ſeu conſilia, nec ad eligendos aliquos ad hujuſmodi, nec ad teſtimonium admittatur: ſit etiam inteſtabilis, ut nec teſtandi liberam habeat facultatem, nec ad hæreditatis ſucceſſionem accedat. Nullus præterea ipſi ſuper quocunque negotio, ſed ipſe aliis reſpondere cogatur. Quod ſi forte judex extiterit, ejus ſententia nullam obtineat firmitatem, nec cauſæ aliquæ ad ejus audientiam perferantur. Si fuerit Advocatus, nullatenus ejus patrocinium admittatur: ſi Tabellio, inſtrumenta *d* confecta per ipſum nullius ſint momenti, ſed cum auctore *e* damnato damnentur. Et in ſimilibus idem præcipimus obſervari. Si vero Clericus fuerit, ab omni officio, & beneficio deponatur: ut in quo major eſt culpa, gravior exerceatur vindicta. Si qui autem tales, poſtquam ab Eccleſia fuerint denotati, evitare contempſerint, excommunicationis ſententia uſque ad ſatisfactionem idoneam percellantur. Sane Clerici non exhibeant hujuſmodi peſtilentibus Eccleſiaſtica ſacramenta, nec eos Chriſtianæ præſumant tradere ſepulturæ, nec eleemoſynas, aut oblationes eorum percipiant: alioquin ſuo priventur officio, ad quod nunquam reſtituantur abſque indulto ſedis Apoſtolicæ ſpeciali: ſimiliter quilibet regulares, quibus etiam hoc infligatur, ut eorum privilegia in illa diœceſi non ſerventur, in qua tales exceſſus præſumpſerint perpetrare.

Nullus debet ſibi officium prædicandi aſſumere, niſi ſuper hoc ſibi a jure, vel a ſede Apoſt. vel a diœceſano Epiſcopo licentia concedatur: alias excommunicatur: & niſi reſipuerit, alia pœna imponitur. h. d. uſque ad §. Adjicimus. Abbas.

§. 6. Quia *f* vero nonnulli ſub ſpecie pietatis, virtutem ejus (juxta quod Apoſtolus ait) abnegantes, auctoritatem ſibi vendicant prædicandi, cum idem *g* Apoſtolus dicat: *Quomodo prædicabunt, niſi mittantur?* omnes, qui prohibiti vel non miſſi, præter auctoritatem ab Apoſtol. ſede, vel Catholico Epiſcopo loci ſuſceptam, publice, vel privatim prædicationis officium uſurpare præſumpſerint, excommunicationis vinculo innodentur: & niſi quam citius *h* reſipuerint, alia competenti pœna plectantur *i*.

Archiepiſcopi, & Epiſcopi inferiorum ſuorum provincias, & diœceſes ſuſpectas habentes de hæreſi, ſaltem ſemel in anno per ſe, vel per alias idoneos viſitent: qui etiam debent, ſi hoc expedire videbitur, exigere juramentum ab illis de vicinia ad revelandos hæreticos, & occulta conventicula celebrantes, quos revelatos, relapſos canonice puniunt: & renitentes jurare, ut hæretici condemnentur. h. d. uſque ad §. Volumus. Abbas.

§. 7. Adjicimus inſuper, ut quilibet Archiepiſcopus, vel Epiſcopus, per ſe, aut per Archidiaconum ſuum, aut alias honeſtas idoneaſque perſonas, bis, aut ſaltem ſemel in anno, propriam parochiam, in qua fama fuerit hæreticos habitare, circumeat: & ibi tres aut plures boni teſtimonii viros, vel etiam (ſi expedire videbitur) totam viciniam jurare compellat, quod *a* ſi quos ibidem hæreticos ſciverit, vel aliquos occulta conventicula celebrantes, ſeu a communi converſatione fidelium vita & moribus diſſidentes, eos Epiſcopo ſtudeat indicare. Ipſe autem Epiſcopus ad præſentiam ſuam convocet accuſatos, qui niſi ſe ab objecto reatu purgaverint, vel ſi poſt purgationem exhibitam in priſtinam fuerint relapſi perfidiam, canonice puniantur. Si qui vero ex eis juramenti religionem obſtinatione damnabili reſpuentes, jurare forte noluerint, ex hoc ipſo tanquam hæretici reputentur.

Epiſcopus negligens in hæreſi perſequenda, a dignitate Epiſcopali eſt removendus, & alius idoneus eſt ſubrogandus. h. d. uſque ad finem Abbas Siculus.

§. 8. Volumus *b* igitur & mandamus, & in virtute obedientiæ diſtricte præcipimus, ut ad hæc efficaciter exequenda Epiſcopi per diœceſes ſuas diligenter invigilent, ſi canonicam velint *c* effugere ultionem. Si quis enim Epiſcopus ſuper expurgando de ſua diœceſi hæreticæ pravitatis fermento negligens fuerit, vel remiſſus, cum id certis indiciis apparuerit, ab Epiſcopali officio deponatur, & in locum ipſius alter ſubſtituatur idoneus, qui velit & poſſit hæreticam confundere pravitatem.

C A P. XIV.

Laici cujuſcunq. profeſſionis ſint, prædicare non debent.

Gregorius IX. *Archiepiſcopo Mediolanen.* [*an.* 1235.]

SIcut in uno *d* corpore: (*& inf.*) Cum igitur nonnulli Laici prædicare præſumant, & verendum nimis exiſtat, ne vitia ſub ſpecie virtutum occulte ſubintrent: nos attendentes, quod Doctorum ordo eſt in Eccleſia Dei quaſi præcipuus: mandamus, quatenus, cum alios Dominus Apoſtolos dederit, alios Prophetas, alios vero Doctores, interdicas Laicis univerſis, cujuſcunque ordinis cenſeantur, uſurpare officium prædicandi.

C A P. XV.

Hoc cap. uſque ad §. Si qui autem, habetur in c. excommunicamus, ſupr. eod. tit. in princ. unde ſumma & declara prout ibi fuit dictum.

Idem.

II. EXcommunicamus *e*, & anathematizamus univerſos hæreticos, Catharos, Patarenos, pauperes de Lugduno, Paſſaginos, Joſepinos, Arnaldiſtas, Speroniſtas, & alios quibuſcunque nominibus cenſeantur, facies quidem habentes diverſas, ſed caudas ad invicem colligatas, quia de vanitate conveniunt in idipſum. Damnati vero per Eccleſiam, ſeculari judicio relinquantur, animadverſione debita puniendi: Clericis prius a ſuis ordinibus degradatis.

Si in hæreſi deprehenſi, noluut redire ad fidem, detrudendi ſunt in perpetuo carcere ad pœnitentiam peragendam: & credentes erroribus hæreticorum, hæretici ſunt. h. d.

Si

a *Domiuii.* b *Eymericus in Directorio Inquiſ. p.* 2. *q.* 50. 51, 52, & 53, *Archidiaconus in c. quicunque de hær. l.* 6. c *quilibet.* d *al. eius inſtrumenta confecta, &c.* e *al. actore.* f *Vide Trid. Conc. ſeſſ.* 5. *de reform. c.* 12. & *ſeſſ.* 24. *de reform. cap.* 4. *adde citatos in c. ſeq.* g 2. *Timoth.* 3. *Roman.* 10. h *quantocius.* i *plectantur.*

a *In Concil. & in vetuſtiorib. Gregorii codic. quod ſi quis ibidem hæreticos.* b *Vide Conrad. Brunum, l.* 6. *de hær. c.* 2. c *volunt, al. voluerint.* d *Vide Simancam cath. inſt. tit. de prædicatorib. adde quæ dixi l.* 1. *comm. in Direct. ſchol.* 8. e *Vide Petrum Godefr. in auth. Gazaros. C. de hæret.*

Digitized by Google

§. 1. Si qui autem de prædictis, poſtquam fuerint deprehenſi, cedire noluerint ad agendam condignam pœnitentiam, in perpetuo carcere detrudantur: credentes autem eorum erroribus, hæreticos ſimiliter judicamus.

CAP. XVI.

Liberantur ab omni obligatione, qui hæreticis tenebantur adſtricti.

Idem. (*an.* 1235. *Romæ*.)

ABſolutos *a* ſe noverint a debito fidelitatis hominii, & totius obſequii, quicunque lapſis manifeſte in hæreſim aliquo pacto, quacunque firmitate vallato, tenebantur adſtricti.

TITULUS VIII.
DE SCHISMATICIS, ET *b* ORDINATIS AB EIS.

CAP. I.

Irritæ ſunt ordinationes, beneficiorum collationes, & Eccleſiaſticarum rerum alienationes per Schiſmaticos factæ, & a dignitate, & ordine ſuſpenduntur, qui Schiſma tenere jurant.

Ex Concilio Lateranenſi. (*an.* 1102.)

QUod a prædeceſſore *c* noſtro: (*& inf.* 1) Ordinationes ab Octaviano, & Guidone hæreſiarchis factas, & ab Ordinatis ab eis, irritas eſſe cenſemus: adjicientes, ut qui dignitates Eccleſiaſticas, ſeu beneficia per dictos Schiſmaticos acceperint, careant impetratis. Alienationes quoque, quæ per eoſdem Schiſmaticos, ſeu per Laicos factæ ſunt de rebus Eccleſiaſticis, omni careant firmitate, & ad Eccleſias ſine omni onere revertantur. Si quis autem contraire præſumpſerit, excommunicationi ſe noverit ſubjacere. Illos vero, qui ſponte juramentum de tenendo ſchiſmate præſtiterint, a ſacris ordinibus, & dignitatibus decernimus manere ſuſpenſos.

[1 *Fel. mem. pp. Innocentio eſt, innovanter.*]

CAP. II.

Ordinatus a Schiſmatico, ab officio eſt repellendus, niſi probet ſecum diſpenſatum per habentem poteſtatem.

Innocentius III. *Biſuntin. Archiepiſcopo.* [*an.* 1213.]

FRaternitati *d* tuæ: (*& inf.* 1) Priorem, quem a Schiſmatico aſſeris ordinatum, ab officio poteris repellere incunctanter, niſi legitime probaverit ſecum fuiſſe miſericorditer diſpenſatum, & ab ea perſona, quæ ſuper hoc poteſtatem habuerit diſpenſandi.

TITULUS IX.
DE APOSTATIS, ET REITERANTIBUS BAPTISMA.

CAP. I.

Clericus, qui dimiſſo habitu & tonſura immiſcet ſe enormitatibus, perdit privilegium canonis: ſi quis ſuadente: unde eum deprehendentes non incidunt in canonem, ſcil. excommunicationem.

Alexander III. [*an.* 1180.]

PRæterea *e* Clerici, qui relicto ordine Clericali, & habitu ſuo, in apoſtaſia tanquam Laici converſantur, ſi in criminibus comprehenſi teneantur, per cenſ. Eccleſ. non præcipimus liberari.

CAP. II.

Si crimen Acolythi, qui rebaptizanti præbuit miniſterium, eſt occultum, promoveri poteſt: ſi publicum, non, niſi cum eo religionem intrante diſpenſetur.

Idem *Abbati S. Genovefæ* (*an.* 1180. *Romæ*.)

EX literarum *b* tuarum tenore perpendimus, quod quidam ægritudine longa confectus, inſano ſortilegarum mulierum credens conſilio, ut ſanaretur, per iterationem fecit injuriam baptiſmatis ſacramento: (*& infra.* 1) Quia ergo tua nos duxit prudent. conſulendos, qualiter puniri debeat Acolythus, quem minor ætas, & intentio fraternæ ſalutis excuſare videtur *b*: Diſcret. tuæ præſentibus literis reſpond. quod ad ſuperiores ordines promoveri, (ſi publicum eſt, quod proponitur) non valebit, niſi ad religionem tranſire voluerit, ut favore religionis ipſius circa eum valeat diſpenſari. Si vero occultum eſt, promoveri poterit, & exceſſum ſuum dignis pœnitentiæ fructibus expiare.

[1 *Aſtitit huic autem ſacrilegio adoleſcens quidam bonæ ut videtur indolis, Acolithus, frater carnalis illius, in quo baptiſmus aſſeritur iteratus, qui miniſterium in reſpondendo exhibuit Presbytero baptizanti, & cooperator extitit rei nefandæ.*]

CAP. III.

Infamatus de Apoſtaſia compellitur ſe purgare.

Innocentius III. (*an.* 1210.)

TUæ *e* Fraternitati: (*& infra.*) Super ſecundo articulo inquiſitioni tuæ duximus reſpondendum, quod Clerici, qui ſunt de apoſtaſiæ crimine infamati, qui videlicet abjecerunt habitum Clericalem, non ſunt in ſæculari habitu tolerandi, ſed per diſtrictionem Eccleſiaſticam coercendi, donec deficiente probatione ad infamiam abolendam purgationem canonicam curaverint exhibere.

CAP. IV.

Baptizati, alterius ſectæ vel fidei ritus dimittere compelluntur.

Idem *d in Concilio generali.* [*an.* 1216.]

QUidam (ſicut accepimus) qui ad ſacri undam baptiſmatis voluntarii *e* acceſſerunt, veterem hominem omnino non exuunt, ut novo perfectius induantur: cum prioris ritus reliquias retinentes, Chriſtianæ religionis decorem tali commixtione confundant. Cum autem maledictus ſit homo, qui terram *f* duabus viis ingreditur, & indui veſte non debeat lino *g* lanaque contexta: Statuimus ut per Prælatos Eccleſiarum talis obſervantia veteris ritus omnimode compeſcatur, ut quos Chriſtianæ religioni liberæ voluntatis arbitrium obtulit, ſalutiferæ coactionis neceſſitas in ejus obſervatione conſervet: cum minus malum exiſtat viam Domini *h* non agnoſcere, quam poſt agnitam retroire.

CAP. V.

Apoſtatæ incarcerari, & affligi poſſunt, ut habitum reaſſumant.

Honorius III. *Archiepiſcopo Turonen.*
[*an* 1224.]

A Nobis *i* expetiit tua Fratern. edoceri, quid de Apoſtatis ſit agendum, cum *x* in cuſtodia detinentur, qui minis, vel blanditiis nullatenus poſſunt induci, ut abjectum habitum reaſſumant.

Ad quod tibi breviter reſpond. quod tales (ſi volueris) poteris *l* ſub gravi cuſtodia carcerare, ita quod ſolummodo vita ſibi miſera reſervetur, donec a ſuæ præſumptionis nequitia reſipiſcant.

CAP. VI.

Monachus in apoſtaſia ordinatus, non poteſt ſine diſpenſatione Papæ in ſuſcepto ordine miniſtrare.

Idem *Archiepiſcopo Lugdun.* m (*an.* 1224.)

Ss 2 Con-

---

a *Vid. B. Thom.* 2. 2. *q.* 12. *art.* 2. *& Alphonſum Caſtr.* l. 2. *de juſt. hær. pun. c.* 7. *& Simancam Cath. inſt. tit.* 46. *de pœnit.* b *Hæc verba*, & ordinatis ab eis, *deſunt in omnib. manuſcr.* c C. 2. *eod. tit. in* 1. *comp.* d C. *un. eod. tit. in* 3. *comp. vid. Bernard. Diaz. in pract. crim. can. c.* 4. *& ſeq.* e C. 2. *eod. tit. in* 1. *comp. & poſt Conc. Later. p.* 26. *c.* 16.

a C. 3. *eod. tit. in* 1. *comp. & poſt poſt Conc. Lat. part.* 26. *c.* 1. b *videntur.* c C. *un. eod. tit. in* 3. *comp.* d *Idem ſcilicet Innocent. III. in Concil. gen. c.* 70. e *voluntario.* f *Eccleſ. c.* 3. g *Exod. c.* 22. h 2. *Petr.* 2. i *vide Hoſt. in ſumma tit. de apoſtatis.* §. *qualiter puniantur. & Bernard. Diaz. in pract. crim. can.* 104. x *qui.* l *potes.* m *al. Lunden.*

Digitized by Google

CONſultationi *a* tuæ breviter reſpondemus, quod Monachus aliquem ſacrum ordinem in apoſtaſia recipiens, quantumlibet ſuo fuerit reconciliatus Abbati, & receperit pœnitentiam, abſque diſpenſatione Rom. Pontificis miniſtrare non poterit in ordine ſic ſuſcepto.

TITULUS X.
DE HIS, QUI FILIOS OCCIDERUNT.
CAP. I.

Mulier occidens ſponte filium, debet perpetuo in monaſterio pœnitere, ſi tamen timetur de incontinentia, datur, vel ſaltem non denegatur ſibi licentia nubendi.

Alexander III. *Tornacen. Epiſcopo.* (*an.* 1180.)

VEniens *b* ad nos M. mulier lacrymabili nobis confeſſione monſtravit, quod cum de quodam filium genuiſſet, & ille ſibi ſæpe turgido vultu improperaſſet, quod filius ejus non eſſet, ipſa iraeundiæ calore ducta, eundem filium interfecit: [*& inf.* 1] Mandamus, quatenus eam labores inducere, ut ad aliquod monaſterium tranſeat, in quo peccata ſua perpetua pœnitentia deploret. Si autem (repugnante carnis fragilitate) ad hoc induci noluerit, ei licentiam in Domino nubendi tribuas: quia tutius nobis videtur, ut in Domino nubat uni ſoli, quam inhoneſte multos admittat.

[1 *Quo comperto Comes Flandrenſis, eam totam terram uſque ad ſeptentrium abjurare coepit, niſi de noſtra licentia remanerct. Cumque ſe noſtro conſpectui præſentaſſet, & quod enim crucem accepiſſet Hieroſolymam profecturo nobis aſſertione ſua propoſuit, & nos tam, quia in partibus illis præſentia ſua non poſſit eſſe utilis, ſed damnoſa, a Hieroſolymitano itinere revocantes, ipſam f. t. duximus remittendam: præſentium tibi auct.*]

CAP. II.

Mulier occidens filium, propter hoc a viro ſeparari non debet, ſed alia pœnitentia ſibi imponitur.

Lucius III. *Pariſien. Epiſcopo.* (*an.* 1181.)

INtelleximus *c*, quod M. mulier filiam parvam furore accenſa diabolico jugulavit: propter quod Dominus terræ maritum ejus, & ipſam compulit abjurare. Quia vero illam alios habere filios intimaſti: mandamus, quatenus ita ſuper hoc provideas, quod ſui ſceleris pœnam luat, & ſaluti ejus, ac filiorum per tuam providentiam conſulatur: & non obſtante juramento, quod a viro di ctus dominus proponitur extorſiſſe, eam (ſicut expedire videris) eidem viro reſtituas, ita quod filios ſuos libere poſſit, & pacifice gubernare.

CAP. III.

Se ſummat, ponens pœnitentiam parentum, circa quos pueri reperiuntur oppreſſi.

Idem.

DE infantibus *d* autem, qui mortui reperiuntur cum patre & matre, & non apparet, utrum a patre, vel a matre oppreſſi ſint ipſi, vel ſuffocati, vel propria morte defuncti, non debent inde ſecuri eſſe parentes, nec (etiam) ſine pœna: ſed tamen conſideratio debet eſſe pietatis, ubi non voluntas, ſed eventus, mortis cauſa fuerit, ſi autem eos *e* non latet, ipſos interfectores eſſe, ſcire debent ſe graviter deliquiſſe. Quidam autem pœnitentiam trium annorum judicant eſſe debere, quorum unum peragant in pane & aqua.

a *Vide præ aliis Henricum Boich. & Hoſtien. præcedenti c. ricatum.* b *Cap.* 1. *eod. tit. in* 1. *compil. & poſt Conc. Lat. ſub Alex. III. p.* 50. *c.* 12. *vid. Hoſt. hic in ſumma.* c *Cap.* 2. *eod. tit. in* 1. *comp. & poſt Conc. Lat. p.* 50. *c.* 25. d *Cap. un. eod. tit. in* 2. *compil.* e *Vox,* eos, *deeſt in quibuſdam exemplaribus.*

TITULUS XI.
DE INFANTIBUS *a*, ET LANGUIDIS EXPOSITIS.
CAP. UN.

Infans expoſitus a patre, vel alio eo conſentiente, vel exactum habente, hoc ipſo a patria poteſtate liberatur. Idem in ſervo, & liberto, qui ob prædictam cauſam liberantur a dominica poteſtate. Et idem juris eſt in prædictis languidis cujuſcunque ætatis ſit expoſitis, vel ſi eis alimenta denegantur: hi tamen, qui prædictis alimenta præſtiterint, nullum jus in eis acquirunt.

Gregorius IX. (*an.* 1236.)

SI a patre, ſive ab alio, ſciente ipſo, aut ratum habente (relegato pietatis officio) infans expoſitus extitit, hoc ipſo a poteſtate fuit patria liberatur. Nam *b* & hoc eſu in ingenuitatem libertus, & ſervus in libertatem eripitur, quod & de prædictis cujuſcunque ætatis languidis, ſi expoſiti fuerint, vel ſi alicui eorum alimenta impie denegari contigerit, eſt dicendum. Sane qui hos ſuſcipiunt, non poſſunt propter hoc in eorum perſonis jus aliquod vendicare.

TITULUS XII.
DE HOMICIDIO VOLUNTARIO, VEL CASUALI.
CAP. I.

Homicida incorrigibilis debet deponi, & tradi curiæ ſeculari, ut moriatur.

In Exodo. *d*

SI quis per induſtriam *e* occiderit proximum ſuum, & per inſidias, ab altari meo evelles eum, ut moriatur.

CAP. II.

Ponit pœnitentiam occidentis latronem, cum ſe poterat aliter liberare: ſi vero aliter liberare ſe non poterat, non tenetur agere pœnitentiam, niſi ad cautelam.

Ex Pœnitentiali Romano.

INterfeciſti furem aut latronem, ubi comprehendi poterat abſque occiſione: quia ad imaginem Dei creatus eſt, 40. dies non intres Eccleſiam, & lanea veſte indutus, ab eſcis, & potibus, qui interdicti ſunt, & a thoro, gladio, & equitatu, per illos ſupradictos dies abſtineas. In tertia autem & quinta feria, & Sabbatho, aliquo genere leguminum, vel oleribus, pomis, & parvis piſciculis, cum mediocri cervifia utere temperate. Si autem ſine odii meditatione, te tuaque liberando, hujuſmodi diaboli membra interfeciſti (ſecundum indulgentiam dico, propter imaginem Dei) ſi aliquid jejunare volueris, bonum eſt tibi; & eleemoſynam fac largiter. Si Presbyter eadem *f* fecerit, non deponatur: tamen quamdiu vivit *g*, pœnitentiam agat.

CAP. III.

Non occiditur fur diurnus ſine culpa, ſed nocturnus ſic.

Auguſtinus *ſuper Exodo.*

SI perfodiens *h* inventus fuerit fur, & percuſſus mortuus fuerit, non eſt illi homicidium imputandum. Si autem oriatur Sol ſuper eum, reus erit. Intelligitur ergo non pertinere ad eum homicidium, ſi fur nocturnus occidatur: ſi autem diurnus fuerit, ad homicidium pertinere. Hoc eſt enim quod ait: ſi oriatur Sol ſuper eum, &c. quia poterat diſcernere, quod ad furandum, non ad occidendum veniſſet: & ideo non debet occidi. Hoc

a *In Cod. Barb. de infantibus languidis, vel expoſitis.* b *In Cod. Barb. Nam etiam in hoc caſu, &c.* c *Vid. Conc. Trid ſeſſ.* 14. *de reform. c.* 7. d *Exod.* 21. e *Cap.* 1. *eod. tit. in* 1. *compil. præter Ant. Butr. & alios, vide Guid. Pap. deciſ.* 521. *incipit in Camera.* f *vid. Bernard. Dioz. in pract. crim. can. c.* 88. g *vivat.* h *Cap.* 5. *eod. tit. in* 1. *comp.*

Digitized by Google

Hoc etiam in antiquis legibus ſeculsribus (quibus iſte ſt antiquior) invenitur , impune ſcilicet occidi nocturnum furem quoquo modo: diurnom autem, ſi ſe telo defende rit: jam enim plus eſt, quam fur.

CAP. IV.

Sub generali pollicitatione, ſeu promiſſione, etiam jurata, non venit illicitum.

Hieronymus. a

CUm juramento b pollicitus eſt Herodes ſaltatrici dare quodcunque poſtulaſſet ab eo , ſi ob jusjurandum feciſſe ſe dicat, ſi partis matriſva interitum poſtulaſſet, facturus eſſet, an non? quod ergo in ſuis repudiaturus fuit, contsmnere dsbuit in Propheta.

CAP. V.

Homicida eſt , qui facit, vel dat ſortilegia, vel venena ſterilitatis .

Ex Concillo Guarmacien. c

SI aliquis cauſa axplsndæ libidinis, vel odii mcditatione, homini, aut muliari aliqnid fecerit, vel ad potandum dedsrit, ut non poſſit generare , aut concipers , vel naſci ſoboles, ut homicida teneatur. d

CAP. VI.

In pœnitentia imponenda Judex debet attendere circumſtantias, ex quibus augetur, vel minuitur delictum. h. d. uſque ad §. Illi autsm .

Alexander III. *Exonien.* e *Epiſcopo .* (*an*, 1180.)

SIcut f dignum e (*& inf.* s) Sane cum vir diſcretus exiſtas, plsnius noſti , quod in exceſſibus ſingulorum , non ſolum quantitas & qualitas delicti, ſed ætss, ſcientia , ſexus, atque conditio delinquentis ſunt attendenda : & non ſolum ſecundum prædicta, ſed ſecundum locum & tempus, quo delictum committitur, unicuique pœnitentia debet indici : cum idem axceſſus magis ſit in uno, quam in alio puniendus .

[1 *Eſt & omni rationi conſentaneum, graves , & difficiles quæſtiones ad examen Apoſtolicæ ſedis deferri : ita etiam ex miniſterio nobis ſolicitudinis imminet eaſdem quæſtiones ut nobis Deus dederit ſolvere, & ſingulis a nobis conſilium poſtulantibus reſpondere : ut providentia Rom. Eccleſiæ , quæ ubique terrarum Domino diſponente obtinet principatum , quæſtiones ſolvantur , & removeatur ambiguitas de cordibus ſingulorum . Licet autem ſuper quæſtionibus , quas nobis tua diſcretio ſolvendas direxit , te non dubitemus providum, & circumſpectum exiſtere: cogimur tamen ex ſuſceptæ ſervitutis miniſterio juxta diſcretionem , & providentiam noſtram tibi exinde reſpondere .*]

Socians homicidam animo occidendi , licet non apponat manum , ſi tamen ex ſua cauſa mors ſecuta eſt , tenetur fere pari pœna cum homicida. Hoc dicit uſque ad § illi atiam. Abbas Sic.

§. 1. Illi autem g, qui animo occidendi , feriendi , aut capiendi illum ſanctum , & reverendum virum quondam Cantuar. Archiep. citra manuum injectionem ſe fatentur veniſſe, ſi de illa captione mors ejus ſecuta fuiſſet , pari pœnitentia , vel fere pari exiſtarent puniendi.

Qui ſociat homicidam tantum animo prohibendi, ne impediatur , tenetur paulo minori pœna . h. d uſque ad §. qui vero .

§. 2. Illi etiam, qui non ut ferirent, ſed ut percuſſoribus opem ferrent, ſi forte per aliorum violentiam impedirentur, paulo minori debent pœna mulctari : quia cum ſcriptum ſit : *Qui potuit hominem liberare a morte , & non liberavit, eum occidit :* conſtat ab homicidii reatu immunes non eſſe, qui occiſoribus opem contra alios præſtare venerunt : nec caret ſcrupulo ſocietatis occultæ, qui manifeſto facinori a deſinit obviare .

Incitans alium ad homicidium , mitius punitur quam homicida : ſecus autem , ſi incitavit ad certum homicidium : nam eo ſecuto, tenetur ut homicida . h. d. uſque ad §. Hi quoque .

§. 3. Qui vero ſe aſſerunt animum Regis inflammaſſe ad odium , unde homicidium fuit ſecutum ; dure & aſpere , ſed non ita ſevere ſunt puniendi , niſi forte Regem ipſum ad illud homicidium ſuis ſuggeſtionibus provocaſſent .

Cuſtodientes ſarcinas occidentium , ſcientes eos eſſe ſicarios , non ſunt immunes a pœna homicidii . hoc dicit uſque ad §. Eos inſupec. Abbas .

§ 4. Hi quoque non ſunt h a culpa liberi , nea a pœna debent eſſe immunes , qui licet fuerint illius machinationis ignari , tamen eis , quos ſicarios eſſe ſciebant , in ſarcinis cuſtodiendis miniſterium præbuerunt .

Occupans bona occiſi , non per hoc tenetur de homicidio : & non ſufficit occupanti , quod eroget illa pauperibus , cum potest reſtituere eis , quorum conſtat fuiſſe . hoc dicit uſqua ad §. Illis præterea . Abbas .

§. 5. Eos inſuper, qui dicuntur illius ſancti viri, & ſuorum poſt mortem ejus ſpolia occupaſſe , ſi nihil aliud in tanto facinore commiſerunt , a pœna mortis ejus arbitramur eſſe immunes : ſed quæ occuparant , eis, quorum fuerunt, tenentur in integrum reſtituere, ſi habent in facultatibus unde poſſint ea reddera : & ipſis ex hoc moderata eſt pœnitentia injungenda : quia licet quædam ex his, quæ occupaverunt , fateantur ſe pauperibus erogaſſe , non tamen aliena, cum ipſa potuiſſent eis, quorum fuerint a , reſtituere, debuerunt pauperibus erogare .

Participantes interfectoribus in excommunicatione , diverſimode puniuntur , juxta modum participationis . h. dicit uſque ad §. Clericos . Abbas .

§. 6. Illis præterea , qui ſola excommunicatorum participatione ſe reos eſſe cognoſcunt, conſiderata temporis mora, quo in eadem nequitia perdurarunt, & inquiſito, ſi eis timore, vel affectione communicaverint ſcienter , vel ignorantes, eſt pœnitentia indicenda .

In iſto §. uſque ad fin. ponitur pœnitentia Clericorum præſtantium prædictæ morti auxilium , conſilium , vel favorem . hoc dicit Abbas Siculus .

§. 7. Clericos autem d , quos conſtat armatos interfuiſſe tanto facinori, & illos, qui conſilium dederunt , ut ſanctus e vir caperetur , perpetuo non ſolum ab altaris miniſterio deponendos cenſemus , ſed etiam quod in Eccleſiis nullo unquam tempore lectiones legant , vel reſponſoria in choro ſeparatim cantent : ſed in Pſalmis apud Deum de commiſſo ſatagant veniam impetrare : inſuper in diſtricto clauſtro Monachorum , vel Canonicorum regularium (ſi fieri poteſt) ſunt recludendi, ita quod uſque ad ſeptennium, vel quinquennium debeant ab Eccleſiarum introitu coerceri .

CAP. VII.

Homicidium caſuale imputatur ei , qui dabat operam rei licitæ , ſi non adhibuit diligentiam , quam debuit .

Idem . (*an.* 1180.)

PResbyterum f, qui quendam puerum intuitu diſciplinæ percuſſit in capite , cum poſt paucos dies expiraſſet , tam ab omni altaris miniſterio debes perpetuo removere , quam ab officio Sacerdotali deponere , ſi ex ipſa percuſſione interiit , vel aliam infirmitatem incurrerit , de qua noſcitur expiraſſe .

CAP.

a *Super Matthæum , c. 14. refert Burch. l. 12. decret. cap. 16. Ivo p. 12. c. 73.* b *Cap. 6. eod. tit. in 1. comp.* c *Guarnacien. ſed Burch. l. 17. decr. c. 57. tribuit Conc. Vorm. c. 30. habetur cap. 13. eod. tit. in 1. compil.* d *tenetur .* e *Exonen.* f *Cap. 7. eod. tit. in 1. comp. & poſt Conc. Lat. ſub Alex. III. p. 35. cap. 1.* g *Ut ſequentia apertius intelligantur, obſervandum eſt Thomam Cantuarien. Archiepiſc. circa annum 1171. ſub Alexand. III. crudeliter occiſum .*

a *Hic in pleriſque Cod. adeſt dictio,* non : *quam abeſſe oportere & ſententia hujus loci, & vetera indicant exemplaria .* b *fuerunt .* c *fuerunt .* d *Vid. Bernard Diaz. in pract. crimin. can. cap. 88.* e *dictus .* f *Cap. 8. eod. tit. in 1. compil . & poſt Conc. Lat. part. 26. c. 7.*

CAP. VIII.

Homicidium caſuale imputatur ei, qui dabat operam rei illicitæ, vel etiam licitæ, ſecundum alium intellectum, ſi non adhibuit omnem diligentiam, quam debuit.

Idem *Conſentinen. Archiepiſcopo*. (*an.* 1180.)

CONtinebatur a in literis tuis, quod cum Diaconus præſentium lator, & quidam alii Clerici a vineis Eccleſiæ opere conſummato redirent, levandi laboris gratia, quendam ludum imitati viatorum, baculos ſuos ſtudebant jacere in directum, & alter alterius ſuſtem ferire: cujus ludi ſolet eſſe conditio, ut qui alterius baculum percuteret, quaſi victor pro equo alio uteretur: ſed præfati Clerici equitandi licentia non utentes, ſola erant jactione b contenti. Quidam autem Laicus, cum baculum ejuſdem Diaconi percuſſiſſet, incautus in eum equitaturus inſiliit: & ſic ac falce illius Diaconi, qua erat accinctus, mortale vulnus accepit, de quo poſt dies octo expiravit. Ideoque mandamus, quatenus eundem Diaconum c ſine licentia Romani Pontificis ad ſuperiorem gradum non aſcendere, vel in Diaconatus officio nullo unquam tempore miniſtrare permittas, ſed eum diſpenſative miniſtrare in Subdiaconatus officio patiaris.

CAP. IX.

Homicidium caſuale non imputatur ei, qui non fuit in culpa.

Idem *Exonien. Epiſcopo*. (*an.* 1180.)

LAtor d præſentium P. Clericus nobis propoſuit, quod cum quadam die caſu cum quodam Clerico luderet, contigit, quod ille projecit iſtum ad terram: cujus cultellus, quem ad latus ſuum habebat, in alterum incidit, & fortuito caſu occubuit vulneratus. Ideoque mandamus, quatenus ſi ita res ſe habuit, & alia juſta cauſa non impedit, prædictum P. libere permittas ad ſacros ordines promoveri.

CAP. X.

Is, *ex cujus opere illicita ſequitur homicidium, irregularis efficitur.*

Idem *Abbati S. Benedicti de Vebia*. e (*an.* 1180.)

SUſcepimus f literas tuas, per quas cognovimus, quod cum lator præſentium in cuſtodia cujuſdam domus cum altero fratre maneret, ingredientes de nocte quidam latrones ad eos, turpiter ipſos in perſonis affligere, & denudare veſtimentis propriis præſumpſerunt: in quos iſti reſumptis viribus inſurgentes, ligaverunt illos, & detinere uſque ad notitiam capituli voluerunt. Cum autem iſte rem ad tuam audientiam perlaturus, ligatos eos in fratris ſui cuſtodia dimiſiſſet, & fures ſe ſolvere niterentur, frater illos (ne ipſe ab eis interimeretur) occidit. Verum g quoniam expediebat potius poſt tunicam relinquere pallium, & rerum ſuſtinere jacturam, quam pro conſervandis vilibus rebus, & tranſitoriis tam acriter in alios exardeſcere, abſtineat iſte humiliter ab altaris miniſterio, & uterque peccatum ſuum ad arbitrium tuum ſtudeat expiare: conſtat enim eos contra manſuetudinem Eccleſiaſticam ex utriuſque ope interemptos.

CAP. XI.

Dans cauſam homicidio irregularis eſt.

Idem *Lucen. Epiſcopo*. (*an.* 1180.)

DE cætero h noveris, quod Diaconus, qui homicidio cauſam dediſſe videtur, non videtur ad Sacerdotium promovendus.

a *Cap.* 9. *eod. tit. in* 1. *compil. & poſt Conc. Later. ſub Alex. III. p.* 26. *c.* 32. b *jactatione* c *Diaconem, in antiq.* d C. 10. *eod. tit. in* 1. *compil.* e *Vebria*. *al. Nebia*. f *Cap.* 11. *eod. tit. in* 1. *comp. & poſt Conc. Later. p.* 50. *cap.* 27. g *Ex hoc §. colligitur aperte, non licere Clericis occidere latrones pro rebus conſervandis. vide Jaſ. in l. ut vim. ff. de juſt. & jur.* h C. 12. *eod. tit. in* 1. *compil.*

CAP. XII.

Homicidium caſuale imputatur ei, qui dedit operam rei licitæ, ſi non adhibuit diligentiam, quam debuit.

Clemens III. (*an.* 1190.)

AD audientiam a Apoſtolatus noſtri pervenit, quod cum quidam Presbyter volens corrigere quendam de familia ſua, cingulo, quo cingi ſolebat, ipſum verberare tentaret, contigit, quod cultellus de vagina, quæ cingulo adhærebat, elapſus, eum in dorſo aliquantulum vulneravit: poſtmodum vero cum ille vulneratus aliquamdiu vixiſſet, & convaluiſſet a vulnere, alia b graviori (ut dicitur) infirmitate percuſſus, viam eſt univerſæ carnis ingreſſus. Quia vero utrum occaſione vulneris deceſſiſſet, dubium habetur: tuæ diſcretioni duximus reſpondendum, quod cum in dubiis ſemitam debeamus eligere tutiorem, te convenit injungere Presbytero memorato, ut in ſacris ordinibus non miniſtret, & eidem injuncta pœnitentia congruenti, ſibi poteris concedere, ut minoribus ordinibus ſit contentus. Si vero ille ex alia infirmitate obierit, poterit (ſicut erat ſolitus) divina officia miniſtrare.

CAP. XIII.

Homicidium caſuale non imputatur ei, qui dedit operam rei licitæ, nec fuit in culpa.

Innocentius III. *Epiſcopo* c *Lingon.* (*an.* 1213.)

DIlectus filius A. d Capellanus propoſuit, quod cum quadam corporis moleſtia gravaretur, ut comedendi appetitum aliquantulum excitaret, equum, quem nutriebat, aſcendit: qui cum bene non pareret habenis, ſed præter ſeſſoris arbitrium ſaltibus laſciviret, ipſe [ut ejus refrenaret impetum] freno vim intulit, equumque calcaribus ſtimulavit: cumque fracto freno equus proprio arbitrio relictus curreret feſtinanter, quædam mulier veniens ex obliquo infantulum bajulans obviavit: in quam equus irruens [procul abjecto ſeſſore] puerum prædictum oppreſſit. Ideoque mandamus, quatenus ſi eſt ita, cum idem Capellanus nec voluntate, nec actu homicidium perpetravit, nec dedit operam illicitæ rei, non impedias, quo minus divina poſſit officia celebrare.

CAP. XIV.

Summatur ut ſupr. cap. prox.

Idem *Meten.* e *Epiſcopo* (*an.* 1213.)

I. EX literis f tuæ Fraternitatis accepimus, quod cum H. Presbyter fœnum vellet de curru deponere, perticam ſuperius alligatam projecit in terram: & cum fœno inſiſteret deponendo, quidam puerum quendam juxta currum reperit ſemivivum, in quo præter modicum livoris in fronte nihil inveniri potuit læſionis. Nos autem ab eodem quæſivimus Sacerdote, ſi priuſquam jaceret perticam, circumſpexiſſet ſollicite, an aliquis eſſet circa currum: qui quod diligenter circumſpexit g, aſſeruit, ſed, quod vidiſſet aliquem, denegavit. Ad te igitur remittentes eundem, mandamus, quatenus ſi res ita ſe habet, niſi circa eundem grave ſcandalum ſit exortum, vel tanta laboret infamia, quod deficiente accuſatore oporteat eidem canonicam purgationem indici, ipſum libere permittas exequi officium Sacerdotis.

CAP. XV.

Summatur etiam ut ſup. eod. cap. dilectus.

Idem *Biſuntinen. Archiepiſcopo*. (*an.* 1213.)

II. EX literis h tuæ Fraternitatis accepimus, quod quidam Monachus ad deponendam de campanili campanam ſubſerviens, quia quoddam lignum corruit ipſo movente, quendam puerum oppreſſit, & occidit.

Quo

a C. 1. *eod. tit. in* 1. *comp.* b *Dictio, alia, deeſt in antiquioribus exemplaribus, & in vet. comp.* c *Lugonenſ. al. Lugdunen* d C. 1. *eod. tit. in* 1. *comp.* e *Meten. al. Aneten.* f C. 2. *eod. tit. in* 3. *comp.* g *circumſpexiſſet*. h C. 3. *eod. tit. in* 3. *comp.*

Digitized by Google

Quocirca mandamus, quatenus ſi Monachus ipſe rem neceſſariam agebat, & utilem, & in loco, per quem aliquem tranſire non crederet, vel ibidem exiſtere, vel etiam illuc de conſuetudine venire, quando lignum moviſſe dignoſcitur, ſatis poterit, præſertim in monaſterio, ad altiores ordines promoveri.

CAP. XVI.

Summatus ut ſup. eod. cap. dilectus.

Idem *Epiſcopo Paduano*. (*an.* 1213.)

I. SIgnificaſti nobis *a*, quod cum F. Clericus equitaret, equus, cui inſidebat, tam ſe, quam ipſum projecit in aquam: unde Clericus ipſum graviter calcaribus ſtimulavit: equus vero cum exiſteret bucca durus, præter voluntatem ſeſſoris raptus in curſum, quandam *b* mulierem, quam obviam habuit, ex improviſo pedibus interfecit. Cumque nos ab eodem Clerico feciſſemus inquiri, utrum equi vitium prius ſciviſſet, illud aſſeruit ſe ignoraſſe. Ideoque mandamus, quatenus ſi ita eſt, ad cautelam injungas eidem pœnitentiam competentem: qua peracta non impedias, quo minus in ſuſceptis miniſtret ordinibus, & ad majores valeat promoveri.

CAP. XVII.

Non cenſetur homicida is, quo prohibente, & cauſam non dante, a conſanguineis homicidium committitur.

Idem.

PEtrus Diaconus *c* & Monachus ſancti Joannis de Puna, ſua nobis inſinuatione monſtravit, quod cum ipſum quondam in ſeculari habitu in Eccleſia de Rigelo *d* beneficium obtinentem, Abbas illius Eccleſiæ eodem beneficio ſpoliaſſet: cognati, & amici ejus irati plurimum, & commoti, nocte quadam in domo Diaconi convenerunt, & cœna facta dicebant, quod vindictam volebant ſumere de Abbate: inhibiti autem expreſſe ab eodem Diacono, ne Abbatem occiderent, aut aliquid ſibi facerent, unde ordinis ſui diſcrimen incurrerent, & animæ detrimentum: nihilominus irruerunt in eum, & plagis impoſitis abierunt ſemivivo relicto, qui poſt dies aliquot *e* expiravit: (*& inf.* 1) Quocirca mandamus, quatenus ſi præmiſſæ noveris veritate ſubnixa, ſæpedicto Diacono, non ſolum in Diaconatus officio miniſtrare, ſed etiam ad ordinem Presbyteratus aſcendere (ſi aliud canonicum non obſtiterit) liberam concedas auctoritate Apoſtolica facultatem, præſertim ſi ſuper hoc non fuerit reſperſus infamia: cum ei non debeat imputari, quod contra prohibitionem ejus expreſſam, eo cauſam vel occaſionem non dante, auſu ſacrilego fuit ab ipſius conſanguineis attentatum.

[*Ab illo autem tempore uſque hodie prædictus Diaconus, de hoc quod contigerat, triſtis effectus, ab adminiſtratione ceſſavit, & nondum expleto biennio, habitum induit Monachalem. Unde a nobis ſuppliciter petiit edoceri, utrum poſſit in officio Diaconi miniſtrare, & ſi hoc ei liceat, an poſſet promoveri ad majorem ordinem: licet autem, ſi præmiſſis veritas ſuffragatur, præfatus Diaconus ſuper Abbatis interitu non videretur eſſe culpabilis, quia tamen bonarum mentium eſt, ibi culpas agnoſcere, ubi culpa non eſt, quod ab adminiſtratione officii propria voluntate ſe ſuſpendit, vel habitum induit regularem, ſibi non ad peccatum adſcribimus, ſed ad meritum reputamus.*]

CAP. XVIII.

Irregularis cenſetur, qui alium lethaliter percuſſit, licet ab aliis fuerit extinctus: idem ſi apparet, an lethaliter, ſi etiam percuſſus ab aliis obiit, & non apparet ex cujus vulnere deceſſerit: idem eſt, ſi percuſſerit non lethaliter, ſi animum occidendi habuit, & ex aliorum vulneribus percuſſus expiravit. h. d. notabiliter Abbas.

Idem *Abbati S. Trinitatis de Metdemberg.* f (*an.* 1214.)

II. SIgnificaſti *a* nobis, quod cum quidam maleficus ingreſſus Eccleſiam Euchariſtiam cum altarium ornamentis, & libris Eccleſiaſticis extra Eccleſiam aſportaſſet, L. Presbyter Eccleſiæ Canonicus regularis præfatum iniquitatis filium foſſorio arrepto percuſſit: ſed ſi ad mortem fuit ictus hujuſmodi, tu & ipſe penitus ignoratis: quem parochiani Eccleſiæ videntes ornamenta Eccleſiæ aſportantem, arreptis gladiis, & fuſtibus in eodem loco protinus occiderunt: [*& inf.* 1] Nos in præmiſſo caſu credimus diſtinguendum, utrum conſtare poſſit, quod prælatus Sacerdos non inflixit *b* percuſſionem lethalem, de qua, ſi aliorum non fuiſſent vulnera ſubſecuta, percuſſus minime interiiſſet, & ſi percuſſor voluntatem non habuit occidendi, neque ipſius ſtudio, conſilio, vel mandato proceſſerint alii contra illum. Et quidem ſi hoc ita ſe habet (quod forſan ex eo poſſet oſtendi, ſi certa apparuiſſet percuſſio, ab eodem inflicta tam modica, & tam levis, in ea parte corporis, in qua quis de levi percuti non ſolet ad mortem, ut peritorum judicio Medicorum talis percuſſio aſſereretur non fuiſſe lethalis) cum de cæteris credendum ſit ipſi, qui non accuſatur, vel denunciatur ab aliquo, ſed per ſeipſum conſilium appetit ſalutare, poſt pœnitentiam ad cautelam injunctam, in Sacerdotali poterit officio miniſtrare, maxime religionis accedente favore, cum ſit Canonicus regularis, & ſine omni ſcandalo poſſit Sacerdotale officium celebrare. Quod ſi diſcerni non poſſit, ex cujus ictu *c* percuſſus interiit, in hoc dubio tanquam homicida debet haberi Sacerdos: & ſi forte homicida non ſit, a Sacerdotali officio abſtinere debet: cum in hoc caſu ceſſare ſit tutius, quam temere celebrare, pro eo, quod in altero nullum, in reliquo vero magnum periculum timeatur: (*& inf.* c) Si vero [quemadmodum perhibetur] Sacerdos iſte prius ab illo percuſſus ſacrilego, mox eum cum ligone in capite repercuſſit: quamvis vim vi repellere omnes leges, & omnia jura permittant: quia tamen id debet fieri cum moderamine inculpatæ tutelæ, non ad ſumendam vindictam, ſed ad injuriam propulſandam: non videtur idem Sacerdos a pœna homicidii penitus excuſari: tum ratione inſtrumenti, cum quo ipſe *d* percuſſit, quod cum grave ſit, non ſolet levem plagam inferre: tum ratione partis, in qua fuit ille percuſſus, in qua de modico ictu quis lethaliter ſolet lædi.

[1 *Præfatus vero L. de ſua ſalute præcogitans, evoluto anno ſub titulo confeſſionis tibi rei ordinem revelavit, pro qua nobis humiliter ſupplicaſti, ut cum eo miſericorditer agere dignaremur. Licet autem contineatur in canone, quod ſi quatuor homines, aut duo vel etiam plures contra unum hominem rixati fuerint, & ab his mortuus fuerit vulneratus, quicunque illorum illi plagam impoſuerit, homicida ſecundum inſtituta canonum judicetur: quod tamen in alio canone dicitur de Presbytero, qui Diaconum equitantem percuſſit, & ipſe cadens ex equo cervice fracta interiit: quod ſi non ad mortem percuſſus eſt incaute agente Presbytero, competens pœnitentia eſt indicenda, ita quod aliquanto tempore a Miſſarum ſolenniis denuo ad Sacerdotale officium revertatur. Quod ſi veraciter qualicunque percuſſione Presbyteri mortuus eſt Diaconus, nulla ratione more Sacerdotis permittendus eſt miniſtrare, etſi voluntatem non habuerit occidendi.*]

[2 *Utrum autem de his ſimile ſit ſentiendum, quorum unus, ſed quis, omnino neſcitur, homicidium perpetravit, ſi forſan ad ſacros ordines recipiendos præſentetur, utrum omnes ſint pariter reprehendendi, cum diſcerni non poſſit, qui debeant culpabiles judicari,*

a C. 4. *eod. tit. in* 3. *comp. vide etiam in* s. *dilectus ſup. eod. tit.* b *al. mulierem quandam obviam habuit, quam ex improviſo, &c. ſed lectio quam retinuimus, planior eſt.* c C. 1. *eod. tit. in* 4. *comp.* d *Rigulo.* e *aliquot.* f *Mald. al. Maldon. al. Malebrean.*

a *Cap.* 2. *eod. tit. in* 4. *comp. Covarruv. in Clem. ſi furioſus. de homicid. in* 2. *p. relect.* §. 2. *verſ. ſed primo hac eadem ratione. & Ant. Gomezius tom.* 3. *var. reſolut. de homicid. num.* 36. *Conc. Trid. ſeſſ.* 24. *de refor. c.* 7. b *inflixerit.* c *Vid. Jul. Clarum* 5. *ſent.* §. *homicidium. verſ. alia etiam eſt defenſio.* d *ipſum.*

cari, diligens inveſtigator advertat, quamvis hic caſus ſit ab illo valde diverſus.

CAP. XIX.

Religioſus chirurgiam exercens, ſi ex ea mors ſequitur, irregularis eſt, etiamſi ſit peritus & diligens, & hoc fecerit cauſa pietatis: ſed cum eo poſt ſatisfactionem miſericorditer diſpenſari poteſt. h. d. uſque ad §. Ad ultimum.

Idem. a (*an.* 1214.)

TUa nos b duxit Fraternitas conſulendos: [*& infra.*] Quæſiviſti, quid ſit de quodam Monacho ſentiendum, qui credens ſe quandam mulierem a gutturis tumore curare, ut chirurgicus cum ferro tumorem illum aperuit, & cum tumor aliquantulum reſediſſet, ipſe mulieri præcepit, ne ſe vento exponeret ullo modo, ne forte ventus ſubintrans gutturis apertionem, ſibi cauſam mortis inferret: ſed mulier (ajus mandato contempto) dum meſſas colligeret, vento ſe expoſuit incaute, & ſic per apertionem gutturis ſanguis multus effluxit, & mulier diem ultimum ſic finivit: utrum videlicet cum prædictus Monachus ſit Sacerdos, liceat ei Sacerdotale officium exercere? Nos igitur Fraternitati tuæ reſpond. quod licet ipſe Monachus multum c deliquerit officium alienum uſurpando, quod ſibi minime congruebat: ſi tamen cauſa pietatis, & non cupiditatis id egerit, & peritus arat in exercitio chirurgiæ, omnemque ſtuduit, quam debuit, diligentiam adhibere, non eſt ex eo, quod per culpam mulieris contra conſilium ajus accidit, adeo reprobandus, quod non poſt ſatisfactionem condignam cum eo miſericorditer agi poſſit, ut divina valeat celebrare: alioquin d interdicenda ait ei Sacerdotalis ordinis executio de rigore.

Qui Judici ſeculari dedit interſignia furis, a quo fuit vulneratus, irregularis non eſt, licet ille poſtmodum occidatur. Abbas Siculus.

§. 1. Ad ultimum fuit ex parte tua propoſitum, quod quidam Scholaris, metuens, ne latrones in hoſpitio ſuo eſſent, de ſtrato conſurgens, reperit ibi furem: qui non ſolum ipſum Scholarem proſtravit ad terram, ſed pene ad mortem vulneravit eundem: [*& infra.* 1] Mane itaque Scholares latronem quæſiverunt eundem, quem vulneratum inventum poteſtati Vincentiæ e tradiderunt: coram quo conſtanter negavit, quod præmiſſa minime perpetravit. Unde præfata Poteſtas ad eundem Scholarem nuncios deſtinavit, ut exponeret, ſi qua ſciret de fure prædicto, vel traderet interſignia *f*: qui cultrum, quem ipſi latroni abſtulerat, & ſotulares ab eodem in ipſius domo dimiſſos, quos abſtraxerat, ne pedum ſtrepitus audiretur, nunciis tradidit memoratis, ſuper eodem facto ſe nihil amplius intromittens. Poteſtas igitur receptis talibus interſigniis, latronem ipſum apparitoribus ſuis tradidit puniendum: qui ſibi amputaverunt virilia, & oculos eruerunt, latro vero ira & dolore commotus, nec potum ſumpſit, nec cibum, & ſic de medio eſt ſublatus. Unde per noſtrum oraculum poſtulas edoceri, utrum præfatus Scholaris ad ſacros valeat ordines promoveri? Nos igitur inquiſ. t. t. e. quod ſi præfatus Scholaris dignis meritis adjuvatur, propter præſcriptum eventum a ſuſceptione ſacrorum ordinum nullatenus eſt arcendus.

[1 *Scholaris vero provocatus ab illo, vim vi incontinenti repellens, extracto latroni gladio eundem ſervato juris moderamine repercuſſit, qui perterritus fugam quantocyus potuit arripere, maturavit.*]

CAP. XX.

Qui dat cauſam abortioni, homicida eſt, ſi conceptum erat vivificatum animal rationale: alias ſecus.

Idem *Prioribus, & fratribus Carthuſien.* a (*an.* 1214.)

SIcut b ex literarum veſtrarum tenore accepimus, cum quidam Presbyter veſtri ordinis, qui prius fuerat niger Monachus, quandam mulierem prægnantem, cum qua contraxerat conſuetudinem inhoneſtam, & quæ aſſerebat ſe concepiſſe ex c eo, per zonam arripuerit quaſi ludens, ipſa per hoc ſic ſe aſſeruit eſſe læſam, quod occaſione hujuſmodi d abortivit: propter quod idem Presbyter proborum virorum uſus conſilio, ſeipſum duxit ab altaris miniſterio ſequeſtrandum: [*& infra.* 1] Nos vero devotioni veſtræ inſinuatione præſentium reſpondemus, quod ſi nondum erat vivificatus conceptus, miniſtrare poterit, alioquin debet ab altaris officio abſtinere.

[1 *Quare nobis humiliter ſupplicaſtis, ut cum eo agere miſericorditer dignaremur.*]

CAP XXI.

Non imputatur Clerico civiliter juſtitiam petenti de Laico, ſi Judex in Laicum exercet vindictam ſanguinis.

Idem S. *Epiſcopo.* (*an.* 1214.)

POſtulaſti: [*& infra.*] Quæſiviſti præterea, utrum contra quoſdam contempta excommunicationis ſententia debitas Eccleſiis decimas ſubtrahentes, tibi regiam implorare liceat poteſtatem, cum ad ſolutionem ipſarum vix abſque ſanguinis effuſione valeant coarctari? Ad quod e reſpond. quod ſi te hujuſmodi querimoniam ſimplicitat deponente, Rex (cui ad bonorum laudem, vindictam vero malorum, gladius eſt commiſſus) in eoſdem rebelles traditam ſibi exercuerit poteſtatem, eorum erit duritiæ [*aut f* malitiæ] imputandum.

CAP. XXII.

Homicidium caſuale non imputatur ei, qui non occidit, nec fuit in culpa, etiamſi ad cautelam veniam poſtulaverit.

Honorius III. *Epiſcopo Eboracenſ.* g (*an.* 1214.)

EXhibita h nobis I. Clerici confeſſio patefecit, quod cum in puerili eſſet conſtitutus ætate, cum quibuſdam coætaneis ſuis ludens, & inſequens unum ex illis, lapidem poſt eum non animo lædendi, ſed timorem incutiendi projecit: qui licet ex projecto i lapide percuſſus non fuerit, neque tactus, ad alium tamen lapidem corruens, & caput offendens, tum propter imperitiam medicantis, tum propter patris incuriam, qui laboribus & ſudoribus ipſum expoſuit, expiravit. Quia vero dictus Clericus, ut mitigaratur dolor patris defuncti, veniam ſuper hoc poſtulavit ab ipſo, tu eum a ſacrorum ordinum ſuſceptione repellis: quanquam idem defuncti pater in extremis laborans, tibi & Presbytero, cui ſuam aperuit conſcientiam, confeſſus fuerit, & præſtito firmaverit juramento, nihil ipſum in morte filii ſui (prout ſibi conſtiterat) commiſiſſe. Quare idem Clericus poſtulavit a nobis, ut cum de illius obitu læſam non habeat conſcientiam, dignaremur agere miſericorditer cum eodem.

Quocirca mandamus, quatenus ſi conſtiterit ita eſſe, ipſum propter hoc a receptione ſacrorum ordinum non repellas.

CAP. XXIII.

Homicidium caſuale non imputatur ei, qui dedit operam rei licitæ, nec fuit in culpa.

Idem *Epiſcopo, & Capitulo Veneten.* (*an.* 1214.)

JOannes Sacerdos k humili nobis inſinuatione monſtravit, quod cum pulſaret campanas, ut ſigno dato conve-

---

a *In Cod. Barbatiæ: Idem Epiſcopo Placen.* b *Cap.* 3. *eod. tit. in* 4. *compil.* c *Dicto*, multum, *deeſt in manuſcr. exemplarib.* d *Alioquin interdicta eſt ei, &c.* e *Vicentiæ.* f *Interſignia, ut infr. interſignis.*

a *Carthuſiæ. al. Carthuſien. ordinis, in Cod. Barbat.* b C. 4. *eod. tit. in* 4 *compil.* c *al. ab eo.* d *hujus.* e *al. ita: ad quod breviter reſpondemus. Rom. c.* 13. f *Hæc duo verba*, aut malitiæ, *deſunt in antiq. exempl.* g Ebriacen. al. Ebroiten. h *Vid. Tabienſem, verbo irregularitas.* 3. §. 4. *Sylveſtrum, verbo homicidium.* 2. q. 20. i *eo projecto, in recentioribus, contra veterum fidem.* k *Vid. Joannem de Anania, & citatos ſupr. eod. tit. cap. ex literis. lib.* 2.

conveniret populus fidelium ad divina, cedens tintinnabulum percuſſit quendam puerum coram eo, qui (cum vulnus eſſet mortale) deceſſit. Nos igitur attendentes, quod dicto Sacerdoti, qui dabat operam rei licitæ, nihil potuit imputari, ſi caſus omnes fortuitos non prævidit: diſcretioni veſtræ mandamus, quatenus ſi conſtiterit ita eſſe, dictum Sacerdotem Sacerdotale officium exequi permittatis.

CAP. XXIV.

Clericus pugnando etiam contra inimicos fidei Catholicæ, ſi quenquam percuſſit, & de interfectione ipſum remordet conſcientia, a miniſterio altaris abſtinere debet.

Idem *Pelagio Presbytero*. a (*an.* 1214.)

PEtitio tua nobis exhibita continebat, quod cum inimici Dominicæ Crucis, ac blaſphemi nominis Chriſtiani, caſtrum quoddam, in quo morabaris, graviter invaſiſſent: exeuntibus inde habitatoribus, tam Clericis quam Laicis, contra eos, ac *b* invicem confligentibus, hincinde occiſi quamplurimi extiterunt. Unde cum pro eo, quod aliquos percuſſiſti, irregularitatem metuas incurriſſe: Mandamus, quatenus ſi de interfectione cujuſquam in illo conflictu tua conſcientia te remordet, a miniſterio altaris abſtineas reverenter: cum ſit conſultius in hujuſmodi dubio abſtinere, quam temere celebrare.

CAP. XXV.

Idem dicit quod cap. Joannes, ſup. eod. & tantum ponit diverſitatem in facto.

Gregorius IX. (*an.* 1236.)

QUidam *c* (ut aſſeris) ad ædificationem Eccleſiæ in adjutorium a Presbytero evocatus, ruens cum laqueari, quod idem Presbyter ſolvere nitebatur, hac occaſione rebus eſt humanis exemptus: [*& inf.*] Attendentes igitur, quod Sacerdos ipſe dabat operam licitæ rei, ſtuduit etiam quam debuit diligentiam adhibere, circumſtantibus (quibus periculum imminebat) ita tempeſtive, & alta voce præmonitis, quod & intelligere, & fugere potuerunt: Inquiſit. tuæ taliter reſpondemus, quod ob hanc cauſam, vel quia omnes caſus fortuitos (qui prævideri non poſſunt) forſitan non prævidit, non debet quoad officium, vel beneficium impediri.

TITULUS XIII.

DE TORNEAMENTIS.

CAP. I.

Torneamenta fieri non debent: & vulnerato in eis conceditur pœnitentia: ſed ſi moritur, denegatur ei ſepultura Eccleſiaſtica, ſi acceſſit animo pugnandi: ſecus ſi acceſſit alia cauſa, utputa ut debita ſibi exigeret. h. d. cum cap. ſeq.

Ex Concilio Lateran. *d* (*an.* 1179.)

FElicis *e* memoriæ Innocentii, & Eugenii prædeceſſorum noſtrorum veſtigiis inhærentes, deteſtabiles illas nundinas vel ferias, quas vulgo torneamenta vocant, in quibus milites ex condicto convenire ſolent, & ad oſtentationem virium ſuarum, & audaciæ temere congredi, unde mortes hominum, & animarum pericula ſæpe proveniunt, fieri prohibemus. Quod ſi quis eorum ibi mortuus fuerit, quamvis ei poſcenti pœnitentia non negetur, Eccleſiaſtica tamen careat ſepultura.

CAP. II.

Idem dicit quod in ſuperiori cap.

Alexander III. *Auxien. Epiſcopo.* (*an.* 1170. *Romæ.*)

AD audientiam noſtram *a* noveris perveniſſe, quod cum quidam ad locum deputatum torneamentis cauſa requirendi debita acceſſiſſet: [*& inf. s*] Nos attendentes, quod his tantum Eccleſiaſtica ſepultura debeat interdici, qui ad torneamenta animo id faciendi tantum accedentes, decedunt ibidem: Fraternitati tuæ mandamus, quatenus ſi tibi conſtiterit, quod ad prædictum torneamentum non animo ludendi, ſed percipiendi credita perveniſſet, licet ibi fortuito caſu obierit, corpus ejus diſpenſatione *b* Eccleſiaſticæ tradi facias ſepulturæ, maxime ſi Dominicum corpus ſuſceperit, & ſacri olei fuerit unctione perunctus.

[*Accidit, ut violenter & inconſiderate ab equo, in quo inſidebat, ſuper eum cadente compreſſus mortuus eſt, ſed prius Dominicum corpus ſuſcepit, & ſacri olei perunctione unctus eſt. Verum pro eo quod in torneamentis mortem accepit, a ſepultura fidelium prohibetur.*]

TITULUS XIV.

DE CLERICIS PUGNANTIBUS IN DUELLO.

CAP. I.

Clericus iniens duellum, ſive obtulerit, ſive ſuſceperit, deponendus eſt: poterit tamen Epiſcopus cum eo diſpenſare, ſi mors, vel mutilatio membri non ſit inde ſecuta.

Alexander III. (*an.* 1170. *Romæ in Campaniam.*)

POrro *c* ſi Clericus alicui ſponte duellum obtulerit, vel oblatum ſuſceperit, ſive victor, ſive victus fuerit, de rigore juris eſt merito deponendus. Sed quantumcunque ejus in hoc gravis ſit, & enormis exceſſus, evadere poteſt depoſitionis ſententiam, ſi cum ipſo ſuus Epiſcopus duxerit miſericorditer diſpenſandum, dummodo ex ipſo duello homicidium, vel membrorum diminutio non fuerit ſubſecuta.

CAP. II.

Irregularis eſt Clericus, non ſolum ſi ipſe interficit per ſe, ſed etiam ſi pugil ab eo datus adverſarium occidat, nec excuſat conſuetudo: poterit tamen cum eo circa beneficium habendum diſpenſari.

Cœleſtinus III. *d* (*an.* 1195.)

HEnricus *e* Presbyter nobis humiliter intimavit, quod cum Laicum quendam ſuper furto in ſeculari placito conveniſſet, quia teſtes ſui defecerunt, pugilem ſecundum pravam terræ conſuetudinem introduxit, qui reum uſque adeo ictibus vulneravit, quod coactus eſt expirare. Quia igitur ſuper hoc nos conſulere voluiſti, ambiguitatem tuam reſponſione hujuſmodi removemus, quod tales pugiles homicidæ veri *f* exiſtunt: nec prædictus Sacerdos, licet non ipſe, ſed alius pro eo in duello pugnaverit, debet in ſacris ordinibus miniſtrare, ſicut tradunt ſacrorum canonum inſtituta. Homicidium autem, tam facto, quam præcepto, ſive conſilio, aut defenſione non eſt dubium perpetrari: poterit tamen cum eo circa habendum beneficium miſericorditer diſpenſari.

TITULUS XV.

DE SAGITTARIIS. *g*

CAP. UN.

Excommunicandus eſt ſagittarius, & balliſtarius contra Chriſtianos. h. d.

T t Inno-

a *al.* P. *Presbytero.* b *al. & ita invicem.* c *Præter Doctores vide hic citatos in c. ex literis. lib. 2. ſup. eod. tit.* d *Concil. Later. ſub Alex. III. cap. 20. refertur in Panorm. lib. 6. tit. 11. ſive c. 148.* e *Cap. 1. eod. tit. in 3. compil. vid. Conc. Trid. ſeſſ. 25. de refor. c. 19. conſule B. Thom. 2. 2. q. 95. art. 8. ad 3. argumentum.*

a *C. 1. eod. tit. in 2. comp. adde citatos in c. præced. & c. 8. ſup. de corpore vitiatis.* b *al. diſpenſative. al. ita. diſpenſatione Eccleſiæ tradi facias. Hanc lectionem agnoſcit Hoſtienſis, quam etiam vetuſtiores aliquot codices præferunt.* c *Cap. 1. eod. tit. in 1. compil.* d *al. Clemens tertius.* e *Cap. 2. eod. tit. in 2. comp. vid. Conc. Trid. ſeſſ. 25. de reform. c. 19.* f *al. vere, ſed in recentiorib.* g *Sagittariis, & Balliſtariis in Cod. Barbar.*

Innocentius III. (*an.* 1210.)

ARtem illam *a* mortiferam, & odibilem balliſtariorum, & ſagittariorum adverſus Chriſtianos, & Catholicos exerceri de cætero ſub anathemate prohibemus.

TITULUS XVI.
DE ADULTERIIS, ET STUPRO.
CAP. I.

Stuprans virginem tenetur eam dotare, & ducere in uxorem: & ſi non vult eum ea contrahere, ultra dotem corporaliter caſtigabitur. h. d. cum cap. ſequenti.

In Exodo. *b*

SI ſeduxerit quis virginem nondum deſponſatam, dormieritque cum ea, dotabit eam, & habebit uxorem. Si vero pater virginis dare noluerit, reddet pecuniam juxta modum dotis, quam virgines accipere conſueverunt.

CAP. II.

Summarium eſt ſupra capitulo proximo.

Gregorius *Sipon. Epiſcopo.* (*an.* 600. *Roma in Apuliam.*)

PErvenit ad nos, quod Felix quandam virginem ſtupro decepit: quod ſi verum eſt, quamvis eſſet de lege pœna plectendus, nos aliquatenus legis duritiem mollientes hoc modo diſponimus, ut aut, quam ſtupravit, uxorem habeat, aut ſi renuendum putaverit, corporaliter caſtigatus, excommunicatuſque in monaſterio *c*, in quo agat pœnitentiam, detrudatur, de quo nulla ſit egrediendi ſine præceptione *d* licentia.

CAP. III.

Maritus retinens adulteram conjugem non peracta pœnitentia, particeps eſt delicti: ſecus ſi egit pœnitentiam: non tamen debet eam ſæpe recipere.

Ex Concilio Arelaten.

SI vir ſciens uxorem ſuam deliquiſſe, quæ non egerit pœnitentiam, ſed permanet in fornicatione, vixerit cum illa, reus erit, & ejus peccati particeps. Quod ſi mulier dimiſſa egerit pœnitentiam, & voluerit ad virum ſuum reverti, debet, ſed non ſæpe, recipere peccatricem.

CAP. IV.

Maritus propter ſuſpicionem poteſt accuſare uxorem de adulterio, & in accuſando præfertur cæteris.

Ex Concilio Pariſienſi. *e*

MAritis etiam ex ſuſpicione uxores accuſare permiſſum eſt, & ipſi plus cæteris de adulterio & accuſare poſſunt, & defendere.

CAP. V.

Ad ſolam mulieris confeſſionem, aſſerentis ſe commiſiſſe adulterium cum Sacerdote, non debet Sacerdos puniri, ſed ſibi infamato poteſt indici purgatio, quam ſi præſtiterit, abſolvitur, deficiens vero ſuſpenditur ab officio.

Alexand. III. [*an.* 1180.]

SIgnificaſti nobis *f* quendam Presbyterum cum alterius conjuge inter Eccleſiam dormiviſſe, quæ ſe, & illum cuidam Sacerdoti hujuſmodi delictum confeſſos fuiſſe publice tibi detexit, & hoc ipſum idem Sacerdos nomen adulteri celans in tua præſentia dixit. Super quo quid fieri debeat, cum negante adultero mulier in confeſſione perſiſtat, conſilium requiſiſti. Ideoque mandamus, quatenus condignam pœnitentiam præfatæ imponens adulteræ, Eccleſiam per aſperſionem aquæ benedictæ reconciliare procures. Prædicto autem Sacerdoti, ne, contra *g* Apoſtolum, infirmorum corda mala fama ipſius percutiantur, & ne vituperetur miniſterium noſtrum, neque ſecuriores Presbyteri exiſtentes in peccatum licentius prolabantur, cum vicinis quinque Presbyteris, quos ſe nolle pejerare cognoveris, juxta arbitrium tuum purgationem indicas: quem, ſi purgare ſe poterit, in officio ſuo miniſtrare permittas: alioquin ab officio ſuo ipſum ſuſpendere non poſtponas.

CAP. VI.

Conjunx conjugem de adulterio impetere non poteſt, ſi & ipſe adulterium commiſiſſe convincatur.

Innoc. III. *Turon.* a *Archiepiſcop.* [*an.* 1212.]

INtelleximus *b*, quod cum S. Laicus H. uxorem ſuam a maritali conſortio depuliſſet, diœceſanus eorum audiens eandem cum quodam adultero fornicari, eam, & illum vinculo excommunicationis adſtrinxit: quæ tandem adulterum abjurans abſolutione recepta coram Epiſcopo memorato prædictum virum ſibi reſtitui poſtulavit: at ille objiciens ei adulterium, & quod ab ipſo non expulſa, ſed ſpontanea receſſiſſet, reſtitutionem ſibi propoſuit minime faciendam: quod mulier inficians replicavit in ipſum, quod fuerat fornicatus: [*& inf.* 1] Quocirca mandamus, quatenus (niſi tibi conſtiterit vel per evidentiam rei, vel per confeſſionem legitimam mulieris, quod adulterata ſponte fuiſſet) adulterii etiam, quod vir dicitur commiſiſſe, probatione ceſſante, ipſum recipere compellas eandem. Quod ſi prædicto modo de mulieris fornicatione conſtiterit (niſi teſtes, per quos viri adulterium eſt probatum, fuerint reprobati, cum matrimonii jus in utroque læſum *c* conſiſtat, & paria delicta mutua compenſatione tollantur) nihilominus eum cogas, ut eam recipiat, & maritali affectione pertractet: alioquin mulieri ſilentium imponere non poſtponas.

[1 *Et de fornicatione ſobolem procrearat: propter quod tali exceptione uti non poterat contra ipſam. Cumque autem utriq. parti probandi hoc facultate conceſſa, præfata mulier per quoſdam teſtes ejuſdem viri adulterium probaviſſet, quos vir ipſe dicebat tanquam minus idoneos reprobandos: tandem ab eo ad noſtram præſentiam fuit appellatum.*]

CAP. VII.

Non debet ſeparari matrimonium, quoad torum, propter adulterium, quando ambo conjuges fuerunt adulterati.

Idem *Epiſcopo Ambian.* d (*an.* 1213.)

TUa fraternitas *e* requiſivit, utrum aliquo denegante uxori ſuæ in adulterio deprehenſæ debitum conjugale, ſi poſtmodum ipſe cum alia perpetret adulterium maniſeſte, cogi debeat, ut eandem maritali affectione pertractet: [*& inf.*] Super quo taliter reſpondemus, quod cum paria crimina compenſatione mutua deleantur, vir hujuſmodi fornicationis obtentu, ſuæ uxoris nequit conſortium declinare.

TITULUS XVII.
DE RAPTORIBUS, INCENDIARIIS, ET VIOLATORIBUS ECCLESIARUM.
CAP. I.

Ratione rapinæ ſortitur quis forum non ſui Judicis, & ab eo poterit puniri, proprio Judice ſuffragante.

Ex Concilio Melden. *f* (*in Gallia.*)

DE illis autem, qui de loco ad locum iter faciunt, & ibi rapinas, & deprædationes peragunt, placuit, ut ab illius loci Prælato excommunicentur, nec ante ex parochia illa exeant, quam digne, quæ perpetrarunt, emendent: quorum excommunicatio proprio.

a C. 1. *eod. tit. in* 2. *comp.* b *Exod.* 22. *& cap.* 1. *eod. tit. in* 1. *comp.* c *monaſterium.* d *al. præcepto.* e *Burch. l.* 16. *decr. c. ult. etiam tribuit Concilio Pariſienſi cap.* 3. f *Cap.* 6. *eod. tit. in* 1. *compil. & poſt Conc. Later. p.* 50. *cap.* 21. g 2. *Cor.* 8. *&* 2. *cap.* 6.

a *Tullen. Epiſcopo.* b *Cap.* 1. *eod. tit. in* 3. *comp.* c *Dictio, læſum, deeſt in Cod. Vatican. & aliis Cod.* d *Ambien.* e *Cap.* 2. *eod. tit. in* 3. *comp.* f *Concil. Meldenſe c.* 2. *ut refert Burch. l.* 11. *decr. cap.* 45. *& Ivo p.* 14. *c.* 109. *habetur cap.* 1. *eod. tit. in* 1. *compil.*

Digitized by Google

proprio Epiſcopo ſignificanda eſt, ne eos recipiat, antequam illuc redeant, ubi rapinam fecerint *a*, & omnia plena emendent.

CAP. II.

Manifeſtus raptor, vel Eccleſiæ violator, ſi reſtituit, vel de reſtituendo cavet, in vita, & in morte ad pœnitentiam, & ad ſepulturam admittitur: ſi vero noluit cavere, cum poſſet, & in morte non poteſt, Clerici ejus ſepulturæ intereſſe non debent: & Clerici intereſſentes, vel injungentes pœnitentiam contra hanc diſpoſitionem deponuntur ab officio, & beneficio.

Eugenius III. [*an.* 1150. *Romæ.*]

SUper eo *b* vero: (*& infra.* 1) Statuimus, ut quicunque ex his, qui violenter ſurrexerint in rapinam, ſive Eccleſiarum violationes, manifeſte fuerit deprehenſus, niſi prius ablata reſtituat, ſi poterit, vel emendandi firmam, & plenam ſecuritatem fecerit, pœnitentiæ beneficium ei penitus denegetur. Si vero uſque ad obitum in contumacia ſua durаverit, & in extremis poſitus remedium pœnitentiæ humiliter poſtulaverit, ſi emendationem, vel emendandi ſecuritatem præſtiterit, ei pœnitentia, & ſepultura Eccleſiaſtica concedantur. Qui autem in ſanitate obſtinata mente non pœnituerit, vel emendaverit, & in morte ſecuritatem præſtare nequiverit, ſolennitas pœnitentiæ parum prodeſſe videtur, ſicut credimus: ſed de *c* peccato contrito viaticum non negetur, ita tamen ut nullus Clericorum ſepulturæ illius interſit, nec ejus eleemoſynam præſumat accipere. Quod ſi qui Presbyterorum, vel Clericorum contra hoc in vita, vel in morte pœnitentias dare, aut ſepulturæ intereſſe, vel eorum eleemoſynas accipere attentaverint, ſeu hujuſmodi rapinæ participes inventi fuerint, ordinis ſui damnum irrecuperabiliter patiantur, & Eccleſiaſtico beneficio careant.

[1 *Quod de raptoribus, & Eccleſiarum violatoribus, atque Presbyteris, qui eis pœnitentiam injungere, vel per eorum oblationes contra ſtatutum noſtrum ſuſcipere attentaverint, a nobis communi deliberatione ſtatutum eſt in Concilio cum frat. noſt.*]

CAP. III.

Excommunicari debent, qui capiunt, vel ſpoliant fideles ex juſta cauſa navigantes. h. d. primo. *Excommunicati ſunt ſpoliantes naufragium patientes, niſi ablata reſtituant.* hoc ſecundo.

Ex Concilio Lateran. *d* [*an.* 1179.]

EXcommunicationi ſubdantur, qui Romanos, aut alios Chriſtianos pro negotiatione, vel aliis honeſtis cauſis navigio vectos aut capere, aut rebus ſuis ſpoliare præſumunt. Illi etiam, qui Chriſtianos naufragium patientes [quibus ſecundum regulam fidei auxilio eſſe tenentur] damnata e cupiditate ſpoliant rebus ſuis, niſi ablata reddiderint, excommunicationi ſe noverint ſubjacere.

CAP. IV.

Ex Principis delegatione poſſunt Prælati de raptu, & aliis criminibus judicare, pœnam tamen ſanguinis infligere non poſſunt.

Alexander III. *Panorm. Archiep.* (*an.* 1180.)

IN Archiepiſcopatu *f* tuo quandoque Sarraceni mulieres Chriſtianas, & pueros rapiunt, & eis abuti præſumunt, & quoſdam etiam interdum occidere non verentur: cum autem exceſſus hujuſmodi Rex Siciliæ tibi, & aliis Epiſcopis commiſerit puniendos: Conſult. t. t. r. quod tales in juriſdictione tua exiſtentes pecuniaria poteris pœna mulctare, & etiam flagellis afficere ea moderatione adhibita, quod flagella in vindictam ſanguinis tranſire minime videantur. Si vero ita fuerit gravis exceſſus, quod mortem, vel detruncationem membrorum debeant ſuſtinere, vindictam reſerves regiæ poteſtati.

a Fecerunt. b Cap. 5. eod. tit. in 1. comp. c In terentioribus, ſed de peccato contrito corde viaticum. d ſub Alex. III. c. 24. §. excommunicationis quoque. & Cap. 2. eod. tit. in 1. comp. a damnanda, in Concilio. f C. 3. eod. tit. in 3. comp. & poſt Conc. Lat. p. 50. c. 48.

CAP. IV.

Incendiarius Eccleſiæ in morte pœnitens, & abſolutus in cœmeterio ſepelitur, & hæredes compelluntur ad ſatisfaciendum juxta facultates defuncti. h. d.

Idem a Claremonten. Epiſcopo. [*an.* 1180.]

IN literis tuis continebatur *b*, quod cum H. multis fuiſſet criminibus irretitus, qui Eccleſiarum incendium Diabolo inſtigante commiſerat, tandem in ægritudine conſtitutus accepta pœnitentia de commiſſis per manum Capellani ſui fuit a ſententia anathematis abſolutus, ſed moriens Eccleſiaſticam ſepulturam habere nequivit. Quapropter, ſi res ita ſe habet, mandamus, ut corpus ejuſdem appellatione ceſſante facias in cœmeterio ſepeliri, & hæredes ejus moneas, & compellas, ut his, quibus ille per incendium, vel alio modo damna contra juſtitiam irrogaverat, juxta facultates ſuas condigne ſatisfaciant, ut ſic a peccato valeat liberari.

CAP. VI.

Raptus non dicitur, ubi volens pro matrimonio abducitur: raptor tamen cum rapta matrimonium contrahere poteſt: & poſt conſummationem matrimonii alter ſine conſenſu alterius religionem ingredi non poteſt. h. d. cum cap. ſequenti.

Lucius III. *Burgen. Epiſcopo.* (*an.* 1181. *Romæ.*)

CUm cauſam *c*, quæ inter E. militem, & uxorem ejus vertitur: [*& infra.* 1] Reſpondemus, quod cum ibi raptus dicatur admitti *d*, ubi nil ante de nuptiis agitur: iſte raptor dici non debet, cum habuerit mulieris aſſenſum, & prius eam deſponſaverit, quam cognoverit, licet parentes reclamarent *e*, a quibus eam dicitur rapuiſſe. Præterea cum poſt matrimonium carnis commixtione perfectum, teſte Apoſtolo *f*, uxor ſui corporis poteſtatem non habeat, ſed maritus, & e converſo: ſi præcaſſiſſa matrimonium vel ex probationibus viri, vel ex mulieris confeſſione claruerit, poſt matrimonium *g* ſine aſſenſu viri non potuit ipſa monaſterium ingredi, aut aliter continentiam profiteri. Non ergo pro eo, quod poſt matrimonium conſummatum rapta per vim in monaſterio fuerit, viri poterit conſortium declinare, maxime ſi probari nequeat virum, ut mulier profiteretur continentiam, aſſenſiſſe.

[1 *Tuæ commiſiſſemus experientiæ terminandam, E. miles repetens mulierem, legitime ſibi nupſiſſe per probationes canonicas conſtanter ſe aſſeruit probaturum. Fœmina quoque propoſuit, quod dominorum, & parentum ſuorum ſuggeſtione alteri viro tradita, ab illius militis amore divertit, qui a parentibus prius rapuit eam, illa tamen volente, ut dicitur, ut poſtmodum, & priuſquam eam cognoſceret, deſponſavit, deinde incluſa eſt in monaſterium, ubi etiam detinetur. Unde quoniam ſuper his prud. t. duxit ſed. Apoſt. conſulendam: ſignificatione præſentium tibi.*]

CAP. VII.

Rapta poteſt matrimonium contrahere cum raptore, ubi datur libera facultas in contrahendo.

Innocentius III. *Epiſcopo Soronen.* i [*an.* 1212.]

ACcedens *x* ad Apoſt. ſed.: [*& inf.* 1] Rapta puella legitime contrahet cum raptore, ſi prior diſſenſio tranſeat poſtmodum in conſenſum: & quod ante diſplicuit, tandem incipiat complacere, dummodo ad contrahendum legitimæ ſint perſonæ.

(1 *Dil. fil. B. frater hoſpitalis Hieroſolymitani a nobis ex parte tua quæſivit, utrum Clericus abſens gratia ſtudiorum Eccleſiaſtico poſſit beneficio inveſtiri, & utrum ſi rapta puella, & in aliena diœceſi delata in Eccleſiæ facie conſenſit in raptorem, matrimonium hujuſmodi legitimum ſit habendum. Nos igitur inquiſitioni tuæ t. r. quod & Clericus abſens per alium, vel alius magis pro eo poteſt de beneficio Eccleſiaſtico inveſtiri &c.*)

a Claremonten. b C. 6. eod. tit. in 1. comp. c C. 4. eod. tit. in 1. comp. & poſt Conc. Lat. ſub Alex. III. p. 50. c. 24. d committi. e reclamaverint. f 1. Cor. 7. g al. poſtmodum ſine &c. h conſenſiſſe. i Lotonien. Glaconien. forte Graconienſi, ſed ut plurimum legitur, Latonien. x C. 1. eod. tit. in 3. comp.

TITULUS XVIII.
DE FURTIS.
CAP. I.

Breve eſt, & non ſummatur.

In Eodo. a

QUi furatur hominem, & vendiderit *eum*, convictus *noxæ*, morte moriatur.

CAP. II.

Furibus, & latronibus in peccato obeuntibus ſacramenta Eccleſiaſtica deneganda ſunt, ſecus, ſi in morte eos pœnituit.

Ex Concilio Triburien.

FUres & latrones, ſi in furando, vel deprædando occiduntur, viſum eſt pro eis non eſſe orandum. Sed ſi comprehenſi, aut vulnerati Presbytero, vel Diacono confeſſi fuerint, communionem eis non negamus.

CAP. III.

Committens furtum ex neceſſitate non multum urgente, peccat, ſed non graviter: unde imponenda eſt ei levis pœnitentia. h. d. ſecundum communem intellectum.

Ex Pœnitentiali Theodori.

SI quis *b* propter neceſſitatem famis, aut nuditatis furatus fuerit cibaria, veſtem, vel pecus, pœniteat hebdomadas tres: & ſi reddiderit, non cogatur jejunare.

CAP. IV.

Non indicans furem propter lucrum, quod ab eo conſequitur, reus peccati eſt.

Hieronymus *ſuper Parabolas.* c

QUi cum fure partitur, occidit animam ſuam, Non fur ſolum *d*, ſed ille reus tenatur, qui furti conſcius quærente poſſeſſore non indicat.

CAP. V.

Fur accuſatus poteſt poſt reſtitutionem, & pœnitentiam ad ſacros ordines promoveri.

Alexand. III. *Cremonen. Epiſc.* (*an.* 1170.)

EX literis e tuis innotuit, quod B. calicem quendam in Eccleſia minus caute dimiſſum rapiens, longo tempore detinere præſumpſit: (*& inf.*) Mandamus, quatenus ſi ſponte confeſſus fuerit, & eidem Eccleſiæ, cujus calix fuerat, ſatisfecerit, nec eſt ſuper hoc nota, vel infamia manifeſta reſperſus: poſt peractam pœnitentiam, aut congruam partem pœnitentiæ (dummodo alias idoneum ipſum eſſe cognoſcas) ad ſacros ordines non dubites promovere.

TITULUS XIX.
DE USURIS. f
CAP. I.

Uſura eſt lucriſacere fructus rei pigneratæ: fallit in caſu hic excepto.

Alexander III. *in Concil. Turon.* (*an.* 1180.)

PLures g Clericorum : [*& infra.* 1] Generalis Concilii decrevit auctoritas, ut nullus conſtitutus in Clero vel hoc, vel aliud genus uſuræ exercere præſumat. Et ſi quis alicujus poſſeſſionem data pecunia ſub hac ſpecie, (vel *h* conditione) in pignus acceperit, ſi ſortem ſuam deductis expenſis de fructibus jam percepit, abſolute poſſeſſionem reſtituat debitori. Si autem aliquid minus habet, eo recepto, poſſeſſio libere ad dominum revertatur. Quod ſi poſt hujuſmodi conſtitutum in Clero quiſquam extiterit, qui deteſtandis uſurarum lucris inſiſtat, Eccleſiaſtici officii periculum patiatur: niſi forte Eccleſiæ beneficium fuerit, quod redimendum ei hoc modo de manu Laici videatur.

a *Exod.* 21. *& cap.* 1. *eod. tit. in* 1. *compil. vid. Joan. de Anania.* b *Cap.* 5. *eod. tit. in* 1. *compil.* c *Proverb.* 29. *& cap.* 6. *eod. t. in* 1. *compil.* d *al. tantummodo.* e *Cap.* 7. *eod. tit. in* 2. *compil.* f *Vid. B. Thom.* 2. 2. *qu.* 78. g *Cap.* 1. *eod. tit. in* 1. *compil. & poſt Conc. Lat. part.* 26. *c.* 9. h *incluſa deſunt in omnibus antiquis Cod. Gregor.*

[1 *Et quod mœrentes dicimus, eorum quoque, qui præſens ſeculum profeſſione vocis, & habitu reliquerunt, dum communes uſuras quaſi manifeſtius damnatas exhorrent, commodantes pecuniam egentibus, poſſeſſiones eorum in pignus accipiunt, & provenientes fructus percipiunt ultra ſortem: idcirco*]

CAP. II.

Idem in effectu dicit cum præcedenti cap. ſed addit tacite idem eſſe in Laicis, nam in præcedenti capite tantum fuit facta mentio de Clericis.

Idem *Cantuarien. Archiep. & ejus Suffraganeis.* (*an.* 1180.)

QUoniam *a* non ſolum viris Eccleſiaſticis, ſed etiam quibuslibet aliis periculoſum eſt uſurarum lucris intendere: auctoritate præſentium duximus injungendum, ut eos, qui de poſſeſſionibus, vel arboribus, quas tenent in pignore noſcuntur, ſortem (deductis expenſis) receperunt, ad eadem pignora reſtituenda ſine uſurarum exactione Eccleſiaſtica diſtrictione compellas. *b*

CAP. III.

Manifeſti uſurarii ad communionem altaris, & Eccleſiaſticam ſepulturam, & oblationem offerendam admitti non poſſunt, & Clerici contra hoc facientes puniuntur, ut hic dicitur.

Idem c *in Concilio Later.* (*an.* 1179.)

QUia in omnibus fere locis ita crimen uſurarum invaluit, ut multi (aliis negotiis prætermiſſis) quaſi licite uſuras exerceant, & qualiter utriuſque Teſtamenti pagina condemnentur, nequaquam attendant: Ideoque conſtituimus, quod uſurarii manifeſti nec ad communionem admittantur altaris, nec Chriſtianam (ſi in hoc peccato deceſſerint) accipiant ſepulturam, ſed nec oblationes eorum quiſquam accipiat. Qui autem acceperit, vel Chriſtianæ tradiderit ſepulturæ, & quæ acceperit, reddere compellatur: & donec ad arbitrium Epiſcopi ſui ſatisfaciat, ab officii ſui maneat executione ſuſpenſus.

CAP. IV.

Poteſt intelligi dupliciter. Primo in mutuante. Secundo, in recipiente uſuras, & ſecundum primum intellectum hoc dicit. Etiam pro opere pio non licet uſuras recipere, quando per receptionem datur cauſa uſuræ committendæ. h. d. Vel ſic & clarius. Non licet inducere quem ad exercendum uſuras etiam pro pio opere, & iſta lectura colligitur ex deciſa.

Idem *Panormitano Archiepiſcopo.* (*an.* 1180.)

SUper eo *d* vero: (*& infra.* 1) Reſpondemus, quod cum uſurarum crimen utriuſque Teſtamenti pagina deteſtetur, ſuper hoc diſpenſationem aliquam poſſe fieri non videmus: quia cum Scriptura ſacra prohibeat pro alterius vita mentiri: multo magis prohibendus eſt quis, ne etiam pro redimenda vita captivi, uſurarum crimine involvatur.

[1 *Quod a nobis tua diſcretio poſtulavit, utrum poſſit in recipienda pecunia ad uſuram diſpenſatio fieri, ut pauperes, qui in Sarracenorum captivitate tenentur, per eandem poſſint pecuniam liberari, præſentibus literis tibi.*]

CAP. V.

Uſurarii, qui ſunt ſolvendo, coguntur per pœnas Lateran. Concilii uſuras reſtituere, etiam quas ante Concilium receperunt: & facultatibus non extantibus debent poſſeſſiones emptæ ex pecunia fœnebri vendi, & debentibus recipere ſatisfieri.

Idem *Salernitano Archiepiſcopo.* (*an.* 1213.)

CUm tu manifeſtos *e* uſurarios juxta decretum noſtrum, quod nuper in Concilio promulgatum eſt, communione altaris, & Eccleſiaſtica præceperis ſepultura privandos, donec reddant, quod tam prave receperant: quidam eorum (ad excuſandas *f* excuſationes in peccatis) impudenter

a *Cap.* 4. *eod. tit. in* 1. *compil.* b *compellatis.* c *Idem ſcil. Alexand. III. in Conc. Later. cap.* 25. *eod. tit. in* 1. *comp.* d *Cap.* 3. *eod. tit. in* 2. *compil. & poſt Conc. Lat. ſub Alex. III. part.* 16. *cap.* 1. e *Cap.* 5. *eod. tit. in* 1. *compil.* f *Summantur hæc ex Pſalmo* 140.

denter affirmant illas duntaxat uſuras reſtituendas, quæ ſunt poſt interdictum noſtrum receptæ. [*& inf.* 1] Super his Frat. t. t. t. quod ſive *ante*, ſive poſt interdictum noſtrum uſuras extorſerint, cogendi ſunt per pœnam, quam ſtatuimus in Concilio, eas his, a quibus extorſerunt, vel eorum hæredibus reſtituere, vel (his non ſuperſtitibus) pauperibus erogare, dummodo in facultatibus habeant, unde ipſis *a* poſſint eas reſtituere: cum juxta verbum B. Auguſtini *b*: *Non remittitur peccatum, niſi reſtituatur ablatum*. Illi autem, qui non habent in facultatibus, unde uſuras valeant reſtituere, non debent ulla *c* pœna mulctari, cum eos nota paupertatis evidenter excuſet. Poſſeſſiones vero, quæ de uſuris comparatæ ſunt, debent vendi, & ipſarum pretia his, a quibus uſuræ ſunt extortæ, reſtitui: ut ſic non ſolum a *pœna*, ſed etiam a peccato poſſint (quod per uſurarum extorſionem incurrerant) liberari.

[1 *Nec aliques ad ſelvendas uſuras, quas ante interdictum receperant, debere compelli.*]

CAP. VI.

Vendens rem plus quam valeat, quia ſolutionem differt, peccat: niſi dubium ſit an tempore ſolutionis erit valor rei variatus, & venditor non erat venditurus tempore, quo vendidit. h. d. ſecundum communem intellectum.

Idem *Genuen.* d *Archiepiſcopo*. (*an.* 1213.)

IN civitate tua *e* dicis ſæpe contingere, quod cum quidam piper, ſeu cinnamomum, ſeu alias merces comparant, quæ tunc ultra quinque libras non valent, promittunt ſe illis, a quibus illas merces accipiunt, ſex libras ſtatuto termino ſoluturos. Licet autem contractus hujuſmodi ex tali forma non poſſit cenſeri nomine uſurarum, nihilominus tamen venditores peccatum incurrunt, niſi dubium ſit merces illas plus minuſve ſolutionis tempore valituras: & ideo cives tui ſaluti ſuæ bene conſulerent, ſi a tali contractu ceſſarent, cum cogitationes hominum omnipotenti Deo nequeant occultari.

CAP. VII.

Uſurariis monitus non deſiſtens, ſi Clericus eſt, ab officio, & beneficio ſuſpenditur: ſi Laicus, excommunicatur.

Idem. (*an.* 1213.)

PRæterea *f* parochianis tuis uſuras recipere interdicas, qui ſi parere contempſerint, ſi Clerici ſint, eos ab officio beneficioque ſuſpendas: ſi Laici, uſque ad dignam ſatisfactionem ipſos vinculo excommunicationis adſtringas.

CAP. VIII.

Fructus rei pignoratæ computari debent in ſortem, & excipit unum caſum.

Idem *Abbati, & fratrib. S. Laurentii*. (*an.* 1213.)

COnqueſtus eſt *g* nobis C. Clericus: [*& infra.* 1] Diſcret. v. mandamus, quatenus ſi terram ipſam titulo pignoris detinetis, & fructibus ejus ſortem recepiſtis, prædictam terram Clerico memorato reddatis: niſi terra ipſa de feudo ſit monaſterii veſtri.

[1 *Præſentium lator, quod licet de quadam terra, quam pater ſuus vobis obligavit, ſortem veſtram deductis expenſis receperitis, tamen ipſam non ſine derogatione veſtræ ſalutis, & honeſtatis, & famæ nihilominus detinetis, inde eſt, quod*]

CAP. IX.

Hæres uſurarii filius, vel extraneus uſuras extortas per defunctum, reſtituere compellitur.

Idem *Epiſcopo Placentino*. (*an.* 1213.)

TUa nos *h* duxit Frat. conſulendos, quid ſit de uſurariorum filiis obſervandum, qui eis in crimine uſurarum defunctis ſuccedunt, aut de extraneis, ad quos bona uſurariorum aſſeris devoluta? Tuæ igitur quæſtioni litteris præſentibus reſpondemus, quod filii ad reſtituendas uſuras ea ſunt diſtrictione cogendi, qua parentes ſui ſi viverent, cogerentur. Idipſum etiam contra hæredes extraneos credimus exercendum.

CAP. X.

Mutuans ea mente, ut ultra ſortem aliquid recipiat, tenetur in foro animæ ad illud reſtituendum, ſi ex hoc aliquid conſecutus eſt. Idem in non dante parabolam juramenti, niſi aliquid inde recipiat. Et idem in vendente rem plus, quam valeat, quia differt ſolutionem.

Urbanus III. (*an.* 1186.)

COnſuluit *a* nos tua devotio, an ille in judicio animarum quaſi uſurarius debeat judicari, qui non alias mutuo traditurus, eo propoſito mutuam pecuniam credit, ut licet omni conventione ceſſante, plus tamen ſorte recipiat. Et utrum eodem reatu criminis involvatur, qui (ut vulgo dicitur) non aliter parabolam juramenti concedit, donec, quamvis ſine exactione, emolumentum aliquod inde percipiat. Et an negotiator *b* pœna conſimili debeat condemnari, qui merces ſuas longe majori pretio diſtrahit, ſi ad ſolutionem faciendam prolixioris *c* temporis dilatio prorogetur, quam ſi ei in continenti pretium perſolvatur. Verum quia, quid in his caſibus tenendum ſit, ex Evangelio Lucæ manifeſte cognoſcitur, in quo dicitur *d*: *Date mutuum, nihil inde ſperantes*: hujuſmodi homines pro intentione lucri, quam habent (cum omnis *e* uſura, & ſuperabundantia prohibeatur in lege) judicandi ſunt male agere, & ad ea, quæ taliter ſunt accepta, reſtituenda, in animarum judicio efficaciter inducendi.

CAP. XI.

Manifeſtus uſurarius appellans ad ſubterfugiendum reſtitutionem, audiendus non eſt.

Innoc. III. *Prælatis in regno Franciæ conſtitutis*. (*an.* 1213.)

QUam *f* perniciosum: [*& inf.* 1] Mandamus, quatenus manifeſtos uſurarios (maxime quos uſuris publice renunciaſſe conſtiterit) cum aliquis eos convenerit de uſuris, nullius permittatis appellationis ſubterfugio ſe tueri.

[1 *Eſt vitium uſurarum, diſcretionem veſtram non credimus ignorare, cum præter conſtitutiones canonicas, quæ in earum odium emanarunt, per Prophetam datur intelligi, eos, qui ſuam dant pecuniam ad uſuram, a tabernaculo Domini repellendos, & tam in Novo, quam in Veteri Teſtamento prohibitæ ſint uſuræ, ut ipſa veritas præcipit, mutuum date, nihil inde ſperantes, & per Prophetam dicatur, uſuram & omnem ſuperabundantiam non accipiet. Inde eſt quod univerſitati veſtræ per Apoſt. ſcd.*]

CAP. XII.

Per ſubtractionem communionis Chriſtianorum, & per principes ſeculares cogendi ſunt Judæi ad uſuras reſtituendas.

Idem *Narbon. Archiepiſcopo*. (*an.* 1213.)

POſt *g* miſerabilem: [*& infra.*] Judæos ad remittendas Chriſtianis uſuras, per Principes & Poteſtates compelli præcipimus ſeculares. Et donec eis remiſerint, ab univerſis Chriſtifidelibus tam in mercimoniis, quam in aliis per excommunicationis ſententiam eis jubemus, communionem omnimodam denegari.

CAP. XIII.

Non obſtante juramento de non repetendis uſuris, per debitorem præſtito, poteſt Judex ex officio ſuo uſurarium ad reſtituendas uſuras compellere.

Idem *Mutinenſi Epiſcopo*. (*an.* 1213.)

TUas *h* dudum recepimus quæſtiones, quod quidam uſurarii eos, quibus dant pecuniam ad uſuram, præ-

a *al. itu: unde poſſint reſtituere.* b *epiſt.* 54. *ad Macedonianum.* c *al. non ſolum a pœna illa.* d *Januenſi.* e *Cap.* 8. *eod. tit. in* 1. *comp.* f *C.* 9. *eod. tit. in* 1. *comp.* g *C.* 10. *eod. tit. in* 2. *comp.* h *C.* 11. *eod. tit. in* 2. *comp. Vid.* Covarr. 3. *var. reſ. c.* 3.

a *Cap.* 12. *eod. tit. in* 3. *comp.* b *Vide Sotum l.* 6. *de juſt. & jure q.* 4. *art.* 1. *& Sylveſt. verbo, uſura.* 2. *q.* 2. c *prolixi, in antiq. Cod.* d Luc. 6. e *verba Ezechielis ſunt c.* 18. f *C.* 1. *eod. tit. in* 3. *comp.* g *C.* 2. *eod. tit. in* 3. *comp.* h *C.* 3. *eod. tit. in* 3. *comp.*

Digitized by Google

præſtare faciunt juramentum, quod uſuras non repetant, & ſuper his, quas ſolverint, nullam moveant quæſtionem. Nos igitur reſpondemus, ut uſurarios ipſos monitione præmiſſa per cenſ. Eccl. appell. remota compellas ante uſurarum ſolutionem ab earum exactione deſiſtere, vel reſtituere ipſas, poſtquam fuerint perſolutæ, ne de dolo, & fraude contingat eos commodum reportare.

CAP. XIV.

Non auditur uſurarius repetens uſuras, niſi prius reſtituat extortas.

Idem [*an.* 1213.]

QUia *a* fruſtra legis auxilium invocat, qui committit in legem: Statuimus, ut ſi quis uſurarius a nobis literas impetraverit ſuper reſtituendis uſuris, vel fructibus computandis in ſortem: niſi prius ipſe reſtituerit uſuras, quas ab aliis noſcitur recepiſſe, auctor. literarum ipſarum nullatenus audiatur.

CAP. XV.

Convictus de uſuraria pravitate per famam, & alia argumenta, poteſt manifeſtari uſurarius, & tanquam manifeſtus uſurarius compeſci, ſecundum diſpoſitionem Lateranenſis Concilii.

Idem *Altiſſiodoren. Epiſcopo.* [*an.* 1213.]

CUm in *b* diœceſi tua ſint quamplurimi uſurarii, de quibus minime dubitatur, quin ſint uſurarii manifeſti, contra quos propter timorem potentum, qui tuentur eoſdem, nullus accuſator apparet, nec iidem ſunt per ſententiam condemnati: Frat. t. t. reſpond. quod licet contra eos non appareat accuſator, ſi tamen aliis argumentis illos conſtiterit eſſe uſurarios manifeſtos, in eos pœnam in Later. Concilio *c* contra uſurarios editam libere poteris exercere.

CAP. XVI.

Maritus recipiens pignus pro dote promiſſa, non tenetur fructus in ſortem computare: h. d. & eſt caſus ſingularis, & alibi non probatur.

Idem [*an.* 1213. *Romæ.*]

SAlubriter *d*: [*& infra.*] Sane generum ad fructus poſſeſſionum, quæ ſibi a ſocero ſunt pro numerata dote pignori obligatæ, computandos in ſortem, non credimus compellendum: cum frequenter dotis fructus non ſufficiant ad onera matrimonii ſupportanda.

CAP. XVII.

Repetens uſuras non auditur, niſi reſtituat extortas per ſe, vel per alium, a quacunque cauſam habeat.

Idem *Epiſcopo Bonon.* (*an.* 1213. *Romæ in Angliam.*)

MIchael Laicus *e* ſuam nobis querimoniam deſtinavit, quod M. & quidam alii Bonon. cives multa extorſerunt ab eo, & a patre ſuo, cujus hæres extitit, nomine uſurarum: (*& inf.*) Attentius proviſurus, ne auctoritate noſtra in negotio procedas eodem, niſi dictus conquerens reſtituerit, vel adhuc reſtituat, ſi quas aliquando ipſe, vel pater ejus extorſit uſuras.

CAP. XVIII.

Etiam Judæi compellandi ſunt ad reſtituendas uſuras extortas a Chriſtianis, & ad ſolvendas decimas, vel oblationes de eorum poſſeſſionibus.

Idem *in Concilio generali.* (*an.* 1216.)

QUanto amplius Chriſtiana religio ab exactione compeſcitur uſurarum, tanto gravius ſuper his Judæorum perfidia inſoleſcit *f*, ita quod brevi tempore Chriſtianorum exhauriunt facultates. Volentes igitur in hac parte proſpicere Chriſtianis, ne a Judæis immaniter aggraventur, ſynodali decreto ſtatuimus, ut ſi de cætero quocunque prætextu Judæi a Chriſtianis graves, immoderataſve uſuras extorſerint, Chriſtianorum eis participium ſubtrahatur, donec de immoderato gravamine ſatisfecerint competenter. Unde Chriſtiani [ſi opus fuerit] per cenſ. Eccl. app. poſtpoſita compellantur ab eorum commerciis abſtinere. Principibus autem injungimus, ut propter hæc non ſint Chriſtianis infeſti, ſed potius a tanto gravamine ſtudeant cohibere Judæos. Hac eadem pœna Judæos decernimus compellendos, ad ſatisfaciendum Eccleſiis pro decimis, & oblationibus *a* debitis, quas a Chriſtianis de domibus, & poſſeſſionibus aliis percipere conſueverant, antequam ad Judæos quocunque titulo deveniſſent: ut ſic Eccleſiæ conſerventur indemnes.

CAP. XIX.

Uſurarius eſt, qui a debitore recipit aliquid ultra ſortem, etiamſi ſuſcipiat in ſe periculum. h. d. primo. *Non eſt uſurarius emptor rei minus juſto pretio, ſi tunc veriſimiliter dubitetur, an tempore ſolutionis plus vel minus ſit res valitura.* h. d. ſecundo. *Propter dubium excuſatur is, qui ex eo, quod differt ſolutionem pretii, vendit rem plus, quam valeat, ſi non erat eam alias venditurus.* h. d. tertio.

Gregorius IX. *fratri R.* [*an.* 1236. *Romæ.*]

NAviganti *b*, vel eunti ad nundinas certam mutuans pecuniæ quantitatem, eo quod ſuſcipit in ſe periculum, recepturus aliquid ultra ſortem, uſurarius eſt cenſendus. Ille quoque, qui dat X. ſolidos, ut alio tempore totidem ſibi grani, vini, vel olei menſuræ reddantur: quæ licet tunc plus valeant, utrum plus, vel minus ſolutionis tempore fuerint valituræ, veriſimiliter dubitatur, non debet ex hoc uſurarius reputari. Ratione hujus dubii etiam excuſatur, qui pannos, granum, vinum, oleum, vel alias merces vendit, ut amplius, quam tunc valeant, in certo termino recipiat pro eiſdem, ſi tamen ea tempore contractus non fuerat venditurus.

TITULUS XX.

DE *c* CRIMINE FALSI.

CAP. I.

Teſtis, falſidicus tres lædit, Deum, Judicem, & partem: & falſus eſt non ſolum qui mendacium dicit, ſed etiam qui veritatem occultat.

Auguſtinus.

FAlſidicus teſtis tribus perſonis eſt obnoxius: primum Deo, cujus præſentiam contemnit: inde Judici, quem mentiendo fallit: poſtremo innocenti, quem falſo teſtimonio lædit. Uterque *d* reus eſt, & qui veritatem occultat, & qui mendacium dicit: quia & ille prodeſſe non vult, & iſte nocere deſiderat.

CAP. II.

Sententia lata per falſas literas non debet executioni mandari.

Lucius III. *Vigorien. e Epiſcopo.* [*an.* 1181.]

SUper eo *f*, quod ſententiam auctoritate literarum falſarum latam noluiſti executioni mandare, tuam prudentiam commendamus: Mandantes, ut quotiens aliqua ſcripta ſub nomine noſtro deſtinata, redarguenda videris falſitatis, nullam eis adhibeas fidem, & quod per ipſa mandatum fuerit, non obſerves: ſed eum, qui præſentaverit, retineri facias diligenter.

CAP. III.

Clericus falſans ſigillum Principis deponitur. Item ei character imprimitur, & in exilium mittitur.

Urbanus

a C. 4. *eod. tit. in* 3. *comp.* b C. 5. *eod. tit. in* 3. *compil. Vid. Accurſium in §. ex maleficiis. Inſt. de actionib.* c *Lat. Concil. ſub Alex. III. c.* 25. *quod refertur in c. quia in omnibus ſup. eod. tit.* d C. 1. *eod. tit. in* 4. *compil. vid. Covarr.* 3. *var. reſ. c.* 2. *num.* 3. e *Cap.* 2. *eod. tit. in* 4. *compil.* f *inſoleſcit. in Cod. Barb. id eſt, creſcit.*

a *Hodie Judæi non poſſunt habere bona immobilia, per extrav. Paul. III. & Pii V. Pontif. Maximi in cap. multorum ſup. de Judæis* b *Vid. citatos in cap. in civitate ſup. eod. tit. & Sotum de juſt. & jure l.* 6. *q.* 4. *art.* 2. c *In quodam vetere manuſc. De falſariis & crimine falſi* d 11. *q.* 3. *c.* 80. e *Vigorn.* f *Cap.* 4. *tit. de re jud.* 2. *comp. quod etiam hic admonet Joan. And.*

Urbanus III. (*an.* 1186.)

AD audieotiam *a* noſtram te ſignificante pervenit, quod cum quoſdam Clericos, qui falſaverunt ſigillum Philippi Regis Fraocorum, carcerali cuſtodiæ mancipaveris: [*& inf.* 1] Frat. t. t n. ut eis nec membrum auferri, oec pœnam ioſligi facias corporalem, per quam periculum mortis poſſint incurrere, ſed eis a ſuis ordinibus degradatis io ſignum maleficii characterem aliquem imprimi facias, quo inter alios cognoſcaotur: & provinciam ipſam eos abjorare compellens abire permittas.

[1. *Quid faciendum ſit ſibi de ipſis ad ſed. Apoſtol. duxiſti inquirendum. Unde nos.*]

CAP. IV.

Exiſtens in curia literas Apoſtolicas non recipiat, niſi de manibus Papæ, vel officialium ab ipſo deputatorum, perſonæ tamen ſolennes per nuncios recipere poterunt, de manibus tamen prædictorum. Contra faciens ſi Laicus eſt, excommunicationi ſubjacet: ſi Clericus, ab officio & beneficio deponitur. hoc dicit uſque ad §. Adjicientes.

Innocentius III. (*an.* 1152.)

DUra ſæpe *b* maodata: [*& inf.* 1] Statoimus, & ſub excommuolcatioois pœna, & ſuſpeoſionia ordinis,& beneficii diſtrictios inhibemus, oe quis apud ſed. Apoſt. literas noſtraa, niſi a nobis, vel de manibus illorum *c* recipiat, qui de mandato oostro ad illud ſunt officium deputati. Si vero perſona tantæ auctoritatis extiterit, ut ipſam deceat per ouotium literas noſtras recipere: nuotium ad Cancellariam noſtram, vel ad nos ipſos mittat idoneum,per quem literas Apoſt. juxta formam præſcriptam recipiat. Si quis autem in hac parte mandati noſtri tranſgreſſor extiterit, ſi Laicus fuerit, excommunicationi ſubjaceat: ſi Clericus, officii,& beneficii ſuſpeoſiooe damnetur: (*& inf.*)

(1 *Accidit nuper in urbe, quod quidam falſitatis aſtutiam perniciosius exercentes fuerint in iniquitatibus ſuis deprehenſi, ita quod bullas tam ſub nomine noſtro, quam bonæ mem. Ce. pp. p. n. quos falſo confinxerant, & quamplures literas bullis ſignatas invenerimus apud eos. Nos autem ſemper honori Rom. Eccl. & utilitati omnium paterna volentes ſolicitudine providere, de frat. n. conſilio.*)

Per excommunicationis pœnam providet contra non reſignantes, nec deſtruentes literas falſas intra XX. dies: & abſolutio Papæ reſervatur, & contra factum non tenet: h. d. Abbas.

§. 1 Adjicientes ſtatuimus, ut generalem excommuoicatioois ſententiam promulgetis, quam per ſiogulas parochias faciatis frequeotius ioaovari, quod ſi quis falſas literas ſe habere cognoſcit, intra vigioti dies literas illas aut deſtruat, aut reſignet, ſi pœnam excommunicationis voluerit evadere: quam [niſi forſan in mortis articulo] ſine ſpeciali mandato noſtro a quoquam nolumus relaxari: nec etiam ſi præſumpta fuerit contra hoc, abſolutio quicquam habeat firmitatis.

CAP. V.

Ponit novem modos falſandi literas Papales.

Idem *Archiepiſcopo, & Canonicis Mediolan.* (*an.* 1152.)

LIcet *d* ad regimen: [*& inf.* 1] Ut autem varietates falſitatis circa noſtras literas deprehendere valeatis, eas vobis præſentibus literis duximus exprimeodas. Prima ſpecies falſitatis hæc eſt, ut falſa bulla falſis literis apponatur. Secunda, ut filum de vera *e* bulla extrahatur ex toto, & per aliud filum immiſſum falſis literis inſeratur. Tertia, ut filum ab ea parte, in qua charta plicatur, inciſum, cum vera bulla falſis literis immitatur, ſub eadem plicatura cum filo ſimilis canabis reſtauratum. Quarta, cum a ſuperiori parte bullæ altera pars fili ſub plumbo reſcinditur, & per idem filum literis falſis inſerta reducitur intra plumbum. Quiota, cum literis bullatis, & redditis, in eis aliqoid per raſuram tenuem immutatur. Sexta, cum ſcriptura literarum, quibus fuerat appoſita vera bulla, cum aqua, vel vino univerſaliter abolita, ſeu deleta eadem charta cum calce, & aliis juxta conſuetum artificium dealbata de novo reſcribitur. Septima, cum chartæ, cui fuerat appoſita vera bulla, totaliter abolitæ, vel abraſæ alia ſubtiliſſima charta ejuſdem quantitatis ſcripta cum tenaciſſimo glutino conjungitur. Eos etiam a crimine falſitatis non reputamus immuoes, qui cootra conſtitutionem ooſtram ſcieoter literas noo de noſtra, vel bullatoris noſtri manu recipiunt. Illos quoque, qui accedentes ad bullam falſas literas caute projiciunt, ut de vera bulla cum aliis ſigillentur. Sed hæ duæ ſpecies falſitatis noo poſſunt facile compreheodi, niſi vel in modo dictaminis, vel io forma ſcripturæ, vel qualitate chartæ falſitas cognoſcatur. Io cæteris autem diligens indagator falſitatem poterit iotueri, vel in adjunctione filorum, vel io collatione bullæ, vel motione, vel obtuſione, præſertim ſi bulla non ſit æqualis: ſed alicubi magis tumida, & alicubi magis depreſſa.

[1 *Apoſt. ſed. quæ dante Domino omnium Eccleſiarum mater, & Magiſtra, inſufficientes nos vita, & ſcientia reputemus: quantum tamen nobis Dominus inſpiraverit, & ſua miſeratione conceſſerit, ab his propoſuimus abſtinere, per quæ nobis poſſit merito derogari, quanquam ex infirmitatis humanæ defectu non ſic formam perfectionis ſemper & in omnibus imitari poſſumus, quin aliquid aliquando in noſtris ſubrepat operibus, quod minus circumſpectæ providentiæ valeat imputari: quod tamen non ex induſtria, vel conſcientia certa, ſed interdum ex ignorantia, vel nimia occupatione contingit. Cæterum cum eaſdem literas, ſicut viri providi, & diſcreti ad noſtram remiſiſſetis præſentiam, ut earum inſpectione plenius noſceremus, utrum ex conſcientia noſtra proceſſiſſent, plus in eis invenimus, quam noſtra fuiſſet diſcretia ſuſpicata. Nam licet in ſtylo dictaminis,& forma ſcripturæ aliquantum cæperimus dubitare, bullam tamen veram invenimus, quod primum nos in vehementem admirationem induxit, cum literas ipſas ſciremus de noſtra conſcientia nullatenus emanaſſe. Bullam igitur hincinde diligentius intuentes in ſuperiori parte, quæ filo adhæret, eam aliquantulum tumentem invenimus, & cum filum ex parte tumenti ſine violentia qualibet aliquantulum trahi feciſſemus, bulla in filo remanente, filum ex parte alia fuit ab ipſa ſine difficultate aliquatenus avulſum, in cujus ſummitate adhuc etiam inciſionis indicium apparebat: per quod liquido deprehendimus, bullam ipſam ex aliis literis extractam fuiſſe ac illis per vitium falſitatis inſertam, ſicut ex literis ipſius plenius cognoſcetis, quas ad majorem certitudinem vobis duximus remittendas.*]

CAP. VI.

Falſæ ſunt literæ Papales, in quibus Epiſcopus vocatur filius, vel inferior frater, vel uni ſcribitur in plurali.

Idem *Attinacen.* a *Epiſcopo.* [*an.* 1212.]

QUam gravi *b* pœoa ſubjaceat: [*& infra.* 1] Nos vero literas, quæ tibi ſub ooſtro nomine præſentatæ fuerunt diligentius iotuentes, in eis tam in cootinentia, quam io dictamioe depreheodimua falſitatem, ac in hoc fuimus admirati, quia tu tales literas a nobis crediduras emaoaſſe. Cum ſcire debeas Apoſt. ſed. conſuetudinem in ſuis literis hanc teoere, ut Patriarchas, Archiepiſcopoa, & Epiſcopos, fratres, cæteros autem Reges, Principes, vel alios cujuſcunque ordioia, filios in ooſtris literis appellemus. Et cum uni tantum perſonæ noſtræ literæ diriguotur, nuoquam ei loquimur in plurali, ut *vos*, ſive *veſter*,& his ſimilia io ipſis literis apponamus.

Io

a C. 2. *eod. tit. in* 2. *comp.* b C. 1. *tit. de falſariis in* 3. *comp.* c *earum.* d C. 2. *eod. tit. in* 3. *comp. Vid. Archidiaconum, & Turrecrem. in cap. in memoriam* 19. *diſt.* e *ex vera bulla.*

a *Antinacen. al. Antibaten.* b *Cap.* 3. *eod. tit. in* 3. *comp. Et quatenus hic Doctores tractant de ſtyle Rom. curiæ. vid. Felin. in c.* 2. *ſup. de reſcr. & Rem. conſ.* 376. *incipiente: Quæſtio eſt.*

Digitized by Google

In falſis autem literis tibi præſentatis in ſalutatione dilectus in *a* Chriſto filius vocabaris: cum in literis, quas aliquando tibi tranſmiſimus, te videre potueris a nobis fratrem venerabilem appellatum. Propter quod ſic literas Apoſt. ſtudeas intueri, tam in bulla, filo, & charta, quam in ſtylo, quod veras pro falſis, vel falſas pro veris literis *b* modo aliquo non admittas.

[1 *Ad audientiam ſiquidem noſtram ex literis chariſſ. in Chriſto f. n. VV. Cardulæ Regis illuſtris, nec in tenore literarum tuarum, quas d. f. S. & Capellano n. Ap. Durachium direxiſti, noveris perveniſſe, quod cum Dominicus quondam Suaten. Epiſcopus, qui coram eodem Capellano noſtro & dil. f. S. Subdiacono tunc in partibus illis gerentibus legationis officium, fuerat de homicidio accuſatus, & in Concilio apud Zammerum pontificalem reſignaverat dignitatem, ad noſtram olim præſentiam acceſſiſſet, a nobis rediens quaſdam tibi literas præſentavit, quibus aſſerebat ſibi a nobis pontificale officium reſtitutum. Tu vero literis fidem adhibens ven. f. n. G. quem Suaten. Epiſcopum electum diceris canonice conſecraſſe, ab eadem Eccleſia removiſti: præfato Dominico occaſione literarum ſuarum in ipſa Eccleſia reſtituto. Præfatus autem Rex, ſicut ſuis nobis literis intimavit, non credens ſuas literas de noſtra conſcientia emanaſſe, tam ipſum Dominicum, quam præfatum Epiſcopum noſtro præcepit conſpectui præſentari, humiliter petens reſcripta Apoſtoli. edoceri, quid de ipſo duceremus negotio faciendum.*]

CAP. VII.

Qui per ſe, vel per alios literas Papæ falſant, excommunicati ſunt cum ſuis fautoribus, & Clerici officiis & beneficiis privati ſunt, & degradandi, & tradendi curiæ ſeculari. per quam Laicus legitime punitur. Qui vero falſis literis utitur, ſi Clericus eſt, officio, & beneficio privatur: ſi Laicus, excommunicatus eſt. h. d.

Idem Innocentius III. (*an.* 1212. *Romæ.*)

AD falſariorum *c* confundendam malitiam: (*& inf.* 1) De communi fratrum noſtrorum conſilio duximus ſtatuendum, ut qui literis noſtris uti voluerint, eas primo diligenter examinent: quoniam ſi falſis literis ſe uſos dixerint ignoranter, eorum ſera pœnitentia evitare nequibit pœnas inferius annotatas *d*. Nos enim omnes falſarios literarum noſtrarum, qui per ſe, vel alios vitium falſitatis exercent, cum fautoribus, & defenſoribus ſuis anathematis vinculo decernimus innodatos: ſtatuentes, ut Clerici, qui falſarii fuerint deprehenſi, omnibus officiis & beneficiis Eccleſiaſticis perpetuo ſint privati: ita quod qui per ſe falſitatis vitium exercuerint, poſtquam per Eccleſiaſticum Judicem fuerint degradati, ſeculari poteſtati tradantur, ſecundum conſtitutiones legitimas puniendi: per quam & Laici, qui fuerint de falſitate convicti, legitime puniantur. Qui vero ſub nomine noſtro literis falſis utuntur, ſi Clerici fuerint, officiis & beneficiis Eccleſiaſticis ſpolientur: ſi Laici, tamdiu maneant excommunicationi ſubjecti, donec ſatisfaciant competenter: ita tamen, ut in iſtis & in illis malitia gravius, quam negligentia puniatur: quod & de his, qui falſas literas impetrant, ſtatuimus obſervandum.

[1 *Jam alia vice recolimus literas Ap. deſtinaſſe, in quibus falſitatis modos, ne quis ſe poſſet per ignorantiam excuſare, meminimus plenius diſtinxiſſe. Quoniam vero nonnunquam evenit, ut falſas literas exhibentes, poſtquam ſuper his fuerunt redarguti, ad excuſationem ſuam dicant ſe literas hujuſmodi per alios impetraſſe.*]

CAP. VIII.

Non præſumitur quis falſare literas de ſimplici juſtitia: nec punitur, ſi hoc comperto deſtiterit illis uti.

a *In multis exemplaribus ita: dilecta in Chriſto filia, vocabaris. Hæc clauſula inſolita præſumptionem falſitatis facit. Alex. cond. conſ. 46. in 3. Volum. Felin. in c. cauſam 2. De teſt. ſup.* b *Hæc*, literis, *deeſt in antiquis codicibus.* c *Cap. 4. in eod. tit. in 3. compil* d *Vid. l.* 2. *cum gloſſ. in ver. & diſcrim. & Cy. in c. 1. C. de fid. inſtr.*

Idem.

ACcedens *a*: [*& infra.*] Fraternitati tuæ mandamus, quatenus ſi literæ Apoſtolicæ, in quibus falſitas fuerit deprehenſa, de ſimplici juſtitia formam habeant (cum præſumi non debeat, quod pro talibus literis, quæ poſſunt facile obtineri, fraudem quis commiſerit falſitatis) nec literis uſus eſt, poſtquam eas falſas eſſe cognovit, tu ei officium, beneficiumque reſtituens, ipſum ſuper hoc ulterius non moleſtes.

CAP. IX.

Propter paucarum literarum raſuram in loco non ſuſpecto, reſcriptum non probatur falſum.

Idem.

EX conſcientia *b*: [*& infra.*] Verum literas ipſas, quæ redargutæ fuerant falſitatis, diligentius intuentes, nullum in eis falſitatis ſignum, vel ſuſpicionis invenimus, niſi paucarum literarum raſuras, quæ nequaquam ſapientis animum in dubitationem vertere debuerunt: unde ſi vobis conſtiterit prædictum R. obligaſſe ſe ſub periculo cauſæ, quod literas illas falſas eſſe probaret, cum quilibet ad renunciandum juri ſuo liberam habeat facultatem, ipſi R. ſuper dicta Eccleſia ſilentium imponatis.

TITULUS XXI.
DE SORTILEGIIS. *c*

CAP. I.

Sortilegia pro futuris inveniendis, vel divinationibus faciendis prohibentur, & contra facientibus pœna imponitur.

Ex Pœnitentiali Theodori.

IN tabulis vel codicibus, aut aliis ſorte futura non ſunt requirenda, nec divinationes aliquas in aliquibus rebus quis obſervare præſumat. Qui autem contra fecerit, quadraginta dies pœniteat.

CAP. II.

Presbyter, qui per inſpectionem aſtrolabii furta requirit, ad tempus ſuſpenditur ab altaris miniſterio. Ita communiter ſummatur, ſed in veritate hæc ſummaria non eſt indiſtincte vera, quia acrius poteſt puniri.

Alexand. III. *Gradeu.* d *Patriarchæ.* (*an.* 1180.)

EX tuarum *e* tenore literarum accepimus, quod V. Presbyter cum quodam infami ad privatum locum acceſſit, non ea intentione, ut vocaret dæmonium, ſed ut inſpectione aſtrolabii furtum cujuſdam Eccleſiæ poſſet recuperari. Verum licet hoc ex bono zelo, & ſimplicitate ſe feciſſe proponat, id tamen graviſſimum fuit, & non modicam inde maculam peccati contraxit: [*& inf.* 1] Mandamus, quatenus talem ei pro expiatione illius delicti pœnitentiam imponas *f*, quod per annum, & amplius, ſi tibi viſum fuerit, eum ab altaris miniſterio præcipias abſtinere, & extunc liberum ſit ei exercere officium Sacerdotis.

[1 *Sed quoniam tutius eſt in dexteram quam in ſiniſtram, & in miſericordiam quam in ſeveritatem declinare, ipſum f. t. duximus remittendum, mandantes.*]

CAP. III.

Non ſolum electio per ſortes fieri non debet, ſed etiam electiones compromiſſariorum per ſortes aſſumi non debent.

Honorius III. *Capitulo Lucan.* g (*an.* 1218.)

ECcleſia *h* veſtra Epiſcopo deſtituta, vos convenientes in unum, ut de futuri tractaretis electione Pontificis

a *C. 1. eod. tit. in 4. comp.* b *C. 2. eod. tit. in 4. compil.* c *al. Sortilegiis, & non male: vid. tractat. Pauli Grillandi, adde Alphonſum Caſtrum l. 1. t. 13. de juſt. hær. punit.* d *al. Gradenſ.* e *C. 3 eod. tit. in 1. comp. & poſt Conc. Lat. ſub Alex. III. p. 50. c. 6.* f *pœnam habent vetuſtiores Cod. & pleriq; manuſcripti.* g *Lucenſ.* h *Vide Felin. in c. capitulum, ſup. de reſcr. & B. Thom. 2. 2. q. 95. art. 8. & ibi Cajet. ex quo intelliges, cur ſortes repellantur in electionibus ſpiritualibus.*

-tificie, unum elegiſtis ex vobis per ſortem, qui tres au-ctoritate veſtra elegit, per quos vice omnium Lucan. provideretur Eccleſiæ de paſtore: quorum duo tertium Magiſtrum, R. ſcilicet elegerunt: quod expreſſe licebat eiſdem, ſecundum traditam a vobis omnibus poteſtatem. Procuratoribus igitur veſtris ſuper his in noſtra præſentia conſtitutis, nos tali examinato proceſſu, licet nota non careat, quinimo multa reprehenſione ſit dignum, quod ſors in talibus intervenit: (*& infra.* ε) Electionem celebratam de ipſo ad gratiam confirmationis admittimus, ſortis uſum in electionibus perpetua prohibitione damnantes.

[ε *Propter prærogativam, cum nos & literatura magiſtri R. Canonici, in quem vota veſtra Eccleſiæ veſtræ præficiendum Epiſcopum concurrerunt, & affectione, quam ad eandem habemus Eccleſiam.*]

TITULUS XXII.
DE COLLUSIONE DETEGENDA.
CAP. I.

Accuſatore deſiſtente ab accuſatione, poteſt Judex ex officio ſuo inquirere ſuper crimine illato.

Gregorius a *univerſis Epiſcopis de Corin.*
(*an.* 600. *Romæ.*)

SCripta Fraternitatis veſtræ relegentes, agnovimus, quod hi, qui contra Hadrianum Epiſcopum aliqua dixerant, modo cum eodem in amicitiam conveniſſent: [*& inf.* ι] Quia vero nunciati facinoris qualitas nos vehementer impellit, ut ea, quæ audivimus, diſſimulare nullatenus debeamus, præſertim cum accuſatores, & accuſatum inter ſe feciſſe gratiam indicaveritis: hoc neceſſe eſt ſubtilius perſcrutari, ne forte non ex charitate, ſed ex præmio eorum ſit concordia comparata.

[ι *Et magna nobis ad præſens facta eſt de eorum unitate lætitia: ſed quoniam ea, quæ dicta ſunt, indiſcuſſa manere non patimur, Sedis noſtræ Diaconum ad ea inveſtigenda direximus.*]

CAP. II.

Deſiſtente accuſatore, & accuſato Judex proſequitur.

Idem.

CRimina b ſemel audita Gregorius indiſcuſſa nullo modo præteribat, etiamſi accuſatus cum accuſatore in gratiam rediiſſet.

CAP. III.

Colludens in cauſa beneficiali privari debet beneficio.

Alexand. III. *Norvicen. Epiſcopo.* (*an.* 1180.)

AUdivimus c uſque adeo Clericorum malitiam excreviſſe, ut interdum inter ſe colluſione facta ſuper beneficiis, quæ poſſident, ſe faciant ab aliis moleſtari, & poſtea, ut quæſtioni cedatur, & iidem Clerici beneficia quiete poſſideant, quaſi nomine tranſactionis ſolvunt aliis de ipſis beneficiis annuam penſionem, ut poſt mortem eorum in beneficiis illis, ſuper quibus eſt colluſio facta, jus ſibi valeant vendicare. Unde tibi mandamus, quatenus ſi quos Clericos tuæ juriſdictionis per colluſionem hujuſmodi fraudem legitime tibi conſtiterit commiſiſſe, eos beneficiis, ſuper quibus colluſum fuerit, non differas perpetuo ſpoliare: quia ſatis eſſet indignum, ſi fraus & dolus, quæ in præjudicium ſui juris, & aliorum nituntur committere, in eorum non redundarent incommodum, & jacturam.

CAP. IV.

Abſolutio de criminibus illatis per colluſionem facta, non impedit facultatem iterum accuſandi, & inquirendi de illis criminibus.

Gregorius IX. *Baren.* a *Archiepiſcopo, & fratri Joſeph Monacho Floren.* (*an.* 1236.)

IN tantum clamor, qui aſcendit contra Acherontinum b Archiepiſcopum, invaleſcit, quod diſſimulare ipſum ulterius ſine ſcandalo non valemus, nec ſine periculo tolerare: [*& infra.*] Licet autem Sedes Apoſt. frequentibus clamoribus excitata, inquiſitionem quorundam exceſſuum ſuorum duxerit committendam, propter tergiverſationes tamen ipſius (ut dicitur) eodem cum inquiſitoribus, & examinatoribus colludente, necnon corruptis teſtibus, & inquiſitoribus, ac examinatoribus ſupradictis, non ſolum prædicti exceſſus remanſerunt hactenus incorrecti, verum etiam pejora prioribus committere non expavit: (*& infra.*) Diſcret. veſtræ mandamus, quatenus ſi de hujuſmodi colluſione ac corruptione conſtiterit, ex integro ſuper præmiſſis & aliis, alioquin ſuper novis duntaxat inquiratis, quæ videritis inquirenda.

TITULUS XXIII.
DE DELICTIS PUERORUM.
CAP. I.

Impuberes præter vitium carnis delinquere poſſunt, puniuntur tamen mitius, quam adulti.

Gregorius a (*an.* 600.)

PUeris grandiuſculis peccatum nolunt attribuere quidam, niſi ab annis 14. cum pubeſcere cœperint. Quod merito crederemus, ſi nulla eſſent peccata, niſi quæ membris genitalibus admittuntur. Quis vero audeat affirmare furta, mendacia, & perjuria non eſſe peccata? At his plena eſt puerilis ætas: quamvis in eis non ita, ut in majoribus punienda videantur.

CAP. II.

Puer non debet ita ſevere puniri ſicut major, nec pater ex delicto filii impuberis tenetur.

Alexand. III. *Hermon. Epiſcopo.* (*an.* 1170.)

REferente nobis d H. intelleximus, quod cum N. filius ejus decennis cum aliis pueris ſagittaret, quidem nepos ejuſdem H. ſagitta percuſſus interiit: quod idem filius ejus, cum inter alios luderet, fortuito caſu dicitur peregiſſe: propter quod Abbas ſancti Remigii a præfato H. ſecundum conſuetudinem illius terræ, centum ſolidos inſtantius requirebat: [*& infra.* ε] Unde quoniam e in pueris relinqui ſolet inultum, quod in aliis provectioris ætatis humanæ leges dicunt ſeverius corrigendum: mandamus, quatenus ſi conſtiterit filium prædicti H. intra 14. ætatis ſuæ annum eundem exceſſum commiſiſſe, memoratum Abbatem moneas, & compellas, ut ab eodem H. prædictos centum ſolidos propter illam f conſuetudinem non exigat, nec ab ipſo pro temporali pœna requirat.

[ε *Ad noſtram audientiam appellavit.*]

TITULUS XXIV.
DE CLERICO VENATORE. g
CAP. I.

Clerico prohibetur venatio, & contra facienti pœna imponitur. h. d. cum ſequenti.

a Greg. l. 2. Regiſtri. Ind. 11. epiſt. 38. c. 77. apud Jo. Diac. l. 4. c. 32. de vita Greg. refertur Concil. Later. ſub Alex. III. part. 48. c. 2. & cap. 1. eod. tit. in 1. compil. b Cap. 2. eod. tit. in 1. comp. c Cap. 3. eod. tit. in 1. compil. & poſt Conc. Later. ſub Alex. III. part. 28. c. 22.

a Baren. b *Acherontin. al. Acheruntum.* c *In pleriſque vulgatis, Greg. nomine, in manuſcr. ut plurimum, ut eſt impreſſum. in veteri comp. c. 1. eod. tit. Auguſtino tribuitur: verum unde ſit ſcriptum, nondum eſt inventum.* d Cap. 2. eod. tit. in 1. comp. e *al. Verum quoniam.* f *ullam.* g *Vid. Conc. Trid. ſeſſ. 24. de reform. c. 12. §. veſtitu inſuper & Bernard. Diaz in pract. crim. can. Cap. 61.*

Digitized by Google

Ex Concilio Aurelianen.

EPiſcopum *a*, Presbyterum, aut Diaconum canes, aut accipitres, aut hujuſmodi ad venandum habere non licet. Quod ſi quis talium perſonarum in hac voluptate ſæpius detentus fuerit, ſi Epiſcopus eſt, tribus menſibus a communione: ſi Presbyter, duobus: ſi Diaconus, ab omni officio ſuſpendatur.

C A P. II.

Summatum eſt ſupra capitulo proximo.

Ex eodem.

OMnibus ſervis Dei venationes, & ſylvaticas vagationes cum canibus, & accipitres, aut falcones habere interdicimus.

TITULUS XXV.
DE CLERICO PERCUSSORE.

C A P. I.

Clericus ſæpe alium percutiens, & monitus non deſiſtens, deponendus eſt.

Ex Concilio Agathen. *b*

SI quis in aliquo gradu (ſacro) percuſſor extiterit, corripiatur a crimine: & ſi non emendaverit, deponatur.

C A P. II.

Duobus menſibus a Miſſarum adminiſtratione ſuſpenditur Epiſcopus, qui crudeliter aliquem fuſtigari facit.

Gregorius Tarentin. Epiſcopo. (*an.* 600.)

PRæterea, quoniam mulierem propter delictum ſuum contra ordinem Sacerdotii cædi crudeliter fuſtibus deputaſti: quam licet exinde (cum poſt octo menſes deceſſerit) minime arbitramur fuiſſe defunctam: tamen quia ad ordinem tuum noluiſti habere reſpectum, duobus te menſibus ab adminiſtratione Miſſarum ſtatuimus abſtinere.

C A P. III.

Non punitur Clericus ut homicida, ſi fuit ipſe in conflictu pro parte violentiam repellentium, licet ibi aliqui mortui ſint, & ipſe lapides projecit, ex quo nullum ipſe percuſſit.

Alexander III. Lucan. Epiſcopo. (*an.* 1180.)

PRæſentium e lator in quodam conflictu aſſerit ſe fuiſſe, pro parte tamen illorum, qui violentiam repellebant, in quo lapides ipſe projecit, ſed aliquem non percuſſit. Quem nos (quia per alios illic aliqui dicuntur occiſi) a celebratione Miſſarum per biennium præcipimus abſtinere. Mandamus itaque, ut ſi alia non impedierint, decurſo hujuſmodi temporis ſpatio ad ſui officii executionem eum admittas.

C A P. IV.

Clericus, qui fuit in conflictu, ubi aliqui fuerunt occiſi, ſine ejus facto, vel conſilio, de jure communi promoveri poteſt. h. d. ſecundum intellectum, qui plus placet Panorm.

Celeſtinus III. (*an.* 1195.)

COntinentia *d* literarum: (*& inf.* 1) Cum P. Acolythus cum quibuſdam ad reſiſtendum prædonibus arma ſumpſiſſet, in conflictu illo tres fuerunt ab aliis vulnerati ad mortem, ita tamen, quod illa homicidia neque facto ejus, neque conſilio perpetrata fuerunt: [*& inf.*] Conſult. t. t. r. quod cum prædictum Acolythum ad frugem melioris vitæ tranſiviſſe dicatis, poterit ipſe ad Subdiaconatus ordinem promoveri, & altaris miniſterium exercere.

[1 *Veſtrarum inſpecta, quæ ſignificaſti nobis, quod.*]

a C. 1. eod. tit. in 1. comp. b addi poteſt. cap. 3. ut refert Burch. l. 2. Decr. c. 190. & Ivo p. 6. c. 235. ſed in eo Concilio nondum repertum eſt. c C. 3. eod. tit. in 1. comp. & poſt Conc. Later. p. 26. c. 11. d C. 1. de Cler. percuſſ. in 2. comp.

TITULUS XXVI.
DE MALEDICIS. *a*

C A P. I.

Maledicens Papæ puniendus eſt, ut alii deinceps deterreantur, & ipſe arceatur.

Clemens III. (*an.* 1190.)

INnotuit *b* nobis: (*& inf.*) Quia nobis per literas retuliſti, quod cum I. Clericus multis coram adſtantibus verba quædam in depreſſionem officii, & beneficii noſtri protulit, ipſum a temeritate ſua compeſcas: ut pœna illius aliis terrorem incutiat, ne de cætero contra Rom. Eccl. in talia verba prorumpant.

C A P. II.

Hic ponitur pœna blaſphemantis Deum, vel aliquem Sanctum, & maxime Virginem glorioſiſſimam.

Gregorius IX. (*an.* 1236.)

STatuimus c, ut ſi quis contra Deum, vel aliquem Sanctorum ſuorum, & maxime B. Virginem, linguam in blaſphemiam publice relaxare præſumpſerit, per Epiſcopum ſuum pœnæ ſubdatur inferius annotatæ: videlicet, quod in ſeptem diebus Dominicis præ foribus Eccleſiæ in manifeſto (dum aguntur Miſſarum ſolemnia) blaſphemus exiſtens, ultimo illorum die Dominico pallium, & calceamenta non habeat, ligatus corrigia circa collum, ſeptemque *d* præcedentibus ſextis feriis in pane, & aqua jejunet, Eccleſiam nullatenus ingreſſurus. Quolibet quoque prædictorum dierum tres, ſi poterit, alioquin duos reficiat pauperes, ſive unum. Et ſi nec ad hoc ejus ſuppetant facultates, id in pœnam aliam commutetur: cui etiam, ſi renuerit recipere, ac peragere pœnitentiam ſupradictam, Eccleſiæ interdicatur ingreſſus, & in obitu Eccleſiaſtica careat ſepultura. Per temporalem præterea poteſtatem coactione [ſi neceſſe fuerit] Epiſcopi diœceſ. adhibita contra eum, blaſphemus, ſi dives fuerit, quadraginta ſolidorum, alioquin triginta, ſive viginti: & ſi adid non ſufficiat, quinque ſolidorum uſualis monetæ pœna mulctetur, nullam in hoc miſericordiam habiturus: quod etiam inter alia communitatum ſtatuta ponatur.

TITULUS XXVII.
DE CLERICO EXCOMMUNICATO, DEPOSITO *e*, VEL INTERDICTO MINISTRANTE.

C A P. I.

Clericus depoſitus celebrans excommunicatur.

Ex Canone Apoſtolorum.

SI quis Epiſcopus, Presbyter, vel Diaconus depoſitus juſte pro certis criminibus auſus fuerit attrectare miniſterium ſibi dudum commiſſum, hic ab Eccleſia abſcindatur.

C A P. II.

Degradatus, vel ſuſpenſus celebrans, & monitus non deſiſtens excommunicatur: & ſi nec ſic deſiſtat, per ſecularem Poteſtatem ad requiſitionem Eccleſiæ exilio damnetur.

Ex Concilio Antiochen. (*in Syria.*)

SI quis *f* Presbyter, aut alius Clericus fuerit degradatus, aut ab officio pro certis criminibus ſuſpenſus, & ipſe per contemptum, & ſuperbiam aliquid de miniſterio ſibi interdicto agere præſumpſerit, & poſtea ab Epiſcopo ſuo correptus in incepta præſumptione

a In Cod. Barb. & altero manuſcr. Vaticano ita: De Clerico maledico. b Capit. unic. de Cleric. maled. in 2. compil. c Vide Bernard. Diaz. in pract. crim. c. 101. Alber. de agn. aſſert. q. 27. d Al. ſeptemque præcedentib. ſex feriis vel ſubſequentib. in pane, &c. e Dictio, depoſito, deeſt in aliquot antiq. f Cap. 2. eod. tit. in 1. comp.

Digitized by Google

ne perduraverit, modis omnibus excommunicetur a; & quicunque cum eo communicaverit, ſimiliter ſe ſciat eſſe excommunicatum. Similiter de Clericis, Laicis, vel fœminis excommunicatis obſervandum eſt. Quod ſi aliquis iſta omnia contempſerit, & Epiſcopus minime emendare potuerit, Regia judicio ad requiſitionem Eccleſiæ exilio damnetur.

CAP. III.

Interdictus & excommunicatus celebrans, monitus non deſiſtens, deponitur.

Alexander III. *Londonen. Epiſcopo.* (*an.* 1180.)

CLerici *b* autem, ſi qui a ſuis, aut etiam de mandato Romani Pontificis ab alienis Epiſcopis interdicti, vel excommunicati ante abſolutionem divina officia celebraverint, niſi moniti ſine dilatione recesserint, perpetuæ depoſitionis ſententiam pro auſu tantæ temeritatis incurrant.

CAP. IV.

Excommunicati, vel interdicti celebrantes deponi debent, niſi propter multitudinem mitigetur pœna.

Idem *Toletano Archiepiſcopo* (*an.* 1180.)

LAtores præſentium nobis intimarunt, quod tam ipſi, quam multi alii, poſtquam interdicti, vel excommunicati fuerint, divina præſumpſerint officia celebrare: (*& inf.* c) Frat. tuæ mandamus, quatenus ſi XL. ſolummodo, vel pauciores in his deliquiſſe conſtiterit, omnes in perpetuum ab officio Sacerdotali deponas. Si vero multitudinem magnam in hoc peccaſſe cognoveris, eos, quos magis cauſam delicti eſſe conſtiterit, perpetua depoſitione condemnes, & alios, qui non tantum deliquerint, ab officio ad tempus ſuſpendas, & omnibus pœnitentiam ſecundum diſcretionem tibi a Deo datam injungas.

[1 *Quoniam vero magnam cum tis multitudinem in hoc peccaſſe dicebant, nec nobis, quis eorum magis, vel minus deliquerit, innoteſcere potuerit, negotium tuæ diſcretionis arbitrio duximus remittendum.*]

CAP. V.

Si habens notitiam excommunicationis, per ſolam famam celebret, debet de rigore deponi, licet cum eo poſſit miſericorditer diſpenſari. h. d. & eſt caſus notabilis.

Innocentius III. *Herbipolen. Capitulo.* (*an.* 1212.)

ILlud *d* Dominus in B. Petro: (*& inf.*) Venerabilis frater noſter quondam Hildeſemen. Epiſcopus licentia non ſolum non obtenta, ſed nec etiam poſtulata (Eccleſia Hildeſemenſi relicta) Herbipolenſem Eccleſiam occupavit: [*& inf.*] Unde Magdeburgen. Epiſcopo *e* dedimus in mandatis, ut cum factum ipſum non poſſet in partibus illis non eſſe notorium, niſi dictus Epiſcopus intra XX. dies ab Herbipolen. Eccleſiæ adminiſtratione ceſſaret, eum excommunicatum publice nunciaret: quod idem Magdeburgen. ſtuduit adimplere: [*& inf.*] Ipſe vero Epiſcopus in noſtra poſtmodum præſentia conſtitutus etſi ſuum recognoſceret, & confiteretur exceſſum, & non judicium, ſed miſericordiam poſtularet: hoc tamen inter alia in ſua excuſatione propoſuit, quod cum dictus Magdeburgenſis non eſſet ordinarius Judex ejus, non crediderat, quod monitione non præmiſſa auctoritate delegata poſſet procedere contra ipſum, aut ſententiam in eum aliquam promulgere. Unde cum nec ante factum monitorias, nec poſt literas ab eo aliquas accepiſſet, peccare non credidit, ſi divina officia quantumcunque ſolenniter celebravit, præſertim cum ei non niſi per famam de ſententia contra eum prolata conſtaret: [*& infra.* 1] Licet autem in hoc non videatur omnino culpabilis extitiſſe: quia tamen in dubiis via eſt eligenda tutior, etſi de lata in eum ſententia dubitaret, debuerat tamen potius ſe abſtinere, quam ſacramenta Eccleſiaſtica pertractare. Illud autem, quod ſub ſpe veniæ divina ſibi fecit [poſtquam ſe a nobis excommunicatum noverat] celebrari, & communioni fidelium ſe ingeſſit, potius contra eum facere credimus, quam pro eo, cum ſub fiducia pœnitentiæ non debuerit deliquiſſe, & excommunicato non vitare, multo magis, quam non a vitari periculoſum exiſtat: non vitare ſiquidem, cum in eo ſit, excommunicatus ſine delicto non poteſt: ſed cum ex altis pendeat, ſine ſuo delicto poterit non vitari: (*& inf.*) Cum ad miſericordiam facientes, pœnam, quam canon minatur *b* his, qui poſt excommunicationem divina præſumpſerint officia celebrare, vel ſe celebrationi ingeſſerint divinorum ei, non duximus infligendam.

[*Quod autem poſtquam ſe novit excommunicatum a nobis, omnia divina ſibi fecit officia celebrari, & fidelium communioni ingeſſit ſe ſitqueuter, id non in contemptum ſed. Apoſt. vel etiam tanti ſacramenti, ſed ſub ſpe veniæ aſſerit ſe feciſſe, ne videlicet induresceret amplius, & in divinis ejus animus diutius proterviret, vel poſternaretur, ſi nunquam divinis officiis intereſſet: licet in diebus ſolennibus ſe nunquam celebrationi divinorum ingeſſerit, & cum paucis in angulo alicujus Eccleſiæ occulte non feſtivis diebus divina ſibi fecerit interdum officia celebrari:*]

CAP. VI.

Excommunicatus celebrans a beneficio deponitur.

Idem *Biſuntin. Archiepiſcopo.* (*an.* 1213.)

FRaternitati tuæ: [*& inf.*] Presbyteros autem, & alios Clericos, qui pro ſuis exceſſibus a te nexibus anathematis canonice innodati præſumpſerunt, vel præſumunt officia celebrare divina, rationabiliter poteris omnibus beneficiis Eccleſiaſticis ſpoliare.

CAP. VII.

Collatio beneficii excommunicato facta non tenet, & ſcienter talibus conferens a beneficiorum collatione ſuſpenditur.

Idem *Decano, & Priori Colonien.* (*an.* 1213.)

POſtulaſtis *d* per ſed. Apoſt. edocari: [*& infra.*] Conſult. v. reſpond. quod cum excommunicatis communicari non debeat, Clericis excommunicationis vinculo innodatis Eccleſiaſtica beneficia conferri non poſſunt, nec illi valent ea retinere licite, niſi forſitan cum eis fuerit miſericorditer diſpenſatum, cum ea non fuerint canonice conſecuti. Illi vero, qui ſcienter illa beneficia talibus contulerunt, tamdiu debent a beneficiorum collatione ſuſpendi, donec ſuper hoc veniam conſequi mereantur, ut puniantur in hoc, in quo delinquere præſumpſerunt.

Celebrans in loco interdicto, ſi eſt Clericus ſecularis, beneficiis privatur: ſi Monachus in arctius Monaſterium detruditur. h. d.

Quæſiviſtis *e* præterea, qualiter puniri debeant Clerici, Monachi, vel Moniales Eccleſiarum conventualium, qui poſt latam interdicti ſententiam in locis ſuppoſitis interdicto præſumpſerunt hactenus, & adhuc etiam non verentur divina officia celebrare, quamvis propter hoc ſint excommunicationis vinculo innodati. Ad hoc breviter reſpondemus, quod Clerici, qui talia præſumpſerunt, ſunt Eccleſiaſticis beneficiis ſpoliandi: Monachi vero, vel Moniales in arctioribus monaſteriis ad peragendam pœnitentiam detrudendi.

a *Vid. l.* 2. *C. de ſuperex. l.* 20. *& l. Papinian.* §. *meminiſſe, ff. de inoff. teſt.* b *C.* 3. *eod. tit. in* 1. *comp. & poſt Conc. Lat. ſub. Alex. III. p.* 26. *c.* 10. c *C.* 4. *eod. tit. in* 1. *comp. & poſt Conc. Later. p.* 30. *&* 31. *vid. Bernard. Diaz in pract. crim. can. c.* 28. d *C.* 1. *eod. tit. in* 3. *comp. Alia pars hujus decr. eſt in c. illud Dominus ſup. de major. & obed.* e *in vet. comp. legitur, Archiepiſcopo: ſed in Gregorianis legitur, Epiſcopo.*

a *Vid. Navarrum in Manuali de horis Canon. c.* 20. *verſ.* 14. *inter ambas.* b *al. infligis.* c *C.* 2. *eod. tit. in* 3. *compil. Bernard. Diaz in pract. crim. can. c.* 28. d *C.* 3. *eod. tit. in* 3. *comp.* e *Vide quæ ſunt ſancita.* 9. *is qui* §. *is vero & cap. ult. de ſent. excomm. in* 6.

Digitized by Google

C A P. VIII.

Valet collatio beneficii ei facta, qui prius fuit excommunicatus, ſed abſolutus tempore collationis.

Idem *Decano, & Subdiacono a Pictavien. & Magiſtro P. Canonico Petragoricen.* (*an.* 1213.)

PRopoſuit *b* coram nobis Magiſter P. Clericus Epiſcopi Tuſculan. quod G. ſanctæ Mariæ in porticu Diacono Cardinali in partibus illis Apoſtol. ſed. legationis fungente officio, quidam de Lemovicinio ei humiliter ſupplicarunt, ut eorum Eccleſiam, quæ debito fraudabatur Clericorum ſervitio, ordinaret: pro ſe ac Magiſtro eodem preces ſpecialiter porrigentes. Ipſe vero Lemovicen. civitatem ingreſſus, Canonicos monuit, ut illos reciperent in ſocios, & in fratres: maxime cum Præbendæ V. vel IV. ab ultima ipſius Eccleſiæ ordinatione vacaſſent: quibus poſt petitas, & conceſſas deliberationis inducias non curantibus reſpondere, de Præbenda Lemovicen. Cardinalis prædictus eoſdem Clericos inveſtivit: [*& infra.* 1] Cum autem dictus Magiſter, & Lemovicen. Pœnitentiarius in noſtra fuiſſent præſentia conſtituti, & acta judicii inſpici fecerimus diligenter, per Pœnitentiarii teſtes intelleximus, quod Lemovicen. Epiſcopus pluribus annis, antequam idem Magiſter inveſtitus fuerit, Clericos Burgen. caſtri Lemovicen. & quadem P. nominatim (quem eorum dicebant conſiliarium, & fautorem) vinculo excommunicationis aſtrinxit. Per teſtes vero Magiſtri P. probatur, quod etſi dictus Epiſcopus in Burgen. & eorum fautores tam Clericos, quam Laicos Lemovicen. excommunicationis ſententiam protuliſſet, eos tamen per tres annos abſolvit, antequam dictus Magiſter fuerit inveſtitus: [*& inf.* 2] Et quia idem Epiſcopus dicto Magiſtro communicavit poſtea in Eccleſia, & in menſa: [*& inf.* 3] Quia vero ſæpe dictum Magiſtrum inveſtituræ ſuæ tempore, a prælato Epiſcopo extitiſſe excommunicatum, dictus Pœnitentiarius (ſicut obtulerat) non probavit, cum ex adverſo de abſolutione, & communione dicti Epiſcopi fuerit facta fides: quod per dictum Legatum de memorato Magiſtro factum eſt, per diffinitivam ſententiam duximus approbandum.

[*a Si vero probaret ipſum excommunicatum tunc temporis extitiſſe, non poſtponerent, quod de ipſo factum fuerat, revocare, qui mandatum Apoſt. ſed. exſequentes, utriuſque partis confeſſionibus, & allegationibus intellectis, eandem cauſam ſufficienter inſtructam ad noſtrum remiſerunt examen.*]

[*2 Quibuſdam Presbyteris uſque ad certum tempus in excommunicatione retentis, qui contra ſententiam interdicti præſumpſerunt celebrare.*]

[*3 His igitur, quæ utraque pars propoſuit, intellectis.*]

C A P. IX.

Suſpenſus, vel excommunicatus ignoranter celebrando, nulla indiget diſpenſatione reſpectu irregularitatis, alias ſecus.

Gregorius IX. *I. & I. Canonicis Pragenſibus c* [*an.* 1232.]

APoſtolicæ ſedis: [*& infra.*] Verum quia tempore ſuſpenſionis ignari celebraſtis divina, vos reddit ignorantia probabilis excuſatos. Cæterum ſi forte ignorantia craſſa & ſupina, aut erronea fuerit, propter quod diſpenſationis gratia egeatis, eam vobis de benignitate Apoſtol. indulgemus.

C A P. X.

Excommunicatus minori celebrans, non eſt irregularis, ſed peccat, & poteſt eligere, & ea, quæ ſunt juriſdictionis exercere, licet non eligi: & ſi confert ſacramenta, licet peccet, tamen collatio tenet, & ſuum habet effectum.

Idem. (*an.* 1237.)

SI celebrat *a* minori excommunicatione ligatus, licet graviter peccet; nullius tamen notam irregularitatis incurrit, nec eligere prohibetur, vel ea, quæ ratione juriſdictionis ſibi competunt, exercere. Si tamen ſcienter talis electus fuerit, ejus electio eſt irritanda, pro eo quod ad ſuſceptionem eorum eligitur, a quorum perceptione a ſanctis Patribus eſt privatus. Peccat autem conferendo Eccleſiaſtica ſacramenta: ſed ab eo collata virtutis non carent effectu, cum non videatur a collatione, ſed participatione ſacramentorum (quæ in ſola conſiſtit perceptione) remotus: dummodo non in contemptum Eccleſiaſticæ diſciplinæ, videlicet contra prohibitionem ſuperioris, communioni excommunicatorum pertinaciter ſe ingeſſerit: in quo caſu eſt anathemate feriendus.

T I T U L U S XXVIII.
DE CLERICO *b* NON ORDINATO MINISTRANTE.

C A P. I.

Clericus miniſtrans in pertinentibus ad ordinem, quem non habet, deponendus eſt, & amplius non ordinandus.

Hormiſda *c* Papa. (*an.* 520.)

SI quis *b* baptizaverit, aut aliquod divinum officium exercuerit non ordinatus, propter temeritatem abjiciatur de Eccleſia, & nunquam ordinetur.

C A P. II.

Diaconus Miſſam celebrans ad Sacerdotium non promovetur; & a Diaconatu ſuſpenditur ad tempus: ſed in beneficio poterit ad tempus diſpenſari.

Urbanus III. *Legion. Epiſcopo.* (*an.* 1186.)

EX literis tuæ *f* Fraternitatis innotuit nobis, quod I. Diaconus, cum non impoſuiſſes ei manum, Miſſarum celebrationem uſurpare præſumpſit: [*& infra.* 1] Conſultationi tuæ taliter reſpondemus, quod ad Sacerdotis officium non poterit promoveri: a Diaconatu quoque biennio vel triennio pro tua maneat proviſione ſuſpenſus. De beneficio autem miſericorditer agatur cum eo: ne ſuſtentatione privatus, ad ſeculi negotia revertatur. Ut autem ſecurius ei poſſis hanc miſericordiam facere, de agenda pœnitentia diligentem *g* circa eum curam non deſinas exhibere: ſalubrius autem ſibi abſque dubio providebit, ſi ad regularem vitam ſe duxerit transferendum.

[*1 Poſtmodum vero Domino aſpirante, rediit ad ſeipſum: & proprium cognoſcens exceſſum, in tanto ſibi periculo conſuli humiliter poſtulavit: quia igitur ſuper hoc tua nos duxit Fr. conſulendos, literis præſentibus.*]

T I T U L U S XXIX.
DE CLERICO PER SALTUM PROMOTO.

C A P. UN.

Qui ignoranter per ſaltum de Subdiacono fit Presbyter, poſt pœnitentiam in Diaconum ordinatur, & poſtea poteſt ſecum in Sacerdotio diſpenſari.

Inno-

a al. Subdecano. b C. un. eod. tit. in 4. comp. c Hic titul. in plurimis manuſcr. reſtitutus eſt: vulgati diſſentiunt, al. ita: Gregor. IX. I. & A. Canon. Pragen.

a *Vide Covarr. in c. alma mater. de ſent. excom. l. 6. & 8. Theologos. 4. ſent. diſt. 18. & ſeq. & Summiſtas, verbo, excommunicatio.* b *In 7. manuſcr. de non ordinato miniſtrante.* c *al. Honorius.* d *Cap. 1. eod. tit. in 1. compil. vid. Bernard. Diaz. in pract. crim. can. c. 12.* e *Legion. al. Lingen.* f *C. 2. eod. tit. in 1. compil. & poſt Conc. Lateran. ſub Alex. III. cap. 50. c. 62.* g *diligenter.*

Innocentius III. *Benon. Epiſcopo.* [*an.* 1213. *Romæ in Angliam.*]

TUæ literæ *a* continebant, quod (ſicut ex relatione quorundam receperas) P. Presbyter Diaconatus ordine prætermiſſo, ſe fecit ad Sacerdotii ordinem promoveri. Ipſe tibi quoque ſecreto confeſſus eſt, ſe pro certo neſcire, ſi res taliter ſe haberet, ſed ex quo boni viri hoc aſſerebant, inter quos fuerat converſatus, credebat aſſertioni eorum, eo quod tempore, quo ordines inferiores ſuſceperat, intra annos diſcretionis fuerat conſtitutus: [*& inf.* 1] Mandamus, quatenus condignam pœnitentiam pro hujuſmodi negligentia injungas eidem: qua peracta (quia non intelligitur iteratum, quod factum eſſe neſcitur) ipſum in Diaconum ordinare procures, & ſic de miſericordia eundem miniſtrare permittas in ordine Sacerdotis.

[1 *Tu igitur ipſum ad Apoſtol. ſed. tranſmittens, nobis ſupplicaſti humiliter, ut cum eo miſericorditer agere dignaremur. Nos igitur ejus miſeriæ condolentes, ſ. t. per Apoſt. ſed.*]

TITULUS XXX.

DE EO, QUI FURTIVE ORDINEM SUSCEPIT. *b*

CAP. I.

Qui furtive recipit ordinem, ſi contra hoc facientes lata erat excommunicatio, ſine diſpenſatione Papæ in ſic ſuſcepto miniſtrare, vel ad ſuperiorem aſcendere non poteſt: ſed ſi excommunicatio lata non erat, Epiſcopus, & Abbas poterunt diſpenſare. h. d. cum duobus ſequentibus.

Alexander III. *Lingonen. Epiſcopo.* c (*an.* 1180)

VEniens ad nos P. nobis *d* expoſuit, ſe furtive Diaconatus ordinem ſuſcepiſſe. Unde Fr. t. reſp. quod ſi non fuit a te, vel ab alio Archidiaconorum, vel Prælatorum tuorum ſub Anathematis interminatione prohibitus, tu ipſe in promotione ipſius ad Sacerdotale officium condigna ſatisfactione impoſita (niſi alia impediant) pro arbitrio tuo diſpenſes. Si vero interminatio anathematis ſuper hoc facta eſt, moneas eum, ut in aliquo monaſterio ſeu canonia habitum ſuſcipiat regularem: cui, ex quo in habitu illo aliquanto tempore fuerit laudabiliter converſatus, poteris miſericorditer providere: alioquin nulla ratione concedimus eum ad Sacerdotalem ordinem promoveri.

CAP. II.

Summatum eſt ſupra capitulo proximo.

Celeſtinus III. *e* (*an.* 1195.)

CUm H. lator *f* præſentium, ſicut nobis ſua quæſtione monſtravit, ad tuam [ordinationis cauſa] præſentiam acceſſiſſet, juxta conſuetudinem patriæ ſibi quatuor minores ordines contuliſti: quibus non contentus, Subdiaconatum temerario auſu recepit. Quia vero idem Clericus in hoc facto multum exceſſit: Mandamus, quatenus eum in minoribus duntaxat ordinibus celebrare permittas. Si vero domum religionis intraverit, & vita & mores ejus exegerint, Abbas (ſi voluerit) in aliis poterit ordinibus diſpenſare.

CAP. III.

Summatum eſt ſupra capitulo primo.

Idem.

INnotuit nobis *g*, quod G. Clericus, & alii duo de diœceſi tua ad G. quondam Seguntin. Epiſcopum, ut ordines ab eo reciperent, acceſſerunt. Cumque ab eodem Epiſcopo ſub excommunicationis ſententia fuiſſet inhibitum, ne quis ſe ad duos ordines ſuſcipiendos ingereret, prædicti Clerici nihilominus Subdiaconatus & Diaconatus ordinem clandeſtine ſuſceperunt: [*& inf.* 1] Conſul. tuæ taliter reſpond. quod ordinati in ſuſceptis ordinibus de juris rigore miniſtrare non debent. Verum, tamenſi ad religionem aliquam voluerint ſe transferre, & peracta pœnitentia pro arbitrio tuo eis injuncta, ibidem laudabiliter fuerint converſati, proceſſu temporis *a* cum eis poteris de noſtra licentia diſpenſare, ut poſtmodum ſuſceptorum ordinum executione lætentur.

[1 *Quia igitur quid tibi agendum ſit pro his nos duxit tua Fr. conſulendos.*]

TITULUS XXXI.

DE EXCESSIBUS PRÆLATORUM, ET SUBDITORUM.

CAP. I.

Monet prælatos abſtinere a gravaminibus ſubditorum, & aliqua enumerat, & geminatam pœnam imponit contra facientibus.

Alexander. III. (*an.* 1170. *Romæ.*)

PErvenit *b* ad audientiam noſtram: [*& infra.* 1] Cum autem Presbyteros, quaſi filios & fratres benigna, ac fraterna debeatis charitate fovere: Mandamus, quatenus in eos tallias, & exactiones indebitas exercere nullatenus præſumatis, nec de cætero irrationabiliter gravetis, vel inhoneſte tractetis eoſdem, aut ſine judicio Capituli ſuſpendere, vel eorum Eccleſias interdicto ſubjicere attentetis, neque duas Eccleſias, quarum unam ſufficere videbitis, permittatis illos tenere, nec aliquem excommunicare ſine ordine judiciario præſumatis. Scituri pro certo, quod ſi hujuſmodi rumores de vobis iterum ad aures noſtras pervenerint, pro tantis exceſſibus vos taliter puniemus, quod timore pœnæ veſtræ cæteri a ſimilibus abſtinebunt.

[1 *Unde ſi verum eſt, miramur plurimum, & adverſus vos de jure movemur, quod in Presbyteros, qui ſunt in veſtra juriſdictione conſtituti, ſingulis annis, quaſi in ſervos mercenarios, tallias facitis, quibus niſi ad voluntatem veſtram pecuniam ſolverint, divinum officium interdicitis, & eos viliter & inhoneſte interim tractatis, quod ipſos Laicis deſpicabiles redditis. Ideo ſi hæc vera ſunt, gravi debetis ultione feriri.*]

CAP. II.

Non poteſt Epiſcopus ſine cauſa Eccleſiam alteri ſubjectam ab illius ſubjectione, & obſequio liberare.

Idem *Cantuarienſi Archiepiſcopo.* (*an.* 1180.)

AD hæc *d*, quoniam Epiſcopus plures Eccleſias a conſuetudine, & obſequio Archidiaconorum liberas conſtituit, & immunes, per quod reditus diminuit eorundem: Mandamus, quatenus factum Epiſcopi ſuper hoc corrigas & emendes, & ita provideas, quod præfatis Archidiaconis conſuetudines, quas Presbyteri in Eccleſiis ſuorum Archidiaconatuum debent, plenarie conſervontur, & illis debitam reverentiam exhibeant, & honorem.

CAP. III.

Habens ſubjectionem, ſeu collationem beneficii, illud pro ſuo uſu retinere non poteſt, ſeu ſibi conferre.

Idem *Exonien. Epiſcopo.* (*an.* 1180.)

AD aures *e* noſtras pervenit, quod quidam Archidiaconi tui ſe in Eccleſias, quæ in ſuis Archidiaconatibus vacant, auctoritate propria intrudere non verentur:

a C. 1. *eod. tit. in* 3. *comp.* b *Quod ſit ordinem furtive ſuſcipere, præter Panormitanum, & alios hic tradit Hoſtienſis in ſumma eod. tit. & Bernard. Diaz. in pract. crim. can. c.* 21. c *Lincolnen. al Lexovien.* d C. 1. *eod. tit. in* 1. *comp, & poſt Conc. Later. ſub Alex. III. p.* 26. *c.* 9. e *Clemens III.* f C. 1. *eod. tit. in* 2. *comp.* g C. 2. *eod. tit. in* 2. *comp. vid. allegata in præced. c. hoc eod. tit. & Conc. Trid. ſeſſ.* 23. *de refor. c,* 12. 13. *&* 14.

a *Temporum.* b *Cap.* 1. *eod. tit. in* 1. *comp.* c *Vid. l.* 2. *in princ. C. ad L. Jul. repetr. & Inſtitut. de exc.* §. *hodie autem in fin.* d *Cap.* 2. *eod. tit. in* 1. *comp. & poſt Conc. Lateran. p.* 24. *c.* 4. e *Cap.* 3. *eod. tit. in* 1. *comp. & poſt Conc. Lateran. ſub Alexand. III. part.* 24. *c.* 3.

Digitized by Google

rentur: [*& infra.*] Mandamus, quatenus eos, qui tali modo Eccleſias occupant, vel occupatas detinent, ad eaſdem dimittendas cenſura Eccleſiaſtica compellas, & eaſdem Eccleſias de perſonis idoneis ordinans, prælatos Archidiaconos pro tanta præſumptione debita cures animadverſione punire.

[*1 & ſic ipſas Eccleſias detinere non erubeſcunt. Attendentes itaq. abſonum, & omni rationi contrarium tantæ præſumptionis exceſſum, nec volentes incorrectum relinquere, F. t. per Ap. ſ.*]

CAP. IV.

Contra naturam incontinentes, ſi ſunt Clerici, deponuntur, & in monaſteria detruduntur: ſi Laici, excommunicantur.

Idem *in Concilio Lateranen.* a (*an.* 1179.)

CLerici: [*& infra.*] Quicunque illa incontinentia, quæ contra naturam eſt (propter quam ira Dei venit in filios diffidentiæ, & quinque civitates igne conſumpſit) deprehenſi fuerint laborare, ſi Clerici fuerint, dejiciantur a Clero, vel ad agendam pœnitentiam in monaſteriis detrudantur: ſi Laici, excommunicationi ſubdantur, & a cœtu fidelium fiant penitus alieni.

CAP. V.

Subditus non tenetur parere ſuperiori aliquid exigenti, vel præcipienti contra tenorem ſui privilegii.

Idem. (*an.* 1172.)

SAne ſi Epiſcopi *b* aliquid ab Abbatibus præter debitam obedientiam contra libertatem ordinis a præd. n. & a nobis indultam exiguot, liberum ſit Abbatibus auctoritate Apoſt. quod petitur, denegare.

CAP. VI.

Vicarius Eccleſiæ uſurpans ſibi ipſius Eccleſiæ perſonatum contra præſtitum juramentum, ad officii ſui executionem admitti non debet.

Idem *Norvicen. Epiſcopo.* (*an.* 1180.)

ILlud etiam de Vicariis, qui perſonis fide, & ſacramento obligati ſunt, duximus ſtatuendum, quod ſi perſonatum ſibi falſo aſſumentes contra perſonas ſe erexerint, & ſuper hoc in jure confeſſi fuerint, vel convicti, de cætero in eodem Epiſcopatu ad officii ſui executionem nullatenus admittantur.

CAP. VII.

Excommunicatio lata contra ſubditum, quia non paret contra privilegium ſibi a ſuperiori conceſſum, non tenet.

Clemens III. (*an.* 1190.)

CUm *d* ad quorundam: [*& infra, 1*] Idenque diſcr. v. Apoſt. auctoritate concedimus, ut ſi Eccleſiarum Prælati numerum evectionis, & perſonarum in Later. Concilio conſtitutum, cum Eccleſias viſitant, excedere forte præſumpſerint, & pro illis procurationem exegerint, liberum ſit vobis auctoritate Apoſtol. denegare: & ſi propter hoc in Eccleſias veſtras, vel Clericos aliquam ſententiam promulgaverint, ipſam decernimus non tenere.

[*1 Malitiam coercendam in Concilio fuerit Lateran. multa deliberatione ſtatutum, ut Archiepiſcopi, Epiſcopi, Archidiaconi, Archipresbyteri, & Decani certum evectionis numerum, & perſonarum in Eccleſiarum viſitationibus non excedant: quia ſicut audivimus, quidam ex prædictis perſonis id in Eccleſiis veſtris nequaquam obſervant, ſuper hoc commoditati veſtræ attentius duximus ſalubriter providendum.*]

CAP. VIII.

Prælatus inferior citra Epiſcopum non poteſt ſuam Eccleſiam, vel ſibi ſubjectam alteri unire ſine Epiſcopi conſenſu, etiam Metropolitani auctoritate interveniente. h. d. & eſt caſus multum allegabilis.

Celeſtinus III. *Fauſtino Epiſcopo* e (*an.* 1196.)

SIcut unire Epiſcopatus, atque poteſtati ſubjicere alteriæ ad ſummum Pontificem pertinere dignoſcitur: ita Epiſcopi eſt Eccleſiarum ſuæ diœceſis unio, & ſubjectio earundem. Cum itaque Prior Graden. monaſterium ſuum, quod eſt in tua diœceſi, & de tuo debet ordinari conſenſu, monaſterio de Accato *a* (tuo aſſenſu minime requiſito) ſubjecerit, ſive univerit: quod fecit te inconſulto, tibi liceat auctoritate noſtra (ſicut juſtum fuerit) infirmare: non obſtante aſſenſu, vel confirmatione, quam Metropolitanus interpoſuiſſe proponitur, cum in diœceſi ſui Suffraganei abſque ipſius aſſenſu non debeat aliquid contra conſtitutiones canonicas attentare, nos quoque id decernimus irritandum.

CAP. IX.

Suſpendi debet Clericus, qui de ſuo crimine publice gloriatur.

Innocentius III. *Archipresbytero ſancti Andreæ de Pol.* b (*an.* 1214.)

QUam ſit *c* grave crimen in Clericis, cum malefecerint, gloriari, nullus ſanæ mentis ignorat. Accepimus ſane, quod cum R. Deſerien. P. filiam ſuam cuidam I. nomine tradiderit in uxorem, P. Diaconus non erubuit publice confiteri *d*, ſe mulierem prædictam carnaliter cognoviſſe: unde factum eſt, quod vir ad propria eam remitteret, cui fuerat matrimonialiter copulata. Ideoque mandamus, quatenus ſi tibi conſtiterit de præmiſſis, app. ceſſante prælatum Clericum ab officio, & beneficio ſuſpendere non poſtponas, compellens virum, ut uxorem ſuam recipiat, eique (ſicut juſtum eſt) officium exhibeat maritale.

CAP. X.

Clericus auctoritatem, vel conſilium directe, vel indirecte homicidio præſtans, irregularis efficitur.

dem *Epiſcopo Hipponen.* e *& Abbati de Teleto, Viſitatoribus Lombardiæ.* (*an.* 1214.)

EX literis veſtris *f* accepimus, quod cum ad Albiganenſem Eccleſiam una cum Piſano Archiepiſ. tunc Epiſcopo Vercell. acceſſiſſetis viſitationis officium impleturi, Albiganenſis Epiſcopus inter cætera, quæ propoſita fuerant contra ipſum, ore proprio eſt confeſſus, quod cum quidam in villa quadam ad ejus *g* juriſdictionem ſpectante infamaretur de furto, & idem illud inficiaretur omnino, offerens, quod candentis ferri judicio ſe purgaret, & ut ſuſpendio puniretur, ſi deficeret in eodem: dictus Epiſcopus requiſivit a Judice, quid ſuper hoc videretur eidem: & cum Judex reſpondiſſet, ut fieret, ſicut ipſe fur dixerat, ferrum candens in ipſius præſentia Epiſcopi eſt allatum: quod cum accepiſſet fur ille, combuſtus eſt: unde Judex pavefactus, quid ſibi ſuper hoc videretur, conſuluit Epiſcopum memoratum. Qui reſpondit, quod ſi fur ſic evaderet, malum eſſet: quanquam affirmet ſe verbis talibus uſum fuiſſe: auditis, quantus eſt clamor populi, omnes dicunt, malum eſt, ſi ſic evaſerit impunitus: & ſic Epiſcopus, & Judex villam ipſam cum multitudine ſunt ingreſſi, in quorum præſentia prædictus fur eſt ſuſpenſus: propter quod ipſum cum literis veſtris ad ſed. Apoſt. deſtinaſtis: ſed idem nihil ſuper his propoſuit coram nobis, nec literas veſtras vidimus, licet idem ſe nobis illas aſſerat præſentaſſe: quinimo *h* cum dictus Archiepiſcopus ad ſed. Apoſt. acceſſit, qui nobis hujuſmodi rei ſeriem plenarie indicavit, idem Epiſcopus a noſtra diſceſſit præſentia, & perquiſitus non potuit inveniri. Nos autem quia idem Epiſcopus non ſolum in judicio *i* candentis ferri, verum etiam in

a *Idem ſcil. Alex. III. in Conc. Lat. c* 11. *&* 12. *cit. de cohab. Cler. & mul. in* 1. *comp.* b *C.* 1. *eod. tit. in* 1. *comp.* c *C.* 1. *tit. de de jureiur. in* 2. *comp. & poſt Conc. Lat ſub Alex. III. p.* 30. *c.* 2. d *Cap.* 3. *eod. tit. in* 2. *comp. Vid. citatos int. cum ex officiis ſup. de præſcr.* e *Faventin. habet vetus compilatio.*

a *Atrerato. al. Aterato.* b *Pollis. al. Polian.* c *Cap.* 2. *eod. tit. in* 3. *compil.* d *profiteri.* e *Ypor. & Abbati de Teleto.* f *C.* 3. *eod. tit. in.* 3. *comp.* g *illius.* h *al. ita: quinimo ſtatim cum, &c.* i *Cur judicium ferri candentis ſit illicitum, tradit luculenter B. Tom.* 2. 2. *q.* 95. *art.* 8. *ad.* 3. *arg.*

in furis ſuſpendio graviter noſcitur deliquiſſe, cum his non tantum auctoritatem præſtiterit, verum etiam præſentiam exhibuerit corporalem, ipſum indignum altaris miniſterio reputamus. Cum igitur Pontificale officium ſine altaris miniſterio non valeat adimpleri: mandamus, quatenus, ut Epiſcopatui cedat, moneatis eundem, alioquin ipſum ab Albiganen. Eccleſia amoventes, faciatis eidem per electionem canonicam de perſona idonea provideri.

C A P. XI.

Collatio beneficii facta indigno occulte ceſſari debet, & conferens ſecundo ante caſſationem primæ collationis, privari debet ea vice poteſtate conferendi.

Idem *Archiepiſcopo, & Majoris monaſterii, & ſancti Juliani Abbatibus Turonen.* (*an.* 1214.)

INter dilectos filios B. & P. *a* Canonicos Pictaven. ſuper Succentoria Pictaven. Eccleſiæ quæſtione ſuborta, utroque aſſerente Succentoriam ipſam ſe per Pictaven. Cantorem [ad quem donatio ejus pertinebat] canonice aſſecutum: [*& inſr.*] Nos igitur atteſtationibus utriuſque partis inſpectis invenimus eſſe probatum, eundem P. publicum aleatorem eſſe, ac uſurarium manifeſtum *b*, utpote qui undecim denarios pro duodecim mutaverat in ludo: unde licet ad palliandum tantæ præſumptionis exceſſum propoſuerit, quod hoc fecerat juxta conſuetudinem Gallicorum Clericorum, qua fere univerſi Clerici mutuant ſic frequenter, & ludont: nos tamen, qui ex officii noſtri debito peſtes hujuſmodi extirpare proponimus, atque ludos voluptuoſos (occaſione quorum ſub quadam curialitatis imagine ad diſſolutionis materiam devenitur) penitus improbamus, excuſationem prædictam, quæ per pravam conſuetudinem [quæ corruptela dicenda eſt] palliatur, frivolam reputantes; cum in illis magis plectibilis ſit offenſa, per quos ad excuſandas excuſationes in culpis delinquendi auctoritas uſurpatur: quod circa eundem P. de Succentoria factum eſſe dignoſcitur, propter indignitatem, & vilitatem ipſius duximus irritandum, cum perſonis vilibus, & indignis portæ dignitatis patere non debeant juxta legitimae ſanctiones. Præterea contra præfatum B. fuit manifeſte (per *c* teſtes) probatum, quod de conſcientia Judicum ultima clauſula inſerta non fuerat in literis eorundem, ſicut in ipſorum depoſitionibus exprimitur evidenter: [*& inſre.*] Unde pars altera proponebat, quod cum prædictus B. ſcienter uſus fuerit literis ſic falſatis, debeat tanquam falſarius omnino repelli. Verum nos attendentes, quod etſi conſtaret, quod dicta clauſula literis illis fuiſſet appoſita præter conſcientiam Judicum prædictorum *d*, quia tamen fides facta nobis non fuit, quod dictus B. illam clauſulam appoſuerit, vel procuraverit, ut ab alio poneretur, vel etiam quod ſcienter uſus fuerit literis ſic falſatis, ab hujuſmodi falſitatis objectu eundem duximus abſolvendum: maxime cum poſtquam ſibi hoc objectum fuit, prætermiſerit uti eis: [*& infra.*] Cum igitur per depoſitiones duorum teſtium nobis conſtiterit *e*, quod conceſſio P. facta præceſſerit, quanquam propter indignitatem ejuſdem meruit reprobari, conceſſionem poſtmodum B. factam irritam decernimus, & inanem. Quia vero Cantor adeo inconſtanter ſe habuit in hoc facto, ut prima donatione non reprobata ſecundam facere attentaverit, & dignum ſit, ut in eo quis puniatur, in quo viſus eſt deliquiſſe, in hoc ejus duximus varietatis inconſtantiam puniendam, ut concedendi Succentoriam ipſam hac vice nullam habeat facultatem: præſentium vobis auctoritate mandantes concedimus, quatenus eandem, auctoritate noſtra ſuffulti, perſonæ idoneæ aſſignetis.

C A P. XII.

Cognoſcere de cauſa matrimoniali, item pœnitentias publicas, & indulgentias concedere ſpectat ad dignitatem Epiſcopalem: unde inferior Prælatus de his ſe intromittere non debet, niſi ei competat de jure ſpeciali.

Idem *in Concilio Generali.* a (*an.* 1216.)

ACcedentibus ad nos de diverſis mundi partibus Epiſcoporum querelis intelleximus graves, & grandes quorundam Abbatum exceſſus, qui ſuis finibus non contenti manus ad ea, quæ ſunt Epiſcopalis dignitatis extendunt, de cauſis matrimonialibus cognoſcendo, injungendo publicas pœnitentias, concedendo etiam indulgentiarum literas, & ſimilia præſumendo: unde contingit interdum, quod vileſcit Epiſcopalis auctoritas apud multos. Volentes igitur in his & Epiſcoporum dignitati, & Abbatum providere ſaluti, præſenti decreto firmiter prohibemus, ne quis Abbatum ad talia ſe præſumat extendere, ſi proprium voluerit periculum evitare, niſi forſan quiſquam eorum ſpeciali conceſſione, vel alia legitima cauſa ſuper hujuſmodi valeat ſe tueri.

C A P. XIII.

Ad revelandum peccatorem, ſive peccatum in pœnitentia confeſſum, Sacerdos compelli non poteſt.

Honorius III. *P. tit. ſanctæ Prudentianæ* b *Presbytero Cardinali.* (*an.* 1229.)

DIlectus filius Joannes Presbyter expoſuit *c* conquerendo, quod Rectores Fraternitatis urbis ipſum ad revelandum fures, & quod ſuper quodam furto ſibi tanquam Sacerdoti fuerat revelatum, vel ad ſatisfaciendum exinde damnum paſſo arctare nitentes, in eum (niſi alterum præmiſſorum efficeret) tulerunt ſententiam interdicti. Quia igitur perniciosum eſſet prædictum Presbyterum ſibi taliter credita revelare, ac cogi ad id, quod non rapuit, exſolvendum: Diſcr. t. mandamus, quatenus præfatos Rectores coram te convenient injungas eiſdem, ut a memorati Presbyteri gravamine penitus conquieſcant.

C A P. XIV.

Privati homines regulariter nequeunt conſtituere collegium, & habere ſigna collegii, niſi eis aliter concedatur.

Idem *Præpoſito R. & I. Archidiacono Sueſſionen.* [*an.* 1225.]

DIlecta in Chriſto filia Abbatiſſa Jotrenen. nobis inſinuare curavit, quod cum Presbyteri, & Clerici Jotrenen. Eccleſiæ Meldenſis diœceſis non conſueverint proprium habere ſigillum, nec ſint unum corpus, ita quod Capitulum appellaretur *d*, nihilominus contra voluntatem ipſius [quæ ipſorum caput eſt, & patrona] ſigillum habere contendunt: [*& inf.*] Diſcr. v. mandamus, quatenus ſi vobis conſtiterit ita eſſe, dictis Presbyteris, & Clericis auctoritate noſtra inhibeatis expreſſe, ne præſumant vel de novo fabricare ſigillum, vel uti eo, ſi forte noviter fuerit fabricatum,

[*In ipſius præjudicium, & gravamen, quare id eis a nobis petiit inhiberi. Quia vero nobis non conſtitit de præmiſſis.*]

C A P. XV.

Qui contra juramentum negat Prælatum dominum ſuum, vel coram Judice ſeculari de ipſo conqueritur, vel ipſum invadit, deponi debet.

Idem

a *Cap. 4. eod. tit. in 3. compil.* b *Vid. c. quoniam in omnibus ſup. de uſur. & Bernard. c. 82.* c *Hæ duæ voces*, per teſtes, *deſunt in antiquis exemplaribus: abſunt etiam a veteri comp. & omnibus Vaticanis.* d vox prædictorum, *deeſt in antiquioribus Codicib.* e *Vid. l. ubi numerus C. deeſt.*

a *Idem ſcil. Innocent. III. in concil. gener. cap. 60. & cap. 1. eod. tit. in 4. compil.* b *Pro Prudentiana, repoſitum eſt Pudentianæ, ut ſup. c. 35. de electione.* c *Vid. cap. omnis inſt. de pœn. & remiſſ.* d *appellentur.*

Digitized by Google

Idem a S. *Auberti Archidiac. Abbati de Annana*, *& Præpoſito Cameracen.* (*an.* 1226.)

GRavem & dolore non vacuam: [*& inf.* a] Diſcr. v. mandamus, quatenus ſi vobis conſtiterit Archidiaconum ſemel & ſecundo, contra fidem homagii præſtiti, ac debitam tavarentiam, Epiſcopum ſuum eſſe dominum negaſſa *b*, vel in foro ſeculari depoſuiſſe contra eum ſuper rebus ſpiritualibus quæſtionem, aut tam invaſori Epiſcopi, & ſnciorum ejus, quam fratri ejus, vel *c* complicibus ſuis cauſam, vel conſilium præbuiſſe: ipſum tanquam membrum putridum ab Ambianen. Eccleſia perpetuo abſcindatis, beneficia ſua facientes perſonis idoneis per illos, ad quos donatio pertinet, aſſignata.

[1 *Ac toti Clero contumeliarum a.ulcis circumſertam recepimus quæſtionem: quod cum ven. f. u. Ambianen. Epiſcopus quoddam beneficium vacans, quod altare dicitur, cuidam idoneo, prout ad ſe ſpectare credebat, abſente Archidiacono Ambian. contuliſſet, idem Archidiaconus ſtipatus caterva fratris ſui, & quorundam aliorum, accedens ad Epiſcopum memoratum, & proponens, quod ei injuriatus fuerat ſuper hac, inſtitit apud eum, ut ſine cauſæ cognitione a beneficio ipſo prorſus amoveretur ab eo inſtitutus.*]

C A P. XVI.

Ponit XV. gravamina illata Religioſis, a quibus præcipit Prælatos abſtinere.

Gregorius IX *univerſis Eccleſiarum Prælatis*. (*an.* 1235.)

I. NImis iniqua: [*& inf.*] Cum religioſi viri abnegantes ſalubriter ſemetipſos, elegerint in paupartate Chriſto pauperi ad placitum ſamulari, tanquam nihil habentes, & omnia poſſidentes: non deſunt plerique tam Eccleſiarum Prælati, quam alii, qui cæca cupiditate ſeducti, propriæ aviditati ſubtrahi reputantes, quicquid prædictis fidalium pietas elargitur, quietem ipſorum multipliciter inquietant *d*. Volunt namque contra regulam a ſede Apoſtolica approbatam, & ſui ordinis inſtituta, ipſis invitis eorum confeſſiones audire, ac eis injungere pœnitentias, & Euchariſtiam exhibere: nec volont, ut corpus Chriſti in eorum Oratoriis reſervetur: & fratras ipſorum defunctos apud Eccleſias ſuas compellunt ſepeliri, & aorum exequias celebrari: & ſi quis decedentium fratrum alibi, quam in ſuis Eccleſiis eligat *e* ſepulturam, funus primo ad Ecaleſias ſuas deferri cogunt, ut oblatio ſuis uſibus cedat. Nec ſuſtinentes eos habere campanam, vel cœmeterium benedictum, certis tantum temporibus permittunt ipſos celebrare divina. Volunt quoque in domibus eorum *f* certum numerum fratrum, Sacerdotum, Clericorum, & Laicorum, necnon cereorum, lampadum, & ornamentorum, pro voluntata ſua taxare, ac reſiduum cereorum, quando noviter apponuntur, exigont ab eiſdem. Nec permittunt, quod *g* novi Sacerdotes eorum alibi, quam in Eccleſiis ſuis celebrent primas Miſſaa, eos nihilominus compellentes, ut in quotidianis Miſſis, quas in ſuis locis, & altaribus celebrant, oblationes ad opus eorum recipiant, & reſervent: quicquid etiam eis, dum celebrant Miſſarum ſolennia, intra domorum ſoarum ambitum pia fidelium devotione donatur, ab ipſis extorquere oblationis nomine contendentes, quod eiſdem tam in ornamentis altaris, quam in libris Eccleſiaſticis abſolute conſertur, vendicant perperam juri ſuo. Quocirca mandamus, quatanus univerſi, & ſinguli a prænotatis gravaminibus deſiſtatis, ſubditos veſtros ab hujuſmodi arctius compeſcendo.

C A P. XVII.

Ponit XII. gravamina Prædicatorum, & Minorum, a quibus præcipit Prælatos abſtinere.

Idem *univerſis Eccleſiarum Prælatis*. (*an.* 1236.)

II. NImis *a* prava: [*& inf.*] Cum quidam viri religioſi, utpote fratres Prædicatores, & Minores (quorum ordinem, & regulam ſedem Apoſtol. noſcitur approbaſſe) in arctiſſima *b* paupertate Chriſto pauperi ſamulentur, plerique Prælati, & alii eos ad Synodos ſuas cogunt accedere, ac ſuis conſtitutionibus ſubjacere: nec his contenti, Capitula & ſcrutinia in locis fratrum pro his eorrigendis facturos ſe comminantur, fidelitatem juramento firmatam ab eorum miniſtris & cuſtodibus exigentes: eis quoque, ut tam extra civitates, quam intra cum eis proceſſionaliter veniant, ex levi cauſa mandantes, excommunicationis ſententiam fulminant in benefactores ipſorum: & idipſum fratribus comminantes, eos de locis, in quibus Domino famolantur, ſatagunt amovere, niſi eis obediant in omnibus ſupradictis. Ad hoc *c* ne fratres ad honorabiliores *d* civitates & villas, ubi religioſe ac honeſte valeant commorari, a populis devota vocati accedere audeant inhibentes, tam in accedentes fratres, quam in receptatores *e* eorum præſumunt excommunicationis ſententiam promulgare. Ab eis etiam de hortorum fructibus decimas, necnon de habitaculis fratrum (ſicut de Judæorum domibus) contendunt reditus extorquere: aſſerendo, quod niſi fratres moraventur ibidem, ab aliis habitatoribus proventus aliqui ſolverentur: & ut ipſos ſuæ ſubdant totaliter ditioni, eiſdem miniſtros, & cuſtodes volunt præficere pro ſuæ arbitrio voluntatis. Quocirca mandamus, quatanus univerſi & ſinguli a prænotatis gravaminibus deſiſtatis, ſubditos veſtros ab hujuſmodi arctius compeſcendo.

C A P. XVIII.

Non ſervans interdictum, ſuſpenſus eſt ab officio, & beneficio, & omni juriſdictione. h. d. ſecundum verum intellectum.

Idem *Archiepiſcopo Bracaren.* f (*an.* 1236.)

TAnta eſt clavis Petri: [*& infra.*] Ad confuſionem P. Epiſcopi quondam Colubrien. non poteſt in memoriam non venire, quantum in nos, & Eccleſiam Romanam deliquerit, deſpexerit Petri claves, & Eccleſiaſticam læſerit poteſtatem: cum non ſolum interdicti ſententiam (quam ſervaverat ab initio) temere violavit, verum etiam induxit alios, imo compulit, non ſervare: & quos inducere monitis, & flectere minis ac terroribus ad violandam interdicti ſententiam nulla potuit ratione, poſt atroces injurias, amiſſionem bonorum, ſpoliationem parentum, dignitatibus, præbendis, & beneficiis ſpolians, coegit miſerabiliter exulare, ea ſuis in hac parte fautoribus non abſque præſumptione temeraria conferendo, quæ omnia idem Epiſcopus in noſtra, & *g* fratrum noſtrorum præſentia publice recognovit. Licet autem memoratus Epiſcopus in manibus noſtris ſpontanea ceſſerit voluntate, nolentes tamen, ut hi, qui hujuſmodi ſententiam interdicti non ſunt veriti temeritate propria violare, ac recipere dignitates, Præbendas, ac beneficia aliorum, qui abſque culpa & ſine cauſa rationabili eis fuerant ſpoliati, ſeveritatem effugiant canonicæ ultionis, ne facti perverſitas tranſeat præſumptoribus in exemplum: auctoritate Dei omnipotentis, omnem inſtitutionem, deſtitutionem, collationem Præbendarum, beneficiorum, ac dignitatum præſumptas per eundem Epiſcopum, & excommunicationis, ſeu interdicti ſententias, in quoſcunque hac occaſione prolatas ab eo poſt interdicti violationem ejuſdem, decernimus irritas & inanes. Quia vero ubi magis exceditur, ibi eſt

a *al. Idem Abb. S. Alberti Archidiacon. de Ammona, &c.* b *denegaſſe*. c *al. cum complicibus, &c.* d *inquietent*. a *eligit*. f *eorundem*. g *ut*.

a *De cogendis Synodis, & qui ſint vocandi, vid. Conc. Trid. ſeſſ.* 24. *de reform. c.* 2. b *altiſſima*. c *ad hac*. d *honorabilis*. e *receptores*. f *Bracarenſis, & Colubrienſis ſeu Colibrienſis, Epiſcopatus ſunt vetuſtiſſimi in Portugallia*. g *al. ita, & in fratrum, &c.*

Digitized by Google

eſt ſeverius vindicandum: mandamus, quatenus omnibus, quos prædictus Epiſcopus in ſupradicta beneficia, Præbendas, & dignitates intruſit, non ſolum a beneficiis ipſis, Præbendis, & dignitatibus, verum etiam ab aliis beneficiis (ſi qua obtinent) & Eccleſiis prorſus amotis tam præſumptores eoſdem, quam omnes alios, qui præfatum interdictum damnabiliter violarunt [a], ſuſpendas auctoritate Apoſtol. ab officio, & beneficio. Illos quoque, quos in perſonas, & res prædictorum Canonicorum, Prælatorum, & Clericorum manus temerarias conſtiterit extendiſſe, ad noſtram venire compellas præſentiam, pro meritis ſententiam [c] recepturos, invocato ad hoc [ſi opus fuerit] auxilio brachii ſecularis.

TITULUS XXXII.
DE NOVI OPERIS NUNCIATIONE.

CAP. I.

Etiam Eccleſia ædificata poſt nunciationem novi operis, deſtruenda eſt expenſis conſtruentis. b. d. cum ſequenti.

Lucius III. *Paduano Epiſcopo.* (*an.* 1181.)

INtelleximus [d] ex literis tuis, quod cum cauſa, quæ vertitur inter Priorem S. Cypriani, & Clericos de Rodigio ſuper Capella, quæ in præjudicium baptiſmalis Eccleſiæ de Coſta ab eiſdem Clericis eſt conſtructa, Fr. t. delegata fuiſſet: (*& inf.* 1) quia vero [e] ſicut leges non dedignantur ſacros canones imitari, ita & ſacrorum ſtatuta canonum Principum conſtitutionibus adjuvantur: Fr. t. mandamus, quatenus diligenter conſiderans, quod poſt denunciationem novi operis, ſive jure, ſive injuria aliquid conſtruatur, legalibus debet conſtitutionibus demoliri: & quia nulla Eccleſia in præjudicium eſt alterius conſtruenda [f], negotium ipſum ſecundum legum, & canonum ſtatuta non differas terminare.

[1 *Fine canonico terminando, partibus autem ad tuam præſentiam convocatis per teſtes ſufficienter tibi innotuit, quod præfata Eccleſia de Rodigio eandem Capellam poſt app. ad nos factam, & denunciationem novi operis ædificare inceperat, & ob hoc præfatus Prior in judicio poſtulabat, quicquid in ſæpe dicta Capella poſt appell. ad nos factam, & denunciationem novi operis factum fuerat, penitus demoliri. Super quo diſcr.* t. *dubium videbatur, utrum ad hæc procedi poſſet canonico judicio, cum nihil de nunciatione novi operis ſit in canonibus definitum, duxiſti ſed. Apoſtolicam conſulendam.*]

CAP. II.

Summatum eſt ut ſup. cap. primo.

Innocentius III. *Cantuar. Archiep.* [*an.* 1210.]

CUm [g] ex injuncto: (*& inf.* 1) Fr. t. mandamus, quatenus quicquid ædificatum eſt in Eccleſia de Lamech, poſt novi operis nunciationem expenſis tuis facias penitus demoliri, eo non obſtante, ſi etiam abſens extiteris, cum cautum ſit legitima ſanctione, ut ſi is, cui opus novum fuerat [h] nunciatum, ante remiſſionem ædificaverit, deinde agere cœperit jus ſibi eſſe ita ædificatum habere, ſibi debeat actio denegari, reducens prorſus in irritum quicquid de inſtituendis ibi Canonicis, & aliis ad ipſam Eccleſiam pertinentibus a te, vel prædeceſſore tuo cognoſcitur ordinatum, eorum reditibus ad ſtatum priſtinum revocatis, quos ab obligatione præſtiti juramenti pro eo, quod ibidem inſtituti fuerunt, auctoritate noſtra per te denunciari præcipimus abſolutos: cum enim amodo non teneat principale, quicquid ex eo, vel ob id ſecutum eſt, ſub præmiſſa diſtrictione decernimus irritandum: (*& inf.* 2) Super eo quoque non ſufficimus admirari, quod cum viri religioſi Monachi Cantuarien. qui omnia dimiſerunt pro Chriſto, tot laboribus, & periculis perſonas, & res non dubitaverunt [a] frequenter exponere (quod non feciſſent, niſi cognoſcerent præmiſſa reſpicere in grave Cantuar. Eccleſiæ detrimentum) tu ſaltem pro vitando tam gravi ſcandalo proximorum ab hujuſmodi etiam tibi prohibitis non ceſſaſti: cum ſacræ Scripturæ teſtimonio debueras [b] didiciſſe, quod licet opera illa, quæ ſine mortali peccato omitti non poſſunt, non ſunt [c] pro vitando ſcandalo [d] dimittenda, nec ea debent pro ſcandalo vitando committi, quæ ſine mortali peccato committi non poſſunt: ab his tamen, quæ ſine peccato mortali committi poſſunt pariter, & dimitti, ſit pro ſcandalo tollendo ceſſandum, & eis etiam pro vitando ſcandalo inſiſtendum: unde Apoſtolus: *Si ſcandalizatur* [e] *frater meus, non manducabo carnem in æternum.* Et Dominus [f] in Evangelio contra eos, qui ſcandali præſtant materiam: *Væ*, inquit, *homini illi, per quem ſcandalum venit, &c.* Et licet majorum ſcandalum ſit vitandum, vitandum eſt etiam ſcandalum puſillorum juxta teſtimonium veritatis: *Qui* [g] *ſcandalizaverit* (inquit) *unum de puſillis iſtis, qui in me credunt, &c.* Finis ergo his taliter a te imponatur, quod præteritæ contradictionis rebellio per virtutem ſequentis obedientiæ valeat expiari.

(1 *Diſtricto tibi juſſione mandavimus, ut in negotio capellæ de Lamech, juxta formam in literis Ap. comprehenſam ob oppreſſione Monachorum Cantuarien. omnino ceſſares. Cum autem quæ præmiſimus, & ſimilia in noſtro fratrumque noſtrorum præſentia prudenter eſſent a nunciis allegata: nos, qui tempus accepimus juſtitiam judicandi, volentes illius veſtigiis inhærere, apud quem non eſt acceptio perſonarum, cujus locum licet indigni tenemus in terris, & ita via regia prudenter debeamus incedere, ut non declinemus ad dextram, vel ad ſiniſtram, prædeceſſores quoque noſtros Urban. & Clem. & etiam Celeſtinum credentes amplius imitandos in illis, maxime quæ deliberatione prævia ſtatuerunt, de communi f. n. c.*)

(2 *Sicut ſancitum eſt in traditione canonica & civili.*)

CAP. III.

In optione eſt denunciantis novum opus, an intra tres menſes de præjudicio ſuo debeat oſtendere, & interim ceſſetur ab opere: an vero recepta cautione de opere demoliendo, ſtatim ædificare permittat. h. d. cum ſeq.

Honorius III.

SIgnificantibus [i] Canonicis S. Opportunæ Pariſien. innotuit nobis, quod cum ſuper eo, quod N. civis Pariſien. in quadam platea Eccleſiæ ſuæ eis prohibentibus in ſuum ædificabat præjudicium, & gravamen, depoſuerunt coram Officiali Pariſien. Archidiacono quæſtionem, eis offerentibus in continenti probare præjudicium, & plateam ad ſuam Eccleſiam pertinere, ac petentibus, non obſtante, quod dictus N. cautionem de demoliendo opere offerebat, ædificium prohiberi. Et quia idem Officialis interloquendo decrevit probationes eorum admittendas eſſe, ac ab opere interim quieſcendum, idem N. ad Senonen. Eccleſiam [k] provocavit. Sed cum Senon. Officialis eadem interlocutoria revocata decreverit, ad opus ſub cautione de demoliendo ipſo non admiſſis eorum probationibus procedendum, prædicti Canonici noſtram audientiam appellarunt: [*& inf.* 1] Ideoque mandamus, quatenus, ſi eſt ita, revocato in irritum

Xx

a *Violarunt.* b *Hæc duo verba*, auctoritate Apoſtolica, *deſunt in aliquot manuſcr. & in impreſſis paulo vetuſtioribus.* c *Vox*, ſententiam, *deeſt in antiquioribus.* d C. 3. *tit. de Eccleſ. ædific. in* 2. *comp.* e *ol. quia vero ſacræ leges, &c.* f *conſtituendo.* g *Cap.* 1. *de novi oper. nunc in* 3. *compil. conſule Hoſt. in c. preced.* h *fuerit.*

a *Dubitaverint* b *debebas.* c *ſint.* d *Vid. B. Thom.* 2. 2. *quæſt.* 43. *per totam quæſtionem.* e 1. *Cor.* 8. f *Matth.* 18. g *Ibid.* h *Decano & præpoſito majoris Eccleſiæ Ambianen. Cont.* i *Vid. Doct. in l.* 1. *D. de novi op. nunc.* k *ol. curiam, idque in recentioribus, nam vetuſtiores Cod. Eccleſiam habent.* l *opera.*

Digitized by Google

irritum, quicquid poſt appellationem hujuſmodi inveneritis attentatum &c.

[1 *Unde petebant, ut ipſorum probationes recipi, & prohiberi ædificium mandaremus.*]

CAP. IV.

Summatum eſt ſupra capitulo proximo.

Gregorius IX. [*an.* 1230.]

IS, cui opus novum te nunciaſſe proponis, non obſtante cautione, quæ offertur ab ipſo de opere deſtruendo, ſi non jure ædificatum exiſtat, tenetur te per trium menſium ſpatium expectare, juris tui præjudicium probare volentem.

TITULUS XXXIII.

DE PRIVILEGIIS, ET EXCESSIBUS PRIVILEGIATORUM.

CAP. I.

Epiſcopalis dignitas non debet tribui, niſi locis inſignibus, & populoſis.

Leo Papa. [*an.* 459.]

EPiſcopalia gubernacula non niſi majoribus populis, & frequentioribus civitatibus præſidere oportet, ne honor, cui debent excellentiora committi, ſui numeroſitate vileſcat.

CAP. II.

Non obſtante privilegio fori, poteſt Laicus Eccleſiæ malefactor per Eccleſiam puniri.

Gregorius P. *Subdiacono.* [*an.* 600.]

SIcut *b* in judiciis Laicorum privilegia turbare nolumus, ita eis præjudicantibus nobis moderata volumus auctoritate reſiſtere. Violentos itaque Laicos coercere, non contra legem eſt agere, ſed legi facere *c* ſubſidium.

CAP. III.

Religioſi etiam exempti Eccleſias, & decimas non debent a Laicis recipere, ſine conſenſu diœceſanorum. hoc dicit uſque ad §. Excommunicatos.

Alexand. III. *in Concil. Lateran.* d [*an.* 1179.]

CUm & plantare ſacram religionem, & plantatam fovere modis omnibus debeamus, nuſquam e hoc melius exequimur, quam ſi nutrire ea, quæ recta ſunt, & corrigere, quæ profectum virtutis *f* impediunt, commiſſa nobis auctoritate curemus. Fratrum autem, & Coepiſcoporum noſtrorum conqueſtione comperimus, quod fratres Templi, & Hoſpitalis, & alii Religioſi, indulta ſibi ab Apoſt. ſede privilegia excedentes contra Epiſcopalem auctoritatem multa præſumunt, quæ & ſcandalum faciunt, & grave pariunt periculum animarum: (*& inf.* 1) Eccleſias igitur, & decimas de manu Laicorum ſine conſenſu Epiſcoporum, tam illos, quam etiam quoſcunque alios Religioſos recipere prohibemus, dimiſſis quaſcunque contra tenorem iſtum aliquo tempore receperunt.

[1 *Propoſuerunt enim, quod Eccleſias recipiunt de manu Laicorum, excommunicatos, & interdictos ad Eccleſiaſtica recipiunt ſacramenta, & ad ſepulturam admittunt in cunctis Eccleſiis ſuis præter eorum conſcientiam, & inſtituunt, & amovent Sacerdotes, & fratribus eorum ad eleemoſynas quærendas euntibus, eſt indultum eis, ut in adventu eorum jucundo ſemel in anno aperiantur Eccleſiæ, atque in eis divina celebrentur officia, plures ex eis de una ſive diverſis domibus ad interdictum locum ſæpius accedentes, indulgentia privilegiorum noſtrorum in celebrandis officiis, & ſepeliendis mortuis abutuntur, & mortuos apud interdictas Eccleſias ſepelire præſumunt. Occaſione quoque confraternitatum, quas in pluribus locis faciunt, robur & auctor. Epiſcopalem enervant, dum contra eorum ſententiam ſub aliquorum privilegiorum obtentu munire cunctos intendunt, qui ad eorum fraternitatem voluerint ſe conferre. In his autem quia non tam de majorum conſcientia, quam de minorum diſcretione excedunt, & removenda ea, in quibus excedunt e & quæ dubitationem faciunt, decrevimus declaranda.]*

Excommunicati, & interdicti omnino non debent admitti ad divina, etiam per Religioſos exemptos. h. d. uſque ad §. In Eccleſiis. Abbas Siculus.

§ 1. Excommunicatos *a* quoque, & nominatim interdictos tam ab illis, quam ab omnibus aliis juxta Epiſcoporum ſententiam ſtatuimus evitandos.

Religioſi etiam exempti in Eccleſiis non pertinentibus ad eos, pleno jure non inſtituunt, nec deſtituunt inconſultis Epiſcopis, ſed rationem exigunt in temporalibus ab inſtitutis. hoc dicit uſque ad §. Quod ſi.

§. 2. In Eccleſiis vero ſuis, quæ ad eos pleno jure non pertinent, inſtituendos Presbyteros Epiſcopis repræſentent, ut eis de plebis cura reſpondeant. Ipſis vero pro rebus temporalibus rationem exhibeant competentem. Inſtitutos etiam inconſultis Epiſcopis non audeant removere.

Hoſpitalarii, & Templarii ſemel in anno celebrant in Eccleſia poſita in loco interdicto, ibi tamen non ſepeliuntur corpora mortuorum. h. d. uſque ad §. De confratribus. Abbas.

§. 3. Quod ſi Templarii, vel Hoſpitalarii ad Eccleſiam venerint interdictam, non niſi ſemel in anno ad Eccleſiaſticum officium admittantur, nec tunc ibi ſepeliantur corpora defunctorum.

Confratres exemptorum, ſeu ipſorum oblati, qui in totum non ſe tranſtulerunt, judicari poſſunt ab ordinariis locorum. h. d. uſque ad fin. Abbas Siculus.

§. 4 De *b* confratribus hoc conſtituimus, ut ſi non ſe prædictis fratribus omnino reddiderint, ſed in proprietatibus ſuis omnimodo duxerint remanendum, propter hoc ab Epiſcoporum ſuorum ſententia nullatenus eximantur, ſed poteſtatem ſuam in eos, ſicut in alios parochianos ſuos exerceant, cum pro ſuis fuerint exceſſibus corrigendi. Quod autem de prædictis fratribus dictum eſt, ab aliis quoque Religioſis, qui præſumptione ſua Epiſcoporum percipiunt jura, & contra canonicas eorum ſententias, & tenorem privilegiorum noſtrorum venire præſumunt, præcipimus obſervari. Si enim contra inſtitutum hoc venerint, & Eccleſiæ, in quibus iſta præſumpſerint, ſubjaceant interdicto, & quod egerint, irritum habeatur.

CAP. IV.

Suis privilegiis privandus eſt, qui alienis derogat.

Idem *Archiepiſcopis (& c Epiſcopis) ad quos literæ iſtæ pervenerint.* (*an.* 1179.)

DIlecti filii *d* fratres Hoſpitalis Hieroſolymitani tranſmiſſa nobis conqueſtione monſtrarunt, quod vos eis de malefactoribus ſuis juſtitiam facere non vultis, privilegia ipſorum recipere contemnentes: [*& inf.* 1] Pro certo ſciatis, quod nos conceſſa vobis privilegia decurtabimus, cum Eccleſiam Rom. ſcriptis authenticis obviare minime timeatis.

[1 *Nec ipſos eleemoſynas quærere in veſtris parochiis, aut confratres eorum ſepelire aliquatenus permittatis. Quoniam igitur iidem fratres multis ſunt libertatibus, & privilegiis a Rom. Pontificibus præmuniti, quæ ut noſtris temporibus infringantur nolumus ſuſtinere. F. v. p. a. ſ. m. q. iam dictis fratribus in his, quæ ſibi a Rom. Eccl. noſcuntur indulta fuiſſe, nullam præſumatis moleſtiam faciatis, nec ea ſibi contradicere, vel denegare aliquatenus attentetis. Si enim de vobis in veritate de cætero talia poterimus comperire.*]

CAP.

a *Denunciaſſe.* b C. 2. *eod. tit. in* 1. *comp* c *Ferre, legendum eſt, ex regiſtro.* d *In Conc. Lat. ſub Alex. III. c.* 9. *& c.* 3. *eod. tit. in* 1. *comp.* e *nunquam.* f *veritatis, in Concilio.*

a *Vide Calixtum Pap.* I. *epiſt.* 2. *ad Epiſcopos Galliæ. Referunt Burch. l.* 11. *decr. c.* 38. *& Ivo p.* 14 *c.* 102. b *Præter Panorm. & alios vid. hic Marianum Socin & alios in c.* 2. *ſup. de foro compet. & gloſſ. & Gemitianum in c. quiſquis* 7. *q.* 4. c *Hæ duæ voces, & Epiſcopis, deſunt in aliquot, & vituſtis, & recentioribus.* d *C.* 4. *eod. tit. in* 1. *comp.*

CAP. V.

Etiam privilegiati non poſſunt admittere excommunicatos ad ſepulturam: & ſi admiſerint, debent inde eos ejicere: & ſi non fecerint, Epiſcopus ſupplebit.

Idem Cammarien. *Archiepiſcopo*. (*an.* 1179.)

AD hæc a: (& *inf.* 1) Mandamus, quatenus Hoſpitalariis præcipias, ut ſi quos in excommunicatione defunctos in cœmeteriis Eccleſiarum ſepelierint, eos extra cœmeteria ejiciant: quod ſi facere noluerint, tu hoc de his, quos in excommunicatione defunctos eſſe conſtiterit, exequaris. [1 *In beatorum Apoſtolorum Principis cathedra Domino diſponente quanquam immeriti ſumus conſtituti, ut plantare debeamus, quæ ad divinum ſpectant decorem, & evellere & eradicare curemus, quæ obvia ſunt rationi, & profectum impediunt ſalutis. Intelleximus ſane, quod Hoſpitalarii nominatim excommunicatos contra prohibitionem Epiſcoporum Eccleſiaſticæ præſumunt tradere ſepulturæ, non cogitantes, quoniam grave ſit eis in morte communicare, quos dum viverent, Eccleſia a ſuo ſinu pro ſuis exceſſibus ſegregavit. Unde quoniam hujuſmodi præſumptionem, & temeritatem nolumus, nec debemus aliquatenus tolerare* F. v. p. a. ſ.]

CAP. VI.

Contra privilegium Eccleſiæ præſcribitur ſpatium XXX. annorum, hodie vero XL. ut infra. eod. Accedentibus.

Idem *Abbati*, & *Monachis S. Andreæ Ciſtercien. Ordinis*. (*an.* 1179.)

SI de b terra, quam habetis in Parochia Canonicorum de Plautio, per XXX. annos eis decimas perſolviſtis, eas ſibi de cætero integre perſolvatis. Licet enim privilegiorum Ro. Eccl. beneficio fratribus Ciſterciens. Ordinis c indultum fuerit, quod de laboribus ſuis nullas decimas perſolvere debeant, de privilegio tamen indulto tanto tempore vobis detrahere voluiſtis, cum liberum ſit unicuique ſuo juri renunciare, eoque modo non poteſtis vos in hac parte tueri.

CAP. VII.

De privilegiis non eſt judicandum, niſi eorum tenore inſpecto, & ſecundum continentiam eorum ab omnibus ſubditis ſunt ſervanda.

Idem *Ambien.* d *Epiſcopo*. (*an.* 1179.)

POrro e quamvis Templarii, & Hoſpitalarii multa ſint libertatis prærogativa donati f, non dubitamus, quin etiam libertatem habeant in locis, in quibus antequam perveniſſent ad eos, fuerant habitatores: quod totum ex inſpectione privilegiorum plenius advertere potes, & ſecundum quod inveneris, ita obſerves. Sic enim eos volumus privilegiorum ſuorum ſervare g tenorem, quod eorum metas tranſgredi minime videantur.

CAP. VIII.

Per ſolutionem cenſus, quæ fit Rom. Eccl. non probatur exemptio a juriſdictione Epiſcoporum.

Idem I. *Apoſt. ſedis Legato*. (*an.* 1179.)

REcepimus h literas, quas de Eccleſiis cenſualibus direxiſti. Cæterum diligentiam tuam volumus non latere, quod ſicut non omnes, qui ſpecialiter B. Petri juris exiſtunt, annuatim Apoſt. ſedi cenſum exſolvunt, ita non omnes cenſuales ab Epiſcoporum ſubjectione habentur immunes. Inſpicienda ſunt ergo Eccleſiarum privilegia, & ipſorum tenor eſt diligentius attendendus, ut ſi fuerit deprehenſum, quod Eccleſia, quæ cenſum ſolvit, ſpecialiter B. Petri juris exiſtat, & ad judicium i perceptæ libertatis cenſus annuus conferatur, non immerito poterit ſpeciali prærogativa gaudere. Si vero ad indicium perceptæ protectionis cenſus perſolvitur, non ex hoc juri diœceſ. Epiſcopi aliquid videtur eſſe ſubtractum.

a C. 6. eod. tit. in 1. comp. b C. 9. eod. tit. in 1. comp. c Dictio, ordinis, deeſt in antiquis Cod. d Albien. al. Albian. e C. 10. eod. tit. in 1. comp. f donati. g conſervare. h C. 1. eod. tit. in 2. comp. i al. indicium, in aliquot antiq. ut paulo poſt.

CAP. IX.

Privilegium uni conceſſum non poteſt ad alium extendi, propter identitatem rationis. h. d. & ſolet quotidie allegari.

Idem.

SAne: (& *inf.*) Temerarium eſt, & indignum, aliquem ſibi ſua auctoritate præſumere, quod Rom. Eccleſia alicui certa ratione inſpecta ſingularibus voluit beneficiis indulgere.

CAP. X.

In Oratoriis privatis campanæ publice teneri non poſſunt etiam per Religioſos. h. d. & tene menti hunc textum, quia quotidie allegatur, & eſt in uſu.

Celeſtinus III. *Abulen. Epiſcopo*. (*an.* 1195.)

PAtentibus a literis certificari deſideras, utrum Templariis, Hoſpitalariis, & aliis Oratoria in domibus ſuis habentibus, liceat campanas in eis ponere, publiceque pulſare: Reſpondemus autem conſult. t. quod non licet eis hoc agere, quin potius per te per cenſ. Eccl. appell. rem. coercendi ſunt, ut ita ſint ſuo jure contenti, quod juſtitiam non impediant aliorum.

CAP. XI.

In tota provincia exhortationis officio priventur Hoſpitalarii, qui mittunt pro eleemoſynis cruce falſo ſignatos & ſi miſſi ſunt Laici, excommunicantur: ſi ſunt Clerici, ab officio, & beneficio ſuſpenduntur: & eadem ſuſpenſione puniuntur, qui ante reconciliationem in polluta Eccleſia celebrant: & ſuſpenſi per Epiſcopos exemptos abſolvi non poſſunt: & fratres privilegiatorum, qui ad eos ſe omnino non transferunt, privilegiati non ſunt.

Innocentius III. *Archiepiſcopo Lugdon.* (*an.* 1212.)

TUerum c nos tenor edocuit literarum, quod fratres hoſpitalis S. Joannis Laicos, & illiteratos mittunt pro eleemoſynis colligendis: [& *inf.* 1] Cum enim in quadam Eccleſia baptiſmali, eis a prædeceſſore tuo collata, quidam eorum percutiens Vicarium Sacerdotem a ipſam Eccleſiam ſanguinis effuſione fœdaſſet, uſque ad reconciliationem divina ibidem interdixiſti officia celebrari: ſed nihilominus d ipſi in ea divina officia celebrarunt. Alios vero Presbyteros ab officio ſuſpenſos per Epiſcopos ſuos iidem, cum ſint Laici ad divina e officia inſtituunt exequenda. Quoſdam præterea, qui cum uxoribus ſuis in domibus propriis commorantur, eo quod eis de ſuis aliquid conferunt annuatim, ita emancipare contendunt, ut aliquibus ſecundum legem terræ de ſibi objectis reſpondere minime teneantur. Verum quia privilegium meretur amittere, qui permiſſa ſibi abutitur poteſtate f: Frat. tuæ mandamus, quatenus ſi quos Clericos, aut Laicos a dictis fratribus pro colligendis eleemoſynis cruce falſo ſignatos inveneris, his, a quibus ipſos miſſos eſſe conſtiterit, per totam provinciam tuam g exhortationis officium interdicas: miſſos, ſi Laici fuerint, excommunicationis mucrone percellas: ſi Clerici, ab officio, beneficioque ſuſpendas, nullo prorſus privilegii beneficio, vel appellationis remedio prævalente. Eos vero, quos in prædicta Eccleſia lege tibi diœceſana ſubjecta poſt interdictum tuum divina celebrare h cognoveris, eadem pœna ſuſpenſionis involvens, in ea [donec reconciliata fuerit] officia non permittas celebrari divina: Presbyteros etiam ſuſpenſos ab Epiſcopis ſuis, & per prædictos i fratres ad officia ſua temere reſtitutos, in

a C. a. eod. tit. in 2. comp. b alii quinimo potius per te, &c. c C. 1. eod. tit. in 3. comp. d al. ipſi ibi in ea, &c. e Dictio, divina, deeſt in antiquioribus exemplarib. f Vid. l. Judaeo. C. de Judæ. l. qui ſine ff. de manum. ꝑeſt. & l. liberam ff. de necrd. g Suam, legitur in vulgatis libris, ex antiq. tuam, repoſitum eſt. h celebraſſe. i al. ita: & prædictos fratres, &c. emergunt ex veteribus exemplaribus lectio impreſſa repoſita eſt, & reſcripti ſeries oſtendit ita legi oportere.

eandem ſententiam ſuſpenſione reduens. Illos vero, quos ad reſpondendum alii ſecundum legem terræ pro præmiſſa cauſa aſſerunt non teneri, nolumus excuſari, quin eos ad reſpondendum (ſublato appellationis impedimento) compellas.

[*1 Quos populus ex devotione pro ſuſtentatione pauperum præfato loco mittere conſuevit. Quidam vero, qui non ſufficiunt per ſe loca omnia circumire, ſibi Clericos Sacerdotes, Laicos etiam rudes, nec religioſos in nequitiis exercitatos aſſumunt, eorum pectoribus crucis characterem imponentes, ſicque gulæ & ebrietati deſerviunt, ſe valde inhoneſtos in aliis oſtendentes, Clerum, & populum graviter ſcandalizant, cum ipſi ſint Laici Priorum tamen funguntur officiis, & tam Clericis quam Sacerdotibus præponuntur: & non ſolum Epiſcopis inobedientes exiſtunt, verum etiam quaſdam immunitates, tanquam ab Apoſtolica ſede ſibi indultas præſumunt ſibi temere vendicare.*]

CAP. XII.

Contenta in inſtrumento perdito probari poſſunt per teſtes, qui illud perlegerunt, ſi deponunt de tenore, & quod erat ſine vitio. h. d. Et non eſt alibi caſus ita clarus.

Idem *Abbati, & Conventui S. Petri Eugubin.*

(*an. 1212. Romæ in Marcam.*)

I. CUm olim *a* eſſemus apud Peruſium conſtituti, & tu, fili Abbas, privilegium Lucii Papæ nobis præſentens poſtulaveris innovari propter contradictionem Eugubini Epiſcopi aſſerentis hoc in ſuum præjudicium redundare, non fuit effectui mancipatum: [*& infra.*] Tu igitur, & præfati Epiſcopi procuratoribus in noſtra præſentia conſtitutis, B. *b* Baſilicæ XII. Apoſtolorum Presbytero Cardinali dedimus in mandatis, ut ſuper amiſſione, ac tenore privilegiorum *c* reciperet teſtes, quos duceres producendos, qui fideliter redegit in ſcriptis depoſitiones X. teſtium juratorum: quorum depoſitionibus publicatis dicti procuratores ad producendos teſtes, per quos inductos a parte adverſa repellerent, inducias poſtularunt, quae ſub eo tenore illi duximus concedendas, ut apud ſed. Apoſt. probarent, quæ vellent, ubi onus probationis pars altera ſubiiſſet: [*& inf.* 2]

Nos vero tam per depoſitiones teſtium, quam aſſertiones quorundam fratrum noſtrorum liquido cognoſcentes talem dicti privilegii fuiſſe tenorem, quod videlicet cœnobium veſtrum nullo mediante ad Rom. Eccl. pertineret, & quod non liceret alicui Epiſcopo eidem monaſterio, & ejus Eccleſiis excommunicationem indicere, ut fratres illic Domino ſervientes ab omni poteſtate liberi Rom. Eccl. libertatis gratia potirentur, & quod nulla in eis mentio diœceſani Epiſcopi habebatur: illud etiam attendentes, quod cum tu, fili Abbas, tempore Celeſtini prædec. noſtri ad ipſius præſentiam acceſſiſſes, ipſe inſpectis Eccleſiæ tuæ privilegiis, te (licet excommunicatus ab Eugub. Epiſcopo dicereris) tanquam non ligatum admiſit ad oſculum (quod præſumitur non feciſſe, niſi monaſterium veſtrum cognoviſſet ad Rom. Eccleſiam ſpecialiter pertinere) decernimus privilegium illud Lucii Papæ, quod ſine reprehenſione bullæ, chartæ, vel literæ apparebat, quando fuit nobis oſtenſum, illius fuiſſe tenoris, cujus per depoſitiones teſtium, & aſſertiones fratrum noſtrorum noſcitur extitiſſe.

[*2 Cæterum quoniam infra tempus datum terminum, & receptum qui producendis teſtib. datus fuerat defecerunt.*]

CAP. XIII.

Innovatio privilegiorum novum jus non tribuit, ſed antiquum conſervat. h. d. quoad titulum.

Idem *Meldén. d electo, & Abbati Sanctorum Fentium.* [*an. 1213.*]

EX parte *e* Abbatiſſæ, ac ſororum Jotren. Eccleſiæ extitit intimatum, quod Melden. Epiſcopus commiſſionis occaſione cujuſdam (per *a* literas) ad Judices delegatos obtentæ (in qua nulla mentio habebatur de ipſarum privilegiis, quæ illas & earum Eccleſias, Clerum & populum Jotren. ad Apoſtolicam ſedem nullo mediante ſpectare declarant, quorum ipſe non erat ignarus) eos incepit graviter moleſtare, obedientiam ab ipſis, ac a Clero, & populo Jotren. ſubjectionem omnimodam requirendo: (*& infra.*) Verum cum Judices ipſas valde gravarent, ad appellationis beneficium convolarunt: (*& infra.*) Sed Judices appellationi non deferentes, nec fragilitati ſexus compatientes earum, in Abbatiſſam excommunicationis, & in Clerum, & in populum Jotren. interdicti ſententias protulerunt. Sane cum jam nuncii Jotren. Eccleſiæ prædicta, & alia in noſtra præſentia retuliſſent, privilegium nobis Apoſtolicum oſtenderunt, per quod Eccleſiam Jotren. conſtabat ad Romanam Eccleſiam ſpecialiter pertinere. Nos autem eoſdem nuncios propter appellationem prædictam diutius detinentes, quia tandem nullus apparuit idoneus reſponſalis, qui partem defenſaret *b* adverſam, privilegium Apoſtolic. ſed. Eccleſiæ Jotren. conceſſum duximus innovandum, ita tamen, ut per innovationem ipſius eidem Eccleſiæ non plus juris accreſcat, quam per privilegia prædeceſſorum noſtrorum obtinuit: cum per hoc non novum ei concedere, ſed antiquum jus conſervare velimus.

CAP. XIV.

Eccleſia utens duplici privilegio exemptionis, licet ſuccumbat ex uno, poteſt nihilominus ex alio ſe juvare & obtinere: nec tenetur exemptus promittere obedientiam diœceſano: vigore tamen exemptionis non poteſt ſine licentia diœceſani Eccleſiam conſtruere in loco non exempto: & ſi exemptus de facto in loco non exempto conſtruit Eccleſiam, cedit juri Epiſcopi.

Idem *Colubrien. c Epiſcopo.* [*an. 1213. Romæ.*]

CUm olim *d* propter quæſtiones, quas adverſus Priorem, & Canonicos monaſterii ſanctæ Crucis habebas, pro quibus ad audientiam noſtram fuerat appellatum, moram feceris longiorem: quia pro parte altera nullus comparuit reſponſalis, eiſdem certum terminum duximus præfigendum, in quo venirent, vel mitterent ſuper privilegiis omnibus, & libertatibus, quas e Romanis Pontificibus, vel ab M. quondam Colubrien. Epiſcopo ſe habere dicebant, & ſuper aliis quæſtionibus adverſus eos a Colubrien. Eccleſia intentatis, definitivam ſententiam recepturi: (*& infra.*) Interim autem utrique parti licerat coram dilectis filiis tuis de Alcobatia, & de Serra *e* Abbatibus, & F. Monacho Alcobatiæ, quibus cauſa prius fuerat delegata, proponere, ac probare, ſi quid aliud proponendum duceret *f* ac probandum: (*& infra.*) Judices autem ſufficienter actum eſſe de cauſa credentes, monaſterium ſanctæ Crucis in expenſis, quas per quadriennium occaſione hujuſmodi negotii juraveras te feciſſe, damnarunt, infirmantes ſua ſententia libertatem, quam dictus M. Colubrien. Epiſcopus contulerat monaſterio ſanctæ Crucis, Canonicorum aſſenſu per Portarium Regis extorto. Præterea, quia idem M. prædeceſſor tuus fuerat Canonicus regularis, & duo millia Marabatinorum *g*, quæ acquiſierat, in Epiſcopum jam promotus monaſterio dederat memorato, ipſum ad reſtitutionem eorum Judices condemnarunt. Inſuper Eccleſias omnes, quas monaſterium præter Epiſcopi Colubrien. aſſenſum propria auctoritate fundarat (quia pars ſanctæ Crucis, nec præſcriptione, nec defenſione alia, probationibus contra ſe factis obſtiterat) judicarunt in jus Colubrienſis Eccleſiæ, cum fructibus medii temporis revocari: (*& infra.*) Tandem procurator mona-

a C. 2. *eod. tit. in 3. comp. vid. Bald. in l. fin. C. de ed. Bort. tract. de teſte, Specul. t. de legato. §. ſup teſt. num. 17. Doctor in l. ult. C. de edicto D. Hadr. toll.* b P. c *al. privilegii.* d *Catholen.* e C. 3. *eod. tit. in 3. comp.*

a *Hæ duæ voces*, per literas, *deſunt in antiquior. C. & omnibus Vaticanis.* b *defenderet.* c *al. Columbrien.* d *Cap. 4. eod. tit. in 3. comp.* e *Serra. al. Serto.* f *al. ita proponendum ducerent ad probandum.* g *al. Merabatinorum.*

monaſterii propoſuit ſententiam noo valcie nec tenere. Quod ſi alias etiam ſententia memorata teocret, quia tameo monaſterium ſuit indaſenſum, nec exhibita fuerant coram eis privilegia libertatis (ne delictnm perſonæ in damnum Eccleſiæ redundaret) debebat ad exhibitionem privilegiorum ſuotum admitti, quod ſibi concedi de ſolita benignitate ſedis Apoſt. poſtulavit. Nos igitur attendentes, quod cadem privilegia non ſolummodo pro libertete monaſterii taciebant, ſed etiam exprimebant. jue oſtrum, & Eccleſ. Rnm. juſtitiam tuebaotur: ne in nos monaſterii læſio redundaret, ad privilegia eahibenda partem ejus de gratia duximus admittendam: (*& inſ.*) Diſtinguentes iteque inter libertatem per prædictum Epiſcopum Eccleſiæ ipſi conceſſam, & libertatem, quam ei longe ante tempue ipſius Epiſcopi Apoſt. ſedes indulſit, quia nobie cooſtitit extortum fuiſſe in Epiſcopi conceſſione Cannnicorum aſſenſum, & conceſſionis paginam in aliquot lineis habuiſſe raſuree, & ſubſcriptiones ſingulas fuiſſe ſingalis ſubſcribentium manibus adnotatae: ſcriptum autem, quod nobis exhibitum fueret, oec raſuram prætendere, nec eſſe variis ſubſcriptiooum manibus variatum, ſed a primo ad ultimum eadem manu conſcriptum, libertatem ab ipſo Epiſcopo conceſſam [per *a* natorſionem] irritam decernimue, & ieanem r ſuper hoc ſententiam delegatorum Judicum confirmentee. Quia vero evidenter agnovimue ex privilegiie antedictis *b* prædeceſſores noſtros Eccleſiæ ſanctæ Crucis libertatie privilegium indulſiſſe, & quod in ea poſſeſſiona tamdiu ſuerat libertatis, quod aliis etiam ceſſantibus præſcripſiſſet: libertatem ei a prædeceſſoribus noſtrie indultam, auctoritate Apoſt. confirmemus, tibi ſuper hoc ſilentium imponentes. Super *c* hoc aotem in nullo ſententiæ delegarorum Judicum derogamne, cum ipſi de hac non cognoverint libertate: (*& inſ.*)

Cumque libertatem a prædeceſſoribus noſtris indultam monaſterio confirmamus, ad jue profeſſinnis (quod eſt contrarium libertati) monaſterium de ernimus non teneri, nnn derogaotes Judicibus delegatis, quibus libertatie privilegia nnn fuerant præſentata: in cæteris autem latam a prædictie Judicibus ſententiam pro Colubrien. Eccleſia confirmamus.

CAP. XIV.

Contra privilegia Eccleſiæ minori ſpatio quadraginta annorum non præſcribitur. h. d. ſecundum verum intellectum.

Idem *Epiſcopo, & Magiſtro C. Lemovicen.* [*an.* 1213.]

ACcedentibus *d* ad præſentiam noſtram Abbatis, & Conventus Naviacen. ex una parte, & Templariorum de Trocen. ex altera procuratoribue, procurator Monachorum propoſuit, quod cum decimas terrarum de Sarcole diu quiete poſſederint, antequam ad Templariorum dominium perveniſſent: & poſtquam Templarii terras acquiſiera prædictas, decimas earundem per XL. annos & amplius pacifice poſſediſſent, nunc eis ipſas ſubtrahere non verentur: (*& inſ.* 1.) Diſcretioni veſtræ mandamue, quatenus ſi Abbae, & Monachi ſufficienter oſtenderint, quod a Templariis decimes de terris prædictie per XL. annos continue perceperint ſine lite, vos ad præſtationem ipſarum Templarios compellatis. Cum enim tanto tempore contra indulta privilegia decimas ſolverint eie, renunciaſſe tacite præſumuntur. Quod ſi in probatione defecerint, ab ipſorum impetitione Templarios abſolvatie, ipſis ſuper hoc ſilentium perpetuum *e* imponentes.

[1 *Hic igitur, & aliis, quæ coram prædicto Capellano fuere propoſita, plenius intellectis, quia de ipſis non potuit exhiberi plena fides.*]

a *Hæc duo verba*, per extorſionem, *deſunt in omnib. vet. cod.* b *al. ita: ex privilegiis antedictis, prædeceſſores &c.* c *al. per hoc autem.* d *Cap.* 5. *eod. tit. in* 3. *compil.* e *Dictio*, perpetuum, *deeſt in antiq. Cod.*

CAP. XVI.

Exemptus ratione certæ rei, vel certi loci, non cenſetur exemptus reſpectu alterius rei, vel loci. h. d. & eſt textus notabilis, & multum allegabilis.

Idem *Epiſcopo Lingonenſi.* (*an.* 1213.)

CUm Capella *a* Ducis Burgundiæ *b* gaudere dicatur hujuſmodi privilegio, quod nullus Archiepiſcopus, vel Epiſcopus in perſones Cannnicorum ejuſdem capellæ ſuſpenſionis vel excommunicationis, aut interdicti ſententias, audeat promulgare, quidam capellæ ſupradictæ Canonici, qui parochiales Eccleſias a te tenent, occaſiune privilegii prælibati, in bis etiam, quarum juriſdictio ad te pertinet, ita ſe dicunt exemptos, ut quantumcunque graviter interdum excedant, tuæ correctioni recuſent, & ſententiæ ſubjacere. Quocirca mandamue, quatenus in quantum exempti ſunt ejuſdem ratione capellæ, Apoſtolicis privilegiis deferas reverenter: ſed in quantum ratinne parochialium Eccleſiarum, vel alias juriſdictionem tuam reſpicere dignoſcuntur, officii tui debitum in eoſdem libere proſequaris.

CAP. XVII.

Per exemptionem conceſſam monaſterio, capellæ ſibi ſubjectæ non cenſentur exemptæ.

Idem *Abbati, & fratribus Evaſen. c cœnobii.*

(*an.* 1213. *Romæ.*)

EX ore *d* ſedentis in throno procedit gladiue bis acutue, quoniam ex ore Roman. Pontiſ. rectiſſima debet exire ſententia, quæ contra juſtitiam nulli parcat, ſed reddat unicuique quod ſuum eſt. Cum igitur inter vos, & Vigor. *e* Epiſcopum, ſuper monaſterii veſtri ſubjectione, ac libertate controverſia verteretur, monaſterii veſtri propoſuit procurator, quod idem monaſterium ab ipſa ſui fundatione liberum extitit & exemptum: & ad hoc probandum privilegia prædeceſſorum noſtrorum inducens, unum Conſtantini, & alterum Alexandri, necnon indulgentias Clementis & Celeſtini, quorum uſum continuum a longis retro temporibus per depoſitionee teſtium oſtendere nitebatur: (*& infra.*) Porro in privilegio Conſtantini quiddam contineri perſpicitur, per quod idem cœnobium videtur ad juriſdictionem Epiſcopi pertinere: videlicet, quod Abbas ejuſdem primum locum poſt Vigorien. Præſulem ſemper obtineat. Unde cum locum ipſum obtinere non poſſit in generali Concilio, neque in provinciali: quoniam abſonum eſſet, ut Abbas primus poſt illum ſuper alios Epiſcopos reſideret: relinquitur ergo, quod locum illum in Epiſcopali Synodo intelligatur habere: quare tenetur ad Synodum Epiſcopalem accedere, ac per hoc ipſius ſtatuta recipere ac ſervare. In privilegio vero Alexandri Papæ quiddam *f* aliud continetur, per quod diœceſanus Epiſcopue in eodem cœnobio juriſdictionem ſuam (etſi non in omnibus, in quibuſdam tamen) retinuiſſe videtur: cum in illo dicatur, quod Vigor. Epiſcopi ab ejuſdem loci fratribus aliquid injuſte non exigant, ſed his tantum contenti permaneant, quæ prædeceſſores eorum anteceſſoribue ſuis conſtat rationabiliter impendiſſe: unde conſtat, quod Abbates Epiſcopis aliqua de ſuis exhibere tenerentur. Nos igitur his & aliis diligenter auditis, cum a neutra parte ſit probata præſcriptio, ſententialiter definimus, quod Evaſen. *g* cœnobium liberum eſt in capite, tanquam ab Epiſcopali juriſdictione prorſue exemptum, & ſoli Rom. Eccl. ſubjectum, tutela tamen ipſius Cantuar. Archiepiſc. reſervata: in membris autem, quæ non probantur exempta, diœc. Epiſcopo ipſum ſubjacere decernimus: propter quod Abbas ad Synodum *h* ejus debet acce-

a *Cap.* 6. *eod. tit. in* 3. *compil.* b *al. Divionen.* *at in veteri comp. ita, Bohemiæ: ſed Vaticana, & alia exemplaria conſtanter habent, Burgundiæ.* c *Evaſin. al. Evaſien.* d *Cap.* 7. *eod. tit. in* 3. *compil. Initium ſumitur ex Apoc. c.* 1. *&* 19. e *VVigornien. al. VVigoren.* f *quoddam in antiq.* g *Evaſin.* h *Vid. Conc. Trident. ſeſſ.* 24. *de reform. c.* 2.

Digitized by Google

dere, primumque locum poſt Vigor. Epiſcopum obtinere: pro ipſis quoque membris non exemptis idem Abbas tenetur Vigor. Epiſcopo exhibere reverentiam, obſequium, & honorem: quibus Vigorien. Epiſcopus ſibi competentes exhibitis debet manere contentus.

CAP. XVIII.

Receptus ſub protectione Papæ, per hoc non cenſetur exemptus, hoc dicit.

Idem *Auſonen. Epiſcopo*. (*an.* 1214.)

EX parte *a* tua fuit quæſitum, utrum Clerici, & Laici, qui literas protectionis oſtendunt, in quibus perſonæ ſuæ expreſſo nomine cum omnibus rebus ſuis ſub Apoſt. protectione conſiſtere declarantur, a juriſdictione Epiſcopi diœceſani ſint exempti. Nos autem tibi *b* reſpond. quod per literas hujuſmodi ab Epiſcoporum ſuorum poteſtate minime ſubtrahuntur.

CAP. XIX.

Religioſi, quibus a Papa conceſſum eſt, ut Eccleſias ei ſubjectas poſſint in proprios uſus convertere, non auctoritate propria, ſed a diœceſano loci poſſeſſionem illarum Eccleſiarum recipere debent: niſi in privilegio aliud exprimatur.

Idem *Eliden. Epiſcopo*. c (*an.* 1214.)

PAſtoralis *d* officii: (*& infra.*) Interrogaſti utrum viris religioſis, quibus a S. Apoſt. eſt indultum, ut Eccleſias ſuas in proprios uſus poſſint convertere, decedentibus perſonis earum, liceat auctoritate propria poſſeſſionem earundem intrare, vel per diœc. Epiſcopum *e* in ipſa *f* ſint potius inducendi. Ad quod reſpond. quod niſi forte in indulgentia ſummi Pontificis id contineatur expreſſum, ſuo Epiſcopo inconſulto in poſſeſſionem ipſarum eis non eſt licitum intrare: quia per indulgentiam hujuſmodi Epiſcopali juri non credimus derogari.

CAP. XX.

Si is, propter cujus delictum poſitum eſt interdictum, illud non ſervat, alii nihilominus ſervare tenentur: ſecus, ſi ille non ſervat, in cujus favorem latum fuit.

Idem *Epiſcopo, & Capitulo Tripol*. g [*an.* 1214.]

PEtiiſtis per ſed. Apoſt. *h* edoceri, utrum cum propter Hoſpitalarios, vel Templarios civitas veſtra generali ſupponitur interdicto, eiſdem non ſervantibus, vos illud teneamini obſervare. Ad quod duximus reſpondendum, quod illorum exceſſus vobis non præbet licentiam excedendi. Sed ſi præfati Hoſpitalarii, vel Templarii privilegiorum ſuorum fines exceſſerint, violando temere interdictum, quod pro eis fuerat promulgatum: ne videantur de aliorum fletu ridere, vos in pœnam præſumptionis eorum, quamdiu ipſi violaverint interdictum, de noſtra licentia celebretis.

CAP. XXI.

Privilegium conceſſum monaſterio, ut ejus Monachi excommunicari non poſſint, intelligitur de Monachis exiſtentibus in monaſterio, vel in Eccleſiis ſibi ſubjectis utroque jure. h. d. & eſt caſus quotidianus.

Idem [*an.* 1214.]

QUoniam *i* per confeſſionem conſtat partis adverſæ, quod Nepeſinus Epiſcopus jus Epiſcopale percipit in Eccleſia S. Blaſii *k* de Flagen. credimus, quod non obſtante illo capitulo privilegii, quod monaſterio eſt indultum, ut nullus Epiſcopus Eccleſias utroque jure illi ſubjectas interdicto ſupponere, vel Monachum, ſeu Clericum ejuſdem monaſterii ſynodare, vel excommunicare præſumat, præfatus Epiſcopus poſſit interdicere dictam Eccleſiam, & excommunicare Monachum, ſeu Clericum veſtrum ad ejus regimen deputatum, cum alterutrum de jure fuerit faciendum: quoniam illud capitulum eſſe intelligendum videtur de Monachis, aut Clericis in ipſo monaſterio permanentibus, vel ad Eccleſias deſtinatis, utroque jure ſibi ſubjectas.

CAP. XXII.

Epiſcopus remittens alicui Eccleſiæ decimas Epiſcopales indefinite, remiſiſſe videtur non ſolum præteritas, ſed & futuras. Et eſt caſus notabilis.

Idem *Londonen*. a *Archiepiſco. Apoſt. ſed. Legato*. (*an.* 1214.)

QUia circa *b*: (*& infra.*) Quæſiviſti, utrum Monachi omnium ſanctorum privilegium prædeceſſoris tui, ſuper Epiſcopalibus decimis retinendis indultum extendere valeant ad poſſeſſiones acquiſitas, & poſtmodum acquirendas.

Super quo tale damus reſponſum, quod ſi decimarum illarum remiſſio facta extitit ſecundum canonicas ſanctiones, prædeceſſor tuus indefinite decimas Epiſcopales monaſterio remittendo (cum nihil exceperit, & potuerit excepiſſe, ac in beneficiis pleniſſima ſit interpretatio adhibenda, nec debeat una eademque ſubſtantia diverſo jure cenſeri) intellexiſſe videtur non ſolum de decimis poſſeſſionum illius temporis, ſed futuri.

CAP. XXIII.

Ponit Concilium ordinem quatuor Patriarchalium ſedium uſq. ibi, Servata: ubi ponit tria privilegia ipſorum. Primum, *quia dant Pallium*. Secundum *ibi: Dominicæ, quia ante ſe Crucem deferri faciunt, præterquam in caſibus hic exceptis*. Tertium *ibi: In omnibus, quia ad ipſos appellatur, & in hoc proteſtatur ibi, Salvis*.

Idem *in Concilio generali*. [*an.* 1216.]

ANtiqua Patriarchalium *d* ſedium privilegia renovantes ſancta univerſali Synodo approbante ſancimus *e*, ut poſt Romanam Eccleſiam (quæ diſponente Domino ſuper omnes alias ordinariæ poteſtatis obtinet principatum, utpote mater univerſorum Chriſtifidelium, & magiſtra) Conſtantinopolitana primum, Alexandrina ſecundum, Antiochena tertium, Hieroſolymitana quartum locum obtineat, ſervata cuilibet propria dignitate: ita quod poſtquam Antiſtites earum a Rom. Pontifice receperint pallium (quod eſt plenitudinis officii Pontificalis inſigne) præſtito ſibi fidelitatis, & obedientiæ juramento, licenter & ipſi ſuis Suffraganeis pallium largiantur, recipientes pro ſe profeſſionem canonicam, & pro Romana Eccleſia ſponſionem obedientiæ ab eiſdem. Dominicæ *e* vero crucis vexillum ante ſe faciant ubique deferri, niſi in urbe Romana, & ubicunque ſummus Pontifex præſens extiterit, aut ejus Legatus utens inſigniis Apoſtolicæ dignitatis. In omnibus autem provinciis eorundem juriſdictioni ſubjectis ad eos (cum neceſſe fuerit) provocetur: ſalvis appellationibus ad ſed. Apoſt. interpoſitis, quibus eſt ab omnibus humiliter deferendum.

CAP. XXIV.

Privilegium Religioſis conceſſum, ut poſſint ſepelire confratres ſuos tempore interdicti, intelligitur de illis confratribus, qui licet maneant in ſeculo, obtulerunt ſe tamen Ordini mutato habitu ſeculari, vel de illis, qui bona ſua eis dederunt uſufructu retento. Hoc primo. *Privilegium Religioſis conceſſum, quo eis venientibus ad locum interdictum, ſemel in anno aperiantur Eccleſiæ, ut celebrentur in eis divina, intelligitur, quod una tantum ſola Eccleſia aperiatur in loco*. H. ſecundo.

Idem *f. in eodem*. (*an.* 1216. *Roma*.)

Ut

a C. 8. *eod. tit. in* 3. *comp*. b *al. taliter*. c *Helien. al. Beluen*. d C. 8. *eod. tit. in* 3. *comp*. e *Dictio*, Epiſcopum, *deeſt in pleriſque exemplar*. f *al. ipſas: ſed ut plurimum habetur, ut eſt impreſſum*. g *Tripoliten*. h C. 3. *eod. tit. in* 4. *comp*. i C. 4. *eod. tit. in* 4. *comp*. k *al. Baſilii de Flegen. al. Flajan*.

a *Londin*. b C. 5. *eod. tit. in* 4. *comp*. c *De indefinita locutione, an, & quando æquipolleat univerſali, vide Cov. l.* 1 *var. reſ. c.* 13. d *De Patriarcharum prærogativa, dignitate & numero, Chaſſ. in Cat. glor. mundi. p.* 4. *conſid.* 9. *Nic. Boer. de auctor. magni Concilii. n.* 30. *& ſeq. v. ſecundum locum*. e *Vide Clem. ult. tit. de privileg*. f *Scilicet Innoc. III. in Conc. Later. p.* 27. *c.* 7. *eod. tit. in* 4. *comp*.

Digitized by Google

UT privilegia, quæ quibuſdam religioſis Romana conceſſit Eccleſia, permaneant inconcuſſa, quædam in eiſdem duximus declaranda, ne minus ſane intellecta pertrahantur ad abuſum, propter quem poſſint merito revocari, quia privilegium meretur amittere, qui permiſſa ſibi abutitur poteſtate. Sane quibuſdam Regularibus Apoſt. ſedes indulſit, ut hi, qui fraternitatem eorum aſſumpſerint, ſi forſitan Eccleſiæ, ad quas pertinent, a divinis officiis fuerint interdictæ, ipſoſque mori contigerit, ſepultura Eccleſiaſtica non negetur, niſi excommunicati, vel nominatim fuerint interdicti. Suos quoque confratres, quos Eccleſiarum Prælati apud Eccleſias ſuas non permiſerint ſepeliri, niſi excommunicati, vel interdicti fuerint nominatim, ipſi ad Eccleſias ſuas deferant tumulandos. Hoc autem de illis confratribus intelligimus, vel qui adhuc manentes in ſeculo eorum Ordini ſunt oblati, mutato habitu ſeculari: vel eis, qui bona ſua dederint inter vivos, retento ſibi (quamdiu in hoc ſeculo vixerint) uſufructu: qui tamen ſepeliantur apud ipſorum Regularium, vel aliorum non interdictas Eccleſias, in quibus elegerint ſepulturam: ne ſi de quibuslibet ipſorum Fraternitatem aſſumentibus fuerit intellectum, pro duobus, aut tribus denariis annuatim ſibi collatis diſſolvatur pariter, & viloſcat Eccleſiaſtica diſciplina: certam tamen & ipſi remiſſionem obtineant ab Apoſtolica ſibi ſede conceſſam. Illud etiam, quod hujuſmodi regularibus eſt indultum, ut ſi qui fratrum ſuorum, qui ab eis miſſi fuerint ad recipiendas fraternitates, ſive collectas in quamlibet civitatem, ſive caſtellum, vel vicum advenerint, ſi forte locus ille a divinis officiis ſit interdictus, in eorum jucundo adventu ſemel in anno aperiantur Eccleſiæ, ut excluſis excommunicatis divina ibidem officia celebrentur: ſic intelligi volumus, quod in eadem civitate, aut caſtro, aut villa una tantum Eccleſia ejuſdem Ordinis fratribus ſemel (ut dictum eſt) aperiatur in anno: quia licet pluraliter dictum ſit, quod in eorum jucundo adventu Eccleſiæ aperiantur, non tamen ad Eccleſias ejuſdem loci diviſim, ſed prædictorum locorum conjunctim ſano referendum eſt intellectu: ne ſi hoc modo ſingulas ejuſdem loci viſitarent Eccleſias, nimium vilipendi contingeret ſententiam interdicti. Qui vero contra declarationes prædictas quicquam ſibi uſurpare præſumpſerint, gravi ſubjaceant ultioni.

CAP. XXV.

Tempore generalis interdicti Epiſcopi non prohibiti, qui non fuerunt culpabiles interdicti, clam celebrare poſſunt, & hodie iſtud non eſt privilegium Epiſcoporum, ſed jus commune, ut in c. fin. de ſent. excom. in 6. & ibi plene habetur, an, & quando, & qualiter poſſit celebrari tempore interdicti.

Idem *a in eodem.* (*an.* 1216.)

QUod nonnullis eſt religioſis indultum in favorem Pontificalis officii ad Epiſcopos extendentes concedimus, ut cum commune terræ interdictum fuerit, excommunicatis, & interdictis excluſis, poſſint quandoque januis clauſis, ſuppreſſa voce, & non pulſatis campanis divina celebrare officia, niſi & hoc ipſum eis expreſſe fuerit interdictum. Verum hoc illis concedimus, qui cauſam aliquam non præſtiterint interdicto, nec quicquam (doli *b*, vel) fraudis ingeſſerint, tale compendium ad iniquum diſpendium pertrahentes.

CAP. XXVI.

Privilegia non ſunt violanda etiam indirecte. h. d. generaliter.

Honorius III, *Archiep. & Epiſcopis, in quorum dioec. monaſteria, & Prioratus Cluniacen. monaſterio ſubjecta conſiſtunt.* (*an.* 1216.)

QUanto amplius: (*& inf.*) Sane dilecti filii Abbas, & Conventus Cluniacen. *a* gravem nobis querimoniam obtulerunt, quod quidam veſtrum, & veſtrorum Officiales, cum in eos, & ſui Ordinis Monachos non poſſint excommunicationis, & interdicti proferre ſententias, eo quod ſuper hoc Apoſt. ſed. privilegiis ſunt muniti, in eos, qui molunt in molendinis, vel coquunt in furnis eorum, quicquid vendendo, ſeu emendo, aut aliis eis communicant, ſententias proferunt memoratas: & ſic Apoſtolicorum privilegiorum non vim, & poteſtatem, ſed ſola verba ſervantes dicti ordinis Monachos quodammodo excommunicant, dum eis alios communicare non ſinunt. Ex quo illud etiam evenit inconveniens, ut ipſi Monachi quantum ad hoc judicentur judicio Judæorum, & qui eis communicant in prædictis, majorem excommunicationem incurrent, quam etiam excommunicatis communicando fuerint incurſuri. Nolentes igitur hæc crebria ad nos clamoribus jam perlata ulterius ſub diſſimulatione tranſire, vobis univerſis, & ſingulis mandamus, quatenus hujuſmodi ſententias in fraudem privilegiorum noſtrorum de cætero non feratis: quia ſi ſuper hoc ad nos denuo clamor aſcenderit, non poterimus oculis connivantibus pertranſire, quin promulgatores talium ſententiarum ſeveritate debita caſtigemus.

CAP. XXVII.

Qui in habitu, & tonſura, & cæteris ut Laici converſantur, deprehenſi in maleficiis ſe pro Clericis non defendunt: ita communiter ſummatur.

Idem *V. quondam Anglorum Reginæ illuſtri:* (*an.* 1216.)

EX parte *b* tua fuit propoſitum, quod nonnulli literati, quos nec habitus, nec tonſura Clericos profitentur, in terra tuæ juriſdictioni ſubjecta degentes, cum deprehenduntur in aliquibus foriſfactis, ut juriſdictionem tuam eludant, & debitam pro delictis ultionem evadant, aſſumunt, ſeu etiam reſumunt tonſuram abjectam, ſeu habitum clericalem, licet ante pro laicis ab omnibus haberentur. Ne igitur tonſura, vel habitu ſic reſumpto malitia foveatur, ſi tuam juriſdictionem exerceas in hujuſmodi delinquentes, qui ſine tonſura, & habitu in delicto fuerint deprehenſi, æquanimiter duximus tolerandum: cum malitiis hominum indulgeri non debeat, ſed potius obviari.

CAP. XXVIII.

Pariſiis, & in locis vicinis jus civile legi non debet.

Idem *c.* (*an.* 1220.)

SUper ſpecula: [*& inf.*] Sane licet ſancta Eccleſia legum ſecularium non reſpuat famulatum, quæ æquitatis, & juſtitiæ veſtigia imitantur: quia tamen in Francia, & nonnullis Provinciis Laici Rom. Imperatorum legibus non *d* utuntur, & occurrunt raro Eccleſiaſticæ cauſæ tales, quæ non poſſint ſtatutis canonicis expediri: ut plenius ſacræ paginæ inſiſtatur: [*& infra.* ſ]

Firmiter interdicimus, & diſtrictius inhibemus, ne Pariſiis, vel in civitatibus, ſeu aliis locis vicinis quiſquam docere, vel audire jus civile præſumat. Et qui contra fecerit, non ſolum a cauſarum patrociniis interim excludatur, verum etiam per Epiſcopum loci excommunicationis vinculo innodetur. *Vos autem filii ſic diligentius præſcripta ſervetis, & faciatis ſtudioſius ab aliis obſervari, quod veri amici ſponſi poſſitis merito comprobari, dum paranymphos ſuos erudiendos ad epithalamica carmina curaveritis promovere. Dat. Rom. Pontificatus noſtri an. quar.*

---

a Innoc. III. *in Conc. Lat.* c. 58. & C. 8. *eod. tit. in* 4. *comp.*
b hæc duo verba, doli, vel, *deſunt in antiquior. cod.*

a *De ordin. Cluniacenſ. origine, & antiquitate Chaſſ. in Catalog. glor. mundi p.* 3. *Vid. Covar. in pract. q.* c. 32. c C. *Pariſ. &c.* E. *cl. Prælat. Pariſ. conſtitutis. quære ſup de magiſtris &c.* d *quatenus Gloſſ. & Dd. hic quærunt, an omnes ſubſint Imperatori, vid. Chaſſ. in Catal. glor. mundi. p.* 5. *conſ.* 28.

Digitized by Google

[1 *Et diſripuli Heliſæi libertine juxta fluenta pleniſſima reſideant, ut columbæ dum in jaunis ſcalas non invenerint, ad quas divaricari valeant pedes ſuos.*]

CAP. XXIX.

Innòvatio privilegii jus novum non inducit, ſed vetus conſervat.

Idem *Epiſcopo Bajocen.* a (*an.* 1222.)

QUia *b* intentionis noſtræ: (*& infra.* 1) Cum innovatio nec jus novum conferat, nec etiam tollat vetus, te in eo ſtatu eſſe volumus, in quo tempore impetratæ innovationis dignoſceris extitiſſe. Cæterum nullum per hoc intendimus juri alias eidem monaſterio competenti præjudicium generari.

[1 *Non extitit, ut per innovationem, quam fecimus cujuſdam ſcripti monaſterii SS. Caldonen. quod in regiſtro bon. mem. Alex. Pp. p. n. reperimus contineri, derogaretur Eccl. Bajocen.*]

CAP. XXX.

Privilegiati ut ubique poſſint cum altari viatico celebrare, hoc poſſunt ſine licentia Prælatorum.

Idem. (*an.* 1223. *Romæ.*)

IN his, *c*, quæ ad cultum divinum ſpectare dignoſcuntur, non maligna, ſed benigna eſſet potius interpretatio facienda. Unde mirari compellimur, quod cum fratribus Prædicatoribus, & Minoribus duximus indulgendum, ut ubicunque fuerint, ſine parochialis juris præjudicio cum altari valeant viatico celebrare: quidam nimis ſtricte interpretando indulgentiam noſtram, nituntur aſſerere, quod per eam prædicti fratres præter Prælatorum aſſenſum facere hoc non poſſint: propter quod eos celebrare juxta indulgentiam Apoſtolicam non permittunt. Cum autem eis nihil conferret memorata indulgentia, ſine qua id Prælatis annuentibus liceret eiſdem: Fraternitati tuæ mandamus, quatenus interpretatione hujuſmodi reprobata, dum tamen ab aliis, quæ jure parochiali proveniunt, prorſus abſtineant, datam eis ſic licentiam celebrandi auctoritate noſtra non differas publicare, ita quod dicti fratres aliquam ex indulgentia noſtra videantur in hoc gratiam conſecuti.

CAP. XXXI.

Privilegium de decimis novalium non ſolvendis, non comprehendit decimas tempore privilegii impetrati poſſeſſas ab aliis, niſi de poſſeſſione alterius in privilegio fiat mentio.

Gregorius IX. *majoris Eccleſiæ, & Chriſtianitatis Decano, & Archidiac. Lincon.*

(*an.* 1230.)

DUdum inter Priorem, & Conventum de Butele *d* ex parte una, & Prioriſſam & Moniales de Campeſſe ex alia, ſuper decimis lite mota: [*& infra.*] De conſilio fratrum noſtrorum decernimus, juri prædictorum Prioris, & Conventus ſuper decimis novalium, in quarum erant poſſeſſione tempore illo, quo indulgentiæ Apoſtolicæ impetratæ fuerunt, a parte altera de decimis novalium non ſolvendis, non debere per eas non facientes de hoc aliquam mentionem præjudicium generari.

CAP. XXXII.

Confratres privilegiatorum, niſi ſe ad eos in totum tranſtulerint, ad Epiſcopalia jura tenentur.

Idem. (*an.* 1235.)

QUidam (ſicut aſſeris) in privilegiatorum Fraternitate recepti, nolunt tibi de juribus Epiſcopalibus reſpondere: Verum quamdiu hujuſmodi fratres moram in domibus ſuis fecerint *e*, eos compellere poteris ad dicta jura tibi integre perſolvenda.

a *Bajon.* b *Doctores in c. fin. ſup. de fid. inſt. & in c. Albericus, & c. ſignificavit, de teſtibus.* c *Gloſſ. & Dd. in cap. quoniam. Dr privileg. l. 7. & Sylveſtrum in Summa, verbo altare, q. 6.* d *al. de Buten.* e *Vid. l. fin. quam Bald. dicit eſſe ſingul. C. de jure fiſc.*

CAP. XXXIII.

Quod privilegium retentionis decimæ, ſemel novale ſemper eſt novale.

Idem *Arelaten. Capitulo.* (*an.* 1231.)

COnſultationi veſtræ b. r. quod terra, de qua non extat memoria, quod aliquando culta fuiſſet, redacta per Religioſos viros noviter ad culturam, perpetuo debet quoad immunitatem de non ſolvendis decimis novalium jure cenſeri: cum alias nonnunquam contingeret indulgentiam de novalibus plus eis diſpendii, quam utilitatis afferre.

TITULUS XXXIV.

DE PURGATIONE CANONICA.

CAP. I.

Infamatus fide dignus per juramentum ſe purgat, alias ſecus: & cenſetur non idoneus enormiter peccans.

Ex Concilio Triburicen.

NObilis *a* homo, vel ingenuus ſi in Synodo accuſatus crimen negaverit, ſi fidelem eum eſſe ſciverit, cum duodecim ingenuis ſe expurget. Si autem antea deprehenſus fuerit in furto, aut perjurio, aut falſo teſtimonio, non admittatur ad juſjurandum: ſed ei ſicut qui ingenuus non eſt, purgatio indicatur.

CAP. II.

Infamatus tertio monitus ſe non corrigens, uſque ad purgationem ab officio ſuſpenditur.

Ex Concilio Agathen.

SI quis Preſbyter negligens vitæ ſuæ, pravis exemplis mala de ſe ſuſpicari permiſerit, & populus ab Epiſcopo juramento ſeu banno Chriſtianitatis adſtrictus infamiam ejus patefecerit, certique accuſatores criminis ejus defuerint, admoneatur *b* primo ſeorſum ab Epiſcopo, deinde ſub duobus vel tribus teſtibus: & ſi non emendaverit, Epiſcopus eum publica increpatione admoneat. Si vero nec ſic ſe correxerit, ab officio ſuſpendatur uſque ad condignam ſatiſfactionem, ne populus fidelium in eo ſcandalum patiatur.

CAP. III.

Etiam Regulares purgant ſe de delicto ſecundum regulam canonicam.

Ex Concilio Melden. *c*

MOniales ſi libidinibus inſervire accuſentur, & manifeſte detegi non valuerint, erga regulam ſuæ opinionis malam famam canonice purgare cogantur.

CAP. IV.

Si delictum eſt probabile, non indicitur purgatio, alias ſecus. h. d. quoad titulum.

Ex eodem.

SI quis de gradu Eccleſiaſtico raptoribus alienarum ſponſarum ſe conſenſorem, vel interventorem manifeſte prodiderit, a proprio gradu repellatur. Et ſi veriſimilibus exinde ſuſpicionibus fuerit propulſatus, canonice ſe expurget.

CAP. V.

Infamatus, contra quem crimen probari non poteſt, debet ſe purgare juramento de veritate: compurgatores vero de credulitate.

Innocentius Papa d *Aquilegen. Patriarchæ, & Mantuan. Epiſcopo.* (1213.)

QUoties *e* Tridentinus Epiſcopus de Simonia impetitus ſit, vos latere non credimus: ſed accuſatores

a *Referunt Burch. l. 16. decret. c. 19. & Grat. ſive Palea 2. q. 4. c. 15. & habetur c. 1. tit. de purg. vulg. in 1. compil.* b *Obſerva ordinem fraternæ correctionis, de quo plene B. Th. 2. 2. q. 33. art. 3. 4. 5. & ſeq.* c *C. 70. in Conc. impreſſis, non c. 2. ut ajunt. Burch. l. 8. decr. c. 57.* d *al. Innoc. Pap. III.* e *C. 4. eod. tit. in 1. compil. Refert. Grat. ſive palea 2. qu. 4. c. quoties.*

Digitized by Google

tores ſcriptum afferentes, teſtes ſecundum formam canonicam producere nequiverunt, ſcilicet quod Eccleſiam ſancti Petri Presbytero P. dederit pro quatuor modiis frumenti: [& inſ.] Communi frat. noſtr. conſilio judicemus, ut tertia manu ſui ordinis, & quarta Abbatum, & Religioſorum Sacerdotum de ſupradicta ſimonia debeat ſe purgare. Porro purgationis tenor erit hujuſmodi: Epiſcopus jurabit primum ſuper ſancta Dei Evangelia, quod pro Eccleſia S. Petri Presbytero P. danda, nec ipſe per ſe, nec per ſubmiſſam perſonam, nec aliquis pro eo ſe ſciente pretium recepit: deinde compurgatores ſuper ſancta Dei Evangelia jurabunt, quod ipſi credunt eum verum juraſſe.

(1 Quos ab ejuſdem Eccleſiæ Laicis accepit. Verum quoniam nec accuſatores, nec teſtes ſecundum formam canonum, & ſanctorum Patrum ſtatuto in cauſa ipſa procedere potuerunt.)

CAP. VI.

Epiſcopus Parochianum ſuum infamatum compellit ad ſe purgandum, niſi ab eo legitime appellavit.

Alexand. III. *Genuenſi Epiſcopo.* (*an.* 1172.)

NOs inter alios: (& *inſ.*) Quia nos t. Fr. conſulere voluit, utrum Epiſcopus Parochianum ſuum ad purgationem cogere poſſit: Conſul. t. t. r. quod ſi de aliquo crimine publica laborat infamia, accuſatore, & teſtibus deficientibus ad purgationem eſt per ipſum Epiſcopum compellendus: niſi forte ſuper ipſo ad ſuperiorem Judicem duxerit appellandum. Sane ſi appellaverit, ejus petebit judicio, ad cujus examen cauſam voluerit per appellationem transferre.

CAP. VII.

Compurgatores debent eſſe honeſti, & notum habere eum, quem purgant, nec debent a Judice, vel alio impediri: & deficiens in purgatione punitur, ut convictus.

Idem *Gajetanen. electo.* [*an.* 1172.]

CUm P. Manconella *b* Presbyter. [& *inſ.*] Purgatores illius honeſtatis, & opinionis eſſe volumus, quod verisimile ſit eos nolle amore, vel odio, ſeu obtentu pecuniæ pejerare. Ut autem idonei appareant, neceſſe eſt, ut ejus, quem purgare debent, vitam, & converſationem agnoſcant. Deficientem vero in purgatione omni officio, & beneficio Eccleſiaſtico privare procures: præcavens, quod ſi qui purgando in ſua voluerint purgatione aſſiſtere, nullam eis malevolentiam, vel indignationem oſtendas, nec eos impedias, vel ab aliis, quantum in te eſt, impediri permittas.

CAP. VIII.

Abſolutio facta ſecundum purgationem vulgarem non tenet: & ea non obſtante poteſt indici de novo purgatio: & admittitur accuſatio.

Lucius III. [*an.* 1181.]

EX tuarum *c* intelleximus continentia literarum, quod cum H. Presbyterum (quia infamabatur de homicidio) a Sacerdotali officio ſuſpendiſſes, prædeceſſoris tui literas tulit in medium, quibus apparuit eum judicio aquæ frigidæ ſuam innocentiam purgaviſſe, & Epiſcopum ſuis eum literis abſolviſſe. Quia vero peregrina judicia ſunt inhibita, purgationem, quam præſtitit, ſufficere non putantes mandamus, quatenus ſi accuſatores idonei non apparuerint, ut cum ſeptima, aut quinta manu ſui ordinis [ſicut expedire cognoveris] per purgationem canonicam innocentiam ſuam oſtendat, ſibi injungas: quam cum præſtiterit, ſuſpenſionem ſine difficultate relaxes, & cum teſtimonii boni virum annuncians, ab infamia homicidii, nullius contradictione, vel appellatione obſtante abſolvas.

CAP. IX.

Sufficit, quod compurgator ſit toleratus ab Eccleſia bonæ famæ, nec de crimine ſuſpectus condemnatur.

Idem *Vintonien. Epiſcopo.* (*an.* 1181.)

COnſtitutus *a* in præſentia noſtra P. Diaconus: [& *inſ.*] Præterea illud nobis non modicam admirationem inducit, quod purgationem oblatam recipere noluiſti, niſi prius commendabiles nomina ſingulorum, qui dictum P. purgare volebant, & de nationibus, & cæteris circumſtantiis prius inquireres diligenter, tanquam eſſes ordinationes facturus: utinam ſic diſcuteres ordinandos. Sane in purgationibus faciendis cum ſatis ſit illis, qui pro purgando exhibent juramentum, ſecundum propriam conſcientiam, & opinionem jurare, quod purgandus a crimine ſit immunis, vel quod bonum exhibuit juramentum, ſi purgatores ab Eccleſia tolerentur, & ſint bonæ famæ, in ſuis ordinibus miniſtrantes, nec in judicio pro crimine condemnati, proculdubio ſunt abſque ullius indagine admittendi.

CAP. X.

Propter magnitudinem criminis infamatus ſuſpendi poteſt, non ſolum ab officio, ſed etiam a beneficio, donec ſe purgaverit. Hoc primo. *Et augetur propter hoc numerus compurgatorum.* Hoc ſecundo. *Ex cauſa interdum poſt purgationem præſtitam ſuſpenditur quis ad tempus.* Hoc tertio. *Et deficiens in purgatione punitur ut convictus.* Hoc quarto.

Innocentius III. *Senon. Archiepiſcopo.* (*an.* 1214.)

INter ſollicitudines *b* noſtras ille debet eſſe præcipue, ut capiamus vulpeculas: (& *inſ.* 1) Licet ergo Eccleſiaſtica conſtitutio tales ab officio tantum uſque ad purgationem canonicam doceat ſuſpendendos: quia tamen eum etiam a beneficio propter immanitatem criminis ſuſpendiſti, nolumus improbare: nec illud etiam improbamus, quod licet contra eum nullus accuſator legitimus appareat, ex officio tuo tamen (fama publica deferente) voluiſti plenius inquirere veritatem. Attendentes autem vulgatam infamiam, grave ſcandalum, & vehementem ſuſpicionem ex teſtium dictis obortam, quæ contra Decanum facere videbantur, cum propter eorum quodlibet ei eſſet purgatio indicenda, & ſervantes juſtitiam, & mollientes rigorem purgationem ei quartæ decimæ manus ſui ordinis duximus indicendam. Ipſum igitur ad te remittentes, ut ibi purgetur, ubi noſcitur infamatus: mandamus, quatenus accitis *c* tecum Nivern. & Pariſien. Epiſcopis indictam ei purgationem accipies: ita tamen, ut qui ad ejus purgationem proceſſerint comprobandam, ſint fide catholici, & vita probati, qui converſationem, & vitam ipſius non tam moderno tempore noverint, quam tranſacto. Purgatione vero recepta beneficium ei reſtituere non poſtponas. In pœnam autem familiaritatis illius, quam cum hæreticis ſcienter habuiſſe dignoſcitur, eum ab officio volumus manere ſuſpenſum, donec ſcandalum ſopiatur, ita tamen ut publice familiaritatem hæreticorum abjuret. Præcipias inſuper ei diſtricte, ut in prædicta, & aliis villis circumpoſitis profiteatur, & prædicet fidem catholicam, ac confundat, & deteſtetur hæreticam pravitatem: ſic deinceps vitam ſuam bonis adornans operibus, ut infamia convertatur in bonam *d* famam, & omne ſcandalum, & ſuſpicio de Catholicorum mentibus deleatur. Quod ſi forſan in purgatione defecerit, eum Eccleſiaſticæ diſciplinæ mucrone percellens, & ab officio, & beneficio depoſitum ad agendam pœnitentiam in arctum monaſterium detrudere non omittas.

Y y [1

a Cap. 4. tit. de off. & pot. præl. & jud. ord. in 2. comp. & Cap. 7. eod. tit. de purg. can. in 1. comp. b Cap. 12. eod. tit. de accuſat. in 1. comp. c Cap. 5. eod. tit. in 1. compil. & poſt Conc. Lat. ſub Alex. III. p. 32. c. 30.

a Cap. 6. eod. tit. in 3. comp. & poſt Conc. Lat. p. 8. c. 21. b Cap. 2. eod. tit. in 3. comp. c aſcitis. al. accerſitis, ſed in Regiſt. & antiquis, ut eſt impreſſum. d Dictio, bonam, deeſt in Regiſtro, & pleriſque antiq. exemplarib.

Digitized by Google

[1 Quæ moliuntur vineam Domini demoliri, ſpecies quidem habentes diverſas, ſed caudas ad invicem colligatas, quadam de vanitate conveniunt in ipſum. Hi ſunt namque caupones, qui aquam vino commiſcent, qui virus draconis in aureo calice Babylonis regni propinant, qui juxta verbum propheticum, arcum tum amaram intendunt, ut ſagittent in occultis innoxios: quorum error ſerpit ut cancer, ita quod niſi botrus in flore lædatur, fructum non ſolum amarum, ſed etiam peſtiferum germinabit. Has Apoſtolus egregius prædicator in epiſtola ſua prophetica ſermone deſcribit, & docet omnibus modis evitandas, contra quas Sacerdotes tubis argenteis clangere debent, ut cum clamante populo arca fœderis præcedente, & muri corruant Hiericho, quæ jam fuerant perpetuo anathemate condemnata: ita quod ſi quis ex ea regulam auream furari præſumpſerit, cum Achor filio Charmi lapidibus obruatur. Nos igitur ſcientiam literarum, & honeſtatem morum pariter attendentes.]

C A P. XI.

Breve eſt, nec poteſt aliter ſummari.

Idem *Abbati ſancti Dionyſii, & Presbytero S. Martini. (an. 1214. Romæ in Galliam.)*

CUm dilectus e: [*& infra.*] Illud autem vos attendere volumus, & mandamus, ut tales ad purgationem admittantur perſonæ, quæ viciniæ ſint, & honeſtæ.

C A P. XII.

Si infamia ortum non habet ex probabilibus conjecturis, non eſt de neceſſitate indicenda purgatio, poteſt tamen indici ad inſtantiam purgandi.

Idem *(an. 1214. Romæ in Hungariam.)*

CUm *b* in juventute ſua: [*& infra.*] Quia vero pater filium, quem diligit, corripit: nos Quinqueeccleſ. Epiſcopo per literas noſtras ad majorem cautelam injunximus, ut ab illius familiaritate ceſſando taliter ſe haberet, quod ſiniſtra de ipſo ſuſpicio non poſſit haberi: ſed inimicus homo reſcriptum literarum ſurripiens, apud Regem, & Regni magnates ipſum nequiter publicavit, ut ſic deberet amplius infamari. Unde nos tantam æmulorum nequitiam attendentes, licet pulſati fuerimus multoties contra eum, nunquam tamen adverſus ipſum potuimus commoveri, ſcientes, quod dictum unius facile ſequitur multitudo: ubi vero idem Epiſcopus ad Strigon. metropolim extitit poſtulatus, quidam, qui ſuper ipſa poſtulatione adverſabantur eidem, ut promotionem ipſius facilius impedirent, illius criminationis carbones reaccendere ſunt moliti: unde quidam procurator ipſius de conſilio amicorum ſuorum, qui ſuper hoc bonum zelum habebant, ſed non ſecundum ſcientiam, cœpit cum inſtantia poſtulare, quatenus eidem Epiſcopo purgationem canonicam faceremus indici, ut ſuam innocentiam demonſtraret. Nos autem poſtulationem hujuſmodi minus providam reputantes, procuratorem ipſum ab ea ſæpe c voluimus revocare: [*& inf.* 1] Cæterum quia procurator inſtabat, compulſi fuimus (non juris neceſſitate, ſed importunitate petentis) ut per vos ei purgationem canonicam cum duobus Abbatibus mandaremus indici: quamvis fuerimus proteſtati, quod ex alia cauſa talis petitio minus provide tunc fiebat, quia Strigon. Eccleſ. Suffraganei vix eo tempore purgarent eundem, quia in facto poſtulationis contradicebant eidem: & ſuffraganei Colocen. Eccleſiæ ipſum minime tunc purgarent: quia inter eum, & Colocen. Archiepiſcopum de Strigon. metropoli contentio vertebatur: unde cum non ſint alii Pontifices in Hungaria, merito videbatur, quod per Epiſcopos regni ſui non poſſet in illo articulo ſe purgare.

[1 Tum quia ſæpefatus Epiſcop. non videbatur apud bonos, & graves infamatus de illo crimine, cum Epiſcopi ſuper hoc ex mandato Apoſtol. requiſiti, laudabile teſtimonium de ipſo nobis curaverunt perhibere, tum quia talis infamia videbatur ab inimicis, & æmulis proceſſiſſe, ſicut ſuperius eſt expreſſum. Unde cum anteacta vita ejus laudabilis appareret, & hujuſmodi facinus incredibile videretur, non credebamus ei purgationem aliquam amodo indicendam.]

C A P. XIII.

Compurgator jurat de credulitate.

Idem *Tiron. a Archiepiſcopo. (an. 1214.)*

DE *b* teſtibus: (*& inf.*) Illi vero, qui ad purgandam alicujus infamiam inducuntur, id ſolum tenentur juramento firmare, quod veritatem credunt eum dicere, qui purgatur.

C A P. XIV.

Infamatus ſuper defectu natalium non debet promoveri, niſi prius ſe purget.

Idem *Florem. Epiſcopo. (an. 1214.)*

ACcedens c ad præſentiam noſtram T. Diaconus humili nobis inſinuatione monſtravit, quod cum a ſuis æmulis diceretur, quod eſſet filius Sacerdotis, tu eum nec promovere voluiſti, nec permiſiſti ab alio promoveri. Quocirca mandamus, quatenus ſi publice fuerit nota reſperſus, & de ipſa tibi legitime conſtare non poterit, purgatione ab ipſo recepta, ipſum non differas propter hoc ad Sacerdotis officium promovere: quia etſi non ſit nota delicti, eſt tamen nota defectus impedientis ad ſacros ordines promovendum.

C A P. XV.

Super notorio crimine non eſt indicenda purgatio, & pendente cauſa ſuper criminibus coram Papæ delegato, purgatio ab ordinario ſuper eis recepta non tenet.

Idem *Abbati Eugen. & Scholaſtico Mutin. (an. 1215.)*

CUm *d* dilectis filiis H. Presbytero, & G. procuratori O. Clerici, T. Capellanum noſtrum conceſſerimus auditorem, idem procurator propoſuit, quod cum dictus Presbyter ſuper inceſtus crimine fuiſſet publice infamatus, Conſtantien. Epiſcopus ordinarius Judex ei purgationem indixit: qui cum ſe purgare nequiviſſet, ab ipſo fuit ſuis Eccleſiis ſententialiter devolutus, quas ipſe nihilominus detinuit per violentiam occupatas. Cumque idem Presbyter cujuſdam conſanguinei ſui uxorem publice detineret, ad petitionem plebani de Hentſo e, & quorundam aliorum Clericorum Conſtantien. diœceſis, Judicibus dicimur literas deſtinaſſe, ut ſi dictus Presbyter ſuper crimine adulterii, & inceſtus coram ipſis ſe purgare non poſſet, ipſum pœna debita caſtigarent: qui cum conſtitiſſet eiſdem, quod idem Presbyter pro eo, quod in purgatione defecerat, ab Epiſcopo memorato fuerat condemnatus, ipſum utpote contumacem prædictis Eccleſiis per ſententiam privaverunt, maxime cum de inceſtus, & adulterii crimine, tanquam de notorio liqueret eiſdem, Abbati ſancti Galli (ad quem illarum Eccleſiarum donatio pertinebat) poteſtatem liberam concedantes, Eccleſias illas perſonis aliis conferendi: qui eas poſtea ſupradicto O. Clerico aſſignavit: [*& infra.*] Dictus vero Presbyter inter cætera reſpondit, quod proceſſus Judicum prædictorum debebat merito retractari, cum lite non conteſtata procedere præſumpſerint f contra eum: adjiciens, quod purgationem indictam ab electo Conſtantien. curaverit exhibere: [*& infra.* 1] His igitur, & aliis plenius intellectis, licet literæ illæ, quæ ad prædictos Judices impetratæ dicuntur, vel ipſarum tranſcriptum

---

a *Cap. 2. eod. tit. in 3. compil.* b *C. 3. eod. tit. in 3. compil. pars hujus decret. eſt in cap. cum in juventute. ſup. de præſumpt. ut optime hic admonet gloſſa.* c *al. ſemper, ſed in antiq. ut eſt impreſſum.*

a *Tironen. al. Trien. al. Tyren.* b *Cap. 4. eod. tit. in 3. comp.* c *Cap. 5. eod. tit. in 3. comp.* d *Cap. 6. eod. tit. in 3. compil.* e *al. de Henuco. al. de Ponte, ſed in vetuſtioribus ut eſt impreſſum.* f *præſumpſerunt, in vulgatis: at in antiq. præſumpſerint.*

oſtanſum non fuerit coram nobis, qoia tamen ex tenore relationis ipſorum *a*, quam dictus procurator aahibuit, ac ſi literæ ipſæ oſtenſæ fuiſſent, nobis conſtitit evidentar Judices ipſos prætarmiſſo juris ordine proceſſiſſa: tam proceſſum corom, quam conceſſionem Eccleſiatum a prædicto Abbata de mandato ipſorum factam auctor. Apoſt. retractamus, præſertim cum relationis ipſins ſeries repugnantia contineat, & adverſa. Dicitus enim, quod crimen ejuſdem Presbyteri uſque adao publicum *b* fuerat, & notorium, quod nullus inficiationi locus penitus exiſtebat, utpote cujus univerſæ viciniæ populus teſlis erat: & tamen ibidem præmittitur, quod eidem Presbytero terminum peremptorium præfiaerunt, in quo [ſi poſſet] ſuper infamia prædictorum criminum aanonice ſe purgaret: cum nimirum ſi crimen notorium exiſtebat, non erat illi indicenda purgatio, ſed in eum condemnationis ſententia promulganda [*& inf.*] Si vero nullus apparuerit legitimus acauſator, & ipſum invenaritis apud bonos, & graves ſuper prædictis criminibus, vel ipſorum altero infamatum, purgationem ei canonicam indicatis, non obſtanta quod coram prædicto electo dicitur ſe porgaſſe: cum judicio peadente coram Judicibus dalegatis non debuerit ordinarius purgationem indicere infamato.

[1 Nos induxit, ut fratrum noſtrorum debeamus conſultationibus reſpondere, & ab cis, quantum humana permittit fragilitas, dubitationis ſcrupulum amputare. Inde eſt quod.]

C A P. XVI.

Non ſufficit Prælato de criminibus infamato jurare, cum ſe purgat, quod ſit immunis ab illis criminibus, ſed jurare debet, quod poſt ſuam promotionem illa crimina non commiſit.

Idem (*an.* 1215. *Romæ.*)

ACcepimus *c* literas, quibus nobis intimare curaſtis, quod Apoſtolico mandato ſuper indicenda purgatione Archiepiſcopo Biſuntin. recepto, ipſum citaſtis, ut decuit: qui ad diem præfixum comparuit coram vobis *d*, juramentum purgationis offerens ſub hac forma: videlicet, quod immunis erat ab illis criminibus, ſuper quibus ſe purgare debebat: (*& inf.*) Ipſe vero ad præſentiam noſtram accadens humiliter ſupplicavit, ut ſaltem ſuper purgatione incontinentiæ dignaremur temperare rigorem, quia non deberet afferere, quod a nativitate ſua nunquam paſſus fuerit lapſum carnis. Porro cum ab eo non credatur exactum fuiſſe hujuſmodi juramentum, potius forte præſumimus, quod alia de cauſa volebat ſub præſcripta forma jurare: videlicat, quod immunis erat ab illis criminibus, da quibus fuerat infamatus, tanquam dimiſſis per pœnitentiam jam eſſet immunis ab illis: ſed hoc jurare non parvæ temeritatis exiſteret: cum B. Job dicat *e*: *Etiam ſi ſimp ex fuera, hoc ipſum ignorat anima mea*: (*& inf.*) Ideoqua præſcriptam purgationis formam, ſecundum quam idem Archiepiſcopus obtulit ſe purgare, reprobamus, utpota indiſcretam, temarariam, & ineptam: injungentes eidam, ut ſi voluerit, & potuerit ſecundum hanc formam ſe purgare, ſacundum ſanum intellectum, quem ei duximus exprimendum, videlicat quod illa crimina graviora, id eſt, ſimoniam, venditionem juſtitiæ, atqua incontinentiam, de quibus infamatus extitit *f*, juret ſe minime commiſiſſe, poſtquam ad Archiepiſaopalem promotus eſt dignitatem; & compurgatores ſic jurent, quod credunt eum verum juraſſe: quo facto vos illum dimittatis in pace, alioquin &c.

T I T U L U S XXXV.

DE PURGATIONE *a* VULGARI.

C A P. I.

Duella, & aliæ purgationes vulgares prohibitæ ſunt, quia per eas multoties condemnatur abſolvendus, & Deus tentari videtur. h. d. totus titulos.

Celeſtinus III. *d* (*an.* 1195.)

CUra ſuſcepti *b* regiminis *c* (*& infra.*) Cum *c.* F. duxerit ſed. Apoſt. conſulendam, utrum ſuper Ecaleſiarum poſſeſſionibus duella debeant ſuſtineri? Tuæ duximus ſolicitudini reſpondandum, quod in eo caſu, vel aliis etiam hoc non debes aliquatenus tolerare. *e*

[1 Sæpedictæ tamen multæ tum non deſinunt infamare: unde nobis humiliter ſupplicarunt, ut ab illarum impetitionibus ſolutum faceremus ipſum prædictarum Eccleſiarum pacifica poſſeſſione gaudere.]

C A P. II.

Summatum eſt ſupr. cap. proximo.

Innoc. III. *Priori S. Sergii Spoletan.* (*an.* 1212.)

SIgnificantibus *d* V. Laico, & fratribus ejus ad noſtram noveris audientiam perveniſſe; quod cum quidam eos ſuper furti crimina accuſaret, cum eo coacti ſunt inire duellum, in quo aliis peccatis ſuis præpedientibus ceciderunt: proptar quod per conſules Spoletanos bonis fuerunt propriis ſpoliati: nunc vero furtum apud alios eſt inventum, & quod ipſi fuerint innocentes, eſt (facienta *e* Domino) revelatum. Unde conſulibus ipſis dedimus in mandatis, ut ablata reſtituant univerſa.

C A P. III.

Summatum eſt ſupra cap. 1.

Honorius III. (*an.* 1225.)

DIlecti *f* filii novitar in Livonia baptizati, gravem ad nos querimoniam deſtinarunt, quod fratres Templariorum, & alii, qui temporalem in eis poteſtatem exercent, ſi quando da aliquo alio *g* crimine infamantur, eos ferri candentis judicium ſubire compellunt, quibus ſi qua exinde ſequatur aduſtio, civilem pœnam infligunt. Cum igitur hujuſmodi judicium ſit penitus interdictum, utpote in quo Deus tentari videtur, mandamus, quatenus dictos fratres, & alios, ut ab hujuſmodi converſorum gravamine omnino deſiſtant, per cenſ. Eacleſ. appell. remota compellas.

T I T U L U S XXXVI.

DE INJURIIS, ET DAMNO DATO.

C A P. I.

Propter ejus brevitatem non ſummatur.

In Exodo. *h*

SI rixati fuerint homines, & percuſſerit alter proximum ſuum lapide, vel pugno *i*, & ille mortuus non fuerit, ſi *x* jacuerit in lecto, qui percuſſerit, operas ejus, & impenſas in Medicos reſtituat.

C A P. II.

Breve eſt, & ideo non ſummatur.

In Eodem.

SI *l* quis aperuerit ciſternam, & foderit, & non operuerit eam, cecideritque bos, vel aſinus in eam, dominus

Y y 2 ciſter-

a *ipſorum* b *publicorum*. c *vid. Bart. in l.* 1. §. *accuſationem. ff. ad S. C Turpil. ubi citat hunc textum in pulchro caſu.* d *nobis, legitur in pleriſque Cod. ſeries tamen indicat legendum, coram vobis*, e *Job.* 9. f *al. exiſtit*,

a *Vide B. Thom.* 2. 2 *q.* 95 *art.* 8 *ad* 3. *arg.* b *Cap. un. eod. tit. in* 2. *compil.* c *Adde quod not. Bald. in l* 1. *C de Lat. lib. tol. ubi vide.* d *Cap. un. eod tit. in* 2. *compil.* *vid. Conc. Trid. ſeſſ.* 25. *de reſor. c.* 19. e *favente, in recent.* f *Ivo p.* 10 *c.* 15. g *Dictis, alio, deeſt forte in omnib. manuſcr.* h *Exod.* 21. i *vid. l. fin. cum gl. & concor. ff. de ſicariis* x *al. ita: ſed jacuerit* l C. 3. *eit. de damno dato in* 2. *com. Refert Ivo part.* 16. *c.* 349. *Exod.* 21.

ciſternæ reddet pretium jumentorum: quod autem mortuum eſt, ipſius erit.

CAP. III.

Breve eſt, & ideo non ſummetur.

Idem.

SI [a] bos alienus cornupeta fuerit ab heri, & nudiustertius, & non cuſtodivit eum dominus ſuus, reddet bovem pro bove, & cadaver integrum accipiet.

CAP. IV.

Breve eſt, & non ſummatur.

Idem.

SI [b] læſerit quiſpiam agrum, vel vineam, & dimiſerit jumentum ſuum, ut depaſcat aliena, pro damno æſtimationem reſtituet.

CAP. V.

Breve eſt, & non ſummatur.

Idem.

SI [c] egreſſus ignis comprehenderit acervos frugum, ſive ſtantes ſegetes in agris, reddet damnum, qui ignem ſuccenderit.

CAP. VI.

Breve eſt, & quaſi idem cum præcedenti.

Ex Pœnitentiali Romano. [d]

SI quis domum, vel aream cujuſquam incenderit voluntarie, ſublata, & incenſa omnia reſtituat, & tres annos pœniteat.

CAP. VII.

Secularis poteſtas, quæ Clericum bannivit, condemnari debet per Judicem Eccleſiaſticum, ſecundum æſtimationem injuriæ in expenſis, & damnis. Et hodie adde pœnam in Clem. 1. de pœnis.

Honorius III. *Epiſcopo Bonon.* [*an.* 1224.]

OLim [e], ſcribentibus nobis Epiſcopo Mutinen. ut poteſtatem, conſiliarios, & populum civitatis Florentin. ad ſatiſfaciendum de damnis, & injuriis irrogatis Epiſcopo, & Eccleſiis Feſulan. cenſ. Eccl. coarctaret, idem teſtes lite non conteſtata recepit. Quare nos ejus proceſſu penitus revocato commune Florentin. quia banniverat Epiſcopum Feſulanum contra Deum, & Eccleſiaſticam libertatem, propter injuriam banni, & expenſas, & damna tali occaſione ſecuta, taxatione juramento præmiſſa, in mille libris uſualis monetæ prædicto Epiſcopo ſententialiter duximus condemnandum.

CAP. VIII.

Qui juvat ſtatutum ſuper non repetendis damnis, hoc non obſtante expenſas repetere poterit. h. d. *vel ſic: Statutum ſuper damnis non repetendis ad expenſas non extenditur.*

Gregorius IX. (*an.* 1236.)

IN noſtra [f], & fratrum noſtrorum præſentia propoſuiſtis, quod olim cives Brixien. pro [g] reſtaurationibus damnorum illatorum adinvicem, quæ propter multas civiles diſcordias incurrerant, plurimum aggravati, ſtatutum editum de non petendo, vel recipiendo in poſterum reſtaurationes hujuſmodi a communi generaliter approbarunt, & firmarunt etiam juramento: [*& inf.*] Cum igitur aliud ſit damnorum reſtauratio, quam ſatisfactio expenſarum, & ideo in juramento exhibito ſuper damnorum articulo intelligi non debeat, quod factum expenſarum fuerit comprehenſum: mandamus, quatenus [juramento non obſtante prædicto] auctoritate noſtra provideas, quod dictum commune pro bono concordiæ ad expenſarum ſatisfactionem aliquid [h] contribuat juxta tuæ diſcretionis arbitrium, a te, ſicut expedierit, moderandum.

a *Exod.* 21. b *Exod.* 22. c *Ibid.* d *Similis ſententia reperitur apud Burch. l.* 19. *decr. c.* 5. e *Vide Clem.* 1. *de pœnis.* c. *Gravis. ſup. de reſtit. ſpol.* f *vide Gl. in c. ſi canonici. verbo, damnis, & inter. de offic. ord. in 6.* g *dictio*, pro, *deeſt in vetuſtioribus Cod.* h *dictio*, aliquid, *deeſt in antiquior. exemplarib.*

CAP. IX.

Habet plura dicta, & ſic ſummat.

Idem. (*an.* 1236.)

SI culpa tua datum eſt damnum, vel injuria irrogata, ſeu aliis irrogantibus opem forte tuliſti, aut hæc imperitia tua, ſive negligentia evenerunt: jure ſuper his ſatisfacere te oportet, nec ignorantia te excuſat, ſi ſcire debuiſti ex facto tuo injuriam veriſimiliter poſſe contingere, vel jacturam. Quod ſi animalia tua nocuiſſe proponas, nihilominus ad ſatisfactionem teneris; niſi ea dando paſſis damnum, velis liberare te ipſum: quod tamen ad liberationem non proficit, ſi fera animalia, vel quæ conſueverunt nocere, fuiſſent, & quam debueras, non curaſti diligentiam adhibere. Sane licet, qui occaſionem damni dat, damnum videatur dediſſe: ſecus eſt tamen in illo dicendum, qui, ut non accideret, de contingentibus nil omiſit.

TITULUS XXXVII.

DE PŒNIS.

CAP. I.

Totiens puniendus eſt criminoſus, quotiens delictum iterat.

Ex Concilio Toletano.

EA, quæ frequenti prævaricatione operantur, frequenti ſententia condemnentur.

CAP. II.

Interficiens Presbyterum puniendus eſt: & pœnæ pars Eccleſiæ, cui præfuit, alia pars pro ejus anima diſtribuitur.

Ex Concilio Tribarienſi. [a]

PResbyteri interfecti compoſitio Epiſcopo, ad cujus parochiam pertinet, ſolvatur: ita ut medietatem utilitatibus Eccleſiæ, cui præfuit, tribuat, alteram in ejus eleemoſynam juſte diſpertiat: quia nullus ejus hæres proximior videtur, quam qui ipſum Domino ſociavit.

CAP. III.

Non debent Prælati pro criminoſis ſuſtinendis pecuniam exigere, nec etiam correctionis cauſa ex cupiditate pœnam pecuniariam imponere.

Alexander III. *Cantuarien. Archiepiſcopo.* [*an.* 1180.]

LIcet [b] juxta Apoſtolum: (*& inf.* 1) Accepimus, quod Archidiaconi Coventren. Epiſcopatus pro corrigendis exceſſibus, & criminibus puniendis, a Clericis, & Laicis pœnam pecuniariam exigunt, & pro annua exactione pecuniæ perſonas quandoque ſuſpendunt, Eccleſias interdicunt, a vicariis denarios, ut eos in Eccleſiis cantare permittant, exigere non formidant, & alia agunt, quæ canonum obviant inſtitutis, & de radice cupiditatis, & avaritiæ prodire videntur: (*& inf.*) Mandamus, quatenus Archidiaconis prædicti Epiſcopatus hoc diſtrictius interdicas: ſi autem contravenire præſumpſerint, eos appell. ceſſante Eccl. cenſura compellas.

(1 *Arguere, obſecrare, & increpare ſtudeamus: ſic tamen debemus exceſſus corrigere ſingulorum, ut probemur non quæ noſtra ſunt, ſed quæ Jeſu Chriſti ſunt, quærere, ut in correctione facienda videamur modeſtiam, & maturitatem ſervare.*)

CAP. IV.

Victus condemnatur victori præſenti in expenſis, etiam in cauſis pecuniariis, & unum caſum excipit.

Idem *in Concilio Turonen.*

CAlumniam [c], & audaciam temere litigantium condemnando

a *Eſt in Concil. Tribarienſi ſub Arnulpho Imperatore c.* c. 4. *ſed aliis verbis referunt Burch. l.* 6. *decret.* c. 21. *Ivo p.* 10. c. 140. *& Gratian. ſive Palea* 16. *q.* 4. *c. omnes Presbyteri.* b *Cap.* 3. *eod. tit. in* 2. *compil. & poſt Conc. Lat. ſub Alexand. III. p.* 2. *c.* 3. c *Cap.* 5. *eod. tit. in* 1. *compil. & poſt Conc. Lat. ſub Alex. III. p.* 3. *c.* 2.

Digitized by Google

demnando in expenſis, & alio multiplici remedio ſanctio imperialis compeſcit. Quoniam igitur ſtėris inſtitutis conſonare dignoſcitur, præcipimus, ut de cætero in cauſis pecuniariis victus victori in expenſis condemnetur, niſi ſententia pro abſente feratur.

CAP. V.

Clericus cauſam ſeu operam præbens bella, deponendus eſt.

Innoc. III. *Mediolanenſi Archiepiſcopo.* (*an.* 1212.)

QUod in a dubiis: (*& infra.*) Quia vero tam Sacerdotes, qui gubernant naves ad pugnam, quam qui perſonaliter exercent conflictum, & hi, qui alios incitant ad pugnandum, omnes enormiter peccant: de rigore canonico nos credimus deponendos.

CAP. VI.

Clericus pro magno ſcelere ab eo commiſſo, deponi debet, & in monaſterio detrudi ad agendam pœnitentiam.

Idem *London. Epiſcopo.* (*an.* 1212. *Romæ in Angliam*)

TUæ diſcretionis b prudentiam: [*& infra.*] Ad illud, quod a nobis tertio requiſiſti, qualiter Clerici in latrociniis, vel aliis magnis ſceleribus deprehenſi, puniri debeant: Reſpondemus, quod a ſuis ordinibus degradati, detrudi debeant in arctis monaſteriis, ad pœnitentiam peragendam.

CAP. VII.

Si uterque contrahentium venit contra contractum, uterque poteſt exigere pœnam ad invicem promiſſam ex conventione.

Idem *Abbati, & fratrib. Cryptæ ferratæ.*

(*an.* 1212. *Romæ.*)

COnſtitutus c in præſentia noſtra: [*& inf.*] Licet autem in inſtrumento Epiſcopi Lavitani appreſſa fuerit certa pœna, quam pars contractum non ſervans ſolveret obſervanti: cum tamen utraque pars veniſſe contra illum, ex confeſſione propria convincantur, cum & pars veſtra ſubtraxerit Epiſcopo penſionem, & Epiſcopus procurationem exegerit ab eadem Eccleſia, ſicut Oeconomus propoſuit memoratus, utramque partem ab ea reddimus abſolutam.

CAP. VIII.

Si teſtis propter vacillationem incarceratur, infamiam non incurrit.

Idem *Priori S. Fridiani, & Magiſtro B. Canonico Piſano.* (*an.* 1213.)

SUper d his, de quibus nos conſulere voluiſtis: [*& infra.*] Clericus autem, qui pro eo quod variaverat, & vacillaverat coram vobis e de mandato noſtro f captus eſt & detentus, infamiam non incurrit.

CAP. IX.

Obligatus ad certam quantitatem, certa die ſub pœna ſolvendam, ſi partem intra terminum ſolvit, ad pœnam integram non tenetur.

Idem *Spoletano Epiſcopo.* (*an.* 1213.)

SUam g ad nos Rectores Clericorum ſancti Fortunati querimoniam tranſmiſerunt, quod cum tibi eſſent in XL. Libris per quoddam arbitrium condemnati, eſſetque pœna XXX. librarum appoſita, niſi eas ſolverent in termino conſtituto, tandem XXXIII. libris in termino perſolutis, occaſione ſeptem reſiduarum, per quaſdam noſtras h literas veritate tacita impetratas, obtinuiſti eos in præfatis XXX. libris tibi per delegatum Judicem condemnari. Quia igitur te non decet in tantum Pontificalis modeſtiæ oblivisci, ut inhonestis quæſtibus anhelando deſideres cum aliena jactura ditari, mandamus, quatenus ſeptem librarum ſolutione contentus, ſuper pœna XXX. librarum memoratos Rectores de cætero non moleſtes.

CAP. X.

Occidentes Prælatum privantur beneficiis, & feudis, quæ habent ab Eccleſia, cui præerat Prælatus ille, nec eis, vel hæredibus reſtituuntur, nec alia de novo concedi debent. Et hodie in occidente, capiente, vel hauniente Epiſcopum, auctæ ſunt ſimiles pœnæ: de quibus in Clem. Si quis ſuadente. eod. tit.

Idem. (*an.* 1213.)

AD aures a noſtri Apoſtolatus pervenit, quod cum quidam parochiani tui auſu diabolico (bonæ b memoriæ) I. Vincentinum Epiſcopum, prædeceſſorem tuum nequiter peremiſſent, feuda & beneficia, quæ illi a Vincentina Eccleſia obtinebant, ipſis per ſententiam fuerant cum multa deliberatione ſublata. Quia igitur majori ſunt animadverſione plectendi, nos tam tibi, quam ſucceſſoribus tuis, auctoritate Apoſtol. prohibemus, ne ipſis, aut hæredibus eorum beneficia prædicta reſtituantur, ſeu de novo eis alia quælibet conferantur.

CAP. XI.

Prorumpens contra Judicem arbitrio ſuperioris punitur.

Idem.

DIlectus b filius electus ſancti P. ad montes: [*& inf.*] Ne judicialis evaneſcat auctoritas, cum de litigatoris improbitate conſtiterit, adverſus aſſertionem Judicis temere prorumpentis, juxta ſuperioris arbitrium digna poterit animadverſione puniri.

CAP. XII.

Patroni, Advocati, vel Vicedomini venditantes ſibi in Eccleſiis plus quam jura permittant, per cenſuram Eccleſiaſticam compeſcuntur: & ſi occidunt Prælatum, vel Clericum Eccleſiæ per ſe, vel per alios, perdunt quod habent ab Eccleſia, & eorum poſteri uſque ad quartam generationem non admittuntur ad Clerum, nec in Religionibus præficiuntur.

Idem d *in Concilio generali.* (*an.* 1216.)

IN quibuſdam provinciis Eccleſiarum Patroni, & Advocati, ſeu Vicedomini ſe in tantam inſolentiam erexerunt, quod non ſolum cum vacantibus debet Eccleſiis de paſtoribus idoneis provideri, difficultates ingerunt, & malitias, verum etiam de poſſeſſionibus, aliiſque bonis Eccleſiaſticis, pro ſua voluntate ordinare præſumunt: & (quod horrendum eſt dicere) in necem Prælatorum prorumpere non formidant. Cum igitur, quod ad defenſionis ſubſidium eſt inventum, ad depreſſionis diſpendium non debeat retorqueri: prohibemus expreſſe, ne Patroni, vel Advocati, ſeu Vicedomini ſuper præmiſſis de cætero plus uſurpent, quam reperiatur in jure permiſſum: & ſi contra præſumpſerint, per ſeveritatem canonicam diſtrictiſſime compeſcantur. Sacri nihilominus Concilii approbatione ſtatuimus, quatenus ſi patroni, vel Advocati, aut Feudatarii, ſeu Vicedomini, aut alii beneficiati alicujus Eccleſiæ, Rectorem, vel Clericum alium ipſius Eccleſiæ, per ſe, vel per alios occidere, vel mutilare auſu nefando præſumpſerint, Patroni jus patronatus, Advocati advocatiam, Feudatarii feudum, Vicedomini vicedominatum, & Beneficiati beneficium prorſus amittant. Et ne minus vindictæ quam exceſſus memoria prorogetur, non ſolum de præmiſſis nihil perveniat ad hæredes, ſed etiam uſque ad quartam generationem poſteritas talium in Clericorum collegium nullatenus admittantur, neque in domibus regularibus alicujus prælationis aſſequantur honorem, niſi cum eis fuerit miſericorditer diſpenſatum.

a *Cap.* 1. *eod. tit. in* 3. *compil. an Clericis pugnare liceat, explicat B. Thom.* 2. 2. *q.* 40. *art.* 2 *& ibi Cajet.* b *c.* 3. *tit. de vita & hon. Cler. in* 3. *comp. vid. Bern. Diaz. in pract. crim. can. c.* 84. c *Pars c. conſtitutus, ſup. de relig. dom. ubi invenies varietates de voce, Lavitani.* d *cap.* 3. *tit. de accuſat. in* 3. *comp.* e *al. nobis.* f *al. veſtro.* g *c.* 2. *ne Cler. vel Monach. in* 3. *comp.* h *Dictio, noſtras, deeſt in pleriſque antiq.*

a *Cap.* 1. *eod. tit. in* 2. *compil.* b *Hæc duo verba*, bonæ memoriæ, *deſunt in omnibus Vetis.* c *C.* 1. *tit. de probat. in* 4. *compil.* d *Scilicet Innocent. III. in Conc. gener. c.* 45. *& cap.* 2. *eod. tit. in* 2. *compilat.*

Digitized by Google

ſedem mittendi, ſed ſecundum providentiam ſui Abbatis diſciplinæ ſubdantur: & ſi diſcretio Abbatis non ſufficit ad eorum correctionem eſt providentia diœceſani Epiſcopi adhibenda.

C A P. III.

Oſtiarius, qui Clericum percuſſit non graviter, ab Epiſcopo abſolvi poteſt. Hoc primo. *Officialis deliberate injiciens manum in Clericum per Papam abſolvitur.* Hoc ſecundo. *Qui repellendo vim vi Clericum percutit, excommunicatus non eſt.* Hoc tertio. *Qui percutit Clericum turpiter inventum cum propinqua, excommunicatus non eſt, ſecus cum remota: & dicitur propinqua, ut in litera.*

Idem. [*an.* 1180. *Romæ.*]

I. SI vero aliquis *b* poteſtatis Oſtiarius ſub prætextu ſui officii malignatus Clericum læſerit, ab Epiſcopo ſuo poteſt abſolvi, niſi forte eundem Clericum graviter vulneravit. Officialis vero pro injectione manuum in Clericum non poteſt ſine mandato Rom. Pontif. abſolutionis beneficium promereri, quia nulli Laico ſuper Clericum tanta datur auctoritas, niſi forte turbam arcendo irruentem, non ex deliberatione, ſed fortuito caſu Clericum lædat. Si vero Clericum vim ſibi inferentem vi quis repellat, vel lædat, non debet propter hoc ad ſed. Apoſt. tranſmitti, ſi in continenti vim vi repellat: cum vim vi repellere omnes leges, omniaque jura permittant. Nec ille compellendus eſt ad ſed. Apoſt. venire, qui in Clericum cum uxore, matre, ſorore, vel filia propria turpiter inventum manus injecerit violentas. Cæterum ſi in ſtupro, vel adulterio, quod committit cum ea, quæ ipſum ita proxima conſanguinitatis linea non contingit, ceperit, aut in eum violentas manus injecerit, non erit a ſententia illius excommunicationis immunis.

C A P. IV.

Qui percutit Clericum, ignorans probabiliter eum Clericum, excommunicatus non eſt, ignorantiam tamen probare debet per juramentum: & ſi hoc præſtare recuſat, pro excommunicato haberi debet.

Idem. [*an.* 1173. *Roma in Angliam.*]

II. SI vero aliquis in Clericum nutrientem comam manus injecerit violentas, propter hoc non debet *d* Apoſtolico præſentari conſpectui, nec etiam excommunicatione notari *e*, dummodo ipſum eſſe Clericum ignoraverit. Vel ſi hoc dubium fuerit, propria manu duntaxat præſtiterit juramentum, quod eum eſſe Clericum ignoraſſet. Ab illo autem (ſi præſtare noluerit juramentum) quia violentas manus conſtat eum in Clericum injeciſſe, ſicut ab excommunicato, donec de mandato ſummi Pontificis abſolvatur, convenit abſtineri.

C A P. V.

Percutiens Clericum, vel Religioſum excommunicatus eſt, nec ab alio, quam a Papa abſolvitur, præterquam in mortis articulo.

Idem. (*an.* 1173. *Roma in Galliam.*)

NOn dubium *f* eſt, quod hi, qui violentas manus in Clericos, vel Canonicos, aut cujuslibet religionis Converſos injiciunt, ex conſtitutione Concilii ſententiam excommunicationis incurrunt, nec niſi in articulo mortis ſine Rom. Pontifice abſolutionis poſſunt beneficium impetrare.

C A P. VI.

Mulieres, quæ inciderunt in canonem, Si quis ſuadente, abſolvuntur ab Epiſcopo. Idem in perſonis, quæ non ſunt ſui juris, vel ſunt delicatæ, de quibus dubitatur, quod non poſſint commode accedere ad curiam. h. d. uſque ad § Illi.

Idem. [*an.* 1180. *Roma in Angliam.*]

MUlieres a, vel aliæ perſonæ, quæ ſui juris non ſunt, ab Epiſcopo diœceſ. abſolvi poſſunt, ſi manus in Clericum injecerint violentas. De his vero, qui magnæ non ſunt potentiæ, & ita delicati, quod laborem veniendi ad ſed. Apoſtolicam nequeunt ſuſtinere: reſpondemus, quod ſtatus perſonæ prius, & veritas negotii eſt intimanda Rom. Pontifici, & ſecundum conſilium ejus tales erunt de commiſſo ſcelere corrigendi.

Mandans Clericum percuti excommunicatus eſt, ſicut percutiens. h. d.

§. 1. Illi vero, qui non per ſe ipſos, ſed eorum auctoritate, vel mandato, alii violenter injiciunt manus in Clericos, ad ſed. Apoſtol. ſunt mittendi: cum is committat vere, cujus auctoritate, vel mandato delictum committi probatur.

C A P. VII.

Excommunicatus per injectionem manuum in Clericum, licet occultus, abſolvitur per ſolum Papam.

Idem. (*an.* 1181. *Roma in Angliam.*)

POrro ſi aliqui violentas manus *b* in fratres ſuos injiciunt, & ducti pœnitentia non convicti, ſed privatim a te veniam poſtulant, eos monere debes, & inducere, ut his, quos læſerunt, congrue ſatisfaciant, & Apoſtolico ſe conſpectui repræſentent, cum a te, vel alio ſine ſpeciali mandato Rom. Pontificis abſolvi non poſſint.

C A P. VIII.

Etiam privilegiati tenentur vitare excommunicatum, & per injectionem manuum in Clericum excommunicati ſunt.

Idem.

NUlli ſe poſſunt *c* privilegio Apoſt. ſedis tueri, quominus excommunicatos vitare debeant, & pro violenta manuum injectione in Clericos, ſicut excommunicati vitari.

C A P. IX.

Percutiens Monachum, vel Converſum religioſum debet denunciari excommunicatus, & vitari, donec fuerit per Papam abſolutus.

Idem *Epiſcopis, & aliis Prælatis per Galliam conſtitutis.* (*an.* 1180)

PArochianos *d* veſtros, ſi qui in Monachos, vel Converſos præfati ordinis violentas manus injecerint, ſublato appellationis remedio ſecundum tenorem generalis decreti excommunicatos publice nuncietis, ipſoſque faciatis ſicut excommunicatos arctius evitari, donec læſis congrue ſatisfaciant, & cum literis veſtris Apoſtolico ſe conſpectui repræſentent.

C A P. X.

Ponitur forma præcepti, quod ſub virtute juramenti fieri debet illi, qui pro violenta manuum injectione in Clericum excommunicatus abſolvitur.

Idem *Gennen. Archiepiſcopo.* (*an.* 1174.)

EX tenore *e* literarum tuarum nobis innotuit, quod B. Canonicus in quendam Subdiaconum manus injecit violentas: (*& inf.*) Mandamus itaque, quatenus recepto ab eo juramento, quod tuo debeat mandato parere, ipſum vice noſtra a ſententia, qua tenetur, abſolvas: ſibique in virtute juramenti præcipias, ne de cætero in Clericum, Monachum, vel alicujus religionis Converſum manus injiciat violentas, niſi ſe defendendo, aut de mandato ſuorum fecerit Prælatorum, vel niſi ſuper eum prælationis miniſterium, aut magiſterium habeat, aut cum ipſo in eadem Eccleſia ſocius eſſe noſcatur.

a *Sufficiat.* b *Cap.* 4. *eod. tit. in* 1. *compil. & poſt Conc. Lat. p.* 14. *c.* 9. c *Cap.* 5. *eod. tit. in* 1. *comp.* d *al. non debet Apoſtolico repræſentare, &c.* e *notari in recent. libris:* f *Cap.* 6. *eod. tit. in* 1. *compil. nam qui dixunter converſi, traduni citati in c. ut privilegio ſup. de privilegiis: & Panorm. hic.*

a *Cap.* 7. *eod. tit. in* 1. *comp. & poſt Conc Lat. p.* 14. *c.* 12. *vid. Decium conſ.* 604. *vol.* 2. b *Cap.* 9. *eod. tit. in* 1. *comp. & poſt Conc. Lat. p.* 14. *c.* 3. c *Cap.* 10. *eod. tit. in* 1. *comp. & poſt Conc. Later. p.* 14. *c.* 4. d *Cap.* 14. *eod. tit. in* 1. *comp. & poſt Conc. Lat. p.* 14. *c.* 11. e *Cap.* 15. *eod. tit. in* 1. *comp. vid. Sylveſt. verbo. Abſolutio.*

C A P. XI.

Excommunicatum pro percuſſione Clerici abſolvit Epiſcopus, ſi ſine periculo Papam adire nequit: debet tamen ſibi mandare, quod adeat Papam impedimento ceſſante.

Idem Camonenſ. Epiſcopo. (an. 1180.)

DE cætero a novetis, quod ſi quis pro violente manuum injectione in Clericum eſt vinculo excomm unicatio nis adſtrictus, ſi habeas capitales inimicitias, vel alias juſtas excuſationes, quibus ab itinere rationabiliter excuſetur, ita quod ſine periculo Apoſtolico ſe nequeat conſpectui præſentare: licet diœceſano Epiſcopo recepto juramento ſecundum morem Eccleſiæ ſibi abſolutionis gratiam impertiri. Sed eſt illi ſub juramenti debito injungendum, ut quam citius opportunitatem habuerit, Rom. Pontif. adeat, mandatum Apoſtol. ſuſcepturus.

C A P. XII.

Cum Papa abſolutionem excommunicati delegat, mandat recipi cautionem de parendo mandatis Eccleſiæ.

Urbanus III. Senonen. Archiepiſcopo. (an. 1172.)

AD hæc *b* cum inter parochianos tuos: [*& inf.* 1] Rom. Eccleſiæ abſolutionem ſententiæ delegatorum Judicum nequaquam conſuevit aliis delegere, niſi in literis commiſſionis contineatur expreſſe de ſufficienti cautione præſtanda ab his, qui abſolvi debent, quod judicio Eccleſiæ debeant obedire.

(1 *Vel inter eos, & alios controverſiæ coram delegatis Judicibus agitetur, ſæpius a Judicibus ipſis, ut aſſeris, auctoritate Apoſt. injungitur, ut alteram partium forte parere judicis ſententiam recuſantem, vel ob aliam cauſam rationabilem, Eccleſiaſt. diſtrictione percellat. Illi vero, qui ſubjacere excommunicationi mandantur, ad alios Judices litteras ab Apoſt. ſede impetrant, a quibus nihilominus auctorit. Apoſt. tibi mandatur, ut eos, qui de priorum Judicum mandato excommunicati fuerant, habeas abſolutos: ſuper quo tua Diſcretio dubitat, quid tibi in diverſitate hujuſmodi ſit agendum: ad quod pariter reſpondemus, quod ſi literæ ad ſecundos Judices impetratæ tacita veritate obtentæ non fuerunt, eos ad mandatum eorum abſolutos habere debes, præcipue cum)*

C A P. XIII.

Excommunicatus per canonem, Si quis ſuadente: ſit dives, vel pauper, per Papam abſolvendus eſt, vel eius Legatum; ſallit in muliere, ſene, infirmo, vel mutilato, qui per Epiſcopum abſolvi poſſunt.

Clemens III. (an. 1190.)

EA noſcitur: [*& inf.* 1] Conſultationi t. r. duximus reſpondendum, quod mulieres, ſenes, & valetudinarii, ſeu membrorum deſtitutionibus impediti, licet ad Apoſt. ſed. non venient, ab Epiſcopis valeant fidelium communioni reſtitui, ſatisfacto juxta facultates his, quibus per eos conſtiterit injurias irrogatas. Alios autem ſive pauperes, ſive divites ſedi Apoſt. vel Legato ejus, ut beneficium abſolutionis obtineant, oeaſſe eſt præſentari. Si vero infirmitatis tempore timore mortis beneficium fuerit abſolutionis indultum, juramento præſtito injungetur eiſdem, ut poſtquam ſanitati fuerint reſtituti, ad Rom. Eccleſ. vel ejus Legatum accedant, mandatum *d* Apoſtolicum ſuper talibus recepturi.

(1 *Quod utique F. t. diligenter attendens, ſtertificari humiliter poſtulavit de his, qui violentas manus in Clericos aliqua temeritate mittunt, nec iis ſuppetunt facultates, ut ad ſed. Apoſt. valeant laborare, quomodo his poſſit ſalubriter provideri.*)

C A P. XIV.

Ante denunciationem vitandus eſt excommunicatus pro violenta manuum injectione in Clericos, niſi ſit occultus. hoc primo. *Interfectores Clericum, qui contempto Clericali habitu ſe enormitatibus immiſcuit, excommunicatus non eſt.* hoc ſecundo.

Idem. (an. 1190.)

CUm non e *a* homine: [*& infra.* 1] Conſult. t. t. r. quod a communione illius, qui pro ſacrilega manuum injectione in Clericum in edictum excommunicationis incidit, licet denunciatus non ſit, debes abſtinere: niſi forte id tibi ſoli pateret, in quo caſu ipſum privatim tantummodo evitabis, quamdiu ab Eccleſia toleratur: ut ſaltem verecundiæ rubore ſuffuſus pro latenti exceſſu ſatisfacere compellatur. In articulo vero ſecundæ quæſtionis reſpondemus, quod occiſores Clericorum, aut Presbyterorum, qui contempto Clericali habitu tyrannidi, & enormitati ſe inverecunde immiſcent, in odium Clericalis exceſſus, & terrorem, atque correctionem ſimilium, canone latæ ſententiæ minime coercentur: injungatur tamen eis pœnitentia competens aliquantulum aſperior, quam ſi in laicos talia commiſiſſent.

(1 *A nobis itaque fuit ex parte tua quæſitum, an teneris abſtinere a communione illius, qui pro temeraria manuum injectione in Clericum, in ſententiam incidit, antequam excommunicetur publice nunctetur: & utrum inciderint in canonem latæ ſententiæ interfectores Clericorum, & Presbyterorum illorum, qui abjecto ſuſcepti ordinis miniſterio, in publicis bellis, vel etiam præter bella ſe homicidiis polluere non verentur, cum in concuſſionibus, & in ebrietatibus, atque rapinis, & aliis enormitatibus æque ſunt, ut Laici, vel deterius debacchantes.*)

C A P. XV.

Ante abſolutionem communicandum non eſt excommunicato, licet juraverit parere mandatis Eccleſiæ, vel compoſuerit cum offenſo. h. d. primo. *Informata de communicatione communicandum non eſt, niſi ſe purget, vel ad cautelam abſolvatur.* h. d. ſecundo.

Idem. (an. 1190.)

CUm *b* deſideres: (*& inf.* 1) Fuit autem primæ quæſtionis tenor hujuſmodi: utrum alicui excommunicato, qui mandato Eccleſiæ ſtare juravit, & ante abſolutionem Epiſcopus ei communionem reddidit, ſit communicandum ab aliis: & an Epiſcopus id facere debeat. Coi quæſtioni t. reſpond. quod cum cautio juratoria, quam hodie, qui excommunicati ſunt, præſtant, potius ad cautelam ex conſuetudine Eccleſiæ, quam rigore canonum ſit inducta, neque momenti tam validi reputetur, quod niſi abſolutionis beneficium ſubſequatur, ille, qui excommunicatur, debeat communioni aliorum reſtitui, præſertim cum ex eo juramento abſolutionem ſonſecutus non ſit, & conſtet eum excommunicatum fuiſſe, & verum ſit abſolutum non eſſe: nec Epiſcopus, nec alii debent communicare eidem, niſi fuerit ſecundum formam Eccleſiæ poſt juramentum præſtitum abſolutus: quia qui cum excommunicato ſcienter communicaverit, excommunicationis pœnam contrahit cum eodem. Secundæ quæſtioni hanc finem duximus imponendam, quod ſi publica fama eſt *d* aliquem verberaſſe Clericum, nec Epiſcopus, nec alios communicare ſibi debet, niſi ad arbitrium Epiſcopi de hoc ſe purgaverit, vel ad cautelam abſolutionis beneficium conſequatur. Tertio loco tua Diſcretio requiſivit, ſi Clericus verberatus Epiſcopo mediante cum ſuo verberatore compoſuerit, & ille reconciliatus ſibi fuerit, an per hoc is debeat ad aliorum communionem admitti. Super quo tibi breviter reſpondemus, quod licet ille, qui violentas manus injecit, ei, quem læſit, ſatisfeciſſe taliter videatur: Eccleſiæ tamen, quam offendit, ex hoc non ſatisfeciſſe dignoſcitur: & niſi forma Eccleſiæ, quæ pro abſolutione talium introducta eſt, obſervetur, non eſt communicandum eidem.

(1

a G. 16. eod. tit. in 1. comp. & poſt Conc. Lat. p. 14. c. 13. b Cap. 8. tit. de præſcrip. in 1. comp. c Cap. 1. eod. tit. in 2. compil. d dictio, Apoſtolicum, deeſt in vetuſtiorib. codicibus.

a Cap. 3. eod. tit. in 2. comp. b Cap. 4. eod. tit. in 2. comp. c de conſuetudine. d Vid. Dominic. in c. pro humani. §. ult. de homicid. in 6.

Digitized by Google

[*1 Quoque quid tua F. obſervare debeat ſuper his, quæ dubietatem continent, Apoſtol. ſed. ſcripto plenius adoceri, nos, qui licet immeriti ex ſuſcepto adminiſtrationis officio conſultationibus reſpondere cogimur ſingulorum.*]

C A P. XVI.

Sacerdos ejiciens regularem de Eccleſia officio divina turbantem, excommunicatus non eſt.

Idem Clem. III. (*an.* 1190.)

VEniens *a* ad ſedem Apoſtolicam I. lator præſentium, ſua nobis aſſertione monſtravit, quod cum matutina officia celebraret, quædam Monialis Eccleſiam ingrediens, cum alio Clerico ludendo impedimentum præſtabat, quo minus Deo divinum poſſet obſequium exhibere: unde memoratus Sacerdos commotus, ut liberius poſſet circa divinorum celebrationem vacare, manibus in eam appoſitis, ut extra Eccleſiam poneret, cum nollet exire, in trahendo *b* ipſam, coegit eandem extra *c* Eccleſiam reſidere. ſed tu illum propter hoc tanquam excommunicatum evitaſti, & facis ab aliis evitari. Ideoque mandamus, quatenus ſi res ita ſe habet, eum de cætero non evites: cum ex hoc ipſum excommunicatum nullatenus videamus.

C A P. XVII.

Excommunicati pro levi manuum injectione in Clericum, poſſunt per Epiſcopum abſolvi. h. d. ſecundum communem lecturam, & eſt textus ſingularis.

Idem.

PErvenit ad *d* nos: [*& infra.* 1] De his abſolvendis, qui Clericis non enormem, ſed modicam, & levem injuriam irrogarunt, tuæ Fraternitatis arbitrio duximus committendum.

[*1 Illos autem, qui valetudine prævediti, pro abſolutionis beneficia ad ſedem Apoſtolicam nequeunt laborare, recepta ab eis, ſicut moris eſt, juramento potes abſolvere, ita quod ſanitati priſtinæ reſtituti, Apoſtolico ſe conſpectui repræſentent. Sexui vero fœmineo, & pueris, ac ſenibus ſuper hoc ſatis te credimus poſſe libere diſpenſare.*]

C A P. XVIII.

Clericus, qui ſcienter, & ſponte participat excommunicatis in divinis officiis, excommunicatus eſt excommunicatione majori, & tantum abſolvendus per Papam. h. d. ſecundum Pagorm.

Idem.

SIgnificavit *e* nobis: [*& infra.*] Verum Clericos, qui ſcienter, & ſponte participaverunt excommunicatis a nobis, & ipſos in officiis receperunt, eadem excommunicationis ſententia cum ipſis non dubitamus involvi: quos etiam pro beneficio abſolutionis habendo ad nos volumus cum literarum tuarum inſinuatione remitti.

C A P. XIX.

Excommunicatus pro injectione manuum in Clericum, vel incendiarius poſt publicationem a ſolo Papa abſolvitur.

Idem.

TUa nos *f* duxit Fratern. conſulendos: [*& infra.* 1] Fraternitati tuæ taliter reſpondemus, quod non ſolum, *g* qui in Clericos temeraſtas manus injiciunt, ſed etiam incendiarii, ex quo ſunt per Eccleſiæ ſententiam publicati, pro abſolutionis beneficio ad Apoſtolicam ſedem ſunt mittendi.

[*1 An hi ſoli ſunt ad ſedem Apoſtolicam deſtinandi, qui in canonem latæ ſententiæ incidentes, manus injiciunt in Clericos violentas, & utrum non poſſint ab eadem ſententia, niſi per Rom. Pont. liberari.*]

C A P. XX.

Legati de latere abſolvere poſſunt excommunicatos pro injectione manuum in Clericos.

a Cap. 5. *eod. tit. in 1. comp.* b *al. extrahendo; al. vi trahendo.* c *al. non: intra Eccleſiam reſidere.* d Cap. 6. *eod. tit. in 2. comp.* e Cap. 7. *eod. tit. in 2. comp.* f Cap. 8. *eod. tit. in 2. comp.* g *al. ita: quod non ſolum hi, qui, &c.*

Idem.

AD eminentiam ſedis *a* Apoſtolicæ: [*& inf.* 1] Sicut ex parte tua noſtris eſt auribus intimatum, tibi extitit dubium, utrum abſolutionis beneficium aſſequantur, qui pro injectione manuum in Clericos, vel alias religioſas perſonas excommunicationem incurrerunt, & a legatis Cardinalibus, qui a latere Rom. Pontif. deſtinantur, pro tempore abſolvuntur, cum iidem legati mandatum ſuper hoc non oſtendant expreſſum. Super quo id a te volumus obſervari, ut eos habeas abſque omni hæſitationis ſcrupulo abſolutos, quos conſtiterit a talibus beneficium abſolutionis adeptos.

[*1 Eſt attendendum, quoties articulus dubitationis emergit, ut tanto quis promptiori conſtantia recipiat, & obſervet, quod ſuper eo dubio ſibi fuit a ſede Apoſtol. reſponſum, quanto prærogativa dignitatis ipſius certiori noſcitur veritatis ſententia vel ſcientia roborata, quæ in B. Petro Apoſtolorum Principe, præ aliis omnibus amplitudinem prælationis accepit.*]

C A P. XXI.

Generalis excommunicatio non ligat, niſi ſubditos proferentis.

Idem.

A Nobis *b* fuit ex parte tua quæſitum, utrum ſi quis ita pronuntiaverit: quiſquis furtum fecerit, excommunicatus ſit: hæc generalis clauſula ad ipſius excommunicatoris ſubditos referatur, an generaliter extendatur ad omnes, qui non ſunt de juriſdictione illius? Ad quod dicimus, quod hæc ſententia non niſi ſubditi obligantur, niſi forte plus contulerit major, & largior auctoritas delegantis.

C A P. XXII.

Qui cum effractione ſpoliant Eccleſias, excommunicati ſunt, & per Papam tantum poſt denuntiationem abſolvuntur.

Idem.

COnqueſti *c* ſunt nobis Regin. Canonici, quod I. de Malatrena, & ejus ſequaces quaſdam Eccleſias Regin. Epiſcopatus violenter confregerunt, eaſque ſpoliare minima dubitarunt. Quoniam igitur gravia ſunt, nec clauſis debent oculis præteriri: mandamus, quatenus ſi eſt ita, memoratos ſacrilegos excommunicatos nuncietis, & faciatis ſicut excommunicatos arctius evitari, donec paſſis injuriam congrue ſatisfaciant, & damna (pro *d* eis) data reſarciant, & cum literis veſtris rei veritatem continentibus Apoſtolico ſe conſpectui repræſentent.

C A P. XXIII.

Percutiens, vel etiam interficiens Clericum, ſe, dimiſſo Clericali habitu, ſævis enormitatibus immiſcentem, non tenetur ire pro abſolutione ad ſedem Apoſtol. Ita generaliter ſummari poteſt.

Idem.

PErpendimus *e* ex literis tuis, quod quidam Sacerdos pro eo, quod ſe filium Regis falſo nominare præſumpſit, & armis acceptis ſeditionem fecit & guerram, a B. Comite juſſus eſt fuſtigari: qui poſtea ejus mandato traditus patibulo expiravit: [*& infra.* 1] Fr. t. duximus reſpondendum, quod ſi memoratus Sacerdos tali modo exceſſit, & non propulſando, ſed inferendo injuriam fuit occiſus: non videtur nobis, quod interfectores ejus propter hoc ad obtinendam abſolutionem Apoſt. ſedem adire cogantur: tu vero, qui merita perſonarum bene noſti, pœnitentiam eis competentem injungas.

[*1 Quia igitur tam ipſum Comitem, quam alios hujus facti participes velle ſuper hoc ſatisfacere, intimaſti præſenti pag.*]

C A P. XXIV.

Judex Eccleſiaſticus faciens percuti Clericum per Laicum, etiam cauſa diſciplinæ excommunicatus eſt, & ipſe, & verberans pro abſolutione tenentur ire ad Papam.

a Cap. 9. *eod. tit. in 2. comp.* b Cap. 10. *eod. tit. in 1. comp.* c Cap. 11. *eod. tit. in 1. comp.* d *hæc duo verba*, pro eis, *deſunt in vetuſt. & omnibus Voss.* e Cap. 12. *eod. tit. in 2. compil.*

[1 *Et diſcipuli Heliſæi liberius juxta fluenta pleniſſima reſideant, ut columbæ dum in januis ſcalas non invenerint, ad quas divaricari valeant pedes ſuos.*]

CAP. XXIX.

Innovatis privilegii jus novum non inducit, ſed vetus conſervat.

Idem *Epiſcopo Bajocen.* a (*an.* 1222.)

QUia *b* intentionis noſtræ: (*& infra.* 1) Cum innovatio nec jus novum conferat, nec etiam tollat vetus, te in eo ſtatu eſſe volumus, in quo tempore impetratæ innovationis dignoſceris extitiſſe. Cæterum nullum per hoc intendimus juri alias eidem monaſterio competenti præjudicium generari.

[1 *Non extitit, ut per innovationem, quam fecimus cujuſdam ſcripti monaſterii SS. Caldonen. quod in regiſtro bon. mem. Alex. Pp. p. n. reperimus contineri, derogaretur Eccl. Bajocen.*]

CAP. XXX.

Privilegiati ut ubique poſſint cum altari viatico celebrare, hoc poſſunt ſine licentia Prælatorum.

Idem. (*an.* 1223. Rsmæ.)

IN his, *c*, quæ ad cultum divinum facere dignoſcuntur, non maligna, ſed benigna eſſet potius interpretatio facienda. Unde mirari compellimur, quod cum fratribus Prædicatoribus, & Minoribus duximus indulgendum, ut ubicunque fuerint, ſine parochialis juris præjudicio cum altari valeant viatico celebrare: quidam nimis ſtricte interpretando indulgentiam noſtram, nituntur aſſerere, quod per eam prædicti fratres præter Prælatorum aſſenſum facere hoc non poſſint: propter quod eos celebrare juxta indulgentiam Apoſtolicam non permittunt. Cum autem eis nihil conferret memorata indulgentia, ſine qua id Prælatis annuentibus liceret eiſdem: Fraternitati tuæ mandamus, quatenus interpretatione hujuſmodi reprobata, dum tamen ab aliis, quæ jure porochiali proveniunt, prorſus abſtineant, datam eis ſic licentiam celebrandi auctoritate noſtra non differas publicare, ita quod dicti fratres aliquam ex indulgentia noſtra videantur in hoc gratiam conſecuti.

CAP. XXXI.

Privilegium de decimis novalium non ſolvendis, non comprehendit decimas tempore privilegii impetrati poſſeſſas ab aliis, niſi de poſſeſſione alterius in privilegio fiat mentio.

Gregorius IX. *majoris Eccleſiæ, & Chriſtianitatis Decano, & Archidiac. Linton.*

(*an.* 1230.)

DUdum inter Priorem, & Conventum de Butele *d* ex parte una, & Prioriſſam & Moniales de Campeſſe ex alia, ſuper decimis lite mota: [*& infra.*] De conſilio fratrum noſtrorum decernimus, juri prædictorum Prioris, & Conventus ſuper decimis novalium, in quarum erant poſſeſſione tempore illo, quo indulgentiæ Apoſtolicæ impetratæ fuerunt, a parte altera de decimis novalium non ſolvendis, non debere per eas non facientes de hoc aliquam mentionem præjudicium generari.

CAP. XXXII.

Confratres privilegiatorum, niſi ſe ad eos in totum tranſtulerint, ad Epiſcopalia jura tenentur.

Idem. (*an.* 1231.)

QUidam (ſicut aſſeris) in privilegiatorum Fraternitate recepti, nolunt tibi de juribus Epiſcopalibus reſpondere: Verum quamdiu hujuſmodi fratres moram in domibus ſuis fecerint *e*, eos compellere poteris ad dicta jura tibi integre perſolvenda.

CAP. XXXIII.

Quod privilegium retentionis decimæ, ſemel novale ſemper eſt novale.

Idem *Arelaten. Capitulo.* (*an.* 1231.)

COnſultationi veſtræ b. r. quod terra, de qua non extat memoria, quod aliquando culta fuiſſet, redacta per Religioſos viros noviter ad culturam, perpetuo debet quoad immunitatem de non ſolvendis decimis novalium jure cenſeri: cum alias nonnunquam contingeret indulgentiam de novalibus plus eis diſpendii, quam utilitatis afferre.

TITULUS XXXIV.

DE PURGATIONE CANONICA.

CAP. I.

Infamatus fide dignus per juramentum ſe purgat, alias ſecus: & cenſetur non idoneus enormiter peccans.

Ex Concilio Triburicen.

NObilis *a* homo, vel ingenuus ſi in Synodo accuſatus crimen negaverit, ſi fidelem eum eſſe ſciverit, cum duodecim ingenuis ſe expurget. Si autem antea deprehenſus fuerit in furto, aut perjurio, aut falſo teſtimonio, non admittatur ad jusjurandum: ſed ei ſicut qui ingenuus non eſt, purgatio indicatur.

CAP. II.

Infamatus tertio monitus ſe non corrigens, uſque ad purgationem ab officio ſuſpenditur.

Ex Concilio Agathen.

SI quis Presbyter negligens vitæ ſuæ, pravis exemplis mala de ſe ſuſpicari permiſerit, & populus ab Epiſcopo juramento ſeu banno Chriſtianitatis adſtrictus infamiam ejus patefecerit, certique accuſatores criminis ejus defuerint, admoneatur *b* primo ſeorſum ab Epiſcopo, deinde ſub duobus vel tribus teſtibus: & ſi non emendaverit, Epiſcopus eum publica increpatione admoneat. Si vero nec ſic ſe correxerit, ab officio ſuſpendatur uſque ad condignam ſatiſfactionem, ne populus fidelium in eo ſcandalum patiatur.

CAP. III.

Etiam Regulares purgant ſe de delicto ſecundum regulam canonicam.

Ex Concilio Melden. *c*

MOniales ſi libidinibus inſervire accuſentur, & manifeſte detegi non valuerint, erga regulam ſuæ opinionis malam famam canonice purgare cogantur.

CAP. IV.

Si delictum eſt probabile, non indicitur purgatio, alias ſecus. h. d. quoad titulum.

Ex eodem.

SI quis de gradu Eccleſiaſtico raptoribus alienarum ſponſarum ſe conſenſorem, vel interventorem manifeſta prodiderit, a proprio gradu repellatur. Et ſi veriſimilibus exinde ſuſpicionibus fuerit propulſatus, canonice ſe expurget.

CAP. V.

Infamatus, contra quem crimen probari non poteſt, debet ſe purgare juramento de veritate: compurgatores vero de credulitate.

Innocentius Papa *d* *Aquilegen. Patriarchæ, & Mantuan. Epiſcopo.* (1213.)

QUotiens *e* Tridentinus Epiſcopus de Simonia impetitus ſit, vos latere non credimus: ſed accuſatores

---

a *Bajon.* b *Doctores in c. fin. ſup. de fid. inſt. & in c. Albericus, & c. ſignificavit, de teſtibus.* c *Gloſſ. & Dd. in cap. quoniam. De privileg. l. 7. & Sylveſtrum in Summa, verbo altare. q. 6.* d *al. de Buten.* e *Vid. l. fin. quam Bald. dicit eſſe ſingul. C. de jure fiſc.*

a *Referunt Burch. l. 16. decret. c. 19. & Grat. ſive Palea 2. q. 4. c. 15. & habetur c. 5. tit. de purg. vulg. in 1. compil.* b *Obſerva ordinem fraternæ correctionis, de quo plene B. Th. 2. 2. q. 33. art. 3. 4. 5. & ſeq.* c *C. 70. in Conc. impreſſis, non c. 2. ut ajunt. Burch. l. 8. decr. c. 57.* d *al. Innoc. Pap. III.* e *C. 4. eod. tit. in 1. compil. Refert. Grat. ſive Palea 2. qu. 4. c. quotiens.*

Digitized by Google

tores ſcriptum afferentes, teſtes ſecundum formam canonicam producere nequiverunt, ſcilicet quod Eccleſiam ſancti Petri Presbytero P. dederit pro quatuor modiis frumenti: [& *inf.*] Communi fratr. noſtr. conſilio judicamus, ut tertia manu ſui ordinis, & quarta Abbatum, & Religioſorum Sacerdotum de ſupradicta ſimonia debeat ſe purgare. Porro purgationis tenor erit hujuſmodi: Epiſcopus jurabit primum ſuper ſancta Dei Evangelia, quod pro Eccleſia S. Petri Presbytero P. danda, nec ipſe per ſe, nec per ſubmiſſam perſonam, nec aliquis pro eo ſe ſciente pretium recepit: deinde compurgatores ſuper ſancta Dei Evangelia jurabunt, quod ipſi credunt eum verum juraſſe.

(s *Quos ab ejuſdem Eccleſiæ Laicis accepit. Verum quoniam nec accuſatores, nec teſtes ſecundum formam canonum, & ſanctorum Patrum ſtatuta in cauſa ipſa procedere potuerunt.*)

CAP. VI.

Epiſcopus Parochianum ſuum infamatum compellit ad ſe purgandum, niſi ab eo legitime appellavit.

Alexand. III. *Gennenſi Epiſcopo.* (*an.* 1172.)

NOs inter a alios: (& *inf.*) Quia nos t. Fr. conſulere voluit, utrum Epiſcopus Parochianum ſuum ad purgationem cogere poſſit: Conſul. t. t. r. quod ſi de aliquo crimine publica laborat infamia, accuſatore, & teſtibus deficientibus ad purgationem eſt per ipſum Epiſcopum compellendus: niſi forte ſuper ipſo ad ſuperiorem Judicem duxerit appellandum. Sane ſi appellaverit, ejus parebit judicio, ad cujus examen cauſam voluerit per appellationem transferre.

CAP. VII.

Compurgatores debent eſſe honeſti, & notum habere eum, quem purgant, nec debent a Judice, vel alio impediri: & deficiens in purgatione punitur, ut convictus.

Idem *Gajetanen. electo.* [*an.* 1172.]

CUm P. Manconelle b Presbyter. [& *inf.*] Purgatores illius honeſtatis, & opinionis eſſe volumus, quod veriſimile ſit eos nolle amore, vel odio, ſeu obtentu pecuniæ pejerare. Ut autem idonei appareant, neceſſe eſt, ut ejus, quem purgare debent, vitam, & converſationem agnoſcant. Deficientem vero in purgatione omni officio, & beneficio Eccleſiaſtico privare procures: præcavens, quod ſi qui purgendo in ſua voluerint purgatione aſſiſtere, nullam eis malevolentiam, vel indignationem oſtendas, nec eos impedias, vel ab aliis, quantum in te eſt, impediri permittas.

CAP. VIII.

Abſolutio facta ſecundum purgationem vulgarem non tenet: & ea non obſtante poteſt indici de novo purgatio: & admittitur accuſatio.

Lucius III. [*an.* 1181.]

EX tuarum c inteleximus continentia literarum, quod cum H. Presbyterum (quia infamabatur de homicidio) a Sacerdotali officio ſuſpendiſſes, prædeceſſoris tui literas tulit in medium, quibus apparuit eum judicio aquæ frigidæ ſuam innocentiam purgaviſſe, & Epiſcopum ſuis eum literis abſolviſſe. Quia vero peregrina judicia ſunt inhibita, purgationem, quam præſtitit, ſufficere non putantes mandamus, quatenus ſi accuſatores idonei non apparuerint, ut cum ſeptima, aut quinta manu ſui ordinis [ſicut expedire cognoveris] per purgationem canonicam innocentiam ſuam oſtendat, ſibi injungas: quam cum præſtiterit, ſuſpenſionem ſine difficultate relaxes, & eum teſtimonii boni virum annuncians, ab infamia homicidii, nullius contradictione, vel appellatione obſtante abſolvas.

a Cap. 4. *tit. de off. & pot. jud. & jud. ord. in* 1. *comp. & Cap.* 7. *eod. tit. de purg. can. in* 1. *comp.* b *Cap.* 12. *eod. tit. de accuſat. in* 1. *comp.* c *Cap.* 5. *eod. tit. in* 2. *compil. & poſt Conc. Lat. ſub Alex. III. p.* 30. *c.* 30.

CAP. IX.

Sufficit, quod compurgator ſit toleratus ab Eccleſia bonæ famæ, nec de crimine ſuſpectus condemnatur.

Idem *Vintonien. Epiſcopo.* (*an.* 1181.)

COnſtitutus a in præſentia noſtra P. Diaconus: [& *inf.*] Præterea illud nobis non modicam admirationem inducit, quod purgationem oblatam recipere noluiſti, niſi prius commendaſſes nomine ſingulorum, qui dictum P. purgare volebant, & de nationibus, & cæteris circumſtantiis prius inquireres diligenter, tanquam eſſes ordinationes facturus: utinam ſic diſcuteres ordinandos. Sane in purgationibus faciendis cum ſatis ſit illis, qui pro purgando exhibent juramentum, ſecundum propriam conſcientiam, & opinionem jurare, quod purgandus a crimine ſit immunis, vel quod bonum exhibuit juramentum, ſi purgatores ab Eccleſia tolerentur, & ſint bonæ famæ, in ſuis ordinibus miniſtrantes, nec in judicio pro crimine condemnati, proculdubio ſunt abſque ullius indagine admittendi.

CAP. X.

Propter magnitudinem criminis infamatus ſuſpendi poteſt, nedum ab officio, ſed etiam a beneficio, donec ſe purgaverit. Hoc primo. *Et augetur propter hoc numerus compurgatorum.* Hoc ſecundo. *Ex cauſa interdum poſt purgationem præſtitam ſuſpenditur quis ad tempus.* Hoc tertio. *Et deficiens in purgatione punitur ut convictus.* Hoc quarto.

Innocentius III. *Senon. Archiepiſcopo.* (*an.* 1214.)

INter ſollicitudines b noſtras illa debet eſſe præcipua, ut capiamus vulpeculas: (& *inf.* s) Licet ergo Eccleſiaſtica conſtitutio tales ab officio tantum uſque ad purgationem canonicam doceat ſuſpendendos: quia tamen eum etiam a beneficio propter immanitatem criminis ſuſpendiſti, nolumus improbare: nec illud etiam improbamus, quod licet contra eum nullus accuſator legitimus appareret, ex officio tuo tamen (fama publica deferente) voluiſti plenius inquirere veritatem. Attendentes autem vulgatam infamiam, grave ſcandalum, & vehementem ſuſpicionem ex teſtium dictis obortam, quæ contra Decanum facere videbantur, cum propter eorum quodlibet ei eſſet purgatio indicenda, & ſervantes juſtitiam, & mollientes rigorem purgationem ei quartæ decimæ manus ſui ordinis duximus indicendam. Ipſum igitur ad te remittentes, ut ibi purgetur, ubi noſcitur infamatus: mandamus, quatenus accitis c tecum Nivern. & Pariſien. Epiſcopis indictam ei purgationem accipias: ita tamen, ut qui ad ejus purgationem proceſſerint comprobandam, ſint fide catholici, & vita probati, qui converſationem, & vitam ipſius non tam moderno tempore noverint, quam tranſacto. Purgatione vero recepta beneficium ei reſtituere non poſtponas. In pœnam autem familiaritatis illius, quam cum hæreticis ſcienter habuiſſe dignoſcitur, eum ab officio volumus manere ſuſpenſum, donec ſcandalum ſopiatur, ita tamen ut publice familiaritatem hæreticorum abjuret. Præcipias inſuper ei diſtricte, ut in prædicta, & aliis villis circumpoſitis profiteatur, & prædicet fidem catholicam, ac confundat, & deteſtetur hæreticam pravitatem: ſic deinceps vitam ſuam bonis adornans operibus, ut infamia convertatur in bonam d famam, & omne ſcandalum, & ſuſpicio de Catholicorum mentibus deleatur. Quod ſi forſan in purgatione defecerit, eum Eccleſiaſticæ diſciplinæ mucrone percellas, & ab officio, & beneficio depoſitum ad agendam pœnitentiam in arctum monaſterium detrudere non omittas.

a *Cap.* 6. *eod. tit. in* 3. *comp. & poſt Conc. Lat. p.* 8. *c.* 21. b *Cap.* 1. *eod. tit. in* 3. *comp.* c *aſcitis, al. accerſitis, ſed in Regiſt. & antiquis, ut eſt impreſſum.* d *Dictio*, bonam, *deeſt in Regiſtro, & pleriſque antiq. exemplarib.*

[1 Quæ moliuntur vineam Domini demoliri, ſpecies quidem habentes diverſas, ſed caudas ad invicem colligatas, quadam de vanitate conveniunt in ipſum. Hi ſunt namque caupones, qui aquam vino commiſcent, qui virus draconis in aureo calice Babylonis regni propinant, qui juxta verbum propheticum, arcum rem amaram intendunt, ut ſagittent in occultis innoxios: quorum error ſerpit ut cancer, ita quod niſi bene truncus in flore lædatur, fructum non ſolum amarum, ſed etiam peſtiferum germinabit. Hos Apoſtolus egregius prædicator in epiſtola ſua prophetica ſermone deſcribit, & docet omnibus modis evitandos, contra quos Sacerdotes tibiis argenteis clangere debent, ut eum clamante populo arca fœderis præcedente, & muri corruant Hiericho, quæ jam fuerant perpetuo anathemate condemnata: ita quod ſi quis ex ea regulam auream furari præſumpſerit, cum Achor filio Charim lapidibus obruatur. Nos igitur ſcientiam literarum, & honeſtatem morum pariter attendentes.]

CAP. XI.

Breve eſt, nec poteſt aliter ſummari.

Idem *Abbati ſancti Dionyſii, & Presbytero S. Martini. (an. 1214. Roma in Galliam.)*

CUm dilectus *a*: [*& infra.*] Illud autem vos attendere volumus, & mandamus, ut tales ad purgationem admittantur perſonæ, quæ vicinæ ſint, & honeſtæ.

CAP. XII.

Si infamia ortum non habet ex probabilibus conjecturis, non eſt de neceſſitate indicenda purgatio, poteſt tamen indici ad inſtantiam purgandi.

Idem (*an. 1214. Roma in Hungariam.*)

CUm *b* in juventute ſua: [*& infra.*] Quia vero pater filium, quem diligit, corripit: nos Quinqueeccleſ. Epiſcopo per literas noſtras ad majorem cautelam injunximus, ut ab illius familiaritate ceſſando taliter ſe haberet, quod ſiniſtra de ipſo ſuſpicio non poſſit haberi: ſed inimicus homo reſcriptum literarum ſurripiens, apud Regem, & Regni magnates ipſum nequiter publicavit, ut ſic deberet amplius infamari. Unde nos tantam æmulorum nequitiem attendentes, licet pulſati fuerimus multoties contra eum, nunquam tamen adverſus ipſum potuimus commoveri, ſcientes, quod dictum unius facile ſequitur multitudo: ubi vero idem Epiſcopus ad Strigon. metropolim extitit poſtulatus, quidam, qui ſuper ipſa poſtulatione adverſabantur eidem, ut promotionem ipſius facilius impedirent, illius criminationis carbones reaccendere ſunt moliti: unde quidam procurator ipſius de conſilio amicorum ſuorum, qui ſuper hoc bonum zelum habebant, ſed non ſecundum ſcientiam, cœpit cum inſtantia poſtulare, quatenus eidem Epiſcopo purgationem canonicam faceremus indici, ut ſuam innocentiam demonſtraret. Nos autem poſtulationem hujuſmodi minus providam reputantes, procuratorem ipſum ab ea ſæpe *c* voluimus revocare: [*& inf.* 1] Cæterum quia procurator inſtabet, compulſi fuimus (non juris neceſſitate, ſed importunitate petentis) ut per vos ei purgationem canonicam cum duobus Abbatibus mandaremus indici: quamvis fuerimus proteſtati, quod ex alia cauſa talis petitio minus provide tunc fiebat, quia Strigon. Eccleſ. Suffraganei vix eo tempore purgarent eundem, quia in facto poſtulationis contradicebant eidem: & ſuffraganei Colocen. Eccleſiæ ipſum minime tunc purgarent: quia inter eum, & Colocen. Archiepiſcopum de Strigon. metropoli contentio vertebatur: unde cum non ſint alii Pontifices in Hungaria, merito videbatur, quod per Epiſcopos regni ſui non poſſet in illo articulo ſe purgare.

a *Cap. 2. eod. tit. in 3. compil.* b *C. 3. eod. tit. in 3. compil. pars hujus decret. eſt in cap. cum in juventute. ſup. de præſumpt. ut optime hic admonet gloſſa.* c *al. ſemper, ſed in antiq. ut eſt impreſſum.*

[1 Tum quia ſæpefatus Epiſcop. non videbatur apud bonos, & graves infamatus de illo crimine, cum Epiſcopi ſuper hoc ex mandato Apoſtol. requiſiti, laudabile teſtimonium de ipſo nobis curaverunt perhibere, tum quia talis infamia videbatur ab inimicis, & æmulis proceſſiſſe, ſicut ſuperius eſt expreſſum. Unde cum anteacta vita ejus laudabilis appareret, & hujuſmodi facinus incredibile videretur, non credebamus ei purgationem aliquam amodo indicendam.]

CAP. XIII.

Compurgator jurat de credulitate.

Idem Tiron. *a Archiepiſcopo. (an. 1214.)*

DE *b* teſtibus: (*& inf.*) Illi vero, qui ad purgandam alicujus infamiam inducuntur, id ſolum tenentur juramento firmare, quod veritatem credunt eum dicere, qui purgatur.

CAP. XIV.

Infamatus ſuper defectu natalium non debet promoveri, niſi prius ſe purget.

Idem *Floren. Epiſcopo. (an. 1214.)*

ACcedens *c* ad præſentiam noſtram T. Diaconus humili nobis inſinuatione monſtravit, quod cum a ſuis æmulis diceretur, quod eſſet filius Sacerdotis, tu eum nec promovere voluiſti, nec permiſiſti ab alio promoveri. Quocirca mandamus, quatenus ſi publice fuerit nota reſperſus, & de ipſa tibi legitime conſtare non poterit, purgatione ab ipſo recepta, ipſum non differas propter hoc ad Sacerdotis officium promovere: quia etſi non ſit nota delicti, eſt tamen nota defectus impedientis ad ſacros ordines promovendum.

CAP. XV.

Super notorio crimine non eſt indicenda purgatio, & pendente cauſa ſuper criminibus coram Papæ delegato, purgatio ab ordinario ſuper eis recepta non tenet.

Idem *Abbati Eugen. & Scholaſtico Minſtin. (an. 1215.)*

CUm *d* dilectis filiis H. Presbytero, & G. procuratori O. Clerici, T. Capellanum noſtrum conceſſerimus auditorem, idem procurator propoſuit, quod cum dictus Presbyter ſuper inceſtus crimine fuiſſet publice infamatus, Conſtantien. Epiſcopus ordinarius Judex ei purgationem indixit: qui cum ſe purgare nequiviſſet, ab ipſo fuit ſuis Eccleſiis ſententialiter deſtitutus, quas ipſe nihilominus detinuit per violentiam occupatas. Cumque idem Presbyter cujuſdam conſanguinei ſui uxorem publice detineret, ad petitionem plebani de Henſto *e*, & quorundam aliorum Clericorum Conſtantien. diœceſis, Judicibus dicimur literas deſtinaſſe, ut ſi dictus Presbyter ſuper crimine adulterii, & inceſtus coram ipſis ſe purgare non poſſet, ipſum pœna debita caſtigarent: qui cum conſtitiſſet eiſdem, quod idem Presbyter pro eo, quod in purgatione defecerat, ab Epiſcopo memorato fuerat condemnatus, ipſum utpote contumacem prædictis Eccleſiis per ſententiam privaverant, maxime cum de inceſtus, & adulterii crimine, tanquam de notorio liqueret eiſdem, Abbati ſancti Galli (ad quem illarum Eccleſiarum donatio pertinebat) poteſtatem liberam concedentes, Eccleſias illas perſonis aliis conferendi: qui eas poſtea ſupradicto O. Clerico aſſignavit: [*& infra.*] Dictus vero Presbyter inter cætera reſpondit, quod proceſſus Judicum prædictorum debebat merito retractari, cum lite non conteſtata procedere præſumpſerint *f* contra eum: adjiciens, quod purgationem indictam ab electo Conſtantien. curaverit exhibere: [*& infra.* 1] His igitur, & aliis plenius intellectis, licet literæ illæ, quæ ad prædictos Judices impetratæ dicuntur, vel ipſarum tranſcriptum

a *Tirenen. al. Trien. al. Tyren.* b *Cap. 4. eod. tit. in 3. comp.* c *Cap. 5. eod. tit. in 3. comp.* d *Cap. 6. eod. tit. in 3. compil.* e *al. de Henuco. al. de Ponte, ſed in vetuſtioribus ut eſt impreſſum.* f *præſumpſerunt, in vulgatis: at in antiq. præſumpſerint.*

Digitized by Google

oſtenſum non fuerit coram nobis, quia tamen ex tenore relationis ipſorum *a*, quem dictus procurator exhibuit, ac ſi literæ ipſæ oſtenſæ fuiſſent, nobis conſtitit evidenter Judices ipſos prætermiſſo juris ordine proceſſiſſe: tam proceſſum eorum, quam conceſſionem Eccleſiarum e prædicto Abbate de mandato ipſorum factam auctor. Apoſt. irritamus, præſertim cum relationis ipſius ſeries repugnantia contineat, & adverſa. Dicitur enim, quod crimen ejuſdem Presbyteri uſque adeo publicum *b* fuerat, & notorium, quod nullus inficiationi locus penitus exiſtebat, utpote cujus univerſæ viciniæ populus teſtis erat: & tamen ibidem permittitur, quod eidem Presbytero terminum peremptorium præfixerant, in quo (ſi poſſet) ſuper infamia prædictorum criminum canonice ſe purgeret: cum nimirum ſi crimen notorium exiſtebat, non erat illi indicenda purgatio, ſed in eum condemnationis ſententia promulganda: [*& inf.*] Si vero nullus apparuerit legitimus accuſator, & ipſum inveneritis apud bonos, & graves ſuper prædictis criminibus, vel ipſorum altero infamatum, purgationem ei canonicam indicatis, non obſtante quod coram prædicto electo dicitur ſe purgeſſe: cum judicio pendente coram Judicibus delegatis non debuerit ordinarius purgationem indicere infamato.

[*1 Nos inducit, ut fratrum noſtrorum debeamus conſultationibus reſpondere, & ab eis, quantum humana permittit fragilitas, dubitationis ſcrupulum amputare. Inde eſt quod.*]

CAP. XVI.

Non ſufficit Prælato de criminibus infamato jurare, cum ſe purgat, quod ſit immunis ab illis criminibus, ſed jurare debet, quod poſt ſuam promotionem illa crimina non commiſit.

Idem (*an.* 1215. *Romæ.*)

ACcepimus *1* literas, quibus nobis intimare curaſtis, quod Apoſtolico mandato ſuper indicenda purgatione Archiepiſcopo Biſuntin. recepto, ipſum citaſtis, ut decuit: qui ad diem præfixum comparuit coram vobis *d*, juramentum purgationis offerens ſub hac forma: videlicet, quod immunis erat ab illis criminibus, ſuper quibus ſe purgare debebat: (*& inf.*) Ipſe vero ad præſentiam noſtram accedens humiliter ſupplicavit, ut ſaltem ſuper purgatione incontinentiæ dignaremur temperare rigorem, quia non deberet aſſerere, quod a nativitate ſua nunquam paſſus fuerit lapſum carnis. Porro cum ab eo non credatur exactum fuiſſe hujuſmodi juramentum, potius forte præſumimus, quod alia de cauſa volebat ſub præſcripta forma jurare: videlicet, quod immunis erat ab illis criminibus, de quibus fuerat infamatus, tanquam dimiſſis per pœnitentiam jam eſſet immunis ab illis: ſed hoc jurare non parvæ temeritatis exiſteret: cum B. Job dicat *e*: *Etiam ſi ſimplex fuero, hoc ipſum ignorat anima mea*: (*& inf.*). Ideoque præſcriptam purgationis formam, ſecundum quam idem Archiepiſcopus obtulit ſe purgare, reprobamus, utpote indiſcretam, temerariam, & ineptam: injungentes eidem, ut ſi voluerit, & potuerit ſecundum hanc formam ſe purgare, ſecundum ſanum intellectum, quem ei duximus exprimendum, videlicet quod illa crimina graviora, id eſt, ſimoniam, venditionem juſtitiæ, atque incontinentiam, de quibus infamatus exiſtit *f*, juret ſe minime commiſiſſe, poſtquam ad Archiepiſcopalem promotus eſt dignitatem; & compurgatores ſic jurent, quod credunt eum verum juraſſe: quo facto vos illum dimittatis in pace, alioquin &c.

a ipſorum b *publicatum*. c *vid. Bart. in l.* 1. §. *accuſationem. ff. ad S. C Turpil. ubi citat hunc textum in pulchro caſu*. d *nobis, legitur in pleriſque Cod. ſeries tamen indicat legendum, coram vobis*, e *Job.* 9. f *al. exiſtit*,

TITULUS XXXV.
DE PURGATIONE *a* VULGARI.

CAP. I.

Duella, & aliæ purgationes vulgares prohibitæ ſunt, quia per eas multoties condemnatur abſolvendus, & Deus tentari videtur. h. d. totus titulus.

Celeſtinus III. *d* (*an.* 1195.)

CUra ſuſcepti *b* regiminis *1* (*& infra.*) Cum *1*. P. duxerit ſed. Apoſt. conſulendam, utrum ſuper Eccleſiarum poſſeſſionibus duella debeant ſuſtineri? Tuæ duximus ſollicitudini reſpondendum, quod in eo caſu, vel aliis etiam hoc non debes aliquatenus tolerare. *c*

[*1 Sæpedictæ tamen mulier eum non deſinunt infamare: unde nobis humiliter ſupplicavit, ut ab illarum impetitionibus ſolutum faceremus ipſum prædictarum Eccleſiarum pacifica poſſeſſione gaudere.*]

CAP. II.

Summatum eſt ſupr. cap. proximo.

Innoc. III. *Priori S. Sergii Spoletan.* (*an.* 1210.)

SIgnificantibus *d* V. Laico, & fratribus ejus ad noſtram noveris audientiam perveniſſe, quod cum quidam eos ſuper furti crimine accuſaret, eum eo coacti ſunt inire duellum, in quo aliis peccatis ſuis præpedientibus ceciderunt: propter quod per conſules Spoletanos bonis fuerunt propriis ſpoliati: nunc vero furtum apud alios eſt inventum, & quod ipſi fuerint innocentes, eſt (faciente *e* Domino) revelatum. Unde conſulibus ipſis dedimus in mandatis, ut ablata reſtituant univerſa.

CAP. III.

Summatum eſt ſupra cap. 1.

Honorius III. (*an.* 1225.)

DIlecti *f* filii noviter in Livonia baptizati, gravem ad nos querimoniam deſtinarunt, quod fratres Templariorum, & alii, qui temporalem in eis poteſtatem exercent, ſi quando de aliquo alio *g* crimine infamantur, eos ferri candentis judicium ſubire compellunt, quibus ſi qua exinde ſequatur aduſtio, civilem pœnam infligunt. Cum igitur hujuſmodi judicium ſit penitus interdictum, utpote in quo Deus tentari videtur, mandamus, quatenus dictos fratres, & alios, ut ab hujuſmodi converſorum gravamine omnino deſiſtant, per cenſ. Eccleſ. appell. remota compellas.

TITULUS XXXVI.
DE INJURIIS, ET DAMNO DATO.

CAP. I.

Propter ejus brevitatem non ſummatur.

In Exodo. *h*

SI rixati fuerint homines, & percuſſerit alter proximum ſuum lapide, vel pugno *i*, & ille mortuus non fuerit, ſed jacuerit in lecto, qui percuſſerit, operas ejus, & impenſas in Medicos reſtituet.

CAP. II.

Breve eſt, & ideo non ſummatur.

In Eodem.

SI *l* quis aperuerit ciſternam, & foderit, & non operuerit eam, cecideritque bos, vel aſinus in eam, dominus

a *Vide B. Thom.* 2. 2 *q.* 95 *art.* 8 *ad* 3. *arg.* b *Cap. un. eod. tit. in* 2. *compil.* c *Adde quod not. Bald. in l* 1. *C de Lat. lib. tol. ubi vide.* d *Cap. un. eod tit. in* 1 *compil. vid. Conc. Trid. ſeſſ.* 25. *de refor. c.* 19. e *favente, in recent.* f *Ivo p.* 10 *c.* 15. g *Dictio, alio, deeſt forte in omnib. manuſcr.* h *Exod.* 21. i *vid. l. fin. cum gl. & concor. ff. de ſicariis* k *al. ita: ſed jacuerit* l C. 3. *tit. de damno dato in* 1, *com. Refert Ivo part.* 26. *c.* 349. *Exod.* 22.

ciſternæ reddet pretium jumentorum: quod autem mortuum eſt, ipſius erit.

CAP. III.

Breve eſt, & ideo non ſummatur.

Idem.

SI *a* bos alienus cornupeta fuerit ab heri, & nudiustertius, & non cuſtodivit eum dominus ſuus, reddet bovem pro bove, & cadaver integrum accipiet.

CAP. IV.

Breve eſt, & non ſummatur.

Idem.

SI *b* læſerit quiſpiam agrum, vel vineam, & dimiſerit jumentum ſuum, ut depaſcat aliena, pro damno æſtimationem reſtituet.

CAP. V.

Breve eſt, & non ſummatur.

Idem.

SI *c* egreſſus ignis comprehenderit acervos frugum, ſive ſtantes ſegetes in agris, reddet damnum, qui ignem ſuccenderit.

CAP. VI.

Breve eſt, & quaſi idem cum præcedenti.

Ex Pœnitentiali Romano. *d*

SI quis domum, vel arcam cujuſquam incenderit voluntarie, ſublata, & incenſa omnia reſtituat, & tres annos pœniteat.

CAP. VII.

Secularis poteſtas, quæ Clericum bannivit, condemnari debet per Judicem Eccleſiaſticum, ſecundum æſtimationem injuriæ in expenſis, & damnis. Et hodie adde pœnam in Clem. 1. de pœnis.

Honorius III. *Epiſcopo Bonon.* [*an.* 1224.]

OLim *e*, ſcribentibus nobis Epiſcopo Mutinen. ut poteſtatem, conſiliarios, & populum civitatis Florentin. ad ſatisfaciendum de damnis, & injuriis irrogatis Epiſcopo, & Eccleſiis Feſulan. cenſ. Eccl. coarctaret, idem teſtes lite non conteſtata recepit. Quare nos ejus proceſſu penitus revocato commune Florentin. quia banniverat Epiſcopum Feſulanum contra Deum, & Eccleſiaſticam libertatem, propter injuriam banni, & expenſas, & damna tali occaſione ſecuta, taxatione juramento præmiſſa, in mille libris uſualis monetæ prædicto Epiſcopo ſententialiter duximus condemnandum.

CAP. VIII.

Qui jurat ſtatutum ſuper non repetendis damnis, hoc non obſtante expenſas repetere poterit. h. d. vel ſic: Statutum ſuper damnis non repetendis ad expenſas non extenditur.

Gregorius IX. (*an.* 1236.)

IN noſtra *f*, & fratrum noſtrorum præſentia propoſuiſtis, quod olim cives Brixien. pro *g* reſtaurationibus damnorum illatorum adinvicem, quæ propter multas civiles diſcordias incurrerant, plurimum aggravati, ſtatutum editum de non petendo, vel recipiendo in poſterum reſtaurationes hujuſmodi a communi generaliter approbarunt, & firmarunt etiam juramento: [*& inf.*] Cum igitur aliud ſit damnorum reſtauratio, quam ſatisfactio expenſarum, & ideo in juramento exhibito ſuper damnorum articulo intelligi non debeat, quod factum expenſarum fuerit comprehenſum: mandamus, quatenus [juramento non obſtante prædicto] auctoritate noſtra provideas, quod dictum commune pro bono concordiæ ad expenſarum ſatisfactionem aliquid *h* contribuat juxta tuæ diſcretionis arbitrium, a te, ſicut expedierit, moderandum.

a *Exod.* 21. b *Exod.* 22. c *Ibid.* d *Similis ſententia reperitur apud Burch. l. 19. decr. c. 5.* e *Vide Clem. 1. de pœnis. c. Gravis. ſup. de reſtit. ſpol.* f *vide Gl. in c. ſi canonici. verbo, damnis, & injur. de offic. ord. in 6.* g *dictio*, pro, *deeſt in vetuſtioribus Cod.* h *dictio*, aliquid, *deeſt in antiquior. exemplarib.*

CAP. IX.

Habet plura dicta, & ſe ſummat.

Idem. (*an.* 1236.)

SI culpa tua datum eſt damnum, vel injuria irrogata, ſeu aliis irrogantibus opem forte tuliſti, aut hæc imperitia tua, ſive negligentia evenerunt: jure ſuper his ſatisfacere te oportet, nec ignorantia te excuſat, ſi ſcire debuiſti ex facto tuo injuriam veriſimiliter poſſe contingere, vel jacturam. Quod ſi animalia tua nocuiſſe proponas, nihilominus ad ſatisfactionem teneris, niſi ea dando paſſis damnum, velis liberare te ipſum: quod tamen ad liberationem non proficit, ſi fera animalia, vel quæ conſuaverunt nocere, fuiſſent, & quam debueras, non curaſti diligentiam adhibere. Sane licet, qui occaſionem damni dat, damnum videatur dediſſe: ſecus eſt tamen in illo dicendum, qui, ut non accideret, de contingentibus nil omiſit.

TITULUS XXXVII.

DE PŒNIS.

CAP. I.

Totiens puniendus eſt criminoſus, quotiens delictum iterat.

Ex Concilio Toletano.

EA, quæ frequenti prævaricatione operantur, frequenti ſententia condemnentur.

CAP. II.

Interficiens Presbyterum puniendus eſt: & pœnæ pars Eccleſiæ, cui præfuit, alia pars pro ejus anima diſtribuitur.

Ex Concilio Triburienſi. *a*

PResbyteri interfecti compoſitio Epiſcopo, ad cujus parochiam pertinet, ſolvatur: ita ut medietatem utilitatibus Eccleſiæ, cui præfuit, tribuat, alteram in ejus eleemoſynam juſte diſpertiat: quia nullus ejus hæres proximior videtur, quam qui ipſum Domino ſociavit.

CAP. III.

Non debent Prælati pro criminoſis ſuſtinendis pecuniam exigere, nec etiam correctionis cauſa ex cupiditate pœnam pecuniariam imponere.

Alexander III. *Cantuarien. Archiepiſcopo.* [*an.* 1180.]

LIcet *b* juxta Apoſtolum: (*& inf.* 1) Accepimus, quod Archidiaconi Conventren. Epiſcopatus pro corrigendis exceſſibus, & criminibus puniendis, a Clericis, & Laicis pœnam pecuniariam exigunt, & pro annua exactione pecuniæ perſonas quandoque ſuſpendunt, Eccleſias interdicunt, a vicariis denarios, ut eos in Eccleſiis cantare permittant, exigere non formidant, & alia agunt, quæ canonum obviant inſtitutis, & de radice cupiditatis, & avaritiæ prodire videntur: (*& inf.*) Mandamus, quatenus Archidiaconis prædicti Epiſcopatus hoc diſtrictius interdicas: ſi autem contravenire præſumpſerint, eos appell. ceſſante Eccl. cenſura compellas.

(1 *Arguere, obſecrare, & increpare ſtudeamus: ſic tamen debemus exceſſus corrigere ſingulorum, ut probemus non quæ noſtra ſunt, ſed quæ Jeſu Chriſti ſunt, quærere, ut in correctione facienda videamus modeſtiam, & maturitatem ſervare.*)

CAP. IV.

Victus condemnatus victori præſenti in expenſis, etiam in cauſis pecuniariis, & unum caſum excipit.

Idem in Concilio Turonen.

CAlumniam *c*, & audaciam temere litigantium condemnando

a *Eſt in Concil. Triburienſi ſub Arnulpho Imperatore c. 4. ſed aliis verbis referunt Burch. l. 6. decret. c. 11. Ivo p. 10. c. 140. & Gratian. ſive Palea 16. q. 4. c. omnes Presbyteri.* b *Cap. 3. eod. tit. in 1. compil. & poſt Conc. Lat. ſub Alexand. III. p. 2. c. 3.* c *Cap. 5. eod. tit. in 1. compil. & poſt Conc. Lat. ſub Alex. III. p. 3. c. 2.*

demnando in expenſis, & alio multiplici remedio ſanctio imperialis compeſcit. Quoniam igitur ſacris inſtitutis conſonare dignoſcitur, præcipimus, ut de cætero in cauſis pecuniariis victus victori in expenſis condemnetur, niſi ſententia pro abſente feratur.

CAP. V.

Clericus cauſam ſeu operam præbens bello, deponendus eſt.

Innoc. III. *Mediolanenſi Archiepiſcopo.* (*an.* 1212.)

QUod in *a* dubiis: (*& infra.*) Quia vero tam Sacerdotes, qui gubernant naves ad pugnam, quam qui perſonaliter exercent conflictum, & hi, qui alios incitant ad pugnandum, omnes enormiter peccant: de rigore canonico eos credimus deponendos.

CAP. VI.

Clericus pro magno ſcelere ab eo commiſſo, deponi debet, & in monaſterio detrudi ad agendam pœnitentiam.

Idem London. *Epiſcopo.* (*an.* 1212. *Romæ in Angliam*)

TUæ diſcretionis *b* prudentiam: [*& infra.*] Ad illud, quod a nobis tertio requiſiſti, qualiter Clerici in latrociniis, vel aliis magnis ſceleribus deprehenſi, puniri debeant: Reſpondemus, quod a ſuis ordinibus degradati, detrudi debeant in arctis monaſteriis, ad pœnitentiam peragendam.

CAP. VII.

Si uterque contrahentium venit contra contractum, uterque poteſt exigere pœnam ad invicem promiſſam ex conventione.

Idem *Abbati, & fratrib. Cryptæ ferratæ.*

(*an.* 1212. *Romæ.*)

COnſtitutus *c* in præſentia noſtra: [*& inſ.*] Licet autem in inſtrumento Epiſcopi Lavitani expreſſa fuerit certa pœna, quam pars contractum non ſervans ſolveret obſervanti: cum tamen utraque pars veniſſe contra illum, ex confeſſione propria convincantur, cum & pars veſtra ſubtraxerit Epiſcopo penſionem, & Epiſcopus procurationem exegerit ab eadem Eccleſia, ſicut Oeconomus propoſuit memoratus, utramque partem ab ea reddimus abſolutam.

CAP. VIII.

Si teſtis propter vacillationem incarceratur, infamiam non incurrit.

Idem *Priori S. Fridiani, & Magiſtro B. Canonico Piſano.* (*an.* 1213.)

SUper *d* his, de quibus nos conſulere voluiſtis: [*& infra.*] Clericus autem, qui pro eo quod variaverat, & vacillaverat coram vobis *e* de mandato noſtro *f* captus eſt & detentus, infamiam non incurrit.

CAP. IX.

Obligatus ad certam quantitatem, certa die ſub pœna ſolvendam, ſi partem intra terminum ſolvit, ad pœnam integram non tenetur.

Idem *Spoletano Epiſcopo.* (*an.* 1213.)

SUam *g* ad nos Rectores Clericorum ſancti Fortunati querimoniam tranſmiſerunt, quod cum tibi eſſent in XL. Libris per quoddam arbitrium condemnati, eſſetque pœna XXX. librarum appoſita, niſi eas ſolverent in termino conſtituto, tandem XXXIII. libris in termino perſolutis, occaſione ſeptem reſiduarum, per quaſdam noſtras *h* literas veritate tacita impetratas, obtinuiſti eos in præfatis XXX. libris tibi per delegatum Judicem condemnari. Quia igitur te non decet in tantum Pontificalis modeſtiæ oblivisci, ut inhoneſtis quæſtibus anhelando deſideres cum aliena jactura ditari, mandamus, quatenus ſeptem librarum ſolutione contentus, ſuper pœna XXX. librarum memoratos Rectores de cætero non moleſtes.

CAP. X.

Occidentes Prælatum privantur beneficiis, & feudis, quæ habent ab Eccleſia, cui præerat Prælatus ille, nec eis, vel hæredibus reſtituentur, nec alia de novo concedi debent. Et hodie in occidente, capiente, vel banniente Epiſcopum, auctæ ſunt ſimiles pœnæ: de quibus in Clem. Si quis ſuadente. eod. tit.

Idem. (*an.* 1213.)

AD aures *a* noſtri Apoſtolatus pervenit, quod cum quidam parochiani tui auſu diabolico (bonæ *b* memoriæ) I. Vincentinum Epiſcopum, prædeceſſorem tuum ne mitet peremiſſent, feuda & beneficia, quæ illi a Vincentina Eccleſia obtinebant, ipſis per ſententiam fuerant cum multa deliberatione ſublata. Quia igitur majori ſunt animadverſione plectendi, nos tam tibi, quam ſucceſſoribus tuis, auctoritate Apoſtol. prohibemus, ne ipſis, aut hæredibus eorum beneficia prædicta reſtituantur, ſeu de novo eis alia quælibet conferantur.

CAP. XI.

Prorumpens contra Judicem arbitrio ſuperioris punitur.

Idem.

DIlectus *c* filius electus ſancti P. ad montes: [*& inſ.*] Ne judicialis evaneſcat auctoritas, cum de litigatoris improbitate conſtiterit, adverſus aſſertionem Judicis temere prorumpentis, juxta ſuperioris arbitrium digna poterit animadverſione puniri.

CAP. XII.

Patroni, Advocati, vel Vicedomini vendicantes ſibi in Eccleſiis plus quam jura permittant, per cenſuram Eccleſiaſticam compeſcuntur: & ſi occidunt Prælatum, vel Clericum Eccleſiæ per ſe, vel per alios, perdunt quod habent ab Eccleſia, & eorum poſteri uſque ad quartam generationem non admittuntur ad Clerum, nec in Religionibus præficiuntur.

Idem *d* *in Concilio generali.* (*an.* 1216.)

IN quibuſdam provinciis Eccleſiarum Patroni, & Advocati, ſeu Vicedomini ſe in tantam inſolentiam erexerunt, quod non ſolum cum vacantibus debet Eccleſiis de paſtoribus idoneis provideri, difficultates ingerunt, & malitias, verum etiam de poſſeſſionibus, aliiſque bonis Eccleſiaſticis, pro ſua voluntate ordinare præſumunt: & (quod horrendum eſt dicere) in necem Prælatorum prorumpere non formidant. Cum igitur, quod ad defenſionis ſubſidium eſt inventum, ad depreſſionis diſpendium non debeat retorqueri; prohibemus expreſſe, ne Patroni, vel Advocati, ſeu Vicedomini ſuper præmiſſis de cætero plus uſurpent, quam reperiatur in jure permiſſum: & ſi contra præſumpſerint, per ſeveritatem canonicam diſtrictiſſime compeſcantur. Sacri nihilominus Concilii approbatione ſtatuimus, quatenus ſi patroni, vel Advocati, aut Feudatarii, ſeu Vicedomini, aut alii beneficiati alicujus Eccleſiæ, Rectorem, vel Clericum alium ipſius Eccleſiæ, per ſe, vel per alios occidere, vel mutilare auſu nefando præſumpſerint, Patroni jus patronatus, Advocati advocatiam, Feudatarii feudum, Vicedomini vicedominatum, & Beneficiati beneficium prorſus amittant. Et ne minus vindictæ quam exceſſus memoria prorogetur, non ſolum de præmiſſis nihil perveniat ad hæredes, ſed etiam uſque ad quartam generationem poſteritates talium in Clericorum collegium nullatenus admittantur, neque in domibus regularibus alicujus prælationis aſſequantur honorem, niſi cum eis fuerit miſericorditer diſpenſatum.

---

a *Cap.* 1. *eod. tit. in* 3. *compil. an Clerico pugnare liceat, explicat B. Thom.* 2. 2. *q.* 40. *art.* 2. *& ibi Cajet.* b *c.* 3. *tit. de vita & hon. Cler. in* 3. *comp. vid. Bern. Diaz. in pract. crim. can. c.* 84. c *Per c. conſtitutus, ſup. de relig. dom. ubi invenie varietates de voce, Lavitani.* d *cap.* 3. *tit. de accuſat. in* 3. *comp.* e *al. nobis.* f *al. veſtro.* g *c.* 2. *ne Cler. vel Monach. in* 3. *comp.* h *Dictio, noſtras, deeſt in pleriſque antiq.*

a *Cap.* 1. *eod. tit. in* 2. *compil.* b *Hæc duo verba*, bonæ memoriæ, *deſunt in omnibus Vatic.* c *C.* 1. *tit. de probat. in* 4. *compil.* d *Scilicet Innocent. III. in Conc. gener. c.* 45. *& cap.* 2. *eod. tit. in* 1. *compilat.*

Digitized by Google

nicam, & Symbolum illos ſolicitè edocentes *a*. Interim tamen corporis, & ſanguinis Domini ſacramentum renatis fonte baptiſmatis, conſuetis feſtivitatibus, & in mortis articulo tribuatis.

CAP. IX.

Auditur mulieris confeſſio, quæ ſibi partum alienum ſuppoſuit, vel proprium ex adulterio ſuſcepit, nec illud marito vult detegere.

Idem Innoc. III. *ſancti Laur. in Lucina Presbytero Card. Apoſt. ſed. Legato.* (*an.* 1214.)

OFficii: [*& infra.*] Significaſti quandam mulierem in pœnitentia tibi fuiſſe confeſſam, quod timens, ne viri poſſeſſio devolveretur ad alios, quarundam herbarum ſuccum potavit, & ſic venter ejus intumuit, & inde gravidam ſe oſtendens, ſibi partum ſuppoſuit alienum: et menſque maritum, non vult facinus ipſi *b* detegere: qui prolem credit ſine dubitatione qualibet eſſe ſuam. Quoniam igitur poſtulas edoceri, utrum ei hac fraude durante ſit pœnitentia injungenda: reſpondemus, quod ſicut mulieri, quæ ignorante marito de adulterio prolem ſuſcepit, quamvis id viro ſuo timeat confiteri, non eſt pœnitentia deneganda: ita nec illi debet pœnitentia denegari, maxime ſi per alios intelligas alienos, ad quos timeat poſſeſſionem viri devolvi: ſed competens ſatisfactio per diſcretum Sacerdotem ei debet injungi.

CAP. X.

Abbatiſſa Moniales benedicere, confeſſiones audire, & publice prædicare non poteſt.

Idem *Valent. c & Burgen. Epiſcopis, & Abbat. de N. Ciſtercien. Ordinis.* (*an.* 1214.)

NOva *d* quædam noſtris ſunt auribus intimata, quod Abbatiſſæ Moniales proprias benedicunt, ipſarum quoque confeſſiones in criminibus audiunt, & legentes Evangelium præſumunt publice prædicare. Cum igitur id abſonum ſit pariter & abſurdum, mandamus, quatenus ne id de cætero fiat, curetis firmiter inhibere. Quia licet beatiſſima virgo Maria dignior, & excellentior fuerit Apoſtolis univerſis, non tamen illi, ſed iſtis Dominus claves regni cœlorum commiſit.

CAP. XI.

Tempore generalis interdicti conceditur pœnitentia, & viaticum morientibus, hoc primo. *Clerici, qui ſervarunt interdictum, poſſunt cum ſilentio in cœmeterio ſepeliri*. hoc ſecundo. *In conventualibus Eccleſiis Clerici bini, vel trini poſſunt horas ſubmiſſa voce dicere*. hoc tertio. *Crucis ſignatis, & peregrinis tempore interdicti pœnitentia concedi poteſt*. hoc quarto.

Idem. (*an.* 1214. *Romæ.*)

QUod *e* in te: [*& infra.* 1] In illo *enim* verbo, per quod pœnitentiam morientibus non negamus, viaticum etiam, quod vere pœnitentibus exhibetur, intelligi volumus, ut nec ipſum decedentibus denegetur. Licet autem per generale interdictum denegetur omnibus tam unctio, quam Eccleſiaſtica ſepultura, concedimus tamen ex gratia, ut Clerici decedentes, qui tamen ſervaverint interdictum, in cœmeterio Eccleſiæ, ſine campanarum pulſatione, caſſantibus ſolennitatibus omnibus, cum ſilentio tumulentur. Et in conventualibus Eccleſiis bini, & bini, vel ſimul tres, horas canonicas valeant *f* legere, non cantare, januis clauſis, interdictis, & excommunicatis excluſis, & voce ita demiſſa, quod exterius audiri non poſſint: cum & regularibus ſecundum privilegium ſed. Apoſtol. ſit indultum, ut cum generale interdictum terræ fuerit, liceat eis januis clauſis, excommunicatis, & interdictis excluſis, non pulſatis campanis, ſuppreſſa voce celebrare divina. Recipientibus autem ſignum crucis non negamus, quo minus eis ob *a* reverentiam Crucifixi pœnitentia, cum poſtulaverint, injungatur: quod & aliis peregrinis poteſt miſericorditer indulgeri.

[1 *Verum quoniam a quibuſdam intelleximus dubitari, utrum Clericis, vel Laicis dandum ſit viaticum in extremis, an & unctio impendenda, & an cum illis ſacramentis indulgenda ſit decedentibus ſepultura. Utrum in conventualibus demiſſa voce, januis clauſis, interdictis excluſis, divina poſſint officia celebrari. Similiter an ſuſcipientibus ſignum crucis, & ſanctorum limina viſitantibus ſit pœnitentia injungenda. Ambiguitatem hujuſmodi de dubitantium cordibus volumus amputare.*]

CAP. XII.

Famoſum eſt & multum allegabile. & hoc dicit. *Quilibet doli capax tenetur ſaltem ſemel in anno confiteri proprio Sacerdoti, vel ejus licentia alteri, & Eucharistiæ ſacramentum ad minus in Paſcha recipere. Et Sacerdos revelans confeſſionem deponendus eſt, & in monaſterio ad agendam perpetuam pœnitentiam detrudendus.*

Idem *b in Concilio generali.* (*an.* 1216.)

OMnis *c* utriuſque ſexus fidelis, poſtquam ad annos diſcretionis pervenerit, omnia ſua ſolus peccata ſaltem ſemel in anno fideliter confiteatur proprio Sacerdoti, & injunctam ſibi pœnitentiam propriis viribus ſtudeat adimplere, ſuſcipiens reverenter ad minus in Paſcha Euchariſtiæ Sacramentum: niſi forte de proprii Sacerdotis conſilio ob aliquam rationabilem cauſam ad tempus ab hujuſmodi *d* perceptione duxerit abſtinendum: alioquin & vivens ab ingreſſu Eccleſiæ arceatur, & moriens Chriſtiana careat ſepultura. Unde hoc ſalutare ſtatutum frequenter in Eccleſiis publicetur, ne quiſquam ignorantiæ *e* cæcitate velamen excuſationis aſſumat. Si quis autem alieno Sacerdoti voluerit juſta de cauſa ſua confiteri peccata, licentiam prius poſtulet, & obtineat a proprio Sacerdote, cum aliter ipſe illum non poſſit abſolvere *f*, vel ligare. Sacerdos autem ſit diſcretus *g*, & cautus, ut more periti Medici ſuperinfundat vinum & oleum vulneribus ſauciati, diligenter inquirens & peccatoris circumſtantias, & peccati: quibus *h* prudenter intelligat, quale debeat ei præbere conſilium, & cujuſmodi remedium adhibere, diverſis experimentis utendo ad ſalvandum *i* ægrotum. Caveat autem omnino, ne verbo, aut ſigno, aut alio quovis modo aliquatenus prodat peccatorem *k*: ſed ſi prudentiori conſilio indiguerit, illud abſque ulla expreſſione perſonæ caute requirat: quoniam qui peccatum in pœnitentiali judicio ſibi detectum præſumpſerit revelare, non ſolum a Sacerdotali officio deponendum decernimus, verum etiam ad agendam perpetuam pœnitentiam in arctum monaſterium detrudendum.

CAP. XIII.

Medici vocati ad infirmos debent ante omnia inducere infirmum ad confeſſionem, nec quicquam perſuadere pro ſalute corporis, tendens in animarum periculum.

Idem *in eodem.*

CUm infirmitas corporalis nonnunquam ex peccato proveniat, dicente Domino languido, quem ſanaverat:

a *Quæ debent ſcire Chriſtiani ad ſalutem ſuam, vid. Bald. ſuper rub. C. de ſum. Trin.* b *illi.* c *In antiq. cod. Palentin. & Burg. Epiſcopis, & Abbatib. Aumid.* d *Cap.* 1. *eod. tit. in* 4. *comp.* e *Cap.* 3. *eod. tit. in* 4. *comp vid. c. ult. de ſentent. excomm. l.* 6. f *In omnib. Vatic. valeant legere potius, quam cantare.*

a *Ad reverentiam.* b *Idem ſcilicet Innoc. III. in Conc. gen. c.* 21. *& c.* 2. *eod. tit. in* 4. *compil.* c *Vid. Conc. Trid. ſeſſ.* 14. *c.* 5. *de confeſſ. & can.* 8. *de ſanctiſſimo pœn. ſacram.* d *al. ita, ab ejus.* e *In aliis, ne quiſquam ex ignorantiæ cæcitate.* f *al. ſolvere.* g *Qualis debeat eſſe confeſſor, tradit Magiſter Sentent. l.* 4. *diſt.* 9. *§. qualem.* h *al. ex quibus, in concilio ita: per quæ.* i *ſanandum.* k *B. Thom. in quæſtionibus, additis ad* 3. *part. qu.* 11. *art.* 2. *& Theologos* 4. *Sent.*

Digitized by Google

verat e: *Vade, & amplius noli peccare, ne deterius aliquid tibi contingat.*

Præſenti decreto ſtatuimus, & diſtricte præcipimus Medicis corporum, ut cum eos ad infirmos vocari contigerit, ipſos ante omnia moneant, & inducant, ut Medicos advocent animarum: ut poſtquam fuerit infirmo de ſpirituali ſalute proviſum, ad corporalis medicinæ remedium ſalubrius procedatur, cum cauſa ceſſante ceſſet effectus. Hoc quidem inter alia huic cauſam dedit edicto, quod quidam in ægritudinis lecto jacentes, cum eis a Medicis ſuadetur, ut de animarum ſalute diſponant, in deſperationis articulum incidunt, unde facilius mortis periculum incurrunt. Si quis autem Medicorum hujus noſtræ conſtitutionis, poſtquam per Prælatos locorum fuerit publicata, tranſgreſſor extiterit, tamdiu ab ingreſſu Eccleſiæ arceatur, donec pro tranſgreſſione hujuſmodi ſatisfecerit competenter. Cæterum cum anima ſit multo pretioſior corpore, ſub interminatione anathematis prohibemus, ne quis Medicorum pro corporali ſalute aliquid ægroto ſuadeat, quod in periculum animæ convertatur.

CAP. XIV.

Eleemoſynarum quæſtores ſine Apoſtolicis, vel diœceſanorum literis admitti non debent: nec tunc proponant ultra id, quod in ipſis literis continetur. Hoc primo. *Et debent eſſe modeſti & a locis, & expenſis incongruis abſtinere.* Hoc ſecundo. *In dedicatione Baſilicæ ultra annum, & in anniverſario dedicationis, & in literis indulgentiarum conceſſis ab alio, quam a Papa ultra XL. dies conceſſio excedere non debet.* h. d. uſque ad fin.

Idem *b in eodem.*

CUm ex eo: [*& inf.*] Eleemoſynarum quoque quæſtores, quorum quidam ſe alios mentiendo, abuſiones nonnullas in ſua prædicatione proponunt, admitti (niſi Apoſtolicas, vel diœceſani Epiſcopi literas veras exhibeant) prohibemus: & tunc præter id, quod in ipſis continebitur literis, nihil populo proponere permittentur. Formam vero, quam communiter talibus Apoſt. ſedes indulget, duximus exprimendam, ut ſecundum eam diœceſani Epiſcopi ſuas literas moderentur. Ea ſiquidem talis eſt: quoniam (ut ait Apoſtolus c) omnes ſtabimus ante tribunal Chriſti, recepturi prout in corpore geſſimus, ſive bonum fuerit, ſive malum: oportet nos diem meſſionis extremæ miſericordiæ operibus prævenire, ac æternorum intuitu ſeminare in terris, quod reddente Domino cum multiplicato fructu recolligere debeamus in cœlis: firmam ſpem d, fiduciamque rectam tenentes, quoniam qui parce ſeminat, parce & metet: & qui ſeminat in benedictionibus, de benedictionibus & metet vitam æternam. Cum igitur ad ſuſtentationem fratrum, & egenorum ad tale confluentium hoſpitale propriæ non ſuppetant facultates, univerſitatem veſtram monemus, & exhortamur in Domino, atque in remiſſionem vobis injungimus peccatorum, quatenus de bonis vobis a Deo collatis pias eleemoſynas, & grata eis charitatis ſubſidia erogetis, ut per ſubventionem veſtram ipſorum inopiæ conſulatur, & vos per hæc f bona, & alia, quæ Domino inſpirante feceritis, ad æterna poſſitis gaudia pervenire. Qui autem ad quærendas eleemoſynas deſtinantur, modeſti ſint, & diſcreti, nec in tabernis, aut in aliis locis incongruis hoſpitentur, nec inutiles faciant, aut ſumptuoſas expenſas, caventes omnino, ne falſæ religionis habitum geſtent. Ad hæc, quia per indiſcretas, & ſuperfluas indulgentias, quas quidam Eccleſiarum Prælati facere non verentur, & claves Eccleſiæ contemnuntur, & pœnitentialis ſatisfactio enervatur: decernimus, ut cum dedicatur baſilica, non extendatur indulgentia ultra annum, ſive ab uno ſolo, ſive a pluribus Epiſcopis dedicetur: ac deinde in anniverſario dedicationis tempore XL. dies de injunctis pœnitentiis indulta remiſſio non excedat: (*& inf.*). Hunc quoque dierum numerum indulgentiarum literis præcipimus moderari, quæ pro quibuslibet caſibus aliquoties conceduntur e cum Rom. Pont. qui plenitudinem obtinet poteſtatis, hoc b in talibus moderamen conſueverit obſervare.

CAP. XIV.

Archiepiſcopus intra provinciam ſuam poteſt concedere indulgentias, ſecundum formam Concilii generalis. h. d. & loquitur de cap. præced. in fine.

Honorius III. (*an.* 1220.)

NOſtro poſtulaſti c certificari reſponſo, utrum per tuam provinciam poſſis concedere remiſſionis literas generales. Nos igitur F. t. breviter reſpond. quod per provinciam tuam libere potes hujuſmodi concedere literas, ita tamen, quod ſtatutum generalis Concilii non excedas.

CAP. XV.

Epiſcopus, & alii, de quibus in litera, poſſunt ſine licentia ſuperiorum ſibi eligere providum Confeſſorem.

Gregorius IX. [*an.* 1232. *Romæ.*]

NE pro dilatione pœnitentiæ periculum immineat animarum, permittimus Epiſcopis, & aliis ſuperioribus, necnon minoribus Prælatis exemptis, ut etiam præter ſui ſuperioris licentiam providum, & diſcretum ſibi poſſint eligere Confeſſorem.

TITULUS XXXIX.

DE SENTENTIA EXCOMMUNICATIONIS. d

CAP. I.

Impubes, qui Clericum percuſſit, ab Epiſcopo abſolvi poteſt, & qui joco, vel cauſa diſciplinæ percutit Clericum, etiamſi ſit major, excommunicatus non eſt: qui vero ex odio, ſic, & per Papam abſolvitur.

Alexander III. Senon. *Archiepiſcopo.* [*an.* 1172.]

SUper eo vero e, quod conſilium poſtulaſti: (*& infra.* 1) Reſpondemus, quod ſi Clerici infra puberes annos ſe ad invicem, aut unus alterum percuſſerit, non ſunt ad Apoſt. ſed. mittendi, quia eos ætas excuſat.

Nec Clerici, ſi ſunt plenæ ætatis, & non odio, vel invidia, vel indignatione, ſed levitate jocoſa ſe ad invicem percutere contingat, neque Magiſter, ſi ſcholarem Clericum intuitu diſciplinæ, vel correctionis percuſſerit; quia non poteſt in ipſis injectio manuum violenta notari. Cæterum ſi ex odio iidem ſcholares, vel ſeculares Clerici ſeſe percuſſerint, pro ſua abſolutione debent ad Apoſtol. ſedem venire.

[1 *Utrum ſcholares ſi ſe invicem in plena, vel minore ætate, Clerici, vel religioſi viri in clauſtro, ſecundum canonem illum, in quo ſtatutum eſt, ut illi, qui in Clericos violentas manus injiciunt, mittantur ad Apoſt. ſed. pro ſua abſolutione debeant venire. Inquiſit.* 1.]

CAP. II.

Monachos ſe ad invicem percutientes abſolvit Abbas. Idem in Canonicis regularibus: & Abbatis diſcretione deficiente recurritur ad Epiſcopum.

Idem *eidem.* (*an.* 1172.)

MOnachi f vero, & Canonici regulares quocunque modo ſe in clauſtro percuſſerint, non ſunt ad Apoſt. ſedem

a *Jo* 4. b *Scil. Innoc. III. in cod. Conc. gen. Lat. c.* 62. *& C.* 5. *eod. tit. in* 4. *comp.* c 2. *Cor.* 5. d *in C. Barb. & in Conc. firmam ſpem fiduciamq; tenentes &c.* e 2. *Cor.* 9. f *al. per hac, & alia bona.*

a *Quid lateat ſub hoc, infra, non apparet.* b *al. & in talibus.* c *Vid. Spec. tit. d. pœn. & remiſſ. B. Thom. in quæſt. additis ad* 3. *p. q.* 26. d *In duobus manuſcr. ita: & abſolutionis.* e Cap. 2. *eod. tit. in* 1. *comp.* f Cap. 3. *eod. tit. in* 1. *compil.*

Digitized by Google

ſedem mittendi, ſed ſecundum providentiam ſui Abbatis diſciplinæ ſubdantur: & ſi diſcretio Abbatis non ſufficit *a* ad eorum correctionem eſt providentia diœceſani Epiſcopi adhibenda.

C A P. III.

Oſtiarius, qui Clericum percuſſit non graviter, ab Epiſcopo abſolvi poteſt. Hoc primo. *Officialis deliberate injiciens manum in Clericum per Papam abſolvitur.* Hoc ſecundo. *Qui repellendo vim vi Clericum percutit, excommunicatus non eſt.* Hoc tertio. *Qui percutit Clericum turpiter inventum cum propinqua, excommunicatus non eſt, ſecus cum remota: & dicitur propinqua, ut in litera.*

Idem. [*an.* 1180. *Romæ.*]

I. SI vero alicujus *b* poteſtatis Oſtiarius ſub prætextu ſui officii malignatus Clericum læſerit, ab Epiſcopo ſuo poteſt abſolvi, niſi forte eundem Clericum graviter vulneravit. Officialis vero pro injectione manuum in Clericum non poteſt ſine mandato Rom. Pontif. abſolutionis beneficium promereri, quia nulli Laico ſuper Clericum tanta datur auctoritas, niſi forte turbam arcendo irruentem, non ex deliberatione, ſed fortuito caſu Clericum lædat. Si vero Clericum vim ſibi inferentem vi quis repellat, vel lædat, non debet propter hoc ad ſed. Apoſt. tranſmitti, ſi in continenti vim vi repellat: cum vim vi repellere omnes leges, omniaque jura permittant. Nec ille compellendus eſt ad ſed. Apoſt. venire, qui in Clericum cum uxore, matre, ſorore, vel filia propria turpiter inventum manus injecerit violentas. Cæterum ſi in ſtupro, vel adulterio, quod committit cum ea, quæ ipſum ita proxima conſanguinitatis linea non contingit, ceperit, aut in eum violentas manus injecerit, non erit a ſententia illius excommunicationis immunis.

C A P. IV.

Qui percutit Clericum, ignorans probabiliter eum Clericum, excommunicatus non eſt, ignorantiam tamen probare debet per juramentum: & ſi hoc præſtare recuſat, pro excommunicato haberi debet.

Idem. [*an.* 1173. *Romæ in Angliam.*]

II. SI vero *c* aliquis in Clericum nutrientem comam manus injecerit violentas, propter hoc non debet *d* Apoſtolico præſentari conſpectui, nec etiam excommunicatione notari *e*, dummodo ipſum eſſe Clericum ignoraverit. Vel ſi hoc dubium fuerit, propria manu duntaxat præſtiterit juramentum, quod eum eſſe Clericum ignoraſſet: Ab illo autem (ſi præſtare noluerit juramentum) quia violentas manus conſtat eum in Clericum injeciſſe, ſicut ab excommunicato, donec de mandato ſummi Pontificis abſolvatur, convenit abſtineri.

C A P. V.

Percutiens Clericum, vel Religioſum excommunicatus eſt, nec ab alio, quam a Papa abſolvitur, præterquam in mortis articulo.

Idem. (*an.* 1173. *Romæ in Galliam.*)

NOn dubium *f* eſt, quod hi, qui violentas manus in Clericos, vel Canonicos, aut cujuslibet religionis Converſos injiciunt, ex conſtitutione Concilii ſententiam excommunicationis incurrunt, nec niſi in articulo mortis ſine Rom. Pontifice abſolutionis poſſunt beneficium impetrare.

C A P. VI.

Mulieres, quæ inciderunt in canonem, Si quis ſuadente, abſolvuntur ab Epiſcopo. Idem in perſonis, quæ non ſunt ſui juris, vel ſunt delicatæ, de quibus dubitatur, quod non poſſunt commode accedere ad curiam. h. d. uſque ad §. Illi.

Idem. [*an.* 1180. *Romæ in Angliam.*]

MUlieres *a*, vel aliæ perſonæ, quæ ſui juris non ſunt, ab Epiſcopo diœceſ. abſolvi poſſunt, ſi manus in Clericum injecerint violentas. De his vero, qui magnæ non ſunt potentiæ, & ita delicati, quod laborem veniendi ad ſed. Apoſtolicam nequeunt ſuſtinere: reſpondemus, quod ſtatus perſonæ prius, & veritas negotii eſt intimanda Rom. Pontifici, & ſecundum conſilium ejus tales erunt de commiſſo ſcelere corrigendi.

Mandans Clericum percuti excommunicatus eſt, ſicut percutiens. h. d.

§. 1. Illi vero, qui non per ſe ipſos, ſed eorum auctoritate, vel mandato, alii violenter injiciunt manus in Clericos, ad ſed. Apoſtol. ſunt mittendi: cum is committat vere, cujus auctoritate, vel mandato delictum committi probatur.

C A P. VII.

Excommunicatus per injectionem manuum in Clericum, licet occultus, abſolvitur per ſolum Papam.

Idem. (*an.* 1181. *Romæ in Angliam.*)

POrro ſi aliqui violentas manus *b* in fratres ſuos injiciunt, & ducti pœnitentia non convicti, ſed privatim a te veniam poſtulant, eos monere debes, & inducere, ut his, quos læſerunt, congrue ſatisfaciant, & Apoſtolico ſe conſpectui repræſentent, cum a te, vel alio ſine ſpeciali mandato Rom. Pontificis abſolvi non poſſint.

C A P. VIII.

Etiam privilegiati tenentur vitare excommunicatum, & per injectionem manuum in Clericum excommunicati ſunt.

Idem.

NUlli ſe poſſunt *c* privilegio Apoſt. ſedis tueri, quominus excommunicatos vitare debeant, & pro violenta manuum injectione in Clericos, ſicut excommunicati vitari.

C A P. IX.

Percutiens Monachum, vel Converſum religioſum debet denunciari excommunicatus, & vitari, donec fuerit per Papam abſolutus.

Idem *Epiſcopis, & aliis Prælatis per Galliam conſtitutis.* (*an.* 1180)

PArochianos *d* veſtros, ſi qui in Monachos, vel Converſos præfati ordinis violentas manus injecerint, ſublato appellationis remedio ſecundum tenorem generalis decreti excommunicatos publice nuncietis, ipſoſque faciatis ſicut excommunicatos arctius evitari, donec læſis congrue ſatisfaciant, & cum literis veſtris Apoſtolico ſe conſpectui repræſentent.

C A P. X.

Ponitur forma præcepti, quod ſub virtute juramenti fieri debet illi, qui pro violenta manuum injectione in Clericum excommunicatus abſolvitur.

Idem *Genuen. Archiepiſcopo.* (*an.* 1174.)

EX tenore *e* literarum tuarum nobis innotuit, quod B. Canonicus in quendam Subdiaconum manus injecit violentas: (*& inf.*) Mandamus itaque, quatenus recepto ab eo juramento, quod tuo debeat mandato parere, ipſum vice noſtra a ſententia, qua tenetur, abſolvas: ſibique in virtute juramenti præcipias, ne de cætero in Clericum, Monachum, vel alicujus religionis Converſum manus injiciat violentas, niſi ſe defendendo, aut de mandato ſuorum fecerit Prælatorum, vel niſi ſuper eum prælationis miniſterium, aut magiſterium habeat, aut cum ipſo in eadem Eccleſia ſocius eſſe noſcatur.

Z z CAP.

a *Sufficiat.* b *Cap.* 4. *eod. tit. in* 1. *compil. & poſt Conc. Lat. p.* 14. *c.* 9. c *Cap.* 5. *eod. tit. in* 1. *comp.* d *al. non debet Apoſtolico repræſentari, &c.* e *notari in recent. libris.* f *Cap.* 6. *eod. tit. in* 1. *compil. nam qui dicantur converſi, traduntur citati in c. ut privilegia ſup. de privilegiis: & Panorm. hic.*

a *Cap.* 7. *eod. tit. in* 1. *comp. & poſt Conc. Lat. p.* 14. *c.* 12. *vid. Decianus conſ.* 604. *vol.* 2. b *Cap.* 9. *eod. tit. in* 1. *comp. & poſt Conc. Lat. p.* 14. *c.* 3. c *Cap.* 10. *eod. tit. in* 1. *comp. & poſt Conc. Later. p.* 14. *c.* 4. d *Cap.* 14. *eod. tit. in* 1. *comp. & poſt Conc. Lat. p.* 14. *c.* 11. e *Cap.* 15. *eod. tit. in* 1. *comp. vid. Sylveſt. verbo. Abſolutio.*

Digitized by Google

C A P. XI.

Excommunicatum pro percuſſione Clerici abſolvit Epiſcopus, ſi ſine periculo Papam adire nequit: debet tamen ſibi mandare, quod adeat Papam impedimento ceſſante.

Idem Cenomanen. *Epiſcopo.* (*an.* 1180.)

DE cætero *a* noveris, quod ſi quis pro violenta manuum injectione in Clericum eſt vinculo excommunicationis adſtrictus, ſi habens capitales inimicitias, vel alias juſtas excuſationes, quibus ab itinere rationabiliter excuſetur, ita quod ſine periculo Apoſtolico ſe nequeat conſpectui præſentare: licet diœceſano Epiſcopo recepto juramento ſecundum morem Eccleſiæ ſibi abſolutionis gratiam impertiri. Sed aſt illi ſub juramenti debito injungendum, ut quam citius opportunitatem habuerit, Rom. Pontif. adeat, mandatum Apoſtol. ſuſcepturus.

C A P. XII.

Cum Papa abſolutionem excommunicati delegat, mandat recipi cautionem de parendo mandatis Eccleſiæ.

Urbanus III. *Senonen Archiepiſcopo.* (*an.* 1172.)

AD hæc *b* eum inter parochianos tuos: [*& inf. c*] Rom. Eccleſia abſolutionem ſententiæ delegatorum Judicum nequaquam conſuevit aliis delegare, niſi in literis commiſſionis contineatur expreſſe de ſufficienti cautione præſtanda ab his, qui abſolvi debent, quod judicio Eccleſiæ debeant obedire.

(*1 Vel inter eos, & alios controverſia coram delegatis Judicibus agitetur, ſæpius a Judicibus ipſis, ut aſſeris, auctoritate Apoſt. injungitur, ut alteram partium forte parere judicio contemnentem, vel ob aliam cauſam rationabilem, Eccleſiaſt. diſtrictione percellas. Illi vero, qui ſubjacere excommunicationi mandantur, ad alios Judices literas ab Apoſt. ſede impetrant, a quibus nihilominus auctorit. Apoſt. tibi mandatur, ut eos, qui de priorum Judicum mandato excommunicati fuerant, habeas abſolutos: ſuper quo tua Diſcretio dubitat, quid tibi in diverſitate hujuſmodi ſit agendum: ad quod pariter reſpondemus, quod ſi literæ ad ſecundos Judices impetratæ tacita veritate obtentæ non fuerunt, eos ad mandatum eorum abſolutos habere debes, præcipue cum*)

C A P. XIII.

Excommunicatus per canonem, Si quis ſuadente: ſit dives, vel pauper, per Papam abſolvendus eſt, vel ejus Legatum; fallit in muliere, ſene, infirmo, vel mutilato, qui per Epiſcopum abſolvi poſſunt.

Clemens III. (*an.* 1190.)

EA noſcitur *a* (*& inf. c*) Conſultationi t. t. duximus reſpondendum, quod mulieres, ſenes, & valetudinarii, ſeu membrorum deſtitutionibus impediti, licet ad Apoſt. ſed. non veniant, ab Epiſcopis valeant fidelium communioni reſtitui, ſatisfacto juxta facultates his, quibus per eos conſtiterit injurias irrogatas. Alios autem ſive pauperes, ſive divites ſedi Apoſt. vel Legato ejus, ut beneficium abſolutionis obtineant, neceſſe eſt præſentari. Si vero infirmitatis tempore timore mortis beneficium fuerit abſolutionis indultum, juramento præſtito injungatur eiſdem, ut poſtquam ſanitati fuerint reſtituti, ad Rom. Eccleſ. vel ejus Legatum accedant, mandatum *d* Apoſtolicum ſuper talibus recepturi.

(*1 Quod utique F. t. diligenter attendens, certificari humiliter poſtulavit de his, qui violentas manus in Clericos aliqua temeritate mittunt, nec eis ſuppetunt facultates, ut ad ſed. Apoſt. valeant laborare, quomodo his poſſit ſalubriter provideri.*)

C A P. XIV.

Ante denunciationem vitandus eſt excommunicatus pro violenta manuum injectione in Clericos, niſi ſit occultus. hoc primo. *Interficiens Clericum, qui contempto Clericali habitu ſe enormitatibus immiſcuit, excommunicatus non eſt.* hoc ſecundo.

Idem. (*an.* 1190.)

CUm non *a* ab homine: [*& infra. 1*] Conſult. t. t. r. quod a communione illius, qui pro ſacrilega manuum injectione in Clericum in edictum excommunicationis incidit, licet denunciatus non ſit, debes abſtinere: niſi forte id tibi ſoli pateret, in quo caſu ipſum privatim tantummodo evitabis, quamdiu ab Eccleſia toleratur: ut ſaltem verecundiæ rubore ſuffuſus pro latenti exceſſu ſatisfacere compellatur. In articulo vero ſecundæ quæſtionis reſpondemus, quod occiſores Clericorum, aut Presbyterorum, qui contempto Clericali habitu tyrannidi, & enormitati ſe inverecunde immiſcent, in odium Clericalis exceſſus, & terrorem, atque correctionem ſimilium, canone latæ ſententiæ minime coercentur: injungatur tamen eis pœnitentia competens aliquantulum aſperior, quam ſi in Laicos talia commiſiſſent.

(*1 A nobis itaque fuit ex parte tua quæſitum, an tenearis abſtinere a communione illius, qui pro temeraria manuum injectione in Clericum, in ſententiam incidit, antequam excommunicatus publice nuncietur: & utrum inciderint in canonem latæ ſententiæ interfectores Clericorum, & Presbyterorum illorum, qui abjecto ſuſcepti ordinis miniſterio, in publicis bellis, vel etiam præter bella ſe homicidiis polluere non verentur, cum in comeſſationibus, & in ebrietatibus, atque rapinis, & aliis enormitatibus æque ſunt, ut Laici, vel deterius debacchantes.*)

C A P. XV.

Ante abſolutionem communicandum non eſt excommunicato, licet juraverit parere mandatis Eccleſiæ, vel compoſuerit cum offenſo. h. d. primo. *Infamato de excommunicatione communicandum non eſt, niſi ſe purget, vel ad cautelam abſolvatur.* h. d. ſecundo.

Idem. (*an.* 1190.)

CUm *b* deſideres: (*& inf. 1*) Fuit autem primæ quæſtionis tenor hujuſmodi: utrum alicui excommunicato, qui mandato Eccleſiæ ſtare juravit, & ante abſolutionem Epiſcopus ei communionem reddidit, ſit communicandum ab aliis: & an Epiſcopus id facere debeat. Cui quæſtioni t. reſpond. quod cum cautio juratoria, quam hodie, qui excommunicati ſunt, præſtant, potius ad cautelam ex *c* conſuetudine Eccleſiæ, quam rigore canonum ſit inducta, neque momenti tam validi reputetur, quod niſi abſolutionis beneficium ſubſequatur, ille, qui excommunicatur, debeat communioni aliorum reſtitui, præſertim cum ex eo juramento abſolutionem conſecutus non ſit, & conſtet eum excommunicatum fuiſſe, & verum ſit abſolutum non eſſe: nec Epiſcopus, nec alii debent communicare eidem, niſi fuerit ſecundum formam Eccleſiæ poſt juramentum præſtitum abſolutus: quia qui cum excommunicato ſcienter communicaverit, excommunicationis pœnam contrahit cum eodem. Secundæ quæſtioni hunc finem duximus imponendum, quod ſi publica fama eſt *d* aliquem verberaſſe Clericum, nec Epiſcopus, nec alius communicare ſibi debet, niſi ad arbitrium Epiſcopi de hoc ſe purgaverit, vel ad cautelam abſolutionis beneficium conſequatur. Tertio loco tua Diſcretio requiſivit, ſi Clericus verberatus Epiſcopo mediante cum ſuo verberatore compoſuerit, & ille reconciliatus ſibi fuerit, an per hoc is debeat ad aliorum communionem admitti. Super quo tibi breviter reſpondemus, quod licet ille, qui violentas manus injecit, ei, quem læſit, ſatisfeciſſe taliter videatur: Eccleſiæ tamen, quam offendit, ex hoc non ſatisfeciſſe dignoſcitur: & niſi forma Eccleſiæ, quæ pro abſolutione talium introducta eſt, obſervetur, non eſt communicandum eidem.

(1

a G. 16. eod. tit. in 1. comp. & poſt Conc. Lat. p. 14. c. 13. b Cap. 8. tit. de præſcrip. in 1. comp. c Cap. 1. eod. tit. in 2. compil. d dictio, Apoſtolicum, deeſt in vetuſtiorib. codicibus.

a Cap. 3. eod. tit. in 2. comp. b Cap. 4. eod. tit. in 2. comp. c de conſuetudine. d Vid. Dominic. in c. pro humani. §. ult. de homicid. in 6.

Digitized by Google

[1 *Quoque quid tua F. obſervare debeat ſuper his, quæ dubitatem continent, Apoſtol. ſed. ſcripto plenius edoceri; nos, qui licet immeriti ex ſuſcepto adminiſtrationis officio conſultantibus reſpondere cogimur ſingulorum.*]

CAP. XVI.

Sacerdos ejiciens regularem de Eccleſia officia divina turbantem, excommunicatus non eſt.

Idem Clem. III. (*an.* 1190.)

VEniens *a* ad ſedem Apoſtolicam I. lator præſentium, ſua nobis aſſertione monſtravit, quod cum matutina officia celebraret, quædam Monialis Eccleſiam ingrediens, cum alio Clerico ludendo impedimentum præſtabat, quo minus Deo divinum poſſet obſequium exhibere: unde memoratus Sacerdos commotus, ut liberius poſſet circa divinorum celebrationem vacare, manibus in eam appoſitis, ut extra Eccleſiam poneret, cum nollet exire, in trahendo *b* ipſam, coegit eandem extra *c* Eccleſiam reſidere: ſed tu illum propter hoc tanquam excommunicatum evitaſti, & facis ab aliis evitari. Ideoque mandamus, quatenus ſi res ita ſe habet, eum de cætero non evites: cum ex hoc ipſum excommunicatum nullatenus videamus.

CAP. XVII.

Excommunicati pro levi manuum injectione in Clericum, poſſunt per Epiſcopum abſolvi. h. d. ſecundum communem lecturam, & eſt textus ſingularis.

Idem.

PErvenit ad *d* nos: [*& infra.* 1] De his abſolvendis, qui Clericis non enormem, ſed modicam, & levem injuriam irrogarunt, tuæ Fraternitatis arbitrio duximus committendum.

[1 *Illos autem, qui valetudine præpediti, pro abſolutionis beneficio ad ſedem Apoſtolicam nequeunt laborare, recepto ab eis, ſicut moris eſt, juramento potes abſolvere, ita quod, ſanitati priſtinæ reſtituti, Apoſtolico ſe conſpectui repræſentent. Sexui vero fœmineo, & pueris, ac ſenibus ſuper hoc ſatis te credimus poſſe libere diſpenſare.*]

CAP. XVIII.

Clericus, qui ſcienter, & ſponte participat excommunicato in divinis officiis, excommunicatus eſt excommunicatione majori, & tantum abſolvendus per Papam. h. d. ſecundum Pagorm.

Idem.

SIgnificavit *e* nobis: [*& infra.*] Verum Clericos, qui ſcienter, & ſponte participaverunt excommunicatis a nobis, & ipſos in officiis receperunt, eadem excommunicationis ſententia cum ipſis non dubitamus involvi: quos etiam pro beneficio abſolutionis habendo ad nos volumus cum literarum tuarum inſinuatione remitti.

CAP. XIX.

Excommunicatus pro injectione manuum in Clericum, vel incendiarius poſt publicationem a ſolo Papa abſolvitur.

Idem.

TUa nos *f* duxit Fratern. conſulendos: [*& infra.* 1] Fraternitati tuæ taliter reſpondemus, quod non ſolum, *g* qui in Clericos temerarias manus injiciunt, ſed etiam incendiarii, ex quo ſunt per Eccleſiæ ſententiam publicati, pro abſolutionis beneficio ad Apoſtolicam ſedem ſunt mittendi.

[1 *An hi ſoli ſunt ad ſedem Apoſtolicam deſtinandi, qui in canonem latæ ſententiæ incidentes, manus injiciunt in Clericos violentas, & utrum non poſſint ab eadem ſententia, niſi per Rom. Pont. liberari.*]

CAP. XX.

Legati de latere abſolvere poſſunt excommunicatos pro injectione manuum in Clericos.

Idem.

AD eminentiam ſedis *a* Apoſtolicæ: [*& inf.* 1] Sicut ex parte tua noſtris eſt auribus intimatum, tibi extitit dubium, utrum abſolutionis beneficium aſſequantur, qui pro injectione manuum in Clericos, vel alias religioſas perſonas excommunicationem incurrerunt, & a legatis Cardinalibus, qui a latere Rom. Pontif. deſtinantur, pro tempore abſolvuntur, cum iidem legati mandatum ſuper hoc non oſtendant expreſſum. Super quo id a te volumus obſervari, ut eos habeas abſque omni hæſitationis ſcrupulo abſolutos, quos conſtiterit a talibus beneficium abſolutionis adeptos.

[1 *Eſt reverteudum, quoties articulus dubitationis emergit, ut tanto quis promptiori conſcientia recipiat, & obſervet, quod ſuper re dubia ſibi fuit a ſede Apoſtol. reſponſum, quanto prærogativa dignitatis ipſius certiori noſcitur veritatis ſententia vel ſcientia roborata, quæ in B. Petro Apoſtolorum Principe, præ aliis omnibus amplitudinem prælationis accepit.*]

CAP. XXI.

Generalis excommunicatio non ligat, niſi ſubditos proferentis.

Idem.

A Nobis *b* fuit ex parte tua quæſitum, utrum ſi quis ita pronuntiaverit: quiſquis furtum fecerit, excommunicatus ſit: hæc generalis clauſula ad ipſius excommunicatoris ſubditos referatur, an generaliter extendatur ad omnes, qui non ſunt de juriſdictione illius? Ad quod dicimus, quod hac ſententia non niſi ſubditi obligantur, niſi forte plus contulerit major, & largior auctoritas delegantis.

CAP. XXII.

Qui cum effractione ſpoliant Eccleſias, excommunicati ſunt, & per Papam tantum poſt denuntiationem abſolvuntur.

Idem.

COnqueſti *c* ſunt nobis Regin. Canonici, quod I. de Malafreua, & ejus ſequaces quaſdam Eccleſias Regin. Epiſcopatus violenter confregerunt, eaſque ſpoliare minime dubitarunt. Quoniam igitur gravia ſunt, nec clauſis debent oculis præteriri: mandamus, quatenus ſi eſt ita, memoratos ſacrilegos excommunicatos nuncietis, & faciatis ſicut excommunicatos arctius evitari, donec paſſis injuriam congrue ſatisfaciant, & damna (pro *d* eis) data reſarciant, & cum literis veſtris rei veritatem continentibus Apoſtolico ſe conſpectui repræſentent.

CAP. XXIII.

Percutiens, vel etiam interficiens Clericum, ſe, dimiſſo Clericali habitu, ſævis enormitatibus immiſcentem, non tenetur ire pro abſolutione ad ſedem Apoſtol. Ita generaliter ſummari poteſt.

Idem.

PErpendimus *e* ex literis tuis, quod quidam Sacerdos pro eo, quod ſe filium Regis falſo nominare præſumpſit, & armis acceptis ſeditionem fecit & guerram, a B. Comite juſſus eſt fuſtigari: qui poſtea ejus mandato traditus patibulo expiravit: [*& infra.* 1] Fr. t. duximus reſpondendum, quod ſi memoratus Sacerdos tali modo exceſſit, & non propulſando, ſed inferendo injuriam fuit occiſus: non videtur nobis, quod interfectores ejus propter hoc ad obtinendam abſolutionem Apoſt. ſedem adire cogantur: tu vero, qui merita perſonarum bene noſti, pœnitentiam eis competentem injungas.

[1 *Quia igitur tam ipſum Comitem, quam alios hujus facti participes velle ſuper hoc ſatisfacere, intimaſti præſenti pag.*]

CAP. XXIV.

Judex Eccleſiaſticus faciens percuti Clericum per Laicum, etiam cauſa diſciplinæ excommunicatus eſt, & ipſe, & verberans pro abſolutione tenentur ire ad Papam.

a *Cap.* 5. *eod. tit. in* 1. *comp.* b *al. extrahendo; al. vi trahendo.* c *al. ita: intra Eccleſiam reſidere.* d *Cap.* 6. *eod. tit. in* 2. *comp.* e *Cap.* 7. *eod. tit. in* 2. *comp.* f *Cap.* 8. *eod. tit. in* 2. *comp.* g *al. ita: quod non ſolum hi, qui, &c.*

a *Cap.* 9. *eod. tit. in* 2. *comp.* b *Cap.* 10. *eod. tit. in* 1. *comp.* c *Cap.* 11. *eod. tit. in* 1. *comp.* d *hæc duo verba*, pro eis, *deſunt in vetuſt. & omnibus Vatic.* e *Cap.* 12. *eod. tit. in* 2. *compil.*

UNiverſitatis veſtræ conſultationem *a* accepimus, qua nos requiſiſtis, utrum Laicus incidat in excommunicationis edictum, qui ad juſſionem Abbatis *b*, in cujus ſervitio commoratur, in Clericum, Monachum, aut Converſum temerarias manus præſumit injicere, maxime ubi cauſa non ſubeſt, propter quam debeat verberari. Nobis autem videtur, quod niſi cauſa regularis diſciplinæ hoc faciat, Abbas in propria perſona, vel (ſi neceſſitas urget) per Clericum, vel Monachum fieri jubeat: tam qui tales verberari præcipit, quam illi, qui verberant (etiamſi cauſa ſubeſſet) excommunicationis ſententiam, donec ad Apoſtolicam ſedem veniant, nequaquam evadunt.

C A P. XXV.

Clericus, ut Laicus incedens, tertio monitus non reſipiſcens, perdit privilegium Clericale.

Idem.

IN audientia noſtra *c* talis fuit ex parte tua propoſita conſultatio, utrum Clerici, qui arma militaria (relicto habitu Clericali) geſtare nullatenus erubeſcunt, ſi eis fuerit injuria corporalis illata, vel ſe a captione redemerint, illa Clericorum debeant immunitate gaudere, qua pro temeraria manuum injectione facta in Clericum, excommunicatus quis ipſo jure notatur? Ad hæc tibi breviter reſpondemus, quod cum fruſtra Eccleſiæ imploret auxilium, qui committit in ipſam, & lex ſecularium Principum huic reſponſo ſatis efficax afferat argumentum, qua manifeſte cautum habetur, matronam, cujus pudicitia attentata fuerit, non poſſe injuriarum agere, ſi in veſte meretriciali fuerit deprehenſa: hujuſmodi Clerici, ſi a Prælatis ſuis tertio commoniti militaria noluerint arma deponere, de privilegio Clericorum ſubſidium aliquod habere non debent.

C A P. XXVI.

Excommunicatus propter injectionem manuum in Clericum impeditus ire ad curiam poteſt ab inferiore abſolvi: ſed impedimento ceſſante tenetur eandem viſitare ſuſcepturus mandatum Apoſtolicum.

Idem.

QUod *d* de his [*& infra.* 1] Fr. t. t. duximus reſpondendum, quod is, qui aſſerit ſe in canonem latæ ſententiæ incidiſſe, non aliter quam per ſedem Apoſtolicam, vel ejus Legatum abſolutionis poteſt beneficium obtinere: niſi forte in mortis articulo, vel paupertate, aut infirmitate, vel ſenectute tanta gravaretur, quod ad Eccl. Rom. laborem ſubire non valeat veniendi, vel ab hoc alio impedimento canonico retrahatur.

Cæterum ab his in forma ſacramenti exigi conſuevit, ut reſumptis viribus, & opportunitate conceſſa, Rom. Eccleſiam in propria perſona debeant viſitare.

[*1 Etiam in quibus non dubitas, & quid de his obſervari debeat, plurimum agnoviſti, ſed. Apoſt. reſponſa requiris, tanto F. t. magis in Domino commendamus, quanto in his, quæ ſacrorum canonum inſtitutionibus ſunt expreſſa, auct. n. procedere deſideras, & diſponis. Sane requiſivit a nobis Fr. t. utrum qui ſe confitetur in latæ ſententiæ canonem incidiſſe, nec ad hoc poteſt induci, ut ad ſed. Apoſt. veniat, abſolvendus ab ipſo, vel a ſimplici Presbytero, abſolutionis debeat, vel poſſit beneficium promereri, & utrum Presbyteris bigamis, & viduarum maritis, & eorum uxoribus viam univerſæ carnis ingreſſis Miſſarum ſolennia liceat celebrare. Verum licet quid de his obſervari debeat, ſatis in canonibus ſit definitum, hoc tamen*]

a Cap. 13. eod. tit. in 2. comp. vid. Henric Boich. b *Ergo in illicitis non eſt domino obtemperandum. facit, quod notat Bald. in l. ſervos. C. ad l. Jul. de vi publ.* c Cap. 14. eod. tit. in 2. comp. vid. *Sylveſtrum ſuper. c. citatum.* d C. 15. eod. tit. in 2. comp.

C A P. XXVII.

Ligatus pluribus excommunicationibus, licet ex eodem facto, obtinens abſolutionem, expreſſa una cauſa, ſeu una excommunicatione, non habetur pro abſoluto quoad aliam.

Innoc. III. *Archiepiſcopo, Decano, & Præcentori Lugdun.* [*an.* 1212.]

CUm *a* pro cauſa, quæ inter G. & F. Cabilonenſ. Eccleſiæ Archidiac. vertebatur, eis conceſſerimus auditorem, procurator G. allegavit, quod cum F. Archidiaconus in Succentorem in communi dormitorio manus injeciſſet temere violentas, & eum traxiſſet verberando per clauſtrum, tu frater Archiepiſcope cum ob violentam manuum injectionem, & violationem immunitatis Eccleſiæ, feciſti excommunicatum publice nunciari: [*& inf.* 1] Diſcr. veſtræ mandamus, quatenus ſi vobis conſtiterit dictum F. Archidiaconum ob duplicem cauſam excommunicatum fuiſſe, & expreſſiſſe tantum alteram in literis, quas ſuper abſolutione ſua impetravit, ipſum tanquam excommunicatum ſatisfacere Eccleſiæ ſuæ pro altera, monitione præmiſſa, cogatis.

[*1 Ipſe vero ad Apoſt. ſed. accedens confeſſus eſt, quod in Clericum manus injecerat violentas, ſupprimens autem, quod immunitatem violaſſet Eccleſiæ, ſuper abſolutione ſua literas impetravit. Nos igitur cauſam ipſam veſtro examini committentes.*]

C A P. XXIII.

Excommunicato decedenti in excommunicatione, quantumcumque contritus deceſſerit, non eſt communicandum ante abſolutionem, nec pro eo orandum, licet ſit quoad Deum abſolutus: ſed ſi conſtat Eccleſiæ de contritione præcedenti, abſolvetur etiam poſt mortem ab eo, a quo vivus fuerat abſolvendus: & hæredes ejus compelluntur per Eccleſiam ad ſatisfaciendum pro eo.

Idem *Abbati S. Andreæ.* [*an.* 1212.]

A Nobis eſt ſæpe quæſitum *b*, utrum ſi aliquis excommunicatus, in quo indicia fuerint pœnitentiæ manifeſta, nec per eum ſteterit, quo minus reconciliaretur Eccleſiaſticæ unitati, non ſuſcepto beneficio abſolutionis deceſſerit, pro abſoluto ab Eccleſia ſit habendus, & utrum pro tali recipienda ſit eleemoſyna, & a fidelibus ſit orandum: [*& inf.* 1] Nos igitur conſult. t. breviter reſpondemus, quod judicium Dei veritati, quæ non fallit nec fallitur, ſemper innititur: judicium autem Eccleſiæ nonnunquam opinionem ſequitur, quam & fallere ſæpe contingit, & falli: propter quod contingit interdum, ut qui ligatus eſt apud Deum, apud Eccleſiam ſit ſolutus: & qui liber eſt apud Deum, Eccleſiaſtica ſit ſententia innodatus. Vinculum ergo, quo peccator ligatus eſt apud Deum, in culpæ remiſſione diſſolvitur: illud autem, quo ligatus eſt apud Eccleſiam, cum ſententia remittitur, relaxatur: quod in ſuſcitatione *c* Lazari ſermo Evangelicus manifeſtat, quem prius Dominus ſuſcitavit, & Apoſtolis præcepit poſtmodum ſolvere ſuſcitatum. Unde quantumcunque ſe quis juramento præſtito, quod Eccleſiæ mandato pareret, humiliare curaverit: quantacunque *d* pœnitentiæ ſigna præceſſerint, ſi tamen morte præventus abſolutionis non potuerit beneficium obtinere, quamvis abſolutus apud Deum fuiſſe credatur, nondum tamen habendus eſt apud Eccleſiam abſolutus. Poteſt tamen, & debet ei Eccleſiæ beneficio ſubveniri, ut ſi de ipſius viventis pœnitentia per evidentia ſigna conſtiterit, defuncto etiam abſolutionis beneficium impendatur. Nec obſtat, quod Eccleſiæ legitur attributa poteſtas ligandi atque ſolvendi homines ſuper terram, tanquam non poſſit ſolvere, & ligare ſub terra ſepultos: & quod legitur: Non communicetus

a Cap. 1. eod. tit. in 3. compil. vid. *titatec ſuper gloſſa.* b Cap. 2. eod. tit. in 3. compil. c Joann. 11. d *al. qualiacunque pœnitentiæ ſigna præceſſerint.*

Digitized by Google

nicetur mortuo, cui non eſt communicatum & vivo: cum etſi communicatum non fuerit, communicandum tamen illi fuiſſet, quem non contemptus religionis, ſed neceſſitatis articulus impedivit, & in certis caſibus a canonibus denotatis ligaſſe legatur Eccleſia mortuos, & ſolviſſe. Ut autem in uno pariter, & eodem negotio & ſervemus rigorem, & manſuetudinem oſtendamus, ſtatuimus, ut illius mortui abſolutio a ſede Apoſt. requiratur, qui cum viveret ab ea fuerat abſolvendus: aliorum autem abſolutionem ex præmiſſa cauſa cæteris indulgemus, a quibus dum viverent fuerant abſolvendi. Abſolutionis autem forma ſervetur [a], ut fiat cum pœnitentiali Pſalmo, & tam oratione Dominica, quam alia conſueta. Hæredes quoque ipſius ad ſatisfaciendum pro ipſo, ſi monitione præmiſſa noluerint, per diſtrict. Eccleſ. compellas.

[s Ut autem, quod intendimus per ſuppoſitionem exempli apertius exprimamus, quidam Presbyter, & Canonicus regularis, ſicut per tuas nobis literas intimaſti, cum publica laboraret infamia, quod ad quandam conjugatam accederet, maritus ejuſdem mulieris, & conſanguinei ejus in eum manus injecerunt temere violentas, propter quod per Epiſcopum denunciati ſunt excommunicationis ſententiæ ſubjacere. Verum ipſi poſtmodum ad eundem Epiſcopum accedentes, præſtito in manibus ejus, quod parerent judicio Eccleſiæ corporaliter juramento, in mandato receperunt ab ipſo, quod propter hoc Apoſtolico ſe conſpectui præſentarent. Cumque unus illorum ſe ad iter accingeret ad ſedem Ap. veniendi, a quibuſdam ſuis æmulis eſt peremptus, & extra cœmeterium Eccleſiæ tumulatus: & licet contra interfectores amici, & conſanguinei interfecti graviter ſint commoti, promiſerunt tamen eis, quod omnem rancorem remitterent, & offenſam, dummodo interfecti cadaver traderetur Eccleſiaſticæ ſepulturæ. Videtur igitur forſan in hoc caſu quibuſdam, quod cum ſacramentum non neceſſitatis articulus, ſed contemptus religionis excludat, & judicium Eccleſiæ debeat imitari, cum interfecto prædicto manifeſta pœnitentiæ ſigna præceſſerint, & propter hoc abſolutus etiam ab Eccleſia ſit habendus: ſed econtrario cum ex ſola culpa ligetur quis quoad Deum apud triumphantem Eccleſiam, ex ſola vero ſententia ligetur quoad hominem apud Eccleſiam militantem, quandoque vinculum culpæ remittitur apud Deum, ſed apud homines non abſolvitur, niſi forte quando vinculum ſententiæ relaxatur. Alioqui Eccleſiæ abſolutio nullatenus neceſſaria videretur, ſi in ſola cordis contritione præter Sacerdotale officium vigor relaxaretur Eccleſiaſtica diſciplinæ.]

CAP. XXIX.

Detinens Clericum in cuſtodia, vel vinculis ſine læſione excommunicatus eſt. h. d. primo. Communicans excommunicato ſcienter in crimine excommunicatus eſt: & niſi difficultas impediat, abſolvi debet ab excommunicatore cum juramento. Communicans vero extra crimen reconciliari poteſt per ſimplicem Sacerdotem ſine juramento. h. d. uſque ad finem.

Idem *VVratiſlavien.* [b] *Epiſcopo.* (*an.* 1212.)

NUper a nobis tua [c] diſcretio requiſivit, quid de illis Laicis ſit faciendum, qui Clericos [ſine læſione tamen] in cuſtodia detinent publica, vel privata, vel etiam detrudunt in vincula? Et utrum, qui nominatim excommunicatis ſcienter communicant, abſolvi ab excommunicatione poſſint per confeſſionem a ſimplici Sacerdote, vel Epiſcopi ſeu Archiepiſcopi ſit ab eis abſolutio expetenda? Nos igitur inquiſitioni tuæ ex ordine reſpondemus, quod in primo conſultationis articulo non credimus Laicos pœnam excommunicationis evadere, quamvis per [d] eorum factum corporalis læſio non fuerit ſubſecuta, citra quam violentia ſæpius circa Clericos nequiter perpetratur. In ſecunda [a] vero quæſtione credimus diſtinguendum, an is, qui nominatim excommunicato communicat, ſcienter in crimine communicet crimoſo, ei conſilium impendendo, auxilium, vel favorem: aut aliàs in oratione vel oſculo, aut orando ſecum, aut etiam comedendo. In primo quidem articulo, cum talis communicet crimini, & participet criminoſo, ac per hoc ratione damnati criminis videatur in eum delinquere, qui damnavit: ab eo, vel ejus ſuperiore merito delicti tunc erit abſolutio requirenda: cum facientem, & conſentientem par pœna conſtringat. In ſecundo vero caſu a ſuo Epiſcopo, vel a proprio Sacerdote poterit abſolutionis beneficium obtinere: quamvis enim & tunc non Judicis, ſed juris ſententia excommunicato communicans ſit ligatus, quia tamen conditor canonis ejus abſolutionem ſibi ſpecialiter non retinuit, eo ipſo conceſſiſſe videtur facultatem aliis relaxandi. Is autem, qui juxta primum modum excommunicato communicat, cum juramento debet abſolvi: qui vero juxta ſecundum modum, reconciliari poterit ſine juratoria cautione. Verum ſi difficile ſit ex aliqua juſta cauſa, quod ad ipſum excommunicatorem abſolvendus accedat, concedimus indulgendo, ut (præſtita juxta formam Eccleſiæ cautione, quod excommunicatoris mandato parebit) a ſuo abſolvatur Epiſcopo, vel proprio Sacerdote.

CAP. XXX.

Juramentum excommunicati de ſtando mandatis Eccleſiæ non habet vim abſolutionis. h. d. primo. *Excommunicato nullus communicare tenetur præter perſonas exceptas: alias communicans excommunicato incurrit minorem, & eſt excommunicandus majori, niſi ille eſſet excommunicatus cum participibus ſuis, qui tunc eſſet excommunicatus majori.*

Idem *Strigonen. Archiepiſcopo.* (*an.* 1212.)

QUod [b] in dubiis: [*& inf.*] Reſpondemus, quod excommunicato, licet, quod ſtet mandato Eccleſiæ juramento firmaverit, communicari non debet, donec per Eccleſiam fuerit abſolutus, alioquin poſt juramentum non eſſet abſolutio neceſſaria. Nullus autem ſcienter nominatim excommunicato communicare tenetur, niſi quædam perſonæ, quæ per illud Gregorii Papæ capitulum: Quoniam multos, ſpecialiter excuſantur. Illi autem, qui nominatim excommunicatis præſumptuoſe participant, præter perſonas dicto canone annotatas, niſi ab eorum participatione commoniti forte deſtiterint, excommunicationis vinculo ſunt innodandi: ſecus autem ſi ſcienter ei communicant, qui cum participibus ſuis eſt vinculo excommunicationis ſententialiter innodatus: tunc enim & ipſi ſententiam excommunicationis incurrunt.

CAP. XXXI.

Excommunicato communicare tenentur, qui prius erant ei obligati ad obſequium familiare: alii verò non tenentur de neceſſitate, licet interdum poſſint de neceſſitate urgente.

Idem *Doctoribus decretorum Bonon.* (*an.* 1213.)

INter alia [c], quæ Strigon. Archiepiſcopus proponi fecit, nos recolimus reſpondiſſe, quod nullus nominatim excommunicato ſcienter communicare tenetur, niſi quædam perſonæ, quæ per illud Greg. Papæ C. Quoniam multos, ſpecialiter excuſantur. Verum ex hac reſponſione orta eſt occaſio diſputandi, aliis concedentibus, quod excommunicato communicare tenentur perſonæ in prædicto C. nominatæ, præſertim quæ prius ad communionem eorum ex debito tenebantur: aliis aſſerentibus

a *Vid. Burch. l. 9. decr. c. 8.* b *VVratiſlavien. al. VVratiſlamen.* c *Cap. 3. eod. tit. in 3. compil.* d *Dictio, per, deeſt in antiquior. exemplar.*

a *Vid. B. Thom. in quæſt. additis ad 3. p. q. 23 art. 2.* b *C. 9. eod. tit. in 3. comp. Pars ſup. de pœn. c. quod in dubiis* c *Cap. 4. eod. tit. in 3. comp. Vide Hoſtienſem in ſumma de ſent. excom. §. & quæ ſit pœna.*

Digitized by Google

ferentibus eos communicare licite poſſe, ſi velint: non tamen ad hæc ex neceſſitate teneri. Ut igitur unde jus prodiit, interpretatio quoque procedat, ambiguitatem hujuſmodi aliter duximus abſolvendam, quod cum quædam perſonæ in præmiſſo capitulo denotatæ, illis, in quos lata fuerit excommunicationis ſententia, ante prolationem ipſius obſequio tenerentur familiariter adhærere, neque poſtmodum ad contrarium teneantur (cum adhuc debitum durat) beneficio canonis id agente, a priore non ſunt obnoxietate ſolutæ, ſed ad familiare tenentur obſequium, & ita per conſequens ad communionem tenentur, ſine qua illud nequeunt exhibere. Illud autem non ad omnes perſonas capituli credimus referendum, ut videlicet obnoxietati hujuſmodi ſint ſubjectæ, cum viatores, peregrini, & mercatores a communione talium perſonarum (niſi articulus neceſſitatis immineat) debeant abſtinere, ut in fine colligitur manifeſte, ſed ad illas duntaxat, quæ talibus arctiori tenentur obnoxietate conſtrictæ: quibus tamen in his, pro quibus ſunt excommunicatione notatæ, ut in criminibus, communicare non debent, ſed ab eis penitus abſtinere.

CAP. XXXII.

Si excommunicatus pro manuum injectione ſcienter recipit ordines, ſi eſt Clericus ſecularis, deponendus eſt: ſi regularis, ab executione ordinis eſt ſuſpenſus. Qui ignorans jus vel factum ſic excommunicatus recipit ordines; ſi eſt Clericus ſecularis, diſpenſat cum eo ſolus Papa: ſi regularis, diſpenſat Abbas, ſi ignorantia eſt probabilis, & factum non eſt grave.

Idem. (*an.* 1213.)

CUm illorum *a* abſolutio, qui pro violenta manuum injectione in Clericos labem excommunicationis incurrunt (quibuſdam caſibus a prædeceſſore noſtro exceptis) ſedi duntaxat Apoſt. reſervetur, nonnulli Eccleſiaſticam ſententiam negligentes, in excommunicatione poſiti, Eccleſiaſticos ordines accipere non formidant. Quid autem de his fieri debeat, Apoſtolicum ſæpius oraculum imploratur. Circa quos credimus diſtinguendum, quod tales vel ſciunt excommunicationis ſe vinculo irretitos, vel non recolunt factum, pro quo in latæ ſententiæ canonem inciderunt, vel factum quidem ſcientes, juris ignari, neſciunt exinde ſe teneri. Primos *b*, ſi fuerint ſeculares Clerici *c*, a ſuſceptis ordinibus cenſemus in perpetuum deponendos: in reliquis caſibus tam Archiepiſcopi, quam Epiſcopi abſque mandato ſedis Apoſtol. ſpeciali, diſpenſandi facultatem ſe noverint non habere, quibus etiam eſt abſolutio talium interdicta: cum majora *d* intelligantur illis prohibita, quibus vetita ſunt minora. Poterunt tamen hujuſmodi Rom. Pontif. auribus intimari, ut ab eo ſecundum rigorem, vel æquitatem reſponſum prodeat, prout diſcretio ſua viderit faciendum. Qui ſi clauſtrales hujuſmodi fuerint, licet ab Alexandro Papa fuerit conſtitutum, Monachi & Canonici regulares quocunque modo ſe in clauſtro percuſſerint, non ſunt ad Apoſtol. ſed. mittendi, ſed ſecundum providentiam ſui Abbatis diſciplinæ ſubdantur: & ſi Abbatis diſcretio ad eorum correctionem non ſufficit, providentia eſt diœceſ. Epiſcopi adhibenda: & alibi dicatur, quod de ſeculo fugientes, qui religionis habitum in monaſterio receperunt, & inter cætera poſtmodum confitentur ſe tale commiſiſſe delictum, per *e* quod ipſo actu excommunicationis ſententiam incurrerunt, ſine licentia Rom. Pontif. Abbas non poteſt nec debet eos abſolvere, quamvis præſumptionem delinquentium debita poſſit animadverſione punire: nos tamen in religionis favorem, & ut evagandi materia ſubtrahatur, majorem eis gratiam

a Cap. 5. *eod. tit. in* 3. *compil.* b *in recentioribus*, *Primo: ſed in antiquioribus*, *Primos*. c *Dictio*, Clerici, *deeſt in vetuſtis* Cod. d *al. cum & majora*. e *propter*,

exhibere volentes, eorum Prælatis, quod etiam talibus abſolutionis beneficium impertiri valeant, indulgemus, niſi exceſſus ipſorum extiterit difficilis, & enormis, utpote ſi ad mutilationem membri, vel effuſionem ſanguinis eſt proceſſum, aut in Epiſcopum, aut Abbatem violenta manus injecta, cum exceſſus tales, & ſimiles nequeant ſine ſcandalo præteriri. Si vero clauſtralis aliquis in religioſam perſonam alterius clauſtri manus injecerit violentas, per Abbatem proprium, & ejus, qui paſſus eſt injuriam, abſolvatur. Quod ſi Clericum percuſſerit ſecularem, non niſi per Apoſtol. ſed. (ut ſcandalum evitetur) abſolutionis gratiam poterit promereri. Si autem hos ad ordines promovari contingat, juxta præmiſſam diſtinctionem, qui ſcienter in contemptum Eccleſiaſticæ diſciplinæ ſe fecerint ordinari, ab executione ſuſcepti ordinis, & officii decernimus manere ſuſpenſos. Circa reliquos vero facti memoriam, vel juris peritiam non habentes monaſteriorum utilitate penſata, poſt injunctam regularem pœnitentiam, & peractam, Abbates ipſorum poterunt diſpenſare, niſi grave fuerit, & notabile factum: aut is, qui fecit, adultus fuerit & diſcretus, ut violenter contra oblivionem, vel ignorantiam præſumatur. Præcipimus autem Abbatibus, ut formam iſtam diligenter obſervent, ne privilegium mereatur amittere, qui ſibi permiſſa abutitur poteſtate.

CAP. XXXIII.

Monialis percutiens Monialem ſive Converſum, vel Clericum ſecularem, incidit in excommunicationem, & ab Epiſcopo loci abſolvi poteſt.

Idem *Piſterienſi Epiſcopo*. (*an.* 1213.)

DE Monialibus *a* tua a nobis Fraternitas requiſivit, per quem eis ſit beneficium abſolutionis impendendum, ſi vel in ſe invicem, vel Converſos, vel Converſas ſuas, aut Clericos etiam, manus injecerint temere violentas. Super hoc igitur tuæ conſult. taliter reſpondemus, ut per Epiſcopum, in cujus diœceſi monaſteria fuerint, abſolvantur.

CAP. XXXIV.

Contractus etiam, qui ſine communione explicari non poteſt, non diſſolvitur, ſeu impeditur per excommunicationem ſupervenientem in eum, qui tenetur aliquid præſtare non excommunicato.

Idem *univerſis Cruce ſignatis*. (*an.* 1198.)

SI *b* vero: [*& inf.* *x*] Quod ſi Veneti terra nec ſatisfacere voluerint, nec abſolvi, vobis permittimus, ut cum ipſis in terram Sarracenorum, vel provinciam (juxta quod inter vos convenit, & ipſos, vel honeſta convenerit) navigio tranſeatis, quanto minus poteritis, cum dolore tamen & amaritudine cordis, & ſub ſpe veniæ communicantes eiſdem. Cum enim jam a vobis majorem nauli *c* receperint quantitatem, nec ad eam poſſint reſtituendam induci, aut etiam coarctari: ſi aliter fieret, videremini vos damnum ex pœnitentia, ipſi vero præmium ex contumacia reportare *d*: cum ad hoc debitum exolvendum ipſi vobis maneant obligati, & ab excommunicatis exigi poſſit & recipi, quod debetur. Eſt autem cautum in jure, quod ſi quiſquam per terram hæreticorum, aut quorumlibet excommunicatorum tranſierit, neceſſaria emere ac recipere poterit ab eiſdem. Præterea ſi paterfamilias domus excommunicationis ſententia fuerit innodatus, a participatione illius familia excuſatur. Licet ergo dux Venetorum dominus navium tanquam paterfamilias domus in excommunicatione perſiſtat, vos tamen tanquam ipſius familiam, dum in navibus ejus fueritis, ipſius excommunicatio non continget: & excuſabiles eritis

apud

a Cap. 6. *eod. tit. in* 3. *comp.* b *Cap.* 7. *eod. tit. in* 3. *comp.* c *Naulum eſt pretium, quod ſolvitur nautis pro vectura*. d *Vid. l. ſancimus*. *C. de pœn. l. ſi quis*. *§. legis*. *C. de inoff. teſt.*

Digitized by Google

apud Deum, ſi in excommunicatorum navibus exiſtentes, cum dolore cordis ſub ſpe pœnitentiæ communicaveritis ipſis, in quibus eorum communicationem non potueritis evitare.

[c *Vos pœnitet de commiſſis, & plene proponitis ſatisfacere de peccato, Deum vobis credimus, imo novimus, jam placatum. Si ergo Veneti ad ſatisfactionem inducti, & abſolutionis beneficium meruerunt obtinere, ſecure cum eis navigare poteritis, & in prælio Domini præliari.*]

CAP. XXXV.

Prælatus poteſt, & debet Clericum ſubjectum incorrigibilem incarcerare, & Laici citra metum excommunicationis de Prælatorum licentia capere poſſunt Clericos, & ad judicium ducere.

Idem *Londonen. Epiſcopo.* (*an.* 1213.)

UT *b* famæ tuæ: (& *infra*.) Sane conſuluiſti nos, utrum Clerici graviter excedentes, qui tute non poſſunt monaſteriis ad agendum pœnitentiam deputari, quoniam cum non pœniteant de commiſſis, opportunitate fugiendi captata carcerem fugerent clauſtri, & prioribus ſe ſceleribus ſceleſtius immiſcerent, a te, vel aliis Prælatis ſuis arctæ poſſint cuſtodiæ mancipari? [& *inf.* c] Reſpondemus, quod cum Prælati exceſſus corrigere debeant ſubditorum, & publicæ utilitatis interſit, ne crimina remaneant impunita, & per impunitatis audaciam fiant, qui nequam fuerant, nequiores: non ſolum poſſunt, ſed debent etiam Clericos, poſtquam fuerint de crimine canonice condemnati, ſub arcta cuſtodia detinere: qui cum ſint incorrigibiles, nec in monaſteriis valeant cuſtodiri, ad ſimilia vel pejora facile laberentur. Laici vero citra excommunicationis ſententiam capere Clericos, & ad judicium trahere poſſunt, & ſi oportet etiam violenter, dum tamen id de mandato faciant Prælatorum, quorum illi ſunt juriſdictioni ſubjecti, & quorum eſt corrigere crimininoſos: cum hoc non ipſi, ſed illi, quorum auctoritate id faciunt, fecisse videantur: dum tamen non amplius eorum violentia ſe extendat, quam defenſio vel rebellio exigit Clericorum.

[1 *Conſulas ſaluti, & ſic malorum audaciam comprimas, & ut ab eis bonorum innocentiam tuearis, ſuper his nos humiliter conſulis, quæ officium paſtorale contingunt, ut de noſtra reſponſione ſecurus injunctæ tibi ſolicitudinis debitum laudabilius exequaris.*]

[2 *Et utrum Laici, ſi Clericos in magnis ſceleribus deprehendant, in canonem incidant latæ ſententiæ: cum vere comprehendere, nec ad Judices trahere ipſos poſſunt, niſi in eos manus injecerint violentas, ad primum.*]

CAP. XXXVI.

Excommunicatus eſt, qui in Clericum etiam volentem manus injecerit violentas, etiamſi hoc faciat in ſatisfactionem præcedentis injuriæ. h. d. & eſt caſus notabilis.

Idem *Bracaren. Archiepiſcopo.* (*an.* 1214.)

COntingit *d* interdum, quod Clerici, ſi quem offendant, & ſatisfacere velint offenſo, ſecundum morem patriæ, quem inter ſe Laici obſervant, corpora ſua ſponte ſupponunt XXX. ſeu pluribus, aut paucioribus percuſſionibus fuſtium: (& *infra*. 1) Nos autem Fratern. tuæ ſuper hoc reſpondemus, quod hujuſmodi manus injectio, etſi non violenta, tamen injurioſa videtur, cum ille canon non tam in favorem Clerici ordinati, quam in favorem ordinis Clericalis fuerit promulgatus: ideo & volumus, & mandamus, ut id de cætero prohibeas attentari. Si quis autem Clericus poſt prohibitionem hujuſmodi ſponte ſe ſubjecerit, excommunicetur: proviſo, ut Clericus injuriam paſſo ſine injuria Clericali ſatisfaciat competenter, quatenus inter eos pax valeat rationabiliter reformari.

[1 *Quas frequenter non coacti ſuſcipiunt, ſed volentes, non ſolum de aliorum Clericorum manibus, ſed etiam Laicorum. Unde nos humiliter conſuluiſti, utrum hujuſmodi percuſſores in canonem incidant ſententiæ promulgatæ.*]

CAP. XXXVII.

Servus excommunicatus pro injectione manuum in Clericum, tenetur pro abſolutione ire ad ſed. Apoſt. ſed ſi ex hoc dominus, qui non fuit in culpa, grave damnum patiatur, vel ſervus hoc faciat in ejus fraudem, abſolvi poteſt ab Epiſcopo, ſi læſio non fuit enormis.

Idem *Lugdunen. Archiepiſcopo.* (*an.* 1214.)

RElatum *a* eſt nobis, quod cum aliqui ſervi propter injectionem manuum in Clericum violentam, in canonem incidunt ſententiæ promulgatæ: allegantibus dominis eorundem, quod cæteris mancipiis ſuis nolunt, venire ad ſed. Apoſtol. abſolvendi non curent, per occaſionem hujuſmodi eludentes Eccleſiaſticam diſciplinam. Quocirca mandamus, quatenus eos venire compellas ad ſed. Apoſt. abſolvendos: cum plus ſit Deo, quam homini deferendum: niſi fecerint hoc in fraudem, ut ſubtrahant ſe obſequio dominorum, aut ipſi domini propter hoc ſine culpa ſua grave damnum incurrant: tunc enim *b* in utrolibet caſu poteris eos ex indulgentia noſtræ proviſionis abſolvere, cum nimis ſint ab Apoſt. ſede remoti: ſed in recompenſationem laboris, quem in itinere ſuſtinerent, alia eis ſatisfactio injungatur: dummodo non ſit tam gravis, & enormis exceſſus, ut propter vitandum ſcandalum, & tollendum exemplum, hujuſmodi ſervi ad ſervum ſervorum Dei venire debeant abſolvendi.

CAP. XXXVIII.

Excommunicatus propter participationem cum excommunicato, licet eum poſtea impugnet, ex hoc ſolo pro abſoluto non eſt habendus.

Idem *Strigonien. Archiepiſcopo.* (*an.* 1214.)

SAcris eſt *c* canonibus inſtitutum: [& *infra*.] Licet is, qui voluntarius excommunicatis illis communicaverat, qui cum omnibus fautoribus, & participibus ſuis excommunicationis ſententia ſunt aſtricti, ad cor rediens, de mandato Eccleſiæ excommunicatos, quos prius foverat, *d* expugnaverit: non tamen priuſquam abſolutionis gratiam perceperit, habendus eſt abſolutus: nec ſi occumbat in hujuſmodi bello, ſunt abſolutiones vel oblationes recipiendæ pro eo, vel orationes Domino porrigendæ, niſi cum de ipſius viventis pœnitentia per evidentia ſigna conſtiterit, & juxta cujuſdam conſtitutionis noſtræ tenorem, defuncto etiam abſolutionis beneficium impendatur.

CAP. XXXIX.

Semel excommunicatus debet vitari ſemper ut excommunicatus: niſi legitime probet ſe fuiſſe abſolutum.

Idem *Aſſumpinen. Epiſcopo.* e (*an.* 1214.)

SIcut *f* nobis: [& *infra*. 1] Fratern. tuæ reſpondemus, quod niſi excommunicati a te ſuper abſolutione ſua literas noſtras, vel illius, cui vices noſtras in hac parte commiſimus, reportaverint, aut alio modo legitime de illorum abſolutione tibi conſtiterit, tu ipſos pro excommunicatis, ut prius, habeas, & facias evitari.

[1 *Tuis literis intimaſti, cum aliquos tuæ diœceſis Clericos, vel Laicos culpis ſuis exigentibus excommunicationi ſupponis, ipſi poſtmodum ad te nulla ſatisfactione præmiſſa ſine teſtimonialibus literis redeuntes, dicunt ſe abſolutionis beneficium accepiſſe, quibus ſi credi dubitas, in hac parte per nos inſtrui ſuppliciter poſtulaſti, cum propter cauſam hujuſmodi, ſicut dixit,*

tua

a *Poteritis*. b *Cap.* 18. *eod. tit. in* 3. *compil. vid. Bernard. Diaz. in pract. crim. can. cap.* 119. & *c.* 131. c *Quid de capiente Clericum ſuum debitorem, ſuſpectum de fuga, vid. Bart. in l. ſi quis in ſervit. ff. de furt.* d *Cap.* 20. *eod. tit. in* 3. *compil.*

a *Cap.* 11. *eod. tit. in* 3. *compil.* b *Dictio*, enim, *non eſt in vetuſtioribus Codicibus*. c *Cap.* 12. *eod. tit. in* 3. *compil.* d *expugnaret*. e *al. ita: Aſſiſinati Epiſc.* f *Cap.* 10. *eod. tit. in* 3. *comp.*

Digitized by Google

tuæ ſententiæ a ſubditis condemnantur. Nolentes itaque malitiis hominum indulgere]

C A P. XL.

Si excommunicatus ab Epiſcopo ad Metropolitanum appellat, ab eo abſolvi poteſt: Metropolitanus tamen volens ſuo Suffraganeo deferre, poteſt illum ſibi remittere abſolvendum, & tenetur etiam remittere, quando propter manifeſtum exceſſum fuit excommunicatus: & ante abſolutionem non auditur volens probare ſe injuſte excommunicatum: ſecus, ſi probare vult ſententiam eſſe nullam.

Idem *Senonen. Archiepiſcopo*. (*an.* 1214.)

PEr tuas *a* literas: (*& inf.* 1) Videtur enim aliquibus, quod cum ad Metropolitanum per appellationem quæſtio non defertur, excommunicatus autem vocem non habeat appellandi, utpote ab Eccleſia ſeparatus, ſive appellaverit, ſive non, Metropolitanus ei non debet abſolutionis beneficium exhibere. Verum ex verbis cujuſdam epiſtolæ, quam Scholaſtici ab Alexandro Papa emanaſſe proponunt, habetur, quod ſi ante appellationem in aliquem excommunicationis ſententia fuerit promulgata, Metropolitanus ante litis ingreſſum ab eo juramento recepto ſecundum Eccleſiæ conſuetudinem debet ipſum abſolvere, niſi voluerit Epiſcopo diœceſano deferre, ipſumque ad eum remittere abſolvendum: ubi etiam conſequenter infertur, quod nec excommunicati ſunt audiendi, priuſquam fuerint abſoluti, nec ſunt ad illos, a quibus appellaverant, remittendi. In Sardicen. autem Concilio reperitur, ut is, qui ab Epiſcopo eſt abjectus, finitimos Epiſcopos interpellet, & cauſa ejus audiatur, & diligentius pertractetur: Epiſcopus autem, qui juſte, vel injuſte abjecit eundem, patienter accipiat, ut diſcutiatur negotium, quatenus vel probetur ejus a pluribus ſententia, vel etiam emendetur: prius tamen quam omnia diligenter examinata fuerint, nullus ante cauſæ cognitionem communioni eum ſociare præſumat, qui fuerat communiona privatus. Nos igitur credimus diſtinguendum, utrum quis proponat ſe poſt appellationem legitimam interpoſitam excommunicatione fuiſſe notatum, vel in forma excommunicationis intolerabilem errorem fuiſſe patenter expreſſum, in quibus caſibus ad probationem eorum, etiamſi abſolutionem non petat, debet admitti: ſed donec de ipſis conſtiterit, in aliis evitari debet *b*, quanquam Apoſt. ſedes etiam tales *c* conſueverit abſolvere ad cautelam. Verum in aliis, niſi gratiam abſolutionis imploret, non debet audiri, ne ſententiam Eccleſiaſticam contemnere videatur. & per hoc amplius ex ſuo contemptu ligetur. Quod ſi abſolutionis beneficium humiliter poſtulaverit, Metropolitanus eum debet abſolvere, niſi ſuo duxerit Suffraganeo deferendum: cui tamen ſi Suffraganeus abſolutionis beneficium juxta formam Eccleſiæ noluerit exhibere, ipſe nihilominus illum abſolvat cautione recepta, quod ſuo debeat parere mandato, ac deinde cauſam audiat, & quod canonicum fuerit, (juſtitia mediante) decernat. Quod ſi forſan Epiſcopus ſubditum ſuum propter manifeſtum excommunicaſſet exceſſum, Metropolitanus non debet ipſum abſolvere, niſi Suffraganeus requiſitus malitioſe ſibi beneficium abſolutionis denegaret.

(1 *Nobis intimaſti, quod ven. F. n. Altiſſiodoren Epiſcopus in dil. fil. Altiſſiodoren. Archipresbyterum excommunicationis ſententiam promulgaſſet, Archipresbyter tuo ſe conſpectui præſentavit, & quod ſtaret mandato Eccleſiæ, ſufficienter obtulit cautionem, petens humiliter, ut abſolutionis ei beneficium exhiberes: tu vero deferre volens Epiſcopo memorato, ipſum ſæpe monuiſti, ut abſolveret Archipresbyterum memoratum. Sed quia tuis monitis non parebat, excommunicatum abſolvere curaviſti, quem Epiſcopus pro abſoluto non habet, utpote qui proponit, quod ad te illius abſolutio non ſpectabat. Unde quæſita, quid in ſimilibus de cætera ſit agendum.*)

C A P. XLI.

Si Papa ſuis literis excommunicatum ſalutat, non propter hoc eum abſolvit.

Idem. (*an.* 1214.)

SI aliquando *a* forte contigerit, quod eis, qui auctoritate Apoſtolica ſunt excommunicationi ſubjecti, noſtræ literæ cum ſalutationis alloquio deſtinentur, non propter hoc excommunicationis credatur ſententia relaxata, cum per ignorantiam, vel negligentiam, aut occupationem nimiam, vel etiam ſurreptionem contingat hujuſmodi literas impetrari.

C AP. XLII.

Excommunicatus a pluribus Prælatis ob plures cauſas non eſt communioni reſtituendus, licet de una cauſa velit ſatisfacere: & ſi impetratur abſolutio tacitis aliis cauſis, non valet abſolutio.

Idem *C. ſancti Laurentii in Lucina Presbytero Cardin. Apoſtolicæ ſedis Legato.* (*an.* 1214.)

OFficii *b*: [*& inf.*] Poſtremo quæſiviſti, utrum is, qui propter plures exceſſus a pluribus Prælatis jus in ipſum habentibus excommunicationis eſt vinculo innodatus, & uni Prælatorum de uno tantum ſatisfacere vult exceſſu, ab eo ſit abſolvendus, de quo ſatisfacere vult eidem: & cum de alio non ſatisfecerit, alii abſolutus valeat nunciari: [*& infra.*] Super hoc articulo reſpondemus, quod ſupprimenti veritatem abſolutio ſurrepta non prodeſt: & veritatem intelligens abſolutionem hujuſmodi exhibere non debet.

C A P. XLIII.

Excommunicatis, & interdictis prædicari poteſt licite verbum Dei. Hoc primo. *Et tempore generalis interdicti concedi poteſt baptiſmus, & chriſmatio in fronte, & pœnitentia morientium.* Hoc ſecundo.

Idem *Ferrarien. Epiſcopo.*

REſponſo *c* noſtro poſtulas edoceri, an cum Ferrarien. cives excommunicationis, & interdicti ſententiis ſint ligati, liceat tibi viros, & mulieres ſemel in hebdomada, vel in menſe apud aliquam Eccleſiam convocare, quibus prædices verbum Dei, & eoſdem ad correctionem inducas. Super quo reſpondemus, quod ſine ſcrupulo conſcientiæ hoc facere poteris, cum videris expedire, dummodo contra formam interdicti nullum eis divinum officium celebretur. Præterea quæſiviſti, cum Ferrarien. civitas ſit interdicto ſuppoſita, & ideo ſint ibidem [præter baptiſma parvulorum, & pœnitentias morientium] univerſa ſacramenta Eccleſiaſtica interdicta, an liceat tibi baptizatos pueros in frontibus conſignare. Super quo reſpondemus, quod ſicut baptizari poſſunt pueri, ſic & baptizati ad confirmationem in frontibus a te poſſunt ſacro chriſmate deliniri.

C A P. XLIV.

Si conjunx ſcit pro certo impedimentum matrimonii, non debet reddere debitum, ſed potius excommunicationem pati: ſi autem hoc credat ex cauſa probabili, & diſcreta, poteſt reddere debitum, non autem exigere: ſed ſi ex levi, & temeraria cauſa, depoſita conſcientia, poteſt reddere, & exigere.

Idem. (*an.* 1214.)

INquiſitioni tuæ reſpondentes *d*, credimus diſtinguendum, utrum alter conjugum pro certo ſciat impedimentum conjugii, propter quod ſine mortali peccato

a *Cap. 14. eod. tit. in 3. comp.* b *al. deeſt verbum*, debet, c *al. talem.*

a *C. 2. de reſcript. in 3 comp. vide Clem. ſi ſummus. de ſent. excom.* b *C. 15. eod. tit. in 3. comp. Pars hujus in c. officii. ſup. de pœnit. & remiſſ.* c *C. 16 eod. tit. in 3. comp. vide Joan. Calderin tract. de inter. memb. 6. q. 4.* d *C. 17. eod. tit. in 3. comp. vide Doct. Theolog. l. 4. ſent. diſt. 23.*

cato non valet carnale commercium exercere, quamvis illud apud Eccleſiam probare non poſſit, an non ſciat pro certo, ſed credat. In primo caſu debet potius excommunicationis ſententiam humiliter ſuſtinere, quam per carnale commercium peccatum mortale operari. In ſecundo diſtinguimus, utrum habeat conſcientiam hujuſmodi ex credulitate levi, & temeraria, an probabili, & diſcreta: & quidem ad ſui paſtoris conſilium [conſcientiæ levis, & temerariæ credulitatis exploſa] licite poteſt non ſolum reddere, ſed exigere debitum conjugale. Verum cum conſcientiæ pulſat animum ex credulitate probabili, & diſcreta, quamvis non evidenti, & manifeſta, debitum quidem reddere poteſt, ſed poſtulare non debet: ne in alterutro, vel contra legem conjugii, vel contra judicium conſcientiæ committat offenſam.

CAP. XLV.

Per dimiſſionem habitus & tonſuræ, non perdit Clericus ante trinam monitionem privilegium Clericale.

Idem. (*an.* 1214.)

CONtingit interdum *a*: [& *infra*.] Sane ſicut accepimus inſinuante Comite Flandren. in diœceſi tua quidam exiſtunt, qui nec in modo tonſuræ, nec in veſtimentorum forma, nec in qualitate negotiorum de Clerico *b* quicquam oſtendunt, ad pœnæ ſubterfugium ſe Clericos exhibentes: cum enim *c* ſuper exceſſibus, quos ſeculari luxu committunt, ad publica judicia pertrahantur, circumciſis crinibus, ut poſſint circumvenire vindictam, ſe pro Clericis repræſentant, Clericalis fori privilegium labiis allegantes, qui factis paulo ante negaverant Clericatum: [& *infra*.] Verum quia privilegium meretur amittere, qui permiſſa ſibi abutitur poteſtate, ac fruſtra legis auxilium invocat, qui committit in legem: volumus, & mandamus, ut tales, ſi tertio a te commoniti ſeipſos contempſerint emendare, illius efficiantur *d* immunitatis extorres *e*, quæ pro Clericorum tutela, & Laicorum violentia coercenda dignoſcitur inſtituta.

CAP. XLVI.

Ab excommunicati denunciatione repellitur, qui non præmonuit, & ei communicavit.

Idem. (*an.* 1214.)

IN præſentia *f* dil. filii 1 [& *infr.*] Nec Canonici ſuo Decano excommunicationem poſſunt objicere, cum ſuper hoc nec commonitus, nec impetitus fuerit: neque ipſi propter hoc eum duxerint evitandum, ſed Epiſcopus in menſa, & Canonici communicaverint ei etiam in divinis.

CAP. XLVII.

Excommunicatus eſt doloſe permittens Clericum percuti, ex quo poterat prohibere, & non prohibuit.

Idem. (*an.* 1214.)

QUantæ præſumptionis *g*, & temeritatis exiſtat in Rectores Eccleſiæ manus injicere violentas: [& *infra*. 1] Ne autem ſolos violentiæ hujuſmodi auctores aliquorum præſumptio exiſtimet puniendos, facientes, & conſentientes pari pœna plectendos catholica condemnat auctoritas. Eos delinquentibus favere interpretamur, qui cum poſſint, manifeſto facinori deſinunt obviare.

[1 In Evangelio Dominus proteſtatur, qui ſe in miniſtris ſuis aſſerit flagellari, & Apoſtolorum principi alibi perhibuit ſe iterum crucifigi: hoc etiam qualitas pœnæ manifeſte declarat, cum excommunicationis ſententia in ipſo actu feriat delinquentes, ſi non ſolum in fratres noſtros, & Coepiſcopos, ſed etiam minoris ord. Clericos violentiam præſumpſerint operari.]

CAP. XLVIII.

Prælatus excommunicare non debet ſubditum, niſi competenti monitione præmiſſa, & ex cauſa manifeſta, & rationabili: & contrafacienti imponitur pœna hic expreſſa. Item punitur ſubditus, qui falſo conqueritur ſe excommunicatum injuſte: & ſubjicit quid juris, ſi Prælatus dicens ſe erraſſe, vult excommunicatum abſolvere, & adverſarius appellat, ne abſolvatur.

Idem in *Concilio generali*. (*an.* 1216.)

SAcro approbante Concilio *a* prohibemus, ne quis in aliquem excommunicationis ſententiam, niſi competenti admonitione præmiſſa, & perſonis præſentibus idoneis, per quas [ſi neceſſe fuerit] poſſit probari monitio, promulgare præſumat: quod ſi contra præſumpſerit, etiamſi juſta fuerit excommunicationis ſententia, ingreſſum Eccleſiæ per menſem unum ſibi noverit interdictum, alia nihilominus pœna mulctandus, ſi viſum fuerit expedire. Caveat etiam diligenter, ne ad excommunicationem cujuſquam abſque manifeſta, & rationabili cauſa procedat, ad quam ſi taliter forte proceſſerit, & requiſitus humiliter proceſſum hujuſmodi non curaverit abſque gravamine revocare, gravatus apud ſuperiorem deponat de injuſta excommunicatione querelam: qui (ſi abſque periculo moræ poteſt) ad excommunicatorem illum cum ſuo mandato remittet intra competentem terminum abſolvendum: alioquin ipſe per ſe, vel per alium (prout viderit expedire) ſufficienti cautione recepta munus ei abſolutionis impendat. Cumque adverſus excommunicatorem de injuſta excommunicatione conſtiterit, excommunicator condemnetur ad intereſſe excommunicato, alias nihilominus [ſi culpæ qualitas poſtulaverit] ſuperioris arbitrio puniendus: cum non levis ſit culpa, tantum infligere pœnam inſonti, niſi forſitan erraverit ex cauſa probabili, maxime ſi laudabilis opinionis exiſtat.

Verum ſi contra excommunicationis ſententiam nihil rationabile fuerit a conquerente probatum, idem *b* & ſuper injuſta excommunicationis moleſtia per pœnam ad intereſſe, vel alias ſecundum ſuperioris arbitrium condemnetur: niſi forſan & ipſum probabilis error excuſet: & ſuper eo, pro quo fuerit juſta excommunicatione ligatus, per cautionem receptam ſatisfacere compellatur, vel in priſtinam reducatur ſententiam uſque ad ſatisfactionem condignam inviolabiliter obſervandam. Si vero Judex ſuum recognoſcens errorem paratus ſit talem revocare ſententiam, & is, pro quo lata fuerat, ne abſque ſatisfactione revocaret illam, appellet, appellationi non deferat in hac parte, niſi talis ſit error, de quo merito debeat dubitari: & tunc ſufficienti cautione recepta, quod coram eo, ad quem appellatum extiterit, vel delegato ab ipſo juri parebit, excommunicatum abſolvat: ſicque pœnæ præſcriptæ minime ſubjacebit: cavens omnino, ne voluntate perverſa in alterius præjudicium mentiatur errorem, ſi diſtrictionis canonicæ vult effugere ultionem.

CAP. XLIX.

Excommunicat hæreticos, & quoſcumque violatores Eccleſiaſticæ libertatis.

Honorius III. *Epiſcopo Bononien.* (*an.* 1224.)

NOverit *c* Fraternitas tua: [& *inf.* 1] Excommunicamus omnes hæreticos utriuſque ſexus, quocunque nomine cenſeantur, & fautores, & receptatores, & defenſores eorum, necnon & qui de cætero ſer-

Aa 2 vari

a *Vid. Clem.* 1. & 2. *De vita & honeſt. Cler. & Bern. Diaz. in pract. crim. cap.* 69. & 70. *b* *Al. de Clericatu.* *c* *Dictis enim, non eſt in pleriſque antiq. cod.* *d* *al. fiant.* *e* *al. exortes: ſed legendum extorres.* *f* *Cap.* 2. *eod. tit. in* 4. *compil. vide quod notat. Joan. Calder. tract. de interd. Eccl. memb.* 6. *q.* 4. *g* *C.* 3. *eod. tit. in* 4. *comp. vide Navarrum in Manuali confeſſ. c.* 24. *num.* 29. & *ſeq.*

a *Quam caute ſit faciend. excommunicationis ſentent. cavit Trid. Conc. ſeſſ.* 25. *de refor. c.* 3. *b* *In Cont. libro & aliis recentioribus ita: idem ſuper injuſta excommunicationis moleſtia, &c. ſed in Concilio, & Vatican. conſtanter legitur ita: idem & ſuper injuſta.* *c* *Vide Zanchinum tract. de hær. c.* 27. & 28. & *Alphonſum Caſtrum l.* 2. *c.* 28. *de juſta punitione hæret.*

Digitized by Google

vari fecerint ſtatuta edita, & conſuetudines introductas, contra Eccleſiæ libertatem, niſi ea de capitularibus ſuis intra duos menſes poſt hujuſmodi publicationem ſententiæ fecerint amoveri. Item excommunicamus ſtatutarios, & ſcriptores ſtatutorum ipſorum, necnon Poteſtates, Conſules, Rectores, & Conſiliarios locorum, ubi de cætero hujuſmodi ſtatuta, & conſuetudines editæ fuerint, vel ſervatæ: necnon & illos, qui ſecundum ea præſumpſerint judicare, vel in publicam formam ſcribere judicata.

[1 *Quod nos in baſilica Principis Apoſtolorum præſente chariſſimo in Chriſto fil. n. Federico illuſtri Romanorum Imperatore, & ſemper Auguſto, in celebratione Miſſarum, poſtquam capiti ejus impoſuimus diadema, de conſ. frat. n. accenſis candelis excommunicavimus.*]

CAP. L.

Fratres hoſpitalis Hieroſolymitani excommunicati pro injectione manuum in Clericum ſeu confratrem, abſolvi poſſunt per eorum Priorem, niſi exceſſus fuerit difficilis, & enormis.

Idem *Magiſtro, & fratribus hoſpitalis Hieroſolymitani.*

(*an.* 1224.)

CAnonica *a* conſtitutione cavetur, quod Monachi, & Canonici regulares, quocunque modo ſe percuſſerint, non ſunt ad Apoſtolicam ſedem mittendi, ſed ſecundum diſcretionem, & providentiam ſui Abbatis diſciplinæ ſubdantur: quod ſi Abbatis diſcretio ad eorum correctionem non ſufficiat, providentia eſt diœceſani Epiſcopi adhibenda: niſi exceſſus difficilis fuerit, & enormis, propter quem merito ad Eccleſ. Rom. ſit recurſus habendus. Nos ergo ad vos ſtatutum hujuſmodi duximus extendendum, auctoritate prædicta ſtatuentes, ut in tali caſu (niſi majoris ſit providentia requirenda) per Priorem veſtrum, qui (ſicut audivimus) Presbyter eſſe debet, fratribus veſtris abſolutionis beneficium impendatur.

CAP. LI.

Excommunicatus, vel ſuſpenſus abſolvi non debet, niſi prius juramento præſtito: ſi tamen ſine ſcandalo juramentum haberi non poteſt, poterit fieri abſolutio per manualem promiſſionem.

Idem *titulo ſanctæ Praxedis Presbytero Card. Apoſt. ſed. Leg.* (*an.* 1224.)

SUper eo quod *b* Monachi Græci, & Eremitæ propter inobedientiam ſententia ſuſpenſionis, & excommunicationis ligati, nolunt ad mandatum Eccleſiæ niſi per manualem promiſſionem redire: Hoc tibi duximus reſpondendum, quod ſi nullatenus poſſunt induci ad præſtandum juxta formam Eccleſiæ juramentum, ipſos hac vice cum promiſſione poteris recipere manuali: cum interdum (conſideratis locorum, & temporum qualitatibus) ſeveritati ſit aliquid detrahendum.

CAP. LII.

Cum de viribus ſententiæ dubitatur, poteſt quis abſolvi ad cautelam juramento præſtito.

Idem *Bituricen. & Carnoten. Decan. & Subdiac. Arelaten.* c (*an.* 1225.)

VEnerabili fratre noſtro Cenomanen. Epiſcopo & procuratore Turonen. Archiepiſcopi, in noſtra præſentia conſtitutis, pro quadam ſuſpenſionis ſententia in præfatum Epiſcopum ab eodem Archiepiſcopo promulgata: nos ſententiam ipſam relaxavimus ad cautelam, ipſo Epiſcopo in præſentia dicti procuratoris præſtante corporaliter juramentum, quod parebit mandatis, quæ idem Archiepiſcopus ſibi propter hoc fecerit, ſi conſtiterit ipſum in eo, pro quo fuit lata prædicta ſententia, culpabilem extitiſſe.

CAP. LIII.

Excommunicantur Officiales locorum, in quibus ſunt ſtatuta contra Eccleſiaſticam libertatem, niſi ea deleri fecerint: & ſtatutarii feudis Eccleſiæ ſunt privati.

Idem *Epiſcopo Senen.* (*an.* 1225.)

GRavem venerabilis f. n. *a* Piſani Archiepiſcopi recepimus quæſtionem, quod quidam cives Piſani, deputati a poteſtate ac populo ad ſtatuta civitatis edenda, in derogationem Apoſtolicæ ſedis, & ſubverſionem Eccleſiaſticæ libertatis edere præſumpſerunt, quod ſi quis Clericus, vel Laicus contra quemcunque Laicum Piſani diſtrictus, ad Judicem Eccleſiaſticum literas Apoſtolicas impetraverit, in mille ſolidis (niſi renunciaverit literis) condemnetur: nec reditus poſſeſſionum ſuarum reddantur eidem, vel agri excolantur illius, ſed banno potius ſubjaceant *b* poteſtatis: [*& inf.* 1] Statuerunt illi præterea, ut Clerici ſuis ſumptibus caſtrum Ripæ fractæ faciant cuſtodiri: quod ſi renuerint, contra eos poteſtas procedere teneatur: [*& inf.* 2] Ideoque Fraternitati tuæ mandamus, quatenus in Conſiliarios, & Officiales civitatis ipſius, niſi ſtatuta ipſa de capitularibus ſuis deleri fecerint, & idonee, ſicut exigit res, caveri, quod ſimilia de cætero non debeant attentare, excommunicationis ſententiam promulgare procures. Cæterum *c* cum iidem ſtatutarii multa de bonis Eccleſiaſticis tenere dicantur in feudum, ipſos fore nihilominus privatos feudis hujuſmodi nunciare procures.

[1 *Qui nullum ad regimen civitatis ſuſcipiet, niſi hoc ſe juraverit ſervaturum: & hoc etiam quælibet aliæ poteſtates, quæ pro tempore fuerint, ſucceſſores ſuos jurare facient ſupradicta.*]

[2 *Juxta quod dictavit conſilium civitatis, quæ omnia Poteſtas, quæ nunc præeſt civitati, pro moneſterio ſe firmiter jurejurando firmavit. Cum autem tota civitas Piſana, quæ alias Dei timorem jamdiu abjecit, ſubjecta jam errore, vel infectioni proxima præſumatur, & tam ſtatutarios, quam Poteſtatem eundem non ſit dubium propter hoc excommunicationis ſententiam prætermotam infamiæ incurriſſe.*]

CAP. LIV.

Alloquens excommunicatum in tendentibus ad ſalutem animæ, etiamſi alia verba interponat, excommunicatus non eſt.

Gregorius IX. (*an.* 1236.)

CUm voluntas *d* ac propoſito maleficia diſtinguantur, excommunicationis ſententiam non incurrit, qui excommunicato in his, quæ ad abſolutionem, vel alias ad ſalutem animæ pertinent, in locutione participat, licet etiam alia verba incidenter (ut apud eum magis efficiat) interponat.

Prædicatores, præſertim qui aliàs ſuſtentari non poſſunt, ab excommunicatis, & detinentibus bona aliena eleemoſynam recipere poſſunt. h. d.

§. 1. Prædicatores quoque, qui penes excommunicatos, vel alios alienarum rerum detentores, in prædicationibus, & confeſſionibus, quaſi gerunt cauſam, (vel *e* curam) eorum, ad quos res ipſæ ſpectare noſcuntur, eleemoſynas licite poſſunt ab illis recipere, præſertim ſi alias non valeant in illo loco ſuſtentationem habere.

Ponit quoſdam caſus, in quibus percutiens Clericum excommunicatus non eſt.

§. 2. Si qui vero ratione officii, quod in Eccleſia obtinent, aut etiam alii Clerici ſeniores zelo devotionis pueros, vel adoleſcentes in minoribus ordinibus conſtitutos, turbantes divinum officium, & hi qui obtentu prælationis vel magiſterii ſubditos, & ſcholares correctionis cauſa leviter forte percuſſerint, excommunicationis ſententiam non

---

a *Vide Henric. Boich. in c. a nobis.* 21. *& in c. cum illorum, ſup. eod. tit.* b *Vide Panorm. in c. cum deſideres, ſupra eod. tit. & ibi Henric. Boich. diſt.* 3. a *Aurelian.*

a *Præter Doctores hic & in c. noverit ſup. eod. tit. vid. legiſtas in Conſtit. Caſſa C. de ſacr. Eccleſ.* b *ſubjaceat.* c *in Codice Barb. Cæterum cum iidem ſtatutarii, & poteſtas multa, &c.* d *Vide B. Thom. in quæſt. additio ad 3. p. q. 23. art. 1. & citatos in c. a nobis. ſup. de except.* e *Hæc duo verba, vel curam, deſunt in antiq. codic. & in Vaticanis.*

incurrunt. Quod & de hie dicendum eſt, qui aliquos de familia ſua, vel propinquos inferiorum graduum ſimili modo, ut cohibeantur a ſuis inſolentiis, & ſcientia boniſque moribus informentur, duxerint corrigendos.

CAP. LV.

Communicans excommunicato in crimine damnabili, incidit in excommunicationem majorem.

Idem *Aſtoricen. Epiſcopo*. (*an.* 1236.)

SI concubinæ e publicæ Clericorum Eccleſiaſticæ cenſuræ diſtrictione notentur, eoſdem concubinarios non eſt dubium ſententia majoris excommunicationis involvi, qui poſt latam ſententiam communicant in eodem crimine criminoſis.

CAP. LVI.

Excommunicatus minori poteſt ab excommunicatione aliquem abſolvere.

Idem. (*an.* 1236.)

DUobus *b* collata poteſtas, ut a minori excommunicatione, ſi in ipſam inciderint, invicem ſe abſolvant, utroque ligato vinculo excommunicationis hujuſmodi, non expirat.

CAP. LVII.

Permittitur miniſtris Eccleſiarum ſemel in hebdomada celebrare tempore interdicti, concurrentibus his, quæ exprimuntur in textu.

Idem. (*an.* 1236.)

PErmittimus *c* Eccleſiarum miniſtris ſemel in hebdomada tempore interdicti, non pulſatis campanis, voce ſubmiſſa, januis clauſis, excommunicatis, & interdictis excluſis, Miſſarum ſolennia celebrare, cauſa conficiendi corpus Domini, quod decedentibus in pœnitentia non negatur.

CAP. LVIII.

Satisfaciens Clerico, quem verberavit, non poteſt propter hoc ab Epiſcopo abſolvi, niſi in certis caſibus hic expreſſis.

Idem. (*an.* 1231.)

QUamvis incidens in canonem latæ ſententiæ propter violentam manuum injectionem, juxta proprias facultates eis ſatisfaciat, quibus injurias irrogavit, non tamen aliter, quam per ſedem Apoſtolicam, vel ejus legatum abſolutionis poteſt beneficium obtinere: niſi imminente mortis articulo, infirmitate, inimicitia, aut inopia, puerili, vel ſenili ætate, fragilitate ſexus, ſeu alia corporis impotentia, ſive quolibet impedimento canonico retrahatur, quo minus Romanum Pontificem poſſit adire, vel niſi juris beneficio a labore hujuſmodi excuſetur. Cæterum quibuſdam prædictorum, videlicet qui temporali impedimento laborant (exceptis pueris) ſub debito juramenti (quod ſecundum Eccleſiæ formam præſtare tenentur) conſuevit injungi, ut impedimento ceſſante, ad Apoſtolicam ſedem accedant, mandatum ipſius humiliter ſuſcepturi.

CAP. LIX.

Excommunicatio ſimpliciter lata intelligitur de majori. h. d. Et eſt textus notabilis, & quotidie allegatur.

Idem. (*an.* 1237.)

SI quem ſub hac forma verborum: Illum excommunico, vel ſimili, a Judice ſuo *d* excommunicari contingat; dicendum eſt, eum non tantum minori, quæ a perceptione ſacramentorum, ſed etiam majori excommunicatione (quæ a communione fidelium ſeparat) eſſe ligatum.

CAP. LX.

Beneficium indultum ratione minoris ætatis, poſtquem cœpit habere locum, non extinguitur, licet minor pervenerit ad majorem ætatem.

Idem. (*an.* 1237.)

PUeris, qui in canonem inciderunt ſententiæ promulgatæ, ſive ante, ſive poſt pubertatem poſtulent ſe abſolvi, poteſt diœceſanus Epiſcopus abſolutionis beneficium impertiri: cum propter defectum ætatis, in qua fuit commiſſus exceſſus, rigor ſit manſuetudine temperandus.

TITULUS XL.

DE VERBORUM SIGNIFICATIONE.

CAP. I.

Novale eſt terra noviter ad culturam redacta.

Hieronymus *ſuper Oſee*. a

INnovate novale. Novale *b* eſt ager nunc primum præciſus.

CAP. II.

Appellatione patris veniunt in late ſignificatione omnes aſcendentes.

Idem *ſuper Danielem*. b

NAm & Rex Nabuchodonoſor pater tuus: id eſt, proavus, more Scripturæ, quæ avos, & deinceps patres appellat.

CAP. III.

Non dicitur natus, qui ſtatim deceſſit.

Idem *in Parabolis*. d

NAm & ego unigenitus fui coram matre mea. Quare unigenitum ſe nominat, quem fratrem uterinum præceſſiſſe Scriptura teſtatur? niſi quia ille mox natus ſine nomine, quaſi nunquam eſſet, de vita deceſſit.

CAP. IV.

Dictio, Antequam, non ſemper implicat.

Idem *ſuper Matthæum*. e

QUod dicitur, Antequam convenirent, non ſequitur ut poſtea convenerint; ſed Scriptura, quod factum non ſit, oſtendit.

CAP. V.

Primogenitus dicitur, qui primo naſcitur, etiamſi nullus ſequatur eum.

Idem *in eodem*.

JOſeph non cognovit Mariam, donec *f* peperit filium ſuum Primogenitum. Ex hoc loco quidam perverſiſſime ſuſpicantur, & alios filios Mariam habuiſſe: cum mos divinarum Scripturarum ſit, ut primogenitum non vocent, quem fratres ſequuntur, ſed eum, qui primo natus fuit.

CAP. VI.

Verba ſunt intelligenda non ſecundum quod ſonant, ſed ſecundum mentem proferentis.

Hilarius g. (*an.* 355. *in Gallia*.)

INtelligentia dictorum ex cauſis eſt aſſumenda dicendi: quia non ſermoni res, ſed rei eſt ſermo ſubjectus.

CAP. VII.

Non vitiatur factum vario modo narratum, ubi idem in ſubſtantia narratur.

Auguſtinus *ſuper Matthæum*. h

NIhil obſtat narrandi diverſitas, ubi eadem dicuntur, maxime cum quiſque Evangeliſtarum eo ordine credat ſe dicere, quo Deus voluit.

CAP. VIII.

Senſum, non verba conſiderare debemus.

Gregorius *i* (*an.* 600. *Romæ*.)

PRopterea, ſi prolixam epiſtolam meam ad interpretandum accipere te fortaſſe contigerit, rogo non verbum

Aaa a ex

a *Vide Conc. Trid. ſeſſ.* 25. *de refor. c* 14. *vide Covarr. in c. alma mater. de ſent. excom. l* 6. *p.* 1. §. 3. b *Vide Henric. Boich. in c. ſi vero. ſup. eod. Diſt. ult.* c *Vide Bonif* 8. *in c. ult. de ſent. excom. l. 6. §. adjicimus. & §. ſeq.* d *Dictio*, ſuo, *deeſt in pleriſque recentioribus: ea ex antiq. Cod. & Vatic. eſt reſtituta: quam etiam cognovit gl. hic, & Hoſtie* c *ſic*.

a *Oſee c.* 10. *ſunt verba gloſſæ interlinearis*. b *l. Qui per novale. ff. eod. & l. ſylva. § novale*. c *Dan.* 5. *& cap.* 1. *eod. tit. in* 1. *comp.* d *Prov.* 4. *& cap.* 2. *eod. tit. in* 1. *comp.* e *Matth.* 1. *& cap.* 3. *eod. tit. in* 1. *compil.* f *Ibid. & c.* 4. *eod. tit. in* 1. *comp.* g *Lib.* 4. *de Trinit. Refertur c.* 5. *eod. tit. in* 1. *compil.* h *Forte hæc dicit Aug. in l. de conſenſu Evang. vide ibi l.* 2. *c.* 12. 21. *&* 28. i *Lib.* 2. *epiſt.* 28. *Regiſt. & c.* 7. *eod. tit. in* 1. *comp.*

Digitized by Google

ex verbo, ſed ſenſum ex ſenſu transferri: quia plerumq; dum proprietas verborum attenditur, ſenſus veritatis amittitur.

C A P. IX.

Dicit, quis proprie ſit Præpoſitus.

Iſidorus *a.* (*an.* 630. *in Hiſpania.*)

QUamvis omnes, qui præſunt, Præpoſiti rite vocentur uſus tamen obtinuit eos vocari Præpoſitos, qui quandam Prioratus curam ſuper alios gerunt.

C A P. X.

Non recipit congruam ſummotionem.

Idem *in libro Etymologiarum. b* (*an.* 630.)

FOrus eſt exercendarum litium locus, a fando dictus, ſive a Foroneo Rege, qui primus Græcis legem dedit. Conſtat autem Forus cauſa, lege, & judicio. Cauſa, a caſu, quo venit, dicitur: eſt enim materia, & origo negotii, nedum diſcuſſionis examine patefacta: quæ dum proponitur, cauſa eſt: dum diſcutitur, judicium: dum finitur, juſtitia. Vocatur autem judicium, quaſi juriſdictio, & juſtitia, quaſi juris ſtatus. Judicium autem prius inquiſitio vocabatur: unde & auctores judiciorum, præpoſitos, quæſtores, vel quæſitores vocamus. Negotium multa ſignificat: modo actum alicujus rei, cujus contrarium eſt otium: modo actionem cauſæ, quod eſt jurgium litis *c*, & dictum eſt negotium, id eſt, ſine otio. Negotium autem in cauſis, negotiatio in commerciis dicitur, ubi aliquid datur, ut majora lucrentur. Jurgium dicitur quaſi juris garrium: eo quod hi, qui cauſam dicunt, jure diſceptant. Lis autem a contentione limitis prius nomen ſumpſit, de qua Virgilius *d*.

Limes erat poſitus, litem ut diſcerneret agris.

Cauſa aut argumento, aut probatione conſtat. Argumentum nunquam teſtibus, nunquam tabulis dat probationem, ſed ſola inveſtigatione invenit veritatem: unde dictum eſt argumentum, quaſi argute inventum. Probatio autem teſtibus, & fide tabularum conſtat. In omni quoque negotio hæ perſonæ quærunt: Judex, accuſator, reus, & tres teſtes. Judex dictus, quaſi jus dicens populo, ſive quod jure diſceptet. Jure autem diſceptare, eſt juſte judicare. Non eſt ergo judex, ſi non eſt in eo juſtitia. Accuſator vocatus eſt quaſi cauſator, qui ad cauſam vocat eum, quem appellat. Reus a re, quæ petitur, nuncupatur: quia quamvis conſcius ſceleris non ſit, reus tamen dicitur, quamdiu in judicium pro re aliqua petitur. Teſtes antiquitus ſuperſtites dicebantur, eo quod ſuper cauſæ ſtatu proferebantur: nunc parte ablata nominis teſtes vocantur. Teſtes autem conſiderantur conditione, natura, & vita. Conditione, ſi liber, non ſervus: nam ſæpe ſervus metu dominantis teſtimonium ſupprimit veritatis. Natura, ſi vir, non fœmina: nam varium, & mutabile teſtimonium *e* ſemper fœmina producit. Vita, ſi innocens, & integer actu: nam ſi vita bona defuerit, fide carebit: non enim poteſt juſtitia cum ſcelerato homine habere commercium.

C A P. XI.

Dicit quid ſit pactum, & unde dicatur.

Idem.

PActum dicitur inter partes, ex pace conveniens ſcriptura, legibus, ac moribus comprobata: dictum pactum, quaſi ex pace factum.

C A P. XII.

Hic Iſidorus ponit etymologiam juris, prout habetur in re, non prout eſt generale nomen.

Idem *in eodem.*

a *Lib.* 10. *Etymol. & C* 8. *eod. tit. in* 1. *comp.* b *Lib.* 18. *Etymol. c.* 15. *& C.* 10. *eod. tit. in* 1. *comp.* c *Vide l. cum Clericis. C. de Epiſc. & Clericis.* d *Virg. in* 12. e *Dictio*, teſtimonium, *in omnibus Vaticanis deeſt.*

JUs dictum eſt a jure poſſidendo: hoc enim jure poſſidetur, quod juſte: hoc juſte, quod bene; quod autem male poſſidetur, alienum eſt: male autem poſſidet, qui vel ſuis male utitur, vel aliena præſumit.

C A P. XIII.

Quidquid fidelis offert Eccleſiæ, oblationis nomine continetur, & a ſecularibus poſſideri non debet.

Paſchalis *Canonicis ſancti Martini.* (*an.* 828. *Romæ in Flaminiam.*)

CAuſa a Carpenſis plebis: [*& inf.*] Cæterum primitiæ, decimæ, & oblationes in ſolis Eccleſiarum bonis præcipue numerantur. Oblationes vero dicimus, quæcunque de propriis, & licitis rebus Eccleſiæ a fidelibus offeruntur. Quicunque igitur eas per poteſtatem ſecularem obtinet, proculdubio contra Deum, & SS. Patrum nititur ſanctiones: quinimo & qui accipit, & qui tradit, raptor, & ſacrilegus judicatur.

C A P. XIV.

Solus Sacerdos poteſt ſacramentum extremæ unctionis infirmo conferre. h. d.

Alexander III. (*an.* 1175. *Romæ.*)

QUæſivit Frat. t. *b*: [*& inf.*] Nos itaque tibi t. duximus reſpondendum, quod Sacerdos uno præſente Clerico, & etiam ſolus poteſt infirmum ungere.

In anno biſſextili ſervari debet loci conſuetudo circa diem S. Matthiæ feſtandum, dum tamen vigilia continuetur feſto. hoc dicit.

§. 1. Feſtum vero B. Matthiæ juxta conſuetudinem Eccleſiaſticam vigilia eatenus præcedat, ut nec pro biſſexto, nec pro quolibet alio modo inter ſe, & ſolennitatem aliam diem admittat: in qua utique vigilia [niſi venerit in Dominica] jejunium celebretur: ipſum autem feſtum ſive fiat in præcedenti die, ſive in ſequenti (qui duo quaſi pro uno reputantur) nullus error, ſed conſuetudo Eccleſiæ teneatur.

C A P. XV.

Per verbum, Statuo & Præcipio, definitiva ſententia ferri poteſt.

Celeſtinus III. (*an.* 1196.)

IN his *c*, quæ ambiguitatem continent: (*& inf.* 1) Innotuit Apoſtolatui noſtro, quod cum inter Magiſtrum M. & Converſos hoſpitalis S. Simpliciani ſuper eodem hoſpitali in præſentia Mediolanen. Archiepiſcopi quæſtio verteretur, ipſe Archiepiſcopus poſt cognitionem cauſæ in prolatione ſententiæ his verbis non fuit uſus: Talem partem condemno, vel talem abſolvo, ſed pronunciavit ita: Statuo, & Præcipio: [*& infra.* 2] Attendentes igitur, quod hoc verbum, Statuo, rem perfectam ſignificat, & cum effectu, non verbotenus accipitur. Item *quia* ſecundum Gregorium, quod præcipitur, imperatur, & quod imperatur, neceſſe eſt fieri, & aliquando ſi non fiat, pœnam habet: conſiderantes nihilominus, quod non debet aliquis conſiderare verba, ſed voluntatem: cum non intentio verbis, ſed verba intentioni debeant deſervire: interpretamur procuratoribus utriuſque partis præſentibus, & diffinimus, quod præfati Archiepiſcopi verba tali forma prolata perpetuo valituræ ſententiæ obtineant firmitatem.

(1 *Ad ſed. Apoſt. merito recurſus debet haberi, ad quam revera, tanquam matrem omnium Eccleſiarum majores, & difficiliores quæſtiones, ut ab antiquis Patribus conſtitutum, & moribus utentium eſſe approbatur, conferri debent.*)

(2 *Ne de cætero, & cætera, quæ infra expreſſe continentur in regiſtro: quoniam igitur ſicut ex relatione dil. fil. n. G. tit. S. Laurentii in Lucina, S. Joannis, S. Priſcæ Presbyterorum Cardinalium didicimus, quos ad hos concesſimus auditores, ſuper hoc fuit in prolatione ſententiæ dubitatum.*)

CAP.

a *Cap.* 12. *eod. tit. in* 1. *comp.* b *Cap.* 9. *eod. tit. in* 2. *comp.* c *Cap. un. eod. tit. in* 2. *comp.*

Digitized by Google

C A P. XVI.

Beneficium Principis latiſſime interpretari debet.

Innocentius III. *Patriarchæ Graden.* (*an.* 1213. *Roma in Iſtriam.*)

OLim *a* tibi ſcripſiſſe recolimus, ut ſi Canonici Paduani magiſtro G. Canonico Paduano Præbendam, quæ tantum reſidentibus de communi confertur, ſicut uni ex aliis de communibus proventibus, & manualia beneficia non conferrent, tu eos ad id appell. ceſſante compellere procurares: Quia vero quidam mandatum noſtrum interpretari aliter, quam decet, moliuntur; cum beneficia Principum ſint interpretanda largiſſime) noſtrum aperiendum duximus intellectum, videlicet, quod Præbendam, quæ tantum reſidentibus in victu, & veſtitu de communi confertur, ipſi magiſtro G. plene ſicut uni ex aliis reſidentibus injunximus conferendam.

C A P. XVII.

Generale dicitur interdictum, quod fertur nedum in provinciam, ſed villam, vel caſtrum.

Idem *Colimbrien.* b *& aliis Epiſcopis in regno Portugalliæ conſtitutis.* (*an.* 1213.)

CUm in partibus e veſtris ſæpe contingat, diverſa loca interdicto ſupponi, quando generale, vel particulare dici debeat interdictum, apud vos accepimus in dubium revocari: cum illi, qui ab Eccleſia Romana decorari privilegio meruerunt, videlicet, ut cum generale interdictum terræ fuerit, liceat eis januis clauſis, non pulſatis campanis, exclusis excommunicatis, & interdictis, ſuppreſſa voce divina officia celebrare, interdicto particulari ſe aſſerant non arctari, dicentes interdictum generale duntaxat, cum regnum, vel ſaltem provincia tota ſubjicitur interdicto: [*& infra.* v] Cum (autem) in privilegiis de regno vel provincia nil expreſſe dicatur, nomine terræ, non ſolum regnum, vel provinciam intelligi volumus, verum etiam villam, & caſtrum, ut in his locum habeat, quod de generali dicitur interdicto.

[1 *Propter quod & juſtitia ſæpius deperit, & Prælatorum ſententiæ contemnuntur, cum in aliis interdictis ipſi promptius divina celebrent, & ſuſpenſis organis aliorum, ipſi pulſatis campanis, & apertis januis quoslibet paſſim recipiant ad divina. Ne autem diverſa interpretatio diſcordiæ cauſam inter vos ulterius, & odii fomitem valeat miniſtrare, vel quod interdictum dici debeat generale amodo in dubium revocetur, ſignificatione vobis præſentium intimamus, quod.*]

C A P. XVIII.

Privilegium contra conſuetudinem juri communi obviantem large eſt interpretandum. h. d. ſecundum intellectum Abbatis antiqui. Et eſt caſus not. ſecundum hunc intellectum.

Idem *Altiſſiodoren. Epiſcopo.* (*an.* 1214. *Roma in Galliam.*)

CUm tibi *d* de benignitate ſedis Apoſt. ſit indultum, quod ordinatio rerum Clericorum ab inteſtato decedentium, in tua diſpoſitione permaneat: nos conſulere voluiſti, an appellatio vocabuli Clericorum, tam ad Canonicos, quam ad non Canonicos extendatur: [*& inf.* 1.] Conſult. t. t. t. quod appellatio Clericorum non ſolum alios, ſed etiam Canonicos comprehendit.

[1 *Secundo, an illi, qui in diſpenſatione, & voluntate alterius ſuam committunt ultimam voluntatem, nil per ſe penitus ordinantes, nec determinantes, cui loco vel perſonæ conferri debeat, dicantur decedere inteſtati. Prima igitur.*]

C A P. XIX.

Jurans obedire Prælato, & Eccleſiæ, non Clero diœceſano, ſed Capitulo Eccleſiæ Cathedralis obedire tenetur.

Idem *Præpoſito, & Capitulo Placentino.* (*an.* 1214. *Roma in Liguriam.*)

CUm Clerici *a* Placentini juramentum præſtant ſub hac forma verborum: Ego talis ab hac hora in antea fidelis ero, & obediens Placentinæ Eccleſiæ, & Domino meo Epiſcopo Placentino: nos conſulere voluiſtis, utrum intelligi debeat *b* Clerus totius diœceſis, an Capitulum tantum Eccleſiæ Cathedralis? Nos igitur taliter reſpondemus, quod per Eccleſiæ Placen. vocabulum in forma juramenti præſcripti non debeat intelligi totius diœceſis Clerus: & ſi Capitulum intelligatur Eccleſiæ cathedralis, is tamen, qui præſtat hujuſmodi juramentum, Epiſcopo tanquam capiti principaliter obligatur.

C A P. XX.

Appellatione Eccleſiaſticæ cenſuræ comprehenditur excommunicatio, ſuſpenſio, & interdictum.

Idem *Priori S. Fridiani Lucan.* (*an.* 1214. *Roma in Tuſciam.*)

QUærenti, quid *c* per cenſuram Eccl. debeat intelligi, cum hujuſmodi clauſulam in noſtris literis apponimus: reſpond. quod per eam non ſolum interdicti, ſed ſuſpenſionis, & excommunicationis ſententia valet intelligi, niſi judex diſcretus, rerum, & perſonarum circumſtantiis indagatis, ferat, quam magis viderit expedire.

C A P. XXI.

In privilegiis, de decimis Novalium non ſolvendis, illud appellatur Novale, de cujus cultura non eſt memoria, & quod prius modicum, vel nullum fructum afferebat.

Idem *Cæſaraug. Epiſcopo.* (*an.* 1215. *Roma in Hiſpaniam.*)

QUid per *d* Novale vocabulum intelligi debeat, t. F. requiſivit. Licet autem quidam dixerint, quod Novale ſit terra præciſa, quæ anno ceſſat, aliis aſſerentibus, quod ex ſylva, quæ arboribus extirpatis ad cultum redigitur, fieri novale dicatur, quarum utraque interpretatio ex civilibus legibus colligitur. Nos igitur *e* inquiſit. t. r. quod eam credimus prædeceſſorum noſtrorum intentionem fuiſſe, cum piis locis indulgentiam de Novalibus conceſſerunt, ut Novale intellexerint agrum de novo ad cultum redactum, de quo non extat memoria, quod aliquando cultus fuiſſet. Sed nec de quolibet tali Novali credimus eis indulgentiam fore conceſſam, niſi de illo duntaxat, cujus decimam religioſus poteſt Conventus abſque gravi detrimento parochialis Eccleſiæ detinere, cum talis ſit ſæpe locus incultus, de quo parochialis Eccleſia magnam percipit decimarum ratione proventus.

C A P. XXII.

Si Eccleſia ſubjecta Epiſcopo unitur alteri, vel gubernanda committitur ſalvo jure Matricis Eccleſiæ, per matricem Eccleſiam intelligitur Cathedralis, & non Romana.

Idem *Abbati F. & P. Monachis Alcobaciæ.* (*an* 1215. *Romæ.*)

VEnerabili F. n. Colubrien. *f* Epiſcopo didicimus conquerente, quod cum fratres ſanctæ Crucis monaſterium de Argariis *g* ſub protectione ſua nuper receperint, quod ſuis prædeceſſoribus Epiſcopalia jura conſueverat ab antiquis temporibus exhibere, nunc quodam de Canonicis ſuis ſine ſuo conſenſu ibi facto Priore, occaſione cujuſdam privilegii a C. Papa veritate tacita impetrati, eidem Epiſcopo obedientiam denegat exhibere: inde ſumpta occaſione, quod per Matricem Eccleſiam non Cathedralem intelligit, ſed Romanam: [*& inf.* 1] Ideoque mandamus, quatenus ſi aliud vobis non occurrerit, propter quod dictus Prior non debeat diœceſ. Epiſcopo reſpondere: vos eum ad eam præſtandam eidem, ſicut prædeceſſores ſui prædeceſſoribus Epiſcopi præſtiterunt, per cenſuram Eccleſiaſticam compellatis, non obſtante privilegio in præjudicium Colubrien. Eccleſiæ per ſurreptionem obtento: nos enim per Matricem

a Cap. 6. eod. tit. *de reſcript. in* 1. *comp.* b *Vid. Joan. Vaſæum in Annal. Hiſpan.* c. 20. c *Cap.* 1. *eod. tit. in* 3. *comp.* d *Cap.* 2. *eod. tit. in* 3. *comp.*

a *C.* 3. *eod. tit. in* 3. *comp.* b *debet.* c *C.* 4. *eod. tit. in* 3. *comp.* d *C.* 5. *eod. tit. in* 3. *comp.* e *in aliis pleriſque: Nos tamen inquiſitioni, &c. al. Nos autem, &c.* f *c.* 6. *eod. tit. in* 3. *comp.* g *Argavil.*

Digitized by Google

ſterio ſancti Bertini ſemper fuerit Abbas Alciaten. aſſumptus: ex hoc dici non poterat, quod conſuetudo aliqua, quaſi contradicto *a* judicio fuerit introducta, cum in memorati Guarini electione, pro bono pacis extra judicium proceſſum taliter dignoſcatur: (*& infra.*) Præterea cum Paſchalis Papa ſurrogationem Abbatis Sancti Silvani monaſterio S. Bertini juxta morem præteriti temporis duxerit concedendam, nec *b* more præteriti temporis fiet fidee, per ejus privilegium & ſimilia, nullum ſuper hoc Alciaten. monaſterio poterat præjudicium generari. Contra quod fuit ex adverſo reſponſum, quod hæc determinatio, ſecundum præteriti temporis morem, & cauſalis, & conditionalis poteſt intelligi, & tam ad perſonale, quam ad imperſonale verbum referri. Si enim imperſonale verbum determinet, conditionalis *c* intelligitur, & eſt ſenſus, Concedimus ſurrogationem Abbatis ſancti Silvani apud Alciaten. monaſterium in veſtra ſemper diſpoſitione conſiſtere, ſecundum præteriti temporis morem: id eſt, ſi mos præteriti temporis talis fuerit *d*. Si vero verbum determinet perſonale, cauſaliter debet intelligi, ut ſit ſenſus, Concedimus ſecundum præteriti temporis morem: id eſt, quia mos præteriti temporis ſic obtinuit, ſurrogationem, &c. Hic autem ſenſus rectior eſſe videtur, quia cum privilegium ſit lex privata, & lex *e* non debeat eſſe obſcura, vel captioſa, ſed certa & manifeſta, nec eſſet privata, niſi aliquid ſpecialiter indulgeret: profecto ſic intelligenda ſunt illa verba, ut res, de qua agitur, valere poſſit potius quam perire: maxime cum ſupradictus C. Papa, qui eidem Paſchali e vicino ſucceſſit, verbis æquioribus uſus, determinationem illam prorſus amoverit, ut ambiguitas tolleretur: & quod dicebatur in conceſſione Paſchalis, ut videlicet ſurrogatio Abbatis ſancti Silvani apud Alciaten. in diſpoſitione Abbatis, & fratrum ſancti Bertini ſemper exiſteret, ipſe mutaverit, decernens ſurrogationem ipſius Abbatis non aliunde, quam de monaſterio ſancti Bertini faciendam. His igitur diligenter auditis, monaſterio ſancti Bertini adjudicavimus hujuſmodi dignitatem, ut quoties in Alciaten. monaſterio Abbatis electio imminet facienda, Alciaten. Monachi de cœnobio S. Bertini perſonam idoneam ſibi eligant in Abbatem: ita videlicet, ut tamdiu monaſterium ipſum hac honoris debeat prærogativa gaudere, donec ibidem viguerit obſervantia regularis, ut idoneæ perſonæ inveniantur in illo, qui *f* poſſint in Abbatem aſſumi.

CAP. XXVI.

Dicit, qui dicuntur hæretici manifeſti. Secundo quæ ſint Pedagia, Guidagia, & Salinaria interdicta. Tertio dicitur, quomodo intelligitur præceptum factum Laico, quod de ſe conquerentibus in Eccleſiaſtico foro reſpondeat. h. d.

Idem *Comiti Teleſan.* (*an.* 1215.)

SUper *g* quibuſdam mandatorum articulis [*& infra.* r] Tua devotio poſtulavit a nobis, qui ſint dicendi hæretici manifeſti? Super quo tibi duximus reſpondendum, illos intelligendos eſſe manifeſtos hæreticos, qui contra fidem catholicam publice prædicant, aut profitentur, ſeu defendunt eorum errorem, vel qui coram Prælatis ſuis convicti ſunt, vel confeſſi, vel ab eis ſententialiter condemnati ſuper hæretica pravitate: quorum bona propria confiſcantur, & ipſi juxta ſanctiones legitimas puniuntur. Præterea cum Pedagia, Guidagia, Salinaria tibi Legatus interdixerit memoratus, auctoritate Apoſtolica duximus declarandum illa eſſe pedagia, ſalinaria, guidagia interdicta, quæ non apparent Imperatorum, vel Regum, vel Lateren. *a* Concilii largitione conceſſa, vel ex antiqua conſuetudine a tempore, cujus non extat memoria, introducta: [*& infra.*] Cum autem a Legato receperis in mandatis, ut de te conquerentibus, ſecundum ſuum, vel alterius Legati, vel Judicis ordinarii, vel delegati arbitrium, juſtitiam exhiberes: hoc taliter intelligendum eſſe cenſemus, ut in omni cauſa, quæ ratione perſonarum, vel rerum, ad Eccleſiaſticum forum pertinet, ac ſuper univerſis capitulis, quæ pro pace ſervanda ſunt per dictum Legatum ſtatuta, vel auctoritate Apoſtolica ſtatuenda, item viduis, pupillis, orphanis, & perſonis miſerabilibus tenearis in judicio Eccleſiaſtico reſpondere.

[*s Tibi a bon. mem. Milone notario noſtro tunc temporis Apoſtol. ſed. Leg. factorum apud quoſdam dubitatione ſuborta.*]

CAP. XXVII.

Clericus traditur curiæ ſeculari, quia degradatur, ſeculari poteſtate præſente, cui denunciatur, ut in ſuum forum illum recipiat. h. d. uſque ad §. pro illo.

Idem *Epiſcopo Pariſien.*

NOvimus expedire *b*, ut verbum illud, quod in antiquis canonibus, & in noſtro decreto contra falſarios edito continetur, videlicet ut Clericus per Eccleſiaſticum Judicem degradatus, ſeculari tradatur curiæ puniendus, apertius exponemus.

Cum enim quidam anteceſſorum noſtrorum ſuper hoc conſulti diverſe reſponderint, & quorundam ſit opinio a pluribus approbata, ut Clericus, qui propter hoc, vel aliud flagitium grave, non ſolum damnabile, ſed damnoſum, fuerit degradatus, tanquam exutus privilegio Clericali, ſeculari foro per conſequentiam applicetur *c*: cum ab Eccleſiaſtico foro fuerit projectus, ejus eſt degradatio celebranda ſeculari poteſtate præſente, ac pronunciandum eidem, cum fuerit celebrata, ut in ſuum forum recipiat degradatum: & ſic intelligitur tradi curiæ ſeculari: pro quo tamen debet Eccleſia efficaciter intercedere, ut citra mortis periculum circa eum ſententia moderetur.

Iſte §. non facit ad titulum, ſed ponit gratiam, ſecundum quoſdam.

§. s. Pro illo vero falſario ſcelerato, quem ad mandatum noſtrum capi feciſti, hoc tibi duximus conſulendum, ut in perpetuum carcerem ad agendam pœnitentiam ipſum includas, pane doloris, & aqua anguſtiæ ſuſtentandum, ut commiſſa defleat, & flenda ulterius non committat.

CAP. XXVIII.

Si Papa indulget reo, qui propter abſentiam actoris poſſeſſionem recuperare non poteſt, quod ei lapſus anni non noceat, intelligitur hæc indulgentia ſecundum jus commune.

Honorius III. *Archiepiſcopo Turonen.*

DIlecto filio Jacobo Berba: [*& infra.* s] Quia te pro cauſa neceſſaria tunc abſente, poſſeſſio tibi tradita cauſa cuſtodiæ, reſtitui parti adverſæ non potuit: eidem indulſimus, ut ſibi lapſus temporis non obſiſteret, quo minus poſſeſſionem ipſam recuperare valeret. Quoniam vero tantum temporis ante conceſſionem ipſius indulgentiæ dicitur effluxiſſe, quod tibi ſufficere poſſet ad veræ poſſeſſionis effectum, ſecundum ſtatuta a Concilii generalis: (*& infra.*) Auctor. præſ. declaramus, quod noſtræ intentionis non fuit per ipſam indulgentiam jus perimere, quod tibi competit *d* ex poſſeſſione præterita, vel poſt reditum tuum competierit ex futura: ſibi enim imputare poterit pars adverſa, ſi negligens fuerit in ſua juſtitia proſequenda, cum abſentiæ tuæ

a al. contradictoris judicio. b *al. nec de more, vel conſuetudine.* c *conditionaliter.* d *fuit.* e *Bart. in l. ſi finita, §. ex hoc edicto. ff. de dam. infecto.* f *al. qui poſſint, &c.* g *Cap. 10. eod. tit. in 4. comp. vide Albertinum tract. de agnoſc. aſſert. Cathol. & hæret. q. 29.*

Lateranen. Concil. ſub Alex. III. c. 22. b *Cap. 2. eod. tit. in 4. compil. Degradatio qualiter ſit facienda, vide Concil. Trident. ſeſſ. 13. de reform. matr. cap. 4.* c *Sub Innoc. III. cap. 40.* d *competebat.*

Digitized by Google

tuæ impedimento ceſſante, conveniendi te habuit facultatem.

[1 *Procuratore Eccleſiæ S. M. de Venetiis, olim nobis humiliter ſupplicante, ut cum paratus eſſet tibi juſtitiæ plenitudinem exhibere ſuper Eccleſia S. Marci de Tyro, & rebus aliis, de quibus inter Te, & Venetos, ac Vicarium Venetorum quæſtio mota fuit, poſſeſſionem ipſius Eccleſiæ, atque rerum, quæ per fel. mem. I. PP. p. n. tibi fuit cauſa cuſtodiæ aſſignata, ſibi reſtitui faceremus: cumque.*]

C A P. XXIX.

Oblationis nomine intelligitur, quicquid offertur Eccleſiæ, quocunque modo in Miſſa vel extra, & in Eccleſia vel extra.

Idem *Priori, & Clericis ſanctorum Joannis, & Pauli Tudertin.* (*an.* 1221. *Romæ in Marcam.*)

CUm inter vos dudum ex parte una, & Abbatem S. P. de monte Spolet. dioc. ex altera ſuper tertia parte oblationum capellæ S. Hilarii quæſtio verteretur, & a vobis probatum fuerit per XL. annos, & amplius tertiam partem oblationum ejuſdem capellæ veſtram Eccleſiam recepiſſe a Clericis inſtitutis per Abbatem de Monte, tuiſque, fili Prior, eandem tertiam te commiſiſſe aliquando colligendam, bonæ memoriæ I. Papa præd. noſter ipſam tertiam Eccleſiæ veſtræ adjudicans ſtatuit, ut tibi, Prior, liceret per eoſdem Clericos [ſicut fuerat conſuetum] partem colligere memoratam. Verum quia poſtmodum Sacerdos prædictæ capellæ aſſerens oblationum nomine minime contineri ea, quæ ipſi capellæ in feſtivitate omnium Sanctorum mittuntur, vel portantur ad illam, ſeu ad domum Sacerdotis ejuſdem intuitu defunctorum: necnon quæ in ciminili ponuntur, quod de altari ſuſcipit, & facit per Eccleſiam deportari, & quæ ante crucem, & in Miſſa Trinitatis, & ea, quæ pro deſponſatis dantur *a*: & lampades cum oleo, quæ prædictæ capellæ ab aliquibus offeruntur, vel quæ dantur nuncio, qui ad recipienda talia per præfatæ capellæ parochiam deſtinatur, de his omnibus vobis tertiam partem denegans exhibere, de aliis nomine tertiæ partis perſolvendis pro rata veſtram Eccleſiam contingentis retinere nitebatur ad expenſas capellæ ipſius neceſſarias faciendas: dictus prædeceſſor de omnibus ſupradictis abſque ſubtractione aliqua integre perſolvi voluit, & mandavit tertiam portionem. At *b* Capellani prædictæ capellæ dicentes primitias, & decimas, vel ea, quæ offeruntur pro Miſſis mortuorum Sacerdotibus, & quæ pro ſeptimis, & tricesimis, & anniverſariis, panes *c*, & alia, quæ intra hebdomadam offeruntur, & mortuorum judicia oblationum nomine minime contineri: de his omnibus tertiam partem ſolvere vobis nolunt: (*& inf.* 1) Volumus igitur, & mandamus, ut per veſtrum Clericum a vobis in eadem Eccleſia inſtitutum de omnibus ſupradictis, & aliis oblationibus quocunque titulo ad Eccleſiam pervenerint, ſine diminutione aliqua integre tertia vobis portio perſolvatur.

[1 *Ut igitur hujuſmodi ſcandalorum materia radicitus pullulantium evellatur.*]

C A P. XXX.

Lis dicitur mota, cum fuerit conteſtata.

Idem *Epiſcopo F. P. Bertrandi* d. (*an.* 1222. *Romæ in Hiſpaniam.*)

II. EX parte veſtra fuit propoſitum, quod Præpoſitus, & Canonici Aretinen. ſententiam, quam I. Papa præd. noſter ſuper Molendino de Calianen. ac aliis articulis promulgavit, in recidivæ quæſtionis ſcrupulum reducere molientes, aſſerunt capitulum illud ejuſdem ſententiæ, quo dicitur, ne canonica ipſa impediat, quominus monaſterium veſtrum Molendinum præfatum de Calianen. reædificare valeat in eum ſtatum, in quo fuiſſe dignoſcitur tempore motæ litis, eſſe referendum ad tempus, quo lapillus in denunciatione novi operis jactus fuit: vobis econtrario aſſerentibus, illud eſſe intelligendum de tempore, quo lis ſuper hoc inter vos, & præfatam canonicam extitit conteſtata. Nos igitur conſiderata eadem ſententia, quod in præfato capitulo dicitur de tempore motæ litis, interpretamur eſſe referendum ad tempus, quo litis conteſtatio facta fuit.

C A P. XXXI.

Conſtitutio Legati de ſolvenda tertia mortuariorum Epiſcopo, intelligi debet de his mortuariis, in quibus de jure communi debetur.

Idem *Prælatis univerſitatis Francigenarum Conſtantinop.* (*an.* 1222. *Romæ.*)

III. EX parte veſtra fuit propoſitum, quod Patriarcha veſter occaſione conſtitutionis cujuſdam, quam Albinen. *a* Epiſcopus tunc Legatus in partibus Romaniæ ſuper legatis edidit defunctorum, & dil. fil. I. tit. S. Praxedis Presbyter Card. dum ibidem legationis fungeretur officio, innovavit, de quibuſdam, quæ vobis, & Eccleſiis veſtris legantur a decedentibus, tertiam a vobis exigit portionem. Cum igitur ipſi [ſicut ex eorum interpretatione accepimus] non intellexerint, quod de his, quæ in ornamentis Eccleſiaſticis, vel ad fabricam Eccleſiæ reparatione indigentis, aut ad Eccleſiæ luminaria, necnon de his, quæ pro anniverſario, ſeptimo, tricesimo, ac viceſimo faciendis, vel de his, quæ perſonis ſpecialiter, niſi forſan id fiat Eccleſiæ ratione, a quocunque legantur, aliqua deberet ſolvi portio Eccleſiæ cathedrali. Nos interpretationem eorum ratam habentes, ſecundum conſtitutionem præfatam præcipimus obſervari: firmiter inhibentes, ne in prædictis aliquid fraudulenter in præjudicium cathedralis Eccleſiæ procuretur.

C A P. XXXII.

In privilegio de percipiendis fructibus beneficiorum appellatio beneficiorum etiam majora beneficia comprehendit, quando privilegium eſt conceſſum Epiſcopo pro honeſta, & favorabili cauſa. h. d. cum ſuppletione Panormitani.

Idem *Epiſcopo Tolenen.* b (*an.* 1223.)

TUa nobis Fraternitas intimavit, quod cum tibi pro relevatione oneris debitorum duxerimus indulgendum, ut fructus beneficiorum, quæ interim in diœceſi tua vacare contigerit, tibi liceat biennio retinere: quidem Apoſtolicæ gratiæ privilegium ſiniſtra interpretatione reſtringere molientes, aſſerunt Præbendas, & majora beneficia nequaquam beneficiorum nomine contineri: [*& inf.* 1] Nos igitur auctoritate præſentium declaramus, quod in hoc caſu Præbendæ, ac alia beneficia generali beneficiorum nomine continentur.

[1 *Super quo interpretationem Apoſtolicam poſtulaſti.*]

C A P. XXXIII.

Verbum moderationis diminutionem continet, non augmentum.

Gregorius IX. *Decano, & Sacriſtæ Engo.* d. (*an.* 1236. *Romæ.*)

TRanſmiſſæ a vobis literæ continebant, quod ſignificaveritis Epiſcopo, & Capitulo Xanton. quod quadragenarius Canonicorum numerus inſtitutus in eorum Eccleſia non poterat obſervari, pro eo, quod non ſufficiebant Eccleſiæ facultates: vobis dedimus in mandatis, ut Canonicorum, & Præbendarum numerum juxta facultates Eccleſiæ moderantes, ſtatueretis eundem firmiter obſervari. Vos vero inveniſtis prædictæ Eccleſiæ facultates a tempore ſtatuti numeri adeo excreviſſe, quod abſque mutilatione Præbendarum major haberi poſſet numerus in eadem: quare quæſiſtis, an per moderationis verbum literis noſtris appoſitum, eundem

numerum

a *Canitur, pro dantur, habetur in antiquis Cod. & ex Miſſa quæ pro deſponſatis canitur.* b *al. Ac.* c *pannos.* d *al. ita: Idem Epiſcopo F. P. F.*

a *Alban.* b *Tullen al. Tollenen. al. Tulonen.* c *Vid. Archidiac. in cap. frater. noſter. 16. q. 1.* d *Engoli. al. Eboliſmen.* e *Vid. gl. & D. in cap. cupientes, de elect. in 6. & Cardinalem Clement. 2. de magiſtris.*

numerum augmentare, & minuere deberetis. Quocirca mandamus, quatenus ſi veterea non ſunt minutæ præbendæ, cum moderatio locum non habeat, ipſarum & canonicorum numerum dimittatis, in eodem ſtatu, in quo haſtenus dignoſcitur extitiſſe, in utilitatem ejuſdem Eccleſiæ convenientes augmentum ſuorum redituum, donee duxerimus aliter diſponendum.

TITULUS LXI.
DE REGULIS JURIS.

CAP. I.

Non poteſt brevius ſummeri.

Joannes Chryſoſtomus. (*an.* 398. *in Thracia.*)

OMnis ras, per quaſcunque cauſas naſcitur, per eaſdem diſſolvitur.

CAP. II.

Dubia in meliorem partem interpretari debent.

Beda *in Homiliis*. a (*an.* 731. *in Anglia.*)

EStote miſericordes, &c. Hoc loco nihil aliud nobis præcipi exiſtimo *b*, niſi ut ea facta, quæ dubium eſt quo animo fiant, in meliorem partem interpretemur. Quod enim ſcriptum eſt *c*, *Ex fructibus eorum cognoſcetis eos*: de manifeſtis dictum eſt, quæ non poſſunt bono animo fieri: ut ſtuprum, blaſphemiæ, furta, ebrietates, & ſimilia: de quibus nobis permittitur judicare.

CAP. III.

Propter ſcandalum evitandum veritas non eſt omittenda.

Idem.

QUi ſcandalizaverit &c. Utilius ſcandalum naſci permittitur, quam veritas relinquatur.

CAP. IV.

Propter neceſſitatem illicitum efficitur licitum.

Idem *ſuper Marc.*

QUod non eſt licitum in lege, neceſſitas facit licitum. Nam & Sabbathum cuſtodiri præceptum eſt: Maccabæi tamen ſine culpa ſua in Sabbatho pugnabant: ſic & hodie, ſi quis jejunium fregerit ægrotus, reus voti non habetur.

CAP. V.

Illicite ſectum obligationem inducit.

Gregorius VII. (*an.* 1080. *Romæ.*)

QUod latenter, aut per vim, vel alias illicite introductum eſt, nulla debet ſtabilitate ſubſiſtere.

a *In Lucam lib.* 2. *cap.* 24. *vide B. Thom.* 2. 2. *quæſt.* 60. *artic.* 4. b *æſtimo.* c *Matth.* 7.

CAP. VI.

Tormenta indiciis non præcedentibus inferenda non ſunt.

Idem *Varien. Epiſcopo.* [*an.* 1081. Romæ *in Hungariam.*]

CUm in contemplatione: [*& inf.*] In ipſo cauſæ initio non eſt a quæſtionibus inchoandum.

CAP. VII.

Sacrilegus eſt offendens rem, vel perſonam Eccleſiaſticam.

Stephanus Papa. *a* (*an.* 257. *Romæ.*)

QUæ multoties: [*& inf.* 1] Quicquid in ſacratis Dei rebus, & Epiſcopis injuſte agitur, pro ſacrilegio reputatur: quia ſacra ſunt, & a quoquam violari non debent.

[1 *Uſurpantur, ut ciſſe eſt ut multoties prohibcantur. Nam.*]

CAP. VIII.

Qui facit aliter quam debet, facere non dicitur.

Auguſtinus (*an.* 420. *in Africa.*)

QUi ex timore *b* facit præceptum, aliter qua debeat facit, & ideo jam non facit.

CAP. IX.

Committens unum peccatum, reus eſt omnium, quoad vitam æternam.

Idem *in libro de Pœnitentia.*

DEfleat peccator, quia offendens in uno factus eſt omnium reus.

CAP. X.

Ignorantia non excuſat Prælatum in peccatis ſubditorum, h. d. quoad myſticum, & moralem intellectum.

Gregorius *in Regiſtro*. (*an.* 600. *Romæ.*)

QUamvis cauſæ: [*& inf.* 1] Non *enim* poteſt eſſe paſtoris excuſatio, ſi lupus oves comedit, & paſtor neſcit.

[*c Quid eſſe deterius poteſt, quam ut agantur talia contra ſervos Dei, ut ipſe neſciat, qui præeſt.*]

CAP. XI.

Pro ſpiritualibus homagium non præſtatur.

Lucius III. *c* (*an.* 1181. *Romæ.*)

INdignum eſt, & a Romanæ Eccleſiæ conſuetudine alienum, ut pro ſpiritualibus facere quis homagium compellatur.

a Stephanus Papa I. epiſt. 2. *cujus initium: plurimum gaudemus, extat in* 1. *tom. Conc.* b C. 10. *eod. tit. in* 1. *comp. vide B. Thom.* 2. 2. *quæſt.* 19. c C. 13. *eod. tit. in* 1. *com. vide cap.* 1. *de exceſſ. Præl. in* 2. *comp. ubi extat integre clauſula.*

FINIS DECRETALIUM GREGORII IX.

LIBER SEXTUS
DECRETALIUM
D. BONIFACII PAPÆ VIII.

SUÆ INTEGRITATI

UNA CUM

CLEMENTINIS

ET

EXTRAVAGANTIBUS

RESTITUTUS.

Digitized by Google

BONIFACIUS Papa VIII. natione Hernicus, patria Anagninus, e familia Cajetana anno 1294. Pontifex Maximus creatus eſt. Is Decretales Epiſtolas prædeceſſorum ſuorum per Guilielmum Archiepiſcopum Ebrudunenſ. & Berengarium Epiſcopum Biterenſ. ac Magiſtrum Richardum de Senis S. R. E. Vicecancellar. diligenter fecit recenſeri: & quibuſdam Decretis novis a ſe additis in unum librum ſub debitis titulis redigi, & quinque aliis Gregorii Papæ IX. annecti, Sextumque nuncupari juſſit. Ad quem Joannes Andr. Bononienſis continuas gloſſas, quibus multa ex ejus lectura fuerunt inſerta, & hoc ſigno [ ] notata, conſcripſit.

CLEMENS Papa V. natione Gallus, provincia Vaſconia, diœceſis Burdegalenſis anno 1305. Romanus Pontifex creatur. Is non modo in Concilio Viennenſi, ſed etiam ante, & poſt ipſum Concilium plurimas conſtitutiones edidit: quas, cum & aſſidua occupatione, & morte præventus in unum collectas volumen, & ſub congruis titulis collocatas edere, ut decreverat, non potuiſſet, Joannes XXII. ejus ſucceſſor publicavit. Eas Joan. Andr. Bononien. gloſſis illuſtravit.

JOANNES Papa XXII. natione Gallus, patria Caturcenſis, ex provincia Aquitania anno 1316. Romanus Pontifex creatus eſt. Is præter conſtitutiones Clementis V. prædeceſſoris, multas quoque ſuas publicavit. Ad quas Zenzelinus de Caſſanis (quem alii Genzelinum vocant) uberes compoſuit commentarios.

Digitized by Google

N O T Æ

A D

T I T U L U M

L I B R I S E X T I,

E T

CLEMENTINARUM.

LIBER SEXTUS DECRETALIUM.) Ex Conſtitutionibus Gregorii IX. Gregorii X. Innocentii IV. Alexandri IV. Urbani IV. Clementis IV. Nicolai III. & Bonifacii VIII. collectus, circa annum Chriſti M. CC. XCVIII. opera Ricardi Malambri Senenſis Cardinalis, Guillelmi Bergonienſis, & Dini Roſſoni. Vide Joan. Villani Lib. 8. cap. 64. Extat in Conſtitutiones a Gregorio X. in Concilio Lugdunenſi editas, & ab eodem Bonifacio compilatas, publicataſque Guillelmi Dorandi Speculatoris, qui eidem Concilio interfuit, & pleraſque ex Conſtitutionibus procuravit, Commentarius editus a Simone Majolo An. 1569. in 4to. cui & de Advocatis caput inſertum eſt ſub titulo de poſtulando, incipit, *Properandum*. Quod unum fere in hac collectione prætermiſſum eſt. Innocentii vero IV. Novellæ, quæ & Authenticæ poſtea dictæ, in hanc collationem relatæ ſunt. Bernardus Guidonis Ordinis Prædicatorum in Catalogo Romanorum Pontificum. Anno Domini M. CC. XCVIII. in fine anni, ſcilicet quinto nonas Martii, Pontificatus ſui Anno 4. Idem Bonifacius fecit publicari Sextum Librum Decretalium, quem per tres magnos, & ſolemnes viros fecerat compilari, plura nova conſtituens in eodem.

Una cum Clementinis] Idem Bernardus Guidonis ſub Joanne XXII. Anno Domini M. CCC. XVII. menſe Novembri Dominus Joannes Papa XXII. fecit publicari, & ſub Bulla ſua ad generalia ſtudia deſtinari Conſtitutiones, quas Dominus Clemens Papa prædeceſſor ejus fecerat tam in Viennenſi Concilio, quam ante, & poſt, quæ nondum fuerant ad generalia ſtudia deſtinatæ, ſed uſque tunc ſteterant in ſuſpenſo. Idem in Lib. de Concil. ſub fin. Anno Domini M. CCC. XI. in Kal. Octobr. Clemens Papa V. Pontificatus ſui An. VIII. convocavit Concilium apud Viennam: in quo quidem Concilio

lio idem Papa nonnullas Conſtitutiones, quas cum pluribus aliis ordinari fecerat, promulgavit: ex quibus decrevit fieri Librum unum, quem, ſicut vulgatum fuit, volebat Septimum Decretalium appellari, ſicut fecerat Sextum Librum Papa Bonifacius anteceſſor. Verum quia Conſtitutiones illæ nondum erant formatæ ad plenum, nec excoctæ, & limatæ ad purum, ſuſpenſæ ſunt donec ex more ad ſtudia generalia mitterentur: fuitque dicti Libri publicatio per eundem Clementem Papam quaſi biennio protelata, ut medio tempore ſingula limarentur. Poſtmodum vero in Feſto B. Benedicti 12. Kal. Aprilis Anno Domini M. CCC. XIV. in caſtro de Montibus prope Carpentoradum, ubi tunc curia morabatur, idem Papa fecit prædictum Librum coram ſe in Conſiſtorio publicari, cepitque Papa exinde ægrotare, unde poſt obiit 31. die, ſcilicet communiter ad habendum, ſed remanſit Liber tribus annis, & octo menſibus tantum in ſuſpenſo. Anno vero Domini M. CCC. XVII. menſe Novembri Dominus Joannes Papa XXII. qui eidem Clementi immediate ſucceſſit, fecit publicari, & ſub Bulla ſua ad generalia ſtudia more ſolito deſtinari prædictas Conſtitutiones, quæ hucuſque tunc ſteterant in ſuſpenſo.

LIBER

Digitized by Google

LIBER SEXTUS

DECRETALIUM

D. BONIFACII PAPÆ VIII.

BONIFACIUS Epiſcopus, ſervus ſervorum DEI, dilectis filiis Doctoribus, & Scholaribus univerſis Bononiæ *a* commorantibus, ſalutem, & Apoſtolicam benedictionem.

SAcroſanctæ Romanæ Eccleſiæ (quam imperſcrutabilis divinæ providentiæ altitudo univerſis diſpoſitione incommutabili prætulit Eccleſiis, & totius orbis præcipuum obtinere voluit magiſtratum) regimini præſidentes, curis ſolicitamur continuis, & aſſidua meditatione urgemur, ut juxta creditæ nobis diſpenſationis officium, ſubditorum commodis (in quorum proſperitate utique proſperamur) jugi, quantum nobis ex alto conceſſum fuerit, ſolicitudinis ſtudio intendamus. Amplectimur quippe voluntarios pro ipſorum b *quiete labores, & noctes quandoque tranſigimus inſomnes, ut ſcandala removeamus ab ipſis, & quas humana natura (novas ſemper deproperans edere formas) lites cotidie invenire conatur, nunc antiquorum* c *declaratione, nunc vero novorum editione jurium, prout nobis eſt poſſibile, reprimamus.*

Sane, cum poſt volumen Decretalium a felicis recordationis Gregorio Papa IX. prædeceſſore noſtro tam provide, quam utiliter compilatum, nonnullæ ab eo, & ab aliis Romanis Pontificibus ſucceſſive ſuper diverſis dicerentur articulis editæ Decretales: de quarum aliquibus, an Decretales exiſterent, earumque auctoribus dubitabatur ſolicite in judiciis, & in ſcholis: nos ad apicem ſummi Pontificatus ſuperna diſpoſitione vocati, ſuper hoc cum inſtantia requiſiti a multis d, *ambiguitatem, & incertitudinem hujuſmodi, diſpendium pluribus afferentem* e, *omnino tollere, ac elucidare, quæ de Decretalibus ipſis teneri, quæve deberent in poſterum reſutari, gratia ſuffragante divina, pro utilitate publica deſiderabiliter affectantes: per venerabiles fratres noſtros Guilielmum Archiepiſcopum Ebrudunenſ.* f *& Berengarium Epiſcopum Biterenſ. ac dilectum filium magiſtrum* g *Richardum de Senis, Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Vicecancellarium, Juris utriuſque Doctorem,*

---

a In uno manuſcripto ita, Paduæ commorantibus: in altero Vaticano ita, Bononiæ, Pariſiis, Aurelianiſque commorantibus. *b* eorum. *c* Optimus tex. ſecundum Doct. quod declarans non novat. ſimilis tex. in l. hæredes palam. §. ſed & ſi notam. ff. de teſtamentis. Font. *d* In dubio juris, ſi Princeps eſt præſens, conſulendus eſt: aliter non valet actus. vide l. cum de novo. C. de legibus. *e* Alias, afferentes. *f* Ebredunenſ. *g* Doct. not. quod Doct. vocari poſſunt magiſtri gl. 3. in Clem. cum ſit. de magiſt. ego addo text. in l. quibus præcipua. ff. de verb. ſign. Font.

Digitized by Google

Procœmium .

Doctorem , Decretales hujuſmodi diligentius facimus [a] *recenſeri : & tandem pluribus ex ipſis (cum vel temporales , aut ſibi ipſis , vel aliis juribus contrariæ , ſeu omnino ſuperfluæ viderentur) penitus reſecatis : reliquas , quibuſdam ex eis abbreviatis , & aliquibus in toto , vel in parte mutatis , multiſque correctionibus , detractionibus , & additionibus (prout expedire vidimus) factis in ipſis , in unum librum , cum nonnullis noſtris conſtitutionibus (in quibus ad correctionem morum , ſubditorumque* [b] *quietem multa ſtatuuntur ſalubria , fructus uberes Deo propitio in domo Domini allatura , & plurima in judiciis , & extra , frequentata dubia deciduntur) redigi mandavimus , & ſub debitis titulis collocari .*

Quem librum quinque libris aliis dicti voluminis Decretalium annectendum , Sextum cenſuimus nuncupari : ut idem volumen ſenarium [c] *(qui numerus eſt perfectus) librorum illo adjuncto numerum comprehendens , perfectam in* [d] *rebus agendis formam tribuat , & in moribus diſciplinam.*

N*ec ſine cauſa morem Prædeceſſorum noſtrorum (qui cum conſtitutiones aliquas promulgabant noviter , & eas mandabant ſub antiquarum ſerie ſituari) omiſimus in hac parte ſervare : hæc* [e] *enim fecimus , ne infinitos libros deſtrui , & alios non ſine maximis diſpendiis , laboribus , & expenſis de novo fieri oporteret .*

Univerſitati [f] *veſtræ igitur per Apoſtolica ſcripta mandamus , quatenus librum hujuſmodi cum multa maturitate digeſtum , quem ſub bulla noſtra vobis tranſmittimus , prompto ſuſcipientes affectu , eo utamini de cætero in judiciis , & in ſcholis : nullas alias , præter* [g] *illas , quæ inſeruntur , aut ſpecialiter reſervantur in eo , Decretales , aut Conſtitutiones , a quibuſcunque noſtris prædeceſſoribus Romanis Pontificibus poſt editionem dicti voluminis promulgatas , recepturi ulterius , aut pro decretalibus habituri .*

---

a Nota, quod poteſtas condendi legem eſt delegabilis. Doct. Font. *b* Alias ita : Utrorumque ſubditorum quietem . *c* Conſule Euclidem, & alios Mathematicos . ex quibus intelliges , cur numerus ſenarius dicatur perfectus , adde Macrobium lib. 1. cap. 6. in ſomnium Scipionis . *d* Al. ita : In Eccleſiaſticis rebus agendis . *e* Hoc . *f* Nota text. hic juncta ſuperſcriptione , quod Scholares, & Doct. ſimul faciunt univerſitatem. Dom. Philip. Font. *g* Nota , quod dictio , Præter , ſequens negativam includit . Dom. hic Rom. conſil. 328. Font.

SEXTI

SEXTI DECRETALIUM
LIBER PRIMUS.

TITULUS PRIMUS.
DE SUMMA TRINITATE, ET FIDE CATHOLICA.
CAP. UN.

Spiritus Sanctus æternaliter a Patre, & filio, tanquam ab uno principio, & unica ſpiratione, procedit. Joan. Andr.

Gregorius X. *in generali Concilio Lugdunenſi.*
(*an.* 1273. *in Gallia.*)

FIdeli, ac devota profeſſione fatemur *a*, quod Spiritus Sanctus æternaliter ex Patre, & Filio, non tanquam ex duobus principiis, ſed tanquam ex uno principio: non duabus ſpirationibus, ſed unica ſpiratione procedit: hoc profeſſa eſt hactenus, prædicavit, & docuit, hoc firmiter tenet, & prædicat, profitetur, & docet ſacroſancta Romana Eccleſia, mater omnium fidelium, & magiſtra: hoc habet orthodoxorum Patrum, atque Doctorum Latinorum pariter, & Græcorum incommutabilis, & vera ſententia. Sed quia nonnulli propter irrefragabilis præmiſſæ veritatis ignorantiam in errores varios ſunt prolapſi, Nos hujuſmodi erroribus viam præcludere cupientes, hoc ſacro approbante Concilio, damnamus, & reprobamus omnes, qui negare præſumpſerint, æternaliter Spiritum Sanctum ex *b* Patre, & Filio procedere: ſive etiam temerario auſu aſſerere, quod Spiritus ſanctus ex Patre, & Filio, tanquam ex duobus principiis, & non tanquam ex uno, procedat.

TITULUS II.
DE CONSTITUTIONIBUS.
CAP. I.

Nova conſtitutio Principis tollit priorem contrariam, quamvis id non exprimat. Speciales conſuetudines, & ſtatuta rationabilia non tollit, niſi id exprimat. Joan. Andr.

Bonifacius VIII. (*an.* 1301. *Romæ.*)

LIcet Romanus Pontifex (qui jura omnia in ſcrinio pectoris ſui cenſetur habere) conſtitutionem *c* condendo poſteriorem, priorem, quamvis de ipſa mentionem non faciat, revocare noſcatur: quia tamen locorum ſpecialium, & perſonarum ſingularium conſuetudines, & ſtatuta, (cum ſint facti, & in facto conſiſtant) poteſt probabiliter ignorare: ipſis, dum tamen ſint rationabilia, per conſtitutionem a ſe noviter editam (niſi expreſſe caveatur in ipſa) non intelligitur in aliquo derogare.

a *Papa cogitur confiteri. Do. & infidelis deponitur. XL. diſtinct. ſi Papa. per gloſſ. vide Magiſtrum, & ibi Doct. Theologos l. 1. ſent. diſt. 11. & 12. Thom. p. 1. q. 36. art. 2. & 4.* b *alias, a Patre.* c *Quæ dicitur, quaſi commune ſtatutum, & verbum ſtatuti reſpicit jus ſcriptum. 1. diſt. §. cum itaque. ſecundum Archid.*

CAP. II.

Duo ſunt dicta. Primum, quod ſtatuta ordinariorum non ligant probabiliter ignorantes. Secundum, quod ſtatutum Epiſcopi extra ſuam diœceſim ſubditum non ligat. Joan. And.

Idem.

UT animarum *a* periculis obvietur, ſententiis per ſtatuta quorumcunque ordinariorum prolatis, ligari nolumus ignorantes: dum tamen eorum ignorantia craſſa non fuerit, aut ſupina. Statuto Epiſcopi, quo in omnes, qui furtum commiſerint, excommunicationis ſententia promulgatur, ſubditi ejus furtum extra ipſius diœceſim committentes, minime ligari noſcuntur: cum extra territorium jus dicenti non pareatur impune.

TITULUS III.
DE RESCRIPTIS.
CAP. I.

Reſcriptum impetratum ab excommunicato, eſt ipſo jure nullum, & quicquid inde ſecutum eſt: niſi in cauſa excommunicationis, vel appellationis.

Gregorius IX. (*an.* 1230. *Romæ.*)

IPſo jure reſcriptum, vel proceſſus per ipſum habitus non valet, ſi ab excommunicato, ſuper alio, quam excommunicationis, vel appellationis articulo, fuerit impetratum.

CAP. II.

Per clauſulam, Quidam alii: poſſunt ſoli quatuor conveniri: quorum nomina in prima citatoria exprimantur, ne variationi ſit locus. Joan. Andr.

Innocentius IV. *in Concilio Lugdunen.* (*an.* 1245. *in Gallia.*)

CUm in multis juris articulis infinitas reprobetur, provide duximus ſtatuendum, ut per illam generalem clauſulam, Quidam alii, quæ frequenter in literis noſtris inſeritur, ultra tres, vel quatuor in judicium non trahantur: quorum nomina in primo citatorio exprimat impetrator: ne locus fraudi forſitan relinquatur, ſi circa ea poſſit libere variare.

CAP. III.

Si actor contra reum ſuper pluribus perſonalibus literas impetrat ad diverſos, non valent literæ, nec proceſſus earum: & reus condemnabitur in expenſis. Et idem in reo convenientis, vel reconvenientis actorem, eodem durante judicio. Joan. Andr.

Idem *in eodem.*

DIſpendia litium æquitatis compendio volentes, qua poſſumus induſtria coarctare, ſtatutum felicis recordationis Gregorii Papæ IX prædeceſſoris noſtri, ſuper hoc aditum ampliantes: Decernimus, ut ſi quis contra alium plures perſonales movere voluerit quæſtiones, non ad diverſos Judices, ſed ad eoſdem ſuper omnibus hujuſmodi quæſtionibus literas ſtudeat impe-

a *Doct. hic not. quod Laici ligantur ſtatuto Epiſcopi in favorem animæ facto.* h *novit. de Judic. not inter de purg. can. Eunt.*

impetrare. Quia vero contrarium fecerit, omni commodo *a* careat literarum: nec proceſſus habitus valeat per eaſdem, reo, ſi eum per ipſas citaverit, vel fatigaverit, in expenſis legitimis condemnandus. Reus quoque, ſi eodem durante judicio actorem ſibi obnoxium duxerit, reconventionis beneficio, vel conventionis (ſi contra eum literas impetrare maluerit) de jure ſuo debet apud eoſdem Judices experiri: niſi eos ut ſuſpectos poterit recuſare: ſimili poena, ſi contra hoc fecerit, puniendus.

CAP. IV.

Receptus per literas facultatis, ſi ad recipientes ſpectabat receptio, ipſorum, & non Papæ auctoritate intelligitur eſſe receptus, niſi in literis aliud eſſet expreſſum. Si autem receptio non ſpectabat ad eos, tunc Apoſtolica auctoritate dicitur receptus. h. d. Jo. And.

Bonifacius VIII. (*an.* 1300.)

CUm aliquibus recipiendi aliquem in Canonicum alicujus Eccleſiæ, non obſtantibus ejuſdem Eccleſiæ privilegiis, conſuetudinibus, vel ſtatutis, juramento, confirmatione Apoſtolica, vel quacunque firmitate alia roboratis, per noſtras literas concedimus facultatem: ſi Canonicorum receptio alias in ipſa Eccleſia non ſpectat ad eos, quibus hujuſmodi literæ diriguntur, ſed ex earum viribus recipiunt poteſtatem, is qui, recipitur, auctoritate Apoſtolica dignoſcitur eſſe receptus. Si vero Canonicorum receptio alias pertineat ad eoſdem, non Apoſtolica, ſed recipientium cenſetur auctoritate receptus: niſi, quod eum auctoritate noſtra reciperent, in noſtris literis caveatur expreſſe.

CAP. V.

Reſcriptum Papale, quod concedit promoto retentionem priorum beneficiorum uſque ad beneplacitum Papæ, extinguitur mortuo Papa: ſecus, ſi ibi dicatur: Uſque ad beneplacitum Apoſtolicæ ſedis. Nec intelligitur tale reſcriptum de beneficiis prius non canonice detentis. h. d. Joan. And.

Idem. (*an.* 1302.)

SI gratioſe tibi a Romano Pontifice concedatur, ut beneficia *b*, quæ tempore tuæ promotionis obtinebas *c*, poſſes uſque ad ſuæ voluntatis beneplacitum retinere: hujuſmodi gratia per ejus obitum, per quem ipſius beneplacitum omnino extinguitur, eo ipſo expirat. Secus autem, ſi uſque ad Apoſtolicæ ſedis beneplacitum gratia concedatur prædicta: tunc enim, quia ſedes *d* ipſe non moritur, durabit perpetuo, niſi a ſucceſſore fuerit revocata. Prætextu vero talis conceſſionis quæ debet (cum ſit ambitioſa) reſtringi, ea ſolum beneficia, quæ canonice obtines, potes licite retinere.

CAP. VI.

Vacatio per mortem, & vacatio per renunciationem ſunt diverſæ: & ideo in literis ad beneficia impetratis, uno expreſſo non venit reliquum.

Idem. (*an.* 1302.)

SUſceptum ab Apoſtolica ſede mandatum, ut ab aliquo beneficii (quod obtinet) reſignatione recepta, ipſum alteri conferas & aſſignes: adimplere non potes, ſi ille antequam reſignet, rebus eximatur humanis: cum non per reſignationem vacaverit, ſed per mortem: niſi de intentione mandantis aliud appareret expreſſe. Si duo ſuper eodem beneficio literas impetrent, primo eorum per illius obitum, qui tenebat, ſecundo vero per ceſſionem ejuſdem ipſum proponente vacare: ſecundus, cum beneficium ipſum ceſſione, non morte vacaverit, debet primo in ipſius aſſecutione præferri.

CAP. VII.

Licet ignorans beneficium ſibi collatum, in impetratione alterius illius mentionem non fecerit, valent literæ: alterum tamen eliget, ſi de jure ſimul teneri non poſſint. Joan. And.

Idem. (*an.* 1302.)

GRatia, quam ſuper beneficio a ſede Apoſtolica te impetraſſe proponis, vitioſa reputari non debet, quamvis de alio beneficio ab Epiſcopo tuo antea tibi abſenti & ignoranti collato, nullam (cum tempore impetrationis neſcires) feceris mentionem. Utrumque tamen (ſi talia ſint beneficia, quæ ſimul nequeant de jure teneri) habere non potes: ſed eligas, quod ex eis malueris retinere.

CAP. VIII.

Si reſtituatur quis ad gratiam revocatam, ſine alterius præjudicio intelligitur reſtitutus: unde alteri ante reſtitutionem impetranti, præferri non debet. Joan. And.

Idem.

QUamvis is, cujus gratia (per quam mandabatur *a* in certa Eccleſia provideri ſibi de beneficio proxime vacaturo) per nos fuerat revocata, reſtituatur a nobis denuo ad eandem: non tamen ei, cui poſt revocationem, & ante reſtitutionem prædictas, ſimilis in eadem Eccleſia gratia facta fuit (niſi de hoc *b* expreſſe dixerimus) anteferri debebit. Cum talis reſtitutio, ubi aliud non exprimitur, intelligatur fieri ſine juris præjudicio alieni.

CAP. IX.

In literis ad beneficia impetratis inſpicitur tempus datæ. Unde per illas beneficium curatum obtinere non poterit, qui licet nunc ſit major, illo tempore minor erat. Joan. And.

Idem.

SI eo tempore, quo tibi de beneficio cum cura, vel ſine cura mandavimus provideri, ad obtinendum curatum beneficium idoneam *c* non habebas ætatem: tibi, licet nunc legitimæ effectus ſis ætatis, auctoritate literarum hujuſmodi (cum tempore datæ ipſarum adhuc non eſſes idoneus) de beneficio curam animarum habente nequaquam poterit provideri. Beneficium autem ſine cura (cum ad ipſum ſufficientem tunc ætatem haberes) per eas licite poteris obtinere.

CAP. X.

Gratia generalis non præjudicat ſpeciali, & debet facere mentionem de præcedenti privilegio, conſuetudine, vel ſtatuto. h. d. Zenze.

Idem.

SI propter tua debita perſolvenda, fructus beneficiorum primi anni, quæ in tua vacabunt dioeceſi, tibi (non obſtantibus quibuslibet conſuetudinibus, privilegiis, vel ſtatutis, per quæ noſtra impediri poſſet conceſſio) uſque ad quinquennium de ſpeciali gratia concedimus: intentionis noſtræ nequaquam exiſtit, ſi fructus hujuſmodi Eccleſiæ tuæ fabricæ, vel alteri uſui, ſeu cuicunque ſingulari perſonæ, de ſpeciali conſuetudine, privilegio, vel ſtatuto forſitan debeantur: quod eis per conceſſionem ipſam (niſi hoc expreſſe caveatur in *d* ea) præjudicium aliquod generetur.

CAP. XI.

Cauſæ ab Apoſtolica ſede, vel ejus Legato committi debent dignitatem obtinentibus, vel Canonicatum Eccleſiæ Cathedralis. Nec tractari debent, niſi in civitatibus, vel locis inſignibus. h. d. uſque ad §. Cum vero.

Idem

a *Hoc eſt, ſi virtute primi reſcripti adverſarius erat in mora, vel in mala fide, vel erat interrupta præſcriptio propter ſecundum reſcriptum ad alium, omnes iſti effectus pereunt. Phil. Et vide c. præcedere etiam in delegatis ab inferioribus a Papa. Arch. Phil. Do. Fant.* b *Quid nomine beneficii intelligatur, vide Doct. in c. cum olim de præbend. & dig. Plura beneficia ſine diſpenſatione tenere licet. inf. eod. tit. gratia Dem.* c *obtinere, poſſis, &c.* d *In Codice Barbat. ſedes Apoſtolica.*

a *Hodie hujuſmodi mandata de providendo omnino ſunt ſublata per Concil. Trident. ſeſſ. 24. de reform. c. 19.* b *niſi hoc, &c.* c *Quæ ſit idonea ætas in qualibet ordinata, tradit Panorm. c. ſicut inordinata. de præb.* d *Papa in beneficialibus præjudicare poteſt alterius juri: nam in beneficialibus omnia poteſt, c. 2. conſt. de præb.*

Digitized by Google

Idem Bonif. VIII. (*an.* 1302.)

STatutum a, quod circa Judices a ſede Apoſtolica deputandos nuper edidimus, cum quædam contenta in eo, quæ pro communi utilitate credebantur inducta (ſicut experientia docuit) tendere dignoſcantur ad noxam: ſanctionem præſentem (quam irrefragabiliter obſervari mandamus) ſuadente utilitate, in melius duximus reformandum. Sancimus igitur, ut nullis, niſi dignitate præditis, aut perſonatum obtinentibus, ſeu Eccleſiarum Cathedralium Canonicis, cauſæ auctoritate literarum ſedis Apoſtolicæ, vel Legatorum ejuſdem de cætero committantur, nec audiantur alibi, quam in civitatibus, vel locis inſignibus, ubi poſſit commode copia peritorum *b* haberi.

Actore, & reo ejuſdem diœceſis exiſtentibus, cauſa committi non debet extra illam, niſi in ſex caſibus, in quibus tamen non trahetur ultra unam diætam. Et niſi in duobus ultimis caſibus impetrans per juramentum fidem fecerit de illis, repelletur a Judice, & in expenſis condemnabitur. hoc dicit uſque ad §. Cum autem. Dominicus.

§. 1. Cum vero ejuſdem civitatis, ſeu diœceſis fuerint actor, & reus, extra ipſas cauſa non committatur, nec conveniatur aliquis eorundem, niſi ab Epiſcopo contra aliquem de ſua diœceſi, vel ab aliquo contra eum, aut contra ejus Capitulum, ſeu contra univerſitatem civitatis, villæ, aut caſtri fuerit actio dirigenda, vel niſi actor eandem civitatem, ſeu diœceſim intrare non audens, aut ſui adverſarii potentiam merito perhorreſcens, cum intra ipſas nequeat convenire ſecure, in his quippe caſibus extra dictas civitatem, & diœceſim poſſit contra prædicto cauſa committi: nullus tamen eorum ultra unam diætam a fine ſuæ diœceſis valeat conveniri. Sed & in duobus ultimis caſibus, niſi impetrans de prædicto timore, quem in literis commiſſionis exprimere teneatur, primo fidem Judici faciat, ſaltem per proprium juramentum: Judex ipſe nullatenus in cauſa procedat. ſed partes a ſua juriſdictione dimittens, impetrantem eundem in expenſis legitimis alteri parti condemnet.

Actor contra reum diverſæ Diœceſis debet impetrare Delegatum, vel in diœceſi rei, vel in alia non propria, nec ultra unam diætam diſtante. Dominicus.

§. 2. Cum autem actor, & reus civitatum, & diœceſum fuerint diverſarum, ſi actor in civitate vel diœceſi rei Judicem habere recuſet, ipſum non in ſua, ſed in alia civitate vel diœceſi libere impetrare valeat, reumque trahere ad eandem: dummodo locus, ad quem eum traxerit, ultra unam diætam (ſicut in caſu alio præmittitur) minime ſit remotus

Delegatus extra locum commiſſionis, nec partes citare, nec cauſam cognoſcere poteſt ſine expreſſo partium conſenſu, nec ſubdelegare locis vel perſonis aliis, quam hic expreſſis. Jo. Andr.

§. 3. In nullo quoque caſuum prædictorum Judex extra civitatem, ſeu diœceſim, in quibus deputatus fuerit, citet partes, nec de cauſa ſibi commiſſa cognoſcat: niſi ad id expreſſus acceſſerit earundem *c* aſſenſus: neque alibi, quam intra illas, & perſonis duntaxat deſignatis ſuperius, committat *d* quomodolibet vices ſuas.

Delegatus nihil debet a partibus recipere, niſi eſculentum, & poculentum libere oblatum, quod paucis poſſit conſumi diebus: vel moderatas expenſas, ſi non ſunt pauperes, quando pro neceſſitate vel utilitate, non malitioſe, extra domicilium pergeret. Dominicus.

§. 4. Inſuper ut gratis, & cum omni puritate judicium curam ipſo procedat, nullum munus, vel quicquam aliud, niſi forſan eſculentum, vel poculentum mera liberalitate oblatum, quod paucis conſumi poſſit diebus, vel niſi cum ipſum propter cauſam ſibi commiſſam contigerit extra ſuum domicilium proficiſci, moderatas expenſas, recipere ab eiſdem partibus qualitercunque præſumat. Proviſurus attente, quod in ipſis expenſis modum nequaquam excedat: nec plus ab una parte, quam ab alia exigat, cum commune gerat negotium utriuſque: quodque (ubi cauſa ſibi commiſſæ utilitas, vel neceſſitas non exegerit) occaſionem propter habendas expenſas proficiſcendi extra domicilium non aſſumat: ſed & ubi notabiliter fuerint pauperes *a* litigantes, etiam pro expenſis nil prorſus exigat ab eiſdem.

Delegatus, niſi indigeat, non aſſumat Aſſeſſorem: alias de ſuo ſibi provideat. Si eget, non ſuſpectum partibus aſſumat, cum moderato ſalario e partibus ſolvendo.

§. 5. Aſſeſſorem autem, ut quandoque *b* faciunt aliqui fraudulenter, niſi eo indigeat, quod conſcientiæ tel nquatur ejuſdem, ſibi nequaquam adjungat: alioquin de ſuo proprio providere tenentur eidem. Si autem indigeat, ipſum neutri parti ſuſpectum aſſumens, ei de competenti ſalario, provide moderando ab eo, faciat a partibus communiter provideri.

Delegatus taxare debet ſalarium Notariorum, nec participare debet cum ipſis, vel Aſſeſſoribus in ſalario. Dom.

§. 6. Notarium vero, vel Notarios, in cauſa ſibi commiſſa ſcribentes, qui ut plurimum in exigendo ſalario metas rationis excedunt, ut ad ipſius ſpectat officium, prudenter refrenet: nec cum ipſis, aut cum Aſſeſſore prætacto lucrum participet ullo modo

Delegatus recipiens aliquid contra prohibitionem hujus capituli, tenetur reſtituere, non obſtante dantis remiſſione. Jo. Andr.

§. 7. Si quid *c* autem contra conſtitutionem præſentem receperit, ad ipſius reſtitutionem integram teneatur: nulla eorum, quibus reſtitutio facienda fuerit, remiſſione ullatenus profutura eidem.

Delegatus non debet vocare teſtes, niſi ſtatu cauſæ requirente, & producens illis adminiſtrare debet expenſas in veniendo, ſtando, & redeundo. Dominicus.

§. 8 Prætendo quoque teſtimonio (prætextu cujus aliqui alios fraudulenter interdum a Judicibus vocari procurant, ut eos laboribus & expenſis fatigent, aut extorqueant aliquid ab eiſdem) nullum ullatenus convocet *d*: niſi quando conditio, & ſtatus cauſæ requirent Sed nec tunc, niſi a producente competentes (vocato pro teſtimonio veniendo, ſtando, & redeundo) faciat miniſtrari expenſas.

Geſta contra hanc Decretalem ſunt ipſo jure nulla. h. d. *Et non dividitur.*

§. 9. Quicquid autem contra præmiſſa, vel eorum aliquid contigerit attentari, ſit ipſo jure irritum, & inane.

CAP. XII.

Sola mavente præſentatio & receptio in Canonicum ſecundi impetrantis in eadem Eccleſia, non excludit primum impetrantem a Præbenda vacante tempore ſuæ receptionis, vel poſt a vacante ante ſuam receptionem, vel præſentationem: & hoc ſi per processum executoris, vel interpoſitionem decreti pro primo impetrante affecta extiterat: niſi dolo vel negligentia excluderetur ab eadem. h. d. Dominicus

Idem. (*an.* 1302.)

TIbi, qui gratiam in Bituren e Eccleſia impetraſti a nobis certo executore conceſſo, qui te in Canonicum recipi faceret, & de Præbenda tibi (ſi qua in eadem Eccleſia tunc vacabat, alioquin de vacatura *f* proxima) provi-

a *Nam appellatione ſtatuti comprehendi jus commune.* Font. *vid. Conc Trid. ſeſſ.* 25. *de reform* c. 10. b *nomine peritorum, qui intelligantur, vide Archidiac. in c. ut commiſſ. infr. de hær.* c *eorundem.* d *vid. Bart. in l. mulier. ff. de cond. & demonſt. & Bald. in l. fin. C. de har. inſt.* Font.

a *Paupertas excuſat ab onere expenſarum.* Dom. b *Iura diſponunt ſuper eo quod non ſit ſane, ſed quandoque,* Dom. c *Vid. l. ſi rem* §. *omnis. ff. de pig act.* d *convocent.* e *Bituren*ſi. *al. Betavenſi.* f *Hodie mandata de providendo, & gratias expectativas omnino ſuſtulit Conc. Trid. ſeſſ.* 24. *de reform.* c. 19.

provideret: alius ſimilem gratiam, poſt tuam impetrationem obtinens in eadem, licet prius quam tu ſuas literas præſentaverit, & in Canonicum ſit receptus, in Præbenda tempore tuæ receptionis, vel etiam poſt vacante, ex quo alteri ante tuam receptionem collata non extitit, anteferri non debet. Idem quoque, ſi ante receptionem tuam in Canonicum vacaviſſet Præbenda, per proceſſum tui executoris, qui ei, ad quem Præbendæ collatio pertinebat, notificaverat, quod eam volebat per hujuſmodi poteſtatem conferre: aut interdixerat, ne conferret eandem, ſeu illam ſuæ reſervaverat collationi, præſertim cum interpoſitione decreti affecta: tunc enim tibi, & non alteri debet Præbenda hujuſmodi aſſignari. Quinimo ſi ante receptionem, & præſentationem etiam tuam Præbenda vacaverit, idem erit cenſendum, ſi in hujuſmodi gratia tibi facta decretum a nobis fuerat irritum, & inane, quod contra ipſam contingeret attentari. In prædictis itaque a caſibus debes tu Præbendam vacantem potius, quam impetrator ultimus obtinere: dum tamen dolus tibi non poſſit, vel notabilis negligentia imputari.

CAP. XIII.

Si primo ſub conditione provideri mandatur, & ſecundus pure impetrans, priuſquam veniat conditio, a Papa vel executore ſuo Canonicatum obtinuat, in aſſecutione Præbendæ primo præfertur. Joan. Andr.

Idem. (*an.* 1302. *Romæ.*)

SI pro te alicui directa fuerint ſcripta noſtra, ut tibi de Cannonicatu, & Præbenda Eccleſiæ Bituren. *b* ſi ad id accederet Epiſcopi, & Capituli Eccleſiæ prælibatæ aſſenſus, auctor. Apoſtol. provideret: alter poſtmodum impetrans, qui ex collatione Apoſtolicæ ſedis, vel executoris ſuper hoc deputati proviſione, priuſquam Epiſcopi, & Capituli prædictorum aſſenſus ad proviſionem tibi accederet faciendam, Canonicatum obtinuit Bituren: licet tu interveniente poſtea prædictorum aſſenſu dicti prioris mandantis auctoritate in Canonicum ipſius Eccleſiæ ſis receptus, in Præbenda vacante tibi merito antefertur.

CAP. XIV.

Hæc eſt ſolennis Decretalis, & per per Joan. And. ſubtiliter gloſſata, & poteſt ſic ſecundum eum ſummari. Si inter duos impetrantes non apparet prioritas, &c. hæc Decretalis duo membra diſtinguit, & in ſecundo ſubdiſtinguit. Et partes patent ſecundum Joan. Andr. licet gloſſa primaletius ſummet.

Idem.

DUobus *c* ſuper proviſione ſimili ſibi facienda in eadem Eccleſia literas a nobis obtinentibus una die, certis eis executoribus deputatis, ſi non appareat, quis primo impetraverit ex eiſdem, is eorum, cui Canonicatum contulimus, eſt in Præbenda præferendus alteri, qui a nobis Canonicatum non extitit aſſecutus: licet priuſquam alius eis, ad quos ſpectat Canonicorum receptio, & collatio Præbendarum, ſuas præſentaverit literas, & ab eis in Canonicum ſit receptus. Si vero neutri eorum, vel utrique Canonicatum contulimus, tunc (ex quo in gratia ſunt æquales) is, qui primo præſentaverit, erit potior in Præbenda. Quod ſi forſan ambo ſimul in præſentando concurrant, hi, ad quos (ut præmittitur) ſpectat Canonicorum receptio, & collatio Præbendarum, vel eorum major pars ex eis alterum, quem voluerint, eligere teneantur: quo electo alius omnino careat impetratis: niſi ex tenore literarum ipſius expreſſe appareat, quod utrique ipſorum voluerimus providere.

CAP. XV.

Omnes Indulgentiæ conceſſæ a Bonifacio, vel ſuis Prædeceſſoribus, Clericis, de percipiendis perpetuo fructibus ſuorum beneficiorum in abſentia, ſunt revocatæ. Et profitetur Papa, ſe illas in poſterum non daturum. Joan. Andr.

Idem.

QUia per ambitioſam importunitatem petentium tam nos, quam nonnulli prædeceſſores noſtri Romani Pontifices indulgentias perpetuas multis conceſſimus de percipiendis fructibus beneficiorum ſuorum, diſtributionibus a quotidianis duntaxat exceptis, ſive in ſcholis eſſent, ſive in Eccleſiarum ſuarum altera reſiderent, aut in Romana curia moram traherent, ſeu alio certo loco, vel etiam ubicunque: ex quo inſolentiæ oriuntur vagandi, & diſſolutionis præparatur materia, minuitur cultus divinus, quem deſideramus augeri, & officium plerunque, propter quod beneficium Eccleſiaſticum datur, omittitur: Nos volentes emendare præterita, & quantum poſſumus, adverſus futura cavere, omnes hujuſmodi, & ſimiles indulgentias perſonis, non Eccleſiis, vel dignitatibus datas penitus revocamus, & earum conceſſionem noſtris volumus exulare temporibus. Quodque nobis licere non patimur, noſtris ſucceſſoribus indicamus.

TITULUS IV.
DE CONSUETUDINE.

CAP. I.

Prætextu conſuetudinis etiam juratæ, vel quantocunque tempore obſervatæ, non poteſt quis niſi unicum perſonatum, dignitatem, vel aliud perpetuum officium, ſimul cum Canonica, & Præbenda, in aliqua Eccleſia abſque diſpenſatione ſedis Apoſtolicæ obtinere, vel jam obtenta tenere: & contra præſumptum, irritum eſt omnino. Joan. Andr.

Bonifacius VIII. [*an.* 1296. *Romæ.*]

COnſuetudinem *b*, quam in veſtra Eccleſia ſervatam aſſeritis tanto tempore, quod in contrarium memoria non exiſtit: videlicet, quod ipſius Eccleſiæ Canonici duos perſonatus, aut duas dignitates, vel præpoſituras, ſeu adminiſtrationes, aut duo officia, vel eorum alterum cum reliquo inſimul, & Præbendam poſſint in ea licite abſque diſpenſatione ſedis Apoſtolicæ obtinere; corruptelam (cum ſacris ſit inimica canonibus, & de ambitionis radice proceſſerit) merito reputantes, eam auctoritate Apoſtolica reprobamus, eoſque ad ipſius obſervantiam etiamſi juramento firmata extiterit [cum juramentum iniquitatis vinculum non exiſtat] decernimus non teneri: Statuentes, ut cum unum officium vix digne valeat aliquis adimplere, nulli liceat de cætero, niſi unicum perſonatum, vel dignitatem, aut præpoſituram, ſive adminiſtrationem, vel officium perpetuum, quocunque nomine cenſeantur *c*, cum Præbenda inſimul abſque diſpenſatione dictæ ſedis in eadem Eccleſia obtinere, vel jam obtenta *d* tenere. Quod ſi a quoquam ſecus præſumptum fuerit, irritum ſit omnino.

CAP. II.

Non valet conſuetudo, quod ab officiali Epiſcopi ad Epiſcopum appelletur. Joan. Andr.

Idem.

NOn putamus illam conſuetudinem, quantocunque tempore de facto ſervatam, conſonam rationi, quod ab Officiali Epiſcopi ad eundem Epiſcopum valeat appellari: ne ab eodem ad ſeipſum (cum ſit idem auditorium utriuſque) appellatio interpoſita videatur.

CAP.

---

a *Quaque.* b *Biterenſis.* c *Meminiſſe ſemper oportet eorum, quæ ſancivit. Conc. Trid. ſeſſ.* 24. *de reform. c.* 19.

a *Appellatione fructuum veniunt manualia, ut annotant* Doct. Do. Faut. b *Vide Conc. Trid. ſeſſ.* 7 *de refor. c.* 2. *&* 4. *& ſeſſ.* 24. *de reform. c.* 17. c *al cenſeatur.* d *Conſtitutio antiqua juris declaratoria extenditur ad præterita, etiamſi contra ſe habeat conſuetudinem, dummodo declaret illam non valere.* Dom. Ph. Fent.

Digitized by Google

CAP. III.

Valet conſuetudo præſcripta, quod Epiſcopus in inquirendo, puniendo, & corrigendo ſubditorum exceſſus, ſui Capituli conſilium requirere non tenetur. Joan. Andr.

Idem. (*an.* 1297.)

NOn a eſt [dum tamen alias ſit præſcripta canonice b] conſuetudo, quam allegat Epiſcopus, reprobanda, quod in inquirendis c, puniendis, & corrigendis ſubditorum exceſſibus, conſilium ſui Capituli requirere minime teneatur.

CAP. IV.

Per reſcriptum Apoſtolicum, quo de Præbenda primo vacatura mandabatur alicui provideri, laudabilis illius Eccleſiæ conſuetudo non tollitur: hinc eſt, quod ſi ibi eſt conſuetudo, quod antiquiores Canonici vacantes Præbendas poſſint optare gradatim: illo non obſtante mandato, poterit antiquior vacantem optare Præbendam: & expectatis per XX. dies optare volentibus, executor de non optata providebit eidem. Si autem præbendam vacantem in curia Papa conferret, tunc illam antiquior optare non poterit. Joan. Andr.

Idem.

CUm in tua d Eccleſia (in qua conſuetudo habetur, quod antiquiores Canonici gradatim meliores, ſi voluerint, poſſint, cum vacant, per ſe, vel per alios optare Præbendas) provideri mandamus alicui de Præbenda, nulli alii de jure debita, proxima inibi vacatura: hujuſmodi non obſtante mandato poterunt ipſi antiquiores juxta conſuetudinem eandem optare, cum Præbenda vacabit: & illa, quæ optata non fuerit [ſi nulli ſit debita] erit illi, pro quo ſcripſimus, conferenda. In Præbendis vero ſed. Apoſt. vacantibus, cum de ipſis per Rom. Pontif. ordinatur, locus prædictæ conſuetudini non exiſtit. Ne autem prætextu ejuſdem conſuetudinis proviſiones auctoritate Apoſtolica faciendæ ultra debitum differantur: ſtatuimus, ut executores ſuper ipſis proviſionibus deputati optare volentes, per viginti dies duntaxat e expectent: quibus elapſis libere in non optatis ad exequenda ſibi mandata procedant, præfata conſuetudine non obſtante.

TITULUS V.
DE POSTULATIONE PRÆLATORUM.

CAP. I.

Si quis eligat poſtulando, vel poſtulandum, vel in poſtulandum: vel poſtulet eligendo, vel eligendum, vel in eligendum: talis electio, vel poſtulatio eſt irrita ipſo jure. Si autem dicat, Eligo, & poſtulo, prout melius de jure valere poteſt, idem: niſi probabiliter dubitaretur, an eſſet eligendus, vel poſtulandus: & tunc conſenſus tempore eligat alteram viam, electionis ſcilicet, vel poſtulationis: qua electa, ad alteram redire non poterit. h. d. Joan. Andr.

Bonifacius VIII. (*an.* 1297.)

PErpetuo prohibemus edicto, ne ſub aliqua ex his formis, quas perniciosa curioſitas adinvenit, Eligo poſtulando, & f Poſtulo eligendo: aut, Eligo poſtulandum, ſeu Poſtulo eligendum: cum nec vera electio, nec vera poſtulatio reſultet ex ipſis, quin ſibi potius invicem adverſentur: aut ſub illis verbis g, Eligo in poſtulandum, vel Poſtulo in eligendum: cum rem imperfectam ſignificare noſcantur: ad faciendas electiones, vel poſtulationes de cætero procedatur, ſi ſecus actum fuerit, eo ipſo irritum decernentes. Sub ea etiam forma, Eligo, & poſtulo, prout poteſt melius de jure valere [cum incertitudinem contineat] quenquam poſtulari, vel eligi prohibemus: ſtatuentes, quod contra factum fuerit, viribus omnino carere, niſi quando probabiliter dubitatur, utrum quis ſit eligendus, vel potius poſtulandus: quo caſu is, qui ſic poſtulatus fuerit, aut a electus, conſenſus tempore viam electionis, vel poſtulationis (ne in incerto vagetur) eligere neceſſario teneatur, redeundi ad aliam b (poſtquam unam elegerit) ſibi licentia penitus interdicta.

TITULUS VI.
DE ELECTIONE, ET ELECTI POTESTATE.

CAP. I.

Si aliquid opponatur contra proviſionem, electionem, vel poſtulationem factam ad perſonatum, dignitatem, vel canoniam, in perſonam vel formam: & ob hoc fuerit appellatum ad Papam: appellans, & defendens, & quorum intereſt, a die objectionis, intra menſem arripiant iter eundi ad Papam. Joan. Andr.

Innocentius IV. *in Concilio generali Lugdun.*

(*an.* 1245. *in Gallia.*)

STatuimus, ut ſi quis electionem, poſtulationem, vel proviſionem factam impugnat, in formam c objiciens aliquid, vel perſonam, & propter hoc ad nos appellari contigerit: tam is, qui opponit, quam qui defendit, & generaliter omnes, quorum intereſt, & quos cauſa contingit, per ſe, vel per procuratores ad cauſam inſtructos, ad ſedem Apoſtolicam a die objectionis iter arripiant intra menſem.

Si pars altera expectata per XX. dies poſt adventum alterius non venerit, in negotio procedatur. Joan. Andr.

§. 1. Sed ſi pars alia d non venerit per viginti dies poſt adventum alterius expectata, in electionis negotio, non obſtante cujuſquam abſentia, ſicut de jure fuerit, procedatur. Hæc autem in dignitatibus, perſonatibus, & canonicis obſervari volumus, & mandamus.

Non probans quod in formam opponit, condemnatur parti alteri in expenſis: non probans quod objicit in perſonam, eſt a beneficiis triennio ſuſpenſus, & perpetuo privatur, ſi ſe interim ad illa miſcuerit. Hæ pœnæ locum non habent, ſi legitime probat eum calumnioſum non fuiſſe. Joan. Andr.

§. 2. Adjicientes, ut qui plene non probaverit, quod in formam opponit, ad expenſas, quas propter hoc pars altera e ſe feciſſe docuerit, condemnetur. Qui vero in probatione defecerit ejus, quod objicit in perſonam, a beneficiis Eccleſiaſticis triennio noverit ſe ſuſpenſum: ad quæ ſi intra illud tempus propria temeritate ſe ingeſſerit, eo ipſo jure perpetuo ſit privatus, nullam ſuper hoc de miſericordia ſpem, aut fiduciam habiturus, niſi manifeſtiſſime conſtiterit documentis, quod ipſum a calumniæ vitio cauſa probabilis, & ſufficiens excuſaret.

CAP. II.

Vota conditionalia, & alternativa, & incerta in electionibus reprobantur, & habentur pro non adjectis, & recidunt in puras conſentientes. Joan. Andr.

Idem.

IN electionibus, & poſtulationibus, ac ſcrutiniis, ex quibus jus oritur eligendi, vota conditionalia, alternativa, vel f incerta penitus reprobamus: ſtatuentes, ut hujuſmodi votis pro non adjectis habitis, ex puris con-

a *Vid. de conſuet. c. fin. Dom.* b *al. legitime.* c *al. requirendis.* d *Vid. cap. 2. de don. & nota, quod Eccleſia dicitur eſſe prælati, quod intellige quoad adminiſtrationem, quia prælatus non eſt dominus.* e *de dictione, duntaxat, vide Archid. in c. ſtatutum §. in nullo ſup. de reſc. & Bart. & Alex. in l. c. ff. ſi quis judic. non obt.* f *al. ſeu poſtulando, al. vel.* g *dictio, verbis, deeſt in manuſcr. Cod.*

a *Alii, & electus, quam lectionem gloſſa agnoſcit in verbo, ſic.* b *Vid. c. ut quis duae. ſupr. tit. prox. l. cum qui duab. ff. de acquir. her. Font.* c *Ille dicitur impugnare actum, qui opponit aliquid contra formam actus, vel contra perſonam, in cujus commodum dirigitur executio actus. Vid. gl. in c. perſonas. ſup. de app.* d *alia vel altera.* e *adverſa.* f *& incerta.*

conſenſibus celebretur electio: voce illorum, qui non pure conſenſerint, ea vice in alios reſidente.

CAP. III.

Ponitur cauſa conſtitutionis, & juris veteris conſervatio. Joan. Andr.

Gregorius X. *in generali Concilio Lugdunenſi.*

(*an.* 1273. *in Galliis.*)

UBi periculum *b* majus intenditur, ibi proculdubio eſt plenius conſulendum. Quam gravibus autem ſit onuſta diſpendiis, quot & quantis ſit plena periculis Eccleſiæ Romanæ prolixa vacatio, exacti conſideratio temporis edocet, & conſiderata prudenter illius temporis diſcrimina manifeſtant. Hinc nos evidens evocat ratio, ut, dum reformandis etiam minoribus noſtra ſoleſter vacat intentio, ea, quæ perículoſiora ſunt, nequaquam abſque remedio reformationis accommodæ relinquamus. Ideoque omnia, quæ pro vitanda diſcordia in electione Rom. Pontificis, a noſtris ſunt prædeceſſoribus, & præcipue a felicis recordationis *c* Alexandro Papa III. ſalubriter inſtituta, omnino immota in ſua firmitate manere cenſentes: nihil enim detrahere illis intendimus, ſed quod experientia deeſſe probavit, præſenti conſtitutione ſupplere.

Ponitur, quomodo debeat fieri Romani Pontificis electio, quando moritur in civitate, in qua cum ſua Curia reſidebat.

§. 1. Hoc ſacro Concilio approbante ſtatuimus, ut ſi eundem Pontificem in civitate, in qua cum ſua Curia reſidebat, diem claudere contingat extremum: Cardinales, qui fuerint in civitate ipſa præſentes, abſentes expectare decem diebus tantummodo teneantur, quibus elapſis, ſive abſentes venerint, ſive non, extunc omnes conveniant in Palatio, in quo idem Pontifex habitabat: contenti ſinguli ſingulis tantummodo ſervientibus Clericis vel Laicis, prout duxerint eligendum. Illis tamen, quibus patens neceſſitas id ſuggerit indulgeri, duos habere permittimus, eiſdem *d* electionis arbitrio reſervato.

In eodem autem Palatio unum conclave, nullo intermedio pariete, ſeu alio velamine, *e* omnes inhabitent in communi: quod (reſervato libero ad ſecretam Cameram aditu) ita claudatur undique, ut nullus illud *f* intrare valeat, vel exire. Nulli ad eoſdem Cardinales aditus pateat, vel facultas ſecrete loquendi cum eis: nec ipſi aliquos ad ſe venientes admittant, niſi eos, qui de voluntate omnium Cardinalium inibi præſentium, pro iis tantum, quæ ad electionis inſtantis negotium pertinent, vocarentur. Nulli etiam fas ſit ipſis Cardinalibus, vel eorum alicui, nuncium mittere, vel ſcripturam: qui vero contra fecerit, ſcripturam mittendo, vel nuncium, aut cum aliquo ipſorum ſecrete loquendo, ipſo facto ſententiam excommunicationis incurrat. In conclavi tamen prædicto aliqua feneſtra competens dimittatur, per quam eiſdem Cardinalibus ad victum commode neceſſaria miniſtrentur: ſed per eam nulli ad ipſos patere poſſit ingreſſus. Verum ſi (quod abſit) intra tres dies, poſtquam (ut prædicitur) conclave prælatum iidem Cardinales intraverint, non fuerit ipſi Eccleſiæ de paſtore proviſum: per ſpatium quinque dierum immediate ſequentium, ſingulis diebus, tam in prandio, quam in cœna uno ſolo ferculo *g* ſint contenti: quibus (proviſione non facta) decurſis, extunc tantummodo panis, vinum, & aqua miniſtrentur eiſdem, donec eadem proviſio ſubſequatur. Proviſionis quoque hujuſmodi pendente negotio, dicti Cardinales nihil de Camera Papæ recipiant: nec de aliis eidem Eccleſiæ tempore vacationis obvenientibus undecunque: ſed ea omnia ipſa vacatione durante, ſub ejus, cujus fidei, & diligentiæ Camera eadem eſt commiſſa, cuſtodia maneant, per eum diſpoſitioni futuri Pontificis reſervanda. Qui autem aliquid receperint, teneantur extunc a receptione quorumlibet redituum ad eos *a* ſpectantium abſtinere, donec de receptis taliter plenariam ſatisfactionem impendant. Iidem quoque Cardinales accelerandæ proviſioni ſic vacent attentius, quod ſe nequaquam de alio negotio intromittant: niſi forſan neceſſitas adeo urgens incideret, quod eos oporteret de terra ipſius Eccleſiæ defendenda, vel ejus parte aliqua providere, vel niſi aliquod tam grande, & tam evidens periculum immineret, quod omnibus & ſingulis Cardinalibus præſentibus concorditer videretur illi celeriter occurrendum. Sane ſi aliquis ex prædictis Cardinalibus conclave prædictum (ut ſupra exprimitur) non intraverit, aut intrans abſque manifeſta cauſa infirmitatis exierit: ipſo minime requiſito, nec in ejuſdem electionis negotio ulterius admittendo, per alios ad *b* eligendum ſummum Pontificem libere procedatur. Si vero infirmitate ſupervenìente, idem conclave ex eis aliquem exire contingat, ipſa etiam infirmitate durante, poterit, ejus ſuffragio non requiſito, ad *c* electionem procedi: ſed ſi ad alios poſt ſanitatem ſibi redditam, ſeu ante, redire voluerit: vel etiam ſi alii abſentes, quos per decem dies diximus expectandos, ſupervenerint: re integra, videlicet antequam eidem Eccleſiæ ſit de Paſtore proviſum, in eodem negotio, in illo ſtatu, in quo ipſum invenerint, admittantur, præmiſſa tam de clauſura, quam de ſervientibus, cibo, ac potu, & reliquis cum aliis ſervaturi.

Quid juris, quando moritur Romanus Pontifex extra civitatem, in qua erat Curia.

§. 2. Porro ſi quando Romanum Pontificem extra civitatem prædictam, in qua erat cum ſua Curia reſidens, contigerit ab hac luce migrare: teneantur Cardinales in civitate, in cujus territorio, ſeu diſtrictu idem Pontifex obiit, convenire, niſi ſit forſitan interdicta, vel contra Eccleſiam Romanam in aperta rebellione perſiſtat: quo caſu, in alia viciniori conveniant, quæ ſimiliter nec interdicto ſubjaceat, nec ſit (ut prædicitur) aperte rebellis. In hac etiam civitate tam quoad expectationem abſentium, quam quoad habitationem communem, clauſuram, & cætera omnia in domo Epiſcopali, vel alia qualibet eiſdem Cardinalibus deputanda, eadem obſerventur, quæ ſuperius obeunte dicto Pontifice in ea, in qua cum ſua Curia reſidebat, ſunt expreſſa.

Dat executores huic juri cum pœnis. Joan. Andr.

§. 3. Præterea (quia parum eſt jura condere, niſi ſit, qui eadem tueatur) adjiciendo ſancimus, ut Domini *d*, aliique Rectores, & Officiales civitatis illius, in qua Romani Pontificis electio fuerit celebranda, auctoritate noſtra, & ejuſdem approbatione Concilii poteſtate ſibi tradita, præmiſſa omnia & ſingula plene ac inviolabiliter ſine fraude ac dolo aliquo faciant obſervari: nec Cardinales ultra quam præmittitur, arctare præſumant. Super his autem taliter obſervandis, ſtatim audito ſummi Pontificis obitu, coram Clero, & populo univerſo civitatis ipſius ad hoc ſpecialiter convocandis, præſtent corporaliter juramentum. Quod ſi præmiſſa diligenter non obſervaverint, aut fraudem in eis, vel circa ea commiſerint, cujuſcunque ſint præeminentiæ, conditionis, aut ſtatus, omni ceſſante privilegio, eo ipſo ſententiam excommunicationis incurrant, & perpetuo ſint infames: nec unquam eis portæ dignitatis pateant, nec ad aliquod publicum officium admittantur. Ipſos inſuper feudis, & bonis cæteris, quæ ab eadem Romana Eccleſia, vel quibuslibet aliis Eccleſiis obtinent, ipſo facto decernimus eſſe privatos: ita quod ad Eccleſias

a *Deponens vota hic expreſſa, non privatur poteſtate eligendi, ſed vota ejus non computantur. Dom. Fenr* b *Vid. Conc. Lat. ſub Alex. III, c. 8. & Clem. ne Romani. de elect.* c *In Conc. Lat. 6. ſ. 1. & refertur c. licet de vitanda. Extra, de elect.* d *el eiuſdem.* e *Vid. l. ſi non ſpeciali. C. de teſt. & Dom. in c. cauſam. de teſt. de Bald. in d. l. ſi non ſpeciali.* f *In antiq. exemplar. Vid. gl. in c. ne telas. de conſ. diſt. 1. Fenr.*

a *Ipſos.* b *In antiq. Codicibus ire: ad eligendum ſubſtituendum Pontificem libere, &c.* c *Hæ duæ voces, ad electionem, deſunt in antiq. Codicibus.* d *In antiq. deminus.*

Digitized by Google

cleſias ipſas plene ac libere revertantur, adminiſtratorum earundem Eccleſiarum arbitrio ſine contradictione aliqua diſponenda. Civitas vero prædicta non ſolum ſit interdicto ſuppoſita, ſed & *a* Pontificali dignitate privata.

Obteſtatur Cardinales, ut in electione Romani Pontificis deponant omnem privatum affectum: & caſſat omnia pacta, obligationes, & juramenta, quæ data vel facta eſſent de aliquo eligendo.

§. 4. Cæterum (quia cum arbitrium, vel inordinatus captivat affectus, vel ad certum *b* aliquem obligationis cujuſque neceſſitas adigit, ceſſat electio, dum libertas adimitur eligendi) Cardinales eoſdem obſecrantes per viſcera miſericordiæ Dei noſtri, per aſperſionem ſui pretioſi ſanguinis obteſtamur, ut penſantes attentius, quid eis imminet, cum agitur de creatione *c* Vicarii Jeſu Chriſti, ſucceſſoris Petri, Rectoris univerſalis Eccleſiæ, gregis Dominici directoris, omni privatæ affectionis inordinatione depoſita, & cujuslibet pactionis, conventionis, obligationis neceſſitate, nec non condicti, & intendimenti contemplatione ceſſantibus, non in ſe reciprocent conſiderationis intuitum, vel in ſuos: non quæ ſua ſunt, quærent: non commodis privatis intendant, ſed nullo arctante ipſorum in eligendo judicium, niſi Deo, puris & liberis mentibus, nuda electionis conſcientia, utilitatem publicam libere proſequantur: omni conatu & ſolicitudine, prout poſſibilitas patitur, id acturi tantummodo, ut eorum miniſterio acceleretur utilis, & perneceſſaris totius mundi proviſio, idoneo celeriter eidem Eccleſiæ ſponſo dato. Qui autem ſecus egerint, divinæ ſubjaceant ultioni, eorum culpa (niſi gravi propter hoc peracta pœnitentia) nullatenus abolenda. Et nos nihilominus pactiones, conventiones, obligationes, condicta & intendimenta omnia, ſive juramenti, ſive cujuslibet alterius fuerint vinculo firmitatis annexa, caſſamus, irritamus, & viribus decernimus omnino carere: ita quod nullus ad illa obſervanda quomodolibet ſit adſtrictus: nec quiſquam ex eorum tranſgreſſione notam vereatur fidei non ſervatæ, ſed non indignæ laudis titulum potius mereatur: cum lex etiam humana teſtetur, Deo magis tranſgreſſiones hujuſmodi, quam juriſjurandi obſervationes acceptas.

Monet omnes fideles, ut ſtatim audita ſummi Pontificis morte, ejus celebrent exequias, & quotidie orent pro vigili, concordi, & utili proviſione Rom. Eccleſiæ; Prælati autem in ſuis prædicationibus ipſos ſubditos ad hoc hortentur, & eis frequentiam orationum, & obſervantiam jejuniorum indicant. Joan. Andr.

§. 5. Quia vero fidelibus non eſt tam de ſolicita quantumcunque inventione fidendum, quam de inſtantia orationis humilis & devotæ ſperandum: huic adjicimus ſanctioni, ut in omnibus civitatibus, cæteriſque locis inſignibus, ubi primum de memorati Pontificis obitu certitudo claruerit, a Clero & populo, ſolemnibus pro eo exequiis celebratis, ſingulis diebus, donec de ipſius Eccleſiæ proviſione indubitanter rumor pertulerit veritatem, humiles preces fundantur ad Dominum: apud eum *d* devotis orationibus inſiſtatur, ut ipſe, qui concordiam facit in ſublimibus ſuis, ſic efficiat eorundem Cardinalium corda in eligendo concordia, quod proviſio celer, concors, & utilis (prout animarum ſalus exigit, & totius orbis requirit utilitas) ex ipſorum unanimitate ſequatur. Et ne tam ſalubre præſentis ſanctionis edictum ignorantiæ negligi prætextu contingat, diſtricte præcipimus, ut Patriarchæ, Archiepiſcopi, Epiſcopi & alii Eccleſiarum Prælati, cæterique, quibus conceſſum eſt proponere verbum Dei, Clerum & populum propter hoc ſpecialiter frequentius congregandos, in ſuis ſermonibus ad ſupplicum precum ſuffragia, pro celeri, & felici exitu tanti negotii frequentanda ſolerter hortentur: & ipſis eadem auctoritate, non ſolum orationum frequentiam, ſed *a* obſervantiam (prout circumſtantiæ penſandæ ſuaſerint) jejuniorum indicant.

C A P. IV.

Appellantes contra electiones, poſtulationes, vel proviſiones, omnia, quæ objicere intendunt contra perſonam, vel formam, tenentur exprimere: & jurare, quod illa credunt vera eſſe, & ea ſe poſſe probare. Super non expreſſis, ipſi, vel adhærentes eis, non audientur: niſi de novo emergant, vel perveniant, vel superveniat probandi facultas: ſuper quo jurare debebunt. Statutum Innoc. editum contra non probantes, quæ objiciuntur in perſonam vel formam, in ſua robore conſervatur. Joan. Andr.

Idem *in eodem*. (*an.* 1273.)

UT circa electiones, poſtulationes, & proviſiones Eccleſiaſticas viam malitiis, prout eſt poſſibile, præcludamus, ne diutius periculoſe *b* vacent Eccleſiæ: vel perſonatuum, dignitatum, & aliorum Eccleſiaſticorum beneficiorum proviſio differatur: Edicto perpetuo providemus, ut (ſi quando aliqui electionibus, poſtulationibus, vel proviſionibus ſe opponunt, proponendo aliqua contra electionis, poſtulationis, ſeu proviſionis formam, aut perſonas eligentium, vel electi, ſive illius, cui erat proviſio facienda ſive facta, & propter hoc contigerit appellari) appellantes in inſtrumento publico, ſeu literis ſuper appellatione confectis, omnia & ſingula exprimant, quæ in formam intendunt objicere, vel perſonas: coram perſonis authenticis, aut perſona, quæ ſuper hoc teſtimonium perhibeant veritati, corporali præſtito juramento, quod credunt ea, quæ ſic exprimunt, eſſe vera, & ſe poſſe probare: alioquin tam opponentes, quam (tempore appellationis interpoſitæ, vel poſtmodum) adhærentes eiſdem, objiciendi aliqua (quæ non fuerint in hujuſmodi literis, vel inſtrumentis expreſſa) poteſtatem ſibi noverint interdictam: niſi aliquid poſtea forſan emerſerit, vel ſuper antiquis ſupervenerit probandi facultas, aut aliqua antiqua in opponentium notitiam de novo pervenerint, quæ appellantes appellationis tempore emiſſæ veriſimiliter ignorare potuerint, & etiam ignorarint. Super hujuſmodi autem ignorantia, & ſuperveniente facultate probandi, ſidam per proprium præſtandum corporaliter faciant juramentum: hoc adjiciendo in juramento eodem, quod ad ea probanda credant ſe ſufficientes probationes habere. Illa ſane, quæ felicis recordationis Innocentius Papa quartus contra non plene probantes ea, quæ in formam, vel perſonam objecerant, ſtatuit, in ſuo volumus robore permanere.

C A P. V.

Electus ante confirmationem adminiſtrare non debet per ſe, vel per alium, in totum, vel in partem, ſub quocunque colore: qui contra fecerint, ipſo jure privati ſunt jure ex electione quæſito. Joan. Andr.

Idem *in eodem*.

AVaritiæ cæcitas, & damnandæ ambitionis improbitas aliquorum animos occupantes, eos in illam *d* temeritatem impellunt, ut quæ ſibi a jure interdicta nove-

a *In aliquot manuſcript. ſed etiam Pontificali.* b *In antiquioribus Codicibus, vel ad certum aliquid obligationis.* c *Vide Turrecrematam in ſumma de Eccleſia, lib. 2. cap.* 36. d *alias, & apud eum.*

a *al. Sed & obſervantiam.* b *Vid. Conc. Lat. ſub Innoc. III. c.* 23. *& refertur ext. de elect. cap. ne pro defectu.* c *Vide Lambertinum de jurepatron. l.* 2. *p.* 2. *quæſt.* 3. *art.* 1. d *Qui dicuntur agere actum temerarie, vid. text. qui fil. ſint legit. per venerabilem, ver. videbatur. & per Joan. And. in Clem.* 1. *de ſepult.*

Digitized by Google

noverint, exquiſitis fraudibus uſurpare conentur. Nonnulli ſiquidem ad regimen Eccleſiarum electi, quia eis, jure prohibente, non licet ſe ante confirmationem electionis celebratæ de ipſis, adminiſtrationi Eccleſiarum, ad quas vocantur, ingerere: ipſam ſibi tanquam procuratoribus, ſeu œconomis committi procurant. Cum itaque non ſit malitiis hominum indulgendum, nos latius providere volentes, hac generali conſtitutione ſancimus, ut nullus de cætero adminiſtrationem dignitatis, ad quam electus eſt, priuſquam celebrata de ipſo electio confirmetur, ſub œconomatus, vel procurationis nomine, aut alio de novo quæſito colore, in ſpiritualibus, vel temporalibus, per ſe vel per alium, pro parte vel in totum, gerere, vel recipere, aut illis ſe immiſcere præſumat. Omnes illos, qui ſecus fecerint, jure, ſi quod eis per electionem quæſitum fuerit, decernentes eo ipſo privatos.

CAP. VI.

Eligentes, quam cito commode poſſunt, electionem electo præſentent. Electus intra menſem conſentiat: alias privatus eſt jure quæſito, niſi conditio perſonæ ipſum excuſet. Poſt conſenſum confirmationem petat intra tres menſes, alias electio viribus vacuetur. Joan. Andr.

Idem Gregor. X. *in eodem Concil. Lugdun. (an. 1273.)*

QUam ſit Eccleſiis ipſarum diſpendioſa vacatio, quam periculoſa etiam eſſe ſoleat animabus, non ſolum jura teſtantur, ſed etiam magiſtra rerum efficax experientia manifeſtat. Cupientes itaque competentibus remediis vacationum diuturnitatibus obviare, hoc perpetuo decreto ſtatuimus: ut ſi quando fuerit electio in aliqua Eccleſia celebrata, electores electionem ipſam, quam citius commode poterunt, electo præſentare, ac petere conſenſum ipſius procurent *a*. Electus vero illum adhibere intra menſem a tempore præſentationis hujuſmodi teneatur. Quem ſi electus ipſe ultra præſtare diſtulerit, jure, ſi quod ei ex ſua electione fuerit acquiſitum, extunc ſe noverit eo ipſo privatum: niſi forſan ea ſit electæ perſonæ conditio, ut electioni de ſe celebratæ abſque ſuperioris ſui licentia, ex prohibitione, ſeu quavis proviſione ſedis Apoſtolicæ, conſentire non poſſit: quo caſu idem electus, ſeu electores ipſius, conſentiendi licentiam ab ejus ſuperiore, cum ea celeritate, quam ſuperioris ipſius præſentia, vel abſentia permiſerit, petere ſtudeant, & habere. Alioquin, ſi lapſo tempore pro ejuſdem ſuperioris præſentia, vel abſentia (ut præmittitur) moderando, hujuſmodi licentiam eos nequaquam obtinere contingat: electores extunc ad electionem aliam procedendi liberam habeant facultatem. Cæterum quivis electus intra tres menſes, poſt conſenſum electioni de ſe celebratæ præſtitum, confirmationem electionis ipſius petere non omittat. Quod ſi, juſto impedimento ceſſante, intra hujuſmodi trimeſtre tempus omiſerit, electio eadem eo ipſo viribus vacuetur.

CAP. VII.

Si non ſequatur electio, non eſt quis ex conſenſu in ſcrutinio ſcienter habito in indignum, eligendi poteſtate privatus. hoc dicit Joan. Andr.

Idem *in eodem.*

PErpetuo *b* ſanctionis oraculo declaramus, quod ſcienter in electionibus nominantes indignum, propter ſuffragium in ſcrutinio præſtitum (niſi adeo in eo perſtiterint, quod ex votis eorum communis electio ſubſequatur) nequaquam eligendi poteſtate priventur: licet pro eo, quod indignum nominando, ſcienter contra conſcientiam ſuam agunt *c*, & divinam vindictam, & Apoſtolicæ ultionis metum *d*, quem qualitas facti ſuaſerit, poſſint non immerito formidare.

a al. feſtinent. b al. perpetuo ſanctionis, &c. c al. agant. d In omnibus antiq. exemplarib. metum.

CAP. VIII.

Eligens, vel electioni conſentiens, contra electum (niſi ex nova cauſa, vel noviter ei pandita) ſe nequit opponere, vel renunciare. Joan. Andr.

Idem *in eodem.*

NUlli liceat decernimus (poſtquam in ſcrutinio nominaverit aliquem, & electioni fuerit ſubſecuta: vel poſtquam præſtiterit electioni de ipſo ab aliis celebratæ conſenſum) illum ſuper electione ipſa (niſi ex cauſis poſtea emergentibus) impugnare: vel niſi ei morum ipſius antea celata de novo pandatur improbitas: ſeu ei cujus alterius latentis vitii, vel defectus, quæ veriſimiliter ignorare potuerit, veritas reveletur. De hujuſmodi autem ignorantia fidem faciat proprio *a* juramento.

CAP. IX.

Contra electum a duplo majori parte, vel electores ipſius, nil a reliqua parte poteſt opponi, quod votum extenuet: ſed id bene opponitur, quod votum annullet. Joan. Andr.

Idem *in eodem.*

SI quando contigerit, duabus electionibus celebratis, partem alteram eligentium duplo majorem *b* numero inveniri: contra electores, qui partem reliquam ſic excedunt, ad extenuationem zeli, meriti, vel auctoritatis ipſorum, reliquis, vel electo ab eis aliquid opponendi omnem præſenti decreto interdicimus facultatem. Si quid autem opponere voluerint, quod votum illius, cui opponitur, nullum redderet ipſo jure, id eis non intelligimus interdictum.

CAP. X.

Appellatio judicialis, vel extra, devolvit cauſas electionum Epiſcoporum, & ſuperiorum ad Papam: ſi in ſcriptis, & ex cauſa probabili fuerit interdicta: alias non. Et ab ea poſſunt partes ſine pravitate recedere, priuſquam Papæ præſentata fuerit. Et an in receſſu intervenerit pravitas, inferiores Judices ante omnia debent inquirere: quam ſi repererint, de cauſa non cognoſcent, ſed ſtatuent partibus terminum, in quo cum actis, & munimentis ſe Apoſtolico conſpectui repræſentent. Joan. Andr.

Idem *in eodem.*

QUamvis conſtitutio felicis recordationis Alexandri Papæ IV. prædeceſſoris noſtri, cauſas electionum Epiſcopalium, ſeu ſuper electionibus Epiſcoporum exortas, non immerito majoribus cauſis annumerans, cognitiones ipſarum per appellationes quaslibet devolvi aſſerat ad Apoſtolicæ ſedis examen: Nos tamen & temerariam appellantium audaciam, & effrenatam appellationum frequentiam refrenare volentes, hac generali conſtitutione duximus providendum: ut ſi extra judicium in prædictis electionibus, vel in aliis dignitatibus Epiſcopatu majoribus celebratis, expreſſa cauſa manifeſte frivola *c* contigerit appellari, per appellationem hujuſmodi nequaquam ad ſedem eandem negotium devolvatur. Sed cum in electionum earundem negotiis, in judicio, vel extra judicium appellatur in ſcriptis, ex cauſa probabili, quæ probata deberet legitima reputari, ad ſedem ipſam hujuſmodi negotia deferentur. Cæterum in præmiſſis omnibus caſibus liceat partibus ab hujuſmodi appellationibus, nulla tamen interveniente pravitate, recedere, antequam præfatæ ſedi fuerint præſentatæ. Inferiores autem Judices, quorum erat ipſarum cauſarum cognitio appellatione ceſſante, an in hoc pravitas interceſſerit, ante omnia diligenter inquirant: & ſi eam interceſſiſſe repererint, ſe de cauſis ipſis nullatenus intromittant, ſed præfigant dictis partibus terminum peremptorium competentem, in quo cum omnibus

a *Vid. Panorm. in cap. 2. De conſtit. & Bal. conſ. 229. par. 2.* b *Vid. gloſſ. in clem. ad compeſcendas. de ſequeſtr. poſſ. & fru.* Da. c *Frivola cauſa appellandi, quæ dicantur, vide in cap. cum appellationib. infra de appell. hoc tit.*

omnibus actis, & munimentis ſuis Apoſtolico ſe conſpectui repræſentent.

CAP. XI.

Si inter reliqua, quæ objiciuntur promovendo ad dignitatem, objicitur evidens defectus ſcientiæ, vel perſonæ, illud ante omnia examinari debebit. Et ſi reperietur falſum, opponens a proſecutione negotii repellitur, & punietur perinde ac ſi defeciſſet in probatione omnium objectorum. Joan. Andr.

Idem *in eodem.*

SI forte inter cætera, quæ objiciuntur electo, aut poſtulato, ſeu alias promovendo ad aliquem dignitatem, evidentem ſcientiæ, vel alium perſonæ defectum opponi contingat: in diſcuſſione objectorum illum ſtatuimus ordinem incommutabiliter obſervandum, ut, promovendus ſuper defectu ipſo ante omnia ſubjiciatur examini: cujus eventus examinandis aliis aut dabit initium, aut negabit. Cæterum ſi præmiſſi examinis exitus hujuſmodi oppoſitiones docuerit veritate deſtitui, opponentes omnino a proſecutione cauſæ, in qua talia objecerunt, excludimus: ac perinde puniri decernimus, ac ſi penitus in probatione omnium, quæ objecerant, defeciſſent.

CAP. XII.

Qui gravaverit aliquam perſonam Eccleſiaſticam, vel ejus conſanguineos, vel Eccleſiae, ſeu bona, pro eo, quod eum, pro quo rogabatur, eligere noluit, ipſo facto excommunicatus eſt. Joan. Andr.

Idem *in eodem.*

SCiant cuncti, qui Clericos, vel quaslibet alias perſonas Eccleſiaſticas (ad quos in aliquibus Eccleſiis, monaſteriis, aut aliis piis locis ſpectat electio) pro eo, quod rogati, ſeu alias inducti, eum, pro quo rogabantur, ſive inducebantur, eligere noluerint, vel conſanguineos eorum, aut ipſas Eccleſiae, monaſteria, ſeu loca eatera beneficiis, ſive aliis bonis ſuis, per ſe, vel per alios ſpoliando, ſeu alias injuſte proſequendo *a* gravare præſumpſerint, ſe ipſo facto excommunicationis ſententiæ innodatos.

CAP. XIII.

Primo *punit uſurpantes de novo cuſtodiam vacantium Eccleſiarum.* Secundo *punit Clericos, & Monachos hoc fieri procurantes.* Tertio *punit Clericos ſe talibus non opponentes.* Quarto *ponit, qualiter debeant ſe habere habentes talem cuſtodiam ab antiquo.* Joan. Andr.

Idem *in eodem.*

GEnerali conſtitutione ſancimus, univerſos, & ſingulos, qui regalia, cuſtodiam, ſive guardiam advocationis, ſeu defenſionis titulum in Eccleſiis, monaſteriis, ſeu quibuslibet aliis piis locis de novo uſurpare conantes, bona Eccleſiarum, monaſteriorum, aut locorum ipſorum vacantium occupare præſumunt, quantacunque dignitatis honore præfulgeant: Clericos etiam Eccleſiarum, Monachos monaſteriorum, & perſonas cæteras locorum eorundem, qui hoc fieri procurant, eo ipſo excommunicationis ſententiæ decernimus ſubjacere. Illos vero, qui ſe (ut deberent) talia facientibus non opponunt, de proventibus Eccleſiarum, ſeu locorum ipſorum, pro tempore, quo præmiſſa ſine debita contradictione permiſerint, aliquid percipere diſtrictius inhibemus. Qui autem ab ipſarum Eccleſiarum, cæterorumque locorum fundatione, vel ex antiqua conſuetudine jura ſibi hujuſmodi vindicant, ab illorum abuſu ſic prudenter abſtineant, & ſuos miniſtros in eis ſolicite faciant abſtinere, quod ea, quæ non pertinent ad fructus, ſive reditus provenientes vacationis tempore, non uſurpent: nec bona cætera, quorum ſe aſſerunt habere cuſtodiam, dilabi permittant, ſed in bono ſtatu conſervent.

CAP. XIV.

Parochialis Eccleſia nemini conferatur, qui non ſit idoneus ſcientia, moribus, & ætate: & ſi conferatur non attingenti XXV. annum, non valet collatio. Ille autem, cui talis Eccleſia collata fuerit, tenetur perſonaliter reſidere, & intra annum Sacerdos fieri: ſi autem promotus non fuerit, elapſo anno privatus eſt ipſo jure. Super reſidentia autem Prælatus ejus ad tempus poterit diſpenſare. Joan. Andr.

Idem *in eodem.*

LIcet canon a fel. record. Alexand. Papa præd. noſtro editus inter cætera ſtatuerit, ut nullus regimen Eccleſiæ parochialis ſuſcipiat, niſi XXV. annum ætatis attigerit, ac ſcientia, & moribus commendandus exiſtat: quodque talis ad regimen aſſumptus hujuſmodi, ſi monitus, non fuerit a præfixo a canonibus tempore in Presbyterum ordinatus, a regiminis ejuſdem amoveatur officio, & alii conferatur. Quia tamen in obſervatione canonis memorati ſe multi exhibent negligentes, nos periculoſam illorum negligentiam volentes juris executione ſupplere, præſenti decreto ſtatuimus, ut nullus ad regimen parochialis Eccleſiæ aſſumatur, niſi ſit idoneus moribus *a*, ſcientia, & ætate: decernentes collationes de parochialibus Eccleſiis, his, qui non attigerint XXV. annum, de cætero faciendas, viribus omnino carere. Is etiam, qui ad hujuſmodi regimen aſſumetur, ut gregis ſibi crediti diligentius curam gerere poſſit, in parochiali Eccleſia, cujus Rector extiterit, reſidere *b* perſonaliter teneatur: & intra annum a ſibi commiſſi regiminis tempore numerandum ſe faciat ad Sacerdotium promoveri. Quod ſi intra idem tempus promotus non fuerit, Eccleſia ſibi commiſſa nulla etiam præmiſſa monitione ſit præſentis conſtitutionis auctoritate privatus. Super reſidentia vero (ut præmittitur) facienda poſſit Ordinarius gratiam diſpenſationis ad tempus facere, prout cauſa rationabilis id expoſcit.

CAP. XV.

Parochialis Eccleſia non commendetur, niſi conſtituto in ætate legitima, & Sacerdotio, & tali non niſi una: & illa tunc demum, cum neceſſitas, vel utilitas exigit. Talis autem commenda ultra ſex menſes non duret. Quod contra prædicta factum fuerit, eſt irritum ipſo jure. Joan. Andr.

Idem *in eodem.*

NEmo deinceps parochialem Eccleſiam alicui non conſtituto in ætate legitima, & Sacerdotio commendare præſumat: nec tali etiam niſi unam, & evidenti neceſſitate, vel utilitate ipſius Eccleſiæ ſuadente. Hujuſmodi autem commendam (ut præmittitur) rite factam declaramus ultra ſemeſtris temporis ſpatium non durare: ſtatuentes, quicquid ſecus de commendis Eccleſiarum parochialium actum fuerit, eſſe irritum ipſo jure.

CAP. XVI.

Hæc decret. fuit multum utilis ſuo tempore, antequam Papa reſervaret ſibi proviſionem Epiſcopatuum. Gloſſ prima ponit ſummarium: & ſecunda diviſionem. Dominicus.

Nicolaus III. [*an. 1278. Romæ.*]

CUpientes Eccleſiarum vacationibus *c* periculoſis occurrere, ac malignantium ſubterfugiis obviare: jam proviſis remediis, alia (quæ parenter ipſa rerum experientia ad earum expeditionem indicavit utilia) remedia experta ſubjungimus: & quod fel. record. Gregorius Papa X. præd. noſter de electionibus præſentandis electis, & ipſorum electorum petendo, ac adhibendo conſenſu ſalubriter ſtatuit, in ſuo robore, cum infraſcripti temporis moderatione, in præſentandis electionibus permanere volentes: ſed quod de trimeſtri tempore poſt conſenſum ad petendas con-

a *Vid. cap. felicis infr. de pœnis cum ibi not.*

a *Idem cavetur in Concil. Lat. ſub Innoc. III. cap. 30. & Concil. Trid. ſeſſ. 7. de reform. cap. 3. & ſeſſ. 24. de refor. c. 12.* b *Idem cavetur in Conc. Trid. ſeſſ. 6. de reform. c. 2.* c *Vacatio ſimpliciter dicta continet omnem modum vacandi. vide c. ſuſceptum. de reſcript. ſup. eod. Phil. Font.*

confirmationes inſtituit, quoad illas, quæ petuntur, vel peti debent a ſede Apoſtolica, temperantes: (cum interdum aliquorum locorum vicinitas minus exigat, aliquorum *a* diſtantia prolixius tempus expoſcat) hoc generali & in perpetuum valitura conſtitutione ſancimus, ut omnes electi cathedralium, vel regularium Eccleſiarum (quorum electionum confirmationes, vel infirmationes, ad ipſius ſedis examen deducit immediata ſubjectio, vel appellatio interjecta devolvit) intra unum menſem poſt conſenſum, vel poſt obtentam de ipſorum electione notitiam, ſi eam debito tempore non contigerit præſentari, ad ſedem ipſam iter arripiant, & extunc, ſive intra præſcriptum tempus iter arripuerint, ſive non, abſque fraude, quam cito poterunt commode, locorum conſiderata diſtantia, petituri ſuarum electionum confirmationes, vel proſecuturi electiones ſuas, quibus poterunt modis licitis comparere, cum omnibus actis, juribus & munimentis ſuis, & proceſſus ſuos contingentibus, coram nobis perſonaliter teneantur. Quod ſi per viginti dies, poſt lapſum ex qualitate locorum moderandi temporis, expectari, ſive eligentes, ſive opponentes venerint, ſive non: perſonaliter comparere, & ſuarum electionum confirmationem, vel perſecutionem, ſeu executionem petere, nulla juſta cauſa interveniente, contempſerint: de qua intra prædictos viginti dies propoſita, intra quindecim dies poſt tempus hujuſmodi, coram nobis, vel alio, ſeu aliis deputando, vel deputandis a nobis, ſi admittenda videbitur, teneantur apud ſedem ipſam facere plenam fidem. Niſi vel intra eoſdem viginti dies, ſeu prædictos quindecim, eo caſu tantum, cum ad prædictam cauſam propoſitam, ut prædicitur, & admiſſam probandam conceſſi fuerint, talia & tam veriſimilia proponi contingeret, quæ *b* judicio præſidentis electos ipſos ab infraſcripta pœna merito excuſarent: & propter quæ forſitan videretur eidem ad prædictam comparitionem tempus prolixius indulgendum. Inſuper etiam eo caſu, quo ad perſonalem electorum comparitionem excuſandam, aliquam juſtam cauſam proponi contingerit, vel admitti: niſi tunc intra idem tempus juſto impedimento ceſſante, per procuratorem ad præmiſſa omnia ſufficienter inſtructum, & nihilominus ipſa cauſa ceſſante, ut præmittitur, ſe perſonaliter præſentaverint: electiones de ipſis factas, eo ipſo viribus vacuantes, ipſos omni jure, ſi quod eis per electionem hujuſmodi quæſitum eſſet, decernimus eſſe privatos. Electos vero, qui ſe ſine actis, juribus & munimentis ſuis, & proceſſus ſuos contingentibus perſonaliter, vel per procuratorem, ut præmittitur, præſentaverint: ea volumus, ex contemptu conſtitutionis hujuſmodi, eo caſu pœna percelli, ut pro exhibendis illis alibi, quam apud ſedem ipſam, niſi ex juſta cauſa, non poſſint dilationem aliam obtinere. Ad hæc, ut diligens inquiſitio ſuper electionibus, & eligentibus, & electis ac aliis præmiſſa contingentibus, plena informatio poſſit haberi (quam informationem per procuratores, qui ut plurimum conſtituuntur abſentes, & proceſſus ignari, curſus cauſarum non ſentit de facili provenire) de ipſis electoribus duæ perſonæ ad minus, ſuper negotio ipſo, ut de electis præmittitur, ſufficienter inſtructæ, quando electionem concordem eſſe contigerit, infra idem tempus, per *c* Capitulum expenſis bonorum ad Prælatum ipſius Eccleſiæ, de cujus electione agitur, pertinentium, ſi ſint diſcreta, alioquin communium, vel per ipſum Capitulum aliunde proviſorum, ſi de ipſis diſcretis, vel communibus tunc adhiberi non poſſint, ad omnia inſtructæ (inquam plenarie) tranſmittantur. Si vero in diſcordia electio, vel electiones ipſæ proceſſerint: tunc duæ perſonæ ad minus de parte qualibet (cum ſint plures) vel de parte electi (cum electio una proceſſerit) neceſſariis, & moderatis expenſis electorum. Quas ſi electi exhibere contempſerint (niſi forſan ipſos facultatum impotentia pro qualitate negotii excuſaret) omni jure ipſis ex tali electione quæſito priventur. Et quando *a* unicus eſt electus, cui aliquis, vel aliqui ſe opponunt, eo caſu tam opponens, quam opponentes hujuſmodi, ſi duo tantum, vel ſi plures, duo ad minus ex ipſis opponentibus, expenſis ipſorum opponentium propriis plene (ut dictum eſt) cum actis, & munimentis inſtructi *b* compareant: ut per præmiſſas perſonas, vel negotium plenarie inſtrui, vel ſedes eadem valeat informari, an Eccleſiarum utilitate penſata, & aliis inſpectis circumſtantiis, ſuper habendis aliquibus probationibus, ſeu quibuſcunque aliis ſit alibi facienda commiſſio, vel (æquitate ſuadente) partes potius apud ſedem ipſam in probationibus, & aliis ſint arctandæ. Cæterum ſi eligentes electiones ipſas concorditer, vel in diſcordia celebratas, intra octo dies, poſtquam commode poterunt, electis præſentare diſtulerint: ipſos, qui culpabiles in hoc extiterint (quod ad ſe) a proceſſus proſecutione totaliter excludentes, omnibus beneficiis ſuis, quæ in ipſa Eccleſia, de cujus electione agitur, obtinent, per triennium continuum extunc inchoandum, volumus eo ipſo fore ſuſpenſos: ad quæ ſi intra illud tempus ſe propria temeritate, vel alio quæſito colore ingeſſerint, illis ipſo jure perpetuo ſint privati. Vel ſi perſonas inſtructas, ut præmittitur (etiamſi opponentes vel electi mittere, vel venire, ſeu expenſas miniſtrare contemnant) deſtinare neglexerint (niſi eos Capituli, vel contradicentium paucitas, ſeu alia juſta & probabilis cauſa evidenter excuſet: in quo caſu procuratorem ſufficienter inſtructum mittere, & nihilominus ceſſante cauſa dictas perſonas dirigere teneantur:) & a totali (quoad ſe) proſecutione proceſſus, & a proventuum beneficiorum, quæ in Eccleſia ipſa obtinent, per triennium continuum perceptione priventur: opponentis, vel opponentium (cum unicus eſt electus) contumacia ſimili pœna plectenda: nihilominus tamen in præmiſſis caſibus, quibus eligentes, vel opponentes, quoad ſe proceſſus proſecutione privantur, electis ſuper hoc in proſecutione ſui juris nullum præjudicium generetur. Denique cum ad poſtulationem concordem, vel diſcordem procedi contigerit, & aliqui patientes in ordinibus vel ætate defectum, vel his ſimiles poſtulentur, (non qui aliis Eccleſiis alligati, liberum non habent ſine noſtra permiſſione volatum: circa quos taliter alligatos, nihil de veteris juris obſervantia immutamus) poſtulatos hujuſmodi, & poſtulantes eoſdem, ea moderata diſtrictione perſtringimus, ut eo ſalvo, quod poſtulati hujuſmodi, nec ſuis poſtulationibus præſtare conſenſum, nec (ut de electis dictum eſt) exhibere expenſas aliquibus teneantur: ſed poſtulantes ipſi concorditer, vel diſcorditer expenſas ipſas perſonis talibus ſubminiſtrant: poſtulatos in veniendo [ſi non diſſenſerint] & poſtulantes in mittendo perſonas inſtructas [ut in concordi, vel diſcordi electione] per omnia [ut ſupra præmittitur] moderatio præmiſſa conſtringat: & negligentes ſtatuta

a *Al. ita: & aliquorum, &c.* b *al. ita: quæ in judicio, &c.*
c *Hæc periodus in antiq. Codic. ita habet: per Capitulum in expenſis, de bonis ad Prælatum ipſius Eccleſiæ, de cujus electione agitur, pertinentibus, ſi ſint diſcreta: alioquin de communibus, vel per ipſum Capitulum aliunde proviſis, &c.*

a *Hæc periodus ut plurimum in antiq. exemplaribus ita legitur: Et quando unicus eſt electus, cui aliquis, vel aliqui ſe opponunt in expenſis ipſorum propriis, eo caſu tam opponens, quam opponentes hujuſmodi, ſi duo tantum, vel ſi plures, duo ad minus ex ipſis opponentibus cum expenſis ipſorum opponentium, plene, &c.* b *al. inſtructæ.*

ta ibidem, ſimilis pœna percellat: nec per hoc, quod de poſtulatis pro celeri Eccleſiarum expeditione ſtatuitur, poſtulationes ipſæ minus dependere intelligantur a gratia, quam antea dependebant. Porro in ſingulis caſibus ſupradictis, in recuperandis, vel reddendis expenſis eligentium, electorum, poſtulantium, & etiam poſtulati, illud ſervari decernimus, quod juſtum fuerit, ſeu æquitas canonum judicabit.

CAP. XVII.

Gloſſa primo dividit, & ſummat totum textum. vide tam. Dominicus.

Idem. (an. 1278. *Romæ*.)

FUndamenta militantis Eccleſiæ in montibus ſanctis Propheta *a* rememorans, per montes Apoſtolos, & prædicatores patenter inſinuet, quibus tota hujuſmodi ædium fabrica confidenter innititur: qui firmæ *b* baſes Eccleſiæ ſuper fundamento, præter quod nemo aliud ponere poteſt, quod eſt Chriſtus Jeſus, veluti ſummo angulari lapide ſolidantur: ut veritas, quæ antea legis, & Prophetarum præconio vehebatur, per Apoſtolicam tubam in ſalutem univerſitatis exiret, ſicut ſcriptum eſt: *In omnem terram exivit ſonus eorum, & in fines orbis terræ verba eorum*. Hujus autem muneris ſacramentum ita Dominus ad omnium Apoſtolorum voluit officium pertinere, ut in beato Petro Apoſtolorum omnium ſummo, principaliter collocaret *c*: ut ab ipſo, quaſi quodam capite, dona ſua velut in corpus omne diffunderet: hunc enim in conſortium individuæ unitatis aſſumptum, id, quod ipſe erat, Dominus voluit nominari, dicendo *d*: *Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam*: ut æterni templi ſtructura Deo ædificante conſtructa, mirabili munere gratiæ Dei in Petri conſiſteret firmitate: cui Salvatoris noſtri miranda proviſio beatum Paulum in Apoſtolatu gentium per dexteras ſocietatis *e* adjunxit. Iſti ſunt, per quos Evangelium Romæ reſplenduit. Iſti ſunt ejus Patres, verique paſtores. Iſti ſunt qui una die pro merito, uno loco pro gloria ſub uno perſecutore pro parili virtute compaſſi, urbem ipſam glorioſo cruore martyrii Chriſto Domino conſecrarunt. Iſti ſunt, qui illam in hanc gloriam provexerunt, ut ſit gens ſancta, populus electus, civitas ſacerdotalis, & regia, per ſacram beati Petri ſedem caput totius orbis effecta. Ne autem ipſa mater Eccleſia in congregatione, & paſtura fidelium temporalibus careret auxiliis, quin potius ipſis adjuta, ſpiritualibus ſemper proficeret incrementis: non abſque miraculo factum eſſe concipitur, ut occaſionaliter Conſtantini Monarchæ a Deo proviſa, ſed curata baptiſmalibus fomentis infirmitas, quandam quaſi adjiceret ipſi Eccleſiæ firmitatem, qui quarto die ſui baptiſmatis, una cum omnibus ſatrapis, & univerſo ſenatu, optimatibus etiam, & cuncto populo, in perſona beati Sylveſtri, ſibi Romanam concedendo urbem relinquens, ab eo & ſucceſſoribus ejus, per pragmaticum conſtitutum diſponendam eſſe, (decernens in ipſa urbe utriuſque poteſtatis Monarchiam Romanis Pontificibus) declararet: non juſtum arbitrans, ut ubi Sacerdotii principatum, & Chriſtianæ religionis caput Imperator cœleſtis inſtituit, illic Imperator terrenus habeat poteſtatem: quin magis ipſa Petri ſedes in Romano jam proprio ſolio collocata, libertate plena in ſuis agendis per omnia potiretur: nec ulli ſubeſſet homini, quæ ore divino cunctis dignoſcitur eſſe prælata. Decet namque ipſi Romano Pontifici, per fratres ſuos ſacroſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinales (qui ſibi in executione officii Sacerdotalis coadjutores aſſiſtunt) libera provenire conſilia: decet ipſius nullo modo vacillare judicia: ut fratres ipſos nullus ſecularis poteſtatis metus exterreat, nullus temporalis favor abſorbeat, nullus eis terror immineat, nihil eos a veri conſilii ſoliditate removeat: quin, cum per ipſum Romanum pontificem in quibuſcunque negotiis contingeret eorum peti conſilia in conſulendo, per omnia liberi eidem Romano Pontifici in omnibus, quæ pro tempore imminent, libera conſulant, & aſſiſtant, ipſaque Romani Pontificis Vicarii Dei, quæ ſuis temporibus occurreret electio, & eorundem a Cardinalium (cum expedierit) facienda promotio, in omni libertate procedant.

Digna itaque ad urbem ipſam ejuſque regimen aciem noſtræ conſiderationis extendimus, ut felici ducta regimine, præſervetur a noxiis, & optatis ſemper proficiat incrementis. Nunquid obduxit oblivio, quæ tibi, quæ incolis nota diſpendia intulerunt hactenus peregrina regimina? Nunquid non hæc deſtructio mœnium, deformatio proveniens ex ruinis, luce clarius manifeſtant? Nunquid non hæc fidelium contrectata *b* depoſita? Nunquid non hæc ipſa veneranda Dei templa præſidentis manu ſacrilega diebus noſtris nefarie violata proclamant? Quid plura? Nonne ipſius urbis retroactis temporibus incorrupta conſtantia, ſub regentis *c* eo tempore nefando ſubverſa eſt regimine? ipſamque urbem ſpeculum fidei tanta reſperſit infamia, ut a matre ſua Romana Eccleſia filia prædilecta deviare compulſa, quondam Conradinum, qui de venenoſa radice Frederici quondam Romani Imperatoris, colubri tortuoſi, juſto ipſius Eccleſiæ judicio reprobati, prodiiſſe videbatur in Regulum: quique ad exterminium Romanæ matris Eccleſiæ manifeſtis indiciis una cum ſuis fautoribus aſpirabat, & in contemptum Dei, & ſuæ matris, ac ipſius urbis opprobrium patenter reciperet *d*, recepto faveret, conſtituens ſe per hæc *e* tam patentis hoſtis ſuæ matris Eccleſiæ filiam adjutricem. Hoc ipſi Romæ præſtiterunt Senatores incogniti, hoc Præſides improviſi, ut glorioſa civitas redderetur ingloria, ſua ſtabilitas vocaretur inſtabilis, ſuæque conſtantiæ antiquata ſoliditas linguis hominum vocaretur infirma. Proinde officii noſtri debitum circa hujuſmodi tam periculoſos eventus ad libram moderaminis erigentes, tantæ ſubverſionis occaſiones ita ſalubris remedii appoſitione præcidimus, ne illorum (qui ipſam Rempublicam laudabiliter hactenus gubernaverunt) videamur gloriam ſugillare vel merita, quæ illis apud infallibilem, & ſcientem omnia retributorem, de jam perlatis quæſita laboribus ſalva perſiſtunt. Ut ergo circa regimen ipſum talis adhibeatur in omnibus cum diſcretione ſolertia, per quam ipſi Romanæ Eccleſiæ plena libertas (quæ in omnibus, & per omnia ſibi debetur) optata proveniat: vitentur jam experta pericula; & Romanus *f* populus ab opprimentium protectus incurſibus ſedeat, ſedendo quieſcat in pulchritudinem *g* pacis, in tabernaculis fiduciæ, & temporalium requie opulenta, de fratrum noſtrorum conſilio, hac irrefragabili, & in perpetuum valitura conſtitutione ſancimus: ut quandocunque, & quotieſcunque Senatoris electio, vel alterius quocunque nomine cenſeatur, qui quocunque modo, vel quocunque titulo ipſius urbis debeat præeſſe regimini, in poſterum imminebit: nullus Imperator ſeu Rex Romanorum, aut alius Imperator, vel Rex, Princeps, Marchio, Dux, Comes, aut Baro, vel quicunque alterius notabilis

a *Pſalm.* 86. b 2. *Corinth.* 3. c *Pſalm.* 28. *Rom.* c. 10. d *Matth.* 26. e *al. ſocietates.*

a *Quales Cardinales eligi debeant, habetur in Concil. Trid. ſeſſ.* 24. *de reform. cap.* 1. *circa finem.* b *aliter, contracta.* c *Hæc periodus ita legitur: Sub regentis eo tempore ſubverſa regimine? ipſam urbem ſpeculum fidei, &c.* d *Alias, exciperet.* e *al. per hoc. al. per hanc.* f *al. ita: & Romanorum populus.* g *al. pulchritudine.*

Digitized by Google

præeminentiæ, potentiæ, ſeu poteſtatis, excellentiæ, vel dignitatis exiſtat, frater, filius, vel nepos *a* eorum ad tempus, vel in perpetuum, ſeu quivis alius ultra annale ſpatium quovis modo, colore, vel cauſa, per ſe, vel per aliam perſonam quomodolibet ſubmittendam, in Senatorem, Capitaneum, Patricium, aut Rectorem, vel ejuſdem urbis regimen, ſeu officium nominetur, eligatur, ſeu alias etiam aſſumatur abſque licentia ſedis Apoſtolicæ ſpeciali, per ipſius ſedis literas conceſſionem licentiæ hujuſmodi ſpecialiter exprimentes. Quod ſi ſecus factum fuerit, nominationem, electionem, & aſſumptionem hujuſmodi decernimus eſſe nulles, ac carere omni robore firmitatis. & non ſolum nominatores, electores, & aſſumptores, verum etiam nominati, electi, & aſſumpti, ſi hujuſmodi nominationi, electioni, ſeu aſſumptioni conſenſerint, aut ſe de ipſis quolibet modo intromiſerint, intendentes, & obedientes eiſdem, & in hoc omnes dantes ipſis nominatoribus, electoribus, aſſumptoribus, aut nominatis, electis, vel aſſumptis, auxilium, conſilium, vel favorem, publice, vel occulte, cujuſcunque dignitatis, vel præeminentiæ, conditionis, aut ſtatus extiterint, eo ipſo ſententiam excommunicationis incurrant, ac nihilominus ipſos nominatos, electos, ſeu aſſumptos, ſi contra conſtitutionem præſentem prædictis nominationi, electioni, vel aſſumptioni conſenſerint, aut ſe quoquo modo illis ingeſſerint *b*, & eorum poſteros in perpetuum omnibus feudis, privilegiis, libertatibus, immunitatibus, gratiis, & honoribus, quæ a prædicta, ſeu aliis tenent Eccleſiis, cenſemus eſſe privatos, ita quod illi, ad quos eorum collatio, conceſſio, ſeu diſpoſitio pertinet, reſumendi ea, aut retinendi, concedendi, ſeu conferendi aliis, ſeu de ipſis etiam diſponendi [prout ad eos pertinet] liberam habeant poteſtatem, & ne taliter nominati, electi, vel aſſumpti de ſua pertinacia, vel contemptu valeant gloriari, nos quælibet mandata, præcepta, ordinationes, & ſtatuta, quæ fecerint, omneſque ſententias, quas tulerint, & quicquid penitus, in contractibus, & obligationibus, ſeu quibuſcunque aliis urbis nomine, vel tanquam Senatores, Capitanei, Patricii, aut Rectores, vel Officiales ipſius egerint, irrita prorſus exnunc, & vacua nunciamus. Judices vero, & Tabelliones, qui ſuper his, aut eorum aliquibus contra præſentis conſtitutionis edictum patrocinari, vel inſtrumenta conficere forte præſumpſerint, judicatus, & tabellionatus officiis ſe noverint eſſe privatos. Contemptores quoque, ſeu violatores præmiſſorum, vel aliquorum, vel alicujus eorum ab hujuſmodi excommunicationis ſententia [præterquam *c* in mortis articulo] abſolvi non poſſint, niſi per Romanum Pontificem, vel de ipſius petita, & obtenta licentia ſpeciali: non obſtantibus aliquibus privilegiis, indulgentiis, conceſſionibus, conſtitutionibus, conſuetudinibus, & ſtatutis quacunque firmitate vallatis, quæ in præmiſſis omnibus nolumus aliquibus, vel alicui ſuffragari: ſed omnia quoad illa decernimus non tenere. Ut *d* autem cives Romanorum, qui ex ipſa urbe naturalem duxiſſe naſcuntur originem, aut quivis alii, qui in ipſa, ejuſve territorio, non advenæ, ſed continui habitatores extiterant *e*, quoad honores ipſius urbis, aut regimen, prætioſis functionibus potiantur: non intendimus, quod præſens conſtitutio tales excludat, quia ad unum annum duntaxat, vel ad aliud tempus brevius nominari ad ipſius regimen, & officium eligi valeant, ac aſſumi: etiamſi prædictorum Principum, & aliorum fratres, filii, vel nepotes exiſtant: aut etiam ſi extra urbem, & ipſius territorium ſub nomine comitatus, baroniæ, ſeu cujuſcunque alterius tituli in hominibus *a*, vel locis aliquibus juriſdictionem, ſeu poteſtatem aliquam temporalem, vel perpetuam obtinerent: dummodo prædicta juriſdictio, vel poteſtas extra urbem, & territorium prælata conſiſtens non tantæ præeminentiæ, vel notabilis potentatus exiſtat, quod eam *b* obtinentes ejus occaſione, vel cauſa eum aliis excloſis a dicto urbis regimine: ut præmittitur] præſentis conſtitutionis oraculo rationabiliter includantur.

C A P. XVIII.

Canonicis cathedralis Eccleſiæ ipſo iure, vel per ſententiam [præterquam in caſu negligentiæ] eligendi poteſtate privatis, ad Papam jus devolvitur eligendi: in inferioribus Eccleſiis ſemper ad proximum ſuperiorem devolvitur. h. d. Bonifacius VIII. (*an.* 1299. *Romæ.*)

QUandoque in caſu negligentiæ ſit ſtatutum a jure, ut Eccleſia cathedrali vacante, ſi per eos, ad quos ſpectat, non fuerit electio de Prælato intra tempus debitum celebrata, eligendi poteſtas ad ſuperiorem proximum devolvatur: hoc tamen non eſt ad caſum alium extendendum. Igitur ſi electores in hujuſmodi Eccleſia vel ipſo jure, cum eligunt ſcienter indignum, vel per ſententiam, cum formam traditam in generali *d* Concilio non obſervant, eligendi poteſtate priventur: non ad dictum ſuperiorem, ſed ad Romanum Pontificem poteſtas eadem devolvetur. Secus autem in inferioribus Eccleſiis eſt cenſendum.

C A P. XIX.

Conſtitutione, Ut circa, non ſatisfecit appellans, qui disjunctive juravit ſe credere appoſita eſſe vera, vel quæ ſufficere deberent ex eis. Joan. Andr.

Idem.

IS, qui contra electionis formam, vel electi perſonam aliqua objiciens ad ſedem Apoſtolicam appellavit, corporali a ſe præſtito juramento, quod illa, quæ in appellatione ſua expreſſerat, vel ea, quæ de ipſis deberent ſufficere, vera eſſe credebat, & ſe poſſe probare *e* non eſt ſuper objectis, vel expreſſis hujuſmodi audiendus. Cum non ſimpliciter, ſicuti tenebatur juxta conſtitutionem felicis recordationis Gregorii Papæ X. prædeceſſoris noſtri editam in Concilio generali Lugdunenſi, juraverit, expreſſa eadem, ſeu objecta ſe credere vera eſſe, & ſe poſſe probare, ſed indeterminate illa, vel ea, quæ deberent ſufficere de eiſdem.

C A P. XX.

Qui contra certam perſonam, ne eligatur, appellat, conſtitutionem, Ut circa, ſervare tenetur. Joan. Andr.

Idem.

QUi contra certam, & nominatam *e* perſonam, ne ab aliis eligatur, ad ſedem Apoſtolicam, antequam fiat electio, duxerit appellandum, debet per omnia in appellando ſervare formam conſtitutionis felicis recordationis Gregorii Papæ X. prædeceſſoris noſtri [Ut *f* circa] editæ

a *Vid. l.* 1. §. 2. *ff. de grad. & Bart. in l. omnes populi. gloſſ. in c. nonnulli. de reſcript.* b *Dicit Pet. de Anch. niſi hoc fuiſſet expreſſum pœna privationis feudi, non tranſiviſſet in filium, quod tamen ipſe latius diſtinguit Fent.* c *Quia tunc nulla eſt caſuum reſervatio, & ideo omnes Sacerdotes quoſlibet pœnitentes a quibuſvis peccatis, & cenſuris abſolvere poſſunt. Conc. Trid. ſeſſ.* 14. *c.*7. *de caſ. reſerv.* d *al. ut autem cives Romani.* e *al. extiterint.*

a *al. in nominibus.* b *Dictis*, *eam, deeſt in manuſcr. Codic.* b. c *Pœna impoſita per jus in caſu negligentiæ non includit caſum delicti, & ſic non verificantur negligentia, & delictum. In Conc. Later. gener. ſub Innoc. III. c.*23. d *In gen. Concil. Later. ſub Alex. III. cap.*24. e *Poteſt dici perſona certa licet ſuo nomine non nominetur. tit. de teſt. c. licet ex quadam.* f *Nota argumentum, quod allegariti aliquod ſtatutum ſufficit, quod alleget principium ipſius, abſque eo quod totum extenſum producat. ſup. c. proximo. Dom.*

Digitized by Google

editæ in Concilio Lugdunenſi, ac ſi electione jam facta eum contingeret appellare. Alioquin non obſervans, pœnæ conſtitutionis ejuſdem ſe noverit ſubjacere.

CAP. XXI.

Si compromiſſum eſt in plures, ut eligant, per unum facienda eſt electionis pronunciatio, ſicut quando proceditur per formam ſcrutinii: aliter electio facta non tenet. Joan. Andr.

Idem.

SIcut *a* cum per formam ſcrutinii ad electionem proceditur, eſt per unum pronuncianda, & facienda communis electio ſecundum canonica inſtituta: ſic & per unum debet fieri, cum per formam proceditur compromiſſi. Quamvis in arbitrio compromiſſariis lex *a* humane innuat, quod ab eis omnibus ſit pronunciatio facienda: alioquin a pluribus compromiſſariis facta ſimul electio eo ipſo viribus *c* non ſubſiſtat.

CAP. XXII.

Decret. ſupra eodem, licet canon. in collegiatis parochialibus Eccleſiis, & aſſumptis ad ipſarum regimen, locum non habet. Joan. Andr.

Idem.

STatutum *d* felicis recordationis Gregorii X. Papæ prædeceſſoris noſtri de iis, qui ad parochialium Eccleſiarum regimen aſſumuntur *e*, promovendis ad Sacerdotium infra annum, alioquin eiſdem Eccleſiis ſint privati: quod (cum ſit pœnale *f*) reſtringi potius convenit, quam laxari: declaramus ad collegiatas Eccleſias, etiamſi alias parochiales extiterint, & ad aſſumptos ad earum regimen non extendi, ſed antiqua jura ſervari debere potius in eiſdem.

CAP. XXIII.

Si Compromiſſarius ſecundum traditam ſibi metam (ſcrutatis, & in ſcriptis redactis voluntatibus ſingulorum) illum eligat, in quem non major pars Capituli, ſed plures aliorum comparatione conſenſerant: non tenet electio, cum præter formas Concilii fuerit celebrata. Joan. Andr.

Idem.

SI cui eligendi poteſtas data fuerit ſub hac forma, ut ipſe ſecreto, & ſigillatim votis ſingulorum de Capitulo exquiſitis, & in ſcriptis redactis illum eligat, in quem plures de Capitulo partium *g* comparatione minorum conſenſerint, licet conſentientes majorem partem totius Capituli non attingant, ipſeque facto hujuſmodi ſcrutinio, & in ſcriptis redacto juxta traditam ſibi formam eum, in quem non major pars, ſed plures de dicto Capitulo, quam in quemquam alium direxerant vota ſua, duxerit eligendum: talis electio (cum præter formas, quas generale Concilium ſervari ſtatuit in electionibus celebrandis, decernens eas, ſi aliter fierent, non valere, fuerit attentata) robur non obtinet firmitatis.

CAP. XXIV.

Ex vocatione quocunque modo facta in diſcordia de Religioſo mendicante ad prælaturam extra adminiſtrationem ſui ordinis, non acquiritur illi jus, nec conſentire poterit etiam de Prælati licentia. Idem de vocatione facta a minori parte numero ad quamlibet prælationem de religioſo non mendicante: & ſecus factum irritum decernit. Et ponit iſtud cap. unum ſpeciale in mendicantibus. Joan. Andr.

Idem.

QUorundam *a* oculos ſic vitium ambitionis excæcat, quod quaſi ſuæ profeſſionis immemores, qua contemptis honoribus, abjectis divitiis, ſpretiſque deliciis arbitrium proprium ſubjugarunt alterius ditioni, retro reſpiciunt ad aratrum manu miſſa, dum præcipitanter ruunt in litigiorum anfractus, & *b* cauſarum ſtrepitibus ſe involvunt, & extra adminiſtrationes proprii ordinis ſolium prælaturæ conſcendere moliuntur, electionibus, poſtulationibus ſeu proviſionibus de ſe in diſcordia celebratis, improvide præſtando conſenſum, præbendi aſſenſum a ſuo ſuperiore nonnunquam extorta licentia potius, quam obtenta: ex quo animarum, & Eccleſiarum diſpendia noſcimus proveniſſe, & proventura majora in antea veriſimiliter formidamus. Volentes igitur huic peſti ſalubri remedio obviare, præſenti conſtitutione ſancimus, ut nulli Religioſo Prædicatorum, Minorum, Eremitarum ſancti Auguſtini, aut quorumlibet mendicantium ordinum ex electione, poſtulatione, proviſione, ſeu vocatione ad aliquam extra adminiſtrationem ſui ordinis prælaturam in diſcordia de ſe facta jus de cætero acquiratur: nec eorum aliquis tali electioni, poſtulationi, proviſioni, aut vocationi quoquo modo valeat conſentire: etiamſi magiſtri, aut miniſtri, vel prioris generalium eorundem ad id acceſſerit licentia, vel conſenſus. Circa *c* Religioſos quoque alios cujuſcunque conditionis, vel ſtatus exiſtant, volumus hoc ſervari, ut nec ipſi electionibus, poſtulationibus, proviſionibus, aut vocationibus, a minori parte numero ad prælationes quaslibet de ſe factis (quæ hoc ipſo, quod a minori parte proceſſerint, nullum prorſus tribuunt jus eiſdem) ſuum audeant præſtare conſenſum: etiamſi ſuper hoc aſſenſus, vel licentia ſuorum intervenerit Prælatorum. Nos enim quicquid contra præmiſſa, vel eorum aliquod a quoquam contigerit attentari, omnino decernimus irritum, & inane.

CAP. XXV.

Non poteſt electus duas electiones proſequi, petendo confirmationem ex illis: etiamſi proteſtetur ſe contentum altera, per quam conſequi poſſit ſuæ intentionis effectum: ne eſſe ergo habet alteram eligere: qua electa, ad alteram redire non poterit. Joan. Andr.

Idem.

UT quis duas *d* electiones de ſe in aliqua Eccleſia celebratas proſequatur inſimul, & confirmationem petat ex eis (cum non niſi ex una ipſarum valeat jus habere) rationi conſonum non putamus: etiamſi ſe contentum eſſe velle altera, per quam ſuæ intentionis conſequi poſſit effectum, in initio proteſtetur. Oportet ergo eum (ne eum ipſius Eccleſiæ, vel ſui adverſarii, ſi quem habet, diſcrimine in incerto vagetur) eligere, quam proſequi velit ex illis, & confirmationem petere tantummodo ex eadem: regreſſum ad aliam, cui per electionem alterius renunciare, ſibique jus ex ea non competere profiteri videtur, nullatenus habiturum.

CAP. XXVI.

Si electus non conſentit, vel poſt conſenſum renunciat, vel moritur, vel propter occultum ſui vitium electio caſſatur: eligentes ad eligendum extunc integrum tempus habebunt: niſi circa id egerint fraudulenter. Joan. Andr.

Idem

---

a *Vid. Conc. Lat. ſub Innoc. III. c. 24. ubi traduntur variæ electionum formæ.* b *Leges civiles poſſunt allegari in foro canonico: de quo ſupra de nov. oper. nunt. c. 1. & 2. Doct.* c *al. ſubſiſtit.* d *Vid. Card. Conſ. 30.* e *C. licet Canon. locum habet qualitercunque ſit proviſum de parochiali Eccleſia: cum dicat textus, aſſumuntur, quod convenit cuilibet modo proviſionis.* f *Nota, jura pœnalia ſtricte eſſe interpretanda. c. in pœnis. de reg. juris.* g *Appellatione majoris partis intelligitur de majori parte totius, non autem de majori parte comparatione aliorum minorum.*

a *Declarat hunc text. prout in Clem. quod circa. de elect.* b *dictio, &, deeſt in manuſcr. Luc. 9.* c *Vide Oldrad. conſ. 103. & Conc. Trid. ſeſſ. 25. tit. de reg. c. 6.* d *Nota ex hoc c. poſſe quem obtinere duplicem electionem in eadem Eccleſia, tamen confirmationem quærere non poſſe, niſi ex una. Item non poſſe aliquem cauſare titulum ſuper eadem re, niſi ex una cauſa, vide text. in c. inter dilectos de fide inſtrum.*

Digitized by Google

Idem Bonifacius VIII. (*an.* 1299. *Romæ*.)

SI electio ex eo non ſortiatur effectum, quia electus conſentire recuſat, vel poſt conſenſum renunciat juri ſuo, aut forte diem claudit extremum, ſeu propter occultum ejus vitium irritatur, electores (qui jam fecerant quod ſpectabat ad ipſos, intra juris terminum eligendo) habebunt a diſſenſu, renunciatione, morte, vel irritatione prædictis, ac ſi vacatio nova eſſet, tempus integrum ad electionem aliam celebrandam; dummodo nil fraudulenter egerint in præmiſſis.

CAP. XXVII.

Si Religioſus non obtenta licentia conſentit electioni de ſe factæ extra ſuum monaſterium, non valet conſenſus, & irrita eſt electio.

Idem.

SI Religioſus *a* (cujus arbitrium *b* non ex ſuo, cum velle vel nolle non habeat, ſed ex illius, quem vice Dei ſupra caput ſuum poſuit, & cujus imperio ſe ſubjecit, voluntate dependet) electioni de ſe ad prælationem aliquam extra ſuum monaſterium, vel ſuam Eccleſiam celebratæ, ſui ſuperioris, qui dare ipſam valeat, non petita licentia, & obtenta præſumpſerit conſentire, conſenſus ſic præſtitus non teneat, & in pœnam præſumptionis illius electio eadem ipſo facto viribus vacuetur omnino.

Solus Superior ſine Conventu dare poteſt ſuo Religioſo conſentiendi, & tranſeundi licentiam. h. d.

§. 1. Quia vero utrum Religioſis conſentiendi electionibus de ſe factis, & ad prælationes, ad quas electi fuerint, tranſeundi a ſuis Superioribus, ſine fratrum *c* conſilio, licentia dari poſſit (cum jura ſuper hoc ſint varia) dubitatur interdum: Nos ad hujuſmodi dubitationem tollendam, & ut ordinationes Eccleſiarum ac monaſteriorum, in quibus tales electi extiterint, celerius & facilius valeant expediri: decernimus, ut iidem Superiores (ſuis irrequiſitis Conventibus) electis hujuſmodi conſentiendi, & tranſeundi liberam dare valeant facultatem.

CAP. XXVIII.

Monachus in Abbatem eligi non poteſt, niſi ſit expreſſe profeſſus. Ad dignitatem autem Epiſcopalem & in ſeculari, & in regulari Eccleſia talis eligi poterit.

Idem.

NUllus Religioſus *d* ad Abbatiam ſeu præl aturam ſuæ, vel alterius religionis de cætero eligatur, niſi antea fuerit ordinem regularem expreſſe profeſſus. Quod ſi ſecus actum *e* fuerit, eo ipſo irritum habeatur.

Ad dignitatem vero Epiſcopalem (ad *f* quam novitii eliguntur interdum) talem in ſecularibus, vel regularibus Eccleſiis eligi minime prohibemus.

CAP. XXIX.

Forma electionis tradita per decr. ſupra eod. Cum dilecti, non eſt ſublata per ſequens Concilium: Quia propter. h. d. Joan. Andr.

Idem.

CUm expediat concordare jura juribus, & eorum correctiones (ſi ſuſtineri valeant) evitare: Decretalem felicis recordationis Innoc. Papæ III. prædeceſſoris noſtri, quæ innuit ſub ea forma poſſe in electionibus licite *g* compromitti, ut compromiſſarii ſecreto, & ſigillatim voluntatibus omnium inquiſitis, illum, in quem major & ſanior pars Capituli conſenſerit, eligere teneantur, declaramus abrogatam non eſſe per ſubſecutum Concilium generale: imo poteſt in ipſis electionibus ut prius procedi licite per eandem.

CAP. XXX.

Accedens ad ſedem Apoſtolicam pro inſtruendo negotio electionis per Decr. Cupientes, eundo hac de cauſa, ſtando & redeundo integre (præter quotidianas diſtributiones) percipit fructus beneficiorum, quos percipere poſſet in ipſa Eccleſia reſidendo. Joan. Andr.

Idem.

CUm non deceat alicui ſuum officium eſſe damnoſum: Statuimus, ut ii, qui juxta conſtitutionem felicis recordationis Nicolai Papæ tertii prædeceſſoris noſtri ſuper hoc editam, ad Apoſtolicam ſedem venerint, eam circa imminentium electionum negotia inſtructuri: (cum tales Eccleſiarum ſuarum *a* proſequentes utilitatem, cenſeri debeant reſidentes) fructus beneficiorum ſuorum, quæ obtinent in illis Eccleſiis, quarum negotia proſequuntur, & etiam aliorum, quos reciperent, vel poſſent recipere in ipſis *b* Eccleſiis reſidendo, integre (quotidianis diſtributionibus duntaxat exceptis) recipiant, ad ſedem propterea veniendo eandem, ibidemque hac de cauſa morando, & ad ipſas Eccleſias redeundo, ac ſi perſonaliter in eiſdem Eccleſiis reſiderent, non *c* obſtantibus quibuslibet conſuetudinibus vel ſtatutis Eccleſiarum ſuarum contrariis, ſeu privilegiis quibuſcunque, per quæ præmiſſorum effectus poſſet quomodolibet impediri.

CAP. XXXI.

Is, qui opponit evidentem defectum ſcientiæ, vel perſonæ, contra promovendum ad aliquam dignitatem, pœnitere non poteſt. Cauſam reddit. Joan. Andr.

Idem.

AB eo, qui contra electum, vel poſtulatum, ſeu promovendum ad aliquam dignitatem, inter cætera, quæ objicit, evidentem *d*, notorium ſeu manifeſtum ſcientiæ, vel alium perſonæ defectum opponit, ipſius defectus oppoſitio, vel ejus qualitas nequeunt poſtea revocari. Cum enim opponens (ſi quod de defectu oppoſuit hujuſmodi, deſtitui veritate contingat) a proſecutione cauſæ debeat omnino excludi, & puniri perinde ac ſi in probatione omnium, quæ objecerat, defeciſſet: juſtum eſt, ut (poſtquam ad oppoſitionem eandem proceſſit) nequeat in præjudicium ejus, contra quem oppoſuit, ulterius pœnitere.

CAP. XXXII.

Canonicus impubes ad electionem non vocatus, non agit de contemptu.

Idem.

EX eo quod ad electionem Epiſcopi, quæ te in pupillari conſtituto ætate, in tua Eccleſia extitit celebrata, cum cæteris ejuſdem Eccleſiæ Canonicis non fuiſti admiſſus, de contemptu conqueri, aut electionem eandem impugnare non potes: cum tam juris, quam rationis exiſtat, ut tales (cum diſcretione careant) ad præſtandum in electione ſuffragium nullatenus admittantur.

Non profeſſi cum profeſſis, vel converſi Laici cum Clericis, electioni intereſſe non debent. h. d.

§. 1. In Eccleſiis quoque regularibus, vel monaſteriis, hi, qui non ſunt tacite, vel expreſſe profeſſi, non debent cum profeſſis, vel converſi Laici cum Clericis, electionibus intereſſe.

CAP. XXXIII.

Si ab electione cathedralis, vel regularis Eccleſiæ, in ſcriptis ex cauſa probabili appelletur ad Papam, ea pendente confirmatio facta per ordinarium non valet. Requirit Decr. Cupientes, non ſolum quod electus veniat, ſed quod uſque ad finem negotium

a *Vid. Clem. cum concesſa, de elect. & Extrav. Benedicti, quæ incipit Si religioſus de elect.* b *vid. text. in. c. vii. judic. Dom.* c *Nota quod Monachi dicuntur fratres. c. cauſam. ſup. de jud. Dom. allegat. ibi c. pen. infr. eod. de privil. Font.* d *vid. Clem. cum ratioui. de elect.* e *al. ita: factum fuerit.* f *al. ita: ad quam etiam novitii, &c.* g *dictio, licite, deeſt hic in antiq. Cod.*

a *Suum poteſt dici id, quod eſt ſuum in parte, & non in toto: nam Eccleſia non eſt tota Canonici: vide gloſſ. infr. de præb. cum in illis.* b *al. ita: in dictis Eccleſiis.* c *al. ita: non obſtantibus quibuslibet aliis conſuetudinibus.* d *Vide text. infr. de verbor. ſignific. c. a.* e *Vid. c. inquiſitionis. ſupra de accuſ. Dominic.*

Digitized by Google

proſequatur: & habet locum etiam, cum appellatur a confirmatione, vel proviſione. Joan. Andr.

Idem.

SI poſtquam ab electione in cathedrali vel regulari Eccleſia celebrata, fuerit in ſcriptis ex cauſa probabili, quæ probata deberet legitima reputari, ad ſedem Apoſt. appellatum, electionem ipſam per ordinarium confirmari contingat: hujuſmodi confirmatio, niſi prius fuerit canonice ab appellatione ipſa receſſum (cum ſit ab eo, qui non potuit, *a* de facto præſumpta) nullam obtinebit roboris firmitatem. Si vero electus, qui juxta conſtitutionem felicis recordationis Nicolai Papæ tertii, prædeceſſoris noſtri, ad dictam ſedem venerat pro electionis ſuæ negotio proſequendo, de Romana curia ſine licentia receſſerit, antequam hujuſmodi negotium ſit finitum, ejus electio auctoritate conſtitutionis ipſius (quæ non ſolum ut quis veniat, ſed etiam ex ſui mente exigit, quod uſque ad finem negotium proſequatur) eo ipſo viribus evacuatur *b* omnino. Cum autem ab electionis confirmatione, vel facta proviſione per eum, ad quem propter inferiorum negligentiam fuerat devoluta eligendi poteſtas, ad ſedem appellatur eandem: conſtitutionem prædictam in veniendo, & mittendo, & aliis, quæ perſtringuntur, in ea convenit obſervari.

CAP. XXXIV.

Diſpenſare poſſunt Epiſcopi, & ſuperiores cum habentibus parochiales Eccleſias ſibi ſubjectas, quod uſque ad ſeptennium ſtudendo non teneantur ad Sacerdotium promoveri: ad Subdiaconatum tamen debent promoveri intra annum: alias ſunt privati. Et illo durante ſeptennio debet in illis Eccleſiis idoneus poni Vicarius, de fructibus Eccleſiæ ſuſtinendus. Elapſo ſeptennio debet Rector intra annum in Presbyterum promoveri.

Idem.

CUm ex eo, quod felicis recordationis *c* Gregorius Papa X. prædeceſſor noſter, ſtatuit in Concilio Lugdun. ut ad regimen parochialium Eccleſiarum aſſumpti, ſe ad Sacerdotium promoveri faciant intra annum a ſibi commiſſi regiminis tempore connumerandum *d*, & perſonaliter reſideant in eiſdem: alioquin ſi intra idem tempus promoti non fuerint, hujuſmodi Eccleſia abſque monitione alia ſint privati: nonnullis extunc parochiales Eccleſias recuſantibus acceptare, legendi & proficiendi (cum eis facultates non ſuppetant, nec ab Eccleſiarum Prælatis de aliis beneficiis in pleriſque mundi partibus interdum provideatur eiſdem) opportunitas ſit ſublata, in grande univerſalis Eccleſiæ (quæ ad ſui regimen viris literatis permaxime noſcitur indigere) diſpendium & jacturam: Nos ſuper hoc multorum inſtantiis excitati frequenter, volentes cupientibus in ſcientia proficere, ut fructus in Dei Eccleſia ſuo tempore afferre valeant opportunum, utiliter providere: præſenti conſtitutione ſancimus, ut Epiſcopi, eorumque ſuperiores cum iis, qui hujuſmodi ſubjectas ſibi Eccleſias obtinent, vel obtinuerint, in futurum diſpenſare poſſint libere, quod uſque ad ſeptennium literarum ſtudio inſiſtentes promoveri minime teneantur, niſi ad ordinem Subdiaconatus duntaxat, ad quem intra prædictum annum recipiendum (ne ſicut a multis de Chriſti patrimonio ſublimatis olim factum eſſe dignoſcitur, a ſtatu retrocedere valeant Clericali) omnino adſtringi volumus: & niſi receperint, pœna contenta in dicto Concilio eo ipſo percelli. Porro ſeptennio prædicto durante, iidem Epiſcopi & ſuperiores ſolicite providere procurent, ut per bonos & ſufficientes vicarios, ab eis in hujuſmodi Eccleſiis deputandos, animarum cura diligenter exerceatur, & deſerviatur laudabiliter in divinis: quibus de ipſarum Eccleſiarum proventibus neceſſaria congrue miniſtrentur. Elapſo vero dicto ſeptennio *a*, hi, cum quibus fuerit (ut præmittitur) diſpenſatum, ad Diaconatus, & Presbyteratus ordines intra annum ſe faciant promoveri: alioquin extunc dictam pœnam (niſi juſta de cauſa id omiſerint) ipſo jure ſe noverint incurſuros.

CAP. XXXV.

Quatuor dicit, Primo, *quod ad pœnam privationis Rectoris parochialis Eccleſiæ non promoti requiritur, quod annus integer ſit completus.* Secundo, *quod annus ille non currit juſte impedito.* Tertio, *quod poſt privationem Eccleſia eidem conferri non poteſt.* Quarto, *quod non promotus, ſi eo animo receperat Eccleſiam, ut fructus anni perciperet, tenetur ad reſtitutionem ipſorum. Et qui eo mente contulit, Eccleſiam ſervare debet indemnem.* Joan. Andr.

Idem.

COmmiſſa tibi parochialis Eccleſia, quanquam tantum de anno tranſiverit, quod intra ipſum nequeas juxta ſtatutum generalis Concilii Lugdunenſis ad Sacerdotium promoveri: non eſt niſi tunc demum, cum ex toto *b* fuerit ipſe annus elapſus, cenſenda vacare, nec poteſt alteri antea te nolente conferri. Annus autem hujuſmodi, qui a tempore illo incepit, quo ipſius Eccleſiæ regimen commiſſum tibi extitit, & poſſeſſionem ejus pacificam habuiſti, vel per te ſtetit, quo minus haberes eandem, tibi non currit, ſi promoveri juſto impedimento detentus intra tempus hujuſmodi nequiviſti. Porro ſi intra dictum tempus non fueris rationabili cauſa ceſſante promotus, tibi Eccleſia ipſa, qua dicti ſtatuti auctoritate jam privatus exiſtis (ne ſtatutum ipſum fiat ludibrio, debitoque fruſtretur effectu, & non rebus, ſed verbis, cum ſit potius contrarium faciendum, lex impoſita videatur) nullatenus ea vice poterit iterato conferri. Cæterum ſi promoveri ad Sacerdotium non intendens, parochialem receperis Eccleſiam, ut fructus ex ea per annum perciperes, ipſam poſtmodum dimiſſurus (niſi voluntate mutata promotus fueris) teneberis ad reſtitutionem fructuum eorundem: cum eos receperis fraudulenter. Illum autem, qui eam tibi contulit, cum te non crederet ad hujuſmodi ordinem promovendum (præter divinam, quam exinde incurrit offenſam) ad ſervandam indemnem eandem Eccleſiam decernimus obligari.

CAP. XXXVI.

Abbas exemptus eligitur in Epiſcopum: ſed tranſire non poteſt ſine licentia Papæ, vel Legati de latere.

Idem.

SI Abbatem Eccleſiæ Romanæ immediate ſubjectum in veſtrum Epiſcopum elegiſtis, reprehendi exinde nulla ratione poteſtis: ei tamen ab alio, quam a nobis, vel Apoſtolicæ ſedis Legato, ſi ſit in provincia de latere *c* noſtro miſſus, dari non poteſt licentia ſuum deſerendi monaſterium, & ad veſtram Eccleſiam tranſeundi.

Legatus de latere poteſt confirmare electiones Epiſcoporum exemptorum: reliqui non ſine ſpeciali mandato. Joan. And.

§. 1. Hujuſmodi vero Legatus, qui majus omnibus poſt Rom. Pontificem in provincia ſibi decreta imperium cenſetur habere, Archiepiſcoporum, Epiſcoporum, & exemptorum electiones poteſt ex officio confirmare. Alii autem Legati hoc nequeunt, niſi id eis a ſede ipſa ſpecialiter ſit commiſſum.

CAP.

a *Geſta a Judice incompetenti ſunt nulla. ad hoc ſupra de jud. at ſi Clerici. cum ſi Dom.* b *alias, vacuatur.* c *Alias ita: dominus Gregorius Papa prædeceſſor noſter.* d *numerandum.*

a *Diſpenſare non poteſt Epiſcopus ultra ſeptennium cum curato ſuper non promotione ad Sacerdotium.* b *Ubi ſtatutum præcipit certam pœnam ſolvendam intra annum, illa pœna peti non poteſt, donec annus totaliter ſit elapſus.* c *De triplici genere legatorum, vide gloſſ. in c. 1. de off. leg. & Dom. meum Brunellum in lib. de poteſt. legati.* Eam.

Digitized by Google

CAP. XXXVII.

Si Compromiſſarius non eligit intra tempus juris, ad proximum ſuperiorem devolvitur poteſtas providendi. Si eligit, ſed indignum, indiſtincte redit ad compromittentes, niſi id ſcienter ratum habuerint. Idem, ſi electus idoneus non conſentit. Si Compromiſſarius ſcienter eligit indignum, ipſe ſolus ab Eccleſiaſticis beneficiis triennio eſt ſuſpenſus, niſi id compromittentes ſcienter ratum habuerint. Et pœna prædicta ſuſpenſionis non habet locum in Epiſcopo compromiſſario, nec in electione inferiorum Epiſcoporum. Et reſtringitur illa pœna ad beneficia, quæ obtinet in Eccleſia offenſa. Et idem in beneficiis illius, qui deficit in probatione ejus, quod objecit in perſonam. Joan. Andr.

Idem Bonifacius VIII. (*an. 1299. Romæ.*)

SI Compromiſſarius, in quem defuncto *a* Epiſcopo transfertur eligendi poteſtas, negligenter intra tempus a jure ſtatutum eligere prætermittat, ad ſuperiorem proximum poteſtas devolvitur providendi, ſibique compromittentes imputent, qui in talem poteſtatem hujuſmodi tranſtulerunt.

Si vero eligat, ſed indignum, tunc ſive ſcienter id fecerit (cum dolus ipſius eis, qui non ſunt in culpa, non debeat imputari *b*) ſive etiam ignoranter (cum ſuo ſit functus officio) eligendi poteſtas (niſi & ipſi ſcienter electionem talem ratam habuerint) libere revertitur ad eoſdem. Idem fit, cum eligit idoneum, ſed electus renuit conſentire.

Porro eo caſu, dum ſcilicet indignus eligitur ab eodem, compromittentes, quos illius odio non convenit prægravari, nequaquam (niſi ſicut præmittitur, ratum habuerint) puniuntur: ſed ipſe [ut pœna ſuum auctorem teneat] a beneficiis Eccleſiaſticis triennio juxta Lateranenſe Concilium ſuſpenditur ipſo jure. Hujuſmodi quoque pœna nec in Epiſcopo, ſi ad eligendum fiat compromiſſarius, ſic peccante (cum de jure nullam ſententiam ſuſpenſionis incurrat, niſi de ipſo expreſſa mentio habeatur) nec in aliorum Epiſcoporum, & ſuperiorum ipſorum electionibus, cum peccatur in ipſis, vindicat ſibi locum. Reſtringitur etiam dicta pœna ſolum ad ea beneficia, quæ ſic peccans in illa obtinet Eccleſia, quam taliter eligendo ſpecialiter noſcitur offendiſſe. Et idem in illius beneficiis eſt cenſendum, qui alicujus electionem, poſtulationem, aut proviſionem impugnans in probatione deficit ejus, quod objicit in perſonam.

CAP. XXXVIII.

Procurator ad appellandum ſecundum formam c. Ut circa, non eſt idoneus, niſi omnis objecta, & forma juramenti in procuratorio exprimantur. h. d. ſecundum Panorm.

Idem.

PRocurator ad appellandum contra electionem, poſtulationem, aut proviſionem alicujus *c*, non aliter idoneus de cætero reputetur, quam ſi omnia, quæ in formam objicere, vel perſonas, & propter quæ appellare intendit, ſingulariter, & clare in ejus procuratorio ſint expreſſa: habeatque ſpeciale mandatum jurandi corporaliter in eorum animas, quorum procurator exiſtit, quod ipſi credunt expreſſa hujuſmodi vera eſſe, & ſe poſſe probare.

CAP. XXXIX.

Caſſata confirmatione, vel caſſa nunciata, propter defectum juriſdictionis, vel ſolemnitatem omiſſam: non propter hoc electio caſſata dicitur. Joan. Andr.

Idem.

SI confirmationem electionis *a* propter debitam juris ſolennitatem in confirmatione ipſa omiſſam, vel ex eo, quia ipſe, qui confirmavit, confirmandi non habuit poteſtatem, caſſari, ſeu caſſam, & irritam nunciari contingat: non propter hoc præcedens electio (ſi alias ſit canonica) intelligitur confirmari.

CAP. XL.

Si vacante cathedrali, regulari, vel collegiata Eccleſia, ſingulares perſonæ Capituli, vel Conventus occupant bona a Prælato dimiſſa, vel vacationis tempore obvenientia, donec plene reſtituant, ab officio, & quibuſcunque beneficiis ſunt ſuſpenſi: non obſtantibus privilegiis, ſtatutis, & conſuetudinibus quacunque firmitate vallatis. Joan. Andr.

Idem.

QUia ſæpe *b* contingit, quod cathedralibus, & regularibus, ac collegiatis Eccleſiis vacantibus, Capitula, conventus, collegia *c*, & ſingulares earundem perſonæ bona a Prælatis ipſarum dimiſſa, vel vacationis tempore obvenientia, quæ in utilitatem dictarum Eccleſiarum expendi, vel futuris deberent ſucceſſoribus fideliter reſervari, occupant, inter ſe dividunt, ſurripiunt, dilapidant, diſſipant, & conſumunt in earum grave diſpendium, & jacturam: Nos ipſorum auſus reprimere, ac Eccleſiarum indemnitatibus præcavere volentes decernimus, ut ii, qui præmiſſa de cætero præſumpſerint, eo ipſo ſint, & tamdiu maneant ab officio, & beneficiis quibuſcunque ſuſpenſi, donec plene reſtituerint quicquid de bonis perceperint ſupradictis: non obſtantibus quibuslibet privilegiis, vel indulgentiis, aut contrariis conſuetudinibus, conſtitutionibus, vel ſtatutis, juramento, confirmatione ſedis Apoſtolicæ, aut alia quacunque firmitate vallatis, quæ omnia quoad hoc auctoritate Apoſtolica revocamus, caſſamus, & irritamus, ac nullius deinceps eſſe volumus firmitatis.

CAP. XLI.

Decretalis, Ut circa, ſolum in extrajudicialibus appellationibus locum habet: in judicialibus autem antiqua jura ſervanda ſunt. h. d. Joan. Andr.

Idem.

COnſtitutio fel. record. Greg. Papæ præd. noſtr. edita in Concilio Lugdun. formam exprimens, ſecundum quam ab iis, qui in *d* electionibus, poſtulationibus, aut proviſionibus ſe opponunt, debeat appellari: locum ſibi non vindicat, niſi ſolum, cum in eis extra judicium appellatur.

Quando vero in judiciis *e* in hujuſmodi negotiis appellari contingit, anteriora jura [cum per eam immutata non fuerint] obſervari oportet.

CAP. XLII.

Habens plenam adminiſtrationem cathedralis Eccleſiæ in ſpiritualibus, & temporalibus juriſdictionalia exercere poteſt: ſacramentalia non, niſi Epiſcopus fuerit. h. d. Dom.

Idem.

IS, cui procuratio, ſeu adminiſtratio cathedralis Eccleſiæ plena, & libera in ſpiritualibus, & temporalibus a ſede Apoſtolica [cui ſoli hoc competit] eſt commiſſa: poteſt [alienatione bonorum immobilium duntaxat excepta] omnia, quæ juriſdictionis Epiſcopalis exiſtunt, & quæ poteſt electus exequi confirmatus, libere exercere.

Illa quippe, quæ miniſterium conſecrationis expoſcunt (niſi fuerit Epiſcopus) per alios faciat Epiſcopos expediri.

CAP.

a *Electio poteſt fieri antequam Epiſcopus tradatur ſepulturæ, de qua vide c. Bonæ, ſupra eadem.* b *Vide l. fin. C. de acq. poſ. ubi ejus delictum conterruit proceſſum, & pœnam.* de Anch. Font. c *dictio*, alicujus, *deeſt in manuſcript. Codicib.*

a *Secundum Doctor. iſte text. habet locum etiam in aliis confirmationibus. vide Felinum in c. conſtitutus. de reſcript.* Font. b *Jura debent adaptari iis, quæ ſæpe contingunt. vide gloſſ. de ſponſ. impub. literas.* c *Quomodo puniantur colleg. vid. Bart. in l. aut facta. ff. de pœn. c. ſi civitas de ſent. excom.* de Anchar. Font. d *dictio*, in, *deeſt in manuſcr. & al. in judicio.*

Digitized by Google

CAP. XLIII.

Monialis non eligit, niſi peregerit duodecimum annum, & ſit tacite, vel expreſſe profeſſa: nec eligitur, niſi peregerit trigeſimum annum, & fuerit expreſſe profeſſa. hoc dicit prima pars uſque ibi, Sane. Joan. Andr.

Idem.

INdemnitatibus *a* monaſteriorum Monialium, quæ frequenter propter electiones in diſcordia celebratas, in ipſis grandia in ſpiritualibus, & temporalibus diſpendia patiuntur, occurrere deſiderabiliter affectantes: ſtatuimus, ut cum in eis fuerit electio facienda, nulla Monialis (niſi duodecimum annum peregerit, & profeſſa fuerit tacite, vel expreſſe) ad eligendum cum aliis admittatur. Nec in Abbatiſſam, aut Prioriſſam (ubi per Prioriſſam monaſterium gubernatur) de cætero eligatur aliqua, niſi trigeſimum annum compleverit, & expreſſe profeſſa fuerit ordinem regularem.

Non obſtante contradictione, vel appellatione quacunque, electa a duabus partibus numero, cum per ſcrutinium proceditur, examinatione præmiſſo per officium præſidentis confirmatur, & benedicitur. Item publicato ſcrutinio, antequam ad actus extraneos ſe divertant, eligentes poſſunt accedere ad illam, quæ majorem partem Conventus numero habet, & ſi per acceſſum ad duas partes pervenerint (ſicut in primo caſu) confirmabitur, & benedicetur, non tamen adimetur contradicentibus poteſtas denunciandi, vel accuſandi, cum Abbatiſſa fuerit benedicta, & poſſeſſionem adepta. Item de objectis contra electam a majori parte Conventus, quæ tamen duas partes nec a principio, nec per acceſſum habet, ante confirmationem ſine ſtrepitu, & figura judicii inquiretur. Ipſa tamen [alienatione bonorum, & Monialium receptione ſibi interdictis] interim miniſtrabit. Item a minore parte electa nullum jus acquiritur, nec aliæ poſſunt accedere ad eam: nec ibi fit collatio, niſi numeri ad numerum. h. d.

§. 1. Sane *b* ſi ad electionem per formam ſcrutinii procedatur, & (votis in diverſa diviſis) electiones *c* per plures in diſcordia celebrari contingat: ea, quæ a duabus partibus numero fuerit celebrata (exceptione, ſeu contradictione, aut appellatione quacunque partis alterius non obſtante) per ſuperiorem (prius tamen ex officio, prout ſpectat ad ipſum, diligenti examinatione præmiſſa) ſi alias inventa fuerit canonica, confirmetur: & confirmatæ electæ, ſi Abbatiſſa extiterit, benedictio impendatur. Si autem nulla earundem electionum a partibus fuerit celebrata duabus, tunc non obſtante, quod ſit publicatum ſcrutinium, & ad electionem proceſſum, poſſint Moniales, quæ in aliam, vel in alias direxerant vota ſua, licite per conſenſum, antequam ad actus divertant extraneos, omni pravitate ceſſante, ad illam accedere, quæ ab aliis majorem partem Conventus numero facientibus eſt electa. Et ſi per acceſſum hujuſmodi ad duas partes perveniri poterit, illis, quæ antea in eam conſenſerant computatis, confirmetur *d*, & benedicatur, ac ſi duas partes ab initio habuiſſet, ut in caſu proximo eſt præmiſſum *a*. Verum ſi quæ fuerint Moniales, quæ poſtquam in præmiſſis caſibus talis confirmata, & benedicta extiterit, et poſſeſſionem ſuæ adminiſtrationis fuerit aſſecuta, voluerint in modum denunciationis, vel accuſationis, ut a dignitate dejiciatur adepta, proponere aliquid contra ipſam, eis per prædicta proponendi minime ſit ſublata facultas. Si vero ad illam, quæ a majori parte (ut præmittitur) eſt electa, noluerint aliæ accedere Moniales: vel ſi acceſſerint, non tot tamen, quod cum aliis prius in eam conſentientibus faciant duas partes: tunc ſuper *a* objectibus partis alterius, ſi quæ fuerint, & ſuper aliis, quæ in tali negotio ſunt ex officio inquirenda, plene ſine ſtrepitu judicii, & figura per ſuperiorem inquiratur primitus, antequam confirmetur electio, vel etiam infirmetur: ſed interim præſentis conſtitutionis auctoritate in ſpiritualibus, & temporalibus libere adminiſtret: ſic tamen, quod de rebus monaſterii nil penitus alienet, nec aliquam in Monialem recipiat quoquo modo. Si qua vero a minori parte Conventus numero nominata fuerit, vel electa, ex nominatione, vel electione hujuſmodi (quas eo ipſo, quod pars minor eas fecerit, vires aliquas nolumus obtinere) ipſi jus aliquod quomodolibet non quæratur: nec ad eam ab aliis per conſenſum in hoc caſu valeat acceſſus haberi. Ut autem cum per prædictam formam proceditur, facilius in hujuſmodi Monialium electionibus ad concordiam veniatur: decernimus, ut non zeli ad zelum, nec meriti ad meritum, ſed ſolum numeri ad numerum fiat collatio in eiſdem.

Electæ per compromiſſum benedictio impendetur, non obſtante minoris partis contradictione: ſed ſi major ſe ei opponat, libere adminiſtrabit, nec confirmabitur. Si autem ei ſe opponat pars in dupla major, non adminiſtrabit, nec confirmabitur, ſed expectabit litis eventum. h. d.

§. 2. Cæterum ſi per formam compromiſſi fuerit in electione proceſſum, & electæ pars aliqua ſe opponat: ſi minor, ipſius (ut in forma ſcrutinii ſtatuitur) confirmetur electio, & eidem benedictio impendatur, partis ejuſdem contradictione, vel exceptione, aut appellatione qualibet non obſtante: ſed per hoc denunciandi, vel accuſandi eam poſtmodum ſibi via minime ſit præcluſa. Si major, ejus (donec de objectis *b* & aliis, ut in eadem forma ſcrutinii præmittitur, fuerit inquiſitum) confirmatio, vel infirmatio differatur: ſed interim (ut prædicitur) libere adminiſtret, niſi forſan pars opponentium extiterit duplo major: tunc enim adminiſtrare ipſam nolumus, ſed litis eventum potius expectare.

Si ab opponentibus in caſibus præmiſſis appellatur, Conſtitutio: Ut circa; ſervabitur: ſed Moniales ad ſedem Apoſtolicam perſonaliter non venient, ſed procuratores ſecundum conſtitutionem, Cupientes; mittent. h. d. Joan. Andr.

§. 3. Porro ſi in hujuſmodi electionum negotiis contigerit (in illis duntaxat caſibus, in quibus oppoſitiones juxta præmiſſa fuerint admittendæ) ad ſedem Apoſtolicam appellari: appellantes formam conſtitutionis felicis recordationis Gregorii Papæ prædeceſſoris noſtri, editæ in Concilio Lugdunenſi diligentius ſervare teneantur. Sed cum eas propter ſexus verecundiam *c*, ſuæque conditionis ſtatum non deceat, nec ipſis expediat publico cœtui demonſtrari, aut extra ſua monaſteria evagari, nolumus quod electæ, vel etiam eligentes aut appellantes, ſeu hæ, contra quas appellatum fuerit, ad eandem ſedem perſonaliter veniant quoquo modo. Sed procuratores ſufficienter inſtructos, juxta conſtitutionem piæ memoriæ Nicolai Papæ tertii, prædeceſſoris noſtri, ad ſedem ipſam tranſmittant: per eos electionum, ac appellationum, & poſtulationum ſuarum proſecuturæ negotia, prout juſtitia ſuadebit: pœnam in dicta conſtitutione contentam ipſo jure, ſi hoc non fecerint, incurſuræ.

Ponentes, vel nutrientes diſcordiam in electione Monialium, ipſo jure ſunt excommunicati. h. d. Joan. And.

§. 4. Poſtremo hi, quos ad dirigendas in hujuſmodi electionibus Moniales eaſdem deinceps contigerit evocari, ab his prorſus abſtineant, per quæ inter eas ſuper facien-

a *De materia hujus 1. §. vide quod noviſſime diffinivit Conc. Trid. ſeſſ. 25. de regular. & monial. c. 7. vide Conc. Apatbenſ. c. 10.* b *de articulo hujus §. & ſeq. vid. quod noviſſime ſancivit Conc. Trid. ſeſſ. 25. tit. de regularib. & monialib. cap. 6.* c *in antiq. Codic. ita: electiones plures in diſcordia, abſque dictione. Per.* d *al. ita: & confirmatur, & benedicitur.* e *al. expreſſum.*

a *Al. ita: ſuper objectis partis alterius, ſi quæ, &c.* b *al. objectibus.* c *Vide hic effectum verecundiæ per Anchar. & l. ſi eius, ff. de cond. inſtit. Fem.*

faciendis ipſis electionibus oriri *a* poſſit diſcordia, vel exorta nutriri: alias eo ipſo excommunicationis ſententiæ ſe noverint ſubjacare.

Hæc Conſtitutio locum habet in Monialibus ragulariter viventibus, & in Canonicis regularibus: hoc excepto, quod non debeant, niſi profeſſæ eligere, vel eligi: quod nam poteſt ſibi vendicare locum in Canonicis ſecularibus: per hoc taman Papa non approbat ſtatum dictarum Canonicarum ſecularium. h. d. Joan. Andr.

§. 5. Supradicta ſiquidam na dum in monaſtariis, in quibus ſunt Moniales viventes ſub aliqua da raligionibus approbatis: ſad *b* atiam in illis, ubi ſunt juxta quarundam provinciarum conſuatudinem muliares, quæ nac propriis renunciant, nec profeſſionem faciunt regularem, ſed vivunt, ut in ſecularibus Eccleſiis Canonici ſecularas, volumus per omnia obſarvari: eo (quod ſupra dicitur) duntaxat axcapto, ut non eligantur, nec eligant non profeſſæ, cum in ipſis hoc locum ſibi nequeat vandicare: par hoc tamen earum ſtatum, ordinem, ſeu ragulam nolumus, nac intandimus approbara.

Jura da virorum electionibus tractantia, per hoc capitulum non ſunt mutata. h. d.

§. 6. Ad hæc licet præmiſſa, quæ in multis a jure communi diſcrepare noſcuntur, circa electionas in quibuslibet mulierum monaſteriis faciendis ex *c* certis cauſis rationabilibus ſpecialiter duxerimus ſtatuenda, intentionis taman noſtræ naquaquam axtitit *d*, ut per illa quoad electionas in aliis virorum monaſteriis, val quibusvis Eccleſiis calebrandis aliquid immutetur, ſed jura præcedentia in ſua omnino remaneant *e* firmitate.

CAP. XLIV.

Si ordinarius poſt receſſum appellationis interjectæ ad curiam, in cauſis electionum Epiſcoporum, non inquiſito an pravitas intervenerit, procedit, confirmat, vel conſecrat, prædicta non tenent: & ipſe ab Epiſcoporum confirmatione, & conſecratione ſuſpenſus eſt per annum. h. d. Dominicus da ſancto Geminiano.

Idam Bonifacius VIII. (*c. an.* 1299.)

PRovida conſidaratione generale Concilium Lugdun. conceſſit, ut ab appellationibus in judicio, val axtra judicium ad ſedam Apoſtolicam in alectionem Epiſcoporum, & aorum ſuperiorum negotiis intarjectis, par quaa ad ſadam ipſam eadam nagotia deferuntur, partes (nulla intarvaniente pravitate) racadere valeant, antaquam ipſi ſedi Apoſtolicæ appellationas eædem fuerint præſentatæ: ſed infariores Iudices, quorum aſt (appellatione ceſſante) nagotiorum cognitio eorundem, ſi in hoc pravitas interceſſerit, anta omnia diligantar inquirant, & ſi eam intarceſſiſſe raperierint, ſe non intromittant ullatenus da eiſdem: ſed præfigant ipſis partibus peremptorium tarminum competantam, quo cum actis, & munimantis ſuis Apoſtolico ſe conſpectui repræſantant. Verum cum nonnulli conceſſiona hujuſmodi abutantes *f*, ſuam (inquiſitione præſata omiſſa) cognitionem in aiſdem nagotiis interponant, ad confirmandas alactiones, & conſacrandos alectos temere procedendo: Nos ſuper hoc expraſſius providera volentas, confirmationes, & conſecrationes hujuſmodi, & quoſcunque proceſſus alios, quos (inquiſitione præmiſſa non habita) contigarit da cætero in talibus negotiis attentari, dacernimus nullius penitus exiſtare firmitatis: & confirmantes, & conſacrantes eoſdem [ut in eo, quo peccaverint, puniantur *g*] ab Epiſcoporum confirmatione, ac conſecratione per annum continuum ipſo jure fore ſuſpenſos.

CAP. XLV.

Si Papa ſibi proviſionem Eccleſiæ cathedralis reſervavit, inhibuit, & decrevit, non eſt vitiata electio, quæ præceſſerat: omnia tamen, quæ reſervationem ſequuntur, carent effectu. Jo. And.

Idam.

SI eo tempore, quo proviſionem alicujus Eccleſiæ cathedralis ex quavis cauſa diſpoſitioni, ſau ordinationi ſedis Apoſtolicæ raſervamus, inhibentes, na ad electionem, vel proviſionam ſa iandam in ea quomodolibat procadatur, & dacernentas, ſi ſecus ſupar hoc a quoquam ſcienter, vel ignoranter attantatum extitarit, irritum, & inane, jam ad alectionam forſitan ſit proceſſum in ipſa: præſenti conſtitutione ſancimus, quod licat reſarvatio, inhibitio, & decretum hujuſmodi non afficiant electionam, val alia, quæ præcadunt, efficiunt tamen, ut effectu careant aa, quæ poſtmodum ſubſequuntur.

CAP. XLVI.

Abſens plures procuratores ad actum electionis dare poteſt in ſolidum, & non aliter: & in altero admittenda ponit tres gradus. h. d. uſque ad §. Porro. Dominicus.

Idam.

SI quis juſto impedimento detentus in electionis nagotio naqueat commoda intareſſe, poteſt nedum uni [prout dicitur in Concilio *a* ganarali] ſed & pluribus committare vicas ſuas, dum tamen eorum cuilibet det in ſolidum poteſtatem: & erit tunc melior conditio occupantis. Verum ſi ambo concurrant inſimul, & poſtulant ſe admitti, audiri eos non expadit: quia poſſant vota ſua dirigere in diverſos, ſicque res non haberat exitum, & quod ab eis hoc caſu fiarat, non valarat: ſed is admittatur duntaxat, quam Capitulum, val pars major alegerit: vel ſi concordare nequeant, is, qui primo *b* in inſtrumento, val literis procurationis axtiterit nominatus.

§. 1. Si autem nullus ipſorum in ſolidum fuerit deputatus, tunc propter rationem eandem ipſorum aliquis non debebit admitti: ſibique imputat, qui ſic eos conſtituit indiſcrete.

Procurator ad eligendum conſtitutus, unum nomine ſuo, & unum nomine domini ſui eligere non poteſt: niſi a domino de certa perſona ſpeciale mandatum habeat. h. d.

§. 2. Porro cum unus aſt Procurator ſimpliciter conſtitutus, ſi is unum ſuo, & alium domini ſui nomine in ſcrutinio nominandum duxerit, nihil agit: niſi de certa aligenda parſona ſibi dominus dederit ſpeciala mandatum, tunc enim in illam ejus, & in aliam ſuo nomine licite potarit conſentira.

Canonicus abſens (licet nullus de Capitulo ejus Procurator eſſe velit, & ipſe Procuratorem, qui non ſit de Capitulo, nolente Capitulo dbutore non poſſit) votum per literas exprimera nan poteſt: cum cujuslibet votum ſit ſecrete, & ſigillatim in ſcrutinio exprimendum. h. d.

§. 3. Abſans quoqua (licat nullus de collegio velit eſſe procurator ajuſdem, nac ipſa nolanta Capitulo axtraneum valeat deputara) non potarit aliquatenus per litaras exprimare votum ſuum: quod non aſt ante ſcrutinium, ſad in ipſo ſcrutinio ſacrate, & ſigillatim tantummodo exprimendum.

CAP. XLVII.

Si apparet coelectus, vel ſe opponens ei, qui confirmationem petit, ille vocabitur nominatim: alias fiet in Eccleſia edicta generalis, quod ſe confirmationi volentes opponere, veniant peremptorie aſſignata: aliter confirmatio facta non tenet. Joan. Andr.

Idam.

QUoniam electione non in concordia calebrata, ſuperior, ad quem electionis ipſius confirmatio perti-

a *Dect. not. quod pœna ſtatuta procurantibus ortum diſcordiæ, non ligat jam ortam nutrientes.* Fant. *b* *Alias ita: ſed & in illis etiam, ubi, &c.* *c* *In manuſcriptis ita: ex certis cauſis & rationabilibus, &c.* *d* *alias, exiſtit.* *e* *alias, maneant.* *f* *Vid. gloſſ in Clem. 3. de jure potr.* *g* *Vid. gloſſ. l. 1. ff. da divort. in princ. & Bart. l. prætor. ait. §. hocque interdictum. ff. de nov. oper. nunciat.*

a *In Concil. generali Later. ſub Innoc. III. c. 24.* *b* *Vid. diſt. 2. in Chriſto pater. & l. ſi ſervus commun. 1. de ſtip. ſer. c. quoniam Abbas. de offic. deleg.* Fent.

pertinet, conſuevit interdum ſuæ confirmationis celeritate, præferens cupiditatem propriam juri, & inordinatum affectum etiam æquitati, competitorem aliquando, ubi alios, vel eos, qui ſe volunt opponere, quando electus eſt unicus, ſupplantare: dum nullis vocatis, & non diſcuſſo negotio per repentinam confirmationem cito [contra doctrinam Apoſtoli *a*] imponit manus electo: Nos volentes huic morbo, & fraudibus obviare, præſenti conſtitutione ſancimus, confirmationes tales viribus omnino carere, ipſaſque decernimus irritas, & inanes. Vocationem autem hujuſmodi nominatim, ubi eſt coelectus, vel apparet oppoſitor *b*, alias generaliter in Eccleſia, in qua electio facta eſt, ut ſi qui ſint, qui ſe velint opponere, comparteant aſſignato peremptorio termino competenti, faciendam eſſe cenſemus. Quæ etiamſi electio in concordia celebrata fuerit, volumus obſervari.

TITULUS VII.

DE RENUNCIATIONE.

CAP. I.

Romanus pontifex poteſt libere Papatui renunciare. h. d. ſecundum Zen.

Bonifacius VIII. (*an.* 1299. *Romæ.*)

QUoniam aliqui curioſi diſceptantes de iis, quæ non multum expediunt, & plures ſapere, quam oporteat (contra doctrinam Apoſtoli) temere appetentes, in dubitationem ſollicitam, an Romanus Pontifex [maxime cum ſe inſufficientem agnoſcit ad regendam univerſalem Eccleſiam, & ſummi Pontificatus onera ſupportanda] renunciare valeat Papatui, ejuſque oneri, & honori, deducere minus provide videbantur: Celeſtinus Papa quintus prædeceſſor noſter [dum ejuſdem Eccleſiæ regimini præſidebat] volens ſuper hoc hæſitatione cujuslibet materiam amputare, deliberatione habita cum ſuis fratribus, Eccleſiæ Romanæ Cardinalibus [de quorum numero tunc eramus] *a* de noſtro, & ipſorum omnium concordi conſilio, & aſſenſu, auctoritate Apoſtolica ſtatuit, & decrevit, Romanum Pontificem poſſe libere reſignare. Nos igitur, ne ſtatutum hujuſmodi per temporis curſum oblivioni dari, aut dubitationem eandem in recidivam diſceptationem ulterius deduci contingat, ipſum inter conſtitutiones alias ad perpetuam rei memoriam de fratrum noſtrorum conſilio duximus redigendum.

CAP. II.

Si in fraudem expectantis primam vacaturam, tum in proximo crederetur pinguis vacare, renunciet aliquis tenuem, quam habebat, non tenetur expectans illam recipere, imo illa dimiſſa expectabit aliam ſine fraude vacantem. Et ſi illi renuncianti illa pinguis poſtea conferatur, hoc ipſo probata fit fraus, & carebit utraque.

Idem.

SI te præbendam *c*, vel dignitatem in aliqua Eccleſia proximo vacaturam auctoritate Apoſtolica expectante, aliquis præbendam, ſeu dignitatem tenuem obtinens in eadem, fraudulenter ei renunciet, ut illa primo ſic vacante præcludatur tibi via per conſequens ad obtinendum præbendam, vel dignitatem aliam pinguiorem, quæ per mortem alicujus, vel alias in ipſa Eccleſia creditur veriſimiliter in proximo vacatura: per renunciationem hujuſmodi (dummodo de præmiſſa fraude appareat, ſaltem per aliquas probabiles conjecturas, ut quia dictæ renunciationis tempore is, qui præbendam, vel dignitatem pinguiorem habebat, infirmitate gravi detinebatur: vel aliquid aliud imminebat, propter quod illius præbenda, ſeu dignitas vacare in proximo probabiliter credebatur) nullum tibi volumus obſtaculum interponi, quo minus (præbenda, ſeu dignitate prædicta ſic fraudulenter renunciata omiſſa) poſſis dictam pinguiorem, cum eam, vel aliam, ſi prius ipſam vacare contigerit, auctoritate præfata libere petere, veluti tibi debitam, & habere.

Cæterum ſi prædicto renuncianti hujuſmodi præbenda, vel dignitas pinguior forſitan conferatur: eo ipſo dicta fraus intelligatur eſſe probata, & idem renuncians habita omnino careat, & ambita.

TITULUS VIII.

DE SUPPLENDA NEGLIGENTIA PRÆLATORUM.

CAP. I.

Juriſdictio Suffraganei excommunicati ad Metropolitanum non devolvitur. Joan. Andr.

Innocent. IV. (*an.* 1250. *Romæ in Galliam.*)

ROmana *a* Eccleſia: (*& inf.*) Edictum vero per Rhemenſem provinciam publicatum, ut a ſubditis Epiſcoporum ipſius provinciæ pro audiendis, & terminandis eorum cauſis libere ad Rhemenſem curiam accedatur, penitus revocamus: quia etiamſi tenerentur iidem Epiſcopi pro ſuis culpis vinculo excommunicationis adſtricti, non tamen ex culpis ipſis (cum id non inveniatur a jure conceſſum) ad Rhemenſem Archiepiſcopum juriſdictio devolveretur eorum. Sed alia forte pro illis pœna ipſis canonica poſſet infligi.

CAP. II.

Si ille, qui præeſt, eſt negligens, & remiſſus, debet ſuperior illi dare idoneum coadjutorem. h. d. Joan. Andr.

Idem *Baronibus, & Comitibus regni Portugalliæ.*

GRandi non immerito: [*& inf.*] Mandamus, quatenus dilectum filium nobilem virum Comitem Bolon. prælati Regis Portugalliæ fratrem, de devotione, probitate, ac circumſpectione multipliciter commendatum, qui eidem Regi (ſi abſque legitimo decederet filio) jure regni ſuccederet: quique examinatæ dilectionis affectu, quo vos, & prædictum regnum proſequitur (magnanimitate, ac potentia ſibi plurimum ſuffragantibus) regnum ipſum maturius reformaturus firma credulitate ſperatur: præſertim cum ad curam, & adminiſtrationem generalem, & liberam regni ejuſdem, tam *b* pro ſæpe dicti regis, quam ipſius regni utilitate ſi provide attendatur, ac ad defenſionem Eccleſiarum, monaſteriorum, aliorumque piorum locorum regni prælati, & perſonarum Eccleſiaſticarum, tam religioſarum, quam ſecularium, necnon viduarum, orphanorum, & cæterorum ibidem degentium, ac deperditorum inibi recuperationem ſalubriter (ut in Domino confidimus) ſit aſſumptus, cum ad vos acceſſerit (fidelitatis, homagio, juramento, ſeu pacto, ſi aliquibus forte præfato Regi, vel cuicunque alii perſonæ tenemini, aut etiam ipſius Regis prohibitione: dummodo perſonam ejus, & vitam, ac legitimi ſui filii, ſi aliquem ipſum habere contigerit, fideliter conſerveris, debitum ei exhibentes honorem, nequaquam obſtantibus) in civitatibus, caſtris

a 1. Tim. 5 *b* *Vid. Innoc. c. inter quatuor. de maior. & obed. doct.* *l. fin. C. de ſerv. de lib.* *c* *Vid. Ludovicum Gomeſium in regula cancellariæ, de infirmis reſignantibus, qui Paul. ad Roman. c.* 12. *d* *Vide l. jus ſenatorum C. de dig. l.* 12. *e* *Hodie gratiæ quæ dicuntur expectativæ, ſive ad vacaturam, omnino ſublatæ ſunt per concilium Trid. ſeſſ. 24. de reform. c.* 19.

a *Huc ſpectant tradita per Joan. And. in c. nonnulli. & per Felin. in cap. paſtoralis. extra de offic. legat.* *b* *al. item non minus pro ſæpe dicti Regis, quam, &c. al. ita: tam pro ſæpe dicti Regis, quam, &c.*

Digitized by Google

caſtris, villis, & munitionibus regni prædicti, cum omnibus ſuis recipere, ac ejus diſpoſitioni, ordinationi, & mandatis univerſaliter ſinguli, & ſingulariter univerſi per omnia, & in omnibus intendere abſque difficultate qualibet procuretis: impendentes ſibi contra quoslibet repugnantes, ac etiam violentos conſilium, auxilium, & favorem: de redditibus, proventibus, omnibuſque præfati regni juribus ſine diminutione aliqua plenarie reſpondendo: ut de illis dicto Regi, ſecundum quod ſuam decet excellentiam, ſibi, ac ſuis, & præfati regni neceſſitatibus pro tempore, ac negotiorum emergentium qualitate valeat providere. Alioquin venerabilibus fratribus noſtris Bracarenſi *a* Archiepiſcopo, & Epiſcopo Colimbrenſi damus noſtris literis in præceptis *b*, ut vos ad id monitione præmiſſa per cenſuram Eccleſiaſticam appellatione remota compellant.

Per hoc autem non intendimus memorato Regi, vel ipſius legitimo filio [ſi quem habuerit] prædictum regnum adimere: ſed potius ſibi, & eidem regno deſtructioni expoſito, ac vobis ipſis in vita ipſius *c* Regis per ſollicitudinem & providentiam Comitis conſulere ſupradicti.

C A P. III.

Epiſcopo a Paganis, vel a Schiſmaticis capto, non Archiepiſcopus, ſed Capitulum adminiſtrat: niſi Papa quam cito hoc fieri poterit, ſuper hoc per Capitulum conſulendus aliter ordinaret. Joan. Andr.

Boniſacius VIII. [*an.* 1299 *Romæ.*]

SI Epiſcopus a Paganis, *d* aut Schiſmaticis capiatur, non Archiepiſcopus, ſed Capitulum, ac ſi ſedes per mortem vacaret illius, in ſpiritualibus, & temporalibus miniſtrare debebit: donec eum libertati reſtitui, vel per ſedem Apoſtolicam [cujus intereſt Eccleſiarum providere neceſſitatibus] ſuper hoc per ipſum Capitulum quam cito commode poterit conſulendam, aliud contigerit ordinari.

C A P. IV.

Eccleſia cathedrali vacante, ſolus Papa viſitatorem deputat, niſi Archiepiſcopus propter negligentiam, vel doloſam Capituli adminiſtrationem cum cauſa cognitione deputaret. h. dicit Dominicus.

Idem.

ECcleſiæ cathedrali vacanti viſitator ab alio, quam a Rom. *f* Pontifice deputari non poteſt: niſi forte Capitulum in ſpiritualibus, & temporalibus negligenter, aut perperam adminiſtret. Tunc enim Archiepiſcopus ob negligentiam, vel malitiam Capituli [eo vocato, cauſæque ſuper hoc cognitione præmiſſa] viſitatorem, ſeu adminiſtratorem eidem Eccleſiæ licite poterit deputare.

Viſitator Eccleſiæ vacantis ab inferiore a Papa deputatus, temporalia, & ſpiritualia adminiſtrat: excepta beneficiorum collatione ad Epiſcopum pertinente. h. d. Dominicus.

§. 1. Hujuſmodi quoque viſitator, quanquam ſpiritualium, & temporalium adminiſtrationem legitimam cenſeatur habere, beneficia tamen, quæ ad collationem pertinent Epiſcopi, conferre non poteſt, ſi ab alio, quam a Romano Pontifice fuerit deputatus.

TITULUS IX.

DE TEMPORIBUS ORDINATIONUM,

ET QUALITATE ORDINANDORUM.

C A P. I.

Epiſcopus Italiæ ultramontanum non ordinet, niſi de ſpeciali licentia Papæ, vel per patentes literas Epiſcopi ſui, continentes juſtam cauſam, quare nolit, vel non poſſit illum ordinare, ſi ſecus factum fuerit, ordinans punietur pœna condigna, & ordinatus manebit ſuſpenſus: ita quod etiam a pœnitentiariis Papæ, ſine ipſius ſpeciali licentia abſolvi non poterit. Joan. Andr.

Clemens IV. [*an.* 1190. *Romæ.*]

SÆpe contingit, quod nonnulli Clerici vinculo excommunicationis adſtricti, aut apoſtatæ, ſeu irregulares, vel aliàs ordinum ſacrorum ſuſceptione indigni, ſuam patriam, in qua de his habetur notitia, fugientes, ſe in remotis partibus faciunt ad hujuſmodi ordines promoveri. Nos igitur volentes animarum ipſorum periculis obviare, ſtatuimus, ut nullus Epiſcoporum Italiæ de cætero aliquem ultramontanum Clericum ordinare præſumat, niſi a nobis ſpecialem licentiam habeat, vel ab Epiſcopo, de cujus diœceſi traxit originem ordinandus, vel in cujus diœceſi beneficiatus exiſtit *a*, per ejus patentes literas cauſam rationabilem continentes, quare ipſum nolit, aut nequeat ordinare. Eos vero, quos contra præmiſſa contigerit ordinari, manere volumus abſque ſpe diſpenſationis, ſuper hoc a ſede Apoſtolica obtinendæ, ſuſpenſos, ac ordinantes pœnitentia condigna puniri. Omnibus noſtris pœnitentiariis inhibentes diſtricte, ne abſque licentia noſtra ſpeciali cum taliter ordinatis diſpenſent, vel ſuas eis tradant literas, per quas cum ipſis debeat diſpenſari.

C A P. II.

Qui ſcienter ordinaverint Clericum alienum, per annum a collatione ordinum ſunt ſuſpenſi, & poſtquam ſuſpenſio fuerit manifeſta, poterunt ſubditi ſine ipſorum licentia a viciniis Epiſcopis ordinari. Joan. Andr.

Gregorius X. *in Generali Concilio Lugdunenſi.*

[*an.* 1273. *in Gallia.*]

EOs, qui *b* Clericos parochiæ alienæ abſque ſuperioris ordinandorum licentia ſcienter, ſeu affectata ignorantia, vel quocunque alio figmento quæſito præſumpſerint ordinare, per annum a collatione ordinum decernimus eſſe ſuſpenſos: his, quæ jura ſtatuunt contra taliter ordinatos, in ſuo robore duraturis. Clericis quoque parochiæ taliter ſuſpenſorum, poſtquam eorum ſuſpenſio fuerit manifeſta, abſque ipſorum etiam licentia, interim recipiendi ordines ab aliis viciniis Epiſcopis alias tamen canonice, liberam concedimus facultatem. *c*

CAP. III.

Epiſcopus originis, domicilii, vel Eccleſiaſtici beneficii commendatitias ad ordines dare poteſt, inferiores Prælati non, niſi ex privilegio: nec Officiales Epiſcoporum, ſed ii, qui habent adminiſtrationem ſpiritualium, illas bene concedunt.

Boniſacius VIII. [*an.* 1299. *Romæ.*]

CUm nullus *d* Clericum parochiæ alienæ, præter ſuperioris ipſius licentiam debeat ordinare: ſuperior intelligitur in hoc caſu Epiſcopus, de cujus diœceſi eſt is, qui ad ordines promoveri deſiderat, oriundus, ſeu in cujus diœceſi beneficium obtinet Eccleſiaſticum, ſeu habet [licet alibi natus fuerit] domicilium in eadem. Inferiores quoque Prælati, Religioſi vel alii, niſi eis quod ſuos Clericos aut ſubditos poſſint, a quo voluerint Epiſcopo, facere ordinari, a ſede Apoſt. ſpecialiter ſit indultum, vel Officiales Epiſcopi [cum ad hoc ſe ipſius officium non extendat] hujuſmodi nequeunt licentiam impertiri. Epiſcopo autem in remotis agente, ipſius in ſpiritualibus Vicarius generalis, vel ſede vacante Capitulum, ſeu is, ad quem tunc temporis adminiſtratio ſpiritualium noſcitur pertinere, dare poſſunt licentiam ordinandi.

Poſſunt

a *De his Epiſcopatibus vid. Jo. Vaſæum in Annalibus Hiſpaniæ c.* 20. b *al. ita: in mandatis.* c *al. ejuſdem.* d *Sacrarum rerum ſcriptores Paganos vocant omnes idolorum cultores.* e *Vid. Marianum Socinum tract. de viſitatione.* f *Vide ſupra de offic. leg. quod tranſlationem. Dominicus.*

a *al. exiſtit.* b *Vide Concil. Trid. ſeſſ.* 23 *de reform. cap.* 8. c *al. poteſtatem.* d *Vide Concil. Trid. ſeſſ.* 7. *de reform. cap.* 10. *& ſeſſ.* 23. *de reform. c.* 10.

Poſſunt Epiſcopi ordinare Priores Prioratuum non exemptorum, & ipſorum ſocios, quamdiu morantur in illis: licet inde non fuerint oriundi. Joan. Andr.

§. 1 Religioſi vero a ſuis ſuperioribus in non exemptis Prioratibus deputati, Priores, & eorum ſocii poſſunt a locorum diœceſanis, quamdiu morantur in ipſis Prioratibus, ordinari licite, licet non ſint de eorum *a* diœceſibus oriundi.

CAP. IV.

Epiſcopus, ſeu alius inferior, primam tonſuram infanti non confert, niſi religionem intret: nec homini illiterato, nec homini alterius diœceſis, abſque ſui Prælati licentia: nec etiam conjugato, niſi religionem intret, aut ad ſacros ordines promoveatur legitime, alias contra faciens punitur, ut hic. h. d. Zen.

Idem.

NUllus *b* Epiſcopus, vel quivis alius, infanti (niſi forte religionem intraret) ſeu illiterato, ſed nec abſque ſui ſuperioris licentia homini diœceſis alienæ, Clericalem præſumat conferre tonſuram: nec etiam conjugato, niſi volenti religionem intrare, aut ad ſacros ordines promoveri: prout eſt ſacris canonibus definitum. Qui vero contra fecerit (ut in eo, in quo peccaverit, puniatur) per unum annum a collatione Clericalis tonſuræ duntaxat noverit ſe ſuſpenſum.

TITULUS X.

DE ÆTATE ET QUALITATE,

ET ORDINE PRÆFICIENDORUM.

CAP. UN.

Epiſcopus diſpenſat cum majore XX. annis in dignitatibus, & perſonatibus non curatis, ſi aliud non obſtet. h. d. Dominicus.

Bonifacius VIII. (*an.* 1299.)

PErmittimus, ut Epiſcopi cum iis, qui XX. annum compleverint, quod dignitates, vel perſonatus, quibus animarum cura non imminet, valeant obtinere, poſſint (ſi *c* aliud non obſtat canonicum) libere diſpenſare.

TITULUS XI.

DE FILIIS PRESBYTERORUM,

ET ALIIS ILLEGITIME NATIS.

CAP. I.

Cum illegitime natis diſpenſant Epiſcopi in minoribus ordinibus, & beneficia ſine cura, dummodo ſit tale, in quo alias diſpenſare poſſint: in aliis diſpenſatio Papæ requiritur. Joan. Andr.

Bonifacius VIII.

IS, qui defectum patitur *d* natalium, ex diſpenſatione Epiſcopi licite poteſt (ſi ei aliud canonicum non obſiſtat) ad ordines promoveri minores, & obtinere beneficium, cui cura non imminet animarum: dummodo ſit tale, ſuper quo per ipſum Epiſcopum valeat diſpenſari. Ad ordines quoque majores, vel *e* beneficia curam animarum habentia, ſuper quibus nequit Epiſcopus diſpenſare, ſine diſpenſatione ſedis Apoſtolicæ promoveri non poteſt.

Si diſpenſatum fuerit cum aliquo, quod non obſtante illo defectu poſſit ad curatum beneficium promoveri: prætextu illius diſpenſationis non poterit duo beneficia inſimul obtinere. Joan. Andr.

§. 1. Ille vero, cum quo per ſedem diſpenſatur eandem, ut (præmiſſo non obſtante defectu) valeat ad beneficium, etiamſi curam animarum habeat, promoveri: nequit prætextu diſpenſationis hujuſmodi [quam exorbitantem e jura oportet veluti odioſam reſtringi] niſi unicum beneficium obtinere.

CAP. II.

Si ille, cum quo ſuper defectu originis in curata beneficia fuerit diſpenſatum, eo tacito ſuper pluralitate diſpenſationem obtineat, non valet diſpenſatio. Joan. Andr.

Idem.

SI is, cum quo fuit per ſedem Apoſtolicam diſpenſatum, ut, non obſtante defectu natalium, quem patitur, ad omnes ordines promoveri valeat, & obtinere beneficium, etiamſi curam habeat animarum, diſpenſationem aliam (tacito de prædicto defectu) poſtmodum obtineat a ſede præfata, ut duo, aut plura beneficia ſimilem curam habentia poſſit recipere, ſi ei alias canonice conferentur, & ea ſimul licite retinere: talis diſpenſatio (cum non ſit veriſimile ſedem ipſam cum illo prædictum patiente defectum voluiſſe, ſi hoc fuiſſet expreſſum, eidem in pluralitate beneficiorum hujuſmodi diſpenſare) veluti per ſurreptionem obtenta, nullius penitus eſt momenti.

TITULUS XII.

DE BIGAMIS.

CAP. UN.

Bigamus nudatus eſt omni privilegio Clericali, & adſtrictus ſeculari foro: nec valet conſuetudo in contrarium: & prohibetur ei ſub anathemate, ne tonſuram deferat. Joan. Andr.

Gregorius X. *in Concilio generali Lugdun.* (1237.)

ALtercationis antiquæ *a* dubium præſentis declarationis oraculo decidentes, bigamos omni privilegio Clericali declaramus eſſe nudatos: & coercitioni fori ſecularis addictos, conſuetudine contraria non obſtante. Ipſis quoque ſub anathemate prohibemus deferre tonſuram, vel habitum Clericalem.

TITULUS XIII.

DE OFFICIO VICARII.

CAP. I.

Succeſſor Officialis excommunicati, excommunicatus non eſt, niſi in crimine damnato communicet: illa autem, quæ exercet, illo excommunicato manente, non valent, ſi juriſdictione ſolum ab eo recepta hoc facit. Joan. Andr.

Innocentius IV. [*an.* 1250.]

ROmana Eccleſia: [*& infra.*] Cum Rhemen. Archiepiſcopus in Officialem alicujus Suffraganei ſui excommunicationis ſententiam ex aliqua rationabili *b* cauſa profert: illos, qui vices ipſius gerunt, propter hoc excommunicationis vinculo non adſtringit. Cum non communicent ob id Officiali eidem in crimine, qui Eccleſiaſticæ cenſuræ diſtrictione, pro eo quod ſuum exercent officium, non arctantur. Ea tamen, quæ ipſi gerendo hujuſmodi vices agunt, eo taliter excommunicato manente (ſi juriſdictionem tantum recipiunt ab eodem) non poſſunt obtinere vigorem.

CAP. II.

Ex generali commiſſione non poteſt Officialis inquirere, corrigere, deponere, & punire ſubditorum exceſſus. Joan. Andr.

Boni-

---

a *al.* Ipſorum. b *Vid. Concilium Trident. ſeſſ* 23. *de reform. cap.* 4. c *In manuſc. ita: ſi aliud canonicum non obſiſtat.* d *al. ita: patitur in natalibus.* e *In aliquot antiquis Codicib. ita: beneficia, ſuper quibus nequit, &c. abſque illis verbis, curam animarum habentia.*

a *Vide Aucharan. conſil.* 224 *& de multiplici pœna bigamorum agit Joan. Montagne tractat. de bigamia.* q. 3. b *Vid. Conc. Trid. ſeſſ.* 25. *de reform. cap.* 3.

Bonifacius VIII.

LIcet *a* in officialem Epiſcopi per commiſſionem officii generaliter ſibi factam, cauſarum cognitio transferatur, poteſtatem tamen inquirendi, corrigendi, aut puniendi aliquorum exceſſus, ſeu aliquos a ſuis beneficiis, officiis *b*, vel adminiſtrationibus amovendi, transferri nolumus in eundem: niſi ſibi ſpecialiter hæc committantur.

CAP. III.

Ex generali commiſſione Officialis beneficia conferre non poteſt. Joan. Andr.

Idem.

CUm in generali conceſſione nequaquam illa veniant, quæ non eſſet quis veriſimiliter in ſpecie conceſſurus: nec regulariter donare valeat is, cui bonorum adminiſtratio etiam libera eſt conceſſa: Officialis, aut Vicarius generalis Epiſcopi, beneficia conferre non poſſunt: niſi beneficiorum collatio ipſis ſpecialiter ſit commiſſa.

TITULUS XIV.
DE OFFICIO, ET POTESTATE JUDICIS DELEGATI.

CAP. I.

Conſervator a manifeſtis defendit injuriis, & judicialem indaginem non exercet.

Innocentius IV. (*an.* 1250.)

STatuimus *c*, ut conſervatores, quos plerunque concedimus, a manifeſtis injuriis, & violentiis defendere poſſint, quos eis committimus defendendos. Nec ad alia, quæ judicialem indaginem exigunt, ſuam poſſint extendere poteſtatem.

CAP. II.

In coactionibus, & pœnis Pontificali dignitati defertur.

Alexander IV. (*an.* 1258.)

QUia Pontificali dignitate præditis ob reverentiam ſacri officii, quod exercent, plurimum deferri convenit, & eos plus aliis honorari decet: ut cum a Judicibus, vel conſervatoribus a ſede Apoſtolica deputatis, contra eos ad coactiones aliquas, ſive pœnas fuerit procedendum, gradus, & modeſtia in hujuſmodi proceſſu ſervetur: ita quod [eis quadam condigna reverentia ſupportatis] ingreſſus primo ipſis Eccleſiæ, vel Sacerdotale interdicatur miniſterium: ac deinde ab officio ſuſpendantur, & ſubſequenter aggravetur cenſura Eccleſiaſtica contra eos. Niſi forte aliter fieri ſuaſerit nimia contumaciæ protervitas, ſive culpa.

CAP. III.

Delegato procedente cum duobus ſubdelegatis non in totum, ad Papam, non ad condelegatos appellare debet. h. d. Joan. Andr.

Bonifacius VIII. (*an.* 1299.)

SI duo ex ex tribus a ſede Apoſt. delegatis, duobus aliis non in totum ſubdelegaverint vices ſuas, ipſique *d* ſubdelegati cum delegato tertio in cauſa proceſſerint delegata, ſi appellatur ab ipſis, non ad condelegatos, ſed ad primum delegantem tantummodo appellari debebit.

CAP. IV.

Tres caſus ponit, in quibus ſuſpicionis cauſa coram arbitris non tractatur. Primus, cum recuſatur unus ex delegatis datis cum clauſula, quod ſi non omnes. Secundus, cum recuſatur delegatus Epiſcopi. Tertius, cum recuſatur Officialis. Joan. Andr.

Idem *in eodem.*

SI contra unum ex duobus Judicibus cum illa clauſula, quod ſi ambo intereſſe non poſſunt, alter eorum in cauſa procedat, a ſede Apoſtolica delegatis, ſuſpicionis cauſa legitima proponatur: cauſa ipſa ſuſpicionis coram non recuſato conjudice (ad quem ex vi prædictæ clauſulæ debet ipſius cauſæ cognitio pertinere) probari, & ab eo expediri debebit. Ubi vero non eſt dicta clauſula in reſcripto, debet ſuper hoc ad arbitros recurſus haberi. Cum autem ipſe *a* delegatus Epiſcopi recuſatur, recuſationis cauſa coram Epiſcopo eſt probanda. Idem eſt, ſi Officialis recuſetur ejuſdem, licet ad ipſum ab eodem Officiali nequeat appellari.

CAP. V.

Diſtinguit tria tempora ad ſciendum, an Judex ſuſpectus committere poſſit: quia aut non eſt propoſita recuſatio: & tunc in totum per eum facta commiſſio tenet. Aut eſt propoſita, ſed nondum pronunciatum ſuper ea: & tunc volente recuſatore committere poteſt: alias non. Aut jam pronunciatum eſt, illum eſſe ſuſpectum: & tunc etiam volente recuſatore committere nequit. Joan. Andr.

Idem *in eodem.*

JUdex ab Apoſtolica ſede datus, quamvis legitime recuſari valeat ut ſuſpectus, poteſt licite vices ſuas committere, antequam recuſatio contra ipſum proponatur. Et ſi in totum commiſerit recuſari ulterius, aut facta per eum commiſſio impugnari nequibit: quod poſſet, ſi ſibi de juriſdictione aliquid reſervaſſet. Poſt recuſationem quoque propoſitam committere [niſi de recuſatoris procedat aſſenſu] non poteſt: ſed eo volente hoc poteſt, etiamſi jam recuſatio eadem ſit probata: dummodo pronunciatum non fuerit ſuper ea. Extunc enim [cum omnino Judex eſſe deſierit] nulla etiam cum illius aſſenſu poteſt fieri commiſſio per eundem.

CAP. VI.

Delegatus ſubdelegans, etiam in totum, re integra cauſam reaſſumere poteſt. h. d. Joan. Andr.

Idem.

QUamvis alicui vices tuas in cauſa tibi a ſede Apoſtolica delegata in totum commiſiſſe noſcaris: ſi tamen, antequam ille juriſdictione uſus fuerit, commiſſio hujuſmodi per te revocetur ab ipſo, vel eum rebus eximi contingat humanis: cauſam ipſam reſumere poteris. Cum juriſdictio [ex quo ipſa uſus non extitit] non cenſeatur in eum efficaciter tranſiviſſe.

CAP. VII.

Si delegatus ſubdelegavit, quoties abeſſet, vel donec revocaret, & mortuus ſit, re non integra, ſubdelegatus procedit. Et ſemper de ſubdelegata ad delegatum, qui ſibi aliquid juriſdictionis reſervavit, appellari debet, etiam poſt ſententiam. h. d. Jo. And.

Idem.

SI delegatus, quoties eum abeſſe contigerit, tibi commiſerit vices ſuas, poteris eo rebus humanis exempto [cum & tunc cenſeatur abeſſe] commiſſum tibi negotium [dum tamen illo vivente juriſdictione uti cœperis] libere definire. Idem poteris, quando tibi vices etiam ſub ea forma commiſit, donec eas duceret revocandas. Nam talis commiſſio, per quam cenſetur etiam ſententiæ prolatio [niſi antea fuerit revocata] commiſſi, nequaquam morte committentis expirat, ex quo res integra non exiſtit. Ad eum quoque, qui vices ſuas committit, donec revocet, vel qui executionem ſententiæ *b* tantum, aut quicquid aliud de juriſdictione ſibi reſervat, non ad delegantem primum appellari debebit, etiamſi poſt ſententiam fuerit appellandum.

CAP.

---

a *Nota quod genus non includit quamlibet ſpeciem comprehenſam ſub illo, quando eſt dare aliquam rationem, quare non includatur ad hoc, quod not. gloſſ. inf. de except. pia.* b *Dictio*, officiis, *deeſt in antiquis codicib.* c *Vid. Petr. de Ancbar. conſil. 87. incip. omiſſo primo dubio. & conſil. 132. incip. in primo dubio. & Jaſ. conſil. 160. incip. circa duo vol. 4.* d *Vid. l. præcipimus. ad fin. C. de app. & c. fin. ſupr. de re jud. l. fin. C. de Can. larg. lib. 11. Anch. Font.*

a *Dictio*, ipſe, *deeſt in antiquis codicibus.* b *Executio eſt juriſdictionis: ideo non facienda die feriata. de fer. ſi videtur. Domin. Font.*

Digitized by Google

CAP. VIII.

Plurium delegatorum in ſolidum quilibet cognoſcit. Et uno cognoſcente, alii (niſi ex cauſa) ſe non intromittunt. Et perpetuatis unius, perpetuat quoad omnes. h. d. Zen.

Idem.

CUm plures ſub illa forma, ut omnes, aut duo, vel unus eorum mandatum Apoſtolicum exequantur, aut alia conſimili, Judices, vel executores a ſede Apoſtolica deputari contingit: ipſorum quilibet injunctum poteſt libere adimplere mandatum. Porro uno eorum negotium inchoante commiſſum, alii nequibunt ſe ulterius intromittere de eodem, niſi vel infirmitate, vel alia juſta cauſa illum contingeret impediri: aut ſi nollet, vel malitioſe in eo procedere recuſaret. Juriſdictione vero perpetuata, mandatore vivente per unum (eo caſu, quo poteſt) ex Judicibus delegatis perpetuata intelligitur quoad omnes.

CAP. IX.

Executor ſuper gratia facta datus a Papa, mortuo Papa, etiam re integra gratiam exequitur. Joan. Andr.

Idem.

SI ſuper gratia cuiquam ab Apoſtolica ſede facta executores fuerint deputati, æquum eſſe cenſemus, ut ſicut ipſa gratia [licet nondum ſit in ejus executione proceſſum] morte non perimitur concedentis, ſic nec etiam re integra perimatur executoribus data poteſtas, quam veluti gratiæ prædictæ acceſſoriam, naturam ſequi congruit principalis. Ne gratiam eandem vel reddi quandoque omnino inutilem, vel ipſius effectum in tempus longius (cum illius *a* diſpendio, cui facta extitit) differri contingat.

CAP. X.

Duos caſus ponit, quibus de ſubdelegato non in totum appellatur ad primum delegatum: ſcilicet cum delegatus excommunicatus, vel mortuus eſt. Alios caſus ponit infra eodem, Si a Subdelegato. Joan. Andr.

Idem.

SI is, cui cauſa [licet proprio nomine non expreſſo] a ſede fuerat Apoſtolica delegata, ſubdelegaverit non in totum vices ſuas alicui: a ſubdelegato hujuſmodi, ſi delegatum ipſum excommunicari, aut de medio tolli contingat, impedimento tali durante ad ſedem ipſam [ne abſolutionem, vel ſucceſſorem expectando illius, præjudicari litigantibus, vel cauſa plus debito prorogari valeat] volumus appellari.

CAP. XI.

Ab arbitrio juris appellatur ad Papam. Joan. Andr.

Idem.

AB arbitris, qui ſecundum formam juris, ut de propoſita contra Judicem ſuſpicionis cauſa cognoſcant, vel qui cum de revocatione ambigitur literarum, Judicibus nequeuntibus in unam ſententiam concordare, ad concertationem hujuſmodi ſopiendam a partibus eliguntur: eſt [ſi gravaverint] ad ſed. Apoſt. appellandum.

CAP. XII.

Executor datus a Papa, ut provideat perſonæ ſubdelegati, ſi detur, ut provideat Eccleſiæ non expreſſa perſona, non ſubdelegat: niſi habeat ſpeciale mandatum: & cauſam reddit. Joan. Andr.

Idem.

IS, cui ab Apoſtolica ſede committitur certæ perſonæ proviſio de beneficio in certa Eccleſia, diœceſi, vel provincia facienda, poteſt alii committere licite vices ſuas.

Sed ſi (non expreſſa certa perſona) committatur eidem, ut alicui perſonæ idoneæ de certa Eccleſia, vel de beneficio debeat providere: (quia circa eligendam perſonam ejus induſtria *b* tunc videtur electa) proviſionem ſibi commiſſam alteri demandare non poteſt: niſi forma commiſſionis habeat, ut per ſe, vel per alium id valeat expedire.

a *el. Ipſius.* b *Vid. Bart. in l. inter artifices. ff. de ſol. & Joan. Anch. Font.*

CAP. XIII.

Is, cui aliquid certo loco expediendum committitur, ex juſta cauſa illud expedire poterit extra locum. h. d. Joan. Andr.

Idem.

STatuimus, ut is, per quem ab Apoſtol. ſede certo loco inquiſitio fieri, vel quicquid aliud expediri mandatur: ſi propter potentiam, vel malitiam illius, contra quem inquiri debet, ſive procedi, ſeu fautorum *a* ejuſdem non poſſit hoc exequi eo loco ſecure (ne ipſe commodum ex dolo, vel fraude reportet) ad id exequendum locum alium eligat idoneum, & ſecurum. Idem faciat, ſi alia rationabilis cauſa ſubſit, propter quam in loco decreto perfici nequeat commode, quod mandatur, ne tali prætextu impediri contingat mandatum Apoſtolicum, vel differri.

CAP. XIV.

Quando a ſubdelegato non in totum appellatur, quia non admiſit exceptionem, per quam denegatur etiam delegatum habere juriſdictionem, ad primum delegantem appellabitur. h. d. Joan. Andr.

Idem.

SI a ſubdelegato, cui delegatus non in totum commiſerat vices ſuas, ex eo fuerit appellandum, quia exceptionem coram ſe propoſitam, quod antequam per eum, vel per ipſum delegatum in aliquo proceſſum fuiſſet, delegans viam fuerat univerſæ carnis ingreſſus, admittere recuſavit: non ad delegatum (cum juriſdictionem negetur habere) ſed ad delegantem potius appellari debebit. Idem fiet in aliis caſibus, in quibus delegatus juriſdictionem habere negatur. Alias ſi appellari deberet ad ipſum, eſſet appellans [qui ſic fateri videretur eundem juriſdictionem habere, quod ante negaverat *b*] contrarius ſibi ipſi.

CAP. XV.

Ponit hic, qui poſſint eſſe conſervatores, & ubi cognoſcere, & an, & quibus poſſint delegare, quantum duret eorum poteſtas, & de expenſis talium. h. d. Zen.

Idem.

HAc conſtitutione perpetuo valitura ſancimus, ut conſervatores, qui aliquibus (ut a manifeſtis injuriis, & violentiis tueantur eoſdem) plerunque a ſede Apoſtolica conceduntur, de cætero deputari non poſſint, niſi Epiſcopi, vel eorum ſuperiores, aut Abbates, ſeu dignitates, vel perſonatus in cathedralibus, vel collegiatis Eccleſiis obtinentes, nulluſque deputati ſibi conſervatoris eſſe valeat conſervator. Nec aliquis [Regibus, & *c* Reginis *d*, qui ſicut dignitatis altitudine præeminent, ſic prærogativa gratiæ ipſos convenit anteferri, duntaxat exceptis] deinceps conſervatorem habeat eum, qui ſub ipſius juriſdictione, dominio, vel diſtrictu Eccleſiaſtico, vel temporali conſiſtat. Conſervatores autem hujuſmodi extra civitates, ſeu diœceſes, in quibus fuerint deputati, contra quoſcunque procedere, aut aliquos ultra unam diætam a fine diœceſum earundem trahere non præſumant. Vices quoque ſuas [citationibus, ſententiarum denunciationibus duntaxat exceptis, quas per alios valeant exercere] nulli committere poſſint, niſi hoc eis competierit ex beneficio literarum: ſed nec tunc, niſi intra civitates, ſeu diœceſes, in quibus deputati fuerint, & perſonis tantum, quæ ſuperius ſunt expreſſæ.

Ut

a *Vid. de teſt. conſtitutus. & de homi. Petrus. & 2. quæſt. 4. quia Præſulatus. Dominic.* b *alit. negavit. alias, denegarat.* c *el. ita: vel Reguis.* d *Not. Pet. de Anch. quod dicitur hic etiam de conſervatoribus Laicorum, ponderanda iſtam exceptionem, quia exceptis de regula eſt. l. fin. §. cui dulcia. ff. de vi. trit. & oleo legat. Font.*

Digitized by Google

Ut autem conſervatores limites ſibi traditæ poteſtatis (quos frequenter excedunt) metu pœnæ diligenter obſervent, decernimus, ut ſi de aliis, quam de manifeſtis injuriis, & violentiis, ſcienter ſe intromiſerint, ſeu ad alia, quæ judicialem indaginem exigunt, ſuam extenderint poteſtatem, eo ipſo per unum annum ab officio ſint ſuſpenſi. Pars vero, quæ hoc fieri procurabit, ſententiam excommunicationis incurrat: a qua non poſſit abſolvi, niſi ei, quem ſic fatigavit *a* indebite, primo ſatisfaciat integraliter de expenſis. Officium autem quorumcunque conſervatorum, ipſo jure, quoad non cœpta negotia per obitum concedentis volumus expirare. Circa munera vero, & expenſa, aſſeſſores, ac notarios & perſonas teſtimonii cauſa vocandas, illa præcipimus in hujuſmodi conſervatoribus per omnia obſervari, quæ in delegatis Judicibus conſtitutio a nobis ſuper his edita obſervanda decrevit *b*. Quicquid autem contra præmiſſa, vel eorum aliquod attentari contigerit, omnino decernimus irritum, & inane.

TITULUS XV.
DE OFFICIO LEGATI.
CAP. I.

Legati non Cardinales ſine ſpeciali mandato jure legationis beneficia conferre non poſſunt: ſed legati Cardinales hoc bene poſſunt. Joan. Andr.

Innocentius IV. (*an. 1245. in Gallia.*)

OFficit noſtri debitum remediis invigilat ſubditorum: quia dum eorum excutimus onera, dum ſcandala removemus, nos in eorum quiete quieſcimus, & fovemur in pace. Proinde præſenti decreto ſtatuimus, ut Eccleſiæ Romanæ Legati quantumcunque plenam legationem obtineant, ſive a nobis miſſi fuerint, ſive ſuarum prætextu Eccleſiarum legationis ſibi vendicent dignitatem: ex ipſius legationis munere conferendi beneficia nullam habeant poteſtatem, niſi hoc alicui ſpecialiter duxerimus indulgendum. Quod in fratribus noſtris legatione fungentibus nolumus obſervari: quia ſicut honoris prærogativa lætantur, ſic eos auctoritate fungi volumus ampliori.

CAP. II.

Legatus habet ordinariam: unde per mortem Papæ non expirat ejus officium. h. d. Joan. Andr.

Clemens IV. S. *tit. ſanctæ Ceciliæ Presbytero Cardinali Apoſtolicæ ſedis Legato.*

LEgatos, quibus in certis provinciis committitur legationis officium, ut ibidem evellant, & diſſipent, ædificent, atque plantent, provinciarum ſibi commiſſarum, ad inſtar Proconſulum, cæterorumque Præſidum, quibus certæ ſunt provinciæ moderandæ, ordinarios reputantes: Præſenti declaramus edicto, commiſſum tibi a prædeceſſore noſtro legationis officium nequaquam per ipſius obitum *d* expiraſſe.

CAP. III.

Finita legatione expirant reſervationes Legatorum, & omnis proceſſus habitus ſuper illis, niſi tunc illa beneficia jam vacantia ſint collata. Demum dicitur, quod pendente una ſua reſervatione in Eccleſia collegiata, vel de beneficio ſpectante ad collationem alicujus, Legatus in eadem Eccleſia, vel beneficio ſpectante ad collationem ejuſdem, aliam facere non poteſt: & quod ſit contra prædicta, irritum decernit. Joan. Andr.

Bonifacius VIII. (*an. 1299.*)

PRæſenti declaramus edicto, reſervationes a quorumcunque beneficiorum ab Apoſtolicæ ſedis Legato ſuæ legationis auctoritate factas, & decreta interpoſita ſuper ipſis, necnon denunciationes, inhibitiones, & proceſſus quoſlibet per eum, vel per executores deputatos ab eo habitos circa ipſas (dummodo ad collationem eorundem beneficiorum jam vacantium minime ſit proceſſum) eo ipſo, quod ipſius finitur legatio, viribus penitus vacuari: nec executores eoſdem poſſe ulterius beneficia taliter reſervata conferre *b*. Cæterum reſervationes hujuſmodi (per quas interdum Prælati, & Eccleſiæ nimium onerantur) reſtringere cupientes, prohibemus, ne poſtquam Legatus in aliqua cathedrali, vel collegiata Eccleſia reſervationem aliquam duxerit faciendam, aliam, illa pendente, faciat aliquatenus in eadem. Nec etiam poſtquam alibi reſervaverit aliquod beneficium, ad collationem pertinens cujuſcunque, aliud, quod ad illius collationem pertineat (quamdiu reſervatio pendet alterius) ſibi quoquo modo reſervet. Quicquid autem contra præmiſſa contigerit attentari, eo ipſo viribus non ſubſiſtat.

CAP. IV.

Cathedrales, vel regulares, vel collegiatas Eccleſias Legati reſervare, vel conferre non poſſunt. Idem in dignitatibus Eccleſiarum cathedralium, quæ ſunt majores poſt Epiſcopos, ſi ipſarum prælati per electionem debent aſſumi: & contra hoc factum eſt irritum.

Idem.

DEliberatione provida duximus inhibendum, ne aliquis Apoſtolicæ ſedis Legatus, quantumcunque legationem obtinere plenariam dignoſcatur, cathedrales, vel regulares, aut collegiatas Eccleſias, ſeu ipſarum Eccleſiarum cathedralium dignitates, ad quas hi, qui præficiuntur eiſdem, majores in earum Capitulis poſt Epiſcopos exiſtentes, habent per viam electionis aſſumi, ſuæ ordinationi, collationi, proviſioni, electioni, aut diſpoſitioni quomodocunque reſervet: nec de ipſis ordinandis, conferendis, vel diſponendis, ſe aliquatenus intromittat: neque aliquod, quo minus hi, ad quos pertinuerit eligere, aut poſtulare, libere valeant, cum vacabunt, obſtaculum quomodolibet interponat: Decernentes quicquid contra hoc actum extiterit, eo ipſo irritum, & inane.

Delegatus non poteſt alicui committere, quod recipiat reſignationem beneficii, & poſtea illud conferat: & contra factum, vel faciendum decernit irritum. h. d. Joan. Andr.

§. 1. Prohibemus inſuper, ne Legatus ipſe in genere, aut in ſpecie cuicunque concedat, ut ab iis, qui beneficia intra legationem ejuſdem habentes, ea in illius manibus voluerint libere reſignare, ipſorum reſignatione recepta, illa valeat idoneis conferre perſonis: cum per hoc aperiri poſſet via contra Lateranen. *c* Concilium ad beneficia vacatura. Nos enim conceſſionem, quam contra hoc contigerit attentari, & quicquid ex ea vel ob eam ſecutum extiterit, nullam prorſus habere ſtatuimus roboris firmitatem. Volentes non ſolum ad futura, ſed etiam ad præterita, & adhuc pendentia negotia hoc extendi.

CAP. V.

Collatio Legati per taciturnitatem prioris beneficii vitiatur. hoc dicit Zen.

Idem

a *al. fatigaverit*. b *al. ita: decernit*. c *In manuſcriptis ita: qui ſunt, &c.* d *Intellige ſcilicet re non integra: re vero integra, an per mortem Papæ expiret legatio, diſtinguit hic Petr. de Anchar. Font.*

a *Vid. Concil. Trident. ſeſſ. 24. de reform. cap. 19. ubi reſervationes qualibet ad vacatura beneficia tolluntur.* b *Fallit ſi legatus commiſerit canonicatum, & præbendam vacaturam reſervaverit, dato executore. Nam talis finita legatione conferre poterit. Petr. de Anchar. Font.* c *Hoc eſt Concilium Lateranen. ſub Alexand. III. cap. 8.*

Idem.

COllatio beneficii per legatum ſedis Apoſtolicæ tibi facta, nullius momenti exiſtit, ſi in ea non fuerit *a* habita mentio de alio beneficio, quod primitus obtinebas.

TITULUS XVI.
DE OFFICIO ORDINARII.
CAP. I.

a Archiepiſcopus non poteſt ſibi conſtituere Officiales in diœceſi Suffraganeorum ſuorum, etiam pro futuris cauſis per appellationem devolvendis ad ipſum, niſi de conſuetudine hoc habeat: & tunc etiam tales Officiales inhibere non poſſunt, priuſquam fuerit appellatum.

Innocentius III. *In Concilio Lugdunenſi.*

(*an.* 1216. *in Gallia.*)

ROmana Eccleſia: [*& infra.*] Prohibemus quoque, ne Rhemenſis Archiepiſcopus in diœceſibus Suffraganeorum ſuorum foraneos Officiales conſtituat: quia, cum Metropolitanis, ne ſuorum Suffraganeorum ingrediantur diœceſes, ut in eis auctoritate propria judicent, diſponant, aliquidve aliud agant, canonica prohibeant inſtituta, nequaquam hoc poſſunt in illis per alios exercere. Nec pro eo, quod cauſas per appellationem delatas ad ipſos, poſſunt in Suffraganeorum ſuorum diœceſibus delegare, ſimiliter licet eis tales Officiales inſtituere in eiſdem, qui eorum vice (cum appellatur ad ipſos) citationes, vel inhibitiones faciant, ſeu compeſcant in hac parte rebelles: quia in cauſis per appellationem devolutis ad ipſos, jam juriſdictionem obtinere noſcuntur, propter quod licite poſſunt ſuper illis committere vices ſuas. Non ſic autem in aliis *b*, in quibus nondum extitit appellatum, & idcirco non debent aliquos conſtituere pro citationibus in futuris cauſis appellationum, & inhibitionibus faciendis: niſi aliud Rhemenſis Eccleſia circa talium Officialium inſtitutionem de conſuetudine obtineat ſpeciali. A quibus etiamſi de conſuetudine hujuſmodi poſſint in Rhemenſi provincia conſtitui: inhibitiones tamen, ne procedatur in cauſis, priuſquam ad Rhemenſem curiam appelletur, fieri penitus inhibemus.

Donec Archiepiſcopus de facili poteſt haberi, Officialis ejus Suffraganeum excommunicare, ſuſpendere, aut interdicere non poteſt, propter ordinis (melius dixiſſet officii) Epiſcopalis reverentiam. h. d. in ſumma. Joan. Andr.

§. 1. Officiales autem Rhemenſis Archiepiſcopi (quamdiu in ſua provincia, vel circa illam extiterit) in Suffraganeos interdicti, ſuſpenſionis, vel excommunicationis proferre ſententias non attentent. Et hoc idem ab Officialibus aliorum Metropolitanorum, circa ipſorum Suffraganeos, (quibus ob reverentiam Pontificalis officii deferri volumus in hac parte) præcipimus obſervari.

CAP. II.

Canonici, qui a divinis ceſſare poſſunt conſuetudine, vel alio jure, ſi ceſſare volunt, cauſam ſuæ ceſſationis exprimant in inſtrumento publico, vel patentibus literis ſuo, vel alio authentico ſigillo munitis: & cohibeant illud vel illas illi, contra quem ceſſant. Hoc prætermiſſo, vel expreſſa cauſa non inventa legitima, quicquid medio tempore perceperint ab Eccleſia, reſtituant: & quæ percipere debent, non percipiant, & ſatisfaciant de injuriis illi, contra quem ceſſant. Cauſa legitima inventa, tenetur ille ad intereſſe Canonicis, & ad certam quantitatem Eccleſiæ, ſuperioris taxandam arbitrio. Ultimo reprobatur conſuetudo, qua imagines Sanctorum, indicta ceſſatione, ſpinis, & urticis ſupponebantur. Et ſtatuitur contrarium facientes graviter puniendos. Joan. Andr.

a *Alias, fuit.* b *Vid. cap. fin. de reſcript. in antiq. & l. non quemadmodum. ff. de judic.* Font.

Gregorius X. *in generali Concil. Lugdun.* [*an.* 1273. *in Gallia.*]

SI *a* Canonici a divinis ceſſare voluerint, prout in Eccleſiis aliquibus ſibi ex conſuetudine, vel alias vindicant: antequam ad ceſſationem hujuſmodi quoquomodo procedant, in inſtrumento publico, vel patentibus literis ſigillorum *b* ſuorum, aut alterius authentici munimine roboratis, ceſſationis ipſius cauſam exprimant: & illud vel illas ei, contra quem ceſſare intendunt, aſſignent. Scituri, quod ſi hoc prætermiſſo ceſſaverint, vel cauſa, quam expreſſerint, non fuerit inventa canonica: omnia, quæ de quibuſcunque proventibus illius Eccleſiæ, in qua ceſſatum fuerit, ceſſationis tempore perceperint, reſtituent. Illa vero, quæ pro eodem tempore debentur eiſdem, nullo modo percipient, ſed ipſi Eccleſiæ cedere, ac nihilominus ei, contra quem ceſſant, de damnis & injuriis ſatisfacere tenebuntur. Si autem cauſa eadem canonica fuerit judicata, is, qui occaſionem ceſſationi dederat, ad omne intereſſe dictis Canonicis & Eccleſiæ, cui debitum officium ejus eſt culpa ſubtractum, ad certam quantitatem taxandam, & in divini cultus augmentum convertendam, ſuperioris arbitrio condemnetur. Cæterum deteſtabilem abuſum horrendæ indevotionis illorum, qui Crucis, beatæ Mariæ Virginis, aliorumque Sanctorum imagines, ſeu ſtatuas irreverenti auſu tractantes, eas in aggravationem ceſſationis hujuſmodi proſternunt in terram, & urticis ſpiniſque ſupponunt, penitus reprobantes, aliquid tale fieri de cætero diſtrictius prohibemus: ſtatuentes ut in eos, qui contra fecerint, ultrix procedat dura ſententia: quæ delinquentes ſic puniat graviter, quod alios a ſimilium præſumptione compeſcat.

CAP. III.

Statuit Papa, quod habentes plures dignitates, vel alia beneficia curam animarum habentia, per ordinarios compellantur oſtendere, intra tempus competens ſuperioris arbitrio ſtatuendum, diſpenſationes: quas ſi non oſtenderint, perinde procedatur, ac ſi nullas haberent. Et ſi oſtenderint, & ſufficientes, non amplius moleſtentur: proviſo, ne in prædictis beneficiis cura negligatur animarum. Si autem dubitetur de diſpenſatione, ad ſedem Apoſtolicam recurratur. Talibus plura ſimilia beneficia obtinentibus aliud non conferatur beneficium, niſi oſtenſa diſpenſatione ſufficienti: & tunc ita demum conferatur, ſi per diſpenſationem poſſunt illud cum aliis retinere, vel ſi prioribus renunciaverint: aliter collatio facta non teneat. Joan. Andr.

Idem.

ORdinarii *c* locorum ſubditos ſuos plures dignitates, vel Eccleſias, quibus animarum cura imminet, obtinentes, ſeu perſonatum, aut dignitatem cum alio beneficio, cui cura ſimilis eſt annexa, diſtricte compellant diſpenſationes, auctoritate quarum hujuſmodi Eccleſias, perſonatus, ſeu dignitates canonice tenere ſe aſſerunt, intra tempus pro facti qualitate ipſorum ordinariorum moderandum arbitrio, exhibere. Quod ſi forte juſto impedimento ceſſante, nullam diſpenſationem intra idem tempus contigerit exhiberi: Eccleſiæ beneficia, perſonatus, ſeu dignitates, quæ ſine diſpenſatione aliqua eoipſo illicite detineri conſtabit, per eos, ad quos eorum collatio pertinet, libere perſonis idoneis conferantur.

Cæterum ſi diſpenſatio exhibita ſufficiens evidenter appareat, exhibens nequaquam in beneficiis hujuſmodi, quæ canonice obtinet, moleſtetur. Provideat *d* tamen ordinarius, qualiter nec animarum cura in eiſ-

Fff dem

a *De materia hujus c. vide citatos in cap. quamvis. infr. eod. tit. & libr.* b *Vid. l. ad teſtium. ff. de teſt. & l. fin. ff. de alb. ſcrib. ac c. ſignificantibus. infr. de appell.* Font. c *Hoc decretum expreſſe innovat & confirmat ſacrum Concil. Tridentin ſeſſ. 7. de reform. cap. 5.* d *alit. ita: provideat tamen ordinarius taliter, ut animarum curæ, &c.*

Digitized by Google

dem Eccleſiis, perſonatibus, ſeu dignitatibus negligantur: nec beneficia ipſa debitis obſequiis defraudentur. Si vero de diſpenſationis exhibitæ ſufficientia dubitetur, ſuper hoc erit ad ſedem Apoſtolicam recurrendum, cujus eſt æſtimare, quem modum ſui beneficii eſſe velit. In conferendis inſuper perſonatibus, dignitatibus, & aliis beneficiis curam habentibus animarum annexam, iidem ordinarii diligentiam illam obſervent, ut perſonatum, dignitatem, vel aliud *a* beneficium ſimilem curam habens animarum *b*, alicui plura ſimilia obtinenti non ante conferre præſumant, quam eis ſuper obtentis diſpenſatio evidenter ſufficiens oſtendatur. Qua etiam oſtenſa ita demum ad collationem procedi volumus, ſi appareat per eandem, quod is, cui eſt c[illegible]o facienda, hujuſmodi perſonatum, dignitatem, vel beneficium retinere libere valeat cum obtentis, vel ſi ea, quæ ſic obtinet, libere, ac ſponte reſignet.

Aliter autem de perſonatibus, dignitatibus, & beneficiis talibus facta collatio, nullius penitus ſit momenti.

C A P. IV.

Præcipit Papa, ne Prælati ſubditis interdicant, ne ſtatum Eccleſiarum, & perſonarum ſuperioribus inquirentibus manifeſtent: nec eos ad id celandum juramentis, promiſſionibus, obligationibus aut aliis pœnis adſtringant: decernit autem, quod contra factum fuerit, irritum, & inane: & ſententias, juramenta, promiſſiones, vel pœnas non ligare: & præſumptores præcipit pœna condigna a ſuperioribus eiſdem puniri. Joan. And.

Bonifacius VIII. (*an.* 1299. *Romæ.*)

QUia plerique Prælati non *c* ſine multa temeritatis audacia ſuis ſubditis aliquando interdicunt, ne ipſorum ſuperioribus, aut Apoſtolicæ ſedis Legatis, vel Inquiſitoribus ad inquirendum, corrigendum, & reformandum in eorum Eccleſiis, monaſteriis, ſive locis a ſede deputatis eadem, vel aliis quibuſcunque perſonis, per quas ad notitiam prædictorum valeat pervenire, ſtatum Eccleſiarum, monaſteriorum, ſeu locorum ſuorum, perſonarum, & rerum ipſorum inſinuent, vel exponant: in ipſos [ſi ſecus egerint] excommunicationis, ſuſpenſionis, vel interdicti ſententias proferentes, eoſque ad hoc celandum juramentis, promiſſionibus, & *d* obligationibus aliiſque pœnis nihilominus adſtringentes. Nos huic malitiæ [ne tali prætextu in Eccleſiis, monaſteriis, & locis eiſdem inquiſitio, correctio, ſeu reformatio, cum faciendæ fuerint, valeant impediri] occurrere cupientes, prædicta, & eorum quodlibet attentari de cætero diſtrictius inhibemus.

Decernentes auctoritate Apoſtolica quicquid contra præſentem inhibitionem attentatum extiterit, nullius penitus exiſtere firmitatis: nec quenquam ſententiis, juramentis, promiſſionibus, obligationibus, vel pœnis hujuſmodi obligari quomodolibet, vel adſtringi. Præſumptores autem eoſdem (ne ipſorum temeritas quoquo modo tranſeat impunita) a ſuperioribus, vel Legatis, ſeu Inquiſitoribus memoratis, animadverſione condigna præcipimus caſtigari.

C A P. V.

Juriſdictio Archiepiſcopo attributa in una diœceſi, ſibi in aliis non prodeſt. h. d. Zeo.

Idem.

UT *e* litigantes releventur a laboribus, & expenſis: Statuimus, ne Archiepiſcopus cauſas, quæ per appellationem, vel alias jure Metropolitico deferuntur ad ipſum, alibi, quam in ſua propria civitate, vel diœceſi, aut in eis, in quibus appellatum extitit, vel cauſæ ipſæ conſiſtere dignoſcuntur, audiat, vel etiam audiendas committat: niſi ſibi aliud de conſuetudine competat in hac parte.

a *Al. aliquod.* b *Dictio*, animarum, *deeſt in manuſcriptis aliquot.* c *In antiquis codicibus ita: non ſine multa temeritatis, &c.* d *In antiquis exemplarib. ita: & obligationibus aliis atque pœnis nihilominus, &c.* e *Vide noviſſime ſancita in Conc. Trid. ſeſſ. 24. de reform. c. 20.*

C A P. VI.

Si Epiſcopus, cum poteſt, ſuam diœceſim viſitat per alium, habet illi in neceſſariis providere: viſitati autem in victualibus providebunt ipſi Vicario viſitanti, & non Epiſcopo. h. d. Joan. Andr.

Idem.

SI *a* Epiſcopus ſuam diœceſim [ubi ei a jure permittitur] faciat per alium viſitari, licet ipſe illi habeat in aliis neceſſariis providere, ii tamen, qui viſitantur, miniſtrare tenentur expenſas victualium viſitanti: cum ſecundum Apoſtolum *b* non ſit magnum, ſi ab eo metantur temporalia, per quem ſpiritualia ſeminantur. Idem tamen Epiſcopus cum perſonaliter non viſitat *c*, nil prorſus ab iis, qui per illum, quem deputat, fuerint viſitati, exigere poterit, aut debebit.

C A P. VII.

In qualibet loco diœceſis non exempto, per ſe & per alium poteſt Epiſcopus pro tribunali ſedere, & libere exequi, quæ ad ipſius ſpectant officium. Joan. Andr.

Idem.

CUm *d* Epiſcopus in ſua tota diœceſi juriſdictionem ordinariam noſcatur habere, dubium non exiſtit, quin in quolibet loco ipſius diœceſis non exempto per ſe, vel per alium poſſit pro tribunali ſedere: cauſas ad Eccleſiaſticum forum ſpectantes audire: perſonas Eccleſiaſticas (cum earum exceſſus exegerint) capere, aut carceri deputare: necnon & cætera, quæ ad ipſius ſpectant officium, libere exercere.

CAP. VIII.

Canonici, qui a divinis ceſſare poſſunt, cum ceſſare voluerint, vocabunt abſentes, ſicut ſi immineret electio facienda, cum quibus de ceſſatione deliberabunt: & ſi deliberant ceſſare, requirent prius eum, contra quem ceſſant, ut irrogatam eſſe iſam emendet, quod ſi fecerit, non ceſſabunt: alioquin ceſſare poterunt, ita quod a ceſſatione intra menſem utraque pars, & ceſſans, & contra quem ceſſatur, iter arripiat eundi ad Papam, vel per ſe, vel per procuratores ſufficienter inſtructos: niſi interim intervenerit concordia inter ipſos. Et conſtanatis diatis quam cita poterunt ſe coram Papa præſentent, ut utraque parte præſente, vel altera contumaciter abſente, Papa definiat negotium, & culpabiles puniat: & ſi pars ceſſans prædicta non ſervet, ceſſatio non ſervetur. Joan. Andr.

Idem.

QUamvis ſuper ceſſationibus a divinis, quæ a Capitulis, Conventibus, ſive Collegiis ſecularium, vel regularium Eccleſiarum multoties ſine cauſa rationabili attentantur, manifeſta ſatis a felicis recordationis Innocentio *e* III. & Gregorio X. prædeceſſoribus noſtris manaverint inſtituta: quia tamen poſt illa eſt plerunque compertum ceſſationes eaſdem irrationabiliter eſſe factas: nos ad tam perniciosum evitandum abuſum eadem ſtatuta cum infraſcripta moderatione in ſuo volentes robore perdurare, de fratrum noſtrorum conſilio diſtrictius inhibemus, ne a ſeculari, vel regulari Capitulo, Collegio, ſeu Conventu Eccleſiæ cujuſcunque, ceſſationes ipſæ, niſi vocatis omnibus (prout ſunt pro electionis negotio evocandi) & deliberatione habita diligenti, ac Epiſcopo, aliove quocunque Clerico, ſive Laico (cujuſcunque dignitatis, præeminentiæ, conditionis, aut ſtatus exiſtat) propter cujus injuriam, vel offenſam eadem videtur ceſſatio facienda, poſt prædictas vocationem, & deliberationem de ceſſando habitam requi-

ſitio

a *De materia viſitationis, prout ad hunc locum ſpectat, vide Conc. Tolet. IV. cap. 35. & noviſſimum Conc. Trident. ſeſſ. 24. de reform. cap. 3.* b 1. *Cor.* 9. c *al. viſitet.* d *Vid. limitationem ad hoc c. traditam per Decium in c. cum ce. de offic. deleg.* e *Id cavit Innoc. III. in Concil. generali Later. c. 7.*

Digitized by Google

ſito, quod irrogatem injuriem, vel offenſem emendet, aliquetenus attenietur. Neque tune etiem, ſi emandem inde habuerint, vel per eos ſteterit, quo minue hebeent competentem. Si eutem præmiſſia ſerveris Capitulum, Collegium, vel Conventus alicujus Eccleſiæ ad ceſſetionem eandem duxerint procedendum, extunc intra unius menſis ſpatium pers utreque, videlicet ii, qui ceſſant, & illi etiam, propter quorum factum a divinis ceſſatur [niſi ſuperveniente concordia inter eos ceſſetio ille ceſſet] iter arripient a per ſe, vel per procuratores idoneos, cum munimentis, & actis ad negotium ipſum ſpectantibus, ad ſedem Apoſtolicam veniendi: & continuetie diætis, quem cito commode potsrint, ſe Apoſtolico conſpectui repræſententi ut pertibus præſentibus, eut una præſente, eltera non veniente, vel mittente, exeminera negorio epud ſedem eandem, pars, quæ culpebilis inventa fuerit in præmiſſis, præter alies pœnes a dictis cenonibus inſtitutas, ſi Romeno Pontifici videbitur expedire, pœne docente cognoſcet, quentum exceſſerit, quæ ceſſationi factæ retionabiliter cauſam dedit: vel quæ ſine retionebili, & meniſeſte cauſa ceſſevit. Perte inſuper a divinis ceſſante ſupreſcripte b tem in ceſſando, quem in veniendo, ſive mittendo ad ſedem Apoſtolicam non ſervants, non ſervetur ceſſatio: ſed ea non obſtents (ut prius) in ipſe Eccleſia celebretur.

C A P. IX.

Primo *penit conſtitutienem de bonis dignitatum, vel Eccleſiarum vacantium, non occupandis per eos, ad quos collatio, vel cuſtodia pertinet: niſi de ſpeciali jure id eis competat: & contra facientibus pœnam imponit*. Secundo *oſtendit, de quibus bonis intelligatur, cum de ſpeciali jure id alicui competit*. Tertio *dicret. quia ſape ſupr. eod. libro, de elect. dicit non eſſe correctam*. Joen. Andr.

Idem.

PRæſenti prohibemus edicto, ne Epiſcopi, vel eorum ſuperiores, aut Abbetes, ſeu quivie alii reguleres, vel ſeculeres Præleti, aut Eccleſiaſticæ quæcunque perſonæ, vecentibus dignitatibus, perſonetibus, prioratibus, vel Eccleſiis quibuſcunque ſibi ſubjectis, ſeu ad colletionem, ordinationem, præſentetionem, vel cuſtodiem pertinentibus, eorundem bona [morientibus eorum Rectoribus, vel Miniſtris] in ipſis invente, ſive vecationis ipſorum tempore obvenientia, quæ in utilitatem eorundem expendi, vel futuris debent ſucceſſoribus fideliter reſervari, occupere, aut in uſus ſuos convertere quoquomodo præſumant: niſi de ſpeciali privilegio, vel conſuetudine jam præſcripte legitime, ſeu alie ceuſe rationebili hoc eiſdem competere dignoſcetur.

Alioquin Epiſcopi, & eorum ſuperiores eb ingreſſu Eccleſiæ, cæteri vero a beneficio, & officio tamdiu eo ipſo noverint ſe ſuſpenſos, quouſque reſtitutionem fecerint de prædictis. Porro ubi ex privilegio, vel conſuetudine, ſeu alia de ceuſe rationabili ſibi aliquis prædictorum efficit bona competere ſupradicta: hoc de illis bonis ſolum debet intelligi, quæ ſolutis debitis, ſi qua ſint, & iis, quæ fuerint neceſſarie pro ſervitoribus, & miniſtris, ac incumbentibus oneribus uſque ad novos reditus ſupportandis congrue reſervatis, ex ipſis reperta fuerint ſupereſſe. Sane conſtitutionem, quam ſuperius ſpecieliter edidimus contra Capitula, Collegie, Conventus, ſeu ſingulares perſones, bona cethedralium, vel regulerium, eut collegietarum Eccleſiarum vecentium occupantes, per conſtitutionem præſentem (quam in dignitatibus, perſonatibus, prioratibus, & Eccleſiis aliis locum hebere cenſemus) nolumus in aliquo derogeri.

a *al. arripiat.* b *al. ſupradicta.*

TITULUS XVII.

DE MAJORITATE, ET OBEDIENTIA.

C A P. I.

Capitulum, vel is, ad quem adminiſtratio pertinet vacante ſede, eos abſolvet, quos abſolvere poſſet Epiſcopus, ſi viveret, niſi a ſede Apoſtolica id fuerit interdictum. Joan. Andr.

Bonifacius VIII. [*an.* 1299 *Romæ*.]

EPiſcopali ſede vecante poteſt Capitulum, ſeu is, ad quem Epiſcopalis juriſdictio tunc temporis noſcitur pertinere, iis, quibus poſſet Epiſcopus, ſi viveret, ab excommunicationis ſententia, ſive juris, ſive hominis fuerit, abſolutionis beneficium impertiri: niſi ei fuerit a ſede Apoſt. ſpecieliter interdicta poteſtas.

TITULUS XVIII.

DE PACTIS.

C A P. II.

Monachi habentes liberam a ſede Apoſtolica ſepulturam, ſi paciſcuntur de non recipiendis aliquibus, vel certis parochianis Eccleſiæ alicujus, ſervare compelluntur pactum: nec illos ſepelire poterunt, licet apud eos elegerint ſepeliri, cum per pactum privilegio renunciaverint. Joan. Andr.

Bonifacius VIII. [*an.* 1299. *Romæ*.]

PActum a cum Rectore parochielis Eccleſiæ factum a vobis, ne aliquos, vel certos ipſius Eccleſiæ parochienos recipietis ad Eccleſiaſticam ſepulturam, omnino ſervere debetis. Quanquem ſepulture libera ſit moneſterio veſtro eb Apoſtolica ſede indulta, & illi apud vos elegerint ſepeliri. Cum per dictum pactum indulto hujuſmodi derogetur.

C A P. II.

Pactum factum patri a filia, dum tradebatur nuptui, quod dote contenta nullum habebit ad bona paterna regreſſum, ſi juraverit id ipſa filia, omnino ſervare tenebitur. Jo. And.

Idem.

QUemvis a pectum patri factum a filie, dum nuptui tradebatur, ut dote contenta nullum ad bona paterna regreſſum haberet, improbet lex civilis: ſi temen juramento, non vi, nec dolo præſtito, firmatum fuerit ab eadem, omnino ſervari debebit: cum non vergat in æternæ ſalutis diſpendium, nec redundet in alterius detrimentum.

C A P. III.

Pacta inita per fratres Prædicatores, vel minores, vel alios Mendicantes, cum Rectoribus parochialium Eccleſiarum ſuper parochialibus juribus, ſi facta ſunt per Priores, vel Guardianos de Conventuum ipſorum locorum conſenſu (licet auctoritas ſedis Apoſtolicæ non intervenerit, vel licentia Prioris vel miniſtri generalis, aut magiſtri, vel provincialis miniſtri, vel Capituli provincialis) ſervanda ſunt: dummodo alias ſint licita & honeſta. h. d. Joan. Andr.

Idem.

QUia ex eo, quod fretres Prædicatores, & Minores, & alii Mendicentes, compoſitiones, & pacta cum Præletis, Capitulis, Rectoribus, & perſonis Eccleſiarum, civitetum, caſtrorum, villarum, & locorum, in quibus domus, ſeu habitationes eorum exiſtunt, ſuper juribus parochialibus, vel aliis quibuſcunque articulis, ab eis, vel eorum anteceſſoribus inita, ſive facta, ſervere recuſant: & ea eo prætextu infringere moliuntur, quia magiſtri, aut miniſtri, vel prioris generalium, ſeu provin-

a *Vid. Antonium de Butrio. cap. ſtatuimus de translat. Prælat. & Felinum in c. cum ſit generale de foro compet.* b *Vid. Matth. de Affiictis deciſ. 322. Purpuratum conſil. 100. Hyppolitum Marſilium ſingulari 673. in c. nonnulla de præſentia. Alexand. conſ. 39. lib. 3. & conſil. 42. lib. 1. & Jaſon. conſ. 133. vol. 4.*

Digitized by Google

cialium eorundem non affuit aſſenſus in ipſis, nec approbata per ipſorum generalia, vel provincialia Capitula extiterunt: multa in diverſis mundi partibus inſurgunt ſcandala *a*, & ipſorum fratrum (quos decet puritatem omnimodam in ſuis obſervare actionibus *b*, & ab his abſtinere propenſius, per quæ poſſit aliis exempli pernicies generari) famæ detrahitur plurimum & honori. Nos his occurrere paternæ ſolicitudinis ſtudio intendentes, præſenti decreto ſancimus: compoſitiones, & pacta hujuſmodi cum Prælatis, Capitulis, & *c* rectoribus, & perſonis prædictis ab ipſorum fratrum Conventualibus Prioribus, ſeu Guardianis facta vel approbata, de ſuorum Conventuum conſilio & aſſenſu [dum tamen alias ſint licita, & honeſta] debere ab ipſis fratribus in locis, in quibus fuerint facta, perpetuo *d* inviolabiliter obſervari: non obſtante, quod magiſtri, vel miniſtri aut Prioris generalium, ſeu provincialium prædictorum non intervenerit in eiſdem aſſenſus, nec ab ipſorum generalibus, vel provincialibus Capitulis extiterint approbata: ſeu quod ſedes Apoſtolica in iis, quæ per prædictos fratres Minores facta fuerint, auctoritatem ſuam non præſtiterit, vel aſſenſum.

TITULUS XIX. DE PROCURATORIBUS.

CAP. I.

Laicus poteſt eſſe Procurator ad agendum, & defendendum in cauſis ſpiritualibus.

Bonifacius VIII. [*an.* 1299. *Romæ*.]

NOn indiſcrete Judex cenſetur egiſſe, Procuratorem Laicum ad agendum, vel defendendum in cauſis ſpiritualibus admittendo: cum regulariter qui non prohibetur expreſſe ad exercendum procurationis officium, idoneus debeat reputari.

Procurator poſt litem conteſtatam poteſt dare alium Procuratorem: ante non, niſi datus fuerit in rem ſuam, vel a Domino habuerit mandatum de ſubſtituendo etiam non certam perſonam.

§. 1. Licet autem a Procuratore poſt litem conteſtatam ab eo poſſit [cum Dominus ſit litis effectus] dari alius Procuratori: antea tamen non poteſt, niſi in rem ſuam ſit datus, vel a Domino ſubſtituendi alium [etiam certa non expreſſa perſona] ſibi fuerit conceſſa poteſtas.

Procurator ad negotia poteſt dare alium procuratorem libere, & etiam quandocunque. h. d.

§. 2. Procurator vero datus ad negotia poteſt libere quandocunque alium deputare.

CAP. II.

Procurator ante litem conteſtatam etiam ſine cauſa revocari poteſt, poſt litem conteſtatam non ſine rationabili cauſa: Dominus tamen b. m. poteſt adeſſe cauſæ cum ipſo Procuratore, maxime ſi de colluſione timeat.

Idem.

QUamvis *e* Procurator poſſit ante litem conteſtatam etiam ſine cauſa libere a Domino revocari, poſtea tamen ipſo nolente nequibit: niſi eum cum Domino inimicum fieri, vel ſuſpectum, aut adverſario affinitate conjungi, vel ejus hæredem fieri, ſeu ingredi religionem, aut in longum peregrinari, vel ægritudine, aut vinculis detineri contingat, ſeu alia rationabilis cauſa ſubſit, propter quam ſit merito revocandus. Verum, quanquam [niſi ut præmittitur] revocari non poſſit, Dominus tamen ſuæ cauſæ una cum eodem Procuratore [maxime ſi de colluſione timeat] minime prohibetur adeſſe.

CAP. III.

Procurator habens mandatum ſubſtituendi, ſubſtitutum a ſe poſt mandatum ſuſceptum, etiamſi eo non ſit uſus, revocare non poteſt, niſi & poteſtatem habuit revocandi. Si autem erat Procurator ad plures cauſas, & in altera ſubſtituit, in aliis remanet Procurator. Joan. Andr.

Idem Bonifacius VIII.

IS, qui a *a* Procuratore ſuper hoc a Domino poteſtatem habente Procurator extitit ſubſtitutus, non poteſt poſt mandatum ſuſceptum, etiamſi eo uſus non fuerit, (licet in delegato ſedis Apoſtolicæ vices ſuas alteri committente aliud cenſeatur) ulterius revocari ab illo, niſi revocandi poteſtas conceſſa fuiſſet eidem. Verum ſi eum ad plures vel ad omnes cauſas generaliter conſtitutus fuiſſet, in una tantum ſubſtituerit earundem, in aliis nequaquam prohibetur procurationis officium exercere.

CAP. IV.

Procurator generalis non agit exigentia ſpeciale mandatum: niſi cum aliqua illorum ſpecificatione, vel libera poteſtate. h. d. Zen.

Idem.

QUi ad agendum & defendendum, ac generaliter ad omnia (etiamſi mandatum exigant ſpeciale) conſtituitur Procurator, ea vi generalitatis hujuſmodi ad aliquem articulum, in quo ſpeciale mandatum exigitur, admitti non debet. Sed ſi aliquis, vel aliqui de articulis ſpeciale mandatum exigentibus ſpecificati *b* fuiſſent, adjecta clauſula generali, tunc ad non expreſſos etiam admittetur. Procurator quoque abſque ſpeciali mandato juramentum deferre, tranſigere, vel paciſci non poteſt: niſi ei bonorum, vel cauſæ adminiſtratio libere *c* ſit conceſſa.

CAP. V.

Mandatum generale ad negotia, etiam ad judicia ſe extendit.

Idem.

QUi generaliter conſtituitur ad negotia Procurator, agere ac experiri poteſt *d*, exceptis his caſibus, qui mandatum exigunt ſpeciale.

Poteſt filius familias eſſe Procurator, etiam abſque patris conſenſu. Zen.

§. 1. Nedum vero ad negotia, ſed etiam ad judicia poteſt filius familias abſque patris aſſenſu fieri Procurator.

Major anno XXV. ad judicia, major XVII. ad negotia deputari poteſt Procurator. h. d. Zen.

§. 2. Licet autem quis poſt XVII. annum Procurator ad negotia licite deputetur: ad judicia tamen, niſi major XXV. annis fuerit, deputari nequibit.

CAP. VI.

Ex duobus procuratoribus ſimul ſimpliciter conſtitutis, alter ſolus admitti non debet. Si vero in ſolidum, qui prius conteſtatur litem, admittitur altero totaliter excluſo: niſi adjectum fuerit, quod non ſit melior conditio occupantis: quo caſu altera non proſequente, nec alium ſubſtituente, reliquus admittetur. h. d.

Idem.

SI duo *e* Procuratores ſimul (non adjecto in ſolidum) deputentur, unus ſine altero non debebit admitti. Secus ſi ſint in ſolidum conſtituti: ſed tunc illius me-

lior

a *Vid. B. Thom. 2. 2. q. 43. per totam quæſtionem.* b *In antiquis codicibus conſtanter legitur, actibus.* c *Dictio, &, deeſt in manuſcriptis.* d *Hic text. habet locum in pactis factis cum Laico.* e *Pro hoc c. vide, quæ tradit Jaſon conſil. 138. incip. revocatur in dubium, vol. 4. & Felinus in cap. ex parte Decani. extra de reſcript.*

a *De materia revocationis procuratoris vide Cynum & alios in l. mandato. C. mandati, & Joannem Ananiam conſil. 25. incip. utrum præſentatio. & Paulum de Caſtro conſil. 361. incip. venerabilis vir.* b *Vid. l. legata inutiliter. de legat. 1. & Dec. in l. 1. de reg. juris. Font.* c *alias ita: libere.* d *Vid. l. 1. §. ſi mutuam. ff. ſi quid in fraud. patr. de Auch. Font.* e *Ad hunc textum vid. quæ dicit Felinus in c. 2. text. de teſt. adde Socinum conſil. 22. incip. circa præſentem. lib. 2.*

lior erit conditio, qui per litis conteſtationem negotium primitus occupabit. Poſt occupationem autem hujuſmodi, alter ſe intromittere nequibit ulterius, cum ille litis dominus ſit effectus: niſi dictum in conſtitutione fuiſſet, quod non fieret melior conditio occupantis: tunc enim ſi eum, qui occupavit, infirmari, mori, abſentari, vel alias impediri contingat, aut ſi proſequi forte nolit, poterit alter ſuſcipere ac perficere negotium ab alio inchoatum, dum tamen ab alio non fuerit alius ſubſtitutus: nam ſi ſit, is præferri debebit eidem.

Procurator datus in ſolidum, qui occupaverat negotium ex impedimento excluſus, non reaſſumit, niſi altero impedito. h. d. Dominicus.

§. 1. Cæterum ubi nullo ſubſtituto, alter ſuſcipit negotium proſequendum, is, qui occupavit primitus, ipſum reſumere poſtea impedimento ceſſante nequibit: niſi forſan illum contingeret [a] impediri.

In cauſis ſpiritualibus ex duobus Procuratoribus ſimul ſimpliciter datis, judex eligit magis idoneum, qui ſolus proſequi poterit: nec alius admittitur, niſi primo legitime excluſo. h. d. Dominicus.

§. 2. Sane in electionum, poſtulationum, proviſionum, & aliorum ſpiritualium negotiorum cauſis (cum talia Clericorum expeditionem exigere dignoſcantur) volumus ſpecialiter obſervari, ut ſi plures procuratores ſimul in eis fuerint non in ſolidum deputati, Judex (ne propter eorum concurſum negotia eadem intricari contingat) idoneiorem ex ipſis eligere valeat: & ille ſolummodo proſequatur, habeatque, quicquid cum illo ſic electo factum extiterit, plenam roboris firmitatem: nec ad proſequendum alius admittatur poſtmodum, niſi prout eum, qui non occupat negotium, cenſuimus poſt occupationem factam ab alio ſuperius admittendum.

C A P. VII.

Procurator, qui renuit acceptare mandatum, pœnitere poteſt, quamdiu conſtituens in eadem perſeveraverit voluntate. Idem.

LIcet [b] is, qui Procurator conſtituitur ab abſente, dixerit præſentatum ſibi ſuſcipere nolle mandatum: hoc tamen nequaquam obſtante, quamdiu conſtituens in eadem perſtiterit voluntate, ipſum acceptare poterit [c], quandocunque placebit.

C A P. VIII.

Dominus dans Procuratorem, quoties contingit eum abeſſe, cauſam tractandi, procuratorem non intelligitur revocare: ſecus ſi ſimpliciter, niſi expreſſe proteſtetur, quod ipſum revocare non intendit: vel alias hoc appareat ex probabilibus conjecturis. Joan. Andr.

Idem.

SI quem ſub ea forma, Quoties te abeſſe contigerit, conſtitueris Procuratorem ad cauſam, non ideo (licet tractes eam poſtmodum per teipſum) Procuratorem ipſum dignoſceris revocare, quinimmo Procurator idem Procuratoris aſſumet officium, quandocunque te contigerit abſentare. Secus ſi ſimpliciter a te fuerit conſtitutus: tunc enim ſive ante litem conteſtatam, ſive poſt, ad cauſam ipſam venias, non ut ipſi Procuratori aſſiſtas, ſed ut cauſam tractes eandem, tractando ipſam eum revocare cenſeris, niſi dicas expreſſe, quod ipſum vis in officio procurationis (hoc non obſtante) manere, vel niſi quod non animo revocandi hoc facias, ex aliquibus appareat conjecturis [d], ut ſi forſan aliquis immineat articulus, in quo tu melius noſti veritatem, aut ſi ſit Procurator ipſe infirmus, vel forſitan ſe abſentet, ſeu quicquid aliud accidat, propter quod ipſi cauſæ tua ſit præſentia opportuna.

C A P. IX.

Tria dicit: Primo, quod Procurator ad contrahendum matrimonium debet habere ſpeciale mandatum. Secundo quod talis Procurator non ſubſtituit, niſi ad hoc mandatum habeat. Tertio, quod ſi talis Procurator revocatus etiam ignoranter contrahit, non tenet matrimonium. Joan. Andr.

Idem.

PRocurator [a] non aliter cenſetur idoneus ad matrimonium contrahendum, quam ſi ad hoc mandatum habuerit ſpeciale. Et quamvis alias is, qui conſtituitur ad negotia Procurator, alium dare poſſit, in hoc tamen caſu (propter magnum, quod ex facto tam arduo [b] poſſet periculum imminere) non poterit deputare alium, niſi hoc eidem ſpecialiter ſit commiſſum. Sane ſi Procurator antequam contraxerit, a domino fuerit revocatus, contractum poſtmodum matrimonium ab eodem (licet tam ipſe, quam ea, cum qua contraxerit, revocationem hujuſmodi penitus ignorarent) nullius momenti exiſtit, cum illius conſenſus defecerit, ſine quo firmitatem habere nequivit.

TITULUS XX.
DE IIS, QUÆ VI METUSVE CAUSA FIUNT.

C A P. UN.

Excommunicationis, ſuſpenſionis, vel interdicti abſolutio vel revocatio per vim extorta, non tenet: & extorquens excommunicatus eſt ipſo jure. Joan. Andr.

Gregorius X. *in Concilio generali Lugdun.*

(*an.* 1273. *in Gallia.*)

ABſolutionis beneficium ab excommunicationis ſententia, vel quamcunque revocationem ipſius, aut ſuſpenſionis, ſeu etiam interdicti per vim vel metum extorta, præſentis conſtitutionis auctoritate omnino viribus vacuamus. Ne autem ſine vindicta violentiæ creſcat audacia, eos, qui abſolutionem ſeu revocationem hujuſmodi vi vel metu extorſerint, excommunicationis ſententiæ decernimus ſubjacere.

TITULUS XXI.
DE RESTITUTIONE IN INTEGRUM.

C A P. I.

Eccleſia poſt quadriennium non admittitur ad petendum reſtitutionem contra ſententiam, vel contractum, niſi rationabilis aliqua cauſa hoc ſuadeat. Joan. Andr.

Gregorius IX. (*an.* 1236. *Romæ.*)

ECcleſia, quæ ad retractandam ſententiam, vel contractum, per beneficium reſtitutionis in integrum, poſtulat ſe admitti, ſi quadriennii ſpatium poſt ſit lapſum, & negligenter omiſerit, non eſt ad beneficium hujuſmodi admittenda: [c] niſi prævaricationis, vel fraudis manifeſtæ probetur ſuper hoc interveniſſe commentum: aut alia rationabilis cauſa ſubſit, quæ ſuperiorem movere debeat ad idem beneficium concedendum.

C A P. II.

Eccleſia contra confeſſionem, qua læſa fuit, admittitur intra quadriennium per beneficium reſtitutionis in integrum: poſtea non, niſi per viam juris communis. Joan. Andr.

Bonifacius VIII. (*an.* 1299. *Romæ.*)

Si

a *Aliàs, contigerit.* b *ad hunc text. vid. quæ dicit Alex. conſil.* 81. *incip. revocatur in dubium.* l. 5. c *Vid. l. conſenſu. ff. de act. & oblig.* Font. d *Una præſumptio tollit aliam. de præſumpt. literas, de in integr. reſtit. l. divus,* Font.

a *Vid. Ancharanum conſil.* 228. *incip. A. duas filias habebat, & duobus Conſil. ſeq. Antonium Butrium conſil.* 64. *incip. A. duas filias habuit. & conſil. ſequens. & Alexand. conſil.* 146. *incip. in cauſa & lite, & conſil.* 149. *incip. viſo proceſſu. lib.* 5. b *Et ideo non deciditur juramento per judicem delato.* Bald. *in l. admonendi.* Font. c *Iſte verſiculus habet etiam locum in aliis perſonis, quibus iſta reſtitutio competit.* Phil. Font.

Digitized by Google

SI adverſus confeſſionem in judicio a ſe factam læſa Eccleſia beneficium reſtitutionis in integrum intra quadriennium ab ipſius confeſſionis tempore computaodum, petere negligenter omittat, non eſt [oiſi aliquid rationabile appareat, quod aliud ſuaſerit faciendum] ad hoc petendum ulterius admittenda. Ubi vero per viam communem revocationis erroris, quem in facto prætendit, vult adverſus ſuam confeſſionem Eceleſia ſe juvare, hoc quandocunqne poterit, dooec negotium ſit finitum.

TITULUS XXII.

DE ARBITRIS.

CAP. I.

Si ex tribue arbitrie duo concordant in ſumma, tenet illorum ſententia: ſi omnes diſcordant, tenet ſententia de ſumma minori.

Boniſacius VIII. (*an.* 1299.)

SI ex tribus arbitris te duo in decem, & tertius in quinque condamnent, debet ſententia prævalere duorum: licet cum unus in xv. alius in x. tertina vero in quinque pronunciant, illius, qui dixit da ſumma minori (cum in illa omnes concordes exiſtant) ſententia efficax cenſeatur.

CAP. II.

Si ex tribus arbitris unue nolit examinanda, vel definiendo negotio intereſſe, duo procedere poterunt, ac ſi ille præſens eſſet. Circa Judiece autem antiqua jura ſerventue. Joan. Andr.

Idem.

UT quæſtionibus (quæ plerunque propter arbitrorum voluntariam, ſeu malitioſam abſentiam remanent indeciſæ) finis celerius imponatur: ſtatuimus, ut ſi ex tribue arbitris a partibus electis aorum aliquis ab aliis legitime requiſitus ad examinandam, vel definiendum una cum eis negotium, ſuper quo in ipſos extitit compromiſſum, non euraverit [ceſſante impedimeoto legitimo] conveoire: duo præſentea, penes quos [licet lex civilis aliud innuere videatur] totalam eo caſu remanere decernimus poteſtatem, poſſint (malitioſa, ſeu voluntaria illius abſentia non obſtante) dictom examinare negotium, & libere definire, ſicut poſſent illo præſente, nec volente cum eis in unam ſententiam concordare *a*: ut ſic ipſiua abſentia præſentia repleta divina aum reputari faciat pro præſente. Circa Judices vero antiqua nolumus jura immutari.

a *Vid. Bart. in l. item ſi unue. §. item ſi plures. ff. eod. tit.*

FINIS LIBRI PRIMI.

SEXTI DECRETALIUM

LIBER SECUNDUS.

TITULUS PRIMUS.

DE JUDICIIS.

CAP. I.

Judex delegatue non babens ad hoc ſpeciale mandatum a Papa, non poteſt compellere partem, ut perſonaliter coram eo compareat, niſi ex rationabili cauſa. Jnan. Andr.

Innocentius. IV. *in generali Concilio Lugdunenſi.*

(*an.* 1245. *in Gallia.*)

JUris eſſe ambiguum non videtur, Judicem delegatnm [qei a ſede Apoſtolica mandatum ad hoc non recepetit ſpeciale] jubera non poſſe alterutram partium coram ſe perſonaliter in judieio comparere: niſi cauſa fuerit criminalis *a*, vel niſi pro veritate dicenda, vel pro juramento calumniæ faciendo, vel alias juris neceſſitas partes coram eo exegerit perſonalitee præſentari.

CAP. II.

Mulieres perſonaliter ad judicium (quacunque cauſa in jure non expreſſa) invitæ trabendæ non ſunt: ſed ſi neceſſarium ſit ipſarum teſtimonium in cauſa, Judex expenſis producentis interdum ibit, interdum mittet: & Judex fraudulenter vadens, excommunicatus eſt. Mulieres religioſæ, etiam volenter, extra monaſterium ſuum ex aliqua cauſa perſonaliter ad judicium trahi non poſſunt; quod contra prædicto ſit, eſt irritum. Joan. Andr.

Boniſacius VIII. (*an.* 1298.)

a *Vid. Bart. in l. pen. §. ad crimen. ff. de pub. judic. Font.*

MUlieres *a* (quas vagari non convenit, nec virorum coetibus immiſceri) auctoritate literarum ſedis Apoſtolicæ, vel Legatorum ipſiua, aut alia quacuoqne ad judicium perſonaliter evocari, vel trahi invitas, cauſa ferandi teſtimonium, aut alia qualibet (quæ io jure non exprimitur) prohibemus. Sed cum neceſſatium fuerit teſtimonium earundem, Jndex (in expenſis partis producantis eaſdem) tabellionem, aut aliam perſonam idoneam ad eas tranſmittat: val ſi forta talia caſus occurrerit, quo, jure prohibente, receptio teſtium alteri committi non poſſit: Judex *b* tnnc proptee hoc perſonaliter ad illas accedat: aut [ſi talis ſit perſonæ judicantis conditio, quod id per ipſum non deceat fieri, vel non poſſit], mittat ad eas: proviſo quod caſus hnjuſmodi (videlicet ut Judex vadat perſonaliter) non fingatur, nec fraus interveniat in hac parta. Alioqnin fictor hujuſmodi, vel fraudator ipſo facto ſententiam excommunicationis incurrat.

§. 1. Cæterum fœminæ religioſæ, præſertim quæ debent ſub clauſura morari *c*, extra ſuum monaſterium, ſeu clauſuram non vocentur ad judicinm, vel trahantur ex quavis cauſa perſonaliter, eriamſi ad hoc voluntas accederet earundem. Decernimus qnoqne, ut ipſo jure ſit irritum, & inane, ſi quid contra præmiſſa contigerit atteotari.

CAP.

a *Vide l. fœminæ. de proc. l ſervus. C. de jud. & l. fœminæ. ff. de eep. jur.* b *Al. ita præfatus judex proptee hoc, &c.* c *cauſa religionie hoc licet V. l. 1. ff. de in jus voc. l. ſervos ad cuſtodiam ff. de alim. & cibar, legat.*

C A P. III.

Major XIV. annis per ſe & per procuratorem poteſt agere, & defendere cauſam ſpiritualem : minor XIV. per ſe non agit , ſed per Procuratorem , vel per curatorem datum auctoritate ordinarii Eccleſiaſtici Judicis , & etiam delegati ad cauſas illas . Filius familias ſine patris aſſenſu agit cauſam ſpiritualem . h. d. Joan. Andr.

Idem.

SI annum quartum decimum tuæ peregiſti ætatis , in beneficialibus, & aliis cauſis ſpiritualibus , necnon & dependentibus ab eiſdem , ac ſi major XXV. annis exiſteres, ad agendum , & defendendum per te, vel per Procuratorem *a*, (quem ad hoc conſtituendum decreveris) admitti debebis. Si vero intra XIV. annum exiſtes, per te agere, aut defendere non poteris ſuper ipſis: ſed vel per tuum Epiſcopum , vel per Officialem ejuſdem tibi curator dabitur ad lites hujuſmodi exercendas : aut tu ipſe (ſi major infante fueris) cum auctoritate alterius eorundem , procuratorem ad eas poteris deputare. Delegatus etiam Apoſtolicæ ſedis, & ſubdelegatus ab eo, tibi [ſi non habeas] curatorem dare valeant , vel auctoritatem conſtituendi procuratorem præſtare ad illas cauſas, vel lites duntaxat, quæ coram ipſis fuerint ventilandæ. In hujuſmodi quoque litibus ſive cauſis, quanquam in poteſtate patris exiſtas *b*, nec aliter abſq; ipſius aſſenſu in judicio regulariter eſſe poſſis ; ejus [cum de iis ſe intromittere non habeat] nequaquam requiri debebit aſſenſus.

TITULUS II.

DE FORO COMPETENTI.

CAP. I.

Archiepiſcopus omiſſo appellationis articulo, vel per viam querelæ, de cauſa ſubditorum, Suffraganeis etiam ipſis conſentientibus , non cognoſcit . h. d. uſque ad §. Neque.

Innocentius IV. *c* [*an.* 1250.]

ROmana Eccleſia; [*& inf.*] Nec appellationis articulo prætermiſſo , nec aliter etiam (cum minime appellatum extiterit) Rhemen. Archiepiſcopus vel ejus Officialis *d* , de cauſis Clericorum tanquam Judices (licet in ipſos iidem Clerici de facto conſentiant) abſque diœceſanorum ſuorum voluntate cognoſcant.

Archiepiſcopus ſubditos Suffraganei non poteſt compellere cauſas delegatas ab eo ſuſcipere, ſuas ſententias, & præcepta exequi , vel teſtimonia in cauſis ad eos devolutis ferre : niſi conſuetudo aliud diſponat . h. d. Dominicus.

§. 1. Neque Suffraganeorum Rhemenſis Eccleſiæ ſubditos ipſorum delegationem ſuſcipere, vel ſententias, & præcepta exequi , aut in cauſis per appellationem devolutis ad eos , teſtimonium (niſi aliud in his tribus de conſuetudine obtineant) perhibere compellant.

Archiepiſcopus contra Officiales, vel Prælatos Suffraganeorum [conſuetudine aliud non diſponente] & contra ſubditos ipſorum, pro ſalariis Advocatorum , & Procuratorum cauſarum fori Archiepiſcopi , Judex competens non eſt . h. d.

§. 2. Nec etiam Suffraganeorum ipſorum Officiales, aut Archidiaconos, Archipreſbyteros, & alios inferiores Prælatos, Suffraganeis eiſdem ſubjectos [dummodo aliud eis contraria conſuetudo non tribuat] nec ſubditos Suffraganeorum ipſorum, ſuper ſalariis Advocatorum , & Procuratorum in cauſis (quæ in Rhemenſi ventilantur curia) cogant querelantibus in ſua præſentia reſpondere.

Archiepiſcopus non compellit invitos contrahentes aliarum diœceſum in ſua propria coram ſe reſpondere , niſi ibi inveniantur . Sed ſi citati nolunt comparere , vel malitioſe ſe occultant , ne citentur , in bonis ipſorum ſua diœceſis poteſt miſſionem facere , vel in alia decernere per ordinarios faciendam . h. d.

§. 3. Contrahentes vero aliarum diœceſum , ſuper contractibus initis in Rhemenſi diœceſi ab eiſdem (niſi inveniantur ibidem) trahere coram ſe non debet invitos : licet in poſſeſſionem bonorum, quæ ibi habent , etiam cum alibi copiam ſui faciant , ſi eorum auctoritate citati *a* comparere contemnant, poſſint miſſionem facere contra eos : vel (ſi forte malitioſe ſeipſos occultent, ne citatio perveniat ad eoſdem) decernere faciendam in poſſeſſionem bonorum , quæ in alia etiam diœceſi obtinere noſcuntur : ſed tunc loci diœceſanus ad denunciationem ipſorum faciet hujuſmodi miſſionem .

Non poteſt Archiepiſcopus ſuos Clericos mittere in diœceſim Suffraganei , ut coram eis fiant contractus , vel jam facti approbentur . Nec ſi facti vel approbati fuerint coram illis , poſſunt Suffraganeorum ſubditos coram ſe compellere litigare ſuper illis, nec excommunicare Suffraganeorum Officiales vel ſubditos , ſi nolunt litigare coram ipſo . h. d. ad finem , ſecundum Dominicum .

§. 4. Nec Clericos ſuos mittant ad Suffraganeorum ipſorum *b* diœceſes pro ineundis , vel recognoſcendis contractibus coram ipſis . Nec eorundem Suffraganeorum ſubditos compellant coram ſe occaſione hujuſmodi juri ſtare . Neque poteſt Archiepiſcopus ipſe in ſuorum Suffraganeorum Officiales, & ſubditos (pro eo quod vocati ab ipſo nolunt querelantibus in ſua præſentia reſpondere) Eccleſiaſticam exercere cenſuram.

C A P. II.

Judex ſecularis , qui vult Clericum compellere ad debita [etiam liquida] ſolvenda , per Eccleſiaſticum Judicem deſiſtere compellatur . Joan. Andr.

Bonifacius VIII.

SEculares Iudices, qui (licet ipſis nulla competat juriſdictio in hac parte) perſonas Eccleſiaſticas ad ſolvendum debita (ſuper quibus coram eis contra ipſas earum exhibentur literæ, vel probationes aliæ inducuntur) damnabili præſumptione compellunt *d* , a temeritate hujuſmodi per locorum ordinarios cenſura Eccleſiaſtica decernimus compeſcendos .

C A P. III.

Ratione juramenti Laicus (ut illud ſervet) coram Judice Eccleſiaſtico convenitur .

Idem.

CUm C. Laicus [pro quo ſolviſti certam pecuniæ quantitatem , in qua pro eo te fidejuſſorio nomine obligaveras] te ſervare recuſet indemnem , contra juramentum a ſe præſtitum temere veniendo : Ipſum coram Eccleſiaſtico Judice [ad cujus forum ratione juramenti cauſæ hujuſmodi cognitio noſcitur pertinere] de jure poteris convenire: ut ipſum monitione præmiſſa, per cenſuram Eccleſiaſticam *e* , quod te ſuper prædictis (ut tenetur) ſervet indemnem , prævia ratione compellet.

TITULUS III.

DE LITIS CONTESTATIONE.

CAP. I.

Peremptoria litis conteſtationem non impedit : niſi ſit de re ſemel finita . Joan. Andr.

Innoc. IV. *in Concilio Lugdun.* [*an.* 1245.]

EXceptionis peremptoriæ , ſeu defenſione cujuſlibet principalis cognitionem negotii contingentis,

a *Nota , ubicunque minor legitime poteſt intereſſe judiciis, ibi poteſt conſtituere procuratorem. Vid. l. 1. C. ſi de moment. poſſeſ.* Font. b *Vid. c. indecorum. de ætat. & qualit.*, c *In quodam manuſcr. tribuitur Innoc. III.* d *alias , Officialis.*

a *Vid. l. ſed interpellatur* §. 2. *ff. de arbitr.* b *al. fuerunt* c *Vid. quæ late tradit Alex. conſil. 8. l. 1.* d *dicit Petr. de Anch. quod iſti Laici faciunt hujuſmodi probationibus ſine ſententia compellebant Clericos per ſua ſtatuta, unde not. quod ſicut ſententia non arctat non ſubditum , ita etiam ſtatuta c. fin. ſupr. de conſtit. eod. lib.* Font. e *Non ergo poteſt capere perſonas aut res eorum ,* Dom. Pet. de Anch. Phil. Font.

Digitized by Google

gentis, ante litem conteſtatam objectue, niſi de re judicata, tranſacta, ſeu finita excipiat litigator, litis conteſtationem non impediat, nec retardet : licet dicat objector, quod teſcriptum non fuiſſet obtentum, ſi, quæ ſunt impetranti oppoſita, fuiſſent expoſita delegants.

CAP. II.

Per exceptienem peremptoriam non ſit litis conteſtatie. Jo. Andr.

Bonifacius VIII. (*an.* 1298.)

SI oblato ab actore libello, ex parte rei exceptio peremptoria proponatur, nequaquam per hoc litis conteſtatio intelligitur eſſe facta : imo ea non obſtante (niſi ſit de illis exceptionibus, quæ litis conteſtationem impediunt) fieri oportebit eandem.

TITULUS IV.
DE JURAMENTO CALUMNIÆ.

CAP. I.

Non eſt de ſubſtantia, quod ſtatim poſt litem conteſtatam juretur de calumnia. Joan. Andr.

Bonifecius VIII. (*an.* 1298.)

SI de calumnia, ſeu de veritate dicenda, in primo litis exordio non juretur, [ut debet] poterit poſtmodum in qualibet parte litie jureri : cum hujuſmodi juramenta præſtari ab initio, de ſubſtantia ordinis judiciarii non exiſtet.

Non annulletur proceſſus, licet tacite ommittatur calumniæ juramentum. h. d.

§. 1. Propter omiſſum quoque tacite in tota ceuſa calumniæ juramentum, judicialis proceſſus, alias factus legitime, non eſt nullus, nec etiam annullandus.

Præcipit quod in ſpiritualibus ſimul de calumnia, & de veritate juretur. Joen. Andr.

§. 2. Quemvis *a* in cauſis ſpiritualibue (in quibus debet de veritate dicenda jurari) canones non indicent alicui calumniæ juramentum : nos tamen (quia frequenter calumniari videmus in ipſis) utile reputamus, quod ſimul, [ſicut plerique obſervant] tam de veritate dicenda, quam de calumnia [ut via præcludatur calumniis] jurari debeat in eiſdem.

CAP. II.

In cauſa appellationis jurari debet de calumnia, & veritate dicenda.

Idem.

IN appellationis cauſa [quanquam in principali juratum fuerit] præſteri jubemus celumniæ juramentum. Et idem in juramento de veritate dicenda volumus obſervari.

Procurator deputatus poſt juramentum calumniæ, jurabit de calumnia. h. d.

§. 1. Procuratores quoque [qui poſt juramentum calumniæ deputantur] teneri volumus (ut calumnia vitetur ab ipſis) ad ſubeundum hujuſmodi juramentum: etiamſi a ſuie dominis, quid ponere, aut reſpondere, ſeu agere debeant, ſint inſtructi.

Judex quoties ſibi videtur, exigit juramentum malitiæ : etiamſi de calumnia, vel veritate juratum ſit. Jo. Andr.

§. 2. In omnibus eutem cauſis, nedum ante, ſed etiem poſtquem lis fuerit conteſtata, ſive de veritate, ſive de calumnia ſit juratum in ipſis, poteſt Judex a partibus exigere juramentum malitiæ, quoties viderit expedire.

a *Circa iſtum §. nota. quod juramentum de calumnia differt a juramento de veritate. l. 1. §. quod obſervari.* C. *eod. Nam juramentum de calumnia eſt de credulitate: unde ſi aliud ſit, non eſt perjurus, quemadmodum dicitur de juramento partis reſpondentis articulo per credit, vel non credit, neque reſpondens confitetur, ſed ſolum relevat adverſarium ab onere probandi. Pet. de Anch. Font.*

CAP. III.

Procurator habens ſpeciale mandatum, jurat de calumnia. Joan. Andr.

Idem.

NUllem *a* tibi Judex injuriam feciſſe cenſetur, qui procuretorem tui edverſarii conſtitutum ad cauſam, habentem ſuper hoc ſpeciale mandatum, admiſit ad præſtandum in ea calumniæ juramentum.

TITULUS V.
DE RESTITUTIONE SPOLIATORUM.

CAP. I.

In civilibus non admittitur ſpoliationis exceptio, facta ab alio, quam ab actore. In criminalibus admittitur facta a tertio, dummodo ſit de tota ſubſtantia, vel majori parte. Exceptio probari debet intra quindecim dies : alias ſit condemnatio expenſarum. Joan. Andr.

Innocentius IV. *in Concilio Lugdun.*

(*an.* 1245. *in Gallia.*)

FRequens *b*, & aſſidua nos querela circumſtrepit, quod ſpoliationis exceptio nonnunquam in judiciis calumnioſe propoſita, cauſas Eccleſiaſticas impedit, & perturbat *c*: dum enim exceptioni inſiſtitur, appellationes interponi contingit, & ſic intermittitur, & plerunqne perimitur cauſæ cognitio principalis : & propterea nos, qui voluntarios labores appetimus, ut quietem aliis præparemus, finem litibus cupientes imponi, & calumniæ materiam amputare : Statuimus, ut in civilibus negotiis, ſpoliationis objectu (quæ ab alio, quam ab actore facta proponitur) Judex in principali procedere non poſtponat. Sed ſi in civilibue ab actore, in criminalibus autem ſe ſpoliatum reus aſſerat a quocunque, intra quindecim dierum ſpatium (poſt diem, in quo proponitur) quod aſſerit, comprobabit : alioquin in expenſis, quas interim actor ob hoc fecerit (judiciali taxatione præhabita) condemnetur : alias (ſi Judici æquum viſum fuerit) puniendus. Illum autem ſpoliatum intelligi volumus in hoc caſu (cum criminaliter accuſatur) qui tota ſua ſubſtantia, vel majori parte ipſius, ſe per violentiam deſtitutum affirmat : & ſecundum hoc loqui canones, ſano credendum eſt intellectu : quia nec nudi contendere, nec inermes inimicis opponere nos debemus : habet enim ſpoliatus privilegium, ut non poſſit exui jam nudatus.

Excipiens de ſpoliatione facta a tertio, intra certum tempus a judice ſtatuendum, debet reſtitutionem petere, alias accuſabitur exceptione non obſtante. Joan. Andr.

§. 1. Solet *d* autem inter Scholaſticos dubitari, ſi ſpoliatus a tertio, de ſpoliatione contra ſuum accuſatorem excipiat, an ei tempus a judice debeat indulgeri, intra quod reſtitutionem imploret : ne forte ſic velit exiſtere, ut omnem accuſationem eludat, quod ſatis æquitati, & juri conſonum æſtimamus *e*. Quod ſi intra tempus indultum reſtitutionem non petierit, & cauſam, cum potuerit, non ducat ad finem : non obſtante ſpoliationis exceptione deinceps poterit accuſari.

Agenti ſuper rebus Eccleſiaſticis non obſtat exceptio ſpoliationis privatarum rerum, vel econverſo. Joan. Andr.

§. 2. Ad hoc ſancimus, ut rerum privatarum ſpoliatio agenti ſuper Eccleſiaſticis, vel econtrario, nullatenus opponatur.

CAP. II.

Eccleſia, quæ petit reſtitutionem decimarum [quas ſe dicit intra paro-

a *De intellectu vide Matthæum ſing. 149. incip. nota, quod ſi dominus, adde Innoc. & Alexand. in l. qui bona. §. ſi alieno, ff. de damn. infect.* b *vide Matthæum de Afflictis deciſ. 19.* c *al. conturbat.* d *in antiq. Codic. ita, ſolet enim.* e *æſtimamus,*

Digitized by Google

parochiam alterius poſſediſſe) non auditur, niſi probet poſſeſſionem legitimam. Joan. Andr.

Bonifacius VIII. (*an.* 1298.)

AD decimas *a*, quas Canonici *b* ſancti Nicolai ſe aſſerunt intra parochiam Eccleſiæ B. Clerici poſſediſſe aliquandiu, & eis per eundem Clericum ſpoliatos fuiſſe, nequaquam debent reſtitui, niſi evidenter docuerint, quod earum poſſeſſionem legitime aſſecuti fuiſſent. Quia eas occupaſſe injuſte veriſimiliter præſumuntur, cum proveniant ex prædiis intra alienam parochiam conſtitutis. Sitque manifeſtum (niſi aliud oſtendatur) eas de jure communi ad eandem Eccleſiam pertinere.

TITULUS VI.

DE DOLO, ET CONTUMACIA.

CAP. I.

Actor contumax condemnatur in expenſis: nec citatur ulterius ad ſuam petitionem reus, niſi caveat de veniendo, & comparendo.

Innocentius IV. *c* (*an.* 1244.)

ACtor, qui ad terminum venire, ad quem citari adverſarium fecerat, non curavit, venienti reo in expenſis *d* [propter hoc factis legitime] condemnetur. Ad citationem etiam minime admittendus, niſi ſufficienter caverit, quod in termino fideliter debeat comparere.

CAP. II.

Judex appellantem, & recedentem citare ulterius non tenetur, ſi vult in cauſa procedere: niſi forſitan appellationi renunciet. Joan. Andr.

Bonifacius VIII. [*an.* 1298.]

EUm, qui a tua interlocutoria, vel gravamine, quod per te ſibi proponit illatum, a tua præſentia recedit appellans: [cum poteſtari videatur hoc ipſo, ſe nolle coram te de cætero litigare] citare ad alia, quæ poſtea in judicio facienda incumbunt, vel etiam ad ſententiam audiendam [niſi ſponte appellationi ſuæ renunciet] non teneris. Nec ideo minus (quod in ejus abſentia proceſſeris) tuus proceſſus validus reputari debebit.

TITULUS VII.

DE EO, QUI MITTITUR IN POSSESSIONEM CAUSA REI SERVANDÆ.

CAP. UN.

Quando agitur de beneficio Eccleſiaſtico, ob contumaciam rei non fit miſſio in poſſeſſionem, ſed ad ſententiam lite non conteſtata proceditur.

Innocentius IV. *e* [*an.* 1244.]

EUm *f*, qui ſuper dignitate, perſonatu, vel beneficio Eccleſiaſtico obtinendis, cum aliquo litigat poſſeſſore, ob partis adverſæ contumaciam, cauſa rei ſervandæ in ipſorum poſſeſſionem ſtatuimus non mittendum: ne per hoc ad ea ingreſſus patere valeat vitioſus. Sed liceat in hoc caſu [contumaciæ abſentiam divina replente præſentia] etiam lite non conteſtata *g*, diligenter examinato negotio, ipſum fine debito terminare.

TITULUS VIII.

UT LITE PENDENTE NIHIL INNOVETUR.

CAP. I.

Si ex duobus litigantibus electis alter decedat, renunciet, vel a proſecutione cauſæ excludatur, ſi lite pendente cum reliquo fuerit alia electio facta, non tenet.

Bonifacius VIII. [*an.* 1298.]

DIſpendiis, quæ propter electiones diverſas Eccleſiæ patiuntur interdum, occurrere cupientes: Statuimus, ut ſi [aliquibus apud ſedem Apoſtolicam, vel alibi litigantibus, ſuper electionibus de ſe in diſcordia celebratis) aliquem ipſorum mori, vel ſuo juri renunciare, aut a proſecutione ipſius contigerit quoquo modo excludi: ad electionem aliam (lite ſuper electione ſuperſtitis electi pendente) nullatenus procedatur. Alias attentata contra hoc electio ipſo jure viribus non ſubſiſtat.

CAP. II.

Si beneficiatus [contra quem ſuper beneficio litigatur] cedit, vel decedit, ſi alius lite pendente cum ſuperſtite fuerit electus, non valet electio. Si vero aliqui [quorum intereſt] ad defenſionem litis velint admitti, in eo ſtatu, in quo erat cauſa, admittentur. Joan. Andr.

Idem.

SI ii, contra quos ſuper dignitatibus, perſonatibus, vel aliis Eccleſiaſticis beneficiis, quæ poſſident *a*, litigatur, lite pendente cedant, vel forte decedant: ne propter novos adverſarios [qui malitioſe interdum petitoribus ſurrogantur] litigia in Eccleſiarum diſpendium prorogari contingat: ſtatuimus, ut dignitates, perſonatus, vel beneficia hujuſmodi [donec contra ſuperſtites lis finita fuerit] aliis nullatenus conferantur, nec ad ea eligatur quiſpiam, vel etiam præſentetur. Quod ſi ſecus actum fuerit, eo ipſo irritum habeatur. Sane ſi ad defenſionem ipſius litis, aliqui, quorum intererit, petierint ſe admitti, eos in illo ſtatu, in quo ipſam invenerint, decernimus admittendos.

TITULUS IX.

DE CONFESSIS.

CAP. I.

Super facto negativo per partem improbabili [ſi Judici videbitur] eſt admittenda poſitio. Dominicus.

Innocentius IV. *in Concilio Lugdunenſi*,

[*an.* 1245.]

STatuimus *b*, ut poſitiones negativas [quæ probari non poſſunt niſi per confeſſionem adverſarii] Judices admittere poſſint, ſi æquitate ſuadente viderint expedire.

CAP. II.

Si reus juſſus poſitionibus reſpondere recuſat, vel ſi contumaciter recedit, habebuntur pro confeſſatis: ſecus ſi prius quam ſic juſſus eſſet, contumax fuerit: nam tunc procedetur contra eum tanquam contra contumacem. Joan. Andr.

Bonifacius VIII. [*an.* 1298.]

SI poſt præſtitum veritatis, aut calumniæ juramentum, reus, vel procurator ipſius, poſitionibus ab adverſario ſibi factis, interrogatus, juſſuſque a Judi-

G g g ce

---

a *Vid. Matth. de Afflict. deciſ.* 326. b *Vide Bald. gl. 2. c. fin. ſupr. de precur. Font.* c *al. ita: Innoc. IV. in Concil. Lugdun.* d *vid. Bald. in l. ſancimus. C. de jud. & c. finem litibus. de dol. & contum. Font.* e *al. ita: Innoc. IV. in Concil. Lugdun.* f *Amplia iſtud cap. ad fructus beneficiorum, nec fiet eorum ſequeſtratio, niſi in Clem. II. de ſeq. poſ. Phil. Font.* g *Ubi contra contumacem non mittitur in poſſeſſionem, & mora eſt periculoſa, proceditur ad definitivam.*

a *Notat Phil. & Pet. de Anch. quod in beneficialibus eſt vera poſſeſſio, & illa eſt cauſa, quare in talibus ſunt poſſeſſoria ſicut in profanis: & limitant iſtum textum Anch. & Dominicus; non procedere in petitore decedente: neque obſtat Clem. 1. §. ſi vero, infra eod. quia illa intelligitur, quando nulla lis pendet mortuo petitore: item limitatur text. quando lis eſt inter proviſum a Papa, & eum ad quem ſpectat providere. Phil. hic Font.* b *vide Paul. de Caſt. conſ. 167. incip. ad primum. vol. 2. & Cyn. l. 2. §. ſed quia, C. de jur. cal.*

ce a reſpondere, abſque rationabili cauſa recuſet, aut nolit, ſeu contumaciter ſe abſentet, haberi debet ſuper iis, de quibus in ejuſdem poſitionibus interrogatus extitit, pro confeſſo. Verum ſi antequam reſpondere ſic juſſus fuerit, eum contumaciter abſentari contingat, tunc pro confeſſo non debet haberi: ſed eſt alias contra eum tanquam contra contumacem (prout ratio dictaverit) procedendum.

TITULUS X.
DE TESTIBUS, ET ATTESTATIONIBUS.
CAP. I.

Socius in crimine ſimoniæ admittitur in teſtem, ſi ſit ſocius criminis tantum, & agatur civiliter: alias non. Joan. Andr.

Gregorius IX. *in Concilio Laudunenſi.*

(*an.* 1232.)

MEdiatores, per quos ſcelus ſimoniæ plerumque committitur, ad teſtimonium contra ſceleris ejuſdem auctores (in deteſtationem criminis) admittuntur, ſi non agatur criminaliter, ſed civiliter, & emolumentum exinde non fuerint aſſecuti.

CAP. II.

Ponit modum remiſſionis curiæ, & dat modum jurandi ſuper poſitionibus, & dicit per quem jurari debeat: dat modum reſpondendi, & modum teſtes probatorios reprobandi, & reprobatorios iterum reprobandi. h. d. Joan. Andr.

Idem. (*an.* 1238. *Romæ.*)

PRæſentium auctoritate mandamus, quatenus in cauſa, quæ inter Abbatem, & Conventum S. Nicolai Andegavenſis ex una parte, & Priorem, & Conventum de Paldigen. Lyconen. diœceſis ex altera (ſuper eo quod iidem Abbas, & Conventus, ſe ab ipſis Priore, & Conventu de Paldigen. poſſeſſione ſubjectionis ejuſdem Prioratus aſſerunt ſpoliatos, & ſuper irritanda quadam compoſitione olim inita inter partes, & rebus aliis) vertitur: ab eiſdem Abbate, & Priore, nomine ſuo, & in animas Conventuum eorundem, vel majoris, & ſanioris partis ipſorum, recepto juramento de veritate dicenda: injungas dictis Abbati, & Priori, ut tam ponendo, quam reſpondendo dicant veritatem, quam (ſuper poſitionibus tibi ſub bulla noſtra tranſmiſſis) ipſi ſciunt, & per illos intelligunt, in quorum animas juraverunt. Præterea ſigillatim ſuper quolibet articulo in qualibet poſitione contento facias a partibus ſufficienter ad invicem reſponderi: nulla prorſus ab eis ſuper ipſis poſitionibus contradictione recepta. Sine juramento autem a ſyndico utriuſque partis, quid ſciat de hujuſmodi poſitionibus, vel credat, inquiras. Teſtes etiam, quos ſuper articulis ſub eadem bulla tranſmiſſis, pars dictorum Prioris, & Conventus duxerit producendos, ad reprobandos teſtes partis alterius in cauſa Principali productos (quorum nomina in eiſdem articulis continentur) uſque ad Kal. Novemb. proximo futuri, examines (ſecundum partia adverſæ interrogatoria, quæ tibi ſub eadem bulla tranſmittimus) diligenter: primo tamen in perſonam cujuſlibet teſtis a prædictis Abbate, & Conventu producti, facta ſigillatim ſpecificatione criminum, & aliorum objectorum ſibi in eiſdem articulis contentorum. Si vero dicti Abbas, & Conventus aliquos teſtes coram te produxerint, contra teſtes *b* ab eiſdem Priore, & Conventu producendos, juxta articulos (quos ipſi Abbas, & Conventus tibi ſuper reprobatione teſtium productorum Prioris, & Conventus in eadem cauſa *a* produxerint) recipere, ac eos uſque ad Kalendas Februarii proximo futuri diligenter examinare procures: ſimili ſpecificatione criminum, & aliorum (quæ contra teſtes eorundem Prioris, & Conventus objecta fuerint) obſervata: prius tamen præſtito juramento a Procuratore dictorum Abbatis, & Conventus, quod ad hoc ex malitia non procedant.

CAP. III.

Advocatus vel Procurator principalis cauſæ in cauſa appellationis teſtificari non poteſt. Juramentum autem (præſumptione faciente pro appellante) ſibi deferri non debet, niſi Judici videatur. Dominicus.

Innocentius IV. *in generali Concilio Lugdun.* (*an.* 1245.)

ROmana Eccleſia: [*& infra.*] In appellationis cauſa, is qui appellantis Procurator, vel advocatus in priori judicio fuerat, non recipiatur in teſtem. Neque indiſtincte ipſi appellanti [præſumptione faciente pro eo] deferatur etiam juramentum: ſed tunc, cum inſpectis perſonarum, & ipſius cauſæ circumſtantiis, id fuerit faciendum.

TITULUS XI.
DE JUREJURANDO.
CAP. I.

Prælati, Canonici, Rectores, & Officiales locorum, qui jurant ſtatuta, & conſuetudines loci, vel Eccleſiæ ſervare, prætextu talis juramenti non obligantur ad illicita, impoſſibilia, vel obviantia Eccleſiaſticæ libertati: nec ad ea debet intentio ſua referri. Ioan. Andr.

Nicolaus III. (*an.* 1278. *Romæ.*)

COntingit *b* in nonnullis Eccleſiis de earum conſuetudine obſervari, quod nec ipſarum Prælati (cum primo ad Eccleſias ipſas accedunt) admittuntur, nec Canonici (cum de recipiendis ibidem novis Canonicis agitur) aliter recipiuntur in ipſis, niſi jurent ſtatuta, & conſuetudines ipſarum Eccleſiarum, ſcripta & non ſcripta, inviolabiliter obſervare. Inter Laicos etiam in multis civitatibus, caſtris & terris, in ſuis Poteſtatibus, Rectoribus vel Officialibus aſſumendis, conſuetudinis morbus irrepſit, quod Poteſtates, Rectores, & Officiales hujuſmodi, ad poteſtarias, rectorias, & officia eadem (niſi prius ſervaturos ſe ſtatuta ipſorum locorum clauſa *c* juraverint) nullatenus admittantur. Quia vero in ſtatutis, conſuetudinibusque ſupradictis interdum aliqua reperiuntur illicita, ſeu impoſſibilia, vel obviantia Eccleſiaſticæ libertati (ne ſub tali generalitate jurandi, ſic jurantibus peccandi occaſio præbeatur, cum juramentum non fuerit, ut eſſet iniquitatis vinculum, inſtitutum:) hac generali conſtitutione animarum periculis obſiſtere cupientes, præcipimus a quibuſcunque ſcientibus contineri in prædictis conſuetudinibus, & ſtatutis, illicita, impoſſibilia, vel libertati Eccleſiaſticæ obviantia, juramenta hujuſmodi aliquatenus non præſtari. Et talia juramenta ea intentione facienda, vel facta, ut etiam illicita, vel impoſſibilia, ſeu Eccleſiaſticæ libertati obviantia obſerventur (cum etiam ſub tali intentione præſtari non poſſint abſque divinæ majeſtatis offenſa) decernimus in hujuſmodi illicitis, impoſſibilibus, ſeu libertati Eccleſiaſticæ obviantibus, non ſervanda: quia potius pro animarum ſalute, ſi ſub forma prædicta, vel ſimili aliquos ignorantes prædicta illicita, ſeu impoſſibilia, vel

---

a *Vide ſupr. c. prox. & ff. de interrog. act. l. ſi ſine. ſupr. de dolo. ſicut ibi de hoc Joan. Andr.* b *Not. quod Judex poteſt præfigere terminum ad reprobandas perſonas teſtium ante publicationem atteſtationum. Nam atteſtationes publicatæ non erant, quia Judex eas cauſas tenebatur remittere. Petr. de Anch. Font.*

a Dictio, cauſa, *deeſt in antiq. codic.* b *De intellectu, vide Decium in rub. de conſt. 1. lect.* c *an ſit differentia jurare impliciter, obſervare ſtatuta, vel contenta in ſtatutis, vel prout in ſtatutis, vide Fel. in c. cum acceſſiſſent. de conſtit.*

Digitized by Google

vel ſibertati Eccleſiaſticæ obaiantia jurare contigerit, ad obſervanda duntaxat licita, poſſiblia, & non obaiantia libertati Eccleſiaſticæ, jurantium referri debet intentio. Declaramus quoque juramenta ſub hujuſmodi generelitate qualitarcunque, & ſub qualicunque a aerborum forma præſtita, vel præſtanda, ad licita, poſſibilia, & libertati Ecclaſiaſticæ non obaiantia b, tantum extendi ipſoſque jurantes ad alia per præſtationem juramenti hujuſmodi non teneri.

CAP. II.

Per Eccleſiaſticum Judicem ordinarium loci, compellitur Judex ſecularis Eccleſiaſtica cenſura, jus canonicum, quod ad proviſianem animarum ſtatutum eſt, ſervare.

Bonifacius VIII. (*an.* 1298.)

LIcet mulieres, quæ alienationibus dotium, & donationum propter nuptias conſentiunt non contravenire, proprio juramento firmantea, ſervare juramentum hujuſmodi non ai, nec dolo præſtitum, de jure canonico teneantur: quia tamen quidam Judices ſeculares eas contra præfatas alienationes audiunt, quamvis eis conſter legitime da hujuſmodi juramento c: Nos animarum periculis obviare volentes, eoſdem Judices ad ſeraandum hoc jus canonicum per locorum ordinarios cenſura Eccleſiaſtica decernimus compellendos.

CAP. III.

Electus poſt ſacramentum, parens vel reſpondent contraria directe [niſi rationabiliter excuſetur] velut perjurus a confirmatione repellitur. Idem ſi hoc fecerit Procurator, ipſo mandante, vel ratum habente, vel non revocante. h. d. Joan. And.

Idem.

CUm in poſitionibus ſuper electionis tuæ negotio [poſt juramentum in cauſa præſtitum] a te datis, ſeu reſponſionibus, quas ad poſitiones tui adverſarii feciſſe dignoſceris, reperiatur contrarietas manifeſta: tibi tanquam perjuro (niſi juſta cauſa, & rationabilis te excuſet) ſuper ipſa electione perpetuum ſilentium imponi debebit.

Idem fiet ſi [te expreſſe mandante, vel etiam ex poſtfacto ſciente, ac ratum habente, ſeu non revocante] poſitiones, aut reſponſiones hujuſmodi contrarias tuo nomine tuus fecerit Procurator.

TITULUS XII.

DE EXCEPTIONIBUS.

CAP. I.

Sex ſunt dicta hujus decretalis. Primo *ponit arengam, & jus antiquum, & conſtitutionis cauſam.* Secundo *dicit, quod reus, qui contra actorem de excommunicatione excipit, ut ipſum repellat ab agendo, debet ipſius excommunicationis ſpeciem, & nomen excommunicatoris exprimere, & eam intra octo dies probare; alias Judex procedet in cauſa, & illum in expenſis condemnabit.* Tertio *ſtatuit, quod ſi iterum objiciatur, & probetur eadem vel alia excommunicatio, actor repellitur. ſed quæ acta ſunt, valebunt.* Quarto *quod ultra duas vices hæc exceptio non opponatur, niſi ex cauſa.* Quinto, *quod ſi opponitur poſt rem judicatam, impeditur executio, ſententia nihilominus valet.* Sexto dicitur, *quod Judex publice excommunicatum, reo non opponente, ex ſuo officio debet ab agendo repellere.* Joan. Andr.

Innoc. IV. *in Concilio Lugdun.* [*an.* 1245.]

PIa a conſideratione ſtatuit mater Eccleſia, quod majoris excommunicationis exceptio, in quacunque parte judiciorum oppoſita lites differat, & repellat agentes: ut ex hoc magis cenſura Eccleſiaſtica timeatur, communionis b periculum caveatur, contumaciæ vitium reprimatur, & excommunicati (dum e communibus actibus excluduntur) rubore ſuffuſi ad humilitatis gratiam, & reconciliationis affectum facilius inclinentur: ſed hominum ſuecreſcente malitia, quod provisum eſt ad remedium, tendit ad noxam. Dum enim in cauſis Eccleſiaſticis frequentius hæc exceptio per malitiam opponitur, contingit interdum differri negotia, & partes fatigari laboribus, & expenſis: proinde (quia morbus iſte quaſi communis irrepſit) dignum duximus communem adhibere medelam. Si quis igitur excommunicationem opponit, ſpeciem illius, & nomen excommunicatoris exprimet, ſciturus eam rem ſe deferre debere in publicam notionem, quam intra octo dierum ſpatium c [die, in quo proponitur, minime computato] probare valeat apertiſſimis documentis. Quod ſi non probaverit, Judex in cauſa procedere non omittat, reum in expenſis, quas actor ob hoc diebus illis ſe feciſſe docuerit, præhabita taxatione condemnans. Si vero poſtmodum inſtantia durante judicii, & probationis copia ſuccedente, de eadem excommunicatione, vel alia excipietur iterum, & probetur, actor in ſequentibus excludetur, donec meruerit abſolutionis gratiam obtinere: illis, quæ præceſſerunt, nihilominus in ſuo robore duraturis. Proviſo, quod ultra duas vices hæc non opponatur exceptio, præterquam ſi excommunicatio nova emerſerit, vel evidens, & prompta probatio ſupervenerit de antiqua. Sed ſi poſt rem judicatam talis exceptio proponatur, executionem impediet: ſed ſententia, quæ præceſſit, non minus robur debitum obtinebit: eo tamen ſalvo, ut ſi actor excommunicatus ſit publice, & hoc Judex noverit d quandocunque, (etſi de hoc reus non excipiat) Judex ex officio ſuo actorem repellere non poſtponat.

CAP. II.

Exceptio rei judicatæ per Eccleſiaſticum Judicem admitti debet in foro ſeculari, & e converſo. Joan. Andr.

Bonifacius VIII. [*an.* 1298. *Romæ.*]

CUm quidam ſeculares Judices (dum coram eis excipitur de re per Eccleſiaſticum Judicem judicata, in caſu, quo ad eum pertinet cognitio de conſuetudine, vel de jure) recuſent excipientes audire, in derogationem juriſdictionis Eccleſiaſticæ, & contemptum: Decernimus, ut per cenſuram Eccleſiaſticam ob iniquitate coerceantur hujuſmodi, & ad admittendum exceptionem eandem (ubi alias de jure debet admitti) a locorum ordinariis compellantur.

Similiter Eccleſiaſtici Judices (ſi coram ipſis excipiatur de re per ſecularem Judicem judicata) exceptionem ipſam admittant, in iis, quæ animarum periculum non inducunt, per ſuperiores ſuos (niſi fecerint) animadverſione debita caſtigandi.

TITULUS XIII.

DE PRÆSCRIPTIONIBUS.

CAP. I.

In præſcriptionibus ſufficit bona fides, ubi jus commune, vel

a *Al. quacunque.* b *hic generalis principii confirmatio trahitur ad illicita, & alia de quibus in text. Alex. Conſil.* 50. *vol.* 1. *& Dec. conſil.* 172. c *vide not. per Ram. ſing.* 498. *incip. ubi juramentum &* 499. *intip. tu ſcis. & per Joan. Andr. in cap. cum laicus. de foro compet. adde Fel. in c.* 2. *ext. de jurejur.*

a *De intellectu vide Covarruv. in cap. quamvis de pact. l.* 6. *in* 3. *par. relectio.* §. 3. *& Lud. Gom. in reg. cancellariæ, de annali poſſeſſore, quæſt.* 44. b *al. & communionis.* c *ſed ſi ultimus dies eſſet feriatus, an talis inter octo eſſet computandus, docet Fel. in c. fin. de except.* d *Not. quod non ſequitur, iſte eſt publice excommunicatus, ergo Judex ſcit. Vide §. notandum.* 2. *q.* 1. *Auch. Font.* e *vide Dec. in c. paratè de appell.*

vel præſumptio non eſt contra præſcribentem, aliàs debet allegari titulus, & probari: niſi ſit præſcriptio, cujus contrarii non extat memoria. h. d. Joan. Andr.

Bonifacius VIII. (*an.* 1298.)

EPiſcopum, qui Eccleſias, & decimas, quas ab eo repetis, proponit (licet in tua ſint conſtitutæ diœceſi) ſe legitime præſcripſiſſe, allegare oportet (cum jus commune contra ipſum faciat) hujuſmodi præſcriptionis titulum *a*, & probare. Nam licet ei, qui rem præſcribit Eccleſiaſticam, ſi ſibi non eſt contrarium jus commune, vel contra eum præſumptio non habeatur, ſufficiat bona fides: ubi tamen eſt ei jus commune contrarium, vel habetur præſumptio contra ipſum, bona fides non ſufficit, ſed eſt neceſſarius titulus, qui poſſeſſori cauſam tribuat præſcribendi: niſi tanti temporis allegetur præſcriptio, cujus contrarii memoria non exiſtat.

CAP. II.

Privatus ipſo jure, vel per ſententiam, bonis, quæ tenet a Romana vel aliis Eccleſiis, illa minori ſpatio centum annorum contra Romanam, vel quadraginta contra alias non præſcribit. Filii autem hæreticorum, qui catholici putabantur, bona paterna contra Romanam, & alias Eccleſias præſcribunt ſpatio quadraginta annorum: & idem in extraneis. Joan. Andr.

Idem.

SI qui *b* (exigentibus culpis, vel exceſſibus ab eiſdem commiſſis) bonis, quæ a Romana, vel ab aliis tenent Eccleſiis, ſint per ſententiam, vel ipſo jure privati: ſtatuimus, ut in apprehendendis, vel occupandis poſtea quandocunque bonis eiſdem, nullus (licet leges humanæ ſuper hoc alia tempora ſtatuere videantur) ipſis Eccleſiis temporis lapſus obſiſtat, niſi contra ipſam Rom. Eccleſiam centenaria, vel contra Eccleſias alias quadragenaria præſcriptio legitime ſit completa. Si poſt mortem hæreticorum [qui dum viverent, catholici putabantur] bona ipſorum a catholicis eorum filiis, vel nepotibus, aut extraneis quibuſcunque, ſpatio XL annorum fuerint bona fide poſſeſſa: ſancimus eos ſuper bonis hujuſmodi (etiamſi ad Romanam pervenire debeant Eccleſiam) in hoc caſu non eſſe ulterius moleſtandos: quanquam illi, quorum bona fuerant, nunc detegantur hæretici extitiſſe.

TITULUS XIV.

DE SENTENTIA, ET RE JUDICATA.

CAP. I.

Judex, qui contra juſtitiam, & contra conſcientiam aliquid in judicio fecerit in gravamen partis, per gratiam, vel per ſordes, condemnandus eſt parti læſæ in æſtimationem litis, & per annum eſt ſuſpenſus, & perpetuo, ſi medio tempore ingerat ſe divinis, niſi Papa cum ipſo diſpenſet. Joan. And.

Innocentius IV. *in Concil. Lugdunenſi.*

(*an.* 1245. *in Gallia.*)

CUm æterni trib unal Judicis illum reum non habeat, quem injuſte Judex condemnat, teſtante Propheta *c*: *Nec damnabit eum, cum judicabitur illi*: caveant Eccleſiaſtici Judices, & prudenter attendant, ut in cauſarum proceſſibus nil vindicet odium, vel favor uſurpet, timor exulet, præmium aut expectatio præmii juſtitiam non evertat, ſed ſtateram geſtent in manibus, lances appendant æquo libramine, ut in omnibus, quæ in cauſis agenda fuerint, præſertim in concipiendis ſententiis, & ferendis, præ oculis habeant ſolum Deum: illius imitantes exemplum *d*, qui querelas populi tabernaculum ingreſſus ad Dominum referebat, ut ſecundum ejus imperium judicaret. Si quis autem Judex Eccleſiaſticus, ordinarius, aut etiam delegatus, famæ ſuæ prodigus, & proprii perſecutor honoris, contra conſcientiam, & contra juſtitiam, in gravamen partis alterius in judicio quicquam fecerit per gratiam, vel per ſordes, ab executione officii per annum noverit ſe ſuſpenſum, ad æſtimationem litis parti, quam læſerit, nihilominus condemnandus. Sciturus, quod ſi ſuſpenſione durante damnabiliter ingeſſerit ſe divinis, irregularitatis *a* laqueo ſe involvet, ſecundum canonicas ſanctiones: a qua non niſi per ſummum Pontificem poterit liberari, ſalvis aliis conſtitutionibus, quæ Judicibus male judicantibus pœnas ingerunt, & infligunt. Dignum eſt enim, ut qui in tot præſumit offendere, pœna multiplici caſtigetur.

CAP. II.

Papa Imperatorem deponere poteſt ex cauſis legitimis. h. d. ſecundum Paulum.

Idem *ſacro præſente Concilio, ad memoriam ſempiternam.*

[*an.* 1245. *in Gallia.*]

AD Apoſtolicæ dignitatis: [*& infra.*] Sane cum dura guerrarum commotio nonnullas profeſſionis Chriſtianæ provincias diutius afflixiſſet, nos ad Federicum præcipuum Principem ſecularem, hujuſmodi diſſenſionis, & tribulationis auctorem, a felicis recordationis Gregorio Papa IX. prædeceſſore noſtro, pro ſuis exceſſibus anathematis vinculo innodatum, ſpeciales nuncios, & magnæ auctoritatis viros, videlicet venerabiles fratres P. Alban. & Hug *b* Sabin. Epiſcopos, ac dilectum filium Gulielmum Baſilicæ XII. Apoſtolorum Presbyterum Cardinalem, qui ſalutem zelabantur ipſius, duximus deſtinandos: ſcientes ſibi proponi per ipſos, quod nos & fratres noſtri [quantum in nobis erat] pacem *c* per omnia ſecum habere, necnon cum omnibus hominibus optabamus, parati ſibi pacem & tranquillitatem dare, ac mundo etiam univerſo. Et quia Prælatorum, Clericorum, omniumque aliorum, quos detinebat captivos, & omnium tam Clericorum, quam Laicorum, quos ceperat in galeis, reſtitutio poterat eſſe pacis plurimum inductiva: eum, ut illos reſtitueret [cum hoc idem, tam ipſe, quam ſui nuncii, antequam ad Apoſtolatus vocati eſſemus officium, promiſiſſent] rogari & peti ab ipſo fecimus per eoſdem: ac proponi inſuper, quod iidem pro nobis parati erant audire, & tractare pacem, ac etiam audire ſatisfactionem, quam facere Princeps vellet de omnibus, pro quibus erat vinculo excommunicationis adſtrictus: & offerre præterea, quod ſi Eccleſia eum in aliquo contra *d* debitum læſerat (quod non credebat) parata erat corrigere, ac in ſtatum debitum reformare. Et ſi diceret ipſe, quod in nullo contra juſtitiam læſerat Eccleſiam, vel quod nos eum contra juſtitiam læſiſſemus, parati eramus vocare Reges, Prælatos, & Principes, tam Eccleſiaſticos, quam ſeculares ad aliquem tutum locum, ubi per ſe, vel per ſolennes nuncios conveniret *e*: eratque parata Eccleſia de conſilio Concilii ſibi ſatisfacere, ſi eum læſiſſet in aliquo, ac revocare ſententiam, ſi quam contra ipſum injuſte tuliſſet, & cum omni manſuetudine, & miſericordia [quantum cum Deo, & honore ſuo fieri poterat] recipere de injuriis & offenſis ipſi Eccleſiæ, ſuiſque per eum irrogatis, ſatiſfactionem ab *f* eo volebat, & omnes amicos ſuos ſibique adhærentes *g* in pace ponere plenaque ſecuritate gaudere, ut nunquam hac occaſione

a *Ne ſ. ſſi ias titulus putativus, docent Abb. & Fel. in c. de quære & in c. audiris de præſ. v.* b *De intellectu. Joan. Fab. inſtit. de uſu & tib. fiſci.* c *Pſal.* 36. d *Exod.* 32.

a *Vid. Doc. in c. fin. de Cler. excom. miniſt. & quid ſit irregularitas, & unde ſumpſerit originem. Dom.* b G. c *vid Spec. tit. de comp. vid. ad 6 v. & Fel. in c. cum ſit. de for. comp* d *In quadam manuſcr. deſunt hæc duo verba, contra debitum.* e *conveniret.* f *ab ipſo.* g *vid. c. mutare. 6. q. 1. tamen. & l. ſi avo. §. fin. ff. de arb. & Bart. in l. ſi ſit. ff. de verb. obl. Font.*

Digitized by Google

ſione poſſent aliquod ſubire diſcrimen. Sed licet ſic apud eum pro pace paternis monitis, & precum curaremus inſiſtere lenitati: idem tamen Pharaonis imitatus duritiam, & obturens a more aſpidis aures ſuas, preces hujuſmodi, & monita, elata obſtinatione, & obſtinata elatione deſpexit: propter quod non valentes abſque gravi offenſa Chriſti ejus iniquitatem amplius tolerare, cogimur (urgente nos conſcientia) juſte animadvertere in eundem. Et ut ad præſens de cæteris ejus ſceleribus taceamus, quatuor graviſſima (quæ nulla poſſunt tergiverſatione celari) commiſit. Dejeravit enim multoties pacem quondam inter Eccleſiam, & imperium reformatam temere violando: (*& inf.*) Perpetravit ſacrilegium, capi faciens Cardinales Sanctæ Romanæ Eccleſiæ, ac aliarum Eccleſiarum Prælatos, & Clericos religioſos, & ſeculares venientes ad Concilium, quod idem prædeceſſor noſter duxerat convocandum: (*& inf.*) De hæreſi quoque non dubiis, & levibus, ſed difficilibus, & evidentibus argumentis ſuſpectus habetur: [*& inf.*] Præter hæc regnum Siciliæ (quod eſt ſpeciale patrimonium B. Petri *b*, & idem Princeps ab Apoſtolica ſede tenebat in feudum) jam ad tantam in Clericis, & Laicis exinanitionem, ſervitutemque redegit, quod eis pene penitus nihil habentibus, & omnibus exinde fere probis ejectis, illos, qui remanſerunt ibidem, ſub ſervili quaſi conditione vivere, ac Romanam Eccleſiam (cujus ſunt homines principaliter, & vaſſalli) offendere multipliciter, & hoſtiliter impugnare compellit. Poſſet etiam merito reprehendi, quod mille quidem ſactorum annuam penſionem (in qua pro eodem regno ipſi Eccleſiæ Romanæ tenetur) per novem annos, & amplius ſolvere prætermiſit.

Nos itaque ſuper præmiſſis, & quampluribus aliis ejus nefandis exceſſibus, cum fratribus noſtris, & ſancto Concilio deliberatione præhabita diligenti (cum Jeſu Chriſti vices licet immeriti teneamus in terris, nobiſque in B. Petri perſona ſit dictum *c*: *Quodcunque ligaveris ſuper terram, ligatum erit & in cælis.*) memoratum Principem, qui ſe imperio, & regnis *d*, omnique honore, & dignitate reddidit tam indignum, quique propter ſuas iniquitates a Deo, ne regnet, vel imperet, eſt abjectus, ſuis ligatum peccatis, & abjectum, omnique honore, ac dignitate privatum a Domino oſtendimus, denunciamus, & nihilominus ſententiando privamus: omnes, qui ei juramento fidelitatis tenentur adſtricti, a juramento hujuſmodi perpetuo abſolventes, auctoritate Apoſtolica firmiter inhibendo, ne quiſquam de cætero ſibi tanquam Imperatori, vel Regi pareat, & intendat. Decernendo *e* quoslibet, qui ei deinceps, velut Imperatori, vel Regi conſilium, vel auxilium præſtiterint, ſeu favorem, ipſo facto *f* excommunicationis ſententiæ ſubjacere. Illi autem, ad quos in eodem imperio Imperatoris ſpectat electio, eligant libere ſucceſſorem.

De præfato Siciliæ regno providere curabimus cum eorundem fratrum noſtrorum conſilio, ſicut viderimus expedire.

CAP. III.

Qui petit rem certam cauſa expreſſa, ſi illam cauſam non probat, ſuccumbit a. licet aliam probet, maxime poſtmodum emergentem Joan. Andr.

Idem *Præceptori hoſpitalis S. Joannis Hieroſol. in Hiſpania, & Commendatori, ac fratribus domus de Curvaria, hoſpitalis ejuſdem.* [*an. 1250. Romæ in Hiſpaniam.*]

Abbate ſane: [*& infra.*] Abbas de Boneſac. pro ſe, & Conventu ſuo proponens, locum de Roſellis eſſe prædicti monaſterii jure dominii, vel quaſi, & cum ſuis finibus ex largitione Regis Aragoniæ ad ipſum monaſterium pertinere: petiit adjudicari eidem monaſterio locum ipſum, & vos exinde amoveri. Allegabatur autem pro parte veſtra, quod facta vobis donatio de prædictis valide exiſtebat, quamvis illa ſub Sarracenorum tunc exiſterent poteſtate: quia non ſimpliciter, ſed ſub conditione fuere donata, videlicet ſi ad manus fidelium devenirent. In quo caſu conceſſio poterat, & debebat habere vigorem, quia ipſi donationi rerum donatarum natura, vel qualitas non obſtabat, & ſalubre, ac laudabile quidem erat ſpectare, ac præſtolari tempus, quo illa Chriſtianorum dominio ſubderentur: quare mox cum pervenerunt ad ipſos, fuerunt ad vos totaliter devoluta. Multum quoque diſtabat, an ipſi monaſterio de Boneſac. vel prædicto monaſterio Populeti ab eodem Rege facta donatio fuiſſet, quia etſi liquebat prædicta monaſterio Populeti ab ipſo Rege, ac ab illo Abbati, & Conventui de Boneſac. fuiſſe collata: non tamen ob hoc conſtabat dictum Regem ipſi monaſterio de Boneſac. illa donaſſe, vel mandaſſe donari. Nec pro eo, quod voluit, & ſtatuit, ut ædificaretur ibi monaſterium, poterat, & debebat intelligi eum prædicta, vel eorum aliqua conſtruendo monaſterio donaviſſe: cum illa potius ſua videretur intentio, ut (quia præfatum monaſterium Populeti tot, & tantorum bonorum largitione ditabat) Abbas, & Conventus ipſius pro ſua, ſuorumque ſalute monaſterium conſtruere tenerentur, præſertim quia monaſterio, quod nondum erat, aliqua fieri donatio non valebat. Præmiſſa vero conceſſio facta monaſterio de Boneſac. ab Abbate, & Conventu monaſterii Populeti, nullum prorſus ei videbatur afferre ſuffragium, pro eo potiſſime *b*, quod poſt litem conteſtatam, & proceſſum judicii facta fuerat, ſicut clare patebat ex inſtrumento præfato. Unde cum jus [ſi quod in prædictis ipſi monaſterio de Boneſac. ex conceſſione hujuſmodi competebat] in judicio minime deduxiſſet: [quia videri non poteſt illud veniſſe, quod poſtmodum accidit] pronunciari utique ſuper petitis non poterat ex eadem. Pro parte autem altera dicebatur, quod cum Rex ipſe ſua probitate, ac ſtudio ab infidelibus loca conquiſiverit ſupradicta, donatio avi, vel patris ipſius prius facta de illis, cum ad cultum fidei pervenirent, Regem eundem, quoad hæc ſic per eum poſtmodum acquiſita, obligare non potuit: cum ſua propria facta eſſent & viderentur ab aliis bonis hæreditariis ſeparata.

Porro præfata conceſſio facta monaſterio de Boneſac. a monaſterio Populeti, licet poſt acceptum judicium cauſæque proceſſum intervenerit, prodeſſe tamen, & valere debebat, cum pro actore (quod de jure ſuo ex cauſa idonea, quamvis ſuperveniente *c* appareat) ſatis ſufficere videatur, ſatiſque eſſe, ſi [prout ſervatur in reo] interſit ipſius tempore ſententiæ proferendæ. Sed ad hæc parte veſtra reſpondit, quod cum tam ſupradicti avi donatio, quam locorum acquiſitio præmiſſorum, fuerint nomine regni factæ, memoratus Rex donationem ſervare hujuſmodi tenebatur *d*. Cæterum prædicta monaſterii Populeti conceſſio monaſterio de Boneſac. auxiliari non poterat in hac parte: quia cum quis egit ex aliqua certa, & ſpeciali cauſa, & poſtea, ſive alia, ſi e ſimilis ei, quam expoſuit, accidit, videri non poteſt illa in judicio deveniſſe: cum Judex tunc proſpicere ac atten-

a *Alias, obturantis. Exod.* 1. b *Adde cap. mandata & ibi Dd. de præſcript. & cap.* 1. 94. *diſt. & in cap.* 1. *Romani. de jur.* c *Matth.* 16. d *Nota quod dignitates ſeculares de jure plures ſimul teneri poſſunt abſque diſpenſatione: licet ſecus ſit in Eccleſiaſticis. de qua in c.* 1. *de conſuet. & cap. de multa de præbendis.* e *al. & decernendo* f *Id eſt, abſque monitione. Ita Decr. in cap. reprehenſibilis; de appell. & conſil.* 138.

a *De intellectu, vide Joan Fab. inſt. de act. §. ſic itaque diſcretis.* b *Vid. Bart. & Alex in l. habebat de inſtit. & Alex. in l. divus de re judic & Felin. in cap. licet de probat.* c *Vid. deciſ. Rot.* 176. *in novis.* d *Vid. de hoc Bart. in l. prohiberet. §. plane. ff. quod vi aut clam, & Ruin. conſil.* 25. *lib.* 2.

tendere debeat diligenter, an *a* ea ea omnino eadem, quæ prius expreſſa extitit, utpote, quæ tunc etiam competeret, actoris intentio ſit fundata. Secus autem cum egit, vel petiit in genere, nullius certæ, vel ſpecialis cauſæ faciens mentionem: videlicet quia generaliter forte propoſuit aliquem obnoxium eſſe ſibi, vel ad ſe jura dominii, vel quaſi rem aliquam pertinere: tunc enim hoc præcipue eſt inſpiciendum Judici, an ſufficienter, vel minime de jure, vel intentione conſtet actoris: unde ſi de hoc ex cauſa etiam poſtmodum accidenti liqueat, poteſt, & debet Judex (etiamſi appareat minus juſte a principio fore actum) ſuum exinde animum informare. Quoniam etſi petitum fuerit indebite, non ob hoc tamen minus valuit, & tenuit judicium ſubſecutum: nec illius acta, vel geſta propterea minus valida extiterunt: nec etiam Judex ipſe cognita taliter veritate pronunciare in contrarium poſſet cum libera conſcientia, & ſecura. Non prodeſſet etiam multum reo, ſi tunc forte in ipſum ex hujuſmodi ſuperveniente cauſa condemnatio non ferretur: cum mox alio inſtituto judicio foret ex illa merito condemnandus. Unde etſi actori ſuam ex ſuperveniente cauſa intentionem ſufficiat fundaviſſe, cum egit aliqua cauſa ſpecialiter non expreſſa: ſecus tamen eſt, ſi certam, & ſpecialem in ſua petitione ſubjunxerit, niſi poſtmodum intentionem ſuam ex eadem prorſus (quam prius expreſſit) tunc *b* etiam competenti cauſa fundarit. Quare cum memoratus Abbas monaſterii de Bonefac. propoſuerit ſæpefatum locum de Roſel. cum ſuis terminis ad ipſum monaſterium ex prædicti Regis largitione ſpectare, nec de aliqua facta ipſi monaſterio ſuper hoc ab eodem Rege conceſſione docuerit, oſtenderit autem donationem quondam factam illi de his ab Abbate, & Conventu monaſterii Populeti, quæ nec in ſua petitione fuerat expreſſa, nec etiam ante facta: nullum profecto commodum ex ea reportare debebat.

Præfatus igitur Cardinalis præmiſſis omnibus, & aliis, quæ hinc inde fuerunt propoſita, diligenter auditis, ac utriuſque partis meritis æqua juſtitiæ lance diſcuſſis prudenter attendit id, quod prædicti Abbas, & Conventus de Boneſac. propoſuerunt, intentionem videlicet actoris ex iis, quæ poſt litis conteſtationem accidunt, poſſe fundari, eaque debere in judicium devenire, tunc locum habere (ſicut congrue allegatum eſt ſupra) videlicet quando ex certa, & expreſſa *c* cauſa ſpecialiter non eſt actum. Ex iis enim, quæ poſt inchoatum judicium eveniunt, quando cauſa fuit expoſita ſpecialis, nec debet, nec poteſt Judicis animus ad proferendam ſententiam informari: quia cum certæ cauſæ facta eſt mentio, utpote donationis, vel venditionis, aut alterius ſpecialis, oportet incepti judicii tempus attendi, ut liquido cognoſcatur, an tunc intentio fuerit actoris, propter illa, quæ ſpecialem comitantur cauſam, & neceſſario adeſſe debent, veluti locus, & tempus, & hujuſmodi, quæ ſunt ſolicite attendenda, & ſine quibus cauſa vacua, & invalida cenſeretur. Sed cum eſt in genere abſque alicujus cauſæ declaratione petitum; non ſic oportet accepti judicii tempus inſpici: quia non requiruntur, nec ſunt opportuna, nec attendi poſſunt hujuſmodi comitantia in hoc caſu *d*. Et licet aliquibus curioſis (qui de iis, quæ non multum expediunt, ſæpe diſceptant) aliter forſan appareat; quando actum eſt cauſa aliqua non expreſſa *e*: utilius tamen videtur negotia tali expediri compendio, quam per quandam exactam ſubtilitatem longo diſpendio prorogari; præſertim cum nonnulla pro utilitate communi contra juris aſperitatem ex æquitatis manſuetudine tolerari noſcantur. Unde idem Cardinalis conſiderans, quod ipſi Abbas, & Conventus de Boneſac. non probaverunt largitionem ſuper his Regiam legitime ſibi factam, ex qua ſpecialiter vos impetere videbantur, ab hujuſmodi eorundem Abbatis, & Conventus impetitione, de mandato noſtro, præhabito fratrum noſtrorum conſilio, vos duxit ſententialiter abſolvendos. Nos igitur Cardinalis ejuſdem ſententiam ratam habentes eam auctoritate Apoſtolica confirmamus.

CAP. IV.

Si ex pluribus Judicibus, vel arbitris unus [aliis præſentibus, & mandantibus] per verba pluralis numeri ferat ſententiam, tenet ſententia. Electio autem pronuncianda eſt per verba ſingularia. h. d. Joan. And.

Bonifacius VIII. [*an.* 1298.]

CUm *a* ab uno arbitrorum, vel Judicum [aliis præſentibus, & mandantibus] ſcripta ſententia recitatur, habetur perinde ac ſi ſimul eſſet ab omnibus recitata *b*. Oportet tamen, ut is, qui recitat, non utatur verbis ſingularis numeri, ſed pluralis, ut dicat: Nos tales Judices, vel arbitri pronunciamus, ſeu ſtatuimus in hunc modum. Licet ſecus in electione ſervetur, in qua [ut cenſeatur evidentius unica, & communis] eſt ab uno vice omnium (ſive per compromiſſum, ſive per ſcrutinium procedatur) electionis pronunciatio per verba ſingularis numeri facienda.

CAP. V.

Ponit tres caſus nullitatis ſententiæ: & a primo unum caſum excipit. h. d. Joan. Andr.

Idem.

ETſi ſententia definitiva (postquam ſcripta fuerit) debeat a Judice, non ab alio de ſcripti recitatione proferri (alias nec nomen ſententiæ mereatur habere, nec ab ea ſit appellare neceſſe) Epiſcopo tamen (quem propter dignitatis prærogativam ampliori convenit honore fulgere) ſententiam ab eo ferendam licebit (ad inſtar illuſtrium perſonarum) per alium recitare. Sententia, quam ſcriptam edi a Judice litigatoribus, non recitari, vel quam ab ipſo ſtando, non ſedendo proferri contingit, nullius penitus eſt momenti.

TITULUS XV.

DE APPELLATIONIBUS.

CAP. I.

Appellans ad Papam in judicio vel extra, appellare debet in ſcriptis, & cauſam exprimere, & Apoſtolos petere. Si vult & petit appellatus, principales perſonæ per ſe, vel per procuratores inſtructos ſuper principali, accedere debent ad Papam. In appellationibus a ſententia definitiva interpoſitis nil mutatur. Demum utrique contrafacienti imponitur pœna. Joan. And.

Innocentius IV. *in Concilio Lugdun.* [*an.* 1245.]

COrdi nobis eſt lites minuere, & a laboribus relevare ſubjectos. Sancimus igitur, ut ſi quis in judicio, vel extra ſuper interlocutoria, vel gravamine aliquo ad nos duxerit appellandum, cauſam appellationis in ſcriptis aſſignare deproperet *a*, petat Apoſtolos, quos ei præcipimus exhiberi: in quibus appellationis cauſam exprimat, & cur appellatio non ſit admiſſa, vel ſi appellationi forſan ex ſuperioris reverentia ſit delatum. Poſt hoc appellatori ſecundum loco-

a *In quodam manuſcripto legitur ſit, an & omnino eadem, &c.* b *al. & tunc etiam.* c *Vid. ad hoc Bart. in l. 1. ff. de edend. & l. habebat. ff. de juſt. & jur. & Fel. in c. ex parte 1. de reſcript.* d *Vid. Bart. in l. & an. eadem. §. actiones. ff. de except. rei jud. Font.* e *Vid. l. ſi rem. §. fin. de pign. act. l. non poteſt videri. ff. de jud.*

a *Ad intelligentiam vid. not. per Dd. ac præſertim Arc. con. in c. ſicut tum per formam. de elect.* b *Vid. §. Sin autem in auth. ut jud. non exp.* c *Vid. Bart. in l. ejus. ff. de appel. & gl. in l. 1. ad fin. ff. eodem, Anch. Ac. in d. l. 1. Font.*

locorum diſtantiam, perſonarum, & negotii qualitatem tempore proſecutionis indulto, ſi voluerit appellatus, & petierit, principales perſonæ, per ſe, vel per Procuratores inſtructos, cum mandato ad agendum, & cum rationibus, & munimentis ad cauſam ſpectantibus, accedant ad ſedem Apoſtolicam ſic parati, ut (ſi nobis viſum fuerit expedire) finito appellationis articulo, vel de partium voluntate omiſſo, procedatur in negotio principali, quantum de jure poterit & debebit: iis, quæ in appellationibus a definitivis ſententiis interpoſitis antiquitas ſtatuit, non mutatis. Quod ſi appellator, quæ præmiſſa ſunt, non obſervet, reputabitur non appellans, & ad prioris Judicis redibit examen, in expenſis legitimis condemnandus. Si autem appellatus contempſerit hoc ſtatutum, in eum tanquam in contumacem tam in expenſis, quam in cauſa [quantum a jure permittitur] procedatur. Juſtum eſt equidem, ut in eum jura inſurgant, qui jus & Judicem, & partem illudit.

CAP II.

Judex, qui recuſatur, ſtatuit competens tempus arbitris ad finiendam cauſam: quo elapſo, ſi finita non fuerit, in principali procedit. Joan. Andr.

Idem.

LEgitima ſuſpicionis cauſa contra Judicem aſſignata, & arbitris a partibus [ſecundum formam juris] electis, qui de ipſa cognoſcant, ſæpe contingit, quod ipſis in idem convenire nolentibus, nec tertium advocantibus, cum quo ambo, vel alter eorum procedat ad deciſionem ipſius negotii, ut tenentur, Judex proferat excommunicationis ſententiam contra ipſos: quam ipſi tum propter odium, tum propter favorem partium diutius vilipendunt: quare cauſa ipſa plus debito prorogata, non proceditur ad cognitionem negotii principalis. Volentes igitur morbo hujuſmodi neceſſariam adhibere medelam, ſtatuimus, ut ipſis arbitris per Judicem competens terminus præfigatur *a*, intra quem in idem conveniant, vel tertium concorditer advocent, cum quo ambo, vel alter eorum, ejuſdem ſuſpicionis negotium terminare procurent. Alioquin Judex extunc in principali negotio procedere non omittat.

C A P. III.

De Officiali Epiſcopi non ad Epiſcopum, ſed ad Archiepiſcopum appelletur.

Idem.

ROmana Eccleſia: [*& inf.*] Cum Suffraganeorum Rhemenſis Eccleſiæ, ſuorumque Officialium [qui generaliter de cauſis ad ipſorum forum pertinentibus, eorum vices ſupplendo cognoſcunt] unum & idem conſiſtorium ſive auditorium ſit cenſendum: ab ipſis Officialibus non ad dictos Suffraganeos *b*, (ne ab eiſdem ad ſeipſos interponi appellatio videatur) ſed de jure ad Rhemenſem eſt curiam appellandum.

De ſubdito Epiſcopi ad ipſum, non ad Archiepiſcopum appellatur: niſi aliud eſſet de conſuetudine. h. d.

§. 1. Ab Archidiaconis vero, aliiſque inferioribus Prælatis, Suffraganeis ſubjectis eiſdem, & eorum Officialibus, ad Suffraganeos ipſos debet, & non ad eandam curiam (omiſſis dictis Suffraganeis) appellari: niſi aliud Rhemenſi Eccleſiæ de conſuetudine competat in hac parte.

Archiepiſcopus cauſam appellationis ab Epiſcopo interpoſitæ non debet committere, vel partes citare, niſi in appellatione probabilis cauſa ſit expreſſa.

a *Vide l. quoties. ff. de action. & obligat. & l. 1. § divertit aliquis. ff. de publ. de Auch.* Font. b *Sed an ſupplicari poſſit, vide not. in cap. ex literis de in integrum reſtit.* Font. c *vid. cap. ſi quis Clericus. 11. q. 1.* d *de intellectu, vide Fel. in cap. paſtoralis, §. quoniam. de reſcript.*

§. 2. Cum autem ad præfatam curiam ab eorundem Suffraganeorum, vel ſuorum Officialium audientia fuerit appellatum, Rhemenſis Archiepiſcopus (qui pro tempore fuerit) vel Officialis ipſius nullatenus in appellationis cauſa interpoſitæ, ante definitivam ſententiam citent partes: nec etiam aliis illam committant, appellationis ejuſdem cauſa probabili ſeu legitima non expreſſa.

Si negetur per appellationem negotium devolutum, non inhibebit Archiepiſcopus Judicem principalis cauſæ procedere, niſi prius de devolutione conſtiterit. h. d.

§. 3. Si vero vocatis partibus, vel nullatenus, aut non intra decem dies poſt interlocutoriam, vel definitivam ſententiam appellatum fuiſſe, ſeu aliquid aliud ſimile, ſicque non eſſe per appellationem ad eundem Archiepiſcopum, vel ejus Officialem devolutum negotium proponatur: iidem (niſi prius ipſis conſtiterit cauſam ipſam ad eos totaliter fuiſſe delatam) prohibere, ne in cauſa illa, vel ne ad executionem procedatur ſententiæ, non præſumant.

Si dicitur ex injuſta cauſa appellatum, Archiepiſcopus inhibere non poteſt, niſi prius recepta appellatione, ut probabili, incipiat cognoſcere de cauſæ veritate. h. d.

§. 4. Quod *a* ſi objiciatur ex injuſta cauſa ſeu minus legitima, ante ſententiam appellationem interpoſitam extitiſſe, & ex eo non eſſe appellationem hujuſmodi admittendam: nequeunt prædicti Archiepiſcopus, vel ejus Officialis prohibere, ne procedatur in cauſa, niſi prius appellatione recepta velut emiſſa ex cauſa probabili, cognoſcere incipiant de cauſa hujuſmodi, an ſit vera.

Licet dicatur appellatum a definitiva in caſu prohibito a jure, ex quo de hoc Archiepiſcopus cognoſcere cœperit, poteſt inhibere, ne ſententia executioni mandetur. h. d.

§. 5. Si autem poſt ſententiam, in caſibus a jure prohibitis [utpote a ſententia ſuper manifeſto, & notorio *b* crimine, vel de quo quis in jure confeſſus extitit, promulgata] vel conſimilibus appellatum fuiſſe dicatur: poſſunt, ne ſententia executioni mandetur [poſtquam cognoſcere cœperint, utrum ſit recipienda, vel non appellatio ab eo interpoſita] inhibere.

Archiepiſcopus in certam perſonam (poſt inhibitionem ſuam in cauſa per appellationem delata ad ipſum) aliquid innovantem, juriſdictionem exercere non poteſt. h. d.

§. 6. In alium quoque, qui circa rem, de qua inter appellantem, & appellatum controverſia vertitur, aliquid poſt eorum inhibitionem attentat, non valet occaſione hujuſmodi juriſdictionem aliquam vendicare.

Archiepiſcopus appellantem in aliis cauſis, a juriſdictione Epiſcopi non poteſt eximere.

§. 7. Cum vero is, qui ad Rhemenſem curiam ſuper aliqua cauſa vocem appellationem emittit, nihilominus in cauſis aliis Ordinarii ſui juriſdictioni ſubjiciatur: Rhemenſis Archiepiſcopus, vel Officialis ipſius, nequaquam juriſdictionem ipſam in aliis impendiant, ut ab ejuſdem Ordinarii poteſtate totaliter eximant taliter appellantem.

Ab Epiſcopis in cauſis, quibus juriſdictionem temporalem habent, de jure debet ad Archiepiſcopum appellari: niſi ſpeciale jus aliud inducat. h. d.

§. 8.

a *Ad intelligentiam §. vid. Abb. & Felin. in cap. dilectus 22. de reſtit.* Dec. Rot. 31. & 412. *eod. tit. in novis.* b *Quid ſit notorium, & quotuplex, & quod eorum plus operetur, vid. conſil. 45. lib. primo. Felin. in cap. exceptionem. de except.* Grammat. *deciſ.* 205.

Digitized by Google

§. 8. Debet autem ed eoe eb Epiſcopis præfatæ provinciæ, ſuper cauſis,in quibue temporelem juriſdictionem exercent (niſi forte de conſuetudiue *a*, eut privilegio, ſive jure alio ſpecieli ſit appellandum ed alium) appellari.

Cenſuram Eecleſiaſticam, in appellantem prolocam per Epiſcopum, Archiepiſcopur revocare non poteſt: niſi partibue vocatie, & de cauſo legitime cognito. h. d.

§. 9. Seutentias quoque ioterdicti, vel ſuſpenſionis, ſeu excommunicationis io eppellantem, ab eo, a quo appellatum proponitur, promulgatas, nullatenus *b* niſi vocatis partibus, & de appellationa legitime eognito, revoceut, aut denuncient eſſe nullas.

Ex que Archiepiſcopus pronunciaverit male appellatum ante ſententiam, ſtatim debet cauſam ad Suffragenium remittere. h. d.

§. 10. Cum entem ad Rhemenſem Archiepiſcopum ab audientia Suffragauei ſui, ſuper eliqua eeuſa fuerit ante ſententiam appellatom: idem Archiepiſcopus (poſtquam de appellatione cognito conſtiterit, eem minus rationebilem extitiſſe) cauſam ad eundem Suffrageneum remittere non poſtponat.

CAP. IV.

Si Judex requiſitur non tradit Apoſtoler, & poſtea procedit in cauſa, non valet proceſſus, niſi renunciatum fuiſſet appellationi. Joan. Andr.

Idem Iunocentius IV.

UT ſuper eppellatione ee ejus eeuſa inſtructio facilior valeat in proceſſu haberi, diſtricte præcipimus, quod ille, e quo eppelletur, Apoſtolos eppellanti (juxta tenorem conſtitutionis noſtræ ſuper hoc editæ) tribuat requiſitus. Si vero noo exhibuerit, extunc ſi forte in cauſe procedat (niſi eppellationi renunciatum fuerit *c*) ejus invalidus, & irritus ſit proceſſus.

CAP. V.

Judex appellationis inique appellantem ante ſententiam remittere debet ad Judicem principalem, & in expenſis condemnare, & hoc ſi principalis Judex non detulerat appellationi: ſed ſi detulit, non fiet remiſſio de neceſſitate. In appellationibus interpoſitis a definitiva, antiqua jura ſerventur. Joan. Andr.

Clemens IV. (*an.* 1267.)

CUm appellationibus frivolis noe juſtitia deferet, nee ſit a Judice deferendum, ſi Judex inferiur appellationem minus legitimam non edmittat, eam eppelletore nihilominus proſequente, ſuperior de ipſa cognoſcens, cauſam ed priorem Judicem (juxta ſanctiones canonicas) ſine difficultate remittat, eadem die condemnationem faciens expenſarum. Si vero Judex admittat eandem, licet tam eppellatio, quam ipſius Judicis delatio e ſuperiore valeent refutari *d*, quia tamen Judex ipſe, quantum in ſe fuit, a ſe juriſdictionem abdicavit eaudem, appellationi deferens minus juſte, totius cauſæ deciſio in ſuperioris eſt poteſtate transfuſa, nec eſt illi eeuſe de neceſſitate ulterius remittenda: ſalvis iis, quæ ſuper appellationibus poſt ſententiem interpoſitis ſunt ſtatuta.

CAP. VI.

Si appellans intra XXX. dies inſtanter non petit Apoſtolos, appellationi renunciat. Si Judex modo debito requiſitus illos non tradit, ſed poſtea procedit, non valet ejus proceſſus. Jo. And.

a *Vid. gloſſ. in c. fin. de conſtit. lib. 6. & Rain. conſil. 119. lib. 4.* b *Dicto*, nullatenus, *quid importet, vid. per gloſſ. in Clem. inf. de ſeq. poſ. & per Grammat. conſil. 3.* c *Ante proceſſum Judicis: quia ſi poſt renunciaret, illa non validaret. Ioan. Andr. Petr. de Anchar. Fom.* d *Ex ratio, quia culpa alicujus non debet alium plus gravare quam velit. vid. l. ſi quis plurium. §. ſi quis. ff. de leg. 1. Anch. ſicut perjurus non præſtet juramentum benevus, ſed contra, ne culpa ſua alios gravet. Fent.*

Bonifacius VIII. (*an.* 1298. *Romæ.*)

AB eo, qui eppellat, intra triginte dies inſtenter Apoſtoli peti debent, & eidem intre dictum tempus a Judice exhiberi: elias præſumitur appellationi ſuæ renunciere appellans, ſi eos intre idem tempus petere prætermittat, etiamſi vadat, aut mittat ad eppellationem hujuſmodi proſequendam.

Illud autem, quod felicis recordationis Innocentius Papa IV. prædeceſſor noſter ſtetuendum decrevit, ut ſi is, e quo appellatur, Apoſtolos eppellanti non tribuat requiſitus, extunc ſi forte in cauſe procedat (niſi eppellerioni renunciatum fuerit) ejus invelidus ſit proceſſus: tunc demum obtinet, cum Judex ſuper hoc cum debita inſtentie, loco & tempore congruo requiſitus, eos expreſſe denegat, vel intre præmiſſum tempus malitioſe, eut negligenter illi tredere prætermittit.

CAP. VII.

Innovata per Judicem poſt definitivam ſententiam, a qua appellatum extitit, revocantur ſtatim per Judicem appellationis, etiamſi ante appellationem fuerint innovata. Attentata vero poſt appellationem ante definitivam, non revocantur niſi primo de veritate conſtiterit, niſi poſt inhibitionem debito modo factam attentata fuiſſent. Joau. Andr.

Idem.

NOn *a* ſolum innoveta poſt eppelletiouem a definitiva ſententie interjectam, debeut ſemper (exceptis caſibus, io quibus jure poſt ſententiam prohibent appellare) ente omnia per appellationis Judicem penitus revoceri: ſed etiam ee omnie, quæ medio tempore inter ſententiam, & appellationem (quæ poſtmodum intra decendium interponitur eb eadem) contiugit *b* innovari, ac ſi poſt appellationem eandem innoveta fuiſſent. Illa vero, quæ poſt appellationem interpoſitem ente definitivem ſententiam innovantur, donec appellationis cauſem veram eſſe conſtiterit, revoceri non debent: niſi Judex appelletionis (poſtquem ſibi conſtiterit per appelletionem emiſſam ex probabili cauſa ſore ed ſe negotium devolutum) inhibeat canonice Judici, a quo appelletum extitit, ne procedat: tunc enim, quicquid poſt inhibitionem hujuſmodi fuerit innovetum, eſt (licet cauſa eadem non ſit vera) per euudem appelletionis Judicem ante omnia in ſtetum priſtinum reducendum.

CAP. VIII.

Qui appellat extra judicium, intra decem dies (ex quo ſcivit gravamen) appellare debet: poſtea per remedium juris communis audietur, ſed non per appellationis remedium. Joan. Andr.

Idem.

COncertationi *c* entiquæ finem imponere præſenti conſtitutione volentes: ſtatuimus, ot eb electionibus, poſtulationibus, proviſionibus, & quibuslibet extrajudicialibus actibue (in quibus poteſt eppelletio interponi) quiſquis ex eis gravatum ſe reputans, per appellationis beneficium gravamen illatum deſideraverit revoceri, intra decem dies (poſtquam ſciverit) ſi velit, eppellet: poſt decendium vero eidem aditus non pateat appellendi. Sed ſi per contradictionem debitam, vel alie juris remedia petierit revoceri gravamen, ei (dummodo medio tempora his non conſenſerit) lapſue decendii non obſiſtet.

CAP. IX.

Valet appellatio in ſcriptis porrecta, licet coram Judice non legatur. hoc dit Zenzo.

Idem.

Appel.

a *De intellectu, vide Alex. conſil. 89. vol. 1. & Imol. in clem. 1. de cauſa poſſ. & pro. verſ. nota bonum dictum.* b *al. contigerit.* c *Vid. Dec. in cap. cum ſit Romana. & Peruſ. in cap. conſuluit. extr. de appell.*

APpellatio [a], quam in ſcriptis Judici (a quo appellare volebas) te porrexiſſe proponis, non poteſt ex eo, quod coram ipſo lecta non fuerit, rationabiliter impugnari.

CAP. X.

Judex a quo compellere non poteſt appellantem a gravamine ipſius veritatem probare, licet citare poteſt ad ipſius revocationem audiendam: quo facto in cauſa procedere poterit, ejus contumacia non obſtante, ac ſi nunquam appellaſſet. h. d. Zen.

Idem.

SI [b] a Judice a quo (propter gravamen, quod tibi proponis illatum) appellas, ad docendum te fore gravatum, & ad audiendam revocationem ejuſdem gravaminis (ſi de ipſo docueris) tibi terminus præfigatur. Nec coram eo (cum ipſe ſe id videre habeat) hoc docere, nec etiam tanquam coram Judice (cum per appellationem ſit ſuſpenſa ipſius juriſdictio) comparere teneris: niſi ad hoc ſolum, ut revocationem ipſam audias, ſi eam duxerit faciendam: alias ſi non comparueris, & ipſe in termino gravamen revocaverit cum effectu, poterit extunc libere in cauſa procedere, ac ſi appellatio interpoſita non fuiſſet.

CAP. XI.

A collatione Capituli ad Epiſcopum appellatur, ſi ut Canonicus interfuit: ſecus ſi ut Prælatus. h. d. Dominicus.

[a] *De intimatione appellat. vid. Lapum. all. 391. in c. an valeat. & all. 119. incip. quantum.* [b] *Vid. Rot. dec. 7. & 74. in novis.*

Idem.

A Collatione beneficii, quam communiter per Epiſcopum, & Capitulum in tuum præjudicium factam eſſe proponis, non [a] ad ipſum Epiſcopum (ſi in ea, ut Prælatus interfuerit) ſed ad ſuperiorem te oportuit appellare. Alias, ſi ut Canonicus interfuiſſet in ea, potuiſti appellare licite ad eundem.

CAP. XII.

Per appellationem interpoſitam a definitiva revocari poteſt interlocutoria principali negotio præjudicans: alias non. Joan. Andr.

Idem.

LIcet ab interlocutoria (per quam pacti, vel præſcriptionis, aut alia principali negotio præjudicans, vel judicium nullum reddens, exceptio eſt repulſa) non fuerit appellatum, ſi tamen a definitiva (quæ poſtmodum etiam ultra decendium promulgatur) appellari contingat, poteſt in appellationis cauſa ipſum gravamen per interlocutoriam eandem illatum licite per appellationis Judicem emendari. Ubi vero interlocutoria ſuper eo profertur, quod non parat præjudicium negotio principali, vel judicium nullum reddit, niſi fuerit appellatum ab ipſa, per appellationem a definitiva poſtea interjectam gravamen illatum nequaquam poterit revocari.

[a] *Vid. not. in l. vero. ff. ſol. matr. l. ſocium qui. §. fin. ff. pro ſoc. Fent.*

FINIS LIBRI SECUNDI.

SEXTI DECRETALIUM

LIBER TERTIUS.

TITULUS PRIMUS.

DE VITA, ET HONESTATE

CLERICORUM.

CAP. UN.

Clericus joculatoriam artem per annum exercens, ſi tertio monitus non deſiſtat, ipſo jure perdit privilegium Clericale. Joan. Andr.

Bonifacius VIII. [*an.* 1298. *Romæ.*]

CLerici, qui Clericalis ordinis dignitati non modicum detrahentes, ſeu joculatores ſeu goliardos faciunt, aut bufones, ſi per annum artem illam ignominioſam exercuerint, ipſo jure [a]: ſi autem tempore breviori, & tertio moniti non reſipuerint, careant omni privilegio Clericali.

[a] *Vid. authent. de ſanctiſſ. Epiſc. §. interdicimus.*

TITULUS II.

DE CLERICIS CONJUGATIS.

CAP. I.

Si Clericus conjugatus ferat habitum, & tonſuram, Clericali privilegio gaudeat, alias non. Joan. Andr.

Bonifacius VIII.

CLerici [a], qui cum unicis, & virginibus contraxerunt, ſi tonſuram & veſtes deferant Clericales, privilegium retineant [b] canonis [c] ab Innocent. Papa II. prædeceſſore noſtro editi in favorem totius Ordinis Clericalis. Et cum (juxta Pariſienſe Concilium) nullus Clericus diſtringi, aut condemnari debeat a Judice ſeculari: præſenti declaramus edicto, hujuſmodi Clericos conjugatos pro commiſſis ab eis exceſſibus vel delictis, trahi non poſſe criminaliter, aut civiliter ad judicium ſeculare, nec ab ipſis ſecularibus Judicibus eos debere perſonaliter, vel etiam pecuniariter (ne per unam viam concedatur eiſdem Judicibus, quod per aliam denegatur) ullatenus condemnari: In cæteris autem,

[a] *Vide Conc. Trid. ſeſſ. 23. de reform. c. 6.* [b] *al. retinent.* [c] *Vid. Alex. conſ. 8. vol. 2. & Rot. deciſ. 202. in novis.*

Digitized by Google

autem, vel niſi [ut præmittitur] tonſuram, vel a veſtes ſerant Clericales, etiam in præmiſſis eos gaudere nolumus privilegio Clericali.

TITULUS III.
DE CLERICIS b NON RESIDENTIBUS IN ECCLESIA, VEL PRÆBENDA.
CAP. UN.

Diſtributiones quotidianæ ſolum præſentibus, qui interſunt divinis, dari debent, conſuetudine non obſtante. Et qui aliter illas receperunt, non faciunt illas ſuas: & idem de diſtributionibus, quæ dantur pro anniverſariis defunctorum. Jo. And.

Bonifacius VIII. (c. *an.* 1298)

CONſuetudinem, quæ in quibuſdam partibus inolevit, qua Canonici, & alii beneficiati, ſeu Clerici cathedralium, & aliarum collegiatarum Eccleſiarum, diſtributiones c quotidianas (quæ alias manualia beneficia, ſeu victualia nuncupantur, & tantum reſidentibus tribuuntur) qualitercunque in civitatibus, ſeu aliis locis [in quibus ipſæ conſiſtunt Eccleſiæ] ſint præſentes, licet divinis officiis non interſint, ex integro percipiunt d, ac ſi continue in ipſis Eccleſiis in eiſdem officiis deſervirent, penitus improbantes: Statuimus, ut diſtributiones ipſæ quotidianæ in quibuſcunque rebus conſiſtant, Canonicis, ac aliis beneficiatis, & Clericis Eccleſiarum ipſarum, qui eiſdem officiis in ipſis Eccleſiis adfuerint, tribuantur juxta Eccleſiæ cujuslibet ordinationem rationabilem jam factam, ſeu etiam faciendam. Qui vero aliter de diſtributionibus ipſis quicquam receperit (exceptis illis, quos infirmitas, ſeu juſta, & rationabilis corporalis neceſſitas, aut evidens Eccleſiæ utilitas excuſaret) rerum ſic receptarum dominium non acquirat, nec faciat eas ſuas: imo ad omnium reſtitutionem, quæ contra hujuſmodi noſtram conſtitutionem receperit, teneatur.

De diſtributionibus etiam pro defunctorum anniverſariis largiendis idem decernimus obſervandum.

TITULUS IV.
DE PRÆBENDIS, ET DIGNITATIBUS.
CAP. I.

Ad præſentationem Religioſorum, etiam exemptorum, non debent in Eccleſiis ipſorum Rectores inſtitui, niſi primo tantum eiſdem aſſignetur, unde incumbentia onera ſubire poſſint, & congrue ſuſtentari: nec valet contraria conſuetudo. Joan. Andr.

Clemens III. c. (*an.* 1190. *Romæ.*)

SUſcepti regiminis nos cura ſollicitat, ut utilitatibus ſubjectorum in iis præcipue, per quas animarum ſaluti conſulitur, nunc novorum editione jurium, nunc antiquorum innovatione ſolicite providere curemus. Sane fuit olim per ſedem Apoſtolicam provide conſtitutum, ut diœceſani locorum ad præſentationem Religioſorum nullum ad aliquam Eccleſiam recipiant, niſi tantum ei de proventibus ipſius Eccleſiæ coram eis fuerit aſſignatum, unde jura Epiſcopalia poſſint ſolvere, & congruam ſuſtentationem habere. Verum (ſicut nobis querela multorum frequens inſinuat) Religioſi exempti de proventibus parochialium Eccleſiarum, in quibus jus obtinent patronatus, ſeu Rectorum præſentatio pertinet ad eoſdem, tantum percipiunt annuatim, quod Rectores ipſarum Eccleſiarum non poſſunt de reſiduo commode ſuſtentari, & Epiſcopalia jura perſolvere, ac alia incumbentia eis onera ſupportare: propter quod ſæpe contingit, quod non inveniantur perſonæ idoneæ, quæ hujuſmodi Eccleſias velint recipere, ſicque frequenter minus idoneis conferantur, ex quo pericula imminent animarum. Nos itaque volentes ſuper hoc ſalubre remedium adhibere, præſenti decreto ſtatuimus, & mandamus conſtitutionem hujuſmodi quoad omnes patronos a Eccleſiarum, Religioſos tam exemptos, quam non exemptos, & alios inviolabiliter obſervari, conſuetudine contraria non obſtante.

CAP. II.

Beneficia vacantia in curia alius quam Papa conferre non poteſt: quod ſi fecerit, irrita eſt collatio. Joan. And.

Idem.

LIcet Eccleſiarum, perſonatuum, dignitatum, aliorumque beneficiorum Eccleſiaſticorum plenaria diſpoſitio ad Romanum noſcatur Pontificem pertinere, ita quod non ſolum ipſa, cum vacant, poteſt de jure conferre, verum etiam b jus in ipſis tribuere vacaturis: collationem tamen Eccleſiarum, perſonatuum, dignitatum, & beneficiorum apud ſedem Apoſtolicam vacantium, ſpecialius cæteris antiqua conſuetudo c Romanis Pontificibus reſervavit. Nos itaque laudabilem reputantes hujuſmodi conſuetudinem, & eam auctoritate Apoſtolica approbantes, ac nihilominus volentes ipſam inviolabiliter obſervari: eadem auctoritate ſtatuimus, ut Eccleſias, dignitates, perſonatus, & beneficia, quæ apud ſedem ipſam deinceps vacare contigerit, aliquis præter Romanum Pontificem quacunque ſuper hoc ſit auctoritate munitus, ſive jure ordinariæ poteſtatis ipſorum electio, proviſio, ſeu collatio ad eum pertineat, ſive literas ſuper aliquorum proviſione generales, vel etiam ſpeciales ſub quacunque forma d verborum receperit (niſi ei ſit ſuper conferendis eiſdem in curia Romana vacantibus ſpecialis, & expreſſa ab ipſo Pontifice ſummo auctoritas attributa) conferre alicui, ſeu aliquibus non præſumat. Nos enim ſi ſecus actum, ſeu attentatum fuerit, decernimus irritum, & inane.

CAP. III.

Si Papa beneficia vacantia in curia non confert intra menſem a die vacationis, illi, ad quos collatio pertinebat, poterunt illa conferre. Joan. Andr.

Gregorius X. *in Concilio generali Lugdunenſi.*

(*an.* 1273.)

STatutum felicis recordationis Clementis Papæ prædeceſſoris noſtri de dignitatibus, & beneficiis in curia Romana vacantibus, nequaquam per alium, quam per Romanum Pontificem conferendis, decernimus taliter moderandum, ut ii, ad quos eorundem beneficiorum, & dignitatum ſpectat collatio e [ſtatuto non obſtante prædicto] demum poſt menſem a die, quo dignitates, ſeu beneficia ipſa vacaverint, numerandum, ea conferre valeant. Tantummodo per ſe ipſos, vel (ipſis agentibus in remotis) per ſuos Vicarios generales in eorum diœceſibus exiſtentes, quibus id canonice ſit commiſſum.

CAP. IV.

In beneficiis, vel impetrationibus ad beneficia per proviſionem uſque ad certam ſummam penſio non debetur. Per Eccleſiæ civitatis, vel diœceſis non comprehenditur cathedralis: ſed per Eccle- ſias

a *Alias*, &c. b *Vid. Concil. Trident. ſeſſ. 6. de reform. cap.* 1. *& ſeſſ.* 21. *cap.* 3. *& ſeſſ.* 24. *cap.* 12. c *Vid. Decium, conſil.* 280. *ubi late de his quotidianis diſtributionibus.* d *aliter, percipiunt.* e *In vetuſtioribus codicibus conſtanter legitur, Clemens IV. & alii. Per quæ.*

a *Alios caſus, quib. exempti ſubſunt ordinariis, vide infr. eod. cap.* 2. *de pæn. & rem. per gl. ibi. Phil. Font.* b *al. ita: verum etiam jus ad ea tribuere vacatura.* c *Vid. l. jus civile, ff. de juſtit. & jure.* d *Procedit, etiamſi habeatur clauſula non obſtante quod oporteret expreſſam mentionem de verbo ad verbum fieri in literis Apoſtolicis. Petr. de Anch. Dom. & Phil. Font.* e *Vid. §. fin. in authent. de fil. ante do. inſtrum. Font.*

Digitized by Google

ſios provinciæ metropolitana, & cathedrales reliquæ includuntur. Joan. Andr.

Bonifacius VIII. [*an.* 1298.]

QUamvis *a* planiſſime ſit alias in beneficiis interpretatio facienda, literæ tamen ſuper obtinendis beneficiis impetratæ, debent (cum ſint ambitioſæ) reſtringi. Et ideo ſi alicui uſque ad certam ſummam provideri mandamus, ei non in penſione, ſed in beneficiis Eccleſiaſticis tantum volumus provideri: niſi de penſione in noſtris literis mentio habeatur expreſſa. Quanquam ſub nomine Eccleſiarum civitatis comprehendatur alias Eccleſia cathedralis: cum tamen alicui de beneficio mandamus in aliqua Eccleſiarum civitatis, vel diœceſis providari, ad cathedralem Eccleſiam (quam propter ipſius honorem ſub hac generalitate nolumus hoc caſu includi) ſe mandatum hujuſmodi non axtendit. Secus *b* autem cum mandamus in aliqua Eccleſiarum provincia provideri: tunc enim & metropolitana, & cæteræ cathedrales Eccleſiæ includuntur ſub tali mandato, cum uberiorem hoc caſu, quam alio impetranti gratiam facere videamur.

CAP. V.

Impetranti beneficium ſeculare providetur de beneficio per ſeculares Clericos uſque ad præſcriptionem legitimam poſſeſſo. Hoc primo. *Clerico ſeculari prioratum impetranti ſimpliciter, non providetur de conſueto per religioſos gubernari.* h. d. ſecundo Domin.

Idem.

CUm *c* de beneficio Eccleſiaſtico conſueto Clericis ſecularibus aſſignari, provideri mandatur, de illo debet intelligi, quod tanto tempore ab uno, vel pluribus ſecularibus Clericis, inſtitutis in eo Rectoribus, extitit continue ac pacifice gubernatum, ut præſcriptio legitima ſit completa, etiamſi ante, vel poſt *d* Religioſi quandoque miniſtraverint in eodem. Quando vero ſcribitur, ut provideatur de aliquo Prioratu alicui Clerico ſeculari, provideri non poteſt de Prioratu, qui per religioſos juxta modum præmiſſum eſt ſolitus gubernari: niſi hoc in literis caveatur expreſſe.

CAP. VI.

Habere perſonatum cum cura, & Præbendam, cui annexa eſt parochialis Eccleſia, non eſt contra Concilium generale. Joan. Andr.

Idem.

SUper eo, quod Præbendas, quibus parochiales Eccleſiæ ſunt annexæ *e*, in quibus ſpiritualem juriſdictionem ſecundum Eccleſiæ veſtræ conſuetudinem approbatam, & ſic ſecundum aliquorum interpretationem curam animarum habetis, ſimul cum perſonatibus (quorum aliquibus cura imminet animarum) in eadem Eccleſia obtinetis: vobis (cum hoc generali concilio non obviat) diſpenſatio neceſſaria non exiſtit.

CAP. VII.

In impetratione beneficiorum inſpicitur data, non præſentatio, vel receptio. Joan. Andr.

Idem.

EUm, cui Canonicatus alicujus Eccleſiæ a ſede Apoſtolica eſt collatus, licet nondum ſit in ea receptus, decernimus in aſſecutione Præbendæ (juxta ſuæ proviſionis ordinem) omnibus præferendum *f*, quibus poſtmodum in ipſa Eccleſia ſimilis gratia eſt conceſſa: licet iſti primo ſuas literas præſentaverint, & primo recepti fuerint in eadem.

a *Vid. Oldrad. conſil.* 168. b *In antiq. codic. ita: Secus eſt cum mandamus.* a *Vid. Clement.* 1. *tit. de ſupl. negl. præl. verſ. prioratus. & late Felin. in cap. in noſtra ext. de reſcriptis.* d *Vid. cap. fin. de decis.* e *De iſta unione not. Cle. ſi una de reb. Eccl. non alien. & c. ſi unire. de exceſſ. prælat. de Ant. Font.* f *Vid. hic Felin. in c. cum te. de reſcript. Font.*

CAP. VIII.

Per literas Apoſtolicas non facientes de defectu ordinis mentionem poteſt impetranti de curata beneficio provideri: ad ordines tamen ſe faciet proximis temporibus promoveri. Joan. Andr.

Idem.

SI pro Clericis pauperibus, vel aliis noſtras literas, ut eis de beneficiis provideas, etiamſi animarum cura ſit annexa eiſdem, recipere te contingat: ipſis (licet nec in ſacris ſint conſtituti ordinibus, nec de defectu ordinum in eiſdem literis mentio habeatur) poteris de beneficiis curam habentibus licite providere, nec prætextu dicti defectus tua poterit proviſio impugnari. Oportebit tamen, ut ipſi ad ordines, quos requirunt *a* collata eis beneficia, ſe faciant in proximis ſtatutis a jure temporibus promoveri.

CAP. IX.

Mandato alterius ſuper proviſione facienda per Papam impleta, proviſio auctoritate Papæ intelligitur eſſe facta. h. d. ſecundum Zan.

Idem.

SI eum, ſuper cujus proviſione Apoſtolicæ ſedis Legatus in certa Eccleſia ſuas literas, quibus obtemperatum non fuerat, deſtinarat, mandamus auctoritate noſtra in ipſa Eccleſia in Canonicum recipi, & in fratrem, ſibique provideri de Præbenda juxta ipſius Legati continentiam literarum: talis receptus hujuſmodi noſtri auctoritate mandati, non Legati, ſed noſtra *b* intelligitur auctoritate receptus. Et ideo eſt in aſſecutione Præbendæ omnibus poſt eum eadem auctoritate receptis, in dicta Eccleſia præferendus.

CAP. X.

Mandatum alternative plures collatores includens, verificatur in primo vacante. In ſimul vero vacantibus ordo ſcripturæ ſervatur. hoc dicit ſecundum Dominicum.

Idem.

MAndato noſtro ſub ea forma tibi directo, ut alicui provideas de beneficio ad collationem tuam vel alterius pertinente de beneficio, quod primo vacabit (ſive ad tuam, ſive ad illius collationem pertinuerit) ei, pro quo ſcribitur, providere debebis. Si vero plura beneficia ad tuam, & illius collationem forſan ſpectantia ſimul vacent, tunc ſcripturæ ordinem ſervare habebis, ut illi ſolum provideas de illo beneficio, quod ad te noſcitur pertinere.

CAP. XI.

Si Clericus, cui mandabatur provideri de Præbenda primo vacante, negligit petere Præbendam ſibi debitam, extincta eſt gratia. Si autem ſibi collatus fuerit Canonicatus, tunc habebit Præbendam, cum nullus eſt ibi expectans auctoritate Apoſtolica. Joan. Andr.

Idem.

SI Clericus, pro quo a ſede Apoſtolica recepiſti mandatum, ut ei de Præbenda *c* proximo vacatura in certa Eccleſia provideras, eumque poſtea in Canonicum ipſius Eccleſiæ recipi feceras, & in fratrem, Præbendam ſibi debitam, quando vacat, petere negligenter omittat: aliam poſtmodum in ipſa Eccleſia vacaturam nequibit prætextu dicti mandati petere, nec tu de ipſa ſibi poteris providere, cum ſacta ei gratia per ipſius negligentiam ſit extincta. Verum ſi præfatus Clericus fuiſſet auctoritate Apoſtolica effectus ab initio Canonicus in Eccleſia prælibata: tunc, (cum remanſerit in ea Canonicus) dicta negligentia non obſtante, ac per conſequens ratione Canonicatus ſit in alia Præbenda nulli alii de jure debita cæteris præferendus, petere

a *Vid. Conc. Trid. ſeſſ.* 24. *de refor. c.* 4. b *Vid. l. ſi ſervus, ff. de hær. inſt. & l. unum ex familia ff. de leg.* 2. c *Vid. c. cum in Eccleſia infr. eod. & l. petens C. de pact. infr. de conſec. Eccleſ. c.* 1.

poterit Præbendam aliam proximo vacaturam: dummodo non ſint aliqui eadem auctoritate Præbendas in ipſa Eccleſia expectantes. Et eidem de ipſa non per te [cum mandatum non ſuſceperis ſuper illa] ſed per eum, ad quem ſpectat in eadem Eccleſia Præbendarum collatio, provideri debebit: alias facta de Præbenda hujuſmodi alteri collatio in illius præjudicium, eo ipſo viribus non ſubſiſtat.

C A P. XII.

Receptus auctoritate Papæ etiam ad mandatum alterius, præferendus eſt aliis in Præbenda. h. d. ſecundum Zen.

Idem Bonifacius VIII.

HI, qui auctoritate Apoſtolica in aliqua Eccleſia in Canonicos ſunt recepti, debent in Præbendarum aſſecutione cæteris anteferri, Legatorum vel aliorum quorumcunque auctoritate receptis antea in eadem. Eum quoque, qui ad mandatum Legati, vel alterius, auctoritate Apoſtolica ſibi ſpecialiter in hac parte conceſſa fungentis, recipitur, auctoritate Apoſtolica receptum eſſe dubium non exiſtit.

C A P. XIII.

Si poſt gratiam mihi factam a Papa de Canonicatu, & Præbenda, Bononienſes Canonici hoc ignorantes, & ignoranti Præbendam conferunt poſt vacantem, non tenet collatio. h. d. Joan. Andr.

Idem.

SI poſtquam Canonicatum in aliqua Eccleſia tibi contulimus, & de Præbenda nulli alii de jure debita inibi proxime vacatura mandavimus provideri, hi, ad quos in ea ſpectat collatio Præbendarum, Præbendam, quæ vacabit a ibi poſtmodum, motu proprio, ignorantes tibi gratiam factam, alii duxerint conferendam: talis collatio in tuum præjudicium attentata nullam obtinet firmitatem. Nam eo ipſo, quod Canonicus auctoritate Apoſtolica fuiſti effectus, jus ad obtinendam Præbendam proximo vacaturam ibidem tibi acquiſitum exitit: eandemque, quam cito vacavit [ex quo nulli alii debebatur] juſte petere potuiſti: & ideo a prædictis [licet ignorantibus] alteri conferri nequivit.

C A P. XIV.

Si Papa det licentiam Legato ſuo recipiendi auctoritate Apoſtolica reſignationes beneficiorum legationis ſuæ libere in manibus ſuis factas, & illa beneficia conferendi: ſecundo Papa, de prædicta poteſtate non habita mentione, Canonicatum & Præbendam ſi vacat, vel quam primo vacaverit in aliqua Eccleſia legationis mihi conferat: tertio Canonicus ipſius Eccleſiæ renunciat, & Legatus etiam, ignorans collationem mihi factam, confert ſibi Præbendam prædictam: non tenet collatio Legati, ſed mihi illa Præbenda debetur. h. dicit. Joan. Andr.

Idem.

DUdum venerabili fratri noſtro S. Epiſcopo Prænestino *b*, quem ad partes deſtinavimus Gallicanas, recipiandi auctoritate noſtra reſignationem ab obtinentibus beneficia Eccleſiaſtica in eiſdem partibus, qui ea vellent libere in ejus manibus reſignare, ac beneficia ipſa perſonis idoneis conferendi per noſtras literas poteſtate conceſſa: nos poſtmodum [de conceſſione hujuſmodi non habita mentione] Nicolao de Bonefac. Camerario dilecti filii noſtri N. tituli ſanct. Laurentii in Damaſo Presbyteri Cardinalis, Canonicatum Leon. Eccleſiæ, quæ in partibus illis exiſtit *c*, & Præbendam nulli alii de jure debitam [ſi qua tunc vacabat in dicta Eccleſia] contulimus, & ſibi providimus de eiſdem. Si vero nulla talis Præbenda vacabat ibidem, nos Præbendam proximo inibi vacaturam [conferendam dicto Camerario, cum vacaret] donationi Apoſtolicæ duximus reſervandam: decernentes extunc irritum & inane, ſi ſecus ſuper hoc a quoquam contingeret attentari, certis a ſibi ad hoc executoribus deputatis. Cumque poſtmodum Nicolaus Vaſalii Clericus Canonicatum, & Præbendam, quos in dicta Leon. Eccleſia obtinebat, in dicti Epiſcopi manibus reſignaſſet, & dictæ poteſtatis prætextu eos idem Epiſcopus [collationis, proviſionis, reſervationis, & decreti prædictorum forſan ignarus] Guilielmo Vaſalli Presbytero contuliſſet: dicti executores [collatione non obſtante prædicta] literarum noſtrarum auctoritate, Præbendam eandem dicto Camerario velut ſibi debitam contulerunt, quem dictus Presbyter [prætextu *b* collationis per dictum Epiſcopum ſibi factæ] quod Præbendam ipſam pacifice poſſidere valeat, non permittit: propter quod idem Camerarius nobis ſupplicavit humiliter, ut providere ſibi ſuper hoc de opportuno remedio dignaremur. Nos igitur attendentes, quod etſi memorato Epiſcopo prædictam conceſſimus poteſtatem, penes nos tamen nihilominus remanſit major, licet eadem poteſtas, etiam in prædictis, propter quod noſtra, qui eandem præoccupavimus poteſtatem, potior debet eſſe conditio: eo præſertim, quod ſecundum canonicas, & legitimas ſanctiones per ſpeciem generi derogatur, quanquam de genere in derogante ſpecie mentio nulla fiat. Conſiderantes quoque, quod nos expoſito nobis de poteſtate prædicta, nihilominus literas gratioſas daremus in dictis partibus, non habita mentione de ipſa *c*: quia foret abſurdum, ſi tam lata *d* noſtra impediretur poteſtas: & ſi in omnibus proviſionum noſtrarum literis, quas concederemus in partibus ſupradictis, oporteret nos de ſæpedicta poteſtate ſpecialem facere mentionem: & quod decretum noſtrum prædictum [maxime hic, ubi jam dictus Camerarius ante dictam renunciationem per nos erat Lexonien. effectus Canonicus] ſtatim ignorantes ligaverat, cum ſuper incerto non eſſet editum: nec ex alieno penderet arbitrio, vel voluntate cujuſvis, qui acceptandi poteſtatem haberet: & idcirco per illud etiam expreſſiſſe videmur, ne alius poſſet conferre, & poteſtatem prædictam quantum ad præſentem ſpeciem revocaſſe, quæ in hoc caſu, ubi de lucro dicti G. tantum agitur, & non de præjudicio Epiſcopi memorati, ab ignorante potuit revocari: nec poſt revocationem hujuſmodi jus per eum in alium etiam ignorantem in re revocata transferri. Ad inſtar etiam ſervi calendario præpoſiti, qui poſt mortem Domini præponentis mutuatas pecunias accipientis non facit, licet inter contrahentes mors Domini præpoſitum revocans fuerit ignorata: & Domini, qui peculium, quod proprio ſervo conceſſerat, ſtatim perimit, cum in eo ſuam mutaverit voluntatem. Diſcretioni veſtræ mandamus, quatenus præfatum Presbyterum monitione præmiſſa per cenſuram Eccleſiaſticam compellatis, ut collatione de Canonicatu, & Præbenda prædictis per dictum Epiſcopum ſibi facta [quæ nulla extitit] non obſtante, dicto Camerario Præbendam ipſam omnino dimittat, & eum ſuper ea deinceps nullatenus inquietet.

C A P. XV.

Secundus, qui impetravit dignitatem, & Præbendam, præfertur priori, qui ſolum Præbendam impetraverat, ſi Præbenda dignitati eſt annexa, alias non. h. d. Joan. Andr.

Idem.

QUia ſæpe dubitatur a multis, ſi Canonicatus alicujus Eccleſiæ ſit collatus a ſede Apoſtolica ſucceſſive duobus, fueritque mandatum primo de Præbenda, ſecundo vero de Præbenda & dignitate, perſonatu, vel officio, cum

a *In antiquior. libris conſtanter legitur*, *vacavit*. b *al. Paleſtrino*. c *al. extitit*.

a *Alias ita: certis ſibi ſuper hoc, &c.* b *alias, occaſione*. c *Ad hunc locum vide notata, cap. ex parte. de for. competen. & in Spec. de lib. conceptione. §. ad huius rit. conſummationem. verſic. cum ſit actor. de Anchar. Fent.* d *al. late*.

Digitized by Google

cum ſe facultas obtulerit, provideri: quis ipſorum io Præbenda, quæ cum dignitate, perſonatu, vel officio vacat ibi, poſtmodum debeat de jure præferri. Nos dubitationem hujuſmodi ſopire volentes, præſenti declaramus edicto, primum (cum ſit tempore anterior) cui per maodatum ſecundum præjudicari, aut jus ipſiue abſorberi non debet, ex quo de iotentione mandantis contraria noo apparet, præfereodum eſſe in dicta Præbeoda, oiſi vacanti dignitati, perſonatui, vel officio ſit annexa: nam ſi eſſet annexa, ſecundos, cui debetur dignitas, perſooatus, vel officium, præferretur in ipſa.

C A P. XVI.

Mandatum provideri de dignitatibus, vel beneficiis aliis Eccleſiaſticis, curata non includit, non expreſſa cura. h. d. uſque ad §. Illis.

Idem.

Cum *a* io illis, quibus beneficia curam animarum habentia committuotur, major, quam in iis, qui ad alia promoventur, idoneitas requiratur: intentionis noſtræ nequaquam exiſtit, ut cum aliquibus de Eccleſiis, perſonatibus, dignitatibos, vel aliis beneficiis quibuſcunque [de animarum cura mentione non habita] provideri mandamus, ipſis de iis, quibus hujuſmodi cura immioet, poſſit aut debeat provideri.

In beneficii proviſione modus electivus non includitur, ſi alii modi providendi exprimantur. h. d.

§. 1. Illis vero, pro quibus ſcribimus, ut provideatur eiſdem de perſonatibus, vel dignitatibus, etiamſi curam habeaot animarum, ad collationem, proviſionem, præſeotationem, vel diſpoſitionem ſpectantibus quorumcunque *b*, provideri oequibit de prælaturis, perſonatibus, vel dignitatibus, ad quos, ſeu quae per electionem ii, qui eis habent præfici, aſſumuntur.

Beneficiales literæ unum modum exprimentes, alios non includunt. h. d.

§. 2. Cum autem inter collationem, præſeotationem, & inſtitutionem differeotia magna eſſe noſcatur: ſi cui de beneficio ad alicujus collatiooem ſpectante provideri mandetur, de illo, quod ad ejus præſeotationem, vel inſtitutionem pertinet, provideri non poterit, nec etiam e converſo: expreſſo enim uno caſuum prædictorum, mandatum ſuper hoc factum [quod debet de ſui oatura reſtringi] ad alios exteodi oon debet.

Mandatum ſimpliciter duos includens, alterum ſolum non adſtringit, & econverſo directum uni duos non afficit. h. d. Dom.

§. 3. Si vero de beneficio ad aliquorum collationem, vel præſentationem ſpectante [non objecto communiter, vel diviſim] proviſio iojongitur facienda, in beneficio, quod ad collatiooem, vel præſentationem alterius ipſorum taotum pertinet, adimpleri noo poteſt. Sicuti ſi de beneficio ſpectante ad collatinnem unius proviſio iojuncta fuiſſet, impleri non poſſet in beoeficio, cujos collatio ad eum ſimul cum alio pertineret.

C A P. XVII.

Beneficium mihi collatum ante diſſenſum meum alteri conferri non poteſt, niſi terminus mihi datus ad conſentiendum eſſet elapſus, & tunc etiam poſt terminum, antequam alteri conferatur, potero conſentire. Joao. Andr.

Idem.

Si tibi abſenti per tuum Epiſcopum conferatur *c* beneficium, licet per collationem hujuſmodi [donec eam ratam habueris] jus in ipſo beneficio, ut tuum dici valeat, non acquiras, ipſe tamen Epiſcopus, vel quicunque alius de ipſo beoeficio [oiſi conſentire recuſes] in perſonam alterius ordinare oequibit. Quod ſi fecerit, ejos ordinatio facta de beneficio noo libero, viribus non ſubſiſtet. Sed ſi Epiſcopus [notificata tibi collatione] ad cooſentiendum terminum competentem aſſignet, niſi conſenſeris, poterit eo lapſo beneficium libere [cui viderit expedire] conferre. Antequam tamen ipſum contulerit, tuum poteris [non obſtante, quod lapſus ſit terminus] præſtare cooſeoſum, & extunc de ipſo non poterit aliter ordinari.

C A P. XVIII.

Qui vi, vel injuſte occupat ſecundum beneficium curatum, privatus eſt primo. Qui autem vi beneficium curatum aliquod occupat, eſt ipſo jure privatus jure, quod iu illo, vel ad illud habebat. h. d. Joao. Andr.

Idem.

Eum *a*, qui beneficium, cui animarum cura imminet, vi occupat, ſeu ſe ſcienter injuſte intrudit in eo: decernimus ipſo jure fore privatum beneficio, quod cum cura ſimili primitus obtinebat. Non enim decet, ut ſtultus melioris quam peritus conditionis exiſtat, vel quod invaſor eo, qui juſte ingreditur, privilegio gaudeat potiori. Inſuper ut violenti, qui auctoritate [vel verius temeritate] propria occupare dignitates, perſonatus, aut alia quæcunque Eccleſiaſtica beneficia non verentur, etſi non virtutis amore, pœnæ ſaltem formidine a ſuæ temeritatis audacia refrenentur: eo ipſo jus, ſi quod in dignitatibus, perſonatibus, & beneficiis occupatis taliter, vel ad ea ipſis forſitan competebat, amittant.

C A P. XIX.

Habens poteſtatem Apoſtolicam perſonæ idoneæ de beneficio providendi, alias beneficiato ſufficienter providere non poterit, niſi in literis hoc exprimatur, & tunc unicum ſimplex obtinenti providebit. Si vero conceditur, ut provideat beneficia obtinenti, ad duo tantum refertur: & contra factum eſt nullum. h. d. Dominicus.

Idem.

Is, cui conceditur, ut auctoritate Apoſtolica poſſit uni perſonæ idoneæ *b* in ſua, vel alia Eccleſia providere, alicui aliud beneficium ſufficiens obtinenti providere non poteſt. Niſi primo ille beneficium, quod obtinet, omnino dimittat. Vel niſi in conceſſione hujuſmodi ſit expreſſum, quod alias beoeficiatæ valeat providere perſonæ. Tunc enim providere poterit unicum duntaxat beneficium obtinenti: dum tamen illi cura oon immineat animarum. Si vero conceſſum fuerit, ut providere illi valeat, qui alia beneficia noſcitur obtinere, hujuſmodi pluralitas debet ſolum ad duo beneficia ſine cura reſtringi. Proviſio quoque facta contra præmiſſa eo ipſo viribus oon ſubſiſtat.

C A P. XX.

Si quis ignorans recipiat beneficium prius reſervatum, vel alteri collatum per Papam, ſi ex quo ſcivit, illud ſine difficultate dimittit, recuperat priora beneficia, propter illud dimiſſa, alias non. Joan. And.

Idem.

Si *c* beoeficia, quæ per ſedem Apoſtolicam conferuntur, aut decreto interpoſito reſervantur, interdum contingat ab iis, ad quos alias pertinet collatio eorundem, aliquibus hujuſmodi collationem, ſeu reſervationem ignorantibus de facto conferri, & beneficia, quæ illi tenebant antea, & *d* poſt prædictorom adeptionem dimiſſa

---

a *Vide Concil. Trid. ſeſſ. 7. de refor. c. 3. & B. Thom. 2. 2. q. 2. art. 6.* b *Vide l. 1. §. ſin autem. & l. omnibus. ff. ad Trebell. Font.* c *Vide l. conſenſu. ff. de action. & obligat.*

a *Vide Extravag. Joan. 22. incip. execrabilis. eod tit. & Concil. Trid. ſeſſ. 1. de refor. c. 2. & ſeq & ſeſſ. 2. de refor. c. 17.* b *Hæc dictio, determinat hoc providere; ergo ſi nunc vel habet, quamvis alias habuerit, videbitur etiam de curatis. cum hec ſit gratia providenti, ideo eſt in ſuum favorem amplianda. Per de Anch. Fert.* c *Vide Dom. conſil 78. incip. formatus, & Lapum. allegat. 130.* d *Dictio, &, deeſt in antiq. cod.*

Digitized by Google

dimiſſa per eos aliis aſſignari. Ne talis ignorantia eis [cum ſiot ſine culpa] præjudicialis eaiſtat: ſtatuimus, nt ſi ipſi de collatione, ſeu reſervatione prædicta poſtea certiores effecti, ſublata difficultate quacunque omnino dimiſerint beneficia ſic ſibi da facto collata, ad beneficia ſua priora [collatione quibnſcunqna perſonis facta de ipſis nequaquam obſtante] libera revertantnr. Alioquin tedaundi ad ea (ſi difficultatem adbibnerint in aliis dimittendis) ſit ipſis penitus interdicta facultas. Eundem quoqne modum in dimittendo recepta, & recnperando dimiſſa, qnoad omnes alios, qui forſan occaſione prædicta ſua dimiſerint beneficia, & dimiſſa per alios ſuerint aſſecuti, per omnia decernimus obſervandum.

C A P. XXI.

Taciturnitas beneficii etiam modici vitiat diſpenſationem ſuper pluralitate beneficiorum, quæ etiam legitime ſuper duobus obtenta ad duo prima recepta ceſertur. Item proviſio alicui facta de beneficio non obſtante, quod aliud babeat, diſpenſationem ſuper utroque retinendo non inducit. h. d. ſecundum Zen.

Idem.

NOn a poteſt diſpenſatio ſuper pluralitate beneficiorum conceſſa impetranti prodeſſe, qui aliquod quantumcunque modicum benaficium ſubticuit in eadem. Illud autem Apoſt. ſedis indultum, ut quis duo beneficis curam animarum habentia b, ſi alias canonice conferantur eidem, pnſſit recipera, ac ſimul licite retinere, intelligitnr de duobus primis beneficiis, quæ cum eura poſt dictum indultum obtinere contingit aundem. Cum vero tibi (non obſtanta, quod alıud beneficinm obtinere noſcaſis) a ſede prædicta de aliquo beneficio provideri contingit, per hoc tecum (ut primum beneficium eum ſecundo tetinere valeas) non intelligitur diſpenſatum. Hoc enim ſolum prædicta operatur eapreſſio, quod facta tibi gratia nequeat ſurreptitia judicari.

C A P. XXII.

Mandatum Legati ſuper facienda proviſione per Papam confirmatum, Papalis gratia eſt cenſenda. Zenze.

Idem.

SI Apoſtolicæ ſedis Legatus volens tibi ſuæ lagationis auctoritate in certa Eccleſia providere Canonicatum, & Præbendam nulli alii da jure debitos, proaimo in ipſa Eccleſia vacaturos, collationi ſuæ reſervet, & decernat irritum, & inane, ſi ſecus ſuper hoc contigerit attantari, certis, qni aos tibi conferant (cum vacabunt) eaecutoribns per ſuas literas depntatis: noſqne poſtmodum plena da his facta narratione, quod ab ipſo Legato factum eatitit, ratum, & gratum habentes, id auctoritate Apoſtolica confirmamus, & eiſdem eaecutntibus, vel aliis noſtris damus literis in mandatis, ut in hujnſmodi proviſionis negotio auctoritate noſtra procedant juata ipſius Legati contineotiam literarum: certum eſt, quod (cum ipſa proviſio ipſius Legati c poſt impertitam a nobis auctoritatem noſtra cenſeatur effecta) omnibus, quibus poſtea mandavimus in eadem Eccleſia provideri (etiamſi Canonicatum ipſius Eccleſiæ duxerimus conferendum eiſdem) de jure præferri debebis, in Præbenda poſtmodum inibi vacatnra.

C A P. XXIII.

Obſtat taciturnitas obtenti beneficii licet modici, niſi conſtet proviſionem factam proprio motu Papæ: qui demum intelligitur, ſi hoc in litera exprimatur. h. d. Zen.

Idem.

SI motu a proprio alicui aliquod beneficium obtinenti conferamus alıud de iſlo non habita mentione, non ob hoc gratiam hujuſmodi, quæ de noſtra mera liberalitate proceſſit, invalidam volumus reputari. Secus ſi ad petitionem illius, vel alterius pro eodem obiatam gratiam hujuſmodi faeimus: tunc enim (quantumcunque modicum beneficium taceatur in ea) ipſam veluti ſurreptitiam vires nolumus obtinere. Motu quoque proprio tunc ſolum gratia fieri cenſeatur, cum hoc eapreſſe cautum fuerit in eadem.

C A P. XXIV.

Collatio facta motu proprio Papæ, pluribus beneficiis in eadem Eccleſia vacantibus ſimul intelligitur facta de pinguiori: ſed ſi beneficia ſunt æqualia, ad eum ſpectat electio, cui gratia eſt conceſſa. Collatio vero facta ad petitionem alterius, ad minus beneficium reſtringitur, ſi ſint æqualia, eligit, qui alias conferebat: quo negligente, alius eligit: & etiam econtra. h. d. ſecundum Zen.

Idem.

SI pluribus ſimul in aliqua Eccleſia vacantibus dignitatibns, vel præbandis, nos de hac vacatione incerti dignitatem, vel præbendam (ſi qua nulli alii de jure debita in ipſa vacat Eccleſia) cuiquam in genere conferamus: gratiam hujuſmodi (ſi motu proprio eam fecerimus, ut tunc fiat interpretatio pleniſſima in eadem) reſerri volumus ad dignitatem, vel præbendam, quæ inter illas majoris cenſetur eſſe valoris: ſeu (ſi ſint forſan æquales) ad eam, quam is, cui contulerimus, intra decendium poſt habitam de dicta vacatione notitiam duaerit eligendam. Si vero ad petitionem alterius ipſa gratia per nos fuerit facta, eam (ut hoc caſu, prout juri congruit, reſtringatur) ad illam, quæ minoris valoris eaiſtit, ſeu, ſi ſit æqualitas in eiſdem, ad eam, quam is, ad quem illarum ſpectat collatio, intra dictum tempus elegerit, poſtquam ſibi hujuſmodi gratia erit nota; decernimus referendam. Alterutro quoque ipſorum (prout ad eum pertinet) intra tempus debitum eligere negligente, ad alium extunc electio libere devolvatur.

C A P. XXV.

Non debetur expectanti Præbenda, quæ per Epiſcopi Præbendarii mortem vacat. h. d. ſecundum Zen.

Idem.

CUm in Eccleſia tua, quæ XII. Canonicorum, & XIII. Præbendarum habet numerum, conſuetudioem eſſe proponas, ut Epiſcopus, qui eſt pro tempore, vocem habeat in Capitulo tanquam Canonicus, licet Canoicus non eaiſtat, & unam de dictis Præbendis ſicut unus Canonicus obtineat in eadem: certum eſt eum, cui auctoritate Apoſtol. provideri mandatur b, de Præbenda nulli alii de jure debita proaimo in ipſa Eccleſia vacatura, Præbendam, quam per mortem Epiſcopi vacare contingit (ne contra dictam conſuetudinem, cui per præfatum mandatum non intelligitur derogari, futurus Epiſcopus præbenda careat, & dictus Canonicorum numerus amplietur) habare non poſſe: ſed eapectare, quouſque vacet alia, oportebit eundem.

C A P. XXVI.

Per adeptionem ſecundi beneficii curati, cujus fructus alter ex cauſa percipit, non vacat primum. Joan. And.

Idem.

SI tibi conceſſo a nobis, ut fructus beneficiorum c, quæ uſque ad certum tempus in tua vacabunt diœceſi, percipere

a *Vide Fel. in c. in noſtra extra de perſcr. & Panorm. in cap. ad aures in 2. not. de reſcr.* b *Vide Conc. Trid. ſeſſ. 7. de reform. c. 2. & ſeq. & ſeſſ. 2. de reſcr. c. 14.* c *Hæc duo verba,* ipſius Legati, *deſunt in manuſcr. codic.*

a *De clauſula, motu proprio, vide Fel. in c. ad aures. & in c. ſi quando. extra de reſcript. & in c. cauſam, quæ 2. de teſti. & in c. cum inter procuratorem. de except.* b *Hæc mandata de providendo ſublata ſunt per Concilium Trident. ſeſſ. 24. de reformat. cap. 19.* c *Et appellatione beneficiorum non comprehenduntur præbendæ, penſiones, & praeſtimonia. vide Fel. in c. poſtulaſti. ext. de reſcr.*

Digitized by Google

cipere valeas pro ſolvendis debitis, quibus eſt tua Eccleſia onerata, beneficium vacans poſtmodum, curam habens animarum annexam, alicui ſimile beneficium obtinenti te conferre contingat: æquum eſt, ut quamdiu fructus ipſius perceperis, primum non debeat reputari vacare.

CAP. XXVII.

Cum mandatur alicui non Sacerdotalis, vel integra, vel certi valoris conferri Præbenda: Sacerdotalis dimidia, vel minoris valoris illi etiam volenti conferri non poterit.

Idem.

CUi de non Sacerdotali Præbenda provideri mandatur, ſibi etiam volenti Sacerdotalis auctoritate mandati hujuſmodi conferri nequibit. Similiter, ſi in Eccleſia, in qua integræ ac dimidiæ Præbendæ habentur, mandetur *a* integra conferri Præbenda, quanquam ille, pro quo ſcriptum extitit, dimidia velit eſſe contentus, ei de ipſa non poterit provideri. Idem cum injungitur provideri alicui de Præbenda certi valoris, ut in præbenda minoris valoris etiam illo volente mandatum non poſſit adimpleri. Non enim hujuſmodi mandata [quorum fines diligenter ſervari oportet] debent ad caſus alios, quam expreſſos extendi.

CAP. XXVIII.

Secundo beneficio curato effectualiter adepto, primum conſimile (ejus poſſeſſore irrequiſito) conferri poteſt: non autem ejus poſſeſſio dari. ſecundum Zen.

Idem.

LIcet *b* Epiſcopus beneficium, quod cum animarum cura tenebas (poſtquam aliud recepiſti conſimile, ac ipſius poſſeſſionem pacificam habuiſti, vel per te ſtetit, quo minus haberes eandem) poſſit alteri de jure conferre: illum tamen cui contulerit, non debebit te non vocato (cum tibi forſan jus poſſit competere retinendi) in poſſeſſionem ipſius inducere corporalem.

CAP. XXIX.

Sacerdotalis Præbenda per ſimplex mandatum de providendo, non niſi apto ad Sacerdotium eſt conferenda. h. d. ſecundum Zen. Et *iſtud ſummarium poteſt adaptari utrique lecturæ poſitæ in tertia gloſſa.* Dominicus.

Idem.

EI, cui provideri mandatur *c* ſimpliciter de Præbenda proximo vacatura, Sacerdotalis Præbenda conferri non poteſt, ſi nondum in ætate tali exiſtat, quod poſſit ad Sacerdotium promoveri: ſed aliam expectare debebit.

CAP. XXX.

Ex Mandato ſedis Apoſtolicæ expectans a certa cauſa, ea deficiente, beneficium petere impeditur. h. d. ſecundum Zen.

Idem.

SI pauper *d* Clericus, cui cum beneficium nullum haberet, mandabatur de beneficio (juxta ſuæ probitatis merita) per Epiſcopum provideri, aliud antequam ſit ſibi proviſum eidem, bene[illegible] fuerit aſſecutus: providere Epiſcopus (cum ceſſet cauſa mandati) [illegible] non tenetur.

CAP. XXXI.

Ubi de prioritate beneficii pluribus collati non conſtat, primo poſſeſſio, deinde major prærogativa præfertur. h. d. ſecundum Zen.

Idem.

SI a ſede Apoſtolica, vel Legato ipſius uni, & ab Ordinario alteri, eodem die idem beneficium conferatur, nec appareat, quæ collatio fuerit primo facta, erit potior conditio poſſidentis *a*. Si vero neuter poſſideat, is, cui ſedes ipſa contulit, vel Legatus [propter conferentis ampliorem prærogativam] erit alteri præferendus.

CAP. XXXII.

Religioſus habens Prioratum, vel Eccleſiam curatam, ſi recipit ſecundum ſine licentia Papæ, ipſo jure vacat primum. Quod ſi ſtatim non dimiſerit, efficitur ineligibilis, & privatur utroque. Eadem eſt pœna in iis, qui habebant ante hanc conſtitutionem, niſi intra menſem alterum elegerint, & alterum dimiſerint. h. d. uſque ad §. prohibemus. Jo. Andr.

Idem.

CUm *b* ſingula officia ſint ſingulis committenda perſonis, & diſſolutionis, ac evagationis materia ſit Religioſis præ cæteris auferenda: præſenti prohibemus edicto, ne aliqui Monachi, vel Religioſi alii *c* pluribus Prioratibus, vel Eccleſiis curam habentibus animarum, etiamſi eadem cura non per ipſos, ſed per Presbyteros ad eorum præſentationem per Epiſcopos inſtitutos habeat exerceri, abſque ſedis Apoſtolicæ auctoritate præeſſe præſumant: niſi forte una ex eis ab alia dependeat, vel adinvicem ſint annexi. Statuentes, ut quicunque ipſorum Prioratum, vel Eccleſiam talem obtinens alium receperit, primum, quo ſit ipſo jure privatus, ſtatim omnino dimittere teneatur, per eum, ad quem pertinuerit, libere alteri conferendum. Quod niſi fecerit, extunc eo ipſo efficiatur ineligibilis *d*, & tanquam ambitioſus ab utroque penitus repellatur. Circa eos autem, qui plures Prioratus, vel Eccleſias hujuſmodi nunc detinent, providemus, ut intra menſem, poſtquam præſens conſtitutio pervenerit ad eoſdem, unum ex ipſis, quem retinere voluerint (reliquis dimiſſis) eligere teneantur: alioquin extunc pœnis ſubjaceant ſupradictis.

Prioratus Eccleſiæ, vel adminiſtrationes unius monaſterii ſolita per ipſius Monachos gubernari, abſque ſedis Apoſtolicæ licentia alterius monaſterii Monachis non committantur, nec commiſſa dimittantur. Qui contra fecerint, ſint privati poteſtate ordinandi prædicta ea vice: & defertur ad Diœceſanum in non exemptis, & ad Papam in exemptis. Recipientes vel detinentes (alias eligentes) ſunt ineligibiles ipſo jure. h. d.

§. 1. Prohibemus inſuper, ne Prioratus vel Eccleſiæ, aut adminiſtrationes, ſeu officia unius monaſterii conſueta per ejuſdem Monachos gubernari, committantur deinceps abſque auctoritate ſedis ejuſdem alterius monaſterii Monachis gubernanda, nec hactenus commiſſa dimittantur eiſdem; ſed per eos, ad quos pertinent, libere ordinentur. Cum illis non liceat habere locum in diverſis monaſteriis, quorum unum ab alio non dependet, nec aliorum monaſteriorum [niſi canonice transferantur ad ipſa] Prioratus, Eccleſias, adminiſtrationes vel officia gubernare. Qui vero contra prohibitionem præſentem prædicta de cætero alienis Monachis commiſerint, vel dimiſerint jam commiſſa: ea vice ordinandi de ipſis ſint poteſtate privati, [illegible] per Diœceſanos (ſi exempta non fuerint) alioquin per ſedem Apoſtolicam ordinentur *e*. Ii autem, qui ea ſuſcipere, vel ſuſcepta præſumpſerint detinere *f*, reddantur ineligibiles ipſo jure.

CAP. XXXIII.

Contemptum poſſunt proſequi, ſi ad receptionem vel collationem abſentes Monachi, vel Canonici non vocantur: niſi conſuetudo habeat eos non vocari. h. d. ſecundum Zen.

Idem

a *Alias mandatur.* b *Vide Fel. in c. ſin. eod. de præb. ſup. & Hippol. ſingul.* 195. *incip. nemo privandus eſt.* c *Mandata de providendo ſuſtulit Conc. Trid. ſeſſ.* 24. *de ref. c.* 19. d *Multis modis quis dicitur pauper. vide Alex. conſil.* 37. *incip. conſultus ſum. l.* 7. *adde Bart. in l. ſi conſtante. ff. ſol. matr.*

a *Vide l. vis ejus. C. de probat. c. licet cauſam. de prob. & l. in bonæ fidei. C. de rebus cred. Fent.* b *Vide Conc. Trid. ſeſſ.* 7. *de refor. c.* 2. *& ſeſſ.* 24. *de refor. c.* 17. c *Alias, aliis,* d *Vide gloſſ.* 16. *qu.* 1. *in ſum. & clem.* 1. *de elect. Phil. Fent.* e *al. ordinetur.* f *Alias, retinere.*

Digitized by Google

Idem Bonifacius VIII.

CUm in Eccleſiis Caonicorum receptio, aut Præbendaeum, vel beneficiorum collatio imminet facienda, abſentes Canonici (ſi commode fieri valeat) ſunt vocandi: niſi conſuetudo habeat eos ed talia noo vocari. Alioquin quod in eorum abſeotia fieri contigerit, eis inſtantibus irritari debebit.

CAP. XXXIV.

Beneficia morientium etiam in loce vicine curiæ Romenæ per duee diatae legelce, vel ſede ipſa vacante, ibi cauſam, domicelium, vel criginem non habentium, vel etiam habentium, ſed curialium, & ibi cauſe Romanæ curiæ merantium, vel tranſlata auris eam ſequentium, & in itinere decedentium, vel in loco, unde receſſit curia, in quo remanſerant infirmi: conferri nequeunt per alium, quam per Papam. h. d. ſecuodum Zen.

Idem.

PRæſenti declaramus edicto, ſtatutum felicis recordationis Clementis Papæ prædeceſſoris noſtri de beneficiis apud ſedem Apoſtolicam vacantibus, per alium, quam per Romanum Pontificem minime conferendis, locum habere in beneficiis, quæ Legati, aut Nuncii ſedis ejuſdem, vel quivis alii ad Romanam curiam venientes, vel etiam recedentes ab ipſa obtinere noſcuntur, ſi eos in locis vicinis *a* ipſi curiæ mori contingat: quemadmodum ſi in loco, ubi eadem curia reſidet, morerentur.

Idem eſt, ſi aliquis curialis [etiam Eccleſia Romaoa vacante] peregrinationis, infirmitatis, aut recreationis, ſeu alia quavis cauſa ad locum curiæ vicinum ſecedens, in hujuſmodi loco vicino decedat: dummodo ibi [etiamſi erat ad ipſam curiam reverſurus] ejus domicilium, ſeu domus propria non exiſtat.

Loca vero intelligantur vicina eidem curiæ in præmiſſis, quæ remota ultra duas diætas legales (quas hoc caſu ſic ſpecialiter volumus computari) a loco, ubi moratur ipſa curia, non exiſtunt.

Sane ſi quis in loco, ubi *b* degit curia, ſuæ originis domum habens, diem claudat extremum in ea: ipſius beneficia ſub prædicto non aliter includantur *c* ſtatuto, quam ſi curialis eſſet antea, & ibidem occaſione curiæ moraretur. Porro cum curiam de loco ad locum transferri contingit, ſi curiales in itinere [dum curiam ſequuntur eandem] vel in loco, unde recedit ipſa curia, forſitan remanentes infirmi, rebus inibi eximantur humanis, præmiſſum ſtatutum [quantumcunque locus, ubi decedunt, ab ipſa curia ſit remotus] ad illorum beneficia ſe extendit.

C A P. XXXV.

Mors Papæ tollit, ne parochiales Eccleſiæ in curia vacare dicantur. h. ſecundum Zen.

Idem.

SI Apoſtolica ſede vacante aliquas parochiales Eccleſias vacare de cætero contigerit apud ipſam, ſtatuimus, ut de eis (ne ipſarum vacatio diutina periculum valeat animabus afferre) per eos, ad quos pertinet *d*, poſſit libere ordinari: conſtitutione felicis recordationis Clementis Papæ prædeceſſoris noſtri de beneficiis apud ſedem ipſam vacantibus, per alium, qoam per Romanum Pontificem minime conferendis, vel alia quavis contraria ſuper hoc edita non obſtante. Idem volumus & de illis, quæ ibidem ipſo Romano Pontifice vivente vacabunt, ſi de ipſis per eum ante ipſius obitum non fuerit ordinatum.

C A P. XXXVI.

Gratia alicui conceſſa, ut providere poſſit perſonis idoneis in certa Eccleſia, perſonis non expreſſis, non expirat re integra obitu concedentis: ſecus ſi perſonæ eſſent expreſſæ. Joan. Aod.

Idem.

SI cui (nulla perſonarum facta expreſſione) ſit gratioſe conceſſa facultas, ut auctoritate Apoſtolica poſſit aliquibus perſonis idoneis in certa Eccleſia providere, vel beneficia [quorum collatio eſt ad Sedem Apoſtolicam legitime devoluta] conferre, contradictores *a* eadem auctoritate per cenſuram Eccleſiaſticam compeſcendo: hujuſmodi conceſſio [quam, cum ſpecialem gratiam contineat, decet eſſe manſuram] non expirat etiam re integra per obitum coocedentis. Secus ſi ſuper proviſione certæ perſonæ facieoda ſit data poteſtas eidem, non ob ſuam, ſed ejus, cui provideri mandatur, gratiam, vel favorem: illa quidem expirat omnino, ſi concedens re integra moriatur.

C A P. XXXVII.

Qui ex licentia circa incertos conceſſa abſque titulo ad ſacros ordines Clericos promovet, eis tenetur providere. Dans licentiam promoventi, vel etiam promovendis, eis promotis ad ſacros ſine titulo providere tenebitur. h. d. Zen.

Idem.

SI *b* Epiſcopus, cui nullis perſonis expreſſis in genere commiſiſti, ut vice tua ordines in tua diœceſi celebraret, ad ſacros ordines promoverit quempiam titulum non habentem: ei [cum in culpa fuerit taliter ordinando eundem] tenebitur vitæ neceſſaria miniſtrare, donec ſibi per eum, vel alium de competenti beneficio ſit proviſum. Si vero certas commiſiſti *c* eidem ordinare perſonas, tu [qui prævidere hoc caſu, an haberent titulum, debuiſti] taliter ordinato ad prædicta, donec per te beneficiatus fuerit, obligatus exiſtis. Eis autem, quibus a diœceſanis datur licentia, ut poſſint, a quo voluerint, Epiſcopo ad omoes ſacros ordines promoveri, non qui ordinant, ſed qui tribount licentiam [cum eam dare non debeant titulum non habeoti] ad præmiſſa, ſi titulum oon habeant, obligantur.

C A P. XXXVIII.

Si primo loco Papa det licentiam conferendi beneficia certo modo vacantia, vel ad Papam devoluta: ſecundo aliquod de his conferat ſpecialiter, vel conferri mandet, ſpecies generi derogat: ita quod ſecundo beneficium debetur. h. d. Joao. Andr.

Idem.

QUamvis *d* tibi nuper in genere poteſtatem dederimus beneficia ſex Clericorum tuorum cedentium, vel decedentium auctoritate noſtra perſonis idoneis conferendi, Canonicatum tamen, & Præbendam, quos in tua Eccleſia (in qua poſt prædictam gratiam tibi factam mandavimus cuidam ſpecialiter provideri) obtinebat quidam ex iiſdem tuis Clericis nunc defunctus, conferre non potes: cum illi, pro quo ſcripſimus, debeantur. Nam primæ generali gratiæ tibi factæ derogat poſterior ſpecialis, licet de illa non fecerit mentionem. Simili ratione ſi poſt facultatem tibi conceſſam a nobis conferendi beneficia tuæ diœceſis [quorum collatio eſt ad ſedem Apoſtolicam devoluta] nos eorum aliquod [antequam tu conferas] conferamus ſpecialiter alicui, vel conferri mandemus, de conceſſione tibi facta non habita mentiooe, facta per nos collatio canonica eſt ceoſenda.

CAP.

a *Nota ex loci vicinitate contrahi communionem quandam etiam quoad præmium, pœnam, mores de pœnit. diſt.* 1. §. *ſed continuo. l. non tantum* §. *Ilienſibus. ff. de excuſ. tut. & qui dicantur vicini. vide l. ſi tertius de aqua pluv. arc. l.* 4. §. *ſi eam vicinum. ff. de dam infect. de Anch. Font.* b *Al. ire: ubi degit curia, &c.* c *Al. includuntur.* d *Vide Dec. in c. bene. in princ. ext. de appell.*

a *De hac clauſula vide Zabarellam in Clem.* 2. § *contradictores. de religioſ. dom. & Felin. in c. ſuper eo. ext. de offic. deleg.* b *Vide conc. Trid. ſeſſ.* 21. *de refor. cap.* 2. c *Al. commiſiſſet.* d *Vid. Dec. in c.* 2. *de reſcript ſuper* 1. *gl. & eund. conſ.* 147.

CAP. XXXIX.

Revocatio gratiæ non tollit jus quæſitum, ſed quærendum, niſi jus annexionis aliud inducat: nec tamen tollit jus quærendum annexum juri digniori jam quæſito. h. d. ſecundum Zen.

Idem.

SI is, cui de Canonicatu, Præbenda, & dignitate, perſonatu, vel officio per felicis recordationis Nicolai Papæ, vel Celeſtini prædeceſſorum noſtrorum literas, gratia in aliqua Eccleſia facta erat, conſtitutionis noſtræ revocatoriæ tempore Canonicatum, & Præbendam, dignitati, perſonatui, vel officio alicui non annexam erat adeptus, licet dignitatem, perſonatum, ſeu officium inibi expectaret, propter expectationem hujuſmodi privatus non intelligitur jure, quod in Canonicatu, & Præbenda fuerat canonice aſſecutus: jus tamen, quod ad dignitatem, perſonatum, vel officium competebat eidem, juxta verba dictæ revocationis intelligitur revocatum. Non ſic autem, ſi Canonicatum cum dignitate, perſonatu, aut officio, conferri tantum Canonico conſuetis *a*, fueras aſſecutus ſub expectatione Præbendæ: cum jus magis dignum, quod iſte in dignitate, perſonatu, ſeu officio hujuſmodi jam habebat, jus minus dignum Canonicatus retineat, cujus Canonicatus ratione jus eidem ſalvum remanet, ad Præbendam nulli alii debitam, Apoſtolica ante ipſum auctoritate recepto. Sed & ſi ex Epiſcopi, vel alterius cujuſcunque collatione vel proviſione adeptus fuerat in eadem Eccleſia dignitatem, perſonatum, ſive officium conferri tantum Canonico conſueta: præfatus, qui Canonicatum auctoritate Apoſtolica jam habebat, idem erit cenſendum.

CAP. XL.

Obeſt revocatio gratiæ Præbendam expectanti, & decreti interpoſitio, etiam ignoranti. h. d. Zen.

Idem.

QUidam per literas felicis recordationis Nicolai Papæ prædeceſſoris noſtri, Canonicatum ſub expectatione *b* vacaturæ Præbendæ in certa Eccleſia obtinente, ſucceſſor ejus Celeſtinus cuidam alteri ſimilem in eadem Eccleſia gratiam fecit, quem omnibus etiam ante ipſum auctoritate Apoſtolica, vel quavis alia in Eccleſia ipſa receptis voluit anteferri *c*, cum interpoſitione decreti: priuſquam tamen ad primum, & ejus executores ſecundæ gratiæ notitia perveniſſet, vacans Præbenda eidem primo per ſuos fuit executores collata: poſt hujuſmodi autem, & ante factam ſecundo collationem ipſius Præbendæ, noſtra conſtitutio revocatoria emanavit: & quoniam quis eorum jus habeat in Præbenda hujuſmodi, dubitatur, nos neutrum illorum habere jus decernimus in eadem. Prima enim collatio poſt & contra decretum a dicto Celeſtino interpoſitum facta (licet ab ignorantibus & etiam ignoranti) non obtinet firmitatem. Jus vero, quod ſecundo ad Præbendam, non in Præbenda hujuſmodi competebat (cum noſtram revocationem ejus collatio non præceſſerit) per eam penitus eſt ſublatum.

CAP. XLI.

Mandatum de providendo de beneficio ad collationem Capituli pertinente, non tangit jus ſingularis Canonici. hoc dicit ſecundum Zen.

Idem.

MAndatum Apoſtolicum tibi directum, ut T. Clerico de beneficio ſpectante ad collationem Narbonen. Capituli provideres, beneficia ejuſdem Capituli, ſive dentur in communi per ipſum, ſive per Canonicos ejuſdem Eccleſiæ ſingulares, vice ac auctoritate Capituli, aut ex jure ipſius de conſuetudine vel ſtatuto, merito comprehendit *a*. Ad beneficia tamen ratione dignitatum, perſonatuum, vel officiorum, quæ nonnulli ex eiſdem Canonicis obtinent in ipſa Eccleſia, ad eorundem collationem ſpectantia, mandatum hujuſmodi minime ſe extendit. Idem eſſe cenſemus, ſi ratione Præbendarum ſuarum ad ipſos Canonicos collatio dictorum beneficiorum ſingulariter pertinere noſcatur: niſi contineatur forſitan in mandato, quod eidem Clerico provideas de beneficio ad collationem Narbon. Capituli pertinente communiter, vel diviſim: tunc enim de beneficiis, quæ ad ipſorum collationem pertinent, ratione hujuſmodi Præbendarum poteris providere.

TITULUS V.

DE CLERICO ÆGROTANTE, VEL DEBILITATO.

CAP. UN.

Datio Coadjutorum Epiſcoporum, & ſuorum ſuperiorum eſt de majoribus cauſis, & ſpectat ad ſolum Papam: poteſt tamen Epiſcopus ſenio, vel infirmitate perpetua impeditus de conſenſu Capituli ſui, vel majoris partis ſibi auctoritate Apoſtolica unum vel duos Coadjutores aſſumere: & ſi demens fuerit, Capitulum, aut duæ partes ipſius hoc faciant. Sed ſi Epiſcopus contradicit, tunc nil innovabit Capitulum, ſed Epiſcopi & Eccleſiæ conditionem, quam cito poterit, intimabit Papæ. Et Coadjutores illi ſumptus moderatos habebunt de proventibus Prælatorum ipſorum. Joan. Andr.

Bonifacius VIII. (*an.* 1298. *Remæ.*)

PAſtoralis officii debitum exequentes, declaramus atque ſtatuimus, coadjutorum *b* Epiſcoporum, & ſuperiorum Prælatorum dationem intelligendam eſſe de cauſis majoribus, & referendam ad ſedem Apoſtolicam, ac ab ea (conſuetudine non obſtante contraria) tantummodo poſtulandam.

Verum ne hoc prætextu Eccleſiæ (exiſtentes præcipue in remotis) diſpendia patiantur: nos earum in hac parte indemnitatibus præcavere volentes, hac generali conſtitutione ſancimus, ut Epiſcopus ſenio, aut valetudine corporali gravatus, vel etiam alias adeo impeditus perpetuo, ut officium ſuum nequeat exercere, poſſit de ſui conſilio & aſſenſu Capituli, vel majoris partis ipſius, unum vel duos auctoritate Apoſtolica coadjutores aſſumere, ad dictum officium exequendum. Si vero Epiſcopus demens fuerit, & quid velit aut nolit, exprimere neſciat, vel non poſſit: tunc ejus Capitulum, vel duæ ipſius partes eadem auctoritate unum, aut duos coadjutores aſſumant idoneos, qui ejus officium exequantur. Si autem Epiſcopus ſenio, aut incurabili morbo gravatus, vel perpetuo impedimento detentus, ad ſui executionem officii reddatur inutilis, & coadjutorem aſſumere, vel habere noluerit, licet a Capitulo requiſitus proprio, ſe illius non indigere ſuffragio forſitan aſſerendo: tunc nil per Capitulum innovetur, ſed hoc caſu & etiam proximo idem Capitulum Epiſcopi & Eccleſiæ ſuæ conditionem & ſtatum, ac facti circumſtantias univerſas, quam cito poterit, fideliter & explicite referat ad notitiam dictæ ſedis, recepturi humiliter, & efficaciter impleturi, quod ſuper hoc per ſedem ipſam contigerit ordinari. Præſenti quoque adjicimus ſanctio-

Iii ni,

---

a *Dicunt Petr. de Anch. & Archid. quod reſcriptum impetrantis a Papa dignitatem, non facta mentione conſuetudinis, de qua non obtineret, per l. honores. §. 2. ff. de decur. eſt ſurreptitium.* Font. b *Expectativæ ad vacatura omnino ſuſtulit Conc. Trid. ſeſſ. 24. de reform. c. 19.* c *De clauſula, anteferri, vide late per Felin. in cap. capitulum, extra de reſcr.*

a *Petrus de Anch. not. mandatum etiam adſtringere gerentem vices ejus, cui mandatur; ſimiliter mandatum factum vicem gerenti: quia ſi deficit principalis, debet poſtea per principalem commoda recipientem impleri: l. ſecundum naturam. ff. de reg. jur. neque poterit per vicem gerentem impleri: in his enim mandatis intelligitur, re ſtante in eodem ſtatu l. 1. ff. ſi ex nox. cauſ. ap.* Font. b *Quam auctoritatem habeant coadjutores dati Epiſcopis ſenibus, vel infirmis, late docet Oldradus conſil. 44.*

ni, ut coadjutores hujuſmodi de proventibus Prælatorum, in quorum aſſumentur auxilium, ſumptus recipiant moderatos, ab alienatione qualibet de bonis Eccleſiaſticis Prælatorum ipſorum, vel Eccleſiarum ſuarum quomodolibet facienda penitus abſtinentes: rationem non ſolum in diſtricto examine, ſed & Prælatis eiſdem (ſi ſanæ mentis extiterint) ac Capitulis eorundem, ſeu etiam ipſorum Prælatorum ſucceſſoribus (ſi hoc antea non fecerint) plenariam reddituri. Cæterum quod de Epiſcopis præmittitur, ad ſuperiores etiam Prælatos eſſe volumus, & intelligimus referendum.

TITULUS VI.
DE INSTITUTIONIBUS.
CAP. I.

Capitulum ſede vacante licet beneficia ad Epiſcopi collationem ſpectantia conferre non poſſit, tamen ad illa præſentatos inſtituere poteſt. h. d. Zen.

Bonifacius VIII. (an. 1298.)

ETſi Capitulum *a* ſede vacante beneficia, quæ ad collationem Epiſcopi pertinent, conferre non poſſit, præſentatos tamen a patronis poteſt admittere, ſi ſint idonei, & eos inſtituere in beneficiis, ad quæ fuerint præſentati, licet ad Epiſcopum (ſi ſupereſſet) admiſſio, & inſtitutio hujuſmodi pertineret.

CAP. II.

Non repellit præſentatum defectus ſacrorum ordinum. hoc dicit Zen.

Idem *in eodem.*

SI is, ad quem Rectoris præſentatio in aliqua parochiali Eccleſia noſcitur pertinere, quempiam non conſtitutum in ſacris præſentet ad eam: ipſum *b* (dummodo alias ſit idoneus, & intra tempus a jure ſtatutum ad ordines, quos ipſius Eccleſiæ cura requirit, valeat promoveri) decernimus admittendum.

TITULUS VII.
DE CONCESSIONE PRÆBENDÆ, ET ECCLESIÆ NON VACANTIS.
CAP. I.

Si mandetur alicui provideri de dignitate vacatura, quam duxerit acceptandam, & vacat dignitas, quam ante acceptationem ordinarius confert, tenet ipſius collatio: etiamſi executor impetrantis ante acceptationem fecerit reſervationem, inhibitionem, & proceſſus ſuper prima vacante. Joan. Andr.

Innoc. IV. *dilecto filio Andreæ Capellano noſtro.* (an. 1250.)

QUia cunctis: (*& inf.*) Proponebatur itaque pro parte tua, quod cum prædicta præpoſitura, dum vacabat, tibi per eum, qui conferre potuit ipſam, collata fuiſſet, collatio hujuſmodi canonica exiſtebat: maxime cum nulla per Priorem ipſum, quæ illam impedire poſſet, inhibitio præceſſiſſet. Dicebat autem pars altera, quod cum præmiſſæ literæ ſede Carnoten. vacante fuiſſent in Capitulo publicatæ, ac præfatus Epiſcopus tunc de Capitulo ipſo eſſet, ibique præſens exiſteret, ignorare non potuit mandatum Apoſtolicum (ſuper conferenda memorato D. Præbenda, vel dignitate ſine cura, quam ipſe duceret acceptandam, cum primo in Eccleſia ipſa prædicta vacaret) alii fuiſſe directum, & ſic per conſequens facultatem ſibi eſſe ſublatam conferendi hujuſmodi dignitatem: propter quod videbatur, quod nec per ſe, nec per alium præfatam Præpoſituram curam non habentem animarum annexam, quæ primo poſt mandatum ipſum in Eccleſia prædicta vacavit, potuerit alicui perſonæ conferre: præſertim cum jam dictus Prior eodem publicato mandato mox præfato D. Præbendam, vel dignitatem, curam hujuſmodi non habentem, quam primo in eadem Eccleſia vacare contingeret, contuliſſet: nec alias etiam (prout allegabatur) prodeſſe poterat ipſius Epiſcopi ignorantia in hac parte. Nam ſi alicui a ſede Apoſtol. conceditur, quod excommunicari non poſſit, licet id forſan ſuus ignoret Epiſcopus, non tamen propter hoc ejus ligatur ſententia, ſi quam proferat in eundem. Similiter ſi alicui conferendi præbendam aliquam tribuatur a ſede Apoſt. poteſtas, ex hoc ipſo videtur, quod ſit Epiſcopo conferendi tunc jam penitus interdicta facultas. Nec obſtaret, ſi forte objiceretur, quod lex, ſeu conſtitutio, & mandatum nullos obſtringunt, niſi poſtquam ad notitiam *a* pervenerint eorundem, aut niſi poſt tempus, intra quod ignorare minime debuiſſent: quia in privilegiis, & indulgentiis, ſeu conceſſionibus ſpecialibus ſecus exiſtit, in quibus ſufficit, quod ad illorum, quibus conceduntur, notitiam perveniant: ut patet, cum indulgetur alicui, quod excommunicari non poſſit, ſicut ſuperius eſt expreſſum. Et quidem cum tribuitur alicui poteſtas conferendi Præbendam, videtur proculdubio ei concedi aliquid ſpeciale. Adjiciebatur inſuper, quod cum ſententia ſtatim arctet etiam ignorantem: quoniam ſi contra Prælatum aliquem abſentem depoſitionis ſententia proferatur, contractus, quos iniit ignoranter poſtea ut Prælatus, nullum robur obtinent firmitatis: & in ſupradictis literis irritum decernimus, & inane, quicquid ſuper hujuſmodi præbenda, vel dignitate contra noſtrum contigerit attentari mandatum: collatio, quam idem Epiſcopus poſt tale noſtrum decretum (ſive illud ignoraverit, ſive non) de præfata præpoſitura per ſe, vel per alium fecerat, non valebat. Ex parte vero tua extitit replicatum, quod hæc de illis privilegiis, & indulgentiis (æquitate ſuadente) debent intelligi, quæ vim ſuam habent mox, cum ad illos, quibus conceduntur, perveniunt: ex quorum tenore liquido noſci poteſt, quod talis circa ea fuerit intentio concedentis: utpote cum alicui conceditur, quod excommunicari non poſſit: ex hoc enim evidenter apparet aliis ipſum excommunicandi ademptam eſſe penitus facultatem: non ſic autem, ſi alicui conferendi Præbendam ſive certa, ſive incerta tribuatur poteſtas, non enim tunc eſſe videtur tribuentis intentio, ut per hoc ei (ad cujus donationem præbenda ipſa pertinet) conferendi poſſibilitas adimatur, niſi prius ille ſibi notificet, quod eam velit per hujuſmodi poteſtatem conferre, aut ei collationem interdicat illius, vel poſtquam illi notificaverit talem poteſtatem fore ſibi conceſſam, vacuam decernat, & irritam, ſi ſecus de ipſa præſumet. Quia cum illi non amplior detur poteſtas, quam ipſe Romanus Pontifex habeat in hac parte, ſicut per eam, quam obtinet ipſe Romanus Pontifex, facultas conferendi beneficium, vel Præbendam (niſi ſuam inſinuet voluntatem) alicui non aufertur: ſimiliter & per eam, quæ taliter illi ab ipſo conceditur, ei, ad quem ipſius Præbendæ ſpectat collatio, priuſquam inſinuet ille ſibi, quod eam velit concedere, vel etiam conferat (ſi forte vacet) poteſtas non tollitur conferendi, niſi forſan quod ipſam conferre non poſſit, exprimatur in conceſſione hujuſmodi poteſtatis: tunc enim, licet talem conceſſionem fortaſſis ignoret, ſua tamen collatio, ſi poſtmodum Præbendam ipſam conferat, nihil valet: cum ſatis ſuper hoc concedentis intentio agnoſcatur: ſicut cum indulgetur alicui, quod excommunicari non valeat, ut in ſuperioribus eſt præmiſſum. Subjunctum etiam extitit, quod cum memorato Priori per præfatas literas mandaſſemus, ut memorato D. Præbendam, vel dignitatem ſine

a Variat ſignificationes hujus vocis, capitulum, ponit Joan. Andr. in c. capitulum ſuper. de reſcr. *b* *Nos. idoneitatem, & tempus hic per copulam poni: unde non ſat. eſt quod intra tempus juris poſſit promoveri, ſed debent etiam aliæ idoneitates concurrere. Dom. & Pet. de Anch. Fent.*

a Vide Decium & Doct. in c. cognoſcentes. ext. de conſt. & Turrecrematam in c. in iſtis. §. leges. diſt. 4.

ſine cura, quam acceptandam duceret, ſi vacaret tunc, vel quam primo vacare contingeret in Eccleſia prædicta, conferret: idem Prior providendi ei de Præbenda, vel dignitate ipſa [niſi poſt acceptationem ipſius a.] non habebat aliquam poteſtatem. Unde cum ſæpedicta præpoſitura fuerit tibi (antequam illam idem D. acceptaret) præfati Epiſcopi auctoritate collata, hujuſmodi collatio talis mandati noſtri prætextu (etiamſi prius illud Epiſcopus ipſe ſciviſſet), non poterat vacuari. Noſtrum autem in hac parte decretum ad præbendam, ſeu dignitatem, quam prædictus D. acceptaret, referri debebat: alioquin ſuper incerto fuiſſet editum, nec aliquem adſtrinxiſſet. Sed extitit ex adverſo reſponſum, quod etſi præfatus Prior jam dictu D. Præbendam, vel dignitatem hujuſmodi, cum vacaret, ante hujuſmodi acceptationem conferre nequiret: idem tamen D. præbendam, vel dignitatem talem licite poſſet, & libere acceptare: quare prædictus Epiſcopus præfatam præpoſituram (cum non prius eum requiſierit, an acceptare vellet eandem) cuiquam conferre non potuit: quin imo ipſius collatio [cum idem D. præpoſituram ipſam poſtmodum acceptaverit] irritari debebat, & conceſſio per jam dictum Archipreſbyterum ſibi facta debet ſtabilis permanere: ſicut cum legatur alicui unus ex ſervis, quem elegerit, vel optaverit, & hæres ante optionem, vel electionem illius manumittit aliquem, vel alienat ex illis: profecto manumiſſio, vel alienatio irritatur, ceditque ille legato, ſi legatarius eum duxerit eligendum. Econtra vero pro parte tua propoſitum extitit, quod id in ultimis voluntatibus tenet, nec præmiſſa in legatis futuris, quemadmodum in extantibus habent locum: quia nec etiam ad optandum, ſeu eligendum ex illis, ſicut ex iſtis poteſt terminus aſſignari. Et gravis ineſſet conditio, quoddamque incongruum videretur, ſi quando mandaretur alicui de beneficio, quod duceret acceptandum in aliqua provincia, quam primo illud vacare contingeret, provideri: oporteret ipſum b in ſingulis beneficiis poſtmodum ibi vacantibus [prorogata non abſque periculo forſitan ipſorum collatione] c requiri: unde cum ſæpe præfatu Priori fuiſſet injunctum, ut dictu D. præbendam, vel dignitatem, quam acceptandam duceret, ſi vacaret in Eccleſia memorata, vel quam cito contingeret eam vacare, ſibi auctoritate Apoſtolica conferret: & ita eidem D. circa futuras, ſive vacaturas præbendas, vel dignitates tales ipſius Eccleſiæ optio data eſſet: non poterat per hoc memorati Epiſcopi in illis, quando vacarent, collatio impediri: niſi forſan cum aliquam ex eis vacare contingeret, illam ipſu D. (priuſquam eam conferret Epiſcopus) acceptaret: vel etiam niſi ante vacationem alicujus ipſarum vacaturarum ex his primam, vel ea omiſſa, ex aliqua cauſa ulteriorem duceret acceptandam: quia taliter acceptatam conferre poſtmodum Epiſcopus non valeret. Nos itaque tam tuis, quam præfati D. rationibus plenius intellectis, quia ſæpedictam præpoſituram ad te voluimus pertinere, ipſam tibi (habito fratrum noſtrorum conſilio) adjudicare curavimus: ipſi d D. ſuper ea perpetuum ſilentium imponentes.

CAP. II.

Omnis promiſſio, per quam datur via ad beneficia vacatura, eſt reprobata. Joan. And.

Bonifacius VIII.

DEteſtanda e iniquorum perverſitas abſtinere neſciens a vetitis, nec gaudere debito modo conceſſis, digne plerunque officium excitat providentiæ ad ea, quæ juſta fuerant conſideratione conceſſa [cum in abuſum ea vergere circumſpicit] diſcretione prævia revocanda. Sane licet olim fuerit canonica conſtitutione decretum, quod ii b, qui promittunt aliquibus de beneficiis Eccleſiaſticis, cum poterunt, vel cum facultas ſe obtulerit, providere, promiſſiones ſuas (facultate ſe offerente) debeant adimplere: quia tamen, ſicut experientia docuit, per promiſſiones hujuſmodi, quæ per importunitatem nimiam [per quam non concedenda multoties conceduntur] & per ambitionem improbatam ut plurimum extorquentur, aperitur via ſub tali palliatione verborum ad promittenda damnabiliter c contra Lateranenſe Concilium beneficia vacatura, mortis alienæ votum ingeritur, & Eccleſiis, ac Prælatis, & perſonis Eccleſiaſticis gravamina plurima inferuntur. Nos mala hujuſmodi, & animarum periculis occurrere cupientes, promiſſiones eaſdem, & alias quaſcunque ſub quovis modo, aut forma verborum de cætero faciendas, per quas directe, vel indirecte aperiri via valeat ad beneficia vacatura, auctoritate Apoſtolica penitus reprobamus, & omnino viribus vacuamus, decernentes per eas, vel ipſarum aliquam ad providendum alicui nullum deinceps quomodolibet obligari.

CAP. III.

Habens literas Apoſtolicæ ſedis ſuper primo beneficio, dignitate, vel Præbenda, quod duxerit acceptandum, certum acceptare non poteſt: ſed primum, quod vacabit, vel ex cauſa ſecundum, vel ulterius poterit acceptare. Reſervationes, proceſſus, & decreta contra hoc facta non valent. Joan. Andr.

Idem.

NE captandæ alienæ mortis occaſio ex benignitate gratiarum ſedis Apoſtolicæ tribuatur: declarandum duximus, quod is, cui ab eadem ſede, ut ei provideatur de præbenda, dignitate, vel perſonatu, aut alio beneficio in aliqua provincia, diœceſi, vel Eccleſia; quem d, ſeu quod duxerit acceptandum, certis ſibi ſuper hoc executoribus deputatis gratia noſcitur eſſe facta: licet in genere primum perſonatum, dignitatem, præbendam, ſeu beneficium in eadem provincia, diœceſi, vel Eccleſia vacaturum, aut ſecundum, ſeu ulterius (ſi rationabilis cauſa ſubſit) valeat acceptare: certum tamen, & expreſſum priuſquam vacet, acceptare non poteſt. Quod ſi fecerit, etiamſi per executores ejus ſecundum acceptationem hujuſmodi facta fuerit reſervatio, inhibitio, variique proceſſus, ac ſententiæ promulgatæ, tam acceptatio e ipſa, quam proceſſus viribus careant, nec aliquam obtineant roboris firmitatem: imo niſi acceptator ille dignitatem, præbendam, perſonatum, ſeu beneficium taliter acceptatum, & reſervatum per collationem, vel inſtitutionem poſtmodum factam de vacanti jam adeptus, vel ei jus in ipſo fuerit acquiſitum: per eum, ad quem ejuſdem perſonatus, dignitatis, præbendæ, aut beneficii collatio, ſeu proviſio pertinet (dictis acceptatione, ac executorum proceſſibus inde ſecutis nequaquam obſtantibus) de illo vacanti libere poterit alii providere.

CAP. IV.

Sine ſpeciali mandato non inhibet executor generaliter

a *Dolt not. hic quod executorum ad conferendum beneficium, quod impetrans duxerit acceptandum, inhibitio, intimatio, collatio ante tempus vacationis non ligat ordinarium, quia poteſtas in eventum conditionis non exercetur ante purificatam conditionem, facit c. ſi pro te. ſup. de reſcript. Font.* b *Al. ita: oporteret eum.* c *Vide Cle. 1. §. ſequt. infr. eod.* d *Al. ita, memorato D. ſuper ea, &c.*

e *Vid. Conc. Trid. ſeſſ. 16. de refor. c. 19.* b *alit. ut hi.* c *Not. quod contravenient juri peccat. gl. de pæn. diſt. 1. in ſumm. imo incurrit notam infamiæ: c. illud. de majorit. & obedientia. vid. Bart. in l. ſi quis pro eo ff. de fidejuſſ. & gl. in v. 1. de ſerut. in ord. fac. vid. quæ dixi in c. perpetua ſup. de elect. Font.* d *alit. ita: quam ſeu quod duxerit, &c. quam varietatem etiam agnovit gl. hic* e *Vid. l. per fundum. ff. de ſervit. ruſtic. præd.*

collationem beneficiorum provinciæ, ſpecialiter vero reſervet primum, & inhibet ulteriorem non ſine mandato: nec tunc tenet collatio contra facta, h. d. Dominicus.

Idem Bonifacius VIII. (*an.* 1298.)

EXecutor *a* ſuper proviſione alicujus a ſede Apoſtolica, per generales literas in aliqua Provincia deputatus, Prælatis, & aliis, ad quos beneficiorum in eadem provincia ſpectat collatio, ne ad proviſionem aliquorum procedant, donec illi, pro quo ſcribitur, ſit proviſum, non poteſt generaliter inhibere.

Niſi expreſſe in ipſis literis facultas hujuſmodi inhibitionis concedatur. Poteſt tamen reſervationem, & eidem inhibitionem facere ſpecialem de primo: vel (ſi hoc illi ex beneficio competat literarum) de ſecundo, vel ulteriori beneficio inibi vacaturo eidem Clerico conferendo. Quod autem contra talem reſervationem, & inhibitionem ab eo, ad quem beneficii reſervati collatio pertinebat, fuerit attentatum, non tenet.

C A P. V.

Si mandetur Capitulo, ut me recipiant in Canonicum, & Præbendam conferant, cum id pertineret ad eos, dato executore ad providendum, per ſolam præſentationem factam Capitulo affecta eſt Præbenda: & executor (negligente Capitulo intra terminum per eum ſtatutum me recipere, & Præbendam conferre) non vocato Capitulo id exequi poterit. Joan. Andr.

Idem.

SI Capitulo alicujus Eccleſiæ, cum ad ipſum Canonicorum receptio, ac Præbendarum collatio pertinebat, ut te in Canonicum reciperet, & tibi de Præbenda (ſi tunc vacaret) inibi provideret, vel cum ſe facultas offerret, ac executori, qui eodem Capitulo negligente mandatum Apoſtolicum exequatur, directa fuerint ſcripta noſtra: per ſolam illorum præſentationem Capitulo ipſi factam, abſque alia etiam executoris inſinuatione, inhibitione, ſeu reſervatione, beneficium, pro quo tibi conferendo ſcriptum extitit, adeo eſt affectum, quod de illo alteri facta collatio non obtinet firmitatem: imo ſi Capitulum intra terminum competentem ſibi ab executore præfixum, mandatum Apoſtolicum ei pro te directum, in quantum poterit, non duxerit adimplendum, extunc in ipſum executorem poteſtas proviſionis hujuſmodi transferetur, & executor ipſe Canonicatum incontinenti poterit tibi dare, ac Præbendam (etiam ſine alia Capituli vocatione, vel monitione) ſi vacat, vel cum obtulerit ſe facultas.

C A P. VI. c

Si ſoli ordinario, vel ſoli executori ad compellendum, vel ordinario, & tali executori ſit ſcriptum: per præſentationem talis mandati non afficitur Præbenda, niſi in literis eſſet decretum, aut executor ille inſinuaſſet, & interdixiſſet, maxime cum decreto, vel ratione mandati jam eſſet facta receptio ad Canonicatum. In his caſibus, vel ipſorum altero affecta eſt Præbenda, ita quod collatio alteri facta non tenet. Joan. Andr.

Idem.

SI ſoli ordinario *b* pro te beneficiando, executore non dato, vel ordinario, & executori (ut eum ad faciendum quod mandatur compellat) aut ſoli executori (ut tibi faciat de canonicatu, & Præbenda, vel alio beneficio in certa Eccleſia, diœceſi, ſeu provincia provideri) mandatum Apoſtolicum ſit directum: per talis præſentationem mandati ordinario ipſi factam, licet ſi contra faciat, puniendus exiſtat, ei tamen poteſtas ſic non adimitur conferendi, quin teneat alteri facta collatio ab eodem: niſi nos in gratia tibi facta decrevíſſemus irritum & inane, quod fieret contra ipſam: aut executor hujuſmodi ordinario ſuam inſinuans poteſtatem, ne alteri conferret beneficium (de quo tibi eſt ſecundum tenorem hujuſmodi mandati Apoſtolici providendum) interdixiſſet eidem: præſertim cum interpoſitione decreti. Vel niſi tu juxta dictum *a* mandatum eſſes in Canonicum jam receptus: tunc enim Præbendæ collatio alteri facta firmitatem aliquam non haberet.

C A P. VII.

Si tres expectantes ſunt in una Eccleſia, unus auctoritate Martini, alter auctoritate Bonifacii, tertius ejuſdem auctoritate cum prærogativa, ut præferatur omnibus receptis non auctoritate Bonifacii: Præbendae hi conſequenter hoc ordine, quia primam habebit ſecundus, ſecundam tertius, tertiam primus: quod probatur argumento legali. Joan. Andr.

Idem.

AUctoritate Martini Papæ prædeceſſoris noſtri, quodam ad Præbendam primo in Parmenſi Eccleſia vacaturam nulli alii de jure debitam in ejuſdem Eccleſiæ Canonicum recepto, & alio a nobis in eadem Eccleſia ſimilem *b* gratiam adepto ſecundo, tertius deinde auctoritate noſtra in ipſa Parmenſi Eccleſia in Canonicum, & in fratrem recipitur cum prærogativa gratiæ, quod omnibus prædeceſſorum noſtrorum auctoritate, non autem noſtra receptis, in aſſecutione Præbendæ debeat anteferri: poſt hæc autem quadam vacavit Præbenda in Eccleſia memorata, quæritur, quis eorum alteri præferatur: & ſecundum quem ordinem Præbendas aſſequi debeant tres prædicti. Cum igitur ex tenore *c* gratiæ tertio a nobis conceſſæ appareat evidenter nos voluiſſe primo tertium, & ſecundum tertio anteferri: decernimus, quod primam ſecundus, ſecundam tertius, & tertiam primus debet obtinere Præbendam: alias forma mandati minime ſervaretur. Licet enim ex perſona ſua, ſecundus primam obtinere non poſſet, ex perſona tamen tertii, qui primum ſuperat, illam habet. Sicut contingit in ſucceſſione illius, qui ab inteſtato relictis patre (in adoptiva familia conſtituto) matre atque fratre decedit, in qua ſucceſſione pater ex ſe matrem excludit: ſed quoniam talem patrem agnatus, materque vincit agnatum, mater patri non ex ſemetipſa, ſed agnati perſona, in ſucceſſione hujuſmodi antefertur.

C A P. VIII.

Revocatoria gratiarum includit receptos in Canonicos Præbendam diſtinctam expectantes: etiamſi perciperent diſtributiones quotidianas, ſecus ſi Præbendam diſtinctam non expectant, ſed augmentum portionis. Includit habentes jus ad vacaturam, ſi nondum eſt deventum ad collationem. h. d. ſecundum Domin.

Idem.

QUoniam ex conſtitutione noſtra, per quam paulo poſt promotionem noſtram ad ſummi Pontificatus apicem omnes collationes, proviſiones, reſervationes, & conceſſiones, ſuper canonicatibus, dignitatibus, perſonatibus, præbendis, officiis, portionibus, præſtimoniis, Eccleſiis parochialibus, ruralibus, & aliis quibuſcunque beneficiis Eccleſiaſticis vacaturis, quocunque nomine cenſeantur, ac etiam ſuper canonicatibus ſub expectatione dignitatum, vel aliorum quorumcunque beneficiorum (in quibus jus non eſſet quæſitum in re, licet ad rem) *a* felicis recor-

---

a *Nota quod executor datus ad providendum ſeu conferendum, non poteſt reſervare, vel inhibere in genere, ſed in ſpecie, ſic & rationem ponit hic Joan. Andr & Innoc. in cap. cum dilectus. ſup. de jur. patron*. Francus. b *Nota primo, quod quandoque Papa ſcribit ordinario ut conferat, ſine alia executoris datione ad hoc. de reſcr. cam te. not. ſecundo argum. quod in impetrationo debet fieri mentio de canonicatu & præbenda, & ſic videtur quod non ſufficeret expreſſio tantum alterius*. Dom.

a *al. prædictum*. b *ſimiliter*. c *Mens, & tenor gratiæ eſt obſervandus, ad hoc de præb. cui de non ſupra eod. lib.*

dationis Nicolao Papa IV. & Celeſt. V. prædeceſſoribus noſtris factas, ſive conceſſas, auctoritate Apoſtolica in fratrum noſtrorum præſentia omnino caſſavimus, irritavimus, & vacuavimus, caſſas, irritas & vacuas nuntiavimus, & nullius fore decrevimus firmitatis: multæ dubitationes inſurgunt, ut unde præfatæ conſtitutionis revocatoriæ proceſſit editio, interpretatio ejus quoque procedat: Præſenti declarandum duximus ſanctione, quod in illis, (qui editionis tempore ſupradictæ ultra ſtatutum numerum erant per eoſdem prædeceſſores Canonici ſub expectatione Præbendarum, vel etiam Portionum) eadem conſtitutio locum habet. Si autem hujuſmodi recepti ultra numerum diſtributiones, & alia, ut Canonici de numero exiſtentes, ſic tempore dictæ revocationis habebant, quod per ceſſionem, vel deceſſum illorum, qui erant intra numerum, ex vigore prioris gratiæ nil amplius aſſequi expectabant, niſi diſtributionem, ſeu partium ſuarum augmentum (cum forſan eſſet Eccleſia, in qua Canonicorum, non autem portionum numerus, vel Præbendarum diſtinctio habebatur) quantoque inter pauciores cujuſvis Eccleſiæ dividuntur proventus, tanto majores fieri poſſunt ſingulorum percipientium portiones: ad iſtos vel eos, qui per literas facultatis e dictorum prædeceſſorum noſtrorum in aliquarum Eccleſiarum Canonicos erant recepti (licet Præbendas, vel alia beneficia expectarent) conſtitutionem certum eſt non extendi præfatam. In illis vero, qui ultra numerum auctoritate præfata in aliquarum Eccleſiarum Canonicos jam recepti, quantum ad Capitulum, & ad chorum, ac diſtributionum perceptionem quotidianarum plenitudinem juris Canonici tunc habebant, ſed in eis dignitates, perſonatus, præbendas, portiones, vel alia beneficia, quæ dantur tantum exiſtentibus de numero, expectabant: conſtitutionem præfatam locum habere (ratione hujuſmodi expectationis) dubium non exiſtit. Sane in iis, qui ſuper canonicatibus, præbendis, & dignitatibus parochialibus, vel aliis Eccleſiis, ſeu beneficiis quibuſcunque a dictis prædeceſſoribus noſtris literas impetraverunt, etiamſi per executores illorum factæ fuerint reſervationes, decreti interpoſitiones, variique proceſſus, & etiamſi eadem beneficia tunc vacabant, & per impetrantes petitum fuerat ab executoribus, quod eis illa conferrent: non tamen ipſorum beneficiorum vacantium collationes tunc temporis erant factæ: locum habet conſtitutio ſupradicta, ut omnes hujuſmodi gratiæ (quarum ratione tunc non erat ad collationem proceſſum, & ſic per conſequens jus in re non fuerat ipſis impetrantibus acquiſitum) intelligantur penitus revocatæ.

TITULUS VIII.
NE SEDE VACANTE ALIQUID INNOVETUR.
CAP. UN.

Collatione communiter ad Epiſcopum, & Capitulum pertinente, uno ipſorum effecto inhabili, alter confert. h. d. uſque ad §. Cum vero, ſecundum Dominicum.

Bonifacius VIII. (an. 1298.)

SI *b* ad Epiſcopum, & Capitulum communiter pertineat *c* collatio Præbendarum, mortuo Epiſcopo, vel a beneficiorum collatione ſuſpenſo, poterit Capitulum vacantes conferre Præbendas: etiamſi Epiſcopus intereſſe habeat in collatione hujuſmodi, ut Prælatus. Idem poterit Epiſcopus, ſi Capitulum ab ipſa collatione ſuſpendi contingat, vel ſingulariter omnes de Capitulo majoris excommunicationis vinculo innodari.

Collatione ſpectante ad Epiſcopum de conſilio, vel aſſenſu Capituli, illo exiſtente inhabili (niſi ſit in mora) non confert Capitulum. hoc dicit.

§. 1. Cum *e* vero ad ſolum Epiſcopum præbendarum ſpectat collatio, cum conſilio ſui Capituli vel aſſenſu, defuncto Epiſcopo, vel ſuſpenſo (niſi Epiſcopus in petenda relaxatione ſuſpenſionis hujuſmodi ſit in mora) Capitulum ſe non poteſt intromittere de eiſdem.

Habens conferre cum conſilio Epiſcopi, ſine illo confert, morte, & remota abſentia interveniente. h. d. Dominicus.

§. 2. Ubi vero de ſpeciali alicujus Eccleſiæ conſuetudine, vel ſtatuto, beneficiorum collatio ad aliquem cum conſilio Epiſcopi noſcitur pertinere: ſublato Epiſcopo de medio (cum conſilium nequeat tunc peti ab eo) non erit propter hoc vacantis beneficii collatio differenda: nec etiam ſi egerit in remotis, ita quod non poſſit ipſius præſentia in brevi haberi: quia in petendo, vel expectando ejus conſilio, poſſet vacanti beneficio periculum imminere.

---

a Vid. Panorm. & Felin. in c. conſtitutus. extr. de reſcr. b Ad intellectum hujus cap. vid. Panorm. in c. ex parte. extr. de conſtit. c Illud dicitur communiter pertinere, quando æquale jus quælibet pars habet in actu.

TITULUS IX.
DE REBUS ECCLESIÆ NON ALIENANDIS.
CAP. I.

Perpetua alienatio facta de rebus Eccleſiæ vacantis non præcedente tractatu, & ſine juſta cauſa non valet. Joan. Andr.

Innocentius IV. (an. 1252.)

DUdum: [*& infra.*] Dictus vero Archidiaconus ex adverſo reſpondit, illas decimas illi Eccleſiæ reſtitui non debere: proferens in medium ordinationem quandam Epiſcopi Dulmen. de conſenſu Capituli ſui factam, inter alia continentem, quod idem Epiſcopus attendens proventus Archidiaconatus Dulmen. adeo fore tenues & exiles, quod non ſufficiebant ad ejus onera *b* ſupportanda, prælatas decimas Archidiaconatui memorato conceſſit: [*& infra.*] Quia vero in conceſſione hujuſmodi prædicta Eccleſia (cum vacaret) legitimo caruit defenſore, qui ſibi prius ab eodem Epiſcopo debuerat deputari: quia etiam tractatus ſolennis, & diligens, qui in talibus conceſſionibus perpetuis, & alienationibus rerum Eccleſiaſticarum exigitur, non fuit habitus in eadem: ordinationem, & conceſſionem ipſam (præſertim cum evidens neceſſitas quare fieri deberet, vel utilitas *c* non ſubeſſet) de fratrum noſtrorum conſilio decernimus non valere, dictas decimas ipſi Eccleſiæ, tanquam pertinentes ad eam, ſententialiter adjudicare curantes.

CAP. II.

Primo prohibet ſubmiſſionem Eccleſiarum, ſuorum immobilium ob onerum, vel jurium fieri Laicis abſque conſenſu Capituli, & licentia Papæ. Secundo caſſat contractus quacunque firmitate vallatos, contra hoc de cætero faciendos. Tertio punit Prælatos contrafacientes, & Clericos non contradicentes, & Laicos, qui ipſos Prælatos ad hoc compulerunt, vel compellent. Quarto præcipit Laicos per tales contractus, eo caſu, quo valent, ultra debitum non uſurpare, & pœnam apponit. h. d. Joan. And.

Gre-

---

a *Ad hunc textum vide Felin. in cap. cum te extr. de reſcript.* b *Vid. cap. ad audientiam. de Eccleſ. ædif. x. q. iij unio alias regularis ſoli principi licet. ix. q. iij. nemo. ff. de vulg. Lucius. vid. Oldrad. in conſil. 260. cum 2. ſeq. hoc eod. tit.* c *Vid. Hoſtien. in ſumm. hoc eod. tit. ubi aſſignat quinque cauſas alienationis rerum Eccleſiaſticarum.*

Digitized by Google

Gregorius X. *in Concilio generali Lugdun.*

HOc conſultiſſimo prohibemus edicto, univerſos, & ſingulos Prælatos Eccleſias ſibi commiſſas, bona immobilia, ſeu jura *a* ipſarum Laicis ſubmittere, ſubjicere, ſeu ſupponere abſque Capituli ſui conſenſu, & Apoſtolicæ ſedis licentia ſpeciali. Non concedendo bona ipſa, vel jura in emphyteuſim, ſeu alias alienando in forma, & caſibus a jure permiſſis: ſed conſtituendo, vel recognoſcendo, ſeu profitendo ab illis ea tanquam a ſuperioribus ſe tenere: ſeu ab ipſis eadem advocando, prout in quibuſdam partibus vulgariter dicitur, *avoher*, vel ipſos Patronos, vel advocatos Eccleſiarum, ſeu bonorum ipſarum perpetuo, aut ad tempus non modicum ſtatuendo. Contractus autem omnes etiam juramenti, pœnæ, vel alterius cujuslibet firmitatis adjectione vallatos (quos de talibus alienationibus ſine hujuſmodi licentia, & conſenſu contigerit celebrari) & quicquid ex eis ſecutum fuerit, decernimus adeo viribus omnino carere, ut nec jus aliquod tribuant, nec præſcribendi etiam cauſam parent. Et nihilominus Prælatos, qui ſecus fecerint, ipſo facto ab officio, & adminiſtratione: Clericos etiam, qui ſcientes contra inhibitionem prædictam aliquid eſſe præſumptum id ſuperiori denunciare neglexerint, a perceptione beneficiorum, quæ in Eccleſia obtinent ſic gravata, triennio ſtatuimus eſſe ſuſpenſos. Laici vero, qui Prælatos, vel Capitula Eccleſiarum, ſeu alias perſonas Eccleſiaſticas ad ſubmiſſiones hujuſmodi faciendas hactenus compulerant, niſi poſt competentem monitionem (remiſſa ſubmiſſione, quam per vim, vel metum exegerant) Eccleſias, & bona Eccleſiaſtica eis ſubmiſſa taliter in ſua libertate dimiſerint: illi vero, qui de cætero Prælatos, vel perſonas eaſdem ad talia facienda compulerint (cujuſcunque ſint conditionis, aut ſtatus) excommunicationis ſint ſententia innodati. Ex contractibus præterea ſuper præmiſſis (hujuſmodi licentia, & conſenſu intervenientibus) hactenus initis, vel quos in futurum iniri contigerit, ſeu occaſione illorum, Laici ultra id, quod ex natura contractuum ipſorum, vel adhibita in illis lege permittitur, aliquid non uſurpent. Qui vero ſecus egerint (niſi legitime moniti ab hujuſmodi uſurpatione deſtiterint, reſtituendo etiam ea *b*, quæ taliter uſurparunt) eo ipſo ſententiam excommunicationis incurrant: & extunc ad ſupponendum terram ipſorum (ſi opus fuerit) Eccleſiaſtico interdicto libere procedatur.

TITULUS X.

DE RERUM PERMUTATIONE.

CAP. I.

Non obſtantibus expectationibus beneficiorum permutatio fieri poteſt. Joan. Andr.

Bonifacius VIII. *Biterrn. Epiſcop.* (*an.* 1296. *Roma in Apuliam.*)

LIcet *c* in tua diœceſi aliqui auctoritate Apoſtolica beneficia proxime vacatura expectent: illos tamen, qui ſecundum formam juris ſua beneficia in eadem diœceſi ad tuam collationem ſpectantia permutare volentes, libere, ac ſine fraude in manibus tuis ipſa reſignant: nolumus occaſione præmiſſa (æquitatem præferentes in hac parte rigori) circa faciendam permutationem beneficiorum hujuſmodi (quæ alias minime reſignaſſent) ullatenus impediri.

a *Vid. Bart. l. 2. in 2. col. C. ubi in rem actio. per l. ſi olcme. ff. de uſucap.* Font. *b* *Dictio*, ea, *decſt in antiquior. codic.* *c* *Vid. Clem. 2. tit. de rer. permut. & de materia Bellamerum tract. de permutatione beneficiorum, & Dec. conſil. 141. l. 1. incip. ad plura dubia. & conſil. 210. cap. incip. viſo puncto. lib. 2.*

TITULUS XI.

DE TESTAMENTIS, ET ULTIMIS VOLUNTATIBUS.

CAP. I.

In fideicommiſſariis ſubſtitutionibus locum habet quartarum deductio: in directis non. Et ſubſtitutiones interpretari debemus directas, dummodo conveniant verbis, & perſonis inſtitutis. Joan. Andr.

Bonifacius VIII.

SI pater a filium, & filiam habens impuberes, & uxorem, filiam in re certa, filium vero in cæteris bonis ſuis univerſalem hæredem inſtituit, & uxori aliqua in ſuo teſtamento legavit, adjiciens, ut ſi decederet filia ſine liberis, eidem filio, & ſi ipſe abſque liberis obiret, filius præfatæ filiæ moreretur, Chriſti pauperes inſtituendo hæredes, ſi utrumque ſine liberis mori contingeret filiorum. Teſtatore mortuo, ac deinde filio ſubſequenter, & filia (ſuperſtite matre) defunctis ante tempora pubertatis, abſque deductione Trebellianicæ, ſive partis jure naturæ debitæ facienda, ipſis pauperibus bona omnia deferuntur. Præmiſſæ namque ſubſtitutiones factæ de filio ad filiam, & econtra, & de illis ad pauperes, directæ debent intelligi pupillares. Cum in ſubſtitutionibus ſemper ſit interpretatio facienda (dummodo, ſicut in caſu propoſito, earum verbis, & perſonis conveniat inſtitutis) ut ſubſtitutio directa intelligatur potius, quam obliqua: quamquam directa interdum ad fideicommiſſum ex cauſa trahatur. Licet autem filius teſtamento ſuo matrem portione jure naturæ debita privare non poſſit, pater tamen in teſtamento, quod filio impuberi facit, poteſt: nam teſtamentum hujuſmodi pupillare paternum, vel paterni pars potius eſt cenſendum.

CAP. II.

Superior habet conſentire Religioſis deputatis executoribus. h. d. ſecundum Zen.

Idem.

REligioſus executor ab aliquo in ſua voluntate ultima deputatus non poteſt (cum velle, vel nolle non habeat) hujuſmodi officium ſuſcipere, vel exequi: niſi a ſuperiore ſuo petita ſuper hoc licentia, & obtenta.

Pluribus executoribus datis, uno mortuo, vel in remotis exiſtente, vel exequi nolente, unus officium executionis exercebit, ne impediatur teſtatoris voluntas: niſi aliud per teſtatorem diſpenſetur. h. d. ſecundum Zen.

§. 1. Sane pluribus a teſtatore ſimpliciter executoribus deputatis uno eorum mortuo, vel in remotis agente, aut id exequi forte nolente: ne voluntatem teſtatoris impediri, vel nimium differri contingat: poterit alius (niſi teſtator aliud expreſſerit) officium executionis injunctæ libere adimplere.

TITULUS XII.

DE SEPULTURIS.

CAP. I.

Hic prohibetur pactum de ſepultura eligenda. Non obſtante pacto de ſepultura eligenda, vel electa non mutanda, ſepeliendus eſt quis, ubi alias erat de jure ſepeliendus, & alias ſepultus cum omnibus ſepulturæ obventibus reſtituendus eſt; alias pœna incurritur hic contenta. h. d. ſecundum Zen.

Bonifacius VIII. (*an.* 1298.)

ANimarum periculis, & ſcandalis *a*, quæ frequenter ex hic proveniunt, obviare volentes, univerſis Religioſis, & ſecularibus Clericis cujuſcun-

a *De materia hujus cap. præter doctores hic vide Interpretes in cap. Raynutius. ext. de teſt. & in l. precibus. c. de impub. & aliis ſubſt. & alibi.*

juſcunque ſtatus, vel conditionis exiſtant *a*, in virtute ſanctæ obedientiæ, ac ſub interminatione maledictionis æternæ, diſtrictiſſime prohibemus, ne aliquos ad vovendum, jurandum, vel fide interpoſita, ſeu alias promittendum inducant, ut apud earum Eccleſias ſepulturam eligant, vel jam electam ulterius non immutent. Nos enim (ſi ſecus actum fuerit) electionem talem decernimus nullius penitus exiſtere firmitatis. Statuentes, ut hi, qui ſic elegerint, nec apud ſic electas Eccleſias ullatenus ſepeliri, nec alibi, (ne contra votum, juramentum aut promiſſum hujuſmodi a ſe factum materiam habeant veniendi) poſſint eligere ſepulturam: ſed contradictione quacunque ceſſante, ſepeliantur omnino apud illas Eccleſias, apud quas ſepeliendi de jure fuiſſent, ſi alias ſepultura non electa forſitan deceſſiſſent. Si vero iidem Religioſi, vel Clerici prædictos in ſuis Eccleſiis, vel cœmeteriis præſumpſerint ſepelire, ad reſtitutionem tam ſepultorum corporum (ſi petantur) quam etiam omnium, quæ occaſione ſepulturæ illorum pervenerint quomodolibet ad eoſdem, intra decendium integraliter faciendam ipſos obligatos eſſe cenſemus. Quòd niſi fecerint, Eccleſiæ ipſæ, apud quas ſepulti fuerint, necnon & cœmeteria earundem extunc eo ipſo ſint, & tamdiu maneant Eccleſiaſtico ſuppoſita interdicto, donec ab eis facta fuerit reſtitutio plenaria omnium prædictorum.

CAP. II.

Eccleſiæ dimiſſæ non debetur canonica portio, ſed parochiali: & pluribus, ſi ſunt plures.

Idem.

CUm *b* quis, cujus majores ſunt ſoliti ab antiquo in aliqua Eccleſia ſepeliri, ea dimiſſa eligit alibi ſepulturam, canonica portio dimiſſæ non debetur Eccleſiæ, ſed illi duntaxat, in qua ille officia conſuevit audire divina, & Eccleſiaſtica recipere ſacramenta. Cum ab eo, qui duo habet domicilia, ſe collocans æqualiter in utroque, in loco tertio eligitur ſepultura, domiciliorum Eccleſiæ habebunt inter ſe *c* dividere canonicam portionem.

In loco etiam minus religioſo poteſt nova eligi ſepultura. h. d. ſecundum Zen.

§. 1. Si quis antiqua dimiſſa novam etiam in loco minus religioſo elegerit ſepulturam, electionem hujuſmodi (licet jura ſuper hoc videantur eſſe diverſa) nequaquam volumus impugnari.

CAP. III.

Tranſlatio perſonæ ad certum locum facta ad tempus, Eccleſiæ jus ſepulturæ non aufert. h. d. ſecundum Zen.

Idem.

IS *d*, qui habens domicilium in civitate vel caſtro, quandoque ad villam ruralem ſe transfert recreationis cauſa, vel ut ruralia exerceat in eadem, ſi non electa ſepultura decedat ibidem, non in Eccleſia dictæ villæ, ſed in ſua parochiali, vel in ea potius, in qua Majorum ipſius ab antiquo ſepultura extitit, ſepeliri debebit: dummodo abſque periculo ad ipſam valeat deportari.

Mulier mortua, quæ pluribus nupſit, cum viro ultimo ſepelitur. hoc dicit.

§. 1. Mulier autem, quæ plures viros habuit ſucceſſive, ſi ſepulturam non eligat, eſt cum viro ultimo, cujus domicilium retinet, & honorem *e*, tumulanda.

---

a *Vid. cap. 2. de maj. & obed. 8. q. 4. ſciendum. & Bal. in l. 1. C. de ſacroſanct. Eccleſ.* *b* *Vid. Concil. Trid. ſeſſ. 25. de reform. cap. 13. & Card. in conſil. 60. incip. Eccle. Feltren.* *c* *Vid. Bart. in l. hoc artic. ff. de her. inſt Angel. de ag. ſucceſſ. §. proxim. Faut.* *d* *Vid. Contradum Brunnum lib. 4. de ceremon. c. 4. circa finem.* *e* *Vid. Abbatem in cap. ſuper eo. ext. de teſtib.*

CAP. IV.

Ex conſuetudine poteſt pater impuberi eligere ſepulturam, pubes autem eligit per ſeipſum. & hoc dicit ſecundum Zen. *quoad titulum, ſed non quoad textum: unde poſſet addi: Et pro anima non legat ſine aſſenſu patris bona non caſtrenſia.* Domin.

Idem *in eodem.* a

LIcet *b* pater minores filios, qui nequeunt, antequam ad annos pubertatis perveniant, eligere ſepulturam, poſſit (ſi conſuetudo terræ id habeat) quo voluerit, ſepelire: hoc tamen poteſt, ubi conſuetudo hujuſmodi non habetur, ſed ſunt cum ſuis majoribus, vel in parochiali Eccleſia tumulandi. Quamvis autem filius familias abſque patris aſſenſu ſibi poſſit libere eligere ſepulturam, pro anima tamen ſua *c* præter ipſius aſſenſum (niſi peculium caſtrenſe, aut quaſi caſtrenſe habeat) aliquid judicare non poteſt.

CAP. V.

Religioſi, niſi multum remoti a monaſterio, nequeunt alibi eligere ſepulturam. h. d. ſecundum intellectum. Zen.

Idem *in eodem*.

REligioſi, niſi a propriis monaſteriis adeo forſitan ſint remoti, quòd ad ea, cum moriuntur, commode portari non poſſint, nequeunt (cum velle, vel nolle non habeant) ſibi eligere ſepulturam: ſed ſunt apud ſua monaſteria tumulandi.

TITULUS XIII.

DE DECIMIS, PRIMITIIS, ET OBLATIONIBUS.

CAP. I.

Populus, ut Eccleſiis jura debita perſolvat, eſt in prædicationibus, & aliis exhortandus. h. d. ſecundum Zen.

Gregorius IX. *Fratribus Prædicatoribus, & Minoribus.* [*an.* 1236. *Romæ.*]

DIſcretioni *d* veſtræ mandamus, diſtrictius inhibentes, ne talia, quæ audientes a decimarum, ſeu aliarum rerum Eccleſiis debitarum ſolutione retrahant, vel alias animas corrumpant audientium, in ſermonibus veſtris, vel alibi proponere de cætero præſumatis. Imo verbo, & opere informatis eoſdem, ut ad ſolutionem prædictorum promptæ voluntatis animo ſint intenti.

CAP. II.

Privilegium decimas novalium concedens non includit decimas novalium per alios poſſeſſas tempore impetrationis: & loca tantum includit, ubi percipiebantur antiquæ, & ad portionem antiquam. h. d. uſque ad §. Statuimus, ſecundum Domin.

Alexander IV. (*an.* 1258. *Romæ.*)

STatuto perpetuo declaramus, quod indultum illud Apoſtolicum [quod pleriſque conceditur] ut novalium decimas pro ea portione percipere valeant, qua veteres eos contingunt, ad illas novalium decimas [quas tempore illo, quo impetratum, vel obtentum extitit hoc indultum, alii *e* poſſidebant, cum de hoc in ipſo nulla mentio fiat] nullatenus ſe extendit: nec ad alios etiam, niſi in his tantum locis, ubi veteres tunc (quando dictum indultum impetratum fuit) ipſi impetratores habebant, & pro ea ſolummodo portione, qua ipſi tempore impetrationis hujuſmodi percipiebant antiquas.

Privilegium decimarum novalium limitatum ad menſuram antiquarum, non poteſt ultra dimidiam includere: fallit in Ciſtercienſibus, & Cartuſienſibus. h. d.

§. 2. Sta-

---

a *Hæc duo verba*, in eodem, *deſunt in antiq. codicib.* *b* *Vid. Antonium de Butrio in cap. de uxore extr. de ſepulturis.* *c* *Vid. Bart. in l. qui in poteſtate. ff. de teſtam. Fort.* *d* *Vid. Conc. Trid. ſeſſ. 25. de reform. c. 12. & B. Thom. 2. 2. q. 87. art. 1.* *e* *Vid. l. impuberi. ff. de admin. tut.*

Digitized by Google

§. 1. Statuimus præterea, quod idem indultum obtentum ab iis, qui tempore impetrationis totaliter veteres percipiebant decimas, ut ultra medietatem decimarum novalium nullatenus extendatur: quia non eſt veriſimile, ſi tunc de plena & integra perceptione veterum fuiſſet expreſſum, quod Apoſtolica ſedes pariter, & ſimiliter novalium decimas, in tam grave parochialium Eccleſiarum diſpendium indulſiſſet, quodque ratione talis indulti ſive impetrati jam, ſive impetrandi deinceps, non poſſit in novalibus (quæ amodo fient) vendicari & acquiri, vel percipi, plus quam medietas decimarum ipſorum novalium: etiamſi amplius in veteribus habebetur, eum non ſit dicendum aſperum, ſed pium potius & benignum, ſi ſuper decimis futurorum novalium contra parochialium Eccleſiarum gravamen (quod ex diſtinctione a indulti hujuſmodi poſſit accidere) taliter obvietur. Religioſos tamen Ciſtercien. & Carthuſienſ. ordinum ſtatuto, & declaratione hujuſmodi (quantum ad hos duos articulos, videlicet de medietate decimarum novalium) comprehendi nolumus, vel conſtringi.

Privilegiati ſuper decimis recipiendis, Eccleſiis parochialibus gratis aſſignare debent portionem pro debitis oneribus ſupportandis. h. d. Dominicus.

§. 2. Ubi autem per hujuſmodi conceſſiones decimarum parochiales Eccleſias adeo gravari contingit, quod earum Rectores de ipſarum reditibus congrue ſuſtentari, & commode jura Epiſcopalia exhibere non poſſunt: provideatur per locorum ordinarios, & ordinetur taliter, quod eiſdem Rectoribus tantum de illarum relinquatur proventibus, quod exinde competentem ſuſtentationem habere b, & Epiſcopalia jura ſolvere valeant, aliaque onera debite ſupportare.

Decimæ per Laicos ante Lateranenſe Concilium in feudum receptæ a Religioſis, per eos recognita in feudum, non poſſunt ipſis Religioſis concedi, ſine diœceſanorum conſenſu. hoc dicit Dominicus.

§. 3. Sane quamvis forte a Religioſis exemptis, & aliis ſint infeudationes de decimis detentis a Laicis, & iidem Laici, quod illas ab ipſis Religioſis in feudum teneant, recognoſcant: non tamen licet Religioſis eiſdem poſt talem infeudationem, vel recognitionem ſic de facto prius aptam, hujuſmodi decimas de manibus Laicorum ipſorum acquirere, vel recipere abſque diœceſanorum Epiſcoporum aſſenſu. Illas autem decimas intelligimus poſſe taliter a Religioſis de manibus Laicorum recipi, vel acquiri, quæ ante Lateran. c Concilium ipſis Laicis in feudum perpetuo fuere conceſſæ.

Diœceſani compellunt Religioſos exemptos ſolvere decimas parochialibus Eccleſiis, ſi non agatur de rebus exemptis. h. d. Dominicus.

§. 4. Diœceſani vero parochialium Eccleſiarum, ad requiſitionem Rectorum earundem, de ipſis Religioſis ſuper decimis, quas habent, vel eos habere contingat, quæ quidem alias ad ipſas ſpectaverunt Eccleſias (niſi de rebus exemptis agatur) exhibeant juſtitiæ complementum.

Religioſi etiam exempti, de poſſeſſionibus acquiſitis, & acquirendis Eccleſiis parochialibus ſolvere debent decimas, ſi privilegiati non ſunt. h. d Dominicus.

§. 5. Cæterum iidem Religioſi, tam exempti, quam non exempti de terris & poſſeſſionibus acquiſitis hactenus, & amodo acquirendis, decimas integre ſolvant illis Eccleſiis, quibus eædem poſſeſſiones, & terræ prius fuerant decimales, niſi ſuper hoc ſpeciali jure, vel privilegio ſint muniti.

a al. *Diſtrictione.* b *Ad hoc vide l. in condemnatione. l. inter eas. ff de regul. jur. Fear.* c *Hoc eſt Concilium Lateran. ſub Alex. III. cap. 9.*

Ex donatione Laicorum habentes decimas antiquas, novales ſupervenientes in eodem loco non percipiunt. h. d. Dom.

§. 6. Nec pro eo, quod forte in aliquibus parochiis omnes majores decimas, ſeu partem illarum acquirunt de manibus Laicorum, poſſunt pro eadem, vel ſimili portione (ſi de novo poſtmodum fiant novalia) in eiſdem petere, vel percipere novalium decimas eorundem: niſi alia rationabilis, per quam hoc facere valeant, cauſa ſubſit.

TITULUS XIV.
DE REGULARIBUS, a ET TRANSEUNTIBUS AD RELIGIONEM.
CAP. I.

Si minor XIV. annis ingreditur religionem, in XV. anno liber erit: niſi in ipſo XV. anno profeſſionem fecerit, vel habitum profeſſorum receperit, vel expreſſe ratam habuerit profeſſionem prius a ſe factam. Si autem per totum XV. annum portavit habitum, ubi non eſt diſtinctus, intelligitur profeſſus: niſi tunc ſit indiſtinctio, quod viventes cum eis ſimili habitu induantur. Si major XIV. annis ingreditur, ſi portat habitum per annum, quantumcunque ſit indiſtinctus, intelligitur profeſſus. Joan. Andr.

Innocentius IV. (an. 1252.)

IS b, qui monaſterium ante XIV. annum, ut Monachus efficiatur, ingreditur, niſi eo completo profeſſionem faciat in ſequenti, vel habitum religionis ſuſcipiat, qui dari profitentibus conſuevit, ſeu profeſſionem a ſe prius factam ratam expreſſe habeat, libere poteſt intra c ſequentem annum ad ſeculum remeare. Quod ſi per totum ſequentem annum in monaſterio permanſerit, ubi Profeſſorum, & Novitiorum ſunt habitus indiſtincti, profeſſionem per hoc feciſſe, vel ſi quam prius fecerat, ratam habuiſſe videtur: niſi tanta indiſtinctio ibi habitus habeatur, quod & Profeſſi, & Novitii, ac etiam alii communem vitam cum eis ducentes, ſimili penitus habitu induantur. Qui vero poſt quartum decimum annum habitum religionis aſſumpſerit, ſi per annum illum geſtaverit, extunc religionem aſſumptam præſumitur veraciter eſſe profeſſus, ubi profeſſi a Novitiis diſſimilitudine habitus minime diſtinguuntur, etiamſi alii degentes cum eis ſimilibus veſtibus coutantur: quoniam cum jam hic ad diſcretionis annos pervenerit, quid agat agnoſcit: & ideo ſuſceptum diſcretionis tempore ordinem (poſtquam hunc enim probaverit ſpatio) intelligitur firmiter approbaſſe. Secus autem in illo, qui ante diſcretionis annos habitum induit regularem: enim eorum, quæ tunc agit, plenum non habeet intellectum.

Hic declarat, qui ſunt habitus diſtincti. h. d.

§. 1. Diſtinctos d quoque ſeu diſſimiles intelligimus eſſe habitus, ſive Novitiis, ſive Profeſſis diſſimiles veſtes dentur: ſive benedicantur, cum profitentibus conceduntur: ſive etiam aliquid aliud fiat, per quod Novitiorum a profeſſorum habitu diſcernatur.

CAP. II.

Prædicatores, & Minores intra annum probationis quemquam ad ſui ordinis profeſſionem recipere non poſſunt: quod ſi fecerint, receptus alligatus non eſt eorum ordini, & ipſi a receptione profeſſionis aliorum ſunt ſuſpenſi, & puniendi pœna, quæ pro gravioribus culpis eis conſuevit infligi. Joan. Andr.

Alexan-

a *De materia hujus tituli vide quæ noviſſime ſancivit Conc. Trident. ſeſſ. 25 tit. de Regul. & Monialibus.* b *Vid. Concil. Tridentin. ſeſſ. 25. tit. de Regul. & Monialib. cap. 15. ubi de tempore profeſſionis aliud quam hic ſtatuitur.* c *In antiq. codic. conſtanter legitur ita, infra ipſum ſequentem annum, &c.* d *De materia hujus § vide Clem. eos qui. tit. de regul. & ibi late Zabarellam, Imolam, & alios.*

Alexander IV. *Fratribus Prædicatoribus, & Minoribus.*
(*an.* 1260.)

NOn ſolum *a*: [& *inf.*] Licet zelum animarum habentes eas lucrari Domino ſolicita cupiatis, quia tamen decet, & expedit, ut conſcientiæ puritati non deſit judicium rationis, ne unde ſpiritualis profectus quæritur, ſalutis diſpendium ſubſequatur: vobis de fratrum noſtrorum conſilio in virtute obedientiæ, & ſub pœna excommunicationis auctoritate præſentium diſtrictius inhibemus, ne ante annum probationis elapſum [qui eſt maxime in ſubſidium fragilitatis humanæ regulariter inſtitutus] quenquam ad profeſſionem veſtri ordinis, ſeu renunciationem in ſeculo faciendam recipere, nec inſtitutum intra hujuſmodi annum aliquatenus impedire, quominus intra ipſum ad aliam religionem quam maluerit, tranſeat: vel (niſi major tamen quatuordecim annis exiſtens, profeſſus ſit tacite, vel expreſſe, aut evidenter conſtet illum vitam voluiſſe mutare: quod tamen non præſumitur, niſi clara probatione, vel competentibus judiciis oſtendatur) omnino ad ſeculum redeat, ſic ut de ſua voluntate proceſſerit, præſumatis. Quod ſi forte contra hanc noſtram prohibitionem quenquam recipere præſumpſeritis, decernimus eum (qui taliter receptus fuerit) nullatenus veſtro eſſe ordini alligatum, voſque a receptione quorumlibet ad profeſſionem ejuſdem ordinis fore ipſo facto ſuſpenſos, & inſuper pœnæ ſubjiciendos, quæ fratribus ipſius ordinis pro culpis infligi gravioribus conſuevit.

CAP. III.

Decretalis: Non ſolum, extenditur ad omnes Mendicantes: in aliis vero profeſſio expreſſa religioni, cui fit: tacita autem generaliter obligat intra annum. h. d. ſecundum Zen.

Boniſacius VIII. (*an.* 1298.)

COnſtitutionem *b* Innocentianam, quæ prohibet Converſorum profeſſionem recipi ante annum probationis elapſum, piæ memoriæ Alexander Papa IV. prædeceſſor noſter ad fratrum Prædicatorum, & Minorum ordines duntaxat declaravit extendi: unde nos pari ſimilitudine rationis inducti declarationem eandem ad aliorum mendicantium ordines prorogamus. In aliis autem religionibus profeſſio expreſſe, vel tacite fieri poteſt licite intra annum. Sed expreſſe emiſſa [etiam ſeculari habitu non mutato] illi religioni *c* præciſe obligat, quam profitens eſt profeſſus. Tacite vero facta intra probationis annum per ſuſceptionem habitus (qui profitentibus tantum datur) non illi ſpecialiter, cujus habitus eſt ſuſceptus, ſed generaliter religioni alicui recipientem obligat, ſi ætatis aptæ ſit, ſi ſciens, & voluntarius, ac triduo perſeveret.

CAP. IV.

Beneficium ingredientis religionem intra annum probationis (exceptis caſibus hic expreſſis) non eſt alteri conferendum: interim tamen debebit per alium beneficio deſerviri, aſſignata eidem ſubſtituto congrua portione, unde vivere poſſit. h. d. Joan. de Fan.

Idem *Pariſienſi Capitulo.*

BEneficium *d* illius, qui religionem ingreditur, non eſt intra probationis annum alicui conferendum: niſi ad id ipſius accedat aſſenſus *e*, aut conſtet, quod vitam voluerit abſolute mutare, vel profeſſionem expreſſam fecerit, ſeu ſcienter habitum receperit profeſſorum. Sed interim eidem beneficio per alium deſerviri debebit, aſſignata ſibi congrua de ipſius proventibus portione.

a *Vid. omnino, quod ſancivit noviſſime Concil. Trident. circa profeſſionem emittendam. ſeſſ. 25. tit. de Regul. & Monialibus, c. 15.* b *Hic quoque tenendum, quod ſancivit Concil. Trident. ſeſſ. 25. de Regul. & Monialibus, cap. 15.* c *Vid. l. precibus. Cod. de impub. & aliis ſubſtit.* d *Vid. Concil. Trident. ſeſſ. 23. de reform. cap. 1.* e *al. conſenſus.*

CAP. V.

Secundum votum ſolenne religionis derogat priori ſimplici. h. d. Joan. de Fan.

Idem.

QUi *a* poſt votum a te de certa religione intranda emiſſum, religionem aliam etiam laxiorem ingreditur, & profitetur in ipſa: poteſt (voto non obſtante priori, cui tanquam ſimplici per ſecundum ſolenne noſcitur derogatum) manere licite in eadem. Pro voto tamen non completo erit eidem pœnitentia imponenda.

CAP. VI.

Vacante monaſterio Conventus novum recipit Monachum, ſi communiter ad Abbatem, & eos ſpectat: ſi ad Abbatem ſolum, ſecus. h. d. Dominicus.

Idem.

SI ad ſolum Abbatem pertineat creatio Monachorum, eo defuncto nequibit novus Monachus a Conventu creari: alias poterit, ſi eorum creatio ſpectat inſimul ad utrumque.

TITULUS XV.
DE VOTO, ET VOTI REDEMPTIONE.
CAP. UN.

Votum ſolennizatum per ſuſceptionem ſacri ordinis, vel per profeſſionem factam alicui de religionibus per ſedem Apoſtolicam approbatis, dirimit matrimonium poſt contractum: alias ſolum impedit, & non dirimit. h. d. ſecundum Zen.

Boniſac. VIII. *Biturien. Epiſcopo.* (*an.* 1298. *Romæ.*)

QUod *b* votum debeat dici ſolenne, ac ad dirimendum matrimonium efficax, nos conſulere voluiſti: Nos igitur attendentes, quod voti ſolennitas ex ſola conſtitutione Eccleſiæ eſt inventa: matrimonii vero vinculum ab ipſo Eccleſiæ capite rerum omnium conditore, ipſum in paradiſo, & in ſtatu innocentiæ inſtituente, unionem, & indiſſolubilitatem acceperit: Præſentis declarandum duximus oraculo ſanctionis, illud ſolum votum debere dici ſolenne, quantum ad poſt contractum matrimonium dirimendum quod ſolennizatum fuerit per ſuſceptionem ſacri ordinis, aut per profeſſionem expreſſam, vel tacitam factam alicui de religionibus per ſedem Apoſtolicam approbatis. Reliqua vero vota, etſi quandoque matrimonium impediant contrahendum, & quanto manifeſtius ſunt emiſſa, tanto propter plurium ſcandalum, & exemplum durior pœnitentia tranſgreſſoribus debeatur: non tamen reſcindere poſſunt matrimonia poſt contracta.

TITULUS XVI.
DE STATU REGULARIUM.
CAP. UN.

Moniales tacite, vel expreſſe profeſſæ clauſuras monaſterii exire non poſſunt, nec alii ad illas intrare, niſi cauſa legitima, & ſuperioris licentia interveniat. h. d.

Boniſacius VIII. (*an.* 1298.)

PEriculoſo, & *a* deteſtabili quarundam Monialium ſtatui (quæ honeſtatis laxatis habenis, & monachali modeſtia ſexuſque verecundia impudenter abjectis, extra ſua monaſteria, nonnunquam

Kkk per

a *Vid B. Thom. 2. 2. q. 88. art. 5. & q. 189. art. 4. & 8.* b *Vid. B. Thom. & ibidem Cajetanum 2. 2. q. 88. art. 7.* c *Innuit, quod Moniales corrumpuntur: & an talibus ac iis, qui publice volunt, ſit dandum corpus Chriſti gl. in c. de filia. 27. q. 1. vid. Doct. in l. ſi quis non dicam rapere. C. de Epiſc. & Cler. Font.*

per habitacula ſecularium perſonarum diſcurrunt, & frequenter intra eadem monaſteria perſonas ſuſpectas admittunt, in illius, cui ſuam integritatem voluntata ſpontanea devoverunt, gravem *a* offenſam, religionis opprobrium, & ſcandalum plurimorum) providere ſalubriter cupientes: præſenti conſtitutione perpetuo irrefragabiliter valitura ſancimus, univerſas, & ſingulas Moniales, præſentes, atque futuras, cujuſcunque religionis ſint, vel ordinis, in quibuſlibet mundi partibus exiſtentes, ſub perpetua in ſuis monaſteriis debere de cætero permanere clauſura: ita quod nulli earum religionem tacite, vel expreſſe profeſſæ, ſit, vel eſſe valeat quacunque ratione, vel cauſa [niſi forte tanto & tali morbo evidenter earum aliquam laborare conſtaret, quod non poſſet cum aliis abſque gravi periculo, ſeu ſcandalo commorari] monaſteria ipſa deinceps egrediendi facultas: nullique aliquatenus inhoneſtæ perſonæ, nec etiam honeſtæ [niſi rationabilis, & manifeſta cauſa exiſtat, ac de illius, ad quem pertinuerit, ſpeciali licentia] ingreſſus, vel acceſſus pateat ad eaſdem: ut ſic a publicis, & mundanis conſpectibus ſeparatæ omnino ſervire Deo valeant liberius, & laſciviendi opportunitate ſublata eidem corda ſua, & corpora in omni ſanctimonia diligentius cuſtodire.

In monaſterio non Mendicantium tot ſorores debent recipi, quot poterunt ſine penuria ſuſtentari, & ultra non valet receptio. hoc dicit Dominicus.

§. 1. Sane ut hoc ſalutare ſtatutum commodius valeat obſervari, diſtrictius inhibemus, ne in monaſteriis ordinum non mendicantium aliquæ recipiantur de cætero in ſorores, niſi quot poterunt de ipſorum monaſteriorum bonis, ſive provantibus abſque penuria ſuſtentari; ſi ſecus actum fuerit, irritum decernentes.

Abbatiſſæ Principibus ſecularibus, ad fidelitatis ſacramentum præſtandum adſtrictæ, ſi non poſſunt per procuratorem jurare, perſonaliter exeundo monaſterium jurabunt, abſque dilatione ad monaſterium reditura. Domin.

§. 2. Verum quando Abbatiſſa, vel Prioriſſa cujuſvis monaſterii pro feudo, quod monaſterium ipſum tenet ab aliquo Principe, ſeu domino temporali, ſibi debebit homagium, vel fidelitatis ſacramentum præſtare [niſi quod per procuratorem illud præſtet, poſſit efficere apud eum] de monaſterio cum honeſta, & decenti ſocietate exire poterit eo caſu licenter, homagio facto, quam primum commoda poterit, ſeu fidelitatis præſtito ſacramento ad ipſum monaſterium a veſtigio reverſura: ſic quod in fraudem reſidentiæ, ſive moræ clauſtralis, nihil fiat omnino.

Compelluntur domini temporales per cenſuram Eccleſiaſticam, ut in ſuis curiis admittant Abbatiſſas per procuratores litigare: Eccleſiaſtici vero in temporalibus, & ſpiritualibus earum procuratores admittere debent. Domin.

§. 3. Porro, ne Moniales cauſam, ſeu occaſionem habeant evagandi, Principes ſeculares, ac alios dominos temporales rogamus, requirimus, & obſecramus *b* per viſcera miſericordiæ Jeſu Chriſti, eiſdem in remiſſionem peccaminum nihilominus ſuadentes, quod Abbatiſſas ipſas, & Prioriſſas, ac Moniales quaſcunque monaſteriorum ſuorum curam, adminiſtrationem, negotiave gerentes, quibuſcunque nominibus cenſeantur, per procuratores in ſuis tribunalibus, ſeu curiis litigare permittant: ne pro conſtituendis procuratoribus [qui atornati in aliquibus partibus nuncupantur] ſeu aliis hujuſmodi, eaſdem oporteat evagari. Si qui vero contra præſumpſerint, exhortationi hujuſmodi rationabili, atque ſanctæ obtemperare nolentes, cum ſit juri contrarium, quod mulieres [præſertim religioſæ] per ſe ipſas litigare cogantur, & a via deviet honeſtatis, & periculum animarum inducat, ad hoc per ſuos ordinarios Eccleſiaſticos *a* cenſura Eccleſiaſtica compellantur. Epiſcopis autem, & aliis Prælatis ſuperioribus, & inferioribus quibuſcunque injungimus, quod & ipſi cauſas, ſeu negotia, quæ præfatæ Moniales habebunt agere coram ipſis, aut in curiis eorundem, ſive ſint homagia, fidelitatis ſacramenta, lites, vel quicquid aliud, ipſa per procuratores earum fieri faciant, & tractari.

Ordinarii locorum in ſubjectis monaſteriis propria, in exemptis Apoſtolica auctoritate clauſuram procurare debent: nec eſt propter hoc in aliis caſibus juriſdictio in exemptos eis attributa. h. d. Dominicus.

§. 4. Et quoniam parum eſſet condere jura, niſi eſſent, qui ea executioni debitæ demandarent, Patriarchis, Primatibus, Archiepiſcopis, & Epiſcopis univerſis diſtricte in virtute ſanctæ obedientiæ, ſub obteſtatione divini judicii, & interminatione maledictionis æternæ præcipiendo mandamus, quatenus eorum quilibet in civitate ac diœceſi propria, in monaſteriis Monialium ſibi ordinario jure ſubjectis, ſua, in iis vero, quæ ad Romanam immediate ſpectant Eccleſiam, ſedis Apoſtolicæ auctoritate: Abbates vero, & alii, tam exempti, quam non exempti Prælati Eccleſiarum, monaſteriorum & ordinum quorumcunque, in monaſteriis hujuſmodi ſibi ſubjectis, de clauſura convenienti, ubi non eſt, ipſorum monaſteriorum expenſis, & fidelium eleemoſynis, quas ad hoc procurent, diligentius facienda, & de ipſis Monialibus includendis, quam primum commoda poterunt, providere procurent, ſi divinæ, ac noſtræ indignationis voluerint acrimoniam evitare: contradictores atque rebelles per cenſuram Eccleſiaſticam appellatione poſtpoſita compeſcendo: invocato ad hoc [ſi opus fuerit] auxilio brachii ſecularis. Per hoc autem in monaſteriis exemptis ordinarii locorum, quoad alia nullam ſibi credant juriſdictionem, vel poteſtatem aliquatenus attributam.

TITULUS XVII.
DE RELIGIOSIS DOMIBUS.
CAP. I.

Non licet novum ordinem, vel religionem, aut habitum novæ religionis creare, & aſſumere. Et revocati ſunt ordines mendicantium per Papam non approbati, creati poſt Concilium. Dominicus.

Gregorius X. *in Concilio generali Lugdunenſi.* (an 1273.)

RElígionum diverſitatem nimiam (ne confuſionem induceret) generale Concilium *b* conſulta prohibitione vetavit *c*. Sed quia non ſolum importuna petentium inhiatio illarum poſtmodum multiplicationem extorſit, verum etiam aliquorum præſumptuoſa temeritas diverſorum ordinum, præcipue mendicantium (quorum nondum approbationis meruere principium) effrenatam quaſi multitudinem adinvenit: repetita conſtitutione diſtrictius inhibentes, ne aliquis de cætero novum ordinem, aut religionem adinveniat, vel habitum novæ religionis aſſumat. Cunctas *d* affatim religiones, & ordines mendicantes poſt dictum Concilium adinventos, qui nullam confirmationem ſedis Apoſtolicæ meruerunt, perpetuæ prohibitioni ſubjicimus, & quatenus proceſſerant *e*, revocamus.

Religioſi

a *Aliter autem hic legitur gravamen, offenſam & religionis.* b Nor. Dom. & Phil. *quod verba rogativa in materia præcepti ſtant præceptive. gloſſ. 11. quæſt. 3. c. rogo. not. in l. age. C. de tranſact. de quo vide Tiraquell. tract. de pœnis temperandis aut remittend. cauſa 35.*

a *Vid. gloſſ. 11. q. 3. c. rogo. not. in l. age. C. de tranſ.* b *Conc. Later ſub Innoc. III. cap. 13.* c *al. vetavit.* d *Inventiq. cod. ut plurimum legitur ita: cunctas affatim religiones, & ordines, &c. quidem manuſcriptus habet ita: cunctos affatim religioſos, & ordines mendicantium.* e *al. proceſſerunt.*

Digitized by Google

Religioſi Mendicantes, per Papam poſt Concilium approbati & inſtituti, non poſſunt aliquem ad profeſſionem recipere, domum, vel locum de novo acquirere, nec acquiſita ſine licentia alienare, nec extraneis prædicare, confeſſiones eorum audire, vel ad ſepulturam admittere. Et contra factum non tenet, & contra faciens excommunicatus eſt. h. d. Dominicus.

§. 1. Confirmatos autem per ſedem eandem, poſt idem tamen Concilium inſtitutos, quibus ad congruam ſuſtentationem reditus aut poſſeſſiones habere profeſſio ſive regula quælibet interdicunt, ſed per quæſtum publicum tribuere victum ſolet incerta mendicitas: modo decernimus ſubſiſtere infra ſcripto, ut videlicet profeſſoribus eorundem ordinum ita liceat in illis remanere, ſi velint, quod nullum deinceps ad eorum profeſſionem admittant, nec de novo domum, vel aliquem locum acquirant, nec domus ſeu loca, quæ habent, alienare valeant ſine ſedis ejuſdem licentia ſpeciali. Nos enim ea diſpoſitioni ſedis Apoſtolicæ reſervamus in terræ ſanctæ ſubſidium, vel pauperum, vel alios pios uſus per locorum ordinarios, vel eos, quibus ſedes ipſa commiſerit, convertenda. Si vero ſecus præſumptum fuerit, nec perſonarum receptio, nec domorum vel locorum acquiſitio *a* aut ipſorum, cæterorumque bonorum alienatio valeat, & nihilominus contrarium facientes ſententiam excommunicationis incurrant. Perſonis quoque ipſorum ordinum omnino Interdicimus, quoad extraneos, prædicationis, & audiendæ confeſſionis officium, aut *a* etiam ſepulturam.

Revocatio Ordinum Mendicantium, Prædicatores, Minores, Eremitanos, & Carmelitas non comprehendit. hoc dicit Dominicus.

§. 2. Sane ad Prædicatorum, & Minorum ordines (quos evidens ex eis utilitas Eccleſiæ univerſali proveniens perhibet approbatos) præſentem non patimur conſtitutionem extendi. Cæterum Eremitarum S. Auguſtini, & Carmelitarum ordines, quorum inſtitutio dictum Concilium generale præceſſit, in ſolido ſtatu volumus permanere.

Exiſtens de ordinibus revocatis, non collegialiter, ſed ſingulariter ad alios ordines tranſire poteſt. h. d. Dominic.

§. 3. Ad hæc perſonis ordinum, ad quos conſtitutio præſens extenditur, tranſeundi ad reliquos ordines approbatos licentiam concedimus generalem: ita quod nullus ordo ad alium, vel Conventus ad Conventum ſe, ac loca ſua totaliter transferat *b*, ſedis ejuſdem ſuper hoc permiſſione ſpecialiter non obtenta.

TITULUS XVIII.

DE CAPELLIS MONACHORUM.

CAP. I.

Inſtituti in Eccleſiis Monachorum ad curam populi per Epiſcopum ad ipſorum præſentationem, per eundem [ſi cauſa ſubſit] ſunt deſtituendi. h. d. Dominicus.

Bonifacius VIII. (*an.* 1298.)

PResbyteri, qui ad curam populi per Monachos in eorum Eccleſiis præſentantur Epiſcopis, & inſtituuntur ab ipſis: (cum debeant eſſe perpetui *c*) conſuetudine, vel ſtatuto quovis contrario non obſtante, ab eiſdem nequeunt Eccleſiis [niſi per Epiſcopos, & ex cauſa rationabili] amoveri.

a *In manuſcript. ita: ac etiam ſepulturam.* b *alit. tranſferant.* c *Dictio, perpetuus, quid ſignificet, vid Fulgoſ. conſ. 157. incip. in cauſa Benedicti, & Alex. conſil. 60. incip. omiſſo multiloquio. in 1. volum.*

TITULUS XIX.

DE JURE PATRONATUS a.

CAP. I.

Donatio juris Patronatus Laici facta loco Eccleſiaſtico, etiam ſine conſenſu Epiſcopi, tenet: non tamen præjudicat juri Epiſcopi. h. d. Dominicus.

Bonifacius VIII. [*an.* 1298.]

SI Laicus jus patronatus Eccleſiæ ſibi competens eidem, vel alteri Eccleſiæ, ſeu loco religioſo duxerit conferendum, hujuſmodi collatio [quamvis abſque aſſenſu Epiſcopi facta fuerit] efficax eſt cenſenda *b*. Per præfatam tamen collationem juri Epiſcopi, qui eidem aſſenſum non præbuit, nolumus in aliquo derogari.

Laicus quadrimeſtre tempus habet ad præſentandum: Eccleſia vero ſemeſtre, licet a Laico acquiſiverit jus patronatus. hoc dicit Dominicus.

§. 1. Verum licet patronus Laicus ad præſentandum tempus habeat quadrimeſtre duntaxat: Eccleſia tamen, vel monaſterium, cui facta eſt a Laico juris patronatus collatio, tempus habet ſemeſtre. Et omnino quantum ad præſentationem pertinet, non ut patronus Laicus, ſed ut patronus debet Eccleſiaſticus reputari.

TITULUS XX.

DE CENSIBUS, EXACTIONIBUS ET PROCURATIONIBUS.

CAP. I.

Archiepiſcopus volens provinciam viſitare, prius debet viſitare Eccleſiam, civitatem, & diœceſim propriam, Clericos, & Laicos earundem. h. d. Dominicus.

Innocentius IV. [*an.* 1252.]

ROmana *a* Eccleſia: [*& inf.*] Statuimus, ut quilibet Archiepiſcopus ſuam volens viſitare provinciam, prius Eccleſiæ ſuæ Capitulum, ac civitatem, & diœceſim propriam plene viſitare procuret: nec ſit ſolum circa majorum, ſed etiam minorum Eccleſiarum, nec circa Clericorum tantum, ſed etiam populorum viſitationem intentus. Et ſi commode, vel abſque difficultate accedere ad unamquamque non poterit, de pluribus locis ad unum congruum Clericos, & Laicos ſtudeat convocare, ne in illis viſitatio poſtponatur.

Viſitata ſua diœceſi, Archiepiſcopus in parte vel in totum viſitat omnia loca Eccleſiaſtica, Clerum, & populum provinciæ, procurationem a viſitatis recipiendo. h. d. Domin.

§. 1. Deinde liceat ei per totam provinciam, vel ejus partem viſitationis officium exercere, civitates, & diœceſes, Suffraganeos ſuos, & eorum ſubditos, cathedralium, & aliarum Eccleſiarum Capitula, & monaſteria, Eccleſias, & alia religioſa, & pia loca, Cleros, & populos libere viſitando, ac procurationes a locis tantum recipere viſitatis.

Archiepiſcopus poſt inceptam viſitationem in una diœceſi tranſiens ad aliam, ad primam redire non poteſt: niſi de novo reiteret in tota provincia. Dominic.

§. 2. Ex quo tamen aliquam de ipſis diœceſibus viſitare cœperit, nunquam poſtea, ſive totam, ſive partem ejus viſitaverit, revertatur cauſa viſitationis ad illam, priuſquam omnes reliquæ ipſius provinciæ diœceſes in toto, vel in parte [quas ſecure viſitare poterit] & ſua denuo fuerint viſitatæ. Quod ſi forte eadem diœceſis, vel aliqua ibi Eccleſia plus aliis indiguerit viſitari: tunc aliarum

a *De materia hujus tit. vide quod noviſſime decrevit Concil. Trid. ſeſſ. 25. de refor. c. 9.* c *Vid. l. cum a matre. C. de rei vind. & l. peto §. fratre. ff. de leg. 2.* c *De materia hujus decret. præter. ſtatuta in Conc. Later. ſub Alex. III. c. 4. & in Concil. Later. ſub Innoc. III. c. 33. vide omnino quæ noviſſime ſancivit. Concil. Trid. ſeſſ. 24. de refor. cap. 5.*

Digitized by Google

viſitatione intermiſſa redeat ad eandem, ſi a loci diœceſano requiſitus extiterit, vel de omnium, aut majoris partis Epiſcoporum ejuſdem provinciæ proceſſerit conſilio, & aſſenſu: ad quod idem ſe pronos exhibeant, ne animarum profectus aliquatenus negligatur. Si vero malitioſe in his difficultatem adhibuerint, Archiepiſcopus licentiam ſuper hoc a ſede Apoſtolica poſtulet confidenter.

Expedita viſitatione non reiterat illam Archiepiſcopus ſine conſilio Suffraganeorum, & definitione in ſcriptis prius facta: debet tamen reincipere ab illis, qui in prima non fuerunt viſitati. h. d. Dominicus.

§. 3. Poſtquam autem ſemel omnes provinciæ ſuæ diœceſes viſitaverit, licitum ſit ei poſtea (prius tamen Suffraganeorum ſuorum requiſito conſilio, & ipſius definitione ſuper hoc habita coram eis, quæ in ſcriptis redigi volumus, ut poſſint *a* aliis eſſe nota) viſitationem per eandem reiterare provinciam juxta modum ſuperius annotatum, etiamſi non interveniat in hoc Suffraganeorum ipſorum aſſenſus: illam ſemper providentiam adhibendo, ut in poſterioribus viſitationibus illas Eccleſias, eoſque Claros & populos prius viſitet, qui non fuerant ab eo in prioribus viſitati: niſi magis ſit aliis viſitationis officium opportunum.

Archiepiſcopus viſitans debet proponere verbum Dei, inquirere de vita miniſtrorum, & de pertinentibus ad divinum officium, abſque juramento: infamatos ordinariis denunciet, & notoria crimina puniat. h. d. Dominic.

§. 4. Sane hujuſmodi impenſurus officium, propoſito verbo Dei quærat de vita, & converſatione miniſtrantium in Eccleſiis & locis aliis divino cultui deputatis, ac cæteris, quæ ad officium ipſum ſpectant, abſque coactione, & exactione qualibet juramenti, ad ipſorum emendationem per ſalubria monita *b*, nunc levia, nunc aſpera, juxta datam ſibi a Deo prudentiam diligenter intendens. Quod ſi de aliquibus orta fuerit infamia, contra eos ordinariis ipſorum (ut ſuper his ſolenniter inquirant) denunciet, ſi viderit expedire. Notoria vero crimina, quæ examinatione non egeant (cum ſuper his merito notari poſſit ordinariorum negligentia eorundem) libera corrigat, pœnam pro illis debitam infligendo.

Viſitator non in pecunia, ſed victualibus recipiet procurationem moderatam: nec familia ſua aliquid recipere poteſt etiam prætextu officii, nec ipſe nec ſui aliquod munus etiam oblatum recipient. h. d. Dominicus.

§. 5. Procurationes autem recipiat, ſecundum quod eſt in canonibus *c* conſtitutum; nullam tamen pecuniam ipſe vel aliquis de ſua familia, occaſione alicujus officii, aut conſuetudinis, ſeu quolibet alio modo earum nomine, ſed in victualibus expenſas tantum recipiat moderatas. Caveat inſuper, ne ipſe, vel quiſquam ſuorum aliquod munus, quodcunque ſit, & qualitercunque offeratur, præſumat recipere: ut non quæ ſua ſunt videatur quærere, ſed quæ Jeſu *d* Chriſti. Quod ſi fuerit contra præſumptum, recipiens maledictionem incurrat, a qua nunquam (niſi duplum reſtituat) liberetur: volumus enim in his fraudem quamlibet penitus evitari.

Forma viſitationis præmiſſa ſervari debet in Epiſcopis, & aliis Prælatis inferioribus, Regularium conſuetudinibus exceptis. hoc dicit Dominicus.

§. 6 Hanc autem viſitandi formam ab univerſis etiam Epiſcopis aliiſque Prælatis ordinario jure ſuos ſubjectos *e* viſitantibus, plene obſervari præcipimus: ſalvis ſuper hoc rationabilibus, & approbatis Religioſorum conſuetudinibus, & regularibus inſtitutis.

a *al. poſſet.* b *Vid. omnino Conc. Trid. ſeſſ. 1. de reform. cap.* 1. c *Hos canones habes in Conc. Later. initio cap. citati.* d *al. deeſt dictio*, Jeſu. e *al. ſubditos.*

CAP. II.

Quia decret. Innocent. IV. ſupra proxim. non bene ſervabatur in illo capitulo, quo præceperat procurationes in victualibus non in pecunia recipi, & non recipi munera, nec etiam procurationes in victualibus a locis non viſitatis: illam confirmat, pœnas adjiciens. Joan. Andr.

Gregorius X. *in generali Concilio Lugdun.*

(*an.* 1273.)

EXigit perverſorum *a* audacia, ut non ſimus ſola delictorum prohibitione contenti, ſed etiam pœnam delinquentibus imponamus. Conſtitutionem itaque felicis recordationis Innocentii Papæ IV. prædeceſſoris noſtri editam, ſuper non recipiendis in pecunia procurationibus, ac ſuper receptione munerum, viſitantibus, eorumque familiaribus interdicta, quam multorum fertur temeritas præterire, volentes inviolabiliter obſervari: eam decernimus pœnæ adjectione juvandam. Statuentes, ut univerſi & ſinguli, qui ob procurationem ſibi ratione viſitationis debitam exigere pecuniam, vel etiam a volente recipere, vel alias conſtitutionem ipſam recipiendo munera, ſive viſitationis officio non impenſo procurationem in victualibus, aut aliquid aliud procurationis occaſione violare præſumpſerint, duplum ejus quod receperint, Eccleſiæ, a qua id receptum fuerit, intra menſem reddere teneantur. Alioquin extunc Patriarchæ, Archiepiſcopi, Epiſcopi, duplum ipſum ultra prædictum tempus reſtituere differentes, ingreſſum ſibi Eccleſiæ ſentiant *b* interdictum. Inferiores vero ab officio, & beneficio noverint ſe ſuſpenſos, quouſque de duplo hujuſmodi gravatis Eccleſiis plenariam ſatisfactionem impendant *c* nulla eis in hoc dantium remiſſione, liberalitate ſeu gratia valitura.

CAP. III.

Viſitator recipere poteſt procurationem in pecunia volentibus viſitatis. Sed uno die ultra unam procurationem non recipiet, licet plura viſitaverit loca. h. d. Dominicus.

Bonifacius VIII. (*an.* 1298.)

FElicis *c* recordationis Gregorius Papa X. prædeceſſor noſter prohibuit in Concilio Lugdunenſi, ne aliqui ob procurationem ſibi ratione viſitationis debitam exigere pecuniam præſumerent, vel etiam recipere a volente. Verum quoniam rerum experientia nos inſtruxit, ex hoc tam perſonis viſitantibus, quam locis & Eccleſiis viſitatis multa incommodorum diſpendia provenire, concedimus, ut Patriarchæ, Archiepiſcopi, Epiſcopi, & alii, quibus ex officio competit viſitare, a volentibus Eccleſiarum, & locorum viſitatorum Rectoribus, ſeu perſonis pecuniam licite recipere valeant, pro ſumptibus moderatis faciendis in victualibus, diebus quibus viſitationis officium perſonaliter exercebunt: adjicientes, quod non liceat viſitanti niſi unam procurationem recipere una die, ſive unum locum ſolum viſitaverit, ſive plura, etiamſi locus quilibet viſitatus ab illo ſufficeret ad procurationem integram perſolvendam, cum eidem ſufficere debeat, ut temporalia metat a locis perſonaliter viſitatis, pro diebus, quibus eis ſpiritualia subminiſtrat: cætera vero in ejuſdem prædeceſſoris conſtitutione contenta in ſuo volumus robore perdurare.

CAP. IV.

Si univerſitas, vel ſingularis perſona Eccleſias, vel Eccleſiaſticas perſonas compulerit ſolvere pedagia, vel guidagia, vel exactiones pro rebus ſuis, quas cauſa negotiationis non deferunt, vel pro perſonis ſingulares ſunt excommunicati, & univerſitas interdicta: nec prodeſt contraria conſuetudo, Clc.

a *Vid. Conc. Trid. ſeſſ. 24. de refor. c. 3 quod ſi quiſquam.* b *In veteri exemplari deeſt*, ſentiant. c *Vid. Conc. Trid. ſeſſ. 24. de refor. cap. 3. §. ſi tamen in optione eorum.*

Cis. hoc addit, quod diœceſani, quibus conſtat aliquos has ſententias incidiſſe, illos publicare debent, & ipſas ſententias facere obſervari, eod. tit. præſenti, Joan, Andr.

Idem.

QUanquam *a* pedagiorum exactiones tam jure canonico, quam civili regulariter merito ſint damnatæ *b*: tanto tamen diſtrictius ne ab Eccleſiis, & perſonis Eccleſiaſticis talia exigantur, prohiberi oportet, quanto ſi id fiat, major inde tranſgreſſionis reatus incurritur, & offenſa evidentior comprobatur. Cum igitur Eccleſiæ, Eccleſiaſticæque perſonæ ac res *c* ipſarum non ſolum jure humano, quinimo & divino, a ſecularium perſonarum exactionibus ſint immunes: conſtitutionem felicis recordationis Alexandri Papæ IV. prædeceſſoris noſtri (qui ſtatuit Eccleſias, & perſonas Eccleſiaſticas ad pedagia & guidagia penitus non teneri, nec ad exhibendum, vel ſolvendum talia pro rebus ſuis propriis, quas non cauſa negotiandi deferunt, vel deferri faciunt ſeu tranſmittunt:) Volentes propter multorum inſolentiam, & abuſum pœnæ adminiculo adjuvare, adjicimus diſtrictius inhibendo (contraria conſuetudine quorumcunque, quæ dicenda eſt corruptela verius, non obſtante) ut nec collegium nec univerſitas, nec aliqua etiam ſingularis perſona, cujuſcunque ſit dignitatis, conditionis aut ſtatus, a præfatis Eccleſiis, aut perſonis, pro perſonis ipſis, aut rebus prædictis talia exigat, vel extorqueat, per ſe vel per alium, ſuo nomine, vel etiam alieno, aut eas ad hujuſmodi perſolvenda compellat. Qui vero contra fecerint, ſi perſonæ fuerint ſingulares, excommunicationis: ſi autem collegium, vel univerſitas civitatis, caſtri, ſeu loci alterius cujuſcunque, ipſa civitas, caſtrum vel locus interdicti ſententias ipſo facto incurrant: nec ab excommunicationis hujuſmodi abſolutionem, vel interdicti relaxationem obtineant, donec exacta plenaria reſtituerint, & de tranſgreſſione ſatisfecerint competenter.

C A P. V.

Archiepiſcopus viſitare poteſt provinciam ac etiam iterare, licet Suffraganei non ſint negligentes: & tunc confeſſiones omnium audire, abſolvere, & pœnitentias imponere. h. d. Dominic.

Idem.

PErpetuo *d* declaramus edicto, Archiepiſcopum poſſe ſecundum tenorem conſtitutionis felicis recordationis Innocentii Papæ IV. prædeceſſoris noſtri ſuper hoc editæ, ſuam provinciam viſitare libere, licet non ſint ejus Suffraganei negligentes, & iterare viſitationem eandem, ac procurationes a locis recipere viſitatis. Conſuetudine (ſi qua forſan ab ipſis Suffraganeis, vel ab aliis allegetur) præmiſſis contraria non obſtante. Poteſt etiam idem Archiepiſcopus dum viſitat, confeſſiones ſubditorum Suffraganeorum audire, ac abſolvere confitentes, & ipſis pœnitentias imponere ſalutares.

TITULUS XXI.
DE CONSECRATIONE ECCLESIÆ,
VEL ALTARIS.
C A P. UN.

Polluta Eccleſia pollutum eſt cœmeterium illi contiguum, ſed non remotum. Pollutio cœmeterii Eccleſiam non polluit, licet contigua exiſtat. Polluto uno cœmeterio, aliud illi contiguum pollutum non eſt, licet per portam de uno in aliud detur ingreſſus. h. d. Dominicus.

Bonifacius VIII. (*an.* 1298.)

SI *a* Eccleſiam pollui ſanguinis aut ſeminis effuſione contingat, ipſius cœmeterium, ſi contiguum ſit eidem, cenſetur eſſe pollutum: unde antequam reconciliatum fuerit, non debet in eo aliquis ſepeliri. Secus ſi remotum fuerit ab eadem. Non ſic quoque in caſu converſo ſentimus, ut videlicet polluto cœmeterio, quamvis Eccleſiæ contiguo, debeat Eccleſia reputari polluta: ne minus dignum, majus; aut acceſſorium, principale ad ſe trahere videatur. Non unum, ſed plura cœmeteria eſſe noſcuntur, quæ quamvis ſibi cohærentia, pariete tamen medio ſejunguntur. Ideoque violato eorum altero, alterum (licet de uno ad aliud per portam intermediam habeatur acceſſus) non propter hoc reputabitur violatum.

TITULUS XXII.
DE RELIQUIIS, ET VENERATIONE
SANCTORUM.
C A P. UN.

Feſta duodecim Apoſtolorum, quatuor Evangeliſtarum, & quatuor Doctorum, & Confeſſorum Eccleſiæ, ſcilicet Gregorii, Auguſtini, Ambroſii, & Hieronymi, ſub officio duplici debent ſolenniter celebrari. Joan. Andr.

Bonifacius VIII. [*an.* 1298. *Romæ.*]

GLorioſus *b* Deus in ſanctis ſuis, & in majeſtate mirabilis, cujus ineffabilis altitudo prudentiæ nullis incluſa limitibus, nullis terminis comprehenſa, recti cenſura judicii cœleſtia peritur, & terrena diſponit, etſi cunctos ejus miniſtros magnifice, altis decoret honoribus, & cœleſtis efficiat beatitudinis poſſeſſores: illos tamen (ut dignis digna rependat) potioribus attollit inſigniis dignitatum, & præmiorum uberiori retributione proſequitur, quos *c* digniores agnoſcit, & commendat ingentior excellentia meritorum. Sic & alma mater Eccleſia ejus ſacra veſtigia proſequens, & exemplo ducta laudabili, licet univerſos in regnis cœleſtibus conſtitutos ſtudiis honorare ſolicitis, & ſonoris efferre præconiis non deſiſtat: glorioſiſſimos tamen Chriſtianæ fidei principes, athletas Dei electos, juſtos ſeculi Judices, lumina vera mundi, videlicet Chriſti redemptoris Apoſtolos numero duodeno contentos, qui viventes in carne prædictam Eccleſiam ſuo pretioſo ſanguine plantaverunt, ipſam erigendo ſublimiter, & diſciplinis ſanctiſſimis dirigendo: Reverendiſſimos etiam patres viroſque clariſſimos, quatuor Evangeliſtas Domini, per quorum diligentiſſima, & fideliſſima ſtudia eidem Eccleſiæ ſacra Evangelia illuxerunt: Egregios quoque ipſius Doctores Eccleſiæ beatos Gregorium, qui meritis inclytus ſedis Apoſtolicæ curam geſſit, Auguſtinum, & Ambroſium venerandos *d* antiſtites, ac Hieronymum Sacerdotii præditum titulo, eximios Confeſſores ſummis attollere vocibus, laudibus perſonare præcipuis, & ſpecialibus diſponit honoribus venerari. Horum quippe Doctorum perlucida, & ſalutaria documenta prædictam illuſtrarunt Eccleſiam, decorarunt virtutibus, & moribus informarunt: per ipſos præterea quaſi luminoſas ardentaſque lucernas ſuper candelabrum in domo domini poſitas (errorum tenebris profugatis) totius corpus Eccleſiæ tanquam ſydus irradiat matutinum: eorum etiam fœcunda facundia cœleſtis irrigui gratia influente Scripturarum ænigmata reſerat, ſolvit nodos, obſcura dilucidat, dubiaque

a *Vide Conc. Lat. ſub Alex. III. c.* 22. *& Conc. Trid. ſeſſ.* 25. *de ref. c.* 29. b *Ergo tas faciens probabis hoc ſibi licere. infra c.* 2. *de immun. Eccl. l.* 2. *C. de vit. reg. not. Dom. & Phil.* c *vide l. publicanus.* § *de rebus. ff de publ.* Font. d *Vide Conc. Trident. ſeſſ.* 24. *de refor c.* 3. §. *metropolitani vero. unde intelliges qualiter hodie procedat diſpoſitio hujus capitis.*

a *De materia hujus decretalis, vide plene Turrecrematam, & alios in cap. Eccleſiis. de conſecrat. diſtinct.* 1. b *Vid. Chaſſanæum in Catalogo gloriæ mundi, part.* 3. *conſiderat.* 20 *& multis ſequentibus.* c *Vide text.* 89. *diſt. cap. ad hoc.* Font. d *alia. reverendos.*

Digitized by Google

biaque declarat: profundis quoque, ac decoris illorum ſermonibus ampla ipſius Eccleſiæ fabrica velut gemmis vernantibus rutilat, & verborum elegantia ſingulari glorioſius ſublimata coruſcat. Idaoque circumſpecta prudentia dictæ ſedis (quæ actibus intenta ſalubribus, & operibus expoſita pietatis libenter, & ſolerter exequitur, quæ ſunt Dei) præmiſſa ſolicite, digneque conſiderans, & debita meditatione perluſtrans ad divini nominis honorem, & gloriam, exaltationem catholicæ fidei, ſalutemque fidelium, merito cenſuit, riteque providit, Apoſtolos, Evangeliſtas, & Confeſſores eoſdem in univerſali Eccleſia honorificentiæ potioris impendiis attollendos: ut ab ea tanto propenſius honorari ſe ſentiant, quanto ipſam præ cæteris excellentius illuſtrarunt. Nos itaque piis ducti conſiliis, digniſque ſtudiis excitati nonnullos *a* prædeceſſores noſtros Romanorum Pontificum [qui ſpecialis devotionis proſequentes affectum, aliquorum feſta Sanctorum ſub duplici ordinaverunt officio celebranda] imitari ſolicite intendentes, eorundem Apoſtolorum, Evangeliſtarum, & Confeſſorum feſtivitates præcipuas [de fratrum noſtrorum conſilio, & aſſenſu] ſub officio duplici per univerſas orbis Eccleſias volumus, ſtatuimus, & præcipimus annis ſingulis perpetuis futuris temporibus ſolenniter celebrari.

TITULUS XXIII.

DE IMMUNITATE *b* ECCLESIARUM, COEMETERIORUM, ET ALIORUM LOCORUM RELIGIOSORUM.

CAP. I.

Seculares poteſtates ab Eccleſiis, vel Eccleſiaſticis perſonis tallias, vel exactiones pro rebus, vel poſſeſſionibus acquiſitis, vel acquirendis exigere non præſumant: nec eas compellere ad ipſas diſtrahendum, vel extra manum ſuam ponendum. hoc dicit Joan. Andr.

Alexander III. (*an.* 1260.)

QUia *c* nonnulli habentes temporale dominium, vel poteſtatis gerentes officium ſecularis, libertatem, & immunitatem Eccleſiaſticam lædere, ac minuere tanquam honoris, & privilegii Eccleſiarum invidi moliuntur: expedit, quod per diligentiam, & auctoritatem ſedis Apoſtol. (qui curam habet Eccleſiarum omnium, & tutelam") contra talium auſus, & conamina opportunum remedium apponatur *d*, ut Eccleſiæ ipſæ in plenitudine juris ſui, & libertatis integritate lætentur *e*, ac deteſtabilis malignorum audacia, & inſolentium nefaria temeritas propulſetur. Sane intelleximus, quod in regno Franciæ, Communiæ, Scabini, ſeu Conſules, & alii domini temporales, & ii, qui juriſdictionem in ipſis communiis, civitatibus, caſtris, & villis temporalem exercent, vel quibus in illis commiſſa eſt executio juſtitiæ ſecularis, moleſti ſunt nimium Eccleſiis ſuper pluribus, & infeſti: & inter cætera nituntur, & ſtudent, ut illis collectas *f*, & tallias, & alia hujuſmodi eædem Eccleſiæ prætextu bonorum, quæ acquiſiverunt, tribuant, & perſolvant, vel extra manum ſuam ponant hujuſmodi acquiſita. Volentes itaque ſuper his omnibus (prout expedit) ſolicite providere, totque temerariis auſibus congruis præſidiis obviare, auctoritate Apoſtolica, præhabita cum fratribus noſtris diligenti deliberatione, decernimus, non licere præfatis Communiis, Scabinis, & iis, qui in eis juriſdictionem temporalem obtinent, vel juſtitiam temporalem *a* exercent, tallias, vel collectas, ſeu exactiones quaſcunque Eccleſiis, vel perſonis Eccleſiaſticis imponere, vel exigere ab eiſdem pro domibus, prædiis, vel quibuſcunque poſſeſſionibus ab eiſdem Eccleſiis, vel perſonis Eccleſiaſticis legitime hactenus acquiſitis, vel in poſterum acquirendis, etiamſi ipſæ Eccleſiæ, vel perſonæ, vel res hujuſmodi ſint intra illorum diſtrictum, vel territorium conſtitutæ. Nec etiam liceat illis ipſas Eccleſias, vel perſonas ad diſtrahendum, vel alienandum, aut extra manum ſuam ponendum acquiſita jam, vel quæ deinceps acquirent, aliquatenus coarctare.

CAP. II.

In Eccleſiis dato humili ingreſſu debet orationibus inſiſti: excluſis clamoribus, & ſeditionibus, conciliis univerſitatis Laicorum, & eorum publicis parlamentis, vanis colloquiis, negotiationibus, & nundinis, ac judiciis ſecularibus, & maxime criminalibus. hoc dicit uſque ad §. ordinarii Dominicus.

Gregorius X. *in generali Conc. Lugdun.* (*an.* 1273.)

DEcet domum Domini *b* ſanctitudo, decet, ut cujus in pace factus eſt locus, ejus cultus ſit cum debita veneratione pacificus. Sit itaque ad Eccleſias humilis, & devotus ingreſſus, ſit in eis quieta converſatio, Deo grata, inſpicientibus placita *c*, quæ conſiderantes non ſolum inſtruat, ſed & reficiat. Convenientes ibidem nomen illud, quod eſt ſuper omne nomen [a quo aliud ſub cœlo non eſt datum hominibus, in quo ſalvos fieri credentes oporteat, nomen videlicet JESU *d* Chriſti, qui ſalvum faciet populum ſuum a peccatis eorum] exhibitione reverentiæ ſpecialis attollant, & quod generaliter ſcribitur *e*, ut in nomine JESU omne genu flectatur, ſinguli ſingulariter in ſeipſis implentes [præcipue dum aguntur Miſſarum ſacra myſteria *f*] glorioſum illud nomen quandocunque recolitur, flectant genua cordis ſui, quod vel capitis inclinatione teſtentur; attendantur in locis eiſdem intentis præcordiis ſacra ſolemnia, devotis orationibus inſiſtatur, nullus in locis eiſdem, in quibus cum pace, ac quiete vota convenit celebrari, ſeditionem excitet, conclamationem moveat, impetumve committat. Ceſſent in locis illis univerſitatum, & ſocietatum quarumlibet concilia, conciones, & publica parlamenta. Ceſſent vana, & multo fortius fœda, & prophana colloquia. Ceſſent confabulationes quælibet. Sint poſtremo quæcunque alia, quæ divinum poſſunt turbare officium, aut oculos divinæ majeſtatis offendere, ab ipſis prorſus extranea: ne ubi peccatorum eſt venia poſtulanda, ibi peccandi detur occaſio, aut deprehendantur peccata committi. Ceſſent in Eccleſiis, earumque cœmeteriis negotiationes, & præcipue nundinarum, ac fori cujuſcunque tumultus, omnis in eis ſecularium judiciorum ſtrepitus conquieſcat, nulla inibi cauſa per Laicos, criminalis maxime agitetur, ſint loca eadem a Laicorum cognitionibus aliena.

Locorum ordinarii exequi debent hic contenta: & ſententiæ in Eccleſiis habitæ ſunt nullæ: & contra facientes puniri debent. h. d. Dominicus.

§. 1. Ordinarii locorum hoc faciant obſervari: ſuadenda ſuadeant ut

a *Al. ita: nonnullos prædeceſſorum noſtrorum Romanorum Pontificum, &c.* b *vide Conc. Trid. ſeſſ. 25. de refor. c. 26. ubi privilegia, & immunitates Eccleſiarum, & perſonarum Eccleſiaſticarum innovantur, & confirmantur.* c *vide Conc. Lat. ſub. Alex. III. c. 25. & Conc. Lat. ſub Leone X. ſeſſ. 9. tit. de reform. curiæ.* §. *etiam a jure.* d *al. opponatur.* e *alias, lætentur.* f *Vide Anch. conſil. 96. incip. ſuper dubio Dec. conſil. 496. incip. in cauſa domini, & Jaſ. conſil. 83. incip. dicta prædia. volum. 3.*

a *Secularem legitur conſtanter in vetuſt. codic.* b *Pſal. 92. & 75.* c *Alias, placida.* d *Vide beatum Chryſoſtomum ſuper c. 2. Epiſt. Pauli ad Galatas Act. 4.* e *Philip. 2.* f *alias, miniſterio.* g *al. conſilia.*

ſuadeant, interdicta hujus canonis auctoritate compeſcant, ad hoc alios etiam in Eccleſiis ipſis magis aſſiduos, & ad præmiſſa idoneos deputando. Et nihilominus proceſſus Judicum ſecularium, ac ſpecialiter prolatæ ſententiæ in eiſdem locis omni careant robore firmitatis. Qui vero præmiſſas inhibitiones animo petulanti contempſerint, præter proceſſum ordinariorum, & deputandorum ab ipſis, divinæ ultionis & noſtræ poterunt acrimoniam formidare, donec ſuum confeſſi reatum a ſimilibus firmato propoſito deliberaverint abſtinere.

CAP. II.

Penis exceſſus Laicorum, qui Clericis collectas, tallias & onera imponebant: & exceſſus Clericorum, qui talibus conſentiebant.

Bonifacius VIII. (*an.* 1298.)

CLericis *a* Laicos infeſtos oppido tradit antiquitas, quod & præſentium experimenta temporum manifeſte declarant, dum ſuis finibus non contenti nituntur in vetitum, ad illicita frena relaxant, nec prudenter attendunt, quam ſit eis in Clericos, Eccleſiaſticasve perſonas, & bona interdicta poteſtas: Eccleſiarum Prælatis, Eccleſiis, Eccleſiaſticiſque Perſonis, regularibus, & ſecularibus imponunt onera gravia, ipſoſque talliant, & eis collectas imponunt, ab ipſis ſuorum proventuum, vel bonorum dimidiam decimam ſeu viceſimam, vel quamvis aliam portionem aut quotam exigunt, & extorquent, eoſque moliuntur multifarie ſubjicere ſervituti, ſuæque ſubmittere ditioni: & (quod dolenter *b* referimus) nonnulli Eccleſiarum Prælati, Eccleſiaſticæque perſonæ, trepidantes ubi trepidandum non eſt, tranſitoriam pacem quærentes, plus timentes majeſtatem temporalem offendere, quam æternam, talium abuſibus non tam temerarie, quam improvide acquieſcunt, ſedis Apoſtolicæ auctoritate ſeu licentia non obtenta.

Præcipit perſonas Eccleſiaſticas pro rebus ſuis, vel Eccleſiarum nil Laicis ſolvere debere abſque licentia Apoſtolicæ ſedis, ſub quocunque colore mutui, ſubventionis, doni, vel alio quolibet: ut etiam ipſi Laici tallias non exigant vel recipiant, nec occupent quocunque modo depoſita Eccleſiarum, vel perſonarum Eccleſiaſticarum: ſingulares contra facientes excommunicat, univerſitates interdicit: quæ pœna locum habeant in promiſſionibus factis etiam ante hanc conſtitutionem, ſi poſtmodum ſolvantur vel recipiantur, & ab his ſententiis ſolus Papa abſolvit, præterquam in mortis articulo. hoc dicit.

§. 1. Nos igitur talibus iniquis actibus obviare volentes, de fratrum noſtrorum conſilio Apoſtolica auctoritate ſtatuimus, quod quicunque Prælati, Eccleſiaſticæque perſonæ, religioſæ, vel ſeculares quorumcunque ordinum, conditionis ſeu ſtatus, collectas vel tallias, decimam, viceſimam, ſeu centeſimam ſuorum, & Eccleſiarum proventuum, vel bonorum Laicis ſolverint, vel promiſerint, vel ſe ſoluturos conſenſerint, aut quamvis aliam quantitatem, portionem, aut quotam ipſorum proventuum, vel bonorum æſtimationis, vel valoris ipſorum, ſub adjutorii, mutui, ſubventionis, ſubſidii vel doni nomine, ſeu quovis alio titulo, modo, vel quæſito colore abſque auctoritate ſedis ejuſdem: nec non Imperatores, Reges, ſeu Principes, Duces, Comites, vel Barones, Poteſtates, Capitanei, vel Officiales, vel Rectores, quocunque nomine cenſeantur, civitatum, caſtrorum, ſeu quorumcunque locorum conſtitutorum ubilibet, & cujuſvis alii cujuſcunque præeminentiæ, conditionis, & ſtatus, qui talia impoſuerint, exegerint vel receperint, aut apud ædes ſacras depoſita Eccleſiarum, vel Eccleſiaſticarum perſonarum ubilibet arreſtaverint, ſaiſiverint, ſeu occupare præſumpſerint, vel arreſtari, ſaiſiri, *a* aut occupari mandaverint, aut occupata, ſaiſita *b* ſeu arreſtata receperint, necnon omnes, qui ſcienter dederint in prædictis auxilium, conſilium vel favorem publice vel occulte, eo ipſo ſententiam excommunicationis incurrant. Univerſitates quoque, quæ in his culpabiles fuerint, Eccleſiaſtico ſupponimus interdicto, Prælatis, & perſonis Eccleſiaſticis ſupradictis in virtute obedientiæ, & ſub depoſitionis pœna diſtricte mandantes, ut talibus abſque expreſſa licentia dictæ ſedis nullatenus acquieſcant: quodque prætextu cujuſcunque obligationis, promiſſionis, & confeſſionis *c* factarum hactenus, vel faciendarum in antea, priuſquam hujuſmodi conſtitutio, prohibitio, ſeu præceptum ad notitiam ipſorum pervenerit *d*, nihil ſolvant, nec ſupradicti ſeculares quoquo modo recipiant. Et ſi ſolverint, vel prædicti receperint, in excommunicationis ſententiam incidant ipſo facto. A ſupradictis autem excommunicationum, & interdicti ſententiis nullus abſolvi valeat, præterquam in mortis articulo abſque ſedis Apoſtolicæ auctoritate, & licentia ſpeciali: cum noſtræ intentionis exiſtat, tam horrendum ſecularium poteſtatum abuſum nullatenus ſub diſſimulatione tranſire.

Omnia privilegia derogantia huic conſtitutioni caſſat, & irritat.

§. 2. Non obſtantibus quibuſcunque privilegiis ſub quibuſcunque tenoribus, formis, ſeu modis, aut verborum conceptione conceſſis Imperatoribus, Regibus & aliis ſupradictis, quæ contra præmiſſa in nullo volumus alicui, vel aliquibus ſuffragari.

CAP. IV.

Excommunicati ſunt, qui impediunt ſuper cauſis, quæ ad forum Eccleſiaſticum de jure, vel de conſuetudine pertinent, literas a ſede Apoſtolica impetrari, vel ſuper ipſis coram ordinariis, vel delegatis Eccleſiaſticis litigari. Joan. Andr.

Idem.

QUoniam (ut intelleximus) quorundam Juſtitiariorum, Ballivorum, Judicumve ſecularium, ac temporalium dominorum in quibuſdam partibus præſumptuoſa temeritas ſic excrevit, ut in terris eorum ſive diſtrictibus literas Apoſtolicas impetrantes, vel ad Judices ordinarios Eccleſiaſticos recurrentes, ſuper cauſis, negotiis, ſeu quæſtionibus, quæ ratione perſonarum aut rerum de jure aut antiqua conſuetudine ad forum *e* Eccleſiaſticum pertinent, obtinere non poſſunt in eis per eoſdem ordinarios Judices, vel Apoſtolicas literas juſtitiæ complementum, quin potius ſuper illis recorrere ad judicium ſeculare, vel a lite cauſa ſeu quæſtione deſiſtere compelluntur: Nos juſtitiam noſtram, & Eccleſiæ ſponſæ noſtræ nolentes negligere, qui alios in ſua juſtitia confovemus: ſtatuimus diſtrictius inhibendo, ne quis impetratores literarum noſtrarum, vel alios in foro Eccleſiaſtico delegato ſeu ordinario litigantes, ſeu litigare volentes, ſive ambæ partes hoc voluerint, ſive una, ſuper cauſis Eccleſiaſticis, ſive quæ ad forum Eccleſiaſticum ratione perſonarum, negotiorum, vel rerum, de jure vel de antiqua conſuetudine pertinere noſcuntur, per ſe vel per alium ad deſiſtendum, vel in foro ſeculari de quæſtionibus hujuſmodi litigandum per eorundem Judicum Eccleſiaſticorum, vel impetrantium, aut litigantium, ſeu volen-

a *Quærebat Joan. Mont. in iſto cap. Quid ſi fiat impoſitio talis non Eccleſiaſticis perſonis, ſed eorum hominibus, nunquid eſſet locus pœnæ hujus c. a. Et dicebat quod ſic, quia fit fraus legi, de qua infra de regulis jur. c. fin. & ſupra de privileg. quanto facis infra eod. cap. eos. ſecundum Lapum, Abb. Dom. Philip. dicit, quod nullo caſu habebit locum hæc conſtitutio, quia penitus revocata cum declarationibus, nec ullus doctorum eam legit. Font.* b *alias dolenter.*

a *Al. ſiſari.* b *al. ſiſata.* c *In manuſcr. legitur conſtanter ita: & conceſſionis.* d *al. pervenerint.* e *Quæ ſint illæ cauſæ, vide in c. licet de foro compet. in antiq. Bart. in extravag. ad reprim. in verb. denunciatione.*

vnlentium litigare, aut propinquorum ipſnrum, ſeu rerum illorum, aut Eccleſierum ſuarum etism captinnem, modiſve eliis quibuſcunque compellat, ſeu compelli faciat, vel procuret: nec per ſe alinſve impediat, qun minus coram Judicibus Eccleſiaſticis, delegatis ſeu ordinariis querelantes de cauſis, quæ (ut præmiſſum eſt) ad cognitionem pertinent eorundem, poſſint libere juſtitiem nbtinere: nec ad prædicta facienda det auxilinm, cnnſilium, vel favorem. Si quis vero contra præſumpſerit, excommunicationi ſe ipſn factn nnverit ſubjacere: a qua (niſi tam Judici, cujus cngnitin fuerit impedita, vel juriſdictio uſurpata, quem parti, quæ turbeta in proſecutione fuerit ſui juris, de injuria, damnis, expenſis, & intereſſe prius per eundem integre fuerit ſatisfactum) nullatenus abſolvatnr.

C A P. V.

Domini temporales prohibentes ſubditis, ne cum perſonis Eccleſiaſticis contrahant, vel communia obſequia exhibeant, ipſo facto excommunicationem incurrunt. h. d. Dom.

Idem.

EOs *a*, qui temporale dnminium nbtinentes, ſuis ſubditis, ne Prælatis aut Clericis, ſeu perſonis Eccleſiaſticis quicquam vendant, aut emant aliqnid ab eiſdem, neque ipſis bledum molant, coquant panem, aut alia obſequia exhibere præſumant, aliquandn interdicunt (cum talia in derogationem libertatis Eccleſiaſticæ præſumantur) eo ipſo excommunicatinnis ſententiæ decernimus ſubjacere.

T I T U L U S XXIV.

NE CLERICI, VEL MONACHI SECULARIBUS NEGOTIIS SE IMMISCEANT.

C A P. I.

Capitulum, ſuper ſpecula, prohibens audientiam Legum, vel Phyſicæ, non includit parochiales Eccleſias habentes, niſi ſint plebaniæ habentes ſub ſe capellas, in quibus Clerici perpetuo inſtituantur. h. d. Domin.

Bonifacius VIII.

STatutum *b* felicis recordationis Honorii Papæ tertii prædeceſſnris noſtri, quod Decanis, Archidiaconis, Præpoſitis, Plebanis, Cantnribus, & aliis Clericis habentibus perſonatus, audire Leges, vel Phyſicam interdicit: ad eos, qui parochiales Eccleſias nbtinere noſcuntur, piæ memoriæ Clementis Papæ quarti prædeceſſnris noſtri veſtigiis inhærentes, declaremus præſentis conſtitutionis nraculn ratione Eccleſiarum hujuſmodi non extendi: niſi eædem Eccleſiæ fuerint plebaniæ ſub ſe capellas habentes, in quibus inſtituantur Clerici perpetui, nequeuntes ab ipſis abſque cauſa rationabili amoveri.

C A P. II.

Excommunicatus eſt ipſo facto Religioſus profeſſus, habitum temerarie dimittens, vel ad quæcunque ſtudia accedens, non obtenta licentia & Prælati, & Conventus. Doctores ſcienter docentes, vel in ſcholis retinentes ad Leges vel Phyſicam tales Religioſos, ſimiliter excommunicationem incurrunt. h. d. Dominicus.

Idem.

UT *a* periculoſa Religinſis evagandi materia ſubtrahatur, diſtrictius inhibemus, ne de cætero aliquis quamcunque religinnem tacite vel expreſſe profeſſus, in ſcholis vel alibi temere habitum religionis ſuæ dimittet: nec accedat ad quævis ſtudia literarum, niſi a ſun Prælato cum conſilio ſui Cnnventus, vel majoris partis ejuſdem, ſibi eundi ad ſtudinm, licentia primitus ſit conceſſa. Si quis autem horum temerarius violator extiterit, excommunicatinnis incurrat ſententiam ipſn factn. Doctores quoque ſive Magiſtri, qui Religioſos habitu ſuo dimiſſn Leges vel Phyſicam audientes ſcienter docere, aut in ſcholis ſuis præſumpſerint retinere, ſimili eo ipſo ſint ſententia innodati.

C A P. III.

Clericus in loco temporalis juriſdictionis ſuæ ſuper delicto ibi commiſſo delegans, ut veritate inquiſita juſtitiam exequatur, irregularis non efficitur, licet pœna ſanguinis inferatur. h. d. Dominicus.

Idem.

EPiſcopus *b* ſeu quicunque alius prælatus, vel Clericus juriſdictionem obtinens temporalem, ſi homicidin aut alio maleficin ab aliquibus in juriſdictione ſua commiſſn, ballivn ſuo aut alii cuicunque injungat, ut ſuper hoc veritatem inquirens, juſtitiæ debitum exequatur, irregularis cenſeri non debet: quamvis ipſe ballivus, vel alius contra malefactores ad pœnam ſanguinis proceſſerit, juſtitia mediante. Nam licet Clericis cauſas ſanguinis agitare non liceat, eas tamen, (cum juriſdictionem nbtinent temporalem) debent, & poſſunt metu irregularitatis ceſſante aliis delegare.

a *Vide Anch Conſil. 91, incip. factum ſuper quo petitur conſilium, & Lapum alleget. 92. incip. inſpeximus.* b *Vid. Doct. & imprimis Panorm. in cap. non magnopere. & in cap. fin. extr. ne Clerici vel Monachi, & Innoc. in cap. firmiter. extra, de ſumm. Trinitat. & fide Catholica.*

a *Multa huc ſpectantia vide per Calderinum conſil. 2. tit. de magiſtris, & per Abbatem conſ. 84. lib. 2.* b *Præter Doctor. hic, vide notata in cap. ex literis extra, de exceſſ. prælat. & in cap. in Archiepiſcopatu. de raptoribus.*

FINIS LIBRI TERTII.

SEXTI

Digitized by Google

SEXTI DECRETALIUM

LIBER QUARTUS.

TITULUS PRIMUS.

DE SPONSALIBUS, ET MATRIMONIIS.

CAP. UN.

Sponſalia pura & certa, ex conſenſu valida, licet alias nulla, inducunt publicam honeſtatem: quæ habet dirimere ſequentia ſponſalia, ſed non præcedentia.

Bonifacius VIII. [*an.* 1298. *Romæ.*]

EX Sponſalibus *a* puris & certis, etiamſi conſanguinitatis, affinitatis, frigiditatis, religionis, aut alia quavis ratione ſint nulla, dummodo non ſint nulla ex defectu conſenſus, oritur efficax ad impediendum, & dirimendum ſequentia ſponſalia vel matrimonia, non autem ad præcedentia diſſolvendum, impedimentum juſtitiæ publicæ honeſtatis *b*. Quare ille, qui ſponſalia pure ac determinate cum aliqua muliere contraxit, & poſtmodum cum ſecunda prioris conſanguinea idem fecit, ex priorum ſponſaliorum vigore (quibus per publicæ honeſtatis juſtitiam ex ſecundis ſponſalibus ſubſecutam minime derogatur) ad matrimonium contrahendum cum prima remanet obligatus.

Publicam honeſtatem non inducunt ſponſalia conditionalia ante conditionis eventum. h. d. Joan. Andr.

§. 1. Ille vero, qui ſponſalia cum aliqua muliere *c* ſub conditione contraxit, ſi poſtmodum ante conditionis eventum cum alia prioris conſanguinea per verba contraxerit de præſenti, cum ſecunda remanere debebit: cum ex ſponſalibus conditionalibus ante conditionem extantem, ſicuti conſenſum non habentibus, & incertis, nulla publicæ honeſtatis juſtitia oriatur.

TITULUS II.

DE DESPONSATIONE IMPUBERUM.

CAP. UN.

Sponſalia amborum infantium, vel alterius tantum per ſupervenientiam majoris ætatis non validantur, nec publicam honeſtatem inducunt: niſi fuerint ratificata tacite, vel expreſſe. h. d. uſque ad §. Idem quoque Dom.

Bonifacius VIII. (*an.* 1298.)

SI infantes *a* ad invicem, vel unus major ſeptennio, & alter minor, ſponſalia contraxerint ipſi, vel parentes pro eis, niſi per cohabitationem eorum mutuam, ſeu alias verbo, vel facto ipſorum liquido appareat, eoſdem in eadem voluntate factos majores ſeptennio perdurare, ſponſalia hujuſmodi, quæ ab initio nulla erant, per lapſum dicti temporis minime convaleſcunt: & ideo cum ſint nulla ratione defectus conſenſus, publicæ honeſtatis juſtitiam non inducunt.

Sponſalia per verba de præſenti contracta inter impuberem, & puberem, vel inter impuberes non proximos pubertati, valent ut ſponſalia de futuro: nec in matrimonium tranſeunt ex ſola perſeverantia ætatis, niſi aliter approbentur: inducunt tamen publicam honeſtatem. h. d. Dom.

§. 1. Idem quoque ſi pubes & impubes, vel duo impuberes non proximi pubertati, & in quibus ætatem malitia non ſupplebat, per verba contraxerint de præſenti: ſponſalia enim illa, quæ juris interpretatione tantum fuerunt ſponſalia de futuro (licet verba conſenſum exprimentia de præſenti haberent, & matrimonium contrahere intenderent contrahentes) per adventum pubertatis in matrimonium non tranſeunt de præſenti: nec matrimonium (quod ut matrimonium ætate non tenuit prohibente) per lapſum dicti temporis convaleſcit: niſi per carnis copulam ſubſecutam, vel aliquem modum alium contrahentes eoſdem cum ejuſdem perſeverantia voluntatis ad pubertatis tempora perveniſſe conſtiterit evidenter: per dictum tamen contractum, qui valuit, ut potuit, non ſicuti agebatur, publicæ honeſtatis juſtitia eſt inducta.

Sponſalia pro abſentibus filiis non tenent: niſi ipſis præſentibus, vel niſi approbaverint tacite, vel expreſſe ex poſt facto. h. d. Dominicus.

§. 2. Porro ex ſponſalibus, quæ parentes pro filiis puberibus, vel impuberibus plerunque contrahunt, ipſi filii, ſi expreſſe conſenſerint vel tacite, ut ſi præſentes fuerint, nec contradixerint, obligantur: ex eis oritur juſtitia publicæ honeſtatis. Et eſt idem, ſi filii tempore ſponſaliorum abſentes, & etiam ignorantes eadem ſponſalia poſt ſcientes ratificaverunt tacite *b* vel expreſſe: alias ex ſponſalibus contractis a parentibus pro filiis, nec ipſi filii obligantur, nec publicæ honeſtatis juſtitia inde ſurgit.

---

a *Vide Conc. Trid. ſeſſ. 24. de refor. matr. c. 3. confert enim multum pro textu & gl.* b *de impedimento juſtitiæ publicæ honeſtatis, quid ſit, & unde proveniat, vide B. Thom. in quæſtionibus additis ad tertiam partem. q. 55. art. 4. & Doct. ſcholaſticos l. 4. ſent. diſt. 41.* c *Not. Doct. hic illam dici mulierem, quæ nondum matrimonio copulata eſt.*

a *Vide B. Thom. in quæſtionibus additis ad 3. part. q. 43. art. 1. & 2. ac Doct. l. 4. ſent. diſt. 27. & Dominic. conſil. 24. incip. quia diffuſe.* b *Vide Bart. in l. quo enim. ff. rem. rat. hab. Font.*

Digitized by Google

TITULUS III.

DE COGNATIONE SPIRITUALI.

CAP. I.

Inter baptizatum, & levantem filios, & uxorem levantis ante carnaliter cognitam, & ſuſcipientem, & patrem, & matrem ſuſcepti, & ſimiliter de baptizante, ſpiritualis contrahitur cognatio. h. d. uſque ad §. Ex confirmatione. Dominicus.

Bonifacius VIII. [*an.* 1298.]

NEdum a inter baptizatum, & illum *b*, qui eum ſuſcepit de baptiſmo, ac inter eundem baptizatum, & ſuſcipientis filios, & uxorem ante ſuſceptionem carnaliter cognitam ab eodem: imo etiam inter ſuſcipientem, patremque baptizati, & matrem cognationem ſpiritualem in baptiſmo contrahi jure conſtat: quæ cognatio & contrahendum matrimonium impedit, & dirimit poſt contractum. Et eadem, quæ de ſuſcipiente ſunt dicta, ſunt etiam de baptizante cenſenda.

Confirmatio frontis inducit ſpiritalem cognationem, ſicut baptiſmo. h. d. Dominicus.

§. 1. Ex confirmatione quoque, ſeu frontis chriſmatione, ſpiritalis cognatio eiſdem modis contrahitur, matrimonia ſimiliter impediens contrahenda, & dirimens poſt contracta.

CAP. II.

Competernitas per catechiſmum contracta impedit matrimonium, ſed non dirimit. Joan. Andr.

Idem.

PEr *a* catechiſmum, qui præcedit baptiſmum, ſacramentorum fundamentum, & januam reliquorum, cognatio ſpiritalis contrahitur, per quam contrahendum matrimonium impeditur: ut ex prædeceſſoris noſtri Clementis Papæ III. decretali colligitur evidenter: dicendo enim, quod talis res vix contrahendo matrimonio impedimentum afferret, velle videtur quod afferat, nam quod vix fit, fieri tamen dubium non exiſtit. Per illam tamen cognationem matrimonium poſt eam contractum minime ſeparatur.

CAP. III.

Unus tantum intervenire debet in levatione infantis de ſacro fonte, vel chriſmatione frontis: tamen ſi plures interveniunt, cognationem contrahunt ſpiritalem. Et ex aliis ſacramentis cognatio non contrahitur. h. d. Dominicus.

Idem.

QUamvis *b* non plures *c*, quam unus vir, vel una mulier accedere debeant ad ſuſcipiendum de baptiſmo infantem, juxta ſacrorum canonum inſtituta: ſi tamen plures acceſſerint, ſpiritalis cognatio inde contrahitur, matrimonia contrahenda impediens, & etiam poſt contracta diſſolvens. De confirmatione inſuper, quantum ad hoc, idem judicium eſt habendum. Ex datione vero aliorum ſacramentorum cognatio ſpiritalis nequaquam oritur, quæ matrimonium impediat vel diſſolvat.

a *Vide Conc. Trid. ſeſſ. 24. de refor. matr. c. 2. & B. Thom. in qu. additis. ad 3. part. q. 66. per totum. & Theol. lib. 4. ſent. diſt. 42* b *Procedit ſi ille eſt Chriſtianus. 30. q. 1. c. 2. de conſ. diſt. 4. in baptiſmate. Joan. Andr. in reg. ex eo. inf. de reg. jur.*

a *Vide Theolog. ſcholaſticos. l. 4. ſent. diſt. 42. & beatum Thom. in. quæſt additis ad 3. part. q. 55. art. 2.* b *Vide Conc. Trident. ſeſſ. 24. de refor. matr. c. 2.* c *Vide l. ad teſtium §. fin. ff. de teſtam.*

FINIS LIBRI QUARTI.

SEXTI DECRETALIUM

LIBER QUINTUS.

TITULUS PRIMUS.

DE ACCUSATIONIBUS a, INQUISITIONIBUS, ET DENUNCIATIONIBUS.

CAP. I.

Ex confeſſione coram delegato inquirente ſuper certis criminibus deputato facta, punitur confitens, licet dicat ſe prius diffamatum non fuiſſe, vel inquiſitionis capitula non habuiſſe. h. d. Dominicus.

Bonifacius VIII. (*an.* 1298.)

POſtquam coram eo, qui contra te ſuper certis criminibus inquiſitor fuerat deputatus, eadem crimina fuiſti confeſſus, fruſtra confeſſionem tuam (quo minus puniaris ex ea, prout juſtitia ſuadebit) eo prætextu impugnare contendis, quod ſuper eiſdem criminibus non fueras antea diffamatus: vel quod per eundem inquiſitorem capitula, ſuper quibus contra te volebat inquirere, tibi tradita non fuerunt *b*.

CAP. II.

Valet inquiſitio facta ſuper veritate criminum, omiſſa inquiſitione infamiæ, ſi reus præſens tacuit. h. d. ſecundum Joan. Andr.

Idem.

SI is, cui contra te commiſſa fuerat ſimpliciter inquiſitio ſuper certis criminibus facienda, proceſſerit

a *De materia hujus tit. vide plene per Hoſtien. in ſumma, ead. tit.*

b *Vide Peruſinum in c. dilecte. de appellat. & Alex. conſ. 52. lib. 3. & Fel. in c. 2. de except.*

Digitized by Google

rit te præſente, nec reclamante, aut quicquam ſuper hoc excipiente (infamiæ inquiſitione omiſſa) ad veritatem eorundem criminum inquirendam: proceſſum hujuſmodi ex eo, quod non fuit de infamia *a* primitus inquiſitum, ulterius impugnare nequibis.

TITULUS II.
DE HÆRETICIS.
CAP. I.

Propter crimen hæreſis Clericum in quibuſcunque ſacris ordinibus conſtitutum, ſolus ejus Epiſcopus degradare poteſt. hoc dicit Dominicus.

Gregorius IX. *Rhemen. Archiepiſcopo, & ſuis Suffraganeis.* [*an.* 1236. *Romæ in Galliam.*]

QUoniam Epiſcoporum numerus ad degradationem Clericorum a canonibus conſtitutus, non poteſt de facili convenire: concedimus, ut Sacerdotem vel alium Clericum in ſacris ordinibus conſtitutum (cum pro hæreſi fuerit curiæ ſeculari relinquendus, aut perpetuo immurandus) convocatis Abbatibus, aliiſque Prælatis, & religioſis perſonis, ac literatis ſuæ diœceſis, de quibus expedire videbitur, ſuus ſolus poſſit Epiſcopus degradare.

CAP. II.

Excommunicationem incurrit ſepeliens ſcienter hæreticos, vel eorum receptatores, defenſores, vel fautores, nec abſolvitur niſi exhumet eorum corpora, locus vero privatur ſepultura. hoc dicit uſque ad §. Inhibemus, Dom.

Alexander IV. [*an.* 1258.]

QUicunque *c* hæreticos, credentes, receptatores, defenſores, vel fautores eorum ſcienter præſumpſerint *d* Eccleſiaſticæ tradere ſepulturæ, uſque ad ſatisfactionem idoneam excommunicationis ſententiæ ſe noverint *e* ſubjacere. Nec abſolutionis beneficium mereantur *f*, niſi propriis manibus publice extumulent *g*, & projiciant *h* hujuſmodi corpora damnatorum. Et locus ille perpetua *i* careat ſepultura.

Excommunicari debent Laici publice, vel occulte diſputantes de fide. h. d. Dominicus.

§. 1. Inhibemus quoque, ne cuiquam Laicæ perſonæ liceat publice, vel privatim de fide catholica diſputare. Qui vero contra fecerit, excommunicationis laqueo innodetur.

Non valet promotio hæreticorum, eis credentium, fautorum, receptatorum, & defenſorum eorum, nec filiorum ſuorum uſque ad ſecundam generationem ad beneficia Eccleſiaſtica, vel officia publica. h. d. Dominic.

§. 2. Hæretici autem, credentes, receptatores, defenſores, & fautores eorum, ipſorumque filii *k* uſque ad ſecundam generationem, ad nullum Eccleſiaſticum beneficium, ſeu officium publicum admittantur. Quod ſi ſecus actum fuerit, decernimus irritum & inane.

Privati ſunt habentes beneficia Eccleſiaſtica ad preces hæreticorum, & inhabiles efficiuntur ad alia obtinenda, ſi ſcienter talia receperunt. h. d. Dom.

§. 3. Ad hæc quoſcunque viros Eccleſiaſticos, qui ad preces hujuſmodi peſtilentium perſonarum, dignitates, perſonatus, & quæcunque alia Eccleſiaſtica beneficia ſunt adepti, ex nunc privamus taliter acquiſitis: volentes, quod tales & habitis careant perpetuo, & ſi receperunt *l* illa ſcienter, ad alia vel ſimilia nequaquam in poſterum admittantur.

a *Et qualiter probari debeat infamia alicujus, vide Romanum conſ.* 267. *& Cardinalem conſ.* 3. *de teſt.* b *Nota hic quod propter difficultatem relaxatur juris ſolennitas, ut habes c. ſuper. eod. & l.* 1. *§. fin. ff. de vent. in poſſ. mit. Font.* c *Vide Turrecrematam in ſum. de Eccleſia l.* 4. *part.* 2. *cap.* 21. d *al. præſumpſerit.* e *al. noverit.* f *al. mereatur.* g *al. extumulet.* h *al. projiciat.* i *al. perpetuo.* k *vide Gondiſſalvum tract. de hær. q.* 22. *& repertorium Inquiſ. verbo filii.* l *al. receperint.*

Nulla eſt emancipatio filiorum, vel ſubditorum per hæreticos facta, etiamſi poſtea vitium detegatur. h. d. Dom.

§. 4. Illorum autem filiorum emancipationem, quorum parentes poſt emancipationem etiam hujuſmodi apparuerit ante ipſam a via veritatis ad hæreticæ ſuperſtitionis invium declinaſſe, nullius volumus eſſe momenti, velut factam de hominibus ſui juris: cum dignum ſit, ut propter tanti atrocitatem delicti, filii eſſe in parentum hæreticorum deſierint poteſtate.

CAP. III.

Filii vel hæredes petentium in infirmitate ſua hæreticorum conſolationem, non admittuntur ad probandum, quod non ſanæ mentis, vel perdita loquela ſuſceperint, ſi conſtat, quod erant ſanæ mentis, vel prius ſuſpecti, vel diffamati erant de hæreſi: aliter admittuntur, ſcilicet per teſtes fide dignos, non ſuſpectos. h. d. Dominicus.

Idem *inquiſitoribus hæreticæ pravitatis.* (*an.* 1258.)

FIlii, vel hæredes illorum, qui dum in ægritudinis lecto decumberent, petierunt hæreticos conſolatores, ut ab eis per manus impoſitionem conſolationem reciperent: ſecundum peſſimam conſuetudinem eorundem, ſicque viam fuerint univerſæ carnis ingreſſi: ad probandum, quod ipſi defuncti conſolationem illam, imo verius deſolationem non *a* ſanæ mentis effecti ſuſceperint, vel poſt perditam jam loquelam, cum tamen moris ſit (ut dicitur) apud eos, quod nullum taliter conſolentur, qui non ſit ſanæ mentis, & memoriam habeat ordinatam, admitti non debent, ſi dum vivebant, diffamati erant de hæreſi, vel ſuſpecti, aut legitime conſtiterit, quod ſanæ mentis exiſtentes hujuſmodi hæreticos petierunt. Alioquin admitti poterunt prædicti filii, vel hæredes ad probandum præmiſſa. Non tamen per uxores, filios, familiares, vel de ſuis aliquos, ſed per teſtes alios fide dignos, & ſpecialiter fidei zelatores.

CAP. IV.

Relapſi in hæreſim ſunt tradendi curiæ ſeculari, licet pæniteat eos, & ad fidem redeant: non tamen denegantur eis ſacramenta pœnitentiæ, & Euchariſtiæ. h. d. Dom.

Idem *eiſdem.*

SUper eo, *b*, quod ſcriptum legitur, Eccleſia nulli claudit gremium redeunti: quodque hi, qui poſt abjurationem erroris, vel poſtquam ſe proprii antiſtitis examinatione purgaverint, ſi deprehenſi fuerint in abjuratam hæreſim recidiſſe, ſeculari decernuntur judicio ſine ulla penitus audientia relinquendi: cum ſcripturæ hujuſmodi videantur ſibi invicem adverſari, quid tenendum ſit, per ſedem edoceri Apoſtolicam poſtulaſtis. Nos itaque inquiſitioni veſtræ de fratrum noſtrorum conſilio reſpondemus, quod taliter deprehenſis, etiamſi (ut dictum eſt) ſine ulla penitus audientia relinquendi ſint judicio ſeculari: ſi tamen poſtmodum pæniteant, & pœnitentiæ ſigna in eis apparuerint manifeſta, nequaquam ſunt humiliter petita ſacramenta pœnitentiæ, ac Euchariſtiæ deneganda.

CAP. V.

Excommunicati participes, & ſocii criminis, admittuntur in teſtes contra hæreticos, ſi ſciunt veriſimiliter veritatem deponere. h. d. Dom.

Idem *eiſdem.*

IN fidei favorem concedimus, ut in negotio inquiſitionis hæreticæ pravitatis excommunicati, & participes, vel ſocii criminis ad teſtimonium admittantur: præſertim in probationum aliarum defectum contra hæreticos, credentes, fautores, receptatores, & defenſores eorum, ſi ex veriſimilibus conjecturis, & ex numero teſtium, aut perſonarum (tam deponen-

a *Quod ex verbis, & aliis probatur: ut not. in l. ſi cum dotem. §. fin. autem. ff. ſol. mat. c. hoc habet.* 46. *diſt. &* c. *legitimus.* 93. *diſt.* b *Vide Zanch. tract. de hær. c.* 26.

Digitized by Google

tinm, qnam eorom, contra quos deponitur) qualitate, ac aliis circumſtantiis ſic teſtificantes falſa non dicere præſumantur.

CAP. VI.

Ordinarii, vel eorum delegati, & inquiſitores ſine pœna excommunicationis facere habent executionem juſtitiæ contro hæcticos, per habentes juriſdictionem ſecularem in loca: licet excommunicati ſint, vel de facto tantum illam juriſdictionem poſſideant. h. d. Dominic.

Idem *iiſdem*.

PRæſidentes a regimini alicujus regni, provinciæ, ſive loci, licet excnmmunicati, vel de facto tantum, & non de jura juriſdictionem habentes, ac eorum officiales ad requiſirionem ordinariorum, vel delegatorum ipſorum, aut inquiſitorum hæreticæ pravitatis, non valentium ſine moræ diſpendio, vel negotii periculo recurſum habera ad ſuperiores, qui legitima in locis ipſis poſſint juſtitiam exequi, poſſunt & debent contra hæreticos, credentes, ſautores, receptatores, & defenſores eorum juſtitiam, & ſuum officium exercere. Nec requirentes hujuſmodi excommunicatos, propter hoc ſententiam excommunicationis incurrunt. Non tamen præſidentibus prælibatis, vel officialibus eorundem propterea in aliis caſibus intelligatur conceſſum aliquid, vel permiſſum.

CAP. VII.

Excommunicatus propter contumaciam non reſpondendi ſuper hæreſi, de qua erat ſuſpectus, poſt annum damnatur ut hæreticus. h. d. Dominicus.

Idem *eiſdem*.

CUm *b* contumacia (in cauſa præſertim fidei) ſuſpicioni præſumptionem adjiciat vehementem: ſi ſuſpectus de hæreſi revocatus a vobis, ut de fide reſpondeat, excommunicationis vinculo (pro eo quod parere ſubterfugit, aut contumaciter ſe abſentat) per vos fuerit innodatus, quam ſi *c* per annum animo ſuſtineant pertinaci, extunc velut hæreticus condemnetur.

CAP. VIII.

Abjurans in judicio hæreſim propter vehementem præſumptionem, ſi iterato labitur (licet non fuiſſet probatum plene) relapſus dicitur: ſecus ſi levis erat præſumptio. h. d. uſque ad §. Eum vero. Dominicus.

Idem *eiſdem*.

ACcuſatus de hæreſi, vel ſuſpectus, contra quem de hoc crimine magna & vehemens ſuſpicio orta erat, ſi hæreſim in judicio abjuravit, & poſtea committit in ipſa, cenſeri debet quadam juris fictione relapſus: licet ante abjurationem ſuam hæreſis crimen plene probatum non fuerit contra ipſum.

Si autem levis, & modica ſuſpicio illa fuerit *d*, quanquam ex hoc ſit gravius puniendus, non tamen debet in hæreſim relapſorum pœna puniri.

Culpabilis in uno articulo hæreſis, generaliter poſtea abjurando relapſus dicitur, ſi committit etiam in alium articulum ſeparatum. h. d. Dom.

§. 1. Eum vero, qui in una hæreſis ſpecie, vel ſecta commiſit, aut in uno fidei articulo, ſeu Eccleſiæ ſacramento erravit, & poſtmodum hæreſim ſimpliciter, vel generaliter abjuravit, ſi extunc in aliam etiam hæreſis ſpeciem ſive ſectam, aut alio articulo, ſeu ſacramento committat, volumus ut relapſum in hæreſim judicari.

Qui poſt abjurationem hæreſis, de qua convictus fuerat, vel poſtea convincitur, facto, vel verbo hæreticis communicat in rebus hic prohibitis, relapſus dicitur. h. d. Dom.

§. 2. Ille quoque, de cujus lapſu in hæreſim ante abjurationem conſtiterat, vel nunc conſtat, ſi poſt illam hæreticos acceptet *a*, deducat, viſitet, ſive aſſociet, aut dona vel munera eis donet, vel mittat, ſeu favorem eis impendat, qui excuſari non poſſit etiam ſine adoratione: (ut verbis veſtris utamur) merito debet judicari relapſus, cum illum ex approbata *b* a ſe prius erroris conſequentia non ſit dubium id feciſſe.

Teſtis in cauſa hæreſis falſum deponens, licet perjurus ſit, probat dicendo contrarium: dum tamen ex indiciis conſtet dictum non corruptionem, ſed veritatem continere. h. d.

§. 3. Licet vero perjuri a teſtimonio, etiam poſt pœnitentiam, repellantur, ſi tamen ii, qui coram inquiſitoribus jurantes, tam de ſe, quam de aliis ſuper facto hæreſis dicere veritatem, eam celando dejerent, & poſtmodum velint corrigere dictum ſuum, contra ſe ac alios ſuos complices deponendo: cum crimen hujuſmodi ſit exceptum, ſi ex manifeſtis indiciis apparuerit, tales non animi levitate, aut odii fomite, ſeu corruptione pecuniæ, ſed zelo fidei orthodoxæ dictum ſuum velle corrigere, ac modo (quæ prius tacuerant) revelare in favorem fidei, niſi aliud obſiſtat, ſtari debet tam contra ſe, quam contra reliquos atteſtationibus eorundem.

Inquiſitores ſuper hæreſi deputati, non ſe intromittant de divinationibus, vel ſortilegiis non ſapientibus hæreſim manifeſtam. h. d. Dom.

§. 4. Sane cum *c* negotium fidei (quod ſumme privilegiatum exiſtit) per occupationes alias non debeat impediri: peſtis inquiſitores hæreticæ a ſede Apoſtolica deputati de divinationibus, aut ſortilegiis (niſi hæreſim ſaperent manifeſte) intromittere ſe non debent, nec punire talia exercentes, ſed eos relinquere ſuis Judicibus puniendos.

Inquiſitores hæreſis de quæſtionibus uſurarum ſe intromittere non poſſunt. h. d.

§. 5. De quæſtionibus præterea uſurarum motis etiam contra illos, quibus reſtitutionem uſurarum in pœnitentia pro hæreſis crimina injunxerunt, ac illi ſe & ſua ad hoc faciendum in judicio Eccleſiæ obligarunt, intromittere ſe non poſſunt: ne per cauſas hujuſmodi offendiculum negotio fidei præparetur.

Inquiſitores poſſunt compellere hæredes fautorum hæreticorum (qui tamen hæretici non erant) ad implendum pœnitentiam injunctam in bonis temporalibus: ſecus ſi mortui ſunt, antequam fuerit pœnitentia injuncta. h. d. Dom.

§. 6. Si vero *d* pro iis, quæ in hæreſi, receptando vel defendendo hæreticos, ſeu eis favendo, non tamen exiſtens hæreticus, quis commiſerit, ſub obligatione bonorum ſuorum inquiſitoribus ſe adſtrinxit ad recipiendam ab eis pœnitentiam & complendam, & ea licet injuncta, non tamen peracta deceſſit: ſi per hujuſmodi pœnitentiam onus impoſitum fuerit proficiens ad ſalutem, in bonis ejus temporalibus exequendum, ad complementum ipſius per inquiſitores cogi debent hæredes, vel alii, ad quos cum ſuo onere bona hujuſmodi devenerunt. Porro ſi propter hujuſmodi hæreticorum receptationem, defenſionem, ſeu favorem, quis ad faciendam pœnitentiam, quam inquiſitores ipſi injungere vellent, bona ſua obligaverit eiſdem, & antequam ei pœnitentia injungeretur, deceſſerit: ejus hæredibus non eſt ſatisfactio pro extincto jam crimine injungenda.

Poſt mortem hæretici declarari poteſt eum hæreticum fuiſſe, ad finem confiſcandi. Dom.

§. 7. In eo vero caſu, quo hæredes ad ſucceſſionem non debent ob hæreſim ſui auctoris admitti, non obſtante, quod auctore ipſo vivente hoc non fuerit (interveniente ipſius morte) per ſententiam declaratum, ad *e* confiſca-

a *Vide gl. fin. in c. 2. de offic. vicarii hoc eod. lib. & Gondiſſalvum tract. de hær. q. 19* b *de intellectu vide Albertinum tract. de agnoſc. aſſert. q. 30. n. 73.* c *Dictio, ſi, deeſt in antiquioribus codicibus etiam impreſſis, & ſeries orationis indicat abeſſe oportere.* d *al. fuit.*

a *al. receptet.* b *al. approbati.* c *Vide Zanchinum tract. de hæret. c. 22.* d *In vetuſtiorib. cod. ita: ſi vero in his, &c.* e *al. ad occupationem.*

Digitized by Google

confiſcationem bonorum poſt mortem ejuſdem nibilominus procedatur.

Clerici inſtruentes teſtes, ne inquiſitores veritatem inveſtigent, puniri poſſunt per eos: & Religioſi gravius puniuntur. hoc dicit Dominicus.

§ 8. Sacerdotes inſuper & alii Clerici, qui negotium inquiſitionis inſtruendo citatos hæreticos, vel eorum credentes de celanda veritate, vel dicenda falſitate, ſeu eos indebite libarando inveati fuerint impedire (cum non ſit dubium eos [a] ipſa facere in favorem hæreticæ pravitatis) per inquiſitores a talibus compeſci poſſunt, & pœna debita caſtigari, tam per captionem perſonarum, quam alias, prout culpa exegerit delinquentis. Religioſi etiam ſunt immutationis pœna, vel alia gravius puniendi, quam ſeculares, ſi inventi fuerint in hæreſi, vel conſimilibus deliquiſſe.

CAP. IX.

Non valent ſtatuta, per quæ inquiſitoris hæreſis officium impeditur, vel retardatur.

Urbanus IV. (*an.* 1263.)

STatutum [b] civitatis, caſtri, villæ, vel alterius loci, per quod negotium inquiſitionis hæreticæ pravitatis directe vel indirecte, ne in eo libere procedi valeat, contigerit impediri, vel quomodolibet retardari, nullius exiſtere firmitatis: ipſiuſque civitatis, vel loci Dominum, Poteſtatem, Capitanaum, Conſules, vel Rectores, per quem vel quos eadem civitas, ſeu locus regitur, quocunque nomine cenſeantur, ad ſtatutum hujuſmodi loci Diœceſano, vel ejus Vicario, aut inquiſitori, ſeu inquiſitoribus labis præfatæ, ſine moræ diſpendio exhibendum: & ſi tale inventum fuerit, revocandum omnino, vel ſaltem eatenus moderandum, quod per illud inquiſitionis proceſſus non impediantur, vel aliquatenus retardentur, per cenſuram Eccleſiaſticam decernimus compellendos.

CAP. X.

Officium inquiſitoris hæreſis morte concedentis non expirat: etiam quoad negotia prius non cœpta vel exorta. h. d.

Clemens IV. *Inquiſitoribus hæreticæ pravitatis.* (*an.* 1267.)

NE [c] aliqui dubitationem ſolicitam excitantes in dubium revocent, an officium inquiſitionis hæreticæ pravitatis ſolicitudini veſtræ intra certos limites ab Apoſtolica ſeda commiſſum expiret per mortem Romani Pontificis, qui commiſit: Præſenti declaramus edicto, ipſum officium non ſolum quoad negotia vivente mandatore incœpta, immo etiam quoad integra & non cœpta, & quod plus eſt, quantum ad ea, quæ tunc nequaquam emerſerant, in favorem fidei poſt committentis obitum perdurare.

CAP. XI.

Informat inquiſitores ad Deum, ut ejus timorem hominum metui anteponant, in procedendo ſimul, vel ſeparatim contra hæreticos & ſuos fautores: & etiam in eos abſolvendo cum vere redierint.

Idem *eiſdem.*

UT [d] officium inquiſitionis contra hæreticos in provincia, in qua vobis idem officium eſt commiſſum auctoritate Apoſtolica, poſſitis efficacius adimplere, diſcretioni veſtræ per Apoſtolica ſcripta mandamus, quatenus ubique in præfata provincia ſimul, vel ſeparatim aut ſingulariter (prout negotii utilitas ſuadebit) contra hæreticos, credentes, receptatores, fautores & defenſores eorum, necnon contra infamatos de hæreſi, vel ſuſpectos, juxta ſanctiones canonicas (hominum metu divino [a] timori poſtpoſito) procedatis. Si vero aliquis ex prædictis hæretica labe primitus abjurata, redire voluerit ad Eccleſiæ unitatem: ei juxta formam Eccleſiæ abſolutionis beneficium impendatis, & injungatis eidem quod injungi talibus conſuevit: proviſo ſolerter, ne ſimulata converſione redeant fraudulenter, & vos (imo ſeipſos) fallentes, ſub agni ſpecie lupum gerant.

Inſtruit inquiſitores in modo examinationis teſtium, & in perſonis, quæ teſtificata ſcribere debeant. h. d.

§. 1. Verum, quia in tam gravi crimine cum multa oportet cautela procedi (ut in reos ſine ullo proferatur errore duræ ac dignæ ſeveritas ultionis) volumus & mandamus, ut in examinatione teſtium, quos recipi ſuper crimine prædicto, ipſumque contingentibus oportuerit, adhibeatis duas religioſas & diſcretas perſonas: in quarum præſentia per publicam (ſi commode poteſtis habere) perſonam, aut per duos viros idoneos, fideliter eorundem depoſitiones teſtium conſcribantur. Ad conſcribendas [b] quoque hujuſmodi depoſitiones teſtium, & ad faciendum omnia, quæ in commiſſo vobis officio ad ſcriniarii, ſeu tabellionis officium pertinent, teneri diſtricte præcipimus, cum per vos fuerint requiſiti, omnes & ſingulos veſtri ordinis fratres, qui dum eſſent in ſeculo, tabellionatus officium habuiſſe aut exercuiſſe noſcuntur: & illos etiam, quibus idem tabellionatus officium ratione præfati negotii fidei fuit Apoſtolica ſede commiſſum, & in poſterum committetur: concedentes hujuſmodi fratribus, necnon & aliis Religioſis quibuslibet, qui ſimiliter dum eſſent in ſeculo, tabellionatus officium habuerunt [c] & exercuerunt, quibuſvis etiam Clericis ſecularibus officium ipſum habentibus (etiamſi iidem fratres Religioſi, & Clerici ſint in ſacris ordinibus conſtituti) exercendi libere officium ipſum quoad præmiſſa, non obſtante ſtatuto aliquo contrario canonis vel ordinis, quocunque vallato munimine, poteſtatem.

Inſtruit inquiſitores circa perſonas, per quas impediri poſſet, vel differri inquiſitionis negotium. h. d.

§. 2. Compeſcendi præterea monitione præmiſſa per cenſuram Eccleſiaſticam appellatione poſtpoſita, prædicatores, quæſtuarios [d] (ubi contigerit pro inquiſitionis, ſeu fidei negotio congregationem fieri, vel alias eidem negotio, quomodolibet ex hoc impedimentum aliquod afferri) a prædicationis officio, quod ad ipſos nullatenus pertinet (quorum intereſt tantum charitativa ſubſidia ſuppliciter petere, ac indulgentiam ſi forte habent, exponere) liberam vobis & ſingulis veſtrum concedimus, auctoritate præſentium, facultatem. Denique, ut circa præmiſſa plene vobis & ſingulis veſtrum coercitionis, expedita, & inviolabilis adſit auctoritas, volumus, ut ea omnia viriliter exequamini (ſi opus fuerit) invocato auxilio brachii ſecularis, contradictores per cenſuram Eccleſiaſticam appellatione poſtpoſita compeſcendo. Non obſtantibus aliquibus privilegiis, vel indulgentiis quibuſcunque perſonis cujuſvis conditionis, dignitatis vel gradus, religionis vel ordinis, comitatibus [e], vel univerſitatibus civitatum & locorum ſpecialiter, vel generaliter ſub quacunque verbo-

a *al. ita: ipſos ea facere, &c.* b *Concordat reſcriptum Innocent. IV. incip. ad extirpanda. §. cæterum teneatur: & aliud reſcriptum Alex. IV. incip. implacida relatio: quæ habentur impreſſa in bullario literarum Apoſtolicarum pro officio ſanctiſſimæ inquiſit.* c *Vid. Dec. in cap. cauſam matrimonii. extr. de offic. deleg. & Arelatanum tract. de hæret. notabili 4. Concordat reſcriptum Urbani IV. incip. ex omnib. unde hoc capitulum accipiet lucem: habetur impreſſum in bullario literarum Apoſtolicarum pro officio ſanctiſſimæ inquiſitionis.*

a *In pleriſque codic. mendoſe legitur ita, divinoque timore poſtpoſito.* b *V. de reſcr. Alexand. IV. incip. ne commiſſo: reſcriptum Pii II. incip. paſtoralis officii cura: habentur impreſſa inter literas Apoſtolicas pro officio ſanctiſſimæ inquiſitionis.* c *alias ita: habuerint & exercuerint.* d *Prædicatores quæſtuarios omnino ſuſtulit Concil. Trident. ſeſſ. 5. de reform. c. 2. § ult. & ſeſſ. 21. de reform. c. 9.* e *In manuſcr. legitur, communitatibus.*

Digitized by Google

verborum expreſſione, vel forma a memorata ſede conceſſis, vel imposterum concedendis, cum ex hujuſmodi, vel aliis privilegiis, vel indulgentiis nullum vobis in tantæ pietatis negotio velimus obſtaculum interponi, & conſtitutione de duabus diætis edita in concilio generali. Statuimus inſuper, ut Poteſtas, Capitaneus, ſeu Rector, vel Conſules, ſeu quivis alii, qui civitati præſunt, vel loco alteri ad præſens, aut præerunt *a* in futurum, ad requiſitionem Diœceſanorum, vel Vicariorum ſuorum, ſeu Inquiſitorum hæreticæ pravitatis, jurent præciſe attendere inviolabiliter, & *b* obſervare, ac facere a ſuis ſubditis obſervari toto tempore ſui regiminis, in terris ſuæ juriſdictioni, regiminive ſubjectis, conſtitutiones contra hæreticos, credentes, receptatores, fautores, & defenſores eorum, ipſorumque filios, & nepotes a ſede Apoſtolica promulgatas, ac etiam approbatas, quas, qui jurare noluerit & ſervare, ut infamis, & tanquam hæreticorum fautor, ac de fide ſuſpectus, officio, & honore ſui regiminis ſpolietur: nec ulterius Poteſtas, Capitaneus, Conſul, vel Rector habeatur in aliquo, aut de cætero in *c* aliquam dignitatem, vel officium publicum ulterius aſſumatur: & quæ ut Poteſtas, Ballivus, Conſul, vel Rector fecerit, nullam obtineant firmitatem.

CAP. XII.

Comprehendit iſta decret. plura utilia pro expediendo officio inquiſitorum: dat enim eis poteſtatem committendi citationes, & ſententiarum denunciationes: dat poteſtatem vocandi peritos, Clerum, & populum, ut eis aſſiſtant: dat poteſtatem procedendi contra illos, qui de ſua in aliam provinciam ſe tranſtulerunt: dat poteſtatem repetendi libros, & proceſſus, commutandi, & mitigandi pœnas, privandi & privatos nuntiandi officiis, & honoribus hæreticos, fautores, & defenſores eorum: ita tamen quod hoc fiat de Diœceſanorum, vel in eorum abſentia Vicariorum ſuorum conſilio: niſi iidem ſcienter talibus beneficia contuliſſent. h. d. Joan. Andr.

Bonifacius VIII. *Inquiſitoribus hæreticæ pravitatis.* (an. 1298.)

UT *d* commiſſi vobis officii debitum utilius, & uberius exequamini, ſanctæ memoriæ Innocentii, Alexandri, & Clementis prædeceſſorum noſtrorum veſtigiis inhærentes, vobis, & veſtrum ſingulis committendi citationes, & denunciationes ſententiarum, quas in quoslibet hæreticos, credentes, receptatores, defenſores, & fautores eorum tuleritis: advocandi quoque prout expedierit, peritos quoslibet, ut vobis aſſiſtant, & in hujuſmodi ferendis ſententiis præbeant conſilium opportunum, ac eis, quod ſuper his vobis humiliter pareant, in virtute obedientiæ injungendi: convocandi etiam Clerum, & populum civitatum, caſtrorum, aliorumque locorum (prout dicto negotio fidei videritis expedire.) Et contra illos, quos in provincia, in qua vobis inquiſitionis officium eſt commiſſum, hæreſis crimen conſtiterit commiſiſſe (licet ad alias partes ſe transferendos duxerint) procedendi: necnon faciendi a quibuslibet aſſignari vobis libros, ſeu quaternos, & alia ſcripta, in quibus inquiſitiones factæ, ac proceſſus per quoſcunque auctoritate ſedis Apoſtolicæ, vel Legatorum ejus habiti contra hæreticos continentur: & illorum, qui veſtris mandatis obedientes humiliter ſtant propter hæreſim in carcere, vel muro recluſi, pœnam una cum Prælatis, quorum juriſdictioni ſubſunt, mitigandi, vel mutandi, cum videritis expedire: privandi præterea, vel privatos nuntiandi dignitatibus, ac aliis beneficiis Eccleſiaſticis de diœceſanorum, vel eis abſentibus Vicariorum ſuorum conſilio, & officiis publicis, ac honoribus quibuſcunque, eoſdem hæreticos, credentes, receptatores, & defenſores ipſorum, eorumque filios, & nepotes, plenam concedimus facultatem. Sunt autem Diœceſani in privando tales, vel nuntiando privatos beneficiis, & hujuſmodi requirendi: niſi forte conſtaret legitime, quod iidem ſcienter hujuſmodi perſonis eadem beneficia contuliſſent: tunc enim eos in his requirendos non eſſe cenſemus, ſed potius a ſuo Judice puniendos.

CAP. XIII.

Chriſtiani ad Judaiſmum tranſeuntes, & redeuntes hæretici reputantur. h. d. ſecundum Zen.

Idem.

COntra Chriſtianos, qui ad ritum tranſierint, vel redierint Judæorum (etiamſi hujuſmodi redeuntes, dum erant infantes, aut mortis metu, non tamen abſolute, aut præciſe coacti, baptizati fuerint) erit *a* tanquam contra hæreticos, ſi fuerint de hoc confeſſi, aut per Chriſtianos, ſeu Judæos convicti: & ſicut contra fautores, receptatores, & defenſores hæreticorum, ſic contra fautores, receptatores, & defenſores talium eſt *b* procedendum.

CAP. XIV.

Non confiſcantur dotes uxorum innocentium propter hæreſim maritorum. h. d. ſecundum. Zen.

Idem.

DEcrevit *c* felicis recordationis Innoc. Papa IV. quod propter hæreſim maritorum uxorum catholicarum dotes non debeant confiſcari. Quod intelligendum fore cenſemus, niſi forte mulieres ipſæ cum viris matrimonia contraxiſſent, quos hæreticos tunc ſciebant.

CAP. XV.

Filii hæreticorum uſque ad ſecundam lineam paternam ad primam vero maternam, ſunt inhabiles ad beneficium Eccleſiaſticum, vel officium ſeculare, ſi patres ante mortem Eccleſiæ reincorporati non fuerint. h. d. ſecundum Dom.

Idem.

STatutum felicis recordationis Innocentii, & Alexandri præd. noſt. ne videlicet hæretici, credentes, receptatores, defenſores, & fautores eorum, ipſorumque filii uſque ad ſecundam generationem ad aliquod beneficium Eccleſiaſticum, ſeu publicum officium admittantur, quod ſi ſecus actum fuerit, ſit irritum, & inane: primum, & ſecundum gradum per paternam lineam comprehendere declaramus: per maternam vero ad primum duntaxat volumus hoc extendi. Hoc ſane de filiis, & nepotibus hæreticorum, credentium, & aliorum hujuſmodi, qui tales eſſe, vel tales etiam deceſſiſſe probantur, intelligendum eſſe videtur: non autem illorum, quos emendatos eſſe conſtiterit, & reincorporatos Eccleſiæ unitati, & pro culpa hujuſmodi ad mandatum Eccleſiæ pœnitentiam recepiſſe, quam ipſi vel jam perfecerunt, vel humiliter proſecutioni ejus inſiſtunt, vel parati fuerint ad recipiendam eandem.

CAP. XVI.

Inquiſitor Papæ ſuper hæreſi, ſine ſpeciali mandato non inquirit contra Epiſcopum, ſed ſi eum culpabilem ſciverit, nuntiabit Papæ. h. Joan. Andr.

Idem.

INquiſitores *d* hæreticæ pravitatis ab Apoſtolica ſede, ſeu alio, vel aliis quibuslibet deputati de hujuſmodi crimine inquirere contra Epiſcopos nequeant, aut ejus prætextu procedere contra eos: niſi in literis commiſſionis Apoſtolicæ, quod hoc poſſint, contineatur expreſſe. Si tamen inquiſitores ipſi Epiſcopos, vel alios ſuperiores Prælatos ſciverint, vel invenerint circa crimen hære-

a *al. præfuerint.* b *al. ita: & ſervare.* c *al. ad aliquam.* d *Vid reſcriptum Urban. IV. incip. licet ex omnibus. §. ut ergo extat impreſſum inter literas Apoſtolicas pro officio ſanctiſſimæ Inquiſitionis.*

a *al. deeſt* b *Verbum, eſt, deeſt in in manuſcr.* c *Vid. Zanchin. tract. de hæret. cap. 26.* d *Vid. Conc. Trident. ſeſſ. 24. de reform. cap. 5. & repertorium Inquiſitorum, verbo, Epiſcopus.*

Digitized by Google

hæreſeos commiſiſſe, aut eos de hoc diffamatos exiſtere, vel ſuſpectos, id tenebuntur ſedi Apoſtolicæ nuntiare.

C A P. XVII.

Non derogatur ordinariis ſuper proceſſu hæreticorum, licet Papa generaliter alteri deleget. Et ſuper eodem facto Epiſcopus, & inquiſitor poſſunt procedere communiter vel diviſim, vel proferre ſententiam, in qua ſi diſcordant, debent Papæ referre. Et Epiſcopi qualitercunque procedant, debent ſervare modum inquiſitoribus impoſitum. h. d. Dominic.

Idem.

PEr *a* hoc, quod negotium hæreticæ pravitatis alicui vel aliquibus ab Apoſtolica ſede generaliter in aliqua provincia, civitate, vel diœceſi delegetur, diœceſanis Epiſcopis, quin & ipſi auctoritate ordinaria, vel delegata (ſi habent) in eodem procedere valeant, nolumus derogari. Verum, ut dictum inquiſitionis negotium efficacius, melius, utiliuſque procedat, concedimus, quod per Epiſcopos ipſos, & per inquiſitores de facto eodem inquiri valeat communiter, vel diviſim: & ſi diviſim proceſſerint, teneantur ſibi invicem communicare proceſſus, ut per hoc poſſit melius veritas inveniri: & niſi hoc caſu inquiſitores in ſententiæ prolatione Diœceſanis, vel contra duxerint deferendum, per utroſque ſimul ſententia proferatur: in qua ferenda, ſi non convenerint, per utroſque negotium ſufficienter inſtructum ad ſedem Apoſt. remittatur *b*. Sive autem ordinaria, ſive delegata Epiſcopi poteſtate procedant, illum in procedendo modum obſervent, quem inquiſitores poſſunt & debent per jura communia, vel per ſpeciales conceſſiones, ſeu ordinationes ſedis Apoſtolicæ obſervare.

C A P. XVIII.

Epiſcopis, & inquiſitoribus hæreſis non reſiſtant, ſed omnino pareant domini temporales, & de eo crimine non cognoſcant: alias, prout dicitur hic, puniuntur. h. d. ſecundum Zen.

Idem.

UT inquiſitionis negotium contra hæreticam pravitatem, ad Dei gloriam & augmentum fidei noſtris temporibus proſperetur, leges *c* quaſdam per Federicum olim Romanorum Imperatorem, tunc in devotione Romanæ perſiſtentem Eccleſiæ, promulgatas, quatenus Dei, & Eccleſiæ ſanctæ ſuæ honorem promovent, & hæreticorum exterminium proſequuntur, & ſtatutis canonicis non obſiſtunt, approbantes & obſervari volentes: univerſos ſeculi poteſtates, & dominos temporales, ac provinciarum, terrarum, civitatum, aliorumque locorum Rectores, quibuſcunque dignitatibus, vel officiis, aut nominibus cenſeantur, requirimus & monemus, ut ſicut reputari cupiunt, & haberi fideles, ita pro defenſione fidei diœceſanis Epiſcopis & inquiſitoribus hæreticæ pravitatis, a ſede Apoſtolica deputatis, aut in poſterum deputandis, pareant, & intendant hæreticorum, credentium, fautorum, receptatorum, & defenſorum ipſorum inveſtigatione, captione, ac cuſtodia diligenti, cum ab eis fuerint requiſiti: & ut præfatas perſonas poſt ſeras in poteſtatem, ſeu carcerem Epiſcoporum, aut inquiſitorum dictorum, vel ad locum, de quo ipſi, vel aliqui ex eis mandaverint, intra eorundem dominorum poteſtatem, vel Rectorum diſtrictum ducant, vel duci faciant ſine mora: ubi per viros catholicos a præfatis Epiſcopis, ſeu inquiſitoribus, vel eorum aliquo deputatos ſub arcta, & diligenti cuſtodia teneantur, donec eorum negotium per Eccleſiæ judicium terminetur. Utque de hæreſi a diœceſano Epiſcopo, vel inquiſitore, ſeu inquiſitoribus condemnatos, præfati poteſtates, domini temporales, ſive rectores, vel eorum officiales, ſeu nuntii ſibi relictos ſtatim recipiant indilate animadverſione debita puniendos: non obſtantibus appellationibus, ſeu proclamationibus prædictorum nequitiæ filiorum: cum tam ſecundum ordinationem prædeceſſorum noſtrorum, quam ſecundum legem imperialem, appellationis & proclamationis beneficium expreſſe ſit hæreticis, & credentibus, ac eorum receptatoribus, fautoribus, & defenſoribus interdictum. Prohibemus quoque diſtrictius poteſtatibus, dominis temporalibus, & Rectoribus, eorundemque officialibus ſupradictis, ne ipſi de hoc crimine (cum mere ſit Eccleſiaſticum) quoquo modo cognoſcant, vel judicent, ſive captos pro eodem crimine abſque dictorum Epiſcoporum, ſive Inquiſitorum, aut ſaltem alterius eorundem licentia, vel mandato a carcere liberent, aut executionem ſibi pro hujuſmodi crimine a diœceſano vel inquiſitoribus, ſeu inquiſitore injunctam, prompte (prout ad ſuum ſpectat officium) facere ſeu adimplere detrectent: vel alias diœceſanorum, aut inquiſitorum judicium, ſententiam, ſeu proceſſum, directe, vel indirecte impedire præſumant. Si quis vero de prædictis poteſtatibus, dominis temporalibus, Rectoribus, vel eorum officialibus, ſeu Ballivis, contra prædicta fecerit, aut præfato fidei negotio ſæpefatis diœceſano Epiſcopo, vel inquiſitoribus incumbenti ſe opponere forte præſumpſerit, vel ipſum aliquatenus impedire, necnon & qui ſcienter in prædictis dederit auxilium, conſilium, vel favorem, excommunicationis ſe noverit mucrone percuſſum: quam ſi per annum animo ſuſtinuerit pertinaci, extunc velut hæreticus condemnetur.

C A P. XIX.

Bona hæreticorum ipſo jure ſunt confiſcata: quod probatur triplici argumento legali. Sed apprehenſio bonorum fieri non debet per dominum ſecularem, niſi prius pronunciatum fuerit ſuper crimine per Judicem Eccleſiaſticum, qui hoc poſſit. Joan. Andr.

Idem.

CUm ſecundum leges civiles, nefarias, naturæ contrarias, inceſtas nuptias contrahentes, eo ipſo ſuarum dominium rerum perdant: & mulier humanam legem tranſgrediens, & (præſertim parentibus ſuis non conſentientibus) raptoris *a* nuptias eligens, bona omnia, quæ per legem ſibi obvenerant a raptore, ac aliis conſortibus raptus, ipſo jure amittat, certoque caſu deferantur in fiſcum: ac etiam illicitas ſpecies tranſvehens, aut rerum vectarum profeſſionem *b* omittens eorundem ſpecierum, & rerum proprietate hoc ipſo privetur, & fiſco rerum, & ſpecierum dictarum proprietas acquiratur: bona hæreticorum (qui gravius, horribilius, ac deteſtabilius, quam prædicti delinquunt) ipſo jure de fratrum noſtrorum conſilio decernimus confiſcata. Confiſcationis tamen hujuſmodi executio, vel bonorum ipſorum occupatio fieri non debet per principes, aut alios dominos temporales (juxta Gregorii Papæ prædeceſſoris noſtri declarationem) antequam per Epiſcopum loci, vel aliam perſonam Eccleſiaſticam, quæ ſuper hoc habeat poteſtatem, ſententia ſuper eodem crimine fuerit promulgata.

C A P. XX.

In cauſa hæreſis proceditur ſimpliciter, & de plano, & dicta teſtium & accuſatorum non publicantur, ſi periculum timeatur. h. d. ſecundum Zen.

Idem.

STatuta quædam felicis recordationis Innocentii, Alexandri, & Clementis prædeceſſorum noſtrorum, quibuſdam declaratis, & additis, recenſentes: concedimus, quod in inquiſitionis hæreticæ pravitatis negotio

a *Declaratur hoc cap. per extravag. Benedicti incip. ex eod. habetur tit. de hær.* b *Vid. Zanchin. tract. de hær. c. 15. & repertorium Inquiſ. verbo Epiſcopus. §. quando Epiſcopus.* c *Vid. Bart. in l. Aurelius. §. idem quæſiit. ff. de li. leg. l. in cauſ. ff. de Prætor. Innoc. c. cum venerabilis de except. Font.*

a *Vide Concil. Trident. ſeſſ. 24. de refor. matrim. c. 6.* b *alit. profeſſionem.*

tio procedi poſſit ſimpliciter, & de plano *a*, & abſque advocatorum ac judiciorum ſtrepitu & figura. Jubemus tamen, quod ſi accuſatoribus, vel teſtibus in cauſa hæreſis intervenientibus, ſeu deponentibus (propter potentiam perſonarum, contra quas inquiritur) videant Epiſcopus, vel Inquiſitores grave periculum imminere *b*, ſi contingat fieri publicationem nominum eorundem: ipſorum nomina non publice, ſed ſecreto coram diœceſano Epiſcopo, vel eo abſente, ipſius Vicario, quando inquiſitores procedunt: quando vero procedit Epiſcopus, coram inquiſitoribus, ſi haberi commode poſſit copia eorundem: ac nihilominus ſive Epiſcopus, ſive Inquiſitores proceſſerint, aliquibus aliis perſonis providis & honeſtis, juriſque peritis (quas ad hoc vocari, & eis per totum proceſſum, ſuper quo deliberandum eſt, serioſe maniſeſtari, ac integraliter explicari, & de ipſorum conſilio ad ſententiam, vel condemnationem procedi volumus) exprimantur: ſicque (non obſtante, quod illis, contra quos hujuſmodi depoſuerunt, nomina ipſorum non fuerint publicata) adhibeatur ad cognitionem Judicis inſtruendam plena fides depoſitionibus teſtium eorundem. Et ut eorundem accuſatorum & teſtium periculis efficacius occurratur, & cautius in inquiſitionis negotio procedatur: præſentis conſtitutionis auctoritate permittimus, quod Epiſcopus vel inquiſitores ſecretum poſſint indicere illis, quibus (ut præmiſſum eſt) proceſſum hujuſmodi explicabunt: & in eos ſi arcana conſilii, ſeu proceſſus ſibi ſub ſecreto ab eiſdem Epiſcopo, vel Inquiſitoribus pateſacta, præter eorum licentiam aliis pateſecerint, excommunicationis ſententiam, quam ex ſecreti violatione ipſo facto incurrant (ſi eis expedire videbitur) promulgare: ſic tamen, quod inquiſitores Epiſcopum, vel Epiſcopus Inquiſitores non excommunicent hac de cauſa, ſed Epiſcopi ex injuncto ex nunc a nobis ſub virtute ſanctæ obedientiæ diſtricto præcepto ad ſecretum hujuſmodi teneantur. Ceſſante vero periculo ſupradicto, accuſatorum & teſtium nomina (prout in aliis fit judiciis) publicentur. Cæterum in his omnibus præcipimus, tam Epiſcopos, quam Inquiſitores puram, & providam intentionem habere, ne ad accuſatorum, vel teſtium nomina ſupprimenda, ubi eſt ſecuritas, periculum eſſe dicant: nec in eorum diſcrimen ſecuritatem aſſerant, ubi tale periculum immineret, ſuper hoc eorundem conſcientias onerantes. Conſtitutiones vero, ordinationes, & mandata alia prædeceſſorum noſtrorum in negotio hæreticæ pravitatis facta, conceſſa, ſeu etiam ad conſulta reſponſa, quæ conſtitutionibus ſupradictis *d* ſuper eadem editis pravitate non obvient, in ſuo volumus robore permanere.

TITULUS III.
DE SCHISMATICIS.
CAP. I.

In prima parte *ponit arengam uſque ad verſ. Jacobum videlicet, in qua dicit, quod Columnenſes Jacobus, & Petrus olim Cardinales & filii Joannis, fratres ſcilicet dicti Petri, diutius expectati noluerunt ad cor redire, ſed in profundum malorum deſcendentes ſua aggravabant delicta: quare varias pœnas tulit in eos, quas ad certitudinem præſentium, & memoriam futurorum hic inſerit.* Secundo *ponit pœnas, quas protulit in ipſos Jacobum, & Petrum, uſque ad verſ. Contra natos. Ibi* tertio *ponit pœnas, quas tulit contra filios, & poſteros dicti Joannis, uſque ad verſ. Omnem. Ibi* quarto *imponit pœnas iis, qui de cætero deliberate dictos Jacobum, & Petrum pro Cardinalibus habuerint, vel eis vel prædictis natis Joannis favorem præbuerint, uſque ad verſ. Hæc & alia. Ibi* quinto & ultimo *ratificat, innovat, & confirmat prædicta, & ea præcipit inviolabiliter obſervari: & jubet ſimiles exceſſus puniri ſimilibus pœnis in poſterum.* h. d. Joan. Andr.

Bonifacius VIII. [*an. 1298. Romæ.*]

AD ſuccidendos infructuoſos palmites, peſtiferos & nocivos, quos (quaſi ficus fatua) domus *a* de Columna produxit, neſcientes in ſemitis juſtitiæ dirigere greſſus ſuos, ad cor reverti, & agere pœnitentiæ dignos fructus, licet diutius expectatos (Jacobum videlicet de Columna, & Petrum nepotem ipſius, olim ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinales, & filios quondam Joannis de Columna, fratris dicti Jacobi, & patris Petri præfati poſteros, & fautores, & ſequaces eorum) in virtute altiſſimi exurgentes, ſpiritualiter & temporaliter contra eos duximus procedendum. Conſequenter dictis Jacobo & Petro, deſcendentibus in profundum malorum, & molientibus inconſutilem tunicam Domini, ſanctæ videlicet Eccleſiæ ſcindere unitatem, & ut gladium acuentibus linguas ſuas, & prorumpentibus non tam in verba *b* blaſphemiæ, & ſchiſmatica, quam inſana, quæ in ſcriptis redacta ſub ſigillis, quibus antequam eſſent depoſiti utebantur, per urbem & diverſa mundi climata deſtinaverunt, æſtimantes loquacitatem facundiam, & maledicere conſcientiæ bonæ ſignum, & conficta materia diſputandi, quia veritate non poterant, nos ſaltem lacerare conviciis præſumpſerunt: quorum dicta licet poſſemus ſuperiori aſſertione convincere, & luce clarioribus rationibus confutare, duximus eorum latratibus non dare reſponſum, ut contrita eorum rabies, auctoritate ſonora præſidentis in ſupremo judicii ſolio frangeretur, & patens veritas per ſeipſam veniret in publicam notionem, noſtrumque ſilentium in ſupplicium eis foret: proceſſus tamen contra ipſos, & alios ſecimus ſucceſſive varios, diverſiſque temporibus, ſpirituales & temporales pœnas & ſententias continentes, & mulctas: quorum (quia totum tenorem conſtitutionis in præſenti inſerere longum eſſet) ex eis quædam compendioſe collata huic noſtræ conſtitutioni duximus inſerenda, ad certitudinem præſentium, & memoriam futurorum: videlicet, quod ex cauſis, quæ rationabiliter nos moverunt, de fratrum noſtrorum conſilio depoſuimus dictos Jacobum, & *c* Petrum a Cardinalatibus ejuſdem Eccleſiæ, & ab omni Cardinalatus commodo & honore, ipſoſque judicavimus ſchiſmaticos & blaſphemos, & tanquam hæreticos puniendos, expoſitis perſonis eorum a fidelibus capiendis, omnibus beneficiis, officiis, honoribus, dignitatibus, & prælaturis perpetuo privantes eoſdem, & reddentes inhabiles ad habenda, cunctis eorum bonis mobilibus & immobilibus, juribus & juriſdictionibus publicatis. Contra natos inſuper & poſteros dicti Joannis ſpiritualiter, & temporaliter duximus multipliciter procedendum, eorum bonis, & juribus publicatis, & confiſcatis, ipſiſque poſteris dicti Joannis per maſculinam, & fœmininam lineam deſcendentibus, indignis perpetuo redditis ad Cardinalatus honorem, & quælibet officia, beneficia & miniſteria in Eccleſia memorata, vel ejus curia: alibi vero uſque ad quartam generationem. Omnem perſonam præſentem & futuram, cujuſcunque fuerit præeminentiæ, con-

---

a *De iſta clauſula vide Lanfrancum Clem. ſæpe. in n. 1.2.3 & ibi alios Doct. & Bart. in extravag. ad reprimendam. in verbo Summarie.* b *Hodie ſemper præſumitur imminere tale periculum, & ideo indiſtincte ſolet obſervari, ut in crimine hæreſis nunquam publicentur nomina accuſatorum vel teſtium, vide extravag. Innoc. Papæ, quam affert Repertorium inquiſitorum, verbo, nomina.* c *Dictio, per, deeſt in manuſcriptis codicibus.* d *In antiquioribus legitur conſtantes, ſupradictis.*

a *Hujus appellatione non veniunt baſtardi. de Anch. Phil. dixi ſup. tit. tres c. ſtatutum. adde gl. in Clem. 1. de bapt. Nic. ex Ubal. in tract. de ſucceſſ. ab inteſt. Font.* b *al. ita:* in verba *blaſphemia & ſchiſmatica.* c *Vid. l. ſi ſervus. §. plurium. ff. ſi quis cauſ. & l. demonſtratio. ff. de condit. & demonſt. Font.*

Digitized by Google

ditionie, dignitetie, eut ſtatus Eccleſiaſtiei, vel mondeni (etiamſi foret ſanctæ Romanæ Ecelcſiæ Cerdinelis) quæ ipſos Jecobum & Petrum, vel eorum elterum ſcienter & deliberete pro Cardinelibus habuerit & tenuerit, eut ad Cardineletum admiſerit, ſeu votum eorum, vel ulienjus ipſorum ſuffragium in electione Romeni Pontificis admiſerit, aut in Pontificem Romanum elegerit, nominaverit, aſſumpſerit, vel receperit, ſeu dederit in his, vel ad hoc euxilium, conſilium, vel favorem, excommunicationis ſententia duximus innodandum, e qua (abſque expreſſa licentie Romani Pontificis) non poſſit abſolvi, nec etiam per collegium Apoſtolicæ ſedis, eedem ſede vecente, eamque prælatione, dignitete ſtatu & honore Eccleſiaſticis omnino privamus: nihilominus omnes, qui dictis Jecobo & Petro alias, & netis dicti Joannis favorem præbuerint, vel euxilium in rebellione & ſchiſmete perſiſtentibus, excommunicationis ſententia innodentes. Hæc & alia per nos facta in prædictis noſtris proceſſibus, & in literis noſtris bulletis ſuper eis confectis contenta, hac conſtitutione perpetuo valitura ratificemus, confirmemus, & etiam innovemus, eandemque *a* de novo facimus de fretrum noſtrorum conſilio prædictorum. Et ut dictorum malitia non inveniet ſucceſſorem, & punitæ tranſgreſſionis exempler retrahat alios ab offenſa, ec in oblivionem veritas veniens, non vagetur incerte: ſtatuimus eque decrevimus *b*, ut & ipſa inviolebiliter obſerventur, & quod ſimiles exceſſus, & culpæ pœnis ſimilibus in poſterum punientur.

TITULUS IV. DE HOMICIDIO.

CAP. I.

Per aſſaſſinos faciens, vel tantum mandans aliquem interfici, tanquam ab omnibus diffidatus, abſque alicujus prælatione ſententiæ incurrit excommunicationis, & depoſitionis ab officio, & beneficio. h. d. ſecundum Zen.

Innoc. IV. *in Concilio Lugdunenſi.*

[*an.* 1245.)

PRo humani redemptione generis, de ſummis cœlorum ad ima mundi deſcendens, & mortem tandem ſubiens temporalem Dei filius Jeſus Chriſtus, ne gregem ſui pretio ſanguinis glorioſi redemptum, aſcenſutus poſt reſurrectionem ad patrem, abſque paſtore diſſeret, ipſius curam B. Petro Apoſtolo (ut ſuæ ſtabilitate fidei cæteros in Chriſtiana religione firmaret, eorumque mentes ad ſalutis opera ſuæ accenderet devotionis ardore) commiſit: unde nos ejuſdem Apoſtoli effecti (diſponente Domino, licet immeriti) ſucceſſores *c*, & ipſius redemptoris locum in terris, quanquam indigne tenentes, circa gregis ejuſdem cuſtodiam ſolicitis cacitati vigiliis, & animarum ſaluti jugis attentione cogitationis intendere, ſummovendo noxia, & agendo profutura debemus, ut excuſſo a nobis negligentiæ ſomno, noſtrique cordis oculis diligentiæ ſedula vigilantibus, animas Deo lucrifacere ſua nobis cooperante gratia valeamus.

§. 1. Cum igitur illi, qui ſic horrenda inhumanitate deteſtandaque ſævitia mortem ſitiunt aliorum, ut ipſos faciant per aſſaſſinos occidi, non ſolum corporum, ſed mortem procurent etiam animarum: (niſi eos exuberans gratia divina prævenerit, ut ſint armis ſpiritualibus præmuniti) ac omnis poteſtas tribuatur a Domino ad juſtitiam, rectumque judicium exercendum: nos tanto periculo volentes occurrere animarum, & tam *d* nefarias præſumptiones Eccleſiaſticæ animadverſionis mucrone ferire: ut metus pœnæ metæ hujuſmodi præſumptionis exiſtat: præſertim cum nonnulli magnates taliter perimi formidentes, coacti fuerint ſecuritatem ab eorundem aſſaſſinorum domino impetrare, ſicque ab eo non abſque Chriſtianæ dignitatis opprobrio redimere quodammodo vitam ſuam.

§. 2. Sacri approbatione Concilii ſtatuimus, ut quicunque princeps, Prælatus, ſeu quævis alia Eccleſiaſtica ſecularisve perſona quempiam Chriſtianorum per dictos aſſaſſinos interfici fecerit, vel etiam mandaverit (quanquam mors ex hoc forſitan non ſequatur) aut eos receptaverit, vel defenderit ſeu occultaverit, excommunicationis & depoſitionis a dignitate, honore, ordine, officio, & beneficio incurret ſententias ipſo facto: & illa libere aliis per illos, ad quos eorum collatio pertinet, conferantur: ſit etiam cum ſuis bonis mundanis omnibus, tanquam Chriſtianæ religionis æmulus, a toto Chriſtiano populo perpetuo diffidatus: & poſtquam probabilibus conſtiterit argumentis *e*, aliquem ſcelus tam execrabile commiſiſſe, nullatenus alia excommunicationis, vel depoſitionis, ſeu diffidationis adverſus eum ſententia requiratur.

CAP. II.

Sine pœna irregularitatis poſſunt Clerici de ſuis malefactoribus conqueri coram Judice ſeculari, etiam de criminibus, ex quibus debetur pœna ſanguinis, expreſſe proteſtando, quod ad pœnam ſanguinis non intendunt. h. d. Joan. And.

Bonifacius VIII. (*an.* 1298.)

PRælatis *b*, vel Clericis quibuſconque, qui de Laicis ſuis malefactoribus querelam penes ſecularem Judicem deponentes, petunt emendam ſibi fieri, & provideri, ne contra eos talia de cætero præſumentur, proteſtando expreſſe, quod ad vindictam *c*, ſeu pœnam ſanguinis non intendunt, imputari non debet: quamvis alias in tali caſu de jure debeat pœna ſanguinis irrogari, ſi Judex mortem illis inferet juſtitia exigente.

Alioquin ſi Prælati, aut Clerici propter metum hujuſmodi, quia Judex ad pœnam ſanguinis poſſet *d* procedere, de ſuis malefactoribus taliter conqueri non auderent, daretur pleriſque materia trucidandi eoſdem, & ipſorum bona libere deprædandi.

CAP. III.

Mandanti aliquem verberari, ſecuta mors imputatur. h. d. ſecundum Zen.

Idem.

IS, qui mandat aliquem verberari, licet expreſſe inhibeat, ne occidatur ullatenus, vel membro aliquo mutiletur, irregularis efficitur, ſi mandatarius fines mandati excedens mutilet, vel occidet: cum mandando in culpa fuerit, & hoc evenire poſſe debuerit cogitare.

TITULUS V. DE USURIS.

CAP. I.

Primo innovat, & obſervari præcipit Lateranenſe Conſilium contra uſurarios editum uſque ad verſ. Et quia. Ubi præcipit omnibus dominis & univerſitatibus terrarum, ne permittant alienigenas in terris ſuis conducere domos ad exercendum fœnus, vel conductas habere, & quod aliquis eis ad hoc domos non locet. uſque ad verſ. Qui vero. Ubi imponit pœnam Clericis contrafacientibus, uſque ad verſic. Cæterum. Ubi imponit pœnam Laicis, & hoc facit uſque in finem. Joan. Andr.

a *In antiq. libris ita: eademque de novo, &c.* b *al. decernimus.* c *Vid. Turrecrematam in ſumma de Eccleſ. lib. 2. c. 35. & 36.* d *al. ita; & tam nefarios præſumptores.*

a *Vid. l. non omnes, § a barbaris. ff. de re milit.* b *Vid. Decium conſ. 189. & Felin. in cap. afferte extr. de præſumpt.* c *Præter doctores hic vide Felinum in cap. querelam ext. de jurejurando.* d *al. poſſit.*

Gregorius X. *in generali Concilio Lugdunenſi*. [*an.* 1273.]

USurarum voraginem [quæ animas devorat, & facultates exhaurit] compeſcere cupientes, conſtitutionem Lateranenſis a Concilii contra uſurarios editam ſub divinæ maledictionis interminatione præcipimus inviolabiliter obſervari. Et quia, quo minor fœneratoribus aderit fœnerandi commoditas, eo magis adimetur fœnus exercendi libertas: hac generali conſtitutione ſancimus, ut nec collegium, nec alia univerſitas, vel ſingularis perſona, cujuſcunque ſit dignitatis, conditionis, aut ſtatus, alienigenas, & alios non oriundos de terris ipſorum publice fœnebrem pecuniam exercentes, aut exercere volentes, ad hoc domos in terris ſuis conducere, vel conductas habere, aut alias habitare permittant: ſed hujuſmodi uſurarios manifeſtos omnes intra tres menſes de terris ſuis expellant, nunquam aliquos *b* tales de cætero admiſſuri: nemo illis ad fœnus exercendum domos locet, vel ſub alio titulo quocunque concedat. Qui vero contra fecerint, ſi perſonæ fuerint Eccleſiaſticæ, Patriarchæ, Archiepiſcopi, Epiſcopi, ſuſpenſionis: minores vero perſonæ ſingulares, excommunicationis: ſi autem collegium, ſeu alia univerſitas, interdicti ſententiam ipſo facto ſe noverint incurſuros. Quam ſi per menſem animo ſuſtinuerint indurato, terræ ipſorum [quamdiu in eis iidem uſurarii commorantur] extunc Eccleſiaſtico ſubjaceant interdicto. Cæterum ſi Laici fuerint, per ſuos ordinarios ab hujuſmodi exceſſu [omni ceſſante privilegio] per cenſuram Eccleſiaſticam compeſcantur.

CAP. II.

Manifeſtis uſurariis, licet mandaverint uſuras reſtitui, Eccleſiaſtica ſepultura negabitur, niſi primo ſatisfiat, vel ſecundum formam hujus decreti idonee caveatur. Sepelientes eos contra hanc conſtitutionem Lateranen. Concilii pœnam incurrunt. Teſtamenta ipſorum aliter facta non valent, nec debet eis aliquis intereſſe, vel eos abſolvere, vel ad confeſſionem admittere. h. d. Joan. Andr.

Idem. *c*

QUanquam uſurarii manifeſti de uſuris, quas receperant *d*, ſatisfieri expreſſa quantitate, vel indiſtincte in ultima voluntate mandaverint: nihilominus tamen eis Eccleſiaſtica ſepultura denegetur, donec de uſuris ipſis fuerit (prout patiuntur facultates eorum) plenarie ſatisfactum: vel illis, quibus facienda eſt reſtitutio, ſi præſto ſint ipſi, aut aliis, qui eis poſſint acquirere, vel eis abſentibus loci ordinario, aut ejus vices gerenti, ſive Rectori parochiæ, in qua teſtator habitat, coram aliquibus fide dignis de ipſa parochia (quibus quidem ordinario, Vicario, & Rectori prædicto modo cautionem hujuſmodi eorum nomine liceat præſentis conſtitutionis auctoritate recipere, ita quod illis perinde actio acquiratur) aut ſervo publico de ipſius ordinarii mandato idonee de reſtitutione facienda ſit cautum. Cæterum ſi receptarum uſurarum ſit quantitas manifeſta, illam ſemper in cautione prædicta exprimi volumus: alioquin aliam recipientis cautionem hujuſmodi arbitrio moderandam: ipſe tamen ſcienter non minorem, quam veriſimiliter creditur, moderetur: & ſi ſecus fecerit, ad ſatisfactionem reſidui teneatur. Omnes autem religioſos, & alios, qui manifeſtos uſurarios, contra præſentis ſanctionis formam ad Eccleſiaſticam auſi fuerint admittere ſepulturam, pœnæ Lateranenſis Concilii contra uſurarios promulgatæ ſtatuimus ſubjacere. Nullus manifeſtorum uſurariorum teſtamentis interſit, aut eos ad confeſſionem admittat, ſive ipſos abſolvat: niſi de uſuris ſatisfecerint, vel de ſatisfaciendo *a* pro ſuarum viribus facultatum præſtent (ut præmittitur) idoneam cautionem.

§. 1. Teſtamenta quoque manifeſtorum uſurariorum aliter facta non valeant, ſed ſint irrita ipſo jure.

a *Lateranenſi Concil. ſub. Alex. III. c.* 25. b *alit. alios.* c *al. ita: Idem in eodem.* d *Supple cum effectu, ideo ſic cautus, dicunt Joan. Andr. Domin. advocatus, ne in iſto caſu ſimpliciter formet articulum, quod mutuavit ad uſuras, quia in mutuantibus tantum, niſi probentur recepiſſe, textus non loquitur. faciunt nota. in ſimili ſupr. cit.* 21. *cap.* 1. *& promiſſis de dando non concludit dationem.* 1. *q.* 8. *cap. Fent.*

TITULUS VI.
DE EXCESSIBUS PRÆLATORUM, ET *b* SUBDITORUM.

CAP. I.

Mendicantes non poſſunt acquirere nova loca ad habitandum, vel antiqua alienare, vel mutare, abſque ſpeciali licentia Papæ, quæ de hac prohibitione faciat mentionem. In acquirentibus tamen loca pro Eremitica vita ducenda, ceſſat prohibitio. h. d. Joan. Andr.

Bonifacius VIII. [*an.* 1298.]

CUm ex eo, quod prædicatores, Minores, & religioſi alii mendicantes, in civitatibus, caſtris, villis, aut aliis locis ad habitandum domos, vel loca de novo ſuſcipiunt, ſeu olim ſuſcepta dimittunt, ſe ibidem ad alia transferentes, diverſa ſcandala quandoque proveniant, & frequentes clamores ad ſedem Apoſtolicam perferantur: nos ſuper hoc providere volentes, hoc perpetuo prohibemus edicto, ne deinceps aliquis, vel aliqui de prædictis quibuſcunque ſuper hoc privilegiis muniti exiſtant [quæ ipſis contra tenorem conſtitutionis præſentis nullatenus volumus ſuffragari] in aliqua civitate, caſtro, villa, ſeu loco quocunque ad habitandum domos, vel loca quæcunque de novo recipere, ſeu hactenus recepta mutare, vel ea venditionis, permutationis, donationis aut cujuſvis alienationis titulo quocunque in alios transferre præſumant, abſque ſedis Apoſtolicæ licentia *c* ſpeciali, plenam & expreſſam faciente de prohibitione hujuſmodi mentionem: ſi ſecus egerint, irritum decernentes. Per hoc tamen eis, qui vitam duxerint Eremiticam ſeu ſolitariam eligendam, de majorum ſuorum licentia, quin cellas, manſiones ſeu habitacula in eremo, ſive locis, ubi non ſit hominum habitatio de propinquo, poſſint acquirere ac mutare, non intelligimus interdictum.

TITULUS VII.
DE PRIVILEGIIS.

CAP. I.

Exempti vel privilegiati, ut non teneantur, niſi ſub certo Judice reſpondere, ratione delicti, contractus aut rei, ſi hæc ſint inita vel ſita in loco non exempto, conveniuntur coram ordinario: ſed ratione domicilii non.

Innocentius IV. *in Concilio generali Lugdunenſi* [*an.* 1245]

VOlentes *d* libertatem, quam nonnullis Apoſtolica ſedes privilegio exemptionis indulſit, ſic integram obſervari, ut & illam alii non infringant, & ipſi ejus limites non excedant *e*: declaratione irrefragabili definimus, quod quantumcunque *f* ſic exempti gaudeant libertate, nihilominus tamen ratione delicti ſive contractus, aut rei, de qua contra ipſos

a *al. ſatisfactione.* b *Hæc duo verba,* & ſubditorum, *deſunt in antiq. codicib. & in recentioribus magis emendatis.* c *Per iſtud excluditur hic legatus de latere Phil. Fent.* d *Vid. Concil. Trid. ſeſſ.* 7. *de refor. c.* 14. *ubi hæc decretalis innovatur.* e *Privilegiatus non debet excedere metas privilegiorum ſup. eod. ſanc. & c. porro.* f *alit., ita: quod quantacunque, &c.*

Digitized by Google

ipſos agitur, ibi poſſunt coram locorum ordinariis conveniri, & illi[a], quoad hoc ſuam in ipſos juriſdictionem [prout jus exigit] exercere. Nunquid ergo carent omnino in his commodo libertatis? non utique: quia nec coram ordinariis ipſis, dummodo ſit in loco exempto commiſſum delictum, vel contractus initus, aut res litigioſa, nec ubi domicilium habent, ſi alibi delinquant, vel contrahant, aut res ipſa conſiſtat, conveniri poſſunt aliquatenus ſuper illis: nec domiciliorum prætextu locorum dioeceſani [ſi ubi deliquerunt, vel contraxerunt, aut res ipſa conſiſtit, illi conveniantur] remittendi eos illuc, vel ipſis ut illic reſpondeant, injungendi habeant aliquam poteſtatem: ſalvis nihilominus caſibus aliis, in quibus eos Epiſcoporum juriſdictioni ſubeſſe canonica præcipiunt inſtituta. Et idipſum decernimus circa illos, quibus ut non niſi ſub uno certo Judice teneantur de ſe conquerentibus reſpondere, Apoſtolico privilegio eſt conceſſum.

Monaſterio privilegiato, ut ejus Monachi a quocunque interdici, ſuſpendi, vel excommunicari non poſſint ceſſat in illis ordinariorum juriſdictio quoad illa: niſi illi Monachi mittantur ad prioratus ſubjectas ordinariis: quia tunc etiam licet utrobique ſint Monachi, ordinarii etiam quoad prædicta illos judicant, quamdiu ibi manent. h. d.

§. 1. In eos[b] autem, quibus ne interdici, ſuſpendi, vel excommunicari a quoquam valeant, a ſede Apoſtolica eſt indultum; ſicut ſunt religioſi quamplures, in quorum privilegiis continetur, ne quiſquam Epiſcopus, vel Archiepiſcopus monaſteriorum ſuorum Monachos pro ulla cauſa, ullove loco interdicere, ſuſpendere, vel excommunicare præſumat, iidem ordinarii juriſdictionem ſuam quantum ad iſta, ubicunque illi fuerint, penitus exercere non poſſint: niſi forſan ipſi Monachi ad monaſteriorum ſuorum Prioratus ordinariis eiſdem ſubjectos [ut vel gerant eorum[c] regimen, vel in eis tanquam proprii locorum ipſorum Monachi reſideant] fuerint deſtinati: tunc enim etſi libere poſſint ad eadem monaſteria revocari, ac tam illorum, quam ipſorum Prioratuum Monachi reputentur [cum non ſit inconveniens aliquem[d] utrobique locum habere monachum[e]] unum alteri ſubeſſe monaſterio, vel ab ipſo noſcitur dependere, ratione tamen eorundem Prioratuum dicti ordinarii ſua juriſdictione in ipſis etiam quoad præmiſſa, quamdiu morantur in illis, licite uti poſſunt.

CAP. II.

Curia Romana habet ſtudium generale, & ejus privilegia. h. d. Joan. Andr.

Idem.

CUm de diverſis mundi partibus multi confluant ad ſedem Apoſtolicam, quaſi matrem, nos ad communem tam ipſorum, quam aliorum omnium commodum, & profectum ſolicitudine paterna intendentes, ut ſit eis mora hujuſmodi fructuoſa, providimus, quod ibidem de cætero regatur, & vigeat ſtudium juris divini, & humani, canonici videlicet, & civilis. Unde volumus, & ſtatuimus, ut ſtudentes in ſcholis ipſis penes ſedem eandem, talibus privilegiis omnino, libertatibus, & immunitatibus gaudeant, quibus gaudent ſtudentes in ſcholis, ubi generale regitur ſtudium, ac recipiant integre proventus[f] ſuos Eccleſiaſticos, ſicut illi.

CAP. III.

Dicit, quomodo intelligatur privilegium quod habent quidam Abbates de populo benedicendo, & quibus poſſint Abbates conferre tonſuram. Joan. Andr.

Alexander IV.[a] [*an.* 1260. *Romæ.*]

ABbates, quos Apoſtolica ſedes in exhibitione benedictionis ſuper populum ſpeciali privilegio inſignivit, in Eccleſiis, quæ ad eos pertinent pleno jure, quando in eis divina officia celebrant, poſſunt poſt Miſſarum ſolemnia, & veſpertinas, ac matutinas laudes, benedictionem ſolennem ſuper populum elargiri. Alibi autem publice, aut per vias, civitates, caſtra, & villas populis, & plebibus benedictionem facere, vel impertiri non valeant: niſi hoc eis expreſſo[b] Apoſtolico privilegio ſit conceſſum. Nec eis[c] licitum ſit aliis, quam monaſteriorum ſuorum Converſis, & qui ad illa convolaverint, & in quos Eccleſiaſticam, & quaſi Epiſcopalem juriſdictionem obtinent, primam Clericalem conferre tonſuram: niſi eis id competat ex pleno præfatæ ſedis indulto.

CAP. IV.

Exempti in locis non exemptis Oratoria, vel Capellas ſine Dioeceſanorum licentia conſtruere non poſſunt, nec in exemptis ſine licentia Papæ. Nec poſſunt exempti aſſumere cauſas proprias ſuorum liberorum hominum in ſe, etiamſi illi ſint ſui cenſuales. h. d. Joan. Andr.

Idem.

AUctoritate ſedis Apoſtolicæ de fratrum noſtrorum conſilio ſtatuimus, quod Oratoria, vel Capellas in locis non exemptis ſine Dioeceſanorum locorum ipſorum licentia exempti conſtruere non præſumant: neque in ſic conſtructis, nec tempore interdicti (caſibus expreſſis in jure duntaxat exceptis) celebrent, nec faciant celebrari divina. Quod ſi talia præſumpſerint, ab his per locorum ipſorum Ordinarios compeſcantur: & ſi quas propter hoc exemptorum ipſorum conſervatores in eos ſententias protulerint, illas penitus revocamus. Inhibemus inſuper, ne in locis etiam exemptis hoc ipſi exempti facere audeant, niſi ſuper his licentiam, vel privilegium habeant ſedis Apoſtolicæ ſpeciale. Cauſas quoque, ſive lites proprias ſuorum hominum liberorum, quæ videlicet tantum ad ipſos homines pertinent, iidem exempti ſuo nomine, ſive ut actores, ſive ut defenſores aliquatenus non aſſumant: etiamſi ſint ipſis dicti homines cenſuales, cum id nequaquam licitum ſit eiſdem.

CAP. V.

Privilegium Papæ, quod quis excommunicari, ſuſpendi, vel interdici, non poſſit, non extenditur ad ſententias ordinariorum: niſi ſolo privilegium ſit conceſſum Regibus, Reginis, vel ipſorum filiis, vel religioſo loco, vel ordini. h. d. Joan. Andr.

Clemens IV. [*an.* 1267.]

NE aliqui de indultis Apoſtolicis confidentes alios confidentius in ſuo jure moleſtent, & Ordinariorum juriſdictionem contemnant pariter, & eludant[c] omnes indulgentias, & privilegia quibuſcunque ſingularibus perſonis Eccleſiaſticis, vel ſecularibus, cujuſcunque ſint præeminentiæ, dignitatis, conditionis, aut ſtatus, quod interdici a quocunque, vel excommunicari non poſſint, nec terræ, vel Eccleſiæ ipſorum Eccleſiaſtico interdicto ſupponi, ſub quacunque forma verborum conceſſa (illis, per quæ Regibus, & Reginis, eorumque filiis, necnon & Religioſis quibuſcunque non perſonarum tantum, ſed ordinum privilegiatorum, vel locorum ratione, in hoc immunitas hujuſmodi conceditur, duntaxat exceptis) de fratrum noſtrorum conſilio ad Ordinariorum ſententias, & proceſſus edicto perpetuo prohibemus extendi.

CAP. VI.

Inferiores Prælati, quibus per privilegium conceditur uſus mitræ, ſi ſunt exempti in provincialibus, & Epiſcopalibus Conciliis, uti poſſunt mitris aurifrigiatis, non habentibus laminas aut gemmas.

a *al. ita: & illi quoad hæc.* b *De intellectu vide Decium in cap. tuorum, num. 46. ext. de privileg.* c *al. illorum.* d *al. ita: aliquem ſic utrobique, &c.* e *alit. Monachum.* f *Vid. Concil. Trident. ſeſſ.* 5. *de refor. c.* 1. *in fin.*

a *In manuſcriptis ita: Alex. III.* b *al. expreſſe.* c *Vid. Concil. Trident. ſeſſ.* 23. *de refor. c.* 10.

Et ſi non ſunt exempti, albis & planis utantur: in aliis locis utantur, ut indulta permittunt.

Idem Clemens IV.

UT Apoſtolicæ ſedis benignites (quæ nonnullis Abbatibus *a*, aliiſque Prælatis, quibus non competit ex propria dignitate, conceſſit in Eccleſiarum ſuarum gloriam, & honorem, quod mitra *b* & aliis Pontificalibus uti poſſint) provideat, ne inde ſcandala oriantur, ſic tamen, quod ipſi privilegiati ſuorum privilegiorum non fruſtrentur effectu, & ex majoritate ac decore majori ornatuum, majoritas appareat dignitatum: de fratrum noſtrorum conſilio præſenti decreto ſtatuimus, ut Abbates & alii, quibus mitræ uſus eſt ab eadem ſede conceſſus, exempti quidem in provincialibus conciliis, & Epiſcopalibus ſynodis (quibus nonnulli eorum intereſſe tenentur) mitris tantummodo aurifrigiatis (non tamen aureas, vel argenteas laminas, aut gemmas habentibus) uti poſſint: non exempti vero ſimplicibus, & albis ac planis utantur. In aliis vero locis exemptis, & non exemptis, mitris liceat illis uti, prout conceſſa eis ab eadem ſede indulta permittunt.

CAP. VII.

In prima parte demonſtrat, quid juris, cum quis ſolo privilegio ſe dicit exemptum. In ſecunda, ibi, Si autem, quid juris, cum ſuper hoc præſcriptionem allegat. In tertia, ibi. Quod ſi tales, quid juris, cum allegat utrumque. Joan. And

Bonifacius VIII (*an. 1298 Romæ.*)

CUm e perſonæ Eccleſiaſticæ tam religioſæ, quam ſeculares plura præſumant, quæ ipſis infamiam pariunt, & aliis inferunt læſionem, prætextu exemptionis, vel libertatis, quam aſſerunt ſe habere, Ordinariorum correctiones, & ordinationes ſub eſfugientes, ac eorum forum ſive judicium declinantes: nos volentes ſuper hoc de ſalubri remedio providere, ſtatuimus, ut hi, qui ſe aſſerunt per privilegia, ſeu indulgentias Apoſtolicæ ſedis exemptos, a locorum Ordinariis *d* requiſiti, hujuſmodi privilegia, vel indulgentias (quibus ſe dicunt fore munitos) ipſis Ordinariis in loco congruo & ſecuro, aut aliquibus prudentibus viris omni ſuſpicione carentibus, ad hoc per dictos Ordinarios deputatis, intra terminum competentem, pro facti qualitate, ipſorum Ordinariorum, vel delegatorum ſuorum arbitrio moderandum, juſto impedimento ceſſante oſtendere, ac ad legendum integraliter *e*, exhibere: necnon de articulis, de quibus controverſia fuerit, tranſcriptum tredere teneantur. Si autem ad fundandam intentionem ſuam ſuper hujuſmodi libertate ſolummodo præſcriptionem canonicam duxerint opponendam: eiſdem Ordinariis, vel delegatis ab eis viris prudentibus non ſuſpectis, de præſcriptione hujuſmodi facere debent fidem. Quod ſi tales privilegio, & præſcriptione aſſerant ſe munitos, privilegium quidem ipſum exhibeant, ut in primo hujuſmodi conſtitutionis articulo ſuperius eſt expreſſum. Et ſi privilegium exhibitum non ad plenum per ſe ſufficiat ad exemptionem ſeu libertatem hujuſmodi comprobandam, ſed tale eſt, quod ſaltem cauſam præbeat præſcribendi, coram perſonis prædictis annorum XL. præſcriptionem teneantur probare, præſcriptioniſque probatione pendente, licet Ordinariorum intentio de jure communi fundetur, tamen quia de privilegio (quod ſaltem cauſam præſcribendi præbet) faciunt fidem, in libertatis vel exemptionis poſſeſſione, non violenta, non clandeſtina, nec conceſſa precario, de qua fidem coram eiſdem fecerint, non tuebentur. Si vero privilegium per ſe ſufficiens, quando ſolo privilegio ſe defendunt, vel ſaltem tale, quod præſcriptioni canonicæ cauſam præſtet, cum præſcriptionem allegant, non exhibuerint, ut eſt dictum: cum de jure communi Ordinariorum intentio ſit fundata, ſua juriſdictione uti poſſint in eoſdem libere: donec de præſcriptione canonica (ut præmiſſum eſt) fecerint plenam fidem.

CAP. VIII.

Interdictus eſt ingreſſus Eccleſiæ regularibus, vel ſecularibus (quamvis exemptis) qui ſcienter celebrant, vel celebrari faciunt divina in civitatibus, vel locis interdictis: niſi ſecundum permiſſionem juris: vel qui excommunicatos, vel interdictos publice ad divina officia, ſacramenta, vel ſepulturam admittunt. b. d. Joan. Andr.

Idem.

EPiſcoporum *a* & aliorum Prælatorum querelis frequentibus, & querulosis clamoribus excitati, præſenti decreto duximus ſtatuendum, ne aliqui ſeculares aut regulares, quantumcunque exemptionis, ſeu libertatis ſedis Apoſtolicæ privilegiis communiti, cujuſcunque ordinis, religionis, ſtatus vel conditionis exiſtant, ſcienter celebrent, vel faciant celebrari divina in civitatibus *b*, caſtris, villis (niſi quatenus eis a jure conceditur) ſeu locis aliis interdictis ab Ordinariis ſive delegatis Judicibus, vel a jure: aut excommunicatos publice, vel interdictos ad divina officia, ſeu Eccleſiaſtica ſacramenta, vel Eccleſiaſticam ſepulturam admittant. Qui vero contra præſumpſerint (præter alias pœnas a jure ſtatutas) ingreſſum Eccleſiæ ſibi noverint interdictum: donec de tranſgreſſione hujuſmodi ad arbitrium ejus, cujus ſententiam contempſerunt *c*, ſatisfecerint competenter.

CAP. IX.

Primo *ponit, quando eximitur Eccleſia, quid importet.* Secundo, *quando ipſius Canonici.* Tertio, *quando Clerici. Et iſta ordinate declarat, in qualibet partium affirmative, & negative loquendo*, ſecundum Joan. Andr.

Idem.

PEr *d* exemptionem Eccleſiæ conceſſam, ipſa Eccleſia, & ipſius Monachi vel Caannici, Clerici etiam & Converſi, perpetuoque oblati (non autem Eccleſiæ ejuſdem Presbyter, qui Parochianorum curam habet, quoad ea, quæ ad curam eandem pertinent, nec ipſi parochiani etiam) intelliguntur exempti. Verum ſi Cenonici alicujus Eccleſiæ eximantur, ipſi ſoli Canonici, non autem Eccleſia, vel alii ejus Clerici ſunt exempti. Si autem Clerici cujuſvis Eccleſiæ eximantur, tunc tam Canonici, quam alii Clerici eximuntur, non tamen Eccleſia: niſi aliud in exemptionis privilegio exprimatur.

CAP. X.

Formas privilegiorum ponit hæc decretalis: quarum quædam exemptionem conferunt, quædam non. Joan. Andr.

Idem.

SI Papa in aliquo privilegio, vel ſcriptura non facta principaliter ſuper donatione *e*, vel ſententia exemptionis ſeu libertatis, aliquam Eccleſiam ad jus, & proprietatem Romanæ Eccleſiæ pertinere, vel conſimilia verba narret: non propterea illius Eccleſiæ exemptio eſt probata, niſi de libertate aliter doceatur. Si autem Eccleſiæ vel monaſterio exemptionis privilegium concedendo, vel ſuper ipſius exemptione ſententiando (cum de ipſius exemptionis negotio

a *Abbates an dicantur eſſe prælati, vide Geminianum in cap. præſenti de offi. ord. lib. 6,* b *Vid. Barbat. in cap. volentes. extr. de off. deleg.* c *Vid. Antonium Capycium deciſione Neapolit.* 209. d *Supplent. Dom. & Phil. ſeu alii, quorum juriſdictio fundata eſt jure communi, aut ſtatuto privilegio notoriis: quia notorium facti, ut late Anchar. operatur idem quod notorium juris. Font.* e *Vide Bart. in rubr. ff. de novi oper. nunt. & l. prætor. ff. de eden. Font.*

a *Vid. Clement. ex frequentibus. de ſentent. excommun. Calderinum conſil. 4. tit. de ſentent. excommun. & late Felinum in cap. a nobis. extr. de except.* b *Civitatis appellatione quid veniat, vide per Felinum in cap. Rudulphus extr. de reſcript.* c *al. contempſerint.* d *Præter doctores hic vide Decium conſil. 15.* e *al. datione.*

gorio agetatur) aſſerat ipſam Eccleſiam fore exemptam *a*: aut etiam juris beati Petri exiſteſe: ſive ad jus & proprietatem Romanæ Eccleſiæ, vel ad Romanam Eccleſiam ſpecialitar, aut ſine medio, vel etiam ſimpliciter pertinere: per hoc plene debet exempta hujuſmodi Eccleſia judicari. Cum enim jure communi omnes Eccleſiæ per orbem diffuſæ ad Romanam Eccleſiam pertineant, ſi id alicui concedatur Eccleſiæ, vel de ea per ſententiam judicetur, ex hoc ipſius comprabatur exemptio: ut privilegii nihil alias allatura conceſſio ei, cui conceditur, & ſententiis nullum aliter datura ſubſidium Eccleſiæ (pro qua fertur) prærogativam (cum verbs aliquid operari debeant) conferat gratiæ ſpecialis. Et eſt idem, ſi privilegium contineat, vel ipſe Papa per modum exprimat ſupraſcriptum, quod Eccleſia ſit libara, ſeu quod potiatur Romanæ Eccleſiæ libertate: vel quod in hoc prærogativa gaudeat ſpeciali: aut ſi dicat indeſinite, quod Eccleſia Romanæ annuum cenſum ſolvat, ad perceptæ indicium libertatis: ſive quod ipſam Eccleſiam eximit ab ordinarii *a* poteſtate: vel quod non audeat illic Epiſcopus cathedram collocare, aut imperandi (ſeu ordinationem quamvis leviſſimam faciendi) exercere aliquam poteſtatem. Similiter ſi aliqui recipiantur in proprios, & ſpeciales ſubjectos, cenſentur exempti. Non ſic ſi in proprios, & ſpeciales filios Romanæ Eccleſiæ ſint ſuſcepti: tales quippe exempti propterea non exiſtunt. Si vero dicatur ſimpliciter, quod aliqua Eccleſia Romanæ Eccleſiæ annuum cenſum ſolvat, non propter hoc exempta Eccleſia dici debet. Idem dicimus, ſi circa aliqua per privilegium concedatur libartas, & clauſula de cenſu annuo perſolvendo ſequatur: ut ſi aliquibus, quod ab alio, quam a Papa ſeu ejus Legato excommunicari, ſuſpendi aut interdici non poſſint, vel aliquid aliud ſpecialitar a ſede Apoſtolica ſit indultum: vel etiam dicatur, quod in ſpeciales Romanæ Eccleſiæ filios ſint aſſumpti, & ſequatur in privilegio, quod Eccleſiæ Romanæ ad indicium *b* libertatis perceptæ annuum cenſum ſolvant. His enim, & conſimilibus caſibus ſic *c* in certis privilegiati articulis, Ordinariorum juriſdictioni quantum ad alia ſunt ſubjecti. Licet autem ſic diverſos privilegiorum, quibus Eccleſiæ ac monaſteria eximuntur, tenores ad litium materiam amputandam duxerimus deſignandos: per hoc tamen aliis exemptionum (ſi reperiantur) ſeu aliarum libertatum modis, vel eorum effectibus nolumus aliquatenus derogari.

C A P. XI.

Privilegiati, ut tempore interdicti celebrare poſſint divina clauſis Eccleſiis, alios etiam extraneos admittere non poſſunt. Et ſi fuerit ſingularis perſona ſuper hoc privilegiata, familiares ſuos admittit: ſecus in familia Conventus taliter privilegiati. Hoc privilegio non gaudet ille, cujus culpa ponitur interdictum. h. d. Dominicus.

Idem.

LIcet *d* vobis conceſſum exiſtat, ut interdicti tempore janua clauſis, excommunicatis & interdictis excluſis, voce ſubmiſſa divina celebrare poſſitis: ad ea tamen aliquos, etiamſi aliunde venerint (niſi ſuper hoc privilegiati exiſtant) recipere nulla ratione debetis. Cum conceditur ſingulari perſonæ, ut modo præmiſſo tempore interdicti celebrare valeat, vel audira divina: ejus familiares domeſtici ad audiendum cum ea, & celebrandum ſibi divinum officium, licite admittuntur. Non ſic autem in familiaribus alicujus Conventus, ſeu collegii eſt cenſendum: illi enim niſi privilegiati fuerint, admitti non debent. Hujuſmodi quoque conceſſione gaudere non poteſt is, cujus cauſa ſeu culpa, dolo vel fraude,

a *al. ordinaria*. b *Alias, judicium*. c *al. ita: ſic ſcriptis privilegiati articulis. al. ita: ſic inſertis privilegiati articulis, &c.* d *de materia vide latiſſime in c. alma mater. infra de ſent. excom.*

fuit *a* ſententia interdicti prolata; ſeu qui ad perpetrandum delictum, cujus occaſione lata extitit, præbuit conſilium, auxilium, vel favorem.

C A P. XII.

Epiſcopi cum altari viatico celebrare poſſunt, & ſibi facere celebrari: ita tamen, quod non violent interdictum. hoc dicit Joan. Andr.

Idem.

QUoniam Epiſcopi *b* eorumque ſuperiores ſe habent diverſis ex cauſis a ſuis Eccleſiis, & diœceſibus abſentare frequenter, nec ſemper poſſunt commode ad Eccleſias accedere pro Miſſa celebranda, vel audienda in ipſis, ſine quo eos tranſire non decet abſque cauſa rationabili ullam *c* diem: præſenti conſtitutione indulgemus eiſdem, ut altare poſſint habere viaticum, & in eo celebrare, ac facere celebrari, ubicunque abſque interdicti tranſgreſſione illis permittitur celebrare, vel audire divina.

T I T U L U S VIII.
DE INJURIIS, ET DAMNO DATO.
C A P. UN.

Repreſalia contra perſonas Eccleſiaſticas concedi, vel conceſſa extendi non debent: contra facientes (niſi revocent intra menſem) ſingulares ſunt excommunicati, univerſitates interdictæ. Joan. Andr.

Gregorius X. *in Concilio generali Lugdunenſi*.

[*an.* 1273.]

ETſi pignorationes, quas vulgaris elocutio *d* repreſalias nominat, in quibus alius pro alio prægravatur, tanquam graves legibus, & æquitati naturali contrariæ, civili ſint conſtitutione prohibitæ: ut tamen earum prohibitio in perſonis Eccleſiaſticis tanto amplius timeatur, quanto in illis ſpecialius inhibentur, eas concedi contra perſonas prædictas, ſeu bona ipſorum *e*, aut quantumcunque generaliter prætextu cujuſvis conſuetudinis (quam potius reputamus abuſum fore) conceſſas, ad illas extendi præſenti decreto diſtrictius inhibemus. Illi autem, qui contra fecerint, adverſus perſonas eaſdem pignorationes, ſeu repreſalias concedendo, vel extendendo ad eas, niſi præſumptionem hujuſmodi revocaverint, a conceſſionis, vel extenſionis tempore intra menſem, ſi perſonæ ſingulares fuerint, ſententiam excommunicationis incurrant; ſi vero univerſitas, Eccleſiaſtico ſubjaceat interdicto.

T I T U L U S IX.
DE PŒNIS.
C A P. UN.

De veteri jure poterit Archiepiſcopus, cum in provincia ſua juriſdictionem ſuam exequitur, punire notariis injuriantes ſibi, nunciis, & familia ſua, ſi per id ſua juriſdictio impeditur: alias non, niſi conſuetudo amplius tribuat: ſed hodie talis injurias tunc punit, etiamſi juriſdictionem non impediunt. h. d.

Innocentius IV. [*an.* 1252.]

ROmana *f* Eccleſia: [*& infra*.] Licet autem Rhemenſ. Archiepiſcopo ſuam Provinciam viſitanti, eos, qui tunc ſibi, vel ſuæ familiæ, aut aliis, quos propter hoc per eandem provinciam dirigit, & etiam quando

a *Al. fuerit*. b *Et an appellatione Epiſcopi veniat electus, vide Felin. in cap. cum te. de reſcript. verſ. tertio reſtringitur.* c *al. ita: nulla die.* d *Vide l. librorum. §. quod tamen Caſſius. ff. de leg. 3. Bart. in l. Labeo. ff. de ſup. leg.* e *al. ipſarum.* f *Vid. Alex. conſ. 135. l. 2. inſip. circa primum dubium: unde intelliges quando quis poſſit eſſe Judex in propria cauſa.*

quando concilium convocat, eos, qui nunciis ſuis, quos pro illo, vel alias per provinciam illam ſua debita juriſdictione utendo tranſmittit, injuriari præſumunt; ſi hac occaſione ſua in his impediatur juriſdictio, pro injuria hujuſmodi (dummodo exiſtat notoria) propria auctoritate punire, niſi amplius ei de Rhemenſis Eccleſiæ conſuetudine competere dignoſcatur. Sibi etiam, & Metropolitanis aliis in ſuis provinciis, dum ſic in illis juriſdictionem exercent, puniendi manifeſtas, & notorias offenſas, tunc eiſdem illatas, vel ſuis (etiamſi exinde impediri juriſdictionem hujuſmodi non contingat) libera ſit de noſtra ſpeciali conceſſione facultas.

CAP. II.

Decet hæc decretalis, quibus aſſiſtentibus fieri debeat degradatio, de quibus veſtibus, ornamentis, libris & inſtrumentis in degradatione fiat expoliatio, & quibus verbis utatur ipſe degradans. Joan. Andr

Bonifacius VIII. *Biteren. Epiſcopo.* [*an.* 1298. *Romæ in Apuliam.*]

DEgradatio *a* qualiter fieri debeat, a nobis tua fraternitas requiſivit. Super quo tibi taliter reſpondemus, quod verbalis degradatio, ſeu depoſitio ab ordinibus, vel gradibus Eccleſiaſticis eſt a proprio Epiſcopo ſibi aſſiſtente, in degradatione Clericorum in ſacris conſtitutorum ordinibus, certo Epiſcoporum numero definito canonibus facienda: quanquam proprii Epiſcopi ſententia ſine aliorum Epiſcoporum præſentia ſufficiat in degradatione eorum, qui minores duntaxat ordines receperunt. Actualis vero, ſive ſolennis cœleſtis militiæ militis, id eſt, Clerici degradatio (cum ad eam fuerit procedendum) fiet, ut exauctorizatio ejus, qui militiæ deſervit armatæ, cui militaria detrahuntur inſignia, ſeque a militia remotus caſtris rejicitur, privatus conſortio, & privilegio militari. Clericus igitur degradandus veſtibus ſacris indutus, in manibus habens librum, vas, vel aliud inſtrumentum, ſeu ornamentum ad ordinem ſuum ſpectans, acſi deberet in officio ſuo ſolenniter miniſtrare, ad Epiſcopi præſentiam adducatur: cui Epiſcopus publice ſingula, ſive ſint veſtes, calix, liber, ſeu quævis alia, quæ illi juxta morem ordinandorum Clericorum in ſua ordinatione ab Epiſcopo fuerint *b* tradita, ſeu collata, ſingulariter auferat, ab illo veſtimento, ſeu ornamento, quod datum, vel traditum fuerat ultimo, inchoando, & deſcendendo gradatim degradationem continuet uſque ad primam veſtem, quæ datur *c* in collatione tonſuræ, tuncque radatur caput illius, ſeu tondeatur, ne tonſuræ, ſeu Clericatus veſtigium remaneat in eodem. Poterit autem Epiſcopus in degradatione hujuſmodi uti verbis aliquibus ad terrorem, illis oppoſitis, quæ in collatione ordinum ſunt prolata, dicendo Presbytero hæc, vel ſimilia verba in remotione planetæ: Auferimus tibi veſtem ſacerdotalem, & te honore ſacerdotali privamus: ſicque in remotione reliquorum inſignium ſimilibus verbis utens in ablatione ultimi, quod in collatione ordinum fuit primum, infraſcripto, vel alio ſimili modo pronunciet, ſive dicat: Auctoritate Dei omnipotentis Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, ac noſtra tibi auferimus habitum Clericalem, & deponimus, degradamus, ſpoliamus, & exuimus te omni ordine, beneficio, & privilegio clericali.

CAP. III.

Quamvis inventio carceris fuit ad cuſtodiam: tamen poteſt quis puniri pœna carceris perpetuo, & ad tempus. Joan. And.

Idem.

QUamvis *d* ad reorum cuſtodiam, non ad pœnam carcer ſpecialiter deputatus eſſe noſcatur: nos tamen non improbamus, ſi ſubjectos tibi Clericos confeſſos de criminibus, ſeu convictos (eorum exceſſibus, & perſonis, cæteriſque circumſtantiis provida deliberatione penſatis) in perpetuum, vel ad tempus, prout videris expedire, carceri mancipes ad pœnitentiam peragendam.

CAP. IV.

Pœna alicui impoſita, & ejus poſteris, non extenditur ad poſteros lineæ fœmineæ: niſi aliud in jure, vel ſententia ſit expreſſum. h. d. Zao.

Idem.

UBicunque *a* alicui, & ejus filiis, ſeu poſteris uſque in certam *e* generationem pœna imponitur ab homine, vel a jure, pœna ipſa eos tantum afficit, qui per maſculinam, non per fœmininam lineam deſcendere dignoſcuntur: niſi aliud in jure, vel ſententia ſit expreſſum.

CAP. V.

Primo *punit inſequentes, percutientes, aut capientes Cardinales, & ejus criminis ſocios.* Secundo, *eorum filios & nepotes.* Tertio, *ipſis inſectatoribus pœnam addit.* Quarto, *quam ſatisfactionem cum abſolventur, facere debeant, & quid per abſolutionem conſequantur.* Quinto, *de nudis conſiliariis, vel ſimpliciter faventibus huic crimini.* Sexto, *ad collaterales permittit pœnas extendi.* Septimo, *punit de inſequentibus Clericos, vel Religioſos familiares Papæ, vel Cardinalium.* Octavo, *punit de recidentibus Cardinales.* Nono, *dicit poteſtates ſeculares nihilominus pœnis legalibus contra tales uti debere, & hanc conſtitutionem etiam facere obſervari, & contra facientibus pœnam imponit.* Joan. And.

Idem.

FElicis recordationis Honorii Papæ III. prædeceſſoris noſtri veſtigiis inhærentes, quibuſdam additis, & detractis de communi fratrum noſtrorum conſilio hac in perpetuum valitura conſtitutione ſancimus, ut ſi quis deinceps in hoc ſacrilegii genus irrepſerit, quod ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalem fuerit hoſtiliter inſecutus, vel percuſſerit, aut ceperit, vel ſocius fuerit facientis, aut fieri mandaverit, vel factum ratum habuerit, aut conſilium *b* dederit, vel favorem, aut poſtea receptaverit, vel defenſaverit ſcienter eundem: ſicut reus criminis læſæ majeſtatis perpetuo ſit infamis, diffidatus *c* nihilominus, & bannitus, ſit inteſtabilis, ut nec teſtamenti liberam habeat factionem, nec ad alicujus bona ex teſtamento, vel ab inteſtato vocetur: quatenus ab omni ſucceſſione repulſus, publicaque repulſa confuſus minus inveniat ſuæ malitiæ ſucceſſorem: *fiant* d *habitationes ejus deſertæ, & ut non ſit qui eas inhabitet*, dentur cuncta ipſius ædificia in ruinam, & ut perpetuæ notam infamiæ perpetua ruina teſtetur, nullo tempore reparentur: nullus ei debita reddere, nullus reſpondere in judicio teneatur: quicquid etiam in bonis invenitur ipſius, fiſci, vel reipublicæ dominio applicetur, ut ex illis nil tranſmittat ad poſteros, ſed potius cum ipſo quodammodo damnentur & ſua. Si qua vero feuda, locationes, officium, vel beneficium ſpiritale, vel temporale ab aliquibus Eccleſiis obtinet, ſit eis ipſo jure privatus, quæ ſic libere ad Eccleſias revertantur, quod Eccleſiarum Rectores de ipſis pro ſua voluntate diſponant. Quod ſi quis prædictorum filium, vel filios habeat, nepotem, vel nepotes per rectam lineam deſcendentes, beneficiatum, ſeu beneficiatos quovis beneficio, etiamſi pontificalem adeptos, vel adepti fuerint dignitatem, ſint eis ipſo jure privati, ſpe promotionis omnino ſublata. Nulli prætcrea

a *Qualiter hodie fieri poſſit degradatio, vide Conc. Trid. ſeſſ.* 13. *de reform, c.* 14. *adde citatos in c.* 1. *ſup. de hæret. eod. lib.* b *al. fuerunt.* c *al. traditur.* d *Vide Joan. Ananiam in c. a nobis, de apoſtat. & Fel. in c. cum ſit. de for. compet.*

a *Præter Doctores hic vide aliqua per Decium in c. novit. de Judic.* b *Vide Decium in c.* 1. *de off. delegati.* c *Diffidare & bannire quid ſignificet, docent Angelus de Peruſio conſil.* 13. *Gemiuianus in c.* 1. *de homic. l.* 6. *& Petrus Godoſredus in auth. gaſaros. c. de hær.* d *Pſalm.* 62.

Digitized by Google

terea talium filiorum atque nepotum ex virili ſexu deſcendentium ab eiſdem, alicujus aperiatur janua dignitatis, aut honoris Eccleſiaſtici vel mundani, ſeu ad alicujus loci regimen ſit aſcenſus: ſit eis poſtulandi negata facultas, ſit notorie [a] judicatus, & quodlibet aliud officium ſeu miniſterium publicum interdictum: in judiciis eorum aſſertio contra quenquam nihil fidei, nihil credulitatis inveniat, ut ad teſtimonium prorſus reddantur indigni: ſit eis ad ordines aſcenſus inhibitus, ſit ad beneficium, vel officium Eccleſiaſticum denegatus acceſſus [b], & (ut magis famoſa ſit eorum infamia) ad actus legitimos nullus eis pateat aditus, nulla porta pandatur eiſdem ſuper aliquo præmiſſorum, omni [c] ſpe diſpenſationis ademta. Præſenti nihilominus adjicimus ſanctioni, ut ex inſecutione prædicta, ſicut ex injectione manuum violenta, ipſo facto excommunicationis ſententiam quis incurret, & tam inſecutor, quam alii ſupradicti tanti mali participes, quamdiu in ſua contumacia perduraverint, ſingulis diebus Dominicis, & feſtivis, pulſatis campanis, & candelis accenſis, per omnes illius loci Eccleſias, in quo tantum facinus fuerit attentatum, necnon civitatum, & diœceſum vicinarum [d] excommunicati publice denuntientur [e]: nec ab alio, quam a Romano Pontifice poſſint abſolutionis beneficium obtinere, niſi duntaxat in mortis [f] articulo conſtituti.

Cum autem fuerint abſolvendi, primo ſufficienter, & idonee caveant, quod inferendæ pœnæ parebunt, & auxiliante Domino pœnitentiam peragent injungendam: deinde per omnes illius loci Eccleſias principales, vicinorumque locorum, diebus Dominicis, & ſolennibus incedant nudi coram populo, femoralia tantum habentes, & ſcutias deferentes in manibus, cum quibus per eaſdem Eccleſias publice fuſtigentur: ituri poſtmodum ultra mare, & ibidem acturi pœnitentiam per tres annos ad minus, nec exinde poſtmodum reverſuri abſque ſedis Apoſtolicæ licentia ſpeciali. Verum cum talis gratiam reconciliationis meruerit, beneficio abſolutionis obtento, indulgeatur ei licentia, ut ſuam & ſuorum injuriam proſequatur: & debitorum illorum, quæ contrecta fuerint [g], de poſtmodum acquiſitis repetitio non negetur. Illud autem non duximus omittendum, quod ſi quis fuerit in præmiſſis nudo conſilio aut ſimplici favore culpabilis, Judex in talem pœnam moderatur ex culpa: ut ſecundum quod exceſſus exegerit, vindicta procedat. Cæterum, quia dignum eſt, ut neſandi ratione flagitii ultionis ſeveritas amplius extendatur, & propter enormitatem culparum, plagarum modus exuberet, nec pœnis ſolitis contentetur: ſtatuimus, ut ad collaterales fratres, videlicet nepotes, & pronepotes talium poſſit extendere pœnas in hujuſmodi noſtra conſtitutione contentas, circumſpectio Romani Pontificis, prout circumſtantiæ rationabiles ſuadebunt.

Præmiſſis etiam dignum cenſuimus annectendum, ut ſi quiſquam aliquo prædictorum exceſſuum quenquam de Clericis vel religioſis noſtræ familiæ, vel Cardinalium efficere forte præſumpſerit, proportionetur pœna delicto: ita quod vindicta ex æquo exceſſui reſpondente ab offenſa noſtrorum cohibeantur deinceps manus temerariæ formidine ultionis, quas Dei, vel noſtra, ſeu fratrum noſtrorum reverentia non coercet. Si quis vero per ſe, vel per alium occiderit Cardinalem [quod abſit] vel dederit cauſam mortis ultra quam præmiſſa contineant, ſic in eum poteſtas juriſdictionis inſurget, ſic rigor ultionis inſiliat, quod contra vitæ ſubſidium mortis ſolatium invocet, vivens pœnæ, non culpæ, vindictæ ſpeculum, non offenſæ. Per hoc quoque ſecularibus Poteſtatibus non adimimus facultatem utendi legibus contra tales, quas adverſus ſacrilegos catholici Principes ediderunt. Quis enim locus regiminis poterit eſſe tutus, quis Rector ſecuritate gaudebit, ſi Romana Eccleſia (quæ omnium Eccleſiarum diſponente Domino caput eſt & magiſtra) caſibus iſtis ſubjicitur? ſi ejus filii ſpeciales hujuſmodi periculis exponuntur? Quem Eccleſiæ filium, quem fidei zelatorem contumelia tanta non tangeret, & confuſio tam aſpera non moveret? Porro ſi filius eſt, dolebit: ſi fidelis, matre fidei læſa lædetur. Quapropter ſi Princeps, ſenator, conſul, poteſtas, vel alius dominus ſive rector contra præſumptores prædictos, præſentis conſtitutionis tenorem non fecerit obſervari: tam ipſe, quam officiales ipſius intra menſem, poſtquam res ad notitiam eorum pervenerit, eo ipſo ſententiam excommunicationis incurrant. Civitas vero quævis alia, præter urbem, quæ talis facienti, vel facientibus ſeu præſumentibus, in his conſilium, vel auxilium dederit aut favorem, vel intra menſem ſaltem taliter delinquentes, (prout tanti facinoris enormitas exegerit, & facultas ei affuerit) non duxerit puniendos, pontificali ut ſupra ſit eoipſo dignitate privata, & nihilominus remaneat interdicta.

TITULUS X.

DE POENITENTIIS, ET REMISSIONIBUS.

CAP. I.

Quæſtores non citant aliquos, licet eos monere poſſint. Et in concedendis indulgentiis non excedant Archiepiſcopi ſtatutum Concilii generalis. h. d. Zen.

Innocentius IV. *in Concilio Lugdunenſi.*

(*an.* 1245.)

ROmana Eccleſia: [*& infra.*] Quæſtoribus [a] autem fabricæ Rhemen. Eccleſiæ, Rhemen. Archiepiſcopus, ſive ejus officiales citandi Suffraganeorum ipſius Eccleſiæ ſubditos (quos iidem quæſtores ſibi reſiſtere, aut nolle parere dixerint) ut ſuper hoc compareant coram ipſis, nequaquam tribuant poteſtatem. Super benigna vero ipſorum receptione, ac ſubventione ipſi fabricæ facienda, poſſunt eoſdem Suffraganeos, & alios Chriſti fideles Rhemen. Provinciæ charitative monere. In concedendis quoque indulgentiis non excedat Rhemen. Archiepiſcopus ſtatutum Concilii generalis.

CAP. II.

Conceſſio generalis confeſſoris non tangit Epiſcopo ſpecialiter reſervata, nec obtentu conſuetudinis poteſt quis ſibi eligere confeſſionem. h. d. Zen.

Boniſacius VIII.

SI Epiſcopus ſuo ſubdito conceſſerit, ut ſibi poſſit idoneum eligere confeſſorem, ille, quem is elegerit, in caſibus, qui eidem Epiſcopo ſpecialiter reſervantur [b], nullam habet penitus poteſtatem: cum in generali conceſſione illa non veniant, quæ non eſſet quis veriſimiliter in ſpecie conceſſurus. Nulla quoque poteſt conſuetudine introduci, quod aliquis præter ſui ſuperioris licentiam confeſſorem ſibi eligere valeat, qui eum poſſit ſolvere, vel ligare.

CAP. III.

Decretalis, cum ex ea, in pluribus Epiſcopis indulgentibus locum habet. h. d. Zen.

Idem

a *Al. notarie* b *Al. aſcenſus.* c *Al. omnino.* d *Loca vicina quæ dicantur, vide per Alex. conſil.* 57. *l.* e *Al. nuntiantur* f *Quoniam in mortis articulo nulla eſt reſervatio, atque ideo omnes ſacerdotes quoslibet pœnitentes, a quibuſvis peccatis & cenſuris abſolvere poſſunt: ita Conc. Trid. ſeſſ.* 14. *c.* 7. *tit. de caſuum reſervatione.* g *al. fuerunt.*

a *Prædicatores quæſtuarios omnino ſuſtulit Conc. Trid. ſeſſ.* 5. *de refor. c. c. in fine & ſeſſ.* 21. *de refor. c.* 5. b *Vide Conc. Trid. ſeſſ.* 14. *de ſanctiſſimo pœnitentiæ ſacramento. c.* 11.

Digitized by Google

Idem.

INdulgentiæ *a*, quæ ab uno vel pluribus Epiſcopis in Eccleſiarum dedicationibus, vel aliis quibuſcunque caſibus conceduntur, vires non obtinent *b*, ſi ſtatutum exceſſerint Concilii generalis.

TITULUS XI.
DE SENTENTIA EXCOMMUNICATIONIS, SUSPENSIONIS, ET INTERDICTI.

CAP. I.

Judex, qui excommunicat, ſuſpendit, vel interdicit, in ſcriptis hoc faciat, & cauſam conſcribat, & requiſitus exemplum ſententiæ tradet intra menſem. Qui contra fecerit, per menſem ab ingreſſu Eccleſiæ & divinis eſt ſuſpenſus: & relaxabitur illa ſententia per ſuperiorem abſque difficultate, & condemnabitur lator in expenſis, & alias pœna condigna. Si ſic ſuſpenſi celebrant ut prius, ſunt irregulares: nec abſolvuntur ab alio quam a Papa. h. d. Joan. Andr.

Innocentius IV. *in Concilio Lugdun.*

(*an.* 1245.)

CUm *c* medicinalis ſit excommunicatio, non mortalis, diſciplinans, non eradicans, dum tamen is, in quam late fuerit, non contemnat, caute provideat Judex Eccleſiaſticus, ut in ea ferenda oſtendat ſe proſequi, quod corrigentis fuerit *d*, & medentis. Quiſquis igitur excommunicat, excommunicationem in ſcriptis proferat, & cauſam excommunicationis expreſſe conſcribat, propter quam excommunicatio proferatur. Exemplum vero hujuſmodi ſcripturæ teneatur excommunicato tradere intra menſem, ſi fuerit requiſitus, ſuper qua requiſitione fieri volumus publicum inſtrumentum, vel literas teſtimoniales confici ſigillo authentico conſignatas. Si quis autem Judicum hujuſmodi conſtitutionis temerarius extiterit violator, per menſem unum ab ingreſſu Eccleſiæ *e*, & divinis officiis noverit ſe ſuſpenſum. Superior vero, ad quem recurritur, ſententiam ipſam ſine difficultate relaxans *f*, latorem excommunicato ad expenſas, & omne intereſſe condemnet, & alias puniat animadverſione condigna, ut pœna docente diſcant Judices, quam grave ſit excommunicationum ſententias ſine maturitate debita fulminare. Et hæc eadem in ſuſpenſionis, & interdicti ſententiis volumus obſervari. Caveant autem Eccleſiarum Prælati, & Judices univerſi, ne prædictam pœnam ſuſpenſionis incurrant: quoniam ſi contingeret eos ſic ſuſpenſos divina officia exequi ſicut prius, irregularitatem non effugient juxta canonicas ſanctiones: ſuper qua non niſi per ſummum Pontificem poterit diſpenſari.

CAP. II.

Qui petit abſolvi ad cautelam, dicens excommunicationis ſententiam in ſe latam eſſe nullam, abſolvetur cujuſcunque contradictione non obſtante: niſi dicatur, & probetur intra octo dies excommunicatus pro manifeſta offenſa. Qui probat ſe excommunicatum poſt appellationem, probatione pendente in judiciis vitabitur, extra judicium vero non. h. d. Joan. Andr.

Idem *in eodem*.

SOlet *a* a nonnullis in dubium revocari, an cum aliquis per ſuperiorem abſolvi poſtulat ad cautelam, dum in ſe latam excommunicationis ſententiam aſſerit eſſe nullam, ſine contradictionis obſtaculo munus ei debeat abſolutionis impendi? Et an ante abſolutionem, hujuſmodi is, qui ſe offert in judicio probaturum ſe poſt appellationem legitimam excommunicatione innodatum, vel intolerabilem errorem in ſententia fuiſſe patenter expreſſum, ſit in cæteris (excepto probationis illius articulo) evitandus? In prima igitur dubitatione ſic ſtatuimus obſervandum, ut petenti abſolutio non negetur, quamvis in hoc excommunicator, vel adverſarius ſe opponat: niſi eum excommunicatum pro manifeſta dicat offenſa. In quo caſu terminus octo dierum indulgebitur ſic dicenti: ut ſi probaverit quod opponit, non relaxetur ſententia, niſi prius ſufficiens præſtetur emenda, vel competens cautio de parendo juri, ſi offenſa dubia proponatur. In ſecunda vero quæſtione ſtatuimus, ut is, qui ad probandum admittitur, pendente probationis articulo, in cæteris, quæ ut actor *b* in judiciis attentaverit, interim evitetur. Extra judicium vero in officiis, poſtulationibus, & electionibus, ac aliis legitimis actibus nihilominus admittatur.

CAP. III.

Excommunicatio lata in participantes excommunicatis in locutione, & ſimilibus (canonica monitione non præmiſſa) non tenet. Joan. Andr.

Idem *in eodem*.

STatuimus *c*, ut nullus Judicum participantes cum excommunicatis ab eo, in locutione & aliis, quibus ligatur participans excommunicatione minori, ante monitionem canonicam excommunicare majori excommunicatione præſumat: ſalvis conſtitutionibus contra illos legitime promulgatis, qui in crimine præſumunt participare damnato. Quod ſi ex locutione & aliis, quibus participans labitur in minorem, excommunicatus fortius indureſcat, poterit Judex poſt monitionem canonicam hujuſmodi participantes conſimili damnare cenſura. Aliter autem in participantes excommunicatio prolata non teneat: & proferentes pœnam legitimam poterunt formidare.

CAP. IV.

Epiſcopi nullam interdicti, vel ſuſpenſionis incurrunt ſententiam, niſi in ſententia ſint expreſſi. h. d. Joe. Adr.

Idem *in eodem*.

QUia periculoſum eſt Epiſcopis, & eorum ſuperioribus, propter executionem pontificalis officii, quod frequenter incumbit, ut in aliquo caſu interdicti, vel ſuſpenſionis incurrant ſententiam ipſo facto: Nos deliberatione provida duximus ſtatuendum, ut Epiſcopi & alii ſuperiores Prælati nullius conſtitutionis occaſione, ſententiæ ſive mandati prædictam incurrant ſententiam ullatenus ipſo jure: niſi in ipſis de Epiſcopis expreſſa mentio habeatur.

CAP. V.

Hujus decretalis quinque ſunt dicta. Primum, *quod Archiepiſcopus ſententias latas a ſubditis ſuorum Suffraganeorum, niſi hoc habeat de conſuetudine, non relaxet.* Secundum, *quod generalis ſententia Archiepiſcopi ligat tantum ſubditos.* Tertium, *quod pro præteritis vel præſentibus culpis, monitione non præmiſſa, ab eis lata ſententia eſt injuſta.* Quartum, *quod pro futuris culpis, vel jam commiſſis, ſcilicet niſi ſatisfaciant, excommunicare*

---

a *Vide B. Thom. in quæſtionibus additis ad 3. part. q. 26. art. 3* b *Vide l. juſjurandum quod ex conventione. §. 1. ff. de jurejur. & l. falſus. ff. quod cum fal. tu. Fent.* c *Vid. Conc. Trid. ſeſſ. 25. de reform. c. 3. & cur excommunicatio dicatur medicinalis, luculenter docet Joannes Roffenſis adverſus Lutherum, art. 6. & Covarruvias in cap. alma mater. de ſentent. excomm. §. 6 in init.* d *al. eſt.* e *Nota hic ex mente Dominici, quod non poterit domi in oratorio celebrare. Fent.* f *Vid. l. prolatam. C. de ſent. & inter. omn. jud. Fent.*

a *Vide Abb. Felin. & alios in c. Apoſtolicæ. text. de except. ubi multa tradunt de abſolutione ad cautelam huc ſpectantia.* b *Vide Dec. in c. intelleximus extra de judiciis.* c *De participantibus cum excommunicatis, vide c. ſicut Apoſtolo. 11 q. 3. & ibi late Turrecr. & B. Thom. in quæſtionibus additis ad 3 part. q. 23. art. 1. 2. & 3.*

Al Reverendiſsimo Mo...
Bibliotecario Burb...

municare non debent, niſi mora, culpa, vel offenſa, vel alia juſte cauſa ſubſit. Quintum, *quod in univerſitatem, vel collegium non feratur excommunicationis ſententia, ſed in illos, qui culpabiles extiterunt.* Joan. Andr.

Idem. *a*

ROmana Eccleſia: [*& infr.*] Cæterum interdicti, ſuſpenſionis, vel excommunicationis ſententias latas ab officialibus Archidiaconorum, ſeu quibuslibet aliis juriſdictionem habentibus Suffraganeorum Rhemen. Eccleſiæ ſubditis, Rhemen. Archiepiſcopus & ejus Officiales (omiſſis ipſis excommunicatoribus) non relaxent: ſalva contraria ſuper hoc conſuetudine, ſi quam habent. Porro excommunicationem ſententiæ a Rhemenſi Archiepiſcopo, ſuiſque Officialibus generaliter promulgatæ, ſubjectos ejuſdem juriſdictioni Archiepiſcopi tantum ligent. Sed nec in ſpecie nec in genere pro culpis, & offenſis præteritis, vel præſentibus, excommunicationum ſententias abſque competenti monitione præmiſſa promulgent, & ſi contra præſumpſerint, injuſtas noverint eſſe illas. Caveant etiam, ne tales ſententias excommunicationis *b*, ſive ſpecialiter, ſive generaliter, in aliquos pro futuris culpis, videlicet ſi tale quid fecerint, vel etiam pro jam commiſſis ſub hac forma, ſi de illis intra tale tempus minime ſatisfecerint, proferre præſumant: niſi mora in exhibenda ſatisfactione, vel culpa ſeu offenſa præceſſerit, quibus merito ad injungendam ſatisfactionem hujuſmodi, & taliter prohibenda ſimilia inducantur: aut alia rationabilis (quam in ipſis ſententiis exprimant) cauſa ſubſit. In univerſitatem, vel collegium proferri excommunicationis ſententiam penitus prohibemus, volentes animarum periculum vitare, quod exinde ſequi poſſet, cum nonnunquam contingeret innoxios hujuſmodi ſententia irretiri: ſed in illos duntaxat de collegio, vel univerſitate, quos culpabiles eſſe conſtiterit, promulgetur.

CAP. VI.

Prælatus contra potentiam temporalem etiam ſpirituali gladio, ſcilicet Eccleſiaſtica cenſura, ſe tueri poteſt. h. d. Joan. Andr.

Idem *in eodem*. c

DIlecto filio Decano Aurelianenſi: [*& infra.*] Præterea cum omnes leges omniaque jura vim vi repellere, cunctiſque ſeſe defenſare permittant, licuit *d* utique ipſi Decano (ſi prædictus ballivus eum bonis ſuis mundanis injurioſe ſpoliare, vel ea violenter occupare præſumpſerit, ut ſuperius eſt expreſſum) contra illius violentiam injuriamque ſe tueri. Et quoniam adverſus ejus nimiam potentiam ſufficiens temporalis defenſio ſibi forte non aderat, potuit ſe etiam ſpiritualiter, gladio videlicet utendo Eccleſiaſtico, defenſare, ac recurrere propter hoc ad arma ſpiritualia, quæ ſunt Eccleſiæ propria, & pro ſuo munimine illis uti: præſertim cum dictus ballivus poſt latas in eum ab *e* eodem Decano ex aliis cauſis excommunicationis ſententias (ſicut idem Decanus aſſeruit) ipſum tanquam exinde provocatus, ſententiis ipſis contemptis, bonis ſpoliaſſet eiſdem: & propter hoc poſtmodum ipſe Decanus ſententiam tulerit interdicti, tanquam ſpirituali ſe mucrone defendens contra illius injuriam & violentiam, ſibi ab eodem occaſione prædictarum ſententiarum, & in ipſarum contemptum illatam. Et quidem cum liceat cuilibet ſuo vicino, vel proximo pro repellenda ipſius injuria ſuum impertiri auxilium: imo ſi poteſt & negligit, videatur injuriantem fovere, ac eſſe particeps ejus culpæ: licuit profecto ipſi Decano proprio ſibimet ſubvenire ſubſidio, & ſuammet temporalem injuriam ſua propria ſpirituali defenſione tueri: ſicque utramque quodammodo gladium & temporalem, & Eccleſiaſticum, alterum videlicet altero adjuvare: maxime quia hi duo gladii conſueverunt (exigente neceſſitate) ſibi adinvicem ſuffragari, & in juvamen alterius ſubventione mutua frequentius exerceri.

CAP. VII.

Excommunicatos a ſubditis Suffraganeorum Archiepiſcopi non poſſunt abſolvere: ſed excommunicatos a Suffraganeis, vel Officialibus bene, ſi ad eos appellatum fuerit. h. d. Joan. Andr.

Idem.

VEnerabilibus: [*& infra.*] Cæterum Rothomagen. Archiepiſcopo, vel ejus Officiali non licet excommunicatis ab Archidiaconis, vel aliis ſubditis Suffraganeorum ipſius Archiepiſcopi (cum nec excommunicantium, nec excommunicatorum ſint Judices) abſolutionis beneficium impertiri: excommunicatos autem ab ipſis Suffraganeis, vel eorum Officialibus poſſunt abſolvere, ſi ab ipſis litigantibus ad eos *e* fuerit provocatum. Neutra vero partium appellante, ſi qua ipſarum per Archiepiſcopum, vel ejus Officialem ab excommunicatione contra eam lata pro reliquo poſtulet ſe abſolvi, vel alias coram eis de parte adverſa querimoniam ſine appellationis interpoſitione deponat: non eſt in hoc ab ipſis (cum ſui non ſint Judices) audienda. Sed ſi excommunicatus deponat apud eos de Suffraganeo, ut imponatur ei pœna, & pro ſuo intereſſe ſuper injuſta excommunicatione querelam, audire utique debent eum: ſecus autem ſi conqueratur de ipſo, ut relaxetur hujuſmodi ſententia contra ſe ab eo pro alio promulgata: quoniam tueri hanc cauſam non ad ipſum Suffraganeum, ſed ad eum, pro quo eſt ſententia lata, ſpectat. Attamen ſi Suffraganeus, vel extra judicium pro ſuorum defenſione *b* jurium, vel etiam in judicio ex ſuo procedens officio *c*, inquirendo videlicet, vel ſimile quid agendo, aliquem excommunicet: in hoc caſu conveniendus eſt ipſe Suffraganeus coram Archiepiſcopo, vel ejus Officiali: quia ipſius intereſt defendere cauſam ſuam.

Archiepiſcopus in caſibus, in quibus juriſdictionem habet, ex cognitionem cauſæ abſolvit excommunicatum ad petitionem partis, vel ex officio, niſi dicatur excommunicatus pro manifeſta offenſa, vel contumacia: & contumaciæ præſumptæ, & manifeſtæ ponit exempla. h. d. Joan. Andr.

§. 1. Porro Archiepiſcopus, vel ejus Officiales excommunicatos a Suffraganeis, ſemper antequam audire cauſam incipiant, in caſibus; in quibus eis juriſdictio competit, juxta Eccleſiæ formam debent abſolvere: utpote ſi poſt diffinitivam fuerit excommunicationis ſententia promulgata, & ad eos *d* fuerit appellatum: exceptis caſibus, in quibus jura prohibent poſt ſententiam appellare. Similiter ſi Suffraganeus extra judicium excommunicet aliquem pro ejus offenſa, vel pro ſui defenſione juris, & ſuper hoc querimoniam ille proponat, eſt ille primitus juxta formam Eccleſiæ abſolvendus: niſi Suffraganeus probaturum ſe offerat, quod pro manifeſta offenſa excommunicationis eum vinculo innodavit. Idem eſt etiam, ſi quemquam pro præſumpta contumacia (videlicet quia citatus præfixo ſibi termino non comparuit) excommunicatione conſtringat:

a *Al. ita: Idem in eodem. al. ita: Innocentius quartus in Concilio Lugdunenſi.* b *Dictio*, excommunicationis, *deeſt in antiquioribus exemp. l. etiam impreſſis.* c *in manuſcr. deſunt hæc duo verba*, in eodem. d *Vide Dec. in c. cum non ab homine. in primo not. de jud. & in c. ſignificaſti. de off. deleg.* e *Hæc verba*, ab eodem Decano: *deſunt in manuſcriptis.*

a *Ampl. in alio caſu not. ut per Abbatem in cap. in literis. de off. deleg. ubi vide omnino Decium.* b *Vide not. in cap. novit. de off. leg. & Innoc. c. ex parte ſupra de verb. ſignific. Fenz.* c *Vide Innoc. c. humilis. de major. & obedient. Bart. l. 2. ff. de adult. Ferrar.* d *al. ipſos.*

Digitized by Google

tio procedi poſſit ſimpliciter, & de plano *a*, & abſque advocatorum ac judiciorum ſtrepitu & figura. Jubemus tamen, quod ſi accuſatoribus, vel teſtibus in cauſa hæreſis intervenientibus, ſeu deponentibus (propter potentiam perſonarum, contra quas inquiritur) videant Epiſcopus, vel Inquiſitores grave periculum imminere *b*, ſi contingat fieri publicationem nominum eorundem: ipſorum nomina non publice, ſed ſecreto coram diœceſano Epiſcopo, vel eo abſente, ipſius Vicario, quando inquiſitores procedunt: quando vero procedit Epiſcopus, coram inquiſitoribus, ſi haberi commode poſſit copia eorundem: ac nihilominus ſive Epiſcopus, ſive Inquiſitores proceſſerint, aliquibus aliis perſonis providis & honeſtis, juriſque peritis (quas ad hoc vocari, & eis per totum proceſſum, ſuper quo deliberandum eſt, serioſa manifeſtari, ac integraliter explicari, & de ipſorum conſilio ad ſententiam, vel condemnationem procedi volumus) exprimantur: ſicque (non obſtante, quod illis, contra quos hujuſmodi depoſuerunt, nomina ipſorum non fuerint publicata) adhibeatur ad cognitionem Judicis inſtruendam plena fides depoſitionibus teſtium eorundem. Et ut eorundem accuſatorum & teſtium periculis efficacius occurratur, & cautius in inquiſitionis negotio procedatur: præſentis conſtitutionis auctoritate permittimus, quod Epiſcopus vel inquiſitores ſecretum poſſint indicere illis, quibus (ut præmiſſum eſt) proceſſum hujuſmodi explicabunt: & in eos ſi arcana conſilii, ſeu proceſſus ſibi ſub ſecreto ab eiſdem Epiſcopo, vel Inquiſitoribus patefacta, præter eorum licentiam aliis patefecerint, excommunicationis ſententiam, quam ex ſecreti violatione ipſo facto incurrant (ſi eis expedire videbitur) promulgare: ſic tamen, quod inquiſitores Epiſcopum, vel Epiſcopus Inquiſitores non excommunicent hac de cauſa, ſed Epiſcopi ex injuncto ea nunc a nobis ſub virtute ſanctæ obedientiæ diſtricto præcepto ad ſecretum hujuſmodi teneantur. Ceſſante vero periculo ſupradicto, accuſatorum & teſtium nomina (prout in aliis fit judiciis) publicentur. Cæterum in his omnibus præcipimus, tam Epiſcopos, quam Inquiſitores puram, & providam intentionem habere, ne ad accuſatorum, vel teſtium nomina ſupprimenda, ubi eſt ſecuritas, periculum eſſe dicant: nec in eorum diſcrimen ſecuritatem aſſerant, ubi tale periculum immineret, ſuper hoc eorundem conſcientias onerantes. Conſtitutiones vero, ordinationes, & mandata alia prædeceſſorum noſtrorum in negotio hæreticæ pravitatis facta, conceſſa, ſeu etiam ad conſulta reſponſa, quæ conſtitutionibus ſupradictis *d* ſuper eiſdem editis pravitate non obvient, in ſuo volumus robore permanere.

TITULUS III.
DE SCHISMATICIS.
CAP. I.

In prima parte ponit *arengam uſque ad verſ. Jacobum videlicet, in qua dicit, quod Columnenſes Jacobus, & Petrus eſum Cardinales & filii Joannis, fratres ſcilicet dicti Petri, diutius expectati noluerunt ad cor redire, ſed in profundum malorum deſcendentes ſua aggravabant delicta: quare varias pœnas tulit in eos, quas ad certitudinem præſentium, & memoriam futurorum hic inſerit.* Secundo *ponit pœnas, quas protulit in ipſos Jacobum, & Petrum, uſque ad verſ.* Contra *natos. Ibi* tertio *ponit pœnas, quas tulit contra filios, & poſteros dicti Joannis, uſque ad verſ. Omnem. Ibi* quarto *imponit pœnas iis, qui de cætero deliberate dictos Jacobum, & Petrum pro Cardinalibus habuerint, vel iis vel prædictis natis Joannis favorem præbuerint, uſque ad verſ. Hæc & alia. Ibi* quinto & ultimo *ratificat, innovat, & confirmat prædicta, & ea præcipit inviolabiliter obſervari: & jubet ſimiles exceſſus puniri ſimilibus pœnis in poſterum.* h. d. Joan. Andr.

Bonifacius VIII. [*an.* 1298. *Romæ.*]

AD ſuccidendos infructuoſos palmites, peſtiferos & nocivos, quos (quaſi ficus fatua) domus *a* de Columna produxit, neſcientes in ſemitis juſtitiæ dirigere greſſus ſuos, ad cor reverti, & agere pœnitentiæ dignos fructus, licet diutius expectatos (Jacobum videlicet de Columna, & Petrum nepotem ipſius, olim ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinales, & filios quondam Joannis de Columna, fratris dicti Jacobi, & patris Petri præfati poſteros, & fautores, & ſequaces eorum) in virtute altiſſimi exurgentes, ſpiritualiter & temporaliter contra eos duximus procedendum. Conſequenter dictis Jacobo & Petro, deſcendentibus in profundum malorum, & molientibus inconſutilem tunicam Domini, ſanctæ videlicet Eccleſiæ ſcindere unitatem, & ut gladium acuentibus linguas ſuas, & prorumpentibus non tam in verba *b* blaſphemiæ, & ſchiſmatica, quam inſana, quæ in ſcriptis redacta ſub ſigillis, quibus antequam eſſent depoſiti utebantur, per urbem & diverſa mundi climata deſtinaverunt, æſtimantes loquacitatem facundiam, & maledicta conſcientiæ bonæ ſignum, & conficta materia diſputandi, quia veritate non poterant, nos ſaltem lacerare conviciis præſumpſerunt: quorum dicta licet poſſemus ſuperiori aſſertione convincere, & luce clarioribus rationibus confutare, duximus eorum latratibus non dare reſponſum, ut contrita eorum rabies, auctoritate ſonora præſidentis in ſupremo judicii ſolio frangeretur, & patens veritas per ſeipſam veniret in publicam notionem, noſtrumque ſilentium in ſupplicium eis foret: proceſſus tamen contra ipſos, & alios fecimus ſucceſſiva varios, diverſiſque temporibus, ſpirituales & temporales pœnas & ſententias continentes, & mulctas: quorum (quia totum tenorem conſtitutionis in præſenti inſerere longum eſſet) ex eis quædam compendioſe collata huic noſtræ conſtitutioni duximus inſerenda, ad certitudinem præſentium, & memoriam futurorum: videlicet, quod ex cauſis, quæ rationabiliter nos moverunt, de fratrum noſtrorum conſilio depoſuimus dictos Jacobum, & *c* Petrum a Cardinalatibus ejuſdem Eccleſiæ, & ab omni Cardinalatus commodo & honore, ipſoſque judicavimus ſchiſmaticos & blaſphemos, & tanquam hæreticos puniendos, expoſitis perſonis eorum a fidelibus capiendis, omnibus beneficiis, officiis, honoribus, dignitatibus, & prælaturis perpetuo privantes eoſdem, & reddentes inhabiles ad habenda, cunctis eorum bonis mobilibus & immobilibus, juribus & juriſdictionibus publicatis. Contra natos inſuper & poſteros dicti Joannis ſpiritualiter, & temporaliter duximus multipliciter procedendum, eorum bonis, & juribus publicatis, & confiſcatis, ipſiſque poſteris dicti Joannis per maſculinam, & fœmininam lineam deſcendentibus, indignis perpetuo redditis ad Cardinalatus honorem, & quælibet officia, beneficia & miniſteria in Eccleſia memorata, vel ejus curia: alibi vero uſque ad quartam generationem. Omnem perſonam præſentem & futuram, cujuſcunque fuerit præeminentiæ, con-

a *De iſta clauſula vide Lanfran. um Clem. ſæpe. in n. 2.a.3 & ibi alios Doct. & Bart. in extravag. ad reprimendam. in verbo Summarie.* b *Hodie ſemper præſumitur imminere tale periculum, & ideo indiſtincte ſolet obſervari, ut in crimine hæreſis nunquam publicentur nomina accuſatorum vel teſtium, vide extravag. Innoc. Papæ, quam affert Repertorium inquiſitorum, verbo, nomina.* c *Dictio, per, deeſt in manuſcriptis codicibus.* d *In antiquioribus legitur conſtanter, ſupradictis.*

a *Hujus appellatione non veniunt baſtardi. de Auth. Phil. dict ſup. tit prox c. ſtatutum. adde gl. in Clem. 1. de bapt. Nic. de Ubal. in tract. de ſucceſſ ab inteſt. Font.* b *al. ita: in verba blaſphemia & ſchiſmatica.* c *Vid. l. ſi ſervus. §. plurium. ff. ſi quis cauſ. & l. demonſtratio. ff. de condit. & demonſt. Font.*

Digitized by Google

ditionis, dignitatis, aut ſtatus Eccleſiaſtici, vel mundani (etiamſi foret ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalis) quæ ipſos Jacobum & Petrum, vel eorum alterum ſcienter & deliberate pro Cardinalibus habuerit & tenuerit, aut ad Cardinalatum admiſerit, ſeu votum eorum, vel alicujus ipſorum ſuffragium in electione Romani Pontificis admiſerit, aut in Pontificem Romanum elegerit, nominaverit, aſſumpſerit, vel receperit, ſeu dederit in his, vel ad hoc auxilium, conſilium, vel favorem, excommunicationis ſententia duximus innodandam, a qua (abſque expreſſa licentia Romani Pontificis) non poſſit abſolvi, nec etiam per collegium Apoſtolicæ ſedis, eadem ſede vacante, eamque prælatione, dignitate ſtatu & honore Eccleſiaſticis omnino privamus: nihilominus omnes, qui dictis Jacobo & Petro alias, & natis dicti Joannis favorem præbuerint, vel auxilium in rebellione & ſchiſmate perſiſtentibus, excommunicationis ſententia innodantes. Hæc & alia per nos facta in prædictis noſtris proceſſibus, & in literis noſtris bullatis ſuper eis confectis contenta, hac conſtitutione perpetuo valitura ratificamus, confirmamus, & etiam innovamus, eandemque *a* de novo facimus de fratrum noſtrorum conſilio prædictorum. Et ut dictorum malitia non inveniat ſucceſſorem, & punitæ tranſgreſſionis exemplar retrahat alios ab offenſa, ac in oblivionem veritas veniens, non vagetur incerta: ſtatuimus atque decrevimus *b*, ut & ipſa inviolabiliter obſerventur, & quod ſimiles exceſſus, & culpæ pœnis ſimilibus in poſterum puniantur.

TITULUS IV.
DE HOMICIDIO.
CAP. I.

Per aſſaſſinos faciens, vel tantum mandans aliquem interfici, tanquam ab omnibus diffidatus, abſque alicujus prælationis ſententias incurrit excommunicationis, & depoſitionis ab officio, & beneficio. h. d. ſecundum Zen.

Innoc. IV. *in Concilio Lugdunenſi.*
[*an.* 1245.]

PRo humani redemptione generis, de ſummis cœlorum ad ima mundi deſcendens, & mortem tandem ſubiens temporalem Dei filius Jeſus Chriſtus, ne gregem ſui pretio ſanguinis glorioſi redemptum, aſcenſurus poſt reſurrectionem ad patrem, abſque paſtore deſereret, ipſius curam B. Petro Apoſtolo (ut ſuæ ſtabilitate fidei cæteros in Chriſtiana religione firmaret, eorumque mentes ad ſalutis opera ſuæ accenderet devotionis ardore) commiſit: unde nos ejuſdem Apoſtoli effecti (diſponente Domino, licet immeriti) ſucceſſores *c*, & ipſius redemptoris locum in terris, quanquam indigne tenentes, circa gregis ejuſdem cuſtodiam ſolicitis excitati vigiliis, & animarum ſaluti jugis attentione cogitationis intendere, ſummovendo noxia, & agendo profutura debemus, ut excuſſo a nobis negligentiæ ſomno, noſtrique cordis oculis diligentia ſedula vigilantibus, animas Deo lucriſacere ſua nobis cooperante gratia valeamus.

§. 1. Cum igitur illi, qui ſic horrenda inhumanitate deteſtandaque ſævitia mortem ſitiunt aliorum, ut ipſos faciant per aſſaſſinos occidi, non ſolum corporum, ſed mortem procurent etiam animarum: (niſi eos exuberans gratia divina prævenerit, ut ſint armis ſpiritualibus præmuniti) ac omnis poteſtas tribuatur a Domino ad juſtitiam, rectumque judicium exercendum: nos tanto periculo volentes occurrere animarum, & tam *d* nefarias præſumptiones Eccleſiaſticæ animadverſionis mucrone ferire: ut metus pœnæ meta hujuſmodi præſumptionis exiſtat: præſertim cum nonnulli magnates taliter perimi formidantes, coacti fuerint ſecuritatem ab eorundem aſſaſſinorum domino impetrare, ſicque ab eo non abſque Chriſtianæ dignitatis opprobrio redimere quodammodo vitam ſuam.

§. 2. Sacri approbatione Concilii ſtatuimus, ut quicunque princeps, Prælatus, ſeu quævis alia Eccleſiaſtica ſecularisve perſona quempiam Chriſtianorum per dictos aſſaſſinos interfici fecerit, vel etiam mandaverit (quanquam mors ex hoc forſitan non ſequatur) aut eos receptaverit, vel defenderit ſeu occultaverit, excommunicationis & depoſitionis a dignitate, honore, ordine, officio, & beneficio incurrat ſententiam ipſo facto: & illa libere aliis per illos, ad quos eorum collatio pertinet, conferantur: ſit etiam cum ſuis bonis mundanis omnibus, tanquam Chriſtianæ religionis æmulus, a toto Chriſtiano populo perpetuo diffidatus: & poſtquam probabilibus conſtiterit argumentis *a*, aliquem ſcelus tam execrabile commiſiſſe, nullatenus alia excommunicationis, vel depoſitionis, ſeu diffidationis adverſus eum ſententia requiratur.

CAP. II.

Sine pœna irregularitatis poſſunt Clerici de ſuis malefactoribus conqueri coram Judice ſeculari, etiam de criminibus, ex quibus debetur pœna ſanguinis, expreſſe proteſtando, quod ad pœnam ſanguinis non intendunt. h. d. Joan. And.

Bonifacius VIII. (*an.* 1298)

PRælatis *b*, vel Clericis quibuſcunque, qui de Laicis ſuis malefactoribus querelam penes ſecularem Judicem deponentes, petunt emendam ſibi fieri, & provideri, ne contra eos talia de cætero præſumantur, proteſtando expreſſe, quod ad vindictam *c*, ſeu pœnam ſanguinis non intendunt, imputari non debet: quamvis alias in tali caſu de jure debeat pœna ſanguinis irrogari, ſi Judex mortem illis inferat juſtitia exigente.

Alioquin ſi Prælati, aut Clerici propter metum hujuſmodi, quia Judex ad pœnam ſanguinis poſſet *d* procedere, de ſuis malefactoribus taliter conqueri non auderent, daretur pleriſque materia trucidandi eoſdem, & ipſorum bona libere deprædandi.

CAP. III.

Mandanti aliquem verberari, ſecuta mors imputatur. h. d. ſecundum Zen.

Idem.

IS, qui mandat aliquem verberari, licet expreſſe inhibeat, ne occidatur ullatenus, vel membro aliquo mutiletur, irregularis efficitur, ſi mandatarius fines mandati excedens mutilet, vel occidat: cum mandando in culpa fuerit, & hoc evenire poſſe debuerit cogitare.

TITULUS V.
DE USURIS.
CAP. I.

Primo innovat, & obſervari præcipit Lateranenſe Concilium contra uſurarios editum uſque ad verſ. Et quia. Ubi præcipit omnibus dominis & univerſitatibus terrarum, ne permittant alienigenas in terris ſuis tenere domos ad exercendum fœnus, vel conductas habere, & quod aliquis eis ad hoc domos non locet. uſque ad verſ. Qui vero. Ubi imponit pœnam Clericis contrafacientibus, uſque ad verſic. Cæterum. Ubi imponit pœnam Laicis, & hoc facit uſque in finem. Joan. Andr.

a *In antiq. libris ita: eandemque de novo, &c.* b *al. decrevimus.* c *Vid. Turrecrematam in ſumma de Eccleſ. lib.* 2. *c.* 35. *&* 36. d *al. ita; & tam nefarios præſumptores.*

a *Vid. l. non omnes, § a barbaris. ff. de re milit.* b *Vid.* Decium *conſ.* 189. *&* Felin. *in cap. efferte extr. de præſumpt.* c *Præter doctores hic vide* Felinum *in cap. querelam ext. de jurejurando.* d *al. poſſit.*

Gregorius X. *in generali Concilio Lugdunenſi.*
[*an.* 1273.]

USurarum voraginem [quæ animas devorat, & facultates exhaurit] compeſcere cupientes, conſtitutionem Lateranenſis *a* Concilii contra uſurarios editam ſub divinæ maledictionis interminatione præcipimus inviolabiliter obſervari. Et quia, quo minor fœneratoribus aderit fœnerandi commoditas, eo magis adimetur fœnus exercendi libertas: hac generali conſtitutione ſancimus, ut nec collegium, nec alia univerſitas, vel ſingularis perſona, cujuſcunque ſit dignitatis, conditionis, aut ſtatus, alienigenas, & alios non oriundos de terris ipſorum publice fœnebrem pecuniam exercentes, aut exercere volentes, ad hoc domos in terris ſuis conducere, vel conductas habere, aut alias habitare permittant: ſed hujuſmodi uſurarios manifeſtos omnes intra tres menſes de terris ſuis expellant, nunquam aliquos *b* tales de cætero admiſſuri: nemo illis ad fœnus exercendum domos locet, vel ſub alio titulo quocunque concedat. Qui vero contra fecerint, ſi perſonæ fuerint Eccleſiaſticæ, Patriarchæ, Archiepiſcopi, Epiſcopi, ſuſpenſionis: minores vero perſonæ ſingulares, excommunicationis: ſi autem collegium, ſeu alia univerſitas, interdicti ſententiam ipſo facto ſe noverint incurſuros. Quam ſi per menſem animo ſuſtinuerint indurato, terræ ipſorum [quamdiu in eis iidem uſurarii commorantur] extunc Eccleſiaſtico ſubjaceant interdicto. Cæterum ſi Laici fuerint, per ſuos ordinarios ab hujuſmodi exceſſu [omni ceſſante privilegio] per cenſuram Eccleſiaſticam compeſcantur.

CAP. II.

Manifeſtis uſurariis, licet mandaverint uſuras reſtitui, Eccleſiaſtica ſepultura negabitur, niſi prima ſatisfiat, vel ſecundum formam hujus decreti idonee caveatur. Sepelientes eos contra hanc conſtitutionem Lateranen. Concilii pœnam incurrunt. Teſtamenta ipſorum aliter facta non valent, nec debet eis aliquis intereſſe, vel eos abſolvere, vel ad confeſſionem admittere. h. d. Joan. Andr.

Idem. *c*

QUanquam uſurarii manifeſti de uſuris, quas receperant *d*, ſatisfieri expreſſa quantitate, vel indiſtincte in ultima voluntate mandaverint: nihilominus tamen eis Eccleſiaſtica ſepultura denegetur, donec de uſuris ipſis fuerit (prout patiuntur facultates eorum) plenarie ſatisfactum: vel illis, quibus facienda eſt reſtitutio, ſi præſto ſint ipſi, aut aliis, qui eis poſſint acquirere, vel eis abſentibus loci ordinario, aut ejus vices gerenti, ſive Rectori parochiæ, in qua teſtator habitat, coram aliquibus fide dignis de ipſa parochia (quibus quidem ordinario, Vicario, & Rectori prædicto modo cautionem hujuſmodi eorum nomine liceat præſentis conſtitutionis auctoritate recipere, ita quod illis perinde actio acquiratur) aut ſervo publico de ipſius ordinarii mandato idonee de reſtitutione facienda ſit cautum. Cæterum ſi receptarum uſurarum ſit quantitas manifeſta, illam ſemper in cautione prædicta exprimi volumus: alioquin aliam recipientis cautionem hujuſmodi arbitrio moderandam: ipſe tamen ſcienter non minorem, quam veriſimiliter creditur, moderetur: & ſi ſecus fecerit, ad ſatisfactionem reſidui teneatur. Omnes autem religioſos, & alios, qui manifeſtos uſurarios, contra præſentis ſanctionis formam ad Eccleſiaſticam auſi fuerint admittere ſepulturam, pœnæ Lateranenſis Concilii contra uſurarios promulgatæ ſtatuimus ſubjacere. Nullus manifeſtorum uſurariorum teſtamentis intereſſit, aut eos ad confeſſionem admittat, ſive ipſos abſolvat: niſi de uſuris ſatisfecerint, vel de ſatisfaciendo *a* pro ſuarum viribus facultatum præſtent (ut præmittitur) idoneam cautionem.

§. 1. Teſtamenta quoque manifeſtorum uſurariorum aliter facta non valeant, ſed ſiat irrita ipſo jure.

TITULUS VI.
DE EXCESSIBUS PRÆLATORUM, ET SUBDITORUM.

CAP. I.

Mendicantes non poſſunt acquirere nova loca ad habitandum, vel antiqua alienare, vel mutare, abſque ſpeciali licentia Papæ, quæ de hac prohibitione faciat mentionem. In acquirentibus tamen loca pro Eremitica vita ducenda, ceſſat prohibitio. h. d. Joan. Andr.

Bonifacius VIII. [*an.* 1298.]

CUm ex eo, quod prædicatores, Minores, & religioſi alii mendicantes, in civitatibus, caſtris, villis, aut aliis locis ad habitandum domos, vel loca de novo ſuſcipiunt, ſeu olim ſuſcepta dimittunt, ſe ibidem ad alia transferentes, diverſa ſcandala quandoque proveniant, & frequentes clamores ad ſedem Apoſtolicam perferantur: nos ſuper hoc providere volentes, hoc perpetuo prohibemus edicto, ne deinceps aliquis, vel aliqui de prædictis quibuſcunque ſuper hoc privilegiis muniti exiſtant [quæ ipſis contra tenorem conſtitutionis præſentis nullatenus volumus ſuffragari] in aliqua civitate, caſtro, villa, ſeu loco quocunque ad habitandum domos, vel loca quæcunque de novo recipere, ſeu hactenus recepta mutare, vel ea venditionis, permutationis, donationis aut cujuſvis alienationis titulo quocunque in alios transferre præſumant, abſque ſedis Apoſtolicæ licentia ſpeciali, plenam & expreſſam faciente de prohibitione hujuſmodi mentionem: ſi ſecus egerint, irritum decernentes. Per hoc tamen eis, qui vitam duxerint Eremiticam ſeu ſolitariam eligendam, de majorum ſuorum licentia, quin cellas, manſiones ſeu habitacula in eremo, ſive locis, ubi non ſit hominum habitatio de propinquo, poſſint acquirere ac mutare, non intelligimus interdictum.

TITULUS VII.
DE PRIVILEGIIS.

CAP. I.

Exempti vel privilegiati, ut non teneantur, niſi ſub certo judice reſpondere, ratione delicti, contractus aut rei, ſi hæc ſint inita vel ſita in loco non exempto, conveniuntur coram ordinario: ſed ratione domicilii non.

Innocentius IV. *in Concilio generali Lugdunenſi* [*an.* 1245]

VOlentes *d* libertatem, quam nonnullis Apoſtolica ſedes privilegio exemptionis indulſit, ſic integram obſervari, ut & illam alii non infringant, & ipſi ejus limites non excedant *e*: declaratione irrefragabili definimus, quod quantumcunque *f* ſic exempti gaudeant libertate, nihilominus tamen ratione delicti ſive contractus, aut rei, de qua contra ipſos

a *Lateranenſi Concil. ſub. Alex. III. c.* 25. b *alit. alios.* c *al. ita: Idem in eodem.* d *Supple cum effectu, idea ſic cautus, dicunt Joan. Andr. Domin. advocatur, ne in iſta caſu ſimpliciter formet articulum, quod mutuavit ad uſuras, quia in mutuantibus tantum, niſi probentur recepiſſe, textus non loquitur. faciunt nota. in ſimili ſupr. tit.* 21. *cap.* 2. *& præmiſſis de dande non concludit dationem.* 1. *q.* 8. *cos.* Fant.

a *al. ſatisfactione.* b *Hæc duo verba,* & ſubditorum, *deſunt in antiq. codicib. & in recentioribus magis emendatis.* c *Per iſtud excluditur hic lectura de latere Phil. Fant.* d *Vid. Concil. Trid. ſeſſ.* 7. *de refor. c.* 14. *ubi hæc decretalis innovatur.* e *Privilegiatus non debet excedere metas privilegiorum ſup. eod. ſane. & c. porro.* f *alit., ita: quod quantacunque, &c.*

ipſos agitur, rite poſſunt coram locorum ordinariis conveniri, & illis *a*, quoad hoc ſuam in ipſos juriſdictionem [prout jus exigit] exercere. Nunquid ergo carent omnino in his commodo libertatis ? non utique: quia nec coram ordinariis ipſis, dummodo ſit in loco exempto commiſſum delictum, vel contractus initus, aut res litigioſa, nec ubi domicilium habent, ſi alibi delinquant, vel contrahant, aut res ipſa conſiſtat, conveniri poſſunt aliquatenus ſuper iſtis: nec domiciliorum prætextu locorum diœceſani [ſi ubi deliquerunt, vel contraxerunt, aut res ipſa conſiſtit, illi conveniantur] remittendi eos illuc, vel ipſis ut illic reſpondeant, injungendi habeant aliquam poteſtatem: ſalvis nihilominus caſibus aliis, in quibus eos Epiſcoporum juriſdictioni ſubeſſe canonica præcipiunt inſtituta. Et idipſum decernimus circa illos, quibus ut non niſi ſub uno certo Judice teneantur de ſe conquerentibus reſpondere, Apoſtolico privilegio eſt conceſſum.

Monaſterio privilegiato, ut ejus Monachi a quocunque interdici, ſuſpendi, vel excommunicari non poſſint, ceſſat in illis ordinariorum juriſdictio quoad illa: niſi illi Monachi mitterentur ad prioratus ſubjectos ordinariis: quia tunc etiam licet utrobique ſint Monachi, ordinarii etiam quoad prædicta illos judicant, quamdiu ibi manent. h. d.

§. 1. In eos *b* autem, quibus ne interdici, ſuſpendi, vel excommunicari a quoquam valeant, a ſede Apoſtolica eſt indultum; ſicut ſunt religioſi quamplures, in quorum privilegiis continetur, ne quiſquam Epiſcopus, vel Archiepiſcopus monaſteriorum ſuorum Monachos pro ulla cauſa, ullove loco interdicere, ſuſpendere, vel excommunicare præſumat, iidem ordinarii juriſdictionem ſuam quantum ad iſta, ubicunque illi fuerint, penitus exercere non poſſint: niſi forſan ipſi Monachi ad monaſteriorum ſuorum Prioratus ordinariis eiſdem ſubjectos [ut vel gerant eorum *c* regimen, vel in eis tanquam proprii locorum ipſorum Monachi reſideant] fuerint deſtinari: tunc enim etſi libere poſſint ad eadem monaſteria revocari, ac tam illorum, quam ipſorum Prioratuum Monachi reputentur [cum non ſit inconveniens aliquem *d* utrobique locum habere monachicum *e*] unum alteri ſubeſſe monaſterio, vel ab ipſo noſcitur dependere, ratione tamen eorundem Prioratuum dicti ordinarii ſua juriſdictione in ipſis etiam quoad præmiſſa, quamdiu morantur in illis, licite uti poſſunt.

CAP. II.

Curia Romana habet ſtudium generale, & ejus privilegia. h. d. Joan. Andr.

Idem.

CUm de diverſis mundi partibus multi confluant ad ſedem Apoſtolicam, quaſi matrem, nos ad communem tam ipſorum, quam aliorum omnium commodum, & profectum ſollicitudine paterna intendentes, ut ſit eis mora hujuſmodi fructuoſa, providimus, quod ibidem de cætero regatur, & vigeat ſtudium juris divini, & humani, canonici videlicet, & civilis. Unde volumus, & ſtatuimus, ut ſtudentes in ſcholis ipſis penes ſedem eandem, talibus privilegiis omnino, libertatibus, & immunitatibus gaudeant, quibus gaudent ſtudentes in ſcholis, ubi generale regitur ſtudium, ac recipiant integre proventus *f* ſuos Eccleſiaſticos, ſicut illi.

CAP. III.

Dicit, quomodo intelligatur privilegium quod habent quidam Abbates de populo benedicendo, & quibus poſſint Abbates conferre tonſuram. Joan. Andr.

a *al. ita: & illi quoad hæc.* b *De intellectu vide Decium in cap. cuorum, num. 46. ext. de privileg.* c *al. illorum.* d *al. ita: aliquem ſic utrobique, &c.* e *alic. Monachum.* f *Vid. Concil. Trident. ſeſſ. 3. de refor. c. 1. in fin.*

Alexander IV. *a* [*an.* 1260. *Romæ.*]

ABbates, quos Apoſtolica ſedes in exhibitione benedictionis ſuper populum ſpeciali privilegio inſignivit, in Eccleſiis, quæ ad eos pertinent pleno jure, quando in eis divina officia celebrant, poſſunt poſt Miſſarum ſolennia, & veſpertinas, ac matutinas laudes, benedictionem ſolennem ſuper populum elargiri. Alibi autem publice, aut per vias, civitates, caſtra, & villas populis, & plebibus benedictionem facere, vel impertiri non valeant: niſi hoc eis expreſſe *b* Apoſtolico privilegio ſit conceſſum. Nec eis *c* licitum ſit aliis, quam monaſteriorum ſuorum Converſis, & qui ad illa convolaverint, & in quos Eccleſiaſticam, & quaſi Epiſcopalem juriſdictionem obtinent, primam Clericalem conferre tonſuram: niſi eis id competat ex pleno præfatæ ſedis indulto.

CAP. IV.

Exempti in locis non exemptis Oratoria, vel Capellas ſine Diœceſanorum licentia conſtruere non poſſunt, nec in exemptis ſine licentia Papæ. Nec poſſunt exempti aſſumere cauſas proprias ſuorum liberorum hominum in ſe, etiamſi illi ſint ſui cenſuales. h. d. Joan. Andr.

Idem.

AUctoritate ſedis Apoſtolicæ de fratrum noſtrorum conſilio ſtatuimus, quod Oratoria, vel Capellas in locis non exemptis ſine Diœceſanorum locorum ipſorum licentia exempti conſtruere non præſumant: neque in ſic conſtructis, nec tempore interdicti (caſibus expreſſis in jure duntaxat exceptis) celebrent, nec faciant celebrari divina. Quod ſi talia præſumpſerint, ab his per locorum ipſorum Ordinarios compeſcantur: & ſi quas propter hoc exemptorum ipſorum conſervatores in eos ſententias protulerint, illas penitus revocamus. Inhibemus inſuper, ne in locis etiam exemptis hoc ipſi exempti facere audeant, niſi ſuper his licentiam, vel privilegium habeant ſedis Apoſtolicæ ſpeciale. Cauſas quoque, ſive lites proprias ſuorum hominum liberorum, quæ videlicet tantum ad ipſos homines pertinent, iidem exempti ſuo nomine, ſive ut actores, ſive ut defenſores aliquatenus non aſſumant: etiamſi ſint ipſis dicti homines cenſuales, cum id nequaquam licitum ſit eiſdem.

CAP. V.

Privilegium Papæ, quod quis excommunicari, ſuſpendi, vel interdici, non poſſit, non extenditur ad ſententias ordinariorum: niſi tale privilegium ſit conceſſum Regibus, Reginis, vel ipſorum filiis, vel religioſo loco, vel ordini. h. d. Joan. Andr.

Clemens IV. [*an.* 1267.]

NE aliqui de indultis Apoſtolicis confidentes alios confidentius in ſuo jure moleſtent, & Ordinariorum juriſdictionem contemnant pariter, & eludant *c* omnes indulgentias, & privilegia quibuſcunque ſingularibus perſonis Eccleſiaſticis, vel ſecularibus, cujuſcunque ſint præeminentiæ, dignitatis, conditionis, aut ſtatus, quod interdici a quocunque, vel excommunicari non poſſint, nec terræ, vel Eccleſiæ ipſorum Eccleſiaſtico interdicto ſupponi, ſub quacunque forma verborum conceſſa (illis, per quæ Regibus, & Reginis, eorumque filiis, necnon & Religioſis quibuſcunque non perſonarum tantum, ſed ordinum privilegiatorum, vel locorum ratione, in hoc immunitas hujuſmodi conceditur, duntaxat exceptis) de fratrum noſtrorum conſilio ad Ordinariorum ſententias, & proceſſus edicto perpetuo prohibemus extendi.

CAP. VI.

Inferiores Prælati, quibus per privilegium conceditur uſus mitræ, ſi ſunt exempti in provincialibus, & Epiſcopalibus Conciliis, uti poſſunt mitris aurificatis, non habentibus laminas aut gemmas.

Mmm 2 Et

a *In manuſcriptis ita: Alex. III.* b *al. expreſſe.* c *Vid. Concil. Trident. ſeſſ. 23. de refor. c. 10.*

Digitized by Google

Et ſi non ſunt exempti, albis & planis utantur: in aliis locis utantur, ut indulta permittunt.

Idem Clemens IV.

UT Apoſtolicæ ſedis benignites (quæ nonnullis Abbatibus [a], aliiſque Prælatis, quibus non competit ex propria dignitate, conceſſit in Eccleſiarum ſuarum gloriam, & honorem, quod mitra [b] & aliis Pontificalibus uti poſſint) provideat, ne inde ſcandala oriantur, ſic tamen, quod ipſi privilegiati ſuorum privilegiorum non fruſtrentur effectu, & ex majoritate ac decore majori ornatuum, majoritas appareat dignitatum: de fratrum noſtrorum conſilio præſenti decreto ſtatuimus, ut Abbates & alii, quibus mitræ uſus eſt ab eadem ſede conceſſus, exempti quidem in provincialibus conciliis, & Epiſcopalibus ſynodis (quibus nonnulli eorum intereſſe tenentur) mitris tantummodo aurifriſitatis (non tamen aureas, vel argenteas laminas, aut gemmas habentibus) uti poſſint: non exempti vero ſimplicibus, & albis ac planis utantur. In aliis vero locis exemptis, & non exemptis, mitris liceat illis uti, prout conceſſa eis ab eadem ſede indulta permittunt.

CAP. VII.

In prima parte demonſtrat, quid juris, cum quis ſolo privilegio ſe dicit exemptum. In ſecunda, ibi, Si autem, quid juris, cum ſuper hoc præſcriptionem allegat. In tertia, ibi. Quod ſi tales, quid juris, cum allegat utrumque. Joan. And

Bonifacius VIII. (*an.* 1298. *Romæ.*)

CUm [c] perſonæ Eccleſiaſticæ tam religioſæ, quam ſeculares plura præſumant, quæ ipſis infamiam pariunt, & aliis inferunt læſionem, prætextu exemptionis, vel libertatis, quam aſſerunt ſe habere, Ordinariorum correctiones, & ordinationes ſubterfugientes, ac eorum forum ſive judicium declinantes: nos volentes ſuper hoc de ſalubri remedio providere, ſtatuimus, ut hi, qui ſe aſſerunt per privilegia, ſeu indulgentias Apoſtolicæ ſedis exemptos, a locorum Ordinariis [d] requiſiti, hujuſmodi privilegia, vel indulgentias (quibus ſe dicunt fore munitos) ipſis Ordinariis in loco congruo & ſecuro, aut aliquibus prudentibus viris omni ſuſpicione carentibus, ad hoc per dictos Ordinarios deputatis, intra terminum competentem, pro facti qualitate, ipſorum Ordinariorum, vel delegatorum ſuorum arbitrio moderandum, juſto impedimento ceſſante oſtendere, ac ad legendum integraliter [e], exhibere: necnon de articulis, de quibus controverſia fuerit, tranſcriptum tradere teneantur. Si autem ad fundandam intentionem ſuam ſuper hujuſmodi libertate ſolummodo præſcriptionem canonicam duxerint opponendam: eiſdem Ordinariis, vel delegatis ab eis viris prudentibus non ſuſpectis, de præſcriptione hujuſmodi facere debent fidem. Quod ſi tales privilegio, & præſcriptione aſſerant ſe munitos, privilegium quidem ipſum exhibeant, ut in primo hujuſmodi conſtitutionis articulo ſuperius eſt expreſſum. Et ſi privilegium exhibitum non ad plenum per ſe ſufficiet ad exemptionem ſeu libertatem hujuſmodi comprobandam, ſed tale eſt, quod ſaltem cauſam præbeat præſcribendi, coram perſonis prædictis annorum XL. præſcriptionem teneantur probare, præſcriptioniſque probatione pendente, licet Ordinariorum intentio de jure communi fundetur, tamen quia de privilegio (quod ſaltem cauſam præſcribendi præbet) faciunt fidem, in libertatis vel exemptionis poſſeſſione, non violenta, non clandeſtina, nec conceſſa precario, de qua fidem coram eiſdem fecerint, non tuebentur. Si vero privilegium per ſe ſufficiens, quando ſolo privilegio ſe defendunt, vel ſaltem tale, quod præſcriptioni canonicæ cauſam præſtet, cum præſcriptionem allegant, non exhibuerint, ut eſt dictum: cum de jure communi Ordinariorum intentio ſit fundata, ſua juriſdictione uti poſſint in eoſdem libere: donec de præſcriptione canonica (ut præmiſſum eſt) fecerint plenam fidem.

CAP. VIII.

Interdictus eſt ingreſſus Eccleſiæ regularibus, vel ſecularibus (quamvis exemptis) qui ſcienter celebrant, vel celebrari faciunt divina in civitatibus, vel locis interdictis: niſi ſecundum permiſſionem juris: vel qui excommunicatos, vel interdictos publice ad divina officia, ſacramenta, vel ſepulturam admittunt. h. d. Joan. Andr.

Idem.

EPiſcoporum [a] & aliorum Prælatorum querelis frequentibus, & queruloſis clamoribus excitati, præſenti decreto duximus ſtatuendum, ne aliqui ſeculares aut regulares, quantumcunque exemptionis, ſeu libertatis ſedis Apoſtolicæ privilegiis communiti, cujuſcunque ordinis, religionis, ſtatus vel conditionis exiſtant, ſcienter celebrent, vel faciant celebrari divina in civitatibus [b], caſtris, villis (niſi quatenus eis a jure conceditur) ſeu locis aliis interdictis ab Ordinariis ſive delegatis Judicibus, vel a jure: aut excommunicatos publice, vel interdictos ad divina officia, ſeu Eccleſiaſtica ſacramenta, vel Eccleſiaſticam ſepulturam admittant. Qui vero contra præſumpſerint (præter alias pœnas a jure ſtatutas) ingreſſum Eccleſiæ ſibi noverint interdictum: donec de tranſgreſſione hujuſmodi ad arbitrium ejus, cujus ſententiam contempſerunt [c], ſatisfecerint competenter.

CAP. IX.

Primo *ponit, quando eximitur Eccleſia, quid importet.* Secundo, *quando ipſius Canonici.* Tertio, *quando Clerici. Et iſta ordinate declarat, in qualibet partium affirmative, & negative loquendo*, ſecundum Joan. Andr.

Idem.

PEr [d] exemptionem Eccleſiæ conceſſam, ipſa Eccleſia, & ipſius Monachi vel Canonici, Clerici etiam & Converſi, perpetuoque oblati (non autem Eccleſiæ ejuſdem Presbyter, qui Parochianorum curam habet, quoad ea, quæ ad curam eandem pertinent, nec ipſi parochiani etiam) intelliguntur exempti. Verum ſi Canonici alicujus Eccleſiæ eximantur, ipſi ſoli Canonici, non autem Eccleſia, vel alii ejus Clerici ſunt exempti. Si autem Clerici cujuſvis Eccleſiæ eximantur, tunc tam Canonici, quam alii Clerici eximuntur, non tamen Eccleſia: niſi aliud in exemptionis privilegio exprimatur.

CAP. X.

Formas privilegiorum ponit hæc decretalis: quarum quædam exemptionem conferunt, quædam non. Joan. Andr.

Idem.

SI Papa in aliquo privilegio, vel ſcriptura non facta principaliter ſuper donatione [e], vel ſententia exemptionis ſeu libertatis, aliquam Eccleſiam ad jus, & proprietatem Romanæ Eccleſiæ pertinere, vel conſimilia verba narret: non propterea illius Eccleſiæ exemptio eſt probata, niſi de libertate aliter doceatur. Si autem Eccleſiæ vel monaſterio exemptionis privilegium concedendo, vel ſuper ipſius exemptione ſententiando (cum de ipſius exemptionis negotio

a *Abbates an dicantur eſſe prælati, vide Geminianum in cap. præſenti de offic. ord. lib. 6,* b *Vid. Barbat. in cap. volentes. extr. de off. deleg.* c *Vid. Antonium Capycium deciſione Neapolit.* 209. d *Supplent. Dom. & Phil. ſeu alii, quorum juriſdictio fundata eſt jure communi, aut ſtatuto privilegio notoriis: quia notorium facti, ut late Anchar. operatur idem quod notorium juris. Font.* e *Vide Bart. in rubr. ff. de novi oper. nunt. & l. prætor. ff. de eden. Font.*

a *Vid. Clement. ex frequentibus. de ſentent. excommun. Calderinum conſil. 4. tit. de ſentent. excommun. & late Felinum in cap. a nobis. extr. de except.* b *Civitatis appellatione quid veniat, vide per Felinum in cap. Rudulphus extr. de reſcript.* c *al. contempſerint.* d *Præter doctores hic vide Decium conſil.* 15. e *al. datione.*

gotio egeretnr) aſſerat ipſam Eccleſiam ſore exemptam: aut etiam jurie beati Petri exiſtere: ſive ad jus & proprietatem Romanæ Eccleſiæ, vel ad Romanam Eccleſiam ſpecialiter, aut ſine medio, vel atiam ſimpliciter pertinere: per hoc plene debet eaempta hujuſmodi Eccleſia judicari. Cum enim jure communi omnee Eccleſiæ per orbem diffuſæ ad Romanam Eccleſiam pertineent, ſi id alicui concedatur Eccleſiæ, vel de ea per ſententiam judicetur, ex hoc ipſius comprabatur eaemptio: ut privilegii nihil aliae ellatura conceſſio ei, cni conceditur, & ſententia nullum aliter datura ſubſidium Eccleſiæ (pro qna fertur) prærogativam (cum verba aliquid operari debeant) conferat gratiæ ſpecialis. Et eſt idem, ſi privilegium contineat, vel ipſe Papa per modum exprimat ſupreſcriptum, quod Eccleſia ſit libera, ſeu quod potiatur Romanæ Eccleſiæ libertate: vel quod in hoc prærogativa gandeat ſpeciali: aut ſi dicat indefinite, quod Eccleſiæ Romanæ eannuum cenſum ſolvat, ad perceptæ indicinm libertatie: ſive quod ipſam Eccleſiam eaimit ab ordinarii *a* poteſtate: vel quod non audeat illic Epiſcopue cathedrem collocere, eut imperendi (ſeu ordinationem quamvis leviſſimam faciendi) exercere aliquam poteſterem. Similiter ſi aliqui recipiantur in proprios, & ſpeciales ſubjectos, cenſentur exempti. Non ſic ſi in proprios, & ſpecialee filioe Romanæ Eccleſiæ ſint ſuſcepti: talee quippe eaempti propterea non exiſtunt. Si vero dicatur ſimpliciter, quod aliqua Eccleſia Romanæ Eccleſiæ annuum cenſum ſolvat, non propter hoc exempta Eccleſia dici debet. Idem dicimus, ſi eitca aliqua per privilegium concedatur libertas, & clauſula de cenſu annuo perſolvendo ſequetur: ut ſi aliquibus, quod ab elio, quam a Pape ſeu ejue Legato excommunicari, ſuſpendi aut interdici non poſſint, vel eliquid aliud ſpecialiter a ſeda Apoſtolice ſit indultum: vel etiam dicetur, quod in ſpeciales Romanæ Eccleſiæ filioe ſint aſſumpti, & ſequetur in privilegio, quod Eccleſiæ Romanæ ad indicinm *b* libertatis perceptæ annuum cenſum ſolvant. His enim, & conſimilibus caſibns ſic *c* in certie privilegiati articulie, Ordinariorum juriſdictioni quentum ad alia ſunt ſubjecti. Licet autem ſic diverſoe privilegiorum, quibue Eccleſiæ ac monaſteria eximuntur, tenoree ad litium materiam amputandam duxerimue deſignandos: per hoc tamen aliis exemptionum (ſi reperiantnr) ſeu aliarum libertatum modis, vel eorum effectibus nolnmus aliquatenus derogari.

CAP. XI.

Privilegiati, ut tempore interdicti celebrare poſſint divina clauſis Eccleſiis, alios etiam extraneos admittere non poſſunt. Et ſi fuerit ſingularis perſona ſuper hoc privilegiata, familiares ſuos admittit: ſecus in familia Conventus taliter privilegiati. Hoc privilegio non gaudet ille, cujus culpa ponitur interdictum. h. d. Dominicus.

Idem.

LIcet *d* vobis conceſſum exiſtat, ut interdicti tempore jannis clauſis, excommunicetis & interdictie eaclusis, voce ſubmiſſa divina celebrare poſſitis: ed ea tamen aliquos, etiamſi aliunde venerint (niſi ſuper hoc privilegiati exiſtant) recipere nulla ratione debetie. Cum conceditur ſingulari perſonæ, ut modo præmiſſo tempore interdicti celebrare valeat, vel andire divina: ejue familiaree domeſtici ad audiendum cum ee, & celebrendum ſibi divinum officium, licita admittuntur. Non ſic eutem in familiaribue alicujue Conventue, ſeu collegii eſt cenſendum: illi enim niſi privilegiati fuerint, admitti non debent. Hujuſmodi quoque conceſſione gaudere non poteſt ie, cujus cauſa ſeu culpa, dolo vel fraude, fuit *a* ſententia interdicti prolata, ſeu qui ad perpetrendum delictum, cujus occeſione lata extitit, præbuit conſilium, auxilium, vel favorem.

CAP. XII.

Epiſcopi cum altari viatico celebrare poſſunt, & ſibi facere celebrari: ita tamen, quod non violent interdictum. hoc dicit Joan. Andr.

Idem.

QUoniam Epiſcopi *b* eorumque ſuperiorec ſe habent diverſis ea cauſis a ſuie Eccleſiis, & diœceſibus abſentare frequenter, nec ſemper poſſunt commode ad Eccleſiee accedere pro Miſſa celebranda, vel audienda in ipſis, ſine qua eos tranſire non decet abſque cauſa rationabili nllem *c* diem: præſenti conſtitutione indulgemus eiſdem, ut altare poſſint habere viaticum, & in eo celebrare, ac facere celebrari, ubicunque abſque interdicti tranſgreſſione illie permittitur celebrare, vel audire divina.

TITULUS VIII.
DE INJURIIS, ET DAMNO DATO.
CAP. UN.

Repreſaliæ contra perſonas Eccleſiaſticas concedi, vel conceſſa extendi non debent: contra facientes (niſi revocent intra menſem) ſingulares ſunt excommunicati, univerſitates interdictæ. Joan. Andr.

Gregorius X. *in Concilio generali Lugdunenſi.*

[*an.* 1273.]

ETſi pignorationee, quas vulgaris elocutio *d* repreſalias nominat, in quibus aliue pro alio prægravatur, tanquam gravee legibue, & æquitati naturali contrariæ, civili ſint conſtitutione prohibitæ: ut tamen earum prohibitio in perſonie Eccleſiaſticis tanto amplius timeatur, quanto in illie ſpecialiue inhibentur, eae concedi contra perſonae prædictas, ſeu bona ipſorum *e*, aut quantumcunque generaliter prætextu cujuſvis conſuetudinis (quam potius reputamue abuſum fore) conceſſas, ad illas extendi præſenti decreto diſtrictius inhibemus. Illi eutem, qui contra fecerint, adverſue perſonae eaſdem pignorationes, ſeu repreſaliae concedendo, vel extendendo ad eas, niſi præſumptionem hujuſmodi revocaverint, a conceſſionie, vel extenſionie tempore intra menſem, ſi perſonæ ſingularee fuerint, ſententiam excommunicationis incurrant; ſi vero univerſitates, Eccleſiaſtico ſubjaceat interdicto.

TITULUS IX.
DE PŒNIS.
CAP. UN.

De veteri jure poterit Archiepiſcopus, cum in provincia ſua juriſdictionem ſuam exequitur, punire notorie injuriantes ſibi, nunciis, & familiæ ſuæ, ſi per id ſua juriſdictio impeditur: alios non, niſi conſuetudo amplius tribuat: ſed hodie tales injurias tunc ponit, etiamſi juriſdictionem non impediant. h. d.

Innocentius IV. [*an.* 1252.]

ROmane *f* Eccleſie: [*& infra.*] Licet autem Rhemenſ. Archiepiſcopo ſuam Provinciam viſitanti, eos, qui tunc ſibi, vel ſuæ familiæ, aut aliis, quos propter hoc per eandem provinciam dirigit, & etiem quando

a *al. ordinario.* b *Alias, judicium.* c *al. ita: ſic ſcriptis privilegiati articulis. al. ita: ſic inſertis privilegiati articulis, &c.* d *de materia vide latiſſime in c. alma mater. infra de ſent. excom.*

a *Al. fuerit.* b *Et an appellatione Epiſcopi veniat electus, vide Felin. in cap. cum te. de reſcript. verſ. tertio reſtringitur.* c *al. ita: nulla die.* d *Vide l. librorum. §. quod tamen Caſſius. ff. de leg. 3. Bart. in l. Labeo. ff. de ſup. leg.* e *al. ipſarum.* f *Vid. Alex. conſ. 135. l. 2. incip. circa primum dubium: unde intelliges quando quis poſſit eſſe Judex in propria cauſa.*

Digitized by Google

quando conciliom convocat, eos, qui nunciis ſnie, qnoe pro illo, vel alias per provinciam illam ſua debita juriſdictione utendo traoſmittit, injuriari præſumnnt: ſi hac occaſione ſua in bis impedratur juriſdictio, pro injuria hujnſmodi (dummodo exſtat notoria) propria auctoritate punire, oiſi amplins ei de Rhemenſie Eccleſiæ conſuetudine compatere dignoſcatue. Sibi eriam, & Metropolitanis aliis in ſuis provinciis, dnm ſie in illis juriſdictionem exercant, puniendi maniſeſtas, & notorias offenſas, tunc eiſdem illatas, vel ſuis [etiamſi exinda impediri juriſdictionem hujuſmodi non contingat] libera ſit de noſtra ſpeciali conceſſione facultas.

C A P. II.

Decet hac decretalis, quibus aſſiſtentibus fieri debeat degradatio, de quibus veſtibus, ornamentis, libris & inſtrumentis in degradatione fiat expoliatio, & quibus verbis utatur ipſe degradans. Josn. Andr

Bonifacius VIII. *Biteren. Epiſcopo.* [*an.* 1298. *Roma in Apuliam.*]

DEgradatio [a] qualiter fieri debeat, a nobis tua fraternitas requiſivit. Super quo tibi taliter raſpondemus, quod verbalie degradatio, ſeu depoſitio ab ordinibus, vel gradibus Eccleſiaſticis eſt a proprio Epiſcopo ſibi aſſiſtente, in degradationa Clericorum in ſacris conſtitutorum ordinibus, certo Epiſcoporum oumero deſinito canonibus facienda: quanquam proprii Epiſcopi ſententia ſine aliorum Epiſcoporum præſentia ſufficiat in degradatione eorum, qui minores dumtaxat ordines receperunt. Actualis varo, ſive ſolennis cœleſtis militiæ militis, id eſt, Clerici degradatio (cum ad eam fuerit procedendum) fiet, ut exsuctorizatio ejus, qui militiæ deſervit armatæ, cui militaris detrahuntur inſignia, ſicque a militia remotus caſtris rejicitur, privatus conſortio, & privilegio militari. Clericus igitur degradandus veſtibus ſacris indutus, in manibus habens librum, vas, vel aliud inſtrumentum, ſeu ornamentum ad ordinem ſuum ſpectane, acſi deberet in officio ſuo ſolenniter miniſtrare, ad Epiſcopi præſantiam adducatur: cui Epiſcopus publice ſingula, ſive ſint veſtes, calix, liber, ſeu quævis alia, quæ illi juxta morem ordinandorum Clericorum in ſua ordinationa ab Epiſcopo fuerint [b] tradita, ſeu collata, ſingulariter auferat, ab illo veſtimento, ſeu ornamento, quod datum, vel traditum fuerat ultimo, inchoando, & deſcendendo gradatim degradationem continuet uſque ad primam veſtem, quæ datur [c] in collatione tonſuræ, tuncque radatur caput illius, ſeu tondeatur, ne tonſuræ, ſeu Clericatus veſtigium remaneat in eodem. Poterit autam Epiſcopus in degradatione hujuſmodi uti verbis aliquibus ad terrorem, illis oppoſitis, quæ in collatione ordinum ſunt prolata, dicendo Presbytero hæc, vel ſimilia verba in remotione planetæ: Auferimus tibi veſtem ſacerdotalem, & te honore ſacerdotali privamus: ſicque in remotione reliquorum inſignium ſimilibus varbis utens in ablatione ultimi, quod in collationa ordinum fuit primum, infraſcripto, vel alio ſimili modo pronunciet, ſive dicat: Auctoritate Dei omnipotentis Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, ac noſtra tibi auferimus habitum Clericalem, & deponimus, degradamus, ſpoliamus, & axuimus te omni ordine, beneficio, & privilegio clericali.

C A P. III.

Quamvis inventio carceris fuit ad cuſtodiam: tamen poteſt quis puniri pœna carceris perpetua, & ad tempus. Joan. And.

Idem.

QUamvis [d] ad reorum cuſtodiam, non ad pœnam carcer ſpecialiter deputatus eſſe noſcatur: nos tamen non improbamus, ſi ſubjectos tibi Claricos confeſſos de criminibus, ſeu convictos (eorum axceſſibus, & perſonis, cæteriſque circumſtantiis provida deliberationa penſatis) in perpetuum, vel ad tampus, prout vidaris expedire, carceri mancipes ad pœnitentiam paragendam.

C A P. IV.

Pœna alicui impoſita, & ejus poſteris, non extenditur ad poſteros linea fœmininea: niſi aliud in jure, vel ſententia ſit expreſſum. h. d. Zen.

Idem.

UBicunque [a] alicui, & ejus filiis, ſeu poſteris uſque in certam generationem pœna imponitur ab homine, vel a jura, pœna ipſa eos tantum afficit, qui per maſculinam, non per fœmininam lineam deſcendere dignoſcuntur: niſi aliud in jure, vel ſententia ſit expreſſum.

C A P. V.

Primo *punit inſequentes, percutientes, aut capientes Cardinales, & ejus criminis ſocios.* Secundo, *eorum filios & nepotes.* Tertio, *ipſis inſectatoribus pœnam addit.* Quarto, *quam ſatisfactionem cum abſolventur, facere debeant, & quid per abſolutionem conſequantur.* Quinto, *de nudis conſiliariis, vel ſimpliciter faventibus huic crimini.* Sexto, *ad collaterales permittis pœnas extendi.* Septimo, *ponit de inſequentibus Clericos, vel Religioſos familiares Papæ, vel Cardinalium.* Octavo, *ponit de occidentibus Cardinales.* Nono, *dicit poteſtates ſeculares nihilominus pœnis legalibus contra tales uti debere, & hanc conſtitutionem etiam facere obſervari, & contra facientibus pœnam imponit.* Joan. And.

Idem.

FElicis recordationis Honorii Papæ III. prædeceſſoris noſtri veſtigiis inhærentes, quibuſdam additis, & detractis de communi fratrum noſtrorum conſilio hac in perpetuum valitura conſtitutiona ſancimus, ut ſi quis deinceps in hoc ſacrilegii genus irrepſerit, quod ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalem fuerit hoſtiliter inſecutus, vel percuſſerit, aut ceperit, vel ſocius fuerit facientis, aut fieri mandaverit, vel factum ratum habuerit, aut conſilium [b] dederit, vel favorem, aut poſtea receptaverit, vel defenſaverit ſcienter eundem: ſicut reus criminis læſæ majeſtatis perpetuo ſit infamis, diffidatus [c] nihilominus, & bannitus, ſit inteſtabilis, ut nec teſtamenti liberam habeat factionem, nec ad alicujus bona ex teſtamento, vel ab inteſtato vocetur: quatenus ab omni ſucceſſione repulſus, publicaque repulſa confuſus minne inveniat ſuæ malitiæ ſucceſſorem: *fiant* [d] *habitationes ejus deſerta, & ut non ſit qui eas inhabitet*, dantur cuncta ipſius ædificia in ruinam, & ut perpetuæ notam infamiæ perpetua ruina teſtetur, nullo tempore reparanda: nullus ei debita reddere, nullus reſpondere in judicio teneatur: quicquid etiam in bonis invenitur ipſius, fiſci, vel reipublicæ dominio applicetur, ut ex illis nil tranſmittat ad poſteros, ſed potius cum ipſo quodammodo damnantur & ſua. Si quæ vero feuda, locationes, officium, vel beneficium ſpiritale, vel temporale ab aliquibus Eccleſiis obtinet, ſit eis ipſo jure privatus, quæ ſic libera ad Eccleſias ravertantur, quod Eccleſiarum Rectores de ipſis pro ſua voluntate diſponant. Quod ſi quis prædictorum filium, vel filios habeat, nepotem, vel nepotes per rectam lineam deſcendentes, beneficiatum, ſeu beneficiatos quovis beneficio, etiamſi pontificalem adeptus, vel adepti fuerint dignitatem, ſint eis ipſo jure privati, ſpe promotionis omnino ſublata. Nulli præterea

a *Qualiter hodie fieri poſſit degradatio, vide Conc. Trid. ſeſſ.* 13. *de reform. c.* 14. *adde notatas in c.* 1. *ſup. de hæret. eod. lib.* b *al. fuerunt.* c *al. traditur.* d *Vide Joan. Ananiam in c. a nobis, de apoſtat. & Fel. in c. cum ſit. de fer. tempor.*

a *Præter Doctores hic vide aliqua per Decium in c. novit. de Judic.* b *Vide Decium in c.* 1. *de off. delegati.* c *Diffidare & bannire quid ſignificet, docent Angelus de Peruſio conſil.* 23. *Geminianus in c.* 2. *de homic. l.* 6. *& Petrus Godofredus in quib. gaſaros. c. de hær.* d *Pſalm.* 62.

Digitized by Google

terce telium filiorum atque uepotum ex virili ſexu deſceudentium ab eiſdem, elicujos eperietur jauua dignitatis, aut houoris Eccleſieſtici vel mundeoi, ſeu ad alicujus loci ragimen ſit eſcenſus: ſit eis poſtulendi negata ſecultas, ſit nororie *a* judicatue, & quodlibet aliod officium ſeo miuiſterium publicum iuterdictum: in judiciis eorum aſſertio contra quenquem nihil fidei, uihil credulitatis iuvsniet, nt ad teſtimoniom prorſus reddautut indigui: ſit eis ed ordiues aſcenſus iuhibitus, ſit ad beneficium, vel officium Eccleſiaſticum deuegatus eccesſus *b*, & (ut magis famoſa ſit eorum infamie) ad actus legitimos nullus sis pateat aditus, uulle porta pandetur eiſdem ſuper eliquo præmiſſorum, omni e ſpe diſpenſationis ademta. Præſenti uihilomiuos adjicimus ſanctioni, ut ex iuſecutioue prædicte, ſicut ex injectione manuum violenta, ipſo facto excommunicationis ſenteutiam quis incurrat, & tem iuſecutor, quam alii ſupradicti tenti meli participes, quamdiu in ſua coutumecia perdurarint, ſingulis diebus Dominicie, & feſtivis, pulſatis cempauis, & candelie ecceuſis, per omnes illius loci Eccleſias, in quo teutum faciuos fuerit etteutatum, necnon civitatum, & diœceſum vicinarum *d* excommunicati publice deouutieutur *e*: nec ab eiio, quam e Romano Pontifice poſſiot ebſolutionis beuaficium obtinere, niſi duotexat iu mortis *f* erticulo conſtituti.

Cum aotem fuerint ebſolvendi, primo ſufficienter, & idonee caveaot, quod inſerendæ pœnæ pareount, & euxiliaute Domino pœnitentiam peragent iujuegendam: deinde per omnes illius loci Eccleſias principales, vicinorumque locorum, diebus Domioicis, & ſoleunibus incedaot nudi coram popolo, femoralie tantum habentes, & ferulas deſerentes in menibus, cum quibus per eeſdem Eccleſias publice fuſtigentur: itori poſtmodum ultre mere, & ibidem acturi pœnitentiam per tree euuos ad minus, nec exinde poſtmodum reverſuri ebſque ſedie Apoſtolicæ licentie ſpeciali. Verom cum talis gratiam recoaciliatiouis meruerit, benaficio abſolutiouis obteuto, iudulgeetur ei licentia, ut ſuem & ſuorum iujuriem proſequetur: & debitorum illorum, quæ contracta fueriut *g*, de poſtmodum ecquiſitis repetitio uuu negetur. Illud autem uon duximus omittendum, quod ſi quis fuerit in præmiſſis nudo conſilio aut ſimplici favore colpabilis, Judex io talem pœoam mitiatur ex colpa: ut ſecuudum quod exceſſus exegerit, viudicta procedat. Cæterum, quia diguum eſt, ut nefaodi retiooe flagitii ultionis ſeveritas amplius extendatur, & propter enormitetem culperom, plegarum modus exuberet, nec pœnis ſolitie contentetur: ſtatuimus, ut ad collaterales fretres, videlicet nepotes, & pronepotes talium poſſit extendere pœnas in hujuſmodi noſtra conſtitutiooe coutentes, circumſpectio Romani Pontificis, prout circumſtantiæ ratiooebiles ſuadebunt.

Præmiſſis etiam dignum ceuſuimus eunectendom, ut ſi quiſqeam aliquo prædictorum exceſſuum quenquem de Glericis vel religioſis noſtræ familiæ, vel Cardiualium afficere forta præſumpſerit, proportionetur pœna delicto: ita quod vindicta ex æquo exceſſui reſpondente ab offenſe noſtrorum cohibeaotur deinceps menus temerariæ formidine altionis, quas Dei, vel noſtre, ſeu fretrum noſtrorum reverentia non coercet. Si quie vero per ſe, vel per aliam occiderit Cerdinalem [quod abſit] vel dederit cauſam mortis: ultre quem præmiſſa contineeut, ſic in eum poteſtas juriſdictiouis inſurget, ſic rigor ultionis iuſiliat, quod cootre vitæ ſubſidium mortis ſolatium iovocet, viveus pœnæ, non culpæ, viudictæ ſpeculum, non offenſæ. Per hoc quoque ſecularibus Poteſtatibus uon adimimus facultatem utendi legibus cootre tales, quas edverſus ſecrilegos catholici Priocipes ediderunt. Quis enim locus regimiuis poterit eſſe tutus, quis Rector ſecuritete gaudebit, ſi Romana Eccleſie (quæ omoium Eccleſiarum diſpoocnte Domino caput eſt & magiſtra) caſibus iſtis ſubjicitur? ſi ejus filii ſpeciales hujuſmodi periculis exponuntur? Quem Eccleſiæ filium, quem fidei zelatorem contumelie tenta non tangeret, & confuſio tam aſpera non moverer? Porro ſi filius eſt, dolebit: ſi fidelis, metre fidei læſa lædetur. Quapropter ſi Princeps, ſenator, conſul, poteſtas, vel alius dominus ſive rector coutre præſumptores prædictos, præſentis conſtitutiouis tenorem non ſecerit obſervari: tam ipſe, quam officiales ipſius intra menſem, poſtquem res ed notitiam corum perveuerit, eo ipſo ſentcntiam excommunicationis incurrant. Civitas vero quævis elie, præter urbem, quæ telia fecicutl, vel facientibus ſeu præſumentibus, in his conſilium, vel auxilium dederit eut ſevorem, vel intre menſem ſaltem teliter delinquentes, (prout tanti facinoris enormitas exegerit, & facultes ei effuerit) non duxerit puniendos, pontificali ut ſupre ſit eoipſo dignitete privete, & nihilominus remaueet iuterdicte.

TITULUS X.

DE POENITENTIIS, ET REMISSIONIAUS.

CAP. I.

Quæſtores non citant aliquos, licet eos monere poſſint. Et in concedendis indulgentiis non excedant Archiepiſcopi ſtatutum Concilii generalis. h. d. Zeo.

Iuuoccutius IV. *in Concilio Lugdunenſi*.

(*an.* 1245.)

ROmena Eccleſia: [*& infra*.] Quæſtoribus *a* autem fabricæ Rhemen. Eccleſiæ, Rhemen. Archipiſcopus, ſive ejus officiales citeudi Suffragaueorum ipſius Eccleſiæ ſubditos (quos iidem quæſtores ſibi reſiſtere, aut nolle parere dixerint) ut ſuper hoc compereeut coram ipſis, nequaquem tribuant poteſtetem. Super benigne vero ipſorum receptioue, ec ſubveotione ipſi fabricæ facieuda, poſſuut eoſdem Suffrageneos, & alios Chriſti fideles Rhemen. Provinciæ charitetivc monere. In coucedendis quoque iudulgentiis uon excedat Rhemen. Archiepiſcopus ſtatutum Coucilii generalis.

CAP. II.

Conceſſio generalis confeſſoris non tangit Epiſcopo ſpecialiter reſervata, nec obtentu conſuetudinis poteſt quis ſibi eligere confeſſionem. h. d. Zen.

Bonifacius VIII.

SI Epiſcopus ſuo ſubdito conceſſerit, ut ſibi poſſit idoneum eligere confeſſorem, ille, quem is elegerit, in caſibus, qui eidem Epiſcopo ſpecieliter reſervantur *b*, nullam hebet penitus poteſtatem: cum io generali conceſſione illa non veoient, quæ non eſſet quis veriſimiliter in ſpecie conceſſurus. Nulla quoque poteſt conſuctudine introduci, quod eliquis præter ſui ſuperioris licentiem confeſſorem ſibi eligere veleat, qui eum poſſit ſolvere, vel ligare.

CAP. III.

Decretalis, cum ea ſo, in pluribus Epiſcopis indulgentibus locum habet. h. d. Zen.

Idem

a *Al. notarie* b *Al. aſcenſus*. c *Al. omnino*. d *Loca vicina quæ dicantur, vide per Alex. conſil. 57. l.* e *Al. nuntientur* f *Quoniam in mortis articulo nulla eſt reſervatio, atque ideo omnes ſacerdotes quoslibet pœnitentes, a quibuſvis peccatis & cenſuris abſolvere poſſunt: ita Conc. Trid. ſeſſ. 14. c. 7. tit. de caſuum reſervatione*. g *al. fuerunt*.

a *Prædicatores quæſtuarios omnino ſuſtulit Conc. Trid. ſeſſ. 5. de refor. c. 2. in fine & ſeſſ. 21. de refor. c. 5.* b *Vide Conc. Trid. ſeſſ. 14. de ſanctiſſimo pœnitentiæ ſacramento. c. 7.*

Idem.

INdulgentiæ *a*, quæ ab uno vel pluribus Epiſcopis in Eccleſiarum dedicationibus, vel aliis quibuſcunque caſibus conceduntur, vires non obtinent *b*, ſi ſtatutum exceſſerint Concilii generalis.

TITULUS XI.
DE SENTENTIA EXCOMMUNICATIONIS, SUSPENSIONIS, ET INTERDICTI.

CAP. I.

Judex, qui excommunicat, ſuſpendit, vel interdicit, in ſcriptis hoc faciat, & cauſam conſcribat, & requiſitus exemplum ſententiæ tradat intra menſem. Qui contra fecerit, per menſem ab ingreſſu Eccleſiæ & divinis eſt ſuſpenſus: & relaxabitur illa ſententia per ſuperiorem abſque difficultate, & condemnabitur lator in expenſis, & alias pœna condigna. Si ſic ſuſpenſi celebrant ut prius, ſunt irregulares: nec abſolvuntur ab alio quam a Papa. h. d. Joan. Andr.

Innocentius IV. *in Concilio Lugdun.*

(*an.* 1245.)

CUm *c* medicinalis ſit excommunicatio, non mortalis, diſciplinans, non eradicans, dum tamen is, in quem lata fuerit, non contemnat, caute provideat Judex Eccleſiaſticus, ut in ea ferenda oſtendat ſe proſequi, quod corrigentis fuerit *d*, & medentis. Quiſquis igitur excommunicat, excommunicationem in ſcriptis proferat, & cauſam excommunicationis expreſſe conſcribat, propter quam excommunicatio profertur. Exemplum vero hujuſmodi ſcripturæ teneatur excommunicato tradere intra menſem, ſi fuerit requiſitus, ſuper qua requiſitione fieri volumus publicum inſtrumentum, vel literas teſtimoniales confici ſigillo authentico conſignatas. Si quis autem Judicum hujuſmodi conſtitutionis temerarius extiterit violator, per menſem unum ab ingreſſu Eccleſiæ *e*, & divinis officiis noverit ſe ſuſpenſum. Superior vero, ad quem recurritur, ſententiam ipſam ſine difficultate relaxans *f*, latorem excommunicato ad expenſas, & omne intereſſe condemnet, & alias puniat animadverſione condigna, ut pœna docente diſcant Judices, quam grave ſit excommunicationum ſententias ſine maturitate debita fulminare. Et hæc eadem in ſuſpenſionis, & interdicti ſententiis volumus obſervari. Caveant autem Eccleſiarum Prælati, & Judices univerſi, ne prædictam pœnam ſuſpenſionis incurrant: quoniam ſi contingeret eos ſic ſuſpenſos divina officia exequi ſicut prius, irregularitatem non effugient juxta canonicas ſanctiones: ſuper qua non niſi per ſummum Pontificem poterit diſpenſari.

CAP. II.

Qui petit abſolvi ad cautelam, dicens excommunicationis ſententiam in ſe latam eſſe nullam, abſolvetur cujuſcunque contradictione non obſtante: niſi dicatur, & probetur intra octo dies excommunicatus pro manifeſta offenſa. Qui probat ſe excommunicatum poſt appellationem, probatione pendente in judiciis evitabitur, extra judicium vero non. h. d. Joan. Andr.

Idem *in eodem*.

SOlet *a* a nonnullis in dubium revocari, an cum aliquis per ſuperiorem abſolvi poſtulat ad cautelam, dum in ſe latam excommunicationis ſententiam aſſerit eſſe nullam, ſine contradictionis obſtaculo munus ei debeat abſolutionis impendi? Et an ante abſolutionem hujuſmodi is, qui ſe offert in judicio probaturum ſe poſt appellationem legitimam excommunicatione innodatum, vel intolerabilem errorem in ſententia fuiſſe patenter expreſſum, ſit in cæteris (excepto probationis illius articulo) evitandus? In prima igitur dubitatione ſic ſtatuimus obſervandum, ut petenti abſolutio non negetur, quamvis in hoc excommunicator, vel adverſarius ſe opponat: niſi eum excommunicatum pro manifeſta dicat offenſa. In quo caſu terminus octo dierum indulgebitur ſic dicenti: ut ſi probaverit quod opponit, non relaxetur ſententia, niſi prius ſufficiens præſtetur emenda, vel competens cautio de parendo juri, ſi offenſa dubia proponatur. In ſecunda vero quæſtione ſtatuimus, ut is, qui ad probandum admittitur, pendente probationis articulo, in cæteris, quæ ut actor *b* in judiciis attentaverit, interim evitetur. Extra judicium vero in officiis, poſtulationibus, & electionibus, ac aliis legitimis actibus nihilominus admittatur.

CAP. III.

Excommunicatio lata in participantes excommunicatis in locutione, & ſimilibus (canonica monitione non præmiſſa) non tenet. Joan. Andr.

Idem *in eodem*.

STatuimus *c*, ut nullus Judicum participantes cum excommunicatis ab eo, in locutione & aliis, quibus ligatur participans excommunicatione minori, ante monitionem canonicam excommunicare majori excommunicatione præſumat: ſalvis conſtitutionibus contra illos legitime promulgatis, qui in crimine præſumunt participare damnato. Quod ſi ex locutione & aliis, quibus participans labitur in minorem, excommunicatus fortius indureſcat, poterit Judex poſt monitionem canonicam hujuſmodi participantes conſimili damnare cenſura. Aliter autem in participantes excommunicatio prolata non teneat: & proferentes pœnam legitimam poterunt formidare.

CAP. IV.

Epiſcopi nullam interdicti, vel ſuſpenſionis incurrunt ſententiam, niſi in ſententia ſint expreſſi. h. d. Joa. Adr.

Idem *in eodem*.

QUia periculoſum eſt Epiſcopis, & eorum ſuperioribus, propter executionem pontificalis officii, quod frequenter incumbit, ut in aliquo caſu interdicti, vel ſuſpenſionis incurrant ſententiam ipſo facto: Nos deliberatione provida duximus ſtatuendum, ut Epiſcopi & alii ſuperiores Prælati nullius conſtitutionis occaſione, ſententiæ ſive mandati prædictam incurrant ſententiam ullatenus ipſo jure: niſi in ipſis de Epiſcopis expreſſa mentio habeatur.

CAP. V.

Hujus decretalis quinque ſunt dicta. Primum, *quod Archiepiſcopus ſententias latas a ſubditis ſuorum Suffraganeorum, niſi hoc habeat de conſuetudine, non relaxet.* Secundum, *quod generalis ſententia Archiepiſcopi ligat tantum ſubditos.* Tertium, *quod pro præteritis vel præſentibus culpis, monitione non præmiſſa, ob eis lata ſententia eſt injuſta.* Quartum, *quod pro futuris culpis, vel jam commiſſis, ſcilicet niſi ſatisfaciant, excommunicare*

---

a *Vide B. Thom. in quæſtionibus additis ad 3. part. q. 26. art. 3* b *Vide l. jusjurandum quod ex conventione.* §. 1. *ff. de jurejur. & l. ſolſus. ff. quod cum fal. tu.* Font. c *Vid. Conc. Trid. ſeſſ. 25. de reform. c. 3. & cur excommunicatio dicatur medicinalis, luculenter docet Joannes Roffenſis adverſus Lutherum, art. 6. & Covarruvias in cap. almo mater. de ſentent. excomm. l. 6 in init.* d *al. eſt.* e *Nota hic ex mente Dominici, quod non poterit domi in oratorio celebrare.* Font. f *Vid. l. prolatam. C. de ſent. & inter. omn. jud.* Font.

a *Vide Abb. Felin. & alios in c. Apoſtolicæ. text. de excep. ubi multa tradunt de abſolutione ad cautelam huc ſpectantia.* b *Vide Dec. in c. intelleximus extra de judiciis.* c *De participantibus cum excommunicatis, vide c. ſicut Apoſtolo. 21 q. 3. & ibi late Turrecr. & B. Thom. in quæſtionibus additis ad 3. part. q. 23. art. 1. 2. & 3.*

municare non debent, niſi mora, culpa, vel offenſa, vel alia juſta cauſa ſubſit. Quintum, *quod in univerſitatem, vel collegium non feratur excommunicationis ſententia, ſed in illos, qui culpabiles extiterunt.* Joan. Andr.

Idem. *a*

ROmana Eccleſia: [*& infr.*] Cæterum interdicti, ſuſpenſionis, vel excommunicationis ſententiae latas ab officialibus Archidiaconorum, ſeu quibuslibet aliis juriſdictionem habentibus Suffraganeorum Rhemen. Eccleſiæ ſubditis, Rhemen. Archiepiſcopus & ejus Officiales (omiſſis ipſis excommunicatoribus) non relaxent: ſalva contraria ſuper hoc conſuetudine, ſi quam habent. Porro excommunicationem ſententiæ a Rhemenſi Archiepiſcopo, ſuiſque Officialibus generaliter promulgatæ, ſubjectos ejuſdem juriſdictioni Archiepiſcopi tantum ligent. Sed nec in ſpecie nec in genere pro culpis, & offenſis præteritis, vel præſentibus, excommunicationum ſententiae abſque competenti monitione præmiſſa promulgent, & ſi contra præſumpſerint, injuſtas noverint eſſe illas. Caveant etiam, ne tales ſententiae excommunicationis *b*, ſive ſpecialiter, ſive generaliter, in aliquos pro futuris culpis, videlicet ſi tale quid fecerint, vel etiam pro jam commiſſis ſub hac forma, ſi de illis intra tale tempus minime ſatisfecerint, proferre præſumant: niſi mora in exhibenda ſatisfactione, vel culpa ſeu offenſa præceſſerit, quibus merito ad injungendam ſatisfactionem hujuſmodi, & taliter prohibenda ſimilia inducantur: aut alia rationabilis (quam in ipſis ſententiis exprimant) cauſa ſubſit. In univerſitatem, vel collegium proferri excommunicationis ſententiam penitus prohibemus, volentes animarum periculum vitare, quod exinde ſequi poſſet, cum nonnunquam contingeret innoxios hujuſmodi ſententia irretiri: ſed in illos duntaxat de collegio, vel univerſitate, quos culpabiles eſſe conſtiterit, promulgetur.

CAP. VI.

Prælatus contra potentiam temporalem etiam ſpirituali gladio, ſcilicet Eccleſiaſtica cenſura, ſe tueri poteſt. h. d. Joan. Andr.

Idem *in eodem*. *c*

DIlecto filio Decano Aurelianenſi: [*& infra.*] Præterea cum omnes leges omniaque jura vim vi repellere, cunctiſque ſeſe defenſare permittant, licuit *d* utique ipſi Decano (ſi prædictus ballivus eum bonis ſuis mundanis injurioſe ſpoliare, vel ea violenter occupare præſumpſerit, ut ſuperius eſt expreſſum) contra illius violentiam injuriamque ſe tueri. Et quoniam adverſus ejus nimiam potentiam ſufficiens temporalis defenſio ſibi forte non aderat, potuit ſe etiam ſpiritualiter, gladio videlicet utendo Eccleſiaſtico, defenſare, ac recurrere propter hoc ad arma ſpiritualia, quæ ſunt Eccleſiæ propria, & pro ſuo munimine illis uti: præſertim cum dictus ballivus poſt latas in eum ab *e* eodem Decano ex aliis cauſis excommunicationis ſententias (ſicut idem Decanus aſſeruit) ipſum tanquam exinde provocatus, ſententiis ipſis contemptis, bonis ſpoliaſſet eiſdem: & propter hoc poſtmodum ipſe Decanus ſententiam tulerit interdicti, tanquam ſpirituali ſe mucrone defendens contra illius injuriam & violentiam, ſibi ab eodem occaſione prædictarum ſententiarum, & in ipſarum contemptum illatam. Et quidem cum liceat cuilibet ſuo vicino, vel proximo pro repellenda ipſius injuria ſuum impertiri auxilium: imo ſi poteſt & negligit, videatur injuriantem fovere, ac eſſe particeps ejus culpæ: licuit profecto ipſi Decano proprio ſibimet ſubvenire ſubſidio, & ſuammet temporalem injuriam ſua propria ſpirituali defenſione tueri: ſiquidem utrumque quodammodo gladium & temporalem, & Eccleſiaſticum, alterum videlicet alteri adjuvare: maxime quia hi duo gladii conſueverunt (exigente neceſſitate) ſibi adinvicem ſuffragari, & in juvamen alterius ſubventione mutua frequentius exerceri.

CAP. VII.

Excommunicatos a ſubditis Suffraganeorum Archiepiſcopi non poſſunt abſolvere: ſed excommunicatos a Suffraganeis, vel Officialibus bene, ſi ad eos appellatum fuerit. h. d. Joan. Andr.

Idem.

VEnerabilibus: [*& infra.*] Cæterum Rothomagen. Archiepiſcopo, vel ejus Officiali non licet excommunicatis ab Archidiaconis, vel aliis ſubditis Suffraganeorum ipſius Archiepiſcopi (cum nec excommunicantium, nec excommunicatorum ſint Judices) abſolutionis beneficium impertiri: excommunicatos autem ab ipſis Suffraganeis, vel eorum Officialibus poſſunt abſolvere, ſi ab ipſis litigantibus ad eos *a* fuerit provocatum. Neutra vero partium appellante, ſi qua ipſarum per Archiepiſcopum, vel ejus Officialem ab excommunicatione contra eam lata pro reliqua poſtulet ſe abſolvi, vel alias coram eis de parte adverſa querimoniam ſine appellationis interpoſitione deponat: non eſt in hoc ab ipſis (cum ſui non ſint Judices) audienda. Sed ſi excommunicatus deponat apud eos de Suffraganeo, ut imponatur ei pœna, & pro ſuo intereſſe ſuper injuſta excommunicatione querelam, audire utique debent eum: ſecus autem ſi conqueratur de ipſo, ut relaxetur hujuſmodi ſententia contra ſe ab eo pro alio promulgata: quoniam tueri hanc cauſam non ad ipſum Suffraganeum, ſed ad eum, pro quo eſt ſententia lata, ſpectet. Attamen ſi Suffraganeus, vel extra judicium pro ſuorum defenſione *b* jurium, vel etiam in judicio ex ſuo procedens officio *c*, inquirendo videlicet, vel ſimile quid agendo, aliquem excommunicet: in hoc caſu conveniendus eſt ipſe Suffraganeus coram Archiepiſcopo, vel ejus Officiali: quia ipſius intereſt defendere cauſam ſuam.

Archiepiſcopus in caſibus, in quibus juriſdictionem habet, ante cognitionem cauſæ abſolvit excommunicatum ad petitionem partis, vel ex officio, niſi dicatur excommunicatus pro manifeſta offenſa, vel contumacia: & contumacia præſumpta, & manifeſtæ ponit exempla. h. d. Joan. Andr.

§. 1. Porro Archiepiſcopus, vel ejus Officiales excommunicatos a Suffraganeis, ſemper antequam audire cauſam incipiant, in caſibus, in quibus eis juriſdictio competit, juxta Eccleſiæ formam debent abſolvere: utpote ſi poſt diffinitivam fuerit excommunicationis ſententia promulgata, & ad eos *d* fuerit appellatum: exceptis caſibus, in quibus jura prohibent poſt ſententiam appellare. Similiter ſi Suffraganeus extra judicium excommunicet aliquem pro ejus offenſa, vel pro ſui defenſione juris, & ſuper hoc querimoniam ille proponat, eſt ille primitus juxta formam Eccleſiæ abſolvendus: niſi Suffraganeus probaturum ſe offerat, quod pro manifeſta offenſa excommunicationis eum vinculo innodavit. Idem eſt etiam, ſi quenquam pro præſumpta contumacia (videlicet quia citatus præfixo ſibi termino non comparuit) excommunicatione conſtringat:

Nnn quia

a *Al. ita: Idem in eodem. al. ita: Innocentius quartus in Concilio Lugdunenſi.* b *Dictio,* excommunicationis, *deeſt in antiquioribus exempl. etiam impreſſis.* c *in manuſcr. deſunt hae duo verba,* in eodem. d *Vide Dec. in c. cum non ab homine. in primo not. de jud. & in c. ſignificaſti. de off. deleg.* e *Hæc verba,* ab eodem Decano: *deſunt in manuſcriptis.*

a *Ampl. in alia caſu not. ut per Abbatem in cap. in literis. de off. deleg. ubi vide omnino Decium.* b *Vide not. in cap. novit. de off. leg. & Innoc. c. ex parte ſupra de verb. ſignific. Fant.* c *Vide Innoc. c. humilis. de major. & obed. item. Bart. l. 2. ff. de adult. Fantan.* d *al. ipſos.*

Digitized by Google

quia ſi ſic ligatus, propoſita querimonia *a* petat ab Archiepiſcopo ſe abſolvi, ſive quando Suffraganeus ex ſuo proceſſit officio, ſive quando ait ad ipſum Archiepiſcopum ante ſententiam diffinitivam appellatum, & ab adverſario proponatur, quod abſolvendus non ſit, nec pandi ei debeat judicii aditus, niſi prius expenſas reſtituat, & judicio ſiſti exhibeat cautionem: ipſeque reſpondeat, quod recta contumax reputari non debet, pro eo quod in itinere captus, vel etiam alio impedimento detentus in termino comparere nequivit: tunc protinus ſibi juxta formam Eccleſiæ beneficium debet abſolutionis impendi. Secus autem ſi ſe contumacem confiteatur, vel alias de contumacia ſua conſtet, quia forte prædixerat in judicio, quod minime compareret: tunc enim [cum manifeſta ſit contumacia, & manifeſta reputetur offenſa] non eſt ei [niſi primo expenſarum ſatisfactione, ac de ſtando judicio præſtita cautione] abſolutio impendenda. Et hoc ipſum eſt in ſimilibus obſervandum: ſicut ſi aliquis ad certum locum citetur, & ille proponat ipſum non eſſe ſibi tutum, & Judex poſtea in eum (quia non probavit hoc, nec comparuit) ſententiam excommunicationis promulget: nam tunc ſi excommunicatus ipſe ad ſuperiorem appellat, & ante omnia ſe ab eo petat abſolvi (cum probare coram eo velit ipſum locum non exiſtere ſibi tutum) in hoc eſt proculdubio audiendus, cum præſumpta ſolummodo ejus contumacia videatur. Sed ſi Judex pronuntiaſſet locum illum eſſe idoneum, & ſecurum, & ille non comparuiſſet, ac ideo excommunicaſſet eundem: ipſe poſtmodum ſuper hoc (niſi poſt latam interlocutoriam intra decendium provocaſſet) nullatenus audiri debet.

Excommunicatio lata poſt appellationem interpoſitam ex cauſa probabili, non ſtatim pronuntiatur nulla: ſed fieri poteſt relaxatio ad cautelam, etiam antequam incipiat de veritate cauſæ cognoſcere. Idem ſi dicatur lata per intolerabilem errorem, & in contrarium error ille probabiliter defendatur. Joan. Andr.

§. 2. Sed ſi ex cauſa legitima, ſeu probabili quis appellet, puta quia locus non eſt tutus, & poſt appellationem hujuſmodi excommunicatione ligetur, ac deinde conſtet ſuperiori, quod ad ipſum ex tali cauſa extitit provocatum: non tamen illico pronunciare debet excommunicationis ſententiam fore nullam, ſed poteſt eam ad cautelam juxta formam Eccleſiæ relaxare.

Si certum eſt excommunicationem eſſe juſtam, fit remiſſio: ſi certum eſt eam injuſtam, non fit: ſi eſt dubium, fieri poteſt relaxatio, ſed honeſtius eſt remittere: tenet tamen relaxatio, ubi Archiepiſcopus eſt Judex, licet non fiat remiſſio. h. d. Joan. And.

§. 3. Sane ſi certum eſt excommunicationis ſententiam eſſe *b* juſtam, velut cum propter manifeſtum exceſſum eſt in aliquem promulgata, ſuperior Judex (niſi periculum ſit in mora) excommunicatum ad excommunicatorem prorſus remittere debet: nec debet eum abſolvere, niſi excommunicator requiſitus malitioſe illi abſolutionis beneficium deneget exhibere. Si vero conſtet hujuſmodi ſententiam eſſe injuſtam, nequaquam remittendus eſt ad ſuum excommunicatorem excommunicatus, ſed debet ſine difficultate aliqua mox abſolvi. Quod ſi dubitatur, utrum juſta ſit, vel injuſta, ſuperior [niſi excommunicatori deferat] relaxare juxta formam Eccleſiæ poteſt illam: quanquam honeſtius, & convenientius agat, ſi ei deferat in hoc caſu. Ubi autem ſuperiori competit de excommunicatione cognoſcere, abſolutio, ſeu relaxatio, quam ipſe fecerit, tenet, licet forſitan ſit juſta: quoniam etſi contra jus litigatoris, non tamen contra jus conſtitutionis abſolvit.

Archiepiſcopus in caſibus, in quibus excommunicare poteſt, ſi conſuetudo habet, emendas pecuniarias exigere poteſt. h. d. Joan. And.

§. 4. Denique a ſubditis Suffraganeis emendas pecuniarias *a* poteſt Archiepiſcopus ſecundum conſuetudinem regionis exigere in caſibus, in quibus ei licet eos excommunicationis vinculo innodare.

Summatur ſupra in §. Sed ſi ex cauſa, ubi videas.

§. 4. Poteſt quoque Archiepiſcopus beneficium abſolutionis juxta formam Eccleſiæ nonnunquam impendere ad cautelam: utpote ſi aſſeritur in excommunicationis ſententia intolerabilem errorem fuiſſe patenter expreſſum, id eſt, aliquid ſub vi præcepti, vel mandati aperte in ea contineri, quod communiter, vel in ſuo genere eſt peccatum: veluti ſi dicat forte aliquis ſe a Suffraganeo excommunicatum fuiſſe pro eo, quod eleemoſynam pauperi tribuebat, vel quia faciebat aliquid aliud, quod in ſe bonum eſt, aut quia non operabatur id, quod ſuo actu illicitum eſt, & pravum, & Suffraganeus ipſe aſſerat, quod pro digna, & rationabili cauſa, vel pro conſervanda, vel exequenda juſtitia hoc illi prohibuiſſet, vel etiam injunxiſſet: nam tunc Archiepiſcopus ad cautelam abſolvere poteſt eum.

Summatum habes ſupra in §. Sed ſi ex cauſa. ibi vide.

§. 6. Similiter ſi aliquis proponat ſe ante diffinitivam ſententiam in judicio, vel extra poſt appellationem ex cauſa legitima interpoſitam, vinculo excommunicationis adſtrictum: poteſt Archiepiſcopus, poſtquam ſibi de hoc conſtiterit (etiam priuſquam incipiat de veritate cauſæ appellationis cognoſcere) abſolutionis illi beneficium ad cautelam juxta formam Eccleſiæ impertiri.

CAP. VIII.

Judex Eccleſiaſticus compellit Judicem laicum repellere excommunicatos ab actibus judiciariis ſibi prohibitis. h. d. Jo. Andr.

Alexander IV. (an. 1258.)

DEcernimus, ut Judices ſeculares per cenſuram Eccleſiaſticam ab Eccleſiaſticis Judicibus, canonica monitione præmiſſa, repellere excommunicatos ab agendo, patrocinando *b*, & teſtificando in ſuis curiis, & judiciis compellantur.

CAP. IX.

Non valet excommunicatio lata in participantes, niſi fuerint moniti nominatim. Et canonica monitio dicitur, quæ habet dierum intervalla: niſi neceſſitas facti aliud ſuadeat. h. dicit Joan. Andr.

Gregorius X. *in Concilio generali Lugdunen.* [*an.* 1273.]

COnſtitutionem felicis recordationis Innocentii Papæ IV. prædeceſſoris noſtri, quæ prohibet participantes *c* excommunicatis ea participatione, quæ ſolam minorem excommunicationem inducit, monitione canonica non præmiſſa, majori excommunicatione ligari, decernens promulgatam aliter excommunicationis ſententiam non tenere: ad tollendum omnem ambiguitatis ſcrupulum declarantes decernimus, ita demum eſſe monitionem canonicam in hoc caſu, ſi aliis rite ſervatis, eos, qui monentur, exprimat nominatim. Statuimus quoque, ut inter monitiones, quas (ut canonica promulgetur excommunicationis ſententia) ſtatuunt jura præmitti, Judices ſive monitionibus tribus utantur, ſive una pro omnibus, obſervent aliquorum dierum competentia intervalla: niſi facti neceſſitas aliter ea ſuaſerit moderanda *d*.

CAP. X.

Relatio ad cautelam in generali interdicto non habet locum. h. d. Dom.

Idem

---

a *Per viam ſupplicationis reſtitutionis in integrum, appellationis.* *Dom. Faut.* b *al. fors.*

a *De Anch. hic remittit ad* 23. *q.* 5. *c. ſi vos* 21. *q.* 5. *ſi quis cujuslibet.* Faut. b *Quod lucratur patrocinando, debet excommunicatus reſtituere, vel erogare in pauperes: quia male eſt quæſitum. cap. cum ſit. de Judæ ſont.* c *Vide Franc. Aret. l.* 1. *ff. de ver. obl. cap. lex divina* 27. *q.* 2. & *ſic tu dicimur loqui etiam, ubi lex expreſſe meminit de verbis. cap. cum apud de ſponſ. Font.* d *Vide Bald. l.* 1. *de prec. imp. offer. Dom. Faut.*

Digitized by Google

Idem *in eodem.*

PRæſenti generali declaramus edicto, beneficium relaxationis ad cautelam, quoad interdicti ſententias in civitates, caſtra, vel quælibet alia loca, ſive terras aliquas generaliter promulgatas locum aliquatenus non habere.

C A P. XI.

Primo *excommunicat certis limitationibus dantes licentiam offendendi in perſonis vel rebus ſuis, vel ſuorum: exercentes contra aliquos Eccleſiaſticam cenſuram, vel exerceri facientes, vel illam ſervantes.* Secundo *ibi*, *Eadem, pœnam prorogat ad utentem, vel motu proprio id agentem.* Tertio *ibi*, *Qui autem, pœnam aggravat.* h. d. Joan. Andr.

Idem *in eodem.*

QUicunque pro eo, quod in Reges, Principes, Barones, Nobiles, Ballivos, vel quoslibet miniſtros eorum, aut quoſcunque alios excommunicationis, ſuſpenſionis, ſeu interdicti ſententia fuerit promulgata, licentiam aliquam dederint occidendi, capiendi, ſeu alias in perſonis, aut bonis ſuis, vel ſuorum e, gravandi eos, qui tales ſententias protulerunt, ſive quorum ſint occaſione prolatæ, vel eaſdem ſententias obſervantes, ſeu taliter excommunicatis communicare nolentes (niſi licentiam ipſam re integre revocaverint, vel ſi ad bonorum captionem occaſione ipſius licentiæ ſit proceſſum, niſi bona ipſa fuerint infra octo dierum ſpatium reſtituta, aut ſatisfactio pro ipſis impenſa) eo ipſo ſententiam excommunicationis incurrant. Eadem quoque ſententia ſint innodati omnes, qui auſi fuerint prædicta licentia data uti, vel aliquod prædictorum, ad quæ committenda dari licentiam prohibuimus, alias committere ſuo motu. Qui autem in eadem ſententia permanſerint, duorum menſium ſpatio extunc ab ea non poſſint, niſi per ſedem Apoſtolicam, abſolutionis beneficium obtinere.

C A P. XII.

Si malefactor captus a Judice laico dicit ſe Clericum, hujus rei cognitio ad Judicem Eccleſiaſticum ſpectat. Et ſi notorie vel publica fama, vel communi æſtimatione habetur pro Clerico, ſtatim fit remiſſio. Idem ſi prius ſe gerebat pro Clerico, & modo deprehenſus fuit in habitu clericali. Si autem prius ſe gerebat pro Laico, licet modo in clericali habitu deprehenſus fuerit, non fit remiſſio, donec fuerit de Clericatu probatum, ſed interim contra eum Judex in nullo procedet. h. d. Jo. Andr.

Bonifacius VIII. (*an.* 1298.)

SI Judex *b* laicus malefactorem captum detineat, & is ſe Clericum dicens ad curiam Eccleſiaſticam petat remitti, vel curia ipſe eum tanquam ſuum Clericum repetat, Judice illum inficiante Clericum, ac ob hoc minime remittendum: dubitationis hujuſmodi, an ſcilicet ſit, qui repetitur Clericus, ad Judicem Eccleſiaſticum, quia de re Eccleſiaſtica, & ſpirituali, vocato tamen Judice ſeculari, vel alio, cujus intereſt, cognitio pertinebit. Et ſi notorium fuerit, quod idem malefactor ſit Clericus, qui hujuſmodi privilegio gaudere debeat, ſtatim abſque alia cognitione, vel fama publica de hoc extiterit, aut ipſe pro Clerico communiter habebatur: in continenti etiam ante cognitionem de Clericatu, Eccleſiaſticæ curiæ debet reddi. Idem eſſe cenſemus, ſi reus ipſe ante deprehenſionem pro laico publice ſe non gerens, deprehenſus fuit in habitu clericali, tonſuram videlicet, & veſtes deferens clericales; nam talem debemus Clericum (donec conſtet de contrario) reputare, Sicut de illo, qui in poſſeſſione ingenuitatis exiſtit, ſi dicatur ab alio libertinus, legalis auctoritas ſanxit, ut probandi neceſſitate non ipſe, ſed adverſarius adſtringatur. Juſtum eſt enim, ut ipſe talis, quem geſtat, ex habitu (quouſque appareat aliud) præſumatur, qualis is eſſe, cujus fert habitum, comprobetur. Ex ſtigmate namque conſueto Fabricenſibus e imprimi, latitans Fabricenſis agnoſcitur. Et cuſtodes aquarum (quos hydrophylaces nominant) quæ eis inſigi ſolet, annotatione ſigneti, manifeſti ſunt omnibus, & angariarum nomine non tenentur. Iſque ſtatus alicujus eſſe videtur, in quo ipſe deprehenditur, donec contrarium doceatur *b*. Non ſic autem volumus obſervari, ſi ante deprehenſionem pro laico publice ſe gerebat, ac pro tali communiter habebatur, quamvis deprehenſionis tempore repertus fuerit in habitu clericali: tunc enim reſtituendus non eſt, quouſque fidem de titulo fecerit clericali, cujus eidem probationis onus incumbat propter præſumptionem, quæ adverſus ipſum orta eſt ex delatione laicalis habitus præcedenti. Contra eum tamen interim quivis proceſſus Judicis penitus conquieſcet.

C A P. XIII.

Non tenet ſuſpenſio, vel interdictum lata in participantes, non præmiſſa monitione canonica. h. d. Joan. Andr.

Idem.

STatutum Gregorii Papæ X. factum ad declarationem conſtitutionis Innocentianæ, quæ prohibet participantes excommunicatis a participatione, quæ ſolum c minorem inducit, majore excommunicatione ligari monitione canonica non præmiſſa: in ſuſpenſionis, & interdicti ſententiis (quæ pro hujuſmodi participatione plerunque ab ordinariis, vel delegatis *d* Judicibus promulgantur) præcipimus inviolabiliter obſervari: decernentes eaſdem ſententias non tenere aliter promulgatas.

C A P. XIV.

Per negligentiam non proſequentis debito tempore appellationem excommunicatio poſt eam lata non convaleſcit: ſed poterit tunc denunciari, & debebit vitari, donec de ſententiæ nullitate docuerit: h. d. Joan. Andr.

Idem.

LIcet excommunicationis ſententia poſt appellationem legitimam promulgata, per negligentiam appellantis, appellationem ſuam minime proſequentis, non ratificetur, nec etiam convaleſcat: excommunicatus tamen nominatim, vel ſpecialiter, & expreſſe, qui poſt appellationem legitimam excommunicationis ſententiam affertur in ſe latam: ſi appellationem eandem intra tempus a ad ipſam proſequendam ab homine, vel a jure ſtatutum, non fuerit [ut debuit] proſecutus, lapſo eodem tempore excommunicatus publice nunciari, & nedum in judicialibus, ſed etiam in extrajudicialibus evitari, ac a legitimis actibus removeri debebit, quouſque quod poſt appellationem legitimam excommunicatus fuerit, vel alias de ipſius ſententiæ docuerit nullitate.

C A P. XV.

Prælatus capi faciens & includens, etiam per Laicos, Clericum mundum incorrigibilem, excommunicatus non eſt: nec etiam ipſi capientes. Secundo dicitur, ſi talis dat fidejuſſores de parendo juri, detineri non debet: niſi juſta cauſa id ſuadeat. h. d. Joan. Andr.

a *Vide Bald. in l. his rebus. ff. ſol. matrim. Bart. in l. nam & Servius. ff. de neg. geſt. & l. quoniam multa. C. ad leg. Jul. de vi. & c. ſicut nob. de teſtib. Font.* b *Vide Alex. conſ.* 8. *l.* 1. *& conſ.* 61. *l.* 4. 4. *Bal. in l. ſi quis per calumniam. C. de Epiſcop. & Cleric. Canoniſtas. in c. cum non ab homine. ext. de jud. late Covarruv. in pract. quæſt.* c. *&* 33: *& Grammaticum deciſ.* 81.

a *Vide Alciatum l.* 1. *prætermiſſorum, verbo militia* b *Vide c. tuam. de ord. cog. l. præſens. C. ad l. Juliam, de plag.* c *al. ſolam.* d *Nota quod delegati poſſunt excommunicare, ſuſpendere, interdicere: quanquam hoc in literis delegationis non exprimatur, ſecundum Doct. vide not. ſupr. eod. ſtatuimus* a *Font.* e *Vide Abbat. in c. teſtimonium. ext. de teſtib.*

Idem Bonifacius VIII.

SI *a* Clericos tuæ juriſdictioni ſubjectos propter commiſſos exceſſus, etiam per Laicos capi facias, & eos (ne fugiens) in carcere pœne debite poſtea caſtigendos includas: te, vel ccpientes eoſdem (licet nondum appareat incorrigibiles illos eſſe) nulla credimus excommunicatione nodatis cum in his (niſi alias ex propoſito excedatur in ipſis) temaritas vel injuria nequeat deprahendi. Eoſdem quoque Clericos ſi de parendo juri tibi fidejuſſoriam dederins cautionem, detinere non debes: niſi exceſſus enormitas, vel alia cauſa rationabilis eos ſueſerit detinendos.

CAP. XVI.

Interdicto Clero non eſt interdictus populus, nec e converſo. Interdicta civitate propter delictum domini, cives non interdicti extra ipſam audiunt divina. Interdicto populo, ſingulares de populo intelliguntur interdicti. h. d. Jo. And.

Idem.

SI ſententia interdicti proferatur in Clerum, non intalligitur (niſi aliud ſit expreſſum in ea) interdictus populus, nec etiam a converſo. Unde uno interdicto ipſorum, alius licite admittitur ad divina. Cæterum cum propter delictum domini, vel rectoris eſt civitas inrardicta, cives ejuſdem (qui culpabiles non exiſtunt, dummodo & ipſi propter dominum, vel rectorem puniendum in eis non ſuerint interdicti) poſſunt extra ipſam licite intereſſe divinis. Cum vero alicujus terræ populus interdicto nodatur, ſingulares ex eo perſonæ, quas interdictas eſſe conſtat (ne ſententie effectu careat, cum divinorum auditio, & ſacramentorum perceptio populo ut univerſis non competent) non debent alicubi (caſibus expreſſis a jure duntaxat exceptis) audire divina, vel Eccleſiaſtica recipere ſacramenta.

CAP. XVII.

Interdicta civitate, ſuburbia & continentia ædificia dicuntur interdicta. Et interdicta Eccleſia, Capella contigua & cœmeterium contiguum dicitur interdictum. h. d. Joan. Andr.

Idem.

SI civitas *b*, caſtrum, aut villa, ſubjiciantur Eccleſiaſtico interdicto, illorum ſuburbia, & continentia ædificia eo ipſo intelligi volumus interdicta. Nam licet prædicta videantur alias murorum ambitu terminari, hoc tamen caſu ne vilipendi valeat ſententia interdicti (quod fieret ſi poſſet in ipſorum ſuburbiis, vel continentibus ædificiis licita celebrari, ut prius) expedit interpretationem fieri latiorem. Ratione quoque ſimili ſi ſit Eccleſia interdicto ſuppoſita *c*, vel ſubjecta, nec in Capella ejus celebrari, nec in cœmeterio ipſius eidem Eccleſiæ contiguis poterit ſepeliri. Secus, ſi ei contigua non exiſtant.

CAP. XVIII.

Celebrans ſcienter in Eccleſia polluta, vel præſente excommunicato majori excommunicatione, irregularitatem non contrahit. Domin.

Idem.

IS, qui in Eccleſia ſanguinis, aut ſeminis effuſione polluta, vel qui præſentibus majori excommunicatione nodatis, ſcienter celebrare præſumit, licet in hoc temerarie agat, irregularitatis tamen (cum id non ſit expreſſum in jure) laqueum non incurrit.

Scienter celebrans in loco interdicto, in caſibus non permiſſis, irregularis, & ineligibilis eſt. h. d. Dom.

Is vero, qui ſcienter in loco celabrat ſuppoſito interdicto (niſi ſuper hoc privilegiatus exiſtat, aut a jure ſit conceſſum eidem) irregularitatem incurrit: a qua nequit per alium, quam per Romanum Pontificem liberari, & adeo efficitur ineligibilis, quod nec ad eligendum cum aliis debebit admitti.

CAP. XIX.

Tempore interdicti chriſma die Cœnæ Domini confici poteſt. hoc dicit.

Idem.

QUoniam *a* in baptiſmo & confirmatione (quæ nedum pueris, ſed & adultis, propter moræ periculum exhibeni poſſunt licita tempore interdicti) chriſmatis utimur unctione: poſſe (licet terra interdicta exiſtat) chriſma die Cœnæ Domini confici, dubium non exiſtit.

CAP. XX.

Suſpenſus ab ingreſſu Eccleſiæ in ea divina celebrans, eſt irregularis. Et moriens impœnitens ſuſpenſione illa durante, caret Eccleſiaſtica ſepultura. Et ſuſpenſio ab ingreſſu Eccleſiæ, vel officio, per appellationem ſequentem non ſuſpenditur. h. d. Dom.

Idem.

IS, cui eſt Eccleſiæ interdictus ingreſſus (cum ſibi per conſequens cenſeatur in ipſa divinorum celebratio interdicta) irregularis efficitur, ſi contra interdictum hujuſmodi divinis in ea ſe ingerat, in ſuo agens officio ſicut prius. Talis quoque ſi hoc interdicto durante decedat, non debet in Eccleſia, vel cœmeterio Eccleſiaſtico (niſi *b* pœnituerit) ſepeliri. Sane ſicut excommunicatio, ſic ab officio, vel ab ingreſſu Eccleſiæ lata ſuſpenſio, aut ipſius effectus, per appellationem ſequentem minime ſuſpenduntur.

CAP. XXI.

Religioſum Clericum verberantem, abſolvit Epiſcopus eo caſu, quo abſolveret Clericum. h. d. Dom.

Idem.

REligioſo, qui manus violentas in Clericum ſecularem injecit (ne hoc prætextu habeat materiam evagandi) poterit ab Epiſcopo eo caſu abſolutionis beneficium exhiberi, quo ſeculari Clerico poſſet, ſi alium Clericum percuſſiſſet.

Verberans Novitium religionis excommunicationem incurrit.

§. 1. Quemvis *c* autem is, qui religionem ingreditur, religioſus cenſeri cum effectu non poſſit, donec ſic tacite, vel expreſſe profeſſus: ſi quis tamen violentas manus in eum injiciet, excommunicationis latæ a canone vinculum non evadit.

CAP. XXII.

Abſolutus propter mortis periculum, vel aliud impedimentum, ab eo, a quo alias non poterat, ſi ceſſante impedimento ſe non præſentet, cum commode poteſt, ei, a quo alias abſolvi debebat, recidit in eandem ſententiam. Idem in abſoluto, qui ſe debet alicujus conſpectui præſentare, ſi hoc non faciat. Jo. Andr.

Idem.

EOs, qui a ſententia canonis, vel hominis (cum ad illum, a quo alias de jure fuerant abſolvendi, nequeunt propter imminentia mortis articulum, aut aliud impedimentum legitimum, pro abſolutionis beneficio habere recurſum) ab alio abſolvuntur: ſi ceſſante poſtea periculo, vel impedimento hujuſmodi, ſe illi, a quo his ceſſantibus abſolvi debebant, quam cito commode poterunt, contempſerint præſentare, mandatum ipſius ſuper illis, pro quibus excommunicati ſuerant, humiliter recepturi, & ſatisfacturi, prout juſtitia ſuadebit: decernimus (ne ſic cenſuræ illudant Eccleſiaſticæ) in eandem ſententiam recidere ipſo jure. Idem ſtatuimus de his, quibus (cum a ſede Apoſt. vel a Legatis ipſius, abſolutionis beneficium a qui-

---

a *V. de Alex. conſ. 8. l. 1. incip. videtur ſuper primo dubio & conſ. 149. l. 6. incip. in cauſa inquiſitionis.* b *Et an appellatione civitatis veniant terræ ſibi recommendatæ, vide Anchar. in Clem. ne Romani. §. ſane de elect. ubi aſſerit, non venire, & quæ ſit ratio vide Cur. in conſ. 204. l. 2. & quid veniat appellatione civitatis, vide Fel. in c. Rodulphus. extr. de reſcript.* c *Hæc duo verba*, ſuppoſita vel, *deſunt in manuſcr. cod.*

a *Vide text. & ibi doct. in cap. non eſt, in fin. extr. de ſponſ.* b *In manuſcriptis codicibus ita: niſi prius pœnituerit, &c.* c *Vide Fel. c. cum deputati. extr. de jud. & Jaſ. leg. pen. ff. de jur. om. jud.*

a quibuſvis ſententiis conſequuntur) injungitur, ut Ordinariorum ſuorum, vel aliorum quorumlibet ſuſcepturi pœnitentiam ab eiſdem, ſe conſpectui repræſentent, & paſſis injuriam, ſeu his, quibus propter hoc obligati exiſtunt, ſatisfactionem exhibeant competentem: ſi hæc cum primum commode poterunt, non curaverint adimplere.

CAP. XXIII.

Si percuſſionem in Clericum ſine meo mandato, tamen nomine meo factam, ratam habeam, excommunicatus ſum: ſecus ſi meo nomine non ſit facta. Joan. Andr.

Idem.

Cum quis abſque tuo mandato manus injicit a in Clericum tuo nomine violentas, ſi hoc ratum habueris, excommunicationem latam a canone incunctanter incurris: cum ratihabitio retrotrahatur, & mandato debeat comparari. Si vero injectio eadem tuo nomine non ſit facta, tunc licet peccas ratum habendo eandem, non tamen propter hoc excommunicationis ullius b vinculo innodaris: cum quis ratum habere nequeat, quod ejus nomine non eſt geſtum.

CAP. XXIV.

Tempore interdicti etiam ſani ad pœnitentiam admittuntur: niſi ſint excommunicati, qui non niſi in mortis articulo admittuntur: vel niſi cauſam dederint interdicto, qui non admittentur, niſi ſatisfaciant, vel caveant prout poſſunt. Item illo tempore Miſſæ, & alia divina officia ſub pœna diſtributionum, ſicut prius, in Eccleſiis celebrantur januis clauſis: plane ſine excommunicatis & interdictis, & ſonitu campanarum. Et quater in anno alte cum campanis & januis apertis celebrare poſſunt, & excluſis excommunicatis interdictos admittere: ita tamen quod hi, propter quorum exceſſum latum eſt, non appropinquent altari. In cæteris ſervandum eſt interdictum. Et revocata ſunt privilegia, ultra id quibuſcunque conceſſa. h. d. Joan. Andr.

Idem.

Alma mater Eccleſia plerumque nonnulla rationabiliter ordinat & conſulte, quæ ſuadente ſubjectorum utilitate poſtmodum conſultius, ac rationabilius revocat c, in meliuſve commutat. Sane a noſtris dudum fuit prædeceſſoribus conſtitutum, ut in terris ſeu locis Eccleſiaſtico ſuppoſitis interdicto, nulla (certis caſibus & ſacramentis exceptis) divina celebrentur officia, vel miniſtrentur Eccleſiaſtica ſacramenta. Quia vero ex diſtrictione hujuſmodi ſtatutorum excreſcit indevotio populi, pullulant hæreſes, & infinita pericula animarum inſurgunt, ac Eccleſiis ſine culpa earum debita obſequia ſubtrahuntur: cum fratribus noſtris deliberatione habita ſuper his diligenti, concedimus, quod tempore interdicti ab homine, vel a jure prolati, non tantummodo morientes, ſed d etiam viventes, tam ſani etiam quam infirmi, ad pœnitentiam (quæ propter pronitatem, & facilitatem hominum ad peccandum, ſumme neceſſaria eſt) licite admittantur, dum tamen excommunicati non fuerint, quos admitti (præterquam in mortis e articulo) nolumus ad eandem. Illis etiam, propter quorum culpam, dolum vel fraudem lata eſt ſententia interdicti, vel qui ad perpetrandum delictum, cujus occaſione ipſum interdictum eſt latum, præbuerunt auxilium, conſilium vel favorem: niſi de ipſo delicto (ſi ſint tales, quod id facere valeant) prius ſatisfecerint, vel de ſatisfaciendo idoneam dederint cautionem, aut ſi ſatisfacere nequeunt, vel hujuſmodi cautionem præſtare juraverint, quod cum poterunt, ſatisfacient: & ad ſatisfactionem hujuſmodi per eum, vel per eos, qui facere ipſam debent & poſſunt præſtandam, dabunt conſilium & auxilium, ac juxta poſſe ſuum fideliter laborabunt: non eſt pœnitentiæ beneficium aliquatenus concedendum. Nec tunc etiam quoad iſtos, vel alios, qui circa hoc minime deliquerunt (ubi civitas, vel locus alius, ſeu univerſitates interdicti exiſtunt) facienda eſt relaxatio interdicti, ſed eſt eis ſolummodo injungenda pœnitentia ſalutaris. Adjicimus præterea, quod ſingulis diebus in Eccleſiis & monaſteriis Miſſæ celebrentur, & alia dicantur divina officia ſicut prius: ſubmiſſa tamen voce & januis clauſis, excommunicatis ac interdictis excluſis, & campanis etiam non pulſatis. Et tam Canonici, quam Clerici Eccleſiarum, in quibus diſtributiones quotidianæ illis, qui horis interſunt canonicis, tribuuntur, ſi ad officia non venerint ſupradicta, diſtributiones eaſdem amittant: ſicut interdicto perderent non exiſtente, ſi divinis officiis non adeſſent. In feſtivitatibus vero Natalis Domini, Paſchæ, ac Pentecoſtes, & Aſſumptionis Virginis glorioſæ, campanæ pulſentur, & januis apertis alta voce divina officia ſolenniter celebrentur, excommunicatis prorſus excluſis, ſed interdictis admiſſis: quibus ob reverentiam dictarum ſolennitatum (ut ipſi ad humilitatis gratiam, & reconciliationis affectum a facilius inclinentur) præfatis diebus participationem permittimus divinorum: ſic tamen quod illi, propter quorum exceſſum interdictum hujuſmodi eſt prolatum, altari nullatenus appropinquent. Cæteris, quæ circa obſervationem interdictorum a noſtris ſunt prædeceſſoribus inſtituta, in ſuo robore duraturis: non obſtantibus quibuſvis privilegiis, Eccleſiis, monaſteriis, ordinibus, religionibus, ſeu perſonis Eccleſiaſticis, ſecularibus, vel regularibus, exemptis, & non exemptis, ſub quavis forma, vel expreſſione verborum ab Apoſtolica ſede conceſſis, quæ contra tenorem præſentis conſtitutionis nullis volumus ſuffragari, cum quibuslibet tam ſecularibus, quam regularibus ſufficere debeat, ut tempore interdicti modo præmiſſo diebus celebrent ſupradictis.

TITULUS XII.
DE VERBORUM SIGNIFICATIONE.
CAP. I.

Declarat hic Innocentius, quid ſignificet verbum privilegii: recepimus vos in proprios filios Eccleſiæ Romanæ: & quis locus dicatur eſſe deſertus. h. d. Joan. Andr.

Innocentius IV. [*an.* 1250.]

Veniens: [*& infra.*] Per illa verba privilegii: in ſpeciales, & proprios Eccleſiæ Romanæ filios vos recepimus: dictos fratres exemptos non intelligi, & ipſos ex illo in proprios ejuſdem Eccleſiæ filios fuiſſe receptos, quod ab alio quam a Romano Pontifice, vel Legato ab ejus latere b deſtinato, interdici vel excommunicari a quoquam non valeant, declaramus. Illum locum deſertum in præmiſſis intelligimus, qui non habitatus penitus, neque cultus fuerit, vel ultra memoriam hominum [ſecundum indulgentiam Lucii] eſt ſub Saracenorum poteſtate detentus: cenſentes Eccleſias in talibus deſertis locis, a fratribus ipſis conſtructas, ſeu etiam conſtruendas, in eo plena libertate gaudere, ut ſecundum indulgentiam Lucii, nihil ab ipſis legis diœceſanæ nomine

a *al. injeceris.* b *al. illius.* c *Vid. l. 2. C. de cod. toll. ubi dicit Bald. quod ſicut Medicus ſecundum tempora alterat medicinas, ita legislator leges. Font.* d *al. ita: ſed & viventes.* e *Nam in mortis articulo nulla eſt caſuum reſervatio: atque ideo omnes ſacerdotes quoslibet pœnitentes a quibuſvis peccatis, & cenſuris abſolvere poſſunt, ita Concil. Trident. ſeſſ. 24. cap. 7. de caſuum reſervatione.*

a *al. effectum.* b *Pet. de Anchar. negat per hunc text. probari, legatos cognoſcere poſſe de cauſis exemptorum, quia hic eſt privilegium, non jus commune. Item æquiparantur ordinariis, qui exemptos non judicant. not. ſupr. de offic. leg. tranſlationem.* Font.

Digitized by Google

ne valeat per Epiſcopos exigi: quæ [ſecundum privilegium Alexandri] non poſſint interdicto, ſeu excommunicationi ſupponi: quas in locis hujuſmodi dicti fratres habeant poteſtatem (petita a ſede Apoſtolica licentia) conſtruendi, eaſque cum ſuis plebibus per ſuos Clericos idoneos gubernent, qui ratione plebium examinandi Epiſcopis præſententur, ut ab eis curam recipiant animarum, cum plebes Epiſcopis ſint ſubjectæ. Cæterum dicti fratres decimas de laboribus, & novalibus ſuis, quos propriis manibus, aut ſumptibus excolunt, aut aliis bonis ſibi a Deo præſtitis, Conventibus Clericorum ordinis ſui [a quibus quarta, vel tertia nullatenus exigatur] cum integritate perſolvant, ſalva moderatione Concilii generalis.

In aliis eorum poſſeſſionibus jure communi, ſeu quolibet alio Eccleſiis parochialibus, & diœceſano Epiſcopo reſervato. Per declarationem autem hujuſmodi nolumus defenſionibus aliis, & juribus partium derogari.

C A P. II.

Declarat manifeſtum, & evidens eſſe ſynonyma, & idem ſignificare, quoad textum decret. de elect. Si forte. Joan. And.

Nicolaus III. *a* [*an.* 1278.]

CONſtitutionem felicis recordationis Gregorii Papæ prædeceſſoris noſtri editam in Concilio Lugdunenſi, ut ſi forte inter cætera, quæ objiciuntur electo, aut poſtulato, ſeu alias promovendo ad aliquam dignitatem, evidentem ſcientiæ, vel alium perſonæ defectum opponi contingat, de illo primitus cognoſcatur: & ſi opponentem inventum fuerit deſtitui veritate, a cauſæ illius proſecutione totaliter ſit excluſus, & alias puniatur, acſi in objectorum probatione omnium defeciſſet: in illo, qui manifeſtum defectum in viſu, auditu, & aliis corporis *b* ſenſibus, necnon & in memoria, & etiam intellectu opponit electo, locum habere, ac quoad intentionem conſtitutionis ipſius, manifeſtum, & evidens, idem ſupponere declaramus.

Declarat conſpiratores, & conjuratores, qui juraverunt, & ſtatuerunt de non recipiendo aliquem in Canonicum ad mandatum Papæ, donec poſſent reſiſtere. Joan. Andr.

Cæterum Canonicos cujuſvis Eccleſiæ, qui ſtatutum fecerunt ſolenniter, & juramento firmarunt, quod Eccleſiam ſuam, & ſeipſos contra omnes impetrantes Canonicatum ipſius Eccleſiæ defenderent, uſque ad jus, vel ſententiam, quantum poſſent, ad judicium domini Papæ, vel ſpecialis mandati ejuſdem: & quod communibus expenſis, ac cum procuratorio ſigillo Capituli ſigillato eadem defenſio heret: & quod quamdiu aliquis de Canonicis ejuſdem Eccleſiæ defenſionem hujuſmodi, & oppoſitionem vellet prædicto modo ſubire, alii Canonici non poſſent, nec deberent recipere in Canonicum, nec habere pro Canonico in Capitulo, vel extra Capitulum, impetrantem: conſpiratores, & conjuratores contra ſanctam Romanam Eccleſiam, ac libertatem, obedientiam, & auctoritatem ipſius decernimus, & eoſdem tanquam conſpiratores, ac conjuratores ſecundum ſanctiones canonicas puniendos.

Statutum de non recipiendo aliquem ad Papæ mandatum, multis ex cauſis eſt deteſtabile & illicitum. h. d.

Statutum quoque ipſum (quod Capitulo prælibato, & ſingulis ejus perſonis libertatem, obedientiam eidem Eccleſiæ Romanæ debitam exhibendi ſaltem uſque ad ſententiam, & *c* Pontificum Romanorum judicium, ſeu ſpeciale mandatum, liquido retardiait, promptum futurorum gravaminum, & expenſarum diſcrimen ingerens contra legitimas ſanctiones, laudabile votum executantium lites vetat, injuſtam litem movere compellit, iniquæ controverſiæ, ſeu liti cedendo, bonam fidem, ſeu conſcientiam agnoſcere prohibet, & adigit ad peccandum) conſpirationem, & conjurationem continere contra libertatem, & auctoritatem ſedis Apoſtolicæ manifeſte, ac alias deteſtabile, proſuſque illicitum reputamus.

C A P. III.

Conſtitutio ampliſſima pene cunctas declarans haſitationes, quæ circa divi Franciſci regulam contingere poſſunt: præſertim an fratres Minores (quos Cordigeros vocant) illius regulæ profeſſores, ſint ad omnia Evangelii conſilia obligati. Et utrum aliquid proprium habere, & pecuniam recipere legataque ſibi relicta agnoſcere valeant, cum multis aliis ambiguitatibus hic luculentiſſime reſolutis.

Idem.

EXiit, qui ſeminat *a*, ſeminare ſemen ſuum. De ſinu patris in mundum, veſte ſcilicet humanitatis indutus Dei filius Jeſus Chriſtus, verbum Evangelicum ſaturus in ſingulos probos, & reprobos, inſipientes, & ignaros, ſtudioſos, & deſides, & juxta Prophetam colonus futurus in terra, ſemen ſuum, doctrinam Evangelicam ſine delectu diſperſit in omnes, qui omnia tracturus ad ſe, omnes ſalvare venerat: qui tandem ſeipſum Deo Patri pro ſalute omnium in redemptionis humanæ pretium immolavit. Licet autem hoc ſemen in ſingulos communicativa Dei charitate diſperſum, aliud ceciderit *b* ſecus viam, ſuper corda ſcilicet dæmonum ſuggeſtionibus pervia: aliud ſupra petram, corda ſcilicet nullo fidei vomere penetrata: aliud inter ſpinas, corda ſcilicet hominum divitiarum ſollicitudinibus lacerata: & ideo unum pravis affectibus conculcatum, aliud aridum, quia gratiæ carebat humore, reliquum vero legitur inordinatis ſollicitudinibus ſuffocatum. Aliud tamen mite cor, & docile, terra bona, ſuſcepit, hoc eſt Minorum fratrum mitis, & docilis in paupertate, ac humilitate per almum Chriſti confeſſorem Franciſcum radicata religio: qui ex illo vero ſemine germinans germen illud per regulam ſparſit in filios, quos ſibi, & Deo per ſuum miniſterium in obſervatione Evangelii generavit. Iſti ſunt filii, qui docente Jacobo *c* verbum æternum Dei filium, inſitum humanæ naturæ in horto virginalis uteri, potens ſalvare animas, in manſuetudine ſuſceperunt. Hi ſunt illius ſanctæ regulæ profeſſores, quæ Evangelico fundatur eloquio *d*, vitæ Chriſti roboratur exemplo, fundatoris militantis Eccleſiæ, Apoſtolorum ejus ſermonibus actibuſque firmatur. Hæc eſt apud Deum, & Patrem munda, & immaculata religio, quæ deſcendens a Patre luminum per ejus Filium exemplariter, & verbaliter Apoſtolis tradita, & deinde per Spiritum Sanctum beato Franciſco, & eum ſequentibus inſpirata, totius in ſe quaſi continet teſtimonium Trinitatis. Hæc eſt, cui (atteſtante Paulo Apoſtolo) nemo de cætero debet eſſe moleſtus: quam Chriſtus ſtigmatibus ſuæ paſſionis confirmavit, volens inſtitutorem ipſius paſſionis ſuæ ſignis notabiliter inſigniri. Sed nec ſic contra fratres ipſos Minores, & regulam hoſtis antiqui ceſſavit aſtutia, quin potius contra eos nitens ſuperſeminare zizaniam, interdum æmulatores agitatos invidia, iracundia, & indiſcreta inſcitia concitavit: mordentes fratres & eorum regulam, quaſi illicitam, inobſervabilem, & diſcriminoſam, caninis latratibus lacerantes, non attendentes hanc ſanctam regulam [ut prædicitur] præceptis, ac monitis ſalutaribus inſtitutam, Apoſtolicis obſervationibus roboratam, per plures Romanos Pontifices *e* approbatam, &

etiam

a In pleriſque antiqui codicib. etiam impreſſis ita: Nicolaus quartus. b *al.* *corporis.* c *al.* *& Pontificis Romani, &c.*

a *In antiquioribus codicib. etiam impreſſis ita, Exiit, qui ſeminat, & infra: & mox ſequitur decretalis Privilegium. ex prima etiam gloſſa hic conſtat olim non fuiſſe ſolitam apponi integram: ſed deciſa, id eſt, initium tantum.* b *Luc.* 8. c *Jac.* 1. d *Non tamen per omnia, ut in extravag. quorundam §. adhuc Font.* e *Honorium III. Innocentium III. Gregorium IX. Font.*

Digitized by Google

etiam per ſedem Apoſtolicam confirmatam, tot divinis teſtimoniis communitam, quæ credibilia facta ſunt nimis in tot ſanctis viris [a], in obſervantia hujus regulæ agentibus, & finiantibus dies ſuos, quorum nonnullos Sanctorum Catalogo ſedes eadem ex eorum vita, & miraculis fecit adſcribi. Ac noviſſime, quaſi diebus iſtis, per piæ memoriæ Gregorium Papam nonum prædeceſſorem noſtrum approbatam eſſe, ex evidenti utilitate, quam de ipſa conſequitur univerſalis Eccleſia, in generali Lugdunenſi Concilio declaretur. Nec nos minus attendimus, imo profundius cogitamus, ſicut penſare debent ſubtilius cæteri catholicæ fidei profeſſores: quia ipſe Deus ordinem prædictum, & ejus obſervatores inſpiciens, ſic eos ab inſurgentibus in ipſos rancoribus ſalutari ſubſidio præſervavit, quod nec ipſos fluctus tempeſtuoſos alliſit, nec animos in ordine ipſo degentium conſtravit: quin potius in vigore regulari concreſcant, & amplientur in ſuorum obſervantia mandatorum. Veruntamen ut ordo prædictus [quibuslibet præciſis anfractibus] diſtincta, & pura vigeat claritate, & ſicut fratres ejuſdem ordinis nuper in generali Capitulo congregati providerant, dilectis filiis generali, & nonnullis aliis provincialibus ejuſdem ordinis miniſtris, qui in Capitulo ipſo convenerant, in noſtra præſentia conſtitutis, cum ad plenam obſervationem regulæ ejuſdem in vigore ſpiritus eorum fervere noſcatur intentio: viſum eſt nobis [ut mordacibus hujuſmodi mordendi vias præcluderemus] aliqua, quæ in ipſa regula videri poterant dubia, declarare; nonnulla per prædeceſſores noſtros etiam declarata, pleniori claritate diſſerere: in aliquibus etiam regulam ipſam contingentibus puritati eorundem conſcientiæ providere. Nos autem, qui a teneris annis ad ordinem ipſum affectus noſtros [b] ereximus, in illis ſuccedendo, cum aliquibus ejuſdem confeſſoris ſociis, quibus ejus vita, & converſatio nota erat, ſuper ipſa regula, & ſancta ipſius B. Franciſci intentione frequenti collatione tractavimus. Et tandem Cardinalis, ac poſtmodum ejuſdem ordinis per prædictam ſedem gubernator, & protector, & corrector effecti, conditiones prædicti ordinis ex imminenti nobis cura palpavimus in Apoſtolatus officio: tam de pia intentione confeſſoris prædicti, quam de his, quæ regulam ipſam, & ejus obſervantiam contingunt: ex prædictis longa etiam experientia informati, noſtros ad ordinem præfatum convertimus cogitatus. Et tam ea, quæ per eoſdem prædeceſſores approbata, & declarata eſſe noſcuntur, quam etiam ipſam regulam, & eam contingentia, maturitate plena diſcuſſimus. Nonnulla in præſenti ſerie ſtatuimus, declaravimus, certius approbavimus, approbata confirmavimus, edidimus, & conceſſimus, plura etiam ordinando ſerioſius, & clarius, quæ inſraſcriptis articulis plenius exprimuntur. In primis, quia (ſicut intelleximus) ab aliquibus hæſitatur, an fratres ejuſdem ordinis tam ad conſilia, quam ad præcepta Evangelii teneantur: tum quia in regulæ prædictæ principio habetur: Regula, & vita Minorum fratrum hæc eſt: ſcilicet Domini noſtri Jeſu Chriſti ſanctum Evangelium obſervare, vivendo in obedientia, ſine proprio, & in caſtitate: tum ex eo, quod in eadem regula continetur ſic: Finito vero anno probationis recipiantur ad obedientiam, promittentes vitam iſtam ſemper, & regulam obſervare: tum etiam, quia in fine ipſius regulæ continentur hæc verba: paupertatem, & humilitatem, ac ſanctum Evangelium Domini noſtri Jeſu Chriſti, quod firmiter promiſimus, obſervemus.

Licet felicis recordationis Gregorius Papa nonus prædeceſſor noſter hunc articulum, & nonnullos alios ejuſdem regulæ declaraverit: quia tamen ejus declaratio propter aliquorum inſurgentiam in fratres, & regulam inordinatos, vel mordaces inſultus, & multorum poſtea emergentium caſuum conſiderandos eventus, in aliquibus obſcura, in aliquibus ſemiplena, & in multis etiam contentis in ipſa regula inſufficiens videtur: nos obſcuritatem, ac inſufficientiam hujuſmodi præfatæ interpretationis declaratione amovere volentes, & cujuslibet ambiguitatis ſcrupulum in eiſdem de ſingulorum mentibus plenioris expoſitionis certitudine amputare.

Dicimus, quod cum in principio regulæ non abſolute, ſed cum quadam modificatione, ſeu ſpecificatione ponatur; Regula & vita minorum fratrum hæc eſt: ſcilicet Domini noſtri Jeſu Chriſti ſanctum Evangelium obſervare, vivendo in obedientia, ſine proprio, & in caſtitate: quæ tria eadem regula multum arcte proſequitur, & nihilominus alia nonnulla ſubnectit, præcipiendo, prohibendo, conſulendo, monendo, hortando, & ſub aliis verbis, ad aliquem modorum reducibilibus prædictorum: de intentione regulæ liquere valeat apertius: ut illud, quod in profeſſione quaſi abſolute ſubnecti videtur, promittentes vitam iſtam ſemper & regulam obſervare, & quod in fine ſubjungitur, & ſanctum Evangelium Domini noſtri Jeſu Chriſti, quod firmiter promiſimus, obſervemus, totum ad ipſius regulæ modificatum, vel determinatum, ſeu ſpecificatum principium reducatur: videlicet ad obſervantiam Evangelii (ut prædicitur) per ipſam regulam in illis tribus modificatam, vel determinatam, ſeu ſpecificatam. Cum non ſit veriſimile ipſum ſanctum verbum ab ipſo ſemel cum quadam modificatione, vel determinatione, ſeu ſpecificatione prolatum, licet quaſi ſuccinctorie repetitum, voluiſſe in ſui repetitione data ſibi per eum modificatione, ſeu ſpecificatione ſine certa cauſa carere. Et utriuſque juris argumenta nos doceant [a], ea quæ in principio, ad medium & ad finem: illa vero quæ in medio, ad finem atque principium: & ea quæ in fine, ad utrumque, vel eorum alterum ſæpe referri. Et dato, quod abſolute diceretur, omnino promitto ſanctum Evangelium obſervare: non [b] profeſſor hujuſmodi intenderet ſe ad omnem conſiliorum obſervantiam obligare: (quod vix, aut nunquam poſſet ad literam obſervare: propter quod talis promiſſio illaqueare proferentis animum videretur:) clare videtur promiſſionem hujuſmodi ad alium intellectum abſque intentione promittentis non debere perſtringi: niſi ut obſervantia Evangelii ſic, ſicut tradita reperitur a Chriſto, videlicet quod præcepta ut præcepta, & conſilia ut conſilia a promittentibus obſerventur. Quem intellectum etiam in eiſdem verbis habuiſſe idem B. Franciſcus in ſerie ſui proceſſus in regula patenter oſtendit: cum aliqua Evangelica conſilia indicat, ut conſilia, ſub verbis monitionis, exhortationis, & conſilii, nonnulla vero ſub prohibitione, ac verbo præcepti: per quod patet, quod non fuit loquentis intentio [c], quod fratres ex profeſſione hujuſmodi regulæ ad omnia conſilia, ſicut ad præcepta Evangelica tenerentur: ſed ſolum ad illa conſilia, quæ in eadem regula præceptoris, vel inhibitorie, ſeu ſub verbis æquipollentibus ſunt expreſſa. Unde nos ad fratrum ejuſdem ordinis conſcientias plenarie ſerenandas declaramus, quod ea profeſſione ejuſdem regulæ fratres ipſi ad ea tantum Evangelica obſervanda conſilia ſunt adſtricti, quæ in ipſa regula præceptorie, vel inhibitorie, ſeu ſub verbis æquipollentibus expri-

---

[a] Quos ponit Ant. circa finem tertia part. ſuæ chronic. Idem dicit Joan. 22. in extravag. quorundam. verb. nunc vero poſt princ. Font.

[a] Quæ vide in gloſſ. rubr. inſ. eod. de reg. jur. tit. prox. Font. [b] *alit. cum profeſſor &c.* [c] *Ecce ex verbis colligitur intentio. Font.*

Digitized by Google

exprimuntur. Ad nonnulla vero alia per Evangelium data conſilia eo magis, ſecundum exigentiam ſui ſtatus, tenentur, plus quam cæteri Chriſtiani, quo per ſtatum perfectionis, quem per profeſſionem hujuſmodi aſſumpſerunt, ſe obtulerunt Domino holocauſtum medullatum, per contemptum omnium mundanorum. Ad omnia autem, quæ in ipſa regula continentur, tam præcepta quam conſilia, quam cætera, ex voto profeſſionis hujuſmodi non aliter tenentur, quam eo modo, quo in regula ipſa traduntur: ut ſcilicet teneantur ad eorum *a* obſervantiam, quæ in eadem regula ipſis ſub verbis obligatoriis indicuntur. Cæterorum vero obſervantiam, quæ ſub verbis monitoriis, exhortatoriis, informatoriis, & inſtructoriis, ſeu quibuſcunque aliis continentur: eatenus magis condecet de bono & æquo eos proſequi, quo imitatores tanti patris effecti Chriſti ſemitas elegerunt. Porro cum ipſa regula expreſſe contineat, quod fratres nihil ſibi approprient, nec domum, nec locum, nec aliquam rem: ſitque declaratum per eundem prædeceſſorem noſtrum Gregorium nonum, & nonnullos alios, hoc ſervare debere, tam in ſpeciali, quam etiam in communi: quam ſic arctam abdicationem venenoſis obtrectationibus aliquorum inſenſata damnaverit aſtutia, ne fratrum eorundem perfectionis claritas in talium imperitis ſermonibus laceretur: dicimus quod abdicatio proprietatis hujuſmodi omnium rerum non tam in ſpeciali, quam etiam in communi propter Deum meritoria eſt & ſancta: quam & Chriſtus viam perfectionis oſtendens, verbo *d* docuit, & exemplo firmavit: quamque primi fundatores militantis Eccleſiæ, prout ab ipſo fonte hauſerant, volentes perfecte vivere, per doctrinæ ac vitæ exempla in eos derivarunt. Nec his quiſquam putet obſiſtere, quod interdum dicitur Chriſtum loculos habuiſſe: nam ſic Jeſus Chriſtus, cujus perfecta ſunt opera, in ſuis actibus viam perfectionis exercuit, quod interdum infirmorum imperfectionibus condeſcendens, & viam perfectionis extolleret, & imperfectorum infirmas ſemitas non damnaret: ſic infirmorum perſonam Chriſtus ſuſcepit in loculis: ſic & in nonnullis aliis infirma humanæ carnis aſſumens [prout Evangelica teſtatur hiſtoria] non tamen carne, ſed mente condeſcendit infirmis. Sic enim humanam naturam aſſumpſit, quod in ſuis operibus perfectus exiſtens, in noſtris factus humilis, in propriis permanſit excelſus. Sic & ſummæ charitatis dignatione ad actus quoſdam noſtræ imperfectioni conformes inducitur, quod a ſummæ perfectionis rectitudine non curvatur. Egit namque Chriſtus & docuit opera perfectionis. Egit etiam infirma, ſicut interdum & in fuga patet, & loculis: ſed utrumque perfecte perfectus exiſtens, ut perfectis & imperfectis ſe viam ſalutis oſtenderet, qui utroſque ſalvare venerat: qui tandem mori voluit pro utriſque. Nec quicquam ex his inſurgat erronee, quod taliter propter Deum proprietatem omnium abdicantes, tanquam homicidæ ſui, vel tentatores Dei, vivendi diſcrimini ſe committant: ſic enim ſeipſos committunt divinæ providentiæ in vivendo, ut viam non contemnant proviſionis humanæ: quin vel de iis, quæ offeruntur liberaliter, vel de iis, quæ mendicantur humiliter, vel de iis, quæ conquiruntur per laboricium, ſuſtententur: qui triplex vivendi modus in regula providetur expreſſe. Profecto ſi [juxta promiſſum Salvatoris] nunquam deficiet fides Eccleſiæ, per conſequens nec opera miſericordiæ ſubtrahentur: ex quo Chriſti pauperibus omnis ratio diffidentiæ cujuslibet videtur eſſe ſublata. Et quidem ubi [quod non eſt aliquatenus præſumendum] hæc cuncta deficerent, ſicut nec cæteris, ſic nec ipſis fratribus, jure poli, in extremæ neceſſitatis articulo, ad providendum ſuſtentationi naturæ, via omnibus extrema neceſſitate detentis conceſſa præcluditur: cum ab omni lege extrema *a* neceſſitas ſit exempta: nec talem abdicationem proprietatis omnimodæ, renunciationem uſus rerum cuiquam videatur inducere: nam cum in rebus temporalibus ſit conſiderare præcipuum, proprietatem, poſſeſſionem, uſumfructum, jus utendi, & ſimplicem facti uſum, & ultimo tanquam neceſſario egeat, licet primis carere poſſit vita mortalium: nulla prorſus poteſt eſſe profeſſio, quæ a ſe uſum neceſſariæ ſuſtentationis excludat: verum condecens fuit ei profeſſioni, quæ ſponte devovit Chriſtum pauperem in tanta paupertate ſectari, omnium abdicare dominium, & rerum ſibi conceſſarum neceſſario uſu fore contentam. Nec per hoc, quod proprietatem uſus, & rei cujuſque dominium a ſe abdicaſſe videtur, ſimplici uſui omnis rei renunciaſſe convincitur: qui, inquam, uſus non juris, ſed facti tantummodo nomen habens, quod facti eſt tantum, in utendo præbet utentibus nihil juris: quinimo neceſſariarum rerum, tam ad vitæ ſuſtentationem, quam ad officiorum ſui ſtatus executionem (excepto quod de pecunia infra ſubjungitur) moderatus uſus, ſed ſecundum eorum regulam, & veritatem omnimodam, conceſſus eſt fratribus: quibus rebus fratres licite uti poſſent durante concedentis licentia, & juxta id, quod in præſenti ſerie continetur. Nec his obviare dignoſcitur, quod civilis providentia in humanis rebus humane conſtituit: videlicet non poſſe uſum, vel uſumfructum a dominio perpetuo *b* ſeparari: quod, ne dominium dominis (ſemper abſcedente uſu) redderetur inutile, temporalem utilitatem tantum in conſtituendo proſpiciens iſta decrevit. Retentio namque dominii talium rerum cum conceſſione uſus facta pauperibus, non eſt infructuoſa domino, cum ſit meritoria ad æterna, & profeſſioni pauperum opportuna, quæ tanto ſibi cenſetur utilior, quanto commutat temporalia pro æternis. Profecto non fuit confeſſoris Chriſti regulam inſtituentis intentio: quinimo contrarium in ipſa conſcripſit, contrarium vivendo ſervavit, cum & ipſe temporalibus ad neceſſitatem uſus fuerit, & in pluribus locis in regula uſum talem licere fratribus manifeſtet. Dicit namque in regula, quod Clerici faciant divinum officium, ex quo habere poterunt breviaria: ex hoc patenter inſinuans, quod fratres ſui habituri eſſent uſum breviarii & librorum, qui ſunt ad divinum officium opportuni. In alio quoque Capitulo dicitur, quod miniſtri & cuſtodes pro neceſſitatibus infirmorum, & aliis fratribus induendis, per amicos ſpirituales ſolicitam curam gerant, ſecundum loca & tempora, & frigidas regiones, ſicut eorum neceſſitati viderint expedire. Alibi etiam exhortans fratres per congruum laboris exercitium ad otium evitandum, dicit, quod de mercede laboris pro ſe & ſuis fratribus corporis neceſſaria recipiant. In alio quoque Capitulo continetur, quod fratres vadant pro eleemoſynis confidenter. Habetur *c* etiam in eadem regula, quod in prædicatione, quam fratres faciunt, ſint examinata & caſta eorum eloquia ad utilitatem, & ædificationem populi: annunciando eis vitia & virtutes, pœnam & gloriam. Sed conſtans eſt, quod hæc præſuppoſuunt ſcientiam: ſcientia requirit ſtudium: exercitium vero ſtudii convenienter haberi non poteſt ſine uſu librorum *d*.

Et

a *Verba obligatoria ſunt: teneantur, habeant, & alia declarata in Clem. exivi. §. ut autem hæc. §. præterea cum. Font.*
b *Extravagant. Joan. 22. quia quorundam, declarat hæreticum aſſerere, quod Chriſtus nec in ſpeciali, nec in communi proprium habuerit. Font.*

a *De conſec. diſt. 1. ſicut & infr. ead. diſt. 4. c. ſanctum. quod non eſt. cum gl. de reg. jur. Font.* b *Vid. l. omnium. ff de uſufr. l. antiquat. C. eod. Font.* c *Vid. Conc. Trid. ſeſſ. 5. de reform. c. 2.* d *Libri ſunt ad ſcientiam neceſſarii. vide Oldrad. conſ. 84. incip. an expediat habere multos libros.*

Ex quibus omnibus ſatis claret ax regula, ad victum, veſtitum, divinum cultum & ſapientiale ſtudium, neceſſarium rarum uſum fratribus eſſa concaſſum. Patet itaqua ſana intelligentibus ex prædictis, regulam quoad abdicationam bujuſmodi, non ſolum obſarvabilem, poſſibilem & licitam, ſed meritoriam & perfectam: & eo magis meritoriam, quo per ipſam profeſſorea ipſius magis a temporalibus proptar Deum (ſicut prædicitur) elongantur. Ad hæc cum fratres ipſi nihil ſibi in ſpeciali acquirere, vel eorum ordini poſſint atiam in communi, & cum aliquid propter Deum ipſis offertur, conceditur, vel donatur, ea (ſi ſecus non exprimat) offerentis, concedentis, val donsntis, variſimiliter credatur intantio, ut ram hujuſmodi oblatam, concaſſam, vel donatam perfecte concadat, donec auferat, a ſe abdicet, ac in alios transferre cupiat propter Deum, nec ſit perſona, in quam loco Dei congruentius hujuſmodi rel dominium transferat, quam ſedas præfata, val perſona Rom. Pontificia Chriſti Vicarii, qui pater eſt omnium, & fratrum Minorum nihilominus ſpecialis. Ne talium rerum ſub incerto videatur eſſa dominium, cum patri filius ſuo modo, ſervus domino, & monachus monaſterio res ſibi oblatas, concaſſas, vel donatas acquirant, omnium utenſilium & librorum, ac eorum mobilium præſentium & futurorum, quæ & quorum uſumfructum ſcilicet ordinibus, vel fratribus ipſis licet babere, proprietatem & dominium *a* (quod & fel. record. Innoc. Papa IV. prædec. noſter feciſſa dignoſcitur) in nos & Romanam Eccleſiam plena & libera partinare hac præſenti conſtitutione in perpetuum valitura ſancimus. Præterea loca empta de elaemoſynis diverſis, & oblata, ſeu conceſſa fratribus, ſub quacunque forma verborum (licet fratres ſibi cavera debeant, quod bujuſmodi varbis ſtatui ſuo incompatentibus non utantur) a diverſis ſeu pro indiviſo poſſidentibus, ſeu aartas partes in ipſis locis habentibus, in quibus ipſi poſſidentes pro indiviſo, ſau certas partes babentes, nihil ſibi in oblatione, ſau conceſſiona bujuſmodi raſarvarint: ſimiliter & in jus & dominium ac proprietatem noſtram & Eccleſiæ prædictæ eadam auctoritate ſuſcipimus. Loca vero, ſeu domos pro habitationa fratrum a ſingulari perſona, vel collegio, val ipſis fratribus ex integro concedenda, ſeu etiam offarenda (ſi talia da voluntata conferentis fratres inhabitara contigerit) perſevaranta tantum voluntate con cedentis inhabitant. Ac illa libera, præter Eccleſiam, & oratoria ad Eccleſiam deſtinata, & cœmeterium (quæ tam ad præſentia, quam ad futura, in jus & proprietatem noſtram & prædictæ Romanæ Eccleſiæ ſimili modo, & auctoritate recipimus) mutata concedentis voluntate, ac ipſis fratribus patefacta dimittant: in quorum locorum dominio, ſau proprietate nihil nobis, vel præfatæ Romanæ Eccleſiæ retinemus omnino, niſi ea ſpecialiter de noſtro, ſeu ipſius Romanæ Eccleſiæ racipiantur aſſenſu: & ſi in aiſdem locis reſarvaverit domiaium ſibi in concedando concadens, prætar inhabitationam fratrum ſpeciala *b* dominium in jus Eccleſiæ ſæpedictæ non tranſeat, ſad potius plene liberum maneat concedenti. Inſuper nec utenſilia, nec alia præter eorum uſum ad naceſſitatam & officiorum ſui ſtatus executionem (non enim omnium rerum uſum babere debent, ut dictum aſt) ad ullam ſuperfluitatem, divitias, ſeu copiam, quæ deroget paupertati, vel ad theſaurizationem, vel eo animo, ut ea diſtrahant ſiva vandant, recipiant, nec ſub colora providentiæ in futurum, nac alia occaſiona: quinimo in omnibus appareat in eis, quoad dominium omnimoda abdicatio, & in uſu neceſſitas. Hoc autem ſecundum exigentiam perſonaram & locorum, miniſtri & cuſtodas ſimul & ſeparatim in ſuis adminiſtrationibus, & cuſtodiis cum diſcretiona diſponant: cum da talibus interdum perſonarum qualitas, temporum varietas, locorum conditio, & nonnullæ aliæ circumſtantiæ plus minuſve, ac aliter provideri requirant: iſta tamen ſic faciant, quod ſemper in eis & eorum actibua paupertas ſancta reluceat, prout ipſis ax eorum regula invanitur indicta. Cætarum cum in aadem regula ſit ſuper præcepti diſtrictione prohibitum, ne fratras recipiant per ſe, val per alios danarios, val pecuniam ullo modo: idque frarras in perpetuum ſervare cupiant, & velut injunctum naceſſe habaant adimplera: ne ipſorum puritas in hujuſmodi obſarvatione præcapti maculetur in aliquo, & na fratrum conſcientiæ aliquibus aculeis ſtimulentur: articulum iſtum propter detrahentium morſus profundius, quam noſtri prædeceſſores ſecerint, aſſumentes, ac ipſum clarioribus determinationibus proſequentea, dicimus in primis, quod frarres ipſi a mutuis contrahendis abſtineant, cum eis mutuum contrahara (ipſorum ſtatu conſiderato) non licaat *a*: poſſint tamen ipſi pro ſatisfactione facienda, pro aorum neceſſitatibus, quæ pro tampora occurrerint (ceſſantibus eleamoſynis, da quibus ſatisfiari commoda tunc non poſſet) citra cujuslibet obligationis vinculum dicere, quod per alaemoſynas, & alios amicos fratrum ad ſolutionam hujuſmodi faciendam intendant fideliter laborara. Quo caſu procuretur a fratribus, quod ille, qui dabit eleemoſynam, per ſa, vel per alium, non nominandum ab ipſis, ſi fieri potarit, ſed ab eo potius juxta ſuum beneplacitum aſſumandum, hujuſmodi ſatisfactionem faciat in totum, vel in partam, prout ſibi Dominus inſpirabit. Si taman ipſe hoc nollet facere, vel non poſſet, vel quia receſſus ejus immineat, aut quia quibus hoc velit committere, notitiam non habet fidelium perſonarum, ſeu quacunque alia occaſione vel cauſa: declaramus & dicimus, quod in nullo regulæ puritas infringitur, aut quomodolibet ipſius obſervantia maculatur; ſi fratres ipſi alicujus vel aliquorum ſibi curent dare notitiam, vel aliquos ſeu aliquem nominare, aut etiam præſantare: cui vel quibus, ſi eleemoſynam facienti placuit, committi poſſit executio prædictorum, ac ipſius habeatur aſſenſus ſuper ſubrogationibus infraſcriptis. Ita tamen, quod penes ipſum dantam, dominio, propriatate, ac poſſeſſione ipſius pecuniæ cum libera poteſtate revocandi ſibi pecuniam ipſam ſemper uſque ad converſionam ipſius in rem deputatam, plene, libere, ac integra remanentibus, in ipſa pecunia nihil omnino fratres juris habeant, nec adminiſtrationam, ſau diſpenſationem, nec contra perſonam nominatam, vel non nominatam ab eis, cujuſcunqua conditionis exiſtat, in judicio, vel extra, actionem, perſecutionem, aut aliquod aliud jus intentent, qualitercunque perſona prædicta in commiſſiona hujuſmodi ſa habeat: liceat tamen fratribus ſuas neceſſitates inſinuara, ac ſpecificare, val exponere perſonæ prædictæ, ac eam rogara, quod ſolvat *b*. Poſſint etiam perſonam aandem exhortari ac inducere, quod fideliter in re commiſſa ſe babeat, & animæ ſuæ ſaluti in commiſſa ſibi executione provideat: ita tamen, quod ab omni ejuſdem pacuniæ adminiſtratione, ſeu diſpenſatione, & contra prædictam perſonam actione, ſeu perſacutiona (ut prædictum eſt) fratres abſtineant omnimodo. Si vero perſonam hujuſmodi nominatam, vel non nominatam a fratribus (quo minus per ſe poſſit exequi, quod prædicitur) contigerit per abſentiam, infirmitatem, voluntatem, ſeu

Ooo loco-

a *De hoc dominio vide extravag. Joan. 22. incip. ad conditorem canonum. tit. de verb. ſignif. & extravag. quorundam, eod. tit.* b *al. tale.*

a *Quia tibi de meo fit tuum, quod prænomen fratri Minori non convenit: & hanc proviſionem circa pecuniam approbat Clemen. exivi, ibi videas. a §. porro neque ad §. proinde Fant.* b *Quid de heredibus talis perſonæ, vide infra eod. §. in eo vero caſu Fant.*

Digitized by Google

locorum diſtantiam, ad quæ ipſe nollet accedere, in quibus eſſet ſolutio ſeu ſatisfactio facienda, vel per occaſionem aliam impediri: liceat fratribus cum conſcientiæ puritate quandam aliam perſonam ſubrogandam ad præmiſſa in nominando, & aliis (ſi ad primum dantem non poſſint, vel nolint habere recurſum) cum iſta perſona facere, ſicut ſupra proxime declaravimus eis licere cum prima. Duarum enim perſonarum miniſterium per viam ſubrogationis (ut dictum eſt) communius, & generalius videtur poſſe in prædictorum executione ſufficere, cum prædicta ſatisfactio præſumatur poſſe celeriter expediri. Si tamen [ut interdum dictum eſt] propter locorum diſtantiam, in quibus eſſet ſatisfactio facienda, & conditiones ſeu circumſtantias alias, caſus emergeret, in quo videretur plurimum perſonarum ſubrogandarum miniſterium opportunum: liceat ipſis fratribus in hoc caſu juxta negotii qualitatem [ſervato modo prædicto] plures perſonas aſſumere, nominare, ſeu præſentare ad iſtud miniſterium exequendum. Et quia oportet, & expedit fratrum neceſſitatibus, non ſolum illis, pro quibus jam eſſet ſolutio ſeu ſatisfactio facienda [ut ſuperius proxime dictum eſt] ſed etiam imminentibus, ſive tales neceſſitates ingruentes immineant, quæ brevi tempore expediri valeant, ſive tales [licet paucæ comparative) quarum proviſio ex ſui conditione neceſſario tractum *a* temporis habet: ut in libris ſcribendis, Eccleſiis ſeu ædificiis ad uſum habitationis ipſorum conſtruendis, libris & pannis in locis remotis emendis, & aliis ſimilibus, ſi quæ occurrerint, cum moderamine ſupradicto ſalubriter provideri: ſic in iſtis neceſſitatibus clare diſtinguimus, ſic in eis fratres poſſe tute & ſalva conſcientia procedere declaramus: videlicet ut ingruenti, vel imminenti neceſſitate, quæ brevi tempore, vel quæ interdum ex aliquibus circumſtantiis non ſic brevi (ut ſupra in proximo caſu dictum eſt) valeat expediri: tam quoad dantem eleemoſynam, quam quoad nominatum, vel ſubſtitutum, in omnibus, & per omnia (ſicut in articulo ſolutionis pro neceſſitatibus præteritis faciendæ ſupra proxime declaravimus) procedatur. In ea vero neceſſitate quantumcunque præſentialiter ingruenti, quæ tamen ex qualitate ſui [ut prædicitur] tractum temporis habet innexum *b*, quia in eo caſu veriſimile eſt, quod tum ratione diſtantiæ locorum, quæ expeditio neceſſitatis ipſius ex ſui conditione requireret, tum etiam circumſtantiarum ipſius neceſſitatis ratione penſata frequenter caſus acciderent, in quibus ad expeditionem neceſſitatis hujuſmodi oporteret, quod per diverſas manus & perſonas tranſiret pecunia neceſſitati hujuſmodi deputata: quarum omnium perſonarum impoſſibile quaſi eſſet dominum principalem pro ipſa neceſſitate pecuniam deputantem, ſeu etiam ſubſtitutum ab eo, & tertium etiam ab ipſo ſubſtituto [ſi caſus talis accideret] poſtea ſubrogatum, habere notitiam: declaramus, & dicimus, quod in hoc articulo, præter dictos duos modos in neceſſitatibus præteritis, & ingruentibus, quæ poſſint brevi tempore, vel interdum non brevi (ut ſupra exprimitur) expediri (ut prædiximus) obſervandos, ad obſervandam ipſius regulæ ac profeſſorum ejus omnimodam puritatem. Quod ſi præſto ſit eleemoſynæ hujuſmodi elargitor, vel ejus nuntius, qui poſſit hoc facere, & velit: expreſſe illi prædicatur a fratribus, quod ſibi placeat ut (domino talis pecuniæ cum libera poteſtate revocandi ſibi pecuniam ipſam, penes ipſum ſemper uſque ad converſionem ipſius in rem deputatam libere remanente, ut in aliis duobus caſibus ſuperius dictum eſt) per quorumcunque manus pecunia, ſeu eleemoſyna ipſa tractetur, ſive perſonas ab eo, vel a fratribus nominatas, totum ſuo conſenſu, voluntate ac auctoritate procedat: quo aſſenſum ſuum præbente prædictis, ſecure fratres re empta, vel acquiſita de illa pecunia, per quemcunque (juxta modum annotatum ſuperius) uti poſſint. Ad majorem autem prædictorum omnium claritatem hac in perpetuum valitura proviſionis ſerie declaramus, quod fratres [præfatis modis, ut prædicitur, circa pecuniam in ſupportandis eorum præteritis, & ingruentibus neceſſitatibus obſervatis] non intelligantur, nec dici poſſint per ſe, vel per interpoſitam perſonam pecuniam recipere, contra regulam, vel profeſſionis ſui ordinis puritatem: cum manifeſte pateat ex præmiſſis, ipſos fratres non ſolum a receptione, proprietate, dominio, ſive uſu ipſius pecuniæ, verum etiam a contrectatione qualibet ipſius, & ab ea pecunia penitus alienos. In eo vero caſu quando (antequam ipſa pecunia in licitum rei habendæ, vel utendæ commercium ſit converſa) concedentem pecuniam mori contigerit: ſi concedens in concedendo dixerit vel expreſſerit, quod perſona deputata pecuniam ipſam in neceſſarium uſum fratrum expenderet, quicquid de ipſo concedente vivendo, vel moriendo contingeret, ſive concedens hujuſmodi hæredem reliquerit, ſive non, poſſint fratres ad perſonam deputatam [non obſtante concedentis morte, vel hæredis contradictione] pro ipſa pecunia expendenda recurrere *a*, ſicut poterant ad ipſum dominum concedentem. Quia vero puritatem ipſius ordinis intima cordis affectione zelamus, cum in prædictis caſibus ad determinatam neceſſitatem (ut prædicitur) per aliquem pecuniam concedi contigerit, concedens pecuniam rogari poſſit a fratribus, quod ſi quid de pecunia ipſa [habita neceſſitate determinata] ſupererit, conſentiat ipſe concedens, quod reſiduum præfatæ pecuniæ in res alias pro aliis ipſorum fratrum prædictis neceſſitatibus convertatur, quo non conſentiente prædictis, ipſum reſiduum (ſi quod fuerit) reſtituatur eidem. Caveant tamen fratres, quod ſollicite ſe coaptent, ut non plus ſcienter concedi conſentiant, quam veriſimiliter æſtimari poſſit, rem neceſſariam, pro qua pecunia ipſa conceditur, valituram.

Et quia *b* prædictorum ſerioſa expoſitione a dante, vel recipiente de facili poſſit errari: ut clarius utilitati dantium, puritati ordinis, ſimplicitati aliquorum ſimplicium, ſaluti animarum hinc inde ſecurius conſulatur: intellectum illum, qui ſatis in hoc caſu a ſane intelligente percipitur, præſentis ac in æternum valituræ conſtitutionis ſerie lucidamus, volentes illum ad communem deduci notitiam: videlicet quod ſemper quando pecunia fratribus ipſis mittitur, vel offertur [niſi expreſſe per mittentem, vel offerentem aliud exprimatur] prædictis modis prorſus obligata intelligatur, & miſſa.

Non enim veriſimile eſt, aliquem eleemoſynæ ſuæ ſine expreſſione modum illum præfigere, per quem & donans merito, vel illi *c*, quorum neceſſitatibus intendit per donum hujuſmodi provideri *d*, vel effectu doni, vel ſuæ conſcientiæ puritate fraudentur. Ad hæc quia fratribus ipſis interdum in ultimis voluntatibus ſub diverſis modis nonnulla legantur, nec expreſſe, quid de his agendum ſit, in regula vel prædeceſſorum noſtrorum declarationibus continetur: ne in ipſis dubitari contingat in poſterum, providendo legantibus, & fratrum conſcientiis præcavendo, declaramus, ordinamus, & dicimus, quod ſi teſtator modum, ſecundum quem fratribus [eorum conditione inſpecta] recipere non liceret, exprimat in legando: ut ſi legaret fratribus vineam, vel agrum ad excolendum, domum ad locandum, vel ſimilia verba in ſimilibus proferret, aut modos ſimiles in relinquendo ſervaret: a tali legato & ejus receptione per omnem modum fratres abſtineant.

Si

a *al. tractu.* b *al. annexum.*

a *Obſervatis modis, & forma.* §. *ita tamen. ſup. eod. Font.* b *al. ita: & quia in prædictorum, &c.* c *al. & illi.* d *al. providere.*

Digitized by Google

Si vero modum licitum fratribus in legando teſtator ex-preſſerit: ut ſi diceret, lego pecuniam pro fratrum neceſſitatibus expendendam, vel domum, agrum, vineam, & ſimilia, ad hoc quod per certam perſonam, vel perſonas idoneas diſtrahantur, & pecunia de rebus ipſis accepta in ædificia, vel alia fratrum neceſſaria convertatur: aut in legando ſimilibus modis, vel verbis utatur: in hoc caſu illud in omnibus, & per omnia (conſideratis eorum neceſſitatibus, & moderaminibus ſupradictis) quantum ad fratres, ſervari decernimus, quod per nos eſt ſuperius in conceſſis pecuniariis eleemoſynis declaratum. Ad quæ legata ſolvenda tam hæredes teſtatorum, quam executores ſe liberales exhibeant. Et etiam Prælati, & ſeculares *a*, quibus de jure vel conſuetudine proviſio iſta competeret [cum expedierit] ſe ea officio ſuo promptos exhibeant ad pias voluntates deficientium adimplendas.

Nam & nos etiam per modos licitos, & fratrum regulæ congruos intendimus providere, quod hæredum cupiditas legitimis ictibus feriatur: nec pia defunctorum deſtituatur intentio, ac ipſi fratres pauperes opportunis auxiliis non fraudentur. Si vero fratribus ipſis generaliter aliquid abſque modi expreſſione legetur, in hoc legato ſic indeterminate relicto, in omnibus & per omnia intelligi ac ſervari volumus, & in perpetuum præſenti conſtitutione jubemus, quod ſupra in pecunia ſeu eleemoſyna fratribus indeterminate oblata, vel miſſa voluimus ac expreſſimus obſervari: videlicet ut ſub modo licito fratribus intelligatur eſſe relictum: ita quod nec legans merito, nec fratres ipſi effectu relicti fraudentur.

Quia vero libros & alia mobilia, quibus tam ordo, quam fratres utuntur, quorum dominium (cum non ſint dominii aliorum) ad præfatam Eccleſiam ſpecialiter ſpectare dignoſcitur, interdum contingit ſeu expedit vendi, vel etiam commutari: fratrum utilitatibus & eorum conſcientiis providere volentes, eadem auctoritate concedimus, ut commutatio talium rerum, & ad eas res, quarum uſum fratribus licet habere, de generalium, & provincialium miniſtrorum in ſuis adminiſtrationibus conjunctim, vel diviſim auctoritate procedat, quibus etiam de diſpoſitione uſus talium rerum concedimus ordinare. Si vero res hujuſmodi æſtimato pretio vendi contingat, cum fratribus ipſis per ſe, vel per alium recipere pecuniam [regula prohibente] non liceat: ordinamus & volumus, quod talis pecunia ſeu pretium recipiatur, & expendatur in rem licitam, cujus uſum fratribus licet habere, per procuratorem a præfata ſede, vel a Cardinali gubernationem per ipſam ſedem gerenti ejuſdem ordinis deputandum, juxta modum in ſuperioribus neceſſitatibus præteritis, & ingruentibus ordinatum. De vilibus autem mobilibus, vel parum valentibus, liceat ex præſenti noſtra conceſſione fratribus [pietatis ſeu devotionis intuitu, vel pro alia honeſta & rationabili cauſa] obtenta ſuper hoc prius ſuperiorum ſuorum licentia, juxta quod inter fratres in generali, vel in provincialibus Capitulis, tam de ipſis rebus vilibus ſeu parum valentibus, & earum valore, quam præfata licentia, ſcilicet, a quibus & qualiter ſit habenda, extiterit ordinatum, intra & extra ordinem aliis elargiri *b*. Licet autem contineatur in regula, quod fratres habeant unam tunicam cum caputio, & aliam ſine caputio, & videri poſſit illa fuiſſe inſtituentis intentio, quod neceſſitate ceſſante pluribus non utantur: declaramus, quod poſſint fratres de licentia miniſtrorum, & cuſtodum conjunctim, & diviſim in adminiſtrationibus ſibi commiſſis, cum eis videbitur (penſatis neceſſitatibus, & aliis circumſtantiis, quæ ſecundum Deum, & regulam attendendæ videntur) uti pluribus, nec per hoc videantur a regula deviare: cum etiam in ipſa dicatur expreſſe, quod miniſtri, & cuſtodes de infirmorum neceſſitatibus, & fratribus induendis ſolicitam curam gerent, ſecundum loca, & tempora, & frigidas regiones. Et quanquam prædicta regula contineat, quod de fratribus induendis, & neceſſitatibus infirmorum miniſtri tantum, & cuſtodes ſolicitam curam gerant: & dictio illa, tantum *a*, adeo miniſtros, & cuſtodes in hac cura perſtringere videatur, quod ab ea cæteros prima facie excludat: quia tamen ſolicite conſiderare nos convenit, & tempus regulæ inſtitutæ, quo fratres iſti ad comparationem præſentem numero pauci erant, & forſan miniſtri, & cuſtodes videbantur tunc ad iſta procuranda poſſe ſufficere: ac nihilominus multiplicationes fratrum, & moderni temporis qualitatem: nec eſt veriſimile beatum Franciſcum inſtitutorem regulæ, vel ipſis miniſtris, & cuſtodibus impoſſibilitatis jugum voluiſſe præfigere, vel ex ipſius impoſſibilitatis conſequentia fratres ipſos ſuis neceſſitatibus velle carere: concedimus, quod ipſi miniſtri, & cuſtodes poſſint per alios hujuſmodi curæ ſolicitudinem exercere. Debent etiam & alii fratres curam hujuſmodi, quæ præfatis miniſtris, & cuſtodibus præcipue incumbit ex hac regula, cum ſibi ab illis commiſſa fuerit, gerere diligenter. Continetur quoque in regula, quod fratres, quibus gratiam dedit Dominus laborandi, laborent fideliter, & devote: ita quod [excluſo otio animæ inimico] ſanctæ orationis, & devotionis ſpiritum non extinguant. Quia vero ex verbo iſto fratres ipſos de otioſitate vitæ, & de regulæ tranſgreſſione improbe notare interdum hactenus aliqui ſunt conati: nos morſus hujuſmodi nefarios reprimentes, declaramus, quod conſideratis verbis prædictis, & forma ſeu modo loquendi, ſub quibus fratres ad hujuſmodi exercitium inducuntur, non videtur ea fuiſſe inſtituentis intentio, quod vacantes ſtudio, vel divinis officiis, & miniſteriis exequendis, manuali labori ſeu operationi ſubjiceret, vel ad hoc illos arctaret: cum exemplo Chriſti, & multorum ſanctorum Patrum, labor iſte ſpiritualis tanto illi præponderet, quanto quæ ſunt animæ, corporalibus præferuntur. Ad alios vero, qui ſe in prædictis ſpiritualibus operibus non exercent *b*, niſi tales aliorum fratrum licitis ſervitiis occupentur (ne otioſi vivant) verba prædicta declaramus extendi: niſi & tales tam excellentis, & notabilis contemplationis, & rationis exiſterent, quod merito propter hoc non eſſent a tanto bono pro hujuſmodi exercitio ſubtrahendi: fratres enim quicunque ſtudio, vel divinis miniſteriis non vacantes, ſed aliorum fratrum ſtudio, vel aliis divinis officiis, & miniſteriis vacantium ſervitiis inhærentes tantum, pro ſervitiis eiſdem cum ipſis, quibus ſerviunt, ſuſtentari merentur, quod aſtruitur illa æqua lege, qua ſtrenuus pugnator ille *c* David juſte decrevit, videlicet, quod deſcendentium ad prælium & remanentium ad ſarcinas, portio æquaretur. Verum quia expreſſe continetur in regula, quod fratres non prædicent *d* in Epiſcopatu alicujus Epiſcopi, cum ab eo illis fuerit contradictum: nos in hoc & deferentes regulæ, & nihilominus auctoritatem Apoſtolicæ plenitudinis conſervantes, dicimus, quod prædictum verbum ad literam, ſicut regula ipſa protulit, obſervetur: niſi per ſedem Apoſt. circa hoc pro utilitate populi Chriſtiani ſit conceſſum, vel ordinatum aliud, vel in poſterum concedatur, ſeu etiam ordi-

a *Nota, quod Judex ſecularis interponit ſe circa legata pia. Font.* b *Vide Clem. exivi. §. præterea & extravagant. quorundam. §. in primis. Font.*

a *Nota quod conſtitutio ex ratione ſupervenienti ampliatur.* b *hoc eſt, non concionantur ad plebem, non pſallunt, non legunt. Fon.* c 1. *Lib. Reg.* c. 30. d *Vide omnino Conc. Trid. ſeſſ. 5. reform. c. 2. & ſeſſ. 24. de reform. c. 4.*

a religionis ingreſſu multorum corda ſubtrabere : talium detrahentium vitanda perverſitas cogit nos viam ipſis ad prædicta præcludere , & certum procedendi modum hanc conſtitutionem legentibus præfinire. Itaque ſub poena excommunicationis , & privationis officii ac beneficii diſtricte præcipimus , ut præſens conſtitutio , eum ipſam legi contigerit , ſicut prolata eſt ; ſic fideliter exponatur ad literam : concordantiæ , contrarietates , ſeu diverſæ , vel adverſæ opiniones a lectoribus, ſeu expoſitoribus nullatenus inducantur . Super ipſa conſtitutione gloſſæ non fiant (niſi forſan, per quas verbum vel verbi ſenſus, ſeu conſtructio , vel ipſa conſtructio quaſi grammaticaliter ad literam , vel intelligibilius exponatur .) Nec intellectus ipſius per legentem depravatur in aliquo , ſeu diſtorqueatur ad aliud , quam litera ipſa ſonat. Et ne ſecundum prædicta contra detractores hujuſmodi oporteat ulterius laborare, univerſis ac ſingulis cujuſcunque præeminentiæ, conditionis aut ſtatus , diſtricte præcipimus , ne contra prædictam regulam, & ſtatum fratrum prædictorum , ſeu contra præmiſſa per nos ſtatuta, ordinata , conceſſa , diſpoſita , decreta, declarata , ſuppleta, approbata , & etiam confirmata, dogmatizent, ſcribant , determinent , prædicent, ſeu prave loquantur publice vel occulte. Sed ſi quid penes aliquem in his ambiguitatis emerſerit, ad culmen prædictæ ſedis Apoſtolicæ deducatur , ut ex auctoritate Apoſtolica ſua in hoc manifeſtetur intentio: cui ſoli conceſſum eſt in his ſtatuta condere , & edita declarare . Gloſſantes vero in ſcriptis conſtitutionem ipſam aliter , quam eo modo, quam diximus, Doctores vero inſuper & lectores, dum doceat in publico , ex certa ſciantia , & deliberate intellectum conſtitutionis hujuſmodi depravantes , facientes quoque commentum, ſcripturas, ſeu libellos , ac ex certa ſcientia , & deliberate determinantes in ſcholis, ſeu prædicantes contra prædicta, vel aliqua, ſeu aliquod prædictorum, (non obſtantibus aliquibus privilegiis, vel indulgentiis, aut literis Apoſtolicis, quibuſcunque dignitatibus, perſonis, ordinibus, aut locis religioſis, vel ſecularibus generaliter , vel ſingulariter ſub quacunque forma, vel expreſſione verborum conceſſis , quæ nolumus aliquibus in præmiſſis quomodolibet ſuffragari) excommunicationis ſententiæ , quam nunc in ipſos proferimus, ſe noverint ſubjacere: a qua per neminem niſi per Romanum Pontificem poſſint abſolvi *a*. Inſuper tam iſtos, contra quos per nos excommunicationis eſt prolata ſententia, quam alios (ſi qui fuerint) contra præmiſſa , vel eorum aliquod venientes, ad ſedis memoratæ volumus deduci notitiam : ut quos proviſus modus æquitatis non arcet a vetitis, compeſcat rigor Apoſtolicæ ultionis. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ declarationis, ordinationis, conceſſionis , diſpoſitionis, ſuppletionis, approbationis, confirmationis , & conſtitutionis infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit , indignationem omnipotentis Dei , & beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum ejus, ſe noverit incurſurum. Datum Siriani XVIII. Calendas Septembris Pontificatus noſtri anno ſecundo.

C A P. IV.

Exemptis cellis alicujus monaſterii , quid appellatio cellæ ſignificet , hic oſtendit. Joan. Andr.

Bonifacius VIII.

PRivilegium monaſterio tuo conceſſum , ut Monachi , ſive fratres in cellis ad monaſterium ipſum ſpectantibus habitantes, ab alio, quam a Papa , vel ejus Legato excommunicari, aut ſuſpendi , vel ipſæ cellæ interdicto ſupponi non poſſint: non fratres in Prioratibus, Eccleſiis, ſeu Capellis ejuſdem monaſterii commorantes , aut ipſos Prioratus, Eccleſias, vel Capellas ab Ordinariorum juriſdictione in aliquo , ſed reſidentes tantum in cellis , & cellas ipſas (hoc eſt loca ſecreta & ſolitaria , quæ ab hominum ſeparata convictu ſunt , ad contemplandum, & Deo vacandum ſpecialiter deputata) defendat.

C A P. V.

Privilegiato alicui , ut poſſit conferre beneficia Clericorum ſuorum, quid appellatio Clericorum ſuorum deſignet , oſtendit. Joan. Andr.

Idem.

SIcut nobis ſignificare curaſti, tibi gratioſe conceſſimus, ut beneficia Clericorum tuorum cedentium, vel decedentium poſſis conferre : quodque iidem Clerici Præbendarum ſuarum fructus percipiant , ac ſi in ſuis Eccleſiis perſonaliter reſiderent. Verum quia dubitas, qui Clericorum tuorum appellatione debeant contineri : brevi reſpondemus oraculo , quod illos in his , & ſimilibus caſibus tuos volumus intelligi Clericos , qui per te non quæſiti propterea, vel recepti, ſine fraude & fictione qualiber vere tui Clerici familiares exiſtunt, & in tuis expenſis continue domeſtici commenſales : etiam ſi *a* quos ex illis aliquando pro tuis gerendis negotiis abeſſe contingat.

DE REGULIS JURIS.

Bonifacius VIII. *b* [*an.* 1298. *Romæ.*]

Regula I.

BEneficium Eccleſiaſticum non poteſt licite ſine inſtitutione canonica obtineri.

Idem. Regula II.

Poſſeſſor malæ fidei ullo tempore non præſcribit.

Idem. Reg. III.

Sine poſſeſſione præſcriptio non procedit.

Idem. Reg. IV.

Peccatum *c* non dimittitur, niſi reſtituatur ablatum.

Idem. Reg. V.

Peccati venia non datur niſi correcto.

Idem. Reg. VI.

Nemo poteſt ad impoſſibile obligari.

Idem b. Reg. VII.

Privilegium perſonale perſonam ſequitur , & extinguitur cum perſona.

Idem. Reg. VIII.

Semel malus, ſemper præſumitur eſſe malus.

Idem. Reg. IX.

Ratum *d* quis habere non poteſt , quod ipſius nomine non eſt geſtum.

Idem. Reg. X.

Ratihabitionem retrotrahi, & mandato non eſt dubium comparari.

Idem. Reg. XI.

Cum ſunt partium jura obſcura , reo favendum eſt potius, quam actori.

Idem. Reg. XII.

In judiciis non eſt acceptio perſonarum habenda.

Idem. Reg. XIII.

Ignorantia facti non juris excuſat.

Idem.

---

a *In iſto verſ. nota , quod Papa poteſt ſibi rebellantes excommunicare, & ultra adhuc aliter punire.* Font.

a Alias ita : etiam ſi ex illis aliquos aliquando , &c. b *alias, ita : Idem* c *Ex B. Auguſt. epiſt. 54. ad Macedonium refert Ivo in decreto part. 13. c. 4. & part. 15. c. 25.* d *Vide Ruin. conſ. 27. l. 4. & conſil. 129. eod. lib.*

Idem Reg. XIV.

Cum quis in jus ſuccedit alterius, juſtam ignorantiæ cauſam cenſetur habere.

Idem. Reg. XV.

Odia reſtringi, & favores convenit ampliari.

Idem. Reg. XVI.

Decet conceſſum a Principe beneficium eſſe manſurum.

Idem. Reg. XVII.

Indultum a jure beneficium non eſt alicui auferendum.

Idem. Reg. XVIII.

Non firmatur tractu temporis, quod de jure ab initio non ſubſiſtit.

Idem. Reg. XIX.

Non eſt ſine culpa, qui rei, quæ ad eum non pertinet, ſe immiſcet.

Idem. Reg. XX.

Nullus pluribus uti defenſoribus prohibetur.

Idem. Reg. XXI.

Quod ſemel placuit, amplius diſplicere non poteſt.

Idem. Reg. XXII.

Non debet aliquis alterius odio prægravari.

Idem. Reg. XXIII.

Sine culpa, niſi ſubſit cauſa, non eſt aliquis puniendus.

Idem. Reg. XXIV.

Quod quis mandato facit Judicis, dolo facere non videtur: cum habeat parere neceſſe.

Idem. Reg. XXV.

Mora ſua cuilibet eſt nociva.

Idem. Reg. XXVI.

Ea, quæ fiunt a Judice, ſi ad ejus non ſpectant officium, viribus non ſubſiſtunt.

Idem. Reg. XXVII.

Scienti, & conſentienti non fit injuria, neque dolus.

Idem. Reg. XXVIII.

Quæ a jure communi exorbitant, nequaquam ad conſequentiam ſunt trahenda.

Idem. Reg. XXIX.

Quod omnes tangit, debet ab omnibus approbari.

Idem. Reg. XXX.

In obſcuris minimum eſt ſequendum.

Idem. Reg. XXXI.

Eum, qui certus eſt, certiorari ulterius non oportet.

Idem. Reg. XXXII.

Non licet actori, quod reo licitum non exiſtit.

Idem. Reg. XXXIII.

Mutare conſilium quis non poteſt in alterius detrimentum.

Idem. Reg. XXXIV.

Generi per ſpeciem derogatur.

Idem. Reg. XXXV.

Plus ſemper in ſe continet, quod eſt minus.

Idem. Reg. XXXVI.

Pro poſſeſſore habetur, qui dolo deſiit poſſidere.

Idem. Reg. XXXVII.

Utile non debet per inutile vitiari.

Idem. Reg. XXXVIII.

Ex eo non debet quis fructum conſequi, quod niſus extitit impugnare.

Idem. Reg. XXXIX.

Cum quid prohibetur, prohibentur omnia, quæ ſequuntur ex illo.

Idem. Reg. XL.

Pluralis locutio duorum numero eſt contenta.

Idem. Reg. XLI.

Imputari non debet ei, per quem non ſtat, ſi non faciat, quod per eum fuerat faciendum.

Idem. Reg. XLII.

Acceſſorium naturam ſequi congruit principalis.

Idem. Reg. XLIII.

Qui tacet, conſentire videtur.

Idem. Reg. XLIV.

Is, qui tacet, non fatetur: ſed nec utique negare videtur.

Idem. Reg. XLV.

Inſpicimus in obſcuris, quod eſt veriſimilius, vel quod plerunque fieri conſuevit.

Idem. Reg. XLVI.

Is, qui in jus ſuccedit alterius, eo jure, quo ille, uti debebit.

Idem. Reg. XLVII.

Præſumitur ignorantia, ubi ſcientia non probatur.

Idem. Reg. XLVIII.

Locupletari non debet aliquis cum alterius injuria, vel jactura.

Idem. Reg. XLIX.

In pœnis benignior eſt interpretatio facienda.

Idem. Reg. L.

Actus legitimi conditionem non recipiunt, neque diem.

Idem. Reg. LI.

Semel Deo dicatum non eſt ad uſus humanos ulterius transferendum.

Idem. a Reg. LII.

Non præſtat impedimentum, quod de jure non ſortitur effectum.

Idem. Reg. LIII.

Cui licet quod eſt plus, licet utique quod eſt minus.

Idem. Reg. LIV.

Qui prior eſt tempore, potior eſt jure.

Idem. Reg. LV.

Qui ſentit onus, ſentire debet commodum, & econtra.

Idem. Reg. LVI.

In re communi potior eſt conditio prohibentis.

Idem. b Reg. LVII.

Contra eum, qui legem dicere potuit apertius, eſt interpretatio facienda.

Idem. c Reg. LVIII.

Non eſt obligatorium contra bonos mores præſtitum juramentum.

Idem. Reg. LIX.

Dolo facit, qui petit, quod reſtituere oportet eundem.

Idem. Reg. LX.

Non eſt in mora, qui poteſt exceptione legitima ſe tueri.

Idem. Reg. LXI.

Quod ob gratiam alicujus conceditur, non eſt in ejus diſpendium retorquendum.

Idem. Reg. LXII.

Nullus ex conſilio, dummodo fraudulentum non fuerit, obligatur.

Idem. Reg. LXIII.

Exceptionem objiciens non videtur de intentione adverſarii confiteri.

Idem. Reg. LXIV.

Quæ contra jus fiunt, debent utique pro infectis haberi.

Idem. Reg. LXV.

In d pari delicto, vel cauſa potior erit conditio poſſidentis. *Idem*.

---

a *Per hanc regulam dicunt. Phil. Joan. Andr. non tolli ſponſalia per matrimonium ob conſanguinitatem reſolutum, & fallit hæc regula in iis, in quibus tacita voluntas ſufficit. de leg.* 1. *plene in princ. Aug. Fab. §. poſteriori. quibus modis infirm.* b *Vide c. cum dilectus. de conſuet.* c *Vide B. Thom.* 2. 2. q. 89. *art.* 7. d *De commodo poſſeſſionis, vide Doctor. in l. quoties. C. de rei vind.*

Idem. Reg. LXVI.

Cum non ſtat per eum, ad quem pertinet, quo minus conditio impleatur, haberi debet perinde, ac ſi impleta fuiſſet.

Idem. Reg. LXVII.

Quod alicui ſuo non licet nomine, nec alieno licebit.

Idem. Reg. LXVIII.

Poteſt quis per alium, quod poteſt facere per ſeipſum.

Idem. Reg. LXIX.

In *b* malis promiſſis fidem non expedit obſervari.

Idem. Reg. LXX.

In alternativis electoris *c* eſt electio, & ſufficit alterum adimpleri.

Idem. Reg. LXXI.

Qui ad agendum admittitur, eſt ad excipiendum multo magis admittendus.

Idem. Reg. LXXII.

Qui facit per alium, eſt perinde, ac ſi faciat per ſeipſum.

Idem. Reg. LXXIII.

Factum legitime retractari non debet, licet caſus poſtea eveniat, a quo non potuit inchoari.

Idem. Reg. LXXIV.

Quod alieni gratioſe conceditur, trahi non debet ab aliis in exemplum.

Idem. Reg. LXXV.

Fruſtra ſibi fidem quis poſtulat ab eo ſervari, cui fidem a ſe præſtitam ſervare recuſat.

Idem. Reg. LXXVI.

Delictum *a* perſonæ non debet in detrimentum Eccleſiæ redundare.

a *Vid. B.Th. 2.2. qu. 29. art.7.& Turrecremat.in c. ſi aliquid. 22. q. 4.* b *in omnibus antiq. cod. legitur, debitoris.* c *Vide gloſſ. in c. de dilat. gloſſ. in c.placuit.26. q.3. Innoc. in c. cum dilectus. de ord. cognitionum. Ant. de Butrio in c. 1. de dolo. & commun. & Doctor. in l. jubemus. c. de ſacroſ. Eccleſ.*

Idem. Reg. LXXVII.

Rationi congruit, ut ſuccedat in onere, qui ſubſtituitur in honore.

Idem. Reg. LXXVIII.

In argumentum trahi nequeunt, quæ propter neceſſitatem aliquando ſunt conceſſa.

Idem. Reg. LXXIX.

Nemo poteſt plus juris transferre in alium, quam ſibi competere dignoſcatur.

Idem. Reg. LXXX.

In toto partem non eſt dubium contineri.

Idem. Reg. LXXXI.

In generali conceſſione non veniunt ea, quæ quis non eſſet veriſimiliter in ſpecie conceſſurus.

Idem. Reg. LXXXII.

Qui contra jura mercatur, bonam fidem præſumitur non habere.

Idem. Reg. LXXXIII.

Bona fides non patitur, ut ſemel exactum iterum exigatur.

Idem. Reg. LXXXIV.

Cum quid una via prohibetur alicui, ad id alia non debet admitti.

Idem. Reg. LXXXV.

Contractus *a* ex conventione legem accipere dignoſcuntur.

Idem. Reg. LXXXVI.

Damnum, quod quis ſua culpa ſentit, ſibi debet, non aliis *b* imputare.

Idem. Reg. LXXXVII.

Infamibus portæ non pateant dignitatum.

Idem. Reg. LXXXVIII.

Certum eſt, quod is committit in legem, qui legis verba complectens contra legis nititur voluntatem.

Datæ Romæ apud S. Petrum V. Nonas Martii, Pontificatus noſtri anno quarto. (1298.)

a *Nota quod conventio partium legem inducit, quæ in contractibus ſervanda eſt. Philipp.* b *al. alii.*

FINIS SEXTI DECRETALIUM.

CLEMENTIS PAPÆ V.
CONSTITUTIONES
IN CONCILIO VIENENSI EDITÆ.

PRÆFATIO.

JOANNES Epiſcopus, ſervus ſervorum Dei, dilectis filiis, Doctoribus, & Scholaribus univerſis Bononiæ commorantibus, ſalutem, & Apoſtolicam benedictionem. a

QUoniam nulla juris ſanctio, quantumcunque perpenſo digeſta conſilio, ad humanæ naturæ varietatem, & machinationes ejus inopinabiles ſufficit, nec ad deciſionem lucidam ſuæ nodoſæ ambiguitatis attingit: eo præſertim, quod vix aliquid adeo certum clarumque ſtatuitur, quin ex cauſis emergentibus (quibus jura jam poſita mederi non poſſint) in dubium revocetur: quia etiam ab adoleſcentia viri proclivis ad malum ſenſualitas humana declinat, per quod morum ſubverſio in Clero & populo frequenter obrepit: neceſſaria eſt Superioris auctoritas, ut tam per determinationis opportunæ ſuffragium tollat ambigua, lites auferat, altercationes dirimat, & obſcura ſuccidat, quam per cultoris providi ſarculum extirpet vitia, virtutes inſerat, corrigat exceſſus, moreſque reformet. Hæc ſane felicis recordationis Clemens Papa V. prædeceſſor noſter prudenter attendens, & provide cupiens deformatorum reformationi proſpicere, ſolvere difficilia, ac ſanctiones quæſtionibus, & negotiis imminentibus conſonas promulgare: dudum nedum in Concilio Vienenſi, quinetiam ante & poſt ipſum Concilium, conſtitutiones plurimas edidit; in quibus multa utilia ſtatuit atque ſalubria, & nonnulla dubia in judiciis & extra frequentata decidit. Et licet eas collectas in unum volumen, & ſub congruis titulis collocatas mittere decreviſſet, & dare in commune ſubjectis: aſſidua tamen occupatio circa magna, ac fortis humanæ conditio, quæ ipſum de medio ſuſtulit, in cauſa fuerunt, quare ſuum in hac parte propoſitum non implevit. Nos etiam, qui ſicut eidem (licet immeriti) in Apoſtolatus officio, Domino permittente, ſucceſſimus: ſic & in affectus plenitudine, in iis, quæ compendium univerſi concernunt, ſucceſſiſſe debemus, tot grandibus agendis, & arduis fuimus a noſtræ promotionis exordio circumſepti, quod tam ex hoc, quam ex cauſis rationabilibus aliis, quas ſub ſilentio providimus committendas, prædictas vobis communicare conſtitutiones fuimus hactenus impediti. Nunc igitur (opportunitate captata) illas vobis ſub bulla noſtra tranſmittimus. Univerſitati veſtræ per Apoſtolica ſcripta mandantes, quatenus eas prompto affectu ſuſcipiatis, & ſtudio alacri, eis ſic vobis manifeſtatis & cognitis uſuri de cætero in judiciis, & in ſcholis. Data Avinion. VIII. *b* Calendas Novemb. Pontificatus noſtri anno ſecundo.

CLEMEN-

a *Hanc benedictionem primo introduxit Papa Cletus, loco cujus ſcribitur ab Eccleſia præciſe, Spiritum ſanioris conſilii. Et licet iſta benedictio omnibus proſit, qui tamen non ſtudent, non gaudent privilegio ſtudii. Zab. Van. Font.* b *De his vide C. de contrah. & commit. ſtipul. l. optimam. 2. q. ult. libellorum. de probat. quoniam. de re jur. abbat. lib. 6. de quo in Spec. de inſtrum. edit. §. reſtat.*

Digitized by Google

CLEMENTINARUM
LIBER PRIMUS.

TITULUS PRIMUS.

DE SUMMA TRINITATE, ET FIDE CATHOLICA.

CAP. UN.

Fatetur Concilium, unicum DEI Filium in eſſentia DEI æternaliter ſubſiſtentem, verum corpus humanum aſſumpſiſſe de Virgine, & in eo paſſum, & jam mortuum lancea perforatum, approbans in hoc ordinem, quem tradidit Evangeliſta Joannes. hoc dicit.

Clemens V. *in Concilio Vienenſi.* [*an.* 1312. *in Gallia.*]

FIDEI Catholicæ fundamento, præter quod [teſte Apoſtolo] nemo poteſt aliud ponere, firmiter inhærentes, aperte cum ſancta matre Eccleſia confitemur, unigenitum Dei Filium, in iis omnibus, in quibus Deus Pater exiſtit, una cum Patre æternaliter ſubſiſtentem, partes noſtræ naturæ ſimul unitas (ex quibus in ſe verus Deus exiſtens, fieret verus homo) humanum videlicet corpus paſſibile, & animam intellectivam, ſeu rationalem, ipſum corpus vere per ſe, & eſſentialiter informantem, aſſumpſiſſe ex tempore, in virginali thalamo, ad unitatem ſuæ hypoſtaſis, & perſonæ. Et quod in hac aſſumpta natura ipſum Dei verbum pro omnium operanda ſalute non ſolum affigi cruci, & in ea mori voluit, ſed etiam emiſſo *a* jam ſpiritu perforari lancea ſuſtinuit latus ſuum: ut exinde profluentibus undis aquæ & ſanguinis, formaretur unica & immaculata, ac virgo ſancta, mater Eccleſia, conjux Chriſti, ſicut de latere primi *b* hominis ſoporati Eva ſibi in conjugium eſt formata: ut ſic certæ figuræ primi & veteris Adæ (qui ſecundum Apoſtolum *c* eſt forma futuri) in noſtro noviſſimo Adam, id eſt, Chriſto, veritas reſponderet. Hæc eſt, inquam, veritas illius prægrandis aquilæ vallata teſtimonio, quam Propheta vidit *d* Ezechiel animalibus cæteris Evangelicis tranſvolantem, beati Joannis videlicet Apoſtoli & Evangeliſtæ, qui ſacramenti hujus rem geſtam narrans & ordinem, in Evangelio ſuo dixit *e*: *Ad Jeſum autem cum veniſſent, ut viderunt eum jam mortuum, non fregerunt ejus crura, ſed unus militum lancea latus ejus aperuit, & continuo exivit ſanguis & aqua: & qui vidit, teſtimonium perhibuit, & verum eſt teſtimonium ejus: & ille ſcit, quia vera dicit, ut & vos credatis.* Nos igitur ad tam præclarum teſtimonium, ac ſanctorum Patrum & Doctorum communem ſententiam, Apoſtolicæ conſiderationis (ad quam duntaxat hæc declarare pertinet) aciem convertentes, ſacro approbante Concilio, declaramus, prædictum Apoſtolum, & Evangeliſtam Joannem rectum in præmiſſis factæ rei ordinem tenuiſſe, narrando, quod Chriſto jam mortuo, unus militum lancea latus ejus aperuit.

Reprobat, & hæreticam judicat doctrinam, quæ habet, quod ſubſtantia animæ rationalis, ſeu intellectivæ, vere, & per ſe humani corporis non ſit forma. Joan. Andr.

§. 1. Porro *a* doctrinam omnem, ſeu poſitionem temere aſſerentem, aut vertentem in dubium, quod ſubſtantia animæ rationalis, ſeu intellectivæ, vere ac per ſe humani corporis non ſit forma, velut erroneam, ac veritati catholicæ inimicam fidei, prædicto ſacro approbante concilio reprobamus: definientes, ut cunctis nota ſit fidei ſinceræ veritas, ac præcludatur univerſis erroribus aditus, ne ſubintrent, quod quiſquis deinceps aſſerere, defendere, ſeu tenere pertinaciter præſumpſerit, quod anima rationalis, ſeu intellectiva non ſit forma corporis humani per ſe, & eſſentialiter tanquam hæreticus ſit cenſendus.

Aſſerens confitendum unum baptiſma, ſicut unum Deum, & unam fidem, approbat opinionem, quæ habet per illud conferri etiam parvulis (quoad habitum) informantem gratiam & virtutes. Joan. Andr.

§. 2. Ad hoc *b* baptiſma unicum baptizatos omnes in Chriſto regenerans eſt [ſicut unus Deus ac fides unica] ab omnibus fideliter confitendum. Quod celebratum in aqua, in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, credimus eſſe tam adultis, quam parvulis communiter perfectum remedium ad ſalutem. Verum, quia quantum ad effectum baptiſmi in parvulis, reperiuntur Doctores quidam Theologi opiniones contrarias habuiſſe.

§. 3. Quibuſdam ex ipſis dicentibus, per virtutem baptiſmi parvulis quidem culpam remitti, ſed gratiam non conferri: aliis econtra aſſerentibus, quod & culpa eiſdem *c* in baptiſmo remittitur, & virtutes, ac informans gratia infunduntur, quoad habitum, etſi non pro illo tempore quoad uſum. Nos autem attendentes generalem efficaciam mortis Chriſti (quæ per baptiſma applicatur pariter omnibus baptizatis] opinionem ſecundam [quæ dicit, tam parvulis, quam adultis conferri in baptiſmo informantem gratiam, & virtutes] tanquam probabiliorem, & dictis Sanctorum, ac Doctorum modernorum Theologiæ magis conſonam, & concordem, ſacro approbante Concilio duximus eligendam.

Ppp TITU-

a *Vide Guidonem Carmelitam in ſumma de hæreſibus. tit. de hæreſibus Petri Joan. mod. & ejus ſequacium, cap.* 3. b *Gen.* 2. c *Rom.* 5. d *Ezech. c.* 1. e *Joan. c.* 19.

a *Vide Conc. Later. ſub Leone X. Seſſ.* 8. *in decreto incip. Apoſtolici regiminis.* b *al. et hoc.* c *al. ipſis.*

Digitized by Google

TITULUS II.
DE RESCRIPTIS.
CAP. I.

Majoe Prelatut pro membric ſuis [etiamſi ſunt de menſa] reum convenire non poteſt per reſcriptum Apoſtolicum, uiſi ubi poſſent ad miniſtratoret membroeum. Cantra facient in expeuſit & intereſſe punitur, & proceſſut eſt irritus. Joan. Ande.

Clemens V. *in Cantilio Vienenſi.*

ABbates a aut alii Raligioſi quiboslibet adminiſtrationibus præſidentes oceaſione Prioratuum, ſeu aliorum locorum ſubditorum aiſdem, nullum auctoritate literarum Apoſtolicæ ſedis, vel Legatorum ipſius, quomodolibet valeant convenire, niſi ubi, & coram quibus Prioratuum, & loeosnm ipſorum Prioribus, aut aliia gubernatoribus hoc liceret. Nec occaſiona locorum ad manſas pertinentium eorundem, aliud in ipſis ſuper hoc licaat, quam ſi loca ipſa ſic præmiſſa ſpeciales ſub eis gubernatores haberant. Si quis autem aliquem contra hæc vexara præſumpſerit, in expenſis ſibi, & intereſſe pee Judicem (coram quo vexatio fiet hujuſmodi) condemnatur: omniſque proceſſus contra præmiſſa habitus ſit ititus ipſo jura.

CAP. II.

Principalie Officialis Epiſcopi, & Prior conventualis, licet obedientiacius, delegari poſſunt a Papa: Officialic vera foraneus, vel Prior clauſtralis non. Joan. Andr.

Idem *in eodem.*

ETſi b principalis Officialis Epiſcopi, aut Religioſus conventualem obrinens Prioratum (quamvis sd Prioratnm eundem Prior non conſueverit pee electionem aſſumi) a ſede Apoſtolica, vel Legato ejuſdem dati valeat delegatus: In Officiali tamen foraneo, aut Religioſo monaſterii ſeu Priore clauſtrali nequaquam hoc volumus obſeevari.

CAP. III.

Brevius non poteſt ſummari.

Idem *in eodem.*

AUditor c in Romana curia deputatus a nobis de beneficio (quod pronuntiabit alicui de jure fore debitum) poterit ſibi abſque commiſſione alia d [ut evitetur circuitus] providere.

CAP. IV.

Expectans beneficium perdit gratiam, ſi conſequitur aliud, quod cum illo, quod expectat, de jure tenere non poteſt. Joan. Ande.

Idem.

GRatiæ, ut de dignitata, vel benaficio eucato tibi provideatur, renuntiata videris e, ſi ante adeptionem ejuſdem aliud beneficium pacifiee aſſequaris, quod ſimul de jure cum dignitate, vel beneficio virtute dictæ gratiæ tibi debito retinere non poſſes, licet illud reſignavaria, aut ſis reſignare paratus.

CAP. V.

Gratia ſuper vacaturo non comprehendit beneficium poſt datam in ſubſtantia creatum. h. d. Jo. de Imol.

Idem.

LItaras noſtras ſuper conferendo tibi beneficio vacaturo directas, ad beneficium poſt datam ipſarum creatum, ſtatuimus non eatendi.

TITULUS III.
DE ELECTIONE, ET ELECTI POTESTATE.
CAP. I.

Religioſus eligi non poteſt ad prælaturam nou Epiſcopalem alterius religionis, vel habitus: ſi contra fiat, eſt irritum. h. d. Joan. Andr.

Clemens V. *in Concilio Vienenſi.* [*an.* 1312.]

CUm rationi non congruat, ut homines diſparis profeſſionis, vel habitus ſimul in eiſdem monaſteriia ſocientur: probibemus, ne Religioſus aliquis in Abbatem, vel Prælatum alterius religionis, vel habitus da cætero eligatur. Quod ſi ſecus actum extiterit, ſit eo ipſo irritum, & inane a. Pee hoc autem, quin Religioſus in Epiſcopum, ſecularis, vel aujuslibet regularis Eccleſiæ, licite poſſit eligi, non intendimus prohibere.

CAP. II.

Cœtus Cardinalium ſede vacante juriſdictionem Papalem non exercet, niſi in quantum permittit Concilium Lugdunenſe: nec illud, vel ejus partem aiterare poteſt.

Idem.

NE Romani electioni Pontificis indeterminata opinionum diverſitas aliquod poſſit obſtaculum, vel dilationem afferre: Nos inter cætera præcipue attendentes quod lex ſuperioris per inferiorem tolli non poteſt, opinionem aſtruere (ſicut accepimus) ſatagentem, quod conſtitutio felicis recordationis Gregorii Papæ X. prædeceſſoris noſtri circa electionem prætatam edita in Concilio Lugdunenſi pee cœtum Cardinalium Romanæ Eccleſiæ (ipſa vacanta) modificari poſſit, corrigi, vel immutaei, aut quicquam ei detrahi, ſive addi, vel diſpenſari quomodolibet circa ipſam, ſeu aliquam ejus partem, aut eidem etiam renuntiari per eum, tanquam veritati non conſonam, de fratrum noſtrorum conſilio reptobamus b: irritum nihilominus, & inane decernentes, quicquid poteſtatis, aut juriſdictionis ad Romanum, dum vivit, Pontificem pertinentis (niſi quatenus in conſtitutione prædicta permittitue) cœtus ipſe duxerit [eadem vacanta Eccleſia] exercendum.

Officium Camerarii, vel Pœnitentiariorum Papæ durat eo mortuo, qui ſi deficiant, poterit cœtus Cardinalium pro tempore vacationis alios ſurrogare. Joan. Andr.

§. 1. Eo tamen provido, quod ſi ejuſdem Eccleſiæ Camerarium, aut majorem, vel aliquos alios ex Pœnitentiariis (quorum officium per obitum ejuſdem Pontificis nolumus expirare) pee mortem, vel alias deficere quovis modo contingat, valeat idem cœtus ad tempus vacationis hujuſmodi pro numero deficientium, vel ampliori etiam, quantum ad Pœnitentiarios (ſi hoc eidem cœtui concorditer expedire videbitur) alios ſurrogare.

Determinat diœceſim intelligi id, quod in Concilio dicitur de territorio, & diſtrictu: ſtatuit moriente Papa extra curiam, ipſius electionem fieri debere in loco, ubi erat cauſarum, & literarum audientia, licet ſuſpenſa: niſi prius ordinatum eſſet de curia transferenda. Joan. Andr.

§. 2. Sane cum juxta conſtitutionem prædictam Papa extra civitatem, in qua cum ſua erat curia, moriente, in civitate, in cujus diſtrictu ſeu territorio moritur ſit regulariter ſucceſſoris electio celebranda, diſtrictus, ſeu terri-

a *Si habent dignitatem principaliter. cap. hac conſtitutione. de offic. deleg. lib. 6. Bald. per illum text. in auth. habita. C. ne fil. pro pat. gl. c. a Subdiacono. diſt. 93. quæ gloſſ. limitatur a Dom. ibi per c. quia. §. quanquam de præb. l. 6. Barb. Font.* b *vide l. fin. C. de edict. divi Hadrian. tollend. Bart. in l. 1. §. 1. ff. de ſecund. tab. c. ultima voluntas. 13. q. 2. Font. & vide Conc. Trid. ſeſſ. 10. 25. de reſor. c. 10.* c *vide doct. in c. ſuper eo. de offic. deleg. & Alex. in l. more. ff. de juriſd. omn. jud.* d *vide l. ſi princ. ff. de oper. nov. nuntiat. & Bar. in l. cum fundum. §. ſi ſervum ſuum imprudens ff. ſi certum. pet. Font.* e *vide c. 1. de jud. l. divi fratres. ff. de libr. cau. Bar. in l. quia tamen. §. ſi arbiter. ff. de arbit.*

a *Vide c. capitulum ſanctæ crucis. de reſcript. l. ex facto. ff. de vulg. & pupil.* b *Ad. hac vide l. cum qui §. fin. ff. de juriſdict. omn. judic. Font.*

Digitized by Google

territorii nomine, diœceſim hoc caſu intalligendum fora cenſemus. Eo tamen adjecto, quod ſi in certo loco cauſatum, & literarum Apoſtolicarum audientia remanente, Papam alibi mori contingat, non ibi, ſed ubi prædicta fuerit audientia, memorata electio celebretur: etiamſi eadem audientia tempore mortis hujus vacare noſcatur: niſi forſan ante mortem eandem ordinatum eſſet per Papam de curia transferenda, quo caſu ſervetur proviſio conſtitutionis prædictæ.

Providet caſui, quo contingeret Cardinales omnes extra conclave.

§. 3. Porro ſi Romano non electo Pontifice Cardinales omnes ſimul, vel ſucceſſive (quod abſit) exire contingeret conclave deputatum eiſdem: hi (ad quos pertinet executio conſtitutionis prædictæ) illos ex ipſis, quibus infirmitas corporis, aut nota debilitas excuſationem non dabit, idem conclave (quam cito poterunt) reintrare compellant *a*: pœnas in dicta conſtitutione contentas (niſi hoc fecerint) incurſuri. Cardinales autem hujuſmodi conclave reintrantes ad electionem jam dictam procedant: & alias conſtitutionem præfatam obſervent, ſecundum ſtatum, in quo erant in eodem conclavi, quando ipſum (ut præmittitur) exiverunt.

Statuit Cardinales per exceptionem excommunicationis, ſuſpenſionis, vel interdicti, ab electione non repelli. Joan. And.

§. 4. Cæterum, ut circa electionem prædictam eo magis vitentur diſſenſiones, & ſchiſmata, quo minor eligentibus aderit diſſidendi facultas: decernimus, ut nullus *b* Cardinalium cujuslibet excommunicationis, ſuſpenſionis, aut interdicti prætextu a dicta valeat electione repelli: juribus aliis circa electionem eandem hactenus editis plene in ſuo robore duraturis.

Electos & alios (qui mittere vel ire tenentur ad curiam) adſtringit ad id ſede vacante. h. d. Joan. Andr.

§. 5. Verum, quia tam ex proviſis remediis, quam ex orationibus ad Deum ſuper hujus negotio effundendis, quod breviter hujuſmodi celebratur electio, præſumendum eſt probabiliter, & ſperandum *c*: ſtatuimus, ut electi, & alii (qui ex quacunque cauſa ad ſedem Apoſtolicam venire, vel mittere ſunt adſtricti) ad ipſam, cum vacat, ac ſi non vacaret *d*, venire, vel mittere teneantur.

CAP. III.

Primo *ponit formam, ſecundum quam appellans appellationem intimet appellato, ut per ipſam cauſa beneficialis ad curiam devolvatur.* Secundo *providet, cum appellatus vel ipſius ſpecialis Procurator nequit haberi.* Tertio *providet, cum per metum appellati, vel ſuorum, intimatio fieri non poteſt.* Quarto *vitiat intimationem aliter factam.* Quinto *prorogat hunc modum intimandi ad alios caſus.* h. d. Joan. Andr.

Idem.

CAuſam electionis, poſtulationis, ſeu proviſionis per appellationem ab ipſa, vel occaſione ipſius ad ſedem Apoſt. emiſſam, tunc demum ad ſedem eandem devolvi cenſemus, cum in appellati, aut procuratoris ejuſdem in ipſa cauſa ſpecialiter conſtituti præſentia interpoſita fuerit, aut eorum alteri intra menſem ab interpoſitione ipſius, vel ſaltem poſt lapſum ejuſdem menſis (quam cito commode fieri poterit) legitime intimata: porrecto videlicet ſibi ſub ſcriptura authentica, vel perlecto eidem tenore, & copia modo conſimili (ſi petita fuerit) inde facta. Quod ſi forſan appellatum abeſſe, & procuratorem talem non inveniri contingat in domo, quam ipſe appellatus habitare communiter conſuevit: vel (ſi domus eadem in remotis exiſtat) in Eccleſia cathedrali, in cujus civitate, vel diœceſi conſiſtit beneficium: & nihilominus utroque caſu in Eccleſia, vel beneficio, de quo agitur, volumus appellationem hujuſmodi publicari, ac de ipſa, quandocunque petitum fuerit, copiam modo præmiſſo fieri appellato. Verum ſi propter appellati, aut ſuorum metum, vel potentiam intimatio fieri nequeat (ut præfertur) appellationem eandem in loco aliquo publico ſic ſolenniter volumus publicari, quod ad appellati, ſeu ad ejus procuratoris notitiam poſſit veriſimiliter pervenire. Intimatio vero aliter facta omni careat juris effectu: nec cauſa per appellationem eandem ad ſedem cenſeatur devoluta prædictam, niſi ad appellatum ejus plena, & certa notitia, intra tempus prædictum aliter perveniſſet. Idem quoque in aliis caſibus obſervari volumus, in quibus requiritur intimatio facienda.

CAP. IV.

Decretalis, ut circa; locum non habet, cum appellans jus ſuum vel Eccleſiæ directe proſequitur: ſed cum in formam, vel perſonas opponit crimina vel defectus: quorum circumſtantias, ſi non ſpecificat, ſuper illis non auditur, etiamſi juret illas didiciſſe de novo. Nec etiam in eadem cauſa ſuper illis auditur alius non appellans, & proſequens commune uel proprium intereſſe: poteſt tamen aſſiſtere appellanti. Appellans, qui non ſervat formam, etiamſi appellationi renunciat, per viam querelæ non proſequitur objecta, nec etiam alia: niſi in caſibus exceptis. Omiſſio formæ licet appellantem a probatione repellat, non tamen infirmat probationem ſuper his legitime factam adverſarii confeſſione, vel aliter. h. d. Joan. Andr.

Idem.

COnſtitutionem, Ut circa *a*, editam in Concilio Lugdunenſi locum decernimus non habere, quando, quæ opponuntur, directe reſpiciunt jus Eccleſiæ, vel opponentis perſonæ: ſed tantum ubi per competitorem *b*, vel oppoſitorem quemlibet appellantem in formam, aut perſonas defectus, vel crimina opponuntur. Cæterum cum circa crimina, vel defectus debitam circumſtantiarum ſpecificationem prædictus omittit appellans, non eſt poſtmodum in proſecutione negotii ſuper his audiendus, etiamſi circumſtantias hujuſmodi, vel probationes earum per juramentum aſſerat ad ſe perveniſſe de novo. Sane ſi quis, cujus intereſt, ab electione, poſtulatione, vel proviſione duxerit appellandum, opponendo crimina, vel defectus forma dictæ conſtitutionis omiſſa, eodem poſtmodum appellationem hujuſmodi proſequente, alius ſuperveniens non appellans, contra appellatum in eadem cauſa principaliter admitti non debet, pro intereſſe communi eoſdem articulos proſequendo, licet appellanti poſſit aſſiſtere, ne colludat: non tamen ei propter hoc proſecutionem proprii intereſſe denegamus. Inſuper ſi appellans ab electione, poſtulatione, vel proviſione per viam querelæ ſimplicis cauſam agat, vel eam appellato agente defendat, repellitur ab objectibus in appellatione ſua expreſſis, & aliis, niſi conſtiterit ipſum formam ſervaſſe prædictam, præterquam in caſibus in conſtitutione præmiſſa exceptis: etiamſi appellationem ſuam non proſequatur, nec exhibeat, & illa ſe aſſerat nolle uti: dum tamen de ipſa coram Judice fiat fides: quia per ipſam jus repellendi eundem adverſario eſt quæſitum. Illius vero conſtitutionis formæ omiſſio, licet appellantem ab objectibus in

a *Vide Bart. in l. ſi fidejuſſor. §. meminiſſe. ff. de leg. 1.* b *alias: ut nullus ex Cardinalibus.* c *Vide Bald. in l. 1. col. 4. Cod. de Latin. lib. toll. quauquam.* d *Conſule l. mortuo ff. de jud. c. caveant. 3. q. 9. Paun. in d. c. licet. Fent.* a *Not. idem eſſe ſcripturam legere, aut legendam exhibere. Vide l. item apud Labeon. §. convicium autem. juncta. l. lex Cornelia. §. ſi quis librum.*

a *Hic not. Card. quod lex aut capitulum allegandum eſt per ſuum principium. Font.* b *Nota differentiam inter competitorem, & oppoſitorem, & quis ſit competitor: dic, ut in gl. ejuſdem. Oppoſitor autem eſt, quando electus eſt unicus. ut lit. pend. c. 1. & 2. l. 6. Zabarel.*

Digitized by Google

formam electionis, vel perſonae eligentium, vel electi propoſitis vel proponendis, & eorum facienda probatione repellat *a*: probationem tamen factam ſuper his per adverſarii confeſſionem *b*, vel alias legitime non infirmat.

CAP. V.

Sine ſpeciali licentia Papæ nullus providere poteſt Eccleſiæ cathedrali Clero carenti, & populo Chriſtiano. Religioſus per Prælatum licentiari non debet, ut tali proviſioni conſentiat: conſentiens, etiamſi fuerit conſecratus, priori Prælato ſubjacet: nec in Epiſcopum recipitur, nec ad aliquem honorem promovetur: quæ contra fiunt, irrita decernit. Jo. Andr.

Idem.

IN pleriſque Eccleſiis nedum (quod dolentes referimus) præſidio facultatum privatis, ſed & Clero carentibus, & populo Chriſtiano, multos frequenter & religioſos præſertim, improvide ſuperiorum proviſio ad Pontificatus aſſumit honorem, qui nec (ut expediret) prodeſſe, nec præeſſe (ut deceret) valentes, inſtabilitate vagationis & mendicitatis opprobrio ſerenitatem Pontificalis obnubilant dignitatis. Volentes igitur contra temeritatem tam facientium, quam ut frequentius recipientium proviſiones hujuſmodi providere: de conſilio fratrum noſtrorum ſtatuimus, ut nullus de cætero, quantacunque dignitate præpollens (niſi ſpeciali ſuper hoc auctoritate ſedis Apoſtolicæ fulciatur) de paſtore provideat cathedrali Eccleſiæ ſibi qualitercunque ſubjectæ, quæ Clero careat, & ſubditis Chriſtianis: nullusque religioſus a ſuo unquam, quod proviſioni tali conſentiat, licentietur Prælato. Quod ſi illicentiatus etiam hujuſmodi proviſioni conſenſerit, & in Epiſcopum ſe fecerit, aut permiſerit conſecrari, in Epiſcopali nullatenus recipiatur honore. Sed in tantæ ambitionis pœnam ſub religionis, aut monaſterii ſui Prælato ſemper ſic degat humilis, jaceatque proſtratus, quod nullus eidem in religione ſua, vel extra, ad gradum honoris, vel adminiſtrationis cujuslibet ſit aſcenſus. Nos enim quicquid contra præmiſſa, vel aliquod præmiſſorum contigerit attentari, irritum eſſe decernimus & inane, contraria quacunque conſuetudine non obſtante. Sane circa præfatas Eccleſias præmiſſa ſic ſpecialiter providenda decernimus, quod circa proviſionem quarumlibet aliarum, facultatem ſuperiorum nec coarctare intendimus, nec ultra juris communis limites ampliare.

CAP. VI.

Capitulum: Quorundam, quoad diſcordiam, & minoritatem numeri, intelligitur quoad voces facti, non ſecundum juris fictionem. h. d. Joan. Andr.

Idem.

QUod circa religioſorum electiones ſuper diſcordia, & minoritate numeri Bonifaciana conſtitutione cavetur, de diſcordia & numeri minoritate, quæ in facto, non in fictione, vel juris effectu conſiſtunt, debere intelligi declaramus.

CAP. VII.

Emolumentum ex juriſdictione, ſigillo curiæ, vel alias pertinens ad Prælatum cathedralis Eccleſiæ, vel collegiatæ, ea vacante, non obſtante conſuetudine (deductis expenſis) reſervandum eſt ſucceſſori: niſi tunc certa dignitati competat juriſdictio cum ipſius emolumento. Joan. Andr.

Idem.

STatutum ſuper bonis a Prælatis cathedralium regularium, & collegiatarum Eccleſiarum dimiſſis, aut obvenientibus tempore vacationis earum, futuris ſucceſſoribus fideliter reſervandis editum, locum declaramus habere in omni emolumento, quod provenit ex juriſdictione, & ſigillo curiæ Eccleſiaſticæ, vel ſecularis, aut alias undecunque, quod ad prælatos (Eccleſiis non vacantibus) pertineret, conſuetudine qualibet contraria non obſtante: ita tamen quod in iſtis & ſimilibus rationabiles deducantur expenſæ. Cæterum ad ſingulares perſonas, ad quas ratione dignitatum, quas obtinent, juriſdictio cum ejus emolumento devolvitur, ſede vacante, de conſuetudine, privilegio, vel jure alio ſpeciali, nolumus præſentem conſtitutionem extendi.

CAP. VIII.

Conceſſio licentiæ generalis Religioſo de conſentiendo electioni factæ, vel fiendæ, non valet. Joan. de Imol.

Idem.

CUm conceſſa Religioſo a ſuperiore ſuo licentia, ut electioni, vel proviſioni (ſi quam de ipſo contigerit fieri) ſuum dare poſſit aſſenſum, ambitionis vitio viam paret, nullius eam exiſtere volumus firmitatis.

TITULUS IV.

DE RENUNCIATIONE.

CAP. UN.

Renunciatio dignitatis, vel beneficii facta per procuratorem ab hoc conſtitutum, tenet: licet prius procurator fuerit revocatus, ipſo tamen & ſuperiore, cui fiebat ceſſio, ignorante: niſi per malitiam ipſorum, vel aliorum revocatio ipſis fuerit occultata. Joan. Andr.

Clemens V. *in Concilio Vienenſi*.

[*an.* 1312.]

CUm *a* illuſio, & varietas in perſonis Eccleſiaſticis maxime ſint vitandæ, præſenti conſtitutione ſancimus, ut ſi quis ad cedendum Pontificali, aut alii cuilibet dignitati *b*, vel beneficio procuratorem ſponte ac libere conſtituerit, & ipſum ignorantem poſtmodum duxerit quomodolibet revocandum: teneat ceſſio facta per eum, antequam ad ipſius, vel illius (in cujus manibus ceſſio fuerat facienda) notitiam revocatio hujuſmodi ſit deducta. Niſi forte per ipſos, aut alios malitioſe factum fuerit, quominus ad eos, vel eorum alterum ante ceſſionem potuerit revocatio perveniſſe.

TITULUS V.

DE SUPPLENDA NEGLIGENTIA PRÆLATORUM.

CAP. UN.

Si Prælati regulares non conferunt intra ſex menſes prioratus, adminiſtrationes, & Eccleſias vacantes, quæ non ſunt de menſa, ſed ſolent ſpeciales (licet obedientiarios) rectores habere: Diœceſani auctoritate ſua vel Apoſtolica, ſi ſint exempta, conferunt illa perſonis, quibus per Prælatos fuerant conferenda. Nec permittunt illa applicari menſis Prælatorum, vel penſionibus gravari. Declarantur etiam decret. de effic. ordin. præſenti. & de præbend. cum ſingula, in talibus prioratibus & Eccleſiis locum habere. Joan. Andr.

Clemens V. *in Concilio Vienenſi*.

QUia regulares Prælati prioratus, Eccleſias, adminiſtrationes, aut quævis alia beneficia, ad eorum diſpoſitionem ſpectantia, cum vacant, interdum committere

a *Not. hic. confeſſionem in judicio nulliter factam valere. Idem dicit Innoc. c. fin. de reſtit. ſpol. Panor. Font.* b *In quacunque parte litis opponatur ſecundum Imol. Sed. Franc. dicit, hanc exceptionem dilatoriam: & ideo quia in iſtis ſpiritualibus non conteſtatur lis, Clem. ſæpe. opponenda, antequam procedatur ad illa, quæ alias fiunt poſt litem conteſt. per gl. & quæ ibi dixi. ſup. in ſum. eod. tit. l. 6. Font.*

a *Vide Fel. in c. ex parte decani. ext. de reſcript.* b *Sub iſta voce dicit Cardin. per hunc text. non comprehendi Epiſcopatum. Fel. in rubr. de major. & obed. in coll. 6. Font.*

Digitized by Google

mittere negligunt, vel conſerre intra tempus in Lateranen- *a* Concilio conſtitutum: diœceſani loeprum in non exemptis, ſua, in exemptis vero Apoſtolica auctoritate negligentiam ſuper hoc ſuppleant eorundem. Prioratus, Eccleſias, adminiſtrationes, & beneficia hujuſmodi, illa *b* videlicet, quæ conſueverunt per ſeculares Clericos gubernari, ſecularibus Clericis: alia *c* vero, quæ Religioſis duntaxat committi ſunt ſolita, vel conferri, Religioſis monaſteriorum, quorum Prælati hujuſmodi negligentes fuerint, conferendo. Eadem quoque auctoritate diœceſani ſuffulti nullo modo permittant, quod iidem Prælati prioratus, Eccleſias, adminiſtrationes, aut beneficia hujuſmodi applicent menſis ſuis, penſionesve novas eis imponant, aut veteres augeant, ſive quod ipſis de novo impoſitæ, ſive auctæ ſolvantur. Præmiſſa vero de prioratibus, Eccleſiis, adminiſtrationibus, & beneficiis intelligimus, quæ non ſunt de menſa Prælatorum ipſorum, ſed ſpeciales Priores, adminiſtratores ſeu rectores conſueverunt habere: licet Priores, ſeu adminiſtratores hujuſmodi libere poſſint ad clauſtrum (cum oportuerit) revocari. In quibus etiam conſtitutionem Bonifacii Papæ VIII. prædeceſſoris noſtri, bona beneficiorum vacantium occupari a Prælatis, vel aliis prohibentem, ac nihilominus in prioratibus hujuſmodi, & Eccleſiis illud Bonifacii ejuſdem ſtatutum, quod Religioſum quemcunque pluribus præeſſe prohibet prioratibus, aut Eccleſiis curam animarum habentibus (etiamſi cura ipſa non per eum, ſed per alium habeat exerceri) locum ſibi cenſuimus vendicare: licet etiam eiſdem prioratibus cura non immineat ſupradicta.

TITULUS VI.

DE ÆTATE ET QUALITATE, ET ORDINE PRÆFICIENDORUM.

CAP. I.

Diœceſani ſervare debent, & a ſuis ſubditis ſervari facere jura, loquentia de qualitate perſonarum præficiendarum Eccleſiis. Joan. Andr.

Clemens V. *in Concilio Vienenſi.*

[*an.* 1312.]

CUm *d* Eccleſiæ, quibus præficiuntur perſonæ minus idoneæ ſcientia, moribus vel ætate, gravia propter hoc (ut docet experientia) nonnunquam perferant in ſpiritualibus & temporalibus detrimenta: nos volentes per locorum diœceſanos, quibus ratione officii hoc competit, præcipue ſuper hoc diligentius præcaveri: eis diſtricte injungimus, ut ipſi ſtatuta canonica, quæ ſuper præficiendis perſonis in hujuſmodi Eccleſiis hactenus emanarunt, diligentius per ſeipſos obſervent, & faciant a ſuis ſubditis inviolabiliter obſervari, ſi divinam offenſam, & ſedis Apoſtolicæ debitam vitare voluerint ultionem.

CAP. II.

In capitulo cathedralis Eccleſiæ, vel collegiatæ vocem non habet, qui non eſt Subdiaconus. Habens beneficium, cui annexus eſt ordo, poſt annum, niſi prius (impedimento ceſſante) promoveatur ad illum, in Capitulo vocem non habet, donec fuerit ordinatus, & interim perdit diſtributionem dimidiam. Joan. Andr.

Idem.

UT *e* ii, qui divinis in cathedralibus, vel collegiatis ſecularibus, vel regularibus Eccleſiis ſunt mancipati officiis, vel mancipabuntur in poſterum, ad ſuſcipiendos ſacros ordines propenſius inducantur: ſtatuimus, ut nullus de cætero in hujuſmodi Eccleſiis vocem in Capitulo habeat (etiamſi hoc ſibi ab aliis libere concedatur) niſi ſaltem in Subdiaconatus ordine fuerit conſtitutus. Illi vero, qui dignitates, perſonatus, officia, vel præbendas, quibus certi ordines ſunt annexi, pacifice nunc obtinent in eiſdem Eccleſiis, vel obtinuerint in futurum, niſi (juſto impedimento ceſſante) ad hujuſmodi ordines ſe promoveri fecerint intra annum, extunc donec ad eos promoti fuerint, nullo modo vocem in Capitulo habeant earundem. Ipſiſque diſtributionum, quæ dantur his, qui certis horis interſunt, pars dimidia ſubtrahatur, non obſtantibus quibuslibet conſuetudinibus vel ſtatutis: pœnis aliis, quæ contra tales promoveri ad ordines recuſantes ſtatuuntur in jure, nihilominus in ſuo robore permanſuris.

CAP. III.

In XVIII. anno ad Subdiaconatum: in XX. ad Diaconatum: in XXV. ad Presbyteratum poteſt quis libere promoveri. b. d. Joan. Andr.

Idem.

GEneralem Eccleſiæ obſervantiam volentes antiquis juribus in hac parte præferri, decernimus, ut (alio non obſtante impedimento *a* canonico) poſſit quis libere in decimo octavo ad Subdiaconatus, in vigeſimo ad Diaconatus, & in vigeſimo quinto ætatis ſuæ anno, ad Preſbyteratus ordines promoveri.

TITULUS VII.

DE OFFICII VICARII.

CAP. UN.

Jura loquentia de Eccleſiis curatis, locum habent, quoad tria, in Vicariis perpetuis Eccleſiarum parochialium. Joan. Andr.

Clemens V. *in Concilio Vienenſi.*

QUæ de Eccleſiis curam animarum habentibus per receptionem aliarum ſimilium amittendis, ac de ipſarum rectoribus promovendis ad ſacerdotium, & de eorum ætate a jure ſtatuta noſcuntur, in perpetuis *b* Eccleſiarum parochialium Vicariis, & aſſumptis ad eas, volumus obſervari.

TITULUS VIII.

DE OFFICIO, ET POTESTATE JUDICIS DELEGATI.

CAP. UN.

Judex ad receptionem teſtium in civili, & executor ad providendum certæ perſonæ, cognitione præmiſſa, a Papa deputati, licite ſubdelegant.

Clemens V. *in Concilio Vienenſi.*

JUdices ſuper receptione teſtium in cauſa civili, necnon executores ad providendum aliquibus, ſi per inquiſitionem ſolertem eos eſſe vitæ laudabilis, & converſationis honeſtæ repererint, a ſede Apoſtolica deputati, aliis poſſint committere licite vices ſuas.

TITU-

a *Id eſt Conc. Lat. ſub Alex. III. c. 8.* b *Vid. Conc. Trid. ſeſſ. 24. de refor. c. 6.* c *al. ita: illa vero, &c.* d *Vid. Concil. Trid. ſeſſ. 24. de refor. c. 12.* e *Vid. Conc. Trid. ſeſſ. 7. de reform. cap. 12. & ſeſſ. 24. de refor. c. 12.*

a *Dictio,* impedimento, *deeſt in antiquioribus exemplaribus.* b *De vicariis perpetuis, vide multa per Felinum in cap. G. perpetuae. extr. de fid. inſtrum.*

Digitized by Google

TITULUS IX.

DE OFFICIO JUDICIS ORDINARII.

CAP. I.

Epiſcopi ita debent corrigere Clericorum exceſſus, quod metu pœnæ ipſi arceantur, & alii pertimeſcant. Joan. Andr.

Clemens V. *in Concilio Vienenſi.* (*an.* 1312.)

UT Clericorum audacia, qui prætextu privilegii Clericalis ordinis *a* impunitatem exceſſuum obtinere ſperantes, nonnulla multoties committunt enormia, per quæ nimirum diffamatur Eccleſia, & ſcandala gravia in populo generantur, potiſſime cum talia per Epiſcopos, ad quos horum ſpectat correctio, deferantur ut plurimum incorrecta, propenſius compeſcantur: eiſdem Epiſcopis diſtricte injungimus *b*, quatenus ſic circa correctionem Clericorum hujuſmodi vigilanter intendant, & diligenter ſui officii debitum exequantur, quod & iidem Clerici metu pœnæ a ſuis arceantur inſolentiis *c*, & alii eorum exemplo perterriti proſilire ad ſimilia merito pertimeſcant.

CAP. II.

Valet collatio beneficii facta a collatore quolibet citra Legatum Apoſtolicum, non facta mentione de beneficio, quod prius habebat is, cui fit. h. d. Joan. Andr.

Idem.

ETſi ab Apoſtolicæ ſedis Legato de beneficio facta collatio beneficium aliud obtinenti, non valeat, niſi de illo, quod obtinet, facta fuerit mentio ſpecialis: in aliis tamen quibuslibet collationem beneficiorum habentibus, hoc nolumus obſervari.

TITULUS X.

DE PROCURATORIBUS.

CAP. I.

Qui ſciens ſine proteſtatione recipit iſtrumentum, vel literas ſuæ procurationis, quibus conſtituens pro ipſo cavebat, ſuper incluſis in procuratorio dominum defendere cogitur. Joan. Andr.

Clemens V. *in Concilio Vienenſi.*

INſtrumento, vel literis, quibus te aliquis in cauſis ſuis procuratorem conſtituens pro te debito modo cavit, ſimpliciter [nulla facta proteſtatione] a te ſcienter receptis, non potes poſtea recuſare defenſionem illius: imo cogi poteris ipſum defendere in omnibus cauſis, & negotiis, ad quæ prædicta inſtrumenta ſeu literæ ſe extendunt: cum per hæc ad omnia tuum præſtitiſſe videaris aſſenſum.

CAP. II.

Procurator habens mandatum jurandi, & omnia faciendi, quæ requirunt ſpeciale mandatum, contra electum vel proviſum opponere non poteſt crimina, vel defectus. Joan. Andr.

a *Dictio*, ordinis, *deeſt in antiquioribus exemplaribus.* b *Si negligant, peccant mortaliter. 4. diſtin. c. denique. Auſre. Fontanus.* c *Ob iſtam cauſam puniuntur rei in ipſo loco delicti. Salic. in aut. ſi vero. C. de adulter. Fent.*

Idem.

NOn poteſt procurator ad agendum, vel defendendum *a*, jurandumque de calumnia, & veritate dicenda, & generaliter ad omnia alia, quæ ſpeciale mandatum exigunt, conſtitutus (niſi aliud ſuper hoc in mandatis habeat) opponere in perſonam electi, ſeu ejus, cui eſt proviſio facienda vel facta, crimina *b*, vel defectus, cum ſub generalitate tali graviora non veniant, vel majora, quam in ipſo procuratorio ſint expreſſa.

CAP. III.

Religioſus etiam pro conreligioſo, niſi pro conſorte ejuſdem litis, non poteſt procurator conſtitui ſine licentia ſuperioris, nec etiam alium conſtituere, nec ſubſtituere: licet hoc habeat in mandatis. Joan. Andr.

Idem.

REligioſus procurator, etſi per per alium religioſum ſui vel alterius monaſterii fuerit conſtitutus, ſicut non poteſt ſine ſui ſuperioris licentia procurationis *c* officium ſuſcipere, niſi pro ſuo in eadem lite conſorte: ita non poteſt alium procuratorem conſtituere ſeu ſubſtituere, etiamſi per conſtituentem hoc ſibi expreſſe fuerit commiſſum.

CAP. IV.

Per obitum Rectoris Eccleſiæ revocatur procurator ab eo pro Eccleſia conſtitutus, etiam quoad negotia jam cœpta.

Idem.

PRocuratorem a Prælato, Rectore, vel alio quolibet, pro Eccleſia *d* ſua vel beneficio conſtitutum, per mortem conſtituentis revocari cenſemus: etiam quoad negotia jam incepta, & cauſas, in quibus per ipſum lis fuerit ante mortem hujuſmodi conteſtata.

TITULUS XI.

DE RESTITUTIONE IN INTEGRUM.

CAP. I.

Eccleſia probans ſe læſam per lapſum temporis, ad illud tempus tantum reſtituitur, & intra quadriennium a tempore læſionis.

Clemens V. *in Concilio Vienenſi.*

AB Eccleſia *e* adverſus lapſum temporis, in quo ſe læſam affirmat, in integrum reſtitutio peti poteſt: & cauſa reſtitutionis hujuſmodi finiri debet intra quadriennium continuum a tempore læſionis, etiamſi minus quadriennio tempus læſionis exiſtat. Sed non fiet reſtitutio, niſi ad tantum tempus, quantum ſe læſam fore probabit.

a *Idem & multo magis ſi ad alterum tantum, cum tunc procuratoris minor eſſet poteſtas.* b *Crimina intellige magna, vel parva, dum tamen talia ſint, quæ probata repellerent electum a beneficio, de quo agetur. juxta cap. 1. de elect. lib. 6. & Clem. conſtit. ſup. de elect. Boniſacius* c *al. procuratoris.* d *vide cap. ſi ſibi abſenti. de præben. lib. 6.* e *De intellectu hujus Clementinæ Matthæus de Aſſlictis deciſ. 7.*

FINIS LIBRI PRIMI.

CLE-

Digitized by Google

CLEMENTINARUM
LIBER SECUNDUS.

TITULUS I.
DE JUDICIIS;
CAP. I.

Conſtitutio Bonifacii, quæ habet, quod citationes etiam extra dies ſolemnes publice factæ, de mandato Papæ, in audientia literarum Apoſtolicarum, vel papalis palatio affixæ januis majoris Eccleſiæ loci, in quo Papa cum curia ſua degit, arctent citatum, ac ſi ad eum perſonaliter devenissent: reſtringitur ad eos, qui impediunt, ne ad eos poſſit citatio pervenire, vel quorum domicilium tute non poteſt adiri. Joan. Andr.

Clemens V. *in Concilio Vienenſi.*

[*an.* 1311.]

DUdum[a] Bonifacius VIII. prædeceſſor noſter conſtituit, ut citationes auctoritate Apoſtolica de perſonis quibuſcunque, ac etiam undecunque ad inſtar edictorum in albo prætoris propoſitorum, etiam extra dies ſolemnes, in quibus Romani Pontifices proceſſus conſueverunt facere generales, ipſo Papa ſpecialiter, & ex certa ſcientia id mandante factæ, in Apoſtolicarum audientia publica literarum, vel in papali palatio, publice poſtmodum majoris Eccleſiæ loci, in quo Romanus Pontifex cum ſua curia reſidebit, januis affigendæ, ſic valeant atque arctent citatos poſt lapſum terminum[b], quem (conſiderata diſtantia locorum) citationibus ipſis apponi convenit competentem, ac ſi ad eos perſonaliter deveniſſent. Quia vero ſtatutum ipſum rationabiliter editum, propter malitiam temporis tunc inſtantis, nonnullis nimis rigoroſum videtur: nos rigorem ipſum manſuetudine temperantes, idem ſtatutum, & præfatum modum citandi reſtringimus ad illos tantum, & in illis locum volumus ſibi vendicare, qui faciunt, impediunt, vel procurant per ſe vel per alios quoquo modo, ne ad eos poſſit citatio pervenire: vel quorum domicilia ſive loca non poſſunt tuta liberève adiri. Porro ei, quod circa citationes abſentium, tam diebus ſolemnibus, quam aliis, Eccleſia[c] Romana diverſis ex cauſis interdum facere conſuevit, per præſentem conſtitutionem ſeu moderationem in nullo volumus derogari.

CAP. II.

In cauſis etiam pendentibus beneficialibus, decimarum, matrimonialibus, & uſurarum, & ipſas tangentibus, procedi poteſt ſimpliciter & de plano, abſque judiciorum ſtrepitu, & figura: Joan. Andr.

Idem.

DIſpendioſam prorogationem litium (quam interdum ex ſubtili ordinis judiciarii obſervatione cauſarum docet experientia provenire) reſtringere in ſubſcriptis caſibus cupientes: Statuimus, ut in cauſis ſuper electionibus, poſtulationibus, vel proviſionibus, aut ſuper dignitatibus, perſonatibus, officiis, canonicatibus, vel præbendis, ſeu quibusvis beneficiis Eccleſiaſticis, aut ſuper decimis, ad quarum etiam præſtationem poſſunt, qui tenentur ad eas, præmoniti cenſura Eccleſiaſtica coarctari, necnon ſuper matrimoniis, vel uſuris, & eas quoquomodo tangentibus ventilandis, procedi valeat de cætero ſimpliciter & de plano, ac ſine ſtrepitu judicii & figura: volentes non ſolum ad futura negotia, ſed ad præſentia, & adhuc etiam per appellationem pendentia hoc extendi.

TITULUS II.
DE FORO COMPETENTI.
CAP. I.

Concedit Concilium certo caſu Epiſcopis expulſis a ſuis ſedibus, quod in locis aliarum diœceſium ſervata forma, quam limitat, poſſint procedere contra expulſores, conſiliarios, & fautores, & inter ſubditos jus dicere. Joan. Andr.

Clemens V. *in Concilio Vienenſi.*

QUamvis ſacris canonibus ſit generaliter interdictum, ne quis Epiſcopus juriſdictionem in diœceſi exerceat aliena: nos tamen Epiſcopis, qui a ſuis ſedibus protervia impiorum expulſi non audent propter metum perſequentium in ſuis civitatibus, vel diœceſibus, aut earum parte aliqua reſidere, nec juriſdictionem ad ſe ſpectantem per ſe vel per alium inibi exercere: ne injuria in eorum expulſione ipſarum irrogata Eccleſiis hoc prætextu remaneat impunita, duximus indulgendum, ut in diœceſibus alienis, in civitatibus videlicet, vel locis inſignibus ſuis Eccleſiis vicinioribus, in quibus poterunt ſecure morari, & juriſdictionem ſuam libere exercere, poſſint contra ſuos expulſores, & eorum in hac parte conſiliarios, & fautores (dummodo civitates, vel loca hujuſmodi eiſdem expulſoribus, conſiliariis, & fautoribus ſint ſecura, & ipſi perſonaliter vel ad domum, ſi hoc tute fieri valeat, alioquin publice in Eccleſia cathedrali loci, vel domicilii eorundem citati fuerint) libere procedere, prout juſtitia ſuadebit.

---

a *Modus citandi per edictum in forma hujus Clement. locum habet in ſolo Papa, ut not. hic Zabarella. cum videto.* b *al. termini.* c *In quodam manuſcripto ita: Eccleſia Rom. diverſis ex cauſis proceſſus interdum, &c.*

Si vero dicti Epiſcopi auſi non fuerint hujuſmodi ſuos expulſores, vel eorum conſiliarios, aut faotorec dicto modo citare, vel ipſi malitioſe impedimeotum præſtiterint, ne potuerint ſic citari: licitum ſit eiſdem Epiſcopis, ot expolſores, conſiliarios, & fautores eoſdem diebus aliquibus Dominicis, vel feſtivis, cum populus convenerit ad divina, ut ſic facta citatio ad eos pervenire veriſimilius *a* præſumatur, citent vel citari faciant publice in Eccleſiis civitatum, vel locorum inſignium prædictorum, & procedant deinde contra ipſos; ſi citati taliter ſtatuto ipſis peremptorio termino competenti coram eiſdem Epiſcopis noluerint comparere, ac ſi citati legitime alias extitiſſent.

Eiſdem etiam Epiſcopis indulgemus, ut inter ſuos ſubditos [ne ob defectum juſtitiæ diſpendium aliquod patiantur] poſſint in diœceſibus alienis, in quibus moram traxerint (dummodo per ſe, vel per alium hoc in ſuis propriis diœceſibus facere non audeant, vel non poſſint) juriſdictionem ſuam omnimodam exercere: ita tamen, quod ſubditi, qui expulſores, vel eorum fautores, aut conſiliarii non fuerint, ultra duas diætas a fine ſuæ diœceſis non trahantur. Volumus inſuper, ut ante omnia a diœceſanis locorum, in quibus moram traxerint, petant licentiam in præmiſſis: quam ſi obtinere nequiverint *b*, procedant nihilominus, prout ſuperius eſt expreſſum. Sane ſi prædicti Epiſcopi aſſeruerint, ſe non fuiſſe auſos præfatos expulſores, conſiliarios vel fautores, perſonaliter, vel ad domum, aut publice [ut præmittitur] in eorum Eccleſia cathedrali citare: vel ipſos malitioſe præſtitiſſe impedimentum, ne per eos potuerint ſic citari: aut quod in ſuis diœceſibus juriſdictionem per ſe vel per alium contra ipſos exercere nequeunt, vel non audent: ſtari ſuper hic volumus aſſertionibus eorundem. Ipſis diſtrictius injungentes, ſub interminatione divini judicii, ne circa præmiſſa contra conſcientiam quicquam mendaciter, aut doloſe aſſerant, vel confingant. Eorundem autem Epiſcoporum ſententias & proceſſus, quos in præmiſſis caſibus in aliis diœceſibus duxerint faciendos, denunciant, ſeu denunciari faciant per ſuas diœceſes convicini Epiſcopi, cum ab eis fuerint requiſiti. Per præmiſſa quoque nullum ex tranſcurſu temporis quanticunque, vel alias quoquo modo locorum diœceſanis, vel aliis quibuſcunque juriſdictionem habentibus in locis præmiſſis, in quibus prædicti Epiſcopi ſic expulſi juriſdictionem [ut prædicitur *c*] exercebunt, præjudicium generetur.

TITULUS III.
DE CAUSA POSSESSIONIS, ET PROPRIETATIS.
CAP. UN.

In cauſa beneficiali delata etiam per appellationem ad curiam, utraque pars poteſt petitorium, & poſſeſſorium intentare. Et ante cauſæ concluſionem poteſt ſpoliatus ſuſpenſo petitorio ſuo, vel adverſarii, poſſeſſorium proſequi. Joan. Andr.

Clemens V. *in Concilio Vienenſi.*

CAuſa *d* beneficiali per appellationem ad ſedem Apoſtolicam legitime devoluta, tam appellanti, quam appellato licere decernimus, nedum petitorium, ſed & poſſeſſorium intentare. Et in ſpoliantis odium ante cauſæ concluſionem ſuſpendere petitorium a ſe, & ab adverſario intentatum, in ſolo poſſeſſorio procedendo.

a *al. veriſimiliter*. b *al. nequibunt*. c *al. præmittitur*. d *Vide Paul. de Caſtro conſil. 277. lib. 1. & de intellectu, Covarruviam lib. 2. var. reſol. c. 16. num.* 13.

TITULUS IV.
DE DOLO, ET CONTUMACIA.
CAP. UN.

Appellans ante definitivam, etiam a definitiva, lata eo abſente, citato vel non, appellare poteſt: niſi prima appellatio fuerit frivola manifeſte: quo caſu non appellat, tanquam manifeſtus contumax. Joan. Andr.

Clemens V. *in Concilio Vienenſi.*

[*an.* 1312.]

SI ante *a* definitivam ſententiam a Judice quis appellando receſſerit, & Judex ſuæ appellationi non deferens, eo citato, vel etiam non citato ulterius in cauſa procedens, contra ipſum etiam abſentem ſententiam definitivam promulget, poterit idem appellans a dicta ſententia intra tempus debitum appellare: niſi ejus prima appellatio eſſet frivola manifeſta.

TITULUS V.
UT LITE PENDENTE NIL INNOVATUR.
CAP. I.

Si duo litigantes ſuper beneficio moriantur: ſive uterque in curia, vel ſolus poſſidens, vel neutro poſſidente alter tantum, altero alibi moriente: ad Papam, & in converſis caſibus ad Ordinarium ſpectat collatio, ſi ad alterum beneficium pertinebat. Si autem alter tantum moritur, ſi ſuperſtes, vel alius, cujus intereſt, litem proſequitur, ex futuro eventu apparebit, ad quem collatio ſpectat. Joan. Andr.

Clemens V. *in Concilio Vienenſi.*

SI duobus in Romana curia, ſuper beneficio ſibi collato litigantibus, in eadem curia mori contingat utrumque, collationem hujuſmodi beneficii ad Romanum Pontificem: ſi vero extra dictam curiam, ad Ordinarium decernimus pertinere: niſi forſan alius ab eis in dicto beneficio jus haberet. Quod ſi unum in dicta curia, alterum vero extra mori contingat, ſi moriens in curia beneficium poſſidebat, ad Romanum Pontificem: ſi vero alius, ad Ordinarium pertineat collatio ſupradicta. Neutro autem ipſorum beneficium poſſidente, erit Romanus Pontifex, propter auctoritatis prærogativam in collatione hujuſmodi præferendus. Si vero alter tantummodo, ſive poſſeſſor, ſive petitor, decedat, ſi ſuperſtes, vel alius, cujus interſit, cauſam nihilominus proſequatur (cum interim beneficium de jure conferri non poſſit) ad quem collatio ejus pertineat, futurus declarabit eventus. Nam ſi ad defunctum pertinuiſſe beneficium fuerit declaratum, pertinebit ad Papam, ſi ille in curia, vel ad Ordinarium, ſi extra curiam ſit defunctus. Quod ſi ad neutrum illud ſpectaſſe conſtiterit, ad Ordioariom collatio pertinebit. Salva tamen in præmiſſis omnibus Rom. Pontificis poteſtate; ad quem Eccleſiarum, perſonatuum, dignitatum, aliorumque beneficiorum Eccleſiaſticorum plena & libera diſpoſitio, ex ſuæ poteſtatis plenitudine noſcitur pertinere.

CAP. II.

Lis dicitur pendere quoad hoc, ut nihil debeat innovari, cum citatio legitime pervenit ad partem, vel per eam ſtetit, quo minus perveniret, cum tali expreſſione, quod potuit inſtrui ſuper quo conveniatur. Joan. Andr.

Idem.

CUm lite pendente nihil debeat innovari, litem quoad hoc pendere cenſemus, poſtquam a Judice competenti

a *Not. quod appellari poteſt ante definitivam, quod eſt verum indiſtincte de jure canonico, dum tamen appelletur ex cauſa rationabili. cap. ut debitus. ext. de appell. ſed de jure civili non appellatur, niſi in certis caſib. Zabarella.*

Digitized by Google

tenti in ea citatio emanavit, & ad partem citatam pervenit: vel per eam tectam fuit, quominus ad ejus notitiam perveniret. Dum tamen in citatione prædicta talia ſint expreſſa, per quæ plene poſſit inſtrui, ſuper quibus in judicio convenitur.

TITULUS VI.
DE SEQUESTRATIONE POSSESSIONUM, ET FRUCTUUM.
CAP. UN.

Si ſuper beneficio contra ipſius poſſeſſorem, qui triennio non poſſedit in petitorio, vel poſſeſſorio una definitiva fertur in curia, etiamſi nulla fere dicatur, ipſius beneficii ſequeſtratio per loci Ordinarium fieri debet: quam impediens, vel ſequeſtratos fructus occupans, excommunicatus eſt, & ſi eſt de litigantibus, cadit a jure ſuo, & reſpicit pendentia. Joan. Andr.

Idem. a

AD compeſcendas litigantium malitias, definimus, ut una contra poſſeſſorem definitiva ſententia ſuper beneficio apud ſedem Apoſtolicam, duntaxat in petitorio, vel poſſeſſorio promulgata, beneficium ipſum, etiamſi dignitas, vel perſonatus exiſtat, & curam habeat animarum, a poſſeſſore hujuſmodi (dum b tamen triennio pacifice antea ab eo poſſeſſum non fuerit) per loci Ordinarium, apud aliquam perſonam idoneam ſequeſtretur, quæ plenam de ipſo, & debitam curam gerens, id, quod de fructibus ipſius (debitis ejuſdem ſupportatis oneribus) ſupereſſe contigerit, illi reſtituat, qui finalem in cauſa victoriam obtinebit. Si quis autem ſequeſtrationem hujuſmodi impedire, vel fructus ſequeſtratos quoquo modo præſumpſerit occupare, excommunicationis incurrat ſententiam ipſo facto: a qua (niſi impedimento prius amoto, & occupatis per eum fructibus reſtitutis) nullatenus abſolvatur. Et nihilominus, ſi de litigantibus fuerit, a jure (ſi quod in hujuſmodi beneficio, vel ad ipſum forſitan competebat eidem) hoc ipſo ſe noverit cecidiſſe: præmiſſis nedum circa futura, ſed etiam circa per appellationem pendentia negotia obſervandis: non obſtante ſi contra præfatam ſententiam de nullitate forſan opponatur.

TITULUS VII.
DE PROBATIONIBUS.
CAP. UN.

Verba literarum Apoſtolicarum, quibus Papa proprium factum narrat, plene probant, ſi ſuper illis gratia, vel intentio Papæ fundatur. Joan. Andr.

Clemens V. *in Concilio Vienenſi.* [an. 1312.]

LIteris noſtris, quibus nos dignitates quaslibet, ſeu beneficia collationi noſtræ, vel ſedi Apoſtolicæ reſervaſſe, aut reſignationem beneficii alicujus recepiſſe, vel recipiendi poteſtatem alii commiſiſſe, vel aliquem excommunicaſſe, ſeu ſuſpendiſſe, ſeu aliquem Capellanum noſtrum vel familiarem fuiſſe, vel alia ſimilia, ſuper quibus gratia, vel intentio noſtra fundatur, feciſſe narramus, cenſemus ſuper ſic narratis fidem plenariam adhibendam: volentes ad præterita, & pendentia (etiam per appellationem) negotia hoc extendi.

TITULUS VIII.
DE TESTIBUS.
CAP. I.

Per teſtes Chriſtianos convinci poſſunt Judæi, & Sarraceni, non obſtantibus contrariis privilegiis Regum, & Principum: quibus ſi utantur, ſubtrahatur illis Chriſtianorum communicatio. Joan. Andr.

Clemens V. *in Concilio Vienenſi.*

CUm Judæi quidam, & Sarraceni (ſicut accepimus) quod ſuper civilibus, aut criminalibus convinci per Chriſtianos non poſſint, ſe privilegiis Regum & Principum tueantur (quia id nedum juri contrarium, ſed et Chriſtianæ religioni opprobrioſum eſt quamplurimum & adverſum) Reges eoſdem, & Principes a in Domino exhortamur, ne concedant hujuſmodi de cætero privilegia, vel ſervent, aut ſervare permittant etiam jam conceſſa. Quod ſi Judæi, aut Sarraceni privilegiis talibus uti præſumpſerint, Chriſtianorum communio eis ſubtrahatur; ſic, quod Chriſtiani ab eorum abſtinere communione cenſura Eccleſiaſtica (ſi opus fuerit) compellantur.

CAP. II.

Publicatis atteſtationibus teſtes produci non poſſunt (etiam in cauſa appellationis) ſuper eiſdem articulis, vel directe contrariis. Joan. Andr.

Idem.

TEſtibus rite b receptis, & eorum atteſtationibus publicatis, ſicut non licet ſuper eiſdem, vel directo contrariis articulis alios, vel eoſdem teſtes in principali cauſa producere: ſic non debet in appellationis cauſa licere: cum non minus in appellationibus, quam in principali cauſa ſubornatio ſit timenda.

TITULUS IX.
DE JUREJURANDO.
CAP. UN.

Juramenta, quæ Romanæ Eccleſiæ præſtant Romani Principes, fidelitatis exiſtunt. Joan. Andr.

Clemens V. *in Concilio Vienenſi.*

ROmani Principes c, orthodoxæ fidei profeſſores ſacroſanctam Roman. Eccleſiam, cujus caput eſt Chriſtus redemptor noſter, ac Romanum Pontificem ejuſdem Redemptoris Vicarium, fervore fidei, & claræ devotionis promptitudine venerantes, eidem Romano Pontifici, a quo approbationem perſonæ, ad Imperialis celſitudinis apicem aſſumendæ, necnon unctionem, conſecrationem, & Imperii coronam accipiunt, ſua ſubmittere capita non reputarunt indignum, ſeque illi, & eidem Eccleſiæ, quæ a Græcis Imperium tranſtulit in Germanos, & a qua ad certos eorum Principes jus, & poteſtas eligendi Regem in Imperatorem poſtmodum promovendum pervenit, adſtringere vinculo juramenti, prout tam mos obſervationis antiquæ, temporibus noviſſimis renovatæ, quam forma juramenti hujuſmodi ſacris inſerta canonibus manifeſtant. Dudum ſane inter quondam Henricum Imperatorem, tunc Romanorum Regem, & chariſſimum in Chriſto filium noſtrum Robertum Siciliæ Regem, gravi diſcordia ſuſcitata, nos multis grandibuſque periculis, quæ exinde proventura veriſimiliter timebantur, intendentes celeri, & opportuno remedio obviare, quibuſdam ex fratribus noſtris ſanctæ Rom. Eccl. Cardinalibus, exiſtentibus tunc in urbe pro reformanda pace, & ſolidanda concordia inter Reges eoſdem, literas noſtras ſub certa forma duximus deſtinandas, inter alia inſerentes in eis, quod cum ipſi Reges ejuſdem Eccleſiæ ſpecialiſſimi filii, ſibi juramento fidelitatis, & alias multipliciter eſſent adſtricti, ipſius Eccleſiæ deberent eſſe promptiſſimi defenſores.

a Juxta manuſcr. ita habetur. b Vid. c. commiſſa de elect. in 6. not. Bart. & moderni in l. Celſus. ff. de uſucap. Font.

a Qui debent Judæos punire? vid. l. ſi quis in hoc genus. C. de Epiſc. & Cler. & gl. in cap. Judæi. 2. de Jud. Font. b Vid. l. 1. §. aiunt ædiles. ff. de ædil. edict. & l. apud eum. §. imperator. ff. de manumiſſ. c al. Imperatores.

Dictis autem literis in notitiam dicti Henrici ad Imperium jam promoti ſic deductis, idem Henricus ab eiſdem Cardinalibus requiſitus, ut ſuper contentis in illis ſuum propoſitum reſponderet: quaſi moleſte tuliſſet, quod de juramento fidelitatis hujuſmodi per eum præſtito in dictis literis mentio haberetur, non familiariter, nec ſecrete, ut tractandæ pacis qualitas exigebat, ſed multis tabellionibus accerſitis, & requiſitis ab eo, quod de reſponſionibus ſuis conficerent publica inſtrumenta, inter cætera publice (præſente multitudine hominum copioſa) reſpondit *a* ſe non fore cuiquam ad juramentum fidelitatis adſtrictum, & quod nunquam fecerit juramentum, propter quod foret ad juramentum fidelitatis alicui obligatus, & quod ipſe neſciebat, quod anteceſſores ſui Romani Imperatores unquam juramentum hujuſmodi præſtitiſſent, ſimulans ſe immemorem juramentorum, quæ nobis ante coronationem ſuam præſtiterat, & poſt coronationem etiam ienovarat. Nos itaque attendentes, quod hujuſmodi reſponſio, ſi ſub diſſimulatione pertranſeat, vel ſilentio pallietur, poſſet in magnum, & evidens præjudicium Rom. Eccleſiæ redundare, dignum admodum, & opportunum fore perſpeximus, ut de juramentis hujuſmodi conſtitutioni præſenti aliqua breviter annectamus. Dictus namque H. quamprimum fuit in Regem Romanorum electus ſolennes *b* ad nos nuntios deſtinavit, dans eis per ſuas patentes literas plenum, & ſpeciale mandatum exponendi nobis pro eo devotionem ipſius, & reverentiam filialem, quam ad nos, & Rom. Eccleſ. ſincero gerere ſe dicebat affectu: necnon petendi, & impetrandi a nobis favorem, & gratiam conſuetos: offerendi quoque nobis, & præſtandi pro eo, & in ipſius animam debitæ nobis, & eidem Eccleſiæ fidelitatis, & cujuslibet alterius generis juramentum, ac nihilominus petendi a nobis per noſtras ſibi manus impendi unctionem, conſecrationem, & Romani Imperii diadema. Præfatis itaque nuntiis in noſtra, & fratrum noſtrorum præſentia conſtitutis, ac ſecundum dicti tenorem mandati Avenione, ubi tunc eramus cum noſtra curia reſidentes, in publico conſiſtorio, in quo erat Prælatorum, & aliorum, tam Clericorum, quam Laicorum non modica multitudo, præmiſſis per eos coram nobis expoſitis ſupplicando petitis humiliter, & oblatis: Nos eodem mandato, & decreto electionis ejuſdem H. ex parte Principum tam Eccleſiaſticorum, quam ſecularium, qui eundem elegerant, nobis per dictos nuntios præſentatis, plene cum eiſdem fratribus deliberatione diſcuſſis, factaque nobis de electione hujuſmodi concordi, & legitima plena fide, examinata quoque perſona ipſius H. prout abſentia patiebatur ejuſdem & de ipſius fide, probitate, & aliis, quæ in perſona Imperatoris ſunt merito requirenda, cum pluribus Prælatis, & aliis magnæ auctoritatis viris, qui ejuſdem H. mores, conditionem, & ſtatum plenius noverant, inquiſito, ejuſque perſonæ, cujus etiam nos, & fratres noſtri aliqualem prius notitiam habebamus, propter quod facilius tranſivimus in examinatione hujuſmodi, idonea reputata, ipſum nominavimus, denunciavimus, & declaravimus Regem Romanorum, ipſius approbantes perſonam, eumque ſufficientem, & habilem declarantes ad ſuſcipiendam Imperialis celſitudinis dignitatem, ac decernentes unctionem, conſecrationem, Imperiique Romani coronam ſibi per manus noſtras debere concedi: & conſequenter a præfatis nuntiis ſufficiens ad hoc ab eo (ut præmittitur) mandatum habentibus, ſecundum formam in decretis, quæ incipit, Tibi Domino, comprehenſam, fidelitatis recepimus juramentum. Poſtque idem H. conſecrationis, & coronationis ſuæ tempore aliud eiſdem Cardinalibus, quos ad impendendum ſibi hujuſmodi conſecrationis, & coronationis inſignia miſeramus ad urbem, illud noſtro nomine recipientibus juramentum præſtitit corporale, quod in libro Pontificali Rom. præſtandum Pontifici per Imperatorem coronationis ſuæ tempore continetur, cujus tenor dignoſcitur eſſe talis: Ego H. Romanorum Rex, annuente Domino, futurus Imperator promitto, ſpondeo, & polliceor, atque juro coram Deo, & B. Petro me de cætero protectorem, procuratorem *a*, & defenſorem fore ſummi Pontificis, & hujus ſanctæ Romanæ Eccleſiæ, in omnibus neceſſitatibus, & utilitatibus ſuis, cuſtodiendo, & conſervando poſſeſſiones, honores, & jura ejus, quantum divino ſuffultus adjutorio fuero, ſecundum ſcire, & poſſe meum, recta, & pura fide: ſic me Deus adjuvet, & hæc ſancta Dei Evangelia. Ceterum quin juramenta hujuſmodi fidelitatis exiſtant, a retro Romanis Principibus non fuit hactenus hæſitatum: imo tam quondam Albertus Rex Romanorum, immediatus prædeceſſor memorati Henrici, Bonifacio Papæ VIII. prædeceſſori noſtro tempore approbationis ejuſdem Alberti, quam Rodulphus pater ipſius, & alii prædeceſſores ejuſdem Romanorum Reges diverſis noſtris prædeceſſoribus juramentum fidelitatis, & obedientiæ præſtiterunt. Idemque Bonifacius memoratum A. juramento hujuſmodi ab eo recepto, de fratrum ſuorum conſilio (præſente Prælatorum, & aliorum multitudine copioſa) auctoritate Apoſtolica recepit in ſpecialem ſuum filium, & Eccleſiæ memoratæ, ipſumque in Regem Romanorum aſſumpſit, in Imperatorem poſtmodum promovendum. Verum quia ſæpefatus H. qui in proximis diebus fuit de hac luce ſubtractus, non virtutem, & mentem, ſed nudum verborum inſectans corticem, ſenſumque confundens, juramenta reſtringendo prædicta curioſe videbatur aſſerere (ut præfertur) illa ad debitum fidelitatis hujuſmodi non extendi: novo modo curioſitatis hujus luculentæ veritatis antidotum ipſius declarationis oraculo providimus apponendum. Quia ergo capitulis juramento fidelitatis contentis ſolicita meditatione penſatis, ipſa capitula in præfatis Imperatoris juramentis, quantum ad effectum, mentem, & virtutem ipſorum non eſt dubium contineri: Nos præmiſſis, & aliis rationibus, ne quis in Romanum aſſumptus Principem, vel in poſterum aſſumendus, an juramenta hujuſmodi per dictum H. Imperatorem præſtita, & per ſucceſſores ipſius in futurum præſtanda, fidelitatis exiſtant, in dubitationem deducere audeat, vel ſuper his contrarium aſtruere veritati, auctoritate Apoſtolica de fratrum noſtrorum conſilio declaramus illa juramenta prædicta *b* fidelitatis exiſtere, & cenſeri debere. Porro præter juramenta prædicta idem Henricus ſuorum inhærens prædeceſſorum veſtigiis, priuſquam ingrederetur Italiam, vel ibidem jura aliqua exerceret, ſub teſtimonio ſuarum patentium literarum in manibus dilecti filii Joannis de Mollienis *c*, ſcholaſtici Eccleſiæ Tullenſis, Capellani noſtri, ad hoc ſpecialiter per nos miſſi noſtro, & præfatæ Eccleſiæ nomine recipientis promiſit, & tactis ſacroſanctis Evangeliis juramento firmavit, quod eandem Eccleſiam, & fidem catholicam pura fide, totiſque viribus conſervaret reverenter, & etiam defenſaret, omnemque hæreſim, ſchiſma, & hæreticos quoslibet, fautores, receptatores, & defenſores ipſorum exterminaret pro poſſe: ac nunquam cum Sarraceno, Pagano, Schiſmatico, ſeu alio quolibet communionem *d* catholicæ fidei non

a Vid. Bart. in leg. ſciendum ff. de verbor. oblig. b *Vide c. ad Apoſtolicæ. de re judic. lib. 6. q. 2. c. eſſat. & 97. diſtinct. nobiliſſimus Font.*

a Dictis, procuratorem, *deeſt in antiquiorib. cod.* b Dictio, prædicta, *deeſt in antiquior. codicib.* c *al. Melonis.* d *Ad hoc vid. l. non debito. ff. de capt. & lonor. cap. 2. de ſchiſ. Doct. in cap. quod ſuper his. de vo. Font.*

non habente, aut cum aliquo alio præfatæ Eccleſiæ inimico, vel rebelli, ſeu eidem manifeſte ſuſpecto, unionem quamlibet, ſeu parentelam, aut confœderationem iniret, ſed tam noſtram, quam ſucceſſorum noſtrorum perſonas, honorem, & ſtatum manuteneret, defenderet, & conſervaret contra omnes homines, cujuſcunque exiſterent præeminentiæ, dignitatis, vel ſtatus. Eidem etiam adjiciens juramento, quod manuteneret ſemper, atque ſervaret privilegia omnia per prædeceſſores ſuos Reges, ac Imperatores Romanos, præfatæ Romanæ, & aliis quibuslibet Eccleſiis quocunque conceſſa tempore, & continentiæ cujuſcunque: ipſaque omnia, & ſpecialiter, ac præcipue per claræ memoriæ Conſtantinum, Carolum, Henricum, Ottonem IV. Fridericum II. atque Rodulphum prædeceſſores ipſius ſuper conceſſione, recognitione, advocatione, annotatione, quittatione, & libera dimiſſione terrarum, & provinciarum Romanæ Eccleſiæ ubilibet poſitarum, quarum etiam multas nominatim expreſſit, ſedi Apoſtolicæ, Romaniſque Pontificibus ſuper *b* quocunque tenore conceſſa recognovit, confirmavit, & ex certa ſcientia innovavit, ac etiam de novo conceſſit: & terras ipſas, atque provincias recognovit ad jus, & proprietatem ipſius Eccleſiæ pleniſſime pertinere: eaſque nihilominus ex abundanti de novo Eccleſiæ ſæpefatæ donavit, ſub prædicto ſe obligans juramento, quod ipſas, aliquamve ipſarum partem nullo unquam tempore occuparet, ſeu (quantum in eo eſſet) ab alio permitteret occupari. Nec in eis, aut aliqua parte ipſarum jura aliqua, poſſeſſiones, aut tenutas haberet, ſeu quomodolibet poſſideret, nec in eis etiam poteſtariæ, ſeu cujuſvis capitaniæ, aut juriſdictionem quamcunque per ſe, vel per alium exerceret, quodque (ut Princeps catholicus, & ſæpedictæ Eccleſiæ advocatus, atque defenſor) ipſam juvaret, & conſiliis, & auxiliis illi aſſiſteret opportunis, contra quoſcunque inobedientes, & rebelles eidem, & præcipue contra occupantes, ſeu turbantes terras prædictas, ſeu provincias, vel partem quamlibet earundem. Sub eodem etiam juramento promiſit, quod tam ipſam Romanam Eccleſiam, quam alias Eccleſias, libertatem Eccleſiaſticam, bona, jura, Prælatos, & miniſtros Eccleſiarum ipſarum manuteneret, conſervaret, atque defenderet pro poſſe. Et quod Eccleſiæ Romanæ vaſſallos contra juſtitiam nullatenus offenſurus, devotos, ac fideles Eccleſiæ etiam in Imperio conſtitutos benigne tractaret, nec eos opprimeret contra juſtitiam, aut (quantum in eo eſſet] per alium opprimi ſuſtineret, ſed in ſuis potius juribus, & juſtitiis conſervaret. Hoc quoque juramentum, & etiam priſtinum pro eo nobis per ſuos nuntios [ut præmittitur] præſtitum, receptis ſuæ coronationis inſigniis innovavit, prout in patentibus ante coronationem ipſam, ejus regio magno ſigillo, & aliis poſt coronationem eandem, ejus Imperiali aurea bulla munitis, inde confectis literis (quas in archiviis Rom. Eccleſiæ reponi, & diligenter conſervari fecimus) plenius continetur.

TITULUS X.

DE EXCEPTIONIBUS.

CAP. UN.

Exceptio excommunicationis opponitur dilatoria quandocunque, peremptoria non obſtante. Joan. Andr.

Clemens V. *in Concilio Vienenſi.*

EXcommunicationis exceptio dilatoria in qualibet parte litis opponi poteſt termino peremptorio per Judicem aſſignato ad proponendum exceptiones declinatorias, & dilatorias non obſtante: ſervata tamen conſtitutione felicis recordationis Innocentii Papæ IV. edita circa hoc in Concilio Lugdunenſi.

a *Dictio*, etiam, *deeſt in antiquiorib. codicibus.* b *Al. ſub.*

TITULUS XI.

DE SENTENTIA, ET RE JUDICATA.

CAP. I.

Qui tres ſententias contrarias in quavis cauſa reportavit, de illarum nullitate non agit, nec excipit ipſarum executione non facta: & reſpicit etiam pendentia. Joan. Andr.

Clemens V. *in Concilio Vienenſi.*

UT calumniis litigantium occurratur, is, qui in beneficiali, vel alia quavis cauſa tres contra ſe in petitorio, vel poſſeſſorio ſententias reportavit, ad agendum de nullitate ipſarum, vel alicujus ex eis nullatenus admittatur, donec hujuſmodi ſententiæ plenarie fuerint executioni mandatæ. Similiter ſi ille, contra quem tres ſententiæ definitivæ latæ fuerint, ab interlocutoria, vel gravamine ante prolationem ipſarum, vel earum alicujus ſe appellaſſe, & cauſam appellationis hujuſmodi adhuc pendere proponat, ſententiarum prædictarum executionem tali prætextu nolumus impediri. Quæ ad cauſas quaſcunque etiam per appellationem pendentes duximus extendenda.

CAP. II.

Sententia lata contra citatum extra citantis territorium exiſtentem, nulla eſt ipſo jure. h. d. Joan. Andr.

Idem.

PAſtoralis cura ſollicitudinis nobis divinitus ſuper cunctas Chriſtiani populi nationes injuncta nos invigilare remediis ſubjectorum, eorundem periculis obviare, & ſcandala removere compellit. Sane cum jamdudum inter quondam Henricum Imperatorem Romanum, & chariſſimum in Chriſto filium noſtrum Robertum Siciliæ Regem gravis fuiſſet materia turbationis exorta, aſſerente deinde Imperatore prædicto, quod cum quibuſdam ipſius ſubditis Rex confœderationes, & conſpirationes fecerat in ipſius majeſtatis offenſam: quodque tractaverat, & ordinaverat, ut civitates quædam ſub Imperii, & Imperatoris ejuſdem obedientia conſiſtentes, contra eum, & Imperium rebellarent, genteſque ſui ipſius fultæ ſubſidio nonnullas alias Imperii civitates, & caſtra [inde violenter ejectis ipſius Imperatoris Officialibus] occuparunt, & pro ipſo Rege occupata tenebant: ac alias etiam in urbe, & alibi in Imperii, & Imperatoris ejuſdem contemptum, & ſuæ majeſtatis injuriam, & reipublicæ detrimentum multa gravia fuerunt *b* per Regem eundem, ac malitiam, & inſtigationem ipſius tam a ſuis ſtipendiariis, quam a ſubditis Imperatoris commiſſa.

Præhabitis per Imperatorem eundem quibuſdam proceſſibus contra eum, abſentem tamen, quamvis legitime (juxta Imperatoris aſſertionem) citatum, ac quod ſupradicta erant notoria, per imperialem interlocutoriam declaravit Imperator ipſe, Regem affirmans propter præmiſſa læſæ majeſtatis criminis reum eſſe, in eum peremptorie [ut dixit] & ſufficienter citatum, ſed comparere contumaciter recuſantem, tanquam rebellem, proditorem, & hoſtem Imperii, ac reum ſupradicti criminis, privationis omnium dignitatum, quocunque comprehenſarum titulo, & quibus ſe intitulabat Rex ipſe, auctoritatum quoque, honorum, provinciarum, terrarum, bonorum, jurium, & juriſdictionum, tam perpetuorum, quam temporalium, & ſi quando veniret in ſuam, & Imperii fortiam, mutilationis

a *De intellectu vide Oldradum conſil.* 106. *incip. quod litera executoriæ.* b *Al. fuerant.* c *Vide l. rei capitalis. ff. de pœnis. & leg. tranſigere.* C. *de tranſact. cum leg. criminali.* C. *de juriſd. omnium jud. atque l.* 1. C. *ne Chriſtian. man. & Felin. in c. ex literis.* 22. *col. de conſtit.*

etiam capitis ſententiam promulgavit, omnem ſupplendo defectum, ſi quis forſitan fuerat ex ſolemnitate juris omiſſus in proceſſibus memoratis *c* præmiſſa (ut aſſerunt) faciens exigente juſtitia, & de imperiali etiam poteſtate. Verum quia hujuſmodi ſententia, quæ non a diſcretione, matre virtutum, ſed a noverca juſtitiæ, voluntaria ſcilicet judicantis præcipitatione proceſſit, partus forſan ſe deceptorea haberet, ſi ipſius ſententiæ inefficacia in publicum præcone juſtitia non prodiret: nos circa eam tali uti proviſione volentes, quæ (detectis ipſius defectibus) ſeminata per eam extinguat pericula, & in ratione reddenda ſit poſteris profutura, ipſam ſubjiciendam eſſe providimus limæ juſtitiæ, ac rectæ libramini rationis. Ejuſdem igitur cauſis, & continentia, necnon conditione illorum, a quo, & in quem lata fuit, diligenti & debita conſideratione penſatis, patenter ex ea illius aſtruitur evidentia nullitatis, & manifeſte arguitur temeritas promulgantis. Notorium quippe ac indubitatum exiſtit, quod grandis exercitus tempore dictorum proceſſuum, & ſententiæ, continue Imperatori aſſiſtens, Regem ipſum, & ſuos proſequebatur odio capitali: Piſanaque civitas, in qua lata fuit memorata ſententia, Regem capitali habebat odio notorio, & antiquo. Eſto igitur, quod Rex ipſe alias ad præmiſſa fuiſſet legitime per Imperatorem citatus: nunquid venire debuit ad Judicem exercitu feroci ac grandi, ipſique citato [ut præmittitur] odioſo ſtipatum? Nunquid etiam debuit comparere in loco admodum populoſo, multum potanti, ac præfato in eum odio provocato? Quis enim auderet, vel qua ratione audere aliquis teneretur conſiſtorii talis ſubire *a* judicium, & ſe in hoſtium ſinu reponere, ac ad mortem per violentam injuriam, non per juſtitiam inferendam ultroneum ſe offerre? Hæc quidem jure timentur, hæc de more vitantur, hæc humana fugit ratio, hæc abhorret natura. Deſiperet igitur, qui citationem hujuſmodi ſaperet arctaſſe citatum. Ut *b* illud tanquam notiſſimum nullatenus omittamus, quod Regem extra diſtrictum Imperii, in regno ſcilicet Siciliæ, notorie ac continue tempore ſupradicto morantem, citare non potuit Imperator, nec citatio, ſi quam forſan de ipſo intra Imperii fines fecit, citatum extra Imperium conſtitutum arctavit. Nos quoque Regis ordinarius Judex, quod ad Imperatoris judicium citaremus, vel citari aut remitti faceremus eundem, nequaquam fuimus requiſiti: imo licet ad nos, & curiam noſtram temporibus illis rumores frequenter de curia Imperatoris venirent, & juxta eum etiam quidam ex fratribus noſtris eſſent, prius tamen dictæ ſententiæ promulgatio, quam aliquid de proceſſibus antecedentibus ad audientiam noſtram pervenit. Denique licet Rex ipſe terras aliquas ab Imperatore tenere dicatur in feudum, non tamen in eis, ſed in regno præfato domicilium ſuum fovebat: unde Imperator in ipſius perſonam nullam ratione terrarum hujuſmodi (niſi ex natura feudorum) debitam ſuperioritatem habebat. Quod ſi punitio criminis intra diſtrictum imperialem commiſſi, ad imperatorem forſan pertinuiſſe aſſeratur: verum eſt quidem, ſi in eodem diſtrictu fuiſſet inventus delinquens, vel ad illum de more remiſſus. Dici-ne ergo ſententia meruit, quæ a Judice, qui per Regem tute adiri non potuit, & in loco notorio (ut præfertur) non tuto, in abſentem, nec citatum legitime ac inauditum per conſequens, & indefenſum, non maturo fuit judicio, ſed præcipitio, & de tanto præſertim crimine promulgata? Rurſus non eſt ſilentio relinquendum, quod ipſe Rex noſter, & Eccleſiæ Romanæ ratione regni prædicti notorie ſubditus, homoque ligius & vaſallus, ac *e* in eodem regno, non ut præmittitur, in Imperio certum, continuum & notorium ſuum habens domicilium, ac originem inde trahens, Imperatori eo modo non ſubfuit, quod in eum crimen *b* læſæ majeſtatis commiſerit, quantumlibet in ſententia ſupradicta contenta veritatem indubiam continerent, ſicque nedum non jure, imo nec cum juris colore tulit Imperator ſententiam ſupradictam *c* in Regem, ex cauſa, quæ veritatis ſubſiſtentiam non habebat, propterquam etiam, quantum in eo fuit, Regem eundem privando regno, & regia dignitate, ac terris etiam aliis, & juriſdictionibus perpetuis & temporalibus, quæ ſub eo nullatenus, vel ab eo, ſed a nobis, & ſub nobis, tenebat: necnon procedendo contra Regem eundem ex illis, quæ per ipſius ſtipendiarios ac nonnullos Imperatoris ejuſdem ſubjectos per malitiam, & inſtigationem Regis ipſius, contra eum fuiſſe commiſſa in urbe dicebat: cum etſi illa fuiſſent ibidem revera commiſſa, punitio tamen eorum in Regem, veluti extra diſtrictum Imperii commiſſorum, ad imperatorem nullatenus pertineret: inhibendo etiam in eadem ſententia ſub magnarum appoſitione pœnarum, quarum aliquas ſibi applicari mandavit, ne quis dicto Regi præſumeret in ſuis reſpondere debitis, in ipſiuſve familiaritate, vel ſervitio remanere, aut eidem contra ipſum Imperatorem quovis modo impendere conſilium, auxilium, vel favorem: cum debitores, ſervitores, & auxiliatores hujuſmodi extra Imperium, & in regno conſtituti prædicto nullatenus Imperatori ſubeſſent, nec ex committendis in regno eodem dictis poſſent pœnis adſtringi, vel aliqualiter condemnari per ipſum: abſolvendo quoque ab omni fidelitate, obligatione, ſervitio, promiſſione, ac pacto provincias omnes, civitates, & caſtra, & *d* loca, ipſiuſque vaſallos, & laudatarios, & alios quoslibet eidem Regi quomodolibet obligatos, cum includerentur in abſolutione hujuſmodi terræ & perſonæ nobis, & Eccleſiæ Romanæ ſubjectæ, propriæ terminos poteſtatis exceſſit, in meſſem noſtram mittens perperam ſuam falcem. Cæterum defectus ſuppletio circa proceſſus adhibita ſupradictos, non tantum valet ad juſtificationem ipſorum, & ſententiæ ſupradictæ, quantum ad eorum ſuggillationem & notam: cum nullam ſuper præmiſſis poteſtatem haberet Imperator in Regem, ſibi alias, quam ut præfertur, non ſubditum, non citatum *e* legitime, aut remiſſum, & extra diſtrictum ipſius continue ac notorie conſiſtentem: nec prædicta ſuppletio circa ſubditum etiam ad ea potuiſſet de ratione referri, per quæ de crimine præſertim ſic gravi delato defenſionis (quæ a jure provenit naturali *f*) facultas adimi valuiſſet: cum illa Imperatori tollere non licuerit, quæ juris naturalis exiſtunt. Ut igitur, ſicut memorata ſententia juris caret effectu, ſic auctoritate & nomine rei careat judicatæ, ut nec in opinione communi, aut vulgi labiis nomen habere ſententiæ mereatur: ut etiam in magnum juſtitiæ ac pacis obſequium ſcandaloſis occurratur periculis, quæ cum noſtra & Eccleſiæ, provinciarum multarum, regnorum, & gentium turbatione non modica poſſent occaſione ipſius pro tempore ſuboriri: nos tam ex ſuperioritate, quam ad Imperium non eſt dubium nos habere, quam ex poteſtate, in qua (vacante imperio) Imperatori ſuccedimus: & nihilominus ex illius plenitudine poteſtatis, quam Chriſtus Rex Regum, & Dominus dominantium nobis, licet immeriti, in perſona beati Petri conceſſit, ſententiam

a *al. ita: ſubire judicium, ſe in hoſtium ſinu reponere, ad mortem, &c.* b *al. ut id.*

a *In quadam manuſcripta ita: ac in eodem regno, ut præmittitur, non Imperio certum, &c.* b *Vid. l. Pomponius. ff. de acq. hær.* c *al. ſæpe dictam.* d *Hæc duo verba, & loco, deſunt in antiquior. codicibus.* e *De hac re vide Uldericum Zaſium l. 2. §. eodem tempore. ff. de ori. ju. Bal. l. fin. C. de leger.* f *L. ut vim. ubi late doctores. ff. de juſtit. & jure.*

tiam & proceſſus omnes prædictos , & quicquid ex eis ſecutum eſt , vel occaſione ipſorum , de fratrum noſtrorum conſilio declaramus fuiſſe ac eſſe omnino irritos & inanes, nullumque debere , aut debuiſſe ſortiri effectum , ſeu nocumentum, vel notam afferre cuiquam, vel quomodolibet attuliſſe. Ipſoſque nihilominus, quatenus proceſſerunt de facto, & quicquid ex eis ſecutum eſt , vel ob eos, vel in poſterum ſequi poſſet, in irritum revocamus .

TITULUS XII.
DE APPELLATIONIBUS.
CAP. I.

Valet appellatio coram majore parte plurium Judicum . Sed appellato eſt appellatio , delatio , & termini præfixio intimanda . Joan. And.

Clemens V, *in Concilio Viennenſi* . [*an.* 1312.]

SI a Judicibus a duobus , aut pluribus fuerit appellandum, quia forte de facili eorum præſentia ſimul haberi non poſſet, liceat coram ipſis , vel majori parte ipſorum appellare, & Apoſtolos petere ſeparatim, valebitque appellatio talis, ac ſi ſimul fuiſſet in eorum præſentia ab omnibus appellatum. Eſt tamen appellato ignoranti , appellationis, necnon delationis eorum , & termini præfixionis, ſi ſubſecutæ fuerint , intimatio legitime facienda .

CAP. II.

Sufficit Apoſtolos peti uno contextu ſæpius & inſtanter : ad quos recipiendos , ſi Judex certum terminum ſtatuat, appellans illos non petens in termino , appellationi renunciat . Idem cum Judex ſtatuit terminum juris incertum , intra quem appellans illos debite non petivit , vel oblatos recipere renuit .

Idem.

QUamvis rigor juris expoſcat eum , qui appellat, debere petere Apoſtolos congruo loco & tempore ſæpius, & inſtanter: nos tamen antiquam & communem obſervantiam litigantium ſequi , & æquitatem rigori præferri volentes, decernimus ſufficere , quod per appellantem ſimul uno contextu Apoſtoli inſtanter , & ſæpius poſtulentur . Verum ſi Judex a quo appellatur , certum terminum ad recipiendos Apoſtolos appellanti aſſignet, & appellans in aſſignato ſibi termino non compareat coram eo , nec petat Apoſtolos ſibi tradi, appellationi ſuæ renunciaſſe videtur . Similiter ſi Judex appellanti reſponderit , intra juris terminum Apoſtolos ſe daturum , appellationi ſuæ renunciaſſe appellans intelligitur, niſi intra dictum terminum congruo loco & tempore inſtanter, & ſæpius ſaltem uno contextu petat Apoſtolos ab eodem Judice ſibi dari *b* , vel ſi recipere recuſat oblatos .

Ponit tres caſus , quibus appellans non habens Apoſtolos , appellationem proſequi poteſt . h. d. Joan. Andr.

§. 1. Quod ſi Judex in termino ad dandum Apoſtolos præfixo per eum ipſo appellanti petenti non dederit : aut ſi dum peterentur Apoſtoli , reſponderit ſe daturum eoſdem, nullo termino certo ſibi præfixo , vel intra juris terminum ſe eos aſſeruerit velle dare , & poſtea per appellantem congruo loco & tempore ſæpius, & inſtanter uno contextu etiam requiſitus , eos non curaverit intra eundem terminum exhibere, appellationem ſuam extunc proſequi poſſit appellans , ac ſi expreſſe fuiſſent eidem Apoſtoli denegati .

a *Nota quod indefinite dicitur Judicibus , in omnibus igitur cujuſcumque ſpeciei Judicibus vendicat ſibi locum , ut in gloſſ. s. Pet. de Anchar.* b *Alias , tradi .*

CAP. III.

Appellans proſequi , & finire tenetur appellationem extrajudicialem intra annum a die interpoſitæ appellationis , vel illati gravaminis : quo non facto (impedimento juſto ceſſante) appellatio eſt deſerta . h. d.

Idem .

SIcut appellationem judicialem , ſic & extrajudicialem intra annum a die interpoſitionis ipſius, vel a die illati gravaminis, ubi a futuro gravamine appellatur, proſequi & finire tenetur appellans . Quod ſi juſto impedimento ceſſante non fecerit, debebit ejus appellatio deſerta cenſeri .

CAP. IV.

Tempus ad proſequendam appellationem ab homine , vel a jure præfixum , non currit appellanti compromiſſo durante , vel de partium expreſſo conſenſu ; niſi periculo imminente ex mora Judex aliud decernat .

Idem .

QUamdiu a appellationis proſecutio per compromiſſum, vel alias de partium expreſſo conſenſu differtur: tempus ad proſequendum eandem ab homine , vel a jure præfixum, currere nolumus appellanti : niſi forte Judex videns , ex dilatione periculum imminere , præciperet in illa procedi .

CAP. V.

Ante definitivam appellanti non licet proſequi cauſas , in appellatione nominatim non expreſſas : nec proceſſus primi Judicis juſtificari , vel impugnari poteſt, niſi ex actis coram eo .

Idem .

APpellanti ab interlocutoria, vel a gravamine Judicis, non licet alias cauſas proſequi , quam in appellatione ſua nominatim duntaxat expreſſas: nec proceſſus primi Judicis ex novis , aut de novo probandis juſtificari poteſt, vel etiam impugnari : ſed tantum ex illis , quæ acta fuerunt, vel exhibita coram ipſo .

CAP. VI.

Proſecutio appellationis deſertæ non impedit , quin ſententia cenſeatur in rem judicatam tranſiviſſe . h. d. Joan. Andr.

Idem .

SI *b* appellationem per negligentiam appellantis deſertam , appellans ipſe cum appellato , aut appellatus etiam per ſe, & principaliter proſequatur : non ideo minus in rem judicatam cenſebitur tranſiviſſe ſententia , a qua fuerat appellatum .

CAP. VII.

A peremptoria repulſa ex alio, quam propter ineptitudinem, ſecundo appellans, & ſuccumbens non auditur ſuper ea in appellatione a definitiva . h. d. Joan. Andr.

Idem .

CUm a repulſione exceptionis peremptoriæ, ſecundo appellans ſuccumbit , non eſt in cauſa appellationis poſtmodum a definitiva omiſſæ audiendus ulterius ſuper ea : niſi tunc rite propoſita ex eo prius repulſa fuiſſet , quia proponebatur inepte .

a *De intellectu , vide Matheſilanum in Authen. ſi tamen . C. de temp. appell.* b *Pro limitatione hujus Clem. vide Abbatem in cap. ex parte . §. 2. ext. de reſc. & de materia ibidem pleniſſime . Fel.*

FINIS LIBRI SECUNDI.

CLEMEN.

CLEMENTINARUM
LIBER TERTIUS.

TITULUS PRIMUS.

DE VITA, ET HONESTATE CLERICORUM.

CAP. UN.

Punit Clericos conjugatos, & alios perſonaliter, & publice carnificum, & tabernariorum officium exercentes, qui per diœceſanos nominatim, & tertio moniti, illud officium non dimittunt, vel dimiſſum reaſſumunt. Excitat etiam diœceſanos contra illos Clericos, qui ſeculares actus exercent. Joan. Andr.

Clemens V. *in Concilio Vienenſi.*
[*an.* 1312.]

DIœceſanis *a* locorum diſtricte præcipimus, ut Clericos carnificum, ſeu macellariorum, aut tabernariorum officium publice, & perſonaliter exercentes, nominatim, & tertio moneant, ut ſic ab hujuſmodi officiis intra convenientem terminum monentium ipſorum arbitrio moderandum deſiſtant, & quod ipſa nullo unquam tempore reaſſumant. Qui ſi taliter moniti ab his non deſtiterint, aut ipſa (ut præmiſſum eſt) exercendo reſumpſerint quandocunque, conjugati omnino, non conjugati vero in rebus, & ſi omnino incedant ut Laici, in perſonis privilegium clericale, quamdiu præmiſſis inſtiterint, eo ipſo amittant. Adverſus vero alios Clericos negotiationibus, vel commerciis ſecularibus, vel officiis non convenientibus Clericali propoſito publice inſiſtentes, vel arma portantes, ſic canonica ſervare ſtudeant inſtituta, quod & illi ab exceſſibus compeſcantur hujuſmodi, & ipſi de damnabili circa hæc negligentia nequeant reprehendi.

CAP. II.

Præmiſſo exordio, punit Primo Clericos beneficiatos, utentes publice virgata, vel partita veſte. Secundo, *Subdiaconos, & Diaconos.* Tertio, *omnes Clericos, tonſuram publice cum tali veſte portantes.* Quarto, *habentes dignitatem, perſonatum, beneficium curatum, & Sacerdotes & Religioſos publice portantes talem veſtem, vel inſulam.* Quinto, *punit omnes prædictos utentes tabardo notabiliter brevi, integre foderato.* Sexto, *certas caligas Clericis interdicit.* Joan. Andr.

Idem.

QUoniam *b* qui abjectis veſtibus proprio congruentibus ordini alias ſumere, & in publico portare rationabili cauſa ceſſante præſumit, profeſſorum illius ordinis prærogativa ſe reddit indignum: præſenti conſtitutione ſancimus, quod quicunque Clericus virgata, vel partita veſte publice utetur (niſi cauſa rationabilis ſubſit) ſi beneficiatus extiterit, per ſex menſes a perceptione fructuum beneficiorum, quæ obtinet, ſit eo ipſo ſuſpenſus. Si vero beneficiatus non fuerit, in ſacris tamen ordinibus citra Sacerdotium conſtitutus, per idem tempus reddatur eo ipſo inhabilis ad Eccleſiaſticum beneficium obtinendum. Idem quoque cenſemus de Clericis aliis veſtem talem ſimul & tonſuram publice deferentibus Clericalem. Dignitatem vero, perſonatum, ſeu beneficium aliud obtinens, cui cura immineat animarum, necnon cæteri in Sacerdotio conſtituti, ac religioſi quilibet, quos oportet per decentiam habitus extrinſeci morum intrinſecam honeſtatem oſtendere, ſi (præterquam ex cauſa rationabili) publice veſtem ferant hujuſmodi, aut inſulam, ſeu pileum *a* lineum publice portent in capite, ſint eo ipſo, beneficiati videlicet a perceptione fructuum beneficiorum, quæ obtinent, ſuſpenſi per annum. Cæteri vero Sacerdotes, & Religioſi quilibet per idem tempus reddantur inhabiles ad quodcunque beneficium Eccleſiaſticum obtinendum. Sed & tales, & cæteri quicunque Clerici utentes epithogio, ſeu tabardo foderato uſque ad oram, & ita brevi, quod veſtis inferior notabiliter videatur, epithogium ipſum ſeculares Clerici, & Religioſi adminiſtrationem habentes teneantur intra menſem dare pauperibus. Cæteri vero Religioſi adminiſtrationem non habentes intra idem tempus illud teneantur ſuis ſuperioribus aſſignare in pios uſus aliquos convertendum. Alioquin beneficiati ſuſpenſionis, cæteri vero inhabilitatis pœnas prædictas, per idem tempus ſe noverint incurriſſe. Huic inſuper adjicimus ſanctioni, ut Clerici, præſertim beneficiati, caligis ſcacatis, rubeis, aut viridibus publice non utantur.

a *Vide Conc. Trid. ſeſſ.* 22. *de reform. c.* 1. *& Bernardinum Diaz. in pract. crim. can. c.* 63. b *Hanc conſtitutionem innovat, & ampliat Conc. Trid. ſeſſ.* 14. *de reform. c.* 6.

a *Al. pileum juvenum.*

TITULUS II.

DE PRÆBENDIS, ET DIGNITATIBUS.

CAP. I.

Clauſula inſerta literis gratioſis ſuper dignitate conceſſis, per quam provideri mandatur, ne animarum cura (ſi dignitati imminet) negligatur, vel per quam inhibetur electionem fieri dignitatis: non facit extendi gratiam ad dignitatem curatam, vel ad quam quis per electionem aſſumitur. hoc dicit Joan Andr.

Clemens V. *in Concilio Vienenſi*.

SI dignitatem habenti de alia provideri mandemus *a*, diſpenſantes cum eo, ut ſimul utramque valeat retinere, de animarum cura, quæ illis, vel alteri earum imminet, non habita mentione, gratia hujuſmodi velut ſurreptitia nullius penitus eſt momenti: quanquam confectis ſuper ea literis ſit inſertum, quod animarum cura (ſi dignitatibus ipſis, vel altari earum immineat) nullatenus negligatur. Ad hoc ſi alicui provideri mandemus de dignitate ad cujuſcunque, vel quorumcunque collationem, proviſionem, ſeu quamvis diſpoſitionem aliam in certa Eccleſia pertinente, quam intra menſem duxerit acceptandam: inhibentes illi, vel illis, ad quorum collationem, proviſionem, ſeu electionem, dignitates in ipſa Eccleſia pertinere noſcuntur, ne interim ad collationem ipſarum, ſeu proviſionem procedant, vel quenquam eligant ad eaſdem de dignitate, ad quam conſuevit quis per electionem aſſumi, impetranti non poterit provideri: cum in conceſſione gratiæ (ad quam non augendam, ſed exequendam debent, quæ de inhibitione ſequuntur, referri) nullam de electione fecerimus mentionem.

CAP. II.

Literæ ſuper proviſione Clericorum non includunt hoſpitalia, & loca ſimilia, & habentia jura ſpiritualia: niſi id exprimatur. h. d. Joan. Andr.

Idem.

PEr literas a ſede Apoſtolica, vel Legatis ipſius ſuper proviſione quorumlibet Clericorum directas, de xenodochiis, leproſariis, eleemoſynariis, ſeu hoſpitalibus (etiamſi Eccleſias, vel Capellas, decimas, aut alia ſpiritalia jura noſcantur habere) nulli poſſe decernimus *b* provideri: niſi hoc in Apoſtolicis literis caveatur expreſſe.

CAP. III.

Quo caſu vacat una dignitas per receptionem alterius, vacant etiam plures.

Idem.

SI plures *c* obtinens dignitates aliam dignitatem, aut beneficium curam animarum habens acceperit, diſpenſatione ſuper hoc legitime non obtenta: ejus poſſeſſione adepta pacifice, dignitates, quas prius habebat, ipſo facto vacare cenſemus.

Sicut ſi dignitatem unicam obtinenti alia ſimilis conferatur, ejus pacifica poſſeſſione habita, prima de jure vacarat.

CAP. IV.

Valet proviſio facta proprio motu Papæ tacentis beneficia proviſi, quæcunque ſint, & quotcunque. h. d. Joan. Andr.

Idem.

SI Romanus Pontifex de beneficio alicui motu proprio provideat, de beneficiis, quæ obtinet, non habita mentione, proviſionem, ſeu gratiam hujuſmodi fore validam declaramus, qualiacunque fuerint beneficia, dignitates, aut perſonatus, cum cura, vel ſine cura, & in numero quantocunque *d*, quæ is habebat, cum ſibi proviſio facta fuit.

CAP. V.

Expectans beneficium, ad collationem Epiſcopi, devolutum ad illius Capitulum, obtinere non poterit: devolutum tamen ad Epiſcopum, vel etiam ad Papam ex cujuſcunque negligentia poterit obtinere.

Idem.

SI de beneficio ad cujuſcunque Epiſcopi collationem ſpectante alicui conferendo ſcribamus, ſibi illud conferri non poterit, cujus collatio ex negligentia ipſius Epiſcopi ad ejuſdem Capitulum devoluta exiſtit. Licet provideri ſibi poſſit de illo etiam, cujus ad ipſum Epiſcopum ex ſui Capituli, vel alterius cujuſcunque, ſive ad nos ex ipſius Epiſcopi, & aliorum in hoc eidem ſuccedentium negligentia collatio fuerit devoluta.

CAP. VI.

Adeptus in Eccleſia dignitatem habentem Præbendam annexam, perdit primam Præbendam, quam habebat in illa. h. h. Joan. Andr.

Idem.

SI juxta noſtri formam mandati Canonicatum, & Præbendam Eccleſiæ Rutinenſis adeptus, dignitatem, quam duxerit acceptandam, ibidem expectat, Archidiaconatum *a* inibi poſt vacantem, non obſtante, quod certa ſit ſibi annexa Præbenda, poterit acceptare: primaque Præbenda hoc ipſo vacabit, quod ſecundam cum Archidiaconatu prædicto pacifice fuerit aſſecutus.

TITULUS III.

DE CONCESSIONE PRÆBENDÆ,

ET ECCLESIÆ NON VACANTIS.

CAP. I.

Decretum conditionale ante conditionis eventum non afficit poteſtatem ordinarii, vel alterius collatoris: ſecus quando acceptationi beneficii tempus adjicitur cum decreto. Et qui beneficium vacans ab executore petit, vel recepit, illud intelligitur acceptaſſe: quæ vacatio nota dicitur expectanti, ex quo in loco beneficii publice ſcitur.

Clemens V. *in Concilio Vienenſi*. [*an.* 1312.]

CUm *b* ei, quem in ſcientia reputamus idoneum, ſi per inquiſitionem executoris ſibi deputati a nobis repertus fuerit eſſe vitæ laudabilis, & converſationis honeſtæ, de beneficio certi valoris alicui provideri mandamus, adjicientes, quod de beneficio minoris valoris poſſit eidem, ſi voluerit, provideri, ac extunc etiam inane decernentes, & irritum, ſi ſecus a quoquam quavis auctoritate contigerit attentari: quia decretum hujuſmodi in eventum dantaxat prædictarum conditionum ſuum ſortitur effectum: antequam extet prima conditio, beneficium prætaxati valoris, & etiam minoris, priuſquam ſuam impetrans ſuper valore hujuſmodi voluntatem declaret, conferri libere poterit per ordinarium, aut alium executorem a nobis ad providendum de tali beneficio deputatum. Secus autem fore cenſemus, quum decreto appoſito alicui provideri mandamus de beneficio, quod intra menſem a vacationis ipſius notitia duxerit acceptandum, ut appoſitio menſis ejuſdem aliquid afferat impetranti. Quin etiam beneficium, quod acceptare poterat, petendo ſibi per ſuum executorem conferri, aut recipiendo ſibi præſenti collatum: ipſum ex hoc acceptare, & collationem taliter ſibi factam valere cenſemus. Cæterum ut tam diuturnis vacationibus, quam fraudibus, & litibus occurratur, prædictæ vacationis notitiam impetrantem interpretamur habere, ex quo ipſa vacatio in loco, vel Eccleſia hujuſmodi beneficii publice nota erit. Imputet quidem ſibi, ſi hoc caſu, quo de ipſius commodo agitur, id, quod per ſe, vel per alium ſcire potuerit, ignoravit.

TI-

a De mandatis de providendo vide quod noviſſime ſancivit Concilium Tridentin. ſeſſ. 24. *cap.* 19. b *Nota quod hoc verbum facit novum jus, & hoc tenet Zenz. de jud. decernimus. Zabarel.* c *Vide Conc. Trid. ſeſſ.* 7. *de reform. c.* 4. *& ſeſſ.* 24. *de reform. c.* 27. d *Al. quotcunque.*

a *Nota, quod Archidiaconatus eſt dignitas. vide Doct. in cap. de multa. de præb. Archidiaconum, in cap.* 1. *de conſuet. l.* 6. *& Abbatem. in cap. novit. de judic.* b *Nota, quod promovendus ad beneficium debet eſſe idoneus. de qua præter Doct. hic vide Canoniſtas in cap. ſi eo tempore. de reſcript. lib.* 6. *& in cap. ei cui. de præbend. eod. lib. Abb. in c. dudum, de elect. & Fel. in c. ult. de præſumpt.*

TITULUS IV.
DE REBUS ECCLESIÆ NON ALIENANDIS.
CAP. I.

Religioſus, qui concedit alicui ad vitam, vel certum tempus jura, reditus vel poſſeſſiones adminiſtrationis, cui præeſt, ſuſpenſus eſt ab officio, niſi duo concurrant: nec valet conceſſio, duos caſus excipit. h. d. Joan. Andr.

Clemens V. *a in Concilio Vienenſi.*

[*an.* 1312.]

MOnaſteriorum, & aliarum adminiſtrationem regularium diſpendiis occurrere cupientes, perpetuo prohibemus edicto *b*, ne quis Religioſus monaſterio, prioratui, Eccleſiæ, ſeu adminiſtrationi cuivis præſidens, jura, reditus, aut poſſeſſiones ejuſdem, alicui ad vitam ejus, ſeu aliud certum tempus, pecunia etiam inde recepta quovis modo concedat: niſi neceſſitas, aut utilitas monaſterii, prioratus, Eccleſiæ, aut adminiſtrationis hujuſmodi hoc expoſcat, Conventus ſui, aut ſi Conventum non habeat, Prælati proprii aſſenſu ad hoc nihilominus accedente. Si quis autem contra hoc fecerit, *c* pœnam ſuſpenſionis ab officio eo ipſo incurrat, nec ex conceſſione ipſius recipienti jus aliquod acquiratur. Verum præmiſſa ad locationes, vel etiam redituum, aut fructuum venditiones, ad tempus modicum faciendas, declaramus ullatenus non extendi.

CAP. II.

Epiſcopus unire poteſt Eccleſiam alteri, vel loco religioſo donare, etiam non vocato rectore, vel defenſore. h. d. Joan. Andr.

Idem.

SI *d* una Eccleſia alteri Eccleſiæ, ſeu dignitati alicui, vel præbendæ per Epiſcopum, ſuo conſentiente Capitulo uniatur, aut religioſo loco donetur, ex eo quod rector ipſius ad hoc vocatus, vel ſi vacabat, defenſor ei ſuper hoc datus non extitit, nequaquam id poterit impugnari. Quod ſi Epiſcopus (ſui etiam Capituli accedente conſenſu) menſæ ſuæ, vel ipſi Capitulo aliquam duxerit Eccleſiam uniendam: hoc irritum eſſe decernimus & inane; contraria quavis conſuetudine non obſtante.

TITULUS V.
DE RERUM PERMUTATIONE.
CAP. UN.

Collatio de beneficiis cauſa permutationis vacantibus facta aliis, quam permutantibus, non tenet. h. d. Joan. Andr.

Clemens V. *in Concilio Vienenſi.*

NE conceſſione juris utentibus præſertim circa ſpiritualia illudatur, ſi qua *e* beneficia ex cauſa permutationis, ab aliquibus reſignata, aliis quam ipſis permutare volentibus conferantur, nullius hoc eſſe volumus firmitatis.

TITULUS VI.
DE TESTAMENTIS, & ULTIMIS VOLUNTATIBUS.
CAP. UN.

Ordinarius loci rationem exigit a Religioſis etiam exemptis de teſtamentorum executionibus, quas geſſerunt: & ſi circa id deliquerint, illos punit.

Clemens V. *in Concilio Vienenſi.*

REligioſis etiam exemptis, deputatis ad executionem cujuslibet ultimæ voluntatis, circa ipſius executionis officium (quod utique non poſſunt, niſi a ſuperiori ſuo petita ſuper hoc licentia, & obtenta, ſuſcipere) volentes præſcindere materiam delinquendi: præſentis conſtitutionis auctoritate ſtatuimus, quod tales, etiamſi prælationis fungantur officio, locorum ordinariis debitam reddere, ipſique ordinarii ab eiſdem abſque dolo fraude, ſeu negligentia de ſuſcepto executionis officio teneantur exigere rationem: illos, quos circa id deliquiſſe repererint, in aliorum exemplum pœna debita (quocunque non obſtante privilegio) punituri.

TITULUS VII.
DE SEPULTURIS.
CAP. I.

Excommunicati ſunt etiam exempti, qui in caſibus non permiſſis defunctos ſepeliunt in cœmeteriis tempore interdicti: vel qui ſcienter ſepeliunt excommunicatos publice, nominatim interdictos, vel manifeſtos uſurarios. Joan. Andr.

Clemens V. *in Concilio Vienenſi.*

EOs *a*, qui propriæ temeritatis audacia defunctorum corpora, non ſine contemptu clavium Eccleſiæ, in cœmeteriis interdicti tempore, in caſibus non conceſſis a jure, vel excommunicatos publice, aut nominatim interdictos, vel uſurarios manifeſtos ſcienter ſepelire præſumunt: decernimus ipſo facto excommunicationis ſententiæ ſubjacere: a qua nullatenus abſolvantur, niſi prius ad arbitrium diœceſani Epiſcopi eis, quibus per præmiſſa fuerit injuria irrogata, ſatisfactionem exhibuerint competentem: nullo eis circa præmiſſa exemptionis, vel quovis alio privilegio, ſub quacunque forma verborum conceſſo, aliqualiter ſuffragante.

CAP. II.

Pars, quæ titulum reſpicit, hoc intendit: Prædicatores, & Minores in locis ſuis libere ſepeliunt illos, qui hoc libere elegerint. De funeralibus tamen, & quibuſcunque obventionibus, & relictis, etiam de quibus alias non debetur canonica, quartam, & non ultra ſolvunt Eccleſiæ parochiali. h. d. Joan. Andr.

Idem *in eodem*.

DUdum a Bonifacio Papa VIII. prædeceſſore noſtro infraſcripta edita decretali, Benedictus Papa undecimus prædeceſſor noſter aliam illius revocatoriam promulgavit: quæ quia (ut probavit effectus) nedum pacis ab auctore ipſius ſperatæ fructum non attulit, quinimo diſcordiæ, pro qua ſedanda proceſſerat, fomentum non modicum miniſtravit: nos eam omnino caſſantes, aliam a præfato Bonifacio editam, facro inſtante, & approbante Concilio innovamus, ſubjicientes tenorem illius, qui dignoſcitur eſſe talis: Bonifacius Epiſcopus ſervus ſervorum Dei, ad perpetuam rei memoriam. Super cathedram præeminentiæ paſtoralis divina diſponente clementia conſtituti: etſi multis & arduis, quæ in amplum Romanæ curiæ alveum undique confluunt quaſi torrens, prægravemur negotiis, curis excitemur innumeris, cogitationibus plurimis diſtrahamur, circa id tamen ferventibus *b* votis intendimus, vacamus inſtantius, ac operoſæ ſtudium ſolicitudinis impertimur, ut ad divini nominis *c* gloriam, exaltationem catholicæ fidei, & profectum fidelium animarum (præciſis radicitus diſſidiorum vepribus, & litigiorum anfractibus omnino ſubductis) inter Eccleſiarum antiſtites, ad curam & regimen gregis Dominici deputatos,

---

a *al. ita*; *Idem*. b *Propter expreſſionem hujus verbi hæc conſtitutio ab omnibus ut lex generalis eſt ſervanda ut l. 3. C. de legibus. Boniſa. ius de Vital.* c *al. attentaverit*. d *Circa uniones vide ſtatuta in Conc. Trid. ſeſſ.7. de reform. c. 6. & ſeſſ.24. de reform. cap. 13. & 15. & ſeſſ. 25. de reſor. c. 9.* e *In vetuſt. cod. etiam impreſſis conſtanter legitur ita: ſi beneficia ex cauſa, &c.*

a *De intellectu vide Decium in c. ad hæc. ext. de privil.* b *Alias, frequentibus.* c *al. numinis.*

Digitized by Google

tatos, cæteraſque perſonas, quas ordo clericalis includit, pacis tranquillitas vigeat, fervor charitatis exæſtuet, invaleſcat concordiæ unitas *a*, animorum identitas perſeveret. Scimus enim, & ex evidentia facti colligimus, quod non niſi in pacis tempore bene colitur pacis auctor: nec ignoramus, quod diſſenſiones & ſcandala pravis actibus aditum præparant, rancores & odia ſuſcitant, & illicitis moribus anſam præbent. Ab olim ſiquidem inter Prælatos & Rectores, ſeu Sacerdotes ac Clericos parochialium Eccleſiarum, per diverſas mundi provincias conſtitutos ex una parte, & Prædicatorum & Minorum ordinum fratres ex altera (pacis æmulo, ſatore *b* zizaniæ procurante) gravis & periculoſa diſcordia extitit ſuſcitata, ſuper prædicationibus fidelium populis faciendis, eorum confeſſionibus audiendis, pœnitentiis injungendis eiſdem, & tumulandis defunctorum corporibus, qui apud fratrum ipſorum Eccleſias, ſive loca noſcuntur eligere ſepulturam. Nos autem (pii patris more laudabili) moleſte ferentes incommoda filiorum, reducentes ad exactæ conſiderationis examen, ac intra pectoris clauſtra ſolicite revolventes, quam ſit plena periculis, quam onuſta diſpendiis, quamque in divinæ majeſtatis conſpectu reddatur exoſa diſcordia ſupradicta: & propterea intendentes paternæ ſolicitudinis ſtudio illam prorſus evellere, ac omnimode ſubmovere, nullis unquam futuris temporibus favente *c* Domino ſuſcitandam: grandi quoque deſiderio cupientes, ut hujuſmodi negotium, quod potiſſime inſidet cordi noſtro, finem ſalubrem, & celerem per Apoſtolicæ ſolertiæ ſtudium conſequatur, diligenti cum fratribus noſtris deliberatione præhabita ſuper eo, ad honorem Dei, & exaltationem Catholicæ fidei, quietum ſtatum partium prædictarum, ac ſalutis animarum fidelium incrementum, de *d* ipſorum fratrum conſilio, auctoritate Apoſtolica ſtatuimus & ordinamus, ut dictorum ordinum fratres in Eccleſiis & locis eorum, ac in plateis communibus e libere valeant clero & populo prædicare, ac proponere verbum Dei: hora illa duntaxat excepta, in qua locorum Prælati prædicare voluerint, vel coram ſe facere ſolenniter prædicari, in qua prædicare ceſſabunt, præterquam ſi aliud de Prælatorum ipſorum voluntate proceſſerit, ac licentia ſpeciali. In ſtudiis autem generalibus, ubi ſermones ad clerum ex more fieri ſolent diebus illis, quibus prædicari ſolenniter conſuevit, ad funera etiam mortuorum, & in feſtis ſpecialibus, ſive peculiaribus eorundem fratrum, poſſunt iidem fratres, & liceat eis libere prædicare: niſi forte illa hora, qua ſolet ad clerum in prædictis locis Dei verbum proponi, Epiſcopus, vel Prælatus ſuperior clerum ad ſe generaliter convocaret, aut ex aliqua ratione, vel cauſa urgente clerum ipſum duceret congregandum. In Eccleſiis autem parochialibus fratres illi nullatenus audeant, vel debeant prædicare, vel proponere verbum Dei, niſi fratres prædicti a parochialibus Sacerdotibus invitati fuerint vel vocati, & de ipſorum beneplacito & aſſenſu, ſeu petita licentia fuerit & obtenta: niſi Epiſcopus, vel Prælatus ſuperior per eoſdem fratres prædicari mandaret. Statuimus etiam, & ordinamus auctoritate prædicta, ut in ſingulis civitatibus & diœceſibus, in quibus loca fratrum ipſorum conſiſtere dignoſcuntur, vel in civitatibus & diœceſibus locis ipſis vicinis, in quibus loca hujuſmodi non habentur, magiſtri *f* priores provinciales Prædicatorum, aut eorum vicarii & generales *g* & provinciales miniſtri, & cuſtodes Minorum ordinum prædictorum, ad præſentiam Prælatorum eorundem locorum ſe conferant per ſe vel per fratres, quos ad hoc idoneos fore putaverint, humiliter petituri, ut fratres, qui ad hoc electi fuerint in eorum civitatibus, & diœceſibus confeſſiones ſubditorum ſuorum confiteri ſibi volentium audire libere valeant, & hujuſmodi confitentibus (prout ſecundum Deum expedire cognoverint) pœnitentias imponere ſalutares, atque eiſdem abſolutionis beneficium impendere de licentia, gratia, & beneplacito eorundem. Ac deinde præfati magiſtri, priores, provinciales, & miniſtri ordinum prædictorum, eligere ſtudeant perſonas ſufficientes, idoneas, vita probatas, diſcretas, modeſtas atque peritas, ad tam ſalubre miniſterium & officium exequendum: quas ſic ab ipſis electas repræſentent, vel faciant præſentari Prælatis, ut de eorum licentia, gratia, & beneplacito in civitatibus & diœceſibus eorundem, hujuſmodi perſonæ ſic electæ, confeſſiones confiteri ſibi volentium audiant, imponant pœnitentias ſalutares, & beneficium abſolutionis in poſterum *a* impendant, prout ſuperius eſt expreſſum: extra civitates & diœceſes, in quibus fuerint deputatæ, per quas eas volumus, & non per provincias deputari, confeſſiones nullatenus audituræ. Numerus autem perſonarum aſſumendarum ad hujuſmodi officium exercendum eſſe debet, prout *b* univerſitas cleri & populi, ac multitudo vel paucitas exigit eorundem. Et ſi iidem Prælati petitam licentiam confeſſionum hujuſmodi audiendarum conceſſerint, illam præfati magiſtri, miniſtri, & alii cum gratiarum recipiant actione, dictæque perſonæ ſic electæ commiſſum ſibi officium exequantur. Quod ſi forte jam dicti Prælati quenquam ex dictis fratribus præſentatis eiſdem ad hujuſmodi officium nollent habere, vel non ducerent admittendum: eo amoto vel ſubtracto, loco ipſius ſimiliter, eiſdem præſentandus Prælatis poſſit, & debeat alius ſurrogari. Si vero iidem Prælati præfatis fratribus ad confeſſiones (ut præmittitur) audiendas electis, hujuſmodi exhibere licentiam recuſarint: nos exnunc ipſis, ut confeſſiones ſibi conferri volentium libere liciteque audire valeant, & eiſdem pœnitentias imponere ſalutares, atque eiſdem beneficium abſolutionis impertiri, gratioſe concedimus de plenitudine Apoſtolicæ poteſtatis. Per hujuſmodi autem conceſſionem nequaquam intendimus perſonis, ſeu fratribus ipſis ad id taliter deputatis, poteſtatem in hoc impendere ampliorem, quam in eo curatis, vel parochialibus Sacerdotibus eſt a jure conceſſa: niſi forſan eis Eccleſiarum Prælati uberiorem in hac parte gratiam ſpecialiter ducerent faciendam. Hujuſmodi quoque ſtatuto, & ordinationibus noſtris adjicimus, ut fratres dictorum ordinum in Eccleſiis, vel locis ſuis ubilibet conſtitutis, liberam (ut ſequitur) habeant ſepulturam: videlicet, quod omnes ad eam recipere valeant, qui ſepeliri elegerint in locis, & Eccleſiis memoratis. Verum ne parochiales Eccleſiæ, & ipſarum curati, ſive rectores, qui miniſtrare habent Eccleſiaſtica ſacramenta, quibus noſcitur de jure competere, prædicare ſeu proponere verbum Dei, & confeſſiones audire fidelium, debitis & neceſſariis beneficiis defraudentur, cum operariis mercedis exhibitio debeatur: auctoritate Apoſtolica conſtituimus, & ordinamus eadem, ut dictorum ordinum fratres, de obventionibus omnibus tam funeralibus, quam quibuſcunque, & quomodocunque relictis, diſtincte vel indiſtincte *c*, ad quoſcunque certos, vel determinatos uſus, de quibus etiam quarta, ſive canonica portio dari, ſive exigi non conſuevit, vel non debet de jure: necnon de datis, vel qua-

Rrr

a al. & animorum, &c. b al. Satoreque. c alias ita: auctore Domino. d al. ita: de fratrum noſtrorum conſilio, &c. e Vide l. ſicut locus. §. fin ff. quemad. ſervitus amitt. f alias magiſter, g al. generalis miniſter.

a Hæ duæ dictiones, in poſterum, deſunt in antiquioribus codicibus. b Al. ita: prout univerſitas cleri & populi multitudo, vel paucitas exigit eorundem. c Vide l. tutor petitus. §. 1. ff. de caſt. pec. l. a filio. §. fin. ff. de alim. & cibar. leg. Font.

qualitercunque donatis in morte, ſeu mortis articulo in infirmitate donantis, vel dantis, de qua deceſſerit, quomodocunque directe, vel indirecte fratribus ipſis, vel aliis pro eiſdem, quartam partem [quam auctoritate Apoſtolica taxamus, & etiam limitamus] parochialibus Sacerdotibus, & Eccleſiarum Rectoribus, ſeu curatis largiri integre teneantur. Facturi & curaturi, quod nec alii, nec aliis, a quibus quarta hujuſmodi minime deberetur, ad ipſorum fratrum utilitatem, vel commodum hujuſmodi fiant relicta, aut in eos taliter data vel donata procedant, ſeu quod in morte, vel ab infirmis hujuſmodi dandum vel donandum fratribus ipſis exiſteret, in eorundem dantium, vel donantium ſanitate ſibi dari vel donari procurent. In quibus per ipſos vitandis eorum intendimus conſcientias onerare: ut ſi (quod abſit) per fratres ipſos dolo vel fraude quicquam in hac parte agi fortaſſe contigerit [præter id, quod eos propterea dictis Sacerdotibus Rectoribus, & curatis teneri volumus] etiam diſtricta ratio in extremi judicii examine requiratur ab eis. Ultra portionem autem hujuſmodi nihil valeant parochiales rectores curati, & Prælati exigere ſupradicti, neque illis dicti fratres amplius impendere ſint adſtricti, neque ad id a quoquam poſſint aliqualiter coerceri. Nos etenim (ut in cunctis æqualiter, & pacifice favente Domino procedatur) univerſa privilegia, gratias, indulgentias, verbo, ſeu ſcripto, ſub quacunque forma vel expreſſione ſeu conceptione verborum, a nobis vel prædeceſſoribus noſtris Romanis Pontificibus quibuſcunque ordinum prædictorum conceſſa, necnon conſuetudines, conventiones, ſtatuta & pacta, in quantum ſunt præmiſſis, vel alicui præmiſſorum contraria, ea penitus revocamus, vacuamus, caſſamus & irritamus: quinimo caſſa, vacua & irrita nunciamus, & decernimus nullius prorſus exiſtere firmitatis. Cæterum univerſos Eccleſiarum Prælatos cujuſcunque præeminentiæ, ſtatus, vel dignitatis exiſtant, ac Sacerdotes Parochiales, & curatos, ſive Rectores prædictos, præſentium tenore rogamus, & hortamur attente, nihilominusque *a* eis diſtricte præcipiendo mandamus, quatenus pro divina & Apoſtolicæ ſedis reverentia, prædictos ordines, & profeſſores eorum habentes affectu benevolo commendatos, fratribus ipſis non ſe difficiles, graves, duros, aut aſperos, ſed potius favorabiles, propitios, ac benignos, piaque munificentia liberales ſe ſtudeant exhibere: ſic eos in prædicationis officio, & *b* propoſitionibus verbi Dni, ac in omnibus aliis ſupradictis, tanquam cooperatores eorum idoneos, & laborum ſuorum participes prompta benignitate recipiant, ac affectuoſe admittere non omittant, ut proinde illis æternæ beatitudinis præmium augeatur, & animarum ſalutis incrementa felicia procurentur. Nec ipſos lateat, quod ſi ſecus ab eis agi fortaſſe contigerit in hac parte, Apoſtolicæ ſedis benignitas, quæ ordines, & profeſſores eoſdem ubere favore proſequitur, & gerit in viſceribus charitatis, contra eos non immerito turbaretur, nec eadem æquanimiter pati poſſet, quin ſuper hoc proviſionis opportunæ remedium adhiberet: ipſoſque nihilominus cœleſtis indinatio Principis digna pro meritis rependentis, cujus obſequia fratrum ipſorum ſedulitas curioſa proſequitur, minime præteriret.

TITULUS VIII.
DE DECIMIS, PRIMITIIS, ET OBLATIONIBUS.
CAP. I.

Ponit quatuor caſus, in quibus Religioſi gravantes, vel fraudantes Eccleſias circa decimas eis debitas, ſi requiſiti per illas, quarum intereſt, non deſiſtunt intra menſem, vel de uſurpatis vel retentis intra duos menſes non fecerint emendam, ſuſpenſi ſunt ab officiis, adminiſtrationibus, & beneficiis: & talia non habentes ſunt excommunicati. Secundus, tertius & quartus caſus ibi, Seu qui. Joan. Andr.

Clemens V. *in Concilio Vienenſi.*

RELigioſi *a* quicunque, qui novalium aut alias decimas Eccleſiis debitas ad eos ex aliqua cauſa legitima non ſpectantes, appropriare ſibi præſumpſerint, aut exquiſitis fraudibus, ſive coloribus uſurpare: ſeu, qui de animalibus familiarium, & paſtorum ſuorum, vel aliorum etiam animalia ipſa eorum gregibus immiſcentium: ſeu, qui de animalibus, quæ in fraudem Eccleſiarum in pluribus locis emunt, emptaque tradunt venditoribus, vel aliis ab ipſis tenenda: ſeu qui de terris, quas tradunt aliis excolendas, decimam ſolvi Eccleſiis non permiſerint, aut prohibuerint: niſi poſt requiſitionem per eos, quorum intererit, ſuper hoc eis factam a præmiſſis deſtiterint intra menſem, aut ſi de iis, quæ contra præmiſſa uſurpare, vel retinere præſumpſerint, intra duos menſes damnificatis Eccleſiis emendam non fecerint competentem: ſint, & tamdiu maneant ab officiis, adminiſtrationibus, & beneficiis ſuis ſuſpenſi, donec deſtiterint & ſatisfecerint, ut ſuperius eſt expreſſum. Quod ſi religioſi hujuſmodi adminiſtrationes, vel beneficia non habeant, eo caſu, quo alii ſupradicti ſuſpenſionis, ipſi ſententiam excommunicationis incurrant, ante ſatisfactionem condignam nullatenus abſolvendi: privilegiis non obſtantibus quibuſcunque. Cæterum præmiſſa extendi nolumus ad animalia, quæ per religioſorum ipſorum donatos ſeu oblatos tenentur: dum tamen illi religioſis eiſdem cum effectu donaverint aut obtulerint ſe & ſua.

CAP. II.

Decima beneficiorum alicui conceſſa, ſibi debetur ſecundum taxationem, & de moneta currente: nec poſſunt collectores propter hoc diſtrahere, vel occupare ornamenta divinis officiis deputata. h. d. Joan. Andr.

Idem *in eodem.*

SI beneficiorum decima cuivis ſimpliciter concedatur ad tempus, ſecundum taxationem decimæ in illis partibus, in quibus fiet conceſſio, conſuetam, & ad monetam currentem *b* communiter ipſa decima levari poterit, & debebit. Nec per collectores *c*, levatores, ſive exactores ipſius decimæ, Eccleſiarum calices, libros, & alia ornamenta divinis officiis deputata, ex cauſa pignoris, vel diſtractionis capi vel recipi volumus, nec diſtrahi, ſeu quomodolibet occupari.

TITULUS IX.
DE REGULARIBUS, ET TRANSEUNTIBUS AD RELIGIONEM.
CAP. I.

Profeſſi ordinum Mendicantium etiam licite tranſeuntes ad non Mendicantes, licet adminiſtrationem habeant, non habent vocem in capitulo, etiamſi alii de Capitulo id concedant: nec deinceps conſequi poſſunt adminiſtrationes, Prioratus, vel officia, etiam tanquam Vicarii: nec pro ſe vel alio animarum curam gerere: & irritat contra factum. Ultimo ponit caſum exceptum. Joan. Andr.

Clemens V. *in Concilio Vienenſi.*

Ut

a *Al. ita: nihilominus vos diſtricte præcipiendo mandantes, &c.* b *Al. & propoſitionis.* c *In antiq. cod. etiam impreſſis deſunt hæc tria verba: primitiis, & oblationibus.*

a *Vide Conc. Trid. ſeſſ. 25. de reform. c. 12.* b *Vide Geminianum conſil. 237. & Albertum Brunum conſil. 98.* c *De poteſtate collectorum, & ſubcollectorum, & an debeat conſtare per literas, vide Rotam deciſ. 266. in novis.*

Ut profeſſores cujuſvis paupertatis ordinis eo libentius, in qua vocati ſunt, vocatione perſiſtere, tranſeuntesque ad non mendicantium ordinem in eodem converſari quietius ſtudeant, quo in ipſis diſcordiarum, & ſchiſmatum productiva ambitio reprimatur *a*: ſacro concilio approbante ſtatuimus, Mendicantes quoslibet, qui ad non Mendicantium ordines etiam auctoritate Apoſtolica tranſibunt in poſterum, quive hactenus tranſiverunt, quamvis nunc Prioratus, adminiſtrationes, vel officia, aut curam animarum, vel regimen quodcunque obtineant inibi, vocem, aut locum in Capitulo non habere: etiamſi hoc ſibi ab aliis libere concedatur. Ad *b* prioratus quoque, adminiſtrationes, aut quæcunque in antea non aſſumi officia, etiam tanquam vicarios, miniſtros, vel locum aliorum tenentes: quodque animarum curam, & regimen nec pro ſe poſſint, nec pro aliis exercere. Quicquid autem in contrarium attentatum fuerit, ſit irritum ipſo jure, quovis privilegio non obſtante. Ad illorum autem Mendicantium ordines, quos Apoſtolica ſedes eo modo ſubſiſtere *c* voluit, ut eorum Profeſſoribus, ita in illis remanere liceret *d*, quod nullum extunc admitterent ad profeſſionem eorum, quibusque conceſſit licentiam generalem ad approbatos alios ordines tranſeundi, præſentem nolumus conſtitutionem extendi.

CAP. II.

Pubes per annum deferens habitum novitiorum, non patenter diſtinctum ab habitu profeſſorum, intelligitur profeſſus. Joan. Andr.

Idem.

Eos, qui deinceps in diſcretionis conſtituti ætate, novitiorum habitum in aliqua religione per annum portaverint, hoc ipſo religionem illam decernimus eſſe profeſſos: niſi hujuſmodi habitus in colore, ſciſſura, vel forma ſe diſtinctum patenter exhibeat ab habitu profeſſorum.

TITULUS X.

DE STATU MONACHORUM, VEL CANONICORUM REGULARIUM.

CAP. I.

Præmittit exordium breve, in quo conſtitutionis cauſam ponit, & generale interdictum Monachorum nigrorum circa exquiſitum ornatum, vel notabilem exceſſum in veſtibus, cibis, potibus, equitaturis, & lectiſterniis.

Clemens V. *in Concilio Viennenſi.*

Ne in agro Dominico, ſacra videlicet Monachorum nigrorum religione, indecorum aliquid obrepat, aut vitioſum quicquam pernicioſe *e* in ſegetem coaleſcat, ſed ut in illa potius flores honoris, & honeſtatis fructus in ubertate ſuccreſcant: eis in veſtibus inordinatum omnem, ſeu exquiſitum ornatum, aut cultum, necnon in cibis, & potibus, equitaturis, & lectiſterniis quemvis notabilem interdicentes exceſſum.

Specialiter providet circa veſtes habitui proximas, almutias, caputia, calceamenta, zonas, cultellos, calcaria, ſellas, & fræna ipſorum: & ultimo, circa habitum ſuperiorem. Joan. Andr.

§. 1. Statuimus, ut ſuperior veſtis ipſorum habitui proxima, nigri, bruni, aut albi coloris exiſtat, juxta morem apud eos ſervari ſolitum in regione, qua degunt: nec in qualitate panni regularis excedatur modeſtia, nec quæratur quod pretioſius, & ſubtilius, ſed quod utilius valeat inveniri. Sit etiam veſtis ipſa rotunda per circuitum, & non ſciſſa, nec longitudine nimia, aut brevitate notanda: largas etiam manicas habeat uſque ad pugnum protenſas, non conſutitias, vel quomodolibet botonatas. Almutiis de panno nigro, vel pellibus caputiorum loco cum caputiis habitus, quem geſtaverint, ſint contenti: juxta tamen diſpoſitionem Abbatis ſciſſis ſuper humeros, & honeſtis caputiis uti poſſint. In veſtibus ſendarum pro foderaturis non portent. Æſtivalibus largis, aut botis altis pro calceamentis utantur. Nullus zonam, cultellum, calcaria cum ornatu deferre, aut cum ſella clavorum ornatu decorata ſuperfluo, vel nimis alias ſumptuoſa, ſive cum fræno ferraturam ad ornatum habente equitare præſumat. Rurſus in locis, in quibus fuerit congregatio duodecim Monachorum, aut ſupra, intra ſepta Monaſterii Abbas, Prior, aut alius præſidens portet flocum de panno, pro flocis, aut cucullis in ipſo monaſterio conſueto: Monachi vero alii in monaſteriis, in quibus flocos ſoliti ſunt portare, debent etiam uti eis. In aliis autem monaſteriis, & intra domos, & alios Prioratus, ubi non eſt tanta congregatio Monachorum, cucullas clauſas deferant, & honeſtas. Cum vero Abbates, Priores, aut alios Præſidentes, & Monachos alios extra monaſterium proficiſci contingat, flocum, cucullam, aut capam clauſam habeant, & ſubtus capam, ſi eam portaverint, cucullam deferant, aut ſi maluerint, ſcapulare. Cum autem ad ſerviendum in divinis officiis albis, vel ſacris veſtibus induentur, aut cum occupabuntur in operibus, uti eis liceat ſcapulari. Verum ne ex diverſa acceptatione, quam in diverſis regionibus hujuſmodi vocabula, flocus videlicet, & cuculla dicuntur habere, hæſitandi circa præmiſſa materia relinquatur: cucullæ nomine habitum longum, & amplum, ſed manicas non habentem: nomine vero floci habitum, qui longas, & amplas habet manicas, nos intelligere declaramus.

Providet circa Monachorum confeſſionem, communionem, expoſitionem regulæ, & inſtructionem novitiorum. Jo. And.

§. 2. Sane *a* ſingulis menſibus tam in monaſteriis, quam extra (ſublata occaſione quacunque) ad confeſſionem ſaltem ſemel accedant omnes, & ſinguli Monachi. Et in prima Dominica menſis cujuslibet in monaſteriis ſemper communicent, niſi ex cauſa forte, quam Abbati, Priori, aut Pœnitentiariis monaſteriorum non differant intimare, eorumque judicio vel abſtineant, vel accedant. Regula quoque cum in Capitulo legitur, ab illo, qui præeſt ipſi Capitulo, vel alio, cui hoc ipſe injunxerit, propter juniores vulgariter exponatur. Novitiis etiam fidelis deputetur inſtructor, tam in divinis officiis, quam in obſervantia regulari.

Providet circa venationes, & aucupationes Monachorum. Joan. Andr.

§. 3. Porro a venationibus, & aucupationibus omnes ſemper abſtineant, nec eis intereſſe, aut canes, vel aves venaticos per ſe, vel per alios tenere præſumant, nec a familiaribus ſecum morantibus teneri permittant, niſi ſaltus, vivaria, vel garenas proprias, vel jus venandi in alienis haberent, in quibus cuniculi, vel feræ aliæ forſan eſſent, quo caſu hoc eis permittitur, dum tamen intra monaſteria, ſeu domos, quas inhabitant, aut eorum clauſuras venaticos canes non teneant, nec venationi præſentiam exhibeant perſonalem.

Punit certos prædictorum tranſgreſſores: omnes alios puniri jubens juxta diſciplinam regulæ. Joan. Andr.

§. 4. Si quis autem præmiſſorum temerarius extiterit violator

Rrr 5 lator

a *Al. reprimatur.* b *In manuſc. vetuſto ſatis & emendato ita: Ad prioratus quoslibet, adminiſtrationes, aut quæcunque etiam annua officia non aſſumi, & tanquam vicarios, ſeu miniſtros vel loca aliorum tenentes, &c.* c *Al. ſuſtinere.* d *Al. liceat.* e *Al. pernicioſam in ſegetem.*

a *Iſte §. comprehendit canonicos regulares, ut rubrica ſit ſuperflua, contra l. ſi quando. ff. de leget. 2. & c. ſolitæ. de major. & obed.*

lator, regulari ſubjaceat diſciplinæ. Et nihilominus ſi ſotulares non corrigiatos & altos, aut caputis (ut præfertur) non ſiſſa portare præſumpſerit, ſiquidem Abbas, vel Prior non habens Abbatem proprium fuerit, per annum ſe noverit a beneficiorum collatione ſuſpenſum: ſi vero alius fuerit, ab adminiſtratione, ſi quam obtinet, ſit per annum ſuſpenſus. Quod ſi nullam habeat, eo ipſo per annum reddatur inhabilis ad adminiſtrationem, & Eccleſiaſticum beneficium obtinendum. Si qui vero eorum venationi, aut aucupationi clamoſe, vel alias cum canibus, aut avibus ex propoſito interfuerint, juxta præmiſſam perſonarum diſtinctionem, dictarum ſuſpenſionis, & inhabilitatis pœnas per biennium ipſo facto incurrant. Ad Abbatem autem, vel Priore a collatione (ut præmittitur) beneficiorum ſuſpenſo, ad Priorem clauſtralem, cum conſilio, & aſſenſu Conventus, vel majoris partis ipſius, eorundem beneficiorum collatio devolvatur.

Providet contra profeſſos euntes ad curias principum, vel alias vagantes, vel intra ſepta monaſterii arma tenentes. Jo. Andr.

§. 5. Quia vero nonnulli Monachorum ipſorum (ſicut accepimus) ſuavi jugo obſervantiæ regularis abjecto, interdum (propriis relictis monaſteriis, ſe in eis ſecure morari non poſſe fingentes, vel alio colore quæſito) per curias Principum evagando diſcurrunt, & niſi a Prælatis eorum petita penſio, vel ſubventio aſſignetur eiſdem, conſpirantes in illos, eiſque proditionem vel alia gravia imponentes, eos capi & incarcerari, ipſorumque monaſteria comburi procurant, & interdum monaſteriorum ipſorum bona in totum, vel *a* in partem non modicam occupare præſumunt: nos eorum in hac parte reprobis auſibus obviare volentes, hoc edicto perpetuo prohibemus, ne Monachi, aut regulares Canonici adminiſtrationem aliquam non habentes, ad curias Principum abſque ſpeciali Prælatorum ſuorum licentia ſe conferre præſumant. Quod ſi ut ſuis Prælatis, aut monaſteriis damnum aliquod inferant *b*, ad dictas curias ſe conferre præſumpſerint, excommunicationis ſententiam eos incurrere volumus ipſo facto. Prælatis eorum diſtricte nihilominus injungentes, ut ipſos a prædictarum curiarum acceſſu, & aliis quibuſlibet vagationibus, & diſcurſu diligenter compeſcere, ac ſuper hoc non parentes eiſdem, ſevere corrigere non omittant. Præfatæ quoque ſententiæ Monachos intra ſepta monaſteriorum, ſine licentia Abbatum ſuorum arma tenentes, decernimus ſubjacere.

Providet circa Monachorum ſolitudines. Joan. Andr.

§. 6. Ad hæc prædeceſſorum noſtrorum veſtigiis inhærentes, perpetuo prohibemus edicto, ne Monachi ſinguli in ſingulis ſibi commiſſis adminiſtrationibus, vel Prioratibus habitare præſumant: ſed ſi proventus Prioratuum, ſeu adminiſtrationum hujuſmodi duobus forte non ſuppetant, iidem Prioratus, ſeu adminiſtrationes, niſi per Abbates ad ſuſtentationem duorum ſufficientes reddantur, locis aliis viciniorìbus, ad eorum monaſteria pertinentibus, vel ipſorum monaſteriorum officiis, aut inter ſe invicem prout erit commodius, cum conſilio & aſſenſu Abbatum, per locorum ipſorum ordinarios uniantur: Monachis locorum, quæ aliis unientur prioratibus, ad clauſtrum primitus revocandis, & Clericis ſervituris ibidem, de locorum ipſorum proventibus proviſione debita facienda.

Providet de Priorum ætate, & ipſorum ſacerdotii, profeſſione, & habitatione. Joan. Andr.

§. 7. Cæterum Prioratus conventuales alicui, niſi XXV. annum attigerit: alii vero curam animarum habentes, etſi cura ipſa per ſeculares habeat Presbyteros exerceri, cuiquam niſi XX. annum peregerit, conferri nequeant, aut committi. Qui autem Prioratus iſtos, vel illos habuerint, intra annum computandum a tempore collationis, ſeu commiſſionis ſibi factæ de eis, & poſſeſſionis eorum adeptæ, vel intra vigeſimum quintum ætatis ſuæ annum, ſi ante annum ipſum non conventuales Prioratus eis commiſſi fuerint, aut collati, ſe faciant ad ſacerdotium promoveri. Quod ſi (ceſſante rationabili cauſa) non fecerint, eo ipſo, nulla etiam monitione præmiſſa, prædictis Prioratibus ſint privati, qui ipſis iterum ea vice nullatenus conferantur. Sane prioratus aliquis, ſive adminiſtratio committi alicui, vel conferri non poſſit, niſi expreſſe profeſſus fuerit ordinem monachalem: neque Prioratus, aut adminiſtrationes extra monaſteria obtinentes, permittantur in monaſteriis, ſed teneantur in ipſis Prioratibus, ſeu adminiſtrationibus (quacunque non obſtante conſuetudine) reſidere: niſi ex ſtudiorum, vel alia cauſa rationabili ad tempus forte ab hujuſmodi reſidentia excuſentur.

Providet de Monachorum ordinatione, & ipſorum doctrina, Joan. Andr.

§. 8. Ad ampliationem autem cultus divini, ſtatuimus, quod Monachi quilibet ad monitionem Abbatis ſe faciant ad omnes ordines ſacros (excuſatione ceſſante legitima) promoveri. Rurſus ut ipſis Monachis proficiendi in ſcientia, via opportuna non deſit, in ſingulis ipſorum monaſteriis, quibus ad hoc ſuppetunt facultates, idoneus teneatur magiſter, qui eos in primitivis ſcientiis inſtruat diligenter.

Confirmat, & innovat decretalem ſupra eodem: Cum ad monaſterium. & cap. In ſingulis. h. d. Joan. Andr.

§. 9. Præmiſſa igitur omnia, & ea nihilominus, quæ felicis recordationis Innocentius Papa quartus prædeceſſor noſter circa ſtatum Monachorum ipſorum pro uberiori cultu obſervantiæ regularis, quoad uſum camiſiarum, abdicationem proprietatis, ſilentium, & eſum carnium, ac de eorum Capitulis de triennio in triennium celebrandis, & etiam quoad quælibet alia ſtatuit (quæ omnia innovamus, & approbamus) expreſſe volumus, & ſtatuimus firmiter obſervari.

C A P. II.

Moniales, quæ nulli ſubſunt niſi Papæ; & Canonici ſeculares, per ordinarios, & alia exempta per ſuos Prælatos debent annis ſingulis viſitari. Et ponit numerum perſonarum viſitationi intereſſe debentium. h. d. Joan. Andr.

Idem *in eodem.*

ATtendentes *a*, quod ubi gubernaculum diſciplinæ contemnitur, reſtat, ut religio naufragetur: providendum cenſuimus eſſe præcipue, ne per contemptum hujuſmodi in his, quæ ſe Chriſto voto celebri deſponderunt, quicquam reperiatur incongruum, quod in regularis ponat honeſtatis gloria maculam, & divinam merito poſſit offendere majeſtatem. Hoc igitur ſacro approbante concilio duximus ſtatuendum, ut ſingula Monialium monaſteria per ordinarios, exempta videlicet, quæ ita ſedi Apoſt. quod nulli alii ſubjecta noſcuntur, Apoſtolica: non exempta vero, ordinaria auctoritate, ac exempta alia per alios, quibus ſubſunt, annis ſingulis debeant viſitari. Viſitatores autem hujuſmodi ſolicitudinis ſtudium diligenter impendant, ut Moniales ipſæ (quarum nonnullas dolentes audivimus in ſubſcriptis excedere) pannis ſericis, variorum ſoderaturis, ſandalitiis, comatis, & cornutis crinibus, ſcacatis, & virgatis caputiolis non utantur: non choreas, non feſta ſecularium proſequantur: non die noctuve per vicos, & plateas incedant, aut voluptuoſam aliàs vitam ducant, eaſque ſolertius retrahant ab inſolentiis quibuslibet, & mundi hujus illecebris, ac inducant eaſdem ad impendendum

a *al. ita; vel in parte non modica.* b *Vide l. quiſquis C. ad leg. Jul. majeſt. & Joan. And. in c. in pœnis. de reg. jur. lib. 6.*

a *Vide Conc. Trid. ſeſſ. 25. tit. de regularibus. c. 9.*

Digitized by Google

dum in monaſteriis ſuis devotum, & debitum virtutum Domino famulatum. Ad quæ omnia obſervanda Moniales eaſdem (non obſtantibus exemptionibus, & privilegiis quibuſcunque, quibus tamen quoad alia nolumus præjudicium generari) per illos, de quibus ſupra dictum eſt, compelli jubemus remediis opportunis. Statuimus inſuper, ut quævis ad regimen Abbatiarum aſſumptæ, in monaſteriis, in quibus Abbatiſſæ ſunt ſolitæ benedici, intra annum a ſuæ confirmationis tempore computandum a munus benedictionis ſuſcipiant: alioquin a jure ſuo (niſi ſubſit cauſa rationabilis) prorſus ſe noverint cecidiſſe: per illos, ad quos id pertinet, proviſione de Abbatiſſis monaſteriis ipſis canonice facienda. Illas quoque b mulieres, quæ vulgo dicuntur Canonicæ ſeculares, & ut ſeculares Canonici vitam ducunt, non renuntiantes proprio, nec profeſſionem aliquam facientes, per locorum ordinarios, ſi exemptæ non fuerint, ſua: ſi vero exemptæ fuerint, Apoſtolica auctoritate præcipimus viſitari: per hoc tamen non intendentes earum ſtatum, regulam, ſeu ordinem approbare. Ipſos autem viſitatores Notariis duobus, & perſonis duabus ſuæ Eccleſiæ, quatuorque aliis aliis honeſtis utique, & maturis præcipimus in ea, quam viſitando facient, inquiſitione fore contentos. Si qui vero viſitatores ipſos in præmiſſis impedire præſumpſerint, ſeu aliquo præmiſſorum (niſi moniti reſipiſcant) ipſo facto excommunicationis ſententiam ſe noverint incurſuros, privilegiis, ſtatutis & conſuetudinibus quibuſlibet in contrarium minime valituris.

TITULUS XI.
DE RELIGIOSIS DOMIBUS, UT EPISCOPO SINT SUBJECTÆ.

CAP. I.

Mulieres ſtatum Beguinarum ſectantes, & de novo aſſumentes, ac Religioſi in hoc dantes conſilium, vel favorem, ipſo facto ſunt excommunicati: ſtatus tamen pænitentialis per hoc non interdicitur: ſecundum Paulum.

Clemens V. *in Concilio Vienenſi*. (*an.* 1312.)

CUm de quibuſdam mulieribus, Beguinabus vulgariter nuncupatis (quæ cum nulli promittant obedientiam, nec propriis renuntient, neque profiteantur aliquam regulam approbatam, religioſæ nequaquam exiſtunt, quanquam habitum, qui Beguinarum dicitur, deferant, & adhæreant Religioſis aliquibus, ad quos ſpecialiter trahitur affectio earundem) nobis fide digna relatione inſinuatum extiterit, quod earum aliquæ, quaſi perductæ in mentis inſaniam, de ſumma Trinitate ac divina Eſſentia diſputent & prædicent, ac circa fidei articulos, & Eccleſiaſtica ſacramenta opiniones catholicæ fidei contrarias introducant, & multos ſuper his decipientes ſimplices, eos in errores diverſos inducant, aliaque quamplura periculum animarum parientia c ſub quodam velamine ſanctitatis faciant, & committant: nos tam ex his, quam ex aliis de ipſarum opinione ſiniſtra frequenter auditis, eas merito ſuſpectas habentes, ſtatum earundem ſacro approbante Concilio perpetuo duximus prohibendum, & a Dei Eccleſia penitus abolendum: eiſdem & aliis mulieribus quibuſcunque ſub pœna excommunicationis, quam in contrarium facientes incurrere volumus ipſo facto, injungentes expreſſe, ne ſtatum hujuſmodi, dudum forte ab ipſis aſſumptum, quoquo modo ſectentur ulterius, vel ipſum aliquatenus de novo aſſumant. Prædictis vero Religioſis, per quos eædem mulieres in hujuſmodi Beguinagii ſtatu foveri, & ad ipſum ſuſcipiendum induci dicuntur, ſub ſimili excommunicationis pœna, quam eo ipſo quod ſecus egerint, ſe noverint incurſuros, diſtrictius inhibemus, ne mulieres aliquas prædictum ſtatum (ut præmittitur) dudum aſſumptum ſectantes, aut ipſum de novo forſitan aſſumentes quomodocunque admittant: ipſis ſuper eo ſectando, vel aſſumendo præbentes ullo modo conſilium, auxilium, vel favorem, nullo contra præmiſſa privilegio valituro. Sane per prædicta prohibere nequaquam intendimus, quin ſi fuerint fideles aliquæ mulieres, quæ promiſſa continentia, vel etiam non promiſſa, honeſte in ſuis converſantes hoſpitiis, pœnitentiam agere voluerint, & virtutum Domino in humilitatis ſpiritu deſervire, hoc eiſdem liceat, prout a Dominus ipſis inſpirabit.

CAP. II.

Ponens conſtitutionis cauſam, ſtatuit hoſpitalia reformari per Collatores ipſorum, & cogi Rectores eorum ad conſervationem locorum & ſuorum jurium, & ad hoſpitalitatem tenendam: ſtatuens per locorum ordinarios ſuppleri defectum, vel negligentiam Collatorum, etiam circa exempta. Joan. Andr.

Idem.

QUia contingit interdum, quod xenodochiorum, leproſariorum, eleemoſynariarum, ſeu hoſpitalium Rectores, locorum ipſorum cura poſtpoſita, bona, res & jura ipſorum interdum ab occupatorum, & uſurpatorum manibus excutere negligunt: quinimo ea collabi & deperdi, domos & ædificia ruinis deformari permittunt, & non attento, quod loca ipſa ad hoc fundata, & fidelium erogationibus dotata fuerunt, ut pauperes, infectique lepra reciperentur inibi, & ex proventibus ſuſtentarentur illorum, id renuunt inhumaniter facere, proventus eoſdem in uſus ſuos damnabiliter convertentes b: cum tamen ea, quæ ad certum uſum largitione ſunt deſtinata fidelium, ad illum debeant, non ad alium (ſalva quidem ſedis Apoſtolicæ auctoritate) converti: nos incuriam, c & abuſum hujuſmodi deteſtantes, hoc ſacro Concilio approbante ſancimus, ut hi, ad quos id de jure, vel ſtatuto in ipſorum fundatione locorum appoſito, aut ex conſuetudine præſcripta legitime, vel privilegio ſedis Apoſtolicæ pertinet, loca ipſa ſtudeant in prædictis omnibus ſalubriter reformare, ac occupata, deperdita, & alienata indebite in ſtatum reduci debitum faciant, & ad ipſarum miſerabilium perſonarum receptionem, & ſuſtentationem debitam, juxta facultates, & proventus locorum ipſorum Rectores prædictos compellere non omittant. In quo, ſi forte commiſerint negligentiam vel defectum, ordinariis locorum injungimus, ut etiamſi pia loca prædicta exemptionis privilegio munita conſiſtant, per ſeipſos, vel alios impleant omnia præmiſſa & ſingula, & Rectores eoſdem utique non exemptos, propria: exemptos vero, & alios privilegiatos, Apoſtolica ad id auctoritate compellant. Contradictores cujuſcunque ſtatus, aut conditionis exiſtant, ac præbentes eiſdem circa præmiſſa conſilium, auxilium, vel favorem, per cenſuram Eccleſiaſticam, & aliis juris remediis compeſcendo: nullum tamen per hoc exemptionibus, ſeu privilegiis ipſis, quoad alia, præjudicium generando.

Præcipit hoſpitalia in beneficium non concedi, niſi in duobus caſibus, & reprobat contrariam conſuetudinem, ſubmittens, quales eſſe debeant, quibus adminiſtratio ipſa committitur, & de ipſorum juramento, inventario, & ratione reddenda, & decretum apponit. Joan. Andr.

§. 1. Ut autem præmiſſa promptius obſerventur, nullus ex locis ipſis ſæcularibus Clericis in beneficium conferatur, etiamſi de conſuetudine (quam reprobamus penitus)

a al. *numerandum*. b *Vid. Archidiaconum in c. ſi quis ſuadente*. 7. *q*. 4. c *al. parentia*.

a *al. ita: prout ipſis Dominus miniſtrabit*. b *Ad hunc locum vid. l. legatum. ff. de adminiſt. rerum ad civit. pert. c. revera. de conſ. diſt.* 2. *ver. not. c. quamvis de pæn. lib.* 6. c *al. injuriam*.

Digitized by Google

nitus) hoc ſuerit obſervatum, niſi in illorum ſundatione ſecus conſtitutum fuerit, ſeu per electionem ſit de Rectore locis hujuſmodi providendum. Sed eorum gubernatio viris providis, idoneis, & boni teſtimonii committatur, qui ſciant, velint, & valeant loca ipſa, bona eorum, ac jura utiliter regere, & eorum proventus, & reditus in perſonarum uſum miſerabilium fideliter diſpenſare, & quos in uſus alios bona prædicta convertere præſumptio veriſimilis non exiſtat: in quibus ſub obteſtatione divini judicii illorum, ad quos dictorum locorum commiſſio pertinet, conſcientias oneramus. Illi etiam, quibus dictorum locorum gubernatio, ſeu adminiſtratio committetur, ad inſtar tutorum, & curatorum juramentum præſtare, ac de locorum ipſorum bonis inventaria *a* conficere, & ordinariis, ſeu aliis, quibus ſubſunt loca hujuſmodi, vel deputandis ab eis, annis ſingulis de adminiſtratione ſua teneantur reddere rationem. Quod ſi ſecus a quoquam fuerit attentatum, collationem, proviſionem, ſeu ordinationem ipſam carere decernimus omni robore firmitatis.

Declarat conſtitutionem non extendi ad hoſpitalia Religioſorum, & militarium ordinum. h. d.

§. 2. Præmiſſa vero ad hoſpitalia militarium ordinum, aut religioſorum etiam aliorum extendi minime volumus: quorum tamen hoſpitalium Rectoribus in ſanctæ obedientiæ virtute mandamus, ut in illis ſecundum ſuorum ordinum inſtituta, & antiquas obſervantias providere pauperibus, & hoſpitalitatem debitam in illis tenere procurent: ad quod per ſuperiores eorum arcta *b* diſtrictione cogantur, ſtatutis, aut conſuetudinibus quibuslibet non obſtantibus in præmiſſis.

Conſervat antiquas conſuetudines talium locorum, circa divina officia, & ſacramenta. Joan. Andr.

§. 3. Cæterum noſtræ intentionis exiſtit, quod ſi qua ſint hoſpitalia, altare, vel altaria, & cœmeterium ab antiquo habentia, & Presbyteros celebrantes, & ſacramenta Eccleſiaſtica pauperibus miniſtrantes, ſeu ſi parochiales Rectores conſueverint in illis *c* exercere præmiſſa, antiqua conſuetudo ſervetur, quoad exercenda, & miniſtranda ſpiritualia ſupradicta.

TITULUS XII.
DE JURE PATRONATUS.
CAP. I.

Si præſentatis ad Eccleſias per patronos Eccleſiaſticos, in quibus ipſi non conſueverunt omnia onera ſupportare, non aſſignetur intra terminum competentem congrua portio, diœceſanus eam aſſignare debebit. Quod locum non habet, quando onera ſunt per patronos ſupportanda. h. d. Joan. Andr.

Clemens V, *in Concilio Vienenſi.* (*an.* 1312.)

UT conſtitutio, quæ ad Eccleſiam aliquam quemvis etiam ad exemptorum præſentationem admitti, conſuetudine non obſtante contraria, prohibet, niſi præſentato de proventibus ejuſdem Eccleſiæ, talis coram diœceſano portio fuerit aſſignata, unde jura poſſit Epiſcopalia ſolvere, & ſuſtentationem habere congruam, ſicut expedit, obſervetur, ipſam declarare, ac *d* quædam adjicere conſulta hujuſmodi ſacri Concilii approbatione providimus: Diœceſanis ſub obteſtatione divini judicii diſtrictius inhibentes ne præſentatum aliquem per quamcunque perſonam Eccleſiaſticam jus præſentandi ad Eccleſiam aliquam habentem admittant, niſi intra certum terminum competentem per diœceſanos *e* ipſos præſentantibus præfigendum, ipſi præſentato fuerit coram eis (ut præſcribitur *f*) congrua de proventibus Eccleſiæ portio aſſignata. Quam ſi forſan iidem præſentantes intra terminum ipſum aſſignare neglexerint, ne factum eorum noceat præſentato, ſtatuimus, ut extunc diœceſani debeant præſentatum (niſi aliud canonicum obſiſtat) admittere, & in pœnam præſentantium ad diœceſanos ipſos poteſtas aſſignationis hujuſmodi devolvatur. Præcipimus autem diœceſanis eiſdem ſub ipſius obteſtatione divini judicii, ipſorumque conſcientias oneramus, quod moderationem portionis *a* ipſius debite faciant, nec odio, vel favore, vel alias in pluri, vel minori circa illam ſcienter excedant. Sane in Prioratuum, vel aliorum tam regularium, quam ſecularium locorum Eccleſiis, in quibus Religioſi, vel alii, ad quos eorum reditus pertinere noſcuntur, prædicta conſueverunt onera ſupportare, præmiſſa nullatenus obſerventur: ſed onera omnia, quæ Eccleſiarum ipſarum perpetuis Presbyteris, aut Vicariis incumberent, ſi dicta eis aſſignatio facta eſſet, Religioſi, & alii ſupradicti plene ſubire, ac Presbyteros, ſeu Vicarios ipſos decenter tractare, necnon ſuſtentationem eis præſtare ſufficientem, & congruam teneantur. Ad quæ omnia integraliter adimplenda, & nihilominus ad obſervationem debitam aſſignationis per diœceſanum in caſu alio (ut præmittitur) faciendæ, Religioſos prædictos, & alios quoslibet a diœceſanis eiſdem Eccleſiaſtica volumus cenſura compelli: non obſtantibus exemptionibus, aut aliis quibuslibet privilegiis, conſuetudinibus, vel ſtatutis, quæ circa præmiſſa, vel eorum aliquod Religioſis ipſis, aut aliis in nullo volumus ſuffragari.

CAP. II.

In plures hæredes unius ex pluribus patronis tranſit jus patronatus per ſtirpes. h. d. Joan. Andr.

Idem.

PLures *b* ab uno ex patronis Eccleſiæ relicti hæredes vocem duntaxat unius habebunt in præſentatione Rectoris. Et (ut facilius provideatur Eccleſiis) non inconveniens reputamus patronos ipſos inter ſe poſſe libere convenire de Rectore ab eis alternis vicibus præſentando: quibus etiam ex eadem cauſa permittimus, ut plures ad vacantem Eccleſiam poſſint eo modo præſentare perſonas, quod una ex eis eligi per Epiſcopum valeat, & admitti.

TITULUS XIII.
DE CENSIBUS, EXACTIONIBUS, ET PROCURATIONIBUS.
CAP. I.

Religioſi ſubire tenentur onera, quæ incumbebant Eccleſiis per eos ante hoc Concilium acquiſitis: niſi privilegia, exemptiones, vel alia juſta cauſa juventur: quæ privilegia, vel exemptiones non juvant in Eccleſiis poſt Concilium acquirendis. h. d. Joan. Andr.

Clemens V. *in Concilio Vienenſi.*

CUm ſit naturæ conſonum, illos non recuſare onera, qui rerum commoda complectuntur, hac in perpetuum valitura conſtitutione ſancimus, ut Religioſi quicunque pro monaſteriis, & Eccleſiis, quæ ad eos quocunque ſint titulo devoluta, procurationes Legatorum ſedis Apoſtolicæ, ac jura Epiſcopalia, & alia præſtari pro ipſis, antequam ad eos perveniſſent, ſolita, prompte ſolvere ſtudeant: niſi forſan ſedis Apoſtolicæ privilegio, exemptione, vel alia cauſa legitima, ab his ſe valeant excuſare. Privilegia vero, ſeu exemptiones hujuſmodi ad monaſteria, ſeu Eccleſias, quæ ad eos obvenire contingent, in poſterum volumus non extendi.

CAP.

a *al. Inventarium.* b *al. Eccleſiaſtica.* c *al. ita: in illis partibus &c.* d *In antiquiorib. codicibus conſtanter legitur ita: ac ei quædam &c.* e *al. Epiſcopos.* f *al. præmittitur.*

a *al. penſionis.* b *De intellectu vide Lambertin. de jure patron. art. 12. q. 2. part. 2. num. 5.*

CAP. II.

Pœnis quædam gravamina, quæ Prælati inferebant exemptis, præcipue Ciſtercienſibus, & illa fieri prohibet: ſtatuens, quod Epiſcopi, qui in monaſteriis Ciſtercienſis ordinis charitative procurantur, ſint contenti cibariis, quæ per illos ſibi miniſtrantur. Si vero procurantur ex debito, ipſis volentibus carnes miniſtrari debent extra ſepta monaſterii, vel ſaltem extra portam, quæ dicitur Regularis. Ipſorum etiam Eleemoſynarii fragmenta menſarum poſſunt pauperibus erogare. Joan. Andr.

Idem.

AD *a* noſtrum (quod dolentes referimus) pervenit auditum, quod Eccleſiarum Prælati ad monaſteria Ciſtercienſis ordinis accedentes, licet ab eis charitative recipiantur, & eis curialiter neceſſaria miniſtrentur, cibis tamen regularibus non contenti, contra privilegia dicti ordinis carnes petunt, & ſi eis non miniſtrentur, auferunt violenter. Et licet in locis eiſdem fiant eleemoſynæ competenter, ipſi tamen Prælati ipſis Religioſis invitis alias eleemoſynas faciunt, etiam in aliquibus locis, in quibus procurationes non habent, de conſuetudine vel de jure. Pro equitaturis quoque ferrandis, licet ferris non egeant, & coci eorum ſui officii ratione pecuniam exigunt, & extorquent: nec compoſitiones ſuper procuratoribus inter Prælatos ipſos, & eos initas eis ſervant. Ipſis etiam in recipiendis procurationibus ita graves exiſtunt, quod ipſis in eorum monaſteriis, & Eccleſiis procurationes recipientibus, longi temporis victum brevis hora conſumit: & dum procurationes recipiunt, canes venaticos, falcones & accipitres ſecum habent. Et niſi voluntati ſatisfiat eorum, valvæ monaſteriorum ſeu Eccleſiarum per violentiam ſæpe franguntur, & ornamenta Eccleſiæ exportantur, pluresque procurationes recipiunt una die ſedis Apoſtolicæ privilegio non ſuffulti, interdum in pecunia numerata, viſitationis etiam officio non impenſo, & occaſione dictarum procurationum iidem Prælati ab ipſis frequenter exigunt, quæ illis ſolvere non tenentur, intolerabilia eiſdem gravamina cumulantes. Sunt *b* & nonnulli, qui procurationes nunciorum Apoſtolicæ ſedis, aliaque extraordinaria onera exemptis, & aliis Religioſis pro majori parte imponunt, ut ſe ac Presbyteros liberent ſeculares, Religioſos ad ordinandam hujuſmodi onerum diſtributionem minime aſſumentes. In multis etiam aliis præfati Prælati, exempta monaſteria, & ipſorum Eccleſias utroque illis jure ſubjectas, gravant in procurationibus recipiendis, & oneribus inſolitis imponendis. Nos igitur ſuper his volentes de opportuno remedio providere, ſacri approbatione Concilii duximus ſtatuendum, ut ſi Epiſcopi non cauſa viſitationis, ſed charitativæ hoſpitalitatis, ad monaſteria venerint ſupradicta, victualia gratioſe recipiant, quæ charitatis gratia eis fuerint miniſtrata. Ipſis autem Epiſcopis, ad monaſteria venientibus ſupradicta, & procurationes ibidem recipientibus ſibi debitas de jure communi, conſuetudine, privilegio, vel jure alio ſpeciali, in domibus ipſorum monaſteriorum, extra tamen ſepta ipſorum exiſtentibus, ſi quæ fuerint ad hoc aptæ, alioquin intra ſepta ipſa, non tamen intra portam, quam regularem appellant, carnium pro congruentia temporis, ſi voluerint (privilegio non obſtante quocunque) cibaria miniſtrentur. Nec inconveniens reputamus, ſi fragmenta, quæ de menſis ipſorum Epiſcoporum, & ſuorum familiarium colliguntur, per ipſorum Epiſcoporum Eleemoſynarios ibidem pauperibus erogentur. Ab aliis autem gravaminibus expreſſis ſuperius Prælati diligenter *c* abſtineant, ſi Dei & Apoſtolicæ ſedis indignationem voluerint evitare.

a *Vide c. cum Apoſtolus. extra de cenſib. & cap. 1. 2. & 3. eod. tit. lib. 6. & vid. Concil. Trid. ſeſſ. 24. de refor. c. 3. ubi plene de materia viſitationis.* b *al. ſunt etiam, &c.* c *al. ita: diligenter prorſus abſtineant.*

CAP. III.

Diœceſani, quibus hoc conſtat, illos, qui exigendo a Clericis pedagia, vel guidagia excommunicati ſunt vel interdicti, publicare debent. Joan. Andr.

Idem *in eodem.*

PRæſenti *a* conſtitutione jubemus, ut locorum diœceſani contra eos, qui ab Eccleſiis, vel perſonis Eccleſiaſticis pro earum rebus propriis, quas non negotiandi cauſa deferunt, aut deferri faciunt, vel tranſmittunt, pedagia vel guidagia ſuo vel alieno nomine exigunt, vel extorquent in animarum ſuarum periculum, & eorum, a quibus ea exigunt, præjudicium & gravamen, excommunicationis, & interdicti ſententias a jure prolatas, poſtquam de *b* his ipſis conſtiterit, omnino publicent, vel a ſuis ſubditis tamdiu faciant publicari, donec illi ſic exacta *c* reſtituerint, & de tranſgreſſione hujuſmodi ſatisfecerint competenter.

TITULUS XIV.
DE CELEBRATIONE *d* MISSARUM, ET ALIIS DIVINIS OFFICIIS.

CAP. I.

Prælati, ad quos ſpectat correctio, & illis negligentibus, ſuperiores ipſorum debent eſſe ſoliciti, ut horis debitis in cathedralibus, regularibus, & collegiatis Eccleſiis Horæ Canonicæ devote pſallantur: & quod in Eccleſiis aliis celebretur convenienter, & debite diurnum officium, & nocturnum, principaliter hoc intendit. Joan. Andr.

Clemens V. *in Concilio Vienenſi.*

GRavi *e* nimirum turbatione movemur, quod ex nonnullorum Rectorum negligentia, quæ dum ſpem impunitatis permittit, multam nutrire peſtilentiam conſuevit in ſubditis, plerique Eccleſiarum miniſtri modeſtia ordinis Clericalis abjecta, dum offerre Deo ſacrificium laudis, fructum labiorum ſuorum in puritate conſcientiæ, & animi devotione deberent, Horas Canonicas dicere, ſeu pſallere, tranſcurrendo, ſyncopando, extranea quidem & plerumque vana, profana, & inhoneſta intermiſcendo colloquia, tarde ad chorum conveniendo, ſeu Eccleſiam ipſam abſque rationabili cauſa ante finem officii exeundo frequenter, aves interdum portando, ſeu faciendo portari, caneſque ſecum ducendo venaticos, ac quaſi nihil prætendentes de clericali militia, in corona, veſtibus & tonſura, divina etiam celebrare, aut eis intereſſe nimis indevote præſumunt. Nonnulli etiam tam Clerici, quam Laici, præſertim in feſtorum certorum vigiliis, dum in Eccleſiis deberent orationi inſiſtere, non verentur in ipſis, earumque cœmeteriis choreas facere diſſolutas, & *f* interdum canere cantilenas, ac multas inſolentias perpetrare, ex quibus Eccleſiarum, & cœmeteriorum violationes, inhoneſta, variaque delicta quandoque ſequuntur, & Eccleſiaſticum plerunque perturbatur *g* officium, in divinæ majeſtatis offenſam, & aſtantium ſcandalum populorum. In multis inſuper Eccleſiis cum vaſis, veſtimentis, & cæteris ornamentis ad divinum cultum neceſſariis, indecentibus utique (penſatis earum facultatibus) deſervitur. Ne igitur tranſgreſſiones invaleſcant hujuſmodi, aliiſque veniant in exemplum, ſacri Concilii approbatione hoc fieri

a *Nota quod res Clericorum gaudent eodem privilegio, quo res Eccleſiarum; cap. ultim. de vit. & honeſt. Cler. c. Eccleſiarum ſervos. 12. q. 1. Arch.* b *al. de ipſis eis conſtiterit, &c.* c *al. extorta.* d *al. ita: de celebratione Miſſarum, & aliorum officiorum.* e *De materia hujus Clement. præter. Doct. hic, vide Canoniſtas in cap. 1. & c. dolentes. ext. de celeb. Miſſar.* f *al. ita: etiam interdum, &c.* g *al. perturbent.*

fieri prohibentes, ſancimus: ut illi, ad quos id pertinet, & in eorum, ſi utique exempti non ſint, negligentiam, vel defectum, locorum ordinarii: ſi vero exempti fuerint, aut alias circa hoc privilegiati, ſuperiores ipſorum (omni negligentia, vel incuria penitus relegata) circa reformanda præmiſſa, & eorum ſingula corrigenda, necnon ut in Cathedralibus, Regularibus & Collegiatis Eccleſiis horis debitis devote pſallatur: in aliis vero convenienter, & debite celebretur divinum [a] diurnum & nocturnum officium, ſi Dei & Apoſtolicæ ſedis indignationem evitare voluerint, ſolicitam curent diligentiam adhibere: contradictores per cenſuram Eccleſiaſticam (dummodo ad eos illam exercere pertineat) aliiſque opportunis remediis compeſcendo, facientes prout ad eos ſpectat in his & aliis, quæ ad divinum cultum, & morum reformationem pertinent, ac Eccleſiarum & cœmeteriorum reſpiciunt honeſtatem, ſacrorum ſtatuta Canonum, ad quæ ſcienda diligens curent adhibere ſtudium, irrefragabiliter obſervari.

CAP. II.

Clerici etiam Religioſi, domeſtici commenſales Cardinalium, vel Epiſcoporum, ſe poſſunt illis in divinis officiis coaptare. h. d. Joan. Andr.

Idem *in eodem*.

DIgnum prorſus & congruum arbitrantes, quod Clerici tam Religioſi, quam alii Cardinalium ſacroſanctæ Romanæ Eccleſiæ, ac quorumcunque Pontificum gratiam, & communionem Apoſtolicæ ſedis habentium, commenſales domeſtici ſe poſſint ipſis in divinis officiis coaptare, ut illud, quod iidem Cardinales, ſeu Pontifices dicent officium, licite dicere valeant: nec ad dicendum aliquod aliud teneantur, ſacri approbatione Concilii indulgemus.

TITULUS XV.
DE BAPTISMO, ET EJUS EFFECTU.
CAP. UN.

In fontibus Eccleſiarum, non in privatis domibus, debet baptiſma concedi: duos caſus excipit, & transgreſſores puniri præcipit. Joan. Andr.

Clemens V. *in Concilio Vienenſi.* [*an.* 1312.]

PRæſenti [b] prohibemus edicto, ne quis de cætero in aulis, vel cameris, aut aliis privatis domibus, ſed duntaxat in Eccleſiis, in quibus ſunt ad hoc fontes ſpecialiter deputati, aliquos (niſi Regum, vel Principum, quibus valeat in hoc caſu deferri, liberi extiterint, aut talis neceſſitas emerſerit, propter quam nequeat ad Eccleſiam abſque periculo propter hoc acceſſus haberi) audeat baptizare. Qui autem ſecus præſumpſerit, aut ſuam in hoc præſentiam exhibuerit, taliter per Epiſcopum ſuum caſtigetur, quod alii attentare ſimilia non præſumant.

TITULUS XVI.
DE RELIQUIIS, ET VENERATIONE SANCTORUM.
CAP. UN.

Feſtum corporis Chriſti celebrari debet feria quinta poſt octavam Pentecoſtes, & certæ indulgentiæ conceduntur iis, qui in feſto vel infra octavam officiis, vel horis interfuerint. h. d. Jo. And.

Clemens V. *in Concilio Vienenſi.*

SI Dominum in ſanctis ejus laudare jubemur, dignum profecto, juſtum & ſalutare nobis exiſtit, ut ſibi in ſui, quo nos quotidie ſpiritualiter reficit, memoriam corporis, laudes feſtivæ venerationis, & gratias referamus. Hac igitur conſideratione inducti, conſtitutionem a bonæ memoriæ Urbano Papa quarto prædeceſſore noſtro ſuper hoc editam, de fratrum noſtrorum conſilio diſtricte præcipimus obſervari, cujus tenor ſequitur in hæc verba: Urbanus Epiſcopus, ſervus ſervorum Dei, venerabilibus fratribus Patriarchis, Archiepiſcopis, Epiſcopis, & aliis Eccleſiarum Prælatis, &c. Tranſiturus de hoc [a] mundo ad Patrem Salvator noſter Dominus Jeſus Chriſtus, cum tempus ſuæ paſſionis inſtaret, ſumpta cœna, in memoriam mortis ſuæ inſtituit ſummum & magnificum ſui corporis, & ſanguinis ſacramentum, corpus in cibum, & ſanguinem in poculum tribuendo. Nam quoties hunc panem manducamus, & calicem bibimus, mortem Domini annunciamus. In inſtitutione quidem hujus ſacramenti dixit ipſe Apoſtolis: *Hoc facite in meam commemorationem*: ut præcipuum, & inſigne memoriale ſui amoris eximii, quo nos dilexit, eſſet nobis hoc præcelſum, & venerabile ſacramentum: memoriale, inquam, mirabile ac ſtupendum, delectabile, ſuave, tutiſſimum, ac ſuper omnia pretioſum, in quo innovata ſunt ſigna, & mirabilia immutata, in quo habetur omne delectamentum, & omnis ſaporis ſuavitas, ipſaque dulcedo Domini guſtatur, in quo utique vitæ ſuffragium conſequimur, & ſalutis. Hoc eſt memoriale dulciſſimum, memoriale ſacratiſſimum, & memoriale ſalvificum, in quo gratam redemptionis noſtræ recenſemus memoriam, in quo a malo retrahimur, & in bono confortamur, & ad virtutum & gratiarum proficimus incrementa, in quo profecto proficimus ipſius corporali præſentia Salvatoris. Alia namque, quorum memoriam agimus, ſpiritu menteque complectimur: ſed non propter hoc realem eorum præſentiam obtinemus: in hac vero ſacramentali Chriſti commemoratione Jeſus Chriſtus præſens ſub alia quidem forma, in propria vero ſubſtantia eſt nobiſcum. Aſcenſurus enim in cœlum dixit Apoſtolis, & eorum ſequacibus [b]: *Ecce ego vobiſcum ſum omnibus diebus uſque ad conſummationem ſeculi*: benigna ipſos promiſſione confortans, quod remaneret & eſſet cum eis etiam præſentia corporali [c]. O digna & nunquam intermittenda memoria! in qua mortem noſtram recolimus mortuam, noſtrumque interitum interiiſſe, ac lignum vivificum ligno crucis affixum, fructum nobis attuliſſe ſalutis. Hæc eſt commemoratio glorioſa; quæ fidelium animos replet gaudio ſalutari, & cum infuſione lætitiæ devotionis lacrymas ſubminiſtrat. Exultamus nimirum noſtram memorando liberationem, & recolendo paſſionem Dominicam, per quam liberati ſumus, vix lachrymas continemus. In hac itaque ſacratiſſima commemoratione adſunt nobis ſuavitatis gaudium ſimul, & lachrymæ: quia & in ea congaudemus lachrymantes, & lachrymamur devote gaudentes, lætas habendo lachrymas, & lætitiam lachrymantem: nam & cor ingenti perfuſum gaudio dulces per oculos ſtillat guttas. O divini amoris immenſitas, divinæ pietatis ſuperabundantia, divinæ affluentia largitatis! dedit enim nobis Dominus omnia, quæ ſubjecit ſub pedibus noſtris, & ſuper univerſas terræ creaturas contulit nobis dominii principatum. Ex miniſteriis etiam ſpirituum ſuperiorum [d] nobilitat, & ſublimat hominis dignitatem. Adminiſtratoris namque ſunt omnes in miniſterium, propter eos, qui hæreditatem ſalutis capiunt, deſtinati. Et cum tam copioſa fuerit erga nos ejus munificentia, volens adhuc ipſe in nobis ſuam exuberantem charitatem præcipua liberalitate monſtrare, ſemetipſum nobis exhibuit, & tranſcendens omnem plenitudinem largitatis, omnem modum dilectionis excedens, attribuit ſe in cibum. O ſingularis, & admiranda liberalitas, ubi donator venit in donum, & datum

a *al. ita*: *diurnum officium pariter & nocturnum.* b *Conſerunt tradita per B. Thom. par.* 3. *q.* 83. *art.* 3.

a *In antiquioribus codicibus deeſt dictio*, hoc. b *Matth. ult.* c *Vide gl. in l.* 2. *ff. quod met. cau. & gloſſ. in l.* 2. *C. in quibus cau. colo. l.* 12. d *al. ſupernorum.*

Digitized by Google

tum eſt idem penitus cum datore. Quam larga, & prodiga largitas, cum tribuit quis ſeipſum! Dedit igitur nobis ſe in pabulum, ut quia per mortem homo corruerat, & per cibum ipſe relevaretur ad vitam: ceciderat homo per cibum ligni mortiferum *a*, relevatus eſt homo per cibum ligni vitalis. In illo pependit eſca mortis, in iſto pependit vitæ alimentum. Illius eſus meruit læſionem, iſtius guſtus intulit ſanitatem: guſtus ſauciavit, & guſtus ſanavit. Vide quia unde vulnus eſt ortum, prodiit & medela, & unde mors ſubiit, exinde vita evenit. De illo ſiquidem guſtu dicitur *b*: *Quacunque die comederis, morte morieris*. De iſto vero legitur *c*: *Si quis comederit ex hoc pane, vivet in æternum*. Hic eſt cibus, qui plene reficit, vere nutrit, ſummeque impinguat: non corpus, ſed cor, non carnem, ſed animam, non ventrem, ſed mentem. Homini ergo, qui ſpirituali alimonia indigebat, Salvator ipſe miſericors, de nobiliori & potentiori hujus mundi alimento pro animæ refectione pia diſpoſitione providit. Decens quoque liberalitas extitit, & *d* conveniens operatio pietatis, ut verbum Dei æternum, quod rationabilis creaturæ cibus eſt & refectio, factum caro, ſe rationabili creaturæ carni & corpori, homini videlicet, in edulium largiretur *e*: panem enim Angelorum manducavit homo, & ideo Salvator ait *f*: *Caro mea vere eſt cibus*. Hic panis ſumitur, ſed vere non conſumitur: manducatur, ſed non transmutatur: quia in edentem minime transformatur, ſed ſi digne recipitur, ſibi recipiens conformatur. O excellentiſſimum Sacramentum! O adorandum, venerandum, colendum, glorificandum, præcipuis magnificandum laudibus, dignis præconiis exaltandum, cunctis honorandum ſtudiis, devotis proſequendum obſequiis, & ſinceris mentibus retinendum! O memoriale nobiliſſimum intimis commendandum præcordiis, firmiter animo alligandum, diligenter reſervandum in cordis utero, & meditatione, ac celebratione ſedula recenſendum! Hujus memorialis continuam debemus celebrare memoriam, ut illius, cujus ipſum fore memoriale cognoſcimus, ſemper memores exiſtamus: quia cujus donum, vel munus frequentius aſpicitur, hujus memoria ſtrictius retinetur. Licet igitur hoc memoriale ſacramentum in quotidianis Miſſarum ſolemniis frequentetur, conveniens *g* tamen arbitramur & dignum, ut de ipſo ſemel ſaltem in anno, ad confundendam ſpecialiter hæreticorum perfidiam & inſaniam, memoria ſolennior, & celebrior habeatur. In die namque cœnæ Domini, quo die ipſe Chriſtus hoc inſtituit ſacramentum, univerſalis Eccleſia pro pœnitentium reconciliatione, ſacri confectione chriſmatis, adimpletione mandati, circa lotionem pedum & aliis quam plurimum occupata, plene vacare non poteſt celebrationi hujus maximi ſacramenti. Hoc enim circa Sanctos, quos per anni circulum veneramur, ipſa obſervat Eccleſia, ut (quamvis in Letaniis & Miſſis, ac aliis etiam ipſorum memoriam ſæpius renovemus) nihilominus tamen ipſorum natalitia certis diebus per annum ſolennius recolat, feſta propter hoc eiſdem diebus ſpecialia celebrando. Et quia in his feſtis circa ſolennitatis debitum aliquid per negligentiam, aut rei familiaris occupationem, aut alias, ex humana fragilitate omittitur: ſtatuit ipſa mater Eccleſia certam diem, in qua generaliter omnium Sanctorum commemoratio fieret, ut in hac ipſorum celebratione communi, quicquid in propriis ipſorum feſtivitatibus omiſſum exiſteret *a*, ſolveretur. Potiſſime igitur exequendum eſt erga hoc vivificum ſacramentum corporis & ſanguinis Jeſu Chriſti, qui eſt Sanctorum omnium & gloria & corona, ut feſtivitate ac celebritate præfulgeat ſpeciali, quatenus in eo, quod in aliis Miſſarum officiis circa ſolennitatem eſt forſitan prætermiſſum, devota diligentia ſuppleatur, & fideles (feſtivitate ipſa inſtante) intra ſe præterita memorantes, id, quod in ipſis Miſſarum ſolenniis, ſecularibus forſan agendis implicati, aut alias ex negligentia, vel fragilitate humana minus plene geſſerunt, tunc attente in humilitate ſpiritus & animi puritate reſtaurent. Intelleximus autem olim, dum in minori eſſemus officio conſtituti, quod fuerat quibuſdam catholicis divinitus revelatum, feſtum hujuſmodi generaliter in Eccleſia celebrandum. Nos itaque ad corroborationem, & exaltationem catholicæ fidei, digne ac rationabiliter duximus ſtatuendum, ut de tanto ſacramento, præter quotidianam memoriam, quam de ipſo facit Eccleſia, & ſolennior & ſpecialior annuatim memoria celebretur: certum ad hoc deſignantes, & deſcribentes diem, videlicet feriam quintam proximam poſt Octavam Pentecoſtes: ut in ipſa quinta feria devotæ turbæ fidelium propter hoc ad Eccleſias affectuoſe concurrant, & tam Clerici, quam populi gaudentes in cantica laudum ſurgant: tunc enim omnium corda & vota, ora & labia, hymnos perſolvant lætitiæ ſalutaris: tunc pſallat fides, ſpes tripudiet, exultet charitas, devotio plaudat, jubilet chorus, puritas jucundetur: tunc ſinguli alacri animo pronaque voluntate conveniant, ſua ſtudia laudabiliter exequendo, tanti feſti ſolennia celebrantes: & utinam ad Chriſti ſervitium ſic ejus fideles ardor inflammet, ut per hæc & alia proficientibus ipſis meritorum cumulis apud eum, qui ſeſe dedit pro eis in pretium, tribuitque ſe ipſis in pabulum, tandem poſt hujus vitæ decurſum eis ſe in præmium largiatur. Ideoque univerſitatem veſtram monemus & hortamur in domino, & per Apoſtolica ſcripta in virtute ſanctæ obedientiæ diſtricte præcipiendo mandamus, in remiſſionem peccaminum injungentes, quatenus tam excelſum, & tam glorioſum feſtum prædicta quinta feria ſingulis annis devote ac ſolenniter celebretis, & faciatis ſtudioſe per univerſas Eccleſias civitatum veſtrarum, & diœceſum celebrari: ſubditos veſtros in Dominica, dictam quintam feriam proxime præcedente, ſalutaribus monitis ſolicite per vos & per alios exhortantes, ut per veram & puram confeſſionem, eleemoſynarum largitionem, attentas & ſedulas orationes, & alia devotionis & pietatis opera taliter ſe ſtudeant præparare, quod hujus pretioſiſſimi ſacramenti mereantur fieri participes illa die, poſſintque ipſum ſuſcipere reverenter, ac ejus virtute augmentum conſequi gratiarum. Nos enim Chriſtifideles ad colendum tantum feſtum & celebrandum donis volentes ſpiritualibus animare, omnibus pœnitentibus, & confeſſis, qui Matutinali officio feſti ejuſdem in Eccleſia, in qua idem celebrabitur, interfuerint, centum: qui vero Miſſæ, totidem: qui autem in primis ipſius feſti veſperis interfuerint, ſimiliter centum: qui vero in ſecundis, totidem: illis vero, qui Primæ, Tertiæ, Sextæ, Nonæ ac Completorii officiis interfuerint, pro qualibet Horarum ipſarum, quadraginta: illis autem, qui per octavas *c* illius feſti Matutinalibus, Veſpertinis, Miſſæ, ac prædictarum Horarum officiis interfuerint, centum dies ſingulis octavarum ipſarum diebus, de omnipotentis Dei miſericordia, ac beatorum Apoſtolorum ejus Petri, & Pauli auctoritate confiſi, de injunctis ſibi pœnitentiis relaxamus.

a *Alias*, *mortiferi*. b *Geneſ.* 2. c *Joan.* 6. d *Alias*; & *non inconveniens*, &c. e *Pſalm.* 77. f *Joan.* 6. g *Vide Concilium Tridentinum ſeſſion.* 13. *de ſanctiſſimo Euchariſtiæ ſacramento*, c. 5. & 6.

a *al. extitit*. b *Philipp.* 4. c *al. octavam*.

TITULUS XVII.

DE IMMUNITATE ECCLESIARUM.

CAP. UN.

Revocat & pro infectis vult haberi decretalem, Clericis, eod. tit. l. 6. cum ſuis declarationibus. Joan. Andr.
Clemens V. *in Concilio Vienenſi.*

QUoniam ex conſtitutione Bonifacii Papæ VIII. prædeceſſoris noſtri, quæ incipit, Clericis Laicos, & ex declaratione, ſeu declarationibus ex illa poſtmodum ſubſecutis nonnulla ſcandala, magna pericula, & incommoda gravia ſunt ſecuta, & ampliora ſequi (niſi celeri remedio ſuccurratur) præſumitur veriſimiliter in futurum: Nos de conſilio fratrum noſtrorum conſtitutionem, & declarationem, ſeu declarationes prædictas, & a quicquid ex eis ſecutum eſt, vel ob eas, penitus revocamus, & eas haberi volumus pro infectis: volentes, & firmiter ſtatuentes, illud (contra quoſcunque Laicos, exigentes, ſeu extorquentes ab Eccleſiis, Eccleſiaſticiſque perſonis tallias, ſeu collectas, aut exactiones quaſcunque, & contra dantes ad id faciendum conſilium, auxilium, vel favorem, necnon & circa præſtandas ſubventiones Laicis ab Eccleſiarum Prælatis, & aliis viris Eccleſiaſticis) inviolabiliter obſervari, quod ſuper his a prædeceſſoribus noſtris in Lateranenſi, & generali Conciliis, quæ nos ſub obteſtatione divini judicii præcipimus obſervari diſtricte, ſalubriter eſt proviſum.

a *al. præſumuntur.*

a *In vetuſto codice manuſcripto ita: ac omnia & ſingula contenta in eis penitus, &c.*

FINIS LIBRI TERTII.

CLEMENTINARUM
LIBER QUARTUS.

TITULUS UNICUS.

DE CONSANGUINITATE, ET AFFINITATE.

CAP. UN.

Scienter contrahens matrimonium in gradu conſanguinitatis, vel affinitatis prohibito, vel cum Moniali, excommunicatus eſt ipſo jure: & publicari debet, & vitari. Idem in profeſſo, & profeſſa, vel conſtituto in ſacris. Joan. Andr.
Clemens V. *in Concilio Vienenſi. (an. 1312. in Gallia.)*

EOs, qui divino timore poſtpoſito in ſuarum periculum animarum ſcienter in gradibus conſanguinitatis, & affinitatis conſtitutione canonica interdictis, aut cum monialibus contrahere matrimonialiter non verentur: necnon Religioſos, & Moniales, ac Clericos in ſacris ordinibus conſtitutos matrimonia contrahentes refrænare metu pœnæ ab hujuſmodi eorum temeritatis audacia cupientes, ipſos excommunicationis ſententiæ ipſo facto decernimus ſubjacere: præcipientes Eccleſiarum Prælatis, ut illos, quos eis conſtiterit taliter contraxiſſe, excommunicatos publice tamdiu nuncient, ſeu a ſuis ſubditis nunciari faciant, donec ſuum humiliter recognoſcentes errorem ſeparentur abinvicem, & abſolutionis obtinere beneficium mereantur. Per prædicta quoque juribus, quæ ſic contrahentibus alias pœnas imponunt, in nullo volumus derogari.

a *Vid. Concil. Tridentin. ſeſſ. 24. de reform. matrim. cap. 5. & de intellectu, Beatum Antonium tractat. de excommunicatione, capit. 34. adde Covarruviam lib. 4. decretal. part. 2. cap. 3. §. 2. num. 8.*

CLEMEN-

CLEMENTINARUM LIBER QUINTUS.

TITULUS PRIMUS.

DE MAGISTRIS, ET NE ALIQUID EXIGATUR PRO LICENTIA DOCENDI.

CAP. I.

In ſtudiis Romanæ curiæ, Pariſien. Oxonien. Bononien. & Salamantino, debent eſſe magiſtri catholici, ſcholas regentes in linguis Hebraica, Arabica, & Chaldæa, duo ſcilicet pro qualibet lingua. Et ſtatuitur per quos eis debeat de ſtipendiis, & ſumptibus provideri.

Clemens V. *in Concilio Vienenſi* [*an.* 1312. *in Gallia*]

INter *a* ſolicitudines noſtris humeris incumbentes perpeti cura revolvimus, ut errantes in viam veritatis inducere, ipſoſque lucrifacere Deo, ſua nobis cooperante gratia valeamus: hoc eſt, quod profecto deſideranter exquirimus, ad id noſtræ mentis ſedulo deſtinamus affectum, ac circa illud diligenti ſtudio, & ſtudioſa diligentia vigilamus. Non ambigimus autem, quin ad hujuſmodi noſtrum deſiderium aſſequendum *b* divinorum eloquiorum ſit expoſitio congrua, ipſorumque fidelis prædicatio admodum opportuna. Sed nec ignoramus, quin & hæc promi noſcantur inaniter, vacuaque redire, ſi auribus linguam loquentis ignorantium proferantur. Ideoque illius, cujus vicem in terris (licet immeriti) gerimus, imitantes exemplum, qui ituros per univerſum mundum ad evangelizandum Apoſtolos in omni linguarum genere ſore voluit eruditos, viris catholicis notitiam linguarum habentibus, quibus utuntur infideles præcipue, abundare ſanctam affectamus Eccleſiam, qui infideles ipſos ſciant, & valeant ſacris inſtitutis inſtruere, Chriſticolarumque collegio per doctrinam Chriſtianæ fidei, ac ſuſceptionem ſacri baptiſmatis aggregare.

Ut igitur peritia linguarum hujuſmodi poſſit habiliter per inſtructionis efficaciam obtineri: hoc ſacro approbante Concilio ſcholas in ſubſcriptarum linguarum generibus ubicunque Romanam curiam reſidere contigerit *c*, necnon in Pariſien. & Oxonien. Bononien. & Salamantino ſtudiis providimus erigendas: ſtatuentes, ut *d* in quolibet locorum ipſorum teneantur viri catholici ſufficientem habentes Hebraicæ, Arabicæ, & Chaldeæ linguarum notitiam: duo videlicet uniuſcujuſque linguæ periti, qui ſcholas regant inibi, & libros de linguis ipſis in Latinum fideliter transferentes alios linguas ipſas ſolicite doceant, earumque peritiam ſtudioſa in illos inſtructione transfundant: ut inſtructi, & edocti ſufficienter in linguis hujuſmodi, fructum ſperatum poſſint (Deo auctore) producere, fidem propagaturi ſalubriter in ipſos populos infideles. Quibus equidem in Romana curia legentibus *a* per ſedem Apoſtolicam: in ſtudiis vero, Pariſienſi, per Regem Franciæ: in Oxonienſi Angliæ, Scotiæ, Hiberniæ, ac VValiæ: in Bononienſi per Italiæ: in Salamantino per Hiſpaniæ Prælatos, Monaſteria, Capitula, Conventus, Collegia exempta, & non exempta, & Eccleſiarum Rectores in ſtipendiis competentibus, & ſumptibus volumus provideri: contributionis onere ſingulis juxta facultatum exigentiam imponendo: privilegiis, & exemtionibus quibuſcunque contrariis nequaquam obſtantibus, quibus tamen nolumus quoad alia præjudicium generari.

CAP. II.

Is, ad quem ſpectat magiſterium vel doctoratum tribuere, prius a doctorando recipiat juramentum, quod in ſolennitate ſua non expendet ultra ſummam trium milium Turon argenteorum. Quod ſi non fecerit, etiamſi ſit Epiſcopus, per ſex menſes a collatione magiſterii eſt ſuſpenſus. h. d. Joan. Andr.

Idem.

CUm ſit nimis abſurdum, ut quis cum vanitate, & imperitia ad honorem aſcendat peritiæ literarum, non ſine turbatione miramur illum apud Scholaſticos invaluiſſe abuſum, quod plerique eorum, qui in quavis ſcientia ad doctoratus, vel magiſterii aſſumuntur honorem, cum ſua ſolenniter principia faciunt, aut ſibi recipiunt inſignia doctoratus, circa cibos, veſtes, & alia ſic in expenſis excedunt, quod & ipſi transeunte expenſarum hujuſmodi vanitate, vacui plerunque remaneant, & gravati: & cæteri, qui vel nolunt, vel nequeunt ſimiles expenſas ſubire, hac occaſione frequenter a receptione honoris hujuſmodi retrahuntur. Volentes igitur de opportuno ſuper his remedio providere illis, ad quos ubilibet pertinet honorem tribuere memoratum, diſtricte præcipimus, ut quoſcunque ab eis de cætero dictum recipientes honorem, juramento prius adſtringant, ne ultra tria millia Turonen. argenteorum *b* in ſolennitate, circa hujuſmodi doctoratum, aut magiſterium quomodolibet adhibenda, expendant: ipſoſque nihilominus (niſi forſan nobilis *c* conditionis extiterint) ut intra ſummam prædictam hujuſmodi moderentur expenſas, efficaciter exhortantes, ac ſi hoc illorum congruere ſtatui viderint, juramentum exigentes ab eis, quod certos intra ſummam præfatam taxandos ab ipſis expenſarum terminos non excedant. Si quis autem Pontificali etiam *d* dignitate præfulgens, non recepto prius juramento præfato honorem cuiquam tribuerit ſupradictum, a collatione magiſterii, ſeu doctoratus cujuslibet per ſex menſes ſequentes eo ipſo noverit ſe ſuſpenſum.

a *Vid. Ludovicum Gomezium in regula Cancellariæ de idiomate, ubi plene de materia linguarum.* b *aliter, exequendum.* c *al. contingет.* d *aliter. ita: ut in locorum ipſorum ſtudiis, &c.*

a *al. regentibus.* b *al. Argenti.* c *al. notabilis.* d *Dictio* etiam, *deeſt in antiquiorib. exemplarib. & impreſſis.*

TITULUS II.
DE JUDÆIS, ET SARRACENIS.
CAP. UN.

Principes Chriſtiani compeſcere debent Sarracenos ſibi ſubjectos ab invocatione publica nominis Machometi, & a peregrinatione, quam facere ſolent ad ſepulchrum ipſius. hoc dicit Joannes Andreas.

Clemens V. *in Concilio Vienenſi*.

CEdit quidem in offenſam divini nominis, & opprobrium fidei Chriſtianæ, quod in quibuſdam mundi partibus Principibus Chriſtianis ſubjectis, in quibus interdum ſeorſum, interdum vero permiſtim cum Chriſtianis habitant Sarraceni, Sacerdotes eorum, Zabazala vulgariter nuncupati, in templis ſeu Maſquitis ſuis, ad quæ iidem Sarraceni conveniunt, ut ibidem adorent perfidum Machometum, diebus ſingulis, certis horis in loco aliquo eminenti ejuſdem Machometi nomen, Chriſtianis & Sarracenis audientibus, alta voce invocant, & extollunt, ac ibidem verba quædam in illius honorem publice profitentur: ad locum inſuper, ubi olim quidam ſepultus extitit Sarracenus, quem ut ſanctum Sarraceni alii venerantur & colunt, magna Sarracenorum earundem partium, & etiam aliarum confluit publice multitudo, ex quibus noſtræ fidei non modicum detrahitur, & grave in cordibus fidelium ſcandalum generatur. Cum autem hæc in divinæ majeſtatis diſplicentia non ſint ullatenus toleranda, ſacro approbante Concilio, ipſa in terris Chriſtianorum diſtrictius fieri deinceps inhibemus: univerſis & ſingulis Principibus Catholicis, ſub quorum dominio dicti Sarraceni morantur, & fiunt prædicta, ſub obteſtatione divini judicii obnoxios *b* injungentes, quatenus ipſi tanquam veri Catholici & Chriſtianæ fidei ſeduli zelatores, opprobrium, quod tam ipſis, quam cæteris Chriſticolis per præmiſſa ingeritur, debita conſideratione penſantes, ipſum (ut proinde æternæ beatitudinis præmium aſſequantur) de terris ſuis omnino auferant, & a ſuis ſubditis auferri procurent: inhibendo expreſſe, ne præfata invocatio, ſeu profeſſio nominis ipſius ſacrilegi Machometi publice, aut peregrinatio prælibata ab aliquo in eorum exiſtente dominio audeat attentari de cætero, vel quomodolibet ſuſtineri. Hi vero, qui ſecus præſumpſerint, taliter ob divinam reverentiam caſtigentur ab ipſis, quod alii eorum exemplo perterriti a præſumptione ſimili arceantur.

TITULUS III.
DE HÆRETICIS.
CAP. I.

Præmittit conſtitutionis cauſam. Joan. Andr.

Clemens V. *in Concilio Vienenſi*.

MUltorum e querela ſedis Apoſtolicæ pulſavit auditum, quod nonnulli inquiſitores per ſedem eandem contra pravitatem hæreticam deputati, metas ſibi traditas excedentes, ſic interdum extendunt *a* ſuæ poteſtatis officium, ut quod in augmentum fidei per circumſpectam ejuſdem ſedis vigilantiam ſalubriter eſt proviſum (dum ſub pietatis ſpecie gravantur innoxii) cedat in fidelium detrimentum.

Ponit conſtitutionem de officio inquiſitionis exercendo per diœceſanos & inquiſitores, primo ponens quinque, quæ poteſt alter ſine altero. Secundo tria, quæ non poteſt: & decretum apponit, ſubmittens, quomodo impeditus, vel intereſſe nolens committit alii, vel conſentit. Joan. Andr.

§. 1. Propter quod ad Dei gloriam, & augmentum ejuſdem fidei, ut negotium inquiſitionis hujuſmodi eo proſperetur felicius, quo deinceps ejuſdem labis indago ſolennius, diligentius, & cautius peragetur: ipſum tam per diœceſanos Epiſcopos, quam per inquiſitores a ſede Apoſtolica deputatos (omni carnali amore, odio, vel timore, ac cujuslibet commodi temporalis affectione ſemotis) decernimus exerceri. Sic quod quilibet de prædictis ſine alio citare poſſit, & arreſtare, ſive capere, ac tutæ cuſtodiæ mancipare, ponendo etiam in compedibus, vel manicis ferreis, ſi ei viſum fuerit faciendum, ſuper quo ipſius conſcientiam oneramus: necnon inquirere contra illos, de quibus pro hujuſmodi negotio, ſecundum Deum, & juſtitiam viderit expedire. Duro tamen tradere carceri, ſive arcto, qui magis ad pœnam, quam ad cuſtodiam videatur, vel tormentis exponere illos, aut ad ſententiam procedere contra eos, Epiſcopus ſine inquiſitore, aut inquiſitor ſine Epiſcopo diœceſano, aut ejus Officiali, vel Epiſcopali ſede vacante, Capituli ſuper hoc delegato, ſi ſui ad invicem copiam habere valeant, intra octo dierum ſpatium, poſtquam ſe invicem requiſierint, non valebit. Et ſi ſecus præſumptum fuerit, nullum ſit & irritum ipſo iure. Verum ſi Epiſcopus, vel ejus Capituli ſede vacante delegatus cum inquiſitore, aut inquiſitor cum altero eorundem, propter præmiſſa nequeat aut nolit perſonaliter convenire: poſſit Epiſcopus, vel ejus ſeu Capituli, ſede vacante, delegatus inquiſitori, & inquiſitor Epiſcopo vel ejus delegato, ſeu ſede vacante illi, qui ad hoc per Capitulum fuerit deputatus, ſuper illis committere vices ſuas, vel ſuum ſignificare per literas conſilium, & conſenſum.

Providet circa muros, vel carceres hæreticorum, ipſorum claves, cuſtodes, & cuſtodum miniſtros. Joan. Andr.

§. 2. Sane quia circa cuſtodiam carcerum hæreticalium, qui muri in quibuſdam partibus vulgariter nuncupantur, multas fraudes dudum intelleximus perpetratas: nos *a* volentes ſuper hoc providere, ſtatuimus, ut quilibet talis carcer vel murus, quem de cætero Epiſcopo, & inquiſitori prædictis volumus fore communem, duos cuſtodes habeat principales, diſcretos, induſtrios & fideles: unum, quem volet Epiſcopus, & providebit eidem: alium, de quo voluerit inquiſitor, cui etiam providebit: & quilibet prædictorum cuſtodum ſub ſe alium bonum, & fidum poterit habere miniſtrum. In quolibet etiam conclavi ejuſdem carceris ſive muri, erunt duæ claves diverſæ, quarum unam unus, aliam alius tenebit prædictorum cuſtodum, & eam cum officio miniſtrandi, quæ incarceratis fuerint miniſtranda, ſuo poterit committere, vel ſubdelegare miniſtro.

Ponit juramentum cuſtodum, miniſtrorum ſuorum, & notariorum, & aliorum officialium. Joan. Andr.

§. 3. Porro coram Epiſcopo vel Capitulo, ſede vacante, & inquiſitore prædictis, vel ſubſtitutis ab eis, cuſtodes ſupradicti, antequam ſuum officium exequantur, jurabunt ad ſancta Dei Evangelia corporaliter a ſe tacta, quod in cuſtodia immuratorum, & aliorum pro crimine ſupradicto in ſua cuſtodia poſitorum, & ponendorum, omnem diligentiam, & ſolicitudinem, quam poterunt, fideliter adhibebunt. Et quod alicui incarcerato nihil unus in ſecreto *b* loquetur, quin hoc audiat alter cuſtos. Et quod proviſionem, quam incarcerati recipiunt ex ordinatione communi, & illud quod a parentibus & amicis, vel aliis perſonis fidelibus offeretur eiſdem (niſi Epiſcopi, & inquiſitoris,

a D ctis, io, *deeſt in antiquioribus Cod. etiam impreſſis*. b *In antiquis etiam impreſſis conſtanter legitur*, obnoxius. c *De materia & intellectu vide Dd. in c. ut commiſſ. & c. per hoc. de hær. lib. 6.* d *al. excedunt*.

a *De materia iſtius §. vide Zanch. tract. de hæret. cap. 8 & 10. Gondiſſalvum tract. de hær. q. 22. Sylveſt. in verb. hæreſ. 2.* b *Vide Archidiac. in cap. Clericus. 81. diſt. & in c. ſi peccaverit. 2. q. 1. Joan. Andr. in c. ult. de hæret.*

Digitized by Google

toris , vel ſuorum commiſſariorum ordinario refragetur) ipſis fideliter & abſque diminutione aliqua miniſtrabunt, nec in his fraudem aliquam adhibebunt . Et idem juramentum , & coram eiſdem perſonis miniſtri cuſtodum , priuſquam ſuum exerceant officium , exhibebunt. Et quia ſæpe contingit Epiſcopos proprios habere carceres , ſibi & dictis inquiſitoribus non communes : volumus , & diſtricte præcipimus , ut cuſtodes ad incarceratorum pro dicto crimine cuſtodiam per Epiſcopos , vel ſede vacante per Capitulum deputandi, & eorum miniſtri coram dictis inquiſitoribus , vel ſubſtitutis ab eis præſtent ſimile juramentum . Notarii a quoque inquiſitionis coram Epiſcopo , & inquiſitore, vel ſubſtitutis ab eis jurabunt ſuum officium fideliter exercere. Et idem fiet de aliis perſonis neceſſariis ad prædictum officium exequendum.

Punit Epiſcopos , inquiſitores , & eorum ſubſtitutos , qui faciendo , vel omittendo delinquunt in officio . h. d.

§. 4. Verum quia nimis eſt grave , ad exterminationem pravitatis prædictæ non agere , quod ipſius contagioſa enormitas agendum requirit : grave eſt quoque, & damnatione digniſſimum malitioſe inſontibus eandem imponere pravitatem : Epiſcopo , & inquiſitori prædictis ac aliis ad dicti executionem officii ſubſtituendis ab eis, in virtute ſanctæ obedientiæ , & ſub interminatione maledictionis æternæ præcipimus, ut ſic diſcrete & prompte contra ſuſpectos, vel diffamatos de hujuſmodi pravitate procedant , quod malitioſe, aut fraudulenter tantam labem , ſeu quod ipſos in executione officii inquiſitionis impediat , falſo alicui non imponant. Quod ſi odii, gratiæ, vel amoris , lucri , aut commodi temporalis obtentu, contra juſtitiam, & conſcientiam ſuam omiſerint contra quemquam procedere, ubi fuerit procedendum ſuper hujuſmodi pravitate , aut obtentu eodem, pravitatem ipſam, vel impedimentum officii ſui alicui imponendo , eum ſuper hoc præſumpſerint quoquo modo vexare (præter alias pœnas, pro qualitate culpæ imponendas eiſdem) Epiſcopus, aut ſuperior ſuſpenſionis ab officio per triannium, alii vero excommunicationis ſententiam ipſo ipſo incurrant . A qua quidem excommunicationis ſententia, qui eandem incurrerint, niſi per Romanum Pontificem nequeant, præterquam in mortis articulo b , & tunc ſatisfactione præmiſſa , abſolutionis beneficium obtinere : nullo in hac parte privilegio ſuffragante .

Confirmat antiqua jura huic conſtitutioni non obvia . Joan. Andr.

§. 5. Alia ſane , quæ circa præmiſſum inquiſitionis officium a noſtris ſunt prædeceſſoribus inſtituta (quatenus præſenti decreto non obviant) ſacri approbatione Concilii roborata, in ſua volumus firmitate manere.

CAP. II.

Primo ponens conſtitutionis cauſam , determinat ætatem inquiſitorum . Secundo , punit inquiſitores , qui prætextu officii pecuniam illicitis modis extorquent , vel ob delictum Clericorum , Eccleſiarum bona confiſcant . Tertio , præcipit Notariis, Officialibus & ſociis , ut hoc facientes reprehendant , & ſuperioribus denuncient , ſi probare poſſunt . Quarto , prohibet inquiſitoribus abuſum armorum, & circa quantitatem, vel qualitatem Officialium . h. d. Joan. Andr.

Idem *in eodem* .

NOlentes ſplendorem ſolitum negotii fidei per actus indiſcretos, & improbos quorumvis inquiſitorum hæreticæ pravitatis, quaſi tenebroſi fumi caligine obfuſcari : hoc ſacro Concilio approbante ſtatuimus , nullis extunc , niſi qui quadrageſimum ætatis annum attigerint , officium inquiſitionis prædictæ committi inquiſitoribus : & tam ipſorum , quam Epiſcoporum ſeu Capitulorum, ſede vacante, ſuper hoc deputatis commiſſariis quibuſcunque diſtrictius injungentes, ne prætextu officii inquiſitionis quibuſvis modis illicitis ab aliquibus pecuniam extorqueant : nec ſcienter attentent Eccleſiarum bona ob Clericorum delictum a prædicti occaſione officii fiſco etiam Eccleſiæ applicare. Quod ſi ſecus in his vel eorum altero fecerint , excommunicationis ſententiæ eos ſubjacere decernimus ipſo facto. A qua non poſſint abſolvi , præterquam in mortis articulo, donec illis, a quibus extorſerint , plene ſatisfecerint de pecunia ſic extorta : nullis privilegiis , pactis , aut remiſſionibus ſuper hoc valituris. Notarii vero, & Officiales dicti officii, necnon fratres, & ſocii inquiſitorum & commiſſariorum ipſorum, qui dictos inquiſitores, aut commiſſarios ſecrete noverint talia commiſiſſe (ſi indignationem Dei, & Apoſtolicæ ſedis vitare voluerint , & offenſam) ipſos graviter arguere , & corrigere ſtudeant in ſecreto. Quod ſi taliter ea ſciverint , ut ea probare valeant, ſi ſit opus, hæc Prælatis inquiſitorum , & commiſſariorum eorundem , ad quos id pertinebit, nunciare ſolicite debeant . Qui equidem Prælati inquiſitores, & commiſſarios prædictos reos inde repertos ab officiis amovere, & amotos alias punire debita, ſeu corrigere teneantur. Prælatis autem inquiſitorum id negligentibus agere , præmiſſa omnia nunciari per prædictos locorum Ordinarios volumus : quibus, ut ea in Apoſtolicæ ſedis notitiam perferant , in virtute ſanctæ obedientiæ diſtricta præcipimus, & mandamus. Porro inquiſitoribus ipſis diſtrictius inhibemus, ut nec abutantur quomodolibet conceſſione portationis armorum , nec officiales, niſi ſibi neceſſarios habeant, tales , qui ſe conferant ad ſua cum inquiſitoribus ipſis officia exequenda.

CAP. III.

Damnat ſectam Beguardorum & Beguinarum Alemaniæ , & octo ipſius errores, excitant diæceſanorum , & inquiſitorum officium contra illos . h. d. Joan. Andr.

Idem *in eodem* .

AD noſtrum (qui deſideranter in votis gerimus , ut fides catholica noſtris proſperetur temporibus , & pravitas hæretica de finibus fidelium extirpetur) non ſine diſplicentia grandi pervenit auditum , quod ſecta quædam abominabilis quorundam hominum malignorum , qui Beguardi, & quarundam infidelium mulierum , quæ Beguinæ vulgariter appellantur , in Regno Alemaniæ (procurante ſatore malorum operum) damnabiliter inſurrexit : tenens & aſſerens doctrina ſua ſacrilega , & perverſa inferius deſignatos errores. Primo videlicet , quod homo in vita præſenti tantum , & talem perfectionis gradum poteſt acquirere , quod reddatur penitus impeccabilis , & amplius in gratia proficere non valebit , nam (ut dicunt) ſi quis ſemper poſſet proficere , poſſet aliquis Chriſto perfectior inveniri. Secundo , quod jejunare non oportet hominem , nec orare , poſtquam gradum perfectionis hujuſmodi fuerit aſſecutus : quia tunc ſenſualitas eſt ita perfecte ſpiritui , & rationi ſubjecta , quod homo poteſt libere corpori concedere quicquid placet. Tertio, quod illi, qui ſunt in prædicto gradu perfectionis , & ſpiritu libertatis , non ſunt humanæ ſubjecti obedientiæ , nec ad aliqua præcepta Eccleſiæ obligantur : quia (ut aſſerunt) ubi ſpiritus Domini, ibi libertas. Quarto , quod homo poteſt ita finalem beatitudinem , ſecundum omnem gradum perfectionis in præſenti aſſequi,

a *De juramento notariorum Hoſtienſ. & Doct. in cap. ut officium . §. ad conſcribendos . de hær. l. 6. & in c. ſicut . ne clerici, vel monachi* . b *In mortis articulo , nulla eſt caſuum reſervatio, atque ideo omnes Sacerdotes quoslibet pœnitentes a quibuſvis peccatis , & cenſuris abſolvere poſſunt : ita Concil. Trident. Seſſ. 14. cap. 7. de caſuum reſervatione* .

a *Delictum prælati quando noceat Eccleſiis , Vide Fel. in c. ad audientiam de reſcr. & Alex. conſ. 23. l. 2.*

ſequi, ſicut eam in vita obtinebit beata. Quinto, quod quælibet intellectualis natura in ſeipſa naturaliter eſt beata: quodque anima non indiget lumine gloriæ, ipſam elevante ad Deum videndum, & eo beate fruendum. Sexto, quod ſe in actibus exercere virtutum, eſt hominis imperfecti, & perfecta anima licentiat a ſe virtutes. Septimo, quod mulieris oſculum (cum ad hoc natura non inclinet) eſt mortale peccatum: actus autem carnalis (cum ad hoc natura inclinet) peccatum non eſt, maxime cum tentatur exercens. Octavo, quod in elevatione corporis JESU Chriſti non debent aſſurgere, nec eidem reverentiam exhibere: aſſerentes, quod eſſet imperfectionis eiſdem, ſi a puritate & altitudine ſuæ contemplationis tantum deſcenderent, quod circa miniſterium ſeu ſacramentum Euchariſtiæ, aut circa paſſionem humanitatis Chriſti aliqua cogitarent. Nonnulla etiam alia ſub ſimulata quadam ſanctitatis ſpecie dicunt, faciunt & committunt, quæ oculos divinæ majeſtatis offendunt, & grave in ſe continent periculum animarum.

Cum autem ex debito commiſſi nobis officii, hujuſmodi ſectam deteſtabilem, & præmiſſos ipſius execrandos errores (ne propagentur ulterius, & per eos corda fidelium damnabiliter corrumpantur) extirpare ab Eccleſia catholica neceſſario habeamus: nos ſacro approbante Concilio, ſectam ipſam cum præmiſſis erroribus damnamus, & reprobamus omnino: inhibentes diſtrictius, ne quis ipſos de cætero teneat, approbet vel defendat. Eos autem, qui ſecus egerint, animadverſione canonica decernimus puniendos. Porro diœceſani & illarum partium inquiſitores hæreticæ pravitatis, in quibus Beguardi, & Beguinæ hujuſmodi commorantur, ſuum officium circa eos diligenter exerceant, inquirentes de vita, & converſatione ipſorum, qualiter ve ſentiant de articulis fidei, & Eccleſiæ ſacramentis. In illos vero, quos culpabiles repererint (niſi abjuratis ſponte prædictis erroribus pœnituerint, & ſatisfactionem exhibuerint competentem) debitam exerceant ultionem.

TITULUS IV.

DE HOMICIDIO VOLUNTARIO, VEL CASUALI.

CAP. UN.

Furioſus, infans, vel dormiens, hominem mutilans, vel occidens, non efficitur irregularis; nec etiam ille, qui aliter mortem vitare nequiens, ſuum invaſorem occidit, vel mutilat. h. d.

Clemens V. *in Concilio Vienenſi.*

SI [a] furioſus, aut infans, ſeu dormiens, hominem mutilet, vel occidat, nullam ex hoc irregularitatem incurrit. Et idem de illo cenſemus, qui mortem aliter vitare non valens, ſuum occidit vel mutilat invaſorem.

TITULUS V.

DE USURIS.

CAP. UN.

Officiales communitatum facientes, dictantes, vel ſcribentes ſtatuta ſuper uſuris ſolvendis, non repetendis, vel non reſtituendis, vel judicantes ſecundum illa, vel non delentes illa (ſi poſſunt) intra tres menſes de libris communitatum, vel illa ſervantes, excommunicati ſunt. Joan Andr.

Clemens V. *in Concilio Vienenſi.*

EX [b] gravi ad nos inſinuatione pervenit, quod quorundam communitates locorum in offenſam Dei, & proximi, ac contra jura divina pariter & humana, uſurariam approbantes quodammodo pravitatem, per ſtatuta ſua juramento quandoque firmata, uſuras exigi, & ſolvi nedum concedunt, ſed [a] ad ſolvendas eas debitores ſcienter compellunt, ac [b] juxta ipſorum continentiam ſtatutorum gravia imponendo plerunque uſuras repetentibus onera, aliiſque utendo ſuper his diverſis coloribus, & fraudibus exquiſitis, repetitionem impediunt earundem. Nos igitur perniciosis his auſibus obviare volentes, ſacro approbante Concilio ſtatuimus, ut quicunque communitatum ipſarum Poteſtates, Capitanei, Rectores, Conſules, Judices, Conſiliarii, aut alii quivis Officiales, ſtatuta hujuſmodi de cætero facere, ſcribere, vel dictare, aut quod ſolvantur uſuræ, vel quod ſolutæ, cum repetuntur, non reſtituantur plene ac libere, ſcienter judicare præſumpſerint, ſententiam excommunicationis incurrant. Eandem etiam ſententiam incurſuri, niſi ſtatuta hujuſmodi hactenus edita, de libris communitatum ipſarum (ſi ſuper hoc poteſtatem habuerint) intra tres menſes deleverint, aut ſi ipſa ſtatuta ſive conſuetudines effectum eorum habentes quoquo modo præſumpſerint obſervare.

Fœneratores in cauſis uſurarum edere coguntur libros rationum ſuarum. Joan. Andr.

§. 1 Cæterum, quia fœneratores ſic utplurimum contractus uſurarios occulte ineunt, & doloſe, quod vix convinci poſſunt de uſuraria pravitate, ad exhibendum, cum de uſuris agetur, ſuarum codices rationum, cenſura ipſos decernimus Eccleſiaſtica compellendos.

Pertinaciter aſſerens exercere uſuras non eſſe peccatum, hæreticus eſt. Joan. Andr.

§. 2. Sane ſi quis in illum errorem inciderit, ut pertinaciter affirmare præſumat, exercere uſuras non eſſe peccatum, decernimus eum velut hæreticum puniendum: locorum nihilominus Ordinariis, & hæreticæ pravitatis Inquiſitoribus diſtrictius injungentes, ut contra eos, quos de errore hujuſmodi diffamatos invenerint, aut ſuſpectos, tanquam contra diffamatos, vel ſuſpectos de hæreſi, procedere non omittant.

TITULUS VI.

DE EXCESSIBUS PRÆLATORUM.

CAP. UN.

Providerat Greg. contra XXVII. gravamina, quæ Prælati Religioſis inferebant. eod. tit. Nimis. 1. & 2. hoc vero Concilium providet contra XXX. a quibus Prælatos ceſſare præcipit, & per ſuos ſubditos ceſſare facere, jubentes ipſorum privilegia & jura ſervari. h. d. Joan. Andr.

Clemens V. *in Concilio Vienenſi.*

FRequens & aſſidua nos quorundam Religioſorum querela circumſtrepit, quod plerique Epiſcopi, & eorum ſuperiores, ac cæteri Eccleſiarum Prælati, ipſorum Religioſorum quietem injuſte in ſubſequentibus multipliciter inquietant. Quidam enim exemptos capiunt, & incarcerant in caſibus non conceſſis a jure. Quidam per gravium interminationem pœnarum impediunt, ne debentes exemptis decimas ſeu reditus illos ſolvant eiſdem: neve aliqui Miſſas eorum audiant: molentes in molendinis, & coquentes in furnis eorum: ſervientes quoque, & vaſallos, & domeſticos eorundem, vel alios qualitercunque contrahentes, & participantes cum ipſis, ſuſpendunt, interdicunt, & excommunicant abſque cauſa rationabili pro libito voluntatis: bona illorum interdum nihilominus illicite occupantes. Et appellationibus, quas prædicti exempti ob prædicta, vel alia gravamina rationabiliter interponunt quandoque, minime deferentes, appellantes occaſione appellationum hujuſmodi, interdum capiunt, aut capi faciunt, & carceri

a *Hanc Clementinam lat[i]ſſime expetivit Didacus Covarruvias: eum videto.* b *Pro materiæ intellectu vide B. Thom. 2. 2. q. 78. per totam quæſtionem.*

a *Al. ſed & ad ſolvendum eaſdem, &c.* b *Al. aut.*

carceri mancipari. Quidam præterea Capellanos in Eccleſiis pleno jure ſpectantibus ad eoſdem [licet nulla cauſa ſubſit legitima] celebrare non ſinunt, nec adminiſtrare parochianis Eccleſiaſtica Sacramenta. Nonnulli *a* etiam indebite Abbates, Monachos, & converſos exemptos, necnon & Clericos ipſis pleno jure ſubjectos, ſi eis non pareant in iis etiam, in quibus non tenentur eiſdem, inconſulta facilitate ſuſpendunt, excommunicant, capiunt, & incarcerant, ac loca, & Eccleſias interdicunt ipſorum. In exigendo inſuper ab ipſis exemptis, ipſorumque ſubditis ſubſidia charitativa excedunt nimium contra eos. Et inſolitas, ac indebitas ipſis contra jura exactiones imponunt, novos cenſus, & indebita onera parochialibus imponunt Eccleſiis, in quibus exempti jus obtinent patronatus: proceſſus juſte factos, ſeu ſententias juſte latas a delegatis ſedis Apoſtolicæ, vel a conſervatoribus pro exemptis publicari, ſeu executioni mandari a ſuis ſubditis non permittunt, Tabellionibus publicis inhibent, ne inſtrumenta conficiant: & Judicibus, ne juſtitiam faciant, ac Juriſperitis, ne conſilium, vel auxilium præbeant in cauſis, ſeu negotiis eorundem: præſentatos per exemptos ad ordines, vel beneficia, quorum præſentatio ad eos pertinet, nolunt admittere, niſi præſentantes ponant obedientiam in ſalutatione literarum, quae pro hujuſmodi præſentatione tranſmittunt: Eccleſiis quoque vacantibus, in quibus monaſteria jus obtinent patronatus (repulſis perſonis idoneis præſentatis ad eas) perſonas inſtituunt inhabiles, & indignas. Quidam etiam Eccleſias curam animarum habentes ad menſam Abbatum ſpectantes, quarum fructus quandoque Clericis ſecularibus tradunt, ſeu concedunt ad firmam, Clericis ipſis decedentibus, ſuis conferunt Clericis, quamquam ipſæ propter hoc Eccleſiæ in veritate non vacent. Nonnulli quoque in Eccleſiis Monachorum jura ipſorum injuſte ſibi appropriant, & de ipſorum redditibus, ut volunt, ordinent, ita quod rectoribus earum *b* non remanet, unde valeant ſuſtentari. Quidam cum armis, & erecto vexillo, molendina, & alia bona contra juſtitiam deſtruunt exemptorum, quæ etiam tanto tempore poſſederunt, quod de contrario memoria non exiſtit: mittuntque frequenter ad monaſteria ſuarum civitatum, & diœceſum ſuos conſanguineos & nepotes, & interdum animalia ſua cum cuſtodibus, ut eis de bonis monaſteriorum debeat provideri: Abbates inſuper, & Priores monaſteriorum frequenter compellunt, ut ſuis conſanguineis, & nepotibus monaſteriorum ſuorum, ſeu Prioratuum poſſeſſiones *c* concedant in perpetuum, vel ad tempus: quas quidem conceſſiones, vel *d* penſiones, nos nullas eſſe volumus ipſo jure: eoſdem quoque abbates, & Priores quandoque compellunt ad præſentandum ſibi ad Eccleſias vacantes, in quibus jus obtinent patronatus, & ad monachandum interdum ſuos familiares, conſanguineos, vel nepotes. Frequenter etiam permittunt, & tacite conſentiunt, quod in ſuo dominio temporali per milites, vaſallos & ipſorum temporales officiales monaſteriorum bona mobilia, & immobilia per violentiam occupentur, in caſibus non permiſſis a jure: & aliæ variæ injuriæ perſonis Eccleſiaſticis, & monaſteriorum hominibus irrogentur. Præterea interdum injuſte Abbates, Priores, ac alios beneficiatos beneficiis ſuis privant, ut ſic fructus beneficiorum illorum percipere valeant primo anno, prætextu privilegii, quod aſſerunt ſe habere, quod uſque ad certum tempus fructus beneficiorum vacantium poſſint percipere primi anni: quibus non contenti, equos, boves, theſaurum, & alia bona monaſteriorum, & beneficiorum vacantium illicite occupant, quæ eſſent futuris ſucceſſoribus reſervanda. Quidam militibus, & aliis potentibus dignitatum ſuarum redditus, & proventus vendunt ad tempus, ut per ipſos exempti vicini fortius opprimantur: nonnulli etiam indebite monaſteria dirimunt: alii domos & hoſpitalia, & alia bona monaſteriorum mobilia, & immobilia frequenter occupant, & detinent occupata. Pluries quoque ſine cauſa juſta impediunt, ne exempti loca ſua valeant reparare. Quidam ſtatuta faciunt, per quæ derogatur privilegiis exemptorum. Et generaliter quamplures Prælati Religioſis, præſertim exemptis & privilegiatis, in perſonis & rebus ſuis ac juribus ſpiritualibus, & temporalibus, graves inferunt contra juſtitiam, & eorum privilegia injurias, & jacturas. Verum quia una eſt regularium, & ſecularium Prælatorum, & ſubditorum exemptorum, & non exemptorum univerſalis Eccleſia, extra quam nullus omnino ſalvatur, quorum omnium unus eſt Dominus, una fides, & unum baptiſma: decet ut omnes, qui ejuſdem ſunt corporis, unius etiam ſint voluntatis, & ſicut fratres ad invicem vinculo charitatis ſint adſtricti. Decet igitur, ut & Prælati, & alii tam exempti, quam non exempti ſuis juribus ſint contenti, & alter in alterius injuriam non proſiliat, ſeu jacturam. Univerſis itaque Prælatis Eccleſiarum præſentis ſanctionis edicto diſtricte præcipiendo mandamus, quatenus ipſi a prædictis gravaminibus omnino ceſſantes, & ceſſare ſuos ſubditos facientes, viros religioſos, exemptos privilegiatos, & non exemptos, mendicantes, & non mendicantes, charitative tractent & foveant, & ſua jura, & privilegia inviolabiliter eis ſervent. Et quoniam plus ſolet timeri, quod ſpecialiter, quam quod generaliter inhibetur, eiſdem Prælatis diſtrictiſſime inhibemus, ut Abbates, Priores, & alios religioſos, ne ad ſua generalia, vel provincialia vadant Capitula, impedire quomodolibet non præſumant.

TITULUS VII.

DE PRIVILEGIIS, ET EXCESSIBUS PRIVILEGIATORUM.

CAP. I.

Ponit ſex caſus, in quibus Religioſos excommunicat, & abſolutionem Papæ reſervat: & privilegiis, & exemptionibus non obſtantibus eos per ordinarios locorum denunciari præcipit. Joan. Andr.

Clemens V. *in Concilio Vienenſi.*

RELigioſi, qui Clericis aut Laicis ſacramentum Unctionis extremæ, vel Euchariſtiæ miniſtrare, matrimoniave ſolemnizare, non habita ſuper his parochialis Presbyteri licentia ſpeciali, aut qui excommunicatos a canone, præterquam in caſibus a jure expreſſis vel per privilegia ſedis Apoſt. conceſſis eiſdem, vel a ſententiis per ſtatuta provincialia aut Synodalia promulgatis, ſeu (ut verbis eorum utamur) a pœna, & culpa abſolvere quemquam præſumpſerint: excommunicationis incurrant ſententiam ipſo facto, per ſedem Apoſtolicam duntaxat abſolvendi, quos etiam locorum Ordinarii (poſtquam de hoc eis conſtiterit) excommunicatos facient publice nunciari, donec de abſolutione ipſorum eis fuerit facta fides, nullo Religioſis eiſdem ſuper hoc exemptionis, vel alio privilegio ſuffragante.

Ponit ſeptem culpas Religioſorum, a quibus eos præcipit abſtinere ſub certis pœnis, quas eis imponi jubet: & quas Prælatis ipſorum imponit, ſi non ſatisfecerint. Joan. And.

§. 1. Quibus etiam in virtute ſanctæ obedientiæ, & ſub inter-

a *In vetuſto quodam manuſcr. ita: nonnulli etiam Abbates indebite monachos, & converſos etiam exemptos.* b *alias,* rorum. c *alias, penſiones.* d *Hæc duo verba, vel penſiones, non habentur in antiq. cod. etiam impreſſis.*

Digitized by Google

intermination maledictionis æternæ diſtinctius inhibemus, ne in ſermonibus ſuis Eccleſiarum Prælatis detrahant *a*: aot etiam retrahant Laicos ab Eccleſiarum ſuarum frequentia vel acceſſu, vel indulgentias pronuncient indiſcretas: neve cum confeſſionibus *b* teſtamentorum intereſtunt, a reſtitutionibus debitis, ant legatis matricibus Eccleſiis faciendis retrahant teſtatores: nec legata, vel debita, aut male ablata incerta ſibi aut aliis ſingularibus ſui ordinis fratribus, vel Conventibus in aliorum præjudicium fieri, ſeo erogari procurent: nec etiam in caſibus ſedi Apoſtolicæ, aut locorum Ordinariis reſervatis quenquam abſolvere, aut perſonas Eccleſiaſticas, præſertim coram Judicibus delegatis a nobis, ſuam contra eos juſtitiam proſeqoentes, vexare indebite, aut ad loca plura, & præſertim multum remota convenire præſumant. Si qui vero præmiſſa, vel aliquod de præmiſſis attentare præſumpſerint, per duos menſes ſubjaceant pœnis illis, quæ ſecundom eorum regulam, vel ſtatuta, pro gravibus criminibus ſeu culpis eis conſueverunt imponi: ſuper quibus abſque manifeſta neceſſitate cum eis non valeat diſpenſari. Cæterum Prælati eorum, niſi de his, quæ occaſione præmiſſorum a exceſſuum ad eos quoquomodo pervenerint, Eccleſiis aut perſonis Eccleſiaſticis damnificatis, vel læſis ſatisfactionem plenariem exhibuerint intra menſem, poſtquam ſuper hoc fuerint requiſiti, ſuſpenſionis ſententiam uſque ad ſatisfactionem debitam eo ipſo incurrant, non obſtantibus *d* præmiſſis ſtatutis, aut quibuslibet privilegiis, cujuſcunque tenoris exiſtant.

Ponit moderationem circa duos primos caſus. hoc dicit Joan. Andr.

§. 2. Sane Religioſis illis, quibus eſt ab Apoſtolica ſede conceſſum, ut familiaribus ſuis domeſticis, aut pauperibus in hoſpitalibus ſuis degentibus, ſacramenta poſſint Eccleſiaſtice miniſtrare, nullum ex præmiſſis volumus quoad hæc præjudicium generari.

CAP. II.

Archiepiſcopi per loca exempta provinciæ ſuæ facient crucem ante ſe deferri, ipſi etiam, & diæceſani ibi benedicunt, audiunt divina, & illa celebrant, & faciunt celebrari: per hoc tamen exemptis, vel privilegiatis in aliis nullum ſit præjudicium. Joan. Andr.

Idem *in eodem.*

ARchiepiſcopo *e* per quævis loca exempta ſuæ provinciæ facienti tranſitum, aut ad ea forſan declinenti, ut crucem ante ſe libere portari faciat, benedicat populo, divina officia privatim, vel publice ibidem audiat, & ea etiem in pontificalibus celebret, & faciat in ſua præſentia ſine Pontificalibus celebrari (quovis privilegio contrario non obſtante) ſacro approbante Concilio præſentia conſtitutionis ſerie duximus concedendum. Simili modo concedimus Epiſcopo, ut in locis eiſdem ſuæ diœceſis poſſit populo benedicere, audire divina officia, & ea etiam celebrare, & in ſua præſentia facere celebrari. Sic tamen, quod prætextu conceſſionis hujuſmodi, io locis ipſis exemtis, val circa hoc privilegiatis, nullam aliam juriſdictionem idem Archiepiſcopus, vel Epiſcopus exerceat *f*, nec perſonis exemptis, vel privilegiatis moleſtiam inſerat *g*, vel gravamen, nullumque *h* exemptioni, vel privilegiis eorundem aliud præjudicium generetur, nec ipſis Archiepiſcopo vel Epiſcopo jus aliud quomodolibet acqoiratur.

a *Vide omnino Conc. Lat. ſub Leon. X. Seſſ. 11. in decreto, in cip. Supernæ majeſtatis præſidio* b *al. factionibus.* c *al. prædictorum.* d *In antiq. etiam impreſſis conſtanter legitur ita: non obſtantibus in præmiſſis ſtatutis, &c.* e *vide notata per Doct. in c. 1. ut lite pend. & in cap. antiqua. de privil.* f *alias exerceant.* g *al. inferant.* h *al. ita: nullumque exemptioni eorum, vel privilegiis alias præjudicium generetur.*

TITULUS VIII.
DE PŒNIS.
CAP. I.

Percutiens Epiſcopum, capiens, & banniens, vel hoc mandans, vel ratificans, ſocius, conſiliarius, fautor, & defenſator, cum ſuis poſteris, civitas in hoc delinquens, & ejus Officiales, pœnis variis per Concilium puniuntur. Joan. Andr.

Clemens V. *in Concilio Viennenſi.* [*an.* 1312.]

SI quis *a* ſuadente diabolo in hoc ſacrilegii genus proruperit, quod quemvis Pontificem injurioſe, vel temere percuſſerit, aut ceperit, ſeu banniverit, vel hæc mandaverit fieri, aut facta ab aliis rata habuerit, vel ſocius in his fuerit facientis, aut conſilium in his dederit, aut favorem, ſeu ſcienter defenſaverit eundem: in illis caſibus de prædictis, in quibus excommunicationem per jam editos canones non ſubiret, ſit hujus noſtræ conſtitutionis auctoritate (non obſtante quacunque conſuetudine, qoam reputamus approbante ſacro Concilio potios corruptelam) anathematis mucrone percuſſus, a quo nequeat, niſi per ſummum Pontificem (prærerquem in articulo mortis) abſolvi. A feudis inſuper, locationibus, officiis, & beneficiis ſpiritualibus ſive temporalibus, quæ ab Eccleſia, cui ſic offenſus præeſt Epiſcopus, obtinet, cadat hoc ipſo, ac ad eandem Eccleſiam libere revertantur. Ipſius filii per maſculinam deſcendentes lineam uſque ad generationem ſecundam (omni ſpe diſpenſationis adempta) reddantur ipſo facto inhabiles ad Eccleſiaſtica beneficia, in civitate & diœceſi, in quibus idem Epiſcopus præſidet, obtinenda. Terra quoque ipſius (dum tamen ultra unam diœceſim non contineat) uſque ad condignam ſatisfactionem ejuſdem, necnon *b* locus aut loca, in quibus captus Epiſcopus detinebitur, quamdiu detentio ipſa in eiſdem duraverit, Eccleſiaſtico ſubjaceat interdicto. Quod ſi terra ejuſdem duas diœceſes, vel ultra contineat, diœceſis domicilii principalis ipſius *c*, & illa etiam, in qoa fuerit delictum commiſſum, ſi ſua ſit, & duæ aliæ, quæ ſub ipſo ſint eidem loco magis vicinæ, interdicto ſubjaceant ſupradicto. Et quia eo major erit ipſius confuſio, quo ſua fuerit culpa patentior, quouſque dignam *d* ſatisfactionem præſtiterit, per omnes illius loci, in quo commiſſum eſt facinus, necnon civitatum, & diœceſum vicinarum Eccleſias, quibuslibet diebus Dominicis & feſtivis, pulſatis campanis, & candelis accenſis excommunicatus publice nuncietur. Et cum abſolvendus fuerit, ſufficienter & idonee caveat, quod inferendæ pœnæ parebit, & auxiliante Domino pœnitentiam peraget injungendam. Civitas autem, quæ præmiſſa, vel eorum aliquod in Epiſcopum ſuum commiſerit, interdicto (donec ſatisfecerit) ſubjaceat memorato: Poteſtas vero, Conſiliarii, Ballivus, Scabini, Advocati, Conſules, Rectores & Officiales ipſius, quocunque nomine cenſeantur, in præmiſſis culpabiles exiſtentes, ſimiliter excommunicationis ſententiæ, a qua (niſi ut præmittitur) non valeant abſolutionis obtinere beneficium, ſint ſubjecti. Quæ *e* omnia tanto magis in Epiſcoporum interfectoribus ſunt ſervanda, quanto in eos ſeverior, quam in præfatos pœna debet exurgere, & gravioris indignationis aculeus deſævire.

Excuſat rigorem, dicens, quod graviores pœnæ deberent imponi. Joan. Andr.

§. 1. Nec ſuper hæc quiſquam miretur, quod præmiſſa perpetrantibus pœnas non inferimus graviores: licet enim (quod dicere pudet) hæc, proh dolor! frequenter occurrant, multiſque

a *De intellectu hujus Clement. vide Joannem Lupum in tract. de libert. Eccleſ. part. 2. quæſt. 1* b *al. ita: necnon locus, aut loca alia, in quibus, &c.* c *al. ita: & illa etiam terræ in qua, &c.* d *al. condignam.* e *al. ita: quæ etiam tanto magis, &c.*

multiſque graſſantibus opus eſſet exemplo, & ex dignitate offenſi pœnam metiri deceat offendentis: Epiſcopi enim dicuntur ſanctiſſimi, Chriſti Legati exiſtunt, ſpirituales ſunt patres, noſtrique fratres & Coepiſcopi, columnæ comprobantur Eccleſiæ: quare gravem oporteret eſſe pœnam culpæ violantis dignitatem tantæ præeminentiæ adæquandam. Volumus tamen ad præſens in pœnarum exaggeratione temperare rigorem: ad pœnas alias proceſſuri, ſi protervitatem delinquentium hoc expoſcere videamus.

Repetit jus antiquum de abſolutis in mortis articulo, qui ſanati reincidunt, ſi non ſatisfaciant. Joan. Andr.

§. 2. Sane ſi quis in aliquo caſuum prædictorum fuerit ab excommunicationis ſententia in mortis articulo abſolutus, niſi poſtquam priſtinæ reſtitutus fuerit ſanitati, quam cito commode poterit, conſpectui Romani Pontificis ſe præſentare curaverit, ejus mandatum *a* humiliter recepturus, prout juſtitia ſuadebit: in eandem excommunicationis ſententiam reincidat ipſo facto. Quamvis enim ſuper hoc ſatis plene in jure alibi ſit proviſum, ne tamen aliquis in hoc ex ignorantia juris ſe ſatagat excuſare, hoc expreſſe præmiſſis duximus annectendum.

CAP. II.

Procurantes capi viros Eccleſiaſticos, ut renuncient beneficiis, vel ut citati non vadant ad curiam, præter pœnam excommunicationis, quam per canones antiquos incurrunt, ſi ſint Prælati, a perceptione fructuum per triennium ſunt ſuſpenſi, inferiores vero beneficiis ſunt privati. Eandem pœnam incurrunt ipſi citati, qui ſe capi procurant. Reſignatio etiam ſic facta non tenet, etiamſi per Prælatos recepta fuerit, vel ratificata. h. d. Joan. Andr.

Idem.

MUltorum ad nos gravis querela deduxit, quod nonnulli obtinentes temporale dominium viros ſæpe Eccleſiaſticos capere, captoſque donec ſua reſignent beneficia, aut ne citati ad Apoſtolicam ſedem ab homine, vel a jure, venire ad ipſam valeant, auſu detinere ſacrilego non verentur, citatos eoſdem in exitu eorum diſtrictuum *b* ut plurimum capientes. Conſiderantes igitur, quantum ex his tam noſtro, & Apoſtolicæ ſedis honori, quam perſonarum Eccleſiaſticarum quieto, & proſpero ſtatui non ſine damnanda exempli pernicie derogetur: ſacro approbante Concilio ſtatuimus, ut præter ſententiam canonis, quam facientes, & fieri procurantes præmiſſa incurrere dignoſcuntur, procurantes ipſi perſonæ Eccleſiaſticæ exiſtentes, a perceptione fructuum Eccleſiarum ſuarum, ſi fuerint Prælati, triennio ſint ſuſpenſi. Quod ſi inferiores extiterint, eo ipſo obtentis beneficiis ſint privati: illis pœnam incurſuris eandem, qui ne citati (ut præmittitur) ad ſedem Apoſtolicam veniant, ſed ut ſe ſub obtentu hujuſmodi a veniendo excuſent, a poteſtate ſeculari ſe capi (ut interdum contigiſſe audivimus) procuraverint. Sane reſignationes beneficiorum modo ſupradicto extortas (licet a reſignantium ipſorum Prælatis receptæ, aut ratæ habitæ fuerint) nullius omnino decernimus *c* eſſe firmitatis: locorum Ordinariis injungentes, ut poſtquam eis conſtiterit aliquos ſibi ſubjectos pœnam, & ſententiam incurriſſe præmiſſas, ipſas publicare non differant, executionique debitæ (prout ad eos pertinuerit) demandare.

CAP. III.

Excommunicat Religioſos mendicantes tranſgreſſores conſtitutionis Bonifacii de exceſſ. prælat. cap. unic. lib. 6. Item omnes Religioſos, qui in ſermonibus, vel alibi proferunt aliqua, ut retrahant a ſolutione decimarum, quarum ſolutionem certis diebus, & in confeſſionibus ſuadere tenentur ſub certis pœnis, quas incurrunt: niſi ſint tales, quorum monaſteriis, vel Eccleſiis competat percipere decimas. Joan. Andr.

Idem.

CUpientes eos, quos ad obſervantiam jurium virtutum præmia non inducunt, tam adjectarum exaggeratione pœnarum, quam adjiciendarum de novo formidine, a temerariis auſibus refrænare, tranſgreſſores conſtitutionis, quæ Religioſis mendicantibus domos ad habitandum, vel loca quæcunque de novo recipere, recepta hucuſque mutare, vel ea transferre in alios cujuſvis alienationis titulo interdicit. Illos *a* etiam Religioſos, qui aliqua, ut audientes a decimarum Eccleſiis debitarum ſolutione retrahant, in ſermonibus ſuis, vel alibi proferre præſumunt, excommunicationis ſubjacere ſententiæ decernimus ipſo facto.

Et quia niſi fiat quod bonum eſt, a malo abſtinere non ſufficit, Religioſis omnibus injungimus ſub obteſtatione divini judicii, & interminatione maledictionis æternæ, ut quoties populo prædicabunt in prima Dominica, quarta & ultima Quadrageſimæ, & in feſtis Aſcenſionis Dominicæ, Pentecoſtes, Nativitatis beati Joannis Baptiſtæ, Aſſumptionis, & Nativitatis beatiſſimæ virginis Mariæ matris Dei audientes expreſſe ſtudeant informare, ſi ab Eccleſiarum rectoribus, vel vicariis, aut loca tenentibus eorundem requiſiti fuerint: necnon & iis, quorum confeſſiones audient, conſcientiam facere, quod decimas ſolvere non omittant. Quod ſi forte in prædicationibus hoc ipſum ſupradictis diebus ſuadere ſcienter omiſerint, per ſuperiores eorum graviter arguantur. Quibus etiam ſuperioribus in virtute ſanctæ obedientiæ diſtricte præcipimus, ut contra taliter omittentes ſtatuta pœnalia faciant, ſecundum quæ ſic acriter puniant tranſgreſſores, quod pœna eorum ſit cæteris in exemplum: conſtitutione bonæ memoriæ Gregorii Papæ decimi *b* prædeceſſoris noſtri circa hæc edita in ſuo nihilominus robore duratura. Qui vero ſcienter poſtpoſuerint confitentibus conſcientiam facere de ſolvendis hujuſmodi decimis, ab officio prædicationis tamdiu maneant ipſo facto ſuſpenſi, donec confitentibus ipſis (ſi hoc ipſum ſibi dicendi commode facultatem habuerint) conſcientiam fecerint: exinde excommunicationis incurſuri ſententiam ipſo facto, ſi prædicare præſumpſerint, prædicta negligentia (ut præmittitur) non purgata. Ad *c* Religioſos tamen monaſteriorum, vel Rectores Eccleſiarum decimas percipientium nolumus hoc extendi.

Excommunicat violatores Decret. de ſepult. lib. 6. & abſolutiones Papæ reſervat. h. d. Joan. Andr.

Sane temerarios violatores conſtitutionis illius, quæ Religioſis & Clericis ſecularibus prohibet, ne aliquos ad vovendum, jurandum, vel fide interpoſita, ſeu alias promittendum inducant, ut ſepulturam apud eorum Eccleſias eligant, vel jam electam ulterius non immutent, ſimilem ſententiam (pœna in dicta conſtitutione contenta in ſuo perdurante robore) incurrere volumus ipſo facto, ab alio, quam a ſede Apoſtolica (præterquam in mortis articulo) nullatenus abſolvendos: nullis privilegiis, aut ſtatutis, a cujuſcunque tenoris exiſtant, ſuper his valituris.

Ttt TITU-

a *al. mandata.* b *al. ita: ſuorum diſtrictuum, &c.* c *Vide c. Abbas, quod met. cauſ. & l. qui in carcerem. ff. quod metus cauſ. Fent.*

a *Vide Conc. Trid. ſeſſ. 23. de reform. c. 12.* b *In manuſcr. codice, legitur, noni.* c *In antiquioribus codic. etiam impreſſis conſtanter legitur ita: ad religioſos tamen monaſteriorum, vel Eccleſiarum decimas percipientium, &c.*

TITULUS IX.
DE PŒNITENTIIS, ET REMISSIONIBUS.
CAP. I.

Damnatis ad mortem hoc petentibus pœnitentia concedi debet: nec valet contraria conſuetudo. Secundo, locorum Ordinarios ad hoc exequendum excitat: ibi, Locorum. h. d. Joan. Andr.

Clemens V. *in Concilio Viennenſi.* (*an.* 1312.)

CUm *a* ſecundum ſtatuta canonica ultimo deputandis ſupplicio negari (ſi petant) non debeat pœnitentiæ ſacramentum, abuſum damnabilem in quibuſdam partibus contra hoc introductum aboleri omnino volentes, juſtitiarios omnes, & dominos temporales, ut ab hujuſmodi deſiſtant abuſu, hortamur in Domino, & obſecramus per viſcera miſericordiæ Jeſu Chriſti: locorum ordinariis nihilominus injungentes, ut eos ad hoc, cum primum commode poterunt, diligenter monere, & (ſi neceſſe fuerit) Eccleſiaſtica cenſura compellere non omittant.

CAP. II.

Repetit Concilium generale de quæſtoribus non admittendis ſine literis Apoſtolicis, vel diœceſanorum. Et addit per diœceſanos literas Apoſtolicas prius examinari. h. d. Joan. Andr.

Idem.

ABuſionibus *b*, quas nonnulli eleemoſynarum quæſtores in ſuis proponunt prædicationibus, ut ſimplices decipiant, & aurum ſubtili, vel fallaci potius ingenio extorqueant ab eiſdem, cum in animarum cedat *c* periculum, & ſcandalum plurimorum, viam (prout eſt nobis poſſibile) præcludere cupientes, juxta ſtatuta *d* Concilii generalis duximus prohibendum diſtricte, ne Quæſtores aliqui (niſi Apoſtolicas, vel diœceſani Epiſcopi literas exhibuerint) quomodolibet admittantur, nec permittantur (eum ſolum ipſis competat indulgentias ſibi conceſſas inſinuare populo, & charitativa poſtulare ſubſidia ſuppliciter ab eodem) ullatenus ipſi populo prædicare, nec aliud exponere, quam quod in literis continebitur ſupradictis. Literas quoque Apoſtolicas diœceſani Epiſcopi (ne quid fraudis committi valeat per eaſdem) antequam admittant, Quæſtores ipſos examinent diligenter.

Ponit octo reprobenſibiles actus Quæſtorum, quos fieri prohibet: & contraria privilegia revocat. Joan. Andr.

§. 1. Ad hæc cum aliqui ex hujuſmodi Quæſtoribus, ſicut ad noſtram audientiam eſt perlatum, non ſine multa temeritatis audacia, & deceptione multiplici animarum, indulgentias populo motu ſuo proprio de facto concedant, ſuper votis diſpenſent, a perjuriis, homicidiis, & peccatis aliis ſibi confitentes abſolvant, male ablata, incerta (data ſibi aliqua pecuniæ quantitate) remittant, tertiam *e*, aut quartam partem de pœnitentiis injunctis relaxent, animas tres, vel plures parentum, vel amicorum illorum, qui eleemoſynas eis conferunt, de purgatorio (ut aſſerunt mendaciter) extrahant, & ad gaudia paradiſi perducant, benefactoribus locorum, quorum Quæſtores exiſtunt, remiſſionem plenariam peccatorum indulgeant, & aliqui ex ipſis eos a pœna, & a culpa (ut eorum verbis utamur) abſolvant.

Nos abuſus hujuſmodi, per quos cenſura vileſcit Eccleſiaſtica, & clavium Eccleſiæ auctoritas ducitur in contemptum, omnimode aboleri volentes, ea per quoſcunque Quæſtores fieri, vel attentari de cætero diſtrictius inhibemus: omnia, & ſingula privilegia, ſi quæ ſuper præmiſſis, vel eorum aliquo ſint aliquibus locis, ordinibus, vel perſonis Quæſtorum hujuſmodi quomodocunque *a* conceſſa (ne ipſorum prætextu ſit eis materia talia ulterius præſumendi) auctoritate Apoſtolica, quantum ad præmiſſa, penitus revocantes.

Delinquentes Quæſtores per Epiſcopos puniri præcipit non obſtantibus privilegiis.

§. 2. Quæſtores autem, qui deinceps in præmiſſis, vel aliquo præmiſſorum deliquerint, vel alias etiam quibuſcunque ſuis privilegiis abuſi fuerint, ſic per locorum Epiſcopos puniri volumus (nullo prorſus eiſdem Quæſtoribus in hac parte privilegio ſuffragante) quod a ſuis temerariis auſibus, qui ubique (ut communis habet aſſertio) nimium excreverunt, pœnæ formidine propenſius compeſcantur.

TITULUS X.
DE SENTENTIA EXCOMMUNICATIONIS, SUSPENSIONIS, ET INTERDICTI.
CAP. I.

Religioſi etiam exempti violantes interdictum poſitum per ſedem Apoſtolicam, vel Ordinarium loci, vel generalem ceſſationem divinorum factam per provinciale Concilium, vel eum, qui hoc poſſit, ſervatam per cathedralem, vel matricem Eccleſiam loci, excommunicati ſunt ipſo facto: non obſtantibus privilegiis, conventionibus, conſuetudinibus, & ſtatutis: & reſpicit pendentia. h. d. Joan. Andr.

Clemens V. *in Concilio Viennenſi.*

EX *b* frequentibus Prælatorum querelis accepimus, & nos ipſi experientia certa probavimus, in minoribus conſtituti, quod plerunque Religioſi nunc patenter excuſationibus fucatis, & frivolis innitentes, nunc latenter Eccleſiarum ſuarum januis perforatis, aut in eis factis feneſtris, ſeu modis aliis exquiſitis, non abſque damno cathedralium, & parochialium Eccleſiarum, & ſcandalo plurimorum, dirumpendo nervum Eccleſiaſticæ diſciplinæ, civitatum, terrarum, & aliorum locorum generalia interdicta præſumptione damnabili violare præſumunt. Nos igitur in ſancta Dei Eccleſia, cui (diſponente Domino) præſidemus, quæ quidem unica eſt, & unum Deum prædicat, atque colit, unam fidem firmiter, & ſimpliciter confitetur, uniformitatem (quantum commode poſſumus) conſervare volentes, circa interdictorum obſervantiam prædictorum auctoritate ſedis Apoſtolicæ, vel a locorum ordinariis poſitorum, de fratrum noſtrorum conſilio diſtricte præcipiendo mandamus, quatenus Religioſi quicunque, tam exempti, quam non exempti, cujuſcunque ordinis, & conditionis exiſtant, cum cathedralem, vel matricem, ſeu parochialem *c* loci Eccleſiam illa viderint, aut ſciverint obſervare (non obſtantibus quibuſcunque appellationibus, antea etiam ad eandem ſedem, vel alium, ſeu alios interjectis, & aliis objectibus quibuſcunque) abſque dolo, & fraude, cum moderatione tamen decretalis: Alma, inviolabiliter *d* conſervent. Alioquin non ſervantes excommunicationis ſententiæ hoc ipſo volumus ſubjacere. Quod etiam in interdictis, & in ceſſationibus a divinis indictis per provincialium Conciliorum ſtatuta, vel ipſorum auctoritate, cum majus ſit provinciale Concilium, quam ſingularis Prælati Provinciæ, ac judicium integrum, quod plurimorum ſententiis comprobatur, volumus obſervari. In ceſſationibus vero generalibus a divinis civitatum, terrarum, & aliorum locorum, quas aliquando ex conſuetudine, vel alias Capitula, Collegia,

vel

a *Vide notata per doct. in c. 3. ext. de furtis.* b *Quæſtorum nomen, & uſum omnino abolevit* Conc. *Trid. ſeſſ.* 21. *de refor. c.* 9 c *al. cedunt.* d *al. ſtatutum.* e *al. ita: tertiam, aut quartam partem aliis de pœnitentiis &c.*

a *al. quoquomodo.* b *Not. ex verbo, frequentibus, quod jura adaptantur ad ea, quæ frequenter emergunt, de* [illegible] *de deſponſ. impub. literas. Zabarel.* c *Hæc duo verba*, ſeu parochialem, *deſunt in antiq. exempl. etiam impreſſis.* d *al. ita: inviolabiliter* [illegible] *ſervent.*

Digitized by Google

vel Conventus ſecularium, aut regularium Eccleſiarum ſibi vendicant (quia ipſos hoc unico lumine ad repellendas injurias eis factas privare nolumus, nec debemus) idem intelligimus obſervandum. Ipſi vero ſint diligenter attenti, ut ſtatuta Romanorum Pontificum prædeceſſorum noſtrorum ſuper his edita, diligenter obſervent. Porro hanc *a* ſanctionem ad pendentia trahimus: non obſtantibus privilegiis, conventionibus, ſtatutis, & conſuetudinibus quibuslibet, quæ contra præmiſſa, ſeu aliquod præmiſſorum Religioſis ipſis in nullo volumus ſuffragari.

CAP. II.

Domini temporales, qui cogunt aliquos in loco interdicto celebrare divina, vel qui per præcones faciunt tunc ad illa audienda populum evocari, vel prohibent, ne publice excommunicati, vel interdicti, ſuper hoc per illos, qui Miſſas celebrant, moniti Eccleſias exeant, & ipſi nominatim moniti, qui non exeunt, excommunicati ſunt, & per Papam abſolvendi. h. d. Joan. Andr.

Idem.

GRevis ad nos Prælatorum querela perduxit, quod nobiles *b* quidam, & Domini temporales (terris eorum Eccleſiaſtico ſuppoſitis interdicto) nedum in locorum ſuorum capellis, ſed & in collegiatis, & aliis inſignium locorum Eccleſiis, Miſſas, & alia divina officia publice, & ſolenniter faciunt celebrari: ad officia eadem celebranda, nunc hos, nunc illos vocantes, & interdum (quod eſt deterius) compellentes: hiſque non contenti exceſſibus per campanarum non ſolum pulſationem, ſed & voce præconis populos etiam interdictos, ut (interdicti non obſtante ſententia) ad audiendas Miſſas hujuſmodi veniant, faciunt evocari. Nonnulli quoque ipſorum ſuis plerumque ſubjectis, ne (licet excommunicationis, vel interdicti ſententia publice ſint innodati) de Eccleſiis, dum in ipſis Miſſarum celebrantur ſolemnia, inſtantibus etiam celebrantibus exeant, præcipere non verentur: ex quo frequenter contingit, quod non ſine Dei offenſa, clerique ac populi ſcandalo ipſa Miſſarum ſolemnia remaneant inexpleta. Ne igitur exceſſus ſic graves excedentium impunitate trahantur ab aliis in exemplum, præſumptores præfatos, qui in locis interdicto ſuppoſitis quenquam de cætero divina celebrare officia, quomodolibet cogere, aut qui modo prædicto, ad officia eadem audienda aliquos, excommunicationis præſertim, vel interdicti ligatos ſententia, evocare: ſeu, qui ne excommunicati publice, aut interdicti, de Eccleſiis, dum in ipſis miſſarum aguntur ſolennia, a celebrantibus, moniti ut exeant, prohibere *c*: necnon excommunicatos publice, & interdictos, qui in ipſis Eccleſiis nominatim a celebrantibus, ut exeant moniti, remanere præſumpſerint, excommunicationis ſententia (a qua per ſedem dumtaxat Apoſtolicam poſſint abſolvi) ſacro approbante Concilio innodamus.

CAP. III.

Fratres Minores ſi tempore interdicti recipiunt in ſuis Eccleſiis ad divina fratres, & ſorores tertii Ordinis, excommunicati ſunt, nec privilegia juvant. h. d. Joan. Andr.

Idem.

CUm ex eo, quod Religioſi viri fratres Minores in ſuis recipiunt Eccleſiis ad audienda divina officia tempore interdicti, fratres & ſorores de ordine tertio [quem B. Franciſcus inſtituit] exiſtentes, qui Continentes, ſeu de pœnitentia nuncupantur, ſcandalum aliorum, qui ab his excluduntur, mentibus generetur, cenſura viileſcat Eccleſiaſtica, & minoris auctoritatis interdicti ſententia reputetur: eiſdem fratribus Minoribus diſtrictius inhibemus, ne de cætero aliquem, vel aliquos prædictorum (etiamſi ſuper hoc hi, vel illi privilegiis quibuſcunque muniti extiterint, quæ ipſis in nullo prorſus quoad hoc volumus ſuffragari) ad divina in ſuis Eccleſiis tempore interdicti quoquomodo admittant. Quod ſi fecerint, eo ipſo excommunicationis ſententiæ ſe noverint ſubjacere a qua per alium, quam per Romanum Pontificem, vel ſatisfactione præmiſſa, per locorum Epiſcopos (quos auctoritate Apoſtolica fungi volumus in hac parte) abſolutionis beneficium nequeant obtinere.

CAP. IV.

Si Papa etiam ſcienter excommunicato participet, illum per hoc non abſolvit, niſi exprimat hoc ſe velle. Et ſi ſcienter ſub titulo dignitatis aliquem nominet, vel honoret, per hoc illum in dignitate non approbat. Joan. Andr.

Idem.

SI ſummus Pontifex ſcienter etiam excommunicato participet literis, verbo vel oſculo, ſeu alio quovis modo, ipſum per hoc abſolvere nulla ratione cenſetur, niſi ſe velle forſitan exprimat illum ex hoc pro abſoluto haberi. Similiter quoque, ſi quem ſub titulo cujuslibet dignitatis, ex certa etiam ſcientia, verbo, conſtitutione, vel literis nominet, *a* honoret, ſeu quovis alio modo tractet: per hoc in dignitate illa ipſum approbare non intelligitur, aut quicquam ei tribuere novi juris.

TITULUS XI.
DE VERBORUM SIGNIFICATIONE.

CAP. I.

Declaratur in aliquibus cap. Exiit, eod. tit. lib. 6. præſertim an fratres Minores teneantur ad obſervationem eorum omnium, quæ in Regula ſub verbis imperativi modi ponuntur: deinde multa inſeruntur, ad quæ fratres ipſi obligantur. Et conſequenter eorum novem exceſſibus prolixe diſcuſſis, de electione miniſtri ipſorum luculentiſſime tractatur.

Clemens V. *in Concilio Vienenſi.*

EXivi *b* de paradiſo, dixi, rigabo hortum plantationum, ait ille cœleſtis agricola, qui vere fons ſapientiæ, verbum Dei a Patre, in Patre manens, genitum ab æterno noviſſimis diebus iſtis (fabricante Sancto Spiritu) in utero virginis caro factum, exivit homo, ad opus arduum redemptionis humani generis peragendum: exemplar *c* ſe dando cœleſtis vitæ, præbens hominibus ſemetipſum. Verum quia plerunque mortalis vitæ ſollicitudinibus preſſus homo, mentis aſpectum ab exemplaris hujuſmodi intuitu *d* divertebat, verus noſter Salomon in ſolio militantis Eccleſiæ hortum voluptatis inter cæteros quendam fecit, a procelloſis mundi fluctibus elongatum, in quo quietius ac ſecurius vacaretur contemplandis, ſervandiſque hujuſmodi operibus exemplaris, in hunc mundum introivit ipſe, ut rigaret ipſum fœcundis aquis ſpiritualis gratiæ, & doctrinæ. Hic hortus ſiquidem eſt fratrum Minorum ſancta religio, quæ muris regularis obſervantiæ firmiter undique circumcluſa, intra ſe ſolo contenta Deo, adornatur abunde novellis plantationibus filiorum. Ad hunc veniens dilectus Dei filius mortificantis pœnitentiæ myrrham metit cum aromatibus, quæ ſuavitate mira univerſis odorem attrahentis ſanctimoniæ circumfundunt. Hæc eſt illa cœleſtis vitæ forma, & regula, quam deſcripſit ille confeſſor Chriſti eximius ſanctus Franciſcus, ac ſervandam a ſuis filiis verbo docuit pariter, & exemplo. Quia vero dictæ ſanctæ regulæ profeſſores, ac æmulatores devoti,

a *Al. ita: porro hanc etiam ſanctionem, &c.* b *Nobiles qui dicantur, & cur ita vocentur, late docet Tiraquell. tract. de Nobilitate, c. 2.* c *In manuſcript. ita: prohibere, vel etiam impedire, necnon, &c.*

a *Vide Felin in rubr. proœmii Gregoriani, & in c. cum vigeſimum. de offic. delegat.* b *Eccleſiaſt. 24.* c *al. ita: exemplar ſequendo cœleſtis, &c.* d *al. contuitu.*

Digitized by Google

ut & alumni, & veri filii tanti patris affectabant, ſicut & ferventer affectant, ad purum, & ad plenum præmiſſam regulam firmiter obſervare: attendentes quædam, quæ dubium poterant afferre ſenſum, in ipſius regulæ ſerie contineri, pro ipſorum declaratione habenda recurrerunt prudenter olim ad apicem Apoſtolicæ dignitatis *a*, ut certificati per ipſam, cujus pedibus etiam per ipſam regulam ſunt ſubjecti, poſſent Domino (pulſis cunctis dubiis) cum plena charitate conſcientiæ deſervire. Horum autem piis ac juſtis ſupplicationibus, plures prædeceſſores noſtri Romani Pontif. ſucceſſive (ſicut dignum erat) applicantes aures & animum, declaraverunt ea, quæ dubia videbantur: ediderunt nonnulla, & aliqua conceſſerunt, ſicut expedire videbant fratrum conſcientiis, ac puræ obſervantiæ ſtatus. Verum, quia plerumque ubi culpa non eſt, eam timere ſolent conſcientiæ timoratæ, quæ in via Dei quodcunque devium expaveſcunt, non ſunt ad plenum ex dictis declarationibus dictorum omnium fratrum conſcientiæ quietatæ, quin circa aliqua ad regulam, ipſorumque ſtatum pertinentia, dubitationum in ipſis fluctus aliqui generentur, & oriantur, ſicut ad aures noſtras pluries, & de quam pluribus in publicis & privatis conſiſtoriis eſt perlatum. Quapropter per ipſos fratres nobis extitit humiliter ſupplicatum, quatenus prædictis dubiis, quæ occurrerunt, & quæ poſſunt occurrere in futurum, adhibere opportuna declarationis remedia de benignitate ſedis Apoſtolicæ curaremus.

Nos igitur (cujus animus ab ætate tenera pia devotione efferbuit ad hujuſmodi profeſſores regulæ, & ad ordinem ipſum totum: nunc autem ex communi cura paſtoralis regiminis, quam immeriti ſuſtinemus, ad ipſos foveudos, dulcius, & attentius gratioſis favoribus proſequendos, tanto provocamur ardentius, quanto frequentius intenta mente revolvimus fructus uberes, quos ex eorum exemplari vita, & ſalutari doctrina toti univerſali Eccleſiæ continue cernimus provenire) tam pia ſupplicantium intentione commoti, ad peragendum diligenter quod petitur, ſtudia noſtra duximus convertenda: ipſaque dubia, per plures Archiepiſcopos & Epiſcopos, & in Theologia magiſtros, & alios literatos, providos & diſcretos examinari fecimus diligenter. Cum igitur *b* in primis ex eo, quod in dictæ regulæ principio habetur: Regula & vita fratrum Minorum hæc eſt, ſcilicet Domini noſtri Jeſu Chriſti ſanctum Evangelium obſervare, in obedientia vivendo ſine proprio, & in caſtitate. *Item infra*. Finito vero anno probationis *c* recipiantur ad obedientiam, promittentes vitam iſtam ſemper & regulam obſervare. *Item circa finem regulæ*. Paupertatem & humilitatem, & ſanctum Evangelium Domini noſtri Jeſu Chriſti, quod firmiter promiſimus, obſervemus: fuit hæſitatum, an fratres ejuſdem ordinis ad omnia tam præcepta quam conſilia Evangelii, ex profeſſione ſuæ regulæ teneantur. Quibuſdam dicentibus, quod ad omnia, aliis autem aſſerentibus, quod ad ſola illa tria conſilia, videlicet vivere in obedientia, in caſtitate, & ſine proprio, ad ea, quæ ſub verbis obligatoriis ponuntur, in regula obligantur. Nos circa hunc articulum prædeceſſorum noſtrorum veſtigiis inhærentes, ipſumque articulum, quoad aliquid clarius proſequentes, dictæ hæſitationi duximus reſpondendum, quod cum votum determinatum *d* cujuslibet habeat cadere ſub certo, vovens regulam non poteſt dici teneri ex vi voti hujuſmodi ad ea conſilia Evangelica, quæ in regula non ponuntur. Et quidem B. Franciſci conditoris regulæ hæc probatur fuiſſe intentio, ex hoc quod quædam Evangelica conſilia in regula poſuit aliis prætermiſſis. Si enim per illud verbum, Regula & vita fratrum Minorum hæc eſt &c. intendiſſet eos ad omnia conſilia Evangelica obligare, ſuperflue & nugatorie quædam eorum (ſuppreſſis ceteris) in regula expreſſiſſet. Cum autem natura termini reſtrictivi hoc habeat, quod ſic excludit ab ipſo extranea, quod cuncta ad ipſum pertinentia concludit: declaramus & dicimus, quod dicti fratres non ſolum ad illa tria vota nude, & abſolute accepta, ex profeſſione ſuæ regulæ obligantur, ſed etiam tenentur ad ea omnia implenda, quæ ſunt pertinentia ad hæc tria prædicta, quæ regula ipſa ponit. Nam ſi ad hæc tria prædicta tantum præciſe, & nude promittentes ſe ſervare regulam vivendo in obedientia, caſtitate, & ſine proprio, & non etiam ad omnia contenta in regula, quæ hæc tria modificant, arctarentur, pro nihilo & vane proferrentur hæc verba: promitto ſemper hanc regulam obſervare: ex quo ex his verbis nulla obligatio naſceretur. Nec tamen putandum eſt, quod B. Franciſcus profeſſores hujus regulæ, quantum ad omnia contenta in regula, modificantia tria vota, ſeu ad alia in ipſa expreſſa, intenderit æqualiter eſſe obligatos: quin potius aperte diſcrevit, quod quoad quædam ipſorum ex vi verbi tranſgreſſio eſt mortalis, & quoad quædam alia non: cum ad quædam ipſorum verbum apponat præcepti, vel æquipollentis eidem, & quoad aliqua verbis aliis ſit contentus. Item quia præter ea, quæ expreſſe verbo præcepti, ac exhortationis, ſeu monitionis ponuntur in regula, nonnulla verbo imperativi modi negative, vel affirmative appoſito inferuntur, hactenus extitit dubitatum, an tenerentur ad iſta, ut ad habentia vim præcepti. Et quia (ut intelleximus) non minuitur hoc dubium, ſed augetur ex eo, quod felicis recordationis Nicolaus Papa tertius *a* prædeceſſor noſter noſcitur declaraſſe, quod fratres ipſi ex profeſſione ſuæ regulæ ſunt adſtricti ad ea conſilia Evangelica, quæ in ipſa regula præceptorie vel inhibitorie, ſeu ſub verbis æquipollentibus exprimuntur: & nihilominus ad eorum omnium obſervantiam, quæ ipſis in eadem regula ſub verbis obligatoriis indicuntur: ſupplicaverunt prædicti fratres, ut ad ipſorum conſcientias ſervandas *b* declarare, quæ horum cenſeri debeant præceptis æquipollentia ac obligatoria, dignaremur. Nos itaque, qui in ſinceris horum conſcientiis delectamur, attendentes, quod in iis, quæ animæ ſalutem reſpiciunt, ad vitandos graves remorſus conſcientiæ, pars ſecurior eſt tenenda *c*: dicimus, quod licet fratres non ad omnium, quæ ſub verbis imperativi modi ponuntur in regula, ſicut ad præceptorum, ſeu præceptis æquipollentium obſervantiam teneantur: expedit tamen ipſis fratribus ad obſervandam puritatem regulæ & rigorem, quod ad ea ſicut ad æquipollentia præceptis ſe noverint obligatos, quæ hic inferius annotantur. Ut autem hæc, quæ videri poſſunt æquipollentia præceptis ex vi verbi, vel ſaltem ratione materiæ, de qua agitur, ſeu ex utroque ſub compendio habeantur, declaramus, quod illud, quod ponitur in regula, de non habendo plures tunicas, quam unam cum caputio, & aliam ſine caputio: item, de non portandis calceamentis, & de non equitando extra caſum neceſſitatis: item, quod fratres vilibus induantur. Item, quod jejunare a feſto omnium

a *Cap. exiit. §. penult. eod. tit. lib. 6. Font.* b *Vid. Conc. Trid. ſeſſ. 25. tit. de regularibus & monialibus. c.* 1. c *Vide Conc. Trid. ſeſſ. 25. tit. de regularibus & monialibus. c.* 25. d *Vide B. Thom. 2. 2. q. 88. art. 1. 2. & 3.*

a *In antiquis Codicib. etiam impreſſis conſtanter legitur, ita 3 Nicolaus Papa IV. & decretalis exiit. de qua loquitur iſte text. quæ habetur eod. tit. lib. 6. etiam tribuitur Nicolao IV. in antiquioribus & emendatioribus exemplaribus, ſicut in hac editione obſervatum eſt.* b *al. ſerenandas, id eſt, clarificandas, ſive ad ſerenitatem & tranquillitatem deducendas.* c *ad hæc vide c. conſilium. & gl. de obſerv. jejun. c. juvenis. de ſponſal. c. in lectum, 34. q. 2.*

omnium Sanctorum uſque ad Natale Domini, & in ſextis feriis teneantur: item, quod Clerici faciant divinum officium, ſecundum ordinem ſanctæ Romanæ Eccleſiæ: item, quod miniſtri, & cuſtodes pro neceſſitatibus infirmorum, & fratribus induendis ſolicitam curam gerant: item, quod ſi quis fratrum in infirmitatem ceciderit, alii fratres debent ei ſervire: item, quod fratres non prædicent in Epiſcopatu alicujus Epiſcopi, cum ab eo illis fuerit contradictum: item, quod nullus audeat penitus populo prædicare, niſi a generali miniſtro, vel aliis, quibus ſecundum declarationem prædictam id competit, fuerit examinatus, approbatus, & ad hoc inſtitutus: item, quod fratres qui cognoſcerent ſe non poſſe præmiſſam regulam ſpiritualiter obſervare, debeant & poſſint ad ſuos miniſtros recurrere: item, quod omnia quæ ponuntur in regula ad formam habitus, tam novitiorum, quam etiam profeſſorum, necnon ad receptionis modum ac profeſſionem ſpectantia, niſi recipientibus, quoad habitum novitiorum (ſicut dicit regula) ſecundum Deum aliter videantur. Hæc, inquam, omnia ſunt a fratribus tanquam obligatoria obſervanda. Item ordo communiter ſenſit, tenet & tenuit ab antiquo, quod ubicunque ponitur in regula hoc vocabulum, *teneantur*: obtinet vim præcepti, & obſervari debet a fratribus ſicut tale. Cæterum quia Chriſti confeſſor prædictus, agendorum ac ſervandorum circa recipiendos ad ordinem, miniſtris & fratribus modum præbens, dixit in regula, quod caveant fratres, & eorum miniſtri, ne ſint ſolliciti de rebus ſuis temporalibus, ut libere faciant de eis, quicquid ipſis a Domino fuerit inſpiratum: licentiam tamen habeant ipſi miniſtri mittendi eos ad aliquos Deum timentes: ſi conſilium requiratur, quorum conſilio ſua bona pauperibus erogentur. Dubitaverunt, & dubitant multi fratrum, *an liceat ipſis* de bonis ingredientium quicquam recipere, ſi donetur, & ſi ad dandum perſonis, & Conventibus poſſint eos inducere ſine culpa: ſi etiam ad diſponendum de diſtributione rerum talium debeant ipſi miniſtri, ſeu fratres dare conſilium, ubi ad conſulendum alii, quam ex ipſis, ad quos ingreſſuri mittantur, poſſint idonei inveniri. Nos autem conſiderantes attente intendiſſe ſanctum Franciſcum ſuæ regulæ profeſſores, quos fundaverat in maxima paupertate, ab affectu temporalium rerum ipſorum ingredientium per dicta verba ſpecialiter, & totaliter elongare, ut quantum eſt ex parte fratrum ipſorum, receptio ad ordinem ſancta & puriſſima appareret, & ne aliquo modo oculum viderentur habere ad bona eorum temporalia, ſed ad ipſos tantum divino ſervitio mancipandos: dicimus a de cætero debere tam miniſtros, quam fratres cæteros a dictis inductionibus ad ſibi dandum, & ſuaſionibus, necnon & dandis circa diſtributionem conſiliis abſtinere: cum per hoc ad timentes Deum ſtatus alterius mitti debeant, non ad fratres, ut vere cunctis pateant eſſe tam ſalubris inſtituti paterni ſtudioſi, zelatores ſeduli & perfecti. Cum vero facere de rebus ſuis, quod Dominus inſpirabit, ipſamet regula ingredientibus liberum velit eſſe: non videtur, quin liceat eis recipere, conſideratis ſcilicet eorum neceſſitatibus, & moderaminibus declarationis jam dictæ, ſi quid de bonis ſuis intrans, ſicut & cæteris pauperibus per modum eleemoſynæ libere velit dare. Cavere tamen in acceptione oblatorum talium decet fratres, ne ex receptorum quantitate notabili præſumi poſſit ſiniſter oculus contra ipſos. Præterea cum dicatur in regula, quod illi, qui jam promiſerunt obedientiam, habeant unam tunicam cum caputio, & aliam ſine caputio, qui habere voluerint: item, quod fratres omnes veſtimentis vilibus induantur: noſque prædicta verba declaravimus æquipollere præceptis, volentes hæc determinari plenius, dicimus, quantum ad numerum tunicarum, quod pluribus uti non licet: niſi in neceſſitatibus, quæ haberi poſſunt ex regula, ſecundum quod hunc paſſum memoratus prædeceſſor noſter plenius declaravit: vilitatem autem veſtium, tam habitus, quam interiorum tunicarum, illam intelligi debere dicimus, quæ ſecundum conſuetudinem, vel conditionem patriæ debeat, quantum ad colorem panni, & pretium vilitatis merito reputari: non enim quoad regiones omnes poteſt determinatus unus modus in talibus aſſignari. Hujuſmodi etiam vilitatis judicium miniſtris & cuſtodibus, ſeu guardianis duximus committendum, eorum ſuper hoc conſcientias onerantes: ita tamen, quod ſervent in veſtibus vilitatem. Quorum etiam miniſtrorum, cuſtodum, & Guardianorum judicio eodem modo relinquimus, pro qua neceſſitate poſſint ipſi fratres calceamenta portare. Deinde, cum duobus temporibus annotatis in regula, ſcilicet a feſto omnium Sanctorum, uſque ad Nativitatem Domini, & maxime Quadrageſimæ, in quibus jejunare tenentur, inſeratur in eadem regula: aliis autem temporibus non teneantur, niſi ſexta feria jejunare: & ex hoc voluerunt aliqui dicere, quod dicti ordinis fratres non tenentur, niſi ex condecentia, ad alia jejunia, quam ad iſta, declaramus debere intelligi, eos non teneri ad jejunium aliis temporibus, præterquam in jejuniis ab Eccleſia conſtitutis: non eſt enim veriſimile, quod vel inſtitutor regulæ, vel etiam confirmator, abſolvere ipſos intenderit a ſervandis illis jejuniis, ad quæ de communi ſtatuto Eccleſiæ obligantur cæteri Chriſtiani. Porro cum dictus ſanctus, volens fratres ſuos ſuper omnia a denariis, ſeu pecunia eſſe totaliter alienos, præcepit firmiter fratribus univerſis, ut nullo modo denarios, vel pecuniam recipiant, per ſe, vel per interpoſitam perſonam, iſtumque articulum declarans idem prædeceſſor noſter, caſus & modos poſuerit, quibus ſervari a fratribus non poſſint dici, nec debent per ſe, vel per alium pecuniæ receptores contra regulam, vel ſui ordinis puritatem: dicimus fratres teneri cavere ſummopere, quod pro aliis cauſis, & ſub modis aliis, quam ponat dicti prædeceſſoris noſtri declaratio, ad dantes pecuniae, ſive deputatos nuncios non recurrant: ne (ſi ſecus ab ipſis attentatum fuerit) tranſgreſſores præcepti, & regulæ merito poſſint dici. Nam ubi aliquid alicui generaliter prohibetur, quod expreſſe non conceditur, intelligitur denegatum. Quocirca quæſtus omnis pecuniæ, ac oblationum pecuniarium receptio in Eccleſia, vel alibi, cippi vel trunci ordinati ad offerentium, ſeu donantium pecunias reponendas, necnon & quicunque recurſus alius ad pecunias, ſeu habentes ipſas, qui per declarationem prædictam non conceditur, hæc, inquam, omnia ſunt eis ſimpliciter interdicta. Cum etiam recurſus ad amicos ſpeciales expreſſe tantum in duobus caſibus, ſecundum regulam concedatur, videlicet, pro neceſſitatibus infirmorum, & fratribus induendis: idque pie & rationabiliter, conſiderata neceſſitate vitæ, ad alias neceſſitates fratrum pro tempore occurrentes, ceſſantibus eleemoſynis, ſeu etiam ingruentes, ſæpedictus prædeceſſor noſter duxerit extendendum: attendant fratres præfati, quod pro nullis cauſis aliis, quam prædictis vel ſimilibus in via, vel alibi recurrere liceat eis ad amicos hujuſmodi: ſive ſint dantes pecunias, ſeu deputati per ipſos, ſive nuntii, vel depoſitarii, ſeu alio quovis nomine appellentur, etiamſi conceſſi per eandem declarationem modi circa pecuniam integre ſervarentur. Denique cum idem confeſſor ſumme affectaverit ſuæ regulæ profeſſores totaliter eſſe abſtractos ab affectu & deſiderio terrenorum, & ſpecialiter a pecunia, & ejus uſus totaliter expertes, ſicut probat prohibitio de recipienda pecunia, in regula ſæpius repetita: curare fratres vigilanter neceſſe eſt, quod cum

ex

a alias ita: dicimus omnino debere tam miniſtros, &c.

ex cauſis prædictis, & modis ad habentes pecunias deputatas pro ipſorum neceſſitatibus recurrere oportebit ad tenentes ipſas, quicunque hi fuerint, principales, vel nuntii, in omnibus ſic ſe gerant, quod ſe cunctis oſtendant in dictis pecuniis (ſicut nec habent) penitus nil habere. Quapropter præcipere, quod, & qualiter pecunia expendatur, computumque exigere de expenſa, eam quomodocunque repetere, ſive deponere, aut deponi facere, capſulam pecuniæ, vel ejus clavem deferre: hos actus, & conſimiles ſibi fratres illicitos eſſe ſciant. Prædicta enim facere ad ſolos dominos pertinet, qui dederunt, & eos, quos ipſi deputaverunt ad hoc ipſum. Proinde cum vir ſanctus paupertatis præmiſſe in regula modum exprimens, dixerit in eadem: fratres nihil ſibi approprient, nec domum, nec locum, nec aliquam rem: ſed tanquam peregrini, & advenæ in hoc ſeculo in paupertate, & humilitate Domino famulantes, vadant pro eleemoſyna confidenter: ſicque declaratum extitit per nonnullos prædeceſſores noſtros Romanos Pontifices, hanc expropriationem intelligi debere tam in ſpeciali, quam etiam in communi, propter quod & rerum omnium conceſſarum, oblatarum, & donatarum fratribus (quas & quarum uſum, facti ſcilicet, ordini vel [a] ipſis fratribus licet habere) proprietatem, & dominium in ſe & Romanam Eccleſiam receperunt, dimiſſo ipſis fratribus in eis tantummodo uſu facti ſimplicis: ad noſtrum fuerunt deducta examen, quæ in ordine fieri dicebantur, & videbantur prædicto voto & puritati ordinis repugnare: videlicet, ut ea proſequamur ex ipſis, quæ remedio credimus indigere, quod ſe inſtitui hæredes non ſolum ſuſtinent, ſed procurant. Item, quod reditus annuos recipiunt interdum in tam notabili quantitate, quod Conventus habentes totaliter inde vivunt. Item, quod cum ipſorum negotia, etiam pro rebus temporalibus in curiis agitantur, aſſiſtunt advocatis, & procuratoribus, & ad inſtigandum eoſdem ſe ibidem perſonaliter repræſentant. Item, quod executiones ultimarum ſuſcipiunt voluntatum, & gerunt, ſeq; intromittunt quandoque de uſurarum, vel male ablatorum diſpoſitionibus ſeu reſtitutionibus faciendis. Item, quod alicubi non ſolum exceſſivos hortos, ſed etiam vineas magnas habent: de quibus tam de oleribus, quam de vino multum colligitur ad vendendum. Item, quod temporibus meſſium, vel vindemiarum ſic copioſe granum, & vinum, mendicando, vel aliunde emendo, colliguntur a fratribus, & in cellariis, & granariis reconduntur, quod per anni reſiduum abſque eorum mendicatione poſſunt tranſigere vitam ſuam. Item, quod Eccleſias vel alia ædificia faciunt, vel procurant fieri in quantitate, & curioſitate figuræ & formæ, ac ſumptuoſitate notabiliter exceſſiva, ſic quod non videntur habitacula pauperum, ſed magnatum. Paramenta etiam Eccleſiaſtica in pleriſque locis tam multa habent, & tam notabiliter pretioſa, quod excedunt in his magnas Eccleſias cathedrales. Equos inſuper, & arma eis oblata in funeralibus recipiunt indiſtincte. Tamen communitas fratrum, & ſpecialiter Rectores ipſius ordinis aſſerebant, quod prædicta, ſeu plura ex ipſis in ordine non fiebant, quod & ſi qui reperiuntur rei in talibus, rigide puniuntur, necnon contra talia, ne fiant, ſunt facta pluries ab antiquo ſtatuta in ordine multum ſtricta. Cupientes igitur nos ipſorum fratrum providere conſcientiis, & cuncta dubia (quantum poſſibile nobis eſt) de ipſorum pectoribus removere, ad prædicta modo qui ſequitur reſpondemus. Cum enim ad veritatem vitæ pertineat, ut id, quod exterius agitur, interiorem mentis diſpoſitionem, & habitum repræſentet: neceſſe habent fratres, qui ſe expropriatione tanta a temporalibus abſtraxerunt, ab omni eo, quod dictæ expropriationi eſſet, vel poſſet videri contrarium, abſtinere.

Quia igitur in ſucceſſoribus tranſit non ſolum uſus rei, ſed & dominium ſuo tempore in hæredes: fratres autem præfati nihil ſibi in ſpeciali acquirere, vel eorum ordini poſſunt, etiam in communi: declarando dicimus, quod ſucceſſionum hujuſmodi, quæ etiam ex ſui natura indifferenter ad pecuniam & etiam ad alia mobilia, & immobilia ſe extendunt (conſiderata ſui puritate voti) nullatenus ſunt capaces. Nec licet eis valorem hæreditatum talium, vel tantam earum partem, quod præſumi poſſet hoc in fraudem fieri, quaſi ſub modo, & forma legati ſibi dimitti facere, vel ſic dimiſſa recipere, quin potius iſta ſic fieri ab ipſis ſimpliciter prohibemus. Cumque annui reditus inter immobilia cenſeantur a jure, ac hujuſmodi reditus obtinere paupertati, & mendicitati repugnet: nulla dubitatio eſt, quod prædictis fratribus reditus quoſcunque, ſicut & poſſeſſiones, vel eorum [a] etiam uſum (cum eis non reperiatur conceſſus) recipere, vel habere conditione conſiderata ipſorum non licet. Amplius cum non ſolum quod malum eſſe dignoſcitur, ſed & omne, quod ſpeciem habet mali, ſit a viris perfectis ſpecialiter evitandum: ex talibus autem aſſiſtentiis in curiis, & inſtigationibus, cum de rebus agitur in ipſorum commoda convertendis, credatur veriſimiliter ex his, quæ foris parent (de quibus habent homines foris judicare) in ipſis rebus fratres [b] aſſiſtentes aliquid quærere tanquam ſuum: nullo modo debent hujuſmodi voti & regulæ profeſſores ſe talibus curiis & litigioſis actibus immiſcere, ut & teſtimonium habeant ab his, qui foris ſunt, & puritati ſatisfaciant voti ſui, ac evitetur per hoc ſcandalum proximorum. Verum etiam cum dicti ordinis fratres, non ſolum a receptione, proprietate, dominio ſive uſu ipſius pecuniæ, verum etiam a contrectatione qualibet ipſius, & ab ea ſint penitus alieni, quemadmodum ſæpedictus prædeceſſor noſter in declaratione hujuſmodi regulæ plane dixit: cumque dicti ordinis profeſſores pro nulla re temporali poſſint in judicio experiri, prædictis fratribus non licet, nec competit, quin potius [conſiderata ſui puritate ſtatus] debent ſibi ſcire interdictum, quod hujuſmodi executionibus & diſpoſitionibus ſe exponant: cum hæc ſæpius abſque litigio & contrectatione, vel adminiſtratione pecuniæ nequeant expediri. Veruntamen in his exequendi dari conſilium ipſorum ſtatui non obſiſtit, cum ex hoc ipſis circa bona temporalia nulla juriſdictio, ſive actio in judicio, ſive diſpenſatio tribuatur. Licet vero non ſolum ſit licitum, ſed & multum conveniens rationi, quod fratres, qui in laboribus ſpiritualibus orationis & ſtudii ſedulo occupantur, hortos & areas habeant competentes ad recollectionem, & recreationem ſui, & interdum ad ſeipſos poſt labores hujuſmodi corporaliter deducendos, necnon ad habenda neceſſaria hortalitia pro ſeipſis: habere tamen hortos aliquos, ut colantur, ac olera ac alia hortalia pretio diſtrahantur, necnon & vineas, repugnat ſuæ regulæ, & ordinis puritati, ſecundum quod dictus prædeceſſor declaravit, ac etiam ordinavit: quod ſi talia ad uſus proxime dictos ut puta agrum vel vineam ad colendum, & conſimilia, fratribus legarentur, per omnem modum fratres a receptione talium abſtinerent: cum etiam præmiſſa habere, ut pretium fructuum ſuis temporibus habeatur [c], ad naturam & formam proventuum appropinquet. Rurſus cum prædictus ſanctus tam in exemplis vitæ, quam verbis regulæ oſtenderit ſe velle, quod fratres ſui, & filii, divinæ providentiæ innitentes ſuos in Deum jacerent cogitatus, qui volucres cœli paſcit, quæ non congregant in horrea, nec ſeminant, nec metunt: non eſt veriſimile voluiſſe ipſum eos habere granaria,

a *Al. ita:* & *ipſis.*

a *Al. earum.* b *al. ita: fratres, & aſſiſtentes, &c.* c *alias, habeant.*

naria, vel cellaria, ubi quotidianis mendicationibus deberent ſperare poſſe tranſigere vitam ſuam. Et idcirco non ex timore levi relaxare c ſe debent ad congregationes, & conſervationes b hujuſmodi faciendas, ſed tunc tantum, cum eſſet multum credibile ex jam expertis, quod non poſſent vitæ neceſſaria aliter invenire. Hoc autem miniſtrorum, & cuſtodum ſimul, & ſeparatim in ſuis adminiſtrationibus, & cuſtodiis (cum Guardiani, & duorum de conventu loci diſcretorum Sacerdotum, & antiquorum in ordine fratrum conſilio, & aſſenſu) duximus judicio relinquendum, eorum ſuper hoc conſcientias ſpecialiter onerantes. Hinc eſt etiam, quod cum vir ſanctus fratres ſuos in paupertate ſumma, ac humilitate fundare voluerit, quoad affectum pariter, & effectum, ſicut fere regula tota clamat, convenit ipſis, quod nullo modo deinceps fieri faciant, vel fieri ſuſtineant Eccleſias, vel alia quæcunque ædificia, quæ (conſiderato fratrum inhabitantium numero) exceſſiva in multitudine, & magnitudine debeant reputari: ideoque volumus, quod ubique in ſuo ordine deinceps temperatis, & humilibus ædificiis ſint contenti, ne huic tantæ paupertati promiſſæ, quod patet oculis, contrarium foris clamet. Quamvis etiam paramenta, & vaſa Eccleſiaſtica ad honorem divini nominis ordinentur, propter quem omnia fecit ipſe Deus: tamen qui abſconditorum eſt cognitor, ad animum ſibi miniſtrantium reſpicit principaliter, non ad manum: nec per illa ſibi vult ſerviri, quæ ſuorum ſervitorum conditioni, & ſtatui diſſonarent: propter quod ſufficere debent eis vaſa, & paramenta Eccleſiaſtica decentia, in numero, & in magnitudine ſufficientia competenter. Superfluitas autem, aut nimia pretioſitas, vel quæcunque curioſitas in his, ſeu aliis quibuſcunque non poteſt ipſorum profeſſioni, vel ſtatui convenire: cum enim hæc ſapiant theſaurizationem, ſeu copiam, paupertati tantæ quoad humanum judicium derogant manifeſte. Qua propter præmiſſa ſervari a fratribus volumus, & mandamus. Circa equorum vero, & armorum oblationes illud decernimus in omnibus, & per omnia obſervandum c, quod per declarationem prædictam in pecuniariis noſcitur eleemoſynis definitum. Ex præmiſſis autem ſuccrevit non parum ſcrupuloſa quæſtio inter fratres: videlicet, utrum ex ſuæ profeſſione regulæ obligentur ad arctum, & tenuem, ſive pauperem uſum rerum: quibuſdam ex ipſis credentibus, & dicentibus, quod ſicut quoad dominium rerum habent ex voto abdicationem arctiſſimam, ita ipſis quoad uſum arctitudo maxima, & exilitas eſt indicta. Aliis in contrarium aſſerentibus, quod ex profeſſione ſua ad nullum uſum pauperem qui non exprimatur in regula, obligantur: licet teneantur ad uſum moderatum temperantiæ, ſicut & magis ex condecenti, quam cæteri Chriſtiani. Volentes itaque conſcientiarum prædictorum fratrum providere quieti, & his altercationibus finem dare declarando dicimus, quod fratres Minores ex profeſſione ſuæ regulæ ſpecialiter obligantur ad arctos uſus, ſeu pauperes, qui in ipſorum regula continentur, & eo obligationis modo, ſub quo continet, ſeu ponit regula dictos uſus. Dicere autem, ſicut aliqui aſſerere perhibentur, quod hæreticum ſit tenere, uſum pauperem includi, vel non includi ſub voto Evangelicæ paupertatis, præſumptuoſum, & temerarium judicamus. Demum, quia ex eo, quod dicta regula, per quos, & ubi fieri debeat Miniſtri Generalis electio, tradens, nullam fecit de miniſtrorum provincialium electione, vel inſtitutione penitus mentionem, oriri ſuper hoc poterat dubitatio inter fratres: Nos volentes poſſe ipſos clare, ac ſecure procedere in omnibus factis ſuis declaramus, ſtatuimus etiam, & ordinamus in hac conſtitutione in perpetuum valitura, ut cum alicui Provinciæ de miniſtro fuerit providendum, ipſius miniſtri electio a penes Capitulum provinciale reſideat, quam idem Capitulum die ſequenti, qua fuerit congregatum, facere teneatur. Ipſius autem electionis confirmatio ad Miniſtrum pertineat generalem. Et ſi quidem ad electionem hujuſmodi per formam ſcrutinii procedatur, & (votis in diverſa diviſis) electiones plures in diſcordia celebrari contingat: illa, quæ a majori parte Capituli numero [nulla zeli, vel meriti collatione, aut conſideratione habita] fuerit celebrata, exceptione, ſeu contradictione quacunque alterius partis non obſtante, per dictum Generalem Miniſtrum de conſilio diſcretorum de ordine (prius tamen ex officio, prout ſpectat ad ipſum, diligenti examinatione præmiſſa) confirmetur, vel etiam infirmetur, prout eis ſecundum Deum viſum fuerit expedire. Et ſi fuerit infirmata, ad Capitulum provinciale electio hujuſmodi revertatur. Cæterum ſi Capitulum memoratum die prædicta miniſtrum eligere prætermittat, extunc miniſtri Provincialis proviſio ad Generalem miniſtrum libere devolvatur. Verum ſi Miniſtro prædicto, & Capitulo generalibus ex certa, manifeſta, ac rationabili cauſa videretur aliquando in provinciis ultramarinis Hyberniæ, ſeu Græciæ, ſeu Romæ, in quibus hactenus alius providendi modus dicitur ex cauſa certa, & rationabili fuiſſe ſervatus, expedire miniſtrum Provincialem per miniſtrum Generalem, cum proborum ordinis conſilio potius, quam per prædicti Capituli electionem præfici in provinciis Hyberniæ, etiam ultramarinis irrefragabiliter: in Romana vero, vel Græcia, quando Miniſter dictæ provinciæ moreretur, vel abſolveretur citra mare, illa vice ſervatur abſque dolo, partialitate, & fraude (ſuper quo eorum conſcientias oneramus) quod ſuper hoc dictus miniſter cum dictorum proborum conſilio duxerit ordinandum. In deſtitutione vero dictorum miniſtrorum Provincialium ſervari volumus, quod ſuper hoc hactenus de ipſo ordine extiterit obſervatum. Cæterum ſi contingeret eoſdem miniſtro Generali carere, per Vicarium ordinis fiat ſuper hoc, quod faciendum fuerit per eundem miniſtrum, uſqueque proviſum fuerit de Generali Miniſtro. Porro, ſi quid de hujuſmodi miniſtro Provinciali ſecus attentari forte contigerit, illud ipſo facto ſit irritum, & inane. Nulli igitur omnino hominum liceat hanc paginam noſtrarum declarationum, dictorum, commiſſionis, reſponſionis, prohibitionis, ordinationis, mandati, conſtitutionum, judicationum, & voluntatum infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem &c.

C A P. II.

Determinat, & declarat, quid ſignificent hæc verba inſerta in judicialibus commiſſionibus, quæ fiunt a Principe, vel a jure: ſcilicet, quod procedatur ſimpliciter, & de plano, & ſine ſtrepitu, & figura judicii. Joan. Andr.

Idem *Clemens* b *V.*

SÆpe contingit, quod cauſas committimus, & in earum aliquibus ſimpliciter, & de plano, ac ſine ſtrepitu, & figura judicii procedi mandamus: de quorum ſignificatione verborum a multis contenditur, & qualiter procedi debeat, dubitatur. Nos autem dubitationem hujuſmodi (quantum nobis eſt poſſibile) decidere cupientes, hac in perpetuum valitura conſtitutione ſancimus, ut Judex, cui taliter cauſam committimus, neceſſario libellum non exigat, litis conteſtationem non poſtulet, in tempore etiam feriarum ob neceſſitates hominum indultarum a jure procedere valeat, amputet dilationum materiam, litem, quanto poterit, faciat breviorem, exceptiones, appellationes dilatorias, & fru-

a *al. laxare.* b *al. obſervationes.* c *al. ſervandum.*

a *De modo eligendi faciendo vide noviſſime ſancita in Concil. Trid. ſeſſ. 25. de regularib. & monialib. c. 6.* b *Hæc duo verba* Clemens V. *abſunt a vetuſt. codic.*

Digitized by Google

fruſtratorias repellendo, partium, Advocatorum, & Procuratorum contentiones & jurgia, teſtiumque ſuperfluam multitudinem refrænando. Non ſic tamen Judex litem abbreviet, quin probationes neceſſariæ, & defenſiones legitimæ admittantur. Citationem vero, ac præſtationem juramenti de calumnia vel malitia, ſive de veritate dicenda, ne veritas occultetur, per commiſſionem hujuſmodi intelligimus non excludi. Verum quia juxta petitionis formam pronunciatio ſequi debet, pro parte agentis, & etiam rei, ſi quid petere voluerit, eſt in ipſo litis exordio petitio facienda, ſive ſcriptis, ſive verbo: actis tamen continuo (ut ſuper quibus poſitiones, & articuli formari debeant, poſſit haberi planior certitudo, & ut fiat definitio clarior) inſerenda. Et quia poſitiones ad faciliorem expeditionem litium, propter partium confeſſiones, & articulos ad clariorem probationem uſus longævus in cauſis admiſit: nos uſum hujuſmodi obſervari volentes, ſtatuimus, ut Judex ſic deputatus a nobis (niſi aliud de partium voluntate procedat) ad dandum ſimul utroſque terminum dare poſſit, & ad exhibendum omnia acta & munimenta, quibus partes uti volunt in cauſa, poſt dationem articulorum diem certum, quandocunque ſibi videbitur, valeat aſſignare: eo ſalvo, quod ubi remiſſionem fieri contingeret, pro teſtibus producendis poſſint etiam inſtrumenta produci, aſſignatione hujuſmodi non obſtante. Interrogabit etiam partes, ſive ad earum inſtantiam, ſive ex officio, ubicunque hoc æquitas ſuadebit. Sententiam vero definitivam (citatis ad id licet non peremptorie partibus) in ſcriptis, & (prout magis ſibi placuerit) ſtans, vel ſedens proferat: etiam (ſi ei videbitur) concluſione non facta, prout *a* ex petitione & probatione, & aliis actitatis in cauſa fuerit faciendum. Quæ omnia etiam in illis caſibus, in quibus per aliam conſtitutionem noſtram, vel alias procedi poteſt ſimpliciter & de plano, ac ſine ſtrepitu & figura judicii, volumus obſervari. Si tamen in præmiſſis caſibus ſolemnis ordo judiciarius in toto, vel in parte non contradicentibus partibus obſervetur, non erit proceſſus propter hoc irritus, nec etiam irritandus. Data Avenion. XIII. Calend. Decembr. Pontificatus noſtri Anno 2.

a in antiquioribus etiam impreſſis conſtanter legitur ita, prout ex petitione & probatis, & aliis, &c.

Clementinæ Conſtitutiones accurate caſtigatæ cum ſummariis admodum familiaribus finiuntur.

EXTRAVAGANTES
SEU CONSTITUTIONES VIGINTI A JOANNE PAPA XXII.
EDITÆ.

TITULUS I.
DE ELECTIONE, ET ELECTI POTESTATE.
CAP. I.

(*Anno* 1316. *in Gallia.*)

Electi, qui pro ſuarum electionum negotia ad curiam venire tenentur, etiam ſede vacante, non tenentur de neceſſitate in ipſa curia moram trahere: & licet alibi morentur, nullum eis præjudicium generatur. facit Clement. Ne Romani. §. fin. eod. tit.

AD onus Apoſtolicæ ſervitutis ſuperna diſpoſitione vocati, ambiguitates, ex quibus poſſent Eccleſiis damnoſa provenire diſpendia, tollere cupientes, de poteſtatis plenitudine, ac fratrum noſtrorum conſilio ordinamus, quod quibuſcunque electis, qui ad ſedem Apoſtolicam venire, vel mittere tenebantur, ac ipſorum electionum inſtructoribus, qui in veniendo ad ſedem ipſam, & ſe præſentando ipſa ſede vacante, vel non vacante ſervaverunt tempora a canonibus inſtituta (dummodo præſentialiter adſint in civitate Lugdun. vel fuerint Avenione in Calendis Octobris) ubicunque ſede vacante moram traxerint, nullum ipſis, ſeu eorum juri præjudicium ex mora interim facta ubilibet generetur: ſed eorum jura circa electiones hujuſmodi hoc non obſtante perinde ſerventur illæſa, ac ſi apud ſedem Apoſtolicam moram traxiſſent. Non obſtantibus prædeceſſorum noſtrorum conſtitutionibus quibuſcunque: quibus tamen quoad alia nullum volumus præjudicium generari. Nulli ergo, &c. noſtræ ordinationis infringere, &c. Datum Lugduni VIII. Idus Septemb. Anno 1.

CAP. II.

(*An.* 1317. *in Gallia.*)

Beneficio vacante, cujus fructus ad certum tempus debentur alicui annalia habenti, vel alii, qualiter debeant fructus ipſi dividi inter ipſum annalia habentem, & beneficiatum; & diviſione facta, cujus ſit electio, hæc declarat conſtitutio. Et potuiſſet poni ſub tit. de reſcript. vel Ne ſed. vacant. vel ut Eccl. benefic. vel de verborum ſignific.

SUſcepti regiminis nos cura ſollicitat, ut quæ in Eccleſiis non abſque diſpendio miniſtrorum, & cultus detrimen-

detrimento divini ſervari viderimus, per appoſitionem congrui moderaminis in melius reformemus. Cum itaque in nonnullis Eccleſiis obſervetur, & a longis retro temporibus fuerit obſervatum, quod fructus primi vel ſecundi, aut alterius cujuſcunque ſequentis anni beneficiorum vacantium in eiſdem defuncto, vel fabricæ, aut Eccleſiis, vel perſonis habentibus annalia, de conſuetudine, privilegio vel ſtatuto applicantur in totum: ita quod illi, qui hujuſmodi beneficia canonice obtinent, & ad quos alias de jure fructus ipſi ſpectare deberent, nihil inde percipiunt: unde illud inconveniens ſequitur, quod commode nequeunt ad impendendum ſervitium debitum reſidere in Eccleſiis, in quibus beneficiati exiſtunt. Nos a de illo ſuper his remedio providere volentes, per quod hi & illi in fructuum prædictorum perceptione participent, & Eccleſiæ debitis ſervitiis non fraudentur: præſenti decreto ſtatuimus de fratrum noſtrorum conſilio, quod illi, qui fructus prædictos ſibi b hactenus integre vendicabant, ex privilegio, conſuetudine vel ſtatuto, nihil exinde ultra ſummam, pro qua unumquodque beneficiorum ipſorum conſuevit in ſolutione decimæ taxari, prætextu cujuſvis privilegii, conſuetudinis, vel ſtatuti quovis modo percipiant, ſed ipſius ſummæ perceptione duntaxat ſint omnino contenti: totali reſiduo prædicta obtinentibus beneficia remanſuro: niſi forſan illi, qui fructus eoſdem ſoliti fuerant (ut præfertur) cum integritate percipere, pro ſe mallent ipſum habere reſiduum, & obtinentibus ipſa beneficia ſummam dimittere memoratam: quo caſu percipiendi, quod maluerint, illis relinquimus optionem: ſic, quod intra decem dies, poſtquam ſciverint beneficia ipſa vacare, iis, quibus annalia c ipſa debentur ex privilegio, conſuetudine, vel ſtatuto, vel ipſorum annalium d collectores, quam partem habere voluerint, an ſcilicet decimæ taxationem, vel illa dimiſſa reſiduum, nulla ſubhaſtatione præmiſſa eligere teneantur. Quam electionem, ſi intra dictos decem dies non fecerint (ut dictum eſt) extunc ad eum, cujus eſt beneficium, hujus optio, vel electio tranſeat ipſo jure. Et hoc in Eccleſiis & partibus illis, in quibus beneficia majora, & alia, quæ ad ſolutionem decimæ ſunt taxata, volumus obſervari. In illis vero Eccleſiis & partibus, in quibus decimarum taxatio non eſt facta, ſervetur quod fructus & obventiones beneficii tunc vacantis, quod e decimam ſolvere conſuevit, per medium dividantur: quorum medietatem habeat is, cui annalium f per alterum de prædictis modis perceptio eſt conceſſa. Reliquam vero medietatem percipiet ille, cui beneficium eſt conceſſum, pro ſuſtentatione ſua, & aliis Eccleſiæ oneribus ſupportandis. Quod ſi alter de prædictis præfata medietate noluerit eſſe contentus, altero contentari volente, pars nolentis tranſeat ad volentem g: & volens fructus, & obventiones illius beneficii percipiet univerſos, eidem beneficio congrue faciens deſerviri, ac ejus ſupportans onera conſueta. Et ſi quicquam aliquis prædictorum ultra præmiſſa perceperit, illudque his, ad quos pertinebit, intra menſem non reſtituerit cum effectu: eoipſo ſi Epiſcopus, vel ſuperior Prælatus fuerit, a pontificalibus, & ingreſſu Eccleſiæ ſit ſuſpenſus; ſi autem capitulum, univerſitas, vel collegium, interdicto ſe noverint (donec prædicta cum integritate reſtituerint) ſubjacere. Si vero aliqua ſingularis perſona Eccleſiaſtica, vel mundana id fecerit, excommunicationis incurrat ſententiam ipſo facto, a qua ſine reſtitutione præmiſſa, præterquam in mortis articulo, minime abſolvatur: non obſtantibus quibuſcunque privilegiis, vel indulgentiis, aut contrariis conſuetudinibus & ſtatutis, juramento a, confirmatione ſedis Apoſtolicæ, aut alia quacunque firmitate vallatis, quæ omnia, quoad hoc, auctoritate Apoſtolica revocamus, & nullius deinceps eſſe volumus firmitatis. Nulli ergo, &c. noſtræ conſtitutionis, revocationis, caſſationis, irritationis & voluntatis, &c.

a *Vide l. fundo. C. de omni agro deſer. lib.* 11. b *al. ibi*. c *al. annalia*. d *al. annualium*. e *al. quos*. f *al. annualium*. g *Vide l. ſi totam. ff. de acquir. hær. l. hæc ſcriptura. §. fin. ff. de cond. & demon. Font.*

TITULUS II.

DE MAJORITATE, ET OBEDIENTIA.

CAP. UN.

[*Anno* 1317. *Avenioni*.]

Quia multi aſſumebant dominium, & ſe creari faciebant poteſtates, & Capitaneos in comitatu Sabinæ, & aliis locis hic nominatis, qui ſunt de patrimonio Eccleſiæ Romanæ: inhibetur, ne tales de cætero aſſumantur, neque illis tanquam talibus obediatur: & quod nullus hujuſmodi præeminentiam ſibi audeat adſcribere ſine ſpeciali licentia ſedis Apoſtolicæ. Et ſi ſint aliquæ civitates, quæ habeant jus eligendi tales Capitaneos per ſedem Apoſtolicam confirmandos, vetat Papa, quod ante confirmationem debitam nulla eis tanquam talibus præſtetur obedientia.

ECcleſiæ Romanæ ſuorumque fidelium diſpendia diſſimulare non poſſumus, quin poſtquam nobis cognita fuerint, adverſus ea opportunis remediis occurramus. Attendentes igitur gravia nocumenta, quæ nonnullis civitatibus, terris, caſtris, intra patrimonium beati Petri in Tuſcia, Comitatum Sabinæ, & terram Arnolphorum conſtitutis, eidem Eccleſiæ Romanæ ſubjectis, & perſonis ſingularibus earundem, ex diverſorum tam nobilium, quam etiam aliorum uſurpato regimine provenerunt, & volentes ſuper hoc in poſterum eorum diſpendiis præcavere: omnibus & ſingulis comitatibus, ſeu univerſitatibus, & ſingulis perſonis civitatum, terrarum, caſtrorum, & locorum intra patrimonium, comitatum, & terram prædictos conſtitutis, in quibus videlicet nobis, ſeu quibuſvis officialibus noſtris jus b competit deputandi, vel inſtituendi, aut eligendi ſeu ponendi Poteſtates, Capitaneos, Dominos, vel Rectores, aut Officiales quoslibet alios, ne ipſæ Poteſtatem, Capitaneum, Dominum, Rectorem vel defenſorem, ſeu quemcunque alium officialem, quocunque nomine cenſeatur, in civitatibus, caſtris, terris & locis prædictis, aut eorum aliquo eligere, aſſumere, vocare vel recipere, retinere, aut jam electo vel aſſumpto, vocato ſeu recepto, tanquam Poteſtati ſeu Capitaneo, Rectori ſeu defenſori, vel officiali obedire quoquo modo præſumant: neve taliter electus, aſſumptus, receptus ſeu vocatus, hujuſmodi poteſtariæ, capitaneatus, dominii, vel rectoriæ, ſeu defenſoriæ, aut quodcunque aliud cujuſvis nominis officium recipere, acceptare, aſſumere, vel gerere (niſi de noſtra, & Apoſtolicæ ſedis licentia ſpeciali) quomodolibet audeat, ſed aſſumptum omnino dimittat. Ubi vero ad communitates ſeu univerſitates, & ſingulares perſonas civitatum, terrarum, caſtrorum, & locorum prædictorum, vel eorum aliquem jus competit eligendi poteſtatem, Capitaneum, Dominum, vel Rectorem, ſeu Officialem quemlibet alium, qui per nos ſeu quoſvis Officiales noſtros debeat aut conſueverit confirmari, ne ante debitam confirmationem obtentam ipſæ, vel eorum aliquæ ſic electo, tanquam poteſtati, ſeu Capitaneo, Rectori vel defenſori, ſeu officiali in quibuſvis obediant, neve taliter electus quouſque confirmationem habuerit (ut præfertur) hujuſmodi poteſtariæ, capitaneatus, dominii, vel rectoriæ, ſeu defenſoriæ, aut cujuſ-

a *Vide c. cum non deceat. de elect. lib.* 6. *in verbo, pacto. Clem. dudum, de ſepul.* b *Vide c. Conſtantinus.* 26. *diſt. &* 23. *q.* 8. *convenior. de Cleric. conjug. c. ex parte. in authen. quomodo oper. Epiſc. col.* 1. *in princ.*

cujuſvis alterius nominis officio ſe immiſceat, vel illud gerere aut exercere quovis modo præſumet, auctoritate Apoſtolica diſtrictius inhibemus. Decernentes exnunc irritum, & inane, quidquid contra hujuſmodi inhibitionis tenorem contigerit attentari. Nulli ergo, &c. noſtræ inhibitionis, & conſtitutionis infringere. Datum Aven. 4. Nonas Auguſti, Anno 2.

TITULUS III.

DE PRÆBENDIS, ET DIGNITATIBUS.

CAP. UN.

[*Anno 1317. Avenioni.*]

Tempore hujus cap. obtinentes plures dignitates, perſonatus, vel beneficia curam animarum habentia ex diſpenſatione, virtute illius non poterant retinere, niſi unum: & reliqua tenebantur reſignare verbaliter, & realiter coram Ordinario ſub teſtimonio publico intra menſem a tempore notitiæ hujus capitis, niſi fuiſſent Cardinales, aut regum filii. Illi autem, qui plura talia ſine diſpenſatione obtinebant, poterant ultimum retinere, reliquis forma præſcripta & ſub eodem tempore reſignatis. Qui vero deinceps tale habuerit beneficium, ſi cum illo ſecundum ſimile receperit, quamprimum illius poſſeſſionem habuerit, vel per eum ſteterit quo minus habeat, primum, quo eſt ipſo jure privatus, modo prædicto reſignare tenetur: alias utrumque perdit, & inhabilis ſit ad ſacros ordines ſuſcipiendos, & ad quodcunque beneficium habendum. Tandem, qui dicantur Ordinarii, quantum ad præmiſſa, & quæ ſint beneficia curæ animarum habentia, hic manifeſtatur. h. d. hæc Extravagans, quæ eſt notabilis, & multum practicabilis, & graviter obliget, quem cap. de multa, eod. tit. in antiq. ut patet ad oculum.

Execrabilis quorundam tam religioſorum, quam ſecularium ambitio, quæ ſemper plus ambiens eo magis fit inſatiabilis, quo ſibi amplius indulgetur, & improbitas importune petentium a nobis, & prædeceſſoribus noſtris Romanis Pontificibus, non tam obtinuiſſe, quam extorſiſſe plerunque noſcuntur, quod unus interdum etiam ad unum beneficium Eccleſiaſticum minus idoneus, in diverſis Eccleſiis, nedum vicinis, ſed etiam ab invicem longe diſtantibus, imo nonnunquam in diverſorum regnorum partibus ſituatis, duas aut tres, aut plures dignitates, perſonatus, officia ſeu prioratus, aut diverſa Eccleſiaſtica beneficia curam animarum habentia poſſit diſpenſative (cum alias non liceret de jure communi) recipere, & ſimul licite retinere. Unde inter cætera inconvenientia, ſubſcripta ſequuntur, quod videlicet interdum unus, qui unicum, quamvis modicum vix officium implere ſufficeret, plurimorum ſibi vendicat ſtipendia, quæ multis literatis viris vitæ puritate, ac teſtimonio bonæ famæ pollentibus, qui mendicant, poſſent abunde ſufficere, æqua diſtributione collata, habentibus ipſa paratur vagandi materia, divinus cultus minuitur, hoſpitalitas in ipſis beneficiis debita non ſervatur. Et dum non ſunt ſui in unaquaque regione rectores, Eccleſiarum detrahitur commodis, & honori, quæ carentes defenſorum auxilio in juribus ſuis, & libertatibus multipliciter collabuntur, & ruinis patent ædificia nobilia, quæ magnificentia extruxerat deceſſorum, & (quod amarius eſt dolendum) animarum cura negligitur, & vitiorum ſentibus fomentum periculoſe præbetur. Nos itaque tot malis tantiſque diſcriminibus occurrere cupientes, omnes, & ſingulas diſpenſationes ſuper receptione, aut retentione plurium dignitatum, perſonatuum, officiorum, prioratuum aut beneficiorum, quibus cura animarum ſit annexa, ſub quacunque forma, vel expreſſione verborum a nobis, vel prædictis prædeceſſoribus cuicunque perſonæ conceſſas (Cardinalibus tamen ſanctæ Romanæ Eccleſiæ, qui circa nos univerſali Eccleſiæ ſerviendo, ſingularum Eccleſiarum commoditatibus ſe impendunt, ac Regum filiis, qui propter ſublimitatem eorum, ac generis claritatem ſunt potioris prærogativa gratiæ attollendi, duntaxat exceptis) deliberatione ſuper hoc cum fratribus noſtris habita diligenti, de ipſorum conſilio, & ex certa ſcientia noſtra, in forma ſubſcripta duximus taliter moderandas, quod per moderamen noſtrum eſſrænatam circa eaſdem perſonas talium beneficiorum multitudinem refrenemus: ipſiſque impatientes fructu diſpenſationum hujuſmodi totaliter non fruſtremur. Statuimus itaque, & de fratrum ipſorum conſilio ordinamus, quod obtinentes nunc ex diſpenſatione legitima pluralitatem hujuſmodi dignitatum, perſonatuum, officiorum, aut prioratuum, ſeu beneficiorum, quæ alias abſque diſpenſatione obtinere nequibant, unum tantum ex dignitatibus, perſonatibus, officiis, prioratibus, Eccleſiis, vel beneficiis hujuſmodi, quibus cura imminet animarum, cum dignitate, perſonatu vel officio, prioratu, Eccleſia, vel beneficio ſine cura, quod habere maluerit, prætextu diſpenſationis ſufficientis circa id eiſdem indultæ, poſſint licite retinere. Qui tamen tenerentur eligere intra menſem numerandum a tempore notitiæ conſtitutionis iſtius: cætera beneficia cum cura, vel ſine cura, quæ ipſius diſpenſationis prætextu tenebant, & quæ aliter non poterant de jure abſque diſpenſatione licite retinere, quæ nos extunc vacare decernimus, coram Ordinario ſub teſtimonio publico intra idem tempus verbaliter, & realiter cum effectu dimiſſis: abſque eo, quod ad illa nunquam ſine nova collatione ab eo qui facere poterit facienda redire, aut eorum adminiſtrationi ſe immiſcere præſumant. Alioquin tam his, quam aliis omnibus beneficiis, quæ virtute hujuſmodi noſtri moderaminis retinere poterant (ut præfertur) ſint ipſo jure privati, & penitus inhabiles ad ſimilia beneficia obtinenda. Per hoc autem iis, qui dignitates, perſonatus, officia, vel alia beneficia, curam animarum habentia ex diſpenſatione, quæ jus *b* tribuet, juxta noſtram moderationem præſcriptam obtinent, & alia ſimilia beneficia noſtrarum, vel aliis eorundem prædeceſſorum auctoritate literarum expectant, cum quibus eſt, ut illa, cum vacaverint, recipere, & una cum obtentis retinere licite valeant, diſpenſatum, nolumus derogari, quin ea cum vacabunt intra dicti temporis ſpatium poſſint eligere, & dimiſſis aliis recipere in forma præſcripta, ac licite retinere: pœnas ſimiles incurſuri, ſi huic noſtræ contraire præſumpſerint ſanctioni. Porro, quia quorundam oculos ſic avara cupiditatis vitium excæcavit, quod plurima talia beneficia ſimul abſque diſpenſatione canonica retinere præſumunt: nos de illis præſenti decreto ſtatuimus, ut omnia & ſingula beneficia ſic detenta, illo tantum retento, quod ultimo receperunt, dummodo in eo ex collatione canonica competat jus eiſdem, intra tempus (ut præſcribitur) limitatum, verbo & facto ac ſine fraude coram Ordinario ſub teſtimonio ſimiliter publico dimittere teneantur. Quod ſi non fecerint, etiam illo ſint ipſo jure privati, in quo jus eis alias competebat, & inhabiles penitus ad quæcunque obtinenda Eccleſiaſtica beneficia cenſeantur. Qui vero deinceps receperint dignitatem, vel perſonatum, ſeu officium aut aliud beneficium animarum curam habens annexam, ſi antea ſimile beneficium obtinebant, illud (quo ipſo jure, poſtquam ſecundi poſſeſſionem habuerint, vel per eos omni dolo, & fraude ceſſantibus, quo minus habeant, ſteterit, privati noſcuntur) abſque moræ diſpendio in Ordinariorum manibus dimittere debeant pari modo: alioquin extunc ſint ipſo jure ſecundo privati, & nedum ad ſacros ſuſcipiendos ordines, quin etiam ad habendum quod-

a *Al. fraudentur.* b *Not. tex. pro ſtatuto faciente* mentionem *de beneficiis, quæ jure obtinentur: nam in tali veniunt beneficia diſpenſative retenta, per text. hic Fant.*

quodcunque beneficium Eccleſiaſticum inhabilee reputentur. Quæ omnia, & ſingula beneficia vacatura (ut præmittitur) vel dimiſſa, noſtræ, & ſedis Apoſtolicæ diſpoſitioni de ipſorum fratrum conſilio reſervamus: inhibentes, ne quis præter Romanum Pontificem, quacunque ſit ſuper hoc auctoritate munitus, de hujuſmodi beneficiis diſponere, vel circa illa per viam permutationis, vel alias innovare quoquo modo præſumat. Nos enim, ſi ſecus actum, ſeu attentatum fuerit, irritum decernimus, & inane. Cæterum ordinarios intelligimus in caſibus ſupra expreſſis Epiſcopos, in quorum civitatibus, vel diœceſibus conſiſtunt beneficia, ſeu aliquod eorum, quæ debent ſecundum præmiſſa dimitti, aut ipſi, qui ea debent dimittere, commorantur, vel Eccleſiis cathedralibus vacantibus, Capitula eorundem: & hi de beneficiis tam dimiſſis, quam (ut præmittitur) perditis, nos, vel Apoſtolicam ſedem certificare ſtudeant, quamprimum commode poterunt indilate, ut de illis ſalubriter diſponere valeamus. Quantum autem ad modificationem attinet ante factam, illa duntaxat, & non alia beneficia Eccleſiaſtica, quocunque nomine nuncupentur, curam animarum habere cenſemus, quæ parochias habent, in quibus eſt animarum cura, non per vicarios perpetuos, ſed per Rectores, aut miniſtros beneficiorum ipſorum, vel aliorum temporales vicarios exercenda: necnon & illa, quorum miniſtris ratione beneficiorum hujuſmodi competit viſitare, inquirere, procurationes recipere, ſuſpendere, excommunicare, ſeu ab excommunicationis, & ſuſpenſionis ſententiis abſolvere de conſuetudine, vel de jure: juribus aliis de animarum cura loquentibus in ſuo robore quoad cætera permanſuris. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtrarum moderationis, ſtatutorum, conſtitutionum, reſervationis, inhibitionis, & voluntatum infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumſerit, indignationem omnipotentis Dei, ac beatorum Petri, & Pauli Apoſtolorum ejus ſe noverit incurſurum. Datum Avenione 13. Cal. Decembr. Anno 2.

TITULUS IV.

DE CONCESSIONE PRÆBENDÆ, ET ECCLESIÆ NON VACANTIS.

CAP. I.

Executores gratiarum, & Judices cauſarum a ſede Apoſtolica deputati in diœceſibus jam diviſis procedere poſſunt, ſicut ante diviſionem poterant. Et congrue ponitur ſub hoc titulo, cum loquatur de executoribus, de quibus frequens mentio habetur in tit. de conceſſ. præbend. lib. 6. patet in cap. Executor. cap. Si Capitulo. & cap. Si ſoli. Et potuiſſet ſituari ſub tit. de reſcript. vel de off. deleg. vel de Paroch.

SEdes[a] Apoſtolica in ſuis actibus veritatem proſequens, lucem amans, libenter evitat nodoſæ ambiguitatis involucrum, illamque ſibi ſemper in ſuis ordinationibus reſervare cautelam intendit, ut de illis ita proveniat commodum, quod aliis non immineat detrimentum.

Sane pridem ad divini cultus augmentum, & ad ſalutem populi, quem in nonnullis civitatibus, ac diœceſibus ſic multiplicavit Altiſſimus, quod in earum ſingulis ſingulorum vultus nequibat (ut eum decet) unicus paſtor inſpicere, aut alias partes boni paſtoris implere, ſalubriter intendentes, in ipſis diœceſibus (quarum nonnullas in duas, & aliquas in plures diœceſes duximus dividendas) certas civitates, & Eccleſias ereximus cathedrales, quarum ſingulis proprias, diſtinctas, & limitatas diœceſes juſſimus aſſignari. Verum quia plures ante ordinationem, ſeu diviſionem noſtram hujuſmodi tam a nobis, quam a prædeceſſoribus noſtris Romanis Pontificibus Apoſtolicas obtinuerunt literas ſuper beneficiis Eccleſiaſticis in ipſis tunc integris diœceſibus vacaturis, quarum nonnullæ reſtant adhuc executioni mandandæ: nos amovere volentes cujuſvis dubitationis ſcrupulum, qui circa executionem gratiarum ſuper hujuſmodi beneficiis conceſſarum poſſet forſan incidere, & provide conſiderantes attentius, quod per ordinationem, ſeu diviſionem noſtram prædictam jus ad rem expectantibus dicta beneficia antea competens ex ratione mutari non debet, quin adeo efficax in diviſis diœceſibus maneat, ſicut prius erat: auctoritate præſentium declaramus, quod omnes, & ſingulæ gratiæ ſuper beneficiis vacaturis ante diviſionem hujuſmodi in ipſis quondam integris diœceſibus a nobis, vel prædictis prædeceſſoribus perſonis quibuſcunque conceſſæ, tam in ipſis nunc diviſis, quam in aliis diœceſibus deciſis ab illis, eiſdem modo, & forma poſſint ſuo ordine [a] per executores inde datos, & alios, ad quos id pertinebit, ad debitam executionem deduci, quibus ante diviſiones ſæpefatas poterant, & debebant. Idem etiam declaramus quoad literas Apoſtolicas juſtitiam continentes; ut videlicet Judices dati per illas in cauſis quarumlibet perſonarum, quæ nunc de hujuſmodi diœceſibus diviſis exiſtunt, poſſint juxta earum tenorem provide procedere, ac ſi dictæ diœceſes, de quibus mentio in literis eiſdem habetur, integræ remanſiſſent. Nulli &c.

CAP. II.

Nullus impediat Capitula, Archidiaconos, & alias perſonas in juribus, quæ ſibi competebant in Eccleſiis integris, quin illa jura percipiant poſt diviſionem ipſarum, ſicut ante ſoliti erant percipere: quoniam in beneficiis diviſis debet quis eodem jure, quo habebat in integris. Et hoc cap. ſub hoc tit. fuit poſitum, quoniam declarat præcedens, ut clare patet. Concord. cap. quia monaſterium de relig. dom. in antiquis.

AD Apoſtolatus noſtri pervenit auditum, quod aliquarum Eccleſiarum per nos ab aliis Eccleſiis ex certis cauſis, quæ ad hoc noſtrum animum induxerunt, auctoritate Apoſtolica diviſarum, Prælati, & ſubditi Capitulis, Archidiaconis, & aliis perſonis Eccleſiarum, a quibus ſupradictæ Eccleſiæ ſunt diviſæ, multipliciter injuriari præſumunt, non permittentes eos uti juriſdictionibus, & juribus ſuis, ſicut ante diviſionem hujuſmodi utebantur. Quia igitur intentionis noſtræ non extitit, nec exiſtit, per diviſionem Epiſcopatuum Eccleſiarum, e quibus diviſiones factæ ſunt, Capitulis, Archidiaconis, vel aliis perſonis velle aliquatenus derogare, niſi quatenus in diviſionum hujuſmodi literis Apoſtolicis continetur expreſſe: Nos præſentis auctoritate ſtatuti univerſis Prælatis, Capitulis, & aliis quibuſcunque perſonis Eccleſiaſticis Eccleſiarum deciſarum, & in Cathedrales Eccleſias per nos auctoritate Apoſtolica erectarum præcipimus, & mandamus, ne Capitula, Archidiaconos, & alios perſonatus, vel dignitates, officia, ſeu beneficia in prædictis primatiis Eccleſiis obtinentes, quo minus viſitationes exerceant, procurationes recipiant, juriſdictiones, & jura Archidiaconalia, & alia bona obtineant in prædictis deciſis diœceſibus, ſicut ante diviſionem hujuſmodi obtinebant, niſi quantum in diviſionem hujuſmodi literis Apoſtolicis caveatur expreſſe, impediant quoquo modo, quouſque per ſedem Apoſtolicam aliud fuerit ordinatum. Si enim aliqui contra præſens præceptum agere, vel facere præſumpſerint, nos præſumptores tales digne curabimus animadverſione punire. Nulli &c. noſtrorum præ-

a *Hæc Extravagans habetur inter communes ſub tit. de officio deleg. cum gloſſ. Guillelmi de Monte Lauduno.*

a *Ad hæc vide gloſſ. in tit. de defen. civit. §. quo igitur c. 3. Vide Clem. Continuationem in loco eo ordine. Imol. Nicol. Ever.*

præcepti, & mandati infringere, &c. Datum Avenioni 5. Cal. Octobris, Anno 5.

TITULUS V.
NE SEDE VACANTE ALIQUID INNOVATUR.
CAP. UN.

[*An. 1316. Avenioni.*]

Vacante ſede imperiali, cum juriſdictio ad Papam devolvatur, ſub pœna excommunicationis hic prohibetur, quod nullus tunc nomen Vicarii, Imperatoris, vel alterius cujuſcunque officii retineat, aſſumat, vel reſumat, nulluſque ei obediat, vel auxilium præbeat: alias excommunicatio in perſonas, & interdictum in terras (niſi intra duos menſes reſipuerint) profertur. Tandem modus hujus proceſſus publicandi exprimitur. h. d.

SI fratrum, & Coepiſcoporum noſtrorum, & aliorum quorumlibet jura illibata ſervari, & ab omni ſore diſpendio diminutionis extranea cupimus, & ad illud libenter noſtræ ſolicitudinis ſtudium adhibemus: multo fortius equidem pro noſtris, & Romanæ Eccleſiæ ſponſæ noſtræ juribus, & honoribus conſervandis ex injuncto nobis officii debito Apoſtolicæ proviſionis partes tenemur impendere, ne temporibus noſtris uſurpationis injuriam ſubeant, aut detrimentum cujuſvis derogationis incurrant. Sane in noſtram, & fratrum noſtrorum deductum eſt [fama divulgante] notitiam, quod licet de jure ſit liquidum, & ab olim fuerit inconcuſſe ſervatum, quod vacante Imperio, ſicut & nunc per obitum quondam Henrici Romanorum Imperatoris vacaſſe dignoſcitur, cum in illo ad ſecularem Judicem nequeat haberi recurſus, ad ſummum Pontificem, cui in perſona beati Petri terreni ſimul, & cœleſtis Imperii jura Deus ipſe commiſit, Imperii prædicti juriſdictio, regimen & diſpoſitio devolvuntur, & ea ipſe [durante ipſius vacatione Imperii] per ſe, vel alium, ſeu alios exercuiſſe noſcitur in Imperio memorato: nonnulli tamen in Italiæ partibus poteſtatis & dignitatis faſtigium illicite ambientes, in noſtrum & Romanæ ſanctæ matris Eccleſiæ [quantum in eis eſt] præjudicium evidens, ac diminutionem honoris & juris, vicariatus ſeu alterius cujuſcunque nomen officii, quod ipſo Imperatore vivente ex ipſius commiſſione gerebant in certis terris, territoriis ſive locis, poſt deceſſum ipſius, abſque noſtra vel Apoſtolicæ ſedis petita, vel obtenta licentia, retinere ſibi, & nonnulli etiam de novo aſſumere, quod non geſſerant, aut geſtum antea, poſteaque dimiſſum reſumere temerariis auſibus præſumpſerunt, quo vel quibus adhuc non verentur abuti, & ſub ejus vel eorum colore multa facere & feciſſe noſcuntur, quæ in noſtram, & Eccleſiæ prædictæ injuriam aperte redundant, non abhorrentes per id variis involvi criminibus, nec divinæ majeſtatis formidantes offenſam. Quia igitur error, cui non reſiſtitur, approbari videtur, & latum pandit delinquentibus ſinum, qui eorum perverſis conatibus non reſiſtit: nos volentes noſtris & Eccleſiæ ſponſæ noſtræ juribus, & honoribus in hac parte proſpicere, & malis ac ſcandalis, quæ ex retentione, aſſumptione, ſeu reſumptione hujuſmodi orta ſunt hactenus, & quæ periculoſe poſſent in antea ſuboriri, celeriter obviare, necnon periculis animarum hujuſmodi retinentium, aſſumentium ſeu reſumentium nomina, & eis abutentium (ut præfertur) ſalubriter occurrere cupientes, præſentium auctoritate monemus, ſub excommunicationis pœna, omnes & ſingulos cujuſcunque ſtatus, præeminentiæ, dignitatis, aut conditionis exiſtant, etiamſi Patriarchali, vel quavis alia ſuperiori ſive Epiſcopali, vel Regia, ſeu alia quacunque præfulgeant dignitate, qui poſt vacationem Imperii abſque noſtra, vel ſedis prædictæ licentia hujuſmodi Vicarii, ſeu cujuſvis alterius officii nomen ubilibet retinuerunt, aſſumpſerunt, ſeu reſumpſerunt & retinent: & qui aſſument, vel reſument fortaſſis in poſterum, & ſub talis denominationis pallio abuſi ſunt, & abutuntur, vel etiam abutentur poteſtate, vel juriſdictione quacunque, ſeu ejus exercitio publice, vel occulte, quatenus de cætero etiam a denominatione hujuſmodi, ſeu cujuſcunque aſſumptione, reſumptione ac retentione prædictis, necnon uſu, poteſtate, & exercitio ſupradictis prorſus abſtineant, & omnino deſiſtant. Inhibentes inſuper ſub pœna prædicta omnibus & ſingulis Patriarchis, Prælatis, & etiam aliis ſuperioribus ac Regibus, civitatibus, comitatibus, univerſitatibus, Capitaneis, Poteſtatibus, Rectoribus, Comitibus, Vicecomitibus, Baronibus, & aliis omnibus cujuſcunque ſint dignitatis, conditionis aut ſtatus, ne prædictum hujuſmodi nomen, ſeu aliud quodlibet in eodem Imperio retinentes [ut præfertur] aut aſſumentes, vel eorum aliqui ſub denominatione, vel titulo hujuſmodi nominum, ſeu procuratores, commiſſarios, judices, aut vices eorum gerentes, quocunque colore quæſito, recipiant, vel admittant, nec ut vicariis, ſeu vicario aut officialibus Imperii pareant vel intendant, aut pareri vel intendi faciant, vel permittant, nec in his eis vel ei quomodolibet præſtent auxilium, conſilium, vel favorem. Alioquin in omnes & ſingulos Patriarchas, Prælatos, & ſuperiores & inferiores, Reges & cæteros, denominationem prædictam [ut præmiſſum eſt] retinentes, aſſumentes, ſeu reſumentes, ac illius prætextu exercentes quæcunque officia, poteſtates ſeu juriſdictiones, & recipientes eos, ut vicarios, vel officiales Imperii, aut commiſſarios eorum, ut talium, & in parentes ſeu obedientes eis, ut talibus, ut præſtantes in hoc ſibi conſilium, auxilium, vel favorem, niſi intra duorum menſium ſpatium, a die datæ præſentium numerandum, penitus reſipuerint, vel ſe licentia ſedis Apoſtolicæ ſuper hoc oſtenderint communitos, excommunicationis in ſingulas perſonas, & in terras & loca ipſorum, & quaslibet communitates, univerſitates, civitates, aut villas, interdicti ſententias de fratrum noſtrorum conſilio publice promulgamus. Contra eos nihilominus ſpiritualiter, & temporaliter gravius proceſſuri, prout inobedientia eorum exegerit, qualitas facti ſuaſerit, & viderimus expedire. Et ut quibuslibet parendi talibus tollatur occaſio, omnes & ſingulos, qui hujuſmodi vicariatus nomen retinentibus, aſſumentibus ſeu reſumentibus, juramento fidelitatis tenentur adſtricti, a juramento hujuſmodi, quantum ad hoc, de poteſtatis plenitudine abſolventes, auctoritate Apoſtolica firmiter inhibemus eiſdem, ne talibus, ut vicariis vel officialibus Imperii, aliquatenus pareant, vel intendant. Et inſuper omnes Pactiones, obligationes, confœderationes, & colligationes a quibuſcunque ſuper hoc quomodolibet initas, juramento vel quacunque firmitate vallatas, omnino diſſolvimus, viribus vacuamus, irritamus, & quæ de facto proceſſerint, revocamus: ac hujuſmodi, & quælibet alia juramenta quibuslibet ſuper his præſtita, per quæ poſſet in prædictis noſtris, & Eccleſiæ noſtræ prædictæ juribus derogari, præſertim cum juramentum vinculum iniquitatis eſſe non debeat, relaxamus. Cæterum ut hujuſmodi proceſſus verius ad communem omnium notitiam deducatur, chartas ſeu membranas proceſſum continentes eundem, in Eccleſia Avenionenſi appendi, vel affigi oſtiis, ſeu ſuperliminaribus faciemus, quæ proceſſum ipſum ſuo quaſi ſonoro præconio & patenti judicio publicabunt: ita quod omnes & ſinguli, quos proceſſus ipſe contingit, & contingere poteſt, nullam poſtea poſſint excuſationem prætendere, quod ad eos talis proceſſus non pervenerit, vel quod ignoraverint eundem: cum non ſit veriſimile remanere quoad ipſos incognitum, vel occultum, quod tam patenter omnibus publicatur. Datum Avenioni in domo Epiſcopali, pridie Cal. April. Anno 1.

TITU-

TITULUS VI.
DE VOTO, ET VOTI REDEMPTIONE.
CAP. UN.

Votum per ſuſceptionem ſacri ordinis ſolennizatum, licet impediat matrimonium ſequens, non tamen præcedens: etiamſi nondum eſſet per carnis copulam conſummatum. Et durante matrimonio, etiam nondum conſummato, nullus præſumat accipere aliquem de ſacris ordinibus: quod ſi fecerit, diſſoluto etiam matrimonio, nec in illo miniſtrare, nec ad ſuperiores aſcendere poterit, niſi aliquam de religionibus approbatis ingrediatur, & ejus regulam expreſſe, vel tacite profiteatur. Eſt autem talis conjugatus ſic ordinatus per diœceſanum monendus, ut religionem ingrediatur, ſi matrimonium nondum eſt conſummatum: quod ſi renuerit, & uxor inſtiterit, compellitur per excommunicationem ad matrimonii conſummationem. hoc dicit. Et eſt caſus notabilis, & qui ſatis efferri non poſſet.

ANtiquæ concertationi finem cupientes imponere, ac animarum periculis inde provenientibus ſalubriter providere, de fratrum noſtrorum conſilio præſenti declaramus edicto, quod licet votum ſolennizatum per ſacri ſuſceptionem ordinis, quantum ad impediendum matrimonium contrahendum, ac ad dirimendum, ſi poſt contractum fuerit, ſecundum ſtatuta canonum ſit efficax reputandum: ad diſſolvendum tamen prius contractum, etiamſi per carnis copulam non fuerit conſummatum, cum nec jure divino, nec per ſacros reperiamus canones hoc ſtatutum, invalidum eſt cenſendum: auctoritate Apoſtolica diſtrictius inhibentes, ne quiſquam durante matrimonio, nondum etiam conſummato, aliquem de ſacris ordinibus præſumat ſuſcipere, niſi prout ſacris canonibus noverit convenire. Quod ſi ſecus a quoquam forſitan attentatum fuerit, ordinamus, quod nec matrimonio ſoluto in ſic ſuſcepto ordine miniſtrare, nec ad ſuperiores ordines provehi, nec ad aliquod beneficium, vel officium Eccleſiaſticum valeat promoveri: niſi aliquam de religionibus approbatis (quarum profeſſio ad caſtitatis cuſtodiam, & abdicationem temporalium, & ſui ſuperioris obedientiam ſuos profeſſores adſtringat) ipſum canonice contigerit ingredi, ac ejus regulam expreſſe, vel tacite profiteri: quo caſu diœceſanus ſuper præmiſſis, & ſingulis præmiſſorum cum eo diſpenſare valeat, niſi ſit aliud canonicum, quod obſiſtat. Ad ingreſſum hujuſmodi ſic ordinatum, ſi matrimonium conſummatum non fuerit, per diœceſanum inſtanter moneri præcipimus, & induci: quod ſi forſan renuerit adimplere, ipſum, ſi ſponſa ejus inſtiterit, per cenſuram Eccleſiaſticam compellendum decernimus contractum matrimonium conſummare. Nulli, &c. noſtrarum declarationis, inhibitionis, ordinationis, præcepti, & conſtitutionis infringere. Datum Avenione Calend. Decemb. Anno ſeptimo.

TITULUS VII.
DE RELIGIOSIS DOMIBUS.
CAP. UN.

Secta & religio Fratricellorum, ſive Beguinorum, qui ſe dicebant de tertio ordine beati Franciſci, caſſatur, quoniam inter cæteros errores Eccleſiaſtica ſacramenta deſpiciebant: & ſub pœna excommunicationis omnibus injungitur, ut nulli de cætero talem ritum aſſumant, & ne Epiſcopi ipſum concedere præſumant. Vide cap. fin. eod. tit. in antiq. cap. 1. eod. tit. l. 6.

SAncta a Romana atque univerſalis Eccleſia, cui auctore Domino, licet immeriti, præſidemus, ſicut religioſa, & pia vota benigno favore proſequitur, ſic ſuperſtitioſos conatus inſolentium hominum a deteſtatur, videlicet ne ſub ovina pelle gregem Dominicum truculentia lupi rapacis invadat, ſub pietatis imagine virus hæreticæ pravitatis obrepat, & ſub prætextu converſationis angelicæ, incautis mentibus ſpiritus malignus illudat: cujus rei gratia ſacris canonibus eſt interdictum, ne aliquis novum ordinem, aut religionem inveniat, vel habitum novæ religionis aſſumat: ſed quicunque ad religionem venire voluerit, ingrediatur unam de religionibus approbatis. Nonnulli tamen profanæ multitudinis viri, qui vulgariter Fratricelli, ſeu fratres de paupere vita, Bizochi ſive Beguini, vel aliis nominibus nuncupantur in partibus Italiæ, necnon in inſula Sicilienſi, Comitatu Provinciæ Narbon. & Tholoſanen. civitatibus, & diœceſibus, & Provinciis, aliiſque diverſis ciſmarinis, & ultramarinis partibus, contra dictos canones habitum novæ religionis aſſumere, congregationes & conventiculas facere, & ſuperiores ſibi ipſis eligere, quos miniſtros, ſeu cuſtodes, vel gardianos, aut nominibus aliis appellant: plurimos ad eorum ſectam recipere, & loca de novo conſtruere, ſeu conſtructa recipere, in quibus habitant in communi, publice mendicare (quaſi eorum ſecta foret una de religionibus per ſedem Apoſtolicam approbatis) temeritate damnabili præſumpſerunt, & præſumunt etiam inceſſanter. Et ut ipſorum error veritas, & impietas religio reputetur, plurimi eorum regulam ſeu ordinem fratrum Minorum, quem ſanctus Franciſcus inſtituit, ſe profiteri ad literam conſervare confingunt: quanquam in obedientia Generalis, vel Provincialium miniſtrorum ipſius ordinis non morentur: prætendentes ſe a ſanctæ memoriæ Celeſtino Papa quinto prædeceſſore noſtro hujus ſtatus, ſeu vitæ privilegium habuiſſe: quod tamen etſi oſtenderent, non valeret, cum bonæ memoriæ Bonifacius Papa octavus prædeceſſor noſter, ex certis cauſis rationabilibus omnia ab ipſo Celeſtino prædeceſſore noſtro conceſſa, quæ per ipſum Bonifacium non contingeret approbari, viribus penitus vacuaverit, dictumque vitæ privilegium non inveniatur per eundem Bonifacium approbatum. Quidam autem eorum dictum habitum, & vivendi ritum a quibuſdam Epiſcopis ſeu eorum ſuperioribus, vel aliis Eccleſiarum Prælatis habuiſſe profitentur, quos nec eis concedere licuit contra formam Concilii generalis. Nonnulli etiam ex ipſis aſſerentes ſe eſſe de tertio ordine beati Franciſci, Pœnitentium vocato, prædictum ſtatum, & ritum eorum ſub velamine talis nominis ſatagunt palliare: cum tamen in regula ipſius tertii ordinis talis vivendi ritus nullatenus ſit conceſſus. Et quia in errorum barathrum faciliter ruunt, qui conceptus proprios Patrum definitionibus anteponunt, ipſorum quam plurimi (ſicut fide digna relatione percepimus) a veritate catholicæ fidei deviantes Eccleſiaſtica ſacramenta deſpiciunt, ac errores alios ſtudent multipliciter ſeminare. Cum itaque talium damnanda temeritas in ejuſdem fidei detrimentum, fidelium ſcandalum, præfati Minorum, & aliorum ordinum opprobrium, & etiam ſuarum & aliarum animarum perniciem redundare noſcatur: ſectam, ritum, & ſtatum hujuſmodi, non obſtantibus præmiſſis eorum excuſationibus, quas frivolas reputamus, & quicquid per eos communiter, vel diviſim ſub religionis, Conventus, Collegii, ſeu congregationis nomine, vel colore attentatum extitit, vel exiſtit, de fratrum ipſorum conſilio, auctoritate Apoſtolica nullius fuiſſe & eſſe decernimus firmitatis: & quatenus de facto proceſſerunt, de conſilio, & auctoritate præmiſſis revocamus omnino, ac perpetuæ prohibitioni ſubjicimus, & ab Eccleſia Dei penitus abolemus. Eiſdem perſonis & aliis quibuſcunque

a *De Beguinorum ſecta, & erroribus, vide Guidonem Carmelitam in ſumma de hæreſibus, tit. de hæreſibus Beguinorum, & Nicolaum Eymericum in directorio inquiſitorum part. 2. q. 16.*

a *Vide l. qui ſub conditione. ff. de cond. inſtit. l. non erit. §. divus ff. de jurejur.*

ſub pœna excommunicationis, quam eas [ſi ſecus fecerint] incurrere voluimus ipſo facto, injungentes expreſſe, ne ſtatum, ſive ſectam, & ritum hujuſmodi ab ipſis aſſumptum ſectentur ulterius, vel ipſum de novo aſſumere quoquo modo præſumant. Epiſcopos quoque & eorum ſuperiores, & etiam alios Prælatos quoſcunque, qui prædictis perſonis vel aliis ritum vivendi, & habitum ſupradictos, præter ſpecialem Apoſtolicæ ſedis auctoritatem deinceps conceſſerint, prædictæ excommunicationis pœnæ ipſo jure decernimus ſubjacere: dignum eſt enim, ut adulterinas plantationes, quas non Pater cœleſtis, ſed humanæ temeritatis audacia plantat, Apoſtolici culminis cenſura divellat: nec patiatur in agro Dominico perverſæ congregationis vepres excreſcere, cui proprium eſt divina (opitulante gratia) virtutes ſerere, ac vitia radicitus extirpare. Nulli ergo, &c. Datum Aven. 3. Cal. Januar. Anno 2.

TITULUS VIII.
DE JUDÆIS, ET SARRACENIS.
CAP. UN.

[*An. 1316. Avenioni.*]

Ut Petrus filius Regis Caſtellæ pio ductus propoſito facilius Agarenos infideles a regno Granatæ expelleret, lata fuit excommunicationis ſententia in omnes prohibita portantes ipſis infidelibus, & Sarracenis præfati regni Granatæ. Concor. c. Ita quorundam & c. Ad liberandam. eod. tit. in antiq.

COpioſus in miſericordia Dominus, qui de ſua abondantia pietatis corda fidelium ad ſuæ majeſtatis obſequia devotionis ardore ſuccendit, præcordiis dilecti filii nobilis viri Petri infantis nati claræ memoriæ Sanctii Regis Caſtellæ, adeo copioſe gratiam cœleſtis inſpirationis infudit, quod ſibi delectabile reputat propriam exponere in ipſorum proſecutione perſonam. Pio quidem nobilis ipſe ductus propoſito, tanquam ſtrenuus athleta Domini, negotium impugnationis perfidorum Agarenorum, a quibus regnum Granatæ in Dei contumeliam detinetur, tutorio nomine, chariſſimi in Chriſto filii noſtri Alphonſi Caſtellæ Regis illuſtris, qui ſub teneritudine puerilis ætatis adhuc dignoſcitur conſtitutus, aſſumpſit ſub ſpe cœleſtis auxilii ferventer, & viriliter proſequendum. Cum igitur omnia cupiamus obſtacula removere, per quæ dicti negotii proſecutio poſſet quomodolibet impediri, univerſis & ſingulis cujuſcunque conditionis, præeminentiæ vel ſtatus exiſtant, diſtrictius inhibemus, ne arma, equos, ferrum, ligamina, victualia & alia quæcunque prohibita per Romanos Pontifices prædeceſſores noſtros ad terras Ægypti deferri, ad Sarracenos dicti regni Granatæ intra triennium incipiendum a Cal. Aprilis proxime ſecuturi, quomodolibet deferre præſumant. Nos enim omnes, & ſingulos, qui ad dictum regnum arma, equos, ferrum, ligamina, & victualia ſupradicta, & quæcunque prohibita, contra tenorem hujus noſtræ prohibitionis deferre præſumpſerint, illis pœnis, & ſententiis, quas deferentes hujuſmodi prohibita in Alexandriam, vel ad Ægypti partes incurrunt, decernimus ſubjacere. Et nihilominus omnes & ſingulos, qui Sarracenis Granatæ præſtabunt (dicti negotii proſecutione durante) auxilium, conſilium vel favorem, aut proſecutionem dicti negotii directe vel indirecte, ſecrete vel publice impedire vel turbare forte præſumpſerint, excommunicationis ſententiam incurrere volumus ipſo facto. Nulli ergo noſtræ inhibitionis, conſtitutionis & voluntatis, &c. Dat. Aven. 5. Kal. Mart. Anno primo.

TITULUS IX.
DE TORNEAMENTIS.
CAP. UN.

Conſtitutio Clementis in quibuſdam regnis torneamenta inhibens ſub pœnis excommunicationis, & interdicti, hic revocatur: & illi, qui hujus occaſione ſententias incurrerant, abſolvuntur.

QUia in futurorum eventibus ſic humani fallitur incertitudo judicii, ut quod conjectura probabili ex nunc interdum attenta conſideratio utile pollicetur, reperiri damnoſum quandocunque contingat: nonnunquam, quod conſulte ſtatuitur, ex ſanioris inſpectione judicii conſultius revocatur. Sane felicis recordationis Clemens Papa V. prædeceſſor noſter, attente conſiderans, generale paſſagium in Concilio Viennenſi pro terræ ſanctæ ſubſidio ſalubriter ordinatum, per torneamenta, & haſtiludia, ſive juſtas non leviter impediri: tum quia frequenter ſic ipſum paſſagii negotium proſecutores exinaniunt, quod ad ejus executionem efficiuntur impotentes, tum quia interdum quamplures a crucis aſſumptione retrahunt, dum ab illis abſtinere (aliis ea exercentibus) erubeſcunt: torneamenta ipſa, & haſtiludia, ſive juſtas in regnis Franciæ, Angliæ, & Alemaniæ, & aliis nonnullis Provinciis, in quibus ea conſuevere frequentius a exerceri, ſpecialiter interdixit: in exercentium ea, vel ad id eis præſtantium opem, conſilium, vel conſenſum, & illorum etiam, in quorum locis, vel diſtrictibus fierent, non prohibentium hoc, cum poſſent & illorum procedentes, ad illa in domibus ſuis recipientium, vel commercium quomodolibet exercentium cum eiſdem, in perſonis excommunicationis, & in terras interdicti ſententias promulgando, abſolutione ab excommunicatione hujuſmodi, præterquam in mortis articulo, ſedi Apoſtolicæ reſervata. Verum quoniam [ut intelleximus] per ſententiam hujuſmodi periculum animabus ingeritur, & pro ea maxime negotio dicti paſſagii derogatur: quia nonnulli militari cingulo abſtinent, & quia vacare militiæ metu præſertim ipſius ſententiæ non præſumunt, propter quod idoneos, & voluntarios ad terræ prædictæ ſubſidium in regnis eiſdem contingit pauciores ſolito reperiri. Nos ad dilectorum filiorum nobilis viri Philippi claræ memoriæ regentis Franciæ, & Navarræ Regis, & aliorum de domo regia, necnon quampluriom magnatum, & nobilium, tam in regno Franciæ, quam aliunde, conſiderantium præmiſſa diſcrimina, repetitæ ſupplicationis inſtantiam, ſententias excommunicationis, & interdicti præfatas, præmiſſorum ſupplicationibus inclinati, & ducti conſiderationibus antedictis, & ex cauſis etiam rationabilibus aliis, in favorem ſæpefati negotii de fratrum noſtrorum conſilio revocamus; eos, qui propter exercitium torneamentorum ſeu haſtiludiorum ipſorum hujuſmodi ſententias incurrerunt, abſolventes ab illis, & cum eis, qui ſic ligati, vel in locis propterea interdictis divina celebrarunt officia, ſuper irregularitate inde contracta auctoritate Apoſtolica diſpenſantes. Datum Lugdun. 16. Cal. Octobr. Anno 1.

TITULUS X.
DE CRIMINE FALSI.
CAP. UN.

Falſificantes monetam Regis Franciæ, & aliorum ſectorum circumvicinorum, aliquo de quatuor modis hic prolixe declaratis, ipſo facto excommunicationem incurrunt: a qua abſolvi non poſſunt, niſi a Papa, præterquam in mortis articulo. De falſificantibus ſigillum ipſius Regis Franciæ habes cap. Ad audientiam eod. tit. in antiquis.

PROdiens quaſi ex adipe iniquitatis multorum ſceleratorum funeſta cupiditas, eos in perniciem præcipitare conatur, dum ſequi miſerabilem ejus ingluviem, ſatietatis neſcientem moderamina, non veretur.

a *Vide gl. in l. tale pactum §. fin. ff. de pactis. l. ſcire oportet. §. fin. ff. de exc. tut. gl. in verbo præſidentes. reputata ſingul. Clem. 2. de reſcr. & l. 1. C. de raptor. virg. & Bald. in c. 2. §. ſi quis ruſticus. de pa. ten. Font.*

rentur: ipſi etenim turpium lucrorum ſe fæcibus immergentes, ambitioſis nexibus involvuntur: Dei timorem damnabili cæcitate poſtponunt, & quaſi ambulantes in tenebris non vitant excidia perſonarum. Nuper ſiquidem ad noſtri Apoſtolatus auditum multorum relatio fide digna perduxit, quod nonnulli nullam habentes auctoritatem juris, vel conſuetudinem, ſeu privilegium faciendi, monetam falſam oſtendunt, & fabricant in regno Franciæ, & locis circumvicinis.

Alii vero monetam falſam ſub vero ſigno chariſſimi in Chriſto filii noſtri Caroli Regis Francorum, & Navarræ illuſtris ſtudioſe depravant, & ex hoc cedit a ſuo recto pondere. Quamplures etiam in locis circumvicinis, quibus de jure, aut conſuetudine, ſeu privilegio jus competit fabricandi monetam, ſignum proprium monetæ regiæ monetæ ſuæ, quam fabricant, imprimere, ſeu inſculpere moliuntur, ejuſdem quantitatis, & jucunditatis, literarum figuræ, quam habet moneta regia, monetæ ſuæ, quam fabricant, quantum poſſunt ſimilius, ſpeciem, & formam inſculpunt, conſtituunt, & imponunt: & quamvis moneta prædicta eorum ad uſurpatam ſimilitudinem perducta deficiat a juſto pondere argenti, & ſolito in regia moneta, & more, & conſuetudine obſervato, ſimplices tamen, & populares perſonæ non habentes inter monetas tantæ ſimilitudinis peritiam diſcernendi, falluntur quotidie ea occaſione in uſu monetarum, recipientes monetas falſo aſſimilatas pro veris. Sunt & alii, qui ſcienter falſas monetas extra regnum prædictum emunt, & poſt intra regnum ipſum eas portant, vendunt, & expendunt. Nos igitur attendentes, quod iidem falſarii, & fabricatores monetarum talium, & emptores prædicti per hoc ſe dignos maledictione conſtituunt,ᵃ eos, qui (ut præmittitur) præmiſſa moliri, aut fabricare, aut emere, vel portare ad regnum prædictum ſcienter præſumpſerint, felicis record. Clementis Papæ V. prædeceſſoris noſtri veſtigiis inhærentes, excommunicationis ſententia innodamus: abſolutione prædictorum nobis, & ſucceſſoribus noſtris, præterquam in mortis a articulo reſervata. Nulli &c. noſtræ innovationis infringere &c. Datum Avenion. 5. Nonas Jul. an. 6.

TITULUS XI.

DE PRIVILEGIIS.

CAP. UN.

Privilegia, ſi qua ſint, quibus aliqui nobiles Campaniæ, & Maritimæ dicebant ſe munitos circa bannitorum receptationem, hac conſtitutio propter cauſas hic inſertas revocat, & annullat.

AD noſtri Apoſtolatus pervenit auditum, quod nonnulli nobiles, & communitates intra noſtras Campaniæ, Maritimæque provincias conſtituti, aſſerentes per privilegia ſedis Apoſtolicæ ſibi fore conceſſum, quod de Provinciis ipſis per Rectorem earum, qui eſt pro tempore, vel Officiales curiæ Rectoris ejuſdem banniti, in terris, civitatibus, caſtris, & locis eorum morari libere poſſint, nec in illis idem Rector bannitos ipſos capere valeat, eoſdem bannitos in dictis terris, civitatibus, caſtris, & locis non abſque derogatione ſedis Apoſtolicæ manifeſta recipiunt, & receptant. Nos igitur, qui benevoli more patris in provinciarum ipſarum tranquillitatis, & pacis commodis delectemur, ſuper hoc (prout ad noſtrum ſpectat officium) pro communi bono provinciarum ipſarum de congruo volentes remedio providere, privilegia ſupradicta, cujuſcunque tenoris exiſtant, maxime cum ipſorum prætextu maleficia remaneant in eiſdem Provinciis impunita, pandatur auſus exceſſibus, cultus lædatur juſtitiæ, dictique Rectoris multipliciter impediatur officium, ac provinciarum ipſarum ſtatus, pacis fœdere violato, non abſque grandi reipublicæ detrimento ſubverti poſſet ſcandalis, ſciſſuris, ex nunc auctoritate Apoſtolica ex certa ſcientia revocamus, annullamus, & etiam irritamus, ac nullam habere decernimus roboris firmitatem. Nulli &c. noſtræ revocationis, & annullationis, caſſationis, irritationis, & conſtitutionis infringere. Data Aven. 7. Idus Aug. Anno 5.

ᵃ *In mortis articulo nulla eſt caſuum reſervatio, atque ideo omnes ſacerdotes quoslibet pœnitentes a quibuſvis peccatis, & cenſuris abſolvere poſſunt. In Conc. Trid. Seſſ. 14. c. de caſuum reſervatione.*

TITULUS XII.

DE POENIS.

CAP. UN.

Narratis facinoribus hominum Marchiæ, qui ſuos Rectores, & Officiales occidere ſoliti erant, poſt enumerationem 17. modorum offenſæ, totidem pœnas exprimit, quas incurrent, qui de cætera talia præſumpſerint: & propter patrum iniquitatem filios a quibuſcunque honoribus, & beneficiis tanquam indignos repellit, Concor. cap. ad aures. & cap. in quibuſdam eod. tit. in antiq. & cap. felicis eod. tit. lib. 6. juncta Clem. ſi quis ſuadente diabolo. titam in eod. tit.

DEterum a creſcente malitia videmus mundum in deteriora jugiter prolabi, ſic hominum mentes aſſueta depravante nequitia malis peſſimum cumulum ſuperaddunt, ut & boni, qui alias odirent virtutis amore delinquere, interdum cum perverſis admiſti concurrere cum illis in illicitis habeant, & in apertam malitiam proſilire. Eſt enim compeſcenda malorum audacia, ut ſaltem pœnæ formidine retrahantur a noxiis, ſicque boni ſectando virtutem meliores effecti non cogantur cum illis perire. Sane vulgaris famæ notorium publicat, & longe lateque ipſa injurioſa tranſgreſſus evidentia manifeſtat, quod nonnulli de Marchia Anconitana, Provincia nobis, & Romanæ Eccleſiæ ſubjecta, nedum olim temporibus diverſorum prædeceſſorum noſtrorum Romanorum Pontificum greſſus fidelitatis egreſſi declinaverunt ad infidelitatis reprobæ devium: ſed in diebus non longe præteritis contra nos, & Eccleſiam eandem, & dilectum filium Amelium præpoſitum Bellimontis Capellanum noſtrum, Provinciæ memoratæ Rectorem cervicem rebellionis erigere præſumpſerunt, & in quoſdam officiales, & familiares ſuos crudeliter ſævientes, poſt graves illatas injurias, & probroſas contumelias irrogatas eiſdem, & poſt bona ipſorum violenta prædatione ſubtracta eos cruentæ mortis ſuppliciis in ore gladii tradiderunt: inter quos pars dicitur fuiſſe non modica, cui mens ſanior inerat, & tantæ temeritatis exceſſus non leviter diſplicebat, ſed habuerunt, vel inviti furori confuſæ multitudinis cedere, dum illius nequiverunt conatibus obviare. Nos igitur, ut mali pœnarum impoſitionibus gravium territi vereantur in antea in conſimilis erroris invium relabi, ac boni perſiſtentes in ſua fidelitate conſtanter, non habeant propter illorum claudicare perfidiam, remediis, quibus poſſumus, præcavere volentes, & animarum ſuarum ſaluti, dictæque provinciæ pacifico ſtatui paternis affectibus proſpicere cupientes; de fratrum noſtrorum conſilio hac in perpetuum valitura conſtitutione ſancimus, ut quicunque de Provincia ipſa, vel aliunde in ea Provincia moram trahens, Clericus, vel Laicus famæ ſuæ prodigus (ipſius Eccleſiæ calcata reverentia) in hoc ſceleris genus irrepſerit, quod Rectorem, ſeu Rectores, qui pro tempore regimini dictæ

ᵃ *His poteſt videre tractatum D. Bartoli de ſeditioſis civibus. Et ego addo, quod iſti hic expreſſi, quia rebellaverunt contra iſtum Vicerectorem poſitum a Papa, contra quem committitur crimen læſæ majeſtatis c. in primis. in fin. 2. q. 1. inciderunt in illud crimen. Bart. in l. hoſtes. ff de capt. & poſt. rev. Cynus in l. non convitii 2. q. 4. C. de injur. neq. iſti quia facta fuerunt omnia in contemptum Papæ, poſſunt injuriam remittere. arg. not. ib. per Cynum. Fent.*

Digitized by Google

Provinciæ in ſpiritualibus, & temporalibus auctoritate Apoſtolica præfuerint, vel ipſorum aliquem, aut eorum, vel alicujus ipſorum vicarium, aut Judicem, vel Judices, vel ipſius Provinciæ theſaurarium, aut locum tenentem ejuſdem (quod abſit) occiderit, aut ad offendendum illum, vel illos inſecutus extiterit, ceperit, captivaverit, detinuerit, percuſſerit, aut etiam vulneraverit, aut ipſorum aliquid, vel alias in locum, ubi moram traxerint, inſultum fecerit, aut ipſum, vel ipſos obſederit, ſive de ſuo regimine vel officio forſan expulerit, vel fugaverit, vel ſocius fuerit facientis, aut illum vel illos bonis aliquibus ſpoliaverit, vel Provinciæ ſupradictæ alicujus civitatis, caſtri vel loci de Provincia ipſa populum, communitatem vel univerſitatem, aut aliquos ex eis, vel quoſvis alios de Provincia ipſa directe vel indirecte, contra nos & præfatam Eccleſiam, ſeu Rectores, Officiales & locum tenentes prædictos, vel ipſorum aliquem ad ſeditionem quomodolibet excitabit, ac rebellionem ſeu conſpirationem per ſe, vel per alium, ſeu alios facere, vel procurare præſumpſerit, vel ad ea, ſive ipſorum aliquod dederit auxilium, conſilium, vel favorem, directe vel indirecte, publice vel occulte, cujuſcunque conditionis, ordinis, dignitatis aut ſtatus Eccleſiaſtici vel mundani fuerit, etiamſi Patriarchali vel Archiepiſcopali, ſeu Epiſcopali, vel ſuperiori præfulgeat dignitate, perpetuo ſit infamis: ut nec ad teſtimonium, vel alios actus legitimos admittatur. Sit inteſtabilis, ut nec teſtandi liberam habeat factionem, vel ad alicujus bona ex teſtamento, vel ab inteſtato vocetur. Nullus ei ſuper quocunque negotio reſpondere, ſed ipſe aliis reſpondere teneatur. Nec quævis cauſæ ad audientiam perferantur illius. Nec valeant ejus ſententiæ, vel proceſſus. Nullus ei in quacunque cauſa, vel negotio patrocinium præſtare præſumat. Nec ipſe ad patrocinandum aliis admittatur. Inſtrumenta confecta per eum, ſi forte officium tabellionatus exerceat, nullam habeant firmitatem, ſed potius cum auctore damnato damnentur. Dignitatibus, officiis, & beneficiis Eccleſiaſticis, vel mundanis, quæ obtinet, quæcunque ſint, & quocunque nomina cenſeantur, ſit eo ipſo privatus, ac inhabilis, & indignus ad ea, & quælibet alia in poſterum obtinenda. Filii ejus ad nullos honores Eccleſiaſticos, vel mundanos, ad nullas dignitates, vel beneficia Eccleſiaſtica, aut officia publica quomodolibet admittantur. Libertatibus & etiam immunitatibus realibus & perſonalibus, privilegiis & indulgentiis quibuſcunque ſub quacunque forma verborum ab Apoſtolica ſede conceſſis, extunc penitus careant. Vaſalli & homines a juramento fidelitatis, & alia quavis obligatione, quibus tenentur eidem, ſint penitus abſoluti. Feuda quoque, jura, honores, ac officia, & alia quæcunque immobilia, quæ in dicta Provincia Marchiæ, & alibi ubicunque a prædicta Romana obtinent Eccleſia, ſint eo ipſo penitus confiſcata. Aliis vero feudis, juribus, honoribus, officiis, & bonis immobilibus, quæ a quibuſcunque aliis tenent Eccleſiis, ſint eo ipſo privati, quæ ſic ad eaſdem Eccleſias libere revertantur, quod de illis earum Rectores pro ſua voluntate diſponant: mobilia vero bona ipſius concedimus fidelibus occupanda. Illud nihilominus adjicientes noſtræ hujuſmodi ſanctioni, ut ſic delinquens excommunicationis ſententiæ: univerſitas vero, ſeu communitas, quæ deliquerit in prædictis, ejuſque territorium, & diſtrictus interdicto Eccleſiaſtico ſubjaceant ipſo facto: a qua quidem excommunicationis ſententia nullus ab alio, quam a Romano Pontifice poſſit abſolutionis beneficium obtinere, niſi duntaxat in mortis articulo a conſtitutus. Per hoc autem non adimimus ſecularibus poteſtatibus facultatem utendi legibus contra talem, quas adverſus ſic delinquentem catholici Principes ediderunt. Dignum etenim eſt, ut quos timor Dei a malo non revocat, pœnarum moles in eos exaggerata compeſcat. Nulli, &c. noſtræ functionis, & ſanctionis inſuper, &c. Datum Avenion. 8. Cal. Septemb. Anno 3.

a *Quia in mortis articulo nulla eſt caſuum reſervatio, vide Conc. Trid. ſeſſ. 24. c. 7. de caſuum reſervatione.*

TITULUS XIII.

DE SENTENTIA EXCOMMUNICATIONIS, SUSPENSIONIS, ET INTERDICTI.

CAP. UN.

Taxatio gratiarum ſedis Apoſtolicæ impetratarum, tam cum clauſulis conſuetis, quam non conſuetis, hic continetur. Et quot literas quotque dictiones linea complecti debeat, declaratur: ad paupertatem reſpectus habetur. Contra tranſgreſſores pœna ſuſpenſionis ab officio uſque ad ſex menſes, & quandoque privationis imponitur: & ultra illam abbreviatoribus ſententiam excommunicationis Papa comminatur.

CUm ad ſacroſanctæ Rom. Eccl. ſinum, velut ad matris ubera referta dulcedine, ac ad Romani Pont. Chriſti Vicarii ſucceſſoriſque Petri clementiam, tanquam ad patris plenam providentia pietatem, orbis terrarum, & qui habitant in eo, gratiarum ſpe a aſſidue confluant univerſi, indignum credimus noſtris fore temporibus, ut quibus nos & Eccleſia ipſa exuberamus in gratiis, deficiamus in donis: ne murmurandi lade præſtetur occaſio, unde gratitudine neceſſitas aderet collaudandi: neve ſcriptura reddat onuſtum, quod liberalitas fecerat gratioſum. Qua de re circa literarum noſtrarum ſcripturas, regiſtri quoque noſtri, nec non abbreviatorum Rom. curiæ notas, illam in taxando volumus moderationem apponi, qua perſonæ, quibus gratiæ hujuſmodi conceduntur, ſe gratias ipſas ab Apoſtolica ſede liberaliter ſentiant conſecutas: ac literarum ipſarum ſcriptoribus, regiſtri etiam noſtri, notarumque abbreviatoribus antedictis, qui interdum in eis etiam multo labore deſudant, de ſuo labore congruo ſatisfiat. Ad tollendos igitur exceſſus, difficultates, circuitus & anfractus, qui poſſent ex variis literarum Apoſtolicarum taxationibus provenire, ſancimus, ut modus ſubſcriptus in hujuſmodi taxationibus obſervetur: videlicet quod litera gratiæ cum clauſulis conſuetis ſuper canonicatu, & præbenda, & alio beneficio Eccleſiaſtico, cum cura vel ſine cura, vacante, vel vacaturo, etiamſi dignitas, officium, vel perſonatus exiſtat, decem Turonen. groſſis & non ultra taxetur: executio vero ejuſdem 12. Turonenſibus & non ultra taxetur: & idem in ſimilibus literis beneficialibus gratioſis, puta ſuper Prioratu aliquo, adminiſtratione & hujuſmodi, ac executoriis earundem ſervari debebit. Si vero eiſdem literis gratiæ, & executoriis earundem (ut ſupra) aliquæ clauſulæ non communes, vel inſolitæ apponantur, circa taxationem clauſularum hujuſmodi congrue poterit ſic diſtingui: videlicet quod non habeatur conſideratio in eiſdem majoris, vel minoris gratiæ ejus, quod conceditur, nec quod ipſius ſint majores, vel pauciores fructus, reditus & proventus, & ex hoc plus minuſve taxetur, ſed habeatur in taxando illa conſideratio ad laborem, ut ſcilicet longior ſcriptura magis, & minus brevior æſtimetur: hoc tamen circa hujuſmodi clauſulas apponendas addito moderamine in taxando, ut ſi ſcriptura clauſulæ appoſitæ non faciat lineam, nec ipſa clauſula literæ taxationem augmentet. Si vero per ſe, vel ſaltem aliis addita clauſulis faciat lineam, in quarta parte Turonen. groſſis taxetur: & ſic pro qualibet linea hujuſmodi additæ clauſulæ in taxando quarta pars groſſ.

a *Vide Innoc. VIII. in regul. 64. ubi dicit, quod camera Apoſt. eſt mater pecuniarum. Vide eundem in regul. 46.*

Digitized by Google

groſſ. Turon. addetur, & ſi quid ſuperfuerit, & minus linea, illud ſuperfluum nec taxationem immutet. Lineam autem, quæ centum & quinquaginta literas, ſeu XXV. continet dictiones, intelligi volumus in hoc caſu: & ut taxatio hujuſmodi (dum exempla ponuntur) quodammodo procedat, inſerta illa clauſula: verum ne ſub eo prætextu, &c. quæ quatuor continet lineas, uno Turon. groſſo taxetur. Illa etiam clauſula: Præbendam vero ac dignitatem, quæ cum acceptatione reſervat, quæ quatuor & paulo plus continet lineas, uno Turon. groſſo taxetur: & in ſimilibus clauſulis additis, ſecundum linearum numerum idem fiat. Eandem taxationem cum moderamine antedicto, quoad præfatas literas in regiſtro noſtro ſervari volumus, cum fuerint regiſtrandæ. Eandem etiam taxationem quoad præfatarum literarum notas, ſcilicet gratiæ cum antedicto numero Abbreviatores obſervent. De executoriis vero hujuſmodi gratiarum Abbreviatores ipſi, etiamſi clauſulæ non communes, vel inſolitæ apponantur eiſdem, duos tantum recipiant Turonen. Hoc licet ſic in taxatione prædictarum literarum obſervari velimus, in forma tamen pauperum deferri volumus paupertati, & noſtram taxationem in illa, videlicet octo Turon. groſſ. inviolabiliter obſervari: nam beatum fore virum, qui ſuper pauperem, & egenum intelligit, verbis propheticis a edocemur. Circa taxationem autem literarum, quæ per audientiam tranſeunt, nihil ad præſens aliud duximus ordinandum, ſed rationabilis modus obſervetur in illis, qui ſolitus eſt hactenus obſervari: maxime ſecundum taxationem literarum ipſarum, quæ in libro provinciali invenitur eſſe conſcripta. In quarum taxationibus literarum ex cauſis rationabilibus ſuſtinemus, ut Turonenſ. groſſ. quamdiu ſcilicet Romana curia extiterit citra montes, Romaninus ſuccedat. Cæterum ubicunque de Turon. groſſ. in taxationibus prælibatis fit mentio, intelligi volumus, quamdiu curia fuerit citra montes. Si vero ultra montes, Romæ ſcilicet, vel in aliis locis, vel Italiæ partibus curia ipſa conſtiterit, in taxationibus antedictis Romaninus pro Turonen. ponatur. Ad hæc prædictæ noſtræ adjicimus ſanctioni, ut ſi forſan (quod quandoque contingit) eveniet, videlicet quod ea culpa, negligentia, vel defectu ſcriptoris, vel ea ignorantia, cæcitate, aut torpore deſidiæ, vel ea occupatione, diſtractione, aut alia quavis occaſione Abbreviatoris, qui notam, ex qua litera groſſa procedit, inepte formaverat, eadem groſſa literis gratis fuerit reſcribenda: hoc ipſi ſcriptori, vel illi, cujus litera hujuſmodi fuerit reſcribenda, non noceat, ſed Abbreviatori debeat imputari, in tantum, ut eidem ſcriptori Abbreviator ipſe ſatisfaciat integre, juxta taxationem ejuſdem groſſæ literæ reſcribendæ. Cæterum ut prædicta, quæ a nobis pro utilitate publica ſunt inſtituta ſalubriter, eo diligentiores ſui obſervatores inveniant, quo tranſgreſſores ipſorum majori noverint ſe pœna percelli: ſtatuimus, ut præfati omnes & ſinguli, tam literarum noſtrarum, quam regiſtri noſtri ſcriptores, quam Abbreviatores notarum ipſarum (quibus etiam Abbreviatoribus ſpecialiter ultra infra ſcriptas pœnas, quatenus prædictas taxationes obſervent, ſub excommunicationis pœna mandamus) qui contra præmiſſa fecerint, plus ſcilicet præfatas noſtras beneficiales literas, vel notas ipſarum, vel earundem in dicto regiſtro ſcripturæ taxando, exigendo, vel recipiendo pro ipſis, quam ſuperius ſit taxatum: uſque ad ſemeſtre tempus officio, in quo ſic deliquerint, ſint eo ipſo ſuſpenſi. Et ſi ſecundo deliquerint in eodem, ipſo facto eodem officio (quod, quantum in ipſis fuerat, maculare conati ſunt) perpetuo ſe privatos agnoſcant. Nulli ergo liceat, &c. Datum Aven. 4. Idus Decembr. Pontificatus noſtri An. 2.

a *Pſalm.* 40.

TITULUS XIV.
DE VERBORUM SIGNIFICATIONE.
CAP. I.

[*An.* 1321. *Avenioni.*]

Cum fratres Minores indumentis vilibus ſecundum eorum regulam debeant indui, de qua vilitate ſit intelligendum, hoc relinquit judicio ſuperiorum, præcipiens ſub pœna excommunicationis illos obedire, & reprehendens fratres, qui pro arbitrio ſuo habitus curtos, ſtrictos, & novitatis plenos portabant, qui tranſgreſſores regulæ non dicuntur, ſi in hoc ſuperioribus obſequuntur. Superiores etiam arbitrari poterunt, an habenda ſint granaria, & cellaria pro neceſſariis ad victum colligendis. Tandem fratres ipſos hortatur ad obedientiam, quam dicit paupertati, & caſtitati eſſe præferendam. h. d. & eſt valde notabilis. Concor. c. Exiit qui ſeminat. eod. tit. lib. 6. & Clem. Exivi de paradiſo, eod. tit.

QUorundam exigit emca ſcrupuloſitatis ambiguum, ac ipſorum quodammodo indocta ſcientia (ut dixerimus, quod irreligioſe horum ſit vere, & in hoc ſuperſtitioſa religio) ut dum ſuis mavult temere ſub conſcientiæ velamento conceptibus, quam prælatorum ordinis ſui cum obedientiæ merito provide inhærere ſententiis, nos poſt prædeceſſorum noſtrorum, & præſertim felicis recordationis Nicolai IV. ac piæ memoriæ Clem. V. Romanorum Pontificum ſuper intellectu, & obſervantia regulæ ordinis fratrum Minorum, declarationes ſalubriter editas, ſolidas quidem & claras, & lucidas multaque maturitate digeſtas, noſtras Domino favente indubias ipſorum prædeceſſorum declarationibus declarationes adjungamus: ſicque dies a diei eructet verbum, & nox nocti ſcientiam manifeſtet, ne perperam paucorum dicti ordinis fratrum (quod abſit) inſcitia, recta ipſarum declarationum verba convertens in devium, illaque ſuis eis profecto contraria accommodans ſenſibus, ingrata Deo, ſuperioribus contumax, præfato ordini detrahens, odioſa confratribus, unionem ſcindens, ſi valeat, reddatur, ac grave in populo ſcandalum allatura, quin potius (ut noſtra vehementer flagitat intentio) antedictis profligatis incommodis, hæc ſancta Minorum fratrum religio, ad quam jamdudum (cum minor nos gradus haberet) dilectionis, & devotionis fervor incanduit, nunc vero poſt ſuſceptum a nobis Apoſtolicæ ſervitutis jugum, ad illius religionis gubernationem, protectionem, defenſionemque interius exteriuſque propitiam paſtoralis curæ ſolicitudo nos angit, paternæ cogit providentiæ debitum, ac internæ charitatis zelus accendit, quieta pace gaudeat, ſancto proficiat otio, in numero ac merito quamplurimum augeatur, blandeque in redeuntium filiorum ſuæ ſcilicet profeſſionis ruat oſcula, mactet vitulum, eorumque liberis, & ſedula curruat in amplexus: profecto cum ipſius religionis odor trahat, charitas attrahat, ſcientia lucidet, oratio mereatur, quæ in convalle lachrymarum, hujus ſcilicet mundi miſeria, vel cordis contritione & humiliatione puriſſima aſcenſiones in corde ſuo diſpoſuit, ut non ſolum in virtutem de virtute proficiet, ſed in eiſdem virtutibus permanens, quaſi quibuſdam harum ad profectionem tendentibus gradibus, de die in diem facta ſe melior aſcendat in altius, terrena deſpiciat, ac cœleſtia complectatur: ſicque tandem divino numine collocata in patria, tanto Deum ſecundum hujus ſanctæ aſcenſionis gradus cognoſcat apertius, quanto nunc in hujus peregrinationis anguſtiis illos conſcenderit altiores. Nam ſecundum David Prophetam eximium, dum ſanctam Eccleſiam Deus ſuſcipiet, in ejus gradibus digno-

a *Pſalm.* 18.

Digitized by Google

dignoſceretur. Quapropter tantis incommodis, tantiſque ejuſdem ordinis excitati periculis, ac ad illa ſalubribus, & opportunis per ejuſdem ſedis providentiam circumſpectam adhibendis ſummovenda remediis, noſtræ ſollicitudinis ſtudium convertentes ad Dei laudem, B. Franciſci præconium, ejuſque præfati ordinis pacem, conſolationemque fidelium, necnon minus cautis, minuſque habentibus inobediendi, vel evagandi occaſionis ſubducendam materiam ad trepidandum, ubi timor non aderat, ſcrupuloſam caliginem detergendam, eoſque ſuaviter deducendos, ut filios ad ipſius religionis gremium, vel matris. Diligenti ſuper his perſcrutatione, & matura deliberatione præhabitis; de fratrum noſtrorum conſilio infraſcriptas declarationes, commiſſiones, ordinationes, & præcepta, quæ inferius inſeruntur, duximus adjungenda. In primis cum dicatur in regula, quod illi, qui promiſerunt obedientiam, habeant unam tunicam cum caputio, & aliam ſine caputio, qui habere voluerint. Item quod fratres omnes veſtimentis vilibus induantur, & ſuper prædictorum verborum ſenſu a præfatis prædeceſſoribus noſtris Nicolao[a], & Clemente declarationes (ut præmittitur) limpidæ emanarunt: dictuſque Clemens hujus vilitatis judicium miniſtris, cuſtodibus, ſeu Gardianis ordinis prædicti duxerit committendum, eorum ſuper hoc conſcientias onerando: nec ob hoc in quibuſdam ex fratribus antedicti ordinis, volentibus plus ſapere, quam oportet ſapere, novarum adinventiones ambiguitatum ceſſavere quamplurimæ, vel non omnino, non vetuſtarum explicatio quæſtionum, tam videlicet ſuper longitudine, & latitudine, quam groſſitie, & ſubtilitate, forma, & figura veſtimentorum ipſorum; quinimo adeo hujuſmodi adinventiones, & quæſtiones propria excrevere licentia, ut ex eiſdem fratribus aliqui habitus propterea curtos, ſtrictos, inſolitos, & ſqualidos, novitate plenos, ac diſſidii non ignaros, cum a communitate ordinis diſcreparent, aſſumerent, nec eos ad miniſtrorum, cuſtodum, Gardianorum eorundem mandatum requiſiti deponerent, nec alios prout ejuſdem ordinis communitas deferebat, habitus, juxta eorundem miniſtrorum, cuſtodum, & Gardianorum arbitrium ducerent reſumendos, dicentes in hoc eorundem Prælatorum ſuorum non parendum fore arbitrio: cum & ſuum ſic deſpectum regularem, & conformem aſſererent, cæterorum verum ſuperfluum habitum irregularemque cenſerent: nec huic eorum opinioni præfati Clementis declarationem ſæpius repetitam obeſſe. Nam licet miniſtris, cuſtodibus, & gardianis præfatis veſtium vilitatis detur in illa judicium, tamen inibi conſequenter adjungitur: ita tamen, quod vilitatem in veſtibus ſervent: præſertim cum & in declaratione prædicti Nicolai dicatur, quod ſemper in eiſdem fratribus, & eorum actibus paupertas ſancta reluceat, prout ipſis ex eorum regula invenitur indicta: ac conſtitutionibus ejuſdem ordinis generalibus caveatur (ut aſſerunt) quod in omnibus, quæ ad habitum fratrum ſpectant, reluceant ſemper aſperitas, vilitas, & paupertas: unde cum nec paupertatis, vel vilitatis obſtare per miniſtros, cuſtodes, & gardianos veſtes exiſterent, nec ipſorum ſuperiorum ordinis ſui in deponendo veſtes, quas gererent, nec in reaſſumendo, quas darent, ſequi judicium ullatenus tenebantur a, generali miniſtro, & cæteris fratribus, qui pro communitate ejuſdem ordinis aderant, ſuis rationibus (quas brevitatis cauſa omittimus) contrarium aſſerentibus ex adverſo: prout hæc, & alia hincinde coram nobis, & eiſdem fratribus noſtris ſcripto lecta, verboque fuere propoſita, ac etiam coram aliquibus ex fratribus noſtris prædictis ſuper hoc deputatis a nobis, præſertim per aliquos ex fratribus dicti ordinis, qui in prædictis communitatibus adverſabantur eiſdem, fuerunt pluries repetita. Quocirca nos ſerioſius rationibus prædictis auditis, & aliis, illiſque plenius intellectis, volentes perpetuum præfato finem dare negotio, de prædictorum fratrum noſtrorum conſilio declaramus, & dicimus, quod cum (ſicut prætangitur) dicatur in regula, quod fratres omnes veſtimentis vilibus induantur, & cum vilitatem hujuſmodi veſtium, tam habitus, quam interiorum tunicarum, illam præfatus Clemens intelligi debere decreverit, quæ ſecundum conſuetudinem, vel conditionem patriæ debeat, quantum ad colorem panni, & pretium, vilitas merito reputari, atque conſequenter hujus vilitatis judicium miniſtris, cuſtodibus, ſeu Gardianis prædictis (ipſorum ſuper hoc conſcientias onerando) duxerit committendum, prout in ejuſdem Clementis litteris ſuper hoc confectis plenius continetur: in eorundem miniſtrorum, cuſtodum, ſeu gardianorum eodem modo judicio eſt relictum. Noſque nihilominus prælatorum miniſtrorum, cuſtodum, & Gardianorum judicio præſentium auctoritate committimus, determinare videlicet, arbitrari, atque præcipere, cujus longitudinis, & latitudinis, groſſitiei, & ſubtilitatis, formæ, ſive figuræ, atque ſimilium accidentium eſſe debeant tam habitus, ipſorumque caputia, quam interiores tunicæ, quibus fratres omnes Minores dicti ordinis induuntur, ac inſuper cujus quantæque vilitatis indui eos ipſis veſtimentis oporteat, & an in veſtimentis hujuſmodi ſecundum regulam, & declarationes eorundem prædeceſſorum noſtrorum, & præfatas ordinis conſtitutiones, reluceat aſperitas, vilitas, & paupertas: utrumne quantum ad colorem, vilitatem, paupertatem quoque, ac cætera b accidentia ſupradicta fratres veſtimentis induantur, ut debent: ſuper quibus eorundem miniſtrorum, cuſtodum, & gardianorum conſcientias oneramus: ſtatuentes, & diſtricte præcipiendo mandantes, quod in prædictis, & his ſimilibus eorum arbitrium, determinationem, ſive judicium, generalis quidem in totius Ordinis, Provincialium vero in provinciarum miniſtrorum, ac cuſtodum, & gardianorum adminiſtrationibus, cuſtodiis, ac gardianiis, ſive conſimilibus ordinis memorati commiſſis eidem fratres omnes, & ſinguli ſequi omnimode, illiſque parere per omnia teneantur. Ac inſuper quod illorum ſequendo arbitrium determinationem, ſive judicium, illiſque parendo, nec ſint, nec dici poſſint, vel debeant, nec ipſi ſeipſos autument ſuæ regulæ, vel conſtitutionum ſui ordinis tranſgreſſores, maxime cum nec expreſſe, vel determinate in prædicta fratrum Minorum dicatur regula, vel declarationibus antedictis, quantæ longitudinis, quantæ latitudinis, quantæ groſſitiei, vel ſubtilitatis; qualis formæ, qualiſve figuræ hujuſmodi debeant eſſe veſtes, ſicut nec qualis quantæque vilitatis eas eſſe oporteat, exprimitur in eadem: ſicque quodammodo eadem urgente neceſſitate, æquitate non impari, vero ſenſo, veroque id regulæ ſuadentibus intellectu, ejuſdem Clementis inhærentes veſtigiis, præfatorum miniſtrorum, cuſtodum, & gardianorum in prædictis, horumque ſimilibus fore judicium, declarare compellimur, illaque eis (ut prædicitur) committere invitamur. Non enim particularium omnium certa poteſt dari ſcientia, neque eorum (cum infinita ſint) contingit fieri diſciplinam, non ars, non regula circumſtantias ſingulas, accidentiaque cuncta complectitur: habent

a Vide l. ſi vero. §. de viro. in 7. fallentia. ff. ſol. matr. & l. 2. C. de noxal. & Bart. in l. omnes. 6. q. principali. ff. de juſt. & jur. Panor. c. ſolitæ 1. Coll. de majoritate & obed. Font.

a Vide hic quæ ego notavi in c. ſtatutum. in §. aſſeſſorem. ſuper. gl. relinquat. de reſcr. l. 6. Font. b Nota hic expreſſum, quod cui competit cognoſcere de principali, competit etiam cognoſcere de iis, quæ conſequenter accedunt. vide gloſſ. fin. infr. eod. in extravag. ad conditorem. Font.

Digitized by Google

bent in illis minores majoribus obſequi, illiſque intendere, non in certis ſolum, verum etiam in dubiis: & in certis præiunt artibus, quibus obediant, præluat regulis ſingulis, quibus obtemperent diſciplinis, ut illarum finis egregius debitis obſequentium miniſteriis ſubſequatur. Sic judicans cuncta rimatur, & diſcutit, leges caſibus applicat, canonum decreta ſecernit: ſic morbis aggravatus Medicum, ſic virtus conſtans in medio, ſapientem, prudentemque deponit: ne ſi quiſque regatur, ut appetit, confeſtim corruat, ut non quæris, neque taliter convivientibus non ordo, ſed horror inhabitet: adſit (quod abſit) diſcordia: religans religio relegetur: ſententiæ namque variantur, ut capita, & creſcit in ſtolidis opinionibus phantaſia. Eodem modo, eiſdemque quodammodo rationibus invitati, cum prælatorum miniſtrorum, vel cuſtodum ſub certa forma, ſimul ſcilicet & ſeparatim in ſuis adminiſtrationibus, & cuſtodiis, cum a gardiani, & duorum de Conventu loci diſcretorum Sacerdotum, & antiquorum in ordine fratrum conſilio, & aſſenſu, præfatus Clemens judicio duxerit relinquendum, an ſit multum credibile ex jam expertis, quod fratres ipſi abſque granariis, & cellariis non poſſint vitæ neceſſaria invenire: quo caſu granaria, & cellaria, congregationes, & conſervationes hujuſmodi eis ipſe conceſſit, prout in prædictis ejuſdem Clementis literis plenius continetur. Nos de prædictorum fratrum noſtrorum conſilio eorundem miniſtrorum, & cuſtodum ſub eadem formis judicio præſentium auctoritate committimus, determinare videlicet, arbitrari, atque præcipere eo caſu qualiter, ubi, & quando, & quoties granum, panem, & vinum pro vitæ fratrum neceſſariis fratres ipſi quærere debeant, conſervate, ſive reponere, etiamſi reponenda ſint in prædictis granariis, & cellariis conſervanda: ſtatuentes & diſtricte præcipiendo mandantes, quod in prædictis, & his ſimilibus eorundem arbitrium, determinationem, ſive judicium generalis quidem in totius, provincialium vero in provinciarum, miniſtrorum, ac cuſtodum ſimul, & ſeparatim adminiſtrationibus, & cuſtodiis ordinis memorati commiſſis eiſdem, cum Gardiani tamen (ut ſupra prædicitur) & duorum de Conventu loci diſcretorum Sacerdotum, & antiquorum in ordine fratrum conſilio, & aſſenſu, fratres omnes, & ſinguli obſequi omnimode, illiſque parere per omnia teneantur, ac inſuper quod illorum ſequendo arbitrium, determinationem, ſive judicium, illiſque parendo, nec dici poſſint, vel debeant, neque ipſi ſeipſos autument ſuæ regulæ, vel conſtitutionum ſui ordinis tranſgreſſores. Ideoque omnes, & ſingulos fratres antedicti ordinis Minorum, qui ſtrictos, curtos, & difformes habitus ab ipſius generalis miniſtri, & aliorum de dicta communitate habitu coram nobis, & fratribus noſtris, & aliis in Romana curia detulerunt, vel deferunt, monemus, & hortamur in Domino, eis nihilominus in virtute ſanctæ obedientiæ, & ſub excommunicationis pœna per Apoſtolica ſcripta mandantes, quatenus ad mandatum ipſius generalis deponant, quos deferunt habitus, & alios juxta ejuſdem generalis arbitrium, determinationem, ſive judicium (ut ſupra prædicitur) induantur: ipſique generali in omnibus iſtis, & aliis, & per omnia ſecundum beati Franciſci regulam, & prædictas prædeceſſorum noſtrorum declarationes, conceſſiones, & commiſſiones, in ipſis declarationibus comprehenſas, & noſtras contentas in præſentibus, humiliter obediant, pareant, & intendant: non obſtantibus quibuſcunque privilegiis, indulgentiis, literis, libertatibus, immunitatibus, vel exemptionibus, eis, vel alicui ipſorum a prælato Clemente conceſſis, vel appellationibus ab eis, vel ipſorum aliquo ad ſedem Apoſt. interjectis, quæ [in quantum poſſent derogare præſentibus] viribus vacuamus. Religio namque pariter, ſi a meritoria ſubditi obedientia ſubtrahantur: magna quidem paupertas, ſed major integritas, bonum eſt obedientia maximum, ſi cuſtodiatur illæſa: nam prima rebus, ſecunda carni, tertia vero menti dominatur, & animo; quos velut effrænes, & liberos ditioni alterius, humilis jugo propriæ voluntatis adſtringit. Ad hanc itaque fratres prædicti non inviti, ſed ſponte redeant, hanc velint, & appetant, hanc magnis deſideriis concupiſcant, illudque votis Canticorum a ingeminent. Oſculetur me oſculo oris ſui, charitatis utique & dilectionis, religionis hujus obedientia ſancta purificans: nam meliora ſunt ubera tua, præceptorum ſiquidem, & conſiliorum quædam nutrientia pocula, vino, unguentis optimis, ſcilicet bonæ famæ fragrantia ſuavitatis odorem. Nec formident hi ad obedientiam ordinis Deo auctore, dum redeunt: nam Prælatos ſuos [ut firmiter ſperamus, eiſque injungimus] ſibi benignos & mites invenient, cæteros dulces atque palpabiles, cum ſint, & eſſe debeant omnes, & ſinguli fratres in Chriſto, & clamitent: quis mihi det te fratrem meum, communi ſcilicet patre beato Franciſco congenitum, ſugentem ubera matris meæ, religionis utique, & profeſſionis ejus velut matris contemplationis, & electionis ſuavia, & dulcia pocula, ut inveniam te foris ab ejuſdem obſervantiis quodammodo diſparem, & deoſculer blande, videlicet intra charitatis viſcera te complexus: & jam me, imo, & te nemo deſpiciat, profecto quos foris poſitos multi, ac ſic diviſos & deſides fortaſſe deſpexerant, intus, puta intra dilectionis internæ præcordia, & conformis obſervantiæ clauſtra repoſitos, jam nemo deſpiciat, ſed ſuſcipientes eoſdem dulcedine quiſque digne laudibus efficiet, & ſuſceptos. Nulli ergo, &c.

CAP. II.

Præmiſſo qualiter gloſſantes decretalem, Exiit qui ſeminat. eod. tit. lib. 6. excommunicationem ipſo facto non obſtantibus quibuſcunque privilegiis incurrunt, illam excommunicationem uſque ad ſedis Apoſto. beneplacitum ſuſpendit: & per iſtam ſuſpenſionem contra fratres minores obloquendi non intendit tribuere occaſionem.

QUia nonnunquam, quod conjectura profuturum credidit, ſubſequens experientia nocivum oſtendit, non debet reprehenſibile judicari, ſi canonum conditor, canones a ſe, vel ſuis prædeceſſoribus editos, vel aliqua in eiſdem contenta canonibus revocare, modificare, vel ſuſpendere ſtudeat b, ſi ea obeſſe potius viderit, quam prodeſſe. Sane dudum felicis record. Nicolaus Papa quartus prædeceſſor noſter, quandam conſtitutionem declarativam, quæ incipit: Exiit; ſuper regula dilectorum filiorum fratrum ordinis Minorum, quam beatus Franciſcus almus confeſſor inſtituit, promulgavit, ſub certis pœnis arctius interdicens, ne concordantiæ, contrarietates, ſeu adverſæ, vel diverſæ opiniones ab ipſius conſtitutionis lectoribus, ſeu expoſitoribus aliquatenus inducantur, nec ſuper conſtitutione gloſſæ fiant ab aliquibus, niſi forſan, per quas verbum, vel ſenſus ipſius, vel ipſa conſtitutio quaſi grammaticaliter, & ad literam exponatur, nec intellectus ipſius per legentem diſtorqueatur ad aliud, quam conſtitutionis ejuſdem litera ipſa ſonat, gloſſantes autem in ſcriptis conſtitutionem eandem aliter, quam ſuperius eſt expreſſum, facientes quoque commenta, ſcripturas, ſeu libros, & ex certa ſcientia, & deliberatione determinantes in ſcholis, ſeu prædicantes contra contenta in conſtitutione prædicta, vel aliqua ſeu aliquod prædictorum (non obſtantibus aliquibus privilegiis, ſeu indul-

Xxx a

a *Vide Bart. in l. 5. §. ſi plures. ff. de inſtit. Joan. And. & poſt eum Alber. in le. nullus ex conſil. de reg. jur. lib. 6. de materia hujus text. eſt gl. poſita in Clem. exivi. §. rurſus.*

a Cant. 1. b *Vide quæ notavi in cap. alma mater. de ſent. excommun. l. 6. Fent.*

Indulgentiis, aut literis Apoſtolicis, quibuſcunque perſonis, dignitatibus, ordinibus, aut locis religioſis vel ſecularibus generaliter vel ſingulariter ſub quacunque forma, vel expreſſione verborum conceſſis (quæ noluit aliquibus in prædictis quomodolibet ſuffragari) ipſo facto excommunicationis ſententiæ voluit ſubjacere. Nos autem attendentes, quod argumentis frequenter, & collationibus latens veritas aperitur a, quodque ſub eadem litera ſæpe latet multiplex intellectus: necnon eſſe difficile, volentibus conſtitutionem prædictam perfecte legere ac intelligere pœnas adjectas in Conſtitutione hujuſmodi devitare: viam veritatis aperire volentes, & periculis, quæ ex prædictis poſſent literatæ perſonæ præcipue ſcholaſticæ incurrere, ſalubriter obviare, præſertim cum de novo ſuborta ſint aliqua dubia, circa quæ poſſet periclitari veritas, & erroribus via pandi, niſi liceret conferre ſuper contentis in conſtitutione hujuſmodi, & diſputare: prohibitiones & pœnas prædictas tam latas, quam comminates & earum effectus, in fratrum noſtrorum ac multorum Archiepiſcoporum, Epiſcoporum, & aliorum Prælatorum, necnon multorum profeſſorum utriuſque juris, & multorum ſacræ Theologiæ magiſtrorum præſentia, dum conſiſtorium teneremus, auctoritate Apoſtolica duximus uſque ad ſedis Apoſtolicæ beneplacitum ſuſpendendas. Per ſuſpenſionem autem hujuſmodi nequaquam licentiam cuiquam intendimus impertiri, quod contra fratrum regulam prædictorum dogmatizare, ſcribere ſeu determinare, prædicare ſeu prave loqui liceat publice, vel occulte: quinimo hæc omnibus, & ſingulis auctoritate prædicta diſtrictius inhibemus. Ne autem in poſterum præmiſſarum prohibitionum, & pœnarum ſuſpenſio in dubium revocari valeat, aut alicui propter defectum probationis impingi, quod velut tranſgreſſor prohibitionum ipſarum in pœnam ſeu pœnas inciderit antedictas: nos volentes ſuper hoc de opportuno remedio providere, chartas ſeu membranas ſuſpenſionem continentes eandem, appendi ſeu affigi in majoris Eccleſiæ Avenion. oſtiis, ſeu ſuperliminaribus faciemus, quæ ſuſpenſionem prædictam ſuo quaſi ſonoro præconio, & patenti judicio publicabunt. Dat. Aven. 7. Cal. April. Ann. 6.

CAP. III.

Dominium rerum, quæ perveniebant ad fratres Minores, retentum ab Eccleſia Romana, ſimplici uſu facti fratribus ipſis reſervato in c. exiit qui ſeminat. eod. tit. lib. 6. ſummus Pontifex refutat: multiplici ratione probans eos non poſſe habere in re aliqua ſimplicem uſum facti: & ſtatuit quod de cætero nullum jus nullumque dominium habeat Eccleſia Romana in hujuſmodi rebus, quæ in poſterum conferentur, vel offerentur ipſis fratribus. Hæc extravagans eſt multum juridica, & ſubtilis in pleriſque locis, præſertim ubi probat uſum ſimplicem non poſſe conſiſtere in rebus uſu conſumptibilibus.

AD conditorem canonum non eſt dubium pertinere, cum ſtatuta a ſe vel prædeceſſoribus ſuis edita obeſſe percipit potius, quam prodeſſe, ne ulterius obeſſe valeant, providere. Dudum ſiquidem felicis record. Nicolaus quartus prædeceſſor noſter, attente proſpiciens in almi confeſſoris beati videlicet Franciſci regula contineri, quod nihil ſibi approprient, neque domum, neque locum, neque rem aliquam aliam ſui ordinis profeſſores, ac conſiderans diligenter, quod per piæ recordationis Gregorii Papæ IX. & nonnullos alios prædeceſſores ejuſdem fuerat declaratum, hoc debere ſervari, tam in ſpeciali, quam in communi: necnon & conſideranter attendens, nonnullos fratribus ipſis detrahere, impingentes eiſdem, quod regulam & declarationes hujuſmodi non obſervabant, pieque conſiderans ora contra præmiſſos fratres oblatrantium claudere, ac profeſſorum ipſorum conſcientiis providere, inter alia ordinavit & ſanxit, omnium utenſilium & librorum, rerumque mobilium, & præſentium, & etiam futurarum, Eccleſiarum quoque & oratoriorum ac cœmeteriorum tam præſentium, quam etiam futurorum, necnon & aliarum emptarum, & eleemoſynis divinis oblatarum ſeu conceſſarum dictis fratribus (in quibus tamen offerentes ſeu concedentes ipſa nihil in ipſis ſibi ducerent reſervandum) proprietatem & dominium plene ac libere ad ſe & Romanam Eccleſiam pertinere, ipſa in ſe recipiens, ac antedictam Eccleſiam, ſimplici uſu facti duntaxat in rebus & bonis hujuſmodi reſervato fratribus antedictis. Et quia nonnunquam libros, & alia mobilia ſupradicta vendi expedit, ſeu etiam commutari, fratribus ipſis in eadem ordinatione conceſſit, ut res ipſas cum rebus aliis, quarum uſum habere licet ipſis fratribus (dummodo generalis, & provincialium miniſtrorum conjunctim, vel diviſim auctoritas intercederet) poſſent libere commutare. Sed & quia fratribus ipſis pecuniam per ſe, vel per alium recipere ipſorum regula diſtrictius interdicit, voluit & conceſſit, quod ſi vendi contingeret res mobiles antedictas pretio æſtimato, quod hujuſmodi pretium per procuratorem deberet recipi, a præfata ſede, vel Cardinali gubernatore ejuſdem ordinis deputandum, per procuratorem eundem in rem licitam, cujus uſus eſſet permiſſus ejuſdem ordinis fratribus, expendendum: hoc adjecto, quod poſſent de vilibus rebus mobilibus, vel parum valentibus fratres ipſi pietatis ſeu devotionis intuitu, vel pro alia honeſta cauſa, & rationabili (obtenta tamen ſuper hoc ſuperiorum ſuorum licentia) intra vel extra dictum ordinem ordinare. Quamquam autem pia conſideratione motus prædeceſſor noſter ordinavit, ſupradicta illa dicto ordini exiſtimans profutura: ipſa tamen attento modo utendi fratrum ipſorum ac dictæ Eccleſiæ ſubſecuta patientia circa ipſum non profuiſſe, ſed potius tam ipſis fratribus quam multis aliis obfuiſſe, ſubſequens magiſtra rerum experientia noſcitur declaraſſe. Ipſa quidem fratribus quantum ad ſtatum perfectionis nequaquam profuit reſervatio dominii ſupradicta: cum enim perfectio vitæ Chriſti principaliter, & eſſentialiter in charitate conſiſtat, quæ ab Apoſtolo perfectionis vinculum dicitur, & quæ unit ſeu jungit aliqualiter in via hominem ſuo fini: ad quam per contemptum bonorum temporalium, & ipſorum expropriationem via diſponitur, per hoc præcipue, quod ſolicitudo, quam temporalia in acquirendo, conſervando, & diſpenſando exigunt, quæ plerunque ab actu charitatis retrahit, amputetur: reſtat quod ſi ſolicitudo eadem poſt expropriationem hujuſmodi, quæ ante ipſam inerat, perſeveret, ad perfectionem hujuſmodi talis expropriatio valeat nihil conferre: conſtat autem, quod poſt ordinationem prædictam non fuerunt in acquirendis ac conſervandis bonis prædictis in judicio & extra minus ſoliciti, quam ante illam fuerant fratres ipſi, quanquam ſint religioſi mendicantes alii, habentes aliqua in communi. Adhuc nec utique profuit dictis fratribus ordinatio ſupradicta, quantum ad hoc, quod propter carentiam talis proprii ſe pauperiores dicere valeant, quam ſi res ipſas cum illo (quo carere ſe dicunt) dominio obtinerent. Licet etiam prædeceſſor noſter prædictus dominium earum rerum, quæ ipſis fratribus offerri ſeu conferri, aut aliàs obvenire contigerit, quarum tamen uſum facti duntaxat habere licet ordini, vel fratribus antedictis (uſu facti ſimplici prædictis fratribus reſervato) in ſe Romanamque Eccleſiam recipiendum duxerit, ac libere pertinere decreverit, ut ſuperius eſt expreſſum: attento tamen ipſorum fratrum utendi modo, & ejus effectu, ac patientia circa modum ipſum Romanæ Eccleſiæ ſubſecuta non ipſe uſus fratrum dici debet, ſed potius Romanæ Eccleſiæ dominium

a *De utilitate diſputationis omnino vide Sylvam nuptialem Joannis de Nevizan. in princ. Fons.*

nium eſſe ſimplex. Quis enim ſimpliceem uſuarium dicere poterit, cui rem uſuariam licet permutare, vandere, ac donare? proculdubio hæc naturæ repugnare noſcuntur, nec ad uſuarium pertinera, quæ tamen da rebus mobilibus antedictis faciunt fratres ipſi. Quod autem dominium Romanæ Ecalaſiæ reſervatum ſimplex cenſeri debeat, ex hoc patat, quod ex iſto nullum eidem Eccleſiæ temporala obvenit hactenus commodum, nec ſperatur, quod obvenira debeat in futurum, cum nec intentio reſervantis, nec fratrum ipſorum fuerit, quod ad quemcunque alium, quam ad fratres dictarum rerum perveniret compendium, quod proculdubio modus utendi fratrum ipſorum, & Romanæ Ecaleſiæ ſubſecuta patientia evidenter declaravit. Et quod talis intentio fuerit ordinantis, & ax hoc patet, quod illarum rerum ſibi, & Eccleſiæ Romanæ dominium duntaxat retinuit, quarum uſum facti liceret habere ordini, val fratribus antedictis: talia autem dominii carentia re in præſenti, ac ſpe in futurum omnimodo denudati, quoad paupertatem temporalam, quam altiorem (præ mendicantibus aliis in communi habentibus) ſibi vandicant dicti fratres, pauperiorem non afficit non habentem. Quod autem a quoad res, quæ uſu conſumuntur, non ſint cenſendi uſuarii fratres ipſi, ex ſequentibus liquat ſatis: dicere ſiquidem, quod in talibus rebus uſus juris vel facti ſeparatus a proprietate rei ſeu dominio poſſit conſtitui, repugnat juri, & obviat rationi, nec prædeceſſoris noſtri prædicta fuiſſe videtur intentio, Romanæ Eccleſiæ talium bonorum dominium reſervata. Quis enim ſanæ mentis credera poterit, quod intentio fuerit tanti patris, unius ovi, ſeu caſei, aut fruſti panis, & aliorum uſu conſumptibilium, quæ ſæpe fratribus ipſis ad conſumendum a veſtigio conferuntur, dominium Romanæ Ecclaſiæ, & uſum fratribus retinere? profecto probabile non videtur, præſertim cum illorum bonorum duntaxat dominium præfatæ Eccleſiæ reſarvaverit, quorum ſimplex uſus facti pertinare poteſt ad fratres dicti ordinis, quod naquaquam poteſt in rebus uſu conſumptibilibus reperiri, in quibus nec jus utendi, nec uſus facti, ſeparata a rei propriatate ſeu dominio poſſunt conſtitui, vel baberi. Et quod de talibus rebus non intellexerit, avidentar oſtandit, dum reſpondet legi dicenti, non poſſe uſumfructum a dominio perpetuo ſeparari, ne dominium dominis, ſemper abſcedente uſu, inutile redderetur: quæ quidem lax da rabus illis intelligitur, quarum penes unum uſus rei, & penes alium dominium poſſit (licet inutile) remanera, quod nequaquam in rebus uſu conſumptibilibus poteſt eſſe, cum in illis per uſum, vel abuſum uſuarii ſubſtantia talis rei aſſe deſinat, & per conſequens proprietas etiam inutilis non ſubſiſtat. Cum enim uſusfructus, prout eſt in ra conſtitutus, qui ſarvitus dicitur perſonalis, & pro quo realea competunt actiones, nihil ſit aliud, quam jus utendi, nec uſus, qui etiam perſonalis eſt ſervitus, ſit aliud, quam jus tantum utendi rebus alienis ſalva rei ſubſtantia, id eſt, jus percipiendi fructus & utilitatem aliam in totum, val pro parta ſuo nomine, qui poſſunt ax re, in qua uſusfructus, ſeu uſus conſtituitur, provenire, propter quod proprietas reputatur inutilis, a qua perpetuo abſcedit uſusfructus, ſeu uſus conſtitutus rebus, ex quibus ipſis ſtantibus uſufructuario, ſau uſuario nulla poſſit utilitas provenira: patat quod ad hoc, quod talis uſusfructus, vel uſus in re aliqua conſtitui valaat, requiritur, quod ex re illa poſſit fructus, val utilitas (ſalva ipſius rei ſubſtantia) ad fructuarium, vel uſuarium pervenire. Quod ſi nulla ad ipſos poſſet ax re ipſa utilitas (ſalva rei ſubſtantia) pervanire, quales res conſtat aſſe uſu conſumptibiles, nequaquam poſſet in rebus ipſis cuiquam uſusfructus, vel uſus conſtitui, vel a quoquam haberi. Adhuc nec jus utendi, quod nec eſt jus in ra, nec ſervitus perſonalis, ſad mere jus perſonala, pro quo reales actiones non competunt, in rebus talibus, vel rabus ipſis utendi poteſt conſtitui vel habari, cum & jus tale exigat, quod ex re ipſa, quæ ad utendum conceditur, tali modo ad uſuarium pervenire poſſet utilitas aliqua, ac cum uſu permanere uſuarii, ſubſtantia ſalva rei, quod nequaquam poteſt (ſicut ad ſenſum poteſt percipi) in rebus uſu conſumptibilibus reperiri. Rurſus nec ſimplex uſus, qui nec eſt ſervitus, nec pro illo competit jus utendi, in talibus rebus poteſt conſtitui vel haberi: cum enim uti re aliqua, nihil ſit aliud proprie, quam fructus rei ſive utilitatem aliam in ſolidum vel pro parte recipere, qui ex ea poſſunt (ſalva rei ſubſtantia) provanire: reſtat quod re illa uti quis nequeat, ex qua (ejus ſalva ſubſtantia) nulla ſibi provanire poteſt utilitas, qualas res uſu conſumptibiles eſſe conſtat. Ex quibus patet, quod nec uſus, qui eſt ſarvitus perſonalis, nec jus utendi, quod non eſt ſarvitus, ſed mara jus perſonale, nec actus ipſe utendi ſina jure aliquo poſſunt in rebus uſu conſumptibilibus conſtitui, vel habari, cum quodlibet præmiſſorum exigat, quod ax re ipſa (ſalva rei ſubſtantia) poſſit habenti jus utendi, ſeu utenti ex re ipſa utilitas aliqua provanire, quod utique in rebus nequit uſu conſumptibilibus reperiri. Nec obviat ſupra dictis, quod idem prædeceſſ. noſt. in ordinatione prædicta etiam illorum, quæ ad vitæ ſuſtentationem pertinent, ſibi & Romanæ Eccleſiæ dominium reſervarit: hoc enim de rebus illis duntaxat debet intelligi, quæ uſu non ſunt conſumptibiles, ſina quibus humana vita non eſt ſuſtentabilis, quæ utique non ſunt pauca. Licet autem in rebus uſu conſumptibilibus, nec jus utendi, nec ipſum uti poſſit conſtitui, vel haberi, ipſis tamen poterit jus abuti. Abuti autem (dum tractatur de rebus uſu conſumptibilibus) pro rei conſumptione ſumitur, quod ei opponitur, quod eſt uti. Uti quidem præſupponit, quod cum uſu, ſalva rei ſubſtantia, maneat, ſed abuti exigit, quod cum actu hujuſmodi rai ſubſtantia conſumatur: cum abuti nihil aliud, quam contra naturam uſus uti in hac materia proprie poſſit dici. Licet autem quis re uſibili abſque jura utendi aliquo uti poſſit, ipſum tamen uti etiam in re tali abſque jure utendi ſaparato a dominio vel conjuncto, nec ab aliquo poteſt conſtitui, nec a quoquam haberi. Et quod talis uſus conſtitui nequeat, ax hoc patet, quod dara vel conſtituere quod ſuum non eſt, nec ad ſe pertinet, nemo poteſt: licet intardum illud dare poſſit aliter, quam ſit ſuum. Actus autem ipſe utendi ad utentem pertinet, in quantum quis ſuorum actuum per liberum arbitrium & voluntatem Dominus dicitur, cum per hoc illos non exercere valeat, vel etiam axercere: non autem actus ipſe utendi ad eum pertinet, qui concedit alii, quod in re ſua actum illum valeat exercera: quod utique nihil aſt aliud, quam quod actum ſuum ad rem concedentis ad actum ſuum utens valeat applicara. Sicut qui aquum ſuum alicui commodat, non actum equitandi concedit commodatario, ſed quod actum illum in equo ſuo valeat exarcere: quod non eſt utique actum utendi ſimplicem concedere ſina jure, cum hæc concedere nihil ſit aliud, quam concedare jus utandi: quod quidem jus utendi ſaparatum a proprietate ſeu dominio in rebus, quæ uſu conſumuntur, nequit conſtitui: ut patat manifeſtius ax prædictis. Prætarea quod ſimplex uſus, id eſt, ſina jura utendi a proprietata ſeu dominio ſeparatus, etiam in re uſibili haberi nequeat, ſic probatur: ſi enim poſſit haberi uſus talis, aut ante actum ipſum, aut in ipſo actu, aut poſt completum actum hujuſmodi haberetur. Quod autem hoc nequeat fieri, ex hoc patet, quod non

a *Vide gloſſ. poſitam in Clem. exivi. §. proinde. ver. ſolutio videtur dicendum.*

non eſt, nequaquam haberi poteſt: patet autem, quod actus ipſe, antequam exerceatur, aut etiam dum exercetur, aut poſtquam perfectus eſt, in rerum natura non eſt; ex quo ſequitur, quod haberi minime poteſt: licet enim & ante actum ipſum quis facultatem illam habeat exercendi, per hoc tamen actus ipſe in rerum natura, niſi in potentia, non exiſtit: cum autem actus eſt in fieri, nec adhuc quod ipſe actus in rerum natura ſit, poteſt dici, licet pro eo quod ſit in fieri, dici poſſit: quod enim de actu, qui eſt in fieri, præterit, vel futurum eſt, jam non eſt in rerum natura, ſed in memoria, vel apprehenſione tantum eſt: quare, niſi prout in memoria vel apprehenſione tantum eſt, haberi nequaquam poteſt. Quod autem in præſenti ſit, momentaneum, vel inſtantaneum eſt, quod utique magis intellectu, quam ſenſu percipi poteſt: unde nec poteſt haberi pro tunc, niſi pro momento illo ſeu inſtanti, in quo cum ſit, poteſt dici actum poſt actum completum: licet ſi ex facto ipſo producta res aliqua fuerit, res ipſa aliqua facta haberi valeat, factum tamen ipſum, quod jam tranſit, niſi in memoria (prout ſupra dictum eſt) non habetur. Præterea ſi ſimplex uſus abſque jure utendi haberi poſſit ab aliquo, conſtat, quod non juſtus eſſet actus utendi hujuſmodi reputandus: cum ille uſus fuerit, cui jus non competebat utendi: talis autem uſus non juſtus ad perfectionis ſtatum nequaquam pertinet, nec perfectioni aliquid adjicit, ſed ſibi repugnare potius ac detrahere noſcitur manifeſte. Quod autem uſum non juſtum conditor canonis fratribus ipſis intellexerit reſervare, nequaquam debet aliquis ſapiens æſtimare: imo quod de juſto intellexerit, ex eo poteſt evidentius apparere, quod in eadem ordinatione curavit adjicere, quod illarum rerum duntaxat in ſe, & Eccleſiam Romanam recipiebat dominium, quarum uſum facti liceret habere fratribus, ſeu ordini antedictis, ſubjungens nihilominus, quod non rerum omnium uſum habere debeant fratres ipſi: quantum autem ad uſum facti ſimplicem abſque omni jure utendi attinet nulla rerum quoad fratres differentia eſt cenſenda: ſic enim uti de facto poſſunt prohibitis, ut permiſſis: quare præmiſſa rerum diſtinctio ad illum uſum facti potius eſt referenda, pro quo ipſis competit fratribus jus utendi: quarundam enim rerum uſus fratribus ipſis prohibitus noſcitur, & quarundam permiſſus: ex quo ſequitur, quod uſus facti, de quo ordinatio loquitur, de tali intelligi debeat, qui juſtus ſit, id eſt, pro quo competet jus utendi: & hoc conditor ipſe canonis exprimit evidenter, cum in eadem ordinatione adjecerit, quod moderatus uſus in expreſſis prius rebus ipſis fratribus ſit conceſſus. Præterea ſi in rebus conſumptibilibus poſſit uſus conſtitui, vel haberi, nequaquam ſimplex, nec a rei ſubſtantia, proprietate, ſeu dominio ſeparatus uſus hujuſmodi poſſet dici, cum per talem uſum, id eſt, utendi actum, & in ipſo actu, & cum ipſo actu res conſumatur hujuſmodi, ac in ipſius rei exerceatur ſubſtantia, nec ſine rei ipſius conſumptione eſſe valeat uſus talis: ex quo patet, quod uſus talis nec ſimplex, nec ſeparatus a dominio poteſt dici. Rurſus a nedum fratribus ipſis ordinatio prædicta non profuit, ſed etiam occaſionaliter honori ſacroſanctæ Romanæ Eccleſiæ non leviter detrahit, & detraxit. Nunquid non præfatæ Eccleſiæ derogatur honori, ſi ipſam oportent nunc in foro Eccleſiaſtico, nunc in ſeculari, interdum quoque coram pedaneis Judicibus, & plerunque pro rebus parvis, & vilibus continue litigare? Hoc autem notum eſt fieri, cum occaſione retentionis dicti dominii omnes cauſæ occurrentes agendo, vel defendendo pro bonis hujuſmodi nomine Romanæ Eccleſiæ, virtute cujuſdam privilegii a fel. record. Martino Papa quarto prædeceſſore noſtro conceſſi, ſuper hoc agitentur, & (quod gravius eſt cenſendum) procuratores cauſarum hujuſmodi multos vexare dicuntur indebite, licet poteſtas attributa procuratoribus talibus per privilegium antedictum, quoad adminiſtrationem bonorum præmiſſorum dudum ſervata non fuerit, nec ſervetur, quæ omnia in notam, & injuriam ſanctæ Romanæ Eccleſiæ non eſt dubium redundare. Adhuc ordinatio antedicta Eccleſiarum Prælatis, & Rectoribus gravis exiſtere nimium & moleſta monſtratur. Nunquid non grave præmiſſis poteſt exiſtere, quod ipſos oporteat ſe opponere ſanctæ Romanæ Eccleſiæ, quæ ipſorum caput noſcitur, & magiſtra, ac cum ea agendo, vel defendendo litigare aſſidue, vel cedere juri ſuo? hoc tamen oportet illos facere, cum in multis dicti fratres prædictis exiſtere dicantur injurii, ſicut multorum Prælatorum, & Rectorum diverſarum provinciarum adhus in curia exiſtentium habet inſinuatio, qui quidem fratres facta ſua per procuratores nituntur defendere antedictos. Nos itaque, qui veritatem tenemur colere, velut illi, qui illius, qui veritas noſcitur, licet immeriti, vicem teneamus in terris, illa volentes in ſancta Dei Eccleſia, quæ non verba obtinent tantum, ſed quæ re potius obſervari: præmiſſis in ſcrutinio rectæ conſiderationis adductis, ac deliberatione cum fratribus noſtris, & multis aliis præhabita diligenti, dignum arbitrantes, & congruum, profeſſores dicti ordinis non verbis tantum, non ſimulatis actibus, ſed apertibus claris, veritate ſuffultis, perfectioris ſtatus, ac altioris paupertatis ſibi prærogativam præ aliis mendicantibus vendicare, ac nihilominus honori ſacroſanctæ Romanæ Eccleſiæ, cujus obnubilari poſſet gloria, ſi tam perverſæ ſimulationi, quæ profecto & ipſis ſimulantibus officit, & aliis ſcandali materiam ſubminiſtrat, diſſimulando illi occurrere conſentiret; ac inſuper volentes indemnitati Prælatorum, & Rectorum ſalubriter ſuper hoc providere, nolentes in poſterum ſub prætextu ſeu pallio talis dominii temporalis, verbalis, nudi, ac ænigmatici, tanta bona, quanta dicti fratres faciunt, infici, ac fomentum tantis malis, quanta procedunt ex ſimulatione hujuſmodi, miniſtrare: de fratrum noſtrorum conſilio hoc edicto in perpetuum valituro ſancimus, quod in bonis, quæ in poſterum conferentur, vel offerentur, aut alias quomodolibet obvenire continget fratribus, ſeu ordini ſupradictis (exceptis Eccleſiis, oratoriis, officinis, & habitationibus, ac vaſis, libris & veſtimentis divinis officiis dedicatis, vel dedicandis, quæ ad ipſos obvenient in futurum, ad quæ ſe non extendunt adeo inconvenientia ſupradicta, propter quod conſtitutionem iſtam ad illa extendi nolumus) nullum jus, ſeu dominium aliquod occaſione ordinationis prædictæ, ſeu cujuſvis alterius a quocunque prædeceſſorum noſtrorum ſuper hoc ſpecialiter editæ, Romanæ Eccleſiæ acquiratur, ſed quoad hoc habeantur prorſus ordinationes hujuſmodi pro non factis. Per hoc autem in his, quæ abſque dictis ordinationibus in bonis prædictis ad dictam Eccleſiam provenire, vel pertinere quomodolibet poterant, vel debebant, nullum eidem parari præjudicium volumus, ſed illa ſibi expreſſius intacta, & inviolata ſervamus. Et quia præfatum Martini Papæ prædeceſſoris noſtri privilegium dudum ſervatum quoad adminiſtrationem bonorum præmiſſorum non extitit, nec ſervatur: ac ipſorum procuratorum officium, qui nominantur a Miniſtris, & cuſtodibus dicti ordinis, Eccleſiæ Romanæ injurioſum, ac multis aliis moleſtum noſcitur, & etiam onerosum: diſtrictius inhibemus, ne deinceps pro recipiendis, petendis, extorquendis, defendendis, ſeu adminiſtrandis bonis, quæ in poſterum fratribus, vel ordini prædictis offerri, vel conferri, ſeu alias obvenire con-

a *Vide Bart. lib. 2. menori c. 8. diſt. dicentem conſtitutionem Martini non prorſus correctam. Adde Baldum relatum per Pet. de Anchar. in Clem. exivi.*

contingat, quiſquam nominetur a quoquam, ſeu conſtituatur amodo nomine ſanctæ Romanæ Eccleſiæ procurator: nec occaſione cujuſvis privilegii quicunque adminiſtrationem quorumcunque bonorum, quæ obvenire fratribus ipſis, vel ordini contingat in poſterum, in judicio, vel extra, agendo, vel defendendo, ſupplicando, vel alias quomodolibet aſſumere, vel exercere dictæ Eccleſiæ nomine audeat, niſi de ſedis Apoſtolicæ licentia ſpeciali: decernentes irritum, & inane, ſi ſecus a quoquam in poſterum contigerit attentari: non obſtantibus quibuſcunque privilegiis a Martino Papa prædicto, vel aliis prædeceſſoribus noſtris ipſis fratribus, vel ordini ſub quacunque forma, vel expreſſione verborum conceſſis. Per hoc autem dicti ordinis regulæ in aliquo non intendimus derogare, nec privilegiis fratribus ipſis, ſeu eorum ordini ab Apoſtolica ſede conceſſis (niſi duntaxat quoad præmiſſa, & iſta tangentia) præjudicium aliquod generare. Nulli ergo hominum liceat hanc paginam noſtræ ſanctionis, inhibitionis, conſtitutionis, & intentionis infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit &c. Datum Avenion. 6. Idus Decemb. Pontificatus noſtri Anno 7.

C A P. IV.

Opinio, quæ aſſerit Chriſtum, & ejus diſcipulos nihil habuiſſe, & in his, quæ habuerunt, nullum jus eis fuiſſe, erronea eſt, & hæretica. Hæc Extravagans eſt valde notabilis, & gloſſas habet profundas, quæ ſunt ex ſacra Scriptura fontibus hauſtæ. Si diligenter Extravagantem præcedentem, & ſequentem inſpexeris, locum hunc optimum fuiſſe aſſignatum meo opinione dixeris.

CUm a inter nonnullos viros ſcholaſticos ſæpe contingat in dubium revocari, utrum pertinaciter affirmare Redemptorem noſtrum, ac Dominum Jeſum Chriſtum, ejuſque Apoſtolos in ſpeciali non habuiſſe aliqua, nec in communi etiam, hæreticum ſit cenſendum, diverſa, & adverſa etiam ſentientibus circa illud: Nos huic concertationi finem imponere cupientes, aſſertionem hujuſmodi pertinacem, cum Scripturæ ſacræ, quæ in pleriſque locis ipſos nonnulla habuiſſe aſſerit, contradicat expreſſe, ipſamque Scripturam ſacram, per quam utique fidei orthodoxæ probantur articuli, quoad præmiſſa fermentum aperte ſupponat continere mendacii, ac per conſequens quantum in ea eſt, ejus in totum fidem evacuans, fidem catholicam reddat, ejus probationem adimens, dubiam, & incertam, deinceps erroneam fore cenſendam, & hæreticam de fratrum noſtrorum conſilio hoc perpetuo declaramus edicto. Rurſus io poſterum pertinaciter affirmare, quod Redemptori noſtro prædicto, ejuſque Apoſtolis iis, quæ ipſos habuiſſe Scriptura ſacra teſtatur, nequaquam jus ipſis utendi competierit, nec illa vendendi, ſeu donandi jus habuerint, aut ex ipſis alia acquirendi, quæ tamen ipſos de præmiſſis feciſſe Scriptura ſacra teſtatur, ſeu ipſos potuiſſe facere ſupponit expreſſe, cum talis aſſertio ipſorum uſum, & geſta evidenter includat, in præmiſſis non juſte, quod utique de uſu, geſtis, ſeu factis Redemptoris noſtri Dei filii ſentire nefas eſt, ſacræ Scripturæ contrarium, & doctrinæ catholicæ inimicum: aſſertionem ipſam pertinacem de fratrum noſtrorum conſilio deinceps erroneam fore cenſendam merito, ac hæreticam declaramus. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtrarum declarationum infringere, vel auſu ei temerario contraire. Si quis autem &c. Datum Avenion. 2. Idus Novemb. Anno 7.

C A P. V.

Reprobatur opinio illorum detractorum, qui præſumunt impugnare conſtitutiones Joan. XXII. Ad conditorem canonum &c. Cum inter nonnullos, ſupra immediate præcedentes. Et præmiſſis reſponſionibus ad omnes eorum objectiones tandem declarantur tanquam hæretici, & Romanæ Eccleſiæ rebelles, ab omnibus evitandi, ſi deinceps ſcienter verbo, vel ſcripto aliquid defendere, vel approbare contra illas præſumpſerint. Hic habetur ſub parte ſecunda, & tertia, de clavium materia, prolixa, & utilis diſputatio.

QUia quorundam mentes ſic pater mendacii dicitur excæcaſſe, quod noſtris conſtitutionibus, quarum una incipit, Ad conditorem canonum: alia vero, Cum inter nonnullos: utique tam cum fratribus noſtris ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalibus, quam cum multis Archiepiſcopis, & Epiſcopis, aliiſque Eccleſiarum Prælatis, necnon & compluribus ſanctæ Theologiæ Magiſtris, ac utriuſque juris Profeſſoribus deliberatione præhabita diligenti digeſtis, ac de præmiſſorum fratrum noſtrorum conſilio promulgatis, non abſque multa temeritate plectibili niſi ſunt detrahere, & nituntur veritatem, quam continent, per falſas inſanias obfuſcare. Nos tam perniciosis auſibus, ne eorum doctrina peſtifera ſimplicium animos labefacere, ac in ſui erroris devium deducere valeat, de eorundem fratrum conſilio decernimus ſuper hoc ſalubriter (ut ſequitur) providere. Ad impugnandas autem conſtitutiones prædictas ſupraſcripta ratione, tam verbo, quam ſcripto uſi ſunt publice, ſicut fertur: illud, inquiunt, quod per clavem ſcientiæ, in fide, ac moribus ſemel definiverunt Romani Pontifices, adeo immutabile perſeverat, quod illud ſucceſſori revocare non licet in dubium, nec contrarium affirmare: licet de iis, quæ per clavem poteſtatis ordinaverint, aſſerant ſecus eſſe. In confirmatione autem regulæ ordinis fratrum Minorum, Honorii tertii, Gregorii noni, Innocentii quarti, Alexandri quarti, Nicolai quarti, prædeceſſorum noſtrorum ſummorum Pontificum hæc verba aſſerunt contineri: hæc eſt regula Evangelica Chriſti, & Apoſtolorum imitatrix, quæ nihil in hoc mundo habet proprium, vel commune, ſed in rebus, quibus utuntur, habent ſimplicem uſum facti, hic addere præſumentes, præfatos ſummos Pontifices, & multa Concilia generalia per clavem ſcientiæ definiſſe paupertatem Chriſti, & Apoſtolorum conſtitiſſe perfecte in expropriatione cujuslibet temporalis dominii civilis, & mundani, & ſuſtentationem eorum in ſolo, & nudo uſu facti etiam conſtitiſſe: ex quibus nituntur concludere, non licuiſſe, nec licere ipſorum ſucceſſoribus contra præmiſſa aliquid immutare. Ideoque cum conſtitutio noſtra in ratione prædicta, contra definitiones prædictorum prædeceſſorum noſtrorum (ſicut aſſerunt) definierit, Chriſtum, & Apoſtolos in iis, quæ habuerunt, habuiſſe non tantum ſimplicem uſum facti, ſed jus faciendi de ipſis, eoſque ipſos feciſſe Scriptura ſacra teſtatur: pertinacem aſſertionem dicentium ipſos jus hujuſmodi minime habuiſſe, cum actus illorum fuiſſe concludant non juſtos, quod de Chriſto nefas eſt dicere, hæreticam declarando: concludere ſatagunt, licet falſo, nobis non licuiſſe declarare, vel ſtatuere ſupradicta. Item quia conſtitutio, Ad conditorem canonum: contra definitiones prædictas fratres Minores aſſerit non poſſe habere in re aliqua ſimplicem uſum facti, nituntur ſimiliter concludere contra ipſam. Quod autem quod in ratione prædicta præmittitur, videlicet, quod illa, quæ per clavem ſcientiæ, in fide ac moribus a ſummis Pontificibus ſemel ſunt definita, eorum ſucceſſoribus revocare non licet in dubium, nec contrarium affirmare, licet ſecus ſit (ſicut dicunt) in iis, quæ per clavem poteſtatis per ſummos Pontifices ordinantur, prorſus ſit contrarium veritati, patet ex ſequentibus evidenter: primo quidem ſecundum illos, qui tenent clavem ſpiri-

a Vide B. Ant. p. 3. tit. 12. c. 4. §. 23. & Turrecrem. in Summa de Eccl. l. 2. c. 132. ad 10. argum.

Digitized by Google

ſpiritualem nequaquam eſſe ſcientiam, ſed ligandi atque ſolvendi poteſtatem, patet aſſertores prædictos ponendo eſſe ſcientiam, erraviſſe: pro quibus facit clavis definitio, quæ a Doctoribus datur: Clavis eſt ſpecialis poteſtas ligandi atque ſolvendi, qua Judex Eccleſiaſticus dignos recipere, & indignos excludere debet a regno. Item quia claves, de quibus agimus, in collatione Sacerdotalis ordinis conferuntur: conſtat autem, quod ordinato in Sacerdotem ſcientia communiter non confertur: quare ſecundum illos videtur, quod ſcientia non eſt clavis, ſed potentia tantum ligandi atque ſolvendi debeat dici clavis. Adhuc ſecundum illos, qui ponunt unam clavem ſpiritualem eſſe ſcientiam, & ſecundum illos, qui auctoritatem diſcernendi inter lepram & lepram eſſe aſſerunt clavem, & aliam poteſtatem ligandi atque ſolvendi, noſcuntur evidenter erraſſe: Supponunt enim per claves hujuſmodi circa ea, quæ fidei ſunt, & alia, poſſe per conſtitutionem aliquam definiri: claves autem, quæ in Sacerdotali conferuntur ordine, ad talia minime ſe extendunt: alias ſequeretur quod circa præmiſſa poſſent conſtitutiones Sacerdotes ſimplices facere, quod falſum eſt evidenter. Si autem intendant claves iſtas extendere ad generalem poteſtatem attributam beato Petro, ſuiſque ſucceſſoribus in perſonam ejuſdem in commiſſione officii paſtoralis, per quam utique videtur evidenter ipſis omnia conceſſiſſe, ſine quibus paſtoris univerſalis convenienter cura nequit ſeu officium expediri: adhuc apparet ipſos etiam erraſſe: dicunt enim alium effectum habere illa, quæ per clavem ſcientiæ, & alium illa, quæ per clavem potentiæ ſtatuuntur, ſupponentes alia per clavem ſcientiæ, & alia per clavem potentiæ ſtatui, ſeu etiam definiri, quod evidenter eſt falſum: per clavem enim ſcientiæ, ſive per auctoritatem diſcernendi, ſeu cognoſcendi inter lepram & lepram (ſi ipſam dixerimus eſſe clavem) nil aliud per ipſam illi, cui datur, tribuitur, niſi auctoritas cognoſcendi. Ei autem, cui datur auctoritas de re aliqua cognoſcendi, de illa definiendi non intelligitur eſſe data. Quare reſtat, quod ad convenienter ſtatuendum, ſeu aliquid definiendum, utraque clavis, ſcilicet cognoſcendi, & definiendi neceſſario requiratur: vel quod ſoli clavi potentiæ ſtatuere competat, & etiam definire: ſed ſicut lumen materiale clavigerum in uſum clavis materialis dirigit, & quaſi quantum ad hoc obtinet ſcientia vicem lucis. Et hoc Salvator noſter in promiſſione clavium facta beato Petro ſenſiſſe videtur expreſſe, cum poſt illam immediate ſubjunxerit: & quodcunque ligaveris ſuper terram, erit ligatum & in cœlis: & quodcunque ſolveris ſuper terram, erit ſolutum & in cœlis, nulla de ſcientia habita mentione. Quod autem ſubſequenter proponitur in ratione prædicta: videlicet, quod in confirmatione, & declaratione regulæ fratrum Minorum, nonnullorum prædeceſſorum noſtrorum, videlicet Honorii III. Gregorii IX. Innocentii IV. Alexandri IV. Nicolai IV. verba hujuſmodi continentur: Hæc eſt regula Evangelica, &c. ſupra poſita, uſque ibi, in nudo uſu facti etiam conſtitiſſe patet, prorſus obviat veritati. Honorius quidem præfatam regulam abſque declaratione aliqua confirmavit, in cujus confirmatione de verbis prædictis mentio aliqua non habetur, ut liquere poteſt cuilibet confirmationem hujuſmodi intuenti, niſi quatenus de vita Evangelica habetur mentio in ipſa regula confirmata: ibi, cum dicit: hæc eſt regula fratrum Minorum, videlicet Domini noſtri Jeſu Chriſti ſanctum Evangelium obſervare, vivendo in obedientia, ſine proprio, & caſtitate. Ex quibus verbis concludi non poteſt, quod per ipſum prædeceſſorem noſtrum ea, quæ ipſi in verbis prædictis aſſerunt, fuerint definita: imo poteſt concludi potius, quod vita Evangelica, quam Chriſtus & Apoſtoli tenuerunt, habere in communi aliqua non excludat, cum ſine proprio vivere non exigat, quod ſic viventes nihil habeant in communi. In declarationibus quoque Gregorii, Innocentii, & Alexandri prædictorum, qui eandem regulam abſque confirmatione alia declarant, ſimiliter nulla prorſus fit mentio de prædictis: imo per eas evidenter oſtenditur eorum, quæ habere licet ipſis fratribus, uſum juris ad ipſum ordinem pertinere. Gregorius quidem in ſua declaratione, quantum ad hoc, interſeruit, quæ ſequuntur: dicimus, quod nec in ſpeciali, nec in communi debent habere proprietatem: ſed utenſilium, librorum, & rerum mobilium, quas licet habere, ordo uſum habeat, & fratres, ſecundum quod Generalis miniſter & provinciales ordinandum duxerint, his utantur. Innocentius autem, & Alexander præfati in ſuis declarationibus ſic dixerunt: dicimus inſuper, quod cum in ipſa regula contineatur expreſſe, quod fratres nihil ſibi appropient, neque domum, neque locum neque aliquam rem, quod nec in communi, nec in ſpeciali debent proprietatem habere: ſed locorum, & domorum, & utenſilium, & librorum, & eorum, quæ licet habere, ordo uſum habeat, & fratres ſecundum quod generalis & provinciales miniſtri ordinandum duxerint, his utantur. Cum enim dicatur in declarationibus ſupradictis, quod ordo uſum rerum habeat præmiſſarum, ad uſum juris neceſſe eſt hoc referri: facta quidem, quæ ſingulorum ſunt, perſonam veram exigunt, & requirunt: ordo autem vera perſona non eſt, ſed repræſentata, & imaginaria potius eſt cenſenda: quare, quæ ſunt facti, ſibi vere convenire nequeunt, licet ei poſſint congruere quæ ſunt juris. Adhuc licet declaratio Nicolai IV. prædicti contineat, quæ ſequuntur: hi ſunt illi ſanctæ regulæ profeſſores, qui Evangelico fundantur eloquio, vitæ Chriſti roborantur exemplo, fundatorumque militantis Eccleſiæ Apoſtolorum ejus ſermonibus, & actibus firmantur. Et poſt in eadem declaratione ſubjunxit, dicens, quod abdicatio proprietatis omnium rerum, tam in ſpeciali, quam in communi propter Deum meritoria eſt & ſancta, quam & Chriſtus viam perfectionis oſtendens, verbo docuit, & exemplo firmavit: quamque primi fundatores militantis Eccleſiæ, prout ab ipſo fonte hauſerant, in volentes perfecte vivere, per doctrinæ ac vitæ ipſorum alveos direxerunt. Ex verbis tamen prædictis nequaquam poteſt colligi, quod præfati prædeceſſoris noſtri Nicolai intentio fuerit, dicere, quod dicta regula, quoad omnia, quæ continentur in ea, Evangelico fundetur eloquio, ac vitæ Chriſti roboretur exemplo: nec quod Apoſtolorum vita, & actibus ſit firmata. Conſtat enim multa contineri in dicta regula, quæ nec Chriſtus verbo docuit, nec exemplo firmavit, utpote, quod præcepit conditor regulæ fratribus univerſis, ut nullo modo denarios, vel pecuniam recipiant per ſe, vel per interpoſitam perſonam, nec non & de multis aliis contentis in dicta regula: quæ utique nec Chriſtus, nec Apoſtoli verbo docuerunt, nec firmaverunt exemplo. Nec obſtat, quod Chriſtus portare pecuniam Apoſtolis & diſcipulis, dum ipſos ad prædicandum mitteret, interdixit: quod tamen antequam eos mitteret, ipſis fuiſſe non legimus interdictum. Quodque poſt reditum pecuniam portaverunt, in pleriſque locis Evangelica veritas, & Apoſtolica dicta teſtantur. Præterea Auguſtinus dicit expreſſe, quod illud non fuit præceptum, ſed poteſtas recipiendi neceſſaria ab iis, quibus prædicabant Evangelium, quam ſervare Apoſtolis licuit, vel etiam non ſervare. Sed hoc Romanus Pontifex prædeceſſor noſter Nicolaus, quoad principalia tria vota, ſcilicet in obedientia vivere, & ſine proprio, & in caſtitate, ne alia, ſi quæ Evangelio reperiantur expreſſa, in dicta regula videtur intellexiſſe dicere in declaratione prædicta: quod utique declarationibus noſtris in nullo obviat ſupradictis: adhuc non apparet ipſum dixiſſe ſuſtentationem Chriſti, &

&

& Apoſtolorum ejus in ſolo, & nudo ſimplici conſiſtere uſu facti: cum quoad Chriſtum & Apoſtolos nullam præfatus prædeceſſor noſter Nicolaus in ſua declaratione fecerit mentionem: imo ſenſiſſe ſatis videtur expreſſe, quod jus aliud a proprietate habuiſſe potuerunt: cum de ſola abdicatione proprietatis, non juris alterius, in præfata declaratione, quantum ad ipſos attinet, mentio habetur. Adhuc idem Nicolaus prædeceſſor noſter videtur ſenſiſſe, quod Chriſtus & Apoſtoli etiam quoad proprietatem habuerunt aliquid in communi: cum enim in ſua declaratione prædicta verba de abdicatione proprietatis dixiſſet, reſpondens objectioni tacitæ, quæ ſibi de loculis, quos Chriſtus habuiſſe in Evangelio legitur, poterat fieri, ſtatim quæ ſequuntur, ſubjunxit: nec his quiſquam putet obſiſtere, quod interdum dicitur Chriſtum loculos habuiſſe: nam ſic ipſe Chriſtus, cujus perfecta ſunt opera, in ſuis actibus viam perfectionis exercuit, quod interdum infirmorum imperfectioni condeſcendens in viam perfectionis extolleret, & imperfectorum infirmas ſemitas non damnaret: ſic & infirmorum perſonam Chriſtum aſſeris in loculis ſuſcepiſſe. Alias impertinens de loculis fuiſſet objectio, niſi intellexiſſet Chriſtum etiam quoad proprietatem loculos habuiſſe. Præterea ſi diceretur Chriſtum in loculis habuiſſe tantummodo ſimplicem uſum facti, fruſtra diceretur, quod in perſonam infirmorum ipſos Chriſtus habuit loculos: cum ſecundum eum perfectis etiam conveniat habere ſimplicem uſum facti. Et ſi quæratur, propter quos infirmos iſtos loculos habuerit? Auguſtinus, cujus dictum inſertum eſt in decretis, reſpondet, dicens: habebat Dominus loculos a fidelibus oblata conſervans, & ſuorum neceſſitatibus, & aliis indigentibus tribuebat: unde conſtat ipſum de ſuis diſcipulis hoc ſenſiſſe. Nec hoc ſcilicet in communi, & quoad proprietatem aliqua habere derogat, juxta dictum Greg. IX. prædicti, altiſſimæ paupertati, qui in quadam ſua decretali dicit expreſſe, fratres Prædicatores & Minores in altiſſima paupertate Chriſto pauperi famulari: & tamen conſtat ipſos Prædicatores habere in communi etiam quoad proprietatem aliqua, quod eorum regulæ & ſtatui non repugnat. Hoc etiam Alexander prædeceſſor noſter præfatus in condemnatione libelli, contra ſtatum Prædicatorum & Minorum editi, videtur ſenſiſſe, in qua aliquando de dictis fratribus, quæ ſequuntur, ſubjunxit, cum inſuper reſpondet, quod iidem fratres omnia propter Deum dereliquerint, exilia vitæ ſubſidia mendicantes, Chriſtumque imitentur pauperem, perfectionem Evangelicam amplexando: propter quod evidenter apparet eos non ſolum in ſtatu ſalvandorum exiſtere, ſed etiam perfectorum, & per ſuæ religionis obſervantiam, quæ quidem ipſius perfectionis Evangelicæ tenet formam, in æternæ retributionis præmio præcellentem gloriam promereri, ubi quidem expreſſe dicit, Prædicatores Chriſtum pauperem imitari, ipſoſque perfectionem Evangelicam amplexari, & in ſtatu exiſtere perfectorum, quodque ipſorum religionis obſervantia perfectionis Evangelicæ tenet formam, & tamen conſtat ipſos habere poſſe etiam quoad proprietatem aliqua juxta eorum regulam in communi. Nec obſtat, quod dicunt, Innoc. (alias Celeſtinum) V. prædeceſſorem noſtrum dixiſſe, altam paupertatem eſſe, habere pauca propria propter Deum: altiorem, quæ nulla habet propria, tamen habet in communi: altiſſimam, quæ nihil habet in hoc mundo, nec in proprio, nec in communi: dicimus quidem quod hoc dixerit, non ut Papa, ſed ut frater Petrus de Tarantaſia in quadam Poſtilla ſua, quare dictæ præmiſſorum ſummorum Pontificum ſunt ei merito præferenda. Dicunt etiam, quod Apoſtolus de tali altiſſima loquitur paupertate, dicens: *Et altiſſima paupertas eorum abundavit in divitias ſimplicitatis eorum:* quod evidenter eſt falſum: quia ibi loquitur de paupertate Macedonum, qui etiam in ſpeciali bona temporalia obtinebant: de quibus Apoſtolus aſſerit, quod ſupra vires ſuas miſerant eleemoſynas ſanctis. Quod autem dicitur in declaratione Nicolai prædeceſſoris noſtri contineri, quod fratres Minores in rebus, quæ eis obveniunt, habent tantum ſimplicem uſum facti: dicimus, quod ſi ipſe intellexerit ſimplicem uſum facti denudatum omni jure, ita quod fratres ipſi ſeu ordo nullum jus habeant utendi, hoc eſt expreſſe contra declarationem Greg. Innoc. Alex. ſummorum Pontif. prædictorum, quibus expreſſe quod talium bonorum ordo uſum habeat, continetur: quod de uſu juris eſt intelligendum neceſſario, ut ſuperius eſt probatum. Adhuc dicimus, quod eſt hoc impoſſibile, ſcilicet uſum facti ſimplicem abſque jure aliquo (quod nihil aliud, quam ipſum uti proprie poteſt dici) poſſe in re aliqua etiam uſu non conſumptibili ab aliquo obtineri, prout in decret. Ad conditorem canonum, eſt probatum: & *a* Aug. in lib. XI. de actu tenet expreſſe. Præterea ſi ſimpliciter uſus denudatus ab omni jure haberi poſſet ab aliquo, conſtat quod actus utendi hujuſmodi eſſet reputandus non juſtus, cum ille uſus fuerit, cui jus non competebat utendi: uſus autem non juſtus ad perfectionis ſtatum nequaquam pertinet, nec perfectioni aliquid adjicit, ſed ſibi repugnare potius noſcitur manifeſte. Quod autem uſum talem non juſtum conditor canonis fratribus ipſis intellexerit reſervare, probabile non videtur: imo quod de juſto intellexerit, ex eo poteſt evidentius apparere, quod in eadem ordinatione adjicit, quod illarum rerum duntaxat in ſe & etiam Rom. Eccl. recipiebat dominium, quarum uſum facti liceret habere fratribus ſeu Ordini antedictis: ſubjungens, quod non rerum omnium uſum habere debeant fratres ipſi. Quantum autem ad uſum facti ſimplicem abſque omni jure utendi attinet, nulla rerum poteſt conſeri differentia quoad fratres: ſic enim vel de facto poſſunt prohibitis, ut permiſſis. Ex quo ſequitur, quod uſus facti, de quo ordinatio loquitur, de tali intelligi debeat, qui juſtus ſit, & pro quo competat jus utendi, & ipſe videtur conditor canonis ex eo etiam ſenſiſſe, quod in eadem ordinatione ſubjunxerit, quod moderatus uſus in expenſis prius rebus ipſis fratribus eſt conceſſus. Rurſus impugnatores conſtitutionum hujuſmodi aſſerere publice perhibentur, quod libellum & dicta magiſtrorum aſſerentium dictam paupertatem, & vitam dictorum fratrum non eſſe Evangelicam & Apoſtolicam, ſummi Pontifices damnaverunt, diſtrictius per Apoſtolicas literas inhibentes, ne quiſquam præmiſſa vel aliquod præmiſſorum contumaciter aſtruere, ſeu quomodolibet præſumeret defenſare: ſtatuentes, quod præſumens contrarium tanquam contumax, Eccleſiæ Romanæ rebellis, ac ut hæreticus haberetur. Ad quod dicimus aſſertionem hujuſmodi falſam eſſe: non enim continetur in ſententia ſupradicta, quod contra faciens, ut hæreticus haberetur, quæ quidem quoad hoc continet, quæ ſequuntur: nos enim nihilominus auctoritate præſentium diſtrictius inhibemus, ne quiſquam præmiſſa, vel aliquod præmiſſorum pertinaciter aſſerere, vel quomodolibet defenſare præſumat: quicunque vero hoc præſumpſerit, tanquam contumax, & Eccleſiæ Romanæ rebellis ab omnibus fidelibus habeatur: non fuit adjectum, quod ut hæreticus *b* haberetur, ut patet in ſerie ſententiæ condemnationis prædictæ. Rurſus aſſeruiſſe dicuntur publice hujuſmodi aſſertores,

a al. ita: & Auguſtin. de doctrina Chriſtiana tenet, &c. *b Nota textum bene. & quis dicatur hæreticus, vide gloſſ. Clement. 1. de uſu c. hæreticus, 24. quæſt. 3. & Joan. de Turrecrem. lib. 4. part. 1. c. 2. Font.*

Digitized by Google

quod abdicatio juris in cujuſcunque rei proprietate, & in uſu ejus eſt ſancta, & meritoria propter Deum, & a Chriſto in ſeipſo ſervata, Apoſtolis impoſita, & ab ipſis ſub voto aſſumpta: nec propter hoc uſus facti ad ſuſtentationem naturæ in Chriſto, & Apoſtolis convincitur eſſe non juſtus: ſed tanto juſtior atque perfectior, & Deo acceptior, & mundo exemplarior, quanto plenius renunciatum fuerit omni juri, per quod poteſt ſic utens pro uſu hujuſmodi quomodolibet contendere, vel in judicio litigare. Quæ quidem aſſertio continet multa falſa: cum neque Chriſtum expropriationem prædictam omnis juris in cujuſcunque rei proprietate, & in ejus uſu in ſe ſervaſſe, nec eam impoſuiſſe Apoſtolis, neque ſub voto ab ipſis fuiſſe receptam, Evangelica ſeu Apoſtolica doceat hiſtoria, ſed contrarium evidentius manifeſtat. Quod autem in prædicta aſſertione adjicitur, quod per abdicationem juris prædicti, videlicet proprietatis, is uſus facti ad ſuſtentationem naturæ in Chriſto, & Apoſtolis non convincitur eſſe non juſtus, ſed tanto juſtior, &c. impoſſibilitatem includit, & errorem dictum hujuſmodi evidenter. Impoſſibile enim eſt actum humanum extrinſecum eſſe juſtum, ſi exercens actum ipſum nullum jus habeat illum exercendi: imo non juſtus, ſeu injuſtus neceſſario convincitur talis uſus. Item eſt abſurdum, & erroneum, quod actus alicujus non habentis jus actum hujuſmodi faciendi, ſit juſtior & Deo acceptior, quam habentis, cum concludat actum injuſtum juſtiorem, & Deo acceptiorem exiſtere, quam ſit juſtus. Ex præmiſſis autem inferre nituntur (ut fertur) quod prædictorum ſummorum Pontificum definitio, quam definierunt de paupertate Chriſti, & Apoſtolorum, ac fratrum Minorum prædictorum regula (prout ſuperius expreſſerunt) per nos non potuit mutari, proculdubio falſa aſſerunt, dicendo prædeceſſ. noſtros definiviſſe talia, ut ſuperius eſt probatum, & adhuc ſic loquentes, dum per talia conſtitutiones noſtras impugnare ſatagunt, conſtitutiones illas, quibus ſe adjuvant, oſtendunt, (ſi eorum falſæ aſſertiones veræ exiſterent) fore invalidas, erroneas & infirmas. Si enim nobis non licuit contra conſtitutionem Nicol. IV. prædeceſſ. noſtri, in qua ſe fundant præcipue, aliquid ſtatuere commune, nec ſibi licuit contra ſtatuta Gregor. Innoc. & Alexandri prædictorum ſtatuere, aut aliquid declarare, quod tamen ipſum feciſſe [ſecundum eorum aſſertionem] noſcitur evidenter: cum enim illi declaraverint, quod ordo Minorum habet uſum earum rerum, quas licet eis habere, quod ad uſum juris eſt referendum neceſſario, ut ſuperius eſt probatum: ipſe vero ſecundum ipſos ſtatuit, quod nec ordo, nec fratres jus utendi habeant, ſed tantummodo ſimplicem uſum facti: & inſuper ordinavit, decrevit & ſtatuit hujuſmodi conſtitutionem, ordinationem, & declarationem ſuam duntaxat a fratribus ipſis præciſe, & inviolabiliter perpetuis temporibus obſervandam: conſtat non ſolum, quod contra declarationes prædeceſſ. prædictorum ordinaverit, ſed ipſum illas, quantum ad ea, quæ ſua declaratio continet, etiam revocaſſe. Ipſe quoque prædeceſſor noſter in ſua declaratione ſubjunxit, ad ſedis Apoſtolicæ declarationem, & ordinationem eorum, & circa ea, quæ ipſe declaraverat, pertinere, ſic dicens: ſi quid in prædictis ambiguitatis emerſerit, hoc ad culmen ſedis Apoſtolicæ deducatur, ut ex auctoritate Apoſtolica ſua in hoc manifeſtetur intentio, cui ſolum conceſſum eſt in his ſtatuta condere, & condita declarare: cujus tamen contrarium aſſerunt hujuſmodi aſſertores. Adhuc patet, quod aſſerunt, eſſe falſum: licet enim Innoc. III. prædictus in generali Concilio interdixiſſet novas religiones inſtitui, tamen ſucceſſores ipſius (non obſtante interdictu hujuſmodi) plures leguntur ordines confirmaſſe, qui etiam (aliquibus exceptis) fuerunt poſtea per Gregor. IX. prædeceſſorem noſtrum diſſoluti certo modo in Concilio generali. Si igitur poſt interdictum generalis Concilii, licuit ſummis Pontificibus non confirmatos ordines confirmare, & eorum ſucceſſoribus ſic confirmatos in totum diſſolvere, non eſt mirum, ſi quod declarat circa regulas ordinum ſolus ſummus Pontifex, vel ordinat, liceat ejus ſucceſſoribus declarare, ſeu alias immutare. Patet autem, quod neque Honorii confirmatio, neque Gregorii, neque Alexandri, neque Nicolai prædictorum facta fuerit in Concilio generali, cum per nullum ipſorum fuerit generale Concilium celebratum, licet Innoc. IV. celebravit Concilium generale, tamen in illo, nec auctoritate alicujus Concilii facta fuit ipſius declaratio ſupradicta. Nicolaus autem IV. nec celebravit generale Concilium, nec aliquid circa dictam regulam declaravit. Gregorius autem IX. prædictus nec confirmavit, nec declaravit dictam regulam: ſed in generali Concilio, ubi caſſati fuerunt nonnulli mendicantium ordines, dictorum fratrum Minorum, & Prædicatorum ordines non caſſavit, ſed aſſeruit approbatos, ſic dicens: ad eos, quos evidens ex eis utilitas Eccleſiæ univerſali proveniens perhibet approbatos, præſentem non patimur conſtitutionem extendi. Præterea dicant nobis, ubi legunt aſſertiones hujuſmodi, quod ad fidem, vel mores pertineat, Chriſtum, & Apoſtolos non habuiſſe in his, quæ habuerunt, niſi ſimplicem uſum facti: profecto directe hoc ad fidem non pertinet, cum de hoc articulus non ſit aliquis, nec ſub quo valeat comprehendi, ut patet in ſymbolis, in quibus articuli fidei continentur: nec etiam reducte, ne quaſi hoc ſacra Scriptura contineat, quo negato tota Scriptura ſacra redditur dubia: & per conſequens articuli fidei, qui habent per Scripturam ſacram probari, redduntur dubii & incerti, hoc enim in Scriptura ſacra non poterit, ſed contrarium reperiri. De fratribus autem Minoribus prædictis conſtat, quod de ipſorum paupertate, & ſimplici uſu facti, ſeu de dominio eorum, quæ ipſis offeruntur, quod ſummus Pontifex illud ſibi, & Romanæ Eccleſiæ reſervaverit, vel potuerit reſervare, nec quod illud reſervatum ſucceſſori abjicere non liceat, ſi hoc expedire viderit, ſeu quod procuratores conſtitutos auctoritate ſummi Pontificis pro negotiis ordinis prædictis ſucceſſor revocare non valeat, in prædictis ſymbolis, Evangelio, neque actibus Apoſtolorum, & epiſtolis mentio aliqua non habetur. Unde non poſſunt ex prædictis concludere, niſi falſo, quin contra ordinata per ſummos Pontifices circa talia valeat ſucceſſor aliud ordinare: quod Nicolaus præfatus expreſſe in ſua declaratione inſeruit, ut ſuperius plenius continetur. Nos itaque, ne fabricatores mendaciorum hujuſmodi, ac etiam aſſertores de tam peſtifera, erronea, & damnata doctrina, confutatione, ac confuſione utique omni digna, gloriari valeant, & alios trahere in errorem, cum auſu arreptando, ac petulantia improbata auſi defendere publice fuerint damnatam per conſtitutionem prædictam hæreſim, ac etiam probare, videlicet quod Chriſtus, & ejus Apoſtoli in iis, quæ habuiſſe leguntur, tantum habuerint abſque jure aliquo ſimplicem uſum facti, ex quo (ſi verum eſſet) ſequeretur uſum Chriſti fuiſſe non juſtum, quod profecto blaſphemiam continet, & eſt catholicæ fidei inimicum, eum hoc de pertinaci animoſitate, ac erronea non ſit dubium proceſſiſſe: omnes & ſingulos, qui verbo ac ſcripto per ſe vel alium ſeu alios talia publice præſumpſerunt, ipſos quoque, qui eos docuerunt in talibus, & ut præmiſſa facerent, in damnatam incidiſſe hæreſim, ac ut hæreticos evitandos fore, de fratrum noſtrorum conſilio declaramus. Si quis autem damnatas per conſtitutionem, Cum inter prædictam, hæreſes, vel ipſarum alteram, deinceps ſcienter verbo, vel ſcripto defendere, vel approbare præſumpſerit, de fratrum eorundem conſilio decernimus, ut tanquam hæreticus ab omnibus evidenter habeatur. Adhuc quod conſtitutionem noſtram, Ad conditorem canonum, ſupradictam inſa-

no

Digitized by Google

no auſu impugnare niſi ſunt (ſicut fertur) diſtrictius de eorundem fratrum conſilio inhibemus, ne quiſquam contra definita, ordinata, ſeu facta per ipſum verbo, vel ſcripto ſcienter approbet aliquid, vel defendat. Si quis vero contra præſumpſerit, tanquam contumax, & rebellis Romanæ Eccleſiæ ab omnibus habeatur. Nulli ergo &c. Data Avenion. IV. Idus Novembris, Pontificatus noſtri Anno 9.

CONSTITUTIONUM VIGINTI JOANNIS XXII. FINIS.

EXTRAVAGANTES COMMUNES

A

DIVERSIS ROMANIS PONTIFICIBUS

POST SEXTUM EDITÆ,

CUM SUIS (UT VOCANT) SUMMULIS.

TITULUS I.

DE CONSUETUDINE.

CAP. UN.

Conſuetudo impediens, ne Legati ſedis Apoſtolicæ recipiantur, non valet: & illa non obſtante Legati ipſi ſunt ab omnibus recipiendi, & eos impedientes ipſo facto excommunicationem incurrunt, & eorum terræ Eccleſiaſtico ſubjiciuntur interdicto.

Joannes XXII. [*Anno* 1318. *Romæ*.]

SUper gentes, & regna Romanus Pontifex a Domino conſtitutus, eum perſonaliter ſingulas regiones circuire non poſſit, nec circa gregem ſibi creditum curam paſtoralis ſolicitudinis exercere: neceſſe habet interdum ex debito impoſitæ ſervitutis, ſuos ad diverſas mundi partes (prout neceſſitates exegerint) deſtinare Legatos, qui vices ipſius ſupplendo errata corrigant, aſpera in plana convertant, & commiſſis ſibi populis ſalutis incrementa miniſtrent. Veruntamen aliqui hujuſmodi officium, & poteſtatem ipſius Romani Pontificis, quam non ab homine, ſed a Deo recepit, ſub ſuo arbitrio redigere molientes, Legatos ipſos, niſi ab eis petiti fuerint, vel de beneplacito eorum tranſmiſſi, ſibi terras ſubjectas [dicentes hoc eis de conſuetudine competere] ingredi non permittunt. Nos hujuſmodi conſuetudinem, non tam irrationabilem, quam nonnunquam animarum ſaluti contrariam, detrahentemque Apoſtolicæ poteſtati, auctoritate Apoſt. penitus reprobantes, Legatos ipſos ab omnibus, cujuſcunque præeminentiæ, conditionis, aut ſtatus fuerint, debere admitti decernimus: nec eos prætextu cujuſvis conſuetudinis impediri poſſe a quoquam Chriſtiano nomine gloriante, quo minus regna, provincias & terras quaslibet, ad quæ ipſos deſtinari contigerit, ingrediantur libere, ac commiſſæ ſibi legationis officium exerceant in eiſdem. Qui vero de cætero ſuper prædictis dictos Legatos, aut etiam Nuntios, quos ad quaſcunque partes pro cauſis quibuslibet ſedes ipſa tranſmiſerit, præſumpſerint impedire, ipſo facto ſententiam excommunicationis incurrant. Regna, terræ, & loca quælibet ſubjecta eiſdem, tamdiu ſint eo ipſo Eccleſiaſtico ſuppoſita interdicto, quamdiu in hujuſmodi contumacia duxerint perſiſtendum. Non obſtantibus quibuslibet indulgentiis, aut privilegiis, Imperatoribus ac Regibus, ſeu quibuſcunque aliis ſub quibuſcunque modis, tenoribus, & formis a ſede ipſa conceſſis, quæ contra præmiſſa nullis volumus ſuffragari.

TITULUS II.

DE POSTULATIONE PRÆLATORUM.

CAP. UN.

Minores XXVII. annis ſeculares, & mendicantes religioſi ad certas Eccleſias prohibentur poſtulari: & puniuntur tam poſtulantes, quam poſtulati.

Joannes XXII.

DIſpendiis, & periculis variis, quæ ex ſubſeriptis poſtulationibus poſſent Eccleſiis evenire, & vacationum diuturnitatibus, quæ conſuaverunt nonnunquam ex poſtulationibus irrationabilibus provenire, ac diſpendiis, quæ inde frequenter Eccleſiæ incurrunt, ad futuram rei memoriam obſiſtere cupientes: illum, qui vigeſimum ſeptimum non attigerit annum, ad cathedralem, necnon profeſſorem cujuſvis mendicantium ordinis ad inferiores cathedralibus Eccleſias, ad monaſteria extra ſuos ordines poſtulari edicto perpetuo prohibemus. Quod ſi ſecus poſtulatum fuerit, & attentatum, irritum ac nullius penitus ſit momenti. Et qui ſcienter proceſſerint ad eandem, ea vice poſtulandi

ac eligendi poteſtate privatos, ac beneficiis, quæ in ipſa obtinebunt Eccleſia, ad quam poſtulationem hujuſmodi fecerint, per triennium noverint ſe ſuſpenſos. Poſtulatos vero, qui poſtulationis de ſe factæ negotium fuerint per ſe, vel per alium in Romana curia proſecuti, illud ibi proponi in publico, vel privato Conſiſtorio facientes, etiam ſe duntaxat diſpoſitioni ſedis Apſt. committendo, ſi ſe annum XXVII. non attigiſſe ſciverint (ut præfertur) uſque ad XXXV. annum; cæteros vero ſeculares & religioſos extra ſuorum adminiſtrationes ordinum perpetuo ineligibiles ac impoſtulabiles eſſe decernimus, ac prorſus inhabiles ad quaſcunque dignitates Eccleſiaſticas, & beneficia quælibet obtinenda.

TITULUS III.
DE ELECTIONE.
CAP. I.

Multis probat argumentis, promotos in curia non debere ad propria redire ſine literis ſuæ promotionis. Qui ſi ſecus fecerint, pro Prælatis non ſunt habendi, pœnaſque incurrunt hic expreſſas. Et de iſta extravaganti facit mentionem Pennor. in cap. qualiter. de elect. dicens: quod nullus, antequam habeat literas Apoſtolicas ſuper ſua promotione, debet adminiſtrare, nec debet recipi ab Eccleſia tanquam Prælatus: alias recipientes, & receptus incurrunt pœnam, de qua hic.

Bonifacius VIII. [*an.* 1300. *Romæ*.]

INjunctæ nobis debitum ſervitutis expoſcit, ut qui ad reformandos in Clero mores & actus (prout nobis ex alto permittitur) ſolertius intendimus, ibi præcipue reformationis accommodæ remedium apponamus, ubi majus reſpicimus periculum imminere. Sane quam periculoſum exiſtat, quod aliquis in officio, dignitate, vel gradu fore ſe aſſerat, & pro tali etiam habeatur, niſi prius ipſe, quod aſſerit, legitimis oſtenderit documentis, tam ex civilibus, quam ex canonicis inſtitutis colligitur evidenter. A ſereoti namque eum mandatis Principis ſe veniſſe, credendum non eſt, niſi hoc ſcriptis probaverit. Nec ſimiliter creditur ſe aſſerenti Legatum. Nunquam enim Apoſt. ſedis moris fuit, abſque ſignatis apicibus undecunque legationem ſuſcipere. Sed nec dicenti ſe delegatum ſedis ejuſdem creditur vel intenditur, niſi de mandato Apoſtolico fide doceat oculata. Similiter Clerici ad alienam diœceſim ſine ſuorum ordinariorum literis venientes, nec in ſuis recipiantur ordinibus, nec ad ſuperiores aſcendant. Clerici quoque & Monachi, qui de ſuis civitatibus ad alienam urbem proficiſcuntur (niſi moniti veniant ſuorum literis Prælatorum) non ſunt Clerici vel Monachi reputandi. Si quis præterea in Clerum allectum ſe dicat, ſi Sacerdotem ſeſe nominet, hoc ſcrutandum eſt: quia non ſine periculo eſt in talibus communicatio indiſcuſſa. Quod autem in illis, qui ſe Epiſcopos, vel ſuperiores Prælatos, aut etiam Abbates, Priores, ſeu alios monaſteriorum Rectores, quocunque nomine cenſeantur, appellant, ſit diſcuſſio celebris & diligens facienda, luculenter apparet: ſi ſcandala & pericula gravia (quæ ipſorum parere poſſet communicatio indiſcuſſa) diligentius attendantur. Hinc non evidens evocat ratio, ut cum præmiſſis aliis caſibus, qui minoris exiſtunt periculi, ſit ex conſtitutionibus editis jam proviſum, hunc ultimum, qui pericula graviora minatur, nequaquam ſine proviſionis opportunæ remedio relinquamus. Præſenti itaque perpetuo valitura conſtitutione ſancimus, ut Epiſcopi & alii Prælati ſuperiores, necnon Abbates, Priores & cæteri monaſteriorum regimina exercentes, quocunque nomine cenſeantur, qui apud dictam ſedem promoventur, aut confirmationis, conſecrationis, vel benedictionis munus recipiunt, ad commiſſas eis Eccleſias & monaſteria abſque dictæ ſedis literis hujuſmodi, eorum promotionem, confirmationem, conſecrationem, ſeu benedictionem continentibus accedere, vel bonorum Eccleſiaſticorum adminiſtrationem accipere non præſumant: nullique eos abſque dictarum literarum oſtenſione recipiant, aut eis pareant vel intendant. Quod ſi forſan contra præſumptum fuerit, quod per Epiſcopos, Prælatos, Abbates, Priores, & alios monaſteriorum regimina exercentes prædictos medio tempore actum fuerit; irritum habeatur: nec quicquam interim iidem Epiſcopi, vel Prælati, Abbates, Priores, vel regimina exercentes, de Eccleſiarum, vel monaſteriorum proventibus percipiant eorundem. Capitula vero & Conventus Eccleſiarum, & monaſteriorum ipſorum, & alii quicunque, ipſos abſque hujuſmodi dictæ ſedis literis recipientes, vel obedientes eiſdem, tamdiu ſint a beneficiorum ſuorum perceptione ſuſpenſi, donec ſuper hoc ejuſdem ſedis gratiam meruerint obtinere. Similiter quoque Epiſcopi, Prælati, Abbates, Priores, & alii monaſteriorum regimina exercentes prædicti, ſolito fidelitatis & obedientiæ juramento non præſtito, Illi etiam Pontifices, quos apud prædictam ſedem pallium contingit recipere, abſque literis traditionis ipſius pallii nequaquam ab eadem diſcedant: diſcedentes vero (quouſque hujuſmodi juramentum præſtiterint, & literas obtinuerint) nihil de ipſarum Eccleſiarum, & monaſteriorum proventibus percipiant: & quicquid interim per eos (ut de aliis prædicitur) actum fuerit, viribus non ſubſiſtat.

CAP. II.

Si religioſus electus non petierit ipſe, vel ejus electores licentiam conſentiendi, intra tempus moderandum pro præſentia, vel abſentia ſuperioris, eſt eo ipſo privatus jure ſibi ex electione quæſito, & poſſunt electores alium eligere. h. d. addit. ad c. quam ſit. de elect. in 6.

Benedictus XI. [*an.* 1304. *Romæ*.]

SI Religioſus, qui abſque ſui ſuperioris licentia electioni de ſe factæ conſentire non poteſt, illam poſt electionem ſibi præſentatam, vel ejus electores, intra tempus pro ejuſdem ſuperioris præſentia, vel abſentia moderandum, nequaquam obtineat, dat generale Concilium Lugdunenſe electoribus extunc ad electionem aliam procedendi liberam facultatem. Verum quia frequenter dubitatum eſt, an etiam ſit eo ipſo jure (ſi quod ei competebat ex hujuſmodi electione) privatus: ſtatuimus illum eum hoc ipſo fore privatum.

CAP. III.

Quotiens Patriarchalibus Eccleſiis vacantibus, ſtatuitur illis non poſſe provideri Romano Pontifice inconſulto: quod ſi ſecus factum fuerit, irritum decernitur.

Idem.

SAncta [a] Romana Eccleſia, quæ diſponente Domino ſuper omnes alias ordinariæ poteſtatis obtinet principatum a Deo, utpote mater univerſorum Chriſti fidelium, & magiſtra, quatuor Patriarchales ſedes inſtituit, inter quas poſt ipſam Romanam Eccleſiam, Conſtantinopolitanam primum, Alexandrinam ſecundum, Antiochenam tertium, & Hieroſolymitanam quartum locum voluit obtinere. Ipſaſque multis prærogativis & honoribus ac privilegiis decoravit: de quarum proviſionibus cum eas vacare contingit, tanto eſt accuratius cogitandum, & attentius providendum, quanto majoris eminent altitudine dignitatis, & periculoſe erraretur in proviſionibus earundem. Super hoc igitur cum fratribus noſtris habita deliberatione matura, inter alia noſtræ conſiderationi occurrit, quod omnes (proh dolor!) prædictarum ſedium Patriarchalium civitates aut ſunt deſtructæ, aut occupatæ ab infidelibus, vel a Schiſmaticis detinentur, ipſarum Capitulis, ſeu Conventibus, & Canonicis diſperſis undique extra civitates ipſas, per alias regiones, ſeu loca a civitatibus ipſis remota. Ex quo con-

a *Vide notata per Doct. in c. antiqua, extra de privil.*

contigit (ſicut experientia nuper nos docuit) quod vacante Conſtantinopolitana Eccleſia, per mortem bonæ memoriæ Petri Patriarchæ, ſolum per unum duntaxat ejus Canonicum fuit de novo paſtore electio celebrata, aliis Canonicis ſuis agentibus in remotis: dictus tamen electus juri, ſi quod ſibi ex electione hujuſmodi competebat, in noſtris manibus ſponte ac libere reſignavit. Ideoque de eorundem fratrum conſilio & Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine ſtatuimus, ut quamdiu civitates ipſæ Schiſmaticorum, aut infidelium ſubſunt, aut ſuberunt ditioni, aut detinebuntur per eos, Canonici dictarum patriarchalium ſedium, cum eas vel ipſarum aliquam, ſeu aliquas vacare contigerit, ad electionem, poſtulationem, ſeu quamvis proviſionem de præficiendo ſibi Patriarcha, vel paſtore nullo modo procedant, quouſque ad Apoſt. ſedis notitiam deducatur. Nos enim a data præſentium decernimus irritum & inane, ſi ſecus per prædicta Capitula, Conventus vel Canonicos, aut quemvis alium vel alios ſcienter, vel ignoranter fuerit attentatum: non obſtantibus quibuſcunque ipſarum Eccleſiarum, vel alicujus earum conſuetudinibus, vel ſtatutis, juramento, confirmatione dictæ ſedis, vel quacunque alia firmitate vallatis, ſeu conſtitutionibus, privilegiis, vel indulgentiis ſedis ejuſdem, per quæ effectus præſentium impediri poſſit quomodolibet, vel differri, & de quibus quorumque totis tenoribus de verbo ad verbum in noſtris literis habenda eſſet mentio ſpecialis. Nulli ergo, &c. Data Laterani X. Calend. Januar. Pontificatus noſtri Anno 2.

CAP. IV.

Cum beneficia apud ſed. Apoſt. vacantia ſint ſoli Papæ reſervata, oſtendit, quæ & quorum apud ſedem vacare dicantur tandem. Et primo loquitur de reſervationibus, ſecundo de penſionibus.

Joannes XXII. [*an. 1316. Avenioni.*]

EX debito paſtoralis officii, nobis quanquam immeritis ſuperna diſpoſitione commiſſi, periculis animarum & Eccleſiarum ac monaſteriorum diſpendiis, quæ ob ipſorum vacationes diutinas ipſis ſolent frequentius provenire, congruis remediis (quantum nobis ex alto conceditur) ſalubriter occurrere intendentes, ut celerius & utilius providetur Eccleſiis ac monaſteriis antedictis, & ut Rom. Eccl. quæ ſuper ipſas Eccleſias ac monaſteria ex divina proviſione obtinere dignoſcitur principatum, honor debitus impendatur: prædeceſſorum noſtrorum Romanorum Pontificum, præſertim fel. record. Bonif. VIII. qui dignitates, perſonatus, Eccleſias & alia Eccleſiaſtica beneficia, & Clem. V. qui tam hujuſmodi dignitates, perſonatus, Eccleſias, beneficia, quam cathedrales Eccleſias quaslibet, monaſteria, prioratus, adminiſtrationes & officia quæcunque, quæ apud ſedem Apoſt. vacarent, proviſioni Apoſtolicæ ſub certis tenoribus reſervaverunt, veſtigiis inhærentes: nos ex cauſis rationabilibus, quæ ad id noſtrum animum induxerunt, de fratrum noſtrorum conſilio nonnulla detrahendo, aliqua declarando, & quædam addendo de novo, Epiſcopales, & earum ſuperiores ſedes, monaſteria, & regulares Eccleſias, ad quæ hi, qui eis pro tempore præficiendi ſunt, etiam per electionem canonicam aſſumuntur, Prioratus, officia vel adminiſtrationes earundem, dignitates, perſonatus, præbendas, aliaque Eccleſiaſtica beneficia, cum cura, vel ſine cura, quocunque nomine cenſeantur, quæ apud prædictam ſedem vacant ad præſens, & exnunc in antea (donec Chriſti dignatio nos dignabitur univerſalis Eccleſiæ ſponſæ ſuæ regimini præſidere) vacare contigerit apud eam, proviſioni noſtræ de fratrum noſtrorum conſilio auctoritate Apoſtolica reſervamus. Hujuſmodi autem ſedes, monaſteria, Eccleſias & alia præfata beneficia Eccleſiaſtica, per mortem vel depoſitionem, ac privationem eorum, qui ea obtinerent, per electionum caſſationem, poſtulationem, repulſionem, renunciationem, quorumlibet proviſionem, translationem, ſive per ſucceſſionem muneris conſecrationis, aut benedictionis dandum a dicto Clemente prædeceſſ. noſt. promotis impenſi: niſi de ipſis diſpoſuerit prædeceſſor, & a nobis, ſive auctoritate noſtra promovendis impendendi apud ſedem ipſam, vel etiam ubicunque, aut quovis alio modo canonice vacare, apud ſedem intelligimus prælibatam. Epiſcopales inſuper, vel alias dignitates, Eccleſias, Monaſteria, & alia prædicta fratrum noſtrorum ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalium apud dictam ſedem per eorum obitum vacare cenſemus, ſive inibi, ſive alibi ubicunque ipſos migrare contigerit de hac luce. Et hoc idem in dignitatibus, & beneficiis quibuslibet (ut de aliis præmittitur) officialium noſtrorum, videlicet Vicecancellarii, ejuſdem Eccleſiæ Camerarii, Notariorum, auditoris contradictarum, correctorum, ſcriptorum literarum, ac pœnitentiariorum noſtrorum, necnon abbreviatorum curiæ Romanæ locum ſibi volumus vendicare. Rurſus hujus noſtræ reſervationis edictum ad dignitates, & alia jam dicta Capellanorum noſtrorum commenſalium, & quorumlibet aliorum ratione officii, vel ex cauſa legitima in dicta curia morantium, quando a nobis pro noſtris, & ejuſdem ſedis negotiis proſequendis, de ipſa curia quocunque modo præmiſſi, vel aliqui eorum tranſmiſſi, aut legati vel nuncii fuerint, & eos ubilibet ante ipſorum ad præfatam curiam reditum (durante legatione, ſeu proſecutione ipſorum negotiorum) rebus eximi contigerit ab humanis, duximus extendendum. Et id ipſum etiam eſſe volumus in hujuſmodi Capellanis commenſalibus, etiamſi (ut præmittitur) nunc tranſmiſſi fuerint ubicunque, & ipſos rebus eximi contigerit ab humanis. Cæterum edictum ipſum trahimus ad ſedes, monaſteria, & alia ſupradicta, quæ vivente adhuc dicto Clem. prædeceſſore noſtro uſque ad ejus obitum, niſi de ipſis per eum fuerit ordinatum, & deinde uſque ad datam præſentium apud ſedem vacaverint eandem, illaque vacare decernimus apud ipſam, dummodo in eis jus in re, licet ad rem non ſit aliquibus acquiſitum; decernentes extunc irritum & inane, ſi ſecus in prædictis, & ſingulis eorum ſcienter vel ignoranter, per quemcunque ſeu quoſcunque Apoſtolica vel alia quavis auctoritate attentatum fuerit, vel contigerit in poſterum attentari: non obſtantibus piæ memoriæ Gregorii decimi, ac Bonifacii octavi, & aliorum Romanorum Pontificum prædeceſſorum noſtrorum conſtitutionibus ſuper hoc editis: quatenus edicto eſſent, & ſunt contrariæ memorato. Cæteris in ipſis conſtitutionibus contentis, in ſuo robore duraturis. Penſiones inſuper annuas ab Epiſcopis, & eorum ſuperioribus aliiſque Prælatis inferioribus, necnon quibuſcunque Capellanis, Conventibus, collegiis, vel ſingularibus perſonis factas & faciendas perſonaliter aliquibus ex eiſdem Cardinalibus, ſeu quibuſvis aliis ex prænominatis perſonis, & penſiones præterea, ſeu aſſignationes quantitatum quarumlibet ſuper certis Provinciis, diœceſibus, Eccleſiis, Monaſteriis, vel aliis Eccleſiaſticis locis aut ordinibus, etiam a quibuſvis prædeceſſoribus noſtris Romanis Pontificibus factas præmiſſis perſonis, ſive alicui earundem, vel monaſteria, Prioratus, adminiſtrationes quaslibet, beneficia regularia, vel alia quælibet quocunque nomine cenſeantur, non conſueta ab olim Clericis ſecularibus aſſignari, hujuſmodi perſonis, vel alicui earundem collata, ſive conceſſa in commendam, vel alio quovis titulo ab eiſdem prædeceſſoribus ſeu aliis Epiſcopis, vel ſuperioribus Prælatis, Capitulis, aut Conventibus, vel collegiis ſub edicto prædicto nolumus aliquatenus comprehendi: quo minus eis cedentibus vel decedentibus, ſive illa quovis alio modo dimittentibus, monaſteria ipſa, Prioratus, adminiſtrationes, beneficia, ac loca hujuſmodi,

Digitized by Google

modi, ad Eccleſias, & Monaſteria, ſive alia loca religioſa, vel alia Eccleſiaſtica, eorumqua Prælatos, ſiva perſonas, ad quas antea eorum diſpoſitio pertinebat, ſeu quibus immediate ſubeſſe noſcuntur, libere revertantur: niſi eis quid canonicum obſtiterit, vel de ipſis aliter duxerimus diſponendum.

TITULUS IV.
DE AUCTORITATE, ET USU PALLII.
CAP. UN.

Pallii traditio per objectum criminis, vel defectus retardari non debet, niſi objiciens præmiſſo juramento de objectis promptam faciat fidem. Et quid ſit promptam fidem facere, declarat.

Joannas XXII. [*An.* 1318. *Avenioni.*]

MAlitiis hominum, quæ ſæpe circa impediendam pallii dationem committuntur, volentes ſalubriter obviare, hac in perpetuum valitura conſtitutione ſancimus, ut deinceps per objectum cujuſvis criminis, ſeu defectus traditio pallii facienda his, qui ad Metropolitanarum Eccleſiarum, ſeu aliarum regimen aſſumuntur, non impediatur in aliquo, nec retardetur, niſi objicientes firmant corporali præſtito juramento ſe id malitioſa non agere, ſed objecta vera eſſe ſe credere, ac de objectis offerant facere promptam fidem, & nihilominus ad pœnam talionis, ſeu extraordinariam ſe obligent arbitrio præſidentis. Promptam vero fidem intelligimus in hoc caſu, ſi intra bimeſtris temporis ſpatium numerandum a die collationis in antea probaverint legitime, quod opponunt. Quod ſi non fecerint, eorum objectibus nequaquam obſtantibus ad ipſius traditionem pallii procedatur. Per traditionem autem hujuſmodi, viæ accuſationis, denunciationis, vel inquiſitionis nullum volumus præjudicium generari.

TITULUS V.
DE OFFICIO CUSTODIS.
CAP. UN.

In religioſorum mendicantium conventibus plures campanæ eſſe non poſſunt ſine ſpeciali Papæ licentia: plures autem campanulas in refectoriis, capitulis, & alibi licite poſſunt ipſi religioſi mendicantes habere. h. d. Et aſt Extravagans notabilis: & quia pulſare campanas eſt Cuſtodis officium, ut patet eod. tit. c. 1. in ant. ideo hic non abs ea collocata eſt.

Joannes XXII. (*an.* 1323. *Avenioni.*)

QUia cunctos orthodoxæ fidei profeſſores, & viros præſertim Eccleſiaſticos ſic hortamur adinvicem, & quoad alios etiam converſari, quod ex ipſorum geſtis nullius offendatur juſtitia, nec cuiquam ſcandali materia præparetur: advertentes quod eo, quod nonnulli mendicantium ordinum profeſſores in nonnullis ſuis conventibus plures campanas obtinent, & in poſterum ſatagunt obtinere, cathedrales, ac Eccleſiæ aliæ ſuæ quaruntur proptarea juſtitiæ detrahi, & exinde civitatibus locorum interdum afferri divinis officiis impedimentum, videturque inter ipſos litigiis, & ſcandalis via aperiri. Nos præmiſſis obviare cupientes periculis, pacemque deſiderantes inter ipſos (ſine qua bene pacis auctor non colitur) obſervari: de fratrum noſtrorum conſilio hoc edicto perpetuo ordinamus, quod religioſi dictorum ordinum mendicantium in nullo conventu ſuo, ſeu loco plures campanas habeant ſine ſedis Apoſtolicæ ſpeciali licentia, ſed una tantummodo pro loco quolibet ſint contenti. Quod ſi forſan communitas, ſeu univerſitas aliqua Eccleſiaſtica, vel mundana, ſeu iidem religioſi pro illis, in aliquo ipſorum locorum campanam aliam habuerint, vel nunc habent, non illam, ſed aliam ſolam eorum ſpecialiter uſibus deputatam pulſare valeant horis diurnis, & nocturnis, Miſſis, & aliis conſuetis. Cæterum religioſis eiſdem permittimus, quod ubi hactenus plures campanas ſine lite, & contradictione qualibet in uſus duntaxat proprios habuerint, & nunc habent, illis etiam deinceps libere uti poſſint. Aliis quibuſcunque per eos habitis intra trium menſium ſpatium de ſuis locis, ſeu campanilibus deponendis, & nullatenus iterum reponendis. Verum campanulas, quæ in Refectoriis, Sacriſtiis, Capitulis, & aliis forſan officinis religioſorum ipſorum conſueverunt haberi, ſub iſta noſtra ordinatione nolumus comprehendi. Nulli ergo &c. Datum 2. Novembris, Pontificatus noſtri anno 8.

TITULUS VI.
DE OFFICIO DELEGATI.
CAP. UN.

Literæ Apoſtolicæ impetratæ ad gratias, ſeu ad lites in aliquibus civitatibus, ſeu diœceſibus, dum erant integræ, non obſtante diviſione facta de ipſis in duas, ſeu plures civitates, ſeu diœceſes, quæ diviſio facta propter divini cultus augmentum, & populi incrementum, & etiam executores, ſeu Judices eundem habeant ſub eiſdem modo, & forma illum vigorem in ſic diviſis, quem habebant in illis, dum integræ remanebant. a

Joannes XXII. *Epiſcopus, ſervus ſervorum Dei ad perpetuam rei memoriam.*

[*an.* 1318.]

SEdes Apoſtolica in ſuis actibus veritatem proſequens, lucem amans libenter evitat nodoſæ ambiguitatis involucrum: illamque ſibi ſemper in ſuis ordinationibus reſervare cautelam intendit, ut de illis ita proveniant commoda, quod aliis non immineat detrimentum. Sane pridem ad divini cultus augmentum, & ad ſalutem populi, quem in nonnullis civitatibus, & diœceſibus ſic multiplicarat Altiſſimus, quod in earum ſingulis ſingulorum vultus nequibat, ut deceret, unicus paſtor inſpicere, aut alias partes boni paſtoris implere: ſalubriter intendentes, in ipſis diœceſibus, quarum nonnullas in duas, & aliquas in plures diœceſes duximus dividendas: certas earum civitates, ac Eccleſias ereximus cathedrales, quarum ſingulis proprias, diſtinctas, & limitatas juſſimus aſſignari. Verum quoniam plures ante ordinationem, ſeu diviſionem noſtram hujuſmodi tam a nobis, quam a prædeceſſoribus noſtris Romanis Pontificibus Apoſtolicas obtinuerunt literas, ſuper beneficiis Eccleſiaſticis in ipſis tunc integris diœceſibus vacaturis, quarum nonnullæ reſtant adhuc executioni mandandæ: Nos amovere volentes cujuſvis dubitationis ſcrupulum, qui circa executionem gratiarum ſuper hujuſmodi beneficiis conceſſarum poſſet forſan incidere, conſiderantes attentius, quod per ordinationem, ſeu diviſionem noſtram prædictam jus ad rem expectantibus dicta beneficia ante competens ex ratione immutari non debet, quin adeo efficax in diviſis diœceſibus maneat, ſicut in ipſis quondam integris, auctoritate præſentium declaramus, quod omnes, & ſingulæ gratiæ ſuper beneficiis vacaturis ante diviſionem hujuſmodi in ipſis quondam integris diœceſibus a nobis, vel prædictis prædeceſſoribus noſtris perſonis quibuſcunque conceſſæ, tam in ipſis nunc diviſis, quam in aliis diœceſibus deciſis ab illis, eiſdem modo, & forma poſſint ſuo ordine per executores demandatos, & alios, ad quos id pertinebit, ad debitam executionem adduci, quibus ante diviſiones ſæpefatas poterant, & debebant. Idem etiam declaramus quoad literas Apoſtolicas juſtitiam continentes, ut videlicet Judices dati per illas in cauſis quarumlibet perſonarum, quæ nunc de eiſdem diœceſibus diviſis exiſtunt, poſſint juxta earum tenorem

a *Hæc Extravagans habetur inter XX. Joan. XXII. ſub tit. de conceſſ. præb. cum gl. domini Zenzelini.*

perinde procedere, ac ſi dictæ diœceſes, de quibus mentio in eiſdem literis habetur, integræ remanſiſſent. Non nili ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ declarationis infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri, & Pauli Apoſtolorum ejus ſe noverit incurſurum. Datum Avanion. 3. Cal. Novemb. Pontificatus noſtri Anno 2.

TITULUS VII.
DE OFFICIO JUDICIS ORDINARII.
CAP. I.

Epiſcopus monaſterium viſitans non tenetur accipere Monachos illius monaſterii pro tabellionibus, etiamſi hoc haberet conſuetudo: nec in actu viſitationis debet eſſe ſolus, ſed duos, vel tres Clericos cum Notario, qui ſimiliter ſit Clericus, ſecum aſſumat. h. d.

Bonifacius VIII. (*an.* 1301. *in Latia.*)

DEbent ſuperioribus ſuis reverentiam ſubditi: & dum ſalubriter ab eis pro culpis correctionem, velut egrantium medicamenta recipiunt, obedientiam exhibere tenentur. Rurſus oportet Præpoſitos cum charitate a corrigere: decet eos inferre homilitec, quod docent, & paterna ſubjectos dilectione fovere. Sic debitor delicatus effugitur, ſic onerofus creditor minime reperitur. Sane dudum venerabili fratre noſtro A. Epiſcopo Dulmen. ad viſitandum Capitulum ſuæ Eccleſiæ Dulmen. quæ regularis ordinis S. Benedicti fore noſcitur, deſcendente, Prior, & Capitulum ipſius Eccleſiæ excipientes, quod de conſuetudine erat Eccleſiæ ſupradictæ a tempore, cujus non erat memoria, inconcuſſe ſervata, quod Epiſcopi Dulmen. qui fuerunt pro tempore, per ſe ſolos abſque aliis religioſis ſibi adjunctis, vel Clericis, vel Laicis ſecularibus quibuscunque, aſſumptis ſibi loco Notarii Monacho, ſeu Monachis Capituli memorati, viſitationem ſuam hactenus præfato impenderunt Capitulo, ſupplicarunt eidem Epiſcopo, ut omnes tam Clericos, quam Laicos, religioſos & ſeculares (antequam viſitationem actualiter exerceret) a Capitulo præciperet amoveri: quibus amotis parati erant ipſum admittere ad viſitationem hujuſmodi peragendam. Et quia dictus Epiſcopus eos ſuper hoc non audivit, quanquam proteſtaretur ſe velle omnes Clericos ſuos, & alios (præter tres, vel quatuor, & Notarium) removere, & ſic ſuam viſitationem incipere, & complere, idem Prior, & Capitulum ad ſedem Apoſtolicam appellarunt. Propoſito itaque hujuſmodi negotio coram nobis, & auditis, & intellectis, quæ partes dicere voluerunt: nos conſiderantes, quod conſuetudo prædicta contra communem utilitatem, facultatem probationum (quæ non eſt anguſtanda) reſtringit, propter quod etiam, ut ſalva ſcilicet ſit rerum probatio, quia publice intereſt, ne veritas occultetur, cautum eſt jure, ut curent magiſtratus teſtari, id eſt, teſtificari volentibus, ſeipſos, & alios teſtes, vel ſignatores præbere. Et ſtatuit generale Concilium, ut a Judicibus adhibeatur perſona publica, vel duo viri idonei, qui acta conſcribant. Quos quidem Monachos ad prædicta, cum propter eorum profeſſionem, quæ illorum vocem facit ſuneſtam, & ipſos arcet a judiciis, & publicis, ſive civilibus actibus, nec pariter (prout conſtitutio novella declarat) niſi in inquiſitionis hæreticæ pravitatis cauſa, tabellionis [cujus vicem in hac parte duo viri per ſupradictum Concilium obtinent] officium exercere: tum quia ſuſpecti nec contra Priorem, aut Capitulum, quibus ſubſunt, quæ corrigenda invenirentur, fideliter, & recte conſcriberent, conſtat non eſſe idoneos. Attendentes quoque, quod id Epiſcopali non modicum detrahit dignitati, ſi ab Epiſcopo, qui dignitatem propriam ſuo ingenio augere debet, comites honoris ſui cauſa adhibiti abducantur, ſeque ſuorum ſuſpectis quandoque forſitan, quos viſitat, committere compellatur: dictam conſuetudinem, per quam prælibati Prior, & Capitulum videntur nimium delicati, tanquam non rationabilem reprobamus. Sed ne ſit Epiſcopus oneroſus, decernimus, noſtrorum prædeceſſorum veſtigiis inhærentes, ut cum ad viſitationem de cætero faciendam in Eccleſia memorata deſcenderit, in viſitationis actu duas, vel tres honeſtas perſonas Clericali charactere inſignitas, quarum una ad minus ſit religioſa ordinis ſupradicti, & unum Notarium Clericum ſecum habeat, & non plures: conſuetudine aliqua obtenta, & compoſitione qualibet inter partes ipſas ſuper hoc in contrarium facta hactenus non obſtante. Nulli ergo liceat hanc paginam noſtrarum reprobationis, conſtitutionis &c. Datum Anagn. ... Cal. Auguſti, Pontificatus noſtri Anno 8.

CAP. II.

Beneficia plura incompatibilia obtinens ſine diſpenſatione debet illa præter ultimum in manu ordinarii intra duos menſes dimittere, alias pœnas incurrit hic poſitas. Et debet Ordinarius tales plura beneficia obtinentes compellere ad oſtendendam diſpenſationem: quam ſi non tenerit, ab ingreſſu Eccleſiæ ſuſpenditur. Et vide c. Ordinarii. eod. tit. lib. 6. quod ſi diligenter notetur, haec Extravagans ſub hoc tit. recte collocata dicetur.

Joannes XXII. (*an.* 1318. *Avenioni.*)

UT a quos virtutis amor avertit ambitionis exectandæ, & avaritiæ cæcitate non retrahit, ſaltem rigor coerceat diſciplinæ: ſtatuimus, ut quicunque plures dignitates, vel perſonatus, aut parochiales Eccleſias, aut dignitatem, vel perſonatum cum alio beneficio curam animarum habente, ſimul ſine canonica diſpenſatione detinens, illa omnia, & ſingula (illo duntaxat excepto, quod ultimo receperit, quod poſſit, ſi tamen in eo ex collatione canonica jus ſibi competat, retinere) intra duos menſes a die notitiæ hujuſmodi noſtræ conſtitutionis continua numerandos efficaciter verbo, & facto, abſque fraude aliqua in manu Ordinarii dimittere teneatur: per eum, vel per eos, ad quem, vel ad quos eorum diſpoſitio ſpectabit, ea vice libere diſponenda. Quod ſi non fecerit, etiam illo ſit ipſo jure privatus, in quo jus competebat eidem, & inhabilis ad quæcunque beneficia obtinenda penitus cenſeatur. Qui vero deinceps receperit dignitatem, vel perſonatum, aut beneficium curam habens animarum annexam, ſi prius ſimile beneficium obtinebat, primum, quo poſtquam ſecundi poſſeſſionem habuerit, vel per eum (omni dolo, & fraude ceſſantibus) quo minus habeat, ſteterit, privatus noſcitur ipſo jure, abſque moræ diſpendio in manu Ordinarii omnino ſimiliter dimittere teneatur, per eum, vel eos, ad quem, ſeu quos collatio, ſeu ordinatio ſpectaverit, diſponendum: quod niſi fecerit, extunc ſecundo ſit ipſo jure privatus, & inhabilis ad ſacros ordines, & ad quodcunque beneficium Eccleſiaſticum obtinendum. Ut autem præmiſſorum, fructus facilius ſubſequatur, omnibus, & ſingulis Ordinariis in virtute ſanctæ obedientiæ, & ſub pœna ſuſpenſionis ab ingreſſu Eccleſiæ, quam eos (ſi in exequendis ſubſequentibus negligentes fuerint) incurrere volumus ipſo facto, diſtricte præcipimus, & mandamus, ut ſub certa, & formidabili pœna eorum arbitrio infligenda, ſubditis ſuis plures dignitates, & perſonatus, aut Eccleſias, quibus cura imminet animarum, aut dignitatem, vel perſonatum cum alio beneficio, cui cura ſimilis ſit annexa, obtinentibus, injungere debeant, quod diſpenſationes, aucto-

a *Vide Conc. Trid. ſeſſ.* 25. *de refor. c.* 1.

a *Vide Conc. Trid. ſeſſ.* 7. *de reform. c.* 3. *&* 4. *& ſeſſ.* 24. *de reform. c.* 17.

Digitized by Google

auctoritate quarum hujuſmodi Eccleſias, perſonatus, vel dignitates obtinent, ſi quas habent, necnon & titulos Eccleſiarum, dignitatum vel perſonatuum eorundem, intra tempus pro facti qualitate ipſorum ordinariorum moderandum arbitrio, ordinariis ipſis, vel iis, quem vel quos ad hoc duxerint deputandos, exhibere procurent: de proceſſibus habendis ſuper his exhibitis, propoſitis & productis, redditurі abſque moræ diſpendio per ſcripta publica conficienda ſuper his ſedem Apoſtolicam certiorem.

TITULUS VIII.
DE MAJORITATE, ET OBEDIENTIA.
CAP. I.

Omnes Chriſti fideles de neceſſitate ſalutis ſubſunt Romano Pontifici, qui utrumque gladium habet, & omnes judicat, a nemine autem judicatur. Hæc tamen extravagans Regem Franciæ, & regnicolas non amplius ſubjicit Eccleſiæ Romanæ, quam prius erant: ut patet inf. de privil. meruit.

Bonifacius VIII. [an. 1302. *Romæ*.]

Unam ſanctam Eccleſiam catholicam, & ipſam Apoſtolicam urgente fide credere cogimur & tenere. Noſque hanc firmiter credimus, & ſimpliciter confitemur: extra quam nec ſalus eſt, nec remiſſio peccatorum, Sponſo in canticis *a* proclamante: *Una eſt columba mea, perfecta mea. Una eſt matri ſuæ, electa genitrici ſuæ*: quæ unum corpus myſticum repræſentat, cujus caput Chriſtus: Chriſti vero Deus. In qua unus Dominus, una fides, unum Baptiſma. Una nempe fuit diluvii tempore arca Noe, unam Eccleſiam præfigurans, quæ in uno cubito conſummata, unum (Noe videlicet) gubernatorem habuit, & Rectorem, extra quam omnia ſubſiſtentia ſuper terram legimus fuiſſe deleta. Hanc autem veneramur, & unicam, dicente Domino in *b* Propheta: *Erue a framea Deus animam meam, & de manu canis unicam meam.* Pro anima enim, id eſt, pro ſe ipſo, capite ſimul oravit & corpore: quod corpus unicam ſcilicet Eccleſiam nominavit, propter ſponſi, fidei, ſacramentorum & charitatis Eccleſiæ unitatem. Hæc eſt tunica *c* illa Domini inconſutilis, quæ ſciſſa non fuit, ſed ſorte provenit. Igitur Eccleſiæ unius, & unicæ, unum corpus, unum caput, non duo capita, quaſi monſtrum, Chriſtus videlicet, & Chriſti vicarius Petrus, Petrique ſucceſſor, dicente Domino ipſo Petro, *Paſce d oves meas*, meas, inquit, & generaliter, non ſingulariter has vel illas, per quod commiſiſſe ſibi intelligitur univerſas. Sive ergo Græci, ſive alii ſe dicant Petro ejuſque ſucceſſoribus non eſſe commiſſos, fateantur neceſſe ſe de ovibus Chriſti non eſſe: dicente Domino in Joanne, unum *e* ovile, & unicum eſſe paſtorem. In hac ejuſque poteſtate duos eſſe gladios, ſpiritualem videlicet & temporalem, Evangelicis dictis inſtruimur. Nam dicentibus Apoſtolis, *Ecce gladii duo hic*: in Eccleſia ſcilicet, cum Apoſtoli loquerentur, non reſpondit Dominus nimis eſſe, ſed ſatis. Certe qui in poteſtate Petri temporalem gladium eſſe negat, male verbum attendit Domini proferentis, *Converte gladium tuum f in vaginam*. Uterque ergo eſt in poteſtate Eccleſiæ, ſpiritualis ſcilicet gladius & materialis. Sed is quidem pro Eccleſia, ille vero ab Eccleſia exercendus. Ille Sacerdotis, is manu Regum & militum, ſed ad nutum & patientiam Sacerdotis. Oportet autem gladium eſſe ſub gladio, & temporalem auctoritatem ſpirituali ſubjici poteſtati. Nam cum dicat Apoſtolus: *Non g eſt poteſtas niſi a Deo: quæ autem ſunt a Deo, ordinata ſunt*: Non autem ordinata eſſent, niſi gladius eſſet ſub gladio, & tanquam inferior reduceretur per alium in ſuprema. Nam ſecundum B. Dionyſium, lex divinitatis eſt, infima per media in ſuprema reduci. Non ergo ſecundum ordinem univerſi omnia æque ac immediate, ſed infima per media, & inferiora per ſuperiora ad ordinem reducuntur. Spiritualem autem & dignitate, & nobilitate terrenam quamlibet præcellere poteſtatem, oportet tanto clarius nos fateri, quanto ſpiritualia temporalia antecellunt. Quod etiam ex decimarum datione, & benedictione, & ſanctificatione, ex ipſius poteſtatis acceptione, ex ipſarum rerum gubernatione claris oculis intuemur. Nam veritate teſtante, ſpiritualis poteſtas terrenam poteſtatem inſtituere habet, & judicare, ſi bona non fuerit: ſic de Eccleſia, & Eccleſiaſtica poteſtate verificatur vaticinium Hieremiæ: *Ecce a conſtitui te hodie ſuper gentes, & regna*: & cætera, quæ ſequuntur. Ergo ſi deviat terrena poteſtas, judicabitur a poteſtate ſpirituali: ſed ſi deviat ſpiritualis minor, a ſuo ſuperiori: ſi vero ſuprema, a ſolo Deo, non ab homine poterit judicari, teſtante Apoſtolo: *Spiritualis b homo judicat omnia, ipſe autem a nemine judicatur*. Eſt autem hæc auctoritas (etſi data ſit homini, & exerceatur per hominem) non humana, ſed potius divina ore divino Petro data, ſibique ſuiſque ſucceſſoribus in ipſo, quem confeſſus fuit petra firmata, dicente Domino ipſi Petro: *Quodcunque ligaveris c*, &c. Quicunque igitur huic poteſtati a Deo ſic ordinatæ reſiſtit, Dei ordinationi reſiſtit, niſi duo (ſicut Manichæus) fingat eſſe principia, quod falſum & hæreticum judicamus: quia teſtante *d* Moyſe, non in principiis, ſed in principio cœlum Deus creavit & terram. Porro ſubeſſe Romano Pontifici omni *e* humanæ creaturæ declaramus, dicimus, definimus & pronunciamus omnino eſſe de neceſſitate ſalutis. Dat. Laterani, Pontificatus noſtri Anno 8.

CAP. II.

Prælati non diſcurrant, præſertim habitu transformato: qui ſi ad curiam venerint, inde recedere non debent, ſine Papæ licentia: alias ipſi, & receptantes illos excommunicati ſunt.

Joannes XXII. [an. 1318. *Avenioni*.]

Ut Prælatorum inepta diſcurſibus gravitas & ſimplicitas ſimulationibus obvia, & ipſorum ad Chriſti vicarium indevotio, religioſitati quippe contraria, non immerito arguanda, cum reverentiam illorum ſanctitas, lucem puritas, firmaſque maturitas poſcat greſſus, ut ſint vita mundi, fama clari, proficuique reddantur exemplo. Verum quia ipſorum quorundam (ut fida dignorum habet aſſertio) eo vana prorupit interdum, ne dixerimus, perniciosa temeritas, quod (veſtibus ſpiritualis ſanctitatis abjectis, diſſimulato habitu) ad remotas a ſuis ſedibus partes ſe transferunt. Quinimo ad ſedem Apoſtolicam clanculo, nobis non viſis, nec inſinuato *f* quod venerint, veniſſe, latitaſſe, diſceſſiſſeque dicuntur: nos ne tacentibus nobis non præciſus hujuſmodi morbus invaleat, dum providum creditur, quod incautum, licitum, quod impune: omnibus Epiſcopis, ſuperioribuſque Prælatis ſub obteſtatione divini judicii inhibemus, ne abſque rationabili cauſa, timoris forte vel alia, extra ſuarum civitatis & diœceſis ac Provinciarum (mutatis habitibus) limites indiſcrete diſcurrant. Inhibemus etiam, ne qui Epiſcoporum & ſuperiorum ipſorum latantes (præſertim habitu transformato) venientes ad curiam, de ipſa (Romani Pontificis non præſentati conſpectibus, vel ſaltem ab eo recedendi licentia non obtenta) recedant. Si qui vero Epiſcoporum & ſuperiorum hujuſmodi noſtræ inhibitionis contradictores extiterint, & abſque ipſius Romani Pontificis recedendi licentia conceſſa, eoque non viſo, receſſerint ab eadem, necnon ſi qui ſcienter receptaverint antedictos, niſi

a *Cantic. 6.* b *Pſalm. 21.* c *Joan. 19.* d *Joan. 21.* e *Joan. 10.* f *Matt. 26.* g *Rom. 13.*

a *Hierem. 1.* b *1. Cor. 2.* c *Matth. 16.* d *Gen. 1.* e *Alias, omnem humanam creaturam.* f *Alias, intimato.*

Digitized by Google

niſi id confeſtim eidem Romano Pontifici, vel alicui, per quem hoc ipſum ad ejus crediderint deduci notitiam, manifeſtare curaverint (etiamſi Epiſcopali, Archiepiſcopali, Patriarchali, vel quavis alia dignitate præfulgeant) eos excommunicationis ſententia innodamus.

CAP. III.

Prælati ad curiam non debent more noctuæ latenter venire, nec inde ſine papali licentia recedere: alias infideles judicantur, & ſententia excommunicationis ligantur.

Joannes XXII. [*an.* 1318.]

ETſi deceat quoslibet ſubditorum curam exercere ſolicite, & per omnia velut lucis filios ambulare: hoc tamen præcipue ab ipſis exigitur, qui conſtituti per altitudinem dignitatis, ut in ſpecula, circa commiſſas ſibi plebes paſtorum ſimul, & cuſtodum partes implere tenentur, & coram ipſis laudabilium operum exemplo lucere. Ad noſtrum ſane pervenit auditum, quod nonnulli pontificali præditi dignitate, gregum ſuorum cuſtodiam negligentes, & abhorrentes lucem, tanquam filii tenebrarum, non verentur ſe ab ovium ſuarum cura, mercenarii more, tempore longo ſubducere, & pontificali dignitate rejecta non erubeſcunt vagari per devia ſub habitibus transformatis, ac contempto de exhibendo paribus, & ſuperioribus honore præcepto, ſic abjecti, & indecori interdum ad ſedem Apoſtolicam clanculo declinare præſumunt, ubi more noctuæ, cujus intuitum nox illuminat, lux excæcat, de die latentes, horis tenebrarum, quos ſuis arbitrantur conformari deſideriis, viſitant, ſuos eis evomentes conceptus iniquos, & conſpirationes forſan illicitas adverſus nos, & alios pertractantes, & demum ab inde (non abſque notabili ſedis prædictæ contemptu) reverentia tam conſueta, quam debita, non exhibita Romano Pontifici, & nec ab ipſo petita licentia, nec obtenta, recedant. Nos igitur & ipſius ſedis honori in hac parte proſpicere, ac talium inſolentiis finem imponere cupientes, de fratrum noſtrorum conſilio, generali prohibemus edicto, ne de cætero Præſul aliquis ſine ſui ſuperioris licentia, niſi pro negotiis Eccleſiæ ſibi commiſſæ, extra ſuam diœceſim audeat pernoctare: firmiter ſtatuentes, ut quicunque Pontifex ad Romanam curiam veniens, Papale palatium primitus viſitet, ad Papam (ſi hoc patiatur temporis opportunitas) intraturus, ac reverentiam conſuetam, & debitam exhibiturus eidem: nullatenus receſſurus a curia, niſi ab ipſo ſuper hoc petita licentia & obtenta. Quod ſi ſecus a quoquam ſuper his fuerit attentatum, nos quoſcunque Prælatos, quamvis etiam Patriarchali dignitate fulgentes, ſic ad ſedem accedentes, & ab illa [ut prædicitur] recedentes, necnon quoslibet alios, qui tales apud ſedem ipſam receptare præſumpſerint, niſi ante receptionem hujuſmodi eidem Romano Pontifici ſignificaverint adventum illorum, decernimus eo ipſo notam infidelitatis incurrere, ac excommunicationis ſententiæ ſubjacere. Nulli ergo, &c.

TITULUS XI.
DE TREUGA, ET PACE.
CAP. I.

Sicut Papa volens diſcordiam ex pragmatica ſanctione ſubortam ſedare, ordinariis regni Franciæ ad conferenda beneficia ſex menſes concedit. Facultatem concedendi, ſex gratias ſibi retinet. Beneficia Cardinalium, & eorum, qui Cardinalib. ſunt familiares, in regno Franciæ exiſtentia, ſuæ diſpoſitioni uſque ad certum tempus reſervat. De beneficiis promovendorum quid fieri debeat, oſtendit. Cauſas beneficiales in prima inſtantia vult in partibus terminari, in quibus ante definitivam ſententiam (niſi in uno caſu) vetat appellari. Quid de cauſis in curia pendentibus faciendum ſit narrat. Si autem eadem cauſa in diverſis curiis, diverſis reſpectibus tractatur, quænam prius terminanda ſit, hic recitatur. Taxas beneficiorum editas a Joanne XXII. ſervandas cenſet. Tandem tempus ponit, intra quod vult iſta acceptari, & ſervari. Scias autem, quod hujuſmodi concordata, tanquam juri communi, & decretis Conſtant. & Baſileenſ. contraria, non ſunt effectum ſortita.

Sixtus IV. [*an.* 1471. *Romæ*.]

AD univerſalis Eccleſiæ regimen divina diſponente clementia vocatis, inter alia pro commiſſorum populorum votiva dilectione nil occurrit præſtantius, quam exorta inter perſonas Eccleſiaſticas (principis tenebrarum aſtutia) diſcordiarum fomenta per noſtræ ſollicitudinis occurſum protinus extinguere: ut cujuſvis altercationis ſalubriter evulſis ſeminibus, pacis & tranquillitatis dulcedinem inter creditos nobis populos (divina nobis aſſiſtente gratia) imponere & conſervare valeamus. Cupientes itaque, ut ſuſcitata retroactis temporibus diſcordia (proh dolor) in regno Franciæ, Delphinatu, aliiſque terris & dominiis chariſſimi in Chriſto filii noſtri Ludovici Francorum Regis illuſtris, inter nonnullas ex eiſdem perſonas, occaſione cujuſdam conſtitutionis, quæ in eodem regno diutius inolevit, quam perſonæ prædictæ pragmaticam ſanctionem vocant, ne ſi [quod abſit] majora fomenta ſumeret, damna pariter & graviora ſcandala periculaque ſubſequerentur, ſine debito claudatur, & totaliter ſecludatur: auctoritate Apoſtolica ex certa ſcientia de fratrum noſtrorum conſilio omnibus, & ſingulis Prælatis, & aliis perſonis Eccleſiaſticis regni, Delphinatus, terrarum & dominiorum eorundem, ad quos dignitatum, aliorumque beneficiorum Eccleſiaſticorum, terrarum, & dominiorum eorundem collatio, proviſio, præſentatio, electio, ſeu quævis alia diſpoſitio pertinet: de quibuſvis dignitatibus, perſonatibus, adminiſtrationibus, officiis, canonicatibus, & præbendis, necnon aliis beneficiis Eccleſiaſticis, cum cura & ſine cura, ſecularibus & regularibus, ad eorum collationem, proviſionem, præſentationem, electionem, ſeu quamvis aliam diſpoſitionem pertinentibus, quæ deinceps in Februarii, Aprilis, Junii, Auguſti, Octobris, & Decembris menſibus futuris perpetuis temporibus vacare contigerit (dummodo diſpoſitioni Apoſtolicæ ea aliqua generali reſervatione in corpore juris clauſa, aut per alteram ex conſtitutionibus felicis recordationum Benedicti XII. quæ incipit, Ad regimen, aut Joannis XXII. Romanorum Pontificum prædeceſſorum noſtrorum, quæ incipit, Execrabilis, ſeu conſtitutiones & regulas Cancellariæ Apoſtolicæ, per nos ſuper hoc editas reſervata generaliter non exiſtant) perinde ac ſi aliquæ a ſede Apoſtolica, vel ejus Legatis expectativæ literæ non emanaſſent, libere diſponendi facultatem concedimus per præſentes. Et quia iſti ſummi Pontifices prædeceſſores noſtri conſueverunt ſe in conceſſionibus gratiarum expectativarum a perſonis benemeritis exhibere liberales, noſtræ intentionis exiſtit concedere in regno, Delphinatu, terris & dominiis regni hujuſmodi, ultra gratias expectativas per nos in eiſdem regno, Delphinatu, terris & dominiis conceſſas (quibus in aliquo præjudicare non intendimus per præſentes, quaſque in ſuo robore permanere volumus) ſex perſonis idoneis regnicolis, ſex alias gratias expectativas ad quamlibet collationem, proviſionem, præſentationem, ſeu quamvis aliam diſpoſitionem ſingulorum ex Prælatis & aliis perſonis prædictis. Ex quibus quidem ſex gratiis, duæ gratiæ expectativæ concedentur duobus Clericis regnicolis idoneis, pro quibus Rex ipſe, & chariſſima in Chriſto filia noſtra Regina, ac dilectus filius nobilis vir Delphinus Vienenſis, necnon Magiſtri & Præſidentes, ac alii officiarii, in aliquo ex parlamento Regis ejuſdem regni nobis ſuper hoc unanimiter ſupplicabunt: qui duo nominati per Regem & Re-

a *Gratias expectativas, & mandata de providendo nemini amplius concedi decrevit Conc. Trid. ſeſſ. 24. de refor. c. 19.*

& Reginam, Delphinum, magiſtros, præſidentes, & officiarios præfatos, gaudeant prærogativis ad inſtar familiarium noſtrorum continuorum commenſalium. Ipſiſque ſex gratiis conſumptis, alias ſex gratias ſimiles, aliis ſex gratiis perſonis idoneis modo, & forma præmiſſis concedere intendimus. Volumus autem, ac ejuſdem auctoritate, & tenore præſentium decernimus, & declaramus beneficia, quæ venerabilium fratrum noſtrorum ſanctæ Rom. Eccl. Cardinalium familiares continui commenſales eorum familiaritate durante in regno, Delphinatu, terris, & dominiis præfatis obtinent, & in poſterum obtinebunt, diſpoſitioni Apoſtolicæ in poſterum cenſeri reſervata, quamdiu duntaxat Cardinales præfati vitam duxerint in humanis, ac poſt obitum eorundem Cardinalium per ſex annos continue ſequentes. Quibus quidem ſex annis elapſis, alii, ad quos eorundem beneficiorum collatio, proviſio, præſentatio, electio, ſeu quævis alia diſpoſitio alias pertinet, de beneficiis familiarium hujuſmodi in regno, Delphinatu, terris, & dominiis præfatis conſiſtentibus, in prædictis menſibus diſponere valeant, hujuſmodi reſervatione non obſtante. Concedimus etiam, quod beneficiorum, quæ promovendi per nos, dignitates, ſeu beneficia conſiſtorialia ipſarum proviſionum per nos de eorum perſonis faciendarum obtinebunt, ac in quibus, & ad quæ jus eis quomodolibet competit, ac competere poterit, per promotiones ad dignitates, & alia beneficia conſiſtorialia prædicta, ac munus conſecrationis eiſdem promovendis impendendum, ſeu lapſum temporis de conſecrandis Epiſcopis a ſacris canonibus definiti vacaturorum, ſi promotiones ipſæ in aliquo ex ſupradictis menſibus fiant, niſi beneficia ipſa eſſent alias diſpoſitioni Apoſtolicæ (ut præfertur) reſervata, ad prælatos, & perſonas ſupradictas. Si vero in aliis menſibus promotiones eaſdem fieri contingat, ad nos, & Romanos Pontifices ſucceſſores noſtros collatio, proviſio, & omnimoda diſpoſitio pertineat. Et quoniam ſedis Apoſt. Notariorum magnus reperitur numerus, eorundem Notariorum, qui habitum per ejuſdem ſedis Notarios geſtari ſolitum publice, & continue geſtant, & in poſterum geſtabunt, beneficia in eiſdem regno, Delphinatu, & terris conſiſtentia, duntaxat cenſeantur reſervata: quodque a omnes & ſingulæ cauſæ beneficiales in partibus coram Judicibus competentibus uſque ad definitivam incluſive, in prima duntaxat inſtantia, in qua nulli ante definitivam liceat appellare, nec appellatio (ſi fuerit emiſſa) debeat admitti, niſi ab interlocutoria, vel a gravamine negotium principale minime concernente, quod non poſſit per appellationem a definitiva ſententia reparari. In aliis vero inſtantiis in Romana curia tractentur, cognoſcantur, & fine debito terminentur. Cauſæ vero beneficiales pendentes in dicta curia inter noſtros, aut dictorum Cardinalium familiares continuos commenſales, ipſis Cardinalibus in eadem curia præſentibus, ſeu in aliqua legatione, aut recreationis cauſa ſecedentibus, necnon præfatæ ſedis officiales, officia actu exercentes, aut alios a præmiſſis, qui per ſex menſes curiam prædictam ſecuti ſunt, & ſequuntur de præſenti, curiales, & quoſcunque alios eorum adverſarios, ſuper quibuſvis beneficiis eiſdem adverſariis auctoritate ordinaria collatis, per illos, quibus commiſſiſſe reperiuntur, ſeu alios per nos ad id deputatos, ſeu etiam deputandos Judices audiantur, cognoſcantur, decidantur, fineque debito terminentur, ac executioni debitæ demandentur. Ceteræ vero ſimiles cauſæ beneficiales inter quoſcunque alios pendentes, & quæ quibuſvis Judicibus, ſeu auditoribus commiſſæ reperiantur, aliquibus Judicibus competentibus in regno Franciæ auctoritate Apoſtolica committantur audiendæ, & cognoſcendæ, decidendæ, & fine

a *Vide Conc. Trid. ſeſſ. 24. de reform. c. 20.*

debito terminandæ, cum neceſſaria earundem cauſarum advocatione. Præterea, quia aliquæ ex ſupradictis cauſis in eadem Rom. curia ſuper petitorio, & diverſis curiis ipſius regni ſuper poſſeſſorio tractantur: volumus, quod in eiſdem cauſis in diverſis curiis ſuper petitorio, & poſſeſſorio unico, & eodem contextu pendentibus (ſuſpenſo petitorio, & cenſuris ſuper hoc latis) in poſſeſſorio in curiis eorundem Judicum, coram quibus cauſæ poſſeſſorii pendeant de præſenti, procedant, cauſæque ipſæ ſuper hujuſmodi poſſeſſorio intra biennium terminentur, & finiantur. Alioquin biennio elapſo liceat partibus ipſis procedere ſuper petitorio, & ulterius dictis cauſis expeditis ſuper poſſeſſorio, aut hujuſmodi biennio elapſo altera partium litigantium coram Judice competenti, auctoritate Apoſtolica deputato, poterit jus ſuum proſequi, ipſeque Apoſtolicus Judex intra aliud biennium cauſam in petitorio terminare teneatur. Quod ſi non fecerit, cauſa ipſa ab eo avocata, & lis penitus extincta cenſeatur. Et ſi forſan aliquis eorundem Judicum cujuſvis ſibi commiſſæ cauſæ expeditionem malitioſe prorogare, aut differre præſumpſerit, excommunicationis, & omnium beneficiorum ſuorum privationis pœnas ipſo facto incurrat, a qua quidem excommunicationis pœna abſolvi nequeat, niſi a nobis, & ſucceſſoribus noſtris Rom. Pontificibus, præterquam in mortis articulo a: quodque de cætero in literis expediendis in regno Franciæ, Delphinatu, & terris, aliiſque dominiis prædictis ſerventur taxæ ſuper hoc editæ per Joan. XXII. Papam præfatum, & exceſſus, ſi qui fuerint, corrigantur. Et quia propter aſſiduas guerras, & novitates, quæ continue vigent in dicto regno, prætenditur Eccleſias, dum vacant gravatas, in taxa etiam reformata in Concilio Conſtant. quæ reducta eſt ad medietatem antiquæ taxæ, quod gravatus in eadem taxa Prælatus promovendus ſolvat communia, & minuta ſervitia, quæ plures ex Gallis Annatam vocant, tantum pro vera æſtimatione fructuum Eccleſiæ, & monaſterii, ad quæ ſit promotus, eaque in dicta Cancellaria, & Camera Apoſtolica inviolabiliter obſervari mandamus. Et quia in ſupradictis conceſſionibus regnum, ac Regem maxima ſumus charitate complexi, credendum eſt non immerito, ut ſe devotos, & obedientes erga ſanctam Romanam Eccleſ. exhibeant. Quare volumus, & eiſdem auctoritate, & tenore ſtatuimus, quod præfatus Rex intra quatuor menſes præmiſſa acceptare, & obſervare, ac in regno, Delphinatu, & dominiis hujuſmodi obſervari facere, necnon intra alios duos præfatos quatuor immediate ſequentes menſes ſuper acceptatione, & obſervatione, aliiſque præmiſſis omnibus, & ſingulis per ſuas patentes literas nos, & ſedem præfatam certificare teneatur. Alioquin præſentes literæ, & inde ſecuta quæcunque ſint caſſa, & irrita, nulliuſque roboris, vel momenti. Nos enim extunc irritum decernimus, & inane, ſi ſecus ſuper his a quoquam quavis auctoritate ſcienter, vel ignoranter contigerit attentari. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtrarum conceſſionis, intentionis, voluntatis, conſtitutionis, declarationis, indulti, mandati, & ſtatuti infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri, & Pauli Apoſtolorum ejus ſe noverit incurſurum. Datum Romæ apud S. Petrum, Anno incarnationis Dominicæ 1472. ſeptimo Idus Auguſti, Pont. noſt. Anno

C A P. II.

Diſcordia inter religioſos mendicantes, & Eccleſiarum parochialium Rectores in partibus Germaniæ quatuor delegatis commiſſa, per eos ſub certis formis, & modis in pacem & con-

a *In mortis articulo nulla eſt caſuum reſervatio, atque ideo omnes Sacerdotes quoslibet pœnitentes a quibuſvis peccatis, & cenſuris abſolvere poſſunt, Conc. Trid. Seſſ. 14. c. 7. de caſuum reſervatione.*

ordiam converſa fuit: quam Romanus Pont. confirmat, præcipiens ſub pœna excommunicationis illam a Prælatis obſervari.

Sixtus IV. [*an.* 1478. *Romæ.*]

VIces illius *a*, qui ſuper petram ædificavit Eccleſiam ſuam (meritis licet inſufficientibus) gerentes in terris, & per ejus immaculatæ veſtigia (quantum nobis ex alto conceditur) incedere ſatagentes, inter Chriſtifideles quoslibet, & præſertim ſub uno, atque eodem Sacerdotii vexillo noviſſimum Deo militantes, pacem, & charitatem inducere, & inductam confovere vigilanti ſolicitudine meditamur aſſidue, & quæ iis contraria ſunt, falce vigilantiæ paſtoralis ad radicem poſita ſubmovere, prout rerum, & temporum circumſtantiæ id non immerito exoſcere dignoſcuntur. Nuper ſiquidem pro parte tam venerabilium fratrum noſtrorum Maguntinen. & Treveren. Archiepiſcoporum, ac Herbipol. & VVormacien. & Spiren. Epiſcoporum, quam dilecti filii nobilis viri Philippi Comitis Palatini Rheni, & Ducis Bavariæ, qui unus ex Electoribus Romani Imperii exiſtit, ad noſtrum pervenit auditum, quod inter dilectos filios Prædicatorum, Minorum, & Carmelitarum ordinum Profeſſores, & nonnullos parochialium Rectores, & alios etiam Eccleſiarum Prælatos, inſtigante illo, qui tanquam leo rugiens circuit, quærens quem devoret, in partibus Germaniæ, & præſertim in oppido Eslingen. Conſtan. diœceſ. ſuſcitata ſunt nonnulla diſſenſionum, & ſcandalorum fomenta, ex certis cauſis tunc nobis expreſſis, quæ niſi per vigilantiam paſtoralis officii celeriter ſuccidantur, poſſent ad ſcandalum non modicum Chriſtifidelium illarum partium facilier pervenire. Nos igitur attendentes, quod ſacroſancta Rom. Eccleſia ab ejus fundatione primæva in ordine ſacerdotali, quem Petrus Apoſtolus, & ejus ſucceſſores obſervarunt, inſtituta, & per viros providos, & Sacerdotes virtuoſos adaucta, & longiſſimis temporibus feliciter conſervata extitit: rurſuſque animadvertentes, quod hodiernis temporibus hominum creſcente malitia, niſi ager Dominicus cultoribus idoneis, buccinatoribus Spiritus Sancti, & præconibus verbi Dei (qui præter cæteros in ordinibus fratrum mendicantium gratia aſſiſtente divina in copioſo numero reperiuntur) aſſidue coleretur, vepribus malorum, & ſentibus vitiorum omnium celeriter obrueretur: non potuimus non ab intimis cordis noſtri dolere, quod inter tales viros, qui ſe mutua charitate diligere, & alter alterius (juxta Apoſtolum *b*) onera portare deberent, diſcordiæ ſeminarium excitaretur. Unde cum vellemus ſuper his ea, qua decet, maturitate conſulere, venerabilibus fratribus noſtris Gulielmo Hoſtienſi, & Angelo Præneſtinen. Epiſcopis, & dilectis filiis noſtris Juliano tituli S. Petri ad Vincula, ac Petro tituli S. Sixti Presbyteris Cardinalibus, vivæ vocis oraculo commiſimus, & mandavimus, ut a ſingulis partibus prædictis, vel eorum procuratoribus legitimis, auditis hincinde propoſitis, inter eas concordiam tractarent. Qui quidem Epiſcopi, & Cardinales ſtatutis loco, & tempore convocatis, auditis, & intellectis partibus prædictis (ut præfertur) & in præmiſſis graviter, & conſulte procedentes, partes ipſas de communi earundem conſenſu ad concordiam infraſcriptam perduxerunt: videlicet, quod ipſi parochiani Sacerdotes de cætero non dicant a mendicantibus hæreſes proceſſiſſe, cum in veritate fides noſtra ſit illuminata, & Eccleſia exaltata per eoſdem, & præſertim per ordines Prædicatorum, & Minorum, ut jura teſtantur. Quodque fratres mendicantes non prædicent, populos parochianos non teneri audire Miſſam in eorum parochiis diebus feſtivis, & Dominicis, cum jure ſit cautum illis diebus parochianos teneri audire Miſſam in eorum parochiali Eccleſia, niſi forſan ex honeſta cauſa ab ipſa Eccleſia ſe abſentarent: quodque etiam nec fratres, nec curati inducant aliquo modo laicos ad eligendum ſepulturam apud eos, & bene caveant propter pœnas, quas imponunt canones, cum ſit libera. Quod etiam ipſi mendicantes deſiſtant prædicare, quod parochiani non ſint obligati, ſaltem in paſchate proprio confiteri Sacerdoti: quia de jure *a* tenetur parochianus ſaltem in Paſchate proprio confiteri Sacerdoti. Per hoc tamen ipſi fratres mendicantes non cenſeantur excluſi, quo minus ſecundum juris communis, & privilegiorum eiſdem conceſſorum diſpoſitionem, confeſſiones audire, & pœnitentias injungere valeant. Quod etiam de cætero inter ipſos fratres mendicantes, & curatos, quoad effectum prædicandi, horas cantandi, & campanas pulſandi, ſervetur conſuetudo antiqua, quæ temporibus antiquis ſervata fuit in ipſo oppido Eslingenſi. Et caſu, quo veniet aliqua occaſio, ſive neceſſitas, non fiat commutatio temporis, vel horæ in ipſis prædicationibus fiendis, niſi de conſenſu partium. Quodque etiam ipſi fratres in ſermonibus eorum non detrahant Prælatis, & Rectoribus parochialium Eccleſiarum: nec etiam populos a ſuarum Eccleſiarum parochialium frequentia, & acceſſu abſtrahant, ſive retrahant quoquo modo. Et viceverſa ipſi Rectores, & Prælati aliquo modo non detrahant mendicantibus, ſed illum favorem, quem poſſunt, eis impendant, & in omnibus, & per omnia præſtent, ita ut vera unitas, & perfecta charitas inter eos oſtendatur. Nos itaque illius vices gerentes in terris, qui Apoſtolis ſuis dixit *b*: *pacem meam do vobis; pacem meam relinquo vobis;* cupientes ſuper his opportune providere, motu proprio, non ad alicujus ſuper hoc nobis oblatæ petitionis inſtantiam, ſed de noſtra certa ſcientia, & mera voluntate, concordiam prædictam, ac omnia, & ſingula per præfatos Epiſcopos, & Cardinales ordinata, ad hoc, ut perpetuo inconcuſſa perſiſtant, auctoritate Apoſtolica, & ex certa noſtra ſcientia approbamus, & confirmamus, ac viribus perpetuo ſubſiſtere debere decernimus. Supplentes omnes, & ſingulos defectus tam juris, quam facti, ſi qui forſan intervenerunt in eiſdem. Injungentes nihilominus Archiepiſcopis, Epiſcopis, Plebanis, Rectoribus, Curatis, necnon Prioribus, Gardianis, & ſingulis fratribus ordinum mendicantium, ſub pœna excommunicationis latæ ſententiæ, quam contra facientes, & quemlibet eorum contra facientem incurrere volumus eo ipſo: a qua abſolvi nequeant, niſi de expreſſo conſenſu partis læſæ, & debita ſatisfactione prævia inviolabiliter obſervent, & quantum in eis eſt, ab aliis obſervari faciant. Et inſuper quaſcunque lites, & cauſas, coram quibuſcunque cauſarum palatii Apoſtolici auditoribus, ſeu alibi occaſione præmiſſorum, inter dilectos filios Decanum, & Capitulum Eccleſiæ Spiren. & curatum dicti oppidi, ac fratres prædictos indeciſas pendentes, illarum ſtatus, tenores, & formas, & in eis geſta, & acta, præſentibus pro expreſſis habentes, ad nos harum ſerie, motu, ſcientia, & auctoritate prædictis advocamus, & litem, ſeu lites ipſas penitus extinguimus: & ambabus partibus prædictis litis hujuſmodi conſortibus, ſeu illis adhærentibus perpetuum ſilentium imponimus: non obſtantibus conſtitutionibus, & ordinationibus Apoſtolicis, ac privilegiis eiſdem fratribus in genere, vel in ſpecie conceſſis, cæteriſque contrariis quibuſcunque. Nulli ergo &c. Datum Romæ apud S. Petrum, Anno incarnationis Dominicæ 1478. xv. Cal. Julii Pontif. noſtri Anno 7.

a *Matth.* 16. b *Gal.* 6.

a *Cap. omnis utriuſque ſexus de pœn. & remiſſ.* b *Joan.* 14.

FINIS LIBRI PRIMI.

EXTRAVAGANTIUM COMMUNIUM

LIBER SECUNDUS.

TITULUS I.

DE JUDICIIS.

CAP. UN.

Decretalem, Super cathedram, quæ eſt in Clem. in cap. Dudum, innovata, jubet obſervari: neque propter illam debent religioſi mendicantes eſſe moleſti, & graves Prælatis, neque Prælati ipſis religioſis. Et ſi ſint aliquæ injuriæ, vel moleſtationes hinc inde factæ, Papa vult juſtitiæ complementum breviter exhiberi, ſummarie, ſimpliciter & de plano, ſine ſtrepitu, & figura judicii, vel aliter, prout qualitas exceſſuum exigit: non obſtantibus quibuſcunque obſtaculis, quæ poſſent his obviere.

Joannes XXI. (*an.* 1327. *Avenioni.*)

FRequentar immo innumeroſæ quodammodo de diverſis mundi partibus venerabilium fratrum noſtrorum Epiſcoporum, aliorumque ſuperiorum Prælatorum, necnon dilectorum filiorum, Rectorum, curatorum, & parochialium Sacerdotum querelæ, contra dilectos filios fratres Prædicatorum & minorum ordinum noſtrum & ſedis Apoſtolicæ excitarunt auditum, & clamoroſis inſinuationibus axcitara & fatigara non ceſſant, quod iidem fratres decretalem, Dudum, editam a felicis recordationis Boniſ. Papa VIII. præd. noſt. quæ incipit, Supar cathedram, ac per piæ memor. Clem. Papam V. prædec. noſt. in Vienenſi Conc. innovatam temera obſervare non curant: ſed ipſam tranſgredi non timentes, in ejuſdam ſedis contemptum, animarum ſuarum periculum, & eorundem & Eccleſiarum parochialium præjudicium & gravamen. Intelleximus quoque, quod plerunqua præfatis dictorum Prædicatorum, & Minorum, necnon Eramitarum ſancti Aug. & Carmelitarum ordinum fratribus, in cujus ordinis dictorum Eremitarum perſonis idem prædeceſſor Boniſ. conſtitutionem prædictam, in qua tantum de ipſis prædicatorum, & Minorum cavebatur ordinibus, per omnia voluit poſtmodum integraliter, & inconcuſſe ſervari; & ad quem prædictorum Carmelitarum fratrum ordinem, nos ſubſequenter conſtitutionem eandem, quoad omnia in ea contenta, duximus extendendam; a prædictis Epiſcopis, Prælatis, Rectoribus, Curatis, & Sacerdotibus contra tenorem conſtitutionis prædictæ graves injuriæ atque moleſtiæ in diverſis partibus inferuntur. Nuper pro parte Ven. fratris noſtri Archiepiſcopi Burdegal. & dilectorum filiorum Capitulorum majoris Burdegal. & aliarum Eccleſiarum, Prioratuum, Conventuum, Rectorum, Curatorum, Sacerdotum, & Vicariorum parochialium, ac Clericorum, tam regularium, quam ſecularium civitatis, & diœceſis prædictarum, nobis extitit intimatum, quod prædicti eorundem Prædicatorum, Minorum, Eremitarum & Carmelitarum ordinum fratres, contra tenorem decratalia ejuſdem, multa eiſdam & eorum ſingulis gravamina & injurias intulerunt, & jacturas. Quia igitur parum eſſet jura concedere, niſi qui ea tueatur, exiſtat: nos volentes de fratrum noſtrorum conſilio decretalem prædictam, Super cathedram, irrefragabiliter obſervari: Diſcret. V. per Apoſtolica ſcripta mandamus, quatenus vos, vel duo, aut unus veſtrum, per vos, ſeu alium, vel alios, etiamſi ſint extra loca, in quibus aſtis conſervatores, ſeu Judices deputati, tam eiſdem Archiepiſcopo, Capitulis, Prioribus, Conventibus, Rectoribus, Curatis, Sacerdotibus, Vicariis, ac Clero civitatis, & diœceſis prædictarum, & eorum cuilibet adverſus prædictos, quam econverſo aiſdem fratribus adverſus Archiepiſcopum, Capitula, Prælatos, Priores, Conventus, Rectores, Sacerdotes, Vicarios ac Clerum præfatos, & ſingulos eorundem efficacibus defenſionibus præſidio aſſiſtentes, ac facientes decretalem prædictam, quoad omnia ejus capitula, prout jacent, firmiter obſervari, non permittatis contra tenorem ipſius per memoratos fratres dictorum ordinum eiſdem Archiepiſcopis, Capitulis, Prælatis, Prioribus, Conventibus, Rectoribus, Curatis, Sacerdotibus, Vicariis ac Clero, vel alicui ſeu aliquibus eorundem, nec etiam prædictos Archiepiſcopum, Capitula, Prælatos, Conventus, Rectores, Curatos, Sacerdotes, Vicarios, ac Clerum, ſeu aliquem, vel aliquos ipſorum eiſdam fratribus gravamina, ac injurias irrogari: facturi ipſis hincinde, de quibuſcunque injuriis, moleſtationibus, gravaminibus, & damnis viciſſim illatis hactenus, & etiam in poſterum inferendis aiſdem contra tenorem conſtitutionis ejuſdem, in illis videlicet, quæ judicialem requirunt indaginem, ſummaria, ſimplicitar & de plano, ſine ſtrepitu judicii & figura, in aliis vero prout qualitas ipſorum exigit, juſtitiæ complementum: moleſtatores minores & majores hujuſmodi, necnon contradictores quoslibet & rebelles, quandocunque, & quotieſcunque expedierit, per cenſuram Eccleſiaſticam appellationa poſtpoſita compeſcendo. Non obſtantibus quibuſcunque exemptionibus, ſpecialibus vel generalibus, tam fratribus & ordinibus prædictis, vel alicui, ſau aliquibus fratrum & ordinum eorundam, quam præfatis Archiepiſcopo, Capitulis, Prælatis, Prioribus, Conventibus, Rectoribus, Curatis, Sacerdotibus, Vicariis, ac Clero, ſeu ipſorum alicui, vel aliquibus, communiter vel diviſim, ſub quacunque forma, val expreſſione verborum ab eadem ſede conceſſia, ac ejuſdam Boniſacii, quo cavetur, ne aliquis extra ſuam civitatem, vel diœceſim, niſi in certis exceptis caſibus, & in illis ultra dietam unam a fine ſuæ diœceſis ad judicium

dicium evocetur. Seu ut Judices, & conſervatores a ſede deputati prædicta, extra civitatem & diœceſim, in quibus deputati fuerint, contra quoſcunque procedere, ſive alii vel aliis vices ſuas committere, aut aliquos ultra unam diætam a fine diœceſis ejuſdem trahere præſumant: dummodo ultra duas diætas aliquis extra ſuam civitatem auctoritate præſentium non trahatur. Seu, quod de manifeſtis injuriis, moleſtiis, & aliis, quæ judicialem indaginem exigunt (pœnis in eos, ſi ſecus egerint, & etiam in procurantes, adjectis) conſervatores ſe nullatenus intromittant, quam aliis quibuſcunque conſtitutionibus a Romano Pontifice, tam de Judicibus delegatis, & conſervatoribus, quam perſonis ultra certum numerum per literas Apoſtolicas ad Judicem non vocandis, aut aliis edictis, quæ noſtræ poſſent juriſdictioni, aut poteſtati, ejuſque exercitio libere quomodolibet obviare. Seu ſi tam eiſdem fratribus, vel eorum ordinibus, aut alicui, ſeu aliquibus fratrum & ordinum prædictorum, quam Archiepiſcopo, Capitulis, Prælatis, Prioribus, Conventibus, Rectoribus, Curatis, Sacerdotibus, Vicariis, ac Clero prædictis, vel aliquibus ipſorum, ſeu quibuſvis aliis communiter, vel diviſim a præfata ſede ſit indultum, quod excommunicari, ſuſpendi, vel interdici, ſeu extra vel ultra, circa vel alio quocunque modo ad judicium evocari non poſſint, per literas Apoſtolicas non facientes plenam & expreſſam, ac de verbo ad verbum de indulto hujuſmodi & de eorum perſonis, locis, hominibus, ordinibus, & nominibus propriis mentionem: & quibuslibet aliis indulgentiis, ſeu privilegiis dictæ ſedis generalibus vel ſpecialibus, quorumcunque tenorum exiſtant, per quæ præſentibus non expreſſa, vel totaliter non inſerta, noſtræ juriſdictionis explicatio in hac parte valeat quomodolibet impediri. Et de quibus, quorumque totis tenoribus, de verbo ad verbum ſpecialem oporteat in noſtris literis fieri mentionem. Cæterum Judicibus, ſeu conſervatoribus quibuſcunque per literas Apoſtolicas ſub quacunque alia, quam præſenti verborum forma, vel expreſſione confectas, eiſdem prædictorum Prædicatorum, Minorum, Eremitarum, ac Carmelitarum ordinum fratribus, ſeu ipſis ordinibus communiter vel diviſim ſuper damnis & injuriis, & aliis quibuſcunque rebus, ſeu negotiis alias deputatis, & ſubdelegatis eorum præſentibus & futuris, auctoritate præſentium diſtrictius inhibemus: ne aliquem, ſeu aliquos auctoritate literarum papalium, prætextu ſeu occaſione quorumcunque damnorum vel injuriarum, ſive gravaminum; contra tenorem prædictæ conſtitutionis, Super cathedram, ipſis fratribus, ſeu eorum ordinibus antedictis communiter, vel diviſim a quibuſcunque perſonis illatorum hactenus, & etiam inferendorum in poſterum, coram ſe alicui deinceps ad judicium, vel alias quoquomodo vocare, ſeu in cauſam aliquatenus trahere præſumant. Inhibitionem hujuſmodi non ſolum ad futura, ſed etiam ad quovis modo adhuc pendentia, & incœpta negotia volentes extendi: ac decernentes præfatas literas & proceſſus earum auctoritate quacunque habitos & habendos ad damna, gravamina, & injurias hujuſmodi contra tenorem dictæ conſtitutionis illata, & inferenda (ut dictum eſt) deinceps aliquatenus non extendi: ac etiam irritum & inane, ſi ſecus ſuper præmiſſis per quoſcunque ſcienter, vel ignoranter contigerit attentari: vobis nihilominus injungentes, ut inhibitionem noſtram hujuſmodi ad dictorum Judicum, ſeu conſervatorum & ſubdelegatorum notitiam, de quibus vobis expedire videbitur, deducere procuretis. Inſuper volumus, & auctoritate Apoſtolica decernimus, quod quilibet veſtrum proſequi valeat articulum etiam per alium inchoatum, quamvis idem inchoans nullo fuerit impedimento præpeditus canonico: quodque a data præſentium ſit vobis & unicuique veſtrum in præmiſſis omnibus & eorum ſingulis cœptis, & non cœptis, præſentibus & futuris & præteritis, licitum procedere, ac ſi prædicta omnia & ſingula coram vobis cœpta fuiſſent, & juriſdictio veſtra, & cujuslibet veſtrum in prædictis omnibus & ſingulis per citationem, vel modum alium legitimum perpetuata extitiſſet: conſtitutione prædicta ſuper conſervatoribus, & aliis quomodolibet in contrarium edita non obſtante. Datum Avenion. X. Cal Februarii, Pontificatus noſtri Anno 11.

TITULUS II.

DE DILATIONIBUS.

CAP. UN.

Præmiſſo eleganti exordio, oſtenſiſque periculis, quæ proveniunt ex falſorum florenorum fabricatione, citantur peremptorie fabricantes, data ſibi dilatione trium menſium, intra quos coram Papa compareant: alias contra ipſos, eorum abſentia non obſtante, procedetur prout juſtitia ſuadebit.

Joannes XXII. [*an.* 1325. *Avenioni.*]

IN delictorum diverſorum nexibus ac tenebris involutos, plerunque trahit in majorum ſcelerum præcipitium moles præponderans peccatorum: nam etſi diverſos diverſa delicta coinquinent, ſunt tamen nonnulli, qui propriæ ſalutis immemores, delictis communibus & vulgaribus non contenti, ad profana & vetita prorumpentes, ſic damnata cupiditate lucrorum, ac inexhauſta eorum voragine devolvuntur, quod dummodo ſuas ingluvies, ad quas inhiant, expleant, ſe lucris illicitis, imo jacturis ſpiritalibus temere immergentes, honori Dei, & animarum ſaluti, ac ſacrorum canonum, & imperialibus edictis, & juribus communibus, capturas nefarias, & lucra illicita anteponunt. Sane jamdudum ad noſtri Apoſtolatus auditum multorum fide digna relatio ſæpius etiam repetita perduxit, & fama jam publica per facti evidentiam divulgata effecit notorium, nonnullos eſſe in Lombardiæ ſuperioris, & Marchiæ Januenſis partibus, qui licentiæ temerariæ laxatis habenis, licere ſibi præſumentes illicita, cudunt & fabricant, ſeu cudi & fabricari faciunt florenos auri, ſecundum formam, & ſignum, & cuneum, ac circumferentias literarum, qui in civitate Florentiæ (a tempore, cujus non extat memoria) cudi & fabricari ſunt ſoliti, & cuduntur & fabricantur etiam in præſenti. Et quamvis dicti floreni ad veram florenorum de Florentia ſimilitudinem fabricati, in vero & ſolito florenorum ejuſdem civitatis pondere communiter & bonitate auri, & vero florenorum valore deficiant, ipſi tamen (ſimulata eorum effigie) perſonas utplurimum ſimplices, & quandoque etiam in hujuſmodi rebus expertas decipiunt, ipſaſque damnis rerum, & periculis perſonarum exponunt, dum pro veris florenis ipſos recipiunt: cum etiam præterea in talibus plurimi non habeant inter florenos, & florenos tantæ ſimilitudinis peritiam diſcernendi. Nos itaque tantis & præcipue animarum periculis affectu paterno occurrere cupientes, monemus omnes & ſingulos talium præſumptores, ipſis nihilominus diſtrictius inhibentes, quatenus deinceps a cuſione, & fabricatione florenorum hujuſmodi ceſſent, realiter & effectualiter reſipiſcant: nihilominus præſentis edicti peremptorii auctoritate citantes eoſdem, ac eorum ſingulos, ſub pœna privatio-

nia

Digitized by Google

nis juris, ſi quod eis ſuper cudendis florenis competit, [quam ipſos ceſſante juſto impedimento, ſi in exsquendie mandatis noſtris hujuſmodi remiſſi, ſeu negligentes fuerint, incurrere volumus ipſo facto] ut intra trium menſium ſpatium a data præſentium numarandum, per ſe, vel per procuratorem idoneum Apoſtolico conſpectui ſe præſentent, propoſituri, quo jure ipſis florenos compatat jus cudendi, ac exhibituri privilegium, ſi quod ſuper hoc habeant, vel jus aliud, ſi quod ſibi credant competere, oſtenſuri. Et nihilominus ſuper prædictis facturi, & recepturi, quod juſtitia ſuadabit: intimantes eiſdem, quod ſi non venerint, nos contra ipſos ſuper præmiſſis, & ea tangantibus procedemus, prout expedire videbimus, & ſuadebit juſtitia, ipſorum abſentia non obſtente. Ut autem hujuſmodi noſtre nuntiatio, & citatio ad communem omnium notitiam deducatur, chartam, ſive membranam, citationem, atque monitionem hujuſmodi continentes, in majoris Eccleſiæ Avenionenſis affigi oſtiis faciemus: quæ proceſſum hujuſmodi ſuo quaſi ſonoro præconio, & patulo judicio publicabunt, ut prædicti moniti, & citati, & alii quicunqua, qui ſua crediderint intereſſe, vel quos proceſſus ipſe contingit, nullam poſſint excuſationem prætendere, quod ad eos proceſſus hujuſmodi non pervenerit, vel quod ignoraverint eundem, cum non ſit veriſimila remanere quoad ipſos incognitum [a], vel occultum, quod tam patenter omnibus publicatur. Datum Avenion. 6. Cal. Decemb. Pontificatus noſtri Anno 9.

TITULUS III.

DE DOLO, ET CONTUMACIA.

CAP. UN.

Citationes etiam extra dies ſolennes publice factæ de mandato Papæ, in audentia literarum Apoſtolicarum, vel Papali palatio affixæ januis majoris Eccleſiæ loci, in qua Papa cum curia ſua degit, arctant citatum, ac ſi ad eum perſonaliter devenissent. Reſtringitur tamen hæc extravagans ad illos, qui impediunt, ne ad eos poſſit citatio pervenire, vel quorum domicilium tute adiri non poteſt, ut c. 1. de jud. in Clem.

Bonifacius VIII. [*an.* 1301. *Romæ.*]

REm non novam aggredimur, neque viam inſolitam ambulamus, ſed anterioris juris calcatam veſtigiis præſentis conſtitutionis indubitato roboramus ſuffragio, & inconcuſſo munimine ſtabilimus. Eſt ſiquidem jam ſancitum, quod propoſitum publicæ citationis edictum eum arctet, qui impedit, aut facit etiam ſe celando, ne ad eum poſſit pervenire citatio, appareatque contumax, qui ſic agit. Quodque in albo prætoris hujuſmodi edicta propoſita ſuæ jurisdictioni ſubjectos arceant [a], & adſtringant magis, quam ſi voce præconia (quæ innoteſcit paucis) vel literis citarentur. Jus enim, quod talem modum citationibus propoſuit, violenter præſumpſiſſe credendum eſt, ut quæ in eodem albo tot ipſius albi publicum locum frequentantium oculis paterent legenda, ad citati notitiam devenirent. Unde ad præbandam omnibus eorum, quæ ſanciuntur, plenam lectionem, & notionem, mandatur legem tabulis, aut lapidibus ſculptam ſanctiſſimæ Eccleſiæ deſcribi porticibus, & affigi. Præmiſſis igitur in debitam conſiderationem deductis, ac in lance irrefragabilis rationis appenſis: Nos, qui univerſis (diſponente Domino) præeſſe dignoſcimur, volentes per hanc novellam conſtitutionem aliquid circa prædicta ſtatuta expreſſius inveniri, declaramus de fratrum noſtrorum conſilio, & nihilominus hoc edicto perpetuo valituro firmamus, & ſtatuimus, ut citationes auctoritate Apoſtolice de quibuſcunqua perſonis undecunqua, & ubicunque ſint, cujuſcunqua ſtatus, dignitatis, vel præeminentiæ Eccleſiaſticæ, vel mundanæ, etiamſi imperiali, vel regali fulgeant dignitate, præſertim ſi impediant, vel faciant per ſe, vel per alios quoquo modo, ne citationes ipſæ ad eos perveniant, ex quacunque cauſa faciendo, ut citandorum domicilia, ſiva loca tuta, vel libera adiri non poſſint: cum [prout ſcriptum eſt] exiſtimare debeamus, an eo ire liceat, ubi eſt citatio facienda, perinde ad inſtar edictorum prætatorum propoſitorum in albo prætoris, etiam extra ſolennes dies, in quibus Romani Pontifices ſuos facere conſueverunt generales proceſſus, publice id nobis ſpecialiter, & ex certa ſcientia jubentibus, factæ in audientia literarum noſtrarum, aut in aula noſtri palatii, poſtmodum affigandæ januis majoris Eccleſiæ loci, in quo Romana communis omnium Chriſtiani populi nationum reſidebit curia, ut cunctis poſſint patere, & ita deferri citatis, ſic valeant, & arctent citatos poſt terminum lapſum, quem [conſiderata locorum diſtantia] volumus citationibus ipſis competentem apponi, ſicut ſi eos perſonaliter apprehendiſſent: non obſtantibus aliquibus privilegiis, indulgentiis, & literis Apoſtolicis generalibus, aut ſpecialibus, quibuſcunque perſonis Pontificali, imperiali, regali, vel alia Eccleſiaſtica, ſeu mundana dignitate præditis, aliiſque inferioribus Eccleſiis, monaſteriis, locis, collegiis, & univerſitatibus in quacunqua forma verborum conceſſis, per quæ talium citationum effectus poſſit quomodolibet impediri, etiamſi de ipſis, & eorum totis tenoribus de verbo ad verbum, aut de propriis nominibus perſonarum, monaſteriorum, Eccleſiarum, locorum illorum, quibus conceduntur, vel eorum ordinibus, aut dignitatibus oportaat in noſtris literis fieri mentionem.

a *Occultum non præſumitur, quod omnibus publicatur.*

a *Fortaſſis legendum, arctent.*

FINIS LIBRI SECUNDI.

EXTRA-

EXTRAVAGANTIUM COMMUNIUM

LIBER TERTIUS.

TITULUS PRIMUS.

DE VITA, ET HONESTATE CLERICORUM.

CAP. UN.

Præmiſſa Muſicæ artis plurima laude cantorum laſcivus modia reprobatur, qui contra honeſtatem Clericalem, quod ore cantabant, geſtibus ſimulabant. Et cantores ipſi tam exempti, quam non exempti per octo dies ab officio ſuſpenduntur. Poſſet etiam hæc Extravagans apte locari ſub tit. de Celeb. Miſſ.

Joannes XXII. [*an.* 1322. *Avenioni*.]

DOcta ſanctorum Patrum decrevit auctoritas, ut in divinæ laudis officiis, quæ debitæ ſervitutis obſequio exhibentur, cunctorum mens vigilet, ſermo non ceſpitet, & modeſta pſallentium gravitas placida modulatione decantat. Nam in ore eorum dulcis reſonabat ſonus. Dulcis quippe omnino ſonus in ore pſallentium reſonat, cum Deum corde ſuſcipiunt, dum loquuntur verbis, in ipſum quoque cantibus devotionem accendunt: inde etenim in Eccleſiis Dei pſalmodia cantanda præcipitur, ut fidelium devotio excitetur: in hoc nocturnum diurnumque officium, & Miſſarum celebritates aſſidue Clero, ac populo ſub maturo tenore, diſtinctaque gradatione cantantur, ut eadem diſtinctione collibeant, & maturitate delectent. Sed nonnulli novellæ ſcholæ diſcipuli, dum temporibus menſurandis invigilant, novis notis intendunt fingere ſuas, quam antiquas cantare malunt, in ſemibreves, & minimas Eccleſiaſtica cantantur, notulis percutiuntur: nam melodias hoquetis interſecant, diſcantibus lubricant, triplis, & motetis vulgaribus nonnunquam inculcant, adeo ut interdum antiphonarii, & gradualis fundamenta deſpiciant, ignorent, ſuper quo ædificant, tonos neſciant, quos non diſcernunt, imo confundunt: cum ex earum multitudine, notarum aſcenſiones pudicæ, deſcenſioneſque temperatæ, plani cantus, quibus toni ipſi ſecernuntur ad invicem, obſuſcentur: currunt enim, & non quieſcunt: aures inebriant, & non medentur: geſtibus ſimulant, quod depromunt, quibus devotio quærenda contemnitur, vitanda laſcivia propalatur. Non enim inquit fruſtra ipſe Boetius, laſcivus animus vel laſciviotibus delectatur modis, vel eoſdem ſæpe audiens emollitur, & frangitur. Hoc ideo dudum nos, & fratres noſtri correctione indigere percepimus: hoc relegare, imo prorſus abjicere, & ab eadem Eccleſia Dei profligare efficacius properamus. Quocirca de ipſorum fratrum conſilio diſtricte præcipimus, ut nullus deinceps talia, vel his ſimilia in dictis officiis, præſertim horis canonicis, vel cum Miſſarum ſolennia celebrantur, attentare præſumat. Si quis vero contra fecerit, per ordinarios locorum, ubi iſta commiſſa fuerint, vel deputandos ab eis in non exemptis, in exemptis vero per Præpoſitos, ſeu Prælatos ſuos, ad quos alias correctio, & punitio culparum, & exceſſuum hujuſmodi, vel ſimilium pertinere dignoſcitur, vel deputandos ab eiſdem, per ſuſpenſionem ab officio per octo dies auctoritate hujus canonis puniatur. Per hoc autem non intendimus prohibere, quin interdum diebus feſtis præcipue, ſive ſolennibus in miſſis, & præfatis divinis officiis aliquæ conſonantiæ, quæ melodiam ſapiunt, puta octavæ, quintæ, quartæ, & hujuſmodi ſupra cantum Eccleſiaſticum ſimplicem proferantur: ſic tamen, ut ipſius cantus integritas illibata permaneat, & nihil ex hoc de bene morata muſica immutetur: maxime cum hujuſmodi conſonantiæ auditum demulceant, devotionem provocent, & pſallentium Deo animos torpere non ſinant. Actum & datum, &c.

a *Eccleſ.* 47.

TITULUS II.

DE PRÆBENDIS, ET DIGNITATIBUS.

CAP. I.

Cum beneficia in curia vacantia idoneis debeant conferri perſonis, illorum collationem Papa ſibi reſervat. Vide cap. 2. & 3. & cap. præſenti. eod. tit. lib. 6.

Bonifacius VIII. [*an* 1295. *Romæ*.] *

PIæ ſolicitudinis ſtudio ducimur, ut dignitates, perſonatus, præbendæ, aliaque beneficia Eccleſiaſtica, cum cura, vel ſine cura, quæ apud ſedem Apoſtolicam vacare noſcuntur, perſonis conferantur idoneis *a*, per quas in eis debita impendantur obſequia, & divinorum cultus exerceatur ſolicite in eiſdem. Inde fit, quod nos hujuſmodi dignitates, perſonatus, præbendas, Eccleſias, & alia Eccleſiaſtica beneficia, quæ apud ſedem eandem intra unum menſem a data præſentium hactenus in curia vacaverint, computandum, & quæ ex nunc apud eam vacaverint in futurum, proviſioni ſedis ejuſdem auctoritate Apoſtolica reſervamus: decernentes ex nunc irritum, & inane, ſi ſecus in hac parte ſcienter, vel ignoranter, per quemcunque ſeu quoſcunque Apoſtolica, vel alia quavis auctoritate contigerit attentari. Nulli ergo, &c. Datum Later. 3. Nonas Maji, Anno 1.

a *Vide Concil. Trid. ſeſſ.* 24. *de reform. c.* 12.

Digitized by Google

CAP. II.

Proviſiones ſub titulo commendæ factas de Eccleſiis Patriarchalibus, Archiepiſcopalibus, Epiſcopalibus, & monaſteriis ad petitionem Regum, vel quorumcunque Magnatum, revocat.

Clemena V. [*an. 1306. in Tuſcia.*]

EX ſupernæ providentia majeſtatis, cujus univerſa diſpoſitione reguntur, ad Apoſtolicæ præmineotiam dignitatis (licet inſufficientibus meritis) evocati, gregem Dominicum noſtræ vigilaotiæ creditum undique contemplamur: illumque ſalubri ſtudemus paſtoris more, vigili (quantum nobis ex alto permittitur) obſervantia cuſtodire, ut de illo poſſimus ad ipſius laudem, cujus exercemus vices in terris, dignam in extremo judicio reddere rationem. Ideoque nos diligens cura ſolicitat, continua pulſat inſtantia, & curioſa ſolicitudo perurget, ut circa fidelium ſtatum ſalubriter dirigendum, ſic efficacibus ſtudiis, & promptis operibus intendamus, quod per noſtræ cooperationis miniſterium erga ſanctam matrem Eccleſiam devotio filiorum concreſcat, ipſorum ceſſent gravamina, & tranquillitatis ei proveniat incrementum: quod tunc recte agere credimus, cum moleſtis eventibus viam præcludimus, indirecta dirigimus, ſubtrahimus noxia, & ſalubria procuramus. Sane pridem nos, licet inſufficientibus meritis, ad ſummum Apoſtolatus apicem (ſicut Domino placuit) evocati, ab ipſo noſtræ promotionis exordio, antiquæ notitiæ Regum, Prælatorum, Magnatum, & aliorum nobilium perſonarum Eccleſiaſticarum, & ſecularium memores exiſtentes, ac ipſorum aliquibus, tum quia in terris morantes eorum, gradum hujuſmodi promotionis habuimus, tam quia ſolitæ ad eos amicitiæ ſpecialibus affectibus ducebamur: aliquibus vero ex aſſueta Romanorum Pontificum liberalitate, quam in ſuis exercere ſunt ſoliti novitatibus, volentes honoris, & liberalitatis affluentia complacere, ad eorum importunas tamen & multiplicatas precum inſtantias, nonnullis Clericis, & perſonis Eccleſiaſticis, religioſis & ſecularibus, diverſorum ordinum, dignitatis, conditionum, & ſtatuum, Patriarchales, Archiepiſcopales, & Epiſcopales Eccleſias, ac monaſteria deſtituta paſtoribus, ſub commendæ, vel cuſtodiæ, ſeu curæ vel guardiæ, aut adminiſtrationis titulo, nomineve notabili, duximus perpetuo ad vitam ſeu ad certi temporis ſpatium committende ſuper his, an tales videlicet tantaſque gratias per nos fieri deceiſſet, variorum arduorum negotiorum multiplicitate diſtracti, uſque ad tempus, quo infirmitate ſatis periculoſa nos his diebus viſitavit omnipotens, nequivimus cogitare plenarie. Verum in debilitate ipſius ægritudinis conſtituti, a negotiorum quorumcunque diſcuſſione ſemoti, ad hoc ſub diligenti examine direximus aciem noſtræ mentis, demumque proſpeximus evidenter, quod Eccleſiarum, & monaſteriorum eorundem cura negligitur, bona & jura diſſipantur ipſorum, ac ſubjectis eis perſonis, & populis ſpiritaliter plurimum & temporaliter derogatur, eiſque redundant ad noxam, quæ dicebantur cedere ad profectum: ac nedum ipſis, ſed etiam Romanæ matri Eccleſiæ, (quæ diſponente Domino ipſorum caput fore dignoſcitur, & magiſtra) graviora inde futura timentur pericula. Nolentes igitur his tot, & tantis diſpendiis ulterius cauſam relinquere, ſed volentes potius opportunum, & debitum in hac parte remedium adhibere, omnes & ſingulas promiſſiones hujuſmodi per nos (ut præmittitur) factas, quibuſcunque cujuſcunque ordinis, dignitatis, aut ſtatus, ſed etiam ſanctæ Rom. Eccleſiæ Cardinalibus quocunque modo, vel tempore factæ noſcantur, auctoritate Apoſtolica exnunc ex certa ſcientia revocamus, caſſamus, & annullamus, & decernimus de cætero non habere aliquam roboris firmitatem. Nulli ergo, &c. Datum apud Piſatum Burdegalenſ. Diœceſ. X. Cal. Martii, Anno 2.

CAP. III.

Beneficia majora & minora vacantia, & vacatura, præſertim in provincia Burdegalen. Clemens V. certis ex cauſis ſuæ diſpoſitioni reſervavit, cum appoſitione decreti.

Clemens V. [*an. 1306. in Gallia.*]

ETſi in temporalium diſpoſitione bonorum habenda ſit diſcretionis cautela, præcipue ut ea digne, & laudabiliter ponantur: in Eccleſiaſticis tamen rebus multo fortius invigilare noſtra debet intentio, ut juxta perſonarum conditiones, & ſtatus, ad Divini nominis laudem, & ipſarum utilitatem provideatur ex merito Eccleſiaſticis perſonis, cum juxta canonicas ſanctiones a nihil ſit, quod Eccleſiæ Dei magis officiat, quam quod indigni aſſumantur ad regimen animarum. Hac igitur conſideratione moti ſpecialiter Burdegalen. Eccleſiam, de qua (licet immeriti) ſumus noviter ad hunc ſtatum ſummi Apoſtolatus aſſumpti, & monaſterium ſanctæ crucis Burdegalen. ordinis ſancti Benedicti etiam vacans per obitum quondam fratris Gulielmi de Bobio Abbatis ejuſdem: et generaliter Patriarchales, Archiepiſcopeles, Epiſcopales Eccleſias, monaſteria, prioratus, & quoslibet perſonatus dignitates vel officia, cujuſcunque ordinis, & conditionis exiſtant, necnon Canonicatus, præbendas, Eccleſias cum cura vel ſine cura, & alia quælibet beneficia Eccleſiaſtica quocunque nomine appellentur, quæ apud ſedem Apoſt. vacare noſcuntur ad præſens, & quæ toto noſtri Pontificatus tempore vacare contigerit in futurum: proviſioni, collationi, & diſpoſitioni noſtræ, & ſedis ejuſdem hac vice auctoritate Apoſtolica reſervamus. Decernentes extunc irritum, & inane, ſi quid contra hoc per quoſcunque quavis auctoritate ſcienter, vel ignoranter attentatum eſt hactenus, vel in poſterum contigerit attentari: Conſtitutione Clem. IV. & Bonifac. VIII. Rom. Pont. prædeceſſ. noſt. & alia qualibet in contrarium edita non obſtante. Et quia plus timeri ſolet, quod ſpecialiter injungitur, quam quod generaliter impetratur, hac reſervatione noſtra, decreto ligari volumus ignorantes. Et quia bullam noſtram non habemus ad præſens, ad cautelam præſentium, & memoriam futurorum, hujuſmodi reſervationem cum præmiſſi interpoſitione decreti ſcribi, & in publicam formam redigi juſſimus per Bernardum Caprarii publicum Notarium infraſcriptum: quam etiam ſigilli (quo utebamur olim Burdeg. Eccleſiæ præſidentes) fecimus appenſione muniri. Datum Burdeg. a. Cal. Aug. Pontif. noſt. Anno 1.

CAP. IV.

Papa hic primo ambitionem, & importunitatem quorundam Religioſorum, & ſecularium ſuper obtinendis pluribus beneficiis, diſpenſative, qui inſufficientes quandoque erant pro una, in diverſis locis, regnis & aliis locis diſtantibus recitans, apponit plures ex hoc contingentes inconvenientias: & tandem ſtatuit, quod omnes (exceptis Cardinalibus ac Regum filiis) qui ſuper pluralitate beneficiorum, quæ alias de jure non poterant obtineri, diſpenſationem obtinent, unum cum cura, aliud ſine cura, poſſint a tempore notitiæ eligere intra menſem, & alia cum effectu dimittere teneantur: alias omnibus ſic diſpenſatis ſint ipſo jure privati. Et idem de beneficiis, in quibus jus eſt ad rem, dum vacabunt: de pluribus etiam talibus, injuſte tamen & ſine diſpenſatione detentis, ordinat, quod ultimum obtineant, & omnia alia dimittant intra menſem, alioquin omnibus ſint privati. Item vult, quod qui amodo talia receperint, dimiſſionem de prima faciant coram Ordinariis cum effectu, alioquin ſint omnibus ipſo jure privati: quæ omnia ſic vacantia diſpoſitioni Apoſt. ſedis reſervat, interpretans Ordinarios in hoc caſu ſolos dioeceſanos beneficiorum ſic dimiſſorum. Item hoc vult de ſolis beneficiis intelligi, in quibus quis per ſe vel vicarium ſuum temporalem curam animarum vel ſpiritualem juriſdictionem exercet de conſuetudine, vel de jure. h. d. de Laud.

Joannes

a *In Concil. Lateran. ſub Innoc. IV. c. 26. refertur in c. nihil eſt extr. de elect.*

Digitized by Google

Joan. XXII. *Epiſc. ſervus ſervorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.* [an. 1317. *Avenione.*]

Execrabilis [a] quorundam tam religioſorum, quam ſecularium ambitio, quæ ſemper plus ambiens, eo magis inſatiabilis creditur, quo ſibi amplius indulgetur, & improbitas importune petentium a nobis, & prædeceſſoribus noſtris Romanis Pontificibus non tam obtinuiſſe, quam extorſiſſe plerunque noſcuntur, ut unus interdum etiam ad unum beneficium Eccleſiaſticum minus idoneus, in diverſis Eccl. nedum vicinis, ſed ab invicem longe diſtantibus, imo nonnunquam in diverſorum regnorum partibus ſituatis, plures quam duas vel tres, aut plures etiam dignitates, vel perſonatus, officia ſeu prioratus, aut diverſa Eccleſiaſtica beneficia curam animarum habentia poſſit diſpenſative, cum alias non liceret de jure communi, recipere, & ſimul licite retinere. Unde inter cætera, inconvenientia infraſcripta naſcuntur, quod videlicet interdum unus, qui unum quamvis modicum vix officium implere ſufficeret, plurimorum ſibi vendicat ſtipendia, quæ multis literatis viris vitæ puritate ac teſtimonio bonæ famæ pollentibus, qui mendicant, poſſent abunde ſufficere, æqua diſtributione collata. Habentibus ipſa paratur vagandi materia, divini cultus minuuntur, hoſpitalitas in ipſis beneficiis debita non ſervatur: & dum non ſunt ſui in unaquaque reſidentes Rectores, Eccleſiarum detrahitur commodis & honori, quæ carentes defenſorum auxilio in juribus ſuis, & libertatibus multipliciter colliduntur: ruinis patent ædificia nobilia, quæ magnificentia extruxerat deceſſorum: & (quod amarius eſt dolendum) animarum cura negligitur, & vitiorum ſentibus fomentum periculoſe præbetur. Nos itaque tot malis tantiſque diſcriminibus occurrere cupientes, omnes & ſingulas diſpenſationes ſuper receptione ac retentione plurium dignitatum, perſonatuum, officiorum, prioratuum, aut beneficiorum, quibus cura ſit animarum annexa, ſub quacunque forma, vel expreſſione verborum a nobis vel dictis prædeceſſoribus noſtris, cuicunque perſonæ conceſſas (Cardinalibus tamen ſanctæ Rom. Eccleſ. qui circa nos univerſali Eccleſiæ ſerviendo, ſingularum Eccleſiarum commoditatibus ſe impendunt, ac Regum filiis, qui propter ſublimitatem eorum ac generis claritatem ſunt potioris prærogativæ gratia attollendi, duntaxat exceptis) deliberatione ſuper hoc cum fratribus noſtris debita diligenti, de ipſorum conſilio & ex certa noſtra ſcientia, in forma ſubſcripta duximus taliter moderandas, quod per moderamen noſtrum effrenatam circa eaſdem perſonas talium beneficiorum multitudinem refrenemus, ipſiſque impetrantes fructu diſpenſationum hujuſmodi totaliter non fruſtrentur. Statuimus itaque & de fratrum noſtrorum conſilio ordinamus, quod obtinentes nunc ex diſpenſatione legitime pluraliter hujuſmodi dignitatum, perſonatuum, officiorum, aut Prioratuum ſeu beneficiorum, quæ alias abſque alia diſpenſatione legitime obtinere nequibant, unum tantum ex dignitatibus, perſonatibus, officiis, prioratibus, Eccleſiis vel beneficiis hujuſmodi, quibus cura immineat animarum, cum dignitate, perſonatu, vel officio, prioratu, Eccleſia vel beneficio ſine cura, quæ habere maluerint, prætextu diſpenſationis ſufficientis circa id eiſdem indultæ, poſſint licite retinere: quæ tamen teneantur eligere intra menſem, numerandum a tempore notitiæ conſtitutionis iſtius. Cæteris beneficiis cum cura vel ſine cura, quæ ipſius diſpenſationis prætextu tenebant, & quæ aliter ante non poterant de jure abſque diſpenſatione aliqua licite retinere, quæ nos extunc vacare decernimus, coram ordinariis ſub teſtimonio publico intra idem tempus verbaliter, vel realiter cum effectu dimiſſis: abſque eo, quod ad illa nunquam ſine nova collatione, ab eo qui facere poterit, facienda, redire, aut eorum adminiſtrationi ſe immiſcere præſumant. Alioquin tam his, quam aliis omnibus beneficiis, quæ virtute hujuſmodi noſtri moderaminis retinere poterant, ut præfertur, ſint ipſo jure privati, & prorſus inhabiles ad ſimilia beneficia obtinenda. Per hoc autem iis, qui dignitates, perſonatus, officia, prioratus, vel alia beneficia curam animarum habentia ex diſpenſatione, quæ jus tribuat, juxta noſtram moderationem præſcriptam obtinent, & alia ſimilia beneficia noſtrarum vel eorundem prædeceſſorum auctoritate literarum expectant, cum quibus eſt, ut illa cum vacaverint, recipere, & una cum obtentis retinere licite valeant, diſpenſatum, nolumus derogari, quin ea cum vacaverint, intra dicti temporis ſpatium poſſint eligere, & dimiſſis aliis recipere in forma præſcripta, ac licite retinere: pœnas ſimiles incurſuri, ſi hujuſmodi noſtræ contraire præſumpſerint ſanctioni. Porro quia quorundam oculos ſic avaræ cupiditatis vitium excæcavit, quod plura talia beneficia ſimul abſque diſpenſatione canonica retinere præſumunt: nos de illis præſenti decreto ſtatuimus, ut omnia & ſingula beneficia ſic detenta (illo tamen retento, quod ultimo receperunt, dummodo in eo ex collatione canonica competat jus eiſdem) intra tempus, ut præſcribitur, limitatum, verbo & facto ac ſine fraude, coram ordinariis ſub teſtimonio ſimiliter publico dimittere teneantur. Quod ſi non fecerint, & illo ſint ipſo jure privati, in quo jus eis alias competebat, & inhabiles penitus ad quæcunque obtinenda Eccleſiaſtica beneficia cenſeantur. Qui vero deinceps receperint dignitatem, vel perſonatum, ſeu officium, aut aliud beneficium, curam animarum habens annexam, ſi antea ſimile beneficium obtinebant, illud, quo ipſo jure (poſtquam ſecundi poſſeſſionem habuerint, vel per eos, omni dolo, & fraude ceſſantibus, quo minus habeant, ſteterit) privati noſcuntur, abſque moræ diſpendio in ordinariorum manibus dimittere debeant pari modo: alioquin extunc ſint ipſo jure ſecundo privati, & nedum ad ſacros ſuſcipiendos ordines, quin etiam ad habendum quodcunque aliud Eccleſiaſticum beneficium inhabiles reputentur. Quæ omnia & ſingula beneficia vacatura, ut præmittitur, vel dimiſſa, noſtræ & ſedis Apoſtolicæ diſpoſitioni, de ipſorum fratrum conſilio reſervamus: inhibentes, ne quis præter Rom. Pont. quacunque ſit ſuper hoc auctoritate munitus, de hujuſmodi beneficiis diſponere, vel circa illa per medium permutationis, vel alias innovare hoc quoquo modo præſumat. Nos enim ſi ſecus actum, vel attentatum fuerit, irritum decernimus & inane. Cæterum ordinarios intelligimus in caſibus ſupraſcriptis Epiſcopos, in quorum civitatibus, vel diœceſibus conſiſtunt beneficia, ſeu aliquod eorum, quæ debent ſecundum præmiſſa dimitti, aut ipſi, qui ea debent dimittere, commorantur, vel Eccleſiis cathedralibus vacantibus Capitula earundem. Et hi de beneficiis tam dimiſſis, quam (ut præmittitur) perditis, nos, vel Apoſt. ſedem certificare ſtudeant, quamprimum commode poterunt, indilate, ut de illis ſalubriter diſponere valeamus. Quantum autem ad modificationem perſonatuum attinet antefatam, illa duntaxat, & non alia beneficia Eccleſiaſtica, quocunque nomine nuncupentur, curam habere cenſemus, quæ parochias habent, in quibus eſt animarum cura annexa, non per vicarios perpetuos, ſed per Rectores, aut miniſtros beneficiorum ipſorum, vel illorum temporales vicarios exercenda. Necnon etiam illa, quorum miniſtris ratione beneficiorum hujuſmodi competit viſitare, inquirere, procurationes recipere, ſuſpendere, excommunicare, ſeu ab excommunicationis, & ſuſpenſionis ſententiis abſolvere de conſuetudine, vel de jure, juribus aliis de animarum cura loquentibus in ſuo robore quoad cætera permanſuris. Nulli ergo omnino homi-

a *Vide Conc. Trid. ſeſſ. 7. de reform. c. 2. & 4. ſeſſ. 24. de reform. cap. 17.*

hominum liceat hanc paginam noſtrorum moderationis, ſtatutorum, conſtitutionum, reſervationis, inhibitionis, & voluntatis infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri, & Pauli Apoſtolorum ejus ſe noverit incurſurum. Datum Avenion. XIII. Calend. Decembr. Pontif. noſt. Anno 2.

C A P. V.

Epiſcopatus Tholoſanus, in reditibus plurimum abundans, in novam metropolim, propter multiplices cauſas hic expreſſas erigitur, cui pro ſuffraganeis Eccleſiis ſunt deputatæ quatuor villæ in novas civitates erectæ, adjecta cum illis Eccleſia Apamiarum. Et quibus Epiſcopis, & Archiepiſcopis prius ſubeſſent, quidque earum cuilibet pro reditibus ſit aſſignatum, hic exprimitur: & tandem cenſuræ Eccleſiaſticæ in rebelles proferuntur. Adverte, quod Eccleſia de Vauro, & Eccleſia de Mirapice ſunt ſub Eccleſia Tholoſana tanquam ſuffraganeæ: licet de illis hic mentio nulla fiat. Utilitas ex hoc capitulo habetur, quoniam cognoſcimus cauſas erigendi, & dividendi Eccleſias, alias aliis ſubjiciendi, & alias ab aliis eximendi, & ad ſolum Papam hæc omnia ſpectare: cui in ſingulari privilegio majores cauſæ majoraque negotia reſervantur, patet in cap. 1. de translat. Epiſc. cum ſuis concordantiis.

Joannes XXII. [*an.* 1316. *Avenioni.*]

SAlvator noſter, cujus nutui cuncta ſerviunt *a*, in agro mundi hujus meſſem multam aſpiciens, & operariorum raritatem attendens, Dominum meſſis rogandum eſſe, ut in illam operarios mitteret, cenſuit: & ipſe idem etiam eſſiens mane, veluti paterfamilias diligens, horis diei variis operarios in vineam ſuam miſit. Romanus itaque Pontifex, ſicut eodem Domino diſponente Vicarius ejus in terris eſſe dignoſcitur, ſic & ipſius actibus [in quantum ſinit humana fragilitas] ſe conformare tenetur. Ubi ergo ſuperexcreſcere meſſem, populi videlicet multitudinem, viderit, operarios debet opportunos adjicere, & juxta Propheticum verbum augere cuſtodiam: cuſtodes, & cultores idoneos in Dominicam vineam deſtinare. Sane conſiderantes attentius, & intra pectoris clauſtra meditatione ſolicita revolventes, quod in tanta multitudine populi, quanta fœcundavit altiſſimus civitatem, & diœceſim Tholoſanam, ſingulorum vultus nequibat [ut condecet] unicus paſtor inſpicere, aut alias partes boni paſtoris implere: quodque durum erat, atque difficile, per talem latam & diffuſam diœceſim ad unum tantum a perſonis Eccleſiaſticis & mundanis recurſum haberi. Attendentes etiam, quod licet Tholoſanus Epiſcopatus reditibus abunderet immenſis, non tamen ſupererat hucuſque memoria, quod ex ſuorum opulentia copioſa redituum aliquid in Eccleſia, vel diœceſi Tholoſana proveniſſet in divini cultus augmentum: imo ſic ex adipe prodierat, & prodibat iniquitas, ut multo jam tempore luxus circa carnis deſideria, evectionum pompa, immenſitas clientelæ, immoderata diffluxio in parentes, ſumptus enormes, aut uſus extraordinarii ſibi vendicaſſent ibidem quaſi totum patrimonium crucifixi: & verendum erat ne præſul unicus Tholoſanus incraſſatus *b* & dilatatus, & exceſſivis hujuſmodi opibus alias ſuperbus periculoſe recalcitrans, Deum factorem derelinqueret, & a ſuo ſalutari recedens, perniciosum exemplum in ſubditos derivaret. Penſantes quoque, quod ſanctæ memoriæ Clemens Papa quintus, prædeceſſor noſter, eodem etiam tempore, quo civitas, & diœceſis antefatæ longe minus in populo, ac reditibus affluebant, tamen ex tunc benedicente Domino incredibiliter creverint in utroque, & jugiter creſcere dignoſcantur, ſpiritu beatæ conſiderationis inductus, ad diviſionem Epiſcopatus ejuſdem firmiter, dum viveret, intendebat: licet morte præventus ſuum in hac parte nequiverit implere conceptum. Nos igitur prædeceſſoris noſtri propoſitum in effectum volentes adducere, & tam diſſipere malum, quod prædictorum redituum copia exceſſive produxit, quam etiam cultum augere divinum, & ſpiritualem animarum profectum, quos (ſi juxta facultatis exigentiam, & diffuſam latitudinem dictæ diœceſis ſufficiens numerus in eadem utilitate Præſulum deputetur) indubio provenire ſperamus, promovere ſalubriter intendentes: præmiſſis, & aliis ſuadentibus juſtis cauſis, ex certa noſtra ſcientia, de fratrum noſtrorum conſilio concordi, & Apoſtolicæ plenitudine poteſtatis, ad laudem Dei, exaltationem Eccleſiæ, fideliumque ſalutem, Epiſcopatum ipſum, dictamque diœceſim Tholoſanam Apoſtolica auctoritate dividimus in quinque diœceſes, quas per certos diſtingui limites faciemus: volentes, ac decernentes, quod præter civitatem Tholoſanam, quæ ſuam propriam, & diſtinctam habebit diœceſ. certis finibus limitandam, ſubſcriptæ quatuor villæ, quarum quamlibet, eiſdem conſilio & auctoritate in civitatem erigimus, & civitatis vocabulo inſignimus: ſcil. de monte Albano, pridem de Caturcen. diœceſ. cui adjicietur certa pars dictæ quondam diœceſis Tholoſanæ: ac ſancti Pauli de Rivis, & de Lumberiis, & de ipſa quondam Tholoſana diœceſi exiſtentes, IV. ſeparatas diœceſes habeant certis limitibus diſtinguendas. Quodque beati Martini de monte Albano, ubi corpus ſancti Theodori confeſſoris dicitur eſſe reconditum, prædictæ civitatis montis Albani, & beati Pauli dictæ civitatis ſancti Pauli, B. Mariæ de Lumberiaco, civitatis præfatæ Lumberiaci, necnon beatæ Mariæ de Rivis Eccleſiæ ipſius civitatis Rivenſis, ſint de cætero, & habeantur perpetuo Eccleſiæ cathedrales. Et quia Eccleſia Tholoſana, ſicut ſolenniori ſtatu, & conditione potiori refulget, ſic & grandioris honoris titulis efferenda eſt, ipſam hucuſque ſuffraganeam Eccleſiæ Narbonenſ. ac totam quondam diœceſ. Tholoſanam de fratrum noſtrorum conſilio, & ex certa noſtra ſcientia, & Apoſtolicæ plenitudine poteſtatis, ab omni juriſdictione, poteſtate, ac ſubjectione Archiepiſcopi, Capituli & ejuſdem Eccleſiæ Narbonenſis penitus eximentes, eam ad laudem divini nominis, & honorem Eccleſiæ ſanctæ ſuæ, in Archiepiſcopalem, ſeu Metropolitanam erigimus, eamque honoribus, & inſigniis ſedis Metropolitanæ decoramus: auctoritate Apoſtolica decernendo, ut exnunc pro metropolitana Eccleſia in perpetuum habeatur. Et quia etiam dignum eſt, ut ex quo de filia facta mater, metropoliticæ dignitatis ſuſcepit inſignia, & ſuffraganearum congruum numerum filiarum, ac decentem provinciam habeat, ut ad judicium Archiepiſcopi Tholoſani, qui pro tempore fuerit, omnes cauſæ ſuffraganeorum Epiſcoporum, & perſonarum Eccleſiaſticarum, ac civitatum ejuſdem provinciæ juxta ſacrorum ſtatuta canonum referantur. Nos prælatas IV. civitates, & Eccleſias cathedrales cum earum diœceſibus (ut præmittitur) diſtinguendas, necnon civitatem, & Eccleſiam Apamiarum cum ſua diœceſi, exnunc ipſius Eccleſiæ Tholoſanæ ſuffraganeas, ac de provincia Tholoſana in perpetuum fore decernimus, & jure metrop. ſubjicimus, & ſubjectas eſſe volumus eas illi. Prænominatas montis Albani, quæ de diœceſi Caturcen. & Bituricen. provincia, & Apamiarum civitates, & Eccleſias, quæ de provincia Narbon. hactenus fuiſſe noſcuntur, necnon reliquas tres civitates, & Eccleſias ſancti Pauli, Riven. & Lumberiacen. quæ ab olim de diœceſi Tholoſana fuerunt, cum earum diœceſ. conventibus, collegiis, ſive capitulis a juriſdictione, poteſtate, ac ſubjectione quacunque Bituricenſis, & Narbonenſis Archiepiſcoporum, ac Caturcenſis, & quondam Tholoſani, Epiſcoporum, Capitulorum, & Abbatum, atque Conventuum, & ordinariorum quorumlibet aliorum Eccle-

a *Matth.* 9. *Matth.* 20. b *Deut.* 8.

Eccleſiaſticorum, quibus quomodolibet fuerant hucuſque objectæ, auctoritate præſentium perpetuo eximentes, de prædictorum conſilio, & plenitudine poteſtatis. De bonis autem, redditibus, proventibus, & juribus dicti quondam Epiſcopatus Tholoſ. ipſi Tholoſ. decem millia, & ſingulis aliis prædictis Eccleſiis (Apamiarum excepta, cui de ipſis bonis, redditibus & proventibus, juribus, ultra illa, quæ habere dignoſcitur, certam aſſignabimus portionem noſtris aliis literis diſtinguendam) ſingula quinque millia librarum Turonen. annui reditus, & perpetui proventus, quæ quidem unicuique illarum, ſuiſque Pontificibus (dignitate, ac onere, & circumſtantiis aliis attente penſatis) debere ſufficere vidimus, præter reditus, proventus, & jura, quæ ad prædictas Eccleſias, & conventus earum antea pertinebant, de quibus ad honorem Dei, & ipſarum Eccleſiarum commodum intendimus ordinare: exnunc auctoritate prædicta de conſilio, ac plenitudine memoratis concedimus, donamus, ac etiam deputamus percipienda integraliter per ipſarum Eccleſiarum præſules, qui pro tempore fuerint, in rebus, & locis cuilibet magis adjacentibus, & vicinis, juxta diſtinctionem, ſeu limitationem locorum ſingularum, per alias noſtras literas faciendam. Interim tamen diſtinctione, ſeu limitatione prædicta pendente, volumus quod eorum quilibet ſummam ſuam congentem pro rata accipiat annuatim de bonis, redditibus, proventibus, & juribus antedictis, per manus eorum, quos ad hoc providerimus, deputandos. Reſiduum vero redituum, proventuum, & jurium ipſorum, quod facta de illis (ut præmiſſum eſt) aſſignatione ſuperarit, necnon juriſdictionem ſpiritualem, & temporalem, quæ ad dictum quondam Epiſcopatum Tholoſan. uſque ad tempus diviſionis hujuſmodi pertinebat & quæ diſtinctione, ſeu limitatione poſt facta pendente faciemus per idoneas exerceri perſonas. Ac beneficia, etiamſi dignitates, perſonatus ac officia exiſtant (exceptis his, ad quæ quis per electionem aſſumitur, & in quibus, vel ad quæ auctoritate literarum Apoſtolicarum alicui, ſeu aliquibus jus eſt aliquod acquiſitum, quibus per id nullum volumus præjudicium generari) nunc & in antea uſque ad diſtinctionem diœceſ. vacatura diſpoſitioni noſtræ ac Sedis Apoſtolicæ de fratrum ipſorum conſilio reſervamus. Hæc igitur per dictæ Sedis prudentiam circumſpectam ſic ſtatuta ſalubriter, & utiliter ordinata, perpetuis eſſe valitura temporibus, & robur incommutabilis firmitatis obtinere volentes: auctoritate prædicta diſtrictius inhibemus, ne aliquis cujuſcunque præeminentiæ, ordinis, conditionis, aut ſtatus, etiamſi Archiepiſcopali, vel Epiſcopali, ſeu regia præfulgeat dignitate, hujuſmodi ordinationem, Apoſtol. reſervationem, & alia ſupradicta quovis modo turbare, ſeu quomodolibet impedire præſumat. Nos enim exnunc irritum decernimus, & inane, ſi ſecus ſuper his a quoquam quavis auctoritate contigerit attentari. Et nihilominus in eos, qui ex certa ſcientia contrarium præſumpſerint, niſi intra octo dierum ſpatium poſt publicationem præſentium reſipuerint cum effectu, excommunicationis in perſonas, & interdicti in univerſitates, ac ſuſpenſionis in Conventus, Capitula, ſive collegia, de conſilio, & auctoritate prædictis ſententias promulgamus: a quibus non, niſi per Romanum Pontificem, abſolutionis beneficium (præterquam in mortis [a] articulo) valeant obtinere. Nulli ergo hominum liceat hanc paginam noſtrarum diviſionis, voluntatis, conſtitutionum, erectionum, inſignitionum, exemptionum, decorationis, ſubjectionis, conceſſionis, donationis, deputationis, reſervationis, inhibitionis, promulgationis, infringere, vel ei auſu, &c. Datum Aven. VII. Calend. Julii, Pont. noſt. Anno. I.

a *In articulo mortis nulla eſt caſuum reſervatio: atque ideo omnes Sacerdotes quoslibet pœnitentes a quibusvis peccatis & cenſuris abſolvere poſſunt, Conc. Trident. ſeſſ. 14. c. de caſuum reſervat.*

CAP. VI.

Impedientes Epiſcopatus Tholoſani erectionem in Eccleſiam cathedralem, & ejus diviſionem in V. diœc. ultra pœnas in conſtitutione ſuperiori declaratas perdunt feuda, & quæcunque beneficia ſpiritualia, & temporalia. Et ſi ſint perſonæ Eccleſiaſticæ, efficiuntur inhabiles ad quæcunque beneficia Eccleſiaſtica.

Idem. [*an.* 1316. *Avenioni.*]

I. NUper certis ex cauſis, quæ noſtrum, & fratrum noſtrorum animos ad id rationabiliter induxerunt, quondam Epiſcopatum Tholoſanum in Archiepiſcopatum, ſeu Metropolitanam ereximus Eccleſiam: quatuor villas, quarum quamlibet inſignivimus vocabulo civitatis, quatuor cathedrales Eccleſias creavimus: unam videlicet in villa montis Albani, quoadam Caturcen. diœc. adjicienda ſibi certa parte quondam diœc. Tholoſan. alteram in villa Lumbariaci, aliam in villa ſancti Pauli, & aliam in villa de Rivis, & de Robeſtria quondam Tholoſ. diœc. Quas quidem Eccleſias una cum Apamiarum Eccleſia, tanquam ſuffraganeas ſubjecimus ipſi Metropolitanæ Tholoſanæ Eccleſiæ. De bonis quoque, & redditibus dicti quondam Epiſcopatus Tholoſan. tam ipſi Tholoſan. quam prædictis Eccleſiis ſuffraganeis certam portionem, quam unicuique illarum ſufficere vidimus, providimus aſſignandam: totali bonorum, & redituum ipſorum reſiduo, diſpoſitioni noſtræ, & Sedis Apoſtolicæ reſervato. Alia etiam circa præmiſſa fecimus, decrevimus, & ordinavimus ex certa noſtra ſcientia, de ipſorum fratrum concordi conſilio, & Apoſtolicæ plenitudine poteſtatis, diſtrictius inhibentes, ne quis cujuſcunque præeminentiæ, ordinis, conditionis, aut ſtatus, etiamſi Archiepiſcopali dignitate fulgeret, ipſam ordinationem noſtram impedire præſumeret, vel turbare: ac decernentes exnunc irritum, & inane, ſi ſecus ſuper his a quoquam quavis auctoritate contigerit attentari. Et nihilominus in eos, qui ex certa ſcientia contrarium facerent, niſi reſipuerint cum effectu, intra octo dierum ſpatium poſt publicationem ordinationis ipſius excommunicationis in perſonas, interdicti in univerſitates, ac ſuſpenſionis ſententias in Capitula, Conventus, ſive Collegia duximus promulgandas, prout hæc & alia in Apoſtolicis literis inde confectis plenius continentur. Verum quia ipſa noſtra ordinatio eo efficacius & inviolabilius ſperatur ſervari, quo plurium, & graviorum vallata fuerit adjectione pœnarum: Nos ad obſervationem inconcuſſam ipſius eo amplius anhelantes, quo evidentius in divini cultus augmentum, & ſalutem fidelium animarum noſcitur redundare, præfatis adjiciendo ſententiis, omnes & ſingulos ſcienter turbantes, aut impedientes ordinationem eandem, aut aliqua in illa contenta: ſeu turbantibus vel impedientibus dantes conſilium, auxilium vel favorem, directe vel indirecte, publice vel occulte, cujuſcunque ſint conditionis, dignitatis, ordinis, aut ſtatus, Eccleſiaſtici vel mundani, etiamſi Archiepiſcopali vel Epiſcopali, aut majori vel ſuperiori præfulgeant dignitate: niſi intra octo dierum ſpatium poſt publicationem præſentium ab hujuſmodi impedimento ſeu turbatione, ac impenſione conſilii, auxilii vel favoris reſipuerint cum effectu, feudis, locationibus, officiis & beneficiis quibuſcunque ſpiritualibus, & temporalibus, etiamſi dignitates vel Prælaturæ quævis fuerint, quæ ab Eccleſiis, ſeu in Eccleſiis quibuſcunque obtinebunt, ſeu obtinent, ex certa noſtra ſcientia, & de ipſorum fratrum conſilio, & Apoſt. plenitudine poteſtatis, privatos eſſe decernimus ipſo facto. Et ſic libere ipſa feuda, locationes vel officia aut beneficia ſpiritualia, & temporalia, dignitates,

& Prælaturæ ad ipſas, ad quas ſpectant, revertantur Eccleſias, & devolvantur ad Rectores, Capitula ſeu Collegia eorundem, quod de illis pro ſua voluntate diſponant, & ad dignitates & Prælaturas per electionem, aut alium modum licitum idoneas perſonas aſſumant: perſonaſque Eccleſiaſticas, quæ culpabiles fuerint in præmiſſis, inhabilitamus ad quæcunque Eccleſiaſtica beneficia obtinenda. Nulli ergo omnino hominum, &c. Datum Avenion. IV. Non. Aug. Pontif. noſt. Anno 1.

C A P. VII.

Executores quatuor dantur ad pœnas ſuperiores ſolenniter publicandas.

Idem *Bartholomæo electo Narbon. diœceſ. Aguelmo de Blavia Engolimen. Eduen. Archid. & magiſtro Berengario de Lagiis Lemovicen. & Narbon. Eccleſiarum Canonico.* [*an.* 1323. *Avenion.*]

II. NUper ex certis cauſis, quæ noſtrum, & fratrum noſtrorum animos ad id rationabiliter induxerunt, &c. (*ut ſupra proxime uſque ad, beneficia Eccleſiaſtica obtinenda.*) Quocirca Diſcretioni veſtræ per Apoſt. ſcripta mandamus, quatenus privationem & inhabilitationem noſtram hujuſmodi vos omnes, ſeu tres, vel duo, ſive unus ex vobis, per vos vel alium, ſeu alios, in Eccleſiis & ſolennibus locis & aliis, de quibus & quoties expedire videritis, ſolenniter publicetis: ne quiſquam valeat circa id ignorantiam allegare. Datum Avenion. II. Idus Novemb. Pontif. noſt. Anno 8.

C A P. VIII.

Diſpenſat cum quodam Abbate, ut Epiſcopus poſſit eſſe, licet defectum patiatur in ordinibus & ætate. Ex hac & ſequenti cognoſcimus cauſas & formas diſpenſandi. Quæcunque enim ſcripta ſunt, ad noſtram doctrinam ſcripta ſunt. ad Rom. 15.

Idem *Arnoldo electo Lumbarien.* [*an.* 1319. *Avenion.*]

III. NUper ex certis rationabilibus, & manifeſtis cauſis, quæ ad hoc noſtrum animum induxerunt, civitatem Lumbanen. olim villam de Lumbariis, tunc intra Tholoſanæ diœceſ. limites conſtitutam, qui locus inſignis, ac multiplici commoditate dotatus exiſtit, de fratrum noſtrorum conſilio, & Apoſtolicæ plenitudine poteſtatis, per literas noſtras ſub certa forma in civitatem ereximus, civitatiſque vocabulo duximus decorandam: ſtatuentes, ac etiam decernentes, ut Eccleſia Abbatiæ illius loci de Lumban. ordinis ſancti Auguſtini extunc haberetur & exiſteret cathedralis: ac deinde volentes eidem Eccleſiæ de Paſtore idoneo ſalubriter providere, in te Abbatem ejuſdem Eccleſiæ, virum utique literatum, & literarum ſcientia præditum, vitæ ac morum honeſtate decorum, diſcretionis & conſilii maturitate conſpicuum, direximus oculos noſtræ mentis, teque [non obſtante defectu ætatis & ordinum, quem pateris, cum tonſuratus modo in Clericum, & in XXVII. ætatis tuæ anno, vel circa conſtitutus eſſe dicaris, ſuper quo tecum gratioſe duximus diſpenſandum] de fratrum noſtrorum conſilio ipſi Eccleſiæ præfecimus in Epiſcopum & Paſtorem, curam & adminiſtrationem ipſius Eccleſiæ tibi in ſpiritualibus & temporalibus committendo. Unde licet nondum ſit tibi munus conſecrationis impenſum, nec Apoſtolicas literas promotionem tuam hujuſmodi continentes [cum illas non habeas] poſſis oſtendere: nos tibi, ut [conſtitutione felicis record. Greg. Papæ VIII. præd. noſt. & qualibet alia ſuper hoc in contrarium edita, nequaquam obſtante] poſſis ejuſdem Eccleſiæ Lumban. & quorumcunque bonorum ipſius adminiſtrationem accipere, ipſamque adminiſtrationem libere exercere, auctoritate præſentium indulgemus. Contradictis, &c. Datum Anno 4. ut ſupra.

C A P. IX.

Hortatur quemdam in multis commendatum, ut curam paſtoralem adminiſtret in Eccleſia, quæ de novo fuerat in cathedralem erecta. Hic autem invenies multa notatu digniſſima, quæ debeant lectores ad devotionem accendere.

Idem *venerabili fratri Bertrando Epiſcopo montis Albani, ad univerſalis Eccleſiæ regimen exercendum divina diſpenſatione vocato.*

AD cujuslibet ſtatus Eccleſiæ aciem ſollicitæ conſiderationis extendimus, paſtorales partes officio vigilanti adhibentes, ut earum ſingulæ paſtoribus gubernentur idoneis, & providis Rectoribus diſponantur, quorum diſpenſatione provida, & providentia circumſpecta [illius cooperante clementia, qui vere Paſtor & Rector agnoſcitur] ſpiritualium & temporalium proficiant incrementis. Nuper ſiquidem ex certis, & rationabilibus cauſis, quæ ad hoc noſtrum animum induxerunt, civitatem, olim villam montis Albani, tunc intra limites Caturcen. diœceſ. conſtitutam, qui locus inſignis exiſtit, ac ubertate multiplici hominum, & rerum exuberat, de fratrum noſt. conſ. & Apoſt. plenitudine poteſtatis, civitatis vocabulo duximus decorandam: ſtatuentes ac etiam decernentes, ut Eccleſia monaſterii illius loci montis Albani monaſterii caſa Dei ad Rom. Eccl. nullo medio pertinentis, ordinis ſancti Benedicti Claremonten. diœc. tunc immediate ſubjecta, extunc haberetur & exiſteret Eccleſia cathedralis: poſtmodum vero de celebri ac ſalubri proviſione ipſius Eccleſiæ montis Albani, ut ſponſi ſolatio lætaretur, ſollicite cogitantes, ac volentes illum eidem præficere in paſtorem, de quo certam haberemus notitiam, quod eum clara morum inſignia redimirent, nec eſſet dubia ejus charitas circa plebem ſuo regimini committendam, & in cujus fiducia conſiſteret ſalubriter ſecuritas ſubditorum. Ad te tunc monaſterii prædicti Abbatem, quem literarum ſcientia præditum, vitæ & morum honeſtate decorum, diſcretionis & conſilii maturitate conſpicuum, in temporalibus providum, in ſpiritualibus circumſpectum, nobis & fratribus noſtris placida tua converſatio continuata, diu apud ſed. Apoſt. approbavit, direximus oculos mentis noſtræ: quibus omnibus debita meditatione penſatis, de perſona tua, nobis & eiſdem fratribus ob tuorum exigentiam meritorum accepta, de ipſorum fratrum conſilio, & Apoſtolicæ plenitudine poteſtatis, eidem Eccleſiæ montis Albani providimus, præficientes eidem ſanctæ Eccleſiæ teipſum in paſtorem, tibi curam & adminiſtrationem illius in ſpiritualibus & temporalibus committendo, ac tibi poſtmodum faciendo, per venerabilem frat. noſt. Berengarium Epiſcopum Tuſculan. munus conſecrationis impendi: firma ſpe, fiduciaque tenentes, quod eadem Eccleſia monaſterii Albani [dominica aſſiſtente clementia] per tuæ circumſpectionis, & induſtriæ ſtudium fructuoſum ſervabitur a noxiis & adverſis, & ſpiritualibus & temporalibus proficiet incrementis. Tolle igitur Dei jugum, tam leve collis humilium, quam ſuave, ac dilectione paſcendum ſuſcipe gregem ejus, ſuper quem noctis vigilias dilectus ſolicituſque cuſtodit, ut liber non pateat aditus invaſori, & dominus inſuſpicabili hora venturus, ſi te invenerit ſic agentem, curſu conſummato, qui tuo labori proponitur, & horum fide ſervata, quæ tuæ ſolicitudini committuntur, te repertum fidelem in modico ſupra multa conſtituat, ac in dilecta gaudiorum ſuorum tabernacula introducat. Datum, &c. Anno 4.

C A P. X.

Declaratur, an collector fructuum primi anni omnium beneficiorum Eccleſiaſticorum vacantium & vacaturorum, uſque ad certi temporis ſpatium deputatorum, pro cameræ Apoſt. oneribus facilius ſupportandis poſſit cum obtinentibus beneficia convenire, & an altaria dotata cadant ſub tali reſervatione, &c.

Idem *Hugoni de Mirabella Canonico Ebredun. collectori fructuum primi anni, &c.*

Poſtulaſti

Digitized by Google

POſtulaſti per Apoſtolicæ declarationis evidentiam edoceri, quid tibi ſuper dubiis infra ſcriptis circa commiſſam tuæ induſtriæ recollectionem fructuum prædictorum (alias præbendarum, aut beneficiorum) imminentibus ſit agendum. Tuæ itaque conſultationi breviter reſpondentes, te ſcire volumus beneplaciti noſtri eſſe ſuper fructibus beneficiorum, quæ ita reperies in ſolutione decimæ juxta verum taxata valorem, quod illum nequaquam excedunt, cum obtinentibus hujuſmodi beneficia, prout melius & utilius diœceſanis locorum [in quibus hujuſmodi beneficia fuerint, quorum conſilia in hac parte requiras] & tibi videbitur, valeas convenire. Nos enim ipſorum diœceſanorum, & tuam conſcientiam ſuper hic oneramus. Licet autem quotidianæ diſtributiones per nos fuerint e perceptione fructuum prædictorum excluſæ, hoc tamen volumus de diſtributionibus ipſis intelligi, quæ dantur eis, qui horis interſunt: ſic quod illæ, quæ ſolvuntur his, qui ſunt in civitate vel loco præſentes, quamvis horis non interſint eiſdem, non ſint ab onere dictæ recollectionis immunes. Porro declarationem illam factam per nos in deputatione ſeu reſervatione fructuum prædictorum, ut videlicet non extendatur ad vicarias ſeu capellanias, ut plurimum a decedentibus inſtitutas ad Miſſas pro ipſis decedentibus celebrandas, certis conſtitutis redditibus Presbytero inibi celebranti, locum habere volumus in altaribus dotatis certis feudis ulueticis ſeu cenſibus, ut Capellanus inibi celebrare debeat pro dotantium animabus certis vicibus, ſingulis ſeptimanis, & in Eccleſia cathedrali horis intereſſe divinis, dummodo valor annuus ipſorum alterium ſummam XX. librarum Turon. non excedat. Alioquin includantur in deputatione ſeu reſervatione prædicta. Ubi vero præbenda fuerit in decima pro tanto taxata, quod parum poſſet Canonico hebdomadario (cui certum pro illo ſervitium imminet in Eccleſia faciendum) poſt perceptionem taxationis hujuſmodi remanere: volumus quod de taxatione ipſa pro hujuſmodi ſervitii onere portionem aliquam congruam prædicto hebdomadario dimittas, pro jam dicta camera noſtra reſiduum percepturus. Ceterum præbendas illorum, qui taxationem decimæ ſolvere recuſantes abeſſe velle ſe ſimulant, ut taxationem ipſam diminuere compellantur: ne per illorum abſentiam hujus perceptione taxationis fraudaris, quaſi nil de præbenda percipere valeas, de qua non percipiunt aliquid, niſi ſaltem in loco, vel in civitate præſentes, cum tamen Eccleſiæ fabrica tales præbendas ex integro percipere dignoſcatur: declaramus ſub deputatione ſeu reſervatione comprehendi præfata, ut videlicet eas juxta deputationis noſtræ modum percipere valeas, Canonicorum ipſorum abſentia non obſtante. Ridiculum enim eſſet, ut eadem fabrica potiori quam nos privilegio in talibus uteretur. De illis denique, qui licet per multos menſes tenuerint Eccleſias, vel præbendas, nihil tamen ſe percepiſſe aſſerunt ex eiſdem, cum juxta conſuetudinem patriæ prædeceſſores eorum teſtati fuerunt de bonis illarum, propter quod ipſi obtinentes tales Eccleſias tibi ſatisfacere nequeunt de fructibus antedictis: nihilominus offerentes, quod tamdiu fructus Eccleſiarum ipſarum percipiſe, donec tibi fuerit inde plenarie ſatisfactum: placet nobis & volumus, ut ſi eſt ita, oblationi hujuſmodi condeſcendas: per hoc tamen non intendimus conſuetudinem approbare prædictam. Datum Avenion. V. Idus Octobr. Pontificatus noſtri Anno 2.

C A P. XI.

Cum Romanus Pontifex pro Eccleſiæ Romanæ neceſſitatibus fructus beneficiorum vacantium uſque ad certum tempus reſervaſſet, circa illam reſervationem plurimæ ambiguitates ortæ ſunt, quas hic ſolvit.

Idem. [*an.* 1319. *Avenioni.*]

I. CUm nonnullæ Eccleſiaſticæ perſonæ in cathedralibus Eccleſiis Canonicatus, præbendas, dignitates, perſonatus & officia, ac alia beneficia Eccleſiaſtica obtinentes, revocare conentur in dubium, an fructus, reditus, & proventus primi anni beneficiorum Eccleſiaſticorum etiam vacantium, & quæ in diverſis orbis partibus uſque ad triennium vacare contigerit, quos pro Eccleſ. Rom. neceſſitatibus per noſtras ſub certa forma literas duximus reſervandos, juxta tenorem literarum ipſarum cameræ noſtræ ſolvere teneantur: præſertim cum Archiepiſcopales, & Epiſcopales Eccleſiæ, ac regulares Abbatiæ ab hujuſmodi ſolutione fructuum [ut dicunt] in dictis literis eximantur: nos dubitationem hujuſmodi amputare volentes, auctoritate Apoſt. declaramus, quod cum ſub appellatione Archiepiſcopalis, vel Epiſcopalis Eccleſiæ, aut regularis Abbatiæ, hujuſmodi præbendæ, dignitates, perſonatus, & officia nequaquam intelligantur, nec etiam includantur, prædictos, necnon & præbendarum, & officiorum Monachorum, monaſteriorum regularium, ac reditus Abbatiarum, ſeu Abbatum earundem, quæ in beneficiis Eccleſiaſticis aſſignantur, diſtinctos fructus, reditus & proventus includi in deputatione prædicta, & dictæ cameræ juxta prædictarum literarum tenorem debere perſolvi: ac id idem ſuper ſolutione omnium fructuum, redituum, & proventuum commendatariarum, curtuum, ſeu grangiarum, monaſteriorum, domorum & locorum conventualium, quæ pro beneficiis Eccleſiaſticis (ut prædicitur) conceduntur (niſi duntaxat in fructibus illorum, quæ ſunt forſan excepta) declaramus, & præcipimus obſervari. Præterea cum in aliquibus Eccleſiis tam cathedralibus, quam aliis, panis & potus pro quotidianis diſtributionibus ipſarum Eccleſiarum Canonicis, & perſonis de præbendarum ipſarum corporibus pro die quolibet deputetur: & etiam interdum certa quantitas bladi, & quandoque certa pecuniæ ſumma, & aliquando alterum pro altero pro ſingulis menſibus, vel hebdomadis etiam Canonici ſtudiorum cauſa, aut alias pro eorum negotiis, de licentia Capitulorum Eccleſiarum ipſarum, ab Eccleſiis eiſdem abſentibus exhibeantur, & etiam perſolvantur: declaramus auctoritate prædicta, illam bladi quantitatem, & pecuniæ ſummam, quæ pro quolibet menſe vel hebdomada dictis Canonicis [ut prædicitur] miniſtrantur, non debere pro quotidianis diſtributionibus computari, ſed illa tantum, quæ præfatis Canonicis quotidie pro diurnis, & nocturnis horis diſtribuuntur ſine fraude. Adjicimus inſuper declarationi prædictæ, quod ſi obtinenti curatum beneficium aliud ſibi conſimile collatum fuerit, vel etiam in poſterum conferatur, poſt ſecundi beneficii pacificam poſſeſſionem adeptam, & fructuum perceptionem ipſius, nihil de fructibus ejuſdem primi beneficii (niſi forſan ſuper hoc diſpenſatione canonica ſit munitus) percipere poſſit: ſed pro dicta camera noſtra juxta formam dictarum literarum recipiantur, & etiam exigantur. Ubi vero fructuum, redituum & proventuum beneficiorum Eccleſiaſticorum non reperiretur certa taxatio: declaramus auctoritate prædicta, quod fructus, reditus & proventus beneficiorum hujuſmodi, cum vacare contigerit, per medium dividantur, quorum medietas recipiatur pro camera prædicta, reliquam vero medietatem ille pro ſua ſuſtentatione percipiet, qui beneficium hujuſmodi dignoſcitur obtinere. Grangias autem, & alia loca Ciſtercien. ordinis, & aliorum locorum regularium, in quibus gubernatores ſeu cuſtodes, vel adminiſtratores ponuntur ad tempus & removentur ad voluntatem ſuperiorum ſuorum, eorumque fructus, reditus & proventus auctoritate declaramus eadem in deputatione prædicta, ac literis noſtris ſuper illa confectis aliquatenus non includi. Nulli ergo omnino, &c. Dat. Avenion. Nonis Januar. Pontif. noſt. An. 4.

CAP.

C A P. XII.

Fructus amborum beneficiorum, quibus quandoque beneficiatus privatur, cameræ Apoſtolicæ deputantur.

Idem. [*c. an.* 1319.]

II. CUm nonnullæ Eccleſ. perſonæ revocare conentur in dubium, an ſi obtinenti dignitatem, vel aliud beneficium Eccleſiaſticum, cui cura imminet animarum, aliud beneficium conferatur, eo caſu, quo ambo beneficia ipſa ſucceſſive vacare contingit, eorundem amborum fructus primo anno, quo vacant; ratione deputationis fructuum, redituum, & proventuum Eccleſiaſticorum tunc vacantium, & quæ uſque ad certum tempus vacare contingeret, quos pro Eccleſiæ Romanæ neceſſitatibus relevandis per noſtras literas duximus deputandos, noſtræ cameræ debeantur. Nos ambiguitatem hujuſmodi removere volentes, auctoritate Apoſtolica declaramus; amborum eorundem beneficiorum fructus, reditus, & proventus (cum utrumque ipſorum vacet) pro eadem camera debere percipi, & haberi. Nulli ergo &c.

C A P. XIII.

Diſpoſitioni Apoſtolicæ reſerventur beneficia curialium, & aliorum ad curiam accedentium, vel ab ea recedentium, ſi moriantur in locis ultra duas diætas legales ab ipſa curia non diſtantibus.

Benedictus XII. [*an.* 1335. *Avenioni.*]

AD regimen Eccleſiæ generalis, quanquam immeriti, ſuperna diſpoſitione vocati, gerimus in noſtris deſideriis, ut debemus, quod per noſtræ diligentiæ ſtudium ad quarumlibet Eccleſiarum, & monaſteriorum regimina, & alia beneficia Eccleſiaſtica juxta divinum beneplacitum, & noſtræ intentionis effectum, viri aſſumantur idonei, qui præſint, & proſint committendis eis Eccleſiis, monaſteriis, & beneficiis prælibatis. Præmiſſorum itaque conſideratione inducti, & ſuadentibus nobis aliis rationabilibus cauſis, nonnullorum prædeceſſorum noſtrorum Romanorum Pontificum veſtigiis inhærentes, omnes Patriarchales, Archiepiſcopales, & Epiſcopales Eccleſias, & etiam monaſteria, prioratus, dignitates, perſonatus, & officia, necnon canonicatus, & præbendas, & Eccleſias, cæteraque beneficia Eccleſiaſtica cum cura, vel ſine cura, ſecularia, & regularia, quæcunque, & qualiacunque fuerint, etiamſi ad illa perſonæ conſueverint, ſeu debuerint per electionem, ſeu quemvis alium modum aſſumi, nunc apud ſedem Apoſtolicam quocunque modo vacantia, & in poſterum vacatura, necnon per depoſitionem, vel privationem, ſeu translationem, aut muneris conſecrationis ſuſpenſionem, per felicis recordationis Joan. Papam XXII. præd. noſt. ſeu ejus auctoritate factas, & per nos, ſeu auctoritate noſtra in antea faciendas ubilibet. Necnon ſi forſan tempore jam dicti prædeceſſoris aliqui in concordia, vel diſcordia electi, vel poſtulati fuerint, quorum electio caſſata, ſeu poſtulatio repulſa, vel per eos facta renuntiatio, & admiſſa per ipſum prædeceſſorem, vel auctoritate ipſius extiterint, ſeu quorum electorum, vel poſtulatorum, & in antea eligendorum, ſeu poſtulandorum, ac renuntiantium electionem caſſari, vel poſtulationem repelli, aut renuntiationem admitti per nos, vel auctoritate noſtra contingeret apud ſedem prædictam, vel alibi ubicunque. Ac etiam per obitum Cardinalium ejuſdem Eccleſ. Rom. ac officialium dictæ ſedis, videlicet, Camerarii, Vicecancellarii, Notariorum, Auditorum literarum contradictarum, & Apoſtolici palatii cauſarum auditorum, correctorum, & ſcriptorum literarum Apoſtolicarum, ac Pœnitentiarii præfatæ ſedis, ac abbreviatorum, necnon commenſalium, & aliorum quorumlibet Capellanorum Sedis ejuſdem, & etiam quorumcunque Legatorum, ſive nuntiorum, ac in terris Eccleſiæ Romanæ Rectorum, & Theſaurariorum per dictum Joan. prædeceſſorem, vel per nos ſpecialiter deputatorum, ſeu miſſorum hactenus, vel a nobis deputandorum, aut mittendorum in poſterum: nunc vacantia, & in antea vacatura, ubicunque dictos Legatos, vel Nuntios, ſeu Rectores, aut Theſaurarios, antequam ad Romanam curiam redierint, ſeu venerint, rebus eximi contigerit ab humanis. Necnon quorumlibet pro quibuſcunque negotiis ad Romanam curiam venientium, ſeu etiam recedentium ab eadem, ſi in locis a dicta curia ultra duas diætas legales non diſtantibus jam forſan obierint, vel eos in antea tranſire contigerit de hac luce. Ac etiam ſimili modo quorumcunque curialium peregrinationis, infirmitatis, aut recreationis, ſeu alia quacunque cauſa ad quævis loca ſecedentium, ſi eos antequam ad dictam curiam redierint, in locis ultra duas diætas ab eadem curia (ut præmittitur) non remotis, dummodo eorum proprium domicilium non exiſtat ibidem, jam forſitan deceſſerint, vel in poſterum eos contigerit de medio ſubmoveri, nunc per obitum hujuſmodi vacantia, & in poſterum vacatura. Rurſus monaſteria, prioratus, decanatus, dignitates, perſonatus, adminiſtrationes, officia, canonicatus, præbendas, & Eccleſias, cæteraque beneficia Eccleſiaſtica, ſecularia, & regularia, cum cura, vel ſine cura, quæcunque, & qualiacunque fuerint, etiamſi ad illa perſonæ conſueverint, & debuerint per electionem, aut quemvis alium modum aſſumi, quæ promoti per dictum prædeceſſorem, vel ejus auctoritate ad Patriarchalium, Archiepiſcopalium, & Epiſcopalium Eccleſiarum, necnon monaſteriorum regimina obtinebant tempore promotionum de ipſis factarum nunc vacantia. Et qui per nos, ſeu auctoritate noſtra in poſterum ad eadem regimina promovendi tempore promotionis hujuſmodi obtinebunt, Necnon etiam quæ per aſſecutionem pacificam quorumcunque prioratuum, dignitatum, perſonatuum, officiorum, canonicatuum, & præbendarum, Eccleſiarum, & beneficiorum aliorum per nos, vel eundem Joan. prædeceſſorem, ſeu auctoritate literarum noſtrarum, vel ipſius Joan prædeceſſoris collatorum, & conferendorum in poſterum, nunc vacantia, & in antea vacatura (plena ſuper præmiſſis omnibus, & ſingulis cum fratribus noſtris collatione præhabita, & matura deliberatione ſecuta) ordinationi, diſpoſitioni, & proviſioni noſtræ (donec miſerationis divinæ clementia nos univerſalis Eccleſiæ regimini præſidere conceſſerit) de ipſorum fratrum conſilio auctoritate Apoſtolica reſervamus, decernentes extunc irritum, & inane, ſi ſecus ſuper præmiſſis, & quolibet eorum per quoſcunque quavis auctoritate ſcienter, vel ignoranter contigerit attentari. Non obſtantibus quibuſcunque conſtitutionibus a prædeceſſoribus noſtris Rom. Pontif. editis, quatenus obſiſtere poſſent ſuper enarratis articulis, vel alicui, ſive aliquibus eorundem. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ reſervationis, & conſtitutionis infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri, & Pauli Apoſtolorum ejus ſe noverit incurſurum. Datum Avenion 2. Idus Januarii, Pontificatus noſtri Anno 1. MCCCXXXV.

C A P. XIV.

Beneficia, quæcunque ſint, diſpoſitioni Apoſtolicæ reſervata, per talem reſervationem ſunt affecta: ita quod illorum collatio non tenet, ſi per alium a Romano Pontif. fuerit facta.

Paulus Venetus. Papa II. [1467. Romæ.]

AD Romani Pontificis providentiam, & circumſpectionem providam ſpectare dignoſcitur, dubia juris (ex quibus lites graves oriuntur in dies) ſuæ declarationis oraculo terminare, prout negotiorum qualitate, & temporum conditione inſpectis, conſpexerit in Domino ſalubriter expedire. Cum itaque nonnulli Romani Pontifices prædeceſſores noſtri per diverſas eorum conſtitutiones, quas ſuo tempore duntaxat dura-

ra

te voluerunt, quæcunque beneficia Eccleſiaſtica, quæ ſui, & ſanctæ Romanæ Eccleſiæ viventium, & tunc exiſtentium Cardinalium familiares continui commenſales obtinebant, & inpoſterum obtinerent, eorum familiaritate durante, etiamſi ab ipſa familiaritate per obitum Cardinalium eorundem, vel alias receſſiſſent: necnon illa, quæ etiam fructuum, & proventuum cameræ Apoſtolicæ debitorum collectores, & qui ipſorum prædeceſſorum temporibus ſua officia exercerent, nati ſubcollectores durantibus eorum officiis obtinebant, ac in quibuſcunque locis vacaverint, cum irritantis appoſitione decreti, & deinde prædeceſſoribus ipſis ſublatis de medio, ac eorum beneficiorum occurrentibus vacationibus, inter utriuſque juris interpretes, etiam officiales Romanæ curiæ ſæpenumero hæſitatum extiterit, an beneficia hujuſmodi propter reſervationem, & decretum prædicta reſervata, vel affecta remanſerint: ita quod nullus præter Romanum Pontif. de illis diſponere potuerit ſive poſſit, reſervatione & decreto obſiſtentibus ſupradictis. Ac cum propter ambiguitatem hujuſmodi, varias quoque Juriſperitorum opiniones, & diſcrepationes ipſas adverteremus, plerunque pro reſervatione, & affectione præmiſſis, interdum vero econtra pronuntiatum, & definitum fore. Nos qui vigilis more paſtoris ſuper his maturo providendum eſſe conſilio non indigne cenſuimus, & propterea in ſingulis cauſis ſuper quibuſvis beneficiis Eccleſiaſticis eandem ambiguitatem quomodolibet concernentibus, uſque ad noſtrum beneplacitum ſuperſedere mandavimus: cupientes (quemadmodum noſtro incumbit officio) dubiis hujuſmodi finem imponere, ſubditorum obviare diſpendiis, & (ne lites fiant penitus immortales) de opportuno remedio providere: Felicis recordationis Urbani V. Gregor. IX. Bonif. VIII. Romanorum Pontificum, etiam prædeceſſorum noſtrorum, qui ad ſubmovenda altercationum fomenta, & ambiguitates hujuſmodi lucidandas, declarationes ſimiles per ſuas literas ediderunt, veſtigiis inhærendo, ac provide conſiderantes effectum, per reſervationem, manuſque appoſitionem eorundem prædeceſſorum in dictis beneficiis in eſſe productum, per obitum ipſorum nequaquam cenſeri debere revocatum, Romani quoque Pontificis manus appoſitionem prædictam tantæ efficaciæ, tantæque virtutis exiſtere, ut etiamſi literæ Apoſtolicæ ſuper proviſionibus beneficiorum, aut de providendo mandatis, in quibus decretum, & reſervatio hujuſmodi apponuntur, ex aliqua cauſa ſuum debitum non ſortiantur effectum: facultatem tamen providendi de beneficiis taliter reſervatis quibuſcunque aliis fuiſſe ademptam hujus perpetuæ, & irrefragabilis conſtitutionis edicto de venerabilium fratrum noſtrorum ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalium conſilio omnia, & ſingula beneficia Eccleſiaſtica, ſæcularia, & cujuſvis ordinis regularia, etiamſi præpoſituræ, canonicatus, præpoſituræ, & præbendæ, dignitates, perſonatus, adminiſtrationes, vel officia fuerint: etiamſi ad illa conſueverint, qui illis præficiuntur, per electionem aſſumi, eiſque cura immineat animarum (ut præmittitur) reſervata, & per Romanos Pontifices ſucceſſores noſtros canonice intrantes in poſterum reſervanda, ac etiam quovis modo vacantia, & in antea vacatura, per hujuſmodi reſervationem, & decretum remanſiſſe, & remanere ſemper affecta, nullumque de illis (cum primum vacare contigerit) præter eundem Romanum Pontificem ea vice quovis modo diſponere potuiſſe ſive poſſe, harum ſerie decernimus, & pariter declaramus. Quod tam in pendentibus etiam per appellationem, quam in futurum ſuper eiſdem beneficiis (ut præmittitur) reſervatis, committendis cauſis, per dilectos filios magiſtros Capellanos noſtros, cauſarum palatii Apoſtolici auditores, atque alios quoſcunque delegatos, & Judices ubilibet inviolabiliter obſervari, & ſecundum præmiſſa, nec aliter ſententiari, & definiri volumus atque mandamus eis, & eorum cuilibet, quavis alia ſuper præmiſſis interpretandi facultate ſublata: Decernentes exnunc irritum, & inane, ſi ſecus ſuper his a quoquam quavis auctoritate ſcienter, vel ignoranter contigerit attentari. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ conſtitutionis, declarationis, voluntatis, mandati & decreti infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri, & Pauli Apoſtolorum ejus ſe noverit incurſurum. Datum Romæ apud ſanctum Marcum, Anno incarnationis Dominicæ MCCCCLXVII. Cal. Septemb. Pontif. noſt. Anno 3.

TTIULUS III. DE SEDE VACANTE ALIQUID INNOVETUR.

CAP. I.

Papa volens providere divino cultui, & miniſtris ejuſdem, & occurrere diſpendiis, quæ ipſis quotidie imminent propter occupationes vacantium Eccleſiarum primi anni, quæ competunt ex diverſis titulis aliquibus Eccleſiis ſeu perſonis: ſtatuit quod quando talis occupatio imminebit in beneficiis, quæ conſueverunt in decimæ ſolutione taxari, collectores ipſorum annalium ſint contenti ipſa ſumma, pro qua conſuevit dari decima, ſi ipſam eligendam duxerint, totali reſiduo penes eum, cui collatum eſt beneficium, remanente: vel dimiſſa eadem ſumma prædicta, poſſint dictum reſiduum ſibi aſſumere, dum tamen alterum intra X. dies dicti eligant collectores: alias poſt X. dies ipſorum optio in beneficiatum transfeat ipſo jure. In non taxatis autem fructus decimales illius anni dividantur per medium, & utrique eorum medietas tribuatur: ita quod ſi alter dimidia noluerit contentari, ipſa in volentem transfeat ipſo jure: & ſi quicquam aliquis contra dictam ordinationem receperit, pœnas hic contentas incurrat.

Joannes XXII. *Epiſcopus ſervus ſervorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.* [an. 1318. *Avenioni.*]

SUſcepti regiminis nos cura ſollicitat, ut quæ in Eccleſiis non abſque diſpendio miniſtrorum, & cultus detrimento divini ſervari videamus, per appoſitionem congrui moderaminis in melius reformemus. Cum itaque in nonnullis Eccleſiis obſervetur, & a longis retroactis temporibus fuerit obſervatum, quod fructus a primi, vel ſecundi, aut alterius cujuſque ſequentis anni beneficiorum vacantium in eiſdem, defuncto vel ſebriæ, aut Eccleſiis vel perſonis habentibus annalia de conſuetudine, privilegio, vel ſtatuto applicetur in totum: ita quod illi, qui hujuſmodi beneficia canonice obtinent, & ad quos alias de jure fructus ipſi ſpectare deberent, nihil inde percipiant: unde illud inconveniens ſequitur, quod commode nequeunt ad impendendum ſervitium debitum reſidere in Eccleſiis, in quibus beneficiati exiſtunt. Nos de illo ſuper his remedio providere volentes, per quod hi & illi in fructuum perceptione prædictorum participent, & Eccleſiæ debitis ſervitiis non fraudentur: præſenti decreto ſtatuimus de fratrum noſtrorum conſilio, quod illi, qui fructus prædictos ſibi hactenus integre vendicabunt ex privilegio, de conſuetudine vel ſtatuto, nihil exinde ultra ſummam, pro qua unumquodque beneficiorum ipſorum conſuevit in decimæ ſolutione taxari, prætextu cujuſvis privilegii, conſuetudinis, vel ſtatuti quovis modo percipiant, ſed ipſius ſummæ perceptione duntaxat ſint omnino contenti, totali reſiduo prædicta obti-

a *Vide extravagantem Pii V. Pontificis Maximi, incip. Durum nimis.*

obtinantibus beneficia remanſuro: niſi forſan illi, qui fructus eoſdem ſoliti fuerint (ut præfertur) cum integritate percipere, pro ſe mallent ipſum habere reſiduum, & obtinentibus ipſa beneficia ſummam dimittere memoratam, quo caſu percipiendi quod maluerint illis relinquimus optionem: ſic quod intra X. dies, poſtquam ſcivarint beneficis ipſa vacare, ii, quibus annalia ipſa debentur ex privilegio, conſuetudine vel ſtatuto, aut ipſorum annalium collectores, quam partem habere voluerint, an ſcilicet decimæ taxationem, vel illa dimiſſa reſiduum (nulla ſubhaſtatione præmiſſa) eligere teneantur. Quam electionem ſi intra dictos X. dies non fecerint, ut eſt dictum, extunc ad eum, cujus eſt beneficium, hujuſmodi optio vel electio tranſeat ipſo jure. Et hoc in Eccleſiis & partibus illis, in quibus beneficia majora & alia quantum ad ſolutionem decimæ ſunt taxata, volumus obſervari. In illis vero partibus & Eccleſiis, in quibus decimarum taxatio non eſt facta, ſervetur, quod fructus & obventiones beneficii tunc vacantis, quos in decima ſolvere conſuevit, per medium dividantur, quorum medietatem habeat is, cui annalium per alterum de prædictis modis perceptio eſt conceſſa: reliquam vero medietatem percipiat ille, cui beneficium eſt conceſſum pro ſuſtentatione ſua, & aliis Eccleſiæ oneribus ſupportandis. Quod ſi alter de prædictis prædicta medietate voluerit eſſe contentus, altero contentari nolente, pars nolentis ipſo jure tranſeat ad volentem, & volens fructus & obventiones illius beneficii percipiet univerſos, eidem beneficio congrue faciens deſerviri, ac ejus ſupportans onera conſueta. Et ſi quicquam aliquis prædictorum ultra præmiſſa perceperit, illudque his, ad quos pertinebit, intra menſem non reſtituerit cum effectu, eo ipſo, ſi Epiſcopus, vel ſuperior Prælatus fuerit, a Pontificalibus & ingreſſu Eccleſiæ noverit ſe ſuſpenſum: ſi autem capitulum, univerſitas vel collegium, Eccleſiaſtico interdicto ſe noverit (donec prædicta cum integritate reſtituerit) ſubjacere. Si vero aliqua ſingularis perſona Eccleſiaſtica, vel mundana id fecerit, excommunicationis incurrat ſententiam ipſo facto, a qua, niſi reſtitutione præmiſſa (præterquam in mortis articulo) minime abſolvatur: non obſtantibus quibuſcunque privilegiis vel indulgentiis, aut contrariis conſuetudinibus, aut contrariis ſtatutis, juramento, confirmatione ſedis Apoſtol. aut alia quacunque firmitate vallatis. Quæ omnia quoad hæc auctoritate Apoſtolica revocamus, caſſamus, & irritamus, & nullius deinceps eſſe volumus firmitatis. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ conſtitutionis, revocationis, caſſationis, & voluntatis infringere, vel ei, &c. Si quis, &c. Datum Avenion. Calend. Novemb. Pont. noſtri Anno 2.

TITULUS IV.
DE REBUS ECCLESIÆ NON ALIENANDIS.
CAP. UN.

Bonorum Eccleſiaſticorum alienatio non tenet, & alienantes, & recipientes ſunt excommunicati, Prælatiſque diverſis diverſæ pœnæ imponuntur.

Paulus Venetus *Papa II.* [*an.* 1468. *Romæ.*]

Ambitioſæ [a] cupiditati, illorum præcipue, qui divinis & humanis affectati, damnatione poſtpoſita, immobilia, & pretioſa mobilia Deo dicata, ex quibus Eccleſiæ, monaſteria & pia loca reguntur, illuſtrantur, & eorum miniſtri ſibi alimoniam vendicant, pro ſanis uſibus applicare, aut cum maximo illorum ac divini cultus detrimento exquiſitis mediis uſurpare præſumunt, occurrere cupientes, omnium rerum & bonorum Eccleſiaſticorum alienationem, omneque pactum, per quod ipſorum dominium transfertur, conceſſionem, hypothecam, locationem, & conductionem ultra triennium, necnon infeudationem, vel contractum emphyteuticum, præterquam in caſibus a jure permiſſis, ac de rebus & bonis in emphyteuſim ab antiquo concedi ſolitis, & cum Eccleſiarum evidenti utilitate, ac de fructibus & bonis, quæ ſervando ſervari non poſſunt, pro inſtantis temporis exigentia, hac perpetuo valitura conſtitutione præſenti fieri prohibemus: prædeceſſorum noſtrorum conſtitutionibus, prohibitionibus, & decretis aliis ſuper hoc editis, quæ tenore præſentium innovamus, in ſuo nihilominus robore permanſuris. Si quis autem contra hujus noſtræ prohibitionis ſeriem de bonis, & rebus eiſdem quicquam alienare præſumpſerit, alienatio, hypotheca, conceſſio, locatio, conductio & infeudatio hujuſmodi, nullius omnino ſint roboris vel momenti. Et tam qui alienat, quam is, qui alienatas res & bona prædicta receperit, ſententiam excommunicationis incurrat. Alienanti vero bona Eccleſiarum, monaſteriorum, locorumque piorum quorumlibet inconſulto Rom. Pont. aut contra præſentis conſtitutionis tenorem, ſi Pontificali ſeu Abbatiali præfulgeat dignitate, ingreſſus Eccleſiæ ſit penitus interdictus. Et ſi per ſex menſes immediate ſequentes, ſub interdicto hujuſmodi animo (quod abſit) perſeveraverit indurato, ipſis menſibus eiſdem elapſis a regimine & adminiſtratione ſuæ Eccleſiæ vel monaſterii, cui præſidet in ſpiritualibus & temporalibus, ſit eo ipſo ſuſpenſus. Inferiores vero Prælati, Commendatarii, & aliarum Eccleſiarum Rectores, beneficia vel adminiſtrationem quomodolibet obtinentes, prioratibus, præpoſituris, præpoſitatibus, dignitatibus, perſonatibus, adminiſtrationibus, officiis, canonicatibus, præbendis, aliiſque Eccleſiaſticis cum cura & ſine cura ſecularibus & regularibus beneficiis, quorum res & bona alienarunt duntaxat, ipſo facto privati exiſtant, illaque abſque declaratione aliqua vacare cenſeantur, poſſintque per locorum ordinarios, vel alios, ad quos eorum collatio pertinet, perſonis idoneis (illis exceptis quæ propterea privatæ fuerint) libere de jure conferri, niſi alias diſpoſitioni Apoſt. ſedis ſint ſpecialiter, aut generaliter reſervata: nihilominus alienatæ res & bona hujuſmodi ad Eccleſias, monaſteria & loca pia, ad quæ ante alienationem hujuſmodi pertinebant, libere revertantur. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ prohibitionis, & innovationis infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum ejus ſe noverit incurſurum. Datum Romæ apud ſanctum Marcum, Anno Dom. incarn. MCCCC. LXVIII. Cal. Mart. Pontif. noſt. An. 4.

a *Vide Conc. Trid. ſeſſ. 25. de reform. c. 11.*

TITULUS V.
DE EMPTIONE, ET VENDITIONE.
CAP. I.

Contractus emptionis, & venditionis annui cenſus cum conditione revenditionis declaratur hic non eſſe uſurarius. Et in fine mandatur, quod hujuſmodi bulla publicetur.

Martinus V. *Venerabilibus Fratribus Treveren. & Lubicinen. ac Aimicen. Epiſc.* (*an.* 1420. *Romæ in Germaniam.*)

Regimini [a] univerſalis Eccleſiæ, quanquam immeriti, diſponente Domino præſidentes, curis angimur aſſiduis, ut juxta creditæ nobis diſpenſationis officium, ſubditorum quorumlibet paci & quieti (quantum nobis ex alto conceditur) intendamus. Et dubia, quæ inter

a *De materia hujus extravagantis vide claſſ. & doctores in c. conqueſtus de uſur. Barbatium & Imolam in cap. ad noſtram de empt. & vend. Aneb. conſ. l. 30. incip. Debitari ſolet. Felinum in c. ſi cautio. de fide inſtr. & Sot. l. 6. de juſt. & jur. q. 5. art. 2.*

Digitized by Google

inter eos oriuntur pro tempore, ne litis anfractum, ſeu ſcandalorum parturiant fomentum, noſtro moderamine declarantur. Sane petitio dilectorum filiorum univerſorum clari, nobilium, incolarum, & habitatorum civitatis, & diœceſ. Vratislavien. nobis exhibita continebat, quod a centum annis citra, & ſupra, & a tanto tempore, & per tantum tempus, cujus contrarii memoria hominum non exiſtit, in eiſdem civitate & diœc. ac partibus aliis vicinis, quædam conſuetudo rationabilis obſervata, præſcripta, ac moribus utentium approbata, ad communem hominum utilitatem introducta fuiſſet. Pro quibus Princeps, Baro, miles, civis, ſive oppidanus partium earundem, cum hoc expedire videbatur, melius pro tunc non valentes ſibi conſuleta, perſonæ Eccleſiaſticæ, aut ſeculari collegio, aut univerſitati, oppido vel civitati, ſuper bonis ſuis, dominiis, oppidis, terris, agris, prædiis, domibus, & hæreditatibus vendere conſuevit, & vendidit annuos cenſus unius, vel plurium marcarum, aut groſſorum Pragenſium nummi Polonæi, & pagamenti conſueti: ad rationem, & pro qualibet marca annui cenſus X. XI. XIII. XIV. marcæ, aut plus vel minus, ſecundum temporis qualitatem, prout ipſi contrahentes tunc inter ſe convenerant. Ipſi venditori tunc integraliter in pecunia numerata ſolvi conſueverant, bonis in ipſo contractu tunc expreſſis, pro ipſius cenſus annui axſolutione in perpetuum obligatis. Et ſemper in ipſis contractibus expreſſe ipſis venditoribus data fuit facultas atque gratia, quod ipſum annuum cenſum in toto vel in parte pro eadem ſumma denariorum, quam ab ipſis emptoribus receperunt, quandocunque vellent, libare abſque alicujus requiſitione, contradictione, vel aſſenſu poſſent extinguere & redimere, ac ſe ab ipſius cenſus ſolutione extunc penitus liberare. Sed ad hoc hujuſmodi cenſus venditores inviti nequaquam per emptores arctari, vel adſtringi valerent, etiam ipſis poſſeſſionibus, & bonis obligatis penitus interemptis ſeu deſtructis. Fuitque, & eſt talis contractus emptionis, & venditionis per Epiſcopos Vratislavien. pro tempore exiſtentes, & eorum officiales, necnon per diverſos dominos temporales locorum & terrarum, in quibus cenſus hujuſmodi conſtituti exiſtunt, tanquam licitus, & communi utilitari deſerviens, ſæpius confirmatus pariter & approbatus. Quodque etiam ſuper hujuſmodi cenſibus plurima beneficia Eccleſiaſtica, collegia, canonicatus, & præbendæ, dignitates, perſonatus & officia, vicariæ, altaria numero pluſquam duo millia, de expreſſo conſenſu, & voluntate dominorum temporalium, ſub quorum territoriis dicta bona obligata conſiſtunt, erecta, dotata, & fundata, authenticis eorundem dominorum temporalium litaris, ſigillis ſigillatis & roboratis fore noſcuntur. Quodque etiam venditores eorundem cenſuum ſe nonnunquam ad ipſorum cenſuum ſolutionem, pœnis & cenſuris Eccleſiaſticis ordinariorum locorum ſponte & libere ſubmiſerunt: ſicuti etiam aliqui eorum tractu temporis compulſi fuerunt, & compelli conſueverunt. Tamen nonnulli ex venditoribus ipſis in areum pravum converſi, cupientes cum alterius pecunia locupletari, hujuſmodi cenſus hucuſque per eos ante libere, & abſque ulla contradictione ſolutos, eiſdem emptoribus, tam Eccleſiaſticis, quam ſecularibus ſolvere contradicunt, & recuſant, confingentes hujuſmodi emptionis, & venditionis contractus fore & eſſe uſurarios, & illicitos, ipſos emptores Eccleſiaſticos & ſeculares, necnon collegia, canonicatus, & præbendas, & dignitates, perſonatus, & officia, vicarias & altaria, ac beneficia hujuſmodi ipſorum annuorum cenſuum ſpoliant perceptione, & detinent ſpoliatos, in animarum ſuarum periculum, eorumque emptorum præjudicium, damnum & gravamen. Et propterea an contractus emptionis, & venditionis hujuſmodi liciti exiſtant, a nonnullis hæſitatur. Quare pro parte eorundem cleri, nobilium, incolarum, & habitatorum civitatis, & diœc. Vratislavien. nobis fuit humiliter ſupplicatum, ut an contractus hujuſmodi liciti vel illiciti cenſeri debeant, declarare, & alias eis in præmiſſis opportune providere de benignitate Apoſtolica dignaremur. Nos igitur hujuſmodi ſupplicationibus inclinati, quia etiam ex relatione dilecti filii noſtri Gulielmi tituli ſancti Marci Presbyteri Cardinalis, cui negotium hujuſmodi cum peritorum conſilio commiſimus examinandum, comperimus contractus hujuſmodi juridicos, & juxta determinationem doctorum licitos fore. Ad hujuſmodi ergo ambiguitatis tollendum dubium in præmiſſis, præfatos contractus, licitos, & juri communi conformes, ac ipſorum cenſuum venditores, ad illorum ſolutiones (remoto contradictionis obſtaculo) obligari, auctor. Apoſt. tenore præſentium ex certa ſcientia declaramus: non obſtantibus præmiſſis, cæteriſque contrariis quibuſcunque. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ declarationis infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei, ac beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum ejus ſe noverit incurſurum. Volentes, quod prædictæ literæ noſtræ debitum ſortiantur effectum, Fraternitati veſtræ per Apoſtolica ſcripta mandamus, quatenus vos, vel duo, aut unus veſtrum, per vos, vel alium ſeu alios, præfatis emptoribus in præmiſſis opportuni favoris præſidium efficaciter impendentes, dictaſque literas, ubi, quando, & quoties expedire videritis, auctoritate noſtra ſolenniter publicantes, faciatis eadem auctoritate eiſdem emptoribus, vel ipſorum procuratoribus eorum nominibus, per venditores, ſeu debitores cenſuum hujuſmodi de præfatis cenſibus juxta contractuum, & conventionum inter ipſos habitorum formam & tenorem, plenam & debitam ſatisfactionem impendi. Contradictores per cenſuram Eccleſiaſticam, appellatione poſtpoſita compeſcendo. Non obſtante ſi aliquibus communiter, vel diviſim a ſeda Apoſt. ſit indultum, quod interdici, ſuſpendi, vel excommunicari non poſſint, per literas Apoſtolicas non facientes plenam & expreſſam, ac de verbo ad verbum de indulto hujuſmodi mentionem. Datum Romæ, apud ſanctos Apoſt. 6. Nonas Jul. Pontific. noſt. Anno 8.

CAP. LI.

Contractum quendam emptionis, & venditionis præcedenti ſimilem declarat eſſe juri conſonum & ab uſuris alienum. Et tandem jubet præſentem bullam cunctis manifeſtari.

Calixtus III. *Epiſcop. Magdeburgen. Nuremburgen. & Halberſtaden. Eccleſiarum Decanis.* [*an.* 1455. *Romæ in Germaniam.*]

II. REgimini a univerſalis Eccleſiæ quanquam immeriti diſponente Domino præſidentes, curis angimur aſſiduis, ut juxta nobis crediti diſpenſationem officii ſubditorum quorumlibet paci & quieti (quantum nobis ex alto conceditur) intendamus: & dubia, quæ inter eos oriuntur pro tempore (ne litium anfractus exinde, ſeu ſcandala proveniant) debito (prout juſtitia perſuaſerit) declarationis noſtræ miniſterio ſopiantur. Sane pro parte venerabilis fratris noſtri Joannis Epiſcopi Merſburgen. & dilectorum filiorum univerſi Cleri civitatis, & diœceſis Merſburgen. nobis nuper exhibita petitio continebat, quod licet a tanto tempore, cujus contrarii memoria non exiſtit, in diverſis Alemaniæ partibus, pro communi hominum utilitate, inter habitatores, & incolas partium earundem talis inoleverit, hactenuſque obſervata fuerit legitime præſcripta, ac moribus utentium & ordinariorum permiſſione, & plerunque expreſſa ratificatione approbata conſuetudo, quod ipſi habitatores & incolæ, ſive illi ex eis, quibus id pro

a *Vide Doct. in proximo præcedenti extravaganti citatos.*

ſuis ſtatu, & indemnitatibus expedire viſum fuerit, ſuper eorum bonis, domibus, agris, prædiis, poſſeſſionibus, & hæreditatibus annuos marcarum, florenorum, ſeu groſſorum monetæ in partibus illis currentis, reditus ſeu cenſus vendentes pro ſingulis ex marcis, florenis ſive groſſis hujuſmodi ab eis, qui illas, vel illos, ſive reditus ſive cenſus ipſos emerint, certum competens pretium, in numerata pecunia ſecundum temporis qualitatem, prout ipſi vendentes, & ementes, in contractibus ſuper his inter ſe firmaverunt, & recipere ſoliti fuere, illa ex domibus, terris, agris, prædiis, poſſeſſionibus, & hæreditatibus prædictis, qui in hujuſmodi contractibus expreſſi fuerunt, prædictorum ſolutione redituum, & cenſuum efficaciter obligantes, in illorum vendentium favorem: hoc adjecto, quod ipſi pro rata, qua hujuſmodi per eos receptam dictis ementibus reſtituerent in toto, vel in parte pecuniam, a ſolutione redituum ſeu cenſuum hujuſmodi reſtitutam pecuniam contingentium, liberi forent penitus, & immunes. Sed iidem ementes, etiamſi bona, domus, terræ, agri, poſſeſſiones, & hæreditates hujuſmodi proceſſu temporis ad omnimodæ deſtructionis ſive deſolationis reducerentur opprobrium, pecuniam ipſam etiam agendo repetere non valerent. Apud aliquos tamen hæſitationis verſatur ſcrupulus, an hujuſmodi contractus liciti ſint cenſendi. Unde nonnulli illos uſurarios fore prætendentes, occaſionem quærunt reditus, & cenſus hujuſmodi ab eis debitos non ſolvendi. Quare pro parte Epiſcopi, & Cleri prædictorum, aſſerentium, quod in talibus hic emptis cenſibus, & reditibus, fructus, reditus, & proventus plurium Eccleſiarum, monaſteriorum, hoſpitalium, & Eccleſiaſticorum beneficiorum, civitatis, & diœceſis, ac partium prædictarum, necnon fere omnes quotidianæ diſtributiones, quæ in pleriſque ex Eccleſiis ipſis divinis intereſſentibus miniſtrari ſolent, conſiſtere noſcuntur: nobis fuit humiliter ſupplicatum, ut ſuper his Apoſtolicæ ſedis declarationis oraculum impertiri, & adjicere paterna dilectione curaremus. Nos igitur hujuſmodi in hac parte ſupplicationibus inclinati, & factas ex commiſſione felicis recordationis Martini Papæ quinti, prædeceſſoris noſtri, deſuper examinationem, & ejuſdem prædeceſſoris noſtri declarationem attentius perſtringentes, ſuiſque veſtigiis inhærentes, ad omne ſuper his ambiguitatis tollendum dubium, præfatos contractus licitos, jurique conformes, & vendentes eoſdem ad ipſorum ſolutionem cenſuum, & redituum, juxta dictorum contractuum tenores (remoto contradictionis obſtaculo) efficaciter teneri auctoritate Apoſtolica præſentium ſerie declaramus. Nulli ergo hominum liceat hanc paginam noſtræ declarationis infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri, & Pauli Apoſtolorum ejus ſe noverit incurſurum. Datum Romæ apud ſanctum Petrum, Anno incarnationis Dominicæ, MCCCCLV. pridie Nonas Maji, Pontificatus noſtri Anno primo. Volentes itaque, quod prædictæ literæ debitum ſortiantur effectum, fraternitati veſtræ per Apoſtolica ſcripta mandamus, quatenus vos, vel duo, aut unus veſtrum, per vos vel alium, ſeu alios, dictis Præpoſito, Decano, Capitulo, ac aliis beneficiatis, opportunæ defenſionis præſidio aſſiſtentes, dictaſque literas (ubi & quando, ac quoties expedire videritis) auctoritate noſtra ſolenniter publicantes, faciatis, & eadem auctoritate per venditores ſeu debitores redituum, & cenſuum hujuſmodi dictis emptoribus, ſeu illis, quibus ipſorum redituum, & cenſuum ſolutio præſtanda fuerit, de eiſdem cenſibus, & reditibus juxta contractuum, & conventionum ſuper his habitorum formam, & tenorem, plenam & debitam ſatisfactionem impendi, contradictores vero per cenſuram Eccleſiaſticam appellatione poſtpoſita compeſcendo: non obſtante ſi aliquibus communiter, vel diviſim a ſede Apoſt. indultum exiſtat, quod interdici, ſuſpendi, vel excommunicari non poſſint, per literas Apoſtolicas non facientes plenam, & expreſſam, ac de verbo ad verbum, de indulto hujuſmodi mentionem. Datum ut ſupra.

TITULUS VI.
DE SEPULTURIS.
CAP. I.

Corpora defunctorum exenterantes, & ea immaniter decoquentes, ut oſſa a carnibus ſeparata ferant ſepelienda in terram ſuam, ipſo facto ſunt excommunicati.

Bonifacius VIII. (*an.* 1300. *Romæ.*)

Deteſtandæ feritatis abuſum, quem ex quodam more [a] horribili nonnulli fideles improvida proſequuntur, nos piæ intentionis ducti propoſito, ne abuſus prædicti ſævitia ulterius corpora humana dilaceret, mentelque fidelium horrore commoveat, & perturbet auditum, digna decrevimus abolendum. Præfati namque fideles hujus ſuæ improbandæ utique conſuetudinis vitio intendentes, ſi quiſquam ex eis genere nobilis, vel dignitatis titulo inſignitus, præſertim extra ſuarum partium limites debitum [b] naturæ perſolvat, in ſuis vel alienis remotis partibus ſepultura electa, defuncti corpus ex quodam impiæ pietatis affectu truculenter exenterant, ac illud membratim, vel in fruſta immaniter concidentes, ea ſubſequenter aquis immerſa exponunt ignibus decoquenda. Et tandem ab oſſibus tegumento carnis excuſſo, eadem ad partes prædictas mittunt ſeu deferunt tumulanda. Quod non ſolum divinæ Majeſtatis conſpectui abominabile plurimum redditur, ſed etiam humanæ conſiderationis obtutibus occurrit vehementius abhorrendum. Volentes igitur (prout officii noſtri debitum exigit) illud in hac parte remedium adhibere, per quod tantæ abominationis, tantæque immanitatis, & impietatis abuſus penitus deleatur, nec extendatur ad alios: Apoſt. auctoritate ſtatuimus, & ordinamus, ut cum quis cujuſcunque ſtatus aut generis ſeu dignitatis extiterit, in civitatibus, terris, ſeu locis, in quibus Catholicæ fidei cultus viget, diem de cætero claudet extremum, circa corpora defunctorum hujuſmodi abuſus, vel ſimilis nullatenus obſervetur, nec fidelium manus tanta immanitate fœdentur. Sed ut defunctorum corpora ſic impie ac crudeliter non tractentur, deferantur ad loca, in quibus viventes elegerint ſepeliri, aut in civitate, caſtro vel loco, ubi deceſſerint, vel loco vicino, Eccleſiaſticæ ſepulturæ tradantur ad tempus, ita quod demum incineratis corporibus, aut alias ad loca, ubi ſepulturam elegerint, deportentur, & ſepeliantur in eis. Nos enim ſi prædicti defuncti executor, vel executores, aut familiares ejus, ſeu quivis alii cujuſcunque ordinis, conditionis, ſtatus, aut gradus fuerint, etiam ſi pontificali dignitate præfulgeant, aliquid contra hujuſmodi noſtri ſtatuti, & ordinationis tenorem præſumpſerint attentare, defunctorum corpora ſic inhumaniter, & crudeliter pertractando, vel faciendo pertractari, excommunicationis ſententiam (quam exnunc in ipſos proferimus) ipſo facto ſe noverint incurſuros: a qua non niſi per Apoſtolicam ſedem (præterquam in mortis articulo) [c] poſſint abſolutionis beneficium obtinere. Et nihilominus ille, cujus corpus ſic inhumane tractatum fuerit, Eccleſiaſtica careat ſepultura. Nulli ergo, &c. Datum Lateran. XII. Cal. Martii, Pont. noſt. Anno 6.

CAP. II.

Super prædicationibus, confeſſionibus, & ſepulturis providet hoc cap. ut tollat contentiones, quæ olim erant inter curatos et [...] *una*

a *Al. modo.* b *Mori, eſt naturæ debitum ſolvere.* c *Vide Con. Trid. ſeſſ. 24. c. 7. de caſuum reſervat.*

Digitized by Google

una parte; & Jacobitas, & Chordigeros ex altera. Hoc cap. licet fuiſſet ſublatum per extravagantem, inter cunctas, quæ eſt infra de privil. eſt tamen hodie innovatum per Clem. Dudum. de ſepult.

Bonifacius VIII.

SUper cathedram præeminentiæ paſtoralis divina diſponente clementia conſtituti, ex multis & arduis, quæ in amplum Romanæ curiæ alveum undique confluunt quaſi torrens, prægravamur negotiis, curis excitamur innumeris, cogitationibus plurimis diſtrahamur: circa id tamen ferventibus votis intendimus, vehementius inſtantius, ac operoſæ ſtudium ſolicitudinis impertimur, ut ad divini nominis gloriam, exaltationem catholicæ fidei, & profectum fidelium animarum (præciſis radicitus diſſidiorum vepribus, & litigiorum anfractibus omnino ſubductis) inter Eccleſiarum antiſtites, ad curam & regimen gregis Dominici deputatos, cæteraſque perſonas, quas ordo clericalis includit, pacis tranquillitas vigeat, fervor charitatis exæſtuet, invaleſcat concordiæ unitas, animorum identitas perſeveret. Scimus enim & ex evidentia facti colligimus, quod non niſi in pacis tempore bene colitur pacis auctor: nec ignoramus, quod diſſenſiones & ſcandala pravis actibus aditum præparant, rancores & odia ſuſcitant, & illicitis moribus auſum præbent. Ab olim ſiquidem inter Prælatos & Rectores, ſeu Sacerdotes, ac Clericos parochialium Eccleſiarum per diverſas mundi provincias conſtitutos ex una parte, & Prædicatorum & Minorum ordinum fratres ex altera (pacis æmulo ſatore zizaniæ procurante) gravis & periculoſa diſcordia extitit ſuſcitata ſuper prædicationibus fidelium populis faciendis, eorum confeſſionibus audiendis, pœnitentiis injungendis eiſdem, & tumulandis defunctorum corporibus, qui apud fratrum ipſorum Eccleſias ſive loca noſcuntur eligere ſepulturam. Nos autem (qui patria mora laudabili) moleſte ferentes incommoda filiorum, reducentes ad exactæ conſiderationis examen, ac intra pectoris clauſtra ſolicite revolventes, quam ſit plena periculis, quam onuſta diſpendiis, quamque in divinæ majeſtatis conſpectu reddatur exoſa diſcordia ſupradicta: & propterea intendentes paternæ ſolicitudinis ſtudio illam prorſus evellere, ac omnimode ſubmovere, nullis unquam futuris temporibus favente Domino ſuſcitandam: grandi quoque deſiderio cupientes, ut hujuſmodi negotium, quod potiſſime inſidet cordi noſtro, finem ſalubrem & celerem per Apoſtolicæ ſolertiæ ſtudium conſequatur: diligenti cum fratribus noſtris deliberatione præhabita ſuper eo, ad honorem Dei, & exaltationem catholicæ fidei, quietum ſtatum partium prædictarum, ac ſalutis animarum fidelium incrementum, de ipſorum fratrum conſilio, auctoritate Apoſtolica ſtatuimus & ordinamus, ut dictorum ordinum fratres in Eccleſiis & locis eorum, ac in plateis communibus libere valeant Clero, & populo prædicare ac proponere verbum Dei, hora illa duntaxat excepta, in qua locorum Prælati prædicare voluerint, vel coram ſe facere ſolenniter prædicari, in qua prædicare ceſſabunt, præterquam ſi aliud de Prælatorum ipſorum voluntate proceſſerit, ac licentia ſpeciali. In ſtudiis autem generalibus, ubi ſermones ad clerum ex more fieri ſolent, diebus illis, quibus prædicari ſolenniter conſuevit, ad funera etiam mortuorum, & in feſtis ſpecialibus ſive peculiaribus eorundem fratrum, poſſint iidem fratres, & liceat eis libere prædicare: niſi forte illa hora, qua ſolet ad Clerum in prædictis locis Dei verbum proponi, Epiſcopus, vel Prælatus ſuperior Clerum ad ſe generaliter convocaret, aut ex aliqua ratione, vel cauſa urgente Clerum ipſum duceret congregandum. In Eccleſiis autem parochialibus fratres illi nullatenus audeant, vel debeant prædicare, vel proponere verbum Dei, niſi fratres prædicti a parochialibus Sacerdotibus invitati fuerint, vel vocati: & de ipſorum beneplacito, & aſſenſu, ſeu petita licentia fuerit, & obtenta, niſi Epiſcopus vel Prælatus ſuperior per eoſdem fratres prædicari mandaret. Statuimus etiam, & ordinamus auctoritate prædicta, ut in ſingulis civitatibus, & diœceſibus, in quibus loca fratrum ipſorum conſiſtere dignoſcuntur, vel in civitatibus & diœceſibus locis ipſis vicinis, in quibus loca hujuſmodi non habentur, Magiſtri, Priores, provinciales prædicatorum, aut eorum Vicarii, & generales, & Provinciales Miniſtri, & Cuſtodes minorum ordinum prædictorum ad præſentiam Prælatorum eorundem locorum ſe conferant, per ſe, vel per fratres, quos ad hoc idoneos fore putaverint, humiliter petituri, ut fratres, qui ad hoc electi fuerint, in eorum civitatibus, & diœceſibus confeſſiones ſubditorum ſuorum confiteri ſibi volentium audire libere valeant, & hujuſmodi confitentibus (prout ſecundum Deum expedire cognoverint) pœnitentias imponere ſalutares, atque eiſdem abſolutionis beneficium impendere de licentia, gratia, & beneplacito eorundem. Ac deinde præfati Magiſtri, & Priores, Provinciales, & Miniſtri ordinum prædictorum, eligere ſtudeant perſonas ſufficientes, idoneas, vita probatas, diſcretas, modeſtas, atque peritas ad tam ſalubre miniſterium, & officium exequendum: quas ſic ab ipſis electas repræſentent, vel faciant præſentari Prælatis, ut de eorum licentia, gratia, & beneplacito in civitatibus, & diœceſibus eorundem hujuſmodi perſonæ ſic electæ confeſſiones confiteri ſibi volentium audiant, imponant pœnitentias ſalutares, & beneficium abſolutionis impendant, prout ſuperius eſt expreſſum: extra civitates, & diœceſes, in quibus fuerint deputatæ, per quas eas volumus, & non per provincias deputari, confeſſiones nullatenus audituræ. Numerus autem perſonarum aſſumendarum ad hujuſmodi officium exercendum eſſe debet, prout univerſitas Cleri, & populi, ac multitudo vel paucitas exigit eorundem. Et ſi iidem Prælati petitam licentiam confeſſionum hujuſmodi audiendarum conceſſerint, illam præfati Magiſtri, Miniſtri, & alii cum gratiarum recipiant actione, dictæque perſonæ ſic electæ commiſſum ſibi officium exequantur. Quod ſi forte jam dicti Prælati quenquam ex dictis fratribus præſentatis eiſdem ad hujuſmodi officium nollent habere, vel non ducerent admittendum, eo amoto vel ſubtracto, loco ipſius ſimiliter eiſdem præſentandus Prælatis poſſit, & debeat alius ſurrogari. Si vero iidem Prælati præfatis fratribus ad confeſſiones [ut præmittitur] audiendas electis hujuſmodi exhibere licentiam recuſarent, nos exnunc ipſis, ut confeſſiones ſibi confiteri volentium libere liciteque audire valeant, & eiſdem pœnitentias imponere ſalutares, atque eiſdem beneficium abſolutionis impertiri, gratioſe concedimus, de plenitudine Apoſtolicæ poteſtatis. Per hujuſmodi autem conceſſionem nequaquam intendimus perſonis, ſeu fratribus ipſis, ad id taliter deputatis, poteſtatem in hoc impendere ampliorem, quam in eo curatis, vel parochialibus Sacerdotibus eſt a jure conceſſa, niſi forſan eis Eccleſiarum Prælati uberiorem in hac parte gratiam ſpecialiter ducerent faciendam. Hujuſmodi quoque ſtatuto, & ordinationibus noſtris adjicimus, ut fratres dictorum ordinum in Eccleſiis, vel locis ſuis, ubilibet conſtitutis, liberam [ut ſequitur] habeant ſepulturam: videlicet, quod omnes ad eam recipere valeant, qui ſepeliri elegerint in locis, & Eccleſiis memoratis. Verum ne parochiales Eccleſiæ, & ipſarum curati, ſive Rectores, qui miniſtrare habent Eccleſiaſtica ſacramenta, quibus noſcitur de jure competere, prædicare, ſeu proponere verbum Dei, confeſſiones audire fidelium, debitis & neceſſariis beneficiis defraudentur, cum operariis mercedis exhibitio debeatur: auctoritate Apoſtolica conſtituimus, & ordinamus eadem, ut dictorum ordinum fratres de obventionibus omnibus tam funeralibus,

Digitized by Google

quam quibuſcunque, & quomodocunque relictis, diſtincte vel indiſtincte, ad quoſcunque certos, vel determinatos uſus, de quibus etiam quarta ſive canonica portio dari, ſive exigi non conſuevit, vel non debet de jure, necnon de datis vel qualitercunque donatis in morte, ſeu mortis articulo in infirmitate donantis, vel dantis, de qua deceſſerit, quomodocunque, directe vel indirecte, fratribus ipſis, vel aliis pro eiſdem, quartam partem (quam auctoritate Apoſtolica taxamus, & etiam limitamus) parochialibus Sacerdotibus, & Eccleſiarum Rectoribus ſeu curatis largiri integre teneantur, facturi & curaturi, quod nec alii, nec aliis, a quibus quarta hujuſmodi minime deberetur, ad ipſorum fratrum utilitatem, vel commodum hujuſmodi fiant relicta, aut in eos taliter data vel donata procedant, ſeu quod in morte, vel ab infirmis hujuſmodi dandum, vel donandum fratribus ipſis exiſteret, in eorundem dantium vel donantium ſanitate, ſibi dari vel donari procurent: in quibus per ipſos vitandis eorum intendimus conſcientias onerare, ut ſi (quod abſit) per fratres ipſos dolo vel fraude quicquam in hac parte agi fortaſſe contigerit (præter id quod eos propterea dictis Sacerdotibus, Rectoribus, & curatis teneri volumus) etiam diſtricta ratio in extremi judicii examine requiratur ab eis. Ultra portionem autem hujuſmodi nihil valeant parochiales Rectores, curati & Prælati exigere ſupradicti, neque illis dicti fratres amplius impendere ſint adſtricti, neque ad id a quoquam poſſint aliqualiter coerceri. Nos etenim (ut in cunctis æqualiter, & pacifice favente Domino procedatur) univerſa privilegia, gratias, indulgentias, verbo ſeu ſcripto ſub quacunque forma, vel expreſſione, ſeu conceptione verborum, a nobis, vel prædeceſſoribus noſtris Romanis Pontificibus, cuicunque ordinum prædictorum conceſſa, necnon conſuetudines, conventiones, ſtatuta & pacta, in quantum ſunt præmiſſis, vel alicui præmiſſorum contraria, ea penitus revocamus, vacuamus, caſſamus, & irritamus, quinimo caſſa, vel vacua, & irrita nuntiamus, & decernimus nullius prorſus exiſtere firmitatis. Cæterum univerſos Eccleſiarum Prælatos, cujuſcunque præeminentiæ, ſtatus, vel dignitatis exiſtant, ac Sacerdotes parochiales, & curatos, ſive Rectores prædictos præſentium tenore rogamus, & hortamur attente, nihilominuſque eis diſtricte præcipiendo mandamus, quatenus pro divina & Apoſtolicæ ſedis reverentia prædictos ordines & Profeſſores eorum habentes affectu benevolo commendatos, fratribus ipſis non ſe difficiles, graves, duros, aut aſperos, ſed potius favorabiles, propitios, ac benignos, piaque munificentia liberales ſe ſtudeant exhibere: ſic eos in prædicationis officio, & propoſitionibus verbi Dei, ac in omnibus aliis ſupradictis, tanquam cooperatores eorum idoneos, & laborum ſuorum participes prompta benignitate recipiant, ac affectuoſe admittere non omittant: ut proinde illis æternæ beatitudinis præmium augeatur, & animarum ſalutis incrementa felicia procurentur. Nec ipſos lateat, quod ſi ſecus ab eis agi fortaſſe contigerit in hac parte, Apoſtolicæ ſedis benignitas, quæ ordines & profeſſores eoſdem ubere favore proſequitur, & gerit in viſceribus charitatis, contra eos non immerito turbaretur, nec eadem æquanimiter pati poſſet, quin ſuper hoc proviſionis opportunæ remedium adhiberet, ipſoſque nihilominus cœleſtis indignatio Principis digna pro meritis rependentis, cujus obſequia fratrum ipſorum ſedulitas curioſa proſequitur, minime præteriret. Nulli ergo omnino, &c.

TITULUS VII.
DE DECIMIS.
CAP. UN.

Cum Bonifacius decimam certis ex cauſis hic in principio expreſſis, ab Eccleſiis & Eccleſiaſticis perſonis exigi ſtatuiſſet, multa dubia circa illam ſuborta ſunt, quæ hic clare & prolixe manifeſtantur, vide textum cum gl. in Clem. 2. eod. tit. ubi hæc extravagans in multis declaratur.

Bonifacius VIII. *collectori decimæ*. [*an. 1300. in Lat*e*ris.*]

DEclarationes, quas in negotio decimæ per nos nuper impoſitæ pro proſecutione guerræ ac negotii regni Siciliæ contra hoſtes, de Eccleſiis & perſonis Eccleſiaſticis per totam Italiam, & cætera loca conſtitutis, volumus obſervari (cujus quidem decimæ in illis partibus te ſuperintendentem ſeu collectorem duximus deputandum) tales ſunt: de reditibus & proventibus leproſariarum, domorum Dei, & hoſpitalium pauperum, qui in uſus leproſorum, infirmorum, & pauperum convertuntur, decima non ſolvetur. Moniales etiam aliæque regulares perſonæ, quarum reditus, & proventus Eccleſiaſtici adeo ſunt tenues & exiles, quod de illis ſuſtentari non poſſunt, ſed pro habenda vitæ ſuæ ſuſtentatione neceſſe habent publice mendicare, & eleemoſynas publice petere, dictam decimam non perſolvent. Seculares quoque Clerici, quorum Eccleſiaſtici reditus, & proventus annui ſummam ſeptem florenorum auri non excedunt, eandem decimam non præſtabunt. Si vero una perſona plura habeat beneficia, quorum nullum per ſe acceptum dictam ſummam ſeptem florenorum auri annuatim attingat, ſimul tamen collecta in minimis proventibus ſummam memoratam excedant, quotquot, vel quantumcunque modica fuerint, de omnibus & ſingulis decima perſolvetur, ſed non ſolvetur de pitantiis Monachorum. Similiter de his, quæ a Chriſtifidelibus relinquuntur Eccleſiis, ut ex eis perpetui emantur reditus. Item de exeniis Prælatis, & aliis perſonis Eccleſiaſticis liberaliter factis, decima non ſolvetur. Solventium decimam electioni ſeu arbitrio committitur, utrum ipſam velint ſolvere per totum tempus, quod durabit decima, pro rata proventuum, quos ſingulis annis dicti temporis ipſos percipere contigerit, an per ipſum tempus pro rata communis æſtimationis proventuum eorundem. Sed una via electa non licebit alicui variare ad aliam revertendo. Et fiat, & redigatur per collectores in ſcriptis electio hujuſmodi expreſſa in prima ſolutione decimæ ſupradictæ: alioquin juxta æſtimationem communem per totum tempus ſolvere tenebuntur. Declaramus autem, quod hi, qui elegerint ſolvere decimam pro rata eorum, quæ perceperint annuatim, vendant proventus beneficiorum ſuorum, quæ perſonalem reſidentiam non requirunt, & ſolvant decimam pro ſolo pretio, quod receperint de eiſdem: dum tamen contra hoc in fraudem decimæ nihil omnino agatur. Sed Eccleſiaſtica perſona, quæ in Eccleſia ſua, vel beneficio (quod reſidentiam perſonalem requirit) non reſidet, ſed facit in eodem per Firmarium, vel Vicarium deſerviri, deputando ipſi Vicario, vel Firmario certam ſuorum proventuum portionem: non de vicariatus, ſeu Firmarii portione, ſed de univerſis ipſius Eccleſiæ, vel beneficii proventibus decimam exhibebit. Declaramus etiam, quod de ſylvis ſeu nemoribus, quæ non conſueverunt vendi, nil ſolvatur, niſi forte aliquid de illis venditum fuerit durante decima: & tunc æſtimabitur, quantum valere debent annui reditus partis venditæ ſecundum aſſiſiam, quæ conſuevit fieri de nemoribus in partibus illis, in quibus nemus ſituatum fuerit, & de ſola æſtimatione decima perſolvatur, & non de eo, quod perciperetur de dictis ſylvis ſeu nemoribus, quæ vendi non conſueverunt, niſi forte vendantur durante decima: quæ tunc ſolvetur ex venditione paſcuagii ſeu herbagii, aut alterius conſimilis proventus eorundem nemorum, & ſylvarum. Et ſi non vendantur hujuſmodi paſcuagia, & ſimilia, non ſolvatur decima

de

de his: ite tameo, quod in ſreudem decimæ nihil eootre hoc ettentetur. Idemque de paſcuis, herbagiis, & conſimilibus obventiooibus ſylverum volumus obſervari. De ſtegnis, & piſceriis decima ſic ſolvetur, videlicet qood ſiet relatio de numero eooorum, quibue ante veoditionem ultimam veodita oon fuerunt, ad qoeotitetem pretii ee ipſa veoditione ultima recepti: ot pratio diviſo in partes ſecundum anoorum terminum, durante decime, ſolvatur decima ipſa de tot partibus prerii ex ipſa venditiooe recepii, quot fueruot anni prædicti: ut ſi forte ſuot quinque aoni elapſi, ex quo fueret ſtegnum veoditom, & tune veodatur pro centum ſloreois, ſiant de pretio quinque partes, & pro tribus aoois, quibus durebit decime, ſolvatur ipſa decima de tribue pertibos pretii, tentum videlicet LX. ſloreoorum, & multiplieabuotur, & miouentur partes pretii, prout plures, & pauciorae fueriet dicti anoi. De piſceriis eutem ſlnmioum, & leeuum, & venetionibos ſi veedaotur, & ſylvis cæduie, idem quod de ſtegnia ſiet. De piſcibus ſtegoorum, vel belluis garenerum, quos pro uſu vel aſu ſuo conſumi, vel ſioe fraude dooeri cootigerit, decima non ſolvetur. Et quia noeoulli obtioeot a mooeſteriis, & Eeeleſiie prioretus, graogias, domos, reditus, penſiooes & cenſus, in ſolveoda de bis decime eredimue diſtiagueodum: vidalicet, an talia in beoeficium habeentur, an ex cootractu, ao ex mere gretia. Si telia io beoeſieiom habeantur, ſive hoc ſit conceſſum per ſedem Apoſtolicam, ſive per ipſorum monaſteriorum, val Eccleſierom perſooas, de illorum proventibus ſolvetur decima. Cum eotem obtinentur talia ee contractu, puta penſionem, vel firmem anonem, io qua non eſt facta gretia obtioenti, ſed io boc uterque cootrahentiom ſtnduit conditionem ſuam facere meliorem: perceptores penſioois, vel firmæ de ipſa penſiooe vel firme decimam exhibebuot. Si eutem quis ente vel poſt conceſſiooem hujus decimæ ad vitam propriem emit proventue Prioretuum, vel aliorum prædictorum pro eliqoa pecunie, ita quod in hoc ei ſcieoter gretia non eſt fecta, conſiderabitur queotum æſtimetione communi valeaot annui proventos, prioratus, grangiæ, domua terrerom ſeu redituum hojoſmodi: & ſecondum hoc eb illis, quorum eſt horum proprietas, qui iode pratium ipſo futuro tempore receperint, per tres nnnos decima exhibebitur. Si autem in his gratia facta ſit obtiocotibos, qoia ſcieoter pro minori pretio, quem valeent, ſunt telia vendita, vel loceta, ipſi obtioeotes, & non monaſterium vel Eccleſie de illo, in quo gratie facta eſt ipſis, & da reliqoo illi, quorum eſt proprietas, decimem eehibebunt. Si eutem perſoois aliquibus pro juſta merceda, ſeu remuoeretione laboris, vel obſequii præſtiti, vel præſtendi telia ſunt cooceſſa, ii, quorum eſt illorum proprietas in decimetiooe proventuum ſuorum, eriam horum proveotus merito numerabuot, & de illis [ſicut de eliis, quos pro cartis ſois utilitatibos expeoduat] decimam exhibebuot. Quod ſi hæc per illos, qui ae obtioebant, io alioe ſunt translata (quia ree tracſit cum onere ſuo) etiem circe illos, quæ prædiximus, ſervabuntur. Nacdeduceotur expenſæ. quæ pro Monecbis [qui in talibus prioratibus, grangiie, ſeu domibos, in beneficium ſeu ex mera gretia conceſſie, ex pacto tenari debeot) ſiari digooſcuntur. Eapanſæ autem illorum Monachorum vel perſoeerum, qoæ teneri dabeot ax pacto io Prioratibus, grangiis ſeo domibue ad juſtem firmam ſeu peeſiooem coocaſſis, ſive determioate, ſive non, æſtimebuntur æſtimetiooa communi, & talam æſtimationem monaſtarium, vel Eccleſia, cojus illorom eſt proprietas, com ſoie proventibus dacimebit. Præleti de procuretioeibus, quas in victualibus percipiuet, decimam non perſolvent: ſed qui eis præſtaet hujuſmodi victuelia, in decimetiona ſoorum proventunm, & redituum numerebuot, & ſolvent decimam de eiſdem. De illis autem procurationibue, quas Præleti io pecunia oumereta rite pereipiunt ab aotique & qoas percipereot, etiamſi ooo viſitarent, decimem præſtere teeentur. Præletus eutem, qui procuretiooem (quam ſioe viſitetiooe potuit da jure percipere io peeuoia numerate) remittit: quie remittit quod ſibi debetur, & de quo ſolviſſet decimam, ſi recepiſſet illud, teeetur ex teli procuretione decimem exhibere. Si vero procuratiooem, quem tentum in victualibus licet percipi, ſortaſſe remittit, perſone Eccleſiaſtice, cui remiſſio facte aſt, hujuſmodi victoalie cum eliis proventibus ſuis, cum ſolvet, decimem æſtimabit: cum etiamſi non eſſet remiſſe, hoc facere teneretur. In ſolveodo decimem ſupradictam ſolæ eepenſæ oeceſſariæ, quæ ſiuot io re, ex qua froctus percipiuntur arando, coleodo, & colligendo fructus, ſine quibus non poſſuot inde fructus percipi, deducentur. Expeoſæ eutem, quæ ſiuot io caſtrorum euſtodibus, eum ſiuot eetre rem, vel etiem in ædificiie conſtroeodis vel conſervandis, oullatenus deduceotor: ſicut oec illæ, quæ in villis tueodis ſierent in guerris, ſeu eriem cavalcatia. De iis quoque, quæ cooſiſtuot io juriſdictione, mero imperio, ragalibus etque ſimilibos, ſolvetur decime deductis ſeleriie moderetis, quæ aote coonceſſionem decimæ conſueveroot ſolvi Judicibus, & Officialibus, ſimilibuſqua perſonis, ſioe quibus juriſdictio, & cætera ſimilia oequeuot eepediri: ita tameo, qood in ſreudem decimæ nihil contra hoc peoitos atteotetur. Sed expenſæ Officialiom, Judieom & cooſimilium perſonerum, factæ io veſtibus ſive victualibus, mioime deduceotur, ſicut nec aliæ expeoſæ ſimiles factæ circe familiem Prælatorum. Retiooe eotem æris elieei, quo perſone ſolvens decimem obligeta cooſiſtit, nihil de dacime minuetur, etiamſi certe res Eccleſieſticæ propter hoc e quoquam fuerint obligatæ. Item de furnis, & de moleodinix decime præſtabitur. Solvetur autem de oblatidoibue, ſive ſiaot pro benedictione nubentiom, ſive pro exequiis mortuorum, necoon de proventibus ſiogulorum Præletorum, & de emeodis, quæ ab excommunicatis recipiootor. De Legatis quoque ſibi, & aliis perſonia Eeeleſiaſticie noo perſooarum, ſed Eccleſiarum, vel officiorum rationa relictis, decime perſolvetur. Pro decime ſupradicte noo eehibebitor peconia, niſi ille commuoiter curreret da mandeto Dominè terræ, & qoæ eſt mooeta io loeis, io quibus cooſiſtent fructus & reditus, unda deeima perſolvetur, nec aliqui pecuolem cambire cogeorur eeodam. Sed ſi ex probebilibus ſeu veriſimilibua præſumptiooibua epparoerit, quiſqoem penſetia ejus provantibua mioue debito notabiliter de decima perſolviſſe, ita quod ſuper hoc merito ſuſpectus dabeat reputeri: ax officio noſtro per viros idoneos deputandos e nobia ſaciemus ioquiri eb illia, qui ſuper hoc ſeire veleeet veritarem, videlicet de cooſilio diœceſaoi Epiſcopi, vel alicojus daputandi eb ipſo, ſi ſit ejus ſubditus, & non aliter, ſi Epiſcopus ipſe vel deputatus ab eo commode poſſit haberi: & tuoc demum & non prius, illa, cujus proventus fuerint taliter æſtimati, pro eo quod minus ſolverit, etiam nomioatim eecommuoieabitur, ſi ejus contumacia exegerit, & viſom fuerit aepedite. Epiſeopi autem & Abbares cæteræque perſonæ Eccleſieſticæ, honorebiles non ſuſpectæ, propriæ conſeientiæ relinquentur: ita quod ſufficiet quoad talea excommuoicetioois ſententie, qoæ in oullo modo ſolventes, vel ſcianter edhibentes ſreudam, vel malitiem circa ipſius decimæ ſolutionem generaliter proferetur. Super his autem ſiet compolſio per cenſorem Eccleſiaſticem, prout nobie & illi, coi hoc committendum duxerimus, viſum fuerit expedire. Proferatur autem (ſi expediens viſum ſuerit) excommunicetio generaliter, vel ſpecieliter io eos, qoi contre ſolotionem decimæ, vel ſuorum æſtimetionam provantuom, cum fuerit ſecienda, fraudem vel malitiam ſcieoter duxerint adhibendam.

§. e.

Digitized by Google

§. 1. Fiat autem ſolutio decimæ non ex ipſis rebus, quæ percipiuntur de proventibus, ſed in pecunia numerata.

§. 2. Solvetur autem decima illis, quos ad hæc contigerit deputari.

Rector parochialis, qui urgente neceſſitate Eccleſiæ, puta, quia ipſe reſidendo perſonaliter in eadem per ſe non ſufficeret ipſi curæ propter multitudinem parochianorum, vel diviſionem parochiæ ſuæ, ſed neceſſe habet unum, vel duos, vel plures Capellanos conducere, & eis propter victum ſalarium conſtituere, ſalarium hujuſmodi poterit in decimæ ſolutione deducere: ſed ratione victus Capellanorum ipſorum aliquid non deducat.

§. 3. Quod ſi in diverſis civitatibus, & diœceſibus diverſa beneficia obtineantur, de unoquoque beneficio in civitate, vel diœceſi, in qua illud fuerit, decima perſolvetur.

§. 4. De eleemoſynis vero, ſeu oblationibus datis ad opus fabricæ, maxime de his oblationibus, quæ in civitatibus, & aliquibus caſtris, & locis dictarum provinciarum in certis feſtivitatibus, in candelis, & aliis conſueverunt dari, & offerri ad opus fabricæ deputatis, decima non ſolvetur.

§. 5. Similiter nec de illis oblationibus, quæ colliguntur interdum per Laicos, qui conſortiales dicuntur: interdum per Clericos, quæ ad opus conſortii reducuntur, & quæ offeruntur, ut luminaria in Eccleſia, cruces, & calices fiant, & reparentur, & etiam ex illis pauperibus ſubveniatur, & ſepeliantur corpora pauperum defunctorum. Prælati autem, & Clerici exules, cujuſcunque conditionis, aut dignitatis exiſtant, de ſuis proventibus Eccleſiaſticis decimam perſolvant. Illæ quoque expenſæ, quæ fiunt pro foſſatis, & alias pro terris ædificandis, ut uberiores fructus producant, & illæ, quæ fiunt in conſervandis, & reparandis ædificiis molendinorum, domorum, ſeu apothecarum, & ſimilium, & ex quibus fructus, & penſiones recipiuntur, & niſi repararentur, fructus ex eis percipi non valerent: de decima hujuſmodi minime deducentur. Nec etiam illæ, quæ fiunt pro cuſtodia caſtrorum, quamvis fiant majores ſolito.

§. 6. Inſuper de oblationibus minutiſſimis, quas percipiunt Eccleſiaſticæ perſonæ ratione Eccleſiarum ſuarum, pro ſepulturis, & dandis pœnitentiis, decima perſolvetur. Et quia non occurrit nobis, quin quotidianæ diſtributiones proventus Eccleſiaſtici ſint, de diſtributionibus, quæ dantur in horis canonicis præſentibus, debere ſolvi decimam declaramus.

§. 7. Illi quoque, qui deputati fuerint ad collectionem decimæ, cum eis, qui debent ſolvere decimam, de aliqua certa ſummæ ſolvenda pro decima, nequeant convenire.

§. 8. De fructibus arborum, & hortorum ſolvatur decima.

§. 9. De his autem, quæ conſumuntur uſu, vel eſu animalium, ſi ſint Eccleſiarum, ſolvetur decima, deductis expenſis neceſſariis, quæ fiunt pro cuſtodia: ſi vero ſunt perſonarum, decima non ſolvatur.

§. 10. Tu ergo in his ſolum Deum, & juſtitiam pro præmiſſis præ oculis habens ex prædictis declarationibus in decidendis hujuſmodi dubitationibus, quæ pro parte leviter decidi poterunt, confirmationem accipias: ſuper majoribus vero deciſionem Apoſtolici oraculi expectes.

§. 11. Volumus quoque & præſentium tibi auctoritate mandamus, ut in unamquamque perſonam Eccleſiaſticam deputatarum tibi partium, cujuſcunque ordinis, conditionis, vel dignitatis exiſtat, quæ decimam ipſam nullo modo, vel non integre ſcienter, aut non ſecundum verum valorem fructuum ſuorum perceptorum, ſive non in terminis conſtitutis exhibuerit, ſeu in illorum exhibitione malitiam commiſerit ſive fraudem: excommunicationis ſententiam auctoritate noſtra promulges: & etiam in ſingulos, qui ſcienter impedimentum præſtiterint, directe vel indirecte, publice vel occulte quo minus decimæ prædictæ ſolvantur. Et omnes & ſingulos, qui hujuſmodi ſententias latas incurrerint: per te & alios, ſingulis diebus Dominicis & feſtivis, pulſatis campanis, & candelis accenſis, uſque ad ſatisfactionem condignam excommunicatos publice nunties, & facias ab omnibus publice evitari: aggravaturus alias manus tuas contra ipſos prout proterviam & contumaciam exigere videris eorundem: quod ſi ſatisfacere decreverint, poſt plenam & integram ſatisfactionem ab hujuſmodi excommunicationibus juxta Eccleſiæ formam abſolvas eoſdem, & diſpenſes cum eis ſuper irregularitate, ſi taliter ligati non abſtinuerint a divinis: proviſo hactenus, quod contra decimam hujuſmodi non ſolventes nullatenus ſine ſpeciali mandato Apoſtolicæ ſedis invocetur brachium ſeculare. Quodque ad vaſa ſacra, paramenta, calices, cruces, & libros, aliaque bona mobilia ad cultum deputata divinum, vel ad privilegia Eccleſiarum, & monaſteriorum, aliorumque locorum Eccleſiaſticorum, ipſius occaſione decimæ manus nullatenus extendatur. Data Anagniæ Cal. Octobr. Pont. noſt. Anno 7.

TITULUS VIII.
DE REGULARIBUS, ET TRANSEUNTIBUS AD RELIGIONEM.
CAP. I.

Religioſi mendicantes ſub excommunicationis pœna prohibentur convolare ad religionem non mendicantium, quocunque quæſito colore, quam ipſo facto incurrunt tam recepti, quam recipientes, quacunque licentia non obſtante. Quid juris ſit de jam receptis, ſubdit.

Martinus IV. (an. 1281.)

Viam ambitioſæ cupiditatis religioſis, potiſſime mendicantibus præcludere cupientes, ad alios ordines, præſertim monaſticos (fucatis tamen coloribus aſſerentibus ob frugem melioris vitæ, aut arctioris obſervantiæ) tam ſancti Benedicti, quam Ciſtercienſis, Camaldulenſis, Vallis umbroſæ, Canonicorum regularium ſancti Auguſtini, vel aliorum monaſticorum ordinum convolare nitentibus, licentiam a ſede Apoſtolica ſeu Legatis aut Nuntiis ejuſdem ſedis ad transferendum ſe de mendicantium ordinibus ad alios ordines, præſertim ea ratione [ut veriſimile eſt, prout facti evidentia docet] ut liberius degant, dignitateſque, & beneficia monaſtica conſequi valeant, & ex certis aliis cauſis honeſtati non conſonis obtinentibus. Ac volentes etiam conſervationi ordinum mendicantium providere, auctoritate Apoſtolica ex certa ſcientia tenore præſentium declaramus, & etiam decernimus, ſtatuentes, quod de cætero nullus religioſus ordinum mendicantium quorumcunque, cujuſcunque gradus, ſtatus, conditionis, vel religionis exiſtat, quantumcunque, & qualitercunque poſſit, & debeat virtute cujuſcunque licentiæ, etiam indulti Apoſtolici ſeu Pœnitentiarii noſtri curam gerentis, vel alia quavis auctoritate hactenus, etiam per literas Apoſtolicas facultatum quarumvis tam Legatorum, vel Nuntiorum ſedis Apoſtol. quam alia auctoritate, maxime de transferendis fratribus, aut aliquibus præſertim ordinum mendicantium profeſſoribus in genere vel in ſpecie ab ordinibus hujuſmodi mendicantium, ſub quacunque verborum forma appareant, admitti aut recipi per aliquos etiam ſuperiores ordinis, ſeu monaſterii, aut loci monaſtici, ſeu alias in Monachum vel in fratrem alicujus ex ordinibus Monaſticis ſupradictis, vel aliis expreſſis (ordine Carthuſienſium duntaxat excepto) ſub pœna excommunicationis, quam tam recipientes, quam recepti ipſo facto incurrunt. Et quam ex nunc prout ex tunc contra quamlibet transgreſſorem quomodolibet in præmiſſis, ſcientia, & auctoritate antefatis proferimus in his ſcriptis. Et a nemine, niſi duntaxat a Rom. Pontif. (præterquam in

Digitized by Google

in mortis articulo *a*) excommunicati hujuſmodi poſſint abſolutionis beneficium quomodolibet obtinere. Et nihilominus ſecus facta non teneant, & nullius exiſtant efficaciæ, vel momenti. Decernentes etiam, & volantes, quod ſi quis hactenus virtute cujuſvis licentiæ, ſeu mandati hujuſmodi fuiſſet receptus ad aliquem monaſticum ordinem, & habitum conſuetum geſtari per Monachos talis ordinis ſuſcepiſſet, ſive profeſſionem emiſerit, ſive non, ſub dicta pœna teneatur in monaſterio, in quo receptus fuerit [etiamſi beneficia Eccleſiaſtica ſeu rectorias Eccleſiarum quarumvis obtineat] ſtare in ejus totali ordinatione, & in hujuſmodi ordine monaſtico Altiſſimo deſervire. Si quis autem prætextu hujuſmodi licentiæ, vel ſine habitu vel cum habitu vagando incederet, monitione prævia teneatur, & debeat intra terminum XV. dierum a die monitionis hujuſmodi computandorum, ad ejus religionem vel ordinem, unde cum licentia, vel ſine licentia receſſerat, remeare. Quod ſi efficere neglexerit, poſt ipſum terminum tanquam notorius apoſtata excommunicatus in omnibus, & per omnia debeat per quemlibet reputari, & ab omnibus tractari: etiam per invocationem auxilii brachii ſecularis, quoties fuerit opportunum. In futurum autem nullus ex profeſſoribus alicujus ex ordinibus mendicantium hujuſmodi in aliquam monaſticum ordinem (Carthuſienſium duntaxat excepto) poſſit aut debet per quamcunque recipi, vel admitti, virtute alicujus licentiæ vel indulti, abſque ſedis hujuſmodi licentia ſpeciali ſub dictis pœnis, & nihilominus ſecus facta non teneant ipſo jure. Hujuſmodi licentiis, & indultis, necnon conſtitutionibus Apoſtolicis, & mendicantium ordinum prædictorum, etiamſi de illis ſpecialis, & expreſſa, ac de verbo ad verbum in noſtris literis mentio habita foret, & aliis contrariis non obſtantibus quibuſcunque. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ declarationis, decreti, ſtatuti, prohibitionis, & voluntatis infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri, & Pauli Apoſtolorum ejus ſe noverit incurſurum. Datum Schennis 4. Cal. Aug. Pont. noſt. Anno 1.

CAP. II.

Religioſi ſine ſui ſuperioris licentia ultra mare euntes ſunt ipſo facto excommunicati, nec ibi ſunt ad prædicationem, vel divinorum celebrationem admittendi.

Joannes XXII. (*an. 1324. Aveniani.*)

AD noſtrum nuper relatio fide digna perduxit auditum, quod nonnulli religionis geſtantes habitum, ſed a veritate religionis omnino vacui, & a modeſtia penitus alieni, ad partes quandoque tranſmarinas ſe transferant, in quibus pauci fideles reſpectu infidelium commorantur. Et ut illi decipere facilius ſimplicium animos ac ipſos, & alios in errores præcipitare, ſeu retinere valeant, ſub ovilla veſte, ac humilitatis habitu lupinum animum occulantes, per doctrinas ſuas reprobas, & erroneas, fidelium mentes, quantum in eis eſt, corrumpere ſatagunt: in ipſis partibus periculum nimium ſpargere non omittunt, necnon & os ſuum ponentes in cœlum, lingua eorum falſidica tranſeunte ſuper terram, S. Rom. Eccleſ. detrahere conſtitutionibus, & alia multa a fide devia in ſuis ſermonibus, & ſecretis collocutionibus evomere inſanis auſibus non verentur: ex quibus Deus offenditur, perículoſa ſuſcitantur ſcandala, paratur ſimplicibus laqueus, ipſique talium præſumptores de hæreſi vehementer arguunt ſe ſuſpectos. Nos itaque tantis obviare periculis paternæ diligentiæ ſtudiis cupientes, univerſis, & ſingulis religioſis, cujuſcunque conditionis, religionis, ordinis vel ſtatus exiſtant, de fratrum noſtrorum conſilio diſtrictius auctoritate præſentium inhibemus, ne ipſorum aliquis abſque ſuperioris ordinis ſui licentia, ſibi per ipſius literas patentes conceſſa, de cætero ad partes ſe transferat antedictas. Superioribus ipſis nihilominus injungentes, ne quibuſvis ſui ordinis fratribus (niſi duntaxat viris literatis, providis & expertis) hujuſmodi licentiam impartiri præſumant. Nos enim quoſcunque præſumentes contrarium quovis modo, excommunicationis ſubjacere ſententiæ volumus ipſo facto. A qua nullus ab alio, quam a Rom. Pont. poſſit (niſi duntaxat in mortis articulo) abſolutionis beneficium obtinere. Cæterum univerſis Eccleſiæ Prælatis in virtute ſanctæ obedientiæ diſtricte præcipiendo, præſentium tenore mandamus, quatenus nullos religioſos ad partes ſe transferentes prædictas, niſi per patentes ſuperioris ſui ordinis literas, de licentia ſpeciali ſe illuc transferendi ſibi conceſſa, Prælatis eiſdem fecerint plenam fidem, in civitatibus ſuis, & diœceſibus ac locis, & terris aliis ad prædicationis officium, vel divinorum celebrationem admittant: ſed ipſos potius velut apoſtatas capiant, ſeu capi faciant, eos carcerali cuſtodiæ (donec de dicta licentia ſpeciali modo prædicto ſibi conſtiterit) detinendo. Et nihilominus ſi quos religioſos approbare, quæ ſedes Apoſt. reprobavit, vel quæ alias ſunt fidei obvia, in ſuis prædicationibus ſeu ſecretis collocutionibus dogmatizare perſenſerint: ut tales (quibuſcunque ceſſantibus privilegiis) poſſint licite capere, & carcerali cuſtodiæ, ſicut ſuos poſſent ſubditos mancipare, licentiam impertimur. Et inſuper tenore præſentium mandamus eiſdem, ut de præmiſſis ſummarie, ſimpliciter & de plano, ac ſine ſtrepitu judicii, & figura, per ſe, vel alium ſeu alios ſe ſolerter, & fideliter ſtudeant informare: quoſque de prædictis, ſeu eorum aliquo repererint reos eſſe, juxta ſtatuta canonum in aliorum exemplum caſtigare pœnis debitis non poſtponant: non obſtantibus exemptionibus, & aliis quibuſcunque privilegiis, & literis Apoſtolicis eiſdem Religioſis, vel eorum ordinibus ab eadem ſede conceſſis, vel in poſterum concedendis: etiamſi de illis plena, & expreſſa mentio, ac de verbo ad verbum in præſentibus ſit habenda. Quæ quantum ad prædicta, vel aliquod eorundem eiſdem in nullo volumus ſuffragari. Nulli ergo, &c. Datum Avenion. VI. Idus Maii, Pont. noſt. Anno 9.

TITULUS IX.
DE RELIGIOSIS DOMIBUS.
CAP. UN.

Licet Beguinarum ſtatus ſit propter multas rationes per Clementem V. reprobatus, permittitur tamen mulieribus fide dignis, quæ nec ſunt culpabiles, nec ſuſpectæ, ſub habitu Beguinarum vivere, nec ſunt tales per ordinarios moleſtandæ. Vide cap. 1. eod. tit. in Clement.

Joannes XXII. (*an. 1325. Aveniani.*)

RAtio recta non patitur, ut innocentes ad paria cum nocentibus judicentur. Sane felic. rec. Clemens Papa V. prædeceſſ. noſt. cum de mulieribus, quæ Beguinæ vulgariter nuncupantur, nonnulla ei fuiſſent præcipue de Alemaniæ partibus inſinuata ſiniſtra, & præſertim quod earum quædam de ſumma Trinitate, & divina eſſentia diſputarent, & prædicarent, ac circa articulos fidei, & Eccleſiaſtica ſacramenta opiniones catholicæ fidei contrarias introducerent, & multorum ſimplicium animos in diverſos errores inducerent: ex his & aliis frequenter de illis auditis habens eas non indigna ratione ſuſpectas, in illas, quæ ſtatum hujuſmodi noviter aſſumptum ſectarentur ulterius, aut quæ illum de novo aſſumerent, excommunicationis ſententiam promulgavit. Verum quia in multis mundi

a *Vide Conc. Trid. Seſſ. 14. c. 7. de caſuum reſervatione.*

mundi partibus plurimæ ſunt mulieres, quæ ſimiliter vulgo Beguinæ vocatæ, ſegregatæ quandoque in parentum, aut ſuis, interdum vero in aliis, aut conductis ſibi communibus domibus inſimul habitantes, vitas deducunt honeſtas, Eccleſias de nocte frequentant, diœceſanis locorum, & parochialium Eccleſiarum Rectoribus reverenter obediunt, curioſitatem diſputandi, aut auctoritatem, ſeu temeritatem potius prædicandi, nullo modo ſibi uſurpant, nec ſe vel alias ſeu alios quoslibet præmiſſis opinionibus, erroribuſque involvunt: nec ulla ſuper his eſt aut fuit hactenus nota ſeu ſuſpicio contra eas, quæ ipſas diſſimiles a luce ſua conſtringeret, ut nullis earum, quæ perpetuam forte Domino continentiam devoverunt, occaſio præbeatur ad lapſum: & ne periculis, damnis, & ſcandalis plurimis, quæ proinde veriſimiliter ſequerentur, pro proviſione Eccleſiæ moderna occupentur: Beguinas hujuſmodi inculpabiles (ut præmittitur) nec ſuſpectas ſub prohibitione, & abolitione præmiſſis (quia de ipſis prædeceſſor noſter præfatus nullatenus ſenſiſſe dignoſcitur) de fratrum noſtrorum conſilio declaramus, & volumus non includi. Locorum ordinariis nihilominus injungentes, ut eas ſub prætextu hujuſmodi nullatenus moleſtari permittant. Et ſi quid forſan ex hoc in bonis aut juribus a quibuſcunque contra eas attentatum eſt hactenus, vel attentari contigerit in futurum, per illos prædictos ordinarios auct. noſt. in ſtatum reduci debitum volumus: invocato (ſi opus fuerit) auxilio brachii *a* ſecularis. Cæterum ſtatum Beguinarum hujuſmodi, quas eſſe permittimus (niſi de his per ſedem Apoſtolicam aliter ordinatum extiterit) nullatenus ex præmiſſis intendimus approbare. Locorum autem ordinarios, & alios, ad quos prædicta ſpectabunt, curam pervigilem, & ſolicitudinem debitam præcipimus adhibere, ne præmiſſarum ſequentes invia, & ipſarum actus temerarios imitando, præmiſſis erroribus, & diſputationum & prædicationum temeritatibus ſe involvant: eas, quæ contra prædicta præſumpſerint, per cenſuram Eccleſiaſticam (appellatione poſtpoſita) compeſcendo. Porro mulieres, quodcunque nomen habentes, quæ de illis, ex quibus prohibitio præceſſerit, culpabiles ſe reddiderint, aut merito notabiles, vel ſuſpectas, ſi ſtatum vel habitum quoquo modo mutaverint, vere ſub prædicta decernimus remanere cenſura: & taliter contra eas, per illos, ad quos pertinuerit, procedi volumus & mandamus, quod ab errore de more revocatæ, non ultra inficiant ſanas oves.

TITULUS X.
DE CENSIBUS, EXACTIONIBUS, ET PROCURATIONIBUS.
CAP. UN.

Taxat procurationes, pabula charitatis, & ſubſidium charitativum. Salvat privilegia, conventiones, conſuetudines, & præſcriptiones, & indemnitatem pauperum: inhibet contravenire: punit tranſgreſſores, & eorum familiares, &c. Et locari debet ſub rubrica, de cenſibus, & procuratoribus.

Benedictus XII *Epiſcopus, ſervus ſervorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.* [*an.* 1336. *Aven.*]

VAs electionis Paulus Apoſtolus egregius prædicator, ſe & eos, qui ſecum erant, propriis manibus exhibebat *b*, ut pſeudo & ſubdolis operariis ſub prædicationis ſpecie lucra ſectantibus locum præcluderet, & his, quos ipſe paſcebat pabulo verbi Dei, non exiſteret oneroſus. Sane licet circa modeſtiam in exigendis procurationibus obſervandam a prædeceſſoribus noſtris Romanis Pontificibus ſalubria emanaverint inſtituta, quia tamen (ſicut experientia docet) nonnulli Prælatorum, necnon diœceſis Nuntiorum, vel Legatorum Apoſtolicæ ſedis, de quibus nullam faciunt mentionem expreſſe, ſic ſe reddiderunt, & reddunt in dictarum procurationum exactionibus oneroſos, ut oppreſſi ſubditi hujuſmodi onera nequeant ſupportare, & victum longi temporis brevis hora conſumat. Nos attendentes, quod parentes debent theſaurizare filiis, non delitiis faſtidioſis eorum ſubſtantiam abſorbere: ac cupientes pro diverſitate conditionum viſitantium Prælatorum, & Provinciarum, ac Eccleſiaſticarum etiam facultatum, certum modum ſufficientem viſitantibus, & ſupportabilem viſitatis in præmiſſis fore de cætero obſervandum: de fratrum noſtrorum conſilio præſentis conſtitutionis edicto ſtatuimus, quod cum in Franciæ, Navarræ, Majoricarum regnis, ac terris, provinciis, & partibus adjacentibus, & in vicinis eiſdem, necnon in Delphinatu, Burgundiæ, Sabaudiæ, Provinciæ, & Forcalquerii Comitatibus, Archiepiſcopi, & Epiſcopi, ac alii Prælati, & perſonæ Eccleſiaſticæ, quibus id de jure, vel conſuetudine competit, ſuos ſubditos perſonaliter viſitabunt: iidem Archiepiſcopi a ſuis, vel Suffraganeorum ſuorum cathedralibus Eccleſiis pro procuratione unius diei, ſive in victualibus, ſive a volentibus in pecunia, ultra trecentorum: a monaſteriis vero & aliis Eccleſiis, vel prioratibus ſecularibus vel regularibus, habentibus collegium vel conventum duodecim, vel plurium perſonarum, ultra ducentorum ac quinquaginta. Ab habentibus vero paucarum perſonarum collegium ſeu conventum, & quibuſvis aliis Eccleſiis, prioratibus & locis, ultra ducentorum. Epiſcopi vero ab Eccleſiis cathedralibus ultra ducentorum. A monaſteriis vero, & Eccleſiis aliis, ac Prioratibus ſecularibus, vel regularibus, habentibus collegium vel conventum duodecim, vel plurium perſonarum, ultra ducentorum quinquaginta. Ab habentibus vero paucarum perſonarum collegium, ſeu conventum, & quibuſvis aliis Eccleſiis, prioratibus & locis, ultra ducentorum. Epiſcopi vero ab Eccleſiis cathedralibus, ultra ducentorum. A monaſteriis vero & Eccleſiis aliis ac prioratibus ſecularibus, vel regularibus, collegium habentibus duodecim, vel plurium perſonarum: ultra centum & quadraginta. Ab habentibus vero perſonarum collegium pauciorum, & quibuslibet aliis Eccleſiis, prioratibus & locis, ultra centum, & quadraginta. Abbates quoque a monaſteriis, vel Prioratibus habentibus collegium duodecim, vel plurium perſonarum, ultra centum. Ab aliis quoque habentibus minus collegium, ac Eccleſiis, prioratibus & locis quibuſcunque ultra lxxx. Archidiaconi quoque ultra xxxv. Archipresbyteri quoque ultra viii. Turonen. argenti valorem recipere non præſumant. Si vero præfati Archiepiſcopi, Prælati, & perſonæ Eccleſiaſticæ ex privilegio Apoſtolico per alios viſitare, & procurationes recipere valeant in pecunia numerata, iidem Archiepiſcopi a ſuis & aliis cathedralibus Eccleſiis, ultra centum xx. a monaſteriis vero & Eccleſiis aliis, ac prioratibus ſecularibus & regularibus, habentibus collegium duodecim, vel plurium perſonarum, ultra centum. Ab habentibus vero minus collegium, & quibuslibet aliis Eccleſiis, prioratibus & locis, ultra lxxx. Epiſcopi etiam ab eiſdem Eccleſiis, monaſteriis, prioratibus, atque locis, ultra lxxx. Abbates, ultra lx. Archidiaconi, ultra xxx. Turonen. argenti valorem non recipiant quoquo modo. In Alemaniæ quoque, Angliæ, Hungariæ, Bohemiæ, Poloniæ, Norvegiæ, Daciæ, Scotiæ, & Sueciæ regnis, terris, ac provinciis, & partibus eiſdem adjacentibus Archiepiſcopi & Epiſcopi, alii quoque Prælati, & perſonæ Eccleſiaſticæ, cum (ut præmittitur) perſonaliter viſitabunt, iidem Archiepiſcopi & Epiſcopi etiamſi primates exiſtant, a ſuis vel ſuffraganeorum ſuorum Eccle-

ſiis

a *Brachium ſeculare poteſt quandoque ab Eccleſia invocari.* c. 1. *de off. ord. in antiq.* b *Act.* c. 3.

ſiis cathedralibus, & perſonis earum pro procuratione unius diei, ſive in victualibus, ſive a volentibus in pecunia, ultra trecentum & viginti. A monaſteriis vero & aliis Eccleſiis, Prioratibus, ſecularibus vel regularibus, habentibus collegium duodecim, vel plurium perſonarum, ultra CC. & LX. ab aliis vero monaſteriis, Eccleſiis, ſeu Prioratibus minus collegium habentibus, aliis quoque Eccleſiis, Prioratibus & locis, ultra ducentorum & viginti. Epiſcopi etiam a cathedralibus Eccleſiis, ultra ducentorum & viginti. A monaſteriis vero & aliis Eccleſiis, & Prioratibus, ſecularibus vel regularibus, habentibus collegium duodecim, vel plurium perſonarum, ultra C. & LXXX. Ab habentibus vero collegium minus, & quibuslibet aliis Eccleſiis & prioratibus atque locis, ultra centum & quinquaginta. Abbates inſuper a monaſteriis, prioratibus, ſeu Eccleſiis habentibus collegium XII. vel plurium perſonarum, ultra centum. Ab habentibus vero minus collegium, ac Eccleſiis, Prioratibus, & aliis locis quibuslibet, ultra lxxx. Archidiaconi vero ultra quinquaginta. Archipresbyteri etiam, ultra decem Turonen. argenti valorem recipere non præſumant. Si vero iidem Archiepiſcopi, Epiſcopi, & Prælati, ac perſonæ Eccleſiaſticæ ex privilegio Apoſtolico per alios viſitare, & procurationes recipere valeant in pecunia numerata, dicti Archiepiſcopi, etiamſi primates exiſtant, ab hujuſmodi Eccleſiis, monaſteriis, prioratibus, atque locis, ultra centum. Epiſcopi ultra octoginta. Abbates ultra lx. Archidiaconi ultra xxx. Turon. argenti valorem pro procuratione qualibet unius diei recipere non præſumant. In Caſtellæ quoque, Legionis, Aragoniæ & Portugalliæ regnis & dominiis, terris & provinciis Regum Caſtellæ, Aragoniæ & Portugalliæ, & partibus adjacentibus etiam vicinis eiſdem, excepto Sardiniæ & Corſicæ regno, Archiepiſcopi, Epiſcopi, & Prælati, ac perſonæ Eccleſiaſticæ, cum (ut præmittitur) perſonaliter viſitabunt, iidem Archiepiſcopi a ſuis, & Suffraganeorum ſuorum Eccleſiis cathedralibus, pro procuratione unius diei, ſive in victualibus, ſive a volentibus in pecunia, ultra centum & quadraginta: a monaſteriis vero & Eccleſiis aliis, ac prioratibus ſecularibus vel regularibus, habentibus collegium duodecim, vel plurium perſonarum, ultra centum & viginti. Ab habentibus vero minus collegium, aliiſque Eccleſiis, prioratibus atque locis, ultra centum. Epiſcopi etiam a cathedralibus Eccleſiis, ultra centum: a monaſteriis vero & prioratibus ſecularibus vel regularibus, habentibus collegium duodecim, vel plurium perſonarum, ultra lxxx. Ab habentibus vero minus collegium, aliiſque Eccleſiis, prioratibus & locis, ultra lx. Abates etiam a monaſteriis vel prioratibus, habentibus collegium XII. vel plurium perſonarum, ultra quinquaginta. Ab habentibus minus collegium, & quibuslibet aliis Eccleſiis, prioratibus & locis, ultra xl. Archidieconi vero, ultra xxv. Archipresbyteri vero ultra v. Turonen. argenti valorem recipere non attentent. Si vero proxime nominati Archiepiſcopi, Epiſcopi, & Prælati, & aliæ perſonæ Eccleſiaſticæ, ex privilegio Apoſtolico, per alios viſitare & procurationes recipere poſſint, in pecunia numerata: iidem Archiepiſcopi ab eiſdem ſuis & Suffraganeorum ſuorum Eccleſiis ultra lxxx. A monaſteriis vero & Eccleſiis aliis, ac prioratibus ſecularibus, vel regularibus habentibus collegium duodecim vel plurium perſonarum ultra lx. Ab habentibus vero minus collegium, & quibuslibet aliis Eccleſiis, prioratibus ſive locis, ultra L. Epiſcopi etiam ab eiſdem Eccleſiis, monaſteriis, prioratibus ſive locis, ultra xl. Abbates vero ab eorum monaſteriis, prioratibus, Eccleſiis ſive locis, ultra xxx. Archidiaconi vero ultra xx. Turon. argenti valorem recipere non attentent. In Apuliæ vero, Calabriæ, terræ Laboris, Siciliæ, Lombardiæ, Tuſciæ, Sardiniæ, Corſicæ, & cæteris aliis Italiæ partibus, necnon Sclavoniæ, Achajæ, Cypri, & cæteris regnis, inſuliſque & aliis provinciis & partibus omnibus ultramarinis, & etiam tranſmarinis, Patriarchæ, Archiepiſcopi, Epiſcopi, ac Prælati alii & perſonæ Eccleſiaſticæ conſiſtentes, cum (ut præmittitur) perſonaliter viſitabunt: iidem Patriarchæ & Archiepiſcopi a ſuis vel Suffraganeorum ſuorum Eccleſiis cathedralibus pro procuratione unius diei, ſive in victualibus, ſive a volentibus in pecunia, ultra lx. A monaſteriis vero & Eccleſiis aliis, ac prioratibus ſecularibus, vel regularibus, habentibus collegium xii. vel plurium perſonarum, ultra quinquaginta. Ab habentibus vero minus collegium, & quibuslibet aliis Eccleſiis, prioratibus atque locis, ultra quadraginta. Epiſcopi etiam a cathedralibus Eccleſiis, ultra quinquaginta: a monaſteriis vero, aliiſque Eccleſiis, & prioratibus ſecularibus vel regularibus, habentibus collegium duodecim vel plurium perſonarum, ultra quadraginta. Ab habentibus vero minus collegium, & Eccleſiis aliis, ſeu prioratibus vel locis quibuslibet, ultra triginta. Abbates vero a ſuis monaſteriis vel prioratibus, ſimile collegium vel majus habentibus, ultra viginti. Ab habentibus vero minus collegium, & quibuslibet aliis Eccleſiis, prioratibus atque locis, ultra ſexdecim: Archidiaconi ultra decem Turonen. argenti valorem non audeant recipere quoquo modo. Si vero Prælati, Patriarchæ, Archiepiſcopi, Epiſcopi, & perſonæ Eccleſiaſticæ proxime nominati, ex privilegio Apoſtolico per alios viſitare, & procurationes recipere valeant in pecunia numerata: dicti Patriarchæ ſeu Archiepiſcopi, ab eiſdem ſuis vel Suffraganeorum ſuorum Eccleſiis cathedralibus, ultra quadraginta. A monaſteriis quoque & Eccleſiis aliis, ac prioratibus ſecularibus vel regularibus, habentibus collegium duodecim vel plurium perſonarum, ultra triginta. Ab habentibus vero minus collegium, & Eccleſiis aliis, prioratibus, ſive locis, & ſubditis quibuſcunque, ultra viginti octo. Epiſcopi quoque a ſuis cathedralibus, & quibuslibet aliis Eccleſiis, monaſteriis, prioratibus atque locis, ultra viginti. Abbates etiam ultra decem, necnon Archidiaconi ultra quinque Turonen. argenti valorem recipere non præſumant. Ita quod expenſæ ſeu ſumptus univerſi, ſeu taxatio pecuniaria hujuſmodi procurationis totius diei, videlicet in pecunia, vel victualibus & neceſſariis aliis, prædictam ſummam vel valorem aliquatenus non excedat: nec ultra dictas ſummas vel taxationes, ſeu valores earum prætextu cujuſvis conſuetudinis, vel alias, vel ab ipſis Prælatis vel familiaribus earundem quicquam exigere vel recipere liceat etiam a volentibus, quando ex conventione vel conſuetudine minus ſolvere conſueverint, quod propter prædicta non plus ſolvant. Illud quoque, quod de Archidiaconis ſuperius diximus ordinandum, locum habere volumus etiam in Decanis. Præpoſitis, aliiſque perſonis Eccleſiaſticis ſuperius non expreſſis, quibus viſitationis officium & procurationis receptio ex privilegio ſedis Apoſtolicæ, vel de jure ſeu conſuetudine competere dignoſcuntur: Decanis ruralibus duntaxat exceptis, qui in aliquibus regionibus Archipresbyteri nominantur, circa quos in receptione hujuſmodi procurationis id, quod ſupra ſtatutum eſt de aliis Archipresbyteris, volumus obſervari. Noſtræ tamen intentionis exiſtit, quod ſi ex conventione, vel conſuetudine, tam Eccleſiæ cathedrales, quam collegiatæ, & aliæ qualibet ſeculares, ac etiam monaſteria, prioratus conventuales, & loca alia quævis Eccleſiaſtica, earumque Capitula, collegia ſeu conventus, Rectores etiam & perſonæ, Prælatis quibuſvis ſuis viſitantibus (ut præfertur) minus debeant, vel conſueverint, quam per nos ſuperius eſt ſtatutum, ad ſolvendum ultra conventionem vel conſuetudinem hujuſmodi nullatenus adſtringantur, ſed ſuper his circa eos conſuetudo, & conventio hujuſmodi obſerventur. Hujuſmodi

etiam moderationes, & taxationes ad Prælatos quoslibet, qui prætextu cujuſvis conſuetudinis in monaſteriis, ſive locis aliis Eccleſiaſticis gratis recipiantur ad pabulum charitatis, extendimus, & etiam prorogamus: proviſo nihilominus, quod in locis quibuslibet ſecundum quod major, vel minor rerum copia fuerit in eiſdem, necnon juxta majorem, vel minorem perſonarum, & evectionum numerum hujuſmodi viſitantium, expenſarum majorum, vel minorum debita moderatio teneatur: ita tamen, quod majores expenſæ non excedant ſummam ſuperius limitatam. Inſuper prædictis omnibus Archiepiſcopis, Primatibus, Epiſcopis, & aliis ſuperius nominatis viſitantibus, ne ultra conventionem, vel conſuetudinem hujuſmodi circa perſonas, & loca, ubi fuerint, nec ultra moderationes, & taxationes prædictas quicquam præſumant recipere, diſtrictius nihilominus inhibemus. Volentes etiam conſtitutionem præſentem pœnæ adjectione juvari, ſtatuimus, quod ſi dicti viſitantes per ſe, vel (ſi ex privilegio eis competat) per alios viſitationis officium exercuerint, & procurationes receperint (ut præfertur) ipſi, vel familiares eorum ultra taxationes prædictas aliquid ſcienter exegerint, vel receperint etiam a volente, duplum ejus, quod ipſi iidem Prælati, vel eis ſcientibus, aut ratum habentibus eorum familia taliter exegerint, vel receperint, intra duos menſes poſt receptionem, ſeu ſcientiam hujuſmodi Eccleſiis, monaſteriis, & aliis locis, a quibus illa receperint, reſtituere teneantur. Si vero dictis Prælatis per alios viſitantibus, hi, qui pro eis viſitationis officium exercebunt, per ſe, vel per alios ultra moderationes, ſeu taxationes prædictas quicquam exegerint, ſeu receperint etiam a volentibus, duplum ejus, quod ultra receperint, Eccleſiis, & monaſteriis, vel locis aliis, a quibus id receptum fuerit, intra præfatum terminum reſtituere teneantur. Alioquin extunc dicti Prælati, qui ultra moderationes, & taxationes prædictas, ſeu conventionem, vel conſuetudinem hujuſmodi receperint in pecunia numerata, duplum ipſum eiſdem Eccleſiis, monaſteriis, ſive locis ultra dictum tempus reſtituere differentes, ingreſſum Eccleſiæ ſibi noverint interdictum. Hi vero pro dictis Prælatis viſitationem hujuſmodi (ut præmittitur) exercentes, ab officio, & beneficio noverint ſe ſuſpenſos, quouſque gravatis Eccleſiis, monaſteriis, ſive locis de hujuſmodi duplo plenariam ſatisfactionem impendant. Adjicientes conſtitutioni præſenti, quod ſi quis de familia Prælati perſonaliter viſitantis, aliquid ultra moderationes, & taxationes prædictas per ſe, vel alios, Prælato ignorante, nec ratum habente, receperit ab Eccleſiis, monaſteriis & locis aliis viſitatis, duplum ejus, quod ultra receperit, de ſuo proprio intra duos menſes poſt receptionem hujuſmodi Eccleſiis, monaſteriis, & locis aliis, a quibus illa receperit, reddere teneatur: alioquin extunc recipiens, ſi Clericus fuerit, tamdiu ab officio, & beneficio ſit eo ipſo ſuſpenſus: ſi vero Laicus, tamdiu ingreſſum Eccleſiæ ſibi noverit interdictum, & a communione Eucharistiæ ipſo facto noverit ſe ſuſpenſum, donec de duplo hujuſmodi gravatis Eccleſiis, monaſteriis, ſive locis ſatisfecerit cum effectu: nulla eiſdem ultra moderationes, & taxationes prædictas recipientibus in his donantium remiſſione, liberalitate, vel gratia valitura. Cæterum moderationes, & taxationes hujuſmodi in illis locis volumus obſervari, in quibus id fieri poterit ſecundum Eccleſiæ, monaſterii, vel loci alterius facultates. In aliis autem tantam præcipimus modeſtiam adhiberi, quod per hæc, quæ ad exonerationem locorum Eccleſiarum ſtatuendum providimus, non doleant, ſe gravari, nec per hoc dicti Prælati exigendi amplius quam ipſi ſubditi pati poſſint, indultam ſibi exiſtiment poteſtatem. Præmiſſis quoque adjiciendo ſtatuimus, quod ſi dicti Prælati, vel aliquis eorundem ex Apoſtolica indulgentia, vel conſuetudine, ſeu de jure, petant ſibi ab Eccleſiis, monaſteriis, & locis aliis, eorumque Capitulis, Collegiis vel Conventibus, Rectoribus, ſeu perſonis moderativum ſeu charitativum ſubſidium exhiberi, non poſſint a ſingulis Eccleſiis, monaſteriis, ſive locis pro ſubſidio hujuſmodi ultra petere, vel recipere (etiam a volentibus) niſi quantum aſcenderent ſingulæ procurationes in pactum per nos ſuperius moderatum, quas iidem Prælati poſſent recipere, quando ex privilegio per ſe ipſum viſitarent. Porro Turonenſes prædictos tales fore intelligimus, quod XII. ipſorum valeant unum florenum auri boni, puri, & legalis ponderis, de cuneo Florentino. Per conſtitutionem autem hujuſmodi nolumus, quod prædicti Prælati, vel alii, quibus viſitationis officium, & procurationum receptio ex privilegio ſedis Apoſtolicæ, vel alias de conſuetudine vel de jure competere dignoſcuntur, jus viſitandi, ſeu procurationes recipiendi, ſibi valeant vendicare. Nec per conſtitutionem eandem aliis conſtitutionibus ſuper præmiſſis, per prædeceſſores noſtros dudum editis, quoad alia contenta in eis, aliquatenus derogetur. Inſuper Abbates Ciſtercien. ordinis ſua monaſteria viſitantes, ſub præfata conſtitutione noſtra nolumus comprehendi, cum ſuper his per aliam conſtitutionem noſtram duxerimus ſpecialiter providendum. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtrarum conſtitutionis, intentionis, inhibitionis, adjectionis, & præcepti ac voluntatis infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei, ac beatorum Petri, & Pauli Apoſtolorum ejus ſe noverit incurſurum. Datum Avenion. XV. Cal. Januarii, Pontificatus vero noſtri Anno 2.

TITULUS XI.
DE CELEBRATIONE MISSARUM.
CAP. UN.

Narratis perturbationibus plurimis, quæ Eccleſiæ præſertim per hæreticos inferuntur, ordinat Romanus Pontifex, quod dum Miſſæ celebrantur, in quibus devotius oratur, certæ preces hic expreſſæ ad Deum effundantur. Et ut Chriſtiani ad id ſint promptiores, viginti dies indulgentiarum cunctis hoc facientibus elargitur. Adverte, quod ſub hoc tit. apte potuiſſet locari Extravagans, *Docta.* quæ eſt ſupra, De vita & honeſt. Cler. ut ibi tractatum eſt.

Joannes XXII. [*an.* 1327. *Avenioni.*]

Diſcipulorum Chriſti *a* geſta nos inſtruunt, ut in pelago hujus mundi procella ſurgente, ad divinum confugium recurrere debeamus. Illi quidem commotione maris adeo grandi facta, ut fluctus naviculam, in quam JESUM ſequentes intraverant, operirent, Chriſtum dormientem vocibus excitarant ſupplicibus, & adverſus ingruentes tempeſtatis impetus ab eo ſalutis præſidium poſtularant. Cum itaque catholicam Eccleſiam, quæ congregationem *b* fidelium comprehendit, videamus (quod dolentes referimus) pacis æmuli, zizaniorumque ſatoris malitia procurante, diſcordiarum flatibus concitatam, earumque fluctus adeo elevatos, quod quaſi operiant ipſam totam: hæreticos inſuper Eccleſiam ipſam cernamus, & ſchiſmaticos impugnare ferociter, ac ut inconſutilem Domini tunicam ſcindant, multipliciter laborare: cum fratribus noſtris deliberatione præhabita diligenti, expediens, (imo neceſſarium potius) æſtimamus, ut ad illum, qui ad dexteram Patris reſidet in excelſis, qui caput eſt congregationis ejuſdem, cuique poteſtas omnis tam in cœlo, quam in terra noſcitur tradita, eique venti, & maria obſecundant *c*, levemus cum manibus corda noſtra,

a *Luc.* 8. b *Vide Turrecrem. in ſumma de Eccleſ.* 1. *cap.* 2. c *Luc.* 8.

ſtra, ipſumque devotis pulſantes precibus, apud eum ſeduli orationibus inſiſtamus, ut inſurgentes præmiſſæ fremitus tempeſtatis, quæ quaſi univerſorum Chriſticolarum regna concutit, ſubditos contra dominos violato fœdere erigit, hæreticis, & ſchiſmaticis, ac rebellibus Eccleſiæ Dei inſurgendi contra ipſam, aliaque jura uſurpandi inſania damnabili auſum pandit: flatus ceſſare, fluctuſque prædictos quieſcere ſua faciat omnipotenti virtute: cordaque hæreticorum, ſchiſmaticorum, aliorumque rebellium ad Dei Eccleſiæ unitatem, ac devotionem incliner, & habilitet, vel forſan, cum præmiſſis pertinaciter intendant perſiſtere, ipſorum elidat ſuperbiam, eorumque obſtinatam malitiam ſuæ virtute dexteræ conterat, & proſternat. Corda quoque ſubditorum ad eorum ſuperiores, & eorum ſuperiorum convertet ad ſubditos, ipſoſque diſſidentes in concordiæ unitate conciliet, & confirmet: ſicque det ipſis ſuperioribus præſidere, quod ſic regnent, ut dirigantur, eorumque regimen cedat ſubditis ad ſalutem perpetuam, quietem, & pacem: nobiſque ipſe, cujus providentia in ſui diſpoſitione non fallitur, modos, & vias aperiat, per quas hoc, quod in votis gerimus, efficaciter promovere poſſimus. Et quia in Miſſarum ſolenniis ad Deum conſueverunt preces effundi devotius, de eorundem frat. con. ordinamus, quod in ſingulis Miſſarum celebrationibus poſt dictum a celebrante, Pater noſter, reſponſioneque ſecuta, antequam in Miſſa ulterius procedatur, illud Canticum: Lætatus *a* ſum in his, quæ dicta ſunt, totum cum Gloria Patri a Religioſis, Clericis, & aliis literatis præſentib. cum devotione dicatur *b*. Et primo dicantur Kyrie eleiſon, Chriſte eleiſon, Kyrie eleiſon, Pater noſter. Et poſt iſti verſiculi ſubſequantur, Domine ſalvos fac Reges. Et exaudi nos in die, qua in vocaverimus te. Salvum fac populum tuum Domine, & benedic hæreditati tuæ. Et rege eos, & extolle illos uſque in æternum. Fiat pax in virtute tua, & abundantia in turribus tuis. Domine exaudi orationem meam, & clamor meus ad te veniat. Dominus vobiſcum, Et cum ſpiritu tuo.

Collecta.

ECcleſiæ tuæ, quæſumus Domine, preces placatus admitte, ut deſtructis adverſitatibus, & erroribus univerſis, ſecura tibi ſerviat libertate. Per Dominum noſtrum.

HOſtium noſtrorum quæſumus Domine elide ſuperbiam: & eorum contumaciam dexteræ tuæ virtute proſterne. Per Chriſtum Dominum noſtrum. Amen.

Benedicat celebrans conſequenter.

Nos autem Chriſtifideles ad exequendum ſupradicta promptius donis volentes ſpiritualibus animare, omnibus vere pœnitentibus, & confeſſis, tam his celebrantibus, quam ipſis aſſiſtentibus obſervantibus ſupradicta, quam aliis preces tunc devotas Deo fundentibus, pro præmiſſis diebus, & Miſſis ſingulis, quibus hæc fecerint; XX. dies de omnipotentis Dei miſericordia, & beatorum Petri, & Pauli Apoſtolorum ejus auctoritate confiſi, de injunctis ſibi pœnitentiis relaxamus. Nulli ergo &c. Datum XII. Calen. Julii Pont. noſt. Anno 12.

TITULUS XII.

a DE RELIQUIIS, ET VENERATIONE SANCTORUM.

CAP. I.

Qui conceptionem immaculatæ virginis devote celebrabunt, in eodem feſto, & ejus octavis officiis intererunt, tales tribuuntur indulgentiæ, quales conſequuntur Chriſti fideles in corporis Chriſti ſolennitate.

Sixtus IV. [*an.* 1477. *Romæ.*]

CUm præexcelſa meritorum inſignia, quibus Regina cœlorum Virgo Dei genitrix glorioſa ſedibus prælata æthereis, ſideribus quaſi ſtella matutina prærutilat, devotæ conſiderationis indagine perſcrutamur, & intra pectoris arcana revolvimus, quod ipſa utpote via miſericordiæ, mater gratiæ, & pietatis, amica humani generis conſolatrix, pro ſalute fidelium, qui delictorum onere gravantur, ſedula oratrix, & pervigil ad Regem, quem genuit, intercedit: dignum, quin potius debitum, reputamus univerſos Chriſti fideles, ut omnipotenti Deo (cujus providentia ejuſdem virginis humilitatem ab æterno reſpiciens, pro reconciliando ſuo auctori humana natura, lapſu primi hominis æternæ morti obnoxia, eam ſui unigeniti habitaculum Sancti Spiritus præparatione conſtituit: ex qua carnem noſtræ mortalitatis pro redemptione populi ſui aſſumeret, & immaculata virgo nihilominus poſt partum remaneret) de ipſius immaculatæ virginis mira conceptione gratias, & laudes referant, & inſtituta propterea in Dei Eccleſia, Miſſas, & alia divina officia dicant, & illis interſint, indulgentiis, & peccatorum remiſſionibus invitare, ut exinde fiant ejuſdem Virginis meritis, & interceſſione divinæ gratiæ aptiores. Hac igitur conſideratione inducti, ejuſdem omnipotentis Dei, ac beatorum Petri, & Pauli Apoſtolorum ejus auctoritate confiſi, auctoritate Apoſtolica hac in perpetuum valitura conſtitutione ſtatuimus, & ordinamus, quod omnes, & ſinguli Chriſti fideles utriuſque ſexus, qui Miſſam, & officium conceptionis ejuſdem Virginis glorioſæ juxta piam, devotam, & laudabilem ordinationem dilecti filii magiſtri Leonardi de Nogarolis Clerici Veronenſis Notarii noſtri, & quæ deſuper a nobis emanavit, Miſſæ, & officii hujuſmodi inſtitutionem, in die feſtivitatis conceptionis ejuſdem Virginis Mariæ, & per octavas ejus devote celebraverint, & dixerint, aut illis horis canonicis interfuerint, quoties id fecerint, eandem prorſus indulgentiam, & peccatorum remiſſionem conſequantur, quam juxta felicis record. Urbani *a* IV. in Concilio Viennenſi approbatam *b*, ac Martini V. & aliorum Rom. Pontificum prædeceſſorum noſtrorum conſtitutiones, conſequuntur illi, qui Miſſam, & horas canonicas in feſto corporis, & ſanguinis Domini noſtri Jeſu Chriſti a primis veſperis, & per illius octavas juxta Romanæ Eccleſiæ conſuetudinem celebrant, dicunt, aut Miſſæ, officio, & horis hujuſmodi interſunt: præſentibus perpetuis temporibus valituris. Datum Romæ apud ſanctum Petrum, anno incarnat. Dom. MCCCCLXXVII. 3. Cal. Martii, Pont. noſt. anno 6.

CAP. II.

Excommunicationem ipſo facto incurrunt prædicatores aſſerentes divam virginem in peccato originali fuiſſe conceptam: qui etiam dicunt, quod feſtum Conceptionis ejus celebrantes graviter peccant. Et vult præſentem conſtitutionem in locis popularis publicari.

Idem in eadem materia. [*anno* 1483. *Romæ.*]

GRave *c* nimis gerimus, & moleſtum, cum ſiniſtra nobis de quibuſdam Eccleſiaſticis perſonis referuntur. Sed in eorum, qui ad evangelizandum verbum Dei ſunt deputati, exceſſibus prædicando commiſſis, eo gravius provocamur, quo illi periculoſius remanent incorrecti: cum facile deleri nequeant, qui multorum cordibus ſic publice prædicando diffuſius, & damnabilius imprimuntur errores. Sane cum S. Rom. Eccl. de intemeratæ, ſemperque Virginis Mariæ conceptione publice feſtum ſolenniter celebret, & ſpeciale, ac proprium ſuper hoc

Ccaa 2 offi-

a Pſal, 121. *b In aliis legitur, dicant.*

a Hanc conſtitutionem Urbani habes inſertam in Clem. 1. de reliquiis, & veneratione ſanctorum. *b Forte approbatam.* *c Vide Conc. Trid. ſeſſ. 5. in decreto de peccato orig. §. ult. & extravagantem Pii V. Pont. max. incip. ſuper ſpecialem Domini, ubi ſtatutum confirmatur, & approbatur.*

Digitized by Google

officium ordinaverit: nonnulli (ut accepimus) diverſorum ordinum prædicatores in ſuis ſermonibus ad populum publica per diverſas civitates, & terras affirmare hactenus non erubuerunt, & quotidie prædicare non ceſſant, omnes illos, qui tenent aut aſſerunt eandem glorioſam, & immaculatam Dei genitricem abſque originalis peccati macula fuiſſe conceptam, mortaliter peccare, vel eſſe hæreticos, ejuſdem immaculatæ conceptionis officium celebrantes, audientesque ſermones illorum, qui eam ſine hujuſmodi macula conceptam eſſe affirmant, peccare graviter. Sed & præfatis prædicationibus non contenti, confectos ſuper his ſuis aſſertionibus libros in publicum ediderunt: ex quorum aſſertionibus & prædicationibus non levia ſcandala in mentibus fidelium exorta ſunt, & majora mærito exoriri formidantur in dies. Nos igitur hujuſmodi temerariis auſibus, ac perverſis aſſertionibus ac ſcandalis, quæ exinde in Dei Eccleſia exoriri poſſunt (quantum nobis ex alto conceditur) obviare volentes, motu proprio, non ad alicujus nobis ſuper hoc oblatæ petitionis inſtantiam, ſed de noſtra mera deliberatione, & certa ſcientia, hujuſmodi aſſertiones prædicatorum eorundem, & aliorum quorumlibet, qui affirmare præſumerent, eos, qui crederent aut tenerent, eandem Dei genitricem ab originalis peccati macula in ſua conceptione præſervatam fuiſſe, propterea alicujus hæreſis labe pollutos fore, vel mortaliter peccare, aut hujuſmodi officium conceptionis celebrantes, ſeu hujuſmodi ſermones audientes alicujus peccati reatum incurrere, utpote falſas & erroneas, & a veritate penitus alienas, editoſque deſuper libros prædictos id continentes, quoad hoc auctoritate Apoſtolica tenore præſentium reprobamus & damnamus. Ac motu, ſcientia & auctoritate prædictis ſtatuimus, & ordinamus, quod prædicatores verbi Dei, & quicunque alii, cujuſcunque ſtatus, gradus, aut ordinis ac conditionis fuerint, qui de cætero auſu temerario præſumpſerint in eorum ſermonibus ad populum, ſeu alias quomodolibet affirmare, hujuſmodi ſic per nos improbatas, & damnatas aſſertiones veras eſſe, aut dictos libros pro veris legere, tenere, vel habere, poſtquam de præſentibus ſcientiam habuerint, excommunicationis ſententiam eo ipſo incurrant: a qua ab alio, quam a Rom. Pontifice (niſi in mortis articulo) nequeant abſolutionis beneficium obtinere. Item motu, ſcientia, & auctoritate ſimilibus, ſimili pœnæ ac cenſuræ ſubjicientes eos, qui auſi fuerint aſſerere, contrariam opinionem tenentes, videlicet glorioſam virginem Mariam cum originali peccato fuiſſe conceptam, hæreſis crimen vel peccatum incurrere mortale, cum nondum ſit a Rom. Eccleſ. & Apoſtolica ſede deciſum. Non obſtantibus conſtitutionibus, & ordinationibus Apoſtolicis contrariis quibuſcunque, quibus communiter, vel diviſim a ſede Apoſtolica indultum exiſtat, quod interdici, ſuſpendi, vel excommunicari non poſſint per literas Apoſtolicas, non facientes plenam ac expreſſam, ac de verbo ad verbum de indulto hujuſmodi mentionem. Et ne de præmiſſis aliquando valeant ignorantiam allegare, volumus, quod locorum ordinarii requiſiti præſentes literas in Eccleſiis conſiſtentibus in eorum civitatibus, & ſuarum diœceſum, & locis inſignibus, dum major ibi multitudo populi ad divina convenerit, ſermonibus ad populum mandent, & faciant publicari. Præterea, quia difficile foret præſentes literas ad ſingula loca, in quibus expediens fuerit, deferre, etiam volumus, & dicta auctoritate decernimus, quod earundem literarum tranſumpto *a* manu publici Notarii confecto, & authentico alicujus Prælati Eccleſiaſtici ſigillo munito, ubique ſtetur, prout ſtaretur eiſdem originalibus literis, ſi forent exhibitæ, vel oſtenſæ. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ reprobationis, damnationis, ſtatuti, ordinationis, voluntatis, & decreti infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum ſe noverit incurſurum. Datum Rom. apud S. Petrum, anno incarnationis Dominicæ 1483. prid. Non. Sept. Pont. noſt. Anno 13.

TITULUS XIII.
DE IMMUNITATE ECCLESIARUM.
CAP. UN.

Decretalis, Clericis Laicos *eod. tit. lib. 6. habet locum tantum quoad Laicos tallias a Clericis exigentes, & dantes illis auxilium, & non quoad ſolventes: præcipit deinde Lateran. & generalia Concilia diligenter obſervari.*

Benedictus XI. [*an.* 1304.]

QUod *b* olim per felic. record. Bonifacium Papam VIII. præd. noſt. contra Laicos, exigentes ſive recipientes a Clericis, & Eccleſiaſticis perſonis tallias, decimam vel aliam quotam ſeu quantitatem aliquam de proventibus bonorum ſuorum, aut Eccleſiarum: necnon adverſus ſolventes, aut promittentes, vel conſentientes ſe ſoluturos, pœnis adjectis ſtatutum eſt, quantum ad pœnas ipſas ex cauſa de conſilio fratrum noſtrorum reſtringimus ad exigentes tantummodo, & ad exigendum dantes auxilium, conſilium vel favorem: non autem quoad eaſdem pœnas in ſolventibus, aut recipientibus a ſponte dantibus deinceps vendicat ſibi locum. Cæterum attendant ſolicite Eccleſiarum Prælati, & alii Clerici Lateran. Concilium, quod in hujuſmodi ſubventionibus ſolum caſum neceſſitatis, aut communis utilitatis, ubi Laicorum ad id non ſuppetunt facultates, deliberatione provida noſcitur excepiſſe: & deinde generale ſtatuiſſe Concilium, propter quorundam imprudentiam, etiam in hoc caſu Rom. Pont. (cujus interest communibus providere utilitatibus) primitus conſulendum. Attente igitur caveant, ne prædictorum Conciliorum tranſgreſſores exiſtant, aliquid in caſu prædicto, & multo magis ſi caſus ipſe non ſubſit, quoquo modo, vel titulo inconſulto Rom. Pont. occaſione ſubventionum dictarum concedendo Laicis, vel etiam promittendo: alioquin tanquam canonum, & tam ſolennium Conciliorum temerarii tranſgreſſores, quas proculdubio (Deo propitio) idem inferet Pontifex, graviſſimas pœnas poterunt merito formidare. Nulli ergo hominum, &c.

PAſtoralis cura ſolicitudinis ſuper cunctas populi Chriſtiani nationes, invigilare remediis ſubjectorum, eorundem periculis obviare, ac ſcandala removere compellit. Sane quoniam ex conſtitutione felicis recordationis Bonifacii, &c. ut in Clem. 1. eod. tit.

a Inſtrumentum ex originali tranſumptum quandoque facit plenam fidem. b *vide c. 1. eod. tit. in Clem. cum notatis ibid. per Dd.*

FINIS LIBRI TERTII.

QUARTUS LIBER VACAT.

EXTRA-

EXTRAVAGANTIUM COMMUNIUM

LIBER QUINTUS.

TITULUS I. DE SIMONIA.

CAP. I.

Paſtus vel jocalia exigentes, & etiam dantes pro religionis ingreſſu, ſi ſint ſingulares perſonæ, excommunicationis: ſi Conventus, vel Capitulum, ſuſpenſionis ſententias ipſo facto incurrunt: cujus utriuſque vinculi abſolutio ſoli Papæ reſervatur: aliis pœnis in ſuo robore duraturis, niſi ingredientes aliquid ſponte, & ſine pactione obtulerint. Quid de perſonis jam ſic labe fœdatis, & bonis ſic receptis faciendum ſit, tandem patefacit.

Urbanus IV. *al.* V. [*an.* 1362. *Romæ*.]

SAne a, ne in vinea Domini noſtri (licet inſufficientibus meritis) commiſſæ cuſtodiæ, naſcentes vepres & ſpinæ adeo convaleſcant, quod ſperatam fructificationem ipſius valeant impedire, diligentiæ noſtræ incumbit officio, ut illas extirpare radicitus ſolerti ſtudio procuremus. Sane multorum fide dignorum relatione didicimus, quod in nonnullis Eccleſiis, monaſteriis, prioratibus, & aliis locis religioſis, tam virorum, quam mulierum, ordinum, regionum & partium diverſarum deteſtabilis, & a canonibus reprobata ſervatur abuſio, quod cum perſonæ aliquæ recipiuntur ab eis ad obſervantiam regularem, ipſæ temeritate præſumptuoſa paſtus ſeu prandia Capitulis, & Conventibus ipſarum Eccleſiarum, monaſteriorum, prioratuum, & locorum, aut pecunias, aut jocalia, ſeu res alias ipſis Eccleſiis, monaſteriis, prioratibus, & locis, ſeu præſidentibus eis, ex ſtatuto ſeu conſuetudine, quæ corruptela eſt potius dicenda, tribuere compellantur: ex quibus decori Eccleſiaſtici, & immaculatæ religionis detrahitur. Quamplures etiam, tam execratione hujuſmodi criminis, quam expenſarum onere a ſacræ religionis propoſito retrahuntur: ipſæque Eccleſiæ, monaſteria, & loca famulantium Deo conſuetis numeris remanent deſtituta, & in multorum mentibus fidelium ſcandalum generetur. Nos igitur huic morbo peſtifero cupientes congruam adhibere medelam, & aliis pœnis in talia præſumentes inflictis a jure in ſuo robore duraturis, pœnam adjicere graviorem: univerſis Abbatibus, Prioribus, Decanis, Præpoſitis & Magiſtris, necnon Abbatiſſis & Prioriſſis, aliiſque Prælatis, quovis nomine nuncupatis, & eorum officialibus quarumcunque etiam Eccleſiarum, monaſteriorum, prioratuum, domorum & locorum quorumlibet, religionum, ordinum etiam militarium, tam exemptorum, quam non exemptorum, quocunque nomine cenſeantur, ac Capitulis & Conventibus, & ſingularibus perſonis eorum, tenore præſentium auctoritate Apoſtolica (quamvis ſic eis a jure inhibitum) diſtrictius inhibemus, ne tam a maribus quam a mulieribus, volentibus ingredi eorum religionem, Eccleſias, monaſteria, prioratus, domus ſeu loca, in earundem perſonarum receptione, aut ante vel poſt illam, quoſcunque paſtus, prandia ſeu cœnas, pecunias, jocalia, aut res alias, etiam ad uſum Eccleſiaſticum, ſeu quemvis pium uſum alium deputata, vel deputanda, directe vel indirecte petere, vel exigere quoquo modo præſumant. Sed ea potius cum omnimoda pietate recipiant, ac in victu & veſtitu, ſicut alias perſonas ſuarum Eccleſiarum, monaſteriorum, prioratuum, domorum, & locorum ſincera charitate pertractent. Illa duntaxat, quæ perſonæ ipſæ ingredientes pura & ſponte, & plena liberalitate omnique pactione ceſſante data, vel offerre Eccleſiis, monaſteriis, prioratibus, domibus, & locis hujuſmodi voluerint, cum gratiarum actione licite recepturi. Nos enim, qui ſecus egerint, ſi ſint ſingulares perſonæ tam dantes, quam accipientes, hujuſmodi excommunicationis: ſi Capitulum, vel Conventus fuerit, ſuſpenſionis ſententiis eo ipſo decernimus ſubjacere: a quibus (præterquam in mortis articulo) abſolvi nequeant abſque Sedis Apoſtol. licentia ſpeciali. Cæterum perſonis illis utriuſque ſexus, quæ jam labe hujuſmodi ſunt fœdatæ, earum providentes ſaluti, de benignitatis gratia eas liberantes, concedimus, quod per ſuos locorum diœceſanos hac vice duntaxat a crimine hujuſmodi, & nota infamiæ inde contracta, auctoritate Apoſtolica abſolvantur: canonica proinde ipſis pœnitentia ſalutari impoſita, de quo ipſorum diſcretioni videbitur expedire, & demum cum ipſis, ut in earum Eccleſiis, monaſteriis, prioratibus, dignitatibus & locis licite valeant remanere, miſericorditer diſpenſetur. Inſuper erga perſones illas, quæ in præmiſſis recipiendo aliqua contra canonicas ſanctiones peccaſſe noſcuntur, volentes nos reddere gratioſos, omnia recepta hujuſmodi ſi ad communem uſum monaſteriorum ſeu locorum eorum ſunt applicata, ea ad dictum uſum licite concedimus retineri. Si vero ad ſpecialem uſum Abbatis ſeu Abbatiſſæ, Prioris aut Prioriſſæ, aut alterius ſingularis perſonæ retineantur, illa venire præcipimus in communi. Nulli ergo hominum liceat hanc paginam noſtræ inhibitionis, conſtitutionis, conceſſionis, & præcepti infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum ejus ſe noverit incurſurum. Datum Romæ apud ſanctum Petrum 2. Nonas menſis Aprilis, Pontif. noſt. Anno 1.

CAP. II.

Omnes ſimoniaci cujuſcunque dignitatis aut ſtatus, ſunt ipſo facto excommunicati: nec habent ſimoniace ordinati ordinis executionem. Et electiones aut aliæ proviſiones per ſimoniam factæ non valent, nec jus percipiendi fructus tribuunt. Mediatores etiam ſimoniæ eadem cenſura ligantur, qui a ſolo Papa abſolventur. Et omnes prædicti ſunt Romano Pontifici revelandi.

a *Vide cap. non ſatis. cap. cum in Eccleſiæ corpore, & c. Veniens cum ibi notatis, extr. de ſimon. adde B. Thom. 2. 2. q. 100. art. 3. ad quartum argumentum.*

Paulus

Paulus Venetus *Papa II.* [*an.* 1464. *Romæ.*]

CUm a deteſtabile ſcelus ſimoniacæ pravitatis tam divinorum, quam ſacrorum canonum auctoritas abhorreat atque damnet, nos conſiderantes, quod plures pœnarum gravitas, quam Dei timor arcere ſolet a voluntate peccandi, ac ſummis deſideriis effectantes, ut horum peſtiferum vitium non ex uſu ſolum, ſed etiam ex mentibus hominum ſaltem propter pœnarum metum penitus avellatur: prædeceſſorum noſtrorum Romanorum Pontificum veſtigiis inhærentes, ac etiam omnes, & ſingulas excommunicationis, ſuſpenſionis,[a] privationis, & interdicti ſententias, cenſuras, & pœnas dudum a Romanis Pontificibus prædictis, & pro talibus reputatis contra ſimoniacos quomodolibet latas, & illos, qui cujuſcunque ſtatus, gradus, ordinis, conditionis, vel præeminentiæ fuerint, etiamſi Cardinalatus, Patriarchali, Epiſcopali, Regali, Reginali, vel alia quavis Eccleſiaſtica, ſeu mundana dignitatibus præfulgeant, & eorum quemlibet, tam manifeſtum quam occultum, quas ipſo facto eos incurrere volumus, confirmantes, & innovantes Apoſtolica auctoritate, declaramus quod omnes illi, qui ſimoniace ordinati fuerint, a ſuorum ſint ordinum executione ſuſpenſi *b*. Per electiones vero, poſtulationes, confirmationes, proviſiones, ſeu quaſvis alias diſpoſitiones, quas ſimoniaca contigerit labe fieri, & quæ viribus omnino careant in Eccleſiis, monaſteriis, dignitatibus, perſonatibus, officiis Eccleſiaſticis, & quibuſvis beneficiis, aut aliquo eorum cuiquam jus nullatenus acquiratur, nec inde faciat aliquis fructus ſuos, ſed ad illorum omnium quæ percepit reſtitutionem ſub animæ ſuæ periculo ſit aditrictus. Statuentes prætérea, quod univerſi, & ſinguli etiam præmiſſis dignitatibus præditi, qui quomodolibet dando, vel recipiendo ſimoniam commiſerint, aut quod illa fiat, mediatores extiterint, ſeu procuraverint, ſententiam excommunicationis incurrant: a qua niſi a Romano Pontifice pro tempore exiſtente non poſſint abſolvi, præterquam in mortis articulo conſtituti. Et ut hujuſmodi labis contagio frequentius reprimatur, omnibus & ſingulis Eccleſiaſticis ſæcularibuſque perſonis cujuſcunque dignitatis, ſtatus, gradus, ordinis, vel conditionis fuerint, in virtute ſanctæ obedientiæ diſtrictius injungimus, ut eos omnes, quos ſimoniam hujuſmodi commiſiſſe vel procuraſſe, aut in ea mediatores eſſe ſciverint, Pontifici prædicto, vel cui idem Pontifex duxerit committendum, per ſe vel alios revelare quantocius non omittant. Pro revelatione hujuſmodi, etiamſi complices fuerint, non ſolum veniam a nobis, ſed etiam gratiam conſecuturi, ſi eorum indicio participes tanti criminis valeant coerceri. Quod ſi non fecerint, abſolvi non valeant, donec prædicta revelent, & complices hujuſmodi detecti arctius punientur.

Nulli ergo, &c. noſtræ confirmationis, innovationis, declarationis, & voluntatis infringere, &c. Datum Romæ apud ſanctum Petrum, anno incarnationis Dominicæ MCCCCLXIV. 9. Cal. Decemb. Pontificatus noſtri Anno 1. Publicata die 24. Novemb. Anno prædicto.

TITULUS II.
DE JUDÆIS.
CAP. I.

Chriſtiani arma portantes ad infideles, Chriſtianos impugnantes, ipſo facto ſunt excommunicati, capientium ſervi infames, & inteſtabiles tam active, quam paſſive, & eorum bona confiſcata. vide cap. Ita quorundam, & cap. Ad liberand. extra eod. tit.

Clemens V. (*an.* 1310. *Romæ.*)

MUlta a mentis amaritudine concitamur, graviſque doloris aculeus perfodit mentem noſtram, intelligentes, quod renati fonte baptiſmatis in devium aberrantes, qui deberent opprobrium illatum Domino in terram hæreditatis ſuæ totis viribus vindicare, potius injuriatoribus ſuis favent, Serracenorum videlicet horribili, & perfidæ nationi: & degenerantes miſerabiliter a ſtatu fidelium, famæ propriæ immemores, & ſalutis obliti, inimicis crucis Chriſti, contra ipſius negotium, ferrum, equos, arma, & alia vetita, necnon victualia, & mercimonia in Alexandriam, & ad alia loca Sarracenorum terræ Ægypti deferre præſumunt. Ex quo manifeſte apparet, quod Chriſtianos, qui ad defenſionem hæreditatis Domini ibidem pro fide remanſerunt, talibus adjuti ſubſidiis irreverenter impugnant: propter quod fidei negotium ibidem quodammodo noſcitur deperire. Nos igitur, qui ad liberandam terram ipſam operam dare intendimus (cum Dei adjutorio) efficacem, tam graves tranſgreſſus ulterius ſuſtinere nolentes, fel. rec. recordationis Nicol. Papæ IV prædeceſſ. noſtri veſtigiis inhærentes, præſentium tenore ſtatuimus, ut nullus arma, equos, ferrum, lignamina, victualia, & alia quæcunque mercimonia in Alexandriam, vel alia loca Sarracenorum terræ Ægypti deferre, mittere, vel portare, ſeu de portubus eorum, ut eiſdem deferantur, extrahere, vel extrahi permittere, aut eis alias auxilium vel favorem præſtare quoquo modo præſumat. Nos vero illos, qui contra hujuſmodi conſtitutionem noſtram auſu temerario venire præſumpſerint, eo ipſo excommunicationis ſententiæ decernimus ſubjacere: a qua abſolvi nequeant, niſi tantum de bonis propriis in dictæ terræ ſubſidium convertendum exſolverint, quantum ad partes prædictas detulerint, vel miſerint, aut deferri, vel de ipſorum portubus extrahi permiſerint deferendum: nec tunc etiam ab eadem (præterquam in mortis articulo) abſolvantur ſententia, abſque mandato ſedis Apoſtolicæ ſpeciali. Et nihilominus, ſi perſonas eorum capi contingat, in ſervitutem, & capturam illorum eſſe volumus, in quorum ceciderint captionem. Auctoritate inſuper Apoſtolica ſtatuentes, ut illi, qui contra hujuſmodi ſtatutum noſtrum quomodolibet venire præſumpſerint, præter pœnas prædictas, quas ipſo facto incurrant, perpetuo ſint infames, & inteſtabiles habeantur: ita quod nec teſtari, nec legata aut ſeu relicta percipere valeant, & inſuper ad ſucceſſiones, tam ex teſtamento, quam ab inteſtato ſint prorſus, & reddantur inhabiles, nec ad publica quælibet admittantur officia, ſintque illi omnes actus legitimi penitus interdicti, & tanquam excommunicati, hoſteſque catholicæ fidei (poſtquam de ipſorum hujuſmodi temeritate conſtiterit) diebus Dominicis, & feſtivis publice nuncientur, & in fiſcum bona eorum omnia devolventur.

CAP. II.

Judæi ad fidem converſi non ſunt in bonis moleſtandi, ne ſint deterioris conditionis poſt baptiſmum, quam eſſent ante.

Joannes XXII. [*an.* 1319. *Avenioni.*]

DIgnum *b* arbitrantes, & juri conſonum, ſonte renatos baptiſmatis Judaica cæcitate dimiſſa amplioribus favoribus aut gratiis, quam antea abundare: indecens, & abſurdum, ut qui in perfidia abundarant, cogantur mendicare fideles: univerſis, & ſingulis Rectoribus, & aliis officialibus comitatus Veneſini, aliorumque Comitatuum, & terrarum pertinentium ad Apoſtolicam

a *Vide extravagantem Pii V. incip. Cum primum. §. &* *in ſimoniacæ pravitatis, per quam hæc conſtitutio inviolabiliter obſervari mandatur, & de intellectu deciſionem Caſſiodori 5. tit. de conſtit.* b *Vide c. de ſimonia. & ibi plene per Canoniſtas. extra de ſimonia. adde omnino beatum Thomam 2. 2. q. 100. art. 2. ad quartum argumentum.* c *Complices criminis quandoque præmiantur. Cod. ad leg. Juliam majeſtatis. l. quiſquis. in fine.*

a *Præter cap. ita quorundam. & cap. ad liberandam. extra, de Judæis, vide Clem. 1. eod. tit. & proceſſum Bullæ in cœna Domini §. 7.* b *Vide omnino extravagantem Pauli Papæ III. incip. Cupientes Judæos, ubi de hac materia plenius cavetur.*

ſedem, diſtricte præcipimus & mandamus, quatenus converſis hujuſmodi, & qui in poſterum convertentur, in poſſeſſionibus, & bonis aliis, quocunque nomine cenſeantur, quæ in Comitatibus, & terris prædictis converſionis tempore obtinebant, ſeu etiam obtinebunt, occaſione prædicta nullam moleſtiam inferant, nec ab aliis inferri permittant: ſed ipſis in his, & aliis ſe favorabiles exhibentes, ipſos ab injuriis, & moleſtiis protegant, & defendant: ut ſic de ſervitute ad libertatem ſe tranſiſſe percipiant, nec redire prætextu mendicitatis odioſæ ad dimiſſam perfidiam compellantur. Nulli ergo, &c. noſtrorum præceptionis, & mandati infringere. Datum Avenioni 10. Cal. Auguſt. Pont. noſt. Anno 4.

TITULUS III.
DE HERETICIS.
CAP. I.

Decretalem, Per hoc, *eod. tit. lib. 6. declarat; bona hæreticorum per diœceſanos uſurpari vetans.*

Benedictus XI. *Inquiſitoribus hæreticæ pravitatis.* (*an.* 1304.)

EX eo *a*. quod quædam novella conſtitutio ſuper negotio hæreticæ pravitatis a bonæ memoriæ Bonifacio Papa VIII. prædeceſſore noſtro edita continet, quod in ipſo negotio per diœceſanos Epiſcopos, & inquiſitores ſuper eodem facto loqui ſi valeat communiter, vel diviſim: & ſi diviſim proceſſerint, teneantur ſibi invicem communicare proceſſus: nos conſulere voluiſtis, quando & quoties ſit iſta proceſſuum communicatio facienda. Nos autem de fratrum noſtrorum conſilio intelligendo diœceſanos, & inquiſitores tunc demum diviſim procedere, cum hi, & illi ſeparatim, non quando Epiſcopi tantum, vel inquiſitores tantum procedunt: conſultationi veſtræ breviter reſpondemus, quod quando utrique procedunt ſejunctim, ſibi debent in fine tantum, dum nihil reſtat agendum, niſi quod ſolum ſententia promulgetur, communicare proceſſus. Licet enim quibuſdam potuiſſet videri per legem civilem, quod ſicut quando aliquis ex actitatis coram alio debet ferre ſententiam, utputa, quando adminiſtrator delegat cauſam, ſibi ſententia reſervata: ſaltem in principio, id eſt, conteſtatione, rurſus in medio, & ſemel in fine, quæ ſunt examinata, audire debet: ita & in caſu præſenti, ubi ex actis coram alio habitis alter profert ſententiam, ſic ter hujuſmodi acta recenſeat: quod fieri non poteſt, ſi eorum denegetur editio: tamen id æquitas canonum non admiſit. Unum ſane caſum excipimus, ſi alter commode non poſſit procedere, niſi alterius actis viſis. Ex hac enim cauſa ſemel tantum (ut fraudi locus non ſit) in toto negotio copia tribuatur. Verum quia *b* nonnulli diœceſani partem partis proventuum de hæreticorum bonis inquiſitionis officio deputatæ propter expenſas, quas dum inquirunt in ſæpedicto negotio, faciunt, a vobis exigere moliuntur, hoc tanquam juri abſonum (cum ordinarii ſint ideoque officium ſale, quod eis incumbit, propriis eos oportet explere ſtipendiis) fieri penitus prohibemus. Rationem autem iidem diœceſani proventuum, obventionum ex inquiſitionis officio a vobis, non obſtante aliqua conſtitutione, conſuetudine, vel mandato contrariis, non expoſcant: ſed eam cameræ noſtræ, vel alii, cui nos, vel ſucceſſores noſtri Romani Pontifices mandaverimus reddendam, reddatis, quæ generaliter obſervari jubemus.

CAP. II.

Tres errores magiſtri Joannis de Poliaco, doctoris Pariſienſis, hic damnantur.

Joannes XII. (*an.* 1320. *Avenioni.*)

VAs *a* electionis doctor eximius, & egregius prædicator, cujus prædicatio mundum docuit univerſum, præſumptuoſam illorum audaciam refrænare ſolicitus, qui prudentiæ propriæ innitentes, in errores proprios prolabuntur, non plus ſapere, quam oportet ſapere, ſed ad ſobrietatem ſapere ſalubri doctrina ſuggeſſit: & juxta Sapientis *b* eloquium: *Quiſque ſuæ prudentiæ modum ponat.* Sane dudum cum dilectum filium magiſtrum Joannem de Poliaco, ſacræ Theologiæ Doctorem, certis ex cauſis de fratrum noſtrorum conſilio ad noſtram præſentiam vocaviſſemus: fide digna relatio ad noſtrum perduxit auditum, quod ipſe in quibuſdam articulis tangentibus pœnitentiæ ſacramentum, non ſobrie, ſed perperam ſapiebat, infraſcriptos articulos, periculoſos continentes errores, docens publice in ſuis prædicationibus & in ſcholis. Primo ſiquidem aſſerens, quod confeſſi fratribus, habentibus licentiam generalem audiendi confeſſiones, tenentur eadem peccata, quæ confeſſi fuerant, iterum confiteri proprio Sacerdoti. Secundo, quod ſtante, Omnis utriuſque ſexus, edicto in Concilio generali *c*, Rom. Pontif. non poteſt facere, quod parochiani non teneantur omnia peccata ſua ſemel in anno proprio Sacerdoti confiteri, quem dicit eſſe parochialem curatum. Imo nec Deus poſſet hoc facere: quia (ut dicebat) implicat contradictionem. Tertio, quod Papa non poteſt dare poteſtatem generalem audiendi confeſſionem: imo nec Deus, quin confeſſus habenti licentiam teneatur eadem confiteri proprio Sacerdoti: quem dicit eſſe (ut præmittitur) proprium curatum. Nos igitur ſcire volentes, ſi ſuggeſta nobis veritatem haberent, articulorum præmiſſorum copiam eidem magiſtro Joanni fecimus aſſignari, & ad ſui defenſionem plenam audientiam ſibi præbuimus, tam in noſtra, & fratrum noſtrorum præſentia in conſiſtorio, quam alias coram aliquibus ex ipſis fratribus per nos ad hujuſmodi officium deputatis. Verum licet præfatus magiſter dictos articulos, & contenta in ipſis defendere niteretur, aſſerebat tamen ſe paratum credere & tenere in præmiſſis, & aliis, quæ tenenda & credenda eſſe ſedes Apoſtolica definiret. Nos igitur attendentes, quod prædictorum articulorum aſſertio, prædicatio, & doctrina redundare poterat in multarum perniciem animarum, ipſos per Prælatos magiſtros in Theologia examinari fecimus diligenter. Nos ipſi etiam cum dictis fratribus noſtris collationem ſolertem, & examinationem habuimus ſuper his. Per quas quidem collationem, & examinationem ſuper his habitas, comperimus præmiſſos articulos doctrinam non ſanam, ſed periculoſam multum, & veritati contrariam continere. Quos etiam articulos omnes, & ſingulos idem magiſter Joannes, veris ſibi rationibus opinioni dudum ſuæ habitæ contrariis demonſtratis, in conſiſtorio revocavit: aſſerens ſe credere eos non veros, ſed ipſorum contrarium verum eſſe, & dicens ſe neſcire rationibus ſibi factis in contrarium reſpondere. Ideoque ne per aſſertionem, prædicationem, & doctrinam hujuſmodi in errorem (quod abſit) animæ ſimplicium prolabantur, omnes articulos, & quemlibet eorum tanquam falſos, & erroneos, & a doctrina ſacra devios auctoritate Apoſtolica condemnamus, & reprobamus, de fratrum noſtrorum conſilio prædictorum, doctrinam contrariam veram, & contrarium eſſe catholicum aſſerentes: ſcilicet, quod illi, qui prædictis fratribus confitentur, non magis tenentur eadem peccata confiteri iterum, quam ſi ea alias confeſſi fuiſſent eorum proprio Sacerdoti juxta concilium generale *d*. Optanteſque veritatis vias notas eſſe fidelibus cunctis, & prædictis erroribus præcludere aditum, ne ſubintrent errores, felicis recor-

a *Præter notata in cap. per hoc de hæret. lib. 6. vide Nicolaum Eymericum in directorio Inquiſitorum part. 3. quæſt. 50. 51. & 52. Repertorium Inquiſitorum verbo communicare. §. ſed quomodo. & Zenchinum tractat. de hær. c. 15.* b *Vide Eymericum in directorio Inquiſitorum. p. 3. q. 104. 205. & ſeq.*

a *Rom.* 12. b *Proverb.* 6. & 23. c *Scilicet Lateren. ſub Innoc. III. c.* 21. d *Id eſt, Conc. gener. Later. ſub Innoc. III. c.* 21. & *refertur in cap. omnis. de pœnit. & remiſſ.*

recordationis Alexandri IV. & Clementis IV. Romanor. Pontificum, prædeceſſorum noſtrorum veſtigiis innitendo, univerſis & ſingulis diſtrictius inhibemus, ne quiſquam præmiſſos articulos per nos (ut præmittitur) damnatos & reprobatos, & contenta in eis, vel aliquo ipſorum, utpote a catholicis mentibus reſpuenda, tenere audeat, ſeu defenſare quomodolibet, vel docere. Quocirca univerſitati veſtræ per Apoſtolica ſcripta præcipiendo mandamus, quatenus univerſis & ſingulis veſtrum in civitatibus, & diœceſ. veſtris convocato clero & populo communiter omnia præmiſſa, & ſingula per vos, ſeu alios ſolenniter publicetis. Nos etiam eidem magiſtro Joanni mandamus, quod in ſcholis & ſermone Pariſius prædictos articulos, & contenta in eis tanquam veritati contraria propriæ vocis oraculo, aſſeveratione conſtanti publice debeat revocare. Quod ſe facturum dictus magiſter Joannes efficaciter repromiſit. Datum Aven. 8. Cal. Aug. Pont. noſt. Anno 5.

CAP. III.

Inquiſitores hæreticæ pravitatis cenſuras Eccleſiaſticas fulminare non poſſunt in Officiales, & Nuncios ſedis Apoſtolicæ ſine ipſius licentia ſpeciali: ſed de eorum exceſſibus informationem facere poſſunt, & deinde Romano Pontifici ſignificare.

Idem.

CUm a Matthæus de Pontian. ordinis Prædicatorum, inquiſitor hæreticæ pravitatis in regno Siciliæ auctoritate Apoſtolica deputatus, frivola occaſione quæſita, ac noſtra & Apoſtolicæ ſedis reverentia & honore poſtpoſitis, in dilectum filium G. de Baleto, Archidiaconum Foroliviensem, Capellanum noſtrum, Campaniæ, Maritimæque Rectorem excommunicationis ſententiam inconſultis motibus, non ſine multa temeritate duxerit proferendam: nos volentes de cætero talium præſumptoribus obviare, univerſis & ſingulis, tam ordinariis, quam delegatis Judicibus, & inquiſitoribus pravitatis ejuſdem, & aliis univerſis & ſingulis, quacunque auctoritate fungantur, auctoritate Apoſtolica diſtrictius inhibemus, & mandamus expreſſe, ne contra noſtros & Apoſtolicæ ſedis officiales vel nuntios, aut ipſorum aliquem, quavis occaſione vel cauſa, abſque noſtra, & Apoſtolicæ ſedis licentia ſpeciali, eis per ſedis ipſius literas concedenda, plenam faciente de tenore præſentium mentionem, procedere quoquomodo præſumant, aut in eos, vel ipſorum aliquem excommunicationis, vel ſuſpenſionis, ſeu quaſvis alias ſententias promulgare. Nos enim exnunc decernimus irritum & inane, quicquid contra inhibitionem, & mandatum hujuſmodi contigerit attentari. Volumus tamen, quod diœceſani & inquiſitores prædicti ſuper iis, quæ negotium tangunt fidei, alii vero ſuper iis, quæ rem tangunt, vel publicam vel privatam, ſive ordinarii, ſive delegati, quacunque auctoritate fuerint, prout poſſet ad eorum officium pertinere, ſi quid per officiales & nuntios ipſos indebite forſan attentatum extiterit, ſe plenius informare, idque nobis ſignificare ſtudeant, ut providere ſuper hoc de remedio opportuno valeamus. Nulli ergo &c. Datum Avenion. XII. Cal. Jan. Pont. noſt. Anno 12.

TITULUS IV.

DE SCHISMATICIS.

CAP. UN.

Proceſſus & ſententias latas per Bonifacium VIII. contra Jacobum & Petrum de Columna, tanquam Schiſmaticos, & eorum poſteros, revocat hic Benedictus XI. exceptis confiſcationibus, in quibus nihil innovat. Et ſic (ut clare patet) hac extravagans corrigit & prorſus revocat cap. unic. eod. tit. lib 6.

Benedictus XI. (an. 1304.)

DUdum bonæ memoriæ Bonifacius Papa VIII. prædeceſſor noſter, contra Jacobum, Petrum, & Joannem de ſancto Vito, Ottonem quondam Agapitum, Stephanum, & Jacobum Sciarram, nepotes memorati Jacobi, & filios olim Joan. de Columna, & poſteritatem eorum, necnon contra Richardum, Petrum, & Joan. de monte Nigro, ac adjutores, fautores, & receptatores eorum, cujuſcunque ſtatus, etiamſi Imperiali, vel Regali dignitate fulgerent, contra ipſam inſuper Præneſte, dum vixit, varios fecit proceſſus, ſententias graves pœnas habentes, & mulctas, prout in eiſdem proceſſibus continetur, ex quibus hic paucas ex multis, & prolixas breves exprimimus, quod intelligi volumus ſpecialiter ſingulas numeratas, & nominatim expreſſas. Inter cætera ſiquidem depoſuit dictos Jacobum atque Petrum a Cardinalatibus ſanctæ Rom. Eccl. reddens eos & filios dicti Jacobi, & poſteritatem eorum inhabiles ad Apoſtolicæ dignitatis apicem, & Cardinalatus honorem: ipſos, eoſdemque Jacobum & Ottonem, & Richardum beneficiis Eccleſiaſticis, & Eccleſiis cunctis privavit, eoſque & Agapitum, Stephanum, & Sciarram prædictos bannivit ab orbe, & ita Eccleſiæ ſupradictæ ipſorum confiſcavit bona & jura, plurium excommunicationum ſententiis innodavit, addixit infamiæ, capiendos expoſuit, judicavit Schiſmaticos, & tanquam hæreticos puniendos, ab adminiſtrationibus & officiis, juriſdictionibus, exercitio & dignitatibus in urbe & circa in Rom. Eccleſ. & curia, ac ipſorum poſteros perpetuo, & in terris Rom. Eccleſ uſque in quartam generationem, per maſculinum & fœmininum ſexum coercuit, eis incolatum, civilitatem, & habitationem urbis, circumpoſitæ regionis, & terrarum ſubjectarum Eccleſiæ interdixit, & inteſtabiles fecit. Nos itaque, qui ejus vices in terris gerimus, cujus eſt proprium miſereri & parcere, eorum miſeriis & ærumnis compatimur, ad clementiam pro eis commovemur, ipſis pietatis noſtræ aperimus viſcera, & manſuetudinem non negamus, miſericordes ab eis non avertimus oculos, illiſque pium animum exhibemus. Ideoque omnes prædictas, depoſitionis a Cardinalatibus, privationis a beneficiis & Eccleſiis, inhabilitatis ad Papatum Romanum, & bonorum, & jurium, quæ certis nobilibus Romanis civibus & aliis conceſſa ſunt (confiſcationibus exceptis, in quibus nihil immutamus ad præſens) ſententias, pœnas & mulctas, & alias, quæ in proceſſibus memoratis ſive alibi continentur, verbo etiam in vita ipſius, vel in morte in eos latas & inflictas, ſeu confirmatas, & innovatas per prædeceſſorem eundem, ſicut ſi (ut prædicitur) eſſent per nos ſpecialiter numeratæ, & nominatim expreſſæ, tam ad prædictos Jacobum & fil. dicti Joannis de Col. maſculinam & fœmininam prolem eorundem Joannis & filiorum & per utrumque ſexum poſteritatem deſcendentem ab eis, Pet. & Richardo, & Joann. de monte nigro præfatos, quam ad coadjutores, fautores, receptatores, ſuſceptores & ſequaces eorum quoslibet alios, penitus tollimus & viribus vacuamus: ita quod nec etiam pro præterito tempore poſſint ſuper eis aliquæ perſonæ impeti, quas incurriſſent ea, aut contra ipſas aliquem effectum habere. Eiſque quod quævis alia quam præfatarum, depoſitionis a Cardinalatibus, privationis beneficiorum, & Eccleſiarum, confiſcationis bonorum & jurium, quæ (ut præmittitur) dictis civibus ſeu aliis ſunt conceſſa, & inhabilitatis ad Papatum ſententia ſive pœna abſtulit, reddimus. Et irregularitatem, ſi quam quoquomodo contraxerint, removemus, & notam abolemus ipſius: inhibentes ne jam dicta Præneſte cum monte ſuo reædificetur, vel muniatur, aut civitatis nomen, ſive Epiſcopatum recuperet abſque noſtra licentia ſpeciali. Non obſtantibus quibuſcunque conſtitutionibus, proceſſibus, inhibitionibus, decretis, privilegiis, indulgentiis, & literis Apoſtolicis, per quæ præſentibus

noſ-

a Super hac conſtitutione, vide omnino Conſilium Lapi, incip. factum ſuper quo. id conſilium nunc circumfertur paſt Conſilia Oldredi. adde Eymericum in directorio inquiſit. part. 3.q.62.

Digitized by Google

non expreſſa, vel totaliter non inſerta, earum effectus poſſit quomodolibet impediri: & de quibus, quorumque totis tenoribus, de verbo ad verbum debeat in noſtris literis fieri mentio ſpecialis.

TITULUS V.
DE FURTIS.
CAP. UN.

Publicatio excommunicationis latæ in eos, qui furati ſunt theſaurum Eccleſiæ, quem jubente Clemente Papa de Peruſio in Lucanam civitatem tres viri hic nominati deportaverant. Et hic habetur optima practica monendi malefactores, ut intra certum terminum ſatisfaciant, alias excommunicationem incurrent: & modum ipſius excommunicationis publicandæ hæc extravagans clare manifeſtat.

Joannes XXII. [*an.* 1316. *Avenioni.*]

INfidelis & ſtolidæ prædicationis alumni ſe per culpæ vitium indignos efficiunt, ut matris Eccleſiæ filii nuncupentur, dum ad ipſius matris injuriam ſe convertunt, (quod gravi nos commotione perturbat) matris ejuſdem pietatem offendunt: & his in perniciem miſerabili cæcitate delapſis, reſpergunt infamiæ maculis loca propriæ nationis. Dudum ſiquidem nonnulli degeneres filii, qui ad quæque nefaria audacter ſunt auſi, perverſis auſibus in matris ejuſdem proſilientes injuriam & offenſam, illam theſauri ſui maximam partem, quæ de Peruſio ad civitatem Lucanam de mandato felicis record. Domini Clementis Papæ V. prædec. noſt. dum adhuc viveret, per dilectos filios Vitalem de Chebenate, Clericum Burdegalen. diœceſ. & Guiel. de Luna, ſervientem prædeceſſoris ejuſdem, una cum dilecto filio Jacobo de Caſalibus, Decano Eccleſiæ S. Severini Burdegal. diœc. Capellano noſtro, extiterat deportata: & quæ in ſacriſtia monaſterii S. Fedrieni Lucenen. tunc temporis ſervabatur: deinde ad cameram prædeceſſoris ejuſdem fideliter deferendam; tempore invaſionis civitatis Lucanen. diripuerunt in prædam, & de præfata ſacriſtia per violentiam aſportarunt. Nos igitur ad recuperationem theſauri prædicti ſolicitis ſtudiis prætendentes, omnes & ſingulos aſportantes theſaurum prædictum, & alios, penes quos aliqua de theſauro fuerunt, vel adhuc exiſtunt, auctoritate Apoſtolica coram hac fidelium multitudine copioſa monemus, ut ea nobis, aut ei, quem ad id duximus deputandum, intra quatuor menſium ſpatium a die datæ publicationis præſentium numerandum, cum integritate reſtituant & aſſignent: ac omnes & ſingulos ſcientes, ubi vel penes quos aliqua de dicto theſauro extiterint, vel exiſtant, ut intra terminum ſupradictum, nobis aut ipſi deputato noſtro indicare ſtudeant: alioquin in omnes & ſingulos monitionis hujuſmodi contemptores, cujuſcunque dignitatis, ſtatus, vel conditionis extiterint, etiamſi Patriarchali vel ſuperiori, aut alia quacunque præmineant dignitate, exnunc auctoritate prædicta excommunicationis ſententiam promulgamus: mandantes illos per diœceſanos locorum & rectores parochialium Eccleſiarum, civitatum & diœceſum earundem ſingulis diebus Dominicis & feſtivis pulſatis campanis & candelis extinctis excommunicatos publice nunciari: proceſſuri ad graviora nihilominus contra eos, necnon & contra civitates, communitates, univerſitates, & ſingulares perſonas quaſcunque, quæ fuiſſent in præmiſſis culpabiles, ſicut protervia ipſorum exegerit, & viderimus expedire. Non obſtante, ſi eis, aut eorum aliquibus, vel alicui ſub quacunque forma vel conceptione verborum, a ſede Apoſtolica ſit indultum, quod excommunicari non poſſint, per literas ſedis ejuſdem non facientes plenam & expreſſam, ac de verbo ad verbum de indulto hujuſmodi mentionem, & qualibet alia dictæ ſedis indulgentia generali vel ſpeciali, cujuſcunque tenoris exiſtat, per quam affectus præſentium impediri poſſit, vel quomodolibet retardari. Ut autem hujuſmodi noſtra monitio verius ad communem omnium notitiam deducatur, chartas ſive membranas monitionem continentes eandem, in Eccleſia Avenion. appendi vel affigi oſtiis, ſeu ſuperliminaribus ejuſdem Eccleſiæ faciemus, quæ monitionem ipſam ſuo quaſi ſonoro præconio & patulo indicio publicabunt: ita quod omnes & ſinguli, quos monitio ipſa contingit vel contingere poteſt, nullam poſtea poſſint excuſationem prætendere, quod ad eos talis monitio non pervenerit, vel quod ignoraverint eandem: cum non ſit veriſimile, remanere quoad ipſos incognitum vel occultum, quod tam patenter omnibus publicatur. Datum Avenion. 2. Calend. April. Pontif. noſtri Anno 1.

TITULUS VI.
DE CRIMINE FALSI.
CAP. UN.

Alchimiæ hic prohibentur, & puniuntur facientes & fieri procurantes: quoniam tantum de vero auro & argento debent inferre in publicum, ut pauperibus erogetur, quantum de falſo & adulterino poſuerunt: & ſi eorum facultates non ſufficiant, pœna per Judicis diſcretionem in aliam commutabitur, & infames fiunt. Et ſi ſint Clerici, beneficiis habitis privantur, & ad habenda inhabiles efficiuntur. Vide extravagantem ejuſdem Joan. quæ incipit, Providens, & eſt ſub eod. tit. collocata.

Joannes XXII. [*an.* 1317. *Avenioni.*]

SPondent [a], quas non exhibent divitias, pauperes Alchimiſtæ: pariter, qui ſe ſapientes exiſtimant, in foveam incidunt, quam fecerunt. Nam haud dubie hujus artis Alchimiæ alterutrum ſe profeſſores ludificant, cum ſuæ ignorantiæ conſcii eos, qui ſupra ipſos aliquid hujuſmodi dixerint, admirentur: quibus cum veritas quæſita non ſuppetat, diem cernunt, facultates exhauriunt: iidemque verbis diſſimulant falſitatem, ut tandem, quod non eſt in rerum natura, eſſe verum aurum vel argentum ſophiſtica transmutatione confingant: eoque interdum eorum temeritas damnata, & damnanda progreditur, ut fictis metallis cudant publicæ monetæ characteres fidis oculis, & non alias Alchimici antri fornacis ignem vulgum ignorantem eludant. Hæc itaque perpetuis volentes exulare temporibus, hac edictali conſtitutione ſancimus, ut quicunque hujuſmodi aurum vel argentum fecerint, vel fieri ſecuto facto mandaverint, vel ad hoc ſcienter (dum id fieret) facientibus miniſtraverint, aut ſcienter vel auro vel argento uſi fuerint, vendendo vel dando in ſolutum: verum tanti ponderis aurum vel argentum pœnæ nomine inferre cogantur in publicum pauperibus erogandum, quanti Alchimicum exiſtet: circa quod eos aliquo prædictorum modorum legitime conſtiterit deliquiſſe: facientibus nihilominus aurum vel argentum Alchimicum, aut ipſo (ut præmittitur) ſcienter utentibus, perpetuæ infamiæ nota reſperſis. Quod ſi ad præfatam pœnam pecuniariam exſolvendam delinquentium ipſorum facultates non ſufficiant, poterit diſcreti moderatio Judicis pœnam hanc in aliam (puta carceris, vel alteram juxta qualitatem negotii perſonarum differentiam, aliaſque attendendo circumſtantias) commutare. Illos vero, qui in tantæ ignorantiam infelicitatis proruperint, ut nedum nummos vendant, ſed naturalis juris præcepta contemnant, artis excedant metas, legumque violent interdicta, ſcienter videlicet adulterinam ex auro & argento Alchimico cudendo ſeu fundendo, cudi ſeu fundi faciendo monetam, hac animadverſione percelli jubemus, ut ipſorum bona deferantur carceri, ipſique perpetuo ſint infames. Et ſi Clerici fuerint delinquentes, ipſi ultra prædictas pœnas priventur beneficiis habitis, & prorſus reddantur inhabiles ad habenda.

a *Vide B. Thom.* 2. 2. *q.* 77. *art.* 2. *ad* 1. *arg.* & *ibi Cajetanum Oldrad conſil.* 74. *incip. An Alchimiſta peccet.* & *late Caſſaneum in catalogo gloriæ mundi, part.* 11. *conſid.* 42.

TITULUS VII.
DE PRIVILEGIIS.
CAP. I.

Hæc Extravagans dat Prædicatoribus, & Minoribus privilegia plurima circa tria: videlicet circa prædicationes, confeſſionum auditione, & ſepulturas. De ſecundo in §. *Sed quia multoties.* De tertio in §. *Porro.* Et licet ſit revocata per Clem a. de ſepul. multa tamen notatu digna in ea reperiuntur, quæ non ſunt retractata. Et potuiſſet non inepte poni ſub tit. de ſepult. Sed non eſt inconveniens idem cap. diverſis reſpectibus, ſub variis collocari titulis: ut patet in cap. ſignificantibus, extra, de libel. oblat. & de appell.

Benedictus XI. (*an.* 1304.)

INTER cunctas *a* ſollicitudines noſtras, quibus nos paſtorale premit officium, & debitum Apoſtolicæ ſervitutis adſtringit, illa debet eſſe præcipua, ut gregi Dominico nobis ſuperna diſpoſitione commiſſo, animarum cura non deſit, ne illum lupus rapax, antiquus ſerpens humani generis inimicus invadat, ejuſque ſanguis de noſtris (quod abſit) clamante Propheta, manibus requiratur. Debemus inſuper, quantum ex alto permittitur, pacem inferere, removere ſcandala, jurgiorum amputare materiam, & intelligere ſuper egenum, & pauperem, quia non in finem oblivio erit pauperis, & patientia pauperum non peribit in finem. Sane dudum bonæ memoriæ Bonifacius Papa VIII. prædeceſſor noſter quandam ſpecialem inter Prælatos, Rectores, ſeu Sacerdotes, & Clericos parochialium Eccleſiarum ex parte una, & Prædicatorum, ac Minorum Ordinum fratres ex altera, ſuper faciendarum prædicationum, audiendarum confeſſionum per eoſdem Fratres, ac de eis relictis, & de funeralibus canonicæ portionis articulis conſtitutionem edidit, certum his modum imponens, prout in eadem conſtitutione planius continetur. Sed pro ea, quam intendebat quiete, turbatio nata eſt, pro concordia ſunt ſuborta diſſidia, & pullulatæ inquietudines pro tranquillitate noſcuntur: ſicque dum anſam ſolviſſe ſe credidit, nodum ligaſſe videtur, & ſeptem uno Hydræ amputato capite ſuſcitaſſe. Nec mirum, quia plerumque pariunt novitates diſcordiam, præſertim dum ab eo, quod diu æquum viſum eſt, per novam conſtitutionem receditur: nec quare recedatur, utilitas evidens, vel alia cauſa ſubeſt. Ideoque cupientes, ut ipſi gregi cura noſtra eo plenior impendatur, quo amplior in agro Domini operariorum numerus operetur, ſuper *b* egenum intendentes, & pauperem, ac novitatem removentes per eandem conſtitutionem inductam: ſtatuimus de fratrum noſtrorum conſilio, ut priorum Ordinum Fratres, qui ad hoc deputati fuerint, in Eccleſiis ac locis ipſorum, quæ impræſentiarum habent, & in poſterum obtinebunt, ac in plateis communibus ſeu publicis, libere abſque diœceſanorum, & aliorum Prælatorum petita licentia valeant Clero, & populo prædicare, eique proponere verbum Dei. Caveant tamen omnino, ne hora, in qua diœceſani prædicti prædicarent, vel coram ſe facerent prædicari, prædicent iidem Fratres: putamus etenim dignum, ut majori minor, & ſuperiori inferior deferat in hac parte: niſi forſan aliud circa hoc facerent de voluntate diœceſanorum ipſorum, aut in ſtudiis generalibus prædicarent diebus illis duntaxat, quibus ſermones ad Clerum fieri ſolent, & ſollenniter prædicari, ſeu mortuorum funeribus, vel eorundem Fratrum feſtis ſpecialibus, ſeu peculiaribus: quia in his caſibus cum diœceſanis in prædicatione concurrere poterunt. Ubi vero iidem diœceſani vocarent generaliter ad ſe Clerum aliqua ratione, vel urgente cauſa illum ducerent congregandum, ea hora in ſtudiis memoratis diebus, ſæpedicti fratres ab hujuſmodi prædicatione ceſſabunt. In Eccleſiis autem parochialibus Fratres ipſi invitis eorum Rectoribus ſeu Sacerdotibus (niſi juſſi a ſuperioribus eorundem) non audeant prædicare. §. 1. Sed *a* quia multoties propoſitum verbum Dei audientem a peccato non retrahit: idcirco poſt prædicationem neceſſarium eſt pœnitentiæ ſacramentum, circa quod (niſi articulus neceſſitatis occurrat) Sacerdoti facienda oris confeſſio (prout ſcriptum eſt *b*: *Corde ad juſtitiam creditur, ore autem fit confeſſio ad ſalutem*) exigitur: alias fruſtra eſſet in Sacramento eodem Sacerdotis (qui inter lepram, & lepram debet diſcernere) miniſterium inſtitutum. Electi igitur ab eiſdem Fratribus ad audiendas confeſſiones, & pœnitentias injungendas, libera auctoritate Apoſtolica abſque licentia diœceſanorum, & aliorum Prælatorum inferiorum, exemptorum & non exemptorum, quibus ſubſunt, qui ad confitendum accedunt, audiant eis peccata ſua confiteri volentes. Non Religioſos, qui ſecundum ſtatuta ſuorum Ordinum propriis Prælatis confiteri debent, aut ab eis, ne confiteantur aliis, prohibentur, abſolvant: ipſiſque pœnitentias ſalutares injungant, intra ſibi deſignatos terminos ad hujuſmodi exercendum officium conſtitutos. Excommunicationis vero, vel alias ſententias per Prælatos latas contra hoc, vel in ejus fraudem, denunciamus irritas & inanes: nec confeſſi ipſis Fratribus peccata illa, de quibus confeſſi ſunt eis, & abſoluti pœnitentes, de illis Sacerdotibus propriis teneantur (ſicut etiam non tenentur) iterum confiteri: non obſtante conſtitutione generalis Concilii, quæ ſano intellectu (ne ſequatur abſurdum, quod per pœnitentiam dimiſſa peccata quis confiteri debeat, & quod liberatus debitor adhuc ad ſolvendum remaneat obligatus) intelligenda eſt (ut ex ea patet) de illis, qui peccata ſua confiteri aliis neglexerunt. Sed Sacerdotes ipſi taliter confeſſis, & abſolutis adſtricti ſint miniſtrare Euchariſtiæ, & extremæ Unctionis etiam ſacramentum. Super confeſſione autem facta Fratribus memoratis, cum de confitentis ſolius præjudicio (ſi falſum dicat) agatur in judicio animæ ſeu pœnitentiæ foro, ſtabitur ſimplici verbo illius, qui ſacramenta petit prædicta, & dicit Fratribus ſe confeſſum. Duos tamen caſus excipimus, ſcilicet ſi Sacerdos aſſerat eum excommunicatum, aut notorie peccatorem. Sed videat, ne id dicat mendaciter, aut in dolum, vel in fraudem: quia ſi hoc egerit, a delicto tali, niſi plene ſatisfecerit (præterquam in morte) abſolvi nequeat, nec de illo ad pœnitentiam aliter admittatur. Ut autem diœceſanis honor debitus reſervetur, præcipimus, ut Provinciales Priores Prædicatorum, & Miniſtri Minorum Ordinum præfatorum, per ſe vel alios, verbo vel ſcripto, eis ſignificent, ſe Fratres ad hujuſmodi confeſſionum audiendarum, & pœnitentiarum injungendarum officium elegiſſe: & non nominando, aut coram ipſis ſiſtendo eos, nec illorum numerum exprimendo, petant humiliter a diœceſanis eiſdem, quod iidem electi Fratres de ipſorum beneplacito, & licentia dictum poſſint in eorum civitatibus, & diœceſibus intra eis determinatos fines officium exercere. Quod ſi denegent, vel intra triduum non concedant, extunc iidem Fratres nihilominus auctoritate eadem hujuſmodi officium exequantur. Datam vero licentiam per diœceſanorum mortem nolumus terminari. Per hoc autem non intendimus, quod ſæpedicti Fratres, qui ad hoc eligentur officium exercendum, plus habeant in audiendis confeſſionibus, & pœnitentiis injungendis, quam parochiales Sacerdotes noſcuntur habere. Sicque de caſibus Epiſcopis, & ſuperioribus, quos inferius annotamus, ac ſedi Apoſtol. reſervatis, ſe nullatenus intromittant. Obſervent ergo ſolicite dicti Fratres, ne ad confeſſiones recipiant criminoſos criminibus, pro quibus ſolennis eſt poeni-

a *Vide extravagantem Sixti IV. incip. vice illius. tit. de treug. & pace, inter communes.* b *Pſal.* 40.

a *Prædicatio non ſemper retrahit audientem a peccato.* b *Rom.* 10.

pœnitentia indicenda: modo eodem excommunicatos reſpuant, & Clericos, qui propter delictum irregularitatem aliquam incurrerunt. Inconveniens enim exiſtimamus, ut a peccato abſolvat, qui pœnitentiam et debitam imponere, aut irregularitatis pœnam, peccati ſequelam, vel excommunicationem, quæ infligitur maxime a jure quandoque pro crimine, quæve quem ab Eccleſia, & per conſequens a participatione Eccleſiaſticorum ſacramentorum excludit, removere non poteſt. Incendiarios, eoſque, qui tam enormibus ſunt irretiti peccatis, quod ea rationabilis conſuetudo præſcripta canonice in Epiſcopatibus aliquibus reſervavit Epiſcopis, ſimiliter non admittant: quam conſuetudinem (ex cauſis, quæ juſte ad id animum noſtrum movit) ſolummodo circa voluntarios homicidas, falſarios, Eccleſiarum immunitatis, & libertatis Eccleſiaſticæ violatores, & ſacrilegos approbamus. Quod ſi forſan antequam ab eo, qui poteſtatem habet, abſolvi poſſint, mors talium confiteri volentium veriſimiliter timeatur: etiam in prædictis caſibus ſæpefati Fratres eos confiteri volentes audiant, ipſiſque beneficium abſolutionis impendant, ſed ſubeant juramentum, quod liberati ſe ſuis Epiſcopis, & excommunicatoribus præſentabunt: excommunicantium ſuper his, pro quibus ab eis excommunicati erant, & Epiſcoporum pro peccato hujuſmodi parituri mandatis. Verum quia poſt baptiſmum inter cætera magis ad ſalutem neceſſaria a ea propoſitio verbi Dei, quo audientes illud, quod eſt victoria noſtra, inſtruuntur in fide, docentur fugienda fugere, & ſectanda ſectari, a quo per peccatum lapſi reſurgunt, pœnitentiæ ſacramentum perficiunt: grandis nobis ſollicitudo incumbit, ut tales ad hæc promoveantur Fratres, qui oleo dulcedinis verbi ejuſdem noſtros foveant ſubditos, a peccatis prohibeant, increpationis vino peccatorum ſuorum mordeant vulnera, eoſque ad illa pœnitentiæ acrimonia purgandum, & tergendum provocent, & inducant. Ad id vero exequendum ſententia b divinæ legis expoſcitur, deſideratur ordo, & vitæ integritas etiam poſtulatur. Scriptum eſt enim c: *Tu ſcientiam repuliſti, & ego te repellam, ne ſacerdotio fungaris mihi: quia labia Sacerdotis cuſtodiunt ſcientiam, & legem exquirunt in ore ejus*: alias prout ad eum pertinet, inter peccatum, & peccatum non poſſet diſcernere, nec peccator exiſtens Dei d deberet enarrare juſtitias, & teſtamentum illius aſſumere per os ſuum. Nam cujus vita deſpicitur, conſequens eſt, ut ejus prædicatio contemnatur. Quare decernimus, ut Priores, & Miniſtri Generales, & Provinciales Prædicatorum, & Minorum Ordinum prælatorum, vel eorum Vicarii, de diſcretorum conſilio ad tam ſalubre officium Fratres divina ſcientia doctos, diſcretione vigentes, vita probatos, & expertos moribus (alioquin diſtrictam reddent in futuro examine rationem) eligant, & aſſumant: ſic enim quod prædicabunt, facient: quæ arguent, operari ceſſabunt: & in eis ædificabitur populus verbo pariter, & exemplo. Cæterum licet (ſicut prædicitur) de neceſſitate non ſit iterum eadem confiteri peccata: tamen quia propter erubeſcentiam, quæ magna eſt pœnitentiæ pars, ut eorundem peccatorum iteretur confeſſio, reputamus ſalubre: diſtricte injungimus, ut Fratres ipſi confitentes attente moneant, & in ſuis prædicationibus exhortentur, quod ſuis Sacerdotibus ſaltem ſemel confiteantur in anno: aſſerendo id ad animarum profectum procul dubio pertinere. §. 3. Porro, ut circa ſepulturam apud loca eorundem Fratrum eligentium ſepeliri, & portionem canonicam de relictis eiſdem Fratribus minime detrahendam, nequeat in poſterum dubitari: jubemus, ut corpora defunctorum, qui apud eorundem Fratrum loca elegerint, dum viverent, ſepulturam, proceſſionaliter cum cruce, thuribulo, & aqua benedicta, cantando, ſeu legendo officium mortuorum, vel pſalmos, & alienas ingredientes parochias poſſint aſſumere, & ad ſuas deferre Eccleſias tumulanda. De quibuſcunque vero relictis præfatis Fratribus in communi, vel ſingulis ultimis decedentium voluntatibus, ſive apud eos ſepeliendi ſint, ſive alibi, nulla per parochiales Sacerdotes morientium (a qua Fratres ipſos liberos eſſe volumus) canonica portio, vel multo minus per Epiſcopos Epiſcopalis quarta omnino, cum eis tanquam exempti non ſubſint, nec etiam debita jura parochiæ, ſi forſan cathedralis defunctorum eſſet parochialis Eccleſia, detrahatur. De funeralibus autem medietatem, ſi commode diviſionem recipiant, alias ejuſdem medietatis æſtimationem ſolvant parochiali Eccleſiæ, & Sacerdotibus antedictis. Funeralia vero intelliguntur hoc caſu, quæ cum funere deferuntur. De candelis vero, quas Fratres portant, portio non petatur. Moneant autem iidem Fratres, & pro poſſe inducant confitentes ſibi, ut de propriis bonis ſuis parochialibus Eccleſiis, earumque Sacerdotibus competenter relinquant, & quæ eis debent, parochialia jura reddant. Ad hoc non murmuret, quæſumus, ſecularis Clerus, non gerant moleſte Prælati, quod circa præmiſſa ſic duximus providendum. Attendant, quanta ex iis, quæ in primis duobus articulis ſtatuta ſunt, ſalus animarum proveniat. Advertant, quanta tollantur jurgia, & patenter conſiderent, quod eorum onera cum aliis noſtro beneficio ſalubriter, & quaſi neceſſario patiuntur.

Circa tertium vero articulum diligenter intelligant, quod Fratres ipſi hoc per privilegia Romanorum Pontificum eis benigne conceſſa, ante conſtitutionem eandem hactenus habuerunt. Quodque ſunt pauperes, nil habentes ſinguli, nec in communi ruſtica prædia, imo nec urbana, vel mobilia eorum alteri, vel etiam univerſi, mendicant victum, quærunt veſtitum, & eatenus ſuſtinere poſſunt, quatenus vel vivorum pietas, aut morientium charitas eis neceſſaria ſubminiſtrat. Quis ergo non miſereatur eorum, qui omnia, voluntatem habendi etiam, reliquerunt? Quis non compatiatur eiſdem operantibus tam utiliter in agro prædicto? Certe nullos, niſi qui triturantis bovis os impie alligare vult, aut eos ſubtractis alimentis necare. Inopes patrimonii onera ipſa non habendi neceſſitate non ſuſtinent, & a curialibus res Eccleſiis, vel piis locis donatas, a quartæ præſtatione, ſeu lucrativorum inſcriptionibus lex facit immunes. Relicta pauperibus non patiuntur Falcidiam. Et legata ad fabricam, vel pro ornamentis Eccleſiæ, aut ad divinum cultum perpetuum ſolutioni non ſubjacent canonicæ portionis. Pauperes autem [ut dictum eſt] ſunt Fratres, & quod eis relinquitur, aut in ſua alimenta erogant, aut in fabricam, ſive in cultum divinum, & Eccleſiæ ornamenta convertunt. Propter a quod nos, qui debemus intelligere ſuper egenum, & pauperem, & non obliviſci eorum, cum humanitatis ſit etiam ſecularis Principis proſpicere egenis, & dare operam, ut pauperibus alimenta non deſint: non tam pie, quam quodammodo juſte in eodem articulo agimus, egenos eoſdem (ut præmittitur) reddendo ab onere canonicæ portionis exemptos. Hæc autem (dicta conſtitutione, quæ incipit, Super cathedram: quam penitus revocamus, aliiſque quibuſcunque conſtitutionibus ſpecialibus, & generalibus, ſtatutis, privilegiis, indulgentiis ſub quacunque forma verborum conceſſis, etiamſi de ipſis de verbo ad verbum, vel aliquorum nominibus in noſtris literis oporteret fieri mentionem, conventionibus, pactis, juramentis, ſententiis, conſuetudinibus contrariis nequaquam obſtantibus) inviolabiliter obſervari ſancimus. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtrorum ſtatuti, denunciationis, exemptionis, præceptorum, approbationis, juſſionis, voluntatis, revocationis, & ſanctionis infringere. Si quis autem &c.

a *Verbi Dei propoſitio eſt ad ſalutem valde neceſſaria*. b *Forte ſcientia*. c *Oſeæ* 4. *Malach.* 2. d *Pſal.* 50.

a *Pſalm.* 40.

C A P. II.

Rex Franciæ & regnicolæ per Extravagantem, Unam ſanctam. ſupr. de majer. & obed. non amplius ſubjiciuntur Eccleſ. Rom. quam prius erant.

Clemens V. [*an.* 1306. *Lueduni.*]

MEruit chariſſimi filii noſtri Philippi Regis Francorum illuſtria, ſinceræ affectionis ad nos & Eccleſiam Romanam integritas, & progenitorum ſuorum præclara merita meruerunt, meruit inſuper regnicolarum puritas, ac devotionis ſinceritas, ut tam Regem, quam regnum favore benevolo proſequamur. Hinc eſt, quod nos Regi & regno per definitionem & declarationem bonæ memoriæ Bonifacii Papæ VIII. prædeceſſ. noſt. quæ incipit, Unam ſanctam: nullum volumus vel intendimus præjudicium generari. Nec quod per illam Rex, regnum, & regnicolæ prælibati amplius Eccleſiæ ſint ſubjecti Romanæ, quam antea exiſtebant: ſed omnia intelligantur in eodem eſſe ſtatu, quo erant ante definitionem præfatam: tam quantum ad Eccleſiam, quam etiam ad Regem, regnum, & regnicolas ſuperius nominatos.

C A P. III.

Ordinarii non poſſunt ferre cenſuras in ſuos ſubditos pro ſuis negotiis Romam euntes, ibi manentes, aut ab ea recedentes: nec illos privare beneficiis: quod ſi fecerint, irritum eſt. Et ſi beneficia illorum aliis ſint collata, tam dantes, quam recipientes ipſo facto ſunt excommunicati, & a ſolo Papa abſolvendi.

Eugenius IV. [*an.* 1432. *Romæ.*]

DIvina *a* in eminenti ſedis Apoſtolicæ ſpecula diſponente clementia conſtituti, ad ea libenter intendimus, per quæ Officiales prædictæ ſedis obſequiis ejus (ad quam veluti fidelium omnium matrem, pro animarum ſalute quærenda, & juſtitia proſequenda, de diverſis mundi partibus confluit multitudo) tutius & quietius ſe promptiores valeant exhibere. Hinc eſt, quod nos ex certis rationabilibus cauſis moti, etiam nonnullorum prædeceſſorum noſtrorum veſtigiis inhærentes, diſtrictius inhibemus locorum Ordinariis, necnon Commiſſariis & Delegatis eorum, cæteriſque univerſis & ſingulis, quacunque poteſtate & auctoritate præfulgeant, cujuſcunque dignitatis, gradus vel præeminentiæ fuerint, ne contra Officiales præfatos, quocunque nomine nuncupentur, in noſtris & dictæ ſedis obſequiis nunc & pro tempore exiſtentes, necnon quoſcunque alios pro ſuis & eorum cauſis vel negotiis proſequendis ad ſedem prædictam venientes, ac in ea (durante negotiorum & cauſarum hujuſmodi proſecutione) moram trahentes, & recedentes ab eadem, procedere, aut in eos excommunicationis, ſuſpenſionis vel interdicti, aut privationis officiorum, aut beneficiorum, ſeu quamvis aliam ſententiam promulgare præſumant. Nos enim omnes & ſingulos proceſſus & ſententias contra tenorem & mentem noſtræ inhibitionis hujuſmodi latas & habites, & in poſterum habendas, ac etiam promulgandas, & quæcunque inde ſecuta, declaramus nulla, irrita & inania, nulliuſque extitiſſe vel exiſtere roboris vel momenti. Necnon quicquid in contrarium a quoquam, quavis auctoritate ſcienter vel ignoranter attentatum forſan eſt hactenus, vel in poſterum contigerit attentari, etiam decernimus irritum & inane. Et nihilominus in omnes & ſingulos Ordinarios & Officiales, Commiſſarios & Delegatos eorum, qui ſe de dignitatibus ac beneficiis Eccleſiaſticis quibuſcunque Officialium, aut negotia hujuſmodi apud dictam ſedem proſequentium prædictorum: eos illis forſan privando, atque privatos decernendo ſeu declarando, vel cujuſcunque privationis prætextu illa perſonis aliis conferendo, ſeu de illis in ans quomodolibet ſe intromittendo, tam in dantes, quam in recipientes excommunicationis, ſuſpenſionis & interdicti latas ſententias promulgamus: quas volumus eos ipſo facto incurrere. A qua quidem excommunicationis ſententia abſolvi nequeant, niſi a nobis vel per nos deputandis, præterquam in mortis articulo conſtituti. Præmiſſa autem a die affixionis præſentium ad valvas baſilicæ Principis Apoſtolorum de urbe, ex certa ſcientia quoſcunque ligare volumus & arctare: non obſtantibus Apoſtolicis & quibuſcunque generalibus, aut provincialibus, aut ſynodalibus conciliis, adictis, conſtitutionibus, ordinationibus, & Apoſtolicis privilegiis: per quæ effectus præſentium impediri poſſet quomodolibet vel differri, etiamſi de illis, eorumque totis tenoribus habenda eſſet in præſentibus mentio ſpecialis, & quæ præſentibus volumus haberi pro ſufficienter expreſſis, cæteriſque contrariis quibuſcunque.

Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ inhibitionis, declarationis, conſtitutionis & voluntatis infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum ejus ſe noverit incurſurum. Datum Romæ apud ſanctum Petrum, anno incarnationis Dominicæ MCCCCXXXII. 8. Idus Martii, Pontificat. noſt. Anno 2.

C A P. IV.

Præmiſſo tenore duarum conſtitutionum, dicit, quod Hoſpitalarii ſancti Joannis ex ſtatuto, conſuetudine, vel privilegio habentes annalia beneficiorum vacantium, percipere debent portionem, quam haberent beneficia obtinentes, ſi in illis eſſent reſidentes.

Joannes XXII. *Magiſtro, & Fratribus Hoſpitalis ſancti Joannis Hieroſolymitani.*

EXhibita nobis ex parte veſtra petitio continebat, quod dudum poſt conſtitutionem per nos editam, qua ſpecialiter & expreſſe cavetur, quod habentes annalia in Eccleſiis de conſuetudine, privilegio, vel ſtatuto, qui ratione dictorum annalium fructus primi, vel ſecundi, vel alterius cujuſcunque ſequentis anni beneficiorum vacantium ſibi hactenus in totum vendicaverent, nihil exinde ultra ſummam, pro qua unumquodque beneficiorum ipſorum conſuevit in decimæ ſolutione taxari, prætextu cujuſvis privilegii, conſuetudinis, vel ſtatuti, quovis modo perciperent, ſed ipſius ſummæ perceptione duntaxat deberent eſſe contenti, totali reſiduo prædicta obtinentibus beneficia remanſuro: niſi forſan illi, qui fructus illos ſoliti eſſent cum integritate percipere, mallent ipſum habere reſiduum, & obtinentibus beneficia dimittere ſummam memoratam: quo caſu percipiendi quod mallent, erat eis optio derelicta. Quandam aliam declaratoriam conſtitutionem fecimus, in qua ſpecialiter cavebatur, quod ſi hujuſmodi beneficium obtinentes in Eccleſia, in qua ſpecialiter illud beneficium exiſteret, minime reſidarent, ad debitum ſervitium impendendum Capitulo ejuſdem Eccleſiæ nihil deberet accreſcere: cum ceſſante cauſa *a* ceſſare debeat pariter, quod vigebat. Quodque ex verbis declarationis hujus ſatis innui videbatur, quod fructus beneficiorum non reſidentium accreſcere debeant habentibus annalia memorata. Verum ex eo, quod in declaratione dicta non continetur expreſſe de perceptione annalium beneficiorum vacantium vobis debitorum de prædictis conſuetudine, privilegio, vel ſtatuto quoad fructus non reſidentium in eiſdem, qui vobis accreſcere debent, nullum adhuc commodum aſſequi potuiſtis: licet (ut præmittitur) dicti fructus Capitulo non accreſcant. Quare nobis humiliter ſupplicaſtis, ut quod in hujuſmodi declaratione noſtra tacite innuitur, declarare expreſſius dignaremur. Nos itaque petitionem veſtram juri conſonam æſtimantes, ac propterea in hac parte quieti

a *Vide Conc. Trid. Seſſ.* 23. *de reform. c.* 1. *circa finem.* & *Seſſ.* 24. *de reform. c.* 11. §. *quæ vero privilegia.*

a L. *adigere.* §. *quamvis.* ff. *de jur. patron. cap. cum ceſſante. de appellat.*

Digitized by Google

quieti & indemnitati veſtræ providere volentes, præſenti oraculo declaramus, quod fructus prædictæ Eccleſiæ vel beneficii vacantis, cujus annalia, in quibus conſiſtunt, debentur vobis ex privilegio, conſuetudine, vel ſtatuto, etiam pro parte, quæ obtinentibus Præbendam vel beneficium hujuſmodi (ſi in Eccleſia, ubi illa conſiſtunt, perſonalem reſidentiam facerent) deberetur, ſi non reſideant ibidem vere vel interpretative, utpote per ſpeciale privilegium Apoſtolicum, vel alias ex cauſa rationabili ab hujuſmodi reſidentia legitime excuſantur: cum dicta pars (ut præmittitur) Capitulo non accreſcat, vobis accreſcere debet, ſecundum intentionem & mentem declaratoriæ memoratæ. Nulli ergo omnino hominum, &c. ut ſupra. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, &c. ut ſupra. Datum Avenion. Calend. Martii, Pontificat. noſtri Anno 5.

TITULUS VIII.
DE PŒNIS.
CAP. UN.

Epiſcopus Caturcen. propter varios exceſſus per ipſum perpetratos, præſertim quia ſedi Apoſt. ſuis ſubditis & ſibi ipſi injurioſus fuerat, varias pœnas incurrit: quoniam perpetuæ depoſitionis ſententiam meruit, privatuſque fuit Pontificali, Sacerdotali, & alio quolibet officio, & ad perpetuum carcerem condemnatus. Doctrina utilis hic nobis tribuitur: ut ſciliset cognoſcamus crimina & exceſſus, pro quibus Prælatus deponi poſſit. Facit ad hoc c. veritatis. extra, de dolo & cont. c. ex literis, & c. tanta eſt clavis Petri, de exceſſ. Prælat. Et niſi antiqui libri hoc c. ſub tit. de pœnis annotaviſſent, ſub tit. de exceſſ. Prælat. poſitum fuiſſet.

Joannes XXII.

Divinis exemplis, quæ noſtrorum debent eſſe actuum regula, patenter inſtruimur, aures noſtras ſubditorum a ſuis præpoſitis oppreſſorum indebite, & aggravatorum injuſte non obturare clamoribus, ſed ipſis ipſas potius compaſſivis affectibus inclinare; ut ſi per ſolertiam inquiſitionis indaginem clamores hujuſmodi opere *a* completos eſſe viderimus, liberationis opportunæ remedium ſollicitis ſtudiis apponamus: pœna nihilominus debita punituri in hanc patratorum qualitatem exceſſuum illicitos oppreſſores. Omnipotens etenim Dominus audito *b* clamore populi ſui, propter duritatem eorum, qui operibus præerant, dolentis, ad liberandum eum deſcendit: & ſummi templi præpoſito, qui juxta nominis interpretationem in vias pravas inique diverterat, comminando ſic ait *c*: *Expellam te de ſtatione tua, & de tuo miniſterio te depanam.* Dudum ſiquidem tam gravi, clamore frequenti, & querela flebili ſubditorum deferentibus nobis Hugonem Geraldi olim Caturcen. Epiſcopum, de multiplicatis exceſſibus, oppreſſionibus gravibus, enormibuſque criminibus eſſe reum: nos mala hujuſmodi nolentes ante credere, quam probare, ſuper illis inquiſitionem per nos & per alios fieri fecimus diligentem. Et demum inquiſitionis ipſius viſo & examinato proceſſu, luculenter invenimus, quod ejus fuerat vitioſus ingreſſus, cum per ambitionem nimiam, & per abrupta ſimoniacæ pravitatis ad Pontificalem aſcendiſſet honorem. Progreſſus autem ejus (ut execrando convenit initio) injurioſus extiterat quoad tria. Primo videlicet quoad Apoſtolicam ſedem, cui (licet ipſum honoraſſet in multis, & tandem ad Epiſcopalis dignitatis apicem promoviſſet) tergo vertens, non faciem, contemptum pro gratia, maleficium pro beneficio, & vituperium retulit pro honore. Appellationibus interdum ad ſedem ipſam ab eo vel Officialibus ejus per ſubditos oppreſſos emiſſis, nedum deferre contemptibiliter renuens, ſed eas verbo vilipendens & facto, ſuis præcipiendo miniſtris, quod de appellationibus hujuſmodi non curarent, ac nihilominus appellantes (quibus contra oppreſſiones debuerat eſſe appellatio ipſa remedium) nunc per captionis injuriam, nunc per ſpoliationem beneficiorum, & alias indebite affligendo multipliciter, non abſque vitio ingratitudinis violans juramentum fidelitatis ab ipſo præſtitum dictæ ſedi: nec veritus matris Eccleſiæ tranſgreſſionem apertam, nonnullis quandoque per ſuas patentes literas de vacaturis mandavit beneficiis provideri, vias ad vacationem eorum aperiens nimis illicitas & ſuſpectas: pernicioſus etiam fuit & frequens literarum Apoſtolicarum abuſor. Secundo vero, quantum ad ſubditos, erga quos non pii Prælati vel Paſtoris peregit officium, quinimo tanquam fur improbus, crudeliſque tyrannus, ſub pallio charitativi ſubſidii incuſſis terroribus, violentiis & injuriis illatis, doloſis inductionibus, & fraudibus exquiſitis, veluti recurſor iniquus, extorſionibus eos intolerabilibus prægravando, nunc binas in anno, nunc plures in die, nunc alias nimium exceſſivas, & Eccleſiis importabiles, utpote multiplicato evectionum numero canonibus definito, interdum per ſe, interdum per alios procurationes exigendo, pro libito viſitationis officio quandoque nullatenus, & regulariter non ad fructum correctionis, ſed ad ſaturandæ cupiditatis affectum impenſo, ad alios quæſtus illicitos & damnatos, ſuum exacuit frequenter ingenium, nec de modo, nec de cauſa curavit. Et cum invenit ſubditos ſuis in hoc reprobandis affectibus non parentes, nec alias ab eis exigere potuit concupita, calumnioſas delationes fieri, contra eos lites moveri, & diverſa eis gravamina ſubdole procuravit pluries inferri. Præterea non citatos legitime, nec convictos etiam, aut confeſſos, ſuis privavit beneficiis, occaſionem pro cauſa confingens, non rationem in his, ſed tyrannidem potius proſequens perſonalem. Multa falſa ſcienter inſtrumenta dictavit, per ſuos illa faciens Notarios publicari, & ut illis, qualem ipſe habuerat, ad Eccleſias præberet ingreſſum, inſtituere ei præſentatos ſeu inſtitutionis ſuæ eis concedere literas ſæpius renuit, niſi primitus certa ſibi & magna pecunia propter hoc exſoluta. Multa Eccleſiaſtica beneficia, nunc permutationis prætextu, nunc vero ſimpliciter in ſuis manibus reſignata, modo jure (ut prætendebat) ordinario, modo ſuper hoc (ut dicebat) Apoſtolico munimine indulto, de facto ſcienter contulit: intervenientibus fraude, pacto, & ſimoniaca pravitate ſubjectas ſibi Eccleſias occupans, earum reditus uſurpavit: & ſic in ſuis fuit corruptus judiciis, proceſſum eorum, & finem in pecuniarum commodum ordinando, quandoque juſtificans impium, innoxium injuſte condemnans: ſic & alios corrumpere Judices pro obtinenda ſuper oppreſſionibus inchoatis injuſta victoria niſus fuit. Tertio, quantum ad ſe, ut qui ſibi nequam exiſteret, nulli alii bonus eſſet, ſuæ namque famæ prodigus, ſe perjuriis patenter involvit, irregularitatiſque laqueis irretivit, & (quod referre pudet) in corpus ſuum fornicando peccans per continuatum incontinentiæ vitium, quo ſe dudum fœdaverat, Pontificali poſtea decoratus honore, in ſua ponere gloria maculam, & fœmora ſua non erubuit mulieribus inclinare. In his quidem ejus ſic reprehendendi ingreſſus, ſic ſcandaloſus, pernicioſus exemplo progreſſus, ut vitio hujuſmodi, ſive culpis neſcius finem imponere, & pericoloſus egreſſus, cum adeo foret in ipſo habituata malitia, quod (remanente ſibi adſolita facultate) in iniquitatis opere voluntas ſibi deficere minime ſperaretur. Propter quod, ne prioribus pejus committeret, illud ſolum æſtimamus ſalubre remedium, ut quod velle non poteramus auferre, eriperemus vel poſſe. Nos itaque ſuper præmiſſis & pluribus aliis ejus nefandis exceſſibus cum fratribus noſtris ex ſano conſilio deliberatione cohabita diligenti, in præfatum Hugonem Geraldi, qui ſe omni honore ac dignitate reddidit tam indignum, quique ob ſuas iniquitates, ne præſit, eſt abjectus a Deo, ſuis ligatum peccatis, omnique honore ac dignitate Pontificali jam

a *Gen.* 18. b *Exod.* 3. c *Eſa.* 22.

Digitized by Google

jam privatum a Domino, de conſilio omnium & ſingulorum fratrum ipſorum, perpetuæ depoſitionis ſententiam duximus promulgandam: Pontificali eum, & Sacerdotali, & alio quolibet officio privantes, & ad perpetuum carcerem condemnantes, ut ibi committendis ceſſantibus agat pœnitentiam de commiſſis: nulli ergo hominum liceat hanc paginam noſtræ promulgationis & condemnationis infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri, & Pauli Apoſtolorum ejus ſe noverit incurſurum. Datum Avenion. XV. Calend. Junii, Pontif. noſt. Anno 2.

TITULUS IX.

DE POENITENTIIS, ET REMISSIONIBUS.

CAP. I.

Centeſimo quoque anno viſitantibus baſilicas Petri & Pauli Apoſtolorum, pleniſſima peccatorum venia conceditur.

Bonifacius VIII. (*an.* 1300.)

ANtiquorum *a* habet fida relatio, quod accedentibus ad honorabilem baſilicam Principis Apoſtolorum de urbe, conceſſæ ſunt magnæ remiſſiones, & indulgentiæ peccatorum. Nos igitur, qui juxta officii noſtri debitum ſalutem appetimus, & procuramus libentius ſingulorum, hujuſmodi remiſſiones & indulgentias omnes & ſingulas ratas & gratas habentes, ipſas auctoritate Apoſtolica confirmamus, & approbamus, & etiam innovamus & præſentis ſcripti patrocinio communimus. Ut autem beatiſſimi Petrus & Paulus Apoſtoli eo amplius honorentur, quo ipſorum baſilicæ de urbe devotius fuerint a fidelibus frequentatæ, & fideles ipſi ſpiritualium largitione munerum ex hujuſmodi frequentatione magis ſenſerint ſe refectos: Nos de omnipotentis Dei miſericordia, & eorundem Apoſtolorum ejus meritis, & auctoritate confiſi, de fratrum noſtrorum conſilio, & Apoſtolicæ plenitudine poteſtatis omnibus in præſenti anno milleſimo treceteſimo, a feſto Nativitatis Domini noſtri Jeſu Chriſti præterito proxime inchoato, & in quolibet anno centeſimo ſecuturo, ad baſilicas ipſas accedentibus reverenter, vere pœnitentibus, & confeſſis, vel qui vere pœnitebunt, & confitebuntur in hujuſmodi præſenti, & quolibet centeſimo ſecuturo annis, non ſolum plenam, & largiorem, imo pleniſſimam omnium ſuorum concedemus, & concedimus veniam peccatorum: Statuentes, ut qui voluerint hujuſmodi indulgentiæ a nobis conceſſæ fieri participes, ſi fuerint Romani, ad minus XXX. diebus continuis, ſeu interpolatis, & ſaltem ſemel in die: ſi vero peregrini fuerint, aut forenſes, ſimili modo diebus XV. ad baſilicas eaſdem accedant. Unuſquiſque tamen plus merebitur, & indulgentiam efficacius conſequetur, quo baſilicas ipſas amplius & devotius frequentabit. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ confirmationis, approbationis, innovationis, conceſſionis, & conſtitutionis infringere, &c. Datum Romæ apud ſanctum Petrum, VIII. Cal. Mart. Pontif. noſt. Anno 6.

CAP. II.

Annus Jubilæus, ſive plenaria remiſſio, quæ olim dabatur quolibet centeſimo anno omnibus vere pœnitentibus & confeſſis, viſitantibus baſilicas beatorum Petri, & Pauli, per iſtam extravagantem ad annum quinquageſimum reducitur.

Clemens VI. *Archiepiſcopo Tarraton. ejuſque Suffraganeis.* [*an.* 1349.]

UNigenitus Dei filius de ſino Patris in uterum dignatus eſt deſcendere matris, in qua, & ex qua noſtræ mortalitatis ſubſtantiam divinitati ſuæ, in ſuppoſiti unitate, ineffabili unione conjunxit, id quod fuit permanens, & quod non erat, aſſumens: ut haberet, unde hominem lapſum redimeret, & pro eo ſatisfaceret Deo Patri. Ubi enim venit plenitudo temporis *a*, miſit Deus filium ſuum factum ſub lege, natum ex muliere, ut eos, qui ſub lege erant, redimeret, ut adoptionem reciperent filiorum. Ipſe namque factus *b* nobis a Deo ſapientia, juſtitia, ſanctificatio, & redemptio, non per ſanguinem hircorum, aut vitulorum, ſed per proprium *c* ſanguinem introivit ſemel in ſancta, æterna redemptione inventa. Non enim *d* corruptibilibus auro & argento, ſed ſui ipſius agni incontaminati, & immaculati pretioſo ſanguine nos redemit: quem in ara crucis innocens immolatus non guttam ſanguinis modicam, quæ tamen propter unionem ad verbum pro redemptione totius humani generis ſuffeciſſet, ſed copioſe velut quoddam profluvium noſcitur effudiſſe, ita ut a planta *e* pedis uſque ad verticem capitis nulla ſanitas inveniretur in ipſo. Quantum ergo exinde, ut nec ſupervacua, inanis, aut ſuperflua tantæ effuſionis miſeratio redderetur, theſaurum militanti Eccleſiæ acquiſivit, volens ſuis theſaurizare filiis pius pater, ut ſic ſit infinitus theſaurus hominibus, quo qui uſi ſunt, Dei amicitiæ participes ſunt effecti. Quem quidem theſaurum non in ſudario *f* repoſitum, non in agro *g* abſconditum, ſed per beatum Petrum cœli clavigerum, ejuſque ſucceſſores, ſuos in terris Vicarios, commiſit fidelibus ſalubriter diſpenſandum: & propriis, & rationabilibus cauſis, nunc pro totali, nunc pro partiali remiſſione pœnæ temporalis pro peccatis debitæ, tam generaliter, quam ſpecialiter (prout cum Deo expedire cognoſcerent) vere pœnitentibus, & confeſſis miſericorditer applicandum. Ad cujus quidem theſauri cumulum beatæ Dei genitricis, omniumque electorum a primo juſto uſque ad ultimum merita, adminiculum præſtare noſcuntur: de cujus conſumptione, ſeu minutione non eſt aliquatenus formidandum, tam propter infinita Chriſti (ut prædictum eſt) merita, quam pro eo, quod quanto plures ex ejus applicatione trahuntur ad juſtitiam, tanto magis accreſcit ipſorum cumulus meritorum. Quod fel. rec. Bonifacius Papa VIII. prædeceſſor noſter pie (ſicut indubie credimus) conſiderans & attenta meditatione revolvens, quantum apud homines glorioſi Principes terræ Petrus, & Paulus [per quos Evangelium Chriſti Romæ reſplenduit, & per quos Eccleſia religionis ſumpſit exordium, qui facti Chriſtiani populi per Evangelium genitores, gregis Dominici paſtores, fidei lucernæ, Eccleſiarum columnæ præ ceteris Apoſtolis peculiari quadam prærogativa in ipſo Salvatore fidei virtute præcellunt: quorum uni, ſcilicet Apoſtolorum Principi, ſicut bono diſpenſatori, claves regni cœlorum commiſit: alteri, tanquam idoneo doctori, magiſterium Eccleſiaſticæ eruditionis injunxit) in ſpeciali veneratione haberi debeant, & debita honorificentia venerari, pro ipſorum memoria recolenda crebrius, & reverentia a cunctis Chriſti fidelibus eis devotius adhibenda, ipſorumque patrocinio favorabilius aſſequendo, inconſumptibilem theſaurum hujuſmodi pro excitanda, & remuneranda devotione fidelium voluit aperire: decernens de fratrum ſuorum conſilio, ut omnes, qui in anno a Nativitate Domini MCCC. & quolibet anno centeſimo extunc ſecuturo ad dictorum Apoſtolorum baſilicas de urbe accederent reverenter, ipſaſque, ſi Romani ad minus XXX. ſi vero peregrini, aut forenſes fuerint, quindecim diebus continuis, vel interpolatis, ſaltem ſemel in die, dum tamen vere pœnitentes, & confeſſi exiſterent, perſonaliter viſitarent, ſuorum omnium obtinerent pleniſſimam veniam peccatorum. Nos autem attendentes, quod annus *h* quinquageſimus in lege Moſaica [quam non

a *Vide Doct. ſcholaſticos l. 4. ſent. diſt. 19. 20. & 21. inde enim ſunt aperta, quæ traduntur in textu & gloſſis. adde Roffenſem, contra Luth. art. 17. & aliquot ſequentibus.*

a *ad Gal.* 4. b 1. *Cor.* 1. c *ad Hebr.* 9. d 1. *Pet.* 1. e *Eſa. c.* 1. f *Luc.* 19. g *Matth.* 13. h *Levit.* 25. c. *ubi pleniſſime de anno quinquageſimo, ſive Jubilæo.*

non venit Dominus ſolvere, ſed ſpiritualiter adimplere] Jubilæus remiſſionis, & gaudii, ſacerque dierum numerus, quo lege fit remiſſio, cenſebatur: quodque ipſe quinquagenarius numerus in Teſtamentis, Veteri quidem ex legis datione, Novo ex viſibili Spiritus Sancti in diſcipulos miſſione, per quem datur peccatorum remiſſio, ſingulariter honoratur. Quodque huic plura, & grandia divinarum adaptantur myſteria ſcripturarum: & clamorem peculiaris populi noſtri Romani, videlicet hoc humiliter ſupplicantis, ac nos ad inſtar Moyſi, & Aaron, per proprios, & ſolennes nuntios ad hoc deſtinatos ſpecialiter orantis pro toto Chriſtiano populo, & dicentis: Domine, aperi eis theſaurum tuum, fontem aquæ vivæ; deſiderantes benignius exaudire, non quidem ut ſicut illius Iſraelitici populi indurate eſſet murmuratio, ſed ut iſtius prædilecti populi, & cunctorum fidelium augeatur devotio, fides ſplendeat, ſpes vigeat, charitas vehementius recaleſcat: volentaſque quamplurimos hujuſmodi indulgentiæ fore participes, cum pauci multorum reſpecte propter vitæ hominum brevitatem valeant ad annum centeſimum pervenire, de fratrum noſtrorum conſilio prædictam conceſſionem indulgentiæ ex ſupraſcriptis, & aliis juſtis cauſis ad annum quinquageſimum duximus reducendam. Statuentes de fratrum conſilio prædictorum, & Apoſtolicæ plenitudine poteſtatis, ut univerſi fideles, qui vere pœnitentes, & confeſſi in anno a Nativitate ejuſdem MCCC. quinquageſimo proxime futuro, & deinceps perpetuis futuris temporibus de quinquaginta in quinquaginta annis prædictas eorundem Petri, & Pauli Apoſtolorum baſilicas, & Lateranen. Eccleſiam [quam inclytæ recordationis Conſtantinus, poſtquam per beatum Sylveſtrum, ſicut per eoſdem Apoſtolos Deo revelante cognovit, renatus fonte baptiſmatis fuerat, & a contagio lepræ mundatus, in honorem Salvatoris conſtruxiſſe, quamque idem B. Sylveſter novo ſanctificationis, & chriſmationis genere dedicaſſe legitur, & in cujus Eccleſiæ parietibus præfati Salvatoris imago depicta primum toti populo Romano viſibiliter apparuit, devotius veneranda, quam ex his, & aliis certis, & rationabilibus cauſis, ut ipſa Eccleſia pariter indulgentiæ prædictæ privilegio decoretur, & devotus ab eodem Salvatore, qui in præfatis Apoſtolis mirabilis prædicator, eorum meritis, & precibus indulgentiæ mereatur percipere largitatem, in hoc cenſuimus venerandam] cauſa devotionis modo prædicto viſitaverint, pleniſſimam omnium peccatorum ſuorum veniam conſequantur, ita videlicet, ut quicunque voluerint indulgentiam hujuſmodi aſſequi, ſi Romani, ad minus XXX. ſi vero peregrini, aut forenſes modo ſimili XV. diebus ad prædictas baſilicas & Eccleſiam accedere teneantur: adjicientes, ut ii etiam, qui pro ea conſequenda ad eaſdem baſilicas, & Eccleſiam accedent, poſt iter arreptum impediti legitime, quo minus ad urbem illo anno valeant pervenire, aut in via, vel dierum prætaxato numero non completo in dicta urbe deceſſerint, vere pœnitentes (ut præmittitur) & confeſſi, eandem indulgentiam conſequantur. Omnes nihilominus & ſingulas indulgentias, per nos vel prædeceſſores noſtros Rom. Pontifices tam prænominatis, quam aliis baſilicis & Eccleſiis de dicta urbe conceſſas, ratas & gratas habentes, ipſas auctoritate Apoſtolica confirmamus & approbamus, ac etiam innovamus, & præſentis ſcripti patrocinio communimus. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ reductionis, conſtitutionis, &c. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei, & dictorum Petri, & Pauli Apoſtolorum ſe ſe noverit incurſurum. Datum Avenion. VI. Calend. Februar. pontif. noſt. An. 1. Quocirca fraternit. veſtræ per Apoſt. ſcripta mandamus, quatenus ſinguli veſtrum, in ſingulis veſtris civitatibus, & diœceſibus prædictas noſtras literas ſubditis vobis clero, & populo publicetis, & intelligibiliter exponatis, ut annuente Domino ad promerendam hujuſmodi indulgentiam ſe diſponant. Cæterum, quia præſentes literæ nequirent forſitan propter viarum diſcrimina, vel alia legitima impedimenta ſingulis veſtrum commode præſentari, volumus, quod per te frater Archiepiſcope, dictarum literarum tranſumptum manu publica ſcriptum, tuoque munitum ſigillo vobis, fratres ſuffraganei, tranſmittatur, cui velut originalibus literis adhiberi volumus plenam fidem. Datum &c.

CAP. III.

Conſtitutio caſus Papæ reſervatos comprehendens, certis ex cauſis hic ponitur, a quibus nullus poteſt abſolvere ſine ſpeciali licentia ſedis Apoſtolicæ.

Paulus Venetus Papa II.

ETſi Dominici gregis ſaluti ſemper intenti, ſingulis eam humilitate poſcentibus ea benigne concedere ſtudeamus, per quæ (peccatorum mole depoſita) ſalus ipſa ſuccedat, & ab hoſtis humani generis ſervitute ereptas animas lucrifaciamus Altiſſimo, qui nobis eas ſuas bonitate commiſit: id tamen propenſiori ſtudio præcavendum eſſe cenſemus, ne (cujuſvis indulgentiæ, remiſſionis, vel facultatis obtentu) Chriſti fideles procliviores ad illicita in poſterum committenda reddantur, aut veniæ facilitas [e] eis peccandi tribuat incentivum. Hac itaque conſideratione habita olim emanavit a nobis conſtitutio tenoris ſubſequentis, videlicet: Sanctiſſimus in Chriſto Pater, & Dominus noſter, Dominus Paulus divina providentia Papa ſecundus, qui pridem ſuper plenariis remiſſionibus, quæ ſemel in vita, & ſemel in mortis articulo conceduntur, formam, & normam inſtituit, ne paſſim ſine exceptione quorumcunque criminum procliviores redderentur homines ad peccandum, per regulam in cancellaria Apoſtolica publicatam ſtatuit, & ordinavit, quod in quibuſcunque conceſſionibus, & facultatibus abſolvendi, caſus infraſcripti tanquam ſpeciales ſedi Apoſtolicæ reſervati, ſemper intelligerentur excepti: videlicet offenſæ Eccleſiaſticæ libertatis, Violationis interdicti ab eadem ſede impoſiti, Criminum hæreſis, Conſpirationis in perſonam aut ſtatum Romani Pontificis, ſeu cujuſvis offenſæ, Inobedientiæ, ſeu rebellionis ejuſdem Pontificis, vel ſedis Apoſtolicæ, Presbytericidii, Offenſæ perſonalis in Epiſcopum ſeu alium Prælatum, Invaſionis, Deprædationis, Occupationis, aut devaſtationis terrarum Romanæ Eccleſiæ mediate, vel immediate ſubjectarum: ac etiam Invaſionis Romipetarum, ſeu quorumcunque aliorum ad Romanam curiam venientium: Prohibitionis devolutionis cauſarum ad dictam curiam, Delationis armorum, & aliorum prohibitorum ad partes infidelium, Impoſitionis novorum onerum realium, vel perſonalium Eccleſiis vel Eccleſiaſticis perſonis, Simoniæ ſuper ordinibus vel beneficiis aſſequendis, in eadem curia vel extra contractæ. Et generaliter in caſibus contentis in bulla, quæ conſuevit in die Cœnæ Domini, per prædeceſſores ſuos Romanos Pontifices publicari: conſiderans, quod plerunque contingit ſuam Sanctitatem hujuſmodi facultates, & confeſſionalia, tam præſentibus, quam abſentibus, etiam oraculo vivæ vocis concedere: (ne prætextu conceſſionis hujuſmodi, vel pœnitentes vel confeſſores in ſupraſcriptis caſibus fallantur, & fallant, ſtatuit & decrevit, ſuæ intentionis fuiſſe, & eſſe, per quaſcunque conceſſiones & facultates, per ſuam Sanctitatem, tam ſcripto, quam verbo factas & in poſterum faciendas, nemini licere irretitos dictis caſibus abſolvere ſine ſpeciali ſuæ Sanctitatis licentia: quinimo conceſſiones & indulta prædicta, quoad caſus exceptos hujuſmodi, nulli penitus ſuffragari. Ut autem ipſa conſtitutio [quæ dudum, ſcilicet quinto Calendas April. anni, ab incarnatione Domini noſtri Jeſu Chriſti, milleſimi

---

e *Veniæ facilitas incentivum tribuit delinquendi.* c. ut *Clericorum*, extr. *de vita & honeſt. Clericorum.*

mi quadringenteſimi ſexageſimi ſexti, Pontificatus noſtri Anno ſecundo, publicata fuit) eiſdem Chriſti fidelibus plenius innoteſcat, nullusque illius ignorantiam prætendere valeat in futurum: præſentibus inſeri fecimus, ut ad majorem omnium perveniat notionem. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtrorum ſtatuti, ordinationis, & decreti infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum ejus ſe noverit incurſurum. Datum Romæ apud ſanctum Petrum, anno incarnationis Dominicæ MCCCCLXVIII. quinto Nonas Mart. Pontificatus noſtri Anno 5.

C A P. IV.

Bulla confirmationis anni Jubilæi, publicata apud ſanctum Petrum in die Nativitatis Domini, in qua continetur, quod annus Jubilæus eſt ad brevius tempus reductus, quam olim eſſet: quoniam vigeſimo quinto quoque anno cunctis fidelibus baſilicas urbis Romanæ hic expreſſas viſitantibus, illius indulgentiæ concedentur. Et ille durante, aliæ indulgentiæ ubique ceſſant.

Sixtus IV. [an. 1473.]

QUemadmodum a operoſi, vigilisque paſtoris ſolertia oves ſuæ cuſtodiæ deputatas curat a ferarum præſervare incurſibus, & ad ſtatum proſperum fœtu multiplicato perducere: ita quoque & nos (quibus diſpoſitione ſuperna univerſi gregis Dominici ſolicitudo commiſſa eſt) & ſupremis deſideramus affectibus, & ſtudiis nitimur indeſeſſis, cunctos Chriſti fideles, quos a juſtitiæ ſemita hoſtis humani generis diabolica fraude avertit, depoſita peccatorum ſarcina, ſuo reconciliare auctori: ut æternæ felicitatis præmiis noſtri redemptoris inæſtimabili charitate media potiantur, fiatque noſtræ operationis miniſterio, utilitate publica ſuadente, etiam per gratiarum ſuſceptionem, quod eorum ſaluti conveniat, atque noſtræ, & prædeceſſorum noſtrorum ordinationes ſalubres debitis effectibus mancipentur. Olim ſiquidem felicis recordationis Paulus Papa ſecundus, prædeceſſor noſter, rationabilibus cauſis tunc expreſſis inductus, de venerabilium Fratrum noſtrorum, tunc ſuorum (de quorum numero tunc eramus) conſilio, annum Jubilæum ad brevius tempus provida moderatione reducens, illum ad annum vigeſimum quintum Apoſtolica auctoritate reſtrinxit, ac voluit, ſtatuit, & decrevit ex cauſis prædictis, quod ſingulis vigintiquinque annis Jubilæus annus prædictus celebrari deberet: quodque anno Domini MCCCCLXXIV. proxime futuro, videlicet a vigilia Nativitatis Domini noſtri Jeſu Chriſti, idem annus Jubilæus inciperet, & ut ſequitur, finiretur: ac univerſi & ſinguli utriuſque ſexus fideles, qui beatorum Apoſtolorum Petri & Pauli baſilicas, Lateranenſem quoque & ſanctæ Mariæ majoris almæ urbis Eccleſias ſtatutis diebus devote viſitarent, omnes & ſingulas indulgentias, & peccatorum remiſſiones conſequerentur, quas idem Pontifex ſuique prædeceſſores anno Jubilæo hujuſmodi baſilicas, & Eccleſias prædictas viſitantibus devote conceſſerant, per quaſdem primo, & deinde nos, qui (dicto prædeceſſore, ſicut Domino placuit, ſublato de medio) ſumus divina diſponente clementia ad apicem ſummi Apoſtolatus aſſumpti, & per alias noſtras literas, ejuſdem Pauli prædeceſſoris ordinationem, voluntatem, & ſtatutum, ac omnia & ſingula in eiſdem ſuis literis contenta, de fratrum eorundem conſilio approbantes: ſimiliter ſtatuimus & ordinamus, quod annus Jubilæus prædictus, cum eiſdem indulgentiis, & remiſſionibus plenariis peccatorum, anno proxime futuro a vigilia Nativitatis ejuſdem incipere, & ut ſequitur, continuari deberet: prout in ſingulis literis prædictis (quarum tenores præſentibus haberi volumus pro expreſſis) plenius continetur. Verum, quia poſtmodum tam nos, quam idem Paulus Prædeceſſor noſter, dum in humanis ageret, animarum ſaluti fidelium intenti, multorum Principum & aliorum Chriſti fidelium, ac devotarum perſonarum pulſati precibus, diverſas indulgentias & peccatorum remiſſiones plenarias nonnullis Eccleſiis, monaſteriis, & piis locis duximus concedendas: propter quas populorum forſan concurſus ad baſilicas & Eccleſias antedictas retardari, aut ipſius anni Jubilæi celebritas minui, vel intermitti poſſet, cum animarum non modico detrimento: nos, qui univerſorum credentium profectibus, & ſaluti proſpicere ex debito miniſterii paſtoralis adſtringimur (ne propter aliarum indulgentiarum hactenus a nobis, ſeu eodem Paulo, vel aliis prædeceſſoribus noſtris conceſſarum, hujuſmodi effuſionem, hoc ſanctum opus, ac remiſſionis & gratiæ annus Jubilæus intermittatur, aut fideles ipſi a tanto munere reddantur expertes) remediis opportunis providere volentes, omnes & ſingulas plenarias, etiam ad inſtar Jubilæi, ac etiam commutandi vota, aut ſuper eis & male ablatis incertis, aut per uſurariam pravitatem, vel alium illicitum modum extortis, diſpenſandi & componendi, aut illa ſub certis modo & forma remittendi, & deputandi confeſſores, cum poteſtate abſolvendi, etiam in caſibus ſedi Apoſtolicæ reſervatis, facultates, conceſſiones, & indulta a nobis & eadem ſede, vel illius auctoritate quibuſcunque Eccleſiis, monaſteriis, hoſpitalibus, & piis locis, univerſitatibus, fraternitatibus quibuslibet, tam in perpetuum, quam ad certum tempus, in vita, ſeu in mortis articulo, quovis modo, aut quavis cauſa, quomodolibet conceſſas & conceſſa, & in poſterum forſitan concedendas, vel concedenda, auctoritate Apoſtolica tenore præſentium de Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine, uſque ad noſtrum, & ejuſdem ſedis beneplacitum ſuſpendimus, illaſque durante beneplacito noſtro & ſedis prædictæ ſuſpenſas eſſe volumus, nec interim alicui ſuffragari: indulgentiis tamen baſilicarum & Eccleſiarum dictæ urbis in ſuo plenario robore durantibus. Diſtrictius inhibentes, alias indulgentias (præter iſtas duntaxat) in locis publicis vel privatis prædicari aut nuntiari, earumque prætextu a quæſtoribus a aliquid exigi quoquo modo. Quinimo quæſtores & prædicatores quoſcunque per locorum ordinarios a prædicationibus, & quæſtibus hujuſmodi faciendis, volumus & mandamus præſentium auctoritate arceri, ſub cenſuris & pœnis Eccleſiaſticis, de quibus viſum fuerit opportunum. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtrorum ſuſpenſionis, inhibitionis, mandati & voluntatis infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei, ac beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum ejus ſe noverit incurſurum. Datum Tybure anno incarnationis Dominicæ MCCCCLXXIII. 4. Calend. Septemb. Pont. noſt. Anno 3.

C A P. V.

Sixtus tempore ſuo multis multas conceſſerat indulgentias: quas certis ex cauſis hic revocat.

Idem Sixtus IV. [an. 1478.]

ETſi Dominici gregis ſaluti ſemper intenti, ſingulis cum humilitate poſcentibus ea benigne concedere ſtudeamus, per quæ (peccatorum mole depoſita) ſalus ipſa ſuccedat, & hoſtis humani generis ſervitute ereptas animas lucrifaciamus Altiſſimo, qui nobis eas ſua bonitate commiſit: id tamen propenſiori ſtudio præcavandum

a *Vide extravagantem Gregorii XIII. incip. Dominus ac redemptor, qua indicitur ſanctus Jubilæus pro anno* 1575.

a *Prædicatores quæſtuarios omnino abolevit.* Conc. Trid. *Seſſ.* 5. *de reform. c.* 2. *§. ult. & ſeſſ.* 22. *de reform. c.* 9.

dum eſſe cenſemus, ne cujuſvis indulgentiæ, remiſſionis, vel facultatis obtentu, Chriſti fideles prócliviores ad illicita in poſterum committenda reddantur, aut facilitas veniæ eis peccandi tribuat incentivum. Cum itaque (ſicut multorum fide dignorum teſtimonio accepimus) ob multitudinem facultatum per nos, vel auctoritate noſtra conceſſarum, tam verbo, quam in ſcriptis, confectis exinde literis vel non, Prælatis & perſonis Eccleſiaſticis, etiam religioſis, & ſecularibus utriuſque ſexus, Capitulis, Collegiis, Conventibus, hoſpitalibus, confratriis, & univerſitatibus, tam in genere, quam in ſpecie, ſub electione, vel deputatione confeſſorum, qui eligentes eoſdem, vel pro indulgentiis per nos conceſſis conſequendis, ad Eccleſias & alia pia loca confluentes, ſeu ad aliqua pia opera manus porrigentes adjutrices, earundemque confratriarum confratres & ſorores, ac in hoſpitalibus prædictis decedentes, ſeu deſervientes, aut eis pie aliquid relinquentes, vel aliqua alia meritorum miniſteria exhibentes, & in ordinibus profitentes, eorum confeſſione diligenter audita, in ſingulis etiam ſedi Apoſtolicæ reſervatis caſibus ſemel in vita, & in aliis toties quoties, ac in morte plenarie, vel alias etiam ad effectum conſequendi quaſcunque indulgentias plenarias, vel non plenarias, abſolvere, & pœnitentiam ſalutarem eis injungere, emiſſa quoque vota per illos quæcunque in alia pietatis opera commutare libere, & licite valeant: fideles præfati ad peccandum, & ad alia illicita committendum, nonnunquam procliviores exiſtant, in non parvum periculum ſalutis animarum ſuarum: Nos qui Deo propitio ejuſdem gregis Dominici (meritis licet inſufficientibus) cauſam gerimus, & illum ſpiritualis theſauri elargitione cupimus ipſi Deo reddere acceptabilem: ne exinde clavium auctoritas deducatur in contemptum, ipſique ad peccandum procliviores (ut diximus) liberius prolabantur: ex præmiſſis & aliis rationabilibus cauſis animum noſtrum moventibus, motu proprio (non ad alicujus nobis ſuper hoc oblatæ petitionis inſtantiam, ſed de noſtra mera voluntate, & deliberatione) auctoritate Apoſtolica tenore præſentium ſtatuimus & ordinamus, quod de cætero prætextu facultatum hujuſmodi conceſſarum a nobis, vel auctoritate noſtra, & quas concedi quomodolibet continget in poſterum, verbo, literis, aut quavis alia ſcriptura, etiam cum clauſula, quod ſola ſignatura ſufficiat, etiam in favorem fidei & cruciatæ, nullus confeſſorum eorundem quempiam, cujuſvis ſtatus, gradus, ordinis, vel conditionis exiſtat, & quacunque Eccleſiaſtica, etiam Epiſcopali, vel majori, aut mundana, etiam regali, & majori dignitate præfulgeat, qui offenſæ Eccleſiaſticæ libertatis, violationis interdicti ab eadem ſede impoſiti, ſeu hæreſis, poſtquam fuerint de ea ſententialiter condemnati, delati, ſeu publice diffamati: conſpirationis in perſonam aut ſtatum Roman. Pontific. ſeu cujuſvis offenſæ, inobedientiæ, aut rebellionis ejuſdem Pont. vel dictæ ſedis, mutilationis membrorum, vel occaſionis cujuſcunque in ſacris ordinibus conſtituti: offenſæ perſonalis in Epiſcopum ſeu alium Prælatum: invaſionis, deprædationis, occupationis, aut devaſtationis terrarum Romanæ Eccleſiæ mediate, vel immediate ſubjectarum: ac etiam invaſionis Romipetarum, ſeu quorumcunque aliorum ad Romanam curiam venientium: prohibitionis devolutionum cauſarum ad dictam curiam: delationis armorum & aliorum prohibitorum ad partes Infidelium: impoſitionis novorum onerum, realium vel perſonalium, Eccleſiis vel Eccleſiaſticis perſonis: ſimoniæ ſuper ordinibus vel beneficiis conſequendis in dicta curia vel extra eam contractæ, criminum quomodolibet reus foret: et generaliter in caſibus contentis in literis, quæ conſueverunt in die Cœnæ Domini publicari, prætextu hujuſmodi facultatum abſolvere, & per eos emiſſa peregrinationis ultramarinæ, & viſitationis liminum Apoſtolorum Petri & Pauli: in Compoſtella: & caſtitatis ac religionis vota: niſi ex ſpeciali licentia, & certa ſcientia noſtra, de qua demum conſtare cenſeatur, cum in ſignatura noſtra deſuper manu noſtra ſcriptum, aut in literis noſtris expreſſum fuerit, nos ex certa ſcientia & de ſpeciali gratia id concedere cum derogatione præſentis conſtitutionis, illius de verbo ad verbum inſerto tenore: non autem per clauſulas ad importantes: vel in articulo mortis conſtitutum, & tunc in caſibus (in quibus ſatisfactio fuerit impendenda) facta ſatisfactione, vel idonea præſtita cautione, commutare præſumant. Et ſi aliqui confeſſorum prædictorum contra præſentem conſtitutionem quenquam abſolvere, aut excepta vota prædicta commutare attentaverint, abſolutio & commutatio hujuſmodi nullius ſit roboris vel momenti. Et contrafacientes eo ipſo excommunicationis ſententiam incurrant, a qua (niſi in mortis articulo [a] conſtituti) ab alio, quam a Romano Pontifice abſolvi non poſſint: non obſtantibus literis & conſtitutionibus hujuſmodi, ac conſtitutionibus, & ordinationibus, &c. Et ne aliquis de præſentibus ignorantiam valeat allegare, mandamus eas in Cancellaria Apoſtolica, & audientia literarum contradictarum legi & publicari, ac inter extravagantes alias Apoſtolicas conſtitutiones in quaterno dictæ cancellariæ deſcribi, &c. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtrarum ſuſpenſionis, inhibitionis, mandati & voluntatis, &c. Dat. Spiræ, An. Domini MCCCCLXXVIII.

TITULUS X.
DE SENTENTIA EXCOMMUNICATIONIS.
CAP. I.

Excommunicati ſunt, qui pactis aut promiſſionibus juſtitiam vel gratiam a ſede Apoſtolica obtinent, & qui tales non revelant: nec illis abſolutio facile conceditur.

Bonifacius VIII. [*an. 1300. Romæ.*]

EXcommunicamus, & anathematizamus ex parte Dei omnipotentis, Patris & Filii, & Spiritus Sancti, auctoritate quoque beatorum Apoſtolorum Petri, & Pauli, & noſtra, omnes Clericos, Religioſos, & Laicos utriuſque ſexus, ſive ſint familiares curiæ, ſive alii undecunque, qui aliquod pactum fecerint, ſeu aliquid parvum, vel magnum promiſerint, vel promiſſionem receperint, aut ex pacto ſive promiſſione occulta, vel manifeſta, facta ſub generalibus, & plenaria non expreſſis, ſive ſit ſub ſpecialibus, & expreſſis aperta verbis, quicquam dederint aut receperint, magnum vel parvum, vel promiſſionem de quacunque re aut utilitate propter hoc conſequenda fecerint, vel receperint, pro aliqua juſtitia ſive gratia pro ſe aut pro alio in cauſis, vel judiciis, ſeu alias per literas Apoſtolicas, & quibuſcunque modis apud Sedem Apoſtolicam obtinenda. Et hanc ſententiam ad promittentes & acceptantes, dantes & recipientes duximus extendendam. Illos quoque, qui aliquem ſciverint culpabilem in prædictis, & nobis intra dierum trium ſpatium non retulerint, vel alicui, per quem ad nos verbum fideliter perferatur, ſimili decernimus ſententiæ ſubjacere. Decernimus etiam, ut nullus hanc incurrens excommunicationis ſententiam pro prædictis, vel aliquo prædictorum (abſque ſpeciali mandato) noſtræ abſolutionis beneficium valeat obtinere: niſi forſan ad nos habere acceſſum non poſſet, in mortis articulo [b] conſtitutus. Nec etiam ad abſolutionis gratiam admittatur, niſi prius quantum dedit, vel recepit, integraliter

Eeee pauper-

---

a *Vide Concil. Trid. Seſſ. 14. de caſuum reſervatione*, c. 7.
b *Vide Conc. Trid. Seſſ. 14. c. 7. de caſuum reſervatione*,

pauperibus largiatur. Juſtitiam vero ſive gratiam ſic obtentam nullius prorſus eſſe momenti volumus, omnique ſtatuimus carere effectu, & robore firmitatis. Sed & ſcienter utentes ipſis, ſimili ſententiæ excommunicationis adſtringimus: & reſervantes nobis abſolutionem eorum cum præmiſſis omnibus ad pœnas ſimiles obligamus.

CAP. II.

Præmiſſis damnis ex interdicto provenientibus ſtatuit, quod propter debitum debito non ſolventem ejus terra vel civitas ſine ſpeciali Papæ licentia non interdicatur.

Idem Bonif. VIII. (*an.* 1300.)

PRovida attendentes, quod ut frequentius, quamvis non ſine cauſa, ſine culpa tamen multorum, interdicti ſententiæ proferuntur, quodque ſunt nonnulli Judices nimis prompti ad proferendas eaſdem, etiam in negotiis, ſive cauſis, quæ interdum plus ex cupiditatis, quam charitatis radice perſpicuis indiciis procedere arguuntur: quodque interdicti tempore divina organa ſuſpenduntur, & laudes, nec Eccleſiaſtica ſacramenta miniſtrantur, ut ſolent: tolluntur mortuis ſeu minuuntur ſuffragia, præſertim per oblationem frequentem hoſtiæ ſalutaris: adoleſcentes, & parvuli participantes rarius ſacramenta, minus inflammantur, & ſolidantur in fide: fidelium tepeſcit devotio, hæreſes pullulant, & multiplicantur pericula animarum. Præſentis conſtitutionis providemus edicto, ut nulla Provincia, civitas, caſtrum, villa, locus, territorium, vel diſtrictus, auctoritate ordinaria, vel delegata ſupponatur Eccleſiaſtico interdicto pro pecuniario debito, vel pro cujuſvis monetæ, vel pecuniæ quantitate, quacunque occaſione vel cauſa, ſeu quovis quæſito colore: pro eo maxime, quod ipſorum domini, rectores ſeu officiales, quocunque nomine cenſeantur, aut incolæ ſeu habitatores, aut ſingulares perſonæ ipſorum, ſtatutis vel ſtatuendis, ordinatis vel ordinandis, terminis hujuſmodi debitum ſeu quantitatem non ſolverunt hactenus, aut in antea non perſolvent. Nos enim exnunc decernimus irritum, & inane, ſi ſecus hactenus extitit attentatum, vel contigerit attentari, illudque revocamus omnino: non obſtantibus quibuſcunque contractibus, obligationibus, pactis, conventionibus, compoſitionibus, ſubmiſſionibus, fidejuſſionibus, conſenſibus, proceſſibus, & ſententiis ſuper hoc habitis, vel habendis, juramentorum, pœnarum ſpiritualium, & temporalium, ſeu mulctarum appoſitione, vel quacunque alia firmitate vallatis. Niſi talis ſuppoſitio interdicti hactenus foret facta, vel in antea fierat de Apoſtolicæ ſedis ſpeciali licentia, & expreſſa per ipſius ſedis patentes literas apparente.

CAP. III.

Andronicum Palæologum, ſe Imperatorem Græcorum nominantem, & hæreſis ipſorum fautorem, excommunicatum denunciat: omneſque cum eo ſic manente ſocietatem contrahentes ipſo facto dicit excommunicatos, & eorum terras Eccleſiaſtico ſupponendas interdicto. Suntque privandi bonis, quæ ab Eccleſiis tenent: & talis ſocietas ſeu confœderatio nulla eſt. Facit cap. ad Apoſtolicæ. de ſentent. & re jud. lib. 6.

Clemens V. (*an.* 1307. *in Gallia.*)

AD certitudinem præſentium, & memoriam futurorum Andronicum Palæologum, qui Græcorum Imperatorem ſe nominat, tanquam eorundem Græcorum antiquorum *a* Schiſmaticorum, & in antiquato ſchiſmate conſtitutorum, & per hoc hæreticorum, & hæreſis ipſorum ac ſchiſmatis antiqui fautorem, de fratrum noſtrorum conſilio denunciamus excommunicationis ſententiam latam a canone incurriſſe, ac ipſius fore ſententiæ vinculo innodatum. Cæterum univerſis & ſingulis Regibus, Principibus, Ducibus, Marchionibus, Comitibus, Baronibus, & cæteris omnibus cujuſcunque præeminentiæ, conditionis, ſtatus, necnon univerſitatis civitatum, caſtrorum, & aliorum locorum diſtrictius inhibemus, ne cum eodem Andronico Palæologo in hujuſmodi excommunicatione manente, ſocietatem vel confœderationem aliquam contrahere ſub quovis ingenio, vel machinatione præſumant: vel ei alias in his, quibus excommunicatus eſt denunciatus a nobis, præſtare conſilium, auxilium vel favorem publicum vel occultum. Et ſi ſecus præſumptum fuerit, omnes ſingulares perſonas contrarium præſumentes [non obſtante qualibet indulgentia ſub quacunque forma verborum, vel exceſſione ipſis ab Apoſtolica ſede conceſſa, vel in poſterum concedenda, quam quoad hoc viribus volumus omnino carere] ſententiam excommunicationis, quam exnunc in ipſos ferimus, incurrere volumus ipſo facto: terras ipſorum, & univerſitates prædictas, quæ ſecus attentare præſumpſerint, prout expedire videbimus, Eccleſiaſtico curabimus ſubjicere interdicto. Ad privationem omnium bonorum, quæ a quibuslibet tenent Eccleſiis, & ad pœnas alias ſpirituales, & temporales, prout utile putabimus, proceſſuri. Et nihilominus ſocietatem & confœderationem ipſas [etiamſi pœnarum, & juramenti additione vel quacunque fuerint alia firmitate vallatæ] decernimus irritas, & inanes. Datum Pictavia III. Nonas Junii, Anno 2.

CAP. IV.

Excommunicati ſunt, qui literas a Papa ante ſuam coronationem conceſſas impugnant.

Idem. *b* (*an.* 1307. *in Gallis.*)

QUia *c* nonnulli (prout accepimus) contra doctrinam Apoſtoli ſuæ prudentiæ, quin potius imprudantiæ, innitentes, ac diſceptare ſuper his, de quibus eis non expedit, ſatagentes, aſſerere non verentur, quod ſummus Pontifex ante ſuæ coronationis inſignia ſe non debet intromittere de proviſionibus, reſervationibus, diſpenſationibus, & aliis gratiis faciendis, nec ſe in literis Epiſcopum ſimpliciter, ſed electum Epiſcopum ſcribere: nec etiam uti bulla, in qua nomen exprimatur ipſius. Nos talium temeritatas compeſcere cupientes, ſingulos, qui occaſione hujuſmodi aliquas literas noſtras ſuper negotiis quibuſcunque confectas *d*, quæ a nobis ante coronationis noſtræ inſignia emanarunt, auſi fuerint impugnare, excommunicationis ſententia innodamus. Datum apud Peſſacum Burdegalenſis diœceſis, Pont. noſt. Anno 2.

a *Al. antiquatorum.* b *Joannes de Sylva in tract. de benef. part. 1. q. 2. dum meminit hujus extravagantis, eam tribuit Clem. 6.* c *Prov. cap. 3. c. ne ſinnitaris. extr. de cenſ.* d *Al. conceſſas.*

EXTRAVAGANTIUM COMMUNIUM FINIS.

LOCI

LOCI COMMUNES
RERUM, ET VERBORUM MEMORABILIUM,
EX UNIVERSO JURIS CANONICI CORPORE COLLECTI,
ORDINE ALPHABETICO
PER GENERA CAUSARUM ELEGANTI METHODO DIGESTI:
PRIORIBUS OMNIBUS ANTEHAC EDITIS LOCUPLETIORES.

A.

AARON; Summum Pontificem repræſentat, *diſt.*21. *c.*1. *§.* 1.

Aaronis exemplum proponitur Epiſcopis & Clericis, ad ſe invicem honorandum, 95. *diſt. c. Eſto*.

Aaronis virga devorat virgas magorum, 26. *q.* 5. *c. nec mirum, ante med.*

QUI ABBAS ORDINARI, VEL ELIGI POSSIT?

ABBAS alterius monaſterii Monachus non eſt ordinandus, niſi in monaſterio vacante idoneus non exiſtat, vel conſuetudo loci in contrarium extet, *de relig. domib. c. ne nimis*.

Clerici in Abbates non ordinandi, 18. *qu.* 2. *c. pervenit. cum. c. ſeq.* Denique qualis Abbas ordinari debet, traditur, 18. *q.* 2. *c. Abbatem in fin.*

Abbas quis eſſe poteſt in neceſſitate, licet non poſſit eſſe Presbyter, *c. tuam, de ætat. & qual.*

Abbas eſſe non poteſt non profeſſus, *c. cum in magiſterium, de elect.*

In Abbatem eligi poteſt eremita, *c. cum monaſterium, de elect.*

Abbas fieri poteſt quis de apoſtaſia rediens, *c. intelleximus, de ætat & qual.*

A QUIBUS ELIGI, VEL CONFIRMARI DEBEAT.

A Conventu eſt eligendus, non ab aliis, 18. *qu.* 2. *c. abbas. c. abbatem. c. quam ſit. §. defuncto. verſ. quem ſibi propria. c. abbas. verſic. tamen eligant. item* 16. *q.* 7. *c. ult.* Contradicit *d. q.* 2 *c.* 1. Cui objectioni reſpondet Gratianus, *d. c. abbas §. ecce.* Sed & alii quam Monachi Abbatem eligere poſſunt, ſi Monachi ſint indomitæ cervicis, & effrænatæ ſuperbiæ, *d. §. ecce. & d. q.* 2. *c. nullam*. Vel religioſis fœminis Abbas ſit præficiendus, *d. q.* 2. *c. qui religioſi*.

Abbatem poteſt capitulum confirmare, *c. cum dilectus, de conſuetud.*

DE POTESTATE, AUCTORITATE, ET OFFICIO ABBATUM.

Abbas admittere non debet alienum Monachum, 18. *q.* 2. *c. Abbates. §. Monachi, verſ. vel qui Monachum. item* 19. *q.* 3. *c. ſtatuimus. verſ. diſcedentem vero*, 20. *q.* 4. *c. ult. in pr.*

Ut Abbates quolibet anno conveniant, *c. abbates, in princ. verſ. qui ſemel in anno*, 18. *q.* 2.

Abbas diverſas cellulas, diverſave monaſteria ne habeat, 20 *q.* 4. *c. ult. §. abbati*.

Locum ſuum deſerere poteſt cum licentia Epiſcopi, *can.* 8. 18. *qu.* 2.

Cum fratribus in conventu manere debet, atque in officio ſuo ſolicitus eſſe, *cap. cum ad.* 6. *§. Abbas vero. de ſtatu Monach.*

Abbati a Monachis obedientia debetur, 18. *q.* 2. *c. Abbates. §. Monach. & c. cum ad* 6. *§. Abbas vero. de ſtatu Monach.*

In poteſtate Epiſcopi eſt, 18. *qu.* 2. *c. Abbates. in princ. c. monaſteria. c. Abbatib.*

Ne Monachos vagari permittat, 18. *quaſt.* 2. *c. Abbates. §. Monachi, verſ. aut per loca aliqua*.

Abbas abſolvere poteſt Monachum ab excommunicatione in ſeculo contracta, niſi mutilatio membri, vel effuſio ſanguinis ſit ſecuta, vel in Epiſcopum aut Abbatem manus injecerit violentas, *c. cum illorum, de ſentent. excommunic.*

Cum talibus poſſunt etiam diſpenſare Abbates in ſuſceptis ordinibus in excommunicatione, ſi memoriam facti non habeant, vel peritiam juris: niſi factum ſit grave, & notabile, *ibidem*.

Abbas poteſt excommunicare Monachos ſuos, vel Canonicos. Idem poteſt Prior, *cap. cum in Eccleſiis, de major. & obed.*

Abbas non benedictus ab Epiſcopo, ſuper hoc a tertio requiſitus, poteſt exercere ea, quæ ſunt officii ſui, Epiſcopo irrequiſito: ita tamen, quod ſit primo confirmatus. *cap. ſtatuimus, de ſuppl. negligen. Prælat.*

Abbates Ciſtercienſ. obedientiam faciunt Epiſcopo ſuo. *ſecundum formam, quæ habetur, c. ne Dei Eccleſiam, de Simon.*

DE REMOTIONE ABBATIS.

Cauſæ, ex quibus Abbas eſt removendus, notantur 18. *q.* 2. *c. ſi quis abbas.* & ſi infamatus, vel convictus ſit appellatione remota, nolit ſponte cedere, compellatur, *de appellat. cap. quia nos.* & non a Monachis, ſed ab Epiſcopo & vicinis Abbatibus eſt loco removendus, *diſt. c. ſi quis abbas. verſ. ab Epiſcopo, in cujus territorio. & d. c. nullam.*

DE POENIS ABBATUM.

De puniendis ſeu corrigendis Abbatibus, *c. ult. §. ſi vero abbates, eod. tit.*

ABBATISSA Moniales benedicere, confeſſiones audire, & publice prædicare non poteſt, *cap. nova quædam*, 10. *de pœnitentiis*.

Abbatiſſa poteſt etiam ſuſpendere Clericos delinquentes ab officio, licet non poſſit excommunicare, *de major. & obedient. c. dilecta*, & de electione Abbatiſſæ, *vide c. indemnitatib.* 34. *de electione in* 6.

Abbatiſſa nec prædicare, nec confeſſiones audire poteſt, *cap. nova, de pœn. & remiſſ.*

De ABIGEIS accuſatio cum inſcriptione, & ſine ea proponi poteſt, 4. *quaſt.* 4. *c. nullus. §. abacti, l. unic. C. de abigeis*.

ABLATA violenter reſtituantur ante litem conteſtatam, *can.* 3. 3. *qu.* 2.

ABOLITIO pœnam remittit, ſed infamiam non tollit, *can.* 8 2. *q.* 3.

ABORTUS cauſam dans, ſi conceptum erat vivificatum, & animal rationale, homicida eſt, *cap.* 20. *de homic. volunt.*

ABSENS accuſare, vel accuſari per alium non poteſt, *can.* 18. 3. *qu.* 9. neque judicari, *can.* 13. & 14. 3. *quaſt.* 9. niſi contumax fuerit, *can.* 1. 3. *qu.* 8.

Appellare poteſt ex quo ſcit, ſi indefenſus fuit, *can.* 29. *§. ſi adverſus*, 2. *qu.* 6.

Fructus Beneficiorum percipit, ſi ſtudiorum cauſa abſit, *cap.* 21. *de præbend.*

Iaveſtiri poteſt per allum, *cap. 24. de præbend.*

Abſene in ſervitio Papæ vel Epiſcopi ſui non debet privari beneficio ſuo, *cap. cum dilectue, de Clericis non reſident.* Idem eſt, ſi cauſam ſuam vel ſuorum agat.

Contra abſentes non ſervatur ſententia diffinitiva lite non conteſtata, & maxime ſi ſint abſentes cauſa ſtudii & peregrinationis, *cap. inter quatuor, de major. & obedien. item cap. conſultationibus, de offic. jud. deleg.*

Abſens ſtudii cauſa in loco minus competenti fructus beneficii non recipiat, c. *tuæ. de Cler. non reſid.*

Abſens diu vocatus, ſi venire noluit, privetur beneficio, ſive dignitate, *c. ex parte, de Cler. non reſid.* Et maxime ſi ſine juſta & neceſſeria cauſa præſertim ſine licentia Epiſcopi moratus ſuerit, & congruo tempore expectatus non redierit, *c. inter quatuor, eod. tit.* Item, ſi Ecclesia petiatur defectum magnum de abſentia miniſtrorum, poſſunt abſentee revocari, *c. cum ad hoc, eod. tit.*

Abſens quie eſſe poteſt de licentia ſui Prælati, vel cauſa ſtudii, ſive alia cauſa honeſta, c. *relatum, eod. tit.*

Abſente uno Judicum, ſententia alterius non valet, *cap. cauſam, de offic. deleg.*

Abſeos ad electionem vocari debet, ſi temen commode poteſt, *cap. coram, de elect.* aliaa electio caſſari poteſt, niſi poſtea conſentiat.

Abſens contumex lite conteſtata condemnari poteſt, c. *prout, de dol. & contumac.*

ABSOLUTIO dividitur in publicam & privatam, 26. *q.6. c. miniſtrare, §. ſed notandum.*

Abſolutio pecunia redimi non debet, *c. ad aures, de Simon.*

Abſolutio occultato crimine non valet, *c. cum pro cauſa. & c. officii, de ſent. excomm.*

QUIS ABSOLVERE POSSIT.

Abſolvere poteſt Capitulum, *vid. inf. eod. in Epiſcopue.*

Concilium abſolvere poteſt ob hæreſim excommunicetum, & hic non niſi a Concilio poteſt abſolvi, *cap. hic vere, §. fin. cum c. ſeq. de ſententia excommunicat. diſt. 50. 1. qu. 7. cap. ſi quis Epiſcopus.* jure novo aliud eſt, *c. ad abolendam. 9. §. præſenti, verſ. ad arbitrium Epiſcopi, de hæreticis.*

Delegatus ab eo, qui jus abſolvendi hebet, abſolvere poteſt, *cap. ult. de offic. ordin.*

Epiſcopo non alii jus ebſolvendi competit, *17. quæſt. 4. c. omnes, 26. qu. 6. c. 1.* ſecus eſt ſi privata ſit abſolutio, non publica: tunc enim alius ebſolvere poteſt, *dict. quæſt. 6. c. miniſtrare, § ecce quod. c. presbyteri.* item ſi Epiſcopus ſit abſens, & periculum ſit in mora, *dict. quæſt. 6. c. Aurelius, c. ſi aliquis, §. ecce quod.* quatenus hoc procedat, *vide d. cap. Aurelius, verſ. debet presbyter utique conſulere, & d. q. 6. cap. ſi quis de corpore, in fin. dict. quæſt. 6. c. ſi aliquis, §. ſed ſi neceſſitate. c. pen. §. fin. cum c. ſeq.* item ſi Ecclesia vacet, Capitulo jus abſolvendi competit, *c. un. de major. & obed. in 6.*

Qui excommunicavit vel damnavit, abſolvere poteſt, non alius, ſecundum diſtinctionem, *cap. cum Eccleſiarum, 3. in fin. cap. ad reprimendam, 8. in princip. & §. tu vere frater. c. paſtoralis, 11. §. præterea, de offic. ordin. c. venerabilibus, 7. in princip. de ſentent. excommun. in 6. 26. quæſt. 6. cap. 1.*

Excommunicatus abſolvere non poteſt, *vid. inf. in eod. in Hæretici.*

Hæretici & Excommunicati, neque ligendi, neque ſolvendi jue habent, *24. quæſt. 1. cap. audivimus. §. fin. cum duob. cc. ſeqq. item de pœnitent. diſt. 1. c. verbum.*

Legatus de latere abſolvere poteſt eum, qui Clericum percuſſit, *c. ad eminentiam, 20. & c. quod de his, 26. in princ. dict. tit.* Plura infra in Legatus a Latere.

Papa ab aliis excommunicatos, vel damnatos abſolvere poteſt, *9. quæſt. 3. c. ſuis ſemper. cap. cuncta. §. ſed nec illa. c. cuncta. c. fratres.*

Clericue, qui quod excommunicato communicaverit, fuit excommunicatue, non niſi a Papa poteſt abſolvi, *cap. ſignificavit, 18. de ſententiis excommun.*

Neque is, qui ob incendium fuerit excommunicatus. *cap. tua nos. 19. d. tit.*

Neque is, qui ob id quod Eccleſiam effregit & expoliavit, fuit excommunicatue, niſi a Papa eſt abſolvendus, *c. conqueſti, 22. d. tit.*

Qui contra interdictum vel excommunicationem fecerit, nonniſi a Papa poteſt abſolvi, *c. quicunque, 11. §. fin. & c. is qui in Eccleſia, 18. §. is vero. verſ. a quo nequit. de ſentent. excommun. in 6.*

Qui ob id, quod juſtitiam vel gratiam pecunia redemit, fuerit excommunicatus, non niſi a Papa poteſt abſolvi, *c. 1. §. decernimus, de ſentent. excomm. in extrav. comm.*

Si quis Clericum percuſſerit, & propterea excommunicatue, nonniſi a Papa poteſt abſolvi, *17. q. 4. c. ſi quis ſuadente, in princ. item c. 5. §. fin. & c. non dubium, 5. in fin. c. ea noſcitur, 13. §. alios autem, de ſent. excomm. 11. q. 3. c. ad menſam. §. juxta igitur hanc diſtinctionem, in fin.* Fallit, ſi ſine periculo Papam adire non poſſit. *c. de cætero, 11. & c. quamvis, 58. verſ. niſi imminente. d. tit.*

Sacerdos ſimplex abſolvere poteſt Laicum, ſi ob id, quod excommunicato communicaverit, fuerit excommunicatus: ſi modo extra crimen illi communicaverit, *cap. nuper. 29. d. tit.*

Abſolvitur de injectione manus violenta Oſtiarius a ſuo Epiſcopo, niſi ſit caſus enormis, *c. ſi vero, de ſentent. excomm.*

Abſolvuntur Monachi & Canonici regulares a ſuis Abbatibus, *c. Monachi, eod. tit.*

Abſolvitur a ſolo Papa Laicus literis falſis ſcienter utens, *cap. dura de crimine falſ.*

Mulieres & perſonæ, quæ ſui juris non ſunt, ab Epiſcopo ſuo abſolvuntur, *c. mulieres, de ſent. excomm.*

Item potentes & delicati, quique modicam læſionem intulerunt, *cap. mulieres, eod. tit.*

Item cum ex juſta cauſa excommunicator quæri non poteſt, vel difficulter inveniri, tunc abſolvi poteſt ab Epiſcopo, vel proprio Sacerdote, *c. nuper de ſentent. excomm.*

Legatus non miſſus a latere, tantum de provincia ſibi commiſſa abſolvere poteſt. Sed Legatus ſub prætextu ſuarum Eccleſiarum, nec de ſua, nec de alia provincia abſolvere poteſt, *cap. excommunicatis, de offic. leg.*

Absolvi poſſunt Hoſpitalarii a Prioribus ſuis, *cap. canonica, de ſentent. excommunicat.*

Abſolvitur quis in neceſſitate, non obſtante contradictione, vel etiam appellatione partis adverſæ, *cap. qua fronte, de appellat.*

Abſolutue a delegato ad excommunicatorem remittitur. *cap. prudentiam, de offic. delegat.*

Abſolvi poteſt quis poſt mortem. Item legatus apud Deum abſolvitur ab Eccleſia, *cap. a nobis, de ſentent. excommunicat.*

Abſolvitur a ſolo Papa Laicus juſſu Abbatis Monachum vel Converſum percutiens etiam ex juſta cauſa; & ſimiliter jubens: niſi diſciplinæ cauſa faciat per ſeipſum ſolum, vel Clericum & non Laicum, *cap. univerſitatis, de ſentent. excomm.*

Non ebſolutus ſcienter ordinatus, ſi ſit ſecularis, perpetuo deponitur: ignorans factum vel ignarus juris a ſolo Papa abſolvitur. Si autem talis ſit religioſue, a ſuo Abbate abſolvitur, niſi factum ſit grave & notabile, *cap. cum illorum, eod. tit.*

Abſolvitur ſervus de injectione manus violenta ab Epiſcopo ſuo, in fraudem faciens, ut ſervitio domini ſui ſe ſubtrahat, aut dominus ſine culpa ſua grave damnum incurrat ex ejus abſentia, *cap. relatum, eod. tit.*

Abſolvunt ſe mutuo a minori excommunicatione contracta aliqui, poteſtate utique collata, *cap. duobus, de ſentent. excommunicat.*

Abſolutue non eſt qui ex ſola ſalutatione Papæ ſibi

ſcripta,

Digitized by Google

ſcripta, cap. ſi aliquando, eod. tit. Item, nec qui pluribus excommunicationibus innodatus, ab una tantam eſt abſolutus, cap. officii, eod. tit.

Abſolvere quis non poteſt alianum parochianum, niſi de licentia ſui proprii Sacerdotis, c. omnis, de pœn. & remiſſion.

Abſolvendi namque poteſtas alite poteſt committi in neceſſitate, cap. ex literis, de officio delegatorum.

Ex quibus causis absolutio concedenda.

Sine cauſa pœna remittenda non eſt, cap. cum, ab 3. de offic. ordinar.

Si damnatus pœnitentiam egerit. 11. q. 3. cap. plerunque. §. cauſæ ergo. cap. cum aliquis, in pr. 27. q. 1. cap. devotam. §. etſi deſinent. item diſt. 50. cap. domina. § final.

Si tamen pœnitens vel ſatisfaciens ab errore ſeu peccato non recedat, non erit abſolvendus. 11. quæſt. 3. c. tunc vero, 24. quæſt. 2. cap. damnatis, in princip. cap. legatur, 27. quæſt. 1. cap. devotam, in princip.

Si ſatisfactum ſit pro crimine, cap. 3. verſicul. uſque ad dignam ſatisfactionem, de offic. ordinar. cap. ex literis, 11. de conſtitutionibus. ſed hoc ſi ex pluribus cauſis damnatus, pro omnibus ſatisfecerit, cap. cum pro cauſa, 27. & cap. officii, 42. de ſent. excommunicat. ſecus ſi pro delicto nondum ſatisfecerit, nec ablata reſtituerit, cap. peccatum, 4. de regul. juris, in 6. & Exemplum habetur, cap. quicunque, 2. in princ. verſ. nec abſolutionis, de hæreticis, in 6. nam peccati venia non datur, niſi correcto, cap. peccati, 5. dict. tit.

Quod ſi vero delictum, ob quod excommunicatus eſt, non fuerit manifeſtum, deque jure excommunicationis dubitetur, tunc enim cautione præſtita, etiam ante ſatisfactionem abſolvitur, cap. ex parte, 23. de verbor. ſignificat. cap. quæ fronte, 25. §. final. de appellationibus, c. 1. §. ideoq; mandamus, de his, quæ vi metuſve cauſa. cap. venerabilibus, 7. §. porro. & §. poteſt. de ſentent. excommunicat. in 6. item ſi periculum mortis inſtet: tunc enim præſtita cautione de ſatisfaciendo, abſolvendus eſt, d. c. qua fronte, 25. & dict. c. venerabilibus, 7. §. ſane ſi certum, verſ. niſi periculum.

Si ſententia ſit injuſta, abſolutio danda, c. cum ad quorundam, 7. de exceſſib. Prælatorum.

Forma et Modus Absolvendi.

Cauſa cognita abſolutio indulgenda, c. Romana, 3. §. ſententiae, de appellationib. in 6. 11. q. 3. c. plerunque contingit.

Secus ſi cauſa excommunicationis dubia, non manifeſta ſit: tunc enim excommunicatus cauſa etiam nondum cognita, ad cautelam poteſt abſolvi, cap. ex parte, 23. de verb. ſignif. c. cum olim, 24. eod. tit. c. per tuas, 40. §. verum ex verb. & §. quod ſi abſolutionis. c. venerabili. 52. de ſent. excom. c. venerabilibus, 7. §. porro. verſ. ſimiliter ſi ſuffraganeos, eod. tit. in 6. item c. c. §. ideoq; mandamus, de his quæ vi metuſve cauſa, cap. prudentiam, 21. §. 6. verſ. cæterum ſi vel, & cap. cum contingat, 36. de offic. delegati.

Secus etiam ſi poſt appellationem interpoſitam quis ſit excommunicatus: nam & hic cauſa nondum cognita ad cautelam poteſt abſolvi, d. §. porro in pr. & dict. c. venerabilibus, 7. § ſed ſi ex cauſa, §. fin. item d. c. per tuas, 40. §. nos igitur. verſ. quanquam apoſtolica, item c. cum contingit, 36. §. ad quod taliter, de offic. delegati. Niſi cauſa talis ſit, in qua appellare non licet. d. §. porro, in princ. verſ. exceptis caſibus, in quibus.

Fallit tertio, ſi ſententia excommunicationis intolerabilem contineat errorem, d. c. venerabilibus. 7. §. poteſt quoque. item d. §. ad quod taliter. & dict. §. nos igitur. verſ. quanquam apoſtolica.

Cautione interpoſita, & de cautione eorum, qui ob hæreſim excommunicati abſolvuntur, & ad Eccleſiam redeunt, vide 1. quæſtion. 7. c. convenientibus. §. item Baſilius, c. ſi qui voluerint. c. quatuor cardis. c. ſaluberrimum. cap. ſi quis Epiſcopus. item 26. quæſt. 6. c. his qui in tempore. §. fin. & abſolvendus caveat de parendo mandato Eccleſiæ, c. qua fronte, 25. §. ſane ſi quis, verſ. ab ipſa tamen, de appellationibus.

Gratiæ nihil tribuat Judex in abſolvendo, 11. q. 3. c. plerunque.

Contra interdictum Eccleſiæ generale abſolutio quando valeat, c. præſenti, 10. de ſentent. excommun. in 6.

Impoſitione manus ante atrium Eccleſiæ, 26. q. 6. c. ult. in fin. cap. miniſtrare. §. publica, quod tamen fallit in abſolvendo Clerico, diſtinct. 50. c. confirmandam, & c. illud quoque, in prin. diſtinct. 82. c. Presbyter. §. ſinitio tribus. item ſi in periculo mortis conſtitutus abſolvatur, 26. quæſt. 6. c. qui recedunt, in prin.

Juramento præſtito ab eo, qui abſolvitur, de parendo Eccleſiæ vel excommunicatoris mandato, & de non committendo tale quid in poſterum, c. ex tenore, 10. ad hæc, 12. c. nuper. 29. §. fin. c. venerabili, 52. de ſentent. excommun. 11. quæſtione 3. c. cum aliquis. verſ. & de futuris.

Si tamen abſolvendus ob id, quod excommunicato extra crimen communicaverit, fuerit excommunicatus, hic etiam ſine juramento abſolvitur, dict. c. nuper, 29 §. is autem qui.

Si ſine ſcandalo juramentum præſtari non poſſit: tunc enim ſufficit manualis promiſſio, c. ſuper eo. 51. d. tit. item juramentum præſtatur ab eo, qui impeditus, quo minus a Papa ut ordinario Judice abſolutionem petat, ab alio abſolvitur: & jurare debet, ceſſante impedimento, ſe Papam acceſſurum, & mandatum Apoſtolicum ſuſcepturum, c. de cætero, 11. §. fin. & c. ea noſcitur, 13. §. fin. de ſentent. excommun.

De reliqua forma & ſolennitate abſolutionis, vide 11. quæſt. 3. c. cum aliquis.

Abſolutus quis non habetur, niſi probet per literas, vel alias legitime, c. ſicut nobis de ſentent. excommun.

Abſolutio pro offenſa, vel contumacia quomodo fieri debet, c. ex parte, de verb. ſign.

Quando absolvendus.

Quinta Feria ante Paſcha abſolutio facienda, & peccata remittenda, c. de pœnit. de conſecr. diſtinct. 3.

Non niſi peracta pœnitentia eſt abſolutio indulganda. diſtinct. 50. c. ebſit. c. ſi quis præpoſtera. c. domino. item 11. qu. 3. c. tunc vero. c. plerunque contingit. §. cauſa ergo. item de pœnitent. diſtinct. 1. c. nonnulli.

Non, niſi læſo ſatisfactum, & ablatum reſtitutum ſit, abſolutio eſt indulgenda, c. ea noſcitur, 13. verſ. ſatisfactio juxta facultates, de ſentent. excomm.

De Abſolutione retractanda agitur, c. ex part. 5. & c. ſignificavit. 6. de officio ordinarii.

Infamia per reſtitutionem vel Abſolutionem non aboletur, 2. quæſt. 3. c. Euphemium. §. hinc colligitur. c. ult. §. abolitio enim, & §. unde Imperatores.

Abſolutus in terra, erit etiam in cœlo abſolutus, 24. q. 1. c. quodcunque.

Abſolutus priſtinum ſtatum recepit, niſi ex pluribus cauſis excommunicatus, ex una tantum non omnibus fuerit abſolutus, cum pro cauſa, 27. de ſentent. excomm.

Item: niſi per vim abſolutio ſit extorta, cap. 1. de his quæ vi metuſve cauſa in 6.

Tertio fallit ſi injuſta ſit abſolutio. Quæ tamen exceptio reprobatur, c. venerabilibus, 7. §. ubi autem, de ſentent. excommun. in 6.

Quarto: niſi ab alio, quam a quo debuit, propter impedimentum aliquod abſolutus, ceſſante impedimento ei, a quo abſolvi debuit, ſe non præſentavit, c. eos. q. 22. de ſentent. excomm. in 6. Clement. 1. §. fin. de pœnis.

Qui Abſolutus eſt in periculo mortis pœnitentiæ tempore nondum peracto, ſi convaluerit, illud implere tenetur. 26. q. 6. c. ſi quis de corpore. c. qui recedunt. §. quod ſi ſupervixerit. c. is qui in §. ſi ſupervixerit. & §. fin. item c. de his vero. §. quod ſi deſperatus.

De hæredibus absoluti.

De hæredibus ejus, qui poſt mortem abſolutus ad ſatiſ-

ſatisfactionem cogendis, videatur *c. a nobis*, 28. §. *fin. de ſentent. excomm.*

ACCESSORIUM naturam ſequi congruit principalis, *c. acceſſorium*, 42. *d. tit.* adeo ut commiſſo principali & illud committatur, *de offic. delegati. c. præterea. & cap. prudentiam. junct. capit. cum ex injuncto, de oper. nov. nunc.*

DE ACCUSATIONIBUS.

An ACCUSATIO ſit juſta, ſeu Chriſtiano homini licita, 23. *q.* 4. de quo vide inf. in litera P. in Pœna.

Accuſatio contra inopem & ſpoliatum & contra uſurarium pauperem eſt inanis, *c. olim. de reſtit. ſpol.*

Ab accuſatione poteſt deſiſti ante inſcriptionem, *c. licet, de accuſat.*

Accusare qui possint, vel non.

Primum ſine legitimo Accuſatore nemo inter reos eſt recipiendus *cap. 2. de accuſationib. 2. quæſt. 1. cap. nihil. c. imprimis. §. ſed & de perſonis accuſantium. 3. quæſt. 9. cap. dignum, in fin. 6. quæſt. 1. cap. nos ſequentes.*

* Accuſatus prior a reo accuſare non poteſt, niſi prior accuſatio ſit finita. 3. *quæſt. 11. in princ. cum cap. ſequen. c. non eſt, in princ. c. neganda, 4. quæſt. 2. c. ult. §. fin. 6. quæſt. 1. qui crimen.*

Fallit ſi accuſator de majori crimine accuſetur, *d. c. non eſt. §. hoc autem.*

Si reus contra accuſatorem priorem inſcriptiones tantum pendente accuſatione deponat: hoc enim facere non prohibetur, *d. c. neganda. in fin. & dict. c. neganda, in princ.*

Actor inimicum Epiſcopum accuſare non poteſt, 2. *q. 4. c. detractores. item 6. q. 1. c. deteriores.*

Affinis Accuſati accuſare non poteſt, ut nec cognatus, familiaris, vel domeſticus, 3. *q.* 5. c. *ſimiliter, verſ. vel affines. c. accuſatores. verſ. nec familiares. item 3. q. 11. c. ult. §. ſi quis enim.*

Alius pro alio accuſare non poteſt, 2. *q. 6. c. ſi quando. Vide inf. in accuſator.*

Anathematizatus. *Vide inf. eodem in Excommunicat.*

Apoſtata. *Vide inf. eodem Hæreticus.*

Qui Calumniatus antea fuerit, vel prævaricatus, hic accuſare non poteſt, 2. *q. 1. c. prohibentur. §. alii propter ſuſpicionem, item 2. quæſt. 3. c. ult. §. accuſator.*

Cognatus accuſati. *Vid. ſup. eodem. Affinis.*

Cohabitans. *Vide inf. eodem. Domeſticus.*

Conſpirator accuſare non poteſt. *dict. quæſt. 4. c. conſpiratores.*

Qui conſuluit ſortilegos & Magos, non poteſt accuſare, 2. *q. 8. c. quiſquis. §. fin. item 3. q. 5. c. conſtituimus. verſ. ſeu qui od.*

Contentioſus homo accuſare non debet, 3. *q. 5. c. ſuſpectos. & d. cap. ſimiliter. & d. q. 5. c. nullus. verſ. nullus frequenter litigans.*

An Clericus Clericum accuſare poſſit. 3. *q. 5. c. de accuſationibus. c. accuſationes. c. accuſatores, in prin. cap. nullus, in fine.*

Laicus, qui Clericus non eſt, nec eſſe poteſt, Clericum non accuſet. 2. *q. 7. c. beati §. fin. cum cap. ſeq. c. teſtes, in p. & §. ſic & illud. cap. ſacerdotes. item 6. q. 1. c. omnes vero. verſ. indignum eſt enim. cap. infames. §. hi nimirum omnes. item 15. q. 3. in pr. verſ. generaliter enim.*

Item Clericus Laicum non accuſet. 2. *q. 7. c. ſicut. & c. decretum.*

Culpabilis ipſe, & in crimine conſtitutus accuſare non poteſt. 4. *q. 1. in princ. cum c. ſeq. & c. beatus. in prin. item c. qui crimen. item 3. quæſt. 5. c. ſuſpectos. c. canonica. c. ſimiliter. c. nullus.* hujus exemplum habetur, *c. cum Eccleſiaſtica, 3. de exceptionibus.*

Qui deſtitit ſemel ab inſtituta accuſatione, iterum accuſare prohibetur, *c. licet, 14. de accuſationib.*

Detractor accuſare non poteſt. 2. *q. 4. c. detractores.*

Domeſticus inimici accuſari, vel ei cohabitans non poteſt accuſare, *c. repellantur, 7. de accuſationibus. item 3. q. 5. c. accuſatoribus, in princ.*

Domeſticus, vel familiaris Judicis non accuſet. 3. *q. 5. c. ſimiliter. in verbo Gratiani. & 4. q. 4. c. pen. §. fin. cum c. ſeq.*

Eccleſiaſtica perſona non accuſat. *Vide ſupra in Clericus.*

Excommunicatus vel anathematizatus accuſare non poteſt, 4. *quæſt. 1. c. 1. in princ. cap. quod autem 2. quæſt. 7. c. in ſancto. 6. q. 1. c. illi qui. §. ſimiliter. c. omnes. 3. quæſt. 4. c. conſpiratores. c. nullus. c. omnes.* Niſi reus accuſatori excommunicato communicaverit. Sed hoc reprobatur. *c. 2. de exceptionibus*, quæ exceptio fallit in caſu, *c. 2. de exceptionibus.*

Exterus & ignotus non accuſat. 5. *quæſt. 5. canonica. verſ. & eos, qui non ſunt eorum gentis. item c. accuſatores. verſ. nullus alienigena.*

Familiaris accuſati accuſare non poteſt. *Vid. ſup. eodem in Affinis.* quod fallit, ſi reus accuſatorem propter crimen, quod illi objicit, a ſua familiaritate antea non repulerit: hoc enim caſu accuſare poterit, *c. nulli, 5. de accuſationibus, 3. q. 5. c. nulli, in princ.*

Familiaris Judicis. *Vide ſupra in Domeſticus.*

Filius parentes. *Vide infra eodem in Liberi.*

Hæreticus, apoſtata, vel alias vilis homo accuſare non poteſt. 2. *q. 7. c. quærendum. c. alieni. c. pagani. item 3. quæſt. 4. c. 1. c. beatus. c. ſi quis. item. 3. qu. 5. c. ſuſpectos. c. canonica. c. nullus. item 4. q. 1. cap. 1. §. omnes etiam, c. quod autem.* fallit, ſi hæreticus hæreticum velit accuſare. *d. c. pagani. §. in hoc, & d. q. 7. c. ſi hæreticus in princ.*

Infamis accuſare non poteſt, *d. cap. prohibentur. §. alii propter delictum, 3. qu. 4. in pr. cum c. ſeq. 3. qu. 5. c. canonica. c. accuſatores. in fin. c. conſtituimus. c. ſimiliter. c. nullus. item 4. q. 1. c. 1. §. omnes etiam, 6. q. 1. in pr. cum c. ſeq. c. beatus 6. q. 1. omnes. c. illi qui. c. ſumma. §. finali. cum c. ſeq.* fallit, ſi ex lege Julia de annona infamis accuſet. 2. *qu. 1. c. prohibentur. §. mulierem. verſ. famoſi quoque.* item ſi de hæreſi vel ſimonia infamis accuſare velit, *6. q. 1. c. nos ſequentes. §. ſed licet.* Contradicere videtur *d. q. 1. c. quæro ergo.* Ubi Gratianus ſubjicit ſolutionem verſ. verum hoc Auguſtini.

Inferior ſuperiorem, vel minor majorem accuſare non poteſt. 2. *quæſt. 7. c. qualis. §. fin. cum c. ſeq. item c. majorum. c. quærendum. c. in ſancta. verſ. & ſicut major. item 6. quæſt. 1. c. beatus, in pr. verſ. & qui eis coæquales. & §. finali. c. omnes vero, in fin. item 3. q. 5. c. accuſationes, in fine.* fallit ſi major ſit hæreticus, & minor catholicus, *d. qu. 2. c. cum majores.* item ſi major exemplo ſuo ad interitum trahat juniores. *2. q. 7. cap. Paulus dicit.* vel ſi major vita & moribus minore ſit deterior, *d. q. 7. cap. qui nec. §. finali. cum c. ſeq. c. quamquam. c. puto. c. quæritur.* ſed tamen ſi minor ſit irreprehenſibilis, accuſare poteſt, *d. q. 7. c. criminoſiores in princ.*

Inimicus accuſati ab accuſatione repellitur, 3. *quæſt. 5. c. ſuſpectos. & c. canonica. & d. c. nullus. verſ. nullus, qui inimicitiis ſtudet. & d. c. omnes, in fine. item. 3. q. 5. c. accuſatores. c. accuſatoribus. c. nulli. §. quod vero. c. ultimo. §. finali. item 23. qu. 4. c. ea vindicta. §. ſed huic vindictæ. & c. ultimo. item de accuſationibus. c. cum. P. 10. & c. meminimus, 23. 5. q. 5. in pr. cum c. ſeq. c. non omnis. c. non oſculatur.* licet obſtet. *d. c. non oſculatur. §. fin.* ſed ei reſpondetur *d. quæſt. 5. c. ult. §. ſed aliud.*

Inobediens Papæ non poteſt accuſare, 3. *q. 4. c. 1. & c. ſi quis.*

Si accuſatoribus nihil interſit, accuſare non poteſt, *c. illa præpoſitor. 3. de accuſationibus.*

Laicus Clericum non accuſat, 2. *quæſtion. 7. in princ. cum c. ſequente. c. nullus. c. laico. c. in ſancto. c. laicos. c. ſicut. c. laici, item 6. quæſt. 1. c. beatus. c. ſacerdotes. c. ſunt plurimi. c. quieſcito, item 11. quæſt. 1. c. Clericum, in fin. item c. cum P. 10. de accuſat. & c. de cætero, 24. de teſtibus, Vid. ſup. eod. in Clericus.*

Liberi

Digitized by Google

Acc

Liberi parentes non accuſent, 2. q. 1. cap. prohibentur, niſi in crimine læ.æ majeſtatis, 3. qu. 11. cap. Epiſcopus. §. & in criminali. verſ. crimen vero.

Libertus Epiſcopum non accuſet, 5. qu. 5. c. accuſatores. §. finali. & c. nullus.

Nec Libertus patronum accuſet, 3. qu. 11. c. ult. §. fin. 12. q. 2. c. Epiſcopus, §. hujuſmodi autem. & §. in criminali. d. §. alii per conditionem. fallit ſi ex lege Julia majeſtatis accuſet, d. §. in criminali. verſ. crimen vero. item ſi civiliter, non criminaliter agatur, 2. q. 1. cap. prohibentur. §. liberi.

Qui in Magiſtratu poſitus eſt, accuſare non poteſt. 2. q. 1. c. prohibentur, in pr.

In illegitimo Matrimonio conſtitutus, vel ei conſentiens, accuſare prohibetur, 3. qu. 4. c. conſanguineorum.

Miles accuſare non poteſt, 2. qu. 1. cap. prohibentur. Niſi miles ex lege Julia de annona accuſet, d. cap. prohibentur. §. mulierem. verſ. milites quoque.

Monachus Clericum non accuſet, 2. q. 7. cap. placuit, cap. nullus, in pr. 3. qu. 4. cap. hi qui, §. fin. 3. qu. 5. cap. canonica. §. fin. Contradicit dicta quæſtio ſeptima, cap. ult. §. item Joannis: reſpondatur per diſtinctionem, dicti cap. nullus. §. ſed aliud, & dict. qu. 7. cap. negligere. cap. ſancta. item de accuſationibus. cap. ex parte, II.

Mulier ab accuſando repellitur, 2. q. 1. cap. prohibentur, 15. quæſt. 3. in prino. & cap. de crimine. Niſi mulier ſuam ſuorumve injuriam perſequatur, d. quæſt. 3. in princ. verſic. niſi forte ſuas, & cap. ex eo quod. §. finali cap. certis de cauſis, in princ. & §. uxor tua. ſi tamen mulier maritum, vel adulteram adulteri velit accuſare, hanc injuriam non poteſt perſequi, 32. qu. 1. cap. apud miſericordem. §. publica. Hujus ratio eſt, 32. qu. 5. c. penult. §. ſed quæritur. cum capite ſeq. item ut crimen læſæ majeſtatis mulier deferat, 15. qu. 3. cap. certis de cauſis. §. in quæſtionib. cap ſane. §. unde aut. item ex lege Julia de annona mulier accuſet, 2. q. 1. c. prohibentur. §. mulierem.

Par parem, vel Superior inferiorem accuſare poteſt, 2. q. 7. cap. pagani.

Pauper accuſare prohibetur, 2. quæſt. 1. cap. prohibentur. §. nonnulli. & c. imprimis. § ſed & de perſonis.

Qui pecuniam antea ob accuſandum, vel non accuſandum acceperit, ab accuſatione repellitur, 2. qu. 1. c. prohibentur.

Plures reos habens, accuſare prohibetur, 2. quæſt. 1. cap. prohibentur.

Plures eundem de eodem crimine accuſare non poſſunt, c. illo, 3. de accuſationibus. Niſi priore accuſatore deſiſtente alius eundem reum repetat, 2. q. 1. cap. prohibentur. §. ab alio.

Qui in probatione defecit adverſus eundem, vel alium, accuſatione inſtituta iterum accuſare non poteſt, 3. quæſt. 10. in princ. cum cap. ſequente. & cap. ult. item 4. quæſt. 6. cap. 1. cap. ſi accuſatorum. & cap. ult. Niſi accuſator propriam cauſam, non tamen criminalem, vel Eccleſiaſticam perſequatur, dict. quæſt. 6. cap. ult. verſic. niſi proprias.

Prohibitus accuſare poteſt ſuam ſuorumve injuriam perſequi: hoc enim caſu accuſatio ei non deneganda, 2. qu. 1. cap. prohibentur. §. tamen omnes, 4. quæſt. 6. cap. omnibus, & cap. illud vero, verſic. niſi proprias, item cap. ſi accuſatorum. verſic. niſi proprias. & cap. ultimo. verſ. niſi proprias. item ſi hæreticus accuſetur, 4. quæſt. 7. cap. præſumunt. §. huic appoſitioni. verſic. cæterum ſi a fide. item 6. qu. 1. cap. nos ſequentes. §. ſed licet. & cap. cum majores. cap. quæra. quod fallit, ſi hæreticus de alio crimine, quam de hæreſi accuſetur ab eo, qui eſt inferior in converſatione vitæ, diſt. qu. 7. c. ſi hæreticus. §. ſed quæritur.

Item accuſare prohibitus poteſt, ſi teſtis in reum produci poſſit, diſt. quæſt. 7. cap. teſtes. §. nunc demonſtrandum. verſ. at quicunque.

Pupillus accuſare non poteſt, 2. quæſt. 1. cap. prohibentur, in princ. Niſi pupillus patri vel avi injuriam perſequatur, 15. qu. 3. c. certis de cauſis. §. pupillis.

Qui quæſtus cauſa accuſat, prohibetur, c. ſignificante, 5. qui matrimon. accuſare poſſunt.

Raptor accuſare non poteſt, cap. conſanguineorum, verſic. ſimiliter, de raptoribus.

Qui renunciavit accuſationi, etiam præſtito jurejurando, ab accuſatione repellitur, cap. veniens, 15. de accuſationibus.

Sacrilegus non accuſat, 5. qu. 4. cap. nulli.

Servus dominum accuſare non poteſt, 3. quæſt. 11. cap. ultimo. §. ſi quis enim. & 2. qu. 3. cap. ultimo. §. cauſa vero, 2. qu. 1. cap. in primis. §. quod autem dicitur.

Item non poteſt omnino Servus accuſare, 3. quæſt. 5. cap. canonica. verſ. aut libertus. cap. accuſatores. §. finali. cap. nullus, niſi ex lege Julia de annona velit accuſare, 2. qu. 1. c. prohibentur. §. mulierem.

Item niſi Servus mulierem, quæ eum propriis ſervitio cum habuit, deferet, 12. quæſt. 2. c. Epiſcopus. §. in criminali. verſ. quo caſu cum ſeq.

Subditus Prælatum, vel Magiſtrum ſuum accuſare prohibetur, 2. quæſt. 7. c. 2. c. ſacerdotes. c. qualis. c. ſententia. c. oves. c. ſunt nonnulli. c. ſi hæreticus. §. item quod dicitur, 3. quæſt. 4. c. hi qui, 6. quæſt. 1. c. oves, c. deteriores, 8. quæſt. 2. c. ultim. in fin. Contradicit 2. quæſt. 7. c. plerunque. c. teſtes. §. ecce oſtenſum, cum ſequentibus, uſque ad c. Clericos aut Laicos. Item contradicit d. qu. 7. c. criminationes. §. colligitur. & c. admonendi.

Fallit ſupradicta deciſio, ſi Prælatus a fide exorbitaverit: tunc enim a ſubditis ſuis accuſari poteſt, 2. qu. 7. cap. Sacerdotes, in fin. c. oves, verſic. niſi a fide. & cap. præſumunt.

Secundo ſi Prælatus nomine tantum ſit, non vita, d. q. 7. c. non omnes. c. non omnis. c. ſecus. c. qui nec. c. plerunque. §. fin. c. Paulus. item 8. qu. 1. c. vereor.

Tertio fallit, ſi Clericus ſubditus Prælatum accuſet, verum hæc replicatio reprobatur, 2. quæſt. 7. c. Sacerdotes. c. oves. §. his auctoritatib. c. plerunque. §. item probatur. item 3. qu. 3. c. Clericus.

Denique fallit ſi accuſator vir ſit probus, minime criminoſus, d. §. his auctoritatibus. cum c. ſequente. & d. quæſt. 8. c. accuſatio, in pr. c. ſunt nonnulli. §. fin. cum c. ſequente. item c. ſi hæreticus. §. item quod dicitur.

Superior inferiorem accuſare poteſt. vide ſupra eodem Par.

Suſpectus accuſare prohibetur, 3. quæſt. 5. cap. ſuſpectos. c. canonica. c. accuſatores. c. omnes. in fine. item 3. qu. 8. cap. 1. in princ.

Accuſare me non poteſt, qui contra me teſtimonium tulit. c. meminimus, de accuſ.

Vilis perſona in dignitate conſtitutum accuſare non poteſt. vide ſupra eodem Hæreticus. item in inferiore.

QUOS ACCUSARE LICEAT, VEL NON.

Alium quam qui crimen commiſit, accuſare ac punire non licet, 1. quæſt. 4. in princip. cum ſequentibus, uſque ad c. quia præſulatus. c. crimen. c. Judæi. c. jam itaque. c. non imputantur. item 24. quæſt. 3. in pr. §. unde per Ezechielem. & §. quia vero. item c. 1. c. certum. §. illicita. item c. 2. §. finali. de his, quæ fiunt a majore parte. & de conſecratione, diſt. 4. cap. quæris, in princ.

Accuſare licet eum, qui coegit ad crimen faciendum c nam & hic tenetur, 22. qu. 5. in princ. cum cap. ſeq.

Conſentientem in crimen: nam & hic propter ſuum conſenſum tenetur, 11. quæſt. 3. cap. qui conſentit. 17. qu. 4. cap. omnes, 22. qu. 5. in princ. 27. qu. 1. cap. viduas. §. finali. item diſt. 86. cap. facientis.

Eum, cujus conſilio crimen ſit commiſſum: hoc enim caſu uterque poteſt accuſari, de pœnitentiis, diſt. 1. cap. ſi quis iratus, cum c. ſeq.

Defendentem crimen alterius: nam & hic ob ſuam defenſionem tenetur, dict. cap. qui conſentit. verſ. & defendit alium. item verſic. ſi quis peccantem defendit. Exemplum

habetur dicta quæſt. 3. cap. ita corporis. & *14. quæſt. 6. c. 1. §. illud vero fideliſſime.*

Mandantem, *diſt. 1. cap. ſi quis iratus, cum cap. ſeq.*

Poſteros, ſi pœna non ſolum crimen committenti, ſed etiam ejus poſteris lege ſpecialiter impoſita ſit: hoc enim caſu poſteri quoque puniuntur, exemplo criminis læſæ majeſtatis, niſi poſteri per fœmininam, non maſculinam lineam deſcendant, *cap. ubicunque, 4. de pœnis, in 6.*

Non propulſantem injuriam, cum poſſet: nam & hic tenetur, *diſt. 83. in pr. cum cc. ſequentib. item cap. conſentire, item diſt. 86. cap. facientis. item 23. q. 3. cap. non in inferenda, cap. qui poteſt. c. ab Imperatoribus.* & *cap. ult. item 23. quæſt. 5. cap. non putes, cap. non eſt. cap. qui vitiis. item 23. quæſt. 8. cap. præterea. item de ſententia excommunicationis, in 6. cap. dilecto, 6. §.* & *quidem.*

Accuſari non debet de eodem crimine abſolutus, *cap. de his, de accuſationib.*

Accuſari non poteſt inimicus vel ejuſdem amicus, *cap. repellantur, de accuſat.*

Accuſari poteſt matrimonium poſt ternam denuntiationem, ſi ante non conſtabat impedimentum, *cap. cum in tua, qui matr. accuſar. poſſ.*

Accuſari quis poteſt de diverſis criminibus in eodem libello, *c. licet, de accuſ.*

Ubi accusare liceat.

In loco, in quo crimen commiſſum eſt, regulariter reus accuſandus ac puniendus eſt, *cap. 1. de raptoribus, 6. qu. 4. cap. Paulum. §. revera. 3. qu. 6. in pr. cum cap. ſeq.* & *cap. ult. 3. quæſt. 9. cap. nec extra, 6. quæſt. 3. cap. placuit cap. ult.* Niſi Papa permiſerit alibi accuſari, *dicto cap. nec extra. verſic. ſalva tamen*, vel cum alibi de crimine conſtare poſſit, vel ſi per appellationem, vel recuſationem Judicis cauſa alio devolvatur, *d. quæſt. 6. c. pulſatus. §. hoc autem.* item ſi Epiſcopus accuſetur, *dicta qu. 6. c. ſi quis, in princ. 3. quæſt. 5. c. accuſatores. §. nullus.* denique ſi reus alibi deprehendatur, *c. 1. §. contrahentes. de foro competenti.*

In Templis, Cœmeteriis & alijs locis Eccleſiæ, cauſæ ſanguinis agi non debent, *c. cum Eccleſia, 5. de immunit. Eccleſ.*

Apud quem Accusare liceat.

Apud eum, cujus intereſt, accuſatio inſtitui poteſt, *cap. illa, 3. de accuſat.*

Apud Magiſtratum Eccleſiaſticum accuſatio publica non competit, *c. in Archiepiſcopatu, 4. de raptorib.*

Apud Statinnarios accuſatio non competit, *4. q. 4. c. nullus. §. ſi quis ſe, de accuſat.*

Forma, et quemadmodum Accusatio instituenda.

Admonitio præmittenda accuſationi Prælatorum, *2. q. 7. c. accuſatio. §. ſed ſi quis. c. ſi quis erga.*

Cum Cauſæ cognitione circa perſonam: nam accuſatoris, & accuſandi cauſa præmittenda, *d. q. 7. c. ſi qui ſunt, c. querendum. c. accuſatio. c. Clericos. c. criminationes, in prin. item 3. q. 4. c. ſi quis a vero, in fin. 3. q. 9. c. habetur.* & *c. dignum.*

Per Epiſtolam accuſatio non poteſt inſtitui. *Vide inf. in accuſator.*

Inſcriptione accuſantis interponenda. *Vide inf. in accuſat.*

Accuſatio in ſcript. producenda eſt, ac legenda. *2. q. 8. in princ. cum c. ſeq.* Contradicit *d. quæſt. 8. cap. ult. in princ.* Cui reſpondet Gratianus *ibid. §. ſed Caliæus.*

Subſcriptione accuſatoris interveniente, *2. qu. 8. c. ult. §. item ſubſcribere.*

In accuſatione, denunciatione & inquiſitione qualiter ſit procedendum, *habetur in c. licet, de ſimon.*

Accuſandum non eſt per reſcriptum, ſed viva voce, contra matrimonium, *cap. a nobis qui matr. accuſ. poſſ.*

ACCUSATOR unde dicatur, *c. forum, 10. §. accuſatores. de verb. ſignif.*

Accuſare per alium non poteſt, neque per epiſtolam, *2. q. 6. c. ſi quando. 2. q. 7. c. criminationes, 1. q. 8. c. per ſcripta, in pr. 3. q. 9. c. abſente. c. non oportet. c. habetur. c. qui accuſare. c. dignum. c. abſens. c. ult. item 5. qu. 2. c. relatum. 5. q. 3. c. in criminalib.* Fallit, ſi abſentiæ cauſa per procuratorem reddatur. *5. qu. 3. in pr. cum c. ſeq. item de accuſat. c. veniens. 15. §. idem vero ad ſuum*, item ſi accuſator in illuſtri dignitate ſit conſtitutus, *3. q. 9. c. abſens.* item ſi civiliter ex crimine agatur: puta ſi maritus uxorem de adulterio accuſet, ut ab ea ſeparetur: *cap. tuæ fraternitati, 5. de procurat.* fallit denique, ſi per modum exceptionis crimen objiciatur, *c. ſuper his, 16. §. fin. de accuſat.*

Accuſator cuſtodiæ ſimilitudinem patietur, *2. quæſt. 8. c. quiſquis.*

Libelli inſcriptio ab accuſatore facienda, *2. q. 8. cap. quiſquis ille. 3. q. 9. c. qui accuſare. verſ inſcriptione videlicet, 4. q. 4. c. nullus. §. inſcriptio ſemper. §. in aliis,* & *§. inſcriptio vero.*

Quod fallit, ſi maritus uxorem de adulterio accuſet: hic enim inſcribere in crimen non tenetur, *d. c. nullus. §. ſi maritus.*

Item ſi de abigeatu accuſatio inſtituatur, *d. cap. nullus. §. abact.*

Item ſi per officiales crimen Præſidi nuncietur, *dict. c. nullus. §. aliquando.* vel ſi non per accuſationem, ſed per denuntiationem crimen deferatur, *c. ſuper his, 16. in princ. de accuſation.*

Denique ſi per modum exceptionis crimen objiciatur, quod probatur ſimul & diſtinguitur, *d. c. ſuper his, §. cum autem excipiendo.*

Porro de modo & forma inſcriptionis, item iis quæ deſignanda vel inſcribenda ſunt, *vide 2. quæſt. 3. c. Paulum. §. omnis igitur, quæſt. 8. c. pen. item c. ult. §. quo vero.* & *§. ſed etſi aliud.*

Ad formam etiam inſcriptionis pertinet, ut accuſator ſubſcribat, vel alius pro eo, ſi literas neſciat, *d. c. ult. §. item ſubſcribere.*

Denique ſi in crimen inſcriptum non ſit, vel non recte, rei nomen aboletur & ex integro repetendi reum poteſtas fiat, *d. c. ult. §. quod ſi libelli.*

Accuſatori probandi onus incumbit. *2. quæſt. 7. c. ſi quis Epiſcop.* & *4. q. 6. c. ult.* quibus autem rationibus crimen probandum ſit, *paulo inferius inter officia Judicis, regul. 4. cum ſequentibus docebitur.*

Accuſatore deficiente, nihilominus indicitur purgatio infamato, *c. accedens, de accuſat.*

Accuſatore deficiente, reus abſolvitur, *c. ut noſtrum, Ut benef. Eccleſ. ſin. dim.*

Accuſatoris injuſti pœna, *c. accuſaſti, de accuſat.*

De *Accuſatoribus*, Calumniatoribus, Prævaricatoribus, & Tergiverſatoribus. *Vid. inf. unumquodq; verbum in ſua litera.*

ACCUSATUS contumax coercetur per excommunicationem. *4. q. 5. in pr. cum s. ſeq.*

Accuſatus apprehenſus cuſtodiendus, niſi reus judicio ſiſti, vel de parendo juri ſatiſdare ſit paratus, *c. ſi Clericus, 15. §. fin. de ſentent. excomm. in 6.*

Accuſatus non recipiendus, nec occultandus, *d. c. 6. p. 3.* niſi recipientes ſint privilegiati ad recipiendum: ſed reprobatur, *c. unico, de privileg. in extravag. Joann. XXII.*

Accuſatus defendere ſe per alium in criminalibus non poteſt, nec per epiſtolam, *3. quæſt. 9. c. ult. 5. qu. 3. c. in criminalibus, in fin.* & *cap. ult. verſ. excepto publico*: quod fallit, ſi abſens ſit damnandus ad pœnam: hoc enim caſu quilibet potius pro eo verba faciens admittendus eſt, quam abſens damnandus, *d. q. 3. c. 1. ſi ægrotans. §. reos. Item de accuſ. c. veniens, 15. §. idem vero.* Item ſi illuſtris perſona de injuriis accuſatur, hæc enim per procuratorem ſe defendere poteſt, *3. quæſt. 9. c. abſens.*

Deni-

Digitized by Google

denique abſentiæ cauſa per procuratorem reddi poteſt, *de hac re dictum ſupra in Accuſatore.*

Accuſatus ſuſpendendus eſt interim ab officio ſuo, 2. *quæſt. 4. c. accuſat.*

Accuſato interdicitur alienatio rerum Eccleſiaſticarum, *cap. prælatorum, de accuſation.*

Accuſatus de crimine & convictus deponitur, per modum vero inquiſitionis convictus removetur, ſi eſt ſubditus, ſimpliciter: prælatus vero removetur ab adminiſtratione, *cap. dilectus, eod. tit.*

ACOLYTHI unde dicantur, *diſt. 21. c. Cleros.* §. *acolythi.* & de officio, *diſt. 25. c. 1.* §. *ad acolythum*, *diſt. 33. c. 1.* §. *deſervientes.*

De modo ordinandi acolythum cavetur, *diſt. 23. c. acolythus.*

Acolythus rem a Presbytero conſecratam alii ne porrigat, *diſt. 24. cap. 1.*

Acolythus uxoratus tonſuram portare non tenetur, *c. Joan. de Cleric. conjug.*

Acolythus uxoratus beneficium amittit Eccleſiaſticum, *cap. 1. eod. tit.*

ACQUISITA ab Eccleſiaſtico poſt promotionem cedunt Eccleſiæ poſt mortem, *de ſucceſſ. ab inteſt. c. ſed hoc.*

ACTA Judicis non valent, niſi teſtibus juventur, *c. cum a nobis, de teſtib.*

Acta judicii temere violens non poteſt impugnare, *cap. novam, de offic. & poteſt. Jud. deleg.*

An ACTIO jure divino ſit permiſſa, 14. *q. 1. in pr.* & 23. *q.* 4. ubi vindicta prohibetur: contrarium tamen concluditur, *d. q. 1. c. 1.* §. *fin. cum duob. c. ſeq.*

Actio litigioſa cedi ac emi prohibetur, *c. ult.* §. *cum igitur, de alienat. judic. mutandi cauſa facta.*

Actio Clericis & Monachis videtur deneganda, 14. *qu.* 1. *in prin. cum c. ſeq. in prin.* fallit ſi de damno vitando, non de lucro captando agant, *d. quæſt. 1. c. 1.* §. *his ita.* item ſi non ſuo, ſed alterius vel Eccleſiæ nomine egant, *d. c. 1. c. aliud eſt, uſque ad* §. *fin.*

Actori non debet licere, quod reo non permittitur, *c. non licet, 32. de reg. jur. in 6.* nam favorabiliores ſunt rei conventi, quam actores, *cap. cum ſunt*, 11. & *c. in pari*, 65. *de reg. jur. in 6.*

Actore non probante reus abſolvitur, *de cauſ. poſſeſſ. & propr. c. cum Eccleſia.*

Actor poteſt juramento probare intentionem, ſcil. in caſu, *c. ſuper eo, de iis quæ vi met. cauſ. fiunt.*

Actor quando poſſit reum ſub quo vult Judice convenire, *vide in c. 8. 10. & 11. de for. competen.*

Actore abſente per contumaciam, lite non conteſtata partis adverſæ teſtes recipiuntur, *cap. cauſam, de dolo & contumacia.*

Actor, niſi teſtibus & inſtrumentis deficientibus, non tenetur jurare, *c. ſicut conſuetudo, de probat.*

Actor ab actione cadit, ſi juramentum calumniæ præſtare nolit, *c. ult. de juram. calumn.*

Actor ab accuſatione non repellitur, quamdiu oppoſita excommunicatio ſibi non probatur, *c. except. de except.*

ACTUS legitimi conditionem non recipiunt, neque diem, *c. actus, 50. de reg. jur. in 6.*

ADAMUS natus eſt immortalis, *de conſecr. diſt. 4. c. placuit igitur.*

ADSCRIPTITIUS agrum, cui adſcriptus eſt, deſerere non debet, *cap. indicatum, 3. de immun. Eccleſ.*

ADVENA Probare debet ordinem antequam admittatur in ordinem ſuſceptione, vel ulterius promoveatur, *de Cler. peregr. non ord. can. inter quatuor.*

ADVERSARIUS injuſte fatigans condemnatur in expenſis, *c. cæterum. de reſcript.*

Adverſarii gratiæ ſe committens non cadit ob hoc a jure ſuo, *c. ſane, de renunt.*

Adverſarius per viginti dies eſt expectandus in cauſa appellationis, *c. 1. de appellat. in 6.*

DE ADULTERIO, ET STUPRO.

De Adulteris, et Adulterinis.

Adulterans vir uxorem adulteram dimittere non poteſt, *c. ſignificaſti, de divort.*

Adulteræ occultæ non eſt deneganda pœnitentia, *c. officii, de pæn. & remiſſ.*

Adulter cum adultera poſt mortem viri contrahere poteſt, niſi fidem dederit de contrahendo, vel actu eam duxerit, & ante vel poſt, uxore ejus ſuperſtite, ipſam cognoverit, *c. veniens.* & *c. ſi quis, de eo qui dux. in matrim. quam per adult. poll.*

Adultera ſeparata ſine ſpe conjugii manet, *c. literis, de præſumpt.*

Adultera virum repetere non poteſt, niſi & ipſe ſit adulter, *c. conſtitutus, de convers. conjug.*

Adultera pœnitens reconcilianda eſt viro ſecundum Concilium, *c. gaudemus, cum ibi not. de convers. conjug.*

Cum adulterinis filiis non faciliter diſpenſatur, *c. per venerabil. qui fil. ſint. legit.*

Adulterini filii non ſunt, qui ex muliere ſuperducta in facie Eccleſiæ, ignoranter vivente prima, gignuntur, *c. ex tenore, eod. tit.*

Adulterii vel stupri qui accusare possint.

Marito adulteræ imprimis accuſatio competit, *c. maritis, 4. de adult.* Niſi maritus ipſe ſit adulter, *c. intelleximus, 6. de adult.*

Uxori adulteri accuſatio adulterii non competit, 32. *quæſt. 1. c. apud miſericordem.* §. *hoc in mulieribus. cum ſeq. item q. 5. c. ult.*

Quos Adulterii Accusare liceat vel non.

Qui Adulterium commiſit, 27. *q. 1. c. nubendi.* §. *fin. item diſt. 88. c. fornicari.* definitio & differentia fornicationis, ſtupri, & adulterii traditur, 36 *q. 1 c. lex illa.* § *ſed non omnis, cum ſeq.* Sane omnis illicitus coitus definitur adulterium eſſe, 32. *q. 4. c. nemo.* & 32 *q. 5. c. illa autem.* §. *cum ergo verſ. ac eum ait.* ſi quis tamen liberorum procreandorum non libidinis cauſa adulterium vel ſtuprum commiſerit, accuſari non poterat, 32. *q. 4 in prin.* & *c. dixit. in prin. c. objiciuntur.* ſed exceptio reprobatur. *d. q. 4. c. ſicut ſatius. in pr. c. recurrat.* §. *fin. verſ. nec illorum. c. dicat aliquis. c. ſic non ſunt.*

Coitus omnis extra legitimum matrimonium punitur, *d. c. nemo.* §. *quicquid.* & *d.* §. *cum ergo.*

Concupiſcentia ſola quoque punitur, *de pænit. diſt. 1. c. ſi cui etiam*, 32. *q. 7. c. non ſolum.* & ſi ob defectum vel ſterilitatem uxoris cum alia concubuerit, accuſari poteſt, 32. *q. 4. c. ſicut ſatius, in princ.* ſi cum deformi vel paupere fornicatio ſit commiſſa, 14. *q. 6. c. ult.* §. *quomodo.*

Si deprehenſum in adulterio conjugem conjunx retinuerit, *c. ſi vir, 3. in princ. de adulter.* 32. *qu. 1. in princ. c. ſicut. c. dixit. verſ. imo cum illa. c. ſi quis uxorem. c. apud miſericordem.* §. *quod ſi adulterio.* & §. *unde in novo.*

Qui dimiſit uxorem ſuam ſine cauſa, accuſari de adulterio non poteſt. 27. *q. 2. c. matrimon. c. omnis res.*

Qui dimiſſum dimiſſamve ob adulterium adulterii accuſatorum reduxerit, 34 *q. 1. c. non ſatis.* § *rem novam. verſ. cumque egreſſa.* quod fallit, ſi repudiatus repudiatave pœnitentiam egerit, *c. ſi vir ſciens. 3.* §. *fin. de adulteriis* 32. *q. 1. c. benedicte. c. quod autem.* & *c. non erit.* item fallit, ſi ob aliam quam adulterii cauſam quis uxorem dimiſerit: hanc enim recipere non prohibetur, 27. *q. 1. c. ſi quis gentilis.*

Si quis duas uxores ſimul habeat, vel una duobus nupta ſit, accuſari poteſt, niſi per errorem & ignorantiam quis eam, quæ alium habet maritum duxerit, vel contra: is enim ea ve ignorantiæ exceptione defenditur, 34. *q. 1. c. cum per bellicam. verſ. nec tamen culpabilis. item c. ſi quis neceſſitate*, §. *final. cum cap. ſequenti.* Alia exceptio eſt:

Digitized by Google

Niſi prior conjunx propter fornicationem dimiſſus dimiſſave ſit, 32. *quæſt. 7. c. quemadmodum.*

Qui per errorem putans ſuam eſſe uxorem, cum eliena rem habuerit, adulterii accuſari non poteſt, 34. *qu. 1. c. ſi virgo, §. fin. cum c. ſeq.*

Si inceſtus crimen ſit commiſſum, accuſare licet, 36. *quæſt. 1. c. lex illa. §. inceſtus eſt.*

Si Liberorum cauſa adulterium commiſſum ſit, punitur, *ut ſup. eod. in pr. in adulterium.*

Si quis contra naturam luxurietur, vel mares cum maribus coierint, 32. *q. 7. c. adulterii. c. efferebat. c. flagitia. c. uſus.*

Si cum Meretrice, aut alias ignominioſa muliere ſtuprum ſit commiſſum, punitur, *d. c. 4. c. meretrices eſſe. & c. in eo.*

Si quis ab alio repudiatam uxorem duxerit, vel ſi qua repudiato nupſerit, 31. *q. 1. c. denique. §. prima auctoritas*, 32. *q. 1. c. dixit. q. 7. c. licite, in princ. dominus, in fine. c. omnes. §. qui dimiſerit. verſ. & qui dimiſſam. item* 34. *q. 1. c. non ſatis. §. rem. novam. verſ. cunque egreſſa.*

Si cum ſoluta ſit commiſſum, punitur, 32. *qu. 4. c. ſi non ſunt. § final. cum c. ſeq. q. 7. c. fieri poteſt.*

Si cum ſerva commiſſum ſit adulterium, vel ſtuprum, punitur, 24. *q. 6. c. ult. verſ. ancilla.*

Si per vim aliqua ſtuprum, vel adulterium ſit paſſa, accuſari non poteſt, niſi vim paſſa non exclamaverit, 34. *q. 1. c. non. ſatis. § leges libret.*

Amor uxoris immodicus, & libidinoſus punitur, 32. *qu. 4. c. origo. c. recurrat. §. fin. c. in eo §. fin. & c. liberorum, in princ.*

FORMA ACCUSANDI DE ADULTERIO, ET QUEMADMODUM ACCUSATIO VIAT.

Juramento accuſatoris interveniente, 35. *q. 6. c. ſi duo. §. fin. cum. c. ſeq.*

Confeſſio alterutrius non probat contra alterum, quoad pœnam, ſed quoad purgationem indicendam ſufficit: *c. ſignificaſti, 5. de adulteriis, 2. qu. 5. c. interrogatum.*

Probatio inceſtus requiritur, 35. *q. 6. c. ſi duo, in pr.*

Pœna. Vide in loco de pœnis, in litera P.

DE ADVOCATIS, ET POSTULANTIBUS.

Advocati confeſſio non revocata præjudicat domino ſuo, *c. cum cauſam. de appell. c. olim, de cenſibus.*

Advocatum poteſt dare Judex requiſitus, *c. ex literis, de offic. jud.*

Et advocatus a Judice ſic datus non poteſt recuſari per partem, quia Judicis ſit domeſticus. *Ibid.*

Poſtulare quid, 3. *q. 7. infames. §. eſt autem.*

ADVOCATI QUI ESSE POSSINT, ET POSTULARE.

Advocatus adverſus eum, pro quo antea poſtulavit, in eadem cauſa poſtulare quis prohibetur: niſi cum antea contra patrem pupilli poſtulaſſet, poſtea tutor filii factus ratione ſui officii pro pupillo poſtulet, 3. *q. 7. c. infames. §. ſi contra.*

Advocatus fiſci contra fiſcum poſtulare non prohibetur, excepta cauſa, in qua fiſci advocatus fuit, *d. c. infames. §. quamvis illi.*

Qui cum Beſtiis pugnavit, vel operas ſuas, ut cum beſtiis pugnaret, locavit, prohibetur, *d. c. infames. §. ſimiliter. verſ. vel qui operas.*

Clerici & Monachi poſtulare prohibentur, 5. *q. 3. cap. ult. item de poſtulando. c. 1. c. ex parte 2. & c. ult.* Niſi propriam cauſam perſequantur, *d. c. 1. verſ. niſi propriam cauſam. d. c. ult. verſ. niſi pro ſe ipſo.* item niſi Eccleſiæ cauſam defendant. *d. c. 1. verſ. vel Eccleſia ſua. & dict. cap. ult. verſ. vel Eccleſia ſua.* item niſi cauſam conjunctl defendant, *d. c. ult. verſ. pro perſonis conjunctis.* item niſi miſerabilium cauſam defendant, *d. c. ult. verſ. cum miſerabilibus item. diſtinct.* 87. *c. 1. cum cap. ſeq.* denique niſi in judicio publico. 5. *q. 3. cap. ult. verſ. excepto publico.*

Cæcus advocatus eſſe nequit, 4. *q. 7. c. infames. §. nam ut præmiſimus. verſ. vel propter cæcum.*

Exceptione poſtulans a poſtulatione ſubmovetur. *d. §. qui adverſus eo.*

Excommunicati poſtulare non poſſunt, *c. intelleximus*, 7. *de judiciis c. decernimus*, 8. *de ſent. excom. in 6.*

Fœmina poſtulare non poteſt, *d. c. infames. §. alii prohibentur, c. 2. de judiciis, in 6.* Niſi fœmina pro ſe velit poſtulare, quæ exceptio non habet locum, ſi monialis pro ſe velit poſtulare, *d. c. 2. §. cæterum ſuminæ. c. unic. §. porro ne moniales, de ſtatu regularium, in 6.*

Hæretici poſtulare non poſſunt, *de pœnitentiis, diſt. 1. c. nemo vel in foro.*

Honoratis urbis Romæ poſtulare permittitur, 3. *q. 7. c. infames. §. apud. urbem.*

Infamibus poſtulare prohibitum, *d. c. infames, in princ. & alii prohibentur. verſ. vel propter notam.* Niſi infamis pro ſe non pro aliis velit poſtulare, *dict. cap infames. §. alii enim omnes.* item niſi pro parente, patrono, liberis, fratre & aliis hujuſmodi perſonis conjunctis poſtulare velit, *dict. §. alii enim omnes, verſ. & pro perſonis. & d. c. infames. §. permittitur* denique niſi infamis in integrum ſit reſtitutus, *dict. § alii enim omnes. verſ. niſi in integrum reſtitutionem.*

Minoribus ſeptemdecim annorum poſtulare interdictum, *d. c. infames. §. nam ut præmiſimus.* Quod extenditur ad Minores viginti quinque annis, *cap. qui generaliter*, 5. *§. fin. de procuratorib. in 6.* ſed fallit in cauſis beneficialibus & cæteris ſpiritualibus, in quibus majori quatuordecim annis poſtulare permittitur, *c. ult. de judiciis, in 6.*

Monachus advocatus eſſe non poteſt. *Vide ſupra eod. in Clerici.*

Moniali ne pro ſe quidem poſtulare permittitur. *Vide ſupra eodem, Fœmina.*

Qui Procuratorem dedit, ob id poſtulare, & cauſæ ſuæ adeſſe non prohibetur, *c 2. in fine, de procuratorib. in 6.*

Prohibitus poſtulare advocatus eſſe poteſt pro ſe, non pro aliis *d. c. infames. §. his perſonis.* item ſi non ſponte, ſed neceſſario fungatur officio, *d. c. infames. §. his perſonis. verſ. niſi forte & §. omnes.* item pro parente, patrono, aliiſque ſimilibus perſonis poſtulare poteſt, *dict. c. infames. §. permittitur. & §. nurus.* Fallit tamen, ſi affines, pro quibus poſtulare permittitur, eſſe deſierint, *d. c. infames. §. adfinitates.* alias ſi prohibitus poſtulare contra fecerit, pœna poſtulanti ſtatuta eſt, *de pœn. diſt. 1. c. quicunque.*

Surdo poſtulare prohibitum, *d. §. nam. ut præmiſſimus.*

OFFICIA ADVOCATORUM, ET JURA.

Advocati ne cui patrocinium denegent, cavetur, 3. *q. 7. d. cap. infames. §. ſi quis vero commiſerint.*

Honoraria exigere, & accipere advocati non prohibentur: quod fallit in Clericis advocatis, 15. *qu. 2. in princ. cum cap. ſequente.*

Paciſci cum cliente non debent advocati, *d. c. infames, d. §. præterea.* Ne de quota litis paciſcantur, *d. cap. infames. §. arceantur etiam.*

Ut ratione, non probris certent, cavetur, *d. cap. infames. d. ſi. quis adeo.*

Ne ex induſtria litem protrahant, cavetur, *dict. cap. infames. §. præterea non licet, in fine.*

Advocati & Procuratores jurabunt, quod injuſtam cauſam non ſuſcipient, nec fovebunt, & in cauſa quacunque non plus accipient, quam 20. librae Turon. *c. procurato*, 20. *de poſtulat. Gregor. in Novell. cap. 2.* Pœna facientis contrarium eſt hæc: Receptor punitur reſtitutione, & officii privatione, advocati per triennium, procuratores puniuntur in perpetuum, *Gregor.*

Advocatus non habentibus dandus, *c. 1. de officio Judicis*, 3. *q. 7. c. infames. §. ſi vero in uno. & § ſi quis autem*

ÆQUITAS Mater juſtitiæ, 25. *quæſtion. 1. c. 26.*

Ætas

Digitized by Google

ÆTAS ſi quam ſeniorem faciat, non vita, graviter increpandus eſt. a. q. 7. cap. 28.

AFFECTUS non ſufficit, niſi ſequatur effectus, ubi ex neceſſitate opus eſt facto. c. 1. de eo qui mitt. in poſſ. rei ſerv.

Affectus malus culpatur, licet non ſequatur effectus, c. adoleſcens de ſpon.

AFFINITAS contrahitur per coitum fornicarium, can. per tuas de probat.

Affinitas nulla eſt inter conſanguineos viri, & uxoris. c. quod ſuper his, de conſang. & affinit.

Affinitas ſuperveniens ſponſalia futura ſolvit. c. ſuper eo, de conſang. & affinit.

Affinitas cauſata ex copula illicita rumpit ſponſalia præcedentia, & privat facultate contrahendi matrimonium. c. ex litteris, de eo qui cognov. conſang. uxor.

Affinitas iniqua non nocet ignoranti, c. 2. & 11. ead.

Affinitas prohibet abſtinere a conſanguineis uxoris, ſicut a propriis. c. 1. de conſang. & affin.

Affinitatis tertium genus hodie ſublatum eſt, c. non debet, ead.

Affinitate non obſtante, permittitur neophytis converſis, ut ſtent cum relictis fratrum ſuorum, ſed non permittitur poſtea de novo contrahere cum illis. c. Deus qui, de divort.

AFFLICTIO non eſt addenda afflicto, c. ex parte, 5. de Clerico agrotante. Nec flagellatis, 7. q. 1. c. e.

AGERE non poteſt, qui exceptione, vel replicatione impeditur c. 3. de except.

ALEÆ, & taxillorum ludis non ludant, & nec interſint Clerici, c. Clerici offi. de vit. & honeſt. Cler.

DE ALIENATIONE RERUM ECCLESIASTICARUM.

Alienationis verbum continet conceſſionem, donationem, & permutationem, cap. nulli liceat, de reb. Eccleſ. alien. vel non.

ALIENATIO rerum Eccleſiaſticarum regulariter prohibetur, cap. nulli liceat, 5. cap. ſi quis, 6. de rebus Eccleſiæ alienandis. extravag. comm. unica, eod. tit. cap. fraternitatem, 2. de donationibus. cap. ut commutationes, 1. de rerum permut. c. 1. & cum nos, 3. & c. tua nuper, 8. de his quæ fiunt a Prælato. cap. hoc conſultiſſime, 2. de rebus Eccleſiæ non alienandis, in 6. 10. q. 2. in princ. cum c. ſequente, 12. q. 2. in princ. cap. Apoſtolicos. cap. quiſquis. c. non liceat c. indigne. c. Vulterane cap. ſtatuimus. cap. Epiſcopus. verſ. ſi quid de Eccleſia. c. diaconi. c. quiſquid. c. alienationes. c. Abbatibus, c. ſi qua de, c. precaria. c. ſicut. §. his omnibus. c. placuit. c. ſine exceptione, in princ. & §. Epiſcopus, 16. qu. 1. c. quia juxta. c. poſſeſſiones, 17. qu. 4. c. 1. c. ratio. 18. qu. 2. cap. quam ſit, in princ. 10. qu. c. cap. ea enim.

QUI RES ECCLESIASTICAS ALIENARE POSSINT.

Laicus alienare quandoque poteſt, ut ſi Laicus decimas, quas ab una Eccleſia habet, alii Eccleſiæ donaverit, cap. cum apoſtolica, 7. eod. tit. item ſi Laicus jus ſuum patronatus, quod in Eccleſia habet, eidem vel alii Eccleſiæ contulerit, c. 1. in princ. de jure patronat. in 6.

Ne Papa quidem alienare poteſt, 12. q. 2. non liceat Papæ.

Prælatus alienare poteſt, ſi alienet de ſuis rebus tantum der Eccleſiæ, quantum eſt in re alienata, 12. qu. 2. c. ſi quis quolibet. & 12. qu. 5. c. ſi Epiſcop.

ALIENATIO ECCLESIASTICARUM RERUM PERMITTITUR, ET QUARUM.

Si ædes ruinoſæ, aut deſtructæ alienantur. Quod probatur certo modo, 10. quæſt. 2. cap. hoc jus, §. ſi quas vero.

Feudum quoque Eccleſiaſticum concedi poteſt, de quo antea quis inveſtitus eſt, cap. per tuas, 5. de donationibus. item ſi feudum apertum alii rurſus in feudum concedatur, cap. ex parte, 2. de feudis.

Inutilia alienari poteſt, ut ſi res alienata inutilis ſit, & multis præſtationibus onerata, cap. ut ſuper, 8. §. fin. 10. q. 2. c. hoc jus. §. prædium, c. hujuſmodi, §. fin. 12. quæſt. 2. c. non liceat Papæ. verſ. niſi tantummodo. c. ſine exceptione. §. fin. c. terrulas. cum cap. ſeq. injuſtum. verſ. cum canonica.

Res ad menſam Prælati & Capituli pertinens, alienari non poteſt, c. ut ſuper, 8. & c. poſſeſſiones, 10. in princ. de rebus Eccleſiæ alienandis. Niſi cum quis juramentum præſtitiſſet de non alienandis rebus ad menſam ſuam pertinentibus, nonnullas res mobiles ad menſam pertinentes, vel de quibus dubitatur, an ad menſam pertineant, alienaverit, c. ut ſuper, 8. de rebus Eccleſiæ alienandis.

Mobilia aliquando alienari poſſunt, ſed hæc ſententia patitur multas exceptiones: nam alienari prohibentur mancipia, vel coloni adſcriptitii: certo tamen modo, c. mancipia, 3. & cap. injuſtum, 4. de rerum permutat. 10. q. 2. cap. 1. 12. q. 2. c. injuſtum. item vaſa ſacra, veſtes, aut alia donaria ad religionem neceſſaria, dict. c. 1. verſ. vel vaſa, item 12. q. 2. c. Auguſtino. c. Apoſtolicos item extravag. comm. unica in pr. verſ. & pretioſa mobilia de reb. Eccleſ. non alien.

Modicæ res alienari poteſt, c. cæterum. 3. de donationibus.

Monaſterium quomodo alienari poſſit, 16. q. 1. c. nemini.

Pignori obligatum alienari non poteſt, dict. extravag. unica, in pr. verſic. hypothecam. Niſi ſacra vaſa, veſtes aut alia donaria ad religionem neceſſaria pignori data ſint, c. 1. de pignoribus. quæ exceptio vera eſt, ſi neceſſitas urſerit, d. c. 1. verſ. niſi juſtiſſima neceſſitate. alias ſi pro alieno debito, res Eccleſiaſtica pignori ſit obligata, non poteſt alienari, cap. ſi quorundam, c. de ſolutionibus.

Remotam rem alienare licet, d. cap. terrulas, verſ. aut longe poſitas.

Uſuſfructus tantum rei Eccleſiaſticæ alienari poteſt. 10. q. 2. c. ſi quis. cum c. ſequente. quod fallit Clem. 1. de rebus Eccleſiæ non alienandis.

IN QUOS ALIENATIO PERMITTETUR, VEL NON.

Si Diſpenſatoribus Eccleſiarum, Liberiſve eorum, Cognatis vel Affinibus alienatio ſit facta, non valet, c. cum Clerici. 11. de cenſibus, 10. q. 2. c. hujuſmodi. §. quibuſcunque 16. quæſtion. 1. c. in canonibus §. generaliter.

Si peregrinis neceſſitate exigente largitio ſit facta, valet, 16. qu. 1. c. poſſeſſiones. & cap. ult. in princ.

Servo Eccleſiæ ſi quid Epiſcopus e ſa manumiſſo donaverit, valet. Quod probatur & diſtinguitur d. q. 2. ſi quos de ſervis.

OB QUAS CAUSAS PERMITTATUR.

Ob æs alienum urgens res Eccleſiaſtica poteſt alienari. Quod probatur certo modo, 10. q. 2. cap. hoc jus, in princ. 17. q. 4. cap. nullus res.

In eleemoſynam pauperum alienatio valet, 12. qu. 2. cap. gloria. c. aurum.

In fabricam Eccleſiæ donatio facta valet. Quod probatur, & diſtinguitur, 16. q. 4. cap. queſti ſunt.

Si miſerationis intuitu ſervi Eccleſiæ manumittantur, valet manumiſſio, 12. q. 2. cap. cum redemptor.

Propter redemptionem captivorum res Eccleſiæ alienari valet, 10 qu. 2. cap. 1. in fine. 12. qu. 2. cap. Apoſtolicos, in princ. verſ. excepta cauſa. cap. & ſacrorum. cap. ſicut omnino. c. aurum. ut & propter redemptionem terræ ſanctæ, c. ult. §. fin. de voto.

Item ſi Religionis intuitu res Eccleſiaſtica monaſterio alienetur, valet, 12. q. 2. ſi Epiſcopus. c. ult. & q. 5. quia, Ioan. 16. q. 1. c. poſſeſſiones, verſ. aut monaſteriis. quod fallit, ſi id quod religionis intuitu alienatur, quinquageſimam vel centeſimam partem rerum Eccleſiæ exceſſerit, 12. qu. 2. c. pæn.

Si pro remuneratione obſequii datum ſit, valet, d. q. 2. c. quicunque c. Eccleſiaſticis, 16. qu. 2. c. poſſeſſiones, verſ. niſi forte. Niſi in perpetuum pro remuneratione res immobilis data ſit, d. cap. poſſeſſiones. verſ. ſic tamen ut hae. & d. qu. 2. c. prædicator. §. illud autem.

Quibus modis permittatur, vel non.

Donatione, *vide ſupra eod. in loco comm. in quer.*

In Emphyteuſin dando res Eccleſiaſtica alienari poteſt certo modo, 10. *qu.* 2. *cap. hoc jus*. §. *perpetua*. Contradicit, c. *nulli liceat*, 5 §. *alienationis*. *verſ. & emphyteuticum perpetuum*. c. *ad audientiam*, 9. *de rebus Eccleſiæ alienandis*. c. *hoc conſultiſſ.* 2. §. *non concedenda*, *eod. tit. in* 6. *extravag. comm. unica*. *in princ. verſ. necnon infeudationem*, *eod. tit.* Contradicit *item* 10. *qu.* 2. c. *de precariis*. admittitur tamen in terra non fertili & de ſylvis extirpata, c. *ad aures*, 7. *d. tit.* item admittitur in rebus ſolitis in emphyteuſin concedi. *verſ. necnon infeudationem*. ſi tamen emphyteuta biennio continuo non ſolverit canonem: hoc caſu emphyteoſis poteſt revocari, *d.* §. *perpetua*, *verſ. qui rem*. Item ſi emphyteuta rem fecerit deteriorem: nam & tunc revocari poteſt, *d.* §. *perpetua*. *verſ. qui rem fecerit*.

Locari poteſt res Eccleſiaſtica ad tempus, *c. veſtra*, 2. *de locato & conducto*. Quod enarctatur in triennium, *extravagant. comm. unica*, *in princ. verſ. locationem & conduct enim*, *de rebus Eccleſiæ non alienandis*. item Eccleſiæ laicis locari non poſſunt, *cap. ſecundum*, 6. *in fin. ne Clerici vel Monachi ſecularibus negotiis*.

Permutatione quoque res Eccleſiaſtica alienari poteſt. *c.* 1. *de rebus Eccleſiæ alienandis*. *cap. ad q.* 6. *de rerum permut.* 10. *quæſt.* 2. *hoc jus*. §. *ſibi invicem*. quod etiam verum eſt, ſi Imperio vel Imperatori res Eccleſiaſtica ſit permutata, *cap.* 1. *de rerum permut.* 10. *q.* 2. *c. hoc jus*. §. *ſed & permutare*. non tamen ſpirituale cum temporali permutari poteſt, *cap. ult. de rerum permut.*

Si longi temporis Præſcriptione alienatio ſit firmata, non valet, *d.* §. *contractus autem*. *verſ. nec præſcribendi etiam*.

Reſtitutione rei oblatæ ei, quem profeſſionis pœnituit, ſeu alias beneficio privatur, res alienari poteſt, 17. *qu.* 4. *c. hanc ego*. §. *ſed notandum*. & c. *quod ad te*, 3. §. *fin. de Clerici conjug.* quod etiam verum eſt, ſi oblata ei, qui poſtea filios eſt ſortitus, reſtituantur, 17. *q.* 4. c. *ult.* §. *quam laudabile*.

Si Clericis in ſtipendium datum ſit, valet, 12. *qu.* 2. c. *ſæpe fit*.

Per Tranſactionem res Eccleſiaſtica alienari poteſt, *c. ſtatuimus*, 2. c. *contingit*, 3. *de tranſactionibus*. Niſi ſine conſenſu Prælati vel ſuperioris facta ſit tranſactio, *d. c.* 2. *verſ. de aſſenſu Epiſcopi*. *c. veniens*, 8. *eod. tit.* ipſe tamen tranſigens dum vivit, nihilominus obligatur, *d.* c. 8. *verſ. ne pacta inter alios*. *c. de cætero*, 5. *eod. tit.* item Clerici de beneficio inter ſe tranſigere non poſſunt, *cap. conſtituter*, 4. *d. tit. c. cum pridem*, 4 *de pactis*. c. *non ſine*, 2. *de arbitris*. mediatori tamen tranſactio iſta anect, c. *in literis*, 6. *de tranſactionibus*.

Gratis, nullo dato vel promiſſo, tranſactio de beneficio facta valet, *c. ſuper eo*, 7. *eod. tit.*

De jure patronatus aliquo accepto non valet tranſactio, *c. præterea*. 9. *d. tit.*

Non valet, ſi de ſubjectione ſpirituali ſit tranſactum, *c. præterea*, 10. *d. tit.*

Forma Alienationis, et quemadmodum ea fieri debeat.

Si Eccleſiæ Conditio per alienationem melior ſit facta, valet alienatio, 12. *q.* 2. *cap. ſicut Eccleſia*. §. *fin. c. ſine exceptione*.

Item ſi cum Conſenſu Capituli & ſolenni Decreto interveniente facta ſit alienatio, *cap. paſtoralis*, 7. §. *fin. de donationibus*, 10. *qu.* 2. *c. hujuſmodi*. §. *quod ſi neceſſitas*. 17. *q.* 4. c. *nullus res*.

Item ſi Capitulum ſciens alienationi non contradixerit, *cap. continebatur*, 2. *de iis quæ fiunt a Prælatis*. alias ſi ſine Conſenſu Capituli, & ſolenni decreto non interveniente, facta ſit alienatio, non valet, c. *hoc conſultiſſ.* 2. *in princ. verſic. & caſibus a jure permiſſis*, 2. §. *contractus autem*, *de rebus Eccleſ. non alien. in* 6. uti quoque ſi ſine Conſenſu Prælati alienatio ſit facta, *c. præterea*, & *c. cum Clerici*, 11. *de cenſib.* 17. *q.* 4. *in venditionibus*, *in pr.* quod tamen fallit, *in c.* 2. *in pr. de jure patronatus*, *in* 6. denique ſi ſede vacante nullo defenſore conſtituto alienatio facta ſit, non valet, *c.* 1. *de rebus Eccleſiæ non alienand. in* 6.

Si Epiſcopus ſolus alienationi conſenſerit, non valet, 17. *q.* 4. *c. in venditionib.* §. *etiamſi*.

Si Conſuetudo vel Statutum loci alienationem permittat, valet. Quod probatur certo modo, *d. c.* 3. *verſ. & illius terræ conſuetudo*. Niſi conſtitutio loci laicorum ſit, *c. ult. de rebus Eccleſiæ alienandis*. Contradicit *c. ſine exceptione*, 12. *q.* 2.

Etiamſi alienatio Juramento ſit firmata, non valet tamen, *c. hoc conſultiſſime*, 2. §. *contractus autem*, *de rebus Eccleſ. non alienand. in* 6.

Neque juſſu quidem Imperatoris alienatio fieri poteſt, 23. *q.* 8. *c. convenior*. Niſi res alienata ab Imperat. ad Eccleſiam fuerit profecta, 10. *q.* 2. *c. hoc jus*, *in pr.* videtur tamen rei Eccleſiaſticæ alienatio valere, ſi Princeps aliquis ſecularis res Eccleſiæ alienaverit, *c. qui res*, 2. *de reb. Eccleſ. non alien.* 12. *q.* 2. *c. de rebus*.

Si Papa permiſerit & confirmaverit alienationem, 12. *q.* 5. *c. quia Joannes*.

Si Capitulum alienationem poſtea ratam habuerit, *c. cum nos*, 3. *in fin. eod. tit.*

Si res Eccleſiaſtica licite alienata eſt, is cui ea eſt alienata, eam ultra debitum & naturam contractus uſurpare non debet, c. *hoc conſultiſſime*, 2. §. *in contractib. de reb. Eccleſ. non alienand. in* 6.

De Evictione præſtanda ei, cui res alienata fuit evicta, cavetur, c. *ad audientiam* 9. §. *fin. de reb. Eccleſ. alienand.* 10. *q.* 2. *c. hoc jus*. §. *qui vero*. *verſ. ſed adverſus eum*, 12. *q.* 2. *c. Vulterana*. §. *ſit emptoribus*.

De re alienata vindicanda ſeu reſtituenda, 10. *quæſt.* 2. *c. ult. q.* 2. *monemus*, *in fin.* c. *quiſquis*. §. *fin.*

Quilibet ex Clero rem repetere poteſt, *d.* c. *ſi quis Preſbyterum*, 6. §. *fin.*

Alienatio rei Eccleſiæ licet non valeat, tamen alienans eam retractare non poteſt, c. *inter dilectos*, 8. *de donationib.*

ALIUS poteſt pro me, quod per me non poſſum; tamen melius per me facerem, *cap. quia propter*, *de elect.*

Inter alios res acta aliis non præjudicat, *cap. inter dilectos*, *de fid. inſtrum.*

ALTARE non magnam habens fracturam, nec tabula mota, non debet reconſecrari, *cap. ligneis*, *de conſecr. Eccleſ.*

Altare non reconſecratur, ſi aliquod addatur non conſecratum: quia ſacrum trahit ad ſe non ſacrum, *c. quod in dubiis*, *de conſecr. Eccleſ.*

Altare, ad cujus honorem Eccleſia eſt conſecrata, ſi mota eſt menſa ſuperior, cum Eccleſia reconſecratur, *c. propoſuiſti*, *de conſecr. Eccleſ.*

Altaris reconſecratio non cogit Eccleſiam reconſecrari, *c. quod in dubiis*, *eod. tit.*

Altaria plura poteſt Epiſcopus ſimul una die conſecrare, *c. cum ſis*, *eod. tit.*

Altaria ſine permiſſu Epiſcopi non ſunt erigenda, *de conſecr. diſt.* 1. *nullus Presbyter*.

Altaria ſuperflua ſunt deſtruenda, *d. diſt.* 1. *cap. Eccleſ. in fin.* Ut & ea quæ ſine Sanctorum reliquiis ſunt inſtituta. *d. diſt.* 1, c. *placuit*.

AMISSIS, Quibus modis acquirimus, iiſdem in contrarium actis amittimus, c. 1. *de R. J.*

ANCILLA, ſi neſcitur, poſt contractum matrimonium repudiari poteſt, niſi ipſam cognoverit poſtquam ſcivit, *cap. propoſuit*, *de conjug. ſerv.*

de ANIMA, *Clem.* 1. §. *porro doctrinam*, *de ſumma Trinitate*, 32. *q.* 2. *cap. quod vero*. §. *hic de anima*. *c. Moyſes*. *de pœnit. diſt.* 1. *c. reſuſcitatus*, *diſt.* 2. *c. illa anima*.

ANIMUS, Diverſitatem corporum diverſitas ſequitur animorum, *c. quia diverſitatem*, 5. *in princ. de conceſſione præbendæ*.

AN.

Digitized by Google

ANNULIS non utanter Clerlci, niſi quibus competit ex officio, *c. Clerici, de vita & honeſt. Cleric.*

Per Annulom poteſt Epiſcopos Clericum inveſtire, *cap. cum olim, de ſent. & re judic.*

Annulos delatos ſignum eſt matrimonii contracti, *c. illud quoque, de præſumpt.*

ANTEQUAM dictio non ſemper implicat, *cap. quod dicitur, 4. de verbor. ſignificat.*

de ANTINOMIA conciliandа ex cauſa, tempore & loco, *habetur, diſt. 29. in pr. cum tribus ec. ſeq. diſt. 30. in pr. diſt. 31. c. ſi laicus. §. quod autem. cum c. ſeq. diſt. 31. in pr. cum c. ſeq. & c. penult. §. ſi quis igitur.*

Antinomiæ canonum ita conciliantur, quod ejus Concilii ſententia tenenda eſt, cujus antiquior & major eſt authoritas, *diſt. 50. c. domino. §. in fine autem, 33. q. 2. c. hoc ipſum. §. in fine autem.* cæteras leges videro, *diſt. 19. c. in canonicis, diſt. 20. c. 1. cum c. ſeq. 21. q. 3. c. qui reſiſtit.*

ANTISTES, *diſt. 21. cap. Cleros. §. antiſtes.*

de APOSTATIS coercendis, *cap. a nobis. §. de apoſtatis.*

DE APPELLATIONIBUS.

Appellationis oſus, *2. qu. 6. in princ. cum c. ſeq. & c. cum ſpeciali, de Appellat.*

Appellatio non excuſat aliquem a perjario, *cap. brevi, de jurejurando.*

Appellatio non tuetur aliquem in notorio delicto, *cap. quæ not. de appellat.*

Appellatio admittitur in parvis, ſicut in magnis, *ibid.*

Appellatio fraudulenter facta non valet, *c. ſuggeſtum, eodem titulo.*

Appellatione eximitur quis a poteſtate ſui ordinarii, *c. directe, eod. tit.*

Appellatio generalis non admittitur, *c. 2. eod. tit.*

Appellatio ante litis ingreſſum dicitur provocatio, non appellatio, *c. cum ſit Romana, & c. conſtituetur, eod. tit.*

Appellationi in dubio deferendum eſt, *cap. ſacra approbante, de ſent. excommun.*

Appellationi alterius qui non deſert, nec ſuæ deferendum eſt, *c. an ſit, de appellat.*

Appellatione partis adverſæ non obſtante, abſolvitur quis, cautione præſtita de juſtitiæ obtemperando, *cap. quo fronte, de appellation.*

Appellatio unius valet omnibus, cum plures gravantur, *c. uno ſententia, de appell.*

Appellatio non tenet in his, quæ dilationem non capiunt, *c. quo fronte, eod. tit.*

Appellatio in omnibus articulis commiſſionis interdicta intelligitur, ſi in uno interdicatur articulo, *c. ſecundo requiris, eod. tit.*

Appellationis articulo prætermiſſo, poteſt coram Judice a quo litigari, non obſtante appellatione, *c. cum teneamus, eod. tit.*

Poſt appellationem delinquens, punitur ab ordinario, non obſtante appellatione, *c. 22. de appellat.* Neminem enim tuetur in ſua æquitia appellatio. *c. ad noſtram, eod. tit.*

Appellatio licet ſit remota de principali, appellatur tamen ſuper quæſtione incidente, *c. cum teneamus, eod. tit.*

Qui appellare poſſint.

Alius quam qui condemnatus eſt vel qui, egit, appellare non poteſt, *c. cum inter. 16. de Elect. 2 q. 6. c. non ſolet, in princ.* Niſi alterius interſit, hic enim ratione ſui intereſſe agere vel appellare non prohibetur, *c. ult. §. fin. ut lite pendente nihil innovetur. in 6. cum ſuper 17. de re jud.*

Abſens per contumaciam, ſi condemnatus eſt, non poteſt appellare, *2. q. 6. c. ſunt etiam, 24. q. 3. c. de illicita. §. de conventione.* Fallit ſi ideo non adfuit, quod ante definitivam ſententiam appellaverit, *probatur & diſtinguitur Clement. 1. de dolo & contumacia.* Item ſi ideo non adſuit, quod dicat ſe libellum Principi dediſſe, & ejus expectare reſponſum: ſed reprobatur hoc, *2. qu. 6. cap. non ſolent.*

Adiens de attentatis poſt appellationem interpoſitam, alium Judicem, quam appellatum, non poſt appellare, *cap. ſollicitudinem, 54. de appellat.*

Qui admittere noluit ante appellationem ſui adverſarii, in eadem cauſa appellare ipſe non poteſt, *d. c. an ſit, 40. verſ. quod cum in eo qui, & c. conſtituit, 23. eod. tit. c. bonæ memoriæ, 23. §. dein inquireret, de electione.*

Aperiens acta cauſæ ſigilla violando appellare non poteſt, *cap. cum olim, 33. dict. tit.*

Si appellans poſt appellationem nonnulla contra appellationem attentaverit, ad appellationem non admittitur. *c. an ſit, 42. de appell.*

Ne Clericus laicum Judicem appellet, *21. q. 5. in princ. cum ſeq.*

Confeſſus appellare non poteſt, vel ſi cauſa ſit manifeſta, *cap. cum ſpecial. 61. §. porro de appellat. cap. Romana, 3. §. ſi autem poſt. eod. tit. in 6. c. 2. q. 6. cap. quicunque.*

Qui deſeruit antea appellationem ab alio gravamine factam, nihilominus appellare poteſt, *cap. directa, 39. de appellat.*

Qui juravit, quod ſententiæ velit ſtare, appellare non poteſt. *cap. qu. 21. de appellationib.* Niſi ſententia excedat limites juramenti & licitæ promiſſionis, *c. ad hæc, 20.*

Laicus Eccleſiaſticum Judicem appellare poteſt, *2. qu. 6. c. omnis.*

Niſi Officialis a ſuo Judice ob male geſtum officium fuerit condemnatus, non poteſt appellare, *3. q. 6. c. ei qui appellat. §. nulli quoque.*

Qui renunciavit appellationi, vel litem coram Judice, a quo appellaverat, poſtea proſecutus eſt, non poteſt appellare, *c. gratum, 20. §. fin. de offic. deleg.*

Appellare quis poteſt pro parochiano, *cap. ad audientiam, de appellat.*

Appellare non poteſt de crimine notorio accuſatus, *c. licet, de offic. jud. ordin.* Ut nec is, cui indicitur purgatio ſuper infamia, niſi modus excedatur, *cap. quod ad conſultationem, de ſent. & re jud.*

A quibus, et ad quos appellare liceat, vel non.

Ab arbitris delegatorum a Papa judicum Papa appellatur, *c. ab arbitris 11. de offic. deleg. in 6.* Niſi ex compromiſſo arbiter ſumptus pronunciaverit. Quod probatur & diſtinguitur, *2. q. 6. c. a judicibus. cum. ſ q. c. ſi quis Epiſcop. §. arbitrariis tantum.* Poteſt tamen a compromiſſario appellari: ſi in ordinarium vel delegatum Judicem ſit compromiſſum, *d. c. a judicib. verſ. ab his etſi ut arbitrarii.* item ſi non omnes, in quos eſt compromiſſum, judicaverint, *dict. quæſt. 6. c. ſane ſi ex conſenſu partium.* denique ſi non ſponte, ſed jure cogente in arbitros ſit compromiſſum, *cap. ab arbitris, 11. de offic. deleg. in 6.*

Ab auditore ſeu Subdelegato an provocetur, vide *cap. ſuper, 27. §. verum cum totam. & §. ejus ergo, de offic. deleg.*

A Capitulo ad Epiſcopum appellatur, ſed diſtinguitur, *c. a collat. 11. de appell. in 6.*

A Civili Judice Papa non appellatur, niſi ſit de temporali juriſdictione Eccleſiæ, *c. ſi duob. 7. §. fin. de appellat.*

A Compromiſſariis appellare licet, *vide ſupra eod. ab Arbitris.*

A Concilio Provinciali appellatur Primas, *2. q. 6. c. placuit, 6. q. 4. c. ſi inter, 11. q. 4. c. presbyteri.*

Non tamen ad tranſmarina Concilia appellatur. *d. c. presbyteri. verſ. ad tranſmarina, & d. c. placuit. verſ. ad tranſmarina,* ubi additur exceptio hæc: niſi Papa appelletur.

A De-

Digitized by Google

A Delegato Judice appellatur Delegans, *c. ſuper quæſtionum*, 27. *§. fin. de offic. jud. deleg.*

Etiam ſi datus ſit remota appellatione: nimirum ſi fuerit a dante alii delegata, *c. paſtoralis*, 28. *§. præterea, de offic. delegati*. Vel cum duobus cauſa delegata eſſet, ne ab iis appelletur, unus alteri ex iis vices ſuas commiſit, *c. ſuper*, 27 *§. ſi vero, d. tit.*

An ab Epiſcopali liceat appellare, 11. *quæſt.* 1. *c. omnes itaque, in princ.* Et ordinarie ab Epiſcopo Archiepiſcopus appellatur, *c. Romana*, 3. *§. debet autem, de appellat. in ſext.* Niſi communi conſenſu comprovincialium Epiſcoporum ſententia ſit lata, *6. q. 4. c. ſi metropolitanus, cum c. ſeq.*

Ab executore appellare non licet, niſi modum excedat, *c. pastoralis*, 43. *de appellat. c. quod ad conſultationem*, 15. *§. fin. de re judic. 2. q. 6. c. ult.*

Ad Hæreticum appellare non licet, vel ad eum, qui non eſt Fidei catholicæ, *2. q. 6. c. catholicus*.

A judice ita dato, ne ab eo appelletur, appellare non licet, *c. paſtoralis*, 53. *in princ. de appell. c. 1. de reſcriptis*. Niſi ſpecialis aliquis caſus a jure fuerit exceptus, *d. c. 53. verſic. quæ a jure non indulgetur expreſſe*. Et quamvis appellatio executionem ſententiæ hoc caſu non impediat, tamen nihilominus gravamen appellantis per Judicem appellationis poterit emendari, *d. cap. 53. verſ. ſed ſi appellans fuerit*.

Item a tali Judice appellatur, ſi appellans privilegium habeat appellandi. Sed reprobatur, *d. cap. 1. de reſcriptis*.

Item ſi alius, quam cui Judex datus eſt, ob ſuum intereſſe appellet: nam poteſt, *cap. ſuper eod.* 15. *de offic. deleg.*

Item a tali Judice appellari poteſt, ſi ſententia manifeſtam contineat iniquitatem, *c. inter cæteras*, 9. *de re judicata*.

Præterea ſi cum plura eſſent negotia, quibus Judex datus eſt, alia eorum præcedant clauſulam, appellatione remota, alia eam ſequantur: hoc enim caſu clauſula illa ad ſequentia non videtur pertinere, *cap. inquiſitioni*, 71. *de appellation.* Niſi negotia ſint connexa, *d. cap. 71. verſic. ſi ſunt plura negotia ſe minime contingentia. & cap. ſecund. 41. in princ. eod. tit.* Vel ſi clauſula hæc, Appellatione remota, in fine literarum fuerit repetita: tunc enim a nullo appellare licet, *dict. c. 71. verſ. niſi forte in fine*.

Item adverſus Judicem datum, appellatione remota, recuſatio poteſt objici, *cap. poſtrem. 36. dict. tit.* Ut & exceptio loci non tuti, ſi appellans ad locum non ſatis tutum in jus vocetur, *cap. ex parte*, 47. *eod tit.*

Legatus Papæ omiſſo medio adiri, vel appellari poteſt, *cap. 1. de officio legati*.

A Metropolitano ad Synodum provocatur, *6. qu. 9. ſi metropolis*.

Ab Officiali generali Epiſcopi non appellatur Epiſcopus, ſed Archiepiſcopus, *c. non putamus, de conſuetudine, in 6 c. Romana*, 3. *in pr. de appellat. in 6.*

Ad Papam omiſſo medio appellatur, *2. qu. 6. cap. ſi quis veſtrum, c. omnes. cap. ad Roman. c. ſi quis putaverit. c. ad Roman. cap. ideo huic. c. decreto. c. qui ſe ſcit. c. arguta. c. ſi quis putaverit. c. ideo huic. cap. quoties*, 3. *quæſt. 6. c. accuſatus. & de Appellationibus. c. ſi duobus*, 7. *in princ.* Niſi conſuetudine aliter obſervetur, *c. Romana*, 3. *§. ab Archidiaconis. verſ. niſi aliud. de appellat. in 6.*

A primate regionis non appellatur, *6. qu. 4. cap. ſi inter, §. fin.*

A Pari par Judex non appellatur, *2. quæſt. 6. cap. ante viorum, §. illo videlicet*.

A Subdelegato ad priorem delegatum appellatur, ſi delegatus alii non ad ſubdelegantem cauſam ſubdelegaverit, quod probatur ſub conditione, *dict. c. ſuper quæſtionum*, 27. *§. porro & §. ſi vero, in fine, de offic. deleg.* Niſi ſubdelegans aliquid ſibi de juriſdictione reſervaverit: hoc enim caſu ſubdelegans eſt appellandus, *d. § porro. & d. c. 27. in pr. verſ. ipſe namque reſpondit. & §. ejus ergo. & c. cum te conſulente*, 18. *eod. tit. item c. ſi delegatus*, 7. *§. fin. eod. tit. in 6.* item & alio caſu a ſubdelegato ad delegantem appellatur, ſi ex tribus delegatis duo vices ſuas non in totum ſubdelegaverint: hoc enim caſu tertio delegato cum duobus ſubdelegatis cognoſcente non ad ſubdelegantem, ſed ad delegantem provocatur, *c. ſi duo*, 3. *d. tit. de officio delegati, in 6.* Item ſi ſubdelegans excommunicatus, vel mortuus ſit. *cap. ſi et cui*, 10. *dict. tit.* vel ſi ſubdelegans negetur habere juriſdictionem: his enim caſibus omiſſo ſubdelegante ad delegantem appellatur, *cap. ſi a ſubdelegato*, 14. *eod. tit.*

A quibus Actibus appellare liceat, vel non.

Si Apertura teſtamenti concella ſit, non appellatur a tali ſententia, *c. ult. §. ſi quis etiam auſus, de appellat.*

Ab appellatione non admiſſa provocare licet: ut ſi Metropolitanus a provinciali Epiſcopo appellatus, appellationem ſuſcipere nolit, ad Synodum provocare licet, *6. qu. 4. c. ſi metropolitanus*.

A citatione ad locum non tutum licet appellare, etiam contra Judicem datum cum clauſula, appellatione remota, *cap. ex parte*, 47. *de appell.*

A correctione regulari non appellandum, niſi modus excedatur, *c. reprehenſibilis. & c. 22. de appellat.*

A criminali ſententia appellatur. *Vide inf. eod. in Sententia*,

A decreto perpetuo non appellatur, *c. 29. de appellat.*

Ab exiguæ rei ſententia appellatur. *Vide in Sententia, infra eodem.*

Ab exceptione rejecta appellare licet, ut ſi cui exceptio, ne ultra duas diætas in jus vocetur, auferatur, *c. olim*, 7. *de exceptionibus*. item ſi exceptio non ſufficientis mandati, vel litis pendentiæ per interlocutoriam ſit rejecta: ab hac enim interlocutoria licet appellare, *cap. ſignificavit*, 48. *de appellationibus*. Item ſi exceptio rei petitæ in libello non deſignatæ per interlocutoriam fuerit rejecta, *cap. ſignificantibus*, 49. *d. tit.* variatum fuit hic a Pontificibus: nam talis exceptio reprobatur, *cap. cum ſit*, 5 *§. ſi vero. cap. ſuper eo*, 12. *in pr. de appellationibus*, 2 *quæſt. 6. c. qui ſcit, §. fin. c. non ita. & c. ſi quis.* alias admittitur, ſi cauſa rationabilis coram Judice, a quo ante ſententiam appellatur, non fuerit ab appellante expreſſa, *c. ut debitus*, 19. *de appellationibus. cap. Romana*, 3. *§. cum autem, eodem titul. in 6.* Juxta hanc diſtinctionem intelligendum videtur, *c. ultim. de dolo, & contumacia, in 6.*

A fiſcalis negotii ſententia non appellatur, *c. ult. §. quotiens etiam, de appell.*

A gravamine omni appellare non licet, ſi generalis ſit appellatio de omni gravamine, tam præſenti, quam futuro, *c. inter cætera*, 2. *de appell.* Niſi generalis appellatio reſtricta ſit ad certam cauſam, *cap. conſuluit*, 18. *eod. tit*

A gravamine ſublato non licet appellare, *c. cum ceſſante*, 60. *d. tit. & c. ſi a judice*, 10 *§. fin. eod. tit. in 6.*

Ab Interlocutoria appellare licet, *vide ſupra in eodem in exception.* exempli gratia, ut ſi Judex quæſtionem habendam interlocutus ſit: ab hac enim interlocutoria poteſt appellari, *dict. cap. non ſolent. §. ante ſententiam*.

A poſſeſſione ſcripto hæredi decreta non appellatur, *cap. ult. §. ſi quis etiam auſus, de appellat.*

A poſſeſſione momentanea decreta non appellatur, *2. q. 6. c. ult. §. de poſſeſſ. c. ad hæc*, 37. *de appell.*

A probatione exceptionum adverſus teſtes denegata appellare licet, *c. ex parte*, 7. *de teſtibus*.

A ſententia conditionali appellatur, *cap. præterea*, 40. *de appellat.*

A ſententia medio tempore a Papa confirmata appellatur, *c. bonæ memoriæ*, 3. *de confirmat. utili.*

A ſententia in cauſa criminali appellare licet, *2. quæſt. 6. c. liceat. item. c. cum ſit Romana*, 5. *§. fin. de appell.*

A ſententia exiguæ cauſæ permiſſa appellatur, *cap. de appellationibus*, 11. *de appellation.*

A ſen-

Digitized by Google

A Sententia in cauſa fiſci vel tributatiæ functionis non appellatur, *d. c. ult. §. quoties etiem, de appell.*

A Santentia interdicti non appellatur, *cap. ad hoc*, 37. *de appellationibus.*

Appellari non poteſt contra convenientem, qui impetrat litaras appellatione remota, *cap. prudentiam, de mutat. per.*

De forma appellationis, quoties et quemadmodum appellandum.

Bis in eadem cauſa, *c. ſua nobis*, 65. *de appellat.* a. *quæſt. 6. c. ſi autem, in princ. & §. unde in ſeptimo.*

Contra id, quod perpetuo Edicto decretum aſt, non appellatur, *c. conſuluit*, 49. *de appellationibus.*

De Forma appallandi agitur, 2. *q. 6. c. poſt appellationem, §. forma vere.*

Fruſtratorie appellare prohibitum: quod verum, ſi appellatio manifeſte ſit Fruſtratoria, *c. paſtoralis*, 53. *in pr. verſ. quod per appellationem. de appellat.* a. *q. 6. c. ideo huic. §. fin. c. qui ſcit. §. patet ergo. c. quicunque.*

Gradatim appallandum aſt, non omiſſo medio, *c. dilecti*, 66. *de appell. c. duo ſimul*, 9. *de officio ordinarii, c.* Romana, 3. *§. Ab Archidiaconis, de appellat. in 6.*

Coram Majori parta judicum aſt appellandum, *Clement.* a. *in princ. de appellationibus.*

Contra Regularem diſciplinam, ſeu Correctionem non appellatut, *c. ad noſtram*, 3. *c. reprehenſibilis*, a6. *§. nec ſubjecti. & §. fin. c. quia nos*, 32. *de appell.*

In ſcriptis tegularitar aſt appellandum, a. *q. 6. c. poſt appellationem, §. fin.* niſi quis ipſo die, quo ſententia fertur, apud acta viva voce appellaverit, a. *quæſt. 6. c. ult. §. litigatoribus.*

Tertio in aadem cauſa non licat approbare, *cap. ſuo nobis*, 65. *de appellat.* 2. *quæſt. 6. c. ſi autem, in fin. §. unde in ſeptimo.*

Viva voce ne quidam apud acta appellata licet, ſi vel ab interlocutoria vel extraordinario gravamine ad Papam appelletur, *c. 1. in pr. de appell. in 6.*

Quando appellandum, et quandiu.

Anta ſententiam definitivam non appellatur, a. *quæſt. 6. cap. non ſolent. §. fin.*

Intra ſtatutum tempus appellandum eſt, 2. *q. 6. capit. propter ſuperfluam.* nimirum intra biduum, a. *q. 6. c. biduum, §. palam eſt.* intra quinquendium, *d. quæſt. 6. c. propter ſuperfluam.* item decendium, *d. qu. 6. c. anteriorum, in princ. & cap. quod ad conſultationem*, 15. *de re judicata.*

Plane quæ de tempore, quo biduum aut triduum currere incipiebat, jura antiquo ſtatuta ſunt, ad jus novum decem dierum transferri poſſunt. Biduum autem & triduum illud currera incipiabat ex die latæ ſantentiæ, 2. *quæſtione 6. cap. biduum, in princip.* ſi ſententia ſub conditione lata ſit, *d. cap. biduum. §. 1. & dict. §. biduum. verſic. quid ergo. item c. præterea requiſiti.* 40. *de appellationib.*

Item fallit, ſi Judax ſantentiam Imperatori tranſmiſerit confirmandam, vel ut locus pœnæ aſſignetur: hoc enim caſu etiam a reſcripto Principis tempus appellandi currit, *dict. cap. biduum. §. ſi quem in inſulam.* Item fallit ſi extrajudicialis ſit cauſa, in qua appellatur. Sed reprobatur, *cap. concertationi.* 8. *de appellationibus. in 6.*

Item fallit, ſi non pet appellationem, ſed per aliud juris remedium gravamen proponatur, *dict. c.* 8. *verſic. ſed ſi per contradictionem.*

Deniqua fallit, ſi in ſentantia præcipiatur aliquid fieri intra certum tarminum: hoc anim caſu videtur non niſi termino elapſo decendium aurrere. Sed reprobatur, *c. quod ad conſultationem*, 15. *de re judicata.*

Item ſi appellans intra ſtatutum tempus dimiſſorias literas non petierit vel impetraverit, aut iter ad Judicem appellationis non arripuerit, appellatio non valet, *dict. c. propter ſuperfluam, & dict. quæſtione. 6. c. ab eo item Clement. quamvis.* 2. *de appellationibus*, quod fallit, ſi non per appellantem, ſed per Judicem ſteterit, quo minus ſuo tempora Apoſtoli dati ſint, *dict. quæſtione 6. c. poſt. appellationem. §. ſufficit. d. Clement. quamvis.* a. *§. quod ſi Judex. & c. ut ſuper. 4. in fine. cap. ab. eo. 6. de appellationib. in 6.*

In appellationis tarmino præfigendo conſideranda, *c. cum ſpecial. de appellation.*

Appellationis proſequendæ annus unus, vel duo ſecundum diſtantiam locorum, & perſonarum, & negotiorum qualitatem braviatur, *c. cum ſit Romana, eodem titulo, &c. conſtitutus, ibid.*

Appellari non debet poſt juramentum ad ſtandum Eccleſiæ mandatis, *c. ad hæc, eod. tit.*

Appellatio poſt ſententiam excommunicationis latam non tenet, *cap. paſtoralis. eodem titulo.*

Ex quibus Regionibus appellare liceat, vel non?

Ex Ægyptiaco tractu, vel Lybia appellatur præfectus Auguſtalis, 2. *q. 6. c. anteriorum. §. illud etiam.*

Ex tractu Oriantali appellatur Comes Orientis, *d. c. anteriorum. §. Orientalem autem.*

De appellante.

APPELLANS acta adere, & tranſmittera tenetur, a. *quæſt. 6. c. ult. §. judicib. c. ult. de probationibus.*

Appellans Apoſtolos, ſeu libellos dimiſſorios a priore Judice ad poſtariorem petere debet, ac dandi ſunt, *cap. 1. in princ. verſic. petat apoſtolos. & cap. ut ſuper 4. de appellat. in 6.* 2. *quæſtione 6. c. poſt appellation. in pr.* Forma Apoſtolorum præſcribitur, *d. c. poſt. appellationem. §. forma.*

Cauſam appellationis appellans anta ſententiam reddate Judici, a quo appellatur, tenetur, *c. ut debitus.* 59. *§. cum autem. & c. cum ſpecialis*, 61. *§. exceſſu quoque. de appellationibus. c. 1. in princip. verſic. cauſam. appellationis, eodem titulo in 6.* ſed ea Judici, a quo appellatum eſt, probanda non eſt, *cap. ſi a judice.* 10. *de appellationib. in 6.* neque Judax a quo appellationem denagare debet, 2. *quæſt. 6. c. appellantem. & c. ultim. §. ſimiliter. item de appellationibus, c. de priore*, 31.

Coram Judica appellationis cauſa probanda aſt, quod ſcilicet exceptio legitima non ſolum fuerit oppoſita, ſed etiam non admiſſa: ideoque appellatio intarpoſita, *c. dilecto*, 63. *c. interpoſita*, 70 *in principio de appellationibus.* & cauſa appellationis ab initio expreſſa mutari non poteſt, aliaque in proſecutione appellationis allegari, *Clement. appellanti*, 5. *eod. tit.*

Nae Appellatio a Judice appellationis recipianda, nec remittanda, *cap. interpoſita.* 70. *§. eidem, de appellationibus*, a. *quæſt. 6. c. placitis. ultim. §. fin.*

Contumacia appellantis punienda, *c. reprehenſibilis*, 26. *§. ſi autem in quocunque, de appellationibus, c. 1 §. quod ſi appellationibus, c. 1. §. quod ſi appellator. eodem titulo in 6.* Appellans Judicem appellatum mutare, & errorem ſuum corrigere poteſt, 2. *quæſtion. 6. c. ultim. §. ſi vero is qui.*

Appellatio appellato inſinuanda, *dict. Clement. 1. verſic. eſt tamen appellatio. & Clement. cauſam.* 3. *de electione.*

Iter ad Judicem appellationis intra certum tampus arripiendum, 2. *quæſtione 6. c. propter verſic. & in his ipſis.*

Proſequenda appellatio, quando proſequenda, & quamdiu, item per quos & a quibus, dicetur infra.

Probare quæ licet in cauſa appellationis, *Clement. 1. de cauſa poſſeſſion. & proprietatis. Clement. appellanti.* 5. *de appellationibus.*

Appellans videtur appellationi renuntiaſſe, cum poſtea inducias petit, vel teſtibus nititur, *c. gratum. de offic. deleg.*

Appellans intelligitur, qui iter arripit ad curiam Romanam, *c. bonæ, de appellation.*

Appel-

Appellentes cogendi ſunt a Judice, a quo appellatum eſt, ad certam diem proſequi appellationem, vel judicio ſuo parere, *c. conſuluit nos, eod. tit.*

Appellans injuſte remittitur ad eum, a quo appellavit, niſi fiat ſuper Judicis recuſatione, *c. cum in Eccleſia, eod. tit.*

Appellans impotens proſequi, poſt biennium proſequi poterit, *c. conſtitutus, eod. tit. & c. ex ratione, ibid.*

Appellans in criminibus manifeſtis non auditur, *cap. cum ſit Romana, eodem titulo.*

Appellans, appellationem ſuam non proſequens, contumax cenſetur, & condemnatur in expenſis, *cap. ſæpe contingit, de appellationib. & c. reprehenſibilis, eod. tit.*

Appellationem non proſequens incidit in juriſdictionem illius a quo appellavit, *c. reprehenſibilis, eod. tit.*

De Appellato.

APPELLATI contumacia punienda, *dict. cap. 1. §. fin. item cap. cum ſpeciali, 61. §. exceſſu quoque. verſic. nulla autem. & cap. interpoſita, 70. §. fin. de appellationibus.*

De Appellationis Judice, ejuſque officio.

Appellationis cauſa remittenda ad Judicem a quo appellatum eſt, ſi conſtiterit male appellatum eſſe, *c. cum in Eccleſia, 38. c. ut debitus, 59. §. cum autem, verſic. etſi minus. c. cum ſpeciali. 61. §. fin. de appellation. c. Romana, 3. § fin. & c. cum appellation. 5. eod. tit. in 6.* quod fallit, ſi cauſa nondum cognita remittatur *c. accepta, 35. de appellation.* poteſt tamen remitti, ſi partes conſentient, ut remittetur, *dict. c. accepta, verſic. niſi partes conſenſerint.* item ſi appellans cauſam remitti petat, *c. interpoſita, 70 §. ille denique, de appellationibus.* ſecundo fallit, ſi Judex, a quo appellatum eſt, appellationem injuſtam admiſit: tunc enim ad eum remittenda non eſt, *c. cum appellationibus, 5. de appellationibus in 6.*

Appellatione a definitiva facta, revocari etiam poteſt interlocutoria, licet ab ea non fuerit appellatum, ut probatur & diſtinguitur, *c. ult. de appellat. in 6.*

Si conſtiterit bene appellatum eſſe, Judex, ad quem appellatum eſt, reſciſſe priore ſententia in cauſa principali procedere poteſt ac debet, *cap. ad probandum, 24. de re judicata. cap. ut debitus, 59. § cum autem, verſic. alioquin ipſe procedat. & c. cum ſpeciali, 61. §. exceſſu quoque verſic. appellationis cauſa, de appellationibus.* Niſi exceptio de ultra duas diætas non citando reo, propter quam fuit appellatum, probetur vera: hoc enim caſu quamvis bene appellatum eſſe conſtet, nihilominus tamen cauſa eſt remittenda, *c. olim, 7. de exceptionibus.*

Sententia priori caſſata, non punitur Judex a quo, niſi inimicitia vel pecunia probetur corruptus, *2. qu. 6. cap. hoc etiam.*

Pœna appellantis non obtinentis, *2. qu. 6. c. omnino,* hæc non operatur, ſi appellans ante ſententiam appellationi renuntiaverit, *d. q. 6. c. ult. §. ſi vero is qui.*

Si ad reſidendum in Eccleſia admonitus *appellaverit,* interim alios in locum ejus ſubſtituendus eſt, *c. pervenit, 28. verſic. interim vero, de appellationibus.*

Appellatione pendente.

Appellatione pendente nihil innovandum, eſtque de eo Judici, a quo appellatum eſt, per Judicem appellationis inhibendum: & Innovatum ſeu attentatum reſcindendum, *2. q. 6. c. poſt appellationem. §. Ulpianus.* Ejus exemplum proponitur, *3. qu. 6. c. accuſatus. verſic. & dum iterato. item de appellationib. c. 1. & c. ad præſentiam, 16. & cap. dilectis, 55. item c. licet, 4. de ſentent. excomm. in 6. cap. cum olim, 32. de offic. deleg. c. cum tu fili, 26. de teſtib. c. dilecto, 10 de exceptionibus.* Quod verum eſt, ſi etiam antequam Appellatio interpoſita eſt, fuerit Innovatum, *c. non ſolum, 7. in princ. de appellat. in 6.* item etiam ſi extrajudicialiter ſit appellatum, *cap. bona, 51. de appellation. in 6.*

Appellatione pendente quando aliquid innovari poſſit.

Ut ſi appellans quoque contra appellationem ſuam vel adverſarii ſui antea factam aliquid novaverit, *c. conſtitutus, 23. de appellationibus, in 6.*

Niſi per ſententiam excommunicatus ad cautelam abſolvatur, *c. qua fronte, 25. d. tit.*

Si appellans appellationem non proſequatur, *cap. ad hæc, 27. cap. pervenit, 28. & cap. cum ſpeciali, 61. §. exceſſu quoque. verſ. quam ſi proſequi, de appellat.*

Si Appellatio aliquo jure non ſubſiſtat, *cap. ult. de dolo & contumacia, in 6. cap. non ſolum, 7. in princ. verſic. exceptis caſibus, de appellation. in 6.*

Si cum ab adverſario dicatur appellationis cauſa injuſta ſeu minus legitima, Judex appellationis, nondum recepta appellatione velut ex cauſa probabili facta, cœperit de cauſæ veritate cognoſcere: tunc enim inhibere non poteſt, *dict. c. Romana. §. quod ſi objiciatur.* quod fallit, ſi a definitiva ſententia appellatum: hoc enim caſu etiam ante receptam appellationem Judex poteſt inhibere, *dict. §. quod ſi objiciatur. verſic. ante ſententiam, & d. c. Romana. §. ſi autem poſt.*

Si appellans agat de præbenda ſibi antequam vacaſſet promiſſa: hoc enim caſu ea poteſt alii conferri appellatione non obſtante, *c. relatum, 3 de conceſſ. præbendæ.*

Si nondum conſtet, cauſam per appellationem ad Judicem inhibentem eſſe devolutam, tunc ab eo inhibendum eſt, *c. Roman. 3. §. ſi vero vocatis, de appellat. in 6.*

Deſerta cauſa Appellationis: ut ſi in alia cauſa vel quæſtione procedatur, quam in qua appellatio eſt interpoſita, *c. cum teneamur, 17. & cap. præterea, 22. de appellationibus.* quod fallit, ſi quæſtio in qua non eſt appellatum, ſine ea, in qua appellatum eſt, expediri non poſſit, *c. ſuper eo, 10. dict. tit.* item fallit, ſi propter plura crimina condemnatus, in gravioribus appellavit: hoc enim caſu in aliis minoribus executio ſuſpenditur, *2. q. 6. poſt appellationem. §. ſi quis ex pluribus.* denique fallit, ſi alterum alterius, ob quod appellatum eſt, ſit acceſſorium, *c. dilect. 55. de appellat.*

Si ab electione a majore parte facta ſit appellatum, *c. 1. & c. ex ore, 3. de his quæ fiunt a majore parte.* Item ſi duobus præſentatis, prior repulſus appellaverit: hoc enim caſu alterius inſtitutio, quamvis pendente appellatione facta, valet, *cap. paſtoralis, 29. de jure patronatus.*

Si a ſententia Excommunicationis, vel ſuſpenſionis ſit appellatum, *c. paſtoralis, 53. §. verum quia. dict. tit. & c. is cui, 20. §. fin. de ſent. excomm. in 6.*

Si poſſeſſore condemnato, fructus rei ſequeſtrentur, *2. quæſt. 6. cap. quoties poſt.*

Si Judex gravamen, ob quod appellatum eſt, revocaverit, *c. ſi a Judice, 10. § fin. de appellat. in 6.*

Si ab Interlocutoria ſit appellatum: hoc enim caſu procedi poteſt, *d. c. non ſolum 7. §. illa autem.* Niſi poſtea appellationis cauſam veram eſſe conſtet, *dict. §. illa autem, verſ. donec appellat. cauſam.* item, niſi legitima inhibitione facta innovatum ſit, *d. §. illa autem. verſic. niſi Judex appellationis.*

Si Judex a quo appellatum eſt, juſjurandum præſtiterit de ſententia intra certum tempus exequenda, ſed hoc reprobatur, *cap. venientes, 19. de jurejurando.*

Si in integrum reſtitutione contra ſententiam petita, præſumptio ſit eam malitioſe ad differendam executionem peti: hoc enim caſu executio fieri poteſt, cautione ab adverſario præſtita, *c. inſcitata, 6. de in integr. reſtitut.*

Si appellationi ſit renunciatum, *c. ne ſuper, 4. verſic. niſi appellationi, dict. tit.*

Si tertius aliquis pendente appellatione aliquid innovaverit: hic enim de attentatis contra inhibitionem non tenetur, *c. Romana, 3. §. in alium, de appellation. in 6.*

Si tres conformes ſententiæ in eadem cauſa latæ ſint, *Clement. 1. de re judicata.*

Appella-

Digitized by Google

Appellationi affinia remedia.

Accuſatio & denunciatio perperam electi, *c. conſtitutis*, 46. *de appellationibus*.

Exceptio, quod quiſque juris adverſus alium ſtatuit, ut ipſe eodem jure utatur, affine remedium eſt: niſi ſtaturum jus non habuerit effectum. *De pœnitent. diſt.* 1. *c. hæc autem verba*.

In integrum reſtitutio adverſus ſententiam etiam affine eſt remedium. Niſi pro libertate judicatum ſit, vel niſi Papa ſententiam dixerit. Quæ tamen exceptio reprobatur, *c. cum ex literis*, 5. *de in integr. reſtitut.*

Nullitas, de qua Judex, qui ſententiam tulit, non executor cognoſcit, *c. de cætero*, 5. *de re judicata*, *c. paſtoralis*, 28. §. *quia vero ſæpe*, *de officio delegati*.

ex L. AQUILIA de damno dato actio adverſus dantem competit, *c. ult. in pr. de injuriis*.

Etiamſi per ignorantiam vel imperitiam damnum dederit. *dict. c. ult. in princ. verſ. aut hæc imperitia*. fallit ſi actor damnum evitare potuit, *c. damnum*, 86. *de reg. jur. in* 6.

Si cauſam & occaſionem damni dedit, de damno dato tenetur. Niſi quis licitum faciens alteri cauſam vel occaſionem damni dedit, 23. *q.* 5. *de occidendis*. §. *qui vero repelluntur*, *uſq; ad* §. *fin.* item fallit ſi ne damnum accideret, nihil ex contingentibus omiſit, & ita culpa caret, *c. ult.* §. *fin. de injuriis*.

Si domum vel ſuperficiem aliam incenderit, punitur, *c. ſi quis domum*, 6. *de injuriis*, 15. *q.* 8. *c. ſi quis membrorum*, *cum c. ſeq.*

Si quis foveam fecerit, in quam alienum pecus ceciderit, is qui foveam fecit, de damno dato tenetur, *c. ſi quis*. 2. *de injuriis*.

Si fructus alienos immiſſo pecore depavit, de damno dato tenetur. *c. ſi læſerit*. 4. *d. tit.*

Si ignem immiſit in alienam ſegetem, de damno dato tenetur, *c. ſi egreſſus*, 5. *dict. tit.*

Si Liberum hominem vulneravit, punitur, *c.* 1. *de injuriis*, & *d. c. ſi quis membrorum*, *in princ.*

ARBITER is eſt, qui conſenſu Litigantium in Judicem eligitur, ut ipſius ſententiæ ſtent, 2. *q.* 6. *c. a Judicib.* §. *quod de arbitris*. & *c. placuit*, 2.

Item nullus arbiter eſſe poteſt in ea cauſa, in qua fuit Judex, 3. *q* 7. *c. ante finem*. §. *ſi quis vero*.

Arbiter ſuper ſpirituali non poteſt eſſe Laicus, niſi auctoritate ſuperioris, *c. per tuas*, *de arbitr.*

Fœmina arbitra eſſe poteſt ſecundum conſtitutionem tetiæ, non aliter, *c. dilecti filii*, *de arbitr.*

Arbiter non poteſt infirmare ſententiam per jus latam, *c. expoſita*, *eod. tit.*

Arbiter tantum judicat de his, de quibus eſt compromiſſum, *c cum dilectus*, *eod. tit.*

Ab arbitro non requiritur ſuper ſententiæ dubitatione interpretatio, ſed a ſuperiori. *c. cum olim*, *eod. tit.*

Arbiter in cauſa reſtitutionis in integrum eſſe non poteſt, *c. cauſa*, *de reſt. in integr.*

Coram arbitris conventus non poteſt convenire convenientem, *c. cum dilectus fil. de arbit.*

Arbitri quot eligantur, *c. ſane*, *eod. tit.*

ARBITRIUM injuſtum per ſuperiorem corrigi debet, *c. non ſine multa*, *eod. tit.*

Arbitrium contra jus & formam compromiſſi non tenet, *c. pervenit*, *eod. tit.*

Arbitrio Judicum compelluntur partes ſtare, ſi juſte ſit arbitratum, *c. dilecti*, & *c. cum olim*, *eod. tit.*

Arbitrium inter privatos in damnum Eccleſiæ non valet, *c. pervenit*, *eod. tit.*

In arbitrium ſub certa pœna compromitti poteſt, *c. literas*, *de præſumpt.*

In arbitrium licet compromittere in rebus ſpiritualibus, *c. cum Apoſtolica*, *de his quæ fiunt a Prælat.* Arbitrium finitur uno adverſario defuncto, *c. ex parte*, *de arbit.*

Arbitrium valet auctoritate ſuperioris, quod aliter non valet, *c. cum a nobis*, *eod. tit.*

Arbitrium, ſi male recognoſcatur arbitratum, non tenet, *c. non ſine multa*, *eod. tit.*

ARCHIDIACONUS, ſi Epiſcopus negligens fuerit, a Clero eligi poteſt, *c.* 89. *c. volumus*. §. *hinc colligi*. officia ejus enumerantur, *diſt.* 25. *c.* 1. §. *hi ſunt ordines*, *uſq; ad* §. *Archipresb.*

Archidiaconus vicem gerit Epiſcopi in omnibus, & major eſt poſt Epiſcopum. *c.* 1. & *c. ad hæc*, 7. §. *Archidiacon. verſ. ſecundum vero*, *de officio Archidiac.*

Archidiaconus ponit Abbates & Abbatiſſas in ſede, *d. c.* 9. *in fin.*

Acolythos ordinare debet, *dict. cap.* 2. §. *fin.*

Archidiaconus non dat Commendatitias ad ordines, *c. ſignificaſti*, 8. *eod. tit.*

Quæ corrigenda in diœceſi videt, corrigere ac emendare poteſt ac debet, *d.* §. *fin.* & *c. ad hæc*. 7. §. *item in epiſt eod. tit.*

Omnis ſollicitudo & cura Cleri & Eccleſiarum ejus ad Archidiaconum pertinet, *c.* 1. *verſ.* & *omnem curam*, *c. ad hæc*, 7. §. *Archid. verſ. paroch.* & *verſic. omnem ſolicitudinem*, *de officio Archidiaconi*. *diſt.* 25. *cap.* 1. §. *hi ſunt ordines*.

Curam animarum ſine licentia Epiſcopi nemini committere debet, *c. cum ſatis*, *dict. tit.*

Cuſtodia vaſorum Eccleſiæ ad Archidiaconum pertinet, *c. ea quæ*, 3. *d. tit.*

Decani rurales per Epiſcopum & Archidiaconum communiter ordinandi ac removendi ſunt, *dict. cap.* 7. §. *fin.*

Dominari Clericis, & cenſum ab eis exigere prohibetur, *dict.* §. *Archidiaconus*, *cum cap. ſeq.*

Circa Evangelium legendum Officium Archidiaconi, *c. officium*, 2. *dict. tit.* & *diſt.* 25. *c.* 1. *hi ſunt ordines*. *verſ. quis Levitarum*.

Examen Clericorum ordinandorum ad Archidiaconum pertinet, *d.* §. *in quadam*, & *c. ut noſtram*, 9. *verſic.* & *illos examinare*, *eod. tit.*

Jus Excommunicandi ſine auctoritate Epiſcopi non habet, *c. Archidiaconi*, 5. *de officio Archidiaconi*.

Inſtructio corporalis tam ſuper beneficiis, quam etiam dignitatibus ad Archidiaconum pertinet, *dict. c.* 7. §. *in quadam vero noſtra*.

Jurgia ſingulorum audire debet, *c. ad hæc*, 7. §. *Archidiaconus*, *verſ.* & *audire*, *dict. tit.*

Juriſdictioni ejus ſubjecti ſunt Diaconi & Levitæ. *dict. c.* 7. §. *Archidiaconus*. *diſt* 25. *c.* 1. & §. *hi ſunt ordines*. *verſic. Archidiaconus*. ſed in Monaſteriis juriſdictionem non habet, niſi quantum tribuit ei generalis vel ſpecialis conſuetudo, *c. ult. de officio Archidiaconi*.

Omne officium Eccleſiaſticum providendo, Lectiones aut Reſponſoria in matrice Eccleſia dare debet, & auſcultare, *d. c. officium*, 2. §. *omne*. & *dict. verſ. quis Levitarum*.

Oculus Epiſcopi appellatur, *dict. c.* 7. §. *item in epiſtola*.

Repræſentat ordinandos Epiſcopo, *dict. c.* 9. & *dict.* §. *in quadam*.

Viſitare quolibet triennio per diœceſin tenetur parochiae, *c.* 23. §. *fin. de officio Archidiaconi*, & nonniſi ſemel in anno ad Eccleſiae viſitandas accedere debet, ut diſtinguitur, *c. mandamus*, 6. *de officio Archidiaconi*.

Clericorum vitam inquirere debet, & corrigenda Epiſcopo nunciare, *diſt.* 94. *c. ſi quis*, §. *Archidiaconus*.

Archidiaconus poteſt cognoſcere de cauſis matrimonialibus, *c. ad hæc*, *de officio Archidiac.*

Archidiaconus, cum perſonaliter viſitat, poteſt procurationem petere, *c.* 2. *de offic. Archid.* & *c. cum Apoſtolus*, *de cenſib.*

Archidiaconus nemo ſit in duabus Eccleſiis: ſed in una poteſt habere præbendam, in alia Archidiaconatum, *cap. præterea*, *de præbend.* & *c. ex inſinuatione*, *de procur.*

Digitized by Google

Ab Archidiaconi juriſdictione non debet Epiſcopus Eccleſias eximere, *c. ad hæc, de exceſſ. Prælat.*

Archidiaconus exercet juriſdictionem ſecundum conſuetudinem loci, *c. Archidiaconus, de offic. Archid.*

Archidiacono detur coadjutor, ſi efficiatur paralyticus, *c. ult. de Cler. ægrot.*

ARCHIEPISCOPI definitio, *diſt. 21. c. 1. §. Archiepiſcopus. §. Patriarcha patrum. & §. fin. item c. nulli, in fine.*

Non niſi Presbyter, vel Diaconus in Archiepiſcopum eligendus, *diſt. 60. c. nullus.*

Ab omnibus ſuis ſuffraganeis ordinandus eſt, *diſt. 66. c. 1.*

Sine ſuffraganeis ſuis Archiepiſcopus nihil agere debet, *d. c. 1. in fin. d. c. per ſingulas. §. fin. & 9. quæſt. 3. c. ſalvo. c. Archiepiſcopus. c. ſi autem. c. nullus. c. Epiſcopa. item 3. quæſt. 6. c. diſcutere. in princ. Apoſt. canon. 33. §. ſed neque illa.* Quod fallit ſi Papa ſine ſuffraganeis ſuis agat, *dict. c. ſalvo.* Item ſi Patriarcha ſeu Primas ſine Suffraganeis ſuis agat. Sed reprobatur, *d. quæſt. 3. c. conqueſtus.* Tertio fallit ſi Suffraganeus in ſuo officio negligens ſit, & ſubditis conniveat, *dict. quæſt. 3. c. cum ſimus, & c. ult.* item fallit ſi a ſuffraganeo ad Archiepiſcopum ſit provocatum, *d. cap. conqueſtus. verſ. niſi forte pro cauſis.* Fallit quoque ſi ſuffraganeus deceſſerit, *d. c. conqueſtus. verſ. vel ſi Epiſc. ſuus.* item ſi Archiepiſcopus ad hoc ſpecialiter ſit privilegiatus, ut ſine conſenſu ſuffraganeorum agere ei liceat, *dict. c. conqueſtus, in fin.* denique fallit ſi ad propriam ipſius Archiepiſcopi parochiam negotium pertineat, *d. qu. 3. c. ſi autem. verſic. niſi eas tantum. c. nullus. verſ. niſi quod ad ſuam.*

Sine Archiepiſcopi conſenſu, & conſilio ſuffraganei nihil agere debent, *cauſ. 3. quæſt. 6. c. hæc quippe, in princ. 9. quæſt. 3. cap. 1. cap. per ſingulas c. nullus. §. fin. cap. Archiepiſc. verſ nec illi.* Niſi in ſua Eccleſia aliquid agant ſuffraganei, non extra, *dict. c. per ſingul. verſ. niſi hoc tantum. & dict. c. nullus. §. fin. item dict. c. Archiepiſcopus. verſ. niſi quantum ad ſuas. d. c. 33. §. illa autem.*

Archiepiſcopus poteſt providere de Epiſcopo, vel Abbate, ſi intra menſes non eligitur de conſilio Capituli ſui, & aliorum virorum prudentum, *c. ne pro defectu, de elect.*

Archiepiſcopus debet conſecrari in ſua Eccleſia ab omnibus ſuffraganeis, *c. ſi Archiepiſcopus, de temp. ord.*

Archiepiſcopi proviſio caſſatur, ſi non poſt ſex menſes providit, quando potuit, *c. dilectus, de conceſſ. præbend.*

Archiepiſcopus provinciam ſuam viſitans, poteſt petere procuratorem, *c. ſopitæ, de cenſib.*

Archiepiſcopi legati non poſſunt abſolvere de injectione manuum in Clericos, *c. excommunicatis, de offic. legat.*

Archiepiſcopus ſubdito ſui ſuffraganei non poteſt cauſam aliquam invito delegare, *c. paſtoralis, de offic. jud. ord.*

Archiepiſcopus debet excommunicatos ſuffraganei vitare, & ſententiam ejus tenere, & ad abſolvendum remittere, ſi ſit appellatum ad eum, *c. ad reprimendam, eod. tit.*

Archiepiſcopus cedens ſubeſt Archiepiſcopo, in cujus provincia moratur, *c. ad ſupplicationem, de renunciat.*

Archiepiſcopus non debet ſtatuere in provincia ſui ſuffraganei, vel acceptare contra jus ſine ſuo conſenſu, *c. ſicut, de exceſſ. Prælat.*

Ad Archiepiſcopum poteſt appellari a ſuffraganeo in cauſa, etiamſi videatur interdicta, *c. licet, de offic. judic. ordin.*

Archiepiſcopus non habet juriſdictionem in ſubditos ſuffraganeorum, niſi in caſibus expreſſis, *c. paſtoralis, eod. tit.*

Ad Archiepiſcopum non devolvitur poteſtas conferendi beneficia, ſi intra ſemeſtre tempus non conferantur, nec quando collatio ad Capitulum, & ad Epiſcopum ſimul pertinet, & ipſi ſimul non conferunt: ſed tunc confert ſuperior, *c. poſtulaſtis, de conceſſ. præbend.*

In Archiepiſcopum confirmatus poteſt Epiſcopum confirmare, etiam non conſecratus, *c. cum ex illo, de transl. Epiſc.*

De Pallio Archiepiscoporum quære literam P.

ARCHIPRESBYTERI a multis Decani appellantur, *c. ad hæc, 7. §. Archidiaconus. verſ. Archipresbyteri, de offic. Archidiaconi.*

Non niſi Presbyter aut Diaconus in Archipresbyterum, vel Decanum eſt ordinandus, *diſt. 60. c. 1. c. nullus in prepoſitum c. innovamus, in princ.*

Archipresbyter vicem abſentis Epiſcopi gerit in providendo, ut Sacerdotes ſuum faciant officium, & in aliis, *c. 1. verſ. & in Epiſcopi ſui abſentia. c. miniſterium, 2. §. ſi Epiſcopus. c. officium, 3. in princ. de offic. Archipresbyteri. & diſt. 25. c. 1. §. Archipresbyt. verſ. & quando.*

Providere debet, ut officium Sacerdotum Cardinalium in communicatione corporis, & ſanguinis Chriſti, & aliis ſimilibus rite expediatur, *c. miniſterium, 2. in princ. d. tit.*

Archipresbyter ruralis Presbyterorum, & Laicorum plebaniæ ſuæ curam gerit: contra decretum tamen Epiſcopi nihil poteſt, *c. ult. d. tit.*

Officia Archipresbyteri circa infirmos, pœnitentes, convertendos, & infantes exponuntur, *d. c. 3. §. debet etiam.*

In præcipuis feſtivitatibus aut ipſe Miſſam celebrabit, aut alii celebrandam committet, *dict. c. 2. §. fin. & c. offic. 3. in princ. eod. tit.*

Aſſidue in Eccleſia ſtare debet, Collectam dicere, aut alii injungere, *d. c. 1. verſ. & aſſidue in Eccleſia, & dict. §. Archipresbyter. verſ. & aſſidue.*

Archipresbyter præeſt Presbyteris, & Presbyterialibus officiis, *d. c. 1. verſ. & quod ſpecialiter. item d. §. Archipresb. verſ. & quod ſpecialiter.*

Archipresbyter ſubeſt Archidiacono, *dict. verſ. Archipresbyter. & c. 1. de officio Archipresbyteri, diſt. 25. c. 1. §. Archipresbyter.*

Providere debet, ut vita Sacerdotum cardinalium ſit honeſta & decens, *d. c. 2. verſ. provideat etiam.*

ARGUMENTUM, *c. forus, 10. §. argumentum, de V. S.*

In argumentum trahi nequeunt, quæ propter neceſſitatem aliquando ſunt conceſſa, *c. in argumentum, 78. de reg. jur. in 6.*

Quæ jure communi exorbitant, nequaquam ad conſequentiam ſunt trahenda, *c. quæ a jure, 28 de reg. jur. in 6.*

Argumentum dicitur, quod non per teſtes, vel tabulas, ſed naturali probatione inducitur, *c. forus, de verb. ſign.*

ARIOLUS, *c. 1. §. arioli, de ſortileg.*

ARMA Clericorum orationes & lachrymæ, *23. qu. 8. c. non pilo quærant. & c. convenior. ante medium, diſt. 36. c. ult.* ſic Chriſtus in Ægyptum ab Herode fugiens, & lapidibus Judæorum cedens, docuit non arma armis, ſed fugam perſequentibus opponi, *23. qu. 3. c. 1. §. 1. per totum.* ideoque etiam Petro dictum eſt: converte gladium in vaginam tuam, *23. quæſt. 8. cum a Judæis.* Quare Eccleſia non corporalia arma, ſed Chriſtum patienter expectet, *16. q. 3. porro.*

Arma Laicis pro tuitione Eccleſiæ, & patriæ non ſunt prohibita, *23. qu. 3. per totum.* & quatenus Clericis, & Eccleſiaſticis liceat Laicos hortari, *23. qu. 8. c. igitur, & ſeq.*

Arma portantes Clerici excommunicentur, *c. Clerici, de vit. & honeſt. Cleric.*

In armis inventi Clerici poſt trinam admonitionem Epiſcopi non defendantur, quia jus perdunt clericale, *c. in audientia, de ſentent. excommun.*

Arma portantes, & ſeditionem facientes Clerici, ſi occidantur, non mittuntur ad curiam occiſores eorum, *c. perpendimus, eod.*

Armis ſe defendere poſſunt Clerici ab inimicis, *ibid.*

Armis Clerici aſſociari aliis, ſi aliqui & ſine eorum conſilio occiduntur ab aliis, non ſunt promovendi, *c. ult. de Cleric. percuſſ.*

AR-

ARCTA non poteſt contrahera matrimooium, & contractum dirimitur, *c. fraternitatis, de frig. & maleficiat.*

Arcta probanda eſt per aſpectum, qui præfertur juramento, *ibid. & c. propoſuiſti, de prob.*

ARTES libarales diligenter docandæ, 37. *diſt. c. 8.*

ARUSPEX 26. *qu.* 3. *c.* 1 *§. aruſpices*, 26. *qu.* 5. *c. contra idolorum. c. nec mirum. §. aruſpicinæ.*

Si aruſpicem, mathematicum vel ſimilem conſulat, vel ei credat, 26. *quæſt.* 2. *c. intelligi. item* 26. *qu.* 5. *c. qui divinatione, c. ſi quis Epiſcopus*, 26. *q.* 7. *c. non obſervetis. item de ſortilegiis. c. ex tuarum*, 2.

ASSESSOR eſt, qui conſenſu partium eligitor ad cauſas dirimendas, *c. ſuper quæſtionum, de offic. Jud. deleg.*

ASTROLOGUS aut Mathematicus, 26. *qu.* 5. *c. non liceat, in princ.* 26. *qu.* 2. *c.* 1. *§ ſic & aſtronomia. & §. aſtrologi. c. illos planetarios. c. ſed & illud. §. eſt & illud.*

ATTESTATIONES unius Judicis, alius Judex recipera poteſt, *c. cauſam quæ, de teſtib.*

Atteſtationibus publicatis contra matrimonium, alii taſtes, & alia inſtrumenta admittuntur, *c. feriet, eod. tit.*

Atteſtationibus elanſis itarato poſſunt produci taſtas, *c. cum cauſam, eod. tit.*

Atteſtationes quando non valent, *patet in tit. ut lit. non conteſt. non proc. c. ult.*

Atteſtationibus publicatis, poſſunt inſtrumenta exhiberi, *a. cum dilectus, de fid. inſtr.*

AUCTORITAS conſequitur pallium Archiepiſcopale, *de auct. & uſu pallii, per tot.*

Auctoritas ſoparioris non axcuſat delinqueotem, *c. dilectus fil. de temp. ord.*

Auctoritas eligentium præfertur numaro aligentium, *c. dudum, de elect.*

Auctoritas regalis, & ſacerdotalis tenatur defendere ras Eccleſiæ, 23. *qu* 5. *c. rex omnium omnes.*

AUDITUS teſtiom aootra matrimonium oon valet, niſi ſint graves perſonæ teſtantes factum, *c. præterea, de teſtib.*

Auditur quia vaniana contra factum ſuum, *c. Lator, de ſent. & re jud.*

Ab auditore dato a Judica ordinario non poteſt appellari, *c. ſuper quæſtionum. §. verum, de offic. deleg.*

AUGUR vel Auguras conſulendi, 26. *q.* 3. *c.* 1. *§. augures, q* 5 *c. nec mirum. §. auguria.*

AUGUSTINUS 2. *q* 7. *c. quanquam.*

AUTHENTICA ſcriptura quæ, *c.* 1. *&* 2. *de fid. inſtrum*

AUXILIUM malafactoribus ferendum non eſt, 14. *q.* 5. *per totum.*

B.

BALISTRARII & ſagittarii adverſua Chriſtianos artem noo exarceaot, *c. unico, de ſagittariis.*

BALNEA die dominico conceduntur, dummodo non fiant voluptatis cauſa, ſed propter nacceſſitatam, *de conſecr. diſt.* 3. *c. pervenit.*

Ne viri cum mulieribus lavacra habeant communia, cavetur, *diſt* 81 *c. non oportet.* Hæc ſunt dicta da dalictis, & quaſi delictis: ad quæ alia pluro connumecari poſſent. Nam quicquid fit contra præceptum lagis, dalictum diei poteſt, & pœnam meretur, 14 *q.* 2. *quiſquis.*

BAPTISMUS qoid, *de conſecrat. diſt.* 4. *c. Baptiſmi, & c. Cotheumenum.*

Baptiſmus verus aſt, a quocunqua conferatur in forma Eccleſiæ, *c. ſi miser, de ſumm. Trin.*

Baptiſmi oec ſuſcipit rem, nec characterem, qui publica contradicit, nec poſt conſentit, *c. majores, de baptiſm*

Baptizara namo potaſt ſaipſum, *c. debitum, eod. tit.*

Baptizari qualitar poſſunt damantaa, & dormientea, *ibid.*

Baptizatus habeodus eſt, qui intar Chriſtianos oatus, boneſta converſatus eſt, niſi avidantibus ſigois contiarium probetur, *c. veniens, de Presbyt. non baptizat.*

In baptiſmo crimina ramittuntor, ſed matrimooium non ſolvitur, *c. gaudemus, de divort.*

Non baptizatus baptizetur, & iterum ordinetur, *c. veniens, de Presbyt. non baptizat.*

Baptiſmus conferri debet, & poteſt intardicti tempora, *c. reſponſo, de ſent. excommun.*

Baptizandi modus, & quando dubitatur baptizatus aliquis, *c. de quibus, de baptiz.*

Baptizatus a Latino non rebaptizatur a Græco, nec econverſo, *c. licet, eod. tit.*

Baptizatus bis non promoveator ad ordinaa, ſi eſt publicum, nec intar raligionam, *c. ex litterarum, de apoſt. & reit. baptiz.*

Baptizatus non poteſt accipere filiam ejua, qui eum baptizavit, *c. & literis, de cognat. ſpirit.*

BEATITUDO æterna ſolummodo membris Chriſti paratur, *de pœnit. diſt.* 1. *omnis qui non diligit.*

BEGUARDI & Beguini damnantur, *Clem.* 1. *de religioſis domibus. Clem. ad noſtram*, 3. *de hæretic. extrav. Joan. XXII. unica, de religioſis domib.* Ab hac regula excipiuntur muliares fide dignæ, nec ſuſpectæ, ſub habitu beguioarum vivantes, *extrav. commun. unic. eod. tit.*

a BELLICIS actibus aliquibus diabus feriandum, *c.* 1. *de treuga, & pace.*

Niſi oeceſſitas urgeat, 25. *q.* 8. *c. ſi nullo.*

Belli tampore quæ ſecuritate gaudeaot, *c. ult. de treuga, & pace.*

BENEFICIA, *c tua nobis*, 32. *de verb. ſignific.*

Beneficium Eccleſiaſticum non potaſt licita ſina inſtitutiona Canonica obtineri, *c.* 8. *de reg. jur. in* 6.

Beneficium Principis latiſſime iotarpretandum, *c. olim*, 16. *& c. Abbate*, 23. *de verb. ſign. c. cum dilecti*, 6. *de donat.* Hujus regulæ exceptio aſt in literis ſuper obtioendo beoeficio impetratis, *c. quamvis*, 4. *in princ. de præbendis, in* 6.

Ad beneficia non debent aliqui promoveri, niſi caſtitate promiſſa, *c. ſane, de Cleric. conjug.*

Beneficium contra jus poſſeſſum juſte poſſidetur per tolarantiam ſuperioris, *c. literas, de ſuppl. negl. Prælat.*

Beneficium vacans ax cauſa poteſt retineri ad tampus, *c. præterea, de cenſ.*

Beneficiorum tempus computatur a ootitia, *c. licet, de ſuppl. negl. Prael. & c. quia diverſitatem, de conceſſ. præbend.*

Beneficium vacans ultra ſax menſea, ſi Capitulum debet conferre & oon feeerit, Epiſcopus conferet, & aconverſo, ſi Epiſcopus neglaxerit, ad Archiepiſcopum, vel ad Papam, ſi ille non feeerit, collatio partinet, *c. intra ſex menſes, de conceſſ. præbend & c. licet, de ſuppl. neglig. Prælat.*

Beneficium ſibi ipſi nullus dare potaſt, *c. cum ad noſtram, de inſt.*

Banaficium primom ipſo jure amittitur, ſi aliud racipitur, *c. jam dudum, de præb. & dignitat.*

Beneficium ſuum habeat Claricus infirmus, *c. cum percuſſio, de Cleric. ægrot.*

Beneficium quis amittit proptar iogratitudinam, *c. cum Sacerdotis, de poſtulat.*

Beneficium quis non debat amittere, niſi convincatur de crimine, *c. ſi conſtiterit. de accuſ.*

Beneficium habens ſufficiens, ab Eccleſia cui non ſervit, nil recipiat, *c. quia nonnulli, de Cler non reſid.*

Beneficium non vacans nulli promittator ſpecialitar, *c. accepimus, de pec.*

Pro beneficiato non ſeribit Papa, niſi primi fecarit mentionem, *c. poſtulaſti, de reſcript.*

Digitized by Google

Beneficium habens primo, ſi literas ſuper alio obtinendo impetret, non valent, niſi de primo mentionem faciant, *c. poſtulaſti, de reſcript.*

Beneficium male dans conferendi poteſtate privetur, *c. grave, de præbend.*

Beneficium Clerici detineri poteſt a Judice pro debitis, *c. pervenit, de fidejuſſ.*

Beneficia plura non poteſt quis habere ſine diſpenſatione, *c. dudum, de elect.*

Beneficia conferenda a religioſis non poſſunt ſuis monaſteriis conferri, & ſi negligant præſentare Clericum, Epiſcopus providebit, *c. ſicut nobis, de ſuppl. negl. Prælat.*

A beneficiis debent removeri Clerici incontinentes, *c. Clericos, de cohab. Cler.*

Beneficium curatum habens vel Prælaturam recipiens ſit 25. annorum, *c. cum in cunctis, de elect.*

Beneficium obtinens, ſi literas impetret tacita veritate, non valent literæ, *c. ad aures. & c. in noſtra. de reſcript.*

Beneficia conferat Epiſcopus, ſi neglexerit patronus, *c. cum te, de jur. patr.*

Beneficium dimittat Clericus uxorem ducens, *c. quod a te, de Cler. conjug.*

Beneficium non detur, niſi reſidere volenti, *c. quia nonnulli, de Cler. non reſid.*

Beneficium dans, quod non potuit, tenetur alia dare, *c. inter cætera, de præbend.*

BIBERE non licet id, quod reliquum eſt ex eo, quod dæmonibus eſt immolatum, 26. *q.* 2. *c. ſed & illud*, §. *fin. cum cap. ſeq.*

BIGAMI, 27. *quæſt.* 1. *c. quotquot.*

Bigamus ad Sacerdotium promoveri non poteſt, *c. ut bigami, de bigam.*

Bigamus ex diſpenſatione ordinari non poteſt, *c. ſuper eo, eod. tit.* & ordinator privetur officio, niſi ex diſpenſatione toleretur.

Bigamus ipſo jure eſt a divinorum celebratione ſuſpenſus, *c. de bigamis, eod. tit.*

Bigamus non eſt contrahens cum vidua, ſi adhuc eſt incognita, *c. debitum, eod. tit.*

Bigamus non eſt plures habens concubinas, *c. quia, eod. tit.*

Bigamus contrahens non debet benedici a Sacerdote, *c. capellanum, de ſecund. nupt. & c. vir. autem, ibid.*

Bigamiæ pœna punitur in ſacris ordinibus conſtitutus, cum vidua contrahens de facto, *c. quia, & c. nuper, de bigam.*

Bigami Clerici ipſo jure cadunt a privilegio, tonſura, & habitu Clericali, & foro ſeculari ſunt addicti, *Greg. in novell. de bigam. lib. 6.*

BLASPHEMIÆ & adjurationes puniendæ, *c. 2. de maledicis.*

BONA fides non patitur, ut bis idem exigatur, *c. bona fides* 83. *de reg. jur. in 6.*

Bonarum mentium eſt, ibi etiam culpam agnoſcere, ubi culpa non eſt: quia ſæpe ſine culpa agitur, quod venit ex culpa, *diſt.* 5. *c. ult.* §. *fin. cap. conſilium*, a. §. *cum autem, in fine, de obſervantia jejuniorum.*

Bonos paucos ſanctius eſt, quam multos malos habere, *c. cum ſit ars*, 14. *verſ. ſanctius enim, de ætate & qualitat. præficiendor.*

BONORUM nomine tam mobilia, quam immobilia dicuntur, *c. relatum, de teſt.*

Bona mobilia per Eccleſiam acquiſita poſſunt dari locis religioſis & pauperibus, ſive etiam ſervis, conſanguineis, vel alia a poſt mortem Clericorum: ſed alia quocunque modo acquiſita, pro voluntate morientium diſtribuantur, *c. relatum, de teſtam.*

C.

Qui quoties CADIT, toties reſurgit, juſti vocabulum non amittit, *de pœnit. diſt.* 3. *c. quamvis.* §. *hoc in fin.*

CALCARIBUS deauratis non utantur Clerici, *c. Clerici de vit. & honeſt. Cleric.*

CALUMNIÆ juramentum poſt litis conteſtationem præſtatur, *c. cum in cauſa, de juram. calumn.*

Calumniæ juramentum præſtare recuſantis pœna, *c. fin. eod. tit.*

De calumnia non juratur in cauſis ſpiritualibus, *c. literas, eod. tit.*

De calumnia jurare non tenetur Clericus alicujus ordinis, *c. inhærentes, eod. tit.*

De calumnia jurari poteſt per œconomum & per ſyndicum, *c. in pertractandis, eod. tit. & c. imperatorum, eod.*

Calumniæ juramentum in caſu requiri poteſt a Clerico, *c. cæterum, de juram. calumn.*

CALUMNIANTES ad vindictam poſcit ſimilitudo ſupplicii, 2. *qu.* 8. *cap. quiſquis*, 5. *q.* 6. *c. qui calumniam, cum ſeq.*

Calumniari præſumitur denunciator non probans quod intendit, *c.* 2. *de calumn.*

Calumniatores Prælatorum puniuntur degradatione, incarceratione, ſuſpenſione, *d. c.* 2. *ibid.*

CAMPANAS Religioſi mendicantes plures habere prohibentur, exceptis certis caſibus, *c. unico, de officio cuſtodis, in extr. comm.*

Campanarum pulſatione ceſſante, poſſunt Clerici, interdicti tempore, in cœmeterio ſepeliri, qui tamen ſervarunt interdictum, *c. in quod in te, de pœn. & remiſſ.*

Capanas non licet templariis nec hoſpitalariis habere, nec pulſare ſine conſenſu Epiſcopi diœceſeos, *c. potentib. de privileg. & exceſſ.*

CANONICUS Epiſcopo ſerviens beneficium non perdit, *c. de cætero. & c. ad audientiam, de Cler. non reſid.*

In Canonicum recepto præbenda debetur, *c. relatum, de præbend. & c. cum ſuper, de conceſſ. præb.*

Canonici certum numerum Canonicorum in Eccleſia ſtatuere poſſunt, *c. in Eccleſia, de inſtitut.*

Canonici dignitates Eccleſiarum mutare poſſunt, *c. cum acceſſiſſent, de conſtit.*

Canonicorum numerus non debet ex Laicis ſuppleri, *c. Eccleſia, de inſtitut.*

Canonici dignitatem vel præbendam ſupprimere propria auctoritate non poſſunt in ſuis Eccleſiis, *c. cum acceſſiſſent, de conſtitut.*

Canonici regulares Eccleſias parochiales regere poſſunt, & regulam ſuam ſervare debent, ut Epiſcopo ſint ſubjectæ, *c. inter quatuor, de relig. dom.*

Canonicorum numerus augeri poteſt, ſi facultates augentur, etſi ſit Canonicorum numerus ſtatutus, *c. cum M. Ferrarien. de conſtitut.*

Canonici non poſſunt minuere numerum Canonicorum, *cap. ex parte, eod. tit.*

Canonicus ægrotans habeat debitam portionem ſuæ præbendæ, *c. ad audientiam, de Cler. non reſid.*

Canonicorum correctio in criminalibus pertinet ad Epiſcopum, *c. irrefragabili, de offic. jud. ord.*

Canonicorum numero, juramento & confirmatione Papæ firmato, literæ ſuper receptione non valent, niſi de prædictis mentionem faciant, *c. conſtitutus, de reſcript.*

CANONUM origo & numerus Conciliorum exponitur, *diſt.* 15. *in princ. cum c. ſeq. diſt.* 16. *c. ſexta ſynodus, cum cc. ſequentib. uſque ad diſtinct.* 17.

Canonis definitio, *diſt.* 3. *c.* 1. *cum duob. ſeqq.*

Canonum diviſio, *dict. diſtinct.* 3. *c. regula.* §. *porro canonum.*

De Canonibus Apoſtolorum cavetur. *diſtinct.* 16. *c. ſexaginta. c. Clementis. c. placuit. c. Iſidorus. c. ſextam. cap. habeo. c. quoniam.* Contradicit *dict. diſt.* 16. *in princ. cum c. ſeq. item dict. c. Clementis.*

Canones & decreta Pontificum vim legis obtinent, *c. de conſtitut. diſtinct. 11. cap. hoc veſtræ, diſt 12. c. ridiculum. item 1. quæſt. 7. c. ſi quis, in princ. 25. quæſt. 1. c. nulli. c. violatorcr. c. omne quod. c. prima ſalus. c. generali. c. omnia. c. hac conſona. c. a ſanctis, item 25. qu. 2. c. amputato. c. ſi quis dogmata.*

Canon poſterior derogat priori, *c. 1. de conſtit.*

Contra Canones recipiens, & dans beneficium, uterque punitur privatione, *c. quia nonnulli, de Cleric. non reſid.*

Secundum Canones agatur in judiciis, & nemo ſuo ſenſu utatur, *c. Canonum & c. ne innitaris, de conſtitut.*

Canones ſcire debent, qui cauſam matrimonii tractant, *arg. c. accepiſti, de frigid. & malefic.*

CANONIZATIO requiritur ad hoc, quod debeat ſanctus venerari, etiam miracula faciens, *c. audivimus, de reliq. & vener. ſanctor.*

CAPELLA in præjudicium matricis Eccleſiæ non poteſt conſtrui, *c. intelleximus, de op. nov. nunciat.*

In capellis poſſunt eſſe Canonici privilegiati, *c. cum capellis, de privileg.*

In Capellis Monachorum populum habentium debet inſtitui, & deſtitui Capellanus per Epiſcopum, *c. 1. de capell. Monach.*

CAPITE langueſcente, facilius membra corporis inficiuntur, *6. qu. 1. c. ſunt plurimi §. verum, & c. ex merito.* ſequuntur enim caput membra, *12. diſt. c. non decet. 11. diſt. c. nolite, de conſecr. diſt. 3 c. celebritat.*

CAPITULI major pars & ſanior obtinere debet, *c. ex parte, de his quæ fiunt a maj. part. c.* ſed pars minor contradicere poteſt, ſi habet rationem, *c. cum in cunctis, eod. tit. & c. cum inter, 3. de elect.*

Capituli aſſenſus requirendus eſt in inſtitutione vel deſtitutione perſonarum, vel dignitatum ab Epiſcopo, *cap. quanto, de his quæ fiunt a Præl.*

Capitulo non conſentiente, non eſt rata donatio Epiſcopi, *c. cum nos, eod. tit. & c. quanto. eod. item c. fraternitatem. & c. paſtoralis, de donat.*

Item nec penſionem augere poteſt Epiſcopus ſine licentia Papæ, *c. paſtoralis, dict. tit.* nec centeſimam dare ſine conſenſu Capituli, niſi per Papam, *c. Apoſtolicæ, eod. tit.*

Capitulo diſſentiente, non tenet donatio Abbatis, *c. cognoſcitur, de his quæ fiunt a Præl. ſine conſenſu Cap.*

Capituli conſenſus confirmat donationem Epiſcopi, *c. paſtoralis, de donat.*

Capitulum, vacante ſede, poteſt excommunicare, abſolvere, judicare & confirmare, *c. abolendam, de hæret.*

CARDINALES Papæ in executione officii ſacerdotalis coadjutores adſiſtunt, *c. fundamenta, 17. verſ. decret namque ipſa Romana, de electione in 6.*

CARITAS annonæ, *16. qu. 2. c. revertimini. §. ſi quando. 16 qu. 7 c. majores.*

CARNE uti licet, ſi dies Nativitatis Domini ſit in ſexta feria, *c. explicari, de obſerv. jejun.*

Carnes etiam in quadrageſima, & jejuniis ſolemnibus, cum urgens eſt neceſſitas, indulgeri poſſunt, *c. 2. eod. tit.*

CASSA eſt ſententia a non ſuo Judice lata, *cap. F. & G. 40. de eff. & poteſt. Judic. delegat. & cap.* et *ſi Clerici, de judic.*

Caſſatur electio, ſi ante confirmationem electus miniſtret, *c. qualiter, de elect.*

Caſſatur electio propter defectum ſcientiæ in electo, *ibidem.*

Caſſari debent quæ per importunitatem fiunt, *c. tuæ de prabend. & dignit.*

CASTITAS ſeu continentia voluntaria Deo placet, non neceſſaria, *33. quæſt. 5. cap. tunc ſolvebitur, circ. medium.*

Caſtitatem ſervare, eſt viam arctam, & difficilem ingredi, *28. diſt. c. de his, & 33 q. 5.*

CASTRANS ſeipſum ex juſta cauſa non eſt irregularis, *c. ex parte, 3. de corpor. vitiat.* Sed ſine neceſſitate faciens diſpenſatur per Epiſcopum in aliis, ſed non in altaris miniſterio, *c. ſignificavit, 4 eod. tit.*

CAUSA, *c. forus, 10. §. cauſa a caſu. & §. cauſa aut, de verb. ſignif.*

Cauſa ceſſante ceſſat effectus, *cap. etſi Chriſtus, 26. §. quemadmodum ergo Paulus, in fine, de jurejurand.*

Prohibita cauſa, prohibitus quoque cenſetur effectus, *c. cum quid, 39. de reg. jur. in 6. c. nam concupiſcentiam. 4. de conſtitutio. ib.* ut contra prohibito effectu, omnis ejus cauſa prohibita cenſetur.

Cauſa dicitur inſufficienter inſtructa, lite non conteſtata, *c. olim, de lit. conteſt.*

Cauſæ committi debent ei, coram quo ſecure poteſt comparere, *c. accedens, ut lit. non conteſt. non proced.*

Cauſæ non debent remitti ad eos, a quibus appellatum eſt, niſi partes conſenſerint, *c. accepta, de appell.* tamen quandoque remittitur, *c. literæ, de matrimon. contra interdictum Eccleſ.*

Cauſæ majores ad ſedem Apoſtolicam mittendæ ſunt, *c. cum ex illo, de translat. Epiſc.*

Cauſæ continentia dividi non debet, *c. 1. de ſequeſtr. poſſ. & fruct.*

Cauſa principalis ſicut committi poteſt, ita & incidens, *c. cauſam, de reſcript.*

In cauſa criminali intentata poteſt conſtitui procurator, *c. tuæ fraternitati, de procur.*

In cauſa ſtatus, vel liberali non debet procedi eo abſente, qui petitur in ſervitutem, *c. inter quatuor, de major. & obedient.*

In cauſis gravibus non cogitur quis invitus conſtituere procuratorem, *c. querelam, de procur.*

In cauſa pari potior eſt conditio primo occupantis, *c. paſtoralis, de jur. patronat.*

In cauſis ſpiritualibus juratur, licet non de calumnia, tamen exceptionibus propoſitis in eis, *c. literis, de reſtitut. ſpoliat.*

Cauſæ non ſunt audiendæ tempore nundinarum, *c. ſignificaverunt, de judic.*

Cauſa civiliter tractata, non deducatur ad Judicem Eccleſiaſticum, *c. ex parte, de alienat. judic. mutand.*

CAUTIONEM ſtandi mandatis Eccleſiæ præſtet abſolvendus, *c. ad noſtram. de jurejur.*

Cautionem præſtet in poſſeſſione exiſtens, cum de jure poſſeſſionis dubitatur, ſcilicet reſtituendi omni tempore medio recepta, ſi cadit in cauſa, *c. ſuſcitata, de in integr. reſtit.*

CELEBRARE divine ubicunque poſſunt prædicatores & minores, *c. in his, de privileg.*

CELLA, *c. privilegium, 4. de verborum ſignificatione, in 6.*

CENSURA Eccleſiaſtica dicitur excommunicatio, ſuſpenſio, & interdictio, *c. quærenti, 20. de verbor. ſignific.*

Census ex quibus causis deratur.

Si CENSUS in prædio alicujus conſtitutus ſit per Legatum, indictionem vel ſimilem aliquem modum, debetur. Quod fallit ſi Eccleſiæ cenſus ſit impoſitus, *c. ſcienter, 3. c. prohibemus, 7. c. cum Clerici, 11. de cenſibus, c. præterea, 23. de jure patronatus.*

Cenſus ab Eccleſia debetur, ſi in fundatione Eccleſiæ conſenſu Epiſcopi, cenſus ei ſit impoſitus, *d. c. 23. verſ. præter antiquos. c. ſignificavit, 13. §. quoerea, de cenſibus,*

Niſi vetus cenſus poſtea ſit auctus, *dict. c. prohibemus, 7. verſ.*

nus

Digitized by Google

nec veteres, & *c. gravis* 15. *de conſil.*

Cenſus ab Eccleſia præſtatur, ſi Epiſcopus remittendo Eccleſiæ jura Epiſcopalia cenſum ei impoſuarit, *cap. conſtituit.* 6. *de religioſis domibus.* non tamen, ſi Epiſcopus Eccleſiam a Laicis occupatam illis eripuerit, *cap. Eccleſiis de cenſibus.* neque etiam juſjurandum de perſolvando cenſu præſtitum ſit. *cap. ſignifi avit.* 13. & *cap. gravis.* 15. *eod. tit.*

Si Eccleſiæ auctoritate ſuperioris cenſus impoſitus eſt, debetur, *cap. præterea* 8. *verſic. ſi Pontificis d. tit.* Niſi nulla juſta cauſa ſubſit, *dict. cap ſignificavit* 13. §. *fin.*

Ex præſcriptione, ut ſi multis annis cenſus ſint perſoluti, debentur. Niſi Clericus ſine auctoritate ſuperioris ex reditibus Eccleſiæ cenſum perſolverit. *dict. cap. præterea*, & *c. cum Cler.* 11. *de cenſib.*

Neque etiam debentur cenſus, cujus cauſa ignoratur, *cap. pervenit.* 5. *eod. tit.*

Cenſus a privata perſona impoſitus perſonalis eſt, nec ejus vitam excedit. *cap. præterea illi. de cenſib.*

Cenſus dicitur perſonalis, niſi exprimitur, quod ſit realis. *cap. venient. de tranſact.*

Cenſus novus Eccleſiis non imponatur. *cap. ſcientes.* & *c. prohibemus. de cenſib.*

Da PETITIONE CENSUUM.

Canſum petens cauſam exprimere debet, ex qua debeatur. *cap. pervenit. de cenſibus.*

Cenſus a miſerabilibus perſonis non eſt extorquendus. *c. licet de cenſib.*

Da SOLUTIONE CENSUUM: QUID, ET QUANTUM DEBEATUR.

Si cenſus annui diverſis menſuris ſoluti ſunt, in minori menſura debentur. *cap. ex parte.* 18. *de cenſib.*

Solvendi ſunt cenſus in antiqua moneta, in qua ſunt inſtituti. *cap. penult. de cenſibus.* Niſi ſolutio alterius monetæ ſit præſcripta. *cap. olim* 20. *d. tit.* Item niſi antiqua moneta in uſu eſſe deſierit: tunc enim æſtimatio ejus perſolvenda. *d. c penult. in fin.*

Ne ratione cenſus, vel alterius actionis plus debito exigatur. *c. ea, quæ de.* 12. *d. tit.* & *c. quia plerique* 8. *de immunitate Eccleſ.*

Cenſus ignorantiæ ſolvi non debent. *c. pervenit. de cenſibus.*

Cenſum non ſolvens per biennium amittit rei detentionem. *c. querelam de jurejur.*

Cenſus ſolutio eſt ſubjectionis probatio. *c. omnis. de cenſ.*

Cenſum ſolventes domino Papæ, tales Eccleſiæ ſunt exemptæ. *c. recipimus. de privileg.*

Cenſus tempore certo, & certa ex cauſa debet ſolvi. *c. pervenit. de cenſib.*

CERTIORARI ulterius non oportet eum, qui certus eſt. *c. eum qui.* 31. *de reg. jur. in* 6.

CESSIO Epiſcopi quando, & quibus de cauſis admittitur. *c. niſi, de renunciat*

Cedere non poteſt Epiſcopus auctoritate propria. *c. quanto. de tranſlat. Epiſc.*

Cedens propter honeſtam cauſam iterum poteſt reaſſumi. *c. poſt tranſlationem. de renunciat*

Ceſſio ſufficientia, & ſancti difficulter admittitur. *c. literas. eod. tit.*

Ceſſionem petens, & impetrans compellitur, ſi nolit. *c. quidam cedendi. eod. tit.*

CHARITATIS definitio, ſeu potius deſcriptio. *de pœnit. diſt.* 2. *c. charitas eſt: in pr. uſque ad* §. *ergo ſi charitatem*, item appellatur unctio inviſibilis. *d. diſt.* 2. *c. unctio.*

Charitatis diviſio in perfectam, & imperfectam. *d. diſt.* 2. *c. Charitas. in quibuſdam.*

Dilectio proximi ſpecialiter deſcribitur. *d. c. Charitas eſt.* §. *proximos. uſque ad dict.* §. *illi vero plus quam ſe*, item 23. *q.* 4. *c. dcòrt.*

de Charitate ſui ipſius, ſeu philautia, quatenus conceſſa. *d. c. Charitas eſt.* §. *corpus noſtrum.* & ordo charitatis perverſus quis ſit *d. c. Charitas eſt.* §. *ordinem dilectionis.*

Charitas non excidit, vel deſeri nequit. *de pœn. diſt.* 2. *Charitas, quæ. c. radicata. c. Charitas eſt. in princ. verſ. corruptionis neſcia. c. Charitas nunquam. c. unctio. c. ficta. c. firmum. Contradicit d. diſt.* 2. *c. ut cognoverunt. c. ſi enim. c. ult.* §. *Charitati. uſque ad fin.* & diſtinguitur regula propoſita in charitate imperfecta. *d. diſt.* 2. *c. Charitas eſt aqua.* §. *fin. c. ſuper tribus.*

Charitas Eccleſiæ peccata dimittit, ac tenet. *d. diſt.* 4. *c. Eccleſia.*

Sine charitate non remittitur peccatum. *de pœnit. diſt.* 2. *c.* 1. §. *fin. c. Charitas eſt aqua.* §. *ſine charitate.* §. *Amen, Amen. c. ego ſum. ibid. diſt.* 7. *c. nullus.* §. *ſcriptum eſt.*

Charitatem habens non peccat. *d diſt.* 2. *c.* 1. §. *fin. c ficta Charitas.* §. *fin.* & qui charitatem habet, non ſitiet in æternum. *d. diſt.* 2. *c. Charitas eſt aqua, in princ.*

Charitas liberat a mundanis cupiditatibus. *d. diſt.* 2. *c. valida. c. Charitas eſt. in princ. verſ. mors criminum.* §. *ergo ſi charitatem. verſ. ſeculi blandimenta.*

Charitas facile peccato reſiſtit, *d.* §. *ergo ſi charitatem.* §. *quoniam ſi ex toto corde.*

Charitas omnia difficilia perficit. *d.* §. *ergo ſi charitatem. verſ.* & *omnia.* & omnia tolerat. *de pœnit. diſt.* 3. *c. ult.* §. *hæc propter.*

Omnium bonorum radix eſt charitas. *de pœn. diſt.* 2. *c. quia radix.* & charitas eſt excellentior via ad Deum. *d. c. Charitas eſt* §. *hæc eſt charitas.*

Bona opera ſine charitate non proſunt, declaratur *de pœn. diſt.* 3. *dict. cap. ult. in princ.*

An Charitas ſit in reprobis, & iis, qui aliquando peccaturi ſunt criminaliter, diſſeritur. *d. diſt.* 2. *c.* 1. §. *fin. c. ſi enim.* §. *fin. c. Apoſtolus. c. mirandum. c. multi bene.* § . 1

Charitatis contrarium eſt odium. *de pœnit. diſt.* 2. *c. tolle charitatem. Hæc de charitate.*

de CHRISTI nomine. *c.* 2. §. *quia vero. verſic. Chriſtus enim. de ſacra unctione.*

Chriſtus verus Deus, & homo eſt. *c. in quadam.* 8. *de celebrat. Miſſarum. Clement.* 1. *in princ. de ſumma Trinitate. c. cum Chriſtus*, 7. *de hæreticis.*

Chriſtus Fundamentum eſt: quo deficiente, deficit id, quod eſt ſuperædificatum, 1. *q. c.* 1. *cum Paulus.*

Chriſtus Panis eſt vivus, *de Conſecr. diſt.* 2. *c. Chriſtus.*

Chriſtus quotidie immolatur, cum corpus & ſanguis ejus ſumitur, *d. diſt.* 2. *c. ſemel. immolatus. de pœn. diſt.* 1. *c. poteſt fieri*, §. *ſicut.*

Semel Mortuus, non amplius morietur, *de conſecr. diſt.* 2. *c. ſemel. Chriſtus.*

Chriſtus pingendus eſt ſpecie hominis, non agni, *de conſecr. diſt.* 3. *c. ſextam.*

de Chriſti gratia, *de conſecr. diſt.* 4. *c. gratia. c. antepenult cum duobus ſequentibus.*

Signum Deitatis in Chriſto eſt, quod ſuper eum deſcenderit & manſerit Spiritus Sanctus, *de pœn. diſt.* 2. *c. quærendum.*

CIRCUMSTANTIÆ decem a teſtibus inquirendæ ſunt *c. cum cauſam de teſtibus.*

Circumſtantiis probatur crimen adulterii, *c. literis de præſumpt.*

CITATIO non valet, ſi plures quam quatuor citantur, *c. nonnulli, de reſcriptione.*

Citatio, extra provinciam ultra duas diætas non valet, *ibidem.*

Citatio, ſi plures conditiones manifeſte inconvenientes habeat, non valet, *c. accedens, ut lit. non conteſt. non proced.*

Citatio ad locum periculoſum vel inhoneſtum non valet, *c. ex literis, de off. Jud. deleg.*

Citatus legitime per ſuum ſuperiorem, etiamſi dioceſim

ceſim mutaverit, juriſdictioni tenatur reſpondere, *c. propoſuiſti de foro compet.*

Citatus ad judicium debet comparere, & ſuum privilegium allegare, alias ſententia tenet, *c. ſi duobus, de appellat.*

Citatus a ſecundo non tenetur reſpondere, niſi prius ſciat juriſdictionem prioris eſſe revocatam, *c. ex tenore, de reſcript.*

Citationi reſcriptum Papæ eſt inſerendum, *c. præterea, de dilat.*

Citari debet procurator abſente domino, & ſi ille non ſit, denuncietur domui ejus, *c. ſi adverſarius, de eo qui mit. in poſſ.*

de CIVIUM ornatu & fuco mulierum, *de conſecr. diſt. 5. c. fucare.*

CLANDESTINUM matrimonium afferentes, vel etiam negantes, non ſunt ab Eccleſia compellendi, *c. quod nobis, de clandeſtin. deſponſ.*

Clandeſtine contrahentium in gradu prohibito, etiam ignoranter, proles illegitima cenſetur, *c. cum inhibitio, eod. tit.*

Clandeſtinum matrimonium carnalis copula ſequens ligat, ſive de præſenti, ſive de futuro, *c. 1. eod. tit. & c. is qui, de ſponſ.*

Clandeſtinus contractus in facie Eccleſiæ eſt innovandus, *c. 2. de clandeſtin. deſponſ.*

Clandeſtina matrimonia prohibentur. *c. cum inhibitio, eod. tit.*

Clandeſtinum matrimonium debet probari per virum, *c. ſi quis, eod. tit.*

Clandeſtino matrimonio conſentiens Sacerdos punitur per ſuſpenſionem per triennium, *c. final. §. final. eod. tit.*

Clandeſtinum matrimonium a contrahentibus publicatum confirmat Eccleſia, *c. quod nobis, eod. tit.* niſi rationabilis cauſa impediat.

CLAVIS *extravag. Joan. XXII. quia quorundam* 5. *§. clavis eſt, d. tit.*

CLERICUS in conflictu exiſtens promoveri poteſt, ſi neminem percuſſit, & armis poteſt reſiſtere inimicis ſuis vim ſibi inferentibus, *cap. præſentiam, de Cler. percuſſ.*

Clericorum nomine Canonici intelliguntur, *c. cum tibi, de verbor. ſignificat.*

CLERICORUM OFFICIUM.

Clericus ſine conſenſu Epiſcopi, alterius juriſdictioni ſe non ſubjiciat, *c. ſignificaſti, de for. compet.*

Clericus comam non nutriat, eam nutriens invitus tondeatur, *c. Clericus, de vit. & honeſt. Cler.*

Clericus judicio ſeculari ſe non ſubjiciat quoad pœnam, & percutiens ſic eſt excommunicatus, *c. contingit, de ſent. excomm.*

Clericus Laico in temporalibus non miniſtret, *c. Sacerdotibus, & c. ſed nec. ne Cleric. ſe negot. ſecul. immiſc.*

Clericus alterius diœceſis ad ordines non tranſeat, nec recipiatur ſine literis ſui Epiſcopi, vel Papæ. *c. fraternitati, de Cler. non reſign.*

Clerici canes vel aves ad venandum non habeant, *c. 2. de Cler. venat.*

Clerici officia ſive commercia ſecularia non exerceant, *c. Cler. 2. de vit. & honeſt. Cler.*

Clericus in ſacris ordinibus conſtitutus non debet eſſe tabellio in cauſa criminali, *c. ſicut te. ne Cler. ſe negot. ſecul. immiſ.* nec cauſam vel judicium ſanguinis agitet, vel literas ſcribat vel dictet, *c. Cler. eod. tit.*

Clericus prælaturam vel curam habens animarum, vel Sacerdos, Phyſicam vel leges non audiat, alias, ſi intra duos menſes non redierit, eſt excommunicatus, *c. ſuper ſpecula, ne Cler. vel Monach.*

PRIVILEGIA CLERICORUM.

Clericum tenens in vinculis ſolum eſt excommunicatus, *c. nuper a nobis, de ſentent. excomm.*

Clericum verberans privatim etſi non ſit convictus, a Papa abſolvendus eſt, *c. porro, de ſent. excomm.*

Clerici ad judicium ſeculare non trahantur, *c. qualiter, de jud.* nec a ſecularibus condemnentur, ſed coram Judice Eccleſiaſtico tractentur cauſæ eorum, *c. nullus, de for. compet.*

Clericus a Laico judicari non debet, niſi depoſitus, *c. Cler. de judic.*

Clericus de calumnia jurare non debet, niſi per alium, nec religioſus irrequiſito ſuperiore, vel Clericus inconſulto Epiſcopo, *c. 1. de juram. calumn.*

Clericum percutiens quis vel ſe expurget, vel abſolvatur, alias quaſi excommunicatus habetur, *c. cum deſideres, de ſentent. excomm.*

Clericus abſens poteſt per alium de beneficio inveſtiri, *c. accedens, de Præbend. & dignit.*

Clericum verberans Papam adeat, niſi ſit infra annos puberes, *c. ſuper eo, 2. de ſentent. excomm.*

Clericus moriens poteſt conferre bona ſua intuitu perſonæ cui vult, & etiam alia mobilia ſervis vel cognatis, vel piis locis, *c. ſed hoc, de ſucceſſ. ab inteſt.*

Clericorum perſecutoribus faventes, vel liberare nolentes, cum manifeſto poſſint facinori obviare, & non faciunt, incidunt in Canonem, *c. quanto, de ſent. excomm.*

Clericus poteſt convenire Epiſcopum coram Metropolitano, *c. ſolitudinem, de appellat.*

Clerici depoſiti non ſtatim debent tradi judicio ſeculari per Epiſcopum, *c. at ſi Clerici, de judic.*

Clerici tempore interdicti poſſunt ſepeliri in cœmeterio, ſi interdictum bene ſervarunt, *c. quod in te, de pœnit. & remiſſ.*

Clerici de bonis Eccleſiæ ſubvenire non debent Judicibus ſecularibus ſine licentia papæ, niſi in neceſſitate, *c. non minus, & c. adverſus, de immunit. Eccleſiar.*

Clericus furem in foro ſeculari poteſt convenire civiliter, ſed non criminaliter, *c. Henricus, de Cleric. pugn. in duell.*

Clerici poſſunt poni in locis religioſis, ſi defuerint regulares, *c. inter quatuor, de religioſ. domib.*

Laicus Clericum capere poteſt tantum de mandato Prælati ſui, alioquin excommunicatur, dummodo etiam non excedat, niſi quantum rebellio exigit defendentium, *c. ut famæ, de ſent. excommunic.*

Clericis in ſacris ordinibus conſtitutis non debet pœnitentia publica injungi, *c. quæſitum, de pœnitent. & remiſſ.*

Clericus Laico fidelitatem jurare non tenetur, niſi aliquod temporale teneat ab eodem, *c. nimis, de jurejur.*

CLERICI QUOMODO PRIVILEGIA SUA AMITTANT, VEL ALIAS PUNIANTUR.

Clericus negotia ſecularia exercens, amittit privilegium Clericale, *c. ex literis, de vit. & honeſt. Cleric.*

Clericus ſua auctoritate ſuperioris ligari poteſt, & torqueri uſque ad reſtitutionem, *c. gravis, de depoſit.*

Clericus poſt trinam admonitionem a ſuo Epiſcopo, arma portans habitu Clericali relicto, non gaudet privilegio Clericali, *c. in audientia, de ſent. excomm.*

Clericus verberari poteſt per ſuperiorem diſciplinæ cauſa, ſimiliter Monachus & Converſus, vel Clericus per Clericum, vel Monachus per Monachum de mandato ejus, *c. univerſitatis, de ſentent. excomm.*

Clericus habitum, & tonſuram dimittens non debet defendi ab Eccleſia, *c. præterea de Apoſtol.*

Clericum guerram, & ſeditionem facientem interficiens,

Digitized by Google

ciens, non eſt mittendus ad Papam, *c. perpendimus, de ſentent. excommunic.*

Clericus propter hæreſim depoſitus, tradatur Judici ſeculari, *c. ad abolendam, de hæretic.*

Clericus delinquens in habitu & tonſura ſeculari puniatur ut Laicus, *c. contingit*, 2. *de ſentent. excommun.*

Clericus duellum iniens, ſive obtulerit, ſive ſuſceperit, deponendus eſt, poteſt tamen cum eo diſpenſare Epiſcopus, ſi mors, vel mutilatio membri inde non ſit ſecuta, *c.* 1. *de Cler. pugnantib. in duell.*

COACTIO voluntati contraria excuſat peccatum, 15. *quæſt.* 1. *c. quod autem.* §. *ſed hoc & c. merito.*

Coactio an in cauſa religionis locum habeat? quod non, 45. *diſt. c. de Judæis.* quod ſic, 23. *qu.* 4. *c. ipſa pietas. & c. quid faciat, cum ſimilibus.*

Coactio non tenet in obligatione, ubi non ſequitur aſſenſus, ſimiliter nec in matrimonio, *c.* 1. *de iis quæ vi metuſve cauſ. fiunt, & d. cum locum, de ſponſ.*

Coacta officia Deo diſplicent, 23. *q.* 6. *c. jam vero.*

COADJUTOR datur Clerico ægrotanti, *c. de Rectoribus, de Cler. ægrotant.*

CŒMETERIA, ubi excommunicati ſunt ſepulti, reconcilientur aqua benedicta ſolenniter. *cap. conſuluiſti, de conſecrat. Eccleſiar.*

COGITATIONIS pœna eſt ex lege divina 49. *diſt. c. hinc enim, ante fin.*

In Cogitatione voluptas reprimenda, ne etiam in actu dominetur, *d. c. hinc enim.*

a COLLECTIS & muneribus cæcus immunis eſt, *c. licet multum*, 4 *de cenſib.*

COLLEGIUM conſtituere ſine auctoritate ſuperioris non licet, *c. dilecta*, 14 *de exceſſib. Prælator.*

Collegium ſive corpus debet habere ſyndicum, *c. unic. de Syndico.*

COMMISSIONES duæ ſuper eodem negotio impetratæ, niſi una de altera faciat mentionem, non valent *c. ex tenore, de reſcript.*

COMMITTENS in leges, fruſtra leges invocat, *c. quia fruſtra*, 14. *in pr. de uſuris.*

COMMODUM ſentire debet, qui ſentit onus & contra, *c. qui ſentit re*, 55 *& c. rationi*, 77. *de regul. jur. in* 6. Ex eo non debet quis fructus conſequi, quod niſus extitit impugnare, *c. ex*, 38. *de regulis juris, in* 6.

in re COMMUNI potior eſt conditio prohibentis, *c. in re communi.* 56. *de regul. juris, in* 6.

COMMUTATIO præbendarum vel dignitatum ſine Epiſcopo non fiat, *c. quæſitum, de rer. permutat.*

Commutatio Eccleſiæ fieri poteſt, licet non venditio, *c. ad quæſtiones, eod. tit.*

Commutatio ſpiritualis cum ſpirituali, temporalis cum temporali fieri poteſt, ſed non ſimul confuſe, *d. c. eod. tit.*

COMPENSATIONIS exceptio oppoſita, condemnationem minuit, niſi depoſiti actione agatur, *c.* 2. §. *ſane de oſtori, de depoſito*, vel niſi debitum, quod opponitur, dubium ſit, non liquidum, *d. c.* 2. § *fin.*

COMPASSIONEM vera juſtitia non debet habere, 43. *diſt. c. vera*, 23. *q.* 4. *c. eſt injuſt.*

COMPROMISSUM procuratoris debet dominus ratum habere: procurator tamen non debet compromittere ſine mandato domini, *c. per tuas, de arbitr.*

Compromitti poteſt in Laicum auctoritate ſuperioris, *ibidem.*

Compromiſſio in Laicum de ſpiritualibus non valet, *c. contingit, eod.*

Compromiſſione facta, quando non licet reſilire, *c. in cauſis, de elect.*

Compromiſſionis fines ſervandi ſunt, alias non valet, *c. conſtit. de appell.*

Compromiſſio facta de electione ſemper intelligitur de idoneo, & ſic electus eſt recipiendus, *cap. cauſa de elect.*

Compromiſſum non extenditur ad hæredes compromittentis, ſi de ipſis non caveatur, *ibid & ult. de arbitr.*

Compromiſſio tenet in beneficiis ſpiritualibus, *c. niſi de præb.*

CONCENTOR, *diſt.* 21. *c. Cleros.* §. *Concentor.*

CONCESSIO Laici de re Eccleſiaſtica non valet, *c. qui res, de reb. Eccleſ. non alien.*

Conceſſio præſumitur realis, niſi probetur fuiſſe perſonalis, *c. cum veniſſem, de inſt.*

Conceſſionis verbo generali omnia concedi videntur, *ibid. & c. nulli, de rebus Eccleſ. non alien.*

Confeſſio Epiſcopi Capitulo reclamante non tenet, per Capitulum facta tenet, niſi fiat contra mandatum Papæ, *c. cum nos, de iis quæ fiunt a Præl. & c.* 2. *&* 3. *de conceſſ. præb.*

Conceſſionis auctoritas tranſit ad ſuperiorem, quando ſtatutum tempus negligitur, *capit. cum noſtris, eodem titulo.*

Concedere non poteſt Epiſcopus, ut in eadem Eccleſia plura quis habeat beneficia, *c. literas, eod. tit.*

Ex conceſſione Epiſcopi poteſt haberi beneficium ſimplex habens curam animarum, *c. de multa, de præbend.*

Conceditur nobilibus & literatis plura beneficia habere, ex diſpenſatione tamen Papæ, *ibid.*

Conceſſum ex gratia nulli debet præjudicium generare, *c. bonæ memoriæ, de poſtulat.*

Conceſſio beneficiorum non vacantium prohibetur, *c.* 2. *&* 3. *de conceſſ. præbend.*

De Conciliis.

de CONCILII nomine & nominis ratione, *diſt.* 15. *c.* 1. §. *ſynodus autem, uſque ad fin.*

Antequam Concilia habentur, prius de iis, quæ correctione indigent, inquirendum eſt, *c. ſicut olim*, 25. §. *ut autem id valeat, de accuſat.*

Abſque Apoſtolicæ ſedis auctoritate Synodum particularem vel Concilium univerſale congregare non licet, *diſt.* 17. *in princ. cum cc. ſequentib. uſque ad c. ult. item* 3. *q.* 6. *c. dudum*, quod fallit, ſi non ad generaliter aliquid definiendum, ſed ad corrigendum & indicendum id quod eſt ſtatutum, Concilia celebrentur, *diſt.* 18. *in princip.*

A quibus habenda Concilia.

Regulares quoque Canonici, Abbates atque Priores poſſunt ac debent habere peculiare Concilium, *c. in ſingulis*, 7. *in princ. & §. hoc ipſum, de ſtatu Monachorum.*

Quando et quoties habenda Concilia.

Singulis annis habenda Concilia provincialia, *c. ſicut olim*, 25. *in princ. de accuſationib. diſt.* 18. *c. quoniam quidem, in princ.*

Singulis annis bis habenda Concilia provincialia, *diſt.* 18. *c. de Conciliis, in princ. c. propter Eccleſiaſticos, in princ. c. pervenit, c. quoniam, in princ. c. propter Eccleſiaſticos, in princ.*

Regulares quolibet triennio Concilia celebrabant, *c. in ſingulis*, 8. *in princ. de ſtatu Monachor.*

Aliquot certis diebus continue habendum, *dict. c.* 7. §. *hujuſmodi vero.*

Qui ad Concilia convocandi.

De Abbatibus ad Synodum non cogendis, *diſtinct.* 18. *c. Epiſcopus. item* 18. *quæſt.* 2. *c. ult. verſic. non enim*, fallit, ſi rationabilis cauſa ſubſit, *dict. verſic. non enim. & dict.* 5. *Epiſcopus*, item fallit, ſi Abbates populum habeant, *c.*

quod

quod ſupre, 9. *de majoritate & obedientia*, denique fallit, ſi Concilium ſit Abbatum ac Religioſorum peculiare, *c. in ſingulis*, 7. *in princ. de ſtatu Monachorum*.

Capitula cathedralium Eccleſiarum ad Concilia provincialia vocanda & admittenda, *c. ult. de his, quæ fiunt a Prælat.*

Diaconos, Presbyteros, & omnes quotquot ſe læſos exiſtiment, præſentes eſſe oportet, *dict. c.* 18. *c. propter Eccleſiaſticas. §. in ipſis autem. c. antepenult. verſ. ita ut ad Concil.*

Hæretici ad Synodum non convocandi, 24. *qu.* 2. *c. cum quibus*.

Imperatores Synodis intereſſe non debent, *d. diſt.* 96. *c. ubinam*,

Niſi univerſalis ſit Synodus, in qua de fide agitur *dict. c. ubinam. verſ. niſi forte. & d. diſt.* 96. *c. nos ad fidem*.

Presbyteri religioſi populum non habentes, ad Synodum non cogendi, *c. nimis prava*, 27. *& ibi gloſſa. de exceſſ. Prælatorum*.

Suffraganei Epiſcopi convocandi, *c. ſicut olim*, 25. *in princ. de accuſationib. item diſt.* 25. *c. propter Eccleſiaſt. §. admoneant autem*.

Univerſi Sacerdotes convocandi, *c. cum ſuper*, 9. *de majoritate & obedientia. & d. c.* 7. *in princ.*

Forma Conciliorum.

Ne quis ex vocatis ad Synodum religioſorum plus quam ſex evectiones & octo perſonas ſecum adducat, *c. in ſingulis*, 7. *in princ. verſic. hoc adhibito, de ſtatu Monachor.*

Præſidentes Synodi ordinandi, *c.* 7. *§. advocent autem, de ſtatu Monachorum*.

Juramentum ſynodale, 15. *q.* 6. *c. Epiſcopus*.

De meditatione & ſolicitudine Epiſcoporum congregatorum circa mandata divina, *diſt.* 18. *quoniam*, *§. ut autem. verſic. & ea fideliter, de accuſat.*

De inquiſitis quæ correctione indigent, in Concilio proponendis, *cap. ſicut olim*, 25. *§. ut autem. verſic. & ea fideliter, de accuſat.*

De inquirenda culpa præſidentium priorum cavetur, *c. ea quæ*, 8. *§. ſequentes. verſic. idem etiam, dict. tit. de ſtatu Monachorum*.

De corrigendis exceſſibus & majoribus reformandis, & querelis dijudicandis in Concilio, *d. c.* 25. *in princ. verſic. in quibus. & d. §. ut autem verſic. ut ſuper his. item diſt.* 18. *c. de Conciliis. verſ. in quibus, cap. propter Eccleſiaſt. in princ. & c. antepenult in princ. item de ſtatu Monachorum, c. in ſingulis*, 7. *§. hujuſmodi vero*.

De diſſidentibus Epiſcopis reconciliandis, *diſt.* 90. *c. diſſidentes*.

De muneribus a ſubditis accipiendis, vel offerendis, *diſt.* 18. *c. quoniam. §. fin. & c. de eulogiis*.

De viſitatoribus eligendis, & horum officio, *diſt.* 18. *c.* 7. *§. ordinentur etiam*.

De ſequentis Concilii, vel Capituli loco definiendo, cavetur *diſt.* 18. *c.* 7. *§. proviſo*.

De cavendo, ne Eccleſiæ a Laicis lædantur, cavetur *diſt.* 18. *cap.* 7. *§. fin.*

De vita communiter celebranda & communibus expenſis cavetur, *diſt.* 18. *c.* 7. *§. qui convenerint*.

De contumacia vocatorum non venientium, vel non habentium ſingulis annis ſynodum coercenda, *diſtinct.* 18. *c. non oportet c. pervenit. c. quoniam. §. hunc ergo. cap. Epiſcopus. cap. placuit, cap. ſi quis autem. cap. ſi Epiſcopus. c. ſi quis Epiſcoporum*.

De die Paſchatis annunciando cavetur, *de conſecr. diſt.* 3. *c. placuit ut poſtquam*.

De ſtatutis publicandis, *diſt.* 18. *cap. ult.* item de ſtatutis Concilii obſervandis, *c. in ſingulis*, 7. *§. & quod ſtatutum. §. ſi vero, verſ. cæteris irrefragabiliter, de ſtatu Monachor. item c. ſicut olim*, 25. *§. ut autem, verſ. & quæ ſtatuerint, de accuſationibus.* & de pœna tranſgreſſorum, *dict. c.* 25. *§. fin.*

Denique de iis, quæ in Synodo expediri non poſſunt, ad Pontificem referendis, *dict. c.* 7. *§. ſi vero. item diſt.* 18. *c. de Conciliis, in fine*.

CONCIONATORES a ſolo Epiſcopo ordinandi, *c.* 1. *de Capellis Monachor.*

Qualis debeat eſſe concionator, definitur, 8. *q.* 1. *c. oportet*.

Qui concionari poſſit, vel non.

De Laicis ad *Concionandum* non admittendis, *d. diſt.* 23. *cap. mulier. §. Laicis. item de hæreticis. c. cum ex injuncto*, 12. *& cap. ſicut*, 14.

De muliere ad concionandum non admittenda, *diſt.* 23. *c. mulier, item de conſecrat. diſt.* 4. *c. mulier. item cap nova quædam*, 10. *de pœnit.*

Ne monachis ad concionandum non admittendis, *c.* 1. *de Capellis Monachor. item* 16. *qu.* 1. *c. de Monachis. §. fin. cap. Monachus non. c. adjicimus. c. hinc eſt. §. item illud. item c. unico. §. perſonis quoque, de religioſis domibus, in* 6. quod fallit, ſi Monachus in Clericum fuerit ordinatus, 16. *qu.* 1. *c. ſunt nonnulli. §. fin. cum duobus cc. ſequentibus, uſque ad §. non eſt humilitatis*. item fallit, ſi Monachus ſit Canonicus regularis, *c. quod Dei timorem*, 5. *de ſtatu Monachor.* tertio fallit, ſi divina gratia intus commoniti Monachi concionentur, 26. *qu.* 2. *c. placet rationabilis. §. oſtendis ergo*, denique fallit ſi Monachi conſulantur ab aliis habitum Monachalem ſuſceptures, *d. q.* 2. *c. juxta Chalcedonenſis, verſ. & a populorum*.

Non ordinati ad concionandum non admittendi, *c. excommunicamus*, 13. *§ quia vero, de hæreticis*.

Forma Concionandi.

De Admonendo in concionibus populo, ut decimas & alia Eccleſiæ fideliter ſolvant, *c.* 1. *de decimis, in* 6. *Clem. cupientes*, 3. *§. illos etiam, uſque ad finem, de pœnis*.

De admonendo in concionibus populo, ut operas ſibi invicem exhibeant, 11. *quæſt.* 1. *c. te quidem. §. fin. cum cap. ſeq. ſicut*.

Omnes ad audiendam concionem admittendi, *de conſ. diſt.* 1. *cap. Epiſcopus nullum*.

Ut diligenter concionibus auſcultetur, 1. *quæſt.* 1. *c. interrogo*.

Ut ſtantes Evangelium audiant, *de conſecr. diſt.* 1. *c. Apoſt.*

Ne ante finitam concionem peractam exeant, *d. diſt.* 1. *c. omnes fideles. cum duob. cc. ſequentib.*

CONCUBINA *diſtinct.* 34. *c. omnibus. §. concubina*.

Concubina Clerici excommunicata, excommunicatione majori involvitur Clericus accedens ad eam, *c. ſi concubinæ, de ſent. excommun.*

Concubina Clerici ſecundum Canones puniatur, *c. ſi quiſquam, de cohabit. Cler. & mulier.*

Concubinam retinens poſt admonitionem Clericus perpetuo ſuſpendatur, *ibidem*.

Concubinam reſumens Clericus perpetuo ſuſpendatur, *c. Clericos, eod. tit.*

Literæ a Clerico concubinario ſuper abſolutionem (tacita facti ſerie) obtentæ, non valent, *c. ſuper. eod. tit.*

Concubinatus primo puniatur per beneficii ſuſpenſionem & deinde perpetuam ſubtractionem, *c. ſicut, eod. tit.*

Concubinarii miſſa audiatur, & ab eo Eccleſiaſtica Sacramenta percipiantur, quamdiu ab Eccleſia toleratur, niſi valde notorium ſit talem eum eſſe, *c. veſtra, eod. tit.*

Concubinam habenti Clerico purgatio indicitur, *c. tuæ nos, eod. tit.*

CONCUSSIONIS crimen, *quæſt. c. c. concuſſionis*.

CONDEMNARI non debet quis propter credulitatem aliorum, *qualiter, & quando*, 2. *de accuſat.*

CONDICTIO ex lege adſine remedium interdicti unde vi eſt, ſi poſt appellationem quid ſit innovatum, *c. bonæ memoriæ*, 51. *de appellat.*

CONDITIO contra ſubſtantiem matrimonii diſſolvit illud, *c. ſi conditiones, de cond. appoſit. in deſponſ.* alias conditio inhoneſta metrimonium non diſſolvit, dummodo ſit contra ſubſtantiam matrimonii, *ibidem.* habentur enim in favorem matrimonii pro non adjectis, *ibid.*

Conditionis error impedit metrimonium & dirimit, *c. propoſuit, de conjug. ſerver.*

Conditio ex alieno conſenſu dependens, non ligat, niſi conſentiat, *c. ſuper eo, de condition. appoſ. in deſponſ.*

Conditio hæc, Centum ſi mihi dabis, te in uxorem ducam, in matrimoniis pro honeſta habetur & valet, nec tenetur eam in uxorem recipere centum non datis, *c. 3. de condit. appoſit. in deſponſ.*

Ab omni conditione appoſita in matrimonio receditur per copulam carnalem, *c. per tuas, eod. tit.*

Conditio hæc in literis Papæ intelligitur, ſi preces veritate nitantur, *c. ex parte, 2. de reſcript.*

Sub conditione alterius conſenſus, traditio rei non valet, niſi conſentiat, *c. olim, 1. de reſtit. ſpol.*

Conditio locum bene habet in ſpiritualibus, *c. ſignificatum, de præbend. & dignit.*

Sub conditione data poſſeſſio revocatur ea ceſſante, *c. verum de condit. appoſ.*

Sub conditione manumiſſus ut fiat Monachus, Monachus fieri debet, *c. 2. eod. tit.*

Si CONDUCTOR damnum in fructibus perceptis, vel percipiendis paſſus ſit, remittende eſt ei penſio, *c. propter, 3. in princ. de locato & conducto.* Niſi anni præcedentis vel ſequentis fructus fuerint uberiores, *dict. c. 3. in princ. verſ. niſi cum ubertate.* vel niſi culpa conductoris damnum contigerit, *dict. c. in princ. verſ. ſine culpa.*

Si quis hoſpitium ab alio conductum ante tempus iſtius conductionis finitam ſine conſenſu Prioris conduxerit, punitur, *c. 1 de locato & conducto.*

CONFESSUS in jure ut convictus condemnatur, *c. cum ſuper, de confeſſ.*

Confeſſio etiam coram non ſuo Judice tenet, *c. & ſi Clerici de judic.*

Confeſſio ſemper eſt facienda in anno, *c. omnis, de pœnitent. & remiſſ.*

Confeſſio invita & coacta non præjudicat, *c. cauſam, de offic. delegat.*

Confeſſio criminis extra jus facta præjudicat, *c. ult. de confeſſ.*

Confeſſio de ſeipſo in præjudicium aliorum credi non debet, *eod tit. c. 2.*

Confeſſio a non pœnitentibus recipiende eſt, & pœnitentia injungenda, *c. quod quidam, de pœnitent. & remiſſ.*

Confeſſionem poteſt quis alteri Sacerdoti facere, licentia non obtenta, tamen petita, *c. omnis, de pœnit. & remiſſ.*

Confeſſor, ſciens, excommunicatum aliquem in confeſſione ſolus tenetur eum vitare, & non in publico, *c. cum non ab homine de ſentent. excommun.*

Confeſſio procuratoris per errorem, negotio nondum finito, non obeſt domino, ſi revocat, nec fit per hoc litis conteſtatio, *c. cum cauſam, de appellat.*

Confeſſus crimen, ſuper eodem alium accuſans non auditur, *c. veniens, de teſtib.*

Confeſſio, qualis eſſe debeat, & qualiter ſe habere, & cui ſit confitendum, & pœne revelantis confeſſionem, *c. fin. & c. omnis, de pœnit. & remiſſ.*

CONFIRMATIO contra jus obtenta non valet, *c. examinata, de confirmat. util. vel inutil.*

Ante confirmationem electi non debent beneficia ſua conferre alicui, *c. cum in electis, de elect.*

Ante confirmationem poſſunt adminiſtrare in concordia electi Papæ ſubjecti immediate, ſi ſint valde remoti ultra Italiam, dum tamen de rebus Eccleſiæ nil alienent, *c. nihil eſt, de elect.*

Confirmatio Prælatorum inferiorum pertinet ad Epiſcopum, *c. conſtitutus, de appell.*

Confirmatio Papæ perſonalem tranſactionem facit realem, *c. cum Apoſtolica, de iis quæ fiunt a Prælat.*

Confirmatio impetrata lite pendente non valet, nec tenet ſententia contra jus lata etiam per ſuperiorem confirmata, *c. bona & c. examinata, de confirmat. util. vel inutil.*

Confirmatio Papæ ex certa ſcientia tenet, etſi alias non valeret, *c. venerabilis, eod. tit.*

Confirmare non intendit Papa factum Legati contra Epiſcopum, *c. ſua nobis, eod. tit.*

Confirmari poteſt factum dubium inferioris, per ſuperiorem diœceſanum, *c. cum monaſterium, de elect.*

Confirmari poteſt ſententia lata juris ordine prætermiſſo, *c. ad petitionem, de accuſ.*

Confirmationem poteſt quis petere per interpoſitam perſonam, *c. nihil eſt, de elect.*

Confirmatio per ſubreptionem obtenta non valet, *c. de confirmationib. de confirmat. util. vel inutil.*

Confirmatio ſententiæ, a qua appellatur, quando valet & quando non, *c. bonæ memoriæ, eod. tit.*

Confirmatus in Archiepiſcopum non poteſt transferri in Epiſcopum, *c. 1. de translat.*

Confirmari poſſunt pueri tempore interdicti ab Epiſcopo, *c. reſponſo, de ſentent. excommun.*

CONFISCATIO non tollit jus uxori: ideoque bonis damnati publicatis, uxor dotem ſalvam habet, *c. decrevit, 14. de hæreticis in 6.*

CONGREGATIO dicitur, ubi duo, vel tres fuerint inſimul, *c. 1. de elect.*

CONJUGATORUM neuter ſine altero religionem ingredi poteſt, *c. cum ſit, de converſ. conjug.*

Conjugatorum alter, altero invito, ante carnalem copulam poteſt ordinem intrare, *c. verum, eod. tit.*

Conjugum religionem intrantium ſeparatio ad Epiſcopum pertinet: alias revocetur, ſi alter ſuſpectus habeatur, alter intret ordinem, vel voveat continentiam, & non ſit ſuſpectus, *c. 1. eod. tit.*

Conjugum alter ſeparatus propter fornicationem, poteſt ordinem intrare, *c. gaudemus, eod. tit.*

Conjugatorum alter, ſi ab altero fraudulenter obtineat licentiam intrandi ordinem, non valet, niſi alter ipſum ſequatur ad religionem, *c. accedens, eod. tit.*

Conjugatus tenetur alterum expectare, donec certus ſit de morte ejus, *c. in præſentia, de ſponſal.*

Conjugatorum altero relinquente ſeculum, poteſt is, qui remanſit, contrahere, ſi non fuerit carnalis copula ſecuta, *c. verum de converſ. conjug.*

Conjugatorum alter ordinem intrans invito altero perdit jus petendi debitum, & poſt mortem alterius, ſi exierit, non compellitur redire, ſed continere, *c. quidam, & c. placet, eod. tit.*

Conjugatorum altero intrante religionem, qui remanet tenetur vel intrare, ſi eſt ſuſpectus, vel ſi non eſt ſuſpectus, tenetur continentiam vovere, *c. cum ſit, eod. tit.*

Conjugatus propter infidelitatem ſeparatus, judicio Eccleſiæ peracta pœnitentia, ſi ordinem intrare noluerit, compellitur fideli cohabitare relicto, *c. ult. eod. tit.*

CONJURATORES & conſpiratores, *c. conſtitutionem 2. §. cæterum, de verb. ſignif. in 6.*

COMPATERNITAS non contrahitur per ea, quæ præcedunt baptiſmum, *c. contractis, de cogn. ſpirit.*

Compater viri non poteſt uxori ſuæ copulari poſtea, poſt ejus mortem, *c. Martinus, eod. tit.*

Ante compaternitatem natus non contrahat cum filia

mediante

Digitized by Google

mediante qua ſacta eſt compaternitas : & ſi contraxerit : dirimatur, *c. tua nes, eod. tit.*

Filii duorum compatrum, per quorum neutrum deventum eſt ad compaternitatem, licite contrahunt, niſi reſiſtat conſuetudo, *c.* 1. & *c. ſuper eo, eod. tit.*

CONPURGATORES, qui ad purgandam alicujus infamiam inducuntur, id ſolum juramento tenentur firmare, quod credunt veritatem eum dicere, qui purgatur, *c. de teſtibus*, 13. *de purgat. canonic.*

CONSANGUINEAM uxoris cognoſcens nunquam debitum petat ab uxore ſua, *c.* 1. *de eo qui cognov. conſang. uxor. ſu.*

Conſanguineo infideli non poteſt Clericus legare, *cap. ſancto, de ſucceſſ. ab inteſt.*

A conſanguineis uxoris abſtinendum eſt ut a propriis, *c. ex literis, de conſanguin. & affin.*

Conſanguinei teſtes eſſe poſſunt in cauſa matrimoniali, *c. videtur, qui matrimon. accuſ. poſſunt.*

Conſanguineus teſtis præfertur in cauſa matrimonii, *c. quoties de teſtib.*

Conſanguineus conſanguinei ſponſam ducere non poteſt, *c. ſponſam, de ſponſ.*

Conſanguineam ſponſæ præcognoſcens, ſponſam poſtea ducere prohibetur, *c. tertio loco*, 13. *de præſumpt.*

CONSECRATIO Eccleſiæ, & Chriſmatis & Epiſcoporum non debet fieri, niſi cum Miſſæ celebratione, *c. quod ſicut, de elect.*

In conſecratione Eccleſiarum prius eſt dos aſſignanda, *c. cum ſicut, de conſecrat. Eccleſ.*

Reconſecrari debet altare, ſi motum ſit, vel lapis fractus, nec propter hoc Eccleſia reconſecratur, *c. ad hæc, eod. tit.*

Conſecrantur bene Eccleſiæ diebus feſtis, & ferialibus, *c. tuo, de conſecrat. Eccleſ. vel alt.*

Conſecrari non eſt neceſſe Eccleſiam ſanguine pollutam propter homicidium, ſed & alio modo poteſt reconciliari, per aquam nempe, vinum, & cinerem benedictum, *c. propoſuiſti*, 4. *eod. tit.*

Conſecrari etiam poſſunt multa altaria, & multi Epiſcopi, *c. cum ſit, eod. tit.*

Conſecrari debet Eccleſia polluta ſanguine, vel ſemine humano, etiamſi prius non fuerit conſecrata, *c. ſi Eccleſia, final. eod. tit.*

Reconſecrari non debet altare in extremis tantum fractum, *c. ligneis, eod. tit.*

Conſecrari debet Epiſcopus ad minus a tribus cæteris Epiſcopis, conſentiente Archiepiſcopo, *c. Epiſcopus, diſt.* 23.

Pro conſecratione Eccleſiæ procuratio peti poteſt, *cap. cum ſit Romana, de ſimon.*

Conſecrationem electi poteſt committere Archiepiſcopus Suffraganeis, *c. quod ſedem Apoſtolicam, de offic. judic. ordin.*

Conſecratum non debet ad humanos uſus applicari; *c. ad hæc, de religioſ. domib.*

De conſecratione Regum habes, *de ſacr. unct. c. unic.*

De forma conſecrandi Epiſcopos legitur *in c. Epiſcopi diſt.* 23. *c.* 2. *diſt.* 75.

De conſecrationis modo aliorum Clericorum habetur, *in cap. presbyter. & cap. ſeq. uſque ad capitulum Plaſmiſt. diſt.* 23.

Forma conſecrandi Eccleſias traditur, *in auth. de Monachis. §. illud. & c placuit*, 1. *q.* 1. & *c.* 1. *diſt.* 1. *de conſecr.*

Forma conſecrandi altaria, aliaſque res ſacras explicatur, *in dict. c. unic. §. ungitur, de ſacr. unct. c. altaris, & c. placuit, diſt.* 1. *de conſecr.*

CONSENSUS partium poteſt relaxare auctoritatem juris, *c. nonnulli, de reſcript.*

Propter conſenſus defectum confirmari nequit matrimonium impuberum, ante ætatem legitimam contractum, *c. a nobis, de deſponſ. impub.*

Conſenſus non videtur eſſe, ſi metus intervenit, *c. cum locum, de ſponſal. & matrim.*

CONSENTIRE omnes debent in eo, quod omnes tangit, *c. quod omnes*, 29. *de reg. jur. in* 6. *c. ad hæc.* 7. *§. fin. de officiis Archidiaconi.*

Qui tacet, conſentire videtur, *c. qui tacet*, 43. *de regul. jur. in* 6. licet qui taceat, non utique fatetur, ſed nec utique negare videtur, *c. is qui tacet*, 44. *d. tit.*

CONSERVATORES de manifeſtis injuriis tueri poſſunt, quæ indaginem juris non requirunt, *c.* 1. *de offic. deleg. in lib.* 6.

Ex CONSILIO (dummodo fraudulentum non fuerit) nullus obligatur, *c. nullus*, 62. *de reg. jur. in* 6.

CONSTITUTIONIS definitio habetur, *diſt* 2. *c. conſtitutio*,

Conſtitutionum diviſio in civiles & Eccleſiaſticas habetur *diſt.* 3. *in princ.* Sed & dividuntur conſtitutiones in generales & perſonales.

Conſtitutio nullum ligat, antequam ad eum perveniat, *c. cognoſcentes, de conſtitut.*

Conſtitutiones contra libertatem Eccleſiæ revocentur, *c. noverit, de ſentent. excommun.*

Conſtitutio non debet fieri in præjudicium futurorum, *c. cum omnes, de conſtitut.*

Conſtitutiones antiquæ non mutentur, niſi de conſenſu Epiſcopi, *c. cum conſuetudinis, de conſtitut.*

Conſtitutionem publicam non oportet auribus ſingulorum intimari, *c.* 2. *de poſtulat. Prælat.*

Conſtitutio ſedis Apoſtolicæ omnes adſtringit, *c. fin. de conſtitut.*

Conſtitutio ad præterita non extenditur, niſi nominatim de eis caveatur, *d. c.*

Conſtitutio contra libertatem Eccleſiæ non tenet, *cap. ult. de reb. Eccleſ. non alien.*

Conſtitutio de uſuris fertur ad præterita, *c. cum tu, de uſur.*

Conſtitutiones Eccleſiæ pro tempore variari poſſunt, *c. non debet, de conſang. & affi.*

Conſtitutio nihil debet ambiguum, & obſcurum continere, *c. ult. de conſtit.*

Conſtituens patiatur legem quam ipſe tulerit. *c. cum omnes, eod. tit.*

Conſtitutio confirmata per ſuperiorem, non poteſt revocari per conſtituentes, *c. cum acceſſiſſent, eod. tit.*

Conſtitutio facta a Laico etiam pro libertate Eccleſiæ non tenet, niſi per Papam approbetur, *c. Eccleſia, eod. tit.*

Conſtitutio de certo numero Canonicorum non valet, niſi per Papam confirmata fuerit, *c. ex parte Epiſcopali, eod. tit.*

Conſtitutiones vim legis habent, *diſt.* 8. *c. quæ contra. verſic. generale quippe.*

Conſtitutionum perſonalium definitio, item privilegiorum habetur, *diſt. C. c. regula. §. fin. cum c. ſeq. item* 25. *qu.* 1. *c. ult. §. cum ergo aliqua. verſ. privilegia namque.*

CONSUETUDO cujus non extat memoria, pro lege eſt habenda, *c. ſuper, de teſtib. & atteſtationib.*

Conſuetudines ſuſtinens contra libertatem Eccleſiæ, excommunicatus eſt, *c. noveris, de ſent. excomm.*

Ex conſuetudine hactenus præſtitum peti poteſt, *c. ad hæc. de exceſſ. Prælat.*

Conſuetudo juri contraria non valet, *c. ad audientiam. & c. quanto, de conſuet.*

Conſuetudo juri ſcripto non præjudicat, *c. Clerici, de judic.*

Conſuetudo quod Laicus teſtificetur contra Clericum in cauſa criminali, præſertim ſi ejus fuerit inimicus, non valet, *c. meminimus*, 13. *de accuſ.*

Conſuetudo, quæ abſque peccato ſervari non poteſt, non valet, *c. ult. de præſcr.*

Conſuetudo in teſtamentis religioſis, factis ſine ſcriptis & teſtibus, valet, dummodo forma contrahendi ſecundum conſuetudinem terræ ſervetur, *c. ex literis, de conſuetud.*

Conſuetudo de ſepultura puerorum tenenda eſt, ſecundum morem terræ, *c. de uxore, de ſepult.*

Conſuetudo de canonica portione valet, ſecundum morem & conſuetudinem terræ, *c. certificari, eod. tit.*

Conſuetudo de contrahendo matrimonio cum ante, vel poſt compaternitatem genitis valet, *c. ſuper eo, de Cognat. ſpirit.*

Conſuetudo in teſtamentis, ut teſtes duo, vel tres ſufficiant, non obſtantibus legibus, valet, *c. cum eſſet, de teſtam.*

Conſuetudo præjudicat juri communi, in ſuo loco tantum, ubi viget, *c. cum dilectus, de conſuetud.*

Conſuetudo damnoſa Eccleſiæ abolenda eſt, *c. cum conſuetudinis, de conſuetud.*

Conſuetudo dat juriſdictionem, *c. cum contingat, de for. compet.*

Conſuetudo de pluribus præbendis habendis in una Eccleſia non valet, *c. literas, de conceſſ. præbend.*

Conſuetudo non excuſat in delictis, *c. quanto, de conſuetud.*

Conſuetudo terræ in judiciis ſervanda eſt, ſi bona ſit, *c. ad Apoſtolicæ, de decim.*

Secundum conſuetudinem loci decedens, debet relinquere Eccleſiæ matrici partem bonorum ſuorum, *c. certificavi, de ſepult.*

Conſuetudo eſt optima interpres legum, *c. dilectus, de conſuetud.*

Conſuetudo obſervetur in electionibus & beneficiis conferendis, *c. cum Eccleſia, de elect. & c. cum Eccleſ. de cauſ. propriet.*

Conſuetudines antiquæ ſunt magnæ auctoritatis, *c. cum conſuetudinis, de conſuetud.*

CONTEMTUS abſentis caſſat electionem, *c. quod ſicut ex literis. & c. bonæ memoriæ, 2. de elect.*

CONTESTATO litis perpetuat juriſdictionem, *c. relatum, de offic. deleg.*

Conteſtatio & ſententia diffinitiva debent fieri coram principali, *c. ſuper quæſtion. eod. tit.*

Conteſtatio litis, ubi omittitur proceſſus, non valet, *c. dudum, de elect.*

Conteſtatio litis quomodo fit, *ibid.*

CONTRACTUS ex conventione legem accipere dignoſcuntur, *c. contractus, 85. de reg. jur. in 6.*

CONTRAHERE non poſſum cum ſorore mea adoptiva, durante adoptione, *c. ſi qua, de co nat. legal.*

Contrahere non poteſt filius carnalis cum filia ſpirituali, & e converſo, *c. ex literis, de cognat. ſpirit.*

In contrahentibus conſideranda eſt ſcientia & ætas, *c. ex literis de ſponſal.*

Contrahentes clandeſtine non poſſunt compelli cohabitare, *c. quod nobis, de clandeſtin. deſponſ.*

Contrahens uxoratus cum ignorante, prima uxore defuncta non poteſt petere divortium, niſi illa velit, *c. 1. & c. veniens, de eo qui duc. in matr.*

CONTRARIA allegans, non eſt audiendus, *c. cum olim, 19 §. fin. de cenſibus.* item contrahere & conjungi non poſſunt, quibus ſtudia & vota ſunt diverſa, *26. q. 7. c. in nona § diſtingue.*

Contraria proponens, vel ſibi contrarius, ſuſpectus eſt, & non audiendus, *c. ſollicitud. nem. de appellat.*

CONTUMAX non eſt, qui infirmitate impeditur, *c. querelam, de procur.*

Contumax poteſt excuſari per nuntios, *ibid.*

Contumax eſt, qui comparet, ſed reſpondere non vult, *c. 1. de dolo & c.*

Contumax condemnatur in expenſis, a tempore quo cœpit eſſe contumax, adverſario expectante, *c. cum dilecti, de dol. & contum.*

Contra contumacem poſt litis conteſtationem ſententia diffinitiva dari debet, ſi liquet de jure, ſi non, adjudicetur præſenti poſſeſſio, *c. prout, de dolo & contum.*

Contumaciter recedens a judicio compellitur ſtare juri & tempori, & Eccleſiaſtica pœna puniendus eſt, *ibidem.*

CONVALESCERE ex poſtfacto non poteſt, quod ab initio non valet, *c. auditis, de elect.*

CONVENIRE, vel conveniri non debet collegium ſine conſenſu Prælati, *c. cauſam, 2. de judic.*

Conventus per literas duplices ad Judices diverſos, primis non revocatis, tenetur reſpondere ſecundis, *c. ex tenore, de reſcript.*

Sex conventionis vitia ponuntur, *c. fin. eod. tit.*

Conveniri poteſt poſſeſſio rei pro domino, *c. quoniam frequenter. §. fin. ut lit. non conteſt.*

Conveniri ſimul quis non poteſt coram diverſis Judicibus ſuper diverſis actionibus perſonalibus, *c. quia nonnulli, de reſcript.*

CONVENTICULA prohibentur, *de conſecr. diſt. 3. c. ne quis jejunet. verſ. & ad clericos.*

CONVENTU irrequiſito non debet Abbas, vel Abbatiſſa beneficium conferre, niſi propter privatam conſuetudinem, *c. continebatur, de iis, quæ fiunt a Prælat.*

de CONVERSIONE hominis, 32. *q. 2. c. ancillam. §. fin. de pœn. diſt. 1. cap. convertimini, in princ. de pœn. diſt. 7. c. 1. c. ult. §. quod quamvis.*

CONVERSO Judæo ad fidem eſt parvulus puer aſſignandus, *c. 2. de converſ. infidel.*

Converſum verberans eſt excommunicatus, & a Papa abſolvendus, *c. non dubium, de ſentent. excom.*

de COREPISCOPORUM differentia, *diſt. 68. c. quamvis.*

Uſus Corepiſcoporum prohibetur, *d. diſt. 68. c. Corepiſcopi.*

de CREATIONE hominis, quare non ſimul, ſed alter ex altero ſit creatus, differitur, 33. *qu. 5. c. ult. in princ.*

Quid ſit quod ad ſimilitudinem Dei dicitur homo creatus, *de pœnitent. diſt. 2. c. ſimilem.*

Si CREDITOR ad extorquendum debitum vim adhibuit debitori, jus crediti amittit, 16. *quæſt. 6. in princ. cum duob. ſeq. c. & ult. §. fin.* Niſi non creditor, ſed alius ipſius nomine, non tamen ipſius mandato vim intulit debitori, *d. quæſt. 5. c. placuit. §. fin. cum c. ſeq. ſi Epiſcopum. & c. ult. §. ſi ergo.*

Creditor ultra ſortem non poteſt petere, *c. ad noſtram, 2. de jurejur.* Sed poteſt impenſas circa pignora factas deducere, *ibid.*

CRIMEN occultum non impedit promovendum, *c. ex tenore, de temp. ord.*

Crimen eſt ibi puniendum, ubi commiſſum, *de rapt. c. 1.*

Crimen talibus modis poteſt exponi, denuntiando, excipiendo, accuſando, *c. ſuper his, de accuſ.*

Crimen, pro quo excommunicatur Laicus, deponit Clericum, *c. monaſteria, de vit. & honeſt. Cleric.*

Crimen per teſtes, non per actorem probatur, *c. licet, de ſimon.*

Pro crimine nemo puniendus eſt, contra quem non laborat infamia, *c. inquiſitionis, de accuſat.*

In crimine participans eadem ſententia involvitur, *c. ſi concubinæ, de ſentent. excommun.*

De crimine ſemel accuſatus reaccuſari non debet, niſi iterum crimen repliset, *c. de his criminibus, de accuſat.*

Crimen publicum ordine judiciario probandum eſt, *c. dilectus, de ſimon.*

Crimina audita non diſſimulanda, ſed inquirenda ſunt, *c. crimina, de colluſ. deteg. & c. licet, de ſimon.*

Crimina paria pari compenſatione tolluntur, *c. tua fraternitas, de adult.*

Digitized by Google

Criminoſus teſtificari non poteſt, *c. cum oporteat, de accuſ.*

Criminoſo, in crimine ſocios accuſanti, non eſt credendum, excepto crimine læſæ majeſtatis, *c. 1. de confeſſ.*

Criminoſus pœnitentia peracta, repellitur a teſtificando in cauſa criminali, non in civili, *c. non debet, & c. teſtimonium, de teſtib.*

In criminali cauſa poteſt aliquando reſponderi per procuratorem, *c. cum dilecti, de dol. & contum.*

In cauſa criminali non debet procurator admitti, *c. veniens, 15. de accuſat.*

Crimina quædam ſunt, in quibus culpa eſt relaxare vindictam, *c. 1. de poſtulat. Prælat.*

In cauſa criminali pater non recipitur pro filio, nec contra, *c. 3. qui matrim. accuſ. poſſ.*

Pro crimine occulto nemo debet publice puniri, *c. inquiſitionis, de accuſ.*

CUCULLA *Clement. 1. §. ſtatuimus. verſic. fin. de ſtatu Monachor.*

CULPA eſt immiſcere ſe rei ad ſe non pertinenti, *c. non eſt, 19. de reg. jur.*

D.

DAMNUM, quod quis ſua culpa ſentit, ſibi, non aliis debet imputare, *c. damnum, 86. de reg. jur. in 6.*

Damni appellatione non continentur expenſæ, *c. in noſtra, 8. de injuriis.*

Damnum dediſſe videtur, qui occaſionem damni dedit, *c. fin. de jurejur. & damn.*

Damno facto per anteceſſorem non obligatur ſucceſſor, ſi eſt in damnum Eccleſiæ, *c. 2. de precar.*

In damnum Eccleſiæ alienata ſunt revocanda, *c. ad audientiam, de reb. Eccleſ. non alien.*

Damnum faciens non excuſatur ignorantia, ſi ſcire debuit, quin teneatur ſatisfacere, *c. fin. de injur.*

DEBITOR plne obligatur, ſi alteri quam creditori ſolvit, *c. ex te, de jurejur.*

Pro debitis ſolvendis poteſt Epiſcopus beneficium retinere, *c. pervenit, de fidejuſſ.*

Pro debitis alienis Eccleſia non gravetur, *c. fraternitatem, de donat.*

Debita patris ſolvat filius, & Prælati prædeceſſorum ſuorum, *c. 1. de ſolut.*

Debitor excommunicatus debet abſolvi, ſi non poteſt ſolvere, præſtita cautione, quod ſolvet, cum poteſt, *cap. Odoardus, eod. tit.*

Debiti injuſti ſolutio per debitorem probari debet, *c. is qui, eod. tit.*

Debito pro majori parte ſoluto, non debet pœna exigi, ſi aliud non poteſt ſolvi, *c. ſuam, de pœnis.*

Debitor tenetur liberare fidejuſſorem ab omni obligatione, *c. conſtitut. de fidejuſſ.*

Indebite exactum, licet ex conſuetudine, non eſt ſolvendum, *c. ſane, de exceſſ. Prælat.*

Ad debita ſolvenda quatuor menſes conceduntur, *cap. quærenti, de offic. deleg.*

Si debitor pro ſuo debito rem alienam obligavit, ad eam redimendam ipſe, ejuſque hæres tenetur, *c. ex præſentium. 3. de pignoribus.*

DECEPTIS, & non decipientibus jura ſubveniunt, *c. cum univerſorum, de rer. permut.*

DECESSUS alicujus non impedit, quin de ſtatu ejus cognoſci poſſit, *c. ſi quis Epiſcopus. de hæretic.*

DECIMÆ quo jure introductæ ſunt, cavetur, *de conſecr. diſt. 5. c. quadrageſimæ, §. fin. 16. q. 1. c. decimas. in princ. q. 3. c. jubemus. §. decimæ, q. 7. c. 1. §. oportet autem. c. decimas.*

De definitione, ſeu potius diſceptatione decimarum, habetur, *c. tua nobis, 26. §. verum ſi ad, verſic. quæ tributa, de decimis, 16. qu. 1. c. decimæ. in princ.*

De quatuor generibus decimarum juris veteris, *cavetur c. 1. in princ. d. tit.*

Decimæ dandæ ſunt de lana, fœno, molendinis, piſcariis, deductis expenſis, *c. pervenit, & c. paſtoralis, de decimis.*

Decimæ ſtatim ſolventur collectis fructibus, ante ſolutionem mercedis mercenariorum, *c. cum homines, eod. tit.*

A decimarum ſolutione nemo abſolvi poteſt per principem, *c. tua, eod. tit.*

Decimæ dandæ ſunt de rebus omnibus licite acquiſitis, *c. ex tranſmiſſa, eod. tit.*

Ad decimas dandas omnes tenentur, *c. a nobis, eod. tit.*

Decimas detinens Laicus careat ſepultura Eccleſiaſtica, *c. prohibemus, eod. tit.*

Decimæ dentur parochiæ illi, in cujus parochia ſua ſunt prædia, *c. fin. de paroch. & alien. paroec.*

Decimæ jure hæreditatis teneri non poſſunt, *c. ad hæc, de decim.*

Decimæ debentur divina conſtitutione, *c. tua, & c. parochianos, eod. tit.*

Decimæ non debent retineri propter malitiam Clericorum, *c. tua nobis, eod. tit.*

Decimæ dandæ ſunt de diverſis etiam ſeminibus, unius etiam agri, *c. ex parte, eod. tit.*

Decimæ dandæ ſunt de omnibus bonis, de apibus, & omni fructu terræ, *c. non eſt, eod. tit.*

Decimæ pertinent ad Eccleſiam parochialem de jure communi, *c. cum contingat, eod. tit.*

Decimas non tenentur dare Ciſtercienſes, hoſpitalarii, templarii de terris, quas propriis manibus & ſumptibus colunt, *c. ex parte, eod. tit.* de terris tamen, quas tradunt aliis excolendas, tenentur ad decimas, *c. nuper, & c. licet, eod. tit.*

Decimæ tribuuntur in ſignum univerſalis dominii: Item ſunt tributa egentium animarum, *c. tua nobis, eod. tit.*

Ad decimas perſolvendas compellendi ſunt Laici per cenſuram Eccleſiaſticam, ſi nolint perſolvere, *ibid.*

In decimis ſolvendis conſuetudo approbata ſervatur, *c. cum ſint, eod. tit.*

Decimarum ſolutio præcedit exactiones tributorum & cenſuum, *c. cum non ſit in homine, eod. tit.*

Decimæ locari poſſunt quibuſcunque, *c. veſtra, de locat. & conduct.*

In decimis locum habere poteſt compoſitio, *c. ſuggeſtum eſt, 9. de decimis.*

Decimæ ſolvendæ ſunt de terris, quæ olim paſcuoſæ, nunc fructuoſæ ſunt, & de fundo, ubi ſteterunt olim domus. *ibid.*

Decimas non tenetur ſolvere mercator, niſi deductis expenſis ſuis, *c. paſtoralis, eod. tit.*

Decimas tenentur Clerici de patrimonio ſolvere, *c. novum, eod. tit.*

In decimis non deducuntur expenſæ pro fructibus percipiendis, vel rebus reſervandis factæ, *c. cum homines, eod. tit.*

Decimas tenentur Judæi ſolvere de terris, quas tenent colendas, *c. de terris, eod. tit.*

Decimas non recipiat Eccleſia in alieno Epiſcopatu, *c. cum ſint. eod. tit.*

Decimæ non recipiantur de manu Laici ſine conſenſu Epiſcopi, *c. cum & plantare, de privilegiis, & c. dudum, de decimis.*

Decimas alterius Eccleſiæ a Laico detentas alius in pignus non recipiat, *c. interdicimus, eod. tit.*

Decimas de hortis ſuis fratres Prædicatores & Mino-

res

Digitized by Google

nea ſolvere non tenentur, *c. nimis iniqua, de exceſſ. prælat.*

Decimæ datæ in feudum revocentur, *c. cum Apoſtalica ſedes, de is qua fiunt a prælat.*

Decimas Laico concedens deponatur, *c. quamvis, de decimis.*

Decimarum tranſactio fieri debet de conſenſu Epiſcopi, vel Papæ: alias non valet, *c. ſtatuimus, & c. veniens, de tranſact.*

de DECRETIS quatuor Conciliorum, *diſt. 15. c. 1. c. ſicut. c. ſancta. item diſt. 16. c. ſancta, can. 6. c. ſeptuaginta. c. viginti*. item aliorum prætet iſta quatuor Conciliorum decretis, *diſt. 15. c. ſicut. §. quintum vero. c. ſancta. §. ſed etſi qua. item. diſt. 16. c. ſancta c. ſexta. c. prima. c. ult.*

de DELITIIS, *diſt. 41. c. delitiæ.*

De Delegati potestate, et officio.

DELEGATUS poteſt exequi juriſdictionem ſuam per annum integrum, *c. quærenti, de offic. & poteſt Jud. deleg.*

DELEGATUS major eſt ordinario in cauſa ſibi commiſſa, *c. ſane, eod. tit.*

Delegatus vices ſuas committere poteſt ſuo conjudici, etſi ſimpliciter ſit pluribus commiſſa cauſa. *c. quamvis, eod. tit.*

Delegatus poteſt excommunicare contumacem, *c. quærenti, eod. tit.*

Delegatus poteſt vices ſuas committere in rebus non arduis, *c. ſi pro debilitate, eod. tit.*

Delegatus prædicationem crucis ſibi commiſſam, ſive diſpenſationes, abſolutiones, pœnitentiarum injunctiones, non poteſt alteri committere, *c. quoniam Apoſtolica ſedes. §. cæterum, eod. tit.*

Delegatus poteſt coercere quemlibet juriſdictionem ſuam impedientem, *c. 2. ead. tit.*

Delegatus poteſt arbiter eſſe in cauſa ſibi commiſſa, *c. literas de præſumpt.*

Delegatus eandem habet poteſtatem in principali, & acceſſorio, *c. quaniam, de decimis.*

Delegatus generalis non habet poteſtatem ſuper cauſa delegata alteri ſpecialiter, *c. 2. de offic. deleg.*

Delegatus rebus ſibi non delegatis ſe intromiſcere non debet, *c. ſuper literis, de reſcript.*

Delegatus poteſt eſſe teſtis in cauſa ſibi delegata, ſi judicandi officium non aſſumat, *c. dilecte filie, de teſt.*

Delegatus poteſt alteri cauſam committere, prout vult, *c. ſuper quæſtionum, de offic. & poteſt. deleg.*

Delegatus committens alteri vices ſuas, de cætero ſe non intromittet, ſi ex toto commiſit, *ibid.*

Delegatus lequi debet mentem delegantis, *c. ſane, eod. t.*

Delegatus non poteſt alteri committere cauſam appellatione remota, *d. c. ſuper quæſtianum.*

Delegatus poteſt compellere ſubdelegatum ad recipiendum vices ſuas, *ibid.*

Delegatus non procedat in cauſa ſibi commiſſa, ſi literæ prioribus literis contrariæ opponuntur, de eis mentionem facientes, *c. ſane, eod. tit.*

Delegatus puniat contumaces pœna ſtatuta, vel alias pro qualitate delicti, *c. præterea, ead. tit.*

Delegatus recipiens cauſam, ſimul recipit poteſtatem omnium ad cauſam pertinentium, *ibidem, & c. ſuſpicionis, eod. tit.*

Delegatus poteſt ſententiam ſuam executioni mandare, & debet id facere, ſi ordinarius nolit, vel alias non poſſit. *c. ſignificaſti, eod. tit.*

Delegatus poteſt ordinario executionem mandare, *c. ex literis, eod. tit.*

Delegatus exequi debet, niſi Papa aliud, vel aliter committat, *c. ſi quando, eod tit.*

Delegatis commiſſa cauſa expreſſis nominibus locorum, non perſonarum, uno mortuo ſucceſſor ejus in dignitate poteſt in cauſa cum alio ſententiam dicere, *c. quoniam Abbas. ead. tit. de off. & pot. Jud. del.*

Delegatus non poteſt aliquem invitis ordinariis inſtituere, *c. ſuper ea, eod. tit.*

Delegatis duobus cauſa commiſſa, unius ſententia ſine altero non tenebit, *ibid.*

Delegatus ſuſpectus eſt amovendus, *c. cauſam quæ, eod. tit.*

Delegatus debet procedere mortuo mandatore, ſi lis ante eius obitum conteſtata fuerit, *c. relatum, eod. tit.*

Delegatus poteſt procedere in cauſa, citatione emiſſa ante mortem mandatoris, *c. gratum, eod. tit.*

Delegatus poteſt abſolvere excommunicatum ab ordinario, ſi ille malitioſe noluerit facere, *c. prudentiam, eod. t.*

Delegatis tribus, uno abſente alii non poſſunt procedere, niſi ſe legitime impeditum probet, vel niſi duobus committatur, etiamſi tertius nequiverit intereſſe, *ibid.*

Delegatus non debet procedere in cauſa, ſi citatus miſit legationem ad Papam, *ibid.*

Delegatus unus non procedat in cauſa, appellatione emiſſa contra ſuum conjudicem, *c. cum ſuper, eod. tit.*

Delegatus uſque ad mediam noctem poteſt partes expectare, & ſententiare, 24. *ead. tit.*

Delegatus vices ſuas & ſui conjud[illegible] mortui re integra non procedat, niſi a ſuo conjudice ſibi committatur, & ante mortem ejus ſit cœptum, *c. licet. eod. tit.*

Delegati mandatum non tenetur exequi ordinarius, niſi prius ei conſtet de reſcripto apoſtolico, *c. cum in jure, eod. t.*

Delegatus non poteſt excedere formam mandati apoſtolici, alioquin non valet proceſſus, *c. venerabili fratri, & c. P. & C. eod.*

Delegatus de conſenſu partium poteſt alteri vices ſuas demandare, licet ei ſit mandatum, ut perſonaliter exequatur: niſi ſit cauſa ardua, *c. fin. eod. tit.*

Delegatus qualiter procedat contra injuſte excommunicantem, *c. cum contingat. de off. deleg.*

Delegatus poteſt recuſari, ſi nimiam familiaritatem poſt litis conteſtationem cum alterutra partium contraxerit, *c. inſinuantem, eod. tit.*

De ætate delegati, et quando ipsius potestas expiret.

Delegatus debet eſſe 20. annorum, niſi partes ſcienter conſentiant in eum, qui ſit major octodecim annis, alias facta delegatio ab alio quam a Principe non teneret, *c. cum vigeſimum, de offic. & poteſt. deleg.*

Delegatus officio ſuo functus, cum ſententiam executioni mandat, expirat auctoritas ſua, *c. ex literis, eod. tit.* Item quando terminus præfixus præteriit, *c. de cauſis, eod. tit.*

Delegatus per negligentiam vel malitiam amittit juriſdictionem, *c. quoniam, eod. tit.*

Delegato uno mortuo, poteſtas alterius expirat, niſi aliud ſit in delegatione expreſſum, *c. un. eod. tit.* Item de arbitris.

Delegati juriſdictio finitur, cum cauſa remittitur ad ſuperiorem, *c. licet, de offic. deleg.*

Delegati juriſdictio expirat per ſententiam interlocutoriam, qua ſe juriſdictionem non habere pronunciavit, nec ipſam etiam de conſenſu partium reaſſumit, *c. ſignificantibus, 38. eod. tit.*

DELICTUM perſonale non redundat in Eccleſiam, vel conventum, *c. damnamus, de ſumma Trinitate.*

Delictum occultum non impedit promovendum, *c. ex tenore, de temp. ordin.*

Delicti cognitio facta extra judicium nocet, ſicut confeſſio, *c. per inquiſitionem, de elect.*

DENUNCIANS repellitur, qui non præmonuit, *c. de dilect. de accuſat.*

A denunciatione repellantur concubinarii publici, *c. cum dilecti de accuſ.*

A de-

Digitized by Google

A denunciatione repelluntur conſpiratores, *ibid.*

Ad denunciandum non admittuntur inimici. *c. cum oporteat. de accuſat.*

In denunciatione deficiens ſuſpenditur ab officio, & beneficio, *c. cum dilectus. de calumn.*

Denunciari quis poteſt de pluribus in eodem judicio, *c. cum I. & A. de ſent., & re jud.*

DEPOSITA res furtiva non eſt furi reddenda, *c. 1. de depoſ.*

Deponendus eſt nullus ante cauſæ cognitionem, *c. 1. de judic.*

Non deponitur quis, niſi pro notabilibus peccatis, *c. cum dilecti filii, de accuſat.*

Depoſitus ſi celebrat, ab Eccleſia reſcindatur, *c. ſi quis presbyter. de Cler. excommun.*

Deponendus quis non eſt, ſi teſtes contra eum ex ſola credulitate deponunt, *c. inquiſit. de accuſat.*

DESERTUS locus, *c. 1. §. illum locum, de verb. ſignif. in 6.*

de DIABOLO. Hic affligens homines, ipſe plus affligitur, *de pœnit. d. 1. c. poteſt fieri. §. ægritudo. & ibi gloſſa.*

DIACONI, *diſt. 21. c. Cleros §. Levitæ. verſ. hi Græce.*

De origine Diaconorum legitur, *diſt. 21. in princ. §. Levitas.*

De modo ordinandi Diaconum, *diſt. 23. c. diaconus.*

In iis ordinandis manus eorum chriſmate perungi non debent, *diſt. 23. c. præterea.*

Septem ordinandi, *diſt. 93. c. diaconi qui. & diaconi ſeptem.*

Diaconi officium circa albam, *d. diſt. 93. c. diaconus, in fin.*

De cœlibatu Diaconorum cavetur, *diſt. 28. c. quando. c. præterea. cum c. ſeq. diſt. 32. c. eos qui.* Contradicit *d. diſt. 28. c. presbyter. c. diaconi in princ.* Huic objectioni reſpondet Gratianus *d. c. diaconi. verſ. ſed quod de electione.*

Compagis Diaconus uti non debet, *diſt. 93. c. pervenit.*

Diaconi nihil eorum, quæ decreta ſunt primis ordinibus ſibi debent vendicare, ut baptiſma, Euchariſtiam &c. *diſt. 93. c. diaconus. c. pervenit. c. non oportet.* Cuius exceptio eſt in tempore neceſſitatis. *d. diſt. 93. c. præſente.*

De inquirendis a Diacono iis, quæ ad cultum Eccleſiæ, & diſciplinam ejus pertinent, *diſt. 93. c. diaconi Eccleſiæ.*

De Epiſcopo a Diaconis cuſtodiendo, *diſt. 93. c. diaconi qui.*

Sicut in miniſterio, ita in diſpenſatione ſine Diacono Epiſcopus vivere non debet, *d. diſt. 93. c. diaconi ſunt.*

Diaconus ſiniſtrum tantum humerum orario ambit, *diſt. 25. c. audire. in fin. cum c. ſeq.*

Diaconi miniſtrant Sacerdotibus, *d. 25. c. 1. §. ad diacon.*

Diaconi ſubeſſe debent Presbyteris, non ſe illis præferre, *diſt. 93. c. a Subdiacono. §. parva. c. Diaconi ſeptem. ¶ ut igitur. c. pervenit. c. non oportet. c. Diaconi. c. Diaconus. c. nonnulli. c. legimus. c. dominus.* Niſi Diaconus locum Metropolitani ſui obtineat, *d. diſt. 93. c. ult.*

DIE Dominica eſt ab omni opere illicito abſtinendum, *c. 1. de fer.*

Die dominico licet Epiſcopo virgines conſecrare, & ordines conferre, *c. 1. de temp. ordin.*

Diebus Dominicis poteſt ſolus Papa Subdiaconos ordinare, *ibid.*

Dies quandoque incipit initio noctis, & terminatur ad diem ſequentem, idque verum eſt in celebrandis ordinibus, cum quæritur, pluresne uno die collati ſint, *c. literas, 13. de temp. ordin.*

Dies aliquando incipit a veſpera uſque ad veſperam quoad feſta celebranda, *c. 1. de fer.*

Dies aliquando incipit a mane, & terminatur in fine diei ante tenebras, quantum ad Judicem, & ſententiam diffinitivam, *c. conſuluit, de off. jud. deleg.*

Dies aliquando incipit a media nocte, & terminatur in mediam noctem ſequentem, quantum ad contractus faciendos: poſſunt enim fieri qualibet hora, *c. conſuluit, eod. tit.*

Dies aliquando incipit poſt cœnam, & durat per noctem uſque ad diem ſequentem, quantum ad jejunium, *c. de eſu. de conſecrat. diſt. 3.*

Dies etiam incipit a quarta feria poſt occaſum ſolis uſque ad ſecundam feriam in ortu ſolis, quantum ad treugas ſervandas, *c. 1. de treuga & pace.*

DIÆTAS ultra duas extra ſuam diœceſim nemo citandus eſt, *c. olim de exceſſ.*

DIFFINITIVA ſententia proferri non debet contra abſentem ex legitima cauſa, & lata non tenet, maxime in cauſa matrimoniali, *c. tenor. & c. cum Berchtoldus, de ſent. & re jud.*

Contra contumaciter abſentem, etiam lite non conteſtata, proceditur ad ſententiam diffinitivam in cauſa criminali per viam inquiſitionis mota, *c. veritatis. 8. de dol. & contum.*

DIGNITAS infamibus non patet, *c. infamibus. 87. diſt. tit.*

Dignitates duas habens unam dimittat, etiamſi illas habeat in diverſis Eccleſiis, *c. præterea, de præbend.*

Ad dignitatem majorem a minori eſt tranſeundum, *c. licet in tantum. de translat. Epiſc.*

DILAPIDATOR deponendus eſt, *c. licet Heli, de Simon.*

Dilapidator rerum Eccleſiaſticarum ſuſpectus removetur uſque ad diſquiſitionem facti, *c. fin. de accuſ.*

DILATIO non niſi cauſa cognita danda, *3. q. 3. c. ult. §. a Judice.*

DILECTIO Dei, & Proximi. *vide ſup. in Charitas.*

DIŒCESIS, *c. Rodulphus, 35. de reſcript.*

DISCIPULI Chriſti creduntur eſſe baptizati, *de conſecrat. diſt. 4. c. quando ab. c. ſi non.*

in DISJUNCTIVIS, *c. in alternativis 70. de reg. jur. in 6.*

DISPENSATIONES ad jus commune trahi non debent, *c. ex conſtit. de ſent. & re jud.*

Diſpenſare poteſt Epiſcopus cum Clerico in minoribus criminibus, *c. at ſi Clerici, de jud.*

Collaterales perſonæ in ſecundo gradu matrimonium contrahentes diſpenſari poſſunt a Papa, quia hoc non eſt contra jus divinum, *c. literas. de reſtit. ſpol.*

Diſpenſationem inducit multitudo ſupplicantium, & conſuetudo terræ, *c. ſane de temp. ordin.*

Diſpenſatur cum eo in temporalibus, cum quo & in ſpiritualibus, *c. per venerabilem, qui filii ſint legit.*

In diſpenſatione voti attendi debet debilitas, & paupertas, *c. quod ſuper his, de vot. & vot. redempt.*

Diſpenſatio revocari non debet. *c. ex tua nobis de fil. presb.*

Diſpenſationem non habenti alia cura animarum non conferatur, ſi talis eam ante habuerit, alioqui collatio viribus careat, *c. de multa de præb.*

DISPUTARE de fide Laici non debent, *c. quicunque §. inhibemus, de hæretic. in 6.*

DISSENSUS difficulter probatur, niſi contraria judicia præceſſerint, *c. ad id, de ſponſal. & c. inſuper, qui matrimonium accuſ. poſſ.*

Diſſentiente altero deſponſatorum poſt ſeptennium alter ſolutus eſt ipſo jure. *c. acceſſit, de deſponſat. impub.*

DISTINCTIO, vide ſupra in Antinomia, vel Contraria.

DIVINATIO, *26. quæſt. 5. in princ. 1. quæſt. 1. c. nunquam, in princ.* cauſa 26. Item quæ proponentur infra cauſa 9. Ratio hujus cauſæ per objectionis ſolutionem habetur, *d. q. 5. c. ult. §. ſi autem quilibet.*

Origo

¶ Origo divinationum exponitur, 26. *q.* 3. *in princ. cum c. ſeq.* Ratio nominis exponitur, *d. q.* 3. *c.* 1. ¶ *divini*.

Genera divinationum numerantur, *d. c.* 1. ¶ 1. Singulorum generum ſpecies in ſequentibue cauſis proponentur. Divinatioonm autem cauſæ, vel modi exponuntur, *d. c.* 1. §. *fin. cum c. ſeq.*

DIVORTIUM non celebratur, licet ex utraque parte conjugum conſanguinitatis impedimentum allegetur, niſi per teſtes fide dignos illud probetur: idque fit ad impediendam colluſionem, *c. ſuper eo, de eo, qui cognov. conſanguin. uxoris ſuæ*.

Divortio judicio Eccleſiæ celebrato non poteſt compelli fidelis recipere infidelem, licet converſum ad fidem, *c. de illa, de divor.*

Poſt divortium dos eſt reddenda oxori, & poſſeſſiones dividendæ ſunt, *c. ſignificavit, de donat. inter vir. & uxor.*

Divortium non fit propter furtum, vel ſimile quid, ſed propter infidelitatem, vel adulterium commiſſum, *c. quæſivit, de divert.*

Divortio propter hæreſim facto, continere debet fidelis vivente infideli, *ibid. & c. quanto, eod. tit.*

Divortium fieri poteſt ex violenta præſumptione, *c. litteras, de præſumpt.*

Divortium ſine juriſdictione Eccleſiæ non teoet, *c. porro, de divort. & c.* 1. *de converſ. conjug.*

Divortio propter adulteriom facto contrahens cum altera debet redire ad primam, *c. ex literis, de divort.*

DOCTORIS juramentum, vel ejus, qui ad magiſterii honorem promovetur, circa expenſes præſtando cavetur, *Clement. cum ſit nimis*, 2. *de magiſtris*.

De magiſtris, & doctoribus ertium liberalium ubique conſtituendis, *diſt.* 37. *c. de quibuſdam.*

Ne pro licentia docendi aliquid accipiatur, *d. c.* 1. §. *pro licentia. & c. prohibeas*, 2. *c. quanto*, 3. *eod. tit.*

Item. Ut gratis doceant magiſtri, *d.* §. *pro licentia.*

DOLUS ſcienti, & conſentienti oon fit, neque injuria, *c. ſcienti*, 27. *de reg. jur. in* 6.

Dolo fecit, qoi petit, quod eſt reſtituendum, *c. dolo* 59. *de reg. jur. in* 6.

Item qui contra jura mercatur, dolo agere præſumitur, *c. qui contra*, 82. *de reg. jur. in* 6.

Dolo facere non videtur, qui juſſo Judicis facit, *c. quod quis*, 24. *d. tit.*

Dolus alicujus facit, ut contra eum abſentem procedi poſſit, ſi de eo conſtet, *c. cum olim, de ſent. & re jud.*

DOMICILIUM ibi quis habere dicitur, ubi habet beneficium, *c. dilectus filius, de reſcript.*

Domicilium ubi quis habet, ibi conveniri poteſt, *c. dilecti filii, de for. compet.*

DOMINIVM acquiritur, ſi quid capitur ex hoſtibus, niſi bellum ſit injuſtum, *c. ſicut*, 29. *in princ. de jurejur.*

DONATIO Epiſcopi ſine conſenſu capituli non valet, *c. cum nos, de his, quæ fiunt a Prælat.*

Donatio occulte ſuſpecta eſt, & ideo irritanda, *c.* 1. *ut benefic. Eccleſ. ſine dilat. conf.*

Donare poteſt, qui ſui juris eſt, & rerum ſuarum habet adminiſtrationem, *c. cæterum, de donat.*

Donationem poteſt, & debet vir mulieri facere, ſi viro dedit uxor dotem, *c. nuper de donat. inter vir. & uxor.*

Donationes Eccleſiarum vivente Rectore non valent, niſi fiant locis religioſis ita tamen, ut Rectores eis non priventur per vitam, *c. conſultationibus, de donat.*

Donare nemo ſibi ipſi poteſt beneficium, *c. cum ad noſtram, de inſtit.*

Donatio inter virum, & uxorem, quæ dantem pauperiorem, accipientem locupletiorem facit, non valet, *c. ult. de dot. poſt divort. reſtitut.*

Donatinnes Epiſcopi in gravamen Eccleſiæ factæ ſine conſenſu Capituli revocentur per ſucceſſorem, *c. fraternitatem, de donat.*

Donatio Abbetis cum conſilio Priorie, vel paucorum non tenet, aliis reclamantibus, *c. cæterum, eod. tit.*

DOS ad oxorem, & donatio ad virum revertitur ſoluto matrimonio, *c. fin. de don. poſt divort. reſt.*

In dotem non poteſt dari feudum, *c. nuper, eod. tit.*

Dos debet reddi uxori ſeparatæ ob legitimam cauſam, *c.* 1. *de don. inter vir. & uxor.* ſecus, ſi ob fornicatiooem matrimonium ſolutum ſit: tunc enim oon redditur, *c. plerumque, eod. tit.*

Dos etiam reddenda eſt poſt divortium ancillæ, quæ matrimonii contracti tempore libera credebatur, *c. propoſuit, de conjug. ſerv.*

Dos in manu viri eſt uxore vivente, *c. per veſtras de donat. inter vir. & uxor.*

Dos detur uxori viro exulante, vel fugiente, *c. ex litteris, de pignorib.*

Pro dote uxoris omoia viri bona tacite ſunt hypothecata, *ibid.*

Dotem uxoris, niſi æſtimatam, maritus vendere ooo poteſt, *c. ex parte, de conſuet.*

Dos Eccleſiæ immunis eſſe debet ab omni ſervitute, *c.* 2. *de cenſib. & exact.*

in DUBIO conſuetudo loci eſt attendenda. Quod ſi varia ſit conſuetudo, ea potius attendenda, quæ magis rationabilis eſt, & alii minus præjudicans, *c. cum olim.* 6. *de conſuetudine.*

Humaniorem ſententiam ſequi debemus, *c. eſtote*, 1. *de reg. jur. c. odia reſtring.* 15. *c. in pœnis*, 49. *eod. tit. in* 6.

Contra eum, qui legem apertius dicere potuit, interpretatio facienda, *c. contra eum.* 57. *de reg. jur. in* 6.

Inſpicimue, quod veriſimilius eſt, aut quod plerunque fieri ſolet, *c. inſpicimus*, 45. *d. tit.*

DUELLUM qui fecit, poteſt ex diſpenſatione in ordine prius habito miniſtrare, *c.* 2. *de corp. vitiat.*

Duellum exercens poteſt promoveri, ſi non ioterfecerit, *c.* 1. *de Cleric. pugnant. in duell.*

Homine in duello interfecto non poteſt interfectos ejus in ordine ſuſcepto miniſtrare, *c.* 2. *eod. tit.*

DUPLICIA monaſteria prohibita, 18. *q.* 2. *c. diffinimus.*

E

EBRIETAS, ubi eſt, ibi etiam libido, & furor, 35. *diſt. c. venter.* item, obcœcat conſcientiam, & ſepelit rationem. 15. *q.* 1. *c. ſane.*

de EBRIETATE punienda *diſt.* 33. *c.* 2. *c. luxurioſo. c. Eccleſiæ. c. venter. c. vinolentum. c. luxuriam. c. ſexta.*

ECCLESIASTICI, & civilis ſtatus comparatio, *diſt.* 96. *c. cum ad verum. c. quis dubitet. c. duo ſunt.*

ECCLESIA Catholica eſt fidelium multitudo fide, & charitate unita, 93. *diſt. c. legimus. circa med.* 1. *q.* 1. *c. multæ, in fin.* 24. *q.* 1. *c. loquitur.*

Una eſt Eeeloſia univerſalis, extra quam oon eſt ſalus, *c.* 1. §. *una vero de ſumma Trinitate*, 1. *q.* 1. *c. teneamus*, 24. *q.* 1. *c. loquitur. c. quia ex ſola. c. quoniam. c. pudenda.* §. *etenim c. ſchiſma. item diſt.* 93. *c. qui cathedram.*

De Eccleſiis defendendis cootra Laicos, *diſt.* 96. *c. ult. & diſt.* 97. *in princ.* §. *ſed ſi. ut. ex c.* 1. *cum c. ſeq.*

De Eccleſiis non violandis, & Violatorum pœna, *c. relatum*, 21. §. *fin. de jure patron.* 17. *q.* 4. *c. ad Epiſcoper. c. attendendum. c. ſi quis.*

Pœna

Digitized by Google

Pœna eorum, qui Eccleſiæ pacem turbant, 24. *quæſt.* 1. *c. qui contra*, *d. qu.* 3. *c. quiſquis per.* non eſt enim ſubjecta Eccleſia cum ſuis perſonis, rebus & actibus Laicorum diſpoſitioni vel judicio, *per cc. jam propoſita*. *& d. diſt.* 96. *in princ. cum c. ſeq. nos ad fidem. cum cap. ſeq. cap. ubinam. c. denique. c. ſatis. c. in ſcripturis. c. ſi Imperator. c. nunquam. c. ſicut. item diſt.* 97. *in princ.*

Eccleſiæ res in nullius bonis ſunt, nec quiſquam eas tanquam proprias ſibi poteſt vendicare, *c. ratio*, 3. *de præbendis*, 16. *q.* 7. *c.* 1. *§. hæc vero decimas. verſic. ſed ſint omnia communia*, 23. *quæſt.* 7. *c. ad quod autem. §. ſi autem privatim.*

In res Eccleſiæ non ſucceditur jure conſanguinitatis, *c.* 1. *de præbendis. c. conſuluit*, 15. *de jure patronat.* 16. *q.* 1. *cap. in canonibus. §. generaliter. verſic. ſimiliter & ii.*

Eccleſiaſtica Laicus conferre non poteſt. *c. dudum*, 31. *§. cæterum. verſ. cum ſacrilegii. de decimis. c. nullius*, 17. *de jure patronatus.* neque quid diſponere vel ſtatuere, *diſt.* 98. *in princ. cum ſeqq.* 16. *q.* 7. *c. nullus Laicorum*, *c. non placuit. cap. Laicis. c. ſi quis, princ. quicunque. §. ſi ergo.*

Eccleſiaſtica Laicis non conferenda, nec committenda, *d. §. Laici autem. & cap. quamvis.* 17. *de decimis. item diſt.* 89. *cap. indicatum.* nam nonniſi ab Epiſcopo, ejuſve conſenſu conferenda et poſſidenda ſunt, 16. *q.* 7. *cap. congregata*, *c. & hoc. §. fin.*

Res Eccleſiaſticas Laicus poſſidere non poteſt, 16. *qu.* 7. *in princ. §. Laici autem, cap.* 1. *in princ. cap. nullus Laicorum.* & licet res ſterilis vel onerosa, Eccleſiæ redhiberi debet, 10. *quæſt* 2. *cap. hoc jus. §. ſicut.*

De rebus Eccleſiæ vindicandis, 16. *qu.* 3. *cap. c. in fin. c. inter memoratas. §. fin. item de reb. Eccleſiæ alienandis. cap. ſi quis*, 6. *§. fin. vide ſupr. in Alienatio.*

Eccleſia non vacans poteſt concedi religioſis, *c. cum veniſſent, de reſtit. ſpol.*

In una Eccleſia plures ſimul non inſtituuntur, *c. quoniam de jure patron.*

Eccleſie ultra quatuor menſes vacare non debet, *cap. cum propter diſcordias, eod. tit.*

Eccleſiam ſine diſpenſatione Papæ tenens non Presbyter privetur, *c. præterea, de ætat. & qualit.*

Eccleſiam habens non recipiat aliud beneficium, *cap. cum non ignores, de præbend. & dignit.*

Eccleſiæ donatio ſub conditione facta revocari poteſt, ſi ſic collata fuerit, quod conditione ceſſante revocetur, *cap. verum, de cond. appoſ.*

Eccleſia non conſecrata immunitatem nihilominus habet, *c. Eccleſia, de Eccleſ.*

Eccleſiæ de novo ædificari poſſunt populo creſcente, *c. ad audientiam, de Eccleſ. ædific.*

Eccleſia ſub annuo cenſu concedi poteſt ratione fructuum, *c. querelam, ne prælat. vices ſuas.*

In Eccleſia placita ſecularia fieri non debent, *c. cum Eccleſia, de immunitat. Eccleſ.*

Eccleſiæ nomine cathedralis intelligitur, *cap. cum Clerici. de verbor. ſignific.*

Per Eccleſiam matricem intelligitur cathedralis, *cap. venerabili, eod. tit.*

Eccleſia tantum judicat de manifeſtis, *c. ſicut, de ſimon.*

Ad Eccleſiam fugiens, modo in ea non deliquerit, tutus eſt ab omni injuria, *c. inter alia. & c. fin. de immunitat. Eccleſ.*

Eccleſiæ ſubſunt Epiſcopo, in cujus diœceſi ſitæ ſunt de jure communi, *cap. conſtitutus, de religioſ. dom*

Eccleſias plures habere licet, quarum una ex alia pendeat, vel quæ proprios Sacerdotes habere non valet, *c. cum te, de ætat. & qualit. præf.*

Eccleſiarum effractores & incendiarii, poſtquam ſunt denunciati, a ſolo Papa abſolvendi ſunt, *cap. conqueſt. de ſent. excommunic.*

Moriens, qui teſtamento Eccleſiæ aliquid legat, id congregationi legare intelligitur, *c. relat. de teſtam. & ult. volunt.*

In Eccleſiis regularibus non ſint ſeculares Clerici, nt regulam profiteantur, aut amoveantur, *c. cum cauſam, de elect.*

Ultimum & ſummum quod ab Eccleſia infligitur ſupplicium, eſt anathema, *c. cum non ab homine, de Judic.*

Eccleſiarum novarum conſtructio veteri nocere non debet, *c. de his, de Eccleſ. ædific.*

Eccleſia fornicatione polluta, aſperſione aquæ reconcilietur, *cap. ſignificaſti. de adulter. & ſtupr.*

Eccleſias reparare tenentur rectores earum, *cap. de his, de Eccleſ. ædific.*

Eccleſia ſecularis non poteſt fieri regularis ſine conſenſu diœceſani Epiſcopi, *cap. ad audientiam, eod. tit.*

Ab Eccleſia ſua ſe transferens ad aliam auctoritate propria, utraque privetur, & prima & ſecunda. *cap. quanto, de translat. prælat.*

Eccleſia ſi poſſeſſiones ſuas a Laicis repetat, debet expenſas in rei meliorationem factas computare & præſtare, *cap. c. de in integr. reſtitut.*

Eccleſiaſticum feudum non licet vendere ſine conſenſu Epiſcopi, *cap. quæ in Eccleſiarum, de conſtitut.*

Eccleſiæ & Prælaturæ pueris non conferantur, *c. ex ratione, de ætate, qualitate & ordin. præfic.* Sed talibus debet cura animarum committi, qui brevi ordinari poſſunt in Presbyteros, *cap. inde eorum, & cap. præterea, eod. tit.*

Eccleſie debet habere chorum & Eccleſiam, *cap. c. de vit. & honeſt. Cleric.*

Eccleſia parochialis non dividatur ſine Epiſcopo, *cap. avaritiæ, de præbend.*

Eccleſia vivente Rectore nec dari nec recipi poteſt, *c. qui in vivorum, de conceſſ. præbend.*

Eccleſia per Epiſcopum, non per Presbyterum reconciliari poteſt, *c. aqua per Epiſcopum, d. conſecr. Eccleſ. vel alt.*

Eccleſia vacante, confirmatio non ſpectat ad capitulum, *cap.* 2. *ne ſede vacant.*

Eccleſiis ſuis non ſunt ſpoliandi cæci nec leproſi, *c. licet multum, de cenſib.*

Eccleſia regularis & cathedralis ultra tres menſes non vacet; ſi vacaverit, Archiepiſcopus provideat illi, *cap. ne pro defectu, de elect. poteſt*

Eccleſia vacans propter diſſenſum Epiſcopi & patroni cuſtodiatur per œconomum, *cap. cum vos, de offic. jud. ord.*

Eccleſia non poteſt pœnam ſanguinis infligere, *cap. in Archiepiſcopatum, de rapt. & incend.*

Eccleſias in proprios uſus conceſſas non licet regularibus intrare ſine diœceſani conſenſu, *c. paſtoralis, de privileg.*

Eccleſia debet ab omni exactione immunis eſſe, *c.* 1. *de cenſib.*

Eccleſia cathedralis quendam Profeſſorem in Theologia habeat, *cap. quia nonnullis, de Magiſtr.*

Eccleſiæ matrici debentur decimæ, *cap. ex tranſmiſſa, de præſcript.*

Eccleſiæ ſtatuta pro tempore variari poſſunt, *cap. non debet, de conſanguin. & affin.*

Statuta Laicorum ab Eccleſia confirmata valent, alias non, *cap. Eccleſia ſanctæ Mariæ de conſtitut.*

Contra Eccleſiam aliquid ſtatuentes, ni revocaverint, excommunicentur, *cap. noverit, de ſent. excom.*

Quæ edenda, vel non

EDI nomen actionis neceſſarium non eſt: ſed factum ita exponendum, ut Judici actio conſtare poſſit, *cap. dilect.* 6. *de judiciis.*

Cauſa actionis edenda, *d. c.* 6. *& c. ult. de libelli oblation.*

Scriptis actio edenda, *cap* 1. *de libelli oblatione*, 5. *q.* 2. *cap. ult. in princ. verſ. & non prius.*

Si actio inepta eſt edita, reus ab inſtantia abſolvitur, *cap. examinata*, 25. *de judiciis.*

Reus actori non tenetur inſtrumenta edere, *cap.* 1. *de probationibus*, 4. *q.* 3. *cap. ult. §. qui incendit.*

Niſi inſtrumenta actori, & reo communia ſint, *c. G. perpetuus*, 12. *de fide inſtrum.*

Non totum inſtrumentum edendum eſt, ſed id tantum, quod ad cauſam pertinet, *c. contingit*, 5. *de fide inſtrum.*

EFFECTU prohibito omnis ejus cauſa prohibita cenſetur, *c. cum quid* 48. *de reg. jur. in* 5.

EJECTA, *diſt.* 38. *c. vidua*.

ELECTIO debitoris, ſi genus debeatur, vel unum ex duobus, *c. in alternativis*, 75. *de reg. jur. in* 6.

Quæ Electio valeat, nec ne.

Electio celebrata ab interdictis non valet, *c. cum inter R. de elect.*

Electione prima non annullata non valet ſecunda electio, *c. conſideravimus*, *eod. tit.*

Electio ſimoniaca non valet, ſi propter hoc electoribus promiſſa fuerit pecunia, licet electus ignoret, niſi in fraudem electi factum ſit, *c. nobis*, 27. *de ſimonia*.

Electio pendente appellatione facta non valet, *c. bonæ memoriæ*, *de elect.*

Electio Epiſcopo nondum ſepulto facta non valet, *c. bonæ memoriæ*, *de elect.*

Electionis tempore tranſacto facta electio non valet, *c. dilecto filio*, *de ſuppl. negl. Præl.*

Electio ſecunda valet, cum certum eſt primam non valere, *c. bonæ memoriæ*, *de electionib.*

Electio ſuſpenſi, vel a ſuſpenſis celebrata non valet, *c. cum inter R. eod. tit.*

Electio publicato ſcrutinio valet, *c. publicato*, *eod. tit.*

Electio Pontificis a Laicis facta non valet, *c. ſacroſancta*, *eod. tit.*

Electiones clandeſtinæ reprobantur, *c. quia propter diverſas*, *eod. tit.*

Electio ad præbendam per importunitatem facta non valet, *c. tuæ fraternitatis*, *de præbend. & dign.*

Electio non valet, niſi abſentes vocentur, qui poſſunt, & debent electioni intereſſe, *c. quod ſicut*, *de elect.*

Nulla electio diſſentiente capitulo facta valet, *c. auditis*, *eod. tit.*

Electio, quæ nulla eſt, ex poſt facto non convaleſcit, *c. auditis*, *eod. tit.*

Electio Epiſcopi in Archiepiſcopum non valet, quia poſtulari debet Epiſcopus, *c. gratum gerimus*, *de poſtul.*

Qui, et quales cum Electi, tum Eligentes eſſe debeant.

Electio ad Epiſcopatum fieri debet de digno ſcientia, moribus, & ætate, & habeat triceſimum annum completum, & ſit legitimo matrimonio natus, *c.* 7. *de electio. & elect. poteſt.*

Electioni de ſe factæ per poteſtatem ſecularem conſentiens non poteſt eligi ad aliquam dignitatem ſine diſpenſatione, *c. quiſquis electioni*, *eod. tit.*

Electus ſchiſmaticus, ſi ſchiſma non abjuraverit, ne confirmetur, *c. quia diligentia*, *eod. tit.*

Electus non ſit procurator, vel œconomus in ſpiritualibus, vel temporalibus, *c. avaritiæ*, *eod. tit. in* 6.

In electo tandem quæ requirantur ſingula, *vide in c. cum dilectis*, *de elect.*

Qui ad electionem vocandi, et ad quos ea ſpectat.

Ad electionem vocandi ſunt, qui ſunt in provincia, quia plus nocet contemtus unius, quam contradictio multorum, *c. coram dilecto*, *eod. tit. de elect.* in electione tamen Epiſcopi Canonici valde remoti non ſunt expectandi, *c. cum inter univerſas*, *eod. tit.*

In electione requiritur major, & ſanior pars capituli, *c. Eccleſia*, *& c. congregatio*, *eod. tit.*

Electio Abbatis ad Monachos ejuſdem monaſterii ſpectat, *c. cum dilectus de conſuet.*

Electio Imperatoris ſpectat ad Germaniæ Principes, ſed examinatio, & coronatio ad Papam, *c. venerabilem*, *de elect.*

Excommunicati ad electionem non ſunt vocandi, *c. illa quotidiana*, *eod. tit.*

De electionis forma, et modo.

Electionis formam, & requiſita neceſſaria *vide in c. cum terra*, *& c. quia propter*, *de elect.*

Per aliquam de tribus his formis, Scrutinii ſcilicet, Compromiſſi, & Inſpirationis procedi debet ad electionem, *c.* 42. *de elect.*

De electione tractanda dies eſt præfigendus, *c. Eccleſia veſtra*, *eod. tit.*

Electio debet fieri de proprio gremio, ſi reperiatur idoneus, *c. cum inter*, *eod tit.*

In electionibus valet conſuetudo, *c. cum terra*, *eod. tit.*

In electionem poſſunt omnes in unum compromittere, *c. cauſam*, *eod. tit.*

Eligentium numerus multum excedens præfertur digniori numero, ſed minori, *c. dudum*, *eod. tit.*

Electio Papæ a duabus partibus facta valet, licet tertia diſſentiat, *c. licet de vitando*, *eod. tit.*

In electione Papæ abſentes Cardinales ultra decem dies non expectandi, *c. ubi periculum*, *de elect. lib.* 6.

Electio Papæ ſit in eo loco, ubi prædecesſor obiit, alias in proxima civitate non interdicta, *ibid*

Pro ea electione etiam Cardinales arctantur, & includuntur, donec quis certo ſit electus, *ibid.*

Quomodo cum Electus, tum Electores, ſive Eligentes ſuo jure priventur.

Electus, qui ante confirmationem adminiſtrare res Eccleſiæ tentaverit, caſſatur, & removetur, *c. bonæ memoriæ*, *de elect. c. qualiter*, *eod.*

Electus multas dignitates habens, ſi diſpenſationem a Papa non habuerit, caſſatur, *c. dudum*, *eod tit.*

Qui ſcienter, & ex propoſito indignum eligunt, poteſtate eligendi privantur, & a beneficio per triennium ſuſpenduntur, & ſi a majori parte facta ſit hæc electio, ad minorem deinceps devolvitur, *c. cum Vintonienſ. eod. tit. & c. gratum*, *de poſtul.*

Electus requiſitus ab electoribus, ſi intra menſem non conſenſerit electioni, a jure electionis cadit, niſi conſenſus electi pendeat a ſuperiore, qui ſi non concedat, ad aliam poterunt electi procedere electionem, *c. quam ſit*, *de elect. lib.* 6.

Electus ſi intra tres menſes non petierit confirmationem poſt conſenſum datum, ab electione cadit, niſi legitime fuerit impeditus, *eod. c. in fin. eod. tit.*

Electus non poteſt ab electoribus removeri, niſi de novo improbitas aliqua in electo emerſerit, *c. nullus*, *eod. tit. in* 6.

De Eleemoſynis.

Diviſio ELEEMOSYNARUM trimembris, *diſt.* 45. *c. & qui emendat.* §. *fin. cum c. ſeq. item c. duæ ſunt*, *in princ. uſque ad* § *ex his*

Species eleemoſynæ eſt remittere debitum, *de pœn. diſt.* 3. *c. de quotidianis* §. *fin.*

De ratione dandarum eleemoſynarum, 12. *q.* 2. *c. aurum*, *cum c. ſeq.*

Ut libenter quiſque det eleemoſynas, non invitus, nec ob pudorem, 22 *q* 6 *c. jam vero.* §. *unde Apoſtolus*.

A quibus Eleemoſynæ accipiendæ, vel non.

Ab excommunicato Eleemoſynæ non ſunt accipiendæ, niſi qui aliter ſuſtentari non poſſunt, hi enim ab excommunicatis eleemoſynas accipere poſſunt, *c. cum voluntate* 54. §. 1. *de ſententia excommunicationis*. Deinde excipiuntur ii,

Digitized by Google

ii, qui noo oomioatim ſont excommunicati: nam & ab his eleemoſynas accipere licet, 24. *quæſt.* 2. *c. ſanc.*

Eleemoſyoa injuſtorum non juſtificat, 14. *q.* 5. *c. ſcriptum.*

Pœnitenti datur eleemoſyna, & agenda prius Pœnitentia, quam dentur eleemoſynæ, *de pœnitent. diſt.* 3. *c. qui vult*

Eleemoſyna Raptoris & manifeſti violatoris Eccleſiarum a Clericis non accipienda, *c. ſuper eo*, 5. §. *qui autem. verſ. ne: ejus, eleemoſynam, de raptoribus.*

Viduis etiam dandæ eleemoſynæ, 31. *quæſt.* 1. *c. quomodo. §. & ideo Apoſtolus.*

Ex quibus rebus Eleemosyna danda, vel non.

Ex rebus turpiter quæſitis eleemoſynæ non ſunt dandæ, 1. *quæſt.* 1. *c. non eſt*, 14. *quæſt.* 5. *in princ. cum ſequentibus, uſque ad c. nemo, item c. eleemoſynæ c. neque enim. c. denique. c. ſcriptum eſt. c. pœnale. §. fin.* Contradicit *d. quæſt.* 5. *c. qui habetis. & c. ult.*

De eleemoſynarum effectu & uſu, 13. *qu.* 2. *c. anima*, *in princ. & §. ubi illud etiam. c. tempus. §. cum ſacrificia.*

Eleemoſynarum quæſtorum officium, *c. cum ex eo*, 14. *in princ. uſque ad §. ad hæc, de pœnitentiis. Clem.* 2. *eod. tit.*

EMENS rapinam punitur, 14. *quæſt.* 5. *c. rapinam.*

Si EMPHYTEUTA noo requiſito vel nolente domino jus ſuum alienaverit, eo cadit, *c. ult. §. emphyteuta quoque verſ. ſecus præſumendo, de locato & cond.* quod fallit, ſi dominos requiſitus ipſe emere noluit, *dict. cap. ult. in princ.* ſed ſi atteſtatione præmiſſa emphyteuta domino non indicaverit, quantum precium ſibi ab alio offeratur, emphyteuſi cadit, *dict. c. ult. in princ.* quod etiam verum eſt, ſi ab atteſtatione præmiſſa nondum duo menſes præterierint, *d. c. ult. in princ. verſ. vel a denunciationis*, item ſi perſonis prohibitis alienaverit, emphyteuſi cadit, *dict. c. ult. in princ. verſ. qui ab emptione hujuſmodi.*

Item ſi emphyteuta rem ſecerit deteriorem, jure ſuo cadit, 10. *quæſt.* 2. *c. hoc jus. §. qui rem.*

Si emphyteuta Eccleſiæ intra biennium, vel alios intra triennium canonem non ſolverit, jure ſuo cadit, *c. ult. §. emphyteuta quoque, de locato & conducto*, 10. *quæſt.* 2. *c. hoc jus. §. qui rem.* etiamſi dominus non ſolvat emphyteutæ meliorationes, *dict. §. qui rem. verſ. non repetituros*, vel ſi emphyteuta ono ſit interpellatus, ut ſolveret, *d. c. ult. in fin.*

Item ſi emphyteuta jus ſuum ex cauſis prædictis amiſit, ut ad dominum res redeat, nihilominus præteriti temporis penſiones ſolvere, & damnum, quo res deterior facta eſt, præſtare tenetur, *d. §. qui rem. verſ. ut tamen ſolvat.*

De Episcopis.

EPISCOPORUM origo, *diſt.* 21. *c. in novo.*

Etymologia, *diſt.* 21. §. *Epiſcopus, &* 8. *quæſt.* 1. *c. qui Epiſcopatum.*

Definitio, diviſio Epiſcoporum & ſpecies, *diſt.* 21. *c.* 1. *c. ordo vero.*

Differentia Epiſcoporum & Corepiſcoporum, *diſt.* 68. *c. quamvis.*

Dignitas Epiſcoporum eſt, ut ſint loco Apoſtolorum, quorum vicem in Eccleſia gerunt, *diſt.* 21. *c. in novo. §. cæteri. verſ. ipſis quoque diſt.* 68. *cap. ult.*

Prærogativa dignitatis ex ſubſcriptione & voti ordine colligitur, *diſt.* 17. *cap. penult. §. fin. cum cap. ſeq.* & ex tempore ordinationis, *diſt.* 17. *c. ult. & diſt.* 18. *c.* 1.

Denique compoſitionem de jure primatiæ unus ſolus, cujus intereſt, poteſt impedire, *c. ult. de majorit. & obedient.*

Episcopalis sedes.

Majores tantum Civitates privilegio Epiſcopatus ſunt honorandæ, *c.* 1. *de privilegiis*, *diſt.* 80. *in pr. cum ſequentib. uſque ad cap. ult.* 23. *qu.* 4. *c. ſicut excellentiam. §. Concilium. verſ. ipſe vero primas*, 16. *q.* 1. *c. præcipimus, in princ. uſque ad §. ſunt. & diſt.* 68. *c. Eccleſiis. §. inter Epiſcopos.*

Epiſcopales ſedes noo longo intervallo a ſe debent disjungi, *diſt.* 80. *c. ult.*

Propter hoſtium impetum, & crudelitatem ſubditorum Epiſcopos ſuos trucidantium ſedes Epiſcopalis in aliam civitatem transfertur, 7. *q.* 1. *c. temporis* 25. *q.* 2. *c. ult.*

Quæ civitates antea non habuerunt Epiſcopos, in iis nec poſtea conſtituendi, 16. *q.* 1. *c. felix.*

Episcoporum Officium.

Corrigere ſubditos debet, & ad fidem provocare noo ſeveritate, ſed blandimentis, *diſt.* 45. *c. licet. c. qui ſincera. c. de Judæis. c. licet. c. cum beatus, in princ.* Contradicit tamen *dict. c. cum beatus. §. Salomon, cum ſeq. uſque ad c. tria ſunt.* Cui objectioni reſpondet Gratianus *d. diſt.* 45. *c. duæ ſunt. §. ex his omnibus, cum ſeq. uſque ad c. ult.* item de corrigendo populo agitur, *c. irrefragabilis*, 13. *in pr. de officio ordinarii*, *diſt.* 86. *c.* 1. *c. odio. c. facientis*, 23. *q.* 4. *c. duo iſta.* & ſi in corripiendo modum exceſſerit, a domino, ooa a ſubditis veniam petere debet, *diſt.* 86. *c. quando.*

Epiſcopus crimen noo probatum non nominatim redarguet, ſed in genere, *c. ſi Sacerdos*, 2. *de officio ordinarii*, & de criminibus inquirere, eaque punire poſſunt, & ſi opus fuerit, brachium ſeculare implorabunt, *c.* 1. *d. tit.* ſed ne in puniendis delictis ad quæſtum magis, quam ad leges reſpiciant, *c. irrefragabili*, 13. *§. fin. eod. tit.* denique ne ſermone incauto infirmorum conſcientiam vulnerent, *diſt.* 45. *c. ult.*

De docendo populo, regendo, & amando, 7. *q.* 1. *ſicut vir. §. Epiſcopum*, *diſt.* 36. *c. ult. & diſt.* 86. *in pr.*

In docendo, ſacram Scripturam, noo Grammaticam Epiſcopus exponere debet, *d. diſt.* 86. *c. cum multa.*

Familiaritatem domeſticorum immoderatam vitare debet, *diſt.* 34. *c.* 1.

Hoſpitalem Epiſcopum decet eſſe, *diſt.* 40. *in pr.*

Impatiens noo ſit, neque percuſſor, ſed manſuetus, neque aliquem propriis verberet manibus, *diſt.* 45. *c.* 1. *cum c. ſeq. & c. Epiſcopum. c. cum beatus. item diſt.* 86. *c. non liceat.* 1. *q.* 7. *c. ſi quis omnem. §. penult. item de Clerico percuſſore, c.* 1.

Ut infirmis & pauperibus ſubveniat, *diſt.* 82. *in pr. cum c. ſeq. diſt.* 84. *in princ. cum duab. cc. ſeq. item* 8. *quæſt.* 1. *c. Clemens.*

De menſa, ſuppellectile, & victu Epiſcopi cavetur, *diſt.* 41. *c. Epiſcopus.*

Ne ſubditos gravent ſumptibus, & exactionibus, *c. cum Apoſtolus*, 6. §. *prohibemus. de cenſibus. c.* 1. *de Exceſſibus Prælatorum*, 10. *qu.* 3. *c. quia cognovimus. c. cavendum. c. inter cætera. c. celatum. c. ult. &* 16. *q.* 1. *c. conſtitutum. c. nulli. c. prædicator. item extrav. com. unica. §. ſecundo vero, de pœnis*, charitativum tamen ſubſidium licitum eſt.

Viduis & orphanis Eccleſiæ præſidium implorantibus Epiſcopus debet ſubvenire, *diſt.* 87. *in pr. cum ſequentib. uſque ad c. irreligio.* Reſtringitur tamen hæc regula, *diſt.* 88. *c. Epiſcopus gubernationem.*

Ad Epiſcopum pertinet, de domibus religioſis diſponere, *c. de xenodochiis. de religioſ. domib.*

Epiſcopus Sacerdos neceſſario eſſe debet, *c. ex literis, de exceſſ. Prælat.*

Epiſcopus noo debet Clerici beneficium ſine ejus conſenſu minuere, *c. ad hæc, eod. tit.*

Epiſcopi ſemper in publico ſuperindumentis lineis uti debent, niſi religioſi ſint, *c. Clerici officia, de vit. & honeſt. Cleric.*

Epiſcopus non debet ſibi vendicare res Eccleſiæ, *c. prohibemus, de cenſib. & exact.*

Epiſcopi duo ſimul in uno loco & diœceſi eſſe oon poſſunt, *c. quoniam in plerisque, eod tit.*

Epiſcopus ad aliam dignitatem ſine Papæ licentia tranſire noo poteſt, *c. licet, de translat. Epiſcop.*

Digitized by Google

Epiſcopus res Eccleſiæ ſine conſenſu Capituli alienare non debet, *c. 1. de his quæ fiunt a præl. ſine conſenſ. capit.*

Epiſcopus nihil juris ſibi in Monachos conſtituat, niſi diſciplinæ cauſa, *c. 1. de ſtat. Monach.*

Epiſcopus poteſt alicujus dignitatis proventus detinere, vel beneficia, ſi ſua Eccleſia onerata ſit, *c. ut noſtrum, ut Eccleſ. benef. ſine demin. confer.*

Epiſcopus poteſt alteri inferiori committere, quæ juriſdictionis ſunt, non quæ ſunt ordinis, *c. aqua benedicta, de conſecrat. Eccleſ.*

Epiſcopus judicio ſanguinis nec conſentire, nec intereſſe debet, alioquin removetur, *c. ex literis, de exceſſ. prælat.*

Epiſcopus non poteſt augere penſiones ſine conſenſu Capituli ſui, vel Papæ, *c. paſtoralis, de his quæ fiunt a præl.*

Epiſcopus nec debet nec poteſt perſonatum vel dignitatem habere in alia Eccleſia, *c. poſt electionem, de conceſſ. præbend.*

Epiſcopus poteſt ex cauſa Clericum ligandum & capiendum curare, *c. dilectis, de appellat.*

Epiſcopus vices ſuas ſub annuo cenſu committere non debet, *c. querelam, ne prælat. vices ſuas.*

Ad Epiſcopum ſpectat animarum cura, *c. ult. de verbor. ſignific. in 6.*

de EREMITIS, *c. 1. §. fin. de exceſſib. Præl. in 6. 19. qu. 3. perlatum. §. contra.*

ERROR facti nulli nocet, negotio nondum definito, *c. ex parte Abbatis, de conſeſſ.*

de EVANGELIO & lege 23. *q. 4. c. hæc autem, §. ex his omnib. uſque ad fin. c. cum in lege.*

EUCHARISTIA in fine pœnitenti non denegatur, *c. ult. de ſepult.* nec etiam tempore interdicti, *c. quod inter, de pœnit. & remiſſ.*

Euchariſtia ad minus ſemel in Paſcha accipiatur, niſi de conſilio Sacerdotis quis abſtineat, *c. omnis, eod. tit.*

Non ex EVENTU, ſed ex conſilio facta æſtimanda, *diſt. 47. c. ſicut. §. fin. cum duobus ſequentib.*

EVICTA re, quando nequit emtor de evictione agere, *c. ſi venditore, de empt. & vendit.*

EVIDENS, *c. conſtitutionem, 2. in princ. de verb. ſignific. in 6.*

EXAMINATIO ad eum pertinet, ad quem confirmatio, *c. venerabilem de elect.*

Examinari debet poſtulatio, ſicut & electio, *c. ult. de tranſlat.*

Examinatio a non ſuo Judice non valet, *c. bonæ memoriæ, de elect.*

Examinanda ſunt miracula per teſtes, & qualiter, *cap. venerabili, de reſcript.*

EXCEPTIO æque ac actio a Judice eſt attendenda, etiamſi ſimpliciter Judici cognitio mandata ſit, certa forma expreſſa: hoc enim caſu videtur, quod exceptiones non debeat admittere, *c. ex parte, 13. de offic. deleg.* Niſi ita cauſa ſit delegata, ne Judex ullas exceptiones admittat, *dict. c. 13. verſ. niſi exprimatur.*

Exceptio multo magis illi competit, cui competit actio, *c. qui ad agendum, 71. de reg. jur. in 6.*

Ei tamen denegatur exceptio, qui eodem crimine laborat, quod objicit, *c. cum Eccleſiaſticæ, 3. de exceptionibus. c. conſtitutus, 23. de appellationib. c. pro illorum, 22. de præbendis. c. intelleximus. 6. §. quod ſi prædicto. & c. ult. in fine, de adulteriis, 32. quæſt. 6. c. nihil iniquius, vide etiam cap. dilecti, 8. de exception.*

Exceptionem objiciens non videtur de intentione actoris confiteri, *c. exceptionem, 62. de reg. jur. in 6. & c. cum venerabilis 6. de exceptionibus.*

Qui Exceptione uſus eſt, eo, contra quod excepit, poſtea uti pro ſe non poteſt, *c. cum olim, 19. verſic. licet enim, de cenſib.*

Non eſt in mora, qui exceptione ſe poteſt tueri, *cap. non eſt, 60. de reg. jur. in 6.*

Nemo pluribus exceptionibus uti prohibetur, quamvis diverſæ ſint, *c. nullus, 20. de reg. jur. in 6.*

Exceptione doli ſubmovetur, qui petit quod eſt reſtituturus, *c. dolo, 59. de reg. jur. in 6.*

Exceptio ignorantiæ datur, ſi quid errore vel ignorantia geſtum eſt, *exemplo c. Apoſtolicæ, 9. in princ. de Cleric. excommunic.* de differentia inter errorem & ignorantiam, *diſt. 38. c. quamvis.* ubi errare dicitur, qui putat ſe ſcire quod neſcit. Is autem qui ignorat, non putat ſe ſcire: ſed fallit ſupradicta regula, ſi juris, non facti fuerit ignorantia, illa enim non præſtat exceptionem, *c. ignorantia, 13. de reg. jur. in 6. 1. q. 4. c. turbatur. §. notandum. & §. item ignorantia.* ſi tamen non craſſa aut ſupina, ſed probabilis fuerit ignorantia juris, excuſat, *c. ult. in princ. de conſt. in 6:* item ſi agatur de damno vitando, *d. §. item ignorantia. verſ. juris civilis.* ſed ſi in delictis juris ignorantia prætendatur, hoc caſu ad evitandam pœnam probabilis juris ignorantia excuſationem non præſtat, *d. §. item ignorantia. verſ. non ita ſi delictum.* item ſi fœmina vel miles jus ignoraverit, excuſatur, niſi jus naturale mulier vel miles ignoraſſe dicatur. *d. §. item ignorantia. in princ.* item ſi quis in jus alterius ſuccedens jus ejus ignoret, exceptio ignorantiæ ei prodeſt, *c. cum quis, 14. de reg. jur. in 6.*

Exceptio ignorantiæ non prodeſt, ſi craſſa & ſupina fuerit facti ignorantia, hominis nimirum ſecuri, *c. ult. verſ. dum tamen, de conſt. in 6.* Plane hoc caſu diſpenſari poteſt, *c. Apoſtolicæ, 9. §. cæterum, ſi forte, de Cleric. excom.*

Præterea dicta exceptio non prodeſt, ſi culpa ignorantiæ acciderit, quo minus ſciverit: vel ſi voluntaria ſit ignorantia, *diſt. 37. c. ult. & diſt. 38. in princ.* ſi tale ſit factum, quod oportuit ignorantem ſcire, *1. q. 4. c. turbatur. §. notandum. c. quamvis, 10. de reg. jur* niſi minor ſit ætate, *d. qu. 4. c. ult. §. finali.*

Exceptio peremptoria ante litem conteſtatam fruſtra opponitur, *c. 1. cum c. ſequent. de litis conteſtat. in 6.* Licet tamen eam in initio litis conteſtari, *3. quæſt. 3. c. ult. §. fin. & quæſt. 6. c. ſi quis* Epiſcoporum *in fin.*

Vis exceptionis eſt, non ut condemnetur actor in id quod in exceptione deducitur, ſed ut actionem excludat, *c. 2. de ordine cognitionum, c. 2. de exceptionibus.*

Exceptio falſi procuratoris & ante & poſt ſententiam admitti poteſt, *c. in noſtra, de procur.* Similiter de literis falſis, *c. cum venerabilis, de exception.*

Excipiens contra electum de calumnia jurare cogitur, *c. cum dilectus, de elect.*

Exceptio excommunicationis in qualibet parte litis opponi poteſt, *c. exceptionem excommunicationis, de except.*

Exceptio excommunicationis publicæ repellit Judicem de officio ſuo, *ibid.*

Exceptio contra teſtem ante ſententiæ definitionem probanda, *c. c. de exceptionibus.*

EXCOMMUNICATIONIS definitio, 11. *quæſt. 3. c. ad menſam. §. vel ſententia.*

Excommunicatione nulla major pœna eſt in Eccleſia, *24. q. 3. c. corripiantur. verſ. qua pœna.*

Excommunicatio debitoris exceptionem ei non præſtat, *c. ſi vero, 34. verſ. cum ad hoc debitum, de ſent. excomm.*

Medicinalis non mortalis eſt pœna, *c. 1. in princ. de ſentent. excommun. in 6. 24. q. 3. c. notandum. in fine.*

Quinam excommunicationem incurrant.

Excommunicationem incurrit, qui percuſſorem Clerici defendit, vel cum poſſit, eum a percuſſione non prohibet, *c. quanta, de ſent. excommunic.*

Excommunicationis pœnam ipſo facto incurrunt etiam moleſtantes eos, qui electionem, vel beneficiorum collationem ſecundum eorum petitionem non fecerint, *cap. ſciant cuncti, 12. de elect. in 6.*

Item Principes vel alii licentiam dantes occidendi, vel male excipiendi eos, qui proferunt & divulgant ſenten-

tiam

Digitized by Google

tiam excommunicationis, ſuſpenſionis, ſive interdicti contra ipſos, niſi re integra intra octo dies revocaverint ſententiam, vel res ablatas propter hoc reſtituerint, excommunicationis ſententiam incurrunt, in qua ſi permanſerint per duos menſes, abſolvi niſi per Papam poſſunt, *c. quicunque de ſent. excomm. lib. 6.*

Excommunicationis Forma.

Excommunicatio debet fieri in ſcriptis, ut & ſuſpenſio interdicti: ſecus faciens ſuſpenditur per menſem ab ingreſſu Eccleſiæ, *c. 1. de ſent. excommun. lib. 6.*

Excommunicatio non debet fieri ſine monitione canonica, *c. ſtatuimus, & c. Romana, eod. tit.*

Excommunicatio poſt appellationem non tenet, *c. dilecti filii, de appellat.*

Excommunicatus poteſt quis denunciari poſt mortem, *c. ſi quis, de hæretic.*

Excommunicationis ſententia debet eſſe manifeſta, & publica, *c. per tuas, de ſent. excomm.*

Excommunicationis Vis, et Effectus.

Ab excommunicato domino liberantur ſervi, ſi poſt trinam denunciationem, & admonitionem ſatisfacere nolit, *c. gravem, de pœnit.*

Excommunicato non debet beneficium Eccleſiaſticum conferri, nec poteſt illud ſine diſpenſatione retinere, *cap. poſtulaſtis, de Cler. excomm.*

Excommunicatus quamvis agere non poſſit, conveniri tamen poteſt, ita tamen, ut per alium reſpondeat, *cap. intelleximus, 7. de judic.*

Excommunicatus ſcienter ordines ſuſcipiens, deponitur in perpetuum, ſi eſt Laicus, *cap. cum illorum, de ſent. excommunicat.*

Excommunicatus abſolutionem contemnens, nec vetera beneficia retinere, nec nova acquirere poteſt ante abſolutionem, *c. cum bona, de ætat. & qualit.*

Excommunicatio minor non impedit executionem officii, *c. ſi celebrat. de Cleric. excomm.*

Excommunicatio ligat, etiam admonitione non præmiſſa, *c. ſacro, de ſent. excomm.*

Excommunicatus poteſt appellationem proſequi, & literas impetrare, *c. pervenit, de appellat.*

Excommunicatus in dubio ſemper vitari debet, quia ſemper pro Judice præſumitur, *c. per tuas, de ſent. excommun.*

Excommunicatus duobus caſibus auditur ante abſolutionem, *ibid.*

Excommunicatus ad oſculum Papæ præbendum admiſſus, cenſetur abſolutus, *c. cum olim, de privileg.*

Excommunicati teſtificari non poſſunt, *c. veniens, de teſtib.*

Excommunicato etſi Papa ſcribat, non ideo cenſetur abſolutus, *c. ſi aliquando, de ſent. excomm.*

Excommunicato participans non admittitur ad ipſum denunciandum, *c. in præſentia, de ſent. excomm.*

Excommunicatus propter debita, ſi inops ſit, abſolvitur cautione data, quod ſolvet, cum potuerit, *c. Odoardus, de ſolut.*

Excommunicatis poteſt prædicari, & poſſunt ad bonum converti, & admoneri de correctione, *c. reſponſo, de ſent. excommun.*

Excommunicatus publicus non debet ad dignitatem laicalem, vel ſecularem evehi, *c. venerabilem, de electione.*

Excommunicatus a delegato non poteſt abſolvi, niſi a Papa, vel ab eo, qui ſuccedit delegato in onere, & honore, niſi in mortis articulo, *c. paſtoralis, de off. Jud. ordin.*

Excommunicatus publice Judex eſſe non poteſt, *c. exceptionem, in fin. de exception. & c. ad probandum, de ſent. & re jud.*

Excommunicatus notorius debet ab omnibus etiam privilegiatis vitari, *c. cum & plantare, de privil.*

Excommunicatus in cœmeterio ſepultus exhumari, & ajici debet, *c. ad hæc de privileg. & c. ſacris. de ſepult.*

EXECUTIO ſententiæ debet differri ad 30. dies propter deliberationem, *11. q. 3. cum apud.*

de EXECUTORIBUS teſtamenti, & quatenus unus ſine altero exequi poſſit, *c. ult. §. fin. de teſtam. in 6.* item de ratione ab executoribus teſtamenti reddenda, *Clem. 1. eod. t.*

Executores teſtamenti debent ad ejus executionem compelli, *c. Joannes, de teſtam.*

Executio ſententiæ ſi alieni tertio præjudicet, non mandatur, donec hic de jure ſuo docuerit, *c. cum ſuper, de ſent. & re judic.*

Executori debent literæ exhiberi, *cap. cum contingat, de reſcript.*

Executio de beneficiis privandis fiet per epiſcopum, in cujus diœceſi eſt beneficiatus privandus, non ubi delinquitur, *cap. poſtulaſti, de foro compet.*

EXEMPTÆ non ſunt omnes Eccleſiæ Papæ cenſuales, niſi privilegia monſtrent a ſubjectione Epiſcoporum eſſe liberas, *c. recipimus, de privil.*

Exemptus omnis, ratione delicti vel contractus poteſt coram diœceſano conveniri, niſi locus ubi commiſſum eſt delictum, ſit exemptus, *c. 1. de privileg. lib. 6.*

Exemptus non poteſt exemptum ad aliam diœceſin, ubi crimen ſit commiſſum, compellere ad reſpondendum, *ibid.*

Illi non ſunt exempti, quibus Papa ſolummodo dixit: Vos in filios Eccleſiæ Romanæ recipimus: ſed illi tantum, qui nec excommunicari, nec ſuſpendi, nec interdici a nemine poſſunt, præter a Papa vel ejus delegato, *c. 8. de verbor. ſignificat. lib. 5.*

Exemptus in capite ratione membrorum ad Synodum veniat, *c. ex ore, de privileg.*

Exempti a diœceſano puniri non debent, *c. ſicut nobis, de ſuppl. neglig. prælat.*

Exemptionis cauſa abſolutus poteſt conveniri alia de cauſa, *c. in cauſa, de cauſ. propriet. & poſſeſſ.*

Exemptus non eſt omnis, qui protectionis literas a Papa habet, *c. ex parte, 2. de privileg.*

EXEQUIÆ Pompaticæ plus ſunt ſolatia vivorum, quam ſubſidia mortuorum, *13. qu. 2. c. animæ.*

EXHÆREDATIO ſuorum non debet fieri propter Eccleſiam, *17. q. ult. c. ult.*

EXILII pœna per Judicem Eccleſiaſticum infligi poteſt, *c. ad audientiam, de crimin. falſ.*

EXPENSAS honeſtas poteſt Judex a partibus petere, *c. cum ab omni, de vit. & honeſt. Cler.*

In expenſis condemnatus, in neceſſariis condemnatur, *c. cum veniſſent, de eo qui mit. in poſſeſſ.*

In expenſis condemnatur, qui poſſeſſionem illicite tenuit, *c. ad hoc, de ſequeſtr. poſſ.*

In expenſis condemnatur, qui temere aliquem ad judicium trahit, *c. ex literis, de dol. & contum.*

In expenſis condemnatur, qui appellationem non proſequitur, *c. irreprehenſibilem, de appellat. c. 1. de appellat. in 6.*

Condemnatur in expenſis, qui formam electionis non probat, *c. ult. de dolo & contum. lib. 6.*

Qui in quarta teſtium productione deficit, condemnatur in expenſis, *c. ultra tertiam, de teſtibus.* Item ſi falſas literas impetravit, & earum occaſione expenſas facit, *c. cæterum, de reſcript.* Item qui injuſte appellavit, *c. ut debitus, de appellat.*

In expenſis condemnatur adverſarius contumax ad judicium non veniens, *c. cum dilecti, de dolo & contum.*

Expenſæ factæ circa electionem ſede vacante, de bonis dignitatis reſarciuntur, non capituli, ſed prælaturæ, *c. ut debitæ, 45. de elect. & elect. poteſt.*

de EXPOSITITIIS *cap. unic. de infantibus, & languidis expoſitis.*

Digitized by Google

Si infans expoſitus tollatur & educetur, ſervus educantis efficitur, *diſt. 87. c. ult.* Sed contradicit *c. unicum. §. fin. de infantibus expoſitis.*

EXORCISTÆ, *diſt. 21. c. 1. §. exorciſtæ*, & de modo ordinandi exorciſtam, *diſt. 23. c. exorciſta.* itidem de horum officio, *diſt. 25. c. 1. §. ad exorciſtam.*

Exorcizare non licet, niſi iis, qui ab Epiſcopo ad id ſunt promoti, *diſt. 69. c. ult. & de conſecrat. diſt. 5. c. 1. §. ſi autem ut legitur.*

Exorciſma dæmonia ejicit, *de conſec. diſt. 4. c. Sacerdotes.*

EXPRESSA nocent, quæ non expreſſa non nocerent: ſic multa per patientiam tolerantur, quæ ſi deducta fuerint in judicium, exigente juſtitia non tolerarentur, *c. cum jamdudum, 18. §. fin. de præbendis.*

F.

FABULÆ Poetarum Chriſtianis non legendæ, 37. *diſt. c. ideo.*

FACERE poteſt quis per alium, quod poteſt facere per ſeipſum, *c. poteſt, 68. de reg. jur. in 6.*

Quod quis facit per alium, hoc ipſe feciſſe videtur, *cap. qui facit, 72. de regul. jur. in 6.*

Quod alicui ſuo non licet nomine, nec alieno licebit, *c. quod alicui, 67. d. tit.*

Factum cuique ſuum, non alteri nocere debet, *c. mora, 25. de regul. jur. in 6.*

Per Procuratorem quis factum in judicio proponere prohibetur, *c. paſtoralis, 14. de judiciis.*

Ex facto alterius alius conveniri non poteſt: niſi alius factum alterius ratum habuerit, *c. cum quis obſque, 23. de ſentent. excommun. in 6. c. ratihabitionem, 10. de regul. juris in 6.* quod ſi tamen nomine ratumhabentis non ſit geſtum, tunc ratihabitio ei non nocet, *dict. c. 23. §. fin. & c. ratum, 9. de regul. juris, in 6.*

Factum alterius alteri nocet, ſi jure repreſſaliarum incola pro incola conveniatur: quod limitatur in perſonis & rebus Eccleſiaſticis, contra quas repreſſaliæ concedi, vel extendi non poſſunt, *c. unic. de injuriis, in 6.*

Succeſſori Eccleſiaſtico non præjudicat factum prædeceſſoris, *c. 2. de præſcriptionibus.* Niſi in rem Eccleſiæ ſit verſum: Nam ſucceſſor in beneficio Eccleſiaſtico conveniri poteſt ex contractu a prædeceſſore ſuo in rem Eccleſiæ ſinito. *c. 1. de ſolutionibus.*

Pro facto habetur, quoties per eum qui facere debet, non ſtat quo minus fiat, *c. imputari, 41. & c. cum non ſtat, 66. de regulis juris, in 6.*

FACULTATIBUS creſcentibus, creſcere poteſt numerus Canonicorum. *c. cum M. Ferrarienſ. de conſtit.*

FACILITAS veniæ illecebra eſt delictorum, *c. ut Clericorum, de vit. & honeſt. Cleric.*

qui FALLENDI animum non habet, non mentitur, 22. *q. 2. c. beatus. §. illi ergo.*

Qui falsi accusari possint, vel non.

Qui falſum commiſit, *c. 1. in princ. de crimine falſi.* quod conſiſtit in veritate occultanda & in mendacio dicendo, *dict. c. 2. in fin.* Niſi ſine dolo malo, vel per errorem & ignorantiam quis falſum commiſerit, *c. accedens, 8. de crimine falſi.*

Species falſi in literis commiſſi enumerantur, *c. licet, 5. eod. tit.*

Si quis Alchimiam exerceat, vel procuret, punitur, *cap. unic. de crimine falſi, in extrav. comm.*

Si inſtrumenta quis ſuppreſſit, vel adverſariis tradidit, *22. qu. 2. c. ſi quis de Clericis, 1. & cap. ſi quis de Cleric. 2.*

Qui Juſtum injuſtum dixit, ſanctum non ſanctum, vel contra, aliove modo mentitur, *11. q. 3. c. ſi quis dixerit, c. ſi quis hominem. c. væ qui dicitis. c. unicuique.*

Qui falſas literas non deſtruxit, vel reſignavit, *c. duræ, 4. §. adjicientes, de crimine falſi.*

Qui literas Papæ de manibus ejus, vel officialium ejus non recepit, *c. licet, 5. §. eos etiam, eod. tit.*

Qui circa pondera & menſuras falſum adhibuit, punitur, *c. ut menſuræ, 2. de empt. & venditione.*

Qui monetam falſificavit, punitur, *c. unic. de crimine falſi in extravag. Joan. XXII. c. unic. de dilationib. in extravag. communib.*

Si mulier virili veſte utatur, punitur, *diſtinct. 30. c. ſi qua mulier.*

Si pecuniam quis accepit ob accuſandum vel non accuſandum, ob dicendum, vel non dicendum teſtimonium, vel ob ſententiam, *dict. c. unicuique. §. fin. cum c. ſequente. 1. quæſt. 1. concuſſionis.*

De ponderibus, vide inſr. eod. in Menſura.

Si falſum dixerit Teſtimonium, *3. quæſt. 9. c. nihilominus, 4. quæſt. 2. c. ult. §. qui falſo.*

Niſi indignum ignorans dignum dixerit, *c. unico, de ſcrutinio.*

Si Teſtis dicta ſua utrique parti prodit, *4. quæſt. 2. c. ult. §. qui falſo.*

Falsariorum pœna.

Falſarii cum fautoribus, & defenſoribus, ipſo jure ſunt excommunicati, *c. ad falſariorum, de crim. falſ.*

Falſarii literarum Papæ, niſi ab ipſo vel de ejus mandato abſolvi non poſſunt, niſi in mortis articulo, *c. duræ. ſæpe, eod. tit.*

Falſificator literarum capituli, ſuſpenditur ab officio & beneficio, *c. jam literis, de teſtibus.*

Contra falſitatem qualiter procedatur, *vide in c. novimus, de verbor. ſignificat.*

Quot modis falſitas literarum Papalium dignoſcatur, *vid. c. licet ad regimen. de crim. fal.*

FAMA pluris facienda unius teſtimonio, *c. ſuper eo, de conſanguin. & affinit.*

In probationibus etiam eſt famæ habenda ratio, *c. cum cauſam, de probat.*

Fama tamen ſola ad condemnandum non ſufficit, cum teſtibus ſit judicandum, *c. tua nos, de cohabitat. Cler. & mulier.*

FAMES curat morbos, quos gula infert, *de conſecrat diſt. 5. c. nullus.*

FAMILIA cum patre excommunicato communicans, excuſatur, *c. ſi vere, de ſentent. excommun.* niſi in crimine quoque communicet, tunc enim non excuſatur, *ibid.*

FAMILIARITAS nimia mulierum incitat antiqui hoſtis ſtimulos, 81. *diſt. c. oportet.*

FAVOR vel gratia ſæpius pretii loco ſuccedunt, ideoque non minus favor pretio prohibetur, in beneficiis conferendis, vel auferendis, *c. nemo, de ſimon. & c. grave, de præbend.*

In favorem alicujus conſtituta, adverſus eum non ſunt interpretanda, *c. quod ob gratiam, 61. de regul. juris in 6.*

FELICITATE peccantium nihil eſt infelicius, 23. *q. 1. c. paratus.*

FESTIS diebus neque juramenta præſtari, nec pro pace jurari, neque placita ſeu juſſa pœnam ſanguinis inferentia, fieri debent, *c. 1. de feriis.*

Feſtis diebus neceſſitatis tantum cauſa operari licet, *c. licet, de feriis.*

Feſta ſanctorum ex terræ conſuetudine veneranda ſunt, *c. quoniam in parte, eod. tit.*

Feſtis diebus nec cauſæ audiendæ ſunt, nec ſententia ferri debet, nec proceſſus etiam partibus conſentientibus valet, *c. conqueſtus, eod. tit.*

FEUDA ſecularia in Eccleſia nulla ſint, *c. cum decorem de vit. & hon. Cler.*

Feudi cauſa quando per Judicem Eccleſiaſticum ſit tractanda, *c. ex tranſmiſſa, de for. competen.*

Inſeu-

Digitized by Google

Infeudare de novo neminem licet de rebus Eccleſiæ, *c. ex parte, de feud.*

Feudum in dotem nemo dare poteſt, niſi ſicut & ipſe tenuit, *c. nuper, de donat.*

Feudatarius, ſive Vaſſallus quamdiu fructus non percipit feudi, ſervire non tenetur, *c. 1. de feud.*

Infeudare poteſt Epiſcopus beneficium Eccleſiæ ratione obſequii præſtiti, *c. per tuas, de donat.*

Feudum Eccleſiaſticum non licet vendere Laico ſine conſenſu Epiſcopi, *c. verum quoniam, de for. comp.*

FIDES non deficit, *diſt. 2. c. firmum.*

Fides operatur per dilectionem, *de pœnit. diſt. 2. c. circum.*

Sine recta fide non valent bona opera, 24. *q.* 1. *c. odi. c. ubi ſana.*

Quod ex fide non eſt, peccatum eſt, 28. *q.* 1. *c. omnes. §. illud vero, de pœnit. diſt. 3. c. quærat. §. etſi fides deſit.*

Ad fidem quatenus quis ſit cogendus, differitur, 23. *q.* 5. *c. ad fidem.*

Fidem præſtari fruſtra ſibi petit, qui eam non præſtat, *c. fruſtra.* 75. *de reg. jur. in 6.*

Sine bona fide præſcriptio non valet, *c. fin. de præſcript.*

De fide pactionis, & conſenſus, *vide c. tua fraternitas, de ſponſ. duor.*

In fide peccans dimitti poteſt, ſed neuter eorum altero vivente cum alio contrahere matrimonium poteſt, *c. de illa, de divort.*

De fide dubitationes ad Papam ſunt referendæ, *c. veniens, de presbyt. non baptiz.*

Fides ſacramenti, etſi ipſum ſacramentum deſit, ad ſalutem prodeſt, *c. debitum, de baptiſmo, & ejus eff.*

Fides adultero data de contrahendo matrimonio poſt mortem viri, matrimonium contrahendum impedit, & contractum dirimit, *c. veniens, de eo, qui dux. in matrim.*

Contra fidem veniens punitur, ſicut contra juramentum aliquid faciens, *c. pervenit, de fidejuſſ.*

FIDEJUSSOR contraria mandati actione conſequitur, ut indemnis ſervetur, *c. pervenit, 2. de fidejuſſor.* quod fallit, ſi nondum ſolverit actor, *d. c.* 3. *q.* 1. *except.* 1.

Quod ſi debitor diu in ſolutione debiti ceſſaverit, fidejuſſor indemnitatem conſequi poteſt, *c. ult. d. tit.* ut & ſi debitor diſſipare bona ſua incipiat, *d. c. ult. verſ. aut diſſipare.* vel ſi actor ſit condemnatus, *d. c. ult. verſ. ſeu ſuper hoc.* denique ſi actor a creditoribus moleſtatur, *c. conſtitutus,* 3. *d. tit de fidejuſſor.*

Fidejuſſor juſtis de cauſis agere poteſt contra eum, pro quo fidejuſſit, *c. cum pro quo, de fidejuſſ.*

Fidejuſſoribus inſerviens Clericus deponitur, *c.* 1. *eod. tit.*

Fidejuſſorem debet debitor indemnem ſervare, *c. pervenit, eod. tit.*

Religioſus Fidejuſſor eſſe non poteſt, niſi de licentia ſuperioris, *c. quod quibuſdam, de fidejuſſor.*

FILIUS Sacerdotis in Sacerdotio genitus non debet in Eccleſia patris ſui miniſtrare, ſi Sacerdos eſt, *c. ad præſentiam, de fil. presb.*

Filius immediate non poteſt patri in beneficio ſuccedere, *c. conquerente, eod. tit.*

Filius legitimus, & pater ſimul miniſtrare poſſunt uni Eccleſiæ, *c. ad hæc, eod. tit.*

Filius Presbyteri miniſtrans poteſt partem beneficii retinere, *c. propoſuit, eod. tit.*

Filius poterit ſuccedere patri, ſi ſit temporalis vicarius, *c. conſtitutus, eod. tit.*

Filius non poteſt ſuccedere patri per donationem Laici, *c. ult. eod. tit.*

Filius Epiſcopi legitimus poteſt una cum patre beneficium obtinere in una Eccleſia, & ad ſacros ordines promoveri, *c. ad hæc, eod tit.*

Filius non erit vicarius in Eccleſia, in qua pater antea perſonatum habuit, *c. ad extirpandas, eod. tit.*

Filii legitimi in ſeculo exiſtentes ad ſacros ordines, curas animarum, vel prælaturas ſine diſpenſatione promoveri non poſſunt, *c. 1. eod. tit.*

Filii Canonicorum cum patribus in eadem Eccleſia Canonici eſſe non poſſunt, *c. cum decorem, de fil. presb.*

Filii liberæ, vel libertæ ad ſervitium redigi non debent, *c. 1. de nat. ex liber. ventr.*

Filius non poteſt revocare legitimam patris donationem, *c. cum dilecti, de donat.*

Filius ſequitur conditionem patris ſecundum provinciæ legem, *c. licet, de conjug. ſervor.*

Filiaſtrum cognoſcens a marito debitum maritale non poteſt exigere, *c. tuæ fraternitatis, de eo, qui conſanguin.*

Filius adultus a patre cogi non poteſt ad contrahendum matrimonium, ſed ad ſponſalia contrahenda poteſt cogi non adultus, *c. 1. de deſpenſat. impub.*

Filios opprimentium pœna, *c. de infantib. de iis, qui fil. occid.*

Filiofamilias regulariter non competit actio ſine patris conſenſu, niſi in cauſa ſpirituali, *c. ult. §. fin. de judic. in 6.*

FINIUM regundorum actio triginta annorum præſcriptione eliditur, ſed non in finibus Epiſcopatuum, & parochiarum, qui nullo tempore præſcribi poſſunt, *c. ſuper eo 4. de parochiis.*

FISCUS capit, quod non capit Chriſtus, 16. *q.* 7. *c. majores, & q. e. c. decima. circa med.*

FLAMEN, *c. Cleros. §. Sacerdotes, de verb. ſignif.*

FLOCUS, *Clem.* 1. *§. ſtatuimus. in fin. de ſtatu Monachorum.*

FORNICATIONIS vitium omnium maximum ſcelus eſt, 23. *q.* 7. *c. non ſolum. §. inter cætera.*

De gradibus fornicationis, *d. q.* 7. *c. quemadmodum. §. ſunt enim. & c. adulterii.*

FORTUITO, & a caſu facta culpæ non ſunt imputanda, *c. ſi vero, de ſent. excomm.*

FORTUNA adverſa probatio virtutis eſt, non indicium reprobationis, 7. *q.* 1. *c. adverſitas. in princ.*

de FRATRE, & ſorore uxoris: quo nomine appelletur, 35. *q.* 5. *c. quod autem.*

De viri fratre, & ſorore, quo nomine appelletur, *dict. c. quod autem. §. mariti frater, & §. viri ſoror.*

De duorum fratrum uxoribus: quo nomine appellentur, *d. c. quod autem. §. duorum autem.*

FRIGIDITAS dirimit matrimonium contractum, ita tamen, ut ſi cum altera contraxerit, ad primam redire cogatur, *c. de frigid. & malefic.*

Frigiditas naturalis per triennium probatur, & qualiter, *c. laudabilem, de frigid & malef.*

FRUCTUUM poſſeſſio penes feudatarium eſt, & non penes dominum feudi, *c. 1. de feudis.*

Fructus pignoris in ſortem ſunt computandi, *c. cum contra, de pignor.*

FUGIENDI honores, & fugientibus offerendi, 8. *q.* 1. *c. in ſcripturis.*

FURES auctoritate ſuperioris poſſunt incarcerari, *c. 1. de depoſit.*

Furibus pœnitentibus ante mortem Euchariſtia, & ſepultura non negatur, *c.* 2. *de furt.*

Furem indicare tenetur quilibet, *c. qui cum fure, de furt.*

Furti conſcius, furem ſi non indicat, eſt facti reus, *ib.*

Pro occiſis in furto non eſt orandum, *c. fures, eod. tit.*

Is, qui neceſſitate cogente furatur, non eſt fur judicandus, *c. ſi quis, eod. tit.*

FUTURA per verba contractum matrimonium copula ſequente confirmatur, *c. per tuas, qui filii ſint legitimi.*

Ad

Digitized by Google

A d ſactuorum cautelam multa ſtatuuntur, *cap. licet, de elect. i en. & elect. poteſt.*

GENERI & nurue, ſocerí & ſocrus appellatio ex ſponſalibus acquiritur; 27. *q.* 2. *cap. egreſſus.* §. *fin.* & *c. priuſquam. verſ. ſicut etiam eos.*

Generi per ſpeciem derogatur, *cap. generi.* 34. *de reg. jur. in* 6.

Generale interdictum, c. *cum in partib.* 27. *de verb. ſignif.*

In generali conceſſione non veniunt ea, quæ quis non eſſet veriſimiliter in ſpecie conceſſurus, *c. in generali,* 81. *de reg. juris, in* 6.

GENETHLIACUS, 26. *qu.* 2. *c. illud quod* §. *neque illi ab hoc.* §. *genethliaci.* Ad hanc cauſam pertinent horoſcopi, qui definiuntur, *d. c.* 1. §. *horoſcopi.*

GLADIO ſeculari utendum, cum ſpiritualia non timentur, *c. ad abolendam, de hæretic.*

Gladium materialem poteſt Eccleſia invocare, *c. poſtulaſti, de homicid.*

GRADUUM numerandorum ratio, 35. *q.* 5. *cap. ult.* & de ratione numeri graduum cognationum quare uſque ad ſeatum gradum numerentur, 35. *q.* 2. *in princ. cum c. ſeq.* & *q.* 5. *c ult. ſucceſſerit.*

GRÆCI a Latinis non ordinentur, nec e converſo, *cap. cum ſecundum, de tem. ord.*

HABITUS ſuſceptio impedit matrimonium contrahendum, ſed contractum non dirimit, *c. conſuluit, qui Cler. vel vov.*

Habitum monachalem gerens vel deponat, vel Monachus fiat, *c. ut cler. de reg. & tranſ. ad relig.*

HÆRES voluntati defuncti non ſatisfaciens, privatur hæreditate, *c. licet univerſis, de voc.*

Super hæreditate litigatur coram Judice ſeculari, *cap. lator præſentium, qui filii ſint legit.*

De hæreditate poteſt etiam Papa judicare, *c.* 1. *eod. tit.*

Hæres Sacerdotis eſt Eccleſia, *c. presbyteris de pœn.*

Hæres conveniri poteſt, ut ſatisfaciat pro defuncti delicto, *cap. in literis, de rapt.*

Sine hærede decedere non videtur, qui Eccleſiam vel monaſterium hæredem conſtituit, c. *in præſentia, de probat.*

Hæres punitur pro culpa defuncti, *c. ad aures, de pœn.*

Hæredem compellere poteſt Epiſcopus, ut teſtatoris voluntatem impleat, *c. ſi hæredes, de teſtam.*

HÆRESIS quid, c. *ad abolendam,* 9. *in princ. de hæreticis,* 24. *q.* 1. *cap. loquitur, cum c. ſeq.* 1. *omnib. c. adversavit. c. quoniam vetus. c. quicunque. c. didicimus, in princ. item qu* 3. c. *hæreſis. c. hæreticus. cap. qui in Eccleſia, c. qui aliarum.*

Proprium hæreſeos eſt, 24. *q* 3. c. *transferunt.*

Cauſa hæreſes, *d. c. transferunt.* §. *veteres.*

Effectus & uſus hæreſis, *d. q.* 3. *cap. ult.*

Species cognata hæreſi, quod eſt ſchiſma, *d. q.* 3. c. *illi qui,* §. *fin. cum c. ſeq. item* 24. *q.* 1. *c. ſchiſma, in princ.*

HÆRETICUS catholico ſuccedere hæreditarie non debet, *cap. ſi quis, de hæretic.*

Hæreticorum damnantur ſcripturæ, *c. fraternit. de hæret.*

Hæreticorum receptatores ſunt ipſo jure excommunicati, ut ipſorum fautores, *c. ſicut ait, eod. tit.*

Ad extirpandas hæreſes debet invigilare Princeps, *cap. excommunicamus, eod. tit.*

Hæretici, niſi reſipiſcant, traduntur judicio ſeculari, *c. excommunicamus, eod. tit.* idem fiat, ſi ad abjuratam hæreſin redierint: quia tunc ſine miſericordia ulla judicio ſeculari tradendi ſunt, *c. pen. eod. tit.*

Hæreticorum bona, niſi reſipiſcant, confiſcari debent, *cap. vergentis, eod. tit.*

Hæreticorum filii, licet catholici, exhæredantur, *ibid.*

Hæreticorum Clericorum bona ad Eccleſiam revertuntur, *c. excommunicamus itaque, de hæret.*

Contra hæreticos proceditur ex ſola ſuſpicione, *ibid.*

Hæreticos extirpare nolens excommunicetur, *ibid.*

Hæreticorum fautores, ſi intra annum non ſatisfecerint, ſint infames, *ibid.*

Hæreticus Clericus degradetur, & poſtea judici ſeculari tradatur, *ibid.*

Ab hæreticorum dominio abſolvuntur, qualitercunque eis obſtricti, *eod. cap. circa fin.*

Hæreticus cenſetur, qui juramento ſe purgare noluit, *c. excommunicamus, eod. tit.*

Hæreticorum extirpatio ad Epiſcopum ſpectat, *c. in canſis, de elect.*

HEREMITA poteſt eligi in Abbatem, *c. cum monaſteriorum, de elect. & elect. poteſt.*

HOMICIDIUM poteſt actu & voluntate committi, *c. dilect. filius, de homic.*

In homicidio caſuali conſideratur, an dederit quis operam rei illicitæ, *ibid.*

Homicidii cauſam præſtantes pari pœna, ut homicidæ ipſi, ſunt feriendi, *c. ſicut dignum, eod. tit.*

Homicidium quandoque non imputatur, *c. continebatur. c. Petrus,* & *c. fin. eod. tit.*

Homicida non habetur Medicus vel chirurgus, qui nihil eorum, quæ ſui ſunt officii, omiſit, licet ægrotus moriatur, *c. tua nos, eod. tit.*

Homicida is non eſt, qui abortui cauſam dedit, ſi conceptus nondum ſit animatus, *c. ſicut ex literar. eod. tit.*

Qui Homicidio intereſt, ſed non percutit, nihilominus poteſt promoveri, *c. præſentium, de Cler. percuſſ.*

Homicidium caſuale committens promoveri poteſt, ſi negligentia ſupina non intervenerit, *c. lator, de homicid.*

In homicidio caſuali quæ ſint conſideranda, *vide in c. ex literis, eod. tit.*

Cum homicida non poteſt Epiſcopus diſpenſare, *c. de Cler. pugnant. in duell.*

Homicida reputatur conceptionem mulieris, vel viri generationem impediens, *c. ſi quis de homicid.*

Homicidii pœna punitur excitans alios ad pugnandum bello injuſto, *c. quod in dubiis, de pœn.*

Homicidium quatuor modis committitur, *c.* 2. *de Cler. pugn. in duell.*

Suſpecto de homicidio indicitur purgatio, *c. ex literis, de homicid.*

HONOR debetur Clericis, & maxime Prælatis, *c. ſolitæ, de major. & obed.*

In honore ſuccedens, & in onere ſuccedat, *c. ex literis, de pign.*

HORA qua Judex ſententiam ferre debet, habetur, *cap. conſuluit, de offic. deleg.*

Horæ omnes poſſunt dici mane præter completorium, *c.* 1. *de celebrat. Miſſ.*

HOSPES turpius ejicitur, quam non recipitur, *c. quemadmodum,* 25 §. *alioquin ſi verſ. quia turpius, de jurejurando.* Hieronymus 2. *quæſt.* 7. *cap. quanquam.*

HOSPITALARII qui ſint, notatur *in c. tum & plantavit, de privileg.*

HYPOCRITÆ, *de pœnitent. diſtinct.* 2. *cap. multi bene.* § *illud Gregorii, cum cap. ſeq. Citius.*

I

JACTANTIA & Confidentia, *6. q.* 1. *cap. imitare,* 16. *quæſt* 1. *cap. convertimini.* §. *ſi quis doctus,* 32. *quæſt.* 5. *cap. ſi Paulus.*

JANUARIUS dictus quaſi janua anni, atque principium, *diſt.* 76. *c. jejunium menſis decimi.*

de JEJUNIO plenus venter facile diſputat. 22. *q.* 2. *c. gloria* § *plenus.*

Jejunium frangens ægrotus non peccat, *cap. quod non eſt, de regul. jur.*

Jejunium ſolvit vinum mane bibitum, c. *ex parte, de celebrat. Miſſ.*

Jeju-

Digitized by Google

Jejunandum eſt ſabbatho præcedenti, ſi in ſecundam feriam evenerint feſta ſanctorum, jejunia habentium, *c. 2. de obſervat. jejun.*

Jejunandum quando, & quibus temporibus & diebus, *c. 2. de obſervat. jejun.*

IGNORANTIA non habet locum in iis, quæ publice fiunt, *c. cum in tua, qui matriman. accuſ. poſſ.*

Ignorantia quando excuſet, & quando non, *vide in c. presbyterum, de homicid. & c. 2. de cogn. ſpirit. & cap. 2. de ord. ab Epiſcopo.*

Ignoranti tempus non currit, *c. licet de ſupplend. neglig. prælat.*

Ignorantiam allegans juramentum præſtare tenetur, *c. ſi vero, de ſermon. excomm*

ILLEGITIMOS ſolus Papa ad Epiſcopatus legitimat, *c. cum Vintonienſis, de elect.*

Illegitimi parentibus ſuccedere non debent, *c. referente, qui filii ſunt legit.*

Illegitimi reputantur in gradu vel ſtatu prohibito geniti, *c. cum inhibitio, de clandeſtin. deſponſ.*

de IMAGINIBUS ſanctorum, *de conſecr. diſt. 3. c. prælatum.*

Imagines ſanctorum memoria ſunt & recordatio præteritorum, *d. diſt. 3. c. venerabiles.*

IMPEDIMENTUM juſtum excuſat, *c. inter quatuor, de Cler. non reſid.*

Impediens aliquem in jure ſuo condemnandus eſt in expenſis, *c. accedens, de accuſat.*

de IMPERATORIS electione, *c. venerabilem, 34. de electione, & clement. 1. de jurejurando.*

De Juramento, quod præſtat imperator. *d. clement. 1.*

Imperator vel Rex jura Imperii vel regni, etiam præſtito jurejurando, nequit alienare, *c. intellecto, 32. de jurejurando.*

Imperatore mortuo juriſdictio Imperii vacantis ad quem pertinet, *c. unico, ne ſede va ante aliquid innovetur.*

De judicio Imperatoris diſputari non oportet, *17. q. 4. c. ſi quis ſuadente. §. committunt.*

In Imperio non habet locum ſanguinis ſucceſſio, ſed tantum electio, *c. venerabilem, de elect.*

Imperio vacante poteſt appellari ad Papam ab audientia vel inſtantia Judicis ſecularis, *c. licet, de foro compet.*

Imperator major eſt Papa in temporalibus, *c. ſolicitæ, de major. & obed.*

Imperator Juſtinianus decrevit, ut ſacri canones vim legum obtinerent, *c. 1. de jur. calumn.*

ad IMPOSSIBILE nemo poteſt obligari, *c. nemo, 6. de reg. jur. in 6.*

IMPUBERES poſſunt mortaliter peccare, *c. 1. de delict. puer.*

INCANTATOR, Incantatrix, *26. qu. 5. c. Epiſcopi. §. illud etiam. c. quicunque. §. fin. cum cap. ſeq. item c. pervenit. item q. 7. c. admoneant, 26. q. 3. § incantatores.*

de INCENDIIS puniendis, *c. ſi quis domum, 6. de injuriis, 23. q. 8 c. ſi quis membrorum. c. peſſimam.*

INCESTUS matrimonium ſequens illud non ſolvit, *de eo qui cognovit conſang. per totum tit.*

de INCONSTANTIA dictorum factorumque, *22. q. 4. c. unuſquiſque. § fin c. incommutabilis. c. non ſemper. c. magnæ, de pœnitent. diſt. c. ſi agamus. c. quamobrem.*

INDULGENTIA non excedat annum unum, ſive ab uno, ſive a pluribus dedicetur Eccleſia, *c. cum ex eo, de pœnit. & remiſſ*

Indulgentiam facere poteſt Epiſcopus in ſuo Epiſcopatu, *c. pen. eod. tit.*

Indulgentiarum forma in literis ponendis, *ibid.*

Indulgentiam aliorum Epiſcoporum, quibus & quando valet, *ibid.*

Indulgentiam dant Epiſcopi ſoli, *c. quod in te, eod. tit.*

INFIRMITAS duplex, *15. qu. 1. in princ. §. porro infirmitas. c. illud relatum. §. itaque ut, uſque ad §. furor. cap. concupiſcentia.*

Infirmitas excuſat a contumacia, *c. querelam, de procurat.*

Infirmitas magna ſolvit ſponſalia, *c. quemadmodum, de jurejur.*

Infirmi carnes comedere poſſunt in Quadrageſima, *c. 1. de obſervat. jejun.*

Infirmus jejunium ſolvens non peccat, *cap. quod non eſt, de regul. jur.*

Infirmo Epiſcopo datur coadjutor, ſimiliter infirmus Epiſcopus omnia recipiat, quæ ſanus reciperet, *c. 1. & c. ex parte, de Cler. ægrot.*

Infirmo Clerico dandus eſt etiam adjutor, *cap. de rectoribus, eod. tit.*

INFAMIÆ cauſæ enumerantur, *3. qu. 7. in infamis. §. porro infamiæ.*

Mulier, quæ intra annum luctus nuptias iterat, non notatur, *c. penult. & ult. de ſecundis nuptiis.*

Carcer non infamat, *c. ſuper his, 8. de pœnis.*

Condemnatus ex cauſa famoſa notatur: quod fallit ſi nulla vel minima fuerit injuria, propter quam quis eſt condemnatus, *c. cum te ab, 23. de ſententia & re judicata.*

Plures aliæ cauſæ infamiæ enumerantur, *6. q. 1. c. ſummo. §. fin. cum c. ſeq.*

INIMICITIÆ bene loquendo extinguendæ. *11. quæſt. 3. cap. injuſtum. §. homines.*

Inimicus repellitur ab accuſatione, *c. cum oporteat Epiſcopum, de accuſat.*

Cum inimico habitans, ut & inimicus, ab accuſando & teſtificando repellitur, *c. repellantur, eod. tit.*

INJURIARUM tenetur non ſolum is, qui fecit, ſed is quoque, cujus dolo vel opera injuriam fecit, *de pœnit. diſt. 1. c. ſi quis tam. §. fin.*

Si matremfamilias, aut prætextatum prætextatamve affectatus fuerit, ſive alicujus pudicitiam attentaverit, punitur, *de pœnit. diſt. 1. cap. ſi quis tam maſculum, in pr. & §. attentari.*

Si libellum, carmen, aut tale quid ad alicujus infamiam ſcripſerit vel confinxerit, punitur, *5. q. 1. c. 1. cum duob. cap. ſeq.*

Item ſi libellum famoſum inventum non corruperit, punitur, *d. cap. 1. verſic. & qui cum. & d. qu. 1. ult. §. ſi quis famoſum.*

Si adverſus aliquem manus levatæ ſint, & ſæpe territus ſit, quaſi vapulaturus, punitur, *d. diſt. 1. c. ſi quis pulſatur.* quod fallit ſi joco aut caſu factum ſit, non injuriæ faciendæ animo, *15. q. 1. cap. illud. §. quare ſi quis.* item ſi quis liberum hominem pro ſervo ſuo per errorem exciderit, *15. qu. 1. c. ult. d. §. ſi quis liberum.*

Injuriarum non tenetur, ſi reus errorem aperte confeſſus fuerit, ac revocaverit, *d. §. ſin autem in eadem, verſ. vel forte ſciens.*

Neque tenetur ſi furioſus vel impubes injuriam fecerit, *d. cap. illud, in princ.*

Nec ſi quis nocentem infamavit. *5. quæſt. 1. cap. quidam. § ſin autem in eandem,* vel ſi injuria remiſſa ſit, *23. quæſt. 4 cap. ſi illic, in princ.*

In injuriarum actione tentanda prius eſt reconciliatio, quam ad ſententiam perveniatur, *quæſt. 4. cap. ſi illic ubi. verſ. ſin vero nihil*

Injuriarum actione damnatus fit infamis: niſi modica fuerit injuria, *cap. cum te, 25. de re judicata.*

INITIO vitioſum, tractu temporis non convaleſcit, *cap. non firmatur, 18. de reg. jur. in 6*

Vix bono peraguntur exitu, quæ malo inchoata ſunt principio, *diſt. 61. cap. miramur. §. principatus. item 1. quæſt. 1. cap. principatus.*

Digitized by Google

Quod initio vitioſum non eſt, ex poſt facto non vitiatur, *c. factum, 37. de reg. jur. in 6.*

INOPIA debitoris inanem redit actionem, *c. olim, 16. de reſtitut. ſpoliat.* poteſt tamen Laicus debitor incarcerari: in Clerico debitore ſecus eſt, qui præſtito jurejurando de ſolvendo, ſi quando potuerit, dimittitur, *c. Odoardus, 3. de ſolutionib.*

INQUILINUS in quibus caſibus expelli poteſt, *vide in c. propter ſterilitatem, de locat. cond.*

INQUISITIO non debet fieri, niſi de eo, qui eſt malæ famæ, *c. cum oporteat, de accuſ.*

In inquiſitione litis conteſtatio non uſurpatur, *c. accedens, de accuſ.*

Per inquiſitionem ſolam Prælatus non deponi, ſed ab adminiſtratione tantum removeri poteſt, *ibid.*

Inquiſitorum juriſdictio extendit ſe ad ea, ſine quibus inquiſitio fieri non poteſt, *c. olim, eod. tit.*

Pendente inquiſitione non tenentur ſubditi Prælato, contra quem fit inquiſitio, obedientiam præſtare, nec poteſt Prælatus tunc quicquam in præjudicium inquiſitionis ſtatuere, *ibidem.*

Inquiſitio valet & in inferiores & in ſuperiores, *c. qualiter, & c. ult. de accuſat.*

Inquiſitio fieri debet in publicis criminibus, nec Judex actor eſt, ſed ſola fama, & ideo litis conteſtatio non eſt opus, *ibid.*

Inquiſitio fit tantum circa præſentes, *c. illa Præpoſitorum, eod. tit.*

Inquiſitio ſuſcipitur tantum ex relatione gravium perſonarum, *c. qualiter, de accuſat.*

Per inquiſitionem nullus deponitur, ſicut in accuſationibus fieri ſolet: niſi in ſimonia & ſimilibus, *eod. c.*

Inquirendi quid debeant jurare & qualiter, *c. illa præpoſitorum, eod. tit.*

In inquiſitione qualiter ſit procedendum, *vide in c. per tuas, de ſimon.*

INSTITUTIO pertinet ad Epiſcopum, cujus eſt jus patronatus, *c. ſi vero, de jur. patron.*

Inſtitutiones & deſtitutiones non debet facere Epiſcopus ſine capitulo ſuo, *c. novit, de iis quæ ſiunt a Prælat. ſine conſenſ. cap.*

In Inſtitutionibus non debet eſſe beneficiorum ſucceſſio, *c. ad decorem, de inſtitut.*

Inſtitutio per Laicum ſolum facta non valet, *c. ex tua, de fil. preſbyt.*

Inſtitutio Presbyterorum in Eccleſia baptiſmali in plebe & capella pertinet ad Epiſcopum, *c. cum olim, de præſcrips.*

Inſtituendi ſunt idonei, etiam undecunque ſint, *c. ad decorem, de inſtitut.*

INSTRUMENTO amiſſo contenta in eo probari poſſunt per teſtes, & quod fuerit ſine vitio, *c. cum olim, 12. de privileg.*

Inſtrumento publico creditur ubicunque terrarum, *c. ad audientiam, de præſcript.*

Inſtrumenta inveterata vel alias conſumpta poſſunt per Judicem ordinarium renovari, *c. ſi inſtrumenta, de fid. inſtrument.*

Inſtrumenta ſubſcriptionem teſtium non habentia, vel manu propria conſcripta, non valent, *c. ſcripta vero, eod. tit.*

Inſtrumento non poteſt derogari per teſtes, *c. illud, de præſumpt.*

Inſtrumenta tranſſumpta non valent, niſi originalia diligenter examinata & perfecta fuerint, *c. de fid. inſtrum.*

Unius literæ defectus in inſtrumento illud non vitiat, *c. ex parte, eod. tit.*

Inſtrumenta, & teſtes parem in litibus poteſtatem habent, *c. cum Joannes, de fid. inſtrum.*

Sub inſtrumentorum nomine & teſtes continentur, *c. pervenit. de teſt. cog.*

Inſtrumento debita forma carenti non creditur, *c. quod ſuper his, de fid. inſtrum.*

Inſtrumentis poteſt per teſtes, qui inſtrumento ſubſcripſerunt, derogari, *c. cum Joannes, eod. tit.*

Inſtrumenta contraria proferens ſibi obeſt, *c. imputari, eod. tit.*

Inſtrumentum deletum vel interlineaturam habens non valet, *c. inter dilectos, eod. tit.*

Sub inſtrumentorum novorum prætextu non debent lites reſtaurari, *c. inter, de ſent. & re judic.*

Inſtrumentorum falſorum obtentu ſententia lata ad viginti annos uſque retractari poteſt, *c. cum venerabilis, de except.*

Cui edenda ſint inſtrumenta.

Inſtrumenti copia facienda eſt adverſario poſtulanti, *c. contingit, de fid. inſtrum. & c. quoniam contra, de probat.*

Inſtrumentis vel privilegiis utens tenetur ea edere petenti, *c. contingit, de fid. inſtrum.*

Inſtrumenta legi debent coram parte adverſa, *eod. c.*

INTERDICTUM generale privilegiati obſervare tenentur, non obſtante privilegio, *c. petiiſtis, de privileg.*

Interdictum non ſervetur, niſi a capitulo indictum, *c. quæſivit, de iis quæ ſiunt a major. parte Cap.*

Interdicto durante, poſſunt nihilominus Clerici in cœmeterio ſepeliri, ſi bene interdictum ſervarunt, *c. quod in te, de pœnit. & remiſſ.*

Interdicto qualiter ſint horæ dicendæ, & quæ ſacramenta ſint interdicta, *ibid.*

In interdicto generali conceditur Epiſcopis divina celebrare januis clauſis, non pulſatis campanis, excluſis interdictis, *c. quod nonnullis, de privileg.*

In interdicto generali non eſt deneganda pœnitentia cruce ſignatis, & peregrinis, *c. quod in te, de pœnit. & remiſſ.*

Interdicto generali durante, interdictis & excommunicatis prædicare licet, & confirmare baptizatos, *c. permittimus, de ſent. excommun.*

In quovis interdicto excipiuntur baptiſmus puerorum, & pœnitentia morientium, & viaticum, *c. non eſt, de ſponſal.*

Interdicto durante celebrantium pœna habetur, *in cap. poſtulaſtis, de Cleric. excommunicat.*

Interdicto loco ab homine poteſt quis uti privilegio, ſed non in loco, qui jure interdictus ſit, *c. tuorum, de privileg.*

Interdictum ferentes in privilegiatos puniendi ſunt, *c. quanto amplius, eod. tit.*

Interdictum non ſervantis pœna, *c. petiiſtis de privil.*

INTERFECISSE videtur, qui liberare potuit & noluit, *c. ſicut dignum, de homicid.*

Interfectores, & eorum defenſores pari ſunt afficiendi pœna, *ibid.*

Interficiens furem quando ſit in culpa, *ibid. & c. ſi perfodiens, eod. tit.*

Si INTERIERIT res quæ petitur, reus exceptione defenditur, ſi interpellatus exceptione ſe tueri potuit, *c. non eſt 60. de reg. jur. in 6.* item ſi alius, non reus in mora fuerit, *c. mora. 25. eod. tit.*

INTERPRETARI. Ejus eſt jus interpretandi leges, cujus eſt & jus ferendi, *25. q. 1. c. ult. §. quanquam.*

Leges priores, quamvis abolitæ, in poſterioribus interpretandis adhiberi poſſunt, *c. fuerunt. §. paulatim, diſt. 7.*

Interpretatio ſemper in meliorem partem facienda, *c. cum tu, de teſtibus.*

Interpretatio adhibenda eſt plena in contractibus, plenior in teſtamentis, pleniſſima in beneficiis, *c. cum dilecti filii, de donat.*

Inter-

Digitized by Google

Interpretari debet Papa ſtatuta ſui prædeceſſoris, *c. ſuper quæſtionum, de off. Jud. deleg.*

Interpretatur Papa dubias verborum ſententias, *c. inbit, & c. ſeq. de verb. ſignif.*

Interpretatio fieri debet, ut profit, non ut obſit, *c. inbit de privileg.*

Judex dubia inſtrumentorum interpretatur, *c. cum dilecti filii, de donat.*

de IRA Dei, *de pœnit. diſt. 3. c. productior. §. fin.*

JUDÆI novas ſynagogas non faciant, veteres tamen illis reſarcire permiſſum, *c. Judæi, de Jud.*

Judæi claudant oſtia, & feneſtras ſuas in die Paraſceves, *c. quia ſuper, eod. tit.*

Chriſtianus Judæo ſerviens excommunicatur, *c. Judæi, eod. tit.*

Judæus converſus poſſeſſiones ſuas prius habitas non amittat, *ibid.*

Judæi ad fidem non ſunt cogendi, *c. ſicut Judæi, eod. t.*

Judæorum ritus, & feſtivitates non impediantur, *c. ſicut, eod. tit.*

Judæo nullus noceat ſine auctoritate ſuperioris, *ibid.*

Judæi Chriſtianas nutrices non habeant, *c. etſi Judæos, eod. tit.*

Judæum percutientis pœna, *c. poſtulaſti, eod. tit.*

Judæi habitum a Chriſtianis diſtinctum gerant, *cap. in nonnullis, eod. tit.*

Judæi publicis officiis non præferantur, *c. cum ſit, eod. tit.*

Judæi ſervus ad fidem converſus liber fit, *c. nulli Judæo, eod. tit.*

Judæi ſolvant prædiorum decimas, *c. quanto amplius, de uſur.*

Judæi compelli poſſunt ad immodicas uſuras reſtituendas, *c. poſt miſerabilem, & c. quanto amplius, eod. tit.*

Judæus converſus filium Judæum petere poteſt, *c. ex quorundam, de Judæis.*

Judæus converſus ad Eccleſiaſticum beneficium promoveri poteſt, *c. cum te, de reſcript.*

JUDEX *c. 10. §. Judex, de verb. ſignif.*

A Judice factum, quod ad officium ejus non pertinet, ratum non eſt, *c. ea quæ fiunt 26. de reg. jur. in 6.*

Si Judex litem ſuam fecerit, & male judicaverit, punitur, *c. de ſent. & re jud. 11. q. 3. c. temerarium, ſi quis dixerit. c. nolite. §. fin. cum ſeq.*

Judicis poteſtas non expirat, ſi per cavillationem cauſa ultra triennium prorogetur, *c. venerabilis. de judic.*

JUDICIS OFFICIUM.

Judices qualiter ſe habere debeat ad partes, *c. cum P. de Burg.*

Judex ſolum de re, quam cognoſcit, judicare debet, *c. cum ſemper de conſ. propr. & poſſ.*

Ex ſignis tamen evidentibus judicium ferre poteſt, *c. paſtoralis, eod. tit.*

Judex ſine ſuo conjudice procedere non debet, *c. ſciſcitatus, de reſcript.*

Judicis Eccleſiaſtici eſt viduas defendere, *c. ex parte, de foro comp.*

Judicis officium eſt reo libellum dubium interpretari, *c. ſignificantibus, de libell. oblat.*

Judex in tenebris judicare non debet, *c. conſuluit, de offic. deleg.*

Judex interlocutoriam mutare poteſt, *c. cum ceſſante, de appell.*

Judex ſuſpectus, vel inimicus eſſe non debet, *c. ſecundo requiris, eod. tit.*

Judex debet per ſe ipſum cognoſcere, *c. ſuper quæſtionum, de off. Jud. deleg.*

Judex poteſt, & debet ſupplere partibus ea, quæ juris ſunt, *c. bonæ memoriæ, de poſtul. Prӕl.*

Judicis arbitrio relinquitur numerus teſtium, *c. cum cauſam, de teſtib.* tempus comparandi, *cap. conſuluit, de offic.* induciæ citatoriæ, *c. quoniam, ut lit. non conteſt.* tempus & pœna pœnitentiæ, *c. ſignificavit, & c. quæſitum, de pœnit. & remiſſ.*

Judex, ad quem appellatum eſt, poteſt ſententiam prius latam in quibuſdam infirmare, & in quibuſdam confirmare, *c. quod ad conſultationem, de ſent. & re jud.*

Judex quilibet debet habere tabellionem, vel duos viros idoneos, *c. quoniam contra, de probat.*

Judex debet operam dare, ut perſona in judicio agens vel defendens ſit legitima, *c. cauſam, de judic.*

JUDEX ECCLESIASTICUS IN QUIBUS CAUSIS ETIAM SECULARIS JUDICIS OFFICIO FUNGI POSSIT.

In cauſis peregrinorum, & pauperum, *c. ex parte, 2. de for. comp.*

Item ſi vacat imperium, *c. licet, eod. tit.*

Item ſi Judex ſecularis negligenter juſtitiam adminiſtret, *c. ex tenore, eod. tit.*

Item ſi ſit terra Eccleſiæ, *c. ſi duobus, de appell.*

Item ubi conſuetudo invaluit, ut Eccleſia judicet de maleficiis, *c. cum ſit generale, de for. comp.*

Item in denunciatione criminis, *c. novi. de jud.*

Item ratione connexionis, ut de jure patronatus, *cap. quanto, de jud. & c. de prudentia, de donat. inter vir. & uxor. & c. per venerabilem, qui filii ſint legitimi.* ubi ſimul etiam docetur, quando Judex ad ſpiritualia, & temporalia legitimat.

JUDEX EX QUIBUS CAUSIS RECUSARI QUEAT.

Judex recuſari poteſt, ſi ſit adverſario familiaris, *c. inſinuante, & c. ſuper quæſtionum, de off. deleg.*

Item ſi ab eo appellatum ſit, *c. ad hæc ſi, de appell.*

Item ſi ſit adverſarii conſanguineus, vel commenſalis, *c. accedens, ut lite non conteſt. & c. cauſam, de off. Jud. deleg.*

Sine juſta cauſa Judex recuſari non poteſt, *c. cum ſpeciali, de appellat.*

JUDICIUM, *c. 10. §. vocatur autem. & §. judicium in extravag. comm. de judiciis.*

In judiciis non eſt acceptio perſonarum habenda, *c. in judiciis, 12 de reg. jur. in 6.*

Judicium eſt triplex, *c. per venerabilem, qui filii ſint leg.*

In judicio non debet diſtinctio perſonarum fieri, *c. novit. de judic.*

In judicio quæ perſonæ requirantur, *c. forus, de verb. ſign.*

In judicio contraria aſſerenti non creditur, *c. dilectus a, de temporibus ordinat.*

In judicio uno facta fidem faciunt in alio, *c. cum ex iedem, de teſtib. ſpoliat.*

In judicio non procedatur, niſi contra victum, vel contumacem, *c. inter quatuor, de majorit. & obed.*

Excommunicatus in judicio conveniri poteſt, & per alium reſpondere, *c. intelleximus, de re jud.*

Clerici in judicio ſeculari reſpondere non tenentur non obſtante quavis conſuetudine, *c. cler. de judic.*

Judicio ſeculari traditur Clericus incorrigibilis degradatus, *c. non ab homine, eod. tit.*

Res judicata vim legis non habet, niſi Pontifex Maximus ſententiam tulit, *c. in cauſis, 19. de ſent. & re jud. verſ. cum in ſimilib. caſib.*

JURAMENTUM non eſt obligatorium contra bonos mores præſtitum, *c. non eſt, 58. de reg. jur. in 6.*

JURGIUM, *c. 10. §. jurgium, de verb. ſignif.*

JURIS civilis origo, *diſt. 7. c. 1. cum duob. ſeq.*

Juris Pontificii origo, *diſt.* 15. *cap.* 1. *cum ſeq.*

Jus dictum eſt, quie juſtum, *rap. jus generale*, §. *jus autem*, *diſt.* 1.

Jus quid, *cap. jus dictum*, 12. *de verb. ſignificat.*

Differunt jus & lex, quamadmodum genus & ſpeciee, Lex enim jurie ſpecies dicitur, *d. c. jus generale*, *in princ.*

Jue dividitur in neturele, gentium & eivile, *diſt.* 1. *in princ.* & *cap. jus autem*, *diſt.* 12. *cap. catholica.*

Dividitur in divinum & humanum, *diſt.* 1. *cap. omnes leges*, *diſt.* 8. *cap.* 1.

Dividitur in jus perſonerum, rerum & actionum. Ad jus perſonarum pertinet jus maris & fœminæ. Mes autem dicitur ad imeginem Dei creatue, fœmina non item. Ideoque hæc velera caput jubetur, 33. *q.* 5. *c. hæc imago*. *c. mulier.*

Jus aliud publicum, eliud privatum dicitur, *diſt.* 1. *cap. penult.* Eadem legum diviſio, ſed alia ſententia habetur, 19. *q.* 2. *c. duæ ſunt.*

Jus dividitur in ſcriptum & non ſcriptum, ſeu leges & mores, *diſt.* 1. *cap. jus generale.*

Jurie naturalis definitio, *diſt.* 1. *c.* 1. §. *jus naturale*, *diſt.* 6. *c. non eſt peccatum*. §. *his itaque reſpondetur*, *d. diſt.* 1. *cap. jus naturale.*

Species jurie naturelis eſt rerum communio, *diſt.* 8. *in princ. cum cap.* 1. *ſeq.* & ibidem de differentia juris naturelis & civilis. Sed & alia differeotia eſt, quod netutale jus vetuſtius ſit, *diſt.* 5. *in* §. *naturale*. itam quod naturale ſit dignius, *d.* §. *naturale*. & *d. c.* 1. §. *fin.*

Jus gentium, *diſt.* 1. *c. jus gentium*. item hujus ſpecies eſt jus militare, *de quo diſt.* 1. *cap. jus militare.*

Juris civilis definitio, *diſt.* 1. *cap. jus civile.*

Speciee juris civilis eſt rerum proprietes, ſeu diſtinctio dominiorum, *diſt.* 8. *in princ. cum c. ſeq.*

Differentia juris civilis & neturelis eſt, quod eivile jus ſit poſterius, *c. ult.* §. *naturale ergo*, *diſt.* 6.

Jus eivile ex unequaque civitata appellatur proprium Quiritum, *diſt.* 1. *cap. ult.*

Diviſio juris civilis in ſcriptum & non ſcriptum, *diſt.* 1. *cap. jus generale*, *in fin. diſtinct.* 11. *c. Eccleſiaſticarum.*

Species juris ſcripti enumerentur, *diſt.* 2. *c.* 1.

Definitio jurie non ſcripti habetur, *diſt.* 1. *cap. non eſt*, *cap. conſuetudo*, *in princ.* §. *vocatur autem.*

Juris legumqua ratio & uſus eſt coercitio humanæ audaciæ, & nocendi facultatis, *diſt.* 4. *c.* 1. *cum ſeq.* 23. *q.* 5. *c. non fruſtra.*

Jure diſceptere, *c. forus*, 10. §. *jure autem*, *de verb. ſignific.*

Juri ſuo quilibet renuntiare poteſt, *c. ſi diligenti*, *de for. comper.*

Jus commune ubi non invanitur expraſſum, procaditur ad æquitetem, *c. ex parte*, *de tranſact.*

Jure quod quis in alterum ſtatuit, ipſe uti debet, *cap. cum omnes*, *de conſtit.*

ſi JUSJURANDUM eſt illicitum vel per metum extortum, ad id relaxandum actio competit, *exemplo c. pervenit*, 1. *c. ſi vero aliquis*, 8. *c. verum*, 15. *in princ. c. ſicut*, 29. *in princ. verſ. cum a præſtito*, *de jurejurando*. Niſi jusjurandum ſarvari poſſit ſine interitu ſelutis æternæ, *dict. c.* 8. §. *duximus tibi.*

De modo relaxendi jurisjurandi, *ic. verum in ea*, 15. §. *caterum*, *de jurejurande.*

Juremento mulieris, allegantis quendam cum ipſa matrimonium contraxiſſe, non creditur, niſi per teſtee probetur, *c. mulieri*, *de jurejurande.*

Juramentum debet habere tres comites, *cap. etſi Chriſtus*, *de jurejurando.*

Jusjurandum ſervandum eſt, niſi vergat in æternæ ſalutis diſpendium, vel per ſuperiorem relationem ralaxetur, *cap. ſi vero*. & *cap. venient*. *eod. tit.*

Juramentum contra poſſeſſionem emiſſum non tenet, *cap ex literis*, *de jurejurando.*

Juramentum illicitum non obligat, & talee abſolvendi ſunt cum pœnitentie, *cap. cum quidam*, *eod. tit.*

Juramentum aliquando recipit interpretationam, *cap. brevi*, *eod. tit.*

Juremento ſubintelligitur ſemper hæc tacita conditio, quod obſervabitur, ſi ſit obſervandum, *cap. quemadmodum*, *eod. tit.*

Juramentum Epiſcoporum in conſecratione eorum, *c. ego N. eod. tit.*

Juramentum contra jus canonicum, vel Eccleſiam factum non tenet, ſed potius eſt perjurium, *c. ſi diligenti*, *de for. comp.* & *c. ſicut*, *de jurejurande.*

In juramento illicito conſulendue eſt ſuperior, *c. venerabilem*, *de elect.*

Jurans mihi fidelitatem, & per conſeqnens meie fidejuſſoribus, non tanetur iterum jurare, *cap. veritatis*, *de jurejurand.*

Jurans de contrahando metrimonio tutius implet, quam aliud quæret, *c. commiſſum*, *de ſponſal.* ed illud implendum compellendus non eſt, *cap. requiſivit*, *eod. tit.*

Juramentum non exigat Epiſcopus a Clericis ſuis, niſi cum committit aie beneficium Eccleſieſticum, *cap. nullus Epiſcopi*, *de jurejurande.*

Jurans de uſura ſolvenda ad ejus præſtationem tenatur, ſed reſtituenda eſt, *c. debitores*, *eod. tit.*

Ubi perjurium timetur, ed juramentum nemo cogi debet, *cap.* 2. *de cohabit. Cleric.* & *mulier.*

Jurara poſſunt Monachi in cauſis monaſtarii ſui, *cap. etſi Chriſtus*, *de jurejurande.*

Juraments teſtium poſſunt omitti partibue conſentientibus, *cap. tuis quæſtionibus*, *de teſtibus.*

Juramentum ad caſum inopinetum extendi non debet, *cap. tua nos*, *de Eccleſ. ædific.*

Jurans ſe contra me non acturum, poteſt nihilominus pro Eccleſia contre me agere, *cap. petito*, *de jurejur.*

Jurans ſa edita ſtatuta ſervaturum, ad future non obligetur, *cap. penult. eod tit.*

Juramentum non exigitur, niſi cum aliæ probationas deſunt, *cap. ſicut conſuetudo*, *de probat.*

Juramento non obligantur minorennes, *cap. in præſentia*, *eod. tit.*

In juramento intelligitur ſemper jue ſuperioris exceptum, *c. venientes*, *de jurejur.*

Juramentum queliter deſaratur reo vel actori, *c. fin. eod. tit.*

Juramentum non dicitur violatum, cum in melius mutatur, *cap. pervenit*, 2. *eod. tit.*

Juramenta Clerici Leicis præſtare non debent, niſi temporale quid eb eis tenaent, *c. nimis de jurejur.*

JUSTITIA, *c. forus*, 10. §. *vocatur autem*, *de verb. ſignific.* 14. *q.* 1. *c. ubi ſane.*

JUXTA, *c. Abbate*, 25. *de verb. ſignific.*

L.

LÆDERE alium non licet : delictum perſonæ non debet in detrimentum Eccleſiæ redundare, *c. delictum*, 76. *de reg. jur. in* 6.

Mutera conſilium quis non poteſt in alterius detrimentum, *c. mutare*, 33. *de reg. jur. in* 6.

LAICI unde dicti, 12. *q.* 1. *c. duo ſunt*. §. *aliud vero.*

Laici non debent aſſumi loco Canonicorum, nec da rebus Eccleſiæ diſponere, *cap. quamvis*, *de decim.*

Aliquando tamen Laici in Clericos poteſtatem habere poſſunt, ſed id tantum auctoritate Eccleſiæ, *cap. ad falſariorum*, *de falſ.* & *c. cum non ab homine*, *de judic.*

Laicus juriſdictioni alienæ ſe ſubmittera poteſt, Clericus non item, *cap. ſignificaſti*, *de for. compet.*

Laici de jure patronatus cognoſcere non poſſunt, *cap. quanto*, *de judic.*

Laicus poteſt Epiſcopum vel Clericum denuntiare, vel accuſare, *cap. cum juventute*, *de præſumpt.*

Laiei

Digitized by Google

Laici nihil Eccleſiaſticis dere poſſunt ſine conſenſu Epiſcopi, *c. quod autem, de jure patron.* Recipientes enim crimeo ſacrilegii incurrunt, *c. cauſa, de verb. ſignific.*

Leicorum ſtatute contre libertatem Eccleſiæ ſine conſenſu Eccleſiæ non valent, *c. quatu Eccleſiarum, de conſtit.*

Laici quibos caſibue reſpondere teneantur corem judicio Eccleſiaſtico, *vide in c. novimus, de verbor. ſignif.*

Laicue contra Clericum ferre teſtimonium non debet, accuſare tamen poteſt, *c. de cætere, de teſt.*

LECTIO librorum ſacrorum & uſue, *diſt. 38. c. ſicut. c. juxta. c. qui ea.*

LECTORES, *diſtinct. 21. c. Cleros. §. lectores*, & de officio lectorum, *diſt. 25. c. 1. §. lectores. diſt. 25. c. 1. §. ad lectorem.*

De modo ordinandi lectorem, *diſt. 23. c. lector.*

Lector debet eſſe vigintiquinque annorum, 20. *qu. 1. c. placuit, in fin.*

Lector orerio uti non debet, *diſt. 23. c. non oportet.*

LEGATUS ad plures provincias, in una degens, poteſt & de aliis judicere, *c. novit, de offic. leg.*

Legatue non a latere Papæ, abſolvere non poteſt excommunicatos in ſue vel alia provincia, niſi de licentie ſpeciali ſibi e Papa collata, *c. excommunicatis, eod. tit.*

Legati conſtitutio in ſua provincie perpetuo duret, *c. nemini dubium, eod. tit.*

Poſt legati receſſum non durer commiſſio ceuſarum, niſi citetio facta ſit eo in provincia exiſtente, *ibid.*

Legetue poteſt conferre Eccleſies vacantes, *c. dilectus filius, eod. tit.*

Legatus mendatum Papæ interpreteri poteſt, *c. 1. de poſtulat. prælat.*

Legato ſpeciali præſente, legatos generalis ceſſet, *cap. volentes, de offic. legat.*

Legatus diſpenſare poteſt in cauſa matrimoniali, *cap. quod dilectio, de conſanguinit. & affinit.*

Legatus Eccleſias & præbendas dere poteſt invito patrono, *c. dilectus filius, de offic. legat.*

Legetue poteſt cognoſcere de cauſis Suffragenei per ſimplicem querelam, *c. 1. eod. tit.*

Legetus generalis non poteſt ſententiam ſecundum formam mandeti e Judice delegato latam revocare, *c. ſtuduiſti, eod. tit.*

Legatus non debet ſe intromittere de ceuſa ad Papam tranſmiſſa, *c. licet, eod. tit.*

Legato Papæ tenentur omnes ſubvenire, nec velet contre hoc præſcriptio, niſi habeaot privilegium ſpeciale, *c. accedentes, de præſcript.*

LEGIS definitio, *diſt. 2. c. lex eſt. inſtit. de jure naturali. §. ſcriptum. verſ. lex eſt. diſt. 1. c. lex eſt.*

Species aliquot legum enumerantur, *diſt. 2. c. quædam. cum duob. ſequentib.*

Cum lex in præteritum quid indulget, in futurum vetet, 1. *qu. 7. c. quoties a populis. c. exigunt. c. donatum. §. fin.*

De Legiſlatione. Transleto Sacerdotio, legis quoque ferendæ poteſtes transfertur, *c. translato, 3. de conſtitutionib.*

Quæ in legibus ferendis attendenda, definitur, *diſt. 4. c. facta. §. præterea, cum c. ſeq.*

De Legum inſtitutione ec confirmatione diſſeritur, *diſt. 4. c. in iſtis temporalib. ℣. leges.*

Legis auxilium fruſtra iovocat, qui committit in eam, *c. benæ memoria. de elect.*

Leges civiles eudientes Prælati, & corem animarum habentes, vel ſacerdotes, excommunicantur, *c. 1. ne Cleric. vel Monach.*

Idem eſt de Monachis phyſicam eudientibus, *ibid.*

Legibus Imperatorum Galli non utuntor, nec Pariſiis jura leguntur, ut Theologiæ ſtudium amplietur, *c. ſuper ſpecula, de privileg.*

LEGITIMARI non poteſt per ſubſequens matrimonium in adulterio natus, *c. lator præſentium, qui filii ſint legit.*

Illegitimi reputantur nati ex his, qui in grado prohibito, & ignoranter clendeſtine contrahunt, *c. cum inhibitio, de clandeſtin. deſpenſ.*

Plura de legitimatione & legitimitate, vide infra eod. in liberi.

LEPRA conjugatos non ſeparat, *c. quoniam, de conjug. lepros.*

Lepra non obſtante, lanus debitum naturale ſolvere tenetur, *ibid.*

Leproſi ſeorſum habitere debent, *c. 2. eod. tit.*

Lepra ſuperveniente, ſponſalia contrahentes non coguntur matrimonium conſummare, *c. literas, eod. tit. & cap. quemadmodum, de jurejur.*

Leproſus matrimonium contrahere non prohibetur, *cap. quoniam nemini, de conjug. lepros.*

Leproſus miſſam non celebret, *c. tua nos, de Cleric. ægrot.*

Leproſo Clerico dandus eſt coadjutor, *c. tua nos, eod. tit.*

LEVITÆ, *diſtinct. 21. c. Cleros. ℣. Levitæ.*

LIBELLUS in cauſis omnibue offerri debet, *c. 1. de libell. oblat.*

Libellus ad reſpondendum canonice conficitur, *ibid.*

In libello conventionali cauſa exprimi debet, *c. dilecti filii, eod. tit.*

In libello actor ſpecificare debet quid petit, *c. ſignif. eod. tit.*

Libello inepto obleto, reus ab inſtentia judicii abſolvitur, ſed non a cauſa, *c. examinata, de judic.*

de LIBERALITATE, quis ejue ſit modus definitur, *diſtinct. 86. c. donare, cum duob. ſequentib. c. non ſatis, cum ſequentib. uſque ad c. qui dementiam.*

LIBERI unde dicantur, 32. *q. 4. c. liberi in princ.*

Liberi parentibus reverentiam & obſequium debent, 33. *q. 3. c. eſt ordo*, etiam in divinis, *diſt. 30. c. 1.*

Si elter conjuna ad fidem Chriſtianam redeat, altero in hæreſi manente: apud converſum filii alendi & educandi ſunt, *c. 2. de converſione infidelium.*

Liberi naturales dicuntur, qui non ex juſtis nuptiis ſunt procreati, 32. *q. 4. c. ult. ℣. naturales.* Niſi publice in facie Eccleſiæ ſine contradictione matrimonium ſit contractum, *c. cum inter, 2. c. pervenit, 11. & c. ex tenore, 14. qui filii ſint legitimi*: ſi tamen uterque parens vitium matrimonii ſcivecit, ſunt tantum naturales, *c. ult. ℣. ſi quis vero, de clandeſtina deſponſat.*

Legitimi ſunt, ſi parentes infideles, qui injuſtes nuptias contraxerunt, poſtea ad fidem ſint converſi, *c. ult. qui filii ſint legitimi.*

Naturales liberi matris, non patris conditionem ſequuntur, 32. *q. 4. c. ult.*

Naturelis filius per ſubſequens Matrimonium legitimatur, *c. 1. qui filii ſint legitimi.* Niſi filius ſit adulterinus, *c. tanta eſt, 6. eod. tit.*

Naturalis legitimetur per Reſcriptum Papæ, *c. per venerabilem, 13. qui filii ſint legitimi.* Niſi filius ſit adulterinus, *dict. c. 13. ℣. fin.*

Naturales æque ac legitimi boneſti eſſe poſſunt, 31. *qu. 4. c. ſicut ſatius. ℣. undecunque.*

Actio, qua quæritur, utrum quis legitime natus ſit, apud Eccleſiaſticum Judicem competit, non civilem, quamvis incidenter proponatur, *c. lator, 5. & c. cauſam, 7. qui filii ſint legitimi.*

De Probatione ſi quæratur utrum naturalis, an legitimus ſit filius. *c. per tuas, 10. eod. tit.*

LIBERTAS monaſterii præſcribi poteſt, *c. ex ore ſedentis, de privileg.*

Libertate fruens per decennium liber judicandus eſt, *c. licet, de conjug. ſervor.*

Libere ſi ſcienter cum ſervo contrahat, valet matrimonium, *c. illud, de præſcr.*

Ex

Digitized by Google

Ex liberta natus vel libera in ſervitutem redigi non poteſt, *c. 1. de nat. ex lib. ventr.*

Libertus poteſt per ingratitudinem in ſervitutem redigi, *c. de famulis, de ſerv. non ordin.*

In favorem libertatis eſt ſententia ferenda, *c. licet, de conjug. ſervor. & c. ult. de ſent. & re judic.*

Filius quoad libertatem, matris ſequitur conditionem, *c. ult. de ſerv. non ordin.*

qui LIBRI ſint legendi, vel non, *diſt. 15. c. ſancta. §. jam nunc ſubjiciendum, uſque ad §. caeterum.*

Quo tempore ſinguli libri legendi, *d. §. caeterum, uſque ad fin.*

Veterum librorum fides ex Hebraeis, novorum ex Graecis voluminibus petenda, *diſt. 9. c. ut veterum.*

Si quid parum rationabile in libris Canonicis invenitur, quid de eo ſentiendum ſit, *d. diſt. 9. ego ſolis. & c. ſi ad ſcripturas.*

LIS unde dicta, *c. forus. 10. §. lis. de verb. ſignif.*

Lis mota, *c. ex parte, 30. eod. tit.*

Litis conteſtatio fit non per poſitiones, & ad eas reſponſiones, ſed per petitionem in jure propoſitam, & reſponſionem ſecutam, *c. unica, de litis conteſtatione, cap. dudum, 54 §. licet autem, de electione.* Quod autem dicitur, per reſponſionem ſecutam fieri litis conteſtationem, id intelligendum de reſponſione, quae in negando, non in diſtinguendo conſiſtit. Nam per exceptionem, quamvis peremptoriam, quae in diſtinguendo conſiſtit, non fit litis conteſtatio, *c. ſi oblata, 2. de litis conteſtatione, in 6.*

Omiſſa litis conteſtatione, proceſſus eſt nullus, *dict. c. unic. verſ. quia litis conteſtationem non invenimus eſſe factam. & d. §. licet autem.* fallit ſi non jure actionis, ſed officio Judicis procedatur *c. Judicis, 2. de officio Judicis.*

Viginti dierum dilationem habet reus ad litem conteſtandam, *3. qu. ult. §. offeratur.*

Res Litigioſa prohibetur alienari, *c. Eccleſia. 3. ut lite pendente nihil innovetur, 11. q. 1. c. ult.* Niſi res aequivalens in locum rei alienatae ſubſtituatur, *dict. c. 3. & cap. 4. eod. tit.*

De re litigioſa ſequeſtranda. Sequeſtratio regulariter prohibita eſt. Niſi poſſeſſor vel in poſſeſſionem miſſus res vel ejus fructus diſſipet atque conſumat, *c. dilectus. 2. & c. ult. de ſequeſtrat. poſſeſſ.* vel niſi ſententia contra poſſeſſorem lata, executio per appellationem fuerit ſuſpenſa, *d. c. ult. item 2. q. 6. c. quoties poſt. item Clement. nulla, de ſequeſtratione.* cujus exceptionis replicatio eſt: niſi triennio pacifice a reo res ſit poſſeſſa, *d. Clem. unic. verſ. dum tamen triennio.*

LITERAE non valent, quae per ſurreptionem, & contra veritatem impetrantur, *c. cum dilecta, de reſcript. c. ſuper eo, de teſt. & c. accedens, ut lit. non conteſt.*

Literas falſificans eſt ab officio ſuſpendendus, & a beneficio, *c. tam literis, de teſt.*

Literis ſuper facto quodam impetratis debet facti ſeries narrari, *c. ſuper eo, de cohabit. cler.*

In literis Datum attendendum eſt, *c. cum te, de reſcr.*

Literae poſteriores an priores revocent, *vide in c. audita, de reſtit. ſpoliat. & c. ex parte, de reſcript.*

Literae ſecundae non tenent, niſi fecerint mentionem de primis, cum utraeque ſint ſpeciales, *c. ex parte, de offic. deleg.*

Literis prioribus generalibus derogant poſteriores, *c. paſtoralis, & c. ſi autem, de reſcript.*

Juxta literarum formam Judex procedere tenetur, niſi ſint contra jus, *c. cauſam, de ſent. & re judic.*

Literae commiſſoriae extenduntur tantum ad ea, quae ibi continentur, *c. cum olim, de offic. deleg.*

Literarum impetratarum juriſdictio ſi intra annum negligatur, vel ex malitia ſupprimatur, expirat, *c. plerumque, de reſcript.*

Literarum Papalium falſitas quomodo cognoſcatur, & quomodo examinetur, *c. licet, de crimine falſi.*

Literis Papalibus abutentium poena, *c. nonnulli, de reſcript.*

Literis contra aliquem impetratis, ipſo defuncto ante citationem emiſſam, non poteſt ejus haeres conveniri, *c. ſignificavit, eod. tit.*

Literae a Laico impetratae contra Clericum mentione non facta, quod ſit Clericus, non valent, *c. ex parte, de teſtib.*

LOCATOR conductorem prohibere non poteſt, quominus re conducta fruatur. Quod ſi fecerit, ex conducto tenetur quod fallit, ſi res locata uſibus domini neceſſaria ſit, *c. propter, 3. §. verum, de locato, & conducto* Item ſi dominus aedes locatas reficere velit, *d. §. verum.* Item ſi conductor male in re conducta ſit verſatus, *d. §. verum, verſ qui etiam inde.* Denique ſi conductor non ſolverit penſionem, *d. §. verum. verſ vel cum canonem.*

Locari poſſunt decimae, & qua forma, *c. veſtra nobis, de locat.*

De locatione domorum in univerſitate, *c. 1. de locat. & conduct.*

Per locationem ſolam non rei probatur proprietas, *cap. inter dilectos, de fide inſtrum.*

In locatione debent computari expenſae locantis, & qualiter, *c. propter ſterilitatem, de locat. & cond.*

Locari non debent officia, ſeu dignitates ſub annuo cenſu, *c. quoniam in quibuſdam, ne Praelat. vices ſuas.*

LOCUPLETARI non debet aliquis cum alterius injuria, vel jactura, *c. locupletari, 48. de reg. jur. in 6.*

de LUCIFERO, *de poenit. diſt. 2. c. penult. §. hinc etiam diabolus. c. ult. in princ. uſque ad §. charitas.*

de LUSU prohibito, *diſt. 25. c. 1. in fin.*

De luxuriis non naturalibus puniendis, *c. Cler. 4. de exceſſib. Prael.*

M

MAGIA. *26. q. 5. c. non oportet, c. Epiſcopi, in princ. c. nec mirum §. magi ſunt. & 26. q. 3. c. 1 §. primum autem.*

MAGISTER in Theologia debet in qualibet cathedrali Eccleſia ad legendum inſtitui, *c. ſuper ſpecula, de magiſt.*

Magiſtri, & ſtudioſi Theologiae quinque annis fructus beneficiorum ſuorum recipiant, *ibid.*

Magiſterium non eſt vendendum, & vendentium poena. *c. 1. de magiſt.*

MAGISTRATUS ratio habetur, *23. q. 5. c. non fruſtra, c. principes. 2. rec autem. c. adminiſtratores, in princ.* & de haereticis, eorumque fautoribus, receptatoribus, liberis &c. cavetur, *c. quicunque, §. haeretici. & c. ſtatutum, 15. de haereticis, in 6.*

Qui et quales ordinandi.

De infantibus non ordinandis, *c. penult. de reg. jur. in 6.*

De Judaeis non ordinandis, *27. qu. 4. c. nemini, in fin. cum c. ſequent.*

Ne alicui patriae ſuae adminiſtratio committatur, *17. q. 4. ſi quis ſtudens. §. committunt, in fin.*

De Potentibus externis horumve cognatis in Magiſtratum urbis Romae non eligendis *cap. fundamenta, 17. de electione, in 6.*

Quemadmodum Magistratus ordinandus.

De jurejurando ab ordinato praeſtando, *1. q. 7. c. ſanimus.* Aliud juramentum de haereſi cavenda praeſcribitur *c. ut officium, 11. §. ſtatuimus, de haereticis, in 6.*

Ne per ſeditionem aut Ambitum Magiſtratus ordinatur, *1. q. 1. c. principatus.*

Magiſtratus ſuperioris exemplum inferiores ſequuntur, *c. magnus, 7. §. praeterea, de voto.*

Inte-

Digitized by Google

Integritas præſidentium ſalus eſt ſubditorum, *diſt.* 61. *c. miramur.* §. *integritas.*

Totius familiæ ſtatus, & ordo nutabit, ſi quod requiritur in corpore, non inveniatur in capite, *dict. c. miramur.* §. *nam totius.*

Officium Magistratus.

De coercendis delictis, 23. *quæſt.* 5. *c. inceſtuoſi. c. regum. c. non ſolum. c. non eſt. c. malos. c. ſunt quædam. c. rex debet.*

De Eccleſia per Magiſtratum defendenda, cavetur, 23. *quæſt.* 3. *c. dicat.* §. *fin. cum c. ſequent. & c. rex autem.*

De malis ad bonum cogendis, 23. *quæſt.* 6. *per totum.* in cujus fine ponitur objectio, nimirum, *c. ult.* §. *ſed objicitur.* item ſolutio, *ibid.* §. *his ita.*

Minor Magiſtratus majori cedere debet, *c. quæ contra.* §. *fin. diſt.* 8. *c. volentes*, 8. *de officio delegati*, 11. *quæſt.* 3. *c. qui reſiſtit.*

De Reverentia & obſequio Magiſtratui præſtando, 23. *quæſt.* 3. *c. ſi apud. c. dicat.* quod verum eſt, ſi non injuſtum quid jubeat Magiſtratus, vel contrarium ei, quod alius Magiſtratus ſuperior juſſerat: tunc enim impune ei obſequium non præſtatur, 11. *qu.* 3. *c. qui reſiſtit, cum c. ſeq. item* 2. *qu.* 7. *c. admonendi.*

Si Magiſtratus excommunicandi poteſtatem non habeat, non debetur ei obſequium. Quæ tamen exceptio reprobatur exemplo, *c. dilecta*, 2. *de major. & obedient.*

Non refertur ad univerſos, quod publice fit per majorem partem, 1. *quæſt.* 7. *c. quatuor a populis.*

MAJORA intelliguntur prohibita, cui minora non ſunt permiſſa, *c. cum illorum, de ſentent. excommunic.*

Quod in majori conceditur, licitum videtur in minori, *c. per venerabilem, qui fil. ſint legit.*

Major natu ſuccedere debet in Regno, *c. licet univerſis, de vot. & vot. redemt.*

Major eſt poteſtas ſpiritualis, quam temporalis vel ſecularis, *c. ſolicitæ, de major. & obedient.*

Major natu debet dividere, & minor eligere, *c.* 1. *de paroch.*

Majores natu debent Eccleſiæ præfici, *c. quoniam, de jure patron.*

MALEDICTIO injuſta præmium eſt, 22. *q.* 3. *c. qui juſtus, in princ.*

MALITIA ſupplet ætatem, *c. de illis. de deſponſ. impub.*

De malitia ſua nemo commodum reportare debet, *cap. intelleximus, de jud. & c. contingit, de dol. & contum.*

MALEFICIATUS creditur poteſtatem habens alias cognoſcendi, non vero ſuam, licet per octennium cohabitaverit, *c. ult. de frigid. & maleſic.*

Maleficiatus per triennium uxori cohabitare tenetur, antequam ſeparentur ab invicem, *ibid.*

Maleficiatus ſeparatus aliam cognoſcens, ad primam redire cogitur, *c. fraternitatis, ibid.*

In maleficiis ratihabitio mandato æquiparatur, *c. ſicut tuis, de ſimon. & c. ſicut dignum, de homicid.*

MALUM minimum ex duobus malis eligendum, 22. *qu.* 4. *c. non ſolum.*

Si male quæſitis quis bene utatur, per hoc non juſtificatur, 14. *q.* 5. *c. neque enim. c. denique.*

ex MANDATO mandati actio naſcitur: niſi conſilium fuerit non fraudulentum, *c. nullus* 62. *de reg. juris. in* 6.

Mandatum revocari poteſt, ſi fides procuratoris ſit ſuſpecta, *c.* 1. *de procurator.*

Mandatum ſpeciale derogat generali, *c. ſtuduiſti, de offic. legati.*

Mandatum an morte mandatoris expiret, *vide in c. relatum, de offic. deleg.*

Mandatum revocari poteſt re integra exiſtente, alias non, *c. cum dilectus filius de elect.*

MANICHÆI conjugium deteſtabantur, *diſt.* 30. *in princ. verſ. cauſa fuit.*

Manifeſta peccata publice & non privatim corrigenda & punienda ſunt, *c.* 1. *de pœnitent. & remiſſ.*

Manifeſta offenſa quæ dicatur, *c. cum olim, de verbor. ſign.*

MANIFESTUM, *c. conſtitutionem*, 2. *in princ. de verbor. ſignific. in* 6.

Manifeſta peccata publice & non privatim corrigenda, & punienda ſunt, *c.* 1. *de pœnitent. & remiſſ.*

Manifeſta offenſa quæ dicatur, *c. cum olim, de verbor. ſignific.*

MANUMISSO poteſt dominus operas ſpirituales imponere, *c. ex libertinis, de ſerv. non ordin.*

de MARIA ſancta, quod in peccato mortali non ſit concepta, & de feſto conceptionis habetur, *c. gravem.*, 2. *de Reliquiis ſanctorum, in extr. com.*

MARITO in ſervitutem redacto, nihilominus uxor manet libera, 29. *quæſt.* 2. *c. cujus ſec.* §. *fin. cum c. ſeq.*

Maritus religionem intrans conſentiente uxore, reſtituatur uxori, ſi continere nolit, præſertim ſi ſine conſenſu Epiſcopi religionem intravit, *c.* 1. *& c. ex parte, de converſ. conjug.*

de MARTYRIO, *de pœnitent. diſt.* 1. *c. poteſt fieri, in princ.*

MATER infantem ipſa nutrire, non alii nutriendum tradere debet, *diſt.* 5. *c. ad ejus.* §. *prava autem.*

MATHEMATICUS, 26. *quæſt.* 2. *c.* 1. §. *ſic. & aſtronomia.* §. *genethliaci.*

MATRIX Eccleſia, *c. venerabili*, 22. *de verber. ſign.*

MATRIMONIUM quid, *vide in c. illud, de præſumt.*

Matrimonium dictum, quod in liberis procreandis, & educandis potiores partes ſint matris, quam patris, *c.* 2. §. *ad quod illa, de converſione infidelium.*

Prima diviſio eſt, quod aliud ſit initiatum, aliud ratum, 27. *q.* 2. *c. ſtatutum.* §. *fin.*

Secunda diviſio eſt, quod aliud ſit legitimum, & non ratum, aliud ratum & non legitimum: aliud denique legitimum, & ratum, 28. *q.* 1. *c. ult.* §. *conjugium.*

Matrimonii finis eſt procreatio liberorum, & per eam propagatio generis humani, 31. *quæſt.* 1. *c. Deus.* 32. *qu.* 2. *in princ.*

Matrimonium bonus eſt uſus concupiſcentiæ, 32. *qu.* 1. *c. non enim.*

Comparatio conjugii cum virginitate habetur, 32. *q.* 1. *c. nuptiæ. in princ.*

De conjugio non contemnendo, *vid. diſt.* 30. *c. ſi quis propter c. ſi quis vel c. ſi quis nuptias. item diſt.* 31. *c. ſi quis vituperat. c. quicunque virginitatem.*

Matrimonium ſolo conſenſu contrahitur, *c. cum locum, de ſponſ.*

In matrimonio verba requiruntur conſenſum manifeſtantia, *c. tuæ fraternitati, eod. tit.*

In matrimonio ætas & conſenſus requiritur, ſine quibus nihil agitur, *c. ex literis, de deſponſ. impub.*

Matrimonium præſumitur, ubi poſt fidem datam ſequitur carnalis copula, *c. veniens, de ſponſ.*

In matrimonio malitia ætatem ſupplet, *c. de illis, de deſponſ. impub.*

Clandeſtino matrimonio conſentiens Sacerdos eſt ſuſpendendus, *c. cum inhibitio, de cland. deſponſ.*

Matrimonio inhabilis uxorem tanquam ſororem habere poteſt, *c. conſultationi, de frigid. & maleſic.*

In matrimonii cauſa lata ſententia errore probato, revocari poteſt, *c. fraternitatis, de frigid. & maleſic.*

Quæ

Quæ in matrimonium ab initio coacta conſenſit, ſi per annum & diem cum marito cohabitet, conſenſiſſe ſponte videtur, nec teſtes in contrarium recipiuntur, *cap. ad id quod, de ſponſal.*

Clandeſtinum matrimonium in publico ratificandum eſt, *cap. quod nobis, de clandeſtin. deſponſ.*

Matrimonium cum arcta contractum, propter ſola conjugum verba dirimi non debet, niſi aliæ adſint probationes, *cap. fraternitatis, de frigid. & malefic.*

Matrimonium coactum copula ſequenti confirmatur, *c. ſignificavit, de eo qui dux. in matrimon.*

Matrimonium Beguinarum tenet, nec officit, ſi habitum recipiant de manu Sacerdotis, *c. conſuluit, qui Cler. vel vov.*

Matrimonium contractum non impedit velum viduitatis, niſi certam religionem aſſumat, *c. ex parte, de converſ. conjug.*

In matrimonio non currit præſcriptio, *c. in præſentia, de ſponſ.*

Matrimonium confirmatur carnali copula, *c. a nobis, de deſponſ. impub.*

MATRIMONIUM QUI CONTRAHERE POSSINT, ET CUM QUIBUS.

Matrimonium contrahere non poſſunt, qui conſentire non poſſunt, ut pueri, *c. acceſſit, de deſponſ. impub.*

Matrimonium contrahere poſſunt ſurdus & mutus per ſigna, *c. cum apud ſedem, de ſponſal.*

Matrimonium contrahere non poſſunt profeſſi in religione, *c. meminimus, qui Cler. vel vov.*

Matrimonium liberi cum ancilla non valet, niſi eam talem eſſe prius ſciverit, vel poſtquam reſcivit, eam cognovit, *c. propoſuit, de conjug. ſervor.*

Matrimonium contrahere non poteſt furioſus, *c. dilectus, de ſponſ.*

Matrimonium cum inhabili valet, ſi contrahentes voluerint, *c. conſultationi, de frigid. & maleſ.*

Matrimonium inter filium ſpiritualem baptizantis, & carnalem filiam baptizati non valet, *c. ex literis, de cognat. ſpirit.*

Matrimonium contractum cum ea, quæ altari per verba de præſenti deſponſata eſt, non valet, *c. accepiſti, de ſponſ. duor.*

Matrimonium contractum cum ſorore ejus, quam quis ante ſeptennium attentavit, non valet, *c. juvenis, de ſponſ.*

MATRIMONIUM QUOMODO DIRIMATUR.

In matrimonio dirimendo aſpectus corporis præfertur juramento, *c. propoſuiſti, de probat.*

Matrimonio juncti non ſeparantur per ſolam & privatam confeſſionem viri & uxoris, *c. lator præſentium, de ſentent. & re judicat.*

Matrimonium illud dirimitur, in quo vir per ſeptennium uxori cohabitans eam cognoſcere non poteſt, *c. litteræ veſtræ, de frigid. & malefic.*

MATRONA in habito meretricali inventa injuriarum agere non poteſt, *cap. in audientia, de ſentent. excommun.*

MEDICI ante omnia infirmum ad confeſſionem inducere debent, nec quicquam illi ſuadere, quod ad periculum animarum tendat, *cap. cum infirmitas, 13. de pœnitentiis.*

Si execrabili modo medeatur, vel ſanari cupiat, 26. *quæſt. 2. cap. illud quod. cap. qui ſine. quæſt. 7. c. admoneant. c. non obſervetis, verſ. ſive qui per quoſdam.*

Medicos nihil omittens de contingentibus non eſt puniendus, etſi æger moriatur, *cap. ad aurea, de aet. & qualit. præſ.*

Medicus conſulat etiam ſaluti animæ ægrotantis, neque ratione medicinæ detrimentum inferat animæ, *cap. cum infirmitas, de pœnitent. & remiſſ.*

Medicina aduſtionis vel inciſionis eſt Clericis prohibenda, *c. ſententiam ſanguinis, ne Cler. vel Mon.*

de MENDICANTIBUS, *cap. unic. de religioſis domibus, in 6. cap. unico, de exceſſ. Prælat. in 6. Clement. 1. de regularib. Clement. cupientes, 3. de pœnit. extravag. comm. unica, de officio cuſtodis. extravag. com. vices, 2. de treuga & pace, extravag. com. 1. de regul.*

METROPOLITANUS, *diſt. 21. c. Cleros. §. Metropolitani. & §. Patriarchæ patrum, in fin.*

Metropolitanus dignitatis ſibi traditæ antiquitus jus intemeratum obtineat, 25. *quæſt. 2. c. ignur. & c. ſervatis.*

Ne in una provincia duo Metropolitani conſtituantur, *diſt. 101. cap. 1.*

Metropolitanus provinciam ſuam viſitare poteſt, *cum ex officii, de præſcript.*

Metropolitanus cum ſuis Epiſcopis conſecrent Epiſcopum, *c. 1. de ſacr. unct.*

METUS cadens in virum conſtantem excuſat, *c. ad audientiam, de iis quæ vi metuve.*

Metus ingreſſum religionis vitiat, niſi poſtmodum etiam conſentiat, *c. 1. eod. tit.*

Renunciatio metu Laicorum facta non valet, *c. 2. eod. tit.*

Metus, & coactio conſenſum excludunt, *cap. cum locum, de ſponſ.*

Metus vitæ & bonorum conſervationem tantum ſpectans, non abſolvit jurantem a juramenti præſtatione, *cap. ſi vero. §. verum. de jureiurand.*

de MINORIBUS: hi poſſunt ubique vel ſine licentia Prælati prædicare, *c. in iis, 30. de privilegiis. Clement. dudum, 2. de ſepulturis. extrav. com. unica, de judiciis, extravag. com. ſuper cathedram, 2. de ſepulturis. extrav. com. 2. de privilegiis. cap. quia ex eo. 3. de pactis, in 6. c. ex iis. 3. de verb. ſignif. extrav. in 6. Clem. 1. eod. tit. extrav. Joan. XXII. 1. de verb. ſignif. extrav. Joan. XXII. quia nonnunquam, 2. eod. tit. extravag. Joan. XXII. ad conditorem, 3. & ult. eod. tit.*

MINORENNIS quomodo intelligatur quis eſſe *cap. in præſentia, de probat.*

Minoris jura fungitur Eccleſia in reſtitutionibus, *cap. 1. & c. auditis, de reſtitut. in integr.*

MIRACULA ſunt per teſtes examinanda, & qualiter, *c. venerabili, de teſtibus.*

Miracula faciens non colatur tanquam ſanctus, niſi Romanæ Eccleſiæ auctoritate, *c. 1. de reliq. & venerat. ſanct.*

Per miracula probet ſe quis a Deo miſſum, *cap. cum ex injuncto, de hæretic.*

de MISERICORDIA, 23. *qu. 4. cap. eſt injuſta, cap. ne amiſſo. cap. duo iſta. item diſt. 86. qui clementiam.*

de MISSÆ origine. *De conſecr. diſt. 1. cap. Jacobus, &* de cauſa miſſæ & uſu, *habetur cap. cum creatura, 11. de celebrat. miſſar.*

Miſſa non fit de ſubſtantia ordinum & Eccleſiarum conſecrationum, *c. quod ſicut, de elect.*

Miſſarum celebrationem impedit deformitas, vel debilitas perſonæ celebrare volentis, *c. Presbyterum, de Cleric. ægrot.*

Miſſas duas quando Sacerdos celebrare poſſit, & tunc poſt ſanguinem vinum non ſumat, *cap. conſuluiſti. & c. ex parte veſtra, de celebrat. miſſ.*

Miſſam nemo propter conſcientiam celebrare fingat, quia dupliciter peccat, *cap. dolentes, eod. tit.*

MODERATIO *cap. tranſmiſſa, 33. de verbor. ſignif.*

MONACHUS 16. *quæſt. 1. cap. 1. in princ. cap. placuit, §. fin.*

Monachus non fiat quis, niſi in legitima ætate, *cap. 1. de regul.*

Mona-

Monachus poteſt in Epiſcopum eligi, *c. cum olim, de dol. & contum.*

Monachus qualiter poſſit proprium poſſidere, *c. 2. de ſtatu Monach.*

Monachus poteſt etiam in cauſa monaſterii teſtimonium perhibere, *c. tertio loco, de probat.*

Monachi irregulariter viventes ejiciantur, niſi ſe corrigant, *c. relatum, ne Cler. vel Monach.*

Monachi non regant Eccleſias ad eos pleno jure non ſpectantes, *c. 1. de Capell. mon.*

Monachus cum licentia Abbatis & Epiſcopi ſui prædicare poteſt, *c. cum ſit, de Jud. & Sarracen.*

Monachum non facit habitus, ſed profeſſio, *c. porrectum, de regular.*

de MONASTERIO fœminarum longius a virorum monaſterio ædificando, 18. *quæſt.* 2. *c. monaſteria.*

Puellarum monaſteria Monachorum præſidio & miniſterio regantur, 18. *quæſt.* 2. *c. in decima. c. pluralis,* 40. *de regul. juris, in 6.*

Ne vir monaſterium Monialium ingrediatur, *c. monaſteria,* 8 *de vita & honeſtate Clericor. c. unico, in princ. verſ. nullique aliquatenus, de ſtatu regular. in 6.*

De colloquio Monialium cum Monachis interdicendo, 18. *quæſt.* 2. *c. in decima. verſ. ſed neque Abbatem. & d. quæſt.* 2. *c. diffinimus. §. verum.*

Ne cum viris concumbant, 27. *quæſt.* 1. *cap. nec aliqua, cum c. ſeq.*

Ne ſimul cum Canonicis, & Monachis conveniant in Choro, 18. *quæſt.* 2. *c. perniciosam. §. ſimili modo.*

Ne Moniales monaſterium egrediantur, *cap. unico, in princ. de ſtatu regular. in 6.*

Niſi Abbatiſſa præſtendi juramenti fidelitatis cauſa monaſterium egrediatur, *d. c. unico. §. verum.*

Ne ſanctimoniales proprias receptacula habeant, 18. *q.* 2. *perniciosam, in princ.*

De veſtitu Monialium, *diſt.* 23. *c. ſanctimonialis.*

De conſecrandis & velandis ſanctimonialibus, 20. *q.* 1. *cap. devotis, cum ſequentibus, uſque ad cap. ult.*

De viſitandis Monialibus, & earum officio, *Clement. ult. de ſtatu Monachorum.*

Denique regulæ eædem in Monialibus, quæ in Monachis, jura ſunt obſervanda, *c. ult. §. fin. de ſtatu Monachorum.*

Monaſteriis pluribus unus Abbas præeſſe non debet, nec unus Monachus in duobus monaſteriis locum habere, *c. ult. de Xenodoch.*

MONIALEM percutiens incidit in canonem, *c. de Monialibus, de ſent. excomm.*

Monialis de inceſtu ſuſpecta ſe purgare tenetur, *c. Moniales, de purg.*

Monialium monaſteria frequentantes Clerici, admoniti deponantur, Laici excommunicentur, *c. monaſterio, de vit. & honeſt. Cler.*

Monialis divinum officium turbans, ſine excommunicatione ejici poteſt, *c. veniens, de ſent. excommunicationis*, idem de Clericis, vel Religioſis intelligendum.

Monialis in quacunque cauſa criminali vel civili non eſt ad juramentum compellenda, *cap.* 1. *de jur. calumn.*

MONETA qualiter fit & innovatur, *c. quanto de Jurejur.*

in MORA non eſt, qui poteſt exceptione legitima ſe tueri, *c. non eſt,* 60. *de reg. jur. in 6.*

ſi Moriatur quis in bello contra hæreticos ac Infideles, juſtificatur, 23. *q.* 5. *c. omnium. q.* 8. *c. omni timore.*

MORTUO poteſt abſolutio excommunicationis impendi, *c. a nobis, de ſent. excommun.*

MULCTA alicui indicta jure civili pertinet ad fiſcum, *l.* 5. *Codic. de modo mulctarum.* Secus tamen obſervatur jure Pontificio.

MULIER, 32. *quæſt.* 2. *c. penult.*

De orationibus, & meritis mulierum Eccleſiaſticarum, cavetur *diſtinct.* 81. *cap. ult.*

Mulier ab undecimo anno dicitur nuptiis apta, *cap. continebatur, de ſponſ. impub.*

Neque mulier, neque monialis prædicare, benedicere, vel confeſſionem audire poteſt, *c. nova, de pœnitent. & remiſſ.*

Mulier arbiter eſſe poteſt in civili cauſa Clericorum, *cap. dilecti, de arbitr.*

Mulier procuratrix eſſe poteſt, *cap. cum dilecta, de confirmat. util.*

Mulier præbendas conferre poteſt, *c. dilecto filio, de teſtib.*

MUTILATUS manu ordinari non poteſt, *c. expoſuiſti, de corp. vit.*

MYSTERIUM, 1. *quæſtion.* 1. *cap. multi. §. myſterium.*

N.

NATALIUM cauſa ad forum Eccleſiaſticum pertinet, *c. tuam, de ordin. cognit.*

Nativitas legitima prius probanda venit, quam de ſucceſſione agatur, *ibid.*

Nati ex libero ventre in ſervitutem non redigantur, *c.* 1. *de nat. ex lib. ventr.*

NATUS *c. nam & ego,* 3. *de verb. ſignif.*

ſi ex NAUFRAGIO quid abſtulerit, excommunicatur, *c. excommunicationi,* 3. *§. illi etiam, de raptoribus.*

NECESSITAS licitum facit, quod non eſt licitum in lege, *c. quod non eſt,* 4. *de reg. jur.*

Neceſſitas legem non habet, *cap. conſilium, de obſervat. jejun.*

Neceſſitas juramentum excuſat, *c. ſi vero, de jurejur.*

NEGATIVA probari non poteſt, nec debet, niſi purgando ſe de calumnia, *c. bonæ, de elect. & c. cum dilectus filius, de calumn.*

de NEGLIGENTIA. *diſt.* 83. *c. ult. §. ſicut autem.*

Negligentia Epiſcopi punitur, *c.* 1. *de ſuppl. neglig. Prælat.*

Propter negligentiam in præſentando admiſſam, jus præſentationis amittitur illa vice, *c.* 3. *eod. tit.*

Propter negligentiam collationis beneficiorum intra tempus ſemeſtre, ſpectat ad Papam collatio, *c. licet, eod. tit.*

Per negligentiam jus eligendi amittitur, *c. ult. eod. tit.*

Per negligentiam inferiorum, beneficiorum collatio ad ſuperiorem devolvitur, *cap. quia diverſitatem, de conceſſ. præbend.*

Per negligentiam perdit Prælatus juriſdictionem, *cap. per tuas, de ſent. excommun.*

NEGOTIUM, *c. fortus,* 10 *§. negotium. & §. in omni. item diſt.* 88. *c. quoniam. §. fin.*

Si quis negotia Eccleſiæ gerendo, vel Eccleſiæ rebus damnum intulerit, ſibi lucrum captando: vel contra in ſuis rebus damnum ſenſerit, dum utilitati Eccleſiæ ſtudet, hoc damnum hincinde præſtabitur, 12. *quæſt.* 4. *c.* 1. *§. fin. cum c. ſequente. uſque ad §. ſi vero de reb.*

Si quis negotia Eccleſiæ gerendo res ejus conſumpſerit, hoc præſtandum eſt, 12. *q.* 5. *c. obitum.* Quo nomine etiam adverſus hæredem datur actio, *d. c. obitum.*

NEGOTIATOR, *diſt.* 88. *c. ejiciens. §. oſtendam ergo, de verb. ſignific.*

NOBILITAS vitæ & non ſanguinis attendenda eſt in beneficiorum collatione, *c. venerabilis frater, de præbend. & dignitat.*

NOMINATIO ſola nullum jus acquirit nominato, *cap. quod ſicut, de elect. & cap. cum olim, de verbor. ſignif.*

NOTORIUM quid, & quot modis dicitur, *c. veſtro, de cohabit. cler.*

Notoria probatione non egent, *c. tua nos eod. tit. & c. evidentia de accuſ.*

Notoria per famam purgatione indigent, & taliter diffamatis non eſt indicenda purgatio, ſed condemnatio, *sap. cum dilectis filiis, de purgat. canonic.*

In notoriis Eccleſiæ judicium requiritur, *c. porro, de divor.*

In notoriis non requiritur ordo juris, *c. ad noſtram, de jurejur.*

NOVALE, *c. 1. copit. quid per novale, de verb. ſignif.*

NOVI operis nuntiatio remittitur, ſi is, cui nuntiatum eſt, cautionem præſtet de opere, ſi non jure fuerit ædificatum demoliendo. Niſi in continenti, vel intra tres menſes probari poſſit, non jure ædificari, *c. pen. & ult. de novi operis nuntiatione.*

Si quis contempta novi operis nuntiatione opus fecerit, illud deſtruere cogitur, *c. 1. cum ſeq. dict. tit.* etiamſi jure opus factum ſit, *d. c. 1. cum ſeq.*

Nullitas sententiæ quando sit ex persona Judicantis.

Si excommunicatus ſententiam tulerit, *24. q. 1. c. Achatius. in fin. cum c. ſeq. d. q. 1. c. miramur.*

Si Hæreticus ſententiam tulerit, *2. q. 6. c. catholicus.* quod fallit, ſi judex de hæreſi nondum fuerit damnatus, ſecus ſi ipſa hæreſis jam olim fuerit damnata, *24. q. 1 in princ. cum c. ſeq. c. majores, c. Achatius.* vel ſi novam hæreſim effingens, eam ex corde prædicare cœpit, *d. q. 1. c. audivimus §. ſin autem ex corde, cum ſeq.*

Si a non competente Judice ſit ſententia lata, *c. et ſi Cle. 4. de judiciis, 2. q. 1. c. in primis. §. de perſona Epiſc. 3. q. 8. c. 1. §. nullum. 9. q. 2. c. 1. 11. q. 1. c. in Clericorum, q. 3. c. cui eſt, Clem. 2. de re judicata.* fallit, ſi actor a Judice condemnatus, exceptione propoſita utatur: huic enim ea non prodeſt, *3. q. 8. c. 1. §. cujus.* item ſi publice ab omnibus Judex competens fuerit exiſtimatus, *3. q. 7. c. 2. in fin.*

Si Judex pecunia corruptus ſententiam dixerit, *extrav. eg. comm. 1. §. juſtitiam vero, de ſent. excommun. 2. q. 6. cap. ult. §. venales.*

Si quidam, non omnes judicaverint, *2. q. 6. c. ult. §. item ſi plures, 3. q. 6. c. diſcutere, verſ. ita ut nemo ex eis deſit, de officio delegati. c. cauſam, 16. c. uno, 42., & c. ult. in princip. verſ. idem quoque.* quod fallit, ſi omnes fuerint præſentes: tunc enim, quamvis omnes non conſenſerint, ſtatur tamen ſententiæ majoris partis, *c. 1. in princ. & c. ult. de iis, quæ fiunt a majore parte.* Plane ſi utriuſque ſententiæ pares numero Judices ſint, quid ſequendum ſit, *c. ult. de re judicat.* Quod autem *d. c. ult.* dicitur: ſi ex delegata poteſtate utraque pendet ſententia ex arbitrio delegantis, verum eſt: diverſum etiam obſervatur, ſi in ſynodo provinciali diſſenſerint: hoc enim caſu ea ſententia obtinet, cui Metropolitanus vicinæ provinciæ accedit, *6. q. 4. in princ. cum c. ſeq. cap. ſi quis Epiſcopus. c. ſi inter Epiſcopos, in princ.* Porro *d. c. ult. in fin.* cavetur de diſſenſu arbitrorum compromiſſariorum. Fallit deinde, ſi ita convenit, vel cauſa delegata ſit, ut uno, vel pluribus abſentibus cæteri nihilominus judicare poſſint, *c. prudentiam, 21. §. adjicimus. c. cum ſuper, 23. verſ. quamvis ſolus, de off. deleg. c. cum plures 8. in princ. eod. t. in 6.* ſed tamen ſi conſtiterit abſentem adeſſe noluiſſe, vel non potuiſſe, valet ſententia, *d. cap. prudentiam, 21. in princ. & cum cauſa, 22. eod. tit.* denique valet ſententia, ſi præſens ſubdelegatum abſentis admittere noluit. Sed reprobatur, *c. coram dilecto, 34. eod. tit.*

Ex persona ejus, qui judicatus est.

Si contra abſentem ſententia dicta ſit, nulla eſt, *c. ſecundum. 10. de re judic. c. conſultationibus. 10. de officio delegati, c. inter quatuor, 8. de majoritate, & obedientia, 2. q. 1. c. in primis, §. ſed & de perſonis. verſ. ſi ſcriptis judicatum eſt, 3. q. 8. c. 1. §. fin.* Niſi per contumaciam abſens fuit, contra quem judicatum eſt, *dict. c. conſultationibus. 10. in fin. verſ. niſi is qui poſſidet. c. veritatis, 8. de dolo, & contumacia, 2. q. 1. c. nemo. §. fin. q. 3. 8. c. 1. §. fin. 24. q. 3. c. de illicita. §. de conventione.* ſed tamen contra abſentem contumacem non valet ſententia, ſi ex diſpenſatione Pontificis abeſt. Approbatur exemplo, *c. cum olim, 7. de dolo, & contumacia.* Valet tamen ſententia, ſi Judex probetur circumventus in ſententia ferenda, vel ex actis iniquitas ſententiæ conſtet. Approbatur exemplo, *c. cum Bertholdus, 18. de re judic.* Niſi legitima abſentiæ cauſa probetur, *d. c. 18.* item non valet ferenda, ſi abſens non fuerit legitime citatus, *3. q. 2. c. 1.* ſed contra abſentem valet ſententia, ſi cum eſſet præſens, a Judice receſſerit appellans, *c. ult. de dolo, & contum. in 6.* Quod etiam verum eſt, ſi cum abſenti præfixus eſſet terminus ad proſequendam appellationem, eam intra terminum non fuerit proſecutus: hoc enim caſu contra appellantem abſentem, etiam non legitime citatum, ſententia lata valet, *c. ſæpe contingit, 4. de appellat.*

Sententia non valet, ſi ante terminum præfixum, vel in ipſo termino, partibus non expectatis, ſententia ſit lata, *d. c. 44. verſ. ſi quis autem terminum. c. ex inſinuatione. 50. §. interim autem & c. ſignificante, 69. verſ. adjicientes; quod cum de conſenſu, eod. tit.* Niſi ante terminum a lege, non a Judice, vel partibus præfixum judicatum ſit, *c. oblata, 57. d. tit.* Niſi juriſdictio Judicis delegati in termino præfixo expiret: hiſce enim caſibus valet, *c. conſuluit. 24. de off. deleg.*

Præterea ſententia contra abſentem lata non valet, ſi abſens ad Papam de cauſa litigioſa ivit, vel nuntium miſit, *c. dilect. 51. de appellat. c. unico. de Cleric. peregrinis. extravag. comm. Divina, 3 de privilegiis,* quod fallit, ſi poſt citationem iter arripuit, vel nuntium miſit, *c. minimimus, 9. c. ſuggeſtum, 13. & c. ad hæc, 30. de appellat.* item ſi ante ſententiam appellans ſine rationabili cauſa dicat ſe nuntium miſiſſe, *c. ut debitus, 59. verſic. non obſtante, ſi dicat, eod. tit.*

Sententia contra abſentem valet, etiamſi procuratorem non habeat, ſi poſt concluſam cauſam mandatum fuerit revocatum, *c. auditis, 8. de procuratorib.* item ſi ignorante Judice, & adverſario mandatum ſit revocatum, *c. mandato, 13. eod. tit.*

Si inter alios, quam quibus Judex datus eſt, judicatum ſit, ſententia nulla eſt, *c. Petre, 40. de offic. deleg.* Niſi alius juriſdictionem Judicis delegati impediat: in hunc enim, æque ac in eos, quibus Judex datus eſt, juriſdictionem exercere poteſt, *c. 1. eod. tit.*

Ex quibus causis nullitas oriatur.

Si ſententia neque abſolutionem, neque condemnationem contineat, nulla eſt. *2 q. 6. c. ult. §. diffinitivo.* Niſi verbo æquipollenti Judex ſit uſus, *c. in iis, quæ, de verbor. ſignif.*

Si de alia re judicatum ſit, quam de qua Judex eſt datus, nullitas eſt. Approbatur exemplo, *c. cum dilect. 22. §. dictum, de reſcript. c. olim, 32. de offic. deleg.* Niſi id, de quo pronunciatum eſt, acceſſorium ſit ejus, de quo Judex eſt datus, *c. prudentiam, 21. §. 6. in fin. de offic. deleg.* Cujus exemplum habetur, *d. §. 6.*

Si auctoritas ſuperioris contra ſententiam imploretur, nullitas eſt, *6. q. 4. c. ult. c. quod bene. verſ. niſi forte ubi fuerit.* Sed hæc imploratio videtur intelligenda de appellatione, vel de in integrum reſtitutione.

Si contra Canones judicatum. Vide ſupra eod. Legem.

Si ſententia ſub conditione lata conditio defecerit, nullitas eſt, *35. q. 9. c. Apoſtolica.*

Digitized by Google

Si cauſa ſententiæ falſa ſit, vel contrarium ejus, quod in ſententia quaſi factum pronunciatum eſt, poſſit probari: ſed hoc reprobatur, 11. qu. 3. c. *non ſolum*. §. *contingit*, 35. *qu.* 9. *in princ. c. loci noſtri*. § *quia ergo*. Contradicit tamen *d. c. loci noſtri*. §. *his ita reſpondetur*. & *d. q. 9. c. quod quis*, *c. veniam*; *c. ſententiam*, *c. grave*. *c. ult.* *Exemplum horum proponitur*, *d. q. 9. c. penult* admittitur tamen in matrimonio ex falſa cauſa diremto, *dict. c. loci noſtri*. §. *aliud eſt*.

Si ex falſis inſtrumentis ſit judicatum, nulla ſententia eſt, *cap. cum venerabilis*, 6. §. *licet autem*, *de exceptionib. cap. ſuper eo*, 2. *de crimine falſi*.

Item ſi ex falſo teſtimonio teſtibus corruptis ſit judicatum, *c. ſicut nobis*, 9. *de teſtibus*. *c. cum l. & A.* 22. *de re judic.* quod fallit, ſi non probetur Judicem falſi teſtimonii fidem ſecutum in pronunciando, *dict. cap.* 22. *verſic. vel licet de hoc conſtaret*.

Si fines ſuæ juriſdictionis Judex in ferenda ſententia exceſſerit, nullitas eſt, *d. ct. cap. prudentiam*, 21. *in princ. verſic. mandati ſiquidem*, 2. *quæſt.* 6. *cap. ult.* §. *item cum certa*. quod fallit, ſi ſententia nihil iniquitatis habeat, *c. cauſam*, 24. *de re judic.*

Si gravatus ob vim ſibi factam, appellare non potuit, ſententia nulla eſt, quod probatur ſub conditione, *c. ult. de appellat.*

Item ſi gravatus iter ad Papam arripuerit, ſententia annullatur, *c. unico*, *de Clericis peregrinantib.*

Si Judicatum contra aliquem poſtquam protectioni ſuperioris quis ſe ſubjecit, judicatum non valet, *cap. ad audientiam*, 34. *de appellationib.*

Item ſi contra ſententiam prius dictam judicatum ſit, 2. *q.* 6. *c. ult.* §. *item ſi ſententia*. quod fallit ſi antea diſpenſative judicatum ſit, 35. *qu.* 9. *cap. ſententiam*. item fallit, ſi exceptio rei judicatæ ante poſteriorem ſententiam non fuerit oppoſita, *cap. inter monaſterium*, 20. *de re judicata*.

Si jure nullo ſententia nitatur, non valet, *dict. qu.* 3. *cap. cui eſt*. *item de re judicata*. *c. inter cæteras*, 9. *Cujus exemplum habetur cap. non poteſt*, 3. & *c. lator*, 7. *eod. tit.* Niſi per triginta annos a morte judicia numerandos res ex injuſta ſententia ſit poſſeſſa, 16 *q.* 3. *cap. ſi Sacerdotes*.

Si contra leges vel canones ſententia ſit lata, nulla eſt, *c.* 1. *de re judic. c. adverſus*, 7. §. *quia vero nec ſic*, *de immunitate Eccleſiar.* 2. *q.* 6. *c. ult.* §. *item ſi ſententia*. quod fallit primo, ſi contra jus litigatoris magis quam contra expreſſas leges ſententia lata ſit, quaſi in hoc caſu lex locum non habeat, *dict.* §. *item ſi ſententia*. *verſ. ſi vero contra jus*. *c. cum inter*, 13 *de re judicata*. item fallit, ſi ex conſuetudine contra jus commune ſcriptum ſententia lata ſit; item fallit ſi in cauſa Clericorum ex jure Pontificio contra jus civile ſententia ſit lata, *c. quod Cleric.* 9. *de foro competenti*. Quarto fallit, ſi Papa diſpenſative contra jus pronunciaverit, *c. in cauſis*, 19. *in fin. de re judic.*

Poſtremo hoc loco notanda eſt diviſio injuſtæ ſententiæ trimembris, quæ habetur, 11. *q.* 3. *c. Epiſcopus*. §. *ad hoc reſpondendum*.

Si regio metu vel potentioris juſſu ſententia lata ſit, nulla eſt, 11. *q.* 3. *c. injuſtum*.

Si noctu ſit pronunciatum, non valet, *c. conſuluit*, 24. §. *ne vero*, *de officio delegati*.

Si nova inſtrumenta poſt ſententiam latam in cauſa ſint inventa, ſententia non eſt nulla, *c. inter monaſterium*, 20. *verſ. cum ſub prætextu*, & *c. ſuborta*, 28. §. *fin. de re judic.*

Si non ſervato juris ordine ſit judicatum, non valet, 2. *q.* 1. *in princ. c. prohibentur*. §. *fin. q.* 6 *c. ult.* §. *item ſent. citra*, 11 *quæſt.* 3. *c. Epiſcopus*. *c. ad hoc reſpon. verſ. ſed non ex ordine*. *c. ſervetur*. §. *fin. c. eorum*. Exemplum hujus exceptionis habetur, *c. exhibita*, 16. *de judiciis*. *c. cum dilectis*, 25. §. *his igitur & aliis*. *verſ. prætermiſſo juris ordine*, *de purgat. canonica*. Contradicit 11. *qu.* 3. *c. non ſolum*. §. *cum ergo*. ſed fallit ſupra dicta definitio, ſi cauſa ſit manifeſta ſeu notoria, *d. cap. prohibentur*. §. *fin. verſ. hæc de illis intelligenda ſunt*. *Hujus exemplum proponitur*. *c. ad petitionem*, 22. *de accuſationib. c. quoniam*, 10. *de filiis Presbyterorum*. Notorium autem dicitur tribus modis: per ſententiam, per confeſſionem, & per evidentiam rei, *cap. ult. de cohabit. Cler.* ſed contra non valet ſententia, ſi Judici tantum cauſa ſit manifeſta, non etiam aliis, 2. *qu.* 1. *cap. multi*, *cum cap. ſeq.* vel ſi cauſa aliis nota, Judici ſit incognita, *d. quæſt.* 1. *cap. Deus*. vel ſi reus factum neget, *d. cap. Deus*. §. *quando autem crimen*. ſecundo fallit & ſententia valet etiam juris ordine non ſervato, ſi Judex juramentum præſtiterit, quod in omni cauſa ordinem judiciarium ſit obſervaturus: quod tamen reprobatur, *c. ad noſtrum*, 21. *de jurejur.* item tertio fallit & ſententia valet, ſi cauſa ſit Eccleſiaſtica beneficialis, decimarum, matrimonialis, uſurarum & ſimilis: In hujuſmodi enim cauſis de ſimplici & plano abſque judiciorum ſtrepitu procedendum. *Clement. diſpendioſam*, 2. *de judiciis*. Quod & ad matrimoniales cauſas attinet. *Concordat cap.* 1. §. *conſultationi veſtræ*, *ut lite non conteſtata*. Quarto ſententia valet, ſi cauſa Judici ita commiſſa ſit, ut ſimpliciter & de plano, ac ſine ſtrepitu ac figura judicii procederet. *Quæ replicatio approbatur ſimul & declaratur Clemine. ult. de verb. ſignif.* alias ſi Papa judicaverit ordine non ſervato, ſententia nulla eſſet, *c. in cauſis*, 19 *de re judic.* denique ſententia valet etiam juris ordine non ſervato, ſi quis in hæreſin jam damnatam incidit: hic enim ipſo facto pro excommunicato habetur, etiam ſententia non interveniente, 24. *quæſt.* 1. *in princ. cum tribus capp. ſequentibus*.

Si reſcriptum ſit a Papa contra ſententiam, nihilominus ſententia valet, *c. ea*, *qu.* 4. *de re judic.*

Si poſt revocationem delegationis judicatum ſit, non valet: nimirum ſi Judex ſuperior cauſam ad ſe revocaſſet, *cap. ut noſtram*, 56. *de appellationibus*.

Si ſatisfacere condemnatus ſit paratus, nihilominus ſententia valet, *c. cum aliquib* 6. *de re judic.*

ne NUNDINÆ in templis vel cœmeteriis celebrentur, *c. decet*, 2. §. *ceſſent in Eccleſiis*. *de immunit. Eccleſiar. in* 6.

NUNTII malitia non obeſt domino, *cap. ſignificante*, *de pig.*

NUPTIÆ ab obnubendo dictæ ſunt, 30. *quæſt.* 5. *c. nec illud*, *in princ.*

Definitio, 27. *quæſt.* 2. *in princ.* §. *ſunt enim*. 29. *qu.* 1. *in princ. Inſtit. de patria poteſtate*. §. 1. quæ declaratur *d. q.* 2. *c. beata*. §. *individuo*.

O

de OBEDIENTIA, 8. *quæſt.* 1. *cap. ſciendum*, 11. *q.* 3. *cap. non ſemper*. *c. ſi dominus*. *cap. quid ergo*.

Obedientia ab Abbate Epiſcopo præſtita ſine Conventus conſenſu non valet, *c. cum dilectus*, *de religioſ. domib.*

Ab obedientia ſui Epiſcopi non abſolvitur ſubditus Papæ, *cap. per tuas*, *de majorit. & obedient.*

Obedire non tenentur Inferiores a Superiore exemti, *cap. inter*, *eod. tit.*

Obedientiæ juramentum debet a contumacibus exigi. *cap. cum in Eccleſiis*, *eod. tit.*

Non obedientes Prælatis ſuis de Eccleſia debent ejici. *ibid.*

Obedire tenentur tam Laici, quam Clerici, Abbati juriſdictionem habenti, *cap. dilecta*, *eod. tit.*

Obedientiæ formam ab Abbate Epiſcopo præſtandæ, *vide cap. ne Dei*, *de ſimon.*

Ad obedientiam plenam quæ exigantur, *cap. hic quæ*, *de majorit. & obed.*

OBLATIONES, *cap. cauſa*, 23. §. *oblationes*, & *capit. cum inter*, 29. *de verb. ſignif.* 12. *quæſt.* 2. *cap. videntes*. *verſ. ipſe enim*.

Oblationum appellatione continetur quicquid donator Eccleſiæ, vel mobile, vel immobile in Eccleſia, vel etiam extra Eccleſiam, d. cap. cum inter nos, 29. de verbor. ſignific.

QUORUM OBLATIONES NON RECIPIENDÆ.

Oblationes diſſidentium fratrum non accipiendæ, diſt. 98. cap. oblationes. cap. neque.

Oblationes excommunicati, vel excommunicato factæ, non ſunt recipiendæ. Sed & hujus regulæ exceptio eſt: niſi excommunicatus pœnitens, antequam abſolveretur, morte fuerit præventus, dum Sacerdotem invenire non potuit, 26. qu. 6. c. ſi aliquis, in princ. & q. 7. c. Sacerdos. §. pœnitentes vero.

Oblationes ejus, qui filium ſuum exhæredaverit, non accipiendæ, 17. qu. 4. cap. ult. in princip.

Oblationes injuſtorum non accipiendæ, dict. cap. ſcriptum.

Oblationes eorum, qui pauperes opprimunt, non accipiendæ, dict. cap. oblationes. & cap. eorum, ead. diſt. 90.

Oblationes ex rebus turpiter quæſitis non accipiendæ, 14. qu. 5. c. immolantis. Contradicit dict. qu. 5. c. ſcriptum. §. econtra. Solvitur hæc objectio, ibid. c. ſeq.

Semel oblatum Deo, non eſt revocandum nec retinendum, 17. q. 4. cap. ſunt qui opes, cum cap. ſeq. Sacrilegium, 23. q. 2. c. Cler.

OBLIGATIO ex illicito facto non naſcitur, c. quod latenter, 5. de reg. jur.

Sed ex contracto & quaſi contracto, maleficio & quaſi maleficio regulariter oritur obligatio ſimul & actio: niſi juſſu Magiſtratus fecerit, c. quod quis, 24. de reg. jur. in 6. item niſi ſciente & conſentiente adverſario fecerit, c. ſcienti, 27. dict. tit. in 6.

Obligatio turpis nec de facto, nec de jure valet, cap. ult. de pact.

Obligatio pro Eccleſia facta ſucceſſorem obligatum habet, cap. 3. de ſolut.

Obligans Eccleſiam pro debitis alienis, ipſo facto ab adminiſtratione temporalium & ſpiritualium eſt ſuſpenſus, nec ad ſolutionem ejus Eccleſia tenetur, cap. 2. eod.

Obligatus non eſt ſucceſſor pacto anteceſſoris irrationabili, qui precario bona Eccleſiæ conceſſit, c. 2. de precar.

Obligatio ad eum tranſit, qui emolumentum recipit, cap. ex literis, de pig. quia cum onere ſuo tranſit res ad ſuum poſſeſſorem, c. 1. de Eccleſ. ædific.

in OBSCURO id ſequendum, quod legibus contrarium non eſt, cap. ult. in fin. diſt. 14. vide ſupra in dubio.

ODIO alieno alter non debet prægravari, c. non debet, 21. d. tit. c. q. 4. in princ. cum cc. ſeq. uſque ad q. 5.

ŒCONOMI non ſunt conſtituendi Laici, ſed Clerici, 16. quæſt. 7. cap. in nova.

ad OFFICIA publica Pagani non ſunt admittendi, vide infra in Pagani.

OFFICIALIS ex generali commiſſione non poteſt inquirere, corrigere, deponere & punire ſubditorum exceſſus, c. licet, 2. de officio vicarii, in 6. nec beneficia conferre poteſt, c. ult. eod. tit.

OLEUM conſecratum poteſt admiſceri non conſecrato, & totum erit conſecratum: ſimile eſt de aqua benedicta, c. quod in dubiis, de conſecr. alt.

de OPERIBUS, de pœnitent., diſt. 3. c. pium eſt, c. ſi quando, c. cavendum. c. quid ergo. c. ult. in princ. de conſecr. diſt. 5. c. nihil enim. cum duob. cc. ſequentibus.

OPUS novum ſi alicui nuntiatum fuerit, per tres menſes ab opere deſiſtere debet, c. fin. de op. nov. denuntiat.

Operis novi nuntiatio facit, ut quicquid poſt eam conſtructum fuerit, demoliri debeat, idque expenſis ipſius conſtruentis, ſ. cum ex injuncto, de oper. nov. nuntiat.

de OPINIONIBUS doctorum, dict. 2. c. reſponſa. Hæ hodie probabilem tantum obtinent auctoritatem non neceſſariam, diſt. 9. cap. noli meis. c. negare. c. ego ſolis. c. noli frater. c. neque quorumlibet. item diſt. 20. in princ. cum c. ſeq.

DE ORATIONIBUS.

In ORATIONE præmittitur præfatio, Surſum corda, de conſecrat. diſt. 1. c. quando.

Genua flectenda, vel proſtrato corpore orandum, 26. qu. 7. c. Sacerdos. §. diebus etiam remiſſionis. Niſi in Dominico, & per omnes dies Paſchæ uſque ad Pentecoſtem, diſt. 30. c. ult. §. ſimiliter. diſt. 76. cap. ſcire debes, in princ. verſ. neque ad exorandum. item de conſecr. diſt. 3. cap. quoniam ſunt.

Non verbis tantum, ſed & corde orandum, de conſecr. diſt. 3. cap. non mediocriter, & dict. cap. quando.

Ut oratio dominica matutinis & veſpertinis ſubjungatur, de conſecr. diſt. 5. c. id ſemper.

De oratione pro ſeculari poteſtate habenda, de conſecr. diſt. 1. c. de hymnis. §. componuntur.

ORATORIA campanas habere non poſſunt ſine Epiſcopi conſenſu. c. patentibus. de privil.

Oratoria privata permittuntur certo modo, de conſecrat. diſt. 1. c. unicuique.

In oratoriis privatis campanæ publicæ haberi non debent. c. patentibus, 10. de privilegiis.

ORDO clericalis per primam tonſuram confertur, c. cum contingat, de ætat. & qual. ordin.

Ordinis ſuſceptionem probet advena, antequam admittatur, vel ulterius promoveatur. c. inter. de Cler. peregrin.

Ordinatus ab Epiſcopo, ſine titulo, ab eodem ſuſtentetur, cap. non liceat, de præbend. & dignitat. & cap. Epiſcopus ſi aliquem, eod. tit.

Ordinatus ab Epiſcopo, qui ceſſit, quando miniſtrare poſſit, cap. 1. de ordin. ab Epiſc.

Ordinari extra ſtatutum tempus miniſtrare poſſunt poſt pœnitentiam peractam, c. conſultationi, de temp. ord.

Cum furtive ordinato poteſt Epiſcopus diſpenſare, ſi non ſub excommunicatione prohibitus acceſſit, alias non diſpenſat, niſi religionem intret, cap. innotuit, de eo qui furtiv. ordin.

Non ordinatus miniſtrans nunquam ordinetur, cap. ex literis, de Cleric. non ordin.

Ordinatus a Papa non eſt ideo a Prælati ſui juriſdictione exemptus, cap. per tua, de majorit., & obed.

Ordinem Subdiaconatus a Papa recipiens non poteſt ſine ejus licentia ab alio ulterius promoveri, c. cum quidam, de temp. ordin.

Ordinatus in apoſtaſia quando miniſtrare poſſit, vide in cap. ex parte, eod. tit.

QUINAM ORDINARI OBSTANT VEL POSSINT, ET QUOMODO.

Ordinari non debent ſpurii, cap. per venerabilem, qui fil. ſint legit.

Defectus genitalium ordinandum removet, cap. ſignificavit, de corp. vitiat.

Ordinari non debet ſervus, niſi manumiſſus, c. 1. de ſerv. non ordin. item nec infamis ante purgationem, cap. non debet de teſtibus. Item nec pœnitentes publici, cap. 1. de bigam. Item nec ad ratiocinia obligati, cap. ad ratiocinia, de obligat. Item nec membris mutilati, cap. expoſuiſti, de corpor. vitiat.

Ordinari poteſt quis ad ſuum patrimonium, cap. tuis quæſtionib. de præb. & dignit.

Ordinem Subdiaconatus confert ſolus Papa, die Dominico, cap. 2. de temp. ordin.

Ordines

Ordines omnes quando conferri poſſint, *vide ibid.*

Ordines minoree poſſunt Epiſcopi conferre die Dominica & feſtis pꝛincipuis. *ibid.*

Ordinem ſuſcipiens die non debito, eſt ad Papam mittendus, *c. cum quidam, de tempor. ordin.*

Ordinem recipientis ſine ætate legitima, & conferentis pœna, *c. vel non eſt compoſ. eod. tit.*

Ordines ſacri duo una die conferri non poſſunt, & pœna conferentia habetur, *in c. dilectus, eod tit.*

De ordinis ſubſtantia non eſt tempus, impedit tamen executionem, *c. conſultationi, de temp. ordin.*

Prælati & beneficiati ordines ſacros recipiant, vel amoveantur, *c. cum in cunctis. de elect. & c. quaris, de ætat. & qualit. ord.*

Ordines duos uno die recipiens eſt ſuſpendendus, poteſt tamen cum eo diſpenſari pœnitentia peracta, *c. 3. de ec qui furt. ord. ſuſcep.*

ORDINARIUS non poteſt reſtituere poſſeſſionem contumaci, contra quem miſſio in poſſ. facta eſt a delegato, *c. paſtoralis, de offic. deleg.*

Ordinarius poteſt ex officio ſuo cogere partes, ut ſtent juſto arbitrio, & pareant ſententiæ arbitrorum, *c. 2, de arbitr.*

Ordinatius non tenetur obedire delegato; niſi ei de commiſſione conſtet, *c. cum in jure, de offic. Jud. deleg.*

Ordinario non exequente Judicis delegati ſententiam, ipſe delegatus exequi poteſt, *c. ſignificaſti, eod. tit.*

Ordinarius retractare debet iniquam ſententiam a Judice delegato in cauſa matrimoniali latam, *c. ſignificavit, eod. tit.*

Ordinarius Judicis delegati ſententiam exequi tenetur, *c. in literis, de offic. Jud. deleg.*

Ordinarius excommunicare poteſt injuſte a delegato abſolutos, *c. ex parte, de offic. Jud. ordin.*

Ordinario major eſt delegatus Papæ, quatenus ad cauſam ſibi commiſſam, *c. paſtoralis, eod. tit.*

Ordinario præjudicium facere non cupit Papa per mandatum ſuum, *c. licet, eod. tit.*

OPPRIMENTES pueros nocte qualiter puniendi, *vide in c. ult. de iis qui fil. occid.*

OSTIARIUS, & de nomine & officio oſtiariorum, *diſt. 21 c. 1. §. fin. diſt. 25. c. 1. §. ad oſtiarium.*

Ne oſtiarius orario utatur, *diſt. 23. c. non oportet.*

P.

PACTUM quid ſit, *c. pactum, 11. de verb. ſignif.*

Pactum legis commiſſoriæ in pignoris contractu prohibetur, *c. ſignificante, 7. de pignoribus.*

Pactio privatorum, legi contraria, nullius eſt efficaciæ, *c. ſi diligenti, de for. compet.*

Pactum quod ab initio non valuit, per ſuperioris ratihabitionem valet, *c. quoties, de pact.*

Pactum turpe vel impoſſibile nullum ligat, *cap. ult. de pact.*

Pactum generale, ne de crimine agatur, non valet, c. *quemadmodum, de jurejur.*

PÆDAGIA & vectigalia nova ſine conſenſu Principis imponere non licet, *c. innovamus, 10. de cenſib.* vide *infr. in* Pedagia.

qui PAGANIS prædicant, poſſunt cibis ab ipſis appoſitis veſci, *c. quam ſit, 20. in pr. de Judæis.*

Ut iis qui idonei ſunt, permittatur paganis prædicare, *dict. cap. 10. §. inſuper.*

Ne Pagani ad officia publica admittantur, *c. cum ſit, 16. §. fin. eod. tit.*

Pagani conſtitutionibus Eccleſiæ non ſubjacent, *c. gaudemus, de divort.*

Paganis arma & auxilium vendentium pœna, *c. quod olim, de Jud. & Serracen.*

PALLIO uti poteſt Archiepiſcopus infra quamlibet Eccleſiam ſuæ provinciæ, *cap. 1. de uſu pall.*

Pallium novum habebit tranſiens ad novum Archiepiſcopatum, *c. bonæ memoriæ, 2. de poſtul.*

Pallium alteri Archiepiſcopo accommodari non debet, *cap. ad hæc, eod. tit.*

Pallio non utendum extra Eccleſiam, ut in proceſſione & ſimilib. *c. 1. eod. tit.*

In pallio debet Archiepiſcopus ſepeliri, *c. 2. eod. tit.*

Pallio conſequitur quis plenitudinem officii, nec prius Archiepiſcopus appellari debet, *c. niſi ſpecialis, de uſu pall.*

Pallium quid ſignificet, *vide in c. ad honorem, eod. tit.*

Pallio ſemper & ubique ſolus utitur Papa, *ibid.*

Pallio non utatur Archiepiſcopus extra ſuam provinciam, niſi ex privilegio ſpeciali, & de licentia ejus, in cujus Eccleſia celebrat, *c. ex tuarum, eod. tit.*

Pallio utendum in feſtis præcipuis & diebus privilegiatis Eccleſiæ ſuæ conceſſis, *c. ex tuarum. eod. tit.*

Pallium Archiepiſcopis dandum accipitur de corpore Sancti Petri, *c. ſignificaſti, eod. tit.*

Pallium recipiens fidelitatem jurare tenetur, *ibid.*

Sine pallio non licet Archiepiſcopo confirmato convocare Concilium, conficere chriſma, &c. *c. quod ſicut, & c. præterea, de elect.*

Pallium conferre poſſunt principales Patriarchæ Suffraganeis ſuis, *c. antiqua, de privilegiis.*

de PAPA, *diſt. 21. c. 1. §. Pontifex.*

Papa ſolus poteſt ſupra jus diſpenſare, c. *prepoſuit, de conceſſ. prebend.*

Papæ ſoli reſervatur tranſlatio Epiſcoporum, & depoſitio, *c. inter corporalia, de tranſlat.*

Papa de hæreditate judicare poteſt ratione fidei, *c. Judæi. de Jud.*

Papa poteſtatem habet a Deo, Imperator a Papa, *cap. novit. de Jud.*

Papa ejuſdem eſt poteſtatis, cujus & beatus Petrus, c. *illud dominus, de major. & obed.*

Papa Principem ſecularem deponere poteſt, *c. ad abolendam, de hæret.*

Papa poteſt legitimare illegitimos, c. *per venerabilem, qui filii ſint legitimi.*

Papa ſolus Epiſcopos fratres ſuos in literis nuncupat, *c. quam gravi, de crim. falſ.*

Papæ poteſt cum ratione obviari, etſi abſolute jubeat, *c. ſi quando, de reſcript.*

Contra Papæ voluntatem nemo jus in beneficiorum collatione habet, *c. dilectus, de præb.*

Papa ſolus canonizat ſanctos & ſanctorum reliquias, *ibid.*

Papa ſolus Laico concedit jus eligendi in Eccleſia collegiata, *c. nobis, de jur. patron.*

Papa ſolus cauſas committit appellatione remota, c. *ſuper quæſtionum, de offic. deleg.*

Papa ſolus major eſt omni Concilio, omnive ſtatuto, *c. ſignificaſti, de elect.*

Solus Papa Dei vicarius in terris eſſe videtur, nulluſque major, *c. licet, eod. tit. & c. quanto, de tranſlat.*

Solus Papa diſpenſare poteſt, ut filii Presbyterorum Eccleſias paternas immediate habeant, c. *dilectus, de filiis presb.*

Papa ſolus unit & dividit Epiſcopatus, *de tranſlationib. per tot. tit.*

Solus Papa ſententiam diffinitivam mutare poteſt, *cap. cum olim, de ſentent.*

Papa ſucceſſori ſuo legem imponere non poteſt, nec poteſtatem ejus limitare, *c. innotuit, de elect.*

Papa cognoſcere debet de cauſa natalium, c. *tuam, de ordin. cognit.*

PARIA

Digitized by Google

PARIA ſunt quid factum non eſſe, & inutiliter eſſe factum, *c. non præſtat*, 52. *&* *quæ contra*, 64. *& c. in malis*, 69. *de reg. jur. in 6.*

Paria crimina pari compenſatione tollantur, *cap. pen. & ult. de adult.*

Par in parem non habet imperium, *c. innotuit*, *de elect.*

De Parochi Ordinatione.

PAROCHUS non eſt ordinandus, niſi in ſacris conſtitutus, qui ad minus ſit Subdiaconus, *c. præterea*, 5. *de ætate, & qualitate.*

Non niſi idoneus moribus, ſcientia, & qui viceſimum quintum annum ingreſſus eſt, in parochum eſt ordinandus, *c. licet canon.* 14. *de elect. in 6.*

De Parochi Officio.

Parochus ordinatus reſidere perſonaliter tenetur, *d. c. licet canon.* 14. *§. is etiam.*

Parochus ordinatus intra annum Sacerdos fieri debet ſub pœna privationis, *d. §. is etiam. verſ. & intra annum.* Niſi in Eccleſia collegiata, *c. ſtatutum*, 22. *eod. tit.* Item niſi Epiſcopus loci cum Parocho ſtudiorum cauſa diſpenſaverit, *c. cum ex eo*, 34. *eod. tit.* Item niſi annus nondum ſit completus, *c. commiſſa*, 35. *in princ. eod. tit.* Item niſi ex juſta cauſa fuerit impeditus, quo minus intra annum Parochus ſit factus, *d. c.* 35. *§. annus autem.* Item niſi anno elapſo eidem Eccleſia eidem rurſus conferatur, quod reprobatur *d. c.* 35. *porro.* Denique ſi intra annum Sacerdos factus non ſit, præter privationem fructus quoque perceptos reſtituere tenetur, & ordinator Eccleſiam debet præſtare indemnem, *d. c.* 35. *§. cæterum.*

Ne parochialem Eccleſiam Parochus alicui non conſtituto in legitima ætate, & Sacerdotio, neque ultra ſex commendet, *c. nemo*, 15. *de electione, in 6.*

Parochianum alterius nullus Epiſcopus judicet, *c. nullus*, *de paroch.*

Parochianum alterius non abſolvat Presbyter ad divina, *c. ut dominicis. eod. tit.*

Parochianum alterius non admittat Presbyter ſine ejus petita licentia, *c. omnis, de pœnit. & remiſſ.*

Parochiæ non dividantur ſine conſenſu Epiſcopi, *cap. avaritiæ, de preb.*

Parochialis Eccleſia debet habere aliquid de bonis Parochiani, etiam alibi ſepulti, *c. relatum, de ſepult. & c. de his, ibid.*

Parochialis Eccleſia nulli debet conferri, qui perſonatum, vel dignitatem habeat cum cura, alioqui non tenet ipſa collatio ipſo facto, *c. nemo, de off. jud. ord. lib. 6.*

PATER, *c. nam & Rex* 2. *de verb. ſign.*

Pater filios alere debet, *diſt.* 30. *c. ſi quis reliquerit*, etiam ſi ex injuſto matrimonio ſint nati, *c. cum haberet* 5. *§. fin. in fine, de eo, qui duxit in matrimonium quam polluit per adulterium.*

Pater filium caſtigare debet, quod eſt charitatis, 23. *q.* 5. *c. nan putes.*

Pater conveniri non poteſt pro filio, neque tenetur, *c. ult. de delictis puer. item* 1. *q.* 4. *c. Judæi. in fin.*

Patria poteſtas ſolvitur, ſi alimenta pater denegavit, vel ſi pater filium languidum expoſuit, *c. unic. de infantib. & languidis expoſitis.*

Epiſcopalis dignitas filium a patris poteſtate liberat, *diſt.* 54. *c. ſi ſervus ſciente. §. ſed & jus patriæ.*

Hæretici liberos ſuos in poteſtate ſua non habent, ideoque emancipatio ab iis facta nihil operatur, *c. quicunque.* 2. *§. fin. de hæreticis. in 6.*

de PATRIARCHIS, & de loco, & origine Patriarcharum, *diſt.* 99. *c.* 1. *& diſt.* 80. *c.* 1. *cum c. ſeq.*

Definitio realis, *d. diſt.* 99. *c. nulli.*

De nomine, & ſpeciebus Patriarcharum, *diſt.* 22. *c.* 1. *§. Patriarcha Græca, & §. Patriarcha patrum Princeps.*

Patriarcha, & Primas nomina tantum, non re differunt, *diſt.* 99. *in princ. §. primates, & c.* 1. *verſ. noſtros Patriarchas.*

PATRONUS efficitur quis Eccleſiam conſtruens de conſenſu diœceſani, *c. a nobis. de jur. patron.*

Patronus poteſt quis eſſe multarum Eccleſiarum, *c. veniens, de jurejur.*

Patronus non diſponat de rebus Clerici defuncti, *c. ad de ſucceſſ. ab inteſt.*

Patronus Epiſcopi jus minuere in Eccleſia non debet, *c. cum ſeculum, eod. tit.*

Patronus filium ſuum, vel nepotem ſine Epiſcopi conſenſu inſtituere non debet, *c. conſuluit, de jure patron.*

Patronus poteſt ab Eccleſia reditus ſibi ab Epiſcopo conſtitutos, & deſignatos exigere, *c. præterea, eod. tit.*

Univerſitate vendita patronatus jus etiam tranſit, niſi diſerte excipitur, *c. ex litteris, eod. tit. & c. cum ſeculum, eod.*

Patronus Laicus neminem ſine conſenſu Epiſcopi diœceſani inſtituat, *c. præterea, eod. tit.*

Patronatus libere donari poteſt conſanguineo, vendi vero per ſe non poteſt, ſed cum univerſitate ſolum, *cap. ex inſinuatione, & c. de jure, eod. tit.*

Patronus Laicus præſentato uno repulſam paſſo poteſt alium exhibere, *c. pastoralis, eod. tit.*

Patronus Eccleſiæ vacanti intra quatuor menſes provideat, alioqui jus conferendi Epiſcopus habet, *c. cum propter diſcordias, eod. tit.*

Patroni eſt ad Eccleſiam præſentare, non conferre, *cap. ult. eod. tit.*

Patronus Clericus ſeipſum præſentare non poteſt, *cap. per noſtras, eod. tit.*

Patroni conſenſus in electione Prælati requirendus eſt, *c. a nobis, eod. tit.*

Patronus honorandus eſt, & ab Eccleſia fundata ſuſtentandus, ſi egeat. *ibid.*

Patronatus jus hæredibus dividi non debet, *c.* 1. *eod tit.*

Patroni ſi plures fuerint, ille præſentatus obtineat, qui Plurimorum aſſenſu eligitur, ſi vita & ſcandalum non contradicant, *ibid.*

Patronus Eccleſiam non vacantem alteri conferre non poteſt, *c. illud prætereundum, eod. tit.*

Patronus jus patronatus ſine Epiſcopo dare poteſt, *ibid.*

Patronus non ſine Epiſcopo, nec Epiſcopus ſine patrono beneficium conferat, *c. ſuggeſtum, eod. tit.*

Patroni religioſi non poſſunt Eccleſiam in proprios uſus convertere propria auctoritate, *c. ſicut nobis. de ſuppl. neglig. prælat.*

Patronatus cauſa definiri debet per Judicem Eccleſiaſticum, *c. quanto, de judic.*

De Patronatus jure orta quæſtione, neutro conferente, debet Epiſcopus poſt ſex menſes beneficium conferre, *c. ſi vero, & c. ex te, de jure patronat.*

PECCATI definitio, 15. *qu.* 1. *c.* 1. *§. fin.*

Dividitur item peccatum in originale & actuale, *de conſecrat. diſt.* 4. *c. regeneratum.*

Dividuntur peccata in mortalia & venialia, *diſt.* 25. *c. unum orarium. §. unde Hieronymus, cum ſequentibus, uſque ad. c. qui in aliud.*

Alia dicuntur voluntatis, alia infirmitatis, 15. *q.* 1. *in princ. c. illa cavenda.*

De tribus generibus peccatorum. *De pœnitent. diſt.* 2. *c. ſicut tribus, cum ſequentib. uſque ad ſuper trib.*

De quatuor generibus peccatorum. *De pœnitent. diſt.* 1. *c. ſuper tribus.*

PECUNIA 1. *qu.* 3. *c. totum.*

Pedagia,

PEDAGIA, quidagia, ſalinaria interdicta quæ *c. ſuper quibuſdam*, 26 *§. præterea*, *de verb. ſignific. vid. ſupr.* in Pædagia.

PENSIONEM ſolvens alicujus rei, ejus præſumitur dominus, *c. cum veniſſet*, *de reſtit. ſpoliat.*

Penſio propter ſterilitatem terræ minuenda eſt, *c. propter ſterilitatem*, *de locat. & conduct.*

In penſionis ſolutione antiqua conſuetudo eſt ſervanda, *c. quanto creatori*, *de cenſibus*.

Penſiones minuere ad Clericorum detrimentum, vel augere non licet ſine Epiſcopi conſenſu, *c. avaritiæ*, *de præbend. & dignitat.*

Prælatus non poteſt Eccleſiam ultra vitæ ſuæ tempus penſionariam conſtituere, *c. præterea*, *de cenſibus*.

PEREMPTORIE poteſt quis in prima citatione citari, *c. 1 de dilat.*

de PEREGRINATIONE hæc regula eſt: non Hieroſolymis fuiſſe, ſed Hieroſolymis bene vixiſſe, laudandum eſt, 12. *qu. 2. c. gloria. § poſtremo.*

Peregrinari non debet Clericus ſine licentia Epiſcopi ſui, nec Epiſcopus ſine licentia Papæ, *c. magnæ devotionis*, *de vot. & vot. red.*

Peregrinorum res nullus occupet, quia ſunt ſub Papæ protectione, *c. 1. de Cler. peregrin.*

Peregrinorum privilegio gaudet, qui cauſam Papæ agit. *ibid.*

Peregrinis in via conſtitutis tempore interdicti pœnitentia non eſt deneganda, *c. quod in te*, *de pœnit. & remiſſ.*

Peregrini Clerici non ſunt in Eccleſiis inſtituendi, *c. 1. de Cler. peregr.*

PERJURUS Clericus ab officio & beneficio ſuſpendatur, vel beneficio prorſus privetur, *c. querelam de jurejur.*

A perjuro non debet amplius juramentum accipi *cap. literas de præſumpt.*

de PERSECUTIONE, 23. *quæſt. 4. c. qui ſecundum*, *cap. ille gladium ¶. porro. c. nimium. ¶. item ſi ſemper*, *cum ſequentibus item* 23. *q. 5. c. non vos.* 24. *qu. c. c. a recta.*

PERSONALIA reſcripta vel privilegia perſonam non excedunt, *c. mandata Eccleſiaſtica*, *de reſcript.*

Perſonale delictum in damnum Eccleſiæ redundare non debet, *c. cum venerabilis*, *de except.*

Perſonalis conceſſio cum perſona finitur, realis perpetua eſt, *c. cum veniſſent*, *de inſtit.*

Perſonatus plures in eadem Eccleſia, vel diverſis, nullus habere debet ſine ſedis Apoſtolicæ diſpenſatione, *c. ad hæc. & c. multa*, *de præbend.*

de PIETATIS ſtudio, *diſt.* 47. *c. comes.*

PIGNUS recipere poteſt Prælatus a quolibet poſſeſſore, *c. cum contra*, *de pign.*

In pignoris cauſa fructus in ſortem non ſunt computandi, alias cenſetur uſura, *ibid.*

Prælatus bona Eccleſiæ pignori dare non poteſt pro ſuis debitis, *c. ex præſentium*, *de pign.*

Ex pignoris contractu regulariter competit actio pignoratitia, & hypothecaria ad perſequendum pignus. Niſi liber homo pignori ſit obligatus, *c. lator*, 2. *de pignorib.* item niſi extraneus poſſeſſor rem uſuceperit vel præſcripſerit, 16. *qu. 3. c. placuit ut. §. præſcriptionem. verſ. non ſolum.* ſi tamen alius quam qui rem uſucepit vel præſcripſit, conveniatur, huic alterius præſcriptio non prodeſt, *diſt. cap. placuit ut. §. ſi vero ad alium. verſic. nec ſibi proderit.*

Si pignori obligata eſt eadem res duobus vel pluribus, is potior eſt, qui prior eſt tempore, *c. qui prior*, 54. *de reg. jur in 6.*

quod ſemel PLACUIT, amplius diſplicere non poteſt, *c. quod ſemel*, 21. *de reg. jur. in 6.*

PLAGIARIORUM pœna eſt ultimum ſupplicium, *c. 1 de furtis.*

de PLEBISCITO. Hujus definitio habetur, *diſt. 2. c. plebiſcita. Inſtit. de jur. naturali, §. plebiſcitum.*

ſi PLUS quis petierit, punitur, *c. unic. de plus petitionibus.*

Cui licet quod eſt plus, licet utique quod eſt minus, *c. cui licet*, 53. *de reg. jur. in 6.*

Pluralis locutio duorum numero contenta eſt, *c. pluralis*, 40. *de reg. juris*, *in 6.*

PŒNARUM inventarum ratio eſt emendatio delinquentium, 26. *q. 2. c. placuit. §. fin.* 23. *qu. 4. c. eſt injuſta. §. fin.*

Quibus Pœnæ remittantur vel temperentur.

Qui ſine culpa, niſi ſubſit cauſa, deliquit, non eſt puniendus, *c. ſine culpa*, 23. *de reg. jur. in 6.* Sane cauſæ publicorum judiciorum generales enumerantur. *De pœnitent. diſt. 1. c. cum facta.*

Animal brutum ſi commiſerit delictum, non punitur, 15. *quæſt. 1. c. firmiſſime. §. animalia enim.*

Si coactus commiſerit, punitur, 15. *quæſt. 1. c. merito.*

Si corruperit reus accuſatorem, hoc caſu pro convicto habetur, 2. *qu. c. ult. §. in omnib.*

Si Epiſcopus commiſerit, hic accuſari nequit, nec damnari, 11. *q. 3. c. irritam*, 6. *quæſt. 1. c. qui crimen. §. ſiccum c. ſequent.* 2 *quæſt. 7. c. accuſatio. §. unde liquet.* Contradicit. *d. q. 7. c. præſumunt. c. ſi hæreticus. §. item quod dicitur.*

Si Furioſus commiſerit, non punitur, 3. *quæſt. 9. c. indicat*, 15. *quæſt. 1. in princ. & c. illud. § furor. §. meat vero. item 1. aliquos. c. illa cavenda. verſ. neque enim ſiper. c. ne ii qui. ¶. fin.*

Si minor ætate commiſerit, non punitur, 15. *qu. 1. c. illud. §. fin. c. firmiſſime, in princ. item c. intelleximus 2. de delictis puerorum.* Niſi minor doli ſit capax, *dict. ¶. fin. verſ. niſi ratione ſit capax. item c. 1 de delictis puerorum* qui tamen mitius propter ætatem punitur, *dict. c. 1. ¶ quamvis in eis non ita.*

Ex quibus causis Pœna remittatur, vel non.

Si Abſolutio criminis intervenerit, *c. q. 3. c. 2. ult. §. deſtitiſſe. verſ. abolitio enim.*

Si eadem accuſatio antea quoque in judicium fuerit deducta, vel ejuſdem criminis nomine actum, non poteſt iterum accuſari, *c. de his*, 6. *de accuſationibus*. Niſi prior accuſator fuerit prævaricatus, vel per colluſionem reus abſolutus, *c. ult. de colluſione deteg.* vel niſi crimen ſit iteratum, de quo poſtea accuſatio inſtituitur, *cap. 1. de pœnis.*

Si per cæcitatem commiſſerit, non punitur. Probatur ſimul & diſtinguitur, 15. *quæſt. 1. c. illud. §. ſed objicitur.*

Si accuſator deſtiterit, reprobatur, *c. 1. & 2. de colluſione detegen.*

Si ſine dolo malo factum ſit, & non injuriæ gratia, 15. *quæſt. 1. in princ. item. §. cui ſententiæ. item c. non eſt, item de pœnitent. diſt. 1. c. ſciendum.*

Hujus exemplum proponitur, ſi ratione officii fecit, 23. *qu. 5. c. cum homo, in princ. & dict. c.*

Si per ebrietatem commiſerit, non punitur, 15. *qu. 1. c. ſane diximus. & c. inebriaverunt.*

Si per infirmitatem vel ignorantiam commiſerit, punitur, 15. *qu. 1. in pr. §. 1. c. illud. §. itaque ut ex promiſſis.* Contradicit *d. q. 1. c. illa cavenda. §. quin etiam ipſius.*

Si Juſſu ejus, cui parere neceſſe fuit, commiſerit, punitur, *c. quod quis*, 24. *de reg. jur. in 6. item de conſecrat. diſt. 4. c. quæris a me, in princ.* Contradicere videtur, *dict. c. merito.*

Si reus mortuus ſit, pœna extinguitur, 33. *qu. 2. c. admonere. §. & nunc poſt mortem, verſic. nec a te poſſ.* Niſi de hære-

ſi ...

ſi quis accuſetur, 24. q. 2. c. penult. § fin. cum c. ſeq.

Si aaauſator mortuue ſit, vel ex alia cauſa impediatur accuſationsm proſequi, 2. quæſt. 8. c. ult. §. fin.

Si arimen propoſitum non fuerit perfectum, non punitur: quod tamen reptobatur de pœnitent. diſt. c. c. quiſquis, in princ. & cap. ant facta. § eventus. alias ſi arimen ad uctum non pervenerit, non punitur. Nam cogitationis pœnam nemo patitur, diſt. diſt. 1. cap. cogitatio. & c. cogitationis. Hæa quoad hominem. Nam apud Deum diſtinctio jam dicta non admittitur, a quo etiam aogitatio punitur, dict. diſt. c. c. nunquid. item 17. quæſt 1. c. voventibus, 32. qu. 5. c. ſicut enim, c. ſi Paulus. c. nec ſolc. c. qui vident. item 32. quæſt. 7. cap. non ſolum.

Si crimen commiſſum ſit vulgare & uſitatum, 23. qu. 4. cap. ſi quis poteſtatem. §. fin. cum cap. ſeq. pœna ſioe culpa (niſi ſubſit cauſa) non imponitur, cap. ſine culpa, 23. de reg. juris in 6.

Si in hac vita pœnam ſuſtinuerit, juſtificatus per hoc eſt in altera vita: approbatur ſimul & diſtinguitur, d. quæſt. 5. cap. quid ergo, de pœnitent. diſt. 3. cap. ſunt plures. §. auctoritas illa. cap. ignis ſuccenſus. cap. quærat.

PŒNITENTIA quid? De pœnitent. diſt. 1. c. ecce nunc. §. penult. & ult. c. tres ſunt. §. eſt enim pœnitentia. cap. quis aliquando. §. illud autem. verſ. eſt enim pœnitentia, & diſt. 3. c. 1. & c. pœnitentia c. pœnitentiam. §. fin.

Diviſio pœnitentiæ trimembris. De pœnitentia diſt. 1. cap. tres ſunt.

Et diviſio pœnitentiæ bimembris, in veram & falſam. De pœnitent. diſt 3. c. in tantum. § & fin. & c ſceleratior. §. 1.

Itidem diviſio pœnitentiæ bimembris in interiorem, & exteriorem. De pœnitent. diſt. 1. c. quis aliquando. §. econtra. verſ. eſt enim pœnitentia.

Exempla pœnitentiæ. De pœnitent. diſt. 1. cap. convertimini. §. unde poſt trinam. diſt. 3. c. totam, c. Achab.

Quo jure ſit introducta pœnitentia, 33. quæſt. 3. cap. audivimus. §. quia pro omnibus.

Ad quam cauſæ Pœnitentiales pertineant, c. accedentibus, 22. de exceſſ. prælator. item 9. q. 2. c. placuit ut deinceps.

POETÆ non legendi, diſtinct. 37. cap. ideo prohibetur, in princip.

PONTIFEX, diſtinct. 21. c. Cleros. §. Pontifex.

POSSESSIO acquiritur ex conſuetudine loci, qua modicum terræ luco rei tradendæ datur, vel in extremitate pallii manu apprehendentis ſuſtinetur, cap. ex literis. 2. de conſuetudine.

Per ſolutionem penſionis res, pro qua penſio ſolvitur, tradita cenſetur, c. cum veniſſet, 9. de reſtitut. ſpoliator.

Si vis fiat ei, qui in poſſeſſionem miſſus eſt, datur eo nomine actio: niſi cum ad latitantem debitorem creditor in poſſeſſionem bonorum ejus miſſus eſſet, debitor cautionem offerat judicio ſiſti & judicatum ſolvi. c. 1. de dolo & contumacia. Vel: niſi miſſo tale crimen objiciatur, quo probato poſſeſſione eſſet privandus: quod tamen reprobatur, cap. accedens. 23. de accuſationib.

Sine poſſeſſione præſcriptio non procedit, cap. ſine poſſeſſione, 3. de reg. juris. in 6.

Pro poſſeſſore habetur qui dolo deſiit poſſidere, c. pro poſſeſſore, 25. d tit. de reg juris.

Poſſeſſor malæ fidei ullo tempore non præſcribit, cap. poſſeſſor, 2. de regulis juris, in 6.

POSTERORUM appellatione in pœnis non continentur per fœmina deſcendentes, c ubicunque, 4. de pœnis, in 6.

POSTULATIO ſit irrita, ſi poſtulatus interdictum non ſervarit, c. 1. de poſtulat.

Poſtulationis conceſſio ſit ex gratia, cap. bonæ memoriæ, eod. tit.

Poſtulatio, ſicut electio, eſt examinanda, cap. licet. de translat. Epiſcop.

Majora parte indignum poſtulante, poteſtas eligandi ad minorem devolvitur, c. gratum gerimus, de poſtul. prælat.

Poſtulatio communi conſenſu facta, & ſuperiori inſinuata, amplius variari non poteſt, c. bonæ memoriæ, eod. tit.

Poſtulatio vel electio non debet fieri per verba conditionalia, vel alternativa, c. 2. de elect. in 6.

Poſtulari debent Prælati Eccleſiarum, non eligi, c. ult. de poſtul. prælat.

Poſtulatio non valet, quæ abſentibus jus eligendi habentibus contemtis ſit, c. bonæ memoriæ, eod. tit.

PRÆBENDAS duas non poteſt quis tenere ex diſpenſatione Archiepiſcopi, cap. literas, de conceſſ. præb.

Præbenda non promitti, poteſt antequam vacet, cap. 2. de conceſſ. præbend.

Præbenda non integratur ſciſſione alterius, cap. cum cauſam, de præbend.

Præbendæ proventum quis habere poteſt, etſi Canonicus non ſit, c. quia nonnullis. de magiſtr.

Præbendarum multitudo a promotione repellit, c. cum jam dudum, eod. tit.

Præbenda carere non debet, qui in Canonicum receptus eſt, c. majoribus. & c. relatum, de præbend.

Præbendam vel beneficium dans, quam dare non poteſt, illa evicta, quam poteſt dare teneatur, cap. inter cætera, eod. tit.

Præbenda ſecunda, recepta prima, vacat, cap. literas, de conceſſ. præbend.

Præbenda ultra ſex menſes vacare non debet, c. 2. eod. 2.

De præbenda poteſt abſens per alium inveſtiri, cap. accedens, eod. tit.

Præbendarum proventus recipiunt ſtudentes in Theologia per quinquennium, cap. fin. de magiſt. & cap. licet, de præbend.

Præbenda alteri per Papam collata, præcipitur Epiſcopo poteſtas conferendi illud beneficium, cap. 1. de conceſſ. præbend.

Præbenda & beneficia vacantia in curia Romana, a die vacationis poſt menſem poſſunt conferri per eos, ad quos id oneris incumbit, vel abſentibus eis, ab eorum generalibus vicariis, c. ſtatutum, de præbend. lib. 6.

Ex præbenda una poſſunt duæ fieri, cap. vacante, de præbend.

Si præbenda alicui ratione reſcripti debeatur, & alteri conferatur, debet ille in Canonicum recipi & ſuſtentari, donec beneficium vacet, cap. ſtatutum, de præbend. lib 6.

Præbendarum collatio ad quem pertineat, cum Epiſcopus & Capitulum dubio tempore non conferant, c. poſtulaſti, de conceſſ. præbend.

Præbendarum collatio ad Capitulum ſede vacante non ſpectat, cap. illa devotionis, ne ſed. vac.

PRÆCENTOR, cap. Cleros. §. præcentor. diſt. 21.

PRÆDESTINATIO, 23. quæſt. 4 cap. cum quiſque. §. eſt & alia. cap. ſicut non. cap. obtineri. cap. Nabuchodonoſor. cap. vaſis item de pœnitent. diſt. 2. cap. firmus, cap. melius. cap. talibus, cap. ſi enim. §. fin. cap Apoſtolus, cap. mirandum, cap. multi. cap. ciſtius. cap. ult. in princ. uſque ad §. charitas. item de pœnitent. diſt. 4. cap. ſi ex bono. c. benedictus. cap. novit Deus. cap. in domo. cap. hanc ſocietatem.

PRÆDICANS excommunicatis poteſt ab eis eleemoſynas & victum recipere, cap. cum voluntate, de ſentent. excommunicationis.

Prædicatorum fratrum privilegium & Minorum, cap. nimis, de exceſſ. prælat.

Prædicatores veſci poſſunt his, quæ eis apponuntur, cap. quam ſit laudabile, de Judæ.

Prædicationem facere debet Epiſcopus vel per ſe, vel per alios, cap. inter cætera, de offic. ordin.

Digitized by Google

Prædicare non licet Laico, cujuſcunque ſit ordinis, *c. ſicut uno, de hæretic.*

Prædicare non debent eleemoſynarum quæſtores, *cap. cum ex eo, de pænit. & remiſſ.*

PRÆLATUS eſſe non poteſt ſecularis, vel regulam non profeſſus, *c. cum cauſam, de elect.*

Prælati non committant vices ſuas, vel Eccleſias ſub annuo cenſu, *c. 1. ne præl. vices ſuas.*

Prælati factum non præjudicat Eccleſiæ, *c. cum noſtris, de conceſſ. præbend.*

Prælati non onerent ſubditos exactionibus, vel pluribus equorum alimentis in viſitatione, *c. quia plerique, de immunit. Eccleſ. & c. cum Apoſtolus, de cenſibus.*

Ad prælaturam ſe nemo præſentare debet, *c. per noſtras, de jure patr.*

Prælatus plus juris habet in conceſſione Eccleſiæ, quam patronus in præſentatione, *c. dilectus, de offic. deleg.*

Prælatus eſt procurator rerum Eccleſiaſticarum, non dominus, *c. fraternitatem, de donat.* & rerum Eccleſiaſticarum conditionem meliorem facere poteſt, deteriorem neutiquam, *ibid.*

Prælati inferiorum privilegia diminuere poſſunt, *c. ad petit. de accuſat.*

Prælati judicium ferri candentis ſubire non debent, nec tali purgationi intereſſe, vel auctoritatem præſtare, *cap. ex literis, de exceſſ. prælat.*

Prælatus tenetur ſubdito, ad auſteriorem religionem migrare volenti, licentiam dare, *c. licet quidam, de regul.*

Prælati non debent intereſſe corporali punitioni alicujus, *d. c. ex literis, de exceſſ. prælat.*

Prælaturam amittat, qui ad ordines promoveri non poteſt, *c. ut Abbates, de ætat. & qualitat. ordin.*

PRÆPOSITUS, *c. quamvis, 9. de verbor. ſignific.*

In Præpoſitum non eſt ordinandus, niſi Presbyter, vel Diaconus, *diſt. 60. c. nullus.*

PRÆSCRIPTIO non valet abſque bona fide & juſto titulo, maxime rerum Eccleſiaſticarum, *c. quoniam omne, de præſcript. & cap. vigilanti, c. ſi diligenti, eod.*

Præſcriptio, quæ ſine peccato ſervari non poteſt, non valet, *c. veniens, eod. tit.*

Præſcriptionem non inducit longa uſurpatio, *c. cauſam, eod. tit.*

Præſcriptio nulla contra Eccleſiam currit, niſi quadraginta annorum, ſola autem centenaria contra Romanam Eccleſiam, *cap. illud. cap. ad audientiam. & c. de quarta, eod. tit.*

Præſcriptionem elidit interruptio, *eod. cap.*

Præſcriptio non currit contra obedientiam, *c. cum non liceat, eod. tit.*

Præſcriptio non currit contra Epiſcoporum conſtitutionem, & contra procurationem eis debitam, *c. accedentes. & c. cum ex officii, eod. tit.*

Præſcriptio non currit tempore ſchiſmatis, *c. cum nobis, eod tit.*

Super præſcriptione poſſunt teſtes produci, *c. illud, eod. tit.*

Laicus non poteſt decimas nec præſcribere, nec detinere, *c. cauſam, eod. tit.*

Præſcriptio omnem actionem excludit, *cap. ad aures, eod. tit.*

Præſcribere poteſt Abbas jus Epiſcopale, *cap. auditis, eod. tit.*

Præſcriptionem interrumpit Synodalis proclamatio, *c. ſanctorum, eod. tit.*

Præſcriptio non currit tempore hoſtilitatis, *c. ex tranſmiſſa. eod. tit.*

PRÆSUMPTIO violenta evidentiſſimam probationem requirit, *c. veniens, 3. in fine, de Presbytero non baptizato.*

Semel malus ſemper præſumitur malus, *c. ſemel, 8. de reg. jur. in 6.*

Ignorantia præſumitur, niſi probetur ſcientia, *c. præſumitur, 47. de reg. jur.*

Qui contra jura mercatur, bonam fidem non habere præſumitur, *c. qui contra, 82. de reg. juris.*

Præſumitur quilibet bonus, niſi probetur contrarium, & quod nemo ſit immemor ſuæ ſalutis, *c. dudum, & cap. cum in juventute, de præſumpt.*

Præſumptio quandoque purgationem inducit, & qualis, *c. ſi quis de gradu, de purgat. canon.*

Ex præſumptione violenta poteſt quandoque ſententia ferri, pro veritate enim habetur, *c. literis. c. nullus dubitat. c. illud quoque. c. tertio loco, de præſumpt.*

PRECARII differentia & precariarum, *c. ult. de precariis.* ubi dicitur, quod precarium mutata voluntate concedentis, vel ejus, cui concedens alienavit, revocari poteſt: precariæ vero non item.

Solvitur item precarium morte ejus, qui precario rogavit, *dict. c. ult. verſ. ſolvitur quoque.*

Solvi quoque videtur precarium morte concedentis. Sed hæc cauſa reprobatur, *d. c. ult. verſ. non etiam concedentis.*

De precariis Eccleſiaſticis qualiter fieri debeat, *10. qu. 2. c. precariæ a nemine.*

De precariis quolibet quinquennio renovandis cavetur *d. qu. 2. c. precaria de quinquennio. & cap. 1. de precariis.* Niſi ita factum ſit precarium, ne unquam revocari poſſit, quod tamen reprobatur, *c. de precariis, 2. eod. tit. & d. quæſt. 2. c. de precario.*

PRESBYTERI & Presbyteræ, *diſt. 22. c. Cleros. §. Presbyter. diſt. 32. c. ult. diſt. 84. c. ult.*

Presbyter non celebret vaſe ligneo, nec de pane fermentato, nec ſine aqua & vino, & plus apponat de vino, quam de aqua, *c. literas. & c. perniciosus, de celebr. miſſ.*

Presbyter in fraudem Eccleſiæ nil de bonis ejus ſuo, vel alieno nomine emere poteſt, *c. Presbyter. & c. inquirandam, de pecul. Cler.*

Presbyteris debet condecens beneficium dari, *c. extirpandæ, de præb.*

Presbyter Clericum ſecum habeat, nec ſine eo celebret, *cap. ut quiſque. de vit. & honeſt. Cleric.*

Presbyteri officium eſt prædicare, *c. quod Dei timorem, de ſtatu Monach.*

Presbyter duobus digitis amiſſis non celebret, *c. Presbyter enim, de Cler. ægrot.*

Presbyter res Eccleſiæ ſine juſta cauſa non pignori det, *c. 1. de pig.*

Presbyterum interficientis pœna, *c. 2. de pænitent. & remiſſionib.*

Presbyter, qui non jejunus celebrarit, beneficio privatur, *c. ſi conſtiterit, de accuſ.*

PRIMAS non appellandus eſt univerſalis, *diſt. 99. c. nullus.*

Primas non appellandus eſt Princeps Sacerdotum, vel ſummus, *d. diſt. c. prima.*

Archiepiſcopi primatibus obedientiam debent, & ab illis ad hos provocatur, non contra, *diſt. 99. in princ. §. ab Archiepiſcopis. & c. 2. verſ. ad quas Epiſt.*

de PRIMICERII officio circa Acolythos, Exorciſtas, Cantores, atque Lectores, & alia, *diſt. 25. c. 1. §. ad primicerium. c. unico, de officio primicerii.*

PRIMITIARUM origo, *c. 2. at vero, de decimis.*

Primitiæ perinde ac decimæ Sacerdotibus ſunt ſolvendæ, *diſt. 32. c. præter hoc. ¶ deinde.*

Quantum autem primitiarum nomine ſolvendum, *dict. §. at vero. verſ. traditionem quoque.*

Primitiæ perinde ac decimæ ſunt in diſpoſitione Epiſcopi, *dict. §. deinde. verſ. & ut ipſæ.*

Primitiæ inter Diaconos, & alios Clericos dividendæ, *d. c. omnium*, 4. §. *manifeſtum*.

PRIMOGENITUS, *c. Joſeph*, 5. *de verb. ſign.*

PRIOR tempore, potior jure, *c. qui prior*, 53. *de reg. jur. in 6.*

De Priorie officio, c. *cum ad 6.* §. *prior autem, de ſtatu Monachorum.*

PRIVILEGIUM perſonale perſonam ſequitur, & extinguitur cum perſona, *c. privilegium*, 7. *& c. quod alicui*, 74. *de reg. jur. in 6.*

Decet conceſſum a Principe beneficium eſſe manſurum, *cap. decet*, 16. *cum c. ſeq. eod. tit.*

Quod ad gratiam alicui conceditur, non eſt in ejus diſpendium retorquendum, *c. quod ob gratiam*, 61. *eod. tit.*

Privilegia ſtricti juris ſunt, *c. porro, de privil.*

Privilegia extenduntur ad ea tantum, quæ in eis continentur, *c. ex parte, eod. tit.*

Privilegium monaſterio concedi non poteſt, antequam ibi canonica inſtitutio facta fuerit, *c. ad audientiam, de Eccl. ædif.*

Privilegiorum generalium explanatio, *c. ut privilegia, de privileg.*

Privilegia poſſunt & Laici Eccleſiis conferre, *cap. cum Laicis, de rebus Eccleſ. non alien.*

Privilegio ſuo poteſt quis renunciare, *c. ſi de terra, de privileg.*

Privilegium per ſubreptionem obtentum non valet, *c cum olim, de ſenten.*

Privilegium ſtatim atque ad notitiam eorum, quibus indulgetur, pervenit, vim habet, *c. fin. de privil. in 6.*

Privilegium, & conſuetudo juri communi derogant, *c. cum contingat, de for. comp.*

Privilegium lite pendente impetratum non valet, niſi in eo litis mentio fiat, *c. cauſam*, 2. *de teſtib.*

Privilegium ſine exceptione conceſſum ad præterita, & futura extenditur, *c quia, de privileg.*

Privilegium, niſi urgente ratione, dari non debet, *cap. ſane, de privileg.*

Privilegium ſine alterius injuria concedendum eſt, *cap. paſtoralis, eod. tit.*

Contra privilegium Papæ ſententia lata non valet, *cap. dudum, eod. tit.*

Privilegio clericali non poteſt renunciari, *c. ſuborta, de ſent. & re jud.*

De privilegio a Papa conceſſo ipſemet ſolus judicat, *c. cum veniſſent, de judic.*

Privilegium Ciſtercienſium de decimis non ſolvendis qualiter ſe extendat, *vide in c. ex parte*, 1. *de decim.*

Pricilegio 100. annorum gaudet Eccleſia Romana in præſcriptionibus, *c. ad audientiam, de præſcript.*

QUA RATIONE PRIVILEGIUM AMITTATUR.

Privilegium ratione delicti amittitur, *c. ad abolendam, de hæret.*

Privilegio privatur, qui conceſſa ſibi poteſtate abutitur, *c. tuarum de privileg.*

Contra privilegium faciens eo privatur, *c. cum acceſſiſſent, de conſtitut.*

Pricilegium non amittitur, etiamſi intra quinquaginta annos quis eo non utatur, *c. ad audientiam, de præſcrip.*

Privilegium ſequens primo non præjudicat, niſi ejus mentionem faciat, *c. dudum, de privil.*

QUIS AMITTAT PRIVILEGIUM.

Clericus per enorme crimen a pricilegio cadit, *c. cum non ab homine, de judic.*

Item temeraric Romanam Eccleſiam occupans, *c. licet, de elect.*

Item in hæreſim cadens, *c. ad abolendam, de hæret.*

Item contrahens cum vidua, vel corrupta, *c. Joannes, de Cler. conjug.*

Item de furto ſuſpectus, *c.* 1. *de depoſ.*

Item ſi ſtatim repercutit, *c. ſi vero alicujus, de ſentent. excomm.*

Item ſi admonitus non deponat arma, *c. in audientia eod. tit. & c. perpendimus, ibid.*

Item turpiter agens cum perſonis, quæ exprimuntur, *c. ſi vero, eod. tit.*

Item ratione diſciplinæ caſtigatus, *c. cum voluntate, eod. t.*

Item ſi in minoribus ordinibus conſtitutus matrimonium contrahat, *c. ex parte, de Cler. conjug.*

Item degradatus, *c. novimus, de verb. ſignif.*

Item admonitus ſecularia negotia non poſtponens, *cap. ult. de vita, & honeſt. Cleric.*

PROBATIO, *c. forus*, 10. §. *probatio de verb. ſignif.*

Probatio contra legitimam probationem non eſt admittenda, *c. juravit, de probat.*

Probatio debet eſſe certa, & clara, *ibid.*

Probatio non exigitur in notoriis, *c. tua nos, de cohab. Cler.*

Quæ ad probationem ſingula non valent, multa proſunt, *c. cum cauſam, de probat.*

Probatio virginitatis per aſpectum prævalet juramento viri, *c. propoſuiſti, eod. tit.*

Probatio ex multis præſumptionibus, & fama ſufficiens dicitur, *c. præterea, de teſtib.*

Actore non probante reus abſolvitur, *c. cum Eccleſia, de cauſ. poſſeſſ.*

Probationibus æqualibus exiſtentibus liberatur reus, niſi in cauſa libertatis, *c. ex litteris, de probat.*

Probationi accuſantium conſanguinitatem in matrimonio plus deferendum, quam defendentium, *c. juravit, de probat.*

In probationis defectum ſuccedit juramentum, *c. ſicut conſuetudo, de probat.*

Probatur crimen quandoque per confeſſionem, *ut c. cum ad ſedem, de reſtit. ſpol.* quandoque per famam: *ut c. ſicut, de probat.* quandoque per inſtrumentum, *ut cap.* 2. *de fide inſtrum.*

Probationis tempus quare ſit Religioſis conceſſum, *vide in c. ad Apoſtolicam ſedem, de regul.*

PROCESSUS de ſimplici, & plano qualis ſit, *Clemen.* 2. *de verb. ſignif.*

Proceſſus contra formam juris, vel reſcripti non valet, *c. ex parte, de off. jud. deleg. & c. cum dilecta, de reſcript.*

PROCURATIO viſitationem perſonalem requirit, alias peti non poteſt, quæ tamen ſecundum Eccleſiæ facultates vel conſuetudinem loci ſtatuenda eſt, *c. cum Apoſtolus, de cenſibus.*

Prælati inferiores, & ſuperiores tempore viſitationis abſentes, vel præſentes nec pecuniam, nec munera, ſed ſolam ſuſtentationem recipere debent, *Gregorius X. tit. de cenſib. lib. 6.*

Procuratio debetur Archiepiſcopo ab omnibus Eccleſiis, quas viſitat, *c. cum ex offic.* 2. *de præſcr., & c. ſopitæ, de cenſib.*

Petenda non eſt procuratio in ſacris, ſeu grangiis Monachorum, *c. ult. de cenſib.*

Procurationem præſtare tenetur Eccleſia Epiſcopo viſitanda, *c. cum venerabilis, eod. tit.*

Et Monachi diœceſano, *c. venerabili, eod. tit.* nec præſcriptio contra hoc currit, *ibid*

In conſtituendis procurationibus requiritur patroni voluntas, *c. quanto creatori, eod. tit.*

Legatis, & nuntiis Papæ ab omnibus debetur procuratio, niſi ſpecialiter ſint exempti, c. *accedentes, de præſcr. & c. cum inſtantia, de cenſib.*

De procuratoribus Eccleſiarum noviter converſarum nota formam, *in c. ſuper eo, de cenſib.*

Pro-

Digitized by Google

PROCURATOR in quavis cauſa, in literis mandati clauſulam de rato habere debet, *c. cum cauſam, de juram. calumn.*

Procuratoris falſi exceptio poſt ſententiam latam non valet, *c. in noſtra, de procur.*

Procurator ab excommunicatis conſtitutus an valeat, *vide in c. conſulti, eod. tit.*

Procuratoris confeſſio obeſt domino, *c. 1. de poſtulat.*

Procuratoris negligentia non debet obeſſe domino, *cap. cum veniſſent, de reſtitutione in integr.*

Pro procuratoris abſentia non eſt dominus puniendus, *c. 1. ut lit. non conteſt.*

Procurator illud ſolum poteſt, quod ſibi committitur, *c. innotuit, de electione.*

Procuratores duo in una cauſa conſtitui poſſunt, *c. in noſtra præſentia, de procurat.*

Procuratorem conſtituere nullus cogitur in gravibus, *c. querelam, de procurat.*

Procurator non admittitur in cauſa criminali, *c. veniens, de accuſat.*

Propter procuratoris contumaciam non poteſt dominus excommunicari, *c. 1. ut. lit. non conteſt.*

Procuratores Prælatorum in Conciliis ad negotiorum tractationem ſunt admittendi, *c. final. de iis quæ fiunt a Prælat.*

Procurator excommunicatus non admittitur, *cap. poſt ceſſionem, de probat.*

Procuratorium mandatum revocans in diſpendium adverſarii, condemnatur in expenſis, *c. audientis, de procur.*

De procuratoribus pluribus datis prior tempore potior eſt jure *c. non injuſte, eod. tit.*

Procurator in prima inſtantia appellationis cauſam, niſi velit, proſequi non tenetur, *ibid.*

Procurator ſecundus non admittitur, qui primi factum non ratificaverit, *c. 8. de procur.*

PROFESSIONE in omni ſemper intelligitur Papæ auctoritas excepta, *c. Deus qui, de vit. & honeſt. Cler.*

Ante profeſſionem exiens libere redire poteſt ad ſtatum priſtinum, *c. ſuper eo, de regul. & tranſeunt.*

Profeſſo licet tranſire ad ſuperiorem religionis ſtatum, venia tamen prius a ſuo Prælato impetrata, *c. ſane, eod. tit.*

PROMISSIO non infringitur, cum in meliora commutatur, *c. pervenit, 2. de jurejur.*

Promiſſio juramento firmata non tenet, conditione appoſita in forma juramenti non ſervata, *ibid.*

In promiſſione quamvis firmata juramento, ſuperioris auctoritas ſemper excipitur, *c. venientes, eod. tit.*

Promiſſio beneficii, nullo in Eccleſia vacante non valet, *c. final. de conceſſ. præbend.*

Promiſſio Eccleſiæ obſequii cauſa eſt ſimoniaca, *c. cum eſſent, de ſimon.*

PROMOTIO impeditur propter defectum ſcientiæ, *cap. congregato, de electione.*

Promovens indignum punitur, ſicut & promotus, *cap. nihil eſt, eod. tit.*

Promotionem impedit macula in oculo promovendi, *c. cum de tua, de corpor. vitiat.*

Promotus removetur propter homicidium & ſimoniam, *c. inquiſitionis, de accuſat.*

PROTESTATIO fit, ne ab altero præjudicium juri ſuo fiat, *c. ſuborta, de ſentent.*

Factum contra proteſtationem non valet, *c. cum acceſſiſſent, de conſtitut. & c. 8. de iis quæ vi metuſve.*

PSALMISTA, *diſt. 21. c. Cleros. §. Lectores.*

Pſalmiſta orario uti non debet, *diſt. 23. c. non oportet.*

PUBERES unde dicantur, quando dicantur tales, & qualiter per corporis aſpectum dignoſcantur, *c. puberes, de deſponſat. impub.* & quando poſſint mortaliter peccare, *c. 1. de delict. pu.*

PUBLICATO ſcrutinio, non poſſunt electores ſua vota variare, *c. publicato, de elect.*

Poſt publicationem teſtium poſſunt alii teſtes induci, dum Prælatus de crimine inquirit, *c. cum clamor, de teſtib.*

Publicatis atteſtationibus, non ſunt iterato teſtes interrogandi, *c. per tuas, eod. tit.* niſi in favorem matrimonii, *c. conſtitutus, 2. de teſtib.*

PUERIS non committatur animarum cura, *c. ex ratione de ætat. & qualitat. præfic.*

Pueri reputantur, qui 14. annos agunt, *cap. referente, de delict. puer.*

de **PURGATORIO**, *c. unum. §. unde Auguſtinus, uſque ad fin. c. qualis. c. qui in aliud, diſt. 25. item c. ult. §. non promittimus tamen, cum ſequentibus, de pœnitent. diſt. 7.*

PURGATIO propter infamiam indicenda eſt, *cap. cum oporteat, de accuſat.*

In purgatione deficiens pro convicto habetur, *c. inter. de purgat. canonic.*

Formam jurandi in purgatione ſuper ſimonia, *vide in c. quæſtes, de ſimon.*

In notoriis non eſt indicenda purgatio, ſed condemnatio facienda, *c. cum dilectus, eod. tit.*

Purgatio indicenda eſt Clerico ſuſpecto, *cap. ſi quis de rapt.*

Purgare nemo ſe tenetur, niſi de eo, de quo infamatus eſt, *c. ult. eod. tit.*

Purgatio indicenda eſt infamato, deficientibus accuſatoribus & teſtibus, *c. nos inter, eod. tit.*

Compurgatores quales ſint, *c. cum P. de purgat. Canon.* & quid jurare debeant, *c. de teſtib. eod. tit.*

Purgatio per ferrum candens & ſimilia interdicuntur, *c. dilecti filii, de purgat.*

Purgatores ſunt ſtricte examinandi, ſicut teſtes, *c. conſtitutus, de purgat Canonic.*

Purgatores ſcire debent vitam & converſationem ipſius purgandi, *c. cum P. eod. tit.*

Q.

QUADRAGESIMA non impedit, quin in ipſa famis neceſſitate liceat carnes comedere, *c. 2. de obſervat. jejun.*

ſi **QUADRUPES** damnum dederit, datur actio, ut vel damnum ſarciatur, vel quadrupes noxæ dedatur, *c. ult. §. quod ſi animal, de injuriis.* ſecus ſi fera beſtia, vel quæ conſuevit nocere, damnum dederit: hanc enim dando dominus non liberatur, *dict. §. quod ſi animal. verſ. quod tamen ad liberationem*, vel ſi culpa domini, quadrupes damnum dederit, *dict. §. quod ſi animal. verſ. & quam debuerat. item c. ſi bos, 3. & cap. ſi læſerit, 4. eod. tit.*

Quadrupes, quæ nocuit, etiam ordinaria pœna punitur, *15. q. 1. c. firmiſſime. §. unde etiam. de brutis. §. fin. cum c. ſeq. Mulier.*

R.

RAPTORES ſunt excommunicandi, nec ad pœnitentiam recipiendi, niſi bona ablata reſtituant: pœnitentes tamen in morte in cœmeterio ſunt ſepeliendi, *cap. 1. & 2. de raptor.*

Raptores rerum, quæ naufragorum ſunt, ipſo jure excommunicandi ſunt, *c. excommunicat. eod. tit.*

RASURA debet eſſe in clerico competens, *c. 5 de vit. & honeſt Cler.*

Raſura in literarum vel inſtrumentorum locis ſuſpectis, literas vel inſtrumentum vitiat, *c. cum olim, 2. de privil.*

Raſura in inſtrumento ipſum non vitiat, ſi per conſequens antecedens intelligi poſſit, *cap. ex parte, de fid. inſtrum.*

RATIONE legis ceſſante, ceſſat lex, *1. quæſt. 7. c. quod pro remedio.* & ubi eadem ratio, ibi idem jus conſtituendum eſt: niſi aliquid contra jus commune ſtatutum vel

Digitized by Google

introductum ſit, hoc enim ad ſimiles caſus non eſt trahendum, *c. quæ a jure*, 28. *de reg. juris, in 6.* item niſi propter neceſſitatem aliquid ſtatutum ſit: nam nec hoc ad ſimiles caſus trahendum, *cap. in argumentum*, 78. *de reg. juris, in 6. 1. quæſt. 7. cap. quod pro remedio*, 9. *qu. 1. c. ordinationes. §. quamvis. cap. cum in cunctis*, 7. *in princ. verſ. ea propter, de elect. c. in cauſis*, 19. *in fin. de ſenten. & re judic.*

Rationes vim legis habere dicuntur a Gratiano. *diſt.* 1. *cap. conſuetudo. §. porro.*

RATUM quis habere non poteſt, quod ipſius nomine non eſt geſtum, *cap. ratum*, 9. *de reg. juris in 6.*

Ratihabitio retrotrahitur & mandato comparatur, *cap. ratihabitionem*, 10. *de regul. juris.*

Ratihabitio ſubſequens confirmat contractum præcedentem, *cap. acceſſit, de deſponſat. impub.*

Ratihabitio confirmat matrimonium, quod ab initio non fuit. *c. inſuper, qui matrimon. accuſar. poſſ.*

Ratihabitio confirmat religionem, *cap. cum virum, de regular.* Item ſententiam, *c. cum ad ſedem de reſtitut. ſpoliat.* Item confirmat procuratoris tranſactionem, ita ut eam nemo poſtea retractare poſſit, *c. contingit, de tranſact.*

RECOGNITIO delicti extra judicem nocet, ſicuti confeſſio, *c. per inquiſitionem, de elect.*

RECONCILIENTUR cœmeteria, in quibus excommunicati ſunt ſepulti, aqua benedicta ſolemniter inſperſa, *cap. conſuevisti, de conſecr. Eccleſ.*

RECONVENTIONIS & exceptionis differentia, *c. cum dilectus*, 2. *de ordine cognitionum.*

RECONVENIRE poteſt reus actorem in eodem judicio: & conventio & reconventio paribus paſſibus ambulare debent, *dict. c. cum dilectus.* 2. *§. nos autem diſtinguendum. verſ. quanquam in idem. item cap.* 1. *de mutuis petitionibus.* Niſi interdicto recuperandæ poſſeſſionis agatur: huic enim reconventio non poteſt opponi. *c. ult. de ordin. cognit. item c. ad ultimum.* 2. *de cauſa poſſeſſionis*, fallit etiam ſupradicta regula, ſi excommunicatus reconventionem opponat, *cap. cum inter*, 5. *§. fin. de exceptionibus*: tertio fallit, ſi apud alium, quam actionis Judicem reconventio opponatur, *c. diſpendia.* 3. *§. unus quisque, de reſcript. in 6.* Quarto, ſi apud arbitros cauſa agatur, *c. cum dilectus*, 6. *de arbitrit.*

Modus procedendi per reſcriptum conventioni præſcriptus, etiam reconventioni datus intelligitur, *cap. prudentiam*, 2. *de mutuis petitionib.*

REGULA, *deſt.* 3. *cap. regulæ, in princip.*

RELIGIONEM intrans, dummodo ſit ſanus, nil Eccleſiæ parochiali tenetur præſtare, *c. de his, de ſepult.*

Religionis habitum poteſt quis in domo propria ſuſcipere & tenere, *c. ex parte tua, de converſ. conjug.*

Religionum diverſitas reprobatur, maxime mendicantium, *c. ne nimia, de religioſ. domib.*

Religionem ingredi non prohibentur conjugati, ante carnalem copulam, *c. verum, de converſ. conjug.*

In religione per annum commoratus, nec ad ſeculum redire, nec uxorem ducere poteſt, *c. conſuluit, eod. tit.*

Conjugatus poſt carnalem copulam religionem ingredi non poteſt, niſi de licentia uxoris ſuæ, *cap. ad Apoſtolicam ſedem, de converſ. conjugat.* qui vero ita ſemel ingreſſus eſt, repeti non poteſt, *c. dudum, eod. tit.*

Impubes religionem ingredi non poteſt, niſi de licentia parentum, *c. 2. de regular.* nec invitus, vel in ætate non legitima, alias a parentibus extrahi poteſt, *c. 1. eod. tit.*

Religionem intrans ante 14. annum conſummatum, pœnitere poteſt, *c. ad noſtram, eod. tit.*

Religio tenuis quæ dicitur, *c. & ſi quæſtiones, de Simon.*

Cum religioſis facilius diſpenſatur, quam cum Laicis, quoad ordines, *c. ex literarum, de apoſtat. & reit. baptiſm.*

De religione ad religionem magis arctam tranſiri poteſt, *c. licet de regul.*

Religionis habitum aſſumens, etſi vidua, etſi in domo propria, reſilire non poteſt amplius, *c. vidua de regularib.*

Religioſus de religione ad religionem ex levitate non tranſeat, alias ad arctiorem tranſire poteſt, *cap. Joannes, eod. tit.*

Religionem intrans, renuntiare poteſt annali probationi *c. Apoſtolicam, eod. tit.*

Religioſus ante profeſſionem exiens, quando uxorem ducere poſſit, quando non, *vide in c. conſuluit, eod. tit.*

Religionem intrans non habet habitum profeſſorum, *cap. ſtatuimus, eod. tit.*

Religione exiens ad reditum cogendus eſt, & per Prælatum revocandus, *cap. ult. eod. tit.*

Religionem ingreſſus per metum, qui in conſtantem virum cadere poteſt, non obligatur ad religionem, *c.* 2. *de iis, quæ vi metuſve.*

Religioſis interdicitur chirurgia, *c. tua nos, de homic.*

Religioſus nec fidejubere, nec mutuum accipere poteſt, ſine conſenſu Capituli vel Abbatis, *c. quod quibuſdam, de fidejuſſ.* alias conventus ſolvere non tenetur. *ibid.*

RELIGIOSUS locus efficitur locus ad hoſpitalitatis uſum deputatus, *c. ad hæc*, 4. *de religioſ. domib*

Locus in quem mortuus illatus eſt, Religioſus efficitur niſi hæreticus eo ſit illatus, *c. quicunque*, 2. *in princip. verſ. & locus ille, de hæret. in 6.*

Res ſacra, vel RELIGIOSA alienari, obligari, vel civilibus uſibus commodari non poteſt, 12. *q.* 2. *c. nulli. cap. prædia. item reg. juris, in 6. c. ſemel*, 51.

ante RELATIONEM conſultationum exemplum litigatoribus edendum, *c. intimaſti*, 68. *de appellationibus.*

Ne relatione pendente Judex pronunciet, vel aliquid innovet, *c. licet*, 5. *de officio leget.* 2. *quæſt.* 1. *c. nemo. verſ. quod nec in negotiis.*

Relatione facta & reſponſo accepto, ſententiaque exinde lata, appellatio denegatur, 2. *qu.* 6. *c. biduum. §. fin.* ad quos ſit RECURRENDUM, ſi ſacræ ſcripturæ auctoritas deſit, *diſt.* 20. *c. ult.*

RELIQUIÆ non debent exponi venales, & antiquæ extra capſam non ſunt oſtendendæ, *c.* 2. *de reliquiis*

Reliquiæ de novo inventæ abſque Papæ approbatione non ſunt venerandæ, *c.* 2. *eod. tit.*

REMEDIUM *c. redintegranda*, 3. *q.* 1. *c. redintegranda.*

REMISSIONIS literas poſſunt Epiſcopi concedere: & quantum generales remiſſiones valeant, *vide in c. noſtro. & c. quod autem, de pœnitent. & remiſſ.*

RENUNTIARE non videtur, qui deceptus aliud facit, *c. lecta, de renunciat.*

Renuntians Epiſcopatui quando ad illum reſumi poſſit, *cap. poſt tranſlationem, eod. tit.*

Renuntians beneficio poteſt ad illud denuo admitti, *cap. veniens, eod. tit.*

Non renuntiat juri ſuo, qui gratiæ ſe committit, *ibidem.*

Renuntians inſtrumentis litis renuntiaſſe videtur, *cap. cum pridem. de pact.*

Renuntiare poteſt quilibet juri ſuo, *cap. ſtatuimus, de regular.*

Renuntiare poteſt quis tacite privilegiis ſuis, *cap. accedentibus, de privileg.*

Renuncians beneficio in manu Laici, ipſo jure eo privatur. *cap. quod in dubiis, de renunciat.*

Renuntiatio bene regentis non eſt facile admittenda, *cap. niſi cum pridem, eod. tit.* ubi ſimul notantur cauſæ renunciationis.

Re-

Digitized by Google

Renuntiatione facta ipſo jure irrita ſunt inſtrumenta, *cap. ſane, eod. tit. & cap. cum pridem, de pect.*

Archiepiſcopus renuntians in illo loco pallio uti non poteſt, *c. ad ſupplicationem, de renuntiat.*

Renuntiare quis poteſt beneficio ſibi conceſſo, ſed non collegio dato, *c. ſi diligenti, de foro compet.*

Renuntiare quis non debet beneficio abſque conſenſu Epiſcopi, & quando repetere poſſit renuntiationem, *cap. admonet. & cap. ſane, de renuntiat.*

Renuntians beneficio metu, vel vi, illud non perdit, *cap. ad audientiam, de iis quæ vi.*

Renuncians beneficio ſuo coram Judice competenti, illud repetere poteſt, *c. accepta, de reſtit. ſpol.*

REPRESSALIÆ dantur, quando generalis rerum retentio auctoritate principis, vel civitatis, pro damni recompenſatione indulgetur, *cap. dominus*, 23. *quæſt.* 2.

Repreſſaliæ de jure canonico & civili prohibentur, unde in repreſſaliis ultra ſortem nihil debet accipi, *c. unic. lib. 6. de expreſſ.*

Repreſſalias concedentes contra Clericos, vel accipientes, ſi ſingulares ſunt perſonæ, excommunicationis, ſi univerſitas, interdicti ſententiam incurrunt, niſi intra menſem retractent, *ibid.*

REI VENDICATIO non niſi adverſus rei poſſeſſorem competit: niſi dolo deſierit poſſidere: hic enim pro poſſeſſore habetur, *c. pro poſſeſſore*, 36. *de reg. juris.*

Rei vendicatione inſtituta, regulariter quidem ipſa res venit in condemnationem. Niſi res ſit conſecrata: tunc enim æſtimatio ejus venit præſtanda, 14. *q.* 6. *c.* 1. *§ fin. cum c. ſeq. comperimus.*

Rei vendicatio ibi, ubi res eſt, de qua contenditur, competit, *cap. ſane ſi*, 3. *de foro compet.*

In rei vendicatione actor rem, quam petit, tenetur ſpecificare ac deſignare, *c. ſignificantib.* 2. *de libelli oblatione.*

In rei venditione ſuccumbit actor non probans cauſam, ex qua petiit, licet poſt actionem in judicium deductam ex alia cauſa dominium ſit nactus, *c. Abbate*. 3. *de re judicata, in 6.*

In rei vendicatione actor reo ſumptus, quos in rem bona fide fecit, tenetur reſtituere. A qua regula excipitur pretium, quo rem comparavit, 16. *quæſt.* 3. *cap. penult. §. univerſ.*

Rei vendicatio longi temporis præſcriptione eliditur, *cap. cum olim*, 18. *de præſcriptionibus*, 16. *quæſt.* 3. *cap. placuit. ut quicunque. §. præſcriptionum.*

RESIDENTIAM non faciens Canonicus admonitus, nec appellationem ob hoc factam proſequens privatur præbenda, *c. pervenit, de appellat.*

Reſidens intelligitur, qui jura Eccleſiæ ſuæ proſequitur, *cap. cum dilectus, de Cler. non reſid.*

Reſidere nolens, admonitus, beneficio privetur, *c. ex parte, eod. tit.*

Reſidens dicitur, qui in ſervitio eſt Papæ, vel juſta de cauſa abeſt ex licentia, *c. ad audientiam, & cap. relatum, eod. tit.*

Ad reſidentiam compelli poſſunt Clerici per ſuos Prælatos, *c. cum ad hoc, eod. tit.*

Reſidens ſtudii cauſa, quantum recipere debeat, *vide in c. licet, de præbend.*

Reſidere debet quilibet per ſe, non per alium, *c. conquerente, eod. tit.*

Non reſidens, poſt citationem, per ſex menſes eſt expectandus, *c. tuæ, eod. tit.*

Non reſidens, etſi Cardinalis, Eccleſia privandus, *cap. 2. eod. tit.*

RESPONSA prudentum, vide ſupra in litera O. opiniones.

RESTITUERE in integrum, ad quem ſpectat, *vide c. in cauſa, de reſtit. in integr.*

Reſtitutio fieri non debet, antequam citetur reus, ſi contumax eſt, *c. quoniam frequenter, ut lit. non conteſt.*

Reſtituenda eſt poſſeſſio cum omnibus, quæ interim percipi potuiſſent, *c. gravis, de reſtit. ſpol.*

Spoliatis per ſententiam iniquam bona reſtituenda ſunt, *cap. ex inſinuatione, de procurat.*

Reſtitutio prius facienda eſt in cauſa poſſeſſionis, ante litis ingreſſum, *c.* 1. *&* 2. *de reſtitut. ſpoliat.*

Reſtitutio prius facienda eſt in cauſa poſſeſſionis, ante litis ingreſſum, *c.* 1. *&* 2. *de ſpoliat.*

Reſtitutio in ſpiritualibus peti poteſt, *c. cum veniſſent, de reſtitut. in integr.*

Reſtituendus eſt prædo ſecundum juris rigorem, & de reſtitutione prius agendum, quam de canonica inſtitutione, *c. literis, de inſtitut. ſpoliat.*

Reſtitutionem poteſt petere Eccleſia, etiam contra latam ſententiam, *c. ex literis, de reſtit. in integr.*

Reſtituta uxore, debent omnia ejus bona ſimul reſtitui, *c. accedens. 2. ut lit. non conteſt.*

Reſtitutionem petenti non poteſt adverſarius crimen opponere, *c. item cum quis, de reſtit. ſpoliat.*

Reſtitutionem petens quid probare debeat, *c. olim*, 4. *eod. tit.*

Ad reſtitutionem non eſt cogendus, qui non poteſt, *c. cum tu, de uſur.*

In reſtitutione matrimonii neceſſe eſt probare jus matrimonii, & poſſeſſionem corporalem per carnalem copulam, *c. ex parte, de reſtitut. ſpoliat.*

Reſtitutionem matrimonii impedit adulterium publicum, *c. ſignificaſti, de divortiis.*

Reſtitutio denegatur mulieri volenti cohabitare viro, cum contumelia creatoris, *c. gaudemus, eod. tit.*

Reſtitutionem mulieris quæ impediant, *vide in literas, & cap. ex transmiſſa, de reſtitut. ſpoliat.*

Reſtitutionem petere non poteſt poſſeſſionem de jure non habens, *c. ex parte, de reſtitut. ſpoliat.*

Reſtitutio favorabilis eſt in cauſa matrimonii, *cap. ex literis, de in integr. reſtitut.*

Reſtitui poteſt Eccleſia contra aliam Eccleſiam, *c. auditis, eod. tit.*

Reſtituere quis tenetur omnia, quæ medio tempore percepit, ſi adverſarius ſuum jus probaverit, *cap. ſuſcitata, eod. tit.*

RES cum ſuo onere tranſit, *c. non ſit in homine, de decim.*

Res, per quas cauſas naſcitur, per eaſdem diſſolvitur, *cap. 1. de reg. juris.*

Non ſermoni res, ſed rei ſermo eſt ſubjectus, *c. intelligentia, de verbor. ſignific.*

REVOCATIO mandati non valet, priuſquam in cauſa ſit concluſum, *cap. audientia, de procurat.*

Revocationi æquivalet certa Principis ſcientia, *c. paſtoralis, de offic. delegat.*

Revocatio procuratoris non valet, niſi de ea Judici conſtat, *c. ex parte, de reſcript.*

Revocari poteſt illicitum mandatum per ſuperiorem, *cap. quintavallis. de jurejur.*

REUS, *cap.* 10. *§. reus, de verb. ſignific.*

Non debet actori licere, quod reo non permittitur, *c. non licet*, 32. *d. tit. l. non debet*, 41. *ff. eod. tit.*

Reus condemnatur in expenſis, actore ex decreto primo in poſſeſſionem miſſo, etiam lite pendente, *c.* 1. *de ſeq.*

Reus ſi poſt litem conteſtatam non comparuerit, ad ſententiam definitivam procedatur, *cap. prout, de dol.*

Reus contumax poteſt adhuc a Judice citari ſemel, *ibid.*

Reus, actore non probante, abſolvitur, *c. accedens, de priv.*

Reus

Digitized by Google

Reus abſolvitur, ubi obſcura ſunt partium jura, *c. inter, de fid. inſtrum.*

RESTITUTIO in integrum partibus præſentibus petenda ac decernanda, *c. cum ex literis, 3. tandem §. deliberatio, de in integr. reſtit.*

Non totius temporis reſtitutio facienda, ſed ejus tantum, quando ſe læſum probat, *Clement. 1. in fin. de in integr. reſtitut.*

In integrum reſtitutus meliorationes adverſario reſtituere debet, *c. 2. in fin. de in integr. reſtitut.*

S.

SACERDOS, *diſtinct. 21. c. Cleros. §. Sacerdos.*

Sacerdos qualiter ſe circa confeſſum habere debeat, *vide in c. omnis, de pænit. & remiſſ.*

Sacerdotis filiam carnalem ducere non poteſt baptizatus ab eo, *c. ult. de cogn. ſpirit.*

Sacerdos cum virgine matrimonium contrahens, poſt pœnitentiam diſpenſationem obtinere poteſt, *c. ſane, de Cler. conjug.*

Sacerdos advocatus eſſe non debet, *c. cum Sacerdotis, de poſtulat.*

Contra Sacerdotem infamatum qualiter eſt procedendum, *c. 2. de purgat. canon.*

Sacerdos conſanguineam fœminam in domo non habeat, & ſuſpecti poſt trinam denunciationem excommunicentur, *c. 1. & 2. de cohabit. Cler.*

Sacerdotis confeſſionem revelantis pœna, *c. omnis, de pænit. & remiſſ.*

Sacerdos hominem caſu interficiens non eſt deponendus, *c. interfeciſti, de homicid.*

Sacerdos puerum diſciplinæ cauſa percutiens, ita ut ictu moriatur, deponendus eſt, *c. Presbyterum, eod. tit.*

Sacerdotii incapax eſt bigamus, *c. 1. de bigam.*

Sacerdos non habeat officium interdictum, vel ſimile, *c. Sacerdotibus, ne Cleric. vel Monach.*

Sacerdoti infamato purgatio indicitur, *c. ſignificaſti, de adulter.*

SABBATHIS carnes comedere licet ſecundum mortem patriæ, *c. conſilium, de obſervat. jejun.*

SACRUM quod eſt vel ſemel Deo dicatum, non eſt ad uſus humanos ulterius transferendum, *c. ſemel, 51. de reg. jur. in 6.*

SACRAMENTUM, *3 q. 1. c. multi. §. ſacramentum.* & de ratione nominis, *d. c. multi. §. ſunt autem ſacramenta. verſic. quæ ob id ſacramenta, uſque ad verſ. quæ ideo fructuoſa. item d. diſt. 2. c. qui manducant. § iſta ideo dicuntur ſacramenta.*

Definitio ſacramenti, *1. q. 1. c. multi ſecularium. §. ſacramentum, de conſecrat. diſt. 2. c. ſacrificium. Declaratur dict. diſt. 2. c. ſignum.*

Diviſio ſacramentorum in ſacramenta neceſſitatis & dignitatis, *1. q. 1. c. remiſſionem. §. ſed notandum eſt.*

Species ſacramentorum, *d. quæſt. 1. c. multi ſecularium. §. ſunt autem ſacramenta.*

Sacramenta libere ſunt conferenda, abſque ullius præmii exactione, *c. ad Apoſtolicam. & c. cum in Eccleſia, de ſimon.*

Sacramenta collata ab excommunicato, in excommunicatione vim habent, licet talis conferens peccet, *cap. ſi celebrat, de Cler. excommunic.*

Si Sacramentum eſt prætermiſſum, caute ſupplendum eſt, *c. 1. de ſacram. non iter.*

Sacrum trahit ad ſe non ſacrum, *c. quod in dubiis, de conſecrat. Eccleſ.*

Sacra non debent Laico pignori dari, niſi in neceſſitate, *c. 1. de pignor.*

SACRARIUM ingredi prohibentur Subdiaconi & Miniſtri non ſacrati, *diſt. 23. c. non oportet Subdiaconos. & c. non oportet, in ſacratos.*

SACRIFICIUM *cap. multi. §. ſacrificium, de verbor. ſignific.*

SACRILEGIUM QUIBUS MODIS COMMITTATUR.

SACRILEGIUM eſt quicquid in ſacratis Deo rebus, & Epiſcopis injuſta agitur, pro ſacrilegio reputatur, *c. quæ multotient, 7 de reg. jur. 12. qu. 2. c. nulli. c. prædia, 13. q. 2. c. qui oblationes, in fine, 17. qu. 4. c. qui rapit, c. ſi quis contumax. §. ſacrilegium ergo. c. quiſquis. §. ſacrilegium, uſque ad finem.* etiamſi rem privatam e loco ſacrato quis ſurripuerit, *dict. c. ſi quis contumax. §. ſacrilegium ergo. verſ. vel non ſacrum. & d. c. quiſquis. §. ſimiliter ſacrilegium. & §. fin.* quod fallit, ſi ſacrum e loco privato ſurripuerit, *13 q. 4. c. quid ergo. §. fin.*

Si res Eccleſiæ alienat, vel alienationi conſentit, ſacrilegium committit, *17. q. 4. c. omnes Eccleſiæ.*

Si Eccleſiam non permittat ordinari vel conſecrari, ſacrilegium committit, *1. q. 1. c. nullus. §. qui autem, cum c. ſequente.*

Si de judicio Imperatoris vel Papæ dubitat, ſacrilegium committit, *dict. §. committitur etiam. verſ. aut qui de principali. §. fin. cum c. ſeq.*

Si quis legata Eccleſiæ retineat, ſacrilegium committit, *13. q. 2. c. qui oblationes, in fin. 17. q. 4. c. ſacrilegium.*

Si divinam Legem non obſervat, vel in articulis fidei errat, ſacrilegium committit, *17. q. 4. c. ſi quis ſuadente. §. committitur etiam*

Si Sacerdotes inſequitur, ſacrilegium committit, *d. q. 4. cap. ſicut qui. c. ſi quis contumax. §. dicitur etiam. c. quiſquis. §. 1. verſ. ſeu qui injuriam. c. ſi quis deinceps. c. ſi quis ſuadente, in princ.*

Sacrilegium committitur, ſi Laicus jura Eccleſiaſtica uſurpaverit, *c. conqueſtus, 16. de foro compet.*

SACRISTA & de hujus officio, *cap. unico, de officio ſacriſtæ.*

de SALARIO & mercede Magiſtris ac Doctoribus artium liberalium decernendo, *c. 1. c. quia nonnulli, 4. & c. ult. §. fin. de magiſtr.*

SALITOR, *vigeſima ſexta, quæſtione tertia, c. 1. §. ſalitores.*

SAPIENTIA, *de pænitent. diſt. 2. c. ſapiens.*

SATISFACTUM *cap. ex parte, 23. de verbor ſignific.*

SCANDALUM non debet bonum faciendum impedire, *c. niſi, de renuntiat.*

Ob ſcandalum ea quandoque ſunt omittenda, quæ pro rigore juris ſunt ſtatuta, *c. ſuper quodam, de ſtatu Monach.*

SCHOLARES Canonici plene recipiant fructus præbendarum ſuarum, *c. ſuper ſpecula, de magiſtr.*

Scholares in univerſitate poſſunt ſtatuta facere, & citare, & contumaces punire, *c. ex literis, de conſtitut.* Item poſſunt conſtituere procuratorem in curia Papæ, *c. quia in cauſis, de procurat.*

SECUNDUM *c. Abbate, 25. de verborum ſignificat.*

SEDE vacante, nil debet innovari vel mutari, *cap. 1. ne ſed. vacant.*

SENATUSCONSULTI definitio, *diſt. 2. c. Senatuſconſultum.*

SENTENTIA injuſta Judicem potius lædit, quam eum, in quem temere fertur, *11. q. 3. c. noli te. §. fin.*

De ſententia non præcipitanda, *11. q. 3. c. ſummopere.*

Sententia ab ipſo Judice ſedente recitanda, *c. ult. §. fin. de re judicata in 6.* fallit in Epiſcopo Judice, *d. cap. ult. in princ.*

De ſententia in plurali, non ſingulari numero proferenda, *c. cum ab uno, 4. dict. tit.*

De ſententia ex ſcripto recitanda, *2. qu. 1. c. in primis.*

§. ſed

Digitized by Google

§. *ſed & de perſonis, verſ. ſi ſcriptis judicatum, & §. fin. cum c. ſeq. c. legum*. Niſi Epiſcopus in cauſa Clerici ſententiam ferat, *11. q. 1. c. ſi quis cum Clerico*.

SEPULTURA eſt eligenda apud loca magis religioſa, *c. 3. de ſepult.*

Sepulturam debet quis eligere in loco parentum ſuorum, *c. 1. de ſepult.*

Sepulturam eligere poteſt uxor, ſicut vir, *c. de uxore, eod. tit.*

Sepulturam filio minori poteſt eligere pater, *Ibid.*

De ſepulturis hoſpitalariorum, *c. in noſtra præſentia. eod. tit.*

Sepelire non licet Clerico raptorem, nec in mortali peccato decedentem, *c. 2. de raptorib.*

Sepultura conceditur Clericis interdictum ſervantibus, *c. quod in te, de pœnit. & remiſſ.* Item facinoroſo pœnitenti, *c. ult. in fin. eod.*

In ſepulturis non eſt danda portio canonica, ſi ad fabricam, & ad luminaria quædam data ſint, *c. ex parte, 3. de verb. ſignif.*

Pro ſepultura nil eſt dandum, *c. abolenda, eod. tit.*

SEQUESTRATIO fit rei ſervandæ cauſa, *c. 1. eod. tit.*

Sequeſtrationem bonorum impetrare poteſt mulier propter inopiam viri, *c. per veſtras, de donat.* Item ſi etiam propter contumaciam abſentis ſuſpecti poſſeſſoris, *c. ex literis, de dolo, & contum.*

Sequeſtratio injuſta revocatur, *c. 2. de ſequeſtr. poſſeſ. & fruct.*

Sequeſtrantur fructus lite pendente, *c. 2. de ſequeſtr. fruct.*

Si SERVUS Judæi Chriſtianus fieri deſideret, per hoc liber efficitur, *diſt. 54. c. nulla. §. fin. cum cc. ſequent. uſque ad c. ſi ſervus abſint.*

Si Servus Epiſcopus ſit factus, per hoc liber efficitur, *diſt. 55. c. ſi ſervus ſciente. §. Epiſcopalis.*

Servus non ordinetur invito domino, alias deponitur & domino reſtituitur, *c. 1. 2. & 5. de ſerv. non ordin.*

Servus Eccleſiæ quomodo poteſt manumitti, *vide in c. Epiſcopi, eod. tit.*

Servi, & libertæ filius liber eſt, *c. dilectus filius, de ſerv. non ordin.*

Servus matrimonium contrahere poteſt, domino ſuo invito, *c. propoſuit, de conjug. ſerv.*

Servus fugitivus per fraudem ordinatus deponitur, *cap. de ſervorum, de ſerv. non ordin.*

Servus ad miniſtrandum domino in ſacerdotali ordine conſtitutus, ſi renuntiat officio, deponatur, *c. nullus, eod. tit.*

de SCHISMATICIS Jacobo, Petro, & Joanne de Columna, *c. unico, de ſchiſmaticis, in 6.*

SIGILLO novo non utantur niſi collegiati, *c. dilecta, de exceſſ. Prælat.*

Sigillum non probat, niſi ſit authenticum, *c. 2. de fid. inſtrum.*

Sigillum capituli dicitur authenticum, *c. 3. de probat.*

Item ſigillum principis, *c. cum dilecti, de fid. inſtrum.*

Ex ſigillis veritas privilegiorum, vel falſitas dignoſcitur, *ibid.*

Sigillo authentico debet ſententia excommunicationis corroborari, *c. cum medicinalis, de ſentent. excommunic.*

Sigilla falſa facientium vel fingentium pœna, *c. 3. de crimen. falſi. c. cum olim, de offic. Judic. deleg.*

Qui Signa rebus alienis imponunt, coercendi, *16. q. 6. cap. 1*

SIMONIA, *1. quæſt. 7. c. ult. in princ.*

Ejus definitio, *1. q. 1. c. qui ſtudet.* Ex hoc canone Simonia definitur ſtudioſa voluntas emendi, vel vendendi ſpiritualia.

Eſt autem Simonia dicta a Simone Mago, *24. quæſt. 3. c. pen. in princ.*

Simoniam vero eſſe hæreſim, patet ex *d. ult. in princ. 1. q. 1. c. eventum. §. fin. cum c. ſeq. c. cum omnis. c. eos qui. c. placuit. §. ex illo.* Concordat item propoſitæ cauſæ, *c. qu. 1. c. ergo Simoniacos. & c. tanquam. & 1. qu. 3. c. ea quæ. item extravagans com. 2. de Simonia. extravag. com. 1. de ſentent. excomm.* Objicitur *1. qu. 1. c. placuit. §. item opponitur.* Species ſeu exempla hujus cauſæ exponuntur, *c. non ſatis, 8. & c. cum in Eccleſiæ, 9. de Simonia.*

Quid sit Simonia, et quomodo committatur.

Simonia eſt pactio circa ſpiritualia vel eis annexa, *c. quæſitum, de rerum permut.*

Ut promovere negotium ſpe beneficii Eccleſiaſtici promiſſi, *c. cum eſſent, de ſimon.*

Item docere pro mercede, cum ſalarium ab Eccleſia conſtitutum habeat, *c. de magiſt.*

Item pro conſecratione aliquid ultra procurationem accipere, *c. cum ſit, de ſimoniac.*

Item, ubicunque ſpirituale pro temporali venditur, *c. in tantum, eod. tit.*

Simonia eſt aliquid pro ſepulturis recipere, vel pro exequiis, inthronizatione, vel quocunque ſacramento, *c. cum in Eccleſia, eod. tit.*

Item per gratiam vel favorem publice peccantem non corrigere, vel denuntiare, *c. nemo, eod. tit.*

Item promittere beneficium electori, *c. de hoc, eod. tit.*

Item Eccleſiam emere vel redimere, *c. querelam, eod. tit.*

Item pœnitentem indignum propter favorem aut gratiam reconciliare, vel pœnitentem ex odio repellere, *cap. nemo, eod. tit.*

Item homagium petere pro beneficio, *cap. ex diligenti, eod. tit.*

Item pro Eccleſiaſtico miniſterio aliquid petere, *cap. 2. eod. tit.*

Simonia eſt omne impenſum pro quolibet obſequio in ordinatione, *c. 1. eod.*

Item ementes & vendentes Eccleſiarum adminiſtrationem ſimoniam committunt, *c. conſulere, eod. tit.*

Simonia eſt aliquem pro pretio abſolvere, *cap. ad aures, eod. tit.*

Simonia ſola intentione committi poteſt, *cap. tuæ nos. de ſimon.*

Simoniam quæ munera, & quando inducant, *vide in c. dilectus filius, eod. tit.*

In ſimonia gratia, favor, vel odium loco pretii ſuccedunt, *c. cum eſſent, eod. tit.*

In ſimoniaco contractu tantum valet remittere, quantum dare, *c. veniens, de teſtib.*

Simoniacus eſt, qui de bonis ſuis præbendam conſtituit, ut ad eam Canonicus recipiatur, *c. tua nos, de ſimon.*

Simoniacus eſt recipiens pecuniam pro eo, ad quod tenetur officio, *c. dilectus filius, de ſimoniac.*

Simonia eſt temporalia dare, ſpiritualia lucrandi cauſa, *c. tua nos, eod. tit.*

Simonia non eſt dare ſua Eccleſiæ, & poſtea petere ut recipiatur in ea, niſi corrupta ſit intentio & dantis, & recipientis, *ibid.*

Simoniacus non dicitur Epiſcopus, qui jura Epiſcopalia pro annua penſione alteri cedit, maxime ubi Papæ confirmatio accedit, *c. conſtitutus, de religioſ. domib.*

Simonia non eſt, ſi Clericus poſſeſſor vexationem redimit, *c. dilectus filius, de ſimon.*

Eorum qui simoniam committunt pœna.

Simoniacus convictus perpetuo eſt deponendus, *cap. de hoc, eod. tit.* Debet purgatio indici de ſimonia ſuſpecto, in qua ſi defecerit, beneficio privetur, *cap. inſinuatum, eod. tit.*

Similiter beneficio, & officio privatur munus aliquod recipiens pro chriſmate, *c. non ſatis, eod. tit.*

Simo-

Digitized by Google

Simoniace ordinatus Miſſam cantare non poteſt, c. 4. eod. tit. de ſimon.

Contra ſimoniacum admittitur teſtis ſervus, & criminoſus, r. tenta, eod. tit.

Quæ ſit pœna intrantis, & recipientis in Eccleſia quendam ſimoniace, vide in c. dilectus filius, eod. tit

Per ſimoniam aliquem beneficio privans deponatur, c. qui olium, eod. tit.

Contra ſimoniacum poteſt agi per certa ſigna, r. ſicut ſimoniaco, eod. tit.

Simoniacus de ſimonia teſtificari non poteſt, r. ſi dominus, de ſimon.

Simoniace religionem ſcienter intrans locum illum deſerat, & arctiorem ſuſcipiat, r. de regular. eod. tit.

Simoniace promoti, quamvis parvuli per parentes ignoranter beneficium adepti illud reſignare tenentur, r. per tuas, 2. eod. tit.

Circa ſimoniace accuſatum quæ attendenda, ibid.

Simoniaca promiſſio promittentem non obligat, c. hoc autem, eod. tit.

Cum ſimoniaco aliquando poteſt diſpenſari, r. per tuas 2. eod. tit.

Simoniam ex ſola intentione committens non tenetur renuntiare, vel reſtituere, r. mandato, eod. tit.

SOLVITUR eo genere quodque, quo colligatum eſt, r. 2. de reg. jur.

SOLUTIO proficit debitori ad liberationem, & exceptionem. Niſi alii, quam creditori ſolutum ſit, c. ex re, 22. de jurejur. item niſi aliud pro alio ſolvatur, vel præſtetur, c. cum aliquib. 6. de re judic.

Solutio præterea proficit debitori, ſi cauſa, de qua judicatum eſt, & quæ per ſententiam eſt finita, rurſus deducatur in judicium: nam obſtat rei judicatæ exceptio, etiamſi cum antea apud Eccleſiaſticum Judicem actum eſſet, nunc apud civilem Judicem agatur: vel contra, c. ult. de except. in 6. quod an ſemper verum ſit, vide 11. q. 1. c. quicunque.

Fallit ſupradicta regula, ſi ex alia cauſa nunc agatur, quam actum eſſet antea, c. ult. de cauſa poſſeſſ. cap. cum olim, 14. de privilegiis. Niſi in rem agatur, c. Abbate 3. de re judicata in 6. Approbatur ibid. §. ſecus autem.

Fallit ſecundo, ſi cauſa, ob quam in priore judicio reus fuit abſolutus, in poſteriore judicio ceſſet, c. adverſaria 23. de exceptionibus, clem. ult. de appellat.

Tertio fallit, ſi contra alium in judicio priore actum eſt, quam contra quem nunc agitur, r. cum olim 7. de cauſa poſſeſſ. quod ita eſt, niſi prior, & poſterior conventus ſint litis conſortes, 2. q. 6. c. ei qui appellat. §. quandoque.

Quarto fallit, ſi alius antea egerit, quam qui nunc agit, r. cum ſuper, 37. de re judic. c. inter dilectos, 8. §. fin. in fine, de donat. c. 1. §. per præſatam, de jure patron. in 6. proficit tamen prior ſolutio, ſi cum poſteriori actori actio primum competeret, is alium antea agere paſſus ſit, cap. quamvis, 25. de re judic. ut etiam ſi poſterior actor ſit ſucceſſor ejus, qui antea agit, d. r. 25. in fin.

Quinto fallit, ſi alia res petatur nunc, quam antea eſt petita, c. dilectus, 18. de off. ordinarii, c. cum olim 7. de cauſa poſſeſſ.

Si pro ſolutione debiti pignoribus cavere debitor ſit paratus, per hoc exceptione non defenditur, r. cum aliquibus, 6. de re judicata.

Solvere non tenetur Eccleſia debita pro ea non contracta, r. de ſolut.

Ad ſolutionem debiti pro Eccleſiis ab anteceſſore contracti tenetur ſucceſſor, r. 1. eod. tit.

Solutionem debiti neganti incumbit probatio, cap. fin. eod. tit.

Ad ſolutionem expenſarum tenetur, qui diem non ſervat, c. cum dilecti, de dolo, & contum.

SORORES duæ poſſunt duobus fratribus copulari, cap. quod ſuper, de conſanguin. & affin.

SORTILEGUS, 26. q. 2. r. 1. §. fin. cum r. ſeq. r. hi qui de paganis, c. non exemple. q. 5. in princ. c. ſortes, pervenit. r. Epiſcopi in princ. & q. 7. r. non obſervetis. verſ. & ſortes. item de ſortilegiis, c. 1.

Definitio ſortilegorum, 26. q. 1. in princ. cum cap. ſeq. item q. 3. c. 1. §. ſortilegi.

SPECIALE præceptum plus valet, quam generale, c. ſi adverſus nos, de hæret.

ad SPECTACULA ne die ſolemni prætermiſſo Eccleſiæ conventu eatur, de conſ. diſt. 1. r. qui die ſolemni.

SPIRITUS ſanctus procedit a Patre, & a Filio, r. unic. de ſumma Trinitate, in 6. de conſecr. diſt. 5. c. de ſpiritu, & r. ult.

An, & quatenus permaneat, vel recedat Spiritus ſanctus, de pœn. diſt. 2. c. quærendum. r. poteſt diſcurſus.

SPIRITUALIA pro temporalibus commutari non poſſunt, r. exhibita, de rer. permut.

De ſpiritualibus poteſt in arbitros compromitti, c. niſi, de præb.

In ſpiritualibus non ex legum diſtinctione, ſed ex æquitate canonum procedatur, r. literas, de juram. calumn.

In cauſis ſpiritualibus non recipitur juramentum calumniæ, ibid.

SPOLIANTES naufragos incidunt in canonem, cap. excommunicationi, eod. tit.

Spoliatus conveniri non poteſt, antequam reſtituatur, 2. q. 6. c. ult. §. appellatore, r. de reſt. ſpol.

SPONSALIA, 30. q. 5. r. noſtrates.

Dividuntur in ſponſalia de præſenti, & de futuro, cap. ſi inter virum, 31. de ſponſalib.

Sponſalia de futuro ſolvuntur per ſequentia de præſenti, r. 1. de ſponſ. duor.

Sponſalia dicuntur matrimonium conſummatum, ſi carnalis copula intervenerit, r. veniens, de ſponſ.

Sponſalia de futuro ſolvit lepra, vel alia deformatio ſimilis, c. quemadmodum, de jurejur.

Sponſalia quando inducant publicæ honeſtatis juſtitiam, vide in r. literas, de deſponſ. impub.

Sponſalia de præſenti diſſolvi non poſſunt, c. 1. & 2. de ſponſ. duor.

Sponſalia ante ſeptennium rite contrahi non poſſunt, r. ad diſſolvendum, de deſponſ. impub.

Sponſalia per vim contracta, etſi ſponſa fuerit in domum ſponſi deducta, non valent, c. ex literis, eod. tit.

Sponſam fratris nemo, etiam fratre mortuo, habere poteſt, propter publicæ honeſtatis juſtitiam, cap. ad audientiam, de ſponſ.

Sponſa ſponſum vagabundum ſequi non tenetur, nec eum diu expectare, c. de illis, eod. tit.

Sponſa de præſenti vivente ſponſo alium ducere non poteſt, niſi prior religionem intret, c. 2. de ſponſ. duor.

Sponſa duorum dicitur, quæ cum uno per verba de futuro contrahit, cum altero per verba de præſenti, cap. 1. eod. tit.

Sponſa duorum lite pendente cum neutro contrahere poteſt, donec quæſtio decidatur, c. tua fraternitat. eod. tit.

Sponſalibus contractis inter puberem, & impuberem, pubes per verba de præſenti conſentiens diſſentire amplius non poteſt, ſed impubes, cum pubes factus erit, poterit diſſentire, c. de illis, de deſponſ. impub.

Sponſalia ſunt, & non matrimonium, quæ ante annos legitimos fiunt, r. tuæ nobis, eod. tit.

Sponſalia de præſenti contrahens ad conſummationem cogendus eſt, c. ex literis, eod. tit.

Spon-

Digitized by Google

Sponſalia de futuro qui cootraxerunt, poſſunt mutuo diſſenſu ieparari, *c. præterea, de ſponſalib.*

Sponſalia ſub hooeſta coodirione contracta non valeot ante conditionie aventum, *c. de illis, de condit. appoſit.*

Sponſalia coatrahi poſſunt inter abſentee per perſonam interpoſitam, *c. veniens, qui Cler. vel vov.*

Qui ſponſalia contraxit cum puella in cunabulis exiſtente, ea mortua matrem ducere non prohibetur, *c. literas, de deſponſ. impub.*

Spooſalia qua ætate diſſolvaotur, vel conſummentur, *vid. in c. atteſtationes, eod. tit.*

Sponſaliorum probatio viro incumbit, *c. 1. de clandeſtin. deſponſ.*

Sponſalibus cooditio inhoneſta appoſita, quæ contra ſubſtanriam matrimonii fit, ea rumpit, & diſſolvit, *cap. ult. de condit. appoſit.*

Ad ſponſalia conſummanda hortandus quie potiue eſt, quam cogendus, *c. requiſivit, de ſponſal.*

Sponſaliorum, & nuptiarum promiſcuue uſus: ideo 27 *q.* 2. Gratianus differit, an ſponſalia conjugii appellatione contineaotur, ſeu an ſponſue, & ſponſa conjuges recte dicantur: cujue quæſtionie partem quidem affirmativam primum probat argumentis, & auctoritatibue, *d. q. 2. in princ. c. juſſiſtiat. §. cum ergo, c. beata. §. fin. c. conjuges. c. conjunx. c. omne itaque. c. qui deſponſatam, in princ. & §. c. item cap. ſi quis deſponſ. veris, §. fin.*

Deinde partem negativam defendit, ſponſalia videlicet conjugii appellatione non contioeri, & ſponſum, ſponſamque conjuges non recte dici, *d. §. fin. cum ſeq. & d q. 2. c. decreta. §. c. c. quod autem. §. unde apperet. §. item ſi ſponſa, c. ſi quis ſponſam. §. 1. c. ſtatutum. §. apparet.* Poſtremo Gratianus haoc canonum contrarietatem reconciliare conatur, diſtinctione facta inter conjugium initiarum, & ratum: ioitiatum appellane, cui carnalis copula non intervenerit: ratum appellane, cui copula iſta intervenerit, *d. c. ſtatutum. §. quomodo, & d. q. 2. c. cum initiatur.*

SPORTULARUM nomine Clerici judicantee, nihil pro ſuie ſententiis accipera debeot, *c. cum ab omni, 10. de vita, & honeſt. Cler.*

Taxario expenſarum pro literia cancellariæ dandarum, *extravag. Joann. 22. unic. de ſent. excomm.*

STATUTA Eccleſiæ variari poſſunt pro tempore, *c. non debet, de conſang. & affin.*

Statuta Laicorum ſuper rebus Eccleſiæ non valeot, niſi ab Eccleſia confirmeotur: & ſtaraentee contra Eccleſiam ſuot excommunicandi, oiſi ſtatuta revocent, *c. noverit, de ſent. excomm.*

Ex STIPULATIONE pœnali ſi noo fiat, quod ſub pœna promiſſum eſt, actio datur ad pœnam petendam. Niſi matrimonium ſub pœna ſit promiſſum, *c. gemma, 29 de ſponſalib.* item niſi pro parte præſtitum ſit, quod ſub pœna promiſſum eſt, hoc enim caſu pœnalis ſtipulatio non niſi pro reliqua parte, non in ſolidum committitur, *c. ſuam, 9. de pœnis.*

SUBDELEGATUS a Principe ſolue alteri cauſam ſubdelegare poteſt, *c. cum cauſam, de appellat.*

A ſubdelegato ſi fuerir appellatum, delegatus procedere poterit, ſi aliquid juriſdictionie ſibi retiouerit, *c. ſuper quæſtionum, de offic. deleg.*

SUBDIACONI, *diſt. 21. c. Cleros. §. Hypodiaconos.*

Subdiaconus non debet eſſe minor viginti annis, *diſtin. 77. c. Subdiaconus.*

Calicem, & patenam ad altare deſert, Diaconie tradit, urceolum quoque, & aquam, manile, & manutergium tenet, &c. *diſt. 25. c. 1. §. ad Subdiaconum, diſt. 23. c. 1. §. deſervientes.*

Subdiaconue, & Diaconus ſimili gaudent privilegio, *c. miramur, de ſerv. non ordin.*

Subdiaconue a Papa ordioatus privilegium habet, *c. cum in diſtrib. de temp. ordin.*

Subdiaconus poteſt eligi in Epiſcopum, & cura animarum ei committi poteſt, *c. a multis, & c. præterea, de ætat. et. &c.*

SUCCENTOR, *diſt. 21. c. Cleros. §. ſuccentor.*

SUCCESSOR præſtat factum prædeceſſorie, niſi pernicioſum ſit, tunc enim mutat, *63. diſt. c. quia ſancta. §. verum.*

Nemo plus juris ad alium transfert, quam ipſe habuit, *c. nemo poteſt, 79. de reg. jur. in 6.*

Succeſſor uti debet jure ſui actoris, *c. is qui 46. diſt. ſit.* ſecue ſi manifeſta ſit iniquitas, *100. diſt. c. novit.*

Succeſſor juſtam habet ignorantiæ cauſam, *c. cum quis, 14. de reg. jur. in 6.*

SUFFRAGANEUS Archiepiſcopi delegationem invitus recipere non teoetur, *c. paſtoralis, de offic. ordin.*

SUI Clerici, *c. ſicut, 5. de verb. ſign. in 6.*

SUPERSTITIO eſt, quicquid inſtitutum eſt per homines ad facienda, vel colenda idola, vel ad colendam, ſicut Deum, creaturem, *26. q. 2. c. illud.*

SUSPENSUS nec eligi, nec eligere poteſt. *c. cum dilectus, de conſuet.* nec beneficium conferre, *c. ſi celebrat. de Cler. excomm.*

Si celebret, privatur officio & beneficio, *c. Cler. eod. tit.*

SUSPENSIONIS CAUSÆ.

Quicunque Eccleſiam pro alienie debitis obligat, ſuſpenditur, *c. ſi quorundam, de ſolut.*

Suſpenſus eſt quicunque in mortali peccato exiſtit, *cap. quæſitum, de cohabit. Cler.*

Judex Eccleſiaſticus, qui ſiae ſcriptie ſententiam excommunicationis profert, per menſem ſuſpenditur ab ingreſſu Eccleſiæ: idem de eo, qui ſententiam ex gratia, vel favore in detrimentum alterius partia profert, *cap. 1. de ſent. & re judic. lib. 6.*

Clericus, qui clandeſtiois matrimoniis præeſt vel ioter-eſt, per triennium ſuſpeodi debet, *cap. cum inhibitio, de clandeſt. deſponſ.*

Literas Capituli qui corrupit, ab officio & beneficio ſuſpendi debet, *cap. cum literis, de teſtibus.*

Sacerdos concubinarius, cum io judicio per ſententiam vel propriam confeſſionem condemnatur, ſuſpenditur, *c. 6. de cohabit. Cleric.*

Suſpenſue celebraos eſt deponendus, *c. veritatis, de dol. & contum.*

Epiſcopus Clericum alterius diœceſis ordioans ſine literis dimiſſoriie, per annum ſuſpenditur, *cap. nullus, de tempor. ordin. in 6.* & Clerici Epiſcoporum ſic ſuſpenſorum poſſunt ſine licentia eorum a vicinis Epiſcopie canonice ordinari, *ibid.*

Prælati, qui Eccleſias, vel bona immobilia Eccleſiarum dominio Laicorum ſubjiciunt, eos inſtituendo vel advocatos vel patronos, per triennium ſuſpenduntur; Laici vero, qui ad hoc prælatos aliaſve perſones per vim compulerunt, cujuſcunque conditionie ſint, excommunicationem incurrunt, & nihilominus ipſum factum ipſo jure nullum eſt. *Gregorius in cap. hoc conſultiſſimo, de rebus Eccleſ. non alien. lib. 6.*

in SUSPICIONEM fidelie homo facile venire non debet, *11. q. 3. cap. abſit.*

Suſpecto noo debet cauſa committi, nec committit Papa ex certa ſcientia, *cap. cauſam, de offic. deleg. & c. cum inter priorem, de except.*

Propter ſuſpicionem, etiam injuſtam, poteſt dominus mandatum revocare, *cap. ex parte, de reſcript.*

Ex ſuſpicione poteſt uxor accuſari de adulterio, *cap. maritus, de adult.*

Suſpicionis cauſa non coram ſuſpecto Judice, ſed coram arbitris eſt probanda, *cap. ſecundo requiris, de appell.*

Suſpecti Judicis cauſa coram quo probanda ſit, *vide in c. ſuſpicionis, de offic. deleg.*

Suſpicio ſola licet vehemens non condemnat, *c. literas, de præſumpt.*

de SYMBOLO prædicando, *de conſ. diſt. 4. c. ſymbolum.*

T

TABELLIONATUS officio uti non debent Clerici in ſacris ordinibus conſtituti, c. *ſicut, ne Cleric., vel Monach.*

Tabellionatus officium; *vide in cap. quemadmodum contra falſam, de probat.*

TACITURNITAS bona & mala, 43. *diſtinct. c. in mandatis.*

TEMPORE prior eſt jure potior, *cap. quia diverſitatem, de conceſſ. prabend.*

Temporis curſus crimen probat, nec currit tempus, niſi a tempore notitiæ, *c. excommunicamus, 2. de hæretic.*

TENTATIO multiplex: Dei, hominis & Diaboli, *de pœnit. diſt. 2. §. opponitur. & §. econtrario.*

TERGIVERSATIO eſt deceptio, & ſine tergiverſatione notorium dicitur, quod nulla arte celari poteſt, *cap. cum in partibus, de verbor. ſignific.*

TESTAMENTUM unde dictum, definitur, 13. *q. 2. cap. placuit, §. vel ut quidem, verſ. unde & teſtem.*

Teſtamentum pupillare paterni teſtamenti pars eſt, *cap. 1. §. in fine, de teſtamentis, in 6.*

Teſtatoris privata diſpoſitio generalem canonis conſtitutionem non mutare poteſt, *cap. requiſiviſti, de teſtam.*

Teſtamentum multis modis dicitur, *cap. cum Martha, de celebrat. Miſſ.*

Teſtamentum morte confirmatur, *ibid.*

Relictum teſtamento Epiſcopo, præſumitur intuitu Eccleſiæ relictum, niſi a propinquo, aut ſpeciatim intuitu perſonæ datum ſit, *cap. requiſiviſti, de teſtam.*

In teſtamenti diſpoſitione & executione conſuetudo terrarum eſt obſervanda, *cap. Raynutius, de teſtament.*

Teſtator poteſt ſolutioni legatorum pœnam imponere, *ibid.*

Teſtamento legata ab hæredibus ſunt præſtanda, niſi ſit alius executor, *ibid.*

Teſtamentum legitimum impediens, excommunicandus eſt, *cap. ſi hæredes, eod. tit. & c. penult. eod.*

Teſtatoris vota obſervanda, ubi nec fraus, nec dolus intervenit, *cap. requiſiviſti, eod. tit.*

De indiſtincte Eccleſiæ relictis Epiſcopus canonicam portionem ſumere debet, *ibid.* quæ vero ſit ea canonica portio, *vide in cap. ex parte, 3. de verb. ſign.*

Teſtamentum in fraudem Eccleſiæ non valet, *cap. de his, de teſtament.*

Compellendi ſunt per Epiſcopos executores, ut voluntatem teſtatoris exequantur, & ſi noluerint, vel negligentes in executione ſint, Epiſcopus ipſe exequatur, *cap. tua nobis, & cap. Joannes, de teſtament.*

Qui extremam voluntatem in alterius diſpoſitionem committit, non videtur decedere inteſtatus, *cap. cum tibi, de teſtam.*

Abbatiſſa teſtamentum de rebus Eccleſiæ condere non poteſt, *cap. 2. de reb. Eccleſ. non alien.*

Alienatus mente teſtamentum condere non poteſt, *cap. ult. de ſucceſſ. ab inteſt.*

Teſtari non poteſt Clericus de bonis mobilibus, vel immobilibus Eccleſiæ, ſed eleemoſynas mediocres dare ei permittitur: de propriis vero libere teſtatur, *cap. relatum, de teſtament.*

Teſtamentum duorum, vel trium teſtimonio probatur, *ibid.*

In teſtamenti cauſa non ſecundum leges, ſed ſecundum canones eſt judicandum, *cap. relatum, de teſtam.*

TESTAMENTI Veteris & novi differentia, 32. *quaſt. 1. cap. ſi quis fuerit, §. ſed in veteri.*

TESTIS, *cap. forus, 10. § teſtes, de verbor. ſignif.*

Teſtes ad teſtimonium ferendum cogi poſſunt. *t. t. de teſtibus cogend.*

Ad probationem tamen criminis nemo invitus cogitur, *cap. delictorum, eod. tit.*

Teſtis ex intervallo dictum mutare non poteſt, *cap. per tuas, de probat.*

Poſt teſtium renunciationem, & publicationem teſtimoniorum peremptoria exceptio probari & opponi poteſt, *cap. ſicut, de teſtibus.*

Formam juramenti, quod teſtes præſtare debent, *vide in cap. quoties, de teſtibus.*

Teſtes poſſunt ſuper novis articulis produci, atteſtationibus licet publicatis, *cap. fraternitatis, eod. tit.*

Teſtis ſemel in cauſa jurare debet, *cap. prætrea, de teſtib. cogend.*

Teſtes idonei iterum recipi poſſunt, *c. præſentata, eod. t.*

Teſti non creditur niſi jurato, *cap. nuper nobis, eod. tit.*

Teſtes etiam abſente Judice ſumuntur, *cap. ſignificavit, de offic. jud. ordin.*

Teſtium receptio in cauſa matrimoniali, & ante & poſt litem conteſtatam valet, *cap. accedens, 2. ut lit. non conteſtat.*

Tertia teſtium productio concedenda eſt, ſed quarta non facile admittenda, niſi cum juris ſolemnitate, *cap. in cauſis, de teſtibus.*

Teſtem impediens, ne teſtimonium dicat, excommunicetur, *cap. conſtitutus, eod. tit.*

Teſtes producuntur extra judicium quandoque ad perpetuam rei memoriam, *cap. Albericus, de teſtib.*

Teſtes examinari & audiri poſſunt in alia provincia, quam ubi litigatur, & per alios quam per Judices ipſos, *cap. cum olim, eod. tit.*

Teſtium reprobatio mutua, tertiam iterationem non excedat, *cap. licet, 3. eod. tit.*

Teſtium productio quarta quando peti, & quando concedi poſſit, *vide in cap. penult. eod. tit.*

Teſtium juramentum poteſt a partibus remitti, *c. tuis quæſtionibus, eod. tit.*

Teſtium dicta diſcordantia Judex, quatenus fieri poteſt, concordare debet, eorumque dicta in benigniorem partem interpretari, *cap. cum tu, de teſtibus.*

Teſtes iterato examinare poteſt Judex ex officio, *cap. cum clamor, eod. tit.*

Teſtes nomine inſtrumentorum continentur, *cap. cum Joannes, de fid. inſtrum.*

Secundum teſtium dicta judicandum eſt, *cap. tertio loco, de probat.*

Teſtes partibus præſentibus producantur, niſi alterutra pars contumaciter abſit, *c. in nomine, eod. tit.*

QUI ET QUALES AD TESTIMONIUM DICENDUM ADMITTI DEBEANT, QUIDQUE IN IIS OBSERVANDUM.

Teſtes qui dicantur idonei, *vide in cap. forus, de verbor. ſignific.*

In teſtibus quæ ſint circumſtantiæ inquirendæ, *vide in cap. cum cauſam, de teſtibus.*

Teſtes ſuper poſitionibus ſunt diligenter examinandi, *cap. 2. de teſtibus, in 6.*

In cauſa denuntiationis vel correctionis, principalis perſona teſtis legitimi loco habetur, *cap. in omni negotio, de teſtibus.*

Teſtes

Digitized by Google

Teſtes debent infamia, ſuſpicione, & omni denique macula carere, *cap. 1. de except.*

Conſanguinei teſtes requiruntur ad probationem conſanguinitatis, hique aliis omnibus præferuntur, *cap. quoties, de teſtib.*

Teſtis non poteſt eſſe actor & procurator in eadem cauſa. *cap. inſuper, eod. tit.*

Teſtium non multitudo, ſed qualitas conſideranda, & teſtium auctoritas multitudini præfertur. *ibid.*

Teſtium numerus ubi non exigitur certus, duo vel tres ſufficiunt, *c. licet univerſis, de teſtibus*, & teſtibus ejuſdem honeſtatis exiſtentibus, prævalet numerus, *ibid.*

Teſtium juratorum tantum valet teſtimonium, *cap. præterea, de teſtib.*

Teſtes qui perjurii ſuſpecti ſunt, non audiri debent, *c. in literis, de teſtib.*

Teſtis unus ad condemnationem ſolus non ſufficit, *cap. convenientes, eod. tit.*

Teſtes miraculorum qualiter examinandi, *cap. venerabili, eod. tit.*

Teſtes jejuni deponere debent, *cap. 1. de teſtib.*

Teſtis poteſt eſſe Clericus in cauſa Eccleſiaſtica, & religioſus in cauſa Eccleſiæ ſuæ, *cap. cum nuncius, eod. tit.*

Teſtes plures quam mater & filia requiruntur ad matrimonii probationem, *cap. ſuper eo, eod. tit.*

Teſtis poteſt eſſe Judex delegatus in cauſa ſibi commiſſa, dummodo officium judicandi deponant, *c. dilecto filio, eod. tit.*

Teſtis minus legitimus in odioſa exceptione admittitur, *cap. tam literis, eod. tit.*

Teſtes admitti poſſunt in cauſa matrimoniali ſuper uno articulo, teſtationibus publicatis, *cap. ex tenore, eod. tit.*

Teſtis idoneus non dicitur, cui criminalis objectio fieri poteſt, *cap. 2. eod. tit.*

Religioſus in Eccleſiæ ſuæ cauſa teſtis eſſe poteſt, modo patronus ejus non ſit, *cap. inſuper, de teſtib.*

Quibus de causis testes reprobentur.

Teſtes quibus de cauſis reprobeantur, *vide in cap. ſi quis teſtium. & cap. ex parte, de teſtib.*

Teſtis in uno judicio receptus, non facit fidem in alio, niſi inter eaſdem perſonas, *cap. conſtitutus de teſtibus.*

Teſtis ſibi contradicens reprobatur, *cap. licet, de probat.*

Teſtes in probatione ſingulares reprobantur, *cap. cum dilectis, de elect.*

Teſtes familiares ad matrimonii diruptionem non admittuntur, *cap. in literis de teſtib. & atteſt.*

Teſtis in mea cauſa eſſe non poteſt is, cujus teſtimonium in alia cauſa reprobavi, *cap. inſuper, de teſtib.*

Teſtes quibus crimen objicitur, a teſtimonii dictione removentur, *cap. ſuper eo, de teſtib.*

Teſtis, cui in modum exceptionis crimen objicitur, aliqua pœna affici non debet, ſed tantum a teſtimonio repelli, *cap. 1. de except.*

Teſtis varians & vacillans repellitur, *cap. cum Eccleſia, de cauſ. poſſeſſ. & propriet.*

Qui contra teſtes aliquid opponit, publicatis atteſtationibus, de malitia jurare debet, *cap. præſentium, de teſt.*

Teſtis eſſe non poteſt quis ejuſdem criminis accuſatus, *cap. veniens eod. tit.*

Teſtimonium de auditu in cauſa matrimonii non valet, *cap. licet ex quadam, eod. tit.*

Judæus in cauſa Chriſtiani teſtis eſſe non poteſt, non econtra, *cap. Judæi, de teſtibus.*

Teſtes qui teſtificanda didicerunt, reprobantur, niſi in cauſa matrimoniali, *c. conſtitutis. & c. cum in tua, eod. tit.*

Laicus in criminali cauſa contra Clericum teſtimonium perhibere non poteſt, accuſat tamen pro ſua vel ſuorum injuria, *cap. de cætero, de teſtibus.*

Socius criminis in criminali cauſa non admittitur tanquam teſtis, *cap. ſicut nobis, eod. tit.*

Si crimen teſtibus objiciatur, & Judex nihilominus ſecundum eorum dicta ſententiam ferat, revocanda ſententia, *cap. ex parte, A. eod. tit.*

In cauſa teſtis is idoneus non eſt, qui conſimilem cauſam habet, *cap. perſonas, eod. tit.*

Conſpiratores ad teſtimonium dicendum non admittuntur, *cap. cum I. & A. de ſentent. & cap. ſuborta. & cap. per tuas, 2. de ſimon.*

Teſtimonio unius prævalet fama, *cap. ſuper eo, de conſang. & affin.*

Ad teſtimonium dicendum non admittuntur inimici capitales, *cap. licet Heli. de ſim.*

de THEOLOGIÆ ſtudioſis ad ſcholas transmittendis, *cap. ult. de magiſtris.*

THESAURARII officium, *diſt. 25. c. 1. §. ad theſaurarium.*

TIMOR Dei, *11. quæſt. 3. cap. qui omnipotentem.*

TONSURAM primam poteſt Abbas dare Monacho ſuo, *cap. cum contingat, de ætat. & qualit.*

Tonſuram geſtare non tenetur Clericus uxoratus, *cap. Joannes, de Cleric. conjug.*

Tonſura non privilegiat uxoratos, *c. cum decorem, eod. tit.*

de TORNEAMENTIS non exercendis, *c. 1. in princ. de torneamentis.*

Mutatur ac tollitur hoc *Extrav. Joan. XXII. unica, eod. tit.*

in TOTO & pars continetur, & in eo quod plus eſt, continetur minus, *cap. plus ſemper, 35. & cap. in toto, 8. de reg. jur. in 6.*

TRADITIO rei præſumitur ex ſolutione penſionis, *cap. cum veniſſet, 9. de reſtitut. ſpoliat.*

TRANSACTIO non minorem auctoritatem, quam res judicata obtinet, omnemque diſputationem cauſæ principalis tollit exceptionis ope, *cap. 1. de tranſactionibus.* Niſi de beneficio Eccleſiaſtico accepta pecunia ſit tranſactum, *cap. cum pridem, 4. de pact.* item niſi de cauſa matrimoniali ſit tranſactum, *cap. ult. verſic. excepit nimirum. de tranſactionibus.* alias non reſcinditur, etiamſi tranſigentem ſtatim pœnituerit, *cap. quod ſemel, 21. de reg. jur. in 6.* quod ſi adverſa quoq; pars fidem tranſactioni non præſtet, & altera eam ſervat, non tenetur, *c. fruſtra, 75. de reg. jur. in 6.*

Tranſactio dicitur amicabilis compoſitio, *c. ex literis. & c. ſeq. de tranſact.*

Tranſactio in matrimoniali cauſa locum non habet, *c. ex parte, eod. tit.*

Tranſactio ſuper ſubjectione ſpirituali non valet, niſi in beneficiis Eccleſiaſticis, *c. præterea, & c. ſuper eo, eod. tit.*

Tranſactio in ſpiritualibus, quæ fit mediante pecunia, non valet, ſed ea per compoſitionem amicam ſecundum jus fieri debet, *c. conſtitutus. c. præterea. & c. de cætero, eod. tit.*

Tranſactio in decimis locum non habet, *c. veniens, eod. tit.*

Tranſactio quæ juri non eſt contraria, ab Epiſcopo rata habetur, *c. de cætero, eod. tit.*

Tranſactione facta, omnia priora inſtrumenta caſſantur, & prævalet inſtrumentum tranſactionis, *c. 2. eod. tit.*

Tranſactio fieri non debet ſuper Eccleſiaſtico beneficio: quia ſpeciem continet ſimoniæ talis tranſactio, *c. conſtitutus, de tranſact.*

Tranſactio ſuper decimis inter perſonas Eccleſiaſticas valet, ſi fiat auctoritate diœceſani, *c. ſtatuimus, eod. tit.*

Tranſigere non poteſt Prælatus ſine literis Capituli, *c. contingit. eod. tit.*

Per tranſactionem non poteſt nova penſio Eccleſiæ imponi per partium pactionem, ſine vitio ſimoniæ, *c. præterea, c. 1. de tranſact.*

TREUGÆ quando ſervandæ, & circa quas perſonas: item ipſas frangentium pœna, *c. 1. de treug.*

TRIBUTUM etiam licite ab Eccleſia datur, ſed intuitu pacis, *23. q. 1. c. 1. quid.*

TUTELA triplex, *26. q. 1. c. generaliter.*

Digitized by Google

A tutela & cura excuſantur Clerici & Monachi, *diſt.* 88. *c. ult.* 16. *quæſt.* 1. *c. generaliter*, 21. *q.* 3. *c. Cyprian.*

Pubertate pupilli finitur tutela. Cui tamen contradicit, *c. pubertt*, 3. *de deſponſat. impub.*

Tutor tenetur defendere pupillum, & iudicium nomine ejus ſuſcipere, 12. *q.* 1. *c.* 8. Niſi tutor eſſe deſierit, *c. ex parte*, 67. *de appellat.*

VACANTE ſede, ſtatus ejus mutari non debet, *c.* 1. *ne ſede vac.*

Vacante imperio, ejus vicem ſupplet Eccleſia, & ad eam appellari poteſt, *c. licet, de for. compet.*

Vacantium Eccleſiarum cuſtodia ad Archidiaconum ſpectat, *c. ut Archidiaconus, de offic. Archidiac.*

Vacare non debet Eccleſia regularis vel cathedralis ultra tres menſes, *c. ne pro defectu, de elect.*

Non vacans præbenda nemini promitti debet, *c. relatum, de conceſſ. præbend.*

Vacante ſede nulla præſcriptio currit, *c. illa ne ſede vac.*

Vacante ſede, atteſtationes contra ſedis ſtatum receptæ non valent, *c. fin. eod. tit.*

Vacante beneficio ultra id tempus, quo conferendi poteſtas ad Epiſcopum devolvitur, Papa conferendi illud jus habet, vel legatus ejus, *c.* 2. *de conceſſ. præbend.*

Vacantem Epiſcopatum conferre non poteſt Archiepiſcopus, ſed quidem minora beneficia, *c. dilectus filius, eod. tit.*

Vacante ſede, poteſt Capitulum ſupplere vices Epiſcopi, in quibus Epiſcopo non præjudicatur, *c. his quæ.* & *c. cum olim, de majorit.* & *obed.*

Vacante ſede Metropolitana, poteſt Capitulum Suffraganeum confirmare, *ibid.*

VANITATEM & ſenſus obſcuritatem inducit omnia ſcientia, quæ ad tropologiam non confertur, 27. *diſt. c. nonne.*

VASALLUS vaſalli coram vaſallo conveniendus eſt, & non coram domino principali, *cap. ex tranſmiſſo, de for. compet.*

Vaſallus feudum ſine conſenſu domini alienare non poteſt, *c. quæ in Eccleſiarum, de conſtit.*

VATES *diſtinctione vigeſima prima, c. Cleros, §. vates.*

VECTIGAL novum non poteſt Epiſcopus imponere monaſterio, *c. ſcientes*, 3. & *c. innovamus*, 10. *de cenſibus.*

VELUM de manu Sacerdotis dari poteſt, *c. conſuluit, qui Cleric. vel vov. contr. poſſ.*

VENATIO quæ Clericis permiſſa, 76. *diſtinct. c. Eſau, de conſecrat. diſtinct.* 5. *c. nunquam.*

VENDENDI carius, emendique ſtudium maxime Clericis prohibetur, 14. *q.* 4. *c. canonum.*

Si Venditor deceptus ſit ultra dimidium juſti pretii, valet quidem venditio, ſed venditori datur actio, ut reſtituto pretio rem recipiat, *c. cum dilection.* 3. & *c. cum cauſa*, 6. *de emptione, & venditione.* Niſi emptor offerat quod juſto pretio deeſt, *dict. c.* 3. & *dict. c.* 6. & *d. diſt.* 2. *repl.* 2.

Venditor cogi poteſt, ne carius vendat merces ſuas tranſeuntibus, quam in mercato vendere poſſit, *c.* 2. *de emptione, & venditione.*

Venditor vitium rei in vendendo indicare tenetur: alias empti actione redhibitoria tenetur. Niſi emptor vitium ſcivit, *c. cum qui certus*, 31. *de de regulis juris, in* 6.

Re vendita evicta, emptor regreſſum habet adverſus venditorem de præſtanda evictione, quod fallit, ſi emptor conventus non denuntiavit venditori, ut defenſioni rei adeſſet, *c. ult. in princ. de empt.* & *vend.* fallit, ſi emptor contumaciter abfuit tempore ſententiæ latæ, *dict. c. ult. verſ. vel contumaciter.* Tertio ſi per injuriam Judicis emptor victus ſit, *d. c. ult. verſ. ſeu per injuriam.*

Venditio celebrata intelligitur, ſi pretium receptum ſit, vel fides de eo habita, licet res nondum ſit tradita, *c. in cauſam, de ſimon.*

Tranſeuntibus nil carius vendendum quam incolis, *c.* 2. *de empt.* & *vend.*

Vendita re minus dimidio pretio, in optione emptoris eſt, venditionem reſcindere vel pretium juſtum ſupplere, *c. cum dilecti, eod. tit.* & *c. cum cauſa, eod. tit.*

Vendita res Eccleſiaſtica revocari debet, *c. ad noſtram, de reb. Eccleſ. non alien.*

Venditor tribus caſibus emptori non tenetur de evictione, *c. ſi venditori de empt.* & *vendit.*

Vendi, vel venales exponi non debent reliquiæ ſanctorum, *c.* 2. *de reliquiis.*

VENIÆ facilitas incentivum præſtat delinquendi, 23. *quæſt.* 4. *c. eſt injuſta, in fin.* & *c. ſi eo, cum ſeq.* 36. *quæſt.* 9. *c. locs*, 86. *diſt. c. inferiorum.*

VERBA cum effectu ſunt accipienda, *c. relatum, de Cleric. non reſid.* & ex intentione proferentis ſunt intelligenda, *c. ſecundo requiris, de appell.*

VERITAS non eſt omittenda propter ſcandalum evitandum, *c. qui ſcandalizaverit*, 3. *de reg. jur.*

a VERITATE Dei exit, qui a fide & charitate abit, 25. *q.* 3. *c. cum aliquis.*

VESTIS quæ non propter neceſſitatem, ſed propter venuſtatem accipitur, elationis habet calumniam, 21. *q.* 4. *c.* 1.

VIDUA, *diſtinct.* 34. *c. vidua. c. presbyteri. §. vidua.*

de VI publica & privata accuſari poteſt, ſi quis alieni vim fecerit: hoc judicio accuſari poteſt, quod fallit ſi magiſtratus alieni vim fecerit, 23. *q.* 5. *c. non eſt. c. qui malos.* & *c. Judex*, item ſi juſſu Magiſtratus vim fecerit, 23. *quæſt.* 4. *c. duo iſta. §. fin. c. cum ſequente.*

Vim faciens ab ejus loci magiſtratu puniendus eſt, in quo crimen commiſit, *c.* 1. *de raptoribus.*

Ex vi facta in litem juratur taxatione a judice facta, *c. ult. de his quæ vi metuve.*

Vim inferentis pœna Eccleſiaſtica, excommunicatio, *dict. c.* 1. & *c. excommunicationi*, 3. *eod. tit. item* 23. *q.* 8. *c. ſi quis membrorum* & *c. peſſimam.* De pœna hujus criminis Lombardica & ſeculari, 12. *quæſt.* 2. *c. cum devotiſſimam c. ſi ſeculi.*

VICARII officium *vide in c. ad audientiam, de offic. vicar.*

Vicarius a paſtore ſecundo removeri non poteſt, *c. ad hæc. ſi perſona, eod. tit.*

Vicarius non poteſt ſibi ipſi conſtituere vicarium, *cap. Clericos, eod. tit.*

Vicarii reſidere debent, & Sacerdotes eſſe, *c. ex parte, eod. tit.*

Vicarius Papæ non habet poteſtatem extra urbem, *cap. tua, eod. tit.*

Vicarius Papæ obediat, vel privetur beneficio, *c. illud, de exceſſ. Prælat.*

Vicarius Epiſcopi quam poteſtatem habeat, *vide in cap. petitio, de procur.*

Vicarius animarum curam in Eccleſia recipiens, vicariatus officio renunciaſſe videtur, *c.* 2. *de offic. vicar.*

Vicarium ſucceſſor removere non poteſt, nec ejus reditus minuere, *c. ad hæc, eod. tit.*

Vicarius Papæ plus juris non habet, quam ſibi committitur, *c. ſua nobis, eod. tit.*

Vicarius Prælati excommunicati non eſt propterea excommunicatus, *c. inter. de ſentent. excommun.*

Vicariatus plures quis habere non poteſt, *c. provideas, de offic. vicar.*

VITIATUS enormiter ad ordinem promoveri non poteſt: & qui Presbyter fieri non poteſt, in Prælatum vel Epiſcopum multo minus eligi poteſt, *c.* 1. & *c. expoſuiſti.* & *c. cum de tuo, de corpor. vitiat.*

VIDUAS tenetur Eccleſia defendere, *c. ex parte de for. compet.*

VIRI verbo ſtandum eſt, dicentis ſe uxorem cognoviſſe, licet illa neget, *c. cum continebatur*, *de deſponſ. impub.*

VISITARE non debent Epiſcopi Prædicatores & Minores, *c. nimis iniqua*, *de exceſſ. Prælat.*

Viſitare poteſt Archiepiſcopus ordinario jure provinciam ſuam, & procurationem petere, *c. Romana*, *de cenſib. in 6.*

UNCTIONEM ſacram ſolus Sacerdos conferre poteſt, *c. quæſivit*, *de verb. ſignifit.*

De unctione ſacra, ejus effectu & ſpeciebus, *vide c. 1. de ſacr. unct.*

UNIRI poteſt unum monaſterium alteri, *cap. 2. de religioſ. dom.*

UNITAS fidei ubi eſt, ibi nihil contrarium infert diverſitas, *7. q. 1. cap. nihil.*

UNIVERSITATI debitum, non debetur ſingulis ex univerſitate, *c. cum Clerici*, *29. de verb. ſignif.*

VOLUNTAS *15. q. 1. in princ. §. eſt autem voluntas.*

VOTUM non infringitur, cum in melius mutatur, *cap. pervenit*, *de jurejurand.*

Vovens ex timore non obligatur, *cap. veniens*, *qui Cleric. vel vov.*

In voto tria attendenda, *c. magnæ devotionis*, *de vot.*

Votum dementis non obligat, *cap. ſicut tenor. de regul.*

In redemptione voti peregrinationis attendenda eſt perſona & locus, *cap. quod ſuper his*, *eod. tit.*

Epiſcopi votum peregrinationis exequi non poſſunt ſine licentia Papæ, *cap. magnæ*, *de vot.*

In voto peregrinationis diſpenſare poteſt Epiſcopus, excepto voto transmarino, *cap. 1. & cap. non eſt*, *de vot.*

Votum caſtitatis uxor, marito invito, facere non poteſt, *cap. cariſſimus*, *de converſ. conjug.*

Votum in pueritia factum non obligat, *cap. venientis*, *de vot.*

Vovens temporale, abſolvitur per præſtationem ſpiritualis, *cap. ſcripturæ*, *eod. tit.*

Epiſcopus ſine conſenſu Capituli, nec Capitulum ſine conſenſu Epiſcopi votum facere poteſt, *cap. magnæ devotionis*, *eod. tit.*

Votum religionis vovens, & tempus ſtatutum non obſervans, tranſgreſſor eſt, nec Epiſcopus fieri poteſt, *cap. per tuas*, *eod. tit.*

Votum ſimplex, matrimonium contrahendum impedit, ſed contractum non dirimit, *cap. meminimus*, *qui Cleric. vel vov.*

Votum tranſmarinum poteſt vovere vir, etiam uxore invita, *cap. ex multa*, *de vot.*

Votum defuncti poteſt ſuperſtes implere, *cap. licet*, *de vot. & red.*.

Prælatus poteſt votum ultramarinum emittere, & vigeſimam proventuum Eccleſiæ expendere, *cap. final. eod. tit.*

Votum religionis vovens, ad illius præſtationem compellendus eſt, *cap. porrectum*, *de regular.*

In voti præjudicium non ſtatur juramento, *cap. vidua*, *de regular.*

Votum peregrinationis poteſt quis per alium exequi, *cap. licet*, *de vot. & vot. redempt.*

Voti reus non habetur, qui ægrotus jejunium frangit, *c. quod non eſt*, *de regul. juris.*

Votum religionis non valet, invito alterutro conjuge, *cap. quidam intra*, *de converſ. conjug.*

Votum conjugatorum religionem intrantium coram Epiſcopo fieri debet, alias non valet, *c. 1. eod. tit.*

USURÆ debentur ex mora, quod fallit ſi non reus, ſed alius moram fecerit: nam reo alterius mora non nocet, *c. mora 25. de reg. jur. in 6.* item fallit ſi reus interpellatus exceptione ſe tueri potuit, *c. non eſt*, *60. eod. tit.*

Uſurarii utriuſque teſtamenti pagina damnantur, *cap. quia in omnibus*, *3. verſ. & qualiter. cap. ſuper eo*, *4. in princ. de uſuris.* quia omnis negotiatio eſt prohibita, *cap. ejiciens*, *in pr. diſt. 88.*

Objectio ponitur & ſolvitur, *d. c. ejiciens. §. dicit aliquis.*

Uſurarius raptori æquiparatur, *14. q. 4. cap. ſi quis uſuram. cap 2. quid dicam. cap. ult. verſ. ſine ferro.*

USURARIUS EX QUIBUS CAUSIS QUIS ACCUSARI POSSIT, VEL NON?

Si uſuras quis exerceat, *cap. 1. in princ. de uſuris*, *in 6. cap. de vita & honeſtate Cleric.*

Si quis annonam vel vinum emat, ut pluris vendat, *14. q. 4. cap. quicunque.* Niſi cum tempus traditionis rei emptæ eſſet dilatum, veriſimiliter dubitetur, utrum plus vel minus tempore traditionis res ſit valitura: *dict. cap. ult. §. ille quoque.* Si fructus pignoris creditor pro pecunia credita loco uſurarum percipiat, *cap. 1. de uſuris.* quod fallit ſi beneficium Eccleſiaſticum hoc modo a Laico redimatur, *d. cap. 1. verſ. niſi forte Eccleſiæ beneficium.* item ſi Dominus a vaſallo feudum pignori acceperit, remiſſis ei ſervitiis, *c. 1. de feudis*, *c. conqueſtus*, *8. in fine*, *de uſuris.* Tertio ſi pro dote maritus pignus accepit, *cap. ſalubriter*, *16. dict. t.*

Si quis plus juſto pretio rem ſuam vendiderit ob dilatam pretii ſolutionem, *dict. cap. 10. verſ. & an negotiator pœnæ conſimili. item cap. in civitate*, *6. eod. tit.* Niſi alias non erat rem diſtracturus, *cap. ult. §. fin. de uſur.*

Si Parabolam juramenti non aliter concedit, quam emolumentum aliquod inde percipiat, *cap. 10. verſic. & utrum eodem reatu*, *de uſuris.*

Si quid ultra ſortem recipiatur, *cap. conſuluit*, *10. de uſuris*, *14. q. 3. in princ. cum ſequentib. q. 4. c. ſi quis Clericus*, *in fine*, *& c. nullus.*

Uſurarius Clericus deponitur, *cap. 1. §. quod ſi poſt. & cap. præterea*, *7. de uſuris*, *14. q. 4. cap. 1. ſi quis oblitus. cap. quoniam.*

Uſurarius Teſtamentum facere prohibetur, *cap. quamquam*, *2. §. final. de uſuris. in 6.*

Ut uſurarii peregrini expellantur, nec domus illis locentur, *cap. 1. §. & quia de uſuris*, *in 6.*

De hæredibus uſurarii defuncti, *c. tua nos*, *9. de uſuris.*

Uſurarii ad uſuras reſtituendas compelli debent, *cap. cum tu*, *de uſuris*, etiamſi debitor creditori juraverit, ſe non petiturum, *cap. ad noſtram*, *de jurejur.*

Uſurarius contractus quando æſtimetur, *vide in cap. in civitate. & cap. conqueſtus*, *de uſur.*

Contra uſuras conſtitutio facta ad præterita trahitur, & ultra ſortem nil peti poteſt, *cap. cum tu. & cap. navigandi*, *de uſuris.*

Uſurariorum pœna habetur *in c. quia in omnibus*, *eod. tit.*

Appellanti uſurario deferendum non eſt, *cap. quam perniciosum*, *eod. tit.*

In uſuræ crimine non poteſt diſpenſari, *cap. ſuper eo*, *eod. tit.*

Contra uſurarium poteſt hæres, ſicut & dominus agere, *cap. illo vos*, *de pig.*

Uſura non eſt, beneficium Eccleſiaſticum pecunia redimere, *cap. 1. de uſur.*

Uſura eſt, rerum hypothecatarum fructus in ſortem non computare, *cap. quoniam*, *eod. tit.*

Uſuras reſtituere compelluntur etiam Judæi, *cap. quanto amplius*, *eod. tit.*

Contra uſurarium poteſt procedi, deficiente accuſatione, ex ſola fama, *cap. cum in diœceſi*, *eod. tit.*

Uſurariis publicis nemo domos locet, *c. 1. de uſuris in 6.*

Uſurarius publicus, quomodocunque pœniteat, ſepeliri non debet, ſi quatenus poterit, præſentibus non ſtatim uſuras reſtituat, pro abſentibus vero aliqui fide digni ejus parochiæ, ordinario vel ejus vicario ſic obligentur, ut illis actio acquiratur ſuper reſtitutione facienda, *c. quamquam*, *eod. tit.*

Nec

Digitized by Google

Nec Religioſi ejuſmodi uſurariorum teſtamentis intereſſe, vel eorum confeſſionem audire, nec abſolvere debent, niſi ſatisfaciant, quantum poterunt pro modo facultatum, *c. ult. eod. tit.*

USUS non debet tolli per abuſum, 14. *quæſt.* 5. *c. neque enim.*

Qui non utitur partis, aut male utitur, alienum poſſidere videtur, 14. *q.* 4. *c. quid dicam.* §. *hac utique.*

USUCAPIONE quoque rerum dominia acquiruntur, 16. *qu.* 3. *c. placuit.* §. *poteſt.*

Qui usucapere non possint.

Qui ſciens rem alienam poſſederit, rem non uſucapit, 34 *qu.* 1. *c. ſi virgo. verſ. in jure.* & *c. ult. de præſcr.* etiamſi triginta annorum præſcriptio objiciatur, *c. viginti* 5. *c. ſi diligenti.* 17. §. *ſi vero dicatur.* & *c. ult. de præſcriptionibus. c. poſſeſſor,* 2. *de reg. jur. in* 6.

Qui non ſuo, ſed alieno nomine poſſederit, *c. ſi diligenti,* 17. *in princ. de præſcriptionibus.*

Si Poſſeſſor medio tempore vel poſt impletam uſucapionem privilegium contrarium uſucapioni petierit, *c. veniens,* 19. *de præſcr.*

Si is, qui rem uſucepit, poſtea eam rem poſſidere deſierit: ſi mala fide qui præſcripſit, poſſederit, *d. c. placuit. ut* §. *quod ſi mala. verſ. ſi vero liceat.*

Quæ usucapere non liceat.

Res Eccleſiæ uſucapi non poteſt, 16. *quæſt.* 3. *c. licet. c. placuit ut.* §. *poteſt etiam.*

Res Fiſci, vel Imperatoris uſucapi nequit, 16. *q.* 3. *c. penult.* §. *univerſae*: in rebus non poſſeſſis non procedit uſucapio, *c. cum olim,* 18. *in fine, de præſcriptionib.*

Quemadmodum Usucapio impeditur.

Si cauſa falſa vel nulla poſſeſſionis fuerit, *c.* 1. *de præſcript. in* 6. *c.* 1. *de reg. jur. in* 6. Niſi jus commune, vel præſumptio ſit pro poſſidente, *d. c.* 1. *de præſcript. in* 6. item niſi tempus ſit triginta annorum quo poſſedit, vel immemoriale, *d. cap.* 1. *in fin.* & *d. cap. placuit ut.* §. *ſi autem nullo titulo.*

Sine Poſſeſſione, *c. ſine poſſeſſione,* 3. *de præſcript. in* 6. veluti etiam, ſi non per legitimum tempus poſſederit, quod fallit ſi acceſſione utatur ſui auctoris, 16. *quæſt.* 3. *c. placuit. ut* §. *quod ſi ab eo.* Niſi ab eo cautam poſſidendi non habeat poſſeſſor, vel ipſe mala fide poſſideat, *d. c. placuit ut.* §. *quod ſi mala. verſic. nec ſibi prodeſt.*

Si poſſeſſio fuerit interrupta, & res medio tempore non poſſeſſa, non uſucapitur, *d. cap. placuit ut.* §. *hæc de præſcript. decennii.* Niſi a tempore poſſeſſionis recuperatæ triginta anni exceſſerint, *d.* §. *hæc de præſcript. verſ. quod ſi per.*

USUSFRUCTUS in iis rebus, quæ uſu conſumuntur, conſtitui non poteſt, *extravag. Joan. XXII. ad conditorem,* 3. §. *quod autem quod res, de verbor. ſign.*

De cautione ab uſufructuario præſtanda, *c. ult. de pign.*

Uſusfructus eſt jus utendi fruendi rebus alienis ſalva earum ſubſtantia, *c. ult. de pign.*

Uſufructuarius cautionem dare tenetur de rebus immobilibus, quæ uſu non conſumuntur, *c. ult. eod. tit.* eamque dare debet ad arbitrium boni viri, primo de rebus honeſte fruendis, ſecundo etiam de eiſdem reſtituendis termino elapſo, *ibid.*

UTILE non debet per inutile vitiari, *c. utile,* 37. *de reg. jur. in* 6.

UXOR ex quibus cauſis non ſit dimittenda, 32. *q.* 5. *c. ſi uxorem.*

Uxoris & viri paria jura quoad caſtitatem, 32. *q.* 4. *c. nemo.* & *c. nec.*

Uxorem cognoſcens libidinis cauſa, & immoderato affectu, peccat, 32. *q.* 4. *c. origo.* & *c. liberor.*

Uxorem in adulterio deprehenſam an liceat occidere, 33. *qu.* 2. *c. interfectores, cum ſequente.*

Uxores duas ſimul habens de facto bigamus eſt, & infamis, *c. debitum, de bigam.*

Uxores plures ſemper fuit illicitum habere, *c. gaudemus, de divort.*

Uxor, quæ credens virum mortuum religionem ingreſſa eſt, eo redeunte marito eſt reſtituenda, nec eo poſtmodum moriente, ad religionem cogenda eſt, *c. placet. de converſ. conjug.*

Vir uxori reſtitui debet, ſi illo religionem ingreſſo, illa non continet, *c. præterea, de converſ. conjug.*

Uxor dimitti non debet ſine judicio Eccleſiæ, *c. duo, de deſponſ. impub.*

Uxor viro ante definitivam ſententiam non eſt reſtituenda, ſi odium capitale timeatur, *c. ex tranſmiſſa, de reſt. ſpol.*

Uxoratus beneficio & officio privetur in minoribus ordinibus conſtitutus, *c. quod a te, de Cler. conjug.*

Uxor non debet privari dote propter maleficium viri, *c. ex literis, de pign.*

Uxore ſene & caſtitatem vovente, poteſt vir cum ejus licentia religionem ingredi, illa in ſeculo remanente, *c. cum ſit, de converſ. conjug.* & *c. ſane, de Cleric. conjug.*

Uxor reſtituenda eſt viro religionem egredienti, *c. accedens, de converſ. conjug.*

Uxorem fornicationis cauſa dimittens aut contineat, aut ei reconcilietur, *c. ex literis, de divort.*

Uxorem infidelem repudians, ſi convertitur, non ducat aliam illa vivente, *c. gaudemus, de divort.*

Uxor ante viri reditum alteri nubere non poteſt, niſi de viri morte conſtet, *c. in præſentia.* & *c. dominus, de ſponſal.*

Uxorem propter hæreſim relinquens eam cogitur recipere, ſi reſtitutionem petat, *c. quanto, de divort.*

Uxor petens reſtitutionem repellitur, ſi notorie fornicata eſt, & maritus continuit: quod ſi non continuit maritus, ſed cum alia adulterium commiſit, eam, quamvis fornicata ſit recipere cogitur, *c. ſignificaſti, de divort.*

Uxor Eccleſiæ judicio a viro ſeparata religionem ingredi poteſt, *c. mulier, de converſ. conjug.*

Uxor vivente viro teſtari poteſt, *c. judicante, de teſtam.*

Uxor in mortem viri machinata, ei poſtea nubere non poteſt, *c. ſi qua, de divort.*

Vir religionem ingreſſus, non eſt uxori adulteræ reſtituendus, *c. veniens, de converſ. conjug.*

Uxore habitum religionis aſſumente, poteſt vir in Epiſcopum conſecrari, *c. ſane, de converſ. conjug.*

Uxoris votum non tenet, niſi vir ſimiliter voveat, *c. ſane, eod. tit.*

Sed vir uxore conſentiente votum religionis vovens ad ejus obſervationem tenetur, *c. ex parte,* & *c. chariſſimus, eod. tit.*

Uxoratus privilegiis Clericorum gaudere non debet, nec beneficium Eccleſiaſticum habere, *c. Joannes,* & *cap. cum decorem, de converſ. conjug.*

Z

ZELUS indiſcretus reprobatur, 24. *quæſt.* 2. *c. non in perpetuum.*

ZONAS de auro vel argento non portent Clerici, *c. Cler. de vit.* & *honeſt. Cler.*

FINIS LOCORUM COMMUNIUM.

LIBER SEPTIMUS
DECRETALIUM
CONSTITUTIONUM
APOSTOLICARUM
ADJECTUS

AD

PLENAM, ET PERFECTAM
JURIS APOSTOLICI
COGNITIONEM.

Digitized by Google

BENEVOLO LECTORI S.

AMice Lector, quo magis Reipubl. literariæ, & tibi conſultum foret, hunc SEPTIMUM DECRETALIUM CONSTITUTIONUM APOSTOLICARUM, poſt SEXTUM, CLEMENTINAS & EXTRAVAGANTES, hactenus editarum, & a doctiſſimo Viro D. *Petro Matthæi* J. C. Lugdunenſi olim ita collectarum, & ſeparatim impreſſarum, ac Illuſtr. D. *Cardinali Cajetano* inſcriptarum, tot libris Canonicis, titulis & canonibus, accurata diſtinctione, reſpondentem, hic in calce Corporis Juris Canonici univerſi adjungere operæ pretium eſſe duximus: quo nimirum nihil reſtaret, quod plenam & perfectam cognitionem hujus Apoſtolici juris impedire poſſet. Præſertim cum conſtet, iſtas Conſtitutiones a DD. modernis paſſim, ab Hiſtoricis quoque allegari. Adjunximus etiam quibuſdam in locis (ubi hoc neceſſarium videbatur) notas non inutiles. Tu igitur, Vir optime, noſtro labore, & bona intentione contentus, illo utere, fruere. Vale.

Digitized by Google

INDEX TITULORUM
SEPTIMI DECRETALIUM.

LIBRI SEPTIMI DECRETALIUM PRIMI.

Tit. I.

DE ſumma Trinitate, & fide Catholica, 1
II. De reſcriptis, & mandatis Apoſtolicis, 5
III. De electione, & electi poteſtate, 10
IV. De Cardinalibus, 14
V. De ætate & qualitate ordinandorum, 20
VI. De filiis Presbyterorum, ibid.
VII. De bonis Eccleſiæ alienandis, vel non, 21
VIII. De officio Legati, 27
IX. De Inſulis novi orbis, 28
X. De beneficiorum collatione & impetratione, 30
XI. De reſervationibus, 44
XII. De penſionibus, 50
XIII. De unionibus beneficiorum, ibid.
XIV. De reſignationibus & permutationibus, 52
XV. De fructuum beneficii reſtitutione, 56

LIBRI SEPTIMI DECRETALIUM SECUNDI.

Tit. I.

DE foro competente & juriſdictionis ordinariæ poteſtate, 57
II. De invaſoribus & occupatoribus bonorum Eccleſiæ, 66
III. De annatis. 72
IV. De jure patronatus. 80
V. De confeſſis. 82
VI. De dolo & contumacia. 83
VII. De ſequeſtris. 85
VIII. De interdicto, 87
IX. De appellationibus, 89
X. De dilationibus & ceſſionibus bonorum, 93
XI. De cambiis, 97
XII. De forma contrahendi cenſum, 98
XIII. De teſtamentis & ultimis voluntatibus. 99
XIV. De nautis & naufragium patientibus, 204

LIBRI SEPTIMI DECRETALIUM TERTII.

Tit. I.

DE vita & honeſtate Clericorum, 109
II. De Clericis non reſidentibus in Eccleſia, vel præbenda. 108
III. De ſpoliis Clericorum, 115
IV. De Comitibus Palatinis, 121
V. De Magiſtris & Doctoribus, 122
VI. De Medicis, 124
VII. De Conciliis, 126
VIII. De celebratione Miſſarum, & ſacramento Euchariſtiæ, & divinis officiis, 132
IX. De reliquiis & veneratione ſanctorum, 135
X. De juramentis & jurisjurandi obligatione, 137
XI. De treuga & pace, 138
XII. De votis & votorum profeſſione, 141
XIII. De gratiis & diſpenſationibus, ibid.
XIV. De indulgentiis, 143
XV. De quæſtorum tollendo abuſu, 144

Digitized by Google

XVI. *De Decimis.* 147
XVII. *De religioſis domibus, & montibus pietatis.* ibid.
XVIII. *De Regularibus, & religioſis extra clauſtra vagantibus.* 152
XIX. *De Monialibus.* 157

LIBRI SEPTIMI DECRETALIUM QUARTI.

Tit. I.

De *matrimoniis, & ſponſalibus.* 161
II. *De conſanguinitate, & affinitate.* 164

LIBRI SEPTIMI DECRETALIUM. QUINTI.

Tit. I.

De *Judæis.* 167
II. *De his, qui infidelibus adverſus Chriſtianos auxiliantur.* 175
III. *De hæreticis, & ſchiſmaticis.* 176
IV. *De libris prohibitis.* 193
V. *De libellis famoſis.* 199
VI. *De ſacrilegis.* 201
VII. *De blaſphemis & aleatoribus.* 202
VIII. *De homicidis, & bannitis.* 204
IX. *De falſis, & falſum exponentibus.* 214
X. *De ambitu.* 217
XI. *De ſimoniacis, & ne quid detur, vel exigatur.* 222
XII. *De maleficis, & incantatoribus.* 225
XIII. *De teſtibus.* 230
XIV. *De monetarum tonſoribus.* 231
XV. *De lenonibus.* ibid.
XVI. *De concubinariis, & fornicatoribus.* 232
XVII. *De duello, & duellum permittentibus.* 233
XVIII. *De taurorum, & aliorum animalium agitatione, & pugna.* 235

Digitized by Google

SEPTIMI
DECRETALIUM
LIBER PRIMUS.

TITULUS I.

DE SUMMA TRINITATE, ET FIDE CATHOLICA.

CAP. I.

Trinitatem perſonarum in unitate ſubſtantiæ, Chriſti divinitatem, ejuſque de Spiritu Sancto in utero Virginis Mariæ conceptionem profitetur fides Catholica.

Paulus Quartus.

CUm quorundam homioum pravitas, atque iniquitas eouſque noſtris temporibus proceſſerit, ut ex illis, qui a Catholica fide aberrant, & deſciſcunt, plurimi quidem non ſolum diverſas hæreſea profiteri, ſed etiam ipſius fidei fundamenta negare præſumant, & eorum exemplo multos in interitum animæ deducant: Nos cupientes pro noſtro paſtorali officio, & charitate hujuſmodi homines, quantum cum Deo poſſumus, a tam gravi, & peſtilenti errore avocare, ac cæteros, ne in talem impietatem labantur, paterna ſeveritate admonere, omnes & ſingulos, qui hactenus aſſeruerunt, dogmatizarunt, vel crediderunt, Deum omnipotentem non eſſe Trinum in perſonis, & incompoſita omnino, indiviſaque unitate ſubſtantiæ, in unum unamet ſimplici divinitatis eſſentia a. Aut Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum non eſſe verum Deum, ejuſdem ſubſtantiæ per omnia cum Patre, & Spiritu ſancto, aut eundem ſecundum carnem non eſſe conceptum in utero beatiſſimæ, ſemperque Virginis Mariæ de Spiritu Sancto, ſed ſicut cæteros homines ex ſemine Joſeph. Aut eundem Dominum, ac Deum noſtrum Jeſum Chriſtum non ſubiiſſe acerbiſſimam crucis mortem, ut nos & a peccatis, & æterna morte redimeret, & patri ad vitam æternam reconciliaret *b*. Aut eandem beatiſſimam Virginem Mariam non eſſe veram Dei matrem, nec perſtitiſſe ſemper in virginitatis integritate, ante partum ſcilicet, in partu, & perpetuo poſt partum. Ex parte omnipotentis Dei Patris, & Filii, & Spiritus Sancti Apoſtolica auctoritate requirimus, & monemus, quatenus intra ſpatium trium menſium a publicatione præſentium in Romana Curia quoad reſidentes in ea modo infraſcripto, extra eam vero quoad alios in illa non reſidentes modo, & forma per diœceſanos ſtatuendis facienda, incipiendorum, quos pro primo, ſecundo, tertio, ac peremptorio termino, ac monitione canonica eis, & eorum cuilibet aſſignamus, ab eorum aſſignatione, dogmatibus, & credulitate hujuſmodi, ac quibuſcunque aliis in fide prædicta erroribus, in quos hactenus lapſi ſunt, reſipuiſſe, & ad unitatem Eccleſiæ redeundo, aſſertionum dogmata, & credulitatem, ac alios errores hujuſmodi in manibus inquiſitorum hæreticæ pravitatis civitatum, & locorum, in quibus ad præſens degunt, realiter, & cum effectu abjuraſſe, & infra alios tres menſes a die abjurationis hujuſmodi inchoandos, de eadem abjuratione venerabilibus fratribus noſtris S. R. E. Cardinalibus, dictæ hæreticæ pravitatis Inquiſitoribus generalibus plenam fidem feciſſe debeant. Et cum hujuſmodi errores tam graves, & nefandi ſint, ut illi, qui in eos deciderunt, excuſationem non habeant, ſed ſubverſi potius, atque immanes, quam hæretici merito dici poſſint, hac noſtra perpetuo valitura conſtitutione ſancimus, quod tam illi, qui hactenus in ipſos errores, vel eorum aliquem lapſi ſunt, & infra ſupradictum terminum non reſipuerint, & ea, quæ ſupra diximus, non adimpleverint, quam omnes, & ſinguli alii, qui in futurum in illos, vel illorum aliquem quomodolibet prolabentur, cujuſcunque dignitatis, ſtatus, gradus, ordinis, vel conditionis exiſtant, pro ſubverſis, & elapſis in hæreſim haberi, & ut relapſi Curiæ ſeculari tradi, & per ipſam Curiam debitis pœnis in relapſos ſtatutis puniri poſſint, in omnibus, & per omnia perinde ac ſi vere, & realiter in hæreſim relapſi eſſent, & eos relapſos eſſe conſtaret. Dat. Rom. ſept. Id. Aug. MDLV.

CAP. II.

Fidei, & religionis Chriſtianæ aſſertio tuetur adverſus Græcorum errores de proceſſione Spiritus Sancti a Patre, & Filio, & de reliquis doctrinæ Catholicæ capitibus.

Eugenius IV. in Concilio Florentino.

COnvenientes Latini, & Græci in hac ſacroſancta Œcumenica Synodo, magno ſtudio invicem uſi ſunt, ut inter alia, etiam articulus ille de divina Spiritus Sancti proceſſione ſumma cum diligentia, & aſſidua inquiſitione diſcuteretur. Prolatis vero teſtimoniis ex divinis ſcripturis, plurimiſque auctoritatibus ſanctorum Doctorum orientalium, & occidentalium: aliquibus quidem ex Patre, & Filio, quibuſdam vero ex Patre per Filium procedere dicentibus Spiritum Sanctum, & eandem intelligentiam aſpicientibus omnibus ſub diverſis vocabulis a, Græci quidem aſſeruerunt, quod id, quod dicunt,

Oooo 2 Spi-

a *L. 1. l. 2. §. 1. C. eod. Vigil. adverſ. Eutych.* b *Antidicomarianitas intelligit: Epiphan. lib. 3. Chareſ. tom. 2. hæreſ. 78. 2. §. 2. C. eod.*

a *Græci negantes proceſſionem Spiritus Sancti a Patre, & Filio contra Latinos, & quatuor Concilia. l. 7. § 4. C. eod. maximas turbas in Eccleſia excitarunt. Vid.* Hug. *Eterianum. Athan. in ſymbol. & lib. hujus argumenti.*

Digitized by Google

Spiritum Sanctum ex Patre procedere, non hac mente proferunt, ut excludant Filium: ſed quia eis videbatur (ut ajunt) Latinos aſſerere Spiritum Sanctum ex Patre & Filio procedere, tanquam ex duobus principiis, & duabus ſpirationibus, ideo abſtinuerunt a dicendo, quod Spiritus Sanctus a Patre procedat & Filio. Latini vero affirmaverunt, non ſe hac mente dicere Spiritum Sanctum ex Patre Filioque procedere, ut excludant Patrem, quin ſit fons atque principium totius Deitatis (Filii ſcilicet, ac Spiritus Sancti) aut quod id, quod Spiritus Sanctus procedit ex Filio, Filius a Patre non habeat, ſive quod duo ponant principia, ſeu duas ſpirationes: ſed ut unum tantum aſſerant eſſe principium, unicamque ſpirationem Spiritus Sancti, prout hactenus aſſeruerunt. Et cum ex his omnibus unus & idem eliciatur veritatis ſenſus, tandem in infraſcriptam ſanctam & Deo amabilem eodem ſenſu eademque mente unionem, unanimiter concordarunt & conſenſerunt. In nomine ejus Sanctæ Trinitatis, Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, hoc ſacro univerſali approbante Florentino Concilio diffinimus, ut hæc fidei veritas ab omnibus Chriſtianis credatur & ſuſcipiatur, ſicque omnes profiteantur, quod Spiritus Sanctus ex Patre & Filio æternaliter eſt, & eſſentiam ſuam ſuumque eſſe ſubſiſtens habet ex Patre ſimul & Filio, & ex utroque æternaliter, tanquam ab uno principio, & unica ſpiratione procedit. Declarantes quod id, quod ſancti Doctores & Patres dicunt, ex Patre per Filium procedere Spiritum Sanctum, ad hanc intelligentiam tendit, ut per hoc ſignificetur, Filium quoque eſſe ſecundum Græcos quidem, cauſam, ſecundum Latinos vero, principium ſubſiſtentiæ Spiritus Sancti, ſicut & Patrem. Et quoniam omnia, quæ Patris ſunt, Pater ipſe unigenito Filio ſuo gignendo dedit, præter eſſe Patrem, hoc ipſum quod Spiritus Sanctus procedit ex Filio, ipſe Filius a Patre æternaliter habet, a quo etiam æternaliter genitus eſt. Diffinimus inſuper explicationem verborum illorum, Filioque, veritatis declarandæ gratia & imminente tunc neceſſitate, licite ac rationabiliter Symbolo fuiſſe appoſitam.

CAP. III.

Eucharistiæ Sacramentum, pœnitentiæ & bonorum operum merita, ſuffragia Eccleſiaſtica, ſedis Romanæ primatum, & Apoſtolicam ſucceſſionem profitetur Orthodoxa religio.

Idem *in eodem.*

DIffinimus & declaramus in azymo[a], ſive ſine fermento pane triticeo, corpus Chriſti veraciter confici, Sacerdotesque in altari ipſorum Domini corpus conficere debere, unumquemque ſcilicet juxta ſuæ Eccleſiæ ſive Occidentalis ſive Orientalis conſuetudinem. Item ſi vere pœnitentes fructibus de commiſſis & omiſſis ſatisfecerint, eorum animas pœnis purgatorii poſt mortem purgari, ut a pœnis hujuſmodi releventur, & prodeſſe eis fidelium vivorum ſuffragia (miſſarum ſcilicet ſacrificia, & orationes, & eleemoſynas, & alia pietatis officia) quæ a fidelibus pro aliis fidelibus fieri conſueverunt ſecundum Eccleſiæ inſtituta. Illorumque animas, qui poſt Baptiſma ſuſceptum nullam omnino peccati maculam incurrerunt, illas etiam, quæ poſt contractam peccati maculam, vel in ſuis corporibus, vel eiſdem exutæ corporibus, prout ſuperius dictum eſt, ſunt purgatæ, in cœlum mox recipi, & intueri clare ipſum Deum trinum & unum ſicut eſt, pro meritorum tamen diverſitate aliam alia perfectius. Illorum autem animas, qui in actuali mortali peccato, vel ſolo originali decedunt, mox in infernum deſcendere, pœnis tamen diſparibus puniendas. Item diffinimus ſanctam Apoſtolicam ſedem, & Romanum Pontificem in univerſum orbem obtinere primatum, & ipſum Pontificem Romanum ſucceſſorem eſſe beati Petri Principis Apoſtolorum, & verum Chriſti vicarium, totiuſque Eccleſiæ caput, & omnium Chriſtianorum Patrem ac Doctorem exiſtere, & ipſi in beato Petro, paſcendi, regendi ac gubernandi univerſalem Eccleſiam, a Domino noſtro Jeſu Chriſto plenam poteſtatem traditam eſſe, quemadmodum etiam in geſtis Oecumenicorum Conciliorum, & in ſacris canonibus continetur. Revocantes inſuper ordinem traditum in canonibus cæterorum venerabilium Patriarcharum, ut Patriarcha Conſtantinopolitanus ſecundus ſit poſt ſanctiſſimum Romanum Pontificem, tertius vero Alexandrinus, quartus autem Antiochenus, & quintus Hieroſolymitanus, ſalvis videlicet omnibus privilegiis & juribus eorum.

CAP. IV.

Promovendi ad beneficia, & dignitates Eccleſiaſticas; cujuſcunque ordinis, & inſtituti, fidei profeſſionem hac præſcripta forma, cum ſolemni juramento profiteri debent.

Pius IV. *in Concilio Tridentino.*

INjunctum nobis Apoſtolicæ ſervitutis officium requirit, ut ea, quæ Dominus omnipotens ad providam Eccleſiæ ſuæ directionem, ſanctis Patribus in nomine ſuo congregatis divinitus inſpirare dignatus eſt, ad ejus laudem & gloriam incunctanter exequi properemus. Cum itaque juxta[a] Concilii Tridentini diſpoſitionem omnes, quos deinceps Cathedralibus & ſuperioribus Eccleſiis præfici, vel quibus de illarum dignitatibus, Canonicatibus, & aliis quibuſcunque beneficiis Eccleſiaſticis, curam animarum habentibus, provideri contiget, publicam orthodoxæ fidei profeſſionem facere, ſeque in Romanæ Eccleſiæ obedientia permanſuros ſpondere, & jurare teneantur. Nos volentes etiam per quoſcunque, quibus de Monaſteriis, Conventibus, Domibus, & aliis quibuſcunque locis regularium quorumcunque ordinum, etiam Militarium, quocunque nomine vel titulo providebitur, idem ſervari, & ad hoc, ut unius ejuſdem fidei profeſſio uniformiter ab omnibus exhibeatur, unicaque & certa illius forma cunctis innoteſcat, noſtræ ſolicitudinis partes in hoc alicui minima deſiderari, formam ipſius præſentibus annotatam, publicari, & ubique gentium per eos, ad quos ex decretis ipſius Concilii, & alios prædictos ſpectat, recipi & obſervari, ac ſub pœnis per Concilium ipſum in contravenientes latis, juxta hanc, & non aliam formam, profeſſionem prædictam ſolemniter fieri, auctoritate Apoſtolica tenore præſentium diſtricte præcipiendo mandamus, hujuſmodi ſub tenore: Ego N. firma fide credo & profiteor omnia & ſingula, quæ continentur in Symbolo fidei, quo ſancta Romana Eccleſia utitur, videlicet: Credo in unum Deum, Patrem omnipotentem, factorem cœli & terræ, viſibilium omnium & inviſibilium. Et in unum Dominum Jeſum Chriſtum, Filium Dei unigenitum, & ex Patre natum ante ſecula, Deum de Deo, lumen de lumine, Deum verum de Deo vero, Genitum, non factum, conſubſtantialem Patri; per quem omnia facta ſunt. Qui propter nos homines, & propter noſtram ſalutem deſcendit de cœlis. Et incarnatus eſt de Spiritu Sancto ex Maria virgine, & homo factus eſt. Crucifixus etiam pro nobis ſub Pontio Pilato, paſſus, mortuus, & ſepultus eſt. Et reſurrexit tertia die ſecundum ſcripturas. Et aſcendit in cœlum, ſedet ad dexteram Patris. Et iterum venturus eſt judicare vivos & mortuos, cujus regni non erit finis. Et in Spiritum Sanctum Dominum, & vivificantem, qui ex Patre, Filioque procedit. Qui cum Patre & Filio ſimul adoratur, & conglori-

a *Ambroſius lib.* 4. *c.* 4. *de Sacram. Damaſcenus.* *l.* 4. *c.* 14. *Orthod. fid. Theophyl.* ad 10. *c. Joan. Cyrill. Catecheſ. myſt.* 1. 3. & 5. *Cypr. ſerm. de lapſ.* 6. *vid. l.* 7. *in p. C. eod.*

a *Concil. Trident. ſeſſ.* 22. *cap.* 2. *conſtitutio iſta omnib. non modo Theologis, ſed & Juriſperitis, Medicis, & Philoſophis, promotis & promovendis, in orbe Rom. ſcripta & data eſt. Habetur in Can. Conc. Trid. inf. de Magiſt. & Doctor. cap.* 2.

Digitized by Google

glorificatur, qui loquutus eſt per Prophetas. Et unam Sanctam, Catholicam, & Apoſtolicam Eccleſiam. Confiteor unum Baptiſma in remiſſionem peccatorum. Et expecto reſurrectionem mortuorum. Et vitam venturi ſeculi, Amen. Apoſtolicas & Eccleſiaſticas traditiones, reliquaſque ejuſdem Eccleſiæ obſervationes, & conſtitutiones, firmiſſime admitto, & amplector. Item Sacram Scripturam, juxta eum ſenſum, quem tenuit, & tenet ſancta mater Eccleſia, cujus eſt judicare de vero ſenſu, & interpretatione ſacrarum ſcripturarum, admitto, nec eam unquam, niſi juxta unanimem conſenſum Patrum accipiam, & interpretabor. Profiteor quoque, ſeptem eſſe vere & proprie Sacramenta novæ legis, a Jeſu Chriſto Domino noſtro inſtituta, atque ad ſalutem humani generis, licet non omnia ſingulis neceſſaria, ſcilicet Baptiſmum, Confirmationem, Euchariſtiam, Pœnitentiam, Extremam unctionem, Ordinem, Matrimonium: illaque gratiam conferre: & ex his Baptiſmum, Confirmationem, & Ordinem ſine ſacrilegio reiterari non poſſe. Receptos quoque, & approbatos Eccleſiæ Catholicæ ritus in ſupradictorum omnium Sacramentorum ſolenni adminiſtratione recipio, & admitto omnia & ſingula, quæ de peccato originali, & de juſtificatione in ſacroſancta Trident. Synodo definita & declarata fuerunt, amplector & recipio. Profiteor pariter in Miſſa offerri Deo verum, proprium, & propitiatorium ſacrificium pro vivis & defunctis, atque in ſanctiſſimo Euchariſtiæ Sacramento eſſe vere, realiter & ſubſtantialiter corpus & ſanguinem, una cum anima, & divinitate Domini noſtri Jeſu Chriſti, fierique converſionem totius ſubſtantiæ panis in corpus, & vini in ſanguinem: quam converſionem Catholica Eccleſia tranſubſtantiationem appellat. Fateor etiam ſub altera tantum ſpecie totum atque integrum Chriſtum, verumque Sacramentum ſumi. Conſtanter teneo Purgatorium eſſe, animaſque ibi detentas fidelium ſuffragiis juvari. Similiter & ſanctos una cum Chriſto regnantes, venerandos, atque invocandos eſſe, eoſque orationes Deo pro nobis offerre, atque eorum Reliquias eſſe venerandas. Firmiter aſſero, Imagines Chriſti, ac Deiparæ ſemper virginis, necnon aliorum Sanctorum, habendas & retinendas eſſe, atque eis debitum honorem, ac venerationem impertiendam. Indulgentiarum etiam poteſtatem a Chriſto in Eccleſia relictam fuiſſe, illarumque uſum Chriſtiano populo maxime ſalutarem eſſe, affirmo. Sanctam Catholicam, & Apoſtolicam Romanam Eccleſiam omnium Eccleſiarum matrem, & magiſtram agnoſco. Romanoque Pontifici, Beati Petri Apoſtolorum Principis ſucceſſori, ac Jeſu Chriſti Vicario, veram obedientiam ſpondeo, ac juro. Cætera item omnia a ſacris Canonibus, & œcumenicis Conciliis, ac præcipue a ſacroſancta Tridentina Synodo tradita, diffinita, & declarata, indubitanter recipio atque profiteor, ſimulque contraria omnia, atque hæreſes quaſcunque ab Eccleſia damnatas, & rejectas, & anathematizatas, ego pariter damno, rejicio, & anathematizo. Hanc veram Catholicam fidem, extra quam nemo ſalvus eſſe poteſt, quam in præſenti ſponte profiteor, & veraciter teneo, eandem integram & immaculatam uſque ad extremum vitæ ſpatium conſtantiſſime, Deo adjuvante, tenere & confiteri, atque á meis ſubditis, ſeu illis, quorum cura ad me in munere meo ſpectabit, teneri, doceri & prædicari, quantum in me erit, curaturum. Romæ Idib. Novemb. 1564.

TITULUS II.
DE RESCRIPTIS, ET MANDATIS Apostolicis.
CAP. I.

Reſcriptorum & mandatorum Apoſtolicorum executionem impedientes quibus pœnis coerceantur.

Innocentius VII.

OMnes perſonæ, tam ſeculares quam regulares, contra quas in Curia Romana cauſæ de jure vel conſuetudine commiſſæ ſunt, vel in futurum tam per appellationem, ſeu devolutionem ad illam; aut alias quomodolibet committentur, & quæ citationes in vim commiſſionis Apoſtolicarum decretas vel decernendas, aut quævis alia mandata, ſeu reſcripta Apoſtolica a, juſtitiam vel gratiam continentia, quo minus juxta illorum tenorem executioni demandentur, per ſe vel per alium ſeu alios, directe vel indirecte, quovis quæſito colore impedire, aut impediri facere, ſeu clericis, ut beneficia Eccleſiaſtica renuncient, aut juri in illis ſibi competenti cedant, vel ut a proſecutione cauſarum, & jurium hujuſmodi deſiſtant, mandari facere præſumpſerint, aut pro illis impediendis, & renunciandis, ad Principes ſeu Officiales ſæculares, publice & occulte, per ſe vel alium, quovis quæſito colore recurſum habuerint, cauſam perdant, & omne jus, tam in petitorio, quam poſſeſſorio, in re vel ad rem, de qua agitur, eis competens, eo ipſo amittant, & ad beneficia ſic renunciata obtinendum inhabiles exiſtant.

Aliæ vero perſonæ Eccleſiaſticæ, ſeu etiam ſeculares, quas cauſa hujuſmodi non tangit, executionem citationum hujuſmodi, aut aliorum quorumcunque mandatorum, ſeu reſcriptorum, & proviſionum Apoſtolicarum, ut præmittitur, impedientes, aut impedientibus hujuſmodi auxilium, conſilium, vel favorem, publice vel occulte, directe & indirecte præſtantes, cujuſcunque conditionis, vel præeminentiæ exiſtant, ſententiam excommunicationis eo ipſo incurrant, a qua (præterquam in mortis articulo conſtituti, & ſatisfactione prævia,) ab alio quam a Romano Pontifice pro tempore exiſtente, & canonice intrante, abſolutionis beneficium nequeant obtinere.

Notarii vero, ſive tabelliones publici prædicti, qui de executionibus citationum & mandatorum, ac proviſionum hujuſmodi faciendis, aut quo minus fiant inhibitionibus, requiſiti fuerint, inſtrumenta publica deſuper ad inſtantiam intereſſe habentium, ſeu intereſſe prætendentium (ſatisfacto tamen de congruo ſalario) conficere recuſaverint, perjurii reatum incurrant, ac executionem officii tabellionatus amittant, fiantque infames eo ipſo, & eorum inſtrumentis ſive ſcripturis publicis poſtmodum per eos ſuper rogitibus poſtea factis, & conficiendis, donec ab hujuſmodi reatu perjurii abſolutionem, & infamiæ abſterſionem obtinuerint, nulla fides in judicio, vel extra adhibeatur. Datum Romæ 8. Cal. Febr. An. 1491.

CAP. II.

Statuta & ordinationes, quæ ſunt in injuriam executionis reſcriptorum & literarum Apoſtolicarum, nullius ſunt vigoris aut roboris.

Leo X.

LIcet felic. record. Bonifacius Papa IX. prædeceſſor noſter, ad quem fide dignorum relatione pervenerat, quod certi Prælati, quibus piæ memoriæ Urbanus Papa VI. etiam prædeceſſor noſter conceſſerat, ut in eorum civitatibus & diœceſibus executio literarum Apoſtolicarum fieri non poſſet, niſi literæ ipſæ Prælatis ipſis, aut eorum officialibus prius exhibitæ, & per eos approbatæ forent, & eorundem prælatorum officiales in conſuetudinem deduxerant: aliqui vero prætextu ſtatutorum provincialium, ſeu ſynodalium, etiam ſervabant, quod nullus literas Apoſtolicas hujuſmodi exequi auderet, niſi poſtquam Prælati, ſeu officiales ipſi per ſuas literas,

a *Diviſio reſcriptorum: Juſtitiæ, c. paſtoralis. c. ſciſcitatus. c. ſuper literis. de reſcript. Gratiæ, c. gratis, de reſcript. in 6. & Clement. grat. eod.*

Digitized by Google

literes, quas vidimus, nuncupabant, mandarent, & concederent, ut judices in ipſis literis Apoſtolicis deputati, & ſine licentia vel conſenſu quorumcunque Prælatorum, vel ſuperiorum, aut Officialium eorundem, literas Apoſtolicas exequi poſſent, & deberent. Tamen nuper in publica ſignature curam nobis nonnullæ ſupplicationes propoſitæ fuerunt, continentes, quod in Toletan. & Carthaginen. Ecclaſiis, ſub colore falſitatibus obviandi, aditæ fuerant conſtitutiones ſynodales, quibus caveri dicebatur, ut Taballiones & Notarii, etiam a partibus requiſiti, literas Apoſtolicas nullatenus recipere poſſent, niſi illæ prius per Archiapiſcopum Toletanum, & Epiſcopum Carthagin. pro tempore exiſtentes, aut eorum Officiales exeminatæ forent, a nobiſque earundem Conſtitutionum confirmatio peteretur.

Nos petitionem hujuſmodi uti ratione carentem, cum Romani Pontificis geſta, per inferiores ſibi, & ſubditos, ſine ejus ſpeciali licentia examinari non debeant: indecens, & abſurdum, quinimo temerarium eſſe cenſentes, quod aliquis quavis occaſione literas Apoſtolicas, ſine Romani Pontificis ſpeciali commiſſione exeminere velle præſumat: propterea ſupplicationes ipſas prout merito rejiciendæ erant, rejicimus, & coram nobis lacerari fecimus. Ac conſtitutiones edentium temeritatem tali caſtigatione reprimere, ac ſuper his tale remedium adhibere volentes, ut aliis in poſterum committendi ſimilia aditus præcludatur, motu proprio, & ex certa noſtra ſciantia, ac de Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine, literes Bonifacii prædeceſſoris hujuſmodi tenore præſentium approbamus, & innovamus, ac perpetuæ firmitatis robur obtinere, illaſque inviolabiliter obſervari debare decernimus.

Nec non quaſcunque conſtitutiones ſynodales, tam in dictis Toletan. & Carthaginen. quam quibuſvis aliis Ecclesiis per univerſum orbem conſtitutis ſuper his factas, motu, ſcientia, auctoritete & poteſtete prædictis caſſamus, & annullamus, ac ſtatuimus, & ordinamus, quod judices & executores in literis Apoſtolicis pro tempore deputati, ac Notarii, ac Tabelliones ſuper his requiſiti, literas ipſas Apoſtolicas, ſine alicujus perſonæ cujuſcunque Eccleſiaſticæ vel mundanæ dignitatis fuerit, licentia vel conſenſu exequi poſſint & debeant. Et inſuper univerſis Patriarchis, Archiepiſcopis, Primatibus, Epiſcopis, & aliis Prælatis, & perſonis Eccleſiaſticis, nec non dilectis filiis, Communitatibus civitatum, & univerſitatibus caſtrorum, oppidorum, terrarum, & locorum, ſub interdicti, ſingularibus vero perſonis eorum, etiam ſecularibus, ſub excommunicationis, & anathematis poenis, quas eo ipſo, ſi contra fecerint, abſque alia declaratione incurrant, & a quibus non niſi a nobis vel ſucceſſoribus noſtris Romanis Pontific. canonice intrantibus, prætcrquam in mortis articulo conſtituti, & debita ſatisfactione præmiſſa, abſolvi, & interdicti hujuſmodi relaxationem obtinere poſſint, in virtute ſanctæ obedientiæ diſtricte præcipiendo mandamus, ne Judices & executores literarum Apoſtolicarum, ac Notarios & Tabelliones ſuper his requiſitos, quo minus literas Apoſtolicas hujuſmodi exequi poſſint, quoquo modo impedire præſumant, ac eos, qui executionem literarum hujuſmodi impedientibus auxilium, conſilium vel favorem quovis modo, directa vel indirecte, publice vel occulte præſtare præſumpſerint, etiamſi Patriarchali, Archiepiſcopali, Primatiali, Epiſcopali, & quavis alia Eccleſiaſtica, vel Mundana, etiam Imperiali, Regali, Reginali, aut Ducali, vel alia præfulgeant dignitate, eidem excommunicationis, & anathematis ſententiæ, a quo non niſi ut præfertur abſolvi poſſint, ſubjacere: ac civitates, caſtra, oppida, & loca prædicta, & ad quæ inobedientes, & contra facientes declinare, & in quibus moram trahere contigerit, Eccleſiaſtico ſuppoſita interdicto, tam diu firmiter obſervando, donec cumpuncti corde hujuſmodi interdicti relaxationem, debita ſatisfactione præmiſſa, meruerint obtinere, ac ibidem permanſerint, & per triduum poſt eorum inde diſceſſum, motu, ſcientia, auctoritate, & poteſtatis plenitudine ſimilibus decernimus: ac ſub dictis pœnis etiam mandamus illis, in quorum libris conſtitutiones ſynodales, & provinciales hujuſmodi deſcriptæ reperiuntur, ita deleri & caſſari faciant, ut amplius legi non poſſint. Dat. Romæ Calend. Mart. 1518. Concordat c. tibi qui. sa. in 6. h. t.

CAP. III.

Perſonæ excommunicantur, loca interdicto ſupponuntur, quorum conſenſu favore & conatu literæ, & reſcripta Apoſtolica ſine executione remanent.

Clemens VII.

RESCRIPTORUM & literarum Apoſtolicarum executionem impedientes, & illos, qui impedientibus auxilium, conſilium, vel favorem directe vel indirecte, publica vel occulta, aut quovis quæſito colore præſtare præſumpſerint, etiam ſi Patriarchali, Archiepiſcopali, Primatiali, Epiſcopali, & quavis alia Eccleſiaſtica, vel mundana, etiam Imperiali, Regali, Reginali, Ducali, vel alia dignitate præfulgeant, per alias noſtras literas in die cœnæ Domini publice lectas a excommunicavimus, & anathematizavimus, prout etiam tenore præſentium eos, eidem excommunicationis & anathematis ſententiæ, a qua non niſi ut præfertur abſolvi poſſint, ſubjacere, ac civitates, terras, caſtra, oppida, & loca, in quibus dicti inobedientes & contra facientes manſerint, & ad quæ eos declinare contigerit, Eccleſiaſtico ſuppoſita eſſe interdicto, tam diu firmiter obſervando, donec ad cor reverſi, interdicti hujuſmodi relaxationem, debita ſatisfactione præmiſſa, meruerint a nobis, aut dictis ſucceſſoribus noſtris obtinere. Necnon omnes & ſingulas ſententias, cenſuras & pœnas, quas dicti ordinarii, aut eorum officiales, contra hujuſmodi judices, & executores literarum Apoſtolicarum, aut illa impetrentes, ſeu notarios, & tabelliones, propter executiones per eos factas, vel faciendas, inflixerunt & promulgarunt, aut in futurum quomodolibet infligent, aut promulgabunt; irritas & inanes, ac nullius roboris, vel momenti exiſtere, eiſdem motu, ſcientia, auctoritate, & poteſtatis plenitudine decernimus, & declaramus. Dat. Rom. 4. Cal. Jan. 1533.

CAP. IV.

Concilii Tridentini decretum de cognoſcendis cauſis coram ordinariis locorum, Apoſtolicis reſcriptis non obeſt.

Gregorius XIII.

AD Romani Pontificis providentiam circumſpectam pertinere dignoſcitur, dubia ſuper ſacrorum Conciliorum decretis pro tempore inſurgentia, ſic ſuæ declarationis oraculo dilucidare, & interpretari, ut exinde litium diſpendia inter fideles quoslibet valeant ſubmoveri. Accepimus ſane nuper quodlibet multoties Romanus Pontifex, ut proviſiones, & gratiæ per eum de beneficiis pro tempore vacantibus, ac ſuæ & ſedis Apoſtolicæ diſpoſitioni & ordinationi reſervatis, in favorem diverſarum perſonarum ſibi gratarum & acceptarum factæ, executioni debitæ demandentur, & ne (dum literæ Apoſtolicæ ſub plumbo deſuper expediuntur) beneficia ipſa ab aliquibus indebite occupentur, aut aliqua in ſpiritualibus, & temporalibus detrimenta ſuſtineant, nonnunquam corporalem poſſeſſionem ipſorum beneficiorum, & illis annexorum, juriumque & pertinentiarum, quomodocunque ſedis & cameræ Apoſtolicarum nominibus apprehendi, ac omnes, & quoſcunque fructus, reditus, & proventus beneficiorum, & annexorum eorun-

a Solenni illo diplomate, quod legitur Romæ die cœnæ Domini, ſingulis annis excommunicantur, qui executionem literarum Apoſtolicarum, aut aliarum expeditionem impediunt.

eorundem percipi, exigi, eoſque integros perſonis prædictis, poſtquam ipſas literas ſub plumbo expeditas haberent, une cum dicta poſſeſſione conſignari, quandoque vero, dum literæ ſub plumbo hujuſmodi expeditæ exiſtunt, ut jus ſuum unicuique illorum conſervetur, & temerariorum audacia debita caſtigatione compeſcatur, ac ipſæ literæ Apoſtolicæ facilius debitæ executioni, ut par eſt, demandentur, proviſo, de beneficiis in corporalem, realem, & actualem poſſeſſionem beneficiorum, & annexorum, juriumque, & pertinentiarum prædictorum induci, & inductos in ea manuteneri, amotis quibuslibet intruſis detentoribus ab eiſdem, aliaque fieri, & exequi per diverſas ſuas in forma brevis, & ſub annulo piſcatoris confectes literas mandet, & percipiat certis inibi modo, & forma tunc præſcriptis, dilecto filio cauſarum Curiæ Cameræ Apoſtolicæ generali Auditori, ſeu aliis executoribus deſuper deputatis, quibus omnino parendum eſſe. Nihilominus nonnulli beneficiis prædictis inhiantes, ac gratias prædictas illudere, earumque intruſiones, & detentiones improbe tueri ſatagentes executionem literarum in forma brevis hujuſmodi, & facultatem per eas ipſis executoribus attributam, diverſis dubiis, & cavillationibus remorantur, & proceſſus per eoſdam executores deſuper habitos, & formatos, ac inde ſecuta quæcunque nulla, & invalida, nulliuſque roboris, vel momenti eſſe, neque attendi debere contendunt ſub pretextu, quod in decreto ſacri Concilii Tridentini, ſeſſione vigeſima quarta, capitulo vigeſimo, diſpoſitum fuerit, quod cauſæ omnes ad forum Eccleſiaſticum quomodolibet pertinentes, etiamſi beneficiales ſint, in prima inſtantia coram ordinariis locorum duntaxat cognoſcantur, exceptis a hia, quæ juxta canonicas ſanctiones apud ſedem prædictam ſunt tractandæ, vel quas ex urgenti, rationabiliva cauſa judicaverit ſummus Pontifex Romanus per ſpeciale reſcriptum ſignaturæ ſuæ ejus manu propria ſubſcribendum committere, aut avocare. Verum cum decretum hujuſmodi Concilii conceſſione prædictarum literarum in forma brevis, & illarum executionem nihil afficiat, neque per illos cauſa, ſeu inſtantia introducatur, ſed mere executive procedi mandetur, literæ quoque in forma brevis, annulo Piſcatoris munitæ, non minoris ſint efficaciæ, & auctoritatis, quam reſcripta ſignaturæ Rom. Pont. ejus propria manu ſubſcripta b: Nos in his noſtræ debitæ declarationis cautelam adhibentes, ac proviſorum prædictorum jus adverſus dubia, & cavillationes hujuſmodi, æquitate, & juſtitia fundantibus perſeverare volentes, necnon prædictarum, & quarumcunque literarum in forma brevis, ſuper capienda poſſeſſione nomine Cameræ hujuſmodi, aut in favorem literarum ſub plumbo expeditarum, tam a prædeceſſoribus noſtris, quam nobis, & dicta Sede hactenus conceſſarum, tenoris, ac litis, & cauſæ, ſi quæ deſuper exceptæ ſint, ſtatum, & merita, nominaque, & cognomina judicum, executorum, & collitigantium, præſentibus pro ſufficienter expreſſis habentes: motu proprio, non ad ipſorum proviſorum, aut aliorum nobis pro eis ſuper hoc oblatæ petitionis inſtantiam, ſed ex certa ſcientia, ac de mera noſtra deliberatione decernimus, & declaramus per conceſſionem literarum in forma brevis, ſub annulo Piſcatoris ſuper capienda poſſeſſione quorumcunque beneficiorum diſpoſitioni Apoſtolicæ reſervatorum, ſeu affectorum, Sedis, & Cameræ Apoſtolicarum nominibus apprehendenda, & ejuſdem poſſeſſionis in favorem proviſorum ab ipſa ſede de eiſdem beneficiis, poſtquam literas ſub plumbo ſuper proviſionibus hujuſmodi habuerunt expeditas relaxatione, necnon aſſiſtentia ipſis proviſis literas deſuper ſub plumbo expeditas habentibus præſtanda, & aliorum inibi expreſſorum executione facienda, quæ mandata executiva ſunt, & ſummariam duntaxat cauſarum, propter quas illæ emanarunt, cognitionem requirunt, decretis Concilii hujuſmodi non contraveniri, nihilque præjudicii illis inferri, vel eorum formam in aliquo violari, neque indici, aut cenſeri, vel executionem literarum earundem propterea in aliquo ſuſpendi, ſive remorari, ent facultatem literarum executoris facultate ſibi per eaſdem literas, ut præfertur, conceſſas uti, frui, gaudere, & contra illis non parentes ad declarationem incurſus pœnarum, & cenſurarum in eiſdem literis in forma brevis contentarum, ac invocatione brachii ſecularis procedere, alia omnia, & ſingula in eiſdem literis contenta (illarum tamen forma ſervata) facere, & exequi libere, & licite potuiſſe, & poſſe, necnon proceſſus deſuper habitos, & formatos, habendoſque, & formandos, ac inde ſecuta, & ſequenda quæcunque firma, valida, & efficacia fuiſſe, & eſſe, & fore, ſuoſque integros, & plenarios effectus ſortiri debere in omnibus, & per omnia; præſentes quoque literas de ſubreptionis, vel obreptionis vitio, aut intentionis noſtræ, vel quoquam alio defectu notari, impugnari, vel invalidari nullatenus poſſe.

a C. nec licuit. 17. diſt. c. majores de bapt. Vigilius Papa in epiſt. ad Eutherum in fin. & Pelagius 2. in 1. epiſt. circa fin. cum ſimilib. b Notentur differentiæ literarum Apoſtolicarum, de quibus P. Greg. in Syntagm. l. 17. c. 15. num. 10. & ſeq.

TITULUS III.
DE ELECTIONE, ET ELECTI POTESTATE.

CAP. I.

Electio Pontificis Maximi Simoniaca nundinatione inducta nulla eſt, nulliuſque poteſtatis, adeo ut ſic electus exauthoretur ab omnibus dignitatibus, & officiis cum ſuis ſequacibus, & complicibus Cardinalibus.

Julius II. in Concilio Lateranenſi.

CUm tam divino, quam humano jure, in ſpiritualibus præcipue, deteſtabiliter ſit Simoniæ a labes prohibita, & longe magis in electione Rom. Pont. Vicarii Jeſu Chriſti Domini noſtri, abominabilis ſit, & univerſali Eccleſiæ pernicioſa: Nos, qui regimini ejuſdem univerſalis Eccleſiæ (meritis licet imparibus) annuente Domino præſidemus, cupientes, quantum cum Deo poſſumus, in præmiſſis pro tantæ rei neceſſitate, ac periculi magnitudine, ut tenemur, in poſterum ſalubriter providere, de fratrum noſtrorum ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalium conſilio, & unanimi conſenſu, hac noſtra perpetuo valitura conſtitutione, Apoſtolica auctoritate, & de poteſtatis noſtræ plenitudine ſtatuimus, ordinamus, decernimus, & diffinimus, quod ſi (quod Deus pro ſua clementia, & ineffabili bonitate avertat) contigerit, poſtquam nos, vel ſucceſſores noſtros ſucceſſive ipſe Deus ab hujuſmodi univerſalis Eccleſiæ regimine abſolverit, humani generis inimico procurante, & ambitione, vel cupiditate ad hoc inclinante, ſeu impellente, electionem Romani Pontificis eb eo, quam eligi contigerit, vel ab aliquo, ſeu aliquibus de cœtu Cardinalium quomodolibet votum dantibus, per ſimoniacam hæreſim (in dando, promittendo, vel recipiendo pecunias, bona cujuſcunque generis, caſtra, officia, vel beneficia, ſeu promiſſiones, & obligationes) commiſſam, per ſe, vel alium, ſeu alios, quomodocunque, & qualitercunque (etiam in duarum partium, vel omnium Cardinalium unanimi concordia; quomodolibet, etiam per viam aſſumptionis unanimiter, nemine diſcrepante, etiam ſine ſcrutinio factæ) celebrari, vel fieri: non ſolum hujuſ-

a Conc. Baſil. ſeſſ. 23. modum præſcribit. Vide Redoan. de ſim. 2. c. 33. num. 21. & ſeq.

Digitized by Google

hujuſmodi electio, vel aſſumptio, eo ipſo nulla exiſtat, & nullam eidem ſic electo, vel aſſumpto, adminiſtrandi, in ſpiritualibus & temporalibus facultatem tribuat, ſed etiam contra dictum ſic electum, vel aſſumptum, de ſimoniaca labe, a quocunque Cardinali, qui eidem electioni interfuerit, opponi, & excipi poſſit, ſicut de vera & indubitata hæreſi: ita quod a nullo pro Romano Pontifice habeatur, quinimmo ipſe ſit a priori ſuo Cardinalatu, & alio quoque honore, Eccleſiis Cathedralibus, etiam Metropolitanis, & Patriarchalibus Monaſteriis, & dignitatibus, & aliis quibuſcunque beneficiis, & penſionibus, quæ tunc obtinebat in titulum vel in commendam, aut alias quomodocunque, abſque alia declaratione privatus exiſtat, & idem electus non Apoſtolicus, ſed Apoſtaticus, tanquam ſimoniacus, & hæreſiarcha, & ad prædicta omnia & ſingula perpetuo inhabilis habeatur, ſit. Nec ejuſmodi ſimoniaca electio per ſubſequentem ipſius intronizationem, ſeu temporis curſum, aut omnium Cardinalium præſtitam obedientiam, ulla unquam tempore convaleſcat.

CAP. II.

Pontifici ſimoniace electo nemo obedire tenetur, illiuſque auctoritati detrahere omnibus licet, & nova electione is e Pontificio ſolio deturbandus eſt.

Idem *in eodem.*

LIceat omnibus, & ſingulis Cardinalibus, (etiam illis, qui huic ſimoniacæ electioni, ſeu aſſumptioni, conſenſerint, etiam poſt intronizationem, & adjurationem, ſeu obedientiam) ac etiam univerſo Clero, populo Romano, necnon ſubditis, & ſancti Angeli de Urbe, ac quarumvis aliarum Romanæ Eccleſiæ arcium præfectis, Caſtellanis, Capitaneis & aliis officialibus (quocunque homagio, ſeu juramento, vel cautione præſtitis, non obſtantibus) a talis electi, etiam intronizati, obedientia, & devotione, impune & quandocunque diſcedere, (ipſis, fidei Rom. Eccleſiæ, & obedientiæ futuri Rom. Pontificis canonice intrantis nihilominus aſtrictis permanentibus) & eum, ut Magum, Ethnicum, publicanum, & hæreſiarcham evitare. Ad cujus quoque confuſionem poſſint Cardinales, qui præfatæ electioni ſe opponere voluerint, ſi præſumpſerit ſe regimini univerſalis Eccleſiæ, prætextu talis electionis ingerere, auxilium brachii ſecularis contra eum implorare. Nec tales ab ejus obedientia diſcedentes, tanquam tunicæ Domini ſciſſores, aliquarum propter dictum diſceſſum pœnarum, ſeu cenſurarum ultioni ſubjaceant. Cardinales vero, qui eum ſimoniace elegerunt, a ſuis ordinibus, etiam Cardinalatu, titulis & honore, ac quibuſcunque Patriarchalibus, Archiepiſcopalibus, Epiſcopalibus, & aliis prælaturis, ac dignitatibus, & beneficiis, quæ in titulum, vel commendam tunc obtinebant, vel in quibus, ſeu ad quæ jus tunc habebant, abſque alia declaratione privati exiſtant, niſi ab illo penitus, & cum effectu diſceſſerint, & reliquis Cardinalibus, qui hujuſmodi ſimoniæ non conſenſerint, infra terminum octo dierum, poſtquam fuerint ab eis requiſiti, perſonaliter, ſi fieri poterit, alias per edictum publicum, ſe abſque fictione, vel fraude univerint, & conjunxerint. Et tunc, ſi præfatis aliis Cardinalibus ſe univerint, & conjunxerint, in priſtinum ſtatum, & ad priſtinos honores, & dignitates, etiam Cardinalatus, ac Eccleſias, & beneficia, quibus præerant, & quæ obtinebant, reintegrati, rehabilitati, ac reſtituti & repoſiti, ab hujuſmodi ſimoniæ labe, & cenſuris ac pœnis Eccleſiaſticis quibuſcunque abſoluti eo ipſo exiſtant.

CAP. III.

Simoniacæ electionis conſcii, proxenetæ & mediatores ad inſtar reorum Majeſtatis pœnis ſubjiciuntur, activis & paſſivis; Cardinalibus vero novum Pontificem eligendi æquiore tramite conceditur poteſtas.

Item.

MEdiatores vero & proxenetæ, trapezitæ tam Clerici, quam Laici, cujuſcunque dignitatis, qualitatis, & ordinis fuerint, etiam Patriarchali, Archiepiſcopali, vel alia ſeculari, mundana, ſive Eccleſiaſtica dignitate præditi, etiam quorumcunque Regum, & Principum Oratores, vel nuncii, hujus ſimoniacæ electionis participes, ſint omnibus ſuis Eccleſiis, beneficiis, prælaturis & feudis, ac aliis quibuſcunque honoribus, & bonis eo ipſo privati, & ad ſimilia inhabiles, ac etiam active & paſſive inteſtabiles, & eorum bona ipſo facto, ad inſtar reorum criminum læſæ majeſtatis, fiſco Apoſtolicæ ſedis applicentur, & devolvantur, ſi prædicti delinquentes Eccleſiaſtici fuerint, vel alias Romanæ Eccleſiæ ſubditi. Bona vero & feuda taliter delinquentium, non ſubditorum ſecularium, in partibus, fiſco ſecularis Principis, in cujus territorio bona ſita fuerint, ipſo facto ſimiliter applicentur. Ita tamen, quod ſi infra tres menſes a die, quo notum fuerit, illos ſimoniam commiſiſſe, vel participaſſe, Principes dicta bona fiſco ſuo actualiter non applicaverint, ex tunc illa fiſco Eccleſiæ Romanæ applicata cenſeantur, & ſint eo ipſo, abſque aliqua ſimul declaratione. Promiſſiones quoque, & obligationes, ſive ſponſiones propterea quandocunque, etiam ante tempus dictæ electionis, etiam extra perſonas Cardinalium, per quoſcunque alios, quomodocunque factæ, cum quavis inexcogitabili ſolennitate & forma, etiam juratæ, conditionales, ſive eventuales, & in forma excommiſſarum, ex quacunque cauſa, etiam depoſiti, mutui, cambii, confeſſionis de recepto, donationis, arrendamenti, vel venditionis, permutationis, vel alterius cujuſcunque contractus, etiam in ampliori forma Cameræ Apoſtolicæ factæ, ſint nullæ & invalidæ, & ad agendum inefficaces, nulluſque illarum vigore cogi vel conſtringi poſſit, in judicio vel extra. Liceatque omnibus ab illis impune, abſque aliquo metu, ſive perjurii nota recedere. Et inſuper liceat Cardinalibus, qui electioni prædictæ ſimoniacæ interfuerint, & a præfato ſic electo diſceſſerint, adhibitis ſecum aliis Cardinalibus, etiam illis, qui hujuſmodi ſimoniacæ electioni conſenſerunt, & poſtea eiſdem Cardinalibus in dicta ſimonia non complicibus ſe univerint, ſi ſe cum eiſdem unire voluerint, alioquin ſine eis, ad alterius nihilominus Pontificis electionem, non expectata alia ſententia declaratoria ſimoniacæ electionis hujuſmodi (eadem tamen præſente noſtra conſtitutione, ſemper in ſuo robore permanente) libere, alias tamen canonice devenire, & Concilium etiam generale indicere & conſecrare in loco idoneo, prout eis videbitur expedire. Non obſtantibus quibuſcunque contrariis conſtitutionibus, etiam generalibus Conciliis editis. Datum in Concil. Later. apud S. Petrum 19. Cal. Februar. An. 1505.

CAP. IV.

Electionum & poſtulationum quanta animi moderamine cura geri debeat, ut publicis Eccleſiæ officiis digni miniſtri inſtituantur & promoveantur, ætatis, morum, doctrinæ & vitæ candoris prævio examine.

Leo X. *in Concilio Lateranenſi.*

CUm piæ memoriæ Alexander Papa III. prædeceſſor noſter, etiam in Lateranenſi Concilio decreverit, ut ætas, morum gravitas, ac literarum ſcientia, in perſonis promovendis in Epiſcopos & Abbates, diligenter inquiratur, nihilque magis Dei Eccleſiæ officiat, quam cum immeriti aſſumuntur Prælati ad regimen Eccleſiarum, propterea in promotionibus Prælatorum, quarum a Romano Pontifice magna ratio haberi debet, eo præſertim, quod de promotis per eos ad Eccleſias, ſeu Monaſteria in extremo judicio rationem Deo reddituri ſunt: Statuimus & ordinamus, ut deinceps perpetuis futuris temporibus

Digitized by Google

ribus, Patriarchalibos, Metropolitanis, ac Cathedralibus Eccleſiis, & Monaſteriis pro tempore vacantibus, de perſonis, juata præfati Alexandri conſtitotionem, ætate matura, gravitate moram, literarumque ſcientia præditis, non ad alicujus inſtantiam, per commendam & adminiſtrationem, ſeu conſervationem, aut alio quovis modo provideatur, niſi rationa utilitatis Eccleſiarum, prudentiæ, nobilitatis, probitatis, experientiæ, atque curialitatis antiquæ, cum competenti literatura, & in ſede Apoſtolica meritorum, aliter viſum fuerit faciendum. Idemque in electis & poſtulatis, quorum elactiones & poſtulationes per ſedem Apoſtolicam admitti conſueverunt, volumus obſervari. Et ſi de minoribus ætate 30. [a] annorum Eccleſiis, aut monaſteriis hojuſmodi contigerit provideri, non diſpenſetur cum eiſdem, ut Eccleſiis citra vigeſimum ſeptimum ætatis annum, Monaſteriis vero citra vigeſimum ſecundum præeſſe valeant. Quinimo ut accuratius, diligentiuſque idoneæ perſonæ promoveantur, ſtatuimus, ut Cardinalis, cui electioois, poſtulationis, aut proviſionis Eccleſiæ, ſeu Monaſterii relatio committetur, antequam in ſacro conſiſtorio (ut moris eſt) referat commiſſionem examinis ac electionis hujuſmodi ſibi datam, uni cujuslibet ordinis antiquiori Cardinali io ipſo conſiſtorio, per ſe ipſum, vel ſi ea die, qua ſibi commiſſionis onus iajunctum fuerit, conſiſtorium non fuerit, per Secretarium ſuum, aut alium quemlibet ex ſuis domeſticis familiaribus, notam illam facere debeat, qui tres priores aliis, quamprimum ſui ordiois Cardinalibus, eam ſignificare teneantur, negotiumque electionis, adminiſtrationis, poſtulationiſve, aut promotionis, ſummarie & de plano per ſcriptum dictus relator examinet, & ſi qui contra dixerint, his vocatis, idoneos, graves & fide dignos teſtes, & ſi expediens opuſve fuerit, alios ex officio aſſumere, proceſſuſque & jura ejuſmodi relationis, una cum dictis teſtium, dia faciendæ relationis ſecum ad conſiſtorium deferre debeat, neque ullo modo referat, ſi præſens in Curia promovendus majorem Cardinalium partem antea non adiverit, ut quæ a referente collega ſiot Cardinales audituri, oculata fide, quantum ad perſonam promovendi attinet, cognoſcere poſſint. Promotus vero eoſdem Cardinales, qui præſentes in curia fuerint, ax antiquo more, conſuetudineque laudabili, quamprimum viſitare teneatur. Quam quidem morem, laudabilemque conſuetudinem innovamus, ac inviolabiliter obſervari mandamus.

C A P. V.

Electus ad regularium dignitates, electionis auctoritate non gaudet, niſi per Pontificum confirmationem.

Pius IV.

PIus Quartus tantis, qui paulatim in religioſos irrepſerunt, abuſibus & auſibus oimis licentioſis aliquando, ſicut par eſt, cupiens occurrere, ſuamque ſedi præfatæ prærogativam afferta, omnes & ſingulas electiones quarumvis perſonarum ad regimina monaſteriorum, prioratuum, & aliarum dignitatum conventualiom, ipſarumque electionum confirmationes, per quoſcunque, cujuſvis ſtatus, gradus, ordinis, & conditionis exiſtant, & quavis etiam Archiepiſcopali, Patriarchali, aut majori præfulgeant dignitate, hactenus ſic præſumptas, nullas, iovalidas, ac pro nullis, invalidis & protſus infectis habendas eſſe [a], perſonaſque ſic, ut præfertur, electas & confirmatas, monaſteria, aliaſque dignitates hujuſmodi, ſine legitimo titulo poſſediſſe & poſſidere, necnon illorum fructus, reditus & proventus indebite percepiſſe & percipere. Ac perſonas ipſas ad abſolutionem, & habilitationem ſuper his, necnon confirmationem electionum de ſe factarum, a Sanctitate ſua, ſeu Romano Pontifice pro tempore exiſtente, aut ſede prædicta, infra ſex menſes a data præſentium computandos impetrandum, ac literas Apoſtolicas ſuper hujuſmodi confirmatione in totum expediendas omnino teneri, declaravit. Et nihilominus hac ſua perpetuo valitura conſtitutione ſtatuit & ordinavit, quod nullus de cætero, ſeu in regimine & adminiſtratione monaſterii, vel alterius dignitatis conventualis, ad quod, ſeu quam, illum eligi contigerit, in ſpiritualibus, vel temporalibus, antequam rite celebrata electio a ſanctitate ſua aut Romano Pontifice pro tempore exiſtente, & ſede prædicta confirmata, & literæ Apoſtolicæ deſuper expeditæ fuerint, par ſe vel alium, in toto vel in parte, quovis quæſito colore immiſcere, aut ad illud vel ſe recipi facere, val alias pro ejus prælato gerere præſumat. Decernens omnes & ſingulos, qui ſecus fecerint, jure, ſi quod illis ad monaſteria vel eorum regimina & adminiſtrationes, ac alias conventuales dignitates, per electinaem hujuſmodi fuerit quæſitum, eo ipſo privatos, & deinceps ibi ineligibiles eſſe, ipſaque monaſteria & alias dignitates ab eadem ſede impetrari poſſe, qui vero ſimilas electionea confirmare præſumpſerit, eo ipſo ſuperiores ordinum videlicet ſuis dignitatibus privatos, ordinariis autem locorum, etiam ſi Archiepiſcopali & majori præcellant dignitate, ingreſſum Eccleſiæ interdictum, eoſque ab Eccleſiarum ſuarum regimine, & adminiſtratione ſuſpenſos exiſtere.

TITULUS IV.
DE CARDINALIBUS.
CAP. I.

Cardinalis creatio non prius rata & valida habetur, donec Cardinalatus inſignia acceſſerint.

Eugenius IV. *ex Concilio Conſtant.*

QUaoquam ex libris Romani ordinis, alias ceremoniarum nuncupatis, & aliis Eccleſ. Romanæ libris, ſeu antiquis Codicibus comprehendi poſſit, & ex illis reſultet, quid nominis, tituli vel honoris per ſecretam pronuncistionem, de alicujus perſona in ejuſdem Romanæ Eccleſiæ Cardinalem, per Romanum Pontificem pro tempore in ſecreto conſiſtoria factam, eidem perſonæ in Cardinalem ſic pronunciatæ per promotionem hujuſmodi acquiratur. Quia tamen temporibus moderris, quibus aliquoriens nonnulli in ſecreto conſiſtorio in Cardinales aſſumpti fuerunt ſecrete, & eis ex bonis reſpectibus inſignia Cardinalatus ſaltem omnia, minime aſſignata fuerunt, nonnullorum aliter ſapere, quam oportet ſapere, ſatagentium aſtutas conſiderationes & inductiones ſubtiles. iuxta præmiſſa & eorum effectum nonnulla dubia prodierunt. Nos ad ſubmovendum cauſam & occaſionem quorumcunque dubiorum, quæ quomodolibet ſuper iis inſurrexere hactenus, & poſſunt inſurgere, præſenti irrefragabili conſtitutione decernimus, hujuſmodi pronunciationem ſic in ſecreto conſiſtorio de quibuſvis per nos hactenus factam, ſeu in po-

Pppp ſterum

a *Annum 355. dierum intelligimus. l. cum hæres. §. Stychus. ff. de ſtatu liber. gloſſ. in cap. ſi propter. de reſcript. in 6. & diem ultimam cæptam, pro completa. l. quia ætate. & ibi gloſſ. & DD. ff. de teſtam. Ætas ad canonicatum in Eccleſia 23. annorum ſuffi it. Beneficium curatum non obtinetur ante 25. an. ſine diſpenſatione. Epiſcopatus annorum 30. eſt. cap cum cunctis. de præbend. cap. ſi eo temp. de reſcript. in 6. concord.* Concil. *Trident. ſeſſ.* 23.

a *Jus non acquiritur electo ante confirmationem. vl. in cap. noſtri. & in c. qualiter. & cap. tranſmiſſam. de elect. & ibid. Innoc. Jac And. in c. ſi electo, de in integr. reſtit lib. 6. Et qui exercet munus in electione collatum ante confirmationem, jure ſuo privatur. DD. in c. avaritiæ. de electione. in 6. Felinus in cap. ne Dei timorem, de ſimonia.*

ſterum ſaciendam, alicui ſic in Cardinalem in præteritum pronuntiato, ſeu in poſterum pronunciando, licet per eum ad Cardinalatus initium diſpoſitus videatur, nullum jus ſeu titolum re aut nomine acquiſitum fuiſſe, aut acquiri potuiſſe hactenus ſeu poſſe, neque aliquem, per quempiam, per ſcripturam, vel nominationem pro Cardinali reputari vel haberi debuiſſe ſeu potuiſſe hactenus, vel debere ſeu poſſe quomodolibet in futurum, donec & quouſque de ſimilibus conſilio, & conſenſu ſic pronunciato, in Romana curia præſentis Cardinalatus inſignia, videlicet per capelli rubei traditionem, ac tituli aſſignationem, annullique, juxta morem conſuetum, in digito immiſſionem, abſenti vero ab eadem Curia, per hujuſmodi capelli miſſionem, realiter ſine impenſa, aut ſaltem in generali conſiſtorio. Quodque in Cardinalem ſic pronuntiatus, etiam poſtquam inſignia hujuſmodi omnia receperit, & etiam admiſſus fuerit, & receptus, ut præfertur, in alectione Romani Pontificis pro tempore vocem activam, aut aliquo alio actu, habuiſſe, vel habere debuiſſe, ſive poſſe vel debere, minime cenſeatur, donec, & quouſque per Romanum Pontificem pro tempore exiſtentem, ſimilibus conſilio & conſenſu ſibi in practicandis, conſulendis & deliberandis negotiis conſiſtorii antedicti, poſtquam in conſiſtoriis aliquibus mores in talibus obſervari conſuetos expertus, interrogatus conſiliative aut conſultive, reſponſum dandi expreſſa licentia tribuatur, ſeu ad hunc affectum (ut verbis utamur communibus) ei fuerit os apertum Dat. Romæ Calend. Novembr. 1431.

CAP. II.

In domos Cardinalium vi & impetu irrumpentes, & in eis aliquid ſuſcipientes, pœnis a Pontificio Jure decretis plectuntur.

Leo Decimus.

TEmerariorum quorundam, qui S. Rom. Ecc. Cardin. percipuas Catholicæ Eccleſiæ columnas, ea qua convenit reverentia, obſervare contemnunt, & in eorum res & bona, manus violentas a auſu ſacrilego injicere non verentur, effrenata libido nos admonet, & inducit, ut ad eorum audaciam, antequam longius prorepat, comprimendam, ea, quæ a prædeceſſoribus noſtris in dictorum Cardinalium dignitatis conſervationem, provida ſunt conſideratione ſtatuta, pro illorum obſervantia firmiori noſtræ innovationis munimine roboremus, extendamus, & ampliemus, prout temporum qualitas exigit, & tam eminenti in Eccleſia Dei dignitati conſpicimus in Domino ſalubriter expedire. Sane ab aliquibus citra temporibus damnabilis quidam in urbe inolevit abuſus, & licentia delinquendi, quo dum Apoſtolica ſede vacante, per Cardinales in conclavi exiſtentes, de futuri Romani Pontificis electione tradatur, ſi qua de uno ex eiſdem Cardinalibus, quod in Pontificem ſit electus, vox prodeat etiam non vera, illius domum vulgus armis aggreditur, & ſuper ea diripienda, cum ipſius Cardinalis, conclave nondum egreſſi, familiaribus eam cuſtodientibus, vi contendit, & ſic etiam effractis foribus, aut pariete effoſſo, aditus pateat in prædam omnium bonorum, quæ ibi extant, hoſtiliter corruit, niſi armatorum præſidio defendatur. Nonnulli quandoque repериuntur ita temerarii, & audaces, ut aliis etiam temporibus, prætextu rixarum, domos Carnalium hoſtiliter cum armis aggradi non vereantur, in eaque morantes, offendere & vulnerare, ex quibus Cardinalatus honori, quibus ſacroſancta militans Eccleſia, tanquam purpureo tota decoratur amictu, non parum detrahitur, & eorum generatur contemptus, & homicidiorum, & aliorum ſcandalorum occaſio exhibetur.

Nos igitur hujuſmodi temerarios conatus debita volentes animadverſione reprimere, ſacro approbante Concilio, fel. record. Honorii III. & Bonifacii VIII. Romanorum Pontificum prædeceſſorum noſtrorum, contra aliquem dictæ Eccleſiæ Card. hoſtiliter inſequentes, & illis præſentia, conſilio, aut favore aſſiſtentes, eoſve ſcienter receptantes, aut defendentes, & eorum domos & ædes ut ſupra invadentes, & eorum poſteros, bonas editas conſtitutiones auctoritate Apoſtolica, tenore præſentium innovamus: decernentes eas ubique debere perpetuis futuris temporibus inviolabiliter obſervari. Et nihilominus conſtitutiones eaſdem cum omnibus & ſingulis in eis contentis cenſuris & pœnis, ad omnes & ſingulas perſonas, cujuſcunque ſtatus, conditionis & excelentiæ exiſtentes, qui alicujus dictorum Card. domum, tam tempore dicti conclavis, etiam ſi in Romanum tunc Pontificem ſit electus, quam alias quandocunque, & ex quacunque cauſa, armata manu invadentes, & in ea violenter, hoſtiliter aliquid diripientes, aut quenquam ex inibi exiſtentibus vulnerantes, & eorum ſocios, & eos, qui id fieri mandaverint, vel factum ejus nomine ratum habuerint, ac ipſis invaſoribus conſilium in præmiſſis, vel favorem præſtiterint, & defenderint, extendimus & ampliamus. Romæ in publica ſeſſ. Lateran. Syn. 1516. 17. Cal. Aprilis.

CAP. III.

Hoſtiliter offendens Cardinalem per ſe, vel alium fit reus læſæ majeſtatis & punitur.

Pius V. Ex Bonifacii noni decreto.

INfelicis ſeculi pericula miſerati dolorem comprimere non valemus, quod nefarii homines, juſtorum ſanguinem ſitientes, ad illorum quoque perniciem infeſtiore animo incumbant, quos Spiritus ſanctus membra conſtituit præcipua Eccleſiæ Dei, quam ſuo ſibi ſanguine acquiſivit. Magna igitur ratione, poſt alios felicis recordationis Bonifacius Papa VIII. de fratrum ſuorum conſilio, perpetua conſtitutione ſancivit, ut ſi quis ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalem fuerit hoſtiliter inſecutus, aut percuſſerit, aut ceperit, aut mandaverit id fieri, ſociuſque fuerit facientis, factumve ratum habuerit, ſeu dederit conſilium, vel favorem, aut receptaverit, aut defenderit ſcienter eundem tanquam læſæ majeſtatis a reus, perpetuo ſit infamis; & præterea diffidatus, bannitus, & inteſtabilis. Omnia ejus ædificia ruinæ perpetuæ ſubjaceant, nullus ei debita reddere, nullus ei in judicio reſpondere teneatur, bonis omnibus fiſco, vel reipublicæ applicatis. Idem etiam feudis, beneficiis, & officiis ſpiritualibus, & temporalibus ſit ipſo jure privatus, ſed & ipſe inſectans excommunicationis ſententiam incurrat, quam ſolus Roman. Pontif. excepto mortis articulo, valeat relaxare. Sed ne hæc quidem conſtitutio, propter abdita conſceleratorum conſilia, omnino ſatis eſſe noſcitur ad hujuſmodi ſacrilegia amplius prohibenda. Qui enim alicui vim inferre ſibi proponunt, id ſecreto in occulto ut maxime machinantur, veluti impium illud facinus indicat, in perſonam dilecti filii noſtri Caroli, tituli ſanctæ Praxedis Presbyteri Cardinalis b Borromæi, Eccleſiam Mediolanenſem ſanctiſſimis inſtitutis ſtudioſe informantis, proxime attentatum. Quæ res nos gravius commovet, vehementiuſque excitat, omnia exquirere, ut nobiliſſimæ corporis noſtri partes undique protegantur. Quibus enim præſidio erimus, quibus ſuppetias afferemus, quos denique

---

a Clement. ſi quis ſuadente. de pœnit. 17. q. 4. Navarrus c. 27. num. 10. ſum. lat.

a *Joan. Andr. in c. ad Apoſtolicæ. §. perpetravit. de ſent. & re jud. in 6. in verſ. Cardinales. Præpoſitus in c. in primis. §. de perſona, numer. 20. 2 qu. 1. Ancor. in c. felicis. d. pœnis And. de Afflict. in c. 22. colum. 8 in titul. quæ ſint.* b *In hunc Anno 1569. a Monachis quibuſdam conjuratio: illa quidem ſine effectu fuit facta: illi v. comprehenſi, degradati, capite plectuntur.*

Digitized by Google

nique tutabimur, ſi templi Dei baſes, ſi clariſſima Eccleſiæ lumina, & ſpeciales filios, qui pro animabus populorum, pro fide, pro juſtitia, pro unitate pervigilent, inultos deſeremus? Itaque ſanctioni prædictæ de ſimili fratrum noſtrorum conſilio adjicientes, ſtatuimus, ut quiſquis, etiam a nudo conſilio, aut ſimplici favore, aut omnino a cæteris prædictis alienus, quempiam auctorum, adminiſtratorum, vel conſciorum conjurationis, ſive conſpirationis, aut commiſſi, committendive criminis in perſonam Cardinalis, illorumve fautorum, receptatorum, vel occultatorum, ſive ex renunciatione ſibi protinus, vel per interpoſitam perſonam, aut literas facta, cognoverit, ſive ex ſcripturis, cœtu, conatu, concurſu, inſidiis, aliiſve ſignis & indiciis qualemcunque ſcientiam habuerit, vel etiam conjecerit, quive horum quicquam intellexerit, quantumcunque res alias occulta ſit, quamprimum id Rom. Pont. ſi in Curia fuerit, ſin autem, ordinario loci, vel ſi Cardinalis ipſe ordinarius extiterit, propinquiori Epiſcopo, & ſi crimen nondum commiſſum fuerit, etiam ipſi Cardinali properet revelare. Quicunque vero etiam non ſubditus, & omnino extraneus defecerit, cujuſcunque dignitatis fuerit, prædicto ſit excommunicationis laqueo innodatus, pariterque majeſtatis reus, infamiam, & omnes pœnas prædictas eo ipſo incurrat. Eadem nihilominus conſtitutione, quoad reliquas ejus partes, ac cæteris omnibus ſanctionibus canonicis, & civilibus ad talium coercitionem editis, in ſuo robore duraturis. Porro ſi quis ad ſanitatem revertens, rem adhuc incognitam retexerit, omni nota penitus liberetur. Cæterum loci ordinarii ſecreto caſum ad ſe delatum prædicto Pontifici primo quoque tempore nuntiare, & interim rem omnem ab iſtis perquirere, & ſi neceſſitas tunc poſtulet, ſeculare quoque brachium adhibere debent. Dat. Rom. 14. Calend. Jan. 1569.

CAP. IV.

Cardinales, qui ſedi Apoſtolicæ, & communi omnium Chriſti fidelium Patri aſſident, præclaris virtutibus, & integris moribus illuſtres eſſe debent.

Leo Decimus *in Concilio Lateranenſi.*

CUm ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinales cæteros omnes in ipſa Eccleſia, poſt Summum Pontificem, honore, ac dignitate præcedant, conveniens ac debitum eſt, ut vitæ munditie, ac virtutum ſplendore cunctis præfulgeant. Quapropter non modo hortamur eos ac monemus, verum etiam ſtatuimus, & ordinamus, ut de cætero quilibet Cardinalium pro tempore exiſtens, juxta doctrinam Apoſtoli, ita ſobrie, caſte, ac pie vivat, ut non ſolum a malo, ſed ab omni etiam ſpecie mali abſtinens, coram hominibus luceat, Deumque inprimis operibus honorificet. Sint omnes vigiles, ac divinis officiis, miſſarumque celebrationibus intenti, habeantque capellas ſuas in loco honeſto, prout facere conſueverunt. Sitque eorum domus, familia, menſa, ſupellexque non faſtu, aut pompa, neque ſuperfluis rebus, neque aliquo modo reprehenſibilis, ne peccandi, excedendique modum licentia inde naſcatur, ſed ut æquum eſt, modeſtiæ & frugalitatis ſpeculum dici mereantur. Illis itaque ſint contenti, quæ ſacerdotalem præ ſe ferant modeſtiam, ac Prælatos & quoſcunque alios inſignes viros ad Romanam Curiam venientes, benigne, honorificeque, tam publice quam privatim tractent, & apud nos & ſucceſſores noſtros gratioſe, liberaliterque eorum negotia commendata ſuſcipiant. Præterea miniſterium indecorum Epiſcoporum, Prælatorumque in domibus non habeant, ne cæteris præeſſe inſtituti, & ſacro characterē inſigniti, in vilia deſcendant miniſteria, paſſimque paſtoralis officii contemptum inducant. Eos itaque, quos vel nunc habent, vel in poſterum ſunt habituri, honorifice, ut fratres, ac juxta eorum ſtatus condecentiam, tractent. Cumque Rom. Pontifici, communi omnium Chriſti fidelium patri aſſiſtant, perſonarum acceptatores, vel advocatos eos fieri, valde inconveniens eſt.

Propterea ſtatuimus, ne partialitatem ſuſcipiant aliquam, neque Principum, aut communitatum, vel quorumcunque aliorum, contra quempiam, niſi quantum juſtitia & æquitas poſtulat, eorumque dignitas, & conditio requirit, promotores aut defenſores fiant, ſed a privata omni paſſione ſejuncti, ſedandis & componendis inter quoſcunque litibus, omni diligentia vacent, incumbantque, Principum, & quorumcunque aliorum, ac præſertim pauperum, & religioſorum juſta negotia pio promoveant affectu, oppreſſos & injuſte gravatos juxta vires ſuas, & officii debitum adjuvent. Tituli ſui loca, ſi præſentes in curia fuerint, perſonaliter; ſi vero abſentes, per Vicarium idoneum, ſemel ſaltem ſingulis annis viſitent: clericos & populos Eccleſiarum titulo ſuo ſubjectarum, cum diligentia inquirant, vigilentque circa cultum divinum & bona dictarum Eccleſiarum, moreſque inprimis & vitam clericorum & parochianorum ſolerter explorent, eoſque omnes & ſingulos ad recte, honeſteque vivendum paterno moneant affectu. Pro augmento autem divini cultus, & ſalute animæ ſuæ, quilibet Cardinalis, vel in vita donet, vel in mortis articulo relinquat ſuo titulo, quantum ſit ſatis ad Presbyterum unum commode ibi ſuſtentandum, vel ſi Eccleſia indigeat reparatione, vel alia ſubventione tantum illi relinquat, vel donet, quantum conſcientiæ ſuæ videbitur. Et cum minime deceat, affines, & conſanguineos præſertim bene meritos, & ope indigentes negligere, ſed illis providere juſtum & laudabile ſit, non propterea tamen, vel beneficiorum multitudine, vel Eccleſiaſticis reditibus, ita eos impleri convenire arbitramur, ut cæteri damnum ex hujuſmodi largitionis intemperantia patiantur, & inde ſcandalum naſcatur.

Statuimus itaque, ut Eccleſiarum bona temere non effundant, ſed ea in piis & ſanctis operibus exponant, quorum cauſa magni, & optimi reditus per ſanctos Patres ſtatuti & ordinati fuerunt. Volumus etiam, ut Eccleſiis eiſdem Cardinalibus commendatis, etiam ſi Cathedrales, Abbatialeſve, aut prioratus, vel quæcunque alia beneficia Eccleſiaſtica fuerint, abſque omni prorſus excuſatione procurent, ac omni conatu ſuo provideant debite inſerviri: Cathedralibus dignos & idoneos Vicarios, ſeu ſuffraganeos, prout conſuetudo fuerit, cum digna & competenti mercede apponentes, reliquis autem ſibi commendatis Eccleſiis aut Monaſteriis, de juſto Clericorum, vel Capellanorum, ſeu religioſorum, aut Monachorum Deo ſufficienter & laudabiliter ſervientium munere providentes, ædificia quoque, poſſeſſiones, & jura quæcunque in ſtatu convenienti conſervent, & diruta inſtaurent, ſicut ad bonorum prælatorum, & commendatariorum officium ſpectat.

CAP. V.

Familiæ Cardinalium, quo magis perſonis illuſtribus ſubſunt, eo cultu illuſtriore modeſtiæ eniteſcere debent.

Idem *ibidem.*

STatuimus etiam, ut Cardinales circa numerum familiarium, eorumque ſuis impenſis alendorum, magna utantur circumſpectione, ac diligenti providentia, ne majorem numerum, quam ſua facultas, conditio, ac dignitas patiatur, habentes, luxus ac prodigalitatis vitio notari poſſint, neve rurſus avari, ſordidique habeantur, ſi in magnis & amplis reditibus pauciſſimis victum præbeant, cum domus Cardinalis patens hoſpitium, portuſve ac refugium proborum & doctorum maxime virorum, & pauperum, nobilium, honeſtarumque perſonarum eſſe debeat. Sint igitur circa modum

Digitized by Google

& numerum tenendi prudentes, ac de ſamiliarium qualitate inprimis curioſi, na ex alienis vitiis turpem ſibi contrahant inſamiæ notam, vulgoque obloquendi, calumniandique juſtas præbeant occaſiones. Et cum maxime providendum ſit, ut non ſolum coram Deo, cui primum placere debemus, ſed etiam coram hominibus opera noſtra probentur, ut cæteris exemplo ad imitandum poſſimus eſſe, ordinamus, ut quilibet Cardinalis ſe domus ac familiæ ſuæ optimum Rectorem, præfectumque oſtendat eſſe, tam circa aa, quæ extrinſeca omnibus apparent, quam quæ intus latent abſcondita. Habeat itaque eorum quiſque Sacerdotes, & Levitas, honeſtis veſtimentis indutos, attenteque provideat, ne quis in familia ſua quoquo modo beneficiatus, & in ſacris ordinibus conſtitutus, veſtes portet verſicolores, nec eo habitu utatur, qui ordini Eccleſiaſtico parum conveniat. Quare in Presbyteratus ordine conſtituti, veſtes colorum, quæ clericis a jure non prohibeantur, deferre debeant, uſque ad talos ſaltem demiſſas & habentes dignitates in cathedralibus, & canonici etiam dictarum cathedralium, ac primam dignitatem in collegiatis habentes, & Cardinalium capellani Miſſas celebrantes, capitulum deferre in publico teneantur.

Scutiferis vero paulo ſupra talos concedantur, paraſrenarii, quia in aſſiduo ſunt motu, miniſterioque funguntur laborioſiore, brevioribus, ac magis expeditis veſtibus uti poſſint, etiam ſi fuerint clerici, dummodo in Presbyteratus ordine non ſint conſtituti. Ita tamen, ut ab honeſtate non diſcedant, ſed ita vivant, ut mores Eccleſiaſticis ſuis ordinibus non diſcrepent. Reliqui vero clerici temperate ac modaſte omnia faciant, & tam ipſi clerici beneficiati, quam in ſacris ordinibus conſtituti, comam, neque barbam non nutriant *a*, neque mulas aut equos cum phaleris, ornamentiſque ax velluto aut ſerico factis, habeant, ſed ejuſmodi rebus ex panno tantum, aut corio, ſimpliciter utantur.

CAP. VI.

Lites & cauſæ Cardinalium evocentur, & Pontificis deciſioni reſervantur.

Paulus VI.

LItes & cauſas inter quoſcunque ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinales, ſuper quibuſvis rebus & bonis, tam Eccleſiaſticis, quam ſecularibus, vel quorumvis ordinum regularibus, coram quibuſvis Judicibus, in quavis inſtantia, ac etiam in negotio executorio, vel reſtitutionis in integrum, quomodolibet vertentes & pendentes, ad nos in eiſdem ſtatu & terminis in quibus reperiuntur, advocamus, cognitionemque & deciſionem illarum nobis reſervamus, deciſionique & terminationi per nos ſuper illis faciendæ, appellatione quacunque, etiam alias de jure admiſſibili, rejecta & poſtpoſita, ſtandum, acquieſcendum, & patienter omnino parendum & obediendum fore ſtatuimus & ordinamus, ac ſimilitar in titulis & cauſis, quæ de cætero inter eoſdem Cardinales exoriri contigerit, obſervari volumus. Romæ 1555. 9. Januarii.

CAP. VII.

Pompa funebris Cardinalium qua ſumptu perſolvi debeat.

Leo X. *in Concilio Lateran.*

EXpenſæ funebres Cardinalium, computatis omnibus, centum & quinquaginta florenorum ſummam excedere non debent, niſi exequutorum providentia, juſtis allegatis cauſis ac rationibus, plus exponendum eſſe duxarit. Exequiæ & caſtrum doloris, prima & nona die fiant, infra octavam vero Miſſæ de more celebrentur.

a *Epiſcoporum domus (ait divus Hieronymus) omnium commune debet eſſe hoſpitium. Laicus unum, aut duos, aut paucos recipiens, implebit hoſpitalitatis officium, Epiſcopus niſi omnes receperit, inhumanus eſt. Vide Can. 40. Apoſt. c. prohibetur 23. diſt. & Carthag. Synod. 4. c. cleric. de vita & honeſtate cleric.*

TITULUS V.

DE ÆTATE ET QUALITATE ORDINANDORUM.

CAP. I.

Nemo ad ſacros ordines admittatur ſine titulo beneficii, penſionis aut patrimonii.

Pius V.

CUm non deceat divino myſterio adſcriptos, cum ordinis dedecore, *a* mendicare, aut ſordidum aliquem quæſtum exercere, ſacro Tridentino Concilio inter alia decretum fuit, na quis deinceps clericus ſecularis, quamvis alias moribus, ſcientia, & ætate eſſet idoneus, ad ſacros ordines promoveretur, niſi prius legitime conſtaret, eum beneficium Eccleſiaſticum, quod ſibi ad victum honeſte ſufficeret, pacifice poſſidere, vel alias ordinari non poſſet, niſi juxta decreti ab ipſo Concilio deſuper editi formam & tenorem. Cum autem nulla in hujuſmodi decreto religioſorum Clericorum mentio facta fuerit, ac propterea nonnulli (uti moleſte accipimus,) cæterorum ordinum religioſi, ſeu Canonici, vel Clerici, intra clauſtra monaſteriorum ſeu domorum more regularium in communi viventes, qui nonnunquam, ſeu non niſi ad certum tempus profeſſionem emittunt, & ex clauſtro exire, & dimitti, atque ad ſeculum redire, libera & licite poſſunt, religionis prætextu, abſque titulo ſufficientis beneficii, nec juxta dicti decreti tenorem ad ſacros ordines ſe promoveri prætendant, & a nonnullis Epiſcopis paſſim promoveantur, atque inde plerunque illud inconveniens eveniat, ut ſic promoti, & e clauſtro exeuntes, & per ſeculum vagantes, vel mendicare, vel ſordidum quæſtum exercere, non ſine ipſorum dedecore, ac ordinis vilipendio, & quamplurimorum Chriſti fidelium ſcandalo, cogantur. Nos igitur, qui ſingulorum Dei miniſtrorum honorem, & decus (quantum in nobis eſt) ſinceris exoptamus affectibus, motu proprio & ex certa noſtra ſcientia, deque Apoſt. poteſt. plenitudine, hac perpetuo valitura ſanctione, decretum prædictum de Clericis ſecularibus loquens, ad omnes & ſingulos etiam, cujuſcunque ordinis Clericos religioſos ſive ſeculares, more religioſorum viventes, in communi non profeſſos, harum ſerie extendimus, & ampliamus, ac religioſis, & aliis prædictis non profeſſis, ut ad ſacros ordines promoveri, necnon omnibus & ſingulis venerabilibus fratribus noſtris Patriarchis, Archiepiſcopis, & Epiſcopis, gratiam, & communionem ſedis Apoſtolicæ habentibus, ut ordines ipſos hujuſmodi religioſis perſonis impendere, niſi obſervata forma dicti decreti, nos virtute ſanctæ obedientiæ, & ſub indignationis noſtræ pœna interdicimus, & prohibemus, ac contra facientes per annum, a præſtatione talium ordinum ipſo jure ſuſpendimus. Romæ Idibus Octobr. 1568.

TITULUS VI.

DE FILIIS PRESBYTERORUM.

CAP. I.

Filii Presbyterorum beneficiis, quibus olim patres præfuere, quacunque diſpenſationis gratia intercedente, non inſtituantur.

Clemens VII.

AD canonum conditorem non eſt dubium pertinere, cum ſtatuta a ſe, vel prædeceſſoribus ſuis, ad animarum Chriſti fidelium ſalutem edita, propter eorum abuſum, qui ſucceſſu temporum, malitia hominum ſuccreſcente, magis in dies dignoſcitur obeſſe, quam prodeſſe animadvertit, ne ulterius obeſſe valeant,

a *Cap. Diaconi ſunt, circa med. 93. diſt. Concil. Trid. ſeſſ. 21, cap. 2. 5. 4. 2. c. planum.*

Digitized by Google

leant, providere. Sane poſtquam fel. record. Alexander Papa III. prædeceſſor noſter filios præſertim Sacerdotum in Eccleſiis paternis ſuccedere probibuerat [a], eaſque nihilominus, media intercedente perſona, filios habere diſpoſuerat, cum paſſim Sacerdores, ut Eccleſiis ſuis eorum filii potirentur ſatagentes, in Alexandri prædeceſſoris bujuſmodi diſpoſitione confiſi, Eccleſias ſuas, quas ad eorum pervenire filios geſtiebant, in ſavorem perſonarum, quæ Eccleſias ipſas, etiam illarum poſſeſſione non habita, in ipſorum reſignantium filios, ex fornicatione genitos, illico mox reſignare, ipſique filii Eccleſias ipſas, diſpenſatione ſuper defectu natalium, quem ex dictis Sacerdotibus reſignantibus geniti patiebantur, etiam patris nomine expreſſo, obtenta, conſequi hactenus conſueverint, profecto pernicioſum ſemper, & abominabile, ac in gravem divinæ majeſtatis offenſam tendere, videlicet, quod ipſi Presbyteri eorum crimen, quod erat occultum, non ſine turpitudine, ad inordinatum ſuperiorum filiorum amorem, detegere non erubeſcerent.

Judicavimus propterea, quod ubi tempus, quod omnia palam facit, & præſentium ratio, quid in futurum cavendum ſit, admoneret, merito movemur, & ad tollendum hujuſmodi abuſum, neceſſarium arbitrati ſumus, ejuſdem Alexandri prædeceſſoris canonem corrigere potius, quam talia, cum tanto hominum ſcandalo, tolerare. Habita igitur ſuper his cum venerabilibus fratribus noſtris S. R. E. Cardinalibus matura deliberatione, de eorum conſilio & unanimi conſenſu, auctoritate Apoſtolica, tenore præſentium ſtatuimus & ordinamus, quod de cætero filii Presbyterorum ex fornicatione nati, Eccleſias cathedrales, etiam metropolitanas, ac monaſteria, quibus eorum patres præfuerunt, ſeu illa, & illas dignitates, etiam majores & principales perſonatus, adminiſtrationes & officia etiam curata, & electiva, & alia quæcunque beneficia Eccleſiaſtica, cum cura & ſine cura, ſecularia, & quorumvis ordinum regularia, quæ Presbyteri & clerici ac religioſi eorum patres in titulum, vel commendam, aut adminiſtrationem, ad tempus, ſeu in perpetuum aliquando obtinuerunt, nullo unquam tempore quoquo modo obtinere poſſint, nec cum eis ſuper hoc diſpenſare intendimus. Et ſi quas diſpenſationes per nos concedi contigerit, tanquam per præoccupationem & contra mentem noſtram, inconceſſas eis nullatenus ſuffragari, taleſque diſpenſationes noſtris volumus ſuffragare temporibus, & quod nobis licere non patimur, noſtris ſucceſſoribus indicamus. Romæ 1533. 3. Non. Junii.

TITULUS VII.

DE BONIS ECCLESIÆ ALIENANDIS, VEL NON.

CAP. I.

Bonorum Eccleſiaſticorum alienatio, inconſulto Sum. Pontifice, & neceſſitate non urgente nulla eſt.

Paulus Secundus.

AMbitioſæ cupiditati, illorum præcipue, qui divinis, & humanis affectatis, damnatione poſtpoſita, immobilia & pretioſa mobilia Deo dicata, ex quibus Eccleſiæ, Monaſteria, & pia loca reguntur, illuſtranturque, & eorum miniſtri ſibi alimoniam vendicant, profanis uſibus applicare, aut cum maximo illorum ac divini cultus detrimento, exquiſitis mediis uſurpare præſumunt, occurrere cupientes: omnium rerum & bonorum Eccleſiaſticorum alienationem omneque pactum, per quod ipſorum dominium, conceſſionem, hypothecam, locationem & conductionem ultra triennium, necnon infeudationem, vel contractum emphyteuticum, præterquam in caſibus a jure [a] permiſſis, ac de rebus & bonis in emphyteuſim ab antiquo concedi ſolitis, & tunc cum Eccleſiarum evidenti utilitate, ac de fructibus & bonis, quæ ſervando ſervari non poſſunt, pro inſtantis temporis exigentia, hac perpetuo valitura conſtitutione fieri prohibemus, prædeceſſorum noſtrorum conſtitutionibus, prohibitionibus & decretis aliis, ſuper hoc editis, quæ tenore præſentium innovamus, in ſuo nihilominus robore permanſuris.

Si quis contra hujus noſtræ prohibitionis ſeriem, de bonis & rebus eiſdem quicquam alienare præſumpſerit, alienatio, hypotheca, conceſſio, locatio, conductio, & infeudatio hujuſmodi, nullius omnino ſit roboris vel momenti: & tam qui alienat, quam is, qui alienatas res & bona prædicta receperit, ſententiam excommunicationis incurrat, alienanti vero bona Eccleſiarum, monaſteriorum, locorumque piorum quorumlibet, inconſulto Rom. Pontifice, aut contra præſentis conſtitutionis tenorem, ſi Pontificali vel Abbatiali præfulgeat dignitate, Ingreſſus Eccleſiæ ſit penitus interdictus: & ſi per ſex menſes immediate ſequentes, ſub interdicto hujuſmodi, animo (quod abſit) perſeveraverit indurato, lapſis menſibus eiſdem, a regimine & adminiſtratione ſuæ Eccleſiæ vel monaſterii, cui præſidet, in ſpiritualibus & temporalibus ſit eo ipſo ſuſpenſus. Inferiores vero Prælati, commendatarii, & alii Eccleſiarum Rectores beneficiarii, vel adminiſtrationem quomodolibet obtinentes, prioratibus, præpoſitutis, præpoſitatibus, dignitatibus, perſonatibus, adminiſtrationibus, officiis, canonicatibus, præbendis, aliiſque Eccleſiaſticis cum cura & ſine, ſecularibus & regularibus beneficiis, quorum res & bona alienarunt duntaxat, ipſo facto privati exiſtant, illaque abſque declaratione aliqua vacare cenſeantur: poſſintque per locorum ordinarios, vel alios, ad quos eorum collatio pertinet, perſonis idoneis (illis exceptis, quæ propterea privatæ fuerint) libere de jure conferri, niſi alias diſpoſitioni Apoſtolicæ ſedis ſint ſpecialiter aut generaliter reſervata: & nihilominus alienatæ res & bona hujuſmodi, ad Eccleſias, monaſteria, & loca piæ, ad quæ ante alienationem hujuſmodi pertinebant, libere revertantur. Rom. Kalend. Martii 1467.

CAP. II.

Alienationes contra formam a Paulo II. præſcriptam factæ revocantur.

Julius III. *Simoni de Puteo, & Joanni Baptiſtæ, Cardinalibus.*

INdemnitati Eccleſiarum, ut ex debito noſtri paſtoralis officii tenemur, volentes providere, circumſpectioni veſtræ, quorum eximia integritas, ſingularis prudentia, exacta diligentia, & in rebus gerendis dexteritas, ac aliæ præclaræ virtutes, veteris experientiæ documento nobis jam dudum cognitæ ſunt, per præſentes committimus, & mandamus, quatenus per vos ſeu alios, quos ad hoc cum ſimili, aut limitata poteſtate, duxeritis deputandos, vocatis, prout vobis videbitur, bonorum male alienatorum, contra formam [b] conſtitutionis per felic. recordat. Paul. Pap.

a Concil. Tolet. in c. 10. *gravius animadvertit.* Alexand. III. *part. 19. cap. 3. & in* Concil. Lateranen. *cap. 14. arcentur a beneficiis ſpurii, quibus olim patres præfuere. concord.* Conc. Trid. *ſeſſ. 25. cap. 15.*

a *Jure conceditur certis urgentibus caſibus neceſſitatis, & majoris utilitatis alienatio.* Cer. *in 1. volum. conſecrat. 8.* Barb. *in 5. volum. conſecrat. 6. in 2. colum. & ſeq.* Ludovic. Roman. *conſ. 36.* Villagut. *de rebus Eccleſiæ male alienat.* b *Duo copulative requiruntur, videlicet, formam, id eſt, ſolemnitatem & juſtam cauſam alienandi. c. 1. de rebus Eccleſiæ non alienand. in o. gl. in verb. redire in c. 1. extr. de in integr. reſtitut.*

Digitized by Google

Papæ II. editæ, vocatis poſſeſſoribus ſuper nullitate, & invalidatione locationum, & alienationum hujuſmodi, ac indebita occupatione, ſummarie, & ſimpliciter, ſine ſtrepitu, & figura judicii, ſola facti veritate inſpecta auctoritate noſtra diligenter inquiratis, ac bona, & jura illa beneficiorum, & piorum locorum, quorum antea erant, in jus, & proprietatem revocetis, & reducatis, & poſſeſſores de indebite perceptis ad ſatisfaciendum cogatis, & compelletis. Romæ 23. Maii 1552.

C A P. III.

Pro præſidio belli ſuſcipiendi adverſus Turcæ furores Cameræ Apoſtolicæ cenſus alienandi facultas conceditur.

Paulus Tertius.

IN ſacra B. Petri ſede cum plenitudine poteſtatis, meritis licet imparibus, divina diſpoſitione locati, ad ea (ut debemus) libenter intendimus, per quæ orthodoxæ fidei defenſioni, ac reipublicæ Chriſtianæ ſtatui valeat ſalubriter provideri. Sane univerſo orbi notum eſſe credimus, immaniſſimum Turcarum tyrannum poſt innumerabiles per ejus antaceſſores Chriſtiano nomini in diverſis mundi partibus illatas clades, multaque regna, & dominia ejus ditioni adjecta, noviſſime tempora noſtri Pont. Regnum Neapolitanum, pluribus illius locis prædatis, invaſiſſe, & notebilia damna, tam in locorum devaſtatione, quam in perſonarum aſportatione feciſſe, longe etiam plura facturus, niſi Chriſtianiſſimi in Chriſto filii, Caroli Romani Imperatoris ſemper Auguſti, & dicti regni Regis pietas, virtus, & ſtrenuitas, qui ad hoc non ſine maximis expenſis, potentem claſſem paraverat, obſtitiſſet, præmiſſiſque non contentum civitatem Caſtri novi, Chriſtianis illam acriter defendentibus immaniter trucidatis expugnaſſe. Quæ etſi potius vindicanda, quam cum Chriſtianitatis ignominie, & damni revocatione recenſenda forent, tamen non poſſumus non ea dolenter referre, propter avidens periculum, quod reipublicæ prædictæ ex novis belli epparatibus, per tyrannum ad penetrandum Pennoniam ad præſens tumultuantem, & fines Germaniæ, ad Italiam, ad quam idem tyrannus, putans inde facile, quod reliquum eſt Chriſtianitatis, in ſuam poteſtatem redigere, inſatiabili ſiti anhelat, invadendum, & occupandum, terra marique noviter inſtructis, cernimus imminere. Et cum periculo hujuſmodi, quod in dies majores vires habiturum dubitatur ex iis, quæ in pluribus Chriſtianitetis partibus circa veram religionem innovata ſunt, & innovantur, occurrere omnino intendamus: conſiderantes ad præmiſſa magna eſſe opus impenſa, & quod de Chriſtianorum Principum ſubſidio, non quantum res ipſa expoſtulat, nobis promittere valemus propter bella, & calamitates, quibus temporibus præteritis affecti fuerunt: quod qua viras noſtræ ea alienationibus rerum, & bonorum ſanctæ Romanæ Eccleſiæ per Romanos Pontifices prædeceſſores noſtros factis, & magnis expenſarum profluviis, quæ pro nonnullis Apoſtolicæ ſedis neceſſitatibus pluries nos ſubire oportuit, tenuiſſimæ ſunt, cogitevimus pecunias modis omnibua, qui nobis poſſibiles ſint, exquirere, ut illarum auxilio truculentem rabiem dicti tyranni retundere, ac aliis Chriſtianæ fidei neceſſitatibus providere valeamus. Habita igitur cum venarabilibus fratribus noſtris ejuſdem Eccleſiæ Romanæ Cardinalibus, in conſiſtorio noſtro ſecreto, diſcuſſione, & deliberetione matura, de ipſorum fratrum conſilio, & unanimi aſſenſu, ex certa noſtra ſcientia, ac de Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine, quam plurimorum Romanorum Pontificum etiam prædeceſſorum noſtrorum, qui ſimilibus, vel aliis tunc urgentibus neceſſitatibus nonnulla bona Eccleſiaſtica vendiderunt, veſtigiis inhærentes dilectis filiis Guidoni Aſcanio Sfortiæ, S. Euſtachii Diacono Cardinali Camerario, & Hieronymo Ricanati de Capite Ferreo Theſaurario noſtris, quos ad hæc commiſſarios, & exequutores noſtros facimus, ac deputamus: quod per ſe, vel per alium, ſeu alios de eorum mandato quoſcunque canones, reſponſiones, & recognitiones, & cenſus perpetuos, vel temporales, quibuſvis nominibus nuncupentur, & ad quaſcunque ſummas aſcendant, ſub quibuſvis caducitatis, & eliis pactis, & conventionibus, ac obligationibus, necnon modis & formis conſtitutos, quæ in extractionibus, ac liberationibus infraſcriptis ſpecificari volumus ſuper quibuſvis caſalibus, vineis, domibus, poſſeſſionibus, prædiis, tenimentis, & aliis bonis immobilibus, cujuſcunque qualitatis, valoris, æſtimationis, etiam ſpeciali nota dignis exiſtentibus, Cameræ Apoſtolicæ, & Romanæ, ac quarumcunque etiam cathedralium, & metropolitanarum, ec patriarchalium, ac baſilicarum, nec monaſteriorum, congregationum, ordinum, ac aliorum religioſorum, & piorum locorum, etiam quantumcunque privilegiatorum, & exemptorum, ac hebentium, quod in generali, ac etiam ſpeciali, & individua expreſſione, niſi certis modis, & formis ſervatis, non veniant, nec comprehendantur in urbe prædicta, & extra illius muros, nec non quibuſvis civitatibus, terris, & locis temporali dominio dictæ Romanæ Eccleſiæ exiſtentibus conſiſtentium (monaſteriis monialium, ac hoſpitalibus hoſpitalitatem ſervantibus, & locis hoſpitalis S. Joannis Hieroſolymitani duntaxat exceptis) feudi, emphyteuſis, livelli, cenſus, canonis, reſponſionis, locationis, & cujuſvis alterius contractus, vel conceſſionis, jure, ceuſa, occaſione, vel alias quomodolibet, per quoſcunque, etiam Epiſcopali, vel alia majori Eccleſiaſtica, vel mundana dignitate, & excellentia præditos ſolvendos, ſeu debitos pro pretio, ſeu pretiis, quod, ſeu quæ Camerarius, & Theſaurarius noſtri præfati reperarint, ſine alique cauſæ cognitione, ac ullis tractatibus, alliſve ſolennitatibus deſuper habitis & ſervatis, ac ſine requiſitione, & conſenſu eorum, qui de jure, vel elies requiri & conſentire deberent, extinguere: & caſalia, vineas, domos, poſſeſſiones, prædia, tenimenta, & elia bona prædicta, illorumque feudatarios, amphyteutas, cenſuarios, livellarios, locatarios, conductores, ac utiles dominos a cenſuum, canonum, reſponſionum, & recognitionum hujuſmodi, in pecunia numerata, vel alia ſpecie debitorum præſtatione perpetuo affrancere, & liberare, illiſque de novo caſalia, & alia bona prædicta infeudare, locare, & concedere (recompenſa tamen Cameræ, Eccleſiis, monaſteriis, ordinibus, congregationibus, & locis, ac aliis prædictis, quorum cenſus, canones, reſponſiones, recognitiones, & alia jura hujuſmodi extinguentur, pro concurrenti reditus annui quantitate aſſigneta) ita temen quod paribus conditionibus conductores, & alii, quibus alias per extinctionem hujuſmodi præjudicaretur, quibuſcunque aliis præferantur: necnon quæcunque inſtrumenta, & ſcripturas, ac elie deſuper neceſſaria, & opportuna facere, & exequi libere, & licite poſſint, & valeant, plenam, & liberam licentiam, facultatem, & auctoritatem concedimus. Decernentes extinctiones, affrancationes, libarationes, inveſtituras, conceſſiones, & alia per dictos Camerarium, & Theſaurarium deſuper fienda, & exequenda perpetuæ firmitatis robur obtinere, aut feudatarios, & utiles dominos, ac alios præfatos, eorumque hæredes, & ſucceſſores, ac alios, quorum intereſt, & intereſſe poterit, modo aliquo contra tenorem præſentium deſuper moleſtari, impediri, vel inquietari non poſſe, ſed illos, & caſalia, vineas, domos, poſſeſſiones, bona, & jura hujuſmodi franca, libera, & allodialia fore, & eſſe, ac Eccleſias, monaſteria, ordines, congregationes, & loca prædicta

eorum-

eorumqua Præſules, & Rectoras nunc pro tampore axiſtentes, ullo unquam tempore præmiſſis ſe opponere, aut ab illis reclamars, vel beneficium reſtitutionis in integrum, ſub læſionis, vel alio quocunque prætextu petere, val impetrato uti, non poſſe neque debere. Romæ 11. Calend. Jan. 1540.

CAP. IV.

Bonorum Eccleſiaſticorum alienationes ipſis Eccleſiis & piis locis damnum, & intolerabilem injuriam afferentes, annullandæ, & revocandæ ſunt.

Paulus Quartue.

RErum & bonorum Ecclaſiæ illicitas alienationas conniventibus oculis pertranſire nequeuntes, quinimo cupientes ais, quantum cum Deo poſſumus, oppottunum ramedium adhibere, motu proprio, & ex carta noſtra ſcientia, ac da Apoſtolicæ poteſtatis plenitudina, omnes & ſigulas alianationes, & in emphyteuſim, ſau caaſum perpetuum, aut tertiam, vel aliam generationem, ſeu hominis vitam, aut aliud tempus ultra triennium locationea, vel conceſſionas, ſeu permutationes, hypothcces, & obligationes, de quibusvis caſtria, tarris, oppidis, civitatibus, & locis, aut aliis bonis immobilibus, ſau rebus & juribua, tam ſpiritualibus, quam temporalibus, ejuſdem Romanæ, & quarumcunque cathedralium, atiam Metropolitanarum & aliarum Ecclcſiarum, necnon monaſteriorum, domorum, & aliorum regularium locorum, & quorumvis beneficiorum Ecclsſiaſticorum, cum cura, & ſine cura, ſeeularium & quorumvis ordinum regularium, necnon hoſpitalium, & aliorum piorum locorum quorumlibet, per quoſcunque, etiam Romanos Pontifices, prædeceſſoras noſtros, ſeu eorum auctoritate vel mandato Camarerios ſuos, & clericos Cameræ Apoſtolicæ præſidantes, ac quoſvis Ecclaſiarum, Monaſteriorum, & domorum prælatos, & benaficiatos, nacnon hoſpitalium, & aliorum regularium, & piorum locorum Rectores cujuscunqua dignitatis, ſtatus, gradus, ordinis, & conditionis exiſtentes, etiamſi Cardinalatus hoeore pollarent; in damnum Eccleſiæ, ſau non ſervatis ſolennitatibus e jura requiſitis, aut alias nulliter hactenus factas, & contractus ſuperinde ſub quibuavis formis, & verborum expreſſionibus habitos & celebratoe, etiamſi juramento vallati exiſtant, & quantumvis longæ temporis præſcriptione robur ſumpſiſſe dici poſſint, ac ipſius Romanæ Eccleſiæ favorem aut commodum concarnant, eorum omnium tenores, ac ſi de verbo ad verbum inſarerentur præſentibus pro expreſſis habentes, Apoſtolica auctoritate, tenore præſantium reſcindimue, irritamus, caſſamus, & annullamus, ac viribus omnino evacuamue, ac pro reſciſſis, irritis, caſſis, & nullis, ac panitus infactis haberi volumus. Ipſoſqua detentoras ad ceſtra, terras, oppida, civitates & loca occupata, ac bona, res, & jura prædicta, Rom. & cathedralibus, etiam Metropolitan. ac aliis Eccleſiis nec non monaſteriis, domibus, hoſpitalibus, & beneficiis, ac regularibus, & piis locis relaxandum, & de fructibus, tam hactenus perceptis, quam in poſterum percipiendis, realiter ſatisfaciendum teneri, & ad id cogi & compelli poſſe omnibue juris remadiis. Romæ Prid. Idus Jul. 1555.

CAP. V.

Romanæ Eccleſiæ & cameræ Apoſtolicæ bona alienata, in illius damnum aut ſine paris valoris recompenſa, vel neceſſitate, ſeu evidenti utilitate, pro non alienatis habeantur, & reſtituantur.

PIUS IV.

VEnditionce, caſſiones, infeudationee, locetiones, donationes, permutationes, hypothecas, conceſſiones, & alias omnimodas alienationas, & contractus, quæcuncunque, quotcunque, & qualeſcunque, ac in quorumvis Principium, ac Cardinelium, Patriarcharum, & aliorum Prælatorum ſavorem, vel eorum contemplatione, per prædeceſſores noſtros, ac noe, & ſedem præſatam neceſſitate vel evidenti utilitate ſadis hujuſmodi id non exigente, ſeu ſine aliqua, vel ſaltem minima correſpectiva, neque compatanti recompenſa factos, & conceſſos, ac confirmatos, & approbatos, etiamſi quantumvis longiſſima temporis præſcriptione robur ſumpſiſſe dici poſſint, auctoritate Apoſtolica tenore præſentium perpetuo revocamus, reſcindimus, caſſamus, & irritamus, annullamus, ac viribus omnino vacuamus. Declarantea venditiones, ceſſiones, infeudationes, locationes, donationes, permutationes, hypothecas, conceſſiones, & cæteras alianationes præmiſſas nequaquam tenuiſſe, nec tenere, nullumque amptoribus, ceſſionariis, feudatariis, locatariis, donatariis, aliiſque rerum ipſarum detentoribus, nec aliquem poſſidendi titulum per aas quæſitum eſſe, nec aiſdem Ecclaſiæ, ſedi & Cameræ præjudicium afferre potuiſſe. Ac civitatum, terrarum, & aliorum locorum aorundem habitatores, vaſallos, & ſubditos, dictis illorum detantoribus, nullum vaſallagii, fidelitatis, vel ſubjectionis, aut aliud jus vel obediantiam, alienationum hujuſmodi, val etiam juramenti per eos illis præſtiti, quod etiam ais harum ſerie relaxamus, prætextu debera, aut illis adſtrictos eſſe. Quinimo detantores ipſos ad eadam, civitates, terras, & caſtra, oppida, & loca ſedi & Cameræ præfatis raaliter, & cum effectu reſtituenda, & relaxanda, ac aorum detantores ad fructuum inda poſt obitum concedentis hactenus perceptorum, & in poſterum percipiendorum, reſtiturionem in utroque foro omnino taneri, & ad id etiam ſentantiis, cenſuris & pœnis Ecclaſiaſticis, ac etiam pecuniariis, necnon privationis quorumcunque aliorum feudorum Ecclaſiaſticorum, per aos etiam legitime obtentorum, & inhabilitatis ad illa aliaque deinceps obtinenda, ac illis juris & facti remediis cogi & compelli poſſe. Ac decernentes, præſentes vim perpetuæ lagis habere, neque de nullitatis vitio, ſeu intentionis noſtræ, val alio quovis defectu notari, ſeu impugnari poſſe, ſed illas omni exceptione ramota, validas & efficaces fore, ſuoſque planarios & integros effectus ſortiri, & inviolabiliter obſervari. Rom. 15. Cal. Decemb. 1565.

CAP. VI.

Infeudationum & alienationum bonorum Eccleſiæ perſuaſores & mediatores excommunicantur.

PIUS V.

TRactantes, conſulentes, aut allas verba facientes de infeudationibus, aut alienationibus *a*, de civitatibus & locis immediate ad nos & ſedem Apoſtolicam ſpectantibus, & pertinentibus, etiam devolutis, etiam in feudum communiter, & pluries dari ſolitis, ſive ex cauſa permutationis, aut aliis quomodolibet, etiem contemplatione meritorum arga ſadem præfatam, aut ſub prætextu neceſſitatie, vel evidentia utilitatis faciendis, ſeu de poſtulandis a nobis & ſede præfata quibuſvis perſonis cujuſvis dignitatis, in Ducee, Vicarios, Gubernatores ſeu quemvis alium titulum, ad vitam, vel in perpetuum, vel longum tempus, civitatum, oppidorum, ertium & locorum prædictorum, ac propteraa de cligendis oratoribus ad noe, & ſucceſſores noſtros ſuper præmiſſis, vel eorum occaſione mittendis proponentes, tem ipſi, quam oratores, minus hujuſmodi recipientes, eut alii quicunque alienationes per ſe vel alium, ſeu alios inſinuentes, val ſuadentas, eo ipſo ſententententiam incurrant excommunicationis, & ſedis Apoſtolicæ rebelles, etiam in primo capite læſæ Majeſtatis, & proditores civitatum & locorum

a *Spec. in titul. de emphyteuſ. §. nunc vero aliqua verſ. 113. prope fin. Bald. in l. cum virum. C. de fideicom. Barto. in l. ex diverſ. §. etiam in gloſſ. ubi ae, quæ ſol. mat. in l. quod dicitur. ff. de verb. oblig. 12. q. 2.*

eorum præſatorum, ac loca eorum fiſco ipſo jure devoluta, & incorporata ſint, & eſſe cenſeantur, omnibus dignitatibus, & quomodolibet obtentis beneficiis, privati exiſtant, neque ad civitates & loca præſata ullo unquam tempore remitti poſſint, & ſi aliquando eos redintegrari contigerit, nihilominus infames remaneant, illiſque bonorum, & dignitatum portæ perpetuo claudantur. Rom. 4. Cal. April. 1566.

CAP. VII.

Bonorum immobilium Gallicanæ Eccleſiæ alienatio permittitur in ſubſidium belli ad extirpandas hæreſes.

Sixtus V.

CUm chariſſimus in Cbriſto filius noſter Henricus, Francorum Rex Chriſtianiſſimus, ſuis literis & nuntiis nobis ſignificaverit, ſe jam omnes propemodum modos tentaſſe reducendi hæreticos, qui jam aliquam partem regni ſui infecerant, in viam veram & Catholicam, ac tot retroactis ſeculis in illo regno uſitatam, magna cum pietatis laude & ipſius regni tranquillitate, nec tamen quicquam proficere potuiſſe, volens ſatisfacere debito ſuo erga Deum omnipotentem, per quem Reges regnant, paci etiam & quieti Regni ſui conſulere cupiens: ſcriptum eſt enim: *Omne Regnum in ſe diviſum deſolabitur*: conſcientiæ etiam ſecuritati, & animæ ſuæ ſaluti, qua nulla res eſt pretioſior, proſpicere intendens, quando alia via non licuit, ad arma ſuccurrendum duxit, quo hanc peſtem ex ſuo regno ejiceret & eliminaret: eodem etiam tempore non ſolum conſervationi Eccleſiarum, ac perſonarum & bonorum Eccleſiaſticorum, ſed etiam recuperationi eorum, quæ ab his hæreticis detinentur, & impie tractantur, diligenter intenderet: cum alioqui de his omnibus rationem Deo redditurus, divini judicii ultionem merito reformidare cogatur, ſi remiſſe ac negligenter negotium Dei ac religionis, Eccleſiarum etiam & bonorum occupatorum tractaret. Quare cum jam arma ſumpſerit, hoc ſancto propoſito conſtantiſſime obfirmatus, juſtum eſſe duxit, ut Clerus etiam Galliæ partem oneris ſuſtineat, quod etiam ipſe idem Franciæ Clerus legitime congregatus, neceſſariam judicavit, iſtis bellorum tempeſtatibus Regi ſuccurrendum eſſe, etiam per alienationem bonorum immobilium: nobis itaque ſupplicari fecit, ut dicto Clero facultatem vendendi bona mobilia vel immobilia, uſque ad valorem centum millium ſcutorum in reditibus annuis concederemus: nos conſiderantes, quod ſi bellum hoc eum exitum habuerit, quem & optamus, & aſpirante regiis conatibus divina clementia firmiter ſperamus, Eccleſiaſticus ordo non ſolum conſervabit, quæ nunc poſſidet, ſed recuperabit jam ab hæreticis occupata, quorum non parva ſumma eſt, poſtulatis regiis libenter annuimus; ita tamen ut hic ordo ſervetur, in præſens quinquaginta tantum millia alienentur, quæ ſumma, ut quam minimo Eccleſiarum detrimento efficiatur, & fideliter atque utiliter in uſum deſignatum erogetur, &c.

TITULUS VIII.

DE OFFICIO LEGATI.

CAP. I.

Legati reſidere tenentur in locis, ad quæ deputantur.

Leo X. *in Concilio Lateranenſi*.

NUllis Cardinalibus provincias ac civitates legationis titulo obtinentes, eas per locum tenentes aut officiales quoſcunque adminiſtrare liceat, ſed perſonaliter ipſi pro majori parte temporis adeſſe, atque eas omni vigilantia regere & gubernare teneantur: & qui nunc titulum legationis obtinent, aut pro tempore obtinebunt, ſi in Italia, intra tres menſes, ſi extra Italiam, quinque, a die præſentis publicationis, ad ſuas provincias ire, ac majorem temporis partem ibi reſidere teneantur: niſi de noſtro & ſucceſſorum noſtrorum mandato, pro aliquibus gravioribus negotiis in Romana Curia retineantur, vel ad alia loca, prout neceſſitas poſtulat, mittantur: & tunc in dictis provinciis ac civitatibus vicelegatos, auditores, locumtenentes, cæteroſque conſuetos officiales cum debitis proviſionibus ac ſalariis habeant. Qui præmiſſa omnia & ſingula non ſervaverit, emolumentis quibuſcunque legationis careat. Quæ quidem propter hoc antiquitus ordinata & inſtituta fuerunt, ut opportuna legatorum præſentia populis eſſet ſalutaris, non ut ipſi laborum & curarum penitus expertes, lucro tantum, ſuæque legationis titulo inhiarent. Rom. 3. Non. Maji, 1515.

TITULUS IX.

DE INSULIS NOVI ORBIS.

CAP. I.

Ad propagandam fidem Chriſtianam novi orbis Inſulæ conceduntur juri & dominio Regis Catholici, Ferdinandi Arragon.

Aleaander VI.

ALexander Epiſcopus, ſervus ſervorum Dei, Ferdinando Regi, & Iſabellæ Reginæ Caſtellæ, Legionis, Arragonum, Siciliæ, & Granatæ, illuſtribus, ſalutem & Apoſtolicam benedictionem a. Inter cætera divinæ majeſtati beneplacita opera, & cordis noſtri deſiderabilia, illud profecto potiſſimum exiſtit, ut fides Catholica, & Chriſtiana religio, noſtris præſertim temporibus exaltetur, ubilibet amplietur & dilatetur, animarumque ſalus procuretur, ac barbaricæ nationes deprimantur, & ad fidem ipſam reducantur. Unde cum ad hanc ſacram Petri ſedem divina favente clementia (meritis licet imparibus) evecti fuerimus, cognoſcentes vos, tanquam veros Catholicos Reges & Principes, quales ſemper fuiſſe novimus, & a vobis præclare geſta toti pene jam orbi notiſſima demonſtrant, ne dum id exoptare, ſed omni conatu, ſtudio & diligentia, nullis laboribus, nullis impenſis, nulliſque parcendo periculis, etiam proprium ſanguinem effundendo efficere, ac omnem animum veſtrum, omneſque conatus ad hoc jamdudum dedicaſſe, quemadmodum recuperatio regni Granatæ a tyrannide Saracenorum hodiernis temporibus per vos, cum tanta Divini nominis gloria, facta teſtatur, digne ducimur non immerito, & debemus illa vobis etiam ſponte & favorabiliter concedere, per quæ hujuſmodi ſanctum & laudabile ab immortali Deo cœptum propoſitum, in dies ferventiori animo, ad ipſius Dei honorem & imperii Chriſtiani propagationem proſequi valeatis. Sane accepimus, quod vos dudum animum propoſueratis, aliquas inſulas & terras firmas, remotas & incognitas, ac per alios hactenus non repertas, quærere & invenire, ut illarum incolas & habitatores ad colendum Redemptorem noſtrum, & fidem Catholicam profitendum reduceretis, hactenus in expugnatione & recuperatione ipſius regni Granatæ, plurimum occupati, hujuſmodi ſanctum, & laudabile propoſitum veſtrum ad optatum finem perducere nequiviſtis: ſed tandem ſicut Domino placuit, regno prædicto recuperato, volentes deſiderium adimplere veſtrum, dilectum filium Chriſtophorum

---

a *Conſtitutio ab Hiſtoricis celebrata: illa eſt, quæ Reges Portugalliæ & Caſtellæ inter, Indias dividebat, ne ad arma deveniretur. Eſt autem Ferdinandus hic V. Arragoniæ Rex, Joannis filius, Alphonſi Neapolitani frater, Caroli V. & Ferdinandi Impp. avus. Qui in uxorem ducta Iſabella Caſtellæ Regina, maxima regna conjunxit, & Johannam poſt Philippo Auſtr. nuptam, procreavit.*

Digitized by Google

phorum Columbam, virum utique dignum & plurimum commendandum, ac tanto negotio aptum, cum navigiis & hominibus ad ſimilia inſtructis, non ſine maximis laboribus & periculis ac expenſis deſtinaſtis, ut terras firmas & inſulas remotas & incognitas hujuſmodi, per mare, ubi hactenus navigatum non fuerat, diligenter inquirere: qui tandem (divino auxilio) facta extrema diligentia in mare Oceano navigantes, certas inſulas remotiſſimas, & etiam terras firmas, quæ per alios hactenus repertæ non fuerant, invenerunt, in quibus quam plurimæ gentes pacifice viventes, & ut aſſeritur, nudi incedentes, nec carnibus veſcentes, inhabitant, & ut præfati nuncii veſtri poſſunt opinari, gentes ipſæ in inſulis & terris prædictis habitantes, credunt unum Deum creatorem in cœlis eſſe, ac ad fidem catholicam amplexandum, & bonis moribus imbuendum ſatis apti videntur, ſpeſque habetur, quod ſi erudirentur, nomen Salvatoris Domini noſtri Jeſu Chriſti, in terris & inſulis prædictis faterentur, ac præfatus Chriſtophorus in una ex principalibus inſulis prædictis, jam unam turrim ſatis munitam, in qua certos Chriſtianos, qui ſecum iverant, in cuſtodiam, & ut alias inſulas ac terras firmas, remotas & incognitas inquirerent, poſuit, conſtrui & ædificari fecit: in quibus quidem inſulis & terris jam repertis, aurum, aromata, & aliæ quamplurimæ res pretioſæ diverſi generis, & diverſæ qualitatis reperiuntur, unde omnibus diligenter, & præſertim fidei Catholicæ exaltatione & dilatatione (prout decet Catholicos Reges & Principes) conſideratis, more progenitorum veſtrorum claræ memoriæ Regum, terras firmas & inſulas prædictas, illarumque incolas & habitatores vobis, divina favente clementia, ſubjicere, & ad fidem catholicam reducere propoſuiſtis. Nos igitur hujuſmodi veſtrum ſanctum & laudabile propoſitum plurimum in Domino commendantes, ac cupientes, ut illud ad debitum finem perducatur, & ipſum nomen Salvatoris noſtri in partibus illis inducatur, hortamur vos quamplurimum in Domino, & per ſacri lavacri ſuſceptionem, qua mandatis Apoſtolicis obligati eſtis, & viſcera miſericordiæ Domini noſtri Jeſu Chriſti attente requirimus, ut cum expeditionem hujuſmodi omnino proſequi & abſumere proba mente orthodoxæ fidei zelo intendatis, populos in hujuſmodi inſulis & terris degentes, ad Chriſtianam religionem ſuſcipiendum inducere velitis & debeatis, nec pericula, nec labores ullo unquam tempore vos deterreant, firma ſpe fiduciaque conceptis, quod Deus omnipotens conatus veſtros feliciter proſequetur. Et ut tanti negotii provinciam, Apoſtolicæ gratiæ largitate donati, liberius & audacius aſſumatis, motu proprio, non ad veſtram, vel alterius pro vobis, ſuper hoc nobis oblatæ petitionis inſtantiam, ſed de noſtra mera liberalitate, & ex certa ſcientia, ac de Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine, omnes inſulas & terras firmas inventas & inveniendas, detectas & detegendas, verſus occidentem & meridiem, fabricando & conſtruendo unam lineam a Polo Arctico, ſcilicet Septentrione, ad Polum Antarcticum, ſcilicet meridiem, ſeu terræ firmæ, & inſulæ inventæ & inveniendæ ſint verſus Indiam, aut verſus aliam quamcunque partem, quæ linea diſtet a qualibet Inſularum, quæ vulgariter nuncupantur, *de los Azores y cabo verde*, centum leucis verſus occidentem, & meridiem, ita quod omnes inſulæ, & terræ firmæ repertæ & reperiendæ, detectæ & detegendæ, a præfata linea verſus ocidentem & meridiem, per alium Regem aut Principem Chriſtianum non fuerint actualiter poſſeſſæ, uſque ad diem nativitatis Domini noſtri Jeſu Chriſti proxime præteritum, a quo incipit annus præſens milleſimus quadringenteſimus nonageſimus tertius, quando fuerunt per nuncios, & Capitaneos veſtros inventæ aliquæ prædictarum inſularum, auctoritate omnipotentis Dei, nobis in beato Petro conceſſa, ac Vicariatus Jeſu Chriſti, qua fungimur in terris, cum omnibus illarum dominiis, civitatibus, caſtris,

locis, & villis, juribuſque & jurisdictionibus ac pertinentiis univerſis, vobis, hæredibuſque & ſucceſſoribus veſtris (Caſtellæ & Legionis Regibus) in perpetuum, tenore præſentium, donamus, concedimus, & aſſignamus, voſque & hæredes ac ſucceſſores præfatos illarum dominos, cum plena, libera & omnimoda poteſtate, auctoritate & juriſdictione, facimus conſtituimus & deputamus: decernentes nihilominus per hujuſmodi donationem, conceſſionem & aſſignationem noſtram, nulli Chriſtiano Principi, qui actualiter præfatas inſulas & terras firmas poſſederit, uſque ad dictum diem Nativitatis Domini noſtri Jeſu Chriſti, jus quæſitum, ſublatum intelligi poſſe aut auferri debere. Et inſuper mandamus vobis in virtute ſanctæ obedientiæ, ut (ſicut pollicemini, & non dubitamus, pro veſtra maxima devotione & regia magnanimitate, vos eſſe facturos) ad terras firmas & Inſulas prædictas, viros probos & Deum timentes, doctos, peritos & expertos, ad inſtruendum incolas & habitatores præfatos in fide catholica, & bonis moribus imbuendum, deſtinare debeatis, omnem debitam diligentiam in præmiſſis adhibentes, ac quibuſcunque perſonis cujuſcunque dignitatis, etiam imperialis & regalis ſtatus, gradus, ordinis vel conditionis, ſub excommunicationis latæ ſententiæ pœna, quam eo ipſo, ſi contra fecerint, incurrant, diſtrictius inhibemus, ne ad inſulas & terras firmas, inventas & inveniendas, detectas & detegendas, verſus occidentem & meridiem, fabricando & conſtruendo lineam a Polo Arctico ad Polum Antarcticum, ſive terræ firmæ & inſulæ inventæ & inveniendæ ſint verſus Indiam, aut verſus aliam quamcunque partem, quæ linea diſtet a qualibet inſularum, quæ vulgariter nuncupantur, *de los Azores y cabo verde*, centum leucis verſus occidentem & meridiem, ut præfertur, pro mercibus habendis, vel quavis alia de cauſa accedere præſumant, abſque veſtra ac hæredum & ſucceſſorum veſtrorum prædictorum licentia ſpeciali. Non obſtantibus conſtitutionibus & ordinationibus Apoſtolicis, cæteriſque contrariis quibuſcunque. In illo, a quo imperia & dominationes ac bona cuncta procedunt confidentes, quod dirigente Domino actus veſtros, ſi hujuſmodi ſanctum & laudabile propoſitum proſequamini, brevi tempore cum felicitate & gloria totius populi Chriſtiani, veſtri labores & conatus exitum feliciſſimum conſequentur. Romæ 4. Nonas Maji. 1493.

TITULUS X.
DE BENEFICIORUM COLLATIONE, ET IMPETRATIONE.
CAP. I.

Beneficiorum aut dignitatum tam regularium quam ſecularium adminiſtrationem, neglecta expeditione literarum Apoſtolicarum, aut illis non expeditis ſuſcipiens, fraudis eſt reſtitutioni fructuum obnoxia.

Julius II. *in Concilio Lateranenſi.*

ROmani Pontificis circumſpecta providentia ad ea libenter intendit, per quæ animarum periculis, Eccleſiarum & Monaſteriorum diſpendiis obvietur, Cameræque Apoſtolicæ (cui diverſa impenſarum onera, pro Eccleſiæ Romanæ ſtatu conſervando, quotidie incumbunt) indemnitati debite provideatur. Cupientes igitur, ne proviſiones, conceſſiones, & gratiæ Apoſtolicæ ſedis, & præcipue, quæ a nobis emanarunt, & pro tempore emanabunt, diu maneant in ſuſpenſo, ſed perfecte ad actum, juxta Apoſtolicas conſtitutiones, deducantur a. Et ne Eccleſiarum, Monaſteriorum, & Eccleſiaſti-

a *Similis in repertorio in verb. Gratia, debita forma gratiarum literis non expeditis, ſub pœna excommunicat. & privationis Eccleſiarum & beneficiorum, nemo ſe immiſcere debet adminiſtrationi earundem.*

ſiaſticarum dignitatum Prælati quicunque, ſeu commendatarii, & adminiſtratores, abſque titulo, & litteris Apoſtolicis in animarum ſuarum periculum, regimini, & adminiſtrationi eorundem ſe ingerere, aut alias illis ſe immiſcere præſumant, præſenti conſtitutione perpetuo valitura declaramus, quod conſtitutiones Bonifacii, Alexandri, Pii, & Innocentii prædeceſſorum noſtrorum juxta illarum tenores perpetuis temporibus inviolabiliter obſerventur, quoad pœnas, & cenſuras etiam privationis in eis expreſſas. Dat. Rom. 5. Cal. Aug. Pont. noſtri an. 2. Dom. 1505.

C A P. II.

Parochialium Eccleſiarum collationes citra formam a Concilio Tridentino præſcriptam factæ nullius ſunt effectus, aut juris.

Pius V. *in Concilio Tridentino.*

STatuit Synodus Tridentina a, ut occurrente vacatione parochialis Eccleſiæ, etiam generaliter vel ſpecialiter, etiam vigore indulti in favorem S. R. E. Cardinalium, aut alias quomodolibet reſervatæ, vel affectæ, debeat Epiſcopus habita notitia vacationis Eccleſiæ, ſi opus fuerit, idoneum in ea Vicarium cum congrua ejus arbitrio fructuum portionis aſſignatione conſtituere, qui onera ipſius Eccleſiæ ſuſtineat, donec ei de Rectore provideatur, & deinde Epiſcopus, & qui jus patronatus habet, intra decem dies, aut aliud tempus ab Epiſcopo præſcribendum, aliquos clericos ad regendum Eccleſiam idoneos, examinatoribus juxta formam ejuſdam Synodi deputatis, nominet, & nonniſi ab eiſdem examinatoribus per concurſum aliorum examinatorum, etiam tanquam magis idoneo, ab Epiſcopo judicato, & electo, de Eccleſia provideatur: alias proviſiones, ſeu inſtitutiones omnes præter formam prædictam factæ ſurreptitiæ cenſeantur. Sed quoniam res humanæ ſemper in deterius prolabuntur, niſi ſit, qui eas retineat, ac debitæ executioni demandet, & verendum ſit, ne propter conſtitutionum hujuſmodi tranſgreſſionem maximi abuſus oriantur: Nos, ad quorum notitiam non ſine gravi noſtra moleſtia pervenit nonnullos ex venerabilibus fratribus noſtris, Archiepiſcopis, & Epiſcopis, occurrente vacatione parochialium Eccleſiarum, eas nullo, aut minus rite ſervato examine, præſertim illo, quod per concurſum fieri debet ex Concilio Tridentino, vel etiam rite ſervato, perſonis minus dignis, carnalitatis, aut alium humanæ paſſionis affectum, non rationis judicium ſequentes contuliſſe, & de eis providiſſe, volentes (quantum cum Deo poſſumus) hujuſmodi, ac etiam futuris periculis occurrere, eorundem prædeceſſorum noſtrorum conſtitutiones præfatas etiam innovando, auctoritate Apoſtolica tenore præſentium omnes, & ſingulas collationes, proviſiones, inſtitutiones, & quaſvis diſpoſitiones parochialium Eccleſiarum ab eiſdem Epiſcopis, & Archiepiſcopis, ac quibuſvis aliis collatoribus, tam ordinariis, quam delegatis S. R. E. Cardinalibus, ac ſedis Apoſtolicæ Legatis, vel nuntiis, præter, & contra formam ab eodem Concilio Tridentino, præſertim in examine per concurſum faciendo præſcriptam, factas, aut in futurum faciendas nullas, irritas, ac nullius roboris, vel momenti fore, & eſſe, nullumque proviſis jus, aut titulum etiam coloratum poſſidendi præbere, & parochiales Eccleſias hujuſmodi, ut prius ante collationes hujuſmodi vacabant, exnunc vacare ſtatuimus, decernimus, & declaramus, eaſque omnes pro tempore ſic vacantes noſtræ, & ſedis Apoſtolicæ, ſeu eorum, quibus jus conferendi eas, præterquam Epiſcopis, & Archiepiſcopis, qui curam dicti examinis juxta decretum Concilii habere debent, competet, diſpoſitioni reſervamus. Inſuper ne parochiales Eccleſiæ diu in ſuſpenſo maneant in maximum animarum periculum, quarumcunque parochialium Eccleſiarum, quarum, dum pro tempore vacant, ad Epiſcopos, Archiepiſcopos, Primates, & Patriarchas, & quoſvis alios ordinarios collatores, in menſibus ordinariis collatoribus etiam per noſtras regulas aſſignatis proviſio, & collatio ſpectat, & pertinet, de quibus iidem Epiſcopi, & ordinarii prædicti intra ſex menſium ſpatium a die vacationis earundem, perfecto examine juxta formam Concilii Tridentini præfati non providerint, ac illarum etiam, quarum collationes nobis, & dictæ ſedi generaliter, vel ſpecialiter, & ex quavis cauſa reſervatæ, ſeu affectæ exiſtunt, aut alias ex indulto ſedis Apoſtolicæ competunt, ad quas occurrente illarum vacatione Epiſcopi, & Archiepiſcopi præfatas perſonas per examen, concurſu multo habito, juxta dicti Concilii Tridentini formam approbatas, & magis idoneas non elegerint, aut electas nobis, vel ſucceſſoribus noſtris, aut iis, ad quos collatio ſpectabit, pro collatione obtinenda, intra quatuor menſium ſpatium a die illius vacationis non ſignificaverint, necnon parochialium Eccleſiarum ſimilium, qui juris patronatus Eccleſiaſtici, vel aliorum, ſeu Clericorum, & Laicorum ſimul fuerint, ſi præſentatus intra tempus eiſdem patronis a jure præfixum prævio examine juxta formam dicti Concilii approbatus petatur, inſtitutioque ipſa per duos menſes a die præſentationis dilata fuerit, collationem, proviſionem, inſtitutionem, ac omnimodam diſpoſitionem nobis, & ipſi ſedi ac perſonis indulta hujuſmodi conferendi, providendi, ſeu inſtituendi obtinentibus reſpectiva reſervamus, data tamen in parochialibus juris patronatus optione ipſis patronis, ut ſi inſtitutio ad ordinarios ſpectabit, ipſis ordinariis illam facere negligentibus, & ultra dictos duos menſes differentibus poſſint pro hujuſmodi inſtitutione obtinenda habere recurſum ad Metropolitanum, vel viciniorem ordinarium aut ad ſedem Apoſtolicam. Prohibentes etiam eiſdem ordinariis, ne tempus decem dierum eiſdem ordinariis, & patronis ab eodem Concilio Tridentino ad nominandum idoneos Clericos coram deputatis examinatoribus præfixum, ultra alios decem dies prorogare audeant, vel præſumant. Diſtrictius inhibentes, ne quis præter Romanos Pontifices, aut alios indulta hujuſmodi obtinentes, ut præfertur, quacunque ſit ſuper hoc auctoritate munitus, de hujuſmodi beneficiis ſic reſervatis (ut præfertur) diſponere, vel eirca illa etiam per viam permutationis, vel alias renovare quoquo modo præſumat.

C A P. III.

Reclamare poſſunt electioni minus digni digniores in Eccleſiis parochialibus licita appellatione.

Idem *ibidem*.

UT non ſolum dignis, ſed magis idoneis repertis juxta Concilii decretum, parochiales Eccleſiæ conferantur, volumus, & decernimus, quod ſi Epiſcopus minus habilem poſthabitis magis idoneis, elegerit, poſſunt ii, qui rejecti fuerint, a mala electione hujuſmodi ad Metropolitanum, vel ſi ipſe eligens Metropolitanus, aut exemptus fuerit, ad viciniorem ordinarium, uti noſtrum, & ſedis hujuſmodi delegatum, aut alias ad ipſam ſedem Apoſtolicam appellare, ac prælectum ad novum examen coram ipſo appellationis Judice, & ejus examinatoribus provocare, & conſtito de prioris eligentis irrationabili judicio, eoque revocato parochialis magis idoneo per eundem Judicem appellationis auctoritate noſtra (quatenus collatio ad Epiſcopum, a quo appellatum fuit, ſpectaret,) conferatur, alias eidem magis idoneo per Judicem appellationis approbato conferenda remittatur ad eum, ad quem collatio, proviſio, vel inſtitutio ſpectabit. Hæc tamen appellatio interpoſita interim non impediat, aut ſuſpendat, quo minus electio per ordinarium primo loco facta interim debitæ demandetur executioni, & proviſus ab eadem Eccleſia cauſa

ſa

a *Conc. Trid. ſeſſ. 23. capit. 1. c. dudum ext. de elect. c. licet Canon in 6. eod.*

Digitized by Google

ſa appellationis hujuſmodi dependente non amoveatur. Et ſi qui a ſententia per Judicem appellationis lata duxerit appellandum, is tunc ad ſedem ipſam Apoſtolicam appellabit. Si ſecus in præmiſſis omnibus, & ſingulia actum, aut attentatum fuerit, irritum decernimus, & inane.

C A P. IV.

Beneficii cujuſcunque impetratio, quæ ſuppoſitam dolo malo in examine prodit perſonam, & conditione quapiam paciſcitur quæſtus, aut privati lucri gratia, eſt falſa, & irrita.

Paulus IV.

FRandibus, & dolis, ac hæreſi ſimoniacæ, quantum cum Deo poſſumus, efficaciter occurrere volentes, Apoſtolica auctoritate tenore præſentium ſtatuimus, & ordinamus, atque decernimus, quod de cætero omnes, & ſinguli, qui occaſione beneficiorum obtinendorum ſe alios eſſe ſimulaverint, & tanquam tales ſe in examine ſuppoſuerint, aut beneficia pro perſonis id ignorantibus, ſeu pro ſa, vel pro aliis cum [a] oblationa alicujus annuæ penſionis, aut pro aliis cum ſpe penſionem annuam, aut aliud quantumvis modicum temporale commodum ab eis conſequendi, vel pro ſe ipſis principaliter, & intentiona ea poſtmodum in favorem aliorum, etiam quantumvis idoneorum, & benemeritorum cum ſimili penſione, ant commodo, aut etiam ſine eo reſignandi obtinere procuraverint, cujuſcunque ſtatus, gradus, ordinis, & conditionis exiſtant, etiamſi Epiſcopali, ant alia majori dignitate Eccleſiaſtica, vel Cardinalatus honore, ſeu mundana, etiam Regali, Ducali, aut Marchionali præeminentia præfulgeant, excommunicationis, & anathematis, ac maledictionis æternæ ſententiam, a qua niſi a nobis, aut Romano Pontifice pro tempore exiſtente, præterquam in mortis articulo conſtituti, abſolvi nequeant, necnon privationis omnium, & ſingulorum beneficiorum Eccleſiaſticorum, cum cura, & ſine cura, ſecularium, & quorumvis ordinum regularium, per eos in titulum, vel commendam, aut alias quomodolibet obtentorum, & inhabilitatis ad illa, & alia in poſterum obtinenda, pœnam eo ipſo abſque alia deſuper facienda declaratione incurrant, ita ut conſtito ſolum ſummarie, & extrajudicialiter, quod ipſi contra tenores præſentium aliquid fecerint, per curiæ cauſarum Cameræ Apoſtolicæ generalem adjutorem, ſeu viceadjutorem, vel ejus locumtenentem pro talibus, & ut tales publicari poſſint. Et nihilominus, ſicut præfertur, obtentæ proviſiones, & commendæ, aliæque diſpoſitiones nullæ ſint, irritæ, & inanes, nullumque jus alicui in ipſis beneficiis, vel ad illa tribuent, & ab aliis libere impetrentur. Volumuſque præſens decretum etiam quoad monaſteria monialium, & alia beneficia per moniales, aut alias mulieres obtineri ſolita, locum habere.

C A P. V.

Qui retinent aut poſſident beneficia Eccleſiaſtica, priuſquam Apoſtolicis literis poſſeſſionis probetur, beneficiis illis privantur, & ad alia obtinenda perpetuo ſiunt inhabiles.

Iulius III.

JUlius Papa Tertius, cui nuper innotuit, quod licet alias felic. record. Gregor. X [b] ſanciverit, quod nullus extunc de cætero adminiſtrationem dignitatis, ad quam electus eſſet, priuſquam celebrata de ipſo alectio confirmaretur, ſub Œconomatus, vel procurationis nomine aut alio de novo quæſito colore, in ſpiritualibus vel temporalibus, per ſe val per alium, pro parte vel in totum gerere, vel recipere, aut illis ſe immiſcere præſumeret, omnes illos, qui ſecus feciſſent, jure, ſi quod illis per electionem quæſitum foret, decernens eo ipſo privatos. Sanctiones ipſas ad inferiora beneficia Eccleſiaſtica quæcunque, & quomodocunque qualificata amplians, & extendens, hac ſua perpetuo valitura conſtitutiona ſtatuit & ordinavit, quod omnes & ſingulæ perſonæ Eccleſiaſticæ, tam ſeculares, quam quorumvis ordinum regulares, cujuſvis ſtatus, gradus, ordinis, vel conditionis exiſtant, etiam ſi Epiſcopali, vel Archiepiſcopali, aut Patriarchali, vel alia majori dignitate præfulgeant, quod de cætero literis, ſuper diſpenſatione retinendi beneficia per eos, antequam promoveantur, aut eorum electiones confirmentur, obtenta, eis per ſedem eandem pro tempore conceſſis minime confectis, beneficia ipſa retinere, aut poſſeſſionam alicujus, ſeu aliquorum beneficiorum Eccleſiaſticorum, cum cura vel ſine cura, ſecularium vel quorumvis ordinum regularium, quæcunque & qualitercunque qualificatorum, eis dicta auctoritate Apoſtolica conferri, ſeu commendari, aut in eorum favorem & commodum uniri, ſeu alias diſponi conceſſion. literis Apoſtolicis ſuper collatione, ſeu commenda, aut unione, ſeu alia diſpoſitione hujuſmodi non expeditis per ſe, vel per alium, ſeu alios ejus nomine, etiam ſupplicationum ſeu ſumptorum vel tranſumptorum hujuſmodi, aut collationum, eis poſtmodum de ipſis beneficils, tanquam etiam nunc certo modo in ſupplication. expreſſo vacantibus, ordinaria vel alia quavis auctoritate factarum prætextu apprehendere præſumpſerint, aut per alios apprehenſam, ratam & gratam habuerint, ipſorum beneficiorum non poſſeſſores, ſed meri & nudi detentores ac violenti, & ſine aliquo titulo in eis intruſi cenſeantur, & pro talibus habeantur & reputentur, nec fructus ſuos faciant, ſed ad illorum reſtitutionem, ut præfertur, teneantur, & obligati exiſtant, conſtitutiones ſeu dictæ cancellariæ regulæ, de annali & triennali poſſeſſore in illis locum non habeant, nec eiſdem detentoribus & intruſis in aliquo ſuffragentur, quinimo beneficia per eos tempore promotionis ſuæ, aut eorum electionis, confirmationis, obtenta, literis ſuper diſpenſatione ea retinendi ſibi conceſſa non expeditis retinentes, aut poſſeſſionem beneficiorum literis Apoſtolicis ſuper illis non confectis apprehendentes, ſeu per alios apprehenſam, ratam & gratam habentes, beneficia ſic retenta, aut apprehenſa, & omne jus, quod in illis, vel ad illa pro tempore quomodolibet habuerint, eo ipſo amittant, illiſque & illo privari, ac ad illa de cætero obtinenda perpetuo inhabiles, nec illa ulterius, & prætextu novi tituli, aut novæ commendæ, vel unionis, ſeu alterius diſpoſitionis etiam Apoſtolica auctoritate facta, aſſequi valeant, ſeu beneficia ipſa, tanquam de jure & facto vacantia, aliis conferri, ſeu commendari, & per quoſvis, tam ab eorum ordinariis collatoribus, quam a ſede prædicta, libere impetrari poſſint, & ſi beneficia ipſa litigioſa fuerint, collitigantes in omni jure, & ad omne jus, quod beneficia retinentibus, aut poſſeſſionem apprehendentibus hujuſmodi in eiſdem beneficiis, val ad illa quomodolibet competebat, aut competere poterat, eo ipſo, abſque aliquo juris aut hominis miniſterio, ſurrogentur & ſurrogati eſſe cenſeantur, ac in eorum favorem cauſa deſuper pendens advocata, & lis extincta fuiſſe, & ſimiliter eſſe cenſeatur. Quodque de cætero ſupplicationis, etiam manu noſtra, & motu proprio ſignatæ, niſi habuerint clauſulam, quod eorum ſola ſignatura ſufficiat, nullam aliam, quam per literarum ſuper illis conficiendarum fidem aut probationem faciant, ſeu præſtent, nec ulla eis in aliquo alio caſu fides adhibeatur, aut adhiberi poſſit.

C A P. VI.

Pluralitatis beneficiorum exercitatiſſimus abuſus extinguitur.

a *Beneficiorum impetrationes liberæ eſſe debent, & ab omni tentatione alienæ. Cravet. conſil. 122. Natta conſil. 293. num. 2. lib. 2. Rebuffus in praxi benef. titul. quot modis beneficia acquir. nu 4.* b *c. avaritia 5. de Elect. & elect. poteſt. in 6.*

Digitized by Google

Leo X. *in Concilio Laterenenſi.*

DIſpenſationes ad plura incompaſſibilia, ultre duo, niſi qualficatis juxta formam juris communis, non concedantur, niſi ex magna & urgenti *a* cauſa. Et perſonis, cujuſcunque dignitatis, parochiales Eccleſias, & earum perpetuas vicarias, ac dignitates majores & principales, etiam per viam unionis, vel commendæ ad vitem, ultra quatuor obtinend. ex nunc terminum duorum annorum præfigimus, ut interim quatuor tantum ex eis retentis, reliquas dimittere teneantur, & beneficia dimittenda hujuſmodi reſignari valeant in manibus ordineriorium, ad effectum, ut de illis provideatur perſonis per eos nominandis, quacunque reſervatione, etiam generali, etiam ex qualitatibus reſignantium perſonarum reſultente, non obſtente quo elapſo termino, niſi dimiſerint omnia, vacare cenſeantur, ac poſſint libere, ut vacantia, impetrari, teleſque prætereæ retinentes, pœnas extravagantis, execrabilis, recolendæ memoriæ Joannis Papæ XXII. etiem prædeceſſoris noſtri, incurrant.

CAP. VII.

Ad beneficia, quibus cura animerum jungitur, vite & morum tum doctrinæ ſplendore inſignes, provebi debent, examine prævio, ac diœceſanorum teſtium fide & depoſitione mediente.

Pius IV.

INter multiplices curas decernimus & declaramus, parochiales Eccleſias, & alia beneficia Eccleſiaſtica curata, perſonis ſic examine prævio, & per diœceſanorum ac teſtium fidem, & depoſitionem eorundem, idoneis repertis, ac præſtito per eos juramento & obligatione, de apud illa certo tunc expreſſo tempore reſidendo, per nos collata, quæ poſtmodum per eaſdem perſonas, juramento & obligatione hujuſmodi neglectis, etiam in eiſdem manibus noſtris, etiam ex hujuſmodi permutationis cauſa reſignata, ſeu quovis modo, etiam per juris ceſſionem, literis non expeditis dimiſſa fuerint, ac ea, in quibus, ut præfertur, prout tenebantur, debito tempore non reſederint, tam de jure quam de facto, ut prius videlicet adhuc eo, quo dum de illis per nos eis, ut præfertur, proviſum, ſeu provideri conceſſum exiſtit modo, eo ipſo vacare, & ſic, ac ceu per infraſcriptam privationem vacantia impetrari, & de illis, tanquam ſedis præfetæ, etiem propter præmiſſa reſervatis, per nos, & Romanum Pontificem pro tempore exiſtentem, & non alios collatores, diſponi poſſe, ac collationes, & proviſiones de hujuſmodi beneficiis tam idoneis repertis, quam aliis ex earum reſignatione ſeu conceſſione jus habentibus perſonis, cujuſcunque qualitatis, conditionis, & præeminentiæ exiſtant, etiam ſi Pontificali dignitate præfulgeant, nullius roboris vel momenti exiſtere, & viribus enervates, eoſque hujuſmodi beneficiis privatos eſſe, & cenſeri debere: ita tamen, quod propter vacationem & privationes prædictas, eorundem beneficiorum poſſeſſores, ſeu in illis intruſi, vel ſuper illis collitigantes, aliquod jus non acquirant, nec acquiſitum ſit, ſeu eſſe cenſeatur, nec ipſi de annali, ſeu trienali, vel aliarum regalium noſtrarum beneficio gaudeant, neque illo, aut alio juris adminiculo ſe juvare poſſint. Et ne ipſi ulterius in ſua malitia glorientur, ſed, ſi non Domini timore, ſaltem formidine pœnæ, a ſimilibus abſtineant, omnes & ſingulos, ut præfertur, vel alias quomodolibet gratificatos, qui de cætero, de parochialibus Eccleſiis, perpetuis vicariis, & aliis beneficiis Eccleſiaſticis curatis, per obitum vacantibus, examine prævio, ac diœceſanorum, & teſtium fide, & depoſitione hujuſmodi mediante, ac ultra ea, quæ ſacri Canones faciunt, præſtito juramento & obligatione, de eiſdem beneficiis intra certum tempus perſonaliter deſerviendis, a nobis ſibi provideri obtinuerit, beneficia ipſa, non adimpletis promiſſis, & obligationi hujuſmodi minime ſatiſfacto, in aliorum, etiam intruſorum vel poſſeſſorum favorem ſimpliciter vel ex cauſa permutationis hujuſmodi reſignaverint, ſeu ceſſerint, aut illa quovis modo, etiam occaſione litis & moleſtiæ dimiſerint, necnon eos, in quorum favorem beneficia ipſa ſic reſignaverint, ceſſerint, & dimiſerint, illoſque, qui ad id auxilium, conſilium, vel favorem, directe vel indirecte, ſcienter præſtiterint, inferiores ab Epiſcopis videlicet, ſententia majoris excommunicationis eo ipſo per contravenientes incurrenda, a qua non niſi a nobis, aut Romano Pontifice pro tempore exiſtente, præterquam in mortis articulo conſtituti, abſolvi queant, auctoritate Apoſtolica, & tenore præmiſſis innodamus, eoſdem excommunicatos, & ad prædicta, & alia per eos obtenta, ſive ſecularia, ſive regularia, quomodolibet qualificata beneficia Eccleſiaſtica, inhabiles & incapaces eo ipſo eſſe, ut præfertur, cenſeri, beneficiaque ipſa, ipſo jure & de facto, vacare, & a nobis, tanquam apud ſedem præfatam vacantia, & propterea diſpoſitioni Apoſtolicæ reſervata, & non aliis, per quoſcunque, dummodo ipſis privatis & incapacibus conſanguinei, vel affines, aut alias confidentes non ſint, quos etiam ad hoc incapaces eſſe volumus, impetrari poſſe, ſicque per quoſcunque, quavis auctoritate fungentes, Judices & perſonas, etiam Curiæ Cameræ Apoſtolicæ generalem auditorem, ac palatii Apoſtol. auditores, ſeu locumtenentes, ſublata eis, & eorum cuilibet, quavis aliter judicandi, diffiniendi & interpretandi facultate & auctoritate, judicari & diffiniri debere; irritum quoque, & inane, ſi ſecus ſuper his a quoquam quovis auctoritate ſcienter vel ignoranter attentari contigerit, eiſdem auctoritate & tenore ſimiliter decernimus & declaramus.

CAP. VIII.

Regreſſuum & acceſſuum aſſenſeteria facultas, quæ bono Chriſti teſtantis non Eccleſiæ facit, revocatur.

Paulus IV.

AD Romani Pontificis auctoritatem pertinet, ut quæ per eum conſulto fiunt, ſuum plenarium conſequantur effectum, nec prætextu ignorantiæ, aut alias quomodolibet cavillentur. Nuper ſiquidem in conſiſtorio noſtro ſecreto, venerabilibus Fratribus noſtris S. R. E. Cardinalibus adſtantibus & audientibus, decretum fecimus tenoris ſubſequentis. Sanctiſſimus Dominus noſter, attendens nonnullos ex S. R. E. Cardinalibus, qui ex decreto ſel. recor. Pauli Papæ III. ſanctitatis ſuæ prædeceſſoris, ultra Eccleſiam tituli ſeu denominationis ſuæ, uni tantum Eccleſiæ cathedrali præeſſe, aut eam in adminiſtrationem obtinere permittuntur, ad plures cathedrales *a*, etiem Metropolitanas, & Patriarchales Eccleſias, regreſſum ſeu acceſſum in diverſas, ſibi Apoſtolica auctoritate concedi obtinuiſſe, & in dies obtinere, ad hoc, ut regreſſu ſeu acceſſu hujuſmodi effectum ſortiente, regimini & adminiſtrationi ipſarum Eccleſiarum, ſeu earum regiminis & adminiſtrationis poſſeſſione, ſeu quaſi, non habita, juri & facultati regrediendi ſeu accedendi hujuſmodi, in favorem perſonarum eis gratarum & acceptarum, ad eorum libitum cedere poſſint, in ordinis Eccleſiaſtici confuſionem, & dicti decreti enervationem, atque Eccleſiarum, quæ interdum perſonam magis utilem & idoneam requirunt, læſionem, ac Chriſti fidelium ſcandalum non modicum. Et propterea volens, quantum cum Deo poteſt, præmiſſis ſalubriter occurrere, ſtatuit, decrevit, & ordinavit, quod de cætero perpetuis futuris temporibus, alicui Cardinali non niſi unus regreſſus ſeu acceſſus, ad Patriarchalem, ſeu Metropoli-

a *Pluralites beneficiorum tum Divino tum Cæſareo jure damnetur. Pontificio quidem c. ſanctorum. 70. diſt. c. clericus. 21. q. 1. & c. 1. 89. diſt. Imperator maxime improbat quempiam habere duas militias. l. iis quidem. C. qui militare non poſſunt. 12. & duo quidem collegia. l. 1. ff. de coll. illicit.*

a *Conc. Trid. ſeſſ. 25. cap. 7.*

politanam, vel aliam cathedralem Eccleſiam concedi poſſit. Et qui ex aiſdam Cardinalibus ad præſena regreſſum ſeu acceſſum ad plurea aathedrales Eccleſias babeat, ſi præſentes in curia exiſtunt, intra quindecim diea, ſi vero extra eam in Italia degunt, infra unum, reliqui vero in Gallia, Germania, aut Hiſpania commorantes, infra duos menſes proxime futuros, unam Eccleſiam cathedralem, ad quam vigore regreſſus ſeu acceſſus ſibi ad illam conceſſi, in illius aventum regredi ſeu accedere malint, eligere & nominare, electionemque, & nominationem hujuſmodi manu propria ſubſcriptam, & ſuo munitam ſigillo Seneſeallo, ſeu cuſtodi Cancellariæ Apoſtolicæ, per eum in quinterno ipſius Cancellariæ de verbo ad verbum deſcribendam tranſmittere, ac poſtquam regreſſui ſeu acceſſui prædicto locus fuerit, infra unum menſem ex tunc computandum, ſi alteri Eccleſiæ cathedrali præfuerint, aut aliam Eccleſiam cathedralem in adminiſtrationem obtinuerint, eam vel aliam, ad quam regreſſum, ſeu acceſſum habuerint, in manibus Romani Pontificis pro tempore exiſtentis, abſque ulteriori ſibi deſuper concedendo regreſſu vel acceſſu, ne hæreditariam poſſeſſionem ipſius Eccleſiæ uſorpare valla videantur, realiter & cum affectu dimittere omnino debeant: quod ſi non dimiſerint, ambæ Eccleſiæ eo ipſo vacent, & utrique aarum de præſula idoneo per ipſum Romanorum Pontificem provideri poſſit. Revocans, ceſſans, & annullans exnunc omnea & ſingulos regreſſus & acceſſus, ipſis Cardinalibus ad quamcunque, præterquam per aos, ut præfertur, eligendam & nominandam cathedralem Eccleſiam, ſub quibuſcunque tenoribus & formis, ac cum quibuſvis afficaciſſimis, etiam motus proprii, & certæ ſcientiæ, ac plenitudinis poteſtatis clauſulis, irritantibuſque, & aliis decretis quomodolibet conceſſis, ac decernens ex nunc irritum & inane, quicquid illorum prætextu contra præmiſſa, ſcienter vel ignoranter contigerit attentari. Et licet decretum ipſum per infra ſcriptum Secretarium noſtrum, eiſdem Cardinalibus, alta & intelligibili voca in dicto conſiſtorio, lectum & publicatum fuerit, quia tamen poſtmodum recognovimus, per illud inconvenientibus, quæ occaſione regreſſuum & acceſſuum hujuſmodi contingunt, præſertim in ao, quod facultatem tribuunt, poſſeſſionem, ſeu quaſi, regiminis & adminiſtrationis Eccleſiarum ſub ipſis regreſſibus comprehenſarum, propria auctoritata apprehendendi, plene proviſum non eſſa, cum ſæpius poſſeſſionem hujuſmodi, atiam inſcio Romano Pontifice, ad quem Eccleſiarum omnium univerſalis pertinet cura, apprehendant. Nos inconvenientibus prædictis occurrere, & decretum noſtrum, quo ad hoc, ampliare volentes, ſtatuimus, decernimus, & ordinamus, quod nullus Cardinalis de cætero, vigore cujuſvis regreſſus ſeu acceſſus ei ad quamcunque cathedralem ſeu Matropolitanam, vel patriarchalem Eccleſiam quomodolibet aonceſſi, etiamſi id ſibi ex tenora ipſius regreſſus ſau acceſſus libare permittatur, poſſeſſionem, ſeu quaſi, regiminis & adminiſtrationis ajuſdem Eccleſiæ, abſque expreſſa noſtra, ſeu pro tampore exiſtentis Romani Pontificia, licentia in ſcriptia obtenta, apprehendere præſumat.

CAP. IX.

Beneficia in confidentiam, hoc eſt, certa ſimoniacæ pravitatis ſpecie collaca quibuſdam, aut ipſo jure incapacibus, vel nondum adbuc natis, vacant, eorumque diſpoſitio ſedi Apoſtolicæ reſervatur.

Paulus IV.

OMnes & ſingulas Eccleſias, atiam Metropolitanas, & alias cathedrales, ac monaſteria etiam conſiſtorialia, prioratus, præpoſituras, præpoſitatus, dignitates atiam majores, & principales, atiam conventuales, perſonatus, adminiſtrationes, & officia, cæteraque beneficia Eccleſiaſtica, cum cura & ſine cura, ſecularia & quorumvis ordinum regularia, etiam de jure patronatus, etiam laicorum, etiam nobilium & illuſtrium, etiam ax fundationa & donationa axiſtentia, per ejuſdem Romanæ Ecaleſiæ atiam Epiſcopos, Cardinales, & quoſcunque alios, atiam Patriarchas, Archiepiſcopos, & alios Epiſcopos, ac etiam ejuſdem Cameræ clericos, in titulum, commendam, vel adminiſtrationem, aut alias, confidentiam jure prohibitam, cujuſvis perſonæ, ut præfertur, contemplatione vel intuitu, quovis modo recepta, illorum liberam collationem & diſpoſitionem nobis & ſedi Apoſtolicæ harum ſerie reſervantes, ipſo jure a die receptionis eorundem vacaviſſe, & vacare, ac fructuum & penſionum reſervationes, ac facultates transferendi, & collationis beneficiorum conceſſiones, eis ut præmittitur factas, ac regreſſus, ſive acceſſus, & ingreſſus conceſſos hujuſmodi ceſſaſſe, & ceſſare, ac extinctos eſſe. Et eoſdem Cardinales, ſeu quoſvis alios, a prima die receptionis beneficiorum hujuſmodi, citra fructus, reditus, & proventus earundem Eccleſiarum, monaſteriorum, dignitatum, & aliorum beneficiorum, ac penſiones prædictas, indebita percipere, ſuoſque facere non potuiſſe, neque debuiſſe, ſed illos omnas & ſingulos ad Cameram eandem devolutos fuiſſe, & eſſe, illique daberi, ac ipſos Cardinales, & alios, ad quorum manus quomodolibet pervenerunt, & eorum hæredes, ad integram illorum reſtitutionem in utroque foro teneri, & ad id opportunis juris remediis compelli debera, auctoritate Apoſtolica, tenore præſentium decernimus & declaramus. Et inſuper univerſis & ſingulis, tam ejuſdem Rom. Eccleſiæ Cardinalibus, atiam Epiſcopis, quam Prælatis, & clericis, & aliis prædictis, præſentibus & futuris, ne deinceps ullo unquam tempore aliquas Eccleſias, monaſteria, vel alia beneficia, etiam de dicto jure patronatus, uti præfertur, exiſtentia, aut fructus vel penſiones, aut regreſſus ſeu exceſſus in confidentiam prædictam, aut ad effectum reſervationum hujuſmodi, ſibi poſtmodum cedentibus procurandum, recipere præſumant: Cardinalibus videlicet & aliis Prælatis hujuſmodi, in virtuta ſanctæ obedientiæ, & ſub interdicti ingreſſus Eccleſiæ, reliquis vero ſub majoris excommunicationis latæ ſententiæ pœna, per contrafacientes eo ipſo incurrenda, a qua niſi a nobis, aut Romano Pontifica pro tempora exiſtente, præterquam in mortis articulo conſtituti, abſolvi nequeant, diſtrictius inhibemus.

CAP. X.

Cauſa beneficiorum in confidentiam collatorum, ſedi Apoſtolicæ diſcutiendæ reſervantur.

Pius V.

AD aures noſtras non ſine animi noſtri diſplicentia pervenit, ut nonnulli ſacros canones parvipendentes, non verentur in animarum ſuarum perniciem, Eccleſias atiam cathedrales, & Metropolitanas, monaſteria, prioratus, & alia beneficia ſecularia & regularia, in confidentiam, quam ſimoniacam pravitatem ſapere non ignorant, acceptare, & retinere, ſeu illa in vim regreſſuum ſive acceſſuum & ingreſſuum ſia eis conceſſorum, & effectum, ut ajunt, fortiorem conſequi & habere vella. Nos, qui poſt noſtram ad ſummi Apoſtolatus apicem divina favente clementia aſſumptionem, inter alias nobis imminentes curas, hoc præcipua & maxime cordi habuimus, prout habemus, hujuſmodi confidentias da medio tollere, & in ſua pertinacia circa hujuſmodi Eccleſiarum, monaſteriorum, & beneficiorum detentionem, ſeu aſſecutionem, perſiſtentes, niſi reſipiſcant, debitis nobis viſis pœnis plectera, ac unicuiqua prout ax noſtro univerſali & paſtorali officio tenemur, in

his

Digitized by Google

his juſtitiam miniſtrare, & ne abuſus val potins delictum hujuſmodi ulterius fidelium animas illaqueatae tenendo progrediatur, omni debito, & celeri remedio providere volentes: motu ſimili, &c. ac ex noſtra certa ſcientia, & de Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine, præmiſſorum omnium cognitionem, & literarum prædictarum eaecutionem, nobis & ſucceſſoribue noſtris Romanis Pontificibue eanonice intrantibus reſervantee. Prout harum ſerie reſervamus, omnes & ſingulas confidentiarum hujuſmodi, contra quoſeunque etiam ejuſdem S. R. E. Cardinales, Archiepiſeopos, Epiſcopos & alios quoſcunque, coram quibuſcunque Judicibue, criam ad hoc ſpecialiter delegatis, etiam ſacri Palatii Apoſtoliei cauſarum auditoribus, ac S. R. E. Cardinalibus motas, & pendentes, in eiſdem ſtatu, & terminis, in quibus reperiuntur, ac etiam alias quaſeunque ſimilium confidentiarum cauſas, contra ſupradictoe, & alios quoſcunque de cætero movendas, ſeu ad nos quomodolibet deferendas, per nos ſummarie, ſimpliciter, & de plano, ſine ſtrepitu & figura judicii, ſola facti veritate inſpecta, etiam per viam inquiſitionis, ſeu ex noſtro officio, aut alias nobis expedire videbitur, procedendo, audiendas, cognoſcendas, decidendas, ſineque debito terminandas, & totaliter exequendas, ad nos avocamus, deeiſionique & terminationi per nos ſuper illis faciendæ appellatione quacunque, etiam alias de jure admiſſibili tejecta, & poſtpoſita, ſtandum, ac acquieſcendum, & omnino parendum, & obediendum fore ſtatuimus, & ordinamus, ſicque mentis, & voluntatis noſtræ incommutabilis eſſe dicimus, decernimue, & deelaramus. Certificantes, prout certificamus, & atteſtamur omnibus, & ſingulis ſupradictis, in ipſis cauſis, eos in eorum prætenſis juribus, & aliis, quæ coram nobie dieere & allegare, ſeu prætendere voluerint, audiendo, juſtitiam, ut par eſt, nos miniſtrare paratos exiſtere.

CAP. XI.

Retinentium beneficia in confidentiam detegitur abuſus, & extinguitur pœnæ ſancitæ metu.

Idem.

FRequentius plurium querelis pridem concitati, quod Judices in cauſis confidentiarum expediendis remiſſiores eſſent, omnes & ſingulas eauſas ipſas, ubicunque, & inter quoſcunque motas, ad nos advocaviſſemus, ac omnimodam hujuſmodi cauſarum præſentium & futurarum, rerumque omnium ex ipſis reſultantium cognitionem, nobis & ſucceſſoribus noſtris reſervaviſſemus, & inſuper quibuſdam coram nobis proceſſum fuiſſet, variie inde, nec levibus conjecturis intelleximus, vitium quidem confidentiæ occulte irrepſiſſe, ſed pleriſque cauſis præſumptiones & conjecturas, quæ ad illud probandum deducuntur, minime ſufficere, ejuſque rei cauſa plurimos, qui ante literarum prædictarum editionem hujuſmodi confidentias exercebant, ubi cognoverunt obſtructam veritatem, propter difficultatee probandi in judiciis confidentiae ipſae, contempta conſtitutione prædicta, Eccleſias, monaſteria, & beneficia ſic recepta, ut prius retinere, alios fructus, penſiones, & alias res accipere, alios eorum exemplo ad ſimilia & graviora fidentius commoveri. Multi enim ipſa beneficia jure retinere nequeuntes, alii ne cogantur ad ſacros ordines, ad reſidentiam, ad incedendum habitu elericali, ut ad bellum proficiſcantur, ut inimicos occidant, alii ut alieno nomine lites agant, aut defendant, alii propter crimina incapaces, quidam ut purgato delicto, vel abſolutione conſecuta, illa repetant, eadem in alios deponunt, & in pleriſque fructus ipſorum aut eis miniſtrantur, aut quibus ipſi ſtatuunt, ſæpe laicis, & inhabilibus, plerique vel ſenes, vel infirmi, ut beneficia in domibus ſuis perpetuent, illa renunciarunt & renunciant in alios, qui vel proſanam familiam cedentium de fructibus Eccleſiaſticis alant, vel illa etiamnum infantibus, aut naſcituris aſſervent, facto interdum circuitu retroceſſionis, cum reſervatione fructuum, aut aliarum rerum, aut acceſſu, præſertim ab illis, qui præſtandorum jurium cameræ Apoſt. ſunt immunes, alii aut incapaces, aut aliis beneficiis Eccleſiaſticis onuſti, aut Eccleſiaſtico ordini ſeſe mancipare refugientes, aut mere laici, beneficia Eccleſiaſtica aliis conferenda procurant, ut de illis poſtmodum ad libitum ſuum diſponatur, fructus etiam percipientes illorum. Ad hæc plerique ordinarii, & alii collatoree, ac etiam patroni laici curant deponenda beneficia, ut fructus, ſeu penſiones capiant eorundem, aliiſve faciant miniſtrari. Alia item permulta ejuſcemodi admittuntur, quibue immaculata rerum divinarum puritas impie violatur, diſciplinæ Eccleſiaſticæ nervue dirumpitur, & imminens patratur exitium animarum. Quare nos volentes periculoſam talium audaciam novi juris ſubſidio cohibere, præſentium auctoritate ſtatuimus, ut ſi quis, quacunque auctoritate Eccleſiam, vel monaſterium, aut aliud beneficium Eccleſiaſticum qualecunque ex reſignatione, vel ceſſione cujuſeunque perſonæ ſimpliciter, aut cum circuitu retroceſſionis, cum regreſſu, vel acceſſu, etiam ſola mittentis intentione receperit, ut illa vel illud, etiam in eventu regreſſus, vel acceſſus, eidem dimittenti, vel alteri poſtea conferatur, aut illius fructue, vel eorum pars, alii vel aliis concedantur, vel penſionee ſolvantur ex eiſdem, hæc confidentia cenſeatur. Itidem ſi ordinarius, vel alius collator contulerit antehac, aut conferat in futurum beneficium Eccleſiaſticum quovis modo vacans, ea conditione tacita, vel expreſſa, ut poſtea in alterum, pro arbitrio collatoris, ſeu alterius cujuſcunque contra juris communis ordinationem diſponatur, ſive ut de eo proviſus, fructus illius, vel partem, ad utilitatem vel libitum conferentis vel decedentis, aut alterius relinquat, & remittat, ſeu penſionem illi vel illis, quem vel quos idem collator, aut cedens, vel alius, per ſe vel alium, ſcripto aut verbo, juſſerit ſeu ſignificaverit, perſolvat, & pariter, ſi a patrono etiam laico, vel alteri præſentatori, ſeu electori contigerit, aut contingat id fieri. Ad hæc, ſi clericus prædictæ Cameræ, aut Cardinalis, aut alius a ſolutione jurium ipſius Cameræ, vel etiam Cancellariæ Apoſtolicæ exemptus, poſt reſignationem vel ceſſionem alicujus extranei, de Eccleſia, monaſterio, vel alio beneficio Eccleſiaſtico in ſe, Apoſtolica vel alia auctoritate factam & admiſſam, illam vel illud, etiam confectis literis Apoſtolicis, & poſſeſſione apprehenſa, in eundem reſignantem vel cedentem, modico ſpatio interjecto, veluti duorum aut trium menſium, retroceſſerit, aut retrocedat in futurum, & ea illa retroceſſione fructus Eccleſiæ, ſeu monaſterii, aut beneficii, vel eorum pars, ſeu penſio, ſeu quid aliud ſuper illis reſervatum, aut regreſſue, ſeu acceſſus, & ingreſſus ad illam vel illud, ipſi clerico, vel Cardinali, aut alii exempto ſit, fueritve conceſſus. Poſtremo ſi quis crimine aliquo abſolutus, aut cum quo ſuper irregularitate diſpenſatum eſt, denuo receperit quacunque auctoritate Eccleſiam, monaſterium, vel aliud beneficium Eccleſiaſticum, quod ante vel poſt commiſſum delictum aut contractam irregularitatem dimiſerit, in quibus horum caſuum confidentiæ pravitas ſit contracta, caſuſque hujuſmodi literis prædictis comprehendantur, ac ſi illis ſpeciatim expreſſi fuiſſent, licet ipſum confidentiæ crimen alterius tantum partis conſcientia ſit admiſſum.

CAP. XII.

Confidentiarum caſus, conjecturæ, & præſumptiones legitimæ, ad in talium abuſuum reos pronunciandum ſententiam.

Idem.

AD probandum plane confidentiarum abuſum, inter alias, etiam hæ præſumptiones & conjecturæ habeantur legitimæ, videlicet, ſi quis poſt ceſſam ab ſe Eccleſiam,

Digitized by Google

ſiam, vel monaſterium, aut beneficium, & publicam reſignationem, ſeu ceſſionem, captamque a ſucceſſore poſſeſſionem, ſeſe in illa, vel illo, ſeu rebus illius, per ſe vel alium, ſeu alios de facto ingeſſerit, aut fructus perceperit, aut quicunque ſucceſſor illi, vel ejus propinquis ipſos, aut partem aliquam remiſerit eorundem, ſi recipiens beneficium conſtituerit dimittentem, vel ejus parentes, aut propinquos, procuratores ad percipiendum, vel locandum fructibus perceptis, aut percipiendis donationem fecerit. Si vel ſola procuratoris depoſitione, vel libris rationalibus menſariorum ex parte dimittentis, expeditio, quæ perſonam recipientis concernit, proſecuta ſit, ſimulque expenſæ pro ea neceſſariæ ab illo factæ fuerint. Denique, ſi quis pro concesſione alicui facta, quacunque auctoritate, de beneficio Eccleſiaſtico per ſe, vel alium, ſeu alios interceſſerit, vel alias in negotio conceſſionis ſeſe immiſcuerit quoquo modo, deinde aliquid de fructibus talis beneficii de facto, etiam per manus profeſſoris, ac etiam ſimplicis donationis titulo perceperit, ſeu de illo poſtmodum ad voluntatem ſucceſſoris fuerit diſpoſitum quandocunque. Teſtes autem de quaque re ſingulares ſingulas probare a valeant præſumptiones, & conjecturas pluresque hujuſmodi præſumptiones & conjecturæ planam probationem faciant in prædictis. Cæterum criminoſi, & cæteri omnes, qui ad perhibendum in caſibus ſimoniæ teſtimonium recipi poſſunt, ad prædicta omnia admittantur.

CAP. XIII.

Confidentiæ criminis rei arceantur ab omni dignitatis & beneficii Eccleſiaſtici jure, & excommunicationis ſententia vinciuntur.

Idem.

NE quis vana fiducia fretus non intendendi contra ſe judicii, in crimine confidentiæ beneficiorum perſeveret, utque hoc malum gravioris cenſuræ ſtimulo uſquequaque prohibeatur, omnes & ſingulos, qui huc uſque Eccleſias, monaſteria, beneficia, fructus, penſiones, aliaſve res, intercedente hoc confidentiæ vitio receperunt, ac retinent, niſi ſtatim ad ſe reverſi, & reſipiſcentes, celeri dimiſſione ſibi proſpexerint, & quicquid tale admiſerint in futurum, etiam omnibus, & ſingulis aliis Eccleſiis, Monaſteriis, dignitatibus, adminiſtrationibus, officiis, & beneficiis obtentis, quæ pariter ſub dicta reſervatione comprehendi volumus, necnon fructibus, penſionibus, & aliis rebus Eccleſiaſticis, ac etiam Romanæ Curiæ, & aliis officiis temporalibus præſentium auctoritate privamus, & ad futura inhabiles decernimus, & in juris ſubſidium, excommunicationis ſententia innodamus, a qua nullus niſi in mortis articulo conſtitutus, ab alio quam a Romano Pontifice, abſolutionis beneficium valeat obtinere. Nos enim advocatione cauſarum hujuſmodi, & reſervatione cognitionis illarum, rerumque omnium inde emergentium, nobis, & prædictis ſucceſſoribus, ut prædictum eſt, facta cauſis illis duntaxat exceptis, quæ jam coram nobis pendere noſcuntur, ac etiam iis, quas ratione Eccleſiarum, & monaſteriorum, quorum diſpoſitio in conſiſtorio fieri conſuevit, aut debet, itemque contra ordinarios, collatores, Epiſcopos, & alios ſuperiores prælatos etiam Cardinales, haberi contigerit, uti jam aliis noſtris literis ſtatutum eſt, audiendis, decidendis, & terminandis, harum ſerie prorſus relaxata, decernimus: ita deinceps quoſcunque Judices ordinarios, & delegatos, etiam cauſarum palatii Apoſtolici auditores, ac prædictæ Romanæ Eccleſiæ Cardinales, ſublata eis, & ipſorum cuicunque quavis aliter judicandi, & interpretandi facultate, & auctoritate ubique judicari, interpretari, & diffiniri debere, necnon irritum, & inane quicquid ſecus in prædictis per quoſcunque quavis auctoritate ſcienter, vel ignoranter contigerit attentari. Quocirca omnibus locorum ordinariis diſtrictius injungimus, ut in ſuiquiſque Eccleſiis, civitatibus, diœceſibus, & locis etiam exemptis ad prædicta ſtudioſe attendant, & quatenus illis relaxavimus, in delinquentes ſevere animadvertant, ſi divinæ majeſtatis judicium, dictæque ſedis cenſuram voluerint evitare. In cæteris vero cauſis & negotiis (nobis, & prædictis ſucceſſoribus exceptis) eoſdem locorum ordinarios præſentium auctoritate delegamus, ut gratia, & favore poſtpoſitis, pro ſe quiſque, cum venerit uſus, contra prædictos omnes ſub ipſa exceptione comprehenſos, diligenter inquirant, ſuoque inquiſitiones omnes ſigillo obſignatas, ad prædictam ſedem quamprimum transferant, ut nos & prædicti ſucceſſores in cauſis hujuſmodi procedentes, quod juſtum fuerit, decernamus.

CAP. XIV.

Coadjutoriæ tolluntur, prohibeturque, ne his expeditiones Cameræ Apoſtolicæ ſuffragentur.

Idem.

ROmani Pontificis providentia circumſpecta nonnunquam geſta per prædeceſſores ſuos, rationabilibus & honeſtis ſuadentibus cauſis moderatur & revocat, prout id Eccleſiarum indemnitati conſpicit in Domino expedire. Hinc eſt, quod nos volentes omnem hæreditariam a beneficiorum Eccleſiaſticorum ſucceſſionem de Eccleſia Dei tollere, ac libertati beneficiorum hujuſmodi providere, & ut de perſona magis utili & idonea, prout requiritur, facilius providere valeat, omnes & ſingulos regreſſus, acceſſus, etiam eventuales, aut pœnales, ac coadjutorias etiam de conſenſu, aut alias quomodolibet, ſub quibuſcunque tenoribus, & formis, ac cum quibuſvis efficaciſſimis, etiam motu proprio, & ex certa ſcientia, ac de Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine, clauſulis irritantibus, & aliis decretis quomodolibet per quoſvis Romanos Pontifices prædeceſſores noſtros, ad beneficia Eccleſiaſtica, cum cura & ſine cura, ſecularia, & quorumvis ordinum regularia, etiam ſi ſecularia, canonicatus, & præbendæ, dignitates, perſonatus, adminiſtrationes, vel officia in cathedralibus, etiam Metropolitanis, aut collegiatis Eccleſiis, & dignitates ipſæ in cathedralibus etiam Metropolitanis, poſt Pontificales majores, ſeu collegiatis Eccleſiis hujuſmodi principales, regularia vero beneficia hujuſmodi, monaſteria etiam conſiſtoralia, Prioratus, Præpoſituræ, dignitates etiam conventuales, perſonatus, adminiſtrationes, vel officia etiam clauſtralia, ac hoſpitalia, præceptorias etiam hoſpitalis ſancti Joannis Hieroſolymitani, etiam quarumvis aliarum militiarum, quibuſvis perſonis cujuſcunque ſtatus, gradus, ordinis, & conditionis exiſtentibus, etiam Epiſcopali, Archiepiſcopali, Patriarchali dignitate, aut Cardinalatus honore pollentibus conceſſos, ſuper quibus literæ Apoſtolicæ integraliter hactenus expeditæ non fuerunt, etiamſi in plumbaria noſtra, aut penes Summatorem noſtrum reperiuntur, motu proprio, & ex certa noſtra ſcientia, ac de Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine, auctoritate Apoſtolica, tenore præſentium revocamus, caſſamus, abolemus. Mandantes dilectis filiis noſtris Vicecancellario, & dicto Summatori, cæteriſque officialibus tam Cancellariæ Apoſtolicæ, quam Cameræ noſtræ, ad quos ſpectat, in virtute ſanctæ obedientiæ, & ſub indignationis noſtræ pœna, ne in futurum ſuper dictis gratiis, acceſſus, regreſſus, & ingreſſus, necnon coadjutoriarum literas expediant aut relaxent. Romæ prid. Id Septembr. 1571.

Bene-

a *Singulare teſtimonium, quod hoc loco Pont. approb. regulariter alias non probat. c. nihilominus. & ibi gl. 3. q. 9. & in c. tam literis de teſt. Anchar. in conſil. 266. Hyppolyt. in practic. in §. diligenter. Felin. in c. licet. de teſt. Corn. in conſ. 236. vol. 3. Alex. conſ. 3. vol. 1. Jaſ. in repet. l. admonendi. ff. de jurejur.*

a *Concil. Trident. præd. ſeſſ. 25. c. 7.*

CAP. XV.

Beneficiorum impetrationes vacantium vera vel totius narratione expediri debent, ne invalidæ ac irritæ habeantur.

Paulus III.

ATtendentes malitiis hominum non eſſe indulgendum, ſed potius obviandum, volumus, quod de cætero impetrantes beneficia a Eccleſiaſtica cujuſcunque qualitatis, per privationem & amotionem, vel alias propter commiſſa, exceſſus, & crimina vacantia vel vacatura, in ſupplicatione deſuper porrecta exceſſus & crimina ipſa ac eorum qualitatem, necnon modos & cauſas tales, ex quibus de jure privatio incurſa aut facienda cenſeatur, & ſimiliter impetrantes, etiam per modum devolutionis beneficia, tanquam certo modo vacantia, & ab aliis etiam non ſenio confectis, nec infirmitate aut impedimento detentis, tanquam nullo ſeu minus canonico titulo poſſeſſa, modum vacationis illorum in ſupplicatione deſuper porrecta ſpecifice & determinate ac diſpoſitive exprimere teneantur, & antequam decretum citationis a Judice, cui cauſa commiſſa fuerit, per ſe vel procuratorem eorum petant, coram eo juramentum, quod credunt ea, quæ ſic expreſſerunt, vera eſſe, & poſſe ea probare, corporaliter præſtare, & deinde exceſſus & crimina, aut modum vacationis hujuſmodi proponere, & deducere, & intra octo dies obſervationem termini ad articulandum, per eum vel per procuratorem ſuum, ſuo ordine & loco, ita quod ſi ipſe terminus ſic non ſervetur, dicti octo dies, poſt obſervationem termini, ſecundo loco ſervati, quicunque is fuerit, cucurriſſe cenſeatur, factam immediate ſequentes probare, necnon exinde infra annum, ſimiliter a die impetrationis eorum computandum, cauſam contra eoſdem poſſeſſores, uſque ad diffinitivæ ſententiæ prolationem incluſive, proſequi debeant, & teneantur.

Quodque impetrationes de beneficio, tanquam per privationem, & amotionem, vel alias propter commiſſa, exceſſus & crimina vacantibus, vel vacaturis, abſque cauſæ ſeu cauſarum privationis & amotionis, aut exceſſuum & criminum vacationem hujuſmodi cauſantium, necnon tanquam de certo modo vacantibus, etiam per modum devolutionis, abſque modi vacationis ſpecifica expreſſione, etiam prætextu quarumcunque clauſularum quomodolibet implicitarum, & quarumcunque prægnantium, etiam quod cauſæ, & exceſſus, ac crimina, necnon modi vacationum hujuſmodi, in litteris pro expreſſis habeantur, vel etiam diſpoſitive exprimi poſſint, diſponentium in ſupplicationibus inſertarum eiſdem impetrantibus nullatenus ſuffragentur, & quæcunque ſurrogationes per ipſos impetrantes de beneficiis, quæ etiam cum hujuſmodi expreſſione impetraverint, tanquam litigioſis, in jure, vel ad jus eorum, quos hujuſmodi exceſſus, & crimina perpetraſſe, aut quorum beneficia per devolutionem, aut alias certo modo vacaſſe narraverint, a ſede Apoſtolica, vel legatis ejus, quomodolibet impetrandæ, ſeu etiam motu proprio concedendæ, niſi quod impetrantes exceſſus, & crimina, aut modum vacationis hujuſmodi, intra dictos dies reſervationem dicti termini ad articulandum factam, quoad excludendos, poſt dictos dies, ipſos impetrantes, approbatione exceſſuum, ſeu criminum, aut modi vacationis prædictorum nihil operari volumus contra poſſeſſores beneficiorum, quæ impetraverint, probaverint, etiam ſi alia exceſſus & crimina, privatione aut privationis declaratione digna, etiam ante lapſum dictorum octo dierum probaverint, nullius ſint roboris vel momenti.

Quodque ſurrogationes hujuſmodi, ſi ii, contra quos hujuſmodi impetrationes fient, in itinere propter id ſuſcepto, quod poſt executionem citationis, etiam per edictum factæ, etiamſi de dictorum citatorum notitia aliter non apparuerit, propterea attentatum præſumatur, defuncti fuerunt, etiamſi ſenes, aut valetudinarii, ſeu impediti, ut præfertur, non extiterint, aut etiam ii, contra quos hujuſmodi impetrationes fient, morte violenta deceſſerint, licet nullum penitus argumentum, aut nulla conjectura habita fuerit, quod colligans id fecerit, aut de tali morte culpabilis, ſeu conſcius fuerit, locum non habeant. Et ſi poſt lapſum dicti anni, vel etiam eo durante, & iſtis octo diebus, poſt dicti termini ad articulandum, abſque probatione prædictorum exceſſuum ſeu criminum, aut modi vacationis per ipſos impetrantes, vel eorum procuratores, obſervationem, ipſos contingat poſſeſſores dictorum beneficiorum, ſeu aliquos ex eis decedere, aut eorum beneficia ſimpliciter, vel ex cauſa permutationis, aut alias quomodolibet, in Romana Curia, vel extra eam, vacare non cenſeantur, propterea beneficia ipſa litigioſa, de hujuſmodi beneficiis ſic vacantibus provideri, & alias libere diſponi poſſit, in omnibus & per omnia, ac ſi contra dictos poſſeſſores aliqualis modo præmiſſo mota non fuiſſet. Et nihilominus impetrantes prædicti, ad ambita beneficia hujuſmodi obtinenda, cenſeantur perpetuo inhabiles, necnon vexatæ parti omnia damna, intereſſe, & expenſas perſolvere teneantur, ac omnibus & ſingulis beneficiis Eccleſiaſticis, per eoſdem impetrantes obtentis, ſe triennio ſuſpenſos invenerint. Quibus, ſi ſe in eis propria temeritate injecerint, ipſo jure privati ſint, ac calumnioſe de perjurio, juxta canonicas ſanctiones, puniantur. Decernens novas proviſiones ſuper impetrationibus prædictis pro tempore, etiam antequam dicti octo dies elapſi fuerint, iis, in quorum favorem emanaverint, in fraudem hujuſmodi conſtitutionis non ſuffragari. Et ſi iis, qui impetrationes modo prædicto fecerint, beneficia ſic impetrata reſignaverint, quandocunque id fecerint, illis, quibus de beneficiis hujuſmodi per reſignationem de eis factam & admiſſam proviſum fuerit, præfatæ conſtitutioni ſubjacere, & in eodem ſtatu, in quo dictus reſignans tempore hujuſmodi reſignationis erat, quoad hoc cenſeri & eſſe.

a *Beneficii impetratio canonica, & quæ ab omni obreptione & ſurreptione aliena eſt, exprimit qualitatem vacationis, ut ſi vacat per obitum vel per reſignationem. gloſſ. in Clement. 1. in verbo, quamvis, de præben. Joan. And. & Gemin. in c. ſuſceptum, de reſcript. in 6. Iapſus. alleg. 6. col. 2. Felin. in cap. in noſtra, num. 17. de reſcript. Rot. deciſ. 24. de reſcript. in novis. Joan. de Silva, tract. de benefic. parte 3. q. 21. 20.*

TITULUS XI.

DE RESERVATIONIBUS.

CAP. I.

Beneficia ſedi Apoſtolicæ reſervata quovis modo vacantia, & vacatura, ſemper manent affecta, & ſummi Pontificis diſpoſitioni ſubdita.

Paulus II.

CUm nonnulli Romani a Pontifices per diverſas eorum conſtitutiones, quas ſuo tempore duntaxat durare voluerunt, quæcunque beneficia Eccleſiaſtica, quæ ſui & ſanctæ Romanæ Eccleſiæ viventium, & tunc exiſtentium Cardinalium familiares, continui commenſales obtinebant, & in poſterum obtinerent, eorum familiaritate durante, etiam ſi ab ipſa familiaritate per obitum Cardinalium eorundem vel alias receſſiſſent, necnon quæ etiam fructuum & proventuum Cameræ Apoſtolicæ debitorum collectores, & qui ipſorum prædeceſſorum temporibus ſua officia exercerent, unitt ſubcollectores, durantibus eorum officiis obtinebant, ac in

quibus

a *Hæc conſtitutio eadem eſt, quæ habetur in extravagant. 9. ad Roma. de conceſſ. præben.*

Digitized by Google

quibus vacaverint , cum irritantis appoſitione decreti : & deinde prædeceſſoribus ipſis ſublatis de medio , ac eorum beneficiorum occurrentibus vacationibus , inter utriuſque juris interpretes , etiam officiales Romanæ Curiæ , ſæpenumero hæſitatum extiterit , an beneficia hujuſmodi , propter reſervationem & decretum prædicta , reſervata vel affecta remanſerint , ita quod nullus præter Roman. Pontif. de illis diſponere potuerit , ſive poſſit : reſervatione & decreto obſiſtentibus ſupradictis . Ac propter ambiguitatem hujuſmodi , varias quoque juriſperitorum opiniones & diſceptationes ipſas , advertimus plerumque pro reſervatione & affectione præmiſſis , interdum vero econtra pronunciatum & diffinitum fore . Nos , qui vigilis more paſtoris , ſemper his maturo providendum eſſe conſilio non indigne cenſuimus : & propterea in ſingulis cauſis , ſuper quibuſvis beneficiis Eccleſiaſticis , eandem ambiguitatem quomodolibet concernentibus , uſque ad noſtrum beneplacitum ſuperſedere mandavimus : cupientes , quemadmodum noſtro incumbit officio , dubiis hujuſmodi finem imponere , ſubditorum diſpendiis , & ne lites fiant penitus immortales , de opportuno remedio providere , felicis recordationis Urbani quinti , Gregorii IX. & Bonifacii VIII. Romanorum Pontificum etiam prædeceſſorum noſtrorum , qui ad ſubmovenda altercationum fomenta , & ambiguitates hujuſmodi lucidandas , declarationes ſimiles per ſuas literas ediderunt , veſtigiis inhærendo , ac provide conſiderantes effectum , per reſervationem manuſque appoſitionem eorundem prædeceſſorum in dictis beneficiis in eſſe productum , per obitum nequaquam cenſeri debere revocatum , Romani quoque Pontificis manus appoſitionem prædictam , tantæ efficaciæ , tantæque virtutis exiſtere , ut ſi & literæ Apoſtolicæ ſuper proviſionibus beneficiorum aut de providendo mandatis , in quibus decretum , & reſervatio hujuſmodi apponuntur , ex aliqua cauſa ſuum debitum non ſortiantur effectum , facultatem tamen providendi de beneficiis taliter reſervatis , quibuſcunque aliis fuiſſe ademptam , hujus perpetuæ & irrefragabilis conſtitutionis edicto , de venerabilium fratrum noſtrorum ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalium conſilio , omnia & ſingula beneficia Eccleſiaſtica ſecularia , & cujuſvis ordinis regularia , etiamſi præpoſitatus , canonicatus , præpoſituræ & præbendæ , dignitates , perſonatus , adminiſtrationes , vel officia fuerint , & ad illa conſueverint qui per electionem aſſumi , eiſque cura immineat animarum , ut præmittitur reſervata , & per Romanos Pontifices ſucceſſores noſtros canonice intrantes in poſterum reſervanda , ſtatu quovis modo vacantia , & in antea vacatura , per hujuſmodi reſervationem , & decretum manſiſſe & remanere ſemper affecta , nullumque de illis , cum primum hac de re contigerit , præter eundem Romanum Pontificem ea vice quovis modo diſponere potuiſſe , ſive poſſe , harum ſerie decernimus pariter & declaramus , quod tam in pendentibus , etiam per appellationem , quam in futurum ſuper eiſdem beneficiis , ut præmittitur , reſervatis committendis cauſis , per dilectos filios , magiſtros Capellanos noſtros , & cauſarum palatii Apoſtolici auditores , atque alios quoſcunque delegatos , & Judices ubilibet inviolabiliter obſervari , & ſecundum præmiſſa , nec aliter ſententiari , & diffiniri volumus , atque mandamus eis , & eorum cuilibet , quavis alia ſuper præmiſſis interpretandi facultate ſublata .

C A P. II.

Fructus beneficiorum reſervatorum ſeu affectorum , a die vacationis , uſque ad diem proviſionis , Apoſtolicæ Cameræ adſcribuntur .

Pius IV.

CUpientes malitiis nonnullorum , qui in poſſeſſione monaſteriorum , & aliorum beneficiorum Eccleſiaſticorum diſpoſitioni Apoſtolicæ reſervatorum pro tempore vacantium , ſine juſto titulo , ac ſine literis Apoſtolicis , ut illorum fructus durante vacatione hujuſmodi uſurpent , ſe intrudere non verentur , occurrere , & Cameræ noſtræ Apoſtolicæ graviſſimis oneribus in aliqua parte ſublevandis , quantum cum Deo poſſumus , conſulere , motu proprio , & ex certa ſcientia , ac matura deliberatione noſtris , deque Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine , omnes & ſingulos fructus , reditus , & proventus , ac jura , obventiones , & emolumenta quæcunque , quomodolibet & qualitercunque nuncupata , omnium & ſingulorum monaſteriorum , etiam conſiſtorialium , & beneficiorum Eccleſiaſticorum , cum cura & ſine cura , ſecularium & quorumvis ordinum regularium , nobis & ſedi Apoſtol. tam per conſtitutiones Apoſtolicas , quam Cancellariæ Apoſtolicæ regulas editas & edendas , ſeu alias quomodolibet , & ex quavis cauſa generaliter , vel ſpecialiter reſervatorum , ſeu affectorum , in partibus Italiæ , in quibus collectores & ſubcollectores ſpoliorum , & jurium Cameræ Apoſtolicæ prædictæ eſſe conſueverunt , ac earum civitatibus , & diœceſ. conſiſtentium , per obitum , & alias quovis modo , præterquam per deceſſum illa obtinentium , pro tempore vacantium a die ipſorum monaſteriorum & beneficiorum vacationis , pro rata temporis , uſque ad diem proviſionis ſeu commendæ , de eiſdem beneficiis & monaſteriis per nos faciendæ , de qua per literas noſtras ſub plumbo , & non aliter , conſtare debere volumus , eidem Cameræ auctoritate Apoſtolica , tenore præſentium reſervamus , applicamus , incorporamus , & appropriamus , illaque ei reſervata , applicata , incorporata , appropriata eſſe ſtatuimus .

C A P. III.

Menſes Apoſtolicæ ſedi reſervati , Epiſcoporum alternativa reſidentium non obſunt .

Gregorius XIII.

SAnctiſſimus in Chriſto Pater . & Dominus Gregorius (divina providentia) Papa XIII. cupiens pauperibus clericis , & aliis benemeritis perſonis providere , omnia beneficia Eccleſiaſtica , cum cura & ſine cura , ſecularia , & quorumvis ordinum regularia , qualitercunque qualificata , & ubicunque exiſtentia , in menſibus Julii , Auguſti , Octobris , Novembris , Januarii , Februarii , Aprilis & Maji , uſque ad quinquennium a die publicationis præſentis conſtitutionis computandum extra Romanam Curiam , alias quam per reſignationem quocunque modo vacatura , ad collationem , proviſionem , præſentationem , electionem , & quamvis aliam diſpoſitionem quorumcunque collatorum & collatricum ſecularium , & quorumvis ordinum regularium , (non tamen S. R. E. Cardinalium , aut illorum ſub concordatis , inter ſedem Apoſtolicam , & quoſcunque alios initis , & per eos , qui illa acceptare & obſervare debuerunt , acceptatis & obſervatis , quæ lædere non intendit comprehenſorum quomodolibet pertinentia) diſpoſitioni ſuæ generaliter reſervavit . Volens in ſupplicationibus , ſeu conceſſionibus gratiarum , quæ in dictis beneficiis tunc vacantibus , etiam motu proprio fient , de menſe , in quo vacaverint , diſpoſitive mentionem fieri , alioquin gratias nullas eſſe , ac privilegia & indulta Apoſtolica diſponendi de hujuſmodi reſervationibus nunquam comprehendantur , etiam cum quibuſvis derogatoriis , ac fortioribus , efficacioribus . & inſolitis clauſulis , necnon irritantibus , & aliis decretis , quibuſvis perſonis & collegiis , cujuſcunque dignitatis , gradus , ordinis . & conditionis exiſtentibus , quomodolibet conceſſa , adverſus reſervationem hujuſmodi interim ſuffragari .

Inſuper Sanctitas ſua ad gratificandum Patriarchis , Archiepiſcopis & Epiſcopis intenta , ipſis , quamdiu apud Eccleſias aut diœceſes ſuas perſonaliter reſederint dum-

duntaxat, de omnibus, & quibuſcunque beneficiis Eccleſiaſticis cum cura, & ſine cura, ſecularibus, & regularibus, & ad liberam ipſorum duntaxat, non autem aliorum cum eis diſpoſitionem, ſeu præſentationem, vel electionem pertinentibus, quæ in antea dictis menſibus Junii, Augusti, Octobris, Decembris, Februarii, & Aprilis extra Curiam ipſam vacare contigerit (dummodo alias diſpoſitioni Apoſtolicæ reſervata, vel affecta non fuerint) libere diſponendi facultatem conceſſit. Ac etiam voluit, quod ſi ipſi in collatione, aut alia diſpoſitione beneficiorum in aliis ſex menſibus, videlicet Julii, Septembris, Novembris, Januarii, Martii, & Maji vacaturorum (quæ etiam diſpoſitioni ſuæ, ut præfertur, reſervavit) ſeu etiam aliorum diſpoſitioni ſuæ, & dictæ ſedis aliæ quomodolibet reſervatorum, vel affectorum ſeſe intromiſerint, aut quo minus proviſiones, & gratiæ Sanctitatis ſuæ de illis debitum effectum conſequantur, impedimentum quoquo modo præſtiterint, uſu, & beneficio prædictæ facultatis eo ipſo privati exiſtant, ac collationes, & aliæ diſpoſitiones de beneficiis illius prætextu deinceps faciendæ nullius ſint roboris, vel momenti. Illi vero, qui gratiam alternativæ prædictæ acceptare voluerint, acceptationem hujuſmodi per patentes literas ſuo ſigillo munitas declarare, & literas ipſas huc ad Datarium Sanctitatis ſuæ tranſmittere teneantur. Quibus ab eo receptis, & recognitis, tunc demum, & non antea uti incipiant gratia ſupradicta.

C A P. IV.

Reſervantur ſedi Apoſtolicæ beneficia omnia propter crimen hæreſis vacantia.

Pius Quintus.

CUm ex Apoſtolatus officio nobis [meritis licet imparibus] credito, cura dominici gregis nobis immineat generalis, & exinde teneamur more vigilis paſtoris vigilare, & attentius providere, ut Eccleſiis, monaſteriis, & quibuſvis aliis beneficiis Eccleſiaſticis nunc, & pro tempore propter crimen hæreſis vacantibus, & vacaturis talea viri eis præficiantur idonei, qui deteſtandas, ac nefarias hæreſes diabolo diſſeminante contra veræ, & orthodoxæ fidei puritatem exortas de agro Domini extirpare, & populos ſibi commiſſos ad catholicæ Eccleſiæ veritatem reducere doctrina, verbo, & boni operis exemplo valeant. Præmiſſorum itaque conſideratione inducti, & aliis ad id ſuadentibus rationabilibus cauſis nonnullis etiam prædeceſſorum noſtrorum veſtigiis inhærendo, motu proprio, non ad alicujus nobis ſuper hoc oblatæ petitionis inſtantiam, ſed de mera noſtra voluntate, & deliberatione omnia, & ſingula beneficia Eccleſiaſtica cum cura, & ſine cura, ſecularia, & quorumvis ordinum etiam S. Joannis Hieroſolymitani, & aliarum quarumvis militiarum regularia, quæcunque, & qualiacunque ſint, etiamſi ſcularia, canonicatus, & præbendæ, dignitates, perſonatus, adminiſtrationes, vel officia in cathedralibus, etiam Metropolitanis, vel collegiatis, & dignitates ipſæ in cathedralibus etiam Metropolitanis poſt pontificalem majores, ſeu collegiatis Eccleſiis hujuſmodi principales. Regularia vero beneficia hujuſmodi, monaſteria etiam conſiſtorialia, prioratus, præpoſituræ, præpoſitatus, dignitates etiam conventuales, perſonatus, adminiſtrationes, vel officia etiam clauſtralia, ac hoſpitalia, & præceptoriæ, & alias quomodocunque qualificata fuerint, ordinationi, & diſpenſationi noſtræ, & ſedis Apoſt. hac perpetuo conſtitutione valitura auctoritate Apoſt. tenore præſentium reſervamus. Declarantes omnes, & quaſcunque impetrationes de beneficiis, ut præfertur, quomodocunque qualificatis certo modo in futurum faciendas, & obtinendas, beneficia hujuſmodi propter hæreſim vacantia, & in futurum vacatura, non comprehendere, niſi ſpecialiter, & diſpoſitive vacationis modus propter crimen hæreſis expreſſus fuerit, & illum nullo modo ſub quibuſvis clauſulis, & decretis comprehendi quantumcunque generalibus, in quibuſvis gratiis, & conceſſionibus per nos, & Rom. Pont. ſucceſſores noſtros faciendis, etiam per Fiat ſignatis, & conceſſis, ac decernentes omnes, & quaſcunque impetrationes, de quibuſvis beneficiis, ut præfertur, qualificatis hactenus factas, & obtentas, niſi earum vigore in judicio per impetrantes crimen hujuſmodi deductum fuerit, & ſuper eo ſententiam favorabilem obtinuerint, vel dictorum beneficiorum poſſeſſionem aſſequuti fuerint, ad revocationem hujuſmodi propter crimen hæreſis ſe non extendere, & illum neminem comprehendere decernimus. VI. Cal. Feb. 1566.

C A P. V.

Diſpoſitio beneficiorum perſonis prohibitis propter genus, aut hæreſim, & a fide defectionem irrita eſt, & ad Pontificiam reſervationem refertur.

Gregorius XIII.

IN Eccleſiis præſertim inſignibus hoc magnopere enitendum eſt, ut Sacerdotes, & perſonæ ſalubribus earum inſtitutis convenientes ordinentur: quod quantum in nobis eſt, enitimur, atque eos ab illis repellendos in primis contendimus, qui propter genus, aut hæreſim, & a fide apoſtaſiam, ſive proprio, ſive ſtirpis, ſive cognatorum vitio contaminati, per canonicas ſanctiones, aut ſtatuta ab hac ſede firmata, aut Apoſtolica privilegia prædictis Eccleſiis prohibentur. Sed nobis negotiorum magnitudine diſtentis, hujus generis nonnulli ad illarum Sacerdotia frequenter obrepunt, inter quos quidam exiſtimationis ſuæ prodigi, etſi ſe ab illis expulſum iri ſciant, ſpe tamen inconceſſa præſumunt, ſe inde vel permutatione, vel quoquo pacto beneficium, penſionem, aut quid aliud exacturos. Nos malum hoc, quo dictæ Eccleſiæ ſæpius divexantur, penitus evellere volentes, præſentium auctoritate decernimus, omnes, & quoque Apoſtolicas, necnon legatorum dictæ ſedis, & aliorum omnium, ab ea facultatem diſponendi habentium, ac etiam ordinarias diſpoſitiones dignitatum, præbendarum, beneficiorum, & officiorum ejuſmodi Eccleſiarum, in quaſcunque perſonas ſic infectas, & per hujuſmodi ſanctiones, ſeu ſtatuta, vel privilegia, ut præfertur, inhabiles, vires & effectum non habere, perſonaſque hujuſmodi, illarum prorſus uſu & commodo carere, beneficiaque ipſa ut prius, vacare, & quæ ex illis tempore diſpenſationis Apoſtolicæ prædictis perſonis, illi reſervata fuerint vel affecta, ſub eadem reſervatione, vel affectione manere, & tam illa, quam etiam omnia alia non reſervata neque affecta, de quibus ab ipſa ſede, ac legatis, & aliis facultatem habentibus prædictis, in hujuſmodi perſonas quomodocunque diſpoſitum fuerit, ad novam Romani Pontificis diſpoſitionem duntaxat pertinere, eaque ab aliis idoneis ab ipſa ſede duntaxat, libere impetrari poſſe. Impetrationes tamen, ac etiam motu proprio conceſſiones, niſi modus vacationis, necnon caſus ac decretum hujuſmodi, non conditionaliter, aut per æquipollens, ſed definite, nominatim, ac diſpoſitive in illis exprimantur, omnino non valere. Ab ordinariis vero (ceſſantibus reſervationibus, vel affectionibus Apoſtolicis) pro tempore collata, devolutioni, juxta Lateranenſis ſtatuta Concilii ſubjacere, necnon irritum & inane, quicquid ſecus per quoſcunque, ſcienter vel ignoranter contigerit attentari. Reſervationibus Apoſtolicis fructuum, penſionum, & aliarum rerum hujuſmodi beneficiorum, in perſonas idoneas, etiam de hujuſmodi contaminatorum conſenſu factis, eiſdemque ab illis interim præſtitis vel ſolutis, nihilominus valituris. Romæ Idib. Novemb. 1580.

C A P. VI.

Proviſi de beneficiis reſervatis ſedi Apoſtolicæ, ejuſdem auctoritate inſcia, pro malæ fidei poſſeſſoribus habentur.

Clemens

Clemens V.

ADmonet nos incumbentis nobis paſtoralis officii cura, ut non ſolum nobis, ſed etiam cunctorum Chriſti fidelium, & præſertim Eccleſiaſticarum perſonarum profectibus diligenter intenti, illorum occuramus diſpendiis, & quæ in cujuſcunque ipſorum præjudicium ſive noxam, quavis etiam auctoritate prodiiſſe comperimus, ſalubriter reformemus. Sane dudum ad noſtram pervenit notitiam, qualiter nonnulli Archiepiſcopi, & Epiſcopi ac Eccleſiarum Prælati, nonnulli etiam Principes, & domini temporales inclytæ nationis Germanicæ, poſt miſerabilem urbis direptionem, collationes, & diſpoſitiones beneficiorum Eccleſiaſticorum, nobis & ſedi Apoſtolicæ, etiam virtute concordatorum *a*, inter ſedem, & nationem præfatas reſervatorum, temere uſurpare præſumpſerint, ac collationes, & diſpoſitiones noſtras, & dictæ ſedis de illis factas, admittere contempſerunt, nedum in noſtrum, & ipſius ſedis vilipendium, ſed etiam in jurium noſtrorum, & ejuſdem ſedis, ac illorum, quibus de ipſis beneficiis providimus, aut in quorum favorem alias diſpoſuimus, ſeu provideri, & diſponi mandavimus, grave præjudicium. Nos, qui a dictis concordatis, quæ olim Romanæ Eccleſiæ, & dictæ nationis hominibus, pro ipſius Eccleſiæ unione, ac pace, & tranquillitate, inter Eccleſiam & nationem prædictas, perpetuo ſolidandis & conſervandis, laudata, concluſa, & accepta fuerunt, nullatenus recedere intendimus, ne dicti præſumptores, & contemtores, aut per eos in dictis beneficiis intruſi, ex hujuſmodi temeraria præſumptione gloriari valeant, neve ipſi intruſi, ex adulterinis eorum titulis, aliquem fructum reportent, nec illis, quibus de beneficiis prædictis per nos aut dictam ſedem, ſeu ejus auctoritate proviſum extitit, & in futurum providebitur, per alicujus temporis fluxum, ſeu aliquam patientiam, vel tolerantiam præjudicium, fiat aut factum cenſeatur, ex paſtoralis officii debito providere volentes, ac concordatis prædictis firmiter inhærentes, motu proprio, & ex noſtra matura deliberatione, ac certa ſcientia auctoritate Apoſtolica, de Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine, tenore præſentium declaramus, prætenſas collationes, & alias diſpoſitiones, de quibuſcunque beneficiis Eccleſiaſticis cum cura & ſine cura, nobis & dictæ ſedi, ut præfertur, reſervatis, per Archiepiſcopos, Epiſcopos, Prælatos, ac ſeculares Principes, & dominos quoſcunque dictæ nationis, ſeu ad eorum præſentationem, vel nominationem, etiam per ordinarios ipſorum beneficiorum collatores, a tempore dictæ direptionis, citra contraque tenorem, & formam dictorum concordatorum quomodolibet factas, & in poſterum faciendas, perſonis, quibus aut in poſterum fient, niſi fint per nos, aut noſtra, vel dictæ ſedis auctoritate approbatæ, nullum titulum vel colorem ipſa beneficia poſſidendi tribuiſſe, aut in futurum tribuere, ſed & illos pro malæ fidei poſſeſſoribus, & mere intruſis, ab omnibus haberi & cenſeri, ac fructus per eos ex beneficiis hujuſmodi perceptos, & percipiendos, nullo unquam tempore ſuos facere, ſed ad illorum reſtitutionem in utroque foro efficaciter obligatos eſſe, & ad illorum reſtitutionem, ad eorum quorum intereſt, ſeu etiam fiſci noſtri inſtantiam, omnibus viis juris, & remediis compelli poſſe, & debere, & eos nullo unquam tempore, beneficio regularum de annali, & triennali pacifico poſſeſſore gaudere potuiſſe aut poſſe. Illis vero, quibus eadem beneficia per nos, aut auctoritate noſtra, vel dictæ ſedis, tenore & forma concordatorum hujuſmodi ſervatis collata, ſeu commendata ſunt, aut in futurum conferentur, vel commendabuntur, necnon Eccleſiis, & locis Eccleſiaſticis, ac Collegiis, quibus perpetuo vel ad tempus eadem auctoritate unita ſunt, aut in poſterum unientur, ac omnibus illis, qui in executione literarum Apoſtolicarum eis conceſſarum, per conſtitutiones, ſeu mandata Archiepiſcoporum, Epiſcoporum, Prælatorum, principum, vel dominorum prædictorum, hactenus quomodolibet impediti fuerunt, aut in poſterum impedientur, dictas regulas, quemcunque temporis fluxum ſeu patientiam vel tolerantiam minime obſtare debere, quo minus contra dictos intruſos, & intrudendos quocunque tempore judicialiter expediri valeant.

a *Concordata reſervationum edidit Nicolaus V. in gratiam Germanorum 1447. 14. Cal. April. cum Friderico Imperat. aliiſque Eccleſiaſticis, & ſecularibus loci Principibus.*

TITULUS XII.
DE PENSIONIBUS.
CAP. I.

Reſervari penſiones non debent in diminutionem Monaſteriorum, & Eccleſiarum regularium.

Leo Decimus, *in Concilio Lateranenſi.*

QUoniam Eccleſiis Monaſteriorum abſque aliqua fructuum diminutione provideri decet, ut tam dignitati præſidentium, quam Eccleſiarum, & ædificiorum neceſſitati conſulatur, decernimus pariter ac ſtatuimus, ut ſuper earundem Eccleſiarum fructibus penſiones, minime reſerventur *a*, niſi ex reſignationis cauſa, aut etiam alia, quæ in ſecreto noſtro conſiſtorio juſta, probabilis, & honeſta habita fuerit.

CAP. II.

Laici, & qui cœlibatum ſacris ordinibus annexum non colunt, beneficiorum penſionibus jure frui nequeunt.

Pius V.

LAici extra conjugium & in cœlibatu viventes, ac bigami & clerici conjugati, nullas novas penſiones aut fructus, aut omnino alias res Eccleſiaſticas habeant, nec ipſi etiam qui conjugati non ſunt, ſi ad primas aut alias nuptias tranſierint, anti[illegible] deinceps percipere. Clerici vero, & alii matrimonium [illegible]iam cum unica, & virgine contracturi, poſtquam illud contraxerint, nec antiquas retinere, nec novas aſſequi poſſint, ſed nec illi laici, nec clerici privilegio transferendi penſiones, fructus aut alias res hujuſmodi de cætero potiantur. Decernentes omnes transferendi ſecultates ex nunc, antiquas vero penſiones, & alias reſervationes tam laicis, quam clerici conceſſas, & quas ipſos clericos habere contigerit, per futurum contractum matrimonium hujuſmodi extinctas eſſe, Rom. 5. Id. Septemb. 1568.

TITULUS XIII.
DE UNIONIBUS BENEFICIORUM.
CAP. I.

Parochialium perpetuo unitarum piis locis portio aſſignanda Vicariis, non ſit major centum, nec minor quinquaginta ſcutorum.

Pius V. *Ex Concilio Tridentino.*

AD Exequendum paſtoralis officii debitum, vigilantibus ſtudiis intendentes, ad ea, per quæ cathedralium, aliarumve Eccleſiarum, necnon Monaſteriorum, beneficiorum, ſeu collegiorum, ac aliorum piorum locorum proſpero profectui, divinique cultus augmento, & opportunæ congruæque ſuſtentationi parochialium Eccleſiarum eiſdem unitarum ſtatui feliciter dirigendo, & perſonarum in illis curam animarum exercentium utilitati recta, & provida moderatione conſuli, & ſalubriter provideri valeat, libenter interponimus

a *DD. in cap. præterea. 23. de jure patron. text. in cap. ſuggeſt. 8. de decimis.*

noſtræ ſollicitudinis partes. Hinc eſt quod nos, ad quorum aures (quod non ſine animi noſtri moleſtia referimus) pervenit, nonnullos ex venerabilibus fratribus noſtris, Patriarchis, Archiepiſcopis & Epiſcopis, in deputandis Vicariis, ac in aſſignatione portionum, Vicariis perpetuis parochialium dictis Eccleſiis, Monaſteriis, beneficiis, collegiis, vel locis piis perpetuo unitarum, ex Concilio Tridentino *a* faciendа, ita modum exceſſiſſe, ut parum aut nihil ex fructibus, reditibus & proventibus parochialium Eccleſiarum ſic unitarum, Eccleſiis, Monaſteriis, beneficiis, collegiis, aliiſve locis piis remanſerit, ob idque multæ ortæ ſint ſuper hoc controverſiæ circa interpretationes dicti Concilii.

Nos ad eas tollendas animum intendentes, conſiderantesque uniones ipſas ideo a prædeceſſoribus noſtris factas eſſe, ut ex reditibus & emolumentis beneficiorum unitorum, Eccleſiis Monaſteriis, collegiis, beneficiis, & locis piis, quibus illa uniuntur, facilius onera eiſdem incumbentia ſupportentur, & promptius a miniſtris Eccleſiaſticis in eiſdem divina officia celebrentur, hoſpitalitas ſervetur, aliaque charitatis opera exerceantur, ac etiam, ut nihilominus cura animarum dictarum parochialium laudabiliter exerceretur, motu proprio, & ex certa noſtra ſcientia, auctoritate Apoſtolica, hac noſtra perpetuo valitura conſtitutione ſtatuimus, & ordinamus, ac declaramus, quemadmodum etiam de ipſius Concilii mente fuiſſe colligimus, Patriarchas, Archiepiſcopos & Epiſcopos prælatos, in aſſignatione portionis ipſis Vicariis perpetuis ex prædicto Concilio ipſorum Prælatorum arbitrio facienda, ita ſe continere & arbitrari debere, ut non major centum, nec minor quinquaginta ſcutorum annuorum ſumma, computatis omnibus etiam incertis emolumentis, & aliis obventionibus communiter percipi ſolitis, eis omnino aſſignetur, niſi Vicariis temporariis ſolitum fuiſſet plus aſſignari, ſive in quantitate aut quota fructuum, pecuniaque numerata, fundo ſeu alia re ſtabili portio hujuſmodi conſtituatur, cujuſcunque valoris parochialis Eccleſia unita fuerit, & habita etiam ratione redituum & onerum loci, cui parochialis ipſa unita fuerit, ita quod portiones ultra vel infra dictas ſummas ſcutorum centum, & ſcutorum quinquaginta hactenus aſſignandæ, quoad exceſſum & defectum hujuſmodi nullius roboris & momenti exiſtant, & ad ſummas prædictas reductæ & auctæ reſpective cenſeantur, niſi tamen valor annuus ipſius parochialis unitæ habita ratione (ut præfertur) minor ſit quinquaginta ſcutis, quo caſu portio aſſignata vel aſſignanda Vicario perpetuo, non debeat excedere ſummam annuam valoris dictæ parochialis, ſed ſufficiat, quod omnes fructus ejus duntaxat attribuantur ipſi Vicario perpetuo.

Et quoniam iniquum eſſet, eos, qui commodis privantur, eadem onera, quæ prius ſuſtinebant, debere ſufferre, volumus & ſtatuimus, quod Eccleſiæ, Monaſteria, collegia, beneficia, & pia loca hujuſmodi, in quorum parochialibus Eccleſiis unitis contingat Vicarias prædictas erigi, pro quantitatibus fructuum ipſis Vicariis perpetuis aſſignatorum, ad ſolutionem quindenniorum, quam nobis & Cameræ Apoſtol. ſolvunt, ulterius non teneantur, ſed eis detractio fiat ad ratam certorum, quæ de fructibus dictarum parochialium percipiuntur: ita tamen, quod Vicarii perpetui, qui pro tempore deputabuntur, teneantur accipere a ſede Apoſtolica novam proviſionem ſuæ deputationis, & ſolvere annatam proportione fructuum, redituum & proventuum certorum ſibi aſſignata, & expedire literas Apoſtolicas, nec alias ad poſſeſſionem dictarum Vicariarum perpetuarum, & ſervitium earundem parochialium admitti poſſint, niſi ſoluta annata, & expeditis literis Apoſtolicis novæ proviſionis, ut præfertur: alioquin integrum quindennium ſolvi debere, nec Vicarii prædicti antea tuta conſcientia fructus percipere poſſint. Volumus inſuper, & ita mandamus, quod dicti Vicarii perpetui non ad liberam ordinariorum electionem, ſed ad nominationem illorum, in quorum Eccleſiis unitis ponentur, cum ipſorum ordinariorum, ſeu eorum Vicariorum, prævio examine approbatione deputentur. Et ſi dictæ parochiales unitæ erant Monaſteriis regularium mendicantium, poſſint a ſuperioribus dictorum Monaſteriorum nominari ex ipſis mendicantibus, quos ſi ordinarii prævio examine, per ſe aut eorum Vicarios faciendo, idoneos ad curam animarum exercendam invenerint, & ita pro idoneis approbaverint, teneantur in Vicarios, ad nutum tamen ſuperiorum ſuorum amovibiles, deputare. Idemque etiam ſervetur in regularibus Monachis tantum, dummodo in ea parochiali, in qua unus ex eis Monachis fuerit, ſervata forma prædicta, Vicarius deputatus, habitent cum eo ſaltem quatuor alii ex dictis Monachis.

TITULUS XIV.

DE RESIGNATIONIBUS, ET PERMUTATIONIBUS.

CAP. I.

Legitima beneficii reſignatio, omnem temporis, & perſonarum dolum excludens, certo dierum ſpatio ante obitum firmari debet.

Innocentius VIII.

PRæſumimus reſignationes ficte & non vere fieri, ſi illi, qui literas facultatis & licentiæ, cum clauſula *etiamſi compermutantium ſeu ſimpliciter in eorum favorem reſignantium beneficia Eccleſiaſtica, diſpoſitioni Apoſtolicæ generaliter reſervata exiſtant*) habent, & perſonæ compermutantes cum eis, ſeu ſimpliciter in eorum favorem reſignantes, reſignata per eos beneficia quatuor menſes *a* ante reſignationes ipſas pacifice non poſſederint, vel ipſi reſignantes, intra menſem poſt reſignationes ipſas, morte præventi fuerint, ſi tamen tempore reſignationum, ſeu permutationum earundem infirmi erant, ea infirmitate, de qua deceſſerint.

CAP. II.

Reſignationes & jurium conceſſiones infra quod tempus publicari debeant.

Gregorius XIII.

HUmano vix judicio ita bene quicquam, & providenter ſanciri poteſt, quin uſus ſæpe aperiat, doceatque id, quod ſalubre fore credebatur, minus experiundo prodeſſe: quod in illis conſtitutionibus, quas ad prohibendas ſimulatas, occultaſve beneficiorum Eccleſiaſticorum reſignationes, diverſi Romani Pontif. multifariam ediderunt, & fel. record. Pius Papa V. prædeceſſor noſter, noviſſime promulgavit, cognoſcimus accidiſſe. Nos hoc malum prout occaſio neceſſitaſque poſtulat, coercere volentes ſtatuimus, ut poſthac omnes & quæcunque reſignationes, etiam cauſa permutationis, ac commendarum, & etiam literis Apoſtolicis non confectis, & poſſeſſione non habita, necnon litis & jurium quorumcunque ceſſiones, ac retroceſſiones, quæ deinceps de quibuſcunque beneficiis Eccleſiaſticis, in noſtris, ſeu Rom. Pontif. pro tempore exiſtentis manibus, ac etiam coram Notario publico & teſtibus fient, & a nobis, vel illo, ſeu noſtro, vel illius mandato admittentur, & ſuper eis proviſiones, & quæcun-

a *De portionibus aſſignandis Vicariis perpetuis habes decretum* Concilii *Trident. ſeſſ. 7. c. 5. Et de unionum forma, c. 9. ſeſſ.* 14. *& ſeſſ. 24. c. 13. & 25. de reformatione.*

a *Beneficia niſi certo tempore ante mortem fuerint reſignata, reſignatio, quam mors mox ſequitur, facta, tanquam fraudulenta & fraudis præſumptione gravata, non ſubſiſtit, ut eſt in reg. cancell. de infr. reſig. intra 20. dies. Quæ regula quo pacto ſit intelligenda, latius explicant Gomeſius & Rebuffus.*

Digitized by Google

cunque aliæ diſpoſitiones, ſive temporales, ſive perpetuæ, aut ad hoc mandata Apoſtolica, ſub quacunque forma, & quibuſcunque etiam ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalibus, ac piis locis quocunque privilegio ſuffultis, facta publicari debeant cum literis Apoſtol. deſuper confectis, intra ſex *a* menſes, ſi beneficium citra montes fuerit, ultra vero intra novem, a data conceſſionis gratiæ, non autem a die præſtiti ſuper ea conſenſus numerandos, etiam ſi poſtea conceſſio gratiæ hujuſmodi ex quavis cauſa, diverſiſque ſubſequentibus datis, ac quotieſcunque & quoviemodo reformata, & valida reddita fuerit, pluresve, & quotquot in alium, vel alios ceſſiones, ac etiam in ipſummet primum reſignantem, vel cedentem retroceſſiones, termino prædicto nondum elapſo, intercesſerint, ita ut unicus duntaxat terminus omnibus his ſucceſſivis ceſſionibus ac retroceſſionibus decurrat, ut qui poſtremo gratiam habuerit, publicationem hujuſmodi facere, cæteraque omnia hic præſcripta intra eundem terminum præſtare teneatur. Ipſa autem publicatio in cathedrali, & in beneficii Eccleſia, vel Eccleſiis, ſi in pluribus illud ſit, fiat, ibique dum frequens populus ad Miſſarum ſolennia convenerit, palam omnibus, literæ Apoſt. prædictæ earumve tranſumptum authenticum exhibeatur, claraque & intelligibili voce reſignatio ſeu ceſſio hujuſmodi, ac beneficii qualitas, & invocatio, nominaque, & cognomina reſignantis ſeu cedentis, ac illius, in cujus favorem gratia hujuſmodi facta eſt, pronuntientur, ita ut hæc omnia poſſint ad notitiam omnium ibi exiſtentium veriſimiliter pervenire, ſcriptoque de his omnibus exemplo collato valvis dictarum Eccleſiarum affixum relinquatur. Si vero Eccleſia beneficii ruralis ſit, aut populo, conventuque careat, eo caſu in parochiali, intra cujus parochiæ limites beneficium ipſum conſiſtit, & in cathedrali Eccleſia, vel ſi locus bello, ſeu peſte, aliiſve manifeſtis periculis ſubjaceat, tunc in proxima parochiali, ac etiam in cathedrali Eccleſia, vel ſi aditus ad illas, aut utramvis, minime ſit ſecurus, in alia cathedrali vel parochiali viciniori periculorum immuni, publicatio hujuſmodi peragatur. Is quoque, in quem diſponi vel mandari de beneficio, etiam litigioſo, vel accedente non poſſeſſo, ſub quacunque forma contigerit, poſſeſſionem beneficii intra dictum tempus, vigore literarum Apoſtolicarum deſuper confectarum, nec alias apprehendere debeat, & ſi propter litem, aut aliud legitimum impedimentum nequiverit, ſaltem literas Apoſtolicas cum earum publicatione, ſi tunc facta erit, Judici, ſeu executori illarum, vel aliis, ad quos pertinet, per ſe vel procuratorem ſuum legitimum, intra idem tempus præſentare, & apud illum vel illos pro ipſarum literarum executione inſtare, & poſſeſſionem hujuſmodi inſtanter petere teneatur. Cæterum modus & forma hic tradita ſemper & ubique debeat obſervari, nec alia, vel æquipollens ullo modo admitti, in omnibus hujuſmodi reſignationibus, ceſſionibus quorumcunque beneficiorum, tam regularium quam ſecularium. Quod ſi quicquam prædictorum omiſſum fuerit, dictis terminis utcunque modo ſint irritæ & inanes. Dat. Rom. Non. Jan. 1583.

CAP. III.

Reſignationes legitimis de cauſis tantum admitti debere.

Pius V.

QUanta Eccleſia Dei incommoda omni tempore attulerit, & nunc quotidie magis afferat, miniſtrorum in eam ingreſſio *b* vitioſa, jam late perſpiciant, & cum mœrore expendant Præſules omnes & Paſtores, quando hæc pernicies cæterarum omnium maxima, tam multas orbis Eccleſias impie violavit. Quia vero hoc malum, cum in cæteris frequens, tum maxime in beneficiorum, & officiorum Eccleſiaſticorum dimiſſione admittitur, nemini moleſtum eſſe debet, quod perinde de reprimendis quotidianis fraudibus, quæ hac in re frequentiores internoſcuntur, certam aliquam rationem tandem inituri, officii noſtri partes, in prohibenda omnibus interim reſignationum hujuſmodi receptione, paulo ſeverius interpoſuerimus, omneſque beneficiorum interim reſignandorum diſpoſitiones, quæ fierent, in irritum revocaverimus, ac etiam decernimus, nullum per eas in illis jus, neque titulum, vel coloratum, tam in petitorio, quam in poſſeſſorio, ipſis proviſis tribuere, quin etiam eos, ad illa deinceps obtinenda, perpetuo inhabiles fore: collatores vero alias in illorum diſpoſitione, etiam tanquam devolutionis jure, ſeſe interponere non poſſe, ſed de eis, ut vere vacantibus, ſive per Romanos Pontifices, ſive alios collatores eorundem ſuperiores, uti præventum eſſet, libere provideri.

Nunc autem intendentes inſtitutum hoc noſtrum, quo ſanctuarium Domini cupimus illibatum auctore Domino perſequi, ac ſimul, quantum in nobis eſt, cavere, ne reſignationes ipſæ dehinc pro cujuſque arbitrio, nulliſque, vel certe levibus cauſis, paſſim & temere admittantur, prohibitionem, & alia prædicta ac cætera omnia, noſtris ſuper hoc literis contenta, eatenus relaxamus, ut poſthac Epiſcopi, & alii facultatem habentes, eorum duntaxat reſignationes recipere & admittere poſſint, qui aut ſenio confecti, aut valetudinarii, aut corpore impediti, vel vitiati, aut crimini obnoxii, cenſuriſque Eccleſiaſticis irretiti, aut nequeunt, aut non debent Eccleſiæ, vel beneficio inſervire, ſeu qui unum aliud, vel plura beneficia obtinuerint, vel quos ad aliud contigerit promoveri, religionem quoque ingreſſuri, vel matrimonium contracturi, ſi ſtatim poſtea id re ipſa exequantur, denique cum quis ex aliis caſibus acciderit, qui conſtitutione felicis recordationis Innocentii Papæ III. de dimittendis cathedralibus Eccleſiis edita continentur. Qui etiam ob capitales inimicitias nequeunt, vel non audent in loco beneficii reſidere ſecuri. Sed nec horum ullus ſacro ordini mancipatus, niſi religionem ingreſſurus, valeat ullo modo beneficium vel officium Eccleſiaſticum reſignare, niſi aliud ei ſit, quo in vita poſſit commode ſuſtentari. Ad hæc beneficiorum permutationes admittere, quæ canonicis ſanctionibus, & Apoſtolicis conſtitutionibus permittuntur. Caveant autem Epiſcopi, & alii prædicti, itemque omnes electores, præſentatores, & patroni tam Eccleſiaſtici, quam laici, quicunque ſint, ne verbo quidem aut nutu, vel ſigno, futuri in hujuſmodi beneficiis & officiis ſucceſſores, ab ipſis reſignantibus, aut aliis eorum ſignificatione vel hortatu deſignentur, aut de his aſſumendis promiſſio inter eos, vel etiam intentio qualiſcunque intercedat. Cæterum præcipimus atque interdicimus, ne ipſi Epiſcopi, aut alii collatores, de beneficiis & officiis reſignandis prædictis, aut ſuis, aut admittentium conſanguineis, affinibus vel familiaribus, etiam per fallacem circuitum multiplicatarum in extraneos collationum, audeant providere: quod ſi ſecus, ac etiam quicquid præter vel contra formam prædictorum fuerit a quocunque temere attentatum, id totum ex nunc vires & effectum decernimus non habere. Qui vero contrafecerint, ut in eo quo deliquerint puniantur, a beneficiorum & officiorum collatione, necnon electione, præſentatione, confirmatione, & inſtitutione, prout cuique competierit, tam diu ſuſpenſi remaneant, donec remiſſionem a Rom. Pont. meruerint obtinere, & qui talia beneficia ſeu officia receperint, eos prædictis pœnis volumus ſubjacere. Et nihilominus in eos, qui ſic ſuſpenſi, conferre, eligere, præſentare, confirmare, vel inſtituere, auſi fuerint, excommunicationis, quoad perſonas, quo vero ad capitula, & conventus,

a Hi menſes computari debent a die ſupplicationis, non a die conſenſus, quamvis Gomeſ. afferat a tempore conſenſus computandos. .7. Pariſ. conſ. 143 Chriſtoph. Roffin. de benefic. b *Meritis ſuffragantib. non ambitu provehi debent & ad beneficia & ſacr. limina ingredi, c. nullus itaque 1. c. inſcript. 8. q. 1.*

Digitized by Google

ventus, a divinis ſuſpenſionis ſententias ipſo facto promulgsmus. Romæ Cal. April. 1568.

CAP. IV.

Conſenſus qui præſtari debet in beneficiorum reſignationibus, quo pacto notetur, & computetur in libris Cameræ Apoſtolicæ.

Clemens VII.

SAnctiſſimus in Chriſto pater, & D. N. D. Clemens, divina providentia Papa VII. Conſtitutionem ſuam de conſenſibus in Cancellaria, vel Camera Apoſtolica extunc de cætero præſtandis, quoad materias Franciæ infra tres menſes, in aliis vero infra quindecim dies, a die extenſionis eorundem conſenſuum computandos, in libris ſolitis, & authenticis annotandos, ad obviandum fraudibus, quæ in retardatione annotationis conſenſuum hujuſmodi committebantur, nuper editam declarando, voluit, quod dicta tempora, non a die extenſionis conſenſuum in dictis libris, cum ipſa conſtitutio ſic nihil operaretur, nec per eam dictis fraudibus in aliquo obviaretur, ſed a die præſtationis eorundem conſenſuum, intelligi debeant. Et quoniam nonnunquam præſtantur conſenſus ſuper ſupplicationibus nondum ad regiſtrum miſſis, ſeu adhuc penes Datarium ſuum exiſtentibus, & notarii non poſſunt tales conſenſus in dictis libris annotare, niſi videant hujuſmodi ſupplicationes regiſtratas ſeu expeditas, & ſæpe labuntur dicta tempora, antequam ipſæ ſupplicationes ad regiſtrum mittantur ſeu expediantur, voluit & declaravit, quod tunc & eo caſu dicta tempora a die, quo Datarius hujuſmodi ſupplicationes ad regiſtrum, vel ſummiſtam miſerit, computari debeant, diem autem miſſionis hujuſmodi de cætero annotabit Datarius, pro tempore in calce ſupplicationum conſenſum aliquem requirentium, per hæc verba videlicet: *Miſſa die tali N. Datarius*: quæ verba voluit ad plenam probationem miſſionis prædictæ ſufficere. Præterea voluit, quod notarii, de talibus conſenſibus rogati, in annotatione illarum in dictis libris facienda, teneantur de die miſſionis hujuſmodi ſicut de data ſupplicationum, expreſſam mentionem facere, ut die præſtationis conſenſuum, & die miſſionis ſupplicationum hujuſmodi ſimul junctis, ex illorum inſpectione evidenter appareant ipſi conſenſus infra tempora prædicta in dictis libris annotati, & notarii requiſiti de cætero ad ponendum aliquos conſenſus in libris prædictis, ſi ex inſpectione dierum præſtationis conſenſuum, ac miſſionis ſupplicationum, viderint dicta tempora ad annotandum conſenſus, ut præfertur, præfixa eſſe lapſa, conſenſus tales in dictis libris annotare nullatenus præſumant, ſub pœnis dicta priori conſtitutione contentis. Et nihilominus annotatio de illis ſic extra tempora prædicta pro tempore facta, ipſique conſenſus ſic annotati, viribus omnino careant, nulliuſque ſint roboris, vel momenti. Narrativa quoque per verbum Hodie vel Nuper, in literis Apoſtolicis ſuper materiis, ad quarum expeditionem conſenſus aliquis requiritur, pro tempore expeditis poſita, contra præmiſſa minime attendi debeat, nec aliquem effectum operetur.

CAP. V.

Beneficiorum fraudulentæ permutationes prohibentur.

Pius IV.

SAnctiſſimus in Chriſto Pater, & Dominus noſter, Dominus Pius, divina providentia Papa IV. ad cujus aures pervenit, nonnullos beneficia Eccleſiaſtica per eos obtenta, in amicorum aut alias ſibi gratarum perſonarum favorem, etiam in ordinariorum illorum collatorum manibus, contra juris diſpoſitionem reſignare cupientes, certam fictæ permutationis formam excogitaſſe, per quam ſe beneficia hujuſmodi ex cauſa permutationis, alias de jure approbatæ, pro quodam imaginario, nec uſquam reperibili beneficio (quod beneficium de Pertica, ſeu alio nomine vocant) illud per ſuppoſititivum compermutantem ſuum obtineri aſſerentes, & non alias, in dictis manibus reſignant, taleſque reſignationes ex cauſa prætenſæ permutationis admitti, ac de ſuis veris beneficiis, tanquam per dictas reſignationes vacantibus, eiſdem fictis compermutationibus, ſeu potius ipſimet compermutantes, ſibi provideri procurant, hac indirecta via beneficia in aliorum favorem ſimoniace reſignando, in ſacrorum canonum fraudem, & animarum ſuarum periculum.

Proinde conſiderans illud fictitium de Pertica, aut alias nuncupatum, incertum, incorporeum & inane, nullibique reperibile, re vera non eſſe beneficium, ac propterea veram cum eo permutationem fieri non poſſe (tametſi non deſint, qui ſubtili potius quam vera ratiocinatione contrarium pertinaciter aſſeverare nitantur) ac propterea Eccleſiam ſanctam curæ ſuæ divinitus commiſſam hoc pravo abuſu, fraudulentoque commento ſalubriter emundare volens, hac perpetuo valitura conſtitutione prohibuit, ne quis de cætero tales permutationes ſimulatas facere, neque beneficium de Pertica, aut aliud hujuſmodi ſingere, neve locorum ordinarii ſeu quivis alii reſignationem alicujus beneficii, ex cauſa prætenſæ permutationis cum beneficio de Pertica hujuſmodi, ſeu quovis alio quocunque nomine ſic doloſo, & in fraudem nominato factæ, vel faciendæ tanquam meram fraudem ſapientem, tanquam vere, & virtualiter in favorem alterius factam, ac propterea illicitam admittere præſumant. Decernens omnes, & ſingulas beneficiorum reſignationes, prætextu permutationis hujuſmodi, eorumque ſubſecutas admiſſiones ac proviſiones, & alias diſpoſitiones, quavis etiam Apoſtolica auctoritate faciendas, nullas & irritas, nulliuſque fore roboris vel momenti, irritum quoque & inane, ſi ſecus ſuper his a quoquam quavis auctoritate ſcienter, vel ignoranter contigerit attentari.

TITULUS XV.
DE FRUCTUUM BENEFICII RESTITUTIONE.

CAP. I.

Suſceptos fructus Clericus omittens dicere officium reſtituere debet.

Leo X. *in Concilio Lateranenſi.*

STatuimus & ordinamus, quod quilibet habens beneficium, cum cura vel ſine cura, ſi poſt ſex menſes ab obtento beneficio divinum officium non dixerit, legitimo impedimento ceſſante, beneficiorum ſuorum fructus non faciat ſuos, pro rata omiſſionis officii, & temporis, ſed eos tanquam injuſte perceptos, & fabricas Eccleſiarum, ejuſmodi beneficium, vel pauperum eleemoſynas erogare teneantur: ſi vero ultra dictum tempus in ſimili negligentia contumaciter permanſerit, legitima monitione præcedente, beneficio ipſo privetur, cum propter officium detur beneficium. Intelligatur autem officium omittere, quoad hoc, quod eſt de beneficio, privari poſſe, qui per quindecim dies illud ſaltem hoc non dixerit, Deo tamen ultra præmiſſa debita omiſſionis redditurus rationem. Quæ pœna in habentibus beneficia reiterabilis toties ſit, quoties contra facere convincatur.

CAP. II.

Pius

Fructuum amiſſio ob neglectas horas canonicas pro rata temporis præteriti officii perpenditur.

Pius V.

EX proximo Lateranenſi Concilio a pia, & ſalubris ſanctio emanavit, ut quicunque habens beneficium Eccleſiaſticum cum cura, & ſine cura, ſi poſt ſex menſes, quam illud obtinuerint, divinum officium legitimo ceſſante impedimento non dixerit, beneficiorum ſuorum fructus pro rata omiſſionis officii, & temporis ſuos non faciat, ſed eos tanquam injuſte perceptos in fabricas ipſorum beneficiorum, vel pauperum eleemoſynas erogare teneatur. Veruntamen multorum animi ſuſpenſione tenentur, cujuſmodi satæ prædictæ ratio ſit habenda: Nos huic rei evidentius, atque expreſſius providere volentes ſtatuimus, ut qui horas omnes canonicas uno vel pluribus diebus intermiſerit, omnes beneficii, ſeu beneficiorum ſuorum fructus, qui illi, vel illis diebus reſponderent, ſi quotidie dividerentur: qui vero matutinum tantum, dimidiam: qui cæteras omnes horas, aliam dimidiam: qui harum ſingulas, ſextam partem fructuum ejuſdem diei amittat: tametſi aliquis choro addictus non recitans omnibus horis canonicis cum aliis præſens adſit, fructuſque, & diſtributiones forte aliter aſſignatas ſola præſentia, juxta ſtatuta, conſuetudinem, fundationem, vel alias ſibi lucrifeciſſe prætendat. Is etiam præter fructuum, & diſtributionum amiſſionem: item ille, qui primis ſex menſibus officium non dixerit, niſi legitimum impedimentum ipſum excuſaverit, grave peccatum intelligat admiſiſſe. Declarantes præſtimonia, præſtimoniales portiones, & qualiacunque beneficia, etiam nullum omnino ſervitium habentia, obtinentes cum prædictis pariter contineri. At quicunque penſionem, fructus, aut alias res Eccleſiaſticas, ut clericus, percipit, cum modo prædicto ad dicendum officium parvum B. Mariæ Virginis decernimus obligatum, & penſionum, fructuum, rerumque ipſarum amiſſioni obnoxium. Romæ 12. Cal. Octobr. 1572.

CAP. III.

Tempore obitus beneficii fructus transeunt ad ſucceſſores, non ad hæredes. h. d.

Julius III.

NOſtræ intentionis nunquam fuit, quod quivis, quorumcunque beneficiorum a, etiam Epiſcoporum, Archiepiſcoporum, Patriarcharum, & aliorum Prælatorum, etiam Cardinalium, ubilibet, etiam in Romana Curia, aut diſtrictu, pro tempore decedentium, ſive ex teſtamento, per ipſos beneficiatos, etiam vigore facultatum quarumcunque eis in ſpecie, vel in genere, etiam prætextu quorumcunque capitulorum, ac ſtatutorum, & ordinationum, etiam noſtrorum, ſub quibuſvis tenoribus, & formis, ac alias quomodolibet conceſſorum condito, ſive ab inteſtato hæredes, fructus, &c. ac pecunias, & res alias per ipſos ſic defunctos beneficiatos, etiam Epiſcopos, Archiepiſcopos, Patriarchas, & alios Prælatos, ac Cardinales, ante eorum obitum non exactos, etiamſi pro tempore ante obitum hujuſmodi decurſo debeantur, ac eorum ſolutionis dies beneficiatis, & Cardinalibus viventibus advenerit, & per ipſos beneficiatos, & Cardinales non ſteterit, quo minus illos exegerint, quinimo omnem pro illorum exactione neceſſariam diligentiam etiam judicialiter agendo fecerint, quoquo modo exigere, aut etiam ſponte oblatos percipere.

a *Conc. Lat. ſeſſ. 9. Dominicus de Soto q. 5. art. 6. lib. 10. hoc decretum prudenter interpretatur. Menochius vero de arbit. jud. cent. 5. caſ. 429. certis modis hanc pœnam minuere contendit.*

a *Vacantium beneficiorum fructus debent converti in Eccleſiæ utilitatem, vel reſervari futuro ſucceſſori.* text. in c. *quia ſæpe. de elect. in 6. c. ſi propter. de reſcript. cod. lib.*

FINIS LIBRI PRIMI.

SEPTIMI
DECRETALIUM
LIBER SECUNDUS.

TITULUS PRIMUS.

DE FORO COMPETENTI, ET JURISDICTIONIS ORDINARIÆ POTESTATE.

CAP. I.

Laicis in Clericos nulla poteſtas, & ideo Eccleſiaſticorum cauſæ in foro juriſdictionis ordinariæ debent decidi.

Martinus V.

AD reprimendas inſolentias tranſgreſſorum, eorumque præſumptionem refrænandam, ſi nervus Eccleſiaſticæ diſciplinæ leteſcat, eorum voluntas proclivior ſit ad peccandum, & exemplum impunitatis perniculoſius in alios derivatur. Propter quod ad præſidentis officium pertinet ſic debitam executionem adhibere juſtitiæ, quod commiſſa jam puniat, & committendorum in poſterum audaciam interdicat. Sane ſicut diſplicenter accepimus, nonnulli diverſorum regnorum, & terrarum Judices, aliique officiales laici, & laicales perſonæ juriſdictionem in temporalibus exercentes, exercerique facientes, non attendentes, quod laicis in Clericos, & Eccleſiaſticas perſonas, & illorum bona nulla ſit attributa poteſtas, prætextu hujuſmodi, quod aſſerant in ſuis dominiis ad ſe pertinere, coercere via facti, quæ vere, & ſicte attentata aſſeruntur, etiam in quocunque loco ſacro, vel religioſo, quantumcunque Deo dicato, ex quacunque

cauſa

Digitized by Google

cauſa, etiam ſi ratione delationis corporis Chriſti, collationis Sacramentorum, & beneficiorum Eccleſiaſticorum venditionis factarum, aut aliarum rerum, & bonorum ad Eccleſias & Eccleſiaſticas perſonas pertinentium quomodocunque, etiam ſi ſola negatione vel affirmatione facti interveniat, & ad eos recurratur, cognitionem ad ſe ſpectare, pro eo, quod factum & novitas, quæ prætenduntur, etiam ſine alia violentia, quamvis in loco ſpirituali, & in loco ſacro ſive religioſo, eo quod immediate, ut prætenduntur, ſpiritualiter non exiſtant, propterea miniſtros Eccleſiæ, & perſonas Eccleſiaſticas, quantumcunque res, cauſa, vel occaſio, unde dependent & derivantur, pia, ſacra, vel Eccleſiaſtica ſit aut ſpiritualis, ad forum ſuum, & ipſarum cognitionem trahunt, & reſpondere cogunt: necnon procuratores fiſcales in curiis temporalibus multoties agere procurant, ad quos (quod deterius eſt) nonnulli prælati & perſonæ Eccleſiaſticæ, in ſuperbiam & elationem dati, ad ſuperandum & ſibi ſubjiciendum, per tales inventiones & cautelas, alias perſonas Eccleſiaſticas & religioſas, habent plerumque recurſum, & propterea in eiſdem regnis, & terris, civitatibus, caſtris, & locis, auctoritas & juriſdictio Eccleſiaſtica penitus abſorbentur: & nihilominus ipſi laici Judices alios laicos in foro Eccleſiaſtico, ſuper rebus quantumcunque Eccleſiaſticis, vel ſpiritualibus, & concernentibus immediate Eccleſiaſticas perſonas, ne reſpondeant, & Judicibus Eccleſiaſticis, ne cognoſcant, inhibitiones fieri ſub gravibus pœnis temporalibus faciunt, & procurant, & ſi ſecus fecerunt, emendam pecuniariam exceſſivam exigere, ac vaſtatores in domibus, & aliis piis locis Eccleſiaſticis, & religioſis, inducere, ac loca ipſa, perſonaſque Eccleſiaſticas, jocalibus & paramentis Eccleſiaſticis, & bonis mobilibus, ac aliis ſpoliare, illaque vendere & alienare, fructus quoque & proventus ad temporalitatem ad manus ſuas ponere, necnon diverſas injurias, & moleſtias reales & perſonales eiſdem perſonis Eccleſiaſticis inferre non verentur, in Dei offenſam, animarum ſuarum periculum, Eccleſiaſticæ libertatis vilipendium, & plurimorum gravamen, præjudicium & jacturam. Nos igitur adverſus talia præſumentium temeritatem, remedia apponere, & ſuper his ſalubriter providere cupientes, ac Concilii a Milevitan. ac fel. reco d. Innocentii Papæ III. prædeceſſoris noſtri conſtitutionibus ſuper hoc editis, auctoritate Apoſtolica, ex certa ſcientia noſtra irrefragabili conſtitutione perpetuo duratura, tenore præſentium ſtatuimus, decernimus, ac etiam ordinamus, quod omnes & ſingulæ perſonæ Eccleſiaſticæ, ſeculares & regulares, ordinum quorumlibet, quacunque exceptione ſuffultæ, etiamſi Patriarchali, Archiepiſcopali, Epiſcopali, Abbatiali, vel alia quavis præfulgeant dignitate, quæ aliam perſonam Eccleſiaſticam, collegium, vel conventum, in actione reali, mixta, vel perſonali, civili, criminali, etiam occaſione cujuſcunque ſummiſſionis, etiam juramento vallatæ, vel alias ad forum ſive judicium laicale, directe vel indirecte, de qua in foro Eccleſiaſtico ordinari conſueverit, poſſit, vel debeat, de jure, vel de conſuetudine, aut alias cognoſci, trahere præſumpſerit, cauſam ipſam, & omne jus ei, ſive eis, in poſſeſſorio vel petitorio, in re vel ad rem, cauſa vel occaſione hujuſmodi quomodolibet competens, eo ipſo perdant penitus & amittant, & ſingulares perſonæ excommunicationis: capitula vero & conventus ſuſpenſionis & interdicti ſententias incurrant ipſo facto, & ſi perſonæ ipſæ, & eis in præmiſſis adhærentes & ſervientes, in aliquo rebelles fuerint, & in contionenti non obedierint, omnes illas per privationem ſuorum beneficiorum Eccleſiaſticorum quorumcunque, quæ obtinebant, & in quibus, & ad quæ jus quomodolibet competit, & inhabilitationem ad alia in poſterum obtinenda coerceri & compelli volumus antedictas. Et nihilominus omnes & ſingulos Judices & executores, communitates, dominia, laicos, & laicales perſonas, poſtquam exceptum fuerit de non juriſdictione eorum, aut evidenter appareat, hujuſmodi cognitionem ad eos de jure non ſpectare, talia præſumentes, & ea fieri mandantes, ſeu eorum nomine & mandato facta rata habentes, vel eis faciendis dantes auxilium, conſilium, vel favorem, cujuſcunque præeminentiæ, dignitatis, gradus, ordinis vel conditionis exiſtant, ſeculares perſonas, eorum videlicet ſingulos officiales, quocunque nomine cenſeantur, & conſiliarios, & privatas perſonas, quæ præmiſſorum principales perpetratores exiſterent, excommunicationis ſententiam incurrere volumus ipſo facto, nulluſque ab eiſdem ſententiis, per alium, quam per Romanum Pontificem, præterquam in mortis articulo conſtitutus, abſolvi valeat, ſive poſſit: & præmiſſa omnia, non tantum ad futura, ſed etiam ad præſentia, & pendentia extendimus, auctoritate memorata; quodque etiam procurator fiſcalis cauſarum Cu. Cameræ Apoſtolicæ contra culpabiles in præmiſſis, deſuper ſummaria informatione præhabita, per ſe, vel alium ſeu alios, agere & procedere poſſit & valeat, nihilominus concedentes.

CAP. II.

Laici Judices, in privilegii & ordinis clericalis injuriam non poſſunt ſine culpa ſacrilegii clericos bannire aut relegare.

Urbanus VI.

QUia, ſicut diſplicenter accepimus, nonnulli diverſarum partium Principes, Marchiones, Duces, Comites, Barones, & alii nobiles, necnon Poteſtates, Capitanei, Bajulini, Scabini, Advocati, Rectores, Judices & Conſules, aliique officiales & conſiliarii civitatum, oppidorum, terrarum, caſtrorum, & aliorum locorum, aliique laici & laicales perſonæ, dominium ſeu juriſdictionem in temporalibus obtinentes, necnon ipſarum civitatum communia, & oppidorum, caſtrorum, terrarum, & aliorum locorum univerſitates, non attendentes, quod laicis in clericos, & perſonas Eccleſiaſticas, & illorum bona, nulla ſit attributa poteſtas, nihilominus miniſtros Eccleſiæ, etiam interdum in dignitatibus conſtitutos, temeritate propria bannire, ſeu relegare, aut proſcribere non verentur. Nos adverſus temeritatem hujuſmodi remedium apponere cupientes, omnes & ſingulos talia præſumentes, & ea fieri mandantes, ſeu eorum nomine vel mandato facta rata habentes, vel in eis faciendis, dantes auxilium, conſilium, vel favorem, ſi ſingulares perſonæ fuerint, cujuſcunque præeminentiæ, dignitatis, ſtatus vel conditionis exiſtant, earum videlicet ſingulas, ſi vero communitates vel univerſitates extiterint, omnes & ſingulos earum communitatum & univerſitatum poteſtates, capitaneos, bajulinos, ſcabinos, advocatos, rectores, judices, conſules, & officiales, quocunque nomine cenſeantur, ac conſiliarios, & privatas perſonas, quæ hujuſmodi ſacrilegii principaliores patratores exiſterent, excommunicationis ſententias incurrere, necnon quamlibet earundem communitatum, ſeu univerſitatum, ac illa ipſorum Principum, Marchionum, Ducum, Comitum, Baronum, Nobilium, & aliorum quorumcunque laicorum, & laicarum perſonarum talia præſumentium, in quibus talia fierent, civitates, terras, oppida, caſtra, & alia loca Eccleſiaſtico interdicto ſubjacere volumus ipſo facto, nulluſque ab eiſdem ſententiis per alium, quam per Romanum Pontificem, præterquam in mortis articulo, poſſit abſolvi, nec interdictum hujuſmodi per alium etiam relaxari. Romæ 4. Id. Decemb. 1362.

CAP. III.

Exemptionis privilegio abutuntur Canonici ordinarium forum ſub-

a Gratian. in c. continua, 21. q. 1. & in c. futuram, 22. q. 1.

Digitized by Google

ſubterfugientes , & impunitatem ſcelerum ſimulantes , quamobrem eorum cauſæ juriſdictioni Eccleſiaſticæ diſcutiendæ tradamur .

Leo X. *in Concilio Lateranenſi .*

REgimini univerſalis Eccleſiæ (diſponente Domino) præſidentes , juxta paſtoralis officii debitum , libenter intendimus utilitatibus ſubditorum , & ad conſervandam libertatem Eccleſiaſticam , & removenda ſcandala , ponendam concordiam , & nutriendam quietem inter Eccleſiarum prælatos , & eorum ſubditos , eo propenſius Apoſtolicæ ſolicitudinis ſtudium adhibemus , quo diſſenſionem talium fore diſpendioſam experimento comprobatur , necnon indulta pariter , & privilegia eiſdem ſubditis , in ipſorum prælatorum diſpendium , tam per prædeceſſores noſtros , quam ſedem Apoſtolicam conceſſa , ita libenter moderamur , ne exinde ſcandala procedant , neve ex his ulli detur materia malignandi , & perſonæ Eccleſiaſticæ a bono obedientiæ , necnon divini perſeverantia ſervitii nullatenus retrahantur . Sane nuper ad noſtrum relatio fide digna pervenit auditum , quod Canonici Patriarchalium , Metropolitanarum , & Cathedralium , & collegiatarum Eccleſiarum , & alii clerici ſeculares , plura præſumunt , quæ ipſis infamiam non parvam pariunt , & aliis inferunt læſionem , prætextu exemptionis , & libertatis a dicta ſede obtentæ , ordinariorum correctiones & ordinationes ſubterfugiunt , ac eorum forum ſive judicium declinent , nonnulli etiam impunitatem ſuorum exceſſuum , per privilegium exemptionis obtinere ſperantes , exceſſus ipſos committere non verentur , quos , niſi per exemptionem , qua gaudent , crederent ſe defendi , nullatenus fuiſſent commiſſuri .

Hinc itaque accidit , ut propter eorum audaciam , qui prætextu privilegii exemptionis impunitatem exceſſuum obtinere confidentes , nonnulla multoties committant enormia , per quæ plurimum diffamatur Eccleſia , & ſcandala gravia generantur , potiſſime autem , cum talia per eos , ad quos horum ſpectat correctio , incorrecta remaneant , ſeu illi , ad quos ſpectet illa punire negligunt . Nos volentes , ne eo prætextu delicta remaneant impunita , morbo hujuſmodi neceſſariam adhibere medelam , ſacro approbante Concilio ſtatuimus , ut de cætero illi , quibus exemptorum correctio , & punitio a dicta ſede demandata eſt , circa illam vigilanter intendant , & diligenter officii ſibi commiſſi debitum exequantur , & quamprimum eis exemptos ipſos deliquiſſe legitime conſtiterit , ita eoſdem exemptos delinquentes puniant , quod iidem exempti metu pœnæ a ſuis arceantur inſolentiis , & alii eorum exemplo perterriti proſilire ad ſimilia merito perhorreſcant .

Et ſi circa hoc negligentes fuerint diœceſani , & alii locorum ordinarii , eoſdem , quibus exemptorum correctio hujuſmodi competit , perſonaliter , ſi illorum copia & notitia haberi poterit : alioquin , vel ſi nullus in partibus exemptorum ipſorum certus Judex fuerit , eos , quorum ſua in præmiſſis intereſſe putaverint , per edictum publicum , cathedralium ſeu aliarum Eccleſiarum , locorum , in quibus exemptorum Judices hujuſmodi reſidere , ſeu nullis eorundem exemptorum Judicibus exiſtentibus , ipſos exemptos deliquiſſe contigerit , valvis affigendum , moneant , ut ipſi tales exemptos delinquentes & criminoſos puniant & caſtigent , infra competentem terminum , monentium ipſorum arbitrio moderandum . Et ſi ipſi moniti in hoc negligentes fuerint , & id adimplere neglexerint , ſeu recuſaverint , tunc ut in eo , in quo deliquerint , puniantur , cognitione hujuſmodi ea vice ſint privati , & ſe non intromittant ullatenus de eiſdem : ſed diœceſani & alii locorum ordinarii hujuſmodi , contra tales exemptos delinquentes & criminoſos , auctoritate noſtra ad inquiſitionem , vel per accuſationem , ſine aliquibus tormentis , procedere , & teſtes per ſeipſos examinare poſſint , ac proceſſum ipſum (quem ratione ſolennitatis juris , prætermiſſæ quam ratione citationis omiſſæ , dummodo delictum alias rite probatum fuerit , nullum allegari vel dici poſſe prohibemus , ſed per eos habitum , clauſum , & eorum ſigillo munitum , ad ſedis Apoſtolicæ examen , ipſorum exemptorum delinquentium expenſis , etiam in ipſo proceſſu factis , ad quarum ſolutionem ordinarii ipſi poſſint eoſdem inquiſitos , & accuſatos compellere , vel proprium vel alium nuncium quanto citius deſtinare procurent) apud eandem ſedem , per Romanum Pontificem , vel alium , cui dixerit committendum , diligenter examinandum , & ita culpabiles repertos , quod ad condemnationem , vel propter ſufficientia indicia , propter quæ ad torturam pro veritate exquirenda procedi valeat , ad ipſos diœceſanos ſeu ordinarios , per eos auctoritate noſtra in cauſa inquiſitionis ſeu accuſationis ulterius legitime procedendum , & cauſam ipſam , prout juſtum fuerit , terminandam remittendum . Notarii autem dictæ ſedis , quorum officium in ipſis primitivæ Eccleſiæ initiis , a felis.record. Clem. Papæ I. ad ſanctorum geſta a perquirenda atque conſcribenda noſcitur inſtitutum , ad Protonotariatus officium aſſumpti , habitum & rochettum deferentes , & alii noſtri & dictæ ſedis officiales , actu ſua officia exercentes , tam in civilibus , quam criminalibus , ab omni ordinariorum juriſdictione ſint exempti . Alii vero Notarii habitum Protonotariatus non deferentes , niſi illum infra trimeſtre poſt præſentium publicationem aſſumpſerint , & ipſi ac alii in poſterum aſſumendi , habitum & rochettum hujuſmodi continue non geſtantes , atque alii noſtri & dictæ ſedis officiales , officia ſua actu non exercentes , tam in criminalibus , quam in civilibus , ratione cauſæ ſummam 25. Ducatorum auri de Camera non excedentis , duntaxat eorundem diœceſanorum & ordinariorum juriſdictioni ſubjaceant . In civilibus vero cauſis , ſummam hujuſmodi excedentibus plena gaudeant exemptione , & dictorum diœceſanorum & ordinariorum juriſdictione penitus ſint exempti .

Dignum quoque & etiam congruum arbitrantes , quod ex ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalium familiaribus , illi duntaxat privilegio exemptionis gaudeant , qui actu domeſtici , & continui ſunt commenſales , vel ab eiſdem Cardinalibus ad ipſorum exequenda negotia miſſi , vel qui recreationis cauſa ad tempus a Romana Curia abſentes fuerint , cæteris vero etiam familiaritatis literas habentibus , quominus coercitioni diœceſanorum , & ordinariorum eorundem ſubjaceant , familiaritatis hujuſmodi privilegium nullatenus ſuffragetur , & cum eiſdem diœceſanis , ut monaſteria monialium ſedi Apoſtolicæ immediate ſubjecta , in eorum diœceſibus conſiſtentia , ſemel in anno viſitare poſſint , per conſtitutionem in Concilio Viennenſi editam , quæ incipit : Attendentes , &c. plena fuerit data facultas , illam innovamus , ac exemptionibus & privilegiis quibuſcunque non obſtantibus , diſtricte ſervari præcipimus , & mandamus . Per præmiſſa quoque eiſdem diœceſanis , & ordinariis , caſibus , quibus in exemptos a jure juriſdictio conceſſa eſt , nullatenus præjudicium generetur . Exemptiones autem de cætero , abſque rationabili cauſa , & quorum intereſt , minime citatis , pro tempore conceſſas , nullius roboris , & momenti eſſe decernimus .

Et cum Eccleſiaſticus ordo confundatur , ſi ſua unicuique juriſdictio non ſervetur , ordinariorum juriſdictioni (quantum cum Deo poſſumus) favere , ac litibus finem celerius imponi , & litigantium immoderatis ſumptibus , & expenſis parci ſatagentes , ſtatuimus & ordina-

a *Protonotariorum officium in principio Eccleſiæ primitivæ a beato Clemente ad ſanctorum Martyrum geſta perquirenda atque ſcribenda fuit inſtitutum , ut legitur in hiſtoria S. Clementis Papæ & Fabiani . Vide Luc. de Penna , in tub. de magiſtro ſcriniorum . Cod. lib. 12.*

dinamus, quod ſingulæ cauſæ, tam ſpirituales, quam civiles, & mixtæ, forum Eccleſiaſticum quomodolibet concernentes, & beneficiales, dummodo beneficia ipſa generaliter reſervata non fuerint, & ipſorum ſingulorum beneficiorum fructus, reditus, & proventus 24. ducatorum auri de Camera ſecundum communem æſtimationem valorem annuum non excedant) in prima inſtantia extra Romanam Curiam, & in partibus coram ordinariis locorum duntaxat cognoſci, & terminari, ita quod nulli ante diffinitivam ſententiam liceat appellare, nec appellatio (ſi fuerit emiſſa) ullatenus admitti, niſi ab interlocutoria, quæ vim habeat diffinitivæ, vel a gravamine minime concernente negotium principale, quod per appellationem a diffinitiva ſententia reparari non poſſit, niſi alter collitigantium adverſarii ſui potentiam merito perhorreſcens, ſeu alia probabili, & honeſta cauſa aliter, quam per proprium juramentum ſaltem ſemiplene probata coram ordinario non auderet litigare. Eo enim caſu cauſæ ipſæ, etiam appellationum in dicta Curia, etiam in prima inſtantia committi, & cognoſci, & terminari poſſint. Alioquin appellationes, & illarum, etiam aliarum cauſarum hujuſmodi commiſſiones, in poſterum, & quicquid inde ſecutum fuerit, nullius ſint roboris, & momenti. Judices autem, & conſervatores a ſede Apoſtolica deputati, ſi in altero jurium graduati non fuerint, aſſeſſorem partibus non ſuſpectum ab ipſis partibus, vel earum altera requiſiti, ſumere, & ſecundum ejus relationem judicare teneantur.

C A P. IV.

Conſtitutiones editæ contra Principes ſeculares juriſdictionis Eccleſiaſt. libertatem impedientes, confirmentur, & innoventur.

ET quia ſæpius, & multiplici ratione percepimus, quamplurimas Eccleſias, & illis præſidentes Epiſcopos, tam citra, quam ultra montes vexari in eorum juriſdictionibus, juribus, & dominiis, ac turbari a domicellis, Principibus, & nobilibus eorundem, qui ſub colore juris patronatus, quod in beneficiis Eccleſiaſticis habere confingunt, nullo privilegio Apoſtolico ſuffulti, ſine ordinariorum collationibus, & literis, & abſque aliquo ſaltem colorato titulo beneficia non ſolum clericis, ſed etiam laicis conferre, ſacerdotes, & clericos delinquentes ad eorum libitum punire, decimas omnium rerum, & ad quarum ſolutionem de jure tenentur, ac cathedralium, & alia, quæ legis diœceſanæ, & juriſdictionis ſunt, & ad ipſos Epiſcopos duntaxat pertinent, temere auferre, fraudare, uſurpare, ſeu, ut præmiſſa fiant, mandare, ac ipſa, & fructus quoſcunque, ne a civitatibus, terris, & locis eorum extrahantur, prohibere, feuda, poſſeſſiones, & prædia occupare, & indebite detinere, ſed & ad feuda & bona ipſarum Eccleſiarum eis concedendum, ac Eccleſiaſticis perſonis per eos nominatis concedendum, minis & terroribus, ac aliis viis indirectis, inducere & compellere, & alia quamplurima damna, jacturas & injurias, Eccleſiis, & earum Prælatis, ac clericis præfatis inferri, non modo permittere, ſed etiam expreſſe mandare præſumunt. Attendentes igitur, quod laicis in clericos & perſonas Eccleſiaſticas, ac bona Eccleſiaſtica, non eſt attributa facultas, atque æquum & juſtum eſſe, ut in eos jura inſurgant, qui illa offendere præſumunt.

Necnon conſiderantes quantum ex his, tam noſtro & Apoſtolicæ ſedis honori, quam perſonarum Eccleſiaſticarum quieto, & proſpero ſtatui, non ſine damnanda pernicie derogetur, ac cupientes eos, quos ad obſervantiam jurium virtutum præmia non inducunt, tam adjectarum exaggeratione pœnarum, quam adjiciendarum de novo formidine a temerariis auſibus refrenare, omnes & ſingulas conſtitutiones, quæ ſuper decimarum ſolutione, & contra violatores, & raptores Eccleſiarum, & incendiarios, agrorum depopulatores, & tam S. R. E. Cardinales, quam venerabiles fratres noſtros Epiſcopos, & alias perſonas Eccleſiaſticas, ſeculares & regulares, capientes, detinentes, & eorum juriſdictionem, & jura quomodolibet indebite occupantes, aut eos in eorum juriſdictionis exercitio perturbantes, ſeu moleſtantes, eos quoque ad conferendum beneficia Eccleſiaſtica perſonis per eos nominatis, aut alias de illis, pro illorum libito voluntatis, diſponendum, & feudum ac bona Eccleſiaſtica in emphyteuſim concedendum, aut alias vendendum, temere compellentes, necnon ſtatuta contra libertatem Eccleſiaſticam facientes, & ad præmiſſa auxilium, conſilium vel favorem præſtantes, hactenus emanarunt, innovamus.

Et cum ea nedum juri contraria, ſed etiam Eccleſiaſticæ libertati opprobrioſa ſint quamplurimum & adverſa, ut de officio nobis credito dignam Deo poſſimus reddere rationem, affectibus & monitis paternis, Imperatorem, Reges, Duces, Marchiones, Comites, Barones, & quoſcunque alios, alterius cujuſcunque nobilitatis, præeminentiæ, potentiæ, ſeu poteſtatis, excellentiæ, vel dignitatis exiſtentes, attente hortamur in Domino, eiſdem in virtute ſanctæ obedientiæ mandantes, ut ipſi conſtitutiones prædictas obſervent, & faciant etiam a ſuis ſubjectis inviolabiliter obſervari, quacunque conſuetudine contraria non obſtante, ſi divinam offenſam, & ſedis Apoſtolicæ debitam vitare voluerint ultionem, ac collationes de dictis beneficiis ſic factas, nullas, & irritas nihilominus eſſe decernimus, ac illis utentes reddantur inhabiles ad alia beneficia Eccleſiaſtica obtinenda, donec cum eis ſuper hoc per ſedem prædictam fuerit diſpenſatum. Mature quoque conſiderantes, quod poſt Chriſti ad Cœlos aſcenſionem, Apoſtoli per ſingulas urbes & diœceſes Epiſcopos diſtribuerunt; ſicut ſancta Romana Eccleſia per orbem conſtituit, eoſdem Epiſcopos in partem ſollicitudinis vocando, onera gradatim diſtribuendo, per Patriarchas, Primates, Archiepiſcopos; ac ſacris etiam canonibus, fuerit diffinitum, per eos, pro morum correctione & controverſiarum deciſione, & determinatione, ac mandatorum Domini, obſervatione, fieri debere Concilium provinciale, ac Synodum Epiſcopalem, ut depravata corrigerentur, & illa facere negligentes canonicis pœnis ſubjacerent, cum conveniat nos circa ea, quæ Rempublicam Chriſtianam concernunt, eſſe intentos, deſiderantes, canones ipſos firmiter obſervari, eiſdem Patriarchis, Primatibus, Archiepiſcopis, & Epiſcopis diſtricte injungimus, ut de officio eis commiſſo dignam Deo poſſint reddere rationem, Canones, Concilia & Synodos hujuſmodi fieri mandantes, quocunque privilegio non obſtante, inviolabiliter obſervent, præterquam, quoad Concilium provinciale, quod de cætero ſingulis trienniis fieri mandamus, ad illaque etiam exemptos accedere debere decernimus, privilegio ac conſuetudine quacunque contraria non obſtantibus. Circa hoc autem negligentes pœnas in eiſdem canonibus contentas ſe noverint incurſuros. Et cum conſtitutione in Concilio Vienenſi edita, quæ incipit, In pleriſque, ut Pontificiæ dignitatis honos ſervaretur, ſtatutum fuerit, ne Eccleſiis cathedralibus (ſine quibus ſpiritualia diu eſſe non poſſunt) privatis, ac clero & populo Chriſtiano carentibus, de aliquibus perſonis, præſertim religioſis provideretur, conſtitutionem ipſam innovamus, inviolabiliter obſervari debere volumus atque mandamus, niſi aliqua juſta cauſa, in conſiſtorio noſtro ſecreto approbanda, alias duxerimus faciendum. Nos enim quicquid contra præmiſſa, vel aliquod præmiſſorum contigerit attentari, irritum decernimus & inane, contraria quacunque conſtitutione vel privilegio non obſtantibus.

C A P. V.

Ordinariorum juriſdictioni ſubeſſe debent Græci, qui per varias Chriſtianæ ditionis civitates morantur, ne latentiores jam dudum recoctis & emiſſis hæreſibus ſuos inficiant.

Pius IV.

Digitized by Google

Pius IV.

ROmanus Pontiſex, præcipuus æqoitatis, & religioois aſſertor, facultares & gratias ab Apoſtolica ſede conceſſas, ex quibus tempore procedente animatum pericula, & inter catholieos ſcandala provenire animadvertit, pro ſni paſtoralis officii debito, mature revocare conſuevit. Sane nonnolli locorum ordinarii nuper ad audientiam noſtram referri corarunt, quod io quampluribus Regni Siciliæ citra, & ultra Pharum, & aliis Chriſtiani nominis civitatibus, & locis, magna Græcorum, tam religioſorum & ſecularium clericorum, quam laicorum multitudo reperitur, qoi Eccleſiæ Græcæ morec, & ritus obſervantes, ſeque ſuoc proprios ajuſdem nationis Prælatos habere, ac aliis, non autem locorum ordinariis ſubeſſe, ſed immunitatum, aliorumque privilegiorum ſibi per fel. rec. Leonem X. Paulum III. Julium etiam III. & forſan alios Romanos Pontifices, prædeceſſores noſtros, & dictam ſedem antiquitos conceſſornm prætextu, ſe ab eorundem ordinariorum juriſdictione, & ſuperioritate exemptos eſſe prætendcotes, impunitate ſibi propoſita, in diverſas hæreticas, neſariaſque opioiones, & abſurda delirameota paſſim prolabuntur, aſſerentec inter alias eotum blaſphemias, nullum eſſe defunctorum purgatoriom, Rom. Pont. aliquam in eos juriſdictioncm, vel auctoritatem habere negantes, indolgentias ab illo coocceſſas damnantes, Eccleſiaſticas ſcntentias, & cenſoras ab eo latac ſpetuentes, ſanctiſſimæ Dei genitricis virgiais Mariæ, beatorum Apoſtolorum, & aliorum Dei ſanctorum feſtivitates, ab Eccleſia Rom. ſanctiſque Patribus ordinatas, non obſervantes, ſanctiſſimom Euchariſtiæ Sacramentum ſuis infaotibus in Baptiſmo exhibentes, inhumata deſuoctorum cadavera ſuperſtitione quadam impia, & plus quam barbarica, e ſepulchris eruentes, igneque comburentes, ordinariorum locorum, quos habitaot, viſitationem, juriſdictiooamque contemnentes, & Eccleſiaſticam diſciplinam pertorbantes; ac demum hujuſmodi aliiſque ſuis opinionibus erroneis atque ſacrilegis populos Latinos inficientes, correctionem legitimam ſuæ prætenſæ exemptionie clypeo repellentes, in ſuis impietatibus, abuſibuſque conſeneſcuot, & immoriantur, in ſuatum vicinorumqoe populorum, præſertim ſimplicium animarnm pernici:m, & ſcandalum plurimorum. Nos igitur provide conſiderantes, cjuſdem ſedis intentionem nunquam fuiſſe, exemptionem, aliadve privilegium a ſe conceſſum iri, ut inde ſcelerum impunitas, & animarum periculum emergat, abuſibus & periculis hujuſmodi, quantum cum Deo poſſumus, tempeſtive obvisre volentes, ac quarumcunque exemptionnm, aliorumque privilegiorum dictie Græcis, eorumque Prælatis, Rectoribus, Abbatibus & aliis, tam ſancti Baſilii, & alterius ordinis regularibus, quam ſecularibus, ac etiam laicis perſonis, quocunque nominc nuncupatis, per præfatos & alios quoſcunque Rom. Pont. prædeceſſores noſtros, ac nos, & ſedem præfatam in genere vel in ſpecie hactenoc conceſſorum, ac etiam iteratis vicibus approbatorum, & innovatorum, literarumque deſuper confectarum, & inde ſecutorum tenores præſeotibus, pro ſufficienter expreſſis habentes, motu proprio, & ex certa ſcientia noſtra, ac de Apoſtolicæ poteſtatis plenitudiae, omnes & ſingulas exemptiones, ac pront illas concernunt, deſuper confectas literas præfatas, ad hoc videlicet, ut ipſi locorum ordinarii quaſcunque Græcorum Eccleſias, Monaſteria, prioratus, & alia pia loca, tam ſecularia, quem cujuſvis ordiois regularia eorumque Prælatos, etiamſi Epiſcopali, Archiepiſcopali, ac majori digoitate præfulgeent, necnon Abbates, Rectores, Mioiſtros, & quaſvis alias ejuſdem nationis perſonas, in ſuis civitatibus & diœc. conſiſtentia, quoties opus fuerit, viſitare, ac in illis ſuam ordinariam juriſdictionem, plenamque omnimodam ſuperioritatem, in iis, quæ Dei cultum, Sacrameotorum adminiſtrationem, & animarum ſalutem, hæreſumque extirpationem concernunt, exercere & eacquâ libere & licite valeant, reliquis ipſorum Græcorum in divinis celebrandis, aliiſque ritibus a ſede Apoſtolica approbatis, necnon privilegiis & gratiis Apoſtolicie intactis remanentibus, auctoritate Apoſtolica, tenore præſentium, perpetuo revocamus, caſſamus, & annullamus, ac revocatas, caſſatas, & annullatas eſſe, nec ipſis Græcis clericis vel laicis, eorumve prælatis, Eccleſiis, cœnobiis, aut aliis piic locis, in aliquo ſuffragari, ſed illos omnes & ſingulos locorum, in quibus moram traxerint, ordinariorum viſitationi, correctioni, punitioni, joriſdictioni, & omnimodæ ſuperioritati io præmiſſis ſubeſſe, illiſque tanquam ſuperioribus ſuis, ſuarumque animarum paſtoribus, humiliter obedite. Datum Rom. 16. Febr. 1564.

TITULUS II.

DE INVASORIBUS, ET OCCUPATORIBUS BONOXOM ECCLESIÆ.

CAP. I.

Præter excommunicationis & interdicti pœnas, beneficiis, & privilegiis arceantur occupantes & detinentes bona Eccleſiæ.

Clemens VI.

ETſi ſolertem adhibere vigilantiam, ne quarumlibet Eccleſiarum jura depereant, ex debito noſtri officii teneamur, in manutenendis tamen, defendendie, recupetandiſque occupatis juribus Eccleſiæ Romanæ, ſponſe noſtræ, quæ (diſponente Domino) caput omnium, & magiſtra, cæteris altiori dignitate præcellens, majoribus eſt juvanda præſidiie, & amplioribus honoribus attollenda, eſſe debemus ſollicitl, & attenti. Ad obviandum igitur perverſis illorum conatibus, qui ſibi commoda, non ſe commodis patrimonii beati Petri in Tuſcia, quod juris & proprietetis ejuſdem Eccleſiæ fore, ac eidem immediate ſubeſſe dignoſcitur, applicantes, temere civitates, caſtra, & villas ejuſdem patrimooii, ad eaodem Eccleſiam pertioentia, eorumque dominium, ſuperioritatem, advocationem, capitaneatum, & juriſdictionem, io ipſius Eccleſiæ grave præjudicium, contra conſtitutiones & ordinationes, olim per fel. recor. Urbaoum IV. & Joannem XXII. ac diverſos alios Romanos Pontifices prædeceſſores noſtros editas, non verentur diverſic exquiſitis coloribus occopare, & ſibi in eiſdem dominium, ſuperioritatem, & præeminentiam vendicare: hac perpetua conſtitutione ſancimus, ut nulla civitas, vel commonitas, nullaque ſingularis perſona, cujuſcunque cooditionis vel ſtatus exiſtat, deinceps in aliquibus civitatibus, caſtris, ſeu villis ipſius patrimooii ad prædictam Romanam Eccleſiam ſpectantibus, dominium, ſuperioritatem, capitaneatum, advocationem, juriſdictionem, ſeu aliquam præſidentiam ſeu præeminentiam, prætextu ejuſque venditionis, ſubmiſſionis, recommendationis, conceſſionis, recognitionis, obligationis, contractus vel pacti, aut cujuſvis alterius commercii, abſque auctoritete ſedis Apoſtolicæ ſpeciali, recipere audeat, vel ſibi dominium, præſidentiam, capitaneatum, ſeu juriſdictionem in prædictis civitatibus, caſtris, ſeu villis, ex quavis occaſione ſeu cauſa, quomodolibet vendicare: quodque civitates, & ſingulares perſonæ, ſummiſſiones, ſuppoſitiones, & ſubjectiones quaſcunque jam in eas factas & receptas, ſeu de facto, cum de jure non teneant, quomodolibet attentatas, admittere teneantur, nec civitates, caſtra, ſeu loca alia, quæ ſe eis, ut præmittitur, ſubmiſerunt, vel quomodolibet ſubjecerunt, virtute ſubmiſſionis & ſuppoſitionis alicujus, vel cujuſvis contractus titulo valeant retinere, nullaque univerſitas, ſeu communitas civitatis, caſtri, ſeu villæ Eccleſiæ Romanæ ſubjecta, in terris patrimonii conſtituta, alicui

Google

univerſitati, ſeu communitati, vel privatæ perſonæ, cujuſcunque conditionis aut ſtatus exiſtat, ſe ſubjacere, ſubmittere, ſeu ſupponere valeat, conſtituendo, recognoſcendo, ſeu profitendo ſe ſubeſſe alicui univerſitati, vel privatæ perſonæ, ſeu ad eoſdem ſuper eos, & in ipſis ac dictis civitatibus, & caſtris, & villis, aliquam juriſdictionem, dominium, capitaneatum, ſeu quamvis aliam præeminentiam pertinere. Et ſi quæ civitates, caſtra, vel loca, jam de facto ad ſubmiſſionem, & ſuppoſitionem aliquibus civitatibus, vel privatis perſonis de ſe factam, venditionis, donationis, vel cujuſvis alterius contractus colore vel titulo proceſſerunt, realiter & effectualiter ſtudeant revocare, nec illis unquam utantur, nec virtute ſubmiſſionum hujuſmodi, vel alias illis, quibus quovis titulo vel colore ſe ſummiſerint, ullatenus obediant, pareant, vel intendant, contrarium non facientes, directe vel indirecte, per ſe vel alios, tam illi, & eorum ſinguli, qui in civitatibus, caſtris, aut villis ejuſdem patrimonii, vel eorum aliquo hujuſmodi dominium, ſuperioritatem, capitaneatum, advocationem, juriſdictionem, quamcunque præeminentiam, ſeu præſidentiam, ſine licentia ſedis Apoſtolicæ ſpeciali recipient in futurum, & qui jam ex quocunque contractu, vel obligatione receperunt, ſeu quavis uſurpatione quomodolibet occupaverunt, niſi ſic recepta, & occupata intra duorum menſium ſpatium, poſtquam præſens conſtitutio ad eorum notitiam pervenerit, vel per eos ſteterit, quo minus valeat pervenire, dominium ſeu præſidentiam, ſuperioritatem, capitaneatum, advocationem, juriſdictionem quamcunque, ſeu præeminentiam hujuſmodi realiter dimiſerint cum effectu, illa nullo unquam tempore, abſque ipſius ſedis licentia reſumpturi, quam illi, qui ſe ſummiſerint, ſuppoſuerint, ſeu ſubjecerint, ut præfertur, ſimili modo, cujuſcunque dignitatis, ſtatus, ordinis, vel conditionis exiſtant, ſingulæ perſonæ ſententiam excommunicationis incurrant, ac terræ ipſorum, ubicunque fuerint, Eccleſiaſtico interdicto ſubjaceant ipſo facto. Civitates autem, caſtra & villæ, quæ in antea ſe ſubmittent, ſupponent, ſeu ſubjecerint, & quæ ſummiſſionem, ſuppoſitionem ſeu ſubjectionem hujuſmodi recipient, ſeu quomodolibet occupabunt, civitates quoque, caſtra, etiam loca quæcunque, quæ ſe jam quovis colore vel titulo, ut præmittitur, ſummiſerunt & ſubjecerunt, ac civitates, quæ ſummiſſiones & ſubjectiones hujuſmodi receperunt, niſi infra prædictum duorum menſium ſpatium, ab omni effectu dictæ ſummiſſionis, & ſubjectionis realiter deſtiterint, ipſis alterius non uſuri, ſeu contra conſtitutionem & inhibitionem noſtram venire, directe vel indirecte, per ſe vel alium ſeu alios attentabunt, Eccleſiaſtico ſubjacere decernimus interdicto, & nihilominus omnibus indulgentiis, privilegiis, ac gratiis, necnon feudis, bonis, & honoribus, & juribus quibuſcunque, quæ ab eadem Romana & aliis Eccleſiis obtinent, privamus, & privatos eſſe volumus ipſo facto. Non obſtantibus, ſi eis vel eorum aliquibus, communiter vel diviſim, ab eadem ſit ſede indultum, quod excommunicari, ipſorumque terræ & loca Eccleſiaſtico interdicto ſupponi non poſſint, per literas Apoſtolicas, non facientes plenam & expreſſam, ac de verbo ad verbum de hujuſmodi ac eorum perſonis, locis, ordinibus, & nominibus propriis mentionem. Nos inſuper omnes ſummiſſiones, ſubjectiones, ſuppoſitiones ſuper prædictis factas, & obligationes, pacta, ſeu conventiones, ſub titulo venditionis, vel cujuſvis alterius contractus, quomodolibet initas & habitas, & quaſcunque pœnas adjectas, & juramenta præſtita ſuper illis, ſub quibuſcunque modis & forma, vel expreſſione verborum, præſertim cum in præjudicium ejuſdem Eccleſiæ redundant, ac juramentum vinculum iniquitatis eſſe non debeat, decernimus fore nulla, vacua, irrita, & inania, & nullius exiſtere firmitatis, & quatenus ad illa de facto proceſſum extitit, tollimus & revocamus omnino, & viribus vacuamus. Cæterum, cum præfatus Joannes Papa XXII. prædeceſſor noſter, dudum univerſis & ſingulis, tam clericis quam laicis, cujuſcunque ſtatus, ordinis, conditionis, præeminentiæ, vel dignitatis exiſterent, etiam ſi Pontificali, vel Imperiali, ſeu Regali, vel quavis alia dignitate fulgerent, ac omnibus Principibus, Ducibus, Marchionibus, Comitibus, Baronibus, & Nobilibus, ac poteſtatibus, capitaneis, & aliis officialibus quibuſcunque, comitibus & populis civitatum, terrarum, caſtrorum, & aliorum quorumcunque locorum ubicunque conſiſtentium: & omnibus aliis quibuſcunque, auctoritate Apoſtolica inhibendum, per ſuas literas vim conſtitutionis habentes duxerit, & mandandum, ne per ſe vel alios, directe vel indirecte, patrimonii Romandiolæ, Marchiæ Anconit. Ducatus Spoletan. Campaniæ, Maritimæque ac Maſſæ, Trebariæ, Provinciæ Venaiſini, & Urbinatus, olim comitatus, ac Urbinat. & Ravenat. civitates & alias terras, civitates, caſtra, villas, & loca quæcunque ad eandem Rom. Eccleſ. pertinent. vel ipſorum aut alicujus eorum partem occupare, invadere, aut turbare, ſeu fidelibus eorundem injurias, damna ſeu violentias irrogare, aut occupantibus, invadentibus, turbantibus, vel injurias, damna, ſeu violentias irrogantibus, publice vel occulte, adſiſtere, aut auxilium, conſilium, vel favorem, directe vel indirecte, publice vel occulte, per ſe vel per alium ſeu alios præſtare præſumerent quoquo modo, in omnes & ſingulos, contra inhibitionem & mandatum hujuſmodi venire aut attentare per ſe vel per alios præſumentes, tam clericos quam laicos, etiam ſi, ut prædicitur, Pontificali, aut Imperiali ſeu Regali, vel alia quavis dignitate fulgerent, de fratrum ſuorum conſilio, excommunicationis, quam eo ipſo incurrerent, ſententiam promulgavit, ipſorumque terras, necnon quaslibet univerſitates, communitates & populos ipſorum, civitates, terras, caſtra, villas, & loca, in præmiſſis vel aliquo præmiſſorum culpabiles, Eccleſiaſtico ſuppoſuit interdicto, & eos ac ipſorum quemlibet, omnibus privilegiis, indulgentiis, gratiis, & immunitatibus realibus, & perſonalibus, ab eadem Eccleſia, & Imperio Romano conceſſis eiſdem, omnium etiam feudorum, bonorum, honorum, officiorum, jurium & juriſdictionum, quæ ab Eccleſia & Imperio prædictis obtinerent, de ipſorum fratrum conſilio, auctoritate privaverit ſupradicta, ipſos ad illa & ſimilia & quælibet alia, eorumque filios & nepotes ad qualibet beneficia Eccleſiaſtica, dignitates, perſonatus, & officia, cum cura vel ſine cura, quovis nomine conferentur, auctoritate qualibet obtinenda, uſque ad tertiam generationem excluſive, reddendo inhabiles & indignos. Nos per præmiſſa vel quæcunque alia inhibitioni, mandato, pœnis & ſententiis per ipſum prædeceſſorem factis & promulgatis, ut ſuperius eſt expreſſum, aliiſque contentis in literis ſupradictis, non intendimus in aliquo derogare, inhibitionem, mandatum, pœnas & ſententias & alia ſupradicta, per præſentem conſtitutionem noſtram roboramus, & in ſui vigoris efficacia volumus, & decernimus permanere.

CAP. II.

Principes occupantes bona Eccleſiaſtica, & eorum libertati detrahentes, excommunicantur.

Leo X. *in Concilio Lateranenſi.*

STatuimus a & ordinamus, ut fructus, reditus, & proventus Eccleſiarum, monaſteriorum, ac beneficiorum per ſeculares ullos Principes, etiamſi Imperator, Reges, Reginæve, ſeu Reſpublicæ, vel potentatus fuerint, aut per eorum officiales, ſeu Judices, etiam Eccleſiaſticos vel quaſcunque alias perſonas, publicas vel privatas, de eo- rundem

a *Præſens decretum confirmarunt Adrianus VI. Clemens VII. Julius III. & Pius IV. Caſus hic reſervatur in bulla cœnæ Domini.*

rundem Imperatoris, Regum, Reginsrum, ac Principum, Rerumque publiearum, vsl potentatunm mandato ſequeſtrari oecuparive, aut modo aliquo detineri, ipſique hujuſmodi Ecclsſias, monaſteria, ac beneficia obtinen. ſub prætextu ſabrieæ, inſtaurationiſque, ſine Romani Pontificis pro tempore exiſtentis espreſſa licentia, aut sleemoſynarum, ſeu quovis alio colors aut fuco, impediri non debeant, quo minus de illis, ut antea, libere, ac ſins impedimento diſponere valeant. Et ſi ſrqueſtrati ſuerint occupative, aut detenti, integre, libsrsque, ac ſine exceptions vel mora, prælatis, ad quos ds jure, lsgitimæque ſpectant, teſtituantur, de quibus, ſi diſſipati nuſquam reperiri poſſint, eorum juſta æſtimations facta, dictis prælatis ſatisfieri volumus per sos, qui dictas ſequeſtrationes, applicationes, diſſipationeſque ſeecerint, aut fisri mandaverint, ſub pœna excommunicationis, aut intsrdicti Eeeleſiaſtici, talium Principum terris & dominio, so ipſo incurrendis, & ut eorum ac eiſdem ſubjsctorum bona ubicunque reperta, ſi moniri parsre noluerint, capi & rstinsri poſſint; ipſi vcro contrafacisntes, tam ſupradictis pœnis, quam privationis ſsudorum & privilegiorum, quæ a nobis, & a Romana vsl aliis Eeclefiis, nunc & pro tempore obtinusrint, & aliis contra violatores & oppreſſores libsrtatis Eccleſiaſticæ, etiam psr extravagantes, & alias conſtitutionss, etiam ineognitas, & forſan in uſu non exiſtentes, impoſitis, quas sarum omnium tenores pro expreſſis, & inſertis habsntss innovamus, ac perpetuum firmitatis robur habers decernimus & deelaramus, ac ſecundum eas, per quoſcunque Judiees, stism ſanctæ Romanæ Eeclsſiæ Card. ſublata & adempta eis aliter judicandi dselarandique poteſtats, ſententiari, judicari, & interpretari debsrs volumus atque mandamus. Et cum a jure tam divino, quam humano, laicis poteſtas nulla in Eeclsſiaſticas perſonas attributa ſit, innovamus omnes & ſingulas conſtitutiones fel. rsc. Bonifacii Papæ VIII. etiam prædsceſſoris noſtri, quæ incipit, Felicis, & Clemen. V. quæ incipit, Si quis ſuadente, necnon quaſcunque alias Apoſtolicas ſanctiones, in favorem libertatis Eccleſiaſticæ, & contra ejus violatorss, quomodolibst editas, & pœnis etiam contra talia præſumentes, in bulla, quæ legitur in cœna Domini, contentis, in ſuo robore permanſuris. Et cum in Larsranenſi pariter ac Conciliis generalibus, ſub excommunicationis pœna prohibitum fuerit, ne Rsgss, Principes, Duces, Comitss, Barones, Reſpublieæ, & alii potentatus, quicunque, rsgnis, provinciis, civitatibus, ac terris quoquo modo præſiden. collectas, decimas, & alia hujuſmodi onera, clericis, prælatis, & aliis quibuſcunque perſonis Eeclsſiaſticis imponsnt, exigantque, neve a ſponte etiam dantibus & conſentientibus etiam recipiant, atque in præmiſſis auxilium, favorem, conſiliumve palam vsl occulte præſtantes, in sxcommunicationis latæ ſsntentiæ pœnam eo ipſo incidant, & ipſæ quoque Reſpublicæ, ac communitates & univerſitates, circa hoc quomodolibet delinquentes, Eccleſiaſtico so ipſo ſubjiciantur interdicto, prælati etiam præmiſſis abſque Rom. Pont. expreſſa licentia ultro conſsntientes excommunicationis & dspoſitionis pœnam ipſo facto incurrant. Statuimus & ordinamus, ut ds cætero, talia præſumentes, etiamſi (ut præfertur) qualificati fuerint, ultra ſupradictas pœnas, quas contravenientss eo ipſo incurrsre volumus, ad omnes actus legitimos inhabiles, & inteſtabilss habeantur.

C A P. III.

Occupatores bonorum & redituum Eccleſiaſticorum ſub pœna excommunicationis reſtituere debent ſingula ablata & detenta.

Paulus IV.

QUaecunque præſcriptione, etiam centenaria & ultra, prætenſa vel prætendenda non obſtante, ſtatuimus, quod, niſi occupatores ſeu detentores bonorum[a] Cameræ & ſedis Apoſtol. ac Romanæ Eccleſiæ, infra duos menſes a publicatione præſentium, ea reſtituerint, & feudatarii, vaſalli, emphyteutæ, cenſuarii, ac monaſteriorum, etiam conſiſtorialium, & prioratuum commendatarii, libellarii, conductores, & alii præfatæ Camsræ reſpondentes, ſeu alias, etiam rations sxemptionum, libertatum & immunitatum eis conceſſarum, vsl annatarum, ſeu quindenniorum, aut aliter, qualitercunque & quomodocunque, aliquid ſolvere obligari, ſeu in aliquo debitores ds eo, in quo Camsræ, ſedi & Eccleſiæ præfatis tenentur, integre ſatisfecerint, & præmiſſa, ſeu conventa, aut alias ab eis dsbita, non adimpleverint, omnes & ſingulas ſsntentias & pœnas, tam Eccleſiaſticas, quam temporalss, & stiam privationis feudorum, & aliorum bonorum, & monaſteriorum, etiam conſiſtorialium, quorum occaſione, stiam propter eorum exemptionum & immunitatsm, ſolvant, ac eorundem monaſteriorum, commendarum ceſſationis eo ipſo incurrant, & abſque alia declaratione deſupsr fienda incurriſſe cenſeantur, feudaque & bona ad nos devoluta, & monaſteria ipſa, per alios, a nobis & dicta ſede libere impetrari poſſint, prout etiam nos tenore præſentium eos omnss ſententiis, cenſuris, & pœnis prædictis expreſſe innodamus, ac privatos eſſe, commendaſque ceſſaſſe ex nunc decernimus & declaramus, & nihilominus ad ſatisfactionsm Camsræ Apoſtolicæ omnino teneantur. Decernentes eos ab alio, quam a Romano Pontifice, præterquam in mortis articulo conſtitutos, & prævia debita ſatisfactione, abſolvi non poſſe. Publicata Romæ, XXVI. & XXX. menſis Octobris, 1556.

C A P. IV.

Pœnæ detinentium bona Romanæ Eccleſiæ, & palatii Apoſtolici.

Pius IV.

PAſtoralis officii auctoritas nos admonet, & ordo rationis expoſcit, ut circa ea potiſſimum verſemur, per quæ res & bona Rom. Eccleſiæ, præſertim uſui & ornatui Rom. Pont. pro tempore exiſtentis, & ſacri palatii Apoſtolici dsputata, ab impiorum inſultibus, & rapinis præſerventur, & ab eis auſu ſacrilego, aut alias quomodolibet, abinde aſportata & diſtracta noſtræ operationis miniſterio cum animarum ſalute eorum, qui cæca cupiditate ducti, in non parvam ſanctæ matris Eccleſiæ injuriam, & ipſorum animarum perniciem, Dei timore poſtpoſito, ea ſurripsrs, ſeu ſibi appropriare, aut iſthinc divsrtere auſi fuerint, eidem Romano Pontifici pro tempors exiſtenti reſtituantur, & taliter in præmiſſis provideatur, quod cæteris cedat in exemplum. Cum itaque, ſicut non ſine gravi animi noſtri moleſtia accepimus, tam tempore infirmitatis diverſorum Romanorum Pontificum prædeceſſorum noſtrorum, ex qua, ſicut Domino placuit, ab humanis dsceſſerunt, quam exinde diverſarum ſedium vacantium, quamplura etiam pretioſa jocalia, ornamenta, & aliæ res & bona uſui præfato, ut præfertur, deputata, & alias ad eundem Romanum Pontificem pro tempore exiſtentem, & Cameram Apoſtolicam ſpectantia & pertinentia, tam ex dicto Palatio, quam aliis quibuſvis locis ablata & diſtracta fuerint, & a diverſis eorum protervia invaleſcente detineantur, in noſtrum & ejuſdem Pontificis pro tempore exiſtentis non ſolum detrimentum, ſed etiam ſedis Apoſtolicæ ignominiam, & ipſius auctoritatis diminutionem, necnon illa detinentium animarum perniciem, atque periculum non modicum. Nos hujuſmodi inconvenientibus, & animarum periculis, quantum in nobis eſt, obviare, & alias in præmiſſis, prout par eſt, providere volentes, motu proprio, & ex certa noſtra ſcientia, omnes & ſingulos

per

---

[a] *Bonorum appellatione intelligit tam mobilia, quam immobilia, l. bonorum. ff. de verbor. ſignif. c. relatum 2. de teſta. & Joan. And. c. ſi quis exigentibus.*

per nos, & Pontifices prædeceſſores noſtros, contra talium perpetratores, ac alias bonorum Apoſtolicor. uſurpatores, raptores, receptores, & poſſeſſores, ac detinentes & non reſtituentes, ac ſcientes & non revelantes, ſub quibuſvis verborum formis promulgatae, quarum & literarum Apoſtolicarum deſuper confectarum tenores, ac ſi de verbo ad verbum insererentur præſentibus, haberi volumus pro expreſſis, auctoritate Apoſtolica, tenore præſentium approbamus, & innovamus, ac ad infraſcriptos extendimus & ampliamus. Et nihilominus motu, & ſcientia ſimilibus, omnes & ſingulas, tam ſaeculares, quam Eccleſiaſticas, ac etiam militiarum, & ordinum quorumcunque religioſas, etiam quacunque Epiſcopali, Archiepiſcopali, & Patriarchali, ſeu ſuperiori Eccleſiaſtica, etiam Cardinalatus honore, ac etiam Comitali, Marchionali, aut Ducali dignitate fungentes, ac alias mundanas perſonas, nullas penitus excipientes, cum dignitas, qualiſcunque ſit, in peccatis nemini excuſationem præbere debeat, quæ jocalia, ornamenta, aurum, argentum monetatum & non monetatum, gemmas, margaritas, lapides pretioſos quocunque nomine nuncupatos, pecuniae, veſtes, pannos, & tam manuſcriptos, quam quoſvis alios libros, ſcripturas, necnon equos, mulos, mulas, imagines aureas, argenteaſque, ac æneas, & marmoreae, ac ſupellectilia, & aliae quaſcunque res, & bona mobilia, & immobilia, ſpiritualia & profana, cujuſcunque generis, qualitatis, & quantitatis, ſeu pretii exiſtentia, pro uſu & commoditate Romani Pontificis pro tempore exiſtentis, & ornamento palatii hujuſmodi deputata, ac ad eundem Romanum Pontificem pro tempore exiſtentem ſpectantia, & pertinentia, tempore infirmitatis cujuſvis Romani Pontificis prædeceſſoris noſtri, ex qua poſtmodum deceſſit, ac etiam dictæ ſedis propterea vacantis, necnon per annum ante obitum & vacationem hujuſmodi, & dicto palatio & alias undecunque, & quocunque aſportarunt, ſubtraxerunt, & occultarunt, ſeu prætenſo titulo donationis, vel remiſſionis, quitantiæ, vel alio quovis prætextu detinent, ſeu ſciunt, ea per alios poſſideri, uſurpari & detineri, aut occupata fuiſſe, & ad eorum manus perveniſſe, requirimus & monemus, eiſque diſtricte præcipiendo mandamus, quatenus infra ſex dierum ſpatium, quorum duos pro primo, duos pro ſecundo, & reliquos duos dies pro tertio, & peremptorio termino, eis & eorum cuilibet pro canonica monitione aſſignamus, omnia & ſingula jocalia, ornamenta, aurum, argentum, gemmae, margaritas, lapides pretioſos, pecunias, veſtes, pannos, libros, equos, mulos, mulas, imagines, ſupellectilia, & alias res, & bona hujuſmodi, dilecto filio Franciſco Odeſcalco, dictæ Cameræ præſidenti, cum effectu reſtituant, & conſignent, & ſi donationem vel remiſſionem, aut quitantiam deſuper ſibi factam prætendant, illam ſeu illas videndas, ut decet, & examinandas exhibeant, & producant, ac illorum raptores, uſurpatores, ſeu detentores, vel occupatores ſcientes revelent. Alioquin lapſis diebus hujuſmodi, omnes & ſinguli præfati Epiſcopali vel Archiepiſcopali, aut Patriarchali, ac etiam Cardinalatus honore ſeu dignitate præditi, interdicti ingreſſus Eccleſiæ pœnam, alii vero excommunicationis, & maledictionis æternæ ſententiam, quam alias in eos his ſcriptis ferimus, & a quibus, niſi a nobis & eodem Romano Pontifice pro tempore exiſtente, ac ſatisfactione prævia, præterquam in mortis articulo conſtituti, relaxationis & abſolutionis beneficium obtinere non poſſint, eo ipſo incurrant: & ſi Pontificali aut Cardinalatus honore ſeu dignitate præditi, ſub interdicto hujuſmodi per octo dies præfatos, ſeu immediate ſequentes, permanere, alii vero inferiores ab eis eandem excommunicationis ſententiam animo, quod abſit, indurato ſuſtinere non formidaverint, extunc elapſis dictis octo diebus, Pontificali & etiam Cardinalatus honore ſeu dignitate præditi, a regimine Eccleſiarum eis commiſſarum, eo ipſo ſuſpenſi, ac tam ipſi, ſi alia beneficia Eccleſiaſtica obtineant, quam inferiores ab eis, omnibus & ſingulis Monaſteriis, prioratibus, dignitatibus, adminiſtrationibus canonicatibus, & præbendis, cæteriſque beneficiis Eccleſiaſticis, cum cura & ſine cura ſecularibus ac ordinum quorumcunque regularibus, quæ in titulum vel commendam ſeu adminiſtrationem, aut alias quomodolibet, etiam ex quibuſvis conceſſionibus, ſeu diſpenſationibus Apoſtolicis obtinent, ac etiam officiis Romanæ Curiæ per eos obtentis: Seculares vero feudis, vicariatibus, dominiis & aliis juribus, ac privilegiis quibuſcunque, eis per Romanam Eccleſiam aut ſedem præfatam ſeu alios quoſcunque, etiam quacunque alia auctoritate, etiam Imperiali vel Regali eis conceſſis, etiam eo ipſo privati exiſtant, & ad ſimilia beneficia, feuda, privilegia, vicariatus, dominia & jura obtinenda, necnon ad quoſcunque actus legitimos exercendos inhabiles, ac etiam inteſtabiles ſimiliter eo ipſo fiant, poſſintque beneficia, officia, ac vicariatus & feuda, aliaque jura hujuſmodi, tanquam vacantia, abſque alia declaratione deſuper facienda, a nobis & ſede præfata, ac aliis, ad quos pertinet, illa concedere & dare, libere impetrari: ſcituri quod ſi ipſi, aut eorum aliqui ſuæ ſalutis immemores in præmiſſis moroſi fuerint, ſeu præmiſſa adimplere non curaverint, aut contempſerint, hoc eis pro gravi crimine & delicto imputabitur, & juſtitia mediante contra eos ad graviores, & tales pœnas abſque ullo reſpectu procedetur, quod illorum coercitio eis perpetuo cedat ad noxam, & aliis in exemplum, abſque ſpe alicujus veniæ inde conſequendæ: ſi vero ſe humiles, & ad ſatisfaciendum aut conſitendum promptos exhibuerint, cum omni manſuetudine, & reſpectu excipientur, & ex eorum ſpontanea reſtitutione ſeu confeſſione eis ſalutaris miſericordiæ, & gratiæ ampleaus, exuberanti ſedis præfatæ in ſingulos pietate provenient. Ac ſingulas donationes eis deſuper factas, prout juſtitia ſuadebit, & ordo dictaverit rationis, admittamus. Ac, ut præfertur, ſcientes, & revelantes, ultra cœleſte præmium, a nobis condignam mercedem, & retributionem recipient, cum eorum omnium grata ſatisfactione. Romæ 3. Non. April. 1560.

TITULUS III.
DE ANNATIS.
CAP. I.

Excommunicationis & privationis beneficiorum pœnis innodantur, non ſolventes debitis temporibus annatas.

Innocentius VIII.

APoſtolicæ Cameræ, ex qua non modo S. R. E. ſed etiam magnum totius Chriſtianæ Reip. ſubſidium provenit, jura illæſa ſervare (ut tenemur) modis omnibus cupientes, his quæ propterea a prædeceſſoribus noſtris emanarunt, libenter adjicimus muniminis noſtri firmitatem, ac alias deſuper providemus, prout in Domino conſpicimus ſalubriter expedire. Dudum ſiquidem per fel. rec. Pium Papam II. prædeceſſorem noſtrum, accepto, quod numerus debitorum dictæ Cameræ nimis auctus erat, & quod obligati pro annatis beneficiorum Eccleſiaſticorum, quæ auctoritate Apoſtolica aſſecuti fuerant, excommunicationis ſententiam in eos latam (quam non ſolvendo in præfixo eis termino ipſo facto incurrebant) minime curare videbantur, & per hoc animabus ſic illaqueatis periculum imminebat, & continua dictæ Cameræ damna ſubſequebantur. Idem prædeceſſor cupiens tam ſaluti animarum, quam ipſius Cameræ indemnitatibus ſalubriter providere, provida ordinavit, quod omnes, qui de cætero pro annatis quorumcunque beneficiorum in dicta Camera ſe obligarent, ſi infra eis præfixos terminos, dictæ Cameræ,

aut

Digitized by Google

ant collectoribus fructuum, & proventuum, eis in partibus existentibus, ſatisfacere deficerent, ipſo facto, lapſo termino, non ſolum in ſententiam excommunicationis inciderent, ſed etiam beneficiis ſuis, pro quibus ſe in dicta Camera obligaſſent, omnino privati forent; illi vero, qui non pro ſe, ſed pro aliis, ut Principales, ſe pro annatis hujuſmodi obligerent, ſi in terminis non ſatisfacerent, ultra ſententiam excommunicationis hujuſmodi, eſſent ipſo facto omnibus beneficiis Eccleſiaſticis, quæ obtinent, privati; poſſentque talia beneficia per quoſcunque libere impetrari, prout in ejuſdem prædeceſſoris literis deſuper confectis plenius continetur. Cum autem (ſicut accepimus) ex ordinatione prædicta, ab aliquibus temporibus citra, ideo optati fructus non provenerint, quia nonnulli, qui beneficia Eccleſiaſtica per hujuſmodi privationem vacantia pro tempore poſtmodum impetrarunt ſuper illis, agendo atque excipiendo, privationem hujuſmodi in judicium deduxerunt, coram palatii cauſarum Apoſtolici Auditoribus, & aliis Judicibus Romanæ Curiæ, auditoribus & Judicibus, aſſerentibus ordinationem eandem prædeceſſoris præfati non fuiſſe receptam, & moribus utentium comprobatam, crevitque & creſcit in dies numerus debitorum eorundem, in animarum non ſolventium, quæ debent, periculum, & præfatæ Cameræ ac Chriſtianæ Re p. præfatæ non leve præjudicium. Nos igitur volentes ſuper præmiſſis opportune providere, ejuſdem prædeceſſoris ordinationem, & literas prædictas, ac omnia & literas prædictas, ac omnia & ſingula in eis contenta, auctoritate Apoſtolica, præſentium tenore approbamus, & robur perpetuæ firmitatis obtinere debere decernimus, juxta illarum continentiam & tenorem; ac volumus, & eadem auctoritate ſtatuimus, quod hactenus obligati Cameræ eidem ex cauſis prædictis, qui non ſolverunt, ſtatutis eis terminis, ac propterea excommunicationis ſententiam, & juxta ejuſdem prædeceſſoris literarum continentiam, privationis pœnam prædictam incurrerunt (ſi curiales, infra unum; citramontani infra tres; & ultramontani, infra novem menſes, a die publicationis præſentium in Cancellaria Apoſt. computandos) dictæ Cameræ de his, quæ debebant, ſatisfecerint, extunc eo ipſo ab excommunicationis ſententia abſoluti, & ad beneficia, quibus propterea juxta ordinationem prædictam, privati exiſtunt, plenarie reſtituti cenſeantur; & ſi non ſolverint in terminis prædictis, privationis pœnam prædictam de novo incurrant eo ipſo. Quodque illi, qui in poſterum ſe obligabunt, excommunicationis & privationis pœnas prædictas, juxta ejuſdem prædeceſſoris ordinationem, omnino incurrant; & impetrantes beneficia per hujuſmodi privationem vacantia; & ſimiliter contra illos ſic privatos, & de privatione hujuſmodi excipientes, poſſint & debeant per quoſcunque auditores, & Judices audiri; nec ex prætextu, quod conſtitutio prædicta non fuerit recepta, & moribus utentium comprobata, repelli; teneanturque auditores, & Judices quicunque, in cauſis cognoſcendis in Romana curia & extra, ſecundum eandem ordinationem judicare, Rom. 13. Cal. Mart. 1484.

C A P. II.

Annatæ non debentur Cameræ Apoſtolicæ, nec exiguntur de beneficiorum penſionibus, annuum valorem 24. Ducatorum non excedentibus.

Clemens VII.

Cum, ſicut nobis innotuit, licet ratione fructuum beneficiorum Eccleſiaſticorum, valorem annuum viginti quatuor ducatorum auri, de auro communi æſtimatione non excedentium, annatæ Cameræ Apoſtolicæ non debeantur, nec ſolvi aut exigi conſueverint, & minus ratione penſionum quantitatem viginti quatuor ducatorum auri ſimilium non excedentium, annatæ aliquæ retroactis temporibus exactæ aut ſolutæ fuerint, nihilominus a certo tempore citra, præſidentes dictæ Cameræ & alii Officiales Romanæ Curiæ, ad quos exactio annatarum pertinet, ſub prætextu, quod in proviſionibus & aliis diſpoſitionibus beneficiorum Eccleſiaſticorum, ſuper quorum fructibus, &c. valorem viginti quatuor ducatorum excedentibus, aliquæ penſiones annuæ, cujuſcunque etiam minoris quantitatis viginti quatuor ducatorum reſervatæ exiſtant, illorum medietas deduci ac defalcari conſueverit, annatas ex penſionibus quantitatem octo ducatorum excedentibus, & viginti quatuor non excedentibus aut attingentibus, de facto exegerint, & exigunt. Nos qui unicuique in juſtitia debitores ſumus, ſuper iis congruis remediis providere volentes, ac ratione penſionum, quarum quantitas viginti quatuor ducatorum auri de Camera non excedit, nullas annatas Cameræ aut officialibus prædictis deberi declarantes, ex certa noſtra ſcientia, & deliberatione ſtatuimus, quod de cætero ex quibuſvis penſionibus, quantitatem viginti quatuor ducatorum hujuſmodi non excedentibus, nulla annata quovis prætextu exigatur, nec per illos, quibus penſiones ipſæ reſignatæ fuerint, ſolvatur, neque ſolvi debeat, ſic tamen, quod in penſionibus, & aliis diſpoſitionibus beneficiorum, ſuper quorum fructibus ſimiles penſiones annuæ minoris quantitatis viginti quatuor ducatorum, & quantitatum viginti quatuor ducatorum ſimilium non excedentes reſignatæ fuerint, ex talibus penſionibus nihil deduci debeat. Diſtrictius inhibentes Cameræ præſidentibus, ac aliis officialibus prædictis, ſub excommunicationis, & a perceptione emolumentorum officiorum ſuorum, ad noſtrum, & Apoſtolicæ ſedis beneplacitum, ſuſpenſionis, in eorum ſingulos latæ ſententiæ pœnis, ne de cætero ratione hujuſmodi penſionum quantitatem viginti quatuor ducatorum non excedentium, aliquas annatas quovis prætextu exigere, ſeu quo minus literæ reſignationis illarum expediantur, impedire vel differre quoquo modo præſumant, alioquin literas ipſas tam per Cancellariam, quam Cameram Apoſtolicam per eos, ad quos literarum expeditio pertinet, abſque manuum illorum appoſitione, libere expediri poſſe decernimus, ac ad id eis liberam facultatem concedimus.

C A P. III.

Conſtitutionum editarum in non ſolventes annatas a variis Pontificibus ampliatio, & confirmatio.

Julius III.

Cupientes Cameræ Apoſtolicæ, ex qua non modo S. R. E. verum etiam toti Reip. Chriſtianæ ſubſidium provenit, & collegii Fratrum noſtrorum S. R. E. Cardinalium ac officialium ſedis Apoſtolicæ indemnitati conſulere, & eorum jura, ut tenemur, illæſa præſervare, his, quæ a prædeceſſoribus noſtris ad hoc provide emanarunt, libenter adiicimus noſtri muniminis firmitatem [a], aliaſque deſuper diſponimus, prout in Domino conſpicimus ſalubriter expedire. Dudum ſiquidem, poſtquam felicis recordationis Pius Papa II. prædeceſſor noſter, accepto, quod numerus debitorum dictæ Cameræ plurimum auctus erat, & quod obligati pro annatis beneficiorum Eccleſiaſticorum, quæ Apoſtolica auctoritate aſſecuti fuerant, excommunicationis ſententiam in eos latam, quam non ſolvendo in termino eis præfixo ipſo facto incurrebant, minime curare videbantur, unde animabus ſic illaqueatis periculum imminebat, & continua eidem Cameræ damna ſubſequebantur; cupiens tam ſaluti animarum, quam indemnitati Cameræ hujuſmodi ſalubriter providere, per ſuas ordinaverat, quod omnes, qui extunc de cætero pro annatis quorumcunque beneficiorum dictæ Cameræ ſe obligarent, ſi infra terminos eis præfixos dictæ Cameræ, aut collectoribus fructuum, & proventuum eidem Cameræ debitorum, in

a Idem habetur ſup. a. de annatis. ex Innoc. VIII.

in illis partibus exiſtentibus, ſatisfacere deficerent, ipſo facto lapſis terminis prædictis non ſolum ſententiam excommunicationis inciderent, ſed etiam beneficiis, pro quibus ſe in ipſa Camera obligaſſent, omnino privati eſſent: ii vero, qui ſe pro annatis hujuſmodi non pro ſe, ſed pro aliis, ut principales, obligarent, ſi in terminis non ſatisfacerent, ultra ſententiam excommunicationis hujuſmodi, eſſent omnibus beneficiis Eccleſiaſticis per eos obtentis eo ipſo privati, poſſentque talia beneficia per quoſcunque libere impetrari.

CAP. IV.

Annata ſolvi debet ſingulis quindecim annis Cameræ Apoſtolicæ de beneficiis, & monaſteriis unitis de cætero non vacantibus.

ET piæ memoriæ Paulus etiam Papa II. prædeceſſor noſter cum tam ipſe, quam dictus Pius prædeceſſor, ac recolendæ memoriæ Martinus V. Eugenius IV. Nicolaus etiam V. & Calixtus III. Romani Pontifices prædeceſſores noſtri, tunc ſui, quamplura diverſorum ordinum Monaſteria, prioratus, præpoſituras, & præpoſitatus, conventuales, necnon dignitates majores in cathedralibus, etiam Metropolitanis, & principales in collegiatis Eccleſiis adminiſtrationes quoque, officia, & beneficia Eccleſiaſtica, etiam diſpoſitioni Apoſtolicæ generaliter reſervata invicem, vel aliis cathedralibus, etiam Metropolitanis, ſeu collegiatis Eccleſiis, ac earum, ſive capitularibus menſis, aut monaſteriis, dignitatibus, collegiis, univerſitatibus, & beneficiis, ac congregationibus canonicorum regularium S. Auguſtini Lateranenſium, & de Scopeto, ſeu S. Salvatoris nuncupatorum, Monachorum S. Juſtinæ Paduan. & Montis Oliveti, S. Benedicti Ciſtercien. Vallis Umbroſæ, & Carthuſienſ. Ordinum, Presbyterorum quoque S. Gregorii in Alga Venetiarum, atque aliis Monaſteriis, domibus, hoſpitalibus, fabricis, & piis locis, utriuſque ſexus perſonarum, ſub diverſis modis, & formis dicta auctoritate univiſſent, annexiſſent, incorporaſſent, & ſubmiſiſſent a. Et propterea monaſteria, prioratus, præpoſituras, dignitates, adminiſtrationes, officia, & beneficia unita hujuſmodi amplius vacare non ſperaretur, & exinde Camera, ac Collegium hujuſmodi, & officiales ſedis Apoſtolicæ detrimentum non modicum paterentur: volens, ut par erat, quod uniones, annexiones, incorporationes, applicationes, & ſubmiſſiones prædictæ ſi alias rite, & rationabiliter præceſſerant, ita in ſua firmitate permanerent, quod eorum, quibus una cum ſuis oneribus unita fuerant, commodiꝫ deſervirent, & aliorum jura propterea non læderentur, per ſuas ſtatuerat, & ordinaverat, atque decreverat, quod omnia, & ſingula monaſteria, illa videlicet, quorum fructus, reditus, & proventus ad ſummam centum florenorum auri de Camera, ſecundum communem æſtimationem, aſcendebant annuatim, ſive in libris ejuſdem Cameræ taxati reperiebantur, communia, & minuta ſervitia, ac alia jura debita, & conſueta, tam Cameræ, & collegio, quam officialibus prædictis, reliqua vero monaſteria, prioratus, præpoſituras, præpoſitatus, dignitates, perſonatus, adminiſtrationes, officia, & beneficia, ut prefertur, unita, pro quibus prædictæ Cameræ annata, ſeu alia jura ſolvi conſueverant, vel debebant temporibus retroactis, & de ſolvendo ſingulis certis futuris temporibus, obligatio in eadem Camera per inadvertentiam facta non fuerat, annatam, ſive medios fructus unius anni in poſterum, & ſingulis quindecim annis perpetuo ſecuturis, eidem Cameræ omnino ſolvere tenerentur, & deberent. Et quod de omnibus monaſteriis, prioratibus, præpoſituris, præpoſitatibus, dignitatibus, perſonatibus, adminiſtrationibus, officiis, & beneficiis ſupradictis, ut præfertur, unitis, a quorum unionum temporibus, poſtquam illæ fuerant ſortitæ effectum, anni quindecim effluxerant, infra annum proxime ſecuturum, communia minuta, & alia jura, ſeu annatas, & medios fructus hujuſmodi ſolvere aſtringerentur, etiam ſingulis 15. annis in futurum, prout multi alii ſimiles uniones, & gratias obtinentes faciebant, & facere conſueverant, & ad id ii, quorum intererat, infra ipſius anni ſpatium ſe in eadem Camera efficaciter obligare deberent cum effectu, alioquin ſi a ſolutione, aut obligatione præmiſſis ceſſare præſumpſiſſent, uniones, annexiones, incorporationes, applicationes, & ſubmiſſiones prædictæ haberentur penitus pro infectis: & ſic unita Monaſteria, prioratus, præpoſituræ, præpoſitatus, dignitates, perſonatus, adminiſtrationes, officia, & cujuſvis qualitatis, aut generis beneficia tanquam vere vacantia poſſent a dicta ſede libere impetrari, & canonice obtineri, ac uniones ipſæ & ſuper eis confectæ literæ, ac proceſſus habiti per eaſdem, & quæcunque inde ſecuta nullatenus emanaſſe.

CAP. V.

Ordinationem Pii II. cujus neglectus ſummum detrimentum minabatur Cameræ Apoſtol. confirmavit Innoc. VIII.

AC ſimilis memoriæ Innocentius Papa VIII. ſimiliter prædeceſſor noſter accepto, quod ex ordinatione Pii prædeceſſoris hujuſmodi a tunc certo tempore citra optatus fructus non provenerat, quia nonnulli, qui beneficia Eccleſiaſtica per hujuſmodi privationem vacantia impetraverant ſuper illis agendo, & alii, qui accipiendo privationem hujuſmodi in judicium deduxerant coram cauſarum palatii Apoſt. Auditoribus, & aliis Rom. Curiæ Judicibus, aſſerentibus ordinationem hujuſmodi receptam, & moribus utentium comprobatam non fuiſſe, auditi non fuerant, & quod creverat, creſcebatque in dies numerus debitorum eorundem in animarum non ſolventium periculum, & prædictæ reipub. Chriſtianæ præjudicium, ordinationem, & literas Pii prædeceſſoris hujuſmodi, ac omnia, & ſingula in illis contenta per ſuas approbaverat, & perpetuæ firmitatis robur obtinere decreverat. Ac voluerat & ſtatuerat, quod illi, qui ex tunc in poſterum ſe obligarent, excommunicationis & privationis pœnas prædictas, juxta ordinationem Pii prædeceſſoris hujuſmodi omnino incurrerent, & impetrantes beneficia per hujuſmodi privationem vacantia, ſimiliter contra illos ſic privatos, de privatione hujuſmodi excipientes, poſſent & deberent per quoſcunque auditores audiri, nec prætextu, quod ordinatio hujuſmodi non fuiſſet recepta, & moribus utentium comprobata, repelli: tenerenturque auditores & Judices quicunque, tam in dicta Curia, quam extra eam, ſecundum ordinationem hujuſmodi judicare, nec prodeſſent eiſdem obligatis quietationes, quas a collectoribus vel ſubcollectoribus haberent, quæ publico non probarentur inſtrumento.

CAP. VI.

Pœnas & cenſuras ſancitas cum privationis beneficiorum, tum excommunicationis inviolabili legis vigore ſervari voluit Julius II. in non ſolventes annatas, cujus ut priorum reſcriptum ratum & conſtantiſſime ſervandum Julius III. confirmat.

SAnctæ memoriæ Julius ſimiliter Papa II. & prædeceſſor noſter, eorundem prædeceſſorum veſtigiis inhærendo, motu proprio, & ex certa ſcientia ordinationes, ſtatuta, decretum, & voluntatem prædeceſſorum hujuſmodi per quaſdam innovans, per conſtitutionem ſuam perpetuo valituram decrevit, declaravit, ſtatuit, & ordinavit, quod ordinationes, ſtatuta, decretum, & voluntates prædeceſſorum hujuſmodi, & quoad cenſuras, & pœnas etiam privationis in eas expreſſas, quoad futura in omnibus & per omnia, juxta illorum tenores inviolabiliter perpetuis futuris temporibus obſervarentur. Et quod illi, quos pro annatis hujuſmodi dictæ Cameræ teneri conſtaret, etiam ſi illas ſolvere non promitterent, ſeu ad illarum ſolutionem

a *De beneficiorum unionibus habet ſup. in fine 1. lib.*

nem ſe ſpecialiter non obligarant, dummodo beneficia ipſa realiter aſſequerentur, ad ſolutionem annatæ, & juriom prædictorum efficaciter tenerentur. Et deinde accepto, quod ea prædictis, & quæ poſtea tam per dictum Innocentium, quam per ſimilis memoriæ Sixtum IV. & Alexandrum VI. Romanos Pontifices, pariter prædeceſſores noſtros, tunc ſuoe eatenus factæ fuerant, perpetuis unionibus, & applicationibus, ac ex negligentia, ſive malitia multorum, qui dictis literis parere eatenus contempſerant, dicta Camera in ſuis juribus non mediocrem patiebatur jacturam, tam ſtatutum, ordinationem, decretum, & declarationem Pauli prædeceſſoris hujuſmodi, quam omnia, & ſingula alia in illius prædictis literis contenta per alias ſuas literas approbavit, & innovavit, ac inviolabiliter obſervari debere, ac omnes, & ſingulos cujuſcunque qualitatis, gradus, & conditionis forent, qui ſe poſtea obligaverant, aut aliae ratione Monaſteriorum, ac aliorum beneficiorum ſic unitorum ad valorem centum florenorum ſimilium communi æſtimatione aſcendentium, vel quorum fructus, reditus, & proventus in eiſdem libris ad ſimilem ſummam taxari reperiebantur, eidem Cameræ ſolvere tenebantur, ad integram ſolutionem eidem Cameræ de præmiſſis faciendam infra certum tunc expreſſum tempus juxta tenorem literarum Pauli prædeceſſoris hujuſmodi, & ſub pœnis in illis contentis, ut par erat, omnino teneri, obligarique decrevit, prout in ſingulis literis prædeceſſorum hujuſmodi plenius continetur. Cum autem, ſicut accepimus, malitia, & avaritia hominum in dies creſcente, ordinationes, ſtatuta, voluntates, decreta, & declaratio Pii, & Pauli, ac Innocentii, & Julii prædeceſſorum hujuſmodi ad præſens plene non obſerventur, & a tempore ipſius Alexandri prædeceſſoris citra, tam per ipſum Julium, quem etiam fel. record. Leonem X. Adrianum VI. & Clementem VII. ac Paulum III. Romanos Pontifices prædeceſſores noſtros, ac nos, diverſæ aliæ uniones, annexiones, incorporationes, & applicationes perpetuo factæ, & conceſſæ fuerint, ac ex incuria agentium pro Camera prædicta, ſeu alias obligationes de ſolvendis communibus, & minutis ſervitiis, ac annatis, ſeu mediis fructibus, aut aliis juribus ſolvi debitis, & conſuetis factæ non fuerint, & quæ factæ ſunt, executioni non demandantur, in eorum, ad quorum commodum uniones, annexiones, incorporationes, & applicationes prædictæ factæ fuerunt, animarum periculum, & Cameræ, ac collegii Cardinalium, & officialium detrimentum, necnon Reipublicæ hujuſmodi non leve præjudicium.

Nos volentes in præmiſſis opportune providere prædeceſſorum hujuſmodi veſtigiis inhærendo, motu proprio, non ad alicujus nobis ſuper hoc oblatæ petitionis inſtantiam, ſed de mera deliberatione, & certa ſcientia noſtris, ordinationes, ſtatuta, voluntates, decreta, & declarationem Pii, & Pauli, ac Innocentii, & Julii prædeceſſorum hujuſmodi, necnon deſuper confectas literas, ac omnia, & ſingula in eis contenta Apoſtolica auctoritate tenore præſentium approbamus, & innovamus, ac robur perpetuæ firmitatis obtinere, & a quibuſcunque tam in eiſdem literis nominatis, quam non nominatis, virorum, & mulierum, ſecularibus, & quorumvis ordinum regularibus, congregationibus, ac omnibus aliis, & ſingulis prædictis, & præſentibus noſtris literis comprehenſis perſonis, tam pro præterito, quam futuro tempore inviolabiliter obſervari, eaque omnia, ac cenſuras, ac pœnas in ſingulis literis hujuſmodi contentas, contra omnes congregationes, & perſonas prædictas, quoad omnia, & ſingula monaſteria, & beneficia Eccleſiaſtica cum cura, & ſine cura, ſecularia, & quorumvis ordinum regularia quomodolibet qualificata, quæ congregationes prædictæ quomodolibet communiter poſſident, etiamſi de jure patronatus laicorum, etiam Imperatoris, Regum, Ducum, Marchionum, Baronum, Comitum, & aliorum nobilium, etiam illuſtrium, aut dummodo per ipſas congregationes poſſideantur, tam in Romana curia, quam extra eam, inter quoſcunque litigioſa exiſtant, vigere, & locum habere, totalique, & plenariæ executioni demandari debere decernimus. Necnon ea omnia, quæ ſinguli prædeceſſores prædicti voluerunt, eiſdem auctoritate, & tenore volumus, ac præmiſſa omnia prout per ipſos prædeceſſores ordinata, ſtatuta, decreta, & declarata fuerunt, de novo ordinamus, ſtatuimus, decernimus, & declaramus, eaque omnia ad quaſcunque tam ſeculares, quam regulares virorum, & mulierum congregationes, quantumvis privilegiatas, & exemptas auctoritate, & tenore prædictis extendimus, & ampliamus. Rom. 16. Cal. Jan. 1533.

CAP. VII.

Annatarum, quindenniorum & reliquorum jurium ſolutioni obligantur Monaſteria, quorum fructuum taxam Cameræ Apoſtolicæ non latet auctoritas. Beneficiorum quoque annuum valorem prodere & fateri debent Eccleſiæ cathedrales, ne annatarum jus defraudetur.

Pius Quintus.

Apoſtolicæ ſedis poſcit auctoritas, ut quæ provide per Rom. Pontif. ſtatuta fuerunt, debitæ executioni demandentur. Cum autem, ſicut accepimus, ut annatarum communium, & aliorum jurium ſemel tantum, vel de 15. in 15. annos ob perpetuas beneficiorum Eccleſiaſticorum uniones perſolvendorum, quæ alias fel. record. Julius III. & Paulus IV. Rom. Pontif. prædeceſſores noſtri per eorum literas in forma motus proprii deſuper editas, ex præterito duntaxat Cameræ Apoſtolicæ applicaverunt, ea celeritate quo poterit, exactio, & executio fiat, plurimum interſit, & neceſſarium exiſtat, ut tam Julii III. & Pauli IV. prædeceſſorum literas prædictas, quam alias quaſcunque conſtitutiones, ſtatuta, decreta, & declarationes per fel. mem. Pium II. Paulum etiam II. Innocentium VIII. Julium ſimiliter II. ac Julium, & Paulum præfatos, alioſque diverſos Rom. Pontif. prædeceſſores noſtros contra pro tempore in Camera Apoſtolica, aut alias ratione annatarum communium, & aliorum jurium prædictorum ſemel tantum, aut de 15. in 15. annos ſolvend. obligatos, aut alios quoſcunque, beneficia Eccleſiaſtica, abſque eo, quod annatas, communia, & quindennia prædicta ſolviſſent, pro tempore poſſidentes, editas, & factas, per nos innoventur, approbentur, & confirmentur.

Nos igitur ſingularum literarum, & cujuslibet motus proprii a prædictis Romanis Pontificibus prædeceſſoribus noſtris, ut præfertur, quam etiam forſan a nobis hactenus emanati veriores tenores, ac ſi de verbo ad verbum hic inſerti eſſent, pro plene, & ſufficienter expreſſis, & inſertis haberi volentes, illas, & illos, necnon omnia, & quæcunque per quoſcunque Judices, executores, & commiſſarios in illis deputatos, & ab eis ſubdelegatos, ac alios miniſtros in præmiſſis, & circa ea quomodolibet geſta, & exequuta reperiuntur, ac inde ſequuta quæcunque ex certa ſcientia, ac de Apoſtolicæ plenitudine poteſtatis approbamus, & confirmamus, ac rata, & grata habemus, necnon illis perpetuæ, & irrefragabilis firmitatis robor adjicimus, illaſque inconcuſſe obſervari debere decernimus, & declaramus, omneſque, & ſingulos tam juris, quam facti, & ſolennitatum forſan omiſſarum, & alios quoſcunque defectus, ſi qui forſan intervenerint in eiſdem, & qui neceſſario exprimi deberent, motu, ſcientia, & poteſtatis plenitudine ſimilibus ſupplemus, illaſque, & illa, quatenus opus ſit, innovamus. Et inſuper quoniam (ſicut etiam innotuit) a nonnullis nimirum ſcrupuloſis & pluſquam oporteat ſapere contendentibus hæſitatur, an monaſteria, quorum fructus, &c. in libris Cameræ Apoſtolicæ taxati reperiuntur, necnon prioratus quorumvis ordinum

dinum regularia, & regulares, cæteraque beneficia Eccleſiaſtica quæcunque titulo nuncupata, quorum fructus, reditus, & proventus in diſtributiones quotidianas convertuntur, ſub literis Pauli II. & aliorum prædeceſſorum hujuſmodi comprehendantur.

Nos conſiderantes, quod annatarum communium, & aliorum jurium prædictorum exactio, in recognitionem univerſalis dominii introducta, eſt a antiquiſſima: quindenniorumque uſus, & ſolutio ideo adinventi ſunt, ne prædicta Camera ex monaſteriorum, prioratuum, & aliorum beneficiorum Eccleſiaſticorum unionibus, quæ amplius vacare non ſperabatur, detrimentum aliquod pateretur: volentes Cameræ noſtræ Apoſtolicæ, ac venerabilium fratrum noſtrorum ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalium, nec non dilect. filiorum Rom. Curiæ officialium participantium jura præſervare, illorumque indemnitati conſulere, ad omne dubium omnemque diſputandi, & excipiendi occaſionem tollendum, motu ſimili, &c. omnia, & ſingula monaſteria tam ſecularia, quam quorumvis ordinum regularia, dummodo in libris ejuſdem Cameræ taxata reperiantur, reliqua vero monaſteria, prioratus, præpoſituras, præpoſitatus, tam ſeculares, quam quorumvis ordinum regulares, necnon dignitates, perſonatus, adminiſtrationes, officia, & alia quæcunque beneficia Eccleſiaſtica, etiamſi manualia, & de jure patronatus exiſtant, quorum fructus, &c. ſummam 24. ducatorum auri de Cam. ſe cun. æſt. val. annuum excedunt, a quocunque tempore citra, etiam ante fel. record. Martinum Papam V. ſimiliter prædeceſſorem noſtrum, & per nos, & ſucceſſores noſtros, quibuſcunque cathedralib. etiam Metropolitanis, ſeu collegiatis Eccleſiis, aut capitularibus menſis, etiam pro quotidianis diſtributionibus, aut aliis uſibus, necnon collegiis, univerſitatibus, congregationibus quorumvis ordinum, monaſteriis, domibus, hoſpitalibus, fabricis, ac utriuſque ſexus perſonarum piis locis, quantumvis privilegiatis, & exemptis, ſub quibuſcunque tenoribus, & formis Apoſt. auctoritate unita, ſeu alias quomodolibet, & quovis titulo obtenta, & poſſeſſa, ſub literis Pauli II. & aliorum prædeceſſorum hujuſmodi comprehendi, & includi. Et propterea omnia, & ſingula cathedralium etiam Metropolitanarum, Eccleſiarumque collegiatarum capitula, congregationes, univerſitates, collegia, hoſpitalia, & pia loca, & quivis alii, in quorum favorem uniones, annexiones, incorporationes, applicationes, & ſubmiſſiones hujuſmodi facta reperiuntur, quantumcunque, ut præfertur, exemptæ, & privilegiatæ exiſtant, etiamſi ſe ſuperinde in Cam. Apoſt. non obligaverint, dummodo monaſteria, & beneficia ipſa poſſideant, ad ſolutionem communium annatarum, & aliorum jurium prædictorum eidem Cameræ pro tempore præterito [ſalvis collegii, & officialium juribus quoad futura remanentibus] ratione unionum, annexionum, incorporationum, applicationum, & ſubmiſſionum prædictorum ſingulis 15. annis a die, qua illæ ſuum ſortitæ fuerunt effectum, & alias juxta tenorem literarum, in forma motus proprii a Julio III. prædeceſſore prædicto ſuper applicatione quindenniorum prædictorum eidem Cameræ facta, deſuper emanatarum faciendam, teneri, & obligatos eſſe, & ad id per ſententiam, cenſuras, & pœnas in ſingulis Pauli II. & aliorum prædeceſſorum hujuſmodi literis contentas, cogi, & compelli poſſe, ſicque & non aliter in præmiſſis omnibus & ſingulis per quoſcunque Judices, & commiſſarios, quavis Apoſt. auctoritate fungentes, etiam palatii noſtri Apoſtol. cauſarum Auditores, necnon S. R. E. Cardinales, ac venerabilem Fratrem noſtrum Hieronymum Epiſcopum Maceraten. præfatæ Cameræ Clericum, eis omnes & ſingulas cauſas, occaſione præmiſſorum pendentes commiſimus in quavis inſtantia, ſublata eis, & eorum cuilibet aliter judicandi facultate, judicari, & diffiniri debere, irritumque &c. decernimus, & declaramus. Mandantes eidem Hieronymo Epiſcopo, ut omnes, & ſingulas cauſas coram eo inter dil. filium ejuſdem Cameræ collectorem ex una, & quaſcunque congregationes, capitula, collegia, & quaſvis alias perſonas ex altera partibus ſuper ſolutione annatarum communium, & aliorum jurium quindenniorum eorundem, vel eorum occaſione nunc, & pro tempore pendentes juxta præſentium tenorem terminet, & decidat. Et pro faciliori indagatione unionum prædictarum omnia, & ſingula cathedralium etiam Metropolitanarum, & collegiatarum Eccleſiarum capitula, collegia, necnon tam virorum, quam mulierum ſeculares, & quorumvis ordinum regulares congregationes, ſeu collegia, & pia loca, eorundemque prælatos, & procuratores, ad judicandum, & profitendum medio juramento omnia, & ſingula monaſteria, prioratus, præpoſituras, præpoſitatus, parochiales Eccleſias, & alia quæcunque beneficia Eccleſiaſtica, quæ ipſa capitula, congregationes, & alia pia loca prædicta poſſident, & quo titulo illa poſſideant, illorumque annuos valores ſub privationis, & aliis in literis in forma motus proprii Pauli IV. prædeceſſoris hujuſmodi contentis ſententiis, cenſuris, & pœnis in Romana Curia, & extra eam moneat, & requirat.

TITULUS IV.

DE JURE PATRONATUS.

CAP. I.

Beneficiorum electivorum conceſſiones juris patronatus hactenus factæ, a primo anno Pontificatus Innocentii Octavi, qui Romæ coronatus fuit pridie Idus Septemb. 1784. revocantur.

Adrianus VI.

SAnctiſſimus D. N. Adrianus VI. accepto per Sanctitatem ſuam, quod nonnulli Romani Pontifices ejus prædeceſſores diverſis perſonis, & collegiis laicorum a jus patronatus, & facultates, & indulta præſentandi, ſeu nominandi perſonas idoneas ad Eccleſias etiam Metropolitanas, Monaſteria, & beneficia Eccleſiaſtica, ſecularia ac regularia, ac hoſpitalia, & alia pia loca extunc deinceps vacatura, etiam interdum pro eorum hæredibus, & ſucceſſoribus aliis ſub variis modis, & formis per diverſas eorum literas in perpetuum, vel ad certum tempus reſervarunt, & conceſſerunt, conſiderans quod per hujuſmodi facultates, & indulta Romanus Pontifex ſæpius impeditur, quominus perſonas qualificatas, utiles, & neceſſarias ad Eccleſias, & monaſteria promovere, ac de beneficiis Eccleſiaſticis ſimilibus perſonis providere, hoſpitalia quoque, & pia loca hujuſmodi perſonis etiam utilibus, & Monaſteriis committere, & alias de illis diſponere libere poſſit. Ideo ut per ſanctitatem ſuam, & ſedem Apoſt. liberius de perſonis benemeritis, dictis cathedralibus Eccleſiis, & monaſteriis provideatur, & de illis, ac aliis dignitatibus, beneficiis, hoſpitalibus, & piis locis hujuſmodi diſponatur, opportune providere volens, fel. record. Innocentii Papæ VIII ſuæ Sanctitatis prædeceſſoris inhærendo veſtigiis, omnes, & ſingulas reſervationes, & conceſſiones juris patronatus, ac facultates, & indulta præſentandi, ſeu nominandi perſonas hujuſmodi ad Eccleſias, Monaſteria, prioratus, præ-

poſituras

Introducta fuit annata ad ſubventionem Papæ & Cardinalium indigentium, ſicuti & charitativum ſubſidium, ut tradit Ferdinan. Cordub. in tractatu ſuo de annat. quem refert Gomez. in præ. ætan. reg. cancell. de valore exprimendo. n. 6.

a Vid. Mor. Sacin. de præb. ult. col. Felin. in tract. quando litera Apoſtol. 6. limitat. Caſarem Lambert. in tract. de jure patron. lib. 1. quæſt. 1. art. 8. Rebuff. in tract. de nominib. Rochus in tract. de jure patronat. verb. honorificum. q. 3.

Digitized by Google

poſituras, dignitates, perſonatus, adminiſtrationes, officis, canonicatus, & præbendas, aliaque beneficia Eccleſiaſtica, cum cura & ſine cura, ſecularia, & ordinum quorumcunque regularia, qualitercunque qualificata, ac hoſpitalia, & alia pia loca, per noſtros prædeceſſores, & ſedem Apoſtolicam, aut ejus legatos, nuncios, executores, & ſubexecutores, ab anno primo Pontificatus ejuſdem Innocentii prædeceſſoris citra, quibuſvis Regibus, Reginis, Ducibus, & Marchionibus, ac aliis Principibus, & perſonis, necnon communitatibus, univerſitatibus, confraternitatibus, & collegiis ſecularium perſonarum, cujuſcunque dignitatis, ſtatus, gradus, ordinis, & conditionis exiſtentibus, etiam ex motu proprio & ex certa ſcientia, ac de poteſtatis Apoſtolicæ plenitudine, aut etiam conſiſtorialiter, & alias tam ſimpliciter, quam ſub quibuſvis conditionibus, & promiſſionibus, & alias quomodocunque & qualitercunque & ex quibuſvis cauſis, præterquam ratione receptionis locorum, in quibus Eccleſiæ, monaſteria, & beneficia prædicta conſiſtunt, ex infidelium manibus & poteſtate factas, conceſſa, quorum omnium formas & tenores eadem ſua ſanctitas haberi voluit pro expreſſis, quoad Metropolitan. ac alias cathedrales Eccleſias, & monaſteria, necnon prioratus, & præpoſituras, ac alias dignitates conventuales, & alia electiva, etiam ſi ii, quibus reſervationes, & conceſſiones, facultates, & indulta hujuſmodi facta, & conceſſa fuerunt, quaſcunque conditiones eis propterea quomodolibet impoſitas, & promiſſiones per eos propterea factas adimpleverint.

Quo vero ad alia beneficia ac hoſpitalia & pia loca hujuſmodi, ſi illi, quibus reformationes, & conceſſiones ac facultates & indulta hujuſmodi facta, & conceſſa fuerunt, ut præfertur, illorum occaſione fructus proxime dictorum beneficiorum, hoſpitalium, & piorum locorum, ad medietatem unius anni valoris fructuum eorundem, ſecundum communem æſtimationem, de propriis eorum bonis non auxerunt, vel eorum Eccleſias aut hoſpitalia, & pia loca hujuſmodi, de novo fundamentaliter non ædificarunt a, ſeu funditus dirutas non reædificarunt, ſeu fundos, in quibus ædificarentur ædificia in præſentiarum ſubſecuto non conceſſerunt, ad quorum augmenti, ædificationis, reædificationis, & conceſſionis reſpective probationem, eos, qui tali jure patronatus, ſeu præſentandi & nominandi, directe, vel indirecte uti voluerint, eadem ſua ſanctitas teneri decrevit, etiam ſi conditiones, ad quas alias, quam modis præmiſſis, tenebantur, executioni demandatæ fuiſſent, & in literis reformationum, & primo dictarum conceſſionum, ſeu facultatum & indultorum hujuſmodi cautum ſit, quod dictum jus ſimpliciter, vel ſub certis conditionibus, modis & formis, ex fundatione vel dotatione pertineat aut pertinere cenſeatur, vel perinde habeatur, ac ſi ex fundatione vel dotatione prædicta pertineret, & quod reſervationes, & primo dictæ conceſſiones, facultates, & indulta hujuſmodi revocari non poſſint, & clauſulæ etiam derogatoriarum, derogatoriis, fortiores, efficaciores, & inſolitæ in dictis literis, pro illarum perſeveratione deſuper adjectæ ſint, illarum formas & tenores pro expreſſis habendo revocavit, caſſavit, annullavit, & Eccleſias, monaſteria, prioratus, præpoſitoras, dignitates, & beneficia hujuſmodi, ad eorum primævam naturam, præmiſſis non obſtantibus, reduxit.

CAP. II.

Jure præſentandi privatur, qui apoſtatam præſentat ad beneficium juris patronatus.

Paulus IV.

SI patroni alicujus beneficii Eccleſiaſtici, ſive ſint laici, ſive clerici, aliquem ex apoſtatis & extra clauſtra vagantibus ad beneficium, de eorum jure patronatus exiſtens, tunc vacans, præſentaverint, præſentationes hujuſmodi ſint eo ipſo nullæ, irritæ & inanes, ac viribus careant, & ipſi patroni jure præſentandi alios ad eadem beneficia pro ea vice tantum privati exiſtant.

CAP. III.

Jus Patronatus concedendi legitima cauſa quæ ſit.

Pius IV. *ex reformationis pœnitentiariæ Apoſtolicæ decretis.*

PŒnitentiarius ac pœnitentiariæ Apoſtolicæ regens abſtineat a conceſſione juris patronatus ſeu præſentandi ad beneficia Eccleſiaſtica, propter augmentum fructuum, ſed tantum ex cauſa fundationis vel devotionis a illud concedere poſſit.

TITULUS V.
DE CONFESSIS.
CAP. I.

Confeſſi crimen, aut probatiſſimis indiciis quæſtione torquendi carcerati, non relaxentur fiſco inſcio, etſi præſtita fuerit cautio.

Paulus IV.

LIcet ex juris communis diſpoſitione ſatis proviſum ſit, ut de aliquo crimine inquiſitus, dum ſuper indiciis contra eum exiſtentibus diſcutitur, an torturæ in ejus perſona jure locus ſit, perſonaliter in carcere detineatur, & ut crimen confeſſus, in quem nihil, niſi ut pœnam ſolvere cogatur, agendum reſtat, quouſque ille debite punitus fuerit, non relaxetur: tamen ut nuper accepimus, rei criminum torturæ ſupponendi, ſub cautione de ſe repræſentando, & confeſſi ſub ſimili cautione, ſeu etiam ſub cautione de ſtando juri, & judicatum ſolvendo, plerunque relaxantur, quo fit, ut illis extra carcerem poſitis, expeditionem non procurantibus, cauſæ hujuſmodi differantur, & demum oblivioni tradantur, aut variis viis rei ipſi, poſt aliquod tempus, cautiones præſtitas liberari procurent, ſicque ipſi pœnas debitas effugiant, & delicta remaneant impunita, in grave ſcandalum, & peſſimum cæterorum exemplum. Nos itaque huic abuſui occurrere volentes, motu ſimili, & ex certa noſtra ſcientia, ac de Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine, tenore præſentium decernimus, ſtatuimus, & ordinamus, ut nullus, qui ex indiciis contra eum laborantibus jure torquendus veniat, ſeu de quo dubitatur, dum de indiciis hujuſmodi, an ad torturam ſufficientia ſint, diſputatur, quo uſque aut per torturam indicia ipſa purgaverit, aut eum torturæ ſubjiciendum non eſſe, cognitum fuerit, niſi procuratore fiſci noſtri ad hæc omnia citato & interveniente, ſub quavis cautione a carcere relaxetur, neque ſuper iis extra carceres audiatur. Nullus etiam, qui crimen in judicio confeſſus fuerit, contra quem nullæ ſunt partes Judicis, niſi in exequendo, etiamſi pro crimine hujuſmodi pecuniaria pœna plectendus veniat, & quamcunque cautionem de illa ſolvenda præſtare offerat, a carcere relaxetur, niſi pœna ipſa, præfato fiſci procuratore deſuper audito, debite perſoluta, ſicque per quoſcunque Judices quavis auctoritate fungentes, judicari, diffiniri, & obſervari debere, ſublata eis & eorum cuilibet aliter judicandi diffiniendi facultate, irritumque & inane, quicquid contra præſentium tenorem a quoquam quavis auctoritate, ſcienter vel ignoranter, attentari contigerit, decernimus.

a *Conſtructione, dotatione, vel fundatione, ut jus acquiritur, ſic & iiſdem tribus modis conſervatur, cap. 3. de jure patronatus. cap. piæ mentis & ibi gloſſ. 16. quæſt. 7. cap. Abbatem in 2. 18. quæſt. 2.*

a *Pan. in conſ. 76. & 106. lib. 2. Caſſ. ad deciſ. 7. de jure patron. numer. 6.*

C A P. II.

Rei confeſſi a vinculis carceris non ſolvantur, niſi executionis ſententiæ paruerint.

Pius V.

CUm ſicut accepimus, viſitatores carcerum almæ urbis noſtræ homicidii, aliorumque capitalium criminum reos carceratos ad illorum abſolutionem, & liberationem nimia humanitate proni, atque proclives ſæpe a carceribus liberari faciunt ſub cautione de ſe præſentando, aut alias ſub aliis obligationibus, & conditionibus eis bene viſis, & ita proceſſus debilitantur, & cauſarum expeditiones differuntur, vel [quod moleſtius ferimus] eos quandoque liberant, aut leviori pœna, quam juſtitia expoſcit, afficiunt, ac propterea delicta impunita remanent contra jus, & utilitatem a publicam. Nos conſiderantes impunitatem ſcelerum eſſe incentivum malorum, nolenteſque in futurum reos homicidii, ac aliorum delictorum capitalium, niſi in caſibus a jure expreſſis, a carceribus liberari, & extra carceres audiri, ac levius puniri, tenore præſentium eiſdem viſitatoribus ſub pœna indignationis noſtræ inhibemus, atque interdicimus, ne poſthac reos carceratos, ut præmittitur, arbitrio ſuo relaxent, & liberent. In levioribus autem delictis reos confeſſos, aut convictos non relaxent, neque liberent, niſi prius ſententiæ, aut condemnationi, quam eis infligendam & imponendam duxerint, paruerint, & illius executio facta fuerit. Volemus autem quotieſcunque viderint æquitatem juris rigori attenta facti qualitate præferendam eſſe, cum ad ſolum Principem jus decernendi inter jus, & æquitatem non ſcriptam ſpectet, & pertineat, tunc facti qualitas diligenter inquiſita conſideretur, & ſi quid ab eis de jure relaxandum videbitur, nobis unus ex viſitatoribus una cum Judice cauſæ referat, præſente procuratore fiſcali, vel Advocato fiſcali ejuſdem Cameræ, & fiſci, ac etiam pauperum advocato, ut a nobis, quid ſtatuendum, & deliberandum ſit intelligatur.

C A P. III.

In cauſis criminalibus confeſſi appellare nequeunt.

Idem.

IN confeſſos Judices procedere poſſunt non obſtantibus b appellationibus, & inhibitionibus, & abſque aliquarum pœnarum incurſu.

T I T U L U S VI.
DE DOLO ET CONTUMACIA.

C A P. I.

Defenſio condemnatorum in contumaciam, infra ſemeſtre exigi debet.

Pius IV.

QUoniam ſæpe contingit, ut qui ex aliquo crimine in contumaciam condemnati fuerint, perdurant ad multos annos in contumacia, expectantes occaſionem, ut per temporis diuturnitatem criminis probatio impoſſibilis reddatur, & tunc quærunt contumaciam ſibi remitti, & deſuper defenſionibus audiri, cum criminis probandi facultas eſt fiſco ſublata, cauſam plerunque, vel coram judicibus in ipſos propenſis, vel in locis, ubi jura fiſci deduci non poſſunt, introducentes, ſtatuimus, quod rei in contumaciam condemnati, ad ſuas defenſiones faciendas admitti non poſſint, niſi infra ſex menſes c quoad faciendas videlicet a die condemnationis, quo vero ad jam factas condemnationes, a die publicationis præſentium computandos, nec alibi, quam in loco, ubi condemnatio ſecuta eſt, vel in curia generali Provinciæ, ubi delictum fuerit commiſſum. Et ſi ſecus fieri contingat, quæcunque abſolutiones deſuper obtinendæ, etiam ſi vigore commiſſionis ſignaturæ noſtræ nullius ſunt roboris, vel momenti, ſed ad ipſarum condemnationum jam factarum executionem deveniri poſſit, & debeat. Quo termino ſex menſium elapſo ſententiæ in contumaciam latæ crimen notorium efficiant, & tanquam in rem judicatam tranſiverint, realiter & perſonaliter executioni demandentur. Nec homicidis proſit minor ætas viginti annorum, dum tamen majores quatuordecim annorum extiterint. Quod ſi banniti hujuſmodi in contumaciam condemnati veniant poſtmodum abſolvendi, Judices ſub pœna mille ſcutorum, & infamia perpetua illos gratis, & ſine ulla ſportularum ſolutione abſolvere debeant. Publicata Rom. 26. Maji 1565.

C A P. II.

Semeſtre ſpatium conceſſum Pii IV. decreta contumacibus ad exprimendas cauſæ defenſiones, ad annum extenditur, & prorogatur, ita tamen, ut ſponte comparentibus duntaxat, non captis, infra annum faveat & patrocinetur.

Pius V.

DUdum poſtquam fel. record. Pius Papa IV. prædeceſſor noſter cupiens ſubterfugiis delinquentium a obviare per quaſdam ſuas in forma motus proprii editas literas ſub dat. Romæ apud S. Petrum 5a. Cal. Junii an. 6. inter alia ſtatuiſſet, quod rei in contumaciam condemnati ad ſuas defenſiones faciendas admitti non poſſint, niſi infra ſex menſes quoad faciendas videlicet a die condemnationis, quo vero ad jam factas condemnationes a die publicationis earundem literarum computandos, per alias noſtras, etiam in forma motus proprii emanatas literas die 20. menſis Junii, Pontificatus noſtri anno primo publicatas, terminum ſex menſium hujuſmodi ad annum prorogavimus, ac contumacibus hujuſmodi defenſiones non niſi poſt anni elapſi terminum denegari debere decrevimus. Cumque, ſicut accepimus, a nonnullis ordinationem, & diſpoſitionem hujuſmodi, noſtramque & dicti prædeceſſoris in illis edendis intentionem variis calumniis eludere, & ſuper earum ſiniſtris interpretationibus agentes pro fiſco & Camera Apoſtolica fatigare, & cauſas in longum protrahere, & illas intricare, ſententiarumque executionem vitare ſatagentibus ſæpe in dubium verti contingat (licet ex verborum proprietate res clara ſit) an ſcilicet, tam ſponte comparentes, de quibus loquitur motus proprius præfati prædeceſſoris, quam etiam capti intra dictum tempus indiſtincte admitti debeant ad faciendum ſuas b defenſiones maxime ſtantibus in eodem motu noſtro proprio appoſitis ſupra relatis verbis, videlicet: *Ac contumacibus hujuſmodi defenſiones non niſi poſt anni elapſi terminum denegari debere*: quæ indiffinite prolata ſunt, & videntur poſſe comprehendere tam ſponte comparentes, quam captos, nihilominus conſiderantes, quod verba ipſa nihil aliud diſponunt, quam prorogationem termini, his, quibus ea forma motus proprii prædicti prædeceſſoris denegari non poterat. Nos igitur ad tollendum omne dubium, & abſurdum evitandum, quod capti, & ſponte comparentes paris eſſent conditionis, necnon calumniis, & aliis inconvenientibus

tibus

a L. cum quidam. ff. de liberis & poſthumis. c. ut famæ. de ſent. excommun. b Propria voce confeſſus, appellare non poteſt. l. 2. c. quorum appell. ubi gloſſ. Bart. Bald. & Oldrad. communem dicunt. c Pius V. in ſequenti conſtitutione, contumaces infra annum ad defenſionem admitti poſſe decrevit.

a Contumacia in criminalibus accuſanda. l. abſentem. §. 1. ff. de pœnis. Bart. in l. Inter ult. col. ff. de public. jud. & in extravag. ad reprimendum. in verb. neglexerit. b Contumax damnatus non auditur, niſi contumaciæ ſolverit expenſis. gl. in l. ſed. & ſi. §. ſed etſi dum decreta. ff. ex quibus cauſis major. Bald in c. cum veniſſent. col. 2. de judic. Idque obſervatur tam in civilibus, quam criminalibus cauſis.

Digitized by Google

tibus hujuſmodi, quantum cum Deo poſſumus, obviare, omnemque diſputandi materiam tollere, & in his opportune providere volentes, necnon ſingularum literarum prædictarum, ac indiciorum, inquiſitionum, proceſſuum, condemnationum, & ſententiarum deſuper formatarum, & latarum, ac formandarum, & promulgandarum hujuſmodi aliorumque forſan latius exprimen. tenores, continentias, formas, & compendia, ac reorum, delictorum, criminum, & exceſſuum, ac pœnarum hujuſmodi, & Judicum nomina, cognomina, gradus, & qualitates, ac quantitates, & loca pro plene, & ſufficienter expreſſis habentes, & decernentes, eaſdem ſingulas prænarratas literas confirmantes, & innovantes, motu ſimili &c. quod banniti, & in contumaciam condemnati in pœnam capitis, & ultimi ſupplicii, ſi capti ad manus Curiæ devenerint, per Judices ad novas, ſive alias defenſiones faciendas, etiam intra dictum tempus non admittantur, niſi habita a nobis, vel ſignatura noſtra deſuper gratia ſpeciali, nec literæ ipſæ, quæ in eorum odium editæ ſunt, eis in aliquo ſuffragentur, aut illis ſe juvare, ſive defendere poſſint. Quinimo quod Judices præfati ſententias ipſas condemnatorias tam in urbe, quam extra eam latas, & ferendas, ſi tamen legitimis præcedentibus indiciis ad inquirendum promulgatæ fuerint, executioni realiter & corporaliter ſuis loco, & tempore congruis, reſpective totaliter, & integre contra ſic captos demandent, & demandari faciant, hac noſtra perpetuo valitura declaratione declaramus, & ordinamus, & ita mentis, & intentionis noſtræ fuiſſe, & eſſe atteſtamur. Rom. Id. Septembris 1572.

TITULUS VII.
DE SEQUESTRIS.
CAP. I.

Judicibus decernendi ſequeſtra fructuum beneficiorum lite pendente conceditur facultas.

Pius V.

SAnctiſſimus in Chriſto Pater, & Dominus noſter Dominus Pius divina providentia Papa V. cupiens, prout ſuo paſtorali incumbit officio, unicuique quod ſuum eſt tribui, juſtitiamque inter omnes æqua lance miniſtrari, ac animarum periculis, & fraudibus eorum, qui paſſim beneficia Eccleſiaſtica in menſibus, in quibus illorum collatio, & proviſio per conſtitutiones ſuas, ſeu Cancellariæ Apoſtolicæ regulas deſuper editas diſpoſitioni ſuæ pro tempore reſervatæ exiſtunt, vacantia, ſeu alias eidem & ſedis Apoſtolicæ diſpoſitioni generaliter reſervata, aut ex generali reſervatione Apoſtolica, vel alias affecta, ordinaria, ſeu alia auctoritate contra dictarum conſtitutionum tenorem, aut alias indebite ſibi conferri, & de illis etiam provideri procurant, & in eis prætextu collationum, & proviſionum hujuſmodi ſe intrudunt, ad hoc, ut illorum fructus ſuos faciant, & ex eis impetrantes Apoſtolicos, ſeu alias juſto titulo proviſos moleſtant, & interim lites adeo in longum protrahunt, ut impetrantes, & juſtum titulum habentes aut cum eis concordare, aut eorum juri cedere, & renunciare, aut in proſecutione litium hujuſmodi omnes fere eorum facultates diſſipare, & tandem in illarum proſecutione mori cogantur. Quique beneficia in Romana Curia, vel extra eam litigioſa reſignant, aut eorum juri cedunt ſimpliciter, vel in favorem tertii, in memorialibus cum parvis datis, & conſenſibus deſuper præſtitis, quæ penes ſe retinent, & nihilominus lites hujuſmodi proſequuntur, & dum cognoſcunt nullum jus ſibi in hujuſmodi beneficiis litigioſis competere ad effugiendam ſententiam, & expenſas, vel fructuum reſtitutionem, in quibus condemnandi venirent: ſupplicationes deſuper ſignari, ac datas, & conſenſus parvos hujuſmodi extendi faciunt, aſſerentes ſe jam diu illa dimiſiſſe, partes foventes bonum jus, & Judices juſtitiam miniſtrantes deludendo, quantum in eo eſt obviare, omnem penitus talia præſumendi occaſionem tollere, hac ſua perpetuo valitura ſanctione ſtatuit, & ordinavit, quod quoties in antea aliquem ſuper quovis beneficio Eccleſiaſtico, ut præfertur, reſervato, ſeu affecto, & dicta auctoritate, vel alias nulliter collato tam in dicta Curia, quam extra eam litigare contigerit, & Judici ordinario, ſeu cui cauſa deſuper commiſſa fuerit, etiam ſummarie, & extrajudicialiter, quantum ſibi pro rei qualitate ſufficere parte legitime citata videbitur, conſtiterit beneficium ipſum in dictis menſibus vacaviſſe, aut alias, ut præfertur, reſervatum, ſeu affectum, & nihilominus ordinaria, ſeu alia auctoritate nulliter collatum, & indebite detentum exiſtere, idem Judex reproducta citatione fructus, reditus, & proventus beneficiorum ſic nulliter collatorum, & indebite detentorum, ſequeſtrari *a* mandet, & faciat, ac alia exequatur in præmiſſis neceſſaria, & opportuna. Super quo eidem Judici omnem poteſtatem, & auctoritatem impertitus eſt. Idemque Sanct. ſua in cauſis nunc in quavis inſtantia coram eiſdem Judicibus pendentibus ſimiliter obſervari mandavit. Præterea decrevit, & declaravit ſic reſignantes, ſeu cedentes, & nihilominus lites hujuſmodi proſequentes, ne eorum malitia illis prodeſſe, & foventibus bonum jus nocere valeat ad fructuum, redituum, & proventuum dictorum beneficiorum per eos perceptorum reſtitutionem, ac expenſarum in litibus hujuſmodi factarum refectionem, omniaque, & ſingula damna & intereſſe, in quibus condemnati fuerint, ſi non ceſſiſſent, vel reſignaſſent per Judices tam ordinaria, quam delegata, vel alia auctoritate fungentes, coram quibus lites ipſas pro tempore pendere, ſeu moveri contigerit, condemnandos fore, & condemnari debere, ac ad id teneri, & obligatos eſſe, ipſoſque, ac etiam in dictis beneficiis ſucceſſores quoſcunque, ad paritionem ſententiæ ſeu ſententiarum, ac literarum executorialium pro tempore latæ ſeu latarum, & decretarum, a quibus appellare non liceat ad reſtitutionem, ſeu relaxationem poſſeſſionis, ac fructuum, redituum, & proventuum, necnon refectionem expenſarum, ac damnorum, & intereſſe hujuſmodi, perinde ac ſi contra eoſdem ſucceſſores ſententia ſeu ſententiæ latæ, & literæ executoriales hujuſmodi decretæ fuiſſent, cogi & compelli. Sic tamen, quod poſtquam alter ipſorum ſententiæ, ſeu ſententiis, ac reſtitutioni, vel relaxationi poſſeſſionis, & fructuum, redituum, & proventuum, necnon damnorum & intereſſe hujuſmodi refectioni aliiſque præmiſſis, realiter & cum effectu paruerit, alter deſuper moleſtari non poſſit.

CAP. II.

Lite pendente fructus & diſtributiones beneficiorum Eccleſiaſticorum fidei ſequeſtro debent deponi.

Pius V.

COrdi nobis eſt lites minuere, & a laboribus ſubditos, maxime perſonas Eccleſiaſticas divino cultui dedites, relevare. Sane, cum (ſicut accepimus) in pleriſque cathedralibus & collegiatis Eccleſiis, earum conſtitutionibus & ſtatutis, etiam a ſede Apoſtolica approbatis, & confirmatis cautum ſit, quod occurrentibus litibus & controverſiis inter proviſos de dignitatibus, officiis, canonicatibus, & præbendis, portionibus, & præſtimoniis, cæteriſque beneficiis Eccleſiaſticis qualitercunque quali-

a *Sequeſtrum non debet concedi, niſi jus illud petentis appareat. l. cum proponas. C. de bon. auct. jud. poſſid. l. ſi is a quo ff. ut in poſſ. lega. Nam ſi is, qui petit ſequeſtrum, nil juris habeat, ſequeſtrum non fit.*

Digitized by Google

qualificatis, tam ordinaria, quam Apoſtolica auctoritate, tam ſuper illorum proviſione, ſeu inſtitutione, aut poſſeſſione, quam illorum idoneitate & habilitate, aut alias ex quavis cauſa, & eorundem ad dignitates, canonicatus, & præbendas, cæteraque beneficia Eccleſiaſtica prædicta, admiſſione & receptione, & capitulum, & canonicos, cæteraſque capitulares perſonas, ad quos admiſſio, & receptio, tam de jure, quam ex conſuetudine ſpectat & pertinet, aut etiam alias perſonas Eccleſiaſticas, aſſerentes, beneficia prædicta ad ſe de jure ſpectare, ipſi ſic proviſi interim beneficiorum hujuſmodi fructus ac diſtributiones non percipiant, ſed capitulum & canonici illas, vel in ſuos uſus & utilitatem convertendas, ſeu reſtituendas ei, cui de jure reſtituendæ erunt, recipiant, prout in dictis conſtitutionibus & ſtatutis, ſeu conſuetudinibus continetur, quo factum eſt, ut lites hujuſmodi immortales efficiantur, nec earum optatus finis videri poſſit. Hinc eſt, quod nos hac noſtra perpetuo valitura conſtitutione, auctoritate Apoſtolica, ſtatuimus atque decernimus quod fructus, reditus, & proventus, ac diſtributiones, cæteraque emolumenta, quæ vigore conſtitutionum, conſuetudinum, & ſtatutorum prædictorum a capitulo & canonicis recipienda (ut præmittitur) erant, amplius non ab eiſdem capitulo, & canonicis recipiantur, ſed penes perſonam fidei & facultatibus idoneam, per Judicem, coram quo cauſæ hujuſmodi pendere reperiæ fuerint, eligendam & nominandam deponantur, reſtituenda ei, cui de jure poſtea reſtituenda fuerint. Datum Romæ. 3. Cal. April. 1568.

TITULUS VIII.
DE INTERDICTO.
CAP. I.

Propter pecuniarium debitum civitas, provincia, & loci publici non poſſunt interdicto ſupponi.

Bonifacius VIII.

PRovide attendentes, quod ut frequentius, quamvis non ſine cauſa, ſine culpa tamen multorum, interdicti ſententiæ proferuntur; quod ſint nonnulli Judices, nimis prompti ad proferendas eaſdem, etiam in negotiis ſive cauſis, quæ plus interdum ex cupiditatis, quam ex charitatis radice, perſpicuis indiciis procedere agnoſcuntur; quodque tempore interdicti divina organa ſuſpenduntur, & laudes Dei, nec Eccleſiaſtica Sacramenta miniſtrantur, ut ſolent, tolluntur mortuis, ſeu minuuntur ſuffragia, præſertim per oblationem frequentem hoſtiæ ſalutaris, adoleſcentes & parvuli percipientes rarius Sacramenta, minus inflammantur, & conſolidantur in fide, fidelium tepeſcit devotio, hæreſes pullulant, & multiplicatur periculum animarum: præſenti conſtitutione providemus edicto, ut provinciæ, civitas, caſtrum, villa, locus, territorium vel diſtrictus, auctoritate ordinaria vel delegata non ſupponantur Eccleſiaſtico interdicto pro pecuniario debito, vel pro cujuſvis monetæ vel pecuniæ quantitate, ſub quacunque occaſione, vel cauſa, ſeu quovis quæſito colore, pro eo maxime, quod ipſorum domini, rectores, ſeu officiales, quocunque nomine cenſeantur, aut incolæ ſeu inhabitatores, quod ſingulares perſonæ ipſorum, ſtatutis vel ſtatuendis, ordinatis vel ordinandis terminis hujus ſeu quantitatem non ſolverint hactenus, aut in antea non perſolvent: Nos enim ex nunc decernimus irritum & inane, ſi ſecus hactenus contigerit attentari, illudque revocamus omnino.

CAP. II.

Judices in quacunque loco ob pecuniarum debita interdicti ſententiam ferre non debent, niſi caſibus hic expreſſis urgentibus.

Leo X. *ex concordatis Galliæ.*

QUoniam ex indiſcreta interdictorum promulgatione multa conſueverunt ſcandala evenire, ſtatuimus, quod nulla civitas, oppidum, caſtrum, villa aut locus Eccleſiaſtico poſſit ſupponi interdicto, niſi ex cauſa ſive culpa ipſorum locorum, aut domini ſeu rectores vel officiales ipſorum locorum auctoritate Judicis requiſiti, hujuſmodi perſonam excommunicatam infra biduum inde cum effectu non ejecerint, aut ad ſatisfaciendum compulerint, qua etiam poſt biduum reſumi poſſint, quod etiam in pendentibus locum habere decernimus.

CAP. III.

Pro pecuniario debito, vel cujuſvis æris crediti quantitate, non poteſt Judex, ordinaria vel delegata poteſtate, locum vel populum interdicere.

Clemens IX.

LIcet ea, quæ per Romanum Pontificem pro Chriſti fidelium animarum ſalute quotidie facta fuerunt, plenam obtineant roboris firmitatem, nonnunquam tamen Romanus Pontifex illa libenter approbat, & concedit, ut eo firmius illibata perſiſtant, quo magis ſuo fuerint præſidio communita. Dudum ſiquidem fel. rec. Bonifacius Papa VIII. a prædeceſſor noſter, libenter provide attendens, quod ut frequentius, quamvis non ſine cauſa, ſine culpa tamen multorum, interdicti ſententiæ proferuntur, quodque erant nonnulli Judices nimis prompti ad proferendas eaſdem, etiam in negotiis ſive cauſis, quæ interdum plus ex cupiditatis, quam charitatis radice, perſpicuis indiciis procedere agnoſcebantur, quodque interdicti tempore divina organa ſuſpendebantur, & laudes, nec Eccleſiaſtica Sacramenta miniſtrabantur, ut ſolebant, tollebantur mortuis ſive minuebantur ſuffragia, præſertim per oblationem frequentem hoſtiæ ſalutaris, adoleſcentes & parvuli participantes rarius Sacramenta, minus inflammabantur, & ſolidabantur in fide, fidelium tepeſcebat devotio, hæreſes pullulabant, & multiplicabantur pericula animarum: conſtitutione ſua providit edicto, ut nulla provincia, civitas, caſtrum, villa, locus, territorium, vel diſtrictus auctoritate ordinaria vel delegata ſupponeretur Eccleſiaſtico interdicto pro pecuniario debito, vel cujuſvis monetæ vel pecuniæ, quacunque occaſione, vel cauſa, ſeu quovis quæſito colore, pro eo maxime, quod ipſorum domini, rectores, vel officiales, quocunque nomine cenſerentur, aut incolæ ſeu habitatores, aut ſingulares perſonæ ipſorum tunc ſtatutis ſeu ſtatuendis, ordinatis vel ordinandis terminis hujuſmodi debitum, ſeu quantitatem non ſolviſſent eatenus, aut in antea perſolverent, decernens ex tunc irritum & inane, ſi ſecus extitiſſet attentatum, vel contingeret attentari, illudque revocavit omnino. Non obſtantibus quibuſcunque contractibus, obligationibus, pactis, conventionibus, compoſitionibus, ſubmiſſionibus, fidejuſſionibus, conceſſibus, proceſſibus, & ſententiis tunc deſuper habitis, & habendis, juramentorum, pœnarum ſpiritualium, temporalium, ſeu mulctarum appoſitione, vel quacunque alia firmitate vallatis, niſi talis ſuppoſitio interdicti eatenus foret facta, vel in antea fieret, de Apoſtolicæ ſedis ſpeciali licentia & expreſſa, per ipſius patentes literas apparente. Nos igitur cupientes, ut ea, quæ pro animarum Chriſti fidelium ſalute, per prædeceſſores noſtros matura deliberatione ordinata & facta fuerunt, perpetuis futuris temporibus firmiter obſerventur, motu proprio, & ex certa noſtra ſcientia, ac poteſtatis plenitudine, literas prædictas, & in eis contenta, auctoritate Apoſtolica, tenore præſentium approbamus, & innovamus, ac præſentis ſcripti patrocinio communimus, illaque inviolabiliter obſervari debere decernimus atque mandamus, ac priori pro cautela, omnia in

a *Sup. cap. prim.*

in eis contenta, de novo facimue & ordinamus. Romæ Cal. Junii 1559.

TITULUS. IX.
DE APPELLATIONIBUS.
CAP. I.

Appellationes, & provocationes a ſummo Pontifice ad futurum Concilium, inanes, ſchiſmaticæ & erroneæ ſunt.

Pius II. *in Mantuana Synodo.*

EXecrabilis, & priſtima temporibus inauditus, tempeſtate noſtra inolevit abuſus, ut a Romano Pontifice Jeſu Chriſti Vicario (cui dictum eſt in perſona beati Petri, Paſce oves meas, & Quodcunque ligaveris ſuper terram, erit ligatum & in cœlis) nonnulli ſpiritu rebellionis imbuti, non ſanioris cupiditate judicii, ſed commiſſi evaſione peccati, ad futurum Concilium provocere præſumant: quod quantum ſacris canonibus adverſetur, quantumque Reipublicæ Chriſtianæ noxium ſit, quiſquis non ignarus jurium intelligere poteſt. Namque (ut alia prætereamus, quæ huic corruptelæ manifeſtiſſime refragantur) quis non illud ridiculum judicaverit, quod ad id appellerar, quod nuſquam eſt, neque ſcitur, quando futurum ſit? Pauperes a potentioribus multipliciter opprimuntur, remanent impunita ſcelera, nutritur adverſus primam ſedem rebellio, libertas delinquendi conceditur, & omnis Eccleſiaſtica diſciplina, & hierarchicus ordo confunditur. Volentes igitur hoc peſtiferum virus e Chriſti Eccleſia procul pellere, & ovium nobis commiſſarum ſaluti conſulere, omnemque materiam ſcandali ab ovili noſtri Salvatoris arcere, de venerabilium fratrum noſtrorum ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalium, cunctorumque Prælatorum, ac divini & humani juris interpretum, curiam ſequentium conſilio, & aſſenſu, ac certa noſtra ſcientia hujuſmodi provocationes damnamus, & tanquam erroneas, ac deteſtabiles reprobamus, caſſantes, & penitus annullantes, ſi quæ hactenus taliter interpoſitæ reperiantur, eaſque tanquam inanes, ac peſtiferas nullius momenti eſſe decernimus, ac declaramus: præcipientes deinceps, ut nemo audeat quovis quæſito colore ab ordinationibus, ſententiis, ſive mandatis quibuſcunque noſtris, ac ſucceſſorum noſtrorum talem appellationem interponere, aut interpoſitæ per alium adhærere, ſeu eis quomodolibet uti.

CAP. II.

Pii II. in appellantes a ſedis Apoſtolicæ ſententiis ad futurum Concilium conſtitutio confirmatur, & interpretatur.

Julius II.

LIcet olim fel. record. Pius Papa II. prædeceſſor noſter de Fratrum ſuorum ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalium, cunctorumque Prælatorum, ac divini, & humani juris interpretum Curiam Romanam ſequentium in dieta ſeu congregatione Mantuana exiſtentium approbatione, matura prius, & gravi præmiſſa diſcuſſione, & de eorundem congregatorum unanimi conſilio, & aſſenſu, ac ex certa ſcientia provocationes ad futurum Concilium efficaciſſimis, & palpabilibus rationibus, tanquam erroneas, & deteſtabiles [a] damnaverit, ac ſub excommunicationis latæ ſententiæ, & interdicti pœnis præceperit, ne qua perſona cujuſvis dignitatis, ſive etiam univerſitas, aut collegium quovis quæſito colore ab ordinationibus, ſententiis, ſeu mandatis quibuſcunque ſuis, ac ſucceſſorum ſuorum appellationem hujuſmodi interponere auderet, & contrafacientes una cum fautoribus ſuis, & conſilium, auxiliumve præſtantibus (ſive hi tabelliones eſſent, ſive teſtes, ſive advocati, ſive alii quicunque) non ſolum pœnis, & cenſuris prædictis, ſed etiam iis, quæ læſæ majeſtatis & hæreticæ pravitatis reis imponuntur, obnoxios eſſe ſtatuerit.

a *Proximo c. ſup. execrabilis de Appellationibus.*

Leonardus tamen Lauredanus Dux, Rogati, ac generale Concilium, & commune Venetiarum, omneſque, & ſinguli patritii, & cives communis ejuſdem una cum proviſoribus, poteſtatibus, commiſſariis, & reliquis officialibus ſuis, quorum auctoritate, induſtria, conſilio, opera, aut favore civitates, oppida, caſtra, & arces ad nos, & ſanctam Rom. Eccleſiam legitime pertinentes occupatæ fuerant, aut detinebantur, de fratrum noſtrorum conſilio a nobis requiſiti, & moniti, ut intra certum terminum ſub pœnis tunc expreſſis nos & ſanctam Apoſt. ſedem plene, & omni ea parte in conceſſa ſibi auctoritate & libertate, cum obedientia recognoſcerent, & reintegrarent, ac Ravennam, Serviam, Ariminum, Faventiam, Sarſinam civitates cum oppidis, caſtris, terris, & diſtrictu ipſarum, cumque Ceſenaten. Forliven. ac Immolen. territoriis, caſtris, oppidis, terris, & locis, quæ occupabant, integre, & expedite nobis & dictæ Romanæ Eccleſiæ, cujus juris eſſe noſcebantur, relaxarent, atque inde recederent, nec impedirent, quominus illorum cives, & habitatores ad piæ matris ſuæ Romanæ Eccleſiæ obedientiam reverterentur: omnes eorum fautores ob auxilii in talibus præſtatione deterrendo, ita quod requiſitioni, monitioni, & mandato noſtro hujuſmodi non parentes majoris excommunicationis ſententia, de ſimili conſilio eo ipſo innodati cenſerentur, a qua, præterquam in mortis articulo conſtituti, per alium, quam per Romanum Pontificem etiam prætextu cujuſcunque facultatis, cuicunque pro tempore conceſſæ, abſolvi non poſſent, quam quidem excommunicationis ſententiam in hujuſmodi non paritionis eventum iteratis etiam vicibus aggravavimus, paternis monitis, & ſalutaribus juſſis obſequi, prout debebant, indebite recuſantes, ſeu qui juri proprio diffidunt, & ſuperioris mandata contumaciter obaudiunt, ut quæ minus juſte uſurparant, indebite, etiam cum animarum ſuarum detrimento retineant: ad prohibitum, atque damnatum remedium confugientes a requiſitione, monitione, & mandato, ac ſententiis, cenſuris, & pœnis prædictis, nulla conſtitutionis Pii prædeceſſoris hoc expreſſe vetantis, habita ratione, ad futurum concilium temere (ut accepimus) provocarunt: prout etiam perditionis filii quondam Joannes Bentivolus, & ejus nati cum eos e tyrannica oppreſſione dilectæ civitatis noſtræ Bononiæ expellere decrevimus, damnabiliter feciſſe dicuntur, videlicet ad futurum Concilium prædictum appellaſſe, & provocaſſe. Nos igitur quam deteſtanda ſit eorum perverſitas attendentes, qui propriis inniti commodis, & nefariis cupiditatibus mancipati, ſalubria decreta Patrum, & Superiorum juſſa ſpernentes, inconſutilem Chriſti tunicam ſcindere, aut etiam ſciſſionis cauſam præbere contendunt, & Eccleſiæ unitatem dividere, prædictæ S. ſedis Apoſt. principatum tollere, & contra tot ſanctorum Patrum, & ſacrorum Concil. decreta temere & damnabiliter, magna audacia venire non erubeſcunt, & contrafacere non verentur: aſſerentes inter cætera, conſulentes, perſuadentes, determinantes, ſeu determinationi hujuſmodi intereſſentes, ſola conſilii præſtatione, ſeu perſuaſione, deliberatione aut determinatione, quod aliquibus caſibus a Rom. Pont. ſeu ejus ſententia vel decreto, ad futurum Concil. generale appellari poſſit, dicta Pii prædeceſſoris conſtitutione non ligari, niſi in ipſa actuali appellatione, & illius interpoſitione, vel ſcripturæ compoſitione, ſe immiſcuerint: ne de cætero tali aſſertione ſe excuſare, ac tale quid in poſterum præſumere impune valeant, opportunam tam immani & periculoſo morbo medelam adhibere volentes, hac generali, & in perpetuum valitura conſtitutione, ex certa noſtra ſcientia, & poteſtatis plenitudine, de venerabil. fra-

Digitized by Google

frattom noſtrorum ſanctæ Roman. Eccleſ. Cardinalium conſilio promulgata, ſancimus, conſtitutionem Pii prædeceſſoris præfatam, tam citra quam ultra montas, & in ultramontanis partibus, quoad omnes, tam Eccleſiaſticas quam ſeculares perſonas, etiam regali dignitate ac Cardinalatus honore fulgentes, capitula, univerſitates, communitates, & collegia, congregationes & Synodos, ac parlamenta, valuiſſe, valere, & perpetuo valitura declaramus, cum ſuppleſione ſolennitatis cujuslibet, atiam publicationis omiſſæ, [cujus in illa edenda, vel publicanda defectus prætendi poſſet, quæ juxta illam fieri requirebatur] eamque ex præterito nunc, & in poſteram inviolabiliter obſervari mandamus, ipſius violatores cujuſcunque dignitatis exiſtant, pœnis & cenſuris in eadem expreſſis, quocunqoe tempore ſubjacere ſtatuentes, contraria conſuetudine, ſeu potius corruptela, non obſtante: decernentes, & declarantes ultra pœnas impoſitas (quas ipſo facto dictos violatores, & contra venientes incurrere volumus) ipſos & eorum quemlibet, pro veris & indubitatis ſchiſmaticis, inconſutilis tunicæ Domini noſtri Jeſu Chriſti violatoribus, & diſſipatoribus, ac de catholica fide male ſentientibus, habendos & reputandos, pœniſque canonicis & legalibus contra tales impoſitis ſubjacere, & cum Dathan & Abiram partem & damnationem habere, ipſaſque etiam pœnas, & earum quamlibet omnes illos incurrere volumus, cujuſcunque conditionis axiſtant, & gradus prærogativa fulgeant, qui in ſenatu, conſiliis, parlamentis, congregationibus, etiam Synodalibus, & provincialibus, vel alias quomodolibet, tacite vel expreſſe, voce vel ſcripto, per ſe vel alium (cujuſcunque timoris vel reverentiæ velamine, vel prætenſa excuſatione, & ſuperioris mandato, non obſtantibus) decreverint, ſeu deliberaverint, vel aliorum dicta approbaverint, ut ad futurum univerſale Concil. a nobis vel ſucceſſoribus noſtris Rom Pontificibus contra prædictam conſtitutionem appellare liceat, poſſit vel debeat: dictas pœnas ad ipſos eorum quemlibet contravenientem in præmiſſis, tenore præſentium extendentes, & locum habere declarantes, omni ambiguitate ceſſante. Et nihilominus provocationes, & appellationes, tam per Leonard. Ducem, Rogatos, conſilium & commune Venetiarum, factas hujuſmodi, quam per quoſcunque alios prædictos pro tempore faciendas, & inde ſecuta quæcunque (utpote contra Pii prædictam ac præſentem conſtitutionem attentatas) nullas, prout ſunt, & invalidas, nulliuſque roboris vel momenti fuiſſe, & pro tempora fore; auctoritate, ſcientia & poteſtate ſimilibus ſtatuimus, decernimus, & declaramus: ac pro potiori cautela, caſſamus, & annullamus. Et ultra ſupradictas pœnas (quas contra conſtitutionis hujuſmodi violatores in ſuo robore permanere decernimus) loca quæcunque, ad quæ violatores ipſos declinare, & in quibus ſcienter ſtare permitti contigerit, Eccleſiaſtico ſupponimus interdicto: decernentes illud, quamdiu ipſi violatores inibi ſcienter ſteterint, ut præfertur, & per triduum poſt eorum inde diſceſſum, firmiter obſervari. Romæ 9. Cal. Julii 1509.

CAP. III.

Appellationes in cauſis criminalibus infra ſex menſes expediri debent, ne hinc diuturna pœnæ mora delictorum impunitas exoriatur.

Pius V.

Cum remedium appellationis, contra Judicum injuriam a legibus iotroductum, minime tollere iotendamus, ſaltem cum eo homines abuti, & illud in calumniam verſum proſpiciamus, illius tempus limitandum & reſtringendum duximos, ut eo magis hominum malitiis occurratur, & bene vivere volentium quieti, & ſecuritati conſulatur. Hac igitur perpetuo valitura conſtitutione decernimus, ut lata in cauſis criminalibus ſententia, continente pœnam pecuniariam fiſco noſtro applicandam, appellantes, ab ea (in caſibus tamen, quibus alias de jure communi permiſſa eſt appellatio, & ſervatis iis, quæ ex forma conſtitutionum Apoſtolicarum circa depoſitum faciendum, ſeu cautionem præſtandam ſunt ſervanda) teneantur infra ſex menſes a die ipſius interpoſitæ appellationis computandos, ita coram Judice appellationis cauſam ſuam proſequi, ut etiam expeditionem reportent, quibus elapſis, & expeditione coram Judice a quo non reproducta, teneatur præfatus Judex, a quo, ad quamcunque fiſci inſtantiam, etiam ſi acta fuerint tranſportata, ſententiam præfatam debitæ executioni, omni mora poſtpoſita, demandare, ita ut effectualis incameratio ſubſequatur. Verum ne malitia Judicia jus litigatorum efficiatur deterius, ut virtute ſanctæ obedientiæ, ac indignationis noſtræ, ac privationis officiorum, atiam ſi illa ex cauſa onetoſa obtineant, ac refectionis omnium damnorum & intereſſe, quibuſcunque Judicibus totius ſtatus noſtri Eccleſiaſtici, quacunque dignitate & præeminentia fulgentibus, etiam ſi legati, vicelegati, ac provinciarum gubernatores axiſtant, committimus & mandamus, ut appellantibus, ſine mora acta, & proceſſus quoſcunque effectualiter tradi curent & faciant, & ipſi judices ad quos reſpective, bona fide & omni verſutia remota, ad cauſarum legitimam expeditionem procedant, ſcituri nos acriter vindicaturos, ſi per eorum quempiam in præmiſſis fuerit appellationibus ipſis præjudicium generatum. Dat. Rom. 16. Octobr. 1571.

CAP. IV.

Ab exceſſis taxæ ſemel appellandum.

Pius IV. *ex decretis reformationis ſignaturæ juſtitiæ.*

SAncimus, quod ab exceſſiva taxatione expenſarum ſemel tantum appellatio committatur, & duæ ſententiæ habeant vim trium. Dat. Rom. Cal. Jan. 1562.

CAP. V.

A fructuum liquidatione ſemel tantum conceditur appellatio.

Idem *ex reformat. Rotæ Apoſtolicæ ſanctionibus.*

A Liquidatione fructuum, & expenſarum taxatione ſemel tantum apppellare liceat, ita quod duæ conformes rem judicatam faciant.

CAP. VI.

A decretis ordinariorum ante ſententiam diffinitivam, & ubi agitur de morum & diſciplinæ Eccleſiaſticæ reparatione, appellatio prohibetur.

Idem.

EPiſcopis, Archiepiſcopis, Primatibus, & Patriarchis reſidentibus, ultra privilegia & indulta ais per quoſcunque Rom. Pontifices deceſſores noſtros, ac ſedem Apoſtolicam, & generalia Concilia, & Cancellariæ Apoſtolicæ regulares conceſſa, quæ in ſuo robore permanere volumus, tanquam a dicta ſede delegati, in quibuſcunque civilibus, criminalibus vel miſtis cauſis, contra quoſcunque clericos, ſeculares, particulares, ac etiam extra eorum monaſteria ſeu regularia loca degentes regulares, quomodolibet exemptos, auctoritate noſtra procedere, & cauſas ipſas cognoſcere, fineque debito terminare, ac quicquid terminaverint, exequi & obſervari facere, ipſoſque exemptos pro tempore delinquentes, juxta eorum exceſſus, & delicta punire, & corrigere, & omnem juriſdictionem in eos exercere, omniaque alia, & ſingula in præmiſſis, & circa quomodolibet neceſſaria, & opportuna, quæ noſmet facere, exercere, & exequi poſſumus, in omnibus & per omnia facere, exercere, & exequi libere & licite valeant, plenam & liberam licentiam ac facultatem auctoritate & tenore prædictis concedimus, & indulgamus,

Digitized by Google

gemus, decernentes ab eorum ordinationibus, interlocutionibus & decretis, ante diffinitivam ſententiam, vel vim diffinitivæ habentem, & ubi agetur de morum correctione *a*, nullatenus, etiam ad nos & ſedem Apoſtolicam appellari poſſe: & nihilominus per appellationes quaſcunque, contra præſentium tenorem quomodolibet interpoſitas, minime cauſas devolvi, aut etiam per quaſvis inhibitiones, etiam cum quibuſvis cenſuris & pœnis, eis a quibuſvis Judicibus ordinariis vel delegatis forſan faciendas, illarum ulteriorem cognitionem & expeditionem, & ubi de morum correctione agetur, etiam legitimam executionem minime impediri, aut cenſuris & pœnis hujuſmodi ligari aut irretiri cenſere. Romæ prid. Non. Septembr. 1560.

CAP. VII.

Appellationum ſuffragia propenſiores reddunt ad lites faciendas animos & flagitia audenda, cum ſententiæ prorogantur, & indeciſæ remanent, ideo non admittuntur in cauſis maleficiorum, niſi depoſita pecuniariæ mulctæ ſumma.

Julius II. *Theſaurario Marchiæ Anconitanæ.*

ACcepimus fiſco Cameræ Apoſtolicæ, illius noſtræ provinciæ, damnum non leve inferri, delictaque impunita remanere ex prætextu appellationum, quæ in maleficiorum *b* cauſis, tum ante condemnationem, tum poſt, interponuntur: propter quas, cum aut ad urbem, aut alio cauſæ ipſæ transferuntur, indeciſæ, & minus pro ipſo fiſco defenſæ remanent. Quamobrem volentes damno & impunitati prædictis occurrere, tibi committimus & mandamus, ut nullum in aliqua cauſa alicujus maleficii, aut fractæ pacis, induciarum, vel treugæ (etiam ſi de nova cauſa, aut de habendo recurſum diceret) appellationem admittas, aut admitti ſinas per aliquem Judicem vel officialem, niſi prius effectuale depoſitum penes te fecerint, de pœna, in qua appellans condemnatus fuerit, aut veniret condemnandus, prout in conſtitutionibus provincialibus, & aliis prædeceſſorum noſtrorum, & noſtris literis (ad quas relationem haberi volumus) plenius continetur. Inhibentes etiam præſentibus, Gubernatoribus, Vicelegatis, Locumtenentibus, & aliis quibuſcunque officialibus ipſius provinciæ, quocunque nomine nuncupatis, ut appellationem aliquam in dictis cauſis admittere nullo modo audeant vel præſumant, niſi per te eis prius conſtiterit de effectuali depoſito, ut præmittitur facto. Rom. 16. Jun. 1506.

TITULUS X.
DE DILATIONIBUS, ET CESSIONIBUS BONORUM.

CAP. I.

Ceſſionis ſive diſcuſſionis bonorum beneficium impetrantes, aut dilationem quinquennalem, tenentur cauſam infra tres menſes expedire.

Clemens VII.

CUm ex multorum relatione non ſine animi noſtri diſplicentia acceperimus, quod nonnulli, Dei timore poſtpoſito, & ſuarum animarum & honoris proprii immemores, poſt magnum æs alienum contractum, etſi non ſufficientia pro ſatisfaciendis creditoribus habeant, tamen ad eos illudendos, ac laboribus & expenſis defatigandos, alii beneficium alternativum, ceſſionis videlicet bonorum aut dilationis quinquennalis, alii diſcuſſionem bonorum aut hæreditatis, etiam a ſede Apoſt. impetrant, quibus impetratis ad expeditionem earundem minime incumbunt, & dictis gratiis ſe tutos cognoſcentes, & difficile reputantes, quod vel creditores conveniant in eligendo, vel bonorum hæreditatis diſcuſſio fiat, pauperes creditores eorum credito vel deluduntur, vel adeo protrahuntur, ut ipſi fame pereant, vel, ut ſæpius evenire ſolet, moriantur, & hæredes eorum, non ita de materia informati, a credito eorum penitus excludantur. Nos talibus inconvenientiis obviare volentes, motu proprio, & ex certa noſtra ſcientia, tenore præſentium decernimus & declaramus, quod quicunque beneficium alternativæ prædictum, aut diſcuſſionem bonorum, ſeu hæreditatis, hactenus impetrarunt, a die publicationis præſentium, & qui in futurum impetrabunt, a die eorum impetrationis computandis, niſi infra tres menſes uſque ad ſententiam incluſive cauſam expediverint, ſeu expediri fecerint, dictis gratiis ſeu beneficiis ipſo jure privati exiſtant, & Judices eorum, quibus tales cauſas ventilare continget, ſive ordinarii, ſive delegati, etiam ſi ſint cauſarum palatii Apoſtolici auditores, aut S. R. E. Cardinales, ad totalem executionem contra ipſos debitores, ad inſtantiam cujuslibet creditoris, procedere poſſint, & debeant, perinde ac ſi talia beneficia ipſis talibus debitoribus minime conceſſa fuiſſent, partibus alias juſtitiam miniſtrando. Et nihilominus, ſi ex aliqua rationabili cauſa Judicibus prædictis viſum fuerit, dictum terminum trium menſium prorogari debere, dictum terminum ſibi bene viſum, non tamen ultra alium menſem, & non amplius, prorogandi licentiam per præſentes concedimus pariter, & facultatem.

CAP. II.

Extenſio præcedentis decreti ad diſcutiendas cavillationes ſuffugiorum beneficii c. Odoardus, &c. pervenit.

Idem.

CUm nuper ad amputandum cavillationes eorum, qui ad fraudandum creditores, & diutius prorogandum debita, alternativas & diſcuſſiones bonorum a ſede Apoſtolica impetraverint, ut exinde ex longiſſimo tempore durante nullatenus ſolvere teneantur, nos per motum proprium, manu venerabilis fratris noſtri Antonii de Monte Epiſcopi Portuenſis mandaverimus, ut ii, qui talia impetraverant, extunc, qui vero talia in futurum impetrarent, a die impetrationis hujuſmodi, infra tres menſes cauſam expedire tenerentur, cum poteſtate dictis Judicibus attributa, trimeſtre prædictum, ſi eis videretur, ad unum menſem prorogandi, quibus elapſis, & cauſa minime finita, extunc Judex, coram quo cauſa penderet, ad exequutionem contra debitores, perinde ac ſi tales conceſſiones minime impetraſſent, procedere debeant, aliaque faciant, prout in dicto motu proprio, cujus tenorem haberi volumus pro inſerto, plenius continetur. Verum quia, quod una via prohibuimus, alia cavilloſi debitores præſeri conſequuntur: alii capitulum: Odoardus, alii beneficium capituli: pervenit, a prædicta ſede Apoſtolica impetrantes, quæ beneficia nullatenus expedire curant, in maximum pauperum creditorum damnum, animæ ſuæ periculum, ac ſcandalum plurimorum. Talibus igitur inconvenientiis providere volentes, dictumque mandatum etiam ad prædicta beneficia ampliantes & extendentes, decernimus & mandamus, quod quicunque aliquod dictorum beneficiorum, ſi capitulum: Odoardus, & capit. Pervenit. a nobis, ſeu ſede Apoſtolica hactenus impetraverint, aut in poſterum impetrabunt, extunc, aut a die impetrationis reſpective, infra tres menſes, cum poteſtate prorogandi ad alium menſem, juxta & ſecundum formam dicti prioris mandati, cauſam ipſam omnino expediri facere teneantur.

a *Cap. irrefragabili. de offic. ord. c. ad noſtram. c. irreprehenſibilis, in fin. eod. Specul. eod. tit. §. in quibus verſ. 11. a correctione.* b *Nullus homicidarum, veneficorum, maleficorum, adulterorum, itemque eorum, qui manifeſtam violentiam commiſerunt, argumentis convictus, teſtibus ſuperatus, etiam voce propria ſcelus, vitiumque confeſſus, audiatur appellans. l. 2. quorum appellatio non recipi. cap. fin. §. nullus. 2. q. 6.*

Digitized by Google

C A P. III.

Gravibus dolis, quos mediantur, qui alternativas & dilationes in fraudem creditorum petunt, pœna occurritur.

Pius IV.

Cupientes mercatoribus & aliis perſonis, tam almæ urbis noſtræ civibus, quam forenſibus in ipſa urbe, cum quibuſvis perſonis contrahendi omnem poſſibilem ſecuritatem concedere, & omnem viam, ac etiam omnes dilationes, per quas mercatorum & aliarum perſonarum debitores, a debitorum ſolutione ſubterfugere, ſeu ſe quoquo modo ſubtrahere, & creditores eorum creditis defraudare, aut ſupplantare poſſent, de medio tollere, ac remedium opportunum, præmiſſa ne fiant, adhibere, & ut debitores ipſi a præmiſſis, ſi non Dei omnipotentis, ſaltem humanæ ignominiæ timore abſtineant, & ſic eorundem mercatorum & perſonarum firmitati providere volentes, & conſiderantes modum proprium a fel. rec. Paulo Papa IV. prædeceſſore noſtro, quod ea tunc de cætero alternativæ, ſignificationes, & dilationes quæcunque, niſi juxta juris diſpoſitionem, ac formam ſtatutorum ipſius urbis, concedi nullatenus poſſent, & qui illas obtinuiſſent, & extunc in futurum obtinerent, ſemper birretum viride portare tenerentur, emanatum, circa ipſorum debitorum malitiam, ſeu malos homines, non ſufficere, cum ipſum birretum viride, niſi poſtquam ad alternativam vel alias dilationes admiſſi fuerint, portare non teneantur, & ſic beneficio temporis, in grave creditorum præjudicium, & jacturam gaudeant. Nos igitur motu ſimili, &c. per præſentes perpetuo ſtatuimus, & ordinamus, quod de cætero, quicunque debitores, ſeu in forma Cameræ, aut alias quomodolibet obligati, quamcunque dilationem, etiam ſecundum capitulum a: Pervenit, vel: Odoardus, ſeu inhibitionem aliquam a Curiæ cauſarum Cameræ Apoſtolicæ auditore, ſeu ejus locum tenente, aut almæ urbis Vicario, vel Gubernatore, vel Senatore, ſeu aliis ipſius urbis Judicibus, etiam commiſſariis, aut etiam carcerum urbis viſitatoribus, petere non poſſint, niſi ſe prius coram illis dictum birretum viride geſtando præſentaverint, & ipſum birretum viride publice & ſecrete, ſub fuſtigatione per urbem pro prima vice, & triremium pro ſecunda, qua ſine dicto birreto reperti fuerint, deferre, per ſe, vel ſuos legitimos procuratores, ipſis abſentibus, promiſerint, & medio juramento affirmaverint, ac aliter a prædictis, & aliis quibuſvis Judicibus, etiam vigore ſpecialis commiſſionis, noſtra aut ſucceſſorum noſtrorum manu ſignatæ vel ſignandæ, obtentæ, & obtinendæ, alternativæ, & ſignificationes, aut dilationes quæcunque etiam ſecundum juris formam nullæ ſint, & ipſis debitoribus, etiamſi clerici exiſtant, nullatenus ſuffragentur.

C A P. IV.

Fraudulenti & doloſi decoctores, luxu & imprudentia rem alienam dilapidantes, pro furibus & latronibus impune graſſantibus haberi debent, & ideo pœna ultimi ſupplicii plectuntur.

Pius V.

Poſtquam eo uſque humana proceſſit intemperantia, ut Chriſti fideles, qui in ſacri Baptiſmatis ſuſceptione, Diabolo, & omnibus vanitatibus ejus, ſponte, ac ſolenniter renunciarunt, diabolica fraude ſeducti, ita mundi hujus illecebras expetant, ut pro illis aſſequendis, non modo filii prodigi in Evangelio per Dominum demonſtrati exempla ſequentes, ſua luxurioſe vivendo profundant, verum etiam, illis abſumptis, aliena appetant, grande æs alienum a proximis ſuis, qui id eis, prout mutuum fert hominum commercium, ſub variis inſtrumentorum obligationibus liberaliter mutuant, extorquendo, ac deinde, cum id eis ſub paupertatis ſpecie reſtituere negligunt, proximos ſuos una cum tota familia aliquando mendicare cogunt: tacere nullo modo poſſumus, quin & paſtoralis officii debito, cui diſponente Domino præſidemus, moniti, & ea, qua Chriſtus prior dilexit nos, charitate impulſi, clementiæ & miſericordiæ rejectis viis, juſtitiam & judicium in tales acriter inſurgendo aſſumamus, juriſque rigorem acriorem reddamus, ut ſaltem per hoc eos, quos timor Domini a malo non retrahit, ultimi ſupplicii pœna exterreat, ſicque univerſæ Dominici gregis oves ad ovile, ad quod (dante Domino) omnes dirigi cupimus, ſalubre perducamus. Sane licet alias felic. recordat. Paulus Papa IV. prædeceſſor noſter inter cætera dilectis filiis populo Romano conceſſa privilegia, per quaſdam ſuas literas voluerat, quod dilationes quæcunque, niſi juxta diſpoſitionem juris, ac formam ſtatutorum almæ urbis, concedi nullatenus poſſent, & qui illas obtinerent, ſemper birretum viride portare tenerentur, ac alias, prout in dictis literis plenius continetur: nihilominus diverſi iniquitatis filii, præmiſſis non attentis, propriaque temeritate confiſi, poſtquam propriis eorum bonis, non adverſa fortuna aut fortuitis caſibus, ſive hoſtium incurſu, vel ventorum, mariſque violentia atque injuria (quod quidem vel certe ferendum eſſet) cum ab iis facile cavere nequeat humana providentia, ſed ſua ipſorummet incuria, negligentia, prodigalitate, atque luxu in explendis propriis voluptatibus, penitus dilapidatis, proximos ſuos, ad varia eorum bona ſibi mutuanda, ſub ſpe reſtitutionis compulerunt, ſimiliter illis profuſis creditores ſuos ceſſione bonorum deludentes, ac tam literas præfatas, quam alia per nos, contra hujuſmodi decoctores, fallitos nuncupatos, edita ſtatuta deridere audeat, in grave Apoſtolicæ auctoritatis vilipendium, proximorum ſuorum detrimentum & gravamen, ac animæ ſuæ periculum non modicum. Nos præmiſſa conniventibus oculis pertranſire nequeuntes, & attente conſiderantes, nulla alia de cauſa in fures ultimi ſupplicii pœnam eſſe impoſitam, niſi ut talia perpetrandi hominibus via intercluſa, liberum eſſet unicuique ſua abſque periculo poſſidere & uti, hos autem adeo furibus & latronibus ſimiles eſſe, ut ab illis in nihilo differant, niſi ut, quod ab eis non niſi cum vitæ ſuæ periculo agitur, hoc decoctoribus impune liceat, volenteſque propterea, ut par, imo gravius delictum, parem etiam ſortiatur pœnam, juriſque rigorem in hos graviorem reddere, ac genus hoc hominum, tanquam humano generi infeſtum, a cæterorum cœtu ſegregandum merito eſſe dijudicantes, omnium & ſingularum legum & conſtitutionum, tam Imperialium quam Apoſtolicarum, etiam in corpore juris deſcriptarum tenores & formas, ac ſi de verbo ad verbum inſerti forent præſentibus, pro expreſſis habentes, ſine illarum aliquo præjudicio, quinimo illas revalidantes, & confirmantes, motu proprio, hac noſtra perpetuo valitura conſtitutione ſancimus, ſtatuimus, & declaramus, quod deinceps perpetuis futuris temporibus, quæcunque perſona, tam ſecularis, quam Eccleſiaſtica, etiam ſi clericali & Eccleſiaſtico foro gaudeat, cujuſcunque ſtatus, gradus, ordinis, & conditionis exiſtat, & quacunque dignitate, tam mundana, etiamſi Domicellus, Comes, aut aliter nobilis aliquando fuerit, quam Eccleſiaſtica, non tamen Epiſcopali præfulgeat, qui omnem eorum ſubſtantiam, non præmiſſis caſibus fortuitis, ſed incuria, negligentia, prodigalitate, & luxu ſuis, proprias voluptates explendo, & cupiditatibus non mediocri intemperantia ſervientes, ſubverterint, & dilapidaverint, necnon qui ſe bona ſua decoxiſſe ſimulantes, illa in fraudem creditorum ſuorum occultant, & eorum pecuniam totam in eorum utilitatem forſan converterint, ut eorum creditores ad ſecum componendum facilius alliciant, pœna ultimi ſupplicii, & ea, qua fures ipſi de jure vel conſuetudine, aut particulari vel mu-

nici-

a *Hæ duo cap. habentur lib. 3. decret. tit. 22. de fidejuſſoribus, & tit. 23. de ſolutionibus.*

Digitized by Google

nicipali ſtatuto plecti ſolent, puniri debeant. Mandantes tam urbis præfatæ Gubernatori, & Curiæ cauſarum Cameræ Apoſtolicæ generali auditori, quam omnibus & ſingulis noſtris & ſedis Apoſtolicæ, in quibuſcunque provinciis, legatis & vicelegatis, necnon quarumcunque civitatum, terrarum, oppidorum, & locorum, nobis & eidem ſedi tam mediate quam immediate ſubjectorum Gubernatoribus, Piatoribus, Capitaneis, Commiſſariis, & aliis quibuſcunque Judicibus, quavis etiam ſubdelegata poteſtate fungentibus, ut Præſentes noſtras inviolabiliter in eorum judiciis obſervent, nec contra tales, niſi illarum forma ſervata, procedere audeant, vel præſumant. Diſtrictius quoque inhibentes quibuſcunque terrarum, oppidorum & locorum dominis in temporalibus, in virtute ſanctæ obedientiæ, ac ſub excommunicationis, &c. pœnia, ne ſic in præmiſſis judicantes eorum ſeculari auctoritate moleſtare, inquietare, perturbare, vel impedire audeant vel præſumant.

TITULUS XI.
DE CAMBIIS.
CAP. I.

Commutationis rerum ad res, ſive pecuniæ ad pecunias, quam Cambium mercatorum vulgus vocat, prohibitio illicita, & declaratio conceſſa.

Pius V.

IN eam pro noſtro peſtorali officio curam diligenter incumbimus, ut domini noſtri ovibus opportuna pro animarum ſalute remedia adhibere minime differamus. Cum itaque ad aures noſtras pervenerit, legitimum a cambiorum uſum, quem neceſſitas, publicaque utilitas induxit, ſæpenumero ob illiciti quæſtus cupiditatem ſic depravari, ut ſub illius prætextu, uſuraria pravitas a nonnullis exerceatur: Nos petitionibus, quæ ſuper his nuper nobis factæ ſunt, hac perpetuo valitura decretali reſpondendum eſſe duximus, ut neque doloſis ſua fraus ſuffragetur, neque ignotos perdat inſcitia: ſic enim paſtoris officium exequimur, dum gregem nobis commiſſum ab æternæ damnationis periculo eripere modis omnibus ſtudemus. Primum igitur damnamus ea omnia cambia, quæ ficta nominantur, & ita confinguntur, ut contrahentes ad certas nundinas, ſeu ad alia loca cambia celebrare ſimulant, ad quæ loca ii, qui pecuniam recipiunt, literas quidem ſuas cambii tradunt, ſed non mittuntur, vel ita mittuntur, ut tranſacto tempore, unde proceſſerant, inanes referantur, aut etiam nullis hujuſmodi literis traditis, pecunia ibi denique cum intereſſe repoſcitur, ubi contractus fuerat celebratus, nam inter dantes & recipientes uſque a principio ita convenerat, vel certe talis intentio erat, neque quiſquam eſt, qui in nundinis, aut locis ſupradictis, hujuſmodi literis receptis ſolutionem faciat. Cui malo ſimile etiam illud eſt, cum pecuniæ, ſive depoſiti, ſive alio nomine ficti cambii traduntur, ut poſtea eodem in loco, vel alibi cum lucro reſtituantur. Sed & in ipſis cambiis, quæ realia appellantur, interdum (ut ad nos perfertur) Campſores præſtitutum ſolutionis terminum, lucro ex tacita vel expreſſa conventione recepto, ſeu etiam tantummodo promiſſo, differunt. Quæ omnia nos uſuraria eſſe declaramus, & ne fiant, diſtrictius prohibemus. Porro ad tollendas quoque in cambiis, quantum cum Deo poſſumus, occaſiones peccandi, fraudeſque fœneratorum, ſtatuimus ne deinceps quiſquam audeat ſive a principio, ſive alies, certum & determinatum intereſſe etiam, in caſum non ſolutionis, paciſci neque realia cambia aliter, quam pro primis nundinis, ubi illæ celebrantur, ubi vero non celebrantur, pro primis terminis juxta receptum locorum uſum exercere, abuſu illo prorſus rejecto, cambia pro ſecundis & deinceps nundinis, ſive terminis exercendi. Curandum autem erit in terminis, ut ratio habeatur longinquitatis, & vicinitatis locorum, in quibus ſolutio deſtinatur, ne dum longiores præfiguntur, quam loca deſtinatæ ſolutionis deſiderant, fœnerandi detur occaſio. Quicunque contra hanc noſtram conſtitutionem commiſerit, pœnis a ſacris canonibus contra uſurarios inflictis ſe noverit ſubjacere. Eos vero, qui conſpirationes fecerint, vel congeſtam undique pecuniam ita ad ſe redegerint, ut quaſi monopolium pecuniæ facere videbantur, pœnis, quæ a jure contra exercentes monopolia conſtitutæ ſunt, teneri ſancimus. Rom. 5. Cal. Febr. 1575.

a *De cambiis & cambiorum inſtitutis ac abuſibus vide Ant. 2. part. tit. 1. c. 7. §. 47. de laur. de Radulph. de uſuris. ex conſuluit. p. 2. q. 26. Ang. Sylv. Tab. Gaj. & tract. de camb. Soto de juſt. & jure l. 6. q. 8. art. 2. Navar. c. 27. Joſeph. Anglez de camb.*

TITULUS XII.
DE FORMA CONTRAHENDI CENSUM.
CAP. I.

Cenſus eſt rei immobilis fructiferæ in pecunia numerata contractus, nec ſuper fructibus cenſus augeri vel creari poteſt, cujus pretium ſemel conſtitutum immobile permanet.

Pius V.

CUm onus Apoſtolicæ ſervitutis obeuntes, cognoverimus, innumeros celebratos fuiſſe, & in dies celebrari cenſuum contractus, qui nedum non continentur intra limites, a noſtris anteceſſoribus eiſdem contractibus ſtatutos, verum etiam, quod deterius eſt, contrariis omnino pactionibus, propterea ardentem avaritiæ ſtimulum, legum, etiam divinarum manifeſtum contemptum præ ſe ferunt, animarum, prout tenemur, ſaluti conſulentes, ac piarum mentium petitionibus etiam ſatisfacientes, tam gravi morbo, lethiferoque veneno, ſalutari antidoto non mederi.

Hac igitur noſtra conſtitutione ſtatuimus a, cenſum ſeu annuum reditum creari conſtitui ve nullo modo poſſe, niſi in re immobili, aut quæ pro immobili habeatur, de ſui natura fructifera, & quæ nominatim certis finibus deſignata ſit.

Rurſum niſi vere in pecunia numerata, præſentibus teſtibus, ac Notario, & in actu celebrationis inſtrumenti, non autem prius recepto integro, juſtoque pretio.

Solutiones, quas vulgo anticipatas appellant, fieri, aut in pactum deduci prohibemus.

Conventiones, directe aut indirecte obligantes ad caſus fortuitos eum, qui alias ex natura contractus non tenetur, nullo modo valere volumus.

Quemadmodum nec pactum auferens aut reſtringens facultatem alienandi rem cenſui ſuppoſitam, quia volumus, rem ipſam ſemper, & libere, ac ſine ſolutione laudemii, ſeu quinquageſimæ, aut alterius quantitatis vel rei, tam inter vivos, quam in ultima voluntate alienari.

Ubi autem vendenda ſit, volumus dominum cenſus aliis omnibus præferri, eique denunciari conditiones, quibus vendenda ſit, & per menſem expectari.

Pacta continentia, moroſum cenſus debitorem teneri ad intereſſe lucri ceſſantis, vel ad cambium, ſeu certas expenſas aut certa ſalaria, aut ad ſalaria, ſeu expenſas me-

a *Cenſus variæ ſignificationes explicantur apud Caſſiodor. lib. 3. variar. epiſt. penult. & l. 2. §. poſt. deinde. ff. de origine jur. Theophil. in ult. Inſtit. de Libertinis. quomodo vere differat a penſione emphyteutica, & aliis ſimilibus, habet ex gloſſ. & Pan. in cap. conſtitutus de Religioſis domibus, & Bal. in titul. de pace Conſt. in verb. perſolvere.*

Digitized by Google

dio juramento creditoris liquidandas, aut rem cenſui ſubjectam, ſive aliquam ejus partem amittere, aut aliud jus ea eodem contractu, ſive aliunde acquiſitum perdere, aut in aliquam pœnam cadere ea toto irrita ſint, & nulla.

Imo & cenſum augeri, & novum creari ſuper eadem., vel alte re in favorem ejuſdem, aut perſonæ per eum ſuppoſitæ, pro cenſibus temporis vel præteriti, vel futuri omnino prohibemus.

Sicut etiam annullamus pacta continentia ſolutiones auerum ad eum ſpectare, ad quem alias de jure, & ex natura contractus ſpectarent.

Poſtremo cenſus omnes in futurum creandos non ſolum re in totum, vel pro parte perempta, aut infructuoſa in totum, vel pro parte effecta volumus ad ratam perire, ſed etiam poſſe pro eodem pretio extingui: non obſtante longiſſimi etiam temporis, ac immemorabili, uno centum, & plurium annorum præſcriptione, non obſtantibus aliquibus pactis directe, aut indirecte talem facultatem auferentibus quibuſcunque verbis, aut clauſulis concepta ſint.

Cum vero traditione pretii reditus extinguendus erit, volumus per bimeſtre ante id denuntiari ei, cui pretium dandum erit, & poſt denuntiationem, intra annum tamen, etiam ab invito pretium repeti poſſe, & ubi pretium nec volens intra annum exigat, volumus nihilominus quandocunque reditum extingui poſſe, prævia tamen ſemper denunciatione, de qua ſupra, & non obſtantibus his, de quibus ſupra: idque obſervari mandamus, etiam quod pluries ac pluries denunciatum fuiſſet, nec unquam effectus ſecutus fuiſſet.

Pacta etiam continentia pretium cenſus extra caſum prædictum ab invito, aut ob pœnam, aut ob aliam cauſam repeti poſſe omnino prohibemus.

Contractuſque ſub alia forma poſthac celebrandos fœneratitios judicamus.

Et ita illis propterea non obſtantibus, quicquid vel expreſſe, vel tacite contra hæc noſtra mandata dari, remitti, aut dimitti contingat, a fiſco volumus poſſe vendicari. Hanc autem ſalutiferam ſanctionem, nedum in cenſu noviter creando, verum etiam in creato quocunque tempore alienando, modo poſt publicationem conſtitutionis creatus ſit, perpetuo, & in omnibus ſervari volumus.

Declarantes pretium ſemel cenſui conſtitutum nunquam poſſe ob temporum, aut contrahentium qualitatem, ſeu aliud accidens, nec quoad ultimo contrahentes minui, vel augeri.

Et licet legem ipſam ad contractus jam celebratos non extendamus, illos tamen omnes, in quos ſub alia forma pervenerunt cenſus, hortamur in Domino, ut ſingulos contractus, cenſuræ bonorum religioſorum ſubjiciant, & animarum ſaluti conſulant. Rom. 14. Cal. Feb. 1568.

TITULUS XIII.

DE TESTAMENTIS ET ULTIMIS VOLUNTATIBUS.

CAP. I.

Piis locis, qui teſtandi facultatem non habent Prælati, jure legati, vel donationis decimam tantum partem bonorum relinquere poſſunt.

Paulus III.

Romana Pontifex, qui ex aſſueta ſedis Apoſtolicæ benignitate in favorem Eccleſiarum, hoſpitalium, & aliorum piorum locorum diverſa privilegia concedere conſuevit, ſi proceſſu temporis tendunt in abuſum; illa moderari, ac deſuper opportune providere ſolet, prout rerum, & temporum qualitate penſata conſpicit in Domino ſalubriter expedire. Sane non abſque animi moleſtia accepimus, quod nonnulli Archiepiſcopi, Epiſcopi, & Prælati, aliæque perſonæ Eccleſiaſticæ, tam ſeculares, quam diverſorum ordinum, & militiarum regulares non habentes de eorum rebus, ac bonis teſtandi, & diſponendi facultatem, & Eccleſiae, hoſpitalia, & alia pia loca, quibus a dicta ſede Apoſtolica capiendi res, & bona ex teſtamento, vel alia diſpoſitione illorum, qui aliae de rebus, & bonis eorum diſponere non poſſent, facultas eſt conceſſa, hæredes inſtituunt, & in teſtamentis, ſive eorum diſpoſitionibus plura legata, ſeu ordinationes in favorem diverſarum perſonarum, ac alios uſus, in quos bona, & res hujuſmodi tranſmittere non poſſent, faciunt: Hoſpitaliaque, Eccleſiæ, & loca pia hujuſmodi, ſive eorum Rectores fidem teſtantium, ſeu diſponentium inſequent. legata ipſa, & in teſtamentis, ſeu aliis etiam inter vivos diſpoſitionibus ordinata adimplent, ex quo Camera Apoſtolica circa res, & bona, ſpolia nuncupata, per obitum Archiepiſcoporum, Epiſcoporum, Prælatorum, & aliarum perſonarum Eccleſiaſticarum hujuſmodi abſque teſtandi, & diſponendi facultate decedentium remanentia in ſuis juribus detrimentum patitur, & jacturam. Et quia noſtrum eſt in præmiſſis taliter providere, quod ipſius Cameræ jurium debita ratio habeatur, motu proprio, & ex certa noſtra ſcientia, ac de Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine, tenore præſentium omnia, & ſingula privilegia, facultates, gratias, literas, & indulta quibuſvis Eccleſiis, etiam Metropolitanis, monaſteriis, hoſpitalibus, etiam ab Archiepiſcopali ſancti Jacobi in Auguſta de urbe dependentibus, ſeu cauſam habentibus, ac aliis piis locis ubilibet conſtitutis per quoſcunque Romanos Pontifices prædeceſſores noſtros, ac nos, & ſedem præfatam ſuper capiendis, ſeu acquirendis hæreditatibus, rebus, ac bonis ex teſtamento, donatione inter vivos, vel alia quacunque diſpoſitione quorumcunque Archiepiſcoporum, Epiſcoporum, Prælatorum, & aliarum perſonarum Eccleſiaſticarum, ſecularium, vel regularium, utcunque etiam, ut præfertur, qualificatorum, quacunque præeminentia, ac dignitate, & auctoritate fulgentium, etiamſi S. R. E. Cardinalis fuerit, de hæreditatibus, rebus, & bonis hujuſmodi facultatem diſponendi non habentium, vel alias quomodolibet conceſſa, etiamſi uſu recepta ſint, moderantes, volumus, decernimus, & declaramus, quod Archiepiſcopi, Epiſcopi, Prælati, & perſonæ hujuſmodi de rebus, ac bonis eorum a nobis, vel a dicta ſede facultatem teſtandi, ſeu diſponendi non habentes, decimam partem tantum rerum, & bonorum eorundem mobilium, & immobilium, & ſe moventium, ac pecuniarum Eccleſiis, monaſteriis, hoſpitalibus, & piis locis capiendi, & acquirendi facultatem hujuſmodi habentibus tantum, non per viam inſtitutionis hæredum, ſeu donationis, vel legati in vita, ſeu in morte relinquere, & Eccleſiæ, monaſteria, hoſpitalia, & pia loca hujuſmodi, ſeu illorum rectores, nonniſi decimam partem hujuſmodi capere, ſeu acquirere poſſint, & ad hoc Eccleſiarum, & hoſpitalium, ac aliorum piorum locorum hujuſmodi privilegia, facultates, conceſſiones, gratias, literas, & indulta quæcunque reducimus, moderamur: decernentes ſic, & non aliter in præmiſſis, ac illa quomodolibet concernentibus, & quoad privilegia, facultates, gratias, indulta, etiam in forma brevis in futurum concedendas per quoſcunque, tam ordinaria, quam delegata, & mixta auctoritate fungentes Judices, & perſonas, etiam dictæ Romanæ Eccleſiæ Cardinales ubique judicari, cognoſci, ac decidi debere; ſublata eis, & eorum cuilibet quavis aliter judicandi, cognoſcendi, ac decidendi facultate, necnon irritum, & inane, quicquid ſecus ſuper his a quoquam quavis auctoritate ſcienter, vel ignoranter contigerit attentari.

CAP.

Digitized by Google

CAP. III.

Teſtamenta & donationes acquiſitorum ex bonis Eccleſiæ in favorem illegitimorum, etiam legitimatorum, non tamen hoſpitalibus expoſitorum & orphanor. infirmantur & annullantur.

Pius V.

QUæ ordini Eccleſiaſtico noxia eſſe, & ſcandalum objicere perhibentur, neceſſa eſt, a medio ſubmovare: quod nos pro noſtri muneris officio, inter alia incommoda, quæ in oculos noſtros incurrunt, de Chriſti peculio, ne ab indignis & rejectis ignominioſe conſumatur, neve illorum cauſa Eccleſiis & pauperibus præripiatur, curam præcipuam habere volentes, de nobis attributæ poteſtatis plenitudine, revocamus & abolemus omnia & quæcunque privilegia, licentias, diſpenſationes, & indulta faciendi teſtamenta, donationes, ſive inter vivos, ſive cauſa mortis, legata, & quaſcunque alias diſpoſitiones, de dominiis, terris, caſtris, domibus, & quibuslibet aliis bonis & rebus immobilibus, mobilibus, & ſe moventibus, necnon pecuniis, juribus, & actionibus, ex beneficiis, fructibus, panſionibus, & aliis rebus Eccleſiaſticis qualibuſcunque confectis, acquiſitis, & alias quomodocunque provenientibus, necnon de peculio, & aliis etiam ſola induſtria, labore, muneribus, aut quocunque alio modo partis, cujuſcunque qualitatis, quantitatis, ſpeciei, naturæ, & valore exiſtentibus, in quoſcenque illegitimos, ſive ſuos, ſive extraneos, etiam legitimatos, eoſdemque ex toto, vel in parte hæredes inſtituendi, & ſubſtituendi, ſeu quod ipſi in prædictis ab inteſtato ſuccedant, cæteraſque hujuſmodi facultates, & permiſſiones, ac etiam habilitationes, & capacitates ſuccedendi in bonis & rebus feudalibus & emphyteuticis, ab Eccleſiis, monaſteriis, & piis locis profectis, quibuſcunque perſonis ſecularibus, & quorumcunque ordinum, necnon militiarum, & hoſpitalium, regularibus, ac Romanæ Curiæ officialibus, & aliis curialibus, curiamque ipſam ſequentibus, & etiam urbis Romæ civibus, ac palatia, ædes, cenſus, aliaque bona, in ea, ejuſque diſtrictu habentibus, noſtris quoque & aliorum Romanorum Pontificum familiaribus, Eccleſiarum Prælatis, etiam ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalibus, & aliis cujuſcunque dignitatis, ordinis, & conditionis exiſtentibus, illorumque, & aliis Eccleſiis, capitulis, conventibus, ordinibus, militiis, hoſpitalibus, collegiis, officiis, & locis, ac prædictæ urbi, aliiſque civitatibus, provinciis, & dominiis, eorumque dominis, populis, civibus, & incolis, tam per felic. recordation. Sixtum IV Innocentium VII. Alexandrum VI. Julium II. Leonem X. Clementem VII. Paulum III. Julium III. Paulum IV. Pium IV. & qui ante illos fuerunt, alios quoſcunque Romanos Pontifices, ac nos, & ſedem Apoſtolicam, ejuſque legatos, etiam de latere, nuncios, notarios, comitas, collegia, officia & loca, etiam per modum ſtatuti perpetui, generalis legis, initi & ſtipulati contractus, ſeu quaſi, & alias ſub quibuſcunque tenoribus & formis, ac cum quibuſvis reſtitentivis, perſeverativis, mentis, atteſtativis, derogatoriarum derogatoriis, aliiſque fortioribus, efficacioribus, & inſolitis clauſulis, necnon irritantibus, & aliis decretis, etiam motu proprio, & ex certa ſcientia, deque ſimili poteſtatis plenitudine, ac prædictorum Cardinalium conſilio, & matura deliberatione in conſiſtorio habita, necnon conſideratione, intuitu, contemplatione, vel ad inſtantiam Imperatoris, Regum, & aliorum Principum, etiam ob remunerationem laborum & obſequiorum nobis & dictæ ſedi impenſorum, refectionem damnorum, compenſationem jurium ceſſorum vel oblatorum, novatæ militiæ contra hæreticos & infideles, ſeu prædictæ urbis ornatu, & frequentatione, aa quibuſcunque aliis caſibus, ac etiam neceſſariis & piis cauſis conceſſa, & multiplicatis vicibus confirmata, innovata, extenſa, & moderata, & quantocunque tempore pacifice obſervata, quoad eam partem, quæ illegitimos prædictos tangit duntaxat, etiam ſi illa continaant, quod omnes Curiales Curiam ſequentes, & alii, ſive Eccleſiaſtici, etiam Cardinales, ſive Mundani, qui palatia, domos, & prædia urbana vel ruſtica ædificaverint, aut cenſus, aliave bona acquiſiverint, aut alias acquiſita habuerint in dicta urbe, & circum eam ad milliaria decem, ex bonis, ſeu fructibus Eccleſiaſticis, hi tales de illis, necnon juribus & juriſdictionibus omnibus, in favorem illegitimorum, ac quomodolibet inhabilium & incapacium, ſive inter vivos, ſive cauſa mortis diſponere, eoſque hæredes & ſucceſſores univerſales, vel particulares inſtituere & ſubſtituere, & ſi inteſtati deceſſeriat, ipſi illegitimi & incapaces, in illis ſuccedere poſſint, quodque per quaſcunque revocationes, derogationes, aut alias contrarias diſpoſitiones illis, quorum intereſt, præjudicari nequeat, & ſi ullo unquam tempore præjudicatum, aut derogatum quoquo modo apparuerit, jus quæſitum ablatum, & literæ revocationum & derogationum hujuſmodi juris quæſiti, ablatæ cenſeantur: ſicque per quoſcunque Judices judicari debeat, & etiam diffiniri. Ac pariter tollimus & abrogamus omnes & quaſcunque facultates ſimilia concedendi, legatis, nuntiis, notariis, comitibus, collegiis, officiis, & aliis ſupradictis, quorum omnium tenores, ac ſi ad verbum inſererentur, habemus præſentibus pro expreſſis. Ita ut privilegiorum, diſpenſationum, facultatum, habilitationum, capacitatum, indultorum, & aliorum ſupradictorum ſic revocatorum, aut etiam literarum legitimationis prætextu, nullus omnino de hujuſmodi bonis, rebus, pecuniis, juribus, juriſdictionibus, & actionibus, in commodum & favorem illegitimorum utriuſque ſexus, ſive eorum filiorum, ſive conſanguineorum, affiniumve, ſive extraneorum, etiam in ſtatu ſeculari procreatorum, ac legitimatione quacunque auctoritate donatorum, vel ad hujuſmodi res & bona, ejuſque ſucceſſionem, teſtato vel inteſtato, idoneorum & capacium effectorum, ſive a teſtamento, ſive donatione, ſive legato, ſive eleemoſyna, ſive alio quocunque titulo, & pio opere (exceptis in communi, ac omni fraude, conventione, ſeu compoſitione ceſſante, Hoſpitalibus expoſitorum, & orphanorum) diſponere, nec illegitimi ipſi in eis ab inteſtato, ſive protinus, ſive per interpoſitas perſonas, ac quomodocunque ſuccedere, aut illa alia ad eos, etiam per quemcunque circuitum multiplicatarum in alios capaces ſucceſſionum, ullo tempore devenire poſſint. Ac etiam nulla eſſe, & pro infectis haberi volumus omnia, & quæcunque facta hucuſque teſtamenta, legata, donationes, & alia diſpoſita hujuſmodi, quæ viventibus adhuc teſtatoribus, aut alias, locum non habuerunt, ac pariter inteſtato ſucceſſiones non tamen litigioſas, quæ plenarium non ſunt effectum ſortitæ. Dehinc vero diſtrictius prohibemus, ne talia ſive in prædictos illegitimos utriuslibet ſexus, ſive in illorum conjuges, ſive ipſorum parentes, filios, deſcendentes, aſcendentes, vel alios cognatos, ſive viventibus, ſive defunctis ipſis illegitimis, etiam paupertatis, dotis, aut alterius cujuſcunque pii operis intuitu fiant, neve ipſi unquam in rebus, bonis, pecuniis, juribus, juriſdictionibus, & actionibus prædictis, ſive totis, ſive in parte ſuccedant, aut illa ad ipſos, quavis diſpenſatione ſuffultos, etiam per prædictum circuitum deveniant, neve de eis ulla in alium ſeu alios conceſſio, donatio, translatio, aliave diſpoſitio fiat, aut alia bona ſimilia vel diſſimilia, illegitimis aut aliis ſupradictis concedantur. Quod ſi prædictorum quiſpiam fuerit præſentium violator, teſtamentum, donatio, legatum, & diſpoſitio, omni-

a C. fin. de pecul. cler. Abb. in cap. cum eſſet in relict. col. 14. Barb. in tract. de præſt. Card. 1. part. qu. 4. Joan. Mai in 4. ſent. diſt. 24. qu. 20. Ang. in verb. cleric 2. §. 13 Sylveſt. verb. Clericus. 4. qu. 2. Alvar Pelag. de planct. Eccleſ, 2. part. art. 28. col. 3. Archid. in ſum. 12 qu. 5.

Digitized by Google

omnino non teneat, nec etiam quoad alios capaces, & res alias valeat, ſicque diſponens privilegio, diſpenſatione, facoltate, & indulto prædicto, ajuſque uſu, & commodo, etiam in cæteris omnibus ipſo ſit jore privatus. Nemo quantumvis capax illins præteatu fructus, res, pecunias, aut prorſus alia bona ſua faciat, nec illa detinens præſcriprione, aut ullo alio juria præſidio adjuvetur, ſed ad integiam illorum reſtitotionem quocunque temporis lapſu non obſtaote debeat coereeri. Ita ut omnes in Eccleſiis, monaſteriis, beneficiis ſucceſſores tam conjunctim, quam diviſim, quiſque videlicet pro rata parte ſua, illa omni tempore recuperare poſſiot, & qui primos cæteris ab eo monitis, & negligeotibus judicium inteuderit, ei ſoli res tota merito vendicetur. Nullis vero hujuſmodi ſocceſſoribus pro prædictis inſiſtentibus, ac atiam de peculio alias, quam ex rebus Eccleſiaſticis confecto, locorum ordinarii, tam conceſſorum, & relictorum illegitimis, eorumva cauſa, quam quorumeonque aliorum bonorum immobilium, mobilium, & ſe moventium, necnon pecuniarum, fructuum, rerum, & jurium alias ſub dictis teſtamentis, donationibus, legatis, & diſpoſitionibus comprehenſorum, corporalem poſſeſſionem, amotis inde & expulſis quibuſeuoque detentoribus, ſive incapacibus, ſive capacibus per ſe, vel alium, ſeu alios libere apprehendant, & apprehenſam hujus ſedis oomine cuſtodiant, donee ipſa ſedes de illia uti, com tulerit piorum operum neceſſitas, doxerit providendum. Bona vero, res, & jura feudalia, vel emphyteurica (aliis legitimis ad aa forte vocatis non exiſtentibus) eo ipſo devoluta, & juri, ac proprietati ſuarum Eccleſiarum, & locorum reſtituta, & cum reliquis eorum bonis conſolidata eſſe declaramus.

CAP. III.

Bona Eccleſiaſtica ſine indulto Apoſtolico ultima voluntatis arbitrio non relinquuntur.

Pius IV.

GRava oobis, & moleſtum accidere ſolet, cum de perſonarum Eccleſiaſticarum actionibus, quæ integritatis exemplo cæteris præſtare debent, ca nobia deferuntur, quæ & eorom famæ ſiocetitatem deoigrare, & Cameræ noſtræ Apoſtolicæ incommodum, ac detrimentum afferra videntur: unde nos, ut malitioſorum pravia intentionibus occurrere valeamus, debita poſtmodum remedia in medium afferre, & pernicioſis fraodibus, prout ex oniverſalis noſtræ Curiæ ſolicitudine teaemur, obviare cogimur. Cum itaque (ſicut ax proborum & fida dignorum hominum relatione ouper accepimus) quamplures Prælati, Presbyteri, & aliæ Eccleſiaſticæ perſonæ diverſarum proviaciarom, locorum, & dominiorum, & præſertim regni Neapolis, nulla a oobis, ſeu ſede Apoſtolica facultate teſtandi ſuffulti, vel mouiti, ſed temaritate propria, & forſan ad ſuorum importunam ſuggeſtionem impulſi in eorum ultimis voluntatibus teſtamenta ſua condendo, ac donationes, ſeu legata, aut codicillos faciendo, de bonis ſuis diverſimode, licet id facere nullo modo *a* poſſint, neque debeant, diſponere audeant, ipſaque booa ſub diverſis confictis præteatibus, & coloribus, hoſpitalibus, ac piis locis, & forſao cum promiſſionibus elandeſtinie, quod eorum conſanguineis, vel affinibus, aut aliis perſoois ab eiſdem teſtatoribus nominatis poſt illorum obitum ab ipſis hoſpitalibus, & locis de certa, ſeu quota portione bonoram hujuſmodi ſubveniatur, teſtari, relioquere, legare, codicillari non erubeſcant, in dictæ Cameræ grave damnum, & præjudicium maximum, dictæ Cameræ indemnitati opportune conſulere & inconvenientibus hujuſmodi pro officii noſtri debito congruum remedium adhibere volentes, motu proprio, & ex certa ſcientia, ac matura deliberationa noſtra, oon ad tuam, vel alterius pro te nobis ſuper hoc oblatæ petitionis inſtantiam auctoritate Apoſtolica tanore præſentium decernimus, & declaramus omnia, & ſingula teſtamenta, donationea in illis, vel mortis cauſa factas, codicillos, legata, & quæcunque alia in ultimis voluntatibus per quoſcunque Eccleſiarum prælatos etiamſi Patriarchali, Archiepiſcopali, val Epiſcopali præfulgeant dignitate, ac quorumvis monaſteriorum cujuſcunque ordinis Abbates, ſeu commendatarios, ac presbyteros, & alias quaslibet Eccleſiaſticas perſonas prædictas, & quaſcunque alias, quæ ex boois, & reditibus Eccleſiaſticis, & beneficiorum fructus percipiunt abſque noſtra, ſeu ejuſdem ſedis ſpeciali licentia, & facultate quomodolibet, quæ in futurum ab illis quocunqua prætextu, aut quæſito colora, etiam in favorem hoſpitalium, & aliorum piorum locorum hujuſmodi de dictis reditibus fieri, condi, & teſtari, ſeu relinqui, aut quovis ultimæ volontatis titulo diſponi contigerit, nulla, irrita, inaoia, invalida, ac nullius roboris, vel momenti fore, & eſſe, ac oemini, neque etiam hoſpitalibus, & piis locis præfatis (cum ad Cameram ipſam ſolum fraudandum, prout ex multis fraudibus deſuper commiſſis, & repertis nobia conſtitit, præmiſſa fieri clara appareat) ullatenus deinceps ſuffragari, neque ſubſiſtere, aut teſtamentis ſuis hujuſmodi quenquam juvara, aut tueri, nec effectum aliquem ulla ratiooe habere, vel ſortiri.

TITULUS XIV.

DE NAUTIS ET NAUFRAGIUM PATIENTIBUS.

Naufragata bona occupantes, & nautas impedientes, excommunicantur, qui vero iis opitulantur, condonatione Pontificia remunerantur.

Julius III.

ORdinamus, ſtatuimus, firmiterque, & inviolabiliter obſervari maodamus in virtuta ſanctæ obedientiæ, & ſub axcommunicationis, necnon decem millium ducatorum auri largorum Cameræ Apoſtolicæ applicandorum pœnis, quatanus in urbe Roma, ſuiſque portibus, & ripis, aliiſque omnib. & ſingulis civitatibus, terris, caſtris, ripis, portibus, & plagis Romanæ Eccleſiæ mediate, vel immediate ſubjectis, etiam Prælatorum, dominorum temporalium, & Baronum dictarum terrarum, in quibus eſt commercium maritimum, perſona aliqua cujuſcuoque gradus, Eccleſiaſtici, vel ſecularis, communiter, vel diviſim, officialis, aut privatus, etiam Cardinalatus honore fulgens deinceps non audeat, vel permittat præbere impedimentum, aut genus aliquod moleſtiæ præſtare, dictis nautis, & mercium conductoribus ſubditis Imperatoris, qui cum bono, aut iniquo tempore infortuniom, aut naufragium patiantur, in dictis ripis, aut prope ripas, vel intra mare, ſeu in aliqua parte illius, aut portibus, ſeu plagis (quod Deus avertat) aut quovis alio voluntario, aut neceſſitato, infortuoato, aut pacifico modo, eos inibi applicare contingat, in quamcunque ripam, portum, aut plagam dictarum terrarum, quinimo illi favore, & opere gratioſis reſipiantur, & benigne tracteotur, reſtituendo, & reſtitui faciendo res, & bona corum, in talibus oavigiis conducta, ſi aa per aliquem, vel aliquos detineri, & occupari contiogat, vel in poſterum occupabuntur, aut detioebuntor, ad effectum, ut ſtante hujuſmodi bona comparationa eorum querelæ ceſſent, & illi libentiori animo conducant ad loca prædicta ſe & eorum merces. Et ut Chriſti fideles ad præmiſſa alliciantur, ac ab eis naufragium hujuſmodi patientibus promptiora ſubſidia præbeantur, omnibus, & ſingulis utriuſque ſexus Chriſti fidelibus, qui auxilium,

con-

a Ut in c. quia nos. & c. relatum. 2. de teſt.

conſilium, & favorem, naufragium patiantibus in reparatinne, & conſervatinne ſuorum bonorum præſtiterint, 10. annos, & totidem quadragenas de injunctis eis pœnitentiis in Domino relaxamus. Romæ 22. Octobris 1554.

CAP. II.

Furatur res, quæ jacens poſt naufragium in ripis aut portibus locorum maritimorum diripitur, repulſa omnis conſuetudinis prætextu, niſi reſtituatur.

Paulus III.

JUlius Papa II. conſiderans tam civili, quam canonica lege licere unicuique naufragium ſuum impune colligere, ac jacta in mari allevandi oneris cauſa recuperare, illaque diripientes furtum committere, & graviter delinquere, ac Chriſtianos naufragium patientes, rebus ſuis ſpoliantes diverſis pœnis puniri: & propterea conſuetudinem prædictam, tanquam contra regulam fidei, que unus alteri auxilio eſſe tenetur, merito corruptelam appellari, nemini que ſuffragari debere, cujuſcunque temporis curſu munitam: volenſque (ficut ejus incumbebat paſtorali officio) omnium mari terraque ad almam urbem noſtram venientium ſecuritati, & tranquillitati providere, periculiſque hujuſmodi obviare, ac venientium ad almam urbem ex omnibus mundi partibus tanquam ad matrem de neceſſariis cum opulentia providere, necnon animarum eorundam Chriſtifidelium ſaluti conſulere, motu proprio, non ad alicujus ſibi ſuper hoc oblatæ petitionis inſtantiam, ſed de ejus mera deliberatione, & ex certa ſua ſcientia conſuetudinem capiendi, & retinendi bona per naufragium, vel jactum levandæ navis gratia, aut alia neceſſitate urgente factum ad litora maris, civitatum, terrarum, & locorum Rom. Eccleſiæ mediate, vel immediate ſubjectorum pertinentia allegari non poſſe, illamque nulli in judicio vel extra illud, ſuffragari debere, auctoritate Apoſtolica decrevit & declaravit; & ultra pœnas, tam a lege, quam a canone, contra tales ſpoliantes bonis ſuis Chriſtianos naufragium patientes, & raptores in littore maris, civitatum, terrarum & locorum Romanæ Eccleſiæ mediate, vel immediate ſubjectorum, hactenus inflictas, quas pro potiori cautela innovavit, & confirmavit, talium ſpoliantium, cujuſcunque auctoritatis & dignitatis forent, bona & jura quæcunque præmiſſa, confiſcavit & publicavit, illaque Cameræ Apoſtolicæ confiſcata, & publicata, & locorum dominos id fieri permittentes, excommunicatos eo ipſo fore decrevit, & etiam declaravit: dictoſque raptores in flagranti crimine repertos ut latrones, & graſſatores puniri poſſe, alias ut fures: præterquam ſi nautis in manifeſto naufragii, & ſubmerſionis periculo conſtitutis eorum opem, & auxilium implorantibus & expoſcentibus non abſque vitæ diſcrimine in perſonarum, & rerum conſervatione auxilio fuerint, vel alias ab imminentis, & præſentanei naufragii periculis ipſorum labore, & opera liberaverint, & ſalvos reddiderint, aut bona jam deperdita recuperaverint.

FINIS LIBRI SECUNDI.

SEPTIMI
DECRETALIUM
LIBER TERTIUS.

TITULUS I.

DE VITA ET HONESTATE CLERICORUM.

CAP. I.

Clerici habitus decore modeſti incedant, omnem luxus ornatum fugientes, ſub pœna beneficiorum, quæ poſſident.

Leo X. *in Concilio Lateranenſi.*

CLerici temperate, ac modeſte omnia faciant, & tam beneficiati, quam in ſacris ordinibus conſtituti a comam, neque barbam non nutriant, neque mulas, aut equos cum phaleris, ornamentiſque ex veluto, aut ſerico factis habeant, ſed ejuſmodi rebus ex panno tantum, aut corio ſimpliciter utantur. Si quis contrafecerit, excommunicationem incurrat, & ſi poſt legitimam admonitionem in hujuſmodi pertinacia obſtinatus permanſerit, beneficiis omnibus, quæcunque habet, privatus ſit, & eſſe cenſeatur, eaque ſic vacantia a ſede Apoſtolica libere impetrari valeant.

a *Cap. clericus. de vita & honeſtate clericorum. Ex Concilio Carthaginenſi 4.*

CAP. II.

Clerici non ſolum interna vitæ munditia, verum etiam exterius decenti habitus ornatu & modeſtia vitæ integritatem & gravitatem præbent.

Pius IV.

NOs pro paſtorali officii noſtri ſollicitudine Eccleſiaſticam diſciplinam temporum difficultate, ac hominum malitia, licentiaque deterius labentem, quantum nobis ex alto conceditur, in priſtinam ſacrorum canonum obſervantiam reducere cupientes, conſiderantesque

que

que convaniens eſſe, ut clarici, maxime qui in ſacris ordinibus conſtituti, aut beneficiati exiſtunt, cujuſcunque gradus exiſtant, non ſolum interius vitæ munditia *a* ac virtutum ſplendore, cætaris præfulgent, verum etiam exterius, in eorum habitu & veſtibus, gravitatem & morum honeſtatem, quæ ipſos decet, præ ſe ferant, ſtatuimus, decernimus, & ordinamus, quod omnes & ſinguli clerici, qui dignitates, perſonatus, canonicatus, & præbendas, parochiales Eccleſias, aut alia quæcunque beneficia Eccleſiaſtica, qualiacunque ſint, obtinent, vel qui in quibuſvis ſacris ordinibus conſtituti ſint, qui in hac alma urbe noſtra permanent, & moram trahunt, & in illo induti incedant cum debita & congrua tonſura, veſtes exteriores ante infra genua ſe extendentes, ita ut a veſtibus & ſagis laicorum omnino differant, geſtent, ſub pœna excommunicationis, ac ſub aliis, ac etiam creſcente eorum contumacia beneficiorum privationis, arbitrio noſtro, ſeu dilecti filii noſtri Jacobi titul. S. Mariæ in Coſmedin. in hac alma urbe ejuſque diſtrictu Vicarii generalis, imponendis pœnis in eventu contraverſionis incurrent.

CAP. III.

Concubinarii privantur officiis, & inhabiles ad officia & beneficia declarantur.

Nicolaus V.

SI diligenter attendimus vitia ſingula, quæ in conſpectu populi decus vileſcere faciunt clericale *b*, quam odibilis ut inceſtus in clerico, crimen inceſtus hujuſmodi, quod plerique, propter illius impunitatem, ſibi blandiuntur minime verendum, imo quaſi non fore peccatum, non immerito cohibere compellimur, & præſertim eo propenſius in curia noſtra, quo illud ibidem videtur ſcandaloſius, & ab aliis periculoſius trahitur in exemplum. Hinc eſt, quod nos præſentis conſtitutionis edicto, univerſis & ſingulis ſedis Apoſtolicæ officialibus, necnon quævis Romanæ curiæ officia exercentibus, etiamſi ratione officiorum hujuſmodi, ipſius ſedis officiales non cenſeantur, & aliis quibuſcunque clericis eandem curiam ſequentibus, diſtrictius inhibemus, ne quiſquam ex eis concubinam publice in domo ſua, aut alibi, ut illius turpi commercio liberius utatur, teneat: ſeu quicunque mulierem ad aliorum turpem uſum hujuſmodi, aut quamcunque mulierem in præſentiarum tenuerit, niſi poſt præſentium publicationem in valvis Baſilicæ Principis Apoſtolorum de urbe, & in cancellaria noſtra faciendam (quam etiam vim habere volumus monitionis peremptoriæ) infra novem dies, ab hujuſmodi exceſſu, realiter & cum effectu deſtiterit, ac concubinam ſeu mulierem ipſam penitus, & omnino dimiſerit, quodque quiſquis in antea concubinam vel mulierem talem tenere præſumpſerit, omnibus beneficiis ſuis Eccleſiaſticis, necnon quæ in dicta curia obtinent, vel exercent, officiis, ſint ipſo facto privati, illaque extunc poſſint per quoſcunque alios libere impetrari, iidemque privati, necnon quicunque alii concubinas, & mulieres hujuſmodi, contra præſentem prohibitionem tenere præſumentes, inhabiles cenſeantur ad beneficia obtinenda, & in dicta curia officia hujuſmodi exercenda, nec illorum capaces efficiantur, niſi inhabilitatem ſuam antea per dictæ ſedis literas obtinuerint aboleri, & interim per eos in prædictis geſta habeantur pro infectis.

CAP. IV.

Incontinentes clerici & ſceleris contra naturam horrore infecti, ſacris canonum & juris civilis ſtatutis plectuntur. Idem in concubinarios decernitur.

Leo X. in Concilio Lateranenſi.

UT Clerici præſertim caſte continentarque juxta canonum præcepta vivant, ſtatuimus, ut contrafacientes acriter ſecundum canones puniantur. Si qui vero, tam laicus, quam clericus, de crimine, propter quod venit ira Dei in filios diffidentiæ, convictus fuerit, pœnis per ſacros canones, aut jus civile, reſpectiva impoſitis puniatur. Concubinarii autem, ſive laici ſive clerici fuerint, eorundem canonum pœnis mulctentur, neque ſuperiorum tolerantia, ſeu prava conſuetudo, quæ potius corruptela dicenda eſt, a multitudine peccantium, aliave qualibet excuſatio, eis aliquo modo ſuffragetur, ſed juxta juris cenſuram ſevere puniantur.

CAP. V.

Clerici nefandi criminis contra naturam rei, degradati, & clericali privilegio exauctorati, ſeculari juriſdictioni, pœnas eaſdem, quæ in laicos ſtatutæ ſunt, recepturi, tradantur.

Pius V.

HOrrendum illud *a* ſcelus, quo pollutæ, fœdatæque civitates tremendo Dei judicio conflagrarunt, acerbiſſimum nobis dolorem inurit, graviterque animum noſtrum commovet: ut ad illud, quantum poteſt, comprimendum, ſtudia noſtra conferamus. Sane Lateranenſi Concilio *b* dignoſcitur conſtitutum, ut quicunque clerici illa incontinentia, quæ contra naturam eſt, propter quam ira Dei venit in filios diffidentiæ, deprehenſi fuerint, laborare, a clero dejiciantur, vel ad agendam in monaſteriis pœnitentiam detrudantur. Verum ne tanti flagitii contagium impunitatis ſpe, quæ maxima peccandi illecebra eſt, fidentius invaleſcat, clericos hujus nefarii criminis reos, gravius ulciſcendos deliberavimus, ut qui animæ interitum non horreſcunt, hos certe deterreat civilium legum vindex gladius ſecularis. Itaque quod nos jam in ipſo Pontificatus noſtri principio hac de re decrevimus, plenius nunc, fortiuſque perſequi intendentes, omnes quoſcunque Presbyteros, & alios clericos ſeculares & regulares, cujuſcunque gradus & dignitatis, tam dirum nefas exercentes, omni privilegio clericali, omnique officio, dignitate, & beneficio Eccleſiaſtico præſentis canonis auctoritate privamus. Ita quod per Judicem Eccleſiaſticum degradati, poteſtati ſtatim ſeculari tradantur, qui de eis illud idem capiat ſupplicium, quod in laicos, hoc in exitio devolutos, legitimis reperitur ſanctionibus conſtitutum. Rom. 3. Cal. ſept. 1568.

TITULUS II.

DE CLERICIS NON RESIDENTIBUS IN ECCLESIA, VEL PRÆBENDA.

CAP. I.

Epiſcoporum non reſidentium in diœceſi, eviliſque curam negligentium pœna.

Pius IV.

---

a *Ex Concilio Cartag. cap.* 45. *& ex generali Synodo ſept. can.* 19. 21. *quæſt.* 4. *cap. omnis jactura. Concil. Trident. ſeſſ.* 14. *cap.* 6. b *In Presbyterorum laſciviam, & libidinem ſanctiones variæ editæ ſunt a ſummis Pontificibus, & Conciliis, Niceno can.* 3. 32. *diſt. cap. interdixit, & Nannetenſ. cap.* 3. *quas refert Burchardus lib.* 2. *decret. cap.* 116. *Loca. part.* 6. *c.* 192. *Adde Concil. Trident. ſeſſ.* 28. *de reformat. cap.* 14. *& l. cum qui. C. de Epiſcop. & Cler. v. Concil. Trident. ſeſſ.* 25. *cap.* 14.

a *Jure hoc ſcelus vocat horrendum & execrandum, poſt Alex. Alenſ.* 2. *part. quæſt.* 143. *Thom.* 22. 154 *Aſtenſ. l.* 2. *tit.* 64. *Anton.* 2. *part. tit.* 5. *cap* 4. *Unguer. cap.* 7. §. 3. *Ang. Sylv. Tab. ver. luxur. Peral. tit. de luxuria.* b *Cap. clerici, de exceſſibus prælat. & ſup. tit. eod. cap.* 1.

Pius IV. *ex Concilio Tridentino.*

DE ſalute gregis Dominici nobis ex alto commiſſi attentius cogitantes eo libenter intendimus, per quæ grex ipſe continua ſuorum cum eo reſidentia *a* paſtorum, præſervatur a noxiis, & in devium prolabens ad rectitudinis tramitem reducatur, ut paſtores ipſi reſidentiam ipſam, prout tenentur, commodius facere, ac circa ipſius gregis curam liberius, ac ferventius invigilare, & illum ab errorum præcipitiis præſervare, ac in fide orthodoxa, & devotione noſtra continere valeant, opem, & operam efficaces impendimus, prout rerum, & temporum qualitate penſata conſpicimus in Domino ſalubriter expedire. Hinc eſt, quod nos motu proprio, non ad alicujus nobis ſuper hoc oblatæ petitionis inſtantiam, ſed de noſtra mera deliberatione omnes, & ſingulos venerabiles fratres noſtros Epiſcopos, Archiepiſcopos, Primates, & Patriarchas ab Eccleſiis, & diœceſibus ſuis abſentes in virtute ſanctæ obedientiæ, ac ſub interdicti ingreſſus Eccleſiæ pœna, eo ipſo, abſque alia declaratione, incurrenda, diſtricte præcipiendo monemus, ut omnibus poſtpoſitis quando citius in Romana Curia videlicet moram trahentes intra unum, extra eam vero in Italia intra duos, extra vero Italiam exiſtentes infra 4. menſes a die publicationis præſentium in locis infraſcriptis faciendam computandos ſe itineri committere, & legitimis itineribus ad Eccleſias, ſeu diœceſes ſuas proficiſci, & ſeſe perſonaliter conferre, ac ibidem, ut tenentur, reſidere, & paſtorale officium exercere debeant. Si quis autem a Patriarchali, Primatiali, Metropolitana, ſeu cathedrali Eccleſia ſibi quocunque titulo, nomine, ſeu jure commiſſa, quacunque illæ dignitate, gradu, & præeminentia præfulgeant, legitimo impedimento, ſeu juſtis rationabilibus cauſis ceſſantibus, ſex menſibus continuis extra ſuam diœceſim morando abfuerit, quartæ partis fructuum unius anni fabricæ Eccleſiæ, & pauperibus loci per ſuperiorem Eccleſiaſticum applicandorum pœnam ipſo jure incurrat: quod ſi per alios ſex menſes in hujuſmodi abſentia perſeveraverit, aliam quartam partem fructuum ſimiliter applicandam, eo ipſo amittet: creſcente vero contumacia ſeveriori ſacrorum canonum cenſuræ ſubjiciatur *b*. Metropolitanus Suffraganeos Epiſcopos abſentes, Metropolitanum vero abſentem ſuffraganeus Epiſcopus antiquior reſidens ſub pœna interdicti ingreſſus Eccleſiæ ipſo jure incurrenda infra tres menſes per literas, vel nuntium Romano Pontifici denuntiare teneatur: qui in ipſos abſentes, prout cujuſque major, aut minor contumacia exegerit, ſuæ ſupremæ ſedis auctoritate animadvertere, & Eccleſiis ipſis de paſtoribus utilioribus providere poterit, ſicut in Domino noverit ſalubriter expedire.

CAP. II

Privilegia, & facultates conceſſæ Epiſcopis in gratiam paſtoralis reſidentiæ.

EOſdem autem Patriarchas, Primates, Archiepiſcopos, & Epiſcopos mandatis noſtris parentes, & apud ſuas Eccleſias, ſeu in earum diœceſibus perſonaliter reſidentes, ſpecialibus favoribus, & gratiis proſequi volentes, ut liberius, & commodius eorum officio fungi valeant, eis, & eorum cuilibet, ut, quando reſederint, etiam prætextu quorumcunque delictorum, & exceſſuum atrociorum, etiam hæreſis, & læſæ majeſtatis criminum, per eos quomodolibet commiſſorum ad comparendum perſonaliter in Romana Curia per quoſcunque Judices ordinarios, vel delegatos, etiam S. R. E. Cardinales, niſi vigore ſpecialis commiſſionis manu noſtra, vel Romani Pontificis pro tempore exiſtentis ſignatæ trahi, aut citari non poſſint, nec debeant, atque aliter factas citationes, & cenſuras in eis appoſitas, ac inde ſecuta quæcunque nulla, & irrita, ac nullius roboris, & momenti fore, ac eos minime afficere, aut arctare ſtatuimus, & ordinamus. Necnon eos, & eorum quamlibet ab omnibus, & ſingulis decimis, ſubſidiis, & aliis oneribus ordinariis, & extraordinariis quomodolibet nuncupatis per nos, & ſucceſſores noſtros Romanos Pontifices pro tempore exiſtentes, ac ſedem Apoſtolicam, etiam motu proprio, & ex certa ſcientia, ac etiam conſiſtorialiter, etiam ad inſtantiam Regum, & principum quomodolibet, & ex quavis etiam quantumvis urgentiſſima, juſtiſſima, ac pia, & neceſſaria cauſa, etiam pro defenſione fidei catholicæ, ratione dictarum Eccleſiarum nunc & pro tempore impoſitis, illorumque ſolutione, auctoritate Apoſtolica tenore præſentium, ex ſimili ſcientia penitus, & omnino eximimus, & liberamus, nec ad id dilectis filiis modernis, & pro tempore exiſtentibus S. R. E. Camerario, necnon Cameræ Apoſtolicæ Theſaurario, præſidentibus, & clericis, ac decimarum, ſubſidiorum, & aliorum onerum hujuſmodi collectoribus, & ſubcollectoribus, ſeu exactoribus, & commiſſariis ad id pro tempore deputatis, etiam vigore quorumcunque privilegiorum, indultorum, & literarum etiam præſentibus derogantium, ac illorum totum tenorem de verbo ad verbum exprimentium, eis quomodolibet conceſſorum, & concedendorum cogi, ſeu compelli, & ob non ſolutionem hujuſmodi aliquas ſententias, cenſuras, & pœnas incurrere poſſe decernimus, illiſque, & quibuſvis aliis in virtute ſanctæ obedientiæ, & ſub noſtræ indignationis, necnon excommunicationis, aut ſuſpenſionis, aut privationis ſuorum officiorum, & beneficiorum, quæ obtinent, & pro tempore obtinebunt, eo ipſo incurrendis pœnis, eoſdem Epiſcopos, Archiepiſcopos, Primates, & Patriarchas ſic in dictis Eccleſiis, vel earum diœceſibus reſidentes, quamdiu in illis reſederint, ut præfertur, ad ſolutionem decimarum, ſubſidiorum, & onerum præfatorum cogere, ac propter eorum non ſolutionem excommunicationis, aut alias ſententias, cenſuras, & pœnas promulgare quoquo modo audeant, ſeu præſumant, diſtrictius inhibemus. Et inſuper eiſdem Epiſcopis, Primatibus, & Patriarchis, ſicut præmittitur, reſidentibus ultra privilegia, & indulta eis per quoſcunque Romanos Pontifices prædeceſſores noſtros, ac ſedem Apoſtolicam, & generalia, & Cancellariæ Apoſtolicæ regulas conceſſa, quæ in ſuo robore permanere volumus, tanquam dicta ſede delegatis in quibuſcunque civilibus, criminalibus, vel miſtis cauſis contra quoſcunque clericos ſeculares particulares, ac etiam extra eorum monaſteria, ſeu regularia loca degentes regulares quomodolibet exemptos auctoritate noſtra procedere, & cauſas ipſas cognoſcere, fineque debito terminare, ac quicquid terminaverint, exequi & obſervari facere, ipſoſque exemptos pro tempore delinquentes juxta eorum exceſſus & delicta punire, corrigere, & omnem juriſdictionem in eos exercere, omniaque alia, & ſingula in præmiſſis, & circa ea quomodolibet neceſſaria, & opportuna, quæ noſmet facere, exercere, & exequi poſſemus in omnibus, & per omnia facere, exercere, & exequi libere licite valeant, plenam, & liberam licentiam, ac facultatem auctoritate, & tenore prædictis concedimus. Decernentes ab eorum ordinationibus, interlocutionibus, & decretis ante diffinitivam ſententiam, vel vim diffinitivæ habentem, & ubi agetur de morum correctione nullatenus, etiam ad nos, & ſedem Apoſtolicam appellari poſſe: & nihilominus per appellationes quaſcunque contra præſentium tenorem quomodolibet interpoſitas minime cauſas devolvi, aut etiam per quaſvis inhibitiones, etiam quibuſvis cenſuris, & pœnis eis a quibuſvis Judicibus ordinariis, vel delegatis forſan faciendas, illarum ulteriorem cognitionem, & expeditionem, & ubi de

a *Reſidentia paſtoralis commendatur Conc. Trid. ſeſſ. 5. Conſtantinop. c. 17. & 24. Antioch. Can. 17. Agathenſ. can. 39.* *b* *Extat can. 20. 7. q. 1. quo Epiſcopus in Eccleſia non reſidens, ſed per diverſa loca vagatus redire recuſans in monaſterium detruditur. Greg. lib. 5. epiſt. 23.*

morum

morum correctione agetur, etiam legitimam executionem minime impediri, aut cenſuris & pœnis hujuſmodi ligari aut irretiri cenſere.

CAP. III.

In favorem ſtudiorum excuſatur abſentia a cura paſtoralis reſidentia, dummodo ordinariorum conſenſu, & auctoritate firmetur.

Idem.

SAnctiſſimus in Chriſto Pater & Dominus noſter, D. Pius, divina Providentia, Papa IV. ad cujus aures nuper pervenit, nonnullos curata, vel alias ſacros ordines, aut perſonalem reſidentiam requirentia beneficia obtinentes ſub prætextu, quod literis operam dare copiebant, poſt confirmationem Concilii Tridènt. per ſanctitatem ſuam, ſanctam & publicatam, ſecum ut literarum ſtudio in loco, ubi illud vigeat generale, actu inſiſtendo, ratione beneficiorum per eos obtentorum hujuſmodi, uſque ad quinquennium, vel aliud tempus tunc expreſſum, dummodo infra primum illius annum Subdiaconi fierent, ad reliquos ordines promoveri minime tenerentur, & tam iidem, quod interim, quam alii etiam ad eoſdem ordines vel eorum aliquem ſeu aliquos promoti, quod ſimiliter ſtudentes, beneficiis per eos obtentis, per vicarios idoneos, per locorum ordinarios, etiam congrua fructuum beneficiorum hujuſmodi portione illis aſſignata, vel alias deputandos, in divinis deſerviendo, animarum curam illis imminentem exercendo, & alia incumbentia onera ſupportando, uſque ad ſimile tempus, perſonaliter in eiſdem beneficiis reſidere non tenerentur, & nihilominus interea omnes eorundem beneficiorum fructus percipere poſſent, per ordinariam ſanctitatis ſuæ ſignaturam, ſeu pœnitentiariæ ſuæ officium diſpenſari, ſibique pariter indulgeri obtinuerunt, nullum in his vel fraudi, vel circumventioni locum præſertim quoad abſentes a Romana Curia, de quorum qualitatibus facilis notitia haberi non poteſt, quantum humana ratione provideri poteſt, relinquere volens, Concil. etiam Tridentini decretis inhærendo, hujuſmodi diſpenſationes, & indulta hactenus conceſſa, ac tam ipſius pœnitentiariæ, quam Apoſtolicas, & alias deſuper confectas & conficiendas literas proceſſuſque habitos, & habendos, per eaſdem dictis abſentibus nullatenus ſuffragari, niſi ſingulorum ordinariorum locorum, in quibus ſingula beneficia hujuſmodi conſiſtunt, conſenſus gratis præſtandus ad id accedat, Apoſtolica auctoritate declaravit.

CAP. IV.

Clerici non prius admittantur ad regimina Eccleſiarum & dignitatum, nec beneficiorum proventibus gaudeant, quin prius reſidentiæ juramentum cum cautione præſtiterint.

Idem.

INtendentes beneficiorum diſpendiis, & animarum periculis, congruis remediis obviare, de parochialibus Eccleſiis, ſeu earum perpetuis vicariis, & aliis beneficiis Eccleſiaſticis curam animarum habentibus, per obitum illorum poſſeſſorum ſucceſſive vacantibus, & antea diſpoſitioni noſtræ reſervatis, non niſi perſonis Eccleſiaſticis, prævio rigoroſo examine, de mandato noſtro deſuper ſpecialiter facto, aut per diœceſani fidem, vel fide dignorum teſtium depoſitionem idoneis repertis, & medio illarum juramento, ac etiam præſtita fidejuſſione, de ſe infra certum expreſſum tempus ad locum beneficii conferendi, & apud illud curam animarum illi imminentem per ſeipſos exercendo, perſonaliter reſidendi, aſtrictæ providemus, ſeu provideri mandamus. Romæ 13 Mart 1563.

CAP. V.

Iis qui majoribus Eccleſiis præſunt, paſtoralis reſidentia ſummopere commendari debet, & præcipi animadverſione ſanctionum juris, & Concilii Tridentini auctoritate.

Idem.

CUm tam per ſacroſanctum œcumenicum Concilium Tridentinum a, quam etiam per noſtras literas ſive bullas etiam deſuper emanatas, & inter alias ſub Dat. Romæ apud S. Petrum, anno incarnationis Domini 1564. ſeptimo Cal. Decemb. Pontificatus noſtri anno quinto, mandatum ſit omnibus Epiſcopis, Archiepiſcopis, & aliis, quibus animarum cura commiſſa eſt, oves ſuas agnoſcere, pro eis ſacrificium offerre, verbique divini prædicatione, Sacramentorum adminiſtratione, ac bonorum omnium exemplo paſcere, pauperum, aliorumque miſerabilium perſonarum curam paternam gerere, & ſignanter munera paſtoralia, & eis diligenter incumbere, & aſſiſtere, aliaque facere, quæ in dicto ſacro Concilio, & in dictis noſtris literis, ſive Bullis continentur. Quæ omnia nequaquam ab eis præſtari & adimpleri poſſunt, cum gregibus ſuis non invigilant, neque aſſiſtunt, ſed mercenariorum more oves ſuas deſerunt: & propterea debuiſſent omnes & ſinguli Epiſcopi, Archiepiſcopi, & alii, in dignitatibus Eccleſiaſticis conſtituti, & præfecti, & quibus animarum cura exiſtit, juxta divina præcepta, & prædicti œcumenici Concilii, ac prædictarum noſtrarum literarum ſeu Bullarum vim, formam, continentiam & tenorem, ad eorum reſpective Eccleſias diœceſ. ac alia beneficia, quibus perſonalis reſidentia requiritur, ad effectum in eis perſonalem reſidentiam faciendam, ſeſe contuliſſe, ac omnia & ſingula in eiſdem præceptis, Concilio, & literis ſive bullis reſpective contenta, adimplaviſſe & obſervaſſe. Attamen ſicut accepimus, multi & multi præfatorum, & præceptorum, & mandatorum contemptores, animarumque ſuarum, & propriæ ſalutis immemores, in dictis dignitatibus Eccleſiaſticis, quibus cura animarum imminet, ac Epiſcopalibus & Archiepiſcopalibus, reſpective conſtituti, præmiſſa facere & adimplere hactenus minime curarunt, ſed diſtulerunt & differunt, in grave animarum ſuarum gregumque ſibi commiſſorum periculum, & ovium ſuarum pernicioſum exemplum, & ſcandalum, ſententias, & cenſuras, & pœnas propterea ſibi inflictas temere & damnabiliter incurrendo. Quæ omnia, cum non ſint conniventibus oculis, aut impune prætermittenda, ſed graviter, ut cæteris tranſeant in exemplum, cum jam per tot menſes inobedientes fuerint, cenſuras præfatas ſuſtinendas, motu proprio, & ex certa noſtra ſcientia, deque poteſtatis noſtræ plenitudine dilecto filio noſtro Alexandro Riario, Cameræ Apoſtolicæ generali auditori, cui alias etiam ſeu prædeceſſori ſuo vivæ vocis oraculo commiſimus, ut dictos Epiſcopos, Archiepiſcopos, & alias perſonas Eccleſiaſticas animarum curam habentes, non reſidentes, pœnas præfatas in dicto Concilio, & literis ſive bullis noſtris contentas incurriſſe declararet, & ad illarum effectualem executionem, aliaque graviora procedere, vivæ vocis oraculo commiſimus tantum quoque nonnulla monitoria contra certos Epiſcopos, & alias perſonas præfatas, in vim commiſſionis noſtræ hujuſmodi ſibi factæ tunc decreverat, & relaxaverat, ne in poſterum de illius juriſdictione dubitari contingat, denuo eidem auditori noſtro nunc officium auditoratus exercenti, auctoritate noſtra committimus, & mandamus, quatenus ſtatim, tam contra Epiſcopos, Archiepiſcopos, & alios quoſcunque prælatos, tam in urbe quam alibi, & ubique locorum exiſtentes, & in propriis diœceſ. non reſident. conſtituto ſibi quantum ſufficere videbitur, ſummarie ſimpliciter & de plano, ſola veritate inſpecta, & manu regia, de obedientia prædicta, uſque ad ſententiam excluſive procedat, & deinde nobis referat, ut nos in Conſiſtorio noſtro ſecreto, de fratrum noſtrorum conſilio, ut moris eſt, ad ſententiam

a *Concil. Tridens. ſeſſ. 23. c. 1. admonet paſtores, ut divinorum præceptorum memores, factique forma gregis in judicio ac veritate paſcant ac regant.*

Digitized by Google

tentiam privationis, & depoſitionis prælatorum inobedientium hujuſmodi procedere valemus, prout procedera intendimus: quo vero ad alios curam animarum habentes, uſqua ad ſantentiam incluſive procedat, & exequatur juxta formam, & tanorem dicti Concilii, & literarum noſtrarum prædictarum, cum eiſdem facultatibus, ut ſupra, ac alia faciat, & exequatur, prout in dictis literis ſiva bullis continetur cum poteſtate citandi, inhibendi, excommunicandi, ſuſpendendi a divinis, declarandi, interdicendi, aggravandi, regravandi, carcerandi, & brachium ſeculara decernendi, ralaxandi, & exequendi, aliaque faciendi neceſſaria quomodolibet, & opportuna, contrariis quibuſcunque non obſtantibus.

CAP. VI.

Eccleſiaſticum monaſterium neutiquam committendum niſi perſonæ, quæ reſidere in loco, & curam Eccleſiæ per ſe ipſum valeat exercere.

Pius V.

Cupientes pro noſtri paſtoralis officii munere Chriſti fidelium animarum ſaloti, quantum cum Deo poſſumus, ſalubritar conſulere, & parochialibus Eccleſiis ab earum parochis, prout tenentur, in divinis debite, & laodabiliter daſervire, inhærendo atiam decretis ſacri Concilii Tridentini, motu proprio, & ex mara delibaratione, certaque ſcientia noſtra, ac de Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine, hac noſtra perpetuo valitura conſtitutione omnes & ſingulos Rectores parochialium Eccleſiarum, cujuſcunqua dignitatie, ſtatus, gradus, ordinis, conditionis, & præeminentiæ fuerint, in quibuſcunque regnis, provinciis, civitatibus, diœceſibus, ac aliis Chriſtiani orbis partibus conſiſtentes, qui parochialem Eccleſiam, ac canonicatum, aut dignitatem, etiam poſt Pontificalem majorem, ſeu Principalem, in quibuſvis Patriarchalibus, aut Metropolitanis, vel cathedralibus, ſeu collegiatis Eccleſiis, ſeu aliud quodcunqua beneficium Eccleſiaſticum, atiam quarumcunque diſpenſationum a Romanis Pontificibus, Prædeceſſoribus noſtris, ſeu etiam a nobis hactenus quomodolibet impetratarum, ac literarum Apoſtolicarum deſuper expeditarum titulo, quas omnes hac præſenti conſtitutiona abolemus, & revocamus, ſeu quocunqua alio prætexta obtinet, cum prima, & præcipua debeat eſſe cura animarum, eos ad reſidendum in Eccleſia parochiali, & ibi in divinis deſerviendum, debitoque eorum officio fungendum, omnino teneri, & obligatos eſſe, ac ad id per Epiſcopos, & aliorum locorum ordinarios, etiam tanquam Apoſtolicæ ſedis delegatos, ſub ſententiis, & cenſuris Eccleſiaſticis, ac pecuniariis arbitrio eorum declarandis, ac etiam privationis dictarum parochialium, & aliorum quorumcunqua beneficiorum pœnis, quacunque appellatione remota, cogi & compelli poſſe & debere, auctoritate Apoſtolica, tenore præſentium ſtatuimus, præcipimus, & ordinamus. Eos tamen ſic reſidentes in Eccleſiis parochialibus, omnes & ſingulos fructus, reditus & proventus, etiam canonicatus ſui, vel dignitatis, ſeu alterius cujuſcunque beneficii, exceptis duntaxat quotidianis diſtributionibus, & aliis, quæ ex juſta cauſa abſentes percipere non ſolent, lucrari volumus. Sicque per quoſcunque Judices & commiſſarios, etiam cauſarum palatii Apoſtolici auditores, ac Eccleſiæ Cardinales, ſublata eis, & eorum cuilibet quavis aliter judicandi, & interpretandi facultate, interpretari, judicari, & diffiniri debere: necnon irritum & inane, quicquid ſecus ſuper his a quoquam, quavis auctoritata ſcienter vel ignoranter, attentatum forſan eſt hactenus, vel in poſterum contigerit attentari, decernimus, & declaramus. Rom. 8. Id. Jul. 1568.

CAP. VII.

In beneficiis curatis & Parochialibus reſidere tenentur, quibus credita eſt animarum cura, aut privilegia collata in gratiam paſtoralis reſidentiæ amittant, & pœnis canonicis ſubjiciantur.

Idem.

IN ſuprema militantis Eccleſiæ ſpecula, meritis licet inſufficientibus, divina diſpoſitione conſtituti, cunctos non ſolum vigilantiæ noſtræ commiſſos dominicos greges, ſed etiam ſingulorum paſtorum ſuorum actus, intenſa noſtræ mentis acie colluſtrantes, ſtudium efficax, operamque ſedulam ad hoc omnino ſtatuimus adhibere, ut quemadmodum operoſum ſacri Concilii Tridentini progreſſum, felicemque exitum (Domino cooperante) præſtitimus, ita ſanctiſſima illius decreta, ipſorum præſertim, qui in Apoſtolicæ ſolicitudinis partem vocati ſunt, paſtorum officium concernentia, non tepide, neque diſſimulanter exequamur. Sane licet in Concil. præfato ſaluberrima fuerit ordinationa decretum, quod omnes & ſinguli venerabiles Fratres noſtri, Patriarchæ, Primates, Archiepiſcopi & Epiſcopi, & alii beneficiati, apud Eccleſias ſponſas ſuas reſidere teneantur: nonnulli tamen (quod non ſine animi noſtri mœrore referimus) adeo ſui, gregumque, quos olim deperditos Salvator noſter proprio ſanguine redimere dignatus eſt, ſibi creditorum obliti ſunt, ut etiam nunc in alma urbe, vel alibi commorantes, & ſacroſancta ſpiritualis matrimonii, inter eos ſuaſque Eccleſias ſolemniter contracti, jura confundentes, ſponſas ſuas in longa quaſi viduitate relictas, & prædictas Eccleſias quocunque modo ſibi conceſſas inviſere, & apud illas, ut probos & providos patres familias decet, reſidere non curent, in perditionem animarum ſuarum, & ſubditorum ſuorum, ac pernicioſum exemplum & ſcandalum plurimorum. Nos hanc illorum contumaciam, alicujus etiam temporalis pœnæ metu, frangendam ſeu convincendam eſſe cenſentes, motu proprio, & ex certa ſcientia noſtra, ac de Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine, omnibus, & ſingulis Patriarchis, Primatibus, & Epiſcopis præfatis, ac aliis quibuſcunque, etiam quavis auctoritate, dignitate, gradu, vel præeminentia fulgentibus, dictas Eccleſias in commendam, vel adminiſtrationem, aut alio quovis nomine obtinentibus, & aliis quibuſcunque beneficiatis curam animarum habentibus, qui juxta decreti ſuper reſidentia in Concilio prædicto promulgati tenorem, perſonalem in ſuis Eccleſiis reſidentiam facere tenerentur, in virtute ſanctæ obedientiæ, ultra pœnas in dicto decreto Concilii contentas, etiam ſub privationis eorum a regimine & adminiſtratione Eccleſiarum ſuarum, ac aliis, noſtro, & pro tempore exiſtentis Romani Pontificis ſucceſſoris noſtri arbitrio, imponendis pœnis, diſtincte præcipiendo per Apoſtolica ſcripta mandamus, quatenus omni mora ceſſante, in eiſdem ſuis Eccleſiis, juxta formam & tenorem dicti Concilii perſonaliter reſideant, & nihilominus, ſi quis mandato noſtro hujuſmodi [quod abſit] non parere contigerit, ne etiam tales abſentes, melioris in hac parte conditionis, quam cæteri in ſuis Eccleſiis reſidentes exiſtant, hac noſtra perpetuo valitura ſanctione per præſentes ſtatuimus, & ordinamus, quod deinceps omnia, & ſingula, mobilia, & immobilia, etiam in urbe vel ejus diſtricto exiſtentia, & ſe moventia, res & bona, jura & actiones, cujuſcunque qualitatis, valoris, & ubicunque locorum conſiſtant, ad Patriarchas, Primates, Archiepiſcopos, Epiſcopos, & alios quoſcunque, etiam quavis auctoritate, dignitate, gradu, & præeminentia præfulgentes, Eccleſias prædictas in titulum, vel commendam, ſive adminiſtrationem, aut alio quovis nomine obtinentes, & alios quoſcunque beneficiarios curam animarum habentes, qui extra prædictas Eccleſias ac diœceſes, etiam in Romana Curia, aut alibi degentes, & juxta decretum & formam Concilii hujuſmodi non reſidentes deceſſerint, pertinentia, & per illos ſuarum Eccleſiarum, ac quorumcunque monaſteriorum, Prioratuum, Præpoſiturarum, & aliorum beneficiorum Eccleſiaſticorum, cum cura & ſine cura ſecularium & regularium, quæ illi quomodolibet obtinuerint, ac fructuum, redituum, & proventuum Eccleſiaſticorum, non

Digitized by Google

non penſionum annuarum, ſibi ſuper ſimilibus fructibus, reditibus, & proventibus reſervatarum, & aſſignatarum occaſione quæſita: etiamſi facultatem ſpecialem de illis, aut earum parte teſtandi, & alias libere diſponendi, a nobis, & a quibuſcunque aliis Romanis Pontificibus, prædeceſſoribus, & ſucceſſoribus noſtris, etiam cum clauſulis, quod facultates hujuſmodi revocari non queant, aliiſque irritantibus decretis obtinuerint, & in vim illarum literarum deſuper confectarum, de rebus & bonis hujuſmodi, jamque depoſuerint, tamquam ſpolia ad Cameram Apoſtolicam legitime pertineant. Liceatque dilectis filiis, moderno & pro tempore exiſtenti commiſſario noſtro generali, & ſuis dictæ Cameræ deputatis in eventu deceſſus hujuſmodi, ſolitum inventarium ſuper rebus, & bonis præfatis conficere, illaque, prout de reliquis clericorum ſpoliis fieri ſolet, ad dilecti filii noſtri moderni, & pro tempore exiſtentis generalis Theſaurarii manus reddere, dictæque Cameræ applicare, cujuſvis licentia deſuper minime requiſita. Ad facultates deſuper confectas literas prædictas, etiam motu & ſcientia ſimilibus, etiam in recompenſam laborum & obſequiorum, etiam nobis, & Eccleſiæ Romanæ dictæque ſedi impenſorum quomodolibet conceſſas, & etiam iteratis vicibus approbatas, illorum omnium tenores, præſentibus pro ſufficienter expreſſis, & ad verbum inſertis habentes, in eventum obitus hujuſmodi, etiam ſi in urbe, aut ejus diſtrictu, vel alibi extra ſuas Eccleſias (ut præfertur) contigerit, & nunc prout ex tunc, & econtra, in dictæ contumaciæ pœnam ejuſdem poteſtatis plenitudine, & tenore revocamus, caſſamus, & annullamus, & tam eas, quam earum prætextu, quomodolibet pro tempore condita factaque teſtamenta, condicillos, legata, donationes, & alias diſpoſitiones quaslibet, etiam ad pias cauſas, vel in remunerationem ſervitiorum, nulla & invalida, nulliuſque roboris vel momenti fore, neque cuiquam contra præſentium tenorem ſuffragari, & ſic per quoſcunque Judices & commiſſarios, quavis auctoritate fungentes, & S. R. E. Cardinales in quavis inſtantia, ſublata eis eorum cuilibet, quavis alias judicandi & interpretandi facultate, judicari & diffiniri debere, ac quicquid ſecus a quoquam, quavis auctoritate, ſcienter vel ignoranter attentari contigerit, irritum & inane decernimus. Per hoc autem noſtris, & Romanorum Pontificum prædeceſſorum noſtrorum ordinationibus, reſervationibus, & decretis, quoad Prælatorum, & aliorum beneficiorum, etiam in ſuis Eccleſiis aut diœceſib. reſidentium, & ibi decedentium, quæ etiam ampliamus & extendimus ad habentes Eccleſias in urbis diſtrictu, ibique reſidentes, & decedentes, ſpolia Cameræ Apoſtolicæ applicata hactenus emanatis, nullatenus præjudicare, neque quicquam in eis alterare intendimus, ſed ea in ſuo robore, ut antea, manere volumus, præterquam quoad eos, qui in ſuis Eccleſiis juxta formam prædicti Concilii reſederint, & ſpecialem licentiam teſtandi habuerint: hanc enim tantum ſalvam eis eſſe volumus, ita ut generalis licentia teſtandi eis quanquam reſidentibus minime ſuffragetur, ſed ſola ſpeciali, quam habuerint, tueri ſe poſſint. Rom. 7. Calend Dec. 1564.

TITULUS III.

DE SPOLIIS CLERICORUM.

CAP. I.

Bona Prælatorum ſine facultate teſtandi decedentium, ad reverendæ Cameræ Apoſtolicæ fiſcum pertinent.

Paulus III.

ROmani Pontificis providentia circumſpecta, dubia, quæ litium diſpendia afferre poſſent, in ſuæ declarationis arbitrio tollit, ac deſuper ſtatuit, & ordinat, prout rerum qualitate penſata, conſpicit in Domino ſalubriter expedire. Cum itaque, ſicut accepimus, a nonnullis nimium curioſis, qui jura Cameræ Apoſtolicæ uſurpare, & Cameram præfatam illis defraudare vellent, in dubium redigatur, an res, & bona ſpolia nuncupata Prælatorum, etiam Pontificali, vel alia majori dignitate fulgentium, cæterarumque perſonarum Eccleſiaſticarum ſecularium, & regularium tempore obitus ipſorum remanentia, ex eo, quod Rom. Pontifici pro tempore exiſtenti, & Cameræ præfatæ reſervata fore, aliqua generali conſtitutione forſan non caveatur, ad Cameram prædictam jure legitimo ſpectare, & pertinere debeant. Nos etſi ſatis evidenter conſtet, & appareat, prædeceſſorum noſtrorum Romanorum Pontificum, & noſtram indubiam intentionem, & voluntatem ſemper fuiſſe, ut ſpolia hujuſmodi ad dictam Cameram, & non ad alias ſpectarent & pertinerent, & quod pro eadem Camera exigerentur, & recuperarentur, cum prædeceſſores præfati diverſos dictorum ſpoliorum, ut ad Cameram prædictam ſpectantium & pertinentium, collectores & exactores in variis provinciis & locis deputaverint, & conſtituerint, & nos deputaverimus & conſtituerimus, variæ quoque literæ ab eiſdem prædeceſſoribus, & a nobis, ſuper exactione aliquorum eorundem ſpoliorum, in quibus ſpolia hujuſmodi ad præfatam Cameram ſpectare expreſſe continebatur, emanaverint, ac ſemper de illis dicti prædeceſſores, per pleraſque alias literas, tanquam de rebus ad Cameram prædictam pertinentibus, donando vel tranſigendo, aut alias diverſimode diſpoſuerint, & nos diſpoſuerimus, necnon ea ab antiquiſſimo tempore citra dictæ Cameræ noſtræ nomine exacta, & inter jura ipſius Cameræ connumerata fuerint, ne tamen præmiſſorum veritas deprimi, & mendacium deſuper in præfatæ Cameræ præjudicium locum ſibi vendicare valeant: attendentes, quod iniquum eſſet, ſi ex Apoſtolicæ ſedis benignitate, vel alia rationabili cauſa ad ſingula quæque loca collectores non deſtinamus, jura ipſius Cameræ propterea deperéant, dubium hujuſmodi enucleare, ac in præmiſſis opportune providere volentes motu proprio, & ex certa noſtra ſcientia, ac de Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine declaramus, res; & bona hujuſmodi, ſpolia, ut præfertur, nuncupata, in quibuſvis regnis, ac dominiis, tam citra, quam ultra montes, & maria conſiſtentia, quæ pro tempore poſt obitus prælatorum, & perſonarum prædictarum quantumcunque etiam, ut præfertur, vel alias quomodolibet qualificatarum, etiam Cardinalatus honore fulgentium, qui vel nullo condito teſtamento, vel abſque ſufficienti facultate, aut ultra quantitatem, de qua facultatem habuerint, condito, deceſſerunt, decedent, remanſerunt, remanent, & remanebunt, etiam quod ad illa recuperandum aliqui collectores deputati non fuerint ad Cameram Apoſtolicam, & non ad alios, etiam cathedralibus, etiam metropolitanis, & collegiatis, & aliis Eccleſiis, monaſteriis, cæteriſque beneficiis Eccleſiaſticis, cum cura & ſine cura, ſecularibus & quorumvis ordinum regularibus utcunque qualificatis ſucceſſores illa in titulum, commendam, adminiſtrationem, & alias quomodolibet pro tempore obtinentes, etiam ſi ad illa vigore prioris tituli, jus regrediendi, ſeu accedendi, vel ingrediendi, conceſſum fuerit, ſpectaſſe, & ſpectare: illaque tanquam ad Cameram ipſam ſpectantia, perpetuo colligi & recuperari potuiſſe & poſſe, atque debere, ac ita, ut præfertur, eorundem prædeceſſorum, & noſtram intentionem & voluntatem ſemper fuiſſe, fidem facimus, & atteſtamur per præſentes.

CAP. II.

Sacra ſupellectilis ornamenta & res divino cultui dicata, non veniunt ſub nomine ſpoliorum pertinentium Cameræ Apoſtolicæ, ſed ad Eccleſias tempore obitus illas obtinentium ſpectant.

Pius V.

ROmani Pontificis providentia circumſpecta ad ea ſollicitudinis ſuæ partes potiſſimum convertit, per

quas

quæ in ſingulis Eccleſiis debita obſequia, & opportuna ſubventionis auxilia minime ſubtrahuntur. Cum itaque, ſicut accepimus, nonnulli Patriarchæ, Archiepiſcopi, Epiſcopi, & Abbates, ſeu Commendatarii, & alii beneficia Eccleſiaſtica obtinentes proprii honoris, & ſalutis immemores, etiam prætextu facultatum teſtandi eis per ſedem Apoſtol. conceſſarum, in eorum ultimis voluntatibus res ſacras, ac vaſa, ornamenta, & paramenta Eccleſiaſtica, aliaque divino cultui dicata, quandoque ex fructibus Eccleſiaſticis per eos acquiſita non Eccleſiis, & monaſteriis, ac beneficiis, quibus præfuerunt, ſeu a quibus proventus Eccleſiaſticos, ac ſtipendia acceperunt, prout rationi, & honeſtati conſentaneum foret, ſed aliis locis, etiam aliquando non piis, ac interdum etiam conſanguineis, & affinibus relinquere, ac Cameræ Apoſtolicæ collectores prætextu, quod illa ſub appellatione ſpoliorum veniant, tanquam ejuſdem Cameræ ſpolia exigere, & percipere non erubeſcant in maximum religionis dedecus, ac Eccleſiarum, monaſteriorum, & beneficiorum eorundem detrimentum, ac relinquentium animarum periculum, ſcandalumque plurimorum. Nos abuſibus, ſcandaliſque hujuſmodi providere, ac ſingularum Eccleſiarum, & monaſteriorum, ac beneficiorum indemnitati, animarumque quarumlibet ſaluti conſulere volentes, motu proprio, & ex certa ſcientia, ac de Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine hac noſtra perpetuo valitura conſtitutione ſtatuimus, ordinamus, decernimus, & declaramus, quod de cætero omnia, & ſingula ornamenta, & paramenta, ac vaſa, necnon Miſſalia, & Gradualia, ac Cantus firmi, & muſicæ, aliique quomodolibet nuncupati libri, & aliæ ſacræ, etiam auri, & argenti, ac quæcunque alia bona per quoſcunque Patriarchas, Archiepiſcopos, Epiſcopos, Abbates, ſeu Commendatarios, & alios quoſcunque beneficia Eccleſiaſtica cum cura, & ſine cura, ſecularia, & quorumvis ordinum regularia, in titulum, vel commendam, aut alias quomodolibet obtinentes quocunque nomine, vel titulo cenſeantur, etiamſi de illis, & eorum qualitatibus ſpecialis, & expreſſa mentio habenda foret, ad uſum, & cultum divinum, etiam in eorum privatis ædibus, & capellis, vel oratoriis deſtinata, tempore eorum obitus ex teſtamento, vel ab inteſtato relicta ſub quibuſvis facultatibus teſtandi, & alias diſponendi de bonis per nos ex altari, vel alias quomodolibet acquiſitis per quoſcunque Romanos Pontifices prædeceſſores, & ſucceſſores noſtros, ac nos, ſub quibuſvis tenoribus, & formis, ac cum quibuſvis clauſulis, & decretis, etiam motu proprio, & alias quomodolibet conceſſis, & concedendis, minime comprehendantur, nec ſub appellatione ſpoliorum veniant, ſed ad ſingulas Eccleſias, monaſteria, etiam conventu carentia, & beneficia hujuſmodi, in quibus reſederint, aut quibus præfuerint, ſeu quæ alias obtinuerint, omnino ſpectent, & pertineant, ac ſpectare, aut pertinere, illaque poſt eorum obitum eiſdem Eccleſiis, monaſteriis, & beneficiis, etiamſi in Romana Curia, & procul ab illis deceſſerint, vel ad illa nunquam acceſſerint, etiam ſi antea Eccleſiarum, & monaſteriorum regimini ceſſerint, vel beneficia hujuſmodi renunciaverint, eo ipſo applicata, & incorporata ſint, & eſſe cenſeantur. Ita quod liceat illis defunctis in eiſdem Eccleſiis, monaſteriis, & beneficiis, ſucceſſoribus, ac Eccleſiarum & monaſteriorum hujuſmodi Capitulis, & conventibus, reſpective alia propria auctoritate libere apprehendere, ac eorum Eccleſiis, ac ſacriſtiis applicare, ac incorporare, ac quæcunque donationes, ac relicta, legata, teſtamenta, & codicilli, & aliæ ultimæ voluntates, ſeu ſpolia deſuper, contra præſentis conſtitutionis noſtræ tenorem, quomodolibet pro tempore facta quoad præmiſſa nulla, & invalida, nulliuſque roboris, & momenti exiſtant, & perſonis etiam Eccleſiaſticis ſeu locis etiam piis, aut Eccleſiaſticis aliiſque quibuſcunque, in quarum, ſeu quorum favorem pro tempore facta fuerint, minime ſuffragentur, nec pro eiſdem perſonis, ſeu locis, vel aliis Eccleſiis hujuſmodi aliquod jus in rebus prædictis, vel ad illas acquiri poſſit. Quinimo res ſacras, ac alia bona prædicto quocunque nomine, vel titulo pro tempore detinentes ad alia Eccleſiis, & monaſteriis, ac beneficiis per defunctos quomodolibet acquiſitis, ut præfertur, juxta præſentium tenorem realiter, & cum effectu reſtituendum, & conſignandum, quibuſvis diſpoſitionibus de illis in contrarium quomodolibet factis minime attentis, omnino teneantur: & ad id per cenſuras, & pœnas, etiam furti, & ſacrilegii, ac alia juris, & facti remedia opportuna cogi, & compelli poſſint, & debeant. Inſuper ne deinceps contingat inſolentia ſpoliorum Cameræ Apoſt. collectorum, vel ſubcollectorum, aliquas Eccleſias, nec hominum quenquam damno, & injuria affici, nec cuiquam de cætero vertatur in dubium quæ res habendæ ſint nomine ſpolii, ſimili modo ſtatuimus, decernimus, & declaramus, quod quæcunque ſcamna, cathedræ, arcæ, & etiam ligneæ, vel lapideæ, etiam marmoreæ menſæ, & tabulæ, ac quæcunque dolia, ſeu vaſa vinaria vacua, & alia ſimilia ſupellectilia domeſtica per quoſvis Presbyteros, ſeu Clericos ab humanis pro tempore eorum obitus in Eccleſiis, ſeu eorum domibus Eccleſiarum earundem, vel alibi ubivis locorum relicta, etiamſi ex fructibus & proventibus beneficiorum, quæ dum viverent obtinebant, acquiſita fuerint, ſub ſpoliorum appellatione minime veniant, nec pro ſpoliis ullo modo reputari poſſint. Præterea, quod nullum ſpolium Cameræ præfatæ fieri, nec quicquam a quibuſvis ſpoliorum Cameræ hujuſmodi collectoribus, vel ſubcollectoribus exigi poſſit per obitum illius, qui dum viveret unum, vel plura beneficia obtinuerit, cujus, vel quorum inſimul fructus, reditus, & proventus triginta ducatorum auri de camera ſecundum communem æſtimationem valorem annuum non exceſſerint, aut qui penſiones annuas ſuper quibuſvis fructibus Eccleſiaſticis uſque ad dictum valorem annuatim perceperit, dummodo tamen is ſe ab omni illicita negotiatione, & a ſacris canonib. prohibita abſtinuerit. Ita quod ſi quis dictorum collectorum aliquid ex bonis quorumvis defunctorum, qui ſimilia beneficia obtinuerint, ſeu ſimiles penſiones perceperint prætextu ſpoliorum ejuſdem Cameræ percipere, aut alias contra præſentes noſtras literas attentare præſumpſerit, ad totalem bonorum per eum perceptorum reſtitutionem teneatur, ac id via juris, etiam per ſimiles cenſuras, & pœnas cogi & compelli poſſit, & debeat. Rom. 3. Cal. Sept. 1567.

C A P. III.

Bona regularium extra clauſtra degentium nomine ſpoliorum continentur, & fiſco Cameræ Apoſtolicæ adjudicantur, veræ veluti, & propriæ heredi.

Gregorius XIII.

Officii noſtri partes ſedulo præſtare tenemur, ut dubia, quæ ab aliquibus falſo ſub prætextu, vel nimis ſubtiliter excitata, in Cameræ noſtræ Apoſtolicæ præjudicium tendunt, declaratione noſtra dilucidentur. Nuper accepimus, quod etſi fel. record. Pius Papa IV. prædeceſſor noſter conſtitutionem, & quæcunque in illa continerentur, per piæ memoriæ Paulum P. IV. etiam prædeceſſorem noſtrum contra apoſtatas a editam, per quam inter cætera decrevit bona quæcunque mobilia, & immobilia, ac cenſus, reditus, & proventus, jura, & actiones per regularem ordinem profeſſos extra clauſtra ſuorum regularium locorum, etiam de licentia ſuorum ſuperiorum degentes, tempore, quo extra clauſtra hujuſmodi fuiſſent acquiſita, etiamſi acquiſitiones hujuſmodi ab ipſis profeſſis ex reditibus beneficiorum Eccleſiaſticorum cum cura, vel ſine cura per eos obtentorum, ſeu detentorum, aut ex propria induſtria, ſeu artificio, mercatura, vel ex teſtamento ſive

a *Apoſtaſia irregularitatis, non fidei. 47. diſt. quantumlibet. 16. q. 2. de hoc habes lib. 5. conſt. Pauli 4. de heret.*

ſucceſſione ab inteſtato quorumvis conſanguineorum, affinium, vel amicorum ſuorum, aut quorumcunque aliorum facta eſſent, non fiſco, aut Cameræ Apoſtolicæ, ſed religioni, aut monaſteriis, in quo, vel quibus primo profeſſi fuiſſent, eo ipſo applicata eſſe, & cenſeri debere, ad juris, & ſacrarum conſtitutionum formam redaxerit: necnon præfata bona regularium extra clauſtra, ut prætertur, degentium ſive mendicantium, ſive non mendicantium, aut militiarum profeſſorum, & etiam loca, & canonicales portiones, aut dignitates in cathedralibus, vel collegiatis Eccleſiis cujuſvis ordinis regularibus obtinuerint, ac Epiſcopali, Archiepiſcopali, Patriarchali, Primatiali, vel quavis alia præfulſerint dignitate poſt eorum obitum ad eandem Cameram Apoſtolicam, & juxta conſtitutionem fel. rec. Pauli Papæ III. ſuper ſpoliis ſub dat. videlicet tertio nonas Januarii Pontificatus ſui anno tertio promulgatam legitime ſpectent & pertineant, idque per Romanos Pontifices prædeceſſores noſtros, ac nos, dum collector generalis ad recuperandum ſpolia regularium ſpecifice deputatus fui, aperte demonſtratum extiterit, ac in poſſeſſione illa exigendi, ac recuperandi eadem Camera merito ſemper fuerit: nihilominus nonnulli vano ſub dictæ conſtitutionis Pauli IV. prædeceſſoris præfati prætextu contrarium aliquando aſſerere non dubitarint: Nos omnem circa prædicta dubitandi occaſionem dimovere, ſimulque æquitate, & juſtitia ſuadentibus, ejuſdem Cameræ indemnitati, ne in dies moleſtiis, & incommodis afficiatur, conſulere volentes præſentium auctoritate declaramus res, & bona quæcunque per dictos regulares extra clauſtra Eccleſiarum, monaſteriorum, domorum, & quorumcunque regularium locorum degentes, quocunque jure, & actione, ſive ex cauſa teſtati, ſive inteſtati, acquiſita, & in poſterum acquirenda, vel ad eos delata in quibuſvis provinciis, dominiis, regnis, & locis conſiſtant, niſi iidem, ad quos iſta ſpectaverint, ſufficienti fuerint teſtandi, aut de illis diſponendi facultate ſuffulti eaque legitime uſi fuerint, ad eandem Cameram pleno jure pertinuiſſe, & ſpectare, ac bona quæcunque eorundem ſub ſpoliorum nomine comprehenſa per ipſam Cameram, ejuſque nomine a quibuſcunque illa quandocunque occupantibus & detinentibus recuperari, ac vindicari poſſe, & debere, ac juxta Pauli III. & aliorum prædeceſſorum noſtrorum literas eadem Camera Apoſtolica in hujuſmodi bonis ſpolia nuncupatis, vere univerſaliter ſuccedente, quod ipſa Camera, quæ cæteris hæredibus, & ſucceſſoribus ampliori eſt privilegio munita, cuique merito magis ſavendum eſt, dum in eam rerum, & bonorum dominium ac poſſeſſio nulla traditione præcedente tranſeat, in quacunque bonorum, & ſpoliorum, ſive ad ſeculares, ſive ad regulares, dum viverent, ſpectantium ſucceſſione, quibuſcunque in rebus, ſive pecuniis illa conſiſtant, etiamſi nominatim, aut alia ſpeciali nota illa deſignanda eſſent, quæ ad eandem Cameram jure ſpoliorum pertinuerunt, pertinebunt in poſterum, omni prorſus fictione penitus ceſſante, jus, & nomen veri hæredis in eiſdem ſpoliis habere, illiuſque naturam ſortiri, ac veri hæredis privilegiis, & juribus, in quibuſcunque bonis, pecuniis, juribus, & actionibus, uti antehac potuiſſe, & nunc poſſe, idque eorundem prædeceſſorum ac noſtræ etiam intentionis ſemper fuiſſe, & eſſe, auctoritate præſentium declaramus: ſicque per quoſcunque Judices in quibuſvis cauſis etiam per appellationem, aut alias pendentibus, & futuris, ac in quacunque cauſa, vel inſtantia, ſublata eis, & eorum cuilibet quavis aliter judicandi, & interpretandi facultate judicari, & diffiniri debere: necnon quicquid ſecus ſuper his a quoquam, quavis auctoritate ſcienter, vel ignoranter attentatum forſan hactenus, vel in poſterum contigerit attentari, irritum, & inane decernimus. Dat. Romæ 21. Jan. 1577.

CAP. IV.

Res quæcunque bonorum mobilium ſive immobilium, poſt obitum Prælatorum & quorumcunque perſonarum Eccleſiaſticarum, extra urbem Romam decedentium relicta, pertinent ad Cameram Apoſtolicam.

Idem.

Illa quæ ex fructibus, reditibus, & proventibus Eccleſiaſticis protecta, ædificata, refecta, & reſtaurata fuerint, ſeu alias ex eiſdem fructibus, reditibus, & proventibus quomodolibet provenerint, per obitum quarumcunque perſonarum Eccleſiaſticarum, beneficia Eccleſiaſtica, tam ſimplicia quam adminiſtrationem habentia, obtinentium, niſi quoad impleta de fructibus hujuſmodi diſpoſitum fuerit, vel ex privilegio Apoſtolico, vel ex conſuetudine legitime præſcripta, tam ſæcularium, quam quorumvis ordinum regularium, quavis, etiam Pontificali dignitate fulgentium, in noſtra Italia, extra tamen dictam urbem, pro tempore decedentium remanſura, cujuſcunque qualitatis, generis, & ſpeciei fuerint, etiam gemmas, & alia pretioſa, & pecuniarum ſummas, necnon etiam fructus, reditus, & proventus menſarum hujuſmodi, a die Eccleſiarum & monaſteriorum vacationis hujuſmodi, uſque ad diem præfectionis, ac proviſionis, ſeu commendæ de illis facientibus, quos omnes & ſingulos fructus, reditus, & proventus ad nos & dictam Cameram ſpectare & pertinere volumus & decernimus, & eidem Cameræ appropriamus & applicamus.

CAP. V.

Clericorum bona omnia per negotiationem illicitam quæſita, quæ tempore obitus eorum manent inconſumpta, pertinent ad S. R. Eccleſiam: conſecuta quoque quacunque via ſacris canonibus prohibita.

Pius IV.

Decens eſſe cenſentes, & æquum, ut nos, qui alios in ſua juſtitia confovamus, Cameræ Apoſtolicæ jura non negligamus, quinimo, ne prætextu incertitudinis illam ab aliquibus uſurpari, aut ſuper eis dubia aliqua oriri contingat, ita noſtræ declarationis remedio provideamus, quod a nemine deſuper dubium aliquod deduci poſſit. Cum itaque, ſicut accepimus, a nonnullis vertatur in dubium, an res & bona per clericos, etiam in ſacris ordinibus conſtitutos, ex negotiatione illicita, aut alias contra ſacros canones acquiſita, uti ſpolia, vel alia, ad Cameram præfatam jure legitimo ſpectare & pertinere debeant: Nos omnem deſuper hæſitationis materiam ſubmovere, ac cavillationibus, ac altercationibus, ac litibus viam præcludere, & denique malitiis eorum, qui jura dictæ Cameræ uſurpare ſatagunt, obviare, aliaſque in præmiſſis opportune providere volentes, motu proprio, & ex certa noſtra ſcientia, ac de Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine decernimus & declaramus, omnia & ſingula, res & bona, cujuſcunque qualitatis & quantitatis exiſtentia, ac in quibuſvis regionibus & regnis ac dominiis, tam citra, quam ultra montes & maria conſiſtentia per quoſvis clericos, tam ſeculares, quam quorumvis, etiam mendicantium ordinum, ac militiarum regulares, etiam in ſacris ordinibus conſtitutos, cujuſcunque ſtatus, ordinis, & conditionis fuerint, ac Archiepiſcopali, Epiſcopali, vel alia majori dignitate præfulgeant, ex negotiatione illicita, aut alias contra ſacros canones quomodolibet acquiſita, quæ pro tempore poſt obitum eorum, qui etiam ex facultate, quam habuerint, teſtandi, condito teſtamento ubivis locorum deceſſerint & decedent, aut quibus illos, etiam eis viventibus privari, & eis deſtitui contigerit, & præſertim quondam Andreæ Japito de ſancto Joanne Rotundo Presbyteri, ſeu religioſi, extra Romanam Curiam, ad illam forſan veniendo, defuncti hactenus remanſerunt, remanent, & remanebunt, ad eandem Cameram, & non alios, etiam in quibuſvis cathedralibus, etiam Metropolitanis, & collegiatis, ac aliis Eccleſiis, monaſteriis, hoſpitalibus, militiis,

cate-

Digitized by Google

cæteriſque beneficiis Eccleſiaſticis cum cura, ſecularibus & quorumvis ordinum regularibus, qualitercunque qualificatis, ſucceſſores, illa in titulum, commendam, adminiſtrationem, commiſſionem, ac alias quomodolibet, pro tempore obtinentes, etiam ſi ad illa, vigore prioris tituli, jus regrediendi ſeu accedendi aliquibus conceſſum fuerit, ſpectare, ac ſub nomine ſpoliorum venire, illaque, uti ſpolia ad Cameram ipſam pertinentia, perpetuo colligi & recuperari potuiſſe, poſſe ac debere, & ita per quoſcunque Judices, quavis auctoritate fungentes, in quacunque inſtantia, ſublata eis quavis aliter judicandi & interpretandi facultate & auctoritate, judicari & diffiniri debere. Rom. Non. Novemb. 1560.

TITULUS IV.
DE COMITIBUS PALATINIS.
CAP. UN.

Doctoratus laurea magiſtralis a Comite Palatino, quæ olim conferebatur in quavis facultate candidatis, Concilii Tridentini decreta nullius eſt auctoritatis & juris.

Pius V. *in Concilio Tridentino.*

QUamvis a ſede Apoſtolica, ad quam negotiorum multitudo undique confluit, curis omnino plena innumeris, nonnullis interdum ex juſtis cauſis concedantur, quæ ſucceſſivis temporibus in publicum detrimentum, & alieni juris præjudicium tendere noſcuntur, non debet reprehenſibile videri, ſi Roman. Pontifex, ad cujus providentiam pro debito paſtoralis officii ſpectat, ſuper iis debite providere, illa rationabilibus & juridicis ſupervenientibus cauſis deinde cognitis quandoque revocat & annullat, ac in ſtatum redigit rationis. Sane cum fide digna plurimorum relatione, non ſine animi noſtri moleſtia intellexerimus nonnullos Comites Palatinos, & diverſos alios, prætextu facultatum ſibi a Romanis Pontificibus & ſede Apoſtolica conceſſarum, quamplurimos, tam laicos, quam clericos, tam jure civili, quam canonico, & Theologia, nullo, aut non debito examine prævio, indoctos & inhabiles, Doctores, Licentiatos, & Magiſtros creaſſe & promoviſſe, ut ad dignitates, cæteraque beneficia Eccleſiaſtica facilius aſſumerentur, & de eis providerentur, in animarum ſuarum jacturam, & quamplurimorum ſcandalum. Nos hujuſmodi ſcandalis, quantum in nobis eſt, obviare, & alias, ne de cætero inhabiles ad hujuſmodi gradus admittantur, providere volentes motu proprio, non ad alicujus ſuper hoc nobis ſub latæ petitionis inſtantiam, ſed ea mera deliberatione, & ex certa ſcientia noſtris ac de Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine, hac noſtra perpetuo valitura conſtitutione omnia & ſingula, facultates & indulta eiſdem Comitibus, ac etiam quibuſvis officialium Romanæ Curiæ collegiis, ſingulisque aliis perſonis, cujuſcunque ſtatus, gradus, ordinis, & præeminentiæ exiſtentibus, ad Doctoratus, Licentiaturæ, & Magiſterii gradum promovendi, per quoſcunque Romanos Pontifices prædeceſſores noſtros, & ſedem Apoſtolicam, ac etiam nos, etiam motu, ſcientia, & poteſtatis plenitudine, ſimilibus pro expreſſis habentes, auctoritate Apoſtolica tenore præſentium perpetuo revocamus, caſſamus, & annullamus: ac decretis Concilii Tridentini a inhærentes decernimus & declaramus, eos, qui a Comitibus & aliis præfatis promoti fuerunt, quoad dignitates, cæteraque beneficia Eccleſiaſtica, nullo gradus prærogativa frui & gaudere poſſe vel debere. Rom. Cal. Jun. 1568.

a *Concil. Trident. ſeſſ. 22. c. 2. de reform. & ſeſſ. 24. cap. 12. de reform.*

TITULUS V.
DE MAGISTRIS, ET DOCTORIBUS.
CAP. I.

Inſtitutio & promotio ad Doctoratus inſignia in favorem paupertatis gratis fieri debet.

Julius III. *Rectori Univerſit. almæ urbis.*

PAuperes & egeni, qui ad ſuſceptionem Doctoratus gradunm habiles reperientur, in utroque ſeu altero jurium promoveri, & gratis pro Deo, abſque aliqua pecuniarum ſolutione ab eis facienda, aſſumi ſeu Doctores creari debent.

CAP. II.

Cujuſcunque facultatis Doctores & Profeſſores promoti ſive promovendi, tam electi, quam eligendi, ad officiorum exercitia non ſe ingerant, niſi prius ſolenne fidei profeſſionis juramentum emiſerint, forma hic præſcripta.

Pius IV.

IN ſacroſancta beati Petri Principis Apoſtolorum cathedra, meritis licet imparibus, hiſce proceelloſis militantis Eccleſiæ tempeſtatibus conſtitutos, plurimum nos oportet eſſe ſolicitos, ut Domini gregem curæ noſtræ commiſſum, non ſolum ab apertis rapacium luporum undecunque caulis obſtrepentium inſultibus, ſed etiam a magis formidoloſis peſtiferarum vulpecularum domi latentium inſidiis, per providum paſtoralis officii miniſterium, ipſo Domino cooperante præſervemus, ac illis omnes nocendi occaſiones, quantum cum Deo poſſumus, ubilibet auferamus. Cum itaque, juxta notum ſanctiſſimi Vatis oraculum, timor Domini, ſine quo vera religio, & catholicæ fidei puritas nullibi reperitur, ſapientiæ ſit initium, & qui vel in ſcientiis proficere, vel eas alias docere parant, ſupremum illum ſapientiæ parentem, benignumque largitorem devoto ſanæ fidei obſequio demereri, veraque ſinceræ religionis pietate ſibi conciliare debeant. Idcirco hanc fidei puritatem ſcientiis, doctriniſque quibuslibet, tum tradendis, tum addiſcendis, tanquam neceſſariam baſim, conſtituere, & ne ſimplicia nonnullorum adoleſcentium, res novas audiendi cupidorum a ingenia, in naufragos blandientium hæreſium ſcopulos imprudenter impingant, occurrere cupientes; motu proprio, & ex certa ſcientia noſtra, ac de Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine; quod deinceps nullus Doctor, Magiſter, Regens, vel alius cujuſcunque artis & facultatis profeſſor, ſive clericus, ſive laicus, aut ſecularis, vel cujuſvis ordinis regularis ſit, in quibuſvis ſtudiorum generalium Univerſitatibus aut Gymnaſiis publicis, aut alibi, ordinariam vel extraordinariam lectoris cathedram aſſequi, vel jam obtentam retinere, ſeu alias, Theologiam, canonicam vel civilem cenſuram, Medicinam, Philoſophiam, Grammaticam, vel alias liberales artes, in quibuſcunque civitatibus, terris, oppidis, ac locis, etiam in Eccleſiis, monaſteriis, aut conventibus Regularium quorumcunque, publice vel privatim quoquo modo profiteri, ſeu lectiones aliquas in facultatibus hujuſmodi habere, vel exercere: neque Doctores ipſi, aut Univerſitatum, ſeu Gymnaſiorum eorundem Rectores, Cancellarii, vel alii ſuperiores, ſed nec etiam Palatini e Comites, aut alii particulares, facultatem eruditos viros ad eoſdem gradus promovendi, etiam a nobis, & Apoſtolica ſede, vel alias undecunque habentes, ſcholares, tam laicos, quam clericos, & cujuſvis ordinis regulares, vel alios quoſcunque, quantalibet eruditione præditos, ad ullum gradum in eiſdem facultatibus ſuſcipiendum recipere & admittere, neque Doctores, Magiſtri, & Scholares ad electionem alicujus in Rectorem vel Cancellarium Univerſitatis, aut Gymnaſii procedere; nec ipſi Scholares, vel aliis quan-

a *Vid. ſup. c. 4 de ſum. Trin. & fide cat. & ibid. notat.*

tumlibet docti, & alioqoin habilee, gradue bujnſmodi, vel eorum aliquem palam vel privatim racipere valeant, niſi Doctores videlicet, ac Regeotee, Magiſtri & alii Profaſſores jam ad cathedras & lecturas recepti, in Italia infra tres, extra vero illam infra ſex menſes, a die poblicationis præſentinm compotandos: reliqui vero ad cathedrae, & aliae lecturas ibidem in poſterum aſſumendi, anta illorum raceptionem ia Rectoris, vel aliorum ſuperiorum: aligendii autem io Rectoree vel Cancellarioe anta illorum electionem, aut ſaltem admiſſiooem in ordinarii loci, vel ajus in ſpiritualibus vicarii: ac promovandi Scholares, & alii præſati, ante illorum promotionem in ajuſdam ordinarii, ſeu ejus vicarii, aut Doctorum aliorumva promoventium manibue, prævio etiam proceſſu, vel debita informationa, quantum eis ſufficare videbitur, ſuper religiona fideque catholica, Rectoram, Cancellariorum, Doctorum, Lectorum, & promovandorum corundem per ipſos locorum ordinarios, vel eorom Vicarioe rite facta præcedenta, aandem Catholicam fidem, varbie juxta formæ infraſcriptæ tenorem conceptie, palam & ſolenniter profiteri tanaantur. Et deſuper inſtrumeotum publicum confici, ac de proceſſu, ſau informatione, & fidai poſſeſſione, in privilegio Doctoratus vel altariue gradus hujuſmodi, ſpecialis ac de verbo ad verbum mentio & relatio fidei debeat, auctoritate Apoſtolica, tenore præſentinm, perpetuo ſtatuimus & ordinamue. Forma autem dictæ profeſſionis fidei hæc eſt: Ego N. firma fide eredo & profiteor omnia & ſingula, quæ contioentur in ſymbolo fidei, quo S.R.E utitur, videlicet: Crado in nnum Deum, patrem omnipotentem, factorem cœli & terræ, viſibilium omninm, & inviſibilium. Et in unnm Dominum Jeſum Chriſtum, filinm Dei unigenitum. Et ex patre natum ante omnia ſecula, Deum de Deo, lumen de lumina, Deum varum de Deo vero. Genitum, noo factum, conſubſtantialem patri, per quem omnia facta ſunt. Qui propter noe hominas, & propter noſtram ſalutem deſcendit de cœlie. Et incarnatus eſt da ſpiritu ſancto ex Maria virgine, & homo factne eſt. Crucifixue etiam pro nobie ſub Pontio Pilato, paſſue, mortuus & ſepultue eſt. Et reſurrexit tertia die ſecundum ſcripturas. Et aſcendit io cœlum, ſedet ad deateram Patris. Et iterum venturus eſt eum gloria judicara vivoe & mortuoe, cujue regni non arit finis. Et in Spiritum Sanctum Dominum, & vivificantem, qui ex Patre, Filioque procedit. Qui cum Patra & Filio ſimul adoratur, & conglorificatur, qui loquutur eſt per Prophetes. Et unam ſanctam catholicam, & Apoſtolicam Eccleſiam. Confiteor nnum Baptiſma in remiſſionem peccatorum. Et expecto reſurractionem mortuorum. Et vitam venturi ſeculi, Amen. Apoſtolicae & Eccleſiaſticae traditionee, ta liquaſque ejuſdem Eccleſiæ obſervationas, & conſtitntiones firmiſſima admitto, & amplactor. Item, ſacram Scripturam, juxta eum ſenſum, quem tenuit & teoet ſancta mater Eccleſia, cujus eſt judicara de vero ſenſu & interpretationa ſacrerum Scripturarum, admitto, oec eam unquam, niſi juxta ananimem conſeoſum Patrum accipiam, & interpetabor. Profitaor qnoque, ſeptem eſſe vera & proprie Sacramenta novæ legie, a Jeſu Chriſto Domino noſtro inſtituta, atqua ad ſalutem humani ganarie, licet noo omnia ſingulie neceſſaria, ſcilicet, Baptiſmum, Confirmationam, Euchariſtiam, Pœnitentiam, Extremam unctiooem, Ordinem, & Matrimonium; illaque gratiam conferre, & ex hie Baptiſmum, Confirmationem, & Ordinem ſine ſacrilegio reitarari non poſſa. Receptos qnoque & approbatos Eccleſiæ catholicæ ritue in ſupradictorom omnium Sacramentorum ſolemni adminiſtratione recipio & admitto. Omnia & ſingula, quæ de peccato originali, & de iuſtificatione in ſacroſancta Tridantina Synodo definita & declarata fuerunt, amplector & recipio. Profiteor paritar, in Miſſa offerri Deo verum, propriam, & propitiatorium ſacrificium pro vivis & defunctis, atqoe in Sanctiſſimo Euchariſtiæ Sacramento eſſe vere, raaliter & ſubſtantialiter corpue & ſanguinem, una cum animâ & divinitate Domini noſtri Jeſu Chriſti, fierique converſionam totiue ſubſtantiæ panis io corpus, & totiue ſubſtaotiæ vini in ſanguioem, quam converſionem catholica Eccleſia tranſſubſtantiationem appellat. Fateor etiam, ſub altera tantum ſpecie totum atque integrum Chriſtum, verumqne Sacramentum ſumi. Conſtanter teneo purgatorium eſſe, animaſqne ibi dateotae fidelium ſuffragiie juvari. Similitar & Sanctoe, una cum Chriſto regnaotee, venerandos atque invocandoe eſſe, eoſque orationee Deo pro nobie offerre, atque aorum reliquiae eſſe vencrandae. Firmiter aſſero imaginee Chriſti, ac Deiparæ ſemper virginie, necnon aliorum Sanctorum habendas & ratinendae eſſe, atque ais debitum honorem ac vanerationam impertiendam. Indulgentiarum etiam poteſtatam a Chriſto in Ecoleſia relictam fuiſſe, illarumqna aſum Chriſtiano populo maxime ſalutaram eſſa affirmo. Sanctam Catholicam & Apoſtolicam Romanem Eccleſiam omnium Ecclaſiarum matrem & magiſtram agnoſco. Romanoqna Pontifici, beati Petri Apoſtolorum Principis ſucceſſori, ac Jeſu Chriſti Vicario, veram obedientiam ſpondeo, ac juro. Cætera item omnia, a ſacris canonibue, & œcumenicie Conciliie, ac præcipue a ſacroſancta Tridantina Synodo tradita, definita, & declarata, indubitantar recipio, atqua profiteor: ſimulque contraria omnia, atqua hæreſee quaſeunque ab Eccleſia damnatas & rejectae, & anathematizatae, ego pariter damno, rejicio, & anathematizo. Hanc veram catholicam fidem, extra quam nemo ſalvus eſſe potaſt, quam in præſenti ſpoote profiteor, & veraciter teneo, eandem integram & immacolatam uſqua ad extremum vitæ ſpiritum conſtantiſſime (Deo juvante) retinere, & confiteri, atque a meis ſubditie, ſeu illie, quorum cura ad me in munere meo ſpectabit, tenari, docari, & prædicari, quantum in ma erit, curaturum. Ego idem N. ſpondeo, voveo, ac juro: ſic ma Deue adjuvat, & hæc ſancta Dei Evangalia.

TITULUS II.
DE MEDICIS.
CAP. I.

Fidei poſſeſſionem præſcriptam, & juxta juramenti formam traditam, emittere debent Medici, nec ultra diem integrum viſitare teneantur infirmos ſpiritualia remedia confeſſionis renuentes, ſalutis admonitos.

Pios V.

SUpra gregem Dominicum noſtræ vigilantiæ divinitue craditum vigilie ſpecolatorie, pront nobie deſuper conceditur, exercentes officium, ad ea, per quæ animarum ſalutis, cum divini nominie gloria, conſuli valeat, libenter intendimus, ut Chriſti fidelee poſt Baptiſmum in peccata lapſi, per Sacramentum pœnitentiæ Deo reconcilientor. Sana, cum infirmitae corporalis nonnunquam ax peccatis provaniat, dicente Domino languido, qoem ſanaverat: Vade, noli amplius peccara, ne quid deteriue tibi contingat: ac propterea provida ſel. record. Innocentiue a III. prædeceſſor noſtar Medicis præceperit: ut cum eos ad ægrotos vocari contigerit, ipſos ante omnia moneant, ot animarum Medicos vocent, aa cum eie hoc in extrema ægritudina conſtitutie ſuadetur, in deſperationis articulum incidant. Nos igitur volentes hoc tam ſalutare præceptum nulla temporie præſcriptiona aboleri, ſed ſemper obſarvari, conſtitutionem præſatam, auctoritate Apoſtolica, tenore præſentinm innovamus, & hec noſtra in perpetuum valitura conſtitutione ſtatuimue,

a *Decreto magni Concilii Lateranenſis conſt.* 20.

Digitized by Google

mus, & decernimus, quod omnes Medici cum ad infirmos in lecto jacentes vocati fuerint, ipſos ante omnia moneant, ut idoneo confeſſori omnia peccata ſua juxta ritum S. R. E. confiteantur, neque tertiò die alterius eos viſitent, niſi longius tempus infirmo confeſſor ob aliquam rationabilem cauſam, ſuper qua ejus conſcientiam oneramus, conceſſerit, & eis per fidem confeſſoris in ſcriptis factam conſtiterit, quod infirmi, ut præmittitur, peccata ſua confeſſi fuerint. Conjunctos vero, ac omnes familiares, & domeſticos infirmi in Domino rogamus, & monemus, ut de infirmitate parochum certiorem faciant, ac tam parochus, quam conjuncti, & familiares præfati infirmum ad confeſſionem ſuadeant, & inducant. Quod ſi qui Medicorum præmiſſa non obſervaverint, ultra pœnas in dicta conſtitutione contentas, quas incurrere declaramus, perpetuo ſint infames, & gradu Medicinæ, quo inſigniti erant, omnino priventur, & a Collegio, ſeu univerſitate Medicorum ejiciantur, ac pœna etiam pecuniaria arbitrio ordinariorum, ubi deliquerint, mulctentur. Et ut hæc omnia inviolabiliter obſerventur, volumus, & eadem auctoritate præcipimus, & mandamus, ut nullus poſthac ubique locorum Medicina doctoretur, aut ei quomodolibet medendi facultas a quovis collegio, & univerſitate concedatur, niſi omnia in præſenti noſtra conſtitutione contenta medio eorum juramento coram Notario publico, & teſtibus, obſervare, in eorum manibus, vel ordinarii juraverint, & de hujuſmodi juramentis in privilegio, ſeu licentia medendi ſpecialis mentio fiat. Quod ſi collegia & univerſitates præfatæ, non recepto a promovendis juramento hujuſmodi, eoſdem ad gradum prædictum promoverint, aut eiſdem medendi licentiam præſtiterint, pœnam privationis facultatis alios ulterius doctorandi incurrant. Mandantes in virtute ſanctæ obedientiæ, omnibus & ſingulis venerabilibus fratribus, Patriarchis, Primatibus, Archiepiſcopis, & Epiſcopis, quatenus in civitatibus, & diœceſibus propriis præſentes noſtras literas publicari faciant, ac juramentum prædictum a medicis jam promotis, ſeu licentiam medendi habentibus, omnibus juris remediis exigant, neque alios ad medendum in civitatibus & diœceſibus prædictis admittant, niſi eis conſtiterit eoſdem juramentum hujuſmodi jam præſtitiſſe, & contumaces, & jurare juramentum hujuſmodi jam præſtitum exhibere recuſantes, gradu Medicinæ, & omnibus privilegiis eiſdem Medicis, tam conjunctim, quam diviſim, eis & eorum cuilibet conceſſis per quoſvis etiam Romanos Pontifices, priveut, ac ab ingreſſu Eccleſiæ arceant, donec reſipuerint. Rom. 8 Martii, 1566.

CAP. II.

Medici Judæi & infideles ad Chriſtianorum curandos morbos non admittantur.

Gregorius XIII.

ALias piæ mem. Paulus Papa Quartus prædeceſſor noſter edita perpetua conſtitutione inter alia ſancivit, ne Medici Judæi, etiam vocati & rogati ad Chriſtianorum ægrotantium curam accedere, aut illis intereſſe poſſent: quam conſtitutionem poſtea Pius Papa quintus, etiam prædeceſſor noſter, per ſuas literas approbavit, innovavit, & confirmavit, & robur perpetuæ firmitatis obtinere decrevit: ac voluit, & ſub minitatione divini judicii præcepit & mandavit, omnia in eadem conſtitutione contenta in poſterum firmiter obſervari, non ſolum in terris & dominiis ſanctæ Romanæ Eccleſiæ ſubjectis, ſed etiam ubique locorum. Quia tamen nobis non ſine magna animi noſtri moleſtia innotuit, ea minime obſervari, ſed multos adhuc ex Chriſtianis hominibus eſſe, qui dum ſuos corporum languores, illicitis mediis, & præcipue Judæorum ac aliorum infidelium opera ſanari cupiunt, veræ ſalutis animarum ſuarum & corporum ſimul immemores ſiunt, & (quod valde dolendum eſt) in damnationis æternæ maximum ſæpe diſcrimen incidunt, Medicis Judæis & infidelibus hujuſmodi ad ipſorum curationem vocatis, & adhibitis: unde fit, ut & Judæis ac aliis infidelibus magna detur delinquendi occaſio, & ſimul ſalutare præceptum negligatur, ab Innocentio Papa III. ſimiliter prædeceſſore noſtro, in Concilio generali quondam emiſſum, & deinde a prædicto Pio V. innovatum, quod omnes Medici, cum ad infirmos in lecto jacentes vocati eſſent, ipſos ante omnia monerent, ut idoneo confeſſori omnia peccata ſua, juxta ritum ſanctæ Romanæ Eccleſiæ confiterentur a, neque tertio die alterius eos viſitarent, niſi longius tempus infirmo confeſſor ob aliquam rationabilem cauſam, ſuper quo ejus conſcientia onerabatur, conceſſiſſet, & eis per fidem confeſſoris in ſcriptis factam conſtaret, quod infirmi peccata ſua confeſſi fuiſſent. Idcirco nos, tam Judæos, qui adverſus mandata hujuſmodi Apoſtolica committere audent, quam Chriſtianos, qui illos ad ſe acceiſunt, vel medendi licentiam concedunt, & viam ad delinquendum eiſdem aperiunt, coercere volentes, ſupradictas prædeceſſorum noſtrorum conſtitutiones, auctoritate Apoſtolica, tenore præſentium approbamus, confirmamus, & innovamus, ac inviolabiliter obſervari mandamus, atque hac noſtra in perpetuum valitura conſtitutione, eiſdem conſtitutionibus, & præceptis pro firmiori illorum obſervatione addentes, univerſis utriuſque ſexus, Chriſti fidelibus diſtricte inhibemus, & interdicimus, nec poſthac Judæos, vel alios infideles, ad ipſorum chriſtianorum ægrotantium, & infirmorum curam vocent, ſeu admittant, aut vocari, admittive faciant, concedant, vel permittant.

TITULUS VII.

DE CONCILIIS.

CAP. I.

Summi Pontificis auctoritatem ſupra Concilium eſſe, multis exemplis & pragmatica ſanctionis in Concilio Baſilienſi decreto abolitione probatur.

Leo X. *in Concilio Lateranenſi.*

PAſtor æternus gregem ſuum uſque ad conſummationem ſeculi nunquam deſertus, ita Apoſtolo b teſte obedientiam dilexit, ut pro expiando primi parentis inobedientiæ peccato, ſeipſum humiliaverit, factus obediens uſque ad mortem migraturus vero ex mundo ad patrem, in ſoliditate petræ Petrum, ejuſque ſucceſſores vicarios ſuos inſtituit, quibus ex libri Regum c teſtimonio, ita obedire neceſſe eſt, ut qui non obedierit, morte moriatur, & ut alibi legitur, in Eccleſia eſſe non poteſt, qui Romani Pontificis cathedram deſerit, quoniam d Auguſtino, e Gregorioque auctoribus, ſola obedientia eſt mater, cuſtoſque omnium virtutum, ſola fidei meritum poſſidens, ſine qua quiſque infidelis convincitur, etiam ſi fidelis eſſe videatur. Itaque nos, eodem Petro docente, ſoliciti eſſe debemus, ut quæ a Rom. Pont. prædeceſſoribus noſtris, præſertim in ſacris Conciliis, pro obedientiæ hujuſmodi, auctoritatis, libertatiſque Eccleſiaſticæ, & ſedis Apoſtolicæ defenſione, mature, & ex legitimis cauſis inchoata ſunt, noſtro ſtudio, cura & diligentia debite abſolvantur, & ad optatum finem perducantur, ſimplicium quoque animæ, quarum etiam rationem Deo reddituri ſumus, a dolis & laqueis tenebrarum Principis liberentur, ſane fel. recor. Julius Papa ſecundus prædeceſſor noſter, poſt indictum ex legitimis tunc expreſſis cauſis, de venerabilium fratrum ſuorum ſanctæ Rom. Eccleſ. Cardin. de quorum numero tunc eramus, con-

a C. *cum infirmitas. de pœnitent. & remiſſion.* b *Philip.* 2. c 1. *Reg.* 15. d *Auguſtin. in opere Monachorum.* e *Gregor.* 35. *moral.*

conſilio, & aſſenſu, ſacrum Lateran. Concilium provide conſiderans cum eodem ſacro Lateran. Concilio Bituricen. Regni Franciæ corruptelam, quam illi pragmaticam ſanctionem vocant, cum maximo animarum periculo, & ſcandalo, ac dignitatis ſedis Apoſtolicæ detrimento, & vilipendio retroactis temporibus viguiſſe, & adhuc vigere, ejuſdem pragmaticæ ſanctionis negotium, eodem approbante Concilio diſcutiendum, certis tunc nominatim deputatis Cardinalibus, & Prælatis certæ congregationis commiſit. Et quanquam ſanctio præfata ex multis cauſis nullitati notoriæ ſubjaceret, ſchiſmaque manifeſtum foveret, & contineret, & propterea citatione aliqua minime præcedente per ſe irrita, nulla, & invalida declarari potuiſſet: ex abundanti tamen cautela idem Julius prædeceſſor Gallicos prælatos, capitula Eccleſiarum, & monaſteriorum, parlamenta, & laicos illis faventes, & dicta ſanctione utentes, omneſque & ſingulos alios, in præmiſſis ſui communiter vel diviſim intereſſe putantes, per edictum publicum, cum ad partes illas tutus tunc non pateret acceſſus, in Mediolan. Aſten. & Paruvien. Eccleſiarum valvis affigendum monuit: quare ſanctio præfata, illiuſque corruptela & abuſio, in conſentientibus auctoritatem Romanæ Eccleſiæ, & ſacrorum canonum ac Eccleſiaſticæ libertatis violationem, nulla & invalida declarari non deberet. Cumque dicto Julio prædeceſſore in humanis agente, diverſis impedimentis cauſantibus, citatio exequi & reproduci, ac negotium abrogationis hujuſmodi plene diſcuti, ut intentio ipſius Julii prædeceſſoris fuerat, non potuiſſet, ſed eodem Julio prædeceſſore rebus humanis exempto, citatio ipſa legitima executa, & per procuratorem fiſcalem ſacri Concilii promotorem reproducta, ipſorumque citatorum non comparentium contumacia accuſata, & ad ulteriora procedi petitum fuiſſet, nos (divina faciente clementia) ad ſummi Apoſtolatus apicem aſſumpti omnibus rite penſatis, petitioni prædictæ ex certis cauſis nullum tunc reſponſum dedimus, ac deinde, cum per dictos monitos, & citatos diverſa impedimenta allegarentur, quare in termino eis (ut præfertur) præfixo comparere non potuiſſent, ut omnis juſtæ excuſationis, & querelæ occaſio eis auferretur, terminum citationis & monitionis hujuſmodi præfixum, eodem ſacro approbante Concilio, ad alium tunc expreſſum terminum jam diu elfluxum in diverſis ſeſſionibus pluries prorogavimus.

Cum autem moniti & citati prædicti, ſublatis jam omnibus impedimentis, effluxiſque omnibus terminis, coram nobis & dicto Concilio non comparuerint, nec comparere curaverint ad allegandum cauſam, quare ſanctio prædicta nulla declarari non debeat, ita ut excuſationi ultra locus non ſit, poſſintque merito contumaces reputari prout eos exigente juſtitia reputamus: Nos mature attendentes pragmaticam ſanctionem, vel potius (ut dictum eſt) corruptelam, ſchiſmatis tempore non habentibus poteſtatem editam, reliquæ Chriſtianæ Reip. Eccleſiæque ſanctæ Dei nullatenus conformem, & a clar. mem. Ludovico XI. ** a Francorum Rege Chriſtianiſſimo revocatam, caſſatam, atque abolitam auctoritatem, libertatem, ac dignitatem dictæ ſedis violare, ac diminuere facultatem Rom. Pont. pro tempore exiſtentis, de ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Card. pro univerſali Eccleſia aſſidue laborantium, virorumque doctorum perſonis, quibus abundat Curia, & quorum conſiliis ſedis Apoſtolicæ, & Rom. Pont. atque univerſalis Eccleſiæ auctoritas & poteſtas conſervatur, negotiaque diriguntur, & in proſpero ſtatu confoventur, Eccleſiis & monaſteriis, eiſdemque perſonis de reliquis beneficiis Eccleſiaſticis, innata eorum ſtatus exigentiam, providendi penitus auferret: Prælatis vero Eccleſiaſticis illarum partium cauſam præbere, ut ipſi nervum Eccleſiaſticæ diſciplinæ obedientiæ frangant, & violent, ac contra nos, & ſedem prædictam eorum matrem cornua erigant, & eis ad præmiſſa audiendum viam aperire, ipſamque notoriæ nullitati ſubjacere, nulloque niſi alicujus temporis, ſeu potius tolerantiæ cujuſdam adminiculo fulciri, etſi Rom. Pont. prædeceſſores noſtri præfati, prout ipſi ſuo tempore ſummopere optare demonſtrarunt, corruptelam, & abuſionem hujuſmodi, vel malignitate temporum, vel alias illi providere, & in totum occurrere non valentes ſuis temporibus tolerâſſe viſi fuerunt: conſiderantes tamen ab ipſius Bituricen. ſanctionis editione, via annos ſeptuaginta fluxiſſe, nullumque infra hoc temporis ſpatium, præter hoc Lateranenſe Concilium legitime fuiſſe celebratum, quo cum (diſponente Domino) conſtituti ſumus, ab ejuſdem improbæ ſanctionis extirpatione, & totali annullatione, ſine noſtra, & tantorum Patrum in præſenti Concilio congregatorum nota, ac noſtræ, & dictorum illa utentium animarum periculo abſtinere, ſeu deſiſtere non poſſe Auguſtino teſte, judicamus, atque cenſemus.

Et ſicut piæ mem. Leo Papa I. prædeceſſor noſter; cujus in hoc libenter, quoad poſſumus, veſtigia imitamur, ea, quæ in ſecunda Epheſina Synodo temere contra juſtitiam, & catholicam fidem geſta fuerunt, poſtmodum in Chalcedonen. Concilio mandavit, ac fecit pro dictæ fidei firmitate revocari: ita & nos a tam nefariæ ſanctionis, & contentorum in ea revocatione retrahi, aut deſiſtere ſalva conſcientia, ac noſtro, & ipſius Eccleſiæ honore non poſſe, aut debere cenſemus: nec illud movere debet, quod ſanctio ipſa, & in ea contenta in Baſilienſi Concilio edita, & ipſo Concilio inſtante, a Bituricen. congregatione recepta, & acceptata fuerunt, cum ea omnia poſt tranſlationem ejuſdem Baſilienſis Concilii per fel. mem. Eugenium Papam IV. etiam prædeceſſorum noſtrorum factam, a Baſilienſi conciliabulo, ſeu potius conventiculo, quæ præſertim poſt hujuſmodi tranſlationem Concilium amplius appellari non merebatur, facta extiterint, ac propterea nullum robur habere potuerint, cum etiam ſolum Rom. Pont. pro tempore exiſtentem tanquam auctoritatem ſuper omnia Concilia habentem, Conciliorum indicendorum, transferendorum, ac diſſolvendorum plenum jus, & poteſtatem a habere, nedum ex ſacræ ſcripturæ teſtimonio, dictis ſanctorum Patrum, ac aliorum Romanorum Pontificum etiam prædeceſſorum noſtrorum, ſacrorumque canonum decretis ſed propria etiam eorundem Conciliorum confeſſione manifeſte conſtet: quorum aliqua referre placuit, reliqua vero utpote notoria, ſilentio præterire.

In Alexandrina enim Synodo Athanaſio ibidem exiſtente Felici Rom. Pont. ab eadem Synodo ſcriptum fuiſſe legimus Nicænam Synodum ſtatuiſſe non debere abſque Rom. Pontif. auctoritate Concilia celebrari. Neque nos latet etiam eundem Leonem Pontif. Epheſinam ſecundam Synodum ad Chalcedonen. tranſtuliſſe, Martinum etiam Papam V. præſidentibus ſuis in Concilio Senen. poteſtatem transferendi Concilium nulla conſenſus ipſius Concilii mentione habita, dediſſe. Epheſinam quoque primam Synodum Celeſtino, ac Chalced. eidem Leoni VI. Agathoni VII. Hadriano VIII. Nicolao VIII. etiam Conſtantin. Synodum Hadriano Rom. Pont. prædeceſſoribus noſtris maximam reverentiam exhibuiſſe, eorundemque Pontif. inſtitutionibus, & mandatis, in ſacris Conciliis per eos editis, & factis reverenter, & humiliter obtemperaſſe. Unde Damaſus Papa, & cæteri Epiſcopi

Ludovicus XI. Francorum Rex per legatos miſſos ad Pium II. liberam Eccleſiæ & Pontificis regno obedientiam præſtitit, abrogationem pragmaticæ ſanctionis, & magna in Turcas auxilia pollicitus. Renuit Senatus Pariſienſis. Goguin. lib. 10.

a *Ut hæc facilius innoteſcant, vide Cajet. in tract. de compar. Papæ, & Conciliorum. Dominicum Jacobatium l. 10. de Conciliis art. 7. Petrum de Monte in lib. de poteſtate Papæ, & Concilii.*

-ſcopi Romæ congregati ſcribentes de Concilio Ariminen. Epiſcopis in Illyrico conſtitutis, præjudicium aliquod per numerum Epiſcoporum Arimini congregatum fieri non potuiſſe teſtantur: quandoquidem conſtet Rom. Pontif. cujus ante omnia decebat ſpectari decretum, talibus non præbuiſſe conſenſum: eundemque Leonem Pontificem univerſis Siciliæ Epiſcopis ſcribentem idem noluiſſe apparet: conſueveruntque antiquorum Conciliorum Patres pro eorum, quæ in ſuis Conciliis geſta fuerunt, corroboratione, a Romano Pontifice ſubſcriptionem, approbationemque humiliter petere, & obtinere, prout ex Nicæna, & Epheſina, ac Chalcedon. hujuſmodi, & VI. Conſtantinopol. & VII. eadem Nicæna, ac Romena ſub Symmacho Synodis habitis, earumque geſtis, necnon in annali libro de Synodis habitis manifeſte colligitur, quod etiam noviſſime Conſtantienſes [a] Patres feciſſe conſtat. Quam laudabilem conſuetudinem ſi Bituricen. & Baſilien. ſecuti fuiſſent, hujuſmodi moleſtia proculdubio careremus.

Cupientes quoque hujuſmodi negotium ad debitum finem perduci, ac tam vigore citationum hactenus a nobis, & præfato Julio prædeceſſore ex abundanti emanatarum, quam aliorum præmiſſorum, quæ ita notoria ſunt, ut nulla valeant excuſatione, aut tergiverſatione celari, etiam ex noſtro paſtorali officio procedentes, omneſque & ſingulos tam juris, quam facti defectus, ſi qui forſan in præmiſſis intervenerint, ſupplentes ex certa noſtra ſcientia, & de Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine, eodem ſacro approbante Concilio tenore præſentium præfatam pragmaticam ſanctionem, ſeu corruptelam, ejuſque approbationem quomodolibet emanatam, omniaque, & ſingula decreta, capitula, ſtatuta, conſtitutiones, ſive ordinationes in eadem quomodolibet contentas, ſeu etiam inſertas, ac ab aliis prius editas, necnon conſuetudines, ſtylum, uſus, ſive potius abuſum ex ea in hanc uſque diem quomodolibet emanatos, ſeu obſervatos, nullius roboris, vel momenti fuiſſe, & eſſe decernimus, & declaramus. Necnon ad abundantiorem cautelam eandem Bituricenſem ſanctionem, ſive corruptelam, ejuſque approbationem tacitam vel expreſſam, ut præfertur, & in ea contenta omnia & ſingula, etiam inſerta quæcunque revocamus, caſſamus, abrogamus, irritamus, annullamus, ac damnamus, & pro infectis, revocatis, caſſatis, abrogatis, irritatis, annullatis, & damnatis haberi volumus, decernimus, & declaramus. Et cum de neceſſitate ſalutis exiſtat, omnes Chriſti fideles Romano Pontifici [b] ſubeſſe, prout divinæ Scripturæ & Sanctorum Patrum teſtimonio edocemur, ac conſtitutione fel. mem. Bonifacii Papæ VII. ſimiliter prædeceſſoris noſtri, quæ incipit. Unam ſanctam, declaratur, pro eorundem fidelium animarum ſalute, ac Rom. Pontif. & hujus ſanctæ ſedis ſuprema auctoritate, & Eccleſiæ ſponſæ ſuæ unitate & poteſtate, conſtitutionem ipſam, ſacro præſenti Concilio approbante, innovamus & approbamus, ſine tamen præjudicio declarationis ſanctæ mem. Clementis Papæ V. quæ incipit, Meruit. Inhibentes in virtute ſanctæ obedientiæ, ac ſub pœnis & cenſuris infra dicendis omnibus & ſingulis Chriſti fidelibus, tam laicis quam clericis, ſecularibus, & quorumvis ordinum, etiam mendicantium regularibus, & aliis quibuſcunque perſonis, cujuſcunque ſtatus, gradus, & conditionis exiſtant, etiam ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinal. Patriarchis, Primatibus, Archiepiſcopis, Epiſcopis, & quibuſvis aliis Eccleſiaſtica vel Mundana vel quavis alia dignitate fulgentibus, omnibuſque aliis & ſingulis Prælatis, clericis, capitulis & conventibus ſecularibus, & ordinum prædictorum regularibus, etiam monaſteriorum Abbatibus, Prioribus, Ducibus, Comitibus, Principibus, Baronibus, Parlamentis, officialibus etiam Regiis, Judicibus, advocatis, notariis & tabellionibus Eccleſiaſticis vel ſecularibus, & quibuſvis aliis perſonis Eccleſiaſticis, regularibus & ſecularibus, ut præfertur, quacunque dignitate fulgentibus, in præfato Regno Franciæ, Delphinatu, & ubicunque prædicta pragmatica directe vel indirecte, tacite vel expreſſe vigeret, quomodolibet exiſtentibus, vel pro tempore futuris, ne de cætero præfata pragmatica ſanctione, ſeu potius corruptela, quomodolibet ex quavis cauſa, tacite vel expreſſe, directe vel indirecte, aut quovis alio quæſito colore vel ingenio, in quibuſcunque actibus judicialibus vel extrajudicialibus uti, ſeu etiam eam allegare, vel ſecundum eam judicare, aut quoſvis actus judiciales vel extrajudiciales, ſecundum dictæ pragmaticæ tenorem vel capitula in ea contenta, per ſe vel alium ſeu alios, nullatenus facere præſumant, aut per alios fieri permittant, ſeu mandent, nec præfatam [a] pragmaticam ſanctionem, aut in ea contenta capitula ſeu decreta, alterius in domibus ſuis, aut aliis locis publicis vel privatis teneant, quinimo illam ex quibuſvis Archivis etiam Regiis, ſeu capitularibus & locis prædictis, infra ſex menſes a data præſentium computandos deleant, ſeu deleri faciant, ſub majoris excommunicationis latæ ſententia, necnon quoad Eccleſiaſticas & regulares perſonas prædictas omnium etiam Patriarchalium, metropolitanorum & aliarum cathedralium Eccleſiarum, monaſteriorum quoque & Prioratuum, etiam conventualium & quarumcunque dignitatum, aut beneficiorum Eccleſiaſticorum ſecularium & quorumvis ordinum regularium, privationis, & inhabilitatis ad illa in poſterum obtinenda, quo vero ad ſeculares præfatæ excommunicationis, necnon amiſſionis quorumcunque feudorum, tam a Romana, quam alia Eccleſia, ex quavis cauſa obtentorum, ac etiam inhabilitatis ad illa in poſterum obtinenda, quo vero ad ſeculares præfatæ excommunicationis, necnon amiſſionis quorumcunque feudorum, tam a Romana, quam alia Eccleſia, ex quavis cauſa obtentorum, ac etiam inhabilitatis ad illa in poſterum obtinenda, inhabilitatiſque ad omnes & ſingulos actus legitimos, quomodolibet faciendos, infamiæque ac criminis læſæ majeſtatis in jure expreſſis pœnis, eo ipſo & abſque ulteriori declaratione, per omnes & ſingulos ſupradictos, ſi (quod abſit) contrafecerint, incurrendis, a quibus vigore cujuſcunque facultatis, ac clauſularum, etiam in confeſſionalibus, quibuſvis perſonis ſub quibuſvis verborum formis conceſſis contentarum, niſi a Rom. Pont. canonice intrante, vel alio ab eo ad id in ſpecie facultatem habente, præterquam in mortis articulo conſtituti, abſolvi nequeant.

CAP. II.

Eccleſia in afflictis, & maxime turbatis Chriſtianæ Reipublicæ rebus præſentiſſimum remedium ex Conciliorum œcumenicorum indictione experta eſt.

Paulus III.

MAjores noſtri ſapientia admirabili & ſanctitate præditi, ſæpe in ſummis Chriſtianæ Reipublicæ periculis, remedium optimum atque opportuniſſimum, œcumenica Concilia, & Epiſcoporum generales conventus adhibuerunt. Ex diplomate indictionis Tridentini Concilii. Kal. Junii, 1542.

CAP. III.

Conciliorum canones interpretantur & confirmantur Pontificis Maximi declaratione.

Pius IV.

SIcut ad ſacrorum Conciliorum decreta ac canones auctoritas atque confirmatio Apoſtolicæ ſedis & debet & ſolet accedere, ita ſi qua ſuper eis exorta ſit dubitatio, ejuſdem ſedis judicio & declaratione tollenda eſt.

Yyyy 2 CAP.

a *Vide Nicolaum Sanderum, lib. 7. de viſibili monarchia, ubi agit de Concil. Conſtantienſi, pag. 540.* b *Leo epiſt. 84. ad Anaſt. in fin. Gelaſ. in Epiſt. ad Epiſcopos Dardaniæ Nicol. I. in Epiſt. ad Michaelem Imper. Innoc. III. ſerm. de conſecr. Pontific. Bonifac. VIII. in Extravag. tit. de major. & obed.*

a *Pragmaticæ ſanctionis abolitio, ejuſque ſequentium pœnæ,*

Digitized by Google

CAP. IV.

Concilii decreta non prius rata & firma habentur, quam eis acceſſerit Pontificis maximi confirmatio, cujus eſt ea & indicere & declarare, tum ſancte interpretari. Idque etiam Concilii Tridentini exemplo, ex antiqua Eccleſiaſticæ juriſdictionis ritu, probare licet.

a Idem.

BEnedictus a Deus, & pater Domini noſtri Jeſu Chriſti, pater miſericordiarum, & Deus totius conſolationis, qui reſpicere dignatus Eccleſiam ſuam ſanctam, tot procellis & tempeſtatibus agitatam atque vexatam, & gravius in dies laborantem, apto tandem ei ſubvenit opportunoque remedio. Ad plurimas & pernicioſiſſimas hæreſes extirpendas, ad corrigendos mores, & reſtituendam Eccleſiaſticam diſciplinam, ad pacem & concordiam Chriſtiani populi procurandam, indictum jampridem in civitatem Tridentinam œcumenicum & generale Concilium b a piæ memoriæ Paulo III. prædeceſſore noſtro, & ſeſſionibus aliquot habitis cœptum fuerat. Ab ejus autem ſucceſſore Julio in eandem urbem revocatum, poſt alias ſeſſiones celebratas, variis impedimentis & difficultatibus objectis, ne tum quidem peragi potuerat. Itaque diutius intermiſſum fuerat, non ſine maximo mœrore piorum omnium, cum quotidie magis Eccleſia ejuſmodi remedium imploraret. Nos autem, poſt ſuſceptum ſedis Apoſtolicæ regimen, tam neceſſarium ac ſalutare opus, ſicut paſtoralis ſollicitudo monebat, divinæ miſericordiæ fidentes perficere aggreſſi, adjuti pio ſtudio chariſſimi in Chriſto filii noſtri, Ferdinandi Romanorum Imperatoris electi, & aliorum Chriſtianorum Regum, Rerumpublicarum, ac Principum, tandem conſecuti ſumus, quod nec diurnis nec nocturnis curis laborare deſtitimus, quodque a patre luminum aſſidue precati ſumus. Cum enim eam in urbem undique ex Chriſtiani nominis nationib. conveniſſet noſtris convocata literis, & ſua etiam ipſorum pietate, excitata Epiſcoporum & aliorum inſignium Prælatorum maxima, & œcumenico Concilio digna frequentia, præter plurimos alios pios, & ſacrarum literarum ſcientia, divinique & humani juris cognitione præſtantes viros, præſidentibus ipſi Synodo ſedis Apoſtolicæ legatis, nobis adeo Concilii libertati faventibus, ut etiam de rebus ſedi Apoſtolicæ propriæ reſervatis, liberum ipſi Concilio arbitrium, per literas ad legatos noſtros ſcriptas, ultro permiſerimus, quæ de Sacramentis, & aliis rebus, quæ quidem neceſſariæ viſæ ſint, tractanda, definienda, & ſtatuenda reſtabant, ad confutandas hæreſes, ad tollendos abuſus, & emendandos mores, a ſacroſancta Synodo ſumma libertate diligentiaque tractata, & accurate ac mature admodum definita, explicata, ſtatuta ſunt. Quibus rebus perfectis, Concilium tanta omnium qui illi interfuerunt concordia peractum fuit, ut conſenſum eum plane a Domino effectum fuiſſe conſtiterit, idque in noſtris atque omnium oculis valde mirabile fuerit. Pro quo tam ſingulari Dei munere ſupplicationes ſtatim in alma hac urbe indiximus, quæ magna Cleri & populi pietate celebratæ fuerunt, laudeſque & gratias divinæ majeſtati merito perſolvendas curavimus, cum ejuſmodi Concilii exitus ſpem magnam & prope certam attulerit, fore, ut majores in dies fructus ad Eccleſiam ex ipſius decretis, conſtitutionibuſque perveniant. Cum autem ipſa ſancta Synodus, pro ſua erga ſedem Apoſtolicam reverentia, antiquorum etiam Conciliorum veſtigiis inhærens, decretorum ſuorum omnium, quæ noſtro & prædeceſſorum noſtrorum tempore facta ſunt, confirmationem c a nobis petierit, decreto de ea re in publica ſeſſione facto; Nos ex legatorum literis prius, deinde poſt reditum eorum, ex iis, quæ Synodi nomine diligenter retulerunt, poſtulatione ipſius Synodi cognita, habita ſuper hac re cum venerabilibus fratribus noſtris S. R. Eccl. Card. deliberatione matura, ſanctique Spiritus inprimis auxilio invocato, cum ea decreta omnia catholica, & populo Chriſtiano utilia ac ſalutaria eſſe cognoviſſemus, ad Dei omnipotentis laudem, de eorundem fratrum noſtrorum conſilio & aſſenſu, in conſiſtorio noſtro ſecreto, illa omnia & ſingula auctoritate Apoſtolica hodie confirmavimus: & ab omnibus Chriſti fidelibus ſuſcipienda ac ſervanda eſſe decrevimus: ſicut harum quoque literarum tenore ad clariorem omnium notitiam confirmamus, & ſuſcipi obſervarique decernimus. Mandamus autem in virtute ſanctæ obedientiæ, & ſub pœnis a ſacris canonibus conſtitutis, aliiſque gravioribus, etiam privationis, arbitrio noſtro infligendis, univerſis & ſingulis venerabilibus fratribus noſtris, Patriarchis, Archiepiſcopis, Epiſcopis, & aliis quibuſvis Eccleſiarum Prælatis, cujuſcunque ſtatus, gradus, ordinis, & dignitatis ſint, etiam ſi Cardinalatus honore præfulgeant, ut eadem decreta & ſtatuta in Eccleſiis ſuis, civitatibus & diœceſibus, in judicio & extra judicium, diligenter obſervent, & a ſubditis quiſque ſuis, ad quos quomodolibet pertinent, inviolabiliter faciant obſervari, contradictores quoslibet & contumaces per ſententias, cenſuras, & pœnas Eccleſiaſticas, etiam in ipſis decretis contentas, appellatione poſtpoſita compeſcendo; invocato etiam, ſi opus fuerit, brachii ſecularis auxilio. Ipſum vero chariſſimum filium noſtrum Imperatorem electum, cæteroſque Reges, Reſpublicas, ac Principes Chriſtianos monemus & per viſcera miſericordiæ Domini noſtri Jeſu Chriſti obteſtamur, ut qua pietate Concilio per oratores ſuos affuerunt, eadem pietate, ac pari ſtudio divini honoris, & populorum ſuorum ſalutis cauſa, pro ſedis quoque Apoſtolicæ, & ſacræ Synodi reverentia, ad ejuſdem Concilii exequenda & obſervanda decreta Prælatis, cum opus fuerit, auxilio & favore ſuo adſint, neque adverſantes ſanæ ac ſalutari Concilii doctrinæ opiniones a populis ditionis ſuæ recipi permittant, ſed eas penitus interdicant. Ad vitandum præterea perverſionem & confuſionem, quæ oriri poſſet, ſi unicuique liceret, prout ei liberet, in decreta Concilii commentarios & interpretationes ſuas edere, Apoſtolica auctoritate inhibemus omnibus, tam Eccleſiaſticis perſonis, cujuſcunque ſint ordinis, conditionis, & gradus, quam laicis quocunque honore ac poteſtate præditis, Prælatis quidem ſub interdicti ingreſſus Eccleſiæ, aliis vero, quicunque fuerint, ſub excommunicationis latæ ſententiæ pœnis, ne quis ſine auctoritate noſtra audeat ullos commentarios, gloſſas, annotationes, ſcholia, ullumve omnino interpretationis genus ſuper ipſius Concilii decretis quocunque modo edere, aut quicquam quocunque nomine, etiam ſub prætextu majoris decretorum corroborationis aut executionis, aliove quæſito colore ſtatuere. Si cui vero in eis aliquid obſcurius dictum & ſtatutum fuiſſe, eamque ob cauſam interpretatione aut deciſione aliqua egere viſum fuerit, aſcendat ad locum, quem Dominus elegit, ad ſedem videlicet Apoſtolicam, omnium fidelium magiſtram, cujus auctoritatem etiam ipſa ſancta Synodus tam reverenter agnovit. Nos enim difficultates & controverſias, ſi quæ ex eis decretis ortæ fuerint, nobis declarandas, quemadmodum ipſa quoque ſancta Synodus decrevit, reſervamus, parati, ſicut ea de nobis merito confiſa eſt, omnium provinciarum neceſſitatibus, ea ratione, quæ commodior nobis viſa fuerit, providere. Rom. 7. Kal. Febr. 1563.

a 2. *Corinth.* 1. b a *Pio IV. tandem in Tridentina civitate continuatum & abſolutum fuit die Mercurii.* 26. *Januar.* 1564. c *Seſſ.* 25. *cap. ultimo.*

TITULUS VIII.
DE CELEBRATIONE MISSARUM, ET SACRAMENTO EUCHARISTIÆ, ET DIVINIS OFFICIIS.

CAP.

CAP. I.

Clerici, ſub pœna ſuſpenſionis a divinis, Miſſæ ſacrificium non celebrent veſpertino tempore.

Pius V.

SAnctiſſimus in Chriſto pater & Dominus noſter, dominus Pius (divina providentia) Papa V. ad cujus notitiam pervenit, quod nonnulli cathedralium, etiam forſan metropolitanarum, collegiatarum, & aliarum Eccleſiarum, necnon monaſteriorum, conventuum, domorum, & aliorum piorum locorum ſecularium, & diverſarum ordinum, ac militarium regularium, Prælati, capitula, clerici, fratres, aliique ſuperiores & perſonæ, antiquum ſanctæ Romanæ Eccleſiæ ritum inſtitutis Miſſarum celebrandarum temporibus pervertere ſatagentes, diverſas licentias & facultates, Miſſas, quæ media nocte, & ceu in aurora Nativitatis, ac de mane Reſurrectionis Domini noſtri Jeſu Chriſti, & forſan aliarum feſtivitatum, juxta prædictum ritum celebrari conſueverant, de ſero forſan circa ſolis occaſum vigiliæ feſtivitatum earundem, in ſuis Eccleſiis & capellis celebrandi, ſeu celebrari faciendi, ab Apoſtolica ſede vel ejus legatis ac etiam majori pœnitentiario pro tempore exiſtente, variis prætextibus impetraverunt, illiſque jampridem utuntur: hoc ab antiquo catholicæ Eccleſiæ inſtituto, ſanctorumque Patrum decretis deviare conſiderans, ac propterea hunc abuſum ab Eccleſia Dei ſubmovere volens, omnes ac ſingulas licentias & facultates hujuſmodi hactenus etiam motu proprio, vel quorumvis etiam Imperatorum, Regum, & aliorum Principum contemplatione, & ex quibuſvis cauſis quomodolibet conceſſas, ac Apoſtolicas & alias literas deſuper confectas, illarum omnium tenores pro ſufficienter expreſſis habens, Apoſtolica auctoritate, ex certa ſcientia revocavit, ac omnino caſſavit, & annullavit: hac præſenti perpetuo valitura conſtitutione quibuſvis Prælatis, capitulis, clericis, fratribus, aliiſque ſuperioribus, & perſonis earundem Eccleſiarum, monaſteriorum, conventuum, domorum, & aliorum piorum locorum, in virtute ſanctæ obedientiæ, & ſub indignationis ſuæ, ac perpetuæ ſuſpenſionis a divinis pœna, diſtrictius inhibens, ne deinceps Miſſas veſpertino tempore, nomine licentiarum & facultatum hujuſmodi, aut alio quovis prætextu celebrare, vel celebrari facere præſumant: ac mandans locorum ordinariis, ut eandem præſentem conſtitutionem, ſub prædictis & aliis ſibi beneviſis pœnis, per quoſcunque Prælatos, capitula, clericos, fratres ſuperiores, & perſonas hujuſmodi, inviolabiliter obſervari faciant, contradictores quoslibet auctoritate Apoſtol. compeſcendo. Rom. 28. Mart. 1566.

CAP. II.

Divini cultus & templorum Dei dicatorum religio omnem decorem expoſtulat, ut hinc arceantur colloquia, confabulationes, deambulationes, joci, & ea omnia, quæ vel ſcandala ſunt, vel devotionis impedimenta: nam domum Domini decet ſanctitudo.

Idem.

UT Deo optimo maximo, glorioſæ virgini, & ſanctis omnibus debitus honor deferatur, Gregorii X. prædeceſſoris noſtri conſtitutionem innovantes, ac ſtatuta in Tridentino Concilio obſervari volentes, ſtatuimus & ordinamus, ut ad Eccleſias ſit humilis & devotus ingreſſus, quieta converſatio, devotis orationibus inſtent, & omnes genibus flexis ſanctiſſimum Sacramentum adorent, ad nomen Jeſu Chriſti Domini noſtri, cum exhibitione reverentiæ, caput inclinent, nullus in dictis Eccleſiis ſeditionem faciat, tumultum excitet, clamores moveat, impetumve committat, ceſſent vana, fœda, & profana colloquia, riſus immoderati, & ſtrepitus omnes judiciorum, & alia quæcunque, quæ divinum officium perturbare poſſunt. Nullus intra Eccleſias deambulare audeat ſive præſumat, dum celebrantur ſacra Miſſarum myſteria, & alia divina officia. Qui vero prædicta petulanti animo contempſerint, præter divinæ ultionis acrimoniam, noſtri quoque arbitrii pœnas incurrent, quæ omnia locorum quoque ordinarii in ſuis Eccleſiis facient obſervari. Quicunque vero in Eccleſiis, dum ibi ſacrificium Miſſæ, & divina celebrantur officia, aut verbum Dei prædicatur, deambulare, vociferari, aut verſo tergo ad ſanctiſſimum irreverenter ſedere, aut aliquid, quod ſcandalum generet, aut divina perturbet officia, facere præſumpſerit, pœnam viginti quinque ducatorum incurret, præter alias arbitrio noſtro imponendas & moderandas pœnas, & qui non habebit in ære, luet in corpore, aut exilio mulctabitur. Qui vero in Eccleſiis cum mulieribus impudicis, ſive etiam honeſtis, colloquium ſcurrile habuerit, aut alios inhoneſtos actus fecerit, vigintiquinque ducatorum pœnam incurrat, & carceris per menſem. Qui in Eccleſiis, ut ſupra, obſcœnis & inhoneſtis verbis aut ſignis uſus fuerit, aut alia fœda colloquia cum perſonis quibuſcunque habuerit, decem aureorum pœna mulctetur, aut alias corporaliter puniatur. Mandamus præterea omnibus & ſingulis cathedralium, collegiatarum, & parochialium Eccleſiarum capitulis, Rectoribus, vicariis, ſacriſtis, oſtiariis, & aliis ipſarum cuſtodibus, quatenus præfatos omnes in Eccleſiis delinquentes admoneant, & ut in eis vetita fieri non permittant, vel ſaltem ipſis ordinariis vel officialibus noſtris puniendos deferant: quod ſi facere neglexerint, pœnam duorum aureorum vice qualibet incurrent *** ducatorum incurrat, pro ſecunda pœna duplicabitur, pro tertia aureum centum ducatos ſolvet, & ignominia notatus exilio mulctabitur. Qui vero plebejus fuerit, nec erit ſolvendo, pro prima vice manibus poſt tergum ligatis ante fores Eccleſiæ conſtituetur per diem integrum, pro ſecunda fuſtigabitur per urbem, pro tertia lingua ei perforabitur, & mittetur ad triremes. Quicunque clericus in hoc blaſphemiæ crimen incurrerit, pro prima vice fructibus unius anni omnium & quorumcunque beneficiorum ſuorum, pro ſecunda beneficiis ipſis privetur, pro tertia omnibus etiam dignitatibus exutus deponatur, & in exilium mittatur. Quod ſi clericus nullum obtinuerit beneficium, pœna pecuniaria, vel corporali pro prima vice puniatur, pro ſecunda carceribus mancipetur, pro tertia verbaliter degradetur, & ad triremes mittatur. Qui reliquos ſanctos blaſphemaverit, pro qualitate blaſphemiæ atque perſonæ, arbitrio Judicis puniatur.

CAP. III.

Facultatis conceſſæ Græcis Latino more, & Latinis Græco ritu Miſſas & alia divina officia celebrandi, revocatio.

Idem.

PRovidentia Romani Pontificis plurimum circumſpecta nonnunquam ea, quæ certis ſuadentibus cauſis per ejus prædeceſſores geſta ſunt, ex aliis non minus rationabilibus cauſis alterat, & ad priſtinum ſtatum reducit, prout æquitas ſuadet, & in Domino conſpicit expedire. Sane, cum ad notitiam noſtram pervenerit, quod nonnulli Presbyteri, tam Græci, quam Latini, antiquum S. R. E. ritum, tam in celebratione Miſſarum, quam aliorum divinorum officiorum, pervertere ſatagentes, diverſas licentias & facultates, Miſſas, & alia divina officia, Græci Latino more, ac Latini Græco ritu celebrandi, ab Apoſtolica ſede, vel ejus legatis, ac etiam majore pœnitentiario pro tempore exiſtente, variis prætextibus impetrarunt, illiſque jampridem utuntur; hoc ab antiquæ catholicæ Eccleſiæ inſtituto, ſanctorumque Patrum decretis deviare conſiderantes, propterea hunc abuſum ab Eccleſia Dei extirpare & ſubmovere volentes, omnes & ſingulas licentias & facultates hujuſmodi, hactenus etiam motu proprio, vel quorumvis etiam Imperatorum, Regum, & aliorum Principum contemplatione, & ex quibuſvis cauſis quomodolibet conceſſas, ac Apoſtol. & alias literas deſuper confectas, illarum omnium tenores pro ſufficienter

expreſ-

Digitized by Google

expreſſis habentes, Apoſtolica auctoritate, ex certa ſcientia, hac præſenti noſtra perpetuo valitura conſtitutione revocamus, caſſamus, annullamus, & irritamus: quibuſvis Presbyteris, tam Græcis, quam Latinis, in virtute ſanctæ obedientiæ, & ſub indignationis noſtræ, ac perpetuæ ſuſpenſionis a divinis pœnis, diſtrictius inhibentes, ne deinceps Presbyteri Græci, præcipue uxorati, Latino more, & Latini Græco ritu, hujuſmodi licentiarum & facultatum, aut alio quovis prætextu, Miſſas & alia divina officia celebrare, & celebrari facere præſumant. Mandantes in virtute ſanctæ obedientiæ omnibus & ſingulis venerabilibus fratribus noſtris, Patriarchis, Primatibus, Archiepiſcopis, & Epiſcopis, quatenus in civitatibus & diœceſibus propriis præſentes noſtras literas publicari, & ſub prædictis & aliis ſibi beneviſis pœnis, per quoſcunque Prælatos, Capitula, Clericos, Fratres, Superiores, & perſonas quaſlibet inviolabiliter obſervari faciant. Contradictores quoſlibet auctoritate Apoſtolica compeſcendo.

TITULUS IX.
DE RELIQUIIS, ET VENERATIONE SANCTORUM.

CAP. I.

Sanctorum feſta & ſolennas memoriæ ſub die eorum obitus celebrantur.

Paulus IV.

GLorioſus in ſanctis ſuis Deus, qui omnia operatur in omnibus, quoſdam in Eccleſia ſua poſuit Apoſtolos, quoſdam Prophetas, quoſdam Doctores, quoſdam Martyres, & quoſdam Confeſſores, quos per anni circuitum, die ut plurimum, qua eos ad cœleſtia regna migrare contigit, ſancta veneratur univerſalis Eccleſia, ut Chriſti fideles eorum venerationi per exercitium bonorum operum vacantes, piis ante thronum divinæ majeſtatis eorum ſuffragiis adjuvari, & exinde Deo propitio vitam æternam facilius conſequi valeant.

CAP. II.

Religioſa feſtorum dierum renovatio, in quibus nihil agendum, quod ſanctitatem, charitatem & pietatem non ſpiret.

Pius V.

CUm dierum feſtorum obſervatio ad Dei cultum maxime pertineat, & in lege divina a præcipiatur, cupientes abuſus privatos, qui ex eorum inobſervantia invaluerunt, omnino corrigere, & antiquorum canonum ſtatuta renovantes mandamus, ut omnes dies Dominici, & præcipue in honorem Dei, beatæ Mariæ virginis, ſanctorum Apoſtolorum feriati, cum omni veneratione obſerventur, & omnes diebus præfatis Eccleſias frequentent, divinis officiis devote intendant, ab omni illicito & ſervili opere abſtineant, mercatus non fiant, profanæ negotiationes, & judiciorum ſtrepitus conquieſcant. Qui vero in diebus præfatis opus aliquod illicitum feciſſe deprehenſus fuerit, præter divinam ultionem, & amiſſionem animalium, quibus ad vecturam utetur, etiam graves pœnas incurret, arbitrio noſtro, ſeu Vicarii noſtri in urbe. In aliis autem locis arbitrio ordinariorum, vel aliorum magiſtratuum, ita ut præventioni locus ſit. Quibus omnibus diſtricte præcipimus, ut hæc diligenter obſervari procurent, illas etiam feſtivitates, quæ juxta conſuetudinem locorum ſolemniter celebrari conſueverunt, juxta laudabilem conſuetudinem, debita cum reverentia obſervari faciant, ſub pœnis arbitrio ipſorum imponendis & moderandis. Romæ Cal. Aprilis, 1566.

CAP. III.

Calendis Octobris perpetuo ſolennes feſti Roſarii beatæ Virginis, ob d. victam claſſem Selimi Turcarum Imperatoris in ſinu Corinthiaco apud Naupactum.

a Deuter. c. 5. Exod. 21. & 30. Ezech. 20. Luc. 18.

Gregorius XIII.

MOnet Apoſtolus in omnibus gratias agere, monent quoque ſacrarum literarum hiſtoriæ, inſignia Dei beneficia, tum ut ei, a quo accepta ſint, meritæ referantur gratiæ, tum ut fideles, quibus collata ſunt, illorum memores, ad divinum cultum magis in dies incitentur, ſolemnibus annuis feſtivitatibus celebranda eſſe. Quod cum multoties inſtitutum fuerit, tum vero maxime, cum Deus patrum noſtrorum populum ſuum a ſervitute Ægyptiaca per manum fortem liberavit. Notabitis itaque quod non minora beneficia quotidie a Deo Optimo Maximo accipimus, inter quæ illud ſingulariſſimum ſuperiore anno ab ineffabili ipſius clementia nobis conceſſum fuit, ut Turcarum claſſis & numero longe ſuperior, & præteritis elata victoriis, a Chriſtianorum claſſe, virtute Domini noſtri Sabbaoth decertante, die ſeptimo Octobris, non longe a Corinthiaco ſinu penitus devicta & quaſſata fuerit, qua nempe victoria univerſum populum Chriſtianum ab impiiſſimi Tyranni faucibus divino munere ereptum fuiſſe inficiari nemo poteſt: Apoſtoli præcepto parere, & ſanctorum patrum exempla ſequi volentes, ut hujus ingentiſſimi beneficii anniverſaria habeatur memoria, inſtituere omnino decrevimus.

Quia vero preces ad Deum oblatæ, eo gratiores ad illius conſpectum aſcendant, quo digunioribus interceſſoribus, & pio aliquo orandi modo offeruntur, memores beatum Dominicum ordinis prædicatorum inſtitutorem, cum & Gallia & Italia a pernicioſis premeretur hæreſibus, ad iram Dei placandam, & beatiſſimæ virginis interceſſionem implorandam, piiſſimum illum orandi modum inſtituiſſe, quod Roſarium & Pſalterium beatiſſimæ virginis Mariæ nuncupatur: animadvertentes quoque, eadem die ſeptima, quæ tunc fuit dies Dominica prima dicti menſis Octobris, fraternitates omnes ſub dicti Roſarii nuncupatione militantes, per univerſum orbem, juxta earum laudabilia inſtituta & conſuetudines proceſſionaliter incedentes, pias ad Deum preces effudiſſe, quas per interceſſionem beatiſſimæ virginis ad dictam victoriam conſequendam multum profuiſſe, pie credendum eſt, operæ pretium nos facturos eſſe exiſtimavimus, ſi ad tantæ victoriæ cœlitus proculdubio conceſſæ memoriam conſervandam, ad gratias Deo & beatiſſimæ virgini agendas, feſtum ſolenne ſub nuncupatione Roſarii in prima Dominica menſis Octobris ſingulis annis celebrandum inſtituerimus. Quocirca motu proprio & de Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine, ad laudem Dei & Domini noſtri Jeſu Chriſti, ejuſque glorioſæ virginis matris, tenore præſentium decernimus, ut de cætero perpetuis futuris temporibus, qualibet prima die Dominica menſis Octobris, per univerſi orbis partes, in his videlicet Eccleſiis, in quibus altare, vel capella Roſarii fuerit, ab omnibus & ſingulis utriuſque ſexus Chriſti fidelibus feſtum ſolenne ſub nuncupatione Roſarii prædicti, ſub duplici majori officio, ad inſtar aliarum ſolennium feſtivitatum celebretur & ſanctificetur, eademque die officium de beatiſſima virgine novem lectionum more Eccleſiaſtico perſolvatur & recitetur. Decernentes præſentes, quas perpetuo valere volumus, nullo unquam tempore, de ſubreptionis vel obreptionis, aut nullitatis ſeu alio vitio, vel intentionis noſtræ, aut alio defectu notari, argui, vel impugnari poſſe, ſed plenarios effectus ſortiri debere: & ita per quoſcunque Judices, quavis auctoritate fulgentes, etiam cauſarum palatii Apoſtolici auditores, & ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinales, ſublata eis, & eorum cuilibet, quavis aliter judicandi, aut interpretandi facultate & auctoritate, judicari & interpretari, & definiri debere. Cal. April. 1573.

TITU-

Digitized by Google

TITULUS X
DE JURAMENTIS, ET JURISJURANDI OBLIGATIONE.
CAP. I.

Impoſſibilium & illicitorum juramentum inane & prohibitum.

Gregorius XIII.

INter Apoſtolicas & alias canonicas ſanctiones, quæ de jurisjurandi religione variis temporibus prodierunt, fel. record. Nicolaus Papa III. intelligens, in nonnullis Eccleſiis dearum conſuetudine obſervari, ut cum earum Prælati ad Eccleſias ipſas primo accedunt, vel cum de recipiendis ibidem novis Canonicis agitur, nec Prælatos admitti, nec canonicos aliter recipi in dictis Eccleſiis, niſi jurato ab eis, ſtatuta & conſuetudines ipſarum Eccleſiarum ſcripta, inviolabiliter obſervare: inter laicos etiam multarum civitatum, caſtrorum, & terrarum, eum conſuetudinis morbum in aſſumendis poteſtatibus, rectoribus, vel officialibus ſuis irrepſiſſe, ut ipſi poteſtates, rectores, & officiales ad hujuſmodi poteſtates, rectorias, & officia, nullo modo admittantur, niſi prius ſe ſtatuta ipſorum locorum clauſa juraverint ſerveturos. Et quia in ſtatutis conſuetudinibuſque ſupradictis interdum aliqua reperiebantur illicita, ſeu impoſſibilia, vel obviantia Eccleſiaſticæ libertati, idcirco ne ſub tali generalitate jurandi ſic in jurantibus peccandi occaſio præberetur, cum juramentum non fuerit inſtitutum, ut vinculum eſſet iniquitatis, prædictus Nicolaus Papa animarum periculis obſiſtere cupiens, frugifera & ſalubri conſtitutione præcepit quibuſcunque ſcientibus, contineri in prædictis conſuetudinibus & ſtatutis illicita, impoſſibilia, vel libertati Eccleſiaſticæ obviantia, hujuſmodi juramenta ab eis nullo modo præſtari, & juramenta, ea intentione facienda vel facta, ut etiam illicita, vel impoſſibilia, ſeu libertati Eccleſiaſticæ obviantia obſerventur, cum etiam ſub tali intentione præſtari non poſſent, abſque divinæ Majeſtatis offenſa, decrevit in hujuſmodi illicitis, impoſſibilibus, ſeu libertati Eccleſiaſticæ obviantibus non ſervanda: quia potius pro animarum ſalute, ſi ſub forma prædicta vel ſimili aliquos ignorantes prædicta illicita, ſeu impoſſibilia, vel libertati Eccleſiaſticæ obviantia jurare contingeret, ad obſervanda duntaxat licita, poſſibilia, libertati Eccleſiaſticæ non obviantia, juramentorum intentio referri deberet: declarans juramenta ſub hujuſmodi generalitate qualitercunque, & ſub quacunque verborum forma præſtita vel præſtanda, ad licita, poſſibilia, ac Eccleſiaſticæ libertati non obviantia duntaxat extendi, ipſoſque jurantes ad alia per præſtationem juramenti hujuſmodi non teneri. Verumtamen multi infirmi, cupidique ſenſus ſeſe in hujuſmodi juramenta cum animarum ſuarum periculo præcipitant.

Nos, quoniam hæc ſanctorum quoque Patrum inſtitutis & ſalubri rerum Eccleſiaſticarum directioni adverſantur, & tanquam de radice ambitionis procedentia, omne bonum in Eccleſiis rebuſque publicis pervertunt, ea novæ proviſionis ſubſidio prohibere volentes, præſentium auctoritate innovamus prædictam conſtitutionem Nicolai Papæ, itidemque alias omnes canonicas ſanctiones, de abuſu & reprobatione hujuſmodi juramentorum promulgatas, voluмuſque eas ubique ab omnibus, etiam quoad præterita, inviolabiliter obſervari. Ac etiam præcipimus, & interdicimus Prælatis, Canonicis, & aliis ſupradictis, necnon Eccleſiarum capitulis, & monaſteriorum, cæteriſque conventibus, civitatum quoque, caſtrorum & terrarum communitatibus, & perſonis quacunque dignitate præditis, ne ulla omnino juramenta illicita, impoſſibilia, damnoſa, vel libertati Eccleſiaſticæ, aut decretis Concilii Tridentini obviantia, ſive ante, ſive poſt electiones, confirmationes, proviſiones, receptiones, admiſſiones, aut alios actus, ubicunque, ac quocunque tempore, etiam prætextu cujuſvis conſuetudinis quantocunque tempore obſervatæ, quæ potius corruptela eſt cenſenda, ſive in genere, ſive in ſpecie præſtare, reddere, vel exigere, neve ſuper præſtitis, redditis, vel exactis hucuſque ſquenquam in judicio, vel extra inquietare audeant quoquo modo, vel turbare: illos enim, qui juramenta illicita, impoſſibilia, damnoſa, vel Eccleſiaſticæ libertati, aut decretis dicti Concilii obviantia exigere contenderint, Epiſcopos videlicet, & alios quoſcunque Pontificali dignitate præditos, ſuſpendimus a divinis; capitula vero & conventus, eorumque Eccleſias, & loca omnia interdicto Eccleſiaſtico ſupponimus, ac ſingulares perſonas excommunicationis ſententia innodamus, inhabileſque facimus ad obtenta & alia obtinenda, eo ipſo, nobiſque & Romano Pontifici pro tempore exiſtenti, relaxationem ſuſpenſionis & interdicti, necnon abſolutionem ab excommunicationis ſententia hujuſmodi perpetuo reſervamus. Decernentes eos, qui talia juramenta ſcienter præſtiterint, uſu & commodo rei & gratiæ, cujus cauſa juraverint, eo ipſo privatos eſſe: alios vero ignorantes ad præſtitorum juramentorum hujuſmodi obſervationem minime teneri; necnon irritum & inane, quicquid ſecus per quoſcunque, ſcienter vel ignoranter, attentatum eſt haſtenus, & deinceps contigerit attentari. Rom. Non. Sept. 1584.

TITULUS XI.
DE TREUGA, ET PACE.
CAP. I.

Pacis & treugæ fidejuſſiones ſtipulentur, ut nevis cauſis rumpatur conventio.

Pius IV.

QUoniam eo hominum protervitas devenit, ut qui homicidium, vel maleficium aliquod committere deliberarunt, prius quærant eos, quos pro hoſtibus habent, treugæ vel pacis prætextu aſſecurando decipere, quo facilior poſtea delicti perpetratio reddatur, expeditque propterea, ut quos Dei timor non retinet, pœnarum rigor deterrendo coerceat, populorum quieti conſulere, & flagitioſos ſicariorum ac ſcandaloſorum auſus deprimere, necnon cavillationibus, quas ad ſolutiones pœnarum effugiendas hominum malitia indies excogitat, ſubvenire volentes, quod pœnæ conventionales pacis & treugæ ruptæ, & fidejuſſiones de non offendendo, ſtipulentur in futurum per Notarios in favorem Cameræ Apoſtolicæ, & non communitatum vel alterius; & ſi aliter factæ fuerint, in ipſius Cameræ favorem ſtipulatæ cenſeantur. Quodque in cauſis treugarum paciſque fractarum ipſi fractores, vel eorum fidejuſſores allegare non poſſint, quod offenſa ex nova cauſa proceſſit, nec allegata cuiquam ſuffragetur. Et quia in cautionibus de non offendendo partes intendunt, ut ſibi, eo quo melius fieri poteſt modo, cautum ſit, ne offendantur impune, & ideo promittunt, non ſolum pro ſe ipſis, ſed etiam pro aliis eorum conjunctis, quod non offendent, neque offendi facient: ſed aliquando Notariorum imperitia ſenſum, & intentionem partium pervertente, contingit eos ſcribere, quod partes promittunt, non offendere per ſe & alios, ubi ſcriptum oportuiſſet, pro ſe & aliis: differentiam videlicet inter has voces, per & pro, neſcientes, vel confundentes; ac propterea præbentes anſam cavilloſis, & delinquentibus prætendendi, quod facta offenſione per unum ex comprehenſis in fidejuſſione, non ſit commiſſa ſtipulatio pœnæ, niſi conſtet, quod ille, qui offendit, de mandato principalis offenderit; unde etiam infinita ſcandala eveniunt, illaque remanent impunita. Idcirco quod ſi quis Notarius errorem hujuſmodi commiſerit, mille ducatorum auri Cameræ Apoſtolicæ applicandorum

pœna

Digitized by Google

pœna plrſtatut ; & nihilominus , ſive ax dictione , per , ſive aa dictions, pro, ſtipulatio soncepta & offenſio ſequuta fuerit, principalsa promittsntes ad pœnam conventione-lem pettnue tensantur , ac ſi ipſis mandantibue offenſio amenaſſst , & de eorum mandeto legitime conſtaret : iidem-que Notatii ſub ſimili pœna in inſtrumentis fidejuſſionum de non offendsndo apponant elauſulam : quod date conven-tione alicujus comprahenſi in ſtipulatione , ſi contingat , talem contraveniantam vere & realiter conſitari, vel ficta propter contumaciam in non comparendo , pœna conven tionalis committatur, & exigi poſſit a fidejuſſoribus, nulla axcuſatione vel exeeptione penitus admiſſa : imo habean-tur crimen & contraventio, ac ſi per teſtes vel alias legiti-mas probatum vel approbata fuiſſent. Et ſi clauſula in ſti-pulatione omiſſa fuerit , illa nihilominus pro appoſita , & contraventio pro legitime approbata habeantur. Et ſimili-ter, ſi per principalem ſive alium in fidejuſſione comprehen-ſum, ſtipulationi contraventum , & offendens ſeu contra-veniens contumax, iſque in maram contumaciam condem-natus fuerit , fidejuſſor ſtatim ad ſolvendum pœnam con-ventionalem cogetur ; nec poſſit audiri, ſuum principalem offendiſſe ca cauſa neceſſariæ defenſionis, allegendo & de-ducendo , ne videlicet delinquentes indirecte per procura-torem & interpoſitam perſonam eudiantur : & quod dictum eſt in eaemplo dicto exceptionis hujuſmodi , id etiam ad omnia alia extendatur. Et ſi talis clauſule fuerit in prædi-ctis ſtipulationibus omiſſe , nihilominus appoſite ſimiliter intelligatur. Quod & ad legitimem per parentes ſolvendam extendimus , ut illam ſolvere tenaantur , etiamſi eorum filii in meram contumaciam de aliquo delicto condemnati aut banniti fuerint, non obſtante quocunque ſtatuto , aut forſan conſuetudine in contrarium exiſtente, quibus omni-bus nos per præſentes in ampliori forma derogatum eſſe cenſemus & decernimus.

Præventio inter Judices ordinarios & ſeculares.

IN cauſis clericorum criminalibus mere Eccleſiaſticis , ordinarii Eccleſiaſtici privetiva ad ſeculares Judices co-gnoſcant, ſed in aliis mixtis ſit locus præventioni inter ordinarium & Judicem ſecularem , dateque præventione ex parte ordinarii Eccleſiaſtici , non niſi contra clericos tantum procedere poſſit. Et ſi prætendaretur ratione con-nexitatis, adjuncti , vel alias quomodocunque , laicum ejus forum ſortiri debere, Judea temen ſecularis ita præ-veniens, quevis inhibitione ſibi facta non obſtante , abſ-que cenſurarum vel aliarum pœnarum incurſu procedere poſſit . Necnon quibuſcunque appellationibus, provocatio-nibus, nullitatum dictionibus, commiſſionibus, inhibitio-nibus, & aliis decretis , contra formam ſuperius tradi-tam , per quoſcunque etiam Judices præfatos pro tempo-re quomodolibet emanetis & factis non attentis , libere & licite per ipſos Judices , e quibus ad ſuarum condem-nationum totalem axecutionam , alias temen legitime , ſub ſimilis indignationis & excommunicationis pœna , procedi poſſe, & omnino debere , ac ut procedant , præ-cipimus & mendamus. Et inſuper tam Judicibus præfa-tis, quam Notariis, ſub eadem excommunicationis ac in-dignationis noſtræ , privationiſque officii pœna , ne con-tra præmiſſa, aut quicquam præmiſſorum, facere & attan-tare præſumant, diſtrictius inhibemus.

C A P. II.

Moderatum & ad juris terminos reducitur praecedens reſ-criptum Pii IV. de allegatione novæ cauſa in cauſis pacis & treugæ fracta. Et præventio juxta Concilii Tridentini decretum obſervatur.

Pius IV.

CUm ob innumeres Rom. Pont. occupationes , ac par-ticularium rerum quarumlibet ſtatus ignorantiam , contingat ab eo quandoque literas emanare, quæ in ma-gnum aliquorum præjudicium redundare noſcuntur , mi-nime reprehendendum eſſe videtur , ſi tandem præjudicio cognito literas hujuſmodi , etiamſi per ejus prædeceſſorem emanaverint, tanquam per inadvertentiam editas , revo-cet & limitet, aliaſque deſuper diſponit, prout rerum & temporum qualitate penſata conſpicit in Domino ſalubri-ter expedire. Dudum ſiquidem fel. rec. Pius Papa IV, prædeceſſor noſter, cupiens criminibus & exceſſibus, qui in dies oriebantur, providere , per quaſdam ſuas in forma motus proprii editas literas inter alia ſtatuit, quod in cauſis treugarum & pacis fractarum , ipſi fractores, vel eorum fidejuſſores allegare non poſſent , quod offenſa ex nova cauſa proceſſiſſet, nec allegata cuiquam ſuffragetur. Et etiam, quod in cauſis mixtis inter Judicem Ec-cleſiaſticum & laicum locus ſit præventioni , ita tamen , quod Judex Eccleſiaſticus in caſu præventionis non poſſit procedere contra laicum , ſed illud debeat remittere ad Judicem laicum , & alias prout in eiſdem literis plenius continetur. Nos conſiderantes e ratione & juris debito alienum eſſe, eos, qui criminis innocii fuerint , eorum-que fidejuſſores, ſi treugæ, pax, ſeu fidejuſſiones de non offendendo , poſtea ex nova emergente occaſione fractæ fuerint, earum occaſione gravari debere , cum præcipue paces, treugæ , ſeu fidejuſſiones hujuſmodi de non offen-dendo, non ad offenſionem ex futuris cauſis, ſed ex præ-teritis tantum oriantur, literas præfatas, quoad præmiſſa, revocantes, caſſantes & moderantes , affectumque ſuum ſortiri in præmiſſis non poſſe decernentes ; motu ſimili , &c. novam cauſam in pacis, treugarum, ſeu fidejuſſionum hujuſmodi fractione principales tantum , videlicet , qui fuerunt cauſa pacis, treugarum, ſeu fidejuſſionum de non offendendo hujuſmodi facterum, ſeu faciendarum, præſti-tarum ſeu præſtendarum, ſi ipſi aliquo modo, ſeu aliquis eorum in dictis fractionibus intervenerint ſeu intervene-rit, videlicet ſi aliquis ex dictis principalibus aliquem ex comprehenſis in pace, treuga, ſeu fidejuſſione de non of-fendendo, oſtenderit, vel ipſe ab aliquo ex ipſis compre-henſis offendatur, non accuſata.

Si vero ſupradicti principales , ſeu aliquis eorum , in fractione pacis, treugæ , ſeu fidejuſſionis hujuſmodi , ut ſupra, non intervenerint , ſeu intervenerit , ipſos eorum-que conſanguineos & fidejuſſores , cæteroſque in pace , treuga ſeu fidejuſſione , de non offendendo comprehenſos, & quemlibet eorum novam cauſam hujuſmodi allegare poſſe, & ea probata excuſata debere, & quoquomodo gra-vari, perturbari, aut inquietari non poſſe, neque debere, idque tam in cauſis motis, & indeciſis pendentibus, quam etiam finitis, & in quibus etiam pronunciatum fuit (dum-modo ſententiæ deſuper latæ totaliter non ſint executioni demendatæ) locum ſibi vendicare poſſe & debere decla-ramus. Cumque etiam ſæpe contingat, partes ipſas, con-tra quas in contumaciam procedi conſuevit, vel ita nego-tiorum mole gravari , vel ita longe abeſſe , ut ipſorum contumaciam ſex menſium ſpatio hujuſmodi expurgare minime queant , terminum ſex menſium hujuſmodi ad annum prorogamus, ac contumacibus hujuſmodi defenſio-nes, nonniſi poſt anni elapſi terminum, denegari debere. Ac quaſcunque elitar , quam ut præmittitur , ferendas ſententias , inanes, nulliuſque roboris & momenti fore & eſſe, prout nos eas ex nunc , tanquam contra juris debi-tum, & de facto latas, annullemus, caſſemus , & irrita-mus. Quo vero ad præventionem inter Judicem Eccle-ſiaſticum & laicum , declaramus illam habere locum in terminis & ſtatu , prout ante dictum motum proprium erat, ac ipſum ad terminos juris in hoc reducimus , & volumus , ut in præventionibus procedatur juxta formam juris, & ſacrorum decretorum Concilii Tridentini, & non alias aliter, nec alio modo.

TITU-

Digitized by Google

TITULUS XII.
DE VOTIS, ET VOTORUM PROFESSIONE.
CAP. UN.

Diſciplinæ regularis inſtitutum ſemel profeſſus, extra ſolenne votum religionis, tribus ſubſtantialibus votis conſilii Evangelici debet obligari, ut perpetuo liberius Deo famuletur.

Pius V.

Lubricum vitæ genus eorum veriti, qui regularium formam præ ſe ferentes, nec propriis renunciant, nec ullam profitentur ex regulis approbatis, quando horum plerique proprio inſtinctui obſequentes, alii odio incenſi, alii, dum quod ambiunt minus conſequuntur, alii vel dilapidatis, vel interverſis rebus, & ad ſeſe, vel propinquos translatis, ut ratiocinia effugiant, quidam etiam in ſuos ipſorum mores inquiſitum iri præſentiantes, quaſi impunitatem adepturi, e ſodalitio ſuo, ut lubet, exiliunt, ejectiſque illius inſignibus, veſtem recipiunt ſecularem. Hinc graves & periculoſæ quotidie offenſiones in populos concitantur, dum quos diſciplinæ regulari perpetuo mancipatos credunt, rurſus eos, etiam ubi conſueverint, contempto poſt tot annos, & relicto indignis ſæpe modis, ejus, cui ſeſe dederant, vitæ inſtituto, liberos vident, & ſolutos in ſeculum evagari. Cum igitur conveniat, ut cujus arma induit, eam miles militiam perſequatur, hanc de prædictis rationem capere inſtituimus, ut vel permanendi, vel abſcedendi facultate ſemel ſingulis propoſita, certos deinceps & immobilis diſciplinæ regularis cultus debeat in ipſis ſodalitatibus perpetuo obſervari. Itaque de nobis attributæ poteſtatis plenitudine ſtatuimus, ut omnes & ſinguli Priores, Præpoſiti, & alii præſidentes generales, provinciales, & conventuales, necnon canonici, & fratres ſancti Georgii in Alga Venetiarum ac eremitarum ſancti Hieronymi, alias beati Petri Piſarum, & omnium ac quarumcunque aliarum congregationum, necnon Eccleſiarum, domorum, & conventuum in communi, & ſub obedientia voluntaria, & extra votum ſolenne religionis viventes, quorum habitus a ſecularibus presbyteris eſt diſtinctus, qui religionem amplecti, & profeſſionem regularem ſolemnem emittere voluerint, id in ſuis quiſque conventibus & domibus, intra viginti quatuor horarum ſpatium, poſtquam delegatus noſter præſentes literas eis ſignificaverit, palam & ſponte deliberent & declarent: inde convocato quamprimum per ſingulas hujuſmodi congregationes generali vel alio ſupremo, juxta morem cujuſque congregationis, capitulo, ibique electa una, ſub qua degant, ex regulis approbatis, in quam major pars vocum ipſius capituli conſenſerit, trium votorum ſubſtantialium profeſſionem regularem intra menſem ſolemniter emittant, & in ea, tam ipſi, quam illam deinceps ingreſſuri atque profeſſuri, perpetuum ferant Altiſſimo famulatum. Sicque profeſſi, vel in ſuis quiſque prioratibus, præpoſituris, præſidentiis, adminiſtrationibus & officiis confirmentur, vel ad alia transferantur, prout cuique congregationi, & ſuperioribus ſuis, videbitur utilius expedire. Qui vero excurſo jam anni ſpatio in ipſa congregatione morati, refugerint intra tempus prædictum profiteri, detracto religionis habitu, ac redditis etiam in vinculis, ſi opus ſit, receptorum & adminiſtratorum omnium rationibus ejiciantur, nec deinceps patiantur, in aliis ejuſdem congregationis domibus ſeu conventibus amplius converſari. Rom. 15. Calend. Decembr. 1568.

TITULUS XIII.
DE GRATIIS, ET DISPENSATIONIBUS.
CAP. I.

In diſpenſationum, & aliarum gratiarum impetratione rei geſtæ veritas reticita pœna falſi damnat impetrantes.

Pius IV.

Cum, ſicut accepimus, nonnulli ſuæ conſcientiæ prodigi, ac propriæ ſalutis immemores, ut facilius a nobis, & ſede Apoſtolica, diſpenſationes matrimoniales a & alias gratias & conceſſiones obtineant, gradus conſanguinitatis vel affinitatis, aut cognationis ſpiritualis, ac ſcientiam illorum aliter, quam eis a principio ab ipſis partibus ſignificatum vel narratum fuerit, exponunt, & ſi matrimonia hujuſmodi adhuc contracta non fuerint, pro contractis narrant, ac alias diverſimode veram facti ſpeciem, tam in ipſis diſpenſationibus matrimonialibus, quam pro aliis quibuſcunque gratiis & conceſſionibus obtinendis immutant, ac propterea, cum non ſolum in impetrationibus hujuſmodi falſitas narratur, verum etiam in partibus plerumque pro obtentione gratiarum hujuſmodi veritas immutetur, & falſitas committatur. Nos igitur hujuſmodi abuſibus & erroribus obviare cupientes, omnes & ſingulos, qui veritatem facti a narratione, quam ab ipſis partibus habuerunt, quoad ſubſtantialia & qualitates neceſſario exprimendas, diverſam faciunt, ſeu quoquo modo invertunt, aut immutant, depravantve, & per ſubreptionem & obreptionem gratias a nobis extorquent, pœnam falſi incurrere, & ea puniri omnino debere decernimus & declaramus. Romæ 5. Decembr. 1566.

CAP. II.

Exprimendi ſunt gradus propinquiores in diſpenſationibus matrimonialibus conjunctis in diverſis gradibus.

Pius V.

Pius (divina providentia) Papa V. attendens, per quandam conſtitutionem dudum per fel. record. Pium Papam IV. ſanctitatis ſuæ prædeceſſorem editam, qua cavetur, quod in diſpenſationibus matrimonialibus, pro diverſis conſanguinitatis ſeu affinitatis ex eodem ſtipite provenientibus gradibus conjunctis, non remotioris ſolum, prout olim fieri ſolebat, ſed etiam propinquioris graduum expreſſa mentio fieri debeat, alioquin diſpenſationes, ac deſuper confectæ literæ nullius ſint roboris vel momenti, prout in dicta conſtitutione plenius continetur, a diſpoſitione juris communis, & laudabili, ac antiquo Rom. Cur. ſtylo nimium recedi, ac favorem matrimonii debitum reſtringi: voleniſque propterea juri & ſtylo prædictis, necnon piæ mem. Gregor. XI. & Clem. VI. Rom. Pontif. etiam ſanctitatis ſuæ prædeceſſorum veſtigiis inhærendo, Sacramento & libertati matrimonii, quantum cum Deo poteſt, favere, ſtatuit & ordinavit, quod de cætero in quibuſcunque diſpenſationibus, quas pro matrimoniis contractis, aut contrahendis inter viros & mulieres, invicem diverſis prohibitis conſanguinitatis ſeu affinitatis, aut mixtis ex communi, ſeu ab eodem ſtipite ſurgentibus, quicunque illi ſint, dummodo primum quoquo modo b non attingant, cum in eo Sanctitas ſua nunquam diſpenſare intendat, gradibus conjunctos, ab eadem Sanctitate ſua, & pro tempore exiſtente Romano Pontifice, aut ſede Apoſtolica impetrari, vel alias concedi contigerit, ac literis, commiſſionibuſque deſuper etiam locorum ordinariis faciendis, gradus remotior attendatur, trahatque ſecum propinquiorem, ac ob id ſufficiat remotiorem tantum gradum exprimere, obtentis tamen poſtea ſuper propinquiore literis declaratoriis, juxta Gregorii & Clementis prædeceſſoris hujuſmodi conſtitutiones, quas quoad hoc innovavit, & inviolabiliter obſervari mandavit, diſpenſationeſque ſeu diſ-

a *Diſpenſatio eſt determinatio ſuperioris, quæ declarat legem communem non eſſe in aliquo particulari caſu ſervandam. Nec diſpenſatio eſt pura declaratio, ut definitum eſt de voto, capit. venientes, ſed eſt quædam juris relaxatio. Vid. Sanch. de cauſ. matrim.* b *Vide Concil. Trident. ſeſſ. vigeſima quarta, cap. tertio & quinto. Alphonſum Caſtrenſ. lib. 1. de leg. pœn.*

penſandi commiſſiones, ac deſuper confectas literas, & proceſſus habitos per eaſdem diſpenſatis, ſeu his, cum quibus diſpenſati mandatur, propter proximioris gradus hujuſmodi non expreſſionem, de ſurreptionis vel obreptionis vitio, ſeu intentionis defectu notari non poſſe, ſed in omnibus & per omnia ſuffragari, perinde ac ſi in literis ſeu commiſſionibus hujuſmodi de proximiore ſeu utroque gradu, ſpecialis & expreſſa mentio facta fuiſſet.

TITULUS XIV.
DE INDULGENTIIS.
CAP. I.

Chriſti paſſio eſt veluti labrum, ex quo omnia bona effluunt, indulgentiarum quoque & gratiarum dona conſiſtunt, quamobrem gratis expediantur, nec precio mercentur.

Pius IV.

DEcet Romanum Pontificem, quem Dominus noſter Jeſus Chriſtus Vicarium ſuum cœleſtibus theſauris diſpenſandis in terris conſtituit, providere, ut ſicut ipſe theſauros hujuſmodi, & gratias cœleſtes gratis acceptas, ad honorem Dei, & illius ſanctorum, animarumque Chriſti fidelium ſalutem abſque lucro diſpenſat, idem quoque a Romanæ Curiæ officialibus, quibus literarum Apoſtolicarum ſuper gratiis, a ſede Apoſtolica pro tempore conceſſis, expeditio incumbit, obſervetur. Quapropter inconveniens eſſe cenſentes, pro conceſſionibus indulgentiarum, quæ in ſolis meritis paſſionis ejuſdem Domini noſtri Jeſu Chriſti, & ejus glorioſorum Martyrum, & Sanct. conſiſtunt, aliquid temporale exigere: nos præmiſſis, prout noſtro incumbit officio, de remedio opportuno providere volentes, motu proprio, & ex certa noſtra ſcientia, dilectis filiis modernis, & pro tempore exiſtentibus ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Vicecancell. ejuſque in Cancellaria Apoſtolica Locumtenent. necnon Summiſtæ, ſcriptoribus, illorumque pro tempore Reſcribendario, Computatori, receptori, & defenſoribus, necnon Secretariis, literarum Apoſtolicarum, illarumque tam majoris, quam minoris præſidentiæ Abbreviatoribus, ac ſollicitatoribus, plumbique & regiſtri magiſtris, collectoribus, earumdemque literarum Apoſtolicarum regiſtratoribus, Bullatoribus, fratribus barbatis nuncupatis, & illorum famulis, necnon in regiſtro ſupplicationum, manu & in præſentia noſtra ſignatorum, magiſtris & ſcriptoribus, aliiſque Romanæ Curiæ officialibus & perſonis, etiam eorum officia ex cauſa quantumvis onéroſa obtinentibus, cujuſcunque qualitatis & conditionis exiſtant, ac quocunque nomine appellentur, in virtute ſanctæ obedientiæ, & ſub majoris excommunicationis latæ ſententiæ, necnon amiſſionis ad ſemeſtre omnium emolumentorum eorum officiorum, quæ ipſo jure, quoties contrafecerint, fabricæ Baſilicæ Principis Apoſtolorum de urbe applicata eſſe cenſeantur, & creſcente inobedientia, etiam privationis eorundem officiorum, ipſo facto incurrendis pœnis Apoſtolica auctoritate, tenore præſentium præcipimus & mandamus, quatenus videlicet in regiſtro ſupplicationum magiſtri, & ſcriptores hujuſmodi, ultra ſalarium inibi ſignaturis ordinariis exigi ſolitum, alii vero officiales literas Apoſtol. tam ſub plumbo, quam in forma brevis, ſuper gratiis Indulgentiarum, & peccatorum remiſſion. etiam plenariam, tam pro vivis, quam defunctis, tam ad tempus, quam perpetuo, ad futuram ſeu perpetuam rei memoriam, vel alia forma ac cum quavis narrativa, pro quibuſvis particularibus perſonis, ſeu Eccleſiis, etiam cathedralibus, & collegiatis, monaſteriis, prioratibus, capellis, perpetuis cancellariis, oratoriis, hoſpitalibus, capitulis, collegiis, conventibus, confraternitatibus, ſocietatibus, univerſitatibus, & quibuſcunque aliis piis locis, a nobis & ſucceſſoribus noſtris Romanis Pontificibus, etiam facultatem eligendi confeſſorem cum votorum commutatione in ſe continentibus, pro tempore, citra tamen clauſulam porrectionis manuum adjutricum, conceſſis & concedendis conficiend. gratis pro Deo ubique eorum officia, abſque aliqua taxæ regalium ſeu jocalium, aut cujuſvis alterius generis ſolutione vel exactione, quantumvis ordinaria, vel extraordinaria, omnibus recuſatione, & contradictione ceſſantibus, illico nullo alio a nobis aut altero deſuper expectato mandato, expediant, & proſequentibus illarum expeditionem, etiam ſi partes, quorum intuitu fuerint conceſſæ, in Rom. Curia non ſint præſentes, ſed longe ab illa abſint, expeditas tradant & conſignent. Romæ Calend. Jan. 1562.

TITULUS XV.
DE QUÆSTORUM TOLLENDO ABUSU.
CAP. I.

Quæſtorum abuſus, ſpiritualis theſauri Eccleſiæ largitiones in avarum lucrum convertens, extinguendus.

Pius V.

ETſi dominici gregis ſaluti ſemper intenti, ſingulis cum humilitate poſcentibus, ea benigne concedere, nos & prædeceſſores noſtri ſtuduerunt, per quæ peccatorum mole depoſita ſalus ipſis ſuccedat, & hoſtis humani generis ſervitute ereptas animas lucrifaciant Altiſſimo, qui eas nobis ſua bonitate commiſit: id tamen propenſiori ſtudio nos præcavendum eſſe cenſemus, ne cujuſvis indulgentiæ, remiſſionis, vel facultatis obtentu, Chriſti fideles procliviores ad illicita in poſterum committenda reddantur, aut facilitas veniæ eis peccandi tribuat incentivum, & exinde clavium auctoritas deducatur in contemptum, & Chriſti fideles quamplurimum ſcandalizentur. Sane, cum ad auditum noſtrum ex diverſis mundi partibus quamplurimæ querelæ perlatæ fuerint, quod vigore diverſarum indulgentiarum & facultatum, per prædeceſſores noſtros, ac etiam nos, vel auctoritate noſtra, tam fabricæ noſtræ Baſilicæ Principis Apoſtolorum, & Eccleſiæ S. Joannis Lateranenſis de Urbe, ipſiuſque Eccleſiæ, necnon S. Joannis, & S. Lazari Hieroſolymitani, ac S. Spiritus in Saxia, & S. Joannis Lateranenſis, ac S. Jacobi Incurabilium, de eadem Urbe, necnon S. Elmi, & S. Bovis, ac S. Gothardi, & S. Leuguzoni, necnon S. Nicolai, & S. Bernardi Montis Jovii, necnon S. Leonardi, ac S. Marthæ, necnon ſanctiſſimi Crucifixi Syracuſan. ac S. Mariæ de Monte Serrato, hoſpitalibus, ac etiam S. Sebaſtiani prope & extra muros dictæ urbis, necnon S. Antonii de S. Antonio Vienen. diœceſis, & redemptionis captivorum nuper Neapoli inſtituto monaſteriis, illorumque ac diverſis aliis Eccleſiis, monaſteriis, hoſpitalibus, militiis, confraternitatibus, ſocietatibus, & piis locis conceſſarum, multi quæſtores ex eiſdem indulgentiis, lucrum temporale tantum quærentes, nominibus fabricæ Eccleſiarum, hoſpitalium, monaſteriorum, militiarum, confraternitatum, ſocietatum, & piorum locorum in diverſis civitatibus, & diœceſibus quæſtus facere, confratres deſcribere, capellas & oratoria erigere, illiſque erectis indulgentias hujuſmodi communicare, & in diverſis gradibus a jure prohibitis diſpenſare, ac plura etiam concedere, quam eis vigore facultatum prædictarum licitum ſit, ipſique lucro intenti, pecuniaſque potius, quam Chriſti fidelium ſalutem quærentes, ac eiſdem indulgentiis ſic abutentes, quæſtum ex illis particularem facere conantur, varioſque & diverſos Quæſtores, Commiſſarios, Procuratores, Receptatores, Theſaurarios, Factores, Nuncios, & alios miniſtros conſtituere, qui non ſolum ſupradicta, ſed etiam plura alia eis nunquam conceſſa facere & concedere, necnon loco um ordinarios,

Digitized by Google

dinarios, illorumque in ſpiritualibus Vicarios generales, & officiales ac miniſtros, Eccleſiarumque & ordinum Prælatos, Superiores & Perſonas, quæſtus hujuſmodi impedientes, cenſuris Eccleſiaſticis innodare, & alias in pluribus graviter excedentes in divinæ majeſtatis offenſam, ac ſuarum ac Chriſti fidelium animarum perniciem, ac ordinariorum perturbationem, & piorum mentium ſcandalum præſumunt. Nos qui Deo propitio gregis Dominici, meritis licet inſufficientibus, curam gerimus, & illum ſpiritualis theſauri elargitione cupimus ipſi Deo reddere acceptabilem, ex præmiſſis, & aliis rationabilibus cauſis animum noſtrum moventibus, felicis record. Caliſti IV. Clementis VII. Pauli III. Julii ſimiliter III. & diverſorum aliorum Romanorum Pontific prædeceſſorum noſtrorum veſtigiis inhærentes, motu proprio, non ad alicujus nobis ſuper hoc oblatæ petitionis inſtantiam, ſed de mera noſtra voluntate & deliberatione, omnes & ſingulas indulgentias etiam perpetuas, & peccatorum remiſſiones fabricæ, & Eccleſiæ hujuſmodi, necnon ſancti Joannis Hieroſolymitani, etiam pro conſtructione, & ædificatione illius novæ civitatis prædictis, in quibuſvis aliis hoſpitalibus, monaſteriis, Eccleſiis, domibus, militiis, ordinibus etiam mendicantium, congregationibus, confraternitatibus, & univerſitatibus, & piis locis, illorumque ordinibus, capitulis, conventibus, magiſtris, ſuperioribus, & tam ſecularibus, quam quorumvis etiam mendicantium ordinum regularibus perſonis, tam ſingulariter, quam univerſaliter, per quoſcunque Romanos Pontifices prædeceſſores noſtros, ac etiam nos, ſub quibuſcunque tenoribus, & formis, ac cum quibuſvis clauſulis & decretis, etiam motu proprio, & ex certa ſcientia, ac ex quibuſvis etiam urgentiſſimis cauſis, etiam cauſa redemptionis captivorum, & alias quomodolibet conceſſis: pro quibus conſequendis manus ſunt porrigendæ adjutrices, & quæ quæſtuandi facultatem quomodolibet continent, illorum omnium tenores, formas, derogationes & decreta, præſentibus pro expreſſis habentes, auctoritate Apoſtolica, tenore præſentium perpetuo revocamus, caſſamus, irritamus, & annullamus, ac viribus vacuamus. Et inſuper perpetuo hac noſtra valitura conſtitutione decernimus, quod exnunc de cætero, ſub indignationis noſtræ pœna, prætextu indulgentiarum & facultatum, per quoſcunque Romanos Pontifices prædeceſſores noſtros, ac nos, & ſedem Apoſtolicam etiam motu ſimili, ac ſedis Apoſtolicæ Legatos, alias quomodolibet conceſſarum, & quas a nobis & ſede prædicta in poſterum verbo, literis ac quavis alia ſcriptura, etiam manu noſtra ſignata, etiam cum clauſula, quod ſola ſignatura ſufficiat, etiam in favorem fidei, aut cruciatæ ſanctæ, vel cujuſcunque alterius piæ cauſæ, etiam privilegiatæ, concedi quomodolibet contigerit, nullus quavis etiam Epiſcopali, Archiepiſcopali, & Patriarchali aut majori dignitate, etiam Cardinalatus honore ſeu etiam regali, vel temporali excellentia, præfulgeat, audeat vel præſumat quæſtus facere, aut nuncios, quæſtores, commiſſarios, theſaurarios, receptores, pro illis recipiendis, in dictis hoſpitalibus, Eccleſiis, domibus, monaſteriis, militiis, & aliis ſupra nominatis, vel pro eis aut illorum nominibus alibi conſtituere, & deputare, niſi ex ſpeciali licentia & ex certa ſcientia noſtris, & Romani Pontificis pro tempore exiſtentis, de qua per literas noſtras & ejuſdem Romani Pontificis pro tempore exiſtentis, locorum ordinariis, vel eorum ſpiritualibus vicariis, ſeu officialibus, derogationem præſentis noſtræ conſtitutionis, illius tenore de verbo ad verbum inſerto, expreſſe continentes. Nos enim exnunc irritum decernimus & inane, quicquid ſecus his a quoquam, quavis auctoritate, ſcienter vel ignoranter contigerit attentari. Rom. 6. Id. Febr 1560.

C A P. II.

Indulgentiæ per quæſtores ob quæſtum, & bona extorquendi potius, quam impetrandi deſiderium, prædicatæ, revocantur & prohibentur.

Idem, *ex Concilio Tridentino.*

QUam plenum ſit periculi anxia populo ingerere, nimium his temporibus afflicta religio reſtatur, quod malum [e] cum in cæteris miniſtris, tum præcipue in Eccleſiarum prælatis animadvertendum eſt, quod ab his temere profecta longe maxima Eccleſiæ Dei conferant detrimenta. Rem ſane indignam audivimus, quod non ſolum quondam Gometius Tello Giron, temporarius adminiſtrator Eccleſiæ Toletanæ, ſed etiam quidam Hiſpaniæ Eccleſiarum præſules, officii paterni prætextu, facultates ſibi a ſacris canonibus conceſſas excedentes, literas ſuas in ipſorum civitatibus ac diœceſibus auſi ſunt publicare, quibus inter cætera periculoſa deprehenditur, quod cuicunque illas accipienti certa ſoluta pecunia licitum ſit, quem voluerit, ſibi ſumere ſacerdotem, qui confeſſione audita ipſum abſolvere valeat, non in iis tantum caſibus, in quibus ſimplex ſacerdos a abſolvere poteſt, ſed etiam in iis, quæ ſolis Epiſcopis reſervata reperiuntur, aliquo præterea caſu admiſſo, veluti ſimoniæ reatu, qui ad examen ſanctæ ſedis eſſet referandus. Non animadvertentes ipſi Præſules, & Adminiſtratores, quam periculoſum ſit, ea paſſim ineptis perſonis committere, quæ ad Epiſcoporum judicium, arbitriumque idcirco deferuntur, ut qui melius lepram a lepra diſcernere norint, cauſis & circumſtantiis ſubtili indagine exploratis, ſalutaria cuique morbo remedia valeant adhibere. Ad hæc ipſi in diſpenſandis cœleſtis gratiæ donis nimium prodigi, iis ſic literas prædictas accipientibus [e] indulgentias & pœnitentiarum injunctarum remiſſiones nulla cum re temporali conferendas, profuſius & indiſcrete largiuntur quibus & aliis licentiis prædictis non pauci fluctuantes, & infirmi, veniæ facilitate inducti, ad peccandum procliviores fiunt, quando tot & tantorum delictorum remiſſionem certo & viliſſimo pretio acquirere poſſe confidant. Indicem præterea caſuum & indulgentiarum ædibus ſacris appendi juſſerunt, quo palam ſignificatur ſolventibus ſupraſcripta concedi, & inter alia, abſolvendi facultatem ab eſu prohibitorum tribui. Itemque indulgeri Miſſæ ſacrificium, & ſepulturam, tempore interdicti, aſſumptionem duorum pluriumve compatrum ad ſacrum Baptiſma, præter eos, qui ſynodalibus (ut dicunt) conſtitutionibus aſciſcuntur, reparationem Eccleſiarum, erectionem confraternitatum, & alias pias cauſas prætexendo. Cum igitur inter cætera ſcandala, etiam ſimoniæ pravitas redoleat, ac prædictis ſacri Tridentini [b] Concilii decretis, & aliis ſanctionibus canonicis, noſtræ præterea conſtitutioni, de indulgentiis ad quæſtum non emittendis, adverſetur, clavium auctoritas eviloſcat, & pœnitentialia ſatisfactio enervetur: Nos his malis celeri remedio occurrendum, eademque opera futuris præcavendum fore cenſentes, de Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine, ſupradicta omnia, quæ in ipſa Toletana, & quibuſcunque aliis civitatibus, diœceſibus, & locis tam Hiſpaniæ, quam aliarum quarumcunque provinciarum, & regionum, quocunque prætextu hucuſque emanarunt, perpetuo abolemus, ac nulla & irrita nunciamus, jubemuſque literas & indices, necnon ſcripturas & monumenta quæcunque publica & privata, per ipſos locorum ordinarios & alios Eccleſiarum rectores, ubicunque reperientur, dilacerari, penituſque deleri; & ne talia de cætero a quoquam fiant, publicentur, vel concedantur, diſtrictius prohibemus. Quicunque ſecus egerint, ſeu attentaverint, antiſtites, etiam ſi Cardinalatus honore præfulgeant, ab ingreſſu, & perceptione fructuum ſuarum Eccleſiarum tamdiu ſuſpenſi jaceant, donec ſatisfactione prævia illis per ſe-

Z z z z a dem

e *Vide Calder. de pœnis. & remiſſione, c. noſtro. col. 17. Navar. tract. de indulgentiis.* b *Concil. Trid. præſcripta norma legitime elargiendi indulgentias, & tollendi abuſus quæſtuariorum ſeſſ. 5. de refor. c. 2. & ſeſſ. 21. de refor. c. 9.*

dem prædictam ſuſpenſio relaxetur. Inferiores vero ab Epiſcopis ſententiam excommunicationis incurrant, a qua, niſi in mortis articulo conſtituti, ab alio, quam a Romano Pontifice, abſolutionis beneficium nequeant obtinere. Romæ 4. Non. Jun. 1569.

TITULUS XVI. DE DECIMIS.

CAP. UN.

Eccleſiaſticis perſonis decimas, & alia onera imponentes abſque licentia Papæ excommunicantur.

Sixtus V. *ex Bulla cœnæ Domini.*

EXcommunicamus & anathematizamus omnes eos, qui aut collectas, decimas, taleas, præſtantias, & alia onera clericis, prælatis, & aliis perſonis Eccleſiaſticis, ac eorum, & Eccleſiarum, monaſteriorum, aliorum beneficiorum Eccleſiaſticorum bonis, illorumque fructibus, redditibus, & proventibus hujuſmodi, abſque Rom. Pont. ſpeciali & expreſſa licentia imponunt; & diverſis etiam exquiſitis modis exigunt; aut impoſita, etiam a ſponte dantibus & concedentibus recipiunt: necnon qui per ſe, vel alium, ſeu alios, directe vel indirecte prædicta facere, exequi, vel procurare, aut in eiſdem auxilium, conſilium, vel favorem, aut votum, ſeu ſuffragium, palam vel occulte, præſtare non verentur, cujuſcunque ſint præeminentiæ, dignitatis, ordinis, conditionis, aut ſtatus, etiam ſi Imperiali, aut Regali præfulgeant dignitate, ſeu Principes, Duces, Comites, Barones, Reſpublicæ & alii potentatus quicunque, etiam regnis, provinciis, civitatibus, & terris quoquo modo præſidentes, aut quavis etiam Pontificali dignitate inſigniti: innovantes decreta ſuper his per ſacros canones, tam in Lateran. noviſſime celebrato, quam aliis Conciliis generalibus edita, etiam cum cenſuris & pœnis in eis contentis.

TITULUS XVII. DE RELIGIOSIS DOMIBUS, ET MONTIBUS PIETATIS.

CAP. I.

Piorum locorum & monaſteriorum exemptio ab onere hoſpitandi milites.

Pius IV.

CUm, ſicut non ſine gravi dolore nobis innotuit, omnia & ſingula, ſeu quamplurima hujus almæ urbis, ac etiam noſtri Eccleſiaſtici conventus & monaſteria, & alia Eccleſiaſtica, & pia loca, tam ſecularia, quam regularia, & a perſonis religioſis quomodolibet inhabitata, eo tempore, quo equites & milites ejuſdem almæ urbis ac ſtatus Eccleſiaſtici præfati, pro defenſione ipſius urbis & ſtatus adverſus infeſtiſſimum Turcarum tyrannum, vel ob alias, quæ pro tempore ſeſe offerunt, cauſas expediri, & ad diverſa ejuſdem ſtatus loca tranſmitti contingit, ab eiſdem equitibus & militibus perturbentur & moleſtentur, ipſique conventus, monaſteria, & alia Eccleſiaſt. & pia loca, in eorundem equitum ſeu militum diſtributione, nonnullos eorundem equitum & militum, intra eorum domos & monaſteria hoſpitio excipere & recipere cogantur, in maximum eorum detrimentum, divini cultus perturbationem, graviſſimum religionis dedecus, Dei optimi offenſam, & non ſolum præter omnem noſtram intentionem, verum etiam intolerabilem animi noſtri amaritudinem. Quapropter nos in præmiſſis, quantum cum Deo poſſumus, de optimo remedio celeri mano providere, ac monaſteriorum, & aliorum Eccleſiaſticorum & piorum locorum hujuſmodi perſonarum Deo altiſſimo die noctuque famulantium quieti, integritati, & decori conſulere volentes, motu ſimili, & ex certa noſtra ſcientia, ac de Apoſt. poteſtatis plenitudine, univerſis & ſingulis, tam dictæ almæ urbis, quam totius ſtatus præfati Gubernatoribus, Poteſtatibus, Ducibus, & Capitaneis, communitatibuſque & univerſitatibus, & aliis, ad quos ſpectat & pertinet, ac ſpectabit & pertinebit quomodolibet in futurum, ne deinceps perpetuis futuris temporibus in eorundem militum, & equorum diſtributione, tam in tranſeundo, quam inibi commorando, communitatib. & univerſitatibus, videlicet ne dictos equites ac milites in eiſdem monaſteriis, cœnobiis, domibus, & aliis Eccleſiaſticis & piis locis, ſub duorum millium ducatorum auri Cameræ Apoſtol. ipſo facto applicand., & aliis arbitrii noſtri pœnis, quovis quæſito colore, cauſa, ingenio, ſive prætextu diſtribuere ſive aſſignare, vel ad illos recipiendum, & hoſpitio excipiendum cogere; ipſis vero Capitaneis & Ducibus, ne eoſdam ſuos equites & milites ſub indignationis noſtræ, ac privationis officiorum ſuorum, aliiſque etiam arbitrii noſtri pœnis, in dictis monaſteriis, cœnobiis, domibus, & aliis Eccleſiaſticis & piis locis, etſi communitates & univerſitates ipſæ eadem loca eiſdem aſſignent, diſtribuant, Gubernatoribus vero, & ipſarum civitatum & locorum Prætoribus, ac aliis officialibus quibuſcunque, quo minus præmiſſa ab ipſis communitatibus & univerſitatibus, ac Capitaneis, & Ducibus fiant, ſub ejuſdem indignationis noſtræ, ac etiam privationis officiorum ſuorum præfatorum reſpective pœnis, auctoritate Apoſtolica, ſinant vel permittant, inhibemus, præcipimus, committimus & mandamus. Et inſuper tam illis, quam equitibus, & militibus præfatis, ne monaſteria, cœnobia, & loca pia hujuſmodi in perſonis, rebus, & bonis, aut alias deſuper quomodolibet moleſtare, perturbare, impedire & inquietare, ſeu moleſtari, perturbari, vel alias inquietari facere audeant, ſeu præſumant, in virtute ſanctæ obedientiæ, & ſub jam dictis pœnis eadem auctoritate inhibemus, præcipimus, committimus, & mandamus, ipſa monaſteria, cœnobia, domos, & alia Eccleſiaſtica & pia loca, ex nunc ab eiſdem militibus & equitibus, ac onere illos hoſpitio excipiendi, motu & auctoritate ſimilibus eximendo, & totaliter liberando, ac libera & immunia faciendo.

CAP. II.

Ordinis mendicantium cœnobia, monaſteria, & prædia a collectis, ſubſidiis & hoſpitiis militum eximuntur.

Idem.

DUm ad uberes, quos ſacri mendicantium ordines in agro Dominico quotidie faciunt, fructus attenta reſpicimus, & attentæ conſiderationis indagine perſcrutamur ipſorum religionis ſinceritatem, & voluntariæ paupertatis habitum, in quibus ſub humilitatis ſpiritu devotum Altiſſimo præſtant famulatum, dignum, quin potius debitum reputamus, ut illis ea libenter concedamus, per quæ ſemotis quibuslibet gravaminibus promptiores ejuſdem Altiſſimi inhæreant ſervitiis. Hinc eſt, quod nos volentes eoſdem mendicantium ordines, & dilectos filios, eorum fratres, & Monachos, cæteraſque perſonas, ac etiam moniales quaslibet ejuſdem ordinis, ſub illorum cura degentes ſpecialibus favoribus & gratiis proſequi, motu proprio, non ad alicujus nobis ſuper hoc oblatæ petitionis inſtantiam, ſed ex certa noſtra ſcientia, ac de Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine, quod ex nunc deinceps perpetuis futuris temporibus, omnes & ſinguli mendicantium ordinum hujuſmodi fratres, Monachi, & dilectæ filiæ in Chriſto moniales ſeu ſorores, ac aliæ utriuſque ſexus perſonæ regulares, ubilibet per totum Chriſtianum orbem diffuſi & conſtituti, illorumque monaſteria, cœnobia, domus, conventus, Eccleſiæ, capellæ, oratoria & alia loca, etiam unita, ac membra, & dependentia, necnon terræ cultæ & incultæ, poſſeſſiones, prædia, agri, & alia omnia & ſingula mobilia & immobilia, ac ſe moventia

ventia, & ubilibet, ac in quibuſcunque rebus conſiſtentia bona, necnon eorum in dictis bonis laboratores, coloni, arrendatarii, locatarii & affictuarii, negotiorumque ſuorum geſtores univerſi, quomodolibet nuncupari, nunc & pro tempore exiſtentes in parpetuum, ab omnibus & ſingulis eaactionibus tam urbanis, quam ruſticis, necnon datiis, gabellis, pedagiis, vectigalibus, collectis, impoſitionibus, & oneribus, ordinariis, & extraordinariis, ac tam realibus, quam perſonalibus, meris & mixtis, etiam ſubſidio triennali, & augmento, ac foenlaribus, equorum taxis, militumque hoſpitiis, ac alias quibuſcunqua nominibus nuncupatis, quavis auctoritate quomodolibet impoſitis, & imponendis, & quæ laicis, ac aliis quibuſvis quomodolibet imponi conſueverunt, & in futurum imponentur, ac ratione quarumcunque mercium & rerum cujuſcunque generis, vel qualitatis exiſtentium, tam per mare & aquam dulcem, quam per terram undecunque & quomodocunque pro tempore delatarum, necnon animalium quorumcunqua mortuorum & vivorum, & quæ alias quomodolibet & ex quavis cauſa ac ſuper quibuſcunque rebus, tam in alma urbe noſtra, quam extra eam ubilibet locorum exiguntur, & in futurum exigentur, necnon a contributionibus, & ſolutionibus in illis faciendis, ac tam pro victu, & veſtitu, quam quocunque alio uſu ſuo tantum, ac tam emendo quam vendendo, & alias quomodolibet negotiando, necnon etiam a ſolutione quadrantis pro ſingulis libris carnium de animalibus, quæ nunc & pro tempore ex armentis occidi contigerit, necnon etiam, quæ in ſuis ædibus, prædiis, & poſſeſſionibus privatim detinent & nutriunt, ac a contributione ſumptuum & expenſarum, quæ aliquando pro pontibus, & viis, aquæductibus, muris, mœnibus, aliiſve machinis ſtruendis, & reparandis ſeu reficiendis, ac civitatum, terrarum, & locorum quorumcunque fortificationibus, necnon etiam alias in omnibus per omnia, ac tam in dicta urbe, quam extra eam ubilibet penitus, & omnino liberi, immunes & exempti, ac liberæ & exemptæ, liberaque immunia & exempta ſint & eſſe cenſeantur, ac pro talibus teneantur & reputentur. Quodque terræ, agri, poſſeſſiones & loca arativa, ut præfertur, in illis, quæ aliquando pro paſcuis animalium ad certum tempus reſervantur, nullatenus unquam comprehendantur, nec comprehendi cauſantur, ac etiam monaſteria, cœnobia, aliaque omnia regularia loca prædicta, pro quorumcunqua militum, tam equitum quam peditum hoſpitiis, quemadmodum magno cum noſtro dolore hucuſque in pleriſque locis factum comperimus, nequaquam aſſignentur, nec aſſignari debeant. Rom. 29. Jul. 1566.

C A P. III.

Montes pietatis Chriſtiana charitate erecti, & auctoritate Apoſtolica probati & confirmati, & ab uſurario fœnore alieni, liciti ſunt.

Leo X. *ex Concilio Lateranenſi.*

INter multiplices noſtræ ſollicitudinis curas, illam inprimis ſuſcipere pro noſtro paſtorali officio debemus, ut quæ ſalubria & laudabilia, ac catholicæ fidei conſona, & bonis moribus conformia noſtris temporibus non ſolum enucleentur, verum etiam ad poſteros propagentur, & quæ materiam ſcandali præbere poſſent, penitus ſuccidantur, & radicitus extirpentur, nec pullulare uſquam ſinantur in agro Dominico, & vinea Domini Sabbaoth, ea duntaxat conſeri permittendo, quibus fidelium mentes paſci ſpiritualiter poſſint, eradicatis zizaniis, & oleaſtri ſterilitate ſucciſa. Sane enim olim inter nonnullos dilectos filios ſacræ Theologiæ Magiſtros, ac Juris utriuſque Doctores, controverſiam quandam, non ſine populorum ſcandalo, & murmuratione exortam, & nuper his diebus innovatam eſſe comperiarimus, circa pauperum relevationem in mutuis eis publica auctoritate faciendis, qui Montes pietatis vulgo appellantur, quique in multis Italiæ civitatibus, ad ſubveniendum per hujuſmodi mutuum pauperum inopiæ, ne uſurarum voragine deglutiantur, a civitatum magiſtratibus, & aliis Chriſti fidelibus ſunt inſtituti, atque a ſanctis viris divini verbi præconibus & laudati & perſuaſi, ac a nonnullis, etiam ſummis Pontificibus, prædeceſſoribus noſtris, probati & confirmati, ſintne præfati Montes a Chriſtiano dogmate diſſonantes, vel non, utraque parte diverſimode ſentiente, atque nonnullis etiam Magiſtris, & Doctoribus dicentibus, eos Montes non eſſe licitos, in quibus aliquid ultra ſortem pro libra, decurſo certo tempore, per miniſtros hujus Montis, ab ipſis pauperibus, quibus mutuum datur, exigitur, & proptarea ab uſurarum crimine, injuſtitiave, ſeu ab aliqua certi ſpecie mali, mundos non evadere; cum Dominus noſter, Luca Evangelica atteſtante, aperto nos præcepto obſtrinxerit, ne ex dato mutuo quicquam ultra ſortem ſperare debeamus. Ea enim propria eſt uſurarum interpretatio, quando videlicet ex uſu rei, quæ non germinat, nullo labore, nullo ſumptu, nullove periculo lucrum fœnuſque conquiri ſtudetur. Addebant etiam iidem Magiſtri & Doctores in iis montibus, neque commutativæ, neque diſtributivæ juſtitiæ fieri ſatis, cum tamen juſtitiæ terminos contractus hujuſmodi excedere non debeant, ſi debeant approbari. Idque prætetea probare nitebantur, quia impenſæ pro hujuſmodi Montium conſervatione, a pluribus, (ut ajunt) debitæ, a ſolis pauperibus, quibus mutuum datur, extorquaantur pleraque interdum ultra neceſſarias, & moderatas impenſas, non abſque ſpecie mali ac incentivo delinquendi, quibuſdam aliis perſonis (ut inferre videntur) exhibeantur. Aliis vero pluribus Magiſtris, & Doctoribus contra aſſerentibus, & in multis Italiæ Gymnaſiis verbo, & ſcripto conclamantibus, pro tanto bono, tanquam Reipublicæ pernéceſſario, modo ratione mutui nihil petatur, neque ſperetur, pro indemnitate tamen eorundem montium, impenſarum videlicet miniſtrorum eorundem, ac rerum omnium ad illorum neceſſariam conſervationem pertinentium, abſque montium hujuſmodi lucro idque moderatum & neceſſarium ab iis ex hujuſmodi mutuo commodum ſuſcipiunt, licita ultra ſortem exigi, & capi poſſit, nonnihil licere; cum regula juris habeat: Quod qui commodum ſentit, onus quoque ſentire debeat, præſertim ſi Apoſtolica accedat auctoritas. Quam quidem ſententiam a fel. recor. Paulo II. Sixto IV. Innocentio VIII. Alexandro VI. & Julio II. Rom. Pont. prædeceſſoribus noſtris probatam, a ſanctis quoque ac Deo devotis, & in magna, ob ſanctitatis opinionem, exiſtimatione habitis, Evangelicæ veritatis prædicatoribus prædicatam eſſe oſtendunt. Nos ſuper hoc (prout nobis eſt ex alto conceſſum) opportune providere volentes, alterius quidem partis juſtitiæ zelum, ne vorago aperiretur uſurarum, alterius pietatis, & veritatis amorem, ut pauperibus ſubveniretur; utriuſque vero partis ſtudium commendantes, cum hæc ad pacem & tranquillitatem totius Reipub. Chriſtianæ ſpectare videantur, ſacro approbante Concilio declaramus, & diffinimus, montes pietatis antedictos per reſpubl. inſtitutos, & auctoritate ſedis Apoſt. hactenus probatos, & confirmatos, in quibus pro eorum impenſis & indemnitate aliquid moderatum, ad ſolas miniſtrorum impenſas, & aliarum rerum ad illorum conſervationem (ut præfertur) pertinentium, pro indemnitate duntaxat, ultra ſortem, abſque lucro eorundem montium, recipitur, neque ſpeciem mali præferre, nec peccandi incentivum præſtare, neque ullo pacto improbari, quinimo meritorium eſſe, ac laudari, & probari debere, tale mutuum minime uſurarium putari, licereque illorum pietatem, & miſericordiam populis prædicare, etiam cum indulgentiis a ſancta ſede Apoſtol. eam ob cauſam conceſſis. Ac deinceps alios etiam ſimiles montes, Apoſtol. ſedis approbatione erigi poſſe. Multo tamen perfectius, multoque ſanctius fore, ſi omnino tales montes gratuiti conſtituerentur, hoc eſt, ſi illos erigentes aliquos cenſus aſſignarent,

quibus

Digitized by Google

quibus ſi non omni, ſaltem vel media ex parte, hujuſmodi montium miniſtrorum ſolventur impenſæ, ut ad leviorem æris ſolvendi portionem, medio hoc, pauperes gravari contingat, ad quos enim hujuſmodi cenſus aſſignatione, pro impenſarum ſupportatione erigendos, Chriſtifideles majoribus indulgentiis invitandos eſſe decernimus. Omnes autem religioſos & Eccleſiaſticos ac ſeculares perſonas, qui contra præſentis declarationis & ſanctionis formam de cætero prædicare, ſeu diſputare, verbo vel ſcriptis, auſi fuerint, excommunicationis latæ ſententiæ pœnam, privilegio quocunque non obſtante, incurrere volumus. Romæ in Concil. Lateran. 4. Non. Maji, 1515.

CAP. IV.

Licentiæ hactenus conceſſæ mulieribus ingrediendi monaſteria ac domos Carthuſienſium, & aliarum quarumcunque regularium ordinum, etiam mendicantium, revocantur.

Pius V. *ex Concilio Tridentino.*

REgularium perſonarum, quæ relicto ſeculo, Dei ſe obſequio dedicarunt, pro commiſſo nobis officio quieti conſulere cupientes, ad ea removenda, quæ religioſum earum propoſitum impedire poſſunt, curam noſtram libenter impendimus, ut nulla re, quæ eas a divino cultu avocet, præpeditæ, ſecundum ordinem ſuorum regularia inſtituta, & decretum ſacri Tridentini Concilii, tranquillis mentibus gratum Altiſſimo impendere poſſint famulatum. Quia igitur & Carthuſienſium ordinis, & aliorum regularem vitam profeſſorum quies non parum ſolet, ſicut accepimus, perturbari, propterea quod mulieres, modeſtiæ matronalis oblitæ, domos ac monaſteria eorum, contra ipſorum inſtituta, prætextu confeſſionalium, aut aliarum literarum Apoſtolicarum, ingredi audent, ipſis etiam Abbatibus, Præpoſitis, Prioribus, & aliis Præſidentibus aliquando recuſantibus & renitentibus, non ſine magna eorum moleſtia, nec ſine gravi laicorum etiam offenſione ac ſcandalo, ſi quando admitti nimis facile videantur: huic rei providere volentes, motu proprio, & ex certa ſcientia, ac de Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine, omnes & ſingulas facultates ac licentias ingrediendi monaſteria ac domos Carthuſienſium, & aliorum quorumcunque regularium ordinum, etiam mendicantium, mulieribus cujuſcunque ſtatus, gradus, ordinis, conditionis, & quacunque dignitate, ac præeminentia præditis, etiam Comitiſſis, Marchioniſſis, Duciſſis, ſub quibuſcunque etiam derogatoriarum derogatoriis, aliiſque fortioribus & efficacioribus & inſolitis clauſulis, necnon irritantibus decretis ab Apoſtolica ſede quomodocunque conceſſas, quarum tenores perinde ac ſi de verbo ad verbum præſentibus inſererentur, haberi volumus pro expreſſis, tenore præſentium revocamus, & caſſas, irritas, & inanes eſſe decernimus, diſtricte prohibentes, mulieribus quidem prædictas facultates & licentias prætendentibus, ſub excommunicationis latæ ſententiæ pœna, poſtquam harum literarum notitiam habuerint, a qua non poſſint, niſi a nobis, aut a Romano Pontifice, qui pro tempore fuerit, abſolvi, præterquam in mortis articulo, nec dictas domos & monaſteria ingredi audeant. Ipſis vero monaſteriorum & conventuum Abbatibus, Præpoſitis, Prioribus, & aliis Præſidentibus, quocunque nomine vocentur, & eorum Monachis, canonicis, & fratribus, ſive mendicantibus ſive non mendicantibus ſub privationis officiorum, quæ in præſentia obtinent, & inhabilitatis in poſterum ad illa & alia omnia, & ſuſpenſionis a divinis ipſo facto ſine alia declaratione incurrendis pœnis, ne eas introducere, admittereve præſumant.

Pius V.

Ingredi intra ſepta monaſteria nemini liceat, cujuſcunque ſexus, conditionis aut ætatis fuerit, ſine licentia Epiſcopi aut ſuperioris in ſcriptis obtenta, qua nec uti conceditur, niſi urgentibus neceſſitatibus.

Gregorius XIII. *ex Concilio Tridentino.*

UBi gratiæ & indulta ab hac ſede conceſſa, ſucceſſu temporis incommodum afferre noſcuntur, eapropter illa ſalubri præſidentis conſilio ſubmoveri. Proinde Sanctimonialium quieti & tranquillitati conſulere, ac omnia, quæ illas a ſpiritualium rerum cogitatione & exercitio avocant, impedimenta tollere, periculaque & ſcandala ab eis removere cupientes, auctoritate præſentium revocamus & abolemus omnes & quaſcunque licentias ac facultates ingrediendi monaſteria, domos, & loca monialium, ac etiam virorum quorumvis ordinum, quibulvis etiam Comitiſſis, Marchioniſſis, Duciſſis, & aliis cujuſcunque ſtatus & conditionis mulieribus, ac etiam omnes & quaſcunque licentias ingrediendi monaſteria, domos, & loca ipſarum Sanctimonialium, quibuſcunque viris, etiam ejuſdem ſtatus & dignitatis, tum a prædeceſſoribus noſtris, quam etiam a nobis, & ſedis Apoſtolicæ Legatis, aut aliis ex quibuſvis quantumcunque urgentibus cauſis, ſub quibuſcunque tenoribus, & etiam derogatoriis, revocatorum reſtitutoriis, aliiſque efficacioribus clauſulis, irritantibuſque, & aliis decretis, etiam motu proprio & ex certa ſcientia, deque Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine, atque ad Imperatorie, Regum, Reginarum, aliorumque Principum contemplationem, vel ſupplicationem conceſſas, confirmatas, ac etiam iteratis vicibus renovatas, caſſamuſque, & annullamus literas deſuper confectas & proceſſus habitos per eaſdem. Inhibentes eiſdem, qui illas obtinuerunt, ſub excommunicationis pœna ipſo facto incurrenda, ſuper qua a nemine, niſi a Romano Pontifice (præterquam in mortis articulo) abſolutionis beneficium poſſit impertiri, ne ipſarum licentiarum prætextu monaſteria hujuſmodi quovis modo ingredi audeant, Abbatiſſis vero, necnon Abbatibus, conventibus, ac aliis monaſteriorum utriuſque ſexus ſuperioribus, & perſonis, quocunque nomine vocentur, diſtricte præcipimus, ſub eadem excommunicationis pœna, necnon privationis dignitatum, beneficiorum & officiorum ſuorum, ac inhabilitatis ad illum & alia in poſterum obtinenda, ne in monaſteria, domos, & loca ſua quenquam prætextu hujuſmodi licentiarum & facultatum ingredi faciant vel permittant. Quin etiam ſub eiſdem pœnis ipſo facto incurrendis prohibemus atque interdicimus omnibus & quibuſcunque perſonis Eccleſiaſticis & ſecularibus, ac etiam ordinum quorumcunque etiam mendicantium regularibus, ne prætextu licentiarum ab Epiſcopis vel ſuperioribus, quibus illas concedendi in caſibus neceſſariis tantum ex decreto Concilii Tridentini tribuitur, ne monaſteria ipſa monialium pro libito, ſed neceſſitatibus urgentibus duntaxat ingredi, neve moniales ſub eiſdem pœnis illos aliter admittere præſumant. Romæ Idib. Junii, 1575.

TITULUS XVIII.

DE REGULARIBUS, ET RELIGIOSIS EXTRA CLAUSTRA VAGANTIBUS.

CAP. I.

Pœnæ eorum, qui in ætate legitima religionis votum emittentes a profeſſa vitæ inſtituta deficiunt & ad alios ordines vagantur.

Paulus IV.

POſtquam divina bonitas nos (licet immeritos) ad ſummi Apoſtolatus faſtigium aſſumere dignata eſt, nunquam ceſſavimus abuſus, qui in Eccleſia Dei, ſeu nimia ſedis Apoſtolicæ indulgentia, ſeu hominum malitia irrepſiſſe cernuntur, pro viribus tollere, & Eccleſiam ipſam in priſtinum candorem reſtituere, diverſas ad hoc ſaluberrimas conſtitutiones edendo, & inviola-

violabiliter obſervari mandando. Verum cum non omnia uno & eodem tempore excogitari, nedum perfici potuerint, quinimo circa ea ſit nobis ſingulis ferme diebus aliquid intendendum, abuſui apoſtaſiæ, quæ per regulares perſonas ſub diverſis falſis prætextibus quotidie incurritur, ulterius percendum non eſſe cenſuimus. Nam licet diverſi Rom. Pont. prædeceſſores noſtri per eorum conſtitutiones complures contra apoſtaſiam hujuſmodi ediderint ſtatuta, & ordinationes, nondum tamen eſt plenum contra eam adinventum remedium. Quinimo diverſi diverſorum etiam mendicantium ordinum religioſi propriæ ſalutis immemores, Deique timore poſtpoſito, ſub prætextu alii videlicet, quod religioni, & ordini in genere ob varias confictas cauſas aſtricti non ſint, & ſuperinde ſententiam declaratoriam obtinuerint: alii quod beneficium Eccleſiaſticum curatum aſſecuti ſint: alii quod extra regularia ſui ordinis loca ſtandi, & alicui beneficio Eccleſiaſtico deſerviendi a ſuis ſuperioribus licentiam habeant, & alii diverſis aliis confictis coloribus. Alii vero nullo ſuffulti prætextu, ſed temeritate propria contra proprium juramentum per eos in eorum profeſſione præſtitum & regularia ſui ordinis inſtituta extra clauſtra ſuorum regularium locorum degunt, & in ſeculo aliqui habitu ſui ordinis retento, aliqui illo abjecto in habitu Presbyterorum ſecularium, & complures in habitu laicali temere vagantur. Et poſtquam Deo fidem fallere non ſunt veriti, cætera omnia quantumvis graviſſime, & deteſtanda, levia, & licita reputantes. Alii particulares eorum inter commiſſos falſam doctrinam docere, & pravis opinionibus ac hæreſibus replere, alii uxores ducere, alii ſive paupertate eos cogente, ſive diabolico inſtinctu ſecularibus, & mechanicis negotiis ſe dare. Alii ſeditionibus popularibus, conjurationibus contra Principes, & alios, ac quibuſvis aliis ſævis actibus ſe implicare, & cætera omnia nequiſſima facere præſumunt in graviſſimam divinæ majeſtatis offenſam, & religionis opprobrium, ac animarum ſuarum perniciem, & aliorum Chriſtifidelium ſcandalum.

Quamobrem conſiderantes Apoſtatas hujuſmodi infinitis erroribus in eadem Dei Eccleſia cauſam præſtare, & propterea volentes contra apoſtaſiam ipſam plenius providere, & eam, quantum nobis ex alto conceditur, de medio tollere, motu proprio, & ex certa ſcientia noſtra, ac de Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine omnes, & ſingulos, qui poſt profeſſionem per eos in ætate legitima conſtitutos, aliquo approbato, etiam militari ordine pure & libere emiſſam, vel ſi ante ætatem legitimam profeſſi fuerint, poſt illam per eos in ipſa ætate legitima conſtitutos, pure, & libere, ratam, & gratam habitum temeritate propria, aut quovis prætextu, vel cauſa, etiamſi ſe religioni, & ordini non aſtrictos eſſe ſine cauſæ cognitione, & his, quæ a jure requiruntur, ſervari omiſſis, vel non legitime probatis declarari obtinuerint, aut beneficium Eccleſiaſticum, etiam curatum non legitima præcedente diſpenſatione poſſideant, vel alicui beneficio Eccleſiaſtico etiam curato alterius nomine deſerviant, extra clauſtra ſuorum regularium locorum degunt, aut in poſterum degent, omnibus, & ſingulis beneficiis Eccleſiaſticis cum cura, & ſine cura, ſecularibus, aut ſui, vel cujuſvis ordinis regularibus per eos quomodolibet obtentis, & de cætero obtinentibus cujuſcunque qualitatis fuerint, ac fructibus, redditibus, & proventibus Eccleſiaſticis, eis quomodolibet reſervatis, ſeu aſſignatis, necnon Baccalaureatus, Licentiaturæ, Doctoratus, & Magiſterii, ac quibuſvis aliis in jure Canonico, vel civili, Theologia, ſeu Medicina, vel artibus, aut quavis alia facultate, gradibus per eos, etiam antequam religionem ingrederentur, obtentis, ſeu aſſecutis, necnon quocunque miniſterio Eccleſiaſtico, Apoſtolica auctoritate tenore præſentium penitus, & omnino privamus, ac ad illa, & alia quæcunque, & qualiacunque in poſterum obtinenda, ſeu fructus, redditus, & proventus Eccleſiaſticos percipiendos, aut gradus aſſequendos perpetuo inhabilitamus, & ab executione quorumcunque Eccleſiaſticorum, etiam ſacrorum & præſertim Presbyteratus ordinum, necnon omni miniſterio Eccleſiaſtico prædicto perpetuo ſuſpendimus, privatoſque, & inhabiles, ac ſuſpenſos eſſe, necnon beneficia ipſa de jure & de facto, etiam ad hoc ut eorum ordinarii collatores ea aliis libere conferre poſſint, & niſi ea intra tempus a Lateranenſi Concilio ſtatutum contulerint, collatio beneficiorum eorundem ad immediatum illorum ſuperiorem, & demum ad nos, ac pro tempore exiſtentem Rom. Pont. devolvatur, Patroni quoque eorundem beneficiorum perſonas idoneas infra tempus a jure ſtatutum ad ipſa beneficia præſentare poſſint, & niſi præſentaverint, eorum libera collatio ad ordinarium ſpectet, & pertineat, vacare, ac reſervationes fructuum, redituum, & proventuum hujuſmodi expirare decernimus, ita ut de cætero ipſi apoſtatæ, quamdiu vixerint, aliqua beneficia Eccleſiaſtica obtinere, vel aliquod officium Eccleſiaſticum exercere, aut fructus, reditus, & proventus Eccleſiaſticos, ſeu ſuper illis penſiones annuas percipere, vel exigere, ſeu curam animarum, vel aliquod miniſterium Eccleſiaſticum exercere, aut Sacramenta Eccleſiaſtica miniſtrare, ſeu Miſſam celebrare, aut prætextu ordinum, in quibus conſtituti erunt, aliquid facere, vel exequi nequeant, & proviſiones, ſeu commendæ, ac reſervationes fructuum, redituum, & proventuum Eccleſiaſticorum, necnon aſſignationes penſionum annuarum eis, etiam dicta auctoritate, etiam cum præſentium toto earum tenore inſerta plenaria derogatione pro tempore factæ nullæ ſint, & irritæ, ac viribus omnino careant, nec aliquod eis jus, aut titulum beneficia poſſidendi, aut fructus, reditus, & proventus, ſeu penſiones hujuſmodi exigendi, vel percipiendi tribuant. Ipſique ſic privati, inhabiles, & ſuſpenſi fructus ſuos non faciant, ſed ad illorum reſtitutionem teneantur. Et nihilominus ſi curam animarum exercere, vel Eccleſiaſtica Sacramenta miniſtrare, ſeu Miſſam celebrare, aut prætextu ordinum ſuorum prædictorum aliquid facere, aut aliquod miniſterium Eccleſiaſticum exequi præſumpſerint, tanquam ſuſpenſi ab executione ordinum ſuorum, & in illis contra ſuſpenſionem ipſam, & in contemptum clavium miniſtrantes condignis pœnis omnino puniantur.

Et ut omnis vagandi occaſio apoſtatis hujuſmodi tollatur, volumus, & ſancimus, quod quævis tam Eccleſiaſticæ, quam ſeculares perſonæ, cujuſcunque ſtatus, gradus, ordinis, conditionis, & præeminentiæ exiſtant, etiamſi Archiepiſcopali, Patriarchali, aut alia majori Eccleſiaſtica dignitate, etiam Cardinalatus honore, vel mundana, etiam Marchionali, Ducali, aut alia majori auctoritate, ſeu excellentia præfulgeant, aliquem apoſtatarum eorundem receptare, ſeu nutrire, vel illis, quo minus ad eorum monaſterium, ſeu domum, vel alium locum regularem redeant, favorem, aut auxilium, ſeu conſilium præſtare non præſumant, & ſi eos receptaverint, vel illis, ut præfertur, faverint, aut auxilium, ſeu conſilium præſtiterint, & per ordinarium loci, ſub quo morem trahent, commoniti, a præmiſſis non deſtiterint, ſententiam excommunicationis eo ipſo incurrant. Et ſi patroni alicujus beneficii Eccleſiaſtici, ſive ſint laici, ſive clerici, aliquem ex eiſdem apoſtatis ad beneficium de jure patronatus exiſtens, tunc vacans præſentaverint, præſentationes hujuſmodi ſint eo ipſo nullæ, irritæ, & inanes, ac viribus careant, & ipſi patroni jure præſentandi alios ad eadem beneficia pro ea vice tantum privati exiſtant. Quodque ſuperiores ordinum, quos ipſi profeſſi fuerint, & ordinarii locorum, in quibus ipſi apoſtatæ pro tempore degent, tam conjunctim, quam diviſim, eoſdem apoſtatas, ut ad eorum monaſte-

a *Adde ea quæ in c. 27. Conc. Agath. & Trid. ſeſſ. 14. c. 11. de refor. & ſeſſ. 25. c. 19. de regular.*

Digitized by Google

naſteria redeant, requirere, & ſi ad dicta monaſteria redire ceſſaverint, diſtulerint, vel recuſaverint, eos ſecundum ordinis diſciplinam, monitione prævia, per cenſuras Eccleſiaſticas, & pœnas, etiam corporis afflictivas, ad redeundum cogere & compellere poſſint, invocato etiam ad hoc ſi opus fuerit, auxilio brachii ſæcularis. Quod ſi regularis ordo hoc non patiatur, auctoritate noſtra providere valeant, ut talibus apud eadem monaſteria in locis competentibus, ſi abſque gravi ſcandalo fieri poterit, alioquin in aliis religioſis domibus ejuſdem ordinis, ad agendam inibi pœnitentiam, vitæ neceſſaria miniſtrantur. Si vero apoſtatæ hujuſmodi ſe in his inobedientes præſtiterint, ſint etiam auctoritate noſtra, majoris excommunicationis ſententia eo ipſo innodati, & ſuperiores ſui eos excommunicatos eſſe declarent & nuncient, ac ut tales ab omnibus ſuis ſubditis nunciari & publicari faciant. Teneanturque ipſi apoſtatæ, cujuſcunque ordinis, congregationis, & habitus fuerint, Birretum nigrum, duabus lineis albis ea tela confectis, & digito humano latis, ab una extremitate ad aliam extremitatem circumductis diſtinctum, & per totam ejus circumferentiam ſimili linea alba ſuffultum, ita ut omnes lineæ præfatæ oculis intuentium manifeſte appareant, continue geſtare. Et ſi ſine birreto hujuſmodi deprehenſi fuerint, poſſint pro hujuſmodi inobedientia, non ſolum per ſuos ſuperiores, verum etiam per quoſcunque, tam Eccleſiaſticos, quam ſeculares Judices & magiſtratus, condignis pœnis puniri, & ad delationem ipſius birreti, ut præfertur, diſtincti & ſuffulti, omnino compelli. Decernentes, quod de cætero, qui aliquem ordinem approbatum, ut præfertur, tacite vel expreſſe profeſſus fuerit, & ſe illi ordini non aſtrictum eſſe contenderit, vel alias quovis modo, ſive retento, ſive dimiſſo habitu, extra regularia loca ipſius ordinis de jure aliquo caſu ſtare poſſe putaverit, vel quavis ratione aut prætextu ſuper hoc poſtulaverit, ſeu ſupplicaverit, literas, quas a nobis ſeu officio pœnitentiariæ noſtræ obtinebit, Cardinali, protectori, ſeu viceprotectori ipſius ordinis in curia reſidenti, & procuratori generali ordinis dirigi, & præſentari facere, ac coram eo in hoc negotio, cum plena cauſæ cognitione procedere teneatur, alias omnia & ſingula, per ipſum profeſſum in præmiſſis geſta, nullius ſint roboris vel momenti, literæque aliis directæ nullam juriſdictionem tribuant. Quodque omnes & ſingulæ translationes de apoſtatis ipſis ad alium ordinem, etiam per nos, aut prædeceſſores noſtros, vel per officium pœnitentiariæ hujuſmodi hactenus factæ, & quas deinceps fieri contigerit, niſi ad arctiorem, vel parem ordinem factæ fuerint, & ipſi ſic translati in monaſteriis, in quibus regularis obſervantia vigeat, actu maneant, nullæ ſint, & irritæ, ipſique ſic translati ad priſtinum ordinem, etiam ſi in ordinem, ad quem translati fuerint, profeſſionem in eo emitti ſolitam emiſerint, redire teneantur. Et ſi poſt unam & ſecundam monitionem, ſibi a Prælatis ſeu ſuperioribus ordinum, a quibus translati ſunt, factam, redire diſtulerint aut neglexerint, liceat ipſis Prælatis, ſeu ſuperioribus procedere contra eos, modo & mediis contra apoſtatas ſtatutis. Et nihilominus præfatos ſic translatos, & ut præfertur, non redeuntes, adminiſtratione cujuſcunque Eccleſiaſtici beneficii ſeu officii, & prælaturæ perpetuo privamus.

C A P. II.

Apoſtatarum cauſæ, & religioſorum extra clauſtra vagantium lites, ad Apoſtolicam deciſionem evocentur.

Pius IV.

SIngulas lites & cauſas, hactenus coram quibuſvis ordinariis vel delegatis Judicibus, etiam in Rom. Cur. introductas, & in quacunque inſtantia contra dictos apoſtatas vel translatos, vel alias inter quaſvis perſonas præmiſſorum occaſione pendentes, etiam ſi inſtructæ ſint, ad nos advocamus, ac cauſas, tam ad nos advocatas in ſtatu & terminis, quibus reperiuntur, reaſſumendas, necnon quam & quas quæcunque perſonæ Eccleſiaſticæ & regulares, ac etiam ſeculares, necnon conventus, collegia, & univerſitates dicta occaſione ſua in præmiſſis communiter vel diviſim intereſſe putantes, contradictos apoſtatas, vel translatos, aut alios quoſcunque active vel paſſive, civiliter vel criminaliter, ac realiter & perſonaliter vel mixtim, habent & movent, aut habere vel movere volent & intendent, cum omnibus & ſingulis incidentibus, dependent. emergent. annexis & connexis, totoque negotio principali, quoad profeſſos, videlicet in alma urbe & ejus diſtrictu alios in ea præſentes, dilecto filio noſtro Jacobo tituli S. Mariæ in Coſmedin. Presbytero Cardinali Sabello nuncupato, noſtro in dicta urbe & diſtrictu Vicario generali, ſeu ejus locum tenenti, extra Curiam vero ordinario loci, ac ſuperiori monaſterii, in quibus prima & originaria Profeſſio per quemlibet ex apoſtatis & translatis prædictis emiſſa aſſeritur, necnon obtinenti primam dignitatem in Eccleſia cathedrali, ſeu Metropolitan. vel alii ſuperiori loci hujuſmodi, ſeu antiquiori canonico pro tempore reſidenti, per eos conjunctim, viſis inprimis & diligenter inſpectis & examinatis diſpenſationibus, facultatibus, licentiis, & indultis per eoſdem apoſtatas & translatos quomodolibet obtentis, ac proceſſibus deſuper habitis, & cauſis in eis allegatis mature diſcuſſis, ac prout juſtum & æquum fuerit, verificatis & probatis, ſummarie ſimpliciter & de plano, ac ſine ſtrepitu & figura judicii, ac ſola veritate inſpecta, appellatione poſtpoſita, audiend. cognoſcend. & juxta juris & ſacrarum conſtitutionum diſpoſitionem ſine debito terminand. committimus & mandamus.

C A P. III.

Regulares non poſſunt audire confeſſiones ſecularium, niſi approbatione & indultu ordinariorum.

Pius V.

ROmani Pontificis providentia circumſpecta, nonnunquam geſta per eum rationabilibus & honeſtis ſuadentibus cauſis moderatur & commutat in melius, prout in Domino conſpicit ſalubriter expedire. Nuper ſiquidem quaſdam declarationes & moderationes, circa nonnulla Concilii Tridentini decreta, regulares perſonas ordinum mendicantium, eorumque inſtituta concernentia, edidimus & promulgavimus. Et quia, uti accepimus, illarum vigore ſacerdotes regulares prædictorum ordinum quandoque minus idonei & inhabiles confeſſionibus ſecularium audiendis ab eorum ſuperioribus præpoſiti, abſque alia Epiſcoporum, ſed ſola Magiſtri ordinis generalis, aut provincialium miniſtrorum approbatione admittuntur. Nos ſuper his, pro debito paſtoralis officii, prout tenemur, ſalubriter providere volentes, tenore præſentium hac noſtra conſtitutione perpetua ſancimus, decernimus & declaramus, decretum Concilii Tridentini de approbatione regularium, audiendis confeſſionibus ſecularium præpoſitorum, ab Epiſcopis facienda obſervari debere, etiam in omnibus regularibus, quorumvis ordinum, etiam mendicantium, etiam ſub regulari diſciplina viventibus, etiam ſi ſint lectores, aut in Theologia, etiam de ſuperiorum ſuorum licentia graduati, vel promoti, vel a ſuis Magiſtris generalibus vel provincialibus, miniſtris, ſecularium confeſſionibus audiendis expoſiti. Volumus tamen eos, qui ſemel ab Epiſcopo in civitate & diœceſibus ſuis prævio examine approbati fuerint, ab eodem Epiſcopo iterum non examinari. Ab Epiſcopo autem ſucceſſore, pro majori conſcientiæ ſuæ quiete, examinari de novo poterunt. Inhibentes quibuſcunque regularibus quorumvis ordinum etiam mendicantium, ut præfertur, ne vigore deputationis & approbationis ab eiſdem magiſtris, & miniſtris provincialibus etiam quod illarum occaſione ab ordinariis hucuſque tolerati fuerint, abſque ſpeciali in poſte-

rum

a Concil. Tridunt. ſeſſ. 14. cap. 7.

tum licentia & approbatione ab ordinariis obtinenda, ſæcularium confeſſiones audire præſumant. Romæ 8. Id. Aug. 1571.

TITULUS XIX.
DE MONIALIBUS.
CAP. I.

Moniales a decimarum, & ſubſidiorum, aliorumque onerum impoſitione exemptæ ſunt.

Pius IV.

DE Statu Eccleſiarum, & monaſteriorum quorumlibet, curæ noſtræ divina diſpoſitione commiſſorum paterna diligentia cogitantes, ad ea, per quæ illorum, ac perſonarum, præſertim fœminei ſexus in illis ſub regulari caſtimonia Altiſſimo famulantium ſtatui, & opportunæ ſubventioni valeat ſalubriter provideri, ipſæque perſonæ, ſemotis perturbationib. univerſis, in pacis & quietis amœnitate divinis officiis uberius vacare valeant, libenter attendimus, ac in iis noſtri paſtoralis officii partes favorabiliter impartimur. Hinc eſt, quod nos motu proprio, non ad alicujus nobis ſuper hoc oblatæ petitionis inſtantiam, ſed de noſtra mera liberalitate, omnes & ſingulas Abbatiſſas, Prioriſſas, Miniſtras, Moniales, & Sorores quorumcunque monaſteriorum, domorum, & regularium locorum, monialium, & ſororum quorumvis Ciſter. Præmonſtraten. ſanctæ Claræ, necnon ſancti Benedicti, & ſancti Auguſtini, ac tertii ordinis ſancti Franciſci, & aliorum quorumvis ordinum, etiam ſub cura, & regimine, ac ſecundum regularia inſtituta fratrum Minorum de obſervantia nuncupatorum, & Eremitarum ejuſdem ſancti Auguſtini degentium in Lombardia, & quibuſcunque aliis Italiæ partibus conſiſtentium, ipſaque monaſteria, domos & loca, deductis quatuordecim ducatis auri de Camera, pro victu cujuslibet monialis ſeu ſororis, alios reditus non habentia, eorumque poſſeſſiones, & alia quæcunque bona, mobilia, & immobilia quæcunque, decimarum, & ſubſidiorum ac aliorum onerum quomodolibet nuncupatorum, per nos & ſed. Apoſtolicam, ſeu ejus legatos & nuncios, aut quoſcunque alios quavis auctoritate fungentes, etiam pro expeditione contra Turcas, vel fidei tuitione, ac fabrica Baſilicæ Principis Apoſtolorum de urbe, aut quavis alia urgentiſſima cauſa, pro tempore impoſitorum ſolutione, ex certa noſtra ſcientia, auctoritate Apoſtolica, tenore præſentium, in perpetuum prorſus eximimus, & liberamus. Et nihilominus omnibus, & ſingulis collectoribus, ſubcollectoribus, ac commiſſariis, necnon quibuſcunque aliis ad decimarum, & ſubſidiorum hujuſmodi exactionem deputatis, & pro tempore deputandis, in virtute ſanctæ obedientiæ, & ſub noſtræ indignationis, ac excommunicationis latæ ſententiæ pœna, diſtrictius inhibemus, ne Abbatiſſas, Prioriſſas, Miniſtras, Moniales, & Sorores, domos, monaſteria, & loca prædicta, etiam vigore quarumcunque literarum a nobis, vel ſede prædicta pro tempore emanatarum, etiam ſi in eiſdem contineatur, quod ad quævis exempta, domos, monaſteria, & loca ſe extendant, vel alterius cujuſcunque tenoris exiſtant, ipſius ſedis ſibi conceſſæ facultatis, niſi de præſentibus earumque toto tenore, ac de dictis ordinibus, & nomine eorum, quibus dictorum ordinum cura, gubernatio, & protectio pro tempore commiſſa fuerint, plenam & expreſſam, ac de verbo ad verbum, non autem per clauſulas generales idem importantes fecerint mentionem, ad ſolvandum decimas, ſeu ſubſidia, aut onera hujuſmodi, quovis modo cogere aut compellere, ſeu alias præmiſſorum occaſione, eas moleſtare ſeu inquietare præſumant. Romæ Non. April. 1560.

CAP. II.

Clauſuræ obſtringuntur moniales tacite vel expreſſe religionem profeſſæ, & earum receptiones ad ordinem, clauſuræ obligatione violata, irritæ ſunt, & inanes.

Pius V.

CIrca paſtoralis officii nobis, meritis licet imparibus, deſuper commiſſi curam (quantum nobis ex alto permittitur) vigilantes, aſſidue ad ea, per quæ ſingulis erroribus, & exceſſibus obviatur, ac perſonis quibuslibet, præſertim fœminei ſexus virginitatem ſuam Altiſſimo voventibus, ſub religionis jugo Chriſto Salvatori in caſtitatis holocauſto famulari affectantibus, a ſemine juſtitiæ & honeſtatis declinantibus, ne quicquam in eis reperiatur incongruum, quod in regularis ponat honeſtatis gloria maculam, & divinam merito poſſit offendere majeſtatem opportune ſuccurritur, libenter intendimus, ac in his noſtræ vigilantiæ partes propenſius impertimur, prout id in Domino ſalubriter expedire conſpicimus. Hac igitur perpetuo valitura conſtitutione, inhærentes etiam conſtitutioni fel. record. Bonifacii Papæ VIII. a prædeceſſoris noſtri, quæ incipit, Periculoſo, & decretis Concilii Tridentini ſuper clauſura monialium editis, auctoritate Apoſtolica, tenore præſentium ſtatuimus, atque perpetuo decernimus, univerſas, & ſingulas moniales, præſentes atque futuras, cujuſcunque religionis, ordinis, vel militiarum, etiam Hieroſolymitan. ſint, quæ vel jam receptæ ſint, vel in poſterum in quibuſvis monaſteriis ſive domibus recipientur, & tacite vel expreſſe religionem profeſſæ, etiam ſi converſæ, aut quocunque alio nomine appellentur, etiam ſi ex inſtitutis, vel fundationibus earum regulæ ad clauſuram non teneantur, nec unquam in earum monaſteriis ſeu domibus, etiam ab immemorabili tempore ea ſervata non fuerit, ſub perpetua in ſuis monaſteriis ſeu domibus de cætero debere permanere clauſura, juxta formam dictæ conſtitutionis fel. recor. Bonifacii Papæ VIII prædeceſſoris noſtri quæ incipit, Periculoſo, ſacro Concilio Trident. approbatæ & innovatæ, quam nos auctoritate præfata etiam approbamus, & innovamus, in omnibus & per omnia, ac illam diſtricte obſervari mandamus. Quod ſi aliquæ moniales forſan reperiantur, quæ conſuetudine etiam immemorabili, aut inſtituto vel fundatione regulæ ſuæ fretæ, animo obſtinato huic clauſuræ reſiſtant, aut quoquo modo reluctentur, ordinarii una cum ſuperioribus earum omnibus juris & facti remediis compellant eaſdem, tanquam rebelles & incorrigibiles, ad præciſe ſubeundum dictam clauſuram, & perpetuo obſervandam. Mulieres quoque, quæ Tertiariæ, ſeu de pœnitentia dicuntur, cujuſcunque fuerint ordinis, in congregatione viventes, ſi & ipſæ profeſſæ fuerint, ita ut ſolemne votum emiſerint, ad clauſuram præciſe, ut præmittitur, & ipſæ teneantur. Quod ſi votum ſolemne non emiſerint, ordinarii, una cum ſuperioribus earum, hortentur, & perſuadere ſtudeant, ut illud emittant, & profiteantur, ac poſt emiſſionem, & profeſſionem eidem clauſuræ ſe ſubjiciant, quod ſi recuſaverint, & aliquæ ex eis inventæ fuerint ſcandoloſe vivere, ſeveriſſime puniantur. Cæteris autem omnibus ſic abſque emiſſione profeſſionis, & clauſura vivere omnino volentibus, interdicimus, & perpetuo prohibemus, ne in futurum ullam aliam prorſus in ſuum ordinem, religionem, congregationemve recipiant. Quod ſi contra hujuſmodi hanc noſtram prohibitionem, & decretum aliquas receperint, eas ad ſic vivendum omnino inhabiles reddimus, ac illarum quaslibet profeſſiones, & receptiones irritas decernimus, & nullas, prout etiam præſenti decreto irritas facimus, & annullamus. Porro ne moniales vel tertiariæ prædictæ, propter hanc clauſuram, detrimentum aut incommodum aliquod in earum neceſſitatibus, maxime in pertinentibus ad illarum victum, patiantur, ſed ut eis opportune conſulatur, auctoritate Apoſtol. præfata monia-

a Boniſac. VIII. c. periculoſo, de ſtatu regularium. in 6.

lium eleemoſynas, per converſas, quæ non ſint profeſſæ, vel ſi profeſſæ fuerint, ſint tamen ætatis annorum quadraginta, & in domibus contiguis extra tamen monaſterium degant, & non ingrediantur clauſuram aliarum monialium, niſi in caſibus ex earum conſtitutionibus permiſſis, & de earum domibus exire non poſſint pro hujuſmodi eleemoſynis colligendis, niſi de licentia ordinarii, vel earum ſuperiorum. Et de cætero nullæ aliæ converſæ profeſſæ recipi amplius, etiam de conſenſu ſuorum ſuperiorum vel prælatorum poſſint. Quod ſi adverſus hanc noſtram prohibitionem receptæ fuerint, illarum receptio nulla, irrita, & inania ſit, prout ex nunc nullam, ac irritam facimus & annullamus. Quod ſi prædicto modo neceſſitatibus monialium & mulierum tertiarum prædictarum ſuccurri ſufficienter non poterit, mandamus ipſis ordinariis & ſuperioribus earum, ut ipſi provideant de aliis perſonis piis, & Deo devotis, quæ fidelium eleemoſynas colligant, vel alias eo meliori & commodiori modo, quo fieri poterit, etiam ex opere manuum ipſarum monialium & mulierum prædictarum, arbitrio ordinariorum & ſuperiorum earundem, prout eis congruentius expedire videbitur, provideatur & ſuccurratur. Et ne propter monialium numerum exceſſivum clauſuræ obſervatio violetur, inhærentes etiam ſimiliter diſpoſitioni dictæ conſtitutionis Bonifacii, & Concilii Tridentini decreto, monialibus prædictis, & illarum ſuperioribus & ordinariis diſtricte inhibendo præcipimus & mandamus, ne plures in earum monaſteriis recipiant & admittant, ſive recipi & admitti permittant, quam ex propriis redditibus ipſorum monaſteriorum, vel conſuetis eleemoſynis commode ſuſtentari poſſint. Mandantes propterea, in virtute ſanctæ obedientiæ, ſub obteſtatione divini judicii & interminatione maledictionis æternæ, univerſis venerabilibus fratribus, Patriarchis, Primatibus, Archiepiſcopis, & Epiſcopis, quatenus in civitatibus & diœceſ. propriis noſtras publicari faciant, ac in monaſteriis monialium ſibi ordinario jure ſubjectis, in his vero quæ ad Roman. mediate vel immediate ſpectant Eccleſiam, ſedis Apoſtolicæ auctoritate, una cum ſuperioribus eorundem monaſteriorum, clauſuram, ut præmittitur, quamprimum poterint, ſervari procurent, contradictores atque rebelles, per cenſuram Eccleſiaſticam, appellatione poſtpoſita, compeſcendo, invocato ad hoc, ſi opus fuerit, auxilio brachii ſecularis. Ac, ut hoc tam ſalutare decretum facilius obſervetur, omnes Principes ſeculares, & alios dominos, & magiſtratus temporales rogamus, requirimus, & obſecramus per viſcera miſericordiæ Domini noſtri Jeſu Chriſti, eiſdem in remiſſionem peccatorum injungentes, quod in præmiſſis omnibus, eiſdem Patriarchis, Primatibus, Archiepiſcopis, & Epiſcopis, & aliis monialium ſuperioribus aſſiſtant, ac ſuum favorem & auxilium præſtent, ac impedientes pœnis etiam temporalibus afficiant.

C A P. III.

Incendii, infirmitatis, lepræ, vel Epidemiæ neceſſitate, monialibus egrediendi e clauſura non denegatur poſtulata facultas.

Idem.

DEcori & honeſtati omnium ſanctimonialium, quarum Jeſus Chriſtus Dominus noſter ſponſus eſt, ut in puritate & caſtitate ſuperædificantes in ipſo feliciter inhabitare valeant, conſulentes, ea quæ illarum exiſtimationi detrahere poſſent, decet nos conſulto ſummovere. Sane periculo & ſcandalo plena res eſt, ac regulari obſervantiæ vehementer adverſatur, ſanctimoniales aliquando parentes, fratres, ſorores, aut alios agnatos vel cognatos, necnon monaſteria, & alia, filiationes nuncupata, etiam eis ſubjecta viſitandi, aut infirmitatis cauſa, aliove prætextu a monaſteriis exire, & per ſecularium perſonarum domos diſcurrere & vagari, quo veluti colore eximium quoque honeſtatis & pudicitiæ decus in diſcrimen committunt. Unde nos malo huic, pro noſtro paſtoralis officii debito, ſalubriter occurrere volentes, inhærentes etiam decreto ſacri Concilii Tridentini, de clauſura monialium diſponendis ac aliis noſtris literis ſuper hujuſmodi clauſura editis adjicientes, volumus, ſancimus, & ordinamus, nulli Abbatiſſarum, Prioriſſarum, aliarumve monialium, etiam Carthuſienſ. Ciſtercienſium, ſancti Benedicti, & mendicantium, & quorumcunque aliorum ordinum, etiam militarium, ac ſtatuum, graduum, conditionum, dignitatum, ac præeminentiarum exiſtentium, etiam a Regia vel illuſtri proſapia ortarum, de cætero etiam infirmitatis, ſeu aliorum monaſteriorum etiam eis ſubjectorum, aut domorum, parentum, aliorumve conſanguineorum viſitandorum, aliave occaſione, & prætextu, niſi ex cauſa magni incendii, vel infirmitatis, lepræ, aut Epidemiæ, quæ tamen infirmitas præter alios ordinum ſuperiores, quibus cura monaſteriorum incumberet, etiam per Epiſcopum, ſeu alium loci ordinarium, etiam ſi prædicta monaſteria ab Epiſcoporum & ordinariorum juriſdictione exempta eſſe reperiantur, cognita & expreſſe in ſcriptis approbata ſit, a monaſteriis præfatis exire, ſed nec in prædictis caſibus, extra illa, nix ad neceſſarium tempus ſtare licere. Aliter autem, quam ut præfertur, egredientes, ſeu licentiam exeundi quomodocunque concedentes, necnon comitantes, ac illarum receptatrices perſonas, ſive laicas, aut ſeculares, vel Eccleſiaſticas, conſanguineas, vel non, excommunicationis majoris latæ ſententiæ vinculo, ſtatim eo ipſo abſque aliqua declaratione ſubjacere, a quo præterquam a Romano Pontifice, niſi in mortis articulo, abſolvi nequeant; & inſuper tam egreſſas, quam præſidentes & alios ſuperiores prædictos, eis licentiam hujuſmodi concedentes, dignitatibus, officiis, & adminiſtrationibus, per eas & eos tunc obtentis, privamus, & illas & illos ad obtenta, & alia in poſterum obtinenda inhabiles, necnon licentias & facultates, ſeu indulta & privilegia exeundi a monaſteriis, & extra illa ſtandi, a nobis, ſeu alio Romano Pontifice prædeceſſore noſtro, ac ſedis Apoſtolicæ Nuntiis & Legatis, etiam de latere, ac majore pœnitentiario, aut ordinum prædictorum ſuperioribus, aliiſve perſonis, ſub quibuſcunque tenoribus & formis, ac cum quibuſvis reſtitutivis, præſervativis, mentis atteſtativis, etiam novam gratiam & datam concedentibus, aliiſque efficacioribus & efficaciſſimis ac inſolitis clauſulis, irritantibuſque & aliis decretis in genere vel in ſpecie, etiam motu proprio, & ex certa ſcientia, deque Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine, etiam Imperatoris, Regum, Ducum, & aliorum Principum, necnon S. R. E. Cardinalium intuitu, & contemplatione, ac inſtantia, vel alias quomodolibet conceſſa (quæ prorſus abolemus) ac literas deſuper confectas, & in poſterum concedendas & conficiendas, nullas & invalidas, nulliuſque roboris, ac momenti fore, nec illas habentibus & habituris ſuffragari poſſe, & ita per quoſcunque Judices & Commiſſarios, quavis auctoritate fungentes, ſublata eis & eorum cuilibet aliter judicandi & interpretandi facultate & auctoritate, judicari & definiri debere, irritum quoque & inane, quicquid ſecus ſuper his a quoquam, a quavis auctoritate, ſcienter vel ignoranter contigerit attentari, decernimus. Rom. Cal. Febr. 1569.

C A P. IV.

Prælati & alii monaſteriorum monialium curam habentes in caſibus tantummodo urgentis neceſſitatis per ſe vel comitatu re ingrediuntur.

Gregorius XIII. *ex Concilio Tridentino.*

DUbiis, quæ emergunt, declarationis remedium expedit adhibere. Cum igitur ſuper eo, quod optima primum ratione Concilium ſanxit Tridentinum, deinde in conſtitutione fel. record. Pii Papæ V. prædeceſſoris noſtri, Nonis Julii, Pontificatus ſui anno tertio, atque item

ſta-

Digitized by Google

ſtatuimus, decernimus, præcipimus, atque mandamus ordinariis, & ſuperioribus earum, ut curent, colligi ſide, item noſtra, idibus Junii, Pontificatus noſtri anno quarto editis fuit proviſum, ne cui in poſterum, niſi in caſibus neceſſariis ſepta monaſteriorum monialium ingrediendi concederetur licentia, a nonnullis dubitatum fuiſſe ſciamus circa perſonas, quæ alterius ad id licentia non indigent, ſed ſui auctoritate officii nituntur, an liceat eis pro libito ſuæ voluntatis hujuſmodi ſepta ingredi, vel potius ſervare debeant ipſi quoque regulam a Concilio præſcriptam. Nos omnem hæſitationis materiam tollere, & viam ſcandalis præcidere, ac ſanctimonialium quieti conſulere volantes, harum tenore auctoritate Apoſtolica declaramus Prælatos omnes, tam ſeculares, quam regulares, quibus cura & regimen monaſteriorum monialium quovis modo incumbit, facultate ſibi ex officio attributa ingrediendi monaſteria prædicta, ita demum uti poſſe, ſi id faciant in caſibus neceſſariis, & a paucis, iiſque ſenioribus, ac religioſis perſonis comitati. Quocirca univerſos, & ſingulos Epiſcopali, ſeu majori, ac etiam Cardinalatus dignitate præditos, necnon quorumvis ordinum Abbates, Priores, miniſtros, & alios quoſcunque ſuperiores regulares ſerio monemus, ut facultate hujuſmodi, qui eam habent, præterquam in caſibus, ut præfertur, neceſſariis, neutiquam utantur. Quod ſi contra fecerint, eadem auctoritate Apoſt. ſtatuimus, atque decernimus, qui Pontificalis dignitatis fuerint, eos pro prima vice, qua contrafecerint, ingreſſu Eccleſiæ interdictus, pro ſecunda a munera Pontificali, & a divinis ſuſpenſos, ac deinceps ipſo facto abſque alia declaratione excommunicatos exiſtere, regulares vero omni officio, & miniſterio privatos excommunicationi ſimiliter ſubjacere. Rom. 23. Dec. 1581.

FINIS LIBRI TERTII.

SEPTIMI
DECRETALIUM
LIBER QUARTUS.

TITULUS I.

DE MATRIMONIIS, ET SPONSALIBUS.

CAP. I.

Qui ſpe obtinendæ diſpenſationis matrimonium contrahunt in gradibus prohibitis, in poſterum Pontificia gratia per hujuſmodi diſpenſationes non gaudeant, etiamſi ex copula ſecuta ſit proles.

Paulus IV.

AB ea ipſa die, qua divina bonitas nos (licet tanto oneri impares) regendæ univerſali ejus Eccleſiæ præficere dignata eſt, nunquam ceſſavimus cogitare, quo pacto ſinguli abuſus noſtra diligentia tollerentur, diverſas ſuperinde conſtitutiones juxta caſuum exigentiam quotidie promulgando, & publicando. Hinc eſt, quod cum (ſicut nobis nuper innotuit) a nonnullis annis citra introductum ſit, ut qui matrimon. in ſecundo conſanguinitatis, vel affinit. gradu contrahere anhelant, ſcientes ſe diſpenſationem a ſede Apoſtolica ſuper hujuſmodi matrimon. contrahendo obtinere non poſſe, ſub fiducia illam ſuper eodem matrim. poſtquam contractum fuerit, reportandi, matrim. ipſum de facto contrahant, & carnali copula conſummant, excommunic. ſententiam, in Concil. Vien. contra matrimon. in gradibus prohibitis ſcienter contrahentes promulgatam damnabiliter incurrendo. Et deinde ſub prætextu, quod ſi divortium fieret inter eos, gravia exinde inter eos, & eorum conſanguineos & affines ſcandala poſſent veriſimiliter exoriri, & mulier perpetuo diffamata remaneret, abſolutionem neceſſariam, & diſpenſationem opportunam, quas ſibi debitas concedi expoſtulent, ſicque abſolutionem, diſpenſationem (quas alias non obtinerent) eo prætextu utplurimum reportent in ſcandalum plurimorum. Nos conſiderantes præmiſſa cauſam tribuere delinquendi, & inceſtum committendi, & ex delicto, loco pœnæ, commodum, & appetitus ſatisfactionem reportari, malitiis hominum occurrere volentes, per has noſtras omnibus innoteſcere volumus, quod nos lapſo tempore, infra quod notitia præſentium in partibus, ex quibus ſimiles diſpenſationes peti continget, veriſimiliter haberi potuerit, abſolutiones, & diſpenſationes hujuſmodi ex prætextu prædicto, etiamſi proles ex matrimonio ſic contracto ſubſecuta fuerit, nullatenus, ſed ſolum ex cauſa urgentiſſima pro bono publico, & a jura conſiderata, per nos tantum, & non alium approbanda, concedemus, & quod diſpenſationes ex alia cauſa noſtris temporibus perpetuo exulabunt, quod nobis licere non patimur, noſtris ſucceſſoribus indicantes. Rom. Idib. Dec. 1555.

[*Eandem conſtitutionem prius Clemens VII. intulit, quam habes infra eod. cap. 3.*

CAP. II.

Publicæ honeſtatis, quæ ex ſponſalibus contrahitur, impedimenti nullus, aut parum frequens eſt uſus, quoniam ſponſalia de futuro quam rariſſime fiunt, longeque major ſit prohibitionis ratio in matrimonio per verba de præſenti contracto, quam in ſponſalibus de futuro.

 Pius

Pius V.

AD Romenum ſpectat Pontificem, ſua ſolicitudine diligenter providere, ut ſacrorum Conciliorum decreta ita ſuæ declarationis adminiculo dilucidentur, quod nulle deſuper dubitandi occaſio cuiquam relinquatur.

Sane ad aures noſtras pervenit, multos eſſe, qui dubitent, an decretum œcumenici Concil. Trideot. ſeſſ. 24. da reformat. matrim. cap. 3. quo cavetur impedimentum publicæ honeſtatis, ubi ſponſalia a valida oon fuerint, prorſus tolli; ubi vero valida fuerint, non axcedere primum gradum, cum in ulterioribus gradibua non poſſit hujuſmodi prohibitio ſervari, de ſponſalibua per verba (ut ajunt) de futuro tantum conceptis intelligatur, val atiam matrimonia per verba de præſenti contracta, non tamen conſummata, quæ intardum ſponſalia appellantur, comprehendat, ita ut etiam eo caſu impedimentum inde proveniena ſublatum fuerit.

Nos itaque, ut omnis difficultas, dubitetioque tollatur, attendentes, quod ſponſaliorum appellatione, qua dictum Concilium utitur, non niſi improprie mattimonium verbis de præſenti conceptis contractum continetur, quodque agitur de correctione juris veterie, quo caſu ſecundum proprietatem verborum duntaxat procedeodum aſt, præſertim cum longe majorem rationem prohibitionis io matrimonin oer verba de præſenti contracto, quam in ſponſalibus de futuro, vigere a nemine dubitetur: idcirco motu proprio, auctoritate Apoſtolica, teoore præſentium declaramus & diffinimus, decretum Concilii hujuſmodi omnino intelligendum eſſe, & procedere in ſponſalibus de futuro duntaxat, non autem in matrimonio ſic (ut præfertur) contracto, ſed in eo durare adhue impedimentum, in omnibus illis caſibus, & gradibus, quibus de jure vateri ante prædictum decretum Concilii introductum erat.

C A P. III.

Qui intra gradus prohibitos ſcienter matrimonium contrahere præſumpſerit, ſpe diſpenſationis conſequendæ carere debet.

Clemens VII.

QUie plerunque in futurorum eventibae imbecillitas humani judicii adeo fallitur, ut quod utile non ſolum conjectura, ſed etiam attenta & provida conſideratio pollicebatur, id prorſua inutile, ac animarum ſaluti maxime damnoſum reperiatur, propterea nonnonquam expedit, ut gratiæ, quæ olim conſulto, & rationabili de cauſa concedi videbantur, multo conſultius io poſterum denegentur, id quod oeceſſitas præſentis proviſionia evidenter oſtendet. Sane poſtquam fel. record. Clemane *b* Papa V prædeceſſor noſter, in Concilio Viennenſi ens, qui divino timore poſtpoſito, io gradibus conſanguinitatis & affinitatia contra canonicas ſanctiones matrimonia ſcienter in ſuarum periculum animarum contrahere præſumpſiſſent, excommunicationie ſententiæ ipſo facto decreverat ſubjacere, præcipiendo Eccleſiarum prælatis, ut tales, tamdiu excommunicatos publice onnciarent, ſeu nunciari facerent, donec ſepararentur ab invicem, & beneficium abſolutionis obtinerent. Sedes Apoſtolica & Romani Pontifices prædeceſſores noſtri, conſideraotes gravia oriri poſſe ſcandala, ſi matrimonia hujuſmodi ſcienter contracta & carnali copula conſummata per divortium dirimerentur: ad obviandum hujuſmodi ſcandalis & ne mulieres perpetuo diffamatæ remanerent, inducebantur ad diſpeoſandum cum illis, qui io gradibus hujuſmodi prohibitis, matrimonia ipſa ſcienter contraxiſſent. Propter quod multi volentes in gradibus prohibitia matrimonia contrahere, ac ſperantea veniam & abſolutionem ac diſpenſationem a ſede prædicta facilius obtinere poſſe, illa paſſim contrahere, & carnali copula ſub ea ſpe conſummare præſumpſerunt. Quæ abuſio & corruptela, cum tamdiu, propter inveteratam hominum malitiam, & nimiam dictæ ſedis in abſolvendo ac diſpenſando facilitatem, adeo creverit, ut cupiantes in gradibus prohibitia hujuſmodi contrahere nullo pacto id facere vereantur, & unde ſcandalis remedia petebantur, inda ſcandalorum materia & occaſio nata videatur. Nos, quorum intereſt agrum Domini ita colere, ut virtutes in eo creſcant, abuſiones vero quæcunque tollantur, ac malie moribus via & aditus omnie præcludatur, hujuſmodi fraudibus & dolis, per quos multi diſpenſationes in præjudicium animarum a nobis extorquere, ac clementia & miſericordia Apoſtolica ſub ſpe veniæ, ut experientia rerum magiſtra docet, peccandi viam pandit, abuti non ceſſent, obviare volentes, habita ſuper his cum fratribus noſtris matura deliberatione, de ipſorum fratrum conſilio, omnibue denuntiandum ſeu intimandum duximus, quod in poſterum cum illie, qui in gradibus prohibitis matrimonia ſcienter contraxerint, etiam ſi illa conſummaverint, non intendimue diſpenſare, ſed illa (ſcandalis, quæ oriri poſſe formidaretur, minime attentia) omnino ſeparari mandabimus, abſolutionem duntaxat petentibue miſericorditer conceſſuri, cum gratie dignus non ſit, qui canonum conditorem contemnit, illique cum animæ ſuæ detrimento injuriam facit. Romæ 16. Calend. Septembr. 1524.

TITULUS II.

DE CONSANGUINITATE, ET AFFINITATE.

C A P. I.

Gradus conſanguinitatis, qualitates remotiores & propinquiores, ſunt exponendæ in diſpenſationibus.

Pius IV.

SAnctiſſimus in Chriſto pater & Dominus Pius (divina providentia) Papa IV. ad cujus notitiam pervaoit, quod multi viri, mulieresque invicem diverſæ conſanguinitatis ſeu affinitatis gradibua, ex communi ſeu ab eodem ſtipite ſurgentibus conjuncti, matrimonii vinculo copulari cupientes, diſpenſationem ſuper remotiori gradu a ſanctitate ſua, & Rom. Pontifice pro tempore exiſtente, vel ſed. Apoſtol. ſolent impetrare, abſqua eo, quod diſpenſanti aliquam gradus propioquioris, qui forſan expreſſus Pontificem, aut ſedem a diſpeoſando vel averteret, vel certe retardaret, cognitionem ſuggerant, literas poſtmodum ſuper gradu propinquiori declaratorias, juxta conſtitutiones fel. rec. Greg. XI. & Clem. VI. Rom. Pont. ſanctitatis ſuæ prædeceſſorum deſuper reſpective editas, inſcio diſpenſante expediri procurantes. Circumſpectius deinceps in hujuſmodi diſpenſationibus concedendis procedere, ac propterea cuncta prorſus obſtacula, & quicquid diſpenſationi concedendæ veriſimiliter obeſſe poſſet, ne videlicet aliquid ab ipſo diſpenſante rerum ignaro, contra mentem ſuam, in animarum contrahentium periculum emergat, clarius judicari, ſeque de ſingulis obſtaculis plene certiorari volens. Quod io quibuſcunque diſpenſationibus, quae pro matrimonio, ſcienter vel ignorantee contracto vel contrahendo, in quibuſvis prohibitis conſanguinitatis & affinitatis, ſeu mixtis gradibus, ab eadem ſanctitate ſua, vel quovis Romano Pontifice ſucceſſore ſuo pro tempora exiſtente, ſeu

dicta

a *Ph lip. Franc. c. ex ſponſal. de ſponſal. in 6.* b *Clem. V. in Conc. Vienen. ut habetur in Clem. tit. 1. c. 1. de conſang. & affinit. de reatum talis, que ſcienter contrahens matrimonium in gradu conſanguinitatis, vel affinitatis prohibito, vel cum moniali, excommunicatur ipſo jure, & publicari debet & vitari, de hac re vide Concil. Trid. ſeſſ. 24. de reform. cap. 5. & Beat. Antonin. tract. de excommunic. cap. 34. Covarr. lib. 4. part. 2. c. 3. §. 2. num. 8.*

Digitized by Google

dicta ſede impetrari, vel alias etiam motu proprio concedi contigerit, commiſſionibuſque deſuper etiam ordinariis locorum faciendis, ac literis quibuſvis inde conficiendis, non ſolum de remotiori, ſed etiam de proximiori, aut de proximioribus gradibus, quicunque illi fuerint, eorumque diſtantia ſpecialis, & expreſſa mentio fieri debeat. Alioquin diſpenſationes, declarationes, ac inde conficiendæ literæ hujuſmodi, proceſſuſque habendi per eaſdem nullius ſint roboris, vel momenti, & pro infectis habeantur, Conſtitutionibus prædeceſſorum hujuſmodi, cæteriſque contrariis nequaquam obſtantibus hac ſua perpetuo valitura ſanctione auctoritate Apoſtolica ſtatuit, & ordinavit. Sicque per quoſcunque Judices, & commiſſarios, etiam S. R. E. Cardinales ſublata eis quavis aliter judicandi, & interpretandi facultate judicari, & diffiniri debere. Ac quicquid ſecus ſuper his a quoquam, quavis auctoritate, ſcienter, & ignoranter attentari contigerit, irritum, & inane decrevit.

C A P. II.

Declarationes Concilii Trid. circa impedimentum cognationis ſpiritualis, & affinitatis ex fornicatione quoad matrimonia poſt confirmationem Concilii contracta, & de cætero contrahenda.

Pius V.

SAnctiſſimus in Chriſto pater, ac Dominus Pius divina providentia Papa V. ad cujus notitiam pervenit, quod cum in decretis ſacri Concilii a Trident. certæ tantum perſonæ enumerentur, inter quas duntaxat cognatio ſpiritualis deinceps contrahatur, ab aliquibus revocatur in dubium, an qui ultra perſonas in dictis decretis enumeratas b quoquo modo cognatione ſpirituali ante confirmationem dicti Concilii conjuncti erant, abſque diſpenſatione Apoſtolica matrimonium poſt dictam confirmationem contrahere potuerint, ac hodie de cætero contrahere poſſint, cum ante prædictam confirmationem id facere de jure minime liceret.

Et inſuper cum in eiſdem decretis ſtatuatur affinitatem, quæ ex fornicatione contrahitur, in illis ſolummodo attendi debere, qui primo, vel ſecundo affinitatis gradu conjunguntur, ab aliquibus pariter dubitetur, an matrimonia inter perſonas, quæ ante confirmationem dicti Concilii tertio, vel ulteriori hujuſmodi affinitatis gradu conjunctæ erant, poſt confirmationem ejuſdem Concilii abſque diſpenſatione Apoſtolica contracta, & quæ deinceps contrahi contigerit, dirimi debeant.

Sanctitas ſua ad tollendum omne dubium eos, qui ante confirmationem prædicti Concilii cognationem ſpiritualem contraxerunt, dummodo non ſint ex perſonis in dictis decretis enumeratis, & inter quas tantum Concii. voluit deinceps contrahi hanc cognationem ſpiritualem, matrimonii vinculo inter ſe abſque diſpenſatione aliqua libere, & licite copulari poſſe, ac matrimonia etiam poſt confirmationem hujuſmodi, abſque diſpenſatione ſedis Apoſtolicæ inter eas jam contracta valere, plenamque roboris firmitatem obtinere. Et ſimiliter matrimonia poſt confirmationem Concilii abſque diſpenſatione Apoſt. ſequuta, & quæ de cætero ſequentur inter perſonas, quæ ante dictam confirmationem affinitatem (infra tamen ſecundum gradum ex fornicatione provenientem) contraxerant, propter hujuſmodi affinitatem dirimi non debere, ſed valida, & efficacia exiſtere declaravit.

a Conc. Trid. ſeſſ. 24. de reform. matrim. b De cognatione ſpirituali vide Hoſtienſ. lib. 4. ſum.

C A P. III.

Declaratio circa impedimenta cognationis ſpiritualis.

Idem.

CUm illius vicem, licet minime ſuffragantibus meritis, geramus in terris, de cujus vultu prodit judicium, & vident oculi æquitatem, officii noſtri debitam proſequimur actionem, ſi obſcuros ſacrorum canonum ſenſus ita aperire ſtudemus, ut piis Chriſtifidelium mentibus nulla dubitandi occaſio relinquatur.

Sane licet ex eo, quod in Concilio Trid. decretum fuerit cognationem ſpiritualem inter eos tantum contrahi, qui ſuſcipiunt baptizatum a de baptiſmo, ac baptizatum ipſum, & illius patrem, & matrem, necnon baptizantem, & baptizatum baptizatique patrem, & matrem, in reliquis perſonis, quæ per antiquos canones occaſione cognationis hujuſmodi contrahere prohibebantur, omne impedimentum ſublatum eſſe videatur, adhuc tamen ab aliquibus dubitari accepimus, an ſaltem impedimentum cognationis ſpiritualis hujuſmodi inter maritum, vel uxorem ſuſcipientis, & baptizatum, necnon inter maritum, vel uxorem ſuſcipientis, & patrem, ac matrem baptizati vigeat, propterea quod prohibitum de uno conjuge de altero etiam prohibitum eſſe videatur.

Nos plurium mentium quieti, & matrimoniorum favori (quantum ex alto nobis permittitur) conſulere volentes, a præciſis verbis Concil. minime diſcedendum in præmiſſis eſſe cenſuimus. Et propterea nullum amplius impedimentum ratione cognationis hujuſmodi ſubeſſe decernimus, & declaramus, quo minus inter dictos maritum, vel uxorem ſuſcipientis, & baptizatum, baptizatique patrem, & matrem, & quaſcunque alias perſonas, tam ex parte ſuſcipientis, quam baptizantis, & baptizati in dicto Concilio nominatim non expreſſas matrimonium libere, & licite contrahi poſſit, & ita ab omnibus judicari debere mandamus, atque ſtatuimus.

C A P. IV.

Tertia declaratio circa impedimenta cognationis, aut affinitatis ex fornicatione.

Idem.

AD Romanum Pontificem ſpectat canonicas ſanctiones, quæ expreſſiorem ſenſum poſtulare videntur, re diligenter perſpecta declarare, & alias providere, ut omnis dubietas de piis Chriſtifidelium mentibus evellatur. Sane poſtquam ex eo, quod Tridentina Synodus impedimentum affinitatis ex fornicatione proveniens, per quod non ſolum matrimonium contrahi prohibetur, ſed etiam poſtea factum dirimitur, ad eos tantum reſtrinxit, qui primo, & ſecundo gradu conjunguntur, in ulterioribus vero gradibus ſtatuit, matrimonium poſtea factum non dirimi a pluribus Chriſtifidelibus, ut accepimus, eſt dubitatum, an licet in ulterioribus gradibus hujuſmodi matrimonium contractum non dirimatur, adhuc tamen juxta antiquos canones contrahi prohibeatur.

Et propterea nos omnem ambiguitatem tollere, & animorum tranquillitati, ac matrimonii libertati, quantum cum Deo poſſumus, conſulere volentes declaramus, & Apoſtol. auctoritate decernimus nullum hodie impedimentum remanere, quo minus in ulterioribus gradibus hujuſmodi libere, & licite matrimonium contrahi poſſit.

a Vid. c. non plures. de conſ. diſt. 4. & c. quamvis. de cognat. ſpirit. in 6. c. ſuper quibus. c. pittacium. & c. fin. 30. q. 3. c. ex ſuper eo, & fere per totum de cognat. ſpirit. cap. 1.

A N I M A D V E R S I O A D L E C T O R E M.

Juris Pontificii librorum is, qui tractat de matrimonio, & pertinentibus ad conjugia, brevior ſemper & compendioſior eſt, quamobrem ut hic ſeptimus decretalium reſponderet, quarti libri eorumdem hic adſcripſimus. Qui vero conſanguinitatis, & affinitatis voluerit latius inveſtigare ſingulares regulas, adeat ſextum Epiſtol. decret. hujus editionis, ubi declaratur arbor conſanguinitatis.

F I N I S L I B R I Q U A R T I.

Digitized by Google

SEPTIMI DECRETALIUM LIBER QUINTUS.

TITULUS I.
DE JUDÆIS.
CAP. I.

Hæbreorum, & Judæorum filii invitis parentibus Chriſtiani, & orthodoxi non inſtituantur, aut baptizentur, nemini ſiquidem ad credendum vis inferri debet.

Julius III.

EPiſcopis, eorumque Vicariis, & officialibus, ac quibuſvis aliis perſonis tam Eccleſiaſticis, quam ſecularibus expreſſe inhibemus, ne Judæorum filios, tam mares, quam fœminas ipſis parentibus invitis violenter auferre, ſeu ſubducere, nec præter formam ſacrorum canonum quomodolibet baptizare debeant, vel præſumant. Romæ 8. Jun. 1551.

CAP. II.

Evangelium prædicandum Judæis, & converſi infideles rudimentis fidei debent initiari.

Nicolaus III. *Generali Ordinis Prædicatorum.*

VIneam Soreth velut electam plantavit dextera Dei patris, & omne ſemen verum ſeminavit in ipſa, Angelica cuſtodia ſepivit illam, lapides nocivos abjecit ex ea. Hanc de Ægypto in luto, & latere ſub jugo Pharaonis oppreſſam in ſignis, & prodigiis transferens, dux itineris ejus exiſtens in terram promiſſionis adduxit. Vinea Domini exercituum domus Iſrael eſt, viri Juda delectabile germen ejus. Hanc ſic mire translatam quaſi adhuc eorum campum vomere legali proſcindens prophetali doctrina ſulcavit, & ut ipſam ad maturam frugem, i. e. ad regenerationis gratiam præpararet. Sed, proh dolor! peccatorum ſpinis obſita nullum imbrem gratiæ ſpiritualis excipiens, quæ ſperabatur, ut uvas educeret, labruſcas eduxit: unde ſperabatur judicium, proceſſit iniquitas: unde juſtitia, inde clamor. Hæc eſt vinea, in qua ficus arbor, ſcilicet ſynagoga Judæorum plantata, Evangelica veritate deſcribitur, cujus plantator Chriſtus, cœtus Apoſtolicus cultor exiſtit. Hæc triplici tempore, quaſi tribus annis, ut fructum produceret expectata, infructuoſa reperta culturi ſuccidenda prædicitur. Nam nec tempore circumciſionis ad præfectum deducta, quia circumciſionem animæ non quærebat: nec ſanctificata per legem, quia per eam tantum carnalia ſequebatur: nec tandem juſtificata per Evangelii gratiam, quia gratiam recipere noluit: quin potius latorem gratiæ juſtum injuſte peremit, & quodammodo indurationem Pharaonis excedens, omne curationis, & curæ refutavit antidotum, adeo ut nec verbis, nec ſignis, nec Sacramentis, quinimo nec ipſius Chriſti & Dei corporali præſentia mollitetur. Multifarie enim, multiſque modis olim Deus loquens antiquis ipſius ſynagogæ patribus in Prophetis, noviſſime in fine temporum locutus eſt ipſis, & nobis in Filio, quem conſtituit hæredem univerſorum, per quem fecit & ſæcula: ſed omnem eſcam abominata eſt anima ejus: & idcirco juſto Dei judicio reprobatam exterminavit eam aper de ſylva, & ſingularis ferus depaſtus eſt eam. Ablata eſt ſepes ejus, proſternata maceries, & in direptionem poſita, ut deſerta, nec inventus eſt in terris amplius locus ejus. Verum quia miſerationes Dei ſuper omnia ſua opera prædicantur, qui omnes ſalvos fieri, & neminem vult perire, qui ſeipſum pro nobis & ipſis hoſtiam ſalutis exhibuit Deo patri, qui exaltatus a terra expanſis in cruce manibus ad ſe cuncta trahere Evangelica voce prædixit. Nos, licet immeriti, vicem ejus tenentes in terris, qui etiam Judaicam perfidiam a ſua miſericordia non repellit, libenter pro illius populi obcæcatione labores appetimus, ut affectum noſtrum divina proſequente clementia, cognita veritatis luce, quæ Chriſtus eſt, a ſuis tenebris eruantur. Porro quia Judæorum ipſorum quaſi per univerſum mundum divino judicio prævia diſperſio ipſos ad recipiendum ſacramenta fidei ac doctrinam commode in unum convenire non patitur, neceſſitate nos voluntarios urgente compellimur per diverſas mundi partes diverſos ſeminatores eligere, per quos ſemen verbi Dei, prout poſſibile eſt, ſpargamus in ſingulos, quorum ſalutem univerſaliter, & ſingulariter affectamus. Ad te igitur inter alios ſub ſpe divinæ gratiæ mentis noſtræ oculos convertentes, cum tui ordinis claritate reluceas, & credaris ubilibet per opera utilia, & exempla laudabilia fructuoſus, & ex data tibi divinitus gratia ſcire te confidamus, & poſſe fructus uberes in domo Domini germinare: diſcretioni tuæ per Apoſtolica ſcripta mandamus, quatenus confidens in illo, cui proprium eſt ſpirituales gratias elargiri, tales umbrarum tenebris obcæcatos in commiſſa tibi provincia per te, ac alios fratres tui ordinis, quos ad hoc honeſtate morum, experta ſcientia, probatis virtutibus, circumſpectione provida, & experientia comprobata idoneos eſſe cognoveris, & quorum induſtria, atque doctrina divinis donis a Domino fœcundata intrepide pro catholica fide reluceat, & in ſui claritate non tirubet, ſed tenebroſas mentes radiorum repercuſſione clarificet, & obſtinatas cervices reprimat perverſorum: Judæos eoſdem in terris, & locis, in quibus habitant, generaliter, & ſingulariter convocando ſemel, & pluries, ac toties repetitis inſtantiis, quotiens proficere poſſe putaveris, prout melius fieri poterit, prædicationibus, ſalutaribus monitis, & diſcretis inductionibus, Evangelicis doctrinis informare ipſos ſtudeas juxta datam tibi a Domino gratiam, fugatis tenebrarum nubibus ad viam reducere claritatis: ut renati fonte baptiſmatis reluceant in lumine vultus Chriſti, & exinde chorus Angelicus delectetur. Tu quoque, ac alii, quos ad proſe-

proſecutionem tanti negotii duxeris eligendos, perennis boni præmium, noſtramque benedictionem, & gratiam vobis de bono in melius vendicetis. Et ut affectum, quem ad ſalutem ſtatus ipſorum gerit mater Eccleſia, percipiant per effectum, tu illos ex eis, quos ad ſuſceptionem ſacri baptiſmatis gratia divina perduxerit, prælatis, ac dominis locorum, in quibus tales habitare contigerit, ex parte noſtra affectuoſiſſime recommendes, ut Deo gratias, in recuperata ove deperdita & filio prodigo redeunti vitulum exultationis, & gaudii exhibentes eos charitative foveant, favoribus muniant, & benigne pertractent: nec ipſos in perſonis, aut rebus per Judæos, vel alios indebite moleſtari permittant: quin potius in omnibus favorabiliter ipſis aſſiſtant auxiliis opportunis. Sed ſi forte, quod abſit, aliqui ex ipſis in eorum obſtinata perfidia perdurantes, & velut aſpis ſurda ſuas aures incredulas obdurantes, nec tui, & illorum, quos ad hæc ſalutis opera deputabis, vocem audiant, ut de tenebris ad lucem exeant, incantantium ſapienter tuas, & per te ad hæc deputandorum fratrum ſalutares convocationes aſpernanter effugerent, de iſtis (ſi tales inveneris) qui ſint, in quibus locis, & ſub quorum dominio commorentur, nobis reſcribere non omittas, ut circa pertinaces hujuſmodi de ſalutari eorum remedio, ſicut expedire videbimus, cogitemus. Ut autem de præmiſſis avidis noſtris conceptibus juxta noſtra deſideria ſatisfiat, frequenter nobis intimare ſtudeas, qualiter tibi commiſſum negotium proſperetur, & qualem fructum ſeminata repromittant. Dat. Viterbii 2. Non. Auguſt. Pontificatus noſtri An. 2.

C A P. III.

Judæorum ad fidem Chriſtianam converſorum indulta, quæ amittunt, ſi ad vomitum redierint, imo ut hæretici relapſi puniuntur.

Paulus III.

CUpientes Judæos, & alios infideles quoslibet ad fidem catholicam converti, & prætextu bonorum per eos antea poſſeſſorum ab eadem fide non diſtrahi, motu proprio, & ex certa noſtra ſcientia auctoritate Apoſtolica, tenore præſentium hac in poſterum valitura conſtitutione ſancimus, quod cuicunque eorundem Judæorum, & infidelium ad dictam fidem converti volenti, etiamſi in patria poteſtate conſtitutus fuerit, bona ſua quæcunque, tam mobilia, quam immobilia intacta, & illæſa permaneant. Ita ut etiam filiiſfamilias, & in patria poteſtate, ut præfertur, conſtituti, legitima, & quacunque alia portione bonorum patrimonialium, aut maternorum, eis de jure, ſeu ſucceſſione bonorum ejc alias debitorum per eorum parentes fraudari, aut privari non poſſint, neque debeant, ſed eis integre, etiam ſi contra voluntatem parentum ſuorum ad fidem ipſam converſi fuerint, etiam eorum parentibus viventibus debeantur. Et ſi bona ipſa ex uſura, ac illicito quæſtu fuerint acquiſita, & notæ ſint perſonæ, quibus eorum fuerit de jure facienda reſtitutio (quia non dimittitur peccatum, niſi reſtituatur male ablatum) illa eiſdem perſonis omnino reſtituantur: perſonis vero non extantibus prædictis, quia bona ipſa eſſent per manus Eccleſiæ in pios uſus convertenda, bona hujuſmodi eiſdem Judæis, & aliis infidelibus in favorem ſuſcepti baptiſmatis tanquam in pium uſum libere concedimus, eaque apud ipſos ſic converſos Judæos, & alios infideles remanere decernimus. Interdicentes ſub divini anathematis pœna quibuſvis tam Eccleſiaſticis, quam ſecularibus perſonis, ne ullam ſuper bonis hujuſmodi quovis quæſito colore moleſtiam inferant, aut inferri patiantur: ſed magnum ſe feciſſe lucrum exiſtiment, dum tales Chriſto lucrati fuerint. Et quoniam, ut ſcriptum eſt, qui habuerit ſubſtantiam mundi hujus, & viderit fratrem ſuum neceſſitatem habere, & clauſerit viſcera ſua ab eo, quomodo charitas Dei manet in ipſo? ſi ipſi converſionis tempore inopes aut indigentes fuerint, omnes tam Eccleſiaſticos, quam ſeculares per viſcera miſericordiæ Dei noſtri exhortamur, ut ipſis converſis manus porrigant adjutrices, ipſi quoque diœceſani non ſolum Chriſtianos ad ſubveniendum ipſis exhortentur, ſed etiam tam de redditibus Eccleſiarum, prout poterunt, quam de his, quæ ad pauperum uſus per ipſos convertenda devolvuntur, hujuſmodi neophytos ſuſtentare non negligant, ipſoſque a detractionibus, & contumeliis paterna affectione defendant. Et quoniam per gratiam baptiſmi cives ſanctorum, & domeſtici Dei efficiuntur, longeque dignius exiſtit, regenerari ſpiritu, quam naſci carne, eadem conſtitutione ſtatuimus, ut civitatum, & locorum, in quibus ſancto baptiſmate pro tempore regenerabuntur, vere cives ſint, & privilegiis, ac libertatibus, & immunitatibus, quæ alii ratione nativitatis, & originis duntaxat conſequuntur, gaudeant. Curent igitur Sacerdotes baptizantes, & alii de ſacro fonte eos ſuſcipientes tam ante baptiſmum, quam poſt illos in articulis fidei, ac legis novæ præceptis, catholicæque Eccleſiæ ritibus diligenter inſtruere, & tam ipſi quam diœceſani operam dent, ne cum aliis Judæis, ſeu infidelibus ſaltem per longum tempus converſentur, ne ſicut quandoque contigit, ab infirmitate curatis modica occaſio ad priſtinam damnationem recidivam efficiat. Et quoniam experientia teſte compertum eſt mutuam ipſorum neophytorum inter ſe converſationem ipſos in fide noſtra fragiliores reddere, ac ſaluti ipſorum plurimum officere: hortamur locorum ordinarios, ut quantum pro incremento fidei viderint expedire, curent, & ſtudeant neophytos ipſos cum originariis Chriſtianis matrimonio copulare. Et prohibeant eiſdem ſub gravibus pœnis, ne mortuos more Judæorum ſepeliant, aut Sabbatha, aliaſque ſolemnitates & antiquæ ſectæ ritus quoquo modo obſervent: ſed & Eccleſias, & prædicationes prout alii catholici frequentent, & in omnibus Chriſtianorum moribus ſe conformes reddant. Contemptores autem prædictorum per ſacerdotes, in quorum parochiis degent, aut alios, ad quos de jure, vel antiqua conſuetudine de talibus inquirere ſpectat, aut etiam per alios quoſcunque, diœceſanis, ſeu inquiſitoribus hæreticæ pravitatis deferant, & invocato, ſi opus fuerit, auxilio brachii ſecularis per eos taliter puniantur, quod aliis tranſeat in exemplum. Et inſuper de his omnibus in provincialibus, & ſynodalibus Conciliis diligens fiat inquiſitio, & tam circa Epiſcopos, & Sacerdotes in præmiſſis negligentes, quam ipſos neophytos, & infideles prædictos contemptores opportunum adhibeatur remedium. Si quis autem cujuſcunque gradus, vel præeminentiæ fuerit, hujuſmodi neophytos, ne obſervationem ritus Chriſtiani, & aliorum præmiſſorum complectantur, foverit, aut defenderit, pœnas contra fautores hæreticorum promulgatas ipſo facto incurrat: neophyti vero, ſi ſe corrigere poſt monitionem canonicam neglexerint, & ad vomitum judaizantes redire comperti ſint, contra eos, tanquam perfidos hæreticos per ordinarios locorum ſecundum ſacrorum canonum inſtituta procedatur. Romæ 21. Mart. An. 1542.

C A P. IV.

Judæi, ut fide diſtincti a Chriſtianis, ſic & locorum ſeparatione, ſive cohabitatione, & veſtitus ratione, cæteriſque privilegiis diſcriminari debent.

Paulus IV.

CUm nimis abſurdum, & inconveniens exiſtat, ut Judæi, quos propria culpa perpetuæ ſervituti ſubmiſit, ſub prætextu, quod pietas Chriſtiana illos receptet, & eorum cohabitationem ſuſtineat, Chriſtianis adeo ſint ingrati

grati, ut eis pro gratia contumeliam reddant, & in eos pro ſer-
vitute, quam illis debent, dominatum vandicare procurent.
Nos, ad quorum notitiam nuper devenit eoſdem Judæos in
alma urbe noſtra, & nonnullis S. R. E. civitatibus, terris,
& locis in id inſolantiæ prorupiſſe, ut non ſolum mixtim
cum Chriſtianis, & prope eorum Ecclaſias nulla intercedente
habitus diſtinctione cohabitare, verum etiam domos in
nobilioribus civitatum, terrarum, & locorum, in quibus degunt,
vicis, & plateis conducere, & bona ſtabilia comparare,
& poſſidare, ac nutrices, & ancillas, aliosque ſervientes
Chriſtianos mercenarios habere, & diverſa alia in ignominiam,
& contemtum Chriſtiani nominis perpetrare præſumant,
conſiderantes Eccleſiam Romanam eoſdam Judæos
tolerare in teſtimonium veræ fidei Chriſtianæ, & ad hoc, ut
ipſi ſedis Apoſtolicæ pietate, & benignitate allecti errores
ſuos tandem recognoſcant, & ad verum catholicæ fidei lumen
pervenire ſatagant, & propterea convenire, ut quandiu
in erroribus perſiſtunt, effectu operis recognoſcant ſe ſervos,
Chriſtianos vero liberos per Jeſum Chriſtum Deum,
& Dominum noſtrum effectos fuiſſe, iniquumque exiſtere,
ut filii liberæ filiis famulentur ancillæ: volentes in præmiſſis
quantum cum Deo poſſumus ſalubriter providere, hac nostra
perpetuo valitura conſtitutione ſancimus, quod de cætero
perpetuis futuris temporibus tam in dicta urbe, quam in
quibuſvis aliis ipſius Romanæ Eccleſiæ civitatibus, terris,
& locis Judæi omnes in uno, & eodem, ac ſi ille capax non
fuerit, in duobus, aut tribus, vel tot, quot ſatis ſint, conſfuerit,
contiguis & ab habitationibus Chriſtianorum penitus ſejunctis
per nos in urbe, & per magiſtratus noſtros in aliis civitatibus,
terris, & locis, prædictis deſignandis vicis, ad
quos unicus tantum ingreſſus pateat, & quibus ſolum unicus
exitus detur, omnino habitent. Et in ſingulis civitatibus,
terris, & locis, in quibus habitaverint, unicam tantum
Synagogam in loco ſolito habeant, nec aliam de novo conſtruere,
aut bona immobilia poſſidere poſſint. Quinimo omnes
eorum Synagogas præter unam tantum demoliri, & devaſtare.
Ac bona immobilia, quæ ad præſens poſſident, infra
tempus eis per ipſos magiſtratus præfigendum, Chriſtianis
vendere. Et ad hoc ut pro Judæis ubique dignoſcantur,
maſculi birretum, fœminæ vero aliud ſignum patens, ita ut
nullo modo celari aut abſcondi poſſit, glauci coloris palam
deferre teneantur, & aſtricti ſint, nec ſuper non delatione
birreti, aut alterius ſigni hujuſmodi prætextu cujuſvis eorum
gradus, vel præeminentiæ, ſeu tolerantiæ excuſari,
aut per ejuſdem Eccleſiæ Camerarium, vel Cameræ Apoſtolicæ
Clericos, ſeu alias illi præſidentes perſonas, aut ſedis
Apoſtolicæ Legatos, vel eorum vicelegatos quovis modo diſpenſari,
aut abſolvi poſſint. Nutrices quoque, ſeu ancillas,
aut alios utriuſque ſexus ſervientes Chriſtianos habere,
vel eorum infantes per mulieres Chriſtianas lactari, aut
nutriri facere, ſeu Dominicis, vel aliis de præcepto Eccleſiæ
feſtis diebus in publico laborare, aut laborari facere,
ſeu Chriſtianos quoquo modo gravare, aut contractus fictos
vel ſimulatos celebrare, ſeu cum ipſis Chriſtianis ludere,
aut comedere, vel familiaritatem, ſeu converſationem habere
nullatenus præſumant. Nec in libris rationum, & computorum,
quæ cum Chriſtianis pro tempore habebunt, aliis
quam latinis literis, & alio, quam vulgari italico ſermone
uti poſſint, & ſi utantur, libri hujuſmodi contra Chriſtianos
nullam fidem faciant. Judæi quoque præfati ſola arte
ſtrazzariæ, ſeu cenciariæ, ut vulgo dicitur, contenti aliquam
mercaturam frumenti, vel hordei, aut aliarum rerum
uſui humano neceſſariarum facere. Et qui ex eis Medici
fuerint, etiam vocati, & rogati, ad curam Chriſtianorum
accedere, aut illi intereſſe nequeant. Nec ſe a pauperibus
Chriſtianis dominos vocari patiantur. Et menſes in eorum
rationibus, & computis ex triginta diebus completis omnino
conficiant, & dies, qui ad numerum triginta non aſcenderint,
non pro menſibus integris, ſed ſolum pro tot diebus,
quot in effectu fuerint, computentur, & juxta ipſorum
dierum numerum, & non ad rationem integri menſis
eorum credita exigant. Ac pignora ſibi pro cautione pecuniarum
ſuarum pro tempore conſignata, niſi tranſactis prius
a die, quo illa eis data fuerint, decem & octo integris menſibus,
vendere nequeant, & poſtquam menſes prædicti effluxerint,
ſi ipſi Judæi pignora hujuſmodi vendiderint, omnem
pecuniam, quæ eorum credito ſuperfuerit, domino pignorum
conſignare. Et ſtatuta civitatum, terrarum, & locorum,
in quibus pro tempore habitaverint, favorem Chriſtianorum
concernentia inviolabiliter obſervare teneantur. Et
ſi circa præmiſſa in aliquo quomodolibet deſecarint, juxta
qualitatem delicti in urbe per nos, ſeu vicarium noſtrum,
aut alios a nobis deputandos, ac in civitatibus, terris,
& locis prædictis per eoſdem magiſtratus, etiam tanquam
rebelles, & criminis læſæ majeſtatis rei a toto populo Chriſtiano
diffidati, noſtri, & ipſorum vicarii, ac deputandorum,
& magiſtratuum arbitrio puniri poſſint. Rom. prid.
Id. Jul. 1555. Vid. ſup. tit. de Medic. cap. 2.

CAP. V.

Inquiſitorum fidei animadverſio in Judæorum blaſphemias, & flagitioſam vivendi conſuetudinem.

Gregorius XIII.

ANtiqua Judæorum improbitas, quæ divinæ bonitati ſemper
reſtiterunt, tanto exacratior conſiſtit in filiis, quanto
ipſi cumulandam patrum ſuorum menſuram, in Dei filio
repudiando, ejuſque in mortem nefarie conſpirando, gravius
deliquerunt: qui propterea ſuis effecti majoribus nequiores
propriis ſedibus expulſi atque in omnes diſperſi terrarum
orbis regiones, ſervituti que perpetuæ mancipati,
non majorem in cujuſquam ditione clementiam, quam in Chriſtianorum
provinciis, maxime vero in Apoſtolicæ pietatis
gremio invenerunt, quæ pro eorum converſione laborans
eos miſericorditer excepit, atque in cohabitatione una cum
filiis ſuis ſuſtinuit, ad veritatiſque lumen allicere pio ſemper
ſtudio conata eſt, rebuſque ad vitam neceſſariis juvit,
injuriis, & contumeliis prohibuit, multis denique beneficentiæ
ſuæ privilegiis circummunivit: illi vero nullis beneficiis
manſuefacti, nihilque de priſtino ſuo ſcelere remittentes,
Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum in cœlo triumphantem
adhuc in Synagogis ſuis, & ubique perſequuntur: Chriſti
quoque membris infenſiſſimi non deſinunt in religionem
Chriſtianam horrenda facinora quotidie magis audere, quibus
nos, ne pietatis noſtræ puritas polluatur, aut a fœdis
mancipiis Chriſto, Chriſtiano nomini impune illudatur,
obviare volentes ſtatuimus, ac etiam declaramus,
Inquiſitores hæreticæ pravitatis libere procedere poſſe in
omnibus cauſis, & caſibus, qui ſequuntur.

Si quis Judæus, aut infidelis in his, quæ circa fidem
cum illis nobis ſunt communia, veluti Deum unum, &
æternum, omnipotentem, creatorem omnium viſibilium,
& inviſibilium, & ſimilia, non eſſe aſſeruerit, prædicaverit,
vel privatim alicui inſinuaverit.

Si dæmones invocaverit, conſuluerit ve, aut eorum reſponſa
acceperit, ad illoſve ſacrificia, aut preces ob divinationem,
aliamve cauſam direxerit, aut quid eis immolaverit,
vel thuris, alteriuſve rei fumigationes obtulerit,
aut alia quævis impietatis obſequia præſtiterit.

Si Chriſtianos verbo, facto, vel exemplo, aut alio quovis
modo nefaria hujuſmodi docuerit, vel ad ea perpetranda
perduxerit, aut perducere attentaverit.

Si Salvatorem, & Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum
purum hominem, vel etiam peccatorem fuiſſe, matremve
Dei non eſſe virginem, & alias hujuſmodi blaſphemias,
quæ per ſe hæreticæ dici ſolent, in Chriſtianæ fidei ignominiam,
contemptum, aut corruptionem impie protulerit.

Si cu-

Digitized by Google

Si cujuſvis eorum opera, auxilio, conſilio, vel favore aliquis Chriſtianus a fide deſciverit, quamque ſemel ſuſceperat, abnegarit, vel ad Judæorum, ſeu aliorum infidelium ritus, ceremoniae, ſuperſtitiones, vel impias ſectas tranſierit, vel redierit, ſeu in hæreſim aliquam inciderit, aut qui, ut Chriſti fidem abneget, ſeu in hæreſim incidat, opem, conſilium, auxilium, vel ſavorem quomodocunque præſtiterit.

Si quis Catechumenum, vel quemcunque ex Judæis aut infidelibus (Deo inſpirante) ad fidem Chriſtianam venire volentem, poſt declaratam nutu, verbo, facto, aut quocunque alio modo ejus voluntatem, a fide, vel fidei inſtructione, aut a ſacri Baptiſmi ſuſceptione retrahere, avertere, vel dehortari, aut ne ad fidem veniat, neve regenerationis lavacro abluatur, quovis modo impediverit.

Si quis apoſtatas, hæreticosve ſcienter domi ſuæ acceptaverit, aluerit, commeatu juverit, ſeu quovis modo eis cibaria ubicunque præbuerit, aut dona, vel munera dederit, vel miſerit, aut de loco ad locum deduxerit, ſeu aſſociaverit, vel deducendos ſeu aſſociandos curaverit, aut ſumptus miniſtraverit, duces, comitesve illis adjunxerit, vel ne ab eis perpetrata deprehendi, aut inveſtigari queant, fecerit. Quique dictos apoſtatas aut hæreticos ſcienter aliquo modo receptaverit, occultaverit, defenderit, aut eis opem, conſilium, auxilium, vel ſavorem quomodolibet præſtiterit.

Si libros hæreticos, vel Talmudicos, aut alios Judaicos, quomodolibet damnatos, aut alios prohibitos tenuerit, cuſtodierit, vel divulgaverit, vel in quæcunque loca detulerit, aut ad eam rem operam ſuam accommodaverit.

Si Chriſtianos deriſerit, redemptioniſque noſtræ hoſtiam ſalutarem in ara crucis immolatam, Chriſtum Dominum ludibrio & deſpectui habens, quandocunque, maxime vero in ſacro Paraſceves die, agnum, ſive ovem, aut quid aliud cruci affixerit, aut appenderit, in eamve conſpuerit, ſeu quodcunque contra ipſam fecerit.

Si nutrices Chriſtianas, contra ſacrorum canonum ſtatuta, diverſorumque Romanorum Pontificum prædeceſſorum noſtrorum ſanctiones, adhuc retinuerit, aut eas retinens die, qua ſanctiſſimum Euchariſtiæ ſacramentum ſumpſerit, lac uno vel pluribus diebus in latrinas, cloacas, vel alia loca effundere coegerit.

In quibus caſibus univerſis & ſingulis, omnes prædictæ pravitatis Inquiſitores omnium regnorum, provinciarum, civitatum, dominiorum, & locorum univerſi orbis Chriſtiani Judices, in ſuis quemque locis perpetuo delegamus, ut ſuper his contra Judæos atque infideles, quoſcunque ſimul vel ſeparatim, prout in cauſis fidei, juxta ſacrorum canonum formam, necnon officii Inquiſitionis hujuſmodi conſtitutiones, diligenter inquirant, & procedant, & quos in aliquos vel aliquibus horum flagitiorum exceſſibus culpabiles repererint, in eos pro culpæ modo, ac etiam pro criminum numero vel multiplicatione, aut conſuetudine delinquendi, flagra, remigia, etiam perpetua, rerum quoque publicationes, exilia, aliaque atrociora decernant, & alias de eis exempla edant, quæ ſceleratos illos deterreant ab hujuſmodi flagitiis in poſterum admittendis. Nos enim venerabilibus fratribus noſtris S. R. E. Cardinalibus, Inquiſitoribus generalibus, necnon Patriarchis, Archiepiſcopis, Epiſcopis, & aliis locorum Prælatis, ac etiam aliis prædictis Inquiſitoribus, in virtute ſanctæ obedientiæ diſtricte præcipimus & mandamus, ut præſentes noſtras literas in civitatibus & locis cuique ſubjectis publicare, & juxta illarum tenorem procedere, ipſaſque debitæ executioni mandare procurent. Rom. Calend. Jun. 1581.

C A P. VI.

Catecheſis & fidei inſtructionis ſedula cura adhibeatur ab Epiſcopis in Judæorum converſionem, ubi hujus diſperſa gentis Synagoga colliguntur.

Idem.

SAncta mater Eccleſia, cujus Chriſtus caput eſt, ingentem ſuam charitatem ad omnes late diffundens, antiquæ Iſraeliticæ gentis, populique Dei peculiares reliquias, pio nunquam deſinit affectu miſerari, graviterque contriſtatur, Judæorum quondam nationem præcipuis auctam muneribus & gratiis, cujus erat adoptio filiorum, gloria, teſtamentum, legislatio, obſequium, & promiſſa, unde etiam Chriſtus Salvator noſter ſecundum carnem naſci dignatus eſt, per diverſas orbis partes tot jam ſecula diſperſam, ac contagioſi gregis more per invia & inaquoſa miſere vagantem, verbi Dei fame, & aquæ reſectionis ſiti perire, longeque non a terrena tantum, ſuper quam Dominus flevit, ſed quod gravius eſt, a cœleſti quoque Hieruſalem, niſi Chriſtus, quem negavit, confiteatur, exturbari: quia miſeratione & mœrore nos quoque non leviter commoti, in dies ſemper aliquid excogitamus, unde eorum converſioni & ſaluti opportunius provideatur, ipſique ad intelligentiæ viam, quam ſibi præcluſerunt, valeant Deo propitio pervenire. Quare ſollicito hæc animo meditantes, ac felicis recordationis Nicolai Papæ V. nonnullorumque Romanorum Pontificum prædeceſſorum noſtrorum veſtigiis inhærentes, præſenti conſtitutione generali præcipimus, omnibus Patriarchis, Archiepiſcopis, Epiſcopis, & aliis Eccleſiarum Prælatis, etiam Cardinalatus honore præditis, ut in ſuis quiſque civitatibus, terris, & locis, in quibus competens aliquis numerus Judæorum, qui Synagogam conſtituat, commoratur, curent Sabbathi vel alio cujuſcunque hebdomadis ſtatuto die, ad Judæos ipſos in locum præſtitutum, non tamen ſacrum, nec ubi ſacra confici ſolent, convocatos, per aliquem magiſtrum in Theologia, aliumve idoneum virum ab eis eligendum, cum mercede congrua illi ex ipſorum Hebræorum collatione, aut alias, prout commodius eis videbitur, Hebraicæ (ſi fieri poterit) linguæ peritum, ſermones vel lectiones haberi, in quibus illis exponantur ſcripturæ Veteris Teſtamenti, Moyſis ſcilicet & Prophetarum, præſertim vero, quæ eo Sabbatho leguntur, ſeu lectæ in eorum ſunt Synagogis, juxta ſanctorum tamen Patrum interpretationes, & verum catholicæ Eccleſiæ ſenſum, ac in eis diſſeratur de veritate Chriſtianæ fidei, de certo adventu & incarnatione filii Dei, illiuſque nativitate, vita, miraculis, paſſione, morte, ſepultura, deſcenſu ad inferos, reſurrectione, in cœlum aſcenſione, de ejus Evangelio in toto terrarum orbe, per Apoſtolos ejus, & alios ſanctos prædicato, innumeris atque clariſſimis virtutibus, & illuſtrium miraculorum gloria confirmato, ac de ejus ſpirituali & vero regno, & de impio idolorum cultu ſublato, & gentium vocatione, de perpetua tum Hieruſalem, & terræ eorundem Judæorum deſolatione, tum ipſorum ubique terrarum diſperſione, & captivitate, & de aliis ſimilis argumenti dogmatibus & articulis, ex lege & Prophetis; de diutina præterea & irrita Judæorum adventus Meſſiæ, & carnalis ipſius regni expectatione, de vana eorum, quæ ſæpe, quinimo quotidie eos fruſtrata eſt, ſpe reditus in terram promiſſionis, & reſtaurationis tertii templi, & demum de multiplicibus & variis erroribus & hæreſibus eorum, in quas miſerrime ſe demerſerunt, poſtquam Chriſtum Dominum in carne venientem agnoſcere noluerunt, & de falſa per eorum Rabbinos tradita ſacrarum ſcripturarum interpretatione, quarum literam & ſenſum fabulis, mendaciis, & variis dolis & modis detorquentes corruperunt & depravarunt, & hactenus corrumpere & depravare non deſinunt, deque omnibus aliis, quæ eos poſſint ad agnitionem fidei, ad errorum ſuorum correctionem, ad orthodoxamque fidem convertere, pro loci, temporis, ſumptique argumenti ratione prudenter agant, veris, & ex ſacra ſcriptura depromptis demonſtrationibus nulla cum obtrectatione aut iracundia, ſed magna cum charitate, & modeſtia,

Digitized by Google

veritatis lumen illis aperire conentur; ad quos ſermones, & lectiones volumus univerſos, & ſingulos utriuſque ſexus Judæos, a duodecim annis ſupra, infirmitate & alia legitima cauſa, de qua ordinarios docere debeant, non impeditos, in civitate & locis, ut præfertur habitantes, vel aliunde advenientes, etiamſi inibi domicilium non habeant, ita per circuitum convenire, ut tertia ſaltem eorum pars, nec unquam minor, ſemper adſit. Quod ſi facere neglexerint, interdicti cum fidelibus commercii, & aliis pœnis arbitrio ordinarii pro contumaciæ modo imponendis, donec ſatisfecerint, competenter, ad ipſos ſermones audiendos compellantur. Si quis vero de numero fidelium ita fuerit ſalutis, aut ſui, aut proximi ſui, de quo unicuique mandatum eſt, immemor, qui eos a ſalutaribus hujuſmodi ſermonibus ſeu lectionibus directe, vel indirecte abduxerit, aut impediverit, ſeu contenderit quoquo modo, excommunicationis ſententia ſit eo ipſo ligatus, & contra eum ad alias pœnas, ordinarii arbitrio, omnino procedatur. Cæterum Imperatorem, Regeſque, & Principes omnes, necnon Reſpublicas, magiſtratus & dominos temporales ſeculares rogamus, & obteſtamur in Domino, ut Patriarchis, Archiepiſcopis, Epiſcopis, & aliis ordinariis prædictis, eorumque vicariis, & miniſtris ſuum in præmiſſis auxilium præſtent, ampliſſimum ab omnipotenti Deo præmium in ſupremis gloriæ æternæ tabernaculis habituri.

TITULUS II.

DE HIS, QUI INFIDELIBUS ADVERSUS CHRISTIANOS AUXILIANTUR.

CAP. I.

Excommunicantur arma, & præſidia quæcunque ferentes Saracenis, & infidelibus in Chriſtianæ Reipublicæ perniciem, & detrimentum, eorumque fiſco adſcribuntur bona.

Nicolaus V.

OLim tam in generali, quam in Lugdunenſi poſtmodum ſubſtituto Conciliis per ſedem Apoſtolicam celebratis, in illos falſos, & impios Chriſtianos, qui contra Deum, & Chriſtianum populum, Saracenis ferrum, arma, quibus Chriſtianos impugnent, & lignamina galearum, & aliorum vaſorum navigabilium, deferunt ad eos, & qui eis galeas vendunt, ac naves; quique in piraticis Saracenorum navibus curam gubernationis exercent, vel in machinis, & quibuslibet aliis, eis impendunt auxilium, vel conſilium, vel favorem, in Chriſtianorum diſpendium, & ſpecialiter terræ ſanctæ: fuit excommunicationis ſententia promulgata, ipſoſque rerum ſuarum privatione mulctari, & ſervos capientium fore cenſuerunt Concilia ſupradicta: expreſſe quoque in ipſis præcipitur, ut talibus gremium non aperiatur Eccleſiæ, niſi totum, quod de commercio tam damnato perceperint, & tantumdem de ſuo, in ſubſidium terræ memoratæ præſtiterint, ut æquo judicio in quo deliquerit, puniatur. Nos itaque gerentes corde negotia dictæ terræ duximus haſtenus ſtatuendum, ut nullus equos, ferrum, lignamina, victualia, & alia quæque mercimonia in Alexandriam, vel alia loca Saracenorum terræ Ægypti deferre vel mittere, ſeu partibus eorum, ut eiſdem deferantur, extrahere, vel extrahi permittere, aut conſilium, vel favorem præſtare quoquo modo præſumat; ac illos, qui contra hujuſmodi conſtitutionem noſtram auſu temerario venire tentaverint, eo ipſo excommunicationis ſententiæ decernimus ſubjacere, a qua non poſſit abſolvi, niſi tantum de bonis propriis in dictæ terræ ſanctæ ſubſidium convertendum exſolverit, quantum ad partes prædictas extulerit, vel miſerit, & deferre, vel de ipſorum partibus extrahi permiſerit, ad eoſdem deferendum. Et nihilominus, ſi perſonas eorum capi contigerit, in ſervitute capientium illorum eſſe volumus, in quorum acciderint captionem. Volentes autem in hac parte ſolertius providere, quanto amplius exigere hoc noſcitur urgens neceſſitas dictæ terræ, Apoſtolica auctoritate ſtatuimus, ut nullus omnino aliqua victualia, uſque ad decennium a data præſentium computandum; alia vero prædicta, ad aliquod ſeu aliqua de eiſdem, aut aliud quodlibet (victualibus ſicut præmittitur uſque ad prædictum tempus duntaxat exceptis) quacunque occaſione, vel cauſa, ſeu quovis ingenio, vel quæſito colore, ullo unquam tempore in Alexandriam, vel partes Ægypti, ſeu terras Soldano ſubjectas, mittere vel deferre præſumat, vel quantum in eo fuerit, mitti vel deferri permittat, auctoritate decernimus eadem, ut hi, qui contra hujuſmodi ſtatutum noſtrum quolibet modo venire præſumpſerint, præter pœnas prædictas, quas ipſo facto incurrere volumus, perpetuo ſint infames, & inteſtabiles habeantur, ita quod nec teſtari, nec legata eis, ſeu relicta percipere valeant. Et inſuper ad ſucceſſiones, tam ex teſtamento, quam ab inteſtato, ſint prorſus & reddantur inhabiles, nec ad publica quælibet admittantur officia, ſintque illis actus legitimi perpetuo interdicti; & poſtquam de hujuſmodi temeritate conſtiterit, diebus feſtivis, & dominicis publice nuncientur, & ad fiſcum bona omnia devolvantur. Apud urbem veterem, 10. Calend. Septembr. 1449.

TITULUS III.

DE HÆRETICIS, ET SHISMATICIS.

CAP. I.

Leges Friderici Imperatoris in hæreticæ pravitatis reos, eorumque complices, & fautores latæ, confirmantur, & ſervari jubentur.

Innocentius IV.

INnocentius Epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilectis filiis poteſtatibus, conſiliis, & communitatibus civitatum, aliorumque locorum Lombardiæ, Marchiæ Tervisanæ, ac Romaniolæ ſalutem, & Apoſtolicam benedictionem.

Cum adverſus hæreticam pravitatem quondam Fridericus Romanorum Imperator promulgaverit quaſdam leges, per quas ne pervagetur, compeſci poterit peſtis illa: Nos illas volentes ad robur fidei ad ſalutem fidelium obſervari, univerſitati veſtræ per Apoſtolica ſcripta mandamus, quatenus eas, quarum tenores vobis mittimus inſertos præſentibus, faciatis ſinguli in veſtris capitularibus annotari, contra hæreticos ſectæ cujuslibet ſecundum eas exacta diligentia proceſſuri: alioquin dilectis filiis, Priori Provinciali, & fratribus Inquiſitoribus hæreticæ pravitatis ordinis prædicatorum in Lombardia, Marchia Tarviſana, & Romaniola literis noſtris injungimus, ut vos ad id per excommunicationem in perſonas, & interdictum in terram appellatione remota compellant: tenores autem legum hi ſunt.

Fridericus Dei gratia Romanorum Imperator, & ſemper Auguſtus, Hieruſalem & Siciliæ Rex, dilectis Principibus ſuis, venerabilibus Archiepiſcopis, Epiſcopis, aliiſque Prælatis Eccleſiarum, Ducibus, Marchionibus, Comitibus, Baronibus, Poteſtatibus, Scultetis, Burggraviis, Advocatis, Judicibus, Miniſtralibus, Officialibus, & omnibus per totum Imperium conſtitutis, præſentes literas inſpecturis fidelibus ſuis gratiam ſuam & omne bonum.

Commiſſi nobis cœlitus cura regiminis, & imperialis, cui dante Domino præſidentes, faſtigium dignitatis materialem, quo diviſim a ſacerdotio fungimur, gladium adverſus hoſtes fidei, & in exterminium hæreticæ pravitatis exigunt exercendum, ut perfidiæ vipereos filios contra Deum, & Eccleſiam inſultantes, tanquam materni

utari

uteri corroſores, in judicio, & juſtitia proſequamur, maleficos vivere non paſſuri, per quorum ſcientiam ſeducentem mundus inficitur, & in gregem fidelium per oves has morbidas gravior infligitur corruptela.

Statuimus itaque ſancientes, ut hæretici, quocunque nomine cenſeantur, ubicunque per Imperium damnati fuerint, ab Eccleſia, & ſeculari judicio aſſignati, animadverſione debita puniantur.

Si qui vero de prædictis, poſtquam fuerint deprehenſi, territi, metu mortis redire voluerint ad fidei unitatem, juxta canonicas ſanctiones ad agendum pœnitentiam in perpetuum carcerem detrudantur. Præterea quicunque hæretici reperti fuerint in civitatibus, oppidis, ſeu aliis locis Imperii, per inquiſitores ab Apoſtolica ſede datos, & alios orthodoxæ fidei zelatores; hi qui juriſdictionem ibidem habuerint, ad inquiſitorum, & aliorum catholicorum virorum inſinuationem eos capere teneantur, & eos captos arctius cuſtodire, donec per cenſuram Eccleſiaſticam damnatos, damnabili morte periment, qui fidei ſacramenta, & vitæ damnabant. Simili quoque pœna plecti cenſemus omnes, quos ad fovendum hæreticorum errorem callidus hoſtis ſuſcitat advocatos, vel parat illicitos defenſores; maxime cum facinus, quod inquinet, niſi monitione præmiſſa deſtiterint, & eorum vitæ duxerint conſulendum. Eos præterea, qui convicti in uno loco de hæreſi, ad alia loca ſe transferunt, ut cautius poſſint effundere virus hæreticæ pravitatis, debitam cenſemus ſubire vindictam: ut ſuper hoc viros ab eodem errore converſus ad fidem, necnon & per alios, qui eos de hæreſi convicerunt, (quod & in hoc caſu concedimus licite faciendum) evidens teſtimonium habeatur. Item mortis ſententiæ ducimus addicendos, ſi quos hæreticorum ad judicium tractos, in extremæ vitæ periculo hæreſin abjurantes, poſtmodum de falſo juramento conſtiterit, & fide mentita convinci, ac eos contigerit, ejuſdem morbi ſpontaneam incurrere recidivam, ut ſibi damnabilius iniquitas ſit mentita, & pœnam debitam mendacium non evadat. Omne inſuper proclamationis, & appellationis beneficium, ab hæreticis, receptatoribus, & fautoribus eorundem penitus amovemus: volentes, ut de finibus Imperii, in quibus ſemper debet exſtere fida fides, hæreticæ labis germina modis omnibus deleantur.

Cæterum, quia quanto majora divinæ nutu miſerationis accepimus, & altiorem locum præ filiis hominum obtinemus, tanto devotiora debemus obſequia gratitudinis conferenti, ſi quando in noſtri nominis contemptores noſtri culminis excandeſcit auctoritas: ſi reos læſæ majeſtatis, in perſonis eorum & liberorum ſuorum exhæredatione damnamus, multo fortius juſtiuſque contra Dei blaſphematores nominis, & catholicæ fidei detractores provocamur: eorundem hæreticorum, receptatorum, fautorum, & advocatorum ſuorum hæredes, & poſteros uſque ad ſecundam progeniem, beneficiis cunctis temporalibus, publicis officiis, & honoribus imperiali auctoritate privamus: ut in paterni memoria criminis continuo mœrore tabeſcant: vere ſcientes, quod Deus zelotes eſt, peccata patrum in filios potenter ulciſcens. Nec quidem, a miſericordiæ finibus ducimus excludendum, ut ſi qui paternæ hæreſis non ſequaces latentem patrum perfidiam revelaverint, quacunque reatus illorum animadverſione plectantur, prædictæ punitioni non ſubjaceant innocentiæ filiorum. Ad hæc notum fieri volumus, fratres Prædicatores de ordine Prædicatorum, pro fidei negotio, in partibus Imperii noſtri contra hæreticos deputatos, cæteros quoque, qui ad hæreticos judicandos acceſſerint, niſi aliqui eorum ab Imperio fuerint proſcripti, eundo, morando, & redeundo, ſub noſtri Imperii ſpeciali defenſione receptos, & quos apud omnes ſub ope ac recommendatione fidelium Imperii eſſe volumus inoffenſos, univerſitati veſtræ mandantes, quatenus quocunque, & apud quemcunque veſtrum pervenerunt, benigne recipiatis eoſdem: & perſonas ab incurſu hæreticorum eis inſidiantium conſervantes indemnes; omne conſilium, ducatum, & auxilium impendatis, pro tam accepto coram Deo negotio exequendo. Hæreticos vero, quod & oſtenderint ipſi vobis, in juriſdictione veſtra ſinguli capientes, diligenti cuſtodia detinendos, donec poſt Eccleſiaſticæ damnationis judicium, pœnam ſubeant, quam merentur: ſcituri, quod in executione ipſius negotii gratum Deo, & laudabile nobis obſequium conferetis, ſi ad expellendam de partibus noſtris imperii novam, & inſolitam hæreticæ pravitatis infamiam, opem & operam, una cum eiſdem fratribus præſtiterit efficacem. Et ſi quis foret exinde negligens, & remiſſus, ac etiam inutilis, coram Domino, & in conſpectu noſtro poterit merito culpabilis apparere. Dat. Paduæ 22. Febr. 12. Indict.

C A P. II.

Excommunicentur nonnulli hæretici, ut ſunt Cathari, Patareni, pauperes de Lugduno, Paſſagini, Joſepini, Arnaldiſtæ, Speroniſtæ, omneſque ſingulari opinione in Eccleſiam catholicam pertinaces.

Idem univerſis Chriſti fidelibus.

NOverit univerſitas veſtra, quod nos ad inſtar felic. record. Gregorii Papæ prædeceſſoris noſtri, excommunicamus, & anathematizamus univerſos hæreticos, Catharos, Patarenos, Pauperes de Lugduno, Paſſaginos, Joſepinos, Arnaldiſtas, Speroniſtas, & alios quibuſcunque nominibus cenſeantur, facies quidem habentes diverſas, ſed caudas ad invicem colligatas, quia de vanitate conveniunt in idipſum. Damnati vero per Eccleſiam, ſeculari judicio relinquantur, animadverſione debita puniendi: clericis prius a ſuis ordinibus degradatis. Si qui autem de prædictis, poſtquam fuerint deprehenſi, redire noluerint ad agendum condignam pœnitentiam, in perpetuum carcerem detrudantur. Credentes autem eorum erroribus, hæreticos ſimiliter judicamus. Item receptatores, defenſores, & fautores hæreticorum, excommunicationis ſententiæ decernimus ſubjacere, firmiter ſtatuentes, ut ſi poſtquam quilibet talium fuerit excommunicatione notatus, a ſua ſuper hoc non curaverit præſumptione ceſſare, ipſo jure ſit factus infamis, nec ad publica officia ſeu conſilia, nec ad eligendos aliquos ad hujuſmodi, nec ad teſtimonium admittatur. Sit etiam inteſtabilis, ut nec teſtamenti habeat factionem, nec ad hæreditatis ſucceſſionem accedat. Nullus præterea ipſi ſuper quocunque negotio, ſed ipſe aliis reſpondere cogatur. Qui ſi forte Judex extiterit, ejus ſententia nullam obtineat firmitatem, nec cauſæ aliquæ ad ejus audientiam perferantur. Si fuerit advocatus, ejus patrocinium nullatenus admittatur. Si tabellio, inſtrumenta confecta per ipſum nullius penitus ſint momenti & in ſimilibus idem præcipimus obſervari. Si vero clericus fuerit, ab omni officio, & beneficio deponatur. Si qui autem tales, poſtquam ab Eccleſia fuerint denotati, evitare contempſerint, excommunicationis ſententia percellantur, alias animadverſione debita puniendi. Qui autem inventi fuerint ſola ſuſpicione notabiles, niſi juxta conſiderationem ſuſpicionis, qualitatemque perſonæ, propriam innocentiam congrua purgatione monſtraverint, anathematis gladio feriantur, & uſque ad ſatisfactionem condignam ab omnibus evitentur: Ita quod ſi per annum in excommunicatione perſtiterint, extunc velut hæretici condemnentur. Item proclamationes, & appellationes hujuſmodi perſonarum minime audiantur. Item Judices, advocati, & notarii nulli eorum officium ſuum impendant, alioquin eodem officio perpetuo ſint privati. Item clerici non exhibeant hujuſmodi peſtilentibus Eccleſiaſtica ſacramenta: nec eleemoſynas aut oblationes eorum accipiant. Similiter Hoſpitalarii, & Templarii, ac quilibet regulares, alioquin ſuo priventur officio, ad quod nunquam reſtituantur abſque indultu ſedis Apoſtolicæ ſpeciali. Item quicunque tales præſumpſerint Eccleſia-

ſticæ tradere ſepulturæ, uſque ad ſatisfactionem idoneam, excommunicationis ſententiæ ſe noverint ſubjacere, nec abſolutionis beneficium mereantur, niſi propriis manibus publice extumulent & projiciant hujuſmodi corpora damnatorum, & locus ille perpetuo careat ſepultura. Item firmiter inhibemus, ne cuiquam laicæ perſonæ liceat publice vel privatim de fide catholica diſputare: qui vero contrafecerit, excommunicationis laqueo innodetur. Item, ſi quis hæreticos ſciverit, vel aliquos occulte conventicula celebrantes, ſeu a communi converſatione fidelium vita & moribus diſſidentes, eos ſtudeat indicare confeſſori ſuo, vel alii, per quem credat ad prælati ſui notitiam pervenire, alioquin excommunicationis ſententia percellatur. Hæretici autem & receptatores, defenſores, & fautores eorum, ipſorumque filii uſque ad ſecundam generationem, ad nullum Eccleſiaſticum beneficium ſeu officium admittantur. Quod ſi ſecus actum fuerit, decernimus irritum & inane. Nos enim prædictos & quoſcunque viros Eccleſiaſticos, qui ad preces hujuſmodi peſtilentium perſonarum dignitates, perſonatus, & alia quæcunque Eccleſiaſtica beneficia ſunt adepti, exnunc privamus taliter acquiſitis, volentes, ut tales & habitis perpetuo careant, & ad alia vel ſimilia nequaquam in poſterum admittantur. Illorum autem filiorum emancipationem nullius eſſe momenti volumus, quorum parentes poſt emancipationem hujuſmodi ad invicem ſuperſtitionis hæreticæ a via declinaſſe conſtiterit veritatis. Datum Anagniæ 17. Cal. Jul. Anno 11. Pontificatus noſtri.

IMPERATOR FRIDERICUS
ſemper Auguſtus, &c.

PAtarenorum receptatores, & complices, & quocunque modo fautores, qui ut a pœna alios poſſint eximere, de ſe velut improvidi non formidant, publicatis bonis omnibus relegandos in perpetuum eſſe cenſemus. Et ipſorum filii ad honores aliquos nullatenus admittantur. Si tamen aliquis fautorum hujuſmodi detexerit aliquem Patarenum, de cujus perfidia manifeſte probatur, in fidei præmium, quam agnovit, famæ priſtinæ de Imperiali clementiæ reſtitutionis beneficium integrum conſequatur.

INCIPIUNT CAPITULA CONSTITUTIONIS
contra Patarenos edita per eundem Fridericum, illuſtrem virum, Romanorum Imperatorem ſemper Auguſtum, Hieruſalem, & Siciliæ Regem.

CAtharos, Patarenos, Speroniſtas, Leoniſtas, Arnaldiſtas, Circumciſos, Paſſaginos, Joſepinos, Garatenſes, Albanenſes, Franciſcos, Bagnarolos, Commiatos, Vualdenſes, Roncarolos, Communellos, Vuarinos, & Ortholinos, cum illis de Aquanig. & omnes hæreticos utriuſque ſexus, quocunque nomine cenſeantur, perpetua damnamus infamia, diffidamus atque bannimus, cenſentes, ut bona talium confiſcentur, nec ad eos ulterius revertantur: ita quod filii eorum ad ſucceſſionem pervenire non poſſint, cum longe ſit gravius, æternam, quam temporalem offendere majeſtatem. Qui autem inventi fuerint ſola ſuſpicione notabiles, niſi ad mandatum Eccleſiæ, juxta conſiderationem ſuſpicionis, qualitatemque perſonæ, propriam innocentiam congrua purgatione monſtraverint, tanquam infames & banniti ab omnibus habeantur; ita quod ſi per annum permanſerint, extunc eos ſicut hæreticos condemnamus. Statuimus etiam hoc edicto in perpetuum valituro, ut poteſtates, & conſules, ſeu rectores, quibuſcunque fungantur officiis, pro defenſione fidei præſtent publicum juramentum, quod de terris ſuæ ditioni ſubjectis, univerſos hæreticos ab Eccleſia denotatos, bona fide pro viribus exterminare ſtudebunt: ita quodammodo quandocunque quis fuerit in perpetuam poteſtatem, vel temporalem aſſumptus, hoc teneatur capitulum juramento firmare: alioquin neque pro poteſtatibus, neque pro conſulibus, ſeu conſimilibus habeantur: eorumque ſententias ex tunc decernimus inutiles & inanes. Si vero dominus temporalis requiſitus & monitus ab Eccleſia, terram ſuam purgare neglexerit ab hæretica pravitate, poſt annum a tempore monitionis elapſum, terram ipſius exponimus catholicis occupandam: qui eam exterminatis hæreticis abſque ulla contradictione poſſideant, & in fidei puritate conſervent: ſalvo jure dominii temporalis, dummodo ſuper hoc nullum præſtet obſtaculum, nec aliquod impedimentum opponat: eadem nihilominus lege ſervata contra eos, qui non habent dominos principales. Credentes præterea, receptatores, defenſores, & fautores hæreticorum bannimus: ſtatuentes, ut ſi poſtquam quilibet talium fuerit excommunicatione notatus, ſatisfacere contempſerit infra annum, extunc ipſo jure ſit factus infamis, & ad publica officia ſeu conſilia, vel ad aliquos eligendos hujuſmodi, nec ad teſtimonium admittatur. Sit etiam inteſtabilis, ut nec teſtamenti liberam habeat factionem, nec ad hæreditatis ſucceſſionem accedat. Nullus ei præterea ſuper quocunque negotio, ſed ipſe aliis reſpondere cogatur. Quod ſi Judex extiterit, ejus ſententia nullam obtineat firmitatem, nec cauſæ aliquæ ad ejus audientiam perferantur. Si fuerit advocatus, ejus patrocinium nullatenus admittatur. Si tabellio, ejus inſtrumenta confecta per manum ipſius nullius penitus ſint momenti. Adjicimus inſuper, quod hæreticus per hæreticum convinci poſſit: & quod domus Patarenorum, receptatorum, & defenſorum, & fautorum, ſive ubi docuerint, ſive ubi aliis manus impoſuerint, deſtruantur, nullo tempore reſtituendæ. Dat. Paduæ 22. Febr. 2. Indictione.

Rex Regum, Apoſtatantes a fide catholica penitus execramus, inſequimur ultionibus, bonis ſuis omnibus ſpoliamus. Et ut a profeſſione vel vita naufragantes legibus coarctamus. Succeſſiones tollimus, ab eis omne jus legitimum abdicamus. Dat. Peruſii 2. Cal. Novemb. Pontificatus noſtri An. 1.

ALIUD RESCRIPTUM FRIDERICI
in hæreticos.

INconſutilem tunicam Dei noſtri diſſuere conantur hæretici, & vocabuli vitio ſervientes, quod ſignificationem diviſionis enunciat, in ipſius indiviſibilis fidei unitate nituntur inducere ſectionem: & oves a Petri cuſtodia, cui paſcendæ a paſtore bono ſunt creditæ, ſegregare. Hi ſunt lupi rapaces, extrinſecus eo uſque manſuetudinem prætendentes ovium, quouſque ovile poſſint ſubintrare dominicum. Hi ſunt angeli peſſimi: hi ſunt filii pravitatum a patre nequitiæ & fraudis auctore ad animas ſimplices deſtinati. Hi colubri, qui columbas decipiunt. Hi ſerpentes, qui latenter videntur inſerpere, & ſub mellis dulcedine virus evomere: ut vitæ cibum miniſtrare ſe ſimulent, cauda feriunt, & mortis poculum veluti quoddam diriſſimum venenum immiſcent. Horum ſectæ veteribus, vel ne in publicum prodeant, non ſunt notatæ nominibus: vel quod eſt forte nefandius, non contentæ, ut vel Arrio Arriani, vel a Neſtore Neſtoriani, aut a ſimilibus ſimiles nuncupentur: ſed in exemplum Martyrum, qui pro fide catholica martyria ſubierunt, Patarenos ſe nominant, velut expoſitos paſſioni. Hujuſmodi miſeri Patareni, a quibus abeſt ſancta credulitas divinitatis æternæ, ſub uno contextu nequitiæ inſimul tres offendunt: Deum videlicet, proximos, & ſeipſos. Deum, dum Dei fidem, & Filium non agnoſcunt: decipiunt proximos, dum ipſis ſub ſpe ſpiritualis alimoniæ, hæreticæ pravitatis oblectamenta miniſtrent. Crudelius etiam ſæviunt in ſeipſos, dum poſt animarum diſpendium, corpora denique ſeveræ mortis illecebris, quam per agnitionem veram & veræ fidei poſſent evadere, vitæ prodigi & necis improvidi ſectatores involvunt, & (quod eſt

Digitized by Google

eſt ipſo dicto diriſſimum) ſuperſtites etiam non terrantur exemplo.

Contra tales ſibi, Deo, & hominibus ſic infeſtos, continere non poſſumus motus noſtros, quin debitæ ultionis in eos gladium exeramus: tanto ipſos inſtantius perſequentes, quanto in evidentiorem deluſionem fidei Chriſtianæ, prope Romanam Eccleſiam, quæ caput Eccleſiarum omnium judicatur, ſuperſtitionis ſuæ ſcelera latius exercere noſcuntur. Adeo quod ab Italiæ finibus, præſertim a partibus Lombardiæ, in quibus pro certo perpendimus, ipſorum nequitiam latius abundare; jamque uſque ad regnum noſtrum Siciliæ, ſuæ perfidiæ rivulos derivarunt.

Quod acerbiſſimum reputantes, ſtatuimus imprimis, ut crimen hæreſeos, & damnatæ ſectæ cujuslibet, quocunque nomine cenſeantur ſectatores, (prout veteribus legibus eſt indictum) inter publica crimina numeretur: imo crimine læſæ majeſtatis noſtræ debet ab omnibus horribilius judicari, quod in divinæ majeſtatis injuriam noſcitur attentatum, quamvis judicii poteſtate alterum alteri non excellat. Nam ſicuti perduellionis crimen perſonae adimit damnatorum, & bona, & damnat poſt obitum memoriam defunctorum: ſic & in prædicto crimine, quo Patareni notantur, per omnia volumus obſervari.

Et ut ipſorum nequitia, qui (quia Dominum non ſequuntur) in tenebris ambulant, detegatur, nemine etiam deferente inveſtigari volumus diligenter hujuſmodi ſcelerum patratores, & per officiales noſtros, ſicut & alios malefactores inquiri, ac inquiſitione notatos, etſi levis ſuperſtitionis argumento tangantur, a viris Eccleſiaſticis, & Prælatis examinari jubemus. Per quos, ſi inventi fuerint a fide catholica ſaltem in articulo deviare, ac per ipſos paſtorali more commoniti, tenebroſi diaboli relictis inſidiis, noluerint agnoſcere Deum lucis, ſed in erroris concepta inſtantia perſeverent, præſentis noſtræ legis edicto damnatos mortem pati Patarenos, alioſque hæreticos quocunque nomine cenſeantur, decernimus, quam affectant, ut vivi in conſpectu hominum comburantur, flammarum commiſſi judicio. Nec dolemus, quod in hoc ipſorum ſatiſfacimus voluntati, ex quo pœnam ſolummodo, nec fructum alium conſequuntur erroris. Apud nos pro talibus nemo intervenire præſumat: quod qui fecerit, in ipſum noſtræ indignationis aculeos non immerito convertemus. Dat. Paduæ 22. Febr. 12. Indict.

CAP. III.

Abjurantes hæreſim, & reſipiſcentes excipiuntur.

Urbanus IV. *Inquiſitoribus ordinis Prædic. in Prov. Lombardiæ, Marchiæ, Januenſ.*

QUi hæretica labe penitus abjurata redire voluerint ad Eccleſiaſticam unitatem, eis juxta formam Eccleſiæ abſolutionis beneficium impendatis & injungatis eiſdem, quod injungi talibus conſuevit, proviſo ſolerter, ne ſimulata converſione redeant fraudulenter, & vos, imo potius ſeipſos fallentes, ſub agni ſpecie gerant lupum.

Quod ſi aliqui fuerint judicandi hæretici, vel incarcerationis pœna perpetuæ alicui pro hujuſmodi crimine fuerit infligenda, ad id per vos de diœceſanorum, vel vicariorum ſuorum, ſi ipſis diœceſanis abſentibus præſentes fuerint, conſilio procedatur: ut in tantæ animadverſionis judicio non poſtponenda Pontificum auctoritas intercedat. Verum quia in tam gravi crimine cum multa oportet cautela procedi, ut in reos ſine ullo profeeatur errore dura an digna ſeveritas ultionis, volumus & mandamus, ut vos vel illi, quos ad hoc duxeritis deputandos in examinatione teſtium, quos recipi ſuper crimine prædicto, ipſumque contingentibus oportuerit, adhibeatis duas religioſas & diſcretas perſonas, in quarum præſentia per publicam, ſi commode poteſt haberi, perſonam, aut per duos viros idoneos, fideliter eorundem depoſitiones teſtium conſcribantur. Ad conſcribendas quoque hujuſmodi depoſitiones teſtium, & ad faciendum omnia, quæ in commiſſo vobis officio, ad ſcriniarii ſeu tabellionis officium pertinent, teneri diſtricte præcipimus, cum per vos, ſeu deputatos ad hoc a vobis, requiſiti fuerint, omnes & ſingulos veſtri ordinis fratres, qui dum eſſent in ſeculo, hujuſmodi tabellionatus officium habuiſſe & exercuiſſe noſcuntur: & illos etiam, quibus idem tabellionatus officium, ratione præfati negotii fidei, fuit a dicta ſede commiſſum, & in poſterum committetur. Datum Viterbii 13. Cal. April. Pontificatus noſtri Anno primo.

CAP. IV.

Fœdera cum hæreticis inita damnantur & prohibentur.

Joannes XIII. *Inquiſitori hæreticæ pravitatis F. Lamberto de ord. Præd.*

CUm nonnulli de Provincia noſtra Romandiolæ, tam clerici quam Laici, Deum & Romanam matrem Eccleſiam offendere, ſeque in præcipitium damnationis mortis immergere non verentes, adeo favere & faviſſe dicantur damnatis hæreticis, confœderationes, ligas, & ſocietates ineundo cum ipſis, eoſque receptando, & ſibi præſtando multipliciter auxilia, conſilia & favores, quod de labe hæreſis ſe reddiderunt, & reddunt vehementer ſuſpectos: nos tam ipſorum, quam multorum aliorum periculis, & præmiſſis imminentibus obviare ſalubriter cupientes, diſcretioni tuæ per Apoſt. ſcripta mandamus, quatenus contra fautores hujuſmodi, & alios quoslibet, de crimine pravitatis hæreticæ culpabiles, vel ſuſpectos, ſic ſolerter ſecundum formam canonum, ac privilegiorum conceſſorum, inquiſitionis officio procedere non poſtponas, quod inde debeat tua diligentia merito commendari. Datum Avinion. 12. Calend. Septemb. Pontificatus noſtri Ann. 10.

CAP. V.

Filii hæreticorum inhabiles ſunt ad officia, ob paterni flagitii luem, quam contraxiſſe videntur.

Honorius IV. *Calgano de Eugubio ord. Minorum, Inquiſitori hæret. pravitatis.*

EXhibita nobis dilecti filii Archioni militis, nati quondam Philippi dicti Palmerii militis Spoletan. primo continebat, quod olim ſignificantibus felicis recordationis Alexandro Papæ, prædeceſſori noſtro, inquiſitoribus pravitatis hæreticæ per Italiam deputatis, quod frequenter a ſede Apoſtolica committebatur eiſdem, ut tam hæreticos, credentes, fautores, & receptatores hæreticorum, quam ipſorum filios & nepotes privandi dignitatibus, perſonatibus, officiis publicis, & beneficiis Eccleſiaſticis de diœceſanorum, vel eis abſentibus, vicariorum ſuorum conſilio, haberent liberam poteſtatem, & qualiter hoc deberet intelligi, poſtulantibus declarari, præfatus prædeceſſor eiſdem inquiſitoribus per ſuas duxit literas reſpondendum, quod de filiis & nepotibus illorum hæreticorum credentium & aliorum hujuſmodi, qui modo tales eſſe probantur, intelligendum eſſe videbatur, non autem illorum, quos emendatos eſſe conſtarat, ac pro culpa hujuſmodi ad mandatum Eccleſiæ pœnitentiam recepiſſe, quam ipſi vel jam perſecerant, vel humiliter proſecutioni ejus inſtarent, vel parati fuerant, dum viverent, ad recipiendum eandem. Verum licet inquiſitor pravitatis hujuſmodi, tunc in partibus illis per ſedem Apoſtolicam deputatus, memoratum Philippum, qui ſibi confeſſus extitit, quod cuidam hæretico reverentiam fecerat, quædam contra fidem proferendo catholicam, privaverit bonis ſuis, ac idem Philippus injunctam ſibi propter hoc ab eodem Inquiſitore pœnitentiam perſecerit reverenter, ac tandem, ſicut vera catholicus, receptis Eccleſiaſticis ſacramentis viam fuerit uni-

Digitized by Google

univerſæ carnis ingreſſus, & ab Inquiſitore præfato etiam abſolutus, tamen poteſtas, conſilium, & commune Spoletani dictum Archionum, ejuſque filios occaſione præmiſſorum ad officia civitatis Spolet. proſuareenſant admittere voluntate. Quare prælibatus Archionus nobis humiliter ſupplicavit, ut nos miſericorditer attendentes, quod idem Philippus ſicut præmittitur, tanquam vere catholicus & fidelis Eccleſiæ Roman. deceſſit, eundem Archionum & filios ejus declarare curemus, juxte præmiſſum ejuſdem prædeceſſoris reſponſum, in aliquo puniri occaſione hujuſmodi non debere: ſed eos ad omnia ſecularia officia & beneficia Eccleſiaſtica & dignitates, ac ad omnes ordines, impedimento hujuſmodi non obſtante potius admittendos. Quia igitur de facto hominis & ejus circumſtantiis habere poteris notitiam pleniorem: Nos gerantes de circumſpectione tua fiduciam in Domino ſpecialem, præſentium tibi auctoritate committimus & mandamus, ut ſi diligenti inquiſitione præmiſſa, prædicta inveneris veritate fulciri, & tibi etiam conſtiterit, quod præfati Archionus & filii non ſint de hæretica pravitate ſuſpecti, & in fidelitate ac devotione Eccleſiæ ſupradictæ perſiſtent, ſuper quibus omnibus tuam intendimus conſcientiam onerare, auctoritate noſtra denuncies & declares, quod propter præmiſſa vel eorum occaſione, nihil eis poſſit objici vel apponi, quin ad omnia ſecularia officia & beneficia Eccleſiaſtica, etiam ſi dignitates exiſtent, illis non obſtantibus, aſſumi libere valeant, & hi, qui litterati eſſe noſcuntur, ad omnes ordines promoveri, prout ſecundum Deum ad honorem catholicæ fidei videris expedire. Quicquid autem ſuper his inveneris & duxeris faciendum, nobis per tuas patentes literas harum ſeriem continentes fideliter ſtudeas intimare. Datum Romæ apud S. Sabinam, 5. Cal. Decemb. Pontificatus noſtri anno ſecundo.

C A P. VI.

Solvuntur quædam dubia circa diſcuſſiones, & deciſiones cauſarum fidei, & hæreſis pœnas.

Alexander IV.

ALexander Epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilectis filiis fratribus ordinis Minorum, Inquiſitoribus hæreticæ pravitatis in adminiſtratione ſancti Franciſci, præſentibus ac futuris, ſalutem & Apoſtolicam benedictionem.

Quod ſuper nonnullis quæſtionum articulis, in quibus cauſa fidei tangitur, nos conſulere voluiſtis, ſollicitudinis veſtræ prudentiam in Domino commendamus.

Primus igitur veſtræ conſultationis articulus continebat, utrum dici debeat relapſus a in hæreſim, qui lapſus eſt in eam poſt abjurationem ipſius, in qua non invenitur antea commiſiſſe, cum ſecundum proprietatem verborum non videatur relapſus, qui non fuerat ante lapſus? Ad quod taliter reſpondemus, quod talis, ſi tanquam accuſatus vel ſuſpectus de hæreſi, eam in judicio abjuravit, & poſtea committat in ipſa, cenſeri debet quadam juris fictione relapſus, licet ante abjurationem ſuam plene probatum non fuerit crimen hæreſis contra ipſum, dummodo hujuſmodi prius orta ſuſpicio violenta fuerit, & certis ac veris indiciis comprobata. Si vero levis & modica, quanquam ex hoc ſit gravius puniendus, relapſorum tamen in hæreſim non debet pœna puniri, ex quo præſumi non poteſt veriſimiliter ante lapſus in eam.

Quæſiviſtis etiam circa idem, ſi is, qui hæreſim abjuravit, & per ſolam inexcuſabilem receptionem vel receptationem, aut deductionem ſeu aſſociationem, vel viſitationem hæreticorum, ſive dationem vel miſſionem munerum, aut etiam alias in favorem eorum, qui excuſari non poſſit, ſine adoratione tamen (ut verbis veſtris utamur) lapſus eſt poſtmodum, propter hoc debeat judicari relapſus. Et quidem ſi legitima conſtitit, vel etiam nunc conſtaret, quod tales ante hujuſmodi abjurationem in hæreſi commiſiſſent, non eſt dubium eos per hoc fuiſſe relapſos: quin tunc dubitari non debet, illos ex approbati a ſe prius erroris conſequentia id feciſſe.

Præterea nonnulli talium, ut proponitis, jurant coram Inquiſitoribus, tam de ſe, quam de aliis ſuper facto hæreſis veritatem dicere, ſed perjurant, non odio tamen, vel pretio, ſed timore ſui potius, & ſuorum: corrigunt autem ſe poſtmodum ſuper iis contra ſe, ac alios ſuos complices deponendo. Cum itaque perjurus ſecundum jura, etiam poſt pœnitentiam in criminalibus a teſtimonio repellatur; hinc quæritur, utrum contra illos ſuos complices ſit per teſtimonia talium procedendum. Super quo taliter reſpondemus, quod cum crimen hujuſmodi ſit exceptum, ſi ex manifeſtis indiciis apparuerit, tales non animi levitate, aut odii fomite ductos, ſeu corruptos pecunia, ſed zelo fidei, tanquam pœnitentes propriæ culpæ aſſerere, quod talia prius tacuerant, & velint in hoc errorem ſuum corrigere, ac alios nominare, ſtari debet in favorem fidei, niſi aliud obſiſteret, atteſtationibus eorundem.

Ad illud autem quod quæritur, utrum ad Inquiſitores hæreſis pertineat de divinationibus, & ſortilegiis, quæ contra aliquos ſibi denunciantur, cognoſcere, ac punire talia exercentes, breviter reſpondetur, quod cum negotium fidei, quod ſumme privilegiatum exiſtit, per occupationes alias non debeat impediri, Inquiſitores ipſi de iis, niſi manifeſte ſaperent hæreſim, ratione hujuſmodi officii ſibi commiſſi ſe nullatenus intromittent, ſed eos relinquent ſuis Judicibus pœna debita caſtigandos.

Quidem inſuper (ut adjicitis) pro iis, quæ commiſerunt, in hæreſi, aſtringunt ſe Inquiſitoribus ſub obligatione bonorum ſuorum ad recipiendum ab eis pœnitentiam, & complendam: ſed ea licet injuncta non tamen peracta, quin potius in toto, vel in parte neglecta decedunt. Quæritur ergo utrum Inquiſitores ipſi, vel qui in eorum locum ſuccedunt, poſſint ad ſatisfaciendum pro ipſis defunctis hæredes, vel detentores bonorum ſic decedentium coarctare. Ad quod dicimus, quod ſi per hujuſmodi pœnitentiam aliquod onus ad ſalutem proficiens impoſitum fuerit, in bonis temporalibus exequendum, ad complementum ipſius per Inquiſitores cogi debent hæredes, vel alii, ad quos bona talium cum ſuo onere devenerunt.

Injungitur etiam aliquibus ad pœnam in pœnitentia pro hæreſi ab ipſius partis Inquiſitoribus, ut uſuras reſtituant, ad quod obligaverant in judicio Eccleſiæ ſe & ſua. In quo quæritur, utrum Inquiſitores ipſi, vel qui ſuccedunt in locum eorum ad reſpondendum coram ſe conquerentibus de uſuris hujuſmodi, & ad reſtitutionem earum, ſi de ipſis conſtiterit, poſſunt compellere taliter pœnitentes, prout ab eis in aliis injunctis ſibi pœnitentiis fieri conſuevit. Ad quod reſpondemus quæſtionem ſuper uſuris motam contra tales judicialiter non debere audiri ab Inquiſitoribus hæreſis, nec decidi. Nolentes quod per cauſas hujuſmodi offendiculum negotio fidei præparetur, eos tamen ad reſtitutionem uſurarum, de quibus conſtiterit, compellere poterunt; quibus in ſatisfactionem pro prædicto crimine hujuſmodi reſtitutionem in pœnitentia injunxerunt.

Sunt & alii, qui confeſſi ſunt in judicio de hæreſi coram Inquiſitoribus hujuſmodi pravitatis, ſed antequam eis injungeretur pœnitentia, deceſſerunt. Super quo quæritur, ſi hæredes talium compelli poſſint ab Inquiſitoribus, ut ad ipſorum arbitrium ſatisfaciant pro defunctis; præcipue cum iidem, dum viverent, ad faciendam pœnitentiam, quam Inquiſitores eis vellent injungere, bona ſua Inquiſitoribus obligarint. Cui quæſtioni ſic duximus reſpondendum, quod poſtquam tales non deceſſerant hære-

a *Relapſus dicitur qui in hæreſim abjuratam vel in aliam iterum labitur, c. fin. de hæret. Panorm.*

hæretici, ſed reincorporari potius Eccleſiæ unitati, non vidimus, quod eis poſt mortem, vel eorum heredibus, qui ad ſucceſſionem talium admittuntur, ſit ſatisfactio pro eo crimine jam injungenda. In eo vero caſu, in quo heredes hujuſmodi ad ſucceſſionem non deberent ob culpam ſui actoris admitti, non obſtante quod actoribus ipſis viventibus hoc non fuerit intercedente ipſorum morte per ſententiam declaratum ad confiſcationem bonorum poſt mortem nihilominus procedatur.

Adjeciſtis præterea negotium, ſeu officium Inquiſitionis contra hæreticos dilecto filio Priori fratrum Prædicatorum Pariſien. a ſede Apoſtol. fuiſſe ſub ea forma commiſſum, ut idem ſuper hoc poſſet inquirere, tam per ſe, quam per alios, quos ad hoc idoneos reputaret: in quo quæritur, utrum tales delegati exiſtant, & quot poſſint etiam ſic eligi. Super quo taliter duximus ordinandum, quod idem Prior poſſit tres, vel quatuor idoneos ad hoc opus aſſumere, qui parem cum ipſo habeant poteſtatem, & amovere illos, ac ipſorum loco alios ſubſtituere, quotieſcunque viderit expedire: ipſi tamen Priori, & aliis ſic aſſumptis committendi duntaxat citationes, & examinationes teſtium, cum de hujuſmodi crimine, ac circumſtantiis ejus inquiritur, an denunciationis ſententiam, quas ſuper iis contra quoslibet contigerit ferri, & iis ſimilia faciendi conceditur ab eadem ſede facultas.

Quæſtioni vero, qua quæritur, utrum conſtitutus in ſacris deprehenſus in hæreſi, & propter hoc immurandus perpetuo, prius ſit ab ordinibus a ſuo Epiſcopo degradandus, antequam tradatur hujuſmodi pœnitentiæ. Reſpondemus, quod talis, qui eſt perpetuo immurandus, prius debet a ſuis ordinibus degradari.

Nonnulli quoque clerici, & quod deterius eſt, ſacerdotes prætextu pecuniæ, vel alicujus ſervitii temporalis inveniuntur aliquando inquiſitionis impedire negotium, inſtruendo citatos hæreticorum credentes de celanda veritate, falſitate dicenda, vel eos indebite liberando: de quibus quæritur, utrum Inquiſitores poſſint tales capere, ac etiam retinere, aut quod ſic accepta reſtituant, coarctare. Dubium itaque non videtur, quod ii, quos conſtat exercere præmiſſa, ex faciunt in favorem hæreticæ pravitatis, quare poſſunt a talibus per Inquiſitores compeſci, & pœna debita caſtigari, tam per captionem perſonarum, quam etiam alias, prout culpa exegerit delinquentis.

Quod autem poſtmodum quærebatur, quomodo eſſent puniendi religioſi, qui inveniuntur in hæreſim deliquiſſe, cum ſeculares peccantes in ſimili caſu, immuratione, vel alia pœna plectantur. Ejus ſolutio ſatis patet, cum certum ſit tales in hoc, & conſimilibus delinquentes, gravius etiam ſecularibus puniendos.

Frequenter etiam vobis ab Apoſt. ſede committitur, ut tam hæreticos, credentes, receptatores, fautores, & defenſores eorum, quam ipſorum filios, & nepotes, ac illos etiam, qui prædictorum interventu, vel gratia tale eſſent adepti, vel aſſequerentur in poſterum, privandi perſonatibus, dignitatibus, & honoribus quibuſcunque ac beneficiis Eccleſiaſticis, & officiis publicis de diœceſanorum, vel eis abſentibus vicariorum ſuorum conſilio habeatis liberam facultatem: quod qualiter intelligi debeat, petiviſtis ejuſdem ſedis oraculo declarari. Hoc ſane de filiis, & nepotibus illorum credentium & aliorum hujuſmodi, qui modo tales eſſe probantur, intelligendum eſſe videtur, non autem illorum, quos emendatos conſtiterit, & pro culpa hujuſmodi ad mandatum Eccleſiæ pœnitentiam recepiſſe, quam ipſi vel jam perfecerunt, vel humiliter perſecutioni ejus inſiſtunt, vel parati fuerunt, dum viverent, ad recipiendam eandem. Diœceſani quoque in privendis talibus ſunt generaliter requirendi, niſi forſan conſteret legitime, quod iidem ſcienter eis beneficia contuliſſent: tunc enim eos in iis requirendos eſſe non credimus, ſed potius a ſuo Judice puniendos. Vos igitur hæc, & alia contingentia in hac parte commiſſum vobis officium ſic prudenter, & fideliter exequi procuretis, ſic ad ea pure propter Deum, cujus cauſam geritis, veſtra feratur intentio, quod labor veſter vobis ad vitæ præmium, & aliis ad ſalutem, quæ ſolum in talibus quæritur, proficiat animarum. Dat. Viterbii 5. Cal. Octob. Pont. noſtri anno 4.

CAP. VII.

Excommunicati, & ſocii criminis jure in teſtimonium admittuntur contra hæreticos.

Idem Ordinis Minorum Inquiſitoribus.

CONſuluit nos diſcretio veſtra, utrum illos, qui ratione criminis hæreſeos, vel alia de cauſa excommunicationis ſententia ſunt ligati, contra hæreticos, credentes, defenſores, fautores, vel receptatores eorum, ad teſtimonium perhibendum admittere, & ſtare dictis eorum, ſeu illorum etiam debeatis, qui complices, participes, ſeu ſocios ejuſdem criminis ſe fatentur. Quia igitur, ſi iidem excommunicati non admitterentur ad perhibendum teſtimonium contra tales, & dictis eorum, ac ſi fatentium non ſtaretur, frequenter officium inquiſitionis vobis commiſſæ, in diſpendium fidei contingeret impediri, quando præſertim vix aut nullo modo poteſt, niſi per ſic fatentes ſuper hoc veritas apparere, ſtatuimus in favorem fidei, ut hujuſmodi Inquiſitionis negotio, dicti excommunicati contra hæreticos, credentes, defenſores, fautores, & receptatores eoſdem ad teſtimonium *a* admittantur, & ſtetur tam illorum dictis, quam eorum, qui ut prædictum eſt, ſocios ejuſdem criminis ſe fatentur, ex veriſimilibus conjecturis, quæ ex numero deponentium, vel perſonarum tam deponentium, quam eorum, contra quos deponitur, qualitate, ac aliis circumſtantiis conjici poterunt, ſic fatentes non falſa dicere præſumantur. Datum Lateran. 10. Cal. Febr. Pontif. noſtri An. 7.

CAP. VIII.

Hæreticum eſt aſſerere animam rationalem eſſe mortalem.

Leo V. ex Concilio Lateranenſi.

APoſtolici *b* regiminis ſolicitudo nos aſſidue pulſat, ut medendis animarum languoribus, quarum nos ex alto omnipotens auctor curam habere voluit, iis potiſſimum qui inſtantius fideles nunc urgere cernuntur, ſalutifero olei & vini medicamine ad inſtar Samaritani in Evangelio ſollicitam operam impendamus, ne nobis iſtud Hieremiæ objiciatur: Nunquid reſina non eſt in Galaad, aut medicus non eſt ibi? Cum itaque diebus noſtris (quod dolenter ferimus) zizaniæ ſeminator, antiquus humani generis hoſtis nonnullos perniciosiſſimos errores a fidelibus ſemper explosos in agro Domini ſuperſeminare, & augere ſit auſus, de natura præſertim animæ rationalis, quod videlicet mortalis ſit, aut unica in cunctis hominibus, & nonnulli temere philoſophantes, ſecundum ſaltem philoſophiam verum id eſſe aſſeverent: contra hujuſmodi peſtem opportuna remedia adhibere cupientes hoc ſacro approbante Concilio damnamus, & reprobamus omnes aſſerentes animam intellectivam mortalem eſſe, aut unicam in cunctis hominibus, & hæc in dubium vertentes, cum illa non ſolum vere per ſe, & eſſentialiter humani corporis forma exiſtat, ſicut in canone fel. rec. Clementis Papæ V. prædec. noſt. in generali Vienn. Concilio edito continetur *c*. verum & immortalis, & pro corporum, quibus infunditur, multitudine

---

a Inquiſitores procedere poſſunt cum teſtibus excommunicatis ſociis, & participibus criminis, & aliis defect. habentibus, ut traditur in c. in fidei favorem, de hæret. in 6. b *Alphonſus de Caſtro hanc conſtitutionem commentariis illuſtravit.* c *Clemens V. in Conc. Vienn. ut habetur in Clement. tit. 1. de ſumma Trinit. & fide cathol.*

titudine ſingulariter multiplicabilis, & multiplicata, & multiplicanda ſit. Quod manifeſte conſtat ex Evangelio, cum Dominus ait: Animam autem occidere non poſſunt. Et alibi; Qui odit animam ſuam in hoc mundo, in vitam æternam cuſtodit eam: & cum æterna præmia, & æterna ſupplicia pro merito vitæ judicandis repromittit: alias Incarnatio, & alia Chriſti myſteria nobis minime profuiſſent, nec reſurrectio exſpectanda foret, ac ſancti, & juſti miſerabiliores eſſent (juxta Apoſtolum) cunctis hominibus. Cumque verum vero minime contradicat, omnem aſſertionem veritati illuminatæ fidei contrariam omnino falſam eſſe diffinimus, & ut aliter dogmatizare non liceat, diſtrictius inhibemus: omneſque hujuſmodi erroris aſſertionibus inhærentes, veluti damnatiſſimas hæreſes ſeminantes, per omnia, ut deteſtabiles, & abominabiles hæreticos, & infideles catholicam fidem labefactantes, vitandos, & puniendos fore decernimus. Inſuper omnibus, & ſingulis Philoſophis in Univerſitatibus ſtudiorum generalium, & alibi publice legentibus diſtricte præcipiendo mandamus, ut cum Philoſophorum principia, aut concluſiones, in quibus a recta fide deviare noſcuntur, auditoribus ſuis legerint, ſeu explanaverint, quale eſt hoc de animæ mortalitate, aut unitate, & mundi æternitate, ac alia hujuſmodi, teneantur eiſdem veritatem religionis Chriſtianæ omni conatu manifeſtam facere, & perſuadendo pro poſſe docere, ac omni ſtudio hujuſmodi Philoſophorum argumenta, cum omnia ſolubilia exiſtant, pro viribus excludere, atque reſolvere. Et cum non ſufficiat aliquando tribulorum radices præſcindere, niſi & ne iterum pullulent, funditus evellere, ac eorum ſemina originaleſque cauſas, unde facile oriuntur, removere; cum præcipue humanæ Philoſophiæ ſtudia diuturniora, quam Deus ſecundum verbum Apoſtoli evacuavit, & ſtultam fecit abſque divinæ ſapientiæ condimento, & quæ ſine revelatæ veritatis lumine in errorem quandoque magis inducunt, quam in veritatis elucidationem: ad tollendam omnem in præmiſſis errandi occaſionem hac ſalutari conſtitutione ordinamus, & ſtatuimus, ne quiſquam de cætero in ſacris ordinibus conſtitutus ſecularis, vel regularis, aut alias ad illos a jure arctatus in ſtudiis generalibus, vel alibi publice audiendo Philoſophiæ, aut Poeſis ſtudiis ultra quinquennium poſt Grammaticam, & Dialecticam ſine aliquo ſtudio Theologiæ, aut Juris Pontificii incumbat. Verum dicto exacto quinquennio ſi illis ſtudiis inſudare voluerit, liberum ſit ei, dum tamen ſimul aut ſeorſum, aut Theologiæ, aut ſacris canonibus operam navaverit, ut in his ſanctis, & utilibus profeſſionibus Sacerdotes Domini inveniant, unde infectas Philoſophiæ, & Poeſis radices purgare, & ſanare valeant. Cal. Januarii 1513.

C A P. IX.

Hæreticorum, Schiſmaticorum, eorumque fautorum pœna.

Paulus IV.

CUm ex Apoſtolatus officio nobis, meritis licet imparibus, divinitus credito cura Dominici gregis nobis immineat generalis, & exinde teneamur pro fideli illius cuſtodia & ſalubri directione more vigilis paſtoris aſſidue vigilare, & attentius providere, ut qui hac ætate peccatis exigentibus propriæ prudentiæ innitentes licentius & pernicioſius ſolito contra orthodoxæ fidei diſciplinam inſurgunt, & ſuperſtitioſis ac fictitiis adinventionibus ſacrarum Scripturarum intelligentiam pervertentes catholicæ Eccleſiæ unitatem, & inconſutilem Domini tunicam ſcindere moliuntur, ab ovili Chriſti repellantur, nec magiſterium erroris continuent, qui diſcipuli veritatis eſſe contemnunt: Nos conſiderantes rem hujuſmodi adeo gravem, & periculoſam eſſe, ut Romanus Pontifex, qui Dei & Domini noſtri Jeſu Chriſti vices gerit in terris, & ſuper gentes, & regna plenitudinem obtinet poteſtatis, omneſque judicat, a nemine in hoc ſeculo judicandus, poſſit, ſi deprehendatur a fide devius redargui, & quod ubi majus intenditur periculum, ibi eſt plenius, & diligentius conſulendum, ne Pſeudoprophetæ, aut alii etiam ſecularem juriſdictionem habentes ſimplicium animas miſerabiliter illaqueent, innumerabileſque populos eorum in ſpiritualibus, aut temporalibus curæ, & regimini commiſſos ſecum in perditionem, & damnationis interitum trahant, nec aliquando contingat nos abominationem deſolationis, quæ dicta eſt a Daniele Propheta, in loco ſancto videre, cupientes, quantum cum Deo poſſumus, pro noſtro munere paſtorali vulpes vineam Domini demoliri ſatagentes capere, & lupos ab ovilibus arcere, ne canes muti videamur, nequeuntes latrare, & perdamur cum malis agricolis, ac mercenario comparemur. Habita ſuper his cum venerabilibus fratribus noſtris S. R. E. Cardinalibus, deliberatione matura, de eorum conſilio, & unanimi aſſenſu, omnes, & ſingulas excommunicationis, ſuſpenſionis, & interdicti, ac privationis, & quaſvis alias ſententias, cenſuras, & pœnas a quibuſvis Romanis Pontificibus prædeceſſoribus noſtris, aut pro talibus habitis, etiam per eorum literas extravagantes, ſeu ſacris Conciliis ab Eccleſia Dei receptis, vel ſanctorum Patrum decretis, & ſtatutis, aut ſacris canonibus ac conſtitutionibus, & ordinationibus Apoſtolicis, contra hæreticos, aut ſchiſmaticos quomodolibet latas, & promulgatas Apoſtolica auctoritate approbamus, & innovamus, ac perpetuo obſervari, & in viridi obſervantia, ſi forſan in ea non ſint, reponi & eſſe debere, necnon quoſcunque, qui hactenus a fide catholica deviaſſe, aut in aliquam hæreſim incidiſſe, ſeu ſchiſma incurriſſe, aut excitaſſe, ſeu commiſiſſe deprehenſi, aut confeſſi, vel convicti fuerint, ſeu [quod Deus pro ſua clementia & in omnes bonitate avertere dignetur] in poſterum deviabunt, ſeu in hæreſim incident, aut ſchiſma incurrent, vel excitabunt, ſeu committent, & deviaſſe, ſeu incidiſſe, aut incurriſſe, vel excitaſſe, ſeu commiſiſſe deprehendentur, aut confitebuntur, ſeu convincentur, cujuſcunque ſtatus, gradus, ordinis, conditionis, & præeminentiæ exiſtant, etiamſi Epiſcopali, Archiepiſcopali, Patriarchali, Primatiali, aut alia majori dignitate Eccleſiaſtica, ſeu Cardinalatus honore, & Apoſtolicæ ſedis ubivis locorum, tam perpetuæ, quam temporalis legationis munere, vel mundana, etiam Comitali, Baronali, Marchionali, Ducali, Regia, & Imperiali auctoritate, ſeu excellentia præfulgeant, & eorum quemlibet ſententias, cenſuras, & pœnas prædictas incurrere volumus, atque decernimus. Et nihilominus conſiderantes dignum eſſe, ut qui virtutis amore a malis non abſtinent, metu pœnarum ab illis deterreantur, & quod Epiſcopi, Archiepiſcopi, Patriarchæ, Primates, Cardinales, Legati, Comites, Barones, Marchiones, Duces, Reges, & Imperatores, qui alios docere, & illis bono exemplo, ut in fide catholica contineantur, eſſe debent, prævaricando gravius cæteris peccant, cum non ſolum ſeipſos perdant, verum etiam alios innumerabiles populos eorum curæ & regimini creditos ſeu alias eis ſubditos, ſecum in perditionem, & puteum interitus trahant: de ſimilibus conſilio, & aſſenſu hac noſtra in perpetuum valitura conſtitutione in odium tanti criminis, quo nullum in Eccleſia Dei majus, & pernicioſius eſſe poteſt, de Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine ſancimus, ſtatuimus, decernimus, & diffinimus, quod ſententiis, cenſuris, & pœnis prædictis in ſuis robore, & efficacia remanentibus, ac effectum ſuum ſortientibus, omnes, & ſinguli Epiſcopi, Archiepiſcopi, Patriarchæ, Primates, Cardinales, Legati, Comites, Barones, Marchiones, Duces, Reges, & Imperatores, qui hactenus, ut præfertur, deviaſſe, aut in hæreſim incidiſſe, ſeu ſchiſma incurriſſe, excitaſſe, vel commiſiſſe deprehenſi aut confeſſi, vel convicti fuerint, & in poſterum deviabunt, aut in hæreſim incident, ſeu ſchiſma incurrent, vel excitabunt, aut committent, & deviaſſe, ſeu in hæreſim incidiſſe, vel ſchiſma incurriſſe, aut excitaſſe

Digitized by Google

citaſſe, ſeu commiſiſſe deprehendentur, aut confitebuntur, ſeu convincentur, cum in hoc inexcuſabiliores cæteris reddantur; ultra ſententias, cenſuras & pœnas prædictas, ſint etiam eo ipſo, abſque aliquo juris aut facti miniſterio, ſuis ordinibus, & cathedralibus, etiam metropolitan. Patriarchalibus, & Primatialibus Eccleſiis, ac Cardinalatus honore, & cujuſvis legationis munere, necnon voce activa, & paſſiva, omnique auctoritate, ac monaſteriis, beneficiis, & officiis Eccleſiaſticis, cum cura & ſine cura, ſecularibus & quorumvis ordinum regularibus, quæ ex quibuſvis conceſſionibus & diſpenſationibus Apoſtolicis in titulum, commendam & adminiſtrationem, aut alias quomodolibet obtinuerint, & in quibus, vel ad quæ jus aliquod habuerint, necnon quibuſvis fructibus, redditibus & proventibus annuis ſuper ſimilibus fructibus, redditibus & proventibus eis reſervatis, & aſſignatis: comitatibus quoque, Baroniis, Marchionatibus, Ducatibus, Regnis, & Imperio penitus, & in totum perpetuo privati, & ad illa de cætero inhabiles & incapaces, habeanturque pro relapſis, & ſubverſis in omnibus & per omnia, perinde ac ſi prius hæreſim hujuſmodi in judicio publice abjuraſſent, nec ullo unquam tempore ad eorum priſtinum ſtatum, aut Cathedrales, Metropolitanas, Patriarchales, & Primatiales Eccleſias, ſeu Cardinalatus, vel alium honorem, aut quamvis aliam majorem vel minorem dignitatem, ſeu vocem activam vel paſſivam, aut auctoritatem, ſeu Monaſteria, & beneficia, vel Comitatus, Baronias, Marchionatus, Ducatus, Regna, & Imperium reſtitui, reponi, reintegrari, aut rehabilitari poſſint: quinimo ſeculares relinquantur arbitrio poteſtatis, animadverſione debita puniendi, niſi apparentibus in eis veræ pœnitentiæ indiciis, & condignæ pœnitentiæ fructibus, ex ipſius ſedis benignitate & clementia, in aliquo monaſterio, aut alio regulari loco, ad peragendam perpetuam in pane doloris & aqua mœſtitiæ pœnitentiam retrudendi fuerint. Quodque pro talibus ab omnibus cujuſcunque ſtatus, gradus, ordinis, conditionis, & præeminentiæ exiſtentibus, ac quacunque etiam Epiſcopali, Archiepiſcopali, Patriarchali & Primatiali, aut alia majore Eccleſiaſtica dignitate, & etiam Cardinalatus honore, ſeu Mundana, etiam Comitali, Baronali, Marchionali, Ducali, Regia, & Imperiali auctoritate & excellentia pollentibus, haberi, tractari, & reputari, & ut tales evitari, omnique humanitatis ſolatio deſtitui debeant.

Et qui Jus patronatus, aut nominandi perſonas idoneas ad cathedrales, etiam metropolitanas, & Patriarchales ac primatiales Eccleſias, ſeu monaſteria, vel alia beneficia Eccleſiaſtica per privationem hujuſmodi vacantia, habere prætenderint, ne illa diutinæ vacationis exponantur incommodis, ſed de ſervitute hæreticorum erepta, perſonis concedantur idoneis, quæ illarum populos in ſemitas juſtitiæ fideliter dirigant, teneantur ad Eccleſias, Monaſteria, & beneficia hujuſmodi alias perſonas idoneas, infra tempus a jure vel ex eorum concordatis, ſeu compactatis cum dicta ſede initis ſtatutum, nobis ſeu pro tempore exiſtenti Romano Pontifici præſentare, alioquin tempore hujuſmodi elapſo, plena & libera Eccleſiarum, monaſteriorum, & beneficiorum prædictorum diſpoſitio ad nos & Romanum Pontificem prædictum, eo ipſo, pleno jure devolvatur. Et inſuper, qui ipſos ſic deprehenſos aut confeſſos, vel convictos ſcienter quomodolibet receptare, vel defendere, aut eis favere, vel credere, ſeu eorum dogmata dogmatizare præſumpſerint, ſententiam excommunicationis eo ipſo incurrant, efficianturque infames, nec voce, perſona, ſcriptis, vel nuncio, aut procuratore aliquo, ad publica ſeu privata officia, aut conſilia, ſeu Synodum, vel Concilium generale vel provinciale, nec conclave Cardinalium, aut aliquam fidelium congregationem, ſeu electionem alicujus, aut teſtimonium perhibendum admittantur, nec admitti poſſint.

Sint etiam inteſtabiles, nec ad hæreditatis ſucceſſionem accedant: nullus præterea cogatur eis ſuper aliquo negotio reſpondere. Quod ſi forſan Judices extiterint, eorum ſententiæ nullam obtineant firmitatem, nec aliquæ cauſæ ad eorum audientiam deducantur: & ſi fuerint Advocati, eorum patrocinium nullatenus recipiatur: ſi vero tabelliones extiterint, inſtrumenta confecta per eos nullius ſint penitus roboris vel momenti. Et inſuper clerici omnibus & ſingulis Eccleſiis, etiam cathedralibus, Metropolitan. Patriarchal. & Primatialibus, ac dignitatibus, Monaſteriis, beneficiis, & officiis Eccleſiaſticis, etiam, ut præfertur, qualificatis, per eos quomodolibet obtentis, & tam ipſi quam laici, etiam, ut præmittitur, qualificati, & dignitatibus prædictis præditi quibuſcunque Regnis, Ducatibus, Dominiis, Feudis & bonis temporalibus per eos poſſeſſis, privati exiſtant eo ipſo, Regnaque, Ducatus, dominia, feuda, & bona hujuſmodi publicentur, & publica ſint, efficianturque juris & proprietatis eorum, qui illa primo occupaverint, ſi in ſinceritate fidei, & unitate ſanctæ Rom. Eccleſiæ, ac ſub noſtra & ſucceſſorum noſtrorum Romanorum Pontificum canonice intrantium obedientia fuerint.

Adjicientes, quod ſi ullo unquam tempore apparuerit, aliquem Epiſcopum, etiam pro Archiepiſcopo ſeu Patriarcha, vel Primate ſe gerentem, aut prædictæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalem, etiam, ut præfertur, legatum, ſeu etiam Romanum Pontificem ante ejus promotionem, vel in Cardinalem ſeu Romanum Pontificem aſſumptionem, a fide catholica deviaſſe, aut in aliquam hæreſim incidiſſe, ſeu ſchiſma incurriſſe, vel excitaſſe, aut commiſiſſe, promotio ſeu aſſumptio de eo, etiam in concordia, & de unanimi omnium Cardinalium aſſenſu facta, nulla, irrita, & inanis exiſtat, nec per ſuſceptionem muneris, conſecrationis, aut ſubſecutam regiminis, & adminiſtrationis poſſeſſionem, ſeu quaſi, vel ipſius Romani Pontificis inthronizationem, aut adorationem, ſeu ei præſtitam ab omnibus obedientiam, & cujuſvis temporis in præmiſſis curſum, convaluiſſe dici, aut convaleſcere poſſit, nec pro legitima in aliqua ſui parte habeatur, nullamque talibus in Epiſcopos, ſeu Archiepiſcopos, vel Patriarchas, aut Primates promotis, ſeu in Cardinales, vel Romanum Pontificem aſſumptis, in ſpiritualibus vel temporalibus adminiſtrandi facultatem tribuiſſe, aut tribuere cenſeatur: ſed omnia & ſingula per eos quomodolibet dicta, facta, geſta, & adminiſtrata, ac inde ſecuta quæcunque viribus careant, & nullam prorſus firmitatem, nec jus alicui tribuant, ſintque ipſi ſic promoti, & aſſumpti, eo ipſo, abſque aliqua deſuper facienda declaratione omni dignitate, loco, honore, titulo, auctoritate, officio & poteſtate privati, liceatq; omnib. & ſingulis ſic promotis & aſſumptis, ſi a fide ante non deviaſſent, nec hæretici fuiſſent, neq; ſchiſma incurriſſent, aut excitaſſent, vel commiſiſſent, ſubditis perſonis, tam clericis ſecularibus & regularibus, quam etiam laicis, necnon Cardinalibus, etiam qui electioni ipſius Pontificis antea a fide devii, aut hæretici, ſeu ſchiſmatici interfuerint, ſeu alias conſenſerint, & ei obedientiam præſtiterint, eumque adoraverint, ac caſtellanis, Præfectis, Capitaneis, & Officialibus, etiam almæ urbis noſtræ, & totius ſtatus Eccleſiaſtici, etiam eiſdem ſic promotis vel aſſumptis homagio, ſeu juramento, vel cautione obligatis & obnoxiis, ab ipſorum ſic promotorum vel aſſumptorum obedientia & devotione impune quandocunque recedere, eoſque ut magos, ethnicos, publicanos, & hæreſiarchas evitare, eiſdem ſubditis perſonis fidelitati & obedientiæ futurorum Epiſcoporum, Archiepiſcoporum, Patriarcharum, Primatum, Cardinalium, & Romani Pontificis canonice intrantis, nihilominus aſtrictis remanentibus, & ad majorem ipſorum ſic promotorum & aſſumptorum, ſi eorum regimen & adminiſtrationem continuare voluerint, confuſionem, contra eoſdem ſic promotos & aſſumptos auxilium brachii ſecularis implorare, nec propterea tales ab ipſorum ſic promotorum, & aſſump-

aſſumptorum fidelitate & obedientia præmiſſorum occaſione recedentes, tanquam tunicæ Domini ſciſſoras, aliquarum cenſurarum ſeu pœnarum ultioni ſubjaceant. Romæ 16. Cal. Martii 1558.

CAP. X.

Sententia declaratoriæ in reorum hæreſis favorem lata, contra juriſdictionem & ſtylum officii Inquiſitionis, nunquam tranſeunt in rem judicatam.

Pius V.

INter multiplices curas, quæ animum noſtrum aſſidue pulſant, illa inprimis eſt, prout eſſe debet, ut Eccleſia Dei nobis ex alto commiſſa, purgatis, imo quantum fieri poteſt, procul exterminatis omnibus hæreſibus, & pravis erronearum opinionum dogmatibus, tuto militare, & tanquam navis in tranquillo mari, ſedatis omnibus tempeſtatum fluctibus & procellis, ſecure navigare, & ad optatum ſalutis portum pervenire poſſit. Cum itaque nos, dum in minoribus conſtituti, ſanctiſſimi officii Romanæ & univerſalis contra hæreticam pravitatem Inquiſitionis negotia pertractaremus, tandem ex longo uſu atque experientia rerum magiſtra cognoverimus, quod multi rei delati, & in prædicto ſanctiſſimo officio, ſeu alibi eorum locorum ordinariis, & hæreticæ pravitatis Inquiſitoribus proceſſati, ac de hæretica pravitate inquiſiti, falſos teſtes ad eorum defenſam examinari faciendo, ac compurgatorum, de eorum vita & doctrina minime informatorum, opera & teſtimonio ſe juvantibus, ac diverſis aliis illicitis modis, excogitatiſque doloſis excuſationibus & malitiis, prædictum ſacrum officium ſanctiſſimæ Inquiſitionis, cæteroſque Judices, & etiam Romanos Pontifices deludendo & decipiendo, plures etiam veluti innocentes, diffinitivas a prædictis proceſſibus & inquiſitionibus abſolutorias, & præcedente canonica purgatione eorum aſſertæ bonæ & catholicæ fidei, vitæ & doctrinæ declarationis ſententias, ſeu decreta, ab eodem ſanctiſſimo officio, aliiſque locorum ordinariis, ſive delegatis & Inquiſitoribus, ac etiam Rom. Pont. prædeceſſoribus noſtris obtinuerunt, ſeu extorſerunt, quas ſententias & decreta præfati Rom. Pontifices etiam cum perpetui ſilentii impoſitione, ac inhibitione, ne dictum ſanctiſſimum officium, aut alii Inquiſitores ad ulteriora procedere poſſent, ſeu deberent, necnon etiam, cum cauſarum evocatione, ad ſolum Romanum pontificem, ſub cujus protectione ſubmittebantur, aliiſque derogatoriarum derogatoriis, & efficaciſſimis clauſulis, ac etiam irritantibus & aliis decretis. etiam in forma gratioſa ampliando, per varios, & varias, eorum motus proprios, ac etiam ſub plumbo vel annulo piſcatoris expeditas literas, etiam in conſiſtorio ſeu conſiſtorialiter emanatas, confirmarunt. Unde eveniebat, quod prædicti rei inquiſiti, ſub velamine & tutamine prædictarum ſententiarum declaratoriarum, & literarum Apoſtolicarum, & præſertim vigore clauſulæ inhibitoriæ contra Inquiſitores factæ confidentes, clam, & etiam aliquando palam, in antiquis eorum erroribus contra fidem catholicam perſeverando nunquam ad gremium Eccleſiæ vere redibant, imo cum aliis ſecure & tanquam catholici converſando, eorundem aliorum animas corrumpere & inficere, ac in ſuas hæreticas opiniones trahere, de facili poterunt, in totius reipublicæ Chriſtianæ non modicum ſcandalum & præjudicium, prædictorumque delatorum animarum perniciem & jacturam. Nos huic ſcandalo adeo periculoſo & contagioſo obviare, dictarumque animarum ſaluti conſulere & providere, omnemque juriſperitorum dubietatem & altercationem, ac quæcunque impedimenta & obſtacula, propter quæ ſancta Inquiſitio hæreticæ pravitatis quomodocunque & qualitercunque impediretur vel retardaretur, tollere volentes, motu ſimili, & ex certa noſtra ſcientia, ac de Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine inprimis omnes & ſingulas, ac quaſcunque literas Apoſtolicas, ſub quacunque verborum forma, etiam in prædictis, ac quibuſvis aliis cauſis hæreſis, etiam motu proprio, &c. ac etiam conſiſtorialiter, &c. & alias quomodolibet emanatas, necnon etiam deſuper ſignatas motuum propriorum, & alias ſchedulas quaſlibet, ad jus & juſtitiam, ac juris terminos reducentes, necnon fiſco prædicti ſancti officii Inquiſitionis, & aliorum ordinariorum, & delegatorum Judicum, adverſus prædictas literas, inhibitiones, ac etiam derogatoriarum derogatorias, aliaſque clauſulas quaſlibet os aperientes, & quatenus juriſdictionis diſpoſitioni, vel ſtylo dicti officii ſint contraria, illas penitus & perpetuo revocantes, hac noſtra perpetua, perpetuoque valitura univerſali conſtitutione, omnes & ſingulas, & quaſcunque, etiam ex capite aſſertæ innocentiæ abſolutorias, vel etiam præcedente canonica purgatione, ſub quacunque verborum forma declaratorias ſententias, etiam diffinitivas, & decreta in eorundem Inquiſitorum & delatorum favorem per prædictum ſanctiſſimum officium, alioſque Judices ordinarios & delegatos, ac etiam Roman. Pontifices latas, & lata, aut in futurum per nos etiam & ſucceſſores noſtros Romanos Pontifices pro tempore exiſtentes, ferendas, & ferenda, nunquam feciſſe, nec in futurum poſſe facere tranſitum in rem judicatam, Apoſtol. auctoritate declaramus, decernimus, ſtatuimus, & ordinamus, præfatiſque ſententiis & decretis, & quantumcunque per literas Apoſtolicas, etiam in forma gratioſa, etiam iteratis vicibus, ac etiam a pluribus Romanis Pontificibus emanatis, confirmatis, vel confirmandis, cum prædictis, vel aliis quibuſcunque, etiam derogatoriarum derogatoriis, ac etiam irritantibus, aliiſque clauſulis & decretis, necnon inhibitionibus, ac etiam in canonicis ſanctionibus, quorum omnium & ſingulorum, aliorumque præmiſſorum, & inde ſecutorum tenores, ac ſi de verbo ad verbum inſererentur, præſentibus, haberi volumus pro expreſſis, ac totaliter inſertis, cæteriſque in contrarium facientibus quibuſcunque non obſtantibus, per prædictum ſanctum officium ſanctæ Inquiſitionis, ac dilectos filios modernos & pro tempore exiſtentes ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinales, hæreticæ pravitatis Inquiſitores, & ſuper dicto officio nunc & pro tempore deputatos, contra eoſdem & reos delatos, & inquiſitos, etiam ſi fuerint & ſint Epiſcopi, Archiepiſcopi, Patriarchæ, Primates, ejuſdem ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinales, Legati, etiam de latere, Comites, Barones, Marchiones, Duces, Reges, & Imperatores, tam de antiquis, quam noviter, etiam ſuper eiſdem articulis receptis, vel recipiendis teſtibus, aliiſque argumentis, probationibus, & judiciis, juxta facultates eiſdem Cardinalibus, Inquiſitoribus per nos & quoſcunque prædeceſſores & ſucceſſores noſtros Romanos Pontifices pro tempore exiſtentes, ac ſedem Apoſtolicam, quomodolibet conceſſas & datas, ac in futurum reſpective dandas & concedendas, denuo inquiri & procedi poſſe & debere, etiam in omnibus & per omnia, perinde ac ſi prædictæ ſententiæ, decreta, literæ Apoſtolicæ, ac etiam canonicæ purgationes in prædictorum reorum delatorum & inquiſitorum, etiam Epiſcoporum, Archiepiſcoporum, Patriarcharum, Primatum, Cardinalium, Legatorum, Comitum, Baronum, Marchionum, Ducum, Regum, & Imperatorum favorem non emanaſſent, noviis præſertim ſupervenientibus indiciis ejuſdem vel alterius ſpeciei hæreſis, tempus præteritum etiam reſpicien. vel ubi appareret per aliqua indicia, quod illicitis modis prius ipſe delatus vel inquiſitus fuiſſet abſolutus, eadem Apoſtolica auctoritate volumus pariter, & mandamus: concedentes eiſdem Cardinalibus Inquiſitoribus, & ſuper dicto ſacro ſanctiſſimæ Inquiſitionis officio nunc & pro tempore deputatis, plenam, liberam, amplam, & omnimodam facultatem, poteſtatem & auctoritatem, [illegible] ſas hujuſmodi, etiam auctoritate œcumenici univerſalis

Conci-

Digitized by Google

Concilii Tridentini deciſas revidendi, ac in ſtatu, & terminis, in quibus ante prædictas ſententias, & decreta, ac etiam canonicas purgationes quomodolibet reperiebantur, reaſſumendi, fineque debito terminandi, prout in aliis cauſis pendentibus indeciſis per eoſdem Cardinales Inquiſitores juxta eorum facultates fit, fierique poteſt, & conſuevit: & inſuper veſtigiis felic. rec. Pauli Papæ IV. prædeceſſoris noſtri inhærendo, Conſtitutionem alias contra hæreticos, & ſchiſmaticos per eundem Paulum prædeceſſorem, ſub data videlicet Romæ apud ſanct. Petrum, anno incarnationis Dominicæ milleſimo quingenteſimo quinquageſimo octavo, 15. Cal. Martii, Pontificatus ſui anno quarto editam, tenore præſentium renovamus, & etiam confirmamus, illamque inviolabiliter, & ad unguem obſervari volumus, & mandamus, juxta illius ſeriem atque tenorem. Et ſic in omnibus, & ſingulis ſupradictis cenſeri, ac ita per prædictos, & quoſcunque Judices, &c. ſublata, &c. judicari, &c. debere irritum, &c. perpetuo decernimus, & declaramus.

TITULUS IV.

DE LIBRIS PROHIBITIS.

CAP. I.

Hebræorum utrumque Thalmud, multis portentis, commentis, & blaſphemiis in Chriſtum, & fidem Chriſtianam refertum, damnatur.

Julius III.

JUlius Papa III. univerſis, & ſingulis venerabilibus fratribus, Patriarchis, Archiepiſcopis, & Epiſcopis, ac dilectis filiis aliis locorum ordinariis, ſalutem & Apoſtolicam benedictionem.

Cum ſicut nuper non ſine animi noſtri moleſtia accepimus, licet alias venerabiles fratres noſtri ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinales, hæreticæ pravitatis in univerſa Republica Chriſtiana Inquiſitores generales, certum Hebraicorum librorum volumen, Gemaroth a Thalmud nuncupatum, nonnulla indigna, & legem divinam, orthodoxamque fidem offendentia continens, de mandato noſtro damnaverint, & igne comburi fecerint: nihilominus inter ipſos Hebræos adhuc eſſe dicantur diverſi libri, diverſas contra Chriſtum Redemptorem noſtrum, ejuſque ſanctiſſimum nomen, & honorem blaſphemias, & ignominias continentes, Nos in præmiſſis opportune providere volentes, vobis, & veſtrum cuilibet, per præſentes committimus, & mandamus, quatenus ſingulis univerſitatibus Hebræorum, infra limites juriſdictionis veſtræ conſiſtentibus, ex parte noſtra intimetis & notificetis, quod elapſis quatuor menſibus a die intimationis, & notificationis hujuſmodi, omnes & ſinguli libri, in quibus nomen Jeſu Salvatoris noſtri, quod Jeſcui hanozri dicitur, cum blaſphemia aut alias ignominioſe nominatur, tam in eorum Synagogis, & locis publicis, quam privatis domibus, & alias ubique locorum diligentiſſime exquirantur, & qui libros hujuſmodi penes ſe quoquo modo habere reperti fuerint, debitis pœnis, tam pecuniariis, & confiſcationis bonorum, quam ſi eorum contumacia aut qualitas delicti id exegerit, corporis, etiam ultimi ſupplicii, ac aliis prout a fide Chriſti apoſtatantes puniuntur, irremiſſibiliter puniantur, & nihilominus eiſdem quatuor menſibus elapſis, per vos vel alium ſeu alios, quos ad hoc duxeritis deputandos, libros hujuſmodi cum omni diligentia inquiratis, & ſtudioſe inveſtigetis, inquirique & inveſtigari faciatis, & eos, quos libros hujuſmodi penes ſe habere repereritis, pœnis quibus apoſtatantes præfati puniuntur, omnino & irremiſſibiliter puniatis: non permittentes de cætero eoſdem Hebræos qui in memoriam paſſionis Dominicæ a ſancta matre Eccleſia tolerantur, ut aliquando manſuetudine noſtra allecti, ad verum Chriſti lumen, divino aſſlante ſpiritu, convertantur, a quibuſvis, etiam Apoſtolica auctoritate fungentibus, occaſione cujuſvis ſortis librorum apud eos exiſtentium, (dummodo blaſphemiam, ut præfertur, non contineant) niſi de noſtro expreſſo mandato, quomodolibet vexari aut moleſtari: contradictores quoslibet, & rebelles, ac vobis in præmiſſis non parentes, per ſententias, cenſuras, & pœnas Eccleſiaſticas, ac etiam pecuniarias, arbitrio veſtro moderandas, & applicandas, ac alia opportuna juris remedia, appellatione poſtpoſita, compeſcendo, ac legitimis ſuper his habendis ſervatis proceſſibus, ſententias, cenſuras, & pœnas prædictas, etiam iteratis vicibus aggravando: invocato etiam ad hoc, ſi opus fuerit, auxilio brachii ſecularis. Romæ 29. Maji, 1554.

CAP. II.

Inquiſitoribus exceptis, omnibus prohibetur hæreticorum librorum lectio.

Idem.

CUm meditatio cordis noſtri ad id potiſſimum tendat, ut fides catholica ubique augeatur, & floreat: ad ea libenter intendimus, per quæ omnis ea declinandi occaſio tollatur. Sane, cum ſicut nobis nuper innotuit, ex facultatibus, quæ aliquibus, & libros hæreticos aut de fide ſuſpectos, etiam ad effectum eorundem librorum errores repellendi, tenere, & legere poſſent, aliquando conceſſæ fuerunt, non ii, qui ſperabantur, fructus hactenus provenerint, quinimo diverſa inconvenientia ſubſecuta ſunt: Nos præmiſſis occurrere, & Chriſti fidelium animarum ſaluti conſulere cupientes, motu proprio, non ad alicujus nobis ſuper hoc oblatæ petitionis inſtantiam, ſed de noſtra certa ſcientia, & matura deliberatione omnes, & ſingulas facultates, & licentias legendi, & tenendi libros Lutheranos, aut alios hæreticos, ſeu de fide ſuſpectos quibuſvis perſonis, cujuſcunque ſtatus, gradus, ordinis vel conditionis exiſtentibus, etiam ſi Epiſcopali, vel Archiepiſcopali, aut alia majori dignitate Eccleſiaſtica, ſeu præeminentia præfulgeant (Inquiſitoribus ſeu commiſſariis, ſuper hæretica pravitate ab Apoſtolica ſede pro tempore deputatis, durante ipſa deputatione, duntaxat exceptis) a quibuſvis prædeceſſoribus noſtris, ac nobis, & dicta ſede Apoſtolica, ſeu ejus legatis, etiam de latere, aut majori pœnitentiario noſtro, vel quibuſvis aliis, ſub quibuſcunque verborum formis, & expreſſionibus, ac cum quibuſvis etiam derogatoriarum derogatoriis, clauſulis, irritantibuſque & aliis decretis quomodolibet, etiam motu, & ſcientia ſimilibus hactenus conceſſas, Apoſtolica auctoritate, tenore præſentium revocamus, irritamus, & annullamus, & pro revocatis, irritis, & penitus infectis quoad omnia habemus, & ab aliis haberi volumus. Diſtrictius inhibentes perſonis prætactis, ſub ſententiis, cenſuris, & pœnis contra ſimiles libros tenentes aut legentes, tam a ſacris canonibus, quam a nobis & ſede Apoſtolica hactenus inflictis, & promulgatis, ne de cætero facultatibus, & licentiis prædictis uti, aut earum prætextu, ſeu alias quomodolibet, libros prædictos, aut quoſcunque alios hactenus reprobatos, aut in futurum reprobandos tenere aut legere præſumant. Et inſuper omnes, & ſingulos librorum impreſſores, bibliothecarios, ac libros quomodolibet vendentes, & quaſcunque alias perſonas, libros Lutheranos, aut alios hæreticos, ſeu Lutheranam, aut etiam falſam doctrinam in ſe continentes, vel a nobis, & dicta ſede quomodolibet reprobatos, ex quavis cauſa, etiam ex noſtra & dictæ ſedis ſpeciali licentia ſeu permiſſione, penes ſe habentes, cujuſcunque ſtatus, gradus, ordinis, vel conditionis, aut præeminentiæ exiſtant,

a Libros Thalmud, ut omni contumeliæ & blaſphemiæ genere refertos in veritatem Chriſtianam, damnavit Gregorius IX & Innocent. IV. & exuri mandarunt, propterea quod multis & horrendis hæreſib. ſcaterent. Verumtamen hodie recogniti & expurgati Trident. Concil. decreto tolerantur.

etiamſi, ut præfertur, Pontificali aut alia quacunque etiam majori Eccleſiaſtica vel mundana dignitate præfulgeant (dictis Inquiſitoribus & commiſſariis, ut præfertur, exceptis) dicta Apoſtolica auctoritate, & earundem tenore præſentium requirimus & monemus, ac eis & eorum cuilibet, in virtute ſanctæ obedientiæ, & ſub incurſu hæreſis, ac omnibus contra hæreticos de jure inflictis & promulgatis, tam Eccleſiaſticis quam temporalibus ſententiis, cenſuris, & pœnis, diſtricte præcipiendo mandamus, quatenus infra ſpatium ſexaginta dierum a die publicationis præſentium, modo & forma infraſcriptis faciendæ computandorum, quorum viginti pro primo, & alios viginti pro ſecundo, ac reliquos viginti dies pro tertio & peremptorio termino, ac monitione canonica, eis & eorum cuilibet iis in ſcriptis aſſignamus: omnes & ſingulos libros Lutheranos, aut alios hæreticos, ſeu Lutheranam aut aliam falſam doctrinam in ſe continentes, vel a nobis & dicta ſede quomodolibet reprobatos, penes ſe eos, ex quavis cauſa, etiam mercaturæ, & ex noſtra ac ejuſdem ſedis permiſſione ac licentia etiam ſpeciali, ut præfertur, exiſtentes, Inquiſitoribus hæreticæ pravitatis in civitatibus, in quibus libri hujuſmodi exiſtunt, conſignaſſe debeant realiter, & cum effectu. Romæ 3. Cal. Maji 1550.

CAP. III.

Libri typis non cudantur, niſi eorum editioni ſuffragetur ordinarii auctoritas & approbatio.

Leo X. *in Concilio Lateranenſi.*

INter ſolicitudines noſtris humeris incumbentes, perpeti cura revolvimus, ut errantes in viam veritatis reducere, ipſoſque lucrifacere Deo (ſua nobis cooperante gratia) valeamus: hoc eſt, quod profecto deſiderantes exquirimus, ad id noſtræ mentis ſedulo deſtinamus affectum, ac circa illud ſtudioſa diligentia vigilamus. Sane, licet literarum peritia per librorum lectionem poſſit faciliter obtineri, ac ars imprimendi libros, temporibus potiſſimum noſtris, divino favente numine, inventa ſeu aucta & perpolita, plurima mortalibus attulerit commoda, cum parva impenſa copia librorum maxima habeatur, quibus ingenia ad literarum ſtudia percommode exerceri, & viri eruditi in omni linguarum genere, præſertim autem catholici, quibus ſanctam Romanam Eccleſiam abundare affectamus, facile evadere poſſunt, qui etiam infideles ſcitant & valeant ſacris inſtitutis inſtruere, fideliumque collegio, per doctrinam Chriſtianæ fidei ſalubriter aggregare: quia tamen multorum querela noſtrum & ſedis Apoſtolicæ pulſavit auditum, quod nonnulli hujus artis imprimendi magiſtri, in diverſis mundi partibus, libros, tam Græcæ, Hebraicæ, Arabicæ & Chaldeæ Linguarum in Latinum translatos, quam alios, Latino, ac vulgari ſermone editos, errores etiam in fide, ac perniciosa dogmata, etiam religioni Chriſtianæ contraria, aut contra formam perſonarum, etiam dignitate fulgentium continentes, imprimere, ac publice vendere præſumunt, ex quorum lectura non ſolum legentes non ædificantur ſed in maximos potius tam in fide, quam in vita & moribus prolabantur errores, unde varia ſæpe ſcandala (prout experientia rerum magiſtra docuit) exorta fuerunt, & majora in dies exoriri formidantur. Nos itaque, ne id, quod Dei gloriam & fidei augmentum, ac bonarum artium propagationem, ſalubriter eſt inventum; in contrarium convertatur, ac Chriſti fidelium ſaluti detrimentum pariat, ſuper librorum impreſſione curam noſtram habendam fore duximus, ne de cætero cum bonis ſeminibus ſpinæ coaleſcant, vel medicinis venena intermiſceantur: volentes igitur de opportuno ſuper his remedio providere, hoc ſacro approbante Concilio, ut negotium impreſſionis librorum hujuſmodi eo proſperetur felicius, quod deinceps indago ſolertior diligentius & cautius adhibeatur: ſtatuimus & ordinamus, quod de cætero perpetuis futuris temporibus, nullus librum aliquem, ſeu aliam quamcunque ſcripturam tam in urbe noſtra, quam aliis quibuſvis civitatibus & diœceſibus, imprimere, ſeu imprimi facere præſumat, niſi prius in urbe per Vicarium noſtrum, & ſacri Palatii magiſtrum, in aliis vero civitatibus & diœceſibus, per Epiſcopum, vel alium habentem peritiam ſcientiæ, libri ſeu ſcripturæ hujuſmodi imprimendæ, ab eodem Epiſcopo ad id deputandum, ac Inquiſitorem hæreticæ pravitatis civitatis ſive diœceſis, in quibus librorum impreſſio hujuſmodi fieret, diligenter examinentur, & per eorum manus propriæ ſubſcriptionem, ſub excommunicationis ſententia, gratis & ſine dilatione imponendam, approbentur. Qui autem ſecus præſumpſerit, ultra librorum impreſſorum amiſſionem, & illorum publicam combuſtionem, ac 100. ducatorum fabricæ baſilicæ Principis Apoſt. de urbe, ſine ſpe remiſſionis ſolutionem, excommunicationis ſententia innodatus exiſtat, ac demum ingraveſcente contumacia taliter per Epiſcopum ſuum, vel Vicarium noſtrum reſpective, per omnia juris remedia caſtigetur, quod alii ejus exemplo ſimilia minime attentare præſumant. Rom. 4. Maii. 1515.

CAP. IV.

Revocentur licentiæ omnes hactenus], præterquam Inquiſitoribus fidei, libros ſuſpectæ fidei legendi, aut venales proponendi, conceſſæ.

Pius IV.

QUia in futurorum eventibus adeo humani fallitur incertitudo judicii, ut quod veriſimili conjectura utile videbatur, progreſſu temporis damnoſum appareat: nonnunquam Romanus Pontifex, quod conſulte ſtatutum eſſe videbatur, conſultius revocat, prout temporis & perſonarum qualitate penſata in Domino conſpicit ſalubriter expedire: innotuit ſiquidem nobis, quod diverſi, tam clerici ſeculares, & diverſorum ordinum regulares, quam laici, qui ſe Lutheranis, & aliis hujus ſeculi hæreticis reſiſtere, & eorum errores ac falſas opiniones confutare poſſe præſumebant, & ad hoc ipſorum hæreticorum libros legendi facultatem ſibi a ſede Apoſtol. concedi extorſerant, ſe lectioni librorum hujuſmodi ita dediderunt, ut propriæ innitentes prudentiæ, & a recta Domini via aberrantes, ipſorum hæreticorum fallaciis, & ſuperſtitioſis ac falſis adinventionibus irretiti remanſerint, & qui alios ab erroribus revocareremere arbitrabantur, ipſi in puteum interitus prolapſi ſint. Nos conſiderantes, quod Spiritus ubi vult ſpirat, & quod ſine ejus numine nullum bonum provenit, propterea tutius eſſe cum ſimplicitate cordis ad eum recurrere, & cum ejus adjutorio orthodoxam fidem in catholicis, & a ſancta Romana Eccleſia approbatis libris exquirere, quam falſitates hæreticorum per lectionem eorum librorum detegere velle; volentes præmiſſis inconvenientibus, quantum cum Deo poſſumus, occurrere, & ne ſimilia de cætero contingant, opportune providere, omnes & ſingulas licentias & facultates legendi libros hæreticorum, ſeu de hæreſi ſuſpectos, aut a nobis, ſeu generalibus hæreticæ pravitatis in ſingulis provinciis aut Regnis deputatis Inquiſitoribus damnatos & reprobatos, quibuſcunque, tam clericis ſecularibus, vel ut præfertur, regularibus, quam laicis cujuſcunque ſtatus, gradus, ordinis, conditionis, & præeminentiæ exiſtant, etiamſi Abbatiali, Epiſcopali, Archiepiſcopali, Patriarchali, Primatiali, aut alia majori Eccleſiaſtica dignitate, ſeu etiam Cardinalatus honore, vel Mundana etiam Marchionali, Ducali, Regia vel Imperiali auctoritate, ſeu excellentia præfulgeant (generalibus Inquiſitoribus præfatis duntaxat exceptis) per quoſcunque Romanos Pontifices prædeceſſores noſtros ac nos etiam vivæ vocis oraculo, & ſedem prædictam, ſeu ejus pœnitentiarium majorem, vel quoſvis ordinarios, aut diœceſanos, ſeu alios, etiam per literas Apoſtol. in forma

Brevis,

Digitized by Google

Brevis, ſeu ſub plumbo expeditas, ſub quibuſcunque tenoribus & formis, ac cum quibuſvis etiam derogatoriarum derogatoriis, aliiſque efficacioribus & inſolitis clauſulis, necnon irritantibus, & aliis decretis, ac quibuſcunque cauſis ſeu prætextibus etiam motu proprio, & ex certa ſcientia, ac de Apoſt. poteſtatis plenitudine, & alias quomodolibet conceſſas, Apoſtolica auctoritate, tenore præſentium, revocamus, caſſamus, irritamus & annullamus, ac viribus penitus evacuamus, & pro revocatis, caſſis, irritis, & nullis haberi, eaſque nemini ſuffragari poſſe aut debere decernimus, omnibus & ſingulis clericis & laicis, etiam, ut præfertur, qualificatis, non tamen generalibus Inquiſitoribus præfatis, aut quibus hoc per nos ſpecialiter injunctum fuerit, S. R. E. Cardinalibus, in virtute ſanctæ obedientiæ, & ſub excommunicationis latæ ſententiæ, aliiſque ſententiis, cenſuris & pœnis Eccleſiaſticis, & etiam temporalibus, in legentes libros hujuſmodi hactenus latis & promulgatis, a quibus non niſi a nobis, aut pro tempore exiſtente Romano Pontifice, ſeu ſingulis Inquiſitoribus prædictis, præterquam in mortis articulo, abſolvi poſſint, diſtrictius inhibentes, ne libros hujuſmodi ex quavis cauſa vel prætextu, publice vel occulte, quovis ingenio vel colore legere, aut apud ſe tenere, ſeu imprimere, vel venales habere præſumant: ac mandantes eiſdem ſub cenſuris & pœnis prædictis, ut infra terminum, eis a ſingulis Inquiſitoribus hujuſmodi, per eorum publicum edictum locis affigendum publicis ſtatuendum libros ipſos officio inquiſitionis hæreticæ pravitatis hujuſmodi omnino conſignent; & qui de eiſdem libris notitiam aliquam habuerint ſeu perſonas ipſos libros legentes, aut apud ſe tenentes, vel imprimentes, aut venales habentes ſciverint, id quod ſciverint, ac nomina & cognomina libros ipſos legentium, aut apud ſe tenentium, vel imprimentium, aut venales habentium, & qualitatem eorundem librorum prædicto officio omnino revelent & notificent. Romæ 12. Decembr. 1558.

CAP. V.

Libri hæreticorum peſtilentes & contagioſi ſunt, non ſolum ſimplicibus, verumetiam bonis & doctis, nec ulla eſt via, qua poſſit occurri hæreſibus, ne in populo oriantur, & ne exortæ ultra graſſentur, quam ſi tales libri, ex quibus hæreſis venenum facile incautus quis bibere poteſt, prohibeantur.

Pius IV. ex Concilio Tridentino.

DOminici gregis cuſtodiæ (Domino diſponente) præpoſiti, vigilis more paſtoris non deſiſtimus, ipſi gregi ab imminentibus periculis, quanta maxima poſſumus cura & diligentia præcavere, ne propter negligentiam noſtram pereant oves, quæ pretioſiſſimo Domini noſtri Jeſu Chriſti ſanguine ſunt redemptæ. Etſi autem, quæ ad fidei veritatem patefaciendam, & ad horum temporum hæreſes confutandas pertinebant, in œcumenico & generali Concilio Tridentino, Sancti Spiritus aſſiſtante gratia, nuper adeo enucleata ac definita fuerunt, ut facile jam ſit unicuique, ſanam catholicamque doctrinam a falſa adulterinaque internoſcere: tamen cum librorum ab hæreticis editorum lectio, non modo ſimpliciores homines corrumpere ſoleat, verum ſæpe etiam doctos eruditoſque in varios errores, & a veritate fidei catholicæ alienas opiniones inducere: huic quoque rei eſſe duximus providendum. Cum autem aptiſſimum ei malo remedium eſſe ſciremus, ſi componeretur atque ederetur Index ſive catalogus librorum, qui vel hæretici ſint, vel de hæretica pravitate ſuſpecti, vel certe moribus & pietati noceant, id negotium ad ſacram Tridentinam [a] Synodum rejeceramus. Ea vero, ex tanta Epiſcoporum & aliorum doctiſſimorum virorum copia delegit ad eum conficiendum Indicem multos, cum doctrina, tum judicio inſignes prælatos ex omnibus fere nationibus. Qui quidem non ſine maximo labore, plurimiſque vigiliis, eum Indicem tandem, Deo juvante, perfecerunt, adhibitis etiam in conſilium lectiſſimis quibuſdam Theologis. Perfecto autem Concilio, cum ex ipſius Synodi decreto is Index nobis oblatus fuiſſet, ut ne ante ederetur, quam a nobis approbatus fuiſſet: Nos doctiſſimis quibuſdam probatiſſimiſque Prælatis eum accuratiſſime legendum, examinandumque tradidimus, & ipſi etiam legimus. Cum igitur eum magno ſtudio, acri judicio, diuturna cura confectum & præterea commodiſſime digeſtum eſſe cognoverimus: Nos ſaluti animarum conſulere, eamque ob cauſam providere cupientes, ne libri & ſcripta cujuſcunque generis, quæ in eo improbantur, ſive ut hæretica, ſive ut de hæretica pravitate ſuſpecta, ſive ut pietati ac morum honeſtati inutilia, aut aliqua correctione ſaltem indigentia, poſthac a Chriſti fidelibus legantur, ipſum Indicem, una cum regulis ei præpoſitis, auctoritate Apoſtolica, tenore præſentium, approbamus, imprimique ac divulgari, & ab omnibus univerſitatibus Catholicis, ac quibuſcunque aliis, ubique ſuſcipi, eaſque regulas obſervari mandamus atque decernimus. Inhibentes omnibus, & ſingulis, tam Eccleſiaſticis perſonis, ſecularibus & regularibus, cujuſcunque gradus, ordinis & dignitatis ſint, quam laicis quocunque honore & dignitate præditis, ne quis contra earum regularum præſcriptum, aut ipſius prohibitionem Indicis libros ullos legere, habereve audeat. Si quis autem adverſus eas regulas, prohibitionemque fecerit, is quidem, qui hæreticorum libros, vel cujuſvis auctoris ſcripta propter hæreſim, vel falſi dogmatis ſuſpicionem damnata atque prohibita legerit, habueritve, ipſo jure in excommunicationis pœnam incidat: eamque ob cauſam in eum, tanquam de hæreſi ſuſpectum, inquiri & procedi liceat, præter alias pœnas ſuper hoc ab Apoſtolica ſede, ſacriſque canonibus conſtitutas. Qui autem libros alia de cauſa prohibitos legerit, habueritve, præter peccati mortalis reatum, Epiſcoporum arbitrio ſevere ſe noverit puniendum. Romæ 24. Mart. 1564.

CAP. VI.

Librorum prohibitorum lectio, neque ipſis ſacræ Theologiæ profeſſoribus ad convincendos errores, neque aliis quibuſcumque, demptis Inquiſitoribus, conceditur.

Gregorius XIII.

CUm pro munere, quod ſuſtinemus, id præcipue nobis propoſitum habeamus, & omni ſtudio, diligentiaque curamus, ut omnes Chriſti fideles, tam gravibus, calamitoſiſque temporibus, in recta & catholica fide contineamus, id agere & providere neceſſe eſt, ut omnem omnibus aberrandi ab ea occaſionem ſubtrahamus. Nemini autem mirum videri debet, ſi Romanus Pontifex nonnunquam facultates aliquas, quas ipſe vel prædeceſſores ejus probabili adducti ratione conceſſerint, poſtea revocet, cum ipſo rerum uſu edoctus animadverterit, eas juſtiora de cauſa eſſe revocandas. Ad notitiam noſtram pervenit, ex data nonnullis licentia habendi, & legendi libros hæreticos aut de hæreſi ſuſpectos, & hæreſes & errores, qui in eis libris continebantur, refellendos, non raro evenire ſolere, ut illis ipſis eorum librorum lectio noceat, quibus ob eam cauſam conceſſum fuerit, ut aliis prodeſſe poſſent, ut illis ipſis hæreſibus & erroribus propter humanæ mentis imbecillitatem eos implicans, a quibus ſe alios revocaturos eſſe confiſi fuerant. Huic rei providere, & animarum periculo, quantum fieri poteſt, pro paſtorali ſolicitudine occurrere cupientes, cogitanteſque nobiſcum, nuper in ſacro generali Concilio hæreſes horum temporum ita confutatas atque damnatas fuiſſe, ut tantæ Synodi auctoritas, cujus decreta hujus ſanctæ ſedis auctoritate, cum deliberatione matura, confirmata & comprobata ſunt, ad vitandos errores, & catholicæ fidei

veri-

[a] Concil. Trid. ſeſſ. 18.

Digitized by Google

veritatem agnoſcendam ſufficere omnibus debeat, nec ullius præterea conſultatio requirenda ſit, prædeceſſorum noſtrorum præſertim fel. rec. Julii III. & Pauli IV. veſtigiis inhærentes, motu proprio, & ex certa ſcientia noſtra, ac deliberatione matura omnes, & ſingulas facultates habendi, & legendi libros Lutheranos, aut aliorum hæreticorum ſeu de hæreſi ſuſpectos omnibus tam clericis ſecularibus, aut regularibus, quam laicis cujuſcunque ſtatus, gradus, ordinis, vel conditionis ſint, etiamſi Epiſcopali, vel Archiepiſcopali, aut alia majori, Eccleſiaſtica, ſeu ſeculari dignitate præfulgeant (Inquiſitoribus, & Commiſſariis hæreticæ pravitatis a ſede Apoſtolica deputatis, quoad eo officio fungentur, exceptis) a nobis, aut quocunque prædeceſſorum noſtrorum, ſeu Apoſtolicæ ſedis legatis, majo rive pœnitentiario, vel quibuſcunque aliis quibuſcunque verborum formis, & clauſulis etiam derogatoriarum derogatoriis, irritantibuſque, & aliis decretis quomodolibet, etiam motu & ſcientia ſimili ad hoc tempus conceſſas auctoritate Apoſt. tenore præſentium revocamus, & pro revocatis & irritis perinde ac ſi nunquam conceſſæ fuiſſent, habemus & haberi volumus. Inhibentes omnibus ſub cenſuris, ſententiis, & pœnis tam a ſacris canonibus, quam a ſede Apoſt. ad hoc tempus conſtitutis, in eos, qui hujuſmodi libros legant, aut habeant, ne quis eorum poſt hac eis facultatibus uti, neve ullos omnino libros hujuſmodi improbatos & prohibitos, aut quos impoſterum a ſede Apoſt. Inquiſitoribuſve hæreticæ pravitatis aut locorum ordinariis improbari prohiberive contigerit, legere, habereve quacunque de cauſa audeat. Impreſſores, & Bibliopolas, & alios quicunque hujuſmodi libros habent, habuerintve, Inquiſitoribus, & Commiſſariis iiſdem duntaxat exceptis, monemus, & cuilibet eorum in virtute ſanctæ obedientiæ, & ſub pœna incurſus criminis hæreſis, & aliis contra hæreticos a jure inflictis & irrogatis, tam Eccleſiaſticis, quam temporalibus ſententiis, cenſuris, & pœnis præcipimus, ac mandamus, ut eos libros intra 60. dies a die, quo hæ literæ publicatæ fuerint, numerandos, quorum 20. pro primo, alios 20. pro ſecundo, reliquos 20. pro tertio ac peremptorio termino & monitione canonica eis aſſignamus, Inquiſitoribus hæreticæ pravitatis in civitatibus, in quibus ii libri ſint, tradant, atque conſignent.

TITULUS V.
DE LIBELLIS FAMOSIS.
CAP. I.

Librorum famoſorum auctores virulentiſſimis injuriis alienæ famæ clam detrahentes, & qui eos publicaverint, dolove male retinuerint, pœnis a jure conſtitutis ſubjiciantur.

Pius V.

ROmani Pontificis providentia circumſpecta ad ea ſollicitudinis ſuæ partes potiſſimum convertit, per quæ inter ſingulos gregis ejuſdem fideles, præſertim vero nobis, & Romanæ Eccleſiæ ſubditos pax & concordia conſoventur, ſeditiones evitantur, ſcandalis obviatur, & animarum ſalus procuratur. Cum itaque iracundia ſit perturbatio immanis, affectio dura, violenta potentia, cædium cauſa, calamitatis ſocia, jacturam concilians, & dedecus, pecuniarum pernicies, atque perditionis origo, eaque potiſſimum ex injuriis, verbo, & ſcriptis, vel facto illatis naſcatur: Nos, qui non ſine maxima mentis noſtræ perturbatione ſæpenumero accepimus, quod licet tam per ſacras leges, quam canonicas ſanctiones ſub certis etiam graviſſimis pœnis prohibitum fuerit, ne quis famoſum libellum componere audeat, & repertum ſive domi, ſive in publico, vel quocunque loco, aut corrumpere, vel igne conſumere teneatur, prius quam alter inveniat, & nulli fateatur inventum, & qui ſecus fecerit, quaſi auctor hujuſmodi delicti eiſdem pœnis ſubjaceat: nihilominus conſiderando quod in dies creſcente malitia quamplures iniquitatis filii, perditionis alumni pœnas prædictas parvipendentes eaſque variis fraudibus evitare ſatagentes, auſu temerario non erubeſcunt variis modis nonnullos Principes, & Prælatos, nobiles, publicas, & privatas perſonas variis injuriis & conviciis afficere, eorumque famæ, & honori detrahere ſub quodam ficto colore quarundam literarum incerto auctore ſcriptarum, nedum ab urbe noſtra, ſed etiam ex diverſis provinciis, in quibus, nedum ea, quæ in unaquaque regione ſucceſſerunt, narrantur, ſed etiam quæ in futurum quodam eorum temerario judicio fore opinantur, adeo ut plerunque odia, inimicitiæ, ſeditiones, rixæ, & homicidia permulta oriantur in divinæ majeſtatis offenſam, animarum periculum, pernicioſum quoque exemplum, & ſcandalum plurimorum. Volentes præmiſſis quantum poſſumus obviare, conſiderantes attentius, quod plures pœnarum gravitas, quam Dei timor arcere ſolet a voluntate delinquendi, & propterea tanto periculo occurrere volentes, ac tam nefarios præſumptores, & facinoroſos homines atrocibus pœnis torpeſcere, ut metus pœnæ meta hujuſmodi præſumptionis exiſtat: hujus perpetuæ & irrefragabilis conſtitutionis edicto pœnas omnes, tam temporales, quam Eccleſiaſticas in talia præſumentes per ſacras leges, & canonicas ſanctiones latas, & promulgatas auctoritate Apoſtolica approbantes, & innovantes, ac ad omnes, & ſingulos prædictos, qui forſan ſub illis comprehenſi non eſſent, extendentes, & ampliantes ſtatuimus, & ordinamus, quod deinceps perpetuis futuris temporibus nemo cujuſvis qualitatis, dignitatis etiam Eccleſiaſticæ, ſtatus, gradus, ordinis, aut præminentiæ fuerit, audeat, nec præſumat libellos famoſos, nec literae monitorias, vulgo appellatas, *Lettere d'Avviſi*, continentes convicia, injurias, vel famæ, & honoris alicujus læſionem, nec aliquam ſcripturam, in qua de futuris ſucceſſibus diſſeratur, vel ea, quæ coram nobis, vel aliis ad univerſalis Eccleſiæ ſtatus regimen deputatis ſecreto tractantur, revelentur, componere, dictare, ſcribere, exemplaria retinere, nec aliquo tranſmittere, etiam ſi aliunde ab aliis provinciis, civitatibus, terris, & locis ad earum manus pervenerint, ſed ſtatim quod aliqui ſimiles libelli, literæ, ſeu ſcripturæ alicui delatæ fuerint, ſtatim quod illos, ſeu illas habuerit, antequam vim earum manifeſtaverit, corrumpere, ſeu igni tradere, vel dilecto filio noſtro Cardinali Ruſticucio conſignare teneatur ſub pœnis prædictis, quas hic pro expreſſis haberi volumus, ac aliis etiam gravioribus etiam ultimi ſupplicii, & confiſcationis bonorum ſecundum qualitatem facti, & perſonarum arbitrio noſtro irremiſſibiliter infligendis, quibus pœnis etiam eos ligari volumus, qui in hujuſmodi libellis, literis, ſeu ſcripturis de aliquo oblocuti fuerint, alicujuſque famæ, & honori vera etiam exprimendo detraxerint, ac ea, quæ coram nobis, vel aliis ut ſupra ſecreto tractantur, revelaverint, ex hoc equidem animus deprehenditur pravus, injuriandi, & nocendi, atque ideo eos eadem pœna teneri convenit. *Vid. Menoch. de arbitr. jud. cent. 3. Caſ. 263.*

CAP. II.

Infames ſint, & ad triremes damnentur, qui ſcripta in alterius contumeliam componunt, & de rebus incertis & peregrinis curioſius rumores ſpergant.

Gregorins XIII.

EſT rerum humanarum infelicitas, ut non vetera tantum vitia pertinaciter adverſus omnem legumlatorum ſolertiam luctentur, & quamvis acribus compreſſa ſuppliciis renaſcantur, ſed nova etiam in dies, & ſuperioribus ſeculis ignota ſuccreſcant. Quo nos pro injuncto nobis divinitus munere diligentius adniti par eſt, ut &

illa

Digitized by Google

illa coerceamus, & horum quæ ſe nunc primum efferunt, antequam ſe corroborant, radices ipſas, ſi qua ratione poſſemus, amputemus. Cum igitur haud ita pridem in urbe noſtra, ſecta quædam emerſerit hominum improbe curioſorum, qui quæcumque de publicis, privatiſque negotiis, vel aliunde rimari poſſunt, vel ipſi etiam pro ſua libidine comminiſcuntur, domi foriſque facta, infecta, vera, falſa, nullo diſcrimine proponunt, recipiunt, & ſcriptitant, ita ut ejus rei jam artem quaſi quandam inſtituerint, ac pleriqne eorum, etiam vili mercedula conducti, harum rerum commentariolos, ex falſis plerumque vulgi rumoribus, incerto auctore collectos, huc illuc mittitent, aut etiam, tanquam primum ex urbe ad diverſa loca miſſos, deinde iiſdem illis ex locis in urbem remiſſos circumferant, venditent, ac quibus non tantum de præteritis arbitratu ſuo nugantur, ſed etiam quid de hac aut illa re eventurum ſit, ſtolide vaticinantur. Nos, qui & facile proſpicimus, & rerum experimentis edocti ſumus, quæ quantaque mala ex eo proveniant, cum & ſæpius ſparguntur falſa pro veris, ſeu directe, ſeu oblique, ac quodam quaſi colore quæſito multorum exiſtimatio, & fama violatur: his ac talibus incommodis occurrere cupientes, hujus conſtitutionis auctoritate prohibemus, ne quis in poſterum tales commentarios conficere, ceu ab aliis confectos recipere, deſcribere, ſpargere aut ad alios mittere audeat. Qui horum quid fecerit, ipſo facto perpetua ignominiæ nota affectus, ſine ulla ſpe veniæ ad triremes perpetuo, aut ad tempus, pro criminis admiſſi qualitate, damnetur. Romæ Cal. Septembr. 1572.

TITULUS VI.
DE SACRILEGIS.
CAP. I.

Sacrilegii rei ſunt, qui res ſacras e templis ſurripiunt, ut eas convertant ad prophanos uſus.

Pius IV.

CUm provida ſanctorum Patrum decreta eos ſacrilegos eſſe diffiniant, qui Eccleſias & loca ſacra altiſſimo dedicata devaſtant, ipſorumque diripiunt ornamenta, ſicut & illos, qui de ſacro ſacrum auferre impia temeritate præſumunt, parique utrumque flagitium ac duplici pœna coerceant: decet merito nos, cui Eccleſiarum omnium cura, diſpoſitione ſuperna, commiſſa eſt, pro deteſtatione tanti criminis *a*, proque ſtatu proſpero, venuſtate, & decore ipſarum Eccleſiarum, in ſua decentia debite conſervandis, omni vigilantia, & attentione curare, ne perverſorum creſcente malitia, eædem Eccleſiæ & ſacra Dei templa, præcipue almæ urbis, noſtro conſpectui anteposita, ſuis nudentur ornatibus, & hujus ſceleris nequiſſimi patratores debitam recipiant ultionem. Sane fide dignorum relatibus, non ſine admiratione, ad noſtrum pervenit auditum, quod nonnulli iniquitatis filii, ſe inaniter Chriſtianos aſſerentes, & a quorum oculis Dei timor, & reverentia Chriſtianæ religionis abſceſſit, de Patriarchalibus, & aliis ſacratiſſimis Eccleſiis, & baſilicis dictæ urbis, porphyreticos, marmoreos, & alios diverſorum generum, & colorum lapides, ad ipſarum uſum, decorem, & ornatum deputatos, auſu ſacrilego *b* abſtulerunt hactenus, & in dies auferre, eoſque ad diverſa loca per ſe vel alios aſportare præſumunt, in gravem divinæ majeſtatis offenſam, Eccleſiarum earundem deformitatem detrimentumque, animarum ſuarum periculum, & ſcandalum plurimorum. Nos igitur ſacrilegorum impios, & temerarios auſus hujuſmodi, quantum nobis ex alto conceditur, reprimere cupientes, quamvis præmiſſorum occaſione nonnullorum prædeceſſorum noſtrorum ſanctiones, & prohibitiones variæ emanaverint temporibus retroactis, quas (in eo duntaxat, quod de Eccleſiarum, & ſacrorum locorum ornamentis atque lapidibus antedictis minime auferendis prohibent, vel diſponunt, ſeu illos, qui hujuſmodi flagitioſiſſimos, ac pene in Chriſtiano orbe inauditos exceſſus perpetrare, & in his ſacrilegas manus injicere præſumpſerunt, excommunicationis ſententia innodatos fore declarant) in ſuo robore volumus permanere, omnes & ſingulos, cujuſcumque dignitatis, ſtatus, gradus, ordinis vel conditionis fuerint, qui ex prædictis lapidibus, ſive aliis ornamentis earundem Eccleſiarum ſive baſilicarum dictæ urbis habuerint, aut in ſurripiendo, ſervando, & retinendo auxilium præſtiterint vel favorem, niſi a die habitæ præſentium literarum notitiæ, ea reſtituant cum effectu; ſcientes vero revelent, & ad notitiam noſtram, ſaltem per minores pœnitentiarios noſtros deduci faciant, majoris excommunicationis ſententia, a qua (niſi in mortis articulo, & debita ſatisfactione prævia) a nullo, præterquam a Romano Pontifice abſolvi poſſint, irretitos eſſe: Eccleſias vero & loca alia, quorum uſibus, & ornatui illa deputata fuerint, aut forſan (quod abſit) deputari contigerit in futurum, tamdiu Eccleſiaſtico interdicto ſubjacere, quamdiu ad loca, unde prius ablata fuere, abſque diminutione aliqua fuerint reportata, harum ſerie declaramus. Et inſuper, quicunque ſuæ ſalutis immemor, ſacrilegii crimen hujuſmodi committere præſumpſerit in futurum, ultra cenſuras prædictas, Eccleſiæ ſive baſilicæ, a qua lapides & ornamenta hujuſmodi abſtulerit, mediam libram auri pro recompenſa ſibi irrogatæ injuriæ, abſque diminutione aliqua ſolvere teneatur. Rom. 7. Id. April. 1470.

a 14. *quæſt.* 4. c. *ſi quis. Gab. lib.* 4. *d.* 15. *Richard. lib.* 4. *d.* 18 *Sylveſt. ver. ſacrilegium.* b *Sacrilegium appellas, cum res ſacra e loca ſacra furatur publis. Bar. in l. ſacrilegii pœnam. ff. ad L. Jul. peculat. cujus pœna jure civili capitalis eſt, ita Bart. d. l. ſacrilegii pœnam. in princip. ff.*

TITULUS VII.
DE BLASPHEMIS, ET ALEATORIBUS.
CAP. I

Præſtantiores cauſæ miſeriarum hujus ætatis execrandæ ſunt blaſphemiæ, pœnis eo ſeverius vindicandæ, quo ſegnius in divini nominis injuriam tolerantur.

Julius III.

IN multis depravatis moribus, vitioſiſque conſuetudinibus, quæ in noſtram hanc almam urbem, propter ejus amplitudinem magnumque advenarum undique in eam concurſum, ſimul cum pluribus eximiiſque virtutibus, atque egregiis veræ pietatis exemplis irrepſerunt, ad quas nos tollendas, & extirpandas, omnem aciem mentis, & cogitationis noſtræ intendimus, nihil eſt, quod animum noſtrum magis exulcerat, & confodiat, quam horribilis atque impia, & Chriſtianis auribus intolerabilis divini nominis blaſphemia. Cum audimus ſacratiſſimum Dei & Jeſu Chriſti Domini noſtri nomen, quod ſuper omne nomen cœleſtia venerantur, terreſtria adorant, inferna contremiſcunt (quod ne temere quidem a quopiam, propter ejus ſublimitatem, ac majeſtatem uſurpandum ſit) paſſim pravorum, efferatorumque hominum vocibus ſcindi, unaque cum ejus ſanctiſſimæ, & immaculatiſſimæ genitricis, & venerabilium ſanctorum, & amicorum ipſius ſummi Dei nominis deteſtandis blaſphemiis maledictiſque lacerari, ut minime mirandum ſit, ſi a Chriſtianis populis, in tantis calamitatibus conſtitutis, divinæ iracundiæ flagella non amoveantur: propterea, quod juxta ſapientis dictum, a viri multum jurantis domo non diſcedet plaga. Quare nos hujuſmodi exectandum abuſum, ſimul cum cæteris omnibus, quantum cum ejuſdem Dei adjutorio fieri poterit, extirpare volentes, ut hanc

hinc ipſam urbem, domicilium, ac ſedem Spiritus Sancti omnibus inquinamentis mundatam, ac purgatam Domino Deo per omnia placentem habeamus, in hunc, qui ſequitur, modum, quoad præfatum horrendum blaſphemiæ crimen motu proprio, ex certa noſtra ſcientia, & voluntate, invocata Dei omnipotentis juſtitie decernimus, ſtatuimus, & ordinamus blaſphemantes ſcilicet Deum Patrem omnipotentem, vel ejus Filium unigenitum, Dominum, & Redemptorem noſtrum Jeſum Chriſtum, ſeu Spiritum Sanctum particulariter, & explicite, vel generaliter, & implicite, attribuendo divinæ majeſtati, quæ illi minime conveniunt, vel removendo quæ eam decent, primo convicti, ſi divites fuerint, compellantur ad ſolvendum ſcuta auri quadraginta, ſi vero pauperes, ſolvant decem, quæ ſi nequeant numerare, luant in corpore. Secunda vice convictis nobilibus, ſive divitibus ſive pauperibus duplicetur pœna pecuniaria proportionabiliter ad primam hujuſmodi mulctam: atque inſuper incurrant infamiam, & inhabilitatem ad beneficia quæcunque, ad gradus, dignitates, & honores obtinendos. Vilibus convictis perfodiatur lingua. Tertia vice convictis nobilibus tam divitibus, quam pauperibus triplicetur pœna pecuniaria reſpective ut ſupra. Ulterius ſint ipſo jure privati beneficiis Eccleſiaſticis, & officiis quibuſcunque, dignitatibus, titulis, magiſtratibus, honoribus: ſint inteſtabiles tam active, quam paſſive: ſint inhabiles ad ferendum teſtimonium: ſint banniti publice per triennium ab urbe. Vilibus imponatur fuſtigatio, aut deportatio ad triremes per triennium, & exulent perpetuo. Idem ſervetur contra blaſphemantes ipſius Domini noſtri Jeſu Chriſti matrem beatiſſimam ſemper Virginem Mariam. Blaſphemi in ſanctos, vel ſanctas Dei corrigantur ſevere arbitrio DD. Judicum habita ratione qualitatis, & gravitatis criminis cum cæteris circumſtantiis jure attendendis. Volumus autem, & ſtatuimus, ut omnes pœnæ exigendæ applicentur tantummodo ſuſtentationi orphanorum utriuſque ſexus cathecumenorum, & puellarum. Judices vero tam horrendi, & immani criminis deputamus, & inſtituimus RR DD. Inquiſitores noſtros generales, quos volumus poſſe addere præſtitutis pœnis, & maxime in corpore, ſi modus blaſphemiæ ob gravitatem, impietatem, vel malitiam id expoſcat. Partes eorundem DD. Judicum erunt declarare, ſi dubium occurrat, qui nobiles, qui plebeii, qui divites, qui pauperes ſint habendi. Rom. Cal. Feb. 1554.

CAP. II.

Pœnæ blaſphematorum cujuſcunque generis, ordinis & qualitatis.

Leo X *ex Concilio Lateranenſi.*

AD abolendam execrabilem blaſphemiam, quæ in maximum divini nominis, & Sanctorum contemtum ſupra modum invaluit, ſtatuimus, & ordinamus, ut quicunque Deo palam, ſeu publice maledixerit, contumelioſiſque, ac obſcœnis verbis Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum, vel glorioſam Virginem Mariam ejus genitricem expreſſe blaſphemaverit, ſi munus publicum, juriſdictionemque geſſerit, perdat emolumentum trium menſium pro prima, & ſecunda vice dicti officii. Si tertio deliquerit, illo eo ipſo privatus exiſtat. Si Clericus, vel Sacerdos fuerit, eo ipſo quod de delicto hujuſmodi fuerit convictus, etiam beneficiorum quæcunque habuerit fructibus applicandis ut infra, unius anni mulctetur, & hoc ſi pro prima vice, qua blaſphematus ita deliquerit. Pro ſecunda vero ſi ita deliquerit, & convictus fuerit, ſi unicum habuerit beneficium, eo privetur, ſi autem plura, quod ordinarius maluerit, id amittere cogatur. Quod ſi tertio ejus ſceleris arguatur, & convincatur, dignitatibus, ac beneficiis omnibus, quæcunque habuerit, eo ipſo privatus exiſtat, ad eaque ulterius retinenda inhabilis reddatur, eaque libere impetrari, & conferri poſſint. Laicus vero blaſphemus, ſi nobilis fuerit, pœna vigintiquinque ducatorum mulctetur, & pro ſecunda vice quinquaginta fabricæ baſilicæ Principis Apoſtolorum de urbe applicandorum, & aliis, ut infra deducitur: pro tertia vero nobilitatem perdat. Si vero ignobilis, ac plebejus fuerit, in carcerem detrudatur. Quod ſi ultra duas vices publice blaſphemus deprehenſus fuerit, mitra infami per integrum diem ante fores Eccleſiæ principalis mitratus ſtare cogatur. Si vero pluries in hoc ipſum peccatum lapſus fuerit, ad perpetuos carceres vel ad triremes damnetur ad Judicis deputati arbitrium. In foro autem conſcientiæ nemo blaſphemiæ reus abſque graviſſima pœnitentia ſeveri confeſſoris arbitrio injuncta poſſit abſolvi. Qui vero Sanctos reliquos blaſphemaverit, arbitrio Judicis ratione perſonarum habituri mitius aliquanto puniri volumus. Statuimus etiam, ut ſeculares Judices, qui contra tales blaſphemiæ convictos non animadverterint, eoſque juſtis pœnis minime affecerint, quantum in eis fuerit, quaſi eidem ſceleri obnoxii eiſdem quoque pœnis ſubjiciantur. Qui vero in illis inquirendis, puniendiſque diligentes, & ſeveri fuerint, pro qualibet vice decem annorum indulgentiam conſequantur, & tertiam partem mulctæ pecuniariæ habeant. Quicunque vero blaſphemantem audierint, eum verbis acriter objurgare teneantur, ſi citra periculum ſuum id fieri poſſe contingat, eundemque deferre, vel notificare apud Judicem Eccleſiaſticum, ſeu ſecularem intra triduum debeant. Quod ſi plures dictum blaſphemantem ſimul audierint, ſinguli eum accuſare teneantur, niſi forte omnes convenerint, ut unus pro cunctis tali fungatur officio. Quos omnes in virtute ſanctæ obedientiæ hortamur, & monemus in Domino, ut pro divini nominis honore, ac reverentia in ſuis domibus, ac cæteris præmiſſa omnia ſervari, exactiſſime exequi mandent, & faciant, uberrimam ab ipſo Domino Deo tam boni operis, ac pii mercedem habituri. Similemque annorum decem indulgentiam ab Apoſtolica ſede conſequuturi cum tertia parte mulctæ, qua dictus blaſphemus plectitur, quoties tale ſcelus puniendum curaverint. Quam quidem indulgentiam, & reliquam tertiam mulctæ partem accuſatori blaſphemiæ nomen deferenti ſimiliter concedi, & aſſignari volumus aliis pœnis contra hujuſmodi blaſphemos per ſacros canones expreſſis nihilominus in ſuo robore manentibus.

TITULUS VIII.

DE HOMICIDIS, ET BANNITIS.

CAP. I.

Pœna homicidarum, & eorum fautorum.

Pius II.

AD retinendas inſolentias tranſgreſſorum, ſi nervus publicæ diſciplinæ lenteſcit, eorum ad peccandum voluntas ſit laxior, & exemplum impunitatis periculoſius in alios derivatur, propter quod ad præſidentia officium pertinet talem adhibere juſtitiæ ſeveritatem, & debitam executionem, quod commiſſa crimina puniat, & committendorum in poſterum interdicat audaciam. Cum autem ad audientiam noſtram pervenerit, quod a certis annis citra in noſtris, & Eccleſiæ Romanæ terris, locis, & tenimentis nobis, & Eccleſiæ prædictæ mediate, & immediate ſubjectis, quamplura, quandoque etiam ex levibus cauſis, commiſſa eſſe reperiantur homicidia, ſitque inter alia crimen homicidii perniciosum, & deteſtabile, debeatque juxta canonicas ſanctiones gravi animadverſione puniri, tantoque ſeverius puniendum, & extirpandum, quanto manifeſtius cognoſcimus, quod ex eo ut plurimum ſcandala, & mala plurima ſubſequuntur. Cupientes idcirco ex debito paſtoralis officii, quod noſtri

&

Digitized by Google

& Eccleſiæ Romanæ prædictæ mediate & immediata ſubjecti, juxta piam diſpoſitionem Regis pacifici, qui regnat in cœlis, pacifici ſini & modelli, nonnullas pro hujuſmodi crimina homicidii dabire puniendo, edidimus conſtitutionas inſraſcriptas: quas ad hoc, ut aliquis de eiſdem ignorantiam prætendere non poſſit, volumus per omnes & ſingulas civitates, nobis & Eccleſiæ Romanæ prædictæ mediate val immadiate ſubjectas, publico præconio publicari; mandantes, ac auctoritata Apoſt. tenore præſentium decernentes, omnes & ſingulos, juxta conſtitutionum earundem determinationem, obſtrictos eſſa ad obſarvationem ipſarum, ac ſi perſonaliter ſingulis intimatæ forent, cum non ſit veriſimile, quod ad eorum notitism non devenerit, quod extitit tam publico præconio pateſactum. Tenor vero conſtitutionum, de quibus ſupra ſit mentio, ſequitur, & eſt talis videlicet.

CAP. II.

Homicidis non datur ſalvus conductus repetendi patriam, etiamſi injuriis, & damnis partium ſatisfecerint.

SAnctiſſimus Dominus noſter, intendens quiati patriæ conſulere, & ipſam ſicariis, homicidis, & malefactoribus expurgare, ſtatuit & decravit, quod omnes illi, qui pro delicto homicidii fuerint condemnati, ſeu alias de civitata aliqua & diſtrictu illius banniti, non poſſint ad civitatam ſeu diſtrictum hujuſmodi quocunque tampore redira, ſeu in eis vel eorum altero moram trahere, etiam habita pace ab hæredibus, vel conſanguineis, ſeu filiis ipſius occiſi; nec legatus etiam de latere, aut Gubernator, qui pro tempore fuerit, vel quivis alius poſſit auctoritate Apoſtol. ſeu ax officio ſuæ legationis, aliquem homicidam ſic exbannitum rebannire, reducere, ſeu revocare ad civitatem vel diſtrictum, aut aorum alterum; ſeu ai licentiam vel ſalvum conductum concedere redeundi ſeu morandi in eis, vel eorum altero, in perpetuum vel ad tempus modicum ſive magnum, nec etiam per diem unum ſiva noctem; quod ſi ſecus per quenquam ex ſupradictis factum fuerit, incidat in pœnam excommunicationis ipſo facto, ſina ulteriori ſententia declarationis; a qua per alium, quam per ſummum Pontificem (& tunc facta de hoc ſpeciali axpreſſione) non poſſit abſolvi; aa reductio, licentia, revocatio, ſalvus conductus, & caſſatio proceſſus & banni hujuſmodi, ſint ipſo jure nulla, nulliuſque roboris, vel momenti: incidat etiam in pœnam ducatorum milla, Cameræ Apoſtolicæ applicandorum, quam Theſaurarius, cui hoc ſecreto vel publica fuerit denunciatum, retinere faciat & mandet, nullo ſuper hoc axpectato ſeu requiſito ſuperioris mandato: quod ſi non fecerit Theſaurarius, ipſe eandem ſententiam excommunicationis ipſo facto, cum eiſdem qualitatibus, incurrat: ipſeque ſic rebannitus, reductus, revocatus, ſive alio quocunque modo reverſus, poſſit & debeat capi, detineri, & incarcerari; & de ipſo, ſecundum ſententiam contra eum latam, juſtitia fieri, per Gubernatorem, Poteſtatem, & alios officiales, ad quos ſpectat ſeu pertinet, incontinenti, ſine ulteriori licentia, notificatione, & requiſitione ſuperioris, vel alterius, ſub pœna docentorum ducatorum auri Cameræ Apoſtolicæ applicandorum vel retinendorum; quam Theſaurarius præfatus ſimili modo & forma, ac ſub ſimilibus cenſuris, faciat retineri; prout ſuperius eſt axpreſſum. Hoc autem extendi voluit ad eos, qui revocati, rebanniti, vel alias quomodocunque remiſſi fuerint, quacunque auctoritate ſeu licentia, præterquam ex ſpeciali commiſſione ſeu mandato Romani Pontificis, contento in literis authenticis, & bulla plumbea munitis, a duobus menſibus citra, (termino dierum quindecim, quo poſſint de civitate libere recedere, eis conceſſo) vel qui in futurum rebannientur, revocabuntur, ſeu alias remittentur, per quemcunque quavis auctoritate prædicta, ſub pœnis pecuniariis, & aliis Eccleſiaſticis cenſuris, de quibus ſuperius eſt dictum.

CAP. III.

Appellationi non eſt eſt locus bannitis ob homicidium. Exilii fines quinquaginta milliaribus a loco delicti extenduntur.

ITem quod quæcunque appellationes interpoſitæ vel interponendæ ab hujuſmodi, vel aliis ſententiis ſive gravaminibus contra homicidas latis, vel a proceſſu contra eos facto, etiam ſi lite vel inſtantia ſuper eis pendeat, & inhibitiones, vigore ipſarum emiſſæ per auditorem cameræ, val alium quemcunque ordinarium, vel delegatum, ſint nullæ & invalidæ, nec ad ulteriora ſuper ais, val ipſarum vigore, procedi poſſit ac debeat: quinimo appellationes litis & cauſæ hujuſmodi, cenſeantur avocatæ, extinctæ & invalidæ, nec poteſtates vel alii officiales inhibiti, hujuſmodi mandatis, inhibitionibus, litis pendentiis, cenſuris & pœnis in eis contentis, aſtringantur; imo teneantur, & debeant, ſub pœnis ſuprapoſitis, ad executionem ſententiarum latarum procedera. Poſſit tamen in cauſis aliis, a jure vel ſtatuto permiſſis, appellari ad Gubernatorem civitatis ſeu provinciæ, qui infra menſem cauſam diffinira teneatur; quo elapſo, appellatio, inhibitio, & inſtantia ſuper eis ſint nulla, & libere, ſine impedimento, poſſit fieri axecutio ſententiæ vel banni, ac ſi non fuiſſet inhibitum & appellatum: quodque banniti & condemnati propter hujuſmodi crimen homicidii, cenſeantur & ſint banniti ab omnibus circumvicinis, uſque ad milliaria quinquaginta, infra quæ, ſi reperti fuerint, poſſit & debeat capitalis ſententia, ſive condemnationis pecuniariæ axecutio fieri contra aos, per Poteſtates & alios officiales, civitati, diſtrictui, & loco præſidentes, ſub pœnis pecuniariis ſimili forma imponendis.

CAP. IV.

Homicidæ notorii vel quibus pœnis ſubjiciantur.

ITem, quod omnes & ſinguli homicidæ, quorum delictum notorium fuerit, vel de homicidio infamati, ſeu condemnati, etiam ſi de delicto hujuſmodi, ex forma ſtatutorum, non poſſit inquiri, val aliqua pœna imponi, vel etiam ſi ipſius delicti, vel pœnæ pro eo impoſitæ, auctoritate Apoſtolica, vel alterius, ab ea vel a Romano Pontifice poteſtatem habentis, ſit facta remiſſio, caſſatio, proceſſus & ſententia annullata, vel alias quomodolibet diſpenſatum, per viam gratiæ ſeu juſtitiæ, in toto vel in parte, non poſſit habere officia vel dignitates in quibuſcunque locis, civitatibus, & terris, a quibus banniti fuerint, in quibus domicilium aorum originemque habuerint, ſeu aliam moram traxerint, vel reſederint, etiamſi fuerint abſoluti, rebanniti, vel alias eorum ſententia, ſeu condemnatio, ſive proceſſus caſſati, irritati, vel alias pro infectis habiti; ſed perpetuo ſint infames, & omni dignitate privati, nec poſſint ferre teſtimonium, nec tabellionatus officium exercere, non admittantur ad judicandum, ſeu ad aliud officium exercendum, & ab omnibus actibus legitimis ſint parpetuo ſuſpenſi; quinimo, ſi hujuſmodi officia acceptaverint, exercuerint, ſeu ad ea exercenda admiſſi fuerint, tam ipſi, quam gubernator, legatus aut ſuperior, qui eum elegerit, vocaverit, aut ipſum officium axercere, ſeu ai præeſſe paſſus fuerit, pœnam quingentorum ducatorum auri ipſo facto incurrat, & ſua gubernatione privetur, nec geſta in judicio, vel extra judicium, tam per eum, qui admiſſus fuerit ad officium, quam per eum, qui illud ab eo exercere paſſus fuerit, de cætero valida ſint, & robur obtineant: quinimo ſint nullius roboris vel momenti, & ſi Eccleſiaſticæ perſonæ fuerint, excommunicationis ſententiam ipſo facto incurrant.

CAP. V.

Deo & hominibus exoſi viri ſanguinum, adverſus quorum audaciam & ferocientem petulantiam conſtitutio a Pio II. edita probatur & confirmatur.

Sixtus IV.

DEo, & hominibus abominabiles eſſe viros ſanguinum Propheta teſtatur, nec immerito, cum horrenda ſævitia, non ſolum corporum, ſed etiam animarum eorum, quos interimunt (ſi non ſint armis ſpiritualibus divina præveniente gratia præmuniti) deperditionem procurare noſcantur, pro quibus Dominus noſter Jeſus Chriſtus mortem ſubiit temporalem. Ad reprimendum igitur talium conatus nefarios plurimum conferre arbitramur contra eos, qui hujuſmodi deteſtabile ſcelus patrare non expaveſcunt, juſtitia ſeveriſſima puniri, & latas pro tempore condemnationes debitæ executioni demandari: eaque quæ pro talium condemnationum faciliori executione, & ſicariorum hujuſmodi perſecutione a prædeceſſoribus noſtris provide emanarunt, ut ea firmius obſerventur, quo fuerint ſæpius Apoſtolica auctoritate munita, libenter approbantes, munimine roboremus, atque alia deſuper ſtatuimus, prout in Domino conſpicimus ſalubriter expedire. Dudum ſiquidem per fel. record. Pium Papam II. prædeceſſorem noſtrum accepto, quod a certis annis tunc elapſis citra &c. Cum autem (ſicut nuper accepimus) contenta in eiſdem literis ab aliquibus temporibus citra non fuerint obſervata, & ex illorum inobſervantia ſubditi prælatæ Eccleſiæ promptiores fuerint ad homicidia committenda, jamque fere paſſim quotidie homicidia perpetrentur, & homicidæ præfati ideo ad illa committenda promtiores exiſtant, quia ſperant latere, & ſuorum exceſſuum remiſſionem conſequi facile poſſe: Nos, qui deteſtabilem & horrendam talium ſicariorum nequitiem ad aliorum cautelam opportunis juris remediis proſequi ſtudio cupimus indefeſſo, habita ſuper his cum fratribus noſtris prælatæ Eccleſiæ Cardinalibus deliberatione matura, & de illorum conſilio ſtatuta, & decreta Pii prædeceſſoris præfati, & prout illa concernunt, omnia, & ſingula in dictis literis contenta auctoritate Apoſtolica præſentium tenore approbamus, & robur perpetuæ firmitatis obtinere debere decernimus, ac volumus, & præfata auctoritate de eorundem fratrum conſilio ſtatuimus, & ordinamus, quod condemnati hactenus, & quos in poſterum condemnari contingeret ubilibet in civitatibus, terris, & locis prædictis pro homicidio, ſive ut principales, ſive auxilium, conſilium, & favorem præſtantes ſuarum condemnationum remiſſionem, aut contra illos ſalvum conductum & licentiam ſecure in loco patrati criminis, vel ei infra quinquaginta milliaria (ut præfertur) propinquo nullatenus obtinere poſſint ab alio, quam a nobis, & Rom. Pont. qui pro tempore erit, & alicujus alterius, etiam Legati de latere remiſſio nemini ſuffragetur. Et ſi forte contingeret nos, & eundem Rom. Pontificem pro tempore exiſtentem ad remiſſiones, ſive ſalvum conductum hujuſmodi procedere, talis remiſſio per præoccupationem proceſſiſſe cenſeatur, & nemini prodeſſe poſſit, niſi in illa vere præſentium literarum tenor de verbo ad verbum, non autem per clauſulas idem importantes inſertus foret, & ſpecifica & determinata cauſa exprimeretur, quæ nos, & ſucceſſores noſtros induceret ad derogendum præſentibus, quæ cum tam matura deliberatione a nobis emanarunt. Romæ 14. Cal. April. 1484.

C A P. VI.

Homicidii reos, & exules, ob quodcunque capitale ſcelus bannitos recipientes & tuentes pœnis canonicis, & a jure ſtatutis plectantur.

Julius III.

DUdum per fel. rec. Pium Papam II. prædeceſſorem noſtrum accepto, quod a certis annis tunc elapſis citra in terris, locis, & tenimentis Rom. Eccl. mediate, vel immediate ſubjectis quamplura etiam ex levibus cauſis commiſſa eſſe reperiebantur homicidia, &c. Et deinde piæ mem. Sixtus Papa IV etiam prædeceſſor noſter accepto per eum, quod in ipſius Pii prædeceſſ. literis contenta a certis annis tunc elapſis citra non fuerant obſervata &c. Prout in ſingulis literis prædictis plenius continetur. Cum autem tempore aſſumptionis noſtræ ad ſummi Apoſtolatus apicem propter guerras, quibus non ſolum civitates, terræ, & loca temporali dominio eidem Rom. Eccl. ſubjecta, ſed etiam tota Italia decem fere annis, magnorum omnium in eis habitantium incommodo vexatæ fuerunt, in eiſdem civitatibus, terris, & locis, præſertim in urbe noſtra inteſtina, ac diuturna odia, & diſcordias, civileſque diſſenſiones vigere, ac furta, latrocinia, homicidia paſſim perpetrari cognoverimus, mente revolventes piæ ſatum Sixtum prædeceſſorem, & avunculum noſtrum, qui nos ad Cardinalatus honorem evexit, ad decorem, & venuſtatem urbis prædictæ, & illius temporum reſtaurationem ac perſonarum ejuſdem urbis, ac aliarum civitatum, & locorum eidem Rom. Eccl. ſubjectorum commode aciem ſuæ conſiderationis extendiſſe, illius exemplo permoti animum ad ſedandum diſcordias, & odia, tam in dicta urbe, quam in aliis civitatibus, terris, & locis dictæ Eccleſiæ ſubjectis ad firmandam perpetuam pacem & quietem non ſine maximis animi, & corporis moleſtiis, & curis pro ſubditorum noſtrorum commodis applicavimus, idque opportunis juris remediis omni ſtudio efficere cupimus. Habita igitur ſuper his cum fratribus noſtris S. R. E. Cardinalibus deliberatione matura, & de illorum conſilio literas Pii, & Sixti prædeceſſorum prædictorum, & prout illas concernunt, omnia, & ſingula in dictis literis contenta auctoritate Apoſtolica tenore præſentium approbamus, & innovamus, & robur firmitatis perpetuæ obtinere debere decernimus, ac illas ad bannitos, exitios, & rebelles, aut alios pro quocunque alio crimine capitali a quibuſvis officialibus tam in dicta urbe, quam extra eam, & in terris eidem Rom. Eccl. mediate, vel immediate ſubjectis jus dicentibus pro tempore condemnatos, ac brigoſos nuncupatos, pacem juxta ordinationes dictæ urbis Apoſtolica auctoritate approbatas facere recuſantes, necnon jus ſibimet contra alios dicentes, aut cavalcatas ſine Rom. Pont. aut officialium ſuorum ſpeciali licentia facientes, vel moventes præfata auctoritate de eorundem fratrum conſilio extendimus, ac univerſis, & ſingulis tam laicis, quam Eccleſiaſticis cujuſcunque ſtatus, gradus, ordinis, excellentiæ, dignitatis, Ducibus quoque, Comitibus, Baronibus, domicellis, necnon communitatibus, civitatibus, civitatum, terrarum, caſtrorum, & aliorum quorumcunque locorum nobis, & eidem Romanæ Eccleſiæ mediate, vel immediate ſubjectorum diſtricte præcipiendo mandamus, & inhibemus, ne aliquis eorum homicidas, bannitos, exitios, & rebelles, aut pro alio capitali crimine condemnatos, aut brigoſos pacem facere recuſantes, ſeu jus ſibi contra alium dicentes, aut cavalcatas facientes, vel moventes in eorum civitatibus, caſtris, ſeu locis aliis quibuſcunque recipere, & retinere, ſeu auxilium, conſilium, vel favorem directe, vel indirecte, publice, vel occulte, per ſe, vel alium præſtare, aut in eorum domibus, ſeu caſtris, vel locis recipere, aut receptare præſumat.

Et ſi quis contra inhibitionem, & mandatum hujuſmodi quovis modo directe, vel indirecte de cætero venire præſumpſerit, nos omnes, & ſingulos ſic contravenientes, contra quos per Pium, & Sixtum præfatos, ac alios prædeceſſores noſtros Romanos Pontifices, & Apoſtol. ſedis legatos etiam ſatis eſt debite proviſum, excommunicationis majoris, & anathematis ſententiam. a qua non niſi a nobis, vel eiſdem ſucceſſoribus, præterquam in mortis articulo conſtituti, & debita ſatisfactione præmiſſa, abſolvi poſſint, incurrere, eoſque omnibus, & ſingulis privilegiis, gratiis, libertatibus, indultis, exemptionibus, immunitatibus realibus, & perſonalibus, ac civitatibus, caſtris, terris, locis, & dominiis eorum, dignitatibus, & honoribus, juribus, officiis, ac etiam feudis, & conceſſionibus quibuſcunque, quæ a nobis, & Romana, ac quibuſcunque

buſcuoqoe aliis Eccleſiiis obtinere noſcuotur, ſub quacunque verborum ſorma, & tenore, ac eum quibuſvis fottiſſimie & inſolitis clauſulis, immoniratibus, exemptionibus, & privilegiis, etiam præſervativis ab incurſu pœnæ privationis ipſo jure (quorum tenores, acſi de verbo ad varbum inſerti forent, præſentibus pro expreſſis haberi volumus) eo ipſo privatos & iohabiles, ac indigoos ad illa, & quælibet alia impoſterum obtinenda, & quoſcuoque actus legitimos exetcendos fore nuociamus, & alia per nos, & ſucceſſores noſtros abſque alia declaratiooe ſuper incurſu pœnæ privationis hujuſmodi, aut citatione eorum, quà privationis pœnam iocutreriot, facienda, aliis perſonis io feodum, ſeu vicariatum, aut alias, ac ſi per ipſum temporis coooceſſionis, aut finiram lioeam ad dictam Cameraoi revertiſſeot, libere conecdere, ac alias de illis diſponere poſſe decernimus, & declaramue, neenoo civitates, terras, caſtra, & loca prædicta Cameræ Apoſtol. confiſcamus, incorporamus, applicamus, & appropriamus, ac cooſiſcata, incorporata, applicata, & appropriata eſſe, ſicqua cootravenientes pro rebellibus ejuſdem Rom. Eccl. haberi, & ceoſeri debere volumus, eorum ſubditos, & vaſſallos, & arcium, civitatom, terrarum, caſtrorum, & locorum prædictorom caſtellaoos a quocunque fideliralia jurameoto, qoo ipſi eſſent quomodolibet aſtricti, penitus abſolventes. Civitates quoque, terras, caſtra, & loca prædicta, ſi ad ejuſdem Rom. Eccleſ. obedientiam ſe non reduxerint, ſeu in præmiſſis quomodolibet deliqueriot, & etiam quorumcuoque eis cooſilium, auxilium, vel favorem quovis modo directe, vel iodirecte, publice, vel occulte, præſtaotinm, etiam qnacuoque Eccleſiaſtica, vel muodana, etiam Regali præfulgeant diguitara, & excelleotia, ut præfertur, & ad quæ eos declioare contigerit, Eccleſiaſtico ſubjicimus ioterdicto, tamdiu firmirer obſervaodo, dooec ibidem fuerint, etiam per triduum poſt inde diſceſſum. Illos quoque, qui aliquem ſciveriot colpabilem in prædictis, & oobis, vel ſucceſſoribus noſtris infra trium dierum ſpatiom non retulerint, vel alicoi, per quem ad nos veibum fideliter perferatur, ſimiles pœnas incurrere volumus.

CAP. VII.

Homicidii reus in carcere conſtitutus audiatur, nec prius ad locum tædis remittatur, quin hæredum occiſi juri ſatisfecerit.

Pius IV.

Com oos dudum veſtigiis felic. rec. Jolii Papæ II. prædeceſſoris noſtri iuhæreotes, nullum homicidii raum, qui ſe ab illo, etiam ſub prætextu, qood alium baooitum occiderit, ſeu ab alio banniti occiſore, juxta formam bannimentorom id permitteotium, oominatus fuerit, aut ex alia quavis cauſa, abſolvi debere prætendat, ad abſolutionem petendum per procuratorem, aut excuſatorem, ſeu defenſorem, etiam velut quemlibet de populo compareotem, audiri vel admitti debere, niſi ipſe reus ſe io carcere perſooaliter cooſtituerit, ſtatuerimus & ordinaverimus, prout in oostris deſuper editis literis, quarum teoores præſentibus haberi volumus pro expreſſis, plenius cootinetur: verum com, ot nuper accepimus, a nooooullis io doblom revocetur, an in dictis noſtris literis ſolum homicidæ banoiti, vel condemnati, non autem illi, qui oondum condemnati, vel banoiti eſſeat, comprehendaotur. Nos propterea omoem ambiguitatem circa præmiſſa amputara, & penitus tollera voleotes motu ſimili, & ex noſtra certa ſcieotia hac noſtra perpetuo valitura cooſtitutione nullum ab homicidio, ſeu alio quovis crimioe, pro quo pœna corporalis veniat imponenda ex aliqua cauſa, etiam quia alium bannitum occiderit, vel ab alio banoiti occiſore, juxta formam proclamatuum, & baooimantorum id permittentium, vel conſtitutionum deſuper editarum nomioatus fuerit, ſiva etiam quia ab ipſo occiſus baunitus, & coodemnatus extiterat, ac impune ex diſpoſitione dictorum proclamatuum, & banoimentorum, ſeu conſtitutionum occidi potoarit, ſe abſolvi debere prætendentem, ſive pro homicidio, aut alio crimine per eum commiſſo baooitos, & coodemnatus ſit, ſive ooodum banoitus, oec condemoatus, nec etiam ioquiſitus exiſtit per ſe, vel aliam perſonam pro eo quomodolibet comparentem, ad abſolutionem petcodum admitti, vel audiri poſſe, oiſi ſe prius in carcere coaſtituerit, & ad cauſam hæredes ab ipſo occiſi citari, & io eventum quod quis ab homicidio per ipſum commiſſo, ex eo, quod alium bannitum occiderit, vel ab aliquo baooiti occiſore, ut præfertur, nominatus fuerit, ſe abſolvi obtineat, eum nihilomious a loco, io quo hæredes occiſi commorantur, quouſque ab illis pacem obtiouerit, exulare debere, oeque ad eom locum aliter, niſi pace ab illis habita, remitti poſſe perpetuo ſtatuimus, & ordinamus. Iohibeotes oibilomious omoibus, & ſingulis Judicibus quaconque auctoritate fulgentibos ſub excommuoicationis latæ ſententiæ, aliiſque arbitrii noſtri pœnis, & oostris etiam de latere Legatis ſub iodignationis ooſtræ pœna, oe contra tenorem hujus noſtræ cooſtitutionis de cætero quempiam, ſicut præmittitur, ſe abſolvi peteorem, niſi in carcere conſtitutum, quoquo modo audiant, vel admittant, & ubi ſecus feceriot, proceſſus taliter habitos, ac ſenteotias deſuper latas oullius fore momeoti, ac vitio nullitatis ſubjacere, & illis non obſtantibus reos ſic abſolutos pœnis debitis pooiri, ſeu de novo ioquiri poſſe. Rom. 2. Feb. 1563.

CAP. VIII.

Rei pro cujuſcunque flagitii culpa ad capitalem pœnam damnati etiam per contumaciam, non audiantur, niſi in carceribus conſtituti, & hæredibus eorum, ad quos actio pertinet, citatis.

Sixtus V.

Licet alias felic. record. Pius Papa IV. prædeceſſor noſter, motu proprio, & ex ejus certa ſcieotia, ſua perpetuo valitura conſtitutione ſancivarit, nullum ab homicidio, ſeu alio quovis crimioe, pro qoo pœoa corporalis veoiret imponeoda ex aliqua cauſa, vel quia banoitum occidiſſet, ſeu ab alio banniti occiſore juxta formam proclamatuum, & bannimentorum id permittentiom, vel conſtitutionom deſuper editarum nominatus fuiſſet, ſive etiam quia ab ipſo occiſus, bauoitus, & condemnatus extitiſſet, & impune ex diſpoſitione dictorum proclamatuum & baonimentorum, ſeu conſtitutiooum occidi potuiſſet, ſe abſolvi debere prætendens, ſeu pro homicidio, aut alio crimine per eum commiſſo banoitus, & condemoatus foret, ſive nondum bannitus, & condemnatus, oec inquiſitus exiſteret, per ſe, vel aliam perſonam pro eo quomodolibet comparentem ad abſolutiooem petendum admitti, vel audiri poſſe; oiſi ſe prius io carceribus conſtituiſſet, & defuncti hæredes ab ipſo citati fuiſſent. Et in eventum, qood quis ab homicidio per eum commiſſo, ex eo quod alium bannitum occidiſſet, vel ab alio baoniti occiſore nomioatus foret, ſe abſolvi obtioeret, eum oihilominus ad locum, io quo occiſi hæredes commoraotur, quoosque ab illis pacem obtinuiſſet, exulare debere, neque ad eum locum aliter, niſi pace ab illis habita, remitti poſſe, perpetuo ſtatuerit, & ordinaverit: iohibens nihilominus omuibus, & ſingulis Judicibus, tam ſecularibus, quam Eccleſiaſticis, etiam noſtris de latere Legatis, ſob indignationis ſententiæ pœoa, oe contra cooſtitotionis hujuſmodi tenorem de cætero quempiam ſic, ut præmittitur, ſe abſolvi peteotem niſi in carcare cooſtitutum qooquo modo aodire, vel admittere audeant, vel præſumant, & ubi ſecus feceriot, taliter per eos habitos proceſſus, & ſententias deſuper latas nullius fore momenti, ac nullitatis vitio ſubjacere, & illis non obſtantibus reos ſic abſolutos pœnis debitis puniri, ſeo de oovo inquiri poſſe. Sicque per quoſcunque Judices, & Commiſſarios, quavis auctoritate fulgeotes, ſublata ais, & eorum cuilibet qoavis aliter judicandi facultate, & auctoritare, judicari debere decreverit

Digitized by Google

verit, aliaque forſan fecerint, prout in ipſis Pii literis deſuper in forma motus proprii ſignatis plenius continetur. Cum tamen e nonnullis in dubium revocetur, an in literis Pii prædeceſſoris hujuſmodi comprehendantur etiam illi, qui ea alia criminali cauſa, pro qua pœna corporis afflictiva imponenda foret, in eorum contumaciam condemnati fuerint, ita ut ad purgandam contumaciam, & condemnationem hujuſmodi admitti, vel audiri non debuerint, nec debeant, niſi prius ſe in carceribus conſtituerint: Nos omnem circa præmiſſa ambiguitatem a medio tollere, & penitus amputare volentes, necnon literarum hujuſmodi tenores præſentibus pro expreſſis habentes, illiſque nihil addentes, vel minuentes, motu ſimili, ex certa noſtra ſcientia, ac de Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine decernimus, & declaramus eos omnes, & ſingulos, qui ex hujuſmodi cauſis licet in eorum meram contumaciam hactenus condemnati fuerint, & in futurum condemnabuntur, ſub eiſdem literis omnino comprehenſos fuiſſe, & eſſe, ac fore, ita ut non aliter ad purgandum dictam contumaciam, & condemnationem admitti debuerint, vel debeant, niſi ſeſe prius in carceribus conſtituerint, vel conſtituant. Decernentes, quod in quacunque inſtantia, caſu, & cauſa, ſe abſolvi petant, licet forſan in aliqua ſe conſtituerint, nullo modo audiantur, niſi ſe prius in carceribus ſervatis ſervandis de novo conſtituerint, & novæ conſtitutioni hujuſmodi ad plenum ſatisfecerint. Ac omnes, & ſingulas abſolutiones, remiſſiones, & quaſvis alias gratias contra præſentium tenorem, quomodolibet pro tempore impetratas, & a quibuſcunque Judicibus cujuſcunque dignitatis, ſtatus, gradus, ordinis, & conditionis exiſtant, quovis prætextu, vel cauſa emanatas nullatenus attendi debere, minuſque cuiquam prodeſſe modo poſſe, ſed tanquam nullas, & invalidas nulliuſque roboris vel momenti rejiciendas eſſe, liceretque præfatis, & aliis Judicibus quibuſcunque illis non obſtantibus proceſſus hujuſmodi reaſſumere, & prout juris fuerit terminare. Rom. 12. Jul. 1567.

C A P. IX.

Sanctionum pie, & juſte in homicidas, & bannitos editarum accurata declaratio, & confirmatio.

Idem.

PIæ memoriæ Pius Papa IV. prædeceſſor noſter Pii II. Pauli, Sixti, Julii, Leonis, & Clementis prædeceſſorum literas in bannitos, ſicarios, & homicidas latas, cum ſtatutorum, ordinationum, extenſionum, ampliationum, revocationum, caſſationum, irritationum, annullationum, decretorum, confiſcationum, incorporationum, applicationum, voluntatum, hortationum, requiſitionum, & mandatorum, ac omnibus, & ſingulis aliis in eis reſpective contentis clauſulis auctoritate Apoſtol. per ſuas literas approbavit, & innovavit, ac perpetua roboris firmitate ſubſiſtere, & per ſingulos, quos literæ ipſæ concernebant, & concernerent in futurum, ſub excommunicationis, anathematis, maledictionis, infamiæ, ſuſpenſionis, diffidationis, criminis læſæ majeſtatis, ſeditionis, rebellionis, confiſcationis, depoſitionis, privationis, inhabilitatis, & interdicti, ac aliis cenſuris, & pœnis Eccleſiaſticis, & temporalibus, ac corporis afflictivis in eiſdem literis contentis, quas contravenientes eo ipſo incurrerent, perpetuo inviolabiliter obſervari, illaſque etiam ad homicidas, ſicarios, exitiſios, criminoſos, rebelles, alioſque infames propter homicidia, & alia nefanda per eos perpetrata, exceſſus, crimina, & delicta, etiam ad hoc, ut ipſi in civitatibus, terris, caſtris, vel locis eorum, ſeu in quibus tunc morabantur, banniti, & condemnati, etiam habita pace ab hæredibus, filiis, ſeu conſanguineis occiſorum aut partium læſarum, non ſolum a locis circumvicinis uſque ad quinquaginta milliaria, ſed etiam ab omnibus, & ſingulis civitatibus, terris, caſtris, & locis etiam regni, & partium prædictarum nobis, & dictæ Rom. Eccl. mediate, vel immediate quomodolibet ſubjectis, banniti, & exules eſſent, & eſſe cenſerentur, nec in illis, ſeu eorum aliquo, etiam prætextu cujuſvis licentiæ, ſalvi conductus, remiſſionis, reductionis, revocationis, vel alterius gratiæ, per eos deſuper quomodolibet pro tempore obtentæ moram trahere poſſent. Et ſi in eis reſiderent, vel reperti eſſent, capi, & detineri, & incarcerari, ac juxta criminum, & exceſſuum per eos perpetratorum qualitatem, & literarum Pii II. & Clementis prædeceſſorum hujuſmodi tenorem ſuo pœnis in eiſdem literis contentis per officiales civitatis, terræ, caſtri, vel loci, in qua, vel quo deprehenſi forent, debitis pœnis plecti, ſeu inde educi, & ad forum ſeu officiales, ad quos criminum, ſeu exceſſuum eorundem punitio de jure, vel conſuetudine pertineret, remitti deberent, extendi, & ampliari debere, & in eis locum habere decrevit. Et nihilominus præmiſſa omnia, & ſingula, prout per Pium II. Paulum, Sixtum, Julium, Leonem, & Clementem prædeceſſores præfatos ſtatuta, ordinata, extenſa, ampliata, revocata, caſſata, annullata, inhibita, decreta, & declarata fuerant, etiam ad hoc, ut Duces, Barones, Marchiones, Comites, Domini temporales, Vicarii, Feudatarii, Capitanei, Magnates, Principes, communitates, cives, officiales, & perſonæ, ac alii, quos prædictæ, & præſentes literæ concernunt, ac ipſorum ſinguli literas, & in eis contenta hujuſmodi non obſervantes, & illis directe, vel indirecte quomodolibet contravenientes, ac eis adhærentes, eorumque fautores, & complices, ſingulas cenſuras, & pœnas prædictas eo ipſo abſque aliqua declaratione incurrerent, & incurriſſe cenſerentur. Ipſique Duces, Barones, Marchiones, Comites, domini temporales, Vicarii, & Feudatarii, civitatum, terrarum, caſtrorum, & locorum etiam regni, & partium prædictarum, ſibi, & eidem Eccleſiæ immediate ſubjectorum aliquos ſuos, & dictæ Eccleſiæ hoſtes & inimicos, aut ſubditos, exules, bannitos, & facinoroſos, cujuſcunque ſtatus, vel conditionis eſſent, publice, vel occulte, ullo unquam tempore recipere, vel acceptare, nullatenus præſumerent. Et ſi aliquos ad eorum dominia & territoria confugere contingeret, illos ex eorum dominiis, vel territoriis hujuſmodi expellere, ſeu ad ſimplicem juſſionem vel requiſitionem ſuam, & ſucceſſorum ſuorum, quo vellet, & ſucceſſores ipſi vellent, tute conduci facere, ac quod præmiſſa ab ejus ſubditis inviolabiliter obſerventur: omni excuſatione ceſſante cum effectu curare, ſub ſimilibus privationis, & rebellionis, ac criminis læſæ majeſtatis pœnis, ſi contrafeciſſent, eo ipſo incurrendis.

Necnon ut homicidæ, fautores, & complices præfati facilius capi, & puniri poſſent, quod communitates civitatum, & univerſitates terrarum, caſtrorum, & locorum, in quibus ſeu quorum territorio, diſtrictu, & ditione dicta homicidia perpetrarentur, ſub pœnis interdicti Eccleſiaſtici, & duorum millium per communitates, ac mille ducatorum per univerſitates, necnon civitatum, terrarum, & locorum eorundem Domicelli, Barones, Vicarii, & alii in temporalibus domini ſub majoris excommunicationis latæ ſententiæ, & quinque millium ducatorum auri præfatæ Cameræ irremiſſibiliter applicandorum eo ipſo, abſque alia declaratione incurrendis pœnis eoſdem homicidas, complices, & fautores ſtatim capere, ac omnem exactiſſimam diligentiam, de qua per publica documenta fidem etiam facere tenerentur, capi facere, & ſi eos capere non poſſent, ſtatim commiſſum homicidium univerſitatibus, ſeu incolis, & habitatoribus oppidorum, & locorum circumvicinorum, ad quæ declinabunt ſeu declinare poterunt, notificari. Communitates vero, & domini in temporalibus prædicti, ad quorum ditiones tales declinabunt, cum primum id ad eorum notitiam devenerit, eos apprehendere, ſeu apprehendi facere: quod ſi non potuerint, ſimiliter id univerſitatibus, ſeu incolis, & habitatoribus vicinorum locorum, ad quæ declinabunt, aut veriſimiliter declinare poterunt, inſinuare, & captos ad eorum Judices ordinarios traducere, & tradere ſub ſimilibus pœnis tenerentur, & deberent, de novo ſtatuit, ordinavit, a

inhi-

Digitized by Google

inhiboit, & declaravit. Et ſimiliter quibuſvis dictæ ſedis Legatis, etiam de latere, ac nunciis, & provinciarum Rectoribus, necnon ſuis, & dictæ Rom. Eccl. Vicariis in temporalibus pro tempore exiſtentibus, & præfatis communitatibus omnem ſuper abſolutionis homicidiorum hujuſmodi per eum, & prædeceſſores ſuos, ac ſedem eandem ſub quavis forma & verborum expreſſione conceſſam, approbatam, & innovatam auctoritatem, & facultatem revocavit, caſſavit, irritavit, & annullavit. Et ſi quando ſimiles abſolutiones per eum, & ſucceſſores ſuos Rom. Pont. & ſedem præfatam concedi contingeret, illas per Indices & officiales, ad quos pertineret, niſi trinæ literæ Apoſtolicæ ſub intervallo unius menſis pro ſingulis literis hujuſmodi cum expreſſa derogatione præſentium deſuper emanarent, nullatenus admitti, vel obſervari voluit, prout in ſingulis literis prædictis plenius continetur.

Cum autem ſtatim, ubi nos ad ſummi Apoſtolatus apicem (divina cooperante providentia) aſſumpti fuimus, ob earundem literarum non obſervationem, in eiſdem civitatibus, terris, & locis, ac etiam in alma urbe noſtra varias diſſenſiones, diſcordias, & odia vigere, latrocinia, & homicidia, aliaque neſandiſſima crimina perpetrari, ac præfatos Pium II. Paulum, Sixtum, Julium, Leonem, Clementem, ac Pium IV. prædeceſſores pro felici, ac tranquillo ſtatu, & commodo perſonarum tam dictæ urbis, quam aliarum civitatum, terrarum, & locorum prædictorum præmiſſa ſtatuiſſe, ordinaſſe, & peregiſſe perſpexerimus: idcirco nos quoque eadem ratione, quietis videlicet, ac pacis moti, habita ſuper his cum venerabilibus fratribus noſtris ejuſdem Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalibus deliberatione matura, ac de illorum unanimi conſilio, & aſſenſu ſingulas Pii II., & Pauli, ac Sixti, necnon Julii & Leonis, & Clementis & Pii. IV. prædeceſſorum literas hujuſmodi cum ſtatutorum, ordinationum, extenſionum, ampliationum, revocationum, caſſationum, irritationum, annullationum, decretorum, confiſcationum, incorporationum, applicationum, voluntatum, hortationum, requiſitionum, & mandatorum, omnibuſque & ſingulis aliis in eis reſpective contentis clauſulis, Apoſtolica auctoritate prædicta, tenore præſentium, approbamus, confirmamus, & innovamus, illiſque perpetuum & inviolabilis firmitatis robur adjicimus, ac ab omnibus, & ſingulis, quos illæ concernunt, penitus, ac ſub prædictis per contrafacientes irremiſſibiliter incurrendis pœnis, obſervari volumus atque decernimus, eaſdemque literas ad hoc, ut ſi homicidæ, ſicarii, banniti in civitatibus, terris, caſtris, & locis prædictis cuiquam damna aliqua intulerint, ipſique damnis taliter illatis, a civitatum communitatibus, ac terrarum, caſtrorum, & locorum hujuſmodi univerſitatibus, capti & deprehenſi non fuerint, ſed taliter delinquentes impune evaſerint, communitates ac univerſitates hujuſmodi (præter hoc, quod ad damnorum quorumcunque ſic illatorum parti læſæ, damnaque hujuſmodi patienti eorumque hæredibus plenariam reſtitutionem, & ſatisfactionem omnino teneantur) ad tantundem, quantum damna illata hujuſmodi exiſtimata fuerint, Cameræ Apoſtolicæ realiter, & cum effectu perſolvendum, omnino ſint adſtricti, auctoritate & tenore præfatis extendimus, & ampliamus. Mandantes eiſdem communitatibus & univerſitatibus, quatenus ipſæ in virtute ſanctæ obedientiæ, & ſub majoris excommunicationis ac aliis nobis & pro tempore exiſtenti Romano Pontifici bene viſis pœnis, eoſdem ſicarios & bannitos, in eorum civitatibus, caſtris, terris, & locis commorantes, ſeu per eas, & ea tranſeuntes, capere, ad populum convocandum, & coadjuvandum campanas pulſare, eoſque ſic captos ad carceres conducere, aut Curiæ temporali conſignare, omnino teneantur. Rom. 3. Non. Jul. 1566.

C A P. X.

In ſicarios, bannitos, latrones, & homicidas æquiſſime conſtitutis, priorum Pontificum decreta confirmant.

Sixtus V.

HOc noſtri Pontificatus initio, inter multa Reipublicæ damna, & incommoda, quæ menti noſtræ obverſabantur, nobis longe fuit graviſſimum, quod populos S. R. E. ditioni temporali ſubjectos, non modo ad rerum, ſubſtantiarumque ſuarum perturbationem, & jacturam, ſed etiam vitæ periculum redactos invenerimus, ut exulibus, bannitis, cæteriſque id genus facinoroſis hominibus, ita undique ingruentibus, & graſſantibus, via quiſquam ab hac hominum peſte tutus alicubi conſiſtere poſſe videatur. Quare cum ad hæc ſananda mala, ex officii noſtri debito, & præcipua erga noſtros ac ejuſdem Roman. Eccleſ. ſubditos charitate aſſidue extimulemur, nihil non agere, & attentare decrevimus, quo populis optata quies, ſalus, ſecuritas & tranquillitas per nos reſtituatur. Quod ita demum, Deo auxiliante, ſperamus nos eſſe conſecuturos, ſi ante provideatur, ne ullum domi foriſque, intra extrave fines noſtros, criminoſis hominibus hujuſmodi pateat diffugium aut receptaculum, ſed omnino legum & magiſtratuum ſeveritatem, juſtitiæq; gladium ſubire, ac debitas pœnas luere cogantur.

Itaque de fratrum noſtrorum conſilio, omnes & ſingulas conſtitutiones a fel. record. Pio II. Paulo etiam II. Sixto IV. Julio ſimiliter II. Leone X. Clemente VII. Julio III Pio etiam IV. Pio V. Gregor. XIII. & quibuſvis aliis Romanis Pontificibus prædeceſſoribus noſtris, ſuo cujuſque tempore, in deteſtabile prædictorum & aliorum infraſcriptorum hominum genus, pro temporis & criminum ratione editas, cum omnibus, & ſingulis eis contentis, quod ea, quæ præſentibus non contrariantur, & excepta excommunicationis ſententia, per eaſdem conſtitutiones in illos contravenientes promulgata, quam ne animarum perniciem potius quam ſalutem adferat, conſulto tollendam, & ſubmovendam duximus, ex certa ſcientia noſtra approbantes, & innovantes, illarumque omnium tenores, ac ſi de verbo ad verbum inſererentur, pro expreſſis, & inſertis haberi volentes. Romæ primo Anno Pontificatus Sixti V.

T I T U L U S IX.

DE FALSIS, ET FALSUM EXPONENTIBUS.

C A P. I.

Perſonæ qualitatem, & conditionem mentientes, ut aliquid facilius conſequantur, ubi hoc obliquo tramite aſſecutæ fructu careant.

Innocentius VIII.

CUm, ſicut non ſine diſplicentia accepimus, nonnulli conſcientiæ ſuæ prodigi, & avaritiæ morbo laborantes, ut literas Apoſtolicas gratis expediant, & officiales debita eorum portione defraudent, in eiſdem literis, ſe nonnunquam venerabilium fratrum noſtrorum ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalium, aut dilectorum filiorum abbreviatorum de majori præſidentia, ſeu literarum prædictarum ſcriptorum, necnon aliarum perſonarum quarumcunque, ex quarum qualitatibus, & privilegiis ſive antiqua conſuetudine literas ipſas gratis expedire ſolent, nepotes, & quandoque germanos, interdum vero familiares continuos commenſales fuiſſe, & eſſe affirmare, & ut tales in dictis literis ſe inſcribere facere ac feciſſe non vereantur, cum revera tales non fuerint, in animarum ſuarum periculum, ac officiorum Roman. curiæ non modicum præjudicium, & gravamen. Nos fraudibus, & deceptionibus hujuſmodi, prout noſtro incumbit officio, de remedio opportuno providere volentes motu proprio & ex certa ſcientia, omnes, & ſingulos cujuſcunq; ſtatus, gradus, & conditionis fuerint, & quocunque nomine nuncupentur, qui ſe Cardinalium, aut aſſiſtentium ſeu ſcrip-

ſcriptorum eorundem, aut aliarum perſonarum quarumcunque, ex quarum qualitatibus, & privilegiis, ſive antiqua conſuetudine literas ipſas gratis expediri ſolent, nepotes, ſeu germanos, aut familiares continuos commenſales in eiſdem literis nominaverint, cum revera tales non fuerint: excommunicationis ſententia, a qua niſi per Rom. Pontif. pro tempore exiſtentem mortis articulo excepto, ac ſatisfactione prævia abſolvi non poſſint, auctor. Apoſtol. per præſentes innodamus. Et nihilominus conceſſiones, & gratias in eiſdem literis contentas quaſcunque, ipſaſque literas hactenus expeditas, & expediendas viribus omnino carere, eiſque, & eorum ſingulis in aliquo ſuffragari non potuiſſe, nec in futurum poſſe motu, auctoritate, & ſcientia ſimilibus decernimus, & declaratio noſtra hujuſmodi in Cancellaria Apoſtolica publicetur, & in illius libro deſcribatur, & perpetuis futuris temporibus inviolabiliter obſervetur. 18. Aug. 1486.

CAP. II.

Qui perſonis interpoſitis beneficiorum proviſionem venantur, aut ſeipſos in canonico examine offerunt, quo alterius ignorantiæ, & imperitiæ fucum præbeant, falſumque tueantur, excommunicantur.

Paulus IV.

INter cæteras curas, quibus ex Apoſtolatus officio aſſidue urgemur, & premimur, ea continue animo noſtro fixa fuit, ut beneficia Eccleſiaſtica, præſertim curam animarum habentia, perſonis conferantur idoneis, quæ velint, & poſſent apud ea perſonaliter reſidere, ſcirentque eis laudabiliter deſervire. Et ad hoc dilectos filios noſtros Bernardinum S. Matthæi Tranen. & Scipionem S. Potentianæ de Piſis, ac Joannem S. Joannis apud portam Latinam titulorum, Rheginum nuncupatos presbyteros Cardinales, qui una cum venerabili Fratre Franciſco Epiſcopo Gebenen. Datario noſtro diſtributioni, & proviſioni beneficiorum hujuſmodi præeſſent, jam dudum deputavimus. Verum cum audiamus eoſdem Cardinales, & Datarium, licet in his eam, quam poſſunt, majorem ſemper adhibuerint, & in dies adhibeant diligentiam, perſonas, quibus beneficia ipſa conferenda ſunt, ſuper literatura examinando, de eorum vita, & moribus, ac beneficiis per eos obtentis, aliiſque ad præmiſſa facientibus accurate inquirendo diverſimode tamen circumveniri, & falli, ac diverſas ei fraudes in præmiſſis fieri, aliquibus ſe alios eſſe ſimulantibus, & tanquam tales ſe in examine ſupponentibus & aliis beneficia pro perſonis ſibi cognitis, & id ignorantibus, ut poſtmodum cum eis beneficia, etiam per ſimoniacam pravitatem contrectare, & ſuper eis paciſci poſſint: aliis beneficia tam pro ſe, quam aliis perſonis cum oblatione diverſarum penſionum annuarum diverſis perſonis, etiam familiaribus, continuis commenſalibus noſtris, aut aliis, quos ipſi nobis gratos, & acceptos eſſe exiſtimant, annuatim perſolvendarum, & ſic ſimoniacam hæreſim incurrendo: aliis beneficia hujuſmodi pro diverſis aliis ſub ſpe penſionem annuam, aut aliud commodum temporale ab eis conſequendi: aliis beneficia ipſa pro ſe ipſis animo & intentione, & interdum pacto expreſſe firmato de eis poſtmodum in favorem aliorum, qui aliquando minus idonei, & non benemeriti exiſtunt cum ſimili penſione, aut commodo, aut ſine illa, vel illo reſignandis, & dimittendis maxima cum inſtantia obtinere procurantibus. Nos præmiſſis fraudibus, & dolis, ac hæreſi ſimoniacæ, quantum cum Deo poſſumus, efficaciter occurrere volentes Apoſt. auctor. tenore præſentium ſtatuimus, & ordinamus, atque decernimus, quod de cætero omnes, & ſinguli, qui poſt publicationem præſentium in locis infraſcriptis faciendam occaſione beneficiorum obtinendorum ſe alios eſſe ſimulaverint, & tanquam tales ſe in examine ſuppoſuerint, aut beneficia pro perſonis id ignorantibus, ſeu pro ſe, vel pro aliis cum oblatione alicujus penſionis annuæ, aut pro aliis, cum ſpe penſionem annuam, aut aliud, quantumvis modicum temporale commodum ab eis conſequendi, vel pro ſeipſis principaliter animo & intentione ea poſtmodum in favorem aliorum, etiam quantumvis idoneorum, & benemeritorum cum ſimili penſione, aut commodo, aut etiam ſine eo reſignandi, obtinere procuraverint, cujuſcunque ſtatus, gradus, ordinis, & conditionis exiſtant, etiamſi Epiſcopali, aut alia majori dignitate Eccleſiaſtica, vel Cardinalatus honore, ſeu mundana, etiam Regali, Ducali, aut Marchionali præeminentia præfulgeant, excommunicationis, & anathematis ac maledictionis æternæ ſententiam, a qua, niſi a nobis, aut Rom. Pontif. pro tempore exiſtente, præterquam in mortis articulo conſtituti abſolvi nequeant, necnon privationis omnium & ſingulorum beneficiorum Eccleſiaſticorum cum cura & ſine cura, ſæcularium, & quorumvis ordinum regularium, per eos in titulum, vel commendam, aut alios quomodolibet obtentorum, & inhabilitatis ad illa, & alia in poſterum obtinenda pœnam eo ipſo abſque alia deſuper facienda declaratione incurrant, ita ut conſtito ſolum ſummarie & extrajudicialiter, quod ipſi contra tenorem præſentium aliquid fecerint, per curiæ cauſarum Cameræ Apoſtol. generalem auditorem, ſive viceauditorem, vel ejus locumtenentem pro talibus, & ut tales publicari poſſint: & nihilominus ſic, ut præfertur, obtentæ proviſiones, & commendæ, aliæque diſpenſationes nullæ ſint, irritæ, & inanes, nullumque alicui jus in ipſis beneficiis, vel ad illa tribuant, nec aliquis earum vigore fructus ſuos faciat, ſed ad eorum reſtitutionem teneantur, poſſintque beneficia tam ſic impetrata, quam per eos ante obtenta, tanquam modo præmiſſo vacantia a nobis, & Rom. Pontif. pro tempore exiſtente duntaxat libere impetrari. Volumuſque ſtatutum, ordinationem, & decretum noſtra hujuſmodi, etiam quoad monaſteria monialium, & alia beneficia per moniales, aut alias mulieres obtineri ſolita locum habere.

CAP. III.

Surreptitiæ ſunt literæ per falſam rei narrationem extortæ & impetratæ.

Leo Decimus.

INhærendo [a] veſtigiis prædeceſſorum noſtrorum Romanorum Pontificum, ſicut non abſque gravi diſplicentia accepimus, nonnulli animæ ſuæ prodigi, & avaritiæ morbo laborantes, ut literas Apoſtolicas gratis expediant, & Romanæ Curiæ officiales debita eorum portione defraudent, in eiſdem literis nonnunquam venerabilium fratrum noſtrorum Sacræ Rom. Eccleſiæ Vicecancellarii, & aliorum Cardinalium, aut dilectorum filiorum Abbreviatorum de minori præſidentia, ſeu literarum prædictarum ſcriptorum, necnon aliarum perſonarum quarumcunque, ex quarum qualitatibus, & privilegiis ſive antiqua conſuetudine literas ipſas gratis expedire ſolent, nepotes, & quandoque germanos, interdum vero familiares continuos commenſales fuiſſe, & eſſe affirmare, & ut tales in dictis literis ſe inſcribi facere, & feciſſe non verentur, cum revera tales non fuerint, in animarum ſuarum periculum, & officiorum ejuſdem Roman. Curiæ non modicum præjudicium, & gravamen. Nos igitur fraudibus, & deceptionibus hujuſmodi, prout noſtro incumbit officio, de remedio opportuno providere volentes, motu proprio, & ex certa noſtra ſcientia, ac de Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine, omnes, & ſingulos cujuſcunque ſtatus, gradus, vel conditionis fuerint, & quocunque nomine nuncupentur, qui ſe Vicecancellarii, aut aliorum Cardinalium, vel Abbreviatorum, ſeu ſcriptorum eorundem, aut aliarum perſonarum quarumcunque, ex quarum qualitatibus, & privilegiis, ſive ex antiqua conſuetudine hujuſmodi literas ipſas in toto, vel in parte gratis expedire ſolent, nepotes,

fratres

[a] *Convenit hæc conſtitutio cum ea, quam Innocentius edidit in hanc rem ſup. cap. 1. eod.*

fratres, aut familiares continuos commenſales in eiſdem literis, etiam motu proprio conceſſis nominaverint, ſi revera tales nepotes, aut fratres, familiares continui commenſales non fuerint, necnon officiales præmiſſa fieri procurantes, ſeu permittentes, excommunicationis ſententia, a qua non niſi per Romanum Pontificem pro tempore exiſtentem (urticulo mortis excepto, ac debita ſatisfactione prævia) abſolvi poſſint auctoritate Apoſtolica per præſentes innodamus, eaſque excommunicationis ſententiam hujuſmodi in dictam eventum exnuus, prout extunc, & econtra incurriſſe declaramus, & pro talibus publice judicari mandamus; ac ipſos officiales procurantes ſeu permittentes hujuſmodi, a ſuorum officialium perceptione emolumentorum per continuum, ultra alias pœnas, quas propterea incurrent, omnino ſuſpendimus. Et nihilominus conceſſiones & gratias in eiſdem literis contentas quaſcunque, ipſaſque literas hactenus, tam per Cameram, quam Cancellariam expeditas & expediendas, viribus omnino carere, eiſque quos concernunt, & eorum ſingulis in aliquo ſuffragari non potuiſſe, neque in futurum poſſe, ſed omnino ſurreptitias, invalidas & nullas fuiſſe, eſſe & fore, ſicque per quoſcunque Judices, etiam ſanctæ Rom. Eccl. Cardinales, ac ſacri Palatii Apoſtol. auditores, in quacunque inſtantia, ſublata eis & eorum cuilibet quavis aliter interpretandi & judicandi facultate interpretari, & judicari debere, ac irritum & inane, quicquid ſecus ſuper iis, quavis auctoritate, etiam per nos & ſucceſſores noſtros Romanos Pontifices, qui pro tempore fuerint, ſcienter vel ignoranter contigerit attentari, motu & ſcientia ſimilibus decernimus & declaramus; ac volumus, quod mandatum, decretum, & declaratio noſtra hujuſmodi in Cancellaria Apoſtolica publicentur, & in illius libro deſcribantur, ac perpetuis futuris temporibus obſerventur. Rom. 20. Febr. 1517.

CAP. IV.

Excommunicantur adulterantes, & falſificantes literas Apoſtolicas.

Sixtus V. *ex bulla cœnæ Domini.*

EXcommunicamus & anathematizamus omnes falſarios literarum Apoſtolicarum, & in forma Brevis, ac ſupplicationum gratiam vel juſtitiam continentium, per Romanum Pontificem, vel ſanctæ Romanæ Eccleſiæ vice cancellarium, ſeu gerentes vices eorum, aut de mandato ejuſdem Romani Pontificis ſignatorum, aut ſub nomine ejuſdem Romani Pontificis, ſeu vicecancellarii aut gerentium vices prædictorum ſignantes ſupplicationes Innocent. Papæ III. quæ incipit: ad falſariorum, cum omnibus pœnis in ea contentis, ad falſificantes ſeu mutantes ſupplicationes, per nos ſeu de mandato noſtro ſignatas & datas, ſine noſtra aut Datarii noſtri licentia.

TITULUS X.
DE AMBITU.
CAP. I.

Quo altiora, & ſanctiora ſunt honorum faſtigia, eo minus & modeſtius homines ambire decet. Pontificatus itaque electionem ante ſedem vacantem procurans, & ſuffragia venatus, excommunicatur, & ab omnibus dignitatibus abdicatur.

Paulus IV.

CUm ſecundum Apoſtolum, nemo debeat ſibi honorem aſſumere, ſed qui tanquam Aaron vocatur a Deo, facile ab omnibus judicari poteſt, quam graviter excedant, errent, & peccent, qui tam inferiores, quam ſuperiores dignitates Eccleſiaſticas, & ipſam deinque beati Petri ſedem ac Apoſtolicæ dignitatis culmen & apicem, a Deo Optimo Maaimu, a quo omnia bona procedunt, nulla prorſus humana ope, nec cujuſvis auxilio, conſilio, vel favore interveniente, provenire non arbitrantur, ſed illas tanquam venales, aut alias in diſpoſitione mortalium conſtitutas, diverſis modis & mediis ambire & aſſequi, ſeu potius uſurpare præſumunt.

Nam ut Romanæ, & cujuslibet alterius, tam ante, quam poſt Domini Dei & Redemptoris noſtri Jeſu Chriſti in terris adventum, bene inſtitutæ reipublicæ; de ambitu, & contra ambitus reos ſanctiſſime promulgatas, & inviolabiliter obſervatas leges, ad præſens omittamus, nonne hujuſmodi deteſtabile ambitus ſcelus, etiam jure divino graviſſime punitur, cum Abſalon, qui regnum genitoris ſui adhuc viventis ambiebat, ex mula, cui inſederat, elevatus, capillis capitis ſui quercui ſuſpenſus remanſit, & a Joab tribus lanceis in corde transfixus fuit? nonne illud ſacrorum Conciliorum a ſancta Dei Eccleſia receptorum & approbatorum auctoritas diverſimode deteſtatur & punit, cum quemcunque Presbyterum, aut diaconum, ſeu clericum, qui Papa incolumi, & eo inconſulto ſubſcriptionem pro Romano Pontificatu commodare, aut pittacia promittere, ſeu ſacramentum præbere tentaverit, aut aliquod ſuffragium polliceri, vel de hac cauſa, privatis conventiculis factis aliquid deliberare, & decernere præſumpſerit, loci ſui dignitate & communione privandum, anathematiſque pœna plectendum cenſeat, & propter occultas fraudes, & conjurationum hujuſmodi ſecretas inſidias, ſi quis harum actionum particeps, conſilio eorum, qui de Pontificali agunt ambitu, ad notitiam Eccleſiæ deferat, & rationali probatione convincat, eum non ſolum ab omni culpa purgatum remanere, verum etiam remuneratione non indigna ſublevari velit & ſtatuat, & exinde, non modo ſacrorum canonum, ſed etiam ſecularium legum interpretes peritiſſimi, ambientes Papatum, aut ſuper eo, Papa vivente, & inconſulto, tractantes, ſeu conventicula facientes, crimen læſæ majeſtatis in primo capite, & Simoniacæ hæreſeos incurrere decreverint, non ſine clara & aperta ratione, cum omnis tractatus de loco, dignitate, & bonis alicujus viventis, eo non conſentiente, ubi utroque jure prohibeatur, & reprobetur: præſertim cum inde præſtetur votum captandæ mortis, quod ſacri canones & venerandæ leges paſſim abhorrent & deteſtantur. Accedit, quod cum inter Pontificem & Eccleſiam contrahatur ſpirituale conjugium, quod fortius eſt carnali, graviſſimæ pœnæ ex utriuſque juris cenſura imponuntur iis, qui conſtanti matrimonio, de alio conjuge tractare præſumunt. Quare cum peccatis ingentibus, plures in dies beati Petri ſedem, nobis viventibus & inconſultis, ambire, & conventicula ſuperinde facere dignoſcantur, & ad hoc ſuffragia S. R. E. Cardinalium obtinere, & quodammodo ſubarbare procurent & ſatagant.

Nos cupientes hujuſmodi deteſtabile ambitus, & illi conjuncta, Simoniacæ hæreſeos, & læſæ Majeſtatis crimina, non ſolum noſtris, ſed etiam ſucceſſorum noſtrorum Romanorum Pontificum pro tempore exiſtentium temporibus, perpetuo abolere, & non ſolum ex uſu, ſed etiam ex mentibus hominum, præſertim in electione Romani Pontificis, qui Domini Dei & Salvatoris noſtri Jeſu Chriſti in terris Vicarius exiſtit, radicitus evellere, & in præmiſſis, pro tantæ rei neceſſitate, & periculi magnitudine, ut tenemur, ſalubriter providere, habita ſuper his cum venerabilibus fratribus noſtris, ipſius ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalibus deliberatione matura, de eorum conſilio & unanimi aſſenſu, hac noſtra perpetuo valitura conſtitutione, Apoſtolica auctoritate, & de noſtræ Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine, omnes & ſingulas excommunicationis, ſuſpenſionis, & interdicti, ac privationis, & quaſvis alias ſententias, cenſuras, pœnas, dudum a Romanis Pontificibus prædeceſſoribus noſtris, aut ſacris Conciliis, ſeu ſanctorum Patrum noſtrorum decretis, ſtatutis, capitulis, canonibus, conſtitutionibus, & ordinationibus, contra ſic ambientes quomodolibet

Digitized by Google

libet latas & promulgatas, approbamus & innovamus, ac perpetuo obſervare, & in viridi obſervantia, ſi forſan in ea non ſint, reponi & eſſe debere. Necnon quoſcunque in præmiſſis, tam noſtro, quam ſucceſſorum noſtrorum prædictorum tempore, publice vel occulte, aut alias quomodolibet delinquentes, cujuſcunque ſtatus, gradus, ordinis, conditionis, & præeminentiæ exiſtant, etiam ſi Epiſcopali, Archiepiſcopali, Patriarchali, aut alia majori Eccleſiaſtica dignitate, ſeu Cardinalatus honore, vel Mundana, etiam Ducali, Regali, Reginali, aut Imperiali auctoritate, ſeu excellentia præfulgeant, & eorum quemlibet, ſententias, cenſuras, & pœnas prædictas incurrere volumus atque decernimus. Et nihilominus conſiderantes dignum eſſe, ut quos Dei timor a malo non revocat, Eccleſiaſticæ ſaltem coerceat ſeveritas diſciplinæ, de ſimilibus conſilio, & aſſenſu, ac auctoritate, & plenitudine poteſtatis volumus, & declarando ſtatuimus, ordinamus & decernimus, quod ſententiis, cenſuris, & pœnis prædictis, in ſuo robore & efficacia remanentibus, ac effectum ſuum ſortientibus, omnes & ſinguli, tam clerici, quam utriuſque ſexus laici, qui per ſe vel alios, nobis viventibus & inconſultis, verbis vel ſcriptis, aut nunciis, cum aliquo de futuro Pontifice eligendo, hactenus tractarunt, vel tentarunt, ſeu in poſterum Romano Pontifice vivente & inconſulto, tractabunt, vel tentabunt, etiamſi, ut præfertur, qualificati, & dignitate, honore, & auctoritate, & excellentia prædictis præditi exiſtant, ſint ipſo jure & facto, abſque alia deſuper ferenda ſententia, excommunicati excommunicatione majori, & maledictione æterna damnati, & ab excommunicatione & maledictione hujuſmodi per alium, quam per nos, & Romanum Pontificem pro tempore exiſtentem, præterquam in mortis articulo abſolvi non poſſint, incurrerintque, & incurrant reſpective crimen Simoniacæ hæreſeos, & læſæ majeſtatis in primo capite, ac privationem omnis, etiam Epiſcopalis, Archiepiſcopalis, & Patriarchalis, ac cujuſvis alterius majoris, vel minoris dignitatis, ac Cardinalatus honoris, necnon Ducalis, Regalis, Reginalis, Imperialis auctoritatis & excellentiæ, ac omnium & ſingularum Eccleſiarum cathedralium, etiam Metropolit. & Patriarchalium, Monaſteriorum quoque ac Prioratuum, aliorumque beneficiorum & officiorum Eccleſiaſticorum, cum cura & ſine cura, ſecularium, careantque voce activa & paſſiva, ac effecti ſint, & efficiantur reſpective perpetuo inhabiles & incapaces omnium dignitatum, honorum, bonorum, jurium, & legitimorum actuum, perpetuaque infamia ubique gentium ſint notati & notentur reſpective, nec infamia hujuſmodi ab eis aboleri, neque ipſi ullo unquam tempore ad vocem, dignitates, honores, bona, jura, & actus hujuſmodi, niſi ex ſpeciali verbo, & mandato noſtro, ſeu Romani Pontificis pro tempore exiſtentis, noſtra, ſeu illius manu propria ſubſcripto, ac ſpecifica, & individua reatus & culpæ ſuæ qualitate expreſſa, reſtitui poſſint. Quodque ſimiles ſententias, cenſuras & pœnas reſpective incurrerint & incurrant ipſo jure & facto, ac ſine alicujus ſententiæ prolatione, omnes & ſinguli, etiam ut præmittitur, qualificati, & dignitatibus hujuſmodi præditi, cujuſvis ſexus & ordinis exiſtant, qui per ſe vel alium, ſeu alios, a die noſtræ ad ſummi Apoſtolatus apicem aſſumptionis, uſque in hanc diem, in præmiſſis, aut eorum aliquo, quodvis auxilium, conſilium vel favorem, ſeu operam verbis vel ſcriptis, aut re vel facto, ſeu promiſſione, pollicitatione, ſuaſione, vel his omnibus inſimul, aut quovis alio modo, directe vel indirecte, vel incidentialiter præſtiterunt, ſeu in futurum, quovis, etiam ſucceſſorum noſtrorum Romanorum Pontificum tempora præſtabunt, aut in præmiſſis mediatores, proxenetæ, nuncii, mandatarii, procuratores, ſeu trapezitæ fuerunt, vel in poſterum, ut præfertur, erunt, ſeu alias in præmiſſis, quovis modo ſe intromiſerunt, vel immiſcuerunt, ſeu in poſterum, etiam tempore ſucceſſorum hujuſmodi habebunt, niſi ea nobis, aut ſucceſſoribus noſtris, quorum tempore id continget, vel alteri, cui id per nos vel ſucceſſores prædictos commiſſum fuerit, per ſe vel alium ſeu alios, cum primum commode poterunt, revelaverint, etiamſi in præmiſſis aliquod aliud auxilium, conſilium, vel favorem, aut opem non præſtiterint. Nos enim iis, qui præmiſſa revelaverint, etiamſi complices fuerint, non ſolum veniam, ſed etiam gratiam & præmia pollicemur, prout etiam ſucceſſores noſtros præfatos facturos eſſe confidimus, ad hoc, ut eorum judicio participes tanti criminis valeant coerceri: & ſi quis ullo unquam, etiam dictorum ſucceſſorum noſtrorum tempore, præſentes literas, & in eis contenta quæcunque injuſta, illicita, vel iniqua exiſtere, aut in toto, vel in parte non valere, ſeu aliquo tempore non valitura eſſe, vel a nobis ſic fieri non potuiſſe, aut non debuiſſe, auſu temerario aſſerere præſumpſerit, cujuſcunque dignitatis exiſtat, etiam ſi Cardinalatus honore, aut Regis, vel imperiali præeminentia & excellentia præfulgeat, ipſo jure & facto anathematis mucrone percuſſus ſit, & contra eum, tanquam vere ſchiſmaticum & hæreticum, inquiri, & tanquam talis puniri, ejuſque memoria damnari poſſit. Rom. 17. Cal. Jan. 1558.

CAP. II.

Judices electioni, non spes aut favores, ſed virtutum ornamenta ſuffragari debent, nec ad officia admittantur, qui ambitus rei ſunt, & precio mercantur, quod dignitate præſtare nequeunt.

Pius V.

ETSI Rom. Pontificis continua, indefeſſaque meditatio circa ſubditorum ſuorum commodum & utilitatem continue implicatur, ac quæ iis, quos ut filios tenere diligit, obeſſe poſſe credit, de medio tollit: negotiorum tamen multitudine preſſa, ſingula in dies ſingulos conſiderans illorum executionem etiam dietim diſponit, ut & negotia ipſa ſalubrius dirigantur, ac ipſi ſubditi paulatim ſui in eos amoris cognoſcant indicia. Sane licet alias, ne ordo juſtitiæ perverteretur, & ex certis aliis inibi expreſſis cauſis, per civiles conſtitutiones ſalubriter fuerit ſtatutum, ut Judices, & alii juſtitiæ adminiſtratores ſine quoquo ſuffragio fieri debeant, graviſſimis etiam injunctis pœnis, qui præmiſſam conſtitutionem tranſgredi auſi quoquomodo fuiſſent: accepimus tamen nuper, non ſine animi noſtri diſplicentia, nonnullos pro conſequendis officiis & dignitatibus, juriſdictionis exercitium habentibus, pecunias & alias res ſolvere & promittere aliquibus Curialibus, quorum interceſſionibus & favoribus talia officia & dignitates obtinent. Licetque nos pro noſtri paſtoralis officii debito, præmiſſa conniventibus oculis pertranſire nequeuntes, omnem adhibuerimus diligentiam, ut tam ambitioſi hujuſmodi, quam pecuniarum hujuſmodi receptores & ſtipulatores, tam publice, quam ſecrete reperirentur, nihilominus exinde nihil certi expiſcari hactenus potuimus.

Cupientes igitur præmiſſis modum aliquem imponere, ac eos, quos civilium pœnarum timor a ſimilibus non coercet, per canonicas ſanctiones, auctoritate Apoſtolica, omnino deterrere, & avaritiæ hujuſmodi genus, juri & juſtitiæ hujuſmodi tam obnoxium de medio tollere, conſtitutionis civilis, ac pœnarum per illas ſtatutarum tenorem & formam, præſentibus pro expreſſis habentes, motu ſimili, &c. & ex certa noſtra ſcientia, ac de Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine, omnes & ſingulas leges, conſtitutiones, ſtatuta, & decreta, contra delinquentes hujuſmodi, tam a jure civili, quam a ſacris canonibus facta, ac in illis contenta, punitiones, & pœnas quaſcunque in tales inflictas, harum ſerie innovamus, eaſque idem robur, eandemque vim obtinere volumus atque ſtatuimus, quod, & quam habuiſſent & haberent, ſi hactenus ad unguem obſervatæ fuiſſent, vel a nobis per præſentes emanarent, Inſuper quoque, ut earum uſu

poena-

pœnarum multiplicatione ſtebilior efficiatur, hac noſtra perpetuo valitura conſtitutione, quamque vim legis etiam inviolabilia habere ſancimus, legibus, conſtitutionibus, ſtatutis, & decretis prædictis præjudicium non inferendo, quinimo illis addendo decernimus, & ordinemos, quod de cætero perpetuis futuris temporibus nemini cujuſcunque dignitatis, ſtetue, gradus, ordinis, & conditionis fuerit, liceat mediante pecunia vel ſolutione, & traditione, ac promiſſione aliarum rerum etiam per interpoſitas perſonas aut alias quovis modo faciendas aliquas dignitates & officia, exercitium, & adminiſtrationem juriſdictionis habentia procurare, aſſequi, vel obtinere, ac ſi quis in his præſentibus contraveniſſe quoquo modo dici, aut cenſeri poterit, ipſum contravenientem eo ipſo confiſcationis omnium bonorum, degradationis, & ammiſſionis tam privilegii doctoratus, quam quorumcunque per eum obtentorum officiorum tam ſecularium, quam Eccleſiaſticorum, ac demum ultimi ſupplicii pœnas irremiſſibiliter incurrere volumus; Cæterum ut fraudibus, quæ circa præmiſſa exoriri poſſent, facilius occurratur, pari modo ſtatuimus, quod ubicunque, & quandocunque compertum fuerit per interpoſitam perſonam aliquas pecunias, ſeu alias res traditas, ſeu promiſſas fuiſſe alicui Curiali familiari, vel cuicunque alteri perſonæ, pro officiis, & dignitatibus juriſdictionis adminiſtrationem habentibus, is, qui officium hujuſmodi obtinuerit, ſe a præmiſſis, attenta interpoſitione perſonæ hujuſmodi nullatenus excuſare queat, quinimo nulla admiſſa ignorantiæ excuſatione ipſo jure præſumatur ſolutionem, & promiſſionem hujuſmodi de eorum, qui officia, & dignitates ſimilia obtinuerunt, conſenſu, & mandato penitus eſſe facta, iiſdemque propterea pœnis ſubjacere omnino intelligatur. Poſtremo ne ii, qui in præteritum talia officia, ſeu dignitates ſolutionibus, ſeu promiſſionibus mediantibus impetraverint, credant ſe per præſentes abſolutos eſſe; eiſdem motu, ſcientia, & poteſtatis plenitudine perpetuo declaramus eos pœnas in tales a jure communi inflictas incurriſſe, & contra eos ad pœnarum hujuſmodi proſecutionem procedi poſſe. Eos vero qui ſimilibus mediis aliqua officia, & dignitates ſimiliter juriſdictionis adminiſtrationem habentia obtinent, ſi in futurum quippiam unquam vigore præcedentium promiſſionum in aſſecutione officii hujuſmodi factorum ſolverint, ipſo jure & facto pœnas in hac noſtra conſtitutione contentas incurrere, præſentesque noſtras, tam eos, qui in futurum officia ſimilia, & dignitates ſolutionibus, & promiſſionibus præcedentibus obtinebunt, quam eos, qui jam obtinuerunt, ſi in futurum aliquid manutentionis in eis, aut alia cauſa ſolverint, ligare volumus. Decernentes contra præmiſſa quodvis pactum, etiam juramento vallatum, ac inſtrumenta, & alias forſan deſuper edites ſcripturas minime in cauſa eſſe poſſe, quo minus ſolvere habentes, ſi pro præmiſſis ſolverint, pœnas præſentibus contentas incurrant. Nos enim pacta, conventiones, promiſſiones, & ſcripta, ac alia quæcunque quomodolibet, ut præfertur, inita exinde caſſamus, irritamus, & annullamus, eoſque a juramentis, & aliis nexibus prædictis abſolvimus, necnon præſentes, & deſuper forſan conficiendas literas perpetuis futuris temporibus dare, ac omnes & ſingulos e data præſentium irremiſſibiliter ligare volumus, illaſque nullo unquam tempore de ſubreptionis, vel obreptionis vitio, aut intentionis noſtræ, vel quopiam alio defectu notari, aut ſub quibuſvis revocationibus, & derogationibus comprehendi nullatenus poſſe, ſicque per quoſcunque Judices, &c. & cauſarum palatii Apoſtolici auditores, ac S. R. E. Cardin. ſublata &c. judicari debere, irritum quoque &c. decernimus.

C A P. III.

Pœnæ jure civili in ambitus reos ſancitæ confirmantur & extenduntur ad recipientes pecunias, & mediatores.

Idem.

CUm nuper, ne ordo juſtitiæ perverteretur, & ex certis aliis cauſis animum noſtrum moventibus fuerint confirmatæ omnes & ſingulæ leges, conſtitutiones, ſtatuta, & decreta contra ambientes officia juriſdictionis adminiſtrationem habentia, eaque pretio, ſeu promiſſionibus acquirentes, tam a jure civili, quam a ſacris canonibus facta, ac in illis contentas punitiones, & pœnas quaſcunque in tales inflictas innovaverimus, eaſque idem robur, eandemque vim obtinere voluerimus, atque ſtatuerimus, quod & quam habuiſſent, & haberent, ſi hactenus ad unguem obſervatæ fuiſſent, vel a nobis emanaſſent: inſuperque, ut earum uſus pœnarum multiplicatione ſtabilior efficeretur, per noſtram conſtitutionem perpetuo valituram, quam vim legis etiam inviolabilis habere volumus, decreverimus inter cætera, quod perpetuis futuris temporibus nemini, cujuſcunque dignitatis, ſtatus, gradus, ordinis, & conditionis fuerit, liceat mediante pecunia, vel ſolutione, & traditione, ac promiſſione aliarum rerum, etiam per interpoſitas perſonas, aut alias quovis modo faciendis, aliquas dignitates, & officia, exercitium & adminiſtrationem juriſdictionis habentia procurare, aſſequi, vel obtinere ſub graviſſimis pœnis in dicta noſtra conſtitutione, quam hic de verbo ad verbum pro expreſſa haberi volumus, & mandamus expreſſis: attendenteſque quod forte probabiliter dubitari contingeret, an dicta noſtra conſtitutio comprehendat recipientes hujuſmodi pecunias, ac res, ac promiſſiones ſibi factas ſtipulantes, ut officia prædicta, exercitium, ac juriſdictionis adminiſtrationem habentia conferri faciant, & mediatores, ac interpoſitas perſonas: propterea nos motu ſimili, & ex certa ſcientia, & de poteſtatis plenitudine hac noſtra perpetuo valitura conſtitutione declaramus, & quatenus opus ſit, addendo prædictæ noſtræ conſtitutioni decernimus, quod dicta noſtra conſtitutio, ac omnes, & ſingulæ pœnæ in ea expreſſæ perinde ligent, & afficiant omnes, & quoſcunque cujuſvis dignitatis exiſtant, qui pro hujuſmodi officiis juriſdictionis adminiſtrationem habentibus conferendis aliquid dederint vel promiſerint, ac mediatores, & interpoſitas perſonas, quaſcunque pecunias, & alias res ut ſupra acceperint, ac ſi prædicti in dicta noſtra conſtitutione comprehenſi eſſent & de illis in ea expreſſa mentio facta eſſet. Et præſentes perpetuo durare, ac omnes irremiſſibiliter ligare volumus & decernimus.

T I T U L U S XI.

DE SIMONIACIS, ET NE QUID DETUR, VEL EXIGATUR.

C A P. I.

Proviſiones beneficiorum nuntiantibus nihil detur, aut promittatur.

Gregorius XI.

SOlicite debet vitari, quod noxium eſſe dignoſcitur, & ex cupiditatis aviditate, etiam in honoris Apoſt. ſedis depreſſionem ortum habere videtur. Sane nuper ad noſtrum pervenit auditum, quod nonnulli inhoneſta lucra quærentes, dum per ſedem prædictam de perſonis aliquorum apud ſedem conſtitutis eandem Patriarcalibus, Metropolitanis, & aliis cathedralibus Eccleſiis, ſive monaſteriis vacantibus providetur, vel perſonæ ipſæ ad hujuſmodi per dictam ſedem de aliis Eccleſiis transferuntur, aut alias ipſorum gubernationi committuntur, hujuſmodi proviſiones, translationes, commendas, ſive commiſſiones, prædictis perſonis ſic apud ſedem prædictam conſtitutis, ut aliquod munus ab ipſis recipiant, denunciare feſtinent. Nos igitur in præmiſſis (prout ex debito tenemur paſtoralis officii) providere volentes, univerſis, & ſingulis perſonis Eccleſiaſticis cujuſcunque

ſexus, ordinis, vel conditionis exiſtant, etiamſi Pontificali, vel alia quavis Eccleſiaſtica præfulgeant dignitate, auctoritate Apoſtol. tenore præſentium diſtrictius inhibemus, ne de cætero illis, qui ipſis hujuſmodi proviſiones, translationes, commendas, ſive commiſſiones earundem, ſive de Romani Pontificis pro tempore exiſtentis, ſive de alicujus, vel aliquorum ex venerabilibus fratribus noſtris S. R. E. Cardinalibus, aut alterius cujuſcunque mandato, ſeu alias qualitercunque apud dictam ſedem nunciabunt, ſeu nunciari facient, ſive dici, vel ſuper hoc nova portari, aliquod directe, vel indirecte per ſe, per vel alium donent, vel promittant, atque per alium datum, ſeu promiſſum perſolvant. Nos enim quoſcunque præſumentes contrarium quoquo modo excommunicationis ſententiæ ſubjacere volumus, & decernimus ipſo facto, a qua nullus ab alio, quam a Romano Pontifice poſſit, niſi duntaxat in mortis articulo, abſolutionis beneficium obtinere. Avenion. 6. Cal. Novemb 1376.

C A P. II.

Simoniæ ſcelus penitus evellendum pœnis ſacris canonibus ſancitis.

Leo X. *in Concilio Lateranenſi.*

UT *a* nefariæ Simoniæ labes, ac peſtis non ſolum a Romana curia, ſed ex omni etiam Chriſtiana ditione in perpetuum ejiciatur, conſtitutiones per anteceſſores noſtros, etiam in ſacris Conciliis contra hujuſmodi ſimoniacos editas innovamus, eaſque inviolabiliter obſervari præcipimus, ac pœnas in eis contentas pro expreſſis, & inſertis haberi, & delinquentes etiam auctoritate noſtra affici volumus.

C A P. III.

Simoniacorum pœna.

Pius V. *ex Concilio Tridentino.*

UT ſimoniacæ pravitatis labes prorſus aboleatur, conſtitutiones anteceſſorum noſtrorum contra ſimoniacos editas, & præſertim Pauli II. *b* inviolabiliter obſervari mandamus, & delinquentes tam in ſacrorum ordinum receptione, quam in beneficiorum aſſecutione ſtatutis etiam inſertis pœnis noſtra auctoritate affici volumus. Quicunque igitur deteſtabile crimen ſimoniacæ pravitatis commiſiſſe convictus fuerit in conſequendis ordinibus, eo ipſo ſit ab illorum executione per decennium ſine ſpe diſpenſationis ſuſpenſus, & per annum carceribus mancipetur. Qui dignitates Eccleſiaſticas ſimoniace acquiſierit, illis ſit ipſo jure privatus, & in futurum inhabilis ad eas, & quaſcunque alias obtinendas. Qui beneficium, aut officium Eccleſiaſticum ſimoniace adeptus fuerit, illis ſimiliter ſit ipſo jure privatus *c*, & ad fructuum omnium, quos perceperit, reſtitutionem teneatur, & perpetuo ſit inhabilis ad ea, & quæcunque alia beneficia Eccleſiaſtica. Si quis autem tale crimen commiſiſſe convictus fuerit, præter ſupradictas pœnas etiam corporaliter puniatur, & ab ordinibus Eccleſiaſticis degradetus a fidelium conſortio ejiciatur. Qui vero ordines, & beneficia ſimoniace contulerunt, pœnis a jure ſtatutis puniantur, cujuſcunque gradus, conditionis, dignitatis, etiam ſi Epiſcopi, Archiepiſcopi, vel majores fuerint. Caveant præterea quicunque, ne in ſacramentorum exhibitione ſimoniacum aliquod faciant. Alioquin graviſſime puniantur per locorum ordinarios, qui hujuſmodi criminis reos cum maxima ſeveritate coercere procurent juxta Concilii Tridentini ſtatuta.

C A P. IV.

Beneficia pure & ſincere conferri debent, hoc eſt, abſque pacto aliquo, conventione vel conditione, quibus Simoniæ vitium inducitur.

Pius V. *ex Concilio Tridentino.*

DUrum nimis, & incommodum arbitramur, quod Eccleſiarum miniſtri in iis, quæ ad ipſorum ſuſtentationem ſuppeditant, diſpendia patiantur. Quo circa cum hanc ad rem, ſimulque prohibendam ab Eccleſia Dei avaritiæ pravitatem editas antehac ſanctiones minime ſatis eſſe intelligimus, novæ conſtitutionis ſubſidio cogimur providere. Cum itaque alias ex plurium Eccleſiarum cathedralium, & collegiatarum conſtitutionibus, aut ex prava conſuetudine obſervari intelligeretur, ut in electione, præſentatione, nominatione, inſtitutione, confirmatione, collatione, vel alia proviſione, ſive admiſſione ad poſſeſſionem alicujus cathedralis Eccleſiæ, vel beneficii, canonicatuum, vel præbendarum, vel partem proventuum, ſeu ad diſtributiones quotidianas, certæ conditiones, ſeu deductiones ex fructibus, ſolutiones, promiſſiones, compenſationeſve illicitæ, aut etiam quæ in aliquibus Eccleſiis dicuntur, *Turnorum lucra*, interponerentur, licet ſancta Synodus Tridentina hæc deteſtata mandaverit Epiſcopis, ut quæcunque hujuſmodi, quæ in uſus pios non converterentur, atque ingreſſus eos, qui in ſimoniacæ labis, aut ſordidæ avaritiæ ſuſpicionem haberent, fieri non permitterent, ipſique diligenter de earum conſtitutionibus, ſive conſuetudinibus ſuper prædictis cognoſcerent, & illis tantum, quas probarent, exceptis, reliquas, ut pravas, & ſcandaloſas rejicerent, eos vero, qui adverſus prædicta quavis ratione commiſiſſent, pœnis contra ſimoniacos editis teneri decreverit: multorum tamen indomita cupiditate tam prædicta, quam alia ad beneficium, & commodum ipſorum miniſtrorum edita aut omnino contemnuntur, aut in varios ſenſus traducta perperam eluduntur. Quare nos pro divini cultus exercitio, ſimulque evocatorum ad illum auxilio plenius evidentiuſque conſulendum fore rati revocamus, & abolemus omnia, & quæcunque privilegia, conſuetudines, & ſtatuta quarumcunque Eccleſiarum, cathedralium, & metropolitanarum, ac majorum, necnon collegiatarum, etiam juramento, confirmatione Apoſtolica, aut alio quovis præſidio munita, ac etiam ſupra hominum memoriam, & longiſſimo, ac quantocunque tempore etiam continuo obſervata, ſive pro ſolvendis Eccleſiarum, vel prælatorum debitis, ſive pro ſupportandis illorum oneribus, ſive aliis etiam majoribus, maximis, & urgentiſſimis cauſis conceſſa, & approbata, ac etiam multiplicatis vicibus innovata, extenſa, & moderata, quod vacantibus ipſarum Eccleſiarum dignitatibus, canonicatibus, præbendis, portionibus, beneficiis, & officiis, fructus, ac etiam quotidianæ diſtributiones ex eis de primo ab ipſa vacatione anno, aut longiore, vel etiam breviore tempore proventuri menſæ Epiſcopali, ſeu capitulari, aliove loco integre, vel partim remaneant, ſeu applicentur, aut in communes uſus cedant, ſeu inter alios canonicos, & perſonas Eccleſiæ, ſeu capituli dividantur. Quodque nullus etiam Apoſtol. auctoritate proviſus in Canonicum recipi, aut ad dignitatem, ſeu portionem, beneficium vel officium admitti, vel alias in ejus poſſeſſionem induci poſſit, niſi prius de obſervandis hujuſmodi privilegiis, conſuetudinibus, & ſtatutis juramentum præſtiterit, & obtentæ illorum derogationi, ac fructuum, & diſtributionum perceptioni renunciaverit, ſeu capitulo, & perſonis prædictis ceſſerit, ſeu (ut appellant) *dulciaria*, aut quid aliud præſtiterit. Quorum omnium tenores, cauſas, & effectus habemus præſentibus pro expreſſis, quibuſcunque illa concepta ſint formulis, necnon irritantibus, & aliis decretis roborata: volentes ea omnia vires, & effectum de cætero non habere. Præcipimus igitur, & interdicimus omnibus Epiſcopis, capitulis, collegiis, & perſonis, ad quos id perti-

a *Hæc conſtitutio a Martino V. antea in Concilio Conſtantienſi edita eſt.* b *Paulus III. in extravag. & Sixtus IV in bulla, quæ incip. Etſi dominici gregis.* c *Ex Concil. Conſtantienſ. Petrus Rebuff. in pract. benefic. tit. de ſimonia, num 8.*

pertinat, ne poſthac fructus, aut diſtributiones hujuſmodi, nec prorſus ullam eorum partem retineant, ſeu ipſorum ceſſionem, vel renunciationem, aut dulciaria, vel alia quomodocunque petant, vel exigant, aut quenquam ſive ordinaria, ſive Apoſtolica auctoritate proviſum ad præſtandum hujuſmodi juramentum inducant, aut illi prædicta non facienti poſſeſſionem impediant, vel remorentur. Quicunque contra fecerint, ſi Eccleſiarum antiſtites, tamdiu a Pontificalis officii exercitio ſint ſuſpenſi, donec ſatisfactione prævia illis per ſedem Apoſt. ſuſpenſio relaxetur: Capitula vero, & Collegia quæcunque Eccleſiaſtico ſubjaceant interdicto, ac ſingulares perſonæ in excommunicationis ſententiam incurrant, a qua niſi in mortis articulo conſtituti, ab alio, quam a Romano Pontifice abſolutionis beneficium nequeant obtinere. Rom. prid. Cal. Junii 1570.

TITULUS. XII.
DE MALEFICIS, ET INCANTATORIBUS.
CAP. I.

Inquiſitorum fidei aſſiſtit intereſt animadvertere in maleficos, incantatores & vanarum ſuperſtitionum obſervatores.

Alexander VI. *Angelo de Verona ordinis Prædicatorum, ſacræ Theologiæ Profeſſori, in Provincia Lombardiæ hæreticæ pravitatis Inquiſitori.*

CUm acceperimus in Provincia Lombardiæ diverſas utriuſque ſexus perſonas diverſis incantationibus & diabolicis ſuperſtitionibus operam dare, ſuiſque veneficiis, & variis obſervationibus multa nefanda ſcelera procurare, homines, & jumenta, ac campos deſtruere & diverſos errores inducere, magnaque inde ſcandala exoriri: decrevimus pro paſtoralis officii nobis ex alto commiſſi miniſterio ſcelera hujuſmodi compeſcere, ac ſcandalis, & erroribus præmiſſis, quantum cum Deo poſſumus, occurrere. Ea propter tam tibi, quam etiam ſucceſſoribus tuis per Lombardiam conſtitutis, de quibus in his & aliis plenam in Domino fiduciam obtinemus, committimus, & mandamus, etiam ſoli [honeſto tamen comitatu per vos eligendo aſſociati] ut contra eaſdem utriuſque ſexus perſonas diligenter inquiratis, eaſque juſtitia mediante puniatis, & compeſcatis. Et ut melius commiſſionem hujuſmodi exequi poſſitis, contra illas vobis plenam, & omnimodam harum ſerie concedimus facultatem, conſtitutionibus & ordinationibus Apoſtolicis, necnon indultis, & conceſſionibus ordinariis forſan pro tempore factis, cæteriſque contrariis quibuſcunque non obſtantibus.

CAP. II.

Hæreticum eſt, a dæmonibus expectare reſponſa.

Sixtus IV. *Vicario generali Epiſcopi Bononienſis.*

NUnciatum eſt nobis, nonnullos ordinis S. Mariæ de monte Carmeli fratres tantæ fuiſſe temeritatis, ut veriti non ſint diſputando & prædicando in civitate Bononienſi ejuſque comitatu aſſerere, non eſſe hæreticum a, & a puritate fidei alienum dæmonum expectare reſponſa: ob quod adverſus ipſius fidei puritatem ſcandala multa exorta videntur. Nos id indigne moleſteque ferentes, & de præmiſſis certam notitiam non habentes, diſcretioni tuæ per præſentes committimus, & mandamus, ut omni opportuna adhibita diligentia & induſtria veram notitiam habere cures, an ſint, qui fuerint hujuſmodi aſſertores, & quæ ſcandala propterea ſint exorta. Quicquid autem in præmiſſis inveneris, in ſcriptis authentice redactum ad dilectum filium Franciſcum de Toleto Notarium & Datarium noſtrum domeſticum ſub tuo ſigillo tranſmittas, ut ab eo de omnibus certiores facti, quid agi conveniat auctore Domino ſtatuere valeamus. Datum Romæ apud S. Petrum ſub annulo Piſcatoris, die 18. Junii 1474. Pontif. noſtri An. 2.

CAP. III.

Juriſdictione Inquiſitorum pœnis jure ſancitis plecti debent incantatores & ſortilegi.

Adrianus VI *Inquiſitori Cumenſi.*

DUdum a, uti nobis exponi feciſti, per fel. rec. Julium Papam II. prædeceſſorem noſtrum non ſine magna tunc animi ſui diſplicentia accepto, quod per quendam Georgium de Caſali ordinis fratrum Prædicatorum profeſſorem, & in civitate Cremonenſi hæreticæ pravitatis Inquiſitorem deputatum, in nonnullis Lombardiæ partibus, & præſertim in locis, in quibus dictus Georg. Inquiſitor deputatus erat, repertæ fuerunt quamplures utriuſque ſexus perſonæ propriæ ſalutis immemores, & a fide catholica deviantes, certam ſectam facientes, fidem, quam in ſacri ſuſceptione baptiſmatis ſuſceperant, abnegantes, ſanctam crucem pedibus conculcantes, & opprobria ſuper eam perpetrantes, Eccleſiaſticis & præſertim Euchariſtiæ ſacramentis abutentes, diabolum in ſuum dominum, & patronum aſſumentes, eique obedientiam, & reverentiam exhibentes, & ſuis incantationibus, carminibus, ſortilegiis, aliiſque nefandis ſuperſtitionibus jumenta, & fructus terræ multipliciter lædentes, aliaque quamplurima nefanda, exceſſus, & crimina eodem diabolo inſtigante committentes & perpetrantes in animarum ſuarum periculum, divinæ majeſtatis offenſam, pernicioſumque exemplum, & ſcandalum plurimorum. Contra quas cum dictus Georgius, tunc (ut aſſerebat) in dictis locis ſuæ inquiſitioni deputatis, prout ipſius Georgii incumbebat officio, ipſe Georgius proceſſiſſet: nonnulli autem tam clerici, quam laici illarum partium quærentes plus ſapere, quam oportet, præmiſſa delicta ad ejuſdem Georgii Inquiſitionis officium non pertinere temere aſſerere præſumentes, in populo errores, & ſcandala ſeminaverunt: ſicque eundem Georgium in populo odioſum reddere, & dicti Georgii officium impedire conati fuerunt, prout etiam tunc impediebant: ita quod propter præmiſſa perſonæ prædictæ delicta hujuſmodi perpetrantes remanebant impunitæ, & aliæ eorum exemplo ad ſimilia perpetranda quotidie inducebantur in non modicum fidei opprobrium, animarum periculum, & ſcandalum plurimorum. Dictus prædeceſſor volens (ne inquiſitionis officii executio quomodolibet retardaretur, & labes hæreticæ pravitatis longius venena diffunderet) providere dicto Georgio per quaſdam ſuas in forma Brevis literas commiſit, & mandavit, quatenus in locis ejuſdem Georgii inquiſitioni deputatis de exceſſibus hujuſmodi cognoſcere, & contra quaſcunque perſonas, cujuſcunque conditionis, & præeminentiæ forent, inquiſitionis officium exercere, & exequi, ipſaſque perſonas, quas in præmiſſis culpabiles reperiret, unacum locorum ordinariorum Vicariis, quatenus voluiſſent intereſſe, juxta dictarum perſonarum demerita corrigere, & punire deberet ſecundum modum contra alios hæreticos a jure ex ſacris canonibus ſtatutum: contradictores quoſcunque per cenſuram Eccleſiaſticam & alia juris opportuna remedia compeſcendo. Eos vero, qui in præmiſſis conſilium, auxilium, vel favorem præſtarent, præfatus prædeceſſor noſter eiſdem indulgentiis uti, & gaudere decrevit, quibus cruce ſigneri contra alios hæreticos ex indulto Apoſtolico eis conceſſo tunc gaudebant, & utebantur, prout in dictis literis plenius contineri dicitur

Eeeee 2

a *Directe pugnat cum analogia noſtræ fidei, expectare a dæmonibus reſpo ſa. Cajetan. in quæ. 90. 22. S. Thom.*

a *De maleficis & incantatorib. vide flagellum hæret. Paul Gril. l. 2. Aph. de caſt. de punit. hær. Sylv. Prier. de dam. mir.*

ti dicitur. Et ſicut eadem expoſitio ſubjungebat, non ſolum delicta & crimina hujuſmodi, contra fidem Catholicam, & Chriſtianam religionem, ſub juriſdictione inquiſitoris Cremonenſis, committuntur & perpetrentur, ſed in omnibus aliis locis & diœceſibus, ſub juriſdictione aliorum Inquiſitorum dicti ordinis congregationis Lombardiæ, in dies perpetrerunt & committuntur. Et cum eadem ſint delicta, eadem projecto proviſione & caſtigatione eis eſt, earundem literarum tenore, providendum. Quare tu, ſicut aſſeris, in civitate Comenſi, ubi dictæ pravitatis Inquiſitor exiſtis, tam tuo, quam omnium aliorum dictorum ordinis & congregationis, hæreticæ pravitatis Inquiſitorum ubilibet conſiſtantium & deputatorum nominibus, feciſti nobis humiliter ſupplicari, ut literas prædictas ad vos extendere & ampliare, aliſque deſuper opportune dignaremur providere. Nos igitur hujuſmodi ſupplicationi inclinati, literas prædictas, cum omnibus eis contentis clauſulis, in omnibus & per omnia, prout in iiſdem literis continetur, ad te & ad alios ordinis & congregationis hujuſmodi Inquiſitores, tam in præſentiarum deputatos, quam in futurum, perpetuis futuris temporibus, deputandos, ac ſi tibi, & cuilibet Inquiſitorum prædictorum dirigerentur, & directæ fuiſſent, Apoſtolica auctoritate & tenore concedimus. Romæ 29. Julii 1523.

C A P. IV.

Horrendis flagitiis propenſiores ſortilegi infantes puerulos devorantes, grandines & auras læſivas cum atroci fame exagitantes, ſterilitatem in hominibus & armentis procurantes, aliaque quamplurima diaboli arte facientes prodigioſa & portentoſa, damnantur.

Innocentius VIII.

SUmmis deſiderantes affectibus, prout paſtoralis ſollicitudinis cura requirit, ut fides catholica, noſtris potiſſime temporibus, ubique augeatur & floreat, ac omnis hæretica pravitas de finibus fidelium procul pellatur, ea libenter declaramus, ac etiam de novo concedimus, per quæ hujuſmodi pium deſiderium noſtrum votivum ſortiatur effectum: cunctiſque propterea, per noſtrum operationis miniſterium, quaſi per providi operatoris ſarculum erroribus extirpatis, ejuſdem fidei zelus & obſervantia in ipſorum corda fidelium fortius imprimatur.

Sane nuper ad noſtrum, non ſine ingenti moleſtia, pervenit auditum, quod in nonnullis partibus Alemanniæ ſuperioris, necnon in Moguntinenſi, Colonienſi, Trevirenſi, Saltzburgenſi & Bremenſi provinciis, civitatibus, terris, locis & diœceſibus, complures utriuſque ſexus perſonæ, propriæ ſalutis immemores, & a fide catholica deviantes, cum dæmonibus, incubis & ſuccubis, abuti, ac ſuis incantationibus, carminibus & conjurationibus, aliiſque nefandis ſuperſtitionibus & ſortilegiis, exceſſibus, criminibus & delictis, mulierum partus, animalium fœtus, terræ fruges, vinearum uvas, & arborum fructus, necnon homines, mulieres, pecora, pecudes, & alia diverſorum generum animalia, vineas quoque, pomaria, prata, paſcua, blada, frumenta, & alia terræ legumina, perire, ſuffocari, & extingui facere & procurare, ipſoſque homines, mulieres, jumenta, pecora, pecudes, & animalia, diris tam intrinſecis, quam extrinſecis doloribus & tormentis afficere & excruciare, ac eoſdem homines, ne gignere, & mulieres, ne concipere, viroſque, ne uxoribus, & mulieres, ne viris actus conjugales reddere valeant, impedire. Fidem præterea ipſam, quam in ſacri ſuſceptione Baptiſmi ſuſceperunt, ore ſacrilego abnegare. Aliaque quamplurima nefanda, exceſſus & crimina, inſtigante humani generis inimico, committere & perpetrare non verentur, in animarum ſuarum periculum, divinæ Majeſtatis offenſam, ac perniciosum exemplum, ac ſcandalum plurimorum.

Quodque licet dilecti filii Henrici Inquiſitoris in prædictis partibus Alemanniæ ſuperioris, in quibus etiam provinciæ, civitates, terræ, diœceſes, & alia loca hujuſmodi comprehenſa fore cenſentur: nec non Jacobus Sprenger per certas partes lineæ Rheni, ordinis prædicatorum & Theologiæ Profeſſores, hæreticæ pravitatis Inquiſitores per literas Apoſtolicas deputati fuerunt, prout adhuc exiſtunt. Tamen nonnulli clerici & laici illarum partium, quærentes plura ſapere, quam oporteat, pro eo, quod in literis deputationis hujuſmodi provinciæ, civitates, diœceſes, terræ, & alia loca prædicta, illarumque perſonæ ac exceſſus hujuſmodi, nominatim & ſpecifice expreſſa non fuerunt, illa ſub eiſdem partibus minime contineri, & propterea præfatis Inquiſitoribus in provinciis, civitatibus, diœceſibus, terris, & locis prædictis, hujuſmodi Inquiſitionis officium exequi non licere, & ad perſonarum earundem ſuper exceſſibus, & criminibus antedictis punitionem, incarcerationem, & correctionem admitti non debere, pertinaciter aſſerere non erubeſcunt. Propter quod in provinciis, civitatibus, diœceſibus, terris & locis prædictis, exceſſus, & crimina hujuſmodi, non ſine animarum earundem evidenti jactura, & æternæ ſalutis diſpendio, remanent impunita.

Nos igitur impedimenta quælibet, per quæ ipſorum Inquiſitorum officii executio quomodolibet retardari poſſet, de medio ſubmovere, & ne labes hæreticæ pravitatis, aliorumque exceſſuum hujuſmodi in perniciem aliorum innocentium ſua venena diffundat, opportunis remediis, prout noſtro incumbit officio, providere volentes, fidei zelo ad hoc maxime nos impellente. Ne propterea contingat, provincias, civitates, diœceſes, terras & loca prædicta, ſub eiſdem partibus Alemanniæ ſuperioris, debito Inquiſitionis officio carere, eiſdem Inquiſitoribus in illis officium Inquiſitionis hujuſmodi exequi licere & ad perſonarum earundem ſuper exceſſibus & criminibus prædictis correctionem, incarcerationem, & punitionem admitti debere, perinde in omnibus & per omnia, ac ſi in literis prædictis provinciæ, civitates, diœceſes, terræ & loca, ac perſonæ, & exceſſus hujuſmodi nominatim & ſpecifice expreſſe forent, auctoritate Apoſtolica, tenore præſentium ſtatuimus.

Proque potiori cautela literas & deputationem prædictas, ad provincias, civitates, diœceſes, terras & loca, necnon perſonas, & crimina hujuſmodi extendentes, præfatis Inquiſitoribus, quod ipſi, & alter eorum, accerſito ſecum dilecto filio Joanne Gremper, clerico Conſtantienſis diœceſis, magiſtro in artibus, eorum moderno, ſeu quovis alio Notario publico, per ipſos, & quemlibet eorum pro tempore deputando, in provinciis, civitatibus, diœceſibus, terris & locis prædictis, contra quaſcunque perſonas, cujuſcunque conditionis & præeminentiæ fuerint, hujuſmodi Inquiſitionis officium exequi, ipſaſque perſonas, quas in præmiſſis culpabiles repererint, juxta earum demerita corrigere, incarcerare, punire, & mulctare. Necnon in ſingulis provinciarum hujuſmodi parochialibus Eccleſiis verbum Dei fideli populo, quoties expedierit, ac eis viſum fuerit, proponere & prædicare, omniſque alia & ſingula in præmiſſis, & circa ea neceſſaria & opportuna facere, & ſimiliter exequi libere & licite valeant, plenam ac liberam, eadem auctoritate, de novo concedimus facultatem.

C A P. V.

Infames perpetuo exiſtant clerici incantationibus & ſortilegiis dediti, tum deponantur & monaſteriis includantur.

Leo X. *in Concilio Lateranenſi.*

CUm ſecundum leges civiles & ſacrorum canonum cenſuras, ſortilegia per invocationem dæmonum, incantationes ac divinationes ſuperſtitioſæ prohibitæ ſint: ſtatuimus, decernimus, & ordinamus, ut clerici *a*, qui in præmiſſis culpabiles inventi fuerint, arbitrio ſuperiorum infamia no-

a Diaz in pract. can. cap. 100. Cucc. in inſtitut. can. lib. I. tit. 9. de diverſis delictis. verſ. his adduntur.

teatur, ſi vero non deſtiterint, deponantur, atque in monaſterium, ad tempus arbitrio ſuperioris præfiniendum, detrudantur, beneficiiſque & officiis Eccleſiaſticis priventur. Laici vero utriuſque ſexus, excommunicationis & aliis pœnis juris, tam civilis, quam canonici, ſubjaceant.

Pius VI.

In ſtrigas & ſortileges, ut contra hæreticos vehementer ſuſpectas procedi ſolet, quia ea perpetrant, quæ manifeſte ſapiunt hæreſim.

Idem *univerſis & ſingulis locorum ordinariis dominii Venetorum.*

HOneſtis petentium votis libenter annuimus, eaque favoribus proſequimur opportunis. Alias ad petitionem dilectorum filiorum, nobilium virorum Ducis & Dominii Venetorum cum in Brixienſi & Bergomenſi civitatibus & diœceſibus quoddam hominum genus pernicioſiſſimum ac damnatiſſimum, labe hæretica, per quam ſuſcepto renunciabatur baptiſmatis ſacramento, Dominum abnegabant, & ſatanæ, cujus conſilio ſeducebantur, corpora & animas conferebant, & ut illi rem gratam facerent, in necandis infantibus paſſim ſtudebant, & alia maleficia & ſortilegia exercere non verebantur, quod ita factum eſſe videbatur, ut ad eorum errorem extirpandum opportuna adhiberentur remedia. Volentes etiam ejuſdem generis nonnullos indicibili pœna obſtinate vitam potius perfide amittere, quam errorem ſuum cognoſcere maluiſſe, & propterea de rigoroſo nimium (ut dicebatur) vaſtri ordinariorum contra tales proceſſu dubitantes, venerabilem fratrem Epiſcopum Polanſem noſtrum & Apoſtolicæ ſedis apud eoſdem Ducem & Dominium, Nuncium vobis adjungendum duximus, cum facultate, per ſe vel alium, tam alios proceſſus per vos habitos, ſeu factos examinandi, & revidendi: & ſi vos Inquiſitores proceſſus rite & recte, ac juxta formam juris habitos feciſſetis, contra tale hominum damnatorum genus una vobiſcum procedendi & inquirendi. necnon Procuratores & Advocatos, Scribas, cæteroſque ad Inquiſitionis præfatæ exercitium neceſſarios & opportunos Officiales & Miniſtros cum competentibus ſalariis deputandi, & homines prædictos quod redire ad Eccleſiæ unitatem vellent clementer ſuſcipiendi, eiſque pœnitentiam ſalutarem injungendi, & eos abſolvendi etiam in utroque foro, & incorrigibiles condemnandi, & brachio ſeculari tradendi, cæteraque, quæ vos de jure vel conſuetudine facere poſſetis, & deberetis, faciendi, exercendi, & exequendi, prout in literis deſuper confectis continetur. Cum igitur commiſſionis hujuſmodi vigore præfatus nuncius, venerabilem fratrem, Epiſcopum Juſtinopolitanum, in partibus illis commorantem, ad præmiſſa una nobiſcum pertractanda, & exequenda ſubdelegaverit, voſque & ipſe ſubdelegatus in valle Communica Brixienſis diœceſis, ubi maxime hujuſmodi damnati generis homines vigent & pullulant, proceſſeritis, ac nonnullos culpabiles repertos, & curiæ ſeculari tradendos, necnon jam condemnatos habueritis, videtur quod per Venetorum collegium Prætori Brixienſi mandatum fuerit, ne ſententias hujuſmodi exequeretur, & vobis & eidem ſubdelegato, ne ad executionem illarum procederetis, inhiberet, prout inhibitum fuit: ac expenſas & ſalaria pro hujuſmodi inquiſitionis negotio neceſſaria ſubmoveret, & retraheret: necnon proceſſus contra culpabiles prædictos habitos & factos eis tranſmitteret, ſeu tranſmitti faceret: & quod deterius eſt, ſubdelegatum prædictum ad eorum ſe in civitate Venetiarum comparandum cogeret & compelleret, prout coactus & compulſus fuit. Et quia propter dictas literas, in quibus dictus nuncius adjunctus fuit, ab aliquibus hæſitatur, an propter hoc facultas veſtra diminuta exiſtat, ita quod (prout ante duas hujuſmodi literas potuiſſetis) procedere non poſſitis, indecenſque, & contra juris & ſacrorum canonum diſpoſitionem, ac Eccleſiaſticam libertatem exiſtat, laicos de perſonis & cauſis Eccleſiaſticis ſe intromittere, nullamque injunctam a nobis executionem adimplere niſi proceſſibus, ac ſententiis per eos viſis & examinatis, ac ſi ipſi in clericos, cauſaſque Eccleſiaſticas ſuperioritatem, & juriſdictionem haberent: cum tamen in clericos cauſaſque hujuſmodi laicis nulla facultas attributa ſit, quos obſequendi & exequendi manet neceſſitas, non auctoritas imperandi; propter quod inter Chriſti fideles non modicum ſurgit ſcandalum. Nos igitur, ne quod ad ſalutem animarum, & dictarum cauſarum faciliorem expeditionem introductum eſt, in damnum & pernicionem convertatur; & propterea ob diuturnitatem temporis, infelices animæ hujuſmodi peccatis magis graventur, & ad omne circa hoc dubium tollendum, vos, prout ante datas dictas literas, de jure & conſuetudine ſeu privilegio procedere poteratis, necnon etiam contra maleficos & ſortilegos, ac a fide apoſtatantes, prout criminis poſtulaverit qualitas, procedere poſſe & debere, auctoritate Apoſtolica, tenore præſentium decernimus & declaramus, vobis committentes & mandantes, ut eoſdem Venetos, & illorum Ducem, ac officiales ſuos, ne ipſi ulterius in hujuſmodi cauſis ſe intromittant, ſed quod injunctas ſibi executiones, & forte injungendas, poſtquam requiſiti fuerint, ſine aliqua proceſſuum, per dictos Eccleſiaſticos Judices factorum viſione, vel examinatione, prompte exequantur, moneatis & hortamini. Et ſi hoc facere neglexerint, vel recuſaverint, vos eos per cenſuras Eccleſiaſticas, & alia juris opportuna remedia, appellatione poſtpoſita, compellatis. Datum Romæ 15. Februarii 1521.

TITULUS XIII.

DE TESTIBUS.

Perjurii & falſi rei habentur, qui in cauſis civilibus aut criminalibus dicta teſtium ſine Judicis auctoritate detegunt.

Pius V.

LIcet contra Notarios, qui in cauſis, tam criminalibus, quam civilibus, dicta teſtium, aut reorum reſponſionem abſque Judicis decreto partibus patefaciunt, multæ conſtitutiones editæ ſint, eoſque tanquam falſi reos, & infames, ac perjuros puniri debere ſtatutum ſit, nihilominus, quia [a] magis timetur, quod ſæpius cavetur, & ut in futurum timore pœnæ, ſi non Dei timore arceantur, omnes & ſingulas cenſuras & pœnas, contra eos, qui talia deliquerint latas, auctoritate Apoſtolica, tenore præſentium approbamus, confirmamus, & innovamus, ure de earum rigore, propter illarum forſan inobſervantiam. aut prædeceſſorum noſtrorum, & etiam noſtram, ac officialium, & miniſtrorum eorundem, & noſtrorum tolerantiam, quicquam relaxatum aut remiſſum eſſe, ac eaſdem in ſuo priſtino robore & vigore permanere decernimus & declaramus. Et ut pœnarum certitudo omnibus hic in alma urbe noſtra innoteſcat, ſtatuimus, decernimus, & declaramus, omnes & ſingulos Notarios, tam principales, quam ſubſtitutos, executores quoque, ac carcerum cuſtodes, cæteroſque, quibus tam vigore ſui officii, quam alias quomodocunque reos, dum in carceribus ſecretis detinentur, facultas alloquendi conceditur, qui reorum [b] reſponſiones, ac teſtium in dictis cauſis depoſitiones propalare, in totum vel in parte, dicto aut facto, quibuſvis perſonis, cujuſcunque conditionis, prærogativæ, & dignitatis, tam Mundanæ, quam Eccleſiaſticæ exiſtant, abſque Judicis, coram quo cauſa vertitur, & Procuratoris fiſcalis licentia, auſi fuerint, aut eiſdem reis & teſtibus, donec in ſecretis retinentur, etiam quarumvis perſonarum, ut ſupra, quomodolibet qualifi-

a *Magis timetur quod ſæpius cavetur.* b *Reorum reſponſiones, & teſtium depoſitiones non debent publicari.*

catarum, vel nomine eorundem reorum, & teſtium, vel aliis etiam extra carceres exiſtentium nomine eorundem carceratorum nuncium, epiſtolam, literas, vel (ut vulgo dicitur) ambaſciatas ferre abſque ejuſdem Judicis, & Procuratoris fiſcalis licentia ultra pœnas eis a jure, vel ſtatuto inflictas, pœnam relegationis in perpetuum, vel ad tempus ad triremes, & ſi qualitas facti id exegerit, & Judici videbitur, etiam ultimi ſupplicii incurrere, & puniri debere præcipimus, & mandamus, ſicque per quoſcunque Judices quavis auctoritate fungentes puniri, & condemnari, & non aliter, declaramus. Rom. 23. Jul. 1568.

TITULUS XIV.
DE MONETARUM TONSORIBUS.
CAP. UN.

Ultimi ſupplicii pœna afficiuntur aurea, & argentea monetæ tonſores.

Pius V.

CUm nil magis humanæ vitæ commercio ſit neceſſarium, quam pecuniarum uſus, quæ hominibus cuncta humano victui neceſſaria præbent, decet Romanum Pontificem ad ea libenter intendere, per quæ pecuniæ ipſæ non ſolum non adulterentur, verum etiam in primævo illarum ſtatu ab omnibus illæſæ conſerventur. Quod etſi cunctis in locis, præcipue tamen in hac alma urbe noſtra, quam glorioſi Apoſtolorum Principes martyrio ſuo conſecrarunt, ad quam, veluti communem omnium matrem, gentes undequaque concurrunt, ſingulisque aliis dominiis, terris, & locis nobis, & ſedi Apoſtolicæ mediate, vel immediate ſubjectis, curandum eſt, ut & ad illam venientibus vitiorum exempla non proponantur, & quibuſvis peccandi materies ſuccidatur. Attendentes itaque, quod licet monetarum aurearum tonſoribus ultimi ſupplicii de jure ſit inflicta pœna, argenteas tamen monetas tondentibus ſatis minor pœna impoſita ſit. Ac animo revolventes quam par ſit utriuſque delictum, cum ii, qui argenteas minuunt, nulla alia de cauſa ab aurearum mutilatione, niſi ob earum defectum, abſtineant, ac propterea eodem juris rigore in utroq; ſæviendum eſſe æquum reputantes, motu ſimili &c. hac noſtra perpetuo valitura conſtitutione ſtatuimus, eos, qui argenteas tondent monetas, ultimi ſupplicii, & ea, qua aurearum tonſores hactenus puniti ſunt, & de jure puniri debent, pœna puniendos eſſe, & ita ab omnibus, quibus Judicis officium non tam in alma urbe noſtra, quam alibi in toto ſtatu Eccleſiaſtico commiſſum eſt, quovis nomine cenſeantur, & quavis auctoritate præfulgeant, injunctum eſt, puniri volumus, & mandamus. Diſtrictius inhibentes ſingulis terrarum, locorum, & civitatum dominis in temporalibus, ne Judices prætatos in præmiſſis hoc modo ſævientes ſub excommunicationis &c. impedire, moleſtare, vel inquietare audeant, vel præſumant.

TITULUS XV.
DE LENONIBUS.
CAP. UN.

Lenonum ſordidum & turpe lucrum ex proſtitutione virginum corradentium pœna.

Paulus IV.

LEnones, & lenæ circa proſtitutionem maſculorum verſantes, & cum eis circa proſtitutionem ipſam agentes, vel conſentientes, necnon lenones & lenæ puellam, ſeu aliam juvenculam invitam aſſumentes, & ad neceſſitatem nutrientes, ac poſtmodum proſtituentes, & lucrum ex ejus proſtitutione captantes, quotquot fuerint, ultimo ſupplicio afficiantur. Hi vero, qui corrupto comite ſtuprum puero ſuaſerint, aut puellam virginem ſuper violatione ejus pudicitiæ interpellaverint, ſeu ad hoc ei quicquam donaverint, vel precium, ut id aſſequerentur, dederint, aut domum ad hoc eis commodaverint, ſeu quicquid aliud ad effectum præmiſſorum fecerint, flagitio perfecto capitali pœna plectantur, eo autem imperfecto in aliquam inſulam deportentur, & inibi perpetuo relegentur, & qui in præmiſſis comites corrupti fuerint, eiſdem pœnis ſubjaceant. In cæteris vero caſibus lenones & lenæ hujuſmodi, qui de cætero lenocinii artem exercuerint, fuſtibus per urbem publice cæſi ab hac urbe perpetuo exulare cogantur. Et qui domos ſuas eiſdem lenonibus, vel lenis de cætero ſcienter locaverint, vel ſi ignorantes id fecerint, niſi poſtquam hoc eis notificatum fuerit, illos expulerint, domum ſic locatam eo ipſo amittant, & ea realiter & cum effectu priventur, & ſpolientur, & inſuper pœnam mille ſcutorum auri ab eis auferendorum, & in pios uſus convertendorum ipſo facto incurrant.

TITULUS XVI.
DE CONCUBINARIIS ET FORNICATORIBUS.
CAP. I.

In publicos concubinarios animadvertere debent Synodorum provincialium ordinarii, ut omnis fornicationis ſpurcitie ex laicis & clericis extincta, legis divinæ auctoritas cuſtodiatur.

Leo X. in Concilio Lateranenſi.

STatuimus, quod quicunque Clericus cujuſcunq; conditionis, ſtatus, religionis, dignitatis, etiamſi Pontificalis, vel alterius præeminentiæ fuerit, qui poſt habitam præſentium [a] notitiam, quam habere præſumetur poſt duos menſes poſt earundem præſentium publicationem in Eccleſiis cathedralibus factam, quam ipſi diœceſani omnino facere teneantur, poſtquam præſentes ad eorum notitiam pervenerint, publicus concubinarius a perceptione fructuum omnium beneficiorum ſuorum trium menſium ſpatio ſit ipſo facto ſuſpenſus, quos ſuus Superior in fabricam, vel aliam evidentem Eccleſiarum utilitatem, ex quibus ii fructus percipiuntur, convertat: necnon hujuſmodi publicum concubinarium, ut primum talem eſſe noverit, mox ſuus ſuperior monere teneatur, ut infra breviſſimum terminum concubinam dimittat, & ſi illam non dimiſerit, vel dimiſſam, ſeu aliam publice reſumpſerit, jubemus, ut ipſum omnibus ſuis beneficiis omnino privet. Et nihilominus ii publici concubinarii uſquequo cum eis per ſuos ſuperiores poſt ipſarum concubinarum dimiſſionem manifeſtamque vitæ emendationem fuerit diſpenſatum, ad ſuſceptionem quorumcunque honorum, dignitatum, beneficiorum, officiorumve ſint inhabiles: qui ſi poſt diſpenſationem reſiduo vomitu ad hujuſmodi publicum concubinatum redierint, ſine ſpe alicujus diſpenſationis ad prædicta prorſus inhabiles exiſtant: quodque ſi hi, ad quos talium correctio pertinet, eos, ut prædictum eſt, punire neglexerint, eorum ſuperiores tam in ipſos de neglectu, quam illos pro concubinatu modis omnibus digna punitione animadvertant [b]: in Conciliis etiam provincialibus, & ſynodalibus adverſus tales punire negligentes, vel de hoc crimine diffamatos, etiam per ſuſpenſionem a collatione beneficiorum, vel alia condigna pœna ſeveriter procedatur; & ſi ii, quorum deſtitutio ad nos & ſedem prædictam ſpectat, per Concilia provincialia, aut ſuperiores, propter concubinatum publicum

a *Concilium Tridentinum idem juſſit ſeſſ. 25. cap. 14. clericis concubinariis beneficiorum privationem & excommunicationem indicens.* b *Iiſdem ferme pœnis in concubinarios animadvertit Concil. Rhemenſ. ſub Eugenio II. cap. 2. in 3. Tom. Concil. pag. 358. & acrius in Concilio Oxonien. cap. etſi forte. in 3. Tom. Concil. pag. 764. in Baſilienſi ſeſſ. 20. 4. Tom. Conciliorum.*

Digitized by Google

um reperiantur privatione digni, ſtatim cum proceſſu inquiſitionis ad nos deferantur: eadem diligentia, & inquiſitio, in quibuſcunque generalibus capitulis, etiam provincialibus, quoad eos ſervetur, pœnis aliis contra prædictos, & alios publicos concubinarios jure ſtatutis, in ſuo robore permanſuris.

Publici autem intelligendi ſunt, non ſolum ii, quorum concubinatus per ſententiam, aut confeſſionem in jure factam, ſeu per rei evidentiam, quæ nulla poſſit tergiverſatione celari, notorius eſt, ſed etiam, qui mulierem de incontinentia ſuſpectam, & diffamatam tenent, & per ſuum ſuperiorem admoniti, ipſam cum effectu non dimittunt. Quia vero in quibuſdam regionibus nonnulli juriſdictionem Eccleſiaſticam habentes, pecuniarios quæſtus a concubinariis percipere non erubeſcunt, patientes eos in tali fœditate ſordeſcere, ſub pœna maledictionis æternæ præcipimus, ne deinceps ſub pacto, compoſitione, aut ſpe alterius quæſtus, talia quovis modo tolerent, aut diſſimulent, alioquin ultra præmiſſam negligentiæ pœnam duplum ejus, quod propterea acceperint, reſtituere, & ad pios uſus omnino convertere teneantur, & compellantur. Ipſas autem concubinas aut ſuſpectas Prælati omnibus modis curent a ſuis ſubditis, per auxilium & brachii ſecularis invocationem, ſi opus fuerit, penitus arcere, qui etiam filios ex tali concubinatu procreatos apud patres ſuos cohabitare non permittant. Jubemus inſuper quod in prædictis Synodis, & capitulis præmiſſa publicentur, & ut quilibet ſuos ſubditos ad ipſarum concubinarum dimiſſionem moneat, diligenter injungimus. Præterea omnibus ſecularibus viris, etiam ſi Regali præfulgeant dignitate, ne ullum qualecumque inferant impedimentum, quocunque quæſito colore, Prælatis, qui ratione officii ſui adverſus ſubditos ſuos pro hujuſmodi concubinatu, & aliis caſibus ſibi a jure permiſſis, procedunt. Et cum omne fornicationis crimen *a* lege divina prohibitum ſit, & ſub pœna peccati mortali neceſſario evitandum, monemus omnes laicos, tam uxoratos, quam ſolutos, ut ſimiliter a concubinatu abſtineant, nimis enim reprehenſibilis eſt, qui uxorem habet, & ad aliam uxorem ſeu mulierem accedit: qui vero ſolutus eſt, ſi continere nolit, juxta Apoſtoli conſilium, uxorem ducat; pro hujuſmodi autem divini obſervantia præcepti, hi ad quos pertinet, tam ſalutaribus monitis, quam aliis canonicis remediis, omni ſtudio laborent. Rom. 14. Cal. Jan. 1516.

C A P. II.

In Sodomitas, & concubinarios.

Pius V.

SI quis crimen nefandum *b* contra naturam, propter quod ira Dei venit in filios diffidentiæ, perpetraverit, Curiæ ſeculari puniendus tradatur, & ſi clericus fuerit, omnibus ordinibus degradatus ſimili pœnæ ſubjicietur.

Monemus propterea omnes locorum ordinarios, & in virtute ſanctæ obedientiæ eis præcipimus, ut ſtatuta Tridentini, *c* Conc. contra concubinarios, tam clericos, quam laicos, edita diſtincte faciant obſervari, reddituri Deo ac nobis, ſi id omiſerint, rationem, Rom. 6. Cal. Apr. 1566.

T I T U L U S XVII.

DE DUELLO, ET DUELLUM PERMITTENTIBUS.

C A P. I.

Pugnantes in duello, & duellum permittentes, quacunque cauſa, etiam jure probata, excommunicantur, eiſq; ſepultura in loco ſacro denegatur.

Julius II.

REgis pacifici, qui regnat in cœlis, licet inſufficientibus meritis, vices gerentes in terris, cunctorum fidelium ſtatui, prout ex ſuſceptæ ſervitutis tenemur officio, indefeſſa ſolertia intendentes, ac animarum periculis obviare cupientes, ad ea, per quæ ubique, præſertim in terris Romanæ Eccleſiæ ſponſæ noſtræ ſubjectis, inter fideles eoſdem cædes, rixæ, & contentiones eſſent, ſcandalorum tollantur fomenta, pax & concordia vigeant, proſperiſque eorum ſucceſſibus conſulatur, opportunæ proviſionis operam impendimus, prout in Domino conſpicimus ſalubriter expedire. Sane non ſine maxima animi noſtri perturbatione accepimus, quod nonnulli fidelium prædictorum, inimico humani generis inſtigante, & aliquibus cauſis occurrentibus, & plerumque minimis, & inhoneſtis ac levibus verbis ad contumelias, contentiones, & diffidationes devenientes, ut alter alterius ſanguine ſatietur, ad temporales Principes & dominos, maxime civitatum, terrarum, & locorum ſedi Apoſtolicæ ſubjectorum confugiunt, ut eis locum tutum, ſive campum ad duellum ſeu pugnandam aſſignent. Et quamvis *a* Principes, & domini præfati duellum, ſive pugnam eis diſſuadere, & prohibere deberent, tamen plerunque locum, aut campum tutum hujuſmodi aſſignant, malevolumque altercantium propoſitum ad executionem augent, magiſque uni quam alteri favent, ex quo hominum mortes repentinæ, & niſi divina gratia præveniantur, animarum perditiones, mutilationes, & vulnera, inter aſtanteſque pugnantium amicos odia, & altercationes, & ex uno inconvenienti plura oriuntur in ipſorum fidelium animarum & corporum periculum, generiſque humani præfati jacturam, pernicioſum exemplum, & ſcandalum plurimorum. Nos igitur, qui fidelium prædictorum tranquillitatem, & pacem ſinceris deſideriis exoptamus, ſaluberrimis Chriſtianæ religionis documentis, & exemplis Deum tentandum non eſſe præmoniti, Salvatoriſque D. N. J. C. qui Petro Apoſtolorum Principi, ut gladium mitteret in vaginam, mandavit, præceptis edocti, attendentes hominem homini, inter quos cognationem quandam natura conſtituit, inſidiari nefas, & gladiatoria munera, & pugnationes hujuſmodi vulgares a religionis noſtræ pietate damnari, cruentaque ſpectacula a ſacris canonibus, & imperialibus legibus inhibita, & improbata, ſicque pugnantes infamia notari, & diverſis pœnis puniri, & eam omni tempore potiſſimum tamen in ocio civili & domeſtica quiete publica, & deteſtanda eſſe, motu proprio, non ad alicujus ſuper hoc nobis oblatæ petitionis inſtantiam, ſed de noſtra mera deliberatione, & ex certa ſcientia, hac in perpetuum valitura conſtitutione duellorum, & gladiatorum hujuſmodi uſum damnamus, & improbamus, & in terris Rom. Eccl. mediate & immediate ſubjectis per quoſcunque quavis auctoritate, & poteſtate, ac nobilitate fulgentes ſub excommunicationis latæ ſententiæ pœna, ex quacunque cauſa etiam a legibus permiſſa fieri omnino prohibemus. Dictoſque pugiles taliter pugnantes ubique impune capi poſſe, & puniri pro homicidio, vel vulnere juxta juris communis diſpoſitionem nulla eis conſuetudine ſuffragante ſtatuimus, corporaque in duello in terris Eccl. mediate, vel immediate ſubjectis facto morientium in ſacro ſepeliri prohibentes. Romæ 5. Cal. Aug. 1505.

C A P. II.

Duelli auctores proſcriptione bonorum, ſpectatores excommunicatione & mulcta pecuniaria plectantur.

Leo X.

QUam Deo, & hominibus abominabiles viri pugnantes in duello exiſtant, & omnium in ore verſatur, & divina

a *Deuter.* 23. *Thes.* 4. 1. *Cor.* 6. *Ephes.* 5. *Gal.* 5. *Act.* 15. *Matth* 15. *Marc.* 7. b *Non poteſt hac res magnitudine ſceleris enarrari. Lact. lib.* 6. *cap.* 23. c *Concil. Trident. ſeſſ.* 24. *de reform. matrim. cap.* 8.

a *Concil. Trident. decreto ſeſſ.* 25. *cap.* 19. *Principes duellum permittentes excommunicantur, & committentes illud, & patroni, conſultores, ſpectatores excommunicantur, & ſunt infames, & proſcriptione bonorum mulctantur.*

Digitized by Google

vina humanaque jura teſtantur: nec immerito, cum non ſolum corporum, ſed etiam eorum animarum, pro quibus Salvator noſter Jeſus Chriſtus Dei filius mortem ſubiit temporalem, grave detrimentum afferre noſcantur. Ad reprimandum igitur talium nefarios auſus, plurimum conferre cenſentes, eos qui hujuſmodi ſcelus deteſtabile quidem, & canonica *a* civilique lege prohibitum, patrare non expaveſcunt, graviter fore puniendos: ac ea, quæ ad compeſcendum ſimiles vetitos conatus, a Rom. Pont. prædeceſſoribus noſtris ſtatuta fuerunt, ut eo firmius obſerventur, quo ſæpius fuerint auctoritate Apoſtolica communita, approbemus, & novo munimine roboremus, & ſi quæ ad perterrendum animos audaces meliora ſint, eis adjiciamus, prout in Domino conſpicimus ſalubriter expedire. Adjicientes, & eadem auctoritate Apoſtolica ſtatuentes, quod pugnantes ipſi, non ſolum pœnis prædictis ſubjaceant, ſed eorum memoria perpetuo damnata ſit, ac bona proſcripta ſint, & Cameræ noſtræ Apoſtolicæ confiſcata, eo ipſo, Duces, Barones, Comites, Marchiones, & domini temporales, vicarii, feudatarii, armorum Capitanei, Communitates quoque civitatum, terrarum & locorum eidem Rom. Eccleſiæ mediate vel immediate ſubjectorum, campum ad pugnandum præſtantes, non ſolum pœnas prædictas incurrant, ſed ab omni jure, quod in locis & territoriis ſuis obtinent, ipſo facto cadant, illudque ad Cameram præfatam devolvatur, & devolutum eſſe cenſeatur abſque alia declaratione deſuper facienda. Qui vero ad talia cruenta ſpectacula videnda convenerint, ſi nobiles, quingentorum, ſi mediocris fortunæ, centum, ſi vero ignobiles, vigintiquinque ducatorum, necnon excommunicationis, & perpetuæ maledictionis pœnam incurrat, ac locus ipſe Eccleſiaſtico ſubjaceat interdicto. Et inſuper omnia & ſingula, tam per Julium prædeceſſorem ſtatuta, & ut præfertur, per nos confirmata, & illis adjecta, perpetuæ firmitatis robur obtinere, ac inviolabiliter obſervari debere decernimus. Romæ 10 Cal. Aug 1519.

TITULUS XVIII.

DE TAURORUM, ET ALIORUM ANIMALIUM AGITATIONE, ET PUGNA.

CAP. UN.

Feralia & cruenta quæcunque ſpectacula, in quibus tauri & ſæviores aliæ feræ introducuntur, & ad pugnam ludicram, ſed plerunque exitialem hominibus, congrediuntur, prohibentur.

Pius V.

De ſalute gregis Dominici noſtræ curæ divina diſpenſatione crediti, prout ex debito paſtoralis officii aſtringimur, ſolicite cogitantes, fideles cunctos gregis ejuſdem ab imminentibus corporum periculis, etiam animarum pernicie, perpetuo arcere ſtudemus. Sane, licet deteſtabilis duellorum uſus a diabolo introductus, ut cruenta corporum morte animarum etiam perniciem lucretur, ex decreto Concilii Tridentini prohibitus fuerit, nihilominus adhuc in pleriſque civitatibus, & aliis locis, quamplurimi ad oſtentationem virium ſuarum & audaciæ, in publicis privatiſque ſpectaculis, cum tauris & aliis feris beſtiis congredi non ceſſant, unde etiam hominum mortes, membrorum mutilationes, animarumque pericula frequenter oriuntur. Nos igitur conſiderantes, hæc ſpectacula, ubi tauri & feræ *a* in circo vel foro agitantur, a pietate & charitate Chriſtiana aliena eſſe, ac volentes hæc cruenta turpiaque dæmonum, & non hominum ſpectacula aboleri, & animarum ſaluti, quantum cum Deo poſſumus, providere, omnibus & ſingulis Principibus Chriſtianis, quacunque tam Eccleſiaſtica, quam Mundana, etiam Imperiali, Regia, vel quavis alia dignitate fulgentibus, quovis nomine nuncupentur, vel quibuſvis Communitatibus & Rebuſpublicis, hac perpetuo noſtra conſtitutione valitura, ſub excommunicationis & anathematis pœnis ipſo facto incurrendis prohibemus & interdicimus, ne in ſuis provinciis, civitatibus, terris, oppidis & locis, hujuſmodi ſpectacula, ubi taurorum aliarumque ferarum beſtiarum agitationes exercentur, fieri permittant. Militibus quoque cæteriſque aliis perſonis, ne cum tauris & aliis beſtiis in præfatis ſpectaculis, ipſi, tam pedeſtres, quam equeſtres congredi audeant, interdicimus. Quod ſi quis eorum ibi mortuus fuerit, Eccleſiaſtica careat ſepultura. Clericis quoque tam regularibus, quam ſecularibus beneficia Eccleſiaſtica obtinentibus, vel in ſacris ordinibus conſtitutis, ſub excommunicationis pœna, ne eiſdem ſpectaculis interſint, ſimiliter prohibemus. Omneſque obligationes, juramenta & vota, a quibuſvis perſonis, Univerſitate vel Collegio, de hujuſmodi taurorum agitatione, etiam ut ipſi falſo arbitrantur, in honorem ſanctorum, ſeu quarumvis Eccleſiaſticarum ſolemnitatum, & feſtivitatum, quæ divinis laudibus, ſpiritualibus gaudiis, piiſque operibus, non hujuſmodi ludis celebrari & honorari debent, hactenus factas & facta, ſeu in futurum fienda, quæ & quas omnino prohibemus, caſſamus & annullamus, ac pro caſſis, nullis, & irritis haberi perpetuo decernimus atque declaramus. Mandamus autem omnibus Principibus, Comitibus, & Baronibus, ſanctæ Rom. Eccleſiæ feudatariis ſub pœna privationis feudorum, quæ ab ipſa Eccleſ. Rom. obtinent: reliquos vero Principes Chriſtianos, & terrarum dominos prædictos hortamur in Domino, & in virtute ſanctæ obedientiæ mandamus, ut pro divini nominis reverentia & honore, præmiſſa omnia in ſuis dominiis ac terris hujuſmodi, exactiſſime ſervari faciant, uberrimam ab ipſo Deo mercedem tam boni operis *b* recepturi. Ac univerſis venerabilibus fratribus, Patriarchis, Primatibus, Archiepiſcopis, & Epiſcopis, aliiſque locorum ordinariis, in virtute ſanctæ obedientiæ, ſub obteſtatione divini judicii, & interminatione maledictionis æternæ, quatenus in civitatibus, & diœceſibus propriis præſentes noſtras literas ſufficienter publicari faciant, & præmiſſa etiam ſub pœnis & cenſuris Eccleſiaſticis obſervari procurent.

a *Jure Pontificio & civili penitus interdicta ſunt duella, And. conſt. monomachiam. q. 5. & c. 1. de cleric. pugn. in duello. & c. 1. & c. 3. de purg. vulg. & per Jaſ. l. ex hoc jure ff. de juſtitia & jure.*

a *Navarrus hanc extravagantem ſive Pii V. conſtitutionem ſic interpretatur, ut eam non extendi exiſtimet ad illam agitationem taurorum, quæ tali moderamine fit, ut cædibus & periculis non committatur, ob quæ vitanda lata eſt lex. Ceſſante autem ratione & fine legis, ceſſat ejus diſpoſitio, & quia juxta limites rationis legis debet reſtringi vel extendi lex. l. cum pater. §. dulciſſimis. ff. de legat. 2. & quia ex proœmio legis ſolet cauſa legis conjici finalis. l. fin. ff. de her. inſtit. & c. quia propter. de elect.* b *Vide Metinam in inſtruct. confeſſ. par. 1. fol. 150 §. 28. de ludis & Ludovic. Lopez. in conſcien. inſtruct. par. 1. c. 70.*

FINIS QUINTI ET ULTIMI LIBRI DECRETALIUM SEPTIMI.

INDEX

Digitized by Google

INDEX
RERUM ET VERBORUM DIGNIORUM,
SEPTIMO DECRETALIUM CONTENTORUM LOCUPLETISSIMUS.

A.

Abjurantes hæreſim & reſipiſcentes recipiuntur. 181
Abolitio facultatum utcunque, & quibuſcunque conceſſarum. 160
Abolitio ſanctionis pragmaticæ per Ludovicum XI. Gallorum Regem promiſſa. 127
Abſentia a cura paſtoralis reſidentiæ, dummodo ordinariorum conſenſu & auctoritate firmetur, in ſtudiorum favorem excuſatur. 111
Abſolutio illicita via adepta, irrita eſt, & null. pond. 292
Abſolutio, quam ſacerdos in eum profert, in quem ordinariam aut ſubdelegatam poteſtatem non habet, momenti nullius eſt. 156
Abuſus pluralitatis beneficiorum uſitatiſſimus extinguitur. 35
Abuſus quæſtorum ſublatus. 144
Abuſus regreſſuum & acceſſuum ante ſummum Pontificem ſuſtulit Concilium Tridentinum, ne ſcilicet beneficia nepotarentur. 42
Abuſus regreſſuum & acceſſuum decreto Synodi Tridentinæ prorſus extinguitur. 38
Abuſus retinentiam beneficia in confidentiam, detegitur, & extinguitur, pœna ſancitæ metu. 40
Abuſus varii, qui inſcia ſede Apoſtolica committuntur. 145
Accuſatio, quæ auctorem ſuum non prodit, illegitima eſt. 213
Actus, in quo electa eſt induſtria perſonæ, per alium perfici non poteſt. 43
Ad propagandam fidem Chriſtianam, novi orbis inſulæ conceduntur juri & dominio Regis Catholici, Ferdinandi Arragon. 28
Ædes illius, qui Pontifex futurus eſt, diripiuntur, & inſolenter, violentoque impetu a populo ſpoliantur. 15
Æquitas legum ſanctarum damnanda non eſt, ſi malitia humana labefactetur. 12
Ætas annorum triginta requiritur ad Epiſcopatum obtinendum. 14
Ætas ordinandorum. 20
Ætas tredecim annorum ſufficit ad canonicatum in Eccleſia cathedrali vel collegiata adipiſcendum. 13
Ætatem eorum, qui monaſteriis præeſſe, ibidemque ſacramenta adminiſtrare debeant, qualem eſſe oporteat. 162
Affinitas. 164
Aleatores. 202
Alexandria Ægypti civitas, ab Alexandro, poſtquam viciſſet Ægyptum, condita prope oſtium Nili, quod Canopicon vocatur. 176
Alienatio bonorum Eccleſiaſticorum in quibus caſibus licita ſit. 27
Alienatio bonorum Eccleſiaſticorum, Pontifice ſummo non conſulto, & neceſſitate non urgente, nulla eſt. 21
Alienatio bonorum Eccleſiaſticorum ex cauſa majoris utilitatis valet, ſi quippe Eccleſia utiliori & meliori re quapiam recompenſetur. 26
Alienatio rerum Eccleſiaſticarum certis cauſis neceſſitatis urgentibus conceditur. 22
Alienationes contra formam a Paulo II. præſcriptam factæ, revocantur. ibid.
Alienationes rerum Eccleſiaſticarum duo copulative reſpiciunt, ſolennitatem ſcilicet, cauſamque juſtam alienandi. 23
Allegatio novæ offenſæ in cauſis pacis & treugæ irrita eſt. 140
Amiſſio fructuum, ob neglectas horas canonicas, pro rata temporis præteriti officii, perpenditur. 57
Ampliatio conſtitutionum in non ſolventes annatas editarum. 74
Animadverſio Inquiſitorum fidei in Judæorum blaſphemias, & flagitioſam vivendi conſuetudinem. 172
Animadvertendum eſt in eos, qui curam valetudinis ſidei Chriſtianæ hoſtibus, utpote Judæis, confidunt. 125
Animæ in purgatorio detentæ fidelium precibus juvantur. 124
Annata introducta fuit ad ſubvcationem Papæ & Cardinalium indigentiam. 82
Annatæ. 72
Annatæ non debentur Cameræ Apoſtol. nec exiguntur de beneficiorum penſionibus, nonnum valorem XXIV. ducatorum non excedantibus. 73
Annatæ ſolvi debent ſingulis XV. annis Cameræ Apoſtolicæ, de beneficiis & monaſteriis unitis de cætero non vacantibus. 75
Annus datur ad proſequendum & finiendum appellationem: poteſt tamen Judex terminum reſtringere reſpectu proſecutionis, quia hoc concernit jus partis, licet proſecutio debeat fieri coram ſuperiore. 92
Apoſtaſia irregularitatis eſt, non autem fidei ipſius. 118
Apoſtaſia religionis, cauſarum, ob quas liberi a parentibus exhæredari poſſunt, una eſt. 169
Appellatio a decretis ordinariorum ante ſententiam diffinitivam, & ubi agitur de morum & diſciplinæ Eccleſiaſt. reparatione, prohibetur. 92
Appellatio a fructuum liquidatione nulla conceditur. ibid.
Appellatio, qua a minore ad majorem appellatur, rata habenda eſt. 89
Appellatio, quæ fit a Concilio ad Papam, licita eſt, & non contra. 89
Appellationes & provocationes a ſummo Pontif. ad Concilium futurum, inanes, ſchiſmaticæ & erroneæ ſunt. 89
Arma Saracenis deferenda non ſunt. 175
Arma Saracenis in caſibus quibuſdam per Chriſtianos licite poſſunt deferri. ibid.
Ars typographiæ primum apud Germanos inventa & exculta eſt, ſummoque in pretio haberi cœpit an. MCCCXL. vel, ut alii volunt, MCCCLII. induſtria Joannis Guttenbergii, & Petri Scheferi. 195
Aſſerere, animam rationalem eſſe mortalem, profanum eſt, & hominum, ventrem pro Deo habentium. 186
Aſſertio fidei & religionis Chriſtianæ defenditur adverſ. Græcorum errores, de proceſſione Spiritus S. a Patre & Filio, & de reliquis doctrinæ catholicæ capitibus. 2
Aucupari Pontificiam dignitatem pollicitationibus & emendicatis ſuffragiis Conciliorum Oecumenicorum ratione prohibitum. 218
Authores duelli proſcriptione bonorum multantur. 234
Auctores libellorum famoſorum infames eſſe juſſi, ad triremes damnantur. 200
Auctores librorum famoſorum virulentiſſimis injuriis alienæ famæ clam detrahentes, & qui eos publicaverint, dolove malo retinuerint, pœnis jure conſtitutis ſubjiciuntur. 199
Auctoritas Comitum Palatinorum in promotione Doctorum & legitimatione hodie reſtricta eſt. 142
Auctoritas Petri ſucceſſoris ſemper requiritur, ita ut illa Concilia legitima ſint, quæ illius conſenſu celebrantur, & celebrata confirmantur. 131
Auctoritas Pontificis ſummi quanta ſit. 126

Digitized by Google

BAnniti. 204

Banniti in finibos locorum, extra quos relegeti ſunt, eepi poſſunt. 211

Banniti ob homicidium eppellere nequeunt. 206

Bannitus ad civitatem reverti non poteſt, niſi per Principem. 210

Baptiſmus unus eſt io peccetorum temiſſionem. 123

Beneficia cauponeoda non ſunt. 228

Beneficia conferri debent ſine pacti cojuſcunque, aut fevoris conditione. ibid

Beneficia in confidentiam, hoc eſt, certe ſimoniacæ pravitatis ſpecie collata quibuſdam, aut ipſo jure incapacibus, vel nondum adhue netia, vacent, eorumque diſpoſitio ſedi Apoſtolicæ reſervetur. 37

Beneficia meritis, non ambitu ſuot comparanda. 54

Beneficie pure, & ſincere conferri debent, hoc eſt, abſque pacto aliquo, conventione, vel conditione, quibus ſimoniæ vitium inducitur. 224

Beneficie reſerventur ſedi Apoſtol. omnia propter crimen hæreſis vaceatia. 47

Beneficia ſedi Apoſtolicæ reſerveta quovis modo vecantia, & vacatura ſemper maneut affecte, & ſummi Pontificis diſpoſitioni ſubdita. 44

Beneficii cujuſcunque impetratio, quæ ſuppoſitem dolo malo in examina prodit perſonam, & conditione quepiem paciſcitur quæſtus, aut privati lucri gretia, falſe eſt, & irrita. 33

Beneficiis curetie, & parochialibus præſidera tenentur, quibus credita eſt animarum cura, eut privilegia collata in gratiem peſtoralis reſidentiæ amittunt, & pœnis canonicis ſubjiciuntur. 113

Beneficiorum, aut dignitatum tam regularium, quem ſecularium adminiſtretionem neglecta expeditione litterarum Apoſtoliserum, eut illis non expeditis ſuſcipere, fraudis eſt reſtitutioni fructuum obnoxiæ. 54

Beneficium ſequeſtratur ſimul, atque ſuper eo interdicto retinendæ poſſeſſionis litigatur, ideo, ne partes litigantes veriis litium anfractibus involvantur. 86

Blaſphemi. 202

Blaſphemia eſt, cum quadam proſroſe irreligloſitate coovitioſorum jaculata in aliom maledictio: eut eſt divini, vel humeni nominis diminutio jurando, ve lexprobrando facta. ibid.

Bona clericorum omnia per negotiationem illicitam acquiſita, tempore obitus ipſorum inconſumpta meneatia ed S. R. E. pertinent. 120

Bone cultui divino dicata nullius diſpoſitioni quoedaorum dominium ſubjecta ſunt. 117

Bona Eeeleſiæ dilapideri non debent, quippe quæ pauperum ſint. 102

Bone Eccleſiaſtica ſine indultu Apoſtolico ultimo voluntatis erbitrio non relinquuntur. 104

Booa Prælatorum ſine facultete teſtandi decedentium ad reverendæ Cameræ Apoſtolicæ fiſcum pertinent. 115

Bona regularium extre clauſtre degentium nomine ſpoliorum continentur, & fiſco Cameræ Apoſtolicæ adjudicantur, vero veluti, & proprio hæredi. 118

Bona Rom. Eccl. & Cam. Apoſt. alieneta in illius damnum, aot ſine paris veloris recompenſa, vel neceſſitate, ſeu evideoti utilitete pro non elienatis habende, & reſtituenda. 25

Bonorom Eccleſiaſticorum alienatio inconſulto ſommo Pontifice, & neceſſitete non urgente nulla eſt. 21

Bonorum immobilium Gallicanæ Eccleſiæ alienatio permittitur in ſubſidiom belli ad extirpandas hæreſes. 27

CÆdes Deo quammaxime inviſe eſt. 207

Calendæ Octobris perpetoo ſolennes feſto Roſaril B. Virginis ob devictam claſſem Selimi Turcarum Imperatoris in ſinu Corinthiaco apud Naupactum. 136

Cambium eſt commutatio rerum ad res, ſive pecuniæ ad pecuniam. 97

Cambium illicitum prohibitum, & licitum declaratum. ib.

Canones Conciliorum interpretentur, & confirmantur Pontificis maximi decleratione. 238

Canonici forum ordinatiorum ſubterfugientes privilegio exemptionis abutuntur. 23

Capitula conſtitutionis contra Patarenos edita per Fredericum Illuſtrem virum, Romanorum Imperatorem ſemper Auguſtum, Hieruſalem, & Siciliæ Regem. 179

Captivites Ægyptiace, quam ſub Pharaone Judæi poſt mortem Joſephi pertulerunt, & peregrinatio. 167

Cardineles doctrine, & morum ſplendore conſpicui eſſe debent, quod ſint veluti conſiliarii prudentiſſimi ejus, cui vicea ſuas in terris credidit Chriſtus, ut de rebus ardeis, eum opus fuerit, exacte conſulrent. 18

Cardineles, qui ſedi Apoſtolicæ, & communi omnium fidelium patri aſſident, præclaris virtutibus, & integris moribus illuſtres eſſe debent. 17

Cardinalis creetio non prius rata, & valida habetur, quam Cardinalatus inſignia acceſſerint. 14

Caſus tres ſunt, propter quos bone Eccleſiaſtica alienera licitum eſt. 29

Catechefis, & fidei inſtructionis ſedula cure adhibeatur ab Epiſcopis in Judæorum converſionem, ubi hujus diſperſæ gentis Synagogæ colliguntur. 174

Cauponetio beneficiorum prohibetur. 222

Cauſa jue patronatus concedendi legitima quæ ſit. 82

Cauſæ Apoſtetarum ad deciſionem Apoſt. evocantur. 155

Cauſæ beneficiorum in confidentiem collocatorum ſedi Apoſtolicæ diſcutiendæ reſerventur. 38

Cauſæ Clericorum, ſive Eccleſiaſticorum in foro juriſdictionis ordinariæ decidi debent. 57

Cauſæ erronum, & Apoſtatarum Monachorum ad ſedem Apoſt. evocentur. 155

Celebratio Miſſarum. 132

Celebratio Sacramenti Euchariſtiæ. ibid.

Cenſus eſt rei immobilis fructiferæ io pecunia numerata contractus, nec ſuper fructibus cenſus engeri, vel creari poteſt, cujus pretium ſemel conſtitutum immobila permenet. 98

Cenſus vox ſignificationes hebet varies. ibid.

Ceſſio bonorum. 93

Ceſſio bonorum quibus concedetur, 95

Chriſti paſſio eſt veluti labrum, ex quo omnia bona effluunt, indulgentiarum quoque, & gratiarum done confiſtunt, quemobrem gratis expediantur, nec pretio mercentur. 143

Chriſtiani cum Judæis converſari non debent. 171

Chriſtiani temporibus Julii II. diſcriminibus variis preſſi fuerunt. 108

Chriſtus crucifixus pro nobis, paſſus, mortuus, ſepultus reſurrexit die tertia ſecundum ſcripturas. 123

Chriſtus Deus de Deo, ut lumen de lumine. ibid.

Chriſtus genitus non factus. ibid.

Chriſtus in cœlum ſublatus eltiſſimum ſedet ad patris dexterem, uſque dum revertetur ed judicium vivorum, & mortuorum. 123

Chriſtus incarnatus eſt de Spirito Sancto. ibid.

Chriſtus natus ex Maria Virgine. ibid.

Chriſtus paſtor ſanguine proprio gregem perditum redemit. 114

Chriſtus patri conſubſtantialis. 123

Chriſtus pro nobis homo factus crucifixus eſt ſub Pontio Pilato. ibid.

Chriſtus propter nos homines, & ſalutem noſtram de cælis deſcendit. ibid.

Civitates patrocinium & favorem ferentes homicidis interdicto ſupponuntur Eccleſiaſtico. 209

Clauſuræ obſtringuntur moniales, tacite, vel expreſſe religionem profeſſæ, & earum receptiones ad ordinem

claufuræ obligatione violata irritæ ſunt & inanes. 158
Clerici incantationibus, & ſortilegiis dediti perpetuo infamee erunt, tum ab officiie depoſiti, in monaſteria includendi ſunt. 228
Clerici incontinentee, qua pœna afficiendi. 108
Clerici, locata opera Vicarii ad beneficiorum exercendam curam, abeſſe poſſunt ſtudiorum cauſa. 112
Clerici modeſto habitu incedentes, omnem luans ornatum fugiant, ſub pœna amiſſionis beneficiorum, quæ poſſident. 107
Clerici nefandi criminis contra naturam rei, degradati, & clericali privilegio exauctorati, ſecnlari juriſdictioni, pœnas eaſdem, quæ in laicoe jure ſtatutæ ſunt, recepturi, tradentur. 108
Clerici non priue admittantur ad regimina Eccleſiarum, & dignitatam, nec beneficiorum proventibus gaudeant, quis prius reſidentiæ juramentum cum cautione præſtiterint. 111
Clerici non reſidentee in Eccleſia vel præbenda. 108
Clerici non ſolum interna vitæ munditia, verum etiam exteriue decenti habitus ornatu, & modeſtia vitæ integritatem, & gravitatem probent. 106
Clerici ſeculares de bonie Eccleſiaſticis Eccleſiæque intuitu acquiſitis, teſtari prohibentur. 104
Clarici, ſub pœna ſuſpenſionis a divinie, Miſſæ ſacrificium non celebrant veſpertino tempore. 133
Clerici tenentur bona immobilia Eccleſiis, a quibus profecta fuerunt, relinquere. 100
Clericorum bona omnia, per negotiationem illicitam quæſita, quæ tempore obitus eorum remanent inconſumpta, pertinent ad S. R. Eccleſiam: conſecuta quoque quacunque via ſacris canonibus prohibita. 120
Clericus, in quibus cauſis coram Judice laico conveniatur. 60
Clericue omittens officium dicere, fructus perceptos Eccleſiæ reſtituere tenetur. 56
Coadjutoriæ tolluntur, prohibeturque, ne his expeditionea Cameræ Apoſtolicæ ſuffragentur. 41
Collationes Eccleſiarum parochialium, citra formam a Concilio Tridentino præſcriptam factæ nullius effectus jurisve ſunt. 31
Communitates etiam pœnis eorum, qui lattones recipiunt, tenentur; ſiquidem & ipſi teles recipiant. 212
Commutationis rerum ad res, ſive pecuniæ ad pecuniaa (quam Cambium mercatorum vulgus vocat) illicitæ prohibitio, & licitæ ſeu conceſſæ declaratio. 97
Conceſſiones beneficiorum electivorum juris patronatus, hactenus factæ, a primo anno Pontificatus Innoc. VIII qui Romæ coronatus fuit prid. Idue Septemb. M.CCCC. LXXXIV. revocantur. 80
Concilia quorſum inſtituta. 130
Concilii Trident. decretum de cognoſcendis cauſis coram ordinariis locorum, Apoſtolicie reſcriptis non obeſt. 8
Concordata reſervationum edidit Nicolaue V. in gratiam Germanorum anno M. CCCC. XLVII. die XIV. Calend. April. cum Frider. Imperatore, aliiſque Eccleſiaſticis, & ſecularibus loci principibus. 48
Concubinarii privantur officiis, & inhabilea ad officia & beneficia declarantur. 107
Concubinatus clericis interdictue. 108
Condemnatus ob homicidium edicto regio, appellandi poteſtatem non habet. 204
Confeſſi crimen, aut probetiſſimis indiciis quæſtinae torquendi, e carcere non relaxantur fiſco inſcio, etſi præſtita fuerit cautio. 82
Confeſſi in cauſis criminalibus appellare non poſſunt. 83
Confidentiarum caſue, conjecturæ, & præſomptionea legitimæ, ad in talium abuſuum reos pronunciandam ſententiam. 40
Confirmatio ſine ſacrilegio reiterari nequit. 123
Conſanguinitae. 264
Conſcii electionie Simoniacæ ad inſtar reorum læſæ majeſtatis tenentur. 22
Conſenſus, qui præſtari debet in beneficiorum reſignationibus, quo pacto notetur, & computetur in libris Cameræ Apoſt. 55
Conſtitutio in ſicarios, bannitos, lattonea, & homicidas æquiſſima, & prior. Pontificum decreta confirmans. 218
Conſtitutio Pii ſecundi in appellantea a ſedie Apoſtolicæ ſententiis ad Concilium futurum. 89
Conſtitutiones Eccl. non negligendæ catholicis. 123
Conſtitionee editæ contra Principee ſeculares, juriſdictionis Eccleſiaſticæ libertatem impedientes, confirmantur, & innovantur. 63
Conſuetudo turpia, eruenta, & ferocia ſpectandi proponſionee ad licentiam ſumendam facit ſpectatores. 236
Contrahens ſcienter matrimonium in gradu conſanguinitatis vel affinitatie prohibito, vel cum moniali, excommunicatur ipſo jure, & publicari debet & vitari. 263
Contumaces intra annum ad defenſionem admittuntur, decreto Pii Quinti. 84
Contumacia in criminelibue accuſanda. 83
Contumacia per quæ impedimenta excuſetur. 210
Contumacia purgari, & excuſari poteſt legitimo impedimento. ibid.
Contumax damnatue non auditur, niſi contumaciæ ſolutis expenſis. 84
Idque obſervetur tam in civilibue, quam criminalibue cauſis. 84
Corpue Chriſti una cum anima, imo cum divinitate etiam ipſa, in ſacramento Euchariſtiæ vere, ſubſtantialiter, realiterque adeſſe credunt catholici. 223
Creatio Cardinalie non priue rata, & valida habetur, donec Cardinalatus inſignia acceſſerint. 14
Credentes hæreticie ſunt hæretici, receptatores, & fautores hæreticorum. 185
Cujuſcunque facultetis Doctores, & Profeſſores promovendi, tam electi, quam eligendi, ad officiorum exercitia non ſe ingerant, niſi prius ſolenne fidei profeſſionis juramentum emiſerint. 112
Cultus religionia veræ pietate ſimulata tegi non vult. 188
217
DE ambitu. 30
De beneficiorum collatione, & impetratione. 22
De bonis Eccleſiæ alienandie, vel non. 14
De Cardinalibus. 122
De Comitibue Palatinie. 126
De Conciliie. 132
De concubinariis, & fornicatoribue. 233
De duello, & duellum permittentibue. 214
De falſie, & falſum exponentibus.
De hie, qui infidelibus adverſue Chriſtianos auxiliantur. 275
143
De indulgentiie. 292
De lenonibue. 122
De Magiſtris, & Doctoribus. 225
De maleficis, & incantatoribus. 2·2
De monetarum tonſoribue. 261
De matrimoniie, & ſponſalibus. 50
De penſionibue. 5
De reſcriptis, & mandatis Apoſtolicie. 222
De Simoniacis. 230
De Teſtibus. 1
De ſumma Trinitate, & fide catholica.
De taurorum & aliorum animalium agitatione, & pugna 235
Debitores alternativae, vel dilationes obtinentee, tenentur ferre birretum viride. 95
147
Decimæ. 165
Declaratio circa impedimenta cognationie Spirit. Decla-

Declarationes Concilii Tridentini circa impedimenta cognationis ſpiritualis, & affinitatis ex fornicatione, quoad matrimonia, poſt confirmationem Concilii contracts, & de cætero contrahenda. 165

Decoctores fraudulenti & doloſi, luxu & imprudentia rem alienam dilapidantes, pro furibus & latronibus impune graſſantibus haberi debent, & ideo pœna ultimi ſupplici plectentur. 95

Decoctores ſupplicio ultimo afficiendi. 96

Decreta concilii non prius rata & firma habentur, quin eis acceſſerit Pontificis Maximi confirmatio, cujus eſt, ea & indicere & declarare, tum ſancte interpretari. Idque unico Concilii Tridentini exemplo, ex antiquo Eccleſiaſticæ juriſdictionis ritu probare licet. 131

Decreta Conciliorum non niſi Pontificis auctoritate firma ſunt. 131

Decretum Concilii Trident. de cauſis cognoſcendis coram ordinariis locorum Apoſtolic. reſcriptis non obeſt. 8

Decretum ſacræ Tridentinæ Synodi cavet, ne dignitates Eccleſiaſticæ committantur iis, quorum vitæ integritas, & rerum anteactarum commendatio, futuræ frugis ſpem non dederit. 112

Defenſio condemnatorum in contumaciam, infra ſemeſtre exigi debet. 83

Deo & hominibus exoſi viri ſanguinum, adverſus quorum audaciam & ferociorem petulantiam, conſtitutio a Pio II. edita probatur & confirmatur. 206

Depoſitiones teſtium publicari non debent. 230

Deus homicidia execratur. 207

Deus unus, pater omnipotens, factor cœli & terræ, creditur a catholicis. 123

Dies feſti ab Apoſtolicis inſtituti. 135

Dies feſti, cur vacatione ab operibus carnalibus tranſigendi ſint. 135

Digniores electioni minus digniorum reclamare poſſunt in Eccleſiis parochialibus, licita appellatione. 32

Dignitates Eccleſiaſticæ ſuffragiis humanis impetrari non debent. 218

Diplomate, quod legitur Romæ die cœnæ Domini, ſingulis annis excommunicantur, qui executionem literarum Apoſtolicar. aut aliarum expeditionum impediunt, & ad gratias impetrandas accedentes prohibent. Ac etiam appellantes ad laicam poteſtatem, a gravamine vel futura literarum earundem executione. 8

Diſciplinæ regularis inſtitutum ſemel profeſſus extra ſolenne votum religionis, tribus ſubſtantialibus votis conſilii Evangelici debet obligari, ut perpetuo liberius Deo famuletur. 141

Diſpenſatio eſt determinatio ſuperioris, qua declarat, legem communem non eſſe in aliquo particulari caſu ſervandam. 142

Diſpenſatio indulgentiarum ſummo Pontifici, Epiſcopis & aliis juriſdictionem commiſſam, vel ordinariam habentibus, differenter tamen concredita eſt. 143

Diſpenſatio non eſt pura declaratio: ſed quædam juris relaxatio. 142

Diſpenſationes. 141

Diſpenſationes omnes de non reſidendo, tanquam injuſtæ extinguuntur. 313

Diſpoſitio beneficiorum perſonis prohibitis, propter genus aut hæreſim, & e fide defectionem, irrita eſt, & ad Pontificiam reſervationem refertur. 48

Divini cultus & templorum Deo dicatorum religio, omnem decorem expoſtulat, ut hinc arceantur colloquia, confabulationes, deambulationes, joci, & ea omnia, quæ vel ſcandalo ſunt, vel devotionis impedimento, nam domum Domini decet ſanctitudo. 133

Doctoratus, laurea magiſtralis a Comite Palatino, quæ olim conferebantur in quavis facultate candidatis, Concilii Trident. decreto nullius nunc eſt auctoritatis & juris. 321

Dogmata legitima ab adulterinis diſcernenda ſunt. 227

Doli eorum, qui alternativas & dilationes in fraudem creditorum petunt, pœnis coercendi. 95

Doli varii, per quos poſſeſſoribus legitimis injuria fit, expreſſi. 85

Dominus catholicorum unus Jeſus Chriſtus, Filius Dei unigenitus. 123

Domus religioſæ. 147

Dubia quædam circa diſcuſſiones & deciſiones cauſarum fidei & hæreſes. 183

Duelle Jure Pontificio & Civili, contra quam ſenſit Baldus, penitus interdicta ſunt. 234

ECcleſia, in afflictis & maxime turbatis Chriſtianæ reipublicæ rebus, præſentiſſimum remedium ex Conciliorum œcumenicorum indictione experta eſt. 230

Eccleſia non claudit gremium redeuntib. ad ipſam. 181

Eccleſia Romana ſola ſancta, catholica, & aliarum mater eſt omnium. 124

Eccleſia ſola judicat de Scripturæ ſacræ intellectu. 123

Eccleſia una eſt ſancta & catholica. 123

Eccleſiæ cathedrales valorem beneficiorum annuum prodere debent, ne jus annatarum defraudetur. 78

Electio Pontificis maximi Simoniaca nundinatione inducta, nulla eſt, nulliuſque poteſtatis, adeo ut ſic electus cauctoretur ab omnibus dignitatibus & officiis, cum ſuis ſequacibus & complicibus Cardinalibus. 10

Electionum & poſtulationum quanto animi moderamine cura geri debeat, ut publicis Eccleſiæ officiis digni miniſtri inſtituantur & promoveantur, ætatis, morum, doctrinæ & vitæ candoris prævio examina. 12

Electus ad regularium dignitates, electionis auctoritate non gaudet, niſi per Pontificiam confirmationem. 13

Evangelium prædicandum Judæis, & converſi infideles rudimentis fidei debent initiari. 167

Eucbariſtiæ ſacramentum, pœnitentiæ & bonorum operum merita, ſuffragia Eccleſiaſtica, ſedis Rom. primatum, & Apoſtolicam ſucceſſionem, profitetur orthodoxa religio. 3

Excommunicantur arma & præſidia quæcunque ferentes Saracenis & infidelibus, in Chriſtianæ reipublicæ perniciem & detrimentum, eorumque fiſco adſcribuntur bona. 175

Excommunicantur nonnulli hæretici, ut ſunt Cathari, Patareni, pauperes de Lugduno, Paſſagini, Joſepini, Arnaldiſtæ, Speroniſtæ, omneſque ſingulari opinione in Eccleſiam catholicam pertinaces. 178

Excommunicati & ſocii criminis, jure in teſtimonium admittuntur contra hæreticos. 186

Excommunicationis & privationis beneficiorum pœnis innodantur, non ſolventes debitis temporibus annatas. 72

Exemptionis privilegio abutuntur canonici ordinariorum forum ſubterfugientes, & impunitatem ſcelerum ſimulantes, quamobrem eorum cauſæ juriſdictioni Eccleſiaſticæ diſcutiendæ ſunt tradendæ. 61

Expeditiones Cameræ Apoſtolicæ coadjutoriis ſuffragari prohibentur. 42

FAcultas aſſentatoria regreſſuum & acceſſuum, quæ bona Chriſti teſtantis non facit Eccleſiæ, revocatur. 36

Facultas cenſus Cameræ Apoſtol. alienandi pro præſidio belli adverſus Turcæ furores ſuſcipiendi, conceſſa eſt. 23

Facultas egrediendi a clauſura tempore neceſſitatis a monialibus poſtulata, eis non denegatur. 159

Facultas Inquiſitorum hæretica pravitatis confirmatur. 228

Facultas ſequeſtra decernendi fructuum beneficiariorum, lite pendente judicibus conceſſa. 89

Facultates conceſſæ, quacunque cauſa & colore, legendi libros hæreticorum, revocantur. 296

Facultatis conceſſæ Græcis Latino more, & Latinis Græco ritu miſſas & alia divina officia peragendi, revocatio. 184

Falſificantes literas Apoſtolicas excommunicantur. 217

Familiæ Cardinalium, quo magis perſonis illuſtribus ſubſunt, eo culta illuſtriore modeſtia enteſcere debent. 18

Faſtigia

Digitized by Google

Faſtigia honorum, quo altiora ſunt, eo humilius petenda ſunt. 217
Favor veritatis quantus ſit apud catholicos. 183
Feſta ſanctorum & ſolennes memoriæ ſub die eorum obitus celebrantur. 135
Fidejuſſiones de non offendendo, poſt pacatas & utcunque ſopitas lites, frequentiſſimæ ſunt in Italia. 140
Fidejuſſiones pacis & treugæ ſtipulandæ ſunt ideo, ne cauſis novis rumpatur conventio. 138
Fidei & religionis Chriſtianæ aſſertio tuetur adverſus Græcorum errores, de proceſſione Spiritus S. a Patre & Filio, & de reliquis doctrinæ catholicæ capitibus. 2
Fidei profeſſionem præſcriptam & juxta juramenti formam traditam retinere debent medici, nec ultra diem integrum viſitare tenentur infirmos, ſpiritualia remedia confeſſionis renuentes, ſalutis admonitos. 124
Fides catholica conceptionem Chriſti de Spiritu Sancto in utero Mariæ Virginis profitetur. 1
Fides catholica divinitatem Chriſti non negat. ibid.
Fides catholica perſonarum trinitatem in unitate ſubſtantiæ non inficiatur. ibid.
Filii hæreticorum excluduntur penitus a quocunque beneficio Eccleſiaſtico, officio & dignitate. 182
Filii hæreticorum exhæredantur. 177
Filii hæreticorum inhabiles ſunt ad officia & beneficia Eccleſiaſtica, cujuſcunque ordinis & qualitatis. 182
Filii hæreticorum inhabiles ſunt ad officia, ob paterni flagitii luem, quam contraxiſſe videntur. 182
Filii hæreticorum ſucceſſione privandi non ſunt, niſi lata ſit ſententia contra patres in vita. 182
Filii Presbyterorum, beneficiis, quibus olim patres præfuere, quacunque diſpenſationis gratia intercedente, non inſtituendi ſunt. 20
Filius Dei unigenitus eſt Jeſus Chriſtus. 123
Fines exilii quatenus extendantur. 205
Flagellum hæreticorum Pauli Grillandi. 226
Fœmina & vir fornicando caro una fiunt. 166
Forma contrahendi cenſum. 98
Forma fidei catholicæ, in quam omnes ad honorum gradus, qualeſcunque ſint, promovendi jurare tenentur. 4
Formula fidei catholicorum. 123
Forma profeſſionis fidei catholicorum. 122
Forſan dictiuncula eſt dubitationis indicativa. 116
Forum competens catholicorum. 57
Fructus beneficii, tempore mortis ad ſucceſſores, non hæredes, tranſeunt. 58
Fructus beneficii, ultimi potiſſimum anni, poſſeſſore defuncto, pro rata temporis inter Eccleſiam & clerici ſucceſſores, dividi debent. ibid.
Fructus beneficiorum reſervatorum ſeu affectorum, a die vacationis, uſque ad diem proviſionis, Apoſtolicæ Cameræ adſcribuntur. 37
Furatur res, quæ jacens poſt naufragium in ripis aut portubus locorum maritimorum diripitur, repulſo omni conſuetudinis prætextu, niſi reſtituatur. 105
GRadus conſanguinitatis qualitates remotiores & propinquiores ſunt exponendæ in diſpenſationibus. 165
Gradus propinquiores in diſpenſationibus matrimonialibus pro conjunctis in gradibus diverſis, exprimendi ſunt. 142
Græci ordinariorum juriſdictioni ſubeſſe debent, qui per varias Chriſtianæ ditionis civitates morantur, ne licentiores jam dudum recoctis & excuſſis hæreſibus ſuis inficiant. 64
Gratiæ. 141
HAbens militias duas ab Imperatore improbatur 35
Hæretici ægerrime ferunt fidei regulam ab Apoſtolica ſede ipſis præſcriptam eſſe. 127
Hæretici convicti & metu mortis hæreſim abjurantes, pœna perpetui carceris damnandi. 177
Hæretici & ſchiſmatici diſcordant. 177
Hæreticorum, ſchiſmaticorum, eorumque fautorum pœnæ. 187
Hæreticum eſt, a dæmonibus reſponſa expectare. 225
Hæreticum eſt, aſſerere animam rationalem eſſe mortalem. 186
Hebræorum & Judæorum filii, invitis parentibus, Chriſtiani & orthodoxi non faciendi, aut baptizandi ſunt, cum nemini ad credendum vis inferri debeat. 167
Hæbræorum utrumque Thalmud, multis portentis, commentis, & blaſphemiis in Chriſtum & fidem Chriſtianam refertum damnatur. 193
Homicidæ. 204
Homicidæ non ſunt hoſpitandi. 208
Homicidæ Deo ſunt maxime exoſi. 207
Homicidii notorii rei, quibus pœnis ſubjiciantur. 206
Homicidii reos & exules, ob quodcunque capitale ſcelus bannitos, recipientes & tuentes, pœnis canonicis & a jure ſtatutis plectendi ſunt. 207
Homicidis non dandus eſt ſalvus conductus repetendi patriam, etiamſi injuriis & damnis partium ſatisfecerint. 205
Homicidium crimen eſt vere deteſtabile & execrandum. 204
Hoſtiliter offendens Cardinalem, per ſe vel alium, fit reus læſæ majeſtatis, & puniendus eſt. 16
JEſus Chriſtus Filius Dei, ex ipſo natus ante ſecula. 123
Iis, qui majoribus Eccleſiis præſunt, paſtoralis reſidentia ſummopere commendari debet & præcipi, animadverſione ſanctionum juris & Concil. Tridentini auctoritate. 212
Imagines ſanctorum ſemper retinendæ, & devotione debita colendæ ſunt. 124
Imperitia Notarii in perniciem partium cedens non caret accuſatione. 19
Impetrantes beneficium ceſſionis ſive diſcuſſionis bonorum, aut dilationem quinquennalem, cauſam intra tres menſes expedire tenentur. 93
Impetratio beneficii canonica, & quæ ab omni obreptione & ſurreptione aliena eſt, exprimit qualitatem vacationis, ut ſi vacat per obitum vel per reſignationem. 43
Impetrationes beneficiorum quales eſſe debeant. 33
Impetrationes beneficiorum vacantium, vera rei totius narratione expediri debent, ne invalidæ ac irritæ habeantur. 43
Imponentes decimas, & onera alia perſonis Eccleſiaſticis, abſque Papæ licentia, excommunicandi ſunt. 147
In domos Cardinalium vi & impetu irrumpentes, & in eis aliquid ſurripientes, pœnis a Pontificio jure decretis plectendi ſunt. 15
Incantatores, pœnis jure ſancitis, juriſdictione inquiſitorum plectendi ſunt. 226
Incendii, infirmitatis, lepræ, vel epidemiæ neceſſitate, monialibus egrediendi a clauſura non denegatur poſtulata facultas. 159
Indulgentia delatoribus blaſphemorum promiſſa. 204
Indulgentiæ a Chriſto in Eccleſia relictæ ſunt, ſecundum catholicos. 124
Indulgentiæ, per quæſtores, ob quæſtum & bona extorquendi verius, quam impetrandi deſiderium, prædicatæ, revocantur & prohibentur. 145
Indulgentiæ populo Chriſtiano ſalutares ſunt. 124
Infeudationum & alienationum bonorum Eccleſiæ perſuaſores & mediatores, excommunicandi ſunt. 26
Infideles converſi rudimentis fidei ſunt initiandi. 167
Ingredi intra ſepta monaſterii nemini licet, cujuſcunque ſexus, conditionis aut ætatis fuerit, ſine licentia Epiſcopi aut ſuperioris in ſcriptis obtenta, quæ nec uti conceditur, niſi urgentibus neceſſitatibus. 152
Ingreſſus in monaſteria, ſine Epiſcopi auctoritate, illicitus eſt cuilibet. 152

In-

Digitized by Google

Innocentius VIII. ordinationem Pii II. confirmavit. 76

Inquiſitores poſſunt legere libros hæreticorum, ut facilius de eorum erroribus, & pravis doctrinis judicent. 198

Inquiſitores pravitatis hæreticæ libros hæreticorum legendi poteſtatem ſoli habent. 194

Inquiſitores pravitatis hæreticæ poſſunt etiam inquirere in ſortilegos, & incantatores. 226

Inquiſitores procedere poſſunt cum teſtibus excommunicatis, ſociis, & participibus criminis, & aliis defectus habentibus. 186

Inquiſitoribus exceptis, omnibus probibetur librorum hæreticorum lectio. 194

Inquiſitorum fidei eſt in Judæorum blaſphemias, & flagitioſam vivendi conſuetudinem animadvertere. 172

Inſidiati Borrhomæo Cardinali, eo divinitus incolumi conſervato, puniuntur. 16

Inſignes morum, & doctrinæ ſplendore ad beneficia provehi debent, ita ut prius examinentur, quam promoveantur. 35

Inſulæ novi orbis. 28

Inſtitutio, & promotio ad Doctoratus inſignia in favorem pauperratis gratis fieri debet. 122

Interpretationes, & commentaria in canones Concilii prohibentur, ejuſque ſoli Pontifici declaratio reſervatur. 132

Invaſores bonorum Eccleſiæ. 66

Invigilantes illicitis, & præpoſteris electionibus omnibus dignitatibus exauctorati, infames, & excommunicari ſunt habendi. 219

Judæi Chriſtianorum communione gaudere non debent. 170

Judæi culpa propria ſervi ſunt. 161

Judæi fidei Chriſtianæ doctrinam ſuſcipientes ſuſcipiendi, renuentes compeſcendi ſunt. 168

Judæi non debent ſe immiſcere Chriſtianorum cœtibus. 171

Judæi ob inveteratum, & antiquum in Chriſtianos odium ad eorum curandas infirmitates non debent accerſiri. 125

Judæi ſervos Chriſtianos, ancillaſque Chriſtianas habere non debent. 171

Judæi, ut fide diſtincti a Chriſtianis, ſic & locorum ſeparatione, ſic cohabitatione, & veſtitus ratione, cæteriſque privilegiis diſcriminari debent. 170

Judæorum ad fidem Chriſtianam converſorum indulta, quæ amittunt, ſi ad vomitum redierint, imo ut hæretici relapſi puniuntur. 169

Judicibus decernendi ſequeſtra fructuum beneficiorum lite pendente conceditur facultas. 85

Julius II. Joannem Bentivolum Bononia expellit. 90

Julius II. qui non ſolverent annatas, eos ſecundum pœnas in eos ordinatas irremiſſibiliter puniri voluit. 76

Juramenta. 137

Juramenta impoſſibilis obligationis irrita ſunt, velut & ea, quæ fiunt contra bonos mores, & adverſus Eccleſiæ jura, & Conciliorum decreta. 137

Juramentum impoſſibilium, & illicitorum inane eſt, & prohibitum. 137

Juramentum iniquitatis vinculum eſſe non debet. 68

Jus non acquiritur electo ante confirmationem. 13

Jus patronatus. 80

Jus patronatus quomodo acquiratur. 82

Jus tribus modis acquiſitum totidem conſervatur. 81

LAici Judices in privilegii & ordinis clericalis injuriam non poſſunt ſine culpa ſacrilegii clericos bannire, aut relegare. 60

Laici obedire, & juſſa exequi, non imperare debent. 230

Laurea Doctoratus, & Magiſterii, quæ olim a Comite Palatino conferebatur Candidatis quibuſcunque, ex Concilii Tridentini decreto hodie nullius auctoritatis eſt. 121

Lectio librorum hæreticorum omnibus interdicta eſt. 194

Legati reſidere tenentur in locis, ad quæ deputantur. 27

Leges Friderici Imperatoris in hæreticæ pravitatis reos, eorumque complices, & fautores latæ confirmantur, & ſervari jubentur. 231

Lenones a virginum, puerorumque proſtitutione quæſtum facientes pœna mortis afficiendi. 231

Lex animadvertit in fautores, & ſuaſores homicidiorum, ut fiat, qui aliorum malas mentes optimo conſilio evertant, eorumque ſaluti proſint. 112

Libelli famoſi. 199

Liber Juris Pontificii de matrimonio, & ad conjugia pertinentibus brevior, & compendioſior aliis eſſe ſolet. 166

Liberi Judæorum parentibus invitis baptizari a Chriſtianis non debent. 167

Libri Catholicis prohibiti. 193

Libri hæreticorum contagioſi, & peſtilentes ſunt omni hominum generi. 197

Libri hæreticorum legendi non ſunt, qualiſcunque tandem cauſa prætexatur. 197

Libri hæreticorum peſtilentes, & contagioſi ſunt non ſolum ſimplicibus, verum etiam bonis, & doctis, nec ulla eſt vis, qua magis poſſit occurri hæreſibus, ne in populo oriantur, & ne exortæ ultra graſſentur, quam ſi tales libri, ex quibus hæreſis venenum facile incautus quis bibere poteſt, prohibeantur. 197

Libri inter Catholicos nulli ſine ordinarii auctoritate, & approbatione imprimendi ſunt. 195

Libri Thalmud hodie recogniti, & expurgati Conc. Tridentini decreto tolerantur. 193

Libri Thalmud, ut omni contumelia, blaſphemiaque pleni, damnati ſunt a Greg. IX. & Innoc. IV. 193

Libri typis non excudendi ſunt, niſi eorum editioni ſuffragetur Ordinarii auctoritas, & approbatio. 195

Librorum prohibitorum lectio ne ipſis quidem ſacræ Theologiæ profeſſoribus ad convincendos errores, neque aliis quibuſcunque, demptis Inquiſitoribus, conceditur. 198

Licentia docendi ſine precio conferri debet. 122

Licentiæ libros hæreticorum legendi & vendendi ullis præter Inquiſitores, aliis hactenus conceſſæ nunc revocantur. 196

Licentiæ hactenus conceſſæ mulieribus ingrediendi monaſteria Carthuſienſium, & aliorum quorumcunque regularium ordinum, etiam mendicantium revocantur. 151

Licentiæ omnes hactenus, præterquam Inquiſitoribus fidei, libros ſuſpectæ fidei legendi, aut venales proponendi conceſſæ revocantur. 196

Lite pendente fructus, & diſtributiones beneficiorum Eccleſiaſticorum fidei ſequeſtro debent deponi. 86

Literæ Inquiſitorum abſolutoriæ, & declaratoriæ in crimine hæreſis non tranſeunt in rem judicatam. 191

Literæ ſubreptitiæ ſunt, quæ per falſam rei narrationem impetratæ ſunt. 216

Literæ Synodales aliquando erant loco regulæ, quam poſtea Pontifex de fide Chriſtianorum præſcripſit. 127

Lites Cardinalium per Pont. ſummum deciduntur. 19

Lites, & cauſæ Cardinalium evocantur, & Pontificis deciſioni reſerventur. ibid.

Lites religioſorum extra clauſtra vagantium ad deciſionem Apoſtolicam evocantur. 155

Liturgia ſacra celebranda eſt ritu eo, quo utitur Eccleſia, in qua Presbyter ſacrificium illud incruentum inſtruit. 134

Loca monaſterio exempto proxima, eique adhærentia & & ipſa exempta cenſentur. 157

Loca pia ab onere milites hoſpitandi exempta ſunt. 147

Locus appellationi non eſt bannitis ob homicidium. Exilii fines quadraginta miliaribus a loco delicti extenduntur. 206

MEdiatores alienationis bonorum Eccleſiæ excommunicandi. 26

Me-

Medici ante omnia inducant infirmos ad vocandum medicos animarum, ut poſtquam de ſpirituali ſalute fuerit proviſum, ad corporalis Medicinæ remedium ſalubriter procedatur. 224

Medici Judæi ad ægritudines Chriſtianorum curandas convocari non debent. 225

Medici Judæi, & infideles, ad Chriſtianorum curandos morbos non admittuntur. 225

Menſes Apoſtolicæ ſedi reſervati, Epiſcoporum alternativæ reſidentium, non obſunt. 46

Metamorphoſis panis, & vini in Euchariſtia Tranſubſtantiatio vocatur a Catholicis. 124

Miniſterium Eccleſiaſticum nequaquam committendum, niſi perſonæ, quæ reſidere in loco, & curam Eccleſiæ per ſeipſam valeat exercere. 123

Monaſteria annatarum, quindenniorum & reliquorum jurium ſolutioni obligantur, quorum fructuum taxa Cameræ Apoſtolicæ non latet auctoritatem. 78

Monaſteria & cœnobia eximuntur ab onere hoſpitandi. 248

Monaſteria milites hoſpitari non tenentur. 247

Moniales a decimarum, & ſubſidiorum, aliorumque onerum impoſitione exemptæ ſunt. 257

Moniales, vel tacite vel expreſſe profeſſæ, clauſuræ obſtringuntur. 258

Monialis graviter infirma, ita ut contagioſa ſit, etiam abſque conſenſu ſuperioris, egredi poteſt monaſterium, cum nimia locorum intercapedine disjunctus eſt ſuperior a cœnobio, ut periculum ſit in mora. 260

Montes pietatis. 247

Montes pietatis Chriſtiana charitate erecti, & auctoritate Apoſtolica probati, & confirmari, ab & uſurario fœnore alieni, liciti ſunt. 249

Montes pietatis in pauperum ſubſidium, inopiæque eorum levandæ cauſa inſtituti ſunt. 250

Mulieres tertiariæ clauſuræ obligantur. 258

NEceſſitas obſequendi, & exequendi, non auctoritas imperandi, laicis incumbit. 230

Neglectus ordinationis Pii II. detrimentum ſummum Cameræ Apoſtolicæ minatus eſt. 76

Nemo ad credendum compellendus eſt. 167

Nemo ad dignitates, & curas Eccleſiaſticas admittendus eſt, examine vitæ, morum, & eruditionis non antegreſſo. 215

Nemo ad ſacros ordines admittendus eſt, ſine titulo beneficii, penſionis aut patrimonii. 19

Nemo ſine fide vera ſalvari poteſt. 124

Neophyti a Greca voce νεόφυτον, quaſi plantam dicas novellam, appellantur. 270

Neophyti ſunt novitii rudes adhuc in fide Chriſtiana. ibid.

Nihil dandum promittendumve beneficiorum proviſiones nunciantibus. 222

Nullus ad functiones Eccleſiaſticas mittendus eſt prius, quam ſe conſtitutiones Papales obſervaturum juravit. 224

OBedientia Pontifici Romano præſtanda eſt. 224

Obedientia Pontifici ſimoniace electo non debetur. 11

Obligatio juriſjurandi. 237

Obſervationes Eccleſiaſticæ obſervandæ ſunt. 223

Occaſio hæreſeos omnis ſubtrahenda eſt. 298

Occupantes bona Eccleſiæ præter excommunicationis & interdicti pœnas a beneficiis, & privilegiis arcentur. 66

Occupantes bona naufragata, & nautas impedientes excommunicantur: qui vero iis opitulantur, condonatione Pontificia remunerantur. 104

Occupatores bonorum Eccleſiæ. 66

Occupatores bonorum, & redituum Eccleſiaſticorum ſub pœna excommunicationis reſtituere debent ſingula ablata, & detenta. 69

Offendens Cardinalem Majeſtatis læſæ fit reus. 26

Offendens hoſtiliter Cardinalem per ſe, vel alium fit reus læſæ majeſtatis, & punitur. ibid.

Officium Inquiſitorum fidei eſt animadvertere in maleficos, incantatores, & ſuperſtitionum vanarum obſervatores. 225

Officium Legati quodnam ſit. 27

Officium protonotariorum in principio Eccleſiæ primitivæ a beato Clemente, ad ſanctorum martyrum geſta perquirenda atque ſcribenda, fuit inſtitutum. 62

Omnes arcentur demptis inquiſitoribus, a lectione ſcriptorum hæreticorum, aut male de fide orthodoxa ſentientium. 296

Omnia & ſingula, quæ de peccato originali, & de juſtificatione in ſacroſancta Tridentina Synodo definita & declarata fuerunt, amplectenda. 123

Omnia per Chriſtum facta ſunt. ibid.

Opus ſervile die dominico faciendum non eſt. 235

Ordinarii Synodorum provincialium, in concubinarios publicos animadvertere debent, ut omni fornicationis ſpurcitia in laicis clericiſque extincta, legis divinæ auctoritas cuſtodiatur. 232

Ordinis mendicantium cœnobia, monaſteria, & prædia a collectis, ſubſidiis & hoſpitiis militum eximuntur. 248

Ordo ſine ſacrilegio reiterari nequit. 123

Ornamenta virtutum cujuſque electioni ſuffragabuntur, non opes & facultates. 220

PArochialium perpetuo unitarum piis locis portio aſſignanda vicariis, non ſit major centum, nec minor viginti quinque ſcutorum. 50

Paſtor perſonalit. Eccleſiæ præeſſe debet, & cur debeat. 36

Paſtores divinorum præceptorum memores, factique forma gregis, in judicio ac veritate paſcent ac regent. 212

Paulus IV. ſtatuit, debitores obtinentes alternativas, vel dilationes, teneri ferre birretum viride. 95

Pauperies notoria facit, ut beneficium ceſſionis bonorum concedatur. 94

Pax. 238

Pecunia in gratiam commercii, & negotiorum publicorum adinventa eſt. 231

Pecunia permutationibus inæqualibus medetur. ibid.

Penſiones reſervari non debent in diminutionem monaſteriorum, & Eccleſiarum regularium. 50

Permutatio beneficiorum. 52

Permutationes beneficior. fraudulentæ prohibentur. 55

Perſonæ Eccleſiaſticæ cujuſcunque gradus in hæreſim prolapſæ, & a fide deviæ, omni dignitate & officio privandæ ſunt. 290

Perſonæ Eccleſiaſticæ de bonis Eccleſiaſticis teſtari prohibentur. 105

Perſonæ & loca, quæ ſunt de foro Eccleſiaſtico, ſtatutis laicorum non ſubjiciuntur. 63

Perſonæ excommunicantur, loca interdicto ſupponuntur, quorum conſenſu, favore & conatu, literæ & reſcripta Apoſtolica ſine executione remanent. 8

Perſonæ qualitatem, & conditionem mentientes, ut aliquid facilius conſequantur, rei, hoc obliquo tramite affecti, fructu carebunt. 214

Piis locis, qui teſtandi facultatem non habent prælati, jure legati, vel donationis, decimam tantum partem bonorum relinquere poſſunt. 95

Pii Secundi in appellantes, a ſedis Apoſtolicæ ſententiis ad futurum Concilium, conſtitutio confirmatur, & interpretatur. 89

Pius V. virginem nobiliſſimam quandam petentem, ob infirmitatem, & adverſam valetudinem, exitum e clauſtro exhortatus eſt, ut non exiret. 295

Plu-

Pluralitas Epiſcoporum & beneficiorum improbatur. 35
Pœna blaſphemi in dignitate publica inſtituti, ſive clerici ſive cujuſcunque non clerici. 203
Pœna Cardinalem occidentibus impoſita, quæ ſit. 16
Pœna decoctorum, ſupplicium ultimum. 96
Pœna lenonum, ſordidum & turpe lucrum ea proſtitutione virginum corradentium. 231
Pœna mortis ſtatuitur in lenones quæſtum e virginum puerorumque proſtitutione referentes. ibid.
Pœna ſacrilegi. 69
Pœna ſanctionis pragmaticæ ſequacium. 130
Pœnæ blaſphemorum cujuſcunque generis, ordinis & qualitatis. 203
Pœnæ detinentium bona Eccleſiæ Romanæ & Palatii Apoſtolici. 69
Pœnæ eorum, qui homicidis favent. 204
Pœnæ eorum, qui in ætate legitima religionis votum emittentes, a profeſſo vitæ inſtituto deficiunt, & ad alios ordines vagantur. 152
Pœnæ eorum, qui poſt ordinis ſuſcepti inſtitutum, & ſolenne votum emiſſum, ſucceſſuque temporis confirmatum, relinquunt regularis vitæ religionem. 153
Pœnæ Epiſcoporum non reſidentium in diœceſi, oviliſque curam negligentium. 208
Pœnæ hæreticorum, ſchiſmaticorum, & eorum, qui iſtis favent. 187
Pœnæ homicidarum, & eorum fautorum. 204
Pœnæ in homicidas conſtitutæ confirmantur. 208
Pœnæ in non ſolventes annatas conſtitutæ irremiſſibiles. 76
Pœnæ jure civili in ambitus reos ſancitæ confirmantur, & extenduntur ad recipientes pecunias & mediatores. 221
Pœnæ reorum homicidii notorii. 209
Pœnæ reſcriptorum & mandatorum Apoſtolicorum executionem impedientibus propoſitæ. 5
Pœnæ Simoniacorum ab Hoſtienſi deſcriptæ. 223
Pompa funebris Cardinalium, quo ſumptu perſolvi debeat. 29
Pontifex hominibus omnibus indulgentias conferre poteſt. 143
Pontifex jus libertatis Eccleſiaſticæ auctoritate ſua defendit. 61
Pontifex novus eligendus non eſt, quamdiu vivit adhuc vetus. 219
Pontifex Romanus beati Petri ſucceſſor eſt. 124
Pontifex Romanus Chriſti vicarius eſt. ibid.
Pontifex ſimoniace electus ſubditorum obedientiam non meretur. 11
Pontifex ſummus litium inter Cardinales exortarum Judex. 19
Pontifici ſimoniace electo nemo obedire tenetur, illiuſque auctoritati detrahere omnibus licet, & nova electione is e pontificio ſolio deturbandus eſt. 11
Populus ædes illius, quem Pontificem fore ſcit, diripit, & conſuetudine inſolenti violentaque ſpoliat. 15
Portiones vicariis perpetuis ita pingues & opimæ aſſignatæ, ut beneficiis unitis fructus & emolumenti nihil accedat, non valent. 51
Poteſtas Cardinalium in Pontifice novo eligendo quæ ſit 21
Poteſtas electi quæ ſit. 10
Poteſtas impertiendarum indulgentiarum a Chriſto Eccleſiæ relicta. 124
Poteſtas juriſdictionalis ordinaria. 57
Poteſtas laicis in clericos nulla eſt. 57
Poteſtas laicis in clericos prorſus interdicta eſt. 60
Prælati & alii monaſteriorum monialium curam habentes, in caſibus tantummodo urgentis neceſſitatis, parvo comitatu ea ingredi permittuntur. 160
Prælati & Epiſcopi parvo comitatu & ſenili monaſteria ingredi poſſunt, in caſibus duntaxat neceſſitatis. 161
Prælati teſtandi facultatem non habentes, locis piis jure legati decimam partem bonorum relinquere poſſunt. 209
Præſtantiores cauſæ miſeriarum hujus ætatis, execrandæ ſunt blaſphemiæ, pœnis eo ſeverius vindicandæ, quo ſegnius in divini nominis injuriam tolerantur. 202
Prætextus exemptionis & privilegii, occaſio ſcandali eſſe non debet. 60
Principes committentes vel permittentes duellum, excommunicantur, fiunt infames, & proſcriptione bonorum multantur. 233
Principes etiam ipſi pœnis latrones recipientium ſubjecti ſunt, ſi & illi tales recipiant. 212
Principes occupantes bona Eccleſiaſtica, & eorum libertati detrahentes, excommunicantur. 68
Privatio non ſolventibus annatas & excommunicatio metuenda eſt. 72
Privilegia de candidatis recipiendis, ita ut certo pacto ingreſſum & debita alia ſolvant, Eccleſiis conceſſa annullentur. 224
Privilegia & facultates conceſſæ Epiſcopis, in gratiam paſtoralis reſidentiæ. 109
Pro pecuniario debito, vel cujuſvis æris crediti quantitate, non poteſt Judex ordinaria vel delegata poteſtate locum vel populum interdicere. 87
Pro præſidio belli ſuſcipiendi adverſus Turcæ furores, Cameræ Apoſtol. cenſus alienandi facultas conceditur. 23
Procedi ſolet in ſtrigas & ſortilegos, ut hæreticos vehementer ſuſpectos, quia ea perpetrant, quæ manifeſta ſapiunt hæreſim. 129
Profeſſio votorum. 141
Promiſſio beneficii facta, ut quis eligatur, eſt Simoniaca. 54
Promovendi ad beneficia & dignitates Eccleſiaſticas, cujuſcunque ordinis & inſtituti, fidei profeſſionem e præſcripta forma cum ſolenni juramento profiteri debent. 4
Promovens indignum ad beneficium aliquod puniendus eſt. 31
Propter pecuniarium debitum, civitas, provincia, & loci publici non poſſunt interdicto ſupponi. 87
Proviſi de beneficiis reſervatis ſedi Apoſtolicæ ejuſdem auctoritate inſcia, pro malæ fidei poſſeſſoribus habentur. 48
Proviſiones beneficiorum ſine ullo pretio denunciandæ ſunt. 222
Publicæ honeſtatis, quæ ex ſponſalibus contrahitur, impedimenti nullus eſt parum frequens eſt uſus, quoniam ſponſalia de futuro quam rariſſime fiunt, longeque major eſt prohibitionis ratio, in matrimonio per verba de præſenti contracto, quam in ſponſalibus de futuro. 162
Publicatio beneficii in frequentiore populi conventu, ubi beneficium conſiſtit, fieri debet. 33
Pueri Judæorum, invitis & reclamantibus parentibus, non debent baptizari. 167
Pugnantes in duello, & duellum permittentes, quacunque cauſa, etiam jure probata, excommunicantur, eiſque ſepultura in loco ſacro denegatur. 233
Purgatorium eſſe, Catholici credunt conſtantiſſime. 124
QUæ beneficiarii habent, empta ad donandum Eccleſiæ alicui diverſæ a ſua, ea donare poſſunt per teſtamentum, vel alio modo. 130
Quæ in decretis Conciliorum minus clara ſunt, Pontificis ſolius interpretatione illuſtrantur. 130
Quæ ſunt in Conciliis œcumenicis reſoluta & decreta, non debent humana opinione impugnari. 199
Qualitas non patrocinatur crimini, quo minus puniatur. 71
Qualitas ordinandorum. 20

Quali-

Qualitas teſtis omni exceptione major eſt, quoties agitur de inquiſitione hæreſis. 186
Qualitates gradus conſanguinitatis remotiores & propinquiores in diſpenſationibus exponendæ ſunt. 164
Qui apoſtatam præſentat ad beneficium, patronatus jure præſentandi privatur. 81
Qui beneficia a ſummo Pontifice impetrant, annatam ſolvere tenentur. 73
Qui bona cultui divino dicata occupat, vel occupata tuetur, fur & ſacrilegus eſt. 118
Qui Cardinalem offendit, Majeſtatis læſæ fit reus. 16
Qui diſciplinæ regularis inſtitutam profeſſus eſt ſemel, perpetuo eidem obligatus manet. 14c
Qui exercet munus electione collatum ante confirmationem, jure ſuo privatur. c4
Qui intra gradus prohibitos ſcienter matrimonium contrahere præſumpſerit, ſpe diſpenſationis conſequendæ carere debet. 163
Qui librorum hæreticorum pruritu avidius titillantur, facile eorum contagione vitioſi & inſani evadunt. 169
Qui libros hæreſis, ut falſi cujuſcunque dogmatis legerit, excommunicatur. 198
Qui nomina aut familiaritatem Cardinalium mentiuntur, ut facilius obtineant gratiam excommunicati, nia adeptis non fruentur. 214
Qui per alios facit, & negotium aliquod exequitur, per ſeipſum facere videtur. 138
Qui per ſex menſes ab obtento beneficio, vel quamlibet eorum partem, officium non dixit, ſolum tenetur ad reſtitutionem pro rata, elapſo vero ſemeſtri, ſi poſt admonitionem in quindecim diebus bis non oraverit, beneficio privandus eſt. 57
Qui perſonis interpoſitis beneficiorum proviſionem venantur, aut ſeipſos in canonico examine offerunt, quo alterius ignorantiæ & imperitiæ fucum præbeant, falſumque tueantur, excommunicandi ſunt. 215
Qui pontificatum ante ſedem vacantem venatus & adeptus eſt, excommunicandus & a dignitatibus omnibus abdicandus eſt. 217
Qui publica officia mercantur pretio, ea ſine gravis & fauciæ conſcientiæ vulnere retinere non poſſunt. 221
Qui rei ſunt ambitus, & pretio mercantur, quod dignitate præſtare non poſſunt, ad officia admiti non debent. 220
Qui res & arma cujuſcunque generis in ſubſidium Saracenorum aut infidelium porrigunt, & ad exteros in detrimentum Chriſtianæ reipublicæ deferunt, Concilii Lateranenſis decreto excommunicati ſunt ipſo jure, & fiunt ſervi capientium, & bonorum omnium amiſſione mulctantur. c75
Qui retinent aut poſſident beneficia Eccleſiaſtica, priuſquam Apoſtolicis literis jus poſſeſſionis probetur, beneficiis illis privantur, & ad alia obtinenda perpetuo fiunt inhabiles 33
Qui ſpe obtinendæ diſpenſationis matrimonium contrahunt in gradibus prohibitis, in poſterum Pontificia gratia per hujuſmodi diſpenſationes non gaudebunt, etiamſi ea copula ſequuta ſit proles. 161
Qui vel perſonas vel nomina mutant, ut facilius aliquid extorqueant potius, quam impetrent, videntur profecto rei falſi. 215
Quis damnum a latronibus viatori illatum præſtare teneatur. 93
Quiſquis per pecuniam ordinatur, ad hoc, ut hæreticus fiat, ordinatur 10
Quod de jure ab initio non conſiſtit, id temporis tractu non confirmatur. 38
RAtio dogmatum legitimorum ab adulterinis diſcernendorum. c27
Receptiones monialium ad ordinem, obligatione alio ſuræ violata, irritæ ſunt. 158
Recitatio horarum canonicarum neglecta, clericum reddit fructuum perceptorum omiſſionis tempore, reſtitutioni obnoxium. 56
Reconciliationes fallaces inter inimicos (quas treugas vocant) ut atrociores injuriæ patentes, damnantur. 238
Regnum Chriſti finem non habet. c53
Regulares extra clauſtra vagantes. 152
Regulares non poſſunt audire confeſſiones ſecularium, niſi approbatione & indulto ordinariorum. 156
Rei confeſſi a vinculis carceris non ſunt ſolvendi, niſi executionis ſententiæ paruerint. 83
Rei homicidii notorii, quibus pœnis ſubjiciantur. 209
Rei perjurii & falſi, qui habeantur. 210
Rei ſunt ſacrilegii, qui res ſacras e templis ſurripiunt, ut eas ad uſus profanos convertant. 201
Relapſus dicitur, qui in hæreſim abjuratam, vel in aliam iterum labitur. 183
Reliquiæ ſanctorum. c35
Res divino cultui dicatæ eximuntur a nomine & jure ſpoliorum. 116
Res divino cultui dicatæ, non teſtamento, non donatione, vel pacto ullo alio, in uſus profanos reſignari poſſunt. ibid.
Res quæcunque bonorum mobilium ſive immobilium, poſt obitum prælatorum, & quarumcunque perſonarum Eccleſiaſticarum, extra urbem Romam decedentium, relictæ, pertinent ad Cameram Apoſtolicam. c80
Reſcriptorum & mandatorum Apoſtolicorum executionem impedientes, pœnis quibuſdam certis coercendi ſunt 5
Reſidentia paſtoralis commendatur. 109
Reſignare, & conſenſum ad reſignandum præſtare, paria ſunt. 55
Reſignatio beneficii legitima, omnem temporis, perſonarumque dolum excludens, certo dierum ſpatio ante obitum firmari debet. 52
Reſignatio beneficii, quam factam mors ſequitur, tanquam fraudulenta & præſumptione fraudis gravata, non ſubſiſtit. ibid.
Reſignationes & jurium conceſſiones, infra quod tempus publicari debeant. ibid.
Reſignationes legitimis de cauſis tantum admittendæ ſunt. 55
Reſponſa a dæmonibus non ſunt expectanda. 225
Reſpublicæ Chriſtianorum tota Eccleſiæ Romanæ ſuppetiis juvatur. 73
Reſtitutio fructuum beneficii. 56
Reſurrectio carnis expectatur a Chriſtianis. c23
Reus homicidii in carcere conſtitutus, non audiendus, nec prius ad locum cædis remittendus, quam hæredum occiſi juri ſatisfecerit. 209.
Ritus in ſacramentorum adminiſtratione a catholicis obſervari ſoliti, ſunt recipiendi. 183
Rudimenta Eccleſ. primæ Rom. in quo jacta fuerint. 128
SAcerdos quilibet jure divino habet auctoritatem abſolvendi, ſed jure Eccleſiaſtico ſuſpenditur. 154
Sacerdotes ab oneribus popularibus immunes ſunt. 147
Sacerdotia reſignanda deponi debent venia ordinarii Epiſcopi. 53
Sacramenta legis novæ a Chriſto inſtituta vere ſeptem creduntur a Catholicis. c23
Sacramenta, licet non omnia, ſingulis hominibus ad ſalutem neceſſaria ſunt. ibid.
Sacræ ſuppellectilis ornamenta non veniunt ſub nomine ſpoliorum, pertinentium ad Cameram Apoſtolic. 2c6
Sacrificium propitiatorium pro vivis & defunctis in Miſſa Deo vere offerri credunt Catholici. c53
Sacrilegium quid ſit. 20c
Sacrilegus puniendus eſt. 70
Sacroſancta generalis Synodus Tridentina explicatam fidei profeſſionem ab omnibus in gradu Eccleſiaſtico con-

ſtitutis fieri jubet. 127
Salvus conductus homicidis non eſt dandus. 205
Sancti una cum Chriſto regnantes invocandi, & venerandi ſunt. 124
Sanctitas loca Deo conſecrata maxime decet. 133
Scriptura ſacra admittitur a Catholicis ſecundum intellectum matris eorum, quæ eſt Eccleſia ſancta Rom. 123
Scriptura Sacra ſecundum interpretationem Eccleſiæ Romanæ accipienda eſt. ibid.
Semel affectum perpetuo manet affectum. 45
Sententia ſequeſtri exequutoria eſt. 85
Sententiæ declaratoriæ in reorum hæreſis favorem latæ contra juriſdictionem, & ſtylum officii Inquiſitionis nunquam tranſeunt in rem judicatam. 191
Sepultura in loco ſacro in duello pugnantibus, & duellum quacunque cauſa, etiam jure probata permittentibus deneganda eſt. 234
Sequeſtrum concedi non debet, niſi jus petentis appareat. 26
Sicarii non ſunt excipiendi hoſpitio. 208
Simonia ambitionis comes eſt. 218
Simonia committitur tam per dantes, quam per accipientes, tam per agentes, quam per conſentientes. 21
Simonia omnis in beneficiis conferendis vitanda. 223
Simoniacæ electionis conſcii, proxenetæ, & mediatores, ad inſtar reorum majeſtatis pœnis ſubjiciuntur. activis, & paſſivis. Cardinalibus vero novum Pontificem aligendi æquiore tramite conceditur poteſtas. 21
Simoniacus dicitur hæreticus. 10
Sortilegi juriſdictione Inquiſitorum pœnis jure ſancitis plecti debent. 226
Sortilegium, quod de jure civili maleficium appellatur, manifeſtam hæreſim ſapiens, ut crimen hæreſis punitur. 229
Spatium ſemeſtre conceſſum Pii IV. decreto contumacibus ad exprimendas cauſæ defenſiones ad annum extenditur, & prorogatur, ita tamen ut ſponte comparentibus duntaxat non captis infra annum faveat, & patrocinetur. 84
Species ſacramenti una ſufficit Catholicis ad Chriſtum totum participandum. 124
Spectacula ferocia & cruenta quæcunque, in quibus tauri, ſævioreſque feræ aliæ introducuntur, prohibenda ſunt. 235
Spectatores duellorum excommunicatione & pecuniaria mulcta plectendi ſunt. 234
Spiritus Sanctus cum Patre Filioque ſimul adoratur, & glorificatur. 123
Spiritus Sanctus Dominus eſt vivificans, ex Patre, Filioque procedens. 123
Spiritus Sanctus loquutus eſt per Prophetas. ibid.
Spolia Eccleſiaſticorum non ſolum Italiæ, verum etiam aliarum provinciarum fuiſſe, ac eſſe reſervata Papæ, quomodo confirmetur. 119
Sponſalia conditionalia honeſtatem publicam non inducunt ante conditionis eventum. 163
Sponſalia pura, & certa, & ex conſenſu valida inducunt honeſtatem publicam. ibid.
Spurii ab officiis, quibus patres eorum olim præfuerunt, arceantur. 20
Statuta, & ordinationes, quæ fiunt in injuriam executionis reſcriptorum, & literarum Apoſtolicarum, nullius ſunt vigoris, aut roboris. 6
Statutum ordinarii auctoritati Pontificis M. detrahit. 6
Suaſores alianationis bonorum Eccleſiaſticorum excommunicandi ſunt. 26
Subditi ejus, qui ſimoniace electus eſt, ab omni obedientiæ vinculo ſoluti ſunt. 21
Subſtantia panis Euchariſtici mutatur in corpus Chriſti. 124
Succeſſor poteſt revocare male alienata. 26
Suffragia appellationum in cauſis maleficiorum, niſi mulctæ pecuniariæ ſumma depoſita, non admittuntur. 93
Suffragia appellationum propenſiores faciunt ad lites animos, & ad flagitia audenda, cum ſententiæ prorogantur, & indeciſæ remanent. 93
Summi Pontificis auctoritatem ſupra Concilium eſſe multis exemplis & Pragmaticæ Sanctionis in Conc. Baſilienſi decretæ abolitione probatur. 126
Suſceptio, & numerus puellarum monialium ex reditibus monaſterii pendi debet, ne penuria gravetur. 159
Synodi cum aliæ omnes, tum Tridentina, a Catholicis approbantur. 123
TEmpla deambulationis, & geſtus inhoneſti loca non ſunt. 133
Tertia declaratio circa impedimenta cognationis, aut affinitatis, & ex fornicatione. 166
Teſtamenta. 99
Teſtamenta, & donationes acquiſitorum ex bonis Eccleſiæ, & in favorem illegitimorum, non tamen hoſpitalibus expoſitorum, & orphanorum inſtituuntur, & annullantur. 105
Teſtes ſingulares regulariter non probant. 41
Thalmud Hebræorum utrumque portentis, commentis, & blaſphemiis in Chriſtum, & fidem Chriſtianam multis refertum, damnatur. 193
Thalmud quatenus rejiciatur, & quatenus recipiatur. ibid.
Tonſores aureæ, argenteæque monetæ pœna ſupplicii ultimi ſunt afficiendi. 231
Trinitatem perſonarum in unitate ſubſtantiæ, Chriſti divinitatem, ejuſque de Spiritu Sancto in utero Virginis Mariæ conceptionem profitetur fides catholica. 1
Tractare de electione Pontificis, Pontifice adhuc vivente, monopolium eſt prohibitum. 219
Traditiones Eccleſiaſticas firmiter teneri debere volunt Catholici. 133
Treuga. 238
Turca occupata Paononia excidium non ſolum Italiæ, verum etiam toti Europæ minatur. 138
VEneratio Sanctorum. 135
Veritas rei geſtæ in diſpenſationum, & aliarum gratiarum impetratione retecta, pœna falſi damnat impetrantes. 141
Via, ne quis hæreticorum librorum veneno inficiatur, ineunda, lectionis eorum prohibitio eſt. 197
Vinum in uſu Euchariſtiæ mutatur in ſanguinem Chriſti. 124
Viri ſanguinum & Deo, & hominibus exoſi ſunt. 206
Vis, ut credat, nemini inferenda eſt. 167
Vita ſeculi venturi ſperatur, & creditur a fidelibus. 123
Unio beneficiorum. 50
Voluntates ultimæ. 99
Vota. 141
Uſus indulgentiarum populo Chriſtiano ſalutaris eſt. 124
Uſus negotiationis omnis quæſtuariæ, & ſordidæ interdictus eſt. 120
Uſus pecuniæ in gratiam commercii, negotiorumque publicarum adinventus eſt. 231
Uſus penſionis in beneficiis monaſteriorum non conceditur. 50

FINIS INDICIS RERUM, ET VERBORUM.

INSTI-

Digitized by Google

INSTITUTIONES
JURIS CANONICI,

QUIBUS

JUS PONTIFICIUM

SINGULARI METHODO LIBRIS IV.
COMPREHENDITUR,

A

JOAN. PAULO LANCELOTTO,
PERUSINO

Conſcriptæ, & in Aula Romana mandato
Pontif. Max. ab illuſtribus Viris
olim recognitæ.

*Rejectis ad finem cujuſque columnæ locis,
unde ſumptæ ſunt.*

Digitized by Google

INDEX TITULORUM.

LIBER PRIMUS.

I. De Jure Canonico.
II. De Jure Divino, Conſuetudine, & Conſtitutionibus.
III. De Eccleſiaſticis Conſtitutionibus.
IV. De Jure Perſonarum.
V. De Epiſcopis & ſummo Pontifice.
VI. De Electione.
VII. Qui eligere, eligive poſſunt.
VIII. De Poſtulatione.
IX. De Confirmatione Electionis.
X. De Conſecratione.
XI. De receptione & auctoritate Pallii.
XII. De vita & honeſtate Prælatorum.
XIII. De officio Archidiaconi.
XIV. De officio Archipreſbyteri.
XV. De officio Vicarii.
XVI. De Coadjutore.
XVII. De Chorepiſcoporum uſu ſublato.
XVIII. De Tranſlatione.
XIX. De Renunciatione.
XX. De Depoſitione, ſeu Degradatione.
XXI. De Sacerdotibus in inferiori gradu conſtitutis.
XXII. De iis, qui in ſacris ſunt conſtituti.
XXIII. De iis, qui ſunt in minoribus ordinibus conſtituti.
XXIV. Communia tam majorum, quam minorum ordinum.
XXV. Qui promoveri non poſſunt.
XXVI. De præbendis & aliis beneficiis.
XXVII. De Collationibus.
XXVIII. De Inſtitutionibus, & Jure Patronatus.
XXIX. De Clericis non reſidentibus.
XXX. De Regularibus, ac Monachis.

LIBER SECUNDUS.

I. De Rerum diviſione, atque illarum adminiſtratione.
II. De Sacramentis.
III. De Baptiſmo, & ejus effectu.
IV. De Sacramento Chriſmatis.
V. De Pœnitentiis, & Remiſſionibus.
VI. De Euchariſtia.
VII. De Extrema Unctione.
VIII. De Sacramento Ordinis.
IX. De Sacramento Matrimonii.
X. De Sponſalibus.
XI. De Nuptiis.
XII. Quæ matrimonium impedire poſſunt.
XIII. De Triplici cognatione.
XIV. De Clandeſtina deſponſatione.
XV. Qui matrimonium accuſare poſſunt, vel contra illud teſtificari.
XVI. De Divortiis.
XVII. De Rebus ſacris, ſanctis, & Religioſis.
XVIII. De conſtruendis, conſecrandis, & reparandis Eccleſiis, & Altaribus.
XIX. De Immunitate Eccleſiarum & ſubjectione.
XX. De immunitate Eccleſiarum & ſubjectione.
XXI. De Cenſibus, Exactionibus & Procurationibus.
XXII. De Capellis Monachorum.
XXIII. De Religioſis domibus.
XXIV. De Sepulturis.
XXV. De Canonica portione.
XXVI. De Decimis.
XXVII. De Rebus Eccleſiæ alienandis, vel non.
XXVIII. De Peculio Clericorum Relictis, & Succeſſionibus eorum.

LIBER TERTIUS.

I. De Judiciis, & illorum diviſione.
II. De Procuratoribus.
III. De Pactis & Tranſactionibus.
IV. De Arbitris.
V. De in jus vocando.
VI. De Dolo & Contumacia, & in Poſſeſſionem miſſione.
VII. De Libelli conceptione, & oblatione.
VIII. De Exceptionibus & Replicationibus.
IX. De Mutuis petitionibus.
X. De Reſtitutione ſpoliatorum.
XI. De Litis conteſtatione.
XII. De Juramento calumniæ.
XIII. Ut lite pendente nihil innovetur.
XIV. De Probationibus.
XV. De Sententiis, & Re judicata.
XVI. De Executione Rei judicatæ.
XVII. De Appellationibus.
XVIII. De Reſtitutione in integrum.

LIBER QUARTUS.

I. De Accuſationibus, Denunciationibus & Inquiſitionibus.
II. De Duplici purgatione.
III. De Simonia.
IV. De Hæreticis, & Schiſmaticis, & Apoſtatis.
V. De Sortilegis, Maledicis, & Sacrilegis.
VI. De Furtis.
VII. De Uſuris.
VIII. De Adulteriis, & aliis conjunctionibus illicitis.
IX. De Crimine falſi.
X. De Homicidio.
XI. De Injuriis, & damno dato.
XII. De Eccleſiaſticis Cenſuris.
XIII. De ſententia Excommunicationis.
XIV. De Eccleſiaſtico Interdicto.
XV. De Suſpenſione.

Digitized by Google

PIO

PONTIFICI MAXIMO
JO. PAULUS LANCELOTTUS
JURECONSULTUS PERUSINUS,
S.

Pontificii Juris Inſtitutiones proximis annis ſuperiorum Pontificum juſſu & nos conſcripſimus, & ſummi viri caſtigarunt, quæ quidem optandum ſane erat, ut iis in lucem prodirent auctoribus, quorum mandato & ſcriptæ & recognitæ fuiſſent, vel ea ſaltem ratione quod Auctores ipſi munera nobis gratiora ac pretioſiora facere conſueverint, & ſæpe non tam quid, quam a quibus accipiant, homines ſoleant perpendere. Sed quando id vel ratio temporum, vel alia quæcunque cauſa fieri non ſinet, illud certe nulla ratione committi debet, ut Juris ſcilicet Pontificii Inſtitutiones ſub alterius, quam ipſius Pontificis nomine appareant, a quo Pontificia omnia jura emanant: velut enim ab Oceano deducta flumina in ipſum tandem refluunt, ita hoc, quicquid eſt operis, quod totum de Romanorum Pontificum Conſtitutionibus derivatum eſt, ad Romanum Pontificem, quaſi ad fontem proprium, redibit. Ad Te autem eo juſtius, quod magnis aliis animi dotibus, quibus ad Pontificatum tibi aditum paraſti, exactiſſimam adjunxiſti Juris hujus cognitionem. Unde perbelle nunc accidit, ut quæ facultas optimum te meliorem reddit, & ad moderandam difficillimis temporibus Chriſtianam Rempubl. inſtructiorem, eam nunc Tu contra, cum Canonum conditor evaſeris, beneficium reponens meliorem ſis redditurus: cujus rei non dubia jam apparent indicia, cum ad reſtituendos antiquos Chriſtianorum mores, atque hæreſes extirpandas, ſanctiſſimas quotidie Conſtitutiones edere non deſiſtas, quæ dubio procul Chriſtiano gregi non minus futuræ ſunt ſalubres iis ipſis, quæ Juris Pontificii, quod nunc tenemus, libros implent, ad illas autem Inſtitutiones hæ noſtræ gradum forte rudioribus facere poterunt. Accipies igitur eas placido ac benigno animo: nam ſi ita contingere ſenſerimus, ad alia promptiores reddemur, & alacriores. Deus Opt. Max. Te nobis diu incolumen, felicemque ſervet.

IN-

Digitized by Google

INSTITUTIONUM JURIS CANONICI LIBER PRIMUS INCIPIT.

JO. PAULUS LANCELOTTUS, J.C. PERUSINUS, JURIS PONTIFICII CANDIDATIS S.

PROOEMIUM.

Libros Juris Pontificii diligenter intuentibus facile apparebit, eos ad quandam imitationem illorum, qui in Jure Civili extant, fuiſſe conſcriptos, atque digeſtos. Nam ut illi Romani Imperatoris, ſic hi Romani Pontificis authoritate potiſſimum nituntur: ac velut illi Romanorum Imperatorum conſtitutionibus, Senatus, aliorumque Magiſtratuum placitis, & JConſultorum reſponſis conſtant, ſic in hoc Pontificum itidem Romanorum ſanctiones, ſacrorum Conciliorum decreta, & ſanctiſſimorum virorum haud diſſimili ordine congeſtæ ſententiæ conſpiciuntur: quæ omnia tam pari poſtmodum ſtudio poſteritas amplexa eſt, & tam eodem ſtylo interpretata, ut inter bonas artes nullæ prorſus ſint, quæ tanta ſimilitudine ſeſe invicem contingant. Non parva hinc nos interdum cepit admiratio, quanam ratione contigerit, ut veluti Imperatorio nomine Cæſarei Juris in certos libros redacta ſunt elementa, non ita etiam ad uſum ſtudioſæ Juventutis ad Jus Canonicum ab ipſis Pontificibus compoſitæ Inſtitutiones reperiantur, cum id, ſi, ut quidem nunc eſt, contemplemur, ædificii cujuſdam referat ſpeciem, januis atque omni propemodum aditu carentis, & una hac tantum diſſimilitudine a Jure Civili ſejungatur. Accedit, quod cum nemo ſit mortalium, qui gloriæ cupidine non tangatur, hoc non ſine magna ſua laude

facturi

facturi videbantur. Sed Veteribus quidem facile id ignoſci poterit, in jaciendis & ſtruendis hujus Juris fundamentis videlicet occupatis, & quaſi materiæ defectu impeditis: at Recentioribus, ejus facultatis tractatibus ad juſtum corpus excreſcentibus, Inſtitutiones inde elicere, & quaſi de rudi marmore ſtatuæ cujuſdam effigiem ducere non difficile fuiſſet: & quæ noſtrorum eſt felicitas temporum, non modo in ea re Illuſtrium Virorum opera uti, verum etiam per ſe id præſtare nonnulli potuiſſent. Sed & horum quidem vitæ brevitate, quidam multiplicium hæreſum, bellorumque tam civilium, quam externorum procellis facile excuſari poſſunt. Quis enim in ſacri Apoſtolatus faſtigio univerſæ Eccleſiæ præſidens, atque orbem ipſum Principum diſcordiis fluctuantem, bellorumque incendiis æſtuantem circumſpiciens, ad ocium literarium varie agitatum animum facile poſſit appellere? Sed hoc nos parum aliquando perpendiſſe videri poſſumus: nam cum in aula Romana difficillimis temporibus degeremus, de Inſtitutionibus Juris Canonici Pontificio nomine conſcribendis, Juſtiniani Imperatoris exemplo, ipſi Romano Pontifici ſuggeſſimus: & quamvis minus forte opportune, de his tamen conſcribendis ab eodem mandatum accepimus, & quantum in nobis fuit, etiam explevimus: ſiquidem intermiſſo ſuperioribus annis prælegendi, ac patrocinandi munere, impenſe operam dedimus, ut per nos hujuſmodi Inſtitutiones componerentur, quæ, ut Pontificio nomine exirent, non indignæ judicarentur: quod quidem ex ſententia nobis ceſſiſſe, ita locupletiſſimum ſummorum Virorum probavit teſtimonium, ut illæ jamjam de manu Pontificis in manus veſtras venturæ crederentur. Sed uſque adeo poſtmodum, cum Romæ ob eam unam rem diu fuiſſemus, ſupremæ manus impoſitio differebatur, ut qui graviſſimis, ac multiplicibus undique ad Sedem Apoſtolicam confluentibus negotiis admodum ſummum Pontificem, & natura ipſa [ut ajebant] valde cunctatorem, diſtentum fuiſſe ignoraverit, magnam illo tempore in curia rerum harum incuriam fuiſſe facile ſuſpicari potuerit. Itaque diutius ſuſtinere non valentes in patriam conceſſimus, Pontifex paulo mox in fata. Sed hæc commentariolo ſufficiat nos aliquando fuiſſe complexos. Ergo ſi cui forte audentiores viſi fuimus, qui tantam rem aggredi tam imbecilli auſi fuerimus, maximis auctoribus, atque adeo mandato ipſo Pontificio hanc temeritatis culpam redimere poſſumus: vel certe id non impune tulimus, qui ob eam rem magnos labores, & impenſas, atque invidorum obtrectationes, neſcio an dicam, fruſtra ſubierimus, utinam non amplius ſubituri. Sed hæc omnia æquiſſimo feremus animo, ſi, quod vehementer ſemper optavimus, noſtra hæc ejuſmodi ſit ſcriptio, quæ ſtudiis veſtris commoda videri poſſit: quod ſane his temporibus futurum non deſperamus, quibus ut nonnullos forte ſacroſancti Pontificii Juris ignoratiône in errores aliquos, atque hæreſes facilius prolabi potuiſſe, ita nunc expeditiore quadam ejus tractatione non tam facile juve-

num

Digitized by Google

num hoc Jure imbutos animos aberraturos veriſimiliter exiſtimare debemus. Unde quamvis non iiſdem, quibus inchoatus fuit Auſpiciis, liber hic noſter in lucem prodeat, in communi ſaltem periculo non fuiſſe nos otioſos, ſed quoquo modo tuliſſe opem, juvabit. Accipite igitur privati quidem hominis, Pontificio tamen mandato, ad Jus Canonicum & ſcriptas & caſtigatas Inſtitutiones: cumque eis nihil ſit comprehenſum, quod (ni fallimur) ſacris Canonibus penitus non conſentiat, ita exiſtimate, ſi de Pontificis manu eas accepiſſetis, fuiſſe id perinde futurum, ac ſi vobis vaſis aureis, ac longe ſplendidiſſimis menſis fuiſſent fercula ſubminiſtrata: nunc cum de manu noſtra, ac ſi fictilibus illa quidem atque exoticis, in ſapore tamen nullam fore differentiam.

IN-

Digitized by Google

INSTITUTIONUM JURIS CANONICI LIBER PRIMUS.

TITULUS PRIMUS DE JURE CANONICO.

Dividitur in tres partes. In prima ponit, unde dicatur Jus Canonicum. In ſecunda, quid ſit. In tertia, ex quibus conſtet. Partes patent. h. d.

JURI canonico daturum operam noſſe oportet, unde talie denominatio deſcendat. Et quidem Jus generale eſt nomen: Canonicum vero dicitur a verbo Græco Κανὼν *a*, quod latine idem ſignificat, quod regula: unde Jue Canonicum Jue regulera non male diaerie: quam denominationem ex eo accepit, quod ex regulis priſcorum Patrum ad rectam vivendi normam inſtitutis deductum fuerit. Eſt igitur Jue Canonicum, quod civium actiones ad finem æternæ beatitudinis dirigit. Conſtat vero in primis id Jue divinæ legis Præceptis, Conſuetudine, & conſtitutionibus: quæ ſingula qualie ſint, diligentius diſpiciemus.

TITULUS II. DE JURE DIVINO, CONSUETUDINE, ET CONSTITUTIONIBUS.

Jus divinum eſt, quod continetur in Lege, & Evangelio, & eſt immutabile. h. d.

JUs divinum eſt, quod in Lege continetur, & Evangelio *b*, atque immutabile ſemper permanet. Sunt *c* enim Legis, & Evangelii præcepta aut moralia, aut myſtica. Moralia præcepta nullam omnino mutabilitatem recipere poſſunt: Myſtice vero, etſi quantum ad ſuperficiem mutata videantur, ſecundum moralem tamen intelligentiam nullam mutationem recepiſſe comperiuntur.

Quid ſit Conſuetudo, & unde duxerit originem, & quam vim habeat. h. d.

§. 2. Jus *d* conſuetudinie poſt naturalem legem ſumſit exordium, ex quo homines in unum convenientes cœperunt ſimul habitare: quod ex eo tempore factum creditur, quo Cain civitatem ædificaſſe legitur. Eſt autem Conſuetudo *e* Jus quoddam moribus inſtitutum, quod pro lege ſuſcipitur. In iis enim rebus, in quibus nihil certi divina ſtatuit Scriptura *f*, mos populi Dei, & inſtituta majorum pro lege tenenda ſunt: & ſicut prævaricatores divinarum legum, ita contemptores Eccleſiaſticarum conſuetudinum ſunt coercendi.

Prava conſuetudo non licet.

§. 3. Hæc tamen de ea conſuetudine intelligere nos oportet *g*, quæ neque divino Juri, neque Canonicis contradicit Inſtitutis: ſi quid autem contra fidem *h* Catholicam uſurpare dignoſcitur, non tam conſuetudo, quam vetuſtas erroris eſt appellanda *i*.

Quid ſit Conſtitutio, & quotuplex: & civiles conſtitutiones, quæ non ſunt contra Evangelium, & canones, ſunt honorandæ, licet ipſis Eccleſia non ligetur.

§. 4. Conſtitutio *a* eſt lex ſcripta. Conſtitutionum autem *b* aliæ Civiles, aliæ Eccleſiaſticæ. Civiles ſunt, quas Princepe, aut Magiſtratus, aut populi ſibimetipſis ſanciunt: quæ quidem ſi Evangeliis, atque Canonicis decretis non ſint contrariæ *c*, ſunt omni reverentia dignæ, atque eis Eccleſia ſæpe contra *d* hæreticos, contra Tyrannos, & quoſcunque pravos nititur: alioquin nullius ſunt momenti, quod uſque adeo obtinet, ut etiamſi quid in eis ſtatutum fuerit, quod Eccleſiarum reſpiciat commodum, nullius firmitatis exiſtat, niſi ab Eccleſia fuerit comprobatum.

Sed nos ad Eccleſiaſticas conſtitutiones ſtylum vertamus, earum originem, ſpecies, & auctoritatem breviter referentes.

TITULUS III. DE ECCLESIASTICIS CONSTITUTIONIBUS.

Canones quibus conſtent, & quotuplicia ſint Concilia, & quæ Concilia univerſalia.

CAnonum *e* quidem alii ſunt ſtatuta Conciliorum, alii decreta Pontificum, aut dicta Sanctorum. Conciliorum vero alia ſunt univerſalia, alia provincialia, alia vero Epiſcopalia. Univerſalia ſunt, quæ Sancti patres ex univerſo orbe *f* in unum convenientes juxta fidem Evangelicam & Apoſtolicam condiderunt.

Initium univerſalium Conciliorum celebrandorum poſt Apoſtolos cœpit temporibus Conſtantini: & ipſorum celebrandorum eſt apud ſedem Apoſtolicam auctoritas.

§. 2. Quorum *g* celebrandorum initium poſt ſanctiſſimos Apoſtolos a temporibus Conſtantini Magni cœpit: ipſe enim primus, cum fervente perſequutione docendarum plebium commoditas minime daretur, Chriſtianis, ut libere congregarentur, facultatem præſtitit. Legitima *h* vero Conciliorum univerſalium aggregendorum poteſtas, & auctoritas eſt penes ſedem Apoſtolicam, quæ *i*, ſi Romanus Pontifex intereſſe impediatur, unum, vel plures ſpeciales ad hoc legatos conſtituere ſolet.

Quatuor ſunt principalia Concilia: Nicænum, Conſtantinopolitanum, Epheſinum, Calcedonenſe.

§. 3. Inter *k* cætera autem Concilia quatuor ſunt, quæ totam principaliter Chriſtianam fidem complectuntur, quaſi quatuor Evangelia; Nicænum ſcilicet, Conſtantinopolitanum, Epheſinum, & Chalcedonenſe: in quibus velut in quadrato lapide ſanctæ fidei ſtructura conſurgit.

Inter diſcordantia Concilia præponitur ſententia ejus, quod eſt majoris auctoritatis.

Hhhhh §. 4.

a Can. 1. diſt. 3 b diſt. 1. in ſum. a can. fin. §. his itaque diſt. 6. d can. fin. §. jus vero conſuetudinis. diſt. 6. e can. conſuetudo. 1. diſt. f can. in iis rebus 11 diſt. g c. conſuetudinis. §. cum vero. & c. ſeq. diſt. 12. h. c. conſuetudinem. d. diſt. 11. i c. conſuetudo. 8. diſt.

a Can. conſtitutio. 2. diſt. b 3. diſt. in ſum. a gl. p. can. cum ad verum. 96. diſt. d can. 1. in fin. & can. ſeq. diſt. 10. e can. 2. §. porro. diſt. 3. f can. 1. in princ. verſ. ſub hoc diſt. 15. g can. 1. in princ. diſt. 15. h diſt. 17. in ſum. in fin. & can. 1. & ſeq. d. diſt. i quibus, forte, k can. 2. §. inter. cætera. & can. ſeq. diſt. 15.

Digitized by Google

§. 4. Alia vero Concilia, quæ ductu Sancti Spiritus congregata, & celebrata fuerint, proximum ab iſtis ſibi locum vindicant. Quod ſi quando inter eos diſcors ſententia inveniatur, illius ſententia magis eſt tenenda, cujus antiquior & major eſt auctoritas.

Provincialia Concilia quæ ſint, & quam auctoric. habeant.

§. 5. Provincialia *a* Concilia ſunt, quæ propter Eccleſiaſticas cauſas, & altercationum ſedationes per ſingulas provincias, convocante Metropolitano Epiſcopo omnes provinciales Epiſcopos, & cathedralium Eccleſiarum capitula, celebrari placuit. Hæc autem neque diffiniendi *b*, neque generaliter conſtituendi vim aliquam habent: ſed tantum curandi, ut id ſervetur, quod alias ſtatutum eſt, & quod generaliter, ſeu ſpecialiter obſervari præceptum eſt, licet interdum & quæ ab his recte ſtatuta ſunt, etiam Catholica Eccleſia ſuſcipiat.

Quæ ſint Epiſcopalia Concilia, & qui ipſis ligentur.

§. 6. Epiſcopalia Concilia ſunt, quæ Epiſcopus in ſua diœceſi ſingulis annis *c* convocat, dum inter ſuos Abbates, Preſbyteros, & Clericos cognoſcit. In iis, ſi quid ab Epiſcopo ſtatutum fuerit, nec ſubditi extra diœceſim conſtituti, neque ignorantes (niſi ſit ignorantia ſupina) ligantur. Quamobrem paſtoralis officii cura poſtulat, ut, quæ in illis conſtituta fuerint, Epiſcopus ſuis plebibus nota facere non omittat.

Decreta Pontificum Romanorum æquipollent decretis Conciliorum.

§. 7. Decreta *d* quoque Pontificum Romanorum canonibus Conciliorum pari poteſtate exæquantur. Nam ſi id demum hodie probatur, quod ſedes Apoſtolica probavit, & quod illa repulit, rejicitur: multo magis quæ ipſa pro Catholica fide pro ſacris dogmatibus diverſo tempore ſcripſit, debent ab omnibus reverenter recipi.

Scripta Sanctorum non inſerta Juri communi, ſecundum poſt decreta Pontificum Romanorum locum obtinent.

§. 8. Alia *e* ſane eſt cauſa eorum, quæ ſancti viri, vel ſacræ paginæ interpretes ſcripta reliquerunt: nam quæ ſacris canonibus interſerta comperiuntur, parem cum eis obtinent firmitatem: cætera vero poſt ſcita Pontificum auctoritatem tenent: nam licet divinarum ſcripturarum interpretes ſcientia Pontificibus interdum præcedant, quia tamen ſtatuendi poteſtate deſtituuntur, in ſcripturis quidem exponendis illis quandoque præponuntur: in cauſis vero diffiniendis ſecundum poſt eum locum habere merentur. Aliud eſt *f* enim cauſis terminum imponere, aliud ſcripturas diligenter interpretari, cum in negotiis diffiniendis non ſolum neceſſaria ſit ſcientia, verum etiam poteſtas.

Jus Canonicum verſatur circa Perſonas, Res, & Judicia.

§. 9. Verſatur autem jus canonicum circa tria: circa perſonas, res, & judicia.

Verum quia poſteriora duo ad perſonas referuntur, videamus prius de perſonis: parum enim eſſet illa noſcere, ſi perſonæ ignorentur, quarum cauſa illa ipſa conſtituta ſunt, & per quas ea omnia adminiſtrantur.

TITULUS IV.
DE JURE PERSONARUM.

Chriſtianorum quidam ſunt Laici, quidam Clerici: & Clericorum quidam ſunt in Sacerdotio conſtituti, quidam in ſacris, non in ſacerdotio, quidam nec in ſacerdotio, nec in ſacris.

PErſonarum *g* genera duo ſunt: unum Laicorum, alterum vero Clericorum. Laici, qui & populares dici poſſunt, ſunt, quibus licet temporalia poſſidere, uxorem ducere, cauſas agere, inter virum, & virum judicare. Clerici ſunt, qui divinis officiis mancipati ſunt, & quos ab omni ſtrepitu ceſſare convenit.

Videamus igitur de iis, qui divinis officiis ſunt aſcripti: nam ſi cognoverimus, quæ iſtæ perſonæ ſunt, ſimul etiam & qui Laici ſint, intelligemus. Horum autem quidam ſunt in ſacerdotio, quidam in ſacris, quidam nec in ſacerdotio, nec in ſacris. Rurſus eorum qui in ſacerdotio conſtituti ſunt, quidam ſunt in altiore gradu, vel ordine poſiti, quidam vero in inferiore. Videamus igitur primum de his ſacerdotibus, qui in altiore gradu poſiti ſunt, proxime de his, qui in inferiora, ac ſubinde de his, qui tantum in ſacris ordinibus conſtituti ſunt, viſuri, & demum de his, qui nec in ſacerdotio, nec in ſacris reperiuntur.

a *Diſt.* 17. *per totum.* & *can. propter. diſt.* 18. b *d. diſt.* 18 *c.* 18. *in ſum.* c *can. pen. In Palea* 18 *diſt.* & *c. ſicut olim extr. de accuſ.* d *can.* 1. *per totum diſt.* 19 e *diſt.* 20. *per totum.* f §. *ſed aliud in ſum. d. diſtinct.* 20. g *can. duo ſunt genera.* 12. *quæſt.* 1.

TITULUS V.
DE EPISCOPIS, ET SUMMO PONTIFICE.

Epiſcoporum ordo eſt tripertitus, & Patriarchæ primum poſt Papam locum tenent.

IN altiori grado conſtituti ſunt Epiſcopi. Eſt autem *a* Epiſcoporum ordo tripertitus: alii enim ſunt Patriarchæ, ſive Primates: alii Archiepiſcopi: alii ſimpliciter Epiſcopi. Patriarchæ *b* ſunt, qui primum poſt Romanum Pontificem locum tenent: quales Conſtantinopolitanus, Alexandrinus, Hieroſolymitanus, Antiochenus. Appellantur autem Patriarchæ, quia ſummo honore funguntur, quaſi Patrum Principes: unde ob dignitatis excellentiam, & crucem *c* iis deferre, & ab Epiſcopis, & Archiepiſcopis appellationes recipere jure permittitur.

Archiepiſcopi ſunt Præſules Epiſcoporum unius provinciæ.

§. 2. Archiepiſcopi *d* ſunt unius provinciæ Epiſcoporum Principes, & Præſules. Provinciæ ſiquidem *e* longo ante adventum Chriſti tempore maxima ex parte diviſæ erant: quæ diviſio poſtmodum ab Apoſtolis, & eorum ſucceſſoribus renovata eſt. Itaque ubi dudum Primates erant ſeculi, noſtros Patriarchas, vel Primates leges Eccleſiaſticæ poni juſſerunt. In civitatibus autem Metropolitanis, quæ minores Judices habebant, illi hodie præſunt, qui Metropolitanorum, aut Archiepiſcoporum nomine deſignantur. Ad hos igitur inter ſuos Suffraganeos cognoſcere pertinet: a quibus tamen ſi diutius illi habiti, & accepti fuerint, ad Primates, aut ſedem Apoſtolicam appellare poterunt.

Epiſcopi ſunt qui præſunt majoribus populis, & Latine ſpeculatores appellari poſſunt, & magna eſt ipſorum in Eccleſia auctoritas.

§. 3. Simpliciter autem Epiſcopi ſunt *f*, qui majoribus populis, & frequentioribus civitatibus præſunt. Ii ſpeculatores latine dici poſſunt: Epiſcopus enim quaſi ſpeculator in Eccleſia præpoſitus eſt: mores enim, & vitam populorum infra ſe poſitorum ſpeculatur, & perſpicit. Horum autem non modica in Eccleſia eſt auctoritas: nam præter ligandi, ſolvendique poteſtatem, & viſitandi diligentiam, ſoli ſacrum chriſma conficiunt *g*, ſoli Dei altaria, & Eccleſias conſecrant, & pollutas repurgant, Clericos ordinant, ſuſpendunt, & deponunt: ad hos pertinet excommunicatio, purgationis indictio, diſpenſatio, ſolennis pœnitentiæ impoſitio.

Quod inferiori conceditur, multo magis conceditur & ſuperiori.

§. 4. Quod autem diximus, prædicta ſolos Epiſcopos efficere poſſe, non eum habet intellectum, quaſi Archiepiſcopi, & Primates non eandem habeant poteſtatem, ſed quod Presbyteris, & cæteris inferioribus illa non conceduntur.

a *Can.* 1. *verſ. ordo. diſt.* 21. b *d. can.* 1. §. *Patriarchæ.* c *C. antiq. Patriarchalium. extr. de priv.* d *can.* 1. *diſt.* 21. e *c.* 1. *diſt.* 99. f *can.* 1. §. *Epiſcop. diſt.* 21. g *can.* 1. *verſ ad Epiſcop. diſt.* 29. *can. quamvis. diſt.* 68. & 26. *q.* 6. *per totum.*

Digitized by Google

tur. Ridiculum enim eſſet cogitare Epiſcopis illa quidem permitti, Archiepiſcopis, & Primatibus, qui Epiſcopis præſunt, eadem denegari.

Papa eſt ordinarius omnium ordinariorum, & Eccleſiæ Romanæ omnes Eccleſiæ ſubſunt.

§. 5. Sicut autem Petrus Apoſtolus primus fuit Apoſtolorum, ita & Eccleſia ſuo nomine conſecrata, Domino inſtituente, prima eſt, & caput cæterarum: & qui illi præeſt, cæteros Epiſcopos antecellit: unde ad eam, tanquam ad matrem *a* atque apicem, omnes majores Eccleſiæ, & Epiſcopi recurrent, a qua quaſi a quodam capite, dona velut in corpus omne diffunduntur. Ipſa autem tanquam omnium magiſtra, celſiora ſede reſidens, a quoquam judicari non poterit. Quinimo velut tempore Noe omnes extra arcam poſiti, diluvii vaſtitate conſumpti ſunt: ſic extra Petri naviculam conſtituti, æternæ damnationis fluctibus obruentur.

TITULUS VI.
DE ELECTIONE.

Duobus modis creantur Epiſcopi.

PRomoventur autem tam Epiſcopi, quam Prælati cæteri, aut per electionem, aut per poſtulationem.

Quid ſit Electio, & quod ad unum jus eligendi habentes citari debent, alias non valet electio: & non citatus poteſt habere ratam electionem.

§. 2. Cæterum, ut prius de electione dicamus, Electio nihil aliud eſt, quam hominis alicujus ad dignitatem, vel fraternam ſocietatem Canonice facta vocatio: nam cum viduatæ providendum eſt Eccleſiæ, debent cuncti, qui eligendi jus habent, legitime citari, ut electioni interſint. Quod ſi vel in unius perſona fuerit id omiſſum, irritam reddit electionem talis omiſſio. Sæpe etenim reſcriptum eſt, magis hac in re unius obeſſe contemptum, quam multorum a contradictionem *b*: plane ſi is, qui citatus non fuerit, ratam adveniens habere velit electionem, [illegible] *c*.

Abſens poteſt uni de Capitulo votum ſuum demandare. h. d.

§. 3. Sed & ſi quis caſu aliquo ad electionem accedere fuerit impeditus, votum ſuum uni, vel pluribus de Capitulo demandare minime prohibendus erit.

Procurator ad eligendum non poteſt unum procuratorio, alium proprio nomine eligere, niſi habeat mandatum de eligenda certa perſona.

§. 4. Et ſi tantum uni votum ſuum quis demandaverit, & is nomine ſuo, alium mandantis nomine in ſcrutinio nominandum duxerit, nihil agit, niſi de certa eligenda perſona mandatum acceperit: quo caſu in illam mandantis, in aliam ſuo nomine jure conſentire poterit.

Duobus procuratoribus ad eligendum datis in ſolidum, non poſſunt ambo eligere, ſed erit melior conditio occupantis: & ſi non appareat de prioritate in occupando, præponitur electus a Capitulo, vel primo nominatus in procuratorio h. d.

§. 5. Quod ſi pluribus in ſolidum vices ſuas quis commiſerit, non quidem omnes reddere votum poterunt (quia vota dirigere poſſent in diverſos, ſicque res non haberet exitum) ſed erit occupantis melior conditio: & ſi ita concurrant, ut inter eos prior non appareat, is admittetur duntaxat, quem vel Capitulum, vel pars major elegerit: vel ſi concordare nequeant, is, qui primus in inſtrumento, vel literis procurationis nominatus fuerit.

Non poſſunt plures deputari ad eligendum non in ſolidum. h. d.

§. 6. Sin autem plures non in ſolidum conſtituti fuerint, eadem ratione nullus eorum admittendus erit, ſibique mandans imputet, qui ſic eos imprudenter conſtituerit.

Non poteſt votum in electione reddi per literas.

§. 7. Sed cum abſens reclamante Capitulo extraneum conſtituere nequeat, videamus, an, ſi nullus de collegio valit eſſe procurator, ſaltem per literas votum ſuum reddere valeat: & ſane, cum non ante electionem, ſed in ipſa electione ſecrete, & ſigillatim duntaxat ſingulorum vota ſint exprimenda, per literas reddi non poterunt.

Superius dicta non habent locum in electione Papæ, in qua multa ſunt ſpecialia. h. d.

§. 8. Sed hæc quidem in aliorum Epiſcoporum, non in Romani Pontif. electione obtinent. In hujus enim nec ulla neceſſaria eſt citatio, nec alii quis abſens votum ſuum demandare permittitur. Alia quoque in eo ſpecialiter conſtituta ſunt, quæ ex Decretalium libris decentius eſt, quam hic accipere.

Electio celebratur tribus modis, & quomodo per inſpirationem: & quod Laici non per inſpirationem, ſed per conſpirationem dicuntur eligere. h. d.

§. 9. Celebratur autem electio tribus modis *a*, per inſpirationem, per ſcrutinium, & per compromiſſum: per inſpirationem, ut cum electores nullo præcedente tractatu, quaſi divini Spiritus impulſu, ſimul omnes in unum repente conſentiunt, & ſimul unum nominant: quod ſi forte Laici prece, vel precio *b* corrupti aliquem concordibus clamoribus petant, is non tam per inſpirationem, quam per nefariam conſpirationem nominatus, omni penitus electionis fructu merito carere debet.

Quomodo dicatur celebrari electio per ſcrutinium, & qui ſint ſcrutatores. h. d.

§. 10. Per ſcrutinium fieri dicitur electio, cum præſentibus omnibus, qui debent, volunt, & poſſunt commode intereſſe, tres de collegio fide digni aſſumuntur, qui ſecrete, & ſigillatim vota cunctorum diligenter exquirunt, & demum in ſcripturam redacta publicant. Quo facto collatione habita is demum cenſetur electus, in quem vel omnes, vel major, & ſanior pars Capituli ſtatim conſenſerint.

Pars minor eligentium, ad infringendam majoris partis electionem, poteſt opponere de propria auctoritate ac zelo, & de meritis electi. h. d.

§. 11. Quod ſi eligentium vota ita ſe diviſerint, ut hinc quidem electorum pars numeroſior conſiſtat, inde minor, ſed quæ non minus ex auctoritate eligentium, quam ex meritis electi ſanior appareat, ad infringendam partis numeroſioris electionem facultas erit minori, & de auctoritate ipſorum eligentium, & de meritis eorum, qui electi fuerint, opponere.

Contra electionem factam a duabus partib. non poteſt opponi[a] *niſi de nullitate voti alicujus eorum dictorum partium* h. d.

§. 12. Hoc tamen tunc obtinebit, cum non magnus in altera parte contigerit exceſſus: cæterum ſi quando e duabus electionibus celebratis pars altera eligentium alia duplo major numero deprehendatur, contra hujuſmodi electores ad extenuationem meriti, vel auctoritatis ipſorum paucioribus vel electo ab eis opponendi facultas non erit, quanquam, ſi quid opponere voluerint, quod votum illius, cui opponitur, nullum ipſo jure redderet, id eis minime cenſetur interdictum. Vocantur autem viri tres de collegio ſumti, Scrutatores, eo quod ſingulorum vota diligenter ſcrutentur.

Quomodo per compromiſſum celebretur electio, & quod arbitri non ſervantes formam compromiſſi nulliter eligunt h. d.

§. 13. Per compromiſſum celebratur electio, cum plures idonei viri eliguntur, in quos omnium vice eligendi certo modo facultas & poteſtas transfunditur, qui arbitri compromiſſi fines diligenter cuſtodire debent, ſcituri, ſi quid non ſecundum demandatam formam egerint, nullum habiturum eſſe juris effectum.

Hhhhh 2 Pate-

a C. antiqua. extr. de privil. b quod ſicut in fin. princ. d. tit. de elect. c d. c. quod ſicut in fin. princ. d C. ſi quis juſto. §. porro. de elect. in 6. e C. ſi quis juſta in princ. de elect. in 6.

a C. perpetuo ubi præſumpt. 8. Helia. de elect. in 6. b C. ſi ergo 8. q. 1. & c. 2. de electian. extra. e C. ſi quando contigerit de elect. in 6.

Digitized by Google

Poteſtas arbitrorum non expirat re non integra, etiam non ſecuta electione. h. d.

§. 14 Quod *a* ſi intra terminos conſtiterint, quod ab eis geſtum fuerit, uſque adeo ratum habendum erit, ut etiam non ſecuta electione, re tamen non integra, demandata ſibi poteſtas revocari non poſſit

Oſtendimus, quibus modis electio celebretur: conſequens nunc eſt, ut videamus, & qui poſſint eligere, & in quos cadere poſſit electio.

TITULUS VII.
QUI ELIGERE, ELIGIVE POSSUNT.

Quibus jus eligendi competat. h. d.

JUs igitur Prælatum eligendi ad Canonicos hodie, & ad viduatæ Eccleſiæ pertinet collegium. Sed & ſi qui conſuetudine, vel præſcriptione, pacto, vel privilegio fuerint muniti, ab electione minime ſunt excludendi.

Impuberes, & non conſtituti in ſacris non poſſunt eligere. h. d.

§. 2. Sed neque in pupillari ætate conſtituti, neque ii, qui ſacris ordinibus non ſunt decorati, ſunt admittendi. Abſurdum enim eſſet, ſi ad tanti ponderis res explicandas ii, quorum nullum eſt animi judicium, & ad ſacra tractanda ii, qui nondum illa attigerunt, aſſumerentur.

Excommunicatus minore excommunicatione eligit: ſecus majore.

§. 3. Illud quæſitum eſt, an excommunicati ad eligendum admitti poſſint. Et ſane, ſi minoris excommunicationis vinculo tantum fuerint innodati, ab electione arcendi non ſunt: Anathemate autem percuſſi ab omni penitus eligendi facultate repelluntur.

Suſpenſus a canone eligit; ſecus ab homine.

§. 4. In ſuſpenſo quoque non abſimilis obtinet diſtinctio. Si enim quis per ſolam canonis diſpenſationem ſuſpenſus ſit, electioni intereſſe minime prohibetur: ſi vero per Judicis ſententiam anathematizato ſimilis habebitur.

Eligere a ſuperiore prohibiti, abſentes, hæretici non poſſunt eligere.

§. 5. His quoque & illi annumerari debent, quibus a ſuperiore, ne eligant, interdictum eſt. Item abſentes, qui tamen ſi legitimis cauſis ad electionem accedere impeditos eſſe ſe docuerint, aliis de Capitulo votum ſuum demandare ſecundum ea, quæ proxime *b* expoſuimus, minime ſunt prohibendi. Hæreticis autem, vel non Catholicis indiſtincte jus eligendi adimitur.

Ob non ſervatam formam, & ob negligentiam eligentium, electio devolvitur ad proximum ſuperiorem. h. d.

§. 6. Interdum tamen accidit, ut ii, quibus ab initio jus eligendi competit, eo jure poſtmodum priventur: ut puta, ſi qui aliter, quam per præſcriptas formas eligere tentaverint: item qui per tempus conſtitutionibus diffinitum in eligendo negligentes fuerint: quo caſu ad proximum ſuperiorem eligendi poteſtas devolvitur.

Electio facta de indigno, jus eligendi transfert ad Romanum Pontificem.

§. 7. Alia ſane *c* cauſa eorum eſt, qui ſcientes indignum eligunt, aut poſtulant: nam licet & ii eligendi jure priventur, id tamen non ad Primatem, aut Archiepiſcopum, ſed immediate ad ſummum Pontificem devolvitur.

Laici non poſſunt. h. d.

§. 8. Laicis *d* quoque, etiamſi Principes ſint, nullo neque conſuetudinis, neque præſcriptionis, neque conventionis jure ad electionem aſpirare permittitur. Patroni tamen circa jam factam electionem non indecenter poſtulatur aſſenſus.

Qualem Epiſcopum eſſe oporteat. h. d.

§. 9. Oportet autem eum, qui in Epiſcopum eligendus ſit [cum Ars ſit artium, regimen animarum] ætate maturum eſſe, naturalibus illæſum, corpore integrum, fama candidum, literis inſtructum, religioſum, prudentem, temperatum, caſtum, hoſpitalem, manſuetum, irreprehenſibilem, ſecundum ea, quæ latius infra *a* dicturi ſumus. Si enim ad ſeculares honores ſine ſuffragatione meritorum indignum eſt perveniri, & notari ambitus ſolent, quos probitatis documenta non adjuvant: quam diligens, ac prudens habenda eſt diſpenſatio divinorum munerum, & Eccleſiaſticarum dignitatum.

Minor triginta annis, excommunicatus, ſuſpenſus, & non conſtitutus in ſacris, & ſchiſmaticus non reconciliatus, non poſſunt eligi.

§. 10. Igitur is, qui ad Epiſcopalem dignitatem promovendus eſt, annos natus eſſe debet non minus triginta *b*: nam ea ætate Dominum *c* & baptizatum eſſe, & concionatum fuiſſe legimus: alioqui ſi quis minor fuerit, eligi non poterit. Idem *d* juris eſt in iis, qui aut excommunicationis, aut ſuſpenſionis vinculo ſunt innodati. Sed nec ii *e*, qui in ſacris ordinibus non ſunt conſtituti, ſaltem ſubdiaconatu, neque ſchiſmatici eligi debent.

Eligentes indignum per triennium eligi non poſſunt. h. d.

§. 11. Illi *f* quoque, qui ſcienter indignum eligunt, non ſolum eligendi poteſtate privandi ſunt, verum etiam per triennium, ut ab aliis poſſint eligi, ſe ipſos inhabiles reddunt.

Neophytæ non poſſunt eligi.

§. 12. Neophytæ *g* quoque in Epiſcopos ordinari prohibentur: indecens enim eſt, & valde præpoſterum, eum fieri magiſtrum, qui nondum didicit eſſe diſcipulus. Appellantur autem Neophytæ *h*, qui propoſitum ſacræ religionis noviter aſſumpſerant.

TITULUS VIII.
DE POSTULATIONE.

Quid ſit poſtulatio. h. d.

POſtulatio *i* eſt ejus, qui eligi non poteſt in Prælatum, concors Capituli facta petitio.

Qui non animi vel corporis vitio, ſed aliter non poteſt eligi puta minor XXX. annis, vel ſpurius poteſt poſtulari.

§. 2. Sciendum eſt enim quoſdam eſſe, qui quamvis eligi non poſſint, poſtulari tamen minime prohibentur. Quæ res ita videtur poſſe commode diffiniri, ut quicunque non animi, vel corporis vitio, ſed ob alterius defectum qualitatis eligi impediantur, iidem tamen poſtulari poſſint. Ex hoc apparet *k*, eum, qui trigeſimum annum nondum complevit, item in minoribus ordinibus conſtitutum, aut laicum, item naturalibus læſum *l*, licet eligi non poſſint, poſtulari tamen poſſe.

Epiſcopus & electus debent poſtulari, non eligi: ſecus Abbas, & alii inferiores. h. d.

§. 3. Epiſcopus *m* quoque cum propriæ ſit alligatus Eccleſiæ, ad aliam tranſitum facere non poteſt: ea propter non eligendus, ſed poſtulandus erit. Non idem juris eſt *n* in Abbatibus, & cæteris Prælatis infra Epiſcopalem dignitatem conſtitutis: iſti enim, licet propriæ Eccleſiæ videantur alligati, nihilominus eligi poſſunt: proprium tamen non deſerunt monaſterium, niſi licentia legitime impetrata.

TI-

---

1. a C. *in cauſis. ext. eod. tit.* b *ſupra tit. præced §. ſed. reſi. omis.* c *d. c. quanquam. de elect. in 6.* d *d. c. ſacroſanct. in fin. & c. cum terra. in fin. eod. tit. cap. nobis. ex. de jure pat.*

a *Infra, de vit. & honeſtat.* b *c. cum in cunctis. extr. de elect.* c *can. Presbyter. diſt. 78.* d *ſup. eod. tit. §. illud. & §. ſeq.* e *can. de Syracuſanæ. in fin. diſt. 28. c. a multis. de ætate & qualitat.* f *c. cum in cunctis. §. fin. & c. cum Vinanniſes. & c. per inquiſitionem, extr. de elect.* g *can. can. 1. diſt. 48.* h *can. 2. eod. diſt* i *gl. in ver. vera poſtulatio. c. 1. de poſtulat. in 6.* k *gl. in c. fin. extr. de poſtulat. & c. cupientes. §. denique de elect. in 6.* l *c. innotuit. extra, de elect.* m *d. c. ubi gl. extra, eod. tit.* n *c. nullus religioſus &c. ſi Abbatem, de elect. in 6.*

TITULUS IX.
DE CONFIRMATIONE ELECTIONIS.

Electus debet intra menſem conſentire electioni, alioqui alius poterit eligi. h. d.

NUnc videndum eſt de confirmatione. Sciendum eſt itaque inprimis, Gregoriana conſtitutione *a* in Lugdunenſi Concilio cautum fuiſſe, ut electores, quamprimum commode poſſint, operam dent, ut electi conſenſum habeant: quem ſi infra menſem, ſine cauſa legitima cognita, electus accommodare diſtulerit, jure, ſi quod ei fuerat ex tali electione quæſitum, ſtatim carere debere: electoreſque ad aliam electionem libere poſſe convolare.

Electus poſt conſenſum electioni præſtitum, vel notitiam habitam, debet intra menſem ad ſedem Apoſtolicam iter arripere, & quanto citius poterit, confirmationem obtinere.

§. 2. Eadem conſtitutione *b* cavetur, electum infra tres menſes poſt conſenſum electioni præſtitum, ſi nullum juſtum impedimentum obſiſtat, confirmationem a ſuperiore Prælato petere debere: alioqui trimeſtri ſpatio elapſo electionem eſſe penitus irritandam. Sed cum interdum eveniet, ut aliquorum locorum vicinitas minus exigat, aliquorum diſtantia prolixius tempus expoſcat conſultiſſime Nicolaus *c* III. ſanxit: ut electi, quorum electionum confirmationes ad ſedis Apoſtolicæ examen deducit, immediate ſubjectio, vel appellatio interjecta devolvit, infra menſem poſt conſenſum, vel habitam de ipſorum electione notitiam, ad ſedem ipſam Apoſtolicam iter arripiant, & quanto citius commode poterunt, cum omnibus juribus coram ſede Apoſtolica perſonaliter comparere nitantur, ſuarum electionum confirmationes petituri: aliaque inſuper adjecit, quibus Eccleſiarum periculoſis vacationibus ac malignantium ſubterfugiis, electorumque incommodis facile occurritur: quæ non ſolum in electionibus, verum etiam in poſtulationibus obtinere voluit.

Non confirmatus non poteſt res Eccleſiæ adminiſtrare. h. d.

§. 3. Quamdiu *d* autem quis confirmatus non eſt, rerum Eccleſiaſticarum adminiſtrator eſſe non poteſt. Quod ſi negotiis Eccleſiæ, ad quam vocatus eſt, ſeſe temere ingeſſerit, omni jure quod ei per electionem quæſitum fuerit, ſtatim privandus erit: nullo neque Oeconomatus, nec procurationis prætextu excuſandus.

Electo non eſt obediendum, niſi literis confirmationis oſtenſis. h. d.

§. 4. Petet igitur is, qui confirmatus eſt, ab Apoſtolica ſede literas, confirmationis ſuæ tenorem continentes, illiſque oſtendet, ad quos ea res pertinet: alioqui nulli eum abſque dictarum literarum oſtenſione recipere tenebuntur. Quod & in promotione apud dictam ſedem facta, & in conſecrationis, vel benedictionis munere, locum ſibi vendicat.

Confirmatio non conceditur, niſi cum cauſæ cognitione. h. d.

§. 5. Is autem *e*, ad quem confirmatio pertinet, diligenter examinare debet & electionis proceſſum, & perſonam electi: eſt enim hoc generale, ut ad eum pertineat examinatio, ad quem manus impoſitio ſpectat. Et cum omnia rite concurrunt, tunc munus ei confirmationis impendat. Quod ſi ſecus factum fuerit, non ſolum dejiciendus erit indigne promotus, verum etiam indigne promovens puniendus. Nihil eſt enim quod Eccleſiæ Dei magis officiat, quam ſi indigni ad regimen aſſumantur animarum. Quod cum in cunctis ſacris ordinibus ſibi locum vendicet, in Epiſcopo tamen multo fortius: qui ad curam aliorum poſitus, in ſe ipſo debet oſtendere, quomodo cæteros in domo Dei oporteat converſari. Quod ſi forte eligentium vota in duas ſe diviſerint partes, is confirmatoris judicio alteri præferendus erit, qui majoribus juvatur ſtudiis & meritis.

a *C. quam ſit. de elect. in 6.* *b* *d. c. quam ſit. de elect. in 6.* *c* *C. cupientes. de elect. in 6.* *d* *Cap. avaritiæ, de elect. in 6.* *e* *C. nihil eſt. in princ. extra, de elect.*

Si unus ſit poſtulatus, alius electus præponitur electus æque idoneus, niſi poſtulantium ſit duplo major numerus. Qui tamen ſi ignoranter indignum poſtulaverint, nec poſtulatio, nec electio valet: ſed ſi ſcienter, electio tenet. h. d.

§. 6. Et *a* ſi vacante Eccleſia, ſciſſo in duas partes Capitulo, alius quidem electus fuerit, alius vero poſtulatus, quæri poteſt, electio, an confirmanda, an vero poſtulatio ſit admittenda? in qua ſpecie ſi tam poſtulatus, quam electus ſint idonei, reſponſum eſt: ſi poſtulantium numerus ſit eligentium duplo major, utique poſtulationem eſſe admittendam: ſin id minus, electionem confirmandam. Sed ſi poſtulantes indignum neſcii poſtulaverunt, nec poſtulatio, nec electio rata habenda erit: ſi ſcienter & prudenter, erit electio confirmanda.

In confirmatione facienda citandi ſunt, quorum intereſſe poteſt. Et calumnioſe opponentes puniuntur. h. d.

§. 7. Illud *b* etiam confirmante obſervare oportet, ne dum nimia in confirmando celeritate utitur, contra doctrinam Apoſtoli proprium effectum juri & æquitati præponat. Itaque ſi coelectus aliquis, vel contradictor appareat, ante confirmationem nominatim vocandus eſt: alioqui ſi nemo apparet in foribus Eccleſiæ, in qua electio facta eſt, generaliter edicendum erit, ut ſi qui ſint, qui confirmationi futuræ velint opponere, ad contradicendum in aſſignato peremptorio termino præſentes eſſe debeant. Quæ omnia locum habent, ſive concorditer electio fuerit celebrata, ſive non. Sciant autem ii, qui contra electionem opponendum duxerint, ſe, ſi probationibus deſtituti fuerint, ab omni pœnitentiæ præſidio excluſos, legitimis pœnis eſſe ſubjiciendos.

Poteſt diſpenſari cum electo ſchiſmatico, ſi nullum ordinem a ſchiſmaticis ſuſceperit. h. d.

§. 8. De *c* illo dubitari contingit, an ejus, qui abjurato ſchiſmate ad unitatem Eccleſiæ rediit, confirmanda ſit electio? & reſponſum eſt: ſi a ſchiſmaticis nullum ſuſceperit ordinem, & ejus electio canonice celebrata deprehendatur, poſſe illam diſpenſative confirmari.

Confirmatus & nondum conſecratus exercet ſolum, quæ ſunt juriſdictionis, non quæ ſunt ordinis. Et nemo dat quod non habet. h. d.

§. 9. Igitur confirmatione ſecuta, inter electum & perſonas eligentium, hoc eſt, Eccleſiam, ſpirituale conjugium *d* contrahitur. Quapropter confirmatus liberam ſuper illis ſtatuendi nanciſcitur facultatem. Hoc autem ſic intelligi oportet *e*, ut eorum quidem quæ juriſdictionis ſunt, ut puta, corrigendi, excommunicandi, jusjurandum exigendi, conferendi, confirmandi, & iis ſimilium, libera confirmato permiſſa ſit tractatio: ea vero, quæ non juriſdictionis, ſed ordinis ſunt *f*, veluti Clericorum ordinationes, benedictiones virginum, depoſitiones, Eccleſiarum & altarium conſecrationes, ante propriam conſecrationem peragere prohibetur. Neque enim ratio ſuadere videtur, ut quis in alios id conferre poſſit, quo eundem indigere dignoſcitur. Quod ſi conſecratus ſit, non ſolum quæ juriſdictionis, verum etiam quæ ordinis ſunt, exequi poterit.

TITULUS X.
DE CONSECRATIONE.

Conſecratio expediri debet intra tres menſes poſt confirmationem. h. d.

DEbet igitur is qui canonice electus, confirmatus, & examinatus eſt, noviſſime conſecrari. Quod *g* quidem, ne Eccleſia Paſtoris quaſi deſtituta ſolatio aliquod patiatur incommodum, intra tres menſes

a *C. ſcriptum eſt, extr. de elect.* *b* *c. fin. de elect. in 6.* *c* *c. quia diligentia. extr. de elect.* *d* *c. c. §. ſicut autem. extr. de translat. Epiſc.* *e* *Gl. fin. c. tranſmiſſa. extr. de elect.* *f* *c. quod ſicut. §. præterea. & d. gl. fin. extr. de elect.* *g* *can. 2. diſt. 75.*

poſt electionem, niſi legitimum ſubſit impedimentum, expediri debet: alioqui ſi Metropolitanus, aut ii, ad quos ea res pertinet, negligentes fuerint, Eccleſiaſticis condemnationibus ſubjiciandi erunt.

Conſecrationi intereſſe debent ad minus tres Epiſcopi, alioqui non valet. h. d.

§. 2. Ordinationi autem intereſſe debent non ſolum Metropolitanus, verum etiam comprovinciales Epiſcopi, qui numerum conficiant trium. Nam & B. Jacobus, qui Juſtus appellatus eſt, a Petro, Joanne, & altero Jacobo Apoſtolis ordinatus eſt: ſucceſſoribus ſuis ſcilicet formam dantibus: ut non minus quoque tribus Epiſcopis, cæteris quoque aſſenſum præbentibus Epiſcopus ordinetur. Quod ſi ab uno, vel duobus Epiſcopis ordinatio expedita fuerit, taliter ordinatis, ut Epiſcopi nominentur, a ſanctis patribus interdicitur: ergo ſi nomen non habent, officium qualiter habebunt? Evocandi ſunt igitur a Metropolitano e Suffraganei; qui ſi omnes concurrunt, bene eſt: ſi aliqui convenire non poſſunt, ſui præſentiam per epiſtolam facere debent.

Archiepiſcopus impeditus, conſecrationem ſui ſuffraganei alteri committere poteſt.

§. 3. Quod ſi Metropolitanus vel infirmitate, vel alia juſta cauſa ita præpediatur, ut ſuorum Suffraganeorum aliquem conſecrare non valeat, alicui Coepiſcoporum vices ſuas demandare poterit, a quo conſecrandus munus conſecrationis recipere tenebitur.

Deficientibus Epiſcopis comprovincialibus, advocandi ſunt Epiſcopi vicinæ provinciæ.

§. 4. Illud quæſitum eſt, ſi in provincia, in qua olim plures Epiſcopi fuerint, unum tantum remanere contigerit, quid fieri debeat, cum nec ſolus ordinare poſſit, & nullos, quos convocet, habeat provinciales. De hoc in Sardicenſi Concilio *b* ſtatutum legitur, ut ſuperſtes Epiſcopus convocet Epiſcopos vicinæ provinciæ, & cum ais comprovinciales ſibimet Epiſcopos ordinet.

Quomodo ſit explicanda conſecratio. h. d.

§. 5. Congregatis *c* igitur hora Dominicæ lucis tertia Epiſcopis, & ſcrutinio cum precibus celebrato, duo ſupra caput ordinandi Evangelii codicem tenentes manus imponant, & uno ſuper eodem benedictionem fundente, cæteri, qui *d* ſunt, manibus ſuis caput ejus tangant, atque illud una cum manibus ſacro chriſmate deliniant: quo demum peracto Eccleſiæ Romanæ, atque ejus Pontificibus fidelitas ſecundum formam Gregoriani reſcripti juranda erit.

TITULUS XI.
DE RECEPTIONE, ET AUCTORITATE PALLII.

Pallii receptio non eſt differenda: & volens aliquid palliando objicere, debet jurare de calumnia, & intra duos menſes objecta probare: alioqui tenetur ad pœnam talionis.

HOc ad amplius Metropolitanum proſpicere oportet, ut pallii petitionem, & receptionem non differat: cum ſibi ſine pallio Epiſcoporum conſecrationem minime permiſſam ſcire debeat. Eſt autem Pallium Metropolitanorum inſigne ornamentum, quod de corpore B. Petri ſumitur, paſtoralis officii plenitudinem deſignans: cujus receptio, ut citius expliceretur, noviſſime conſtitutum eſt, ne per cujuſvis criminis objectionem forte palliando faciendam differri poſſit: niſi objicientes corporali juramento præſtito firment ſe, nec agere quicquam callide, ac de objectis promotam fidem, hoc eſt, intra bimeſtris temporis ſpatium afferant, ad talionis, vel extraordinariam pœnam ſe Præſidis obligantes arbitrio, ſi objecta minime probaverint. Quod ſi contradictores iſta facere renuerint, eorum objectionibus nequaquam obſtantibus ad ipſius traditionem pallii procedendum erit.

Metropolitanus ſolum in ſua provincia, & certis diebus pallio utitur, & pallium perſonam ſequitur, & ideo commodari non poteſt.

§. 2. Sed eo nec ſemper, nec ubique Metropolitanus uti poterit (id enim ſoli Romano Pontifici *a*, dum Miſſarum celebrat ſolemnia, permittitur), verum in ſua tantum provincia, ac certis duntaxat diebus. Et cum perſonam pallium non tranſeat *b*, nec alteri commodari poterit: & cum eo quiſque ſepeliendus erit.

Pleraque dicta de creatione Epiſcoporum habent locum etiam in aliis Prælatis.

§. 3. Hæc de creandis Epiſcopis dixiſſe ſufficiat: nunc de illorum vita, ac qualis eorum debeat eſſe converſatio, pleraque & de cæteris Sacerdotibus intellectari pauca expediamus.

TITULUS XII.
DE VITA, ET HONESTATE PRÆLATORUM.

Qui præcellit dignitate, debet & innocentia præcellere. h. d.

DEbet *a* igitur Epiſcopus eſſe ſine crimine, & cunctum populum, cui præeſt, converſatione, & innocentia præcellere. Quæ ita enim erit ædificatio diſcipuli, ſi ſe magiſtro intelligat eſſe præſtantiorem; nam Epiſcopus inſtruere, & admonere omnes debet: nemo autem recte monitoris perſonam ſuſcipit, niſi qui moribus ſuis aliorum errata condemnat. Quod non ſolum de Epiſcopo, ſed etiam de omnibus, qui domui Dei deſerviunt, intelligi oportet: quia vehementer Eccleſiam Dei deſtruit meliores Laicos eſſe, quam Clericos: quæque in aliis membris Eccleſiæ vacant a culpa, ſæpe in Sacerdotibus habentur illicita.

Epiſcopus cavere debet ab improborum commercio, & in corrigendo non minus charitatem, quam poteſtatem exercere debet. h. d.

§. 2. Ab improborum quoque commerciis abſtinebit: malorum enim conſortia bonos corrumpunt. Habebit igitur ſecum honeſti teſtimonii clericos, qui poſſint irreprehenſibiles inveniri: & ſi quando illos, ſive etiam Laicos inter ſe diſſidere contigerit, ad pacem magis, quam ad judicium compellat, inque illis corrigendis plus agat benevolentia *d*, quam ſeveritas: plus charitas, quam poteſtas: neque dominari magis, quam conſulere ſubditis cupiat, ne quod proviſum eſt ad concordiam, tendat ad diſſidium.

Prælatus in corrigendo debet miſcere ſeveritatem lenitati. hoc dicit.

§. 3. Cum lenitate tamen ſeveritas miſcenda eſt; nam miſericordiæ multum demitur, ſi ſeveritate omnino ſit deſtituta; ideoque Rectoribus ineſſe debet juſte conſulens miſericordia, & pia ſæviens diſciplina: ut nec in diſciplinæ rigore benignitatem manſuetudinis, nec rurſus in manſuetudine diſtrictionem deſerant diſciplinæ: quodque ſeverius caſtigare neceſſe eſt, non ſævientis plectatur animo, ſed medentis.

Prælatus non debet tolerare perverſos. h. d.

§. 4. Præterea cavendum eſt, ne perverſe agentes connivendo toleret. Culpam enim facientis habet, qui, quod poteſt, negligit emendare: & error, cui non reſiſtitur, approbatur.

Epiſcopus orationi debet inſiſtere. h. d.

§. 5. Inprimis autem orationi & prædicationi inſiſtat: Nam præconis officium ſuſcipit, quiſquis ad ſacerdotium accedit: hinc eſt, quod ſuper Paſtores primos in linguarum ſpecie Spiritus Sanctus inſedit. Populum itaque prædicando doceat, ſed illa doceat, quæ a Deo ipſa didicerit *e* non

a Can. 1. & ſeq. diſt. 64. & can. 2. diſt. 65. b can. fin. d. 65. c can. 2. diſt. 75. d. can. 1. diſt. 100.

a C. ad honorem. eod. tit. extr. b c. 2. eod. tit. c can. unum orarium verſ. oportet. Epiſc. d. 25. d can. licet pleraque. 4. diſt. 45.

non quæ illi caro, vel humanus ſenſus ſueſerit. Eapropter ſacris libris jugirer inſiſtare illum oportet *a*: nec enim ſufficit Prælatis bona converſatio, niſi addatur ſcientie doctrina.

Epiſcopus hoſpitalis eſſe debet, & liberalis. h. d.

§. 6. Sed *b* nac niramque ſibi ſufficere credat, nam largem quoque manum habere debet, & neceſſitatem patientibus ſubvanire, alienam inopiem ſuam credens. Res ſues inter hiſtriones, venatores, aut aucupes minime diſpenſet: pauperes potius in hoſpirio recipiat, & facilius exemplo ſuo ad hoſpitalitatem ſubditos attrahat.

Prælatus debet ſobrius eſſe, prudens, & peritus, non ſolum peritia literarum, verum etiam negotiorum.

§. 7. Sobrius ſit, non vinolentus *c*: non ſit percuſſor *, & ed vindictam facilis: imo in omni genare rerum agendarum prude tiam ſecum habeat: ſi enim mancum, aut debilem ſencta contingere nequaquam lex divina permittit, quanto magis doni cœleſtia diſpenſatores eſſa non convenit, (id quod eſt deterius) mente debilitatos?

Epiſcopus non debet ſecularibus negotiis ſe implicare. h. d.

§. 8. Sicut autem Epiſcopum nullo errore conveait involvi, ita nulla debat cupiditate corripi, & propterea lucri cupidus eſſa prohibetur, & alieni ariam honeſto negotio *d*, ut ſibi victum, & neceſſaria quærat, operam dare. Nam & Dominus negotiatores de templo verberatos expuliſt & Apoſtolo teſte, nemo militans Deo implicat ſa negotiis ſecularibus.

Pudicitiæ ſtudioſus eſſe debet Epiſcopus. h. d.

§. 9. Pudicus *e* quoque debet eſſe, & moribus, & verbis pudorem præſeferre. Eapropter Maguntino Concilio *f* ſtatutum legitur, ut nullus Sacerdos fœminas, de quibus ſuſpicio poteſt eſſe, retineat: ſed neque matrem, aut amitam, aut ſoroiam retinebit: quia & in illis inſtigante diabolo ſcelus perpetratum reperitur, aut in pediſſequis earum. Itaque domeſticarum *g* quoque perſonarum immoderatam familiaritatem vitabit.

Qualis quis ſit interius, debet per exteriora demonſtrare. hoc dicit.

§. 10. Oportet *h* item Epiſcopum, cæteroſque Eccleſiaſticis officiis mancipatos per decentiam habitus extrinſeci morum intrinſecam honeſtatem indiaare: & ideo, ſi præterquam ex cauſa urgenti indumantis præter ordinis ac officii decorem, præſertim publice, luxurienter, illorum impudentia variis modis non minus recentioribus, quam antiquis Pontificum decretis coercetur. In ſumma cum pro populo Epiſcopi Suffragatores ad Deum parentur, neceſſe aſt ut omni genere virtutum ejus gratiem habere nitantur: quia cum is, qui diſplicet, ad intercedendum mittitur, irati animus ad deteriora provocatur.

TITULUS. XIII.
DE OFFICIO ARCHIDIACONI.

Archidiaconus eſt a Jure conſtitutus Vicarius, & quaſi oculus Epiſcopi, & inter Clericos cognoſcit, viſitat, & corrigenda emendat, & ardua ad Epiſcopum defert, de cujus licentia poterit etiam excommunicare. h. d.

QUoniam vero gravis, & lata eſt Paſtoralis officii cura, recte conſtitutum eſt, ut aliqui in Eccleſia ſint, qui una cum Epiſcopo onus ferant, & ſui Prælati valeant ſublevare ſolicitudinem. Talis eſt Archidiaconus *i*, qui major poſt Epiſcopum, & ejus Vicarius reperitur. Cujus vigilantia, & ſolertia uſque adeo in domo Dei excubare debet, ut oculus Epiſcopi non immerito meruerit appellari. Ea propter debet is audire jurgia ſingulorum, & quæ corrigenda, & emendanda videtir, corrigere & emendare. Quod ſi qua ſuerint ita ardue, quæ per eum commode non poſſint terminari, ad Epiſcopum ſuum deferet. Diſpicier quoque, ut Primicerius, Sacriſta, & Cuſtoe injuncti ſibi muneris ſolicitudinem diligenter exequantur. Sed & tertio quoque anno, ſi Epiſcopus non poteris, univerſam Parochiam circumira debet, & cuncta, quæ ordinatione vel emendatione indigere viderit, ſecundum canonicas ſanctiones corriget, & ſi Epiſcopi auctoritas acceſſerit, excommunicationis etiam ſententiam feret.

TITULUS XIV.
DE OFFICIO ARCHIPRESBYTERI.

Archipresbyter eſt vicarius Epiſcopi, circa divina: & Archipresbyterorum duæ ſunt ſpecies. h. d.

NOn abſimiles Archidiaconis Archipresbyteri habentur: nam & ii Prælati ſui circa ſpiritualia curam ſublevant *a*. Horum autem duplex eſt ſpecies: alii enim urbani ſunt, alii autem exteri. Urbani ſunt, qui Præſulis ſui abſentis circa divina in urbe vicem ſuſtinent, aut præſentis curam minuunt: ut officium inchoando, celebrando, & benedicendo, & cunctis providendo, quæ Sacerdorum miniſtario perfici debent.

Quæ ſit poteſtas foraneorum Archipresbyterorum. h. d.

§. 2. Exteri ſunt *b*, qui circa ſingulas plebes conſtituti, non ſolum vulgi ſolicitudinem gerunt, verum etiam Presbyterorum, qui per minores titulos habitant, vitam jugi circumſpectione cuſtodire debent: qui licet ſuis præſint plebibus, ut Epiſcopus matrici præeſt Eccleſiæ: nihil tamen contra ſui Præſulis ordinare decretum audere debent.

Obtinentes aliquam præpoſituram, debent etiam habere ejus præpoſituræ ordinem. h. d.

§. 3. Admonendi *c* ſunt autem ii, qui præpoſituræ alicujus adminiſtrationem canonice volunt obtinere, ut non ſolum nomen, verum etiam ordinem habere ſtudeant. Unde *d* niſi qui Archidiaconatum tenent, Diaconi: aut qui Archipresbyteratum, Presbyteri infra annum fiant, emittent honorem, etiamſi juſta cauſa prohibente Presbyteri, aut Diaconi eſſe non potuerint.

TITULUS XV.
DE OFFICIO VICARII.

Vicarius Epiſcopi non poteſt inquirere, punire, privare beneficiis, vel eadem conferre, niſi hæc ſpecialiter ſibi committantur h. d.

PEr Vicarium quoque, cum Epiſcopus per ſe ipſum deſervire, & reſidere rationabili cauſa prohibetur, aut præſens omnibus commode par eſſe non poteſt, Epiſcopalis repræſentatur auctoritas. In quo tamen illud advertendum eſt, quod licet per generalem officii commiſſionem Vicario factam *e*, cauſarum cognitio transferatur: poteſtas tamen inquirendi, corrigendi, aut puniendi aliquorum exceſſus, ſeu aliquos a ſuis beneficiis vel adminiſtrationibus amovendi, vel beneficia conferendi (niſi ſpecialiter conceſſa ſit) non transfertur.

Habens curam animarum in diverſis Eccleſiis, vel Laicus non poteſt conſtitui Vicarius.

§. 2. Debet autem Epiſcopus circumſpectus eſſe, ne Laicum Vicarium ſibi conſtituat. Indecorum *f* eſt enim, Laicum hominem viros Eccleſiaſticos judicare: nec in uno eodemque officio debet diſpar eſſe profeſſio. Quod etiam lege divina prohibetur, dicente Moyſe, *Non arabis in bove & aſino.* Inde & Honoriana conſtitutione cavetur *g* ut Epiſcopus

a *Diſt.* 36. *& ſeq.* b *diſt.* 42. c *diſt.* 44. *in ſum. & per totum* * *diſt.* 45. d. *can* a. 21. *q* 3. *& per totum.* e *in ſum. diſt.* 43. f *c.* 1. *extr. de cohabit. Cl. & mul.* g *diſt.* 43. *in ſum. & per totum* h. *diſt.* 40. *& Cl.* 2. *eod. tit. de vit. & honeſt. præl.* i *c.* 1. *& 2. ad hæc nos. extr. eod. tit. & per totum. can.* 1. *verſ. Archidiaconus. diſt.* 25. *& can. Diaconi* 22. *diſt.* 93.

a *Can.* 1. *verſ. Archipr. d.* 25. b *c. fin. eod. tit.* c. *Cl.* 2. *d. etat. & qual.* d *can* 2. *diſt.* 60. e *c.* 2. *& cap. ſeq. eod. tit. in* 6. f *can. in nona actione* 26. *q.* 7. g *c. fin. extr. eod. tit.*

Digitized by Google

copus eum, qui perpetuam Vicariam obtinet, per ſubtractionem proventuum, vel ipſius Vicariæ ablationem compellat, ut ſe in Presbyterum promoveri faciat.

A Vicario appellatur ad Archiepiſcopum: Ab Archidiacono ad Epiſcopum. h. d.

§. 3. Inter Vicarium autem, & Archidiaconum illud intereſt, quod a Vicario non ad Epiſcopum, ſed Archiepiſcopum [a]: ab Archidiacono vero, niſi aliud Eccleſiarum inducat conſuetudo, ad ipſum, cui immediate ſubjacet, Epiſcopum erit appellandum.

TITULUS XVI. DE COADJUTORE.

Ex cauſa datur Epiſcopo coadjutor, cujus datio ad ſedem Apoſtolicam ſpectat. h. d.

Accidit [b] etiam interdum, ut Paſtor ſenio aut corporis valetudine impeditus, aut ſanæ mentis conſilio deſtitutus, ſuper ſuum gregem excubias ducere non poſſit: eapropter vir providus, & honeſtus illi in coadjutorem adjungendus eſt, per quem tam Epiſcopo, quam populo utiliter conſulatur. Cujus datio, cum de cauſis majoribus eſſe conſtat, ad ſedem Apoſtolicam, nulla obſtante conſuetudine, referenda eſt. Quod tamen ſic intelligi oportet, ſi non in remotis partibus explicanda ſit: cæterum, ſi procul ab Apoſtolica ſede Epiſcopus impeditus deget, tunc ſecundum Bonifacianæ conſtitutionis tenorem providendum erit.

Etiam inferioribus ab Epiſcopis dandus eſt coadjutor: & utriſque de facultatibus Eccleſiæ erit ſubveniendum. h. d.

§. 2. Nec [c] ſolum Epiſcopis dandus erit coadjutor, ſed etiam, ſi res exigat, inferioribus: unde, ſi vel Eccleſiæ Rectorem, vel Archidiaconum ita morbo aliquo contigerit impediri, ut Eccleſiaſticis miniſteriis vel nullo pacto, vel non niſi cum ſcandalo intereſſe poſſint, eis quoque coadjutor adhibendus erit: & ita res temperanda [d], ut utrique juxta facultates Eccleſiæ vitæ neceſſaria miniſtrentur.

TITULUS XVII. DE COREPISCOPORUM USU SUBLATO.

Corepiſcoporum uſus ſublatus eſt. h. d.

Erant olim & Corepiſcopi, quibus circa plurima cum Epiſcopis miniſteriorum communis erat diſpenſatio: quorum tamen inſtitutio tam in Romana ſede, quam in aliis totius orbis Eccleſiis, tanquam improba, & ſupervacanea, eſt penitus interdicta [e].

Matrimonium ſpirituale diſſolvitur translatione, renuntiatione & depoſitione. h. d.

§. 2. Vidimus hucuſque de ſpirituali fœdere conjugii, quod inter Epiſcopum, & Eccleſiam contrahitur, quod electione vel poſtulatione initiari, firmatione ratificari, conſecratione intelligitur conſummari: item de moribus, & Vicariis, & adjutoribus Epiſcoporum: tractemus nunc, quibus modis Epiſcopus ab Eccleſia removetur: & ſic quomodo tale conjugium præter mortem diſſolvitur. Contingit autem id tribus modis: Translatione, Renuntiatione, & Depoſitione, ſeu degradatione: de quibus ſingulis videamus, ac primum de Translatione.

TITULUS XVIII. DE TRANSLATIONE.

Translatio inducta eſt ex utilitate, & ex neceſſitate: & neceſſitate ceſſante translatio irritatur. h. d.

Translationes, quæ & mutationes [a] nuncupari poſſunt, inſtitutæ ſunt utilitatis & neceſſitatis gratia. Utilitatis, cum Epiſcopus ab ea civitate, cui præpoſitus eſt, in aliam transfertur, in qua magis proficere poſſe veriſimiliter exiſtimatur. Sic olim princeps Apoſtolorum de Antiochena civitate ſe Romam tranſtulit, ut ſcilicet ibidem copioſius proficere poſſet. Neceſſitate [b] vero nonnunquam Epiſcopalium ſedium mutationes fieri ſolent, hoſtium urgente metu. Sed hoc caſu, ſi civitatem, de qua effugerit Epiſcopus, ab hoſtibus liberari, [c] & ad priorem ſtatum contigerit revocari, ad eam expulſus revertetur.

Epiſcopos transferre ad ſolum Romanum Pontificem pertinet. h. d.

§. 2. Sciendum eſt autem Epiſcoporum translationes, non etiam inferiorum, ad ſolum Apoſtolicæ ſedis Antiſtitem certiſſima ratione pertinere [d]: neque ſuper his matrimoniis quicquam præter ejus aſſenſum immutari debere, aut poſſe. Quod obtinet non ſolum, ſi Epiſcopus eſt conſecratus, verum etiam ſi tantum canonice fuit electus, & confirmatus: Cum (ut ſupra diximus) poſt electionem, & confirmationem, inter perſonas eligentium & electi, conjugium ſit ſpirituale contractum.

Qui propria auctoritate ſe ad aliam Eccleſiam contulerit, & habita carebit, & ambita. h. d.

§. 3. Ea propter [e] quicunque avaritia ducti, aut ambitione impulſi, Eccleſiæ ſuæ mediocritate deſpecta, ad majorem ſeſe plebem propria auctoritate tranſtulerint, a cathedra repelli debent aliena, & carere propria: ut nec illis reſideant, quos per ſuperbiam ſpreverunt: nec illis, quos ob avaritiam vel ambitum concupiverunt. Sicut enim vir [f] non debet adulterare uxorem ſuam: ita nec Epiſcopus temere Eccleſiam, ad quam electus fuit, relinquere, ut alteri ſeſe conjungat, etiamſi a populo fuerit attractus.

Quod conſtitutum eſt in Eccleſiis Epiſcopalibus, trahitur etiam ad Eccleſias inferiores. h. d.

§. 4. Non abſimilis Juris ratio obtinet in Presbyteris [g], & cæteris infra Epiſcopalem dignitatem conſtitutis. Nam ſi vel qualibet cauſa, propria, quis auctoritate [h] cum altero ſuum beneficium permutare voluerit, uterque proprii beneficii jacturam faciet. Beneficiorum enim, & præbendarum permutationes generaliter fieri prohibentur [i]: præſertim pactione præmiſſa, quæ circa ſpiritualia, vel ſpiritualibus annexa, ſemper labem ſimoniæ continent: licet poſſit Epiſcopus de uno loco ad alium aliquos transferre, ut qui uni loco minus ſunt utiles, alibi ſe valeant utilius exercere.

Si permutatio beneficiorum completa eſt ex una parte, & per alteram ſtat quo minus impleatur, reſtituitur pars ad ſuum beneficium. h. d.

§. 5 Subventum [k] tamen eſt ei, qui de permutatione cum alio habito tractatu præbendam ſuam cum reſignaſſet, ab alio qui cum permutationis tractatum habuit, & qui poſtea ſuam reſignare recuſat, deceptus eſt, cum enim deceptis, & non decipientibus Jura ſubveniant, licet is, qui renuntiaverit, a ſe beneficium abdicaſſe videatur, tributa tamen eſt ſimplicitati venia conſtitutumque ut ad reſignatum beneficium reverti poſſit.

Collatio de beneficiis cauſa permutationis vacantibus facta aliis quam permutantibus, non tenet. h. d.

§ 6 Et generaliter, ne conceſſione Juris utentibus, præſertim circa ſpiritualia, illudatur, ſi qua beneficia ex

a C. Romana. de app. in 6. b C. 1 de Cl. ægrot. vel debil. in 6. c Per totum tit. extr. de Cl. ægrot. d C. 1. §. præſenti quoque de Cler. ægrot. in 6. e Can. Corepiſcopo. & ſeq. diſt. 68.

a Can. mutationes. 7 q. 1. b. can. ſciat frater. & ſeq. d. c. q. 1. c. can. paſtoralis officii d. 7 q. 1. d. can. 2. & fin. extr. eod. tit. de translat. Epiſc. e c. quanto. extr. eod. tit. f Can. ſicut vir. 7. q. 1. g can. ſicut alterius. in fin. d. 7. q. 1. h Cap. cum olim. magiſter. extr. de rerum permutat. i Cap. quæſitum extr. de rerum permutat. k Cap. cum univerſorum. extr. de rerum permutat.

Digitized by Google

cauſa permutationis aliquibus reſignata, aliis quam ipſis permutare volentibus conferantur, nullius firmitatis erit ipſa collatio.

Non obſtantibus expectationibus, beneficiorum permutatio fieri poteſt. h. d.

§. 7. Quinimo *e* ſi in diœceſi aliqua quidem forte auctoritate Apoſtolica beneficia proxime vacatura expectent, illi tamen, qui ſecundum formam juris ſua beneficia in eadem diœceſi ad ordinarii collationem ſpectantia libere, ac ſine fraude in manibus Epiſcopi reſignaverint, nonniſi ea cauſa permutationis reſignaturi, ab hujuſmodi expectationibus circa faciendam permutationem minime impedientur.

TITULUS XIX.
DE RENUNTIATIONE.

Quid ſit Renuntiatio, & quibus ex cauſis poſſit renuntiari. h. d.

PEr renuntiationem quoque quis ab Eccleſia ſua removetur. Eſt autem Renuntiatio juris proprii ſpontanea refutatio. Ea vero, propter quæ Epiſcopus poteſt cedendi licentiam poſtulare, hæc ferme habent *b*, conſcientia criminis, debilitas corporis, defectus ſcientiæ, malitia plebis, grave ſcandalum, & irregularitas perſonæ.

Quale debeat eſſe crimen, ob quod renuntiari poſſit. h. d.

§. 2. Propter *c* conſcientiam criminis cedendi poteſt licentia poſtulari, non cujuslibet, ſed duntaxat illius, propter quod ipſius officii executio poſt peractam pœnitentiam impeditur.

Qua debilitas corporis renuntiandi cauſam præbeat. h. d.

§. 3. Non abſimilis *d* juris ratio in debilitate corporis obtinet: nam non quælibet, ſed ſolum illa legitimam renuntiandi præſtat cauſam, per quam quis ad exequendum officium paſtorale redditur impotens; cum interdum non plus hortetur ſenilis debilitas aliquem cedere, quam maturitas, quæ in ſenibus eſſe ſolet, quem in ſuo ſuadeat officio permanere.

Magnus defectus ſcientiæ tribuit legitimam cauſam renuntiandi. h. d.

§. 4. Propter *e* defectum quoque ſcientiæ plerunque poteſt quis petere ceſſionem: quia cum illa circa ſpiritualem adminiſtrationem ſit potiſſimum neceſſaria, & circa curam temporalium opportuna, Præſul, qui in utriſque commiſſam ſibi debet Eccleſiam regere ſalubriter, ei renuntiat, ſi quomodo ipſam regere debeat, ignoret. Quanquam autem deſideranda ſit eminens ſcientia in paſtore, in eo tamen mediocris tolerari poteſt: quia imperfectum ſcientiæ poteſt ſupplere perfectio charitatis.

Malitia plebis juſtam tribuit renuntiandi cauſam: item vitatio ſcandali. h. d.

§. 5. Propter malitiam *f* quoque plebis cogitur interdum Prælatus ab ipſius regimine declinare: veluti quando plebs tam duræ cervicis exiſtit, ut apud ipſam amplius proficere non poſſit. Item pro gravi ſcandalo *g* vitando, cum aliter ſedari non poteſt, licet Epiſcopo petere ceſſionem, ne plus temporalem honorem, quam æternam videatur affectare ſalutem.

Ob irregularitatem poteſt renuntiari. h. d.

§. 6. Item *h* ob irregularitatem: puta ſi bigamus. Quod ſi forte de legitimo matrimonio non ſit natus, licet hujuſmodi irregularitatem ſubticere non potuerit, ſi tamen & culpa latet, & cauſa, cum eo, qui ſuum laudabiliter implevit officium, injuncta ſibi competente pœnitentia, poterit non minus utiliter, quam miſericorditer diſpenſari.

Gratia laboris fugiendi non poteſt renuntiari. h. d.

a C. unic. de rerum permut. in 6. b C. niſi cum pridem extr. eod. tit. c d. c. niſi. § propter. extr. eod. tit. d d. c. niſi. §. alia vero. e d. c. niſi § pro defectu. f C. niſi. §. propter malitiam. g d. c. niſi. §. pro gravi. h d. c. niſi. §. perſonæ.

§. 7. Cæterum *a* ob alias cauſas renuntiationem affectantes audiendi non ſunt: dum forte aliqui laboris anguſtias declinantes ad otium adverſus glorioſi Pontificis exemplum aſpirare contendant.

Epiſcopus, qui ſemel ad vitam Monachalem tranſivit, non poteſt rurſus ad Epiſcopalem dignitatem reverti. h. d.

§. 8. Accidit autem interdum, ut Epiſcopus humilitatis, & pœnitentiæ cauſa ab Eccleſia ſua removeatur: quod tunc contingit, cum quis Apoſtolica conceſſione ab Epiſcopali ſede ad monachalem deſcendit ſubjectionem: Quo caſu alius in locum ejus ſubrogari poterit: ille vero reſurgere Conſtantinopolitano *b* Concilio vetante nequaquam valebit.

Impeditus adminiſtrare Epiſcopatum, & propterea factus Monachus, ceſſante impedimento, poteſt reverti ad Epiſcopalem dignitatem.

§. 8. Cæterum ſpeciales *c* quidam caſus inveniuntur, in quibus prædicto Concilio non obſtante is, qui vitam monachalem elegit, rurſum licite poteſt ad Epiſcopatum aſſumi. Si enim quis perſecutionis rabie ſæviente, vel præpeditus adverſa valetudine corporis, cum proficere nequeat in regimine paſtorali, de ſuperioris auctoritate ad monaſticam vitam deſcendat: perſecutionis, vel ægritudinis impedimento ceſſante ad Epiſcopalem poterit reſurgere dignitatem. Idem juris eſt, ſi quis propter doctrinæ defectum locum regiminis deſerens auctoritate Apoſtolica ad otium ſe contulerit monachale: nam ſi per exercitium lectionis ſcientiæ reperit margaritam, procuÌdubio denuo vocatus ad Cathedram paſtoralem redire poterit.

Aſſecutus Epiſcopatum ſimoniace, ſed ignoranter, ſi fiat poſtea regularis, licet ad primum reverti non poſſit, alium tamen Epiſcopatum conſequi poteſt.

§. 10. Rurſus *d* ſi quis inſcius cupiditate parentum fuerit Epiſcopatum adeptus, & hoc comperto de licentia ſuperioris illum dimittens, obſervantiam elegerit regularem, etſi ad eandem Eccleſiam redire nequeat, ad aliam tamen promoveri poterit, Conſtantinopolitani Concilii conſtitutione non obſtante: quam tunc obtinere oportet, cum pœnitentiæ cauſa, quam Epiſcopium retinens peragere non valebat, vitam quis elegerit monachalem.

Ad eum fieri debet renuntiatio, ad quem ſpectat confirmatio. h. d.

§. 11. Abbas quoque, qui Romanæ immediate ſubditus eſt Eccleſiæ, niſi licentia a Rom. Pontifice legitime impetrata, ſui regiminis oneri renuntiare minime poterit: quod ſi Epiſcopo ſubjectus ſit, cum ejuſdem permiſſione locum ſuum licito jure poterit relinquere. Et hoc generale eſt in præbendis, & cæteris minoribus beneficiis, ut apud eum fieri debeat renuntiatio, ad quem pertinere dignoſcitur confirmatio: ex quo apparere poteſt, quod reſignatio facta Laico *f* nullam juris obtinet firmitatem.

Papa poteſt renuntiare Papatui. h. d.

§. 12. De Romano *g* Pontifice quæſitum eſt, an, quia nullum habet ſuperiorem, in cujus manibus renuntiare poſſit, Pontificatui ex cauſa cedere valeat: & ſuper hoc Celeſtinus V. hæſitationis cujuslibet volens occaſionem amputare, & ſtatuit, & decrevit Romanum Pontificem poſſe libere reſignare.

Per procuratorem renuntiari poteſt, & quatenus valeat renuntiatio facta a procuratore revocare h. d.

§ 13. Poteſt *h* autem quis non ſolum per ſemetipſum reſignare, verum etiam per procuratorem: qui, ſi ad ce-

Iiiii dandum

a Diſt. c. niſi. §. verum. b Can hoc nequaquam. 7. q. 1. c C. poſt translationem. §. cæterum. extr. eod. tit. de renunt. d d. c. poſt translationem. §. rurſus eod. tit. e Cap. fin. ubi gl. extr. eod. tit. f C. quid in dubiis. extr. eod. tit. g. C. 1. de renuntiat. in 6. h Clem. unic. eod. tit.

deadum Pontificali ant alii cuilibet dignitati vel beneficio, ſponte un libere conſtitutus fuerit, ſi poſtmodum ignorans revocatus fuerit, tenebit ceſſio per eum facta, antequam ad ipſius procuratoris, vel illius, in cujus manibus ceſſio fuerat facienda, notitiam revocatio hujuſmodi fuerit deducta: niſi forte per ipſos, aut alios dolo malo factum fuerit, quo minus ad eos, vel eorum alterum, ante ceſſionem revocatio perveniret.

Qui impetravit cedendi licentiam, compellitur renuntiare: hoc dicit.

§. 14. Aliud juris eſt, ſi qui cedendi licentia cum inſtantia poſtulata, atque ea obtenta, invitate forte cedere prætermittant: eos enim ad cedendum compellendos eſſe generali Concilio *a* ſtatuitur.

TITULUS XX.
DE DEPOSITIONE, SEU DEGRADATIONE.

Spiritualis conjugium diſſolvitur per degradationem. h. d.

PEr degradationem quoque conjugium Eccleſiæ & Epiſcopi diſſolvitur. Nihil enim eſt aliud degradare, quam de gradu dejicere: quod inſtitutum eſt ad ſimilitudinem *b* exauctorationis ejus, qui militiæ deſervit armatæ: cui tam militaris ordo, quam etiam inſignia ob delictum detrahuntur.

Duplex eſt degradatio, verbalis & actualis. h. d.

§ 2. Eſt autem degradatio duplex, verbalis ſcilicet & actualis. Verbalis degradatio eſt, cum ab eo, qui auctoritatem habet, aſſiſtente certo Epiſcoporum numero, depoſitionis fertur ſententia: actualis vero, ſive ſolennis, eſt, cum non ſolum fertur ſententia, verum etiam ab eo, qui degradandus eſt, veſtes & ſingula inſignia ſui ordinis gradatim auferuntur. Cujus ordo ac ſeries latiſſime Bonifaciana conſtitutione *d* demonſtratur.

Proprius ſolum Epiſcopus poteſt deponere conſtitutos in minoribus ordinibus: ſecus in majoribus. h. d.

§. 3. Quod *c* autem dictum eſt, Epiſcoporum numero aſſiſtente, ſic intelligi oportet, ſi de Epiſcopo, aut illo degradando agatur, qui ſit in majoribus ordinibus conſtitutus. Cæterum ſi de iis agatur, qui minoribus tantum inſigniti ſint, proprii Epiſcopi ſententia, abſque ullorum Epiſcoporum *f* interventu, ſatis erit.

In degradatione Sacerdotum ob cauſam hæreſis poteſt procedere ſolus Epiſcopus delinquentium, cum ſuis minoribus Prælatis. h. d.

§. 4. Quinimo interdum etiam ſi Presbyter, vel in ſacris conſtitutus degradandus fuerit, plurium Epiſcoporum interventus neceſſarius non erit: nam tales ſi pro hæreſi *g* ſeculari curiæ tradendi vel perpetuo immutandi ſint, quia Epiſcoporum numerus facile convenire non poteſt, ſolus Epiſcopus, convocatis Abbatibus & aliis Prælatis, viriſque ſuæ diœceſis pietate ac bonis artibus inſtructis degradare poterit.

Degradatus traditur curiæ ſeculari, & pro eo debet Eccleſia intercedere, & degradatus ſe miſcens ſacris, excommunicatur. h. d.

§ 5. Clericus igitur ob grave flagitium degradatus, cum ab Eccleſiaſtico foro fuerit projectus, ſeculari curiæ traditur puniendus. Unde celebranda *h* erit talis degradatio ſeculari præſente poteſtate, & cum perfecta fuerit, pronunciandum, ut ſecularis Judex degradatum, tanquam clericali privilegio exutum, in forum ſuum recipiat puniendum: pro quo tamen Eccleſia debet intercedere, ut citra mortis periculum in eum ſententiam moderetur: & ſi impetraverit, & degradatus pœnæ ſuperſtes fuerit, ab adminiſtratione ſui ordinis debet abſtinere. Quod ſi cingulo militiæ cœleſtis exauctoratus, auſu temerario ſibi dudum commiſſum audebit in poſterum attractare miniſterium, etiam ab Eccleſia ex canone Apoſtolorum erit abſcindendus.

TITULUS XXI.
DE SACERDOTIBUS IN INFERIORI GRADU CONSTITUTIS.

Sacerdotes inferioris gradus, ſunt Presbyteri: nec ſufficit aliquid obiter tractatum eſſe. h. d.

NUnc deſcendamus ad Sacerdotes in inferiore gradu conſtitutos: ſubſequenter poſtea de iis dicturi, qui licet Sacerdotes non ſint, in ſacris tamen conſtituti reperiuntur: ac demum de his, qui circa humiliora in domo Dei neceſſarium miniſterium exhibent, qui in minoribus ordinibus dicuntur conſtituti: de quibus omnibus, ſi quid ſuperius locuti ſuimus, obiter potius quam ex profeſſo locuti fuimus. Inferiores Sacerdotes ſunt Presbyteri.

Sacerdotum in duas claſſes diviſio ſumpſit originem tam a Teſtamento Veteri, quam Novo. h. d.

§. 2. Et *a* non ineleganter Sacerdotes in duos ordines diſtributi eſſe videntur: hæc enim diſcretio, tam in Veteri Teſtamento a Deo per Moyſen ſumpſit exordium, qui ex præceptis Domini Aaron in ſummum Pontificem, filios vero ejus inunxit in minores Sacerdotes: quam etiam in Novo ab ipſo Chriſto, qui duodecim Apoſtolos, tanquam majores Sacerdotes, Septuaginta duos quaſi in minores inſtituit: Petrum vero quaſi ſummum Sacerdotem elegit, dum ei præ omnibus claves regni cœlorum tribuit.

Presbyteri & Epiſcopi olim erant iidem: ſed in remedium ſchiſmatis, de Presbyteris unus electus eſt, qui Epiſcopus dicitur. h. d.

§. 3. Presbyterum *b* autem & Epiſcopum ſunt, qui eundem olim extitiſſe affirment, & aliud ætatis, aliud dignitatis fuiſſe nomen. Sed cum multi in ſingulis Eccleſiis Presbyteri conſtituti eſſent, in remedium ſchiſmatis *c* factum eſt, ut per illos unus eligeretur, qui cæteris eſſet præponendus: electum autem Epiſcopi retinuiſſe nomen, eligentes Presbyterorum: quorum erga Epiſcopos uſque adeo crevit honor, ut illis tanquam filii cœperint obedire, nec jam pro Sacerdotibus habeantur, qui ſub nullius Epiſcopi diſciplina & providentia gubernantur.

Presbyter appellatur potius a prudentia, quam annis. h. d.

§. 4. Presbyteri *d* vero nomen, quanquam a ſenectute ſit ſumptum, magis tamen ſapientiæ indicat maturitatem, quam corporis canitiem.

Quæ ſit Presbyterorum poteſtas, & auctoritas. h. d.

§. 5. Epiſcopi *e* igitur ac Presbyteri non penitus eſt abſimilis circa ſacra miniſteriorum diſpenſatio: illorum enim, quæ gerere poteſt Epiſcopus, quædam Presbyter ſuo jure, quædam illius permiſſione exequitur, quædam vero nullo pacto poteſt attingere. Proprio jure Presbyter, Dominici corporis *f* ac ſanguinis conſecrationem, etiam Epiſcopo præſente celebrat, infantes baptizat *g*, ſanctificato oleo inungit, benedicit, & de occultis peccatis pœnitentes, vel in extremis egentes ad gratiam reconciliationis admittendi poteſtatem habet. Epiſcopo permittente *h*, aut ultima cogente neceſſitate, & baptizatos

ſacro

a C. *quidam cedendi. extr. eod. tit.* b *c. 2. §. actualis. de pœnis in 6.* c *d. cap. 2. §. verbalis. de pœnis in 6.* d *d. cap. 2.* e *canon. ſi quis timidus. 15. qu. 7.* f *can. ſi autem. in fin. d. 15. q. 7.* g *canon. 1. de hæret. in 6.* h *canon. novimus. extr. de verbor. ſignificat.*

a *Diſt. 21. in ſumm. & per totum.* b *can 1. § unde & apud. 21. diſt.* c *can. olim idem, diſt. 93. & can. legimus. diſt 93.* d *can. quiſquis. § Presbyteros diſt. 24.* e *can. quamvis. diſt. 68.* f *d. canon quamvis. & canon 1. § ad Presbyter. 25. diſt.* g *canon. conſtat baptiſma. de conſecrat. diſt. 4.* h *canon. 1. & ſeq. 26. qu. 6. & can. Presbyteris. de conſecr. diſtinct.*

Digitized by Google

ſacro linire chriſmate, & virgines Deo dicare, Presbyteris conceditur, Eccleſias vero erigere, conſecrare, reconciliare, ſacrum chriſma conficere, Clericos ordinare, excommunicare, pœnitentes publice reconciliare, ſolis Epiſcopis reſervatur. *a*

TITULUS XXII.
DE IIS, QUI IN SACRIS SUNT CONSTITUTI.

In ſacris conſtituti ſunt Diaconi & Subdiaconi: & Diaconi debent Epiſcopum cuſtodire, Sacerdotibus celebrantibus aſſiſtere, Novum Teſtamentum prædicare: Eucharistiam vero præſente Epiſcopo vel Presbytero, populo erogare non poſſunt. h. d.

SIcut autem Epiſcopis Presbyteri, ita etiam *b* utriqueque debent obedientiam Diaconi: ad quos Epiſcopum prædicantem ab inſidiis cuſtodire pertinet: ne aut ipſe quoquo modo lædatur, aut divina verba per detractores polluantur. Sacerdotibus quoque celebrantibus *c* in omnibus aſſiſtunt. Evangelium ad populum prædicabunt. Sed nec baptizare *d* præſente Epiſcopo, aut Presbytero, nec Dominici corporis Eucharistiam populo erogare audere debent, niſi prædictis omnibus longius forteſſe conſtitutis, neceſſitas ad id extrema eos compellat.

Primitiva Eccleſia non habuit Subdiaconos, & apud antiquos Subdiaconatus non reponebatur inter ſacros ordines: ſed poſtea & in ordine inter ſacros cœptus eſt haberi: & Subdiaconus poteſt eligi in Epiſcopum. h. d.

§. 2. Subdiaconos *e* licet & Eccleſia primitiva legatur habuiſſe, talis tamen ordo apud antiquos inter ſacros non annumerabatur: paulatim tamen poſt aliquot temporum curricula cœptus eſt & Subdiaconatus inter ſacros ordines reponi, eiſque ad ſimilitudinem tam Presbyterorum, quam Diaconorum continentia *f* fuit imperata. Cumque a multis, an in Epiſcopum Subdiaconus eligi valeat, hæſitaretur, noviſſime *g* poſt Urbanum Innocentii proceſſit conſtitutio, quæ, ut is quoque in Epiſcopum libere eligi valeat, declaravit ac ſtatuit.

Circa quæ verſetur officium Subdiaconi. h. d.

§. 3. Diaconum *h* ig tur Subdiaconus ſubſequitur: ad quem calicem & patinam ad altare deferre pertinet, & Levitæ tradere, eiſque miniſtrare. Urceolum quoque, & aquam, mantile, & manutergium tenere, Epiſcopo, Presbyteris, & Levitis pro lavandis ante altare manibus aquam præbere.

Subdiaconus poteſt quis ordinari in decimo octavo anno, Diaconus in vigeſimo, Presbyter in vigeſimo quinto. h. d.

§. 4. Sicut autem Subdiacono minus creditur, quam Diacono: & Diacono minus, quam Presbytero committitur: ita ad Subdiaconorum minor ætas, quam ad Presbyteratum ſuffragatur. Poterit igitur hodie, aliquis, niſi aliud Canonicum obſiſtat impedimentum, decimo octavo ætatis anno ad primum ſacrum ordinem, vigeſimo ad ſecundum, ad Presbyteratum vigeſimo quinto promoveri.

Proprie Sacerdotes appellantur, qui Euchariſtiam conficiunt, improprie etiam Diaconus & Subdiaconus.

§. 5. Dicimus autem Diaconum & Subdiaconum non eſſe Sacerdotes, proprietatem ſermonis attendentes. Proprie *x* enim Sacerdos is eſt appellandus, cui ſacrificium corporis & ſanguinis Dominici in altari conficere permittitur. Cæterum & ipſi interdum Sacerdotes appellantur, ſed per abuſionem. Vidimus hactenus de iis, qui in majoribus ſunt ordinibus conſtituti *a*: nunc videamus de iis, qui in Eccleſia Dei minoribus ſunt ordinibus inſigniti.

TITULUS XXIII.
DE IIS, QUI SUNT IN MINORIBUS ORDINIBUS CONSTITUTI.

Minores ordines ſunt Acolythatus, Exorciſtatus, Lectoratus, & Oſtiariatus. h. d.

SUnt igitur in Eccleſia alii minores ordines, qui ſine ſacramentali unctione, ſola Epiſcopi benedictione, cum quadam vaſorum vel indumentorum diſtributione, præſtantur: ut ſunt, Acolythus, Exorciſta, Lector, Oſtiarius. Acolythus *a* eſt is, ad quem præparatio luminum, ſpectat, & qui cereum (a quo nomen quoque ducit) deferre debet, qui que ſuggeſta pro Euchariſtia Subdiaconis præparet. Exorciſta *b* is eſt, qui exorciſmos memoriter retinere debet, manuſque ſuper energumenos & catechumenos in exorcizando imponere. Lector *c* autem is appellatur, qui lectiones debet pronunciare, & ea, quæ Prophetæ vaticinati ſunt, populis prædicare. Ad Oſtiarium *d* pertinent claves Eccleſiæ, ut claudat & aperiat templum Dei, & omnia quæ ſunt intus extraque, cuſtodiat, fideles recipiat, excommunicatos & infideles provido judicio repellat.

Pſalmiſtatus eſt minor ordo, & poteſt conferri a ſolo Presbytero. h. d.

§ 2. Eſt & Pſalmiſta, id eſt, Cantor, qui abſque ſcientia Epiſcopi *e*, Presbytero ſolum jubente, officium ſuſcipit cantandi: qui & ipſe, licet apud antiquos dubitatum fuerit, inter minores ordines cœptus eſt annumerari. *f*

Conſtituti in majoribus ordinibus nullo pacto matrimonium contrahere poſſunt, ſed conſtituti in minoribus poſſunt: ſed ſi contrahant, priventur beneficiis & dignitatibus Eccleſiaſticis. h. d.

§. 3. Horum autem & ſacrorum valde diſpar eſt conditio: ſiquidem illis ita eſt continentia imperata *g*; ut nunquam ad matrimonium aſpirare valeant: his autem, ſi ad ſuperiores ordines provehi noluerint, matrimonium contrahere minime interdicitur: ſed eo caſu non ſolum ad ſacros ordines, & Eccleſiaſticas dignitates, & adminiſtrationes admittendi non ſunt: ſed etiam *h* beneficiis, quæcunque forte habuerint, privandi erunt: nam nec ea ſine pravo exemplo poſſunt & gravi ſcandalo retinere: *i* & tales bona Eccleſiaſtica dilapidare ſolent.

Hucuſque ſingulariter tam de majoribus ordinibus, quam de minoribus breviter tractatum fuit: exponamus nunc aliqua, quæ tam majorum ordinum, quam minorum *e* ſunt communia.

TITULUS XXIV.
COMMUNIA TAM MAJORUM, QUAM MINORUM ORDINUM.

Minores debent majoribus exhibere reverentiam, majores vero minoribus amorem & charitatem.

IN primis admonendi ſunt ii, qui minori ſub ordine conſtituti ſunt & officio, ut iis, qui aut ordine præcellunt, aut officio, reverentiam & obedientiam *x* exhibeant, nec per temeritatem alter alterius partes ſibi vendicet. Majores quoque meminerint, ſe majores eſſe, non dominos: & ob id inferioribus non tanquam ſubditis dominentur, ſed quaſi Clericos honorent, & diligant:

Iiiii 2 &

c d. canon. quamvis 2. diſt. 68. & canon. 2. verſ. ad Epiſcopum. 25. diſt. [b] can. Diaconi ſeptem. §. ut igitur diſt. 93. & can. ſeq. c can. 1. verſ. ad Diaconum. diſtinct. 25. d can. conſtat baptiſmi. de conſecrat. diſt. 4. e c. a multis, extr. de ætate & qualitat. f can. 1. diſtinct. 28. g d. c. a multis extra, de ætat. & qualit. h canon. 1. verſ. ad Subdiac. diſt. 25. i Clem. fin. de ætat. & qualit. x canon. 2. verſ. Sacerdos diſtinct. 21.

a Can. 1. §. ad acol. diſt. 25. b d. can. 1 §. ad exorciſtam. c d. can. §. ad lectorem d can. c. § ad oſtiarium. e can. Pſalmiſta. d. 23. f gl. in verſ. Pſalmiſta. can. 1. 21 diſt. & can. 2. verſ. ad Pſalmiſt. 25 diſt. g diſt. 26. & 32. per totum. h c 2. c. quod ad. & cap. diverſis. extr. de Cl. conjug. i c. cum decorem. extr. de Cleric. conjug. x can. a Subdiacono. diſt. 93. gl. 2. c. ad aures. extr. de temp. ordin.

Digitized by Google

& tales ſint, qui non ſolum præſint, verum etiam proſint.

Ordinatores debent inſtruere ordinandos in divinis. h. d.

§. 2. Item ſub gravi excommunicatione ex ordinatione generalis Concilii debent Epiſcopi promovendos in Sacerdotes per ſe ipſos, vel alios idoneos viros ſuper divinis officiis, Eccleſiaſticiſque ſacramentis diligenter inſtruere, & informare. Sanctius a enim (inquit) eſt paucos bonos, quam multos malos habere miniſtros: quia, ſi cæcus cæcum ducat, ambo in foveam dilabentur.

Ordinationem præcedere debet diligens ſcrutinium. h. d.

§. 3. Præcedet autem ordinationem diligens ſcrutinium *b*, nec niſi qui e tam verbo fidei, quam recta converſationis exemplo, Epiſcoporum vel populari teſtimonio probantur, ad ordines admittendi erunt. Ordinaturus *d* itaque accipiat ſecum divinæ legis peritos Sacerdotes, & in Eccleſiaſticis ſanctionibus exercitatos, qui ordinandorum genus, patriam, ætatem, locum ubi ordinati ſunt, ſi literas callent, ſi inſtructi in lege Dei, & ante omnia diligenter inveſtigent, ſi fidem Catholicam diligenter teneant.

Examen debet præcedere collationem beneficiorum. h. d.

§. 4. Quod e & in beneficiorum collationibus obſervandum erit, qui enim beneficiis Eccleſiaſticis præficiendi fuerint, a ſuo prius Archidiacono examinari debeant, & per ipſum poſtmodum Epiſcopo præſentari.

Tam ſimoniace ordinantes, quam ordinatus, ſunt puniendi. h. d.

§. 5. Ipſi *f* vero, quibus talis cura committitur, cavere debent, ne aut cujuſquam gratia, aut cujuſcunque muneris cupiditate illecti, a vero devient, ut indignum, & minus idoneum, aut non examinatum ad ſacros gradus ſuſcipiendos Epiſcopo præſentent. Quod ſi aliter fecerint, & qui indigne acceſſerit, ab altari removebitur, & qui donum Sancti Spiritus vendere conati ſunt, coram Deo jam condemnati, Eccleſiaſtica dignitate carebunt.

Quæ tempora in ordinationibus ſervari debent. h. d.

§. 6. Igitur *g* per tres continuos dies diligenter examinentur, & demum ſabbatho, qui probati ſunt, Epiſcopo præſententur: qui tamen ſecundum diverſitatem ordinum, temporis quoque ſervabit diverſitatem: non enim *h* omnes ordines quibuslibet temporibus conferri poſſunt: nam Dominicis & aliis feſtivis diebus unum, aut duos ad minores licebit promovere, ſed ad Subdiaconatum, niſi in quatuor temporibus, & una & altera ſtatuta die, nulli Epiſcoporum, præterquam Romano Pontifici, licet aliquos ordinare, nec alicujus loci contraria eſt admittenda conſuetudo. Quod ſi *i* forte ſecus factum fuerit, ordinans quidem poteſtate privandus eſt ordinandi; & ordinatus cum characterem *k* minime dubitatur recepiſſe, pœnitentia tantum prævia in ſuſceptis ordinibus miniſtrare ſuſtinendus erit.

Nec uno, nec duobus diebus continuato jejunio duo ſacri ordines conferri poſſunt. h. d.

§. 7. Sed *l* nec uno die, nec duobus continuato jejunio ad duos quis poteſt ſacros ordines promoveri, arbitraria ordinanti ſuſpenſionis imminente pœna.

Minores ordines omnes ſimul conferri poſſunt. h. d.

§. 8. Diverſum *m* ſtatuitur de minoribus, qui omnes vel unica die conferri poſſunt.

Cum promoto per ſaltum poteſt, prætermiſſo ordine repetito, diſpenſari. h. d.

§. 9. Per *a* ſaltum vero ſi promotus fuerit quis ſolemnitate ordine prætermiſſo repetito, ex miſericordia miniſtrare permittendus erit.

Promotus ad ſacros ordines furtive contra prohibitionem Prælati, non poteſt fieri Sacerdos; niſi prius fuerit monaſterium ingreſſus: ſecus ſi non contra prohibitionem, quia tunc poteſt Epiſcopus pro arbitrio diſpenſare, & qui non ordinatus ſe miſcuit divinis, nunquam poterit ordinari. h. d.

§. 10. Quod ſi *b* furtive ad ſacros ordines quis irrepſerit, diſpiciendum erit, an Prælati ſub anathemate præceſſerit interminatio: tunc enim nulla ratione ad ſacerdotalem poterit ordinem promoveri, niſi regulari habitu ſuſcepto laudabilem aliquamdiu duxerit vitam: quo caſu ſecum miſericorditer diſpenſari poterit: alioquin nulla præcedente inhibitione, condigna ſatisfactione impoſita, pro ſuo arbitrio cum illo poterit Epiſcopus diſpenſare. Quod ſi is, qui nullum adhuc penitus attigit ordinem *c*, divinum aliquod officium exercuerit, & ab Eccleſia erit abjiciendus, & nunquam ordinandus.

Qui nondum baptizatus ordinatus eſt, debet baptizari, & rurſus ordinari. h. d.

§. 11. De *d* eo, qui non baptizatus ordines ſuſceperit, valde dubitatum eſt: de quo poſt multam tandem diſcuſſionem obtentum & conſtitutum fuit, ut baptizetur, atque iterum ordinetur, & merito: cum enim baptiſmus e omnium ſacramentorum janua ſit & fundamentum, ſuperædificari non potuit, ubi fundamentum defuit.

Sacros ordines tantum Epiſcopus confert, minores interdum & alii: & Epiſcopus qui loco, non dignitati renuntiavit, ſacros ordines conferre poteſt: ſecus, ſi etiam dignitati, quia tunc ſolum minores confert. h. d.

§. 12. Illud poſtremo omittendum non eſt, quod inter minores & ſacros ordines illa eſt differentia, quia majores ab Epiſcopis, minores vero etiam ab aliis quandoque conferuntur. Unde de eo quæſitum eſt *f*, qui Epiſcopatui renuntiaſſet, an & quales ordines conferre poſſet? in qua ſpecie obtinuit diſtinctio, ut ſi quidem loco tantum quis renuntiaſſet, eos, quos ante renunciationem poterat, rogatus conferre poſſit. Quod ſi non ſolum loco, verum etiam dignitati renuntiavit, minores tantum quis ab eo recipere, & in illis deſervire, & ad majores, ſi reperiatur idoneus, poterit promoveri. Sane ſi ab eodem ſacros ordines ſcienter quis receperit, quia indignum ſe ſcit, officii non habebit executionem: ubi autem non ſcienter (niſi craſſa & ſupina fuerit ignorantia) diſcretus Pontifex diſpenſare poterit.

TITULUS XXV
QUI PROMOVERI NON POSSUNT.

Ponit quatuor caſus ſive reſpectus, ob quos prohibentur homines ordinari. h. d.

QUoniam vero prævaveri debet, quod vel infirmari, vel vituperari poteſt: ſciendum eſt, quoſdam eſſe, qui non ſunt ad Eccleſiaſticos ordines admittendi, quod fieri contingit quatuor ex cauſis: aut enim promoveri impediuntur ratione ſubjectionis, aut ratione delicti jam patrati, aut ſuſpicione futuri lapſus, aut ob corporis læſionem.

Servus & libertus non poſſunt ordinari, & ſervus ordinatus, ſciente domino fit ex hoc liber & ingenuus. h. d.

§. 2. Ratione ſubjectionis *g* promoveri impediuntur ſervi: eos enim niſi a dominis libertatem conſecuti fuerint, nullo debet ordine Epiſcopus inſignire: liber enim eſſe debet, qui divinæ aggregandus eſt militiæ. Quapropter non ſolum ſervi, ſed nec qui retento obſequio manu-

a Can. tales diſt. 23. b Extr. de ſcrutinio in ord. faciend. c Can. 2. & can. Epiſcopi. diſt. 24. d Can. quando Epiſcop. d. diſt. 24. e Can. ad hæc nos verſ. & hac idem extr. de offic. Archid. f Can. quando Epiſcopus §. ipſi autem diſt. 24. g d. can. quando Epiſcopus. § igitur. h c. 1. 2. & 3. extr. de temp. ordin. i c. dilectus filius extr. de temp. ord. k c. pen. eod. tit. l c. literas. extr. de temp. ord. m c. de eod. extra, de temp. ordin.

a C. c. diſt. 52. & c. unic. de Cleric. per ſalt. prom. b C. 1. & ſeq. extr. de eo qui fur. ordin. ſuſc. c Cap. c. & ſeq. extr. de Cler. non ord. miniſtr. d c. 1. extr. de Presbyter. non baptiz. e Gloſſ a. d. c. 1. f c. 1. extr. de ord. ab Epiſc. g c. 1. & ſeq. extr. de ſervis non ordin.

manumiſſi ſunt, cum adhuc ſervitutem quandam ſervire videantur, ſunt ad Clericatus ordinem promovendi: quod ſi contra factum fuerit, tam ordinantis, quam ejus, qui ſacro præcinctus eſt cingulo, canonicis pœnis coercenda eſt audacia. Si tamen ſervus ſciente domino fuerit ordinatus, ex hoc liber erit, & ingenuus.

Manumiſſus ab Eccleſia, ut eidem ſerviat in divinis, non poteſt ſe transferre ad aliam Eccleſiam: ſecus ſi ſimpliciter fuerit manumiſſus. h. d.

§. 3. Quod ſi *a* quis Eccleſiæ ſervili conditione obnoxius ab eadem manumittatur, ut inſignitus ordine clericali in ea perpetuo ſerviat in divinis, liber factus, & ordinatus ad aliam ſe transferre non poterit, ſed ſi abſolute manumiſſus fuerit, ad aliam tranſeundi non erit licentia deneganda.

Monachi non ordinentur, niſi de licentia Abbatis.

§. 4. Monachi *b* quoque, niſi de ſui fuerint Abbatis voluntate præpoſiti, ad Eccleſiaſtica non ſunt officia promovendi.

Licentia concesſa a ſuperiore religioſo, ut poſſit conſentire proviſioni de ſe factæ, non valet. h. d.

§. 5. Strictius adhuc agitur cum religioſis non ſolum circa ordines, ſed etiam circa electionem, vel proviſionem quamlibet: ſi cui enim a ſuperiore ſuo licentia concedatur, ut electioni, vel proviſioni, ſi quam de ipſo fieri contigerit, ſuum accommodare poſſit conſenſum, quia ambitionis vitio viam parat talis licentia, nullius firmitatis exiſtet.

Non poteſt quis ab extraneo Epiſcopo ordinari, niſi de licentia ſui ordinarii: quam concedere poterit etiam Vicarius & Capitulum, ſi ſedes vacat, vel qui adminiſtrat. h. d.

§. 6. Pari *d* ratione conſtitutum eſt, ne quis alienæ diœceſis virum præter proprii ſuperioris licentiam ordinare audeat: quam tamen Epiſcopo in remotis agente dare poterit ipſius in ſpiritualibus Vicarius generalis, vel ſede vacante Capitulum, ſeu is, ad quem tunc temporis adminiſtratio ſpiritualium noſcitur pertinere.

Itali Epiſcopi non debent ordinare Ultramontanum, niſi de licentia Papæ, vel ſui ordinarii. h. d.

§. 7. Et *e* hoc quidem non ſolum obtinet Italis ordinari flagitantibus, verum etiam exteris. Etenim illos nullus Italicus Epiſcopus ordinare debet, niſi vel a ſummo Pontifice ſpecialem habeat licentiam: vel ab Epiſcopo, de cujus diœceſi traxerit originem ordinandus, vel in cujus diœceſi beneficiatus exiſtit, nec ejus patentes literas cauſam canonicam continentes, quare ipſum nolit, vel nequeat ordinare: & ii, qui contravenerint, cenſuris canonicis ſubjacent, prout latius ex Clementis IV. conſtitutione apparet.

Homicida voluntarius non poteſt promoveri, & promotus eſt deponendus: ſecus de neceſſario. h. d.

§. 8. Patrati delicti ratione quis ordinari prohibetur, ut cum homicidium, aut aliud capitale crimen *f* facto, aut præcepto, aut conſilio perpetraverit: & per ſurreptionem promotus dejiciendus erit, dicente Domino: *Si quis per induſtriam g aut per inſidias hominem occiderit, ab altari meo evelles eum.* De eo itaque homicida intelligendum eſt, qui voluntarie committit homicidium. Cæterum ſi qui neceſſitate maxima arctati effugere nullo pacto valentes homicidium admiſerint, nullam ex hoc irregularitatem incurrunt.

Fortuitum homicidium commiſſum, dum dabatur operæ rei illicitæ, impedit quem promoveri. h. d.

§. 9. Quod ſi neque voluntarium fuerit, neque neceſſarium, ſed fortuitum, diſtinguendum eſt, num is, cujus occaſione perpetratum fuerit, illicitæ rei daret operam, an licitæ. Si illicitæ rei *h* dans operam, ut puta, vetito ludo incumbens caſu homicidium perpetraverit, vel bello etiam contra infideles ſe immiſcens, volens Chriſtiani nominis hoſtem interfecerit, nec *i* ad ſacros ordines promovendus eſt, & promotus non ſolum ad ſuperiores aſcendere prohibendus eſt, verum etiam in ſuo miniſterio: niſi ex diſpenſatione *c* in inferiore miniſterio ſuſtinendus erit.

Si dans operam rei licitæ, ex negligentia homicidium commiſit, irregularitatem incurrit: ſecus, ſi non ex negligentia, ſed mero caſu. h. d.

§. 10. Sed *d* etſi licitæ rei opera dabatur, nec tamen debitam quis operi ſuo adhibuit diligentiam, ex quo homicidium ſequutum eſt, ab omni miniſterio altaris excludendus erit: quod in eo reſponſum eſt, qui puerum *e* intuitu diſciplinæ ita percuſſit, ut ex percuſſione expiraverit, vel ex ea in aliam infirmitatem inciderit, ex qua compertum fuit expiraſſe; Præceptoris enim omnia ſævitia culpæ aſſignetur. Diverſum ſtatuitur, ſi nulla culpa ſubſit: ut in eo accidit, qui campanam *f* pulſante, ut ſigno dato conveniret populus ad divina, tintinnabulum cadens ita ſubjectum puerum percuſſit, ut ex vulnere deceſſerit: nam cum is culpæ penitus expers fuerit, nullam incurriſſe noſcitur irregularitatem, etiam de homicidio veniam poſtulaverit. Bonarum enim mentium eſt ibi etiam culpam agnoſcere, ubi culpa non eſt.

Infantes, furioſi, dormientes ex commiſſo homicidio non incurrunt irregularitatem h. d.

§. 11. Idem *g* conſtitutum eſt de infantibus, furioſis, & de dormientibus, qui ſi hominem mutilent, vel occidant, nullam ex hoc irregularitatem contrahunt.

Clerici facientes querelam de ſuis malefactoribus, non ſunt irregulares, etiamſi Judex mortem illis inferat. h. d.

§. 12. Idem & de Clericis *h*, qui de injuriis ſibi illatis apud Judices conqueruntur, proteſtantes quoad vindictam, ſeu ſanguinis pœnam non intendunt. Nam ſi Judex juſtitia exigente mortem delinquentibus inferat, accuſatoribus imputari non debet: alioqui ſi propter hujuſmodi metum, quia ſcilicet Judex ad pœnam ſanguinis poſſet procedere, ſic congeſti non audirent, daretur pleriſque materia trucidandi eos, & ipſorum bona paſſim invadendi.

Publice pœnitentes non poſſunt promoveri, poſſunt tamen ex neceſſitate deputari in aliquo minorum ordinum. h. d.

§. 13. Pœnitentes *i* quoque tam ad ſacros ordines, quam etiam infimos promoveri non debent: quod utique non de omni pœnitente intelligendum eſt, ſed de eo tantum, quem publice ac ſolenniter pœnituit: quæ pœnitentia ſemel tantum in Eccleſia conceditur *k*. Placuit tamen Toletano Concilio *l*, ſi neceſſitas, aut uſus exegerit, inter Oſtiarios, vel Lectores hujuſmodi pœnitentes poſſe collocari.

Qui exercuerunt officia ſecularia, ſi honeſti ſunt, poſt redditā ratiocinia poſſunt ordinari: ſecus eſt de uſurariis. h. d.

§. 14. Iis *m* illi ſimiles ſunt, qui negotiis, & officiis ſecularibus ſerviunt: quorum tamen vita ſi poſt depoſita onera, & reddita ratiocinia deprehenſa fuerit inculpata, omnibus poſſunt muneribus honeſtari. Quod ſi quis uſuras *n*, dum negotiaretur, exercuiſſe compertus fuerit, non ſolum ordinandus non eſt, verum etiam ordina-

a C. ex libentius. extr. de ſer. non ordin. b canon. 1. diſt. 58. c. ad eum et extra de temp. ordin. c Clem. fin. de elect. d c. 2. & ſeq. de temp ord. in 6. e cap 1. de temp. ord. in 6. f can. ſi quis viduam. 50. diſt. & per totum. & extr. de homicid. g c. 1. extr. de homic.

a C. continebatur. extra, de homic. b can. Clericum qui. & canon. ſeq diſt. 50. c d. c. continebatur, in ſi. d c. continebatur. extra, de homicid. e can. Presbyterum, extra, de homicid. f c. Joannes ſacerdos. d. tit. de homicid. g Clem. 1. de homicid. h c. 2. de homicid. in 6. i canon. ſenenes apud d. 50. k can. ſi quis poſt. §. poteſt. d. diſt. 50. l can. placuit. d. diſt. 50. m c. uni. extra, de obligation. ad ration. ordin. vel non. n canon. 2. diſt. 33.

Digitized by Google

tus deponendum *a*. Mens enim avida nec abſtinere novit e vetitis, nec gaudere conceſſis: *b*

Simoniaci, ſeditioſi, & injuriarum ultores ordinari non poſſunt. h. d.

§. 15. Idem ſtatuendum eſt de eo, qui quaſi bona Dei empturus, pecuniam ad imitationem Simonis *c* obtulerit. Idem & de ſeditioſis *d*, & his qui propriarum injuriarum pertinaces fuerint ultores.

Fur occultus poteſt poſt reſtitutionem & pœnitentiam ad ſacros ordines promoveri. h. d.

§. 16. De *e* fure, an ad ſacros ordines promoveri poſſit, quæri poteſt: & ſi quidem ſponte furtum confeſſus, damnum paſſo ſatisfecerit, & pœnitentiam peregerit, ſi alioqui idoneus fuerit, nec ſuper furto manifeſta reſperſus ſit infamia, ad ſacros ordines proculdubio promoveri poterit.

Baptizatus in ægritudine non debet ordinari regulariter, & rebaptizati nunquam ordinantur. h. d.

§. 17. Sed etſi nullum quis delictum perpetraſſe deprehendatur, quod illum e ſacris excludere valeat miniſteriis, adhuc tamen ſi vel de fide ejus, vel continentia ſuſpicio ſit, promovendus non erit. Ut ecce, ſi quis in ægritudine *f* conſtitutus, baptizatus fuerit, quia fides ejus non ex voluntate, ſed ex neceſſitate videtur eſſe, Presbyter ordinari non debet: niſi forte poſtea ipſius ſtudium & fides enituerit, aut hominum raritas hoc exegerit. Sententia autem rebaptizatis *g*, ut ad Clericatus gradum promoveantur, permittendum non erit.

Filii Presbyterorum non poſſunt ordinari, niſi fiant regulares vel Monachi, vel niſi ſint nati ex legitimo matrimonio, vel ſint valde morati. h. d.

§. 18. Presbyterorum *h* quoque filii a ſacris miniſteriis arcendi ſunt, niſi aut Monachi fiant, vel in congregatione Canonica regulariter viventes, religioſe probati fuerint converſati. Sed hoc *i* de iis intelligere nos oportet, ad quos adulterio natos paterna flagitia hæreditaria ſucceſſione deſcendunt: unde ſi vel ex legitimo nati ſunt matrimonio *k*, vel morum honeſtas eos commendabiles fecerit exemplis & auctoritatibus, non ſolum Sacerdotes fieri poſſunt, ſed etiam ſummi Sacerdotes.

Bigamus, & qui uxorem duxit viduam, ejectam, vel meretricem, ordinari non poſſunt. h. d.

§. 19. Item *l* repellendi ſunt bigamus, & qui viduam, vel ejectam, vel meretricem, vel ancillam uxorem duxerit. Vidua eſt, cujus cognitæ maritus mortuus eſt. Unde *m* is qui ab alio quidem ductam, ſed minime cognitam duxit uxorem, propter hoc impediri non debet, quin poſſit ad ſacerdotium promoveri, cum neuter carnem ſuam diviſerit in plures. Ejecta eſt, quæ vivente marito ejicitur. Meretrix, quæ multorum libidini patet, & cujus turpitudo publice venalis eſt. Quod non de iis intelligendum eſt, qui tales adhuc uxores retinent (nam in iis alia ratio eſt, quia ſcilicet conjugati non poſſunt in ſacris eſſe conſtituti) ſed de iis, quorum uxores defunctæ ſunt.

Bigamus eſt, qui duas duxit uxores, & qui ſecundas nuptias tantum de facto contraxit, reputatur bigamus. Item, ſi cum vidua de facto contraxit. h. d.

§. 20 Eſt autem bigamus *n*, qui duas habuit uxores, ſive baptizatus ambas, ſive etiam ante baptiſmum, alteram. Si *o* quis tamen Laicus primam duxerit, in ſacris conſtitutus alteram, an ſit inter bigamos reputandus, hæſitatum eſt. Ex facto autem reſponſum eſt, hunc quidem nec bigamum eſſe, nec maritum viduæ: quia tamen quantum in ipſo fuit, ſecundas nuptias contraxit, & viduam duxit, tanquam de bigamo fore conſtituendum.

Fornicatus cum pluribus concubinis, non incurrit irregularitatem bigamiæ. h. d.

§. 21. Aliud Juris eſt de concubinis, *a* quas ſi plures quis habuerit, irregularitatem bigamiæ non incurrit, ſed cum eo tanquam ſimpliciter fornicatus ſit, quoad executionem ſacerdotalis officii, diſpenſari poterit.

Corpore vitiatus, niſi modice ſit læſus, ordinari non poteſt. h. d.

§. 22. Cavenda ſunt autem iis, qui Eccleſiaſticis mancipandi ſunt officiis, non ſolum animi, verum etiam corporis vitia. Unde aliqua parte *b* læſi ad ſacerdotium aſcendere non valent. Hoc tamen tunc obtinet, cum evidens & notabilis eſt læſio: cæterum, ſi modica ſit *c*, utpote, qui exiguam partem digiti, vel unguem nolentes amiſerint, ita ut ſine ſcandalo poſſint celebrare, a Sacerdotio repellendi non erunt.

Abſciſi ex neceſſitate promoveri poſſunt, ſecus ſi ex voluntate. h. d.

§. 23. Idem Juris eſt *d* de eo, cui vel vi, vel in cunabulis, vel de Medicorum conſilio metu imminentis periculi virilia fuerint amputata: quod ſi volentes, & carnali vitio repugnare forte cupientes, ſeipſos abſciderint, quia ſui homicidæ ſunt, ad Clerum pervenire non poſſunt *e*. Corpore enim vitiati, non caſu, ſed propria voluntate ſunt intelligendi *f*, & ſicut in illis veniam caſus impetrat, ita vindictam in iis voluntas poſtulat.

Oculo privatus indiſtincte promoveri non poteſt, licet retineat ordines: ſecus ſi poſtea talis privatio contingat.

§. 24. Hæc autem diſtinctio non in omnibus membris ſibi locum vendicat. Cui enim oculum *g* abſtulit caſus, licet voluntas deſit, ſacerdotium tamen conſequi non poteſt. Cæterum ſi ſacerdotali in ordine conſtituto tale quid acciderit, quod olim integer acceperit, non amittet.

Olim furioſus, vel aliter vexatus, non poteſt ordinari. Clerici qui aliquando fuerunt dæmoniaci, non poſſunt ad ulteriores ordines promoveri.

§. 25. *h* Quoque, qui in furorem aliquando verſus inſanivit, aut quolibet modo vexationis incurſibus afficitur, aut quod prope furorem accidit, in ſcena luſerit, vel afflictione diabolica vexatus fuerit, ordinari non poterit. Clerici etiam *i*, qui in adoleſcentia a dæmonibus cognoſcuntur obſeſſi, ad ſuperiorem gradum aſcendere non poſſunt.

TITULUS XXVI.
DE PRÆBENDIS, & ALIIS BENEFICIIS.

Connexa & dependentia ſunt ſimul tractanda. h. d.

POſt hæc videamus de Præbendis, & illarum conceſſione: quæ pars Juris extra propoſitam quidem materiam fortaſſe videri poterit: loquimur enim in præſenti de jure perſonarum. Sed cum ſupra de dignitatibus Eccleſiaſticis, quibus præbendæ videntur annexæ, locuti fuerimus, non ſine cauſa, ſequenti loco poteſt hæc Juris materia tractari.

Qui in altari laborat, de altari debet & vivere. h. d.

§. 1. Præbenda nihil eſt aliud, quam Jus percipiendi proventus Eccleſiaſticos, tanquam uni de collegio competens, & ex canonia procedens. Cum enim, ut lex divina præcipit *k*, qui altari ſervit, de altari debeat & vivere: dignum eſt, ut qui divinis aſcribuntur obſequiis, Eccleſiæ ſuſtententur ſtipendiis. Et ideo inſtitutum olim fuerat *l*, ut ordinationes eorum, qui ſine certo titulo

a C. *ſi quis Clericorum*. *d*. 47. b *c. virum*. *in fin*. *d*. *d* 47. c *c*. 2. *in fin*. *d*. 33. & 1. *q*. 1. *per totum*. d *C. ſeditionarios*. *d*. 46. e *C. ex literis* *extr. de furt*. f *c*. 1. & *ſeq*. *d*. 57. g *c. confirmandum eſt in fin*. *d*. 50. h *c*. 1. *d*. 56. & *c*. 1. *extr. de fil. Presbyt*. i *d*. 1 §. *ſed hæc d*. 56. k *c. ad hæc*. *extr. de filiis Presb*. l *c. in ſitientibus*. & *ſeq*. & *c. ſi quis viduam*. *d*. 33. *cap*. 1. & 3 *per totum tit. extr. de bigam*. m *c. debitum*. *extr. de bigam*. *in fin*. n *gl. pen. c. pen. diſt*. 26. o *c. nuper*. & *c. fin. extr. de bigam*.

a *C. pen. extr. de bigam*. b *diſt*. 25. *in ſum. per totum*. c *c*. 1. & *fin. tit. de corpore vit*. d *can. ſi quis a Medicis*. *cum duobus ſeq. diſt*. 55 *c*. 3. & 6. *de corp. vitiat*. e *can. ſi quis abſciderit*, *d. diſt*. 55. f *can. pœnitentiis*. §. *corp. d diſt*. 55. g *can. fin. diſt*. 55. h *can*. 2. & 3. *diſt* 33. i *can. Clerici*. *d. diſt*. 33. k *can. cum ſecundum*. *extr. eod. tit*. l *can*. 2. *diſt*. 70.

ordinati eſſent, in injuriam ordinantium inanes eſſent. Paulatim tamen benignius agi cœptum. Conſtitutum eſt enim, [a] ut ſi Epiſcopus ſine certo titulo, unde vitæ neceſſaria percipiat, ordinaverit, tamdiu ipſe, aut ejus ſucceſſor ordinato neceſſaria ſubminiſtret, donec ei in aliqua Eccleſia convenientia clericalis militiæ ſtipendia aſſignentur.

Mandatum ſuſcipiens de ordinibus conferendis certis perſonis, non tenetur iiſdem providere de beneficio, ſed mandans: ſecus, ſi ſit mandatum generale, vel ordinandi licentiam concedens.

§. 3. Quod ſi Epiſcopus [b] mandato alterius in aliena diœceſi ordines celebret, diſtinguendum eſt, an de certis perſonis mandatum ſuſceperit, an generale, & expreſſo nomine. Primo enim caſu mandans, ſecundo mandatum ſuſcipiens inopi ordinato vitæ tenebitur neceſſaria miniſtrare. Eis autem, quibus a diœceſano datur licentia, ut a quo voluerint Epiſcopo, ad ſacros ordines promoveri poſſint, ad præmiſſa, non qui ordinant, ſed qui licentiam tradant, obligantur: niſi [c] tamen ordinatus de paterna hæreditate vitæ poſſit habere ſubſidium.

Præbendæ conceduntur per collationem, & per inſtitutionem, & ſingulis rebus ſingula ſunt imponenda nomina. h. d.

§. 4. Conceduntur autem præbendæ, vel beneficia duobus modis: per collationem, & per inſtitutionem. Collatio [d] eſt libera quædam præbendæ conceſſio. Inſtitutio eſt præbendalis juris ad præſentationem patroni facta tranſlatio; quæ licet & & ipſa collatio poſſit appellari, commodius tamen eſt in præſenti ſingulas cauſas ſingulis appellationibus diſtinguí.

TITULUS XXVII.
DE COLLATIONIBUS.

Ex tribus capitibus conferuntur præbendæ, & ordinarium collatorem facit lex vel conſuetudo. h. d.

Conferuntur autem præbendæ, vel beneficia, aut ab ordinario, aut ex mandato Legati ſedis Apoſtolicæ, aut Pontificio reſcripto. Ordinarius collator is eſt, quem aut conſuetudo approbavit, aut juris deſignavit auctoritas: ut Epiſcopus, Capitulum.

Si Epiſcopus & Capitulum habeant poteſtatem conferendi conjunctim, non poteſt unus ſine altero, niſi in uno ſubſit impedimentum, conferre: & ſi Epiſcopus poſſit conferre, tamen de conſilio Capituli, etiam quod ſit impeditus, Capitulum non poteſt ſe in collatione intromittere, niſi Epiſcopus ſit negligens in removendo impedimentum: & mortuo vel abſente eo, cujus conſilio interveniente eſt conferendum, non eſt ob id differenda collatio. h. d.

§. 2. Quam conferendi poteſtatem Epiſcopus, & Capitulum interdum habent communiter, interdum disjunctim: ſi communiter [e], alter ſine altero illam exercere non poterit, niſi vel mortis, vel ſuſpenſionis, vel majoris excommunicationis impedimentum in altero adeſſe contigerit. Cum [f] vero ad ſolum Epiſcopum cum conſilio ſui Capituli, vel aſſenſu præbendarum ſpectat collatio, eo defuncto, vel ſuſpenſo, niſi Epiſcopus in petenda relaxatione ſuſpenſionis ſit in mora, Capitulum ſe non poteſt intromittere. Ubi vero [g] collatio ad aliquem cum conſilio Epiſcopi pertinet, ſi quid illi humanitus contigerit, non erit ob hoc vacantis beneficii collatio differenda. Idem juris eſt Epiſcopo adeo in remotis agente, ut brevi non poſſit illius haberi præſentia: quia in petendi, vel expectandi mora vacanti beneficio poſſet imminere periculum.

Si Eccleſia ſteterit vacare per ſex menſes, ad Capitulum beneficium devolvitur. h. d.

§. 3. Eadem ratione, ubi ad ſolum Epiſcopum ſpectat collatio, ſi per ſex menſes [h] conferre diſtulerit, ad Capitulum devolvitur. E contrario ſi ad ſolum Capitulum pertinuerit, & infra præſcriptum terminum hoc non fecerit, Epiſcopus cum religioſorum virorum conſilio exequetur. Quod ſi omnes forte neglexerint, Metropolitanus abſque contradictione diſponet.

Regularibus Prælatis non conferentibus intra ſex menſes, fit devolutio ad ordinarium. h. d.

§. 4. Idem ſtatuitur in regularibus Prælatis: ſi enim [a] quævis beneficia ad illorum diſpoſitionem ſpectantia intra conſtitutum tempus conferre negligant, locorum diœceſani in non exemptis propria, in exemptis vero Apoſtolica auctoritate eorum negligentiam juxta præſcriptum in Vienenſi Concilio modum ſupplebunt.

Tempus devolutionis currit ſolum non impeditis, & a die notitiæ. h. d.

§. 5. Tempus autem ſex menſium nec currit legitime impeditis, & a die notitiæ, non a tempore vacationis erit computandum.

Devolutio non habet locum in Eccleſia non numerata, vel quando dignitas eſt ſuppreſſa. h. d.

§. 6. Hæc a autem demum obtinent, ſi in Eccleſia erat diſtinctio Præbendarum, & certus Canonicorum numerus. Cæterum ſi neque diſtinctæ Præbendæ, nec certus ſit Canonicorum numerus, Lateranenſi Concilio de beneficiis ultra ſex menſes vacantibus locus non erit. Idem etiam obtinet, ſi per Capitulum vacans dignitas legitime fuerit ſublata.

Sede vacante Capitulum non fungitur vice Epiſcopi in conferendo: & ceſſante cauſa, ceſſat & effectus. h. d.

§. 7. Licet autem ob negligentiam Epiſcopi conferendi poteſtas ad Capitulum devolvatur, ſede tamen vacante [b] in collationibus præbendarum Epiſcopi vice non fungitur: cum eo caſu nullius ſuperioris poſſit argui negligentia.

Circa collationem factam poſt devolutionem, diſpenſari poteſt. h. d.

§. 8. Is [c] quoque, qui nimium ceſſando conferendi jus amiſerit, ſi poſt jus collationis devolutum nihilominus viris idoneis de beneficio providere voluerit, quanquam ob temporis lapſum collatio mero jure non teneat, ex diſpenſatione tamen, & benignitate tolerari poterit.

Legati miſſi, vel nati vigore ſuæ legationis, non conferunt, niſi ſibi ſpecialiter concedatur: ſecus eſt in Legatis de latere, qui conferunt, & ſine mandato ſpeciali, etiam invito patrono Eccleſiaſtico. h. d.

§. 9. Ex [d] legationis quoque munere conferendi competit facultas, quod tamen non indiſtincte obtinet: nam ſive miſſi fuerint, ſive ſuarum prætextu Eccleſiarum aliqui legationis ſibi vendicant auctoritatem, ex ipſa legatione nullam habent conferendi poteſtatem, niſi hoc alicui ſpecialiter indultum fuerit. His autem, quos Rom. Pontificis latus, & comitatus illuſtrat, legatione fungentibus ſine ſpeciali conceſſione etiam Eccleſiaſtico patrono invito, conferendi facultas competit. Sicut enim honoris prærogativa lætantur, ſic eos auctoritate fungi congruit ampliori.

Legatus de latere non confert cathedrales Eccleſias, nec regulares, nec dignitates poſt Pontificalem majores, nec poteſt eodem tempore in eadem Eccleſia plures reſervationes facere. h. d.

§. 10. Sed tamen nec cathedrales [e], nec regulares, aut collegiatas Eccleſias, nec Eccleſiarum cathedralium dignitates, ad quas per electionem promoti primum poſt Epiſcoporum locum obtinent, veluti Archidiaconatum, ſuæ diſpenſationi, aut proviſioni reſervare poſſunt. Nec plures beneficiorum reſervationes eodem tempore in eadem cathedrali, vel collegiata Eccleſia, vel ad ejuſdem collationem pertinentium faciet.

Reſervationes legatorum expirant finita legatione. h. d.

§. 11. Illæ [f] quoque, quas jure fecerint, dummodo ad beneficiorum jam vacantium collationem non ſit proceſſum,

a C. *Epiſcopus. extr. eod. tit.* b *c. ſi Epiſcopus. eod. tit. in 6.* c *c. Epiſc. in fin. extr. eod. tit.* d *c. 1. de reg. jur. in 6.* e *c. 1. in princ. ne ſede vacant. in 6.* f *d. c. 1. §. cum vero.* g *d. c. 1. §. ubi vero.* h *c. 2. in fin. ext. de conceſſ. præb.*

a *C. ex parte, extr. de conceſſ. præb.* b *C. 1. extra, ne ſede vacante.* c *C. literas. extr. de ſupplend. negl. Præl.* d *C. 1. de off. Legat. in 6.* e *C. deliberatione. de off. leg. in 6.* f *c. præſenti. de off. leg. in 6.*

Digitized by Google

eo ipſo, quod illorum finitur legatio, penitus evaneſcent, nec executores dati amplius ea conferre poterunt.

Taciturnitas habiti beneficii invalidat proviſionem Legati non ordinarii. h. d.

§. 12. Sed *a* nec aliter beneficium obtinenti ab Apoſtolicæ ſedis Legato facta collatio valebit, quam ſi de eo, quod tunc proviſus obtinet, mentio facta ſit ſpecialis, licet id in aliorum ordinariorum collationibus minime requiratur.

Licet ante acceptationem beneficii quis nullum habeat in eo jus, tamen collator de eo alteri, primo non conſentiente, providere non poteſt: poteſt tamen primo proviſo præfigi terminum ad acceptandum, quo lapſo poterit beneficium alteri conferre, niſi primus etiam lapſo termino acceptaverit.

§. 13. Illud autem tam in ordinario, quam etiam in legato ſtatutum eſt, quod ſi cui beneficium contulerint, licet is *b*, donec collationem ratam non habuerit, nullum jus in eo acquiſiverit, in perſona tamen alterius primo non conſentiente, de beneficio non libero ab ipſis facta proviſio non ſubſiſtet: plane notificata collatione, & ad conſentiendum termino competenti præſtito, ſi primus non conſenſerit, eo lapſo beneficium libere, cui viderint expedire, conferre poterunt. Antequam tamen ipſum alii contulerint, non obſtante lapſu termini ſuum primus collationi poterit accommodare conſenſum.

Per reſcriptum Apoſtolicum præbenda confertur pure, in diem, & ſub conditione: & pura collatio eſt, cum alicui ſimpliciter de beneficio providetur. h. d.

§. 14. Per reſcriptum Apoſtolicum mandatur fieri collatio aut pure, aut adjecto die, aut ſub conditione. Pure, ut cum mandatur ſimpliciter, ut alicui de beneficio, aut præbenda provideatur.

Collatio Apoſtolica in diem facta, accedente decreto irritante, ligat manus ordinarii, h. d.

§. 15. Dies adjicitur collationi, ut cum præbenda confertur, quam quis intra menſem *c*, aut alio tempore a vacationis notitia duxerit acceptandam: quo caſu cum temporis appoſitio favorem afferat impetranti, ſi decretum irritans fuerit appoſitum, collatio per ordinarium alteri facta intra præfixum tempus nullius obtinebit roboris firmitatem. Decreti enim appoſitio, reſervatio, executoris inhibitio, & his mota beneficium affectum reddunt.

Publice notum, præſumitur notum etiam privatis. h. d.

§. 16. Interpretamur autem quem prædictæ vacationis habere notitiam, ex quo ipſa vacatio in loco, vel Eccleſia hujuſmodi beneficii publice nota erit. Imputet enim ſibi, ſi hoc caſu, quo de ipſius commodo agitur, id quod per ſe, vel per alium ſcire potuerit, ignoraverit.

Collatio conditionalis, & concurrente decreto non impletis conditionibus, non ligat manus ordinarii. h. d.

§. 17. Sub conditione mandatur fieri collatio, ut cum *d* alicui, ſi per executoris inquiſitionem repertus fuerit vitæ laudabilis, vel ſi conſenſus acceſſerit capituli, vel alia adjecta conditione de beneficio provideri committitur, & eo caſu etiam appoſito irritante decreto, non impletis adhuc conditionibus vacans beneficium per ordinarium, aut per executorem ad providendum de tali beneficio datum libere conferri poterit.

Obſtat taciturnitas obtenti beneficii, etiam modici, niſi proviſio ſit facta motu proprio. h. d.

§. 18 Sed multum intereſt, motune proprio, an ad alterius petitionem de beneficio provideri mandetur: ſi enim proprio *e*, motu, longe pinguius erit mandatum: nam etiam de beneficiis quæ impetrans obtinet, nulla habita mentione, erit hujuſmodi proviſio valida, quali cumque fuerint beneficia, & in numero quantocunque, quæ habebat impetrans, cum ſibi proviſio facta fuerit. Quod ſi ad petitionem gratia hujuſmodi facta ſit,

a *Can.* *ſi* 1. *de off. legat.* in 6. b C. *ſi tibi. de præbend.* in 6. c *Clem. uni.* §. *ſicut de conceſſ. præb.* d d. *Clem. uni. in princip. d. conceſſ. præben.* e c. *ſi motu proprio. de præbend.* in 6.

quantumcunque modicum beneficium ſcienter taceatur, veluti ſurreptitia non valebit.

Collatio facta motu proprio, pluribus beneficiis in eadem Eccleſia ſimul vacantibus, intelligitur facta de pinguiori: ſi beneficia ſint æqualia, ad eum ſpectat electio, cui gratia eſt conceſſa. Collatio vero facta ad petitionem alterius, ad minus beneficium reſtringitur: ſi ſint æqualia, eligit, qui alias conferebat, & motu proprio tamen cenſetur gratia fieri, cum id exprimitur. h. d.

§. 19. Item ſi pluribus *a* in aliqua Eccleſia vacantibus dignitatibus, vel præbendis Rom. Pontifex de hac vacatione incertus dignitatem, vel præbendam, ſi qua nulli debita in ipſa vacat Eccleſia, cuiquam motu proprio conferat, fiet interpretatio pleniſſima, & ad illam dignitatem, ſeu præbendam erit habenda relatio, quæ inter alias majoris cenſeatur eſſe valoris: quod ſi forſan æquales ſint, ad eam, quam is, cui confertur, intra decem dies poſt habitam de dicta vacatione notitiam duxerit eligendam: ſi vero ad petitionem alterius gratia hujuſmodi facta fuerit, ad illam erit habenda relatio, quæ minoris valoris exiſtit: & ſi ſit æqualitas, ad eam, quam is, ad quem ipſarum ſpectat collatio, intra dictum tempus elegerit, poſtquam ſibi hujuſmodi gratia erit nota. Motu *b* autem proprio tunc ſolum gratia fieri cenſetur, cum hoc expreſſe cautum fuerit.

Solus Papa tribuit jus in beneficiis vacaturis. h. d.

§. 20. Sed ſive * motu proprio, ſive ad alterius petitionem per reſcriptum Apoſtolicum fiat proviſio, cæteris longe præſtat. Nam cum ex Lateranenſi Concilio miniſteria, & beneficia Eccleſiæ tribui, aut promitti non debeant, antequam vacent, Romanus Pontifex etiam in ipſis jus poteſt tribuere vacaturis.

Peracti gradus quidam circa poteſtatem conferendi inter ordinarium Legatum & ſummum Pontificem. h. d.

§. 21. Eſt ergo inter ordinarium Legatum, ac ſummum Pontificem circa collationis poteſtatem, quaſi per gradus aſcenſus quidam. Nam ad Epiſcopum *c* omnium quidem baſilicarum, quæ in ejus territorio poſitæ ſunt, collatio regulariter pertinet: vacaturam tamen præbendam ſuæ diſpoſitioni reſervare non poteſt, & longe minus in eadem alicui jus tribuere. Legatus autem non modo vacantes intra ſuæ legationis terminos Eccleſias conferre, verum etiam vacaturas (juxta ea quæ ſupra diximus) reſervare poterit, licet eidem in vacaturis alicui jus tribuendi nulla ſit facultas. At Apoſtolicus & ubique vacantes donare, & vacaturas ſuæ proviſioni reſervare *d*, & in vacaturis jus tribuere poteſt, cum in ipſo plenitudo reſideat poteſtatis.

Si Clericus, cum mandatur provideri de beneficio vacaturo, negligat petere præbendam, non poterit poſtea aliam petere, niſi fuerit in Canonicum receptus. h. d.

§. 22. Quo *e* tamen caſu ſummus Pontifex de vacatura præbenda alicui provideri mandat, ſi is, in cujus gratiam mandatum obtentum eſt, præbendam, quando vacat, negligenter omittit, non poterit poſtmodum prætextu dicti mandati, niſi antea in canonicum fuerit receptus, aliam in ipſa Eccleſia vacaturam petere.

Habens expectativam, poteſt acceptare beneficium vacaturum, primum, vel ſecundum, vel ulterius, certum tamen acceptare non poteſt. h. d.

§. 23. Poterit *f* tamen is, cui certis ſuper hoc executoribus deputatis ab Apoſtolica ſede hujuſmodi gratia conceſſa fuerit, non ſolum primum in genere vacaturum beneficium vel præbendam: verum etiam, ſi rationabilis cauſa ſubſit, ſecundum & ulterius acceptare: certum tamen & expreſſum, priuſquam vacet, acceptare non poterit, ne captandæ alienæ mortis occaſio ex benignitate gratia

a C. *ſi pluribus. de præb.* in 6. b c. *ſi motu. in fin. eod. tit.* in 6. * c. 2. *ubi gloſſ. de præb.* in 6. c C. *omnes baſilicæ.* 16. q. 7. d. C. 2. *in gl. de præb.* in 6. e C. *ſi Clericus. de præb.* in 6. f C. *ne captandæ. de conceſſ. præb.* in 6.

Digitized by Google

gratiarum ſedis Apoſtolicæ tribuatur: quod ſi de certo acceptatio ſecuta fuerit, nullam obtinebit roboris firmitatem, ut Bonifac. conſtitutionis tenore latius continetur.

Reſcripto Apoſtolico diſpenſatur ſuper pluralitate beneficiorum, maxime circa literatas perſonas. h. d.

§. 24. Inde *a* etiam licet beneficiatæ perſonæ de alio beneficio, niſi primo illud, quod obtinet, omnino dimittat, provideri non poſſit, niſi aut Cardinales ſint, aut Regum filii: per tale tamen reſcriptum, maxime circa literatas perſonas, ſuper hac pluralitate diſpenſari poterit.

Ubi de prioritate beneficii pluribus collati non conſtet, primo poſſeſſor, deinde major prærogativa præfertur. h. d.

§. 25. Item ſi a ſede *b* Apoſtolica, aut legato, & ab ordinario eodem die idem beneficium conferatur, & quæ fuerit primo facta collatio, non appareat, nemine poſſidente, is erit cæteris præferendus, cujus conferens ampliore gaudet prærogativa. Hac *c* ratione & ii, qui in aliqua Eccleſia in Canonicos ſunt recepti, debent in præbendarum aſſecutione cæteris, ſive legatorum, ſive aliorum quorumcunque auctoritate antea fuerint admiſſi, anteferri.

Qui dicatur receptus auctoritate Apoſtolica. h. d.

§. 26. Auctoritate *d* autem Apoſtolica receptus & is intelligitur, qui legati, vel alterius mandato, cui ſpecialiter in ea re auctoritas Apoſtolica conceſſa fuerit, recipitur. Sed & ſi mandatum legati ratum habeat *e* Roman. Pontifex, atque id auctoritate ſua muniat, ex eo receptus non Legati, ſed Apoſtolica intelligitur auctoritate receptus; atque ideo eſt in aſſecutione præbendæ omnibus poſt eum receptis in Eccleſia dicta præferendus.

Expreſſio ejus quod tacite ineſt, nihil operatur, niſi per alium modum, quam quo tacite ineſt, fuerit facta expreſſio. h. d.

§. 27. Aliud juris eſt, ſi iis, ad quos alias pertinet Canonicorum receptio, facultas concedatur ab Apoſtolico, ut aliquem recipiant in Canonicum ejuſdem Eccleſiæ, ordinationibus forte certum numerum Canonicorum præfigentibus non obſtantibus: hoc enim caſu non Apoſtolica, ſed recipientium cenſetur auctoritate receptus, niſi quod cum auctoritate Apoſtolica recipiunt, in literis caveatur expreſſe. Quod ſi ad eos alias talis receptio non pertinebat, Apoſtolica dicetur auctoritate receptus. Alias vero, ſi literæ impetratæ certi numeri Canonicorum nullam fecerint mentionem, quod illarum occaſione factum fuerit, nullam obtinebit firmitatem. h. d.

Papa non onerat aliquem plurib. proviſionib. niſi id exprimat.

§. 28. Illud etiam omittendum non eſt, non ſolere Apoſtolicum eundem collatorem plurib. onerare proviſionibus, niſi id velle ſe ſuis literis expreſſe fuerit complexus.

Mandati Apoſtolici fines ſunt diligenter cuſtodiendi, nec extenduntur, niſi ad caſus expreſſos, etiam de conſenſu, & in præjudicium proviſi. h. d.

§. 29. Sunt *f* autem Apoſtol. mandati fines diligenter cuſtodiendi, ideoque non debent ad caſus alios, quam expreſſos, extendi. Unde cum injungitur, ut alicui de præb. certi valoris provideatur, in præbenda minoris valoris etiam impetrante volente, mandatum impleri non poterit.

Mandatum faciens mentionem de collatione non poteſt trahi ad præſentationem, vel inſtitutionem. h. d.

§. 30. Idem *g* obſervari oportet, ſi cui de beneficio, quod ad alicujus collationem ſpectat, provideri mandatur: hoc enim caſu de eo quod ad ejuſdem præſentationem, vel inſtitutionem pertinet, provideri minime poterit, nec etiam e converſo.

Caſus reſignationis non includitur, nec verificatur in caſu mortis. h. d.

§. 31. Eodem ſpectat *h*, ſi quis ab Apoſtolica ſede mandatum ſuſcipiat, ut ab aliquo beneficii reſignatione recepta, idem beneficium alteri conferat. Si enim is, qui reſignaturus erat, rebus eximatur humanis, mandato locus non erit, cum non per reſignationem vacaverit, ſed per mortem.

Caſus futuræ vacat. non verificatur in caſu novæ creationis. h. d.

§. 32. Idem obtinet, ſi literæ Apoſtolicæ ſuper conferendo beneficio proxime vacaturo fuerint impetratæ. Nam ad illud, quod poſt illarum impetrationem fuerit creatum, non extenditur.

Appellatione beneficii non venit penſio. h. d.

§. 33. Et *a* ſi quis literas ſuper obtinendis beneficiis uſque ad certam ſummam impetraverit, eidem non in penſione, ſed in beneficiis Eccleſiaſticis erit providendum, niſi de penſione in literis mentio habeatur.

Diſpoſitio regulariter reſtringitur ad tempus præſens, & mentio potentiæ intelligitur de præſenti. h. d.

§. 34. Eodem etiam ſpectat, quod ſi de conferendo *b* alicui beneficio ad Epiſcopi collationem ſpectante reſcribatur, illud ei conferri non poterit, cujus collatio ex negligentia ipſius Epiſcopi ad ejuſdem Capitulum devoluta fuit: quanquam ex contrario de eo, cujus ad Epiſc. ex Capituli, vel alterius cujuſcunque, ſive ad ſedem Apoſt. ex ipſius Epiſc. vel aliorum in hoc eidem ſuccedentium negligentia collatio fuerit devoluta, hoc caſu provideri poterit.

Mandat. Apoſt. reſtrictionem recipit ex perſona proviſi. h. d.

§. 35. Interdum tamen, licet mandatum generale ſit, ex perſona impetrantis recipit reſtrictionem: ut ſi cui *c* de præbenda proxime vacatura ſimpliciter provideri mandatur: nam ſi talis nondum in ea ætate exiſtat, ut ad ſacerdotium promoveri poſſit, ſacerdotalis ſibi præbenda conferri non poterit.

Ex loco ſumitur reſcripti interpretatio. h. d.

§. 36. Ex loci quoque expreſſione reſcripti ſumitur declaratio, & ideo *d*, quanquam ſub nomine Eccleſiarum civitatis etiam Eccl. Cathedr. comprehendatur, cum tamen alicui de beneficio mandatur in aliqua Eccleſiarum civitatis, vel dioec. provideri, ad Cathedralem Eccleſiam mandatum hujuſmodi non extenditur: ſecus eſt, ſi in aliqua Eccleſiarum provinciæ provideri mandatur: tunc enim & Metropolitana, & cæteræ cathedrales Eccleſiæ tali mandato includuntur.

Ordo ſcripturæ declarat mandatum. h. d.

§. 37. Ex ordine *e* quoque ſcripturæ reſcripti interpretatio ſumitur, veluti cum Joanni de beneficio ad collationem ſuam vel Pauli pertinente, ut alicui provideat, mandatur. Nam ſi plura ſimul beneficia vacare contigerit, ad utriuſque collationem ſeparatim ſpectantia, tunc ordo ſcripturæ ſervandus eſt, & de illo beneficio providendum erit, quod ad Joannem noſcitur pertinere.

Cum mandatur provideri de beneficio ſpectante ad proviſionem plurium, intelligitur conjunctim. h. d.

§. 38. Si vero *f* de beneficio ad aliquorum collationem, vel præſentationem ſpectante, non adjecto communiter, vel diviſim, proviſio injungitur facienda, in beneficio, quod ad collationem, vel præſentationem alterius tantum pertinet, adimpleri non poterit.

Ex inſertione cauſæ elicitur interpretatio reſcripti. h. d.

§. 39. Item inſertio cauſæ declarat reſcriptum: ſicut accidit *g*, cum Clerico nullum beneficium obtinenti ob paupertatem Epiſcopum de beneficio providere mandatur. Nam ſi antequam ei proviſum ſit, beneficium fuerit aſſecutus, ceſſante cauſa mandati provideri ſibi Epiſcopus in poſterum non tenetur.

Ex ſimplici mandato de providendo, non poteſt provideri obtinenti aliud beneficium, niſi fuerit id expreſſum: quo caſu ſolum unicum, & non curatum beneficium obtinenti provideri poterit: & pluralis locutio reſtringitur ad duo. h. d.

Kkkkk § 40.

a C. *de multa extr. de præb. extrav. Joan. eod. tit. & extr. com. execrabilis.* b *c. ſi a ſede de præb. in 6.* c *hi qui. d. tit. in 6.* d *c. hi qui de præb. in 6.* e *c. ſi cum ſuper. d. tit. in 6.* f *c. cui de non ſacerdotali §. idem de præb. in 6.* g *c. cum in illis §. cum autem de præb. in 6.* h *c. ſuſceptum. de reſcr. in 6.*

a C. *quamvis de præb. in 6.* b *c. ſi de benefic. de præb. in 6.* c *c. ei. cui de præb. in 6.* d *c. quamvis. §. quanquam. d. tit. in 6. de* e *c. mandato. de præb. in 6.* f *c. cum in illis. §. fin. de præb. in 6.* g *c. ſi pauper. de præb. in 6.*

§ 40. Nam *a* & is, cui conceditur, ut idoneo poſſit in ſua, vel aliena Eccleſia providere beneficium, aliud obtinenti providere non poteſt, niſi vel primo ille beneficium, quod obtinet, omnino dimittat, vel in conceſſione hujuſmodi ſit expreſſum, quod etiam beneficiatæ valeat providere perſonæ: quo caſu unicum duntaxat beneficium, atque illud non curatum obtinenti, provideri poterit. Sed ſi conceſſum fuerit, ut providere illi valeat, qui & alia beneficia noſcitur obtinere, hujuſmodi pluralites debet ſolum ad duo beneficia non curata reſtringi.

Mandatum ſimplex de providendo, non extenditur ad beneficium curatum, vel electivum. h. d.

§. 41. Ex natura quoque, & beneficii qualitate Apoſtolicum reſcriptum reſtrictionem recipit: nam ſi de quibuſcunque beneficiis provideri mandatum fuerit, de animarum cura mentione non habita, de iis providendum non erit, quibus hujuſmodi cura noſcitur imminere. Illis quoque, pro quibus ſcribitur, ut de perſonatibus, & dignitatibus ad collationem, proviſionem, præſentationem, vel diſpoſitionem pertinentibus quorumcunque provideatur, de iis provideri non poterit, ad quos per electionem præficiendi aſſumuntur.

Gratia alicui conceſſa, ut providere poſſit perſonis idoneis in certa Eccleſia, perſonis non expreſſis, non expirat re integra per obitum concedentis: ſecus, ſi perſonæ eſſent expreſſæ. h. d.

§. 42. Illud quoque omittendum non eſt, quod ſi cui *b* nulla facta perſonarum expreſſione ſit gratioſe conceſſa facultas, ut auctoritate Apoſtolica aliquibus perſonis idoneis in certa Eccleſia providere poſſit, vel beneficia, quorum collatio eſt ad ſedem Apoſtolicam legitime devoluta, conferre: hujuſmodi conceſſio etiam re integra per obitum concedentis non expirat: ſecus ſi ſuper proviſione certæ perſonæ facienda eidem ſit data poteſtas, non ob ſuam, ſed ejus, cui providetur, gratiam, vel favorem. Illa enim expirat omnino, ſi concedens re integra moriatur.

Mandatarius, cujus non eſt electa induſtria, poteſt alteri mandare. h. d.

§. 43. Illud etiam intereſt: utrum, cui ab Apoſtolica ſede proviſio de beneficio in certa Eccleſia, diœceſi, vel provincia certæ perſonæ facienda committatur, an de certa Eccleſia incertæ tamen perſonæ. Primo enim caſu licite quis vices ſuas alteri committere poterit: ſecundo vero cum in eligenda perſona mandatarii electa videatur induſtria, proviſionem ſibi commiſſam alteri demandare non poterit, niſi forma commiſſionis id habeat, ut per ſe, vel per alium hoc expedire valeat.

Beneficia Eccleſiaſtica debent ſine diminutione conferri. h. d.

§. 44. Poſtremo illud ſciandum eſt, tam Turonenſi *c* Concilio cautum eſſe, ne præbendæ aliquam ſectionem patiantur: quam ex Lateranenſi, ne quis conferens beneficium Eccleſiaſticum, partem proventuum ſuis uſibus retinere audeat, cum ſine ulla debeant diminutione conferri.

TITULUS XXVIII.
DE INSTITUTIONIBUS, ET JURE PATRONATUS.

Quando dicatur provideri per Inſtitutionem, quid ſit Ius Patronatus, & quibus modis conſtituitur. h. d.

Accidit autem interdum, ut Prælati liberam de vacantibus beneficiis diſponendi facultatem non habeant: quod tunc evenit, cum ea vacare contigerit, in quibus aliquis jus obtinet patronatus: tunc enim ſtricte ſumto vocabulo non conferre, ſed inſtituere dicentur eos, quibus præſentante patrono providendum erit. Eſt igitur *d* jus patronatus poteſtas præſentandi inſtituendum ad beneficium vacans. Conſtituitur autem tale jus variis modis: veluti, Eccleſiæ ædificatione, dotatione, & ſimilibus.

Ædificans rite, vel dotans, aquirit jus patronatus: & cum ſiqui debent commoda, quem ſequuntur incommoda. h. d.

§ 2. Ædificatione * acquiritur jus patronatus, cum quis Eccleſiam de conſenſu diœceſani juris ordine ſervato conſtruxit. Dotatione acquiritur, ut cum is, qui non fundavit, Eccleſiæ pro dote certa bona aſſignavit. Sicut enim in carnali matrimonio ad onera ſuſtinenda dos aſſignari debet, ita etiam concedenda ſunt Eccleſiæ, quæ ad luminaria, & ad cuſtodiam, & ad ſtipendia cuſtodum, & ad cætera ſacræ domui neceſſaria ſufficiant. Inſtitutum eſt igitur, ut quaſi cujuſdam loco remunerationis ad præſentationem patronorum in fundatis, vel dotatis Eccleſiis Sacerdotes inſtituantur, nullo profeſſionis, vel ſexus habito diſcrimine.

Eccleſiaſticus patronus habet ad præſentandum menſes ſex, Laicus quatuor. Eccleſiaſticus non poteſt variare: Laicus poteſt. h. d.

§. 3. Sunt tamen inter Eccleſiaſticos, & Laicos patronos pleræque differentiæ. Nam *a* Eccleſiaſtico ad præſentandum ſex menſium conceditur ſpatium, Laico quadrimeſtre tempus datur. Et videtur optima ratione inductum, ut longius prorogatur tempus Eccleſiaſticis, quippe *b* quibus ſemel facta præſentatione amplius variare minime licet: quod in Laicis diverſum ſtatuitur.

Epiſcopus qui inſtituit ſecundo loco præſentatum, in pœnam tenetur providere etiam primo præſentato. h. d.

§. 4. Sed ſi Laicus, cui plures præſentandi tributa eſt facultas, primo Joannem inſtituendum offerat, ſecundo loco Paulum, utrumque idoneum, Ordinarius autem ſecundo loco præſentatum inſtituat: videamus, an primus appellare valeat: & ſtatutum eſt de ſecundo factam inſtitutionem infringi non poſſe: Epiſcopum tamen, qui primo loco præſentatum dolo recuſavit admittere, recuſato, ut in competenti beneficio provideat compellendum: ut in eo puniatur, in quo eum deliquiſſe conſtat.

Legatus de latere poteſt derogare juri patronatus Eccleſiaſticorum, non Laicorum. Eccleſiaſtico patrono reddenda ratio proventuum patronatæ Eccleſiæ: ſecus Laico. h. d.

§. 5. Legatus *c* etiam beneficium in præjudicium Eccleſiaſtici patroni, ut ſupra tetigimus, conferre poteſt, cum in Laicis diverſum accidat. Item Eccleſiaſtico patrono de temporalibus rebus ratio debet exhiberi, quod in laico minime obtinet.

Patronus Laicus poteſt deferre ad ſuperiores Clericos, qui dilapidant bona Eccleſiæ, cujus eſt patronatus. h. d.

§. 6. Licebit *d* tamen patrono Laico, ſi Sacerdotem ex collectis in Eccleſiam rebus fraudare cognoverit, aut honeſta illum conventione compeſcere, aut Epiſcopo, vel competenti Judici corrigenda denunciare: quod ſi talia agere tentat & Epiſcopus, Metropolitano ejus hæc inſinuabit: ſin autem & Metropolitanus talia gerat, Principis hæc auribus (ſi aliter Eccleſiæ conſuli non poſſit) intimare non differet.

Jus patronatus tranſmittitur ad quoſcunque hæredes: & plures ſuccedentes uni, habent vocem unius, nec hæres patroni inſtitutum mutare poteſt. h. d.

§. 7. Succeſſione quoque jus patronatus acquiritur: quod quidem procedit: ſive ſui, ſive extranei, ſive ex teſtamento, ſive ab inteſtato ſint hæredes. Plures tamen ab uno ex patronis Eccleſiæ relicti hæredes vocem duntaxat unius habebunt in præſentatione Rectoris, nec jam inſtitutos mutare poterunt.

Si patroni in præſentatione non ſint concordes, attenditur major & melior pars. h. d.

§. 8. Et ſi *e* forte in plures partes patronorum ſe vota in præſentando diviſerint, ille præficiendus eſt Eccleſiæ,

a C. is cui. d. præb. in 6. *b* c. ſi cui nulla. de præb. in 6. *c* C. ex ſcrib. extr. de præb. in 6. *d* gl. 1. can. piæ mentis. 16. q. 7.

* Dict. gl. 1. c. piæ mentis, & c. filiis eod. ſenſ. & c. nobis fuit, extr. de jur. patron. *a* Gen. un. §. fin. de jur. patron. in 6. *b*. c. paſtoralis. d. tit. & d. c. un. in gl. *c* c. cum dilectus. extr. de jur. patron. *d*. c. filiis vel 16. q. 7. *e* c. quoniam in extr. de jur. patr.

qui majoribus juvatur meritis, & plurium approbatur conſenſu.

Si Eccleſia ob patronorum diſcordiam detrimentum patiatur, poteſt Epiſcopus interdicere. h. d.

§. 9. Quod ſi *a* ita ſimultates inter eos ortæ fuerint, ut Sacerdos ſuo ibi officio canonice fungi non poſſit, ſi aliter provideri non poterit, præcipere debet Epiſcopus, ubi ibi Miſſarum ſolennia non celebrentur, donec patroni ad concordiam redeant: quod ſi intra quatuor menſes factum non fuerit, tunc ordinet Antiſtes Eccleſiam, ſicut melius eam ſecundum Deum judicaverit ordinandam.

Epiſcopus poteſt ex cauſa Eccleſiam patronatam ſecundum certam formam commendare. h. d.

§. 10. Quod ſi neceſſarium aut expediens eſſe duxerit, poterit etiam interim Eccleſiam alicui commendare: ita tamen, ut ſi parochialis ſit Eccleſia, nemini commendetur, qui non ſit in ſacerdotio conſtitutus: nec hujuſmodi commenda ultra ſemeſtris temporis ſpatium vires ſuas porriget: nec in unius perſona, niſi unica fieri poterit.

Epiſcopus in Eccleſia juris patronatus Laicorum ex cauſa poteſt ponere œconomos, qui colligant fructus erogandos in utilitatem Laicorum. h. d.

§. 11. Erit *b* etiam Epiſcopo facultas in Eccleſiis, in quibus Eccleſiaſtica perſona præſentationem non habet, ſi vel minus idonei præſentantur, vel alia de cauſa aliquos in eis inſtituere non valeat, œconomos ponere, qui fructus percipere debeant in Eccleſiarum utilitatem erogandos, aut his, qui quandoque inſtituentur, fideliter reſervandos.

Patroni poſſunt convenire de præſentando alternis vicibus, & plures ſimul poſſunt præſentari, ut de ipſis Epiſcopus eligat inſtituendum. h. d.

§. 12. Sed *c* ut facilius provideatur Eccleſiis, non inconveniens viſum fuit, patronos ipſos inter ſe poſſe libere convenire de Rectore ab eis alternis vicibus præſentando: quibus etiam ex eadem cauſa permittitur, ut plures ad vacantem Eccleſiam præſentare valeant, ita ut unus ex eis eligi poſſit per Epiſcopum & admitti.

Jus patronatus donari poteſt, ſed ex donatione non præjudicatur juribus Epiſcopalibus: vendi autem non poteſt, niſi cum univerſitate. h. d.

§. 13. Donatione *d* quoque jus patronatus acquiritur. Ut cum jus, quod quis in Eccleſiis habet, in aliquem liberaliter confert: quæ ſi fiat Eccleſiæ, aut loco religioſo, quamvis abſque aſſenſu Epiſcopi facta fuerit, efficax eſt cenſenda, ſed per eam Epiſcopalibus Juribus in aliquo non derogatur. Sed ſi quis dato pretio *e*, hujuſmodi ſibi jus comparare auſus fuerit, talis contractus irritus erit & inanis, niſi tale jus cum univerſitate rerum temporalium transferretur.

Epiſcopus non poteſt ſpernere patroni præſentationem. Patronus non poteſt quem propria auctoritate inſtituere ſub pœna excommunicationis. h. d.

§. 14. Quemadmodum autem ad præſentationem patroni, debet Epiſcopus Clericos inſtituere, & quod ſpretis fundatoribus de vacanti Eccleſia diſpoſuerit, erit irritum: ita etiam patronus auctoritatem Epiſcopi negligere non debet. Quod ſi laici *f* auſu temerario propria auctoritate ad inſtitutionem proceſſerint, tam ipſi anathemate feriendi, quam etiam perperam inſtituti Clerici communione ſunt privandi: qui ſi etiam adhuc perſtiterint, a miniſterio Eccleſiaſtico & ordine deponendi erunt.

Patroni putativi præſentatio tenet.

§. 15. Interdum *g* accidit, ut ejus qui patronus non eſt, præſentatio tamen rata ſit habenda. Ut cum ordinarius ad ejus præſentationem Clericum inſtituit, qui & juris patronatus erat poſſeſſor, & patronus credebatur: nam ſi poſtea jus patronatus alius in judicio evicerit, inſtitutus non debet propter hoc ab Eccleſia removeri.

Nemo poteſt ſeipſum præſentare. h. d.

§. 16. Licet *a* autem patronus alios præſentet, ſeipſum tamen, quanquam Clericus ſit, præſentare non poteſt, quantumvis idoneus ſit, & quibuſcunque ſtudiis juvetur & meritis: cum nullus Eccleſiaſticis ſeſe officiis ultro immiſcere debeat.

Nemo ſibi beneficium confert, veluti nemo ſe præſentat: nec vacaturi beneficii tenet collatio, aut præſentationis promiſſio. h. d.

§. 17. Sunt autem inſtitutiones collationibus in quibuſdam ſimiles, in quibuſdam vero diſſimiles. Similes ſunt, quia quemadmodum is, qui ſeipſum præſentat, inſtituendus non eſt: ita etiam is, ad quem pertinet collatio *b*, ſeipſum non poteſt inſtituere, cum inter dantem & accipientem diſtinctio debeat eſſe perſonalis. Item quemadmodum vacaturæ præbendæ non tenet regulariter collatio: ita etiam promiſſiones de non vacantibus beneficiis Eccleſiarum, in quibus quis jus obtinet patronatus, nullo jure ſubſiſtunt.

Capitulum ſede vacante poteſt inſtituere præſentatos: idem poteſt Vicarius ſine ſpeciali mandato Epiſcopi. h. d.

§. 18. Diſſimiles ſunt, quia etſi Capitulum ſede vacante *c* beneficia, quæ ad collationem Epiſcopi pertinent, conferre non poſſit: præſentatos tamen a patronis poteſt, ſi idonei ſint, admittere & inſtituere. Idem obtinet in Vicario: quia licet ſine ſpeciali conceſſione conferre *d* non poſſit, præſentatos tamen inſtituere *e* minime prohibetur.

In Rectorem parochialis Eccleſiæ poteſt præſentari etiam non in ſacris conſtitutus, licet ſecus in libera collatione: in qua tamen poteſt diſpenſari cum eo, qui eſt conſtitutus in minoribus. h. d.

§. 19. Sunt etiam in eo diſſimiles, quod in Rectorem parochialis Eccleſiæ, etiam non in ſacris conſtitutus præſentari poteſt, dummodo alias ſit idoneus, & infra tempus a jure conſtitutum ad ordines, quos ipſius Eccleſiæ cura requirit, promoveri valeat. Collatio autem fieri non poteſt, niſi in perſona ejus, qui ſaltem ſit in Subdiaconatu conſtitutus: cum his tamen, qui in minoribus ſunt ordinibus conſtituti, ſi tales ſint, qui infra breve tempus poſſint in Presbyteros ordinari, diſpenſari poterit.

Patronis defertur circa honorem, & vitæ neceſſaria ſubminiſtranda. h. d.

§. 20. Defertur autem patronis non ſolum circa præſentationem, verum etiam circa honorem proceſſionis, & circa neceſſarium vitæ ſubſidium. Nam ſi aut ipſi aut illorum filii ad inopiam redacti fuerint, illis erit modeſte ab Eccleſia ſuccurrendum *f*.

Jus patronatus tollitur ceſſione, Collegii conſtitutione, Eccleſiæ deſtructione, delicti perpetratione. h. d.

§. 21. Tollitur jus patronatus ceſſione: utputa, cum quis id Eccleſiæ, in qua jus habet hujuſmodi, conferendum duxerit. Item, ſi quis Eccleſiam ſine ſui reſervatione juris collegiatam fieri patiatur. Eo amplius conſtat, ſi ædes ſacræ incendio conſumptæ fuerint, vel etiam terræmotu, vel vitio ſuo corruerint, extingui jus patronatus neceſſe eſt. Sed etſi patronus auſu nefando Rectorem vel Clericum ipſius Eccleſiæ per ſe, vel per alios occidere, vel mutilare auſus fuerit, tam alias pœnas, quàm juris patronatus amiſſionem ſuſtinere debet. Idem juris eſt, ſi patronus efficiatur hæreticus: cum enim bona hæreticorum univerſa ſint confiſcanda *g*, merito cum iſta univerſitate etiam jus patronatus interibit.

a C. 1. extr. eod. tit. b c. cum vos. extra, de offic. ord. c Clem. 2. verſic. ⁓ ut de jur. patr. d c. 1. d. jur. patr. in 6. e c. quia Clerici, & ſeq. extr. de jur. patr. f c. Præterea. extr. d. tit. g c. conſultationis extr. d. tit.

a C. per noſtras extr. d. tit. b c. fin. extr. de inſt. c c. 2. extr. ne ſed. vac. d c. fin. de off. vicar. in 6. e c. ex frequentib. extr. de inſtit. f c. quicunque fidelium. 16. q. 7. g c. vergentis. extr. de hæret.

TITULUS XXIX.
DE CLERICIS NON RESIDENTIBUS.

Se conferatur beneficium non idoneo ad reſidendum, & proviſus privandus eſt beneficio, & collator conferendi poteſtate. h. d.

Debent [a] autem hi, quibus Eccleſiaſtica miniſteria ſunt committenda, tales deligi qui & reſidere in Eccleſia, & curam demandati ſibi officii per ſeipſos valeant exercere: quod ſi aliter actum fuerit, & qui receptus fuerit, quod contra ſacros canones acceperit, amittet & qui dederit, largiendi poteſtate privabitur.

Qui ſine cauſa non reſidet, poſt monitionem privandus erit: & quæ ſint juſtæ cauſæ non reſidendi. h. d.

§. 2. Si tamen ab initio idonei ad reſidendum reputati poſtea Eccleſias, vel præbendas ſibi conceſſas, ſine juſta & neceſſaria cauſa deſerant, ſi moniti & congruo tempore expectati non redierint, eis privari poterunt. Juſtæ non reſidendi cauſæ ſunt: veluti, ſi quis aut Romano Pontifici, aut proprio Epiſcopo obſequium exhibeat. Item ſi jura, & negotia Eccleſiæ ſuæ fideliter proſequatur, aut ſi, ut ſtudiorum cauſa abeſſe poſſit [b], eſt alicui ſpecialiter indultum, & ſi quæ ſunt aliæ ſimiles.

Ad memoriam juvandam conducit repetitio. h. d.

§. 3. Hæc de præbendis & dignitatibus, atque illarum proviſionibus dixiſſe non ſufficiat. Verum, quia in hoc tractatu diffuſe immorati ſumus, ut ſequentia præcedentibus melius contexamus, quædam in memoriam reducamus. Perſonarum ergo quidam Laici ſunt, quidam Clerici. Rurſus Clericorum quidam ſunt in Sacerdotio conſtituti, quidam in ſacris, licet non in Sacerdotio, quidam nec in ſacris, nec in Sacerdotio. Eorum rurſus, qui in Sacerdotio conſtituti ſunt, quidam ſunt in celſiore gradu, ut Epiſcopi: quidam in inferiore, ut Presbyteri. In ſacris vero dicuntur conſtituti Diaconi & Subdiaconi. Qui vero nec in Sacerdotio, nec in ſacris reperiuntur, ii ſunt, qui ſunt in minoribus ordinibus conſtituti. Cæterum, quoniam adhuc quidam in Eccleſia ſunt, qui non minus in Laicatu, quam in Clericatu conſtituti Domino deſerviunt, ut ſunt Regulares ac Monachi, reſtat, ut de his pauca ſubjiciamus.

TITULUS XXX.
DE REGULARIBUS, AC MONACHIS.

Regulariter valet argumentum a Regulari ad Monachum, & contra. h. d.

Quoniam vero ſive de Regularibus agendum ſit, ſive de Monachis, eadem fere jura ſervantur, ne verboſa fiat evagatio, dirigamus ſermonem in perſonas Monachorum, idem etiam intellecturi de Regularibus cæteris. Nam ſi quid in iis proprie ſervetur, ſeparatim oſtendemus.

Ex triplici capite quis fit Monachus, & impubes a patre traditus monaſterio, poſt annum pubertatis poteſt redire ad ſeculum, ſi velit. h. d.

§. 2. Monachi [c] fiunt, aut ex paterna devotione, aut ex propria profeſſione, aut ex voti emiſſione. Ex paterna devotione [d] Monachus quis efficitur, cum pater filios impuberes monaſterio offert. Quo caſu, ſi impuberes ſacram tonſuram vel velamina ſuſceperint, quinto decimo ætatis anno moneri debent & inquiri, utrum in ipſo habitu permanere cupiant: ſi permanſuros ſe profeſſi fuerint, vel profeſſionem a ſe prius factam ratam habuerint, ulterius pœnitendi locum non habebunt: ſi vero ad ſecularem habitum reverti maluerint, recedendi licentia concedenda erit, quia ſatis inutile eſt, ut coacta ſervitia Domino præſtentur. Qua etiam ratione conſtitutum eſt, ne quis invitus ordinari debeat.

Si impubes præter parentum voluntatem monaſterium fuerit ingreſſus, poſſunt parentes intra annum revocare: ſecus ſi ſit pubes. h. d.

§. 3. Quod ſi [a] impubes præter parentum voluntatem tonſuram acceperit Monachalem, parentes id factum irritare valent: ſed ſi intra annum ad proprium Epiſcopum, vel alium competentem Judicem non reclamaverint, revocare amplius non poterunt. Si vero in grandiori ætate adoleſcentes ſervire Deo elegerint, non eſt poteſtas parentibus prohibendi.

Profeſſio eſt duplex, tacita & expreſſa, & poteſt fieri etiam ante annum. h. d.

§. 4. Propria profeſſione Monachus efficitur quis, aut expreſſe, aut tacite. Expreſſe, ut ſi quis poſt annum probationis habitum ſuſcipiens Monachalem regulis monaſterii obſtringi ſe velle profitetur. Si tamen ante tempus probationis regulariter præfinitum [b], is qui converti deſiderat, habitum recipit, & profeſſionem emittit, Abbate per ſe vel per alium profeſſionem recipiente, regulari obſervantia obligatur, & vere Monachus eſt cenſendus.

Ex cauſa poſt annum poteſt profeſſio differri, ut ſi ingreſſus monaſterium ſit incognitus. Et ſervus triennio in monaſterio commoratus, per monachationem fit liber. h. d.

§. 5. Quemadmodum autem diſcretus Abbas ex cauſa ante probationis tempus profeſſionem recipere poteſt, ita ex cauſa interdum proferre. Unde [c] ſi quis incognitus monaſterium ingredi voluerit, ante triennium Monachalis habitus concedendus non erit: ne, ſi forte poſt annum ſtatim præſtetur, poſtea ſervus, aut alias inhabilis ad monaſterium deprehendatur. Quod ſi ſervus per triennium in monaſterio commoratus poſtea Monachus effectus fuerit, ex hoc liber etiam efficietur.

Ordinatus ignorante domino, ſi fiat Monachus, fit liber, alias dominus poteſt intra annum recipere ſervum. h. d.

§. 6. Quinimo [d] ſi prius ignorante domino ad ſacra miniſteria ordinatus, Monachus fieri elegerit, jugum ſervitutis evadet: alias intra unius anni ſpatium domino & ſervilem fortunam probare, & ſervum ſuum recipere licebit.

Prædicatores, Minores, & Mendicantes, non poſſunt profiteri ante lapſum anni, & recipientes profeſſionem puniuntur. h. d.

§. 7. Quod [e] tamen de facultate recipiendi ante annum profeſſionis dicitur, non eſt perpetuum. Prædicatores enim, & Minores, aliique mendicantium ordines, ante annum probationis elapſum, quenquam ad ſui ordinis profeſſionem, vel ſeculi renunciationem faciendam, recipere non poſſunt. Quod ſi forte contra fecerint, & is qui ſic receptus fuerit, eorundem ordini minime alligabitur, & receptores a receptione ad profeſſionem quorumlibet ſuſpenſi, tam excommunicationi, quam aliis pœnis, quæ hujuſmodi regularibus pro culpis infligi ſolent gravioribus, ſubjiciendi erunt.

Delatio habitus tacitam oſtendit profeſſionem, & unuſquiſque debet ſe conformare cum habitu quem gerit. h. d.

§. 8. Tacite profitetur quis, cum idonea conjecturia apparet [f], quod perpetuo vult Domino in religione ſervire, & vitam ducere Monachalem: utpote, habitum poſt annum retinendo, ubi is noviitiis & profeſſis communis & indiſtinctus eſt, vel profeſſorum habitum ſuſcipiendo, ubi is diſtinctus habetur. Unde & Toletano Concilio inductum eſt, ut Clerici, qui ſe fingunt habitu & nomine Monachos, & non ſunt, corrigantur, & veri Monachi fiant.

Ponit differentiam inter expreſſam & tacitam profeſſionem. hoc dicit.

§. 9. Utrum autem quis expreſſe profeſſus fuerit, an tacite, interdum multum intereſt. Expreſſa enim profeſſio, etiam

a C. *quia nonnulli*. § *cum igitur*. *extra*, *eod* b *relatum eod. tit.* c c. *Monachum*. 20. *q.* 1. d c. *illud autem* 20. *q.* 1.

a C. 2. *extr. de regul.* b c. *ad Apoſtolicam*. *extr. eod. tit.* c c. *ſi ſervus*. *d.* 54. d c. *ſi ſervus*. *ubi gl. diſt.* 54. e c. *conſtitutionem*. *eod. tit. in* 6. f c. *ſtatuimus*. *extr. eod. tit.*

Digitized by Google

etiam ſeculari habitu non mutato, illi religioni præciſe obligat, quam quis profeſſus fuerit. Tacite *a* vero facta infra probationis annum, per habitus, qui profitentibus tantum datur, ſuſceptionem, non illi ſpecialiter, cujus eſt ſuſceptus habitus, ſed generaliter religioni recipientem obliget, dum tamen legitimæ ſit ætatis, ac ſciens & prudens triduo in ejus habitus delatione perſeveret.

Beneficium non vacat per religionis ingreſſum ante profeſſionem, niſi de conſenſu ingreſſi. h. d

§. 10. Etſi contigerit eum, qui religionem ingreditur, beneficium retinere *b*, intra probationis annum non erit alicui conferendum: ſed interim per alium aſſignata ſibi congrua de proventibus portione, beneficio inſerviendum erit. Si tamen ingreſſi ad id accedat aſſenſus, aut quod vitam mutare voluerit, liquido appareat, aut legitimam profeſſionem emiſerit, beneficium alteri libere conferri poterit.

Qui vitam regularem vovit, monaſterium ingredi debet, non obſtante quod fuerit prælaturam conſecutus.

§. 11. Is quoque, qui votum de ingreſſu religionis compos mentis emiſit, ut Monachus fiat, cogendus erit. Uſque adeo enim Deo voti ligat emiſſio, ut etiam ſi quis poſt votum prælaturam fuerit conſecutus, Domino tamen promiſſa reddere ſit compellendus.

Per votum ſolenne derogatur ſimplici. h. d.

§. 12. Illud quæri poteſt: ſi quis poſt votum *c* de certa religione intranda emiſſum, aliam religionem etiam laxiorem ingrediatur, & in eadem profiteatur, ibidemne poſſit, voto non obſtante priore, licite remanere? in qua ſpecie, cum per ſecundum ſolenne votum priori ſimplici derogari potuerit, reſponſum eſt, poſſe Monachum in ea religione, in qua profeſſus eſt, remanere: eidem tamen pro voto non completo, pœnitentiam imponendam. Eſt autem in propoſito votum ſimplex, quod non eſt aliqua profeſſione munitum. Solenne vero eſt, quod quis per profeſſionem tacitam vel expreſſam comprobavit.

Semel factus Monachus, cogitur remanere in monaſterio. h.d.

§. 13. Is igitur, qui legitime in ætate conſtitutus, habitum ſemel induit ſponte, religioſum propoſitum ultro ſuſceptum deſerere non poterit, ſed proprio Abbati obediens, in caſtitate in proprio degat monaſterio.

Monachus non poteſt aliquid proprium habere, nec contra hoc poteſt Papa diſpenſare. h. d

§. 14 Sed *d* nec aliquid proprium poſſidere debet: & ſi quid habet, totum in continenti reſignabit. Nam abdicatio proprietatis adeo eſt annexa regulæ monachali, ut contra eam nec ſummus Pontifex poſſit licentiam indulgere. Et ſi proprietas apud quemquam inventa fuerit in morte, is eſt Chriſtiana ſepultura privandus, & ſepultus exhumandus: prout etiam beatus Gregorius ſe feciſſe narrat.

Poteſt Monachus tranſire ſolum in arctiorem religionem: & ſi dubitetur, an ſit arctior, in quam Monachus vult migrare, ſtatur judicio Abbatis. h. d.

§. 15. Sed nec temere Monachus de monaſterio *e* in monaſterium migrare permittendus eſt, niſi monaſterium, ad quod tranſitum facere cupit, diſtrictius exiſtat. Quo *f* caſu, nullo obſtante privilegio, Prælatus Monacho ſine difficultate debet tranſeundi licentiam indulgere, ne videatur propoſitum impedire divinitus inſpiratum. Quod ſi forte probabiliter dubitetur, utrum quis velit ad ordinem arctiorem tranſire, an ad laxiorem, ex charitate, an ex temeritate, ſuperioris eſt judicium requirendum, ne forte angelus Sathanæ in lucis Angelum ſe transformet.

Mendicantes ſolum in ordinem Carthuſienſium migrare poſſunt. h. d.

§. 16. Mendicantibus *a* vero approbatis, qui prætextu arctioris ducendæ vitæ ad monaſterium confugiunt, etiamſi auctoritate Apoſtolica fuerint muniti, Clemens V. ſacro approbante Concilio, interdixit ne vocem aut locum in Capitulo talis monaſterii haberent, neve ad Prioratus, adminiſtrationes, aut quæcunque officia aſſumi poſſent. Sed noviſſime *b* Martinus IV. omnino vetuit, Mendicantes ad aliquem monaſticum ordinem, excepto ordine Carthuſienſium, ſine ſpeciali ſedis Apoſtolicæ conceſſione tranſire, tam recipientibus, quam receptis, ipſo facto excommunicationis pœnam incurſuris.

Abbates debent perquirere fugitivos, & Monachi non poſſunt præeſſe Eccleſiis parochialibus: licet ſecus ſit in regularibus. h.d.

§. 17. Fugitivos *c* vero debent Abbates ſolicite perquirere, & ut ad monaſterium & frugem melioris vitæ revertantur, opportunis remediis providere, nec ordinarios, qui eorum ſuppleant negligentiam, expectare. Singuli quoque Monachi per villas *d* & oppida non debent diſcurrere, nec per quaſcunque parochiales Eccleſias diſponi: quod in regularibus, cum regulæ inſerviant laxiori, ſpecialiter cautum non invenitur. Ideoque *e* illis cum minori difficultate parochialibus Eccleſiis præeſſe permittitur.

Quomodo & qualis ſit eligendus in Abbatem. h. d.

§. 18. Ut autem inviolabiliter monaſtica diſciplina conſtudiatur, de congregatione Monachorum Abbas eligendus eſt *f*, quem ordo vitæ & meritum magis popoſcerit ordinari, ut qui tantum præſit monaſterio, qui cautus ſit in regimine, humilis, & diſcretus, & cui Monachi cum omni obedientia & devotione ſubjaceant.

Non profeſſus non poteſt eligi in Abbatem, ſed bene in Epiſcopum. h. d.

§. 19 Et præterea cum in magiſtrum *g* aſſumi non debeat, qui formam diſcipuli non aſſumpſit, nec ſit præficiendus, qui ſubeſſe non novit: Religioſus, qui regularem ordinem ante non fuerit expreſſe profeſſus *h*, in Abbatem, vel ad aliam regularium prælaturam eligi non poterit: quanquam ad Epiſcopalem dignitatem talis in ſecularibus vel regularibus Eccleſiis eligi minime prohibeatur.

Viſitatores creandi, & quid agere debeant. h. d.

§. 20. Viſitatores quoque in Capitulo creandi ſunt ſecundum formam generalis Concilii, qui viſitationis officium exequantur, & omnia, quæ Viennenſi Concilio *i* conſtituta ſunt, fideliter obſervari faciant, & de ſtatu monaſteriorum, & obſervantiis regularibus diligenter inquirant: & tam in ſpiritualibus, quam in temporalibus corrigant & reforment, quæ viderint corrigenda, & omnia ſecundum Honorianæ conſtitutionis tenorem proſequantur.

Non debet quis invenire, vel fundare novam religionem h. d.

§. 21. Noviſſime *k* ſciendum eſt, generali Concilio ſemel atque iterum cautum eſſe, ne quis in poſterum novam religionem inveniat: ſed quod, quicunque ad religionem converti voluerit, unam de probatis aſſumat. Similiter etiam de iis, qui religioſam domum de novo fundare voluerint, cautum eſt, ut regulam & inſtitutionem de probatis aſſumant.

a D *c. non ſolum.* §. *facile.* b *c. beneficium. eod. tit. in* 6. c *c. penult. eod. tit. in* 6. d *c. cum ad monaſterium. extr. de ſtatu Monachor.* e *c. Joannes. extr. eod. tit.* f *c. licet quibuſdam extr. eod. tit.*

a *Cl.* 1 *eod tit de excep.* b *extr.* 1. *communi. de reg.* c *c. fin. extr. eod. tit.* d *c.* 1. *extr. de ſtat. Monachor.* e *c. quod Dei. de ſtatu Monach. extr.* f *c. Abbatem. cum duabus ſeq.* 18 *q.* 2. g *c. cum in magiſtrum. extr de elect.* h *can nullus religioſus. de electione. in* 6. i *Cl.* 1 *eod. tit. de ſtat. Monach.* K *c. fin. extr. de relig. dom.*

FINIS LIBRI PRIMI.

INSTI-

INSTITUTIONUM

JURIS CANONICI

LIBER SECUNDUS.

TITULUS PRIMUS.

DE RERUM DIVISIONE, ATQUE ILLARUM ADMINISTRATIONE.

Res Eccleſiaſtica ſunt aut ſpirituales, aut temporales. hoc dicit.

SUperiore libro de Jure PERSONARUM expoſuimus: modo videamus de REBUS Eccleſiaſticis, illarumque tractatione, & adminiſtratione. Summa rerum Eccleſiaſticarum diviſio in duos articulos deducitur: nam aut ſpirituales ſunt, aut temporales *a*. Spirituales ſunt, quæ ſpiritui deſerviunt, atque animæ cauſa ſunt inſtitutæ: ut Sacramenta, Eccleſiæ, altaria, & his ſimilia. Temporales ſunt, quæ non tam ſpiritus, quam corporis gratia pro Eccleſiaſticis miniſteriis, ſacrorumque miniſtrorum uſu ſunt comparatæ: ut ſunt prædia, domus, & fructus decimales.

Res ſpirituales ſunt aut incorporales, aut corporales: & corporales dividuntur in Sacramenta, in res ſacras, ſanctas & religioſas. h. d.

§. 2. Rurſus ſpiritualium quædam ſunt incorporales, quædam vero corporales. Incorporales ſunt, quæ neque tangi, neque ſenſu corporeo percipi poſſunt: quales ſunt virtutes, & dona Dei, aut quæ in jure conſiſtunt. Corporales ſunt, quæ tangi & humanis ſenſibus percipi poſſunt. Harum autem quædam ſunt Sacramenta, quædam ſacræ ſunt, & ſanctæ, quædam religioſæ.

Videamus igitur nunc de ſpiritualibus: & quidem incorporales, cum de his tum ſupra opportunis locis loquuti fuerimus, quum etiam infra ſuo tempore dicturi ſimus, ſpecialem tractatum minime exigunt: itaque tractemus jam de corporalibus, ac primum de Sacramentis, de ſacris, ſanctis, & religioſis conſequenter etiam loquuturi: ac demum de rebus temporalibus, atque illarum adminiſtratione.

TITULUS II.
DE SACRAMENTIS.

Quid ſit Sacramentum. h. d.

SAcramentum *a* eſt inviſibilis gratiæ viſibilis forma, ita quod ejus ſimilitudinem gerens & cauſa exiſtat.

Sacramentorum quædam neceſſaria ſunt, quædam voluntaria. h. d.

§. 2. Sacramentorum ſumma diviſio hæc eſt *b*, quod aut ſunt neceſſaria, aut voluntaria. Neceſſaria ſunt, quæ ſine interitu ſalutis æternæ prætermitti & contemni non poſſunt: ut ſunt Baptiſmus, Confirmatio, Pœnitentia,

a *Can. ſacrificium.* 32. *de conſ. diſt.* 2. b *can. immiſſionem.* §. *ſed notandum.* 1. *q.* 1. *gl.* 1. *c. veniens.* 8. *extr. de tranſactione.*

Euchariſtia, extrema Unctio: quæ omnia ad particularem cujuſque profectum ſunt principaliter inſtituta. Voluntarie ſunt, quæ ſine ſalutis diſpendio, pro cujuſque arbitrio recipi poſſunt, & refutari: qualia ſunt Ordo ſacer, & Matrimonium: & hæc ad totius Eccleſiæ profectum & ſubſidium principaliter pertinent.

Neceſſariorum Sacramentorum quædam deſerviunt ad ingreſſum Eccleſiæ, quædam ad progreſſum in Eccleſia, quædam ad egreſſum ab Eccleſia. h. d.

§. 3 Et rurſus neceſſariorum quædam ad ingreſſum Eccleſiæ ſunt comparata, ut Baptiſmus: quædam ad progreſſum in Eccleſia, ut Confirmatio, Pœnitentia, Euchariſtia: quædam ad egreſſum ab Eccleſia, ut poſtrema Unctio.

Secunda diſtinctio Sacramentorum, quod quædam characterem imprimunt, quæ iterari non poſſunt: quædam non imprimunt, quæ iterationem admittunt. h. d.

§. 4. Rurſus Sacramentorum quædam characterem imprimunt, quædam vero non. Quæ characterem imprimunt, iterari non poſſunt: ut Baptiſmus, Confirmatio, Ordo ſacer. Cætera vero, quæ characterem nullum imprimunt, iterari minime prohibentur: ut Euchariſtia, Unctio, Pœnitentia, Matrimonium.

Sacramenta conſtant elemento & verbo. h. d.

§. 5. Conſtant autem Sacramenta elemento & verbo. Elementum hic accipimus, quicquid ſub viſibili natura inviſibilem gratiam deſignat & continet. Verba ſunt, quæ formæ viſibilis efficaciam exprimunt: ergo accedente verbo ad elementum ſacramentum fiet.

Non Eccleſia, ſed Chriſtus inſtituit Sacramenta, quæ tamen dicuntur Eccleſiæ, quia illa per ea ſanctificatur, & illa miniſtrat. h. d.

§. 6. Illud quoque ſcire nos oportet, quod non Eccleſia, ſed ipſo Domino inſtituente Sacramentis utimur: ſed tamen ideo Eccleſiæ Sacramenta nuncupamus, tam quod per ea ſanctificata, & cœleſti ſponſo matrimonii fœdere conjuncta ſit: tum quod illorum diſpenſatio ejus credita ſit miniſterio.

Etiam malus miniſter, & hæreticus poteſt miniſtrare Sacramenta. h. d.

§. 7. Ergo *a* qui baptizat, qui abſolvit, & ſingulis Sacramentis divinitus operatur, Dominus eſt: miniſtri vero Eccleſiæ in conficiendis ſacris myſteriis, vel diſpenſandis, præter nudum miniſterium nihil ſibi vendicare valent, cum non propriam, ſed ejus, qui ſacramenta inſtituit, perſonam referant, nec illa ex ipſis ſanctificandi virtus manet. Unde, quanquam eos inculpatos eſſe deceat, ſi tamen mali ſint, vel a catholica communione ſejuncti, nihilominus & conficere Sacramenta, & diſpen-

a *Can. aliud eſt.* & *can. ſeq. de Conſecrat. diſt.* 4.

diſpenſare poterunt; veluti enim per lapideos canales ad areolas aqua transfunditur, & ſolis radii per loca fœtidiſſima tranſeuntes, nulla contactus maculatione contaminantur: ſic multo magis Sacramenta nulla miniſtri fœditate commaculantur.

Spiritualis poteſtas exerceri ſine fide poteſt, ſed non ſine intentione Eccleſiæ. h. d.

§. 8. Hoc tamen ſic intelligi oportet, ſi tales miniſtri intentionem Eccleſiæ concordem habeant. Cæterum ſi aliud agere intendeat, puta ſacris illudere myſteriis, vel aliud, quod Eccleſiæ non conſentiat, nihil agitur: ſine fide enim ſpiritualis poteſtas exerceri quidem poteſt, ſine Eccleſiæ intentione non poteſt. His circa Sacramenta generaliter cognitis, exordiamur nunc de ſingulis etiam ſpecialiter dicere: & quia baptiſmus fundamentum [a] eſt, & janua cæterorum, merito ab eo principium ſumamus.

TITULUS III.
DE BAPTISMO, ET EJUS EFFECTU.

Baptiſmus operatur animæ ablutionem, & in locum circumciſionis eſt inſtitutus. h. d.

BAptiſmus [b] eſt ablutio corporis exterior, quæ adhibita certa verborum forma interiorem animæ ablutionem deſignat, & operatur. Veluti enim circumciſio in populo [c] Dei in fidei, juſtitiæque ſignaculum inſtituta ad ſignificationem purgationis originalis veteriſque peccati parvulis valebat: ſic & baptiſmus ad hominis innovationem valere cœpit.

Licet in baptiſmo plena contingat peccatorum remiſſio, non tamen contingit plena novitas. h. d.

§. 2. Non tamen ex quo quiſque baptizatus, ſtatim etiam in eo omnis vetus infirmitas abſumitur, ſed renovatio ad remiſſionem peccatorum incipit, & ad intelligentiam, & operationem ſpiritualium: cætera vero ſunt in ſpe, donec re compleantur, quod erit in ſurrectionis tempore. Quamvis ergo in Baptiſmate plena fiat peccatorum remiſſio, non propterea plena novitas, & mutatio contingit.

Cura baptizandi ad ſolos Sacerdotes ſpectat, ſed ex cauſa neceſſitatis quilibet poteſt baptizare. h. d.

§. 3. Baptizandi [d] autem cura ad ſolos Sacerdotes pertinet, ejuſque miniſterium nec ipſis Diaconis explere permittitur, abſque Epiſcopo vel Presbytero: niſi his procul abſentibus, ultima languoris cogat neceſſitas: quo caſu & Laicis fidelibus, atque ipſis mulieribus [e] baptizare permittitur. Presbyter vero, cujus negligentia commiſſum eſt, ut quis ſine baptiſmate ex humanis exceſſerit, deponendus erit [f].

Baptizati ab hæreticis, ſchiſmaticis, paganis, vel alias facinoroſis, non ſunt denuo rebaptizandi. h. d.

§. 4. Sed & ſi qui ab hæreticis [g], ſive ſchiſmaticis, vel etiam paganis, aut alias facinoroſis baptizati fuerint, quaſi baptizati non fuerint, iterum baptizari non debent. Antiqua [h] tamen patrum induxit inſtitutio, ut qui ab his in Trinitatis nomine baptizati fuerint, cum ad ſanctam Eccleſiam redierint, aut unctione chriſmatis, aut impoſitione manus, aut ſola profeſſione fidei ad ſinum matris Eccleſiæ revocentur.

Nemo ſeipſum baptizare poteſt. h. d.

§. 5. Sed [i] quanquam baptiſmus ab hæreticis, ſchiſmaticis vel paganis ſuſceptus valeat, ipſum tamen ſe baptizare nemo poterit: ſicut enim in carnali generatione, qua proles ex viro & fœmina naſcitur, alius eſt qui carnaliter gignit, alius qui gignitur: ſic in ſacramentali generatione, qua ſoboles ex aqua, & Spiritu Sancto renaſcitur, alius debet eſſe qui ſpiritualiter generet, alius qui generetur. Unde de Judæo, qui in mortis articulo conſtitutus, in aquam ſeipſum immergendo dixerat, *Ego me baptizo in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti*, reſponſum eſt, denuo ab alio illum baptizandum eſſe, ut oſtendatur, quod alius eſt qui baptizatur, alius qui baptizat: quamvis ſi talis continuo deceſſiſſet, protinus ad patriam evolaſſet, non propter fidei ſacramentum, ſed propter ſacramenti fidem.

Baptiſmus alius fluminis, alius flaminis, alius ſanguinis. h. d.

§. 6. Quod quidem & de illo recte creditur, qui viſibiliter non baptizatus martyrii ſubiit ſacramentum. Baptiſmus enim inviſibiliter miniſtratur, quem non contemptus religionis, ſed terminus neceſſitatis excludit. Unde recte [a] ſcriptum a quibuſdam reperitur, baptiſmum alium eſſe fluminis, alium flaminis, alium vero ſanguinis: cum baptiſmi virtus, & efficacia, non tam ablutione [b] corporis, quam fide cordis contineatur [c]. & aliud ſit per miniſterium baptizare [e], quod Sacerdos exequitur: aliud per poteſtatem, quam Dominus non uſque adeo ſacramentis adjunxit, ut ſine illis eorundem gratiam tribuere non poſſit.

Parvuli baptizantur in fide parentum, & Eccleſiæ: & non debet minor eſſe virtus baptiſmi, quam circumciſionis. h. d.

§. 7. Non tamen, quia fide cordis baptiſmatis virtus continetur, ideo minus parvulos [d], qui credere ob ætatem non poſſunt, unde ſalutaris abluit, cum & ii, non per uſum, ſed per habitum fidei, quem ſuſcipiunt in baptiſmate, credere non male credentur, & in fide parentum [e] & Eccleſiæ, alio profitente, baptizati ob fidei ſacramentum recte fideles dici poſſunt: & cum circumciſio [f] tam adultis, quam parvulis ex præcepto Domini conferretur, ne baptiſmus, qui ſuccedit in locum ipſius, & generalior tamen exiſtit, cum tam viri, quam fœminæ baptizentur, minoris videatur effectus, tam adultis quam parvulis eſt conferendus.

Tam mater, quam filius, in ipſo articulo parturiendi, poſſunt ſeparatim baptizari, nec ob id creditur baptiſmus iteratus. h. d.

§. 8. Is [g] quoque, cujus mater vel prægnans, vel in ipſa hora, qua parturit, mortis urgente periculo baptiſmatis gratiam perceperit, baptizari poterit, nec propterea bis baptizatus reputabitur, cum utique ad maternum corpus, cum eſſet in utero, pertineret: nec ibi regeneratio repeti poſſit, ubi generatio non præceſſerit, nec in hoc infanti, qui naſcitur, aliquid mater participat, cum uniuſcujuſque propria voluntas in confeſſione ſit attendenda.

Muti, ſurdi, & ægrotantes baptizari poſſunt. h. d.

§. 9. Muti quoque [h], & ſurdi, item ægrotantes, qui pro ſe reſpondere non poſſunt, aliis pro ſe profitentibus recte baptizari poterunt.

Dormiens & amens, ſi ante ſomnum & amentiam habuerunt propoſitum baptizandi, baptizari poſſunt. h. d.

§. 10. De dormientibus [i], & amentibus quæſitum eſt, & plane, ſi prius quam dormirent, aut amentiam incurrerent, non baptizandi propoſitum haberent, quia in eis eadem perdurare voluntas intelligitur, ſi ſic immerſi fuerint, characterem ſacramenti non ſuſcipiunt: ſecus autem, ſi prius catechumeni extitiſſent, & baptizandi propoſitum habuiſſent: tales enim in neceſſitatis articulo baptizare conſuevit Eccleſia. Tunc ergo characterem ſacramentalis

a C. veniens. *extr. de Presbyt. non baptizat.* b *gl.* 1. *in ſum. de conſ. diſt.* 4. c *can. ex quo.* 6. *d. diſt.* 4. *de conſ.* d *can. conſtat.* 19. *de conſ. diſt.* 4. e *can. mulier. d. diſt.* 4. *de conſecr.* f *can. quicunque d. diſt.* 4. g *can. ſive ab hæreticis. & can. ſeq. de conſecr. d.* 4. *can. ab antiqua. d. diſt.* i *c. debitum. extr. de baptiſmo.*

a *Gl.* 1. *in ſum. de conſ. diſt.* 4 b *can. verſus baptiz. diſt.* 4 c *can. aliud eſt d. diſt.* 4. d *cap. majores. in fine princ. extr. eod.* e *can. illud & can. ſeq. verſ. parvuli de conſecr diſt* 4. f *can. ... cum erþo. extr. eod* g *can. ſi ad matrix. & can ſeq de conſ.* ... h. *can parvuli* ... *& can. ſeq. d.* 4. *de conſecr.* i *cap. majores. in fine, extr. eod.*

ſacramentalis imprimit operatio, cum obicem voluntatis contrariæ non invenit obſiſtentem.

Invitus baptizatus characterem ſuſcipit, & cogendus eſt ad obſervantiam fidei: ſecus ſi penitus coactus ſit. h. d.

§. 11. Sed & ſi quis ſponte, dum tamen non omnino coactus baptiſmatis ſuſceperit ſacramentum, Chriſtianitatis characterem ſuſcipit: ut puta, cum quis terroribus, atque ſuppliciis ad undam ſalutarem trahitur, & ob id tanquam conditionaliter volens, licet abſolute non velit, eſt ad fidei Chriſtianæ cogendus obſervantiam. Ille vero, qui nunquam conſentit, ſed penitus contradicit, nec rem, nec characterem ſacramenti ſuſcipit. Plus eſt enim expreſſe contradicere, quam minime conſentire.

Is, de quo non eſt præſumptio, quod ſit baptizatus, debet ſine metu iterationis baptizari. h. d.

§. 12. Illud [a] in dubium venire non debet, quoties nulla extant indicia, quæ probent propinquos, & familiares, quibus aliquos baptizatos eſſe doceri poſſit, eoſdem baptizari minime prohibendos eſſe. Quod enim factum eſſe neſcitur, nulla ratio ſinit, ut iteratum videatur: nec temeritas intervenit præſumptionis, ubi eſt diligentia pietatis. De eo tamen, qui Chriſtianis parentibus natus inter Chriſtianos eſt fideliter converſatus, tam violenter præſumitur, quod baptizatus fuerit, ut hæc præſumptio pro veritate ſit habenda, donec evidentiſſimis argumentis contrarium probatum fuerit.

Iterum ſcienter baptizatus debet ſeveriſſime puniri, ignoranter vero baptizatus non poteſt ordinari, niſi ex neceſſitate h. d.

§. 13. Quod ſi [b] quis ſciens, & prudens iterum baptizari ſuſtinuerit, arctiſſimæ pœnitentiæ ſubjiciendus erit: quod ſi ignoranter, nulla quidem imponenda erit pœnitentia, ſed niſi magna cogat neceſſitas, ordinari non poterit.

Iterantes Baptiſmum ſunt deponendi ab officio, & beneficiis. h. d.

§. 14. Illi quoque, qui caſu temerario in homine jam baptizato cœleſte lavacrum iterare auſi fuerint, excommunicationis mucrone percuſſi ab omni officio, & beneficio Eccleſiaſtico deponentur.

Multa ſunt in baptiſmo, quæ non ſunt de ejus ſubſtantia. h. d.

§. 15. Poſtremo ſciendum eſt, quod licet verbo tantum [c] & elemento baptiſmatis ſubſtantia contineatur, & forma, multa tamen a ſanctis Patribus ad ejus decorem fuerunt ſolemniter conſtituta, ut immerſionis numerus, Exorciſmi, Clericorum exſufflationes, ſalis benedicti exhibitio, ſalivæ contactus, inunctio: quæ ſi ex neglectu prætermiſſa fuerint, omiſſio culpæ reos arguet.

Baptiſmus non debet conferri in privatis domibus, niſi ex neceſſitate, vel ob magnam nobilitatem. h. d.

§. 16. Illud etiam noviſſime [d] Vienenſi Concilio conſtitutum eſt, ne quis in privatis domibus, ſed duntaxat in Eccleſiis, in quibus ſunt ad hoc fontes ſpecialiter deputati, aliquos audeat baptizare: niſi Regum, vel Principum liberi baptizandi fuerint, vel talis neceſſitas emerſerit, propter quam ad Eccleſiam abſque periculo acceſſus haberi nequeat.

TITULUS IV.

DE SACRAMENTO CHRISMATIS.

Fideles poſt receptum baptiſmum debent chriſmari. h. d.

QUamvis autem continuo tranſituris regenerationis ſufficiat beneficium, victuris tamen etiam confirmationis auxilium eſt neceſſarium. Ita enim conjuncta ſunt hæc duo ſacramenta, ut unum ab altero, niſi morte præveniente, ſeparari non debeat.

Chriſmatis ſacramentum operatur augmentum gratiæ, & ſoli Epiſcopi chriſmant.

a Can. ſi nulla extent. de conſec. diſt. 4. b Can. qui bis. de conſec. diſt. 4. c C. non ut, extr. eod. d. Cl. 1. eod. tit.

§. 2. Igitur omnes fideles poſt baptiſmum paracletum [a] per manus impoſitionem accipere debent, ut perfecte Chriſtiani inveniantur. Spiritus [b] Sanctus enim, qui ſuper aquas baptiſmi ſalutifero deſcendit lapſu, in fonte plenitudinem tribuit ad innocentiam, in confirmatione robur, & augmentum præſtat ad gratiam. Unde [c] cum ceteras unctiones ſimplex Sacerdos, vel Presbyter valeat exhibere, hanc non niſi ſummus Sacerdos, hoc eſt, Epiſcopus conferre debet: alioqui nulla excuſante conſuetudine chriſmatio irrita habebitur, & vacua, nec inter Eccleſiaſtica ſacramenta reputabitur, cum manum impoſuiſſe præter Apoſtolos, quorum hodie vicem ſuſtinent Epiſcopi, nulli alii legantur.

Jejunis a jejuno debet dari Chriſma, niſi neceſſitas aliud cogat. h. d.

§. 3. Accedent igitur, qui legitimæ ſunt ætatis, ad confirmationem jejuni [d], ut a jejunis Epiſcopis ſacro chriſmate in fronte deliniti per manus impoſitionem paracletum recipiant. Plane infirmis, & morte periclitantibus, vel qualibet cauſa impeditis nulla de jejunio habita ratione manus imponi poterit.

In Baptiſmo, Confirmatione, & Catechiſmo debent patrini intervenire.

§. 4. Illud [e] commune eſt tam his, qui baptizandi ſunt, quam etiam illis, qui confirmationis munus recipere debent, ut aliquem in patrinum habeant, qui eoſdem in religione Chriſtiana, & fide Dominica inſtituat, & qui pro eis apud Deum quaſi fidejuſſor exiſtat: quod & in Catechiſmo obſervandum erit.

Patrini non debent eſſe plures, vel non baptizati, vel confirmandi. h. d.

§. 5. Admonendi tamen ſunt, quod nec plures quenquam in baptiſmo, aut in confirmatione ſuſcipere debent, ſed unus [f] tantum ſive vir, ſive mulier: nec quenquam quiſpiam tenere, vel levare poterit, qui ipſe baptizatus non ſit, vel confirmatus.

Parentes non poſſunt eſſe patrini propriorum filiorum, nec Abbates, vel Monachi aliorum. h. d.

§. 6. Parentes quoque proprios filios, vel Abbates [g], vel Monachi alienos de ſacro fonte ſuſcipere, aut in confirmatione tenere non debent.

Nec Baptiſmus, nec Chriſma poſſunt iterari, & utrumque conferri poteſt tempore interdicti. h. d.

§. 7. Commune etiam illud eſt utriſque, quod & neutrum (ut paulo ante diximus) iterari poteſt, quippe quod ambo characterem imprimunt, & quod interdicti tempore ob imminens ex dilatione periculum utrumque conferri, & pro utroque chriſma confici poterit, ut infra ſuo loco latius exponemus.

TITULUS V.

DE PŒNITENTIIS, ET REMISSIONIBUS.

Quid ſit Pœnitentia, & ejus effectus.

PŒnitentia eſt Sacramentum, quod contritione, confeſſione, & ſatisfactione concurrentibus peccatorum operatur remiſſionem. Multiplex enim Dei miſericordia ita lapſibus humanis ſubvenit, ut non ſolum per baptiſmi, & confirmationis gratiam, ſed etiam per pœnitentiæ medicinam ſpes æternæ vitæ reparari velit. Unde qui dona regenerationis violaverint, proprio ſe judicio condemnantes, per Sacramentum pœnitentiæ ad criminum remiſſionem, quaſi ex naufragio arrepta tabula ad portum pervenient.

a Can. noviſſime de conſecr. d. 5 b can. 1. de conſecr. diſt. 5. c can. un. §. per frontis. extr. de ſacr. unct. & can. manus quoque. de conſecr. diſt. 5. d can. ut jejuni. & can. ſeq. de conſecrat. diſt. 5. e c. vos ante omnia. de conſ. diſt. 4. f c. non plures de conſecr. diſt. 4. & can. ſeq. g can. non licet. de conſ. diſt. 4.

Digitized by Google

Tres ſunt ſpecies pœnitentiæ, & pœnitentia ſolemnis iterari non poteſt, & pœnitentes ad ſacros ordines reddit inhabiles. h. d.

§. 2. Sunt autem pœnitentiæ tres ſpecies: quædam enim eſt ſolennis, quædam publica, quædam privata. Solennis eſt, quam propter majora ſcelera Epiſcopus in capite jejunii, ſervata certa rerum ſerie delinquentibus ſolet imponere: quæ quidem ne Eccleſiæ vileſcat auctoritas, iterari non debet: & tales pœnitentes ad ſacros ordines (ut ſupra expoſuimus *a*) inhabiles reddit, quippe quæ nec aliter poteſt Sacerdotibus imponi, quam ſi prius cœleſtis militiæ cingulo exuti fuerint.

Publica delicta & publica pœnitentia lui debent. h. d.

§. 3. Publica pœnitentia eſt, quæ publice nulla ſervata juris ſolemnitate peragenda injungitur: qualis eſt peregrinatio, certi habitus delatio, & his ſimilia. Cum enim manifeſta peccata non ſint occulta correctione purganda, recte conſtitutum eſt, ut qui publice peccando proximo ſuo ſcandalum præbuerint, publicam etiam pœnitentiam a propriis ſibi Sacerdotibus impoſitam peragere debeant. Apparet itaque ex his, quod licet omnis ſolennis pœnitentia publica ſit, non tamen omnis publica eſt ſolennis.

Unuſquiſque ſemel in anno debet confiteri, & Eucharistiam ſumere, niſi de conſilio Sacerdotis abſtineat. h. d.

§. 4. Privata, aut ſecreta pœnitentia eſt, quæ in occulto Deo ſit, & Sacerdoti. Statutum eſt enim generali Concilio *b*, ut omnis fidelis, quam primum ſapere cœperit (omnia ſua peccata proprio Sacerdoti confiteatur, & injunctam ſibi pœnitentiam propriis viribus adimplere ſtudeat, ſuſcipiens reverenter ad minus ſingulis annis in Paſchate Eucharistiæ ſacramentum, niſi forte de Sacerdotis conſilio ex cauſa duxerit abſtinendum: alioqui & vivens ab ingreſſu Eccleſiæ arcebitur, & moriens Chriſtiana carebit ſepultura.

Pœnitentia conſtat contritione, confeſſione, & ſatisfactione. h. d.

§. 5. Conſtat igitur pœnitentiæ ſacramentum tribus partibus: contritione cordis, confeſſione oris, & operis ſatisfactione. Contritio nihil aliud eſt, quam dolor pro peccatis voluntarie aſſumptus, cum propoſito confitendi, & ſatisfaciendi. Confeſſio (ut Auguſtino placet) eſt, per quam morbus latens ſpe veniæ aperitur: vel confeſſio eſt canonica peccatorum coram proprio Sacerdote facta declaratio.

Tribus caſibus poteſt quis confiteri non proprio Sacerdoti, ſi obtineat licentiam ab eodem, vel ab Epiſcopo, vel ſi confiteatur fratribus habentibus generalem poteſtatem audiendi confeſſiones. h. d.

§. 6. Quod autem dicitur, *coram proprio Sacerdote*, ita demum obtinet, ſi nulla legitima cauſa ſubſit ejus declinandi judicium. Cæterum ſi quis vel proprii Sacerdotis imperitiam *c* vereatur, vel alias vitam & mores ſuſpectos habeat, & propterea alieno Sacerdoti *d* confiteri voluerit, licentiam prius poſtulet, & obtineat a proprio: cum aliter illum alienus quacunque ſuffragante conſuetudine non poſſit abſolvere, vel ligare. Si quis tamen regularibus generalem audiendi confeſſiones poteſtatem habentibus, & locorum ordinariis præſentatis, & ab iiſdem approbatis confeſſus fuerit, Pariſienſis Doctoris rejecta ſententia non magis eadem peccata tenebitur iterum confiteri, quam ſi ea proprio Sacerdoti juxta generalis Concilii diſpoſitionem confeſſus fuiſſet.

Epiſcopus poteſt ſuo ſubdito concedere licentiam eligendi confeſſorem. h. d.

§. 7. Epiſcopus quoque ſubdito ſuo, ut quemvis idoneum ſibi deligat confeſſorem, facultatem concedere poterit: cum non minoris eſſe debeat efficaciæ ab Epiſcopo obtenta licentia, quam a Parochiali Sacerdote.

Neceſſitas facit affectum reputari pro effectu. h. d.

§. 8. Sed & ſi pœnitendi urgeat neceſſitas, nec deſideranti locus, aut tempus proprium Sacerdotem offerat, & ſi is, cui quis confitetur, ſolvendi nullam poteſtatem habeat, tanta tamen eſt vis confeſſionis, ut dignus ſiat venia ex deſiderio Sacerdotis, qui proximo ſuo criminis turpitudinem confiteri non refugit. Votum enim pro opere reputatur, cum operis perficiendi facultas deeſt.

In perpetuum eſt in monaſterium detrudendus, qui revelat confeſſionem. h. d.

§. 9. Sed *e* ſive proprius Sacerdos, ſive alius pœnitentiam audiat, cavebit omnino, ne aut verbo, aut alio quovis modo confitentem prodat: quoniam qui peccatum in pœnitentiali judicio ſibi detectum revelare auſus fuerit, non ſolum a ſacerdotali officio deponendus erit, verum etiam ad agendam perpetuo pœnitentiam in arctum monaſterium detrudendus.

Sacerdos non debet quem abſolvere de caſibus reſervatis Papæ, vel Epiſcopo. h. d.

§. 10 Illud etiam animadvertere Sacerdotem oportet, ne quem ſcilicet ab his criminibus abſolvendo liberare tentet, quorum abſolutio aut Apoſtolico *a*, aut proprio ordinario eſt reſervata: ut puta, ſi pœnitens Clericum enormiter læſerit, Eccleſiam combuſſerit, vel fregerit, falſum commiſerit, Cardinalem, vel Epiſcopum inſecutus fuerit, cum Moniali rem habuerit, & in aliis caſibus.

In generali conceſſione non veniunt ea, quæ quis non eſſet veriſimiliter in ſpecie conceſſurus. h. d.

§. 11. De eo tamen quæſitum eſt, ſi Epiſcopus ſubdito ſuo conceſſerit, ut ſibi poſſit idoneum eligere confeſſorem, an tunc ille, quem is elegerit, in caſibus, qui eidem Epiſcopo ſpecialiter reſervantur, abſolvendi habeat facultatem: & cum in generali conceſſione illa minime veniant, quæ non eſſet quis veriſimiliter in ſpecie conceſſurus, reſponſum eſt, electum hunc hujuſmodi non habere poteſtatem.

Contritio & confeſſio ſine ſatisfactione parum proficiunt. h. d.

§ 12. Sed nec contritio multum proficiet, nec confeſſio, niſi ambabus adjuncta fuerit ſatisfactio: quæ nihil aliud eſt, quam quædam injuriæ illatæ compenſatio: nullus enim delictorum accipit veniam, niſi ſi nulla fuerit neceſſitate impeditus, qualemcunque etſi longe minorem, quam debeat, pœnam ſolverit. Nec ſufficit mores in melius commutare, & a præteritis malis recedere, niſi etiam de his, quæ facta ſunt, Deo ſatisfiat per contriti cordis ſacrificium cooperantibus eleemoſynis, orationibus & jejuniis.

Medici, qui ægrotos ad pœnitentiam non inducunt, ſunt ab Eccleſiæ ingreſſu arcendi. h. d.

§. 13 Medicos *d* etiam admonere oportet, ut cum eos ad infirmos vocari contigerit, ipſos ante omnia moneant, & inducant, ut medicos vocent animarum: ut poſtquam fuerit ægrotanti de ſpirituali ſalute proviſum, ad corporalis medicinæ remedium ſalubrius procedatur. Si quis autem Medicorum ſecus fecerit, ab Eccleſiæ ingreſſu arcebitur, donec pro tranſgreſſione hujuſmodi ſatisfecerit.

Qui habuit propoſitum confitendi, poteſt abſolvi, ſi ſævitia morbi non poſſet confiteri. h. d.

§. 14. Si quis autem in infirmitate conſtitutus pœnitentiam petierit, & dum ad eum invitatus Sacerdos properat, morbo oppreſſus obmutuerit, vel in phreneſim converſus fuerit, & pœnitentiam moriatur, & per manus impoſitionem reconciliationem accipere poterit.

L l l l l Depu-

a *Tit. qui prom. non poſſ. §. pœnitentes.* b *c. omnis utriuſque extr. eod.* c *c. fin. de pœnit. diſt. 6.* d *c. omnis utriuſque. §. ſi quis autem. extr. eod.*

a *C. omnis utriuſque. §. caveat. extr. eod.* b *Clem. 1. §. quibus, verſic. nec etiam de privileg.* c *c. 2. de pœn. in 6.* d *c. cum infirmit. extr. eod.*

Deputatis ultimo ſupplicio ſacramentum pœnitentiæ, & Euchariſtiæ non negetur. h. d.

§. 15. Nec infirmis ſolum, ſed etiam ultore gladio morituris in hac parte jura ſubveniunt, cum ultimo damnatis ſupplicio *a* pœnitentiæ ſacramentum, ſi petant, non ſolum negari non debeat, verum etiam ſint cenſura Eccleſiaſtica ab ordinariis locorum coercendi, quicunque adverſarentur, quo minus id conſequantur. Quod ipſum & de Euchariſtia quoque intelligendum erit, cum quibuſcunque pœnitentia non negetur, viaticum quoque, quod vere pœnitentibus exhibetur, intelligatur eſſe conceſſum.

TITULUS VI.
DE EUCHARISTIA.

Maximum eſt Euchariſtiæ ſacramentum, & ſaltem ſemel in anno debet aſſumi. h. d.

Est autem inter cætera Euchariſtiæ ſacramentum maximum *b*, & oblationes omnes longe antecellit. Unde ſicut præſtantius eſt cæteris, ita etiam diligentius excoli debet. Et quidem circa prima fidei cunabula frequentiſſima erat apud fideles ſanctiſſimi viatici ſuſceptio: ſed cum poſtea paulatim tepeſcente charitate rarius homines communicarent, conſtitutum fuit *c*, ut niſi quis majoribus fortaſſe criminibus impediretur, tribus ſaltem vicibus in anno communicare deberet: donec refrigeſcente penitus religionis ardore eo tandem ventum eſt, ut ſemel ſaltem ſingulis annis *d* unuſquiſque cœleſtis menſæ debeat eſſe particeps.

Quotidie Sacerdotes hodie pro populo ſacrificare debent, ſed ſemel tantum, non pluries, niſi ex magna cauſa, vel in nativitate Domini. h. d.

§. 2. Invaluit tamen, ut Deo quotidie Sacerdotes pro populo hanc oblationem facerent. Quoniam enim quotidie labimur, ideo etiam Chriſtus quotidie myſtice pro nobis immolatur: in quo tamen illud cavendum eſt, ne Sacerdos quacunque præfulgeat dignitate *e*, amplius quam ſemel in die celebret: niſi aut aliter faciendum Domini nativitas *f* ſuadeat, aut urgens cogat neceſſitas. Satis enim felix eſt, qui ſemel digne celebrat.

Presbyter tantum debet exhibere Euchariſtiam, non inferior: niſi ſubſit neceſſitas. h. d.

§. 3. Sed nec ab omnibus, nec paſſim omnibus tantum ſacramentum exhiberi debet: nam veluti ſolus Sacerdos illud conficit, ita etiam nemo præter eum exhibere poterit. Quod ſi Presbyter aliter, quam per ſemetipſum infirmum, vel alium communicet, ex Rhemenſis *g* Concilii diſpoſitione ſui gradus periculo ſubjacebit. Permiſit tamen Laodicenſe Concilium *h*, ſi neceſſitas urgeret, ut Diaconus præſente Presbytero Euchariſtiam juſſus erogare poſſit.

Sacerdos conſtitutus in peccato mortali, quoad ſeipſum eſt ſuſpenſus, non quoad alios. h. d.

§. 4. Imo & Sacerdotes, ſi qua criminali *i* macula ſeſe infectos eſſe ſentiant, ab hujuſmodi exhibitione abſtinere debent. Quanquam ſi peccato mortali *k* vel minori excommunicatione illigatus celebret, & ſacramenta conferat, licet graviter peccet, nullam tamen irregularitatis notam incurrit, & ſacramenta ab eo collata virtutis effectu non carent: cum non a collatione, ſed a participatione, quæ in ſola perceptione conſiſtit, videatur eſſe remotus.

Scenicis & hiſtrionibus non eſt danda Euchariſtia: præceteris autem, maxime infirmis ſemper debet eſſe parata.

§. 5. Item quamvis regulariter nullus, etiamſi quem Sacerdoti peccatorem, & impœnitentem eſſe liqueat, ab altari ſit arcendus: Scenicis *a* tamen, atque hiſtrionibus, cæteriſque perſonis hujuſmodi, quandiu tam deteſtandas artes exercuerint, ſacra communio deneganda erit. Nec enim Evangelicæ diſciplinæ congruit, ut pudor, & honor Eccleſiæ tam turpi, & infami contagione fœdetur. In cæteris proſpiciet Presbyter, ut ſi quis infirmatus fuerit, ita Euchariſtiam paratam habeat *b*, ut nemo ſine communione moriatur.

Sacramentum Euchariſtiæ conſtat viſibili forma, veritate corporis, & ſpirituali virtute. Et in calice poni debet vinum aqua mixtum. h. d.

§. 6. Conſtat autem Euchariſtiæ ſacramentum viſibili forma, veritate corporis, & virtute ſpirituali. Forma viſibilis eſt panis & vini *d*: vinum vero hoc loco intelligimus aqua permixtum: nec enim in calice Domini aut vinum ſolum, aut aqua ſola offerri debet, cum utrumque ex latere illius profluxiſſe legatur. Illud etiam rationabilis conſuetudo generalis habet Eccleſiæ, ut plus in eo vini, quam aquæ ſit ponendum *e*.

In ſacramento altaris & panis, & vinum fiunt vera caro & ſanguis Domini. h. d.

§. 7. Veritas *f* eſt carnis, & ſanguinis, ſicut enim ante conſecrationem panis eſt, & vinum, quod natura formavit: ita etiam, poſt conſecrationem vera Chriſti eſt caro & ſanguis, quem benedictio conſecravit. *g*

Virtus Sacramenti eſt charitas & unitas. h. d.

§. 8. Virtus eſt charitatis *h* & unitatis: nam veluti ex multis granis unus fit panis, & multis racemis unum vinum, ita & nos per hoc charitatis ſacramentum Chriſto incorporati unum evadimus.

Panis, quomodo & quando tria, quibus conſtat ſacramentum altaris, ſint ſacramenta. h. d.

§. 9. His igitur repetitis apparet *i*, primum quidem ſacramentum eſſe, non rem; ſecundum & rem eſſe ſimul, & ſacramentum; tertium vero rem eſſe, ſed non ſacramentum. Sed primum quidem ſacramentum eſt gemina rei, ſecundum eſt ſacramentum unius, & alterius rei, tertium vero res eſt gemini ſacramenti.

TITULUS VII.
DE EXTREMA UNCTIONE.

Extrema unctio ſolet exhiberi, de quorum morte dubitatur: & duplex unctio, exterior & interior: & interiorem exterior ſignat. h. d.

Hactenus loquuti fuimus de his ſacramentis, quæ ad ingreſſum, & ad progreſſum in Eccleſia comparata ſunt: conſequens nunc eſt, ut de iis videamus, quæ propter egreſſum ab Eccleſia ſunt conſtituta. Sciendum eſt igitur, graviter ægrotantibus, & de quorum morte probabiliter timeri poteſt, certas corporis partes ſanctificato oleo a Presbyteris ex inſtitutione divina inungi debere *i*: quæ quidem inunctio, non minus interius animæ, quam exterius corporis ſanitatem operatur. Sunt *k* enim unctionis duæ ſpecies: Exterior, quæ materialis & viſibilis, & interior, quæ ſpiritualis eſt, & inviſibilis. Exteriore viſibiliter inungitur corpus: interiore inviſibiliter cor inungitur. Hæc, quod in extremitate vitæ conſtitutis exhiberi conſuevit, merito extremæ unctionis nomen eſt ſortita.

Magis

---

a Clem. 1. de pœnit. b can. nihil. in ſacrificiis. de conſecr. diſt. 2. c can. etſi non. de conſecr. diſt 2. d can. omnis de pœn. e c. te referente. extr. de celebrat. miſſ. f c. conſuluiſti. extr de celebr. miſſar. g can. pervenit. de conſecr. diſt. 2. h can. præſente diſt. 93. i can. Sacerdotes qui.q.1.in fin. k can. fin. extr. de Cler. excomm.

a Can. pen. de conſ. diſt. 2. b can. Presbyter Euchariſtiam de conſec. diſt. 2. c Gl. in ſum. de conſec. d. 2. d ſum d. diſt. 2. e c. perniciosus extr. de celebr miſſar. f can. cum Martha c. §. diſtinguendum extr. de celeb. miſſ. extr d. gl. g can. nos autem de conſecr diſt. 2. h Vide in præced. §§. i c. cum Marthæ §. diſtinguendum. extr. de celeb. miſſ. k c. 1. §. ſtrrete. extr. de ſacra unctione.

Magis dignum trahit ad ſe minus dignum. h. d.

§. 1. Sanctificatum autem locum hoc loco accipimus, non modo quod ipſum totum conſecratum eſt, ſed etiam quod ex conſecrato admixtum. *a*

Poſtquam hucuſque de iis ſacramentis, quæ quoquomodo neceſſitatis ſunt, tractatum habuimus: reliquum eſt, ut de iis loquamur, quæ dignitatis ſunt & voluntatis.

TITULUS VIII.
DE SACRAMENTO ORDINIS.

Quid ſit Ordo. h. d.

Voluntatis Sacramenta ſunt (ut paulo ante expoſuimus) Ordo ſacer, & Matrimonium. Eſt autem Ordo nihil aliud, quam ſignaculum quoddam Eccleſiæ, per quod ſpiritualis poteſtas traditur ordinato: de cujus ſpeciebus, differentiis, & gradibus ſatis videtur ſuperiore libro dictum eſſe.

Unde ſolum nunc reſtat, ut ad matrimonii materiam orationem vertamus.

TITULUS IX.
DE SACRAMENTO MATRIMONII.

Quid ſit Matrimonium. h. d.

Matrimonium *b* eſt viri & mulieris conjunctio, individuam vitæ conſuetudinem continens, cum divini & humani juris communicatione.

Matrimonium præcedit alia Sacramenta, ratione loci, in quo inſtitutum eſt, temporis, amplitudinis & myſterii. h. d.

§ 2. Et merito inter alia ſacramenta matrimonium quoque annumerari meruit, cum cætera loci, temporis, amplitudinis, & myſterii ratione etiam præcellat. Siquidem ab orbis primordio in paradiſo a Deo ipſo inſtitutum eſt, ut eſſet omnibus etiam infidelibus commune, quod in aliis minime contigit. His illud quoque accedit *c*, quod animorum conſenſus & corporum commixtio, quæ in matrimonio intercedunt, primum quidem charitatem ſignificat, quæ conſiſtit in ſpiritu inter Deum & juſtam animam, vel Eccleſiam: alterum vero ſacroſanctum conjugium deſignet, quod inter Chriſtum & Eccleſiam per incarnationis myſterium eſt contractum.

Bona matrimonii ſunt ſacramentum, fides, proles, & fornicationis remedium. h. d.

§. 3. Conſequuntur & inde præter ſacramentum, & alia bona: utputa *d*, fides, & proles, & quod humana infirmitas in ruinam turpitudinis prona, honeſtate excepta conjugii, minime læditur. Initiatur autem matrimonium ſponſione, conſenſu ratificatur, & copula conſummatur: de quibus ſingulis diſtinctius diſpiciamus.

TITULUS X.
DE SPONSALIBUS.

Quid ſint ſponſalia, & unde dicantur. h. d.

Sponſalia *e* ſunt futurarum nuptiarum mentio, & repromiſſio: & dicta ſunt a ſpondendo, quod per ea ſibi invicem ſe futuros conjuges viri & mulieres ſpondent.

Sponſalia contrahuntur re, verbis, literis, & conſenſu. h. d.

§ 2. Contrahuntur autem ſponſalia variis modis; utputa, re, verbis, literis, & conſenſu. Re contrahuntur per nudam ſubarrationem, vel annuli immiſſionem. Verbis, ut ſi inter virum & mulierem promiſſio ſuper futuro matrimonio interceſſerit, veluti altero alteri vice mutua dicente: *Ego* f *te accipiam in meum maritum, & ego te in meam uxorem:* ſive in hunc ſenſum verba ſimilia protulerint. Literis, ut cum abſentes inter ſe de futuris nuptiis per epiſtolam paciſcuntur: quod ipſum & per nuntium, vel procuratorem fieri poterit.

Procurator ad contrahendum matrimonium non poteſt ſubſtituere, niſi hoc habeat in mandatis. h. d.

§. 3. Procurator *a* tamen ad hoc ſpecialiter conſtitutus, ob magnum, quod ex facto tam arduo poſſet periculum imminere, alium ſubſtituere non poterit, niſi hoc ei ſpecialiter commiſſum fuerit.

Si duo impuberes, quorum prudentia non ſupplet ætatem, & qui pubertati non ſunt proximi, vel etiam alter tantum ſit impubes, per verba de præſenti matrimonium contraxerint, talis contractus reſolvitur in ſponſalia de futuro: & ex eo inducitur juſtitia publicæ honeſtatis. h. d.

§. 4 Conſenſu *b* contrahuntur ſponſalia: ut cum pubes & impubes, vel duo impuberes non proximi pubertati, & in quibus ætatem prudentia non ſupplet, matrimonium per verba contraxerint de præſenti. Licet enim verba in præſens matrimonium ſonent, juris tamen interpretatione in ſponſalia, licet contrahentes matrimonium celebrare intenderent, conjugium, quod ab initio ætate impediente, ut matrimonium non tenuit, per adventum pubertatis minime convaleſcit, niſi per carnis copulam ſubſequutam, vel alium modum contrahentes eum ejuſdem perſeverantia voluntatis, ad pubertatis tempora perveniſſe evidenter conſtiterit: per dictum tamen contractum, qui valuit, ut potuit, non ſicuti agebatur, publicæ honeſtatis juſtitia cenſetur inducta.

In re denominanda potius effectum attendimus, quam modum. h d

§. 5. Et ideo hoc caſu conſenſu contracta ſponſalitia dicimus: quia, ſi verba ſpectes, non ſponſalia, ſed ipſum matrimonium contractum videri poterit. Cenſuerunt autem jura eos, qui, cum non poſſent, conjugium de facto contraxerunt, valuiſſe etiam in eo, quo poſſent, contrahere: ideoque ſaltem, ut ſponſalia, valere conventionem.

Sponſalia contrahuntur tripliciter, pure, in diem, & ſub conditione, & qui contraxerunt ſponſalia pure, compellendi ſunt etiam matrimonium contrahere, & conſanguinei contrahentium non debent cum ipſis contrahentibus contrahere. h. d.

§. 6 Rurſus contrahuntur ſponſalia, aut pure, aut adjecta die, aut ſub conditione. Pure *a*, ut cum vir & mulier ſe invicem futuros conjuges pollicentur. Et hoc caſu nullus conſanguineorum aliquo pacto alterum ex contrahentibus matrimonio ſibi copulare poterit: imo qui contraxerunt, ut ſe invicem recipiant, & mutua conjugali affectione pertractent, moneri, & niſi rationabilis cauſa obſiſtet, Eccleſiaſtica cenſura compelli poterunt.

Si per contrahentem ſponſalia in diem non ſtetit, quo minus matrimonium contraheret intra terminum, cum alia poſtmodum matrimonium contrahere poterit. h. d.

§. 7. Dies adjicitur ſponſalibus, cum quis intra certum temporis ſpatium aliquam ſe ducturum in uxorem convenit: in qua ſpecie, ſi per eum non ſteterit, quo minus intra præfixum terminum cum eadem matrimonium contraheret, libere ad nuptias alterius tranſire poterit.

Sponſalia contracta ſub conditione, evaneſcunt conditione deficiente, niſi ab ea receſſum fuerit. h. d.

§. 8. Sub conditione celebrantur ſponſalia, cum quis, ſi quid fiet vel contigerit, nuptias ſe contracturum pollicetur: veluti ſi dictum fuerit, *Ego te in uxorem accipiam, ſi centum mihi dederis: aut, ſi pater meus conſenſerit:* quibus conditionibus deficientibus, ad matrimonium quis compelli non poterit, niſi conſenſus de præſenti, aut carnalis ſit inter eos commixtio ſubſequuta, cum his caſibus a conditionibus receſſum videatur.

a Gl. fin. c. quod in dubiis extr. de conſ. Eccleſ. *b* In ſum. 27. q. 2 §. ſane. *c* c. illud extr. de præſumpt. c. debitum. extr. de bigam. *d* c. omne. 27. q. 2. *e* c. noſtrates. 30 q. 5. gloſſ. 2. c. licet. extr. de tranſ. Epiſc. *f* c. ſimult. extr. eod.

a C. fin. de procurat. in 6. *b* c. 1. §. idem. de deſponſ. impub. in 6. *c* c. 2. & c. ex literis ver. ſecund. extr. eod. tit. *d* c. de illis, & cap. per tuas, extr. de condit. app.

Turpes conditiones adjectæ ſponſalibus vel matrimonio non vitiant, ſed vitiantur: niſi ſint contra ſubſtantiam & naturam conjugii. h. d.

§. 9. Hoc tamen de his conditionibus intelligere nos oportet, quæ honeſtæ ſunt, & Canonicis inſtitutis non contrariæ: nam ſi turpes ſint, aut impoſſibiles, ob favorem matrimonii debent pro non adjectis cenſeri: ſi tamen non ſolum turpes ſint, ſed etiam contra ſubſtantiam, vel naturam conjugii: puta, ſi alter dicat alteri *a*: *Tecum contraho ſi generationem prolis evitaveris, vel donec aliam honore, vel facultatibus digniorem inveniam, aut ſi pro quæſtu adulterandam te tradideris*: matrimonialis contractus, quantumcunque ſit favorabilis, omni carebit effectu.

Minores ſeptennio non poſſunt ſponſalia contrahere, & contracta lapſu temporis non convaleſcunt, niſi nova voluntas acceſſerit, aut nixus copulæ intervenerit. h. d.

§. 10. Non tamen omnibus, cujuſcunque ſint ætatis, licet ſponſalia contrahere: nam inter minores ſeptennio *b* celebrata, nullius roboris efficaciam ſortiuntur: ideoque ſi infantes, vel unus major ſeptennio *c*, alter minor, ſponſalia contraxerint ipſi, vel parentes pro eis, niſi per cohabitationem eorum mutuam, ſive alias verbo, vel facto eoſdem in eadem voluntate facti majores perdurare liquido appareat, ſponſalia hujuſmodi, quæ ab initio nulla erant; per lapſum dicti temporis minime convaleſcunt: & ideo cum ſint nulla, ratione defectus conſenſus, publicæ honeſtatis juſtitiam non inducunt. Si tamen cum ea, quam nondum ſeptennem domum quis traduxerit, copulæ nixus interceſſerit, aliud ſtatuendum erit.

Qui contraxerunt ſponſalia, debent compelli ad matrimonium, niſi aliquid triſte timeatur. h. d.

§. 11. Initiatum igitur ſponſalibus matrimonium fide conſenſus ratificari debet. Quod ſi qui de contrahendo matrimonio fidem ſibi dederunt *d*, ſe invicem admittere omnino noluerint: inſtar eorum, qui ſocietatem interpoſitione fidei contrahunt, & poſtea eandem ſibi remittunt, diſſolutio tolerari poterit: cum coactiones difficiles ſoleant exitus frequentes habere.

Non ſunt audiendi impuberes volentes diſſolvere ſponſalia, ſed expectandum tempus pubertatis. h. d.

§. 12. De e illis, qui infra annos aptos matrimonio ſponſalia contrahunt, quæri poterit, & ſane, ſive uterque, ſive alter reclamet, & antequam ad annos matrimoniis aptos pervenerint, ſeparari poſtulent, non ſunt audiendi: ſi vero alteruter iſtorum ad pubertatis annos pervenerit, infra eoſdem annos altero exiſtente, cum ſponſalia contraherentur, ſi is, qui minoris eſt ætatis, ad pubertatis annos perveniens reclamaverit, nec in alterum conſentire voluerit, judicio Eccleſiæ ſeparari poterunt.

Mulier viri potens contrahens cum impubere non poteſt reſilire, ſed impubes, factus pubes poteſt. h. d.

§. 13. Mulier *f* quoque, quæ nubiles annos attingens ei, qui nondum matrimonio erat aptus, nupſit, cum in eum ſemel conſenſerit, amplius diſſentire non poterit, niſi ipſe, cui nupſit, poſtquam ad legitimam ætatem pervenerit, in eam ſuum negaverit præſtare conſenſum.

Contrahens ſponſalia cum impubere coacte non tenetur expectare impuberem. h. d.

§. 14. Hæc tamen de his dicta intelliguntur, quæ ſponte cum minoribus ſponſalia contraxerint. Si qua enim non tam ſponte ſua, quam a parentibus coacta, cum impubere contraxerit, & domum traducta fuerit, licet aliquando ibi invita permanſerit, ſi puerum uſque ad annum decimum quartum minime expectandam duxerit, ei alium ſibi virum accipiendi libera concedenda facultas erit.

Sponſalia contracta a parentibus non tenent, niſi filii aſſentiant & ratificent. h. d.

§. 15. Non abſimile eſt *a*, quod de ſponſalibus, quæ parentes pro filiis puberibus frequenter contrahunt, ſtatuitur: nam ſi quidem ipſi filii expreſſe conſenſerint, vel tacite, ut ſi præſentes fuerint, nec contradixerint, obligantur: & ex eis oritur publicæ honeſtatis juſtitia. Idem etiam obtinet, ſi filii tempore ſponſaliorum abſentes, & etiam ignorantes eadem ſponſalia, poſt ſcientes & prudentes ratificaverunt, tacite vel expreſſe: alias ex ſponſalibus contractis a parentibus pro filiis, nec ipſi obligantur, nec publicæ honeſtatis juſtitia inde exoritur.

Sponſalia diſſolvuntur ipſo jure, quando non habetur ratio voluntatis contrahentium. h. d.

§. 16. Diſſolvuntur ſponſalia, aut ipſo jure, aut facto hominis. Ipſo jure tunc dicuntur ſponſalia diſſolvi, ut cum nulla habita ratione voluntatis & conſenſus partium, ex certa ſuperveniente cauſa diſtrahuntur: ut ex contractu matrimonii, ſacrorum ordinum ſuſceptione, religionis ingreſſu, cognationis interventu.

Matrimonium per verba de præſenti contractum, tollit ſponſalia præcedentia, etiam juramento firmata: ſed matrimonium contractum per verba de præſenti, non irritatur etiam ſecuta copula. h. d.

§. 17. Si quis igitur eam, quæ tibi deſponſata fuerat, per verba ſibi junxerit de præſenti, etiam ſi inter te & ipſam ſponſalia juramento firmata extitiſſent, dum tamen copula non intervenerit, nihilominus per ſecundum matrimonium, etiam te invito, tolluntur: licet fidem frangentibus ſalutaris ſit injungenda poenitentia: quanquam, ſi prius per verba contraxiſſes de præſenti, ita firmum maneret matrimonium, ut per ſecundum, etiam ſecuta copula, tolli non poſſit. Nec enim ut pactionis fidem interdum frangi jura ſuſtinent, ita etiam fidem conſenſus aboleri permittunt.

Per ſuſceptionem ſacrorum ordinum, & ingreſſum monaſterii diſſolvuntur ſponſalia. h. d.

§. 18. Item e contrario, ſi quis ſacris ordinibus fuerit inſignitus, aut religionem fuerit ingreſſus, pari ratione ſolvuntur ſponſalia. Conſultius *b* tamen egerit, qui certam mulierem ſe ductarum in uxorem forte jurejurando firmaverit: ſi antea contrahendo jusjurandum ſervaverit: poſteaque nulla ſubſequente carnali copula religionem ingrediatur.

Affinitas ſuperveniens dirimit ſponſalia de futuro. h. d.

§. 19. Item ſi inter ſponſum & ſponſam affinitas ſuperveniat: ut puta, ſi ſponſum *c* propinquam ſponſæ cognoviſſe, aut manifeſtum ſit, aut de hoc ſit publice diffamatus, aut ſpiritualis inter eos cognatio interceſſerit: diſſolventur inter eos ſponſalia, nec ad matrimonium perveniri poterit.

Ponit, quomodo facto hominis ſponſalia diſſolvuntur. h. d.

§. 20. Facto hominis diſſolvuntur ſponſalia, vel contrario utriuſque contrahentis conſenſu, vel cum legitima emergente cauſa, diſſolutio alterius tantum voluntati permittitur: veluti, ex fornicatione *d*, abſentia, membrorum amiſſione, incurabilis morbi interventu.

Sponſalia diſſolvuntur contrario conſenſu, nec pœna appoſitis ſponſalibus oppoſita, aliquid operatur. h. d.

§. 21. Si contrahentes igitur, vel ſeſe invicem liberent, vel impubes contrahens adveniente pubertate, ratum nolit habere matrimonium, diſſolventur ſponſalia: nec aliquid proderit, quod ſub certa pœna contracta fuerint:

a C. *fin. extr. de condit. appoſ.* b *c. acceſſit. extr. de deſponſ. impub.* c *c. 1 in princ. de deſponſ. impub. in 6.* d *c. 2. extr. eod.* e *c. 1. de ill. extr. de deſponſ. impub.* f *c. de illis. §. mulier. extr. de deſponſ. impub.*

a C. 1. §. *fin. de deſponſat. impub. in 6.* b *c. 2. extr. de converſ. conjug.* c *c. 2. extr. de conſanguinit. & affin.* d *c. 2. 31. q. 1. can. Apoſtolus, & can. omnes. 32. q. 7. c. diſcretionem. extr. de eo, qui cogn. conſang.*

cum enim libera matrimonia *a* eſſe deceat, pœnarum inania omnia eſt adjectio.

Ob fornicationem poſt ſponſalia etiam juramento firmata commiſſam, poteſt quis illis reſilire: & id quod conjunctos disjungit, multo magis impedit conjungendos. h. d.

§. 22. Unius quoque tantum diſſenſu etiam jurati ſolvuntur interdum ſponſalia: veluti *b* ſi quis aliquam ſe in uxorem ducturum juraverit, & ea poſtmodum fornicata fuerit: nam licet eidem fornicationem non poſſit opponere præcedentem, ob ſubſequentem tamen poterit eandem in conjugem non ducere: quia illi juramento talis ineſt conditio, ſi illa contra regulam deſponſationis non venerit: alioqui ſi poſt hujuſmodi juramentum publica meretrix fieret, teneretur eam in uxorem ducere: quod eſt prorſus abſurdum. Nam & poſt contractum conjugium vir propter fornicationem licite poteſt a ſua cohabitatione recedere, longe fortius ante conjugium celebratum ſponſus ſponſam poterit non admittere.

Carnalis & ſpiritualis fornicatio æquiparantur. h. d.

§. 23. Idem erit, ſi ſponſus vel ſponſa idololatrando, vel hæreſim ſequendo in ſpiritualem fornicationem inciderit.

Si ſponſi conferant ſe ad remotas regiones, ſponſæ poſſunt ſe ad aliorum nuptias conferre, recepta, ſi pejeraverint, pœnitentia. h. d.

§. 24. Sed *c* & ſi qui præſtito juramento promittant aliquas ſe mulieres ducturos, poſt quæ illis non cognitis, procul recedentes, ad alias partes ſe transferant, liberum erit mulieribus ad alia migrare vota: recepta tamen de perjurio, ſi forte juramentum præſtiterint, pœnitentia, ſi per eas ſteterit, quo minus fuerit matrimonium conſummatum.

Lepra, vel ſimilis morbus ſponſalia dirimit, licet non dirimat matrimonium. h. d

§. 25. Item ſi ſponſus, aut ſponſa, leproſus fiat *d*, vel leproſa: paralyticus, vel paralytica: aut naſum vel oculos amittat: aut quid ſibi turpius eveniat, ad conſummandam maritalem copulam compelli non debent: licet jam contractum matrimonium ſuperveniens lepra, vel alius morbus non dirimat.

TITULUS XI.
DE NUPTIIS.

Ponit ſubordinationem præſentis Tituli ad præcedentia & ſequentia. h. d.

EXpoſuimus hactenus, quid eſſet matrimonium, quave ratione inter ſacramenta reponatur, admonentes illud initiari ſponſalibus, conſenſu ratificari, & copula conſummari. Sed cum proxime de ſponſalibus, tanquam de principio tractatum habuerimus: reliquum nunc eſt, ut de conſenſu & copula, quibus ſubſtantia & perfectio matrimonii continetur, diſſeramus: quid impediat nuptias contrahi, vel contractas dirimat, cum cæteris, quæ tractatui adjacent, recenſentes.

Nuptiæ conſenſu partium contrahuntur, nec ſufficit conſenſus parentum. h. d.

§. 2. Nuptias igitur, ſive matrimonium inter ſe contrahunt viri puberes & mulieres viripotentes, ſimulatque in ſe invicem conſenſerunt. Ubi enim non eſt utriuſque conſenſus, non poteſt eſſe matrimonium: ideoque ſi ex altera parte pater puellæ tantum conſenſerit, ex altera qui ſe cupit maritum fieri, nihil agitur: quanquam honeſte faciant filii, ſi paternæ voluntati minime reluctentur.

Pubertas æſtimatur non tam annis, quam corporis habitu: & minores quatuordecim annis non poſſunt contrahere matrimonium, niſi pro bono pacis, & ex neceſſitate. h. d.

a C. gemma. §. cum itaque. extr. eod. tit. b c. quemadmodum. extr. de jurejurando. c c. de illis. extr. eod. d c. 1. & fin. extr. de conjugio leproſor.

§. 3. Sed qui ſint puberes, videamus: & quidem ex annis tantum pubertatem judicandam aſſerunt, eum eſſe puberem rati, qui quatuordecim annos impleverit: & viripotentem, quæ duodecim, quamvis tardiſſime pubeſcant. Prævaluit tamen opinio exiſtimantium ex habitu corporis pubertatem debere cenſeri, atque eos, qui generare poſſint, etiamſi minores annis ſint, in propoſito puberes reputari. Itaque, ſi malitia ætatem ſuppleat, etiam minores ea ætate conjungi poſſunt. Idem, ſi forte urgentiſſima neceſſitas *a* interveniat: utpote quod pro bono pacis talium conjunctio ſit toleranda.

Quantum ad Eccleſiam, verba ſunt neceſſaria ad contrahendum matrimonium, at muti & ſurdi ſignis nuptias poſſunt contrahere. h. d.

§. 4. Licet *b* autem per ſolum legitimum viri & mulieris conſenſum matrimonium contrahatur, attamen quantum ad Eccleſiam, verba præſentem conſenſum exprimentia ſunt neceſſaria, ſi contrahentes loqui poterunt. Muti vero & ſurdi, qui loqui non poſſunt & exaudire, ſi contrahere velint, & quod verbis oſtendere nequiverint, ſignis declaraverint: procul dubio legitimas nuptias contrahent.

Ponit quaſdam verborum conceptiones aptas ad matrimonium contrahendum. h. d.

§. 5. Verba autem ad hoc apta ſunt: verbi gratia *c*, *Ego te in meam uxorem accipio, & ego te accipio in meum maritum:* vel, *Promitto quod te ab hoc tempore pro conjuge tenebo, & tibi ſicuti uxori meæ fidem ſervabo:* & contra. *Promitto me te pro marito habituram, & tibi tanquam viro proprio fidem ſervaturam:* vel ſimilia conſenſum de præſenti exprimentia.

Verba prolata in contrahendo matrimonio ſunt accipienda ſecundum communem intelligentiam. h. d.

§. 6. Inde quæritur, ſi alter conjugum ita loquutus fuerit *d*, ut quod propoſitum eſt, altera pars non intellexiſſe ſe affirmet, quid agendum ſit, ſi tali prætextu cauſæ diſſidii quærantur? in qua ſpecie, ſi matrimonium contracturi judicio & ætate ſint idonei, ſi alter, quod alter propoſuit, non intellexerit, ſtatutum eſt, ad communem verbi intelligentiam eſſe recurrendum, cogendique erunt ambo verba prolata in eum ſenſum accipere, quem ſolent recte intelligentibus generare.

Servi poſſunt etiam invitis dominis contrahere matrimonium, dum tamen dominos non fraudent debitis obſequiis. h. d.

§. 7. Illud quoque explorati juris eſt, quod matrimonia inter ſe contrahunt, non ſolum liberi homines, verum etiam ſervi *e*. Sicut enim neque liber, neque ſervus ab aliis Sacramentis Eccleſiæ removendus, ita nec inter ſervos matrimonia prohiberi debent: ideoque quanquam contradicentibus dominis, & invitis contracta fuerint, nulla ratione propterea ſunt diſſolvenda. Servi tamen, qui contraxerint, proprios dominos debitis & conſuetis obſequiis minime fraudare debent.

Si unus conjugum comperiatur poſt contractum matrimonium ſervilis conditionis, poteſt diſſolvi matrimonium, niſi poſt talem cognitionem fuerit renovatus conſenſus, vel ſequuta copula. Et liberi ſunt ex libero ventre nati, niſi aliud inducat lex, & mos regionis. h. d.

§. 8. Si quis tamen *f*, vel ſi qua inſciens eum vel eam ſumpſerit in conjugem, quem vel quam poſtea ſervilis compertum ſit eſſe conditionis, nec poſt diem veræ cognitionis habitæ ſe invicem cognoverint, aut aliter facto invicem in ſe conſenſerint, ita ſeparari poterunt, ut utrique libera cum aliis contrahendi facultas non denegetur. Liberi autem ſunt, qui ſunt ex libero ventre nati

a C. 2. in fin. extr. deſponſ. impub. b c. tuæ fraternitatis. extr. de deſponſ. c c. ex parte. extr. de ſponſ. d c. ex literis. Cl. 1. extr. deſponſ. e c. 1. extr. de conjug. ſervor. f c. 1. & fin. extr. de conjug. ſerv.

nati, niſi quis patris conditionam ſacundum leges, & conſuetudinem provinciæ ſequatur.

Error in perſona impedit matrimonium. h. d.

§ 8. Multo magis matrimonium invalidatur, cum quis in perſona arraverit: ut puta, ſi exiſtimans ſe cum Gemma contrahere, cum Berta contrahat.

Si alter contrahentium utitur verbis dubiis animo decipiendi mulierem, & cum poſtmodum carnaliter cognoſcit, judicatur pro matrimonio in foro judiciali: ſecus in pœnitentiali. h. d.

§. 10. De eo quæſitum eſt, qui cum non alitar muliarem, ut ſibi carnaliter commiſceretur, perducere poſſet, quam ſi eandem daſponſaſſet, proprium mentitus noman, illam per hæc verba deſponſevit *a*: *Te Joannes deſponſat*: an quia vir illo nomine non vocaretur, nec ullum nubendi haberet propoſitom, ſad copulam tantum carnalem exequendi, inter prædictos matrimonium ſit celebratum, cum tamen mulier in virum conſenſerit. Et reſponſum eſt, non debere ex iſto facto conjugium judicari, cum in eo nac ſubſtantia conjugelis contractus, nec forma contrahendi conjugium inveniri valeat: quoniam ex altera parte ſolummodo dolus adfuit, conſenſus omnino defuit, ſine quo cætera fœdus conjugale perficere nequeunt. Sed donec expreſſe non apparaat, quod is, qui mulierem deſponſavit in propria perſona, ſub nomine tamen alieno, quo vocari tunc ſe finxit, diſſenſit, interim erit pro matrimonio præſumendum.

TITULUS XII.

QUÆ MATRIMONIUM IMPEDIRE POSSUNT.

Error perſonæ & conditionis impedit matrimonium, non autem qualitatis & fortunæ. h. d.

ERgo non omnis error matrimonium impedit: nam ſi quis corruptam in uxorem accipit, quam virginem arbitratur: vel qui accipit meretricem, quam putat eſſe caſtam: uterque quidem errat, neutro tamen caſu ob errorem matrimonium infringitur.

Ei, qui ſcienter ducit in uxorem publicam meretricem, peccata remittuntur. h. d.

§. 2. Quin potius qui ſcientes, & prudentes mulieres publicas de lupanari extraxerint *b*, & in uxoras duxerint, quod agent, in remiſſionem proficiet peccatorum: cum inter opera charitatis non minimum ſit errantem ab erroris ſemita revocare.

Qualis ſit error perſonæ, conditionis, fortunæ, & qualitatis. h. d.

§. 3. Solum igitur perſonæ & conditionis error obſtat matrimonio: qualitatis vero & fortunæ non obſtat. Eſt autem error perſonæ, cum is, qui aſt Joannes, Paulus putatur. Conditionis, cum is, qui ſervus eſt, liber creditur. Fortunæ, ut cum is, qui pauper eſt, dives exiſtimatur, vel contra. Qualitatis cum is raputatur bonus, qui tamen eſt malus. Sunt & alii plures modi, quibus matrimonia impediuntur: ut pura, conditio appoſita, & non impleta, ſecundum ea, quæ ſupra diximus de ſponſalibus.

Sacer ordo, & votum ſolenne impediunt matrimonium contrahendum, & contractum dirimunt: votum autem ſimplex ſolum impedit contrahendum, & pro voto ſimplici fracto imponenda eſt pœnitentia. h. d.

§. 4. Item voti *c* ſolennis emiſſio, & ſacri ordinis ſuſceptio tam matrimonium impedit contrahendum, quam poſtea contractum dirimit. Secus vero ſtatuitur in voto ſimplici: quanquam anim contrahendum impediat, non taman contractum diſſolvit. Sic & religionis habitus ſine profeſſiona ſuſceptus, ne contrahantur, impedit, ſed jam contractas nuptias nequaquam tollit. Huic tamen, qui nubendo votum ſimplex fecit irritum, quanto illud maniſeſtius emiſerit, tanto propter plurium ſcandalum erit durior imponenda pœnitentia.

Chriſtiani non debent nubere infidelibus: & ſi nubant, ſunt excommunicandi. h. d.

§. 5. Cultus quoque diſparitas matrimonium & contrahendum impedit, & contractum interdum dirimit: ſi quis *a* enim Judææ conjugali ſocietate jungi voluerit, ſive Chriſtiana Judæo, vel alias infideli, ſive Judæa, vel alias infidelis Chriſtiano carnali conſortio miſceatur, quicunque eorum id commiſiſſe deprehenditur, a Chriſtiano cœtu & Eccleſiæ communione protinus ſegregandus erit.

Si unus infidelium conjugum convertatur ad fidem, & alter nolit ſibi cohabitare, vel non, ſine peccato mortali ſolvitur conjugium, & converſus cum alia contrahere poterit, & proles communis converſo aſſignabitur. h. d.

§. 6. Item *b* ſi alter infidelium conjugum ad fidem Catholicam convertatur, & alter, qui in infidelitate remanſit, vel nullo pacto, vel non ſine blaſphemia divini nominis, vel ut Catholicum ad mortale peccatum protrahat, ei cohabitare voluerit, converſus, quaſi priore matrimonio diſſoluto, licite ad ſecunda vota convolare poterit, & communis proles ipſi converſo aſſignabitur.

Si alter infidelium conjugum convertitur, & antequam alii legitime conjunctus fuerit, alius quoque convertatur, debent ſe invicem recipere.

§ 7. Quod ſi converſum *c* ad fidem & uxor converſa ſequatur antequam propter cauſas prædictas legitimam maritus ducat uxorem, eam recipere compelletur: nec quicquam converſo proderit, quod jam ſecundum *d* ritum ſuum eandem repudiaverit, cum repudium ipſum veritas Evangelica repudiaverit: ſad nec fornicationem dimiſſor dimiſſæ poterit objicere, propterea quod alii poſt repudium nupſerit, niſi alias fornicata fuerit.

Si paganus prius plures uxores habeat, poſt fidem ſuſceptam adhærebit primæ. h. d.

§. 8. Quia vero *e* pagani in plures ſimul fœminas affectum conjugalem dividunt, utrum poſt converſionem omnes, vel quam ex omnibus converſus retinere valeat, non immerito dubitari poterit. Et cum nulli unquam licuerit, pluras habere ſimul uxores, niſi cui divina fuit revelatione conceſſum, nec cuiquam uxore etiam ob fornicationem dimiſſa aliam liceat ſuperinducere, evidenter apparet pluralitatem in utroque ſexu (cum inter conjuges ſervanda ſit æqualitas) circa matrimonium reprobandam, & de pluribus primam tantum retinendam.

Matrimonium non ſolvitur altero conjugum fidelium in hæreſim lapſo. h. d.

§. 9. Alia ſane cauſa eſt eorum conjugum *f*, quorum alter vel in hæreſim labitur, vel ad infidelium tranſit errorem: neque enim hoc caſu, qui relinquitur, ad ſecundas nuptias daſcendere poterit. Nam etſi matrimonium verum inter infideles ſit, non tamen eſt ratum: inter fideles autem, & verum & ratum exiſtit, quia ſacramentum fidei, quod ſemel eſt admiſſum, nunquam amittitur, ſed ratum efficit conjugii ſacramentum, ut ipſum in conjugibus, ipſo durante, perduret.

Per dationem inſtantiæ ſolvitur argumentum. h. d.

§. 10. Nec *g* refert, quod a quibuſdam forſan objici poſſet, quod fidelis relictus non debeat jure ſuo ſine culpa

a C. tuæ nob. extr. de ſponſ. b c. inter opera. extr. de ſponſal. c c. 1. & 2. & per totum tit. extr. qui Cler. vel vov. matrim. contrah. poſſ.

a Can. ſi quis Judææ. 28 q. 1. b c quanto §. ſi enim alter extr. de divort. c c. gaudemus. §. quod ſi converſum. extr. de div. d d. c. gaudemus. §. qui autem. de divort. e d. c. gaudemus. §. quia vero. extr. de divort. f c. quanto. §. ſi vero. de divort. g d. can. quanto. §. nec obſtat. extr. de divort.

Digitized by Google

culpa privari, cum idem multis caſibus contingat, ut ſi alter conjugum incidatus. Ex hoc quoque quorundam malitiæ occurritur, qui odio conjugum ſimularent hæreſim, ut poſtmodum nubentibus conjugibus ab ipſa reſilirent. Quinimo qui in fide permanſerit, ad eum, qui ab hæreſi, vel infidelitate ad Eccleſiam revertitur, vel invitus redire cogendus erit, niſi ad religionem tranſire maluerit.

Conjugiorum aliud eſt legitimum, & non ratum, aliud legitimum, & ratum, aliud ratum & non legitimum. h. d.

§. 11. Ex his apparet conjugium a aliud eſſe legitimum, & non ratum; aliud legitimum, & ratum: quoddam vero, quod ratum quidem eſt, ſed non legitimum. Legitimum, & non ratum conjugium eſt, quod legali inſtitutione, vel provinciæ moribus contrahitur: hoc inter infideles ratum non eſt, quia diſſolvi poteſt dato libello repudii, lege fori, & non lege poli, quam non ſequuntur. Inter fideles vero ſemper ratum eſt conjugium, cum conjugia ſemel inter eos contracta nunquam ſolvi poſſint. Horum vero quædam ſunt etiam legitima, veluti cum ſervatis nuptialibus ritibus uxor ſponſo traditur. Illorum vero conjugia, qui contemtis legitimis ſolennitatibus, ſolo affectu aliquam ſibi deligunt in conjugem, non legitima, ſed rata tantummodo eſſe creduntur: quanquam enim ſpretis ritibus Eccleſiæ matrimonium contrahi non debeat, non tamen ob id ſolum ſacramentum conjugii diſſolvi debet. Quo potius ſi tale matrimonium fuerit ab Eccleſia poſtmodum comprobatum, filii generati & legitimi judicandi erunt, & hæredes: aliqua tamen illis imponenda erit pœnitentia, qui contemtis Eccleſiæ præſcriptionibus matrimonium contraxerunt.

Juſtus metus, niſi purgatus fuerit, impedit matrimonium. h. d.

§. 12. Coactio quoque, & juſtus violentiæ metus matrimonium impediunt. Cum *b* enim ſolo conſenſu conjugium contrahatur, plena debet ille ſecuritate gaudere, cujus eſt animus indagandus, ne metu impulſus dicat ſibi placere quod odit. Plane *c* quæ invita probat ſe ſponſalia contraxiſſe, ſi comperiatur poſtmodum ſponte cognita, ad matrimonii diſſolutionem proclamare, & metum cauſari non poterit.

Furor impedit matrimonium contrahendum, ſed non dirimit contractum. h. d.

§. 13. Furor quoque, quia conſenſum impedit, nuptias contrahi prohibet: contractas autem non dirimit.

Frigiditas & coeundi impotentia matrimonium impediunt. h. d.

§. 14. Item frigiditas *d*, & coeundi impotentia legitimum matrimoniis impedimentum afferunt. Sicut enim puer, qui debitum reddere non poteſt, non eſt aptus conjugio: ſic qui ita ſunt natura impotentes, ut nec ope Medicorum ſine mortis periculo juvari poſſint, apti ad contrahenda matrimonia minime putantur. Ea igitur, quæ adeo eſt arcta, ut mulier fieri, & alteri carnaliter commiſceri non poſſit, niſi per inciſionem, ad matrimonium contrahendum non debet idonea judicari.

Leproſi poſſunt matrimonium contrahere. h. d.

§. 15 Alia eſt cauſa leproſorum *e*: nam ſi mulierem invenerint, quæ ſibi velit nubere, vel mulier leproſa virum, liberum erit illis conjugali vinculo colligari.

Publicæ honeſtatis juſtitia impedit matrimonium contrahendum, & contractum dirimit. h. d.

§. 16. Publicæ *f* quoque honeſtatis juſtitia tam matrimonium contrahendum impedit, quam contractum irritat. Eſt autem publicæ honeſtatis juſtitia, quæ ex legitimis ſponſalibus oritur mulieris, quæ illi conjuncta eſt, cum qua nunc vir matrimonium contrahere deſiderat: ut, ecce cum Berta ſponſalia contraxi: volo nunc cum Gemma, quæ Bertæ cognationis vinculo eſt conjuncta, matrimonium contrahere: publica honeſtate impedior. Inhoneſtum enim, ac turpiſſimi vitium eſt exempli, ut ei quis nubere valeat, cujus conjunctam ſponſalia frangendo deceperit, ne in eandem ejus nubendo conjunctæ quaſi injuriam cumulet.

Sponſalia pura, & certa, ex conſenſu valida, licet aliàs nulla, inducunt publicæ honeſtatis juſtitiam, quæ ſequentia ſponſalia dirimit, non præterita. h. d.

§. 17. Uſque adeo autem ex puris, & certis ſponſalibus *a* impedimentum juſtitiæ publicæ honeſtatis oritur, ut etiamſi illa conſanguinitatis, affinitatis, frigiditatis, religionis, aut alia quavis ratione nulla ſint, dum tamen non ſint nulla ex defectu conſenſus, nihilominus & impedire, & dirimere ſequentia ſponſalia, vel matrimonia dignoſcantur, licet præcedentia diſſolvere non valeant. Quare qui ſponſalia pure, ac determinate cum aliqua muliere contraxit, & poſtmodum cum ſecunda prioris conſanguinea idem fecit, ex priorum ſponſaliorum vigore ad matrimonium contrahendum cum prima remanet obligatus.

Filii nati ex matrimonio, cui obſiſtit publica honeſtatis juſtitia, non ſuccedunt patri ſcienter contrahente. h. d.

§. 18. Filii quoque nati ex matrimonio *b*, quod publicæ honeſtatis juſtitia impediente contractum fuit, cum nec Eccleſiæ permiſſionem, nec patris allegare poſſint ignorantiam, ad ſucceſſionem bonorum paternorum minime admittentur.

TITULUS XII.
DE TRIPLICI COGNATIONE.

Cognatio eſt triplex, ſpiritualis, legalis, & naturalis: & ſpiritualis cognatio impedit matrimonium contrahendum, & contractum dirimit. h. d.

MUlto magis cognatio matrimonio interdum eſt impedimento. Eſt autem Cognatio triplex: ſpiritualis, legalis, & naturalis. Spiritualis *c* cognatio eſt attinentia quædam proveniens ex ſacramenti collatione, vel ad ſacramentum detentione. Non ſolum igitur *d* inter baptizantem, & illum, qui eum de baptiſmo ſuſcepit, item inter baptizatum, & ſuſcipientis filios, & uxorem ante ſuſceptionem a ſuſcipiente carnaliter cognitam: verum etiam inter ſuſcipientem, parentesque baptizati cognatio ſpiritualis contrahitur, quæ & contrahendum matrimonium impedit, & dirimit poſtea contractum. Et quæ de ſuſcipiente dicta ſunt, eadem de baptizante ſunt intelligenda.

Excepto baptiſmate, & confirmatione, non oritur ex ſacramentis cognatio impeditiva matrimonii. h. d.

§. 2. Eiſdem modis ex confirmatione *e* ſpiritualis cognatio contrahitur, matrimonia ſimiliter impediens contrahenda, & poſtea contracta dirimens. Ex datione vero aliorum ſacramentorum cognatio ſpiritualis nequaquam oritur, quæ matrimonium impediat, vel diſſolvat.

Cognatio ſpiritualis per Catechiſmum contracta, impedit matrimonium contrahendum, ſed non dirimit contractum. h. d.

§. 3. Per Catechiſmum *f* an ſpiritualis cognatio contrahatur, dubitatum eſt: & conſtitutum eſt contrahi quidem illam, ſed non tantum: licet enim ex ea contrahendum matrimonium impediatur, poſt eam tamen contractum minime diſſolvetur.

Spiritualis cognatio non dirimit matrimonium antea contractum. h. d.

§. 4. Dicimus autem hujuſmodi cognationem matrimonia contracta dirimere, non ſimpliciter, ſed poſtea con-

a C. fin. §. item illud. 28. q. 1. b c. cum locum. ext. de ſponſ. c C. inſuper. ext. qui matrim. accuſ. poſſ. d ext. per totum tit. de frig. & malef. e c. 2. ext. de conjug. lepreſ. f c. referente. ext. qui filii ſint legitim. c. juvenis, & ſeq. ext. de deſponſ.

a C. 1. de ſponſ. in 6. b C. referent. ext. qui fil. ſint. legitim. c gl. in ver. ſpiritualis. c. 1. de cog. ſpir. in 6. d c. 1. de cog. ſpiritual. in 6. e C. 1. §. fin de cogn. ſpirit. in 6. f C. 2. de cogn. ſpirit.

contracta: nam a ſi vir, vel mulier ex ignorantia, vel dolo proprium filium de ſacro fonte ſuſceperit, propter hoc ſeparari non debent, nec alter alteri debitum ſubtrahere, niſi ad continentiam ſervandam poſſit induci, quia ſi ea ignorantia id factum eſt, eos ignorantia excuſare videtur: ſi ex malitia, eis proprius dolus patrocinari non debet. Quinimo pro tali auſu matrimonio in ſua firmitate durante pœnitentia imponenda erit.

Filii, per quorum neutrum ventum eſt ad compaternitatem, copulari poſſunt, niſi mos regionis aliud inducat. h. d.

§. 4. De b filiis quoque, per quorum neutrum ad compaternitatem ventum eſt, an copulari poſſint, quæſitum eſt: & ſane, niſi conſuetudo Eccleſiæ, ubi de contrahendis nuptiis agitur, vel aliarum vicinarum aliter ſe habeat, tali conjugio minime obſiſtendum erit.

Licet plures non debeant eſſe patrini, ſi plures tamen fuerint, cum omnibus ſpiritualis cognatio contrahitur. h. d.

§. 6. De eo quoque admonendi ſumus, quod a licet non plures, quam unus vir, vel una mulier ad ſuſcipiendum de ſacro fonte infantem accedere debeant, ſi tamen plures acceſſerint, ſpiritualis cognatio æque quoad omnes inde contrahitur, tam matrimonia contrahenda impediens, quam etiam poſtea contracta diſſolvens. Circa quod idem ſtatuitur & de confirmatione.

Legalis cognatio modo affert temporale impedimentum matrimonii, modo perpetuum. h. d.

§. 7. Legalis cognatio eſt proximitas per adoptionem proveniens. Ejus autem duæ ſunt ſpecies: una, quæ temporalem impediendi matrimonii cauſam continet: alia, quæ perpetuam. Temporalem cauſam impedimenti continet ea, quæ inter te, & eam, quæ tibi per adoptionem ſoror eſſe cœperit, intercedit. Nam per adoptionem quæſita fraternitas eouſque nuptias impedit, donec manet. Perpetuam prohibitionis cauſam continet: ut puta; quæ inter adoptantem, & adoptatum, item inter adoptantem, uxoremque adoptati, & inter adoptatum, uxoremque adoptantis intercedit. Nam & per emancipationem diſſoluta adoptione matrimonium impeditur.

Quid ſit naturalis cognatio, quid conſanguinitas, quid affinitas. h. d.

§. 8. Naturalis cognatio eſt, quæ medio conſanguinitatis, vel affinitatis contracta reperitur. Eſt autem conſanguinitas d attinentia perſonarum ex eo proveniens, quod una deſcendit ab altera, vel ambo ab eadem: vel conſanguinitas eſt vinculum perſonarum ab eodem ſtipite deſcendentium, carnali propagatione contractum. Et dicitur conſanguinitas, quaſi ſanguinis unitas, quia ſcilicet conſanguinei de communi ſanguine deſcendunt. Affinitas e quædam perſonarum proximitas ex coitu proveniens: ex eo dicta, quaſi duorum ſit ad unum finem unitas. Cum enim duæ cognationes diverſæ per aliquorum copulam conjunguntur, altera ad alterius cognationis quaſi quoſdam fines accedere videtur.

Affinitas & conſanguinitas contrahitur etiam ex damnato coitu. h. d.

§. 9. Nec f intererit, quod ad conſanguinitatem, vel affinitatem contrahendam ex juſtis nuptiis aliqui, an ex damnato coitu invicem copulati fuerint.

Hodie matrimonia uſque ad quartum gradum incluſive ſunt prohibita, & de facto contracta temporis curſu non validantur. h. d.

§. 10. Conſtitutum igitur erat olim, ut quicunque vel ſeptimo conſanguinitatis, ſive affinitatis gradu ſeſe invicem contingerent, legitimas nuptias contrahere non poſſent; quod ipſum non ſolum in primo, verum etiam in ſecundo, & tertio affinitatis genere ſibi locum vindicabat: nec ſoboles ex ſecundo matrimonio ſuſcepta a cognationi præmortui viri copulari poterat. Sed cum hujuſmodi prohibitiones difficultatem frequenter inducerent, & aliquando periculum parerent animarum, evidenti utilitate ſuadente hujuſmodi conſtitutiones abrogatæ fuerunt b, ſancitumque, ut prohibitio copulæ conjugalis quartum conſanguinitatis gradum, primi duntaxat generis non excedat. Vir igitur, qui a ſtipite quarto gradu, & mulier, quæ ex alio latere diſtat quinto, licite conjungi poterunt. Alias ſi propiore gradu ſeſe invicem contingant, temere contractum matrimonium adeo erit irritum, quod nullo poterit annorum numero defendi.

Infideles intra quartum gradum conjuncti, ſi convertantur, non ſunt ſeparandi, & eorum proles eſt legitima. h. d.

§. 11. Si tamen infideles c, qui ſecundum veteris, vel propriæ legis inſtituta circa gradus conſanguinitatis, vel affinitatis a canonibus notatos conjuncti ſunt, Domino inſpirante converſi fuerint, matrimonium antea contractum non erit poſt baptiſmi lavacrum irritandum: cum per ſacramentum baptiſmi non ſolvantur conjugia, ſed crimina dimittantur. Unde & proles inde nata legitima cenſebitur.

Propinquitas viri reputatur uxoris, & propinquitas uxoris reputatur viri. h. d.

§. 12. Admonendi etiam ſumus, perinde virum a conſanguineis, & propinquis uxoris abſtinere debere, & uxorem a propinquis viri, atque a propriis. Hujus autem rei manifeſta ratio illa eſt, quia ſi ſecundum divinam ſententiam ego, & uxor mea una caro ſumus, profecto mihi, & illi mea, ſuaque cognatio una propinquitas efficitur. Quocirca ego, & ſoror mea uxoris in uno, & primo gradu erimus: filius vero ejus in ſecundo gradu erit a me, nepos tertio, & ſic deinceps. Uxorem vero propinqui, cujuſcunque gradus ſit, ita me oportet attendere, quemadmodum ſi ejuſdem gradus fœmina propriæ propinquitatis exiſtat: quod nimirum & uxori meæ de propinquitate mea in cunctis cognationis gradibus convenit obſervare.

Conjuncti uxoris non impediuntur matrimonium contrahere cum conjunctis viri. h. d.

§. 13. Quanquam autem omnes conſanguinei viri uxoris ſint affines, inter conſanguineos tamen uxoris, & viri nulla intelligitur eſſe affinitas contracta, propter quam inter eos matrimonium debeat impediri. Pater igitur, & filius cum matre, & filia, item duo cognati cum duabus cognatis licite contrahere poterunt.

Qui cognovit conſanguineam uxoris ſuæ, non poteſt debitum petere, licet reddere teneatur, & uxori ſuperſtes, carebit ſpe conjugii. h. d.

§. 14. Si d quis autem contracto matrimonio conſanguineam uxoris ſuæ cognoverit: ut puta, ſi vitricus privignam, vel maritus ſororem propriæ uxoris adulteraverit, matrimonium quidem antea contractum non dirimitur: ſed qui ſe ita contra leges alteri commiſcuit, a conjuge nunquam debitum petere poterit, nec cum aliqua legitimas unquam nuptias contrahere, licet propriæ uxori ſupervixerit.

Uxor, cujus conſanguinea a proprio viro cognita eſt, monenda eſt, non cogenda ad continentiam. h. d.

§. 15. Uxor quoque, cujus conſanguinea a proprio marito fuit cognita, diligenter eſt commonenda, ut a commixtione viri abſtineat e & in continentia maneat, donec vir viam univerſæ carnis ingreſſus fuerit. Quod ſi forte monitionibus parere recuſans, talis fuerit, ut de lapſu ipſius probabiliter timeri poſſit, vir ejus & poterit

a C. *non debet. extr. de cogn. ſpirit.* b C. *ſuper eo. extr. de cogn. ſpirit.* c c. *fin. de cogn. ſpirit. in* 6. d *Adi ad Arb. conſang. in* 6. *in declar.* e *In declar. Arb. affin.* f *In declar. Arb. affin. in* 6.

a C. *non debet. extr. de conſang. & affin.* b c. *fin. extr. de conſanguin. & affin.* c c. *de infidelib. extr. de conſang. & affin.* d c. *tranſmiſſa. extr. de eo qui cogn. conſang.* e c. *pen. & fin. extr. de eo qui cogn. conſ.*

Digitized by Google

terit & debebit debitum ſibi ſolvere conjugale: cum *a* affinitas poſt matrimonium inique contracta illi nocere non debeat, quæ iniquitatis particeps non exiſtit.

Subſequens affinitas non dirimit matrimonium, ſed præcedens legitime probata. h. d.

§. 16 Ergo præcedens affinitas, non ſubſequens dirimit matrimonium. Sed nec id quidem indiſtincte obtinet: nam *b* etſi utriuſque conjugum conſtet aſſertione, acclamente etiam vicinia, quod conjugatus ante contractum matrimonium uxoris ſuæ conſanguineam cognoverit, propterea conjuges ſeparari non debent: nec enim talis confeſſio momentum habere debet, cum alioqui facile fieri poſſit, ut quicunque inter ſe contra matrimonium velint colludere, ad confeſſionem inceſtus facile proſiliant, ſi ſuæ aſſertioni Eccleſiæ judicium acceſſurum credant. Rumor autem viciniæ non eſt adeo judicandus validus, ut, niſi fide dignæ probationes accedant, poſſit rite contractum matrimonium irritare.

TITULUS XIV.
DE CLANDESTINA DESPONSATIONE.

Prohibentur matrimonia contrahi clandeſtine, ne poſtea oporteat illa diſſolvere. h. d.

NE tamen poſt ſecutam copulam & ſuſceptam prolem, detectis quibuſdam impedimentis, non ſine gravi ſcandalo contracta matrimonia retractari oporteat, neve, ſi alter conjugum, qui clam contraxerint, conjugium negaverit legitimis probationibus deficientibus, Judicis ſententia rite fuerit abſolutus, uterque aliis nubendo reatum incurret adulterii, conſultiſſime conſtitutum eſt *d*, ut nullus fidelium occulte nuptias contrahat. Sed cum matrimonia contrahenda fuerint *e*, per Presbyterum proponantur publice, competenti termino præfinito, intra quem qui voluerit, & valuerit, legitimum impedimentum opponet, & ut ipſe quoque Presbyter per ſe inveſtiget, utrum aliquod futuro matrimonio obſiſtat impedimentum.

Suſpenditur contractus matrimonii, donec extet præſumptio, quod non poſſit contrahi. h. d.

§. 2. Cujus *f* ſi apparuerit probabilis conjectura, contractus expreſſe interdicetur, donec quid fieri debeat, manifeſtis conſtiterit documentis.

Nati ex clandeſtinis & interdictis matrimoniis non ſunt legitimi, licet nati ex matrimonio contracto in facie Eccleſiæ ante ſententiam divortii ſint legitimi, niſi uterque conjugum noverit impedimentum. h. d.

§. 3. Quicunque *g* vero hujuſmodi clandeſtina & interdicta conjugia inire auſus fuerit, etiam ignoranter, proles ex hujuſmodi conjunctione ſuſcepta prorſus illegitima cenſebitur, nec de parentum ignorantia ullum eſt habitura ſubſidium: cum ſi contrahentes, vel non expertes ſcientiæ, vel ſaltem affectatores ignorantiæ videantur, licet alioqui, ſi ignorantes in facie Eccleſiæ contraxerint, ante latam ſententiam divortii nati, & legitimi habeantur, & in bona paterna hæreditario jure ſuccedant. Idem juris erit, ſi in conſpectu quidem Eccleſiæ contraxerint, ſed impedimentum ambo noverint.

Sacerdos contemnens conſtitutiones Eccleſiæ punitur pro qualitate culpæ, & clandeſtina matrimonia, ſi publicentur, recipit Eccleſia. h. d.

§. 4. Sane *h* ſi parochialis Sacerdos tales conjunctiones prohibere contempſerit, per triennium ab officio ſuſpendendus erit: gravius etiam puniendus, ſi culpæ qualitas poſtulaverit. Verum (ut ſupra indicavimus) ſi contrahentes clandeſtina matrimonia publicare voluerint, niſi alia cauſa impediat, ab Eccleſia recipienda ſunt, tanquam a principio in Eccleſiæ conſpectu contracta.

a C *diſcretionem. in ſin. & c. non extr. d. tit.* b *c. ſuper eo, extr. de eo qui cogn. conſang.* c *gl. in ſum. 30 q. 5. & tex. ſi quis divinæ. § his ita que. diſt. 30. q. 5.* d *c. a 30 q. 5.* e *c. cum inhibitio. in princ. extr. eod. tit.* f d *c. cum inhibitio. §. cum autem. extr. eod. tit.* g d *c. cum inhibitio. § ſi quis, extr. eod. tit* h d *c. cum inhibitio. §. fin. extr. eod. tit.*

TITULUS XV.
QUI MATRIMONIUM ACCUSARE POSSUNT
VEL CONTRA ILLUD TESTIFICARE.

Non admittitur ad accuſandum matrimonium, qui tempore denunciationis ſiluit, niſi juret de calumnia, & quod poſt denunciationem novit quæ objecturus eſt: & negligentia auctori mei non intelligitur eſſe mea. h. d.

NOn tamen quandocunque aut indiſtincte omnes ad matrimonium impugnandum admittendi erunt *a*. Nam ſi quis tempore factæ a Sacerdote denunciationis *a* in ipſa diœceſi conſtitutus, nihil contra matrimonium dixerit eidem mox conjunctos impetere minime concedendum erit niſi proprio firmaverit juramento, quod ea, quæ objecturus eſt, poſtea didicerit, quodque ad accuſandum dolo non proſiliat: quo caſu etiamſi quod objecturus eſt, ab illis didiciſſet, qui denunciationis tempore ſiluerunt, claudi non debet ei accuſandi aditus: quoniam etſi ab impetitione hujuſmodi, culpa ex tali ſilentio contracta auctores excludat, iſta tamen, qui culpa caret, amoveri non debet.

Ex cauſa etiam poſt denunciationem poteſt quis matrimonium accuſare. h. d.

§. 2. Idem juris erit *b*, ſi tempore denunciationis, vel extra diœceſim commorabatur, vel alias denunciatio ad ejus notitiam pervenire non potuit: utpura, ſi nimiæ infirmitatis fervore laborans, mentis non erat compos, vel in annis tam teneris conſtitutus erat, ut ad talium rerum perceptionem ejus ætas ſufficere non valeret, ſive alia legitima cauſa fuerit impeditus.

Ad accuſandum matrimonium, non ex cauſa delicti, ſoli conjuges admittuntur. h. d.

§. 3. Sed nec omnes ad accuſationem, teſtimoniumve dicendum admitti debent: nam ſi de tali impedimento agendum ſit, quod neque conjugum in ſe delictum contineat, nec ob id matrimonium diſſolvi cujuſquam interſit, præterquam ipſorum conjugum, (utputa, ſi erratum in conditione ſtatus fuerit, vel ſi mulier ita ſit arcta, ut cognoſci non poſſit, vel vir ita frigidus, ut coire nequeat) ſoli ipſi conjuges admittentur.

Ad accuſandum matrimonium ex cauſa delicti, omnes admittuntur, ſed potiſſimum conjunctiores, antiquiores & honeſtiores. hoc dicit.

§ 4. Quod ſi delictum contineat, ut, quia aliqui in gradu vetito vel contraxiſſe, vel contrahere velle dicantur, tunc quilibet quidem ad accuſandum recipitur, ſed omnium maxime parentes *c*: & ſi illi deſint, proximiores, id eſt, ſoror, frater, patruus, avunculus, amita, matertera, eorumque deſcendentes. Quod ſi progenies tota defecerit *d*, ab antiquioribus, & honeſtioribus, quibus eadem propinquitas nota vel ſimiliter eſſe debeat, accuſatio, teſtimoniumve recipi poterit. Ideo autem omnium maxime parentes, & conjunctiores admittuntur, quoniam unuſquiſque ſuam genealogiam cum teſtibus & chartis, tum vero ex recitatione majorum ſcire laborat. Nulli igitur decentius admitti debent, quam qui melius ſciunt.

Speciale eſt in cauſa matrimonii, quod pater admittitur in cauſa filii, & contra. Et teſtimonium parentum inter eum non debet admitti, ubi eſt diſparitas inter conjuges. h. d.

§. 5. Quod *e* autem legitur, pater non recipiatur in cauſa filii, nec filius in cauſa patris, in criminalibus

M m m m m   cauſis

a C *cum in tua. §. alioquin. extr. eod. tit.* b *c. cum in tua §. ſuper quo. extr. eod. tit.* c *c. videtur. extr. eod. tit.* d *c. 2. cum poleaſiq. 35. q. 6.* e *c. videtur. §. quod vero. extr. eod. tit.*

cauſis & contractibus ſibi locum vendicat. In matrimonio vero conjungendo & impediendo, ex ipſius conjugii prærogativa, & quia ſavorabilis ras eſt, congrua admittuntur. Ubi tamen *a* alter conjugum divitiis, honore, nobilitate, & potentia ſuperior aſſet, teſtimonium illius, qui pareus eſſet, inferioris, adeo ſuſpectum redditur, ut illud nullo modo ſit admittandum: cum parentes filiorum incremantum & honorem affectara procul dubio comperiantur.

Quales eſſe, & qualiter jurare debent teſtes ſuper conſanguinitate. h. d.

§. 6. Quoniam *b* ergo aliqui proptar cognationam propinquitatis ſeparari petuntur, duobus vel tribus ejuſdem con ſanguinitatis teſtibus adbibitis, vel totidem ſenioribus & melioribus ejuſdem loci, id debet lagitime comprobari. Taſtium autem axaminatio in hac cauſa duplicis intarventu juramenti fieri deber: ut jurent ſcilicet, & ſe non privato odio, neque amicitia, nec alicujus proprii commodi intuitu, ad hoc jurandum inductos: & ſicut ipſi dicunt, rei varitatem a majoribus accepiſſe, & ſe credare ita eſſe.

Probatio matrimonialis impedimenti non poteſt reprobari. hoc dicit.

§. 7. Præſtitis *c* autam juramentis & impedimento matrimonii legitima probato, ſi quis contra præcadentam probationem partibus publicatam, quaſi matrimonium impediri jure non valeat, probare velit, audiendus non arit, ſed priori ſtandum erit probationi.

TITULUS XVI.
DE DIVORTIIS.

Divortium eſt diſſolutio matrimonii. Et ſeparatio tori poteſt appellari divortium. h. d.

Divortium *d* eſt diſſolutio matrimonii, quæ utroque viventa conjuge contingit. Sed & ſimplicem tori ſeparationem divortium non mala appallamus.

Matrimonium regulariter diſſolvi non poteſt, & niſi ſecuta ſit copula, ſolvitur per ingreſſum monaſterii, ita ut remanens in ſeculo poſſit alteri libere nubere. h. d.

§. 2. Sciendum aſt igitur legitime contractum matrimonium diſſolvi non poſſa, quippe a Deo conjuncti ab homine ſeparari non debant, nec valent: ſi taman alter conjugum *e*, qui per varba contraxit da præſenti, copula non ſecuta, ſaſe ad obſervantiam regularem voluerit aſtringera, poterit id altero etiam inconſulto efficere: & ei, qui in ſeculo ramanera voluerit, alteri ſe jungere permittendum erit: nec cauſari poterit religionem ingreſſus, ſe falſa ad id cauſa inductum, puta quod conjugem lepra percuſſam crediderit, & ob id ajus abominatus complexus ſuerit, cum & ſine cauſa id ipſum facere potuerit.

Dicenti ſe velle ingredi religionem, eſt certum tempus præfigendum, intra quod vel ingrediatur, vel ad uxorem redeat. h. d.

§. 3. Ei *f* autem qui ſe ad religionem tranſira velle dictitat, certum eſt præfigendum tempus, intra quod legitime caveat, quod aut ad religionem ſe transferet, val redibit ad conjugem.

Reddit rationem, cur non ſecuta copula per religionis ingreſſum matrimonium diſſolvitur. h. d.

§. 4. Neque mirum vidari debet, quod poſt legitimum de præſenti præſtitum conſenſum, carnis non ſecuta commiſtione *g*, alter conjugum etiam altero invito ad vitam regularem tranſitum facere valeat: quia cum nondum una caro effecti ſint, ſatis probabiliter, uno ad Deum tranſeunte, altar in ſeculo remanere poterit.

Per ſacri ordinis ſuſceptionem non diſſolvitur matrimonium, etiam non conſummatum.

§. 5. Diverſum ſtatuitur, ſi quis poſthabito Canonico religionis ingreſſu, poſt aliquam per verba de præſenti deſponſatam, ſacros ordinas ſuſceperit: quanquam enim votum per ſacri ſuſceptionam ordinis firmatum, ad impediendum matrimonium futurum, ac dirimendum poſtea contractum habeatur efficax: ad diſſolvendam tamen prius contractum etiam non conſummatum, invalidum cenſetur. Ideoque talium ordinum non obſtante ſuſceptione, ſi ad profitendam probatam religionem induci non valeat, & ſponſa ejus inſtiterit contractum matrimonium conſummare, per cenſuram Ecclaſiaſticam compellendus erit.

Cultus diſparitas, & creatoris contumelia ſunt juſta cauſa dirimendi: & quod facit Papa, Deus cenſetur facere. h. d.

§. 6. Sed & ſi intar fidales matrimonio contracto ſecuta copula fuerit, ſi alter, qui in infidelitate permanſerit, *a* velit a fideli disjungi, aut non niſi cum contumelia craatoris, cum altaro commorari, licebit Chriſtiano non modo matrimonium diſſolvere, ſed etiam (ut ſupra diximus *b*) alteri ſe matrimonio jungera. Quibus caſibus cum auctoritate ſedis Apoſtolicæ, & Romani Pontificis matrimonium diſtrahatur, non jam humana, ſed potius divina poteſtate conjugium diſſolutum intalligitur.

Ob verum coeundi impotentiam, non ob putativam diſſolvitur matrimonium. h. d.

§. 7 Item ſi quis ignarus virginam in uxorem duxerit, quæ adao arcta ſit, ut muliar fieri non poſſit, val ſimile vitium a natura contraxerit, ut ope Medicorum non poſſit adjuvari: aut mulier virum acceperit, qui adeo frigidæ ſit naturæ, ut eidem carnaliter commiſceri non poſſit, poterunt invicem ſeparari: & qui matrimonio aptus arit, ad ſecundas nuptias libere tranſitum facare. Si quis tamen coeundi impotentiam cauſatus, poſt ſeparationem aliam acceperit, aut ea *c* quæ arcta putabatur, aliquem invenerit, qui ſibi ſeras reſeraret, utroque caſu poſt peractam pœnitentiam, ad priora conjugia redira compellendi erunt.

Quam quis duxit vel retinuit ſciens copula non idoneam, habebit ut ſororem, ſi non poteſt habere velut uxorem. h. d.

§. 8 Plane ſi ſcienter *d* quis cum ea, quæ maribus impotans eſt commiſceri, matrimonium contraxerit, vel alterius comperta poſtmodum impotentia, ſimul morari conſenſerint, his caſibus Ecclaſia judicare conſuevit, ut quas viri tanquam uxoras habere non poſſunt, habeant ut ſorores.

Ob fornicationem carnalem vel ſpiritualem non ſolvitur matrimonium, ſed fit ſeparatio tori. h. d.

§. 9. Sæpius tamen accidit, ut matrimonii remanente ſacramento, tori tantum fiat ſeparatio, utputa, ſi alter conjugum carnaliter vel ſpiritualiter fornicatus ſuerit: quibus caſibus matrimonium minime abolctur, ſed ſibi ſunt invicem conjuges, etiam ſeparati.

Pendente judicio ſuper adulterio, non habet locum ſeparatio tori. h. d.

§. 10. Sed & ſeparatio non inſtitura ſtatim de crimine accuſatione, facienda erit: ſed probato *e* & perfecta. Interim enim pendente judicio, conjugum alteruter, jure quod habet in altero, privari non poterit.

Facta ſeparatione tori ob fornicationem carnalem, poſt emendationem non compelluntur conjuges ſe reſumere: ſecus ſi ob ſpiritualem, niſi alter velit monaſterium ingredi. h. d.

§. 11. Multum autem intereſt, utrum ob carnalem, an vero ob ſpiritualem fornicationem tori ſit facta ſeparatio. Primo enim caſu maritus adulteram uxorem

etiam

a C. ſuper eo. extr. de teſtib. b c. quoties. extr. de teſtib. c c. juravit. extr. de probation. d c. 1. in gl. 32. q 7. & gl. 2. in c. omne. 27. q. 2. e c. ex parte. §. nos autem. extr. de converſ. conjugat. f c. ex publico. extr. de converſ. conjugat. g c. 2. extr. de converſ. conjug.

a C. quanto. extr. de divort. b ſupra tit. quæ matr. imp. poſſ. §. item & § ſeq. c c. fratern in fin. extr. de frig. & malef. d c. conſultationi. extr. de frig. & malef. e c. 1. extr. ut lite pend.

Digitized by Google

etiam emendatam, niſi & ipſe ſimilis fornicatione *a* pollutus fuerit, recipere non compellitur, ſed fornicatrix in clauſtris cum religioſis mulieribus ad perpetuam agendam pœnitentiam erit collocanda *b*. Secundo vero, ſi fornicatus ſpiritualiter ab infidelitate revertatur, cogetur, qui in fide remanſit, illum reſumere, niſi & ipſa ad religionem tranſitum facere voluerit: quod etiam nolente viro ad fidem reverſo exequi libere poteſt.

Regulariter uxor & vir non poſſunt disjungi, ut alter ſumat ſacros ordines, aut monaſterium ingrediatur, fallit hoc in caſibus præcedentibus & ſequentibus. h. d.

§. 12. His exceptis caſibus alter conjugum altero in ſeculo remanente, nec ad ſacros ordines, nec ad regularem ſuſcipiendus eſt obſervantiam, niſi forte remanens ejus ſit ætatis, ut ſine ſuſpicione incontinentiæ valeat in ſeculo remanere, aut ipſam continentiam vovere voluerit. Alioqui quanquam de uxoris licentia *c* monaſterium quis ingreſſus fuerit, & profeſſionem fecerit, non uxor ad continentiam cogi, ſed vir ad uxoris torum evocari poterit, niſi poſt conjugis ingreſſum fornicata fuerit, aut ſe invicem continentiam promittendo abſolverint.

Qui invita uxore ingreſſus eſt monaſterium, & ab eadem uxore redire coactus ea mortua, non cogitur rurſus in monaſterium reverti, ſed non poterit amplius uxorem ducere. Quod ſi uxore non contradicente fuerit ingreſſus, illa mortua non poterit exire præſertim ſi fuerit profeſſus conſentiente uxore. h. d.

§. 13. Quæſitum tamen eſt, ſi quis uxore invita *d* monaſterium intraverit, & repetitus ad eam redire coactus fuerit, an eadem mortua cogendus ſit ad monaſterium reverti; an vero aliam poſſit ducere in uxorem. Et in hac ſpecie reſponſum eſt votum quidem non tenuiſſe, & propterea ad monaſterium redire minime illum teneri: ſed cum ingrediendo monaſterium debitum ſe non exacturum promiſiſſe videatur, ulterius uxorem ducere non poterit, cum id vovere in ſua poſitum voluntate fuerit. Quod ſi quis ſciente *e* uxore, nec contradicente vitam profeſſus fuerit Monachalem, uxore poſtmodum defuncta nec habitum, quem ſemel aſſumpſit, abjicere, nec aliquam ſibi matrimonio copulare poterit. Matrimonium quoque temere *f* contractum dirimendum erit: quod in eo, qui conſentiente uxore profeſſus fuerit, multo magis obtinebit, quanquam monaſterium nunquam ingreſſus fuerit.

Quæ credens virum eſſe mortuum religionem eſt ingreſſa, a viro educta, ſi vir moriatur, non cogitur reverti ad monaſterium, licet id fieri expediat. h. d.

§. 14. Quid ſtatuemus de ea, quæ credens maritum mortuum *g*, habitum religionis aſſumpſit, an ſi eo reverſo de monaſterio educta fuerit, poſt obitum viri ſit ad regularem obſervantiam compellenda. Et quidem huic conſultius ad ſalutem ſuæ it, ſi ad monaſterium redeat: ſed ſi ad hoc perduci non poterit, cogenda non erit.

Etiam altero conjugum invito poteſt quis vovere peregrinationem. h. d.

§. 15. Licet autem alter conjugum altero invito religionis votum non poſſit aſſumere, erit tamen etiam præter eorum aſſenſum peregrinationis ad terram ſanctam propoſitum vovere, & implere libere valent.

Uxor non plene certificata de morte viri, contrahere non poteſt, quamvis continere nequeat. h. d.

§. 17. Et *h* quamvis illi diutiſſime in peregrinatione commorentur, vel etiam ab hoſtibus capti nuncientur, donec certum nuncium de virorum morte uxores non receperint, ad aliorum conjugium convolare non poterunt, quamvis ut certiorarentur, magnam adhibuerint diligentiam, & ejus ætatis ſint, & fragilitatis, ut continere nequeant.

a. *Can. pen. & fin. extr. de adult.* b *c. gaudemus. extr. de converſ. conjug.* c *c. 1. de converſ. conjug.* d *c. quidam extr. de converſ. conjug.* e *c. conſuluit. nos extr. d. tit.* f *c. ex parte extr. d. tit.* g *c. placet nobis extr. de converſ. conjug.* h *c. in provincia noſtra extr. de ſponſ.*

Agenti petitorio ad conjugem, obſtat conſanguinitatis exceptio, ſecus ſi poſſeſſorio: quia antequam de exceptione cognoſcatur, plenaria reſtitutio eſt facienda, niſi conventus excipiens juret de malitia, & probationes habeat in promptu: quo caſu fiet reſtitutio quoad alia, non quoad copulam. h. d.

§. 17. Ergo niſi legitima ſubſit exceptio, conjugibus temere disjunctis alterum alterius repetendi ſemper integrum jus manet. Erit autem legitima exceptio, cum aliquis conſanguinitatis gradus objicitur *a*: quo quidem caſu, licet ſi petitorio judicio actum ſit, antea de ipſa exceptione cognoſci debeat: ſi tamen poſſeſſorio quis experiatur, antequam de conſanguinitate diſceptatur, plenaria erit facienda reſtitutio, niſi is, qui convenitur, & de malitia juret, & ſuper exceptione promptas probationes offerat, Quo caſu excepta carnali commixtione tantum quoad reliqua reſtitutio facienda erit.

Si mulier reſtituenda timeat ſævitiam viri, debet ab eo præſtari cautio: & ſi ea non putetur ſufficiens, dum cauſa plene cognoſcitur, uxor eſt deponenda in loco honeſto, & tuta. h. d.

§. 18. Præſtanda tamen erit idonea cautio *b*, quod nullam reſtitutæ violentiam vir inferet: quod ſi tanta ſit viri ſævitia, aut odio tam capitali uxorem proſequatur, ut trepidanti mulieri ſufficiens ſecuritas provideri nequeat, uſque ad cauſæ deciſionem alicui probæ, & honeſtæ mulieri ſtudioſius cuſtodienda committetur, in loco, ubi vir, vel ejus conjuncti mulieri nullam poſſint injuriam inferre *c*.

Ob ſolam traductionem mulieris ad domum, nullum jus oritur impeditivum ſequentis matrimonii. h. d.

§. 19. Et hæc quidem obtinent ſecuto inter viros, & mulieres matrimonio. Cæterum *d* ſi nullis præcedentibus ſponſalibus, vel legitimo conſenſu mulier ad viri domum jam traducta, poſtea diſcedens alii forte nubere voluerit, nulla facienda erit reſtitutio.

Qui vivente uxore etiam ab eo ſeparata quoad torum, ſecundam conjugem duxit uxorem, etiam prima mortua ſeparabitur a ſecunda, ſed cum alia contrahere poterit. h. d.

§. 20. Fornicationis *e* quoque repetenti obſtet exceptio, toroque ob eam cauſam ſequuta ſeparatione, ſeparata vivente aliam uſque adeo ſuperinducere quis prohibetur, ut ſi de facto duxerit, exque ea filios ſuſceperit, etiam mortua adultera eandem retinere non poſſit: quod ipſum & priore uxore minime cognita ſibi locum vendicat, licet aliam ducere minime prohibeatur.

Si mulier matrimonium contraxerit cum eo, quem ignorabat conjugatum, uxore prima mortua erit in ejus poteſtate virum retinere. h. d.

§. 21. Hoc *f* tamen de ea intelligi oportet, quam quis non ignaram aliam vivere, & forte aliquid in morte alterius machinatam in uxorem duxit: nam ſi qua præcedentis matrimonii penitus inſcia alicui nupſerit, priore mortua, niſi mulier divortium petat, ad petitionem viri non ſunt ſeparandi. Nec enim ſuſtinendum eſt, ut vir, qui ſcienter in legem commiſit, de proprio dolo commodum reportet.

Cum ea quam quis uxore vivente cognovit non ſub ſpecie matrimonii, defuncta uxore poteſt quis contrahere, ſi neuter ipſorum machinatus eſt in mortem prædefunctæ uxoris. h. d.

§. 22. Cum ea autem, quam quis uxore vivente non prætextu matrimonii cognovit, ſi nihil in perniciem olim viventis uxoris vir, aut mulier cognita machinati fuerint, nec fidem de contrahendo ſibi invicem dederint, contractæ poſtea nuptiæ legitimæ reputandæ erunt. Sed etſi

a *C. literas extr. de reſtit. ſpoliat.* b *c. literas in fin. extr. de reſtit. ſpol.* c *c. in tranſmiſſa. extr. d. tit.* d *c. ex parte. extr. de reſtit. ſpol.* e *c. ex literarum. extr. de eo qui dux. in mat.* f *c. 1. extr. de eo qui duxit in matrim.*

fidem quidem ſibi invicem dederint, vel etiam de facto contraxerint *a*, ſi nec ante, nec poſt legitima conjuge ſuperſtite carnalis interceſſit copula, quamvis uterque graviter deliquerit, & propterea etiam ſit imponenda pœnitentia, matrimonium tamen contractum poſt uxoris obitum minime diſſolvetur.

Bonum aliquod ſubſecutum præcedens delictum & ejus pœnam non abolet. h. d.

§. 23. Uſque adeo *b* autem machinatio in alterius conjugum obitum adhibita, inter ſuperſtites machinatores matrimonii ſpem excludit, ut ſi infidelis cum Chriſtiana communicato conſilio ejuſdem maritum de medio ſuſtulerit, licet poſtea per ſtudium ſuperſtitis uxoris ad fidem Chriſtianam tranſlatus fuerit, non tamen propterea magis cum ea nuptias legitimas contrahere, aut contractas retinere poterit. Nec enim hujuſmodi lucro tam deteſtandum damnum Eccleſia patitur reſarcire.

Animus & propoſitum diſtinguunt maleficia. h. d.

§. 24. Diverſa *c* ratio eſt eorum, qui ad fidem converſi illorum ſibi matrimonio junxerunt uxores, quos in belli certamine occiderunt: eorumque, qui converſas duxerunt, quarum infideles maritos ſimili modo interfecerunt: nam cum tales virorum defunctorum interitum ſpecialiter non quæſiverint, & matrimonium inter hujuſmodi perſonas licite poteſt contrahi, & ſic conjuncti divortium poſtulare nequeunt.

Punitur affectus, licet non ſequatur effectus. h. d.

§. 25. Sed etſi machinationem adhibitam in necem conjugis effectus conſequutus non fuerit, ſi inſidiator alteri ſupervixerit, ſpe conjugii *d* perpetuo deſtitutus ad ſecundas nuptias nunquam aſpirare poterit: ſicut & in iis accidit, qui inceſtum admiſerunt, Sacerdotem interfecerunt, & aliis pluribus caſibus

Secundæ nuptiæ abſque timore infamiæ intra annum luctus poſſunt celebrari, ſed non debent benedici, quocumque tempore contrahantur. h. d.

§. 26. Illud quoque admonendi ſumus, quibus caſibus ſecundarum nuptiarum permiſſa eſt celebratio, minime verendum eſt nupturis, ne ſi intra annum luctus ad ſecunda vota tranſeant, aliqua notentur infamia *e*. Cum enim ſecundum Apoſtolum mulier viro mortuo ſit ab ejus lege ſoluta, ejuſdem ſententia, & auctoritate omnis legalis infamia cenſetur abolita; cum in his præſertim ſeculares leges non dedignentur ſacros canones imitari. Vir *f* tamen, & mulier ad bigamiam tranſiens non debet a Presbytero benedici: quia cum ſemel benedicti fuerint, hujuſmodi benedictio iterari non debet.

TITULUS XVII.

DE REBUS SACRIS, SANCTIS, ET RELIGIOSIS.

Titulus ſequens ſolum ſubordinat ſequentia ad præcedentia. h. d.

SAcramentorum breviter explicato tractatu, illorumque ſactione, ac natura cognitis, tranſeamus jam ad res ſacras, & ſanctas, quales ſunt Eccleſiæ, Altaria, Sanctorum in his conditæ reliquiæ, vaſa, veſtes, & ſimilia ad divinum cultum principaliter comparata. Paulo mox & de religioſis dicturi, ut ſunt religioſæ domus, xenodochia, cœmeteria, & ſepulturæ.

TITULUS XVIII.

DE CONSTRUENDIS, CONSECRANDIS, ET REPARANDIS ECCLESIIS, ET ALTARIBUS.

Non licet celebrare, niſi in templis conſecratis, niſi ex privilegio, vel ex cauſa neceſſitatis. h. d.

ECcleſiam *a* hoc loco accipimus non tam Chriſtianorum multitudinem, fideliumque congregationem, quam manufactum ipſum templum Dei, & orationis domum ab eo, quod continetur, ejus, quod continet, ſumpta denominatione. Sicut ergo non alii *b*, quam ſacrati Deo Sacerdotes ſacramenta miniſtrare debent, ſic non in aliis, quam in Domino conſecratis locis, cum ſuis altaribus, vaſis, veſtibus, & reliquis ad divinum cultum explendum utenſilibus itidem conſecratis ſacrificia offerre licet: niſi quis ſuper hoc ſpeciali ſit privilegio munitus, vel ſumma coegerit neceſſitas: utpote *c* quia combuſta ſit Eccleſia, quo caſu donec illa reſtauretur, in capellis cum ſacrata tabula celebrari poterit.

Conſtitutis in itinere, licet celebrare ſub dio, & celebrans in privatis domibus eſt deponendus. h. d.

§. 2. In itinere *d* quoque conſtitutis Eccleſia non reperta, ſub dio, ſive in tentoriis, ſi tabula altaris, cæteraque ſacra miniſteria adfuerint, Miſſarum ſolemnia celebrari permittendum erit: alioqui ſi quis in oratoriis *e* intra privatas domos conſtitutis, ſine conſenſu Epiſcopi hoc facere auſus fuerit, deponendus erit.

Epiſcopus excreſcentibus fidelibus, novam Eccleſiam conſtruere poteſt, & unam in plures dividere. h. d.

§. 3. Conſtituuntur autem Eccleſiæ, vel ob incrementum populi, vel ob commoditatem plebium, vel certæ univerſitatis intuitu, aut in paſtoralis dignitatis privilegium. Ob incrementum populi tunc nova conſtituenda eſt Eccleſia, cum certis in regionibus adeo multitudo fidelium excrevit, ut illorum curæ unica ſit impar Eccleſia. Sicut *f* enim ea ratione unus Epiſcopatus in duos, Antiſtitis accedente voluntate, dividi poteſt: ſic etiam Epiſcopus de baptiſmalibus, & parochialibus Eccleſiis, Rectorum accedente conſenſu, facere poteſt: quod cum factum fuerit, illa pars populi, quæ novis Eccleſiis ſupponitur, a jure priori Eccleſiæ abſolvetur.

Plures baptiſmales Eccleſiæ non debent fieri ſub una terminatione, & terminationis controverſia dirimenda eſt judicio plebium, vel ſorte. h. d.

§. 4. Plures *g* tamen baptiſmales Eccleſias in una terminatione facere non poterit. Quod ſi determinatione duarum matricum Eccleſiarum contentio fuerit, plebes utrarumque diſcernent: quod ſi non convenerint, Dei judicio controverſia diſcernetur.

Non eſt perjurus Epiſcopus fabricans Eccleſiam, licet juraverit non alienare Eccleſiaſtica. h. d.

§. 5. Nec *h* quicquam Epiſcopo obſtiterit, quod de rebus Eccleſiæ non alienandis juraverit, nam & tali non obſtante juramento, populo indigenti ſuper baſilicarum inſtitutione ſalubriter providere poterit, & debebit.

Ob commoditatem plebium nova Eccleſia ædificari poteſt, quæ tamen matrici honorem exhibere debet. h. d.

§. 6. Plebium *i* commoditas tunc novam ædificare ſuadet Eccleſiam, cum parochianorum pars adeo diſtat a veteri, ut certis temporibus non ſine magna difficultate, & periculo illam adire, & ibi congruis temporibus divinis intereſſe, & ſacramenta percipere poſſint: quod quidem caſu, maxime ſi miniſtro commode pro ſuſtentatione ſua provideri poſſit, nova quidem erit Eccleſia conſtruenda, ſed a filiali matrici Eccleſiæ pro facultate loci competens honor exhibendus erit.

Univerſitatis intuitu poteſt nova Eccleſia ædificari, ut puta pro lepreſis. h. d.

§. 7. Univerſitatis intuitu nova Eccleſia ædificari permittitur: veluti cum plures ſimul leproſi *k* ſub communi

a C. *ſi a. extr. de eo qui duxit in matr.* b C. 1. *ext. de converſ. infid.* c C. 1. *extr. de conv. infid.* d C. 1. *extr. de divort.* e C. *pen. & fin. extr. de ſecund. nupt.* f C. *vir autem. extr. de ſecund. nupt.*

a *Can. Eccleſia. de conſ. diſt.* 1. b C. *ſicut non alii. & can.* 2. *ibi. ea quæ, de conſ. diſt.* 1. c C. *concedimus. de conſecr. diſt.* 1. d c. *concedimus verſ. in itinere. de conſec. diſt.* 1. e C. *Clericos. de conſ. diſt.* 1. f C. *præcipimus §. ſi cui.* 16. *q.* 1. g C. *plures baptiſmales.* 16. *q.* 1. h C. *fin. ext. de Eccl. ædif.* i c. *ad audientiam. Cl. ext. de Eccl. ædif.* k C. 2. *extr. de Eccl. ædif.*

muni vita congregati fuerint. Iis enim, quod Eccleſia cum cœmeterio, & quod proprio gaudere valeant privilegio, permittendum erit. Cavebunt tamen hi, ut injurioſi veteribus Eccleſiis de jure parochiali nequaquam exiſtant. Nec enim quod eis ob pietatem indulgetur, ad aliorum injuriam flecti convenit.

Epiſcopo conceditur pro ſepultura propria Eccleſiam ædificare, aut novum monaſterium conſtruere. h. d.

§. 7. Epiſcopo *a* quoque in ſua parochia novam Eccleſiam ædificare permittitur. Sed multum intererit, Eccleſiam monaſticis informandam regulis conſtruat, an vero ex alia cauſa, forte pro propriis erigere velit ſepulturis: cum primo caſu eandem ex rebus Eccleſiæ, cui præſidet, uſque ad quinquageſimam tantum partem dotare debeat: ſecundo vero non amplius, quam centeſimam conferre licebit; ea quoque adhibita cautela, ut unam tantummodo ex his duabus remunerationem eligat.

Quæ ſervari debent in conſtruenda Eccleſia, vel conſecranda, & quod Eccleſia indotata conſecrari non debet. h. d.

§. 9. Quacunque tamen ex cauſa nova extruenda ſit Eccleſia, obſervandum eſt inprimis, ut civitatis Epiſcopus *b*, ſine cujus aſſenſu id inchoari non debet, ad locum veniat, in quo crucem ipſe figet, & publice atrium deſignabit, nec illam antea patiatur ædificari, aut munus impendat conſecrationis, quam dotem baſilicæ, & obſequium ipſius per donationem chartula confirmatam accipiat, quæ ad luminaria, & ad cuſtodiam, & cuſtodum ſtipendia ſufficere valeat.

Conſtituenti novam Eccleſiam poteſt novum opus nunciari. h. d.

§. 10. Sed *c* ſi quis, dum nova conſtruitur Eccleſia, aut propriam jus immuni, aut ſibi quoquo modo noceri exiſtimet, novi operis nunciatione conſulere ſibi poterit: poſtquam ſi legitima non ſit impetrata remiſſio, quicquid ædificatum fuerit, ſive illud jure, ſive injuria, omnino ædificantium impenſis deſtruendum erit, negotiumque ipſum ſecundum legum, & canonum ſtatuta terminabitur.

Qui præter Epiſcopi conſenſum Eccleſiam conſtruit, facit jacturam juris patronatus. h. d.

§. 11. Diverſum ſtatuerunt in ea, quæ præter Epiſcopi conſenſum conſtructa fuerit: hæc enim ſi nemini nocet, deſtruenda quidem non erit, ſed ob ſuperioris neglectum excluſo jure patronatus cum dotibus ſuis Epiſcopalibus juribus applicabitur.

Eccleſia debet, quanto poteſt citius, conſecrari. h. d.

§. 12 Baſilica igitur legitime extructa non ante ſacris eſt deputanda *d* myſteriis, quam munus conſecrationis acceperit: quod ne qua divino cultui offeratur mora, quanto poterit citius *e* conficiendum erit.

Eccleſia conſecranda eſt ab Epiſcopo, qui prius baptizavit incolas regionis, ubi conſtructa eſt. h. d.

§. 13. Et *f* ſi dubitatur a quo dedicanda ſit, illud exquiri oportebit, cujus civitatis Epiſcopus, antequam fundaretur, incolas baptizaverit, & ad cujus conſignationem ſub annua devotione concurrerint: atque is etiam ad conſecrationem vocandus erit.

Eccleſia ſemel conſecrata non debet amplius conſecrari, nec dicitur iteratum, quod ignoratur ſemel factum. h. d.

§. 14. Eccleſiæ *g* autem, vel altari ſemel Deo conſecratis non debet iterum conſecratio adhiberi, quia velut infans a Sacerdote rite baptizatus non debet iterum baptizari, ita nec locus ſemel Deo dicatus, iterum conſecrari. Plane *h* ſi de Eccleſiarum, vel altarium conſecratione dubitetur, nec de ea aut ſcriptura appareat, aut teſtes exiſtant, ſine ulla dubitatione erunt conſecranda. Nec talis trepidatio iterationem facit: quia iteratum dici non poteſt, quod ſemel eſſe factum ignoratur.

Eccleſia polluta debet reconciliari. h. d.

§. 15. Sed ſi Eccleſia aut *a* ab igne exuſta, aut fuſione ſanguinis, vel ſeminis, vel excommunicati humatione polluta fuerit, etiamſi ſemel antea conſecrata appareat, nihilominus diligentiſſime expurgata, iterato conſecranda, vel reconcilianda erit.

Propter detrimentum altaris, ipſum altare, non Eccleſia eſt iterum conſecranda. h. d.

§. 16. De eo dubitari contigit, ſi altare motum fuerit *b*, aut lapis ſuperpoſitus, qui ſigillum continet, confractus, aut diminutus, an Eccleſia debeat iterum conſecrari? Et reſponſum eſt, ob id Eccleſiæ non eſſe conſecrationem iterandam, ſed ipſum ſolum altare denuo conſecrandum.

Quibuſcunque diebus poteſt Eccleſia conſecrari, ſed ſolum ab Epiſcopis, qui ea quæ ſunt juriſdictionis, poſſunt demandare inferioribus: ſecus quæ ſunt ordinis. h. d.

§. 17. Confici *c* autem poterit Eccleſiarum, Altariumque conſecratio quibuſcunque diebus, tam Dominicis, quam privatis, ſed non a quocunque. Licet *d* enim aqua per Epiſcopum benedicta, per alium Epiſcopum, qui aquæ benedictionem non impenderit, Eccleſia reconciliari poſſit, idem tamen per Sacerdotes ſimplices fieri non poterit: quia ea quidem quæ juriſdictionis ſunt, etiam inferioribus Epiſcopis demandare poteſt: ſed quæ ordinis ſunt, inferioris gradus Clericis committere non poteſt.

Non debet conſecrari Eccleſia, ubi ſepulta ſunt corpora infidelium, niſi ſervata forma hujus. h. d.

§. 18. Illud etiam animadvertere conſecrantem oportebit, ne baſilicam *e*, in qua infidelium ſepulta ſunt cadavera, ſanctificet. Sed ſi conſecrationi apta videbitur, evulſis inde corporibus, & raſis parietibus & tignis, conſecrari poterit.

Feſta dedicationum Eccleſiarum debent celebrari. h. d.

§. 19. Solemnitates *f* quoque dedicationum ipſarum Eccleſiarum per ſingulos annos erunt celebrandæ, ipſo Domino exemplum dante, qui dum ad feſtum dedicationis Templi celebrandum cum reliquis populis acceſſit, omnibus idem faciendi formam tribuit.

Reparatio Eccleſiæ pertinet ad poſſeſſorem beneficii, & Epiſcopus debet de ſua tertia contribuere. h. d.

§. 20. Hæc de ædificandis & conſecrandis Eccleſiis, vel altaribus delibaſſe ſufficiat: nam ſi reparandæ ſunt, vel emendandæ *g*, id oneris proculdubio ad eum, qui Eccleſiaſticum poſſidet beneficium, pertinebit. Sed & Epiſcopus tertiam partem ſibi obtingentem impendere debebit.

Nunc de Eccleſiarum unionibus, paucis diſpiciamus.

TITULUS XIX.
DE UNIONIBUS ECCLESIARUM.

Quid ſit Unio, & quotuplex. h. d.

UNio nihil eſt, quam duarum pluriumve Eccleſiarum facta connexio: dicta ab uniendo, ex eo quod plures Eccleſiæ in unum conjunguntur. Unionum autem duæ ſunt ſpecies: aut enim perpetuæ ſunt, aut temporales. Perpetuæ ſunt, quæ fiunt, ut ſine præfinitione temporis perdurent. Temporales ſunt, quæ ad certum tempus, puta ad alicujus vitam inſtituuntur.

cauſæ

a *Can. bonæ rei. pen.* 12. *q.* 2. & *c. pen. extr. de donat.* b *can. nemo Eccleſiam. de conſe. diſt.* 1. c *c.* 1. & *ſeq. extr. de novi oper. nunciat.* d *Miniſteriis forte.* e *c. fin. extr. de conſ. Eccl.* f *c.* 2. *extr. de relig. dom.* g *can. Eccl. ſemel. de conſ. diſt.* 1. h *can. ſolennitates. §. de Eccleſiarum.* & *can. Eccleſia vel, de conſ. diſt.* 1.

a *Can. Eccleſiis ſemel. ver. niſi de conſecr. diſt.* 1. *c. propoſuiſti. c. conſuluiſti.* & *c. fin. extr. de conſec. Eccleſ.* b *c.* 1. *extr. de conſec. Eccl. vel. alt.* c *c.* 2. *extr. d. t.* d *c. aqua per,* 9. *ext. de conſ. Eccleſ.* e *can. Eccleſiam in qua* & *can. ſeq. de conſecr. diſt.* 1. f *can. ſolennitates, de conſecr. diſt.* 2. g *c.* 1. & *c. de his extr. de Eccl. ædific.*

Digitized by Google

Cauſæ uniendi ſunt, neceſſitas & utilitas. h. d.

§. 2. Velut ergo ea cauſa una Eccleſia, vel Epiſcopatus in plures dividi permittitur, ſic etiam rebus ſuadentibus plures Eccleſiæ in unum conjungi poſſunt. Cauſæ vero unionum ſunt, aut *a* urgens neceſſitas, aut evidens utilitas. Neceſſitas, veluti cum duæ Eccleſiæ adeo ſunt pauperes *b*, ut impoſſibile ſit earum proventus ad victum duorum Sacerdotum ſufficere: aut ſi altera hoſtium *c* immanitate deſolata ſit. Utilitas *d*, ut cum locorum opportunitas id expoſcit, vel temporis qualitas: puta, quia in loco nunc Chriſtianorum dicatur imminutus numerus: aut quia ob fructuum tenuitatem non perinde idonei Sacerdotes ad beneficium procurandum inveniantur. His igitur caſibus ne quid detrimenti divinus cultus, & animarum cura patiatur, debent plura beneficia, vel Eccleſiæ in unum conjungi.

Sicut unire Epiſcopatus pertinet ad Romanum Pontificem, ſic minores Eccleſias ad Epiſcopum cui ſubjunt: inferiores vero non poſſunt unire. h. d.

§. 3. Non tamen omnibus paſſim quaſcunque Eccleſias uniendi poteſtas indiſtincte permittitur, ſed certis duntaxat ſervatis regulis. Et quidem *e*, ſicut unire Epiſcopatus, atque poteſtati alienæ ſubjicere ad ſummum Pontificem pertinere noſcitur, ſic ad Epiſcopum ſpectat Eccleſiarum ſuæ diœceſis unio, atque ſubjectio. Ab Epiſcopo itaque inferiores uniendi poteſtatem minime ſibi vendicare poterunt. Ideoque ſi Prior vel Abbas monaſterium monaſterio ſubjecerit, vel univerit, Epiſcopi conſenſu minime requiſito, quod inconſulto Præſule fecerit, non ſubſiſtet, nec ſubjectionem, vel unionem Metropolitani conſenſus, vel confirmatio ſuſtinebit, cum in diœceſi ſui Suffraganei abſque ipſius aſſenſu non debeat aliquid contra conſtitutiones canonicas attentare.

Epiſcopus unire poteſt Eccleſiam alteri, vel loco religioſo decorare, etiam non vocato Rectore, vel defenſoribus, ſed propriæ menſæ non poteſt. h. d.

§. 4. Uſque adeo autem Epiſcopo in propria diœceſi facultas uniendi competit, ut ſi per eundem conſentiente Capitulo Eccleſia Eccleſiæ, dignitati, vel præbendæ uniatur, aut religioſo loco donetur, ex eo quod Rector ipſius ad hoc vocatus, vel ſi vacabat, defenſor ei ſuper hoc datus non extitit, nequaquam impugnari valeat. Aliud tamen obtinet, ſi quam is Eccleſiam menſæ ſuæ, vel Capitulo uniendam duxerit: id enim *f* etſi Capituli conſenſus acceſſerit, & loci conſuetudo ſuffragetur irritum penitus erit: nam unientium utilitas probabilem non recte factæ unionis ſuſpicionem ingerat.

In unione facienda requiritur conſenſus non ſolum Capituli, ſed etiam eorum qui lædi poſſent. h. d.

§. 5. Nec ſolum Capituli unientis Epiſcopi in unione conſenſus exigitur, ſed etiam illorum, qui ea unione lædi poſſent. Unde ſi aut collegiata, aut patronata alicujus Suffraganei Eccleſia ſit unienda, collegii patroni, & Suffraganei aſſenſum intervenire oportebit.

Quis ſit Unionis effectus. h. d.

§. 6. Secuta vero unione Canonica ſtatim is, cujus Eccleſia alia per unionem eſt applicata, eandem in unitam naneiſcitur poteſtatem, & jus, quod in eam olim habebat, cui ab initio præfuit: ſtatimque unitæ Eccleſiæ eadem privilegia competunt, quæ principali Eccleſiæ competere comperiuntur.

Per unionem non præjudicatur juribus Epiſcopalibus. h. d.

§. 7. Sed quæri poterit *f*: ſi per Apoſtolicam Eccleſia in certa diœceſi conſtituta, puta in Peruſina, Eccleſiæ alterius diœceſis, veluti Tiphernatis, unita fuerit, an Eccleſia per unionem alteri connexa, per hoc a juriſdictione Præſulis Peruſini cenſeatur exempta, & Tiphernati ſubjecta. Et reſponſum eſt, a juriſdictione prioris Epiſcopi unitam Eccleſiam non eximi, cum Romanus Pontifex in hujuſmodi unionibus ſingulis Epiſcopis jura ſua inviolata ſervari velit.

Unio diſſolvitur temporis lapſu, & cauſæ ceſſatione; & ab his qui habent jus uniendi. h. d.

§. 8. Diſſolvetur autem unio, ſi temporalis ſit, temporis lapſu: quod ſi ſit perpetua, ceſſantibus iiſdem cauſis, ex quibus facta fuerit, ab iis itidem diſſolvi poterit, quorum conſenſu, & auctoritate olim fuerit inſtituta: nihil eſt enim tam rationi conſonum, quam ut is deſtruendi habeat poteſtatem, cui conſtruendi facultas conceditur.

Licet vacans Eccleſia poſſit uniri, unio tamen Eccleſiarum vacantium diſſolvi non poteſt. h. d.

§. 9. Illud inter inſtituendam, & diſſolvendam unionem intereſt, quod licet etiam vacans Eccleſia alteri poſſit uniri, ſi tamen Eccleſias per unionem connexas vacare contigerit, unio interim vacantium Eccleſiarum diſſolvi minime poterit.

TITULUS XX.
DE IMMUNITATE ECCLESIARUM, ET SUBJECTIONE.

Immunitas in hoc titulo large aſſumitur, & quid ſit Immunitas. h. d.

IMmunitas eſt a muneribus indulta exemptio. Sed hoc loco immunitatem large accipimus pro quolibet Eccleſiarum favore, indulgentiæ, rigoris remiſſione, & privilegio.

Triplex eſt ſpecies immunitatis Eccleſiarum, localis, perſonalis & realis: & quod immunitas localis eſt, per quam profana in Eccleſiis, & non conſecratis, vel oratoriis exerceri prohibentur. h. d.

§. 2. Eſt autem Eccleſiarum immunitas triplex: localis, perſonalis, & realis. Localis immunitas eſt, quæ ſacris ipſis domibus, aut aliquibus ſacrarum ædium intuitu conceditur. Cum enim Eccleſia *a* ſecundum Evangelicam veritatem domus eſſe debeat orationis, merito a profanis uſibus eſſe convenit alienam.

Proceſſus facti, & ſententiæ latæ in Eccleſiis, vel cœmeteriis ſunt nulli. h. d.

§. 3. Seculares *b* igitur Judices cauſas, præcipue ubi de ſanguinis agitur affuſione, & de pœna corporali tractatur, in Eccleſiis, vel earum cœmeteriis agere ſub anathematis interminatione prohibentur. Abſurdum eſt enim ibi judicium ſanguinis exerceri, ubi eſt tutela conſtituti refugii. Proceſſus quoque *c*, quos ibi legitima contempta prohibitione & ſpreta ultione divina faciendos duxerint, ac ſpecialiter prolatæ ſententiæ omni firmitatis robore carebunt.

Conſilia publica, nundinæ, & negotia ſecularia non debent tractari in Eccleſiis. h. d.

§. 4. Publicæ quoque *d* quarumlibet ſocietatum & univerſitatum conciones, & conſilia, nundinarum, aliorumque ſecularium tractationes negotiorum, confabulationes, & profana colloquia ab his penitus amoveri debent.

Convivia non debent fieri in Eccleſiis, niſi ex neceſſitate; & quod dicitur de Eccleſiis, intelligitur etiam de non conſecratis & oratoriis. h. d.

§. 5. Sed *e* & convivia, & hoſpitia, licet illa deſpicere non oporteat, in ſacris domibus celebrari, vel exerceri a laicis non poterunt, nec etiam a Clericis, niſi forte tranſeuntes ob hoſpitiorum neceſſitatem illic reficiantur: quod & in oratoriis obſervari convenit, ut nomini opera jugiter impenſa concordet: & ne, ubi peccatorum eſt venia poſtulanda, ibi peccandi detur occaſio, idem ſtatui-

a *Con. expoſuiſti.* § *ſi evidens. ext. de præb.* b *c. eam te. ext. de ætat. & qualit. in fin. & can. unic. 10 q. 3.* c *con. poſtquam hoſtilis. 16. q. 1.* d *con. & temporis. 16 q. 1.* e *c. ſicut unire. ext. de exceſſ. prælat.* f *can. 2. ext. de relig. dom.*

a *C. cum Eccleſia. ext. red. tit.* b *c. cum Eccleſia.* § *ſeculares extr. eod.* c *c. 1.* § *fin. eod tit. in 6.* d *c. 2.* § *ceſſent. eod. tit. in 6.* e *c. non oportet. & can. ſeq. 42. diſt.*

ſtruitur, & de Eccleſia, in qua divina myſteria celebrantur, licet adhuc conſecrata non fuerit, quia cum obſequiis divinis ſit dedicata, nullius temerariis auſibus eſt profananda.

Qui invitum abſtrahit a ſacris locis, excommunicatur, & quaſi ſacrilegus punitur. h. d.

§. 6. Sacrorum *a* locorum intuitu illis conceditur immunitas, qui ad ipſam Eccleſiam confugiunt: nam ſi eos qui ad ſtatuam Principis ſe proripiunt, ab omni violentia leges ſeculares vindicant, quanto magis convenit ad templum Domini confugientes, loci ſancti reverentia, auctoritate defendi? Quicunque igitur inde hominem reluctantem, reclamantemque violenter abſtraxerit, tam aliis pœnis pro ſacrilegio, quod admiſit, quam Eccleſiaſticæ ſubjacebit excommunicationi.

Non poteſt quis invitus abſtrahi a domo Epiſcopi, vel ab Eccleſiæ circuitu, intra triginta paſſus. h. d.

§. 7. Nec *b* ab atriis tantum Eccleſiæ quenquam invitum abſtrahere non licebit, verum etiam nec a domo Epiſcopi, & ab ab Eccleſiæ circuitu intra triginta paſſus ab oſtio: quod ſpatium Eccleſiæ reverentia defendi ſacri Canones voluerunt.

Liber homo non debet ab Eccleſia violenter abſtrahi, niſi impetrata vita, & membrorum incolumitate. h. d.

§. 8. Hæc tamen ſecuritas non omnibus æque, & indiſtincte ſolet indulgeri, ſed ſtatus habetur ratio, & cauſarum, ex quibus quis fugiendum ad Eccleſiam duxerit. Si liber *c* igitur quis ſit, quantumvis gravia perpetraverit, non eſt violenter ab Eccleſia extrahendus, nec inde ad mortem damnari debet, ſed Eccleſiarum Rectores vitam & membra debent fugientibus obtinere: aliis tamen pœnis de eo, quod inique egerint, puniendi erunt.

Publici latrones, & qui in ſacris locis, immunitatis ſpe ducti delinquunt, privilegio ſacrorum locorum non gaudent. h. d.

§. 9. Hoc autem *d* de publicis latronibus, vel nocturnis agrorum populatoribus, viarumque obſeſſoribus intelligi non oportet. Hi enim ſecundum Canonicas ſanctiones nulla impunitate præſtita violenter, & egreſſionis adhibitis inſidiis, ab Eccleſia extrahi poterunt. Idem & de his ſtatuendum erit, qui impunitatem ſuorum exceſſuum obtinere ſperantes, homicidia, & mutilationes membrorum in ipſis Eccleſiis, vel ipſarum cœmeteriis committere non verentur, quæ niſi per Eccleſiam crederent ſe defendi, nullo pacto commiſſuri fuerant: tales enim cum in eo, in quo quis deliquit, puniri debeat, & fruſtra legis invocet auxilium, qui in ipſam legem committit, immunitatis privilegio, quo ſe fecerunt indignos, minime gaudebunt.

Dominus præſtito juramento de impunitate, poteſt ſervum ſuum etiam invitum ab Eccleſia abducere. h. d.

§. 10. Quod ſi ſervus ſit *e*, qui ad Eccleſiam confugerit, poſtquam de impunitate Dominus Clericis juramentum præſtiterit, ad ſervitium domini ſui redire compelletur: alioqui ſi redire nollit, a domino occupari poterit: famuli enim, qui dominos metuunt, ſi ad Eccleſiæ ſepta confugerint, interceſſionem debent quærere, non latebras: nec quenquam religionis reverentia proprio jure fraudari convenit.

Clerici & Monachi deſervientes Eccleſiæ, ſunt exempti a muneribus perſonalibus. h. d.

§. 11. Perſonalis *f* immunitas eſt, quæ perſonis Eccleſiaſticis indulgetur. Cum enim in Clericorum miniſterio conſtituti, non niſi altari & ſacrificiis deſervire debeant, rectiſſime conſtitutum eſt, ut Deo dicati ab omnibus perſonalibus muneribus reddantur immunes. Perſonalia autem munera ſunt, quæ cum corporis labore, & animi ſollicitudine, ac vigilantia principaliter ſuſtinentur. Generaliter igitur Epiſcopi Presbyteri, Diaconi, Subdiaconi, Monachi immunitate omnia tutelæ, & curæ ipſo jure gaudebunt.

Miſerabilium perſonarum tutelam debent Clerici ſuſcipere. hoc dicit.

§. 12. Viduarum *a* autem, & orphanorum curam ſuſcipere non ſolum non prohibentur Clerici, ſed etiam jubentur, cum ipſis cupiditatis negotia, non pietatis interdicantur.

Ad murorum cuſtodiam etiam Clerici tenentur, tempore neceſſitatis. h. d.

§. 13. Excipitur *b* etiam ab his muneribus murorum cuſtodia: a qua ſi magna immineat neceſſitas, neminem excuſari conſtitutum eſt, ut cunctis vigilantibus melius valeat civitas cuſtodiri.

Perſonæ Eccleſiaſticæ non poſſunt a ſecularibus poteſtatibus collectari. h. d.

§. 14. Realis immunitas eſt, per quam res Eccleſiaſticæ a cenſu, vel collectis poteſtatum ſecularium liberæ redduntur. Siquidem *c* tam profanis legibus, quam ſacris canonibus ſub excommunicationis, & interdicti pœna conſtitutum eſt, ne quis eorum, qui juriſdictionem temporalem obtinent, poſſit tributa, collectas, ſeu quaſcunque exactiones ſub quovis titulo, vel colore imponere Eccleſiis, vel perſonis Eccleſiaſticis pro domibus, prædiis, vel quibuſcunque poſſeſſionibus legitime acquiſitis, etiamſi ipſæ Eccleſiæ, vel perſonæ, vel res ſint intra illorum territorium conſtitutæ.

Ob magnam neceſſitatem, vel utilitatem, conſulto Pontifice, poſſunt Clerici, ſine tamen coactione, Laicis ſubvenire. h. d.

§. 15. Si tanta *d* tamen ſit in republica neceſſitas, aut utilitas, ut Epiſcopus cum Clero ſuo laicorum non ſuppetentibus facultatibus communes utilitates per ſubſidia Eccleſiaſtica ſublevandas ducant, Romano prius conſulto Pontifice omni penitus ceſſante coactione poterunt aliquid in commune conferre, & laici humiliter ac devote cum gratiarum actione ſuſcipere.

Eccleſiæ Epiſcopo omnimodam ſubjectionem debent. h. d.

§. 16. Quemadmodum autem ſacroſanctis domibus ſecularium poteſtatem intuitu omnimoda debetur immunitas, tam locorum ratione, quam perſonarum, & rerum: ſic eiſdem rationibus ab illis proprio Epiſcopo omnimoda ſubjectio debetur *e*. Nam quantum ad ipſa loca pertinet (ut paulo ante diximus) nemo Eccleſiam in diœceſi ædificare poterit, aut conſecrare, præter ſui Præſulis conſcientiam. Quoad perſonas Eccleſiaſticas, ipſi debetur Canonica obedientia *f*, ſubjectio, reverentia: ad eundem ſpectat inſtitutio, deſtitutio, correctio, reformatio cauſarum omnium ad forum Eccleſiaſticum de jure ſpectantium juriſdictio, Eccleſiaſticarum cenſurarum promulgatio, Sacramentorum exhibitio. Si res Eccleſiaſticas ſpectes, ipſi cenſus debetur, ipſi cathedraticum, ſive ſynodaticum, ipſi procuratio annua, ipſi mortuariorum, & decimarum quarta.

Ad Epiſcopum quædam pertinent jure ordinationis, quædam lege juriſdictionis, quædam lege diœceſana. h. d.

§. 17. Sed hæc omnis paſtoralis poteſtas in tria principalia membra contrahitur: quædam enim ad Epiſcopum ſpectant jure ordinis, ut Clericorum ordinatio, virginum benedictio, altarium, & Eccleſiæ conſecratio: quædam lege juriſdictionis, ut corrigendi, conferendi, excommunicandi, & inſtituendi poteſtas: quædam lege diœceſana, ut jus cenſus, & cathedraticum exigendi, decimam percipiendi, jus hoſpitii indicendi, & his ſimilia.

a *C. diffinivit. 17. q. 4.* b *Can. id conſtituimus. 17. q. 4.* c *c. inter alia §. ſi liber. extr. eod.* d *c. inter alia. §. ſuper hoc extr. eod.* e *c. inter. alia. §. fin. extr. eod.* f *c. non minus. extr. eod. tit. tam. Clericis. eod. tit. in 6. & §. realis.*

a *Diſt. 87. in ſum. & diſt. 88. in ſumm.* b *c. 2. extr. eod. tit.* c *cap. 1. §. volente. eod. tit in 6 & §. perſonalis. d. tit.* d *c. adverſus. § verum extr. eod.* e *c. de Xenodochiis. ext. de relig. domib.* f *c. conquerente. §. nos. extr. de offic.*

milia. Sed cum tam de locali, quam de perſonali ſubjectione, deque his, quæ ad Epiſcopos tam jure ordinis, quam lege juriſdictionis pertinent, ſupra locis congruis locuti fuerimus: tranſeamus nunc ad eam ſubjectionem, quæ cognoſcitur ex ſolutione cenſus, & rerum quæ lege diœceſana ad ordinarium pertinent.

TITULUS XXI.
DE CENSIBUS, EXACTIONIBUS, ET PROCURATIONIBUS.

Cenſus generaliter ſumptus continet omnem penſionem, ſpecialiter vero tantum cathedraticum. h. d.

CEnſus appellatio generalis eſt, ſumiturque pro omni penſione, quæ Prælatis de Eccleſiaſticis proventibus ſingulis annis in ſignum ſubjectionis vel alterius juris penditur. Speciali tamen nomine cenſus, qui Epiſcopo ab Eccleſiis in argumentum ſubjectionis tribuitur, *Cathedraticum* appellatur: eo quod ob honorem cathedræ perſolvatur.

Quibus temporibus, & quibus cauſis poteſt cenſus conſtitui in Eccleſiis. h. d.

§. 2. Conſtituitur autem cenſus, aut fundationis tempore, aut conſecrationis, aut donationis, aut tempore immunitatis indultæ. Fundationis aut conſecrationis tempore cenſus imponitur, quia veluti præter ordinarii conſenſum, nec fundari, nec dedicari poteſt Eccleſia: ita eodem tempore certum cenſum Epiſcopis in ſubjectionis ſignum conſtituere poterit. Sed nec illud inſolitum, aut novum haberi debet, ut cum Epiſcopi Eccleſias piis locis rite conceſſerint, aut exemptas fecerint, aliquid ſibi in eis penſionis nomine reſervent. Sedes quoque Apoſtolica cum libertatis privilegium vel etiam quibuſdam Eccleſiis protectionis indulget præſidium, cenſum gratis oblatum ſuſcipit, & in literis Apoſtolicis, ad futurorum Pontif. memoriam quantitas cenſus exprimitur. Sed *a* & patrono fundationis tempore poterit Epiſcopus moderatos ſumptus conſtituere.

Simplices Sacerdotes non poſſunt proprias Eccleſias facere cenſuales: & qui de facto id fecerit, ab Eccleſia removebitur. h. d.

§. 3. Simplices autem Sacerdotes, vel Clerici non poſſunt Eccleſias, quibus præſunt, propria auctoritate, præſertim poſt eorum deceſſum, cenſuales efficere. Ideoque *b* qui ab eiſdem quadam colluſione penſionem annuam de Eccleſiis receperint, illis defunctis ſuper penſionis receptione audiendi non erunt, ſi Romani Pontificis, aut alterius, qui de jure id facere potuerit, auctoritatem ſuper hoc non intervenisse conſtiterit. Quin potius ſi qui per colluſionem *c* talia facere comperti fuerint, ab ipſis Eccleſiis removendi erunt.

Epiſcopus non poteſt novum cenſum imponere, vel veterem augere, præter cathedraticum. h. d.

§. 4 Sed *d* nec Epiſcopus ipſe, aut quilibet alius Eccleſiæ novos cenſus imponere, aut veterem augere, aut partem proventuum ſuis uſibus vendicare poterit; idque adeo obtinet, ut etiam ſi juramentum *e* de novo cenſu perſolvendo quis ſuſceperit, non propterea ſolvere, ſed abſolvi ab illicito jurejurando debeat. Nec quicquam profuerit, quod Epiſcopus, vel quilibet de novo *f* illas de manibus Laicorum eripuerit: nam nec eo caſu præter cathedraticum, & quæ cæteris imponuntur, aliquid exigi poterit.

Ex cauſa & non in propriam utilitatem poteſt Epiſcopus novum cenſum conſtituere, vel augere veterem, accedente conſenſu Capituli. h. d.

a C. præterea. in fin. extr. de jur. patron. b Canon. præterea. extr. eod. tit. c c. cum Clerici. extr. eod. tit. d c. prohibemus. extr. eod. tit. e c. ſignificavit. de tit. f canon. Eccleſiis. extravagant. eod. tit.

§. 5. Quod autem diximus, Epiſcopum nec novum poſſe cenſum imponere, nec augere veterem, ita intelligi oportet, ſi in propriam velit utilitatem convertere. Cæterum ſi non in ſuum, ſed in alterius ſibi ſubjectæ Eccleſiæ commodum, ex juſta cauſa, vel novum cenſum conſtituere, vel veterem augere, vel etiam minuere velit, Capituli accedente conſenſu, id ſibi minime interdicitur.

Provinciæ & Eccleſiæ de novo converſæ in perſolvendis cenſibus ſervabunt conſuetudinem vicinarum. h. d.

§. 6. Sed quis erit modus obſequiorum Metropolitano exhibendorum, ſi qua de novo *a* converſa provincia, ad alicujus Eccleſiæ juriſdictionem acceſſerit? Et ex facto reſponſum eſt, id obſervari debere, quod in vicinis provinciis obſervatum reperitur.

Epiſcopis viſitantibus debetur procuratio. h. d.

§. 7. Ulterius Prælatis diœceſim viſitantibus *b*, etiam procuratio debetur. Eſt autem Procuratio neceſſariorum ſumptuum exhibitio. Nam cum Apoſtolico teſtimonio ſuffragante congruum ſit, ut a quibus ſpiritualia recipimus, eiſdem etiam temporalia noſtra communicemus: rectiſſime conſtitutum eſt, ut cum Prælati diœceſim peragrando divina nobis exhibent, illis etiam a nobis temporalia exhibeantur.

Epiſcopus remittens Eccleſiæ ſervitia, non tenetur remittere procurationem, ſed illam dare detrectantes poteſt excommunicare, & procurationi non præſcribitur. h. d.

§. 8. Et adeo viſitationi annexa eſt procuratio, ut ſi Epiſcopus *c* alicui Eccleſiæ omnia ſervitia remiſerit, eidem viſitandi nihilominus moderata debeatur procuratio: quam ſi viſitati exhibere negaverint *d*, ſi quam in contumaces rite tulerit ſententiam, erit inviolabiliter obſervanda, cum nec ullam adverſus procurationem, quæ ratione viſitationis competit, præſcriptionem currere dignoſcatur *e*.

Qui viſitare poſſint, & quod Archiepiſcopus poteſt viſitare provinciam, etiam cum Suffraganei non ſint negligentes. h. d.

§. 9. Viſitandi *f* vero ſollicitudo non modo incumbit Epiſcopis, verum etiam Archiepiſcopis, Patriarchis, ſedis Apoſtolicæ Legatis, Nunciis, Archidiaconis, & Decanis: qui quidem ne non tam divina, quam propria quæſiviſſe videri poſſint, caute proſpicient, ut ea, quæ tam generali *g*, quam Lateranenſi Concilio *h* continentur, & quæ Innocentiana *i* conſtitutione, atque aliis Canonibus ſalubriter conſtituta comperiuntur, inviolabiliter obſervent. Quod autem diximus, Archiepiſcopis viſitare licere provinciam, ac procurationes a locis recipere viſitatis, tunc etiam ſibi locum vendicat, cum ejus Suffraganei argui negligentiæ nomine non poſſunt: nec enim propterea minus ſuam libere viſitare provinciam poterunt.

Ob oratorium non eſt exigenda procuratio, & ob urgentem neceſſitatem poteſt Epiſcopus exigere charitativum ſubſidium. h. d.

§. 10. Poſtremo *k* admonendi ſumus, propter privatum oratorium, in quo quis interdum celebrat, procurationes, quæ viſitationis ratione debentur, a quoquam exigi vel extorqueri non poſſe: ſed nec aliis exactionibus ſubditos ſuos Epiſcopi gravare debent *l*, niſi quandoque eiſdem multæ ſuperveniant neceſſitates: quibus caſibus ſi manifeſta ac probabilis cauſa extiterit, cum charitate moderatum ab eis poſtulare ſubſidium ſuſtinendi erunt.

TITU-

a C. ſuper eo. extr. eod. tit. b Extr. conſ. vas! eod. tit. & can. cum Apoſtolus. extrav. eod. tit. & per totum tit. & in 6. c cap. cum venerabilis. extr. eod. d c. cum nuper. eod. tit. extra. e c. accedentes. ext. de præſcript. f can. felicis. eod. tit. in 6. & Clem. 1. d. tit. & can. ſopitæ. & can. cum inſtantia. extr. eod. tit. g can. 2. eod. tit. in 6. h c. cum Apoſtolis. extr. eod. i c. 1. eod. tit. in 6. K c. fin. extr. eod. tit. l c. cum Apoſtolus. §. prohibemus. extr. eod. tit.

TITULUS XXII.
DE CAPELLIS MONACHORUM.

Omnes Eccleſiæ poſitæ in diœceſi ſubſunt Epiſcopo, etiam monaſteria, & Monachorum capellæ, niſi defendantur privilegio, vel præſcriptione. h. d.

USque adeo autem omnes baſilicæ *a* per diverſa loca conſtructæ in Epiſcopi, in cujus territorio poſitæ ſunt, poteſtate conſiſtunt, ut ſi Eccleſia *b*, ubi Monachi habitant, populi curam habeat, cum per Monachum plebs regi non debeat, Capellanus ad conſilium Monachorum ab Epiſcopo ſit inſtituendus: ita ut conſuetudine, aut quovis ſtatuto contrario non obſtante, ex ſolius Epiſcopi arbitrio tam ordinatio ejus, quam depoſitio, & totius vitæ pendeat converſatio. Nec id mirum videri debet, cum *c* monaſteria ipſa & Monachorum diſciplina, ſi nec privilegio, nec legitima præſcriptione doceantur exempta, ad eum pertineant Epiſcopum, in cujus ſunt territorio conſtituta.

TITULUS XXIII.
DE RELIGIOSIS DOMIBUS.

Xenodochia, Orphanotrophia, & loca ſimilia Epiſcopis ſubſunt, qui providere debent, ne illorum res diſſipentur. h. d.

XEnodochia quoque, Orphanotrophia, Brephotrophia, Noſocomia, Gerontocomia, aliaque ſimilia loca, ad Epiſcoporum *d*, in quorum ſunt diœceſi, ſolicitudinem pertineant, per eoſdemque ad eas utilitates, quibus conſtituta ſunt, ordinanda ac dirigenda erunt: nec poſtquam hujuſmodi loca ad hoſpitalitatis uſum *e*, & pauperum proviſionem, Pontificis ordinatione deputata fuerint, ad profanos uſos converti poterunt: cum ea, quæ ad certum uſum largitione fidelium ſunt deſtinata, ad alium ſalva ſedis Apoſtolicæ auctoritate, converti non valeant.

Ordinarii loca pia & religioſa poſſunt reformare auctoritate Apoſtolica, ſi opus ſit reformatione. h. d.

§. 2. Quinimo *f* ſi talium locorum Rectores exempti ſint, ſi tamen illorum cura poſtpoſita, bona & jura ipſorum ab uſurpatorum manibus vendicare negligant, aut quoquo modo res illorum collabi ſinant, poterunt ordinarii auctoritate Apoſtolica ſibi ea Viennenſi Concilio præſtita, loca ipſa ſalubriter reformare, & occupata, alienata, deperdita, ut in ſtatum priſtinum redigantur, procurare: contradictoreſque quoſcunque per cenſuram Eccleſiaſticam & aliis juris remediis compeſcere, licet nullum per hoc exemptionibus, ſeu privilegiis, quoad alia, præjudicium generari debeat.

Xenodochia, & loca ſimilia non poſſunt in beneficium conferri, niſi certis caſibus. h. d.

§. 3. Eodem cavetur Concilio *g*, ut nullus ea hujuſmodi locis ſecularibus Clericis in beneficium conferatur, etiamſi conſuetudine id fuerit alias obſervatum, niſi in illorum fundatione aliter conſtitutum fuerit, ſive per electionem ſit de Rectore hujuſmodi locis providendum: ſed quod eorum gubernatio viris providis, ac boni teſtimonii committatur, quos bona prædicta in alios uſus convertere, præſumptio veriſimilis non exiſtat.

Adminiſtratores hoſpitalium æquiparantur tutoribus. h. d.

§. 4. Ut autem *h* hi demandatæ ſibi curæ diligentius inſiſtant, inſtar tutorum & curatorum debent juramentum præſtare, ac de bonis inventaria conficere: & ordinariis, ſeu aliis, quibus loca hujuſmodi ſubſunt, vel deputandis ab eis, ſingulis annis de adminiſtratione ſua rationem reddere: quod ſi ſecus a quoquam fuerit attentatum, proviſio, ſeu ordinatio minime valebit.

a *Can. omnes baſilicæ.* 16. q. 7. b *c. 1. extr. eod. tit. & c. 1. eod. tit. in 6.* c *c pen. extr. de relig. domib. & c. 2. extr. eod. tit.* d *c. de Xenodochiis. extr. eod. tit.* e *c. 2. ad hæc. extr. eod.* f *Cl. 2. in princ. eod. tit.* g *Cl. 2. §. ut autem. eod. tit.* h *d. Cl. 2. §. 1. verſ. illi etiam. eod. tit.*

Supradicta non habent locum in hoſpitalibus militarium ordinum, aut religioſorum. h. d.

§. 5. Prædicta *a* vero ad hoſpitalia militarium ordinum, vel aliorum religioſorum minime extenduntur. Hi enim ſuorum ordinum inſtitutiones & conſuetudines obſervare cogendi erunt.

Hoſpitalibus circa ſacramentorum exhibitionem ſervanda eſt antiqua conſuetudo. h. d.

§. 6. Sed *b* & ſi qua ſint hoſpitalia, altaria & cœmeterium ab antiquo habentia, & Presbyteros celebrantes & Sacramenta Eccleſiaſtica pauperibus miniſtrantes, quoad exercenda & adminiſtranda ſpiritualia prædicta, antiquam conſuetudinem Viennenſe Concil. obſervari voluit.

TITULUS XXIV.
DE SEPULTURIS.

Cur in Eccleſiis & locis ſacris ſepulturæ conſtituantur.

TRactemus nunc de Sepulturis, quæ quidem per fideles, nonniſi in ſacris & religioſis locis, ideo conſtituuntur, quod minus ibi ſpiritibus vexantur immundis, & quod Sanctorum illorum commendantur patrociniis, quorum nomini Eccleſia, in qua corpora conquieſcunt, eſt conſecrata. Accedit *c*, quod defunctorum proximi ad ſacra loca venientes, ſepulturamque conſpicientes, ſuorum recordantur, & pro eis pias preces fundunt. Unde *d* mortuorum ſepultura, & cœmeteria apud illas Eccleſiae, & monaſteria ex antiquo diſpoſita eſſe comperiuntur, in quibus religioſorum conventus ſunt conſtituti, ubi orationes, & Miſſarum ſolennia, tam pro vivis quam pro defunctis, frequentius celebrantur.

Unuſquiſque habet liberam facultatem ſepulturam eligendi, & ſi quis non eligat, in parochiali Eccleſia, aut majorum ſepulchris eſt ſepeliendus. h. d.

§. 2. Regulariter igitur in parochiali Eccleſia, aut ibi quis ſepeliendus erit, ubi majorum *e* ſuorum ſepulchra conſtituta reperiuntur: nulli *f* tamen propterea propriam, ſi contemptus abſit, negatur eligere ſepulturam: quod uſque adeo obtinet *g*, ut antiqua dimiſſa, novam poſſit quis etiam in loco minus religioſo ſibi deligere: nec propterea poterit hodie electio talis impugnari, licet antiqua jura ſuper hoc diverſa eſſe videantur.

Uxor non tenetur ſequi ſepulturam viri, ſi velit aliam eligere. h. d.

§. 3. Nec *h* ulla ſuper hoc inter virum & mulierem facienda eſt diſtinctio, quaſi uxor capitis ſui ſequi judicium & ſepulturam ſit compellenda: ſed utrique æqualis erit eligendi facultas, cum hujuſmodi electio ad eum ſtatum pertineat, quo mulier a lege viri ſolvitur.

Si uxor ſepulturam non eligat, tenetur ſequi ſepulturam ultimi viri, ſi plures habuerit. h. d.

§. 4. Si tamen ipſa ſibi ſepulturam non eligat, & plures forte viros habuerit *i*, cum viro ultimo, cujus domicilium retinet, tumulanda erit.

Filius familias licet non poſſit aliquid relinquere pro anima, ſi careat caſtrenſi peculio, vel quaſi, tamen poteſt ſibi eligere ſepulturam, niſi ſit impubes: quo caſu poterit pater ſepelire illum, ubi voluerit, niſi ſit conſuetudo in contrarium. h. d.

§. 5. De filiofamilias, an ſibi ſepulturam eligere valeat, dubitari poterit, & multum intereſt, an ejus ætas intra pubertatis annos contineatur, an vero pubertatem exceſſerit: primo enim caſu ſepulturam eligere non poterit: permittendum a tamen erit patri, ſi id loci conſuetudo

a *Clem. 2. §. permiſſo. eod. tit.* b *Cl. 2 §. fin. eod. tit.* c *c. cum gravis.* 13. q. 2. d *c. fraternitatem. in princ. extr. eod. tit.* e *can. 1. & c. fraternitatem. extr. eod. tit.* f *c. in noſtra. extr. eod. tit.* g *c. 2. §. 1. eod. tit. in 6.* h *c. de uxore vero. extr. eod. tit.* i *c. is qui. §. 1. eod. tit. in 6.* m *c. de uxore. §. fin. extr. eod. tit.*

ſuetudo patiatur, ubicunque voluerit, illum ſepelire: quod ſi conſuetudo id non habeat a, cum ſuis majoribus, vel in parochiali Eccleſia tumulandus erit. Secundo vero caſu, cum pubertatem attigit, libere abſque patris aſſenſu ſibi ſepulturam eligere poterit, quanquam pro anima ſua præter aſſenſum aliquid judicare non poſſit, niſi b caſtrenſe, vel quaſi caſtrenſe peculium habuerit.

Religioſi non poſſunt ſibi ſepulturam eligere. h. d.

§. 6. Impuberi ſimiles religioſi habentur: hi enim, cum propriæ voluntatis libertatem c non habeant, eligere ſibi ſepulturam nequeunt, ſed apud propria monaſteria tumulandi ſunt: niſi adeo forte ſint remoti, quod ad ea, cum moriuntur, commode exportari nequeant.

Non poteſt quis etiam juramento a ſeipſo abdicare liberam eligendæ ſepulturæ poteſtatem. h. d.

§. 7. Alias autem ſepulturæ uſque adeo libera eſſe debet electio, ut Bonifaciana d conſtitutione cautum ſit, ne qui ad vovendum, jurandum, vel fide interpoſita vel alias promittendum aliquos inducant, ut apud eorum Eccleſias ſepulturam eligant, vel jam electam ulterius non immutent, & ſecus factum omnino infringit.

Mortuus ruri, qui ſepulturam non elegit, ſi ſine periculo poſſit exportari, vel in parochiali Eccleſia, vel in majorum ſepultura debet ſepeliri. h. d.

§. 8. Illud e tamen in dubium venire poteſt, ſi quem, dum animi, vel agri colendi cauſa ruſticatur, ruri inopino forſitan interitu, nec electa ſepultura contingat occumbere, an in Eccleſia ruri conſtituta, an potius in alia ſepeliri debeat? & reſponſum eſt, ſi abſque periculo defunctus inde valeat exportari, non in Eccleſia ruri poſita, ſed in ſua parochiali, vel in qua majorum ipſius ab antiquo ſepultura exiſtit, ſepeliendum fore.

Quibus non communicavimus vivis, nec mortuis communicamus. h. d.

§. 9. Non tamen omnes, qui fato functi fuerint, Eccleſiaſticæ tradendi ſunt ſepulturæ: quibus f enim non communicavimus vivis, nec defunctis communicare debemus. Unde carebunt Eccleſiaſtica ſepultura, qui prius erant ab Eccleſiaſtica unitate præciſi: igitur nec Paganus, nec Judæus, nec hæreticus, nec qui uſuras exercuit, nec qui ſibi mortem conſciverunt, aut qui perſonis Eccleſiaſticis violentas manus injecerunt, nec homicidæ, nec incendiarii, aut Eccleſiarum violatores, nec inceſtuoſi, nec blaſphemi, nec ullus, qui pro manifeſtis condemnatus eſt exceſſibus, Eccleſiaſticæ ſepulturæ tradi poterit.

Tumulati contra canones, ſunt exhumandi, ſi illorum corpora poſſunt diſcerni a corporibus fidelium. h. d.

§. 10. Et ſi contigerit aliquando horum corpora in cœmeterio Eccleſiaſtico tumulari g, ſi ab aliorum corporibus diſcerni poterunt, exhumari debent, & ab Eccleſiaſtica ſepultura procul jactari. Quod ſi diſcerni non poterunt, cum ex communicatorum oſſibus corpora fidelium extumulanda non erunt, cum licet non obſit juſtis ſepultura nulla, vel vilis, celebris tamen vel ſpecioſa non proſit improbis.

Qui contemptis clavibus non humandos in locis ſacris humaverit, excommunicationem incurrit, a qua non eſt abſolvendus antequam arbitrio Epiſcopi ſatisfecerit. h. d.

§. 11. Si quis autem h contemptis Eccleſiæ clavibus hujuſmodi perſonas, aut interdicti tempore quoslibet, in Eccleſiis vel cœmeteriis ſepelire auſus fuerit, ipſo facto excommunicationis ſententiam incurrit: a qua, niſi prius ad arbitrium diœceſani Epiſcopi eis, quibus injuria irrogata fuerit, ſatisfactionem competentem exhibuerit, abſolvi non poterit, nec ullum circa præmiſſa contra facientibus privilegium ſuffragabitur.

a C. pen. eod. tit. in 6. b a. c. pen. in fin. in 6. c c. fin. eod. tit. in 6. d c. 1. in princ. eod. tit. in 6. e c. is qui in princ. eod. tit. in 6. f c. ſacris. in princ. extr. eod. tit. g c. ſacris eſt. extr. eod. tit. h Clem. 2. eod. tit.

Reconciliati, licet aliqui Eccleſiaſticæ ſepulturæ non eſſent tradendi, poſt reconciliationem tradi poterunt. h. d.

§. 12. Sed hæc de illis intelligenda ſunt, qui impœnitentes deceſſerint, nec in articulo ſaltem mortis Eccleſiæ reconciliati fuerint. Nam a ſi, dum forſitan in extremis agerent, legitime abſoluti fuerint, Cœmeterium his & alia Eccleſiaſtica ſuffragia denegari non debent: hæredes tamen & propinqui, ad quos ipſorum bona pervenerint, ut pro eiſdem ſatisfaciant, ſi caſus exigat, Eccleſiaſtica ſunt cenſura compellendi.

Cadavera punitorum pœnitentium ſunt tradenda ſepulturæ Eccleſiaſticæ. h. d.

§. 13. Ex his apparet, eorum cadavera, qui poſt confeſſionem Deo peractam, pro ſceleribus ſuis in patibulis ſuſpenduntur b, ad Eccleſiam eſſe deferenda, & oblationes pro eis offerendas. Cum enim pro peccatis ſuis pœnam extremam ſolverint, & digne pœnituerint, non judicat Deus bis idipſum.

Deprehenſi in ſcelere & vulnerati, ſi confeſſi ex vulneribus mortui fuerint, item improviſo caſu oppreſſi, non privantur Eccleſiaſtica ſepultura. h. d.

§. 14. Quin etiam c ſi, dum in ſcelere comprehenduntur, vulnerati fuerint, & Sacerdoti poſtmodum confeſſi, ex vulneribus acceptis deceſſerint, communio eis minime denegabitur: quanquam ſi dum ſeipſos defendunt, interfecti fuerint, aliud ſit ſtatuendum. Is autem, quem caſus improviſus opprimit d, ſi nihil aliud obſiſtat, Eccleſiaſtica ſepultura non arcebitur.

Pro ſepultura non poſſunt Clerici aliquid exigere: nec conſuetudo in contrarium valet, poſſunt tamen ſponte oblatum accipere. h. d.

§. 15. Illud etiam atque etiam admonendi ſumus, ſacris Canonibus penitus interdici e, ne quis terram pro ſepulchro vendere, aut pro hominibus ſepeliendis quoquo modo munera f exigere audeat, niſi forte ſepeliendus Eccleſiæ, in cujus atrio g ſepelitur, aliquid vivens tradi juſſerit, aut poſt mortem ipſius parentes, proximi, vel hæredes pro luminaribus, vel eleemoſyna aliquid ultro dare voluerint: quo caſu ſponte oblatum licite recipi poterit: peti h vero, vel aliquid exigi, eſt omnino vetitum, ne aut venalis dicatur Eccleſia, aut Clerici hominum interitu gaudere videantur, ſi ex illorum cadaveribus ſtudeant habere compendium, nec obtentu cujuſquam conſuetudinis, niſi pia & laudabilis fuerit, reatum ſuum quis excuſare poterit.

TITULUS XXV.
DE CANONICA PORTIONE.

Quid ſit Canonica portio, & quod eſt duplex, parochialis & Epiſcopalis, & quod parochialis debetur curato de relictis factis Eccleſiæ, in qua quis poſthabita propria Eccleſia elegit ſepeliri. h. d.

CAnonica portio eſt, quæ de relictis & proventibus Eccleſiis obvenientibus detrahitur, & Prælatis debetur. Eſt autem duplex, Parochialis, & Epiſcopalis. Parochialis eſt, quæ Parochiali Eccleſiæ, vel ipſius Curato, & rectori debetur. Sciendum eſt enim, ſi quis in alia Eccleſia, quam in ea, in qua divina audit officia, & Eccleſiaſtica ſacramenta percipit, ſepulturam ſibi elegerit (quod quibus caſibus fieri poſſit, proxime expoſuimus,) ne parochialium Eccleſiarum Rectores, quibus cura incumbit animarum, debitis fraudentur ſubſidiis, conſtitutum eſſe i, ut Curatus de his rebus, quas defunctus pro anima ſua in ultima diſpoſitione reliquit Eccleſiæ in, qua ſepeliri elegit, quartam

partem

a C. fin. extr. eod. tit. b cau. quæſitum eſt. 13. q. 2. c can. ſuvec. Clem. pen. 13. q. 2. d c ex parte parentum. extr. eod. tit. e c. pen. extr. eod. f cau. quæſta eſt. §. unde. 13. q. 2. g cau. præcipiendum. d. 13. q. 2. h d. can. quæſta. §. petr. i c. tam ſuper, & c. ſeq. extr. de ſepult.

Digitized by Google

partem percipiat, aut aliam, quam legitima conſuetudo præfixerit.

De his, quæ quis vivens, & ſanus contulit alicui Eccleſiæ, Curata non debetur canonica portio: ſecus ſi infirmus, & ex eadem infirmitate decedat. h. d.

§. 2. Sed etſi nihil quidem teſtamento quis reliquerit, ſed in ægritudine *a* conſtitutus cum bonis ſuis ad loca religioſa ſe tranſtulerit, Eccleſiæ parochiali Canonica portio debetur, ſi modo ille de eadem ægritudine deceſſerit. Quod ſi ſanus ad ea loca ſe tranſtulerit, de his, quæ locis ipſis contulit, cogi non poterit aliquid Eccleſiæ, a qua diſceſſit, impertiri: quia liberum eſt eis tunc bona ſua non ſolum religioſis, ſed etiam quibuslibet privatis conferre.

Canonica portio ſolvitur Eccleſiæ, in qua quis divina percipit: & ſi duo quis habeat domicilia, dividetur inter Eccleſias duarum domiciliorum. h. d.

§ 3. Dubitari tamen poteſt, ſi cujus *b* majores antiquitus in aliqua Eccleſia ſepeliri conſueverant, ea dimiſſa alibi ſepulturam elegerit, num dimiſſæ canonica portio debeatur, an parochiali. Et ſtatutum eſt, illi perſolvendam, in qua quis audire divina, vel ſacramenta recipere debet. Quod ſi is, qui duo habet domicilia, ſeque in utroque collocat æqualiter, in loco tertio ſepulchrum eligat, domiciliorum Eccleſiæ inter ſe canonicam portionem divident.

Paris, de quibus rebus parochialis non detrahatur. h. d.

§. 4. Sunt *c* tamen quædam relicta, ex quibus canonica portio detrahi non debet, ut puta, ſi quid pro fabrica, pro luminariis, pro anniverſario, pro equis *d*, vel armis contra infideles exercendis, vel alias ad perpetuum cultum divinum, vel particulari perſonæ legatur: de quibus omnibus, niſi ea machinatione facta fuerint, ut parochialis Eccleſia fraudetur, hujuſmodi portio detrahenda non erit.

Minores, & Prædicatores indiſtincte de omnibus obventionibus parochialem portionem ſolvere tenentur.

§ 5. Sed iſtud *e* quidem ita demum obtinet, ſi neque in Minorum, neque in Prædicatorum quis Eccleſiis ſepulturam ſibi elegerit: hoc enim caſu dictorum ordinum fratres de omnibus obventionibus tam funeralibus, quam quibuſcunque, & quomodocunque relictis diſtincte, vel indiſtincte ad quoſcunque certos, vel determinatos uſus, etiam de quibus canonica portio dari, ſive exigi non conſuevit, vel de jure non debet, necnon de datis, vel qualitercunque donatis in morte, ſeu mortis articulo, infirmitate donantis, vel dantis, de qua deceſſerit, quomodocunque, directe, vel indirecte quartam partem parochialibus Sacerdotibus, & Eccleſiarum Rectoribus integre largiri tenentur.

Canonica Epiſcopalis eſt, quam detrahit Epiſcopus de relictis pro anima, quam teſtator prohibere non poteſt, & ubi eadem ratio, eadem debet eſſe juris diſpoſitio. h. d.

§. 6. Canonica portio Epiſcopalis eſt, quæ de relictis alicui Eccleſiæ pro anima ab Epiſcopo deducitur. Nam veluti parochialis Eccleſia pro labore, & cura, quam geſſit, animarum, certam portionem detrahit de relictis alteri Eccleſiæ, in qua quis ſepulturam elegerit, ſic etiam licebit ipſi Epiſcopo *f*, niſi ſibi quadragenaria *g* obſtet præſcriptio, curæ paſtoralis intuitu, quam diœceſi ſuperintendens ſuſcipit de relictis, & pro anima cujuslibet Eccleſiæ oblatis canonicam ſumere portionem: etiamſi teſtator expreſſerit, quod non Epiſcopi velit eſſe relictum, ſed tantum Eccleſiæ, cum privata teſtatoris diſpoſitio generalem canonis conſtitutionem immutare nequeat *h*.

Eccleſiæ debetur Canonica portio de relictis Epiſcopo, quam tamen poteſt teſtator prohibere. h. d.

a C. de his. extr. de ſepult. b C. 2. de ſepult. in 6. c C. fin. ext. de teſt. d c. in noſtra. ext. de ſepult. e Clem. 2. §. verum. & per totum tit. de ſepult. f c. requiſiſti. in prin. ext. de teſt. g c. de quarta. ext. de præſcript. h. d. c. requiſiſti. ver. ſecus autem.

§. 7. Item *a* ex contrario, quemadmodum Epiſcopo ſua portio competit, ſi quid Eccleſiæ relinquatur: ita ſi quid Epiſcopo relictum fuerit, Eccleſia de illo Canonicam petere portionem poterit. Sed hoc caſu, ſi teſtator exprimat, quod velit illud Epiſcopi tantum eſſe, non Eccleſiæ, teſtatoris erit ſervanda diſpoſitio.

Si quid ſimpliciter Epiſcopo a conjuncto fuerit relictum, in dubio non debetur Eccleſiæ Canonica portio: ſecus ſi ab extraneo. h. d.

§. 8. Sed *b* in hac ſpecie multum intererit, qua legandi formula teſtator uſus fuerit. Nam ſi ſimpliciter dixerit, *Rem talem relinquo*, diſtinguendum eſt, Epiſcopi propinquus leget, an extraneus. Primo enim caſu, cum non Eccleſiæ relictum præſumatur intuitu, niſi forte id probetur, ſed perſonæ, de relicto in vita Epiſcopi Eccleſia petere nihil poterit. Contraria obtinet præſumptio, & diſpoſitio, ſi ab extraneo quid Epiſcopo relictum fuerit.

Si quid conjunctim legetur Epiſcopo & Eccleſiæ, fit inter ipſos diviſio, etiamſi teſtator hoc reliquerit Epiſcopo, illud Eccleſiæ: niſi ſtare velint teſtatoris voluntati, quod ob favorem ultimæ voluntatis conceditur. h. d.

§. 9. Quod ſi *c* conjunctim dictum fuerit, *Relinquo rem Epiſcopo & Eccleſiæ*, de ea inter ipſos Canonica diviſio facienda erit. Si vero iſtud Epiſcopo, & illud Eccleſiæ relinquatur, relicta inter Epiſcopum, & cathedralem Eccleſiam ad Canonicam diviſionem ſunt redigenda: niſi ambo teſtatoris velint eſſe diſpoſitione contenti, quam propter ultimæ voluntatis favorem obſervare eſt ſatis condecens, ubi neque fraus intervenit, nec alteruter nimium debita portione fraudatur.

Cum Eccleſiis inferioribus Epiſcopus non dividit ſibi relictum, ſed bene detrahit quartam de relictis dictis Eccleſiis, h. d.

§. 10 Secus *d* autem eſt, ſi quid legetur Epiſcopo, & capellis, vel monaſteriis, aut aliis piis locis: nam hoc caſu, quod Epiſcopo legatur, ejus præcipuum eſt, cum Eccleſia cathedrali, & de illis quæ aliis locis legantur, portionem Canonicam nihilominus obtinebit. Et hæc ideo tam varie, quia non tanta inter monaſteria, aut capellas eſt communio, quanta inter Eccleſiam cathedralem, & Epiſcopum, qui cathedrali ſpirituali copulatus eſt conjugio: unde & quæ acquirit Epiſcopus, non illis, ſed iſti tantum acquirit.

Si teſtator aliquid Epiſcopo, aliquid Eccleſiis reliquit, & juſſit Epiſcopum eſſe contentum ſuo relicto, poſthabita detractione quarta, ſervanda eſt teſtatoris voluntas, niſi ſit facta in fraudem. h. d.

§. 11. Hoc autem tunc obtinere oportet, ſi ſimpliciter Epiſcopo legatum factum fuerit: cæterum ſi eam adjecerit conditionem teſtator, ut Epiſcopus ſuo ſit legato contentus *e*, & ipſe legatum agnovit, quia per hoc aliis renunciaſſe videtur, de cæteris portionem exigere non poterit. Sed ſi conſtiterit, quod eadem adjecta conditione in fraudem modicum conſtituit mortuarium, ut Epiſcopus portione debita fraudetur in cæteris, quia dolus nunquam patrocinari non debet, poterit is etiam ex aliis relictis exigere portionem a Canone conſtitutam, ſalvis tamen indulgentiis, quæ a Romano Pontifice quibuſdam regularibus ſunt conceſſæ.

Relictum ei, qui poteſt proprium poſſidere, non habenti prælationem vel adminiſtrationem, a quocunque præſumitur relictum intuitu propriæ perſonæ, non Eccleſiæ. h. d.

§. 12 Illud *f* etiam generaliter obſervandum eſt circa eum, qui proprium poſſidere poteſt, prælationem, vel

a C. requiſiſti. §. ſi ab extraneo, extra, de teſt. b d. c. requiſiſti. §. ſi vero a d. c. requiſiſti §. quid ſi & ſeq. ext. de teſt. d d. c. requiſiſti. §. ſecus autem. ext. de teſt e c. officii, & inf. ext. de teſt. f c. requiſiſti. §. illud, extra. de teſt.

adminiſtrationem Eccleſiæ non habentem, quod ſi ei aliquid relinquatur ſpecialiter, non ſolum a propinquo, verum etiam ab extraneo, non intuitu Eccleſiæ, ſed perſonæ eſſe relictum intelligitur, niſi probatio in contrarium appareret: & idcirco de illo nec Epiſcopus, nec Eccleſia poteſt in vita ejus aliquid ſibi vendicare.

Epiſcopales, & parochiales pari paſſu ambulant. h. d.

§. 13. De quibus relictis parochialis portio non detrahitur, nec Epiſcopalis detrahenda erit.

TITULUS XXVI.
DE DECIMIS.

Ponit ſubordinationem tituli ad præcedentia, & ſequentia. h. d.

EXplicito tractatu rerum, quæ ſpiritualitate quadam continentur, & cenſentur, ſupereſt nunc, ut de rebus Eccleſiaſticis quidem, ſed temporalibus, illarumque adminiſtratione dicamus. Sed cum decimæ mediam quamdem inter ſpirituales res, & temporales naturam obtineant, quippe quod ipſum decimandi jus ſpirituale ſit, fructus vero ipſi decimarum temporales & profani, merito de his quaſi in confinio quodam tractatus habendus erit, & tam præcedentibus, quam ſubſequentibus connectendus. Quod eo etiam congruentius poſſe fieri videtur, quod & proxime de iis, quæ Sacerdotibus, & Eccleſiis parochialibus debentur, & ſimilem naturam habere videntur, loquuti ſumus, & ipſarum quoque decimarum ad parochiales Eccleſias jure communi ſpectat perceptio.

Quid ſit decima. h. d.

§. 2. Decima eſt quota bonorum mobilium pro Deo tam divina, quam humana conſtitutione debita *a*.

Decimarum aliæ perſonales, aliæ prædiales. h. d.

§. 3. Decimarum duæ ſunt ſpecies: perſonales, & prædiales. Perſonales ſunt, quæ ex iis proventibus deducuntur, qui ex propria cuique ſolertia & induſtria obveniunt, ut puta de negotiatione, artificio, & militia. Prædiales ſunt, quæ ex fructibus prædiorum ſolvuntur, ut de vino, tritico, & his ſimilibus, quas in ſignum univerſalis ſibi retenti dominii reddi Deus præcipere voluit.

Perſonales præbendæ debentur Eccleſiæ, in qua quis ſacramenta percipit: prædiales vero Eccleſiæ, in cujus finibus ſunt conſtituta prædia, niſi aliud inducat conſuetudo. h. d.

§. 4. Inter perſonales autem, & prædiales decimas hoc intereſt, quod perſonales illi ſolum parochiæ debentur, in qua quis Eccleſiaſtica ſacramenta percipit, tametſi lucrum alibi contigerit: prædiales vero, ſi ex prædiis in aliena parochia conſtitutis fructus collecti fuerint, ei debentur Eccleſiæ regulariter, in cujus territorio prædia ſunt conſtituta: quanquam ſi conſuetudo aliud introduxerit, ſervanda erit. *b*

Perſonales decimæ, quæ ſolvuntur ex rebus venditis, & paratis pecunia decimata, ſolvuntur deductis impendiis: ſecus vero prædiales: & fructus non, niſi cum onere decimarum alienari poſſunt. h. d.

§. 5. Item ſi perſonales, quæ de rebus acquiſitis, vel factis ex pecunia decimata, ſi vendantur, ſolvendæ ſint *c*, ut puta ſi vendatur domus, ager, vinea, molendinum, grex, aut merces, quælibet expenſæ prius, quam quis in rebus parandis fecerit, deduci debent, & de reſiduo quaſi de lucro decimæ præſtabuntur. Expenſæ vero etiam ſeminis, quæ ſiunt pro percipiendis fructibus, ex illis, de quibus fructus proveniunt, etiam ſi decimatæ fuerint, non deducentur: quoniam ſalva decima fructus efficiuntur eorum, qui expenſas ipſas faciunt: ſed nec fructus ipſi, niſi cum onere decimarum, alienari poterunt.

Non deducuntur impenſæ factæ pro inſtaurandis rebus, de quibus ſolvendæ ſunt decimæ, tam perſonales, quam reales. h. d.

§. 6. Illud commune tamen eſt tam perſonalibus, quam prædialibus, quod expenſæ, quæ factæ fuerunt pro reſtaurando a detrimento rerum, ex quibus decimæ perſolvuntur, ut ſi pars aliqua moriatur armenti, vinea fiat deterior, mercis depereat portio, de proventibus decimandis minime deduci debent. Cujus rei illa eſt ratio, quod penes dominum res inſtauratæ remanent.

Cenſus & tributa de fructibus, de quibus decimæ ſolvendæ ſunt, debent non deduci. h. d.

§. 7. Sed & nec cenſus, nec tributa de fructibus, de quibus decimæ perſolvendæ fuerint, primitus deduci poterunt. Cum enim in ſignum univerſalis dominii quaſi quodam ſpeciali titulo decimas ſibi Dominus reſervaverit, conſequens eſt, ut in prærogativam dicti generalis dominii decimarum ſolutio cenſuum, & tributorum præcedat exactionem: vel ſaltem hi, ad quos cenſus, vel tributa pervenerint, quoniam res cum ſuo tranſit onere, decimas ſolvere per cenſuram Eccleſiaſticam compellantur.

De omnibus proventibus decimæ ſolvi debent. h. d.

§. 8. Eadem *d* ratione conſtitutum eſt, ut non ſolum de vino, & grano, fructibus arborum, & hortorum decimæ perſolvi debeant, ſed etiam de pecoribus, de venationibus, negotiationibus, de ipſa etiam militia, & denique de omnibus bonis, & proventibus omnibus, ita ut qui de his eas cum integritate ſolvere neglexerint, Eccleſiaſtica diſtrictione percelli debeant.

Omnes tenentur ſolvere decimas, tam Chriſtiani quam Judæi. Judæi tamen tantum prædiales tenentur ſolvere, Chriſtiani & prædiales, & perſonales. h. d.

§. 9. Illud etiam nullam recipit dubitationem, ad ſolutionem earum quemlibet teneri, niſi quis ſpeciali privilegio ab ipſarum præſtatione doceatur exemptus. Unde non ſolum Chriſtiani, ſed etiam Judæi tenebuntur. Inter eos tamen illa eſt differentia, quod fideles ad perſonales, & prædiales præſtandas indiſtincte tenentur: Judæi vero *e* ad prædiales tantum, quas ſi recuſent ſolvere, ad ipſas poſſeſſiones renunciandas compellendi erunt, ne forte hac occaſione Eccleſiæ ſuo jure fraudari valeant.

Monachi regulares, & Clerici communiter viventes ſolvunt prædiales decimas, & quod novale eſt ager de novo reductus ad culturam. h. d.

§. 10. De Monachis & regularibus, ſeu Clericis communiter viventibus videmus, & ſane nulla ſinit ratio, ut ab his de laboribus & nutrimentis propriis decimæ extorqueantur: ad prædiales tamen etiam de novalibus, de quibus antea decimæ ſolvebantur, tenebuntur. Eſt autem novale, ager nunc primum proſciſſus, & nuper ad culturam redactus: de quo, quod aliquando cultus fuerit, memoria non extat.

Decimas ſolvere tenentur Monachi, & alii communiter viventes, etiam de prædiis de novo acquiſitis, & propriis manibus excultis, niſi obſtet aliquod privilegium. h. d.

§. 11. Sed & ſi iiſdem poſſeſſiones pia fidelium devotione collatæ fuerint, aut pro monaſteriis de novo fundandis comparatæ, vel quoquo modo recenter acquiſitæ, etiamſi eas propriis manibus aut ſumptibus excolant, nihilominus decimas perſolvent Eccleſiis, quibus ratione talium prædiorum antea ſolvebantur, niſi *f* ſuper hoc ſpeciali jure vel privilegio muniti eſſe probentur.

Privilegium tollitur re judicata, & præſcriptione. h. d.

§. 12. Sed nec ſemper eis privilegium ſuffragabitur, nam ſi res judicata obſtat, vel privilegio muniti decimas per quadraginta annorum ſpatium ſolverint, cum liberum ſit unicuique juri proprio renunciare, præſtatione

a C. parochianos. extr. eod. tit. b c. ad Apoſtolicæ. in fin. extr. eod. c c. paſtoralis officii. extr. eod. tit.

a C. paſtoralis. §. nec pro eod. tit. extr. b c. cum non, extr. eod. c c. tua nobis. circa med. eod. tit. extr. d c. ex parte & c. ſeq. extr. eod tit. e c. de terris extr. eod. tit. & c. poſt. in fin. extr. de uſur. f c. 2. §. cæterum. eod. tit. in 6.

Digitized by Google

tione tanti temporis proprio privilegio detrahere voluiſſe præſumuntur, & ea propter ad decimarum præſtationem compelli poterunt.

Privilegia ſunt interpretanda, ut nemini indebite damnum inferant. h. d.

§. 13. Item ſi poſt initam inter aliquos ſuper decimis conventionem certi tenoris privilegia obtenta fuerint, niſi conventioni per ea derogetur expreſſe, illis non obſtantibus erit inviolabiliter obſervanda: ita etiam hujuſmodi privilegia ſunt accipienda, ut nemini læſionem, præcipue enormem inferre debeant. Unde ſi *a* per hujuſmodi conceſſiones parochiales Eccleſias adeo gravari contingat, ut Rectores de reditibus earum congrue ſuſtentari, & Epiſcopo debite perſolvere non poſſint, per locorum ordinarios ita providendum erit, ut eiſdem Rectoribus tantum relinquatur, quod & competentem ſuſtentationem habere, aliaque onera debita ſupportare valeant.

Privilegiati ſuper decimis, tenentur illas ſolvere de prædiis conductis: & privilegiatus ſuper laboribus propriis ſolvet decimas ſuper decimis locatis. h. d.

§. 14. Super decimis quoque non ſolvendis privilegiati, ſi aliena prædia conduxerint *b*, privilegio minime obſtante de conductis prædiis ſolitas decimas parochiis ſuis integras perſolvent. Idemque erit de locatis prædiis, ſi privilegiatus ſuper laboribus, quos propriis vel manibus, vel ſumptibus excoleret, terras ſuas aliis locaverit.

Laici, & etiam Imperator non poſſunt concedere privilegium ſuper decimis non ſolvendis. h. d.

§. 15. Generaliter autem, niſi hujuſmodi immunitatum privilegia ab Apoſtolica poteſtate obtenta fuerint, nullam habebunt efficaciam, ideoque *c* etiam Imperialis conceſſio quantumcunque concepta generaliter, cum nulla ſit Laicis de ſpiritualibus diſponendi facultas, a ſolutione decimarum neminem poterit eximere: imo ſacrilegii *d* crimen incurrit, qui de manu Laicorum eam Eccleſiaſticam recipiet.

Laicus etiam de manu Clericorum non poteſt decimas recipere, ſub pœna excommunicationis, & privationis ſepulturæ, & Clericus concedens deponetur. h. d.

§. 16. Ex contrario quoque Laicus etiam a Clericali poteſtate decimas recipere, & in alium velut hæreditario jure tranſmittere non poterit: & ſi ſecus actum fuerit, & qui conceſſerit, a ſtatu ſuo dejicitur *e*, & qui receperit, & Eccleſiæ non reddiderit, & vivens excommunicationis vinculo *f* innodabitur, & mortuus Eccleſiaſtica ſepultura carebit *g*.

Reditus decimarum locari poſſunt, dummodo locatio non ſapiat alienationem. h. d.

§. 17. Si *h* quis tamen, cum Eccleſiæ ſuæ conditionem meliorem facere poſſit, decimarum ſuarum proventus alicui locare velit, dummodo hujuſmodi locatio ad feudum, vel alienationem non videatur extendi, id facere minime impeditur.

Epiſcopo debetur a Rectoribus quarta decimarum, quas exigunt, niſi præſcripta fuerit. h. d.

§. 18. Poſtremo ſciendum eſt, quod veluti parochialibus Eccleſiis [ſecundum ea, quæ proxime expoſuimus] decimæ debentur, ita etiam decimarum ipſarum quarta Epiſcopo a Rectoribus Eccleſiarum, niſi legitima obſtet præſcriptio *i*, perſolvenda erit.

a C. 2. ubi autem. eod. tit. in 6. b c. dilecti filii, & cap. ex parte. extr. eod. & c. ſeq. c c. tuæ Cl. l. ext. eod. tit. d c. dudum. §. cum ſacrilegii. ext. eod. e c. quamvis ſit, in fin. extr. eod. f c. ad hæc eod. tit. extr. g c. prohibemus. extra. eod. tit. h c. 2. extra. locati i c. de quarta. extra, de præſcrip.

TITULUS XXVII.

DE REBUS ECCLESIÆ ALIENANDIS, VEL NON.

Regulariter Epiſcopus non poteſt aliquid agere ſine conſenſu, vel conſilio Capituli. h. d.

TRactemus nunc de rebus temporalibus Eccleſiarum, illarumque adminiſtratione, & alienatione, ſine quibus ſpiritualium dignitas haud facile conſiſtere poteſt. Et quidem illud in primis firmare nos oportet, nihil Epiſcopum regulariter ſine conſenſu ſui capituli, vel conſilio poſſe ſuper his ſtatuere: cum velut caput ad membra, ita ſeſe Prælatus habeat ad Capitulum. In eo autem totius eſſe videtur conſenſus capituli, cui & major, & ſanior fratrum acceſſerit ſententia.

Alienatio rei Eccleſiaſticæ facta ſine utilitate Eccleſiæ, & Clericorum conſenſu, non valet: & quid contineat alienationis verbum. h. d.

§. 2. Ex his conſequens eſt, ut rerum Eccleſiaſticarum abſque Clericorum ſubſcriptione, & Eccleſiæ utilitate, & Romano inconſulto Pontifice *a* ab Epiſcopo facta donatio, vel alienatio, vel ſuppoſitio non teneat, niſi eam poſtmodum ratam habeant. Prælatus enim Eccleſiaſticarum rerum procurator eſt, non dominus: & conditionem Eccleſiæ meliorem quidem facere poteſt, deteriorem non poteſt. Quod ſi ſecus actum fuerit, nec quod geſtum eſt, vires ullas ſortietur, & canonum temeratores tam ſecularium, quam Eccleſiaſticarum legum pœnis ſubjacebunt. Alienationis autem verbum continet hoc loco venditionem, permutationem, hypothecam, donationem, conductionem, emphyteuſim, & omnem conventionem, per quam dominium transfertur.

Eccleſiam ſuam non poteſt quis gravare pro alicujus debitis, & debita neceſſaria facta a prædeceſſore luenda ſunt. Idem ſi Clericus de mandato fidejuſſerit, aut in rem ipſius Eccleſiæ mutuum verterit. h. d.

§. 3. Sed nec commiſſam ſibi Eccleſiam pro alicnis gravare debitis, aut literas alicui, vel ſigilla concedere, quibus Eccleſia poſſit obligari, aliquis audere debet: alioqui nec Eccleſia ad talium debitorum ſolutionem tenebitur, & qui id auſus fuerit, a ſpiritualium, & temporalium adminiſtratione ſuſpenſus erit. Debita *c* tamen a prædeceſſore ſuo pro Eccleſiæ neceſſitate contracta ſolvere proculdubio tenebitur. Idem ſi Clericus de mandato fidejuſſerit *d*, aut ſi non de mandato, in rem tamen Eccleſiæ mutuum verterit.

Poteſt Prælatus rem non magni valoris in aliquem bene meritum transferre, & terram gratia fabricandæ Eccleſiæ alicui concedere. h. d.

§. 4. Excipiuntur tamen nonnulli caſus, in quibus donandi, permutandi, locandi libertatem, feudum, & emphyteuſim dandi, aut aliter alienandi jure licentia conceditur. Nam *e* ſi quid Prælatus non magni valoris alicui forte ob benemerita donaverit, præſertim ſuadente conſuetudine jure ſuſtinebitur donatio. Multo magis idem erit ſtatuendum, ſi quid forte ſoli ad Eccleſiæ fabricam erigendam conceſſum fuerit: quo caſu tantum donare licet, quantum Eccleſiæ parietes concludere poſſunt.

Proventus Eccleſiaſtici poſſunt vendi ad modicum tempus, & ad precarias concedi, quæ renovandæ erunt de quinquennio in quinquennium. h. d.

§. 5. Idem juris erit & de redituum, fructuumque venditionibus ad tempus modicum faciendis, & de precariis, quæ quandoque de Eccleſiarum poſſeſſionibus fieri ſolent: quæ, ne temporis longinquitate juris Eccleſiaſtici pereat memoria, de quinquennio *f* in quinquennium renovandæ erunt.

Pro-

a Cap. 1. in princ. eod. tit. in 6. b c. 2. extravag. de fidejuſſ. c c. 1. extr. de ſolut. d c. pen. extr. de fidejuſſ. e c. cæterum extr. de donat. f c. 1. extr. de precar.

Digitized by Google

Precarium ſolvitur ad beneplacitum concedentis, ſecus precaria, niſi ſint irrationabilis. h. d.

§. 6. Diſtat autem precarium a precaria: quia precarium a tamdiu conceditur, quoad is, qui conceſſit, patitur: Precariæ vero non ſunt pro voluntate concedentium revocandæ, niſi ſint irrationabiles: quo caſu poterit ſucceſſor a prædeceſſore conceſſam precariam reſcindere, & revocare.

Ruinæ, prædia inculta, & ſylvæ extirpatæ poſſunt ſub annuo cenſu concedi in emphyteuſim, & ſi per biennium, in ſolutione cenſus ceſſatum fuerit, poteſt emphyteuta expelli. h. d.

§. 7. Ruinæ quoque, quas Eccleſia reficere non valet, & inculta prædia, ut extirpatæ ſylvæ in emphyteuſim ſub annuo cenſu bis concedi poterunt, a quibus vel ſuo, vel parentum *b* ſuorum labore conſtiterit extirpatas, niſi forte poſſint aliis ad majorem Eccleſiæ utilitatem cum eodem onere conferri. Qui etamen ſi per biennium in ſolutione canonis ceſſaverint, niſi celeri ſatisfactione poſtmodum ſibi conſulere ſtuduerint, jure expelli poterunt: nec quicquam aie proderit, quod ut canonem ſolverent, ſibi nunciatum non fuit, cum hoc caſu præfixus dies pro domino interpellet.

Terrulas incommodas, & minus utiles, item ſervos fugitivos poteſt prælatus alienare, h. d.

§. 8. Terrulas *d* quoque, aut vineolas exiguas, & Eccleſiæ minus utiles, aut longa poſitas, vel domos, quæ Eccleſiæ plus incommodi, quam utilitatis afferunt, ſi neceſſitas luerit, diſtrahendi poteſtatem Epiſcopus habebit. Simili ratione fugitivos ſervos, & qui de fuga revocati retineri non poſſunt, ſi voluerint, aut illi ex alio meruerint, Epiſcopis diſtrahendi poteſtas erit.

Feudum a vaſallo alienatum, & difficilis recuperationis, poteſt Epiſcopus alteri ſub conditione recuperandi concedere, h. d.

§. 9. Sed & in feudum *e* certis caſibus, & jurejurando de non alienando minime obſtante res Eccleſiaſticae concedere poterit, velati ſi feudum per vaſſallum alienatum fuerit, & per Epiſcopum id facile recuperari non valeat: poterit enim per Epiſcopum illud alteri concedi, qui & ipſum recuperet, & in feudum ab Eccleſia recognoſcat.

Feudum devolutum poteſt per Epiſcopum alteri concedi. h. d.

§. 10. Quinimo *f* etiamſi talis neceſſitas non immineat, nihilominus alienantie filium, vel conſanguineum, vel ejuſdem feudi conſortem poterit Epiſcopus inveſtire. Idem erit, ſi per obitum vaſſalli feudum ad Eccleſiam remeaverit: nam & eo caſu inveſtire Prælatus alium libere poterit, ſi Eccleſiæ viderit expedire.

Qui aliquid contulerunt, vel acquiſiverunt Eccleſiis, poſſunt pro modo collati, vel acquiſiti manumittere, dum tamen manumiſſus cum poſteritate, & peculio remaneat in patrocinio Eccleſiæ. h. d.

§. 11. Illud etiam Toletano Concilio *g* diffinitum reperitur, quod ſi Sacerdotes aliquid Eccleſiæ ſuæ relinquant, vel nihil habentes aliqua prædia, vel familias Eccleſiæ ſuie acquirunt, liceat eiſdem aliquos juxta collata modum eei de familia ejuſdem Eccleſiæ manumittere, ita ut manumiſſi cum peculio, & poſteritate ſua ſub Eccleſiæ tuitione maneant patrocinio. Quod ſi qui nihil de proprio *b* Eccleſiæ contulerunt, libertati ſervos Eccleſiæ donare auſi fuerint, ex eodem Concilio Epiſcopus ſucceſſor ad Eccleſiæ jus vocare poterit. Impium eſt enim, ut qui lucrum de rebus ſuis Eccleſiæ non contulit, damnum inferre valeat.

Princeps poteſt rem ſuam æqualem, vel majorem cum Eccleſiaſtica permutare: & ſervi Eccleſiaſtici, ſi frugi ſint, præterquam ad libertatem, commutari non poſſunt. h. d.

§. 12. Sed & Princeps, ſi cauſa probabilis id popoſcerit, cum re Eccleſiaſtica, & immobili rem ſuam majorem, vel æqualem permutare poterit pragmatica ſuper hoc præcedente forma. Eccleſiaſtica tamen mancipia, quæ frugi fuerint, præterquam ad libertatem commutari non poterunt.

Epiſcopus poteſt permutare terras duarum Eccleſiarum ſuæ diœceſis, illarum accedente conſenſu: & de temporalibus ad ſpiritualia non poteſt fieri permutatio. h. d.

§. 13. Epiſcopus quoque duarum ſuæ diœceſis Eccleſiarum terras, invicem ambarum *a* partium accedente conſenſu permutare poterit, & ſi alterius partis prædium valore præponderet, ad æqualitatem inducendam ab altera parte pecuniam refundi jubebit *b*. De temporalibus autem ad ſpiritualia permutatio jure conſiſtere non poteſt *c*.

Res Eccleſiaſtica poteſt propter præſcriptionem legitimam ab Eccleſia abduci, & detrahi. h. d.

§. 14. Præterea etſi quie per tempora ſacris canonibus definita rem Eccleſiaſticam juſto titulo, & bona fide ita poſſederit, ut nullo tempore rei conſcientiam habeat alienæ, completa præſcriptione res poſſeſſa a juribus Eccleſiæ dubio procul intelligitur eſſe avocata.

Decimæ & oblationes præſcribi non poſſunt. h. d.

§. 15. Proventus tamen primitiarum, & decimationum præſcriptione tolli non poterunt, etiamſi a Romano Pontifice Laicus quilibet ſuper hie reſcriptum impetravarit.

TITULUS XXVIII.
DE PECULIO CLERICORUM, RELICTIS, ET SUCCESSIONIBUS EORUM.

Eccleſiaſtice reputantur etiam res illæ, quas Sacerdos acquiſivit, cum tempore ſuæ promotionis nihil haberet: quæ ſub pœnis bis conſentis curabit, ut de rebus a ſe emptis ad nomen Eccleſiæ ſcripturam conficiat. h. d.

ERgo res Eccleſiaſticas ab Eccleſiæ iuribus abd care non licet: Eccleſiaſticas autem res intelligimus non modo quae Eccleſiæ rationibus Sacerdos comperit aſcriptas, ſed etiam eas, quae is emerit, cum tempore ſuæ promotionis nihil haberet. Cum igitur & hæ tanquam de bonis Eccleſiæ quæſita ejuſdem eſſe intelligantur, ne quando Jus Eccleſiaſticum imminuatur, curabit Sacerdos, ut de his, quæ ſuperemerit, & ad ipſius Eccleſiæ nomen *d* ſcripturas conficiat, & Eccleſiæ relinquat, alioqui ab ejus ordinatione diſcedet. Qui vero prætextu proprii e, vel alteni nominis fraudem facere voluerit, ſacrilegii crimen incurrat.

Relictum Sacerdoti pro anima, cenſetur relictum Eccleſiæ: ſecus eſt, ſi quid ei ſit relictum ſub onere fidei commiſſi. h. d.

§. 2. Sed & ſi non emerit, ſed pro anima quiſpiam intuitu Eccleſiæ Sacerdoti reliquerit, adhuc idem ſtatuendum erit. Congruit enim, ut quemadmodum Sacerdos habet, quod Eccleſiæ dimiſſum eſt, ita & Eccleſia id habet, quod relinquetur Sacerdoti. Si quid tamen per fideicommiſſum aut Sacerdoti, aut Eccleſiæ relictum fuerit, alteri poſtmodum profuturum, id inter Eccleſiaſticas facultates computandum non erit.

Bona quæſita Sacerdotibus intuitu Eccleſiæ, debent remanere apud Eccleſiam, nec de his poteſt quis teſtari: & quid contineatur nomine Eccleſiæ, h. d.

§. 3. Generaliter *f* igitur bona quælibet ob Eccleſiam acquiſita Sacerdotibus, ſive mobilia, ſive immobilia, poſt illorum obitum debent apud eandem remanere, nec ſuper his ullum de jure teſtamentum fieri poterit. Nomine autem Eccleſiæ, ubi Clericorum eſt collegium, non Epiſcopus, vel morientis Clerici ſucceſſor, ſed congregatio, communis intelligitur, quæ totam illarum curam, & Canonicam

a C. *fin. extr. de prec.* b c. *ad aures. extr. eod.* c c. *fin. ext. loco.* d c. *terrulas.* 12. q. 2. e c. 2. *ext. de feud.* f c. *fin. ext. de feud.* g c. *conſenſus. ext. eod.* h c. *Epiſcopi. ext. eod. tit.*

a C. 1. *extr. eod. tit.* b c. *ad quæſtiones extr. de rer. permut.* c c. *fin. de rer permut.* d 1. 2. *ext. eod.* e *cap. pervenit. ext. eod.* f c. *relatum. vel ſecundo. ext. de teſt.*

Digitized by Google

nonicam debet hebera diſtributionem. Ubi autem in locum defuncti unue tantum ſubſtituendus arit, is ea bone, velat & alie, diſpenſabit.

Clerici poſſunt maxime accedente juſta cauſa de bonis Ecclesiaſticis facere eleemoſynam. h. d.

§. 4. Licet autem Clerici nec de mobilibus ipſis teſtamentum conficere poſſint, conſuetudinie tamen aſt non improbetæ, ut de his pauperibus & religioſis locis, & his qui viventi ſervierint, ſive ſint conſanguinei, ſive extranei, aliqua juxta ſervitii meritum conferentur, non teſtamenti retione, ſed eleemoſynæ duntaxet intuitu *a*.

Poteſt quis tantum legare de bonis Eccleſiaſticis, quantum contulerit Eccleſiæ. h. d.

§. 5. Item ſi tantundem de proprii Juris facultate contulerit Eccleſiæ, quantum de Eccleſiaſticis bonis legeveeir, legatum ſuſtinebitur.

Clerici poſſunt teſtari de his, quæ acquiſiverint non intuitu Eccleſiæ. h. d.

§. 6. De his vero *b*, quæ cut peternæ ſucceſſionis, vel cognetionie intuita, ſeu conſanguineorum, vel emicorum manere, reſpecta non hebito ad Eccleſiam, ad Clericos pervenerint, libere teſtari poterunt.

Clerici ingenuo deficientibus ſucceſſoribus ab inteſtato ſuccedit in totum Eccleſia. h. d.

§. 7. Quod ſi deceſſerint inteſtati, nec aliqui fuerint inventi, qui jure cognationis Ipſis ſuccedere valeant, ſi ingenuie gaudeant natalibue, in integrum tunc Eccleſia ſuccedet, nec cuiquam ex rebus eorum aliquid præſumere licebit.

Bona ſervi promoti ad ſacros ordines ab inteſtato deſcedentis dividuntur in quatuor partes, ut hic. h. d.

§. 8. Si vero ſervus *a* ad ſacros ordines promotus, libertatem nectus fuerit, idemque poſtea deceſſerit inteſtatue, nihil olim dominus de bonis ejus vendicare poterit, ſed ejus peculium in quatuor partes dividetur, quarum una Epiſcopo, altera Eccleſiæ, tertia pauperibus eſſignabitur, quarta parentibus: & ſi non ſint capaces parentes, Epiſcopus eam recipiat, & in uſum Eccleſiæ diligenter diſtribuet.

a C. *ad hæc. extr. de teſt.* b *c. quia nos. extr. de teſt.*

a *Can. 2. extr. de ſucceſſ. ab inteſt.*

FINIS LIBRI SECUNDI.

INSTITUTIONUM JURIS CANONICI LIBER TERTIUS.

TITULUS PRIMUS. DE JUDICIIS, ET ILLORUM DIVISIONE.

Quid ſit Judicium, & quid cauſa. h. d.

RESTAT, ut videamus de Judiciis. Poteſt autem judicium ita deſcribi, JUDICIUM eſt diſcuſſio cauſæ, quæ rite ſit in foro coram Judice: CAUSA vero eſt origo negotii, & materia judicii.

Quæ ſint Judicia Secularia, & quæ Eccleſiaſtica. h. d.

§. 2. Summa diviſio judiciorum hæc eſt: quod aut ſunt ſecularia, aut Eccleſiaſtica. Judicia ſecularia ſunt, quæ coram Judice laico inter perſonas ſeculares exercentur: Eccleſiaſtica vero ſunt, quæ coram Judice Eccleſiaſtico inter perſonas Eccleſiaſticas agitantur. Duo enim ſunt, quibus principaliter orbis regitur *a*, Auctoritas ſacra Pontificum, & Imperialis ac regia poteſtas. Unde ſicut civilium legum non niſi civilis eſſe debet executor: ita etiam Eccleſiaſticarum Eccleſiaſticus Judex eſt adminiſtrator.

Laicus a Laico coram ſeculari Judice conveniri debet, niſi cauſa ſit ſpiritualis vel ſimilis: & literæ impetratæ ad Judicem Eccleſiaſticum non tenent.

§. 3. Laicus *a* ergo a Laico coram Judice ſeculari, non autem Eccleſiaſtico conveniendus erit: quod uſque adeo obtinet, ut etiamſi alteruter litigantium ab Apoſtolica ſede literas ad Eccleſiaſticum Judicem impetraverit, irritæ ſint & inanes. Si tamen cauſa ſit hujuſmodi, quæ ad Eccleſiaſticum forum pertineat, qualis eſt matrimonii, uſurarum, perjurii, & ſimiles, licet inter Laicos diſceptatio ſit, Judex Eccleſiaſticus adeundus erit. Idem juris eſt, ſi vel a ſeculari Judice juſtitia impetrari non poteſt, vel conſuetudo loci, vel miſerabilitas perſonarum Eccleſiaſticum Judicem compellendum ſuadeat.

Clerici habent privilegium, ne coram Judice laico conveniri valeant, cui non poteſt ullo pacto renunciari: In Judicem tamen Eccleſiaſticum non ſuum poſſunt conſentire, accedente conſenſu diœceſani. h. d.

§. 4. Pari *b* ratione tam Milevitanenſi, quam Carthaginenſi Concilio conſtitutum eſt, ne Clerici Clericos relicto ſuo Pontifice, ad publica judicia, ſub pœna depoſitionis & amiſſionis propriorum jurium pertrahant: cui beneficio, cum non ſit perſonale, ſed collegio Eccleſiaſtico

a C. *ſolicitæ extr. de majorit. & obed.*

a *Can. licet. & c. ſeq. extr. de foro compet.* b *c. ſi diligenti. extr. de foro compet.*

ſo indultum, pactionibus privatorum, aut juramento illicito derogari non poteſt. In Judicem tamen non ſuum, ſi in perſona ſit Eccleſiaſtica, & Epiſcopi diœceſani conſenſus acceſſerit, Clerici conſentire poterunt.

Actor ſequi debet forum rei. h. d.

§. 5. Quod ſi inter Clericum & Laicum contentio ſit, ut cognoſcamus, utrum Eccleſiaſticus, an ſecularis Judex cauſam dirimere debeat, diſpiciendum erit quis rei conventi partes ſuſtinet. Nam ſi Clericus, apud Eccleſiaſticum forum: ſi Laicus, apud ſecularem erit agitanda cauſa: cum *a* generale ſit, ut actor forum rei ſequatur. Cavendum *b* erit igitur Laico Judici, ne quoquo modo Clericum condemnet: quod ſi fecerit, ab Eccleſia, cui injuriam irrogare noſcitur, tam diu ſequeſtrandus erit, quouſque reatum ſuum cognoſcens, emendet.

Si delinquens captus prætendatur Clericus, utrum ita ſit, debet cognoſcere Judex Clericus vocato Judice ſeculari. h. d.

§. 6. Dubitari tamen contigit, ſi Judex Laicus a delinquentem captum detineat, & ſi is ſe Clericum aſſerens, ad curiam Eccleſiaſticam remitti poſtulet, vel illum curia ipſa Eccleſiaſtica tanquam Clericum repetat, ſi Judex Laicus illum eſſe Clericum inficiatur, & propterea minime remittendum contendat, quis ſit hujus dubitationis legitimus futurus Judex. Et cum de re Eccleſiaſtica & ſpirituali ſit controverſia, ad Judicem Eccleſiaſticum hujuſmodi cognitio pertinebit. Judex tamen ſecularis, vel alius, cujus intereſt, dum res hujuſmodi cognoſcitur, vocandus erit.

Delinquens captus habitus pro Clerico, ſtatim debet reſtitui Judici Eccleſiaſtico. h. d.

§. 7. Sed ſi notorium fuerit, vel fama publica extiterit, reum captum talem eſſe Clericum, qui hujuſmodi privilegio gaudere debeat, aut ipſe pro Clerico communiter habeatur, ſtatim ante ullam de Clericatu cognitionem Eccleſiaſticæ curiæ reſtituendus erit.

Talis quis præſumitur, in quali habitu reperitur aliquandiu converſatus & captus. h. d.

§. 8. Idem *d* dicendum erit, ſi ante deprehenſionem pro Clerico publice ſe gerens, tonſuram & clericales veſtes deferens deprehenſus fuerit: donec enim contrarium non conſtiterit, talis, qualem eum demonſtrat habitus, præſumendus erit.

Ex actu momentaneo non tollitur præſumptio orta ex actu habente tractum temporis. h. d.

§. 9. Aliud *e* obſervandum, ſi antequam deprehenderetur, publice ſe pro Laico gerebat, & quaſi Laicus communiter habeatur: nam quanquam deprehenſionis tempore in habitu clericali repertus fuerit, ob præſumptionem, quæ adverſus captum ex præcedenti laicalis habitus delatione orta eſt, non ante reſtituendus erit, quam de clericali titulo fidem fecerit: interim tamen quivis proceſſus Judicis penitus conquieſcet.

Secunda Judiciorum diviſio, quod quædam ſunt ordinaria, & quædam extraordinaria: & quis ſit Judex ordinarius. h. d.

§. 10. Eſt & alia diviſio judiciorum: nam Eccleſiaſticorum quædam ſunt ordinaria, quædam vero extraordinaria, ſive delegata. Judicium ordinarium eſt, quod coram Judicibus ordinariis exercetur. Ordinarius Judex eſt, qui ſuo jure, vel ſuperioris beneficio, univerſalem juriſdictionem exercere poteſt, ut Epiſcopus, Archiepiſcopus, Legatus, & ſimiles. Conſtituitur autem a Lege, vel Principe, Conſuetudine, vel Univerſitate. Igitur cum Epiſcopus in tota ſua diœceſi juriſdictionem ordinariam noſcatur habere, poterit in quolibet loco ſuæ diœceſis non exempto, per ſe, vel per alium, pro tribunali ſedere, & ea quæ ad ipſius ſpectant officium, libere exercere, & cum opus fuerit, auxilium publicum implorare *a*.

Quid ſit judicium extraordinarium, & quid Judex delegatus. h. d.

§. 11. Extraordinarium ſive delegatum judicium eſt, quod coram Judice delegato exercetur. Judex delegatus eſt is, cui ab eo, qui demandare poteſt, cauſa committitur.

Non ſolum Princeps, ſed etiam alii Ordinarii poſſunt delegare, licet delegatus a Principe ſit magis privilegiatus. h. d.

§. 12. Poſſunt autem juriſdictionem mandare, non ſolum Princeps, verum etiam alii ordinarii. Is tamen, cui a Principe mandatur, cæteris longe præſtat: nam & alteri ex cauſa ſubdelegare, niſi illius electa fuerit induſtria *b*, renitentemque compellere, & propriam ſententiam exequi *c*, & contra ipſum ordinarium procedere poteſt, quæ in cæteris delegatis non obtinent.

Delegatus a Principe regulariter non poteſt quem citare, ut compareat perſonaliter. h. d.

§. 13. Non *d* tamen in civili judicio alterutri parti, ut coram ſe perſonaliter compareat, jubere poterit: niſi vel mandatum ad hoc ſpeciale receperit, vel niſi pro veritate dicenda, vel pro juramento calumniæ exhibendo, vel alia juris neceſſitas partes coram exigat ſpecialiter præſentari.

Delegatus a Papa non ſubdelegat, niſi perſonis hic enumeratis. h. d.

§. 14. Sed nec omnibus promiſcue vices ſuas demandare poterit *e*, ſed illis duntaxat, quibus auctoritate literarum ſedis Apoſtolicæ, vel Legatorum ejuſdem cauſæ committuntur, hoc eſt, non niſi dignitate præditis, aut perſonatum obtinentibus, vel Eccleſiarum cathedralium Canonicis.

Poteſt una cauſa etiam pluribus delegari, & ſi in reſcripto non fuerit adjecta clauſula: quod ſi omnes; non valebit proceſſus, niſi ſimul procedant: ſecus, ſi talis clauſula fuerit adjecta: quo caſu procedere poterunt, ſi conſtet aliquos non poſſe, vel nolle intereſſe. h. d.

§. 15. Item mandari poteſt juriſdictio, tam uni, quam pluribus, certis tamen: ſed ſi pluribus mandata ſit, non adjecto eo, *Quod ſi omnes intereſſe nequiverint, vel noluerint, reliqui exequantur*, niſi ſimul omnes conjunctim proceſſerint, quicquid aliqui fecerint, nullam juris habebit efficaciam. Plane ſi is, qui intereſſe non poteſt, vel Conjudici ſuo, vel alii vices ſuas commiſerit, perinde res accipienda eſt, atque ſi omnes ſimul procedant. Aliud juris eſt, ſi illud adjectum ſit. Nam nec impeditorum collegarum ſubdelegatos admittere cogendi erunt, & quod pars illorum fecerit, ratum habendum erit. Hoc tamen ita demum obtinebit, ſi reliquis procedere volentibus, quoſdam vel intereſſe non poſſe, vel omnino nolle legitime conſtiterit: alioqui procedentes nihil agent.

Si unus ex pluribus delegatis negotium inchoaverit, alii non poſſunt ſe intromittere; niſi ex cauſa. h. d.

§. 16. Porro uno illorum commiſſum negotium inchoante, alii ulterius ſe intromittere non poterunt, niſi aut infirmitate, vel alia juſta cauſa illum, qui cauſam tractare inceperit, contigerit impediri, aut idem nollet, vel dolo malo meo procedere recuſaret.

Juriſdictio perpetuata per unum, intelligitur perpetuata quoad omnes. h. d.

§. 17 Juriſdictione *f* vero per unum vivo mandatore perpetuata, quoad omnes condelegatos Judices perpetuata intelligitur.

Delegatus debet diligenter ſervare fines mandati, & cum quid committitur, cenſentur omnia commiſſa, per quæ pervenitur ad illud. h. d.

§. 18. Sed ſi uni, ſive pluribus, ſive a Principe, ſive ab alio mandata fuerit juriſdictio, mandati forma dili-

a *Con. cum ſit. extr. de foro compet.* b *c. cum quæſtio. d. tit.* c *c. ſi Judex. de ſentent. excomm. in 6.* d *d. c. ſi Judex. §. idem. de ſentent. excomm. in 6.* e *d. c. ſi Judex. §. non ſit. de ſentent. excom. in 6.*

a *C. 1. in fin. extr. de off. ord.* b *c. fin §. pen. extr. de off. deleg.* c *c. ſignificaſti. ext. d. tit.* d *c. 1. de jud. in 6.* e *c. ſtatutum. de reſcrip. in 6.* f *c. cum plures. in fin. de offic. deleg. in 6.*

Digitized by Google

genter cuſtodienda erit: nec aliquid contra quam ſibi mandatum fuerit, delegatus tentare audebit. Plane juriſdictionem impedientes, vel in judicium venire detrectantes, delegatus a Principe Eccleſiaſtica diſtrictione, etiam ſi literæ commiſſionis id non contineant, coercere poterit, vel pro delicti & cauſæ qualitate, ſecundum arbitrium ſuum, ſi certa pœna a Canonibus non exprimatur, mulctare: quia ea eo, quod alicui cauſa committitur ſuper omnibus *a*, quæ ad cauſam ipſam ſpectare noſcuntur, plenam recipit poteſtatem.

Rationabiles exceptiones admittet delegatus, niſi verba reſcripti ſonent in contrarium. h. d.

§. 19. Rationabiles *b* quoque & honeſtas exceptiones, & a juris æquitate non abhorrentes, licet id expreſſe mandato non comprehendatur, admittet: niſi, quod nullæ debeant exceptiones admitti, litteris expreſſum fuerit.

Delegatus habet juriſdictionem etiam in eum, in quem fuit facta alienatio poſt impetratum reſcriptum, licet reſcriptum de eo non faciat mentionem. h. d.

§. 20. Sed *c* etſi literas adverſus Titium ab Apoſtolico impetraveris, & is, ut mandatum eludat, antequam literæ ad Judicem datum perveniant, vel etiam poſtea antequam citetur de poſſeſſione, de qua controverſia vertitur, commutationem fecerit, eum qui in poſſeſſionem ſeſe ingeſſerit, poterit delegatus cogere, ut coram ſe juris pareat æquitati: nec, quod reſcriptum contra Titium impetratum fuerit, opponi poterit. Generaliter enim omnis venditio, ceſſio, & alienatio judicii mutandi cauſa facta, utroque jure prohibetur: alias delegata juriſdictio ad perſonas reſcripto non comprehenſas, etiam ipſis volentibus, prorogari *d* non poteſt.

Mandatum Apoſtolicum ex cauſa poteſt executioni mandari, etiam in alio loco ab expreſſo in mandato. h. d.

§. 21. Simili ratione ſtatutum *e* eſt, ut ſi is, per quem ab Apoſtolica ſede certo loco inquiſitio, vel quid aliud expediri mandatur, ob illius potentiam, vel malitiam, contra quem inquiri, vel procedi mandatur: vel fautorum ejus eo loco ſecure mandatum executioni mandari nequeat, ad id exequendum locum ſecurum & idoneum eligere valeat, ne quis ſcilicet ex proprio dolo, vel fraude commodum reportet. Quinimo idem faciet, ſi alia probabilis cauſa ſubſit, propter quam in loco decreto perfici commode nequeat, quod mandatur: ne tali prætextu impediri contingat mandatum Apoſtolicum, vel differri.

Delegatio ſolvitur revocatione juriſdictionis re integra. h. d.

§. 22. Solvitur autem delegatio multis modis: puta revocatione, morte, impotentia delegati, executione ſententiæ, propria pronunciatione, temporis fluxu, recuſatione. Revocatione, cum is *f*, qui mandavit juriſdictionem, antequam is, cui mandata fuerit, ea uti cœperit, mandatum revocat: cum eo caſu juriſdictio in eum efficaciter tranſiſſe non cenſeatur.

Morte tam delegantium, quam delegatorum ſolvitur delegatio: & ſi unus ex pluribus delegatis moriatur, adhuc ſolvitur delegatio, niſi aliud expreſſum ſit in reſcripto, vel ſub nomine dignitatis facta ſit delegatio. h. d.

§. 23. Morte extinguitur delegatio, tam ejus qui mandavit, ſi re integra deceſſerit, quam etiam eorum qui delegationem ſuſceperunt: quod quidem adeo obtinet, ut ſi pluribus Judicibus datis unus rebus eximatur humanis, delegatio etiam quoad ſuperſtites expiret: niſi aliud in delegatione comprehenſum fuerit, aut ſub dignitatis nomine, non proprio facta fuerit.

Mors & abſentia æquiparantur re non integra. h. d.

§. 24. Quæſitum eſt, ſi ab Apoſtolica ſede datus Judex, quoties eum abeſſe *a* contigerit, vices tibi ſuas commiſerit an ſi is rebus eximatur humanis, commiſſum tibi negotium libere valeas diffinire? & cum tunc quoque cenſeatur abeſſe, reſcriptum eſt, ſi illo vivente juriſdictione uti cœperis, poſſe te non ſecus, ac ſi is viveret, & abeſſet, in negotio procedere. Idem juris eſt, ſi tibi vices ſub ea forma committat, donec eas revocandas duxerit.

Delegatio perimitur impedimento delegati, tam juris quam facti. h. d.

§. 25. Sed etſi delegatus mortuus quidem non fuerit, ita tamen impediatur, ut omnino delegationis negotio intereſſe non poſſit, extinguitur delegatio. Impedimentum autem intelligitur, tam juris, quam facti. Juris, ut *b* ſi infamia factus, aut alio legitimo impedimento detentus fuerit. Facti, ut ſi inevitabili neceſſitatis articulo, puta infirmitate præpediatur.

Juriſdictio delegati a Principe expirat per executionem ſententiæ. h. d.

§. 26. Idem juris eſt, ſi delegatus a Principe per ſe *c* per alium ſententiam executioni mandavit, vel mandari præcepit. Tunc enim ejus juriſdictio ceſſat, quia ſemel eſt officio ſuo functus.

Si Judex delegatus pronunciat ſe Judicem incompetentem, expirat juriſdictio. h. d.

§. 27. Item *c* ſi Judex delegatus interloquendo pronunciaverit ſe ſuper aliqua cauſa procedere non debere, uſque adeo juriſdictionem amittit, ut etiam ex litigatorum conſenſu illam reaſſumere non poſſit.

Si in reſcripto tempus apponatur, tranſacto termino expirat juriſdictio. h. d.

§. 28. Sed *d* & cum cauſa intra certum terminum decidenda committitur, termino tranſacto mandatum expirat, niſi tempus communi partium conſenſu prorogatum fuerit. Terminus autem tunc incipit currere, cum Judices literas recepiſſe contigerit.

Poteſt quis conveniri vigore literarum poſteriorum, etiam non facientium mentionem anteriorum, quas adverſarius impetravit, ſed per annum non fuit uſus. h. d.

§. 29. Non abſimili ratione conſtitutum eſt *e*, ut ſi quis Apoſtolicas literas impetrans infra annum, poſtquam Judicum copiam habuerit, dolo, vel negligentia eis uti diſtulerit, auctoritate poſteriorum literarum, quas poſtea forſan ejus adverſarius impetraverit, conveniri valeat, licet in poſterioribus nulla mentio de prioribus habeatur.

Recuſatione extinguitur delegatio, cum Judex datus ſuſpectus putatur & pronunciatur. h. d.

§. 30. Recuſatione quoque extinguitur delegatio: quod eo caſu accidit, quo Judex datus altero litigatorum petente, ob probabilem aliquam ſuſpicionis cauſam ab judicio removendus pronunciatur: utpute *f*, ſi Judex datus dicatur dominus litigantium, aut conſanguineus, aut advocatus, aut cum altero immodicam contraxiſſe familiaritatem, aut ab eodem in alia cauſa partem appellaſſe, aut nondum Judicem ad legitimam ætatem perveniſſe.

Qualiter cognoſcatur & expediatur cauſa ſuſpicionis: h. d.

§. 31. Recuſationis autem cauſa varie cognoſcitur *g* a nam ſi contra unum ex duobus ab Apoſtolica ſede delegatis ſuſpicionis cauſa proponatur, ſiquidem illa clauſula appoſita ſit, *Quod ſi ambo intereſſe non poſſunt, alter in cauſa procedat*: curam non recuſato conjudice expedienda erit. Ubi vero non eſt dicta clauſula in reſcripto, debet ſuper hoc ad arbitros recurſus haberi, prout Grego-

Ooooo riana

a *Can præterea. in fin. extr. dict. tit.* b *Can. ex parte. Cl. a. extr. de offic. deleg.* c *can. 1. & 2. extr. de alien. jud. mut.* d *c. porro. in fin. extr. de offi. del.* e *can. ſtatuimus. de offic. del. in 6.* f *can. quamvis. de offic. del. in 6.*

a *C. ſi delegatus. de off. del. in 6.* b *c. ſciſcitatus extr. de reſcript.* c *c. ſignificantibus. extr. de off. deleg.* d *c. de cauſis. extr. de off. del.* e *can. ſi autem. & c. plerumque. extr. de reſcript.* f *c. cauſam quæ. & can. inſinuante. extr. de off. deleg.* g *c. ſi contra. de off. deleg. in 6.*

riana conſtitutione latius continetur. Cum autem delegatus Epiſcopi recuſatur, recuſationis cauſa coram Epiſcopo probanda erit, licet coram ipſo, qui recuſatur, ſit allaganda.

Judicium ſummarium eſt, in quo ſubtili ordinis judiciarii obſervatione prætermiſſa proceditur. Ordinarium & ſolenne eſt, in quo ſeries judiciariæ telæ obſervatur. h. d.

§. 32. Rurſus judiciorum tertia diviſio hæc eſt, quod quædam ſunt ſummaria, quædam ordinaria & ſolennia. Summaria ſunt, in quibus ſubtili & ſolenni ordinis judiciarii obſervatione prætermiſſa proceditur: ut ſunt *a* cauſæ electionum, proviſionum, matrimonii, uſurarum & ſimiles, in quibus nec ſolennis libelli porrectio, nec litis conteſtatio eſt neceſſaria, ſed ſimpliciter de plano ſine ſtrepitu ac figura judiciali proceditur. Itaque de his Judex, etiam tempore feriarum ob hominum neceſſitates indultarum cognoſcet, & litem, dilationes amputando, exceptiones, & appellationes dilatorias & fruſtatorias repellando, quanto poterit, faciet breviorem, prout hæc duabus Clementis luculentiſſimis Conſtitutionibus latius continentur. Judicium ordinarium & ſolenne eſt, in quo exquiſito & ſolenni juris ordine ſervato proceditur: nempe, libellum porrigendo, litem conteſtando, & alia faciendo, de quibus infra latius viſuri ſumus.

TITULUS II.
DE PROCURATORIBUS.

Judicia exercemus per nosmetipſos, & per procuratores, vel ſyndicos: & quot procuratorum ſpecies. h. d.

EXpoſitis generibus judiciorum, conſequens nunc eſt, ut videamus, per quas perſonas illa exerceri poſſint. Exercemus igitur judicia non ſolum per noſmetipſos, verum etiam per procuratores noſtros, aut ſyndicos. Procurator eſt, qui aliena negotia mandato domini, vel quaſi domini adminiſtrat. Syndicus *b* eſt univerſitatis defenſor, & procurator. Porro procuratorum duæ ſunt ſpecies: alii enim dantur ad judicia, alii ad negotia extra judicium explicanda.

Procurator conſtitui poteſt paterfamilias, & filiusfamilias: & ad negotia poteſt procurator conſtitui, qui natus eſt annos XVII. ad judicium ſolum natus viginti quinque. h. d.

§. 2. Poteſt autem ad judicia non ſolum paterfamilias, verum etiam filiusfamilias *c* nullo intercedente patris conſenſu, fieri procurator, ſi legitimam ætatem complevarit. Licet enim quis poſt XVII. annum procurator ad negotia licite conſtituatur, ad judicia tamen, niſi major XXV. annis fuerit, conſtitui non poterit.

Natus annos XIV. poteſt eſſe in judicio ſuper cauſis ſpiritualibus per ſe, & per procuratorem, non obſtante patria poteſtate. h. d.

§. 3. Aliud *d* tamen juris eſt in principali: nam ſi is ad quartum decimum ætatis annum pervenerit, in cauſis beneficialibus, & aliis ſpiritualibus, necnon ab iiſdem dependentibus, ad agendum, defendendumque per ſe, vel procuratorem, paſſim admittendus erit, atque ſi vigeſimum quintum ætatis annum natus eſſet, nec *e* ulla patriæ poteſtatis, vel voluntatis erit habenda ratio: quamquam alias regulariter filiusfamilias ſine patris aſſenſu in judicio eſſe non poſſit.

Quomodo ſit agendum, ſi minor quatuordecim annis in cauſis ſpiritualibus in judicio eſſe velit. h. d.

§. 4. Quod ſi *f* quartum decimum annum natus non fuerit, in hujuſmodi cauſis nec agere, nec defendere per ſe poterit, ſed vel per Epiſcopum, vel ejuſdem officialem ad has lites curator ſibi dandus erit: vel ſi major infante fuerit, cum auctoritate alterius eorundem procuratorem conſtituere poterit.

Delegatus ſedis Apoſtolicæ in cauſis quæ agitantur coram ſe pro minori quatuordecim annorum poteſt eidem curatorem dare, vel auctoritatem conſtituendi procuratorem. Et omnis qui non prohibetur, poteſt eſſe procurator. h. d.

§. 5. Quinetiam *a* Apoſtolicæ ſedis delegatus, & ab eodem ſubdelegatus ad eas duntaxat cauſas, quæ coram ipſis ventilandæ fuerint, vel curatorem dare, vel procuratoris conſtituendi auctoritatem præſtare poterunt. Conſtitui autem poterit non ſolum Clericus, verum etiam Laicus. Regulariter *b* enim omnis, qui non prohibetur, ad procuratoris officium idoneus habetur.

Si duo dati ſint procuratores in ſolidum, occupantis erit melior conditio, niſi in mandato ſit comprehenſum contrarium: quo caſu ſolum altero non valente, vel nolente proſequi, poterit inchoatum negotium ſuſcipere, niſi is, qui non proſequitur, alium ſubſtituerit. Si non ſint dati in ſolidum, unus ſine alio procedere non poterit. h. d.

§. 6. Et tam unus, quam plures poſſunt in una cauſa conſtitui procuratores. Si tamen *c* duo ſimul, non adjecto quod in ſolidum ſint procuratores, conſtituantur, unus ſine altero non admittatur: ſecus, ſi ſint in ſolidum conſtituti: tunc enim illius melior erit conditio, qui per litis conteſtationem negotium primus occupaverit. Et dominus litis ſactus alterum excludet, niſi conſtituens dixerit, quod occupantis conditio melior eſſe non deberet. Tunc enim ſi eum, qui occupavit, aut legitime impediri contingat, aut proſequi forte nolit, poterit alter negotium ab alio inchoatum ſuſcipere ac perficere, dum tamen ab alio alius non fuerit ſubſtitutus.

Procurator conſtitutus etiam ad ea, quæ ſpeciale mandatum exigunt, non poteſt explicere ea, quæ exigunt mandatum ſpeciale, niſi in procuratorio ſit facta expreſſio aliquorum articulorum ſpeciale mandatum exigentium: quo caſu etiam non expreſſos articulos poterit exequi procurator. h. d.

§. 7. Sed ſive unus ſit procurator, ſive plures, fines mandati diligenter cuſtodiendi erunt, uſque adeo ut ſi generaliter *d* quis ad omnia, etiam ſpeciale mandatum exigentia conſtitutus procurator fuerit, ex vi generalitatis hujuſmodi ad aliquem articulum, in quo mandatum ſpeciale exigitur, admitti non debeat, niſi clauſulam generalem quorundam articulorum ſpeciale mandatum exigentium ſubſequatur expreſſio, puta tranſactionis, & jusjurandum deferendi. Tunc enim non expreſſos caſus mandatum complectatur.

Mandatum non complectitur majora, quam ſint in procuratorio expreſſa. h. d.

§. 8. Crimina tamen, vel defectus in perſonam electi, ſive ejus, cujus favore, vel facienda, vel jam facta eſt proviſio non hujuſmodi generalitatis, vel expreſſionis obtentu, opponendi facultas competit, niſi ſuper hoc aliud in mandatis habeat. Nam hujuſmodi generale mandatum graviora, vel majora, quam in ipſo procuratorio ſint expreſſa, non complectitur.

Procuratori ad negotia liberum eſt quandocunque ſubſtituere. Procuratori vero ad judicia ſubſtituitur ſolum in caſibus hic expreſſis. h. d.

§. 9. Sed & illud non eſt omittendum, quod licet procuratori ad negotia *f* liberum ſit alium quandocunq; conſtituere, judiciario tamen *g* minime id concedi, niſi aut lis fuerit conteſtata, vel in rem ſuam datus ſit, vel a domino ſubſtituendi fuerit conceſſa poteſtas: quo caſu etiam non expreſſam perſonam poterit in procuratorem eligere.

a *Cl. II. de jud. & Clem. ſæpe, de verb. ſignif.* b *extr. de ſyndic.* c *can. qui generaliter. §. 1. & ſeq. eod. tit. in 6.* d *can. fin. de judic. in 6.* e *can. fin. §. in hujuſmodi. de judic. in 6.* f *can. fin. §. ſi vero de jud. in 6.*

a *C. fin. §. delegatus. de jud. in 6.* b *can. eod. tit. in 6.* c *c. ſi duo. eod. tit. in 6.* d *c. qui ad agendum. eod. tit. in 6.* e *Clem. 2. eod. tit.* f *can. 1. §. fin. eod. tit. in 6.* g *d. can. 1. §. licet. d. tit. in 6.*

Regulariter in cauſis criminalibus non poteſt intervenire procurator. h. d.

§. 10. Non tamen in omni judico procorator intervenire poteſt. In criminalibus *a* anim cauſis neque accuſator, naque accuſatus, oiſi per ſeipſoe impetare, vel defendere permittantur, niſi *b* vel ab illuſtri propulſanda ſit injutia, aut rei cantumacia ſit excuſanda, vel contra accuſatorem ſit excipiendum, aut da levi crimioe tractetor, aut ſi de gravi agendum ſit, civiliter agatur.

Clerici & Monachi non poſſunt eſſe procuratores niſi propriæ Eccleſiæ urgente neceſſitate, & ſuperioris juſſu. h. d.

§. 11 Sed nec omnee ad procuratoris officium temere admitti debent. Ideoque Epiſcopne, & univerſi Sacerdotes, cum ad ſolam Dei laudem, prioremque operum actionee ſint conſtituti, ab hojuſmodi miniſterio excludendi erant. Idem quoque obtinet in Monachis *c*: nam & illos, cum ſolitariam vitam degere profiteantur, a forenſi ſtrepitu, ac litigiis ſammoveri convenit. Plane monaſterii exigente utilitate *d*, vel neceſſitate, & Abbatis accedente imperio, ad procurationis *e* officium accedere minime prohibentur.

Clerici regulariter coram ſecularibus Judicibus poſtulare non poſſunt. h. d.

§. 12. Poſtulandi *f* quoque officiom Clericis, qoi ſtipendiis ſuſtentantur Eccleſiaſticis, coram ſecalari Judice in ſecularibus negotiis interdicitur, niſi propriam cauſam, vel Eccleſiæ ſuæ proſequuti fuerint, vel *g* niſi ногente neceſſitate pro conjunctis, aut miſerebilibus perſonis poſtulare velint.

Excommunicati nec proprio nomine, nec alieno poſſunt eſſe in judicio, niſi ad defenſionem. h. d.

§. 13. Hi vero, qui excommunicationis vinculo innodati ſunt *h*, oon ſolum procuratorio nomine in judicio intereſſe oon poſſunt, verum etiam nec proprio: actoia tamen impugnante, excommunicato reo legitimæ defenſionis copia non eſt adimenda.

Procurator univerſitatis, in qua ſunt excommunicati, non poteſt a judicio repelli, niſi tribus caſibus. h. d.

§. 14. Sed belle dubitari contigit, an univerſitatis *i* alicujus procurator ex eo repelli debeat, quod majores, & jurati per quoe eadem univerſitas regitur, tempore, quo injunctum fuit procurationis officium, erant excommunicationis ſentantia innodati, quaſi & ille repelli debeat, cujus non recipiuntur auctores? Et reſponſum eſt, hujuſmodi procuratorem non repellendum, niſi vel illi ipſi ex communicati in literis procurationis eſſent expreſſi, vel alias eorum auctoritate procurationis inſtitutio facta fuiſſet, aut ipſe univerſitas excommunicationis conſcia ſimul cum eis eundem procuratoram conſtituiſſet.

Procurator revocari poteſt expreſſe, & tacite, puta, ſi dominus per ſe incipiat cauſam tractare. h. d.

§. 15. Tamdiu autem durat quis procurator, quamdiu is, qui eum conſtituit, revocat, ſive expreſſe, ſive etiam tacite. Unde *k* ſi tu Titium ſimpliciter procuratorem conſtitueris, iſque in judicio procuratorio nomine eſſe cœperit, deinde tu, ſive ante litem conteſtatam, ſive poſt, ad cauſam ipſam venias, non ut ipſi aſſiſtas, ſed ut cauſam eandem tractes, tractando cauſam Titium procuratorem revocare cenſeris: niſi quod non animo revocandi faciae, vel expreſſe proteſſus fueris, vel ex aliquibus appareat conjecturis.

Actus præcedens ſubſequentem limitat & interpretatur. h. d.

§. 16. Sed ſi eundem Titium ſub ea forma *l* quoties te abeſſe contigerit, procuratorem conſtitueris, & poſtmodum per te ipſam cauſam tractes, non propterea tamen procuratorem revocare videris. Quinimo Titius, quandocunque abeſſe te contigerit, procuratoris aſſumet officium.

Procurator ſi ſubſtituit, non poteſt ſubſtitutum revocare, niſi & revocandi habeat poteſtatem. Et procurator qui ſubſtituit in una cauſa, non prohibetur in aliis ſe intromittere. h. d.

§. 17. Hæc autem de revocatione domini ſunt intelligenda. Nam ſi *a* procuratore tuo *a* alius procurator legitime ſubſtituatur, poſt mandatum ſuſceptum etiamſi ab ſubſtitutus uſus non fuerit, ab illo revocari, niſi etiam poteſtas revocandi fuerit eidem conceſſa, non poteſt. Sed ſi, cum ad plures, vel ad omnes cauſas Titium generaliter procuratorem conſtituiſſes, is in una vel in altera ſubſtituerit, in reliquis procuratoris officium exercere minime prohibetur.

Acta cum procuratore revocato, donec ignoretur revocatio, tenent. h. d.

§. 18. Ad hæc etiam admonendi ſumus, quod ſi ignorante Judice, vel adverſario *b* poſt conteſtatam litem mandatum revocatum fuerit, ratum eſſe debet judicium, in quo quis poſt ignoratam revocationem quaſi procurator verſatus fuerit.

Matrimonium contractum per procuratorem revocatum non tenet, licet revocatio non venerit ad notitiam partium. h. d.

§. 19. Non ſic tamen in matrimonio ſtatuitur *c*: nam ſi procurator ad contrahendum ſpecialiter conſtitutus, antequam contrahat, a domino revocatus fuerit, contractum poſtmodum matrimonium, licet tam procurator, quam ea, cum qua contraxit, revocationem hujuſmodi penitus ignoraverint, nullius momenti penitus exiſtet: cum illius conſenſus defecerit, ſine quo firmitatem habere non potuit.

Acta Judicis poſt revocationem procuratoris non ignoratam non tenent. h. d.

§. 20. Quod ſi ſcientibus Judice *d* & parte mandatum revocatum fuit, & nihilominus eſt in judicio proceſſum per procuratorem revocatum, tam alia acta, quam ipſa ſententia nullum afferet domino præjudicium: cum falſi procuratoris exceptio non ſolum ante ſententiam, verum etiam poſtea poſſit objici, qua probata judicium prorſus nullum redditur.

Refutatio mandati non impedit refutantem acceptare, ſi mandans perduret in voluntate mandandi. h. d.

§. 21. Non *f* idem jure ſtatuetur in eo, qui abſens procurator conſtitutus præſentatum ſibi mandatum ſuſcipere nolle dixerit. Is enim refutatione hujuſmodi nequaquam obſtante, quamdiu conſtituens in eadem voluntate perſtiterit, ad libitum mandatum acceptare poterit.

Receptio inſtrumenti, & cautio domini operantur, quod procurator non poſſit renunciare mandato, ſed tenetur defendere. h. d.

§. 22. At *g* literis, vel inſtrumento, quibus te aliquis in cauſis ſuis procuratorem conſtituens, pro te debito modo cavit, ſimpliciter nulla facta proteſtatione, a te ſcienter receptis, non potes poſtea recuſare illius defenſionem: imo cogi poteris illam defendere in omnibus cauſis, & negotiis, ad quæ prædicta inſtrumenta, ſeu literæ ſe extendunt: cum per hoc ad omnia tuum præſtitiſſe videaris aſſenſum.

Morte conſtituentis expirat mandatum, interdum etiam re non integra. h. d.

§. 23 Morte quoque conſtituentis definit quis eſſe procurator, quod interdum obtinet etiam re non integra. Nam *b* ſi Prælatus, vel Rector te pro beneficio ſoo, vel Eccleſia procuratorem conſtituat, & tu vivente illo litem conteſta-

a C. *in crimina*. 5. *q*. 3. *gl*. 1 *in c. veniens. extr. de accuſ*. b *c. abſens*. §. *ult*. 3 *q*. 9. c *Extr. ne Cler. vel Monach*. d *cons. Mona* b 16. *quæſt*. 1. e *Clem*. 3. *eod tit*. f *can*. 1. *eat. de poſtul*. g *c fin. extr. de poſtul*. h *c. intelleximus. extra. de jud*. i *c. fin. eod. tit. extr*. k *c. ſi quem*. §. *ſetus. eod. tit. in* 6. l *c. ſi quem. in princ. eod. tit. in* 6.

a C. *is qui. de procur. in* 6. b *c. mandate. extr. eod. tit*. c *fin*. § *fin. de procur. in* 6. d *c. inſinuatione. & ſeq. extr. eod. tit*. e *c. in noſtra. eat. de procur. in* 6. f *c. licet is. eod. tit. in* 6. g *Clem*. 1. *eod. tit*. h *Clem. fin. eod. tit*.

Digitized by Google

illo litem conteſtatus fueris, aut negotium aliter ettigeris, poſt mortem temen illiue, etiam quoed cœpte, procuratot eſſe deſinie.

TITULUS III.
DE PACTIS, ET TRANSACTIONIBUS.

Metu judiciorum interdum devenitur ad pacta, ad transactiones, & ad compromiſſa. h. d.

CONſequens nune eſt, ut videamue de ſerie, & actis ipſorum judiciorum. Sed quia interdum accidit, ut judiciorum metu litigeturi ad pecta, & tranſeɛtiones venient, aut ad arbitros declioent, ideo prius paucis de his diſpiciemus.

Pacta ſunt ſervanda, & per ea etiam indultis Apoſtolicis derogari poteſt. h. d.

§. 2. Et quidem pacte inter quoſeunque, quacunque de re inita, regulariter ſuam habere debent firmitatem: oeque enim quiſquem, ut divinum monet oreculum, ea quæ de lebiis ſuis procedunt, irrita ſacera debet. Quod quidem uſque adeo obtinet, ut Apoſtolicie etiam indultis pactum deroget. Inde *a* cum mooaſterio ab Apoſtolica ſede libera ſepultura conceſſa eſſet, pactumque eſſet cum Rectore parochialie Eccleſiæ, ne parochiani ipſiue ed ſepulturam reciperentut, reſponſum eſt, in dicto monaſterio ſepeliri eligentes, obſtaota conveotione, voti fieri non poſſe compotee.

Pactum, per quod filia dotata renunciat hæreditati paternæ, juramento vallatum, tenet. h. d.

§. 3. Eodem etiam ſpectat *b*, quod pactum a filia, dum nuptui traditur, cum patre factum, ut dote contenta, ad bona paterna nullum habeet regreſſum, ſi juremento vallatum ſit, licet lege civili improbetur, ſervari debeat: cum tele pectum non vergat in æternæ ſelutis diſpendium.

Pactum, quod tendit ad periculum animæ, non ligat. h. d.

§. 4. Quod ſi ſervatum in animæ tendet detrimantum *c*, quia forte ſit pectum de re turpi, veluti quod poſt mortem Titii Clerici, Sejus in beneficio ſuccedat: vel aliter de jure, vel de facto ſit impoſſibile, nullam inducet obligationem.

Tranſactiones, quæ non ſunt juri contrariæ, ſervari debent & partium juribus derogant. h. d.

§. 5. Tranſactiones *d* quoque ſimilem jarie firmitatem obtinent, uſque adeo ut juribue omnibue, quæ partibue, aut obtentu præſcriptionie, aut privilegii, ſeu quocunque modo ſuffragari poterant, viree adimant. Sed & hoc de illis tranſectionibus intelligere nos oportet, quæ non ſunt juri contrariæ. Alioqui ſi aut ſuper re ſacra *e*, & litigioſe, aut in cauſa matrimooii interpoſitæ ſint, nullum robur obtinent.

TITULUS IV.
DE ARBITRIS.

Qui ſint proprie Arbitri. h. d.

ARbitri *f* dicuntur proprie, qui nullam poteſtetem habentes, conſenſu litigantium io Judices eliguntur, io quos compromittitur, ut eorum ſententiæ ſtetur.

Tam in Judicem ordinarium, quam delegatum poteſt compromitti. h. d.

§. 2. Sed etſi qui legitimem in partee poteſtetem habeent, ab eiſdem tamen in arbitros eligi poterunt. Quod non ſolum de eie intelligendum eſt *g*, qui ordinariem exercent juriſdictionem, verum etiam de his, qui delegatam tantum obtinent.

a C. 1. *de pact. in* 6. b *c.* 2. *de pact. in* 6. c *c. fin. extra. de pact.* d C. *c. ext. de tranſ.* e *c. conſtitutus. & c. fin. ext. de tranſact.* f *cap. a Judicibue.* §. *arbitrarii.* 2. *q.* 6. g *can. cum olim. extr. eod. gl. pen. can. a Judicib.* 2. *q.* 6.

Ponit perſonas, in quas non poteſt compromitti. h. d.

§. 3. Sed neque ſervi *a*, nec qui ſervis ſimiles ſunt, Mooacht, & Regulares, arbitriom in ſe recipere poſſunt. Ad hos enim quies, oratio, & manuum labor, non autem cauſarum ſpectat cognitio. Hæretici quoque, apoſtatæ, ſchiſmatici, infideles, & excommunicationis vinculo ob delictum proprium innodati, Arbitrorum in ſe officium aſſumere non poterunt.

In Laicum de re ſpirituali non poteſt compromitti, niſi ſit Clerico adjunctus, vel in eum ſit compromiſſum auctoritate Apoſtolica. h. d.

§. 4. Sed nec in eum, cujus licet ex delicto aliquo non ſit læſe exiſtimatio, Laicus *b* tamen eſt, de re ſpirituali compromiſſum fieri poteſt. Si tamen *c* is, aut Clerico ſit adjunctus, aut Apoſtolica auctoritate compromiſſum ſuſcepit, Arbitri partes exequi minime prohibebitur.

In fœminas non poteſt compromitti, niſi id permittat regionis conſuetudo, & ordinis. Qui non prohibetur, poteſt recipere compromiſſum. h. d.

§. 5. Fœminæ *d* quoque licet illæ ſummæ opinionis exiſtent, ab omni judiciali examine uſque adeo ſunt ſepetandæ, ut ex illarum ſententiie nulla pœna adverſue illius cootemptores, nullaque pacti exceptio oriatur, niſi regionis probata conſuetudo talium munerum participes illee redderet. Cæteri vero, quos neque ſacrorum Canonum, nec ſecularium legum ſtatuta ſpecialiter arcent, omnee ad tractenda arbitrie admittendi erunt.

Reperiuntur quidam, qui non poſſunt compromittere. h. d.

§. 6. Sicuti autem ii, quos ſupra recenſuimus, arbitria exercere prohibentur, ita etiam illorum quidam compromittere non permittuntur, qui tam ex libris Pontificii, quam Cæſarei juris commodius cognoſci poterunt.

Ponit cauſas, ſuper quibus non poteſt compromitti. Et quod ſuper matrimonio ſpirituali poteſt compromitti, ſecus ſuper carnali. h. d.

§. 7. Pleræque etiam cauſæ arbitrorum notionem effugiunt: nem *e* liberales, matrimoniorum, filiationum, monachationum, converſionum, in integrum reſtitutionum: item *f* criminales, & quæ majores Judicee exigunt, per arbitros cognoſci non poſſunt. Quod autem diximus, de matrimoniis compromitti non poſſe, de carnalibus intelligendum eſt: nam quod de ſpirituali matrimonio compromitti poſſit, ſecundum ea, quæ ſupra duximus, nulla eſt dubitatio.

Arbiter ſuper pluribus, ſi ſuper uno tantum pronunciet, non expirat compromiſſum, niſi habuerit a partibus facultatem ita pronunciandi. h. d.

§. 8. Finiuntur autem arbitria pluribus modis: utpute, ſententiæ prolatione, & temporis lapſu. Sententiæ prolatione finiuntur arbitria, cum de omnibus, de quibus compromiſſum fuerit, arbiter pronuncievit. Nam ſi de quibuſdam tantum ſententiam tulerit, niſi talem pronunciandi poteſtatem a partibue habuerit, compromiſſum non expirat.

Termini lapſu compromiſſum expirat. h. d.

§. 9. Lapſu temporis expirat arbitrium, cum terminue compromiſſo comprehenſue re infecte labitur.

Morte tam arbitrorum, quam compromittentium expirat compromiſſum, niſi ſpecialiter ſit dictum de hæredibus compromittentium. h. d.

§. 10. Mortis *g* quoque interventu compromiſſa irritantur, tam arbitrorum, quam etiam litigetorum. Compromiſſum *h* enim in compromittentis hæredes non extenditur, niſi de his quoque ſpecialiter caveatur. Sunt & alii modi, quibus compromiſſa finiuntur: quos ta-

a *Can.* 2. §. *ſervi.* 7. *q.* 7. b *c. contingit. extr. eod.* c *c. per tuas in fin. extr. eod.* d *c. dilecti filii. extr. eod.* e *c. pen. in fin. extr. de reſt. in integ.* f *d. c. pen. in in initio.* g *c. pen. extr. de offic. del.* *c. ex parte. tu fin. extr. eod.* h *c. fin. ext. eod.*

Digitized by Google

men, ut ad cœptum judiciarii ordinis propoſitum feſtinemus, ex aliis juris libris cognoſcendos relinquimus.

TITULUS V.
DE IN JUS VOCANDO.

Judex debet habere notarium, vel duos viros idoneos, qui ſcribant acta judicii. h. d.

ERgo ſi partes neque pactionibus, neque tranſactionibus, neque compromiſſis concordes reddi poterunt, ad Judicem deveniendum erit. Illud autem in primis proſpicere Judicem oportebit, ne ſcilicet debitæ ſolennitates in judicio prætermittantur: adhibebitque *a* publicam perſonam, aut duo viros idoneos, qui univerſa acta judicii conſcribant, ut Innocentiana conſtitutione in generali Concilio edita latius continetur.

Initium judiciorum eſt citatio, ſine qua omnes actus regulariter ſunt nulli. h. d.

§. 2. Omnium *b* autem judiciorum inſtituendorum principium, & fundamentum ſunt citationes, ſine quibus omnia, quæ adverſus abſentes in omni negotio, aut loco aguntur, viribus carent. Nam neque naturalis, neque civilis ratio unquam indefenſum judicari permittit. Quicunque igitur cum altero judicio contendere voluerit, ante omnia citare debet adverſarium ita moneri, ut ſeſe coram Judice exhibere teneatur.

Ex quatuor capitibus eluſoria redditur citatio: & citatus a non ſuo Judice non tenetur comparere. h. d.

§. 3. Fit tamen interdum pluribus modis *c*, ut quis vocationi de ſe factæ parere non compellatur, ut puta ex perſonæ qualitate, loci conditione, temporis ratione, & forma citationis. Perſonæ qualitas inefficacem reddit citationem tam jus dicentis, quam etiam in jus vocati. Nam ſi te is in jus vocet, quem tibi Judicem non eſſe competentem manifeſtum ſit, dubio procul ad comparendum vocatio talis te minime coarctabit.

Qui legitime citatus mutavit Judicem, non propterea poteſt declinare Judicem, cum ſit præventus. h. d.

§. 4. Si tamen *d* contigerit eum, qui legitime citatus fuerit, alterius poſtmodum fieri juriſdictionis, quaſi præventus, jus revocandi forum non habebit.

Citatus ad inſtantiam ſpoliatoris non tenetur comparere. h. d.

§. 5. Idem juris eſt, ſi judex quidem tuus ſit *e*, ex eo tamen te mandet vocari, ut in judicio cum ſpoliatore tuo ſtare compellaris; nec enim antea comparere cogeris, quam ad omnia canonice reſtitutus fueris *f*.

Ex qualitate loci citatio non arctat ad comparendum. h. d.

§. 6. Locus *g* quoque, ad quem vocatus fueris, tunc invalidem reddit citationem, cum aut incertus eſt, aut citantis non ſubeſt juriſdictioni. Idem etiam dici poterit, ſi citandus extra Judicis territorium moram trahere comperiatur. Tunc enim jus dicenti impune non paretur. Quemadmodum & ſi locus citationi deſignatus peſtilens ſit, aut alias pro citato male tutus *h*.

Diebus feriatis in honorem Dei etiam ex conſenſu partium non poteſt procedi. Et anguſtia temporis ad comparendum dati vitiat citationem. h. d.

§. 7. Sed & ſi te Judex juſſerit adeſſe, aut inter anguſta nimis tempora, aut quæ veneranda ſint divini cultus gratia, nullas vires habebit talis juſſio *i*. Quamvis enim non prorogare, ſed expedire debeat quæſtiones, uſque adeo tamen his diebus judiciorum ſtrepitus debet conquieſcere, ut niſi vel neceſſitas cogat, vel pietas ſuadeat, conſentientibus etiam partibus, proceſſus habitus non teneat.

Feriis indultis hominum cauſa renunciari poteſt. h. d.

§. 8. Aliud *a* autem obtinet, ſi ob hominum neceſſitates feriæ indultæ fuerint. Tunc enim acta cuncta tenent, ſi de partium proceſſerint voluntate.

Delegatus debet in citatione inſerere tenorem ſuæ commiſſionis, & deſignare auditorium. Secus eſt in ordinario. h. d.

§. 9. Jam vero multum intereſt, delegatusne citet, an ordinarius. Ille enim, cum aliena utatur juriſdictione, longe remotos, non niſi literis commiſſionis *b* ſuæ tenorem continentibus, & inter certa ſpatia quem vocare poterit. Et cum proprium non habeat auditorium, certum hujuſmodi literis locum, ubi ſe citatus exhibere valeat, deſignare illum oportebit: cum in ordinario nulla ſubſit hujuſmodi neceſſitas.

Ponit, quid agendum ſit delegato, ſi juriſdictio ejus expirat in peremptorio. h. d.

§. 10. Item in delegato quæri poteſt, ſi peremptorie *c* partes is citaverit, & earum altera, die data, ſeſe abſentat contumaciter, an ſaltem circa ultimam diei partem ſit in negotio procedendum. Et utrum, ſi duxerit expectandum, ſit iterum citandus contumax. Et in hac ſpecie multum intereſt, duret juriſdictio poſt peremptorium terminum, an expiret. Primo enim caſu in diem alteram æquitate ſuadente Judex expectare poterit, nec propterea peremptorio elapſo pars contumax citanda erit, niſi gratiam eidem fecerit benignitas judicantis: poſteriore vero, ne fruſtra judicialis inſtantia evaneſcat, ſi partes cum id noverint, ſe Judici non præſentaverint hora, qua congrue procedi poſſit ad exequendum, propter quod eis legitime terminum peremptorium aſſignaverit, ad executionem libere procedere poterit. Diſcretus tamen Judex in aſſignatione peremptorii non debet juriſdictionem ſuam, niſi neceſſitas urgeat, adeo coarctere.

Citatus poteſt legitimo impedimento non comparere: quo tamen ceſſante debet ſe Judici præſentare. h. d.

§. 11. Adhuc tametſi omnia ſolenniter peracta fuerint, nec vocatus accedat ad Judicem, quibuſdam caſibus excuſandus erit, ut puta ſi facto adverſarii impeditus, aut ad majus tribunal vocetus, vel vinculis, aut infirmitate detentus, aut aliis *d* ſimilibus cauſis implicatus non acceſſerit. Debet tamen ceſſante impedimento, quanto poterit citius, Judici ſui copiam facere *e*.

TITULUS VI.
DE DOLO, ET CONTUMACIA,
ET IN POSSESSIONEM MISSIONE.

Quis dicatur contumax, & quid ſit Contumacia, & quibus pœnis puniatur. h. d.

ERgo juridice vocatus, & nulla legitima cauſa impeditus, ſi ſe Judici præſentare neglexerit, adverſario accuſante contumaciæ crimen incurrit. Eſt enim contumacia, erga Judicem vel Prælatum commiſſa inobedientia. Hæc autem varie juribus coercetur: nunc enim litis damno, nunc mulcta, nunc expenſarum refectione *f*, & rei ſequeſtratione, vel Eccleſiaſticæ ſententiæ *g* innodatione ob contumaciam ſuam conventus afficitur.

Actor mittitur in poſſeſſionem rerum rei contumacis, & poſt annum efficitur verus poſſeſſor, reſervata quæſtione ſuper proprietate. h. d.

§. 5. Illud quoque videtur ordinarium, ut contumace adverſario [illegible] exiſtente, in poſſeſſionem earum rerum, de quibus quæſtio vertitur, vel *h* quæ alias ſunt in patrimonio

a C. *quoniam contra ext. de probat.* b *gl. pen. c. Eccleſia ſanctæ Mariæ. ext. de conſtit.* c *gl.* 2. *can. pen.* 3. *q.* 2. d *c. pen. ext. de foro compet.* e *gl.* 2. *can. pen.* 2. *q.* 2. f *c. fin.* 3. *q.* 2. g *gl.* 2. *c. pen.* 3. *q.* 2. h *c. ex parte tua. extr. de appellationib.* i *c. fin. ext. de feriis.*

a C. *fin. in fin. ext. de feriis.* b C. 2. *ext. de dilat. gl.* 2. *c. pen.* 3. *q.* 2. c *c. conſuluit nos. ext. de offic. deleg.* d *c. quoniam.* §. *ſi autem de carnal. ext. ut lite non conteſt.* e *c. cum dilecti. ext. de dolo & contumac.* f *c. cum dilecti. in fin. ext. eod.* g *c. tua fraternitatis. ext. ut lite non conteſtata.* h *c. fin.* §. *in aliis ie. extr. ut lite non conteſtata.*

monio rei, pro modo debiti, ſi perſonalis inſtituatur actio, cuſtodiæ cauſa inducaris, ut tædio affectus reus veniat aliquando reſponſurus. Quod ſi *a* adhuc per annum in ſua contumacia perſeveraverit, Judice decernente verus poſſeſſor efficieris, ſuper proprietate duntaxat adverſæ parti defenſione reſervata. Sed ſi miſſus in poſſeſſionem *b* fructus dilapidet, ſequeſtrandi erunt, & quod diſtractum eſt, in priſtinum ſtatum erit revocandum.

Si ob potentiam adverſarii contumacis non poſſit actor poſſeſſionem ingredi, vel illam amiſerit, nihilominus efficitur verus poſſeſſor elapſo anno. h.d.

§. 3. Si tamen propter rei potentiam *c*, ſive dolum contigerit, ut intra annum rem cuſtodiendam nanciſci non poſſis, vel etiam acquiſitam amittas, nec contumax melioris, quam obediens, conditionis exiſtat, de canonica æquitate ſancitum eſt, ut hoc etiam caſu verus elapſo anno poſſeſſor actor conſtituatur.

Si reus contumax dederit cautionem de ſtando juri, nec mulctandus eſt, quod adverſarium non fuerit paſſus eſſe in poſſeſſione. Et miſſionem paſſus reſtituetur. h. d.

§. 4. Hoc tamen *d* tunc obtinet, cum reus nullam cautionem præſtitit: nam ſi de ſtando juri caverit, nec mulctandus, & miſſionem paſſus illico reſtituendus erit.

Actor anno lapſo non reputatur poſſeſſor, ſi per eum ſteterit, quo minus intraverit poſſeſſionem. h. d.

§. 5. Idem *e* juris eſt, ſi annus elapſus eſſe proponatur, per reum tamen non ſteterit, quo minus ante terminum, & poſſeſſionem receperit, & cautionem dederit.

Excommunicatione a delegato Principis, etiam delegato mortuo non poteſt ab ordinario abſolvi, vel alio, præterquam in mortis articulo, vel de mandato Papæ. h. d.

§. 6. Quæri *f* contigit, ſi delegatus, qui reum propter contumaciam manifeſtam excommunicationis vinculo innodavit, vel petitorem cauſa rei ſervandæ in poſſeſſionem induxit, rebus eximatur humanis, an eidem juri parere volenti, & idoneam cautionem offerenti Ordinarius abſolutionis beneficium impertiri, & poſſeſſionem reſtituere valeat. Et reſponſum eſt, quod cum delegatus, quoad hoc, ſit Ordinario major, excommunicatus ab eo non poteſt per alium, præterquam in mortis articulo, ſine mandato ſummi Pontificis abſolutionis gratiam obtinere, vel poſſeſſionem recuperare, niſi alius ei in onere ſucceſſerit, & honore.

Paſſus miſſionem, ſi mortuo delegato præſtet infra annum cautionem de parendo juri, etiam poſt annum recuperavit poſſeſſionem. h. d.

§. 7. Sed *g* ne miſſus in poſſeſſionem verus efficiatur poſt annum poſſeſſor, miſſionem paſſus coram Ordinario, vel, ſi ejus copiam habere nequiverit, coram publicis, & honeſtis viris, ut quaſi præſcriptionem interrumpat annalem, offerre, ac præſtare poterit de parendo juri cautionem, ut ſic etiam poſt annum per Apoſtolicam ſedem poſſeſſionem recuperare mereatur.

In cauſis beneficialibus non habet locum miſſio in poſſeſſionem, ſed in locum ejus poterit procedi lite non conteſtata. h.d.

§. 8. Sed *h* iſta quidem tunc procedent, cum de profanis rebus erit diſceptatio: nam qui ſuper dignitate, perſonatu, vel beneficio Eccleſiaſtico obtinendis cum aliquo litigat poſſeſſor ob partis adverſæ contumaciam in poſſeſſionem mittendus non erit, ne per hoc ad ea ingreſſus vitioſus pateat. Licebit tamen Judici hoc caſu etiam lite non conteſtata diligenter examinato negotio, ipſum fine debito terminare, contumaciam abſentis divina replente præſentia.

Contra reum contumacem, ſi de cauſa liqueat, poteſt ferri ſententia etiam in cauſa profana, lite conteſtata: contra actorem vero etiam lite non conteſtata. h. d.

§. 9. Quod interdum etiam in profanis obtinebit, ut puta *a* ſi conteſtata lite reus contumax fuerit, & de cauſa liqueat, vel actor ipſe contumaciæ crimen incurrat: quo caſu etiam lite non conteſtata inſtante reo Judex & teſtes recipere, & ſententiam ferre debebit.

Si actor non venerit in termino, ad quem reum citare fecerit, debet reo reficere expenſas, & cavere de in poſterum comparendo: alias non admittitur ad aliam citationem. h. d.

§. 10. Idem *b* quoque actor, ſi ad terminum, ad quem adverſarium citari fecerit, venire contempſerit, venienti reo in expenſis propter hoc factis legitimis condemnabitur, & ad aliam citationem minime admittendus erit, niſi de fideliter impoſterum comparando idoneam cautionem dederit.

Judex debet eſſe contentus una pœna ex pluribus, quæ adverſus contumacem competunt: & excreſcente contumacia poteſt etiam ad alias procedere. h. d.

§. 11. Quod autem diximus, juribus variis contumaciam coerceri, non eſt ita accipiendum, quaſi omnes ſimul pœnas jus dicens infligere contumaci debeat, ſed quod variarum pœnarum ſibi datur optio: unde alterutra, quæ magis timeri debeat, Judex a principio contentus erit, ad aliam nihilominus proceſſurus, ſi hoc meruerit protervitas contumaciæ.

[1] TITULUS VII.
DE LIBELLI CONCEPTIONE, ET OBLATIONE.

Actor reo comparente debet clarum Judicii libellum afferre: & quid ſit Libellus. h. d.

IN primis igitur reo in aſſignato termino comparente Judici libellum actor offert *c*, & illum ita clarum, & planum, ut ex ejus inſpectione deliberare reus valeat, utrum cedere velit, an contendere, atque ut, ſi contendendum ſit, deſpicere valeat Judex, quemadmodum a ſe concipienda ſit ſententia. Nihil enim aliud eſt libellus *d*, quam brevis ſcriptura clarum actoris intentionem continens, & contra adverſarium neceſſario concludens.

Libellorum alii ſunt accuſatorii, alii conventionales. h. d.

§. 2 Porro libellorum duæ ſunt ſpecies *e*: alii enim ſunt accuſatorii, alii conventionales. Accuſatorii ſunt *f* quibus quis aliquos apud Judicem alicujus criminis reos defert: de quibus quidem in præſenti nobis non eſt inſtitutus ſermo, ſed infra ſuo loco, & ordine dicetur. Conventionales ſunt *g*, quibus in civilibus diſceptationibus utimur, dum rem noſtram, aut quam nobis deberi putamus, in judicio petimus.

Quæ debeat continere libellus: & quod ineptus, vel obſcurus libellus non obligat ad reſpondendum: & quod Judex illum poteſt lacerare. h. d.

§. 3. Exprimet igitur oblatus libellus non ſolum agentis, & conventi nomen, ſed & jus dicentis, & petitæ rei *h*, & actionis qualitatem. Et ſi perſonali *i* experiendum ſit actione, petendi quoque cauſa exprimenda erit: alioqui nec conventus reſpondere tenebitur, & Judex libellum non legitimæ conventionis formam continentem concerpere ac deſtruere poterit.

Plures dantur caſus, in quibus ſolemnis libelli porrectio non eſt neceſſaria. h. d.

§. 4. Sunt tamen caſus, in quibus ſolennis hæc libelli oblatio minime eſt neceſſaria *k*: velut in de quibus in plano, ac ſine ſtrepitu & figura judicii procedendum erit, & in quibus etiam non conteſtata lite teſtes recipi poſſunt, & alii plures

Bene-

a C. 1. extr. de eo qui mit. in poſſ. b C. 2 extr. de ſequeſt. poſſ. c c. contingit extr. eod. tit. d c. 1. eod. tit. e c. 2. in fin. ext. de eo qui mit. in poſſ. f paſtoralis officii. §. præterea ext. de off. ord. g c. paſtoralis officii. § præterea. verſ. veruntamen. extr. de off. ord. h c. unic. de eo qui mit. in poſſ. in 6.

a C. cenſam eum. & c. ſeq. ext. eod. b c. 1. eod. tit. in 6. c c. induciæ. §. eſſeratur. 3. q. 3. d c. 1. in gl. 1. ext. de lib. obl. e gl. 1 c. 2. ext. eod. tit. f C. præſcrip a ſit. § libel. 8. q. 8. g d. gl. 1 can. 1. eod. tit. ext. h c. 2. ext. eod. tit. i c. 1. fin. ext. eod. tit. k Cl. ſæpe, de verb. ſig.

Bene faciet Judex ſi rem terminare quærat ſine tela judiciaria. h. d.

§. 5. In his quoque caſibus, in quibus libelli eſt neceſſaria porrectio, probe Judex fecerit, ſi principales perſonas, vel in ſubſidium etiam advocatos factum ipſum proponere juſſerit, & ſine tela judiciaria controverſiam terminare tentaverit.

Oblato libello debent reo dari dilationes ad excipiendum, & ad evitandam obſcuritatem una materia eſt uno loco tractanda. hoc dicit.

§. 6. Oblato tamen ſecundum juris ordinem libello, certæ reo convento indulgendæ ſunt induciæ *a*, quibus deliberet, cedendum ſibi ſit, an contendendum: acceptandus, an recuſandus Judex: denique, ut proponat, ſi quas habet, exceptiones. Quæ propterea comparatæ ſunt, ut ii, adverſus quos inſtituuntur actiones, defendantur. Harum vero quædam ante litis conteſtationem opponendæ erunt, quædam vero etiam poſt conteſtatam litem. Sed ne, ſi qui inter hac alieni tractatus medii fuerint interjecti, hujuſmodi ſectio obſcuritatem pariat, videamus nunc generaliter de exceptionibus.

TITULUS VIII.
DE EXCEPTIONIBUS, ET REPLICATIONIBUS.

Quid Exceptio, & quod duplex ejus eſt ſpecies, dilatoria & peremptoria. Et quod dilatoriarum quædam reſpiciunt Judicem, quædam actorem, quædam reum, quædam cauſam. h. d.

EXceptio eſt *b* actionis vel intentionis excluſio. Exceptionum ſumma diviſio in duo genera deducitur *c*: aut enim ſunt dilatoriæ, aut peremptoriæ. Dilatoriæ ſunt, quæ rem & judicium differunt. Harum quædam Judicis perſonam reſpiciunt, quædam agentis, quædam rei conventi, quædam vero actionis & cauſæ qualitatem. Perſonam Judicis reſpiciunt, vel quæ illius incompetentiam arguunt, vel quæ de ipſo ſuſpicionem ingerunt, ſecundum ea, quæ ſupra ſuo loco latius expoſuimus. Et hæ declinatoriæ quoque poterunt appellari. Actoris partem illæ ſpectant, quæ illum non legitimam in judicio ſtandi perſonam habere demonſtrant: quales ſunt procuratoriæ: ut puta, ſi quis per Monachum, aut Regularem, aut Clericum agere velit. Item ſi quis ut tutor, vel curator, vel procurator, vel ſyndicus compareat, & illum tutorem, vel curatorem, vel procuratorem, vel ſyndicum eſſe negetur, vel ſua non intereſſe, vel audiri non debere proteſtetur, & ſi quæ ſunt his ſimiles. Ex perſona rei deducuntur: veluti ſi quis ab eo, qui alienam litem defendit, de judicato ſolvendo cautionem poſtulet, aut ſi ab actore ſe ſpoliatum eſſe reus conventus coram Judice queratur, & propterea reſtitutionis beneficium imploret, vel ſi actorem ex legitima cauſa domum revocet. Actionem & cauſam reſpiciunt, ut cum proponitur de ineptitudine, aut incertitudine libelli, aut de litis pendentia, aut cum nondum diem ſolutionis veniſſe prætenditur.

Declinatoriæ exceptiones proponi debent ante omnem exceptionem, alioqui amplius opponi non poterunt. h. d.

§. 2. Hæ vero regulariter omnes ante litis conteſtationem proponi debent: ſed quas declinatorias appellavimus, non modo ante litem conteſtatam, verum etiam ante omnem dilatoriam exceptionem opponere reum oportebit: alioqui ſi aliam primo propoſuerit, cum per hoc in juriſdictionem ejus, coram quo propoſuit, conſenſiſſe videatur, ejuſdem juriſdictionem ſero declinare conabitur.

Dilatoriæ exceptiones, non declinatoriæ, regulariter proponuntur ante litem conteſtatam, quandoque tamen etiam poſt. h. d.

§. 3. Ergo in initio litis declinatoriæ opponi debent, & probari: cæteræ poſt oblatum libellum ante litem conteſtatam intra terminum a Judice aſſignatum, quandocunque opponi & probari poterunt. Sed & lite conteſtata quandoque eas opponere licebit, veluti *e* ſi quæ nuper reo competens exorta fuerit, vel is, qui eam opponere voluerit, poſtmodum ad ſuam notitiam perveniſſe jurejurando fidem faciet, vel eſſet hujuſmodi, quæ retroactum proceſſum nullum redderet, ut eſt ea, quæ vel mandati, vel juriſdictionis defectum arguit.

Et ex loco, & ex tempore, & ex aliis fontibus ducuntur exceptiones. h. d.

§. 4. Ducuntur autem hujuſmodi exceptiones non ſolum ex ſupra poſitis cauſis, ſed etiam ex loco, ex tempore, & ex aliis pluribus, ut tam Pontificii, quam Cæſarei juris libris facile eſt legentibus cognoſcere.

Exceptio excommunicationis licet ſit dilatoria, tamen poteſt opponi & ante & poſt litem conteſtatam. h. d.

§. 5. His annumeranda eſt etiam excommunicationis *b* exceptio, quæ licet & ipſa dilatoria ſit, a cæteris tamen diſſimilem naturam ſortita eſſe deprehenditur: nec enim poſt oblatum tantum libellum ante conteſtatam litem velut cæteræ, ſed in qualibet parte litis opponi poterit *c*, peremptorio termino ad proponendum exceptiones declinatorias & dilatorias præfixo minime obſtante. Quod eſt in hac exceptione ſpecialiter obſervandum, ne quiſquam in periculum animæ ſuæ excommunicato communicare compellatur: quod ſi eam reus omiſerit, ut actor ſumptibus & laboribus fatigetur, in expenſis legitimis condemnandus erit.

In opponenda exceptione excommunicationis ſervanda eſt certa forma. h. d.

§. 6. Sed cum per malitiam hæc exceptio in judiciis opponeretur frequentius, Innocentiana conſtitutione conſultiſſime cautum eſt *d*, ut certa in ea proponenda forma ſervari debeat, uti ex ipſius conſtitutionis tenore facile apparere poteſt.

Exceptio excommunicationis poteſt actori opponi in prima tantum inſtantia, non in ſecunda. Idem de cæteris dilatoriis. h. d.

§. 7. Hæc *e* autem in prima tantum inſtantia ſibi locum vendicat: quod ſi ſuccumbens actor appellaverit prætextu excommunicationis oppoſitæ, a proſecutione appellationis minime excludendus erit: quod & in cæteris dilatoriis multo magis locum obtinet.

Reus excommunicatus licet reconvenire non poſſit, admittitur tamen ad proponendas ſuas legitimas defenſiones. h. d.

§. 8. Reus *f* autem nullo obſtante excommunicationis vinculo, velut recte convenitur, ita ad legitimas defenſiones ſemper admittitur. Satis enim abſurdum eſſet, ſi actore impugnante defenſionis copia reo denegaretur: quia ſic multoties condemnaretur abſolvendus. Reconventionis tamen poteſtas eidem minime permittitur.

Superius dicta de excommunicatione, intelliguntur de majori. h. d.

§. 9. Cæterum *g* quæ ſupra de excommunicatione diximus, non de quacunque excommunicatione ſunt intelligenda: ſed de ea tantum, quæ a perceptione ſacramentorum, & a fidelium communione ſeparat, ut etiam ipſa Innocentianæ conſtitutionis verba demonſtrant.

Peremptoriæ exceptiones ſunt, quæ jus actoris perimunt, & ſemper agentibus obſtant. h. d.

§. 10 Peremptoriæ, ſeu eliſoriæ exceptiones ſunt, quæ in totum jus agentis perimunt *h*, & ſemper agentibus obſtant: qualis eſt, doli mali, metus, pacti conventi, ſolutionis, jurisjurandi, præſcriptionis *i*, tranſactionis, & rei judicatæ, & ſi quid contra leges factum eſſe dicatur

Ex-

a *Can. induciæ*. §. *efferatur*. 3. q. 3. b *gl. in verſ. irritari. c. dudum. Cl.* 2. *ex. de elect. gl. fin c. ex parte*. *extr. de foro comp.* c *gl.* 1. *c. exceptionum*. *ext. eod. de except.*

a *C. paſtorali*. *in fin. extr. eod. tit.* b *C. exceptionem excommunicationis ext. eod.* c *Cl.* 1. *eod. tit.* d *C.* 1. *eod. tit. in* 6. e *C. ſi gnificavit*. *ext. eod.* f *C. cum inter*. *ext. eod. tit.* g *C.* 1. *eod. tit. in* 6. h *C.* 1. *de litis conteſt. in* 6. i *C.* 2. *in fin.* 3. q. 6.

Digitized by Google

Exceptiones peremptoriæ litis finitæ ſunt, quæ impediunt litis ingreſſum. h. d.

§. 11. Harum quædam dicuntur peremptoriæ litis finitæ, quædam ſimpliciter peremptoriæ. Peremptoriæ litis finitæ ſunt, quæ litis impediunt ingreſſum, & adverſus agentem omni tempore opponi poſſunt *a*: qualis eſt exceptio tranſactionis, jurisjurandi, & rei judicatæ, quæ vel in ipſo limine judicii proponi poterunt *b*. Cum enim ſuper negotiis, tranſactione, jurejurando, & ſententia deciſis, alias lis inchoata terminata fuerit, valde abſonum viſum fuit, ſuper eiſdem novum aſſumi debere judicium, & quaſi in infinitum forenſia jurgia protrahere. Inde quoque litis finitæ exceptiones appellantur, quod, ut aliquis eſſet finis litium, inſtitutæ fuerint. Idem juris eſt in aliis etiam peremptoriis exceptionibus, quæ vulgo manifeſtæ ſunt, & notoriæ habentur.

Exceptiones peremptoriæ proponuntur poſt litem conteſtatam ante ſententiam. h. d.

§. 12. Cæteræ vero litis conteſtationem minime impediunt, atque ante ſententiam erunt regulariter proponendæ: quas quidem ſi dolo malo ſuo tempore in prima inſtantia reus proponere diſtulerit, etiam in cauſa appellationis opponendi ſibi facultas denegabitur.

Præjudiciales exceptiones ſunt, quæ alteri cauſæ præjudicium afferunt, puta exceptio conſanguinitatis, cauſa reſtitutionis viri, exceptio natalium, petitio hæreditatis. h. d.

§. 13. Sunt etiam quædam exceptiones, quæ præjudiciales appellari poſſunt, ex eo quod alteri cognitioni præjudicium afferunt: utpote, ſi qua mulier Titium in virum petat, qui ad mulieris intentionem elidendam conſanguinitatis objiciat exceptionem *c*: qua probata, cum quæſtio principalis perimatur, de ipſa eſt cognoſcendum, antequam ad diffinitionis articulum procedatur. Idem *d* ſi petenti hæreditatem natalium objecta ſit exceptio. Cum enim ſucceſſionis cauſa a cauſa natalium dependat, poſteriore quoque loco cognoſcenda erit.

Spoliatus opponens de ſpolio in modum exceptionis, non cogitur reſpondere antequam ſit reſtitutus. h. d.

§. 14. Sed *e* & ſi quæſtio ſpolii in modum exceptionis petentibus objecta fuerit, probationes ſuper ſpolio primitus erunt audiendæ: eoque legitime probato reus non cogetur reſpondere *f* poſitionibus, donec integre reſtitutus fuerit.

Non debet Judex in cauſa ſuperſedere obtentu exceptionis ſpolii, niſi dicatur factum ab actore, & hoc in civilibus: in criminalibus vero poteſt etiam objici de ſpolio a tertio facto, ſi quis dicatur, vel tota ſua ſubſtantia, vel majori parte ſpoliatus: nec agenti ſuper rebus Eccleſiaſticis poteſt opponi exceptio ſpolii rerum privatarum, vel contra. h. d.

§. 15. Sed quia hujuſmodi exceptionem nonnunquam in judiciis calumnioſe propoſitam cauſas Eccleſiaſticas contingebat impedire, & per interpoſitas appellationes principalis cauſæ cognitionem perimere: conſultiſſime Innocentiana *g* conſtitutione decretum fuit, ut in civilibus negotiis ſpoliationis objectu ab alio, quam ab actore factæ, Judex in cauſa principali procedere non poſtponat. In criminalibus vero etiamſi a tertio ſpoliatus fuerit, dum tamen, vel tota ſua ſubſtantia, vel majori parte ipſius ſe per violentiam privatum affirmet, objecta exceptio proceſſum differat, pœnis ſtatutis, ſi eandem intra certa tempora non probaverit objiciens: eo quoque ſalubriter adjecto *h*, ut rerum privatarum ſpoliatio, agenti ſuper Eccleſiaſticis, vel ex contrario, non opponatur.

Accuſato excipiente de ſpolio a tertio facto, debet indulgeri tempus, intra quod reſtitutionem petat, & cauſam ſi poteſt finiat: quo elapſo, non obſtante ſoli exceptione, accuſari poterit. h. d.

a C. 1. de litis conteſt. in 6. b c. 2. 3. 4. 6. c c. literas tuas ext. de reſt. ſpol. d c. pen. extr. de ord. reg. e c. fin. ext. de ord. cog. f petitionibus, melius. g c. 1. de reſt. ſpol. in 6. h d. c. 1. §. fin.

§. 16. Inter ſcholares *a* olim dubitari contigit, ſi ſpoliatus a tertio contra ſuum accuſatorem de ſpolio excipiat, an ei tempus indulgeri debeat, infra quod reſtitutionem imploret, ne forte ſic exiſtens omnem accuſationem eludat: & id æquitati & juri ſatis conſonum viſum fuit. Unde ſi infra tempus indultum reſtitutionem non petierit, & cauſam, cum poſſet, ad finem non perduxerit, non obſtante exceptione ſpolii, deinceps accuſari poterit.

Exceptiones contra teſtes, peremptoriarum naturam ſapiunt, ideo ante ſententiam proponendæ. h. d.

§. 17. Sunt & aliæ exceptiones, quas proprie neque dilatorias, neque peremptorias appellaveris: cujuſmodi ſunt, quæ adverſus productos teſtes opponuntur, utputa *b*, ſi quis Mævium examinatum, infamem, excommunicatum, vel alias criminoſum eſſe dicat. Quæ tamen cum ad peremptoriarum naturam accedere videantur, ipſæ quoque ante ſententiam proponendæ erunt.

Ponit differentiam, utrum teſti objiciatur crimen, de quo nunquam alias fuerit convictus: vel objiciatur crimen, de quo alias quis confeſſus & convictus fuit. h. d.

§. 18. Multum tamen intereſt, an per exceptionem tantum teſtibus opponantur crimina, de quibus nunquam accuſati fuerint: an vero ea, de quibus alias convicti, vel confeſſi fuerunt. Primo enim caſu *c* objectorum criminum probatio antea exhibenda erit, quam cauſa per ſententiam terminetur: & ſi convicti vel confeſſi fuerint, ordinaria ceſſante pœna, ſufficiat, quod a perhibendo teſtimonio repellantur, præſertim cum objectum crimen minime cauſam contingat. Poſteriore vero, cum non ſit cuiquam contra alios credendum, niſi ſe prius probaverit innocentem, a ferendo teſtimonio penitus repelli poterunt.

Opponens exceptionem, quæ adverſus opponentem opponi poteſt, nihil agit, & hoc, ſi proprio nomine excipiat, ſecus ſi nomine ſuæ Eccleſiæ. h. d.

§. 19. Cavebit autem reus, ne quam contra adverſarium ſuum exceptionem porrigat, cujus ipſe nexibus implicatur: cum ſcire debeat, nullum hanc eſſe juris effectum habituram: veluti *d* ſi plura beneficia poſſidens de eadem pluralitate adverſus alium excipiat: vel ſi perjurium *e* aut excommunicationem is objiciat, qui pejeravit, vel Eccleſiaſtica ſententia innodatus fuerit. Hoc tamen ita recipiendum eſt, cum proprio nomine conventus excipit *f*: cæterum ſi ſuam defendens Eccleſiam, tales exceptiones oppoſuerit, audiendus erit, nec quod opponens eiſdem ſit obnoxius, replicari poterit.

Qui excipit, non confitetur agentis intentionem, & poteſt quis plures etiam contrarias exceptiones opponere, & ſi Judex non admittat, poteſt appellare, & Judex puniri. h. d.

§. 20. Poſtremo ſciendum eſt eum, qui excipit *g*, non propterea agentis intentionem confiteri illum videri, cum eidem non ſolum unam, ſed etiam plures, quanquam contrarias, proponere liceat: quæ ſi legitimæ fuerint, & Judex non admiſerit, reo quidem per appellationis remedium ſuccurretur, & Judex ipſe meritis pœnis coercendus erit.

Adverſus exceptiones dantur replicationes. h. d.

§. 21. Dantur adverſus exceptiones replicationes: de quibus multis agere ſupervacuum eſſet, cum inſtitutæ ſint ad ſimilitudinem exceptionum quæ adverſus actiones opponuntur: de quibus ſi quis plenius velit intelligere, ex his, quæ ſuperius diffuſe de exceptionibus poſuimus, mutuari poterit.

TITU-

a C. 1. §. ſolet autem. de reſtit. ſpol. in 6. b c. præſentium ubi gl. extr. de teſt. c c. 1. extr. eod. tit. d c. cum Eccleſiæ. extr. eod. tit. e gl. in c. præſentium. & c. teſtimonium. extr. de teſt. f cum dilecti filii. extr. eod. tit. de exceptione. g c. cum venerabilis. extr. eod. tit. de exception. de regul. jur. in 6.

TITULUS IX.
DE MUTUIS PETITIONIBUS.

Si reus conventus nolit, vel non poſſit excipere, ſi habeat unde actorem reconveniat, poterit illum reconvenire. h. d.

IGitur oblato ab actore libello, ſi reus conventus nulla ſit exceptione munitus, quæ vel judicium differat, vel litis ingreſſum impediat, mutuis petitionibus adverſarium ſuum fatigare poterit, & agentem coram eodem Judice antequam litem conteſtetur, reum conſtituere. Cujus enim quis a in agendo obſervat arbitrium, eundem habere contra ſe Judicem in eodem negotio dedignari non debet. Propoſita ergo actoris intentione, & reſponſione facta ſuper quæſtionibus rei monitione præmiſſa, incontinenti actor reſpondere compellendus erit, ut viciſſim poſtea rationes partium Judex audiens, concordia, vel judicio utriuſque negotium terminet.

Etiam coram Judice delegato poteſt reus actorem reconvenire. h. d.

§. 2. Nec ſolum coram Ordinario reconventio talis ſibi locum vendicat, verum *b* etiam coram delegato: unde niſi reus literas impetrare maluerit, actorem ſibi obnoxium eodem durante judicio coram datis Judicibus reconvenire poterit.

Actoris & rei reconvenientis æqualis debet eſſe conditio in judicio. h. d.

§. 3. Utriuſque autem, tam actoris, quam rei reconvenientis æqua debet eſſe conditio: unde *c* cum cauſa appellatione remota committitur, ſi reus actorem reconvenerit, uno eodemque jure circa appellationis remedium uterque cenſendus erit.

Coram arbitris non habet locum reconventio. h. d.

§. 4. De arbitris dubitari poterit, an coram eis reconventioni locus eſſe poſſit *d*? & cum arbitri judicare non poſſint, niſi de his tantum, ſuper quibus in eos compromiſſum fuit, reſponſum eſt, coram eis reconventionem locum habere non poſſe.

Reus conventus coram Judice Laico, non poteſt reconvenire actorem ſuper cauſa ſpirituali. h. d.

§. 5. Interdum etiam accidit, ut nec coram ordinario, nec coram delegato Judice reo actorem convenire ſit poteſtas, utpute ſi coram Judice Laico conventus, actorem ſuper cauſa juris patronatus, decimarum, matrimonii, aut alia ſpirituali reconvenire velit.

Excommunicatus non poteſt reconvenire. h. d.

§. 6. Idem *e* juris eſt, ſi conventus excommunicationis vinculo innodatus exiſtat. Huic enim, licet alioqui excipiendi facultas minime ſit interdicta, actorem tamen reconvenire non conceditur, ne quod (ut ſupra diximus) in defenſionis remedium ſuſtinetur, ad impugnationis materiam extendatur.

Super cauſa criminali non admittitur reconventio: idem in cauſa depoſiti. h. d.

§. 7. Illis quoque, qui coram Judice criminaliter conventi fuerint *f*, vel ſuper depoſito, niſi ſe prius innocentes probaverint, & depoſitum reſtituerint, alios criminandi, vel conveniendi licentia non conceditur.

TITULUS X.
DE RESTITUTIONE SPOLIATORUM.

Intentans ſpolia non poteſt reconveniri, niſi ſuper cauſa ſpolii. h. d.

IS quoque, qui ſe quibuſdam rebus, aut juribus ſpoliatum conqueritur, ab adverſario ſuo reconveniri non poterit: nam ſuper ſpoliatione conventus, adverſus reſtitutionem petentem non eſt, niſi ſuper quæſtione ſpolii, audiendus. Reſtitutionis enim petitio in hoc privilegiata eſſe noſcitur, ut ipſam intentans, non cogatur ante reſtitutionem ſpoliatoribus reſpondere. Unde *a* cum quis ſe de beneficii poſſeſſione violenter ejectum apud Judicem conqueretur, ſi adverſarius eundem non canonice dicat inſtitutum, de violenta prius ejectione, quam de Canonica inſtitutione cognoſcendum erit.

Spoliatus eſt ante omnia, & quoad omnia, reſtituendus, hoc dicit.

§. 2. Sed etſi ſpoliatus non primus coram Judice ſuper ſpolio ſibi illato conſiſtat, ſed criminali judicio ab adverſario laceſſitus ſpoliationis cauſam proponat, ita demum ſuper petitione Judex procedere poterit, ſi prius reſtitui ſpoliatum ſua ſententia juſſerit: omnes enim leges tam Eccleſiaſticæ, quam ſeculares ante omnia cuncta ſpoliatis, vel ejectis redintegranda *b*, & damna ſarcienda eſſe præcipiunt: fructus *c* quoque non tantum a violento poſſeſſore percepti, ſed etiam qui a veteri poſſeſſore percipi veriſimiliter potuiſſent, reſtituendi erunt: nec reſtitutionis ſolum ſententia ſufficiet, niſi re ipſa omnia Judicis officio reſtituantur, ita ut ejectus, vel ſpoliatus etiam naturalem poſſeſſionem recipiat, cunctaque, quæ ſibi oblata fuerint, eodem, unde ſurrepta fuerunt, revocentur.

Quæſtio ſpolii per modum reconventionis propoſita, non impedit proceſſum ſuper alia cauſa civiliter inſtitutum. h. d.

§. 3. Quod ſi civiliter conventus adverſario ſpolii quæſtionem regerat, tum mutuæ tunc intelliguntur petitiones in idem judicium deductæ, viciſſimque tractatæ, unica ſimul erunt ſententia terminandæ.

Cum ſpolium proponitur in modum exceptionis, nulla fertur reſtitutionis ſententia: ſed quamdiu non fuerit reus reſtitutus, non eſt cogendus actori reſpondere. h. d.

§. 4. Sed hæc quidem obtinent, cum in modum actionis ſpolii quæſtio proponitur: ſed ſi citra litis conteſtationem de ſpolio quis excipiendum duxerit, ſuper ipſa quidem exceptione, probationes primitus recipiendæ erunt: ea tamen legitime probata, nulla reſtitutionis erit ferenda ſententia, ſed tamdiu ſpoliatori ſuper petitionibus ſuis reſpondere cogendus non erit *d*, donec ab ipſo reſtitutus fuerit. Quemadmodum enim, ſi in modum exceptionis aliquod crimen teſti objicitur *e*, ut a teſtimonio repellatur, etſi crimen contra eum civiliter probatum fuerit, ſibi pœna non infligitur ordinaria, ſed ejus duntaxat teſtimonio non creditur: ſic ſpoliatione in modum exceptionis tantum probata, reſtitutionis ſententia minime ferenda erit.

Tribus caſibus privatus a Judice dicitur ſpoliatus, ſi non ſervavit juris ordinem, ſi nulliter pronunciavit, ſi erat Judex incompetens. h. d.

§. 5. Spoliatus autem non ſolum is intelligitur, qui a privato quocunque homine rerum quorundam poſſeſſione indebite privatus fuit: ſed etiam *f* ille, quem Judex ipſe juris ordine prætermiſſo, beneficio, vel aliis rebus carere coegit, vel is, qui licet juris quidem ordinem ſervaverit, ſpoliati tamen, & de facto damnati Judex erat incompetens: vel ſi Judex ſit competens, circa privationem tamen nulliter pronunciavit.

Spoliaſſe & is intelligitur, qui mandavit ſpoliari, aut ſpolium ſuo nomine factum ratum habuit, vel ſpoliatori ſucceſſit in vitium. h. d.

§. 6. Is quoque ſpoliaſſe intelligitur, qui licet ipſe non ſpoliaverit, per alium tamen ſpoliari mandaverit *g*, aut ſpolium ſuo patratum nomine ratum habuerit: unde & is reſtitutioni obligabitur, quemadmodum *h* & ille, qui rem indebite occupatam, ſcienter recipiendo ſpoliatori

a Can. 1. §. cujus 3. q. 8. b c. *diſpendia de reſcr. in 6.* c c. *fin. extr. de mut. pet.* d c. *cum dilectus. ext. de arbit.* e c. *cum inter in fin. extr. de except.* f c. 1. & 2. 3. q. 11.

a C. *in literis tuis. extr. eod. tit.* b c. *redintegranda.* 3. q. 1. c c. *gravis. extr. eod. tit.* d c. *fin. extr. de ord. cogn.* e c. 1. *extr. de except.* f c. *conquerente. extr. eod. tit.* g Can. *notum*, ubi *gl.* 12. q. 1. & c. *cum ad ſecundum. in fin. ubi gl. extr. eod.* h c. *ſæpe contingit. extr. eod.*

tori ſuccedit in id vitium. Licet enim is non ſpoliaverit, cum tamen, quoad periculum animæ, non multum interſit, utrum quis injuſte detineat, an alienum invaſerit, contra hujuſmodi poſſeſſoram ſpoliato per reſtitutionis beneficium, non obſtante juris civilis rigore, ſuccurritur.

Renunciatio facta poſt ſpolium non impedit ſpoliati reſtitutionem: ſecus ſi ante fuerit renunciatum, & teſtes ſuper ſpontanea renunciatione non ſunt admittendi ante reſtitutionem. h. d.

§. 7. Illud quæſitum *a* eſt, ſi poſt ſpolium Eccleſiæ renunciaſſe quis dicatur, an ob hujuſmodi renunciationem ſpoliato ſit deneganda reſtitutio? & cum non ſit veriſimile, quod ſponte proprio juri renunciaverit, qui renunciat, ſpoliatus hujuſmodi non obſtante renunciatione, reſtituendus erit. Teſtes etiam partis alterius de juramento, & renunciatione ſponte facta, non ante admittendi erunt, quam ſpoliatus plenarie fuerit reſtitutus. Quod ſi ante *b* ſpolium Eccleſiam ſponte objuraſſe reperiatur, perpetuum ei ſuper negotio ſilentium imponendum erit.

Ponit aliquos caſus exceptos ab illa regula, ſpoliatus ante omnia eſt reſtituendus. h. d.

§. 8. Sunt & alii caſus, quibus jure denegabitur ſpoliatis reſtitutio, utputa, cum agenti per modum exceptionis de alia ſpoliatione opponitur, aut tam ſuper proprietate, quam ſuper ſpolio eodem tempore diſceptari ſpoliatus ipſe conſenſerit, aut ante reſtitutionis poſtulationem petitoria actione judicium expertus ſuccubuerit.

Probatio ſpolii, abſentia ſpoliatoris, & lapſus temporis, non operantur reſtitutionem, ſi ſpoliator non abſit per contumaciam, vel dolum. h. d.

§. 9. Idem ſi ſpoliatore non per contumaciam, vel per dolum abſente, ab Apoſtolica ſede ad Judices ſpoliatus literas obtinuerit, ut ſi eum ſpoliatum Judicibus conſtiterit, intra certum temporis ſpatium reſtituetur, ſi reus intra præfixum terminum ſeſe Judici exhibere non poſſit, quanquam temporis lapſus immineat, & actor ſit ſuam poſſeſſionem & dejectionem probare paratus, nihilominus reſtituendus non erit.

Si contra agentem de ſpolio opponatur exceptio, per quam concludatur actorem non poſſediſſe, ſpoliatus ante omnia non reſtituitur. h. d.

§. 10. Sed & ſi talis opponatur exceptio, quæ agentem minime poſſediſſe concludat, tamdiu ſuſtinenda erit reſtitutio, donec ſuper tali exceptione cognitum fuerit: ut ecce, nec Laici ſpiritualia poſſidere, nec Sacerdotes uxores habere poſſunt. Unde ſi ecl illi ſe beneficii ſpoliatos, vel hi ab uxoribus ſe deſtitutos coram Judice conquerantur, & ab adverſariis de ſecularitate, vel de Sacerdotio agentibus opponatur, proculdubio differenda erit reſtitutio.

Cum pro ſpoliatore militat juris præſumptio, ſpoliatus non eſt ante omnia reſtituendus. h. d.

§. 11. Quinimo & cum ſola juris præſumptio pro ſpoliatore contra ſpoliatum militat, impedienda erit reſtitutio, ex quo apparet *c*, eum, qui (exempli gratia) reſtitui poſtulat ad decimas, quas intra alienæ parochiæ limites poſſediſſe aſſerit, nequaquam reſtituendum eſſe, niſi evidenter docuerit, quod earum poſſeſſionem legitime aſſequutus fuerit: quia eas occupaſſe injuſte veriſimiliter præſumitur, cum ex prædiis pervenient intra alienam parochiam conſtitutis, manifeſtumque ſit eas jure communi ad eandem Eccleſiam pertinere, niſi aliud oſtenſum fuerit.

Hæreticus non reſtituitur ante omnia: idem ſi in reſtitutione timetur de periculo animæ vel ſcandalo, quia differtur reſtitutio. h. d.

§. 12. Plures præterea ſunt caſus, quibus ſpoliatus illico non reſtituitur: veluti, cum hæreſis labe pollutus deprehenditur, vel ſecta reſtitutione animæ periculum immineret, vel ſcandalum timeri poſſit: & alii, qui non minus ſæcularibus, quam Pontificiis legibus continentur.

Spoliatus poteſt ſuſpenſo petitorio ante concluſionem in cauſa, intentare poſſeſſorium: ſecus ſi ſit concluſum: niſi tamen aliter Judici videatur. h. d.

§. 13. Poſtremo ſciendum eſt, in ſpoliantis odium conſtitutum eſſe *a*, ſi ſpoliatus proprietatis litem ingreſſus fuerit, nullam de illata ſibi violentia mentionem faciens, antequam renunciatum ſit, aut concluſum in proprietatis judicio, ut idem debeat ſuper poſſeſſorio, etiam petitorio ſuſpenſo, audiri. Quod ſi renunciatum fuerit, vel concluſum, ut jam poſſit cauſa proprietatis ſententia terminari, ne lites litibus inculcentur, & via poſſit fraudibus aperiri, cauſa non deciſa, poſſeſſorio non erit utendum: niſi Judex, qui de cauſa cognoſcit, hoc ipſum ex juſta cauſa viderit expedire: puta, cum ex perſpicuis indiciis iniquitas invaſoris facile arguitur, & ſpoliato caſu, ſive dolo ſpoliatoris, dominium probandi facultas ſubtracta fuerit.

TITULUS XI.
DE LITIS CONTESTATIONE.

Litis conteſtatio eſt fundamentum judicii, qua deficiente fruſtra ſuper ædificabitur: & quando dicatur lis conteſtata. h. d.

HActenus ea complexi ſumus, quæ plerumque ante cauſarum diſcuſſionem vertuntur, quæ non tam judicii partes habentur, quam judiciorum præparatoria: perveniamus nunc ad ea, quibus ipſum judicium conſtituitur. Eſt autem judiciorum quaſi fundamentum quoddam, litis conteſtatio, nam *b* ſi illa a partibus prætermiſſa fuerit, proculdubio omnia, quæ ſequuta fuerint, corruent, ſeque ipſos litigatores inanibus laboribus & ſumptibus vexabunt: unde nec teſtes recipi, nec ad ſententiam per Judicem procedi poterit. Ea *c* vero fit per petitionem in jure propoſitam, & congruam reſponſionem ſequutam, animo conteſtandi litem factam, cum Judex per narrationem negotii cauſam audire cœperit: unde ſi quis poſitionibus ſimpliciter reſpondeat, aut peremptoriam exceptionem proponet, nequaquam per hoc eſſe facta conteſtatio litis intelligitur.

Procurator, tutor, & ſimiles, poſſunt litem conteſtari. h. d.

§. 2. Fit autem *d* litis conteſtatio non ſolum per principales, ſed etiam per procuratorem, tutorem, & perſonas ſimiles.

Advocati reſponſio niſi ſit ſtatim revocata, facit litis conteſtationem. h. d.

§. 3. An advocati reſponſio litis conteſtationem faciat, dubitari poteſt, & ex facto reſponſum eſt, niſi ſtatim revocata fuerit, illius quoque reſponſione conteſtationem fieri.

Cum officium Judicis pro actione inſtituitur, eſt neceſſaria litis conteſtatio. h. d.

§. 4. Nec ſolum, cum per actionem judicium inſtituitur, erit litis conteſtatio neceſſaria: ſed etiam ubicunque Judicis officium pro ipſa proponitur actione, veluti, cum reſtitutio in integrum non incidenter, ſed principaliter poſtulatur.

Qui effectus ſequantur ex litis conteſtatione. h. d.

§. 5. Igitur ſequuta conteſtatione reus & Judici ſubjicitur, & actori obligatur, dilatoriis exceptionibus via præcluditur, actiones perpetuantur, præſcriptio interrumpitur, alii quoque effectus emanant, ut tam civilibus, quam Eccleſiaſticis conſtitutionibus ſuis locis traditur.

Cum civiliter agitur & probabiliter de morte teſtium, vel diuturna abſentia timetur, poſſunt examinari teſtes etiam lite non conteſtata. h. d.

§. 6. Admonandi tamen ſumus, quod traditum eſt, lite non conteſtata non poſſe teſtes recipi *e*, aut ad ſen-

a C. 2. extr. eod. tit. b C. accepta. extr. eod. tit. c C. fin. eod. tit. in 6.

a C. ex paſtoralis extr. de cauſa poſſeſſ. & propriet. b c. 1. ext. eod. tit. c C. dudum. ſecundo. §. licet. extr. de elect. d c. 1. ext. eod. tit. e ext. ut lite non conteſt. per totum; & c. 2. eod. tit. ext.

Digitized by Google

tentiam perveniri, non eſſe perpetuum. Nam ſi forte de morte teſtium timeatur, vel abſentia diuturna, cum civiliter eſt agendum, ne veritas occultetur, & probationi copia fortuitis caſibus ſubtrahatur, ſenes, & valetudinarii, & alii teſtes, de quibus ex probabili cauſa timetur, etiam lite non conteſtata ſunt admittendi, ſeu pars conventa ſit contumax, ſeu ſine dolo ſit abſens, ut conveniri non poſſit.

Qui teſtes examinavit ad perpetuam rei memoriam debet intra annum vel convenire adverſarium, vel examen denuntiare. h. d.

§. 7. Debet *a* tamen actor intra annum, ex quo facultas ſibi data fuerit, adverſarium convenire, aut ſaltem hujuſmodi teſtium receptionem eidem denunciare; alioqui atteſtationes ſic receptæ non valebunt, ne forte hoc procuretur in fraudem, ut ſcilicet proceſſu temporis exceptiones legitimæ ad repellendum teſtes, vel aliæ locum habere non poſſint.

Nota ex iſto §. bonam regulam ad cognoſcendum, quando non eſt neceſſaria litis conteſtatio. h. d.

§. 8. Sunt *b* & alii caſus, in quibus abſque litis conteſtatione legitime poſſunt teſtes produci, & lis ſententia terminari: quos tam ex his, quæ ſupra de contumacia diximus, quam etiam ex aliis locis cognoſcere licebit. Et generaliter, ubicunque libellus non exigitur, aut jus agendi contra certam perſonam non dirigitur, litis conteſtatio non eſt neceſſaria.

TITULUS XII. DE JURAMENTO CALUMNIÆ.

Actor recuſans ſubire juramentum calumniæ, cadit ab actione, & reus habetur pro confeſſo. h. d.

SEd ut veritate prævia judicia expediantur, inſtitutum eſt, ut litigatores in exordio litis de calumnia vitanda jurare debeant. Quod juramentum ſi quis præſtare recuſaverit *c*, actor quidem ab inſtituta cadet actione, & pro confeſſo reus habendus erit.

In cauſa ſua Eccleſiæ Clericus non cogitur jurare de calumnia, ſecus in propria: quo caſu jurat propoſitis tantum ſcripturis, non teſtis. h. d.

§. 2. In hac tamen parte quibuſdam caſibus Clericis jura pepercerunt. Vetuerunt *d* enim, ne dum propriæ Eccleſiæ cauſa peragitur, inconſultis illorum prælatis hujuſmodi ſubire juſjurandum cogantur, licet propriis cauſis hujuſmodi privilegio minime gaudere noſcantur. Sed & quo caſu hoc juramentum ſubire vel permittuntur Prælati, vel jubentur, non teſtis *e*, ſed tantum propoſitis ſcripturis id implebitur.

Hodie etiam in cauſis ſpiritualibus juratur de calumnia. h. d.

§. 3. In cauſis ſpiritualibus olim de calumnia minime jurabatur: ſed quia & in illis litigatores frequenter calumniari compertum eſt, noviſſime ſancitum eſt *f*, ut in eis id, quod in cæteris conſtitutum eſt, obſervari debeat.

Etiam procuratores jurare de calumnia tenentur, quandocunque Judici videbitur.

§. 4. Et non tantum Principales, verum etiam procuratores *g*, & ſyndici *h* hujuſmodi juramentum ſuſcipere compellendi erunt, etiamſi quid ponere aut reſpondere debeant, a dominis inſtructi fuerint: aut poſt hoc præſtitum juramentum deputati fuerint: nec enim illud intra certa judicii tempora coarctatum reperitur, ſed *i* poterit Judex exigere, quoties expedire viderit.

De calumnia juratur etiam in cauſa appellationis. h. d.

§. 5. Præterea *k*, quanquam in prima inſtantia partes juraverint, non tamen propterea in cauſa appellationis hujuſmodi juramentum declinare poterunt, cum rurſus, & de calumnia vitanda, & dicenda veritate jurare partes ſint compellendæ.

Juramenti de calumnia omiſſio non vitiat proceſſum. h. d.

§. 6. Illud poſtremo admonendi ſumus, quod, propter omiſſum *a* tacite in tota cauſa calumniæ juramentum, judicialis proceſſus alias factus legitime, nec eſt nullus, nec ob eam cauſam venit annullandus: cum hujuſmodi juramenta præſtari de ſubſtantia ordinis judiciarii non exiſtat.

TITULUS XIII. UT LITE PENDENTE NIHIL INNOVETUR.

Lite pendente nihil innovandum: & lis tunc pendere dicitur, cum citatio legitima pervenit ad partem citatam, aut per eam factum eſt, quo minus perveniret. h. d.

INſtituto ergo lite & ſolemnibus præſtitis ſatisdationibus, & calumniæ juramento exhibito, ad probationes, & merita cauſæ deſcendendum erit, & interim pendente lite nihil innovari poterit. Lis autem *b* pendere hoc reſpectu tunc dicitur, non modo cum lis conteſtata fuerit, verum etiam poſtquam a Judice competenti citatio emanerit, & ad partem citatam pervenerit, vel per eam factum eſt, quo minus ad ejus notitiam perveniret, dum tamen in citatione ea ſint expreſſa, per quæ poſſit quis inſtrui, ſuper quibus in judicio conveniatur.

Ob dilapidationem etiam lite pendente fit ſequeſtratio. h. d.

§. 2. Plane *c* ab eo, qui poſtquam a ſententia provocavit, poſſeſſionis fructus diſſipat, etiam lite pendente ſequeſtrari poterunt.

Litis pendentia non invalidat matrimonium contractum. h. d.

§. 3. Sic etiam *d* ſi dum ſuper matrimonio lis pendet, ſecundum quis matrimonium rite contraxerit, ſi primum non tenuiſſe declaratum fuerit, pendentiæ litis obtentu ſecundum irritari non poterit. Ei tamen, qui in contemptum contraxerit, competens pœnitentia imponenda erit.

TITULUS XIV. DE PROBATIONIBUS.

Quid ſit Probatio, & quibus modis fiat. h. d.

PRobatio igitur eſt, idoneis argumentis & legitimis mediis facta demonſtratio. Contingit autem quid probari variis modis, utputa, confeſſione partium, depoſitione teſtium, inſtrumentorum exhibitione, juriſjurandi religione, inſpectione Judicis, notorietate rei, ſuſpicione vehementi, fama, atque aliis adminiculis.

Quomodo naſcatur probatio ex confeſſione, & quæ ſint poſitiones. h. d.

§. 2. Partium confeſſione tunc conſtat probatio, cum reus poſitionibus reſpondendo, vel alias in judicio intentione confitetur actoris. Sunt autem poſitiones, breves quædam narrationes, facti ſeriem continentes, ad eliciendam veritatem conceptæ, ſuper quibus quis petit ab adverſario reſponderi, quas ad faciliorem expeditionem litium propter cum confeſſiones, & probationum defectum uſus longævus in cauſis admiſit, & juris probavit auctoritas.

Recuſans reſpondere poſitionibus, habetur pro confeſſo. h. d.

§. 3. Si *f* quis igitur poſitionibus ſibi factis reſpondere requiſitus recuſaverit, vel, ne reſponderet, ſe per contumaciam ſubtraxerit, pro confeſſo habendus erit. Hoc autem ita demum obtinet, ſi a Judice reſpondere juſſus, illum abſentem fieri contigerit: ſed ſi antequam juberetur, contumaciter abſceſſerit, tunc pro confeſſo minime reputabitur, ſed contra eundem, tanquam contumacem, procedendum erit, prout juris ratio dictaverit.

a *C. fin. §. ſed ſi. extr. ut lite non conteſt.* b *d. c. fin. §. ſunt & alii ut lit. non conteſt.* c *c. fin. extr. eod. tit.* d *c. 1. & ſeq. extr. eod.* e *c. fin. extr. eod.* f *c. 1. §. fin. eod. tit. in 6.* g *c. 2. §. procuratores. eod. tit. in 6.* h *c. pen. & fin. extr. eod. tit.* i *c. 2. in fin. eod. tit. in 6.* k *c. 2. in princ. eod. tit. in 6.*

a *C. c. in princ. & §. 1. eod. tit. in 6.* b *Clem. 2. eod. tit.* c *c. fin. ext. de ſequeſt. poſſ.* d. *c. cum in Apoſtolica. ext. de ſponſ. &* *Clem. fin. de verb. ſign.* f *c. 1. de confeſſ. in 6.*

Digitized by Google

Confeſſus, & probationibus convictus æquiparantur: & confeſſio erronea, ſi ſtatim revocatur, non affert præjudicium. h. d.

§. 4. Redditis igitur circa exhibitas poſitiones reſponſionibus, diligenter ab actore diſpiciendum erit, an a reo ſuper controverſiæ legitimam confeſſionem extorſerit: quo quidem caſu & ipſe probationem oneribus relevabitur, & Judicis in cognoſcendo partibus ceſſantibus ſtatim ſuper tali confeſſione pronunciandum erit. Plane *a* ſi per errorem facti hujuſmodi confeſſionem emanaſſe doceatur, confitenti, ſed tamen confeſſionem ſuam ſtatim revocanti, nullum præjudicium generabitur: alioqui, quod ſua quiſque voce dilucide teſtatus eſt, proprio non valebit impetus teſtimonio infirmare.

Reus non tenetur edere actori, niſi inſtrumenta communia. hoc d.

§. 5. Non tamen *b*, quia poſitionibus reus reſpondere compellitur, documenta quoque, quæ ad cauſam pertinentia penes ſe detinet, niſi ſibi cum actore ſint communia *c*, exhibere compellendus erit: nam grave nimis eſſet, illum ad eorum exhibitionem urgeri, per quæ ſibi poſtea præjudicium fieret. Sed actor ipſe, inficiante reo, ſumptis congruis dilationum temporibus, intentionis ſuæ proprias probationes afferet, vel teſtes inducendo, vel inſtrumenta, & alias ſcripturas producendo.

Reus citandus eſt ad videndum jurare, & deponere teſtes: & teſti injurato non creditur, niſi fuerit remiſſum juramentum a parte. h. d.

§. 6. Debet autem inprimis, ſi ex dictis teſtium rei ſit eruenda veritas, admoneri adverſarius, quod auditurus juramentum veniat *d*, ne, ſi prætermiſſum id fuerit, quod contra leges actum deprehenditur, nullam habeat firmitatem. Sed & teſtium depoſitiones non aliter recipiet Judex, quam prius jusjurandi religione firmaverint, quod tantum, quæ vera noverint, profeſſione ſuæ teſtificationis aperient: nullius enim teſtimonio quantumcunque religioſus exiſtat, niſi juratus depoſuerit, in præjudicium credi debet alterius, niſi forte juramentum ab adverſa parte remittetur.

Teſtes recuſantes jurare, ſunt ſub pœna excommunicationis cogendi, & juramentum de non deponendo non tenet. h. d.

§. 7. Quod ſi teſtes a Judice moniti ſeſe vel odio, vel gratia, vel timore a ferendo teſtimonio ſubtraxerint, per cenſuras Eccleſiaſticas teſtificari compellendi erunt, nec audiendi, quod ſeſe, quo minus deponant, propter juramenti vinculo innodatos aſſerent. *e*

Diligens debet eſſe Judex in examinando ſuper omnibus qualitatibus totius cauſæ. h. d.

§. 8. Interrogabit *f* ergo Judex teſtes in qualibet cauſa ad minus duos (nulla enim cauſa eſt regulariter, quæ unius teſtimonio quantumvis legitimo terminetur) eoſque diligenter examinabit *g*, de ſingulis circumſtantiis diligenter inquirens, de cauſis videlicet, de perſonis, loco, tempore, viſu, auditu, ſcientia, credulitate, fama, & certitudine, cæteriſque, quæ ad rem facere, & negotio convenire exiſtimabit. Illud quoque ſubtiliter animadvertere non omitter, quo vultu, qua conſtantia, quave animi trepidatione teſtes deponant, cum interdum ex his, vel ipſis invitis teſtibus, magis quam ex verborum ſerie, rerum veritas elucеſcat.

Ex cauſa delegabit Judex examen teſtium. h. d.

§. 9. Si qui tamen erunt, qui interrogandi ſunt, valetudinarii *h*, vel ſenes, vel debilitate confecti habeantur, vel etiam ita paupertate depreſſi, ut ad præſentiam Judicis venire non poſſint, idoneum deliget Judex, quem ad ſuſcipiendas illorum atteſtationes dirigat.

Teſtes conſiderantur conditione, natura, & vita. h. d.

§. 10. Teſtes vero non omnes recipiendi ſunt, ſed fideles duntaxat, & idonei. Cenſentur autem teſtes conditione, natura, & vita. Conditione, ſi liber teſtis ſit, non ſervus: ſervus enim ſæpe metu dominantis veritatis teſtimonium ſupprimit. Natura, ſi vir ſit, non fœmina: nam varium & mutabile ſemper fœmina.

Mulieres non ſunt in forum trahendæ gratia teſtimonii ferendi, ſed ad eas eſt mittendus tabellio. h. d.

§. 11. Cujus tamen teſtimonium, ſi quando neceſſarium fuerit *a*, cum mulieres honeſtas ipſa, ac naturalis pudor virorum cœtibus immiſceri prohibeat, quæcunque auctoritate teſtimonii ferendi cauſa, vel alia, quæ jure non exprimatur, in judicium perſonaliter evocari, vel trahi non poterit: ſed ad eam mittendus tabellio, & juxta Bonifacianæ conſtitutionis tenorem, procedendum erit.

Teſtis malæ vitæ caret fide. h.d.

§. 12. Vita cenſetur teſtis, ſi innocens ſit, & integer: nam ſi vita bona defuerit, fide carebit.

Clerici poſſunt teſtificari pro Eccleſia, & ſingulares perſonæ pro univerſitate ſua, niſi tamen aliqua cauſa probabilis impediat. h. d.

§. 13. In ſumma, quicunque jure minime prohibentur, ad teſtimonium perhibendum ſunt admittendi. Clerici *b* ergo a ferendo teſtimonio ſuper negotio propriæ Eccleſiæ, vel aliæ ſingulares perſonæ, in cauſa ſuæ univerſitatis arcendi non erunt, niſi ad agendum, reſpondendumve fuerint inſtituti, vel ipſos alia cauſa probabilis impedierit.

Monachi de conſenſu Abbatis, poſſunt teſtimonium dicere. h.d.

§. 14. Monachi quoque, & quicunque ſub alterius obedientia conſtituti ſunt, de ſui Præſulis licentia recte teſtimonium dicent.

Chriſtianorum teſtimonia adverſus infideles admittuntur, ſed non contra. h. d.

§. 15. Chriſtianorum *c* quoque teſtimonia adverſus Judæos, in omnibus cauſis recipienda erunt, nullis ſibi contra hoc Principum privilegiis ſuffragantibus. Sed contra Chriſtianum, nec Judæus, nec Paganus, nec hæreticus, aut aliter infidelis, neque excommunicatus, aut aliter criminoſus recte teſtimonium dicent.

Criminoſus perſeverans in crimine non poteſt teſtificari, emendatus vero in cauſa civili poteſt, niſi fuerit reus perjurii, vel niſi ſit affectus infamia: in cauſa vero criminali, licet emendatus, difficilius admittitur. h. d.

§. 16. Plane quod de criminoſo diximus, diſtinctionem recipit: nam ſi is, cui ab adverſa parte opponitur *d*, adhuc in ipſo crimine perſeverat, tam in civili, quam in criminali cauſa ab omni prorſus teſtificandi officio excludendus erit: ſi vero ſit de crimine emendatus, nec eum comitetur infamia, non eſt in cauſa civili, vel etiam cum de crimine civiliter agitur, præterquam pro reatu perjurii repellendus. In criminali autem quæſtione, ſi in alio judicio contra ipſum accuſatione de crimine inſtituta confeſſus vel convictus fuit vel ſi tunc per exceptionem convincatur, aut ejus gravata ſit opinio, ex eo quod quandoque fuit tali modo repulſus, quamvis hoc caſu non excluderetur in cauſa civili, poteſt a teſtimonio, licet egerit pœnitentiam removeri.

Validum ab initio tractu temporis non infirmatur, etiam nova ſuperveniente cauſa. h. d.

§. 17. Illud in dubium non venit, ejus teſtimonium, qui integer depoſuit, infringi, debilitarive minime poſſe, quanquam illum poſt depoſitionem factum eſſe contigerit criminoſum. Nec enim, quod recte ſemel factum

a C. *fin gl. ext. de conf.* b *c. 1. ubi not. ext. eod.* c *c. ſi perpetuus. ext. de fide inſtrumentorum.* d *c. 2. ext. de teſtib.* e *c. intimavit. ext. de teſt.* f *c. licet univerſit. ext. de teſtib.* g *c. cauſam. ext. de teſt.* h *c. ſi quis teſtium. ext. de teſtibus.*

a *C. 2. de jud. in 6.* b *c. cum nuncius. ext. de teſt.* c *c. Judæi. ext. de teſtib. & Clem. I. eod. tit.* d *c. teſtimonium, extr. de teſtibus.*

Digitized by Google

eſt, ex hujuſmodi eventu poſtea debet infirmari, cum culpandus non ſit, qui idoneum nunc in teſtem producit, ſi aliquando eundem futurum malum non divinaverit.

Domeſtici, & ſimilem habentes cauſam non poſſunt eſſe teſtes. h. d.

§. 18. Domeſtici quoque, & qui ſimilem habentes cauſam conſimili quoque morbo veriſimiliter laborare exiſtimandi ſunt, ſi certum id ſit, aut ſuper eo legitime convinci poſſint, ſi ab alterutra partium teſtes adducti fuerint, ad teſtimonium admittendi non erunt.

Non poteſt quis eſſe teſtis in cauſa, in qua fuit advocatus, vel procurator. h. d.

§. 19. Is quoque a, qui in prima inſtantia alicujus cauſæ advocationem, & patrocinium ſuſceperit, licet advocatus, & procurator eſſe deſierit, quia tamen adhuc affectus cauſæ præſumitur, in judicio appellationis in teſtem recipiendus non erit.

Ad teſtes examinandos etiam tres dilationes dari poſſunt, & ex cauſa etiam quarta, ſub certo tamen jurejurando. h. d.

§. 20. Dabunt autem Judices tam in Eccleſiaſticis, quam in civilibus cauſis ad exhibendos teſtes non ſolum unam, ſed ex cauſa ſecundam etiam, & tertiam dilationem: quartam b vero diſceptantibus non largientur, niſi præſtito ab eo, qui poſtulat, juramento, quod non per calliditatem aliquam quartam productionem poſtulet, ſed quia illorum, quos inſtat nunc de novo producere, prius notitiam habere nequiverit, quod que neque per ſe, neque per alium teſtificata ſubtraxerit, vel didicerit: quo caſu quartam quoque dilationem accommodabit Judex, maxime ſi productioni teſtium non fuerit a partibus renunciatum c.

Multa conceduntur, ne probationes intereant, quæ alias non concederentur: quod probatur hic tribus exemplis. h. d.

§. 21. Siquidem ne probationes depereant, multa permittuntur, quæ alioqui non concederentur, ut ecce ſi is in cauſa Judex datus fuerit, quem in teſtem produci ſit neceſſarium, removendus, & alius in ejus locum ſubſtituendus erit. Sic & alias citato adverſario recipiuntur, & publicantur teſtes, quos reus inducendos duxerit. Sic, & Eccleſia neceſſariæ probationis omiſſione læſa, etiam adverſus Eccleſiam reſtituenda erit.

Publicato proceſſu non poſſunt teſtes examinari ſuper eiſdem nec in prima, nec in ſecunda inſtantia: ſecus ſuper emergentibus de novo. h. d.

§. 22. Elapſis igitur tribus dilationibus, poſtquam renunciatum eſt probationibus, & publicata dicta teſtium, regulariter producendi teſtes rurſus non erit danda copia. Et ſicut d non licet ſuper eiſdem, vel directo contrariis articulis alios, vel eoſdem teſtes in principali cauſa producere: ſic non debet in cauſa appellationis licere, cum non minus in ea, quam in principali teſtium ſit timenda ſubornatio. Quod ſi e nova contingat emergere capitula, ſuper quibus partes teſtes novos velint inducere, recepto ſolenni juramento teſtium, non obſtante publicatione ſuper veteribus facta, nec in primo, nec in ſecundo judicio rejiciendi erunt.

Qualiter, & quando poſſit in teſtes objici. h. d.

§. 23. Sed interdum accidit, ut eos, qui jure in teſtes recipi non debuerant, admiſſos tamen eſſe ab aliqua partium prætendatur: in qua ſpecie ſtatutum eſt f, ut ſi quid in eos habent, ante publicationem debeant objicere, poſtea vero tunc demum id licebit, cum juramento partes firmaverint, quod non dolo velint ad opponendum deſcendere. Sed & ſi oſtendere quis paratus fuerit poſt publicationem didiciſſe ſe, quod in perſonas vult objicere, tunc quoque opponendi patere debet aditus. Idem juris eſt, ſi forte quis ante publicationem id fuerit proteſtatus. Cæterum cum quis proteſtatus fuerit velle ſe poſt publicationem diſpoſitionum perſonas teſtium repellere, ſi quid in favorem proteſtantis dixerit, non de facili fides adhibebitur.

Teſtes probatorios, & reprobatorios probatoriorum reprobare licet, ſed reprobatorios reprobatoriorum non licet. h. d.

§. 24. Illud a etiam admonendi ſumus, quod non ſolum teſtes ſuper principali negotio deponentes aliis teſtibus licebit repellere, ſed etiam contra ſecundos primorum reprobatorios probationes proferre licebit. Et non admittente Judice appellationis remedium licitum erit interponere. Ulterius autem partibus ad reprobationem teſtium aſpirare minime licebit, ne ſi producendi quartos contra tertios, & ſic deinceps partibus licentia tribuatur, negotium contingat in infinitum protelari.

Qualiter Judex penſare debet dicta teſtium, & quod poteſt illos repetere, & interrogare uſque ad ſententiam. h. d.

§. 25. Publicatis igitur atteſtationibus b non ſolum ad multitudinem teſtium reſpicere Judicem oportet, ſed etiam ad qualitatem illorum: item depoſitiones rimari, & diligenter inſpicere debet, & ex his, quibus potius veritatis lucem aſſiſtere judicabit, animi ſui motum informabit: quod ſi circa alicujus teſtis dictum Judicis hæſitet intellectus, eundem rurſus ad examen revocare poterit. Et generaliter Judex uſque ad prolationem ſententiæ interrogare ſub pacto poterit, ubicunque aliquid dubitationis c inciderit.

Teſti ſtatim ſeipſum corrigenti non adimitur ob id fides, & poteſt Judex teſtem repetere ſuper omiſſis. h. d.

§. 26. Eum quoque, qui non ſtudioſe, ſed linguæ lubrico erraverit, & ſeſe confeſtim correxerit, reprobare Judex non debet: ſecus autem, ſi correctioni ſuæ tempus interpoſuerit. Repetere autem non ſolum obſcure deponentem poterit, ſed etiamſi a principio ſuper certis capitulis eundem interrogare poſtulante adverſario, vel negligentia, vel calliditate prætermiſerit.

Probationes fiunt non ſolum teſtibus, ſed & inſtrumentis: & inſtrumentorum appellatione non large ſumta continentur ſolum ſcripturæ, quæ in judicio exhibentur. h. d.

§. 27. At ſi partes vivæ vocis adminiculo in probando deſtitutæ fuerint, ad inſtrumentorum productiones decurrere eas oportebit: & licet inſtrumentorum adeo late pateat appellatio: ut hoc nomine etiam teſtes contineantur, quippe & ipſi cauſam inſtruunt, nos tamen in præſenti, pro ſcripturis in judicio exhibendis magis utimur, quæ quidem in litibus exercendis eandem cum depoſitione teſtium vim obtinent.

Inſtrumenta poſſunt exhiberi uſque ad concluſionem in cauſa. h. d.

§. 28. Exhiberi autem d in jure poterunt inſtrumenta, non ſolum ante atteſtationum publicationem, ſed & poſtea uſque ad diffinitivum ſententiæ calculum: antea tamen, quam in cauſa concluſum fuerit. In cauſa e autem concluſum eſſe tunc dicimus, cum a partibus omnibus probationibus renunciatum fuerit.

Scriptura ſolum publica in judicio fidem facit, & quæ ſit ſcriptura publica. h. d.

§. 29. Non tamen omnis ſcriptura in judicio producta fidem faciet, ſed ita demum f, ſi per manum publicam ſcripta fuerit, ita ut appareat publica, aut autentico ſigillo muniatur, alioqui nullius roboris firmitatem obtinebit.

Exempla ſolenniter ſumta fidem faciunt. h. d.

§. 30. Idem g & de exemplis dicendum erit, quæ tamen, ſi ſolenniter ſumpta fuerint, eandem cum originalibus habitura ſunt auctoritatem. Solenniter autem tunc dicentur ſumpta h, cum coram Ordinario Judice, vel

a C. 2. §. *teſtes verſ. patroni* 4. q. 3. b *c. pen. ext. de teſtibus* & *c. conſtitutis. in fin. ext. de teſtib.* d *Clem.* 2. *de teſtib.* e *c. cum cauſam. ext. de teſtib.* f *c. præſentium. ext. de teſtib.*

a C. *licet ei.* 3. *ext. de teſtib.* b *c. in noſtra* & *c. cum cauſam ext. de teſtib.* c *c. cum clamor. ext. de teſtib.* d *c. cum dilectus. ext. de fide inſt.* e *gl. in d. c. cum dilectus* f *c.* 1. *ext. de fid. inſt.* g *gl.* 2. *c.* 1. *ext. de fid. inſt.* h *c. fin. ext. de fid. inſt.*

Digitized by Google

ad hoc ab ipſo ſpecialiter delegato præſentata fuerint, atque ab diligenter inſpecta, dum nulla parte ſui vitiata comperit, per publicam perſonam exempla ſumi præcipit.

Redacta in publicam formam poſt mortem tabellionis faciunt fidem. h. d.

§. 31. Eandem etiam auctoritatem & ea obtinebunt, quæ ad petitionem earum [a], ad quos pertinent, permiſſu Judicis ordinarii, in formam publicam redacta fuerint, ſi tabellio morte præventus ea non perfecerit, ſed in notas tantum redacta moriens reliquerit.

Inſtrumentis non vitiatis, & de vitio non ſuſpectis creditur, & error unius literæ, & raſio in loco non ſuſpecto non viciat inſtrumentum. h. d.

§. 32. Exhibebuntur [b] ergo publica inſtrumenta non cancellata, neque abolita, nec ulla parte ſui vitiata, aut aliquo pacto de falſitate ſuſpecta, quanquam ſi exceptor literam imprudens [c] omiſerit, aut documentum in loco non ſuſpecto [d] interleverit, non propterea veri fides, & inſtrumenti auctoritas vacillabit.

Ad ſupplendum probationem poteſt jusjurandum deferri. h. d.

§. 33. Quod [e] ſi nec teſtibus, nec inſtrumentis intentionem ſuam auctor legitime deduxerit, permittente Judice non plene probationes jurisjurandi religione ſuppleri, & cauſa terminari poterit. Nec enim aliud eſt juramentum, quam veritatis confirmatio, cum aliquid Deo teſte aſſeritur.

Juramentum aliud voluntarium, aliud neceſſarium: & neceſſarium, niſi ex cauſa, recuſari non poteſt. h. d.

§. 34. Sed cum ſit juramentum multiplex, duplex tantum in propoſito conſiderari poterit [f] aut enim eſt neceſſarium, aut voluntarium. Neceſſarium eſt, quod ad ſupplendas probationes a Judice parti defertur: quod propterea neceſſarium nuncupatur, & quod a Judice illud omnino deferri partibus oportet, & quod rite delatum ab eiſdem, niſi ex juſtis cauſis recuſari non poterit.

Quæ ſint juſtæ cauſæ recuſandi juramentum. h. d.

§. 35. Sunt autem juſtæ cauſæ recuſandi, ut puta, ſi actor plene probaverit, aut ſi ſibi non plene cognitam rem ipſam aſſerat: & ſi quæ ſunt hujuſmodi.

Si pro reo ſunt præſumptiones, ſibi deferendum eſt juramentum, niſi aliter Judex arbitretur. h. d.

§. 36. Sed etſi [g] pro reo præſumptiones fuerint, eidem hoc ſacramentum Judex deferet ad ſuam tuendam innocentiam, niſi inſpectis perſonarum, & cauſæ qualitatibus illud actori deferendum cenſeat.

Voluntarium juramentum eſt, quod defertur a parte parti, quod deferenti poteſt referri, niſi ſimus in famoſis actionibus. h. d.

§. 37. Voluntarium [h] eſt, quod a parte parti in judicio defertur: quod quia litem terminat, deciſorium quoque nuncupari poterit. Et appellatur voluntarium, quia pars non niſi volens deferet, & ab eo, cui defertur, licite recuſari ac referri poterit. Plane [i] ſi reus famoſis actionibus conventus fuerit, hujuſmodi jusjurandum agenti referri minime permittetur, cum non actor, ſed ipſe, qui convenitur, facti proprii conſcius eſſe debeat.

Ponit exempla plura, in quibus probationes reſpiciunt perſonam Judicis. h. d.

§. 38. Judicis inſpectione conſiſtunt probationes: ut puta cum pro terminandis finalibus quæſtionibus propriis oculis loca Judex ſubjicit, aut ex aſpectu corporis ætatem colligit, aut cum ex literis ordinarii, vel Apoſtolicis excommunicatus, aut dignitatibus honeſtatus quis deprehenditur, vel cum ad probandam virginitatem ab honeſtis, & prudentibus matronis vice ſua Judex inſpici mulierem jubet.

Notorium probatione non indiget. h. d.

a C. pen. extr. de fid. inſtr. b c. inter dilectos. ext. de fide inſtr. c c. Ex parte. ext. d. tit. d c. ex literis. d. tit. ext. e c. fin. de jurejur. f gl. 1. c. fin. ext. de jurejur. g c. fin. ext. de jurejur. h d. c. d. c. fin. in gl. a. de jurejur. i c. fin. in princ. ext. de jurejur.

§. 39. Sed & ſi quid notorium fuerit [a], teſtium depoſitionibus, vel inſtrumentorum exhibitione amplius declarari non debet, cum talia probationem, vel ordinem judiciarium non requirant.

Judex debet advertere, ne dubium recipiat pro notorio. h. d.

§. 40. Sed cum multa dicantur notoria [b], quæ non ſunt, proſpicere debet Judex, ne quod dubium eſt, pro notorio recipiat.

Vehemens ſuſpicio interdum habet vim notorii. h. d.

§. 41. Ad notorium prope accedit vehemens ſuſpicio: nam ſi (exempli gratia) de [c] carnali copula quæratur, & ſint, qui ſolum cum ſola, nudum cum nuda, in eodem lecto jacentem, locis ſecretis, & ad hoc commodis, & horis electis ſe vidiſſe deponant, proculdubio ex ſuſpicionibus tam vehementibus ſequutam copulam pronunciari poterit. Plane ſi de gravi crimine actum fuerit, propter ſolam ſuſpicionem quanquam vehementem, nemo condemnabitur.

Fama præſtat adminiculum cæteris probationibus. Et Judex ex variis debet animum ſuum inſtruere. h. d.

§. 42. Famæ quoque ſi de aliquo facto invulgata fuerit, cæteris præſumptionibus non leve, præſertim in quibuſdam, præſtabit adminiculum. Demum circumſpectus Judex motum animi ſui non ex una tantum re, ſed ex variis argumentis, & teſtimoniis, quæ rei aptiora eſſe compererit, confirmabit. Judicaturum enim oportet cuncta rimari, & ordinem rerum plena inquiſitione diſcutere, nec prius ſententiam ferre, quam perfectis omnibus nihil aliud habeat in quæſtione, quod non proponat.

TITULUS XV.
DE SENTENTIIS, ET RE JUDICATA.

Duæ ſunt ſpecies ſententiarum, interlocutoria, & diffinitiva: & interlocutoria poteſt revocari ante diffinitivam. h. d.

VIdeamus nunc de Sententiis, & Re Judicata. Eſt autem ſententia nihil aliud, quam controverſiæ propoſitæ a Judice rite facta diffinitio. Sententiarum duæ ſunt ſpecies: aut enim interlocutoriæ ſunt, aut diffinitivæ. Interlocutoria eſt illa, quæ inter principium, & finem cauſæ fertur, ſuper his, quæ incidunt, vel emergunt: qualis eſt, cum Judex dandam, vel negandam dilationem ad examinandos teſtes, vel exhibenda inſtrumenta interloquitur, vel ſuper aliquibus exceptionibus pronunciat, quam nec in ſcriptis ferri oportet, & ante diffinitivam ſententiam quandoque Judex revocare poterit.

Diffinitiva ſententia eſt, quæ condemnando, vel abſolvendo liti finem imponit, nec requiritur de neceſſitate in ea verbum, Condemno, vel Abſolvo, ſed ſufficit æquipollens. h. d.

§. 2. Diffinitiva vero ſententia eſt diffinitio judicialis, quæ condemnando, vel abſolvendo principali controverſiæ finem imponit. Diffinitiva [d] enim, quæ nec condemnationem, nec abſolutionem continet, pro nulla habetur: hanc ſimul ac tulerit, retractandi copia Judici denegabitur. Non tamen ut ſententia valeat, condemnandi, vel abſolvendi verbum neceſſario continere debebit: ſed ſatis erit, quod verbum æquivalens contineat. Unde reſcriptum eſt, ejus diffinitionem, qui ita ſe ſtatuere, & præcipere pronunciaſſet, legitimæ ſententiæ obtinere firmitatem.

Sententia debet ferri ſedendo, & de ſcripti recitatione: alias non valet, & Epiſcopus facere poteſt, quod alius pro ſe recitet. h. d.

§. 3. Vocatis igitur partibus loco, & tempore congruis Judex ipſe ſedens [e] ſententiam de ſcripti recitatione

ne

a C. de manifeſta. 2. q. 1. b c. tua nos. extr. de coh. Cler. & mul. b c. conſuluit. nos. ext. de appell. c c. literis fraternit. ext. de præſumpt. d c. ei qui appell. §. diffinitiva. 2. q. 6. e c. fin. eod. tit. in 6.

ne proferet: alias ſi non Judex, ſed alius legerit, vel ſcriptam litigatoribus tantum ediderit, vel ſtando non ſedendo tulerit, nullius penitus momenti erit, at ab ea nec appellare ſit neceſſe. Epiſcopo tamen, quem tantæ dignitatis apex attollit, inſtar perſonarum illuſtrium ſententiam per alium recitare permittitur.

Ex pluribus Judicibus ſufficit, quod unus recitet ſententiam uſus plurali numero: ſecus in actu electionis. h. d.

§. 4. Sed *a* & ſi plures Judices ſint, vel arbitri, ſi cæteris præſentibus, ac mandantibus per unum tantum ſententia recitetur, ſi plurali numero perlegendo uſus fuerit, perinde habebitur, ac ſi ab omnibus recitata fuerit, licet aliud in electione ſervetur.

Si duo Judices ordinarii ſententias diverſas ferant, tenet ſententia lata pro reo, niſi actoris cauſa ſit favorabilis: ſi vero delegati, ſententia pendet ex voluntate delegantis: ſi vero arbitri, neutra tenet: ſi vero unus tantum ex pluribus pronunciaverit, nulla erit ſententia. h. d.

§. 5. Ex facto *b* dubitatum fuit, duobus Judicibus diverſas proferentibus ſententias, utra ſit habenda potior: in qua ſpecie reſponſum eſt, quod ſi ex juriſdictione ordinaria proceſſerunt, tenet pro reo, non pro actore lata ſententia, niſi agentis cauſa ſit favorabilis: utpute libertatis, dotis, matrimonii. Si vero ex delegata, utraque ex delegantis pendebit arbitrio. Quod ſi ex compromiſſo, utraque firmitatis robore deſtituetur. Quod ſi pluribus *c* Judicibus datis unus tantum ex eis pronunciaſſe proponatur, adeo nullas ſententia vires obtinebit, ut nec provocationis remedium neceſſarium ſit futurum.

Judicare ſecundum leges & conſuetudinem debet quilibet Judex, etiam ſummus Pontifex, qui tamen ex cauſa poteſt ab illis recedere. h. d.

§. 6. Sed ſive ordinarius ſit, ſive delegatus Judex, inprimis illud obſervare debet, ne contra id judicet, quod legibus, aut canonibus proditum ſit, alioqui ipſo jure ſententia non ſubſiſtet *d*. In cauſis quoque, quæ ſummi Pontificis *e* judicio deciduntur, cum in ſimilibus cauſis cæteri teneantur judicare, ſimiliter juris ordo, & vigor æquitatis ſubtiliter obſervandus erit, niſi cum ille aliquid cauſa neceſſitatis, & utilitatis diſpenſative duxerit ſtatuendum.

Licet ſententia lata contra jus conſtitutionis ſit nulla, ſecus tamen eſt in ſententia lata contra jus litigatoris. Et quando dicatur lata contra jus conſtitutionis, vel contra jus litigatoris. h. d.

§. 7. Si tamen ſententia non contra jus conſtitutionis expreſſe a Judice lata fuerit, ſed contra jus litigatoris, cum jure quidem teneat, legitimis mediis retractanda erit. Dicitur autem Judex contra jus conſtitutionis pronunciaſſe veluti cum defunctus, & minor quatuordecim annis fuiſſe aſſeritur, & teſtamentum jure feciſſe pronunciatur. Contra jus vero litigatoris veluti cum minor quatuordecim annis, annum quartum decimum impleviſſe, ac per hoc teſtamentum jure feciſſe aſſeritur.

Qui contra leges & conſcientiam, corruptus judicat, varie punitur. h. d.

§. 8. Is autem *f*, qui in gravamen partis alterius in judicio aliquid injuſte fecerit per gratiam, vel per ſordes, ſive ordinarius, ſive delegatus ſit, ab executione officii per annum ſuſpendendus erit, & ad æſtimationem litis parti, quam læſerit, nihilominus condemnabitur, & ſi ſuſpenſione durante divinis ſeſe ingeſſerit, irregularitatis quoque laqueo innodabitur, a quo non, niſi per ſummum Pontificem, liberari poterit, aliis quoque legum animadverſionibus coercebitur: cum dignum ſit, ut qui in multis audet offendere, pœnæ etiam multiplici ſubdatur.

Sententia lata, poſtquam per decem dies non fuit appellatum, regulariter retractari non poteſt. h. d.

§. 9. Lata tamen ſententia, niſi per appellationem intra terminum lege conſtitutum ſuſpenſa fuerit, amplius revocari non poterit. Cum enim *a* poſt decem dierum ſpatium ſententia in auctoritatem rei judicatæ tranſeat, qui ad provocationis ſubſidium intra id temporis ſpatium non recurrit, ideo appellandi ſibi aditum præcludit, quia per hoc videtur interpretatione juris velle latæ ſententiæ obtemperare. Excipiuntur tamen multi caſus, in quibus ſententiæ etiam poſt decem dies rei judicatæ firmitatem ſibi vendicare non valent, veluti cum de matrimonio *b* eſt quæſtio, aut ſervata ſententia ſalus animæ in diſcrimen adducitur, & alii plures.

Res inter alios acta aliis præjudicium regulariter non adfert. h. d.

§. 10. De eo quoque admonendi ſumus, quod etſi ſententia tranſierit in rem judicatam, præter eos, inter quos dicta fuerit, regulariter neminem lædat: ſi quis tamen *c*, cum ſibi primum de ea re actio, vel defenſio competeret, ſuſtinuit ſequentem agere, aut paſſus eſt eum, a quo cauſam habuit, experiri, ipſe quoque ſentiet ex re judicata præjudicium.

TITULUS XVI.
DE EXECUTIONE REI JUDICATÆ.

Sententia lata in reali actione mandatur executioni ſtatim, in perſonali vero poſt quatuor menſes: qui terminus poteſt breviari, & prorogari. h. d.

SI igitur ſententiæ latæ legitima appellatio non occurrerit, intra ſtatuta tempora executioni mandanda erit. Sed multum intererit, utrum ſuper reali, an vero ſuper perſonali actione ſententia lata fuerit. Primo enim caſu, ſtatim: ſecundo non, niſi poſt emenſa quatuor menſium ſpatia executioni mandabitur. Licet autem quadrimeſtre tempus in perſonali actione ſit regulariter ſtatutum, ex cauſa tamen nonnunquam & arctari, & prorogari poteſt. Sed qui ab initio terminum recipit ſponte breviorem, ſibi id imputare debebit, cum ex voluntate propria juris beneficium contempſiſſe videatur. Unde poſtea non audietur appellans, niſi forte adverſus eum modus executionis Canonicus excedatur, ſive ab ordinario, ſive a Judice delegato, ſive etiam ab arbitro res judicata fuerit.

Delegatus a Principe poteſt propriam ſententiam intra annum exequi. h. d.

§. 2. Sed *d* ſi ordinarius ad mandatum Judicis a Principe delegati nolit, aut quibuſdam obſiſtentibus ſententiam ab eo latam ſuo effectui mancipare nequeat, datus ipſe Judex illam executioni mandare poterit, & reſiſtentes Eccleſiaſtica ſententia coercere, & non ſolum uſque ad quadrimeſtre tempus, quod ad ſolvendum debitum a lege reo conceditur, ſed uſque ad annum integrum ad exequendam ſententiam, juriſdictionem exercere poterit.

Judex deputatus ſuper executione ſententiæ, admittit exceptionem fraudis ſeu nullitatis, non ut ſuper ea pronunciet, ſed ut negotium ad ſuperiorem, qui judicavit, tranſmittat. h. d.

§. 3. Quod *e* ſi Princeps propriam ſententiam per aliquem executioni mandari jubeat, & circa negotium fraus interveniſſe dicatur, executori de toto negotio cognoſcendi facultas non erit, ſed ad ſuperiorem quæſtiones, ſi quæ inciderint, deferri oportebit.

Judex ordinarius tenetur exequi ſententiam delegati a Principe etiam injuſtam. h. d.

§. 4. Cum igitur regulariter contingat, quod executio ſententiæ ordinario demandetur, *f* quæri poterit, an ſi ipſam injuſtam eſſe cognoverit, executioni eam mandare

a C. pen. eod. tit. in 6. b c. fin. extr. eod. tit. c c. ei qui. §. ſi vero. verſ. ſi plures. 2. q. 6. d c. 1. ext. eod. tit. e c. in cauſis. extr. eod. tit. f c. 1. eod. tit. in 6.

a C. quod ad conſultat. §. taliter. extr. eod. tit. b C. lator ext. eod. tit. c c. pen. ext. eod. tit. d c. ſignificaſti nobis. extr. de off. deleg. e c. de cætero, ext. de ſent. & re jud.

Digitized by Google

debeat, an ſit ei ſubſiſtendum potius? in qua ſpecie reſponſum eſt, quod cum ordinarius delegato teneatur obſequi, licet ſententiam non eſſe juſtam noverit, exequi nihilominus tenebitur, cum ſibi non cognitio, ſed executio tantum fuerit demandata, niſi a dato Judice impetrare valeat, ut ab hoc onere ipſum liberet: nec enim debet Judicis delegati mandato violenter reſiſtere [a], ſed & apud eundem inſtare poterit, ut executionem tamdiu differri patiatur, donec Principi rei veritas innoteſcat.

Si Papa ſcienter commiſit appellationem interpoſitam a ſuo delegato dato cum clauſula, appellatione remota, juriſdictio primi delegati eſt ſuſpenſa, quoad executionem. h. d.

§. 5. Sed quid ſi cum a ſententia lata auctoritate literarum Apoſtolicarum, in quibus inhibita fuerat appellatio, provocatum fuerit, & literæ poſt appellationem ad alios Judices emanaverint, an ad mandatum poſteriorum Judicum executio ſententiæ a prioribus delegata retardari debeat? & quidem cum Apoſtolicus aliis Judicibus appellationis cauſam ex certa ſcientia committit, & appellationem videtur recipere, & ſimul priorum Judicum revocare juriſdictionem. Uſque eo igitur ſententiæ ſuſpenditur executio, donec appellationis merita plenius diſcuſſa fuerint.

Poſtulatio reſtitutionis in integrum differt executionem. h. d.

§. 6. Dantur & caſus alii, in quibus licet ſententia in rem tranſierit judicatam, differenda nihilominus erit executio: ut puta, ſi non protelandi cauſa in integrum reſtitutio [b] petita fuerit, & alii plures.

TITULUS XVII. DE APPELLATIONIBUS.

Quid ſit Appellatio, & quare inventa. h. d.

APpellandi uſus præcipue judicantium iniquitatem corrigit, & imperitiam detegit. Eſt autem Appellatio juriſdictionis prioris judicis per ſuperioris invocationem legitime facta ſuſpenſio: vel, appellatio eſt provocatio ad majorem Judicem ratione gravaminis illati, vel inferendi.

Appellatio alia extrajudicialis, alia judicialis. Et de jure Canonico etiam extra judicium appellatur, quæ appellatio Provocatio dicitur. h. d.

§. 2. Appellationum duæ ſunt ſpecies. Aut enim extra judicium appellatur, aut in judicio. Extra judicium appellatur, cum quis ante litis ingreſſum [c] ab aliquo gravamine appellat, ut puta [d] ab electionibus, poſtulationibus, proviſionibus, & quibuslibet extrajudicialibus actibus, ex quibus ſe gravatum putat. Licet enim ſeculares leges [e] non, niſi in caſibus, ante ſententiam appellationem admittant; ſacri tamen Canones, etiam extra judicium paſſim appellare permittunt: nec ſolent hujuſmodi dici proprie appellationes, ſed provocationes.

Appellatio judicialis dividitur in duas ſpecies. h. d.

§. 3. Rurſus in judicio appellatur, aut ante diffinitivam ſententiam, aut poſtea. Antea appellatur, ut cum ab interlocutoria, vel alio gravamine provocatur. Poſtea, ut cum ab ipſa diffinitiva ſententia appellatur.

Appellans ab interlocutoria, debet in ſcriptis appellare, & intra triginta dies Apoſtolos petere, & exhibere continentes cauſam appellationis, alias cauſa cenſebitur deſerta. h. d.

§. 4. Multum autem intereſt, ab interlocutoria quis provocet, vel alio gravamine, an a diffinitiva: nam [g] primo caſu, & cauſam appellationis in ſcriptis aſſignare, & a Judice infra triginta dies inſtanter petere debet literas dimiſſorias, & eidem intra dictum temporis ſpatium debent ab eodem Judice exhiberi, continentes & appellationis cauſam, & cur appellatio non ſit admiſſa, vel ſi appellationi forſan ex ſuperioris reverentia ſit delatum. Alioqui [a] ſi eos intra idem tempus appellans petere prætermittat, appellationi ſuæ renunciaſſe putabitur, etiamſi vadat, aut mittat ad appellationem hujuſmodi proſequendam.

Ponit tres caſus, in quibus ob non petitos Apoſtolos cauſa deſeritur. h. d.

§. 5. Idem [b] juris eſt, ſi Judex, a quo appellatur, certum terminum appellanti ad recipiendos Apoſtolos aſſignaverit, & appellans in aſſignato ſibi termino non compareat, nec eos ſibi tradi petat: idem & ſi Judex appellanti reſponderit intra juris terminum ſe daturum, nec intra dictum ſpatium congruo loco & tempore inſtanter & ſæpius ſaltem uno contextu petierit, vel ſibi oblatos appellans recipere recuſaverit.

Tacti & expreſſi eadem eſt virtus. h. d.

§. 6. Quod ſi Judex [c] in termino per eum præfixo ipſos petenti non dederit, aut ſi dum peterentur, vel intra juris terminum, vel nullo certo termino præfixo, ſe daturum aſſeruerit, poſtea per appellantem congruo loco & tempore, ſæpius & inſtanter, unico etiam contextu requiſitus eos exhibere non curaverit, perinde propriam appellationem proſequi appellans poterit, ac ſi ei expreſſe fuiſſent Apoſtoli denegati. Alia quoque agenda erunt, prout ex tenore tam Innocentianæ [d], quam aliarum conſtitutionum luculenter apparet.

In appellatione a diffinitiva non eſt neceſſe cauſam inſerere. h. d.

§. 7. In appellationibus autem [e] a ſententia diffinitiva interponendis nec cauſam reddere tenetur appellans, nec etiam ſupradicta diligens obſervatio per omnia ſibi locum vendicat.

In appellatione ab interlocutoria debet talis cauſa allegari, quæ ſi eſſet vera, reputaretur legitima. h. d.

§. 8. Cum autem ex probabili cauſa ab interlocutoria quis duxerit appellandum, talem tenetur proponere, quæ ſi probata fuiſſet, deberet legitima reputari, de quo poſtea ſuperior cognoſcet: nec enim ſufficit [f] appellanti probare, quod ex cauſa hujuſmodi appellavit, ſi eam non doceat eſſe veram, niſi hoc ſe offerens probaturum non fuiſſet admiſſus.

Is qui minus rationabiliter appellavit, condemnatus in expenſis ad inferiorem Judicem remittitur, nec poteſt quas alias cauſas proſequi, quam expreſſas. h. d.

§. 9. Quod [g] ſi Judex minus probabiliter appellatum eſſe compererit, appellantem ad inferiorem Judicem remittat, & in expenſis alteri parti condemnabit, alioqui ipſe procedet, nec licebit appellanti alias cauſas proſequi, quam quas in appellatione ſua nominatim expreſſerit.

Si dicitur ex juſta cauſa appellatum, Judex ad quem, inhibere non poteſt, niſi prius recepta appellatione, ut probabili, incipiat cognoſcere de cauſæ veritate. h. d.

§. 10. Quod ſi objiciatur [h] non ex legitima cauſa ante ſententiam appellationem interpoſitam, & propterea non admittendam eſſe, niſi prius appellatione recepta, velut emiſſa ex cauſa probabili, Judex ſuperior cognoſcere incipiat, ne procedatur, inferiori prohibere non poterit.

Ceſſante cauſa ceſſat effectus. h. d.

§. 11. Sed & ſi Judex ſano uſus conſilio [i] ab ejus executione deſtiterit, quod comminando, vel interloquendo in gravamen partis protulit, non obſtante, quod ab hujuſmodi comminatione, vel interlocutione provocatum

a C. *ſi quando. extr. de off. del.* b c. *ſuſcitata. extr. de in integ. reſtit.* c *can. cum ſit.* §. *ſi vero. ext. eod.* d c. *concertationi. eod. tit. in 6.* e *can. ſuper eo. Cl. 2. extr. eod.* f *d. cap. cum ſit. ext. eod.* g C. 1. *eod. tit. in 6.*

a C. *ab eo, eod. tit. in 6.* b *Cl. 2. eod. tit. in princ.* c *Cl. 2. §. fin. eod. tit.* d c. 1. *eod. tit. in 6.* e c. 1. *verſ. is qui. ubi gloſſ. eod. tit. in 6.* f *c. interpoſita in princ. ext. eod.* g *c. cum appellation. eod. tit. in 6.* h *c. Romana.* §. *quod ſi objiciatur. eod. tit. in 6.* i *c. cum ceſſante. ext. eod. tit.*

Digitized by Google

catum fuerit, ne proceſſus negotii frivolis occaſionibus retardetur, in cauſa cognitione libere procedere poterit.

Judex a quo compellere non poteſt appellantem a gravamine ipſius veritatem probare, licet citare poſſit ad ipſius revocationem audiendam, qua facta in cauſa procedere poterit, ejus contumacia non obſtante, ac ſi nunquam appellaſſet.

§. 12. Sed a videamus, an jus dicenti contemperare tenearis, a quo propter gravamen, quod tibi illatum aſſeris, appellaveris, ſi tibi ie ad docendum de gravamine, & ſi de ipſo liquerit, ad ejuſdem revocationem audiendam terminum præfixerit: & ſane cum id ipſum a Judice perſpiciendum ſit, nec coram eo de gravamine docere, nec etiam tanquam coram Judice (cum per appellationem ejus ſuſpenſa ſit juriſdictio) comparere teneberis. Quod ſi tantum, ut revocationem audias, te vocandum duxerit, licet non compareas, ipſe tamen in termino gravamen revocaverit, perinde in cauſa procedere poterit, ac ſi appellatio nunquam fuiſſet interpoſita.

Poteſt appellantem ab interlocutoria punitere, & facere ut prior Judex cognoſcat: ſed appellato ſunt reficienda expenſa, quas is fecit ob appellationem. h. d.

§. 13. Ac veluti in poteſtate Judicis gravamen revocantis poſitum eſt, non obſtante appellatione cauſam reſumere: ſic contra, ſi is, qui vocem appellationis emiſit b, cujus adhuc nemini eſt demandata cognitio, petierit, ut ad Judicem, a quo provocavit, rurſus cauſa remittatur, id ei alterius partis contradictione minime obſtante indulgendum erit. Sed hoc ita, ut in legitimis expenſis adverſario, quas eum propter hoc feciſſe conſtiterit, condemnetur.

Ponit quam plures caſus, in quibus appellationi non eſt deferendum. h. d.

§. 14. Non omnis ergo appellatio indiſtincte recipienda erit: nam ſive adeo ſit vaga, & generalis, ut incertitudinem afferat, ſive quod omiſſo medio ſit interpoſita, a parte opponatur, cauſa non devolvetur. Idem juris eſt, ſi ſuper notorio crimine, vel de quo quis in jure confeſſus fuit, provocetur: nec enim ad defenſionem iniquitatis, ſed ad præſidium innocentiæ eſt appellationis remedium inſtitutum.

Regulares non appellant a correctione ſui Prælati. Nec a Judice ſeculari ſedi Apoſtolicæ non ſubdito appellatur ad Papam. Et qui non defert legitimæ appellationi, punitur. h. d.

§. 15. Et ideo nec Regulares, cum pro aliquo exceſſu corrigendi fuerint, contra Regularem Prælati ſui, vel Capituli diſciplinam appellabunt, ſed quod ſibi pro ſalute injungitur, humiliter ſuſcipient: ſed nec tunc appellationi deferendum erit c, cum a ſeculari Judice, qui temporali ſedis Apoſtolicæ juriſdictioni non ſubjicitur, ad Apoſtolicum appellatum fuerit: & aliis quibuſdam caſibus. Alioqui is, qui legitimæ appellationi etiam de minima cauſa interpoſitæ non detulit, Canonicis pœnis coercendus erit.

Appellans ab ordinario poteſt coram eodem ſuper alia cauſa conveniri. h. d.

16. Licet autem provocatione Canonice a partibus interjecta, Judicis, a quo appellatum fuit, officium in illa quidem cauſa penitus conquieſcat, ſi d tamen is, qui ab ordinario appellavit, ſuper alia cauſa coram eodem conveniatur, præſertim pro gravi, & manifeſto crimine, appellationis obtentu, quo minus canonica cenſura puniatur, effugere non poteſt.

Innovata per Judicem poſt diffinitivam ſententiam, a qua appellatum fuit, revocantur ſtatim per Judicem Apoſtolicum, etiamſi ante appellationem fuerint innovata. h. d.

§. 17. Interpoſita ergo a diffinitiva ſententia appellatione non ſolum poſt eam innovata a debent per Judicem appellationis penitus, & ante omnia revocari: exceptis tamen caſibus, in quibus jura poſt ſententiam prohibent appellare, ſed etiam ea omnia, quæ medio tempore inter ſententiam, & appellationem contigerit innovari, perinde ac ſi poſt appellationem innovata fuiſſent.

Attentata poſt appellationem diffinitivam non revocantur, niſi primo de veritate conſtiterit, vel niſi poſt inhibitionem debito modo factam attentata fuerint. h. d.

§. 18. Illa a vero quæ poſt appellationem interpoſitam ante diffinitivam ſententiam innovantur, donec appellationis cauſam veram eſſe conſtiterit, revocari non debent, niſi Judex appellationis, poſtquam ſibi conſtiterit, per appellationem emiſſam ex cauſa probabili fore ad ſe negotium devolutum, inhibeat canonice Judici, a quo appellatum fuit, ne procedat: tunc enim, quicquid poſt inhibitionem hujuſmodi fuerit innovatum, erit per appellationis Judicem ante omnia in ſtatum priſtinum reducendum, licet eandem cauſam non eſſe veram contingat.

Non refert, quid ex æquipollentibus fiat, & facta plus operantur, quam verba. h. d.

§. 19. Appellaſſe autem dicetur non ſolum is, qui vocem appellationis emiſit, ſed etiam qui aliquo indubitato facto provocandi propoſitum declaraverit. Inde reſcriptum b eſt eum, in quem poſt iter ad ſedem Apoſtol. arreptum excommunicationis ſententia ab ordinario promulgata fuerit, excommunicationis vinculo non teneri, quaſi appellatione pendente lata fuerit: cum plus ſit facto, quam verbo provocare. Idem & in eo reſponſum eſt c, qui licet ex ſimplicitate forte verbum appellationis non expreſſerit, ſe tamen & Eccleſiam ſuam, cum moleſtaretur, Rom. Pontificis protectioni ſubjecit.

Juſtus metus excuſat adeo, quod non appellans habetur pro appellante, ſi fuerit proteſtatus, & cauſas appellationis expreſſerit h. d.

§. 20. Is quoque d, quem quo minus appellaret, juſtus metus impedierit, ad appellationis beneficium convolaſſe reputabitur, dummodo intra tempus, quo licite provocatur, coram Judice, a quo appellaſſe vellet, vel ſi ipſius copiam habere nequiverit, coram probatis viris conteſtatione ſuper hoc propoſita cauſas appellationis expreſſerit.

Sufficit appellare coram majori parte Judicum. Et omnium aliorum intimatio parti appellatæ eſt facienda. h. d.

§. 21 Quod e ſi a pluribus Judicibus appellandum fuerit, quia non ſemper facile eorum præſentia ſimul haberi poſſet, coram majori parte ipſorum appellare, & Apoſtolos ſeparatim petere licebit, valebitque hæc appellatio perinde, atque ſi coram omnibus interpoſita fuiſſet: omnium tamen ſubſecutorum appellato ignoranti intimatio legitime facienda erit.

Si unus ex pluribus appellet, & obtineat in cauſa appellationis, prodeſt victoria conſortibus, ſi ſit idem negotium, & cauſa. h. d.

§. 22. Item ex contrario f, ſi plures ſententia condemnati fuerint, & unus ſolus ad appellationis beneficium convolaverit, iſtius victoria cæteris quoque ſuffragabitur, ſi communi jure juventur, idemque negotium & eadem cauſa defenſionis exiſtat.

Si per reſcriptum committantur plures articuli connexi, & in uno removeatur appellatio, intelligitur remota etiam in aliis. h. d.

§. 23. Jam dubitari poterit, ſi ex pluribus g articulis uniis precibus comprehenſis in uno tantum contingat appellationem vetari, utrum appellatio teneat, ſi ſuper aliis provocatum fuerit: & cum delegantis hæc ſit intentio, ut

Qqqqq

a C ſi a Judice. eod. tit. in 6. b c. interpoſito. §. ille. ext. eod. t. c ſi duab §. fin. extr eod. tit. d can. ad hæc. ext. eod. & c. præterea. de primo. e. d. tit. e c. non ſolum. eod. tit. in 6.

a D c. non ſolum. § ille. eod. tit. in 6. b c. dilecti filii. el. ſecundo. ext. eod. tit. c ad audientiam. ext. eod. tit. d c. fin. extr. eod. e Clem. 1. eod. tit. f c. pen. ext. eod. tit. g ſecundo requiris. extr. eod. tit.

Digitized by Google

ut de omnibus articulis, qui in precibus ponuntur, juſtitia ſuum conſequatur effectum, in omnibus appellatio interdicta intelligetur. Unde nihil intererit, utrum appellatio inhibeatur in primo, an in ſecundo: in medio, an in fine. Sed hoc ita intelligi oportet, ſi capitula connexa fuerint: cæterum *a* quoties clauſula, per quam appellationis remedium tollitur, in medio literarum ponitur, ſi ſunt plura negotia ſe minime contingentia, tantum præmiſſa complectitur, niſi forte & in fine literarum prædicta clauſula iteretur.

Appellari poteſt, ſi locus non tutus partibus aſſignetur, vel ſententia contineat manifeſtam iniquitatem, etiamſi ſit reſcriptum appellatione remota. h. d.

§. 24. Interdum etiam non obſtante prohibitione appellari poterit, ut decretum eſt in *b* eo, qui per delegatos Judices in judicium ad locum non tutum vocatus fuerit: niſi enim locum idoneum Judices aſſignent, non erit propterea appellationis remedium interclusum, quod appellatione remota procedi debere mandatum fuerit. Idem etiam obtinet, cum ſententia fertur iniqua: licet enim cauſa appellatione remota commiſſa fuerit, ſententiæ tamen ſtari non debet, ſi iniquitatem contineat manifeſtam *c*.

Lapſo anno, & ex cauſa biennio, appellatio eſt deſerta. h. d.

§. 25. Illud tam judiciali appellatione, quam ei, qui extra judicium interponitur, commune eſt, quod *c* hujuſmodi appellationibus annus, & ex juſta cauſa biennium a die appellationis interpoſitæ indulgetur, quo temporis ſpatio & proſequi, & finire appellationis cauſam compellendi erunt: alioqui ſi per negligentiam * appellantis hoc temporis ſpatium fluxerit, & adeo cauſa deſerta cenſebitur, ut etiamſi appellans ipſe cum appellato, aut appellatus etiam per ſe, & principaliter proſequatur, non propterea minus in rem judicatam tranſibit ſententia, a qua fuerit appellatum.

Ponit caſus, quibus tempus ad proſequendum non currit. h. d.

§. 26. Quamdiu *d* tamen per compromiſſum, vel alias de partium expreſſo conſenſu differtur proſecutio, tempus ad proſequendam appellationem ab homine, vel a jure præfixum minime currit appellanti, niſi forte Judex ex dilatione periculum imminere videns in illa procedi præciperet.

Tempus datum a jure ad proſequendam appellationem, poteſt breviari per Judicem ex cauſa. h. d.

§. 27. Et licet anni, vel biennii ſpatium appellantibus indulgeatur, poterit tamen Judex a quo, ſecundum locorum diſtantiam *e*, perſonarumque, & negotii qualitatem brevius tempus moderari, intra quod ſi is, qui appellavit, cauſam appellationis non fuerit proſecutus, tenebit ſententia. Coget ergo Judex partes appellatione non admiſſa *f*, ut vel appellationem interpoſitam proſequantur, vel coram eo juris pareant æquitati.

Quando periculum eſt in mora, debet Judex breviare terminum proſequendæ appellationis. h. d.

§. 28. Superior *g* quoque Judex ſi ex dilatione viderit imminere periculum, poteſt, & debet neutro appellationem proſequente, ut periculum evitetur, occurrere: puta, ſi a ſententia lata ſuper confirmatione alicujus electi provocatum fuerit, & utraque pars velit etiam ad annum appellationis proſecutionem differre, poteſt utique, imo debet is, ad quem appellatum fuit, provide terminum moderari, ne diu gregi dominico cura paſtoria deſit.

Interdum ad proſequendam appellationem datur plus, quam biennium. h. d.

§. 29. Accidit tamen aliquando, ut non per annum, vel biennium, ſed etiam ulterius cauſam appellationis alicui proſequi concedatur, ut puta ſi quem per impotentiam *a* proſecutionem omiſiſſe conſtiterit, vel cum Judici ex proprio officio ſuper cauſa electionis etiam lapſo biennio cognoſcere conceditur.

Pars poteſt ſibi terminum proſequendæ appellationis breviare, non prorogare. h. d.

§. 30. Pars quoque interdum ſibi proſequendæ appellationis terminum præfigit. Sed cum hoc gratia litium citius expediendarum indultum fuerit, juris terminus a parte præveniri, non prorogari poterit, ſicut nec in una cauſa tertio provocari licebit.

Confirmatio in forma communi non præjudicat appellationi, nec laudum invalidum roborat, nec proceſſum impedit, ſub obtentu ſuper re ab aliquo pacifice poſſeſſa facit, ut quis non poſſit conveniri abſque mandato ſedis Apoſtolicæ.

§. 41. Poſtremo ſciendum eſt, quod ſi ſententiam appellatione ſuſpenſam, antequam ipſius appellationis cauſa commiſſa fuerit, vel laudum contra juris, vel compromiſſi formam latum Apoſtolico reſcripto in forma communi confirmari obtentum fuerit, talis confirmatio nec appellationi præjudicium afferet, nec invalidum laudum ullo firmitatis robore muniat. Nam etiamſi ante latam ſententiam litigioſæ rei confirmationem ab Apoſtolica ſede quis impetraverit, non propterea minus de cauſa poterit Judex cognoſcere, & eam fine debito terminare. Quanquam ſi rem pacifice quis poſſediſſet, eam inde confirmationem obtinuit, non erit licitum Judici de quæſtione poſtmodum exorta, abſque mandato ſedis Apoſtolicæ decernere: niſi certum ſit, quod per falſi ſuggeſtionem fuerit elicita.

TITULUS XVIII.

DE RESTITUTIONE IN INTEGRUM.

Minor & Eccleſiæ reſtituuntur adverſus ſententiam, etiam a ſede Apoſtolica latam. h. d.

ADhuc autem ii, qui appellationis remedio deſtituti ſunt, auxilio reſtitutionis in integrum ſuccurritur, ſed nec omnibus, nec ſemper, nec ab omnibus. Minor igitur & Eccleſia *c*, ſi ſe prolatione ſententiæ graviter læſos conquerantur, & appellandi tempora jam fluxerint, reſtitutionem in integrum implorare poterunt. Quod quidem adeo obtinet, ut etiamſi ab Apoſtolico *c* ſententia lata fuerit, non propterea magis in integrum reſtitutionis petitio impediatur. Nec enim negatur *d* Romanæ ſedis ſententiam in melius poſſe commutari, cum aut ſurreptum aliquid fuerit, aut ipſa pro conſideratione ætatum, & temporum, ſeu gravium neceſſitatum aliquid ordinavit.

Reſtituitur Eccleſiæ adverſus quamlibet læſionem; etiam adverſus aliam Eccleſiam. h. d.

§. 2. Sed ſi non ſententia, ſed vel contractu *e*, vel confeſſione *f*, vel probationis omiſſione, vel temporis fluxu *g* Eccleſia læſa fuerit, reſtitutio indulgenda erit: nec ſolum contra privatos homines, ſed etiam adverſus aliam Eccleſiam.

Beneficium reſtitutionis in integrum non indulgetur, niſi intra quatuor annos, ſi non ſubſit aliqua rationabilis cauſa, ut dictum ſpatium prorogetur. h. d.

§. 3. Sed *i* ſive ſententia, ſive contractu, vel aliter ſe læſam prætendat Eccleſia, & propterea ſe ad beneficium reſtitutionis in integrum admitti poſtulet, ſi quadriennii ſpatium a die læſionis lapſum fuerit, amplius reſtituenda non erit, niſi prævaricationis, vel manifeſtæ fraudis

a C. *inquiſitioni tuæ extr. eod. tit.* b *can. ex parte tua prima extr. eod. tit.* c *can. cum ſit Romana extr. eod. tit. can. & qui. 2. quæſt. 6.* * *Clem. pen. de appellat.* d *Clem. quamdiu. eod. tit.* e *can. cum ſit Romana extr. eod. tit.* f *c. ad hæc. 3. extr. eod.* g *c. oblata. §. ſuperior. extr. eod.*

a *Cap. ex ratione. extr. eod.* b *c. 1. cap. ex literis. & c. ſeq. extr. eod.* c *c. cum ex lit. eod. tit. extr.* d *d. c. cum ex lit. § nos. verſ. præſertim.* e *c. 1. extr. eod.* f *c. 2. eod. tit. in 6.* g *Clem. uni. eod. tit.* h *c. auditis. extr. eod. tit.* i *can. 1. eod. tit.*

Digitized by Google

fraudis probetur, ſuper hoc interveniſſe commentum, aut alia cauſa ſubſit, quæ Judicem ad hoc beneficium concedendum movere debeat. Et [a] ſi tempore læſa aſſeretur, non fiet reſtitutio, niſi ad tantum temporis, in quantum ſe læſam eſſe legitime probaverit.

Reſtitutio in integrum ſemel negata non conceditur amplius, etiam in alio judicio, niſi duobus caſibus hic contentis. h. d.

§. 4. Quod ſi ſemel [b] reſtitutio in integrum in alio judicio denegata fuerit, præterquam ad appellationem omiſſam, non erit eidem amplius concedenda, niſi novis defenſionibus ad hujuſmodi beneficium admittenda fuerit.

Pono, qui, & quando poſſunt de reſtitutione in integrum cognoſcere. h. d.

§. 5 Hujuſmodi [c] vero reſtitutionum cauſæ ſolum coram Judicibus ordinariis adminiſtrationem habentibus, vel delegatis ab eis tractari poterunt, & terminari: ſive hoc ipſis delegatis ſpecialiter demandatum fuerit, ſive commiſſo eis negotio hujuſmodi quæſtionem incidere contingat. Delegati vero ab Ordinariis, qui adminiſtrationem non habent, ſed tantummodo judicandi facultatem, ſive arbitri, de his cauſis cognoſcere nequeunt, niſi coram eis incidenter motæ fuerint.

[a] *Clem. unic. eod. tit.* [b] *c. fin. eod. tit. ext.* [c] *c. pen. ext. eod. tit.*

Per querelam & ſupplicationem retractetur ſententia. Et ſub qua forma ſupplicatio porrigatur. h. d.

§. 6. Per ſupplicationem [a] quoque Principi porrectam, aut per querelam appellationis remedio deſtitutis ſubveniri ſolet. Erit autem ſupplicatio intra decem dies poſt ſententiam offerenda: quo ſubſecuto ſententia non aliter executioni mandabitur, quam ſi victrix pars idoneam fidejuſſionem præbuerit, tantum reſtituendi cum legitimis augmentis, quantum fuerit in condemnatione, ſi legitima retractatione ſententia reſolvatur. Et niſi ſub hac forma ſupplicatio porrigatur, executio ſententiæ ſine fidejuſſione procedet, retractationis jure illi ſervando, qui ſe gravatum putaverit; ut intra biennium ſupplicare valeat.

[a] *Cl. in verſ. ſupplicavit. c. ex literis extrav. eod. tit.*

FINIS LIBRI TERTII.

INSTITUTIONUM JURIS CANONICI

LIBER QUARTUS.

TITULUS PRIMUS.

DE ACCUSATIONIBUS, DENUNCIATIONIBUS, ET INQUISITIONIBUS.

Criminalia Judicia non habent aliquid ſimile cum Civilibus. Et inſtituuntur per Accuſationem, Denunciationem, & Inquiſitionem. Et Accuſationem inſcriptio, Denunciationem charitativa monitio præcedere debet. h. d.

CRIMINALIA Judicia nihil ferme ſimile habent cum cæteris Judiciis, de quibus proxime locuti ſumus: magnaque diverſitas eorum eſt & in inſtituendis, & in exercendis: inſtituuntur autem aut per Accuſationem, aut per Denunciationem, aut per Inquiſitionem. Per Accuſationem, cum ſolenni præcedente inſcriptione [a] per Accuſatorem Rei crimen ad Judicem defertur. Per Denunciationem; at cum nulla præcedente inſcriptione, ſed tantum charitativa monitione ad Judicis notitiam crimen deducitur. Ideo autem, cum in modum accuſationis crimen objicitur, eſt inſcriptio neceſſaria, non cum in modum Denunciationis: quoniam ad depoſitionem inſtituitur accuſatio, ſed ad correctionem eſt denunciatio facienda.

[a] *Canon. qui crimen. 2. q. 8. & c. ſuper his. in princ. ext. eod. tit.*

Accuſator non probans objectum crimen, tenetur ad pœnam talionis, niſi ſuam innocentiam purgaverit; & interim dum purgat, eſt ſuſpendendus. h. d.

§. 2. Accuſator igitur, ſi legitimis deſtitutus ſit probationibus, eam pœnam [a] debet incurrere, quam ſi probaſſet, reus ſuſtinere debebat. Denuncians vero licet ad talionem non teneatur, ſi tamen [b] in probatione defecerit, donec ſuam purgaverit innocentiam, & ab officio & beneficio ſuſpendendus erit: ut cæteri ſimili pœna perterriti ad aliorum infamiam facile non proſilient.

Pono, quando procedendum ſit per inquiſitionem. h. d.

§. 3. Per inquiſitionem criminale judicium inſtituitur, cum

Qqqqq 2

[a] *Can. qui non probare. 2. q. 3. & can. qui crimen. 2. quæſt. 8.* [b] *c. 2. extr. de calum.*

Digitized by Google

cum præcedente diffamatione *a*, ac quaſi denunciante fama, de crimine Judex inquirit. Conſtitutum eſt enim, ne criminum facilis nimis ſit objectio: ut ſicut ad accuſationem legitima præcedere debet inſcriptio, & *b* denunciationem charitativa monitio: ita & inquiſitionem clamoroſa inſinuatio *c* præcedere debeat.

Confeſſus crimina coram inquiſitore non poterit confeſſionem ſuam ex prætextu revocare, quod non præceſſerit fama inquiſitionem. h. d.

§. 4. Si quis *d* tamen, poſtquam coram eo, qui contra ipſum ſuper certis criminibus inquiſitor deputatus fuerat, eadem crimine confeſſus fuerit, fruſtra poſtmodum eo prætextu confeſſionem ſuam impugnare contendet, quod ſuper eiſdem criminibus non fuerit antea diffamatus.

Si Judex proceſſerit non excipiente inquiſito de non diffamatione, proceſſus tenebit. h. d.

§. 5. Idem etiam erit *e*, ſi is, cui contra te commiſſa ſuper certis criminibus fuerit inquiſitio, te præſente, nec quicquam ſuper hoc excipiente, infamiæ inquiſitione omiſſa ad veritatem eorundem criminum inquirendam proceſſerit. Nec enim proceſſum hujuſmodi, eo quod non fuit de infamia primitus inquiſitum, ulterius impugnare poterit.

Si crimen opponatur excipiendo, non eſt neceſſaria inſcriptio. hoc dicit.

§. 6. Accidit autem interdum, ut alicui nec accuſando, nec denunciando, nec inquirendo, ſed excipiendo crimen opponatur, ut puta *f*, cum quid objicitur, ut quis ab accuſatione, vel teſtificatione repellatur: quo caſu non erit inſcriptio neceſſaria.

Non eſt neceſſaria inſcriptio, ſi crimen objiciatur, ut quis ab officii vel beneficii aſſecutione excludatur: quo tamen caſu ſi poſt confirmationem opponatur, deficiens in probatione punitur pœna extraordinaria. h. d.

§. 7. Sed *g* an, ſi propterea crimen opponatur, ut quis a promotione officii, vel beneficii aſſecutione excludatur, neceſſaria tunc ſit inſcriptio? Et proditum eſt, ſi ante confirmationem objiciatur, non cogi quenquam inſcribere: quia crimen hoc modo probatum promovendum quidem impedit, non tamen jam promotum dejicit. Poſt confirmationem vero, cum ſcilicet ordinandus fuerit aliquis, aut etiam conſecrandus, quia & ab obtinendo repellit, & ab obtento dejicit, ad extraordinariam pœnam ſecundum arbitrium Judicis citra vinculum inſcriptionis, ſi defecerit in probando, eſt excipiens adſtringendus.

TITULUS II.
DE DUPLICI PURGATIONE.

Quid ſit Purgatio & quotuplex. Et quod vulgaris purgatio eſt penitus improbata. h. d.

CONtigit etiam interdum, ut licet adverſus criminoſum nec accuſator conſiſtat, neque teſtibus, aut propria ſit confeſſione convictus, ita tamen alicujus criminis, vel maculæ publica laborat infamia, quod ſuper manifeſta fere una eidem purgatio ſit indicenda. Eſt autem purgatio, demonſtratio innocentiæ ſuper objecto crimine. Purgationis duæ ſunt ſpecies *b*, vulgaris ſcilicet, & Canonica. Vulgaris purgatio eſt, quam vulgus vel invenit, vel ſequitur: ut, cum aquæ frigidæ, vel candentis ferri, vel ſingularis certaminis quis ſubdit judicium: quæ cum Deus in ea tentari videatur, merito juſſa eſt ſacris Canonibus exulare: licet enim quoſdam ſingulare certamen iniviſſe divina prodat hiſtoria, nunquam tamen ne id pro lege teneatur, divina ſanxit auctoritas.

Quæ ſit Canonica purgatio. Et quales eſſe debent compurgatores. h. d.

§. 2. Canonica purgatio dicitur, quæ ſacris Canonibus eſt comprobata: ut cum *c* de crimine infamatus, jurat ſe non eſſe tali crimine, vel macula inquinatum, & certa compurgatorum manus eundem a crimine immunem, & verum credere illum juraſſe, ipſa quoque jurejurando firmat. Erunt autem compurgatores hujuſmodi honeſtatis & opinionis, ut veriſimile ſit, eos amore, vel odio, vel obtentu pecuniæ non dejerare: neceſſe etiam eſt, ut ejus, quam purgare intendunt, vitam & mores notos habeant.

Deficiens in purgatione habetur pro convicto. Et ſuper notorio non eſt indicenda purgatio. h. d.

§. 3. Quicunque *b* vero in Canonica purgatione defecerint, perinde puniendi ſunt, atque ſi de crimine de quo diffamati fuerint, legitime convicti, vel confeſſi fuiſſent: niſi tamen aliud judicantis æquitas ſtatuendum dixerit, plane ſuper notorio *c* nulli erit indicenda purgatio, ſed tantum condamnationis promulganda ſententia: cum patrati ſceleris evidentia, neque accuſatoris clamore indigeat.

Criminum quædam ſolum Deum lædunt, quædam etiam homines. h. d.

§. 4. Criminum autem quædam divinæ majeſtatis læſionem continent: quædam vero & hominibus damnum irrogant. Quæ Deum principaliter lædunt, hæc ferme habentur, ſimonia, hæreſis, ſchiſma, apoſtaſia, ſortilegium, maledicentia, ſacrilegium. Hominibus vero læſionem inferunt, homicidium, adulterium, ſtuprum, rapina, furtum, uſura, falſum, injuriæ: de quibus diſtinctius, ſed tamen brevitar videamus.

TITULUS III.
DE SIMONIA.

Quid ſit Simonia, & unde dicta. h. d.

SImonia *d* nihil aliud eſt, quam ſtudioſa voluntas, ſive cupiditas emendi, vel vendendi ſpiritualia, vel ſpiritualibus annexa, vel, ſimonia eſt rei ſpiritualis, vel ſpiritualibus annexæ, cum aliquo temporali facta commutatio. Appellata eſt autem a Simone mago, qui primus hujus deteſtandi ſceleris auctor fuit.

Simonia aut eſt ſimplex conventionalis, aut realis. Et realis ſubdividitur in realem conventionalem, & realem mentalem. h. d.

§. 2. Simoniæ duplex eſt ſpecies. Nam aut eſt conventionalis, aut mentalis. Conventionalis eſt, cum aut aliquid datum eſt, vel de dando in poſterum tractatus intercesſerit, & conventio. Mentalis eſt, cum nullum quidem interceſſit pactum *e*, ſed ſola prava dantis, aut recipientis mens & intentio concurrit: & propterea rudi, ſed congruenti vocabulo mentalis appellatur.

Cujuſcunque muneris receptione Simonia contrahitur. Et appellatione pecuniæ continetur, quicquid homines habent in terra. h. d.

§. 3. Contrahitur *f* autem Simonia, non modo cum pecunia ipſa pro re ſacra datur, aut recipitur, vel de danda & recipienda tacite vel expreſſe conventum fuerit; verum etiam cum dans a lingua, vel obſequio recipientis munus exigit. Cum enim ſpiritualia tribuens, manus ab omni munere excutere debeat, id tunc facere intelligitur, cum pro divinis rebus non ſolum pecuniam nullam, ſed nec humanum obſequium, aut gratiam aliquam

a C. qualiter & quando. el. extr. eod. b c. 2. extr. eod. c. inquiſitionis. §. tertia. verſ. ad hæc. extr. eod. d c. 1. eod. tit. in 6. e c. fin. eod. tit. in 6. f c. ſuper his. §. cum aut. extr. eod. tit. g d. c. ſuper his. §. cum autem. extr. eod. tit. h gl. rub. extr. de purg. vulg.

a Cap. quotiens. extr. de purg. can. & can. mennam. eod. tit. b c. cum lex. ubi gl. & c. inter ſolicitudines. extr. de purg. can. c c. pen. ext. dict. tit. d gl. 1. in ſum. 1. q. 1. e extr. cum 2. eod. tit. f gl. in ſum. 1. q. 1.

Digitized by Google

requirit. Et ſicut pro menue impoſitione non debet Epiſcopus *a*, ita nec miniſter, nec notarius, in ordinatione, pro voce vel calamo, pecuniam recipere. Pecuniam vero hoc loco accipiemus, quicquid homines habent: hoc enim nomine ideo omnia continentur, quia antiqui, quicquid ferme habebant, in pecoribus habebant. Contrahitur ergo ſimonia, cum quis ſacra quodammodo in commercium deducit.

Pœnis plura capita, ex quibus committitur ſimonia. h. d.

§. 4. Sed *b* & tunc quoque ſimonia committi dicitur, cum quid pro perſonis Eccleſiaſticis deducendis in ſedem, vel Sacerdotibus inſtituendis, aut ſepeliendis mortuis, ſeu pro nubentium benedictionibus, accipitur. Is quoque, qui pro electione præmia largitur, quia per electionem pervenitur ad conſecrationem, perinde ſimoniacus habebitur, ac ſi pro conſecratione munera dediſſet.

Simoniace dicitur quis electus, etiamſi quid ignorante eo datum fuerit, vel promiſſum. h. d.

§. 5. Nec diſtinguemus *c*, ſciente, an ignorante eo, qui promiſſionis, vel dationis alicujus interventu poſtmodum electus fuit, promiſſum quid, vel datum fuerit: quamvis enim electus tempore dationis, vel promiſſionis conſcius non fuerit, non propterea minus electio rei probanda erit.

Epiſcopus non poteſt diſpenſare cum electo ſimoniace, licet ignoranter, ſed bene ſuper aſſervatione beneficii ſimplicis, ſequuta tamen reſignatione. h. d.

§ 6. Sed videamus, an poſt reprobatam electionem cum eo ſuper prælatione, ad quam quis ſic electus fuerit, poſſit Epiſcopus diſpenſare, & conſtitutum eſt, non poſſe: quamvis *d* circa eum, qui per ſimoniacam pravitatem ſimplex beneficium recipit, poſt liberam reſignationem Epiſcopi diſpenſatio toleretur.

Datum in diſpendium eligendi, vel illo etiam reclamante, non facit electionem ſimoniacam. h. d.

§. 7. Plane ſi conſtet eos, qui quid dederint, vel promiſerint *e*, quod per fraudem in diſpendium eligendi dolo malo id fecerint, aut electo ipſo non modo ignorante, ſed etiam reclamante, nec aliquando ratum habente, ſecuta electio minime reprobanda erit: alioquin contingeret, quod factum inſidias inimico parantis innocenti damnoſum exiſtaret, & vir malus de fraude ſua commodum reportaret.

Simoniace ordinans cum ſuo ordinato & Clerico mediatore eſt deponendus, Laicus vero mediator excommunicatur. h. d.

§. 8. Ac veluti variis modis ſimoniaca labes committitur, ſic etiam variis pœnis ſimoniacos percelli, admonendi ſumus. Nam ſi quis, ut ordinetur, pecuniam Epiſcopo obtulerit *f*, ut qui turpiſſimi lucri commodo ſancti Spiritus gratiam vendere *g* tentaverit, emiſſionis proprii gradus periculo ſubjacebit: & qui ordinatus eſt, a dignitate, quam pecuniis acquiſivit, erit prorſus alienus. Si quis vero *h* tam turpibus & nefandis datis, vel acceptis mediator extiterit, ſiquidem Clericus, erit a proprio gradu dejiciendus: ſi vero Laicus, anathematizandus erit.

Ordinatus a ſimoniaco non ſimoniace, & ſimoniace non ſimoniacus ordinem conferens, non ſunt deponendi. h. d.

§. 9. Hæc tamen de illis intelligere nos oportet, quos nec ignorantiæ, nec attractionis excuſat violentia, ſed ſi ſimoniaci ſimoniace ordinati, vel ordinatores exiſtunt. Cæterum ſi quis a ſimoniaco quidem, non tamen ſimoniace, ordinem ſuſceperit, aut ſimoniace non ſimoniacus ordinem contulerit, miſericorditer in Eccleſia ſuſtinendi erunt: hos enim facit ſimoniacos non reatus criminis, ſed ordinatio, vel ſuſceptio ſimoniaci.

Beneficium conſecutus ſimoniace per accuſationem convictus privatur beneficio, & deponitur: per inquiſitionem vero privatur quidem beneficio, ſed poſt peractam pœnitentiam in ſuo ordine permittitur miniſtrare. h. d.

§. 10. Quod *a* ſi non ordinem quis, ſed beneficium Eccleſiaſticum data pecunia conſecutus fuerit, multum intereſt, per accuſationem, an per inquiſitionem quis convictus fuerit. Primo enim caſu non ſolum Eccleſia privandus, verum etiam honore Sacerdotii Presbyter ſpoliandus erit: poſteriori vero, poſtquam ab Eccleſia, quam ſibi per pecuniam comparaverat, amotus fuerit, & injunctam pœnitentiam egerit, in ſuſceptis ordinibus miniſtrare permittendus erit.

Cum parvulis, qui cupiditate parentum Eccleſias ſunt conſecuti, poſt liberam reſignationem poteſt diſpenſari. h. d.

§. 11. Quinimo *b* qui parvuli parentum cupiditate Eccleſias per pecuniam ſunt conſecuti, ob paternum factum non modo a ſacris ordinibus non ſunt removendi: verum etiam poſtquam eas omnino dimiſerint, ſi Canonice in eiſdem vivere voluerint, pro magna miſericordia ſuſtineri poterunt.

Idem juris eſt de acceſſorio, quod de principali. h. d.

§. 12. Nec objiciat quis, non conſecrationes emiſſe ſe, ſed quæ ex conſecratione provenient. Nam ſicut anima ſine corpore corporaliter vivere non poteſt, ſic corporalis Eccleſia, vel dignitas, & ordo Eccleſiaſticus ſine rebus corporalibus parum proficiet. Quiſquis igitur eorum alterum vendit, ſine quo alterum haberi non contingit, neutrum invenditum reliquiſſe intelligitur.

Quilibet admittitur ad accuſandum ſimoniacum. Et ſolus ſimoniacus inter peccatores Miſſam non celebrat. h. d.

§. 13. Hujus autem criminis tanta eſt labes *c*, ut etiam ſervi adverſus dominos, & quilibet criminoſi admittantur ad accuſationem. Item omnis peccator Miſſam celebrare poteſt, præterquam ſimoniacus: quem adeo quilibet, ut ab ordine male accepto removeatur, accuſare poteſt, ut nec meretrix excludatur.

Oblatum ſponte, vel datum gratia redimendæ moleſtiæ ſuper jure quæſito indebite illatæ, non inducit ſimoniam. h. d.

§. 14. Sciendum tamen eſt, non datione qualibet, aut receptione ſimoniam contrahi: nam ſi quid ſponte, pure, *d* ſine pacto, & conventione, & taxatione qualibet fuerit gratis oblatum, id ſine ſcrupulo ſimoniacæ pravitatis recipi poterit. Idem obtinet ex contrario, ſi quid non ſponte quis dederit, ſed ut indebite illatam moleſtationem ſuper quæſito jure redimat, dare coactus fuerit.

Puniuntur Prælati committentes vices ſuas ſub annuo cenſu. h. d.

§. 15. Demum ſciendum eſt tam Lateranenſi, quam Turonenſi Concilio ſtatuente, Canonicæ diſtrictioni Prælatos eos ſubjacere, qui vices ſuas *e*, vel Eccleſias ſub annuo cenſu concedunt: quia dum Sacerdotium ſub hujuſmodi mercede venale diſponitur, ad æternæ retributionis præmium conſideratio non habetur.

Puniuntur aliquid recipientes pro concedenda docendi licentia. h. d.

§. 16. Pro docendi *f* quoque licentia concedenda nullus cujuſque conſuetudinis obtentu aliquid exigere debet, & qui ſecus fecerit, ab Eccleſiaſtico beneficio fiet alienus: dignum enim videtur, ut in Eccleſia fructus ſui laboris non habeat, qui cupiditate animi, dum vendit docendi licentiam, Eccleſiaſticum profectum nititur impedire.

TITU-

a *Can.* 1. *extr. eod. tit.* b *cap. non ſatis & cap. ſeq. extr. eod. tit.* c *cap. nobis fuit. ext. eod. tit.* d *c. pen. extr. de elect.* e *c. nobis fuit. ext. eod. tit.* f *can. ſi quis* 1. *q.* 1. g *can. quando Epiſcopus.* §. *quod ſi aliter.* 24. *diſt.* h *can. ſi quis Epiſcopus.* 1. *q.* 1.

a *Can. dilectus, ubi etiam gl. in verſ. amatores. eod. tit. in extr.* b *c. ſicut tuis.* §. *quamvis. extr. eod.* c *c. tanta. extr. eod tit.* d *c. tua nos.* §. *ſi vero. extr eod. tit.* e *can.* 1. 2. *& ſeq. extr. ne Prælat. vic. ſuas.* f *can.* 2. *& per totum tit. extr. de magiſt.*

Digitized by Google

TITULUS IV.
DE HÆRETICIS, ET SCHISMATICIS, ET APOSTATIS.

Qui ſint hæretici, & qui ſchiſmatici, & quando differant, hoc dicit.

HÆretici ſunt, qui vanæ gloriæ, principatuſque ſui cauſa falſas opiniones gignunt, vel ſequuntur. Schiſmatici ſunt, qui ſe ab unitate Eccleſiæ per inobedientiam ſeparant. Licet autem inter hoc a principio quædam videatur eſſe diverſitas, nullum tamen eſt ſchiſma, quod ſibi aliquam tandem hæreſim non confingat, ut ab Eccleſia recte receſſiſſe videatur.

Schiſmatici excommunicatione, depoſitione, bonorum confiſcatione, & a ſe geſtorum annullatione puniuntur. h. d.

§. 2. Utrumque *a* vero crimen atrociſſima Eccleſiaſtica diſciplina proſequitur: nam Schiſmaticos excommunicationis ſententia Canones inſectantur; & ſi nec ſic reſipuerint, ab omni miniſterio Eccleſiaſtico deponentur, adhibito etiam, ſi neceſſe fuerit, brachii ſecularis auxilio, ad illorum inſolentiam coercendam, cum omnium etiam bonorum confiſcatione. Ordinationes quoque ab his factæ, & dignitatum, ſive beneficiorum conceſſiones, alienationes rerum Eccleſiaſticarum, omni penitus firmitate carere cenſentur.

Hæretici niſi hæreſim abjuraverint, omni Eccleſiaſtica prærogativa nudati traduntur ſeculari curiæ puniendi. h. d.

§. 3. In hæreſi *b* autem deprehenſi, præter perpetui vinculum anathematis, ſi Clerici ſint, vel religioſi, totius ordinis Eccleſiaſtici prærogativa ſpoliandi erunt, & omni officio, & beneficio nudati, ſeculari relinquantur arbitrio poteſtatis, animadverſione debita puniendi, niſi continuo poſt deprehenſionem erroris ad fidei Catholicæ unitatem recurrere, & errorem ſuum publice abjurare, & congruam ſatisfactionem exhibere conſenſerint. Laici vero, niſi (prout dictum eſt) abjurata hæreſi & ſatisfactione exhibita, ad fidem redierint orthodoxam, ſecularis Judicis arbitrio relinquentur, debitam pro qualitate facinoris ultionem recepturi.

Bona hæreticorum poſt latam ſententiam confiſcantur. h. d.

§. 4. Bona quoque *c* damnatorum propter hæreſim ipſo jure, & omni ſpe potiundæ hæreditatis filiis adempta, confiſcata intelligentur: aut ſi Clerici fuerint, Eccleſiæ, a quibus ſtipendia receperant, applicabuntur. Confiſcationis tamen hujuſmodi executio, vel bonorum occupatio facienda non erit, antequam ſuper crimine ſententia fuerit promulgata.

Ob hæreſim maritorum dotes uxorum non ſunt confiſcandæ, niſi ſcienter contraxerint matrimonium cum hæreticis. h. d.

§. 5. Sed & cum alteri per alterum iniqua conditio inferri non debeat, propter hæreſim maritorum, uxorum Catholicarum dotes *d* confiſcari non debent, niſi forte cum viris matrimonia contraxerint, quos hæreticos eſſe ſciebant.

Etiam poſt mortem bona hæreticorum confiſcentur. h. d.

§. 6. Poſt mortem *e* quoque ob ſceleris immanitatem hæreticos pœna proſequitur: idoque & ſi criminoſo vivente nihil fuerit ſuper bonorum confiſcatione declaratum, nihilominus ad eam etiam ipſo mortuo procedendum erit.

Hæretici non poſſunt tradi Eccleſiaſticæ ſepulturæ. Et tumulantes eos excommunicantur, nec ante abſolvuntur, quam propriis manibus exhumaverint. h. d.

§. 7. Eccleſiaſtica *f* quoque ſepultura uſque adeo carere debent, ut ſi qui eoſdem credentes, aut fautores eorum ſcienter Eccleſiaſticæ ſepulturæ tradere auſi fuerint, excommunicationis ſententiæ ſubjacere debeant, nec ante abſolutionis mereantur beneficium, quam propriis manibus hujuſmodi corpora exhumulent, & projiciant: locus autem ille perpetuo carebit ſepultura.

Deſcendentes ab hæretico uſque ad ſecundum gradum, ab hæretica uſque ad primum, non poſſunt habere beneficium Eccleſiaſticum, niſi pater, aut mater deceſſerint emendati. h. d.

§. 8. Sed *a* & eorum filii ad beneficia Eccleſiaſtica, ſeu publica officia admittendi non erunt: quod quidem per paternam lineam uſque ad ſecundum gradum, per maternam vero uſque ad primum tantum extenditur. Cum enim ſecundum legitimas ſanctiones reis læſæ majeſtatis capite punitis, & bonis confiſcatis, eorum filiis vita ſolummodo ex miſericordia conſervetur, quanto magis, qui aberrantes in fide Deum offendunt, muneribus, bonis, honoribus debent ſpoliari? cum longe ſit gravius æternam, quam temporalem lædere majeſtatem. Hoc *b* tamen intelligendum eſt de filiis & poſteris eorum, qui tales eſſe, vel etiam deceſſiſſe probantur: non autem illorum, quos emendatos, & Eccleſiæ unitati reincorporatos eſſe conſtiterit.

Qui receperunt pœnitentiam Eccleſiæ, vel recipere ſunt parati, ſunt reincorporandi: poſt abjurationem vero relapſi non ſunt amplius reincorporandi, ſed traduntur curiæ ſeculari: eis tamen non negatur ſacramentum pœnitentiæ. h. d.

§. 9. Sed videamus, qui, & quando incorporari debeant: & conſtat eos, qui pro culpa hujuſmodi ad mandatum Eccleſiæ pœnitentiam acceptaverint, eamque vel perfecerint, vel humiliter proſecutioni ejus inſiſtant, recipiendos eſſe. Idem juris eſt, ſi pœnitentia nec peracta ſit, nec impoſita, dum tamen crimini obnoxii ad eam recipiendam parati fuerint. Quod ſi qui poſt *c* abjurationem erroris, vel poſtquam ſe propriis Antiſtitis examinatione purgaverint, in abjuratam hæreſim reincidiſſe deprehenſi fuerint, ſeculari judicio ſine ulla penitus audientia relinquendi erunt: licet ſi poſtmodum pœniteant, & pœnitentiæ ſigna in eis apparuerint manifeſta, nequaquam ſint relapſis humiliter petita ſacramenta pœnitentiæ & Euchariſtiæ deneganda.

Quando quis dicatur relapſus. h. d.

§. 10. Relapſi autem intelligendi ſunt, non ſolum ii, quorum ante abjurationem crimen plene probatum fuerit, verum etiam *d* ii, qui poſtquam accuſati, vel vehementer ſuſpecti ſemel hæreſim in judicio abjuraverint, & poſtmodum in eandem iterum reincidunt. Plane ſi ex modica & levi ſuſpicione ſemel quis abjuraverit, reincidens, quanquam ex hoc ſit gravius puniendus, non tamen debet in hæreſim relapſorum pœna puniri.

Qui abjuraverit in uno articulo, ſi poſt ſit hæreticus in alio, dicitur relapſus. h. d.

§. 11. Is vero *e*, qui in una hæreſis ſpecie, vel ſecta commiſit, aut in uno fidei articulo, ſeu Eccleſiæ ſacramento erravit; & poſtmodum hæreſim ſimpliciter vel generaliter abjuravit, ſi deinde in aliam etiam hæreſis ſpeciem, ſive ſectam, aut alio articulo ſeu ſacramento committat, ut relapſus in hæreſim, judicandus erit.

Suſpecti de hæreſi, niſi ſe purgent, ſunt excommunicandi, & excommunicati ſi in excommunicatione inſorduerint, condemnentur tanquam hæretici. h. d.

§. 12. Qui *f* vero inventi fuerint ſola ſuſpicione notabiles, ob eam quantumvis vehementem de tam gravi crimine condemnandi non erunt, ſed niſi juxta conſiderationem ſuſpicionis, qualitatemque perſonæ propriam innocentiam congrua purgatione monſtraverint, anathematis gladio ſeſe feriandos exponunt, & uſque ad ſatisfactionem ab omnibus evitabuntur, & ſi per annum in excommunicatione perſtiterint, velut hæretici condemnabuntur.

a C. 2. & per totum tit. de ſchiſmat. in 6. b c. ad abolendam, & c. excommunicamus. § 1. extr. eod. tit. de hær. c c. cum ſecundum eod. tit. in 6. d c. decrevit. de hær. in 6. e c. accuſatus. §. pen. eod. tit. in 6. f c. 2. in princ. eod. tit. in 6.

a C. ſtatutum. eod. tit. in 6. b d. c. ſtatutum. §. hoc. c c. ſuper. eod. tit. in fin. d c. accuſatus, in princ. eod. tit. in 6. e d. c. accuſatus. §. 1. eod. tit. in 6. f c. cum contumacia. eod. tit. in 6.

Digitized by Google

Plura ſpecialiter inducta ſunt in cauſa hæreticorum, & proceſſu contra eos. h. d.

§. 13. Plura *a* quoque ad hoc atrociſſimum crimen vindicandum ſpecialiter & præter ordinarias Juris regulas inducta ſunt, tam circa judicium & proceſſum inſtituendum, & teſtium depoſitiones, & carcerum cuſtodiam, & immurationis pœnam, quam etiam contra fautores, receptatores & defenſores eorum, ut clare ex lectione ſacrarum conſtitutionum apparere poteſt.

Apoſtatæ qui ſint, & quotuplex Apoſtaſia: & qua pœna puniantur Apoſtatæ. h. d.

ET HÆC EST TERTIA PARS PRINCIPALIS HUJUS TITULI.

§. 14. Apoſtatæ ſunt, qui a ſtatu fidei, obedientiæ, vel religionis, quam ſe tenere profeſſi ſunt, temerarie recedunt. Apoſtaſiæ *b* triplex eſt ſpecies: alia enim eſt perfidiæ, alia inobedientiæ, alia irregularitatis. Apoſtaſia perfidiæ eſt, cum qui a fide recedunt: ut puta, cum Chriſtiani effecti in Chriſti fide prævaricantur *c*, & ad Judaicos, vel alios deteſtabiles ritus ſe convertunt. Apoſtaſia inobedientiæ eſt *d*, cum quis præceptum ſuperioris ſui ſponte tranſgreditur, ſive patrum regulis, vel conſtitutionibus non obtemperat. Irregularitatis Apoſtaſia eſt, cum quis ab ordine ſuo *e*, ſive aſſumptæ religione recedit. Apoſtatas autem ſacri Canones tam inter infames *f* deputant, quam etiam excommunicationis, & aliarum pœnarum vinculis innodandos eſſe præcipiunt.

TITULUS V.
DE SORTILEGIS, MALEDICIS, ET SACRILEGIS.

Inquiſitor hæreticæ pravitatis non poteſt procedere contra ſortilegos, niſi ſortilegium expreſſe contineat hæreſim. h. d.

Sciendum eſt, hæreticæ peſtis inquiſitores de divinationibus, & ſortilegiis, niſi hæreſim ſaperent manifeſte, ſeſe intromittere non debere, nec talia exercentes poſſe punire, ſed eos ſuis debere Judicibus puniendos relinquere, cum negotium fidei, quod ſumme privilegiatum eſſe convenit, per occupationes alias non debeat impediri.

Qui ſint ſortilegi: & quod ab Eccleſia ſint omnino ejiciendi. h. d.

§. 2. Sunt autem *g* ſortilegi, qui prætextu religionis per quaſdam ſortes divinationis ſcientiam profitentur, aut quarumcunque ſcripturarum inſpectione facta, futura promittunt. Ariolorum *h* igitur, aruſpicum, incantatorum, & omnium ſortilegorum artes, cum ſint ex quadam peſtifera ſocietate dæmonum, atque hominum quaſi pacto infidelis, & doloſæ amicitiæ conſtituta, penitus ſunt ab Eccleſia eliminandæ, & ſuperſtitioſi artifices, niſi per pœnitentiam reſipiſcant, perpetuo anathemate feriendi: & ſi Clerici ſint, degradandi.

Si blaſphemus injunctam ſibi pœnitentiam peragere recuſet, & vivens ab ingreſſu Eccleſiæ arcebitur, & mortuus Eccleſiaſtica carebit ſepultura. h. d.

§. 3. Diverſa eſt pœna maledicorum *i*: nam ſi quis in Deum, vel aliquem ſanctorum linguam in blaſphemiam publice relaxare auſus fuerit, pœnæ, juxta Gregorianæ Conſtitutionis tenorem, ſubdendus erit: quam ſi recipere, & pœnitentiam peragere recuſaverit, & Eccleſiæ eidem interdicetur ingreſſus, & in obitu Eccleſiaſtica carebit ſepultura.

Sacrilegi variis pœnis puniuntur. h. d.

§. 4. Similibus, interdumque acrioribus urgentur pœnis, qui in ſacrilegii crimen incidunt, & Eccleſias incendere, & violare minime verentur: nam pro modo ſceleris admiſſi, facinoriſque perpetrati, niſi plene ſatisfecerint, aut de ſatisfaciendo plenam ſecuritatem exhibuerint, nunc pœnitentiæ beneficium ſacrilego penitus denegatur, nunc anathemate vincitur, nunc perpetua damnatus infamia carceri traditur, aut exilio perpetuæ deportationis, & depoſitionis animadverſione coercetur: aliquando etiam pecuniaria pœna mulctabitur.

Conſentientes ſacrilegis, & Sacerdotes ipſis pœnitentiam dantes, vel ſepulturæ eorum intervenientes, vel ab eis eleemoſynas recipientes, pari pœna cum eis puniuntur. h. d.

§. 5. Nec ſolum talibus pœnis illi plectendi erunt, qui ſacrilegium admiſerint, ſed etiam conſentientes eis. Preſbyteri quoque, vel Clerici, qui in vita, vel morte ſacrilegis pœnitentias dare, aut ſepulturæ intereſſe, vel eorum eleemoſynas accipere auſi fuerint, ſive rapinæ participes inventi fuerint, Eccleſiaſtico beneficio privati ordinis ſui damnum irrecuperabiliter patientur.

Sacrilegium committitur tam intuitu rerum, quam perſonarum. Et qualiter intuitu rerum. h. d.

§. 6. Sacrilegium autem admitti dicitur, tam ratione rerum, quam perſonarum. Rerum *a*, ut cum quis ſacrum de ſacro, vel ſacrum de non ſacro, vel non ſacrum de ſacro aufert. Sed & ſi non de ſacro aliquid ablatum fuerit, ſed intra certos paſſus, qui in circuitu Eccleſiæ ſunt, adhuc ſacrilegium committi dicitur.

Ratione perſonarum committitur ſacrilegium, cum quis Clericum percutit, vel cum Moniali rem habet. h. d.

§. 7. Perſonarum ratione ſacrilegium perpetratur, cum quis in Clericum, vel Monachum violentas & impias manus *b* injicit: vel cum perſonæ Deo dicatæ per coitum appetuntur: de quibus infra ſuo loco latius dicturi ſumus.

TITULUS VI.
DE FURTIS.

Furti nomine omnis illicita uſurpatio continetur: & fures promoveri non poſſunt, imo promoti deponuntur, & ſi ſint incorrigibiles, debent excommunicari, & ſi occiſi fuerint in furto, non eſt pro eis orandum, niſi ante mortem ſint confeſſi. h. d.

Furti quidem nomine omnis illicita uſurpatio alienæ rei concluditur: ſed nunc de iis tantum agimus, quæ ſpeciali nomine deſtituta generali furti appellatione continentur. Fures autem non ſolum ſeculares leges, verum etiam Canones acriter inſectantur: nam nec ad ſacros ordines promoveri, niſi ſecundum ea, quæ ſupra primo libro diximus, & promoti, ab eiſdem dejici, & ſi depoſiti incorrigibiles fuerint, excommunicari, & demum poteſtati ſeculari tradi debent. Et ſi *c*, dum furtum committitur, occiſi fuerint, pro eis minime orandum erit: quanquam ſi comprehenſi, aut vulnerati confeſſi fuerint, communio eis non ſit deneganda.

Furtum committentes ob neceſſitatem mitius puniuntur, & pœna furum puniuntur partientes cum iis, & qui furtorum ſunt conſcii. h. d.

§. 2. Sed hæc de illis intelligere nos oportet, qui nulla neceſſitate adacti, furtum commiſerunt. Cæterum ſi quis propter neceſſitatem *d* cibaria, veſtem, vel pecus furatus fuerit, longe mitiori pœna puniendus erit. Nec fures ſolum ſupra dictis pœnis tenentur, ſed ii quoque *e*, qui aut cum furibus partiuntur, aut qui furtorum conſcii fures quærentibus poſſeſſoribus non indicant.

T I-

a In 6. & Cl. *b* gl. 1. c. 1. extr. de Apoſtat. *c* can. non poteſt. 2. q. 7. *d* c. 2. & c. illud. ext. de major. & obed. *e* can. fin. diſt. 50. & c. 6. ext. de Apoſt. *f* can. infames. 6. q. 1. gl. in c. 1. de temp. ord. in 6. *g* can. 1. 26. q. 2. *h* extr. de ſortileg. & 26. q. 1. 2. 3. 4. & 5. *i* c. 2. ext. de maled.

a C. quiſquis. §. ſacrilegium. 17. q. 4. *b* c. ſi quis contumax. §. ſacrilegium. 17. q. 4. *c* c. 2. ext. eod. *d* c. ſi quis propter. extr. eod. *e* c. qui cum fure. eod. tit. extr.

TITULUS VII.
DE USURIS.

Uſura quid ſit, & unde dicta, & habens poſſeſſionem in pignus, recepta propria pecunia, ſi recuſet fructus in ſortem computare, uſuras committit. h. d.

USura eſt, quicquid ultra ſortem mutuatam percipitur: dicta ab uſu, quia ſcilicet pro uſu pecuniæ recipitur. Unde *a* & ſi quis pignoris obtentu rei alicujus ſeu ſuæ fuerit poſſeſſionem, ſi ſortem ſuam deductis expenſis de fructibus jam perceperit, ſi eandem debitori reſtituere recuſet, & perceptos fructus in ſortem computare, proculdubio uſurarum committitur crimen.

Pœnæ uſurariorum ſunt, infamia, excommunicatio, beneficiorum, & officiorum, & Eccleſiaſticæ ſepulturæ amiſſio.

§. 2. Multiplicibus autem pœnis ſacri canones uſurarios inſequuntur: nam præter juſtam infamiam, nec ad Chriſtianam, nec ad communionem *b* admittuntur altaris, nec quiſquam de manu eorum oblationes accipiet. Et ſi Clerici fuerint *c*, tam officii, quam beneficii Eccleſiaſtici periculum patiuntur. Nullus quoque ſub pœnis Gregoriana *d* conſtitutione comprehenſis, manifeſtis uſurariis aut locabit domos, aut conductas habere permittet: ſed & ſi in hoc ſcelere deceſſerint, Eccleſiaſtica carebunt ſepultura.

Licet quis de uſuris ſatisfieri mandet per hæredem, non tamen eſt tradendus Eccleſiaſticæ ſepulturæ, donec fuerit ſatisfactum: & contra faciens incurrit pœnas eorundem, & teſtamenta uſurariorum non valent. h. d.

§. 3. Et id adeo obtinet, ut *e* etiamſi morituri in ultima voluntate de uſuris ſatisfieri expreſſa quantitate, vel indiſtincte mandaverint, donec ſecundum Gregorianæ conſtitutionis tenorem ſatisfactum fuerit, Eccleſiaſtica ſepultura carere debeant. Quicunque vero manifeſtos uſurarios contra prædictæ ſanctionis formam tumulare auſi fuerint, pœnæ Lateranenſis Concilii contra uſurarios promulgatæ ſubjiciendi erunt. Teſtamenta *f* quoque ab eiſdem facta, aliter quam ſecundum dictæ conſtitutionis formam non valebunt, ſed ipſo jure erunt irrita.

Non debemus facere malum, ut poſtea faciamus bonum: & ſi non ſunt, quibus reſtitui poſſunt uſuræ, eroganda ſunt in pauperes: & paupertas excuſat a reſtitutione. h. d.

§. 4. Nec quicquam *g* proficiet, quod quis pro captivis redimendis, vel eleemoſynis dandis ſeſe uſuras exercuiſſe alleget: nec enim propterea magis cum uſurario diſpenſari poterit, cum pro vita alterius nec mentiri quidem nedum rapere liceat. Plane ſi nec ii, a quibus quis uſuras extorſerit, nec illorum ſunt hæredes ſuperſtites, non ſolum pauperibus uſurarum nomine acceptum erogare poterit, verum etiam compellendus erit, niſi eum nota paupertas evidenter excuſet.

Non ſolum fœneratores, ſed etiam illorum hæredes debent uſuras reſtituere, nulla obſtante appellatione. h. d.

§. 5. Nec is tantum Eccleſiaſtica diſtrictione extortas uſuras reſtituere cogendus erit, qui fœneratus eſt, verum etiam *h* filii, & quicunque extranei hæredes; qui omnes ſuper uſuris conventi nullius appellationis remedio reſtitutionem ſubterfugere permittendum erit.

Judex fœneratori poteſt præcipere ſub pœna excommunicationis, tam ne uſuras exigat, quam ut exactas reſtituat, non obſtante juramento præſtito de non repetendis uſuris. h. d.

§. 6. Sed & ſi quis ſub uſuris pecuniam acceperit, & de eis nunquam repetendis fœneratori juraverit *i*, adhuc Judex uſurarios per cenſuram Eccleſiaſticam compellere poterit, tam ut ab earum deſiſtant exactione & juramentum remittant, quam etiam, ut exactas reſtituant, ne de dolo, & fraude quenquam contingat commodum reportare.

Judæi ſatisfacere debent de immoderatis gravaminibus Chriſtianis, alias excommunicantur modo quo poſſunt. h. d.

§. 7. Judæi, *a* quoque, ſi a Chriſtianis quocunque prætextu graves immoderaſve uſuras extorſerint, & per ſeculares Principes, & poteſtates illas remittere ſunt compellendi: & donec de immoderato gravamine competenter ſatisfecerint, ab univerſis Chriſti fidelibus tam in mercimoniis, quam in aliis per excommunicationis ſententiam eis omnimoda communio denegabitur.

Ponuntur plures caſus, quibus quis fructus in ſortem computare non tenetur. h. d.

§. 8. Sunt tamen caſus in quibus aliquid ultra ſortem abſque vitio uſurarum licite recipitur: ut puta, ſi Clericus Eccleſiaſticum beneficium aliter redimere non valens, prætextu pignoris de manu laici illud acceperit: nec enim hic in ſortem fructus tenebitur computare. Idem ſi terra non ſit beneficii alicujus Eccleſiaſtici, ſed ad accipientem in pignus jure dominii directi pertinere noſcatur. Idem *b*, ſi poſſeſſiones pro non numerata dote genero a ſocero pignori obligatæ fuerint: cum enim frequenter dotis fructus non ſufficiant ad onera matrimonii ſupportanda, pignoratarum poſſeſſionum fructus in ſortem computandi non erunt.

Non eſt uſurarius rem emens minus juſto pretio, ſi tunc veriſimiliter dubitetur, an tempore ſolutionis plus vel minus eſt res valitura, vel aliter dubius eventus uſurarum ſuſpicionem removet. h. d.

§. 9. Ille *c* quoque, qui dat decem ſolidos, ut alio tempore totidem ſibi grani vini vel olei menſuræ reddantur, ex hoc uſurarius cenſeri non debet: quia licet tunc plus valeant, utrum plus, vel minus ſolutionis tempore fuerint valituræ, veriſimiliter dubitatur.

Uſurarius eſt, qui a debitore recipit aliquid ultra ſortem, etiamſi ſuſcipiat in ſe periculum. h. d.

§. 10. Aliud tamen juris eſt, ſi quis naviganti *d*, vel ad nundinas eunti certam pecuniæ quantitatem mutuatur, & ex eo, quod in ſe mutuans periculum ſuſcipit, aliquid ultra ſortem ut recipiat, convenit: nam hic uſurarius reputandus erit.

TITULUS VIII.
DE ADULTERIIS, ET ALIIS CONJUNCTIONIBUS ILLICITIS.

Adulterii appellatio eſt generalis: proprie tamen in nuptam committitur: & quæ ſit adulterii pœna. h. d.

ADulterii generalis eſt appellatio: continet enim non modo alieni tori *a* violationem, ſed omnem etiam illicitam fornicationem. Proprie tamen adulterium in nuptam committitur. Pœna in Laico, excommunicatio: in Clerico, depoſitio, vel in utroque, certæ pœnitentiæ impoſitio.

Arbitraria eſt pœna inceſtus, Sodomiæ, & rei habitæ cum brutis. h. d.

§. 2. Eadem vel etiam pro Judicis arbitrio major, aut minor, eos manet pœna, qui inceſtum commiſerunt, ut puta, cum qui contra naturam humanæ ſocietatis parentibus, vel liberis, vel aliis ejuſmodi perſonis impudice adhærent: aut ſi cum illa, quam quis de ſacro fonte ſuſcepetit, aut quam ante Epiſcopum tenuerit, cum ſacro Chriſmate inungeretur, fornicationis ſcelus perpetraverit: aut cum relicto naturali uſu contra naturam *f* more Sodomitico fornicabitur: aut humani generis naturam tranſgreſſus, ſeſe brutis commiſcuerit.

Quæ

a C. 1. 2. & c. conqueſtus ext. eod. tit. b c. quia in ctr. eod. c c. præterea. eod. tit. ext. d c. 1. & ſeq. eod. tit. in 6. e c. 2. eod. tit. in 6. f d. c. 2. in fin. g c. ſuper eo. gl. ext. eod h c. tua nos. ext. eod. tit. i c. tua dudum. ext. eod.

a C. poſt miſerabilem, cum ſeq. ext. eod. tit. b c. ſalubriter. ext. eod. c c. fin. §. ille ext. eod. tit. d c. fin. in princ. ext. eod. a can. 2. adulterium. 36. q. 2. f c. Clerici. ext. de exceſſ prælat.

Quæ pœna ſit ſtuprantis mulierem honeſte viventem, & virginem deflorantis. h. d.

§. 3. Quod ſi quis ſtuprum admiſerit, multum intereſt, utrum cum muliere honeſte vivente rem habuerit, an virginem defloraverit. Primo enim caſu ſtuprator pœnitentiæ ſubditur, pecuniaria etiam pœna coercendus erit: poſteriore vero a dotare virgine eandem patre conſentiente habebit uxorem: ſi vero pater virginis dare noluerit, aut ſtuprator eam uxorem habere legibus impediatur, reddet pecuniam juxta modum dotis, quam virgines accipere conſueverunt. Quod ſi conſentiente patre ſtuprator ipſe corruptam virginem in uxorem ducere renuerit, corporaliter caſtigatus excommunicatuſque in monaſterium ad agendam pœnitentiam retrudetur, de quo nulla erit ei egrediendi ſine Judicis permiſſione licentia.

Raptorum pœna excommunicatio, depoſitio, & ſervitus, cum facultate tamen ſeipſum redimendi. h. d.

§. 4. Major b legum ſeveritas raptores cohibet: nam præter ſecularium ſanctionum pœnas, anathemate cum ſuis adjutoribus feriri, aut ſi Clerici ſint, proprii ordinis & honoris amiſſionem ſuſtinere debent.

In propria ſponſa non cadit raptus, & raptus per conſenſum purgari poteſt h. d.

§. 5. Raptus c autem tunc committi dicitur, cum illa, de cujus nuptiis nihil actum fuerit antea, abducitur. Unde qui ſibi deſponſatam, vel parentibus reclamantibus, abduxerit, in crimen raptus, & in pœnas minime incidit. Rapta quoque puella legitime cum raptore matrimonium contrahet, ſi prior diſſenſio in conſenſum tranſeat. Raptor enim & rapta, nomina ſunt vitiorum, non perſonarum: vitia autem cum purgata fuerint, eorum etiam nomina abolentur.

Raptus Monialis purgari non poteſt. h. d.

§. 6. Sed hæc de illis intelligenda ſunt, qui mulierum Laicarum conſenſum habuerunt: nam ſi, quis Deo dicatas virgines d vel rapuerit, vel volentes matrimonio ſibi ſociare tentaverit, tanquam ſacrilegium admittens, pro tam nefandi criminis atrocitate plectendus erit, nulla e prorſus voluntatis ſacrarum virginum habita ratione.

Pœna ſimplicis fornicationis eſt arbitraria. h. d.

§. 7. Demum ſi quis cum muliere ſoluta & impudica ſimpliciter fornicatus fuerit, tam pœnitentiæ modus, quam etiam alia pœna in Judicis potiſſimum reponetur arbitrio, qui ex qualitatibus variis minorem, vel majorem pœnam ſtatuet.

TITULUS IX.
DE CRIMINE FALSI.

Qui per ſe, vel per alios literas Papæ falſant, excommunicati ſunt cum ſuis fautoribus: & Clerici officiis & beneficiis privantur, & degradati traduntur Curiæ ſeculari. h. d.

ADverſus eos quoque, qui falſi crimen commiſerunt, variæ ſtatutum reperitur: illos tamen cæteris acrius Canones inſectantur, qui literis Apoſtolicis falſis uſi fuerint. Talium enim literarum falſarii f cum fautoribus & defenſoribus ſuis anathemate feriuntur: & ſi Clerici fuerint, omnibus officiis & beneficiis Eccleſiaſticis perpetuo privabuntur, ita, ut qui per ſe falſitatis vitium exercuerint, poſtquam per Eccleſiaſticum Judicem degradati fuerint, ſeculari poteſtati tradendi ſint ſecundum legitimas conſtitutiones puniendi: per quem & Laici, qui fuerint de falſitate convicti, legitime punientur.

Qui falſis literis utitur, ſi Clericus eſt, officiis & beneficiis privatur: ſi Laicus, excommunicatur. h. d.

§. 2. Mitius cum illis agitur, qui licet his utantur, tamen ipſi non falſificaverunt: ſi enim Clerici fuerint, officiis & beneficiis Eccleſiaſticis ſpoliandi erunt: ſi Laici, tamdiu excommunicationi ſubjicientur, quamdiu competenter ſatisfecerint. In utriuſque tamen malitia gravius, quam negligentia punietur, quod & de his, qui falſas literas impetrant, obſervabitur.

TITULUS X.
DE HOMICIDIO.

Aſſaſſinium, ſicuti omnium homicidiorum atrociſſimum, ita etiam atrociſſime punitur. h. d.

CUm non ad opera tantum ſit reſpiciendum, ſed tempus, cauſa, voluntas, perſonarum differentia, & omnia, quæ operibus accidunt, ſint perveſtiganda, ſequitur, ut non ſit omnium homicidiorum eadem conditio. Cunctorum vero illud atrociſſimum a videtur, quod *Aſſaſſinium* vulgo nuncupant. Unde non ſolum aſſaſſini ipſi, ſed etiam receptatores, occultatores, conſultatores & defenſores eorum, & qui per eoſdem quenquam interfici fecerit, aut mandaverit, dignitatibus, honoribus, officiis, beneficiis, omnibuſque bonis nudatos excommunicationis & depoſitionis incurret ipſo jure ſententiam, & tanquam Chriſtianæ religionis hoſtis a toto Chriſtiano populo perpetuo diffidatus erit.

Interficiens per induſtriam ſimilis eſt Aſſaſſino. h. d.

§. 2. Non b abſimilis eum tenet pœna, qui licet non per aſſaſſinium, per inſidias tamen & induſtriam hominem interfecerit.

Interficiens latronem non ex neceſſitate, punitur: ſecus, ſi ex neceſſitate. h. d.

§. 3. Quod ſi c quis latronem & furem peremerit, videamus, an ſit puniendus: & ſi quidem furem abſque occaſione comprehendere potuit, certa adverſus eum ſtatutæ pœnitentia reperitur: quod ſi non potuit, nulla occiſori erit ex neceſſitate injungenda pœna.

Non punitur homicidium fortuitum, ſi nulla culpa caſum præceſſit. h. d.

§. 4. Idem etiam obtinebit, ſi caſu perpetratum fuerit homicidium, utputa, ſi quis d neceſſario inſiſtens operi arborem inciderit, & aliquis ſubtus tranſiens opprimatur: nam ſi neque voluntate, nec ulla incidentis culpa factum fuerit, ut pertranſiens opprimeretur, arborem incidens homicidii pœnis obnoxius non erit.

Pœnitentia certorum annorum eſt injungenda parentibus opprimentibus filios. h. d.

§. 5. Alia ratio eſt eorum, qui proprios filios oppreſſiſſe reperiuntur. Cum enim hos graviter deliquiſſe non ſit dubium, certorum annorum erit illis injungenda pœnitentia.

Filius a patre, vel ab alio, patre ſciente, expoſitus, liberatur a patria poteſtate: & expoſitum ſuſcipiens nullum in eo habet jus. h. d.

§. 6. Quod ſi e filius a patre, vel ab alio, patre ſciente fuerit expoſitus, aut eidem alimenta denegata fuerint, hoc ipſo a poteſtate patria liberabitur. Nec tamen propterea, qui expoſitos ſuſceperit, aliquod in eis jus vendicare poterit.

Impediens conceptionem, vel abortum procurans, punitur ut homicida: ſecus, ſi id caſu fieri contingat. h. d.

§. 7. Is quoque, qui vel cauſa explendæ libidinis, vel odii meditatione, viro aut mulieri aliquid fecerit, vel potandum dederit, quo minus poſſit generare, vel concipere, vel naſci ſoboles, ut homicida puniendus erit. Quanquam alias, ſi conceptus nondum vivificatus fuerit, nec ut abigeretur, quiſquam dolo malo fecerit, qui abortui f occaſionem tradidit, puniendus non erit.

Rrrrr Qui

a C. 1. & ſeq. extr. eod. tit. b c. 1. 36. q. 2. c c. pen. & fin. ext. de rapt. d can. 2. 36. q. 2. cum ſeq. e gl. 1. d. can. 2. f c. ad falſariorum. extr. eod. tit.

a C. 1. eod. tit. in 6. b c. 1. extr. eod. tit. c c. 2. extr. eod. tit. d can. ſæpe contingit. 30. diſt. e c. unic. extr. de infan. lang. & expoſit. f c. ſicut ex literarum. extr. eod.

Qui ſibi mortem inferunt, habentur ſimiles illis, qui impœnitentes moriuntur. h. d.

§. 8. Noviſſime ſciendum eſt pro his, qui quocunque prætextu voluntarie ferro, vel veneno, vel ſuſpendio, vel quolibet modo ſibi mortem inferunt, nullam in oblatione faciendam eſſe commemorationem, & Eccleſiaſtica eos debere carere ſepultura, non aliter atque illos, qui pro ſuis ſceleribus impœnitentes moriuntur.

TITULUS XI.
DE INJURIIS, ET DAMNO DATO.

Inferens injuriam, & damnum, debet damnum paſſo ſatisfacere, nec illum excuſat ignorantia. h.d.

MItius a eum his agitur, qui in pugna, vel rixa aliquem lapide, vel pugno percuſſerint. Si enim ille mortuus non fuerit, ſed in lecto jacuerit, vel operas exercere fuerit impeditus, qui percuſſerit, & opera ejus, & impenſas b immodicas reſtituet. Et generaliter ſi culpa c tua datum eſt damnum, vel injuria irrogata, vel aliis irrogantibus opem tuliſti, aut hæc imperitia tua, ſive negligentia evenerunt, jure te ſuper his ſatisfacere oportebit: nec te excuſabit ignorantia, ſi ſcire debuiſti ex facto tuo injuriam veriſimiliter poſſe contingere, vel jacturam.

Si suum animal damnum dedit, potes liberari illud dedendo, niſi ſit ferum animal & nocere ſolitum, & non fuerit adhibita debita diligentia. h. d.

§. 2. Quod d ſi animalia tua nocuiſſe proponantur, nihilominus ad ſatisfactionem teneberis, niſi ea pro noxe dando damnum paſſis te ipſum velis liberare: quod tamen ad liberationem non ſufficit, ſi fera fuiſſent animalia, & quæ nocere conſueverant, & quam debueres, diligentiam non adhibuiſti. Diverſum ſtatuitur in eo, qui, ut damnum non contingeret, nihil omiſit.

Injuriæ inferuntur re, verbis, literis: & pœna eſt arbitraria. h. d.

§. 3. Inferuntur autem injuriæ tribus modis: Re, verbis, & literis. Re, ut cum manus inferuntur. Verbis, ut cum convicium dicitur. Literis, ut cum in alterius vituperationem carmen, aut famoſus libellus conſcribitur: quibus omnibus caſibus pro qualitatibus admiſſi, & atrocitate prudens Judex pœnas irrogabit.

Conficiens famoſum libellum, & manifeſtans pari pœna puniuntur. h. d.

§. 4. Eo amplius ſi quis famoſum libellum invenerit, & non ſtatim corruperit, vel combuſſerit, ſed ejus tenorem doloſe manifeſtaverit, quaſi auctor plectendus erit.

TITULUS XII.
DE ECCLESIASTICIS CENSURIS.

Ponit continuationem præcedentium, & ſequentium. h. d.

POſtquam tam primo libro perſonarum, quam ſecundo rerum Eccleſiaſticarum tractatum cum his, quæ annexa ſunt, ſummatim complexi fuimus, ſubinde ad reliquos venientes judiciorum tam civilium, quam criminalium materiam, & ſeriem explanavimus, delictorum & naturam, & pœnas breviter perſtringentes: cum tam ratione contumaciæ, quam etiam aliorum exceſſuum Eccleſiaſticis cenſuris interdum aliquos innodari variis locis admonuerimus, ſupereſt nunc, ut operi finem imponentes, de ipſis cenſuris fuſius & diſtinctius differamus.

Quid veniat appellatione cenſuræ Eccleſiaſticæ, quid ſit Excommunicatio, quid Interdictum, quid Suſpenſio. h. d.

§. 2. Eccleſiaſticæ cenſuræ nuncupatio tria regulariter complectitur: ſcilicet excommunicationis, interdicti, & ſuſpenſionis ſententiam. Excommunicatio eſt a communione excluſio. Interdictum Eccleſiaſticum eſt a certis ſacramentis, & omnibus divinis officiis, & ſepultura Eccleſiaſtica facta prohibitio. Suſpenſio eſt inhabilitas quædam ordinum, vel officiorum executionem impediens.

Sed ne de omnibus ſimul tractantes legentibus difficultatem ingeramus, diſtincte de ſingulis differamus, ac primum de Excommunicatione.

TITULUS XIII.
DE SENTENTIA EXCOMMUNICATIONIS.

Minor excommunicatio a perceptione ſacramentorum, Major etiam a fidelium communione ſeparat. h. d.

EXcommunicationum duæ ſunt ſpecies, minor ſcilicet, & major. Minor eſt, per quam quis a ſacramentorum participatione conſcientiæ, vel ſententiæ arcetur. Major eſt, per quam quis non ſolum a ſacramentorum excluditur perceptione, verum etiam a communione fidelium, quæ ab omni actu legitimo ſeparat, ac dividit, & hæc alio nomine a *Anathema* appellatur.

Excommunicationum aliæ ſunt latæ ſententiæ, aliæ ferendæ. Et latæ ſententiæ eſt, cum quis ſine facto Judicis a jure excommunicatur. h. d.

§. 2. Rurſus excommunicationum aliæ Canonis, aliæ Judicis. Canonis eſt, qua quis ab ipſo ſolum Canone abſque Judicis miniſterio innodatur, quæ etiam alio vocabulo *latæ ſententiæ excommunicatio* nuncupatur. Sciendum eſt enim complures eſſe caſus, in quibus adeo quis delinquere exiſtimatur, ut nulla expectata Judicis pronunciatione ipſo jure excommunicationis vinculis innodetur: quod quidem, quanquam innumerabilibus prope exemplis declarari poſſit, unius tamen tantum proſecutione contenti erimus.

Qui Deo dicatos homines corporaliter offendunt, incidunt in excommunicationem latæ ſententiæ, a qua non poſſunt abſolvi, niſi per Papam. h. d.

§. 3. Si quis igitur b in Clericos, Regulares, Monachos, profeſſos, vel novitios, vel converſos violentas, & impias manus injecerit, ipſo jure canonis incurret ſententiam, a qua præterquam a Romano Pontifice, vel ejus de latere legato c, a nemine abſolvi non poterit.

Complices inferentium manus violenter Clericis, pari pœna cum inferentibus puniuntur. h. d.

§. 4. Sed etſi manus quis violentas non injecerit, ſi inferentis tamen vel auctor, vel fautor, vel adjutor fuerit, aut factum ratum habuerit, pari pœna illum plectendum Catholica ſanxit auctoritas, eos etiam delinquentibus favere interpretata, qui cum poſſunt, manifeſto ſceleri deſinunt obviare.

Detinens, vel ducens Clericos in vincula, incurrit excommunicationem latæ ſententiæ, niſi faciat de voluntate ſuorum Prælatorum. h. d.

§. 5. Interdum etiamſi nullam corporis læſionem Clericis quis intulerit, excommunicationis tamen pœnam non evadet: ut puta d, ſi Laicus in publica, vel privata cuſtodia illos detinuerit, vel in vincula conjecerit, niſi tamen id de mandato faciat Prælatorum, quorum illi ſunt juriſdictioni ſubjecti: tunc enim citra excommunicationis metum & capere Clericos, & ad judicium violenter ducere Laici poterunt: cum hoc non ipſi, ſed illi, quorum auctoritate hoc faciunt, agere videantur, dum tamen non amplius eorum ſe extendat violentia, quam defenſio Clericorum exigit.

Si

a C. 1. *ext. eod. tit.* b *in medicos, melius.* c *c. fin. ext. eod. tit.* d *c. fin. §. quod, ext. eod. tit.* e *gl. in ver. injuria. c. fin. extr. eod. tit.*

a *Can. fin.* 3. q. 4. b *c. non dubium. extr. eod. tit.* c *ad eminentiam extr. eod.* d *c. nuper a nobis. extr. eod. tit.*

Digitized by Google

Si Abbas imperet Laico, ut Monachum etiam cauſa diſciplinæ verberet, uterque incidit in excommunicationem: ſecus autem, ſi imperet Clerico ex cauſa neceſſitatis. h. d.

§. 6. Quod autem diximus, non facientes, ſed eos, quorum fit auctoritate, quid facere videri, abſolute non procedit. Nam *a* ſi Laicus, qui in Abbatia ipſius ſervitio commoratur, ejuſdem juſſu in Clericum, vel Converſum, vel Monachum etiam ſubſiſtente cauſa manus injecerit, tam qui tales verberari præcipit, quam qui mandato verberat alterius, excommunicationis ſententiam non evadent. Nam ſi diſciplinæ regularis gratia id faciendum ſit, vel Abbas id per ſe ipſum faciet, vel ſi neceſſitas urgeat, per Clericum, vel Monachum id fieri jubebit.

Tam percutiens volentem Clericum, quam Clericus conſentiens excommunicati ſunt. h. d.

§. 7. Volentem *b* quoque Clericum ſi quis percuſſerit, nihilominus excommunicationis cenſuram incurret: ut reſponſum eſt de eo Clerico, qui cum Laico injuriam intuliſſet, volens ſecundum conſuetudinem patriæ pro injuria illata offenſo ſatisfacere, ſponte ſua fuſtium ſe ſubjecit percuſſionibus. Quanquam enim hæc manuum injectio non ſit violenta, tamen injurioſa videtur: & canon reſpexit non tam favorem Clerici ordinati, quam Clericalis ordinis: unde hoc caſu tam percutiens, quam ſe ipſum percuſſionibus ſponte ſubjiciens excommunicationis ſententia innodabitur.

Ponit tres caſus, in quibus percutiens Clericos in Canonem latæ ſententiæ non incidit. h.d.

§. 8 Ex contrario accidit interdum, ut etiam pro violenta manuum injectione excommunicationi quis non ſubjiciatur; veluti *c* ſi Clericum ſibi manus inferentem ita quis incontinenti vi repellat, ut læſionem inferat, aut in eum, quem cum uxore, matre, ſorore, vel filia turpiter ſe gerentem invenerit, manus violentas injecerit. Idem ſtatuitur & de eo, qui illum percuſſerit, quem probabiliter ignorabat eſſe Clericum.

Interficientes Clericos, qui poſthabito habitu committunt enormitates, non ſunt excommunicati. h. d.

§. 9. Quinimo etſi occiderit quis Clericos, vel Presbyteros, qui contemto Clericali habitu ſceleribus ſeſe immiſcuerint, in odium Clericalis exceſſus canone latæ ſententiæ minime coercebitur: fruſtra enim Eccleſiæ implorat auxilium, qui in Eccleſiam ipſam committit.

Qui ratione officii vel intuitu diſciplinæ Clericos percutiunt, non ſunt excommunicati. h. d.

§. 10. Item ſi qui ratione *e* officii, quod obtinent in Eccleſia, aut ſi Clerici ſeniores pueros, vel adoleſcentes in minoribus ordinibus conſtitutos divinum turbantes officium, vel etiam ſi qui magiſterii, vel prælationis obtentu ſubditos & ſcholares correctionis cauſa percuſſerint, excommunicationis ſententiam non incurrent. Quod & de his intelligendum eſt, qui aliquos de familia ſua, vel propinquos inferiorum graduum ſimili modo, ut ab exceſſibus prohibeantur, & ſcientia bonisque moribus informentur, corrigendos duxerint, & aliis caſibus compluribus.

Ex cauſa poteſt quis abſolvi ab alio, quam ab Apoſtolico. h. d.

§. 11. Quod autem *f* ſupra diximus, ab hac excommunicatione, ab alio, quam ab Apoſtolico, aut ejus legato abſolvi neminem poſſe, non eſt perpetuum. Nam ſi quis excommunicationis latæ ſententiæ vinculis innodatus in mortis articulo conſtitutus reperiatur, aut capitales habeat inimicitias, aut alias juſtas excuſationes, ita ut ſine periculo Apoſtolico ſe nequeat conſpectui præſentare, licebit diœceſano Epiſcopo, juramento ſecundum morem Eccleſiæ recepto, ſibi abſolutionis gratiam impertiri.

Ceſſante cauſa ceſſat effectus. h. d.

§. 12. Periculo *a* tamen, & impedimento ceſſantibus, quam cito commode poterunt, ad Sedem Apoſtolicam ſe præſentabunt, mandatum illius ſuper negotiis, pro quibus excommunicati fuerant, humiliter excepturi, & prout juſtitia ſuadebit, ſatisfacturi, alioqui ſi id facere contempſerint, ne temere, & impune cenſuræ Eccleſiaſticæ illudatur, ipſo jure in eandem ſententiam recident: quod generaliter conſtitutum eſt, quotieſcunque legitima ſubſiſtente cauſa ab alio quis, quam ab eo, a quo alias de jure abſolvendus fuerat, abſolutionis beneficium conſecutus fuerit, & quibuſdam caſibus ſimilibus.

Si modica ſit illata injuria Clerico, vel qui intulit non provectæ ſit ætatis, poteſt ordinarius abſolvere eum, qui incidit in Canonem latæ ſententiæ. h. d.

§. 13. Item *b* ſi non enormis, ſed modica, & levis injuria fuerit Clericis irrogata, inferens per Epiſcopum abſolvi poterit. Item ætatis intuitu juris rigor manſuetudine temperatur. Unde *c* ſi in pueritia conſtitutus in canonem inciderit ſententiæ promulgatæ, ſive ante, ſive poſt pubertatem ſe ſe abſolvi poſtulet, diœceſanus Epiſcopus abſolutionis beneficium impertiri poterit.

Monachi, vel Moniales ſe invicem, vel converſos percutientes ſunt ab Abbate, vel Epiſcopo abſolvendi. h. d.

§. 14. Monachi quoque, & alii Regulares quomodocunque *d* in clauſtro ſeſe invicem percuſſerint, non ad Apoſtolicam ſedem remittendi, ſed ſecundum providentiam proprii Abbatis coercendi erunt, quod ſi Abbas non ſufficit, Epiſcopus adhibendus erit. Simile ſtatuitur de Monialibus: nam ſi vel in ſe invicem, vel Converſos, aut Converſas ſuas, aut etiam Clericos violentas manus injecerint, ne contra muliebris ſexus verecundiam, & regularis obſervantiæ decorem peregrinari compellantur, per Epiſcopum, in cujus diœceſi monaſteria fuerint, abſolutionem conſequuntur. Sunt & alii caſus, quibus ab alio quis, quam ab Apoſtolico ab hac excommunicatione abſolvi poterit, ut ex ipſis Decretalium libris facile apparere poteſt.

Ex cauſa certis caſibus abſolutio poteſt delegari. h. d.

§. 15. His autem *e*, quibus id certis caſibus ex officio competit, non ſolum per ſeipſos abſolvere, verum etiam aliis, cum expedire viderint, hujuſmodi abſolutionem committere poterunt.

Excommunicatio judicialis eſt, quam infert Judex, & cui cauſa committitur, omnia quæ cauſam contingunt, cenſentur permiſſa. h. d.

§. 16. Judicis, ſive Judicialis excommunicatio eſt, quæ Judicis miniſterio infertur. Judicem autem hoc loco intelligimus non ſolum ordinarium, verum etiam delegatum. Nam ſi cui per Apoſtolicum cauſa etiam ſimpliciter delegetur, nec literæ commiſſionis de excommunicatione quicquam contineant, poterit nihilominus delegatus conceſſæ ſibi auctoritatis ratione contumaces, ut ſupra diximus, Eccleſiaſtica ſeveritate coercere.

Excommunicationis ſententiam debet præcedere monitio: & debet ferri in ſcriptis, ita ut cauſam contineat. h. d.

§. 17. Quoties autem cauſa ſuberit, ut Judex ſubditum ſuum Eccleſiaſtica diſtrictione coerceat (cum medicinalis *f*, non lethalis excommunicatio eſſe debeat) non aliter, quam competentibus præmiſſis monitionibus *g* ad hujuſmodi ſententiam deſcendet, quam etiam

Rrrrr 2 de

a C. *univerſitatis. extr. eod. tit.* b *c. contingit interdum, extr. eod. t.* c *c. vero. el. 1. §. ſi vero. ext. eod.* d *c. in audientia. §. ad hæc. ext. eod. tit.* e *c. cum voluntate. §. fin. ext. eod. tit.* f *c. quamvis incidens. ext. eod. tit.*

a C. *eos qui. eod. tit. in 6.* b *c. pervenit. extr. eod. tit.* c *c. fin. eod. tit.* d *c. can. extr. eod. tit.* e *c. fin. extr. de off. ord.* f *c. 2. eod. tit.* g *can. ſacro approbante. extr. eod. tit.*

de ſcripti recitatione profaret, ita ut cauſam, ob quam profertur, expreſſe contineat, aliaque obſervabit, quæ tam generali: quam Lugdunenſi Concilio aditis conſtitutionibus ſunt comprehenſa, earundam pœnis, ſi contra fecerit, ſubjiciendus.

Judex aliquem excommunicans, in dubio cenſetur inferre majorem excommunicationem. h. d.

§. 18. Sed quæri poterit *a*, ſi Judex illa verborum formula uſus fuerit, *illum excommunico*, vel ſimili, qua de majori vel minori excommunicatione quicquam non expreſſerit, utra magis quis excommunicatus cenſeatur? Et reſponſum eſt, non tantum minorem, ſed etiam majorem cenſeri per Judicem illatam: quam non modo a ſacramentis, & fidelium participatione excluſio, ſed alii præterea multi conſequuntur effectus.

Communicans excommunicatis incidit in excommunicationem: & Judices jurare debent, quod excommunicati ab actis legitimis, & commercio aliorum abſtineant. h. d.

§. 19. Quorum ille prætereundus non eſt, quod quamdiu de excommunicatorum abſolutione legitime non conſtat, qui cum ipſis communicaverint, ipſi quoque nullo obſtante privilegio, ipſo jure excommunicationem incurrant, decretumque eſt *b* propterea, ut ab Eccleſiaſticis Judicibus ſeculares Judices Canonica præmiſſa monitione Eccleſiaſtica cenſura compellantur, ut excommunicatos ab agendo, patrocinando, & teſtificando in ſuis curiis & judiciis repellant.

Defectus, qui advenit mihi ex te, non poteſt uti contra me ad tuum commodum. h. d.

§. 20. Dubitatum *c* tamen fuit, num is, qui excommunicato in locutione, vel oratione ſcienter communicat, excommunicatum ipſum a judicio contra ſe inſtituendo ſummovere poſſit: cum ille communionem hujuſmodi contra eum replicet: & cum is, qui impetitur, a ſacramentorum perceptione ſit remotus, alius vero etiam a fidelium communione, replicatione minime ſuffragante, judicium procedere non poterit.

Excommunicato communicari non poteſt ante abſolutionem, etiamſi dederit cautionem juratoriam de parendo mandatis Eccleſiæ, & Epiſcopus ei communionem reddiderit, etiamſi morte præventus non potuerit abſolvi. h. d.

§. 21. Nec *d* ideo magis ageræ volenti communicari poterit, quod ipſe ex conſuetudine de parendo mandatis Eccleſiæ juratoriam dederit cautionem, eiſque communionem Epiſcopus reddiderit, aut quod eos, cum quibus participavit, poſtmodum impugnavit: nam niſi poſt juramentum præſtitum ſecundum formam Eccleſiæ abſolutus fuerit, nec cautio, nec perperam reſtituta communio quicquam proderit. Quod ipſum obtinet *e* etiam, ſi poſt prædicta, morte quis præventus, abſolutionis beneficium obtinere non potuerit: nec enim ei, cui vivo non communicamus, defuncto communicabimus.

Excommunicatus ſi ante mortem oſtenderit ſigna pœnitentiæ, etiam mortuus poteſt abſolvi. h. d.

§. 22. Plane *f* ſi de mortui pœnitentia per evidentia ſigna, dum viveret, conſtiterit, defuncto quoque abſolutionis beneficium a proprio Judice impendendum erit, hæredeſque ejus ut pro ipſo ſatisfaciant, ſi ſponte nolint, Eccleſiaſtica cenſura compelli poterunt.

Diffamato de excommunicatione non poſſumus communicare, niſi ſe purget, vel ad cautelam ſe faciat abſolvi: & toleratus ab Eccleſia non debet vitari, niſi in occulto. h. d.

§. 23. Sed *g* etſi qui pro ſacrilega manuum injectione in edictum excommunicationis incidit, denunciatus quidem non ſit, ſed de patrato ſcelere publice laboret infamia, nemo ſibi pari ratione communicare debet, niſi vel ad arbitrium Epiſcopi de hoc ſe purgaverit, vel ad cautelam abſolutionis beneficium conſequatur: niſi forte *a* ſoli tibi de facinore conſtet: hoc enim caſu, quamdiu toleratur ab Eccleſia, privatim tantummodo e te vitandus erit, ut ſaltem verecundiæ rubore ſuffuſus, pro latenti exceſſu ſatisfacere compellatur.

Participatio criminoſa cum excommunicatis implicat participantem eadem excommunicatione. h. d.

§. 24. Sed multum intereſt, qualiter excommunicato communicatur: nam ſi quidem crimini & criminoſo communicavit quis, conſilium puta, auxilium, vel favorem impendendo, vel forte cum Clericis ab Apoſtolico excommunicatis ſcienter *b* & ſponte participaverit, & ipſos in officiis receperit, eadem excommunicationis ſententia involvetur, qua illi ipſi ſunt obſtricti, quibuſcum ita ab eo communicatum fuit, cumque ratione damnati criminis a in eum, qui damnavit, delinquere videatur, merito ab eo, vel ſi videtur, ejus ſuperiore, juramento præſtito, delicti tunc erit abſolutio requirenda. Et idem ſtatuetur, ſi qui cum participibus ſuis excommunicati fuerint.

Participatio cum excommunicato non criminoſa, illigat participantem minori excommunicatione, a qua per ordinarium abſolvi poteſt. h. d.

§. 25. Quod ſi aliter, puta *d* in choro, in menſa, in oſculo, aut ſermone excommunicato communicatum fuerit, tunc minor tantum incurritur, & nulla interveniente juratoria cautione a proprio Sacerdote, vel Epiſcopo, abſolutionis beneficium obtineri poterit: quamvis enim & tunc non Judicis, ſed Juris ſententia excommunicato communicans ſit illigatus, quia tamen conditor Canonis ejus abſolutionem ſibi ſpecialiter non retinuit, eo ipſo relaxandi facultatem aliis conceſſiſſe videtur.

Communicans excommunicato in contemptum, incidit in majorem excommunicationem. h. d.

§. 26. Hoc *e* tamen tunc obtinet, cum non in contemptum Eccleſiaſticæ diſciplinæ cum excommunicatis quis commercium habuerit: nam qui contra prohibitionem ſui Præſulis excommunicatorum communioni ſeſe ingeſſerit, anathemate feriendus erit.

Si excommunicatus minori indureſcat in ea, poterit excommunicari majori. h. d.

§. 27. Quod ſi ex locutione & aliis ſimilibus minori excommunicatione irretitus fortius indureſcat, poterit Judex poſt Canonicam monitionem *f* etiam majori excommunicatione, & conſimili participantem illigare. Quod & in ſuſpenſionis, & interdicti ſententiis obſervandum erit.

Quæ ſit monitio Canonica. h. d.

§. 28. Tunc *g* autem Canonica cenſebitur eſſe monitio, ſi competentibus intervallis atque aliis rite obſervatis, eos qui monentur, exprimant nominatim.

Ignorantia excuſat participantem cum excommunicato. h. d.

§. 29. Interdum tamen excommunicato communicans neutrius excommunicationis vinculo obſtringitur, ut accidit in eo, qui cum illo converſatus fuerit, quem excommunicatum probabiliter ignorabat.

Epiſcopi debent propalare nomina excommunicatorum. h. d.

§. 30. Unde ut excuſationis cauſa omnibus auferatur, providere debent Epiſcopi *h*, ut excommunicatorum omnium nomina tam ſuis parochianis, quam vicinis Epiſcopis pariter indicent, eaque in celebri loco poſita pro foribus Eccleſiæ cunctis convenientibus inculcent, ut

a *C. pen. extr. eod.* b *c. decernimus. eod. tit. in 6.* c *c. 2. extr. de except.* d *c. cum deſideras & c. a nobis. cl. ſecundo. extr. eod. tit.* e *d. c. a nobis.* f *c. a nobis. cl. ſecunda. ver. poteſt extr. eod. tit. & in fin.* g *cum deſideras. §. ſecundum. extr. eod. tit.*

a *C. cum non ab homine. ext. eod. tit.* b *c. ſignificavit nobis ext. eod. tit.* c *c. nuper a nobis. §. in princ. extr. eod.* d *c. nuper a nobis. §. in ſecunda. extr. eod. tit.* e *c. fin. extr. de Cler. excomm.* f *c. conſtitutionem. eod. tit. in 6.* g *d. c. conſtitutionem. eod. tit. in 6.* h *can. cura ſit. 11. q. 3.*

Digitized by Google

ut hujuſmodi adhibita diligentia excommunicatis Eccleſiaſticus aditus adimatur.

Omnes qui ante prolationem ſententiæ tenebantur excommunicato communicare, tenentur etiam poſt. h. d.

§. 31. Uxores quoque excommunicatorum, filii, ſervi, ancillæ, ruſtici, ſervientes, & omnes, qui ante ſententiæ prolationem excommunicati obſequio tenebantur familiariter adhærere, non ſolum a communione excuſantur, verum etiam (præterquam *a* in criminibus) communicare tenentur, cum ſine illis debita præſtare nequeant obſequia.

Neceſſitas, vel ſimplicitas excuſat a communione cum hæreticis. h. d.

§. 32. Mercatores autem, & viatores, niſi aut creditores ſint excommunicatorum, aut neceſſitatis immineat articulus, abſtinere debent: ſed ſi in terram excommunicatorum devenerint, ubi vel non poſſint ab aliis emere, vel unde emant, non habeant, ab eiſdem accipere poterunt: nec illos excommunicationis metus impediet. Prædicatores quoque, præſertim, qui alias ſuſtentari non poſſunt, ab excommunicatis, & alienorum bonorum detentoribus eleemoſynam licite recipere poſſunt. Idem juris eſt de iis, qui adeo ſunt rudes, ut eorum conſilio veriſimiliter ſcelera perpetrari non poſſint: aut qui cum iis communicant, qui communicant excommunicatis.

Omnino coactus excommunicatis communicans non cadit in excommunicationem: ſecus, ſi quis ſolum metu communicet. h. d.

§. 33. Sed an invitus *b* excommunicatis communicans ex communicationis labe inquinetur, videamus: ſiquidem ſit per coactionem aſtrictus, cum magis hoc caſu pati, quam agere videatur, excommunicatione non tenebitur. Aliud ſtatuendum erit, ſi quis per metum ſit inductus: licet enim metus culpam minuat, quia tamen eam non prorſus excludit, cum nullius metus obtentu mortale peccatum quis incurrere debeat, excommunicationis pœnam non evadat.

Communicans excommunicato in convertendo, non eſt excommunicatus. h. d.

§. 34. Item cum voluntate *c* & propoſito maleficia diſtinguantur, excommunicationis ſententiam non incurrit is, qui excommunicato in his, quæ ad abſolutionem, vel alias ad ſalutem ejus pertinent, in locutione participat, licet & alia verba incidenter, ut apud eum magis proficiat, interponat.

Abſolutio ab excommunicatione ad cautelam peti poteſt. h. d.

§. 35. Si quis tamen *d* ex his dubitet, vel ex aliis, ne non Judicis, vel canonis ſententia ſit innodatus, ſeſe per competentem Judicem, juxta Innocentianarum conſtitutionum tenorem ad cautelam abſolvi poſtulare poterit: quod & is qui minori innodatus eſt excommunicatione, exequi poterit.

Excommunicationis abſolutio non debet peti omiſſo medio, niſi in contrarium ſit conſuetudo. h. d.

§. 36. Sed hoc caſu advertendum erit, ne omiſſo medio ab eo, qui tuus Judex non ſit, abſolutionis beneficium poſtules. Pone enim, quod Suffraganei cujuſdam ſubditus, puta Archidiaconus, excommunicationis in te tulit ſententiam, non jam a Metropolitano, cum nec excommunicantis Judex ſit, nec excommunicati, ſed ab ipſo Suffraganeo abſolutio petenda erit, niſi conſuetudo *e* contrarium induxerit.

Sede vacante abſolvit, qui habet Epiſcopalem juriſdictionem. h. d.

§. 37. Epiſcopali vero ſede vacante *f*, Capitulum, ſeu is, ad quem Epiſcopalis juriſdictio tunc temporis pertinere noſcitur, his, quibus poſſet Epiſcopus, ſi viveret, ab excommunicationis ſententia, ſive juris, ſive hominis fuerit, abſolutionis beneficium impertiri poterit: niſi ei fuerit ab Apoſtolica ſede ſpecialiter interdicta poteſtas.

Superior de excommunicatione cognoſcens, videns illam juſtam, debet excommunicatum ad inferiorem remittere, niſi is malitioſe differat abſolvere: ſecus autem, ſi comperiat illam injuſtam: ſed ſi dubitetur, honeſte faciet, ſi remittat. h. d.

§. 38. Ubi vero ſuperiori competit de excommunicatione cognoſcere, ſi eam juſtam eſſe conſtiterit, veluti *a* cum propter manifeſtum exceſſum eſt in aliquem promulgata, ſuperior Judex, niſi ſit in mora periculum, excommunicatum ad excommunicatorem prorſus remittere debet: nec eum abſolvet, niſi excommunicator requiſitus dolo illi abſolutionis beneficium exhibere deneget. Si vero hujuſmodi ſententiam injuſtam eſſe conſtet, excommunicatus ad ſuum excommunicatorem nequaquam remittendus erit, ſed ſine difficultate debet abſolvi. Quod ſi dubitetur, utrum juſta ſit vel injuſta, ſuperior illam tollere poterit: quanquam hoc caſu honeſtius & convenientius egerit, ſi excommunicatori deferat.

Ubi manifeſtum eſt delictum, non conceditur abſolutio, niſi prævia cautione: alias ſecus. h. d.

§. 39. Manifeſtum *b* autem exceſſum illum eſſe intelligimus, qui vel per confeſſionem juridice notus fuerit, vel ſi ſit adeo res evidens, ut nulla poſſit tergiverſatione celari. Quo caſu *c* non ante concedenda erit abſolutio, quam idonea pro delicto præſtetur ſatisfactio: cæterum ſi de admiſſo dubitetur, ut ſententia relaxetur, ſufficiet, ſi de parendo mandatis Eccleſiæ legitime cautum fuerit: quanquam ſi pro ſimplici contumacia excommunicatus, ſolam de ſtando juri cautionem exhibuerit, abſolvendus erit.

Si pars ſe dicat poſt appellationem, vel alias nulliter fuiſſe excommunicatam, ſunt ſuper hoc partium admittendæ probationes, ut appareat, an quis indigeat abſolutione. h. d.

§. 40. Multum etiam intererit, utrum abſolutionis beneficium poſtulans, ſe poſt appellationem ad Rom. Pontificem legitime interpoſitam, vel alias nulliter excommunicatione innodatum conqueratur: an vero ſimpliciter injuſte ſe proponat excommunicatum. In prima enim ſpecie, ſi Epiſcopus ſit probare paratus, ſe in illum, antequam vocem appellationis emitteret, ſententiam protuliſſe, antequam decernatur aliquid, utriuſque partis ſuper hoc probationes ſunt admittendæ, per quas denique apparebit, an abſolutione indigeat conquerens, vel potius non ligatus ſit denunciandus.

Si quis dicat ſe injuſte excommunicatum, prius eſt abſolvendus, antequam ſint admittendæ probationes ſuper juſtitia excommunicationis. h. d.

§. 41. Aliud juris erit, cum injuſte ſe quis excommunicatum aſſerit: tunc enim ſi Epiſcopus, ut oſtendat, quod juſte excommunicaverit, probationes ſuas admitti poſtulet, audiendus non erit: nam etſi conſtaret excommunicationis ſententiam juſte promulgatam, nihilominus humiliter poſtulanti eſſet abſolutio impendenda: ideoque hoc caſu protinus juxta formam Eccleſiæ congruentem abſolvendus erit, ut demum probationibus utriuſque partis admiſſis, utrum juſte quis ligatus fuerit, decernatur.

Innodatus pluribus non poteſt ab una tantum excommunicatione abſolvi. Et abſolutio ſubreptitia non tenet. h. d.

§. 42. Quod ſi quis pluribus innodatus *d* excommunicationibus, etiam ex eodem facto deſcendentibus, de una tantum cauſa velit ſatisfacere, communioni ob id reſtituendus non erit, nec per veritatis ſuppreſſionem extorta abſolutio ſibi quicquam proderit *e*.

Si

a *C. ſi concubinæ. extr. eod. tit.* b *c. ſacris eſt canonib. extr. de iis quæ fiunt vi, metuſve cauſ.* c *c. cum voluntate. extr. eod. tit.* d *c. 2. eod. tit. in 6.* e *gl. 2. c. referente. extr. de præb.* f *c. unic. de major. & obed. in 6.*

a *C. venerabilibus §. ſane eod. tit. in 6.* b *c. cum aliqu. extrav. de verb. ſign.* c *c. ex parte. in fin. de verb. ſign. extrav.* d *c. cum pro cauſa. ext. eod. tit.* e *c. officii in fin. ext. eod. tit.*

Si ordinarius ſciat per ſurreptionem impetratam ab Apoſtolica ſede abſolutionem, debet remittere perperam abſolutum ad ſedem Apoſtolicam: ſi vero hoc ſibi non conſtet, ſed ſuſpicetur, debet abſolutum cogere ad purgationem. h. d.

§. 43. Quinimo ſi conſtiterit [a] excommunicatum occultatis exceſſibus, pro quibus in eum ſententia lata fuerit, excommunicationis ſuæ cauſam aliam prætendentem, ab Apoſtolica ſede abſolutionis beneficium impetraſſe, eundem debet ordinarius Eccleſiaſtica cenſura compellere, ut cum literis ſuis rei veritatem continentibus ad ſedem Apoſtolicam redeat: ſi vero illud liquido non conſtiterit, eum tamen ordinarius, quod veritatem confeſſus non fuerit, ſuſpectum habeat, ad purgationem præſtandam, quod verum falſus fuerit, compellet.

Abſolutus vi, vel metu duplici excommunicatione innodatur. h. d.

§. 44. Illud etiam admonendi ſumus, quod licet vi vel metu facta regulariter mero jure teneant: ſi quis tamen ab excommunicationis, ſuſpenſionis, vel interdicti ſententia, abſolutionis, aut revocationis cujuſcunque beneficium per vim, vel metum extorſerit, viribus omnino cariturum: quin potius ne ſine vindicta violentiæ creſcat audacia, qui abſolutionem, vel revocationem vi, vel metu extorſerit, quaſi propria confoſſus ſagitta iterato excommunicationis ſententiæ ſubjacebit.

Excommunicatus, cui Papa communicat, non propterea cenſetur abſolutus, niſi Papa id exprimat. h. d.

§. 45. Noviſſime [b] ſciendum eſt, quod ſi Apoſtolicus etiam ſcienter excommunicato participat literis, forte cum ſalutationis alloquio deſtinatis verbis [c], oſculo, ſeu alio quovis modo ipſum per hoc abſolvere nulla ratione cenſetur, niſi forſitan exprimat velle illum ex hoc pro abſoluto haberi.

Hæc de excommunicationis ſententia delibaſſe ſufficiat: nunc de interdicto Eccleſiaſtico & ſuſpenſione paucis diſpiciamus.

TITULUS XIV.

DE ECCLESIASTICO INTERDICTO.

Interdictum aliud Juris, aliud Judicis; quæ diſtinctio exemplis declaratur. h. d.

HAbent Eccleſiaſtica interdicta cum excommunicatione multa communia; nam & illorum alia ipſo jure inducuntur, alia Judicis ſententia. Juris ipſius diſpoſitione interdictum inducitur, veluti cum civitas, vel univerſitas in electione Rom. Pontificis ſervanda non ſervaverit, aut in necem Cardinalis aliquid machinata fuerit, ſive ab Eccleſiis, vel perſonis Eccleſiaſticis aliquid extorſerit, aut uſurariis domos comodaverit. Item cum in Eccleſia [d] ſanguinis, vel humani ſeminis effuſione polluta, aut ſimoniace conſecrata celebrari jure vetatur.

Celebrans in Eccleſia polluta, vel ſimoniace conſecrata non incurrit irregularitatem: ſecus, ſi alia ratione violat interdictum. h. d.

§. 2. Eſt [a] autem inter hæc differentia non modica: nam ſi quis in Eccleſia celebret, quæ vel polluta ſit, vel ſimoniace conſecrata, licet hoc temerarie faciat, nullum tamen ob id irregularitatis laqueum incurrit: ſe vero ſi, qui ſcienter celebrat in locis alia ratione interdicto ſuppoſitis, irregularitatem incurrit, a qua per alium, quam per Romanum Pontificem liberari non poterit, niſi aliqui ſuper hoc privilegio, vel jure muniti fuerint.

Quod ſit judiciale interdictum, h. d.

§. 3. Judicis ſententia tunc inducitur interdictum, cum competens Judex ex aliqua cauſa terram, vel homines a divinis arcendos pronunciat, ac præcipit.

Interdictorum quædam generalia, quædam ſpecialia. h. d.

§. 4. Rurſus interdictum, quod prolatione Judicis inducitur, aliud eſt generale, aliud ſpeciale. Generale interdictum eſt, non ſolum cum regno, & provinciæ, ſed etiam cum caſtro, & villæ divinis interdicitur. Speciale eſt, cum inter plures Eccleſias paucæ, vel una interdicitur.

Interdicto loco principali cenſetur interdictus acceſſorius vicinus, & contiguus: & diſpoſitio Judicis non debet poſſe reddi eluſoria. h. d.

§. 5. Et ſi quidem civitas, caſtrum, aut villa [a] generali ſubjicitur interdicto, non ſolum quæ murorum continentur ambitu, cenſentur interdicto ſuppoſita, ſed etiam illorum ſuburbia, & ædificia [b] continentia: alioquin ſi in illis locis poſſet licite celebrari, Eccleſiaſtica cenſura facile contemni poſſet. Eadem quoque ratione ſi ſpecialiter Eccleſia ſit interdicto ſuppoſita, nec in capella ejus celebrari, nec in cœmeterio eidem Eccleſiæ contiguo ſepeliri poterit.

Reſpectu perſonarum interdictum Eccleſiaſticum eſt ſtricte interpretandum: & unus non poteſt pro delicto alterius excommunicari. h. d.

§. 6. At non ſicuti in locis, ita & in perſonis lata ſit interpretatio: ideoque [c] ſi ſententia interdicti proferatur in populum, Clerus interdictus non intelligitur, nec econverſo: unde interdicto alterutro ad divina licite alter admittitur. Sed & ſi propter delictum domini (nam pro pecuniaria cauſa ſine ſpeciali ſedis Apoſtolicæ, & per patentes literas expreſſa licentia interdicti ſententia ferri non poterit) vel Rectoris civitas ſit interdicta, cives, qui culpabiles non exiſtunt, alibi divinis licite intereſſe poterunt, niſi cives quoque propter dominum, vel Rectorem puniendum interdicti fuerint. Quod quidem in excommunicationis ſententia contingere non poterit, neque enim pro peccato unius alius, puta ipſius familia, excommunicari poterit.

Interdicta univerſitate, & ſinguli de univerſitate cenſentur interdicti, ne interdictum reddatur eluſorium.

§. 7. Idem [d] cum loci alicujus populus Eccleſiaſtico ſupponitur interdicto, ſingulares ex eo perſonæ, quas interdictas eſſe conſtat, ne ſententia effectu careat, non debent alicubi, caſibus expreſſis a jure duntaxat exceptis, audire divina, vel Eccleſiaſtica recipere ſacramenta, cum divinorum auditio, & ſacramentorum perceptio populo, ut univerſis, non competat.

Regulariter tempore interdicti poteſt quis baptizari, chriſmari, & verbum divinum audire. h. d.

§. 8. Excepti [e] vero caſus ſunt: ſi qui ad baptiſmi, chriſmatis, & pœnitentiæ ſacramentum, vel ad verbum divinum audiendum admitti velint, tam ſi infirmi ſint, quam ſi ſint in bona valetudine conſtituti. Quod tamen in his, qui interdicto cauſam dederunt, non obtinet indiſtincte: ſed in eis Bonifacianæ [f] conſtitutionis forma obſervanda erit. Quæ, & alia quædam interdicti tempore fieri benigne indulget, ut ex ipſius conſtitutionis perpenſo tenore facile apparere poterit.

Tempore interdicti poteſt confici ſacrum Chriſma: ſed Unctio extrema, Eccleſiaſtica ſepultura, & divinorum celebratio ſunt prohibita, niſi conceſſa quibuſdam ſint ex privilegio: & violantes interdictum incurrunt excommunicationem, non obſtantibus privilegiis. h. d.

§. 9. Velut igitur [g] interdicti tempore jure Chriſmatis utimur unctione, ſic licet regio ſit interdicto ſuppoſita

a C. *ex parte tua. ext. de off. ord.* b *Cl. fin. eod. tit.* c *c. ſi aliquando extr. eod. tit.* d *c. is qui. de ſent. excom. in 6.* e *d. cap. is qui. §. fin.* f *d. can. is qui. §. fin.*

a C. *ſi civitas. de ſent. excomm. in 6.* b *contigua. forte.* c *c. ſi ſent. de ſent. excom. in 6.* d *c. ſi ſent. §. cum vero. de ſent. excom. in 6.* e *c. reſponſo noſtro. ext. de ſent. excom.* f *c. fin. de ſenten. excom. in 6.* g *c. quoniam in. de ſent. excom. in 6.*

Digitized by Google

Poſita, Chriſma die Cœnæ Domini poſſe confici dubium eſſe non debet. Unctio autem extrema, & Eccleſiaſtica ſepultura, & divinorum officiorum celebratio, tempore generalis interdicti omnibus denegatur, niſi quibuſdam, quibus id ex gratia certa ſervata forma conceditur; cæteri autem, ſive Clerici, ſive Laici, qui interdictum violando nervum Eccleſiaſticæ diſciplinæ conantur infringere, quibuſcunque privilegiis non obſtantibus ſententiæ excommunicationis ſubjicientur: a per ſedem duntaxat Apoſtolicam abſolvi poterunt.

Appellationis prætextus violatoribus interdicti minime ſuffragatur. h. d.

§. 12. Nec aliquid violatoribus proderit, quod appellaſſe, atque adeo ſe interdicti ſententia minime teneri contendant, ſicut enim poſt appellationem excommunicari non poſſunt, ſic interdictum, cui ante appellationem eos conſtat eſſe ſuppoſitos, declinare nequeunt.

TITULUS XV.
DE SUSPENSIONE.

Suſpenſio eſt duplex, ut excommunicatio, & interdictum, hoc dicit.

SUſpenſio quoque alia eſt Canonis, alia Judicis, ſicuti excommunicatio, & interdictum. Canonis eſt, veluti cum quis ob Simoniam, vel ob notoriam fornicationem, vel aliud crimen ipſo jure a ſui executione ordinis vel officii arcetur.

Ob mortale peccatum non notorium eſt quis ſuſpenſus, quoad ſeipſum, non quoad alios. h. d.

§. 2. At ſi a crimen per ſententiam, vel per confeſſionem factam in jure, aut per rei ipſius evidentiam notorium non ſit: & ſi quilibet pro mortali peccato, quoad ſeipſum, ſit ſuſpenſus, quoad alios tamen pro ſuſpenſo non habetur: ideoque in officiis Eccleſiaſticis vitandus non erit.

Quæ ſit ſuſpenſio Judicis. h. d.

§. 3. Judicis ſuſpenſio eſt, ut cum ſententia quis ab eadem executione ex cauſa removetur.

Suſpenſio ſolum ordinem & ſtatum Eccleſiaſticum reſpicit: & privatio præſuppanit habitum. h. d.

a C. fin. extr. de cohabit. Cler. & mul.

§. 4. Eſt autem ſuſpenſio (velut Eccleſiaſtica cenſura conſiderata) reſpectu quodam aliquanto quam excommunicatio, vel interdictum, ſtrictior: quippe quod excommunicatio, & interdictum non ſolum Clericos, verum etiam Laicos innectere poſſunt: ut ſuſpenſio cum nihil aliud ſit, quam inhabilitas quædam ad exequendos ordines, & officia Eccleſiaſtica, nullos præterquam ipſos Clericos, attingere poteſt. Nec enim ulli ejus ordinis, vel officii, cujus eſt penitus expers, adminiſtratio vetari & interdici poteſt.

Ingerens ſe divinis, incurrit irregularitatem. Et quid ſit Irregularitas. h. d.

§. 5. Cavebunt igitur Clerici, Judices, & Eccleſiarum Prælati, ne pœnam hanc ſuſpenſionis incurrant, ſcituri, quod ſi ea durante ſeſe divinis ingeſſerint (ſecundum Canonicorum ſanctionum tenorem, & diſtinctionem) irregularitatis laqueo ſeſe involvent, a quo interdum non, niſi per ſummum Pontificem, liberari poterunt. Eſt autem Irregularitas, nota quædam, ſeu Canonicum impedimentum, ex facto ſeu defectu proveniens, quo quis tam ad Eccleſiaſticos ordines promoveri, quam promotus in iiſdem miniſtrare prohibetur: quod qualiter accidat, tam ſupra ex primo libro*, quam etiam ex variis Decretalium locis facile eſt legentibus cognoſcere.

Epiſcopi & ſuperiores nunquam incurrunt ſententiam interdicti, vel ſuſpenſionis ipſo jure, niſi de ipſis expreſſa mentio habeatur. h. d.

§. 6. Ea propter optima ratione, Innocentiana b conſtitutione cautum eſt, ne Epiſcopi, eorumque ſuperiores ulliu conſtitutionis, ſententiæ, ſive mandati occaſione, interdicti, vel ſuſpenſionis ſententiam (niſi in ipſis de Epiſcopis expreſſa mentio habeatur) ipſo jure incurrant: eſſet enim hoc nimis periculoſum, ob Pontificalia officii, quod frequenter exercere compelluntur, executionem.

Explicit liber quartus, & ultimus Inſtitutionum Juris Canonici: in quibus ſi quid diverſum Lector inveneris ab his, quæ in Commentario jam pridem edita delineata inveniuntur, ſcito, eo Auctorem, cum ultimam Operi limam adhiberet, meliora ſecutum immutaſſe.

a C. 1. in fin. & c. is cui. de ſent. excomm. in 6. * ſupra, qui promoveri non poſſunt. b C. quia periculoſum. de ſent. excomm. in 6.

FINIS.

V. Se ne permette la Riſtampa.

MOROZZO Per la Gran Cancellería.

NOTARUM IN JURE CANONICO
OCCURRENTIUM,

Sive

ABBREVIATIONUM USU FREQUENTIORUM
EXPLICATIO,

IN GRATIAM TYRONUM
Adnexa.

AP.	*Apoſtolic.*
ap. Bonif.	*apud Bonifacium.* Vide in 6.
ap. Greg.	*apud Gregorium.* V. c.
ap. Juſtin.	*apud Juſtinianum.* V. Inſt.
arg. ar.	*argumento.*
Auth.	*Authentica*, id eſt, ſumma novellæ alicujus, Codici inſerta.
Auct.	*Auctoritate.*
C. can.	*cauſa*, ſive in 2. parte Decreti Gratiani.
c. can.	*canone*, id eſt capitulo decreti ejuſdem, aut alicujus Concilii.
con. c.	*Contra.*
cap.	*Capite, Capitulo*, Decretalium Tituli, Novellæ alicujus, aut libri alterius, extra Jus utrumque.
Clem.	*Clementina*, id eſt, Decretali Clementis V. ſeu capitulo tituli in Clementinis.
Cod.	*Codice* Juſtinianeo.
C. Th.	*Codice Theodoſiano.*
col.	*Columna.*
Coll.	*Collatione.*
D.	*Digeſtis.* Vide ff.
d. diſt.	*Diſtinctione*, in prima præſertim Decreti Parte, & Libr. Sententiarum Petri Lombardi.
d.	*dicta, dicto, &c.*
de conſ.	*De Conſecratione*, quæ eſt Tertia Pars Decreti.
de pœn.	*De Pœnitentia*, in eo Tractatu Decreti, cau. 33. quæſt. 3.
e. ext.	*extra*, id eſt, in Decretalibus Gregorii IX. ſcil. extra Decretum Gratiani.
e. eod.	*Eodem*, (ſupple, titulo.)
eed. C. & qu.	*Eadem cauſa & quæſtione.*
Extr. Jo. 22.	*Extravagante Joannis vigeſimi ſecundi.*
f.	*finali, finalis, fine.*
ff.	*Pandectis*, ſeu *Digeſtis* Juſtiniani.
Gl.	*Gloſſa*, ſeu receptæ in Jus utrumque Notæ.
h.	*hic.*
h. t.	*hoc titulo.*
j. Gl.	*juncta Gloſſa*, id eſt, addita ad textum Nota interpretis Gloſſæ auctoris.
in auth. Col. 1. &c.	*in authentico, Collatione* 1. ſive in Novellis Juſtiniani, Sectione 1.
in Ext. Comm.	*in Extravagantibus Communibus.*
in f.	*in fine.*
in p. d.	*in Parte deciſa*, id eſt, in ea Parte Decretalis, quæ reſecta eſt & omiſſa a Compilatore, tanquam minus neceſſaria: quam ſæpe ex antiquis Collectionibus ſubjungunt Correctores Romani, alio charactere.
P. Pp.	*Papa.*
p. n.	*prædeceſſor noſter.*
in pr. in f.	*in principio*, Legis aut Tituli, *in fine.*
pr.	*principii.*
Inſt.	*Inſtitutionibus Juſtiniani.*
in Sum.	*in ſumma.*
in 6. in vj.	*in Sexto*, in libro Decretalium a Bonif. VIII. collectarum poſt quinque Libros Gregorii IX.
l.	*lege.*
li. lib.	*libro.*
li. 6. lib. vj.	*libro ſexto*, ſive inter Decretales Bonif. VIII. cura editas.
Nov.	*Novella.*
pri.	*principium*, ſive initium Tituli, vel Legis, ante §. 1.
q. quæſt.	*quæſtione*, id eſt, ſectione Cauſæ in Decreto.
ſ. ſcil.	*ſcilicet.*
Sum.	*Summa.* Id eſt, principium Diſtinctionis, aut quæſtionis, vel epitome Legis, aut Capituli.
t. tit.	*titulus, titulo.*
verſ.	*verſiculo*, id eſt, membro Paragraphi aut Canonis.
ult.	*ultimo, ultima*, &c.
§.	*Paragrapho*, id eſt, Periodo Legis, Capituli, aut etiam Diſtinctionis, & Quæſtionis in Decreto.

NT 1216130

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google